N 1662

GLOSA AVREA

NOBIS PRIORI LOCO SVPER SEXto Decretalium Libro addita, per Reuerendiss. D. Dominum Ioannem Monachi Picardum, Sacrosanctę Ro. Ecclesię Presbiterum Cardinalem, ac Vicecancellarium meritiss.

Cum additionibus (praxi Curiæ Romanæ mirifice comprobatis) D. Philippi Probi Biturici, & in supremo Parrisiensi Senatu Aduocati.

Apud Ioannem Paruum & Bartholomeum Bertault.

Cum Gratia & Priuilegio.

NOs Decanus ac collegium doctorum facultatis Iuris Canonici studij generalis Parisiensis actu Regentium Omnibus & singulis hasce nostras præsentes literas lecturis visuris & inspecturis Salutem in domino Notum facimus & per presentes nostras literas quibus interest & intererit Certificamus interpretationes Sexti decretaliū a Reuerendiss. Cardinali Ioanne Monachi cum additionibus domini Philippi Probi (quas Glosam vocat) nuper hic Parisius, cum textu eiusdē libri Sexti impressioni traditas/vidisse & matura diligentia perlegisse. Illasque sic digestas & in apertum prolatas Cedere ad totius Reipublicæ ornamentum & vtilitatem ac augmentum studij dicti Iuris Canonici. Easque pro dictæ nostre facultatis officio, Laudamus, & approbam⁹. In quorum maiorem fidem fideliusque testimonium his subscripsimus, Sigillumque nostre predicte facultatis apponi iussimus. Datum Parisijs In dicto nostro collegio, Anno a christo nato sesquimillesimo trigesimo quinto. Octauo Kalen̄ Septembris.

P. Rebuffus I. v. doctor Regens.
C. Fabri doctor Regens.
P. Parpas doctor Regens,
F. Floret doctor regens.
P. Le Clerc doctor Regens.

Reuerendissimo in Christo patri, & domino Dño Ludouico, Cardinali Borbonio/ Senonensi Archiepiscopo Galliarũ Primati. Philippus Probus S. D.

EGregię tuę virtutis preciũ/ atque ęstimatio (antistes cãdidissime) viriũ mearũ debilitatẽ vicit, pręterea tui charitas & ꝑpetuus erga te meus amor/ vt quę ad honorẽ tuũ pertinerent diligentissime cõferrẽ. Is enim es/ qui in arduis fortiũ virorũ & Principũ operibus citra ambitũ versaris, tãtũ vt si fractos rubore noueris/ad accessum principis ꝓpter res arduas ac difficiles/ vt de regno, de pace, de bello/de re publica expeditissime cõsulis, si quos intellexeris ꝑclaris operibus intẽtos, subleuas, & debiles ꝑ tuo amore ac animi tui magnitudine iuuas. Quę res nobis audacię stimulos excitant, vt tuis manibus apposuerim, quod in Ioanne Monacho scribendũ perpetua memoria putauerim, & tuis aulicis occupationibus. Interim his tanquã recẽtibus tediũ subducas, nouoq; tanquã cibo palatũ tuũ refoueas. Gaudiũ profecto (mihi crede) tuis cliẽtulis innascitur supra radiũ, & vltra quã dici posset cũ tuo stomacho gratissimũ quid subministrare possunt. Ad hoc enim te natũ arbitrantur vt auligarchiã & aristocratiã moderamine rectissimo regere possis, & vt tuę deliberationis artificiũ tibi, salutiq; reipublice ꝓdest. Ita ꝑ vniuersa cõmoditate pręsentia tua perinde est necessaria quãtũ terris phœbea lãpas, aut piscibus aqua, nõ dicã quanta cũ laude te suscipiant oẽs ac venerantur. Sũmus põtifex tuis egregijs vitę ornamẽtis incensus, inter electissimos amicorũ cœtus cõstituit, & fidei Christianę ꝓpugnatores Cardinales artissimo vinculo recepit, quid tuę amplectitudini ascribere voluerit, is nouerit Christus increata veritas. Tu es qui instar Fabij maximi tuę domus (quã ex regali ꝓsapia diui Ludouici Gallorũ regis originẽ traxisse legimus) fuliginẽ in perpetuũ decus erexeris, qui vt sapiẽtia & virtute polles. Ita regimine & consilio vigilãtissimus, hoc quidẽ pacto vt si hoiem quęramus, diuinũ prorsus cõperiemus, si mores, apothecã virtutũ iudicabimus, si cõstantiã, natura incõparabilẽ inueniemus, si iustitiã ijs dotibus oppulẽtissimũ cognoscemus. Doleo medius fidius res magnas ex tali viro locupleti stilo describũdas, tam angusto ambitu orationis pręterire, cuius nomẽ dũ auditur, assurgũt oẽs, cũ videtur integrã virtutis imaginẽ personat, vt enim vir bonarũ literarũ censor ita illarũ quoq; amatores maxime diligis & amplecteris ac impense faues, humanitate excipis, vberibus pensas pręmijs, patrocinio adiuuas, nominisque tui claritate illustras. Factũ est idcirco vt literarij sodalicij propagatores, totiusque Christiane veritatis assertores, norunt in tuum patrocinium tanquam in vltimam clientelam confugere, cuius autoritate, potentiores, & vita probabiliores insigniuntur. Quid enim difficili in via securius, ad fastidium nauseamque laborantibus quam sibi ducem præscribere? qualem dum hoc non mediocris laboris Ioan. Monachi opus attentarem in adiutorem nostrum sagaciter inuitaui, cuius quidem ope solido iudicio benignam voluntatem (vt coniectura colligitur) mihi attrahere potui animo siquidem meo diu perpenderam hominis vitam desertissimam esse si nullo potissime amicitiæ præsidio fulciatur. Cum igitur omnis Gallia potissimum instar tempestate virorum peritissimorum referta fuerit, duo sunt (post ea quę iam diximus) pręstantissime antistes quę animũ nostrum pręsertim incenderunt, vt si quid laboris in Ioanne Monacho lucidando sumpsissemus, soli tibi ipsi deuoueremus, partim quod hunc agnomine Monachum Picardiæ tellus alũnum produxisset, a qua tu ipse es oriundus, tum vero non alienum a dignitate tua intellexi, vt tuos ciues virtutibus & doctrina integerrimos exciperes instar Agamẽnonis qui in consilijs capiundis veteranũ illum Nestorem semper habere delectabatur. Dedimus ergo operam ex industria vt viro literato tibi dignitate & doctrina præstantissimum cõferremus, & ex cõparatione mutua viuax fama patrię Picardię deperiret nũquam. Hic enim Ioannes Monachus pertinaci studiorum autoritate cum Romę (quam a tenerrimis adiuerat annis) sibi famam æternam peperisset Bonifacius octauus supremę dignitatis culmẽ eius nominis celebritate captus, ob summũ ingeniũ, suauissimos mores, & singularem probitatem in contuberniũ suum accersiuit, tanquã ne dicam Picardiæ, sed etiam totius Galliæ summũ decus, statim vt accessit hunc in auditorẽ causarũ Rotæ prouexit, ecclesiæque Pictauen. pręfecit postmodũ tutellarem fidei Cardinalem creauit, prætérea Legatum Auinionen. Et cũ has partes decenter obiuisset (vt erat fortissimi pectoris idem Bonifacius) eius Vicecancellariũ elegit. Postea vero is Ioannes Monachus vt suos viros propriãque gentẽ ac prouinciam Picardiæ ornaret huiusce Sexti Decretalium libri ab ipso Bonifacio (vt ita dixerim cõpilati) inter alias sui stu-

dij partes, primos (quos in præſentiarū tuę reuerendiſſimæ paternitati ilari vultu offerimus) edidit commentarios, quibus (vt maiori nitore ſplenderēt) lucubrationes noſtras (prępoſitis textibus) ſubiunximus, non nihil ad ornatum totius operis (ſi fas dicere ſit) facientes, quas quidem (vt rem publicam facis) tua autoritate munies, ac diligentiſsime conſeruabis. Hac enim in re non eſt cum valentioribus te pugnandum, qui in iure Pontificio & Cęſareo punctum abſolueris. Quod quidem ſi feceris (vt in omnibus ſoles) ac iocundo animo, tui clientuli fidem perpetuis temporibus aſtrictam perſpicies/& ſi paulum digneris in aream frugis tua autoritate euocare, quantum lautetię in re literaria iuris vtriuſq; conceperit, tua ipſius trutina facilime perpendes. Vale literatorum Mœcenas optime ac tui ordinis clariſſimum decus, & me tuę R. P. deditiſſimum. carū, commendatūque continue digneris habere. Pariſijs. vij. Kl. Octobris. Milleſimo Quingenteſimo triceſimoquinto, poſt incarnatum Chriſtum.

¶ Clariſsimo Viro vtriuſque cenſurę doctori Domino Guydoni Breleio, Chriſtianiſsimi Francię Regis, in ſuo maiore conſiſtorio Senatori meritiſsimo.
Philippus Probus S. D.

HAud mediocri rubore perterritus ſum (Clariſsime Senator) quū mihi ex porrecto vultu cōpluries ſeſe obtuliſſet ſpectata illa tua dignitas nobis adeo familiaris & gratiæ rependiſſet ius nihil. Ne igitur veterem noſtrā neceſſitudinem exaruiſſe intelligeres, volui aliquid operis conficere, quo nos de meliore ſtudiorum nota commendares dum ætas iuuenilis pateretur, ſatis eſt literis ciuilibus coniunctio noſtra declarata, qui nos (vt Tyrones) in duellum literarum prouocaremus, in medium libuit hæc puerilia ſubducere, vt noſtræ iam a teneris conſuetę neceſſitudinis, tibi ſignum pręfigerem. Tu autem ſerioſis ſtudijs ad exactiſſima illa (pro re publica) ſtudia reuocatus alijs quam tibi ſatiſfacere plus didiſciſti, vt fertilium agrorum naturā imitareris, qui (auctore Tullio) vices cū fęnore rependunt, dragmam quam acceperis a domino in decuplū multiplicans, vt qui fidelis in paucis apparueris, mercedem cumulatius in ſuperis accipias. Nos autem hactenus in iure militauimus, & canonū & legū ſagaciter imitati ſumus veſtigium, vitam prope in tenebris trahētes, donec operā nauauiſſemus, qua nos beate vixiſſe poſteris teſtaremur, vt enim natura inſtruuntur res oēs ad fructus producēdos tanq; perfectionis opus, ita nos vitam ſilentio tranſilire perteduit, quin fœturæ literariæ partum prius edidiſſemus. Crebris igitur diuinæ ſcripturæ teſtimonijs admoniti ſalutari aqua ignorantię curare lāguores, & cecitatis detecta caligine maiorum eruditionibus illuſtrari, domino (ore ꝓphetico) dicente, Omnes ſitiētes venite ad aquas. & rurſum. Haurietis aquas cum gaudio de fontibus ſaluatoris, quod ſi quis ignorās ne ignoretur, his monitionibus perurgetur quāto plus ſcriptores librorūque compilatores hac ſententia coarctātur, vel ne ipſi in errore maneant, vel alij (quos ſuorum eulogiorum hęredes inſtituūt) inſcientię ſubminiſtrēt. Collegi incredibilē voluptatē, ac nos delectarūt Ioannis Monachi vigiliæ, quibus vt aliquid de noſtro adijceremus hortata eſt ratio: vt pleriſque in locis luculentioribus ac lectoribus apertiores viderētur. Et quoniā ſummi labores noſtri nulla mercede compenſari requirunt, quā vt pręmium ſemel ſalutis vltimæ ab hominū ſeruatore cōſequatur. Si tamē ſubſidio iuris vtatur orator, a ſummis eius interpretibus vt excolligatur magnopere poſtulat hac in parte tuus Probus, qui te ſemper in ſummū conſolationis locū poſuit. Poſcit itaque vt cū viros in pontificia & cęſarea diſciplina ſelectiores ac diſertiores noueris, apud eoſdem ipſum commendes, & quū tua valeat auctoritas apud comprimis Reuerendiſſimū dominū Cardinalē Borbonium, vt ſis rerum ſuarum preco, quem operibus arduis ſemper euocat. Et auxilio tuo ſingulari præmunitus quod illi iā dedicauit opus non excidat reminiſcatur lucubrationis noſtrę illi iamdudū ſibi cōſecratæ, Vt enim ſummi principes in difficillimis bellorū conflictibus duces cōſtituunt: quorum regimine ac ductu cūcta moderātur: tanquā ad triarios redacta: ita mihi tales præeligere viros perplacuit, ſine quibus noſtra operatio etiā quantū vis præclara breui in tempore eſſet peritura. Et mea quidē ſententia nemo in hac vita laude eſt excellentior, aut qui rerum magnarum atque artium ſcientiam ſit cōſecutus, quam ipſe Reuerēdiſſimus dominus Cardinalis Borbonius: quem potiſſimum iuris publici prudētia delectat, qui rerum nulla magnitudine metiri poteſt, & virorum literatorum locuplex eſt emporium, in quorū numerū me apud illum annumerare dignaberis. Vale. Pariſijs, viij. Calen. Octobris Milleſimo quingenteſimo triceſimoquinto poſt Chriſtum incarnatum.

Repertorium alphabeticū materias Glose Do. Ioā. Mona. Car. super Sexto Decretalium libro continens sequitur.

A

E

H

I

M

S

Y

Z

Finis.

P. Vidouęus Lectori candido.

IN ea semper fui opinione Humanis. lector, vt liberalis iustiq; viri officiũ esse mihi persuaderem, quacũque posset occasione hominum vsibus subseruire, ea in lucem proferre quæ mortalium societatem essent plurimum adiutura. Et qui ita se gessissent, vt non sibi solis se crederent natos esse, sed omnibus hominibus iuuandis & promouẽdis, hos sua merita gloria haud quaquã fraudandos, sed deorum instar quod fecit antiquitas ĩmortalitate donandos quantum fieri citra Religionis Christianæ contumeliam posset, semper iudicaui. Cum igitur nuper prouidus vir Iohannes Petit, ciuis Parisieñ. mihi doctissimos Domini Iohannis monachi Cardinalis in Sextum Decretalium commentarios in bibliotheca Collegij Cardinalis plerisque locis & exemplaribus diuersis, fide & diligentia grauissimi & doctissimi vitęque & morum integritate maxime conspicui doctoris theologi Domini Nicolai de Grambus repertos, typis excudendos mihi proposuisset / eosque viros Iuris Põtificij consultissimos diligenter expendendos & examinandos tradidissem, an digni essent qui in manus hominum peruenirent, intellexi nihil quicquam esse melius sanctius & religiosius. Itaque constitui non committere vt pręclarum ac excellentissimum opus diutius desideraretur, ex quo incredibilis fructus ad Iuris Pontificij studiosos esset redditurus, simul vt infinitæ gloriæ vir qui sanctis operibus excelluit, incomparabili dignitate refulsit, eruditione quanta vix vlla & Religione præstitit, condignã suis meritis per nos immortalitatem non consequeretur. Itaque cæteris intermissis opus ipsum aggressus sum, quod iam tibi lector omni diligentia fide & industria absolutum in communem studiosorum vtilitatem profero. Tu nostram operam boni cõsulito, & sanctissimos huius nostri Cardinalis commentarios cupide amplectitor.

¶ Authoris vita per Reuerendum dominum magistrum nostrum Dominum Nicolaum de Grambus doctorem Theologum.

IOhannes cognomento monachus ex humili sed honestissima familia in vico picardię qui vulgariter Crezi appellatur non procul ab Ambiano natus est, qui cum excellẽtissimo esset pręditus ingenio, mire industrius & in primis pueritię annis animum magno cum fructu ad literarũ studia applicuisset, incessit ei cupido Romã proficiscendi. Vbi cum nulla ex parte debilitato ingenij vigore in eadem studia diligentissime incubuisset, in Cardinalium famulitium ascitus Bonifacio octauo, qui tum põtificiam sustinebat dignitatem gratissimus esse cœpit, qui cum suauissimis eius moribus, ingenio, & vitę integritate plurimum delectaretur, episcopum Pictauiẽsem eum designauit, nec sibi visus ei pro dignitate satisfecisse, ad dignitatem Cardinalitiam euexit. Hinc & crescentibus in dies miris incrementis in eo virtutibus, legatus ab eodem creatus est, hic inter innumerabilia virtutis suæ monimẽta Lutetiæ honoratissimũ (quod & hodie Cardinalis dicitur) collegium fœlicibus auspicijs ędificari curauit, ingẽtib⁹ sumptibus fundo cęleberrimo a vico victorino ad Secanam extenso multis sudoribus comparato, in quo religiosissime theologię studentibus (qui vulgo bursarij appellantur) annonariũ prouentum cõstituit. multis deinde priuilegijs pręrogatiuis & immunitatibus idem illud venerabile collegium pontificis & Regis christianissimi authoritate honestauit. In collegio (quod vulgo choletorum appellant) decem alios eadem qua superiores cõditione qui theologię se addicerẽt ex sua diœcesi Ambianẽsi religiosissime instituit. vnde facile est colligere quam fuerit vir ille sanctus, & pietati & religione addictus, qui cum in iure esset summus quod declarat hoc eruditissimum opus, omnia tamẽ sua bona ad sacrosanctam theologiam aspirantib⁹ assignauit. Mortuus est anno millesimo trecentesimo decimo tertio, octauo cal. sept. Cuius corpus lutetiam relatum honorificenter in sacello dictę domus cardinalitię sepultum quiescit in domino. Cum quo cum in viuis esset annos multos familiarissime vixit vir nobilis & plurimę virtutis dominus Iohannes de grambus eques auratus reuerendissimi nostri Cardinalis & eius parentum hęres & successor, qui exemplum sibi ob oculos praeponens imitandum dicti Reuerendiss. (tantum potest, bonorũ consuetudo & familiaritas) & in extruendis ædibus illis ingentibus, adiutorem indefessum se pręstitit, & aliquot quos appellant bursarios, ibidem in perpetuum instituit.

¶ Index (ordine alphabetico) additionū Do. Philippi Probi/ad D. Ioã. Monachi Cardinalis glo. ſuper Sexto Decretaliū libro editã materias continẽs ſubſequitur.

F

L

N

P

T

V

Laus Deo.

¶ Glosa aurea per fœlicis memoriæ Reuerendissimum in christo patrem et dominum dominum Joannem Monachi: ex picardia gallie prouincia ortū: Rote auditorem: miseratione diuina tituli sanctorū Petri et Marcellini Sacrosancte Roma. eccl'ie presbyterū Cardinalē: et ī ciuitate Auinionēsi sancte sedis apostolice de latere legatū/ac postremo curie Romane vicecancellariū meritissimum: nobis primo edita loco. Super sexto decretaliū libro: vna cū additiōibus domini Philippi Probi Biturie nationis: et iuris pōtificij interp̄tis. ac in curia Parlamētaria Parisien. aduocati suis ī locis positis: felicit̄ incipit.

¶ Summarium. D. Jo. Mo. Cardinalis ꝛ vicecancellarij Romani.

1 ¶ Cause sunt quattuor. due essendi: vt materia et forma. Et due fiendi: vt efficiens ꝛ finis.
Finis est causa causarū in intentione: sed effectus causarum est in executione.
2 Nihil est causa suijpsius.
3 Arithmetica sibi subalternat musicam.
Scientia iuris subalternatur seu supponitur ethice / id est philosophie.
Ethica vnde dicitur.
4 Carens monastica absurdū est vt eleuetur ad yconomicā.
5 Ubi sistit naturalis philosophus ibi incipit medicus.
Medicus non sanat hominem: sed hunc iuuat.
6 Naturalis philosophie medicinalis scientia est practica.
Oia nō dicitur in omnibus: sed quilibet sit suis terminis contentus.
7 Scientia subalternata quandoq₃ trahit totum subiectū quandoq₃ partem.
Scientia sibi subalternat aliam.
8 Bonum ciuile ꝛ ciuium directiuū dic esse materiam iuris ciuilis.
9 Causa formalis duplex est: videlicet forma tractandi et forma tractatus. Et forma tractatus idē est ꝙ diuisio. Et forma tractandi est modus agēdi qui est multiplex: videlicet narratiuus positiuus: decisiuus seu declaratiuus / reprobatiuus/modificatiuus.
10 Doctor dictus est a docendo: ꝛ doceo idē est ꝙ denuncio.
Bonifacius dictus est bonū faciēs vl'a fascia. i. ligatura.
11 Bonifacius ligauit bonū qđ est triplex / scilicet honestū quo ad morū reformationes: vtile quo ad causarum decisiones/ꝛ delectabile quo ad illumiatione intellectus.
12 Papa est interiectio admirātis. Et ipse h₃ nomen a re: q2 admirabilis est intelligētia: ꝛ efficacissimus eloquētia.
Papa dici debet ꝛ dicitur papa. i. pater patrum.

¶ Summarium D. Philippi Probi.

1 ¶ In principio cuiuslibet operis in deo ꝛ christo debet fundamentum fieri.
2 Deus est causa prima: ꝛ oīs causa prima est maior ꝛ nobilior suo causato.
3 Propter honorem dei augetur interpretatio testamenti.
4 Oris apertio est in dei non hominis potestate.
5 Semen satum in cartis perpetuo manet.
Qui abscondit frumenta maledicetur in populis.
Sapientia dando fit largior/retinēdo minoratur.
6 Triste est diuiti absq₃ herede decedere.
Inuentis inuenienda non obstant.
7 Soli reprehensione carent: qui nihil scribunt.
8 Cōmēdādus est qui plures oculos ꝛ plures aures habet
9 Mortales quidem quod capere nō possūt facile despiciūt
10 Scire est rem per causam cognoscere.
Scientia infert veritatem de necessitate.
11 Scientia est infalibilis noticia veritatis q̄ habetur duobus modis.
12 Scire est vehementer opinari.
Scientia non est nisi verorum.
13 Testis credens dicere verum si dicit falsu₃ est periurus.
Scire est rem probabiliter cognoscere. Et non dicitur scire qui nescit rationem reddere quam nouerit.
14 Duplex est ratio. directa videlicet ꝛ inflexa.
Per legem scriptam impossibile est omnes casus cōprehendere.
15 De quolibet producto duplex habetur cōsideratio.
16 Facilius per partem in cognitionem totius adducimur.
Ex ordine scribēdi aut docēdi facilius doctrina percipit̄.
17 An quis tenetur scire vel non.
18 Generalia principia oportet hominē scire alias est sine intellectu.
Interrogatus de fide quid teneatur respondere.
19 Quis dicatur scire.
20 Uehemens opinio dicitur transire in scientiam.
21 Expertis in arte creditur.
22 Homines causa hominum dicuntur generati.
23 Quis presumatur scire.
24 Presūptio iuris ꝛ de iure est magne importantie ꝛ appellatur presumptio legū que dicitur liquidissima probatio et etiam appellari potest sententia legis.
25 Sēper in dependentibus a conscientia ꝛ ab animo alicuius non statur iuramento.
26 Ecclesia quando iudicat de occultis.
27 Quis presumatur scire.
28 Precium seu valorem rei sue q̄s presumitur scire. Peritiores consulere habes etiam si rusticus sis.
29 Ignorantia quando presumatur in facto proprio.
30 Littere ꝛ non copie pars credere tenetur.
Modus executionis citationis per copie affixionem etiā si citatio procedat a camera contradictarum.
31 Qualiter dicimur scire.
32 An scire ꝛ scire debere sint paria.
33 Quiescit homo cum consummauit.
Magna edificia generosi sunt et magnifici constructoris indicia.
34 Amissio verborum substantialiū vitiat actum: secus si sint de solemnitate.
35 Semper debet inspici causa proxima non remota.
Finalis causa que dicatur.
36 Quando res est producta querimus de materiali causa et formali.
Causa materialis est duplex: facta videlicet ꝛ in fecta.
37 Ordo quodammodo dat naturam rei ꝛ cōseruat eā in esse
38 Ad cognitionē specieru₃ debet precedere cognitio gn̄is.
39 Ratio nobiscum nascitur maxime naturalis: et omnē legē humanam antecedit.
Ratio naturalis non circunscribitur loco quando ipsa cū humano genere nata est a principio.
Mors inest nobis a natura q̄a natura eā nobis proposuit.
40 Ratio est sicut organum ad omnem scientiam practicam vel speculatiuam.
41 Actio dicitur in operatione manente in suo agente.
42 Infirmus non querit medicū eloquentē: sed curare sciētē.
Non prodest integritas eloquentis quā non sequitur intellectus audientis.
43 Joh. mo. presb. Car. fuit gloriosus monarcha iuris: viuēs tempore bonifacij. viij.
Bonifacius viij. ante papatum vocabatur benedictus.
Bonifacij viij. laudes ꝛ vituperia: vide ibi.
44 Ratio quare mutetur nomen illius qui summū ascendit pontificatum.
Omnis christi actio nostra est instructio.
Monachi ex consuetudine mutant nomen.
45 An mutatū nomē pape: dicat̄ nomē propriū vel dignitat̄.
46 Uno dato incōuenienti multa contingunt.
47 Summum bonum est pulchrum ꝛ bonū obtinere nomen vt hic de Philippo Probo comprobatur.
48 Habere malum nomen ꝛ malam famam est turpe.
Homo bone fame dicitur habere dignitatē. Ex malo nomine sepe oritur suspitio sinistra.
49 Nomen Franciscus hic commendatur ꝛ deriuatur.
50 Gloriari quando permittatur.
Inno. iiij. laudes.
51 Maior non posset esse paupertas q̄₃ de pulchris nominibus facere inopiam.
52 Ubi lex deficit sufficit allegare auctoritatem maiorū ꝛ iudicare secundum exempla.
53 Nominis similitudo inducit affectionem.
54 Papa plura habet nomina.
55 Mundus dicitur parrochia pape.
56 Papa quando deuiat a fide desinit esse papa ꝛ incipit esse minor quolibet catholico.
57 Papa est omnia ꝛ supra omnia in spiritualibus.
58 Papa est viuus fons iustitie fugās tenebras sicut vetus.
59 Pñceps legitie electus est in t'ris deus al's est diabolus.
60 Papa in his que sunt iuris positiui dispensat pro velle.
Papa est successor primi hominis.
61 Papa non potest sibi parem vel superiorem constituere.
Maior est auctoritas in seipso q̄₃ in eo cui committit eandē
62 A papa omnis iurisdictio spiritualis procedit sicut ab uno

a

peratore temporalis.

63 Papa et princeps ex certa scientia supra ius contra ius et extra ius oia possunt.

a

N nomine dñi [a] Amen. Secundum philosophũ: scire est rem per causam cognoscere. xxiij. q. viij. c. occidit. j. de testi. c. cum causam.

b ¶Cause * autẽ sunt [b] quatuor/due effẽdi/vt materia et forma. xxxij. q. ij. c. quod vero nõ formatum/et de Con. di. ij. q2 corpus. et c. panis. et di. iiij. c. in synodo. Et due fiendi vt efficiens et finis. xxiij. q. v. c. de occidendis. et c. nõ frustra. ¶Et est notandũ q finis est causa causarum in intẽtione sed effectus causarũ est in executiõe. xxxv. di. ab exordio et c. sexto die. verbi gra. Intendo domificare ad hũc finẽ vt domus me protegat a caumatibus. i. a caloribus intensis et pluuijs. hic finis mouet efficientẽ. Efficiẽs motus preparat materiã: et tandem in materia preparata inducit formam ex quibus elicitur finis vt effectus causarum. ¶Uolens ergo huius libri habere sciẽtiam/debet cognoscere causas vt que materialis: que formalis: que efficiẽs que finalis. Et dicit Ber. in prima glo. prohemij cõpila. antique q ipse decretales sub singulis titulis collocate sunt subiectum seu materia libri decretaliũ. Sed hoc nihil est quia ipse decretales vt premittit collocate nihil aliud

2 sunt q ipse liber et sic idẽ erit materia et liber. Et nihil * est causa sui ipsius.

¶Alij dixerũt q materia huius libri sunt decretales extrauagantes/et noue constitutiones superaddite. Et hoc videtur colligi hoc prohemio et in prohemio antique compilationis. §. Sane. Et isti pro se videntur habere Azo. q dixit in consimili materia in summa circa prin. Quod tres codices scilicet Gregorianus/Hermogenianus/et Theodosianus. et constitutiones extrauagantes sunt materia propria codicis. Et est argumentũ q materia digestorum est pene duo milia librorũ et plusq tricesies milia versuũ C. de iure enucle. l. ij. §. primo. Et grosso modo loquendo isti dicũt vera vt si qs mihi diceret materia huius domus sũpta fuit vt ligna et lapides in silua et lapidicinis vicinis. ¶Uerũ si quis loquatur de subiecto seu causa materiali: ad quod vel ad q reducunt omnia que tractantur in arte illa seu quod est predicabile de omnibus tractatis in arte tunc dicerem q bonum ecclesiasticum. i. fideliũ directiuũ esset subiectũ huius libri. di. iiij. § omnes. et c. Canon/q sic probo. Si scientia est sub scientia: et subiectũ sub subiecto

3 Uerbi gra Arithmetica * subalt'nat sibi musicã. Sic subiectũ arithmetice quod est numerus subalternat sibi subiectũ musice quod est nũerus sonorus. Et cõstat q hec scientia subalternat seu supponit ethice hoc est morali philosophie vt. C. de secundis nup. l. j. in fine. et c. vt clericorum mores. j. de vi. et hone. cle. Nam ethica [c] dicta est ab ethi quod est mos et ychos scientia quasi moralis scientia. ¶Et hec habet tres partes: scilicet monasticam. In qua agit de regimine suiipsius. Economicã in qua agit de regimine domus: et politicã in qua agitur de regimine ciuitatis: et hoc innuũt nõnulle expositiones. Et sm has par

4 tes debet fieri assensus: alr est vsurpatio. Nã * est absurdũ q carens monastica eleuet ad yconomicã. de eta. et qua

d li. c. Indecorũ Et carẽs yconomica [d] eleuet ad politicã. xlvij. di. §. Necesse. et. xlviij. distinct. In pri. Arg. ff. de muner. et honor. vt gradatim. responso. primo. et. l. honor. §. gerendorũ. Nunc tamen dispositio vniuersi que in predictis vsurpat ta in brachio seculari q ecclesiastico ponit mũdũ

5 in statu in quo degit: * et sicut vbi sistit naturalis philosophus: incipit medicus: q2 naturalis philosophus principia sue artis dat in vniuersali. Sed medicus illa exequit

e in pticulari q2 medicus nõ sanat [e] hominẽ sed hũc iuuat. Sic vbi terminat ethica vt in prĩcipijs gñalibus inchoat hec facultas que est ad punitionẽ delictorũ: emendationẽ morũ: ad decisionem factorum dubiorũ. ¶Ad facta particularia in tribus pdictis partibus ethice regulariter descẽ

6 dẽdo. vnde sicut naturalis * philosophie medicialis sciẽtia est practica: sic moralis philosophie facultas. Et ideo hec facultas non debet exponi theologice: nec philosophice nisi quatenus facit ad praxim ad quã est hec scientia ne oia dicãtur in oĩbus sed quilibet sit suis terminis contentus. ¶Cũ igitur in tota ethica sit subiectum bonum hu

manũ: ergo in hoc libro sibi subalternato bonũ modifica

7 tum erit subiectũ. nã * scientia subalternata quandoq cõtrahit totũ subiectũ vt dictum est de musica subalternata arithmetice et quandoq partẽ vt philosophia naturalis est de corpe nobili: et medicina sibi subalternata cõtrahit non totũ subiectum sed partem: quia ipsa est de corpore humano: sic in proposito bonũ ecclesiasticum est subiectũ. ¶Item scientia subalternat sibi aliam quia vna dicit propter qd vt geometria dicit propter qd vulnera circularia tardius sanantur: sed nõ dicit quia eo q ad factũ nõ applicat sed cirurgia dicit hoc casu q2 non propter qd sic moralis scientia dicit propter qd suo modo prout moralis principia patiunt sed hec ars q2 dicendo sic/statutũ est de cõsti. pri. l. j. ff. Et pdictis duobus modis subiectũ est pdicabile de oĩbus q sũt in hac sciẽtia ad finẽ huius sciẽtie q

8 tangit. j. Sic dico * bonũ ciuile. i. ciuiũ directiuũ eẽ materiã iuris ciuilis Arg. ff. de iusti. et iu. l. ius ci. Insti. de iu. na. gen. et ciuili. § primo. et. § pe. j. di. ius ciuile. et iiij. di. c. j.

9 §. prio. et. c. erit. ¶Causa * aũt formalis duplex est: forma tractãdi et forma tractatus. Forma autẽ tractatus idẽ est q diuisio libri in partes: et primo hic liber diuidit in tres ptes. in phemiũ in quo narrat intentũ huius libri in gñali. Et in tractatũ. i. de summa tri. et fid. ca. in quo fit psecutio narratorum gñaliter in speciali et i epilogiũ. j. de reg. iur. Et ille titulus est epilogatiuus seu recapitulatiuus nam iuribus positis in. v. libris ex eorum aliquibus elicit regula q multa iura recapitulat in vnã diffinitionẽ: notat. j. hoc lib. de regu. iu. in rubri. ¶Forma autẽ tractandi idẽ est q modus agẽdi q est multiplex/narratiuus exẽplorum/politiuus/decisiuus/seu declaratiuus narratorum et iuriũ antiquorũ. j. de eta. et quali. c. a multis. Et iste modus est cõis in hac arte. Est etiã qñq pbatiuus. j. hoc libro de sũma tri. et fide ca. c. vno. ij. respõso. j. hoc libro. de hereti. ca. Cum scdm leges. Et reprobatiuus etiã qñq cõsuetudinis. j. hoc lib. de peniten. et remi. c. ij. in fi. et. j. hoc li. de cõsuetu. c. j. et. ij. Et qñq iuriũ antiquorum. j. hoc li. de pces. prebẽ. c. detestanda. Qñq etiã opinionũ alteri adherendo. j. hoc lib. de preben. c. quia sepe. Itẽ modificatiuus. j. hoc lib. de elec. c. cũ ex eo. ¶Et scias q i hoc ope allegãdo. j. et. s. nõ sequor differẽtias tẽporis in condendo: sed in hoc sequar ordinẽ antique cõpilationis vnde allegando de hoc libro dicã. j. et. s. nisi sim in ti. de quo allegabo. ¶Causa vero efficiens fuit dñs Bonifacius papa. viij. vt efficiens principalis. Sed instrumẽtalis seu cooperans fuit vnus Archos. i. prĩceps hoc est principiũ capiẽs vnus epi. hoc est

10 supintẽdẽs. xxj. di. c. Cleros. Et vnus doctor * q est dictus a docendo: et doceo idẽ est q denũcio vel cieo. i. voco: moneo vel congrego. Isti ergo tres coadiutores prĩcipia sumpserunt et in illis superintenderunt et domũ sciẽtie in hoc volumine tradite sciuerunt. i. congregauerunt. j. hoc prohemio. Ricu. per venerabiles. ¶Et merito efficiens

f 11 principalis vocatus est Bonifacius [f] hoc est bonũ faciẽs * q ãbigua et incerta iura elucidare curauit et noua multa et vtilia adiecit: vt infra hoc prohemio. §. Sane. Uel dictus Bonifacius a fascia. i. ligatura. vt sit sensus. Bonifacius/id est boni ligatura. Nam sparsim bonum ligauit et redegit in hunc librum. ¶Et dico ligauit bonũ: qd est triplex scz honestũ quo ad morum reformatiões: et vtile quo ad causarum decisiões/et delectabile quo ad illuminationez intellectus et accensionẽ effectus/et hic vere habet nomen pape.

12 ¶Quia pape * est interiectio admirãtis [g] Et ipse nomẽ

g hz a re Quia admirabilis est intelligẽtia et efficacissimus

h i eloquẽtia [h] et ideo papa dici dz et dr etiã papa. i. pr patrũ. [i] ¶Finis aũt huius lib. est vt mores reformenti et vitia puniantur et iurgia terminantur traditiõibus hic contentis. j. hoc phemio. §. Quẽ librũ. et. § precedẽti. in fine. et C. de vete. iu. enucle. l. prima. circa pri. Ex qbus apparet qs titu. huius li. et cui pti philosophie supponat. Jo. Mo. Car.

a

N nomine domini Amen. Joan. and. in nouella hic citat Joã. Mo. cardinalem cum eo concurrentem summe laudãdum. In eo q post cardinalatum satis laborauerit ad scientiam in se augẽdã: quam et alijs in hoc libro cõicauit: nulli dirigens opus suum: sed post dei inuocationẽ inchoauit: cũ nullum elegãtius exordium fieri possit: quia in verbo domini omnia facta sunt et sine quo factum est nihil. Johã. j. Et recte quidem sancitum dicit Decius. S. in rubri. de constitu. col. prima.

1 Quia in * principio cuiuslibet operis in deo ⁊ xp̄o debet fundamētum fieri. Alias ibi nullum boni operis edificiū edificari posse. c. Cum Paulus. j. q. j. Jo. Mo. in. c. q̄ꝗꝫ. de elec. j. Car. cō. clj. Mulier volens dragmam vnam perditam: cōprobat glo. pragma. in. c. licet. in pr̄icipio. in verbo canonicas. col. ij. de elec. ⁊ Arch. in prohe. decreta. col. j. ¶ Idē censuit cesarea maiestas in auten. qu omo. oportet epi. col. j. vbi inquit omnia recte geri si principium fiat decens ⁊ amabile deo. ⁊ in auten. de here. ⁊ falci. in rubri. vbi glo. inquit iustinianum opus suum laudabile deo tribuisse vt C. de offi. prefec. affri. l. in nomine dn̄i. cū similibus: iuuat dictū apl̄i ad collo. iij. Omne quodcunqꝫ facitis in verbo aut in opere omnia in nomine domini nostri iesu christi
2 facite. Nam deus * est causa prima Et oīs causa prima est maior ⁊ nobilior suo causato: cui conuenit illud. Et propter vnū ꝙ vnūquodqꝫ tale ⁊ illd̄ magis autē. multomagis. C. de sacro. san. eccle. ¶ Ideo quia iustissime deo honor debetur propter magnam gloriam suā. l. ticia. §. seia. ff.
3 de aur. ⁊ argen. lega. vbi extat sedes. Ob * ꝓpter honorē dei augetur interpretatio testamenti: ⁊ ibi Bar. Etiam timor. iuxta illud. Quia cum leo rugiet quis non timebit. Initium enim sapientie est timor dn̄i. Hinc psal. Tu quis es qui enarras iusticias meas. Ideo exemplo patrum nostrorum ductus ⁊ eoꝝ vestigijs inherens non tn̄ vt Guil. Andega. thesaura. in. d. prohemio decreti: ibi igitur ego q̄ ad presens nomen meum reticeo propter detractores et inuidos ne vilipendent per inuidiā istud opus. Ego Philippus Probus iuris pōtificij interpres minimus inuocata spiritussancti gratia. vt fas perpetuo sanctaqꝫ iura loquar. Sozi. pr̄. Con. xlvj. in prin. Consilijs: ⁊ de cuius plenitudine scōm apl̄z oēs accepimus. Fundandoqꝫ super lapide angulari do. Jesu xp̄o dn̄o nostro. de quo ꝑ Jo. Mo. . j. de electio. In. c. Fundamēta. Et in cuius noīe omne genu flectitur celestium/terrestrium/⁊ infernorum: ad philippenses. ij. c. quiqꝫ dux sapientie ⁊ sapiētum emendator in manu illius et nos ⁊ sermones nostri ⁊ sapientia omnis ⁊ operum sciētie disciplina. sapientie. vij. ca. tremulo spiritu atqꝫ titubanti manu progredior diffidens de incapacitate ingenioli non valentis cum me sciam tanto oneri penitus disparem et hanc suscipere prouinciam in tantumqꝫ pelagus pedem referre maxime dissuadeat ꝙ Marcum anthonium hominem quidem ingeniosum dicere solitum ferunt se ideo nullam vnqꝫ orationem scripsisse vt si aliqn̄ opus esset ꝙ a se non esse dictum posset id se negare dixisse: quo fit vt maximo oneri se suppositum intelligat: qui dicta sua scriptis demandat cum infinitis censoribus se submittat necesse sit/tamen concedente altissimo genitore gratiarū qui dat cordi concipere veritatem/⁊ cogitare equitatem: ⁊ lingue ornatum motum: dulcem melodiam ⁊ memoriaꝫ diu gratam de ipsi. sque larga benignitate atqꝫ mīa confisus qui lux est vera que illuminat omnem hominem venientē in hunc mundū. Jo. j. Qui sapientiam prestat paruulis et intellectum / teste psal. atqꝫ mellifiua largitate/que dat oībus affluentibus et non improperat. c. qꝫ pio. j. q. ij. quiqꝫ os apire iubet ⁊ se illud asserit impleturum psal. lxxx. Dilata os tuum ⁊ implebo illud. ⁊ Hieron. super Joelem. Oris * apertio est in dei non hominis potestate: ⁊ in euan-
4 gelio. Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini dabitur enim vobis (scꝫ a spiritu sancto) quid loquamini. Neqꝫ autem his solis sed exemplo ipsoꝝ omnibus qui vacāt bonis operibus dictum intelligitur: vt non diffidant de sua insufficiētia sed de ipsius dei omnipotētia confidāt: ei nāqꝫ omnino nihil impossibile neqꝫ delerit vnqꝫ de se sperantes. Hac igitur vt (predixi) fiducia erectus cupiens ipsi non in toto saltem tum in tanto ante tribunal xp̄i iuxta sētentiam ipsius de qua est recordatus appstolus. Reddere rationem vilicationis ad huius clarissimi viri doctrinā ꝑut ip̄e trinus. ⁊ vnus deus q̄ leuat nubes ab extremo fre Hier. li. c. mīstrabit addere satagā vt exercendarum ingenij virium me causa induceret / manum porrigens calamo laborare mihi soli non curans sed omnibus exquirentibus veritatē. Eccle. c. xxxiiij. dr̄ enim in. c. cum marte s̄ de cele. missa. in. § verum. Beati qui seminant super aquas. i. super
5 populos. Semen * quippe satū in cartis perpetuo manet testatur quippe philosophus. ij. methaphi. Etiam ex falsis cōmendabor: qr veritatis inuestigande viā ⁊ materiā prebui ⁊ alijs ꝑparaui vt etiā placet glo. Jo. And. in data huius libri. ⁊ iuuat vt veritas sciatur. hinc prouer. xj. Qui abscondit frumenta maledicetur in populis. Et ceca prudentia est nolle prodesse cum possis. Sapientia enim dando fit largior/retinendo minoratur/prior se fatetur vocem audisse qꝫ diu istud tenueris aliud nō habebis Jo. Fab. C. de vete. iure. in fine. ¶ Dicit quippe Bal. in prohe. Gregoriano (quod sub silentio tamen) assumpsit Antho. corsetus
6 in singularū suoꝝ vestibulo. Quia queādmodum triste * est diuiti absqꝫ herede decedere: ita miserrimum habenti a summo deo aliqualem intellectus grām posteris suis. i. studiosis nihil scriptuꝫ dimittere quo possint veluti heredes intellectus aliqualiter consolari. ꝙ qꝫuis qui alicuius artis vel doctrine scientiam profitentur duo in primis memoria debeāt querere. primum recte docere quo vix quicqꝫ a deo vtile sibi ⁊ auditoribus inueniri aut esse potest / alterum est scribere ⁊ quod vigilando longo tempore didiscerint id elaboratum ⁊ perfectum in scriptis edere. Sed hoc vltimum semꝑ vtilius esse existimaui presertim quia pluribus atqꝫ sepius cōmunicari potest. quod em̄ voce traditur soli auditores ⁊ vna tm̄ etate ⁊ eo solum tēpore quo tradit̄ intelligere possunt ac id sepenūero ex eorū memoria delet obliuio. Scriptꝫ vero q̄ magis digesta esse solēt donec reperiūtur oēs omniqꝫ tēpore habere ⁊ legere possunt. Et ideo licet tot in omnium scientiarū genere ⁊ ꝑ sertum in vtriusqꝫ iuris synodo (vt in simili placet Sozi. Cō. ccxxvj. in fine diligentissime. ⁊ Cy. in. l. vnica. C. de sentē. que pro eo ꝙ inter) vbi dicit vt etiam referre placet do. Pe. rebuffo in repe. d. l. vnice. col. ij. ꝙ qn̄ dinus decidebat aliquē questionē dicebat̄ adesse tota synodus legalis sapiētie aut prudētia seu vt ita dicā vt a verbis Jo. mo. hic nu. v. non discedat̄ ꝑut in nu. vj. trito eloquio facultate scripserint vt iam mundum pene illuminauerint adhuc tamen inueniendis inuēta nō obstant/testante seneca in. viij. ep̄la ad Lucillum. Instar enim solis intellectus oritur occidit/vadit/⁊ redit/⁊ nunqꝫ moritur sed suis vicibus occultatur. ¶ Si qua idcirco in presentibus additamentis omisit occupatio aut minus bene tradidit iperfectio quā in me nec volo nec valeo excusare circūscriptis inuidie stimulis ⁊ detractiōis mordacitate penitus relegata fraterna charitas cuius correctiōi ⁊ supportationi me suppono ⁊ patiēter substinere protestor/libere valeat emendare vt in simili placet Paridi de puteo in prohemio tractatus de syndi. in fine allegāti. l. Claudius felix. ff. qui po. in pigno. habe. Et vt cum iuris canonici lucerna loquar in data huius libri ⁊ que his scriptis sunt superflua defectuosa vel falsa: radenda corrigēda ⁊ supplenda se offerunt in quibus aliqualiter excusari mereor quia corrigi sum paratus. ¶ Excuset igitur more cassij erga sententiam sabini. l. qualem. §. vlti. ff. de arbitrijs. Si vero ab emulis ipsis pro eorum vigilanti officio carpi ista contigerit memores erimus doctrine preceptoris nostri in epistola ad Auinioneñ. in tractatu de peste ⁊ illius vestibu-
7 lo ibi cum scirem eos * solos reprehensione carere qui nihil scribunt ⁊ ante eum diuus Hiero. Is solus malignātium linguas euitat qui nihil scribit. Et etiam recordabimur eius quod perpulchre Martialis ait. Ecce rubet quidem palet/stupet/ossitat/odit: hec volo nunc nobis carmina nostra placent. ⁊ eis vice nostra respondebit patronus ⁊ protector noster communis diuus ille Hieronymus in prologo esdre dicens. Sepe rodētes in publico detrahūt quod in angulis libenter legunt. quid enim aliud faciunt detrahentes nisi quod in puluerem sufflant ⁊ in oculos suos terrā excitant vt vnde plus detractionis sufflant inde magis nihil veritatis videāt. c. inter. xj. q. iij. sunt enim detrahentes seu vt alijs placet obtrectatores similes canibus qui cum homines nō audeant mordere/ lapides tamē ab eis iactatos dentibus apprehendunt. Sic detractores homines in eorum absentia lancinent quod presentes non
8 audent. ¶ Et certe commendendus * est qui plures oculos ⁊ plures aures habet scd̄ꝫ zenophontē Philosophum loquentem de Cyro rege persarum cui ei illam laudem attribuit contra detractores. ¶ Rogo igit̄ quia ad hec vulnera que infligūtur ex lingua inter homines medicus pene nullus est. Et nemo tam pius innocensqꝫ transit huius curriculum volucre vite vt morsus hominū queat dicaces euitare reprobis bonos notare sunt solatia vana pessimorū. Rogo inqꝫ ne quis temere prius scripta mea dānet qꝫ legerit atqꝫ perlegerit vt maleuoli ⁊ ignari facere solent: qui prius iudicant qꝫ intelligant teste Boetio in topicis. Nosti (inquit) oblatrantis morsus inuidie. Nosti qꝫ facilime in difficillimis causis liuor iudicum ferat / quem teste Seneca de trāquillitate animi infelix inertia ⁊ omnes destrui cupiunt qui se prouehere non possunt. Opus enim ipsum recte animaduersum ⁊ examinatum quale sit ostendet. Nam cuncta legenti: forsitan occurret vacuas qd̄ mulceat aures: peniteatqꝫ minus suscepti in fine laboris. Ac-

cedat pretcrea ad campum illud Hieron. In preludio ad
9 Esaiā prophetā. Ibi morsibus illorum presertim qui qd * capere non possunt facile despuunt. Tales enim sunt sicut vulpes qui cerasa dānant: cum illa attingere ꝛ comedere nō possunt. Panor. in c. fi. col. fi. ſ. ne cler. vel mo.
¶ Igitur dico: Inuidus aut taceat nostri detractor honoris aut aliud melius (si sapit) edat opus. Si enim aliquid subtiliter vel acute dictum reperiatur id totum bonitati atqꝫ clementie dñi nostri Jesu christi atqꝫ virginis eius matris attribuatur: neqꝫ enim qui plantat est aliquid neqꝫ qui rigat sed qui incrementum dat deus. c. secūdū. xix. di. Item quis dicat si quid dicat attendi debet. c. ego. ix. di. Adsit preterea pro clipeo nostro illud dauidicū sanctum dictamen. psal. cxix. Insequendo protectorē nostrū in d. prolo. esdre domine libera animā meā a labijs iniquis: ꝛ a lingua dolosa. Et vt inquit splendidus ille poeta fran. petrarcha in prin. aphrice. de quo ꝛ eius obitu meminit car. con. lxxix. thema tale est. Sed iam est nos de somno surgere: vt ad rem ipsam descendamus non multis sed efficacibus vtendo Jason con. lxxvij. col. ij. volu. primo.
10 ¶ Scire igitur vt testatur philosophus * est rē per causam cognoscere: primo philicor. ꝛ primo posterior. ꝛ. c. intelligentia. ſ. de vbo. signifi. Roma. con. lxv. nu. vij. quod sumit initiū / viso themate. Aliter autē in diffinitione sentit Archid. in c. quis. xxxviij. di. Qꝫ scire est reddere rationē quā noueris. Nosse vero referre tātū que audieris. hinc Bald. in l. Non omniū. ff. de legibus. Qꝫ scientia infert veritatem de necessitate. not. in l. paterfamilias. ff. de hered. insti. vbi idē Bald. in fi. ait ꝙ tantū est dicere quādo testis dicit se scire / ꝙtū est dicere vera esse / allegat illud Jo. pater noster qui es in celis. Facit ad idem quod notat Bald. in l. scire leges. ff. de leg. Qꝫ scientia est infallibilis noticia veritatis. Angel. vero in autenti. de sancti. epi. in ſ clericos. col. ix. dicit ꝙ scientia est perfecta rei noticia / sicut ꝛ veritas. ſ. j. in auten. de instru. cau. ꝛ fide. Et Bar. in l. admonendi. col. iij. nu. xvij. de iureiurā. ff. citat
11 ad propositū ꝙ sciētia * veritatis seu vera habetur duobus modis. Uno modo in rebus que sunt artis seu scientie alicuius per rationes ꝛ demonstrationes: ꝛ istud scire conuenit diffinitioni philosophi. Scđo modo ista scientia habetur in his que sunt facti / ꝛ tūc illud scire dicimur ad quod per sensum mouemur: ꝛ hec est scientia que in teste requiritur / nō autē in iudice nisi in his que sunt actus ꝑmanentis vt fluxus fluminis Rodani ꝓpe menia ciuitatis Auinionen. fluentis / ꝛ similia que habent esse permanens: pro quo vide que dico in. c. pia. in fine in verbo notario. de exce. Alio modo idē Bar. in l. cū ꝛ iudices. ſ. quod obseruari vltimo nota. ff. de iureiur. propter calūniā dan.
12 diffinit / dicens ꝙ scire * est vehemēter opinari: nō tamen pro certo: ꝛ proprie Jason in con. statim alleg. per glo. in l. si duo. ſ. pe. in verbo scire. ff. vti pos. ꝛ glo. in l. si paterfamilias. in verbo scit. vbi Bal. ꝛ imol. ff. de hered. insti. alexā. in l. j. ff. si cer. peta. ꝛ per ea que traduntur in l. ij. ſ. Idem labeo. ff. de aqua plu. arc. vbi glo. inquit ꝙ scire proprie est veritatem visu perceptā in mente tenere. Et ista diffinitio glo. videtur assentire diffinitioni tradite per Bart. in d. l. prima. versicu. ad eius euidentiam. Qꝫ scire est certitudinarie ex eo quod ipse vidit ꝛ suo sensu percepit: ꝛ tūc dicitur ꝓ certo scire. c. inquisitionē vbi Antho. ſ. de elec. ꝛ ca. inquisitionē. ſ. de senten. excōica. not. Jason in con. lxiiij. col. v. in causa caducitatis. vol. iij. Et hoc modo habetur veritas: pro quo vide Bal. in l. cū antiquioribus. iij q. de iur. deli. C. ꝛ in l. principales. ſ. quod obseruari. col. j. C. de iureiur. propter cal. dando: vbi refert scientiā nō esse nisi verorū: notatur in d. l. si paterfami. ꝛ. ff. de acquir. heredi. l. si is ad quem. ꝛ in l. cū quidē. ſ quod dicitur. ꝛ in l. pantonius. ſ rei perduellionis. eo. ti. Ex quo resultat vbū
13 perpetuo notādū Qꝫ testis * credēs dicere verū si dicit falsum est periurus: quod firmatur per Feli. in c. Firmiter credimus. col. j. Ubi videbis (vt ita dicam) pinguem ꝛ amplam remissionē. ſ. de summa trini. ꝛ fide catho. Bal. autē in c. cum contingat. ſ. de iureiur. sub alijs verbis diffinit dicens ꝙ scire est rem probabiliter cognoscere / puta per argumenta. l. qui filiū. ſ. fi. in fi. ibi argumēta. ff. ad trebel. tamen omnes cōmuniter conueniunt cum verbis philosophi videlicet ꝙ scire est ꝑ causas cognoscere. Et ideo non dicitur scire qui nescit rationem reddere quam nouerit vt voluit Bal. con. lxxxviij. in prin. vol. iiij. dum dicit. Sed quia superiores nostri scire quenqꝫ arbitrati sunt: ꝙ ratione optima demonstrassent. c. ego solis. ix. distin. nota
14 in d. l. non omnium. ff. de legi. vbi Bal. citat duplicē * esse rationem directam ꝛ inflexam. directa est qua posita apparet veritas absqꝫ medio vt scio quia vidi. Inflexa vero est qua posita apparet veritas per subauditum vel adiunctum. ¶ Et priusqꝫ vlterius progrediar ad propositum premisse diffinitionis / scire / refero verbū relatum per Neuiza in sua silua nup. carta mihi. ccxviij. col. iiij. Et qm̄ ꝑ legem scriptam: impossibile est omnes casus comprehendere subintrat legis interpretatio que deducendo argumenta ꝛ rationes a legibus scriptis sicut alie scientie a suis principijs generat habitum scientificū aperiendo multas conclusiones ꝛ decidēdo multa dubia ex virtute aliarum legum: ꝛ sic verificatur dictum philoso. Scire est rē per causas cognoscere. Quod etiam cōprobant Barto. ꝛ Bal. in l. pupillus. ff. de acquiren. heredi. vbi etiam ange. imol. Alexan. ꝛ Jason. ꝛ idem Ang. in l. qui Rome. ſ. duo fratres. xiiij. col. ff. de vbo. obli. Barba. in c. clerici. v. col. ſ. de iudi. in proposito dicit Antho. de butrio in c. nā concupiscentiā. col. ij. ſ. de cōstitutio. Qꝫ ea dicimur scire / qm̄ ꝓprietatē ꝛ oēs effectus ipsius subiecti cognoscimus.
15 ¶ Et quia de quolibet producto * duplex habetur consideratio secūdum Car. in prohemio gregoriano col. v. Jō in huiusmodi materie prosecutione necesse est videndum an teneatur quis scire vel non. ¶ Scđo quis dicat scire. ¶ Tertio quis presumatur scire. ¶ Quarto qualiter dicemur scire. ¶ Quinto an scire ꝛ scire debere sint paria. Que omnia sic in partes diuisa nota patefiēt. Juxta illd
16 Senece facilius * per partes in cognitionem totius adducimur. not. in prohemio institu. ſ. igitur. Huic dicto satis videtur astipulari philoso. ij. ethi. Circa vniuersalia sermōes sunt faciliores: ꝛ circa particularia veriores. Areti. con. xiij. Particio nempe animum incitat / mentem preparat / ꝛ memoriam reformat. Jo. And. in dicto ꝓhemio grego. col. iij. qua vtitur imperator. ſ. sed non vsqꝫ pinculo. sed nec in primis. insti. de lega. not. in l. j. in princi. de doli mali ꝛ met. excep. Idem prepo. in prohe. decreti col. ij. vbi dicit. Ex ordine scribēdi / aut docēdi facilius doctrina ꝑcipitur ꝛ retinetur. ſ. sed cum nos. in prohemio. ff. in l. j. C. de veter. iur. enucle. ¶ Ordo enim vniuscuiusqꝫ rei est figura substātie: Inquit Bal. in consilio cismatis qd posuit post rub. si quis alteri vel sibi. C. dico in c. vbi. in prin. j. de elec. Facit illud vulgatum. Scire quid facias ꝛ nescire quo ordine facias teste Ambro. non est perfecte cognitionis. Facit etiaꝫ quod notat Jo. Mo. in c. cum in multis. j. de resc. ibi prouide ꝙ de genere ad speciem declarando procedat et idem mo. in c. locupletari. j. de reg. iur. ibi cum res diuisione fiat lucidior. Ne autem videamur satirice inconstantie imitatores qui passim saltando ꝛ sine serie loquuntur vt vult tex. in prohemio digestorum. ſ. primo ibi sed passim et quasi per satyram collectum vt in simili placet do. Jo. le cirier parisien. in prefa. sui tracta. de iure primoge. vbi subdit ꝙ ordo est modus entium vnde memorialis cellula ex ordine vel spiritu colligatio efficatior redditur / ꝛ nexu quodam fauente difficile soluitur.
¶ Idcirco ad prosecutionem primi membri veniendo.
17 quero an quis * teneatur scire vel non. Bal. in margari. dicit ꝙ nullus scire tenetur: sed opinari. Tamen nō suffragatur tex. per eum allegatus. Ideo dic ꝙ multa tenemur scire. ¶ Primo omnes constitutiones: quibus vniuersalis ecclesia regitur: ꝛ ipsas custodire aut obseruare etiam papa secundum Joan. and. in nouel. in c. primo circa mediuꝫ de consti. hoc li. Bal. autē in l. j. col. ij. ff. de offi. prefec. vrb.
18 dicit ꝙ * generalia principia oportet hominem scire: alias est sine intellectu. hinc Panor. in c. prudentiam. ſ. de offi. deleg. citat ꝙ intellectus hominis sine scientia potest dici sine forma ꝛ potius dicitur esse ymago ꝙ homo. Que autem concernunt fidem nostram an teneamur scire tractant doc. in rub. de summa trini. ꝛ fide catho. vbiqꝫ. Et inter alios doctor gallus Jo. fabri quondam gallie vt dicit cancellarius in l. prima col. fi. C. eo. ti. de summa trini. dicit ꝙ si quis interrogetur de fide sufficit respōdere ꝙ credit sicut ecclesia romana. Nec habet explicite respondere de singulis articulis ꝛ hoc nisi esset rector vel prelatus Inno. ꝛ Hostien. in c. primo. ſ. de summa trini. ꝛ fide catho.
19 ¶ Quo ad secūdum quis * dicitur scire Specul. in ti. de teste. ſ. primo versiculo. Item ꝙ si non prohibet / absoluit quem dici scire quod vidit ꝛ quod quis vidit testatur iuxta illud Johannis. c. iij. quod vidimus scimus ꝛ quod scimus testamur.
¶ Scire etiam dicimur quod ab alio audiuimus. Idē spe. in titu. de cita. ſ. iiij. versicu. per viam idem Joan. de Immola. in c. si sacerdos. nu. ij. ſ. de offi. dele. Hinc domi. in c.

de capitulis.x.di.dicit per illum tex. ⁊ post eũ Prepo.ibi.
Q; quis dicitur pro certo scire quãdo est certificatus ab
vno fide digno allegat.c.sicut pro certo.s̃.de symo. ⁊ Ar
chi.in.c.in domo de pe.di.iiij.pro quo est glo.notabilis in
verbo actiones ibi ⁊ erat homo cui videbatur credendũ.
l.titio fundus.ff.de conditio.⁊ demon.que reputatur no-
tabilis per Ang.in.§.j.insti.de suspec.tuto.Pro dicto.do
mi.⁊ prepo.allego tibi tex.in.c.vnico.s̃.de scruti.in ordi.
faci.⁊ ibi do.Antho.de butrio circa prin.post glo.Q; qui
videt electum a bonis videtur habere noticiam illius ⁊ de
tali respõdet quia audiuit ab alijs. c.hoc videtur. xxij.q.
v. Et super hoc potest fundari practica iuramenti quod
prestatur in curia Romana pro his qui petunt sibi de epi
scopatibus ⁊ alijs dignitatibus per papã prouideri:quia
oportet eos iurare tales promouẽdos idoneos fore pro-
ut sacre dictant rantiones.in quo iuramento multi deui-
ant a tramite veritatis:prout aliquando audiui de quodã
affirmante aliquem promouendum idoneum:qui tamẽ su-
spectissimus (vt ita dicam) de heresi:etiam apud omnes
partium illarũ erat:⁊ valde diffamatus villicus ille:istud
enim est iuramentum quod vulgus appellat iuramentum
in fide parentum. Redeundo ad intentum.Archi.in.c.te-
stes.ij.q.ix. citat ꝙ licet non viderim Christum crucifixũ
tamen firmiter noui:⁊ hoc credo:⁊ scio pro certo: cum pro
indubitato hoc debeat haberi.Pro quo tex.ĩ.c.Julianus
xj.q.iij.Accedat pro his dictum Bal.in.l.filium.ff.de his
qui sunt sui vel alie.iur.vbi describit ꝙ si testis dicit.Scio
pro certo talẽ esse filium talis ꝙ non loquitur incongrue:
sed intelligitur de ea certitudine que haberi potest/quia
pro certo sciri non potest:nisi solis coniecturis ⁊ vehemẽ-
tibus opinionibus: que consonantes veritati idem ope-
rantur ꝙ certitudo.glo.not.in.l.si quis extraneus.§.scien
dũ.ff.de acq.here.que est glo.fi. in fine approbata a Bar.
20 Bal.Paul.Ang.⁊ Moder.ibi ex qua colligunt * ꝙ vehe-
mens opinio dr̃ trãsire in sciẽtiã:qr scire dicimur qđ vehe
mẽter opinamur si vehemẽs opinio cõcurrat cũ ṽitate:vt
referũt ibi Bal.Jmo.Ang.⁊ Jason post Jnno.in.c.causã
s̃.de iura.calũ. ⁊ etiã Bal.ibi exclamat dicẽs ꝙ multa sũt
de quibus nõ põt haberi vera certitudo:tñ vehemẽs opi-
nio iũcta ṽitati idẽ opatur ꝙ certitudo. ista possunt ṽifi-
cari p ea q̃ dicũtur in.c.afferte mihi gladiũ.s̃.de p̃sump.
¶ Et p hec reperio Pe.de Ancha.con.cccxcij. visis dili-
gẽter ⁊ varijs cõsilijs:dicere ꝙ in substituto casu quo ma
sculus nõ nascat̃ põt haberi ista cõditio ꝓ impleta etiã añ
partũ:si ex vehemẽti cõiectura fetus femineus sit in vte-
ro.Et postea hoc apparet ex pte:qr opatur p̃cedens opi-
21 nio matronaꝝ q̇bus exptis * iura in facto carnalis copule
fidẽ adhibẽt.c.fraternitatis.s̃.de frigi.⁊ malefic. Silr̃ an
aliqua sit p̃gnãs vel nõ.l.j.ff.de vẽ.inspici.⁊ medicis:⁊ q̇-
buscũqȝ ptis in arte sua.l.septimo mẽse.ff.de statu homi.
Bar.in.l.j.ff.si cer.peta.l.si chorus.§.his ṽbis de leg.j.c.
vt ꝯstitueret̃.l.distin.l.si q̇s decurio.C.de fal.Neapo.deci.
ccliij.nu.x.dno regij. ¶ Postremo in hoc mẽbro dic ꝙ q̇s
scire dr̃ id qđ ꝓbare põt glo.in.c.sacerdos.in pri.de peni.
di.vj. vide q̃ dicit do.meus de ripa.in trac.de peste.carta
clviij.ṽsi.Insup quero de q̃stione/⁊ q̃ dico in.c.ij.de cõsti.
⁊ ꝓ reliquo dicit Lucas de pẽna.in.l.fi.vt digni.ordo ser-
ue.li.xij.C.Q; scire dicimus q̃ in terris gignũtur advsus
22 hoĩs creati oĩa/hoĩes autẽ * causa hoĩs fuisse gñatos: vt
ipsi inter se alij alijs ꝓdesse possent.iuxta illud Cicero.nõ
solũ nobis nati sumus ⁊c. ¶ Ad tertiũ mẽbrũ descẽdo:
23 q̇s * p̃sumatur scire/dic ꝙ qñ agit̃ de cõmodo alicuiꝰ p̃su
mitur sciẽs nisi ꝓbet̃ ignorãs: ista fuit sentẽtia car. in cle.
vnica.§ fi.Nota.vij.de cõces.p̃bẽ.ꝙ ibidẽ Jo.de imol.col.
j.firmat dicẽs. Nota ꝙ qñ agit̃ de cõmodo alicuius impu
tãdũ sibi videt̃ si non habeat noticiã eius qđ est publicũ ⁊
notũ in loco in quo impetrauit ad cõmodũ suũ:⁊ sic papa
fingit scientiam vbi non est ignorantia probabilis.
¶ Sic dicimus in matrimonio carnali vbi non est.c.is q̇.
s̃.de spon.Et ista est presumptio iuris ⁊ de iure in qua nõ
admittitur probatio in contrarium vt late per prepo.post
24 alios in.d.c.is qui.¶ Et aduerte ꝙ hec p̃sumptio dicit̃ *
magne importantie adeo ꝙ operatur vt condemnatus ex
presumptione iuris ⁊ de iure nõ potest appellare/quia ha
betur ꝓ confesso ⁊ conuicto. Quia confessus ⁊ cõuictus
non appellat.habes tex.in.l.ij.quorum appel.nõ recip.C.
Bal.in.l.si hij qui.C.ad leg.iul.de adult.cuius doctrina
optime probatur in.d.l.si hij qui in fine iuncta dicta.l.ij.
quorũ appella.Uide feli.post alios in.c.quãto.de presũp.
hoc tamen non puto fore in hoc regno haberi pro viridi
obseruantia quia de qualibet appellatione curie supreme
parlamentorum volunt cognoscere.

¶ Et hanc presumptionem iuris ⁊ de iure possumus ap-
pellare presumptionem legum que dicitur liquidissima ꝓ
batio.glo.in.l.pe.C.de peri.tuto.quam ad hoc reputat sin
gularem Jmol.in.l.quesitum.ff.de re.iudic.⁊ in.l.in tem-
pus.§.primo.⁊ in.l.si quis heres ita.ff.de heredi.institu.
Bal.in ru.de presump.⁊ in.d.l.pe.fely.in rub.s̃.de proba.
consociam do tibi glo.in.l.j.C.de testamẽ.mili.vbi ang.lu-
do.⁊ Alex.¶ Possumus etiam appellare sententiam legis
vt probat̃.C.ad macedo.l.fi.ĩ fi.⁊.C.arbi.tutel.l.fi. Alber.
de gandino in rub.de presump.ṽ.iuris ⁊ de iure:⁊ non ad-
mittit probationem in contrarium.
¶ Et redeundo ad principale intentum idẽ dicas in matri
monio spirituali vt in.c.vidua.s̃.de regu.vbi tex.Q; noui
tia que sponte se ingerit actibus professarum per hoc cen
setur professa licet sacramento firmare velit velamen sibi
imposuisse vt deponere posset. Et sic habes tex. ibi no-
25 tabi. secũdum Panor.ꝙ nõ * semper in dependentibus a
conscientia ⁊ ab animo alicuius statur iuramento illius.
¶ Ex quo concludo ꝙ huic fictioni scientie semper presu-
mitur quacunqȝ probatiõe adducta nõ obstante.Signãter
si ĩ his p̃iudiciũ ṽgat p̃iudiciũ alterius vt resultat ex doc.
Panor. ibi.Et dic ꝙ in istis proprijs factis non solum pre
sumitur quis scire illud:sed etiam illius circũstãtias:que
multum iuuant ad comprobationem ⁊ liquidationem ali-
cuius facti prout dicemus in.c.in fidei.de hereti.
¶ Et in hoc quod dicimus de nouicia videtur facere qđ
citat Domi.in con.cx.col.finali.Beatissime pater. Q; li-
26 cet * ecclesia non iudicet de occultis.c.vt nostrum.s̃.vt
eccle.bene.⁊c.c.a nobis.el.ij.s̃.de sentẽtia excõica. cum si
milibus:quia illud verum quando non sunt adiuncta me-
dia per que sibi fiat fides de occulto. ⁊ ita procedunt iura
predicta:secus si sunt adiũcta media: vt in proposito ve-
27 laminis impositione.¶ Presumitur etiam quis scire * id
quod communiter alijs innotescit prepo.in.c.ad nostram.
nu.xlv.de coniugio seruo.probatur in.c.j.s̃.de postu.p̃la.
vbi glo.in ṽbo allegans/que iuncto tex.innuit subtiliter
ꝙ quilibet de prouincia presumitur scire ea que publice
fiunt in aliqua parte prouincie.iuxta illud Luce.xxiiij.c.
ibi.Tu solus peregrinus es in Hierl'm ⁊ non cognouisti
q̃ facta sũt in illa his diebus.Pro hoc vide Domi.in cõ.c.
xliiij.col.j.opponitur/vbi dicit ꝙ oẽs de regno presumun
tur scire illa que notorie et publice fiunt in regno.c.illud
s̃.de cler.excõica.ministr.⁊.d.c.j.s̃.de postula.prelatorũ
Jason in cõ. cvij.col.fi. in primo volu.⁊ latius in cõ.xlvj.
col.ij.pro fisco.vol.iij.Jmo nedum illi de regno sed vicini
c.quãto ⁊.c.quosdam.s̃.de presumptio.Facit glo.nota.in
c.fi.xvj.distin.c.que allegat plura iura pro ⁊ cõtra que ibi
videtur prepositus concordare dicens huiusmodi regu-
lam procedere in his que publice fiunt dummodo fiant in
his locis in quibus publicatio debet fieri quod dicas non
procedere in his qui habent iustam causam ignorantie: vt
puta si sint absentes tempore publicationis idem si tunc
tp̃is erãt graui infirmitate detẽti.istud late firmat alex.in
cõ.lxxxij.nu.xj. viso ꝓcessu.volu.iij.aut furore vl' ĩ minori.
annis cõstituti taliter ꝙ ea nõ valebãt intelligere.ista pro
bat tex.c.fi.s̃.qui mr̃i.accu.po.Jdẽ forte dicẽdũ de mulie.
in quibus probabilis ignorantia melius qȝ in viris p̃sumit̃
cũ eas nõ decet vagari.c.mulieres de iudi. hoc lib.not.in
c.j.de statu regu.eo libro.Jason in cõ.liij.col.vj.qđ incipit
statuto ciuitatis.vol.iij.¶ Pro p̃missis vide rotã in no.de
cisio.ccccxliiij.extra rotã.⁊ Jo.de ana.con.lxx. in fine visis
28 et põderatis ⁊ ibi ample videbis.¶ Jtẽ preciũ * seu va-
lorẽ rei sue quis p̃sumit̃ scire.Speculator in titu.de emp.
⁊ vendi.§.nunc dicẽdũ est de rescin.vẽditio.ṽsi.qđ si aliq̇s
sciẽter.vbi Jo.an.in addi.dicit ꝙ q̇s scire debet vires me-
rita ⁊ emolumẽta p̃dij sui puta si possint ibi seminari linum
canappa ⁊ silia. idẽ de diuitijs ⁊ p̃rimonio ꝯiũcti.l.octaui.
.ff.vn.cog.l.de tutoꝝ.ff.de in ĩtegrũ resti.mino.Bar.⁊ mo
derni in.l.j.ff.si cer.peta.ad idẽ qđ notat Ludo. bolog.in
addi.con.iij.Jo.de ana.Q; quilibet p̃sumit̃ scire vires sui
patrimonij.l.quisquis.C.de rescin.vendi.not.in autẽ. sed cũ
testator.C.ad leg.fal.Tu tñ ĩtellige id qđ de valore rei di
cimus s̃m modificationẽ quã ponit Alex.cõ.j.volu.sexto.
¶ Presumit̃ preterea q̇s scire illud qđ tenet̃ inquirere:et
si ignorantiã allegat aut probat velut affectatã illã nõ ꝓ-
desse dico nisi ꝓbet diligentiã fecisse de sciendo apud eos
apđ quos certificari poterat.facit.l.regula.C.de iur.⁊ fa.igno.
tex.est ad hoc rotũdus in.d.cle.j.de conce.preben.ibi im-
putet em̃ quod sibi si hoc casu quo de ipsius ꝯmodo agit̃
id quod per se vel aliũ scire potuerit ignorauit.vbi glo.fi.
dicit imputet̃ sibi q̇ scire potuit peritiores ꝯsulendo:ff.de
bono.po.l.in bonoꝝ qđ vltra glo.firmo p ea q̃ tradũt Bar.

Paul.Saly.Alex.ꝛ Jason poſt glo. in.l.iuris ignorantia.
C.qui admitti ad bo.po.vbi dicũt quē poſſe conſulere.peri
tiores nedũ ſi periti ſint in illo loco in quo quis eſt ſed etiã
in loco vicino alr̃s dr̃ negligēs vt ĩ ſimili dr̃ de cuſtode car
cer̃ q̃ regulariter de iure nõ eſt diligēs/ſi non tenet duos
cuſtodes ad ſeruandũ carcerē.l.fi.ff.de cuſto.reor̃. Nã ꝗ
admodũ ruſticus tenet̃(cã tñ dico impulſiua)ire ad nemo
ra vt ſibi de ligno ꝓuideat ita ꝛ ad peritos vt ſibi cõſulat
Pro his faciũt no.per Car.in repe.c.vt aïar̃ de ꝯſtitu.hoc
li.col.ij.vbi dicit. Eſt em̃ ꝙ eis ĩputet̃ q̃a potuerũt ĩforma
ri alr̃s nõ videt̃ excuſabilis ignorantia. Sicut non excuſat
metus quē nõ p̃cedit culpa.l.ſi mulier.ff.qđ metus cauſa.
vide Jo.Mo.in.c.ignorãtia. ꝛ ibi dico circa finē de regu.
iur. ¶ Jſta etiã poteris ſubſtētare iuribus ꝛ ratiõibus am
plioribus tactis ꝑ roma.cõ. 481. Preſentis dubitationis
articulus:nu.vij.vbi etiã nu.iij.reperies reſtrictionē ad re
29 gulã videlicet ꝙ ignorãtia * etiã preſumit̃ in facto ꝓprio
qñ eſt de lõginquo ꝓ quo extat doctrina Bar.in.l.nõ fatet̃
nu.vij.ff.de cõfeſſ.ꝛ ibi ãpliſſime poteris videre.facit qđ ꝑ
nos dr̃ in c.ſtatuimus nu.xxviij.de cõfeſ.poſſumus addere
aliũ caſũ quē ponit Alex.cõ.j.col.j.in vj.volu. Põderatis
his dũ dicit.ꝙ in dubio ꝓbata leſione vltra dimidiã iuſti
precij p̃ſumit̃ ꝙ vēditor ignorauerit iuſtũ p̃ciũ. glo.ꝛ ibi
Bar.in.l.q̃ſq̃s.C.de reſcind.vēden.cũ alijs ibi per eũ ad-
ductis. ¶ Jtē preſumit̃ ſcire id qđ inueſtigãdo ſcire labo-
rat.c.videt̃.§.qui mr̃i. accu.po.pone in doctore q̃ preſumi
tur ſcire ea q̃ ſunt eius profeſſiõis iuxta illud Jo.c.iij. Tu
es magr̃ in Jſrael ꝛ hec ignoras. ¶ Jtē preſumit̃ ꝟſimi-
liter teſtatorē nõ ignoraſſe aliquos eſſe filios ſuos. argu.
.l. opinio in fine.ff.vnde cogna.late Alex.cõ.ccij.in prin.
perſpectis ꝟbis vol.vj. ¶ Poſtremo preſumitur quis ſci-
re ea.de quibus eſt pub.fama:glo.ꝛ doc.in.l.ſi tutor peti-
tus.C.de periculis tuto.ꝛ in.l.j.in fi.ff.de iur. ꝛ fac. igno.
Alex.latius con.187.nu.xj.Jn hac cauſa vol.ij.Jdē etiã
dic qñ extitit ad domũ denũciatũ.Jſta eſt glo.no.in.l.qui-
quagita.C.de excu.tuto.Bar.in.d.l.ſi tutor in fi.C.de ꝑi
ricu.tuto.vbi etiã dicit p̃ſumi ſcire qđ publice ſcit̃.Bal.in
c.qm̃ ꝯtra.§.j.§.vt lite.non cõte.glo.in ꝟbo publice in cle.
i.de ſepult.domi. in con.75.in cauſa magiſtri Jo. Mʒ ex
publico proclamate inducit̃ p̃ſũptio ſciẽtie ꝛ in ſimili idem
Bar.in.l.j.§.in pari.ff.de recep.arbitri.ꝙ preſumit̃ ſcire qñ
eſt notoriũ in contracta.ſuſtantant̃ premiſſa ꝑ ea q̃ not.in
auten.quo opʒ epi.col.j.in fi.vbi Bar.inq̃t ꝙ illud qđ po-
nit̃ in poſte ſiue porta eccl̃ie non poteſt quis ignorare.iſtđ
firmat Decius in con.clx.ꝟ.ſʒ tñ his nõ reſiſtẽtibus:in cã
monaſterij.Jdē dic de portis alior̃ locor̃ publicor̃ vt le-
gitur de albo pretoris in cuius locũ ſuccedit hodie palati-
um apoſto.rota ſtatim allegañ.Et iſte eſt modus ꝓceden
di in romana curia ꝛ legatione Auinioñ.prout vidi/trium
annor̃ ſpacio durante qñ procedit̃ per audientiam contra
dictar̃.Quia in materijs ꝛ cauſis beneficialibus prima ci
tatione facta ad ꝑſonã aut alr̃s prout per glo.in.c.cauſam.
§.de dolo.ꝛ ꝯtuma.ꝛ reus nõ cõparet tunc in quolibet ter
mino fit citatio libellata.Et poſtꝗ termini ſubſtãtiales ꝛ
ſcđm ſtillũ curie ro.req̃ſiti ſunt obſeruati ꝛ proceſſus eſt
formatus tũc non obſtante ꝯtumacia rei/diffinitur vt iu-
ris eſt prout vidi ſepiſſime/ꝛ expertus ſum ꝛ hmõi citatio
nes per edita vocate q̃ tñ de facili in noticiã citati non ve-
niũt no.Neapo.deci.289.nu.5.ſereniſſim⁹ exequũt̃ ꝑcur-
ſores pa.ꝑ affixionē ĩpar̃ ĩ valuis eccl̃iar̃ Auinio.ſcti Pe.
ꝛ palatij apoſto. Et ibi dimittunt̃ ꝑ aliquas horas prout
ample notat̃ per do.de rota in nouis deci. ccxxiij.vbi di-
cũt ꝙ non ſufficit affixio copie citatiõis niſi lr̃a originalis
affigatur cui pars * credere tenetur ꝛ nõ copie. Que ſi
30 in iudicio nõ faciat fidē multominus extra iudiciũ.c.j.ꝛ.ij.
de fide inſtru.no.in.c.cũ in iure.§.de offi.deleg.Et poſtre
mo dicunt vnũ notandũ idē do.de rota vbi.§. Mʒ in his
executio.oportet exequentem vt poſt citationē euulſam
ſigillatã loco illius relinquat copiã ꝛ tunc citatus nullas
excuſationē habere poterit ꝙ tñ non fiebat tp̃e meo licet
minus bene. ¶ Reliquũ erit in ꝓpoſito ꝙ vicinus p̃ſumit̃
ſcire facta vicini. Notat Alex.con.cxxxvij.in fi.viſo pun-
cto vol.vij.vbi dicit id non ꝓcedere in actibus momenta-
neis prout dico in ſequen.de cõſang.ꝛ comũctis:vide que
ip̃e Alex.tradit con.l.nu.xij.in cauſa ꝛ lite.vol.v.ꝙ tñ ĩtel
lige vt per nos dr̃ in. c.j.circa finē de teſti.q̃bus adde eun
dē Alex.con.lxxj.nu.viij:videret̃ vol.j. ¶ Et hec eſt ratio
ſufficēs in teſte Jaſon in.l.j.nu.xix.ff.ſi certũ peta. Frãci.
de Are.in.c.cũ cauſam.el.primo col.v.§.de teſti. Bal. in
l.data opa.C.q̃ accu.nõ po.vide.l.ſi vicinis.C.de nup.not.
Alex.con.lxxij.col.iij.viſo proceſſu.vol.iij.ꝛ con.lj.nu.v
vol.j. ¶ Vxorem etiã ſcire preſumi dicimus quicquid vir

ſciat glo.ĩ.l.aut q̃ alr̃.§.ſʒ ꝛ ſi ꝯſul⁹.ff.qđ vi aut clã:quã ibi ſeq̃t̃
Alber.ꝛ in.l.aduerſus.C.de cri.expi.heredi. ¶ Preſumit̃
ẽt ſcire canõic⁹ mortē ſui p̃la.ꝛ q̃ ĩ eccl̃ia ſua agũt̃.c.ĩ loco.§
de p̃ſũp.do. meus in lib.interpre.c.eã te. nu.iij.§.de reſ.
Jtē ꝯiũctus factũ ꝯiũcti not.Ludo.Bolog.con.xiij.d.l.
octaui.ff.vñ cog.ꝟũ quo ad iura ſanguis etates/ꝛ ſil̃ia nõ
quo ad alia geſta.Bal.in.l.qm̃ ſororē. C.de iu.deli. ꝛ ĩ.l.j.
C.de collu.deteg.refert Sozi.con.cliij. col.pe. pulchra ꝛ
ſubtilis. ꝛ hec ꝟa niſi tales fuerint abſentes Decius con.
ccciij. nu.vij.in caſu occurrẽti.dic etiã quo ad ꝓbationem
furoris.Alex.con.iij.vol.vj.
31 ¶ Ad quartũ ꝓgredior vcʒ * qualr̃ dicimur ſcire:iſtud mē
brũ tãgit Bar.in.l.pupil.in pri.ff.de acq̃r.here.Et dicit ꝙ
ſcire dicimur: id qđ ꝑ cãm cognoſcimus ꝑ examiatione fa
ctã cũ nobis/vel cũ alio.d.l.bonor̃.ff.de bo.po. ꝛ iſtđ ſcire
nõ cadit ĩ pupillo ꝛ furioſo. ¶ Aliđ q̃ppe eſt ſcire largo mo
do ſumptũ/qđ cadit ĩ pupillo/nõ in furioſo. Nã ſcit pupil-
lus:qđ bonũ eſt habere aliq̃d ꝛ malũ nõ habere:ꝛ q̃dã mul
ta alia q̃ habẽtur ſine miniſterio ꝛ examie: hic dicimus ꝙ
obligatio naturalis minime cadit ĩ furioſo ſecus ĩ pupillo
Bar.ĩ.l.de his. nu.vj.ff.de trãſac.vbi dicit ꝙ ſcimus qñ ĩ-
ſpeximus ocl̃is ĩtellectus:ꝛ legimus ocl̃is corpis. ¶ Etiã
poſſet dici nõ cadere ĩ ignaro ꝛ rudi; ꝑ id qđ voluit Bal.ĩ
l.j.§ in initio.col.ij.ff.de offi.p̃fec.vrbis.Jbi nec habeas ꝓ
malo tu legiſta ſi vtor ſermõe aliqualr̃ dialectico: q2 gña-
lia pĩcipia opʒ hoïeʒ ſcire/alr̃s eſt ſine intellectu/vt dicit
pſal. Nolite fieri ſicut equus ꝛ mulus q̃bus nõ eſt intelle-
ctus:hoc tñ nõ quadrat ꝓ ignaro. Facit q̃ppe ꝓ Jo.mo.q̃
ſummus fuit dialecticus vt patet ĩuẽti. ¶ Quo ad q̃ntũ.
32 An * ſcire:ꝛ ſcire debere ſint paria:dic idē exiſtimari debe
re ꝑ ea q̃ not.ĩ.l.pe.ff.ad macedo.vbi glo. vñquaꝗ iuribus
fulcita.Sil̃is in.l.qđ te.ff.ſi cer.pe.q̃ dicit ꝙ li nõ ĩtellexit
ſi tñ debuit intelligere tenet̃/ꝛ lata culpa poteſt ei ĩputa-
ri Alex.cõ.xxxiiij.poſt pri.Conſideratis his:vol.vij.hinc
Bal.ĩ.l.q̃cũꝗ. Primo nota.C.de ſer.fugi. Citat ꝙ par eſt
culpa ſcire/ꝛ ſcire debere:ꝓ quo Car.poſt glo.ĩ.d.cle.j.de
cõce.p̃bẽ.ꝛ paris de puteo de ſyndica.ꝟſi.familiaris. ꝛ Ja
co.de belloui.ĩ practica ĩ titulo de ĩiur.nu.xix.ꝛ de fur.ꝛ la
tro.nu.xij.Pet.de Ancha.in.c.j.nu.v.de ꝯſti.vbi dicit p̃ſũ
ptionē ſciẽtie ꝓmulgatiõis cõſtitutiõis ĩduci duor̃ men-
ſiũ lapſu:vt ĩ autē.vt fac.no.cõſti.ĩ pri.ꝙ tñ ĩtelligit glo.ĩ
c.Propoſuiſti.lxxxij.di.ꝓcedere in legib⁹/ſed in canõicis
cõſtitutiõibus poſt ſex mēſes.Tu tñ dic idē in canonicis
cõſtitutiõibus ſicut ĩ legibus cũ nõ reperiat̃ correctũ.c.j.
§.de no.opis nũcia. Jdcirco duobus mēſibus elapſis li-
gãtur etiã ignorãtes cõſtitu.cano. Et ꝓ hoc mẽbro adde
videndũ Do.meũ de ripa.ij.lib.reſpõ.c.xij. ¶ Tu dic po-
ſtremo in ſumma ꝙ vita breuis/ſenſus hebes/negligẽtie
torpor/inutilis occupatio/nos paucula ſcire ꝑmittũt. Et
hec ſufficiãt ꝓ hac pria additiõe in quo lõgior nõ ero.Cũ
intẽdã in his additiõibus ꝗ breuius põt ꝓcedere ꝛ attin
gere tñ ea q̃ rē ip̃am medulitus cõcernunt/vt in ſil̃i dicit
Ludo.bolog.ĩ addi.ad cõ.prim.Jo.de anania.in fine.Ad
idē ĩ additiõe ſcđi cõ.ĩ pri.Et ẽt q2 do.Jo.mo.ꝟbis breui
bus vſus eſt.Jdeo nõ lõgioribus vtar nec ꝓlixus ero/ego
Philippus Probus iuris põtificij minimus interpres.
¶ Cauſe autē ſunt.iiij.Bal.in ꝓhemio grego.in ꝟſi.Rex
pacifi.col.pe.ꝛ fi.Qui reaſſumit ꝟba do.Jo.car.hic latiori
ſtillo examinãda dicēs ꝙ cauſe finalis ꝛ efficiēs dñr cau-
ſe fiēdi/q2 ſunt cauſe exteriores q̃ poſt factũ non req̃rũtur
ad eſſe: vt edificaui domuʒ vt eſſet mihi refugiũ.l.pleriꝗ.
ff.de in ius vocã.licet poſtea nõ habitē domũ.Domus ſil̃r
eſt cauſa efficiēs ſuis terminis cõtẽta/licet ſit actu trãſi-
ens/cõtẽta dici põt/q2 cõſiſtit ex ꝑtibus integralibus/ex
33 pariete ꝛ ſolo q̃ ſunt ꝑtes domus. Quieſcit * em̃ homo cũ
cõſummauit.Et licet operans moriat̃ tñ ꝑdurat operatũ:
ponẽdo naturalia ꝛ ſpũalia exẽpla. Naturalia q̃dē/nã ma
gna edificia gñoſi ſunt/ꝛ magnifici conſtructoris indicia:
vt.l.j.de p̃di.naui.li.xj.C.Spũalia q̃dē in baptiſmo ponit
in quo cauſa finalis eſt ſalus hoïs ꝛ aïe.Et cã efficiēs eſt
deus ꝛ baptiſmus.Cauſa materialis/eſt aqua: Formalis
ꝟba hec.Ego te baptizo in noïe pr̃is ꝛ filij ꝛ ſpũſſcti amē.
34 c.j.§.de bap.vbi Panor.dicit ꝙ qñ ꝟba * ſunt de ſubſtãtia
vel forã ſubſtãtiali alicui⁹ actus/omiſſio alicuius ꝟbi vi-
tiat actũ totũ/cui dicto aſſiſtit Bal.vbi.§. dicēs ꝙ iſta ꝟ-
ba p̃poſterari nõ debẽt. Secus ſi ꝟba nõ forẽt de ſubſtan
tia/ſʒ de ſolẽnitate vt cathecíſmũ vel ſalis ĩpoſitio aut vn
ctio ꝛ ſil̃ia.Et ſic inſtar hor̃ in legalibus ꝛ canõicis libris
Repiri ſil̃r dicimus p̃dictas quatuor cãs. Pria g̃ dr̃ effi-
ciēs q̃ tripartit̃/pria eſt cauſa cauſar̃.i.ens entiũ: aut na-
tura naturãs ſiue deus a quo oïa bona effluũt q̃ ꝑ ora põ-
tificũ Romanor̃ ꝛ Jmꝑator̃ iura ꝓmulgat.viij.di.c.quo

iure/⁊.c.j.de cōstitu.§.vbi Car.⁊ Cal.de quo dicimus q̄ oīm entiū est summū ⁊ prim̄ qd̄ est causa causans ⁊ nō causatū/q̄ fecit ⁊ nō fit/eternus a nullo depēdēs/nec ꝓcedēs Reliqua aūt sunt causata ⁊ depēdētia a deo qui est creator oīm visibiliū rerū.car.i.d.ꝓhe.gre.col.v. Scd̄a est pricepꝰ cōditor iuriū ⁊ ista est imediata q̄ dꝫ esse certa cū ille de cuiꝰ pricipatu dubitaᵣ nō possit legē cōdere vt ptꝫ i dicto ꝓhe. Et hec scd̄a pricipaliter nō dꝫ attēdi sed pria q̄ est ꝓxia. Alia ꝟo remota ꝑ quo Pet.de ancha.cō.xxvj. in fi.q̄ in * iure semp debet inspici causa ꝓxima nō remota. l.si qs nec causam.ff.si certū pet. ⁊.l.si mulier in principio ff.rex amo.no.in.c.de cetero.§.de homicidio.not.Neapol. deci.cxxvij.Jo.de imol.con.139.nu.6.pfatus/⁊ con.cxl.in fine q̄ intellige vt ꝑ Aret.in con.vj.⁊ con.14.col.4.¶Finalis dicitᵣ cuius causa agitur ⁊ q̄ prius ⁊ q̄ posterius est. ij.Phisicorū.inde ꝓgrediēdo/causa finalis scd̄m auicenā in sua metaphisica est prior alijs causis causalitate ⁊ aīe apprehēsione.⁊ sic est cā aliarū causaꝝ ex intētione agētis qꝛ ex causa finali ꝑpter q̄d agimus denominamus opationes.c.volūtate de sentē.excōi.§.Et hec causa finalis dicitur colligi ex ꝓhemio legis/statuti vel dispōtiōis/Bar. in.l.fi.de hered.insti.ff.⁊ in.l.j.in prin.ad macedo.ff.dico in Rub.de regul.iur.⁊ ab ea q̄libet effectus ampliatur ⁊ restringitur.l.cū pater.§.dulcissimis.de lega.ij.⁊.l.si is q̄.ff. de acq.po.Maria. Sozi.cō.clxv.col.iij.visis. Jdē Sozi. cō.ccxxvij.col.ij.pn̄s cōsultatio ibi causa finalis dicitur in vnaquaqꝫ dispositione ⁊ significat pricipale intētū.Bar. in.l.ij.ff.de dona.Et attēde q̄ si dictio maxime iungaᵣ cū ꝟbis importātibus causam finalē tūc habūdat seu stat ꝑ taxatiua.Jo.andr.⁊ ant.de butrio in.c.ad abolendā.§.de filijs pbr̄o.q̄ pl̄ꝫ Alex.cō.lxxvij.col.fi.visis dubita.vol. iij.quē vide i cō.cxvij.nu.3.visis.§.vol.j.vbi dicit q̄ causa finalis dꝫ esse illa de cuius radice emanat obligatio.l. damus.ff.de cō.indeb.Bar.in.l.demonstratio.§.j.q.vj.ff. de cōdi.⁊ demō.⁊ Bal.i.l.j.C.de fal.causa adiecta legato.⁊ de causa/⁊ finali/⁊ impulsiua.vide Joh.mo.j.i.c.cupiētes de elec. Paul.de castro con.314.col.2.super eo in prima pte:⁊ Joh.mo.in.c.statuta de here.vbi dico.¶Causa finalis huius operis est publicū bonū pax ⁊ cōcordia q̄ aliq̄n sunt synonima aliq̄n oīno diuersa.Jtē est q̄dā causa finalis improprie dicta q̄ impulsiua dr̄ vt pote qꝛ hoīes studēt quidē vt ditētur/quorū finis est auaritia.Alij ꝟo vt sciāt q̄ ꝓsequitur hostie.in prin.summe qua tamē cessante non cessat effectus.c.ex pte.§.de ꝯuer.cōiug.Notaᵣ in.c.post trāslationē:de renūcia.§.Alia est ꝓprie dicta qua cessante cessat dispositio.c.cū cessante.§.de appel.Intellige q̄ nulle reliquie huius cause remaneāt alr̄s ipa causa cessante non cessat effectus.ut in r̄la decet:de regul.iur.hoc lib. ⁊ ibi.do.boerij.¶Et qꝛ * q̄n res est ꝓducta querimus de materiali causa ⁊ formali/ideo dic q̄ causa materialis dr̄ duplex.Facta videlicet ⁊ infecta/facta q̄ppe vt dubia decisa/⁊ decretales diuersis volūminibus sparse. Jnfecta ꝟo dn̄r questiones nō solute nec decise ⁊ sub dubio remanentes ac sub hac dictione forte respōse sub quo sepe responderet periti glo.post tex.Jn auten.quo.oportet epi.in.§.semel autē cola.j.¶Reliquū est in pūcto vltra q̄ p̄diximus Q̄ꝫ cause finales sunt ⁊ dn̄r q̄ coherēt ipsi dispositioni ⁊ q̄ (inspecta iuris dispositione)inducūt ⁊ artāt ad ita disponendū.l.j.⁊ ita ibi no.Bar.C.de fal.causa adiec.leg.Bar. in.l.demōstratio falsa.ꝟsi.iij.quero/de effectu cause.ff.de cōditio.⁊ demō.⁊ in.d.l.damus.ff.de cōdi.indeb.imol.in l.ij.§ fi.ff.de donatio.⁊ i.d.c.post trāslationē.§.d renūcia. tradit Maria.Sozi.con.clix.col.vj.in pn̄ti. ¶Formalis opis cā est:cōtinuatus ꝓcessus ⁊ ordo a pricipio vsqꝫ ad finē cū * ipse ordo quodā modo det naturā rei ⁊ cōseruet cā in esse vt.ff.de vulga.⁊ pupil.substi.l.moribus.§.prius: vbi areti.Alex.⁊ iason dicūt q̄ peruersio ordinis necessarij vnius rei ad semetipsam ⁊ sic ordinis ꝓductiōis vitiat actū/alr̄s non regulaᵣ.dicit enim Bal.in prohemio ffoꝝ in prin.Q̄uod ordo est principia medijs/⁊ media suis finbus ingens/facit q̄ p̄dixi post Ambro.Scire q̄d facias ⁊ nescire quo ordīe facias nō est pfecte cognitiōis.P.Probus.

¶Nam ethica hec deriuatio placet Jo.cal.in.d.prohemio grego.col.ix.ꝟsi.Dicitᵣ autē ethica.⁊ car.col.vj.ac Joh. and.ibi.col.v. ¶Et latius ꝓsequēdo materiā q̄d hic per Joh.mo.faciliorīqꝫ stilo/dic scd̄ꝫ predictos/fore scientiā/ Sapiētiā/artē/ꝟtutes/phisicā/⁊ multa vocabula habitus denotātia q̄ sunt in intellectu q̄ possunt sub hoc termino philosophia poni ⁊ ab eo cōprehēdi.Et insequēdo doctrinā iuriscōsulti in.l.j.ff.si cer.peta.Q̄ꝫ ad * cognitionē specierū debet pcedere cognitio generis.Dico igiᵣ q̄ philosophia in genere/est studiū sapiētie/capiēdo sapiētiā pro

oīni scibili ⁊ hoc respectu in philosophia seu sciētia gn̄ali sumpta diuiditᵣ i principalē ⁊ organicā seu ministerialē.de organi.cal.dicit q̄ dꝫ loica.i.rōnalis siue sermocinalis scientia a logos q̄ est sermo vl ratio * q̄ nobiscū nascitᵣ maxie naturalis:qꝛ viuere sub rōne est viuere homīs:Bal.con. ccxviij.col.ij.petita venia.pte.ii.⁊ oēꝫ legē hūanā ancedit.car.in prin.d.ꝓhe.Bal.in.l.Nemo.C.de sentē.⁊ i.om. in.ibi porro rō naturaᵣ nō circūscribiᵣ loco/q̄m ipa cū hūano gn̄e nata est a prin.insti.de reꝝ di.§.si qs.Jdē dicito de morte q̄ inest nobis a natura testis est Cicero.mortem nobis natura ꝓposuit:refert Barba.con.82.sub nu.vij.vol. iiij.⁊ dicit Lege.in ꝓhe.4.li.de re milit. q̄ nomen reip. peperit ꝯmunis vtilitas cui vnusq̄sqꝫ nascitᵣ.ff.de ven.in pos.mit.l.j.§ gn̄aliᵣ.Est ei rō * sicut organū seu istrumētū ad oēm sciētiā practicā vel speculatiuā/cū nemo de rebus ꝯueniēter disserere possit nisi prius recte ⁊ veraciter ratione cognoscaᵣ.d.c.intelligētia.§.⁊ hoc docet ista phie pars.Aut est loquēdi ⁊ sic est grāmatica q̄ docet congrue q̄cūq̄ ad lr̄am ⁊ vocē exprimere ꝯceptū mētis:⁊ sub hac includitur poetria cū sit eiusdē qualitatis aut veritatē inquirēdi.⁊ sic est dialectica q̄ ꝟtiᵣ ⁊ docet modū inquirendi ⁊ discernendi verū a falso.Aut ꝑsuadendū queqꝫ ad ydonea ⁊ sic est rhethorica q̄ id docet:Merito nūc possumus dicere organicā ⁊ ministerialē idē fore cū ministerialis ſm Car. dicaᵣ il la q̄ ordinat hoīes ad aliā sciētiā.Principalis aūt dr̄ illa quā ꝑpter se dicimus.Q̄ue diuiditᵣ scd̄ꝫ predictos in practicā ⁊ speculatiuā.Prima est de ꝯstitutis a natura. Scd̄a q̄ a volūtate ꝓcedūt.Et finis speculatiue ꝟitatis cognitio ⁊ finis practice est opus:speculatiue secutiue subdiuiditᵣ qꝛ alia est de diuinis vt metaphisica:⁊ theologia.Alia de humanis ⁊ tūc hꝫ sub se duas scias scꝫ phisicā naturalē distinctā i plures libros.Jtē mathematicam q̄ etiā subdiuiditᵣ in quatuor sciētias q̄ quadriuiales appellātur seu quatuor liberales artes scꝫ i arithmeticā q̄ tractat de nūero q̄ dꝫ suū subiectū ſm Jo.mo.hic in geometriā q̄ tractat de mēsuratiōe siue spacio. Jn musicā q̄ de ꝓportione soni discernit.Et in astrologiā q̄ tractat de astroꝝ motu.Et de his in pn̄tiaꝝ nō est nostrū scire.Practica autē tractat de inuisibilibus visibiliū causis vt est phisica siue natu.philosophia q̄ tractat de motu siue ente mobili. ꝫ metaphisica tractat de inuisibilibus inuisibiliū essentijs/ scꝫ de ente ſm q̄d est ens.Sꝫ put ꝯsiderat ipm̄ deū ⁊ ipsius essentiā ac trinitatem angelos substātiam separatos theologia vel diuina scientia nuncupatur.

¶Postremo dico q̄ practica diuiditᵣ i actiuā sub qua cōtinetur sciētie morales:⁊ factiuā sub qua cōtinētur mecanice vel factiue:qꝛ in oībus factū est pricipale/⁊ est differētia iter istas/qꝛ actiua est de actibus volūtarijs.Cū * actio dicaᵣ in opatiōe manēte i suo agēte sicut ē currere: legere:bn̄ bibere ne aīa remaneat i sicco/⁊ his pactis nullū opus ad extra remanet. Factiua aūt dꝫ de factionibus hūanis/aut dꝫ scd̄ꝫ Car.q̄n opatio tēdit ad opus exterius vt domificatio/qꝛ post opus cōpletū aliq̄d exterius remanet/scꝫ ipsa domus. ¶Et dicit Cal. q̄ factio ꝓprie est pfectio forme patiētis ⁊ nō agētis:sicut sonatio est forālis pfectio sonati. Pb.Probus.Q̄ui in his additamētis sciētie nō eloquētie operā daturus est isequēdo doctrinā iuriscōsul.in.l.ij.§.post hos.ff.de orig.iuris/cui astipulaᵣ dictū Senece ifirmus * nō q̄rit medicū eloquētē sed curare sciētē.Et illud at q̄ de eloquētia cōtēdūt q̄ satius esset iudiciale genus aggredi cui adde lucā de pēna in.l.j.col. iiij.de lib.stud.vrb.Ro.lib.xj.C.ad idē vulgare.Q̄uid eīn prodest integritas eloquentis quam non sequitur intellectus audientis. Probus.

b ¶Carens economica. Tamen hodie dicit in proposito Joh.de Londr.in breuiario in rubrica de legiti.tut.C.q̄libet dico belanus vult regere ⁊ magistrari. Probus.
¶Medicus.Adde videndum Alex.in con.xv.col.fi.viso processu:vol.primo:⁊ Bal.in Rub.C.manda.Probus.

¶Bonifacius cuius tēpore Joh.mo.* Cardi.(Rota i nouo deci.339.Si illegitimus)⁊ gliosus monarcha iuris fuit ac viuente dicto Bonifacio de anno domini millesimo ducētesimo nonagesimo octauo/decretalem seu cle.dudū de sepul.glosauit vt placet feliciei thurici cantori Jn tract. de pleba.⁊ religio.mendican.col.iij.Preterea. Archid.hic ⁊ iohā.And.dicunt.Q̄ꝫ priusq̄ iste bonifacius foret assumptus ⁊ vocaretur ad summum dignitatis culmen videlicet ad papatum/Benedictus appellabaᵣ/quod erat nomen dulce ⁊ gloriosum ⁊ plusquam bonum nescitur tamen prima fronte quo spiritu mutatum sit in hoc nomen Bonifacius nisi forsitā dicamus ex eo quod sibi ipsi procurauerit bonum fieri per renunciationem celestini quin

ti/quem priusquam renunciaret cōmouit[vt verisimiliter
fatendum est]fieri constitutionem de consilio Cardinaliū
quod romanus pōtifex papatui libere posset renunciare
cuius constitutionis tenor habetur.ī.de renuncia.c.primo
que per eundem Bonifacium innouata reperitur.dicit ta-
men collectarius Jo.and.tenere quod non potuit. Sed
Lauren.cōtra de consensu tamen cardinalium Jn.c.licet
de elec. Nu.3. quē quidē Bonifaci. aliqui aiunt intrasse
pontificatum vt vulpes:regnasse vt leo:⁊ obitum petijsse
vt canis. Bal.in.ti.de natura feudi.in visib.feudorum col.
j.ibi crearunt Bonifacium . viij. qui depingitur vulpes in
introitu:leo in accubitu:⁊ canis in occasu suo /prout te-
stantur cronice quibus venit credendum Panor.fely.⁊
alij post glo.in.c.inter dielctos. s̄.de fide instrumentorum
Et neuiza in sylua nupt.car.170.col.prima / dicit ꝙ post
illius Bonifacij mortem/contra eius memoriam fuit pro-
cessum de heresi secundum alber . in Rub.de heret.C.col.
j.⁊ pe.Jsta tamen dinus in prohe. regularum huius libri
non citat:sed dicit Bonifacium ipsum lucem mundi:re-
gulam morum/ecclesie doctorem/⁊ iuris illuminatorem.
¶ Non enim possumus dicere quod fuerit mutatum eius
nomen quia turpe:vt in sergio qui secundum Archidia.
Joh.and.⁊ alios communiter.Primo vocabatur os porci
Occasione cuius mutato nomine hoc / appellatus fuit
44 sergius.refert archidia.ipē hic.Suadent * enim quedam
rationes quare hec mutatio in pontificibus maximis
fiat. Et multi multa senserunt. Citat abbas antiq.in.d.
prohe.Gregor.paulo post principium.Quod omnis chri-
sti actio nostra est instructio.ij.q.j.c. deus omnipotens.⁊
de electione.c.significasti.s̄.hinc ipse dominus in promo-
tione beati Petri cuius vicem gerit Romanus pontifex.
c.per venerabilem.s̄.qui filij sint legiti . Cum similibus/.
mutauit eidem Petro nomē cum primo vocaretur simon
⁊ postea Petrus vocatus est.xxj.di. Jn nouo testamento
Et cum abbate conuenit Archi.hic.⁊ Bonifacius in pro-
hemio cle.nu.17. qui in hoc aliam scribit sententiam:quod
omnis creatura statim quod nata est subditur potestati
dei ⁊ vicarij eius.Jta quod solus vicarius dei est ille qui
preest omnibus creaturis ⁊ nulli creato subest:Unde cum
aliquis assumitur ad talem vicariatum constat quod ipse
de subdito efficitur dominus omnium:quia remanet idem
homo specie ⁊ numero sicut prius:⁊ hoc tempore assum-
ptionis considerato est dominus omniū ⁊ tempore minori
considerato subditus erat:quo habuerat nomen: iustū est
vt istd corpus quod modo preest omnibus amplius non
vocetur nomine antiquo quo appellabatur dū suberat sed
nouum nomē habeat sicut de nouo omnium dominus est
effectus. ¶ Petrus de Ancha.dicit quod inuentum fuit
in veteri testamento gene.c.xvij.in prin.vbi deus promo-
uens Abrahā mutauit illi nomen dicēs. Eris pater mul-
tarum gentium.Nec vltra vocabitur nomen tuum Abram
sed appellaberis Abraam/quia patrem multarū gentium
constitui te. His duabus rationibus assentit Joh.cal.in
d.prohe.⁊ Car.col.4.dicens . A curialibus percepisse ꝙ
electus in papam voluntarie per seipsum sumit sibi nomē
quod sibi placet.Collec.tamen ⁊ Joh. Cal.adducunt vr-
gentiorem rationem ⁊ ceteris vt auribus ⁊ mēte persua-
detur prestantiorem . Quia licet electus in papam esset
verus homo ad perfectionem/tamen demonstratur quod
non sit homo purus sed christi vicarius factus in terris.
xxij.di.c.primo.⁊ Joh.and.hic in glo . Bonifacius. latius
dico in verbo interiectio admirantis hoc prohe . ¶ Pre-
terea ad propositum dicit Anto . de butrio in d.prohemio
col. iij.vnum notabile verbum quod monachi ex consue-
tudine mutant nomen/maxime quando est turpe vel non
est nomen sancti prout alias vidi in contingentia facti in
quodam monacho qui ante professionem vocabatur Her-
cules/⁊ in emissione professionis vocatus fuit benedictus
maxime cum profiteretur regulam diui benedicti sic as-
sumpsit quod Bonifacius repudiauit. ¶ Legi enim ali-
quando ipsum Bonifacium alias scripsisse Philippo re-
gi Francorum sub bulla verbis sequentibus contexta.
¶ Bonifacius episcopus seruus seruorum dei Philip-
po Francorū regi.Deū time:⁊ mādata eius obserua.scire
te volumus ꝙ in spiritualibus ⁊ tēporalibus nobis subes
beneficiorū ⁊ prebendarū ad te collatio nulla spectat. Et
si aliquorū vaccantiū custodiā habeas:fructus eorū suc-
cessoribus reserues.Et si que cōtulisti collationes tales
irritas esse decernimus . Et quātū de facto processerunt
Reuocamus aliud credētes hereticos reputamus.Datū
Laterane. Non. Decēb. Pōtificatus nostri. An.j. Rex au-
tē Philippus vt sequit.respōdit . ¶ Philippus dei gra
tia Frācorū rex.Bonifacio se gerēti pro pōtifice maximo
salutē modicā aut nullā.Sciat tua maxima fatuitas in tē-
poralibus nos alicui non subesse . Aliquarū ecclesiarū ⁊
prebēdarū collationē ad nos iure regio pertinere.Et fru-
ctus eorū vacatione durāte nostros facere. Collationes
hactenus a nobis factas ⁊ in posterū faciēdas fore vali-
das ⁊ illarū vigore possessores/cōtra omnes nos viriliter
tueri:secus autē credētes fatuos ⁊ demētes reputamus/
datū ⁊c.De his vide aufreriū in repeti.cle. vt clericorū de
officio ordi.⁊ que dico in ꝓposito in.c.ij.in vbo cōcessione
papali. de preben.vbi sustinebo partes pape quo ad spiri-
tualia ⁊ reuocationē preuilegiorū.Laicis sup cōferendis
beneficijs ecclesiasticis concessorū.¶ Sed vt redeā vnde
45 digressus sum.Quero vtrū * istud nomē mutatū dicatur
propriū aut nomen dignitatis quidā dicere arbitrati sunt
quod est nomen dignitatis cum tantū imponatur quādo
creatur pontifex maximus ⁊ sic videtur impositū intuitu
dignitatis/istud tamen est falsum vt patet intuenti. Nam
mutatio nominis que fit quādo quis promouetur ad pa-
patū fit loco sui proprij nominis quod habet ante papatū
vnde Bonifacius.viij.vt dictū est vocabatur benedictus.
Jnno.iiij.Simbaldus/⁊ greg.x.theobaldus:⁊ sic patet ꝙ
per impositionē illius nominis perdit primū propriū no-
men. Et nunꝗ vocatur primo nomine sed tantū nomine
mutato. Jlludqꝫ nomen mutatū assumit locū proprij no-
minis ergo propriū nomē pape dicitur illud ꝙ assumit tē-
pore promotionis.Jstud verificatur amplioribus modo/⁊
ratione quasi naturali. Nā postqꝫ papa ad pontificatū as-
sumitur ⁊ mutat nomen/nunꝗ vocat se vel ab alijs voca-
tur primo nomine sed nomine mutato . Et si diceremus ꝙ
nomen mutatū esset nomen dignitatis⁊ nō propriū seque-
retur incōueniens:qr nunꝗ esset dare casum ꝙ concessio
facta p papā cōcerneret eius personā:quia si diceret Bo-
nifacius ⁊c. Concedimus tibi ad placitū nostrū vt in.c.si
gratiose.ī.de res.talis cōcessio nunꝗ expiraret imo tran-
siret ad successores ex quo esset nomen dignitatis . d.c.si
gratiose ꝙ est falsum. ¶ Reliquū absurdū.Qr nunꝗ ha-
beremus dispositionē que cōcerneret ꝓpriā personā. Jta
tenuit lapus in.d.c.si gratiose.⁊ post eū domi.cō.xciij.col.
pe.⁊ sic succederet illud vulgatū.l.Ratas.C.de rescin.vē
46 diti.Qꝫ dato vno * incōueniēti multa cōtingūt.Alia iu-
ra ꝓ hoc vulgari adduco in.c.j.nu.2.de cler.egro.⁊ istud
fuit dictū Philoso.primo phisicorū.¶ Suadent enim due
rationes mutationē nominis : scꝫ doctores hic ⁊ vbiqꝫ.
Principalior enī dicitur ⁊ perēptoria ⁊ sic cōcludēs/quā-
do adest turpe nomen dūmodo non fiat in dñorū ⁊ credi-
torū fraudē prout prediximus de sergio olim os porci vo
47 cato:igitur summū * est bonū ⁊ pulchrū obtinere nomē:ꝙ
ipse ego Philippus Probus ex opido diui benedicti a sal
tu Biturie diocesis ortus/satis michi possum persuadere
arg.etiā dicti steph.Bertrādi con.cccxvj.in prin.viso ꝓ-
cessu.3.pte:vbi de seipso loquens dicit/viso ꝓcessu inter
probū pauperē tamē/ac desolatū ⁊ ꝓpterea cōpassione di
gnū Stephanū Bertrādi.⁊c.¶ Jn ꝓposito:citatur caius
iuriscōsultus in.l.si in facti.§.in dāda pecunia.ff.ad trebel.
Jbi nichil enī mali est:honesti hoīs nomē assumere . Nec
enim in formosis ⁊ turpibus hoībus hāc cōditionē exigit
pretor vbi Accur.qui videtur gloriari de noīe quasi dicat
ꝙ accursius dictus est quia occurrit ⁊ succurrit cōtra te-
nebras iuris ciuilis vbi.Bar.in fine ⁊ vlpianus iuriscon.
in.l.j.ff.de cēsi.ibi.vñ est michi origo nobilis. hic. Jo.and.
in.c.cū scꝫ aplm.s̄.de ꝑben.ꝙ dña milantiana eius vxor
dicebat ꝙ si pulchra noīa licet vēdita ꝑtio cariori vēde-
rentur : illa emeret vt sibi imponerētur/citat etiā Anto.
de butrio in ꝓhemio grego.col.ij.vbi.ad libitū/ ⁊ paris de
puteo ī ꝓhe.practice.car.j.dicit ꝙ bonū ⁊ vtile est habere
bonū nomē vbi quedā additio referēs Bal.in.l.si cū dotē
§.maritus.ff.solu.ma.Qꝫ si vidua sit pulchra ⁊ non possit
ꝑmanere cū heredibus nisi cū sinistra suspitione/talis cō-
ditio tāqꝫ turpis remittit.Jtē Bal.in.l.j.col.ij.C.de legi.
48 Qr habere * malū nomē ⁊ malā famā est turpe.d.§.in dāda
iuxta illud vulgatū crudelis est qui negligit famā.c. nolo.
xij.q.j.ꝑ ꝙ Guil.de mō.lau.in.c.fi.ī.de procur.citat famā
multum custodiendā . ⁊ Jaco.de bellouisu in prac.in rub.
de probatio.nega. Nu.22.ꝙ bona fama multum valet.glo.
in verbo testimonium in §. Sancimus. in auten . quomo.
opor.epi.col.prima. facit.l . Justa.ff.de manumis.vindic.
vbi glo.dicit quod honor ⁊ vita pari passu ambulant:hinc
Barba.in cle.gratie col.iij.de Res. Quod homo bone fa-
me dicitur habere dignitatē. Car.in cle.exiui §. ceterum
dicit curandum de bono nomine. Fely.in dicto prohemio
col.6. Nu.30.citat. Jmponenda pulchra nomina filijs/qr

ex malo nomine sepe oritur suspitio sinistra. Jo.and. et scribētes in.c.grauis.§.de depo.et doc.in Rub.solu.matri.ff. quod ex bono nomine quis presumitur bonus / et econtra et induxit optimam presumptionem. Ideo imputandum est ei qui confidit de habēte turpe nomen/puta Belial vt dicitur in.d.c.grauis vel mascaro.c.per inquisitionem.§.de elec.quia presumitur fuisse acquisitum ab aliquo euentu: secundum Car.in.d.c.Cum secundum.§.de preben.col.j. Et propterea quandoque tales ab aliquibus euitantur in contractibus vt aliquādo cōpertū est. ¶ Et hec fuit vna de causis immutādi nomen pape. Ait.car.ibi/dicens vlterius in hoc vt in ceteris teneri cōmendare quod honestū

49 nomen sibi imposuerunt vt diceretur Franciscus * quod et si non fuerit antiquis temporibus visitatum / modernis tamen precipue apud italicos est celebre/ob eā forte causam quia gloriosus confessor beatus Franciscus hoc nomine appellatus sit. Cuius etiam nominis varie ethimologie in cōmendationem eiusdem facte assignantur. Quarum tamen due precipue videntur: vna quod Frācīscus a frangendis erroribus dictus est: Altera quod Franciscus quia frācus et nullis subiectus voluptatibus aut vitijs. In proposito dicit do.meus Franciscus de Ripa. in c.primo nu.92.§.de Jud.a doctore suo Frācīsco de aretio audiuisse. Jure merito Franciscum nominari quia suo ingenio ius Francum fecit a morsibus cauillātium.de cuius laudibus vide que amplissime recordatur Neuiza in silua nup. Carta mihi.ccvj.versiculo amplia tertio/per quod

50 apparet * permissum fore se gloriari de quadā virtute obtenta prout dicit idē Car.vbi.§.ibi. Quibus in rebus si huius nominis significationem impleuero re ipsa quam vocabulo iuste potero gloriari. Sic decentius laudare maxime apud incognitos. Nam proconsuli et sui commendationem tranmittit prouincialibus litteras/ priusque prouinciam ingrediatur. l. obseruare. §. antequam.ff.de officio procon. Et apud didonē se etiam extollebat eneas dicendo. Sum pius eneas raptosque ex hoste penates: Classe veho mecum fama super ethera notas. Sic etiam dicas licere se pro veritate laudare:sicut faciebat paulus qui vt infideles ad fidem catholicam traheret/palam dicebat se habere spiritum sanctum.c.sic enim.xxviij. q.j. Sic nos edocuit dominus Jesus christus dum dicebat: sancti estote quia ego dominus vester sanctus sum.c.tenere.xxxj.di.et ibi.glo.prima quam Archi.et domi.ibi approbant adducendo illud psal. Custodi animam meā quoniam sanctus sum:quod verum secundum prepo.ibi. post bellame. Ex causa non directe et principaliter causa vanitatis et glorie. Sed indirecte et ad aliquem bonū effectum consequendū:vt puta vel ad se excusandum super contrarijs forte impositis vel ad inducēdū alios ad similia operandum:quia prelati et doctores ecclesie docere/instruere et hortari/debent verbo pariter et exemplo. pro hoc vide ample do.cha.in cathalogo suo in prima parte:consideratione quinquagesima nona.et io.and.in.c.nisi.de renuncia. iiij.col.doc.in.l.prima.C.de no.codice cōpo. et latius per io.and.in data huius libri.vj. ¶ Ad principale intentum do.meus vbi.§. refert iaso.in.l.prima col.v.ff.si cer. pet. et fely.in.c.ex parte.col.xviij .§. de resc. versiculo de diuersorum. Quod inno.quartus habuit significatū in hoc nomine quia fuit pater et organum innocentis veritatis in summa referendo etiam Car.vbi.§.in.d.c. cum secun-

51 dum dicere quod non posset * esse maior paupertas quam de pulchris nominibus facere inopiam: quem tamen non legi dicere hec in specie sub tāti patris et domini mei reuerentia dixerim. Sufficit tamen michi illius auctoritas in hoc/licet non habeam alterius authoritatem nec legem per ea que voluit Jason in.l.prima nu.40.ff.si certum petatur.post Ang.in.l.si idem.in primo not.per illum tex.in verbo sabino.ff.de iurisd.omnium iudi. vbi di-

52 cit. Quod in diffinitione dubij vbi lex * deficit: sufficit allegare auctoritatem maiorum. Idē iason in.l.illam.C. de colla.et in.l.prima.ff. si cert. petatur(vt.§.dixi)et dico in.c.super eo.de hereti.Jstud sentit Sozinus.cō. cxcviij. in fine. Primo aspectu:dum dicit non probatur lege aut aliqua auctoritate maiorum nostrorū. Ad idē io.de anania con.xxviij. col.ij.visis et pōderatis etc. Uide apud Alex. cou.ij.nu. 6.cum dicatur vol.iiij.et. Con.lv.Nu.48.prospectis eo.vol. Facit in simili quod citat cepo.in.con.suis cri.con.xviij.col.vj. Statutum vincentie quod quādo dicitur in.l.nemo.c.de sen.et inter.om.iud. quod exemplis non est iudicandum procedit quando res in contrariū est certa/quia tunc non licet propter auctoritatem exempli a

veritate recedere vt ibi. Sed vbi res est dubia tunc est licitum sequi auctoritatem doctorum vel iudicū vt dicitur de labeone et trebatio ſm bal. Saly.et Raph. in d.l.nemo et benedicit quando lex deficit alias secus:quia doc. etiam glo.non est credendum quando aliquam legem non allegat Bal.in.l.res publica.C. ex quibus cau.ma. Itē cuicunque doctori licet magno non debemus credere nisi suū dictum probet per autenticam scripturam.c. ego solus.ix di.ita notat Archi.per illum tex.in c.nolite.xj.q.iij.meminit Jason con.xvj.col.pe.vol.3.et. latius cō.39.col.vj.eo.

53 vol. Johannes. ¶ Adde preterea Quod nominis * similitudo inducit affectionem. tex. habes in.l.cum filius.§. Pater cum filia ibi. In honorem nominis mei.de leg.ij.et d.l.facta.§.in danda.ff.ad trebel. Decius con.cclxxxij.col. 2.in casu proposito/allegat vltra premissa.l.hoc iure.§. finali.ff. de dona.vt in simili dicitur de sexu no. Pe.de Ancharano con.339.col.iiij. Pro maiori etc. Et vltra premissa de bono et pulchro nomine vide Guil. Benedic.in repeti.c.Raynutius carta michi nona.in versiculo.§. de testa. Quod quisque de bono habendo nomine diligenter laborare et curare debet cum multo melius sit nomen habere bonum quam diuitias multas Prouer.xxij. Quod patenter ostēdit Publius scipio vir ille insignis romanus consul:de quo refert valerius libro.iij. ti.de fiducia sui. c. cccx. Quod cum fratrem suum de bene gestis obtrectatum deffenderet dixit. Cum affricam potestati vestre subiecerim nichil ex ea quod meum diceretur preter cognomen retuli hinc saly. in.l. prima in prin. C. de summa tri.per illum textum/parentes exhortatur pulchra nomina et honesta liberis imponere.et non turpia que quodammodo infamiam portant. Probus.

8 ¶ Jntertectio admirātis.§ Adde in proposito de papa non vt lutheranis sed vt christi fidelibus morā gerem.videlicet quod papa ipse non sit deus nec hō sed participans de

54 vtroque ratione dignitatis. Quia * vicarius christi in terris.vel aliter dicitur secundum glo. in prohemio clemen. admirabilis.quia vices dei in terris gerit.c.quanto.et ibi glo.§.de transla.prela.et.c.primo.§.vt eccle.benefi.sine diminut.confe. ideo est dictum ab Inno.in.c.vit.§. de transla.prela.quod christi et pape vnum est cōsistorium. Barba. cō. xxij.j.volu.versiculo capio quartam. Inde vulgare stupor mūdi qui maxima rerum:nec deus es/nec homo/quasi neuter es inter vtrūque:habet nempe plura nomina designata per Jo.and.Archi.et Do.in.c.primo de constitu.§.et Car.in con.xxij.col.ii. Quod in exordio continet Clemens septimus vbi dicitur quod aliquando dicitur romanus vel romane ecclesie episcopus. Aliquando vrbis Rome archiepiscopus. Aliquando papa vrbis Rome. Aliquando patriarcha. Aliquando simpliciter episcopus. Aliquando vicarius beati Petri. Aliquādo rector vniuersalis ecclesie. et nonnunque dicitur preses vt in hoc prohe. ibi regimini presidentes quia ipsi regimini sancte matris ecclesie presidet. Et dicitur preses quia ab eo presidium legitimum postulatur.l.denunciamus.C.de his qui ad eccle.confu. vel quia iuris presidia eius officio et cura ac solicitudine impendūtur/vel quia eius subditis debet esse presidio potissime que concernunt fidem nostram/vt in simili in autē. de his que ingredi.ad appel.in.§ hec nos.versiculo vnde nos.col.v.ibi dare possibile presidium cupientes/his qui per quendam fortune circunuentionem leduntur. Sicut enim muri sunt presidia ciuitatum qui confirmant securitatem habitantibus in eis de expen. Lud.l.vna.li.xj.C. facit.xlvj.di.c.sit rector.vide lucam de pēna in.l.ij.ne quis liber inuitus ac libro.xj.C. Item vicarius enim dei est/ notat Joan.mo.in.c.ne aliqui.de hereti.et ibi dico cui nos redimus in recognitionem domini et honoris illa que ille nobis donat ad vsum et stipendiū laboris.iuxta illud paralipo.j.c.vlti. Que de manu tua accepimus dedimus tibi.Barba.in tractatu de prestā.cardi.in prima parte.q.ij.

55 nu.xiij.citat/quod mūdus * ē prochia pape iuxta illud euāgelij.fiet vnū ouile et vnus pastor et iste mūdus ē eē inter celū et īfernū.xxij.q.iiij.c. hec aūt.ipsi eni pape nemo pōt dicere cur ita facis Jason in cōsil.cxlv.col.iij.beatissimus papa quē vide ibi vo.j.et Bal.in.l.fi.col.ij. C.senten.re.nō posse qa sufficit pro ratione voluntas.l.prima de constitu. principum.pro hoc habes glo.in.c.quāto. in vbo vicem dei. in.c.Quis.de peni.di.iij.in quo illa glo.sumit fundamentū refert.do.Bru.i repe.c.licet.de vitāda in v. ix.obstat tex. §.de ele.vbi ēt id cōprobat i v.4.quod papa dicens quod qn ipse

56 papa * deuiat a fide tunc desinit esse papa/ et sic caput ecclesie glo.fi.in fi.in.c.si papa.xl.di. et incipit esse minor quolibet catholico:allegat glo.in.c. Acatius.xxiiij.q.j. pro hoc adduco q voluit Ang.in.l. est receptu.ff.de iurisd. omniu iudi. Qd superior per delictu amittit meru et mixtu imperium et remanet tanq priuatus quod tamen aliqui non admittunt q ex eo socius in iurisdictione possit punire socium delinquentem Bal. et communiter doc.in.l.fi.ff. de re.di.idem Baldus.in.l.cetera .§. si duobus. de leg. .j. Paulus in dicta.l.est receptum.quando autem desinat papa vide que latius tradit Jason in con.xcv.col.vij.vol. iiij.que viae in col.antep. p peminetia pape Ad illud thema redeundo potest quippe papa mutare quadrata rotundis.hostien in.c. Cum venissent .§. de iudi.refert Barba. con.xxiij.in princi.v.dubij quod incipit Scripsit propheta.prepo.in.c. Nulli dubium.xij.q.v.col.iij.idem prepo.in c.per principalem.ix.q.iij.col.pe.vbi etia refert q ipse pa-
57 pa * est omnia et supra oia in spiritualibus.Bal.in.l. Barbarius ad fine.ff.de offi.preto.in.l.ij.C.de seruitu.et aqua. in.q.vj. Potestas enim pape intelligitur vt oia possit claue non errante.Bal.post glo.et ibi ymol.et alij § de iureiu. in.c.quanto. Jo.and.in.c.Ex nobis el.ij.§ de senten.excoi. Sut enim claues due:vna auctoritatis et potestatis : alia discretiois: et ideo fuit Petro dictum:pasce oues meas:no autem fuit dictum:disperge. Et cum xps dixisset apostolis vt laxarent rhetia soli petro inquit.duc in altum. lu.v. c. Item soli petro dixit vt piscaretur hamo Math.xvij. p quam preeminens iurisdictio designatur.xxiiij.q.j.no tur-
58 batur. Item Jo.j.tu vocaberis cephas. Papa * est viuus fons iusticie fugans tenebras sicut ventus. Curtius.con. xx.in fine vbi subdit q in papa sunt tria que in metibus hominum cocurrere presumutur. Bona voluntas. Modi cogruitas. Et concessa potestas. Pro premissis attende ad Bal.in.l.fi.col.j.C.sententiam rescindi no posse dum dicit
59 Qd princeps * legitime electus est in terris deus / maxime papa:sed non legitime electus est diabolus in terris et apostata.lxxix.distin. si quis. Et ideo non habet claues celi sed inferni. Papa dicitur prelatus prelatorum. Jo. Mo.in.c. periculoso nu.v.de statu regula. Nec miru secudum eundem Jo. Mo.in.c.in generali.i.de sententia excomuni.q papa debet habere pedes plubeos non plumeos et est quasi immobilis stabilisq manens dans cuncta moueri.facit quod citat do.decius in.l. Nemo potest mutare.ff. de regu.iur. Qd in principe tanq in fonte iusticia debet esse constans voluntas. Et principibus couenit illud verbum. Semel locutus est deus et qd scripsi scripsi. Et ideo princeps debet habere vnum calamum et vnam linguam et non plures vnde debet esse imobilis sicut lapis angularis et sicut polus in celo. Ide. Decius co.ccclxxxix. in causa.

Dicitur autem pater patrum vt hic per Jo. Mo.qui cu omni prelato in omni iurisdictioe et potestate cocurrit dico in.c.primo in versiculo tertium quesitum.de constitu. quibus adde Bal.in phemio grego. Ex quibus verificatur dictum Baldi citatum in.d.l. Barbarius in similibus verbis:ff.de offi.pretor. Qd papa est omnia et supra omnia in spiritualibus teste bernardo in libro de cotemplationibus ad eugenium/hoc possumus comprobare/quia rex preter particulares thesaurarios vult habere vnum cui magis confidit super omnes thesaurarios et per cuius manu omnia transeant pro vt in simili legitur Actuum.ca. viij. ibi qui erat super omnes gazas eius. Idem legito in veteri testamento de Joseph quem Pharao rex constituit dnm domus sue et principem omnis possessionis. Sic dicamus de xpo Jhesu nostro crucifixo qui super omnes thesaurarios suos regni celorum voluit vnum principem esse et vniuersalem thesaurarium qui haberet plena dispensationem totius thesauri iuxta illud. Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam. Amen dico vobis constituet eum super omnia bona sua. Quorum primus dicitur Petrus cui sibi dictu est duc in altu et cui ex hoc preeminentia resultat singularis. Traxit enim rethe dum dicitur per euangelium. Ascendit ergo petrus et traxit rethe.vbi Gregorius in homelia. Qd ideo dicitur singulari ter ascendere et rethe cum piscibus trahere quia ipsi a dno ecclesia specialiter dicit prout est commissa iuxta illud. Pasce oues meas Et tu es petrus et super hanc petram:edificabo ecclesiam meam et porte inferi non preualebunt aduersus eam et tibi dabo claues regni celorum Ex quibus verbis etiam resultat q petro primus fuit datus pontificatus in ecclesia testatur Anacletus.xxj.distinct.in nouo. Non immerito primus vbiq in sacra pagina legitur quod iuuat argu.ab ordine littere.glo. in.c.quorunda. in verbo.predicatorum.§.de electio.hoc libro quam dicit notandam pano.in.c.sedes.de resc.vide p hoc tex.et Pano.in.c.nicolao.§.de appellatio.et Jo.adr. in.c.iohannes § de testamentis. Per hec ideo no mireris si Innocentius in.c.cum ad monasteriu.§.de statu mo-
60 nachorum.in prin.dicerit. Quod in * his que sunt iuris positiui papa pro velle dispensat/de quo diem festum facit et solenne Anthonius in.c.j.§.de constitu.non que sunt iuris diuini et naturalis vt ibi per eum et sic intellige.c.cucta per mundum.ix.q.iij. Pape enim deus dedit potestatez eorum que sunt super terram.ecclesiasti.xvij.c. Et in hoc dicit prepo.in.c.cum ad verum.xvj.distin.col.iiij. Quod papa est successor primi hominis ade antonomatice enim et tipice formauit dei filius ad imaginem et similitudinem papam vicarium suum. Gen.j.c. Uere enim papa christum representat in terris vt qui videt eum oculo contemplatiuo / et fideli videt et christum. Et hac ratione possumus dicere
61 q * papa non potest sibi parem vel superiorem costituere quia secudum philosophum. Stantibus terminis discretiuis nullum inferius potest esse id quod est superius. Ista sunt verba aurea Baldi in preludio feudorum.versicu.expedita diffinitione feudi.circa finem.prima col.quia maior est authoritas in seipso q in eo cui committit eandem. refert curtius Con.lxv.nu.xlviij.seriola narratione.

Factura est dei qua nemo vnq dissoluere potest prout Gamaliel iudeis de christo et suis operibus respondit Actuum.v.c. Si inquit ex hominibus est cocilium/hoc opus dissolueretur. Si vero ex deo est non poteritis dissoluere
62 Ite a papa ois * spiritualis iurisditio pcedit sicut dicimus de imperatore respectu temporalis deriuari veluti ab vno fonte riuuli multi:et a sole multi radij: et ab vna arbore:multi rami. horum tamen omnium vnitas seruatur in origine.xxiij.q.j.c.loquitur.vnde seneca in personam Neronis loquens:ita dicit. Ego ex omnibus mortalibus placui electus/quia sum qui in terris deorum vice fungor/vite necisq arbiter gentibus qualem quisq sortem statum ve habuit/habeat in mea potestate. Et quod cuiq mortalium fortuna dare velit meo ore pronunciat / quas nationes funditus excidi quas transportari quibus libertatem dari/quibus quas reges mancipium fieri quorumq capite regi circundari decus oporteat / que ruant vrbes qui oriantur mei iurisditio est. Hec in principio libri de Clemen.ad neronem refert Petrus de Anchara. Con.cccx. col.iij.quod exorditur. Tres domini magnifici. Ista equidem et maiora audacter possumus dicere de Clemente septimo pontifice maximo quem deus nobis hoc tempore tepestuoso diuinitus tribuit vt fluctuanti ia petri nauicule ob luthertanam obstinatam insaniam de optimo ductore ac rectore consuleret ne procellis amplius iactetur.

h Eloquentia de qua per Lucam de pen.in.l.j.col.iiij.de liber.studen.vrb.Rome libro.xj.C. Probus.

i Uide preterea p themate q ogerit Alber.brunus.co.pri-
63 mo.col.v. Quod papa * et princeps ex certa scientia supra ius:contra ius:et extra ius:omnia possunt et quando aliquid faciunt nemo potest eis dicere cur ita faciunt qd videtur no de potestate ordinaria sed potius de absoluta secundum quam possunt tollere omnia iura . Et ideo supremus princeps et papa est omnia et super omnia secundu Bal.in.c.primo quali.do.proprie.feudo priue.et de eo scribitur tu solus et nullus tecu potens, super oes potentes.

Uide que late in proposito tradit Maria. Sozi.co.xiij. col.iiij. et sequen. Presens consultatio.et Petrus de Anchara.con.ccclxxiij.reuocatur in dubiu/quia ibi multa dicit de potestate pape quo ad facultatem dispensandi circa matrimonia.et con.ccccix.viso et diligenter. Et dominus Stephanus Bertradi co.clxv. Si in beneficialibus parte secunda vbi tractat de potestate pape super ablatione beneficiorum et conci. ccclx. Spectabilis.in prima parte. Probus.

k Pater patrum idem dicit Joha.mo. in.c.si eo in prin. vbi dixi.de cler. Barba.con.primo.col.xvij.volu.primo.et con.xxiij.in vsicu.capio quartam dubitationem eo. volu. pro quo subdit illud psal . Omnia subiecisti sub pedibus eius.et illud. Minuisti eum paulominus ab angelis.hinc est q potestas eius nullis regulis coartatur. Bald. in . c. primo.si de inuesti.inter do.et vassallis oriatur. Item si sit pater patrum sequitur quod est pater omnium:ideo facere contra eum et contra imperatorem vel regem Francie: qui in suo regno dicitur imperator/est facere cotra ius naturale Calca.con.ij.nu.xxx. Probus.

Textus.

Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorum dei dilectis filijs doctoribus/ & ſcolaribus vniuerſis Bononiæ commorantibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Summarium R. P. D. Jo. Mo.

1. Pape quare competat nomen epiſcopi.
2. Papa quare dicatur ſeruus ſeruorum dei.
3. Nihil ad nos de his que foris ſunt
4. Ignorantem equum eſt non ligare.
5. Bononia/ Padua/ ⁊ Pariſius vnde dicantur.
6. Studentes in villis ⁊ caſtris priuilegio ſtudentium non gaudent.
7. Doctores vnde dicantur ⁊ ſcolares.
8. Uacare vnde dicitur. Qui in vnum vertuntur ad plura non diuertuntur.
9. Doctrina ſcolaris interciſa perit/ continuata viget. Studere cupiens: quid eligere habet.
10. Studere eſt diſcipline inuigilare ⁊ cũ magna animi voluntate applicare ad aliquid faciendum in ea.
11. Papa quomodo ſcribat excommunicatis ⁊ infidelibus.
12. Papa ſalutando excommunicatum an videat eũ abſoluere
13. Maior habet minori benedicere.

Summarium. D. P. Probi.

1. Ad ſciendum voluntatem ⁊ mentem finalem ſtatuentis: oportet recurrere ad prefationem.
2. Clauſula pᷣhemialis reſpicit oĩa precedẽtia et ſequẽtia.
3. Epiſcopus interpretatur ſuperintendens vel ſpeculator
4. Epiſcopatu non eſt maior ordo in eccleſia. Epiſcopi dicuntur reges illuſtres ⁊ legati xp̃i.
5. Papa eſt dominus dominorum. In dignitate conſtitutus nõ debet ſcandere in ſuperbiã: ſed potius ſe humiliare. Nimia familiaritas parit contemptum. Inter fatuos/ ruſticos/ ⁊ minus prudentes.
6. Triplex eſt ſeruus. Prudentior mortalis debet eſſe princeps orbis.
7. Papa ⁊ imperator quomodo dicuntur ſerui. Officium conſiſtit inter hominem ⁊ hominem.
8. Obedientia ab inferioribus/ ſuperioribus debetur prout et reuerentia.
9. Donatio ob merita dicitur potius quedã permutatio q̃ꝫ lucrum.
10. Iudei ad fidem non compelluntur ſed ad eam ſola diuina gratia vocantur.
11. Notarius inhabilis permittens ſe rogari quõ puniatur. Indignus qui patitur ſe eligi punitur.
12. Bononie ethimologia/ ⁊ qñ vniuerſitas Bononie habuit viros peritos ⁊ principes. Patria Lombardie ⁊ Italie eſt gallorum et britonum ſepultura/ quia in ea ſepe moriuntur.
13. Fundatores parienſis ſtudij qui dicuntur/ ⁊ quando incepit florere ſtudium illud.
14. In vniuerſitate Caſtri montiſpeſſulani multi floruerunt doctiſſimi viri.
15. Uacare quid importet.
16. Studium debet eſſe liberum a cura temporalium.
17. Ueri philoſophantes contennunt pecuniam.
18. Scolaris quando non gaudet ſcolarium priuilegio.
19. Salutatio non extenditur ad maliuolos prout nec beneficium canonis vel hominis non amplectitur odioſos.
20. Uerba generalia reſtringuntur vt odioſa non cõprehenduntur.

Bonifacius. Hoc prohemiũ [a] diuiditur in duas partes. Primo premittit ſalutationẽ Secũdo ponit epiſtolam ibi [Sacroſancte] Dicit ergo Bonifacius ep̃us [b] et ipſi * vere cõpetit nomen epiſcopi qui ſuper oẽs eſt. ix. q. iij. c. cuncta. ⁊ c. per principalem. ⁊ q̃ nõ tantum eſt vocatus in partem ſolicitudinis ſicut alij ep̃i ſed in totã ſollicitudinẽ ac plenitudinẽ poteſtatis. Et ſic eſt ſup oẽs intendens. ij. q. vj. c. decreto. ĩ. de peni. ⁊ remiſſio. c. cum ex eo. in fine. Et iſte vocatur ſeruus [c] ſeruorum * nõ ratione ſeruilis conditionis: vt cum dicimus hominum quidam liberi quidam ſerui ⁊ tunc dicitur ſeruus a ſeruãdo. inſtitu. de iure perſona. per totum. ſed dicitur ſeruus propter ſuſcepte ſeruitutis officium. s̃. de renũcia. c. niſi cum pridem. §. alia vero. ⁊ tunc dicitur ſeruus a ſeruando ⁊ ſic papa ⁊ imperator ſerui dicuntur vt hic. ⁊. C. de offi. prefec. preto. affri. l. prima. circa principium. Seruus etiã poteſt dici ratione affectiõis quam habet ad ſubditos et laboris quã ſuſtinet ꝓ eiſdẽ vt infra hoc pᷣhe. in principio. et. ĩ. de cenſibus. c. cum inſtãtia. ⁊ xxviij. q. prima. c. Iã nũc. ibi omnium me ſeruum feci vt plures lucrifacerem. Et nedũ dr̃ ſeruus ſed ſuus ſeruorum dei: quia ad iſtos principaliter ſua intentio dirigitur q̃ nihil * ad nos de his que foris [d] ſunt. ij. q. j. c. multi [dilectis filijs]. Qui autem vocentur venerabiles fratres/ qui filij qui chariſſimi habetur [e]. ĩ. de cri. fal. c. q̃ꝫ graue. ĩ. de conuer. coniuga. c. chariſſimis [Bononie] Ergo alij ad obſeruationem huius cõpilationis non tenebũtur. argumẽ. ĩ. de offic. delega. c. p. ⁊ g. Sol. Aut epiſtola dirigitur alicui vt publicatori vt hic: ⁊ tunc alij tenentur. ⁊ ſic eſt quaſi in omni conſtitutione libri autenticorum in fine. Nam queuis conſtitutio habet artare. Sed quia * equum eſt ignorantem non ligare. C. de tabul. l. generali. [f] libro. x. ideo fieri debet cõſtitutionis publicatio in auten. vt fac. vo. conſtitu. cola. v. ⁊ not. infra hoc lib. de regu. iu. c. in generali. Aut dirigit̃ iudici artatori vt ius ſumatur ex reſcripto artãdo per ipſum illos quos ius artari concedit: ⁊ tũc nec ad alios poteſtas per reſcriptũ attributa regulariter prorogatur. d. c. p. ⁊. g. Et dicta * eſt Bononia [g] in bonorum noticia nimis amabilis ſicut Padua patenter ducens amena/ ſic Pariſius [h] parens rimas ſingula vſq̃ꝫ quaq̃ꝫ in his etenim locis ⁊ alijs ſolennibus ſtudijs in quibus debet abundare bonorum noticia ⁊ produci habent anime amena: ⁊ hic rimari ſigillatim iura debent legi vt turpibus ludis excluſis primo anime: ſecũdo lingue erudite reddant̃ vt in prohemio. ff. §. illud vo. ¶ Igit̃ ſtudentes in villis ſeu caſtris [i] priuilegio ſtudentiũ * non gaudebũt. ĩ. de cler. non reſid. c. tue. Item ſolus locus aptus non ſufficit. argu. xij. di. c. nouit. ſed oportet q̃ perſone gaudentes priuilegio ſtudẽtium ſint habiles. ĩ. de mag. c. ĩna. ⁊. ĩ. de prebẽ. c. licet. Et hec habilitas in his verbis doctoribus ⁊ ſcolaribus vniuerſis Bononie commorantibus tangitur. Nam primo aptitudo loci deſcribitur in verbo Bononie: vt predixi: perſonarum etiam in verbis alijs. Quia doctores * .i. donũ ſcientie ſcientes. i. vocantes monentes ⁊ congregantes: ſcolares dicti a ſcola grece quod eſt vacatio latine. Et * vacare [k] non eſt hic vacuum eſſe vel fieri ſed vacare. i. intendere vt hic: viue vacans ſtudio quaſi nunq̃ꝫ ſis moriturus: viue carens vitio quaſi vita cras cariturus. ¶ Item in hoc verbo vniuerſis tollitur ad diuerſa diſtinctio. Qui enim in vnum vertuntur ad plura nõ diuertunt̃. Item in verbo commorantibus per vocis interpretationem intelligitur ſtudentis continuatio quam debet facere ſcolaris iuxta illud. Doctrina * ſcolaris interciſa perit Continuata viget. argu. de leg. iij. l. legatis ſeruis. § ornatricibus. Studere ergo cupiens eligat locum aptũ vt in verbo Bononie/ ⁊ in eo ſe continuet vt in verbo commorantibus/ doctorem idoneum [l] eligat qui habens docendi peritiam ipſam in eum effundat: vt in verbo doctoribus/ et hoc attente perquirat ⁊ intẽdat vt in verbo ſcolaribus/ et ſe nõ diſtrahat [m] vt in verbo vniuerſis. alias non reputetur ſcolaris nec gaudeat priuilegio [n] ſcolaris. ¶ Ex quibus [o] colligo hoſtien. [p] male dixiſſe. s̃. in pᷣhemio decreta. qui ait non bene dixiſſe commmorãtibus/ ſed ſtudentibus/ quia ſtudentem ex predictis colligo preſertim in verbo ſcolaribus. Nam ſcolarem eſſe eſt ſtudio vacare. i. intendere q̃ proprie * ſtudere [q] eſt vt ait Hug. diſcipline inuigilare ⁊ cum magna animi voluntate applicare ad aliquid faciendum in ea [Salutẽ] Non ſic * ſcribit̃ excommunicatis [r] ſed ſic. Spiritum conſilij ſanioris/ infidelibus autem ſic. Uiam agnoſcere veritatis/ vel ſic. Deum diligere ⁊ timere: vel ſic. Gratiam in preſenti per quã gloriam obtineat in futuro: vel ſic. Spiritum gratie ſalutaris. Et hec captationes habentur loco ſalutationum. ¶ Sed an * papa ſalutando excommunicatũ videatur eũ abſoluere habetur. ĩ. de ſententia excommunicationis. c. ſi aliquando forte. Benedictionẽ. [s] Maior * habet minori benedicere: et ideo papa maior [t] omnibus alijs benedixit. xxj. diſtin. c. deniq̃ꝫ. Jo. Car.

a 1 PRohemium. Bar. post tex. ibi. In. l. j. in prin. ff. ad Macedo. Quod ad sciēdum * volūtatem ⁊ mētem finalem statuētis oportet recurrere ad prefatiōem que ipsam ostēdit et patefacit. l. fi. ff. de hered. insti. Probat latissime Iason in vol. j. con. j. col. 5. vbi dicit ꝙ Iohānes mo. hic appellauit causam finalem causam fiēdi. Ad idē Bal. ī. l. vt liberi. C. de colla. ⁊ ī. l. hec verba. C. de fal. causa adie. leg. in. c. secūdo requiris. ṡ. de appel. di-
2 cit * ꝙ clausula prohemialis respicit oīa p̄cedētia ⁊ sequētia. Barba. in con. ij. in pri. vol. 4. ⁊ eo. vol. con. 4. Nu. 6. ⁊ cō. 14. in prin. eo. vol. ⁊ cō. 40. nu. 9. ⁊. 48. in pri. Sozi. cō. clxv. col. 3. Visis. Alex. cō. cxliij. col. j. viso titulo. vol. vj. Istud firmant: dico latius in rub. de reg. iuris. in prin. ego Philippus Probus inter iuris pōtificij interpretes minimus.

b 3 ¶ Episcopus * qui interpretatur superintendens / vel speculator. xxij. di. c. cleros quod patet vocabuli ethimologia. quia epi. idē est ꝙ super scopos vero significat tātum q̄tum intentio. Episcopus ergo grece dicitur superintēdens latine: quod verbū indicat: significat: ⁊ demōstrat vigilantiā ⁊ solicitudinem quā debet ep̄s gerere ad oues sibi creditas: ⁊ sic nomē oneris est. nō honoris. viij. q. j. c. qui episcopatum: quod optime pape cōuenit quia ē speculator prospiciens salutē omnium ac quietem portans onera singulorum. c. cum īstantia. ṡ. de censi. ¶ Maior * eni in
4 eccl'ia ordo episcopatu nō dicit̃. no. Io. Cal. Car. ⁊ Imol. in prohe. Gregoriano merito dicimus christum fuisse episcopum: probat dictum Pauli. Christus assistēs pōtifex futurorum bonorum ⁊c. Barb. in. ij. prohemio Cle. col. vj vbi subdit ꝙ episcopi sunt fundamēta ecclesie. iuxta illud Fundamēta eius in mōtibus sanctis. quod intellige sane quia licet debeant esse: non tamē semper sunt vt visum est temporibus nostris experientia rerum magistra. c. Cū ex eo. de elec. hoc li. quia nōnulli reperti sunt heresum fautores. Et Martini lutheri asini deferrati vt verbis Io. mo. vtar in. c. finali. de ver. sig. sequaces. Et pro his nō intēdimus sequentia citare quia tales non dicūtur episcopi p̄pt eorum pctm̄ per ea q̄ supra dicimus in p̄fa. nu. 56. Episcopū enim esse est īmense dignitatis authoritatis ⁊ excellentie: adeo ꝙ episcopus dicitur illustris secundum Ho. ⁊ panor. in. c. Cū causam. le. 2. ṡ. de iura. cal. ⁊ Bal. in. l. Nullus. de decur. li. x. C. Itē episcopus est similis prefectis pretorio glo. in. l. vnica. ff. de pre. pretor. que adducit casum in lege ep̄ale. C. de epi. aud. Ideo dicitur illustris quia p̄fecti pretorio dicuntur vere illustres. glo. in. d. ru. de offi. pre. pretor. ff. ¶ Itē reges sunt illustres. c. Nouit. ṡ. de iudi. ⁊. c. Cōstitutus. ī prin. ṡ. de testi. ⁊ episcopus. dici rex. c. Duo sunt genera. xij. q. j. Itē episco. appellatur legatus christi ⁊ etiam spiritualis pater. Cl. Si quis. de penis. ¶ Itē episcopus etiam appellatur serenissimus hinc Car. ī cle. ī plerisq̄. de elec. dicit p̄ hunc tex. ꝙ nihil est clarius ⁊ nihil beatius episcopo. Aliquādo etiā appellatur dux. c. ij. lix. distin. merito dicit̃ habere quasi castrēse peculiū vt placet ludo. bolog. Con. lxxxv. vt in presenti consultatione: vbi alia subdit de episcopali dignitate: maxīe ꝙ episcopus dicitur vicarius christi. xxx. q. v. c. Adam. ⁊ ī. c. mulier. hic gl. ī. c. q̄q̄. ij. q. vij. dicit ꝙ episcopus ē maior presbytero cardinali. Dicimus ideo ꝙ episcopatus ē dignitas dignitatū tex. in c. Venerabilis. ṡ. de preben. quia culmen dignitatum. glo. in. c. 2. eo. ti. hoc li. Io. mo. in regula. in generali. nō tamen supremū sed papatus vt ibi coprobamus quod verum respectu administrationis nō ordinis q̄r episcopus est equalis pape in ordine sed minor in administratiōe. gl. in. c. in nouo. xxj. di. Maiorē non dicas in administratione bonorum ecclesie quia episcopus dicitur pater pauperū. In summa igitur dic episcopum speculatorem seu preuidētem ⁊ alijs ducatum prebētē ac exemplū tanq̄ aries gregibus. Ideo nihil immature agere vult ne similem p̄beat alijs occasionem: q̄r tot penis digni sunt episcopi ꝙ alijs mala prebent exempla: vt placet Pau. de castro. in cō. xliij Illaq̄ infirmari: prima parte. Probus.

c ¶ Seruus. Archidiaconus. hic Calde. ⁊ alij in prohemio Gregoriano dicunt ꝙ diuus Gregorius ecclesie doctor primus fuit summorum pontificum qui se scripsit seruum seruorum dei: instar apostoli prime ad chorinthios nono. c. transumptiue autem. xxviij. q. j. c. Iam nūc. ibi cum sim liber ex oībus omnium seruum me feci vt plures lucrifacerem. Iuxta illud Mat. xxiij. ⁊ Marci. xxj. c. Qui maior est vestrum fiat sicut minister. ix. q. iij. c. Nullus. ī fi. et a tēporibus his vsq̄ ad hec id in viridi obseruātia tāq̄ lex p̄mansit. l. Arriani C. de here. Et merito cū papa ipse sit seruus apostolorū Petri ⁊ Pauli ⁊ hoc ex quadē humilitate serui. Collec. In. d. prohemio. col. ij. Vn̄ ortū est vulgare eloquiū. Serui erāt tibi roma prius dn̄i dn̄orū. Seruorum serui nunc tibi sunt domini. gl. in c. Quotiens. j. q.
5 vij. Hinc Bal. ī d. proh. col. iiij. dicit * ꝙ papa q̄tū ad potestatē est dn̄s dn̄orum: ⁊ q̄cunq̄ potestas sub celo existēs in summo pontifice est: pro quo panor. In d. prohe. versiculo Gregorius in pri. post Anto. de butrio ibi dicēs istō posse verificari ex eo quod cōstitutus in dignitate non debet scādere in superbiam: iuxta illud tritū. Quia in ore pōtificis non bn̄ sonāt laudes iouis. Domi. in. c. Qn̄. lxxxvj. di. in fi. sed potius se humiliare. vide que p̄ hoc tradit gl. prac. in titu. de elec. in fi. in verbo vniuersali que citat btm̄ gregor. noluisse ꝙ vocaretur papa vniuersalis ex humilitate. c. Ecce. xcix. di. vbi dicit. Ego v̄bis prosperari non q̄ro sed moribus: et recedāt verba que vnitatē inflant ⁊ charitatem vulnerant et quod. ṡ. dico intelligas cum grano salis vz nō procedere circa subditos ne cōtēnatur ab eis superior propter nimiā familiaritatem que parit (vt vulgo traditum dicitur) cōtemptum. l. obseruādum. ff. de off. presi. iuxta etiam illud quod quia dum nimium seruatur humilitas regēdi frāgitur auctoritas. tex. ī. d. c. Qn̄. lxxxvj. di. glo. in. c. Humilis. ṡ. de maio. ⁊ obed. Vnde exit ipse sermo vulgaris in plateas. Nimia familiaritas parit contemptū Int̄ fatuos dico rusticos ⁊ parum prudētes. Secus apud prudentes que magis cōmendat presidem. pro quo Pan. in. c. Et si iudeos. ṡ. de iudeis. vbi dt: ꝙ familiaritas inter prudētes beniuolentiam / amicitiam ⁊ affectiōem concipit et quod. ṡ. proxime dicimus de humilitate prelatorum dic illam potissime requiri in summo pōtifice ī quo nihil dicitur splendidius. No. late Decius in Consi. clj. nu. 4. maximi ponderis. ¶ Aliomō dicitur seruus secundū car. vbi. ṡ. ⁊ post eū Io. imol. q̄r sicut per seruū acquiritur domino: ita per papam oīmibus ecclesijs / subiungens ꝙ triplex est ser-
6 uus. Primomō dicitur seruus * q̄libet homo qui magno non viget ingenio. Talis eni debet deseruire vegentibus intellectu. Sicut anima dn̄at̃ corpori: ⁊ hō brutis ac vir mulieri quod vitium aliquando fallit: ita sapiens minus sapienti. Ex quo resultat secundum eos. Quod qui prudentior est ī orbe: dominus est totius orbis: si credamus directiōi naturali. Quod si de facto nō ita sit minus bene est videmus quippe. experiētia rerum magistra quam apud mortales p̄cipatum quendem obtīere sapiētes aiunt: presertim ea que rationum ⁊ iurium ritu est fulcita. Quod ignari expertes ⁊ rudes naturalr̃ coguntur sapiētibus seruire ⁊ reuerētiam eis etiam īcognitis prebere: quam reuerētiam Petrus de bella pertica. insti. de iur. nat. in fi. dicit nō deberi ratiōe iuris sed hōestatis. Et hec est dicta mera seruitus naturalis. i. debita quodam naturali instinctu ⁊ fomite.

¶ Secundo modo dicitur seruus secundū legem. i. legis dispositionē puta captus ī bello iusto. l. host. ff. de cap. aut is est sine libertate: de talibus eni frequenter iura nostra loquuntur. Et dicunt̃ serui a seruando quia non interficiuntur. l. iiij. ff. de sta. ho. sed seruantur aut custodiuntur vt pecunia ⁊ ceteris redimantur.

¶ Tertiomō dicitur seruus propter denominationem extrinsecā: vt quilibet qui alteri seruit aut ministrat: ⁊ sic lar-
7 go vocabulo familiares liberi dn̄r serui: ⁊ de his possūt * papa ⁊ imperator intelligi quia oībus seruiunt ⁊ famulātur: vt dt hic Io. mo. vel dic in proposito prout sentit Neuisa. in cō. patres comederūt vuas. col. xviij. inter consilia dn̄i Alber. bruni. sub nu. xij. dato ꝙ papa seruit deo. et seruire deo est regnare allegat auctores quos vide / vn̄ papa vocat se seruū seruorum dei ⁊ sic nō dicas papam fore seruilis cōditionis quia in maxima libertate cōsistit / legibus enim solutus est. l. Princeps. C. de leg. ⁊ c. proposuit. ṡ. de conces. prebē. habet tamen officium seruitutis. simile videmus in notario qui q̄q̄ nō sit seruilis cōditionis tamē vocat̃ seruus publicus. nā publice seruit quia deputatus est exercere officium concernens publicam vtilitatē vt. l. generali. ⁊ ibi no. de tab. lib. x. C. ⁊ l. ij. ff. rem pub. saluam fore tex. in. c. q̄q̄ de vsur. hoc lib. ⁊ ibi dico. ¶ Et q̄r supra diximus mortales aliquos sibi īuicem seruire dic fore alios qui īstar ierarchie sibi exhibent (nescio quod) seruitium ī genere: sparsum tamē in species. Primo officiū inter hoīem ⁊ hominem cōsistit. l. officio. C. de nego. gest. et. l. si seruus. ff. si ser. expor. vene. Do. Cō. vj. col. vj. ver. ad vltimum dubium quod incipit super dicto dubio ita et beneficium homini homo prestat. l. in cōmodato. §. sicut. ff.
8 Cōmodati. ⁊ c. vnico. in fi. eo. ti. Obedientiā * vero dic su

perioribꝰ deberi ab inferioribꝰ: videlꝫ pĩcipibꝰ ꝛ ꝑlatis. c.
ij.iij.ꝛ.iiij.s̃.de maiori.ꝛ obediẽ.qꝺ deduco latiꝰ in.c.statu
tũ.j.de res. ¶ Seruitutẽ int̃ dñm ꝛ ꝑuũ in subuẽtiõe/insti.
de iur.ꝑso.§ seruitꝰ/ ĩter magr̃m ꝛ discipl̃m disciplinã.l.ſꝫ
ꝛ si.§.fi.ff.ad leg.aq̃l.c. Cũ volũtate.§.fi.de sen.exc. Fide-
litas aũt dñis a vassalis debet̃. c.vno de noua for.fideli.c.
de forma.xxij.q.v. Fides cliẽtulo ab aduocato.l.q̇sq̇s.§.ꝑ
terea.C.ꝺ postu.eqdẽ ĩfirmo a medico.l.medicꝰ.ff.de var.
ꝛ extra.cognitio. Cõfitẽti a cõfessore.c.oĩs.s̃.de penitẽ.ꝛ
remis.qꝺ vltim deduco latius ĩ.c.ij.de cõsti. Itẽ pupillo a
tutore in autẽ. vt hi q̇ obligã.ꝛc.§. ſꝫ ꝛ si q̇s.col.vj. Reue-
rẽtia sup̃ioribus.c.ij. de offi.deleg.hoc.lib.ꝛ.l.potioris de
offi.ꝑfec.ꝑto.affrice.ff.ꝛ.l.fi.C.de offi.diuer.iud. Itẽ seni-
bus.l.semp.ff.de iure immu.qꝺ testat̃ Ualerius.c.xl.de in-
sti.antiq. Itẽ Patronis obsequiũ. Rubrica.ff.ꝛ.C.de obse
quijs liber.patro.ꝑstã.ꝛ.l.ij.C. q̇ pet. tuto. Mulier ꝟo vi-
ro suo dꝫ quasi famulatũ.c.satis.33.q.vlt. Et fidelitatẽ.c.
debitũ.s̃.de bigamis. De fidelitate aũt a vassalis dñis ꝑ-
stãda ꝛ illiꝰ forma. vide q̃ dicit do. Pet. Rebuf.in declara-
tione arbo.feud.col.iij. Et q̃tũ ad famulatũ vxoris adde
vnũ qꝺ citat Neuisa. con.pr̃es comederũt vuas acerbas.
col.xvij. Qꝺ ille qui aliq̃d facit ex debito necessitatis nõ
meret̃. Uñ si mulier seruiat viro ꝑ hoc donatio in eã facta
nõ debet dici remũeratoria: qꝺ nota. ꝑ quo vide que dicit
Areti.in cõsi.xvij. Cõsideratis/vbi dicit nu.ix. ꝙ donatio
vsq̃ ad merita cõcurrẽtia in preteritũ vel ad emolumẽtũ
9 cõcurrẽs ex causa de futuro est * potiꝰ ꝑmutatio q̃dã q̃ lu
crũ.l.qꝺ aũt.§.sicut.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo. Quatenus
vero lucrũ excedit merita vel recõpẽsationẽ fiẽdã/cõside-
rat̃/tunc vt simplex donatio.l.sed si vir.§.si duo.ꝛ.l.si spon-
sus.§.circa.ff.eo.titu. Probus.

d ¶ Que foris sunt hoc intelligit̃ de iudeis ꝛ alijs alieni s
a fide nr̃a. Pone exẽplũ in lutheranis/ q̇ tãq̃ heretici dñr
foris esse videlꝫ extra catholicã eccl̃iã ꝛ scõꝝ cõionẽ. Cũ
in eã ꝛ sanctos quotidie blasphemẽt miserrimi illi scriptu-
ras sanctas iudaice interꝑtãtes. Et qꝺ hic dr̃: verũ est qꝺ
nihil ad nos vt possint ꝑ excõicationẽ cogi cũ excõicatio
eijciat extra ecclesiã: quod in iudeo ꝛ alijs locũ nõ habet
quia extra eccl̃iam sunt.l. Nã ꝛ si sub cõditione.ff.de iniu-
sto ꝛ irri.testa. Jo.de ana.in.c.postulasti. col.iij.nu.ix.s̃.de
iudeis. Alex.con.xiij.nu.xx.vol.vij. Uel dic nihil ad nos
10 verũ vt ad fidem * cõpellantur ad quã sola diuina gratia
vocantur.xlv.distin.c.de iudeis. Et ibi doctores late In-
no.in cap. quod super.s̃. de voto ꝛ voti redemp. Ita dicit
Oldra.consi.xxxvj.nume.ij.infra scripti sunt articuli: di-
co in cap.fi.de cõsti. Areti.con.clvij. Probus.

e ¶ Habetur. adde videndum pro latiori informatione que
traduntur in prouinciali in rubri.de intitulatione circa fi-
nẽ operis/ꝛ ibi ad sacietatẽ ſm stillũ curie Roma. Prob.

f ¶ L.generali: vbi est textus singularis ꝛ notabilis. No-
tabilis quidẽ scꝺm Bart.ibi. Et singularis scꝺm Roma.
11 singulari.ccclij. Ad hoc quod si aliquis * notarius ha-
bens defectũ propter quem a partibus rogari non possit:
vt quia infamis si patiatur se rogari a partibus ꝛ non re-
uelet defectum tenetur ad interesse. Uide Calde.con.iiij.
titu.de senten.excõica.ꝛ Feli.in cap. preterea.col.iij. ver-
siculo ex eo ꝙ dicit Hostien.s̃.de testib.cog. vbi in propo-
sito addit ea que voluit Bal. in.l. Cassius. ff.de sena. vbi
dicit ꝙ infamis repellitur ab omni officio publico: ꝛ ab om
ni dignitate ecclesiastica / ꝛ subdit ꝙ si indignus patitur
se eligi consentiendo electioni punitur per text.quem di-
cit non esse alibi in.l.qui cũ vno.§ insulã.ff.de re milita.
¶ Et sic habes ꝙ ignorantia prodest/not. Joan. Mona.in
cap.vt animaꝝ/in prin.j.de constitu.ꝛ ibi dico quãdo quis
ignorantia excusetur: prodest quidẽ si actus per talem no
tarium receptus factus non foret in eius fauorem/vt quia
esset debitor in diem in qua non posset soluere: quia tunc
talis actus seu instrumentũ etiã garentigionatũ non ha-
beret executionem paratem ob defectũ forme in qua inter
alia computatur notarius cum descriptione testium/ vt di
scutitur per nos in cap.tibi.de resc. Probus.

g ¶ Bononia/hoc placet Joan. And. in cle.prima de mag.
Et dicit idem Joan.and.in cap.si ciuitas/de senten. excõ-
munica.j. Bononia q̃ est bona villa vel pulchra/ vel ma-
gna villa cui credendũ venit quia in illius studio floruit:
vt placet Cronicis. Archi.vero in cap. Conuentior.nu.iij.
12 xxiij. q. viij. dicit ꝙ * Bononia primo fuit vocata ortus
postea thessalonica/de qua.xj.q.iij.cap. Cum apud: postea
vocata est Bononia / vt habet̃ in legenda beati Petronij.
Et Jo.de imo. in.d.cle.j. Citat ꝙ Bononia dr̃ quasi bona
sup omnia/aut vt placet Luce de penna in rubrica. C. de
stud.libera.lib.xj. bononia quia bona per oĩa. Uel vt dicit
hic Jo. Mo. quasi bonorũ noticia ꝛ nimis amabilis quod
potissime apparebat anteq̃ esset destructa dicẽs ꝙ ibi flo
ruerũt magni philosophi/ꝑcipue Uergiliꝰ ꝛ Tulliꝰ ꝛ im-
peratores studio ibi vacabant vt Juliꝰ Cesar qui fuit op-
timus orator. Et de hac destructione recordatur glo. in
ꝟbo metropolim.§ hec autem/ in prohe.ff. quam dicit fuis-
se factam tẽpore theodosij Imperatoris per quã studiũ
illius fuit restauratũ iussu beati Ambrosij ꝛ tempore Ac-
cur.legalis studij obtinebat monarchiam secũdũ eũdeꝫ in
rub.de lib.stu. vrb.ro.lib.xj.C. Et tẽpore Azo.ibi erant.x.
milia scolarium.refert Odof.in auten.habita ne fil.pro pa-
tre.C.ipse enim Azo.erat doctor bononieñ. dicit collecta.
in.c.exhibita in princi.s̃.de rerum permuta. Bononia dici
tur ĩsuper nutrix legũ.glo.ĩ.l. Et ab antiquis.C.de testa.
Bologni.in prohe.consi. Johan. de Ana.ꝛ mater studioꝝ
Sozinus con.clxiiij.col.ij.ꝟsi.prio em̃.caue tamẽ a bono-
niensibus q̇ vnũ dicunt ore ꝛ aliud corde simulant glo.in
l.obseruandum.ff.de offi.presidis. Melius enim foret ꝛ ex
pediens vt maiora dicerent ꝛ minus facerẽt vt dicitur de
gallis quia tunc melior foret presũptio iuxta vulgare se-
pe faciunt homines minus qui magna minant̃. Alex.con.
clxxx.nu.iiij.in causa angeloꝝ.vo.ij. ¶ Hãc maliciã enim
nouerunt omnes lombardi ꝛ italici: quoruꝫ patria est gal-
loꝝ ꝛ butonum sepultura q̇ in ea sepe moriuntur. Bal.in
tit.de duo.fra.in fine. Est enim bononia de patrimonio ec-
clesie romane.glo.in pragma.de elec.§ quibus/in verbo
domini: vbi idem dicit de regnis Apulie ꝛ Cecilie ꝛ forte
Anglie quia Anglici readdunt ecclesie tributum scilicet
vnum denarium pro quolibet capite. Inno.in.c.fi.col.j.s̃.
de postula.prela.ꝛ dicit tributum fore reale non persona
le quia si exeat anglicus angliam non prestat. Hostien.tñ
dicit ibi dari dumtaxat ex deuotione quod non credo ma-
xime hoc tẽpore quia dicunt̃ ab ecclesia romana vt hereti
ci deuiasse cum in superiorem ꝛ matrem non recognoscen-
tes propter eorum obstinatam insaniã. In bononia aũt ha
bitus est tractatus concordatorũ inter leonem.x.ꝛ Fran-
ciscum primum francorum regem vt legitur in prefatione
Et de ea ꝛ alijs que sunt de ipso patrimonio ecclesie roma
ne vide fely.in.c.si diligenti/in prin.s̃.de prescrip. Probus

h 13 ¶ Parisius.cuius * studium florere cepit regnante Ca-
rolo magno. Alquinus autem fuit qui transtulit studium
de Roma Parisius. Et huius studij parisieñ.fuerunt qua
tuor fundatores Rabanus/Alquinus. Claudius ꝛ Esto-
rus. Hec citat Jo.de Imo. post Stepha.in cle.prima di-
co.nu.v.de magistris. Uide Guaguy.in cro.li.iiij. post eũ
Do. Chassaneum in cathologo.in.x.parte cõsidera.xxxij.
Et ibi videbis fere de q̇buscunq̃ vniuersitatibus. Probꝰ.

i ¶ Castris. Fallit dicat Bal.in prohe. Gregoria.ibi rex pa
14 cificus nu.xl.in castro mõtispessulani * propter inclitam
eius nobilitatẽ arg.l.nõ tñ.§ illiensibus. ff.de excu.tuto.
Quod nempe multos famosos vtriusq̃ censure professo-
res enutriuit relatos per Do.ny. Boerij.eiusdem castri
ciuẽ in addi. dini.in rubri. de reg.iu.in fine videlicet Pla-
cẽtinũ qui fuit primus ipsius castri vniuersitatis erector/
Jacobum rebuffum qui nobis lecturam auream super tri
bus libris posterioribus.C.editam suo donauit testamen-
to post.xxx.ꝛ amplissimos annos in legendo ibi iura ciui-
lia trãsegit.testatur Celsus hugo in addi.ad eum in.l.me
chanicos.de excu.artifi.li.x.C. Nostris autem tẽporibus
dominum petrum Rebuffum ex illius Jacobi prosapia de
scendẽtem vtriusq̃ iuris doctorem meritissimũ nuꝑ ĩ re-
staurata Bituriceñ.vniuersitate in lecturis ordinarijs cũ
dño Andrea alceato concurrentem nũc in suprema parla-
mẽti curia parisiensi aduocatum famosissimum mihi quip-
pe honorandissimũ. Cui multa debeo tãq̃ iuriũ clarissimo
professori. Et cuiꝰ scripta vltra per eũ in lucẽ iãq̃ emissa
te ꝑpe diẽ visurũ nũcio. Qui aliqua premissorum citat in
eius solenni repeti.ad.l.diuus.ff.de senatu consul.silleia.
Carta mihi.xj.col.ij.ꝟsi.fallit in mõte pessulano vbi refert
alios duos modernos quoruꝫ scripta adhuc non vidimus
Specul.autẽ in titu.de aduo.§ sequitur videre cõmemo-
rat quẽdã Petrũ de Conibis de mõte pessula. Jo.fa.do-
ctor gallicꝰ insti.de socie.§.fi.se in ipsa mõtispessulani vni-
uersitate dicit studuisse/silr̃ do. Azo.in dicta vniuersitate
legit ꝛ ꝯposuit suã summã sup tribus libris. C.vt ipse re-
fert in prin.d.summe citat do.chassaneus in catho.x.parte
carta.xx.col.iij. Philippus Probus.

k ¶ Uacare. Adde glo.ĩ prag.ti.de colla.§ ꝛ quotiẽs: ĩ ꝟbo
15 vacare * latiꝰ ꝑ ro.cõ.cccl.col.v.nu.xxj.qꝺ sumit exordiũ
in casu ꝑposite cõsul.vide Sozi.cõ.xxxij.col.v.vol.iij. qꝺ
exordit̃. Ex his q̃ supiꝰ ꝙ nõ solũ de iure.ſꝫ ẽt de fctõ ꝟifi
cari põt: vide Do.in con.lxix.dñs nr̃ papa vbi disputat nõ
quo ad intentum Joan. Mona.sed quo ad beneficioꝝ va-
cationem quod tunc quandã denotat priuationẽ. Probꝰ.

l ¶ Idoneum. vide qd̃ notatur in auten. de san. epi. in prin. Qȝ qui indoctus existit non facit aliquē doctum vbi Bal. clamat contra doctores indoctos qui nunq̃ȝ scolares faciant peritos. Quia nemo dat quod non habet: hinc glo. in cap. cum beatissimus. xxiiij. q. j. Monet scolares bonū audire magistrum/ vide latius per Guil. Benedictū in prin. repe. cap. Raynutius. s̃. de testa. facit dictum Jasonis in l. qui in aliena. §. interdum. Not. vlti. ff. de acquir. pos. Qȝ malus doctor nō potest facere bonū scolarem. Et de alijs necessarijs cuilibet bono discipulo: vide glo. consti. othonis in titu. Ne ecclesia vna decetero ꝛc. in verbo discipulis: vbi citat. v. necessaria. Primo vt de singulis studeat dubia inquirere dum tamen non sint inutilia imo probabilia. 2. ꝙ de probabili dubio certum se non reddat. 3. ꝙ sit sensus capacis ꝛ non capitosi. 4. ꝙ habens moderatam exhibitionem vacet iugiter studio/ vt hic per Joan. Mo. 5. ꝙ non indignetur instrui a quocunq̃ȝ. Et precipuum dicitur vltra hec ꝙ se reddat capacem ad mores. Et de qualitatibus scolaris/ vide Aureolum in additio. ad Guil. in cap. Cum ex eo. de elec. hoc lib. Probus.

m 16 ¶ Distrahat. Nota * ꝙ studium debet esse liberum a cura temporalium iuxta verbum lactan. in prin. de falsa religio. magno ꝛ excellenti ingenio viri / cum se doctrine penitus dedissent quicquid laboris poterat impendi contemptis omnibus ꝛ priuatis ꝛ publicis actionibus ad inquirende veritatis studium contulerunt ꝛc. Et sequitur: nam abiecisse quasdam res familiares ꝛ renunciasse voluptatibus constat/ vt solam nudamq̃ȝ virtutem nudiq̃ȝ ꝛ expediti sequerentur ad hoc. l. in honoribus. §. fi. ff. de vaca. muneri. auten. habita ꝟsiculo quis enim. C. ne filius pro patre. xij q. ij. gloria episcopi/ vbi glo. ꝙ veri philosophantes * con-

17 tēnunt pecuniam. d. §. fina. Ratione cuius scolares liberi a censu ꝛ ex actionibus quibuscūq̃ȝ dicuntur: notatur per doc. in. d. auten. habita/ ꝛ late per do. Petrum Rebuffi/ in tracta. de priuileg. scola. aliqua vide per glo. Pragma. in titulo de colla. in. §. Et quotiens/ in verbo liberius/ vbi bonus textus pro principali intento nostro: hinc dicitur ꝙ olim in egypto vbi primum fuit ordinatum studium / gens sacerdotum vacare dimissa est ad inuentionem scientiarū/ vt dicit Philo. j. metaphy. ꝛ stipendia a communitate percipiebant liberi a censu regali vel iudiciali existentes ſm illud. Gene. xlvij. Subiecitq̃ȝ Pharaoni Joseph omnem terram Egypti preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis quib⁹ ꝛ statuta cibaria ex horreis publicis ꝓbebātur. c. nō minus. s̃. de immunita. eccle. Ideo cōclude ꝙ scolaris cupiēs ꝓficere debet sibi locū aptuȝ ad studiū eligere ꝛ se ad diuersa nō distrahere ꝑ illū tex. ibi bononie ꝛ ibi vniuersis ꝛ pulchre. Seneca ad Lucillum epi. ij. Qui vbiq̃ȝ est nusq̃ȝ est. Viatoris quoq̃ȝ mendicitas caupones multos/ sȝ raros exꝑiꝶ amicos. rursus. Vox salutatiōis in foro plures vocat/ paucos pulsat. Cui⁹ etiā amor ī plures diffunditur. Nauseā parat a singulis leuigaꝶ. Probus.

n ¶ Priuilegio scolaris. Pro hoc vide glo. in pragma. in tit.

18 de colla. i. §. qd̃ ad dictas/ ī ꝟbo/ residebūt: vbi dicit * ꝙ nō sufficit morari in studio nisi operā studio dent. l. gñalr̃. C. de epi. ꝛ cler. Scolares em̃ etiā scolas intrātes nō attēdētes nec studētes nō gaudēt priuilegio scolariū. Panor. in. d. ꝓhe. ꝛ Jo. de lignia. in ꝓhe. cle. alleg. l. j. de stud. vr. Ro. lib. xj. C. Idē si inhoneste viuūt. l. ꝑ illud tēpus/ de decu. ꝛ

19 sta. lib. xij. C. Et ꝑ hec * dicit. d. glo. ꝙ noīatiōes nō debēt ꝯcedi graduatis vagabūdis ꝛ discolis/ ꝛ illis q̇ nō residēt in vniuersitatib⁹ qd̃ late ꝑ nos deduciꝶ in tractatu nr̃o de mãda. apost. quibus iunge que copiose tradūtur per Neuisa. in silua nuptiali Car. ccij. Probus.

o ¶ Ex q̇bus Jo. Mo. hic minus curialr̃ loqui videꝶ. debebat eīm deferre tāto viro ꝓut Archi. fecit in. c. q̃uis. col. ij de offi. deleg. dicēdo. Sed salua reuerētia debita tāto pr̄i vel ꝓut Alex. cōtra ludo. de vrbe. cō. ccxiiij. nu. iiij. qñ dolus. vo. vij. ibi. Sȝ si illud dixit: cū reuerētia pessime dixit. Et non prout Bal. con. cccclxxvij. col. pe. punctus q̃stionis parte quarta vbi vocat Bartolū doctorelū. Probus.

p ¶ Hostiē. male dixisse. ī ꝓposito ꝙ Hostiē. in fauēdo epis habuit malā sciētiā ꝛ peiorē cōsciētiā/ testaꝶ Bal. ī quodā cōsi. de quo ī ꝑ̄sentiaꝝ nō recordor. vide do. Bertrādi. cō. cclxij. legiꝶ. ꝑte. ij. in eo ꝙ īcrepat modū Jo. mo. hic ꝛ similiū maledicētiū ī suis scripturis citat act. c. xxvj. Probus.

q ¶ Studere. Si apponaꝶ cōditio si studuerit qūo ītelligaꝶ ꝛ qñ dr̃ ꝯpleta: decius. cō. 177. qd̃ supra/ ꝛ de studio gñali vide do. Bertrādi cō. ccc. in fi. viso casu ꝑte pria. Prob⁹.

r ¶ Excōicatis. Joā. Cal. ꝛ Car. in ꝓhe. grego. dicto huic assentiunt Et ratio secūdum Petrū de Ancha. hic col. v.

20 est. Quia cum * salutatio vel beneficij collatio sit gñalis nō extediꝶ ad maliuolos ꝛ odiosos ergo nec ad excomunicatos: hec salutatio protenditur. Suadet alia ratio. Nā beneficiū canonis vel hominis non complectitur odiosos. c. Alma. §. quia vero ꝛ. §. illis. ī. de senten. excōmunica. Maria. Sozi. con. lxx. in presenti vbi loquitur de iudeis/ facit. l. Lucius. §. Lucius titi⁹ damā. de legatis. ij. vbi tex.

20 Qd̃ verba * generalia etiam in beneficijs restringunꝶ: vt odiosa non comprehēdanꝶ. faciūt not. per Bar. in. l. si q̇s ī graui. § si ex stipulatu. ff. ad sileia. ꝛ. l. iiij. §. si tibi iudiciū. ff de ꝯditio. ob turpem causam/ vbi premium paratum indicādi furem nō cōprehendit/ ipsum furem indicantē ꝛ socios. in propo. Jo. mo. hic dic eius dictum fore verū quando est certū de excōicatione q̄r si non est certū vt qñ petit absolutionē seu absolui ab excōmunicatione si quā meruerit ꝛ non apparet ex narratis ipsum esse excōicatuȝ vel pars dicit talem presbyterū esse excōmunicatum. Tunc non obstātibus premissis debet appellari dilectus filius: quia in primo casu nō apparet ipsum esse excōmunicatū: ꝛ in scđo casu nō creditur assertioni partis ita dicit prouincial. Carta mihi. cvj. col. ij. in prin. Probus.

s ¶ Benedictiōem secūdum Guillel. de monte lauduno hic col. ij. hanc clausulā primo posuit cletus papa vt legitur in cronicis hac enim salutatione tolliꝶ peccatū veniale/ arg. xxj. d. deniq̃ȝ. Sicut ꝛ in pluribus alijs modis peccatū veniale eneruatur etiā sine sacramēto penitentie/ de quo de pe. di. iiij. c. de quotidianis. Et plenius hostiē. in sūma de peni. §. ex quibus/ immo excōmunicati causas super nullitate excōmunicationis papa recipiēdo talē ad bñdictionē censeꝶ absolut⁹ declarat⁹ de ꝓuil. olim. ī. als, papa simplr̃ salutādo talē absoluere nō intelligiꝶ. s̃. de sen. excōi. si aliqñ. vide Alex. con. clxxxix. col. ij. volu. vj. Probus.

t ¶ Maior. ad qd̃ que in proposito dico in. c. statutum/ in ꝟ. idē in benedictione/ de rescript. Probus.

Textus.

Acrosanctæ Romanæ ecclesiæ quā imperscrutabilis diuinę prouidentię altitudo, vniuersis dispositione incommutabili pretulit ecclesijs, et totius orbis pręcipuum obtinere voluit magistratum regimini pręsidentes, curis solicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur, vt iuxta creditę nobis dispensationis officiū subditorū cōmodis ī quorū prosperitate vtique ꝓsperamur iugi (quantū nobis ex alto cōcessum fuerit) solicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum quiete labores & noctes quandoque transimus insōnes vt scandala remoueamus ab ipsis. ¶ Et quas humana natura (nouas semper deproperans ędere formas) lites quotidie inuenire conatur. Nūc antiquorum declaratiōe, nunc vero nouorū ęditione iurium (prout nobis est possibile) reprimamus. ¶ Sane cum post volumen decretalium a Feli. re. Gre. pa. ix. ꝑ. no. tam ꝓuide quā vtiliter compilatum nonnullę ab eo & ab alijs Roma. pōti. successiue super diuersis dicerentur articulis ędite decretales de quarum aliquibus an decretales existerent, earumque auctoribus dubitabatur solicite in iudicijs & scholis.

¶ Nos ad apicem summi pontificatus superna dispositione vocati super hoc cum instantia

requiſiti a multis ambiguitatem & incertitudinem huiuſmodi diſpendium pluribus afferētē/ omnino tollere ac elucidare quę de decretalibꝰ ipſis teneri / queue deberent in poſterum refutari gratia ſuffragante diuina, pro vtilitate publica deſiderabiliter affectantes. Per venerabiles fratres noſtros Guillelmum archiepiſcopū Ebrudineñ.& Berangarium epiſcopum Biterren.ac dilectum filium magiſtrum Richardū de Senis ſanctę Romanę eccleſiæ vicecancellarium iuris vtriuſque doctorē decretales huiuſmodi diligētius fecimus recenſeri, & tandē pluribus ex ipſis/cum aut temporales aut ſibiipſis (vel aliјs iuribus cōtrarię ſeu omnino ſuperflvę viderentur)penitus reſecatis,reliquas quibuſdam ex eis abbreuiatis & aliquibus in toto vel i pte mutatis/ multiſque correctiōibus/detractiōibus/& additionibus prout expedire vidimus factis in ipſis in vnum librum cum nōnullis noſtris cōſtitutionibus/in quibus ad correctionem morum ſubditorumque quietē multa ſtatuuntur ſalubria fructus vberes deo propitio in domo domini allatura, & plurima in iudicijs & extra frequentata dubia deciduntur, redigi mādauimꝰ& ſub debitis titulis collocari ¶ Quem librum quinque libris alijs dicti voluminis decretalium annectendum cenſuimus ſextum nuncupari, vt idem volumen ſenarium (qui numerus eſt perfectus librorū illo adiuncto numerum comprehendens)perfectam in rebus agendis formā tribuat & in moribus diſciplinam.Nec ſine cauſa morē predeceſſorum noſtrorum(qui cum cōſtitutiones aliquas promulgabant nouiter eas mādabant ſub antiquarum ſerie ſituari) omiſimus in hac parte ſeruare. hæc enim fecimus ne infinitos libros deſtrui,& alios non ſine maximis diſpendijs/laboribus/& expenſis de nouo fieri oporteret. ¶ Vniuerſitati veſtrę igitur per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus librum huiuſmodi cum multa maturitate digeſtum/quem ſub bulla noſtra vobis tranſmittimus prompto ſuſcipienter affectu/eo vtamini, decętero in iudicijs & in ſcholis, nullas alias pręter illas quę inſeruntur aut ſpecialiter reſeruantur in eo decretales aut conſtitutiones a quibuſcunque noſtris prędeceſſoribus romanis pontificibus poſt editionem dicti voluminis promulgatas receęturi vlterius,aut pro decretalibus habituri.

¶ Summariū Do. Joan. Mo. Cardi.

1 Diſpenſatio in vno ſenſu iuris communis eſt relaxatio / ⁊ in alio idem eſt q̄ diſpoſitio.
2 Diſpendium hoc eſt longum ⁊ inutile/Sed compendium breue ⁊ vtile.
3 Senarius numerus eſt ſuis partibus perfectus.
4 Numerus triplex dicitur diminutiuus videlicet abūdās et perfectus.
5 Uirtus in medio conſiſtit ⁊ extremitates ſunt vitioſe per abundantiam vel defectum.
6 Infinitum multipliciter capitur.
7 Digeſtum quid dicatur.

¶ Summarium. D. Philippi Probi.

1 Per diſpenſationem dicimur ius vulnerare.
Comes palatinꝰ nō legitimat ſpurios ſine cauſe cognitiōe
2 Diſpenſatio eſt iuris mitigatio vel penalitatis moderatio vel commenſuratio communis ad ſingula.
3 Pape diſpenſatio valet ſine cauſe cognitione ſecus in inferioribus etiam legato ſedis apoſtolice.nu. xv.
Quicquid facit princeps preſumitur facere vt deus.
Contractus qui fiunt cum principe habent naturam contractus bone fidei.
4 Diſpenſationuz due ſunt ſpecies.vna de gratia:altera de iuſticia.
5 Qñ nulla legitima cauſa pōt in facto prīcipijs imaginari.
Diſpenſationes ſunt odioſe qñ agitur de intereſſe alterius
6 Factum pape non trahitur in exemplum qñ diſpenſat/ſecus quando iudicat.
Diſpenſatio eſt ſtricti iuris ⁊ nō eſt celeriter concedenda.
7 In criminalibus mitius agitur cū maioribus q̄ cum plebeis ⁊ vilibus perſonis.
8 Diſpenſatio debita dicitur ius ⁊ iuſticie executio. Si permiſſa miſericordia:ſi prohibita dicitur diſſipatio.
9 Superior denegans inferiori iuſticiā dicit̄ facere iniuriā.
10 Diſpenſatio dicitur debita pluribus modis.
11 Scandalum facit diſcedere a iuris cōmunis diſpoſitione.
12 Uerbum diſpenſatio dicitur introductum a iure canonico non ciuili.
13 Solus peritus ⁊ literatus vtilius in eccleſia dei gerit q̄ multi imperiti.
14 Facta a legato qñ dicuntur facta papalia.
15 Diſpenſantem plura conuenit habere.
16 Diſpenſatio legati an extendatur extra limites legatiōis
17 Uirtutis diffinitio que dicatur.
18 Diſcretio eſt mater virtutum non mater aſinorum.
Uirtus ſine diuitijs nihil valet.
Bona temporalia ſunt vita hominis.
19 Jactantia ex virtutibus maiorum eſt ridiculoſa.
20 In virtutis exercitio triplex reperitur difficultas.
21 Infinitas vitari ⁊ coartari debet.
22 Repreſentare promittens reum totiens quotiens quādo liberatur.

SAcroſancte, Hec epiſtola diuiditur in quattuor partes/in exordium/in narrationem.ī.eo.§. ſane in argumentationem.ī.eo.§.quem librū ⁊ concluſionē.ī.eo.§.vniuerſita ti. Iſte enim ſunt partes orationis rethorice ſeu epiſtole vt ait yſodorus. ¶ Prima in duas. Primo ponit exordium generale.Secundo magis tangit contractum ſeu ſpeciale. In primo tangit eminentiam eccleſie romane in preſidentia ⁊ in ſubditorum cura.Secūdo eius eminētiam in iurium antiquorum declaratione et nouorum editione.ī.eo. vſi.⁊ quas.

¶ Sic conſtrue. Nos preſidētes regimini ſacroſancte ⁊c. [magiſtratuū]xix.diſtinc.c.in memoriam.ī.hoc libro de penis.c.fi.§.pe. [diſpenſationis]diſpenſatio * idem eſt in vno ſenſu vt iuris communis relaxatio a .ī. hoc lib. de elec.c.licet canō/⁊.c.cum ex eo.⁊.ī.de etate ⁊ quali.c. vno. ¶ Et in alio.ſenſu idem eſt q̄ diſpoſitio vt hic ⁊.ī. de tornea.c.ij.⁊.x.di.certam.[Scandala].ī.hoc lib.de offi.lega.c.j. [Et quas] Sic conſtrue ⁊ vt reprimamus lites:quas ⁊c.[Formas]. C. de vete.iu.enucle.l.ij.§. ſed quia diuine [declaratione].ī.hoc lib.de elec.c.cū expediat[editiōe].ī. hoc lib.de elec.c.cū nō deceat. ¶ [Sane] Paragraphꝰ iſte ponit narrationē in quo tria facit. Nā primo narrat de cauſa efficiente principali.§.ij.vſi.per venerabiles/de efficienti nō principali cooperante ſeu inſtrumētali:tertio vſi.

[in quibus] finē huius opis ex narratis elicit seu cōcludit / [dispendium] hoc * est longum & inutile. Sed compēdiū breue & vtile. C. pro empto. l. fina. & j. hoc lib. de res. cap. dispendia. s. de accu. cap. qualiter. ij. §. finali. ff. de iti. actuq; priua. l. veteres §. primo. j. de priuileg. cap. quod nōnullis [omnino tolle [b]]. ¶ Nota incerta tolli & que in eis bona sunt teneri. [reliquas] sic construe in vnū &c. quod est j. scilicet vsq; in finem §. & tunc resume quibusdam &c.

¶ [Quem librum] Hoc §. ponitur argumentatio in quo argumentatur primo ex numero senario huius opis perfectionem. scdo vsi. [nec sine causa] ex istius libri compositione non cōgregando eius partes sub rubricis compilationis antique infert dispendiorum / expensarum / & laborum euitationem que cōtingerent ex librorum destructione: [qui numerus[c] est perfectus]. Nam vt ait Isido. in iij. ethimolo. senarius * numerus qui partibus suis perfectus est perfectione mundi quadam numeri sui significatione declarat. Ergo cum hoc faciat senarius in vniuerso faciet in opere isto. Et notandum ꝙ scdm Boetium in sua arithmetica numerorum * partium alius est diminutiuus alius abundans / alius est perfectus.

¶ Et est numerus diminutiuus ille cuius partes aliquote aliquotiens sumpte non reddunt suum totum vt octonarius. Nam semel octo: octo sunt: & bis quatuor octo sunt nec habet alias partes que aliquote aliquotiens sumpte reddant ipsum totum precise.

¶ Et iunge has partes scilicet vnum / duo / quatuor / ipse non reddunt suum totum. Et propter hoc dicitur numerus diminutiuus. Abundans autem est econtrario cuius partes aliquote aliquotiens sumpte reddunt vltra suum totum: vt duodenarius. Nam semel duodecim sunt bis sex xij. sunt ter quatuor. xij. sunt que partes aliquote aliquotiens sumpte reddunt. xvj. & sic vltra suum totum: scilicet vnum / duo / sex / tria / & quatuor. Et propter hoc dicitur numerus abundans: verum numerus perfectus est in medio istorum & sic quid virtuosum signat. Quia * omnis [d] virtus in medio consistit [e]: & extremitates sunt vitiose per abundantiā vel defectum: vt est videre in largitate & eius extremis scilicet auaricia que differt alias deficit a largitate quia retinet danda: & prodigalitate que superabūdat largitati: quia dat non danda. xlj. distin. sepe.

¶ Est igitur perfectus numerus cuius partes aliquote aliquotiens sumpte reddunt suum totum precise: vt est numerus senarius qui est primus perfectorum. Nam semel sex / sex sunt: & bis tria sex sunt: & sic dicte partes aliquote aliquotiens sumpte reddunt suum totum precise.

¶ Et ob hoc adiectio huius libri ad quinq; precedentes perfectam in rebus agendis formam tribuit / & in moribus disciplinam vt hic [infinitos] infinitum [f] / vt loquitur Philosophus de eo est cuius qtitatem accipientibus est semper aliquid sumere vltra sic appellatio in quātitatibus discretis: & diuisio in continuis in infinitum procedunt.

¶ Item * infinitum pro innumerabili accipitur: vt hic & Ecclesiasti. ibi stultorum infinitus est numerus.

¶ Aliomodo dicitur infinitum hoc est generale infra hoc libro de resc. ca. ij. quod sic probatur / quia ibi descendit de genere ad speciem: vt & alias. ff. de transac. l. iij. primo respon. Et hec generalitas quandoq; reprobatur propter odium. ff. de libe. & posthu. l. ij. j. de dolo & contuma. cap. ij. j. de confirma. vtili. cap. bone. Quandoq; propter inutilitatem sicuti promittendo fundum vel animal. ff. de iur. do. l. cum post §. gener. ff. de verbo. obliga. l. ita stipulatus: in prin. ¶ Et quandoq; propter iudiciorum equitatem. ff. si quis cautio. l. sed & si quis §. quesitum. j. de testi. ca. licet. j. hoc lib. de procura. cap. qui ad agendum.

¶ Item infinitum: idem est ꝙ valde excedens. ff. ad. l. falc. l. alienus. ¶ Item id est quotienscunq;. ff. de leg. iij. l. fideicōmissa s §. si quis decem. ¶ Item idem est quodcunq; aliud generis nominati. ff. de fundo inst. l. cum de laniōnis §. asinam. ¶ Item id est quelibet pars. ff. de serui. l. si, cui. ¶ Item id est quantuncunq;. ff. de in litem iur. l. videamus §. iurare. ¶ Item incertum seu indeterminatum. ff. de conditio. & demonstra. l. conditionum.

¶ Item sine temporis prefinitione. C. de sacrosanct. eccle. l. vltima. ff. de damno infec. l. qui bona §. vlti. [digestum] id est * discrete gestum cum in hoc libro superflua sint amota: & dubia declarata. s. eodem §. sane: scdo respon.

¶ Nam digerere est explicare ordinare seu per ordinem describere: vt hic & sic dicitur liber digestorum: quia in eo iura explicantur & ordinate describuntur.

¶ Sic cibus digeritur. i. ordinate explicatur: vt quando purum ad membra nutrienda et impurum dirigitur ad secessum / sic accipitur de consecr. di. v. c. nihil / & c. sequēti eo. [presenti libro] alias accipe. j. eo. [decretales] &c. vsq; in finem & tunc resume [possunt] &c. inseruntur. j. hoc libro titulo proximo. j. hoc lib. de rescrip. c. j. ij. & iij. [reseruantur] j. hoc lib. de hereti. c. fi. in fi. & eo lib. de scismati. c. j. §. fi. [in eo] scilicet lib. isto [voluminis] scilicet Gregorij. ix. Joan. Mo. cardinalis.

Relaxatio. hec diffinitio tanq; cōmunis placet Jo. de Ana. in. c. ij. col. j. s. de scismati. & Car. con. xxxv. nu. vij. quidē habens Oldra. con. cccxxvij. in prin. per. l. cū titio. ff. de cōditio. & demon. & c. nisi requisitis. j. q. vij. vbi glo. istd firmat addendo facta cum cause cognitiōe ab eo qui habet ius dispensandi: vbi late Prepo. dicens ꝙ per * dispensationē dicimur ius vulnerare. c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. Jason in cō. lxvij. col. iiij. presupponitur vol. j. & con. xl. col. ij. absolui alias volu. iij. Placuit etiam Maria. Sozi. in. c. ad audientiam. s. de homi. vsi. x. & vlt. quero / in prin. facit qd citat Barba. con. xlix. sub nu. iij. vol. iiij. ꝙ comes palatinus non debet legitimare spurios nisi cum cause cognitione & considerare agnatos patris: quibus affert preiudiciū Petrus de Ancha. con. ccxlij. nu. iij. Cursius cō. lxv. nu. lxvj. & Decius con. cccxciij. col. fi. cōsului. idem Archidia. in. c. licet canon. j. de electione col. ij. & sine causa dicitur factū temerariū seu dissipatio. Jo. Mo. in. c. vnico in fi. j. de eta. & qualita. ¶ Aliomō diffinit Bal. in additio. ad specula. in titu. de dispen. §. primo. vsi. Item est / ꝙ dispēsatio * est iuris mitigatio vel penalitatis moderatio facta per habentem potestatem seu auctoritatem ex publico vel vtilitate publica vel rationabili equitate quam lex ciuilis indulgētiam vocat. Ista videtur de mente Panor. in. c. fina. s. de scismati. & in. c. de multa. s. de preben. nu. viij. & Jason in. l. ita scriptum. ff. de liber. & posthu.

¶ Aliter dicit Jo. And. in. d. c. de multa. col. v. quem refert Petrus de Ancha. con. ccclxxiij. col. j. reuocatur in dubiū dicens ꝙ dispensatio est commensuratio communis ad singula: & ista vt dixi debet fieri cū cause cognitione & sic parte citata Guido. pape deci. cxl. in decisionibus: & ideo cum causa / tex. in. c. dispensationes. c. tali. c. exigit. j. q. vij. Chassa. con. xliij. col. ij. alias non valet / verum in inferioribus a papa: quia * pape dispensatio valet sine cause cognitione. quod dic etiam verum in foro contentioso / secus quo ad deum. Petrus de Anch. in repe. c. canonū statuta carta. v. cum in eo semper presumatur & ꝙ iuxta ex causa fuerit motus Barba. con. xxvj. nu. iij. sapiēter. vol. ij. quia quicquid facit princeps presumitur facere vt deus glo. rubri. in auten. de heredi. & falsi col. prima. Panor in. c. fin. de scisma. Prepo. i. d. c. nisi reqsitis i fi. Idē Panor. i. c. si clerici. nu. xij. s. de iudi. & in. c. innotuit. nu. viij. s. de elec. Fely. in. c. postulasti. nu. xiij. s. de res. facit id quod not. Bar. cō. j. col. iij. vol. j. quod omnes contractus qui fiunt cū principe habent naturam contractus bone fidei: hec Bal. in §. omnes in ti. de pac. constantie. Panor. in. q. Eps & quidem rector. nu. xvij. & in. c. significasti. nu. iij. s. de elec. vide Deciū cō. cclxxvj. col. penul. in causa communitatis: & cō. iiij. col. ij. Idem fely. in. c. preterea: col. ij. nu. vij. s. de testi. cog. vbi dicit post Inno. in. c. cum ad monasterium: post medium. s. de statu mona. ꝙ in principe sufficit sola voluntas. vide Jason. in con. xxxviij. in fine in causa & lite. vol. iij. ꝙ vbicunq; in inferioribus reperitur concessum qd possunt causa cognita aliquid facere in principe satis est ꝙ putet causam subsistere & ex opinione sua statuat seu mandet sed in inferiore debet causa liquere vocatis his quorū interest. l. legatū: de admi. re. ad ciuita. perti. ff. Ita Bal. & Paulus de ca. in. l. si testamentum. C. de testa.

¶ Uerum dicas causam presumi legitimam quando imaginari potest: quia tunc presumitur principem illa motum fuisse: secus si nulla potest imaginari. tenet Imol. post Antho. in. c. Nam concupiscentiam. s. de consti. refert Franc. cursius. con. xx. nu. xvij. ꝙ si expressit licet inualidam non presumitur alia valida. Idem Cursius consilio. xxj. nu. xlj. & Maria. Sozi. in conci. cclxvj. col. xxj. ver. Aliquādo.

⁊.iij.⁊ con.cclxxiij.col.penul.in presenti vide Decium cō.
4 ccccc.lxxvj.col.fi. ¶ Huiusmodi * enim dispensationum
due sunt species. Prima est de gratia. Alia de iustitia: de
gratia dicitur beneficiū ⁊ gratia respectu ei⁹ cū quo dispēsatur
cū nō dicatur illi debita ⁊ sic venit appella. bñficij.c.quicūq₃
l.distin.cap.fin.lxvj.di.c.osius.§.j.lxj.dist. Et ibi dr̄ ꝙ non
datur actio: sed ex gratia peti dicitur.c.miror.l.distin.
¶ Quod autem supra diximus ꝙ in principe presumitur
iusta causa illud habes limitare non ꝓcedere ex quo prin
ceps tollit ius tertij ⁊ defensionē que est de iure naturali
⁊ pacta ⁊ contractus qui sunt de iure gentium: quia tunc
causa non presumitur. Claud.de Seissallo in repeti.l. vt
vim.col.iiij.ff.de iusti.⁊ iur. vbi dicit hoc procedere etiam
si vtatur potestatis plenitudine: sequitur Neuisa. in con.
Patres comederūt vuas.colū.xxvj.⁊ Sozi.d.con.cclxvj.
col.xxj.Msi.confirmatur in causa que vertitur.
5 ¶ Et iste dispēsationes * sunt odiose maxime quādo agi
tur de interesse alterius. Feli.in.d.c.at si clerici.§.de adul
terijs.Msi.ij.adduco.s.de iudi.nu.viij. Idē Feli.in.c.man
dato: de symo.ꝟ.quarta ⁊ vltia cōclusiōe.nu.xlj.nisi veniat
motu proprio. Pano.in.c.cū in cunctis.§.cū vero. nu.viij.
s.de elec.vel id fuerit expressum ab eo arg. not.per Domi.
Bartholo.de chasseneo.con.xliij.nu.iiij. Idem dic in cau
sis matrimonialibus. Hinc domi.con.cxiiij.colū.fina.dicit
6 ꝙ factum * pape debemus trahere in exemplum quando
iudicat.licet non sic quando dispensat vel facit contra ius
de re iudi.s.c. in causis: cum ibi notatis: de priuileg.s. ex
ore.vide Franc.curt.cō.xxxv.nu.xxvij.Statuto seu in ca
pitulis/⁊ de veritate huius puncti vide Iasonē in.d.con.
xl.vol.iij. ¶ Et stricti iuris etiā dicitur Pano. in.c.du
dū.el.ij.nu.xv.s.de elec. Ideo non extenditur ad alia ꝗ̄
ad contenta in ea.c.lector.xxiiij.di.Cal.con.xiij. ti.de pre
ben. ¶ Qz autem dispensatio sit odiosa patet: qr vulne
rat ius commune prima.q.vij.§.nisi rigor.⁊.s.de consang.
⁊ affini.c.quod dilectio. Non eni est celeriter concedenda
propter vrgentes causas quas vide notatas per Prepo.
in.c.de siracusane.xxviij.distin. ¶ Hinc dicimus ꝙ di
spēsatio facta in casu prohibito/prophana facilitas appel
latur iuxta illud ꝙ dispensatio facta cōtra legem dicitur
legis destructio.c.fi.x.di.vbi idem Prepo.citat ꝙ in obser
uantia legis nulla debet esse acceptio personarū. Et ideo
sicut minores ad ipsius legis obseruantiam ita ⁊ maiores
tenentur/iuxta illud Deutero. Ita iudicabis magnum si
cut paruum: tamen illud potest falere in causis criminali
7 bus * vbi mitius agitur cū maioribus ꝗ̄ cū plebeis ⁊ vi
libus personis.l.aut facta.§.persona. ff. de pe. ⁊.l.scda. ff.
de termi. amoto: istis enim conuenit id quod citat Ang.
con.cx. col. iij. quod exorditur Sanctissima: dū dicit ꝙ est
lex nature/ et est gratia siue dispensatio debita de qua in
sequētibus dicemus. ¶ Alia est lex gratie qr princeps
facit gratiā vt vult: qui potest sue rei legem imponere pro
libito voluntatis. ¶ Alia dicitur de iustitia videlicet de
iure debita quando petitur ex legitima causa: pro hoc ha
bes glo.notabiles in.c.domino sancto.l.di.⁊.c.vt cōstitue
retur: vbi Prepo.satis os suum dilatat ⁊ Archi.ante eum
8 dicens ꝙ vbi dispensatio * est debita tunc est ius/ cum sit
executio iustitie.ff.de iusti.⁊ iur.l.j.primo respon. Si per
missa/dicitur misericordia/vt.lxv.di.disciplina: in prin.⁊.c.
oīs qui.ix.q.j.⁊.j.q.vij.c.hi qui.Si prohibita tunc dicitur
dissipatio. Hinc est ꝙ pro ipsa consequenda non datur a
ctio: potest tamen officium iudicis implorari vt in.d.glo.c.
domi.sancto.⁊ glo.prima in fi. ⁊ in.c.exigunt. prima.q.vij.
Que dicit ꝙ ordinarius eam denegans peccat/ ⁊ potest
haberi recursus ad superiorem. Ioan. montaigne/ in tra
cta.de biga.q.vij.col.vij. Ratio suadet: quia in tali casu di
9 citur superior * inferiori facere iniuriam.l.prima.§.permit
titur: ⁊ ibi Barto. ff. de aqua quo.⁊ estiua. Et posset a tali
denegatione appellari.l.prima.C.si sepius in integr.resti.
po.Bart.in.l.iiij.§.hoc autem iudicium. ff. de damp.infec.
Iason insti.de actio.in prin.col.ix.nume.lxvj. Feli.in cap.
super his. colū.iiij. s. de accusa. ¶ Suadet etiam alia
ratio naturalis/ quia talis dispensatio non est mere gra
tie: sed ius quoddam ⁊ iustitie executio. vt dixi.s.post Ar
chidia. Idem Archidi.in dicto cap.licet canon.j.de elect.
colū.ij. Decius in capi.at si clerici.§ de adulterijs. numer.
xxiiij.s.de iudi.Panormi.in cap.bone.el primo. nuū.xiij.
s.de postula.prela.vide que dico.in capi.ij.de consti.ver.
Expediēdo septimum membrum/⁊ in capi. si pauper. j.de
preben. Pro his facit dictum Ioan.Mona.in rubri.de po
stula. prela. Qz iniuria fit postulato si circunstantie eum
faciunt admissibilem/si nō recipiatur eius postulatio. Idō

Ioan. Mona.in cap.ꝗ sit.j.de elect. ¶ Pro premissis
Adde que voluit Domi.Maleretus in trac.de elect. car
ta mihi.lxxxiij.col.ij.⁊.iij. Qz si eps sine causa denegat li
cētiā clerico volenti ire ad studiū: ꝙ poterit agere corā su
periore/vt compellatur. Pano. in cap.relatū.nu.vj.s.de
cler.non residen.refert.idem Malere.de abbate negante li
centiam monacho volente ire ad studium quem vide: non
idem dicas de illegitimo requirente secum dispensari.per
ea que signat do.Io.mo.i.c.in fidei.j.de hereti. Quia hoc
casu non tanta suadet ratio ꝗ̄ta in studere cupiente: vt pa
tet intuenti. vide Barba.in.iiij.vol.con.xl.col.ij.
10 ¶ Dicitur enim * debita pluribus modis. Primo modo ꝓ
pter scandala vitanda vt patet de consang. ⁊ affini.c.quia
circa vbi prepo.recordatur papam quotidie inter consan
guineos dispensare propter bonum pacis futurum vel scā
dalum vitandum. Et hec causa sufficiens est nedum post
11 sed etiam ante matrimonium contractum. Cum propter *
scandalum discedatur a iuris communis dispositione etiā
expressa.l.qui decem.ff.ad leg. corne.de sicca.in.l. si quis
filio exheredato circa medium.ff.de inusto testa.c.si qn̄
s.de rescr.alia iura Mari.Sozi cumulat.con.clxv.col.xj.vi
sis/facit vltra eū tex.in.c.ij.s.de no.ope.nūcia.iuuat dictū
Io.mo.in.c.ij.j.de preben.ibi sic credo si sit scandalū in au
ferēdo magis possit eis dimitti ⁊ Maria.Sozi.con.lxvij.
col.x.ꝟ.quib⁹.vbi ꝓ hoc plura iura adducit.⁊.d.con.clxv.
col.x.vilis inuestituris: ⁊ Pe.de Ancha.con.ccclxxiij.re
uocatur glo.prag.in verbo pōtifex.§.verūtamen de elec.
notat Iason.con.xxxviij.col.j.vol.iij. ¶ Ista lucida sunt in
casu isto per ro.con.cccvij.in fine.in casu proposite consul
tationis. Ideo quando petimus cum affinibus dispensari
ac consanguineis: aut alijs prohibitis ad matrimonium q̄
iam contraxerunt ⁊ consummauerunt carnali copula: dicit
papa aut penitentiarius maior in dispensationum narrati
ua. Et si diuortium fieret inter vos/grauia exinde scanda
la verisimiliter oriri possent/tuq₃ Berta que pregnās exi
stis vel iam forsan peperisti perpetuo diffamata remane
res ⁊c. vobiscum ꝙ impedimento huiusmodi non obstante
consanguinitatis in vestro sic contracto matrimonio rema
nere possitis ⁊ valeatis auctoritate apostolica dispensa
mus prolem susceptam: ⁊ deinceps suscipiendā legitimam
decernēdo. ¶ Nec putes hec vltima verba fore superflua
Quia licet papa dispensaret super matrimonio vt late tra
dit Pe.de Ancha.con.ccxxix.parum dubitationis ⁊ do.
Chassa.con.xliij.tamen exigitur expressa dispensatio sup
Ple: notat Bal.in addi.ad specul.in titu.de suc.ab.intest.
col.j.vide que dico in.c.j.j.de rescrip. ¶ Item est debita
propter stragem vitandam dico gentium.d.c.constituerent:
et ibi prepo.⁊.xxiij.q.iiij.c.ipsa pietas: vide Domi.in con.
xxxiij.pro examinatione vbi discutit de dispensatione ma
trimoniali satis cotidiana. Itē etiā videtur debita ꝓpter
tempus/vt si ob bellum vel pestem non reperiantur cleri
ci vel pauci quia tunc poterit dispensari vt vnus plura ha
beat beneficia/vel vt laici clerici fiant.c. necessariam.j.q.
vij.c.sententiā.xxxv.q.ix.c.non debet.s. de cōsang.⁊ affi.
¶ Item propter pacem habendam et vt ita dicam guer
ram vitandam. Et in summa vbicunq₃ vtilitas publica sua
det vt in.c.fi.s.qui filij sint legitimi.
12 ¶ Et attende hic ad vnum ꝙ hoc verbū * dispensatio in
uentum est ⁊ introductum a iure canonico. Nam de iure ci
uili non reperitur: sed dicitur indulgentia. Bal in.d. c.at
si clerici.nu.x.s.de iudi.quod comprobat Decius ibi in.d.
§.de adulterijs: nu.iij.dicens And. sicul. sequi Bal. con.
xviij.col.pe.lib. iiij.tamen dic reperiri in libro feudo.in ti.
de pace Constan.in prin. ¶ Et de verbis importantibus
prohibitionem vide ibi per eūdem Decium nu.ix. Ista eni
est precipua causa propter pacē/propter quā dicit Barb.
con.j.tertij vol.recedi a communibus regulis legū et ca
nonum ⁊ pro casu nostro adducit.c.ij.s.de despon.impub.
¶ Postremo sumitur dispensatio secūdum aliquos ꝙ ꝓ
prie ⁊ originaliter importat pecuniarum pensionem diuer
sis factam/dicta a dispenso.i.diuersis penso: vnde dispen
sator dicitur pecuniarum administrator.que prius non nu
merabantur: sed appendebantur siue pensabatur. Deinde
vero translatum est hoc nomen ad omnem distributionem
et sic importat commensuratam applicationem vel distri
butionem alicuius communis ad singula. Unde secundum
hoc dispensatio in precepto legis communis est applica
tio eius ad hunc illū secundum eorum proportionem.
vt ille scilicet astringatur ad totum: ille ad partem: ille ad
nihilum scōm eorum cōditiones q̄ in hoc precipue attēdunt

13 signāter que ex sciētia ꝓcedūt:qꝛ vtilius * solus sciētificus ⁊ literatus multas gubernabit ecclesias ꝙ alij: licet multi. hinc Salustius in Catilina. Q꜠ paucoꝝ viroꝝ inclita virtus auxit Romanorum imperium nō multitudo. ℂ Et in ꝓposito equidem videmus in ecclia dei respectu multitudis fideliū. i. paucoꝝ viroꝝ facta sublimia ⁊ excelsa fidē nostrā ⁊ ecclesiā illustrasse: ⁊ archana prophetaꝝ/ ⁊ veteris testamēti illuminasse. Ideo circa tales relaxare legē cōem: non est cōmune bonū turbare/ sed est spes premioꝝ: alios ad similia incitare siue exhortari prout fieri debet/ vt. l. j. ff. de iusti. ⁊ iur. de quo recordatur Petrus de Ancha. in repe. c. canonum. statuta carta mihi. vj. ṡ. de cōstitu. ℂ Et ista possunt dici de secunda diffinitione hic posita videlicet ꝙ dispēsatio idē est ꝙ dispositio. hinc Petrus de Ancha. in. d. c. de multa. nu. xiij. de preben. dicit ꝙ dispensator idem est ꝙ familie gubernator: quia disponit singula singulis/ ⁊ laborem/ ⁊ premium: ⁊ tali dispensatore indigemus qui legem vniuersalem ex causa interdū relaxet. Hec autē non cuiqꝫ committenda/ sed illi qui potest legem condere ⁊ tollere. Et sic per Papam vel principem/ vel ipsorum auctoritate facienda est dispensatio. vide Joan. and. in nouel. in. d. c. licet canon: dico faciēda ex speciali mandato: per ea que not. per glo. pragma. de colla. ṡ. Item voluit. in verbo Romanus pontifex: vbi dicitur ꝙ

14 ea * que geruntur a legato ex speciali mandato pape videntur facta a papa/ ⁊ illa dicuntur papalia secundum scriben. in. c. literis statim allegando: pro quo adducunt. l. vnū ex familia. ṡ. j. de leg. j. ⁊. c. in causis. vbi Panor. ṡ. de elect. secus de his que facit ex vi generalis legatiōis. c. cū olim. ṡ. de consuetu. ⁊. c. hij qui. j. de preben. Bal. Panor. Barba. ⁊ alij in. d. c. literis. ṡ. de elec. in fine. ℂ Et in his stat discrepātia: quia que fiunt ex facultate ⁊ cōmissione speciali non possunt subdelegari: bene tamen que sunt ex generalis legationis virtute: quia illa dicuntur ex commissione iuris: alia ex commissione hominis. Pro hoc Hostien. in. c. quoniam. col. ij. ṡ. de offi. deleg. ⁊ ibi scriben.

15 ℂ Dispensans * autem sit homo qui non speret in pecunie thesauris: sed quis est hic ⁊ laudabimus eum? Nam oēs sunt questuosi dicit Hostien. in. d. c. quoniam. col. iiij. ℂ Item debet habere intuitum rationis ⁊ boni vniuersi/ ⁊ causam propter quam dispensat: que dicitur triplex/ videlicet necessitas/ vtilitas/ ⁊ prerogatiua euidens meritorū. Iste sunt precipue alias vide per do. Pe. Rebuffum in repe. c. postulasti. no. iij. ṡ. de cler. excōmunic. ministran. vbi ipse nos citat in hijs que diximus. in. c. cum ex eo de elec. ⁊ in. c. fi. de ꝟbo. signi. Alias si dispensans nuda voluntate mouetur: nō habens intentum ad aliquod predictorum: non meretur dici dispensatio/ sed dissipatio. Nec dicitur talis prudens ⁊ fidelis dispensator: de quo Luce. xij. c. quis putas fidelis est dispensator ⁊ prudens quem constituit dñs super familiam suam. ℂ Pro hoc habes ꝙ citat Cardi. in. c. nisi. ṡ persone. nu. ij. ṡ. de renuncia. ꝙ dispēsare est diuersa discrete pensare: ⁊ in animo ante versare: an iuris relaxatio expediat/ aliter nisi expediat debet: vt prediximus dici dissipatio: firmat Petrus de Ancha. in repeti. d. c. canonum statuta carta michi. v. ṡ. de cōstitutio. Et in hoc verificatur dictum Alexan. consi. cxxxvij. visa. col. ij. volu. vj. Q꜠ papa potest dispensare super iuramēto sponte ⁊ licite prestito cum causa/ non autē sine causa/ facit id quod notatur de ꝓmissione sine causa/ vt nō valeat qd̄ cōprobat idē Alex. in con. clvij. in prin. vol. vj. Nec quo ad deū est tutus cum quo est dispensatū de quo. ṡ. de voto. c. non est voti. ⁊. xxiij. q. j. c. manet. glo. pe. in. c. dudū. el. ij. ṡ. de elec. late Jo. de lignia. in tract. de plurali. beneficioꝝ. ℂ Pro his vide Domi. in. d. c. licet canon. ṡ. fin. ⁊ do. Joan. Brunellum in tract. de po. lega. conclu. xij. colun. iij. ⁊. iiij. Barba. in clemē. gratie. col. iij. de ref. Sozinum. con. cclx. colun. xj. Joan. mo. in. c. cum ex eo. j. de elec. ⁊. c. Si annū. xiiij. nu. ij. j. de iudi. Inno. in. c. Cum ad monasterium. ṡ. de statu mona. ℂ Et pro comprobatione proxime/ ⁊. ṡ. deductorum/ quando dicimus ꝙ dispensatio ab inferiore a principe requirit cause cognitionem illud firmat Domi. Maria. Sozinus. cō. lix. in fine/ viso elegantissimo. allegat Inno. in. c. veniens. ṡ. de filijs presbitero. ⁊ alios quos vide ⁊ Alexan. con. lx. nume. xxxiiij. visa legitimatione. vol. ij. ⁊ Decium late. con. cclxiij. col. ij. Reuocatur in dubium. ⁊ con. cclxxxviij. colum. iij. queritur. in effectu/ quem videas etiā ꝑ ipso intēto. Idē Sozi. firmat. cō. cclvj. col. iiij. Nisi. j. cōsiderādo elegāter/ Alex. cō. ci. col. fin. circa primū. vol. vj. ⁊ cō. lxx. col. pe. in causa. vol. iij. Decius. cō. 542. reuerēde pater. col. j. Et nouissime do. Bartho. de chassa.

con. xxxj. nu. vj. vbi loquitur in legato dispensante sine causa que si non fiat cum causa non valet/ quod dicit notandum perpetuo in foro contentioso ad infringendas mille dispensationes quas faciunt legati super incompatibilibus cū personis indignis puta non sublimibus vel literatis/ allegat Fely. in. c. postulasti. in. xv. col. ṡ. de ref. i. c. ad audientiam el. ij. col. v. eo. titu. Istud tenet do. meus de ripa. ij. lib. respon. c. xxxv. nu. vj. facit quia aliter facere est cōtra ius cōmune contra quod non disponit legatus. Arch. in. c. si apostolice de preben. hoc lib. Et sic talis dispensatio dicitur non de iure sed de facto facta/ per regulā quā citat Sozi. con. xxxij. col. pe. ex his vbi dicit ꝙ illud dicitur fieri de facto quod fit sine cause cognitione. ℂ Vide pre-

16 terea eundem Barthol. cassa. An dispensatio * extendatur extra limites siue ad beneficia extra legationis sue fines/ ⁊ latius per Deciū: licet eum nō alleget in con. ccvij. Pulchrū est dubium de quo dicemus in. c. officij de offi. lega. ℂ Et inquantum. ṡ. diximus inferiores non posse sine causa ⁊ illius cognitione dispensare moderare habes nisi a superiore sibi cōcedatur/ ꝙ possit sine causa ⁊ legibus derogare: testatur Corneus lib. iij. con. j. col. ij. in presenti: Ardua pro hoc vide que in simili dicit Sozi. con. ccxlj. col. ij. prima consultatione. quod autem dicimus de causa/ dic de vera: quia si esset falsa non valeret dispēsatio. Firmat Decius cō. cccxviij. nu. v. in causa istorū quem vide con. 579. in prin. in presenti. Probus.

b ℂ Omnino tolle. De hac dictione vide q̄ no. Alex. in con. clxxiij. nu. x. visis despositionibus vol. vij. Probus.

c ℂ Numerus perfectus de numero autem septenario/ vide ea que latissime describit Montaigne in suo trac. de biga. in prohemio. p. v. col. ⁊ inde de senario vbi illum etiam fore perfectum numerū de quaternario: vide late do. Brunellū in trac. de matrimo. conclu. xxiij. col. iiij. de denario vide montolo in prōp. in verbo decem. Probus.

d ℂ Uirtus: septem sunt virtutes tres videlicet theologales ⁊ quatuor cardinales quas scire multo vtilius est ꝙ repetere legem. Testis est Lucas de penna in. l. j. col. ij. de metropol. l. berito. lib. xj. C.

17 ℂ Et dic * ꝙ virtus secundum aliquos: est bona qualitas mentis: qua recte viuitur. qua memo. male vtitur: qua deus in nobis sine nobis operatur: de ea q̄ppe Lice. ij. rethor. Sola virtus in sua potestate est: ⁊ omnia preter eā fortune subsunt dominationi. Probus.

18 e ℂ In medio consistit ⁊ discretio * est mater virtutum. c. j. ṡ. de offi. custo. in fine non mater asinorum. Bal. in. c. finem litibus col. j. ṡ. de resti. spolia. Et sine ea quis non est homo sed bestia. Bal. con. clxj. quod exorditur cecilia. parte. iij. tamen secundum aliquos virtus sine diuitijs nihil valet: cum sine diuitijs sit impossibile viuere iuxta illud Fely. in. c. cū oporteat col. v. ṡ. de accu. vbi dicit ꝙ bona temporalia sunt vita hominis ⁊ pecunia conseruat honorem illius: ⁊ dicitur vita hominis quia deseruit humane necessitati. Barba. lib. ij. con. vij. col. vij. ⁊ con. liij. preclare. col. iiij. ℂ Et licet hec persuadeant/ tamen virtus sola et clara est nobilitas: qua duce reipublice optime consulitur: vt repertum dicitur olim in sedibus capitolij Rome: vnde vrbanus quartus aliquādo respōdit alicui sibi ignobilitatem generis obijcienti: virum non nobilem nasci sed fieri virtute nobilez. ℂ Hinc est ꝙ virtus vera a seipso nō a posteris expectenda est qui sepe parentum merita degenerant: inde Paulus de citadinis in prohemio trac. de

19 iure patro. col. iiij. dicit ꝙ iactantia * ex virtutibus maiorum est rudiculosa: quod facit contra nobiles generis huius temporis qui gloriantur de nobilitate. Contra quos inuehit glo. in extrauaganti execrabilis ibi disputare de nobilitate generis ē disputare de nobilitate stercoris per totum et sine require iuxta vulgare. Et ea de causa mirātur multi de iuribus gallicanis ⁊ alijs que attendunt ad antiquitatem nobilitatis generis ⁊ non virtutis. In prerogatiuis priuilegiorum quo ad assecutionem beneficiorum ecclesiasticorū: de qua nobilitate generis vide ad saturitatem remissiue per Neuzanum in silua nup. Est nubendum fo. clix. ℂ Unum tamen citat beatus Grego. sup Job. in mora. lib. vij. c. xj. in prin. plerumqꝫ enim virtus habita deterius ꝙ si deesset interficit que dum ad sui confidentiam mentem erigit hanc elationis gladio transfigit/ facit in proposito illud patroni mei diui Hieronymi secunda parte trac. ij. epistola. xxviij. vbi dicit aliquando virtutem putari virtutem quod vitium est ⁊ econtra.

ℂ Uirtus enim in tanto est precio ꝙ ꝙuis naturaliter homo sit aptus ad virtutem. tamē necesse est eum iuuari per

aliquam disciplinam imbutam virtute. cum promptitudo nature sit ad malum. xij.q.j. capitulo primo. Et humana natura quodammodo labitur ad delicta vt in auten. de mona.§. si quis ergo.col.prima. ¶ Et procliuus est cursus ad voluptatem ⁊ natura est indicatrix vitiorū. xx.q.3. c.procliuus. His cōuenit illud ecclesiastici.vij.c.fecit deus hominē rectum.⁊ ipse se immiscuit infinitis questionibus. ¶ De premissis dico latius in.c.i. de res.vide Jo.mo.in.c. 20 vt circa.j.de elec. ¶ Tu dic tamen in summa q* in exercitio virtutis triplex reperitur difficultas/vna enim prouenit vt dicimus ex corruptione nature per peccatū priorum parentum ex qua causatur in homine pronitas ad malū.⁊ difficultas ad bonum.vt dicitur gene.viij.c. Sensus ⁊ cogitatio humani cordis prona sunt ad malū ab adolescentia sua. ¶ Secunda est.quia ex peccatis ⁊ vitijs preteritis causatus est in homine quidē habitus. vel saltē dispositio inclinans ad similia vitia iuxta philo.sententiam. habitus semel in aliquo generatus est de difficili amouibilis a subiecto. ¶ Tertia prouenit ex difficultate operis virtuosi:quia virtus est circa bonū arduū ⁊ difficile. Ideo opus virtutis vt sit efficax debet cū magno conatu fieri: testis est lucas euāge.c.xiij. Contēdite intrare per angustā portā quā multi q̄rent intrare ⁊ non poterunt. Probus.

f ¶ Infinitū vt loquitur philosophus. Ista referunt ad ca- 21 lamū Jo.and.in nouel.⁊ domi.hic nil addendo q* autem infinitas debeat coartari ⁊ vitari.vide glo.in.c.ij.de res.j. ⁊ Barthachi. In suo repertorio in verbo infinitas: vbi ponit multos casus in quibus debet vitari:tu vide Jaso.in repeti.l.quominus. q.xxij.ff.de flumi.⁊ Bar.in.l.j.§.generaliter. ff. de leg.prestan. Guil. de montelauduno ⁊ ante eum Jo.mo.in.c.cum in multis.j.de res. Et dicit Bal.in ti.qui feudū dare pos.col.pe. Qʒ interdū infinitas ponitur pro quadā subsistentia:⁊ tunc non est vitanda.l.pure.in fi. ff.de excep.doli. Interdum accipitur pro ampliatione alicuius dispositi.⁊ tunc dico q est vitanda vt.C.de senten. pro eo ⁊c.l.vnica:⁊ ibi.percy.⁊ ibi nouissime do. Petr. rebuffi.Probus.

g ¶ Fidei commissa Alex.con.cxlv.col.ij. quoniam abunde vol.ij. tradit quomodo infinitas sit vitanda: ⁊ per que verba appareat:cui adde que volunt neapolita.deci. 46. dicit regia.q si constitutio dicat q debet renouari compromissum quando est expiratum non intelligitur nisi per duas vices per. d.§. si quis vt euitetur infinitas.l. qui bona.§ fi.ff.de damno infec.hinc Ang.⁊ Alex.in.l. si finita 22 eo.ti. Quod* qui promittit representare reū totiens quotiens/facta per eum bina presentatione est liberatus:de quo per Bal. in.l.superuacuam col.ix.C.d his qui pe.no. paul.de castro in.l.si duobus.§. quotiens. ff.de iureiur.⁊ Bar.in.l.si quis reos.ff.d custodia reorū: Lucas de pēna in.l.si quis decurio:de decurio.li.x.C. Probus.

¶ De Summa Trinitate & fide Catholica, Rubrica.

¶ Summarium Domi.Joan.Mo.

1. Rescripta dicuntur recte scripta.i.secundū obseruantiam iuris communis habita.
   Consuetudo pro lege seruatur.
2. Prohemium non est nisi propter dicenda.
   Trinitas dicitur trini vnitas.
3. Quod nō est ex fide pctm̄ est.i.inutile ad vitam eternam
4. Nō sufficit fides recta sine bonis operibus:nec opera bona absq; fide recta.
5. Catholicon grece dicitur rectum vel vniuersale latine.

¶ Summarium Do.Ph.Probi.

1. Lex est cōtract⁹/⁊ lex legis. Impator nō pōt vassalū deuestire:pōt tamē feudū sub r'ta iusticie ⁊ eq̄tatis ponere.
2. Rex gallie non minorem habet potestatem in suo regno/ q̄ imperator in imperio.
   Appellatiōe regis simpl'r facta itelligit̄ de rege Frācoꝝ.
3. Rex Francie quo ad eius subditos:est tanq̄ quidam corporalis deus.
4. Rescriptum dicitur pluribus modis.
5. Duo apostolici/⁊ duo imperatores eodē tempore de iure esse non possunt.
   Pontij pilati quedam describuntur.
6. Catholica ecclesia que dicatur.

a Hic incipit secūda [a] pars huius libri: qui diuiditur in quinq; libros partiales. Nam in primo tractatur de creādis iudicibus vt titulo de postulatione/de electione/de renūciatione/⁊ de supplēda negl.p̄la. Nam renunciatione facta ⁊ negligentia in prelato existente: iudices habent creari.

¶ Et quia creati habent ordinari:⁊ in certa etate cōstitui:⁊ a creatione repelluntur illegitimi:⁊ bigami: Ideo ponuntur rubrice de tēpo.ordinandorum: ⁊ de etate ⁊ qualitate preficiendorum. Et de filijs presbiterorum ac de bigamis.

¶ Et tandem habito de creatione iudicum ⁊ de impedimentis eorū:tunc ponitur de officio eoꝝ in multis titulis.

¶ Et quia iudicibus creatis officio eorū est obediendum. Ideo subijcitur post officia/de maioritate ⁊ obedientia.

¶ Et q̄ coram iudicibus fiunt pacta procuratores constituuntur. In integrum restitutiones postulantur / ⁊ in arbitros compromittitur. Ideo de predictis rubrice subijciuntur. ¶ Uerum ad totalem hunc librum quatuor tituli premittuntur. Primus est de summa trinita.que est omnium principiū vt.s.eo.c.j. ¶ Secundo ponitur titulus b de constitutionibus. Nam sunt leges [b] legum:⁊ leges negociorum/⁊ leges legum tractantur in tribus titulis sequentibus / Et postmodum in totali libro:regulariter ⁊ cōmuniter legis negociorū:et legum quedā sunt ecclesiastice:quedā seculares.iij.di.§. officiū.x.di.§.ecce. ¶ De legibus igitur ecclesiasticis generalibus tractatur titulo de constitutio. Sed de legibus specialibus hoc est inter certas partes disceptantibus tractatur.j.de res.vel tractādo de legibus legū tractatur primo de magis gnālibus vt de cōstitu.⁊ secūdo de magis ad factū condescenc dentibus vt sunt* rescripta [c] que dicūtur recte scripta. i. secundum obseruantiam iuris cōmunis habita. ¶ Et q̄ cōsuetudo pro lege seruatur. xj.di.cōsuetudo ⁊.c.sequēti ⁊.j.de cōsue.c.j.ff.de leg.l.de quibus titulus de cōsuetudine subijcitur. ¶ Item in secundo libro/tractatur de iudicijs:⁊ partibus iudiciorum. ¶ Item in tertio de spectantibus ad clerum. In quarto de matrimonijs ⁊ impedimentis eorum. In quinto de criminibus ⁊ penis eorum.

¶ Unde versus. Iudex iudicium/clerus/connubia/crimē

¶ Ceterum hec rubrica non continuatur ad superiora:sʒ ad sequentia.

2 ¶ Et est rō. Quia* p̄hemiū quod precedit non est nisi propter dicenda. Et ideo hec prima rubrica nō ad precedētia:sed ad sequentia continuatur.

¶ Et dicitur trinitas secundum Boetium.i.trini vnitas scilicet patris/⁊ filij/⁊ spiritussancti.vt sit in personis proprietas/ ⁊ ī essētia vnitas/⁊ in maiestate adoref equalitas

¶ Et nota q nominum dictis tribus personis competentium/ quedam sunt essentialia/quedam personalia/quedā notionalia/de quibus notatur. s. eo.c.ij. Et hic dicitur summa.i.prestantissima q̄ ipsa est vnum vniuersorum principium:tam visibilium q̄ inuisibilium/tam spiritualium q̄ corporalium.s.eo.c.j.circa principium. ¶ Igitur de iure dicturus premittit de principio/a quo sunt omnia/vt est sūma trinitas. Et de principio in quo omnia fiunt/fructum 3 afferentia. Quia* quod non est ex fide peccatuʒ est.i.inutile ad vitam eternam. Ex quo enim bonum est ex genere non habet finem ad quod est per fidem illud bonum dirigentem. Illud habet defectum finis debiti. Et per consequens inutilem.de cōsecr.di.iiij.c.nullus.j.de prescrip. 4 c.pe. ¶ Nec sufficit* fides recta sine operibus bonis. Nec opera bona absq; fide recta.s.eo.c.j.in fine. Et fides sine operibus mortua est Jacobi.ij.

¶ Et notandum q fides multipliciter accipitur vt.s.in rubrica notatur. Sed hic accipitur pro collatione articuloꝝ fidei .i. pro obiecto fidei in quo fiunt omnia ad vitam eternam proficientia vt in symbolo Athanasij. Quicūq; vult saluus esse.⁊.xxiiij.q.prima Hec est fides.

¶ Et sunt.xiiij.articuli.septem respicientes diuinitatem. Nam aut diuina essentia respicitur in se:⁊ tunc est ille articulus singularis. Credo in deum. Aut respiciuntur diuine essentie tres persone.et tunc sunt tres articuli vnus scʒ respectu patris scʒ/ Credo in deum patrem omnipotētem. Alter respectu filij. Et in Jesum christum filium eius vnicum dominum nostrum. Alter etiam respectu spiritussancti. Credo in deum spiritum sanctum.

¶ Aut huius articuli respiciunt divine essentie operationes quarum una est in collatione nature: et hec est creatio suum habens articulum, scz Credo in creatorem celi et terre. Altera est in collatiõe gratie: et hec est sanctificatio habens suum articulum, scilicet unam sanctam ecclesiam catholicam sanctorum cõmunionem remissionẽ peccatorum. Altera vero est in collatione glorie, et hec est gloriosa resuscitatio habens suũ articulum, scilicet carnis resurrectionem vitam eternã Amen. Unde versus. Essen. psone naturaqz gratia glori.

¶ Similiter septem articuli accipiuntur respectu humanitatis christi: iuxta septem actus principales quos ad nostram reparationem ordinauit christus. Quorum primus fuit incarnari, habens suum articulum: qui conceptus est de spiritu sancto. ¶ Secundus fuit nasci, habens hunc articulum: scz natus ex virgine maria. ¶ Tertius fuit pro nobis preciũ soluere, habẽs hunc articulum, passus sub pontio [d] pilato crucifixus mortuus et sepultus. ¶ Quartus fuit infernum spoliare habẽs hunc articulum, descendit ad inferos. ¶ Quintus fuit de morte triũphare, habens hunc articulũ, tertia die resurrexit a mortuis. ¶ Sextus fuit celestia transcendere, habens hunc articulũ. Ascẽdit ad celos: sedet ad dexterã patris. ¶ Septimus erit venire ad iudicum, habẽs hunc articulum, inde venturus est iudicare vivos et mortuos. Unde versus. Concipi, nas. pati. des. surgit et as. veniet. Et dicta sufficientia articulorũ accipitur ex parte cause materialis. Si vero accipiatur ex parte cause efficientis: tunc sunt xij. articuli seu particule in symbolo apostolorũ predicto. Ita qꝫ princeps apostolorũ dixit. Credo in deũ patrẽ omnipotentẽ [e] creatorẽ celi et terre, Inde Andreas subiũxit. Et in iesum christũ filiũ eius unicũ dominũ nostrum. Hinc Johannes: qui conceptus est de spiritu sancto natus ex maria virgine, Inde Jacobus maior, passus sub põtio pilato crucifixus mortuus et sepultus, Inde Thomas, descendit ad inferos tertia die resurrexit a mortuis. Inde Jacobus minor, ascendit ad celos: sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Inde Philippus. Inde venturus iudicare vivos et mortuos. Inde Bartholomeus. Credo in spiritum sanctũ. Inde Mattheus sanctam [f] ecclesiã catholicam: [g] et est sensus credo in spiritum sanctũ sanctificantez universalẽ ecclesiam. Inde Simon cananeus: sanctorum cõmunionez remissionem peccatorũ. Inde Judas Thadeus: carnis resurrectionez.

¶ Et est sensus credo qꝫ deus resuscitabit ipsaz carnẽ humanam. Ultimo mathias apposuit vitam eternam. Amen. Et hec fides dicitur catholica .i. recta vel universalis. Nam [5]* catholicon grece .i. rectum vel universale latine.

¶ Et secundum Isidorũ: fides est quod veraciter credimus id quod nequaqꝫ videre valemus: Inde dicta fides ut fiat omnino quod dictũ est aut promissuz. de peni. d. iiij. c. In domo. Jo. Mo. car.

[a] Hic incipit. Jo. crotus in repeti. c. primi. j. de constitu. in pri. voluit aggredi. q. An rubrice hu9 libri sexti sint cõtinuande, tamen sub silentio preterijt qꝛ ex huiusmodi investigationibus nullus fructus percipi potest, ideo hec que citat Jo. mo. hic tibi sufficiãt. Et dicit hic Joh. and. in glo. Rubri. qꝫ nõ placet ut rubrice huius libri cõtinuentur: hinc est qꝫ illas Archi. non continuat Probus.

[b] ¶ Leges legum Albertus brunus cõ. j. col. vj. dicit qꝫ est lex [1]* contractus, et lex legis: de prima non disponit ut de secunda, quia illius potestas est in pectore suo. l. qui fundus de omni agro deserto lib. xj. C. ¶ Et in proposito subdit qꝫ licet imperator non possit vassalos devestire. c. j. de natu. feudi: potest tamẽ feudum ponere sub quadã regula iusticie et equitatis. que presumitur et hoc posse inest a natiuitate cuiuscunqz feudi: quia imperator semper excipitur. Nec legem sibi imponere videtur. c. j. In fine: de prohibi. feudi alie. per freder. ¶ Et quod dicimus de imperatore idem dic de rege [2]* gallie qꝛ non minorem habet authoritatem in suo regno qꝫ ipse imperator in imperio. Bal. in. l. exẽplo. col. fi. C. de pbatio. Decius Con. cccxc. Nu. x. quando ex facto vide que tradit do. Joh. Igneus in sua dispu. An rex francie recognoscat superiorẽ, unum autẽ dicit Bonifa. de vital. in prohe. cle. Mz appellatione regis simpliciter facta debet intelligi de rege Frãcie per excellentiam: hoc tamen ut subdit per anglicos nec p alias provincias approbatur. tamen apostila. ad eum dicit qꝫ qui iurat fidelitatem, excipere videtur imperatorẽ et regem Francie qui super omnes reges est et qui ad eius subditos est tanqꝫ quidã [3]* corporalis deus. Bal. in. c. unicõ. §. fi. de prohibi. feu. alie. per frede. merito dicitur per eundem Bal. con. 218. col. ij. petita venia, parte tertia. Mz de persona regis Frãcie nil aliud dici potest nisi qꝫ dicitur de polo antartico qui non est nostri hemispherij princeps. Dictus est etiam christianissimus rex, quod Martini lutheri asini deferrati sequaces regnicole a chartis sedis apostolice abradi satagunt eorum infecta heresis secta. Probus.

[c] ¶ At sunt rescripta. diffinitioni huic assentit Bal. In. l. ij. C. de diuer. res. Panor. In rubri. de res. in. c. primo Nu. 26. de constitu. et in. c. olim, in fine de verbo. significa. Bal. in. l. fi. Nu. 6. de constitu. prin. decius in. d. rubu. de resc. nu. j.

[4] ¶ Alio mõ potest dici rescriptũ videlicet* quando princeps cõcedit aliquid contra dispositionem iuris cõmunis circa modum procedendi ut celerius reddatur ius. At si concedat qꝫ procedatur summarie, simpliciter, et de plano: vel qꝫ procedatur appellatione remota: ita dicit do. et preceptor meus do. de ripa. ij. lib. interpreta. in. d. rubrica. de res. Nu. 23. quod dixit probari per. c. j. iuncta rubrica. §. de res. facit quod in simili notat Panor. in. c. relatum Nu. 7. §. ne cler. vel mo. ubi dicit qꝫ quãdo disponitur aliquid in finẽ alterius: si illud in cuius finem sic statutum non violatur, non peccat quis contraveniendo subsistente aliqua causa legitima: faciunt ad propositum notata per fely. In. c. qm cõtra col. v. nu. xj. de proba. ubi dicit qꝫ dolus et temeritas non ligant hominem simplicẽ contravenientem sine dolo vel presumptione: qꝛ cessat respectus quem lex considerauit: vide cal. in con. iiij. in ti. de senten. excõmunica. ubi late cõsuluit qꝫ non faciens in contemptũ non incurrit penam legis: que utitur verbis denotantibus dolum.

¶ Sub alijs autem verbis Petrus de Ancha. in. c. olim Nu. 14. de privilegijs, aliter sentit quid sit rescriptum. dicens qꝫ rescriptum est bona actio secundum ius quod conceditur ad iuris observantiam ut impetranti fiat iusticia. Et hec rescripta non valent contra ius elicita. xxv q. ij. c. rescripta ubi glo. dicit verum de enormi lesiõe secus de modica: Et ista sunt stricte interpretanda cum detrahatur iurisditioni ordinarie merito sancitum est iuribus gallicanis non habere locum in hoc regno rescripta in forma conquestus: prout dico in. c. cum in multis. j. de rescrip.

¶ Prefatus verõ Dominus meus ubi. §. nu. x. voluit dicere rescriptũ fore ius bis seu iterũ scriptũ: qꝫ sit ius scriptũ tenet Pa. in rub. §. de psuetudie in pri. Et qꝫ si bis seu plures scriptum probatur ex syllaba re. que denotat multiplicationem secundum Bar. in rubu. ff. solu matrimo.

¶ Et ista est ratio quare rescriptum recipiat easdem interpretationes quas ius commune recipit Domi. in. c. licet canon. §. fi. versi. nota bene: de elec. j. Philippus corneus con. cj. col. iij. Ex quo resultat qꝫ rescripta sunt modici piudicij dicit Bar. in. l. j. C. de diuer. res. ubi citat, qꝫ per ea ius non aufertur sed differtur, et sic veniunt stricte interpretãda. l. eleganter. §. quid ergo. ff. de conditio. indebi. quod pcedit etiã in beneficialibus rescriptis, quia ambitiosa: Inno. in. c. cum olim. §. de prebendis tex. in. c. qꝫuis: eo. hoc libro tamen strictius interpretantur rescripta ad lites qꝫ ad beneficia. Fely. c. cau samqꝫ. de res. Isti. quarta declaratio: nu. viij. ¶ Attẽde pterea ad unũ i hoc pricipali pposito: quod voluit Cal. in ti. de res. con. v. qꝫ ubi iurisditio non cõceditur non dicitur proprie rescriptum sed mandatum ut quando fit excitatio ad observãtiam iuris communis. l. rescripta. C. de precibus impera. offe.

¶ Ubi vero iurisditio datur rescriptum appellatur quod crederem sumendo proprie et stricte: secus large quia tunc continentur appellatione rescriptorum, beneficia principum et privilegia ut patet in titulis de res. ubiqz.

¶ Reliquum, in diffinitione huiusmodi resulta et secundum mentem Goffre. in summa in ti. de res. in principio videlicet qꝫ rescriptum est mandatum principis faciens ius non generale sed speciale in negocijs, et inter personas quibus et inter quas est promulgatũ. l. ij. C. de legi. sive tribuat ius sive exercitium iurisditionis competentis alicui: vide que in proposito citat Albert. bru. con. j. col. vj. qꝫ rescriptũ appellat lex specialis. no. in. l. j. ff. de constitu. prin. et insti. de iur. natu. gen. et ciuili. Nam quod principi placuit legis hz vigorem etiam si in unam tãtum personam interloquatur

vel disponat. Probus.

¶ Pontio: de hoc pontio videtur recordari vlpianus iurisconsul. in. l. si cui. §. cum sacrilegium. ff. de accu. ibi. pōtio proconsuli cum esset proconsul in Hierusalem/ refert Joseph⁹ in fi. de bello iudaico. De ipso pilato meminit glo. in. l. decurionū. C. de pe. vbi dicit ꝙ malefecit ad clamorē populi cōdemnasse christū: vide de Lira in glo. ordinaria Mathei. xxvij. vbi dicit ꝙ erat propriū nomen ⁊ non pilatus/ quod patet ex duobus: primo q2 postponitur cognomen ⁊ non preponitur proprio nomini saltem de cursu cōmuni. secūdo quia hoc nomen satis est cōmune in burgundia vnde ille pilatus erat oriūdus. Erat enim ex natione lugdunēsi vt dicit magister. in historijs/ ⁊ Josephus libro antiquitatum. Probus.

e ¶ Omnipotentē. pro hoc verbo vide que notat latissime maria. Sozi. cō. cij. in presenti cōsultatione. col. j. Probus.

f ¶ Sanctam ecclesiam/ merito dicitur per Bal. in. c. que in ecclesiarū. col. fi. s. de cstitu. ꝙ ecclesia est nobilitatis ⁊ pudicitie speculū. Et per hec verba vnā sanctam marti. lauden. in ti. de principi. arti. lxviij. dicit ꝙ de iure duo * apostolici vel duo cesares. i. imperatores de iure esse non possunt eodē tempore. glo. vij. q. j. in. c. non autē quia offenderetur hec regula. ⁊ in vnā sanctā. vlterius adde: ꝙ ecclesia alibi appellatur catholica videlicet in. c. fundamenta. j. de elec. ⁊. c. Quis. xxj. d. ⁊. j. q. j. c. Extra catholicā. ⁊ dicitur * catholica. i. vniuersalis: ⁊ hoc ideo quia per vniuersum mundum est constituta. Archi. in. di. c. fundamenta: in prin. vbi dicit ꝙ quādoq; ecclesia dicitur collectio sanctorū. xxvij. q. j. nuptiarū. xxxij. q. iiij. recurrat in fi. vide Bal. in Marga. in verbo: mortuus: in fi. ⁊ car. in cle. j. col. j. de summa tri. vbi appellat matrem filiā/ caput dominā cardineū. vide domi. ⁊ Prepo. in. c. catholica. xj. di. ⁊. Jo. mo. in. c. hoc consultissimo. De rebus eccle. non alie. Et in q̄tum hic dicit. ¶ Ad inferos. iferus seu infernum est in profundo terre: Archi. in. c. deniq; iiij. dist. nu. 24. Probus.

¶ Gregorius. X. in generali concilio Lugdunensi.

Fideli ac deuota professione fatemur quod spiritussanctus eternaliter ex patre & filio nō tanquā ex duob⁹ principijs, sed tāquā ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. Hoc professa est hactenus predicauit & docuit hoc firmiter tenet, & predicat profitetur & docet Sacro. Ro. Eccle. mater omnium fideliū & magistra. hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorum latinorū pariter & grecorum incōmutabilis & vera sentētia. ¶ Sed quia nōnulli propter irrefragabilis præmisse veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi. ¶ Nos huiusmodi errorib⁹ viam precludere cupiētes hoc sacro approbante concilio damnamus & reprobamus omnes, qui negare presumpserint, eternaliter spiritum sanctum ex patre & filio procedere, siue etiam temerario ausu asserere, quod spiritus sanctus ex patre & filio tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat.

¶ Summarium Domi. Jo. Mo.

1. Fatemur coacti: sed confitemur voluntarij.
   Habitus non facit monachum: sed professio regularis.
   Professio fit in baptismate: ⁊ quando electus in episcopū est consecratus.
2. Eternitas est interminabilis vite possessio tota simul. In eternitate non cadit prius ⁊ posterius. prout nec successio que fit in his que tempore mensurantur.
3. Pater ⁊ filius spirant spiritū sanctū sicut vnum spirandi principium non duo principia.
4. Opera trinitatis sunt inseparabilia.
5. Actus sunt suppositorum: ⁊ secundum plurificationem suppositorum: habetur plurificatio actuum.
6. Plurificatio actuū dependet a duobus: scʒ a ratione agēdi principaliter: ⁊ secundario a supposito.

¶ Summarium Domi. Ph. Probi.

1. Professio non facit monachum/ gallum gallinaceum: qui generare non potest.
2. Professio inualida nichil operat. nec facit quē monachū.
3. Cuculla non facit monachum.
   Professio regularis causatur ex tribus.
   Qui re priuatur nomen habere non meretur.
4. Nomina simulata sunt abusiua/ q2 simulatio nichil aliud est q̄ʒ imago/ nullam veritatis medullam habens.
5. Contractus simulatus: dicitur contractus depictus ⁊ coloratus.

Fideli. Hoc. c. tria dicit Primo processionem spiritussancti narrat. Secundo eam narratā firmat ibi hec professa est. Tertio cōtrariū sentientes cōdemnat ibi sed quia dicit igitur [fideli] hec verba sunt. C. de his qui ad eccle. confug. l. fideli: ⁊ debent intelligi abnegatiue. i. non simulate sed sincere/ nō dolose: sed pure: ⁊ simpliciter/ non dubie: sed firmiter. s. eo. ti. c. primo. j. de hereti. c. j [professione]

1 ¶ Notandum ꝙ fatemur * coacti/ vnde fateor. i. fari teneor. Sed confitemur voluntarij sed profitemur aliquid spōdentes. ¶ Sic dicitur ꝙ habitus [a] non facit monachū. [b] sʒ professio regularis. j. de regulari. ex parte. ⁊ etiā fit professio in baptismate de consc. di. iiij. paruuli. Et etiam fit professio quando electus in epm est consecratus. xxiij. di. qui episcopus ordinandus est.

¶ Et est profiteri porro fateri seu pro aliqua secta fateri: nec hic secta accipitur a secando sed a sectādo quia est frequentatiuum de sequor [Eternaliter]

2 ¶ Eternitas * est interminabilis vite possessio. tota simul vt ait Boetius: ⁊ dicta tota simul quia in ea non cadit prius ⁊ posterius: ⁊ sic nec successio que fit in his que tempore mensurantur [Ex patre ⁊ filio.]

¶ Sed nunquid hoc dicebatur in nicene synodi symbolo: quod cantatur in missa ibi: qui ex patre filioq; procedit.

¶ Sed dic ꝙ hic expressius modū processionis notat. Et hec verba filioq;: non erant in concilio niceno: vt liquet. j. sententiarū di. xj. [non tanq̄ʒ duobus principijs.]

3 ¶ Quia pater * ⁊ filius spirant spiritum sanctum: sicut vnum spirandi principium non duo principia: vnde conueniunt non solum in vna essentia in qua conuenit: etiam cū eis spiritussanctus. sed etiam inspiratione actiua: que est notio communis patri ⁊ filio: que non conuenit spiritui sācto cui conuenit spirari seu procedere non spirare.

¶ Nam spirare spiritum sanctum. est actio non essentialis quia sic conueniret spirituisancto: sed notionalis que non conuenit spiritui sancto: sed tantum patri ⁊ filio tanq̄ʒ vni spirandi principio. ⁊ ideo subiicit expositiue. i. non duabus spirationibus: non tam propter vnitatem essentie q̄ʒ propter vnitatem notionis scilicet actiue spirationis in patre et filio communis [non duabus spirationibus.]

¶ Quia actiua spiratio patris ⁊ filij: est vna ⁊ eadem notio communis patri ⁊ filio: sicut operationes essentiales sunt tribus personis communes.

4 ¶ Sunt * enim inseparabilia opera trinitatis. de cōsc. di. iij. c. vltimo. in fi. xxviij. q. j. c. sic enim. licet quedam operationes attribuantur patri: quedam filio: quedam spiritui sācto: vt in predictis. c. continetur.

¶ Sed contra: Pater ⁊ filius sunt duo supposita/ ⁊ actus

5 secundum * philosophum sunt suppositorum: et secundum plurificationem suppositorum habetur plurificatio actuum. Et sic erunt duo principia et due spirationes. ¶ Sol. pluri-
6 ficatio * actuum dependet a duobus: scz a ratione agendi principaliter/ et secundario a supposito. ¶ Si ergo supposita agentia sunt plura et rationes agendi sunt plures sequitur quod actiões sunt plures sicut patet quod generationes plurium hominũ sunt plures. Et quia supposita sunt plura/ et potentia generatiua plurificatur in eis. ¶ Si vero supposita sunt plura/ et ratio agendi sit vna actio non erit nisi vna. Verbi gratia. Pater et filius/ et spiritussanctus/ sunt tria supposita. ¶ Quia cum potentia creatiua est vna: in eis actus creationis nõ est nisi vnus/ in proposito ergo. Dico quod pater et filius sunt duo supposita: quia tamẽ potẽtia seu ratio spiratiua est vna et eadem in eis. Iam nõ est nisi vna spiratio. ¶ Et dico quod pater et filius ratione suppositi spirant vt duo: sed considerata ratione agendi: spirãt vt vnũ hoc scilicet quod superius est narratum [Pater] notatur s. in prin. prohemij [ortodoxorum]. Recte gloriantium. ¶ Nam ortos rectum: et doxos gloria scilicet christianorum: qui soli recte gloriantur [grecorum] hoc videtur falsum: quia greci in symbolo nicene synodi habent qui ex patre procedit. ¶ Sed dic grecorum quorũdam vt Atanasij et Cirili et quorũdam aliorum. ¶ Vel dic quod in concilio ludunensi omnes greci per nuncios proprios in hanc sententiam consenserunt [premisse] in prin. huius. c. Nam extirpato errore quod spiritussanctus a solo patre procedat. vt de cõse. di. v. saluator/ et in symbolo atanasij et nicene synodi. i. quidem in varios errores inciderunt: scilicet quod spiritus sanctus a patre et filio non procederet eternaliter: et quod procedebat ab eis tanquam a duobus principijs et duabus spirationibus: qui errores hic dãnantur. Jo. mo. car.

1 a Abitus. cuius susceptio vel * professio non efficit monachum gallum gallinaceum qui generare non potest. not. Guil. in. c. si abbatem col. j. j. de elec. refert Aureolus in addi. ad eum in. c. j. de sta. regul. hoc lib. Et sic infert quod licet mortuus sit mundo: non tamen amisit potestatem liberos fabricãdi: et in eo remanet verus gallus qui generare potest: vide que de habitu huiusmodi dicit car. cõsilio. xvij. col. ij. circa primum quod monachus non habet dominiũ/ vestis quã portat seu cuculle glo. est in. c. non dicatis. xij. q. j. Et sic pannos quos portat in dorso non dicitur habere: quo ad hoc vt possit de eis disponere: cum monachi equiparentur seruis: intellige de professis professione valida non de inua-
2 lida * q̃ tantũ fit de facto: quia hec non ligat nec quem facit monachum. c. vnico §. confirmatos/ de religio. domibus hoc lib. not. domi. in cõ. c. xvj. col. fi. per declaratiõe. Probus.
b ¶ Non facit monachum Adde. c. porrectum eo. ti. de statu regul. et glo. signatos/ In. c. tuarũ. s. de priuil. vbi Panor. notat ex ea quod vbicunqz constat de animo differentis habitum quod non intendit profiteri tunc delatio habitus quantumcunqz tẽporis non inducit professionem. idẽ Archi. in c. quidem nu. 9. xxvij. di. vt forte quia interuenit protestatio de quo vide in additio. ad Panor. in. d. c. ex parte. Ad idẽ glo. in. c. meminimus. s. qui cler. vel vo. glo. in. c. sicut/ el. ij. s. de sta. reg. et ibi. collec. in fine Bonifacius in cle. j. nu. 41. de elec. Ad hoc alleg. auten. de mo. §. j. col. j. et cle. vnã vbi car. de sta. regul. do. meus in primo respon. c. xxiij. nu.
3 xxij. etiam dicit quod cuculla * non facit monachũ sed professio. d. auten. de monachis §. j. col. j. dico. in. c. pe. ne cler. vel monachi. Hoc libro. ¶ Ratio resultat ibi sed professio regularis que causatur ex tribus videlicet ex voto paupertatis/ ex voto obediẽtie/ et ex voto castitatis/ que si nõ habeat monachus non dicitur verus sed fictitius: et sic succedit id quod cõmuniter dicitur/ qui re priuatur nomẽ habere nõ meretur/ tex. et ibi glo. fi. in. c. Coepiscopi. 68. di. l. a nullo. C. de fer. c. si cupis. xvj. q. j. Quia ficticius et simulatus monachus nõ potest nominari monachus: sicut nec homo mortuus nominatur homo/ quia secundum adiciẽs destruit primũ. l. si homo mortuus. ff. de verbo. significa. Noĩa enim
4 simulata * sunt nomina abusiua. l. ij. et. l. testium et ibi Bal. Ang. et Imol. ff. quemadmo. test. api. cũ simulatio nichil aliud sit quam imago quedam nullã veritatis medullam habens. secundũ Bal. in. l. ei qui. C. de distrac. pigno. Qua ratione
5 dicimus quod * contractus simulatus non est cõtractus cum deficiat in substantialibus. Bar. et moderni in. l. nemo: de leg. j. facit quod notat Bal. in. l. ab anastasio in. iiij. no. C. in and. vbi citat quod cõtractus simulatus dicitur depictus et coloratus extrinsecus apparẽs intrinsecus vero substantiam non habẽs. Idem Bal. in. l. j. C. plus vale. quod agi. Quia instrumentũ simulatum non appellatur instrumentum quia est quoddam corpus sine spiritu.
¶ Item nomina debent habere rerum consequẽtiam iuribus tritis alias tanquam de vanis et ventosis non habemus rationem. l. vna. C. de nudo iur. quiri. tol. vbi Bal. vide q̃ dico in. c. tibi. de rescrip. j. Probus.

¶ De constitutionibus, Rubrica.

¶ Summarium Domi. Jo. Mo.

1 Constitutio cõmunis: statutio est.
2 Constitutiones regulariter futura respiciunt.
3 Constitutionibus precedentibus: secunde eis aduerse derogant.
4 Constitutiones ignorantes non ligãt/ nec proprios subditos extra territorium cõmittentes.

¶ Summarium Domi. Ph. Probi.

1 In dispositione legali requiritur monitio: nisi aliud subsequatur in particulari.

1 a Apa de iuribus tractaturus premisit de principio omnia creante vt de summa trinitate nunc prosequitur de iuribus: vnde annectit de cõstitutionibus. Et primo de generalibus [a]. Nã constitutio * cõmunis statutio est. Si enim princeps per epistolã aliquid statuit/ vel cognoscẽs decernit/ vel edito precipit: [b] legẽ
b c esse cõstat. Et hoc vulgo [c] cõstitutiones appellantur. ff. de
2 constitu. prin. l. j. ¶ Et * constitutiones regulariter futura respiciunt. s. eo. q̃m et C. eo. titu. l. leges et constitutiones.
3 Et constitutionibus * precedẽtibus secunde eis aduerse
4 derogant. j. eo ti. c. j. Nec ignorantes * ligant nec proprios subitos extra territoriũ committentes ligant/ vt. j. eo. ti. c. ij. Jo. mo. Car.

a E generalibus. que in vno non habent tñ effectum sicut particularis habet: quod comprobo per ea que citat Maria. Sozi. cõ. cxxxiij. col.
1 pe. et fi. perfecto ni fallor. Quod licet * in dispositione legali requiratur monitio. tamen illud est verũ nisi vltra dispositionez legalem emanaret circa idem constitutio particularis: quia tunc per talem dispositionem videtur quis moneri/ et incidit quis in penam sine alia monitione. Probus.
b ¶ Edito precipit cuius trãsgressor punitur seu puniri debet/ probat Sozinus: con. ccix. in prin. licet nulla vbi idem dicit de consuetudine quod de constitutionibus. Probus.
c ¶ Vulgo cuius opinio aliquando inspicitur. glo. in. c. pastoralis/ circa finem/ de re iudi. adducit illud Ouidij de põto. vulgus amicitias vtilitate probat. vide que dico in. c. q̃m. j. de immunita. eccle. Probus.

¶ Bonifacius octauus.

Icet Romanus ponti. qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere constitutionem condendo posteriorem priorem (quamuis de ipsa mentionem non faciat (reuocare noscatur quia tamẽ locorum & personarum singulariũ consuetudines & statuta (cum sint facti & in fa-

cto consistant) potest probabiliter ignorare. Ipsis (dum tamen sint rationabilia) per constitutionem a se nouiter editam, (nisi expresse caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

¶Summarium Domi. Jo. Mo. Car.

1 Secunda constitutio prime aduersa: eam tollit/ non statutum/ vel consuetudinem precedentia et rationabilia nisi expresse caueatur.
Princeps est tota vniuersitas virtute.
Quando rescriptum datur contra ius cõmune: non videtur princeps tollere legem per rescriptum: nisi fiat mentio. vel nisi faciat mentionẽ de ea: secus de cõstitutione.
2 Extrauagans an tollat constitutionem in corpore iuris scriptam sibi aduersam vel econtra.
3 Unus an possit sibi imponere legẽ per verba derogatoria.
4 Papa potest tollere consuetudinẽ iam seruatam et inductã et inducendam vetare.
Princeps potest tollere legem inferioris vel consuetudinem non paris.
5 Pactum et consuetudo licet conueniant/ differunt tamen per tacitum et expressum.
In consuetudinem contrahimus tacite: quia consuetudo est tacitum pactum.
6 Ex multis actibus deliberatis ius conditur.
7 Prouisio specialis p̃cedẽs: tollit generalem subsequentẽ.
8 Princeps non videtur tollere quod ignorat.

¶Summarium Phi. Probi.

1 Quando questio est super iure: probationes non sunt necessarie.
Presentia pape supplet defectum solennitatis omisse.
Ubi est princeps: tota legalis philosophia cõcurrit ad testimonium perhibendum.
2 Papa est supra ius.
3 Cõsuetudines multũ vulgares princeps p̃sumitur scire.
4 Coram papa non sunt allegationes iuris faciende.
5 Aduocati defendũt res: medici corpora: Ecclesia animas.
Medicus compellitur mederi: et egroto consulere: prout doctor liti gantibus consulere.
6 Sententia principis est lex extrauagans.
Sententia lata contra extrauagantem non est nulla: licet lata contra ius cõmune sit nulla.
Epistola principis an faciat ius.
Extrauagans est probanda per bullam.
7 Que fiunt in consilio habentur pro notorijs.
8 Canones aduersarijs visi: debent per distinctionẽ actuũ vel alio modo saluari.
In hac compilatione non est dabilis prioritas nec posterioritas respectu decretalium.
9 Inherendum est sententie que meliori bus fulcitur rationibus: licet imperator sit in opinione contraria.
Fortiora a iura allegans in dubio est audiendus.
10 Communis opinio quando veniat sequenda.
11 Papa an possit sibi imponere legem derogatoriam vel successori.
12 Statuta ecclesiastica capiunt interpretationẽ a iure cõi.
13 Quomodo tollantur statuta idem quod ius commune importantia.
14 Ualet argumentum de consuetudine ad pactũ. et econtra.
15 Statur assertiõi doctoris dicẽtis ita obseruat p̃suetudo.
16 Quando precessit consuetudo: et subsequitur statutũ. Idẽ disponens quod debeat attendi.
17 An secunda consuetudo contraria prime/ primam tollat.
18 Mala consuetudo dicitur vsurpatio.
19 Contractus est quid separatum ab instrumento.
Qui renunciat instrumẽto non renunciat debito/ sed probationi instrumenti.
20 Collatio beneficij facta per vicariũ prelati/ testibus probari potest.
21 Testis instrumentarius contradicens instrumento.
22 Tres testes requiruntur vt directe contra instrumẽtum probetur.
23 Quando vnus est testis q̃ coadiuuat instrumẽtũ/ et duo contradicunt instrumento.

1 Licet Romanus, casus/ Secunda constitutio * prime aduersa: eã tollit. Sed constitutio/ statutũ vel cõsuetudinẽ specialia p̃cedẽtia et rationabilia non tollit: nisi expresse caueat
a in ipsa[habere]. C. de test. l. omniũ. a et dic habere delibera tus cũ sit tota vniuersitas virtute: secundum philo. vel dic
b propter consiliarios/ b vel dic omnia iura. i. vim omnium iurium[reuocare] contra. ĩ. de capel. mo. c. ex parte. ¶Solue ibi est casus diuersus nõ aduersus/ et est ratio diuersitatis inter dictos casus: ibi loquitur quando rescriptum datur contra ius cõmune: quia tunc non videretur princeps tollere legem per rescriptũ nisi fiat mentio/ vel nisi faciat mentionem de ea. Secus de constitutione: q̃ est prime aduersa
c quia lex conditionem habet c cum magna solennitate q̃ habetur. C. de legibus et cõstitu. l. humanũ. Et ideo princeps deliberatus de condendo iure alicui: primo aduerso/ primum tollit: non sic mandando rescriptum/ quod cum tãta deliberatione non datur. ¶Utrum autem constitutiones que sunt in eodem libro et in diuersis casibus/ non aduerse loquentes possunt dici aduerse notat. ĩ. hoc. lib. de hereti.
2 c. vt inquisitionis. §. deniqꝫ. ¶Sed quero * nunquid con-
d e stitutio d extrauagãs e tollat positam in corpore iuris sibi aduersam: vel econtra/ nulla extrauagans hodie est decretalis sup. hoc libro in prohe. ad finem. ¶Solutio vbi ratio diuersitatis potest reperiri inter canones qui ad-
f uersari videntur eos saluemus f. xxv. q. ij. §. his ita. ĩ. de cogna. spir. c. j. Arg. de iusti. C. facien. §. quibus/ et est ratio. ĩ. hoc lib. de elec. cum expediat. ¶Si vero non possit/ aut sunt eiusdẽ/ aut diuersorũ: primo casu dupliciter aut eiusdẽ pape/ aut alterius presidẽtis. primo casu si ratio inueniri non possit et constet de extrauaganti dico posteriorem
g g tenendam arg. hic et. xix. di. si romanorũ. ¶Si vero esset dubium preualet clausum in corpore iuris. ĩ. de fide instru. pastoralis. ¶Si alterius q̃ a papa. dico illum potiorem
h qui validioribus h rationibus nititur. argu. institu. de con trahen. emptio. §. diuerse. l. distin. §. ecce. xx. distinct. in prin. ix. di. ego solus. ¶Si vero diuersorum distingo/ aut duorum quorum vnus sit maior et alter minor: vt papa et concilium tunc canon maioris est potior/ arg. s. eo. significasti. ff. de albo scriben. l. fi. xxv. q. j. §. his ita.
¶Si parium aut romani pontificis et tunc idem. vt qñ idẽ facit canones aduersos: quia est vnus principatus licet subiectum sit aliud/ argu. ff. de iudi. l. proponebatur.
3 ¶In hoc posset tamen notari differentia: q̃ vnus sibi *
i k posset i legẽ imponere per verba derogatoria k: arg. ff. de
l leg. iij. si quis in prin. Sed vnus alteri l non: licet hoc valeat successori indicare. ĩ. hoc lib. de res. c. fi. C. de legi. l. digna. Aut aliorum inferiorum et tũc idem vt in eodem inferiori prius/ notatur arg. iurium predictorum.
4 ¶Sed papa * põt tollere consuetudinem iam seruatam et inductam/ et inducendam vetare. ĩ. hoc lib. de consuetudine. c. j. et. ij. et eo. lib. de biga. c. j. ergo cũ consuetudo legi equaleat et quandoqꝫ eam tollat. ff. de legi. et sena. consul. l. de quibus. iij. di. §. leges. Sic lex tollit consuetudinem inducendam. C. de fur. auten. Nauigia/ ergo et legem faciẽdam. ¶Sol. Princeps potest tollere legem inferioris et consue-
m tudinem non sic paris m arg. ĩ. de elec. innotuit [locorum consuetudines] contra. C. de temp. resti. in integ. l. fi.
¶Solutio. ex solo loco nõ conceditur oriri discrimẽ sed ex loci consuetudine ex frequentibus actibus habitis in certo loco inducentibus consuetudinem oritur ius: quod non tollitur lege post hoc lata: de hoc non commemorante: vt
5 n hic. ĩ. [et statuta] n Idẽ est in pactis. Quia consuetudo *
o et pactum licet conueniant. o differunt tamen per tacitum et expressum. ff. de legi. l. de quibus: et. ĩ. de deci. ex multiplici. Idem. in priuilegijs. ĩ. de prescrip. veniens.
p ¶Et ratio predictorum redditur. ĩ. [cum sint facti.] p Ni in consuetudine contrahimus tacite saltem/ quia consuetudo est tacitũ pactũ: et pacisci et contrahere sũt facti. ff. de curato. fur. l. cõsilio. §. cum quoqꝫ/ et. ff. de pac. l. j. et est factũ ff. de legi. l. de quibus ibi rebus ipsis et factis et c. et. C. de edifi. priua. l. an in totũ. et. xxv. di. c. in his rebus. ¶Nam considerando actus ex q̃bus elicitur cõsuetudo. ipa est factũ sed ex quo est elicita tũc est ius ad instar regule iuris. ff.
6 de regul. iu. l. j. sicut * ex multis actibus deliberatis ius

cōditur.ff.de leg.⁊ ɔsti.l.humanū.iiij.di.ex his:⁊ delibera
tione concordi animo ius condendi habita tunc fit ius.
¶Et est ratio ex quo prouidetur specialiter per pactum/
q statutum / vel consuetudinem q rationabilia:ius non vide
tur curare de prouidendo talibus per constitutionem ge=
neralem. C.de pac.conuen.l.vlti.⁊ argu.ff.de verbo.obli.
7 l.doli. ¶Nam prouisio * specialis precedens.tollit gene=
ralem subsequentē.ff.de alimen.lega.l.alimenta.§ basilice
ff.de leg.iij.l.heres.§.j. Item alia ratio redditur in litte=
ra:quia papa ius primum quod presumitur scire faciendo
r secundum tollit r illud/nō sic factū.quod est verisimile ipz
8 ignorare * quia nō videtur tollere quod ignorat. arg.ff.
de inoffi.test.l.mater.
¶Et est ratio primi dicti:papa michi subdito iniungit:
suas constitutiones non videtur ignorare. C. de iur.⁊ fa=
cti ignoran.l.constitutiones/ergo nec in se condemnet ꝙ
s in aliis constituit.ix.di.iustū. [ipsis] scz cōsuetudinibus s
vel statutis[caueatur]cōtra. ff.de sepul.viol.l.iij.§ diuus
Solue ille.§ diuersos habet intellectus/⁊ ob hoc non po=
test bene homo se iuuare de eo si accipiatur intellectus q
facit: Ad propositum dico ꝙ nedū ibi operatur lex sequēs
generalis. Sed ipsa adiuncta iuri:quod vtilitati publice
prouidet/ hec duo iuncta tollunt cōsuetudinem arg.j.hoc
lib.de iureiur.c.licet. ¶Idem de consuetudine repro=
t bata t expresse habetur.j.hoc.lib.de peni.⁊ remissio.c.ij.
j.hoc libro de cōsue.c.j. ⁊.ij.j.de biga.c.vno:idē de pacto.
j.hoc libro de cōce.pbēde.c.detestāda. ¶Idē de priuile=
gio.j.hoc libro de sentē.excōmuni.c.alma/in fine.⁊.j.hoc li
bro de hereti.c.vt inquisitionis.§.deniqz. ¶Idem de sta=
tuto ⁊ aliis premissis.j.de elec.qr ppter.§.ij. ⁊.j.hoc libro
de elec.qr sepe ⁊.c.cum non deceat. Io.mo.car.

a Omnium. C. de testa. Archi.
in.c.preterea/in fi.xxiij.di.di=
cit hanc.l. omniū hoc non di=
cere nisi de toto iure:quod in
nostris scriniis est cōstitutū.
Tamen io. and. ⁊ Petrus de
Ancha. dicunt bene stare:⁊
hoc illā legē probare si per=
ficiatur oratio tota:ibi nec de
eius successione tractatur. Et
intellige de scrinio pectoris
vt hic patet. Ex quo infert
1 hic idem Petrus de Ancha. Qz cū est * questio sup iure:
probationes non sunt necessarie.c.sepe/de appel. ¶Item
contra processum ⁊ sententiam habitam coram papa non
potest opponi exceptio nullitatis:qr eius presentia sup=
plet omnem defectum nullitatis omisse: Inno.in.c.j.s.de
litisconte.probatur in.d.l.omnium/vbi Bal.in prin.dicit ꝙ
equiparatur princeps actis ⁊ testibus solenniter habitis:
Imo plus videtur operari quia testamentum in presentia
principis factum/adminiculo pretoris non eget. Nam vbi
est princeps non solum ibi homines astāt:sed tota ipsa le=
galis philosophia concurrit ad testimonium perhibendū.
¶Et per huiusmodi dictū vulgare ⁊ alia roma.cō.xxxvij.
in casu proposite consultationis decidit ꝙ si papa dispen=
sat cum aliquibus consanguineis in gradu prohibito: qui
per antea matrimonium contraxerant scienter: ꝙ eo ipso
censetur eos absoluere a censuris.cle. prima de cō. ⁊ affi.
cum ex facti narratione resultet ꝙ iura imponunt penam
censurarum excōmunicationis que non presumitur igno=
rare imo scire/cū omnia iura in scrinio pectoris censeatur
habere/quod vulgare etiā probatur p glo.in d.c.preterea.
xxiij.di.in fine que addit aliū intellectū qz hic per Io.mo.
traditur vcz per interpretationē qr iura potest interpre=
tari:cū eius sit interpretari cuius est condere: iura sunt in
scola legali plusqz trita ⁊ in iudea nota: Ideo ea non alle=
gabo propter id quod refert Neuiza. in sua silua nup.car.
michi.216.⁊.217.vbi inuehit contra doctores vagantes
per regulas generales quos appellat miseros doctores
ꝙ prosequere vt ibi p eū per modū solatij vt euites de=
2 moniū meridianū. ¶Et ad propositū * redeundo princeps
est supra ius ɔtra ius ⁊ extra ius. Bal. in.c.cū sup. col.j.s.
de causa po.⁊ proprie.facit tex.in.c.proposuit.s.de conce.
preben. Lexqz animata dicitur in terris/nec ei potest di=
ci/cur ita facis/de peni.d.ij.§.ex persona. nota.in.c.cū di=
lecta.s.de cōfir.vtili vel inutili. Guil.de mōte lau.in.c. ab
arbitris.j.de offi.delega.dixi late.s.in prohemio in verbo
interiectio. ¶Et ratio quare non possit dici cur ita facis/
videtur: qr in eius facto semper presumitur ꝙ subsit iusta

causa prout late diximus.s.in.d.prohemio/in verbo rela=
xatio/ vltra q vide Alex.cō.clv.col.fi.videretur in ɔsulta=
tione/volu.sexto/vide etiā que dico de principis presentia
tractatu de manda.apo. in puncto concernente signaturā
domini Cardinalis signantis in presentia Pape. Philip=
pus Probus.
b ¶Consiliarios,p hoc glo.est in.l.ij.C.si ɔtra ius vel vtili.
publi. Et sic nō ex suo capite. Cy.in.l. omniū hic allegata
Barba.in rub.de testa.col.35. Fely.in.c.nōnulli.col.24.
s.de resc. Probus.
c ¶Habet etiā lex maximā efficaciā obtinet per ea que not.
Guil.j.c.iudex de offi.deleg.col.ij.hoc libro vbi dicit ꝙ ma
ioris efficacie ⁊ virtutis sunt ea q princeps facit legē cō
dendo/qz viua voce ordināndo iuxta no.in.c.ad dissoluēdū.
s.de despō.impub. ¶Adde preterea ad pmissa ⁊ maxime
ad ea q in prima apostila dicta sunt q notant p oldra.327.
cō. Thema qstionis/cū multis sequen. vbi tractat an pa=
pa videatur dispēsasse cū pupillo super etate in presentia
sua p aliquē presentato.⁊ Barba.in cle. Et si principalis.
ver. vtrū autē sciētia/carta michi.38.col.fi.de papa qui
promouit spuriū ad episcopatū: quē sciebat spuriū/an vi=
deatur cum eo dispensasse:⁊ aliis casibus ibi deductis.
¶Per premissum vulgare posset etiā decidi dubiū satis
frequentatū. ¶Pone:papa ad supplicationē ciuis lug=
dunēsis cōmittit causam inter eundē supplicantez ⁊ Sem
proniū ciuē parisien / cantori lugdunensi. non facta ali=
qua derogatione de vna ⁊ duabus dietis/ secundū deci=
sionē.c.statutū.§ cū autem.de resc.j.nūquid valeat rescri=
ptum cū papa presumatur habere scientiā situationū hu=
iusmodi ciuitatū famosarū ⁊ vulgariū:⁊ sic tacite deroga=
re dispositioni.d.c.statutū/istud in affirmatiua videtur te=
nere in terminis Fely.in. c.fi.col.j.de iudi.per vnum vul=
gare dictum Bal.in.l.ij.C.que sit lōga cōsuetudo in fine
3 dicentis. Nota ꝙ cōsuetudines * multum vulgares prin=
ceps presumitur scire quod adornat idē Fely. in.c.super
literis versiculo.iij.regula de resc.⁊ in.c.j.in tertia fallen.
de re iudi. ¶Tu tamen dic in puncto nostre questionis ꝙ
qzuis scientia ista in multis operetur/ tamen in casu ppo=
sito non iuuat:qr dictū.c.statutū ⁊.c.nōnulli ꝙ disponit de
duabus dietis. Includūt in se clausulā derogatoriā ad fu=
tura rescripta merito derogatio specialis est necessaria.
glo.pro hoc est multū not.in.l.j. de peti.bo.subla.lib.x. C.
⁊ in.c.porrecta/de ɔfir.vtili vel inuti. Panor in.d.c.nōnulli
col.3.⁊ Fely.col.xvij.late p Curtiū cō.l.⁊ cō.lxv.⁊.lxvj.
col.vij.⁊ sequē.vide q dico de derogationibus ad hoc ne=
cessariis.in.c.cū in tua.de cōsuet. ¶Et ad propositū prici=
pale nrm redeūdo: Panor. In.c.dudū el.j.de elec.s.nu.3.
4 dicit ꝙ * corā papa nō sunt allegationes iuris faciēde vt
in.c.sepe in prin.s.de appella. Ita dicit bolog.in repe.an=
ten.habita col.xxvij.C.ne fil.p patre vbi dicit vltra ꝙ suf=
ficit dicere ita iure cauetur ꝙ extēdit etiā qn fiunt ɔcilia
decisiua. Panor.in.c.vestra.not.j.s.de cohibita.cler.⁊ mu
lier. Idē Panor.cō.xxj.in prin.in.ij.pte / ꝙ sumit exordiū
in qstione q ad presens Philippus corneus con.cccxxxij.
incipiēte licet.ij.vol.⁊ in.iij.vol.cō.ccxv.incipi. viso. ⁊ cō.
ccccj. In pnti/latius Fely.post alios in.c.sicut.nu.xj. Qd
autē.s.pxime diximus allegationes iuris corā papa non
debere fieri; verū nisi esset vna lex singularis cōiter de=
uians ab aliis regulis vel qn allegaret ad alterius iuris
limitationē/vel legis cōmunis.arg.c.pastoralis.s.de fide
instru.notat Antho.de butrio in repeti.c.vestra/in vsi. Sz
querit an iudex.s.de cohabita.cle.⁊ mulier. ¶Postremo
adde ꝙ medicus debet habere sciētiā medicine.ff.de decre.
ab ordi. fac.⁊ in scrinio pectoris tenere traditiones artis.
c.ad aures.de eta.⁊ qualita.de quo ample vide Neuisa.in
silua nup. Carta.ccxxj.⁊ sequen.vbi inter alia citat/ꝙ ad=
5 uocati * defendunt res/medici corpora/ecclesia animas.
¶Hinc in proposito quo ad medicos ⁊ aduocatos dicit
do.meus de ripa in trac. d peste.car.mihi. cxxxvj.v.sexto
ꝙ medicus officio iudicis pōt cogi mederi ⁊ egroto cōsu=
lere. Sicut doctor potest cōpelli cōsulere litigantibus fm
glo.in.l.ij.de proxi. sacro scri.lib.xij.C.vbi Io.de pla.am=
pliat etiam in causis criminalibus/pbat in. l.sancimus de
aduo.diuer.iudi. vbi Bar.et Saly.licet Bal. ibi cōtra te=
neat/⁊ male. Nā opinio Bar.⁊ glo.est verior ⁊ magis cō=
munis fz Fely.in.c.si pro debilitate/col.fi.nu.ix.s.de offi.
deleg.⁊ istud est/de mēte Bal.in.l.si pater in fi. C.si pen.
appel.mors inter. Non tn intelligas ꝙ gratis iuxta illud
Puerb.xviij.de fructu oris replebit vēter eius: ⁊.c.xij.de
fructu oris replebit bonis qsqs: pro quo.c.non sane.xiiij.
q.v.⁊ psal. Inclinaui cor meū ad faciēdas iustificatiōes.⁊c.

d ¶ Nũquid cõstitutio. Istud mẽbrũ latius examinat hic Petrus de Ancha.nu.vj.ṽsi.x.oppono. Cui adde Bar. Paul. Alex.⁊ Jaso.in.l.cũ ꝓlatis.ff.de re iudi.vbi idez Bar.inter alios dicit ꝙ sentẽtia * principis est lex extrauagans: inferẽs ꝙ sentẽtia lata cõtra legẽ nõ valet:qḋ verũ:qñ est in corpore iuris clausa. Secus si extrauagãs: Tu quo ad pũctũ:vide late ꝑ Prepo.xix.di.in.c.j. Car.cõ.lxxj.ad finẽ/vbi etiã dicit ꝙ sentẽtia lata cõtra extrauagãtẽ nõ est nulla/licet cõtra ius cõe lata sit nulla. Idẽ Car.latissime cõ.xl.ꝑdicte cõstitutionis. Alex.cõ.lxvij.col.ij.vol.iij. Et latius per Feli.in.c.j.nu.xij.s̃.de re iudi. Et de epistola principis an faciat ius/ vide Pet. de Ancha, consi. 369. col.ij.Super isto dubio. Probus.

e ¶ Extrauagãs.vide Domi.cõ.78.firmãtur ista. Ubi inter alia citat * extrauagãtẽ ꝓbari debere ꝑ bullã/q̃ licz faciat fidẽ nõ tñ est statim recipiẽda/ex quo est cõtra ius.l.ij. C. de legibus. Et error extrauagãtis expressus in sentẽtia/ nõ annullat ipo iure sentẽtiã:licz secus sit de errore iuris incorporati.no.in.c.cũ cõtingat.s̃.de offi.deleg. ¶ Et qḋ dicimus de errore extrauagãtis intellige/ nisi obtẽta fuerit in cõcilio ppli. Cũ ea que ĩ eo fiũt habeãtur ꝑ notorijs ar. eoꝝ que no.glo.in.l.si tutor.C.de ꝓcurato. Que oĩa cõprobat Maria.Sozi.cõ.134.col.3.visa petitione. ¶ Et dicitur extrauagãs:ex quo nõ est ad volumina cõia descripta/⁊ tũc ꝓbabiliter ignorat.c.pastoralis.s̃.de fide instru. Notat Antho.de butrio.cõ.72.visis allegatiõib⁹. Prob⁹

f 8 ¶ Eos saluemus: ꝑ * actuũ distinctionẽ (vel alio modo ne cõtrarietur. Domi.cõ.lxij. col.iij.ꝓsequar: vide q̃ dico in.c.Si ciuitas:in ṽbo extẽdũtur.de sen.excõica. Alexã. cõ.cxvij.nu.iij.viso titulo.vol.vj.qui.nu.xij.dicit ꝙ quãdo duo statuta videtur ad inuicẽ repugnãtia/nunq̃z tollitur primũ ꝑ vltimũ nisi repugnãtia sit talis ꝙ vtrũq̃z statutũ nõ possit ꝑ subdistinctionẽ saluari.l.sed ⁊ posteriores: ⁊.l. nõ est nouum.ff.de leg. Bar.in.l.oẽs.in.iij.q. prin.ff.de iusti.⁊ iure.vide Alex.cõ.cxlij.nu.x.viso ꝓcessu.vol.vj.⁊ cõ. xxj.nu.vij. Cõsideratis his.vol.vij. Dico latius. in.c.cum expediat:de elec.j. Notat Alex.cõ.cliiij.nu.ij.vol.vij.⁊ cõ. xcvij.col.iij.viso.vol.4. Idẽ Domi.cõ.lxxj. col.iij. Sup dubio. Alex.con.lxx.vol.primo. Probus.

g ¶ Posteriorem. in hac cõpilatione nõ datur prioritas nec posterioritas respectu decretaliũ cũ vno / ⁊ eodẽ tp̃e fuerint approbate. Ita tenẽt Jo.mo.⁊ Jo.and.in.c. vt officiũ in fine.j.de heret.glo.post tex.in.l.ij.⁊ ibi Bal. C.de testa. tutel. Et quo ad intẽtũ Jo.mo.hic vide Pet.de Ancha. cõ.214.col.3.ṽ.octauo inducit. Franciscus. Probus

h 9 ¶ Ualidioribus rationibus. Et sic habes ꝙ debemus illi sentẽtie * inherere: q̃ est melioribus rationib⁹ fulcita: licet Imperator sit in opinione cõtraria. Ang.cõsi.cx.col.iiij. sanctissima: Decius.cõ.271.nu.13.in casu. ⁊ cõ.284.in fine.⁊ cõ.366.nu.7.qḋ ꝯprobat multoꝝ auctoritatib⁹. Neuisa.in sua silua. Car.mihi.208.col.fi.ṽsi.limita tertio: ꝓ hoc vide q̃ dico.in.c.scienti.de regu.iur.⁊ in. c. sup eo.in fine de hereti. Panor.in.q.quidã ep̃s.nu.13.⁊ Domi.cõ.48. col.iij.ibi. Quia validat fortiorib⁹ rationib⁹⁊ iurib⁹. Ideo sequẽda/ facit id vulgare ꝙ fortiora iura allegãs in dubio est audiẽdus.C.Coĩa:de succ.autẽ. Itaq̃z/⁊.l.3.C.de edi. diui Adri.tol. Hostiẽ.in.c.j.in fine.j.de p̃ben. Jo.mo.in.c. j.in fine.j.de cõce.p̃bẽ. Idẽ in.c.j.in fine. j.de ṽbo.signifi. ⁊ ibi dico:q² nõ debemus auctoritatẽ dicẽtis sequi:qñ sua dicta nõ sunt approbata ꝑ habẽtẽ potestatẽ / sed eius ra-

10 tiones:dixit tex.in.c.ego solis.ix.di. ¶ Et ideo qñ d̃r ꝙ * cõis opinio venit sequenda/vt per Neuisa.vbi.s̃.hoc tam̃ non intellige verum quando illa cõmunis opinio conuincitur per casum legis/vel rationem concludentem/ vt tradit idẽ Neuisa.in.d.ṽsi.limita tertio.glo.est in.l.j.de leg. primo/Decius.consi.xxiij.col.fi. allegat Joan. and. in.c.j. in fine.s̃.isto titu.per cap.capellanus.s̃.de fer. referendo opi.glo.

¶ Attende contra communem Jacobi Butrigarij in.l.j. C.qui pro sua iurisdi. Barba.in trac.de prestan.cardi. prima parte/scḋa questio.col.fina. Etiam si deducantur per doctorem iuuenem. l.j.§. neq̃z. C.de veteri iur. enucl. vbi est text. singul. ꝙ doctor iuuenis sepenumero melius sentit in articulo/q̃z senserint alij prudentissimi/quia clementissimus Deus melius apperuit ingenium eius q̃z ingenium aliorum prudentissimorum iuxta illud:abscondam sapiẽtiã sapientib⁹⁊ imprudẽtibus reuelabo. ¶ Facit dictũ Joã. mona. ad hoc ꝙ quãdo vnus ⁊ idem doctor variat in vno articulo / tunc in dubio debemus dicere eum tenere illam partem quam magis diffuse examinat:id est validioribus rationibus comprobat:testatur Joan. Hannibal.in repeti.l.post contractum.ff.de dona. Car.4.

i ¶ Posset.istud dic sane debere intelligi vt talis superior nõ videatur derogare legi sue clausulam derogatoriã habenti nisi specialiter huic legi deroget quod non procedit in successore vt dico in.c.cum tua de cõsuet.not. Alex.cõ.ccxliij. versicu. vij. volu.vj. Dominic.con.44.Dominus noster Papa. Probus.

k 11 ¶ Derogatoria. Bal.ĩ.l. hac lege.col.ij.ṽ.modo q̃ro. C.de senten.ex peri.reci.infert ex his ṽbis Jo.mo. Q̃z papa * potest sibi imponere legem derogatoriã: sed nõ successori Jason in con.xj.col.j.videretur vol.iij.dicit tñ illam reuocare posse de plenitudĩe p̃tãtis: Pro quo Bar.in.l.bene in fi.ibi/sed quod imperat or velit dicit.C.de quadri.prescrip. idem Bal.in.c.qui feud.dare po.col.v.in fin.ṽbis/ vbi pro hoc allegat Inno.⁊ Jo.and.in.c.cũ ad monasterium.s̃. de statu monacho.⁊ Jaco.butri.in.l.prescriptione. C.si contra ius per.c.innotuit.s̃.de elec.⁊.c.fi.de res.hoc libro hũc passum deo dante/deducam in.c.cum in tua.de consuetu. ¶ Et adde regulã cancellarie.xxiiij. col.ij.vbi glo. dicit ꝙ dictũ Jo.mo.hic est vna truffa ⁊ miratur de Bal.tanto doctore ad propositum hoc allegare ĩ preludijs feud.in prima ⁊.x. col. licet in. xl.regula in fine videatur sequi quod non placet Paul.de castro.con.iij.nu. vj. in prima parte. Q̃m additione/dum dicit ꝙ papa non potest sibi vel successori legem imponere a qua nõ liceat recedere. dico in.c.fi. de reb.ecclesia.non alie.j. Nõ mireris q² vt in simili dicit Decius cõ.ccclxxvj.nu.4.licet qñq̃z bonus dormitat homerus. Tu tñ attende ad id quod.s̃.dixi in proxima apostil.⁊ sic cessabit inuectiua doctorum. Probus.

l ¶ Alteri nõ videtur.adde Bal.in.l.fi.in fi.C. sen.rescin.nõ posse Antho.de butryo.con.lxxiiij.visis statutis. Bal. in con.xj.in prin.videret vol.iij.vbi cõcludit opinionem Jo. mo.hic procedere in contractibus principis quia eius successor illum tenetur seruare vt ibi late ꝯprobat. Probus

m ¶ Nõ sic paris.vide post Domi.hic Fely.in.c.nõnulli.col. vj.ṽsi.amplia sexto.s̃.de rescrip.vbi tenet post alios contra Jo.Mo.hic qui in hoc sibi videtur contrarius in.c.ij. circa finem.j.de preben.vt intuẽti videre licet. Uide etiã Alex.con.cxj.nu.xx.perspectis volu.vj.⁊ Domi.con.44. dominus noster Papa.

n 12 ¶ Et statuta: Adde ecclesiastica statuta * capere interpretationem a iure canonico/ Antho. de butryo in.c. ex litteris col.ij.s̃.hoc titu. Pro quo Bal.in.l. si nondum. C.de fur.vbi dicit: statutum punit sacrilegium vtrũ intelligitur de sacrilegio prout consideratur a iure canonico.et dicit esse distinguẽdum/aut illud statutum sit a laico:⁊ tũc punitur prout cõsideratur a lege ciuili. Aut est editum ab ecclesiastico:⁊ tunc punitur prout consideratur ab ecclesiastico iure/facit elegans dictum eiusdem Bald.in l. finali. C.de suc.edic.vbi etiam Saly.firmat hec Prepo.in.c.nulli dubium.xvj.q.v.col iiij.⁊.v.

13 ¶ Et quomodo tollantur statuta.* idem quod ius commune importantia. Uide late per Barb. con.xxiij. scripsit propheta.in.ij.⁊.iij.dubijs.vol.primo:⁊ ibi dicit.quod tex. noster probat melius q̃z alius de corpore iuris.ꝙ non sufficit facere mentionem de iure communi ad reuocãdũ priuilegium dispones idem quod ius commune:sed est opus vt reuocetur priuilegium: ⁊ ratio quia illud addit vinculum specialius iuri communi/⁊ facit illud fortius:iuuat text.in c.ij.de preben.hoc lib.⁊ idem dicas in derogatione q² specialis requiritur quod ꝓsequere/ vt ibi per Barba.in ṽsi. ⁊ adduco glo. Probus.

o 14 ¶ Conueniant. Et sic dicimus ꝙ valet * argumẽtum de consuetudine ad pactum vel econtra. Signo con.xxxix. queritur in fine per.l non impossibile de pactis.ff.quod verum affirmatiue secus negatiue:quia multa possunt fieri per consuetudinez que non possunt per pactum. Domi.cõ. cxxxix.col.iij.in causa reuerendi patris/car. cõ.cxlvj nu. iii.incipiẽnte. Notum sit vniuersis. Allegat glo. rubri.de decre.decur.lib.x.C.reputatam.singul.a doc. quod statuto vel cõsuetudine possit induci: quod quis pecuniariter teneatur pro delicto alterius. Probus.

p ¶ Cum sint facti. Et sic non presumitur ⁊ ideo debent probari. Probat Decius cõ.cccclxxij.nu.xvj.quod exorditur testator legauit/tex.in.l.in bello.§.facte.ff.de cap.⁊.c.cum in iure.s̃.de offi.delega. Probus.

q 15 ¶ Consuetudinem. Adde Bartol.in repetitione.l.de quibus.ff.de legi.vbi dicit ꝙ statur assertioni * doctoris dicentis. Ita obseruat consuetudo/quod notat pro saluando multas glosas: que dicunt. Sed consuetudo / non seruat / Glosa in lege / rem non nouam. C. de iudicijs:

in.c.j.de treuga & pace.glo.in vbo quã. in ca.fi.§.de pscri. glo.fi.in.l.si loc⁹.ff.queadmodũ fui. amit.húc pũctũ latiᵘˢ expedio.i rub.d ɔsue.vbi ɔtrarie opiniões ɔponẽt. Prob.

r ¶ Tollit illud/etiã nõ faciẽdo mẽtionẽ de priori/vt dr in testamẽtis.Decius in cõ.475.in cã q̃ mantue. Probus.

s 16 ¶ Cõsuetudinib⁹ vel statutis/dic q * qñ pcessit ɔsuetudo & subseqtur statutũ idẽ disponẽs q solũ habem⁹ respectũ ad ɔsuetudinẽ nõ ad statutũ:facit dictũ Ang.insti.de iur. natu.in.§.ex nõ scripto:q si de eodẽ negocio antea fuit cõ suetudo/& postea est factũ statutũ/q ipsa ɔsuetudo est q̃ lr gat:nõ autẽ statutũ.Nã statutũ videt poti⁹ introduci ad ɔfirmationẽ ɔsuetudinis: q̃ ad iuris noui introductionẽ/ iuxta illud. Qui ɔfirmat iã valida nihil de nouo videt in troducere.l.si q̃s priore.ff.ad trebel.refert Barba.con.23. in fine quarti dubij scripsit.vol.j. Probus.

t ¶ Cõsuetudine reprobata:q̃ tñ in dubio psumitur/q a iu sta causa pcesserit/& sic q sit rationabilis/notat Alex. cõ. cxxiij.in prin.circa pri. vol.v. ¶ Preterea expediẽdo

17 húc passum. Quero * an scda ɔsuetudo ɔtraria prime tol lat primam:dic q sic:qd firmat mediis sequẽtibus.Nã qñ aliquid est de ɔsuetudine introductũ/ad hoc vt ɔtraria cõ suetudine tollatur/tñ tẽpus requirit q sit obseruata con suetudo ɔtraria q̃tũ fuit necessariũ tẽpus ad illã introdu cẽdã/glo.in cle.attẽdẽtes:in vsi.solite: de statu regu. vbi Io.de Imo. in vsi.iuxta &c.glo.est etiã not.in.c.si de bñfi cio/de pbẽ.hoc lib.faciũt notata p archi.in.c.in his.xj.dist. ¶ Qd verũ nisi cõsuetudo foret reprobata a iure: vt legit in.c.j.ĩ.de ɔsue.ibi corruptelã/& aliis similibus. ¶ Tu ta mẽ latius distinguẽdo post Domi.con.cxxxij. Sup primo dubio in fine/videlz aut ius reuocat ɔsuetudinẽ reprobã do illã tãq̃ irrationabilẽ/vt quia fit sup illicito super quo non potest fieri:notat ample Bellame.cõ.31.col.6.vsi.cir ca primã/facit illud qd notat Prepo. in.c.Consuetudinẽ.

18 xj.di.vbi citat q mala * consuetudo dr vsurpatio : & tunc noua induci nõ potest. Postea/ratio suadet/quia reperire tur sine ratione:que tũc non pdest. d.c.j. de cõsuetudine. vide que dico in.c.fi.vsi. Itẽ talis cõsuetudo hoc ti.& late p Alex.cõsi.196.col.3.viso testamẽto.vol.ij. Aut ius reuo cat cõsuetudinẽ nõ declarãdo illã irrationabilẽ/& tũc post tale ius poterit iterato noua cõsuetudo induci cõtraria iu ri:not.glo.in cle.statutũ in vsi.cõsuetudine/de elec.& glo. in.c.j.de cleri.egro.hoc li. ¶ His tñ obstare videtur q̃ no. p Bar.Bal.& Paul.de castro in.l.nõ dubiũ.& ibi Iasõ.vsi. viij.not.C.de legibus:vbi dicũt q licet lex/statutũ/vel cõ suetudo fieri phibẽs actũ vel cõtractũ:& nõ pcedit vltra annullãdo:tñ actus dr nullus. Et si simpliciter dicat per legẽ/seu mãdetur nõ fieri:licet ille modus nõ seruetur/va let actus dũmodo nõ pcedat vltra annullãdo:no. Alexã. cõsi.xxuij.inspecto pcessu.vol.4. Igitur p cõcordia:vide Ni.Boerij/in cõsue.Bitur. in ti. de cõsue. matri.& doerij in.§.j.col.v.& Bar.cõsi.ccvj.in noie dñi: & latius p Feli.in c.cũ accessissent.nu.vij.hoc tit. ¶ Pro his facit quod ci tat Decius.cõ.clxix.col.j.dũ dicit q cõsiderandũ est quo modo statutũ loquatur.Si eñ statutũ phiberet simplici ter notariũ nõ matriculatũ instrumẽta cõficere : si vlteri us nõ pcedit annullãdo instrumẽtũ:valeret tñ instrumen tũ cõtra phibitionẽ statuti/vt in terminis dicit Ang.in.l. vniuersos de decur.lib.x.C.& ibi Bar.Ioã.and.in.c.sicut. §.nec cler.vel mo.sequit Ang.in.l.pretor.§.fi.ff.de edẽdo & Alex.ibi in.§.Is etiã. ¶ Si vero statutũ vlterius pce deret annullãdo instrumẽtũ/valeret statutũ: & nõ esset ab eo recedẽdũ:tradit Ang.in cõ.194.visis/& fulgo.con.clj. Egregi⁹ miles.col.pe.Sed tũc esset cõsiderãdum q licet instrumẽtũ nõ valeret/mãdatũ tamẽ vicariatus non esset

19 nullũ/qr * cõtractus est quid separatũ ab ipso instrumen to.Bar.in.l.si quis legatũ.col.fi.ff.de fal. Instrumẽtũ eñ respicit scripturã.l.cõtrahitur.ff.de pigno.non substantiã cõtractus. Et ideo qui renũciat instrumẽto nõ renunciat debito:sed tñ pbationi ipsius instrumẽti.Bal.in.l. labeo. §.j.ff.de pac.vt in simili dr q iniuriã remittẽs nõ videtur remittere interesse/Bal.in.l.si pro fure.ff.de conditio.fur. Panor.in.c.j.§.de iniur.& dam.dato: Ang.insti.eo.ti. in.§. fi. ¶ Et probatio poterit fieri per testes qui equivalent instrumento.l.in exercẽdis. C.de fide instru.c.cum Ioan nes.§.eo.facit.l.pactũ qd bona fide.C.de pac. Hinc dicit

20 Bal.per illũ tex.in.c.ij.§.de resti.spo.q collatio * benefi cij facta per vicariũ prelati:testibus probari potest. Idem Bal.in rubri.de resc.col.j.qd nota pro iuribus Gallicanis dicẽtibus subscriptionẽ testiũ in collationibus ordinario rũ fore necessariã/de quo per rotã in no.deci.xxij.fuit du bitatũ/quod est edictũ falcificatibus/grauissimũ p ea que cumulat Maria.Sozi.cõ.cxliij. col.ij.Dũ pfecto anceps

21 fui.vbi dicit q qñ vn⁹ * testis instrumẽtarius contradicit instrumento non probat instrumentum:& ista est cõmunis opinio doc.Bald.Bar.& Ioannes de imol.in.l.j.§ si quis neget.ff.q̃admodum testa. aperiantur.doc. in.d.c.cũ Io hannes.§.de fide instru.Bal. & saly.in.d.l.in exercẽdis.C eo.Idem Sozinus & latius in fi.con. clxxj. in presenti cõ sultatione quẽ videas in con.sequẽ.& cõ.xlvj. in fine.& cõ. ccxxix.col.iij.vsi.scdo premitto.prio aspectu/& Petrum de Ancha.cõ.ix.col.prima.plurime/ vbi dicit q oẽs cõcordãt

22 q in hoc sufficiunt * tres testes:& hoc cũ quis vult dire cte probare cõtra instrumentũ:si aũt cõtra psumptionem que ex eo oritur leuior probatio sufficit. Et pro ampliori informatione vide Pet.de ancha.con.ccxxvj.col.ij.ad cor roborationẽ/& Alex.cõ.xciij.nu.x.in cãvo.v.vbi dicit post

23 Io. de Imol.in.d.c.cum Iohannes:q si * tantũ vnus te stis est qui coadiuuet instrumentum & duo sunt testes qui contradicunt instrumento/sit presumptio ipsius instrumẽ ti ex fide tabellionis & vnius testis:vnde tunc debent esse necessarij tres testes ad reprobandum instrumẽtum:vt in d.c.cum Iohẽs vid Alex. con.xliij.nu.x. visis vo.iij.& cõ. xvij.vol.iij.& cõsilio.lxv.vol.ij. Postremo in hoc pũcto at tende ad Iaso.in con. xiij.vol.iij.& consilio. cxxiiij.nu.iiij. vol.j.factum sic se habet & ibi videbis ad saturitatem quo modo testes instrumentarij faciant vacillare instrumen tum si ei contradicant. Philippus Probus.

¶ Bonifacius octauus.

Ut animarũ periculis obui etur, sententijs per statuta quorũcunque ordinariorũ platis, ligari nolum⁹ igno rãtes, dũ tamen eorũ igno rantia crassa non fuerit aut supina. ¶ Statuto episcopi quo in omnes qui furtum commiserint, excom municationis sentẽtia promulgatur subditi ei⁹ furtum extra ipsius dioce.committentes mini me ligari noscuntur, cum extra territorium ius dicenti non pareatur impune.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Statutum regule non ligat ignorantes.
Et sententia excõicationis in genere lata non ligat con mittentes extra territorium sententiam proferentis.
Ignorantia supina non excusat.
2 Generalis clausula non refertur ad ea que specialiter ex pressa errorem inducerent & que contra ius essent.
3 Pro eodem facto quis non debet duabus ligari excom municationibus.
In loco in quo quis deliquit debet conueniri.
4 Territorij descriptio.
5 Due negationes equipolent vni affirmatiue.
6 Quando quis non est culpa in non parendo non debet im pingi ad penam.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Uiuentis beneficium cuipiam est prohibitum impetrare.
2 Quis non potest eam habere in vxorem cum qua viuo ma rito contraxit.
3 Impetrans sit certus de morte prius q̃ impetret.
4 Constitutio procuratoris facta per patronum ad presentã dum añ vacationem non valet.
5 Remedium pro eo qui impetrauit beneficium viuentis/si ad illud velit canonice in posterum aspirare.

6 Ignorãtia qñ excuset/ ꝛ qñ non etiam in facto alieno.
7 Rumor excusat ꝛ inducit iustam credendi causam.
8 Ignorantia supina habet vim scientie.
9 Generalitas restringitur/vt non habeat locum in casu: in quo statuens non habet potestatem.
10 Deus non iudicabit bis in idipsum.
11 Statuta ꝛ consuetudines loci delicti considerantur: etiã quo ad penam imponendam.
12 Potius consideratur qualitas patiẽtis ꝙ agẽtis.
13 Delinquens eoipso ꝙ delinquit videtur consentire/vt pena iuris sibi imponatur.
14 Qñ statutũ extẽdatur extra territoriũ statuẽtis.
15 Qñ due negationes non equipollent affirmatiue.
16 Quãdo sunt tres negatiue/An resultet negatiua.
17 Negatiua quicquid inuenit/destruit: ꝛ oppositũ ponit.
18 Quãdo due regule concurrũt/vna prohibitiua/alia affirmatiua: ꝓhibitiua attẽditur. Idem in priuilegijs.
Negatiua magis negat ꝙ affirmatiua affirmet.
19 Licet affirmatiua verificetur in primo actu: negatiua tamen extẽditur in infinitum.
20 Indefinita affirmatiue ꝓlata nõ equipollet vniuersali de ꝓprietate sermonis: tñ ꝓlata negatiue equipollet.
21 Sẽtẽtia nõ fit sup nõ cõmisso delicto: bene tamẽ statutũ.
Nõ potest esse causa vel culpa anteꝙ sit statutum.
Sẽtẽtia iudicis cẽsetur executio iuris.
22 Tractus futuri tẽporis nõ spectat ad iudicem.
23 A sententia excõicationis lata sub cõditione sufficit appellare ante cõditionis euẽtum. etiam post. x. dies.
24 Excõicatio ferenda est propter contumaciam.
25 Forma monitorij gñalis seu forma significauit hic inserit.
26 Verbum persona vtrũꝙ comprehẽdit sexum.
Litere apostolice/significauit appellate/minus ꝓ clericis ꝙ ꝓ laicis taxãtur in curia Romana.
In monitorijs gñalibus nõ fit expressio nominũ: etiã per equipollẽs: nisi aliter possit fieri.
27 Clausula iustificatoria dꝫ describi in monitorijs gñalibꝰ.
28 A pceptis nõ est inchoandũ: ꝓut nec ab executione.
29 Quare deꝰ nõ pmittit excõicatos affligi ꝓut antiquitus.
30 Super quibus iuribus fundatur monitoriũ gñale.
31 Cõstitutio ecclie militãtis ligat crimẽ occultum.
32 Monitorium gñale quis cõcedere possit.
Papa cõcurrit cum oĩbus ordinarijs.
Legatꝰ sedis aplice põt oĩa que papa sibi nõ reseruauit.
33 Uniuersale recipit restrictionem de habilitate.
Excommunicatis non conceduntur monitoria generalia: quia non agunt iure tamen retentionis vtuntur.
Excommunicatio ab excõicatoris intẽtione vires sumit/ qr effectus disponens regulatur ſm intẽtionem agẽtis.
34 Sẽtẽtia excõicatiõis nõ ferr in collegiũ vel vniuersitatẽ.
35 Monitorium generale debet esse certum.
36 Incertum tempus non constituit quem in mora. prout nec dies incertus interpellat.
37 Rescriptum sumit vires ex mẽte rescribentis/iuxta illud. tollemẽtem de medio ꝛ verbũ remanebit inutile.
Intentio disponẽtis mẽsurat dispositionem/ ꝛ potentius agit intentio ꝙ verba.
38 Excõicatio partium cõsensu tolli nõ potest/ nec eiꝰ executio prorogari.
Iuranti periuro nõ potest remitti periurium.
39 Vicegeres Auinionẽ. monitoria gñalia cõcedit.
Legatus de latere an conferat beneficia iure ordinario/ vel extraordinario.
40 Conseruatores vniuersitatum Gallie/an concedere possunt monitoria generalia.
41 Iusta ex causa/licet iura transgredi.
42 In spiritualibus non debemus attẽdere dispositionem legis ciuilis/sed canonice.
43 Iurisditio conseruatorum est amplissima.
Quilibet prelatus ecclesie collegiate habet iurisditionẽ ordinariam in subditos.
44 Quilibet iudex siue ordinarius/siue delegatus: absoluit testem ad cautelam quo ad actum deponẽdi.
45 Delegati an cõcedere valeãt monitoriũ gñale.
46 In dispõne hoĩs ɔmisso vno censeꝛ ɔmissũ aliud/ sine quo licet actus expediri posset/tñ melius expediꝛ cũ ipso.
Qui habet iurisditionẽ super principali questione: intelligitur etiam habere in depẽdẽtibus ꝛ conexis.
47 Excõicati supiores gñalia nõ cõcedũt monitoria.
48 Per excõicationẽ exercitiũ ꝓlationis est substractum.
Bãniti: ꝛ rebelles pdũt oĩa iura ꝓprie ciuitatis: ꝓ suo cõmodo faciẽtia/ nõ autẽ ꝙ suũ ɔcernũt ɔmodũ relaxãtur.
49 Excommunicatus alium excõicare non potest.
Qui est extra cõmunionẽ aliuꝫ excludere non potest/cum possessus alium possidere non possit.
50 Omnes virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio.
51 Ubi deficit subiectum non potest esse qualitas.
Paria sunt non habere vel minus habile habere
52 Omnia hominis gratia comparata sunt.
53 Pape qñ non est obediendum.
54 Pro quibus causis possit fieri monitorium generale.
55 Contra quos conceditur monitorium generale.
56 Appellatione mortis in iure nostro venit mors ciuilis/ nisi sit aliud adiunctum.
57 In curia romana est vberrimus fons canonistarum: ꝛ ipsa curia aliarum curiarum ecclesiasticarum dicitur.
58 Stilus cancellarie facit ius: qñ est antiquitate approbatꝰ
Boni stili sunt seruandi: quia a peritioribus inuenti.
Cancellaria innititur testibus.
Stilus cancellarie est optimus iurium interpres
Obseruantia stili excusat a pena delicti.
59 Quilibet potest compelli testificari: vbi veritas aliter sciri non potest.
60 Statuta ꝛ leges laicorum qñ habẽt locum in iure nostro
61 An quis seipsum teneatur prodere.
62 Si iusticiam alteri facere tenearis multo magis cõtra te.
63 Inspiciendum est non quod fit sed quod fieri debet.
64 Quis seipsum non potest excõicare.
Si curã medicãtis expectas/oportet vt vulnus detegas
Aduocatus confessori equiparatur.
Boni aduocati viris religiosis meliores dicuntur.
65 Io. de ligni. dixit nolle bibere sanguinem mortuum pauperibus destinatum: sed potius sudorem manuum suarꝫ
66 Mulieri dicenti. N. eius filium non fore an credatur.
67 Secretum quid dicatur.
68 Qui non tenetur aliquid probare: ita nec nominare.
69 In eo quod est necessario destruendum auctoritas superioris non est necessaria.
70 Lex dicitur singularis etiam qñ habet vnam concordãtẽ.
Periurꝰ non dr: qui iuramentũ nõ seruat ex causa ɔmissa.
71 Laicis vel mulieribus: qñ possit confiteri: ꝛ quid prosit confessio ipsa.
72 In rebus dubijs vtile est ponere exempla.
73 Qui mẽdacium dicit: nocere desiderat. Qui veritatem occultat prodesse non vult.
74 Capiens clericum ne offendatur/nõ incidit in excõicationis sententiam.
75 Qui habet voluntatem defuncti licet nõ solẽnem. potest sibi relicta tenere.
76 Non peccat qui auctoritate legis peccat.
77 Qui scit proditionem tractatam contra principem non tenetur reuellare: si non probet quod scit. vide nu. xc.
78 Boni viri tacent id quod probare non possunt.
79 Qui habet ius in principali: cauillationes ꝛ malicias aduersarij potest per alias repellere.
Non videtur fraudem facere qui fraudem excludit.
80 Qui non potest iusticiam cõsequi a superiore licite. sua auctoritate recuperat propria.
81 Causam defendere per fas ꝛ nefas qñ liceat aduocato.
Dolo versari nõ dicitur qui fraudẽ qualitercũꝙ excludit
82 Aduersus maliciã: vtendum est malicia.
Iudex ad veritatem inuestigandam potest vti cauillationibus ꝛ simulare: quia propter bonum publicum simulatio est permissa.
83 Pro quibus causis ꝛ rebus nõ cõcedatur monitorium.
84 Prelati bona pauperũ deuorant.
Et nobiles idem faciunt.
85 Priuilegia gratie dependant ꝛ habent suũ effectum a voluntate cõcedẽtis non eius cui sunt concessa.
86 In qualibet pena spirituali attenditur animus ꝛ cogitatio non euentus.
87 Uoluntas ꝛ propositũ distingunt maleficia.
Detrahens fame aliene homicida est.
88 Iniurie nasci non debent. vnde iura nascuntur.
89 Nõ possunt bona opari exitu ꝙ malo sũt inchoata pricipio
Mutato noĩe tolliꝛ dispositio fundata in illo nomine.
90 Natura non abundat in superfluis.
91 Pater nõ debet offerre filium ad suppliciũ nec ecõtra.
92 Quibus nõ debet concedi monitoriũ gñale.
Excommunicati dicunt ersserui diaboli.
93 Ex improbitate quis non debet cõsequi ɔmodum/nec ex culpa consequi penam et premium prout nec immunitatem.

94 Multa permittuntur retractari indirecte: propter peccatum/ que alr̃s retractari non possent.
95 Iudex non debet pati/ vt quis vtatur iure incompetenti.
96 An iudices teneãtur monitoria postulantibus concedere.
Priuilegij concessio est debiti solutio.
97 Iudex ex officio debet occurrere manifeste ĩiquitati/ etiã si parti via esset preclusa.
98 Non curamus de modo dum habemus effectum / maxime in foro eccl'ie vbi non obseruantur tot apices iuris.
99 Statutum simpliciter excludens exceptionem/ non videtur excludere facultatẽ imploiãdi officium iudicis.
100 An moniti debeant vitari.
101 Non valet priuilegiũ vt q̃s non teneaꝛ excõicatos vitare.
102 An propalationes faciant fidem.
103 Que fiunt incontinenti inesse videntur.
104 An archieps̃ possit ꝯcedere mõitoria ĩ diocesi suffragãei.
105 Per destructionẽ omniũ partiũ sequiꝛ destructio totius.
106 Si vinco vincentem te: a fortiori vinco te.
107 Constitutio prohibitoria de sui natura operatur actus in contrarium gesti nullitatem.
Cõtra canões p̃ceptiuos ꝛ ꝓhibitiõs nõ valet ꝯsuetudo.
108 Statutũ non põt p̃iudicare/ nec ꝯprehẽdere nõ subditos.
Prelati dñr ꝓtectores/ custodes/ ac mgr̃i sacroꝝ canonũ.
109 Consuetudo non valet ꝯtra legem/ nisi fuerit inducta ab eo qui legem expresse tollere potest.
Consuetudo que dicitur non rationabilis.
110 Sibi esse inferior ꝛ superior non compatiuntur.
111 Consuetudo sicut lex/ habet fundamentum in ratione.
112 Argumẽtũ de minori ad mai⁹/ nec ecõtra/ nõ hʒ locũ ĩ materia iurisditionis: nisi inq̃tũ a iure vel ꝯsuetudie inducit.
113 Quod nullum est ratificari non valet.
114 Consuetudo est stricti iuris/ q2 non extenditur de vna ꝓuincia ad aliam: prout dicitur de sententia.
115 Sententia lata ꝯtra vnum alteri non nocet.
Tertius pro suo interesse comparens impedit executionem trium sententiarum.
116 Prescriptio non valet quando is contra quem prescribitur non potuit prohibere prescribentem.
Lex resistens consuetudini vel prescriptioni.
Prescriptio non procedit q̃n in iure communi erratur.
117 Prescribẽs debet credere vti iure suo/ alr̃s nihil est.
118 Qui vtitur sui auctoris adminiculo: cum sua causa ꝛ suis vitijs vtitur.
119 Mala fides rectoris vel prelati/ eccl'ie nocet etiam illo remoto a beneficio.

VT animarum. Hec decretalis habet duo dicta. Primũ. Statutum * non ligat regulariter Ignorãtes[a] Scdm/ excõicationis sentẽtia in genere lata non ligat cõmittẽtes extra territoriũ sententiã proferẽtis. [Ignorãtes.] ¶ Et est ratio. C. de tabul. l. generali. lib. x. ff. de decretis ab ordi. faci. l. vlti. [supina [b]] nam talis non excusat. ĩ. de cleri. excõi. ministr. apostolice. ff. de iur. ꝛ fact. ignorantia. l. nec supina. ¶ Et que ignorantia excuset: notatur. ĩ. hoc lib. de regu. iur. ignorantia [statuto.] ¶ Et est ratio huius. §. nam * generalis clausula non refertur ad ea que specialiter expressa errorem inducerent [c] / que contra ius essent/ argu. ff. ad exhi. l. penul. notatur. ĩ. hoc lib. de regu. iur. in generali. ¶ Unde si sententia ferretur in genere/ intelligitur de his qui sunt subditi proferentis. ĩ. de sententia excõicationis a nobis primo. ¶ Et inde est ꝙ inferendo sententiã in genere/ sententia huius ad locũ se non extendit [d] / nec ad tẽpus in quibus quis est futurus priuatus. ff. de iurisdi. omniũ iudicũ/ eũ qui. ꝛ. l. vlti. ꝛ. ff. de offi. p̃sid. l. iij. ¶ Item pone ꝙ consimile statutũ sit in duobus episcopatibus: iam cõtingeret vnũ/ ꝛ eundem ad diocesim alterius duabus excõicationibus * pro eodem facto ligari / quod esse non [e] debet argu. ff. naute caupo. stabul. l. licet. §. fina. vnde decentius est / vt illius excõmunicatione ligetur/ in cuius diocesi deliquit. Cuius est potissime subditus quo ad id de quo agitur. ¶ Nam licet delinquens diuersis locis pro eodem delicto possit conueniri. Principalius tamen in loco in quo deliquit [f] . C. vbi de cri. agi oportet. l. prima ꝛ auten. ibi signata. ff. de penis. l. Capitoliũ. §. famosos [in omnes.] Contra. ĩ. de appella. Cũ sit Romana in fi. ĩ. de cleric. excõica. mi. apostolice. Sol. Ibi ferꝛ excõicatio specialis in certam personam: hic generalis/ ratio diuersitatis redditur in glo. s̃. proxi. ¶ Item contra ĩ. hoc lib. de sentẽ. excõica. Romana. §. Caueant. Sol. Ibi loquitur de excõicatione lata per sententiam: hic per constitutionẽ. Et ratio ibi redditur/ ꝛ distinctio predicta probatur per hunc titulum ꝛ illum. [territorium].

4 g ¶ Et vocatur * territorium [g] vniuersitas agrorum. i. fines cuiuscunq̃ loci in quo magistratus eiusdem in eosdẽ fines terrendi. i. summouendi ius habet. ff. de verbo. signifi. l. Pupillus. §. territorium. [impune] [h]

5 i ¶ Cõtra/ due * negatiões [i] equipolẽt vni affirmatiue. ff. de verbo. signifi. duobus/ ꝛ sic parebitur nõ iudici/ cum pena/ quod est absurdum. ¶ Sol. Illa lex intelligitur q̃n due negationes referuntur ad idem coniunctim non diuisim: vt hic. nam est sensus. Non pareatur, ꝛ hoc fiet impune q2 cum * non sit culpa in non parendo: non debet impingi ad penam. s̃ eo cognoscentes. ĩ. hoc lib. de regul. iuris sine culpa.

¶ Et sic accipitur negatiua diuisim ab Horatio cum dicit Si nullus [k] puluis fuerit tamen excute nullum. argumẽtum. ff. de iureiuran. Si duo patroni. §. Marcellus/ in fine Io. mo. Car. ꝛ curie Romane vicecancellarius.

a IGnorantes. licet ignorantia regulariter excuset vt videre licet per Iaso. in con. cxxxij. col. v. ꝛ sequen. Statuto. vol. iiij. tamen multis modis fallit saltẽ a tanto. sed a toto secus/ vbi gratia prohibitum est * cuipiam beneficium viuentis impetrare. c. j. de conce. preben. s̃. adeo ꝙ talis impetrans infamis dicitur. c. audiuimus iij. q. ij. Huic astipulatur Pet. de ancha. con. cccccv. in fi. quia vt ait lex: ꝛ con. cccxcvij. ꝛ sic debet deponi. probat tex. in. c. in primis. ij. q. j. c. non furem. vij. q. j. ꝛ a communione ecclesiastica repelli. d. c. j. nec amplius poterit illud obtinere propter iniuriam hac de causa factam/ probat Panor. in. d. c. primo eo medio. Sicut * quis non potest eam habere in vxorem: cum qua viuo marito contraxit. c. ij. ꝛ. c. fi. s̃. de eo qui dux. in matrimonio. quam pol. per adul. ꝛ ista est communis et vrgens ratio. Ideo argu. a simili de matrimonio carnali ad spũale qđ procedit iuribus plusq̃ tritis: sufficiat. c. inter corporalia s̃. de transla. ep̃i cum similibus: ꝛ intentum nostrum habetur in regula cancellaria. sub nu. xx. vbi glo. adducit aliam rationem ne detur materia captandi. j. cupiendi mortem alterius. d. c. j. ꝛ. ij. de conce. preben. in antiquis/ prout in simili dicitur de reciproca donatione que inducit votũ captãde mortis ꝛ sic est plena tristissimi euentus. l. fi. C. de pac. Ias. late con. v. in prin. volumi. iij. ¶ Ideo dic firmiter ꝙ quispiam non poterit habere beneficium quod viuẽte spõso adulteram desiderauit etiam quodãmodo adulterando c. sicut. vij. q. j. Et occupãs de facto illud dicitur intrusus ita citat per hec Pet. de Ancha. con. cccxcvij. Apparet ex narratis/ dicens idem fore in eo qui est adeptus eccl'iam per symoniam: qui perpetuo redditur inhabilis ꝓpter talem offensam: facit. c. pe. cum ibi not. s̃. de elec. quod vltimum intellige non solũ ad acquisitũ per symoniã. verũ ad alia quecunq̃. secus in primo casu. ¶ Et redeundo ad principale intentuʒ ignorantia in hoc casu excusat talẽ impetranten q̃n fama vel iusta crudelitas adesset: ꝙ talis foret mortuus. quia tunc excusaretur ratione ignorantie. ita tenuit in proprijs terminis Oldra con. ccciiij. nu. vij. infrascripte allegationes de quo per Iason. con. lxiiij. col. v. in causa: vol. iij. verũ hoc fore ꝙ excusata pena dicte ĩfamie ꝛ depositionis/ secus a pena inhabilitatis. Et hoc propter maximam ambitionem: volendo viuum a suo expellere beneficio: tum etiam quia si papa aut alius collator ordinarius sciuisset taleʒ impetrasse aut impetrare bñficiũ viuẽtis verisimiliꝛ nõ ꝯcessisset. ¶ Ideo * vt in simili dicit Iason in cõ. cxxvij. col. iij. dubitaꝛ. vol. 4. quia ad hoc vt quis possit succedere debet scire causam additionis sue ꝛ de ea esse certus ꝛ nõ dubitare. l. pupillus si faci. in prin. ꝛ. l. qđ si dubitet ꝛ. l. sed si de sua. ff. de aquir. heredi. impetrãs sit certus de morte priusq̃ impetret: de qua certitudine vide per Iaso. in. d. con. lxiiij. col. vj. vol. tertio ita concludit Do. decius. in hoc puncto fimbrias extendens ꝛ latius q̃ prefati in cõ. cccxcviij. in causa dñi Benedicti.

¶ Facit pro his id quod notat idem Domi. Decius con. 172. In causa venerabilis domini Bernardini: vbi loquitur de constitutione * procuratoris facta per patronum ante vacationem beneficij vt non valeat: tenet Guydo pape. con. clxxxix. circa. Uide in proposito Io. mo. in. c. si tibi absenti. de preben. ĩ.

Et ꝑ intento Decij/ vide etiã glo.in.c.ij.de elect.hoc lib.⁊ ibi Jo.Mo.vbi dicũt nõ sufficere ꝙ vacet/ sꝫ opoꝛtet ꝙ col latoꝛi cõstet de vacatione:Car.cõ.xcix.qḋ exoꝛdiť/ dico ꝙ acceptatio generalis:vide.d.regulã Cacel.xx.⁊ ibi glo.⁊ Bellame.deci.xvj.vbi dicit ꝙ hoc opatur incertitudo que reprobať.facit dictũ Jo.Mo.in.c.in electionib⁹.nu.vj.de elec.hoc lib. ¶Contra tñ hec habes sũmũ antidotũ:videlicet supplicare obtinẽdo scḋaꝫ ꝓuisionẽ in hec verba.

5 ¶Et quatenus * de canonicatu ⁊ pbenda ṗdictis adhuc dicto.N.viuẽte tãꝙ per illius obitũ vacañ. dicto oratoꝛi/ vt ꝑmittiť/ vel alias quouismodo in literis/quatin⁹ opus sit exprimeñ.ꝓuisum fuerit/⁊ ꝓuisionis hmõi vigore in illis foꝛsan se intruserit.Et ꝓpterea ad illos obtinẽdum se inhabilem reddiderit habeatur ꝓ expresso/ seu latissime ⁊ dispositiue exprimi possit. Et cũ oportuna dispẽsatiõe/absolutione/⁊ reahabilitatione/ꝓ dicto oratore ad canonicatũ.⁊ prebẽdã predictos. ¶Mꝫ si pceperis fructus habes exprimere illos/⁊ alia que refragatur: fit em̃ cõpositio de medietate fructuũ cũ camera apostolica. Istud est notũ cuilibet curiali qḋ his diebus expertus sum in legatione Frãcie. Officiarij cuius noluerũt expedire etiã signaturã ꝓ quodã Uberto de prie/ qui vt dicebat occupauerat quadã capellaniã de iure pa. laicali/ spacio sex annoꝝ sibi sola ꝓuisione ipsius pa. laici suffragante: nisi prius soluta medietate fructuũ perceptoꝝ. ¶Et de hac cõpositione fructuũ loquitur in simili ꝓuincialis/carta mihi.44.ṽsi. Cõsultus.a quodã amico:allegat no.in.c.sacro.š.de sentẽ.excõica.⁊.c.pastoralis de app.⁊ Do.cõ.cvj.col.iij.super dicto dubio ⁊ Feli.in.c.in nostra.in.ij.correla.š.de resc.

6 ¶Et redeũdo ad thema.An ignorãtia * excuset Decius in con.clx.ṽsi.Sed tñ his: quod incipit/ in causa monasterij/ponit casum ꝙ etiã in facto alieno ignorãtia nõ excusat qñ quis teneť inuestigare. allegat.c.pe. vbi Panoꝛ.š.de regu.iur.no.per glo.in.c.Innotuit.in verbo ignorãtia.š.de elec.in.c.dura.in ṽsi.euadere.⁊ in.c.ad falsarioꝝ in verbo dixerint.š.de cri.fal. Panoꝛ.in.c.quosdã.š.de ṗsump. Istud dictũ Decij cõprobat Roma.cõ.481.nu.8.ṗsentis dubitationis articulus: quẽ videas quo ad punctum/An ignorãtia collationis bñficij absenti facta/ ipsius tamẽ ꝓcuratore acceptãte virtute procuratorij specialis noceat dño/ aliud bñficium impetranti in cuius ꝓuisione tacitũ est priũ bñficiũ/⁊ ibi ꝓoptime distinguit. ¶Et attẽde ad vnũ ꝙ iter ignorãtiã ⁊ errorẽ/ lata reperitur discrepãtia. Nã ignorãtia põt ꝯcurrere cũ ṽitate:ſꝫ error repugnat veritati.Deci⁹.cõ.350.in fine/visis allegatiõib⁹.⁊ cõ.sequẽ.

7 in fine. ¶Mꝫ si velis defendere ꝑtes ꝙ rumor excuset * ⁊ inducat iustã cãm credẽdi.vide q̃ dicit Alex.cõ.cxv.col.fi.viso themate.vol.4.⁊ q̃ tradit Decius in cõ.575.col.fi.in casu/in quo ⁊ Jason in.d.cõ.64.vol.3. Probus.

8 b ¶Supina que habet vim * sciẽtie Roma.cõ.340.in fine allegat.c.j.de po.ṗla.š.c.cũ in tua q̃ ma.accu.po.c.qḋdã.⁊.c.qꝛto de ṗsump.vide Decũ.cõ.clx.col.fi.in causa monasterij.Alex.cõ.lxv.col.pe.vol.vj.Et sup hac ignorãtia videť nõ debere stari iuramẽto/ ꝓut regulariter fit/vt cõprobat Jason in con.iij.col.ij.vol.iij. Probus.

c ¶Induceret.Adde Frãc.Curtiũ.cõsi.xvj.nu.lxj.allegat Antho.de butrio.l.c.eccl̃ia sctẽ marie.š.eo.⁊ Hostiẽ.i.c.tuas.š.de Deci.⁊ Barba.cõ.23.in prin.Scripsit ꝓpheta.vol.j.vbi ipẽ etiã allegat hoc dictũ Jo.mo.Ad hoc ꝙ gñalia ṽba nõ extẽdũtur ad ĩpossibilia/ꝓ quo adducit mltas ꝯcordãtias/ ⁊ dicas ĩpossibilia etiã ꝓpter carẽtiã ⁊ defe-

9 ctũ ṗtãtis per rl̃am ꝙ gñalitas * restringiť/vt nõ habeat locũ in casu ĩ quo statuẽs nõ hꝫ ṗtãtem.c.a nobis/el.j.de sentẽ.excõi.š.Decius.con.504.nu.3.in casu occurrenti: vbi ꝓ hoc allegat Jo.mo.hic dicẽs fore illi⁹ dictũ. Prob⁹.

d ¶Nõ extẽdit:dictũ hoc dicit notabile Antho.de butrio.ĩ cap.eccl̃ia.š.hoc titu.col.fi.ad hoc ꝙ statuta laicoꝝ gñaliť loquẽtia non cõprehẽdũt clericos:etiã de mẽte ipsoꝝ statueñ.ꝓ quo vide bonũ tex.ĩ.c.a nobis/ el.ij.š.de sẽtẽ.exc.in.iij.notabi.Sequitur Franciscus Curtius.consi.lxxiij.versi.ad vltimum statuti florentie. Probus.

e ¶Mḋ esse nõ debet in simili dic ꝙ semel punitus iterato

10 puniri nõ debet:qm̃ deus * nõ iudicabit bis in idipsum.c.ṗsbiter.⁊ ibi glo.lxxxj.di.Alber.in.l.Licet.hic allegata ꝑ Jo.mo.Jaco.de bellouisu in repeti.§.cõtrahẽtes.nu.14.c.Romana.de foro compe.hoc lib. Probus.

f 11 ¶In quo deliqt.Et tũc statuta * ⁊ cõsuetudines loci delicti sunt in cõsideratiõe habẽda/ etiã nõ solũ quo ad telã iudiciariã:sed etiã quo ad penã imponẽdã.Ita dicit Bal.in.c.fi.nu.x.š.de fer.idẽ in.l.ij.C.de noxa.⁊ in.l.si qs nõ dicã.col.3.C.ḋ epi.⁊ cle.⁊ i.l.si seuerioꝛ.C.ex qb⁹ causis ĩfa.

irroga.⁊ i.l.qcũqꝫ.⁊ ĩ autẽ.ſꝫ nouo iure.C.de ſuis fugi.ita refert Crot⁹ ĩ repe.hui⁹.c.ṽ.adduco.j.col.facit qḋ idẽ Bal.not.in.l.j.C.vbi de crimine agi opoꝛ.ꝙ in emittente sagittã ꝯtra aliũ/attendiť locus vbi delictũ fuit consumma

12 tum:qꝛ * potius consideratur qualitas patientis q̃ agẽtis.l.eũ qui.§.si iniuria.ff.de iniur.quã.q.vide tractatã in rl̃a in obscurĩ ꝑ Jo.And.in nouel.ibi enim contrahit/ per ea que volũt Bar.Paul.post glo.in ṽbo onerari.in.§.deniqꝫ.l.j.ff.de postula.Ex quoꝝ doctrina resultat.ꝙ delin-

13 quẽs * eo ipo ꝙ deliquit videť ꝯsentire.vt sibi pena iuris imponať ⁊ ante sententiã dicim⁹ natã obligationẽ naturalẽ post siuam ṽo ciuilem notatur per apostil.Panoꝛ.in.c.fi.š.isto titu.¶Facit ⁊ clarioribus verbis.Nã dũ aliqs incurrit penã videť concurrere quedã ratio naturalis q̃ nobiscũ nascitur vt.š.dixi in ṗhemio.Quia quis delinquendo videtur consentire in pena que imponitur ꝓ huiusmodi delicto.l.imperatores ibi te huic pene subdidisti.ff.de iur.fiscj.Inno.i.c.ĩ nostra ĩ fi.š.de iniurijs.Car.in cle.pastoralis de re iudi.Bar.in.l.ex hoc iure in fine.ff.de iusti.⁊ iur.Matheus not.xlvij.in fine facit in proposito qḋ no.Bald.in.l.de quibus versi.iij.queritur an consuetudo.ff.de legi.vbi referẽte Alex.cõ.xliij.nu.vij.videretur/vo.v.concludit ꝙ cõsuetudo immediate ꝯpulsiua vel prohibitiua aut penalis nõ extẽdiť ad forensem:sed mediãte aliquo facto vel delicto intra territoriũ cõmisso bene ligaret. Qꝛ consentire tũc videtur qui deliquit:idẽ Alex.cõ.clviij.circa priũ vol.v. Probus.

g ¶Territoriũ.extra qḋ statutũ nõ extẽdiť:vt not.in.c.ṗceden.l.fi.ff.de iur.oĩm iudic.l.cum vn⁹.§.penul.ff.de bo.

14 auctoritate iudic.po.qḋ verũ dicas nisi * statuentes statuendo ligarẽt subditũ quo ad ea q̃ geruntť extra territoriũ:qꝛ si hoc exprimať in statuto nõ habet locũ rl̃a ꝓut id late firmat Alex.de imol.con.xlj.ṽsi.sed ita visis q̃ subtiliter/vo.v.¶Uide ṗterea eũdẽ Alex.con.c.ex inspectione vol.iij.vbi late videbis nã statutũ liget forenses.Probus.

h ¶Impune:vide late an constitutio liget actus factos extra territoriũ etiã in decisorijs ꝑ Alex.con.cxvj.visis q̃ subtiliter/vo.vj. Probus.

i ¶Due negationes.hanc distinctionem sequiť sub his ꝑprijs ṽbis Henri.Bohic in.c.⁊ si xp̃s in prin.š.de iureiu.ponendo exemplũ:qñ ponunť diuisim vt in.d.c.⁊ si xp̃s ibi ṽmo videtur est est non non.qꝛ hic prima negatio refertur ad os ⁊ scḋa ad coꝛ/scḋm Ber.⁊ Hostien.Uel prima negatio est interrogans:scḋa respõdens/scḋm Hostien.ibi et istomõ põt intelligi tex.nr̃.Istam distinctionẽ etiã sequiť Prepo.in.c.fi.xlvij.distinc.post doc.in.d.c.⁊ si xp̃s vbi Pa

15 noꝛ.nu.v.limitat rl̃am nostrã videlicet * nisi sequatur cõtrarius ⁊ absonus intellectus quod firmat Jaco.rebuffus in.l.j.si serui vel libe.lib.x.C.per.l.fluminũ in.§.quis enim ff.de dãp.ĩfec.facit.l.j.C.de seruis fugi.ṽm Signorel.cõ.xxxiij.Si queritur vbi latius hunc punctũ firmat.Tũc ei non faciũt affirmationẽ qꝛ tũc vna stat ꝑprie.Alia supabũdat.Plerũqꝫ em̃ ex abundantia cordis qs geminat negationes/not.in.d.l.j.C.de ser.fug.vbi Bal.col.v.⁊ apostil.ad Panoꝛ.in.c.in nostra in prin.š.de res.not.etiã idem Bal.in.l.q̃ se p̃ris in.iij.col.C.vnde liber.⁊ ibi Saly.post eũ dant aliã limitationẽ/videlicet nõ ꝓcedere rl̃aꝫ qñ due negatiões ꝓferunť ab hoĩe grosso vel rustico qꝛ tũc stãt ĩ termi.negatiue ⁊ sic iuuať alia limitatio ad rl̃am ꝙ de cõi ꝯsuetudie loquendi nõ ꝓcedit ipsa regula vt ꝯprobat doᷓsiter nr̃ cõtẽpoꝛaneus in primo lib.de iure primoge.q.ij.col.iij.Et ratio extat in euidenti:quia mẽs non ṽba ꝓferentis debẽt attendi.l.sed celsus.§.fundus.ff.de ꝯtrahẽ.emp.l.fi.§.fi.ff.manda.l.fi.C.que res pigno.obli.po.firmat late Jason in cõ.lij.col.iij.materia vol.iij.Et forte magis negãt/ sicut qñ due negatiões affirmãt iũcte cũ affirmatiuã magis affirmant q̃ affirmaret pure affirmatiua.Qḋ ꝓbať per tex.c.In noĩe dñi ibi non ineuitabili de testi.iũcto qḋ ibi in fine notat Antho.de butrio/quem vide in fi.verbis limita.⁊ tertio rl̃am nostrã non procedere.qñ cõis vsus haberet ꝙ due negationes non inducerent affirmatiuã arg.eius qḋ no.Inno.in.c.cũ clamoꝛ in fine ⁊ in.c.cũ cãm.el.ij.š.de testi.Pro quo Fely.in ꝓhe.Grego.nu.v.facit qḋ notat Bellamera con.xxxij.§.qꝛ quinto vbi dicit ꝙ noĩa ex cõi hoĩm vsu ⁊ interpretatione suũ recipiũt intellectum vt.ff.de suppel.leg.l.labeo ⁊ de fũdo instruc.l.cum delanionis.§.asinam.ff.⁊.š.de sponsa.c.ex literis.dico in c.ei cui de preben.hoc lib.

16 ¶Quid autẽ dicendũ quãdo * sunt tres negatiue vt in.l.j.ff.de cada.punito.⁊ in.l.nõnũꝙ in prin.ff.de colla.bono.Bar.in.l.prima.§.sin autem.ff.de heredi.institu.⁊ in

d.l.j.ff.de cada.puni.dicit/ꝛ in.d.l.duobus.ff.de ꝟbo.signi fi. ꝙ faciũt orationem negatiuã: quia licet due prime affir- ment/ vltima tamẽ eas destruit/ vt ꝑ Cy.in.d.l.j.C.de ser- 17 uis fugi.destruit equidẽ cũ sit tãte nature malignitatis *. ꝙ quicquid inuenit destruit ꝛ eius oppositũ ponit prout clarificat Oldra.in.d.cõ.xxxiiij. Unde ista dictio vniuer- salis negatiua nõnulli equipollet huic particulari: id est aliqui.ita dicit prefatus Apostil.Panoꝛ.in.d.c.in nr̃a: red- dens rationẽ quare due affirmationes nõ faciũt vnã ne- gationẽ: sicut due negationes faciũt vnã affirmationẽ: qꝛ aduerbia cõfirmatiua non distribuunt/ sed ex significato ꝛ modo significãdi confirmãt: quicquid inueniũt qualitercũ ꝙ sit illud. Aduerbia vero negãdi distribuũt iuxta senten tiã Ang. ꝙ negatio est tante ꝛc. ¶ Pro quo habeo que tradit Decius.cõ.iij.nu.iiij. Et diligẽter ꝙ quãdo due re 18 gule * cõcurrũt: vna ꝓhibitiua/ altera affirmatiua. Pro- hibitiua attẽditur. Bar.ꝑ illũ tex.in.l.iij.§.liberti.ff.de su- spec.tuto.ꝛ idẽ in priuilegijs/ si vnũ negat alterũ ꝑmittit/. preualet ꝓhibitiuũ.l.si ruffinus.vbi Bal.C.de testa.milit. Et ꝙ negatiua magis neget ꝙ̃ affirmatiua affirmet/ vide glo.ꝛ scribẽ.in.c.cũ dilectus.ꝰ.de cõsue.ꝛ Deciũ in cõ. sta 19 tim allegãdo. ¶ Et ideo in ꝓposito licet * affirmatiua verificetur in primo actu ꝛ restringatur.l.boues.§.sermo- ne.ff.de verbo.signifi.dico.in.c.nõ potest.de prebẽ. Secus tamẽ est in negatiua que extẽditur in infinitũ. glo.fi.in.l. hoc genus.ff.de cõditio.ꝛ demõ.quã ibi Bar.ad hoc com- mẽdat.ꝛ Bal.in.l.si vt ꝓponis/ el.j.in.ij.oppo.C.quo.ꝛ qñ iudex.pro quo Guil.monserrat.in cõmento pragma.in.iiij. parte in fi. Decius.cõ.490.nu.6.visis ꝛ circunspectis.

20 ¶ Item indefinita * affirmatiue ꝓlata nõ equipollet vni- uersali de ꝓprietate sermonis.l.si seruitus.ff.de seruitu. vrba.ꝑdio. Bar.in.l.si pluribus.de lega.ij. tñ ꝓlata nega- tiue equipollet vniuersali de ꝓprietate sermonis.glo.not. quã ibi põderauit Fulgo.in.l.iurisgentiũ.§.sed si remune- randi.ff.de pac. Non equipollet etiã vniuersali qñ non est eadẽ ratio. Di.in Rub.de regu.iur.testatur Decius in.d. con.490.ꝛ cõ.492.nu.7.testatoꝛ/ vbi allegat Bar.in.l. si pluribus de lega.ij. Ergo si eadẽ sit ratio secus/ vt pla- cet Bar.in.l.oẽs populi.in.vj.q.ꝓncipali.ff.de iusti.ꝛ iur. dicenti ꝙ qñ statutũ loquitur ꝑ verba indefinita: cõplecti- tur oẽs casus in quibus est eadẽ ratio/ ex interpretatione potius ꝙ̃ ex proprietate sermonis.d.l.si seruitus. Refert Areti.in con.39.col.j.in facto/ qui ibi subdit. Qñ statutũ loquitur ꝑ verba indefinita nõ habemus recurrere ad ma teriã restrictiue interpretationis/ quãdo de sui natura ta- lis loquutio nõ complectitur casum in quo non est eadem ratio. Philippus Probus.

k ¶ Si nullus. Dictum hoc Joan. Mona.refert in proposi- to. Joan.de Londris doct. Pictauen. in suo breuiario/ in rubrica de iurisditio.omnium iudicum. Probus.

a ET quia materia monitoriorũ gñaliũ cõuenit textui nostro licetqꝫ doc.hic surda aure ꝑ- trãsiuerint/ vt in simili placet glo.in.l.creditoꝛ.§.j.in verbo dixisset.ff.de solutio.Quis in iudicijs ꝛ alibi in praxi. fre- quẽs sit. Jdeo aliqua in pre- sentiarũ de ea occurrunt de- ducẽda: ꝛ ea exordiendo ha- beo premittere/ ꝙ licet ꝓ de- licto nõdũ cõmisso possit fie- ri statutũ/ vt in textu nostro/ patet etiã ꝙ illius vigore in- 21 curratur sentẽtia excõicationis. Secus * tñ est in senten tia.c.Romana.§.Caueãt.j.de senten.excõica.notat Fre- deri.con.xvj.col.pe. Quod sumit initiũ/ capitulũ ecclesie/ ꝛ ratio differentie est/ nã natura statuti nõ solũ est senten- tiare sed causam sententiãdi nouiter inducere.argu.l.ius ciuile.ff.de iusti.ꝛ iur. Sed causa ex statuto nõ inducitur/ nec induci potest añ ipsum statutũ: qꝛ nõ potest dici factũ contra statutũ nisi prius sit editũ ꝛ ꝓmulgatũ ipsum statu tũ. Ergo ꝺ necessitate statutũ sentẽtiat respectu cause de futuro: qꝛ respectu cause de ꝓterito nõ potest: cũ nõ possit esse causa vel culpa anteqꝫ sit statutũ. c. cognoscentes.ꝰ. hoc titulo/ Faciunt que late tradũtur ꝑ nos.in.c.j.in ver- bo non sunt species.j.de cõfes.sed sentẽtia ex se nouã cau- sam nõ inducit: sed inductã a iure declarat.l.sicuti.§.si q̃ra tur.ff.si seruit.vẽdi.l.Põponius.§ ꝫ is.ff.de ꝓcur.l.ex di- uerso.§.j.ff.de rei vẽdica. vñ sentẽtia iudicis cẽseꝛ execu- tio iuris. oportet ergo de necessitate cãm ꝓcedere ex qua

feraꝛ sentẽtia alꝰ iudex exequereꝛ anteqꝫ causa esset in- esse deducta quod esse non debet.l.j.C.de execu.rei iudi. iuuat quod citat Bal.in.l.nullus.C.de summa trini.ꝙ an te delictũ cõmissum ei est obuiandũ post perpetratum pu- 22 niendũ. ¶ Hinc est * ꝙ tractꝰ futuri tẽporis non spectat ad iudicẽ.l.j.§.j.vbi glo.ff.de vsur.glo.in.l.nõ q̃admod in .ff.de iudi.ꝛ in.c.in nostra.ꝰ.de sepul. Pro premissis vide Jo.mo.in.c.statutum.j.de rescri.ꝛ in.c.Romana.j.de sentẽ tia excõica. ¶ Et vt res ipsa patefiat ꝓcedam per questio nes ꝛ partes per quas.vt dixi.ꝰ. in prohemio facilius in cognitione totius adducimur. Et sic sequar doctrinã Jo. mo.in.c.in generali de regu.iu. Prima igitur erit questio. ¶ Quid sit monitorium generale ꝛ sub qua forma/ ꝛ quibꝰ verbis principalibus fiat. ¶ Scđa super quibus iuribus fundetur. ¶ Tertia q̃s concedere possit vel non. ¶ Quar ta pro quibus causis fieri possit ꝛ contra quos. ¶ Quinta pro quibus de causis non possit fieri ꝛ concedi. ¶ Sexta quibus non debet concedi. ¶ Septima. An iudices teneã tur dare. ¶ Octaua an moniti debeant vitari. ¶ Nona et vltima an metropolitanꝰ possit decernere monitoria in dio cesibus suffraganeoꝝ publicanda. Quo ad primum quesi- tũ Car in cle.dispendiosam de iudi.ꝟsi.xxj.voluit post lau ren.tradere formã quã sentit Jo.mo.in.c.constitutionem .j.de sentẽ.excõica.videlicet monemus vos vt infra dies pone.xxx.pro primo/ scđo/ tertio/ ꝛ peremptorio. Quorum .x.pro primo.x.pro secũdo.x.pro tertio assignamus: deci- mas taliũ possessionum sitarum in tali parrochia soluatis eidem vel restituatis. Alioquin ex nunc prout ex tunc in his scriptis vos excõmunicationis sentẽtia innodamꝰ nisi iustam causam ꝛ rationabilẽ volueritis allegare in cõ trarium ꝛ probare ad quod faciendum talem diem assigna mus. Et hec clausula vltima vocaꝛ iustificatoria: ꝛ sic non potest pretendi grauamen per monitos. Jdeo nec appella ri Panoꝛ.in.c.ex parte.el.j.nu.viij.ꝰ.de ꝟbo.signi. Quã formã ibi sequitur Guil.de mõte lauduno. Pet.de Anch. ꝛ Jo.de imol./ de hac clausula latius dicam in sequen. ¶ De hoc quoqꝫ monitorio gñali ꝛ illius excõmunicatiõe habes i.c.preterea.ij.ꝰ.de appella.vbi est tex.not.cũ glo. quam insequũtur Inno. Jo. And.hostiẽ.Prepo.Frãc.col 23 lec.ꝛ Decius licet Panoꝛ.contra * Q2 a sententia excõ- municationis lata sub conditione sufficit appellare ante euentum conditionis etiam post.x.dies. Jn alijs vero se- cus. Aliũ tñ casum habes in.c.per tuas.ꝰ.de testi. ¶ Jstð enim monitoriũ debet precedere excõmunicationez: quã- 24 do recusat soluere * cũ excõmunicatio non sit ferenda ꝓ- pter delictũ sed contumaciã.c.cum medicinalis.j.de sen. excommunica. ita notat Petrus de Ancha.in.c.peruenit. de deci.nu.ij.Panoꝛ.Jn.d.c.ex pte.col.iij.de ꝟbo.signific. intellige de modico vel nullo tẽpore: qñ fertur pro futu- ris culpis.quia tẽpus monet: et tunc videtur ꝯm Car.in c.sacro.nu.vj.ꝰ.de senten.excõmunicationis.non fore ne cessariã secus pro preteritis culpis: quia forte se corriget ꝛ emendabit regulariter tñ nulla sententia iuris monitio- nem requirit/ prout illa in textu nostro posita: que proce- dit ex vigore statuti generalis futura respicientis. Et sic ipsa prohibitio dicetur subrogata et posita loco monitio- nis. Hinc prouincia. Carta mihi.xxij.St ꝙ in his monito- rijs gñalibus interdũ quis denunciatur excõmunicatus. ipso iure generaliter ꝛ monetur ad satisfactionem. Inter- dum moueꝛ per duos terminos ꝛ deide excõmunicaꝛ. Et hoc vltimũ fit in casibus in quibus q̃s non est ipõ iure ex cõicatus. ¶ Progrediar vnde exiui istã pretactã formã re perio in.d.c.ex parte in glo.magna ibi quicunqꝫ fecit tale quid / vel tale maleficiũ satisfaciat leso/ vsqꝫ ad talẽ diem alꝰ sit excõicatus quã glo.reputat singu. Panoꝛ in.c.con sãguinei.nu.ix.in fi..ꝰ.de re iudi.ꝛ sup hoc monitorio quo ad decimas vltra predicta vide doc.in.c.conquestus.ꝰ.de foro cõpetenti. ꝛ.c.qm̃/ de proba.ꝛ.c.ad nostrã. el.ij.ꝰ.de iureiuran.ꝛ.c.personas.ꝰ de appella. ¶ Hec eñi forma ha bere videtur naturã ꝟificationis dispositiõis negatiue in qua siue in ꝟbis/ siue in effectu est necesse monitionem ꝓ- mitti qñ in ea non est terminus assignatus notat Car.cõ. lv.in casu.Do.Christofori canonici Trusieñ. ¶ Et vt ha- beas pfectiorem cognitionẽ forme monitorij adduco tibi instãtiã sub plũbo alꝰ pfectam. ¶ Clemẽs eps ꝟuus ꝟuo- rũ dei dilectis filijs abbati monasterij scti Gildasij. Bitu- riceñ.dioceꝫ ꝛ decano eccl̃e Bituriceñ.ac officiali. Bitu. Salutẽ ꝛ aplicã bñdictionẽ.significauerũt nobis dilectꝰ filiꝰ Antho. Baucheron clericus ꝛ dilecta etiam in xp̃o filia Maria etiã Baucheron vxoꝛ Petri bilaud. heredes quõdã Maturini/ silꝛ baucherõ: ꝛ Jaquete du buyssõ. mu

literis. Bitu. dioce. q nonnulli iniquitatis filij quos p9 igno- rat diuersas pecuniar summas & res alias dictis significatib9 & Matu. ac iacqte: & quodā Guygone du buysso dictor significatium auuncule tam ratione mutuor q depositorum ac arrendationis fructuu certi beneficij ecclesiastici le teple nuncupati a preceptoria / lhōme / thiault nūcupata hospitalis sancti Johannis hierosolimitani dicte diocesis depen. p dictū maturinū facte q alias legitime debitas / indebite detinendo / occultādo / & celādo / plura grauia dāna dictis significātibus intulerunt. Et ad premissa faciendū / auxilium / cōsilium / & fauorē dolose prestiterunt: necnon cēsus / fructus / redditus / prouētus terras / domos possessiones / nemora / siluas / arbores / arborū fructus / aquarū decursus / vini / lini / lane / grani / auri / argenti / monetati / & non monetati ac aliarū rerum qualitates vasa argentea / stānea / ferrea / pannos vestimenta / lectos / linteamina / mappas / manutergia / discos / & alia domorū vtēsilia / oues / boues / & alia animalia literas scripturas publicas & priuatas testamenta codicillos & alia documenta / credita legata iura pecuniarū summas & nonnulla alia bona mobilia & immobilia ad ipsos significātes tam ratione personarum suarū & successionis hereditarie predictorū maturini Jacquete & Guygone / aliorūq parentū & consanguineorū suor defunctorū: quorū in toto seu pro parte heredes existunt: q alias cōmuniter spectan. temere & maliciose occultare & occulte detinere presumunt / non curantes ea dictis significantibus exibere. In animarū suarum periculum / & ipsor significātium non modicum preiudiciū & detrimentū super quo idem significantes apostolice sedis remedium implorarunt. ¶ Quocirca discretioni vestre per scripta apostolica mādamus quatinus: omnes huiusmodi premissor dānorum occasione illatores. auxilijq consilij & fauoris prestitores occultos / ex parte nostra publice in eccl'ijs corā populo per vos vel aliū seu alios moneatis vt infra competētem terminum: quem eis prefixeritis dictis significātibus a se debita restituant & reuelēt & de ipsis plenam & debitam satisfactionē impendant. Et si non adimpleuerint: infra alium terminum cōpetentem quem eis ad hoc peremptorie duxeritis prefigendum / ex tunc in eos generalem excōmunicationis sententiā proferatis / ac eā faciatis vbi & quando expedire videritis vsq ad satisfactionem condignā solemniter publicari. ¶ Quod si non omnes his exequēdis potueritis interesse / duo aut vnus vestrum ea nichilominus exequatur. Datum rome apud sanctū Petrū. Anno incarnationis dominice. 1525. quarto kal. Januarij pontificatus nostri anno tertio.

26 ¶ In hac forma dicit filij * quod verbum comprehendit vtrumq sexum / ac si diceret persone cuius natura cōprehenditur promiscuus sexus. Maria. Sozi. con. 57. col. 3. consilijs. ¶ Et attende q hanc formā expediri petendo / non abre posui verba hec Anthonius clericus quia lre in forma significauit minus taxātur per cancellariam pro clericis q pro laicis. Et ita debet fieri in alijs arg. l. cum clericis. C. de epi. & cler. Ita dicit prouincialis carta michi. xxvij. col. ij. ¶ Et licet describātur laici cum clericis: tamen non magis taxantur ratione cōiunctionis q multa operatur vt aliquando discutietur per nos. ¶ Resultat tibi ex pretacta forma q quis non debet specifice nominari. Ita dicas nec per equipollens aut circunstātias. tenet Jo. de imol. in. c. si sacerdos. col. ij. nu. xj. ē. de officio deleg. ¶ Hinc sumpta occasione io. mo. in. c. romana. ē. de senten. excōmunic. dicit q hec forma vocatur cōtra occultos detentores quorū nomina prorsus ignorātur / vnde sicut in simili roma. con. 339. dictus monachus ibi tacitis nominibus vtitur. ita in partibus Biturie prouincie appellantur monitiones tacitis nominibus quod fit tam per taciturnitatem propriorum nominū / q vt dixi per illa equippollen. alias fieret fraus legi. arg. eorū q notantur per doct. post glo. fi. l. fi. ff. Mandati / vbi dicitur q non refert qd ex equipollentibus fiat. Bar. in. l. gallus. §. & quid si tantū. ff. de liber. & posthu. Alex. in con. 2. in prin. vol. 2. & cō. 34. circa finem viso instrumento eo. vol. quod verum dicas nisi res aliter possit specificari: q: tunc exprimuntur nomina & cognomina nec propterea dicuntur deuiare ab eorū natura: nec hoc in casu dicuntur inciuilia / nec ab eis seu earū concessione in gallia poterit appellari ad curias parlamētorum tanq ab abusu prout vidi decisum per arrestū hic Parisius. Et in hoc habes casum in quo necessitas operatur secundum suā regularem naturā de quo per nos in. c. i. ē. de eta. & quali. ordi. ¶ Et licet in forma nostra nō inserat *

27 clausula iustificatoria. dic tū q per iudices executores in

corum processu fulminato ponetur. Cum eis tacite conceduntur que iuris sunt / & ea sine quibus &c. Juribus vulgatis sufficiat tibi. l. illa vulgaris. ij. ff. de iurisdi. omnium iudi. Ordinarij tamen eā non debēt omittere cum non sit aliquis qui post eos in eis manum apponat.

¶ Hāc quippe clausulā iustificatoriā Neuiza. in silua nup. in verbo monitorie v̄siculo limita quinto / adduxit ad praxim hoc medio: vt si quis compareret coram vicario episcopi dicendo / q rem de qua in monitorialibus non habet cum peccato nec contra cōscientiā si eam tenet: cum peccato non tenet / sed est paratus stare iuri corā iudice cōpetenti. Corā quo se remitti petit & desisti a monitorialibus

28 quia * a preceptis nō est inchoādū. Jason in. l. nec quicq. §. vbi decretū. ij. col. ff. de offici. procon. & lega. vt in simili dicitur q ab executione non est inchoandum. Ratio quia executio est via extraordinaria q non ōpetit vbi subsistit ordinaria. notat Jo. de imola cō. cxij. Et ideo illas dic esse reuocandas. Jason in. l. si pacto quo penam de pac. C. Aut saltem resolui in simplicē citationem virtute sue cōparitionis in termino clausule iustificatiue facte. Bal. in. l. si clericus / in prin. iij. col. C. de epi. audiē. Ita refert in proposito do. Bartholomeus de chassaneo cō. xlv. nu. x. factū tale est / doc. in. l. de pupillo. § meminisse. ff. de oper. no. nūcia. Car. & Lāfran. in. ð. cle. dispendiosam in verbo / premoniti de iudi. alias ōtestatur de nullitate: tali em casu dicit iudex ecclesiasticus tenebitur eum remittere & eximere: quia ad eum nō ptinet cognoscere / an iuste vel iniuste teneat nec poterit excōmunicare etiā in genere. Ita dicunt Jo. and. inno. Anthonius de butrio & Panor. in. c. nouit. ē. de iudicijs. Idē inno. in. c. statuimus de offi. deleg. col. ij. post glo. ibi subiungēs q in occultis quādo quis est cōfessus factū nō est vlterius cogēdus. Bar. in extrauagan. Ad reprimēdum in verbo p denunciationē / tenet Petr9 de Ancha. in regula ea q. viij. q. principali de regul. iur. l. doc. in. c. Cum sit generale. ē. de foro cōpe. vbi omnes dicunt q nisi ita diceremus sequeretur incōueniēs / q iudex ecclesiasticus traheret omnes causas ad forū suum: quod intellige nisi peccatū esset notorium si denunciās vult q procedatur corā iudice ecclesiastico / debet probare q talē rem teneo cū peccato: quia tunc ratione delicti iste talis est subditus ipsi epō. d. c. nouit & ista est verior secundum Crotum. Hic in versiculo quarto adduco in fine.

¶ Et priusq ad secundum quesitum progrediar: habes ad vnum in pūcto attendere quod citat thesaurarius Andegauen. in. c. audi. xj. q. iij. est tū multū a remotis hoc dictū vt in simili dicit glo. in. §. illud in verbo permutantes. in fine / in prohemio. ffor ū. Quod inter * alias causas qua

29 re deus excommunicatos hodie non permittit affligi per diabolos sicut antiquitus: est quia prelati nostri temporis non ponderantes vl ignorātes qd est excōicatio: non parcentes animabus indiscrete excōicationes ferunt.

¶ Quo a ttinet vero secundum quesitum videlicet super

30 * quibus iuribus fundetur monitoriū generale dic q super. d. c. si sacerdos. ē. de officio ordi. c. quidā. v. q. j. vbi archi. & Prepo. tractant de monitione generali facta ab epis in sinodo / aut alibi / omnibus beneficiatis vt resideāt in suis beneficijs. glo. no. in cle. j. in v̄boeo ipso. de hereti. quā reputat singularem Car. ibi in v̄si. vij. quero huius partis & Panor. in. c. extirpande. §. quia vo. in repeti. ē. de prebē. & in prohemio Gregoria. col. xij. & Fely. in. c. porro de sen. excommuni. Et est magistralis secundum eundem Fely-

31 num in. capitu. sicut tuis. ē. de simo. Ad hoc * q constitutio ecclesie militantis legat crimen occultū: quod verum nisi constitutio poneret verbum publice per glo. in cle. prima in verbo publice de vita et hone. cler. secundū Fely. in d. c. porro. ¶ Fundatur etiam super. c. eps in sinodo. xxv. q. vj. & in. c. ad nostrā & in. c. j. ē. de iureiuran. & in. c. constitutus. de testibus. Collec. in. c. tue. ē. de penis / vide & latius rotam in nouis deci. 444. Extra rotam vbi reperies longe plures tex. ad materiam huiusmodi quesiti etiaz iuris ciuilis aliqn per Bal. & Petrum de perusio illius fratrem in contingentia facti adductos pro corroboratione eiusdem sententie generalis. Contra nō soluētes charitatiuum subsidium Et per hec succincte sit expeditū huiusmodi secundum quesitum. ¶ Tertium quesitum. Quis

32 illud * monitorium generale concedere possit. Dico q ipse summus pontifex. & in forma qua supra: solutus est concedere illud. Et expeditur per cameram contradictarū: in qua p̄sidet auditor vt deduco & de alijs ipsi9 roma. curie cameris in tractatu de māda. apo. quem videas pro informatiōe praxis dicte curie & de hoc nō est faciēda lex tāq

de non dubio doc.in.c.mandatum.s. de res. Tex.in.l.ꝙ labeo.ff.de carbo.edic.ꝛ.l.ancille. C. de fur. Jason in con. cxxiij.col. 3. viso testamēto vol. 4. Cum sit ordinarius ordinariorum/ꝛ cum omnibus ordinarijs tanꝙ princeps cōcurrat not.in.c.licet / el primo/de pben.j.glo.in pragma.in titulo de causis in verbo finiatur.ix.q.iij.c.cuncta ꝑ mundum.io.mo.in.c.si eo.j.de elec.ꝛ ibi dicā/ꝛ in.c.Ne aliqui de heretici. ¶ Idem dicerem de legato sedis apostolice. Cum possit omnia que specialiter non reseruātur secundum cōmunem prout citat Jo. de anania con. 94.col.iij. visis ꝛ ponderatis:ꝙ verum dicas maxime in his q̄ sunt iusticie./Quia in eis vices pape gerit.c.cū venerabiles.s. de cōsue. Specul.in.ti.de legato:in.§.Nunc ostendendū versi.legatus igitur: Goffre.in summa eo.ti.in.§.ingressus.doc.in.c.nuper.s.de senten.excōmunica.inno.in.c.ꝙ trāslationem eo.etiam ti. Idem sentit in terminis nostris: vbi dicit ꝙ ꝯcedit senteñ: Quicunꝙ fecerit furtum sit excōmunicatus. Cum sit iudex ordinarius.C.de offi.rec. ꝓuincie.l.qui ordinariam / intellige de legato de latere/ qꝛ alij non plus habent potestatis ꝙ in priuilegio ꝯtinetur. c.porro de priuileg.s.ꝛ.c.pe.de offi.legati.

¶ Et ꝙ sit ordinariꝰ tenet Barba.in trac.de prestan.car. in.2.parte.q.j.versi. 3. iurisditio. ꝛ apostil.ad Panor.in.c. litteris.s.de resc.

¶ Illud etiā concedit episcopus seu eius in spiritualibus vicarius/d.c.si sacerdos.s.de offi.ordi. Et ad instantiam cuiuscunꝙ petentis cōtra detinentes res suas:vt nisi restituāt infra certum tēpus sint excōmunicati. facit glo.in l.ciuile.C.de fur.quā sequitur Bar.Bal.ang.Alber.saly. Paul. Flo.ꝛ Alex.in additio.ad Bar.ibi/ Stephanus costa. in.c. constitutionem col.pe.j. de senten.excōmunica. hoc tamē verbū restituāt galli nostri tēporis nō admittūt sed huiusmodi monitoria solum ꝯtra sciētes bona detinere ꝛ occupare laxāt ad reuelationē cōdignā ꝛ nō restitutionē seu satisfactionem ne eneruētur ordinariorū iurisditiones iuxta decretum de causis alias a decreto ꝛ publicatione earū tanꝙ ab abusu appellatur ꝙ nota.

¶ Et dic ad cuiuscūꝙ petentis instātiam habilis / cū omne * vniuersale recipiat restrictionē de habilitate.l.j.cum ibi not.per doc.C.de summa tri.ꝛ fide cat.dico in.c.nullus circa prin.j.de tempore ordi.Quia excōmunicatis nō cōceditur. vt latius in posterioribus verbis deduco ꝛ in.vj. quesito. Et ratio potest esse/vltra ea que dicimus. Quia ꝑ hoc videretur quodāmodo agere:quod iuribus est nostris prohibitū.c.pia de exceptio. hoc lib.ꝙ licet nō possit agere tamen potest retinere:qꝛ agere: ꝛ retinere discrepant / prout in simili dicit Alex.in cō.lxxxiij.col.ij. visa vol.ij.ꝙ aliud est ingredi ꝛ aliud est retinere vel egredi : ibi declarat ꝙ vide. Facilius enim permittitur retētio ꝙ petitio. l.per retētionem. C.de vsuris.l.ij. C.de fidei cō. Et hoc in simili casu not.Ang.ꝛ Alex. post alios quos ibi refert in.l.precibus in glo.fi.C.de impub. Facit ꝙ citat Benedictus capra con.xix. Et si viso ꝛ cōsiderato:vbi cōcludit ꝙ mulier q̄ prohibetur petere/nō prohibetur retinere: quia facilius cōceditur retētio ꝙ petitio:vt patet in excōmunicato vt.s.diximus qui retinet seu retinere nō prohibetur.c. Intelleximus.s.de iudi.iuncto.c.cum inter.s.de excep. decius cō.298.nu.4. viso instrumēto ꝛ cō.ccc.Nu. x.visa quem vide cō.449.nu.22.visis:ꝛ cō.498.nu.4. viso casu. ¶ Et attēde ꝙ monitoriū huiusmodi debet esse certum vꝫ ꝙ principaliter constet de mēte excōmunicatoris cū excōmunicatio ab excōmunicatoris intentione vires sumat:facit quod no.glo.in.c.ij.s.de testib.cog.ꝛ in c.p.ꝛ.g.s.de offi.deleg. c.j.s.de iudi. Faciunt notata per cal.con.viij.An existēs/in titulo de res.vbi not. Qꝫ effectus dispositionis regulatur secūdum intētionem agētis expressam:vel presumptam.ff.de actio.ꝛ oblig. C. obligationum substātia ꝛ.s.de diuor.gaudemꝰ ꝛ.xxvj.di. deinde Jo.mo.in.c.presenti de sentē.excōica.ibi quintus dicitur allegat.c.fi.s. de prebē.dico de mēte non comprehēdente aliquod inconueniēs per ea q̄ notat Jo.mo.in.c.romana. j.de senten.excōmunica.ꝛ post eum ꝛ alios ibi Petrus rauennas in suo compēdio in ti.de setē. excōica.hoc lib.col. vj.vbi dicit ꝙ sentētia excōicationis * nō potest ferri in vniuersitatem/vel collegium/sed excommunicātur tātum culpabiles:ꝛ si feratur secūdum communiter doc.est nulla nec intelliguntur excommunicati singuli de vniuersitate quia sequeretur inconueniēs:vꝫ ꝙ ligaretur absens vel puer vnius diei. Et si excommunicās intēderet excommunicare singulos de vniuersitate non teneret/tamen posset ferri excommunicatio isto modo generaliter:excommunico omnes illos de vniuersitate:qui fuerunt mandato meo rebelles secundum Jo.and.ꝛ alios ibi ꝛ late per io. mo. in d.c.romana circa finem.j.de senten.excommunicā. Citās illud quādo subsequitur inconueniens vt non procedat huiusmodi sententia.

¶ Redeundo ad primum propositum ꝙ monitorium * debeat esse certum. Bal.in.d.c.si sacerdos:nu.v.ait ꝙ si episcopus dicit:excommunico vnum ex illis qui tale furtum fecerit / ꝙ nullus est excommunicatus: quia non ꝯstat de mente pronūciātis : cum non ꝯstet de corpore. l.ita fidei. ff.de iur.fi.l.Item.§.si plures.ff. ad leg.aquil.ꝛ quod no. in.l.eum quem.ff. de iudi.licet hostien. dicat omnes fore excōmunicatos. Sed non est verum sub correctione tāti viri vt in simili de eo.dicit Jo.mo.s.in prohe.in versiculo. ex quibus colligo/ quod ꝓbo. Quia si testator dicit,exheredo vnū ex filijs meis cum plures habeat/vllꝰ est exheredatus not.in.l.ij.ff.de liber.ꝛ posthu.ibi. Nam si plures sint filij benigna interpretatione potiꝰ a plerisꝙ respondetur nullum exheredatum fuisse vbi glo. propter odium exheredationis/ Secus vbi non foret fauor quod in proposito militat. Quia odium est excōicatio. ¶ Collec.dicit opinionem Bal.habere locum in foro ꝯtētioso secꝰ in foro ꝯsciētie in quo quilibet debet se reputare excommunicatū Jo.de imol.dicit si ꝯstat quis ille sit:ꝙ ille erit excommunicatus/secus si non constet quia tunc sentētia erit nulla. ¶ Pro his videntur in arg.facere:que citat Mari. Sozi. con.cix.col.fi. Non potuissent magis subtiliter ꝙ * incertum tempus non ꝯstituit quem in mora.arg.a cōtrario.l. magnā. C.de contrah.stipul.vbi Bal.ꝛ in.l.si post tres.ff. si quis cautio.idē Bal.ꝛ Sal.in.l.si pacto quo penā.C.de pac.ꝛ habet locum regula ꝙ dies incertus non interpellat vt puta quando quis peruenerit ad tempus legitime etatis:traditur in.l.quotiens in diem.ff.de verbo.obliga.

¶ Et ideo premissis attentis merito possumus dicere : ꝙ quando ordinarius generaliter excōmunicat eos qui fecerunt aliquid vel non reuelantes:si intendat aliquos ab hoc monitorio eximere non ligantur in veritate:sic similiter quādo fit ad instañ.alterius non ligat vltra intentionem eius.c.bone.el.primo de postul. prela. vnde Neuiza. vbi.s. versi. Limita sexto/citat ꝙ qñ is ad cuius instañ. conceduntur monitorie prius pactum fecit cum parte ꝙ etiam si faceret publicari monitorias in eis non vult comprehendi ꝙ tūc si succedant in publicatione non tenentur pars nec scientes propalare:quia vt dixi excommunicatio regulatur ab intēsione excōicatoris ꝛc. Panor. in. d.c. si sacerdos in fine prout in simili dicitur de rescripto qđ recipit * vires ex mēte rescribētis. Jmo.i.c.cū ecclīastice.s. de excep.glo.in verbo intētiōis in.c.super eo.s.de offici. delega.late Barba.con.xxiij.in.v.dubio. Scripsit ꝓpheta vol.j.facit illud/tolle mentē de medio ꝛ ꝟbum remanebit sine intellectu.l.ij.§.voluntate. ff. solu.matrimo. Bal. con.347.col.fi. Ecce formata parte.iij.vide Sozi.con.58 col.ij.visis priuilegijs:ꝙ mens disponentis in quibuscunꝙ attenditur.

¶ Comprobatur istđ ꝑ simile / videlicet quod dicimus de lege positiua cuius precepta non se extendunt vltra intētionē precipientis:sanctus Thomas quem refert Adrianus in suo quolibeto primo littera k Carta. ix. colū. iij. suadet etiam id quod not. Pe.de Ancha.cō.ccviij.col.pe. Judex de iure.ꝙ intentio disponentis mēsurat dispositionem:et potentius agit intentio ꝙ verba.l.labeo.ff.de sup pel.lega.cum simili.firmat Ma. Sozi.consi.cxxiiij.colū.ij. presens consultatio. Or in proposito. Si concedens sciuisset hoc pactum; verisimiliter excōicatorias non concessisset: ergo concesse non ligant prout in simili dicitur apud Do.de rota in no.deci. 449.de literis obtentis aliquo tacito quod si expressum fuisset princeps illas non concessisset: ꝛ sic concesse sunt ipso iure nulle. Faciunt notata per Panor.in.c.ex parte de offi.ordi.nu. vj.ꝛ in.c.j.s.de locato vbi dicit quod qñ constitutio penalis emanat in fauorē vnius:contra faciens non incidit in penam.si ille de cuius fauore agitur consentit: vnde preceptum factum debitori ꝙ soluat infra pascha sub pena excōicatio. nō ligat.si creditor sibi tēpus prorogat.rosariū Busti.iij.parte ſmone. xxxvij.littera q. Secus dic quando litere monitorie siue excōicatorie ante ꝓrogationem forēt execute. Ita ꝙ iam excōicatio suū fuisset sortita effectum/quia tunc nihil operatur solus partis consensus:vt non sit innodatus de quo per Bar.in.l.j.§.ꝛ post operis nu.v.ff.de noui operis nunciatio. Alias non haberet locum rła iuris ꝙ illius est absoluere cuius est ligare.ideo opus est absolutione q̄ ꝓce

dat a stomacho excõmunicatoris. Sequeretur enim absurdum: q partes fungerentur potestate ordinarij in tollendo excõmunicationẽ per eorũ solum consensum quod non venit dicendum. Etiam si pars foret Cardinalis aut episcopus/aut quauis alia potestate & iurisdictione fungeretur cum oporteat differentiam interuenire inter istos per no. in c. fi. §. de insti. dico in c. perpetuo. j. de postula. prela. non dubito tamen q hoc posset papa de plenitudine potestatis/cum habeat omne imperium q̃ tamen plenitudo non presumitur nisi clare appareat. dic. in c. j. super verbo plenitudine/de scismat. ¶ Et per hec ↄcludo quosdã executores literarum excommunicatoriarum male & abusiue pcedere: exequendo excõmunicatorias sub hac clausula ↄfectas. Ex quo has presentes literas receperitis excommunicamus/excõicatosq a nobis nuncietis in hoc q hodie. xxj. nouembris recipiũt literas ipsas illasq exequũtur de data. xxx. eiusdem mensis & putãt excõmunicationem non laxatam nisi ab ipsa. xxx. quod est absurdum: cum non sit in eorum potentia diuertere naturam mandati cuius fines sunt attendendi diligenter. ff. mãdati. l. diligenter cum similibus precipue iudicium ecclesiasticorũ & potissime pape quantũcunq dur um sit & vix ferendum/sustinere & adimplere oportet. c. in memoria in prin. xix. di. Bellamera cõ. xvj. in prin. facit. l. illa vulgata prosperit. ff. q̃ & a quibus manu. liber. non fiãt. Jo. mo. in c. quicunq. j. de

38 sentẽ. excommunica. & ibi vide eundem in proposito: q excommunicatio * partium ↄsensu tolli non potest prout nec eius executio prorogari: vide etiam que late dic. in arg. in c. tibi/& in c. fi. j. de res. prout in simili dicimus de iuramento quod non potest remitti a quouis principe seculari cum spectet ad ecclesiam/notat copiose Alex. cõ. 137. col. pe. visa. vol. vj. ad quẽ attẽde in cõ. xviij. nu. 4. vol. 3. põderatis/dum dicit q pars cui prestitum est iuramẽtum/non potest illud remittere iurãti: postq incidit in periurium. Sed ante sic. Bal. in anten. q eis. C. de nup. post Bar. in l. Labeo. ff. de iureiur. per quod ↄprobat vnum videlicet q secũdum communes ↄclusiones nõ debet ↄcedi absolutio a iuramẽto ei qui prius venit ↄtra iuramẽtum q̃ petierit absolutionem a iuramento: q2 frustra legis auxilium &c. c. quia. §. de vsur. l. auxilium in fine. ff. de minor. xxv. annis: vide rogo que pro premissis dicit Alex. in cõ. cxiij. Ponderatis his. vol. j. Et sic itellige que dicũt Neapol. deci. 80. nu. v. fuit magnum q pars potest remittere iuramẽtum vt not. in c. ↄstuluit de vsur. & per Jo. and. in c. ij. de spon.

39 ¶ Item monitorium * generale ↄcedit etiam vicegerens curie camere apostolice Auinioneñ. a sancta sede apostolica ibi deputatus/prout vidi tẽpore do. Anthonij de castro hispani decretorũ doctoris famosissimi quidem: & in preclara Auinioneñ. vniuersitate cum domino meo regẽte: quod publicatur per omnes puincias etiam regi Frãcorum subditas & me in cãcellaria legationis Auinioneñ. degẽte a nõnullis practicis accepi q quedam Frãcorum regina sentiẽs se culpabilẽ ↄtẽtorũ in quodam monitorio generali ab eodem vicegereñ. emanato/se opposuit ipsius publicationi: suasq corã ipso vicegerẽte in scriptis tradidit oppositionum causas: istud enim pcedit ratione sibi attribute specialis facultatis/& ordinarie potestatis quã ibi habet de quo vicegerẽte & eius authoritate meminit Sozinus cõ. 237. quod incipit. Difficultatem facere videbatur: vbi dicit q omnes cuiuscũq dignitatis & qualitatis turbãtes iurisditionem suam potest excõicare. & etiam meminit Domi. con. xv. in quarto dubio: reuerẽde pater.

¶ Idem poteris dicere de legato Auinioneñ. & alijs legatis siue missis/siue natis/siue de latere: quod patet ex mente iuris ↄmunis quo disponitur illa que sunt iusticie ad illorum cognitionẽ spectare: notatur in c. j. & sequeñ. §. & j. de officio lega.

¶ Sunt enim ordinarij in prouincia sibi decreta. c. ij. j. de offi. lega. glo. in pragma. de colla. §. Itẽ circa in vbo presentadũ col. pe. Areti. in c. madatũ col. iij. §. de rescrip. Et concurrit: dicit cum episcopo in collatione beneficiorũ iure ordinario: in hoc tamen non residet q2 id habet ex speciali prerogatiua & priuilegio. c. primo in fine de offi. lega. hoc lib. Et in signũ huius naturã impetrationis papalis/potius sortitur q̃ collocationis facte ab ordinario tex. & ibi glo. & scriben. in c. fi. de offi. leg. eo. libro: vide glo. no. in cle. fi. de offi. ordi. que dicit q eius collatio est extraordinaria super inducta collatoribus preiudicans/& sic respectu diuersorum dicitur ordinaria & extraordinaria: videlicet in his que sunt iurisdictionis ordinaria in his vero que sunt collocationis extraordinaria/prout dicit Iason in cõ. cxxxij. col. pe. Statuto vol. 4. q officiũ pupillorũ est iurisditio extraordinaria & odiosa. c. de cetero vbi Panor. de pac. glo. in verbo pcessus in c. primo. j. de rescrip. glo. in c. quoniam. §. de proba. quia p eã detrahitur iurisditioni ordinarij. c. studuisti: & c. sane de offi. delega.

40 ¶ Idem dic de conseruatoribus * priuilegiorũ apostolicorum vniuersitatum propter amplam eorum iurisditionẽ quod tamen non ↄcedas in gallia: dictãte in contrarium regia & senatoria lege/ratione pretensorum abusiuum et eneruationis ordinarie iurisditionis aut alio nescio quo spiritu ducta: hac tamen & quauis ↄtraria lege nõ obstante/citra pape inhibitionem non credo tanq filius apostolicus & obediẽtie quem culpabilem ab ipsis monitorijs ex pectore ipsorum conseruatorum progredientibus fore exemptum/& ab earum censuris immunem: imo ligatum censeo saltem in foro ↄscientie arg. eorũq. §. proxime deduxi eis enim competit iurisditio (sola dictãte ↄsuetudine) que sufficiẽs est. c. licet. §. de foro competen. glo. in prag. in ti. de causis in. §. statuit in verbo ↄsuetudine/dico in c. romana: de supplen. neg. prela. j.

¶ Et si velles dicere q hoc fuerit decretum: ratione huiusmodi pretensorum abusiuum & eneruationis iurisditionis ordinarie: vel aliorũ casuum. Et sic ex causa * propter

41 quam licet leges et ius ↄmune trãsgredi testatur inno. in c. j. §. hoc ti. refert Bal. p notabili dicto in c. j. §. iniuria de pace iur. firmã. & in c. j. qui feudũ dare po. & in l. j. C. q̃ accus. nõ possunt & in l. j. C. de precib. imper. offer. latius comprobo in c. in fidei in prin. de hereti. in hoc respõsum in presentiarum non habeo ↄgruum ideo ratum sisto.

¶ Et redeundo ad propositũ dico ab ipsis gallis & eorum stomacho nõ potuisse tanq frigido tãtum dictamẽ egredi prout in simili citat glo. pragma. de colla. in. §. Item q omnia in vbo scilicet: facit q citat Jo. and. in c. ↄsanguinei. §. de re iudic. dum dicit q pronũciatio iudicis/q excõicatus non sit nõ mutat veritatem si vere excõicatus sit: facit q notat Petrus de Ancha. cõ. lxv. pro clariori. Ideo dico in pposito q curie supreme parlamẽtorum gallie ista nõ possunt facere vt sub correctione dicã/pro quo habeo que in simili dicit de iuramẽto & eius viribus per ↄstitutiões laicales sublato. Alex. con. xviij. versi. ij. moueor viso sta.

42 vol vj. vbi subdit q in spũalib9 * nõ debem9 attẽdere dispositionẽ legis ciuilis cũ nõ spectet ad forum suum: sed debemus attendere ad legem canonicam. Et in his imperator debet habere recursum ad ecclesiaz quod intellige qñ cõtrariantur secus si nõ ↄtrariãtur: quia tũc leges ciuiles ligant etiam in foro cõsciẽtie/quia que non ↄtinent in se peccatum sunt obseruande etiam in foro penitentiali & ista est cõmunis conclusio secundum Panor. in prohemio Gregoriano. §. rex pacificus. q. ij. & in c. j. co. ij. §. isto ti. q2 ex quo lex est iusta dei auctoritate est edita: & ipe de9 videtur edidisse per suos ministros. c. quo iure. viij. distin. & prouerb. viij. per me reges regnant. &c. Idem dic de statutis laicorũ glo. j. in c. q̃ in ecclesiarum. §. hoc ti. Jason con. lxvij. col. fi. vol. iij. viso secundo. ¶ Caueant ideo moniti vigore earũ. Bonarum enim mentium est timere culpam vbi culpa non est/iuribus & auctoritatibus vulgatis. Hoc comprobatum

43 est ampla enim est iurisditio * ipsorum conseruatorum maxime tribus modis/s. ratiõe priuilegij apostolici iuris communis & consuetudinis/consensus enim vniuersitatis dat eis iurisditionem ordinariam super scolares. l. fi. C. de iurisdictione oĩm iudi. not. in c. cum ab ecclesiarum & ibi glo. j. in fine. §. de offi. ordi. dicit q quilibet prelatus ẽt eccłie collegiate habet iurisdictionem ordinariam in subditos: & talem habet iurisdictionem electus a collegio seu vniuersitate cuiusmodi sunt hi conseruatores & horum locum tenentes vocamus vicegerentes. de quorum natura & potestate vide ample per Do. meum de ripa in c. eaz te. nu. xlv. de resc. ij. lib. interpr. ¶ Et q tales conseruatores possint ↄcedere tales mõitorias gñales vide notata per cardina. in repe. c. perpendimus. nu. xviij. §. de sentẽ. excõica. vbi dicit q quilibet habẽs iurisdictionem ecclesiasticam: siue ordinarius siue delegat9 id potestq necuro dicit vndecũq habeat siue de iure communi siue speciali.

¶ Pro intento etiam habeo qđ dicit Jo. mo. in c. ij. de sentẽ. excõi. q quilibet iudex * siue ordinarius siue delegat9

44 potest testem quo ad actum deponendi absoluere ad cautelam/cum alias iurisdictio nõ posset explicari ita in proposito venit dicendum.

45 ¶ Delegati autem an * possint monitorium gñale concedere Petrus rauẽnas in proposito in suo compendio in ti. de sentẽ. excõica. col. v. hoc lib. citat iudicem delegatum

ferre posse sentẽtiã excõmunicationis ꝯtra participãtes excõicatis: In duobus tamen casibus duntaxat.

¶ Primus casus est: quãdo insurgeret turbatio iurisdictionis ipsius delegati: ⁊ quãdo excõmunicatus ex participatione fortius indoresceret: Istud late ꝯprobatur per ea que citat Sozinus in. d. cõ. 237. vide not. in. c. sane el. ij. ⁊. c. j. s̃. de offi. delega.

¶ Dicit tamen Lauren. de Rodulphis in trac. de vsur. ij. parte. q. 125. Incipiẽte: quid si iurauit ꝙ in crimine vsurarum nõ solum quilibet ordinarius tales generales monitorias ꝯcedere posset. Sz etiam delegatꝰ: nisi ex forma concessionis esset sibi interdictum: faciunt pro hoc notata per Inno. in. c. fi. post medium. s̃. de offi. delega. vbi testatur ꝯseruatores posse de occultis circunstãtijs inquirere licet non possint de occulto facto vel de occultis paruis que sunt principalia. Pro ꝯprobatione premissorum vide (vt dixi) que not. Jo. mo. in. c. solet. ĩ. de senten. excommunica. vbi dicit ꝙ testis excommunicatus a quouis: potest ad cautelam absolui quo ad actum deponẽdi per quẽcũqꝫ siue iudicem ordinariuz siue delegatum/ ⁊ ratio: quia alias iurisditio iudicis non posset explicari sine elusione iurisditionis ⁊ partis ꝑducẽtis ⁊ istud fit ministerio legis. l. ij. ff. de iurisdic. omnium iudic. cum simili.

¶ Secundus casus est quãdo illa ꝑticipatio fieret in vilipẽdium iurisditionis pro quo habes in argu. ea que not. Alex. de imola con. xiij. versi. vj. presuppono consideratis his vol. vj. ¶ Ex quibus resultat ꝙ in ipsis duobus casibus argumento identitatis rationis: quibuscũqꝫ iudicibus ecclesiasticis: etiam delegatis apostolicis ⁊ ordinarijs: permissa est concessio monitoriorum generalium/ alias non essent ꝯcessa ea sine quibus: quod firmatur per id quod notabiliter voluit fely. in. c. de testibus col. ij. versi. iij. declara. in fi. s̃. de testi. vbi dicit ꝙ in dispositione * (46) hominis ꝯmisso vnũ censetur commissum aliud sine quo: licet actus expediri posset tamen melius expeditur cum ipso. l. cuicũqꝫ. §. sed ⁊ si pecuniam. ff. de insti. not. glo. in. l. j. §. que depositi. ff. depo. vide Jo. mo. in. c. j. ĩ. de res. ⁊ Franci. de Are. in. c. cum caussaz el. j. col. j. s̃. de testi. vbi citat ꝙ iudex siue delegatus / siue ordinarius potest punire impedientẽ testes produci/ Idem in. c. j. de offi. delega. vide etiam. Jo. mo. in. d. c. solet. ĩ. de sentẽtia excommunica.

¶ Item facit regula de qua recordatur Sozi. con. 244. col. ij. ꝯsiderata/ ꝙ ille qui habet iurisditionem super principali questione intelligitur etiam habere iurisditionẽ in dependẽtibus ⁊ ꝯnexis. Et qualis enim in his omnibus videtur ratio ideo debet fieri extentio vt declarat Christofor. Por. Insti. qui. mo. ius/ pa. po. soluit vide postremo Pet. de Ancha. cõ. 350. in prin. in questione predicta premissis iũge q̃ dicit Jo. mo. in. c. accusatus circa finẽ de hereti. ꝙ iurisditio cõmissa extẽditur ad eandem impedientes. l. j. primo ⁊ sep. ff. si quis ius dicen. nõ obtemper. c. j. s̃. de offi. deleg. ⁊. ĩ. hoc libro de penis romana.

¶ Et hec procedunt * (47) dummodo tales nõ sint vinculo excommunicationis innodati: q² si essent/ non possent ꝯcedere generalia monitoria/ cum excõmunicatus alium excommunicare nõ possit. Jo. mo. in. c. presenti. ĩ. de senten. excõmunica. ⁊ ibi dico glo. est nota. in summa. xxiiij. q. j. dicẽs ꝙ licet sit occultus: alium tamen excõmunicare non potest: quod placet Guil. de mõte lauduno in cle. pastoralis col. viij. de re. iud. qui idem dicit de alijs a claue procedẽtibus q² per excõicationem exercitiũ prelationis est substractũ.

¶ Unde si scirem prelatum meum fore hereticum secretũ/ ⁊ me excõmunicaret/ possem celebrare in secreto sine metu alicuius irregularitatis: secus si in publico per notata ibi per Archi. Sed tamen cum tales in aliqua dignitate tolerentur ⁊ sunt occulti/ non nominatim/ satis videt̃ ꝙ possint excommunicare: beneficia conferre literas impetrare ⁊ alia huiusmodi q² hoc ipsa dignitas videtur facere. Et non ipsa persona excõmunicata. viij. q. 4. c. nõne/ facta eñ eorum tuetur pretor. Prepo. in. c. cui est. xj. q. iij.

¶ Nec obstat ꝙ excommunicatus excõmunicare non potest/ q² intelligitur de nominatim excõmunicato: ⁊ interdicto: ⁊ non tolerato. Inno. in. c. si vere in. versi. Item dum tolerãtur ante finem. s̃. de sentẽ. excõica. Ubi dicit ꝙ percutiens clericum excõmunicatũ incurrit excommunicationem latam a canone si quis suadẽte diabolo. xvij. q. iiij licet talis percussus sit extra ecclesiam. q² hoc priuilegiũ est ꝯcessum in fauorem ordinis clericalis. non personarũ. c. ꝯtingit de senten. excommunica. hereticum autem percutiens non credit excommunicatum/ ⁊ verberãtem incidere in canonem. Uide etiam Inno. in. c. cum dilectus. s̃. de consuetu. col. fi. vbi tãgit hunc passum/ extendẽdo eum ad suspensos a iurisditione ita intelligas glo. no. in. c. Audiuimus. 24. q. j. que dicit ꝙ si ab officio tantum suspẽderetur posset excommunicare quia secundum Inno. vbi. s̃. ꝙ ab his solis prohibẽtur que sunt interdicta sibi ⁊ q̃ dependẽt ab illis/ non ab alijs cũ pene sint molliẽde de peni. di. j. c. pene. ¶ Et quod. s̃. proxime diximus de fauore ordinis clericalis. Secus dic si fauore persone excommunicate ꝑ ea que tradit Maria. Sozi. con. 58. col. 4. ꝙ Banniti * (48) ⁊ rebelles ꝑdunt omnia iura proprie ciuitatis pro suo commodo faciẽtia. Ea autem q̃ suum incõmodum concernunt nullatenus relaxantur. Bal. ⁊ moderni in. l. j. C. de hered. inst. Pro quo videt̃ facere qđ no. Bal. in. l. j. C. de his que pe. no. versi. Item pone testator/ ꝙ si testator mãdat heredi sub pena mille/ ꝙ det titio fundum certa die ⁊ illa die sit titius excommunicatus/ ꝙ tũc opus est noua interpellatione ad inducẽdũ morã idẽ Sozi. cõ. cix. col. pe.

¶ Et ratio ꝙ excõmunicatꝰ * (49) alium excommunicare non possit videtur tradita per ea que volunt Archi. ⁊ Prepo. in. d. c. si cui. xj. q. iij. vbi dicunt ꝙ extra ecclesiam nulla est iurisdictio. Ad idem io. mo. in. c. presenti. ĩ. de sententia excõmunicationis qui dicit in ꝓposito ꝙ qui est extra ꝯmunionem/ alium excludere non potest. quia possessus alium possidere non potest. l. sic eijcerit. ff. de adul. ⁊. l. heres la. iij. ff. de acquirenda heredi. Et redeundo ad thema vide eundem Jo. mo. in ꝓhemio Bonifaciano ꝙ nichil ad nos de his foris sunt ⁊ ibi dixi ⁊ ideo sententia lata non tenet allegant. xxiiij. q. j. c. aperte vbi dicitur non habentur excommunicati qui ab hereticis excommunicantur ⁊ ibi glo. notab. dicens ꝙ qui titubat in fide dicitur hereticus. Idẽ io. mo. in. c. ad apostolice. vbi de senten. ⁊ re iudicata. facit c. vbi sana eadem questior. ibi glo. aurea citans ꝙ omnes virtutes * (50) patiuntur detrimentum ab vno vitio de peni. di. quinta. c. j. Sic in heretico omnes virtutes iurisditiones ⁊ potestates extinguntur vno vitio: scz heretice prauitatis quadem paritate rationis. Idem videtur in excõmunicato perseuerante dico quia ethnicus quasi dignus igne infernalis montis ethne positi in sicilia: secundũ Jo. and. ⁊ Panor. in. c. nouit. s̃. de iudi. ⁊ talis appellatur hereticus. c. fi. iij. q. j. ⁊ ibi Prepo. dicit ꝙ dicitur hereticus q² ab vnitate ⁊ sacramentis ecclesie sunt separati. c. si quem de senteñ. excõica. dico post Jo. mo. in rubri. de hereti. j.

¶ Pro premissis adde vnũ qđ voluit roma. cõsilio. xlviij. visis. s̃. cõsultis ꝙ vbi deficit * (51) subiectum non potest esse qualitas. l. eius qui in prouincia ad finem. ff. si cer. peta. ⁊ ff. de acquirẽ. po. l. Pomponius in fi. et. l. j. de condi. ob causam. C. de quo per Neuiza. in silua nup. carta mihi. 54. col. j. ⁊ dico late in. c. j. in verbo non sunt species de cõfes.

¶ Or in proposito dicimus deficere subiectum saltem habile ad quod sciẽtia certa principis se extendere presumit̃ no. Alex. in cõ. cxxij. nu. xx. viso puncto. vol. iiij. Ergo deficit qualitas: quod est iurisditio. Cum idem sint non habere: vel minus habile habere: prout diximus de vxore impotentis viri ad coitum que dicitur vidua glo. in. l. plagiarij. C. ad leg. fauiã de pla. tex. in. c. ij. ibi iuxta cõem modũ loquẽdi: itẽ illa dr̃ ecclia viduata q̃ licet epm̃ habeat inutilẽ tñ perhibetur habere. s̃. de trãsla. epi. facit quod no. Jo. mo. in rub. de rescrip. s̃. Jason in. l. quotiens nu. iij. ff. qui satisda. cog. latius per tyraquellũ de iur. Mari. Carta mihi. lxiiij. col. j. ponẽtem exemplum in adolescentula seni nupta quã dicit ⁊ nuptam/ ⁊ viduam.

¶ Et inquãtum diximus. s̃. ꝙ nulla est iurisditio extra ecclesiaz: intellige sane: vcz in ecclesiasticis negotijs vt etiã diximus. s̃. in prohe. Secus in ciuilibus ⁊ criminalibꝰ q² in his sententia extra ecclesiam habet firmitatem / arg. c. Julianus. xj. q. iij. hinc traditur post innocẽtium in. c. qđ super his. s̃. de voto. ⁊ vot. tredẽp. Archi. ⁊ Prepo. in. d. c. si cui. xj. q. iij. et Domi. in. c. si a subdelegato/ circa finem de offi. deleg. j. ꝙ iurisditiões/ dominia ⁊ possessiones licite ⁊ sine peccato possunt esse apud infideles hec enim non tantum pro fidelibus sed pro omni rationali creatura facta sunt iuxta illud Omnia subiecisti sub pedibus eius ⁊ omnia * (52) hominis gratia comparata sunt/ testante Jo. mo. in rub. de homi.

¶ Ista quippe dico facere ad propositũ. Quia si hec permittantur possideri ab infidelibus, qui aliquando tollerãtur in terris fidelium ⁊ maxime vt videmus in terris ecclesie vt puta Auinioneñ. ⁊ comitatu venaissini/ ⁊ alijs plerisqꝫ locis propter illđ nõ preteribit gñatio hec donec oĩa fiãt: ⁊ commemorationem passionis xp̃i. Sequitur ꝙ summus pontifex in eos exercere habet iurisdictionem ciui-

lē ꝛ criminalem/ ꝛ ratione hoꝝ dare potest priuilegia dūmodo nō sint verecūda ꝛ opprobriosa fidei christiane: tex. ꝛ glo. in verbo principum in fi. in cle. prima de testib: quia hoc casu nō potest: sicut dare rescriptum quod nō reddatur iusticia: quia non valet cum esset contra ius naturale testatur Jo. and. in. c. que in ecclesiarū col. ij. s̄. de cōstitu. in antiq. Ang. in. l. si non speciali. C. de testa. facit quod no.

53 inno. in. c. ne dei. s̄. de simo. vbi citat ꝙ quādo papa * mandat aliquid ꝙ est peccatum/ vel cōtra substantiam ordinis non debemus ei obedire aut quando ex eo decoloraretur status vniuersalis ecclesie/ facit glo. in. c. fi. ix. q. vltima. ꝙ papa non potest priuare omnes clericos vel episcopos/ quia etiam nō esset reddere ius vnicuiqꝫ. Et ideo cum eo non debemus adherere: per ea que citat neuisa. cō. Patres comederunt. col. xviij. ꝙ nō est habitandū vbi non fit ius.

54 ¶ Uenio ad quartum quesitum pro * quibus causis fieri possit monitorium generale dico ꝙ pro occultis. i. ꝑ eruēda veritate horum que nota nō sunt experiri volēti. alias si nota forent impetranti: ꝛ de hoc possit resultari plena ꝛ legitima ꝓbatio nō esset admissibilis impetrās/ Jmo excluderetur effectu monitorij via inadmissibilitatis/ ꝛ inciuilitatis: ista resultant ex tenore ipsius monitorij in quo cautum repperiri debet ꝙ impetrans ignorat/ aut ꝓbabili modo fides ꝛ probatio ei non resultat de contentis in eo/ quia quando cōstat debet agi via ordinaria coram iudice competente: ista poteris verificare per ea que voluit Fely. in. c. ij. col. v. versi. circa tertium. s̄. isto ti. vbi dicit ꝙ quando aduersarius est certus nō debent fieri ista dicta generalia/ ymo si fiant nichil valent. Et ibi per eum: quod dicit esse notandum cōtra citationes q̄ fiunt per edicta quando aduersarij sunt certi/ quod firmo post Domi. ꝛ Petrū de Ancha. in. c. fi. de elec. j. Faciūt notata per car. cō. 74. Abbas sancti benedicti nu. 3. ꝛ sequenti. qui ait ꝙ edictū per quod iubētur vassalli venire ad inuestituram capiendam infra tempus sub pena preuationis: nō artat eos/ ex quo sunt certi: vide Petr. de Ancha. in regula ea que: col. xx. octaua questione principali vbi tenet ꝙ nō debet procedi coram ecclesiastico in peccato notorio: quādo illo casu potest recurri ad iudicem laicum.

¶ Sed super occultis in quibus non pateret ꝓbatio nisi per huiusmodi monitoria: qꝛ tunc licet adire iudicem qui potest melius ꝓuidere alias nec iudex laicus nec ecclesiasticus possent ei succurrere quod esset iniquum.

¶ Et ad propositum premissorum ait prouincialis car. michi. 43. ꝙ cancellaria dat huiusmodi monitoria in forma significauit pro omni restitutione secreto facienda seu satisfactione super quacunqꝫ iniuria illata etiā infamie verbalis facti vel scripture de quorum mētio extat in. c. quod dicam. xiiij. q. 4. ꝛ in toto titulo ad leg. aquil. ꝛ alijs tex. ꝑ eum ibi allega. dicēs dari pro damnis ratione iniurie patri ꝓ filio in potestate vel viro pro spōso/ ꝓ vxore aut spōsa non ecōtra. Et heredi ꝓpter dāna defuncto illata vel cadaueri: dico. j. in. v. quesito ibi non conceditur etiam.

¶ Jtem dat cōtra eos qui ad maleficia ꝯmittenda auxiliū dederūt siue ante siue in maleficio per ea que notat Sozi. con. 188. visa bulla.

¶ Et licet monitoria ipsa pro occultis tātum debeāt ꝯcedi: si tamen pro notorijs ꝯcedantur tenebit excōmunicatio/ ꝓbat glo. multū ꝯmendata i. c. j. s̄. vt lite nō ꝯtesta. dicēs ꝙ monitus vigore illius monitorij debebit absolui sine aliqua satisfactione ꝛ absqꝫ grauamine. Et iudex tenetur ei ad interesse. c. sacro. de sentē. excommunica. qꝛ illum excōmunicauit iniuste ꝛ ꝯtra formam canonū: faciunt notata per Jnno. in. c. statuimus col. j. s̄. de offi. delega. q̄d credere: vbi resultaret notorietas ex serie monitorij. Sec⁹ si nō ꝯstaret/ qꝛ tunc pars teneretur que notorietatē huiusmodi nō debuit ignorare/ nisi successisset in facto alterius regula qui in iure. j. de regul. iuris ꝛ. ff. de regul. iuris. l. qui in alterius: dic tamē ꝙ adhuc nō venit excusanda/ cū debuerit se informare de modo alias si excusaretur pars remaneret grauata.

¶ Postremo ꝓ his vide not. in. c. reprehēsibilis. s̄. de appella. Et ꝙ debuerit se informare facit quod in simili cito in. c. ij. in verbo ꝛ sibi imputet de filijs p̄sbitero: ꝛ in. c. presentium in verbo: ꝛ imputet: de testi.

¶ Progredior preterea ad secūdū membrum huius quarti quesiti videlꝫ ꝯtra * quos ꝯcedetur monitoriū generale

55 dic ꝙ non solum ꝯtra detinentes sed etiam ꝯtra faciētes conceditur: vbi sunt tales res euase: vel apud quem nunc sunt/ vt ꝓpalent tales res ꝛ homines qui nūc ipsas detinent. Jta Cy. Bal. Ang. ꝛ alij in. d. l. ciuile. C. de furtis ꝛ in. l. 4. in. § si tibi iudicium. ff. de cōditio. ob turp. caus. Panor. ꝛ io. de anania post alios in. c. qui cū fure. s̄. de fur. vbi idem Panor. in. ij. nota. dicit ꝙ ꝯscius furti tenetur indicare furtum querenti domino: alias peccat/ addēdo ꝙ per illum tex. iustificari potest sententia episcopoꝝ cuius vigore quotidie subditos suos furti ꝯscios admonēt vt habeāt reuelare nō reuelātes excōmunicāt. Merito possumus dicere esse peccatum in nō reuelando: cum alias nō possent excōmunicari qꝛ nō datur excommunicatio nisi ꝓ peccato mortali. i. ratione cuius mors eterna accidit.

¶ Suadet aliud quia mors in iure nostro intelligitur de morte ciuili hoc est de sentētia excōmunicatiōis probatur in. c. per venerabilem. s̄. qui filij sint legi. Notat Alex. cō.

56 cxlv. nu. vij. viso themate vol. vij. quod verū dicas * nisi sit aliud adiūctum quod immutet/ vt pote dicere poteris iuuare illud euāgelij/ morte turpissima condemnemus eum.

¶ Ex quibus infertur nō fore licitum aliquid capere a fure vt nō indicetur vel vt occultetur. l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. ꝛ. l. si a seruo. ff. de ꝯdi. ob turp. cau. vide que ꝓ hoc traddit Jo. mo. in. c. j. j. de accu.

¶ Attēde tamen ad verbū hostien. Relatum ibi per Panor. ꝙ nullo iure tenetur indicare furem maxime quando timetur de morte furis ꝛ sic multo magis de morte sui ipsius indicantis. ¶ An autem quis teneatur indicare furem instāte parte. Jsta est magna ꝯtentio inter canonistas ꝛ legistas. vt poteris videre ꝑ Panor. ꝛ alios in d. c. qui cum fure. ꝑ Jaso. ꝛ alios in. d. l. 4. de cōdi. ob turp. cau. Latius ꝛ cumulatiue per Neuiza. vbi. s̄. in. ij. col. cum alijs. 4. sequētibus col. vbi cōcludit ꝙ instāte parte potest quis cogi indicare furem seu ꝓpalare q̄d si nō faciat poterit excōmunicari. Pro quo est tex. formalis etiā loquēs de fure in. c. delectus vbi Panor. in. j. nota. s̄. de exces. p̄la. Jbi tamen loquitur ꝙ iudex ex officio hoc potest nō commemorādo de parte tu tamen hoc poteris saluare per id quod voluit Neuiza. vbi. s̄. col. 4. ꝙ licet pars accuset: nichilominus iudex dicitur ꝓcedere ex mero officio nobili: ꝛ accusans dicitur stimulus instigās iudicem/ vt voluit casia. lauꝫ. ꝛ etiam Claudius de Seissello pulchre in. l. imperium col. 4. ff. de iurisdi. omnium iudic. ꝛ de hoc nobili officio intelligas loqui Panor. ꝛ alios: sec⁹ de puro ꝛ mero suo officio non nobili/ videlꝫ quādo nemo impetrat seu d. fert: de quo Parpa. in. c. qualiter et qñ el. ij. s̄. de accus. nu. xxj. Cepola: cō. lxj. decreuit/ circa finem: late Prepo. in c. de accusatione. ij. q. viij. col. xl. vbi enumerat. ix. differentias. An iudex inquirat ex officio. An ad instantiam alterius ꝙ autē instante parte possint compelli propalare/ verificatur stilo curie romane tibi. s̄. inserto: dicitur enim sufficiens in hoc puncto questionato inter doctores ad illud decidendum. cum fundetur in iure cōmuni secundum Alber. in dictiona. in verbo stilus. debet enim ille obseruari. s̄. de fide instrumen. c. pastoralis. c. bone. s̄ de cōfir. vti. vł inuti. c. omnes. xxij. di.

¶ Merito inoleuit consuetudo diocesanorum in obserua-

57 tione ipsius stili * curie romane in qua est vberrim⁹ fōs canonistarum. Fely. in. c. qm̄ frequenter. § porro. col. 4. s̄. vt lite nō cōtesta. materqꝫ aliarū ecclesiasticaꝝ curiarū dr̄ et magistra notatur. s̄. in prohemio. et in. c. fi. s̄. de foro cōpe. l. prima. § ꝛ si quis. C. de vete. iur. enucle. igitur inferiores stilum hunc seruare tenentur. Car. in clem. Quis rigor in prin. de appella. Non enim licet mēbra a capite discedere. c. cum nō liceat. s̄. de prescrip. proponitur nempe nobis tanqꝫ speculū. c. si romanoꝝ. xix. di. ꝛ. c. ecclesiarū. xj. di. hinc dicit Panor. in. c. bone. el. ij. nu. xij. s̄. de postula.

58 prelato. et prouincialis carta mihi. xxxvj. ꝙ stilus * cācellarie facit ius qñ est tali antiquitate approbatus de cui⁹ contrario nō extat hominum memoria ꝛ fuit continue obseruatus. ¶ Jn proposito dicit Bal. cō. xxxiij. vo. iiij. quod sumit initium presupponēdum/ ad finem. Qꝫ boni stilli seruandi sunt quia inuenti a peritioribus: et vbi prudentia est mortua est penitentia. Facit etiam quia cācellaria maxime innititur textibus/ prouincialis testatur. carta mihi. xxiij. col. ij. in fine. Bonifaci⁹ de vita in cle. prima nu. xlviij de seque. po. ꝛ fruc. dicit ꝙ stillus cancellarie est optimus iuriū interpres. l. si de interpretatione. ff. de legi. Hinc dicitur ꝙ obseruātia stilli excusat a pena delicti. notat Alex. con. clxxij. nu. vj. visis ꝛ oportune vol. 2.

¶ Conceditur preterea contra testes qui veritatem alicuius negocij sciunt/ quorum nomina ignorantur/ saltē nolunt deponere pro quo est tex. singularis secūdum Areti. ibi in. c. cōstitutus el. primo. s̄. de testibus in prima col. ibi nota singulariter textum probantem ꝙ excōicatio gn̄alis

ꝓ culpa futura potest ferri quando precedit culpa vel
offensa dicēte ibi fore casum/in quo ecclasticꝰ iudex habet
iurisditionē in laicos q̇ impediunt exercitiū iurisdictionis
sue in causis ad se pertinētibꝰ. Ad q̄d notat illū tex. Pa-
nor. ibi in. iiij. not. dicēs. Nota practicam vt feratur excō-
municatio generalis ex quo ignorātur impediētes/faciūt
etiam notata in. c. ad nostram el. ij. s. de iureiur. in. iij. not.
vbi citat bonam praxim citādi testes quando ignorantur
persone vt fiat generale preceptum sub excōmunicationis
pena/vt qui super tali facto nouerint veritatem cōpareāt
ad testimonium ꝓferendum. Iuuātur p̄missa ꝑ ea q̄ voluit
59 hosti. in. c. j. s. de testib. cogē. ꝙ quilibet * potest cōpelli te-
stificari vbi veritas aliter sciri non potest: cum veritatem
tacere peccatum sit mortale. xj. q. iij. c. quisquis/⁊ sic non
obstat. d. c. ad audiētiam quod loquit̄ in materia peccati.
Subijcitq̄ idē Panor. ibi ꝙ si iudex ecclesiasticus a iudice
laico requiratur de talibus monitorijs in causa pendente
coram ipso laico potest ⁊ debet ecclesiasticus illas ꝯcede-
re in genere ⁊ etiam in specie quādo persone nō ignoran-
tur: quia secūdum eundem Panor. laici ⁊ clerici siue eccle-
siastici iudices debēt sibi inuicē auxiliari prout firmo in. c.
fi. j. de sta. regul. not. Rauennas in suo compēdio in ti. de
offi. ordi. col. ij. vbi dicit ꝙ debet prius informari per ꝓces-
sum per quem si ꝯstet ꝙ petit iniuste nō tenetur nec debet
tunc vnus alteri auxilium impēdere: q: nō debet esse exe-
cutor ad malum ꝯtra consciētiam. Paul. de castro cō. 414.
col. iij. in facto presenti prima parte. Pro hoc vide Neuiza.
vbi. s. ꝟsiculo/amplio tertio. Qui licet hāc materiā opti-
me declarauerit tamen vt verbo Sozi. cō. xcij. in causa do-
mini Antho. iij. vol. prima col. (vtar) ibi vnde faciam sicut
ille q̇ vadit post terga optimi messoris spicas aliquas col-
ligēdo. Et attēde ad id quod. s. ꝓxime diximus iudices
sibi inuicem auxiliari debere: glo. in verbo publicū in. c. j.
s. de offi. ordi. nō tamen vnus per alium cogi etiam laicus
per ecclesiasticum/nec econtra: maxime de cōmuni obser-
uātia huius regni gallie sed supplicari: testatur Malere-
tus in trac. de elec. carta michi. 57. Et sic nō videtur ob-
tinere partes dictum Antho. de Butrio ꝯsilio. xl. statuto
ciuitatis: vbi dicit ꝙ iudex ecclesiasticus potest cōpellere
laicos ad declarādum statuta nō comprehendere ecclesiā.
¶ Et vt habeas praxim in hoc puncto monitoriorū/ꝯtra
testes producendos in foro laicali dic ꝙ debes in primis
supplicare iudici laico corā quo pēdet lis quatenus eo q̄d
deest tibi probationis copia facti coram eo propositi noti
tamen aliquibus tibi ignotis testibus aut notis ꝓpalare:
tamen denegātibus/dignetur permittere te posse in hoc
implorare auxilium iudicis ecclesiastici: qua permissione
obtenta/obtineas literas monitorias generales/narrati-
ua ꝓcessus inter partes habiti prius facta/postea dedu-
cas factum ex quo deest tibi ꝓbationis copia. Et in fine
poni procures clausulā sub his verbis ꝯtextam videlicet
non intēdimus tamē in huiusmodi monitorio nostro com-
prehēdere partes sibi aduersantes ac consilium earum in
his que fecerunt ⁊ sciuerunt vt ꝯsilium/alias essent inci-
uiles ⁊ ratio premissorum in apparēti resultat ex his que
notātur per fely. in. c. si duobus col. fi. s. de appella. vbi di-
cit ꝙ quis nō tenetur docere de iure faciēte pro sua parte
aduersa. Et subijcit ꝙ potest tacere veritatem quādo non
potest in foro ꝯtentioso cogi eam ꝓpalare. Nec est pecca-
tum/etiam si esset vsurarius. fely. in. c. ex parte decani. col.
ix. s. de res. ⁊ Panor. in. c. suscitatus col. fi. eo. ti.

¶ Et attende in hac materia: ad statuta * ⁊ leges laicorū
60 q: habēt locum apud nos. etiam in foro ꝯscientie/maxime
cum tendunt ad supplantādos malos mores. Not. maria.
Sozi. cō. xcvij. col. ij. abūde post freder. cō. xxj. col. pe. nun-
quid heres. ¶ Hanc enim praxim expertus sum in pro-
prio facto in quadā possessorij causa ratione beneficij mo-
ta/⁊ tunc per appellationem partis aduerse ad supremam
parlamēti parisiēsis curiā deuoluta in qua obtinui suppli-
cari. Et ista est cōmunis obseruātia: quam insequi habes/
que optima videtur in strepitu examinis testium affutu-
rorum cum videātur coacti ad ferēdum testimonium: ⁊ sic
minus dicuntur suspecti: quod videtur notādum nisi fallor
vt in simili dicit Sozi. vbi. s.

¶ Postq̄ enim habueris a testibus ꝓpalationes corā hoc
iudice ecclesiastico/has ille remittet ad iudicium laicale
latius discutiēdas ⁊ forma ac solemnitatibus iurium cor-
roborandas/cum non faciant fidem prout. j. subijcio.
¶ Et per hanc remissionem finem suscipiet iudicis eccle-
siastici iurisditio. Rota in antiq. deci. 719. Continētia enī
cause diuidi nō debet. l. Nulli. C. de iudi. c. lator. s. qui filij
sint legiti. Ubi Panor. ⁊ Prepo. facit. l. vbi ceptū. ff. de iudi.

61 ¶ Sed quid an quis * seipsum teneatur prodere: ⁊ reue-
lare maleficium in monitorio designatum fecisse: dubium
hoc mouet Neui. vbi. s. ver. amplia quarto. referendo opi-
niones diuersas: tādem ꝯcludit quod teneatur. Istud ta-
men ꝓxime dictis aduersatur/vlterius in puncto ꝓgre-
diendo citat ꝙ ipsemet iudex infamatus si requireretur
62 deberet se ꝓdere. Nam si iusticiam * teneatur facere alte-
ri multo magis ꝯtra se. Pro quo. l. altius. ff. si serui. vendi.
ibi q: quod alium faciētem prohibere ex officio necesse ha-
buit id ipse ꝯmittere nō debuit: quem tex. ibi Noua. alle-
gat/ꝯtra predicatores predicantes bona ⁊ mala ꝑ se vi-
uentes: ꝯtra quos vide notabile verbum beati Iohannis
Chrisostomi dicētis. Si bene dixeris: ⁊ male vixeris/tui
solius ꝯdemnator eris. Nam bene viuēdo ⁊ bene instruen-
do populum instruis quomodo viuere debeat: Bene autē
docēdo/⁊ male viuēdo dominū instruis quomodo ꝯdemp-
nare debeat/hec reperies. xl. d. c. multi sacerdotes/ad idē
tex. ⁊ ibi glo. fi. in. c. vno. s. de nat. ex libero vētre. Et si di-
63 catur nō faciat iudex. Respōde ꝙ nō inspicimus * quid fa-
cit: sed quod facere debet. l. pe. ⁊ fi. ff. de iusti. ⁊ iur. Nō qua-
lis sit predicator: sed quid predicet inspicitur Decius in. c.
nouit: nu. xxij. s. de iudicijs ꝟsiculo quarto/abbas ꝯcludit,
¶ Et licet hic dicamus iudicem teneri propalare: tamen si
ipse iudex ecclesiasticꝰ decernat monitoriū generale ꝯtra
omnes qui tale homicidium fecerint ⁊ ipse illud fecerit ꝓ-
pterea nō incurrit cēsuras ecclesiasticas/per ea que lucu-
lentissime adducit in simili Petrus de Ancha. in repeti. c.
canonū statuta/in. xij. q principali/ꝟsiculo/vlteriꝰ aduer-
tendum/vbi late discutit ꝙ quis seipsum nō potest excom-
municare quod fatetur glo. in. c. quotiēs cordis oculus. j.
q. vij. ¶ Supra deduximus debere eximi ꝯsilium partium
cuius anchora dicuntur aduocati ⁊ quibus veritatem di-
cimus seu verius fatemur coacte/dico coacte vt doctrinā
Io. mo. in. c. j. nu. j. s. de summa tri. ⁊ fide catho. sequar/ꝓut
facimus cōfessori vicario xp̄i iuxta illud. Bal. in. c. super
64 eo. s. de coha. cler. ⁊ mulier. Nam si curam * medicātis ex-
pectas oportet vt vulnus detegas. ff. de in ius voc. l. sed ⁊
si hac. §. patronum/⁊ quibus quis strāgulatur nominatim
exponat. l. j. de p̄dijs cur. lib. x. C. specul. in ti. de aduocato
§. nūc tractemus/in princi. Et sic merito exquiparatur ad-
uocatus confessori. Nam quemadmodum debet aduer-
tere confessor ad salutem anime. ita ⁊ aduocatus ad victo-
riam cause/facit quod notatur. ff. de iusti. ⁊ iure in. l. prima
vbi aduocati appellantur sacerdotes. hinc dicit ibi Iason
nu. viij. col. v. q: recti iudices ⁊ aduocati vtētes legibꝰ ꝓut
debent meliorem vitam faciunt q̄ fratres predicatores vel
alij religiosi. ⁊ ibi. alberi in. l. per diuersas. C. māda. ⁊ in. l.
prima circa finem. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ ante eū hostien. in pro-
he. summe. col. iiij. sub nu. viij. vbi dicit. Sed qui sunt hi et
laudabimus eos. Fecerūt enim mirabilia in vita sua. Nā
multi suo sensu ducuntur. c. j. ⁊. c. ne innitaris. s. isto titulo
pauci quos equus amauit Iuppiter. quod intellige cum
grano salis videlicet si eoꝝ studia ⁊ labores sufferrēt prin-
cipaliter gratia obediendi p̄ceptis diuinis ⁊ nō grā lucri/
vel ambitionis ⁊ non vt magis victoriā cause q̄ salutē aīe
ponderent vt sepe ꝑ aduocatos fit: notat Petrus de An-
cha. cō. cxcj. de pluribus. ⁊ Do. Setph. bert. cō. cclxvj. in fi.
iāpridē. ꝑte. ij. vbi dicit aduocatos solere dicere clientulis
si hoc ꝯfitearis cām ꝑdes/nec tn̄ dicunt si hoc negaueris
aīaz perdes. Nā deꝰ iussit. In sudore vultus tui vesceris
pane tuo. Gen. iij. ita discutit Neuisa. carta mihi. xcv. vbi
65 refert Io. * de lignia. dixisse pape volenti sibi dare prela-
turā ꝙ nolebat bibere sanguinez mortuū deputatū paupe-
ribus/sed potius sudorem manuū suarum ex quo deus cō-
cesserat grāz vt viueret de labore suo: q̄d vide ī suo trac.
de plurali. bn̄fi. col. fi. ¶ Facit in ꝓposito illud Cassiodori
Quid dignius aduocationis officio quod peregrinum ne-
gociū ad suas trahit molestias vt laboribꝰ subueniat alie-
nis. sed heu misera tp̄is ꝯditio/hodie ad veritatis subuer-
sionē nō ad lucidationem iusticie exercet̄. Ideo exclama-
bo cum diuo Ber. lib. j. de considera. Miror q̄admodum
aures diuine audire p̄nt hmōi disputatiōes aduocatoꝝ ⁊
pugnas verboꝝ/corrige deus prauū morem: ꝑscinde lin-
guas vaniloquas ⁊ labia dolosa claude. Hi sunt q̇ docue-
runt linguas suas loq̇ mēdaciū. Discreti aduersus iustici-
az eruditi pro falsitate. Sapiētes sunt vt faciāt malū. Elo-
quētes vt impugnēt verū hi sunt q̇ instruūt a quibus fue-
rāt instruēdi. Astruūt nō ꝯpta s; suas struūt calūnias. In-
nocentie destruūt veritatis simplicitatem/⁊ obstruūt iudi-
cij vias. Multi etiā contra legis veritatē ⁊ ꝟba a iusticia

deuiant diuinis secularia preponentes de rebus ecclesie nõ alie. s. c. cũ laicis. & de deci. ad audiẽtiã. & l. ab Anastasio. C. mãda. vbi glo. dicit q ipsi omnia mala nouerunt: vide de que dico quo ad iudices in capi. ij. de consuetudine.
¶ Et ideo redeundo ad propositum nostrum si cõfessor cui ex necessitate dixi non teneatur ppalare vt not. per scriben. in. c. omnis vtriusq; de peni. & remissi. s. etiam si papa mandet. Panor in. c. dilectus. nu. xlviij. s. de excessib. prela. cum non dicitur scire: q non scit vt homo: per sensum corporeum sed vt deus. Alex. cõ. xxxv. col. j. vol. primo.
¶ Imo si interrogetur cum iuramento potest respondere se nichil scire. Ang. de claua. in vbo cõfessio. & Alber. in eodem verbo in dictionario col. v. vbo. cõfessionẽ celare. Fely. in. c. testimoniũ. col. pe. s. de testi. & c. j. col. j. s. de excep. Latius dñs meus in trac. de peste. Carta. clvj. cũ duabus sequẽtibus: notat ample lapus allega. 9 ₰. quid. ã psbiter/ vbi tractat de mulier is cõfessionis reuelatione que dixit
66 talẽ * nõ fore eius filiũ/ an piudicet tali filio & veniat presbiter culpãdus. Alex. in simili cõ. clxxix. post prin. visa scriptura. vol. ij. Idẽ possum9 dicere de teste qui pertrãseũdo audiuit cõfessionẽ sacramẽtalẽ alicuius: q vt dicit prefatus domi. meus in. d. carta. nu. 101. Qz testi huic honeste nõ videtur credẽdũ: ne detur occasio malis sacerdotibus supponẽdi testes post parietes qui audiant: & postea reuelent: licet Feli. in. c. j. s. de excep. sentiat cõtrariũ cum nõ audiuerit cõfitentẽ in foro penitẽtie. Ita etiã idẽ poterimus dicere de aduocatis & pcuratoribus ac solicitatoribus: & etiã medicis ne dicãtur preuaricatores & pditores cause. l. j. ff. de preuarica. idem specul. in ti. de aduoca. d. ₰. Nunc tractemus. col. 3. in vsi. caueãt. Idẽ Bar. in. l. j. ₰. is quis. ff. de fal. Ang. in. ₰. preterea. col. j. instit. de leg. aquil. & Ang. in summa in vbo falsarius: & nõ intelligas verbum secretũ in pũcto hoc put dicit tex. in cle. nolẽtes de here-
67 ti. vbi dicitur q secretũ * dicitur illud quod pbari nõ potest: sz poti9 secretũ dicitur etiã quod q̃nq; hoĩes sciũt. c. vitas. ₰ ecõtra. de peni. distin. j. Notat neapol. deci. cclxv. nume. 84. illustrissime: quos vide p intẽto de vassalo qui tenetur tenere secretũ dñi. ¶ Voluit etiã Neuisa. versi. tertio/ restringitur vxorẽ eximi ab hmõi monitorijs/ quod nõ videtur tñ fatẽdũ: per ea que notãtur in deci. 3. tholo. vbi Aufrerius cõcludit q vxor tenetur cõtra maritũ testificari maxime vbi deficit pbationis copia. Idẽ dicit Neuisa. de descendentibus/ & alijs quos numerat angelica in summa/ in verbo/ denunciatio. col. fi. Qui sicut nõ tenẽtur testificari: ita nec propalare ob tales monitiones: & est demẽte Panor. in. c. ad nostrã/ cl. ij. s. de iureiu. dũ dicit q tacere veritatẽ est pctñ scilicet quãdo quis potest ꝓpelli eã
68 dicere. Iuuat qd in simili notat neapol. deci. xcj. nume. vj. Iterũ q sicut * quis nõ tenetur aliquid pbare: ita nec nominare: q appellatione pbationis/ venit etiã noĩatio. tex. iuncta glo. in verbo noĩa ediderit. ff. de offi. consul.
¶ Idẽ qñ ppalãs ob hoc poneret se in scãdalo aliquo per ea q voluit diffuse puincialis. carta. 68. Et Bal. in. c. nuncius. s. de testi. vbi ĩ ille qui solet mittere minas executioni minetur mihi mortẽ: si recuso tũc deponere sum excusatus. Ita pari ratione ppalare: qd extendit Prepo. in. c. j. ₰ similiter/ p illũ tex. de cõsue. recti feudi. in vassallo/ in ppalãdo cõtra dñm. Tangit hunc punctũ dñs Alceatus in l. stipulationũ. in. ₰ catho. nu. xxv. ff. de vbo. oblig. vbi dicit q nemo tenetur reuelare qñ imminet periculũ lesionis in corpus suum. c. officij. s. de penitẽ. & remissio.
¶ Hec tamẽ nõ procedũt in alijs personis etiã si habeant sub relatione secreti/ vel iurauerint non ppalare. Ita tenet Frãc. de Are. in fine post Inno. in. c. qualiter/ & quãdo el primo. s. de accusa. q tũc licet pmiserit nõ reuelare secretũ & iurauerit: nihilominus cogitur: ad id secretum reuelandum si interrogetur in forma testis. Idẽ dic si secretum illud publicam vtilitatem respiciat: & super vtroq; dicto. vide Bal. & Ang. in. l. fi. ff. qui satisda. cog. Panor. & alios in. c. Intimauit. vbi glo. & c. cõstitutus. s. de testi. late p Feli. in. d. c. Intimauit. & in. c. olim. col. 3. s. de accu. decisio. tholo. ccxl. late Cardi. consi. xxxv. in primo dubio. quidam habẽs/ vnũ filiũ. ¶ Et istud teneas/ q̃cquid dixerit Bal. in. l. nullũ. C. de testi. vbi citat q q̃ iurauit nõ reuelare secretũ si vult testificari repellit. Qz aut dicit falsuz: aut est piurus. Allegat Io. and. in. c. literas. s. de psump. Nã vt patet ex dictis Inno. vbi. s. Istud iuramentũ nõ obligat testẽ: ergo nõ est piurus/ & sic valet ei9 testimoniuz: etiam dato q nõ penituerit. Et ista est cõis opinio scdz Car. vbi
69 s. i. d. cõ. 35. vbi subdit q absolutio nõ est necessaria sz superflua: q ĩ eo * qd ẽ necessario ꝺstruẽdũ: auctoritas superioris nõ est necessaria de lega. iij. l. fidei cõmissa. ₰. si quis.
¶ Non enim valet iuramentum de veritate tacenda: Fely. in. c. olim. q illicitum dicit. d. glo. & sine peccato seruari non potest: cum veritatez celare sit pctm̃ mortale. xj. q. iij. c. quis. & d. glo. in. c. intimauit. quam ibi sequitur Inno. Hostien. Ioan. And. Panor. Car. imola. & Fely. qui dicit post Panor. Qd etiam non valet contra alium qui eos testes non induxit ad tale iuramentum prestandum.
¶ Pro premissis videntur facere que citat Alex. de Imola. con. xiij. vsi. preterea. est clarũ/ consideratis his/ vol. vj. dum dicit q ad probandum conspirationem factam contra aliquem possunt admitti testes etiam criminis participes et qui iurassent non reuelare etiam si preciũ p hoc accepissent. c. fi. s. de testi. cog. glo. in. c. veniens el primo. s. de testi. ¶ Itellige etiam si testis dicat q ei fuit dictum tanq̃ sub sigillo confessionis/ quia adhuc tenetur licet iurauerit. Panor. in. d. c. dilectus. s. de excessibus prela. & clarius in. d. c. oĩs vtriusq; sexus: col. fi. facit/ quia hoc iuramentũ est illicitum: ergo nullum & non seruanduz. glo in. c. Ad audientiam. el. ij. s. de iureiur. in verbo: repeterent quam Fely. in. d. c. nouit. col. xj. dicit singularem. Do tamen tibi similem in. c. auctoritate. xv. q. vj. propter hanc tamen nõ minus illam dicas singularem per doctrinam Bar. in. l. Lucius titius. ff. de heredi. insti. & Paul. de castro in. l. fi. C. de
70 testi. vbi dñt q lex * etiã dr̃ singlaris qñ hz vnã ꝯcordãtẽ.
¶ Pro premissis vide Iaso. in. l. qui iurato. in pun. ff. qui satisda. cog. vbi dicit post tex. Qz non dicitur periurus q̃ iuramẽtũ nõ seruat ex causa iure permissa & ante Iaso. attestatus est Alex. cõ. xviij. col. j. vol. vj. viso statuto. alleg. l. si libertus. ff. de oper. liber.
71 ¶ Limita tamen predicta nisi talis testis * laicus/ aut alius non in sacerdotio constitutus fuisset adhibitus ad confessionem ex causa necessitatis/ puta tanq̃ interpres: vt quia confitens Alemanus aut Anglicus erat: & confessor gallus: vel in defectum sacerdotis quia hoc casu potest laico confiteri. glo. in. c. ij. in glo. fi. de peni. & remissio. j. similis glo. in. c. pastoralis: in verbo preter. p / ĩ fine. s. de offi. ordi. quã sequitur Panor. in. c. quãto. s. de cõsue. col. fi. vbi apostil. ad eum/ dicit hanc confessionẽ non pdesse quantũ ad diminutionem pene purgatorij: bene tamen quo ad dãnationẽ eternam vitandã/ quod fomentatur per. d. glo. preter q/ ibi non potest istũ absoluere vel ligare quia non habet claues ecclesie. c. j. ₰. vna. de summa trini. & fide catho.
¶ Vide latius per Do. meũ in. c. decernimus. nu. cxxx. vsi. decimo octauo dubitatur. Et in suo trac. de peste. Carta mihi. lvj. col. fi. ibi decimuz priuilegium facit: quia de spectantibus ad clericos. Illud solum licet laico. quod reperitur sibi expresse concessum. hanc regulam ponit glo. in. c. fi. xxiij. q. j. sentit Panor. post Inno. in. d. c. quãto: s. de cõsuetu. Valeretus in tractatu de elec. Carta. xxxv. col. iij.
¶ Idem dicas in muliere vt in casu necessitatis possit ei confiteri queadmodum laico. Hostien. in summa de peni. et remissio. ₰. cui confitẽdum. col. ij. Et sic melius dicas cõfiteri laico & mulieri (qui idez dicũtur in hoc actu/ cum neuter habeat claues) q non confiteri. arg. no. per glo. finalem in. d. c. q̃to. s. de ꝯsuetu. vide thesaur. pontificalem in rub. de confessio. ¶ Finito tamen periculo est confessio reiterãda sacerdoti. Hostien. vbi. s. & Fely. in. d. c. pastoralis.
¶ Et sic his duabus rationibus cessantibus: tenebit reuelare scdm Fely. in. d. c. intimauit. dicentẽ procedere etiam si talis confessio fuisset facta laico in forma confessionis p salute anime dũ modo nõ ex causa necessitatis: quia licet debeat tenere secretũ: debet tñ intelligi vt predixi nisi pducatur in testẽ. ¶ Adde tñ q licet teneatur ppalare nõ tñ denũciare. Ita Do. meus de ripa in trac. de peste. Carta. clix. nu. cxxxiij. cũ aliud sit testificari: & aliud denunciare vbi ponit aliã limitationẽ q qs nõ teneatur etiã propalare esto q publicent tales monitoriae: puta qñ sciẽtia & cognitio nihil prodesset impetrãti. ¶ Et vt sequar doctrinã
72 Prepo. Alexandrini in. c. nerui. xiij. d. in pri. q in rebus * dubijs vtile est ponere exẽpla: & presertim hoĩbus q̃ sunt tardioris ingenii. ¶ Hinc dicit philo. iij. rheto. hoĩes aũt subtilis. i. perspicacis ingenij sine his medijs peruenuint ad rei sibi p doctrinã tradite noticiã. Ideo pone Meuius pegre pfecturus deposuit certã pecuniaz sumã penes Titiũ. cui fecit apochã p quã ꝯstabat/ q si idẽ Meui9 pegre moreret: q eãdẽ pecuniã donabat Titio. Nũc mortuo Meuio in pegrinatiõe Titi9 oñdit dictã apochã Sẽpronio amico suo/ petẽs ab eo q sub sigillo cõfessionis oĩa secreta teneret. pmisit Sẽproni9 q dicit se pro certo scire q illa est apocha scripta & subsignata manu dicti Meuij. Querit

an ſtāte monitorio gnāli publicato ad inſtātiā veniētiū ab
inteſtato ad hereditatē dicti Meuij teneatur Semproni=
us revelare dictū depoſitū. Jſtud iacet in dubio: ⁊ prima
facie videtur dicēdū ꝙ ſic: qꝛ ſcit Titiū penes ſe habere di
ctas pecunias: ergo debet parere dicto monitorio iuridi=
ce ꝓpoſito. d. c. Js qui cuȝ fure. ſ̄. de fur. ⁊. d. c. dilectus: ⁊
vtrobiq; Panor. ſ̄. de exceſ. prela. Alias nō ꝓpalando duo
delicta cōmittit: primū inobediētie / qꝛ nō paret ſuo ſupio=
ri. c. ij. de maio. ⁊ obedi. Scḋm falſitatis / q̄a tacēs veritatē
falſum cōmittit / ſicut ſi falſum diceret. l. q̇ teſtamētū. ff. de
fal. ⁊. ſ̄. eo. ti. c. j. not. Alex. cō. ij. nu. 5. vol. 7. vbi multa iu=
ra adducit: ⁊ Pe. de Ancha. cō. 224. col. j. Jſte dn̄s execu
tor. alleg. autē. p̄ſbiteri. C. de epi. ⁊ cler. Decius / cō. 479
nu. 7. in cōtrouerſia Alex. cō. 74. nu. xj. viſo teſtamento.
73 vol. j. facit illud vulgatū. Nā * qui mēdaciū dicit nocere
deſiderat: qui veritatē occultat ꝓdeſſe nō vult Sozinus
cōſi. cij. cū preſentis cōſultationis. ij. volu. vbi hanc mate=
riā late diſputat quē precor videas: qꝛ noſtris cōcluſioni=
bus nō adheret. ¶ Jtem peccat mortaliter tacēdo veri=
tatē; vt. ſ̄. deduxi: intereſtq; publici iuris / ne veritas oc=
cultetur. Feli. in. c. per tuas. col. fi. ſ̄. de iudi. ¶ Jn cōtra=
riū tamē ſe habet rei veritas: videlicet ꝙ nō teneatur re=
uelare / qꝛ editū cōtra detinētes / debet intelligi de detinē
tibus iniuſte: ⁊ hec eſt mens nō ſolū ſuperioris monitoriū
cōcedētis: ſed etiā impetrātis illud ⁊ illa debet precipue
attēdi: per ea q̄. ſ̄. deducta ſunt: quibus iunge ea que tra=
dit Jaſon in cōſi. 143. col. 3. Spectabilis. vol. 4. vbi dicit
ꝙ eſt regina / ⁊ dn̄atur verbis qḋ multipliciter cōprobat /
vt videre licet. Subiūgens ꝙ voluntas eſt radix ꝟborū. ⁊
eius ſubſtātia prima / ⁊ lingua cedit cordi cū ſub iugo men
tis verba cōſiſtant. Bal. in. c. mādatum. col. j. ſ̄. de reſcrip.
hinc in ꝓpoſito dicit ꝓuincialis / carta mihi. 68. col. 1. Qȝ
cancellaria in his caute ponit iniquitatis filios / detento=
res ⁊ temere ac malicioſe occultantes / vel nequiter deti=
nentes: quod patet ex forma preinſerta. Ponit etiam ver=
bum preſumpſerit quod referri dicimus ad eum qui teme=
rarie ⁊ doloſe agit. capi. ij. vbi Panormi. ⁊ Feli. ſ̄. de iudi.
Jdem Feli. in capi. Nōnulli. §. ſunt ⁊ alij. col. xiij. ſ̄. de reſ.
⁊ in cap. iudei. poſt glo. de teſti. ⁊ in rubri. de preſump. Jdē
de verbo vſurpare / prout dico in cap. Romana / de penis. ⁊
in cap. vnico de cleri. non reſiden. vide apud Alex. in con.
cxliij. nume. xvij. Scripſit volu. quarto.
¶ Non ergo intendit ligare eos qui non inique vel teme=
re non reuelant: ſed ex iuſtis cauſis abſtinent a reuelādo
vt. ſ̄. deduxi: dicens vlterius non teneri reuelare / quan=
do ex alia iuſta cauſa in ratione naturali fundata: vt pote
filius / patrem furem / vel econtra.
¶ Et ſic excommunicator tacite cenſetur huiuſmodi per=
ſonas eximere / vt ex eius preſumpta mēte luculenter re=
ſultare poteſt: prout. ſ̄. deduxi. in. 3. queſito. Alias ſi non
faceret eſſet iniquum ⁊ iniuſtum ⁊ contineret manifeſtum
iuris errorem: quo caſu non ligat. capi. per tuas. de ſentē.
excōmunica. cap. venerabilibus. §. penul. eodem titu. hoc
libro. ⁊ capitu. cum contingat. ſ̄. de officio delega. vbi Pa=
normitanus columna penultima.
¶ Et in foro conſcientie dicit prouincialis. vbi. ſ̄. ſenten=
tia nō eſſet timēda. §. ex his. ij. q. iij. ¶ Pro premiſſis ibi
neq̄ter detinētes: video facere doctrinā Hoſtien. Joan.
And. ⁊ doc. in capi. nuper. in princ. ſ̄. de ſenten. excōmuni=
ca. vbi dicunt / prout refert Franciſ. Curtius / cōſi. 21. nu=
74 me. xxxj. Quod licet * capiens clericū ⁊ incarcerās vio=
lenter / incidat in excommunicationem. Si tamen id faciat
ne clericus ille offendatur ab alio / meretur premiuȝ ⁊ non
penam: ⁊ dicitur defendiſſe non offendiſſe. Jſtud placet in
ſimili Hierony. de Tortis. cōſi. ſuo. col. x. quod reperies
poſt conſi. Anto. de Butrio.
¶ Habeo preterea pro comprobatione horum ſatis tamē
a longe ſiue a remotis / vt in ſimili dicit glo. in prohemio
ffor. in. d. §. illud / in verbo permutantes / in fine. ſ̄. Rela=
ta que citantur per Neuiſa. cōſi. patres comederūt vuas.
col. xxj. Quod licet ſe iuuare per ſimulationem: quia etiā
homines iuſti pro tempore / aliqua ſimulare poſſunt: ꝓ ſua
ſuorumq; ſalute. Jmo ſi fieret preceptum / ꝙ omnes debe=
rent comparere: vel ire ad concilium / ⁊ ſciat aliquis ꝙ hoc
fit / vt tractetur de cōſentiēdo rei illicite nō tenetur ire ad
cōciliū. Feli. in. c. quod ſup his. ſ̄. de maiori. ⁊ obedien.
¶ Or in caſu propoſito Titius licite detinet hāc ſummā
cauſa mortis donatam: ergo ⁊c. Et dato ꝙ ſcriptura huiuſ
modi forte nō probet in foro fori: tamen ꝓbat in foro poli /
⁊ in foro cōſciētie / de quo principaliter in p̄ſentiarū queri=
75 tur. Omnis eīn * qui habet volūtatē defuncti ꝓ ſe: licet
non ſolennem: poteſt tamen ſibi relicta tenere. Jnno. ⁊ alij
in. c. qꝛ plerique. ſ̄. de immuta. eccle. quē ſequit̃ Bar. Alex.
⁊ moderni in. l. nemo / de leg. j. ¶ Jdem ſi contrariam volū=
tatem defuncti habeat / dū tamē adſit auctoritas legis vt
patet de teſtamēto qḋ nō fuit regiſtratū infra tēpus ſtatu
ti / ⁊ ſic inualidum quia tunc ſuccedens ab inteſtato pote=
rit in foro cōſciētie hereditatē retinere excluſo eo qui a te
ſta. vocatus erat. vel illud non fuit receptum a notario ma
triculato: Jaſon in con. cxxij. viſo proceſſu: vol. iiij. Quia
76 non * peccat qui legis auctoritate peccat. xxxij. q. iiij. c.
Qui peccat / ⁊ hoc maxime ꝓcedit qn̄ lex fuit edita propt̃
bonum publicū: quia talis lex non nutriens peccatum ſer
uari debet ⁊ ligat in foro conſciētie. c. quo iure. viij. di. no.
Alex. con. lxv. col. iij. qm̄ omne datū. volu. vj. facit quia vi=
detur voluiſſe ſecundum ius ⁊ municipale diſponere / dico
in. c. j. in verbo / ſuppletur de teſtamen. vide precor pro pun
cto Jaſo. in con. lxvij. col. vj. viſo vol. iij.
¶ Firmo predicta per ea que voluit Fely. in. c. de cetero
col. fi. ꝟſi. ad vltimum: vbi concludit ꝙ conſtitutiones ep̄i
vel pape mandantes quibuſcunq; ſcientibus aliquem te=
nere ⁊ poſſidere beneficium cum ſimonia / vt habeant pro=
pallare ſub pena excōicationis late ſententie. Nō ligant
77 ſcientes qui non poſſunt fidem facere dicens. Qȝ ſciens *
proditionem tractatam contra principem / quam probare
nō poteſt: ſi taceat nō incidit in penā. l. q̇ſq̇s. C. ad leg. iul.
de qua vide que late tradit Jaſon. in con. cvj. ꝓponuntur.
vol. quarto. Jta dicit Ang de maleſi. in glo. che. ay tradi
to col. ij. ꝟſi. quis poſſit accuſare per. l. noſtris i fi. C. de ca
lūnia. Quod proſequitur ypol. de Marcil. in ſingul. clxiiij
incipiēte Nemo dȝ vbi / citat poſt alios aīam Bar. cruciari
⁊ ſepeliri in īferno ꝓpter opinionē ꝑ eū in hac materia tra
ditā: quod tamen non credas prout nec de martio de quo
meminit Do. Bertrand. carpen. con. ccxxxv. nu. iij. multa
ſunt parte prima. quia potuit penitere de omnibus foreſa
ctis. inſtar illius qui edidit romanū de roſa de quo in ſilua
nup. carta mihi. cxliiij. col. fi. Premiſſa refert ⁊ ſequit̃ Pre=
po. in. d. c. nerui: poſt glo. in verbo formidat. xiij. diſtinc.
¶ Nam non debet aliquis impeti de delicto / ꝙ probari nō
poteſt etiam ſi ille confeſſus fuerit delictum in penitentia
facit. c. oīs. ſ̄. de peni. ⁊ remiſſio.
78 ¶ Jtem dicit tex. in. c. plerique. ij. q. vij. quod boni * viri ta=
cent id quod probare non poſſunt dicto. cap. plerumque
. ij. q. vij. ⁊ hec ſunt diuino iudicio relinquenda. Joan. mo.
in ſimili in. c. religionū / de religioſis / domi. facit quia iura
mentum de veritate dicenda nō extenditur ad penitus oc
culta. Neuiſa. vbi. ſ̄. ꝟſi. amplia quinto. col. quarta. monto
lo. in promptua. in ꝟbo argentū / ꝟſi. fi. ⁊ in ꝟbo / fur. col. ij.
¶ Premiſſa tangit Decius. in. l. culpa caret. nu. xj. ff. de re
gul. iuris vbi adducit alios in hoc concordantes ꝙ non
teneatur reuelare: facit ꝙ notat Jo. mo. c. j. ī. de cenſi. ꝙ ne=
mo eſt compellendus de occultis dicere veritatē: ⁊ in hoc
habet locum regula iuris ꝙ paria ſunt aliquod nō eſſe vl̃
eſſe ⁊ non apparere. l. duo ſunt titij. ff. de teſta. tu. c. ſolen=
nitatis: de conſecra. di. prima.
¶ Poſtremo firmare poſſem per ea que notantur in glo. c.
dominus noſter. xxiij. q. ij. in verbo ex inſidijs / ⁊ glo. in ꝟ=
bo malignantium in. c. cupientes: de electione hoc libro
79 cōiter approbatis vbi dicitur ꝙ qui habet * ius in princi
pali. cauillationes ⁊ malicias aduerſarij poteſt per alias
repellere. Pro quo habeo quod citat Sozi. con. cclxxxiiij.
col. iij. ꝟſi. preterea preſtantiſſime doctor ibi. Et ſi volumꝰ
ſubtilitates querere ad fundandam iniuſticiam ⁊ leſioneȝ
multo magis eſt licitum illas querere ad tollendam iniu=
ſticiā: quia non videtur fraudem facere / qui fraudē exclu=
dit. l. cum pater. §. titio / in fine / de lega. ij. glo. fi. in. c. ad au=
dientiam. ſ̄. de his que vi metu. Jo. de Lond. in breuiario
in rub. de verborum obligationibus in. l. natura. ff. Jaſon
in. l. ex hoc edicto. §. ſi ſtipulator. ff. de eo per quē fac. ⁊ pau
lus. de caſtro cō. cccxcix. quod īcipit priuſq;. Jn prima par
te / hinc Jnno. in. c. olim cauſam col. iij. ſ̄. de reſti. ſpolia. di=
cit ꝙ ſi tu habes rem meam quam recuperare non poſſum.
vel propter tuam potentiam / vel fraudem / vel quia defici=
unt mihi probationes / vel aliter / quod tunc licet in foro cō
ſciētie furari vel aliomō recupare qḋ dicit mirabile floria.
in. l. ſi. ſeruus col. prima. in fine. ff. ad leg. aquil. et ſi ſequa=
tur homicidium ratione huius non dicitur irregularis. di=
ctum Innocentij comprobat Cardi. con. cl. col. ij. dum di=
80 cit ꝙ cum * quis non poteſt conſequi iuſticiam a ſuperio
re licitum eſt ſibi propria auctoritate recuperare ſua / glo. ī
c. ius / gentiū prima diſtinc. in pūcto q̄ vbiq; a doc. ꝯmēdat̃
Et ꝓ hoc allegat idē Car. de milite vaſſal. qui contumax

est.c.vnã.in fi.col.x. vbi permittitur vassallo in defectũ iustitie sibi cõsulere. Do.de pari/quod euenit/ quia in defectum magistratus ad ius priscũ reuertimur : quo cuiqꝫ licebat ius sibi dicere/dictũ Innocẽ. vide late cõprobatum per ea que tradit Alex.in con.135.col.j. Circa primum dubiũ.vol.j.vbi arguit ad partes:quas videto:sequitur Inno.Domi.ꝛ Franc.in.d.c.cupientes. vlterius deducendo ꝙ si tu mutuasti mihi decẽ presentib⁹ testibus/ que postea restitui sine testibus/ꝛ deinde a me repetis / ꝛ velis stare meo iuramẽto: ꝙ potero iurare nõ fuisse mutuatũ: ex quo habeo ius in principali. Bal.in Rub.C.de fide instru.col. 9.ꝟsi.incidẽter/etiã quero q2 nõ videł dolũ cõmittere qui dolũ excludit.l.cũ pater.§.titio.in fi.de lega.2.vbi glo.

¶Hinc iacob.de bello visu:in prac.in rub.de furtis ꝛ latro. citat ꝙ gartiones furãtes dñis suis potẽtibus ꝛ recusantibus maliciose salaria eis soluere nõ cõmittũt furtũ/saltẽ quo ad deũ: allegat casum fore de mili.vas.qui cõtu.est.c.j. in fine:hoc idē ꝑmisit deus populo suo israel: facit qđ citat in ꝓposito Jo.de Lõd. in breuiario in rubri. de vi ꝛ vi ar.ff. ꝙ qui p iudicẽ rem nõ potest recuperare hoc põt auctoritate ꝓpria furtiue/Inno.in.d.c.olim. ꝯ.de resti.spoli. dũmodo ex tali furto/nec malũ/ vel scãdalũ valeat gñari/ cõtra quecũqꝫ.c.cũ ex iniũcto.§.sup eo.ꝯ.de no.ope.nũcia. firmat Alex.in.d.cõ.135.vol.j.Qđ cõprobo iurib⁹ ꝛ auctoritatib⁹ p Neuisa. vbi.ꝯ.ꝟsi.limita quarto. col.5.latissime adductis: ꝛ ita habes limitare q̃ in ꝓposito citat do. Pet. Rebuf.in repe.l.vnice/in.ix.no. C.de sentẽ. q̃ ꝓ eo. qđ interest ꝓfer.Et sic idẽ poteris dicere de monitorijs/ vt ꝓpter bonã causam:nec testes/nec principalis teneãtur ꝓpalare p predicta ꝛ ea q̃ p̃dixi post Domi. meum : ꝛ in hoc residet dictus Do.Neuisa. ¶Pro p̃missis adde vlterius ea q̃ voluit Anto.de Butrio.in.c.p tuas in fine.ꝯ.qui filij

81 sint legiti.vbi dicit ꝙ licitũ est aduocato * in cõsciẽtia fouenti iustã causam/allegare p fas ꝛ nefas/ꝛ causam defendere:firmat do.Jo.de Lõdris doct.Pictauẽ. in breuiario suo in rub.de nego.gest.ff.in ꝟbo cõseruat/dũ dicit ꝙ si aduersarius malicias adhibet / ꝙ tũc p cõtrarias malicias ꝛ cauillationes põt repelli:q2 tunc nõ facit maligne/ sed ad sui iuris cõseruationẽ.adde Cepol.cõ.26.col.2. ꝛ Pet.de Ancha.cõ.145.in fine dũ dicit/ꝙ dolo versari non ꝟ2 qui fraudẽ qualitercũqꝫ excludit: vide Joan. Mo. in.c.primo in prin.de resti.spolia.ꝛ que tradit Decius/con.581.nu.xj. viso puncto/Cũ equidẽ liceat bona defendere armis/ etiã decipiendo hostes:multo fortius per tales allegationes/ ꝓ dicto Anto.licet nõ alleget do tibi glo.ad casum expressam in.d.c.Dñs noster.23.q.2.not. Ipolitus singul.177. Malicijs hominũ Alex cõ.135.vol.primo.incipiente circa primũ. Panor. post glo.ꝛ Hostiẽ. inde primo. col.2. ꝯ.de his que vi metuve cau.fiunt/ vbi dicit p̃missa licere aduocato:dũ tamẽ sine mẽdacio hoc fiat quod erit difficile quibusdã Bal.in rub.de fide instrumẽ.C.col.2.ꝟsi.incidenter etiã quero.Barb.in.c.sedes.col.3.ꝯ.de ref.Idẽ Barba.in

82 ꝓhe.cle.§.Qm̃ nulla in prin. ꝙ aduersus * maliciã vtendum est malicia.Decius in.l.Ea est natura.ff.de regu.iur. vbi idẽ dicit de iudice : quod de aduocato hic dicitur. Nã iudex ad veritatẽ inuestigadã / potest vti cauillationibus ꝛ etiã simulare/vt ꝓbatur in.c.afferte de presump. Nã ꝓpter vtilitatẽ publicã ad bonũ finẽ ꝑmissa est simulatio. c. vtilem.22.q.2.hinc Domi.in.c.quãqꝫ.2.q.1.col.pe.ꝟsi.Ad tertiũ:dicit post Archi.in.d.c. vtilẽ. Qꝫ iudex ꝑmittens delinquenti sibi remittere delictum/si publice cõfitetur/ꝙ ex tali cõfessione potest eũ dãnare. Et iudex excusatur a tali simulatione per illũ tex.in cap.vtilem/dicens ꝙ sic fecit Alexã.3.ꝓ his facit.l.qui vltimo.ff.de penis. Feli.in.d. c.afferte/ tamẽ Decius ibi videtur in iudice cõtrariũ concludere/ꝛ ꝙ talis nõ debebit virtute hmõi cõfessionis cõdẽnari/vt poteris late post eũ videre/maxime in foro conscientie:in quo non est licitũ fidem rumpere: prout nec hosti/quando promittitur.23.q.j.c.noli.Et de hac simulatione:vide Joan. de Londris in breuiario. 22. q.2. in verbo vtilis/ꝛ in rub.ff.de rei vendica.

¶Subsequitur quintũ quesitum.Pro quibus causis ꝛ re-

83 bus nõ debet monitoriũ gñale cõcedi/dico primo.Qꝫ ꝓ * re leui : vt puta ꝓ canibus/ qui plus habẽt incommodi q̃ cõmedi:iuxta illđ vulgare Que nocitura tenes/q̃uis sint chara relinque.Pro quo.l.ꝓprie bona.ꝛ.l.bonoꝝ appellatio/ibi bona dñr ex eo ꝙ beat.i.btõs faciũt.ff.de ꝟbo.signi. Et sic nõ iuuat solus affectus:si alr nõ ꝓsint canes arg.l. ꝑtia.ꝛ.l.ꝓcedẽ.ff.ad.l.falci.Secus tñ dicas ꝓ canib⁹ vtilibus/quia hi beatos faciũt in custodia corpoꝝ ꝛ bonoꝝ.

¶Et per hec dico prelatos nostri tẽporis venatores:non posse obtinere monitoria hec pro recuperatione illorũ canum ꝛ auium:qui eos non beant.i. beatos faciunt. Jmo damnatos ꝛ seruitores infernales reddũt:de quibus lati⁹ dico in.c.statutum.ꝯ.de ref.de his enim meminit Do.me⁹ in trac.de peste carta mihi.cxlviij.col.j.nu.xxviij.ibi Prela-

84 ti * autem bona pauperum deuorant/ꝛ nisi latum ventrẽ inflatasqꝫ genas ostentant se prelatos esse ꝛ plenam prelature possessionem adeptos fuisse non credunt.Et tales citat glo.in.c.peruenit.x.q.iij.fore cecos circa nepotes de quo per Panor.in.c.dilecto.ꝯ.de preben.vide Bal.in.l.tutor.§.que tutoribus.ff.de excusatione tutorum.

¶Uide etiam glo.in verbo vẽter/in.c aduersitas. vij.q.j. ibi prelatus qui quandoqꝫ ventrosus est.dico.j.de resc.in c.gratia/meritis enim/ꝛ non sanguini:bñficia: ꝛ principatus debentur.Testatus est Helius romanus imperator/ in filios proprios. ¶Et inꝯtum.ꝯ.diximus de prelatis/ idem dicas de nobilibus nostre etatis saltem maiore par te illorum/qui conuiuantur laute ꝛ splendide/expensis rusticorum ꝛ singula miliaria singulis diebus conficiunt/vt ventrem impleant ꝛ se omnino saginent.Jo.de pla.in.l.deuotum de meta. lib.xij.C.prout refert idem Do. meus in trac.de peste.carta.lxxv.col.ij.ꝟsi.sed expedit ꝛ cõtra eosdem prelatos.Car.cxxvj.col.fi.

¶Jtem nec etiam pro vna gallina conceditur.Hinc synodus prouincialis Bituricẽñ. facta anno millesimo quingẽtesimo.xxviij.super reformatiõe ecclesiastice iurisditionis(ꝛ vt quidem aiunt etiam bursarum)statuendo dicit⁹ nõ decernenda hmõi monitoria nisi damnũ ratione cuius impetrantur sit estimationis trium solidorum turoñ.nec moniti culpabiles pro minori dãno excõicationis sentẽtia minime innodantur:illudqꝫ in ipsis literis monitorijs exprimatur:ꝙ licet expressum nõ esset propter hoc tñ non forẽt excõicati obstante intentione excõicatoris. A qua vt dixi supra regulatur excõicatio. Ad quod adde Archi.in.c.solitane col.j.lxiij. di.vbi dicit⁹ ꝙ si intẽtio est ipsius excõicantis statim ligare/cõtra facientes statim ligantur/arg. .ff.de acquir.poss.qui absenti/tenet Franc.cur.con.xx.nu. xliij.vide que dico in.c.j.ꝯ.de conces.preben.ꝛ licet dicał iusticie:habet tñ quo ad hoc conformitatem cum gratia p regulam quam citat lapus alleg.antepe.circa finem. Qđ

85 priuilegia * gratie dependent ꝛ habent suum effectum a voluntate concedentis.Non eius cui concessa sunt.Et hec constitutio habet robur inter subditos suffraganeorũ arg.eorum que not.in glo.in verbo sententie.c.romana.de senten.ex cõica.hoc libro.

¶Pro his habeo regulam seu maximam in iure.quẽ citat Jo.de Anania in.c.sicut.col.ij.ꝯ.de homici.post Bar.in.l.

86 diuus.ff.de sicca.ꝙ in qualibet * pena spũali attenditur animus ꝛ cogitatio/non euentus.

¶Jtem nec datur pro damno leui.:dato per anserem vel galinam.arg.eorũ que notat.Petr.de lauandrie in trac.de docto.iiij. parte. q.81.

¶Uide que late dicit Alex.cõ.ciiij.in fi.statutum loquẽs vol.primo.tamen Jacobus de bellouisu in practica in rub. de furt.ꝛ latro.nu.xliij.dicit ꝙ ꝓ primo furto illaꝝ quis relegatur:ꝛ pro secundo suspenditur.pro hoc facit qđ notat Alex.con. cxxxviij.nu.ix.visa copia.vol.vj.vbi dicit ꝙ qs non potest resistere telo contra eum qui res leues ꝛ modici valoris importat/prout potest contra eum qui res magnas asportat quod nota.

¶Non conceditur etiam quando petitur in eo inseri res criminosa/ꝛ diffamatoria alicui⁹ persone:puta qui cognouerit talem mulierem carnaliter/habeat propallare. Pro quo.l.itẽ apud labeonẽ.§.ait ptor.ff.de iniur.faciũt notata p Sozi.cõ.xviij.visa narrati pũcti peti.col.iij.ꝛ.iiij. Barb. cõ.xv.capio vltimo. iiij.vol.ꝛ.v.q.j.c.j.vbi Prepo.dicit ꝟbis specificis et sequẽ.ꝙ tex.ille est cõtra farsas gallicanas maxie Parisieñ.nisi tales excusem⁹:q2 illas faciũt causa loci nõ ad infamandũ aliquem.c.j.xv.q.vj.ꝛ.c. si quid.xiij.q.v. Uel pro honore reipublice ꝛ sic nõ dicuntur fecisse aĩo iniuriãdi licet in alicuius contumeliam cadat.dicit Decius con.ccccxxxij.in fine in questio. quod facit pro scolasticis collegij cardinalis monachi Parisieñ.cuius fundator auctor noster.Jo.mo.dicitur in quo reperitur sepultus vt videre licet in choro capelle eiusdẽ collegij. ¶Et in hoc

87 operaꝛ volũtas * et ꝓpositũ q̃ distingũt maleficia.l.q̃ inuriie.in principio.ff.de fur.c.cũ volũtate.ꝯ.de sentẽ.excõi.notat Jo.mo.i.c.j.ꝛ ibi dico de homicidio.j.Et si causa ĩfamãdi graue foret putadũ p ea q̃ voluit. Prepo. ĩ.c.facta.ix.q. iij.vbi dicit ꝙ detrahẽs fame aliene homicida est:vide que dico in.c.primo.j.de iureiurando.

88 Et ratio premissorum est * quia aliter iniurie nascerētur: vnde iura nasci debent/ quod nō concedas. l. meminerint. C. vnde vi. 7 d. cap. qualiter 7 quando el. j. s. de accu. Sozi. consi. 164. colū. 3. versiculo tertio loco: in fi. visa bulla. Cal. in titu. de rescriptis. consi. 8. per cap. peruenit. xj. q. j. Idem Sozi. con. 266. colū. 21. In causa que vertitur/ vbi dicit q id non est contra Papam presumendum: 7 id pati velle. Et sic in consequentiam trahitur: quod aggrauatoria super istis concessa: sunt tanq super inualido fundamēto 7 sic nulla minusq ligāt/ per ea que voluit Ludo. Roma. consi. 454. nume. 15. in presenti quatuor/ vbi dicit: q scdm Decretum non est aliud/ q secunda iudicis aggrauatio/ in odium contumacie/ quod fundatur super presistentia pmi. l. si finita. §. Julianus. ff. de damno infe. facit

89 vulgare * quod non possunt bono peragi exitu/ que malo sunt inchoata principio: capi. Paulus. prima. q. j.

¶ Pro quo habeo q sublata re sup qua sit dispositio 7 interpretatio: tollitur ipsa interpretatio: casus est in. l. vnica in princi. vbi Bal. in prin. C. de lati. liber. tol. per quam dicit ibi ipse Bal. quod reuocatis aliquibus statutis: reuocate sunt omnes reformatiōes facte circa ipsa statuta. Ad idem text. in. l. tutelas. C. de capi. diminutio. vbi mutato nomine/ tollitur dispositio fundata in illo nomine: tradit Maria. Sozi. consi. 123. colū. fina. Suprascripti.

¶ Secus in alijs iniurijs que fuerunt alicui improperate/ quia tunc potest obtineri monitorium: vt puta quia vocarunt Titium latronem aut homicidam/ 7 tunc contra tales 7 pariter scientes obtinetur. Et datur quo ad iniuriantes qui primo significantem latronem homicidam dixerunt/ 7 cetera huiusmodi. Non autem inconfuso: videlicet qui talem dixerunt Titium latronem. Et ita sepe vidi: istud tenet prouincialis/ carta mihi. 43. colū. prima. dixi supra: in quarto quesito versiculo. Et ad propositū premissorum. ¶ Postremo non cōceditur contra scientes/ quādo principalis propalauit: cum propalatio talis super flua

90 esset iuxta illud Philoso. Nec * natura abundat in superfluis pro quo lex satis vulgata hec stipulatio. §. diuus ibi per iniquum esse superuacua cautione heredum onerari. glo. fina. in capi. tertio. s. de maioritā. 7 obediē. Jason in. l. decem. nume. xxx. ff. de verborum obliga.

¶ Ad premissa in argu. faciunt ea que notat Feli. in capi. scribam. in prin. s. de presumptio. 7 in cap. primo. colū. prima. s. de offi. dele. Qz excōmunicatio que non est profutura/ ferri non debet/ vide que dico in proposito: in. c. Solet: in verbo non petens. j. de seten. excommunica.

¶ Intelligas q principalis ppalauerit/ adeo q ex ea ppalatione significāti resultat ampla 7 sufficiens facti probatio. Alias tenentur scientes ex quo minus est propalatum iuribus vulgatis. ¶ Pro hoc puncto facit ratio sepius. s. geminata: q intentione excōmunicatoris regulatur excōicatio/ qz si excōicator sciuisset principalis propalationem/ verisimiliter non concessisset monitoriū/ dari solitum p rebus ignotis 7 occultis: vt discussum in. 4. quesito extitit que probari possunt/ postq alias per reuelantem detectum fuerit/ prout dicimus de subdito qui sciens non reuelauit tractatū contra principem/ vel suā rem publicā: de quo per Decium in. c. quia quesitū/ sub nu. 7. vbi. ex quo infert. s. de offi. deleg. 7 hoc fuit dictū Bal. contra quod/ vt dixit Bar. obtinet locum in praxi: vt indistincte procedat: siue probari possit: siue non: quia quoquomodo sciat/ tenetur reuelare: tamen pro dicto Bal. contra Bar. in. l. j. §. occisorū. ff. ad silena. facit ḃm Deciū: vbi. s. tex. in. c. quapropter. ibi pbationibus cōpetētibus exibitis. 2. q. 7. Dictū tamē Bar. esto q sit verū de iuris rigore: 7 in praxi obseruatū/ recipit tamē modificationē 7 tēperamētum:

91 vt nō procedat in patre 7 filio. In patre quidē * quia non debet filiū offerre ad suppliciū. l. miles. §. de sertorem. ff. de re militari. Salt. in. l. propter insidias. C. qui accu. non po. Joan. de Anania/ in. c. fi. s. de his qui filios occiderunt: in filio etiam erga patrem/ quia correlatiua sunt/ vt deduco in rubri. de renuncia. ¶ Et prosequendo intentum: quero an testes qui hanc propalationem facere recusauerunt parti teneantur: breuiter videtur q sic: per ea que notat Petr. de Ancha. consi. 340. in fine viso themate: q si quis sciens fecerit fugere debitorem: quem creditor facere capi ordinauerat: q ille qui eum fugere fecit: tenetur ad resartionem debiti quod propter fugam non potest consequi/ argu. C. de oper. liber. l. si a debitore cum ibi not. 7. C. de aßesso. l. 3. 7. C. de exac. tribu. l. quotiens: 7 ita tenuit Raymun. Pro hoc accedat. ff. de eo per quem fas est. l. j. §. j.

92 ¶ Sexti quesiti adest discutio/ videlicet quibus * non debet concedi monitorium generale/ 7 dic q qadmodū. s. in tertio quesito vbi. 7 hec procedunt declaratum fuit q excōicati illud non possunt concedere/ ita nunc paritate rationis tanq de correlatiuis dicem⁹: q ipsis excōicatis non conceditur. ratio succedit/ quia excommunicati dicūtur serui diaboli. glo. 2. in. l. pedi⁹. ff. de recep. arbi. 7 sic serui peccati. l. fi. C. de senten. pas. Hinc glo. in. c. audi. denique. xj. q. iij. q diabolus habet potestatem in excommunicato/ quasi in pecore. Idem hostien. Jo. And. 7 Panor. in. c. quorundam. s. de iudeis/ q diabolus vtitur excommunicato sicut rusticus vtitur suo asino vł iumēto/ idem. Panor. in rubri. de sententia excōica. in fine. s. Rochus de cur. in. c. fi. col. iij. not. ij. de consue.

¶ Item excommunicatis aliquid communicare non debemus. c. sicut apostoli cum tribus sequentibus. xj. q. iij. 7 in c. primo de excep. j. notatur in. c. pastoralis. §. primo. s. de appella.

¶ Preterea excommunicatio priuat hominum consortio/ sicut fetidum cadauer. Bal in. l. ij. col. ij. C. quibus res iudi. non no. 7 non solum excommunicatio a communione sacramentorum 7 hominum priuat. Jo. mo. in. c. primo. j. de res. Sed etiam per eam deus separat cōmunionem a grā/ et custodia sua: ita Panor. in. c. si quis/ not. iij. s. de reb. ecclesie. nō alie. merito venit dicendum/ q auxilia ecclesie non debeant eis suffragari cum committant in eam. l. auxilium vbi glo. fi. ff. de minor. xxv. an. c. frustra. s. de vsur.

¶ Et sic eis non debēt concedi hmōi monitoria cum sit fortior neruus iurisdictiōis ecclesiastice/ facit qd voluit Jo. mo. in. c. j. in pri. j. de res. ibi q est exclusus. accedit vt icius⁹

¶ Istud poteris comprobare per ea que voluit Panor. in c. nouit in. ij. additio. sub nu. xxix. de iudi. s. vbi dicit q non admitterent ad denūciationem euangelicam secus in alio criminoso emendato. ¶ Firmo 7 vlterius per deci. tholo. clxxix. vbi dicitur fuisse conclusum q repelluntur quando excommunicati veniūt principaliter per viam actionis 7 prouocando ad iudicium/ impetrando tale monitorium: vide que in proposito dicit Aufrerius in prima deci. tho.

¶ Et licet vt. j. deduco in. viij. quesito tales excōicati in generali non debeant vitari/ propter hoc tamen non min⁹ sunt excōicati. notatur in pragma. in ti. de excōica. non vi-

93 tan. in fi. ibi in aliquo reuelare vbi glo. dicit q quis * de improbitate sua non debet consequi commodum. l. itaq fullo. ff. de fur. Nec ex delicto suo non debet cē melioris cōditionis. c. audiuimus. de collu. deteg. s. 7. c. eum qui beneficium de preben. j. nec ex culpa sua consequi penam 7 premium. c. si quelibet. xxij. q. ij.

¶ Facit q pena non prestat immunitatem. l. sine hereditaria. ff. de nego. gestis. 7. l. relegato. §. fi. ibi est enī perq ridiculum ff. de inter. 7 relega. q quis propter delictum suum vel penam non debet quis esse immunis. cōcordat tex. in. c. legi. xvj. q. j. vbi glo. in verbo deterioris ad idem. c. intellex imus. s. de iudi. vbi Barba. illū notat ad hoc q inhabilitatus ex culpa sua ad certū actum/ solum intelligitur quo ad commodum suum: secus ad incommodum. Istis tamen excommunicatis poterit succurri medio deducto per Antho. de butrio post hostien. ibi in. d. c. quia frustra. col. prima. s. de vsur. vbi dicit q licet criminosus non audiatur iudex tamen inquirere debet ex officio proprio vt faciat resarcire damnum cui debetur nihil allegat/ hoc tū tene menti tanq notabile/ secundum eundem 7 singulare secundum Franc. de Aretio in. c. nouit/ in finalibus verbis. s. de iudi. Panor. in. c. parrochianos in. ij. nota. s. de senten. excōica. dicit q incidens in sententiam canonis debet denūciari publice excommunicatus. Et hoc spectat ad officium prelatorum etiam nemine requirente: 7 debet talem facere vitari/ donec satisfecerit leso 7 fuerit absolutus. Iuuantur preterea excommunicati quando partes appellātium aut reorū sustinent/ quia via defensiōis eis nō clauditur. notat Jo. mo. in. d. c. primo.

¶ Pro premissis addo ea que notantur in. d. c. nouit/ in vbo

94 iudicare. s. de iudi. vbi dicitur q multa * permittuntur retractari indirecte propter peccatum/ que alias retractari non possent/ hinc dicimus q si ego tibi detulero iuramentum iudiciarium super debito centum aureorum mihi per te debitorum: et iuraueris mihi nihil debere ex quauis causa tūc iuramētū hoc quacūq pbatioe postea mihi adueniente non retractabitur. l. prima. C. de iureiur. 7 in. §. si quis postulanti. insti. de actio. tamen iudex aut promotor fiscalis poterit informare: constito de periurio condemnaberis mihi. c. peccatum. j. de regul. iuris. Pro his vide docto. in. d. capitulo nouit: et Panormi. in capitulo ea. s.

de sentē.excōica.⁊ Jo.mo.in.c.cupiētes.nu.cxxij.de elec. Et paridem de puteo in tract.de sindica. Carta mihi.17. colū.2.nume.9. Qȝ vbi iudex viderit aliquem locupletari cum iactura aliena:facto sibi intimato debet ex officio prouidere. Bar.in.l.fina.⁊ in.l.plane. ff. de peti. heredi. Barba.in consi.42.col.7.illud.nume. 17.volu.primo.

95 ¶ Et iudex * nō debet pati/vt quis vtatur iure incompetēti. Bal.in.l.cum proponas.C.de pac.⁊ Bar.in.l.si vnus. § pactus.ff.de pac.quibꝰ adde Domi.in cōsi.58. quidē vsurarius:in ꝟsiculo exceptio dilatoria. Inno.in.c.debitores. ṡ.de iureiu.⁊ eundem Domi. in cōsi.lxiij.in fine/dubia. Jason.in cōsi.cxliiij.Statutum.vol.iiij.

¶ Aggredior sextū quesitū qꝺ paucioribꝰ absoluā: postq̄ī ꝑcedēti re ita exigēte fui ꝓlixior:scilicet an iudices * 96 teneātur hmōi monitorium postulātibus cōcedere/dic ꝙ sic. cū ratione peccati ꝓcedat/in quo officiū iudicis exuberat Car.in cle.dispēdiosam.q.23.de iudi. Ideo iudices requisiti tenent impartiri officiū suū/ etiā nobile petēti cōsistēs in ipomet iudice/qꝺ tenet Feli. in.d.c. ꝑ tuas. col.fi. ṡ.de testi.post Bar.in.l.j.nu.xj.ff.de iurisdi.oīm iudi.vbi dicit ꝙ iniuriā facit iudex.si deneget.l.j.§.pe.in finalibꝰ ꝟbis.ff.de aqua quo.⁊ esti.vbi glo.dicit ꝙ immo est debiti solutio/priuilegij concessio/arg.l.hoc iure.§.pe.ff.de dona. Alꝭ pōt a denegatiōe appellari:dicūt Bar.⁊ Feli.vbi. ṡ. ⁊ sic ꝑ superiorē cogi. Citat Panor.vbi apostil.in.c.bone/ el primo. nu.14.de postu.ꝑla.dixi. ṡ.in ꝓhe.in ꝟbo dispēsatio/ vide. Antho.de butrio.in.d.c.bone.col.ij. vbi refert ꝙ licet officiū iudicis oīno respiciat bonū priuatū / tenet tñ iudex ex officio supplere:qñ sumus in materia pctī/allegat.c.ad nostrā/el.ij.ṡ.de iureiu.vbi videbis tex.aptū ad hmōi monitoria gñalia. ¶ Ad idē facit qꝺ notat Pet.de Ancha.cō. clxvij.in principio visis diligēter: ꝙ iudex * ex officio dȝ 97 occurrere manifeste iniq̄tati / etiā si parti esset via ꝑclusa ꝑ pactum/vt not. Bar.in.l.j.ff.qꝺ vi aut clam.hinc est ꝙ si magistratus nō obuiat delicto futuro: dȝ ab officio remoueri.Bal.in.l.j.§ quies.ff.de offi.prefecti vrb. ꝓ quo vide Inno.in.c.j.col.vlti.ṡ.de postu.ꝑla.q̄bus iūge q̄ late cōgerit do. Pet.Rebuf.in repeti.l.vnice.not.ix.in princi.C.de sen.q̄ ꝓ eo qꝺ interest ꝓfer. Et dic qꝺ in talibus nō est locus penitētie ꝑ ea q̄ dicit Alexā.cō.ccvj.col.pe. viso themate.vol.ij.ꝙ nō licet alicui reuocare libellū cōtinētē aliquā extorsionē:allegat.l.qui ea mente cū sua materia. ff. de fur. Et ꝓpter id iudex nō impedit ꝓcedere/ ⁊ veritatē ꝑquirere ⁊ punire: vt est tex.ꝫm qꝺ declarat Bar.⁊ alij in l.trāsigere.C.de trāsac. ⁊ in.l.si maritus.§. si negauerit.ff. de adul.doc.in.c.j. ṡ. de collu.deteg. ¶ Unum preterea tibi in hoc pūcto/dico ꝙ licet pars accuset: dicitur nihilominus iudex procedere ex mero iudicio nobili:⁊ accusans dicitur stimulus instigās iudicē/refert Neuisa.vbi.ṡ. ꝟsi. Amplia primo.col.4.dicens nō referre quomodo ꝓcedatur/videlicet an diocesanus cōcedat ex eius officio/an alꝭ ad mei instañ.postq̄ differentie huic potest vnico ꝟbo im98 poni remediū. Nō enim * curamus de modo: dū tamē habeamus effectū.l.si mater.vbi glo.fi.C. de insti.⁊ substitu. vbi nihil refert quid de equipolētibus fiat.l. Julianus.§. ait pretor.ff.de cōditio.⁊ demō.cum alijs ibi per eū / ⁊ per nos. ṡ.allegatis. Maxime in foro ecclīc vbi nō obseruant tot apices iuris. Notant doc.in.c.dilecti. post glo.primam ṡ.de iudi.late per Jaso.insti.de actioni.in.§. Item si quis in fraudem. ¶ Hoc enim officiū iudicis habet maximū 99 priuilegiū: quia licet statutū * simpliciter excludat exceptionē:nō tamen videtur facultatem implorandi auxiliū iudicis excludere/saltem vbi alꝭ pars locupletaretur/ cū aliena iactura.l.plane.⁊.l.fi.ff.de peti.hered. vbi vtrobiq̄ Bal.⁊ Ang.firmant:⁊ Bar.in.d.l.j.§.ij.ff. quod vi aut clā latius Alexā.cō.xcvij.viso.vol.vj. ¶ Facit ad premissa/ quia vbicunq̄ iudici constat ex actis:potest ipse ex officio suo supplere:glo.⁊ Cy.in.l.j.C.vt que desunt aduo.⁊ glo. in.l.ij.ff.de ferijs cum alijs nota.per Alexā.consi.138.nume.xj.visa copia.volu.vj. Et hoc maxime vbi vertitur periculum anime: quia tunc impendit etiam non petitū officium.not.Pet.de Ancha. consi.ccxxxiiij.in princi. Casus talis/vide que dico in.c.primo in verbo. Et de negato de confes. ¶ Attende tamen ad vnum/ꝙ iudex ex officio inquirens:habet naturam accusatoris/ ⁊ subijcitur his que ipse accusator subire tenetur/prout tradit Alexan.in consi.164.nume.4.viso volu.primo.

100 ¶ Octauum quesitum: * An sic moniti debeāt vitari:dico illud breuiter ꝓsequēdo/ꝙ licet olim teneremur vitare excōicatū ab hoīe vel a iure/nō notoriū/ etiā ante denunciationem:nisi mihi soli pateret:quia tunc in occulto ꝑ priuato tenebar eū vitare.not.in.c.cū nō ab hoīe.ṡ.de sentē. excōica.⁊ in cle.grauis in ꝟbo publico.eo.ti. Quia excōicatio trahit secum executionē.c.pastoralis. ṡ. de appella. Jo.mo.in.c. Is cui:⁊ ibi dico aliqua de sententia excōic.j. Tamen contra istud videtur tenere lapus alligatio. xlv. col.prima.magister hospitalis/dum dicit ꝙ nemo est vitandus pro excōicato / nisi appareat vel probari possit. Imo et habens certitudinē de excōicatione si est occulta non est vitandus in publico.d.c.cum non ab homine.

¶ Hodie tamē iure gallicano nō tenemur vitare excōicatum non denūciatum specialiter ⁊ expresse / si tamen fuerit tenemur. Etem̄ quē ita notorie in excōicationis sententiam constiterit incidisse: ꝙ nulla possit tergiuersatione celari/aut aliquo iuris suffragio excusari:ista sunt verba cōcordatorum ⁊ pragmatice gallie vbi Do.guymier istud q̄situm late discutit:ideo manum in eius messem ponere nolui:cui adde que in ꝓposito dicit Neuisa, vbi.ṡ.ꝟ. amplio iij.col.ij.⁊ Jo.mo.in.c.j. in fine de homi. vide ad intentum predictorum Calca.con.cxxij.circa finem. Ibi non debeo credere aliquem excōicatum si mihi dicatur/nisi iudicialiter fiat/vel de mandato superioris hoc est episcopi vel ordinarij. Adde etiam vnum quo ad materiam/ꝙ denūciatio excōicationis que fit in his nouam nō inducit excōicationem sed antea latam notificat vt patet de appella.pastora101 lis/notāt Domi.⁊ Prepo.in.c.inferior.xxj.distic. * nec valet priuilegium in contrarium vt nō tenearis excōicatos hmōi vitare.c.cum ⁊ plantare.§.excōicatos.ṡ.de preuilegijs comprobatur. Quia nullus potest se tueri priuilegio vt delinquat seu contra iura inuehat:ita concludit notabiliter Jo.mo.in.c.epōrum.j.de priuileg.

102 ¶ Nonum quesitum est. An propalationes * faciant fidē / breuiter dico ꝙ non:moueor sequentibus. Primo quia anteq̄ depositio testis faciat fidem/ opus est citatione partis aduerse vt veniat visura testes recipi produci ⁊ iurari iuribus vulgatis/sufficiāt notata per doc.in.c.ij.⁊ in.c.de testibus.ṡ.de testi.vbi Fely.col.iij.nu.v. ꝟsi. Et iniq̄tum Bal.in.c.fraternitatis not.iiij.eo.ti vbi adducūt aliud requisitum/videlicet iuramentum.quod debet precedere nō sequi.alias esset preposteratio que euitari debet Bal.in.l. iurisiurandi:in prin.C.de testi.vbi limitant cōtra aliquos nisi incontinenti post depositionem iurassent:quia tunc est presumptio/ꝙ quando deposuerunt cogitauerunt de iuramento prestando:⁊ ideo presumūtur verum dixisse propter reuerentiam iuramenti quod sciebant se prestaturos sicut si prius prestitissent.

¶ Pro hoc faciunt nota.per Do.meum de ripa respon.lib. primo.c.viij.vbi dicit ꝙ si lex prefixerit terminum volenti reconuenire: vt ante litem contestatam reconueniant.c.j. ⁊.ij.ṡ.de mutuis peti.tamen incontinenti post litem contestatam concedit recōuentio. Bal.in l.cum venissent. col. fi.nu.x. ibi tertio quero.ṡ.de iudi.sequitur Jason in.l.edi103 ta.C.de eden. Quia que fiunt * incontinenti inesse videntur.l.lecta.ff.si cer.peta.ista est decisio Jo.mo. Licet prefati doc.non allegent in.c.dispendia.§. reus.j.de res.post prin. ¶ Et adeo iuramentum est requisitum: ꝙ papa sine voluntate partium non potest dispensare.ita dicit Fely.in c.constitutus.col.vij.nu.15.ibi vide absolute. ṡ. de res.qr istud est de iure diuino Gene.xxxj.c.

¶ Et sic ex quo in huiusmodi propalationibus faciendis/ aut factis non interuenit / nec citatio partis nec iuramentum propalantis/sequitur quod non faciunt fidem. Ideo debent examinari in figura iudicij. Et poterunt ad eas se referrre secundum Jaso. in.l.legata inutiliter in fi.vj.no. de lega.primo.⁊ ibi lancel.col.fi. Fely.in.c.cum tua col.prima.ꝟsi.limita.ij ṡ.de testi.vbi dicit ꝙ si dictum non valuit ex defectu solēnitatis si in hac depositione concurrit solēnitas requisita conualidatur vt ex nunc allegat Sozi.i.d. l.iurisiurandi. Idem dicit Ipoli.in.l.ex libero.col.iij.ff.de questio. Floria. in.l.j. col. prima .ff.de testib. nu. iij. Bar.⁊ Bal.in.l.fi.ad finem. C.de testibus vbi dicunt ꝙ testis q̄ fuit examinatus.si denuo examinetur de eodem et negotio potest petere sibi legi suam primam depositionem:quā iudex potest sibi facere legi si vult. Idem Fely.in.d.c. cum in tua.Bar.⁊ alij.in.l.eos.ff.de fal.⁊ dicit Bal.in.d.l. fi. Quod si volunt dilationem ad videndum quod primo deposuerunt/ quod debet eis dari. Quia in quantumcunq̄ bonis et perfectis viris / potest cadere obliuio memorie.l.peregre ibi. Nec infirmitatem memorie.ff.de acquir. po.⁊ de facili possunt capi in verbis. Quod intellige nisi essent suspecti vt dicitur de iudice q̄ se facit partē assumēdo defēsionē ꝙ sua sit iurisditio tūc facit se suspectū.nō pōt

cognoscere sup̄ declinatoria sui fori/ ⁊ cõsequenter an sua
sit iurisditio glo. in ꝟbo copia: ad finē: vbi Domi. in. c. statu-
tũ. de res. hoc lib. Panor. in. c. solicitudinē de appel. Jason
in cõsi. 132. in fine. vol. 4. Statuto: q: tũc iudex debet co-
nari eos capi ꝟbis/ nõ autē dilationē dare ad maliciā suā
instruendā/ qđ si cesset debet dari (scđm casus discussio-
nē) longa/vel breuis. Notat Sozinus. cõsi. cxcij. in fine/
capio difficultatem. ¶ Et in his testibus statur eoꝝ prime
depositioni/iurate dico/ ⁊ nõ scđe: qđ facit ad. j. deducēda.
Pro quo vide Ferra. cautela. xiij. que sumit initiũ. Que-
stio/Sozi. con. xcij. in causa dñi Anthonij. vol. iij.
¶ Predicta tñ cessant in ꝓpalationibus/ videtur equidē
ꝙ non debeāt legi prime ꝓpalationes/cũ nullus sit timor
variationis: q: primũ dictũ nõ est iuratũ/ ⁊ nihil facit quo-
minus testes possint cõtrariũ cum iureiurãdo deponere/
absq; timore cõtrarietatis/quia stabitur dicto iurato. Bar.
in. d. l. eos: ⁊ Ferra. ius in. d. cautela. 13. Dicunt em̄ Ipol.
flo. ⁊ Feli. vbi. s̄. ꝙ est in arbitrio iudicis facere: vel nõ fa-
cere testibus legi talē depositionē. Ideo videtur in ꝓpo-
sito/ ꝙ nulla subsit iusta causa ꝓpter quā debeant sibi legi
ꝓpalationes. Imo potius subest causa: ꝓpter quā non de-
beāt. Quia a cõiter accidētibus/obtinētes tales monito-
rias faciũt scribi tales ꝓpalationes: ꝑ aliquā personā sibi
fidā/q̄ coadiuuat dicta ꝓpalātiũ: ⁊ illa describit quāto fa-
uorabilius potest ꝓ isto obtinente monitorias/ ex quo vi-
deretur iniquũ/ꝙ isti testes debeāt se postea ad tale dictũ
referre: arg. eoꝝ que cõgerit Barba. lib. ij cõsi. xxv. ꝓclare.
col. pe. Paul. de castro primo lib cõ. clxviij. Als esset dare
materiā subornãdi testes: quia q̄uis sit licitũ instruere te-
stem: vt deponat dictũ suum cõgrua ratione. Ita ꝙ cõclu-
dat/nõ tamen est permissa instructio ad deponendũ: muta-
ta substantia veritatis. Curtius in repeti. l. admonendi.
col. 77. ff. de iureiur. Feli. in. c. ꝑterea col. pe. ⁊ fi. s̄. de te-
sti. cogen. ⁊ in. c. licet cām. col. xix. ꝟsi. ⁊ vnũ circa. s̄. de ꝓ-
ba. Banerius in. § pater. ad fi. insti. de testa. Decius cõsi.
189. col. 8. nu. 14. ibi/scđo respõdetur. ¶ In hoc tñ ꝙ. s̄.
prime diximꝰ stādũ prime depositioni iurate videt̄ cõtra-
riũ huic qđ notat Alex. cõ. cclj. quidā testes recepti. vo. 6.
Qz testis vacillās potest ratiõe vacillationis torq̄ri/ ⁊ po-
tius statur depositioni facte cũ tortura q̄z alteri allegat. l.
si postulauerit. § sed si negauerit: ⁊ ibi not. Bar. ff. de adul.
⁊ Bal. in. l. 3. C. ad leg. iul. de adulte. ⁊. l. fi. C. de questio.
¶ Videtur tñ ꝙ ꝓmissis possit adhiberi cautela/ videlz ꝙ
ꝓpalātes iurēt/dic hoc nõ iuuare: ex quo spõte iurauerũt
cũ monitorie nos nõ cõpellāt deponere cũ iuramento/ sed
solũ ꝓpalare: testis em̄ debet coacte iurare. l. iurisiurandi:
⁊. l. si qñ. C. de testi. Als qui se ingerit est suspectus. l. que
oīa. vbi glo. suspectus/in fi ff. de ꝓcura. Feli. in. d. c. ij. col.
viij. s̄. de testi. Ipol. in. d. l. ex libero. col. iij. ⁊ in. l. si vnꝰ. §.
seruo qui vltro. ff. de q̄stio. Corneus. lib. iij. cõ. 284. in pre-
senti cõsultatione litera. m. hinc Panor. in. c. cũ. p. s̄. de ac-
cu. dicit ꝙ ille qui se offert deponere cõtra me/ dr̄ inimicꝰ
meus. Pro quo facit quod notat Pet. de Ancha. cõ. clvij.
col. ij. Sũme prudētie: ibi ex hoc em̄ solo ꝙ sic se ingerunt
sũt suspecti: ⁊ quodāmodo ambitiosi dũ se reputāt sapiētio-
res ceteris/arg. d. l. que viam. ff. de procura.
¶ Ideo cõcludo/ nõ esse legendā propalationē: ⁊ si lega-
tur ⁊ se referat testis: depositio sua redditur suspecta. Se-
cus dicit Neuisa. vbi. s̄. si propalans scripsisset primo suā
depositionē manu propria absq; dictamine alicuius perso-
ne. Quia tunc cessaret suspitio.

104 ¶ Postremũ quesitũ supest discutiendũ. An * Archiepi-
scopus seu metropolitanus possit decernere huiusmodi
monitoria/in diocesi suoꝝ suffraganeoꝝ publicāda: instan-
tibus suis: vel suffraganeoꝝ subditis: ⁊ contra eos/ sine
permissione tamen ⁊ licentia ipsoꝝ suffraganeorum.
¶ Istud dubiũ videtur depēdere ab alio/videlicet an me-
tropolitanus possit adiri per viam querele per ipsos sub-
ditos suffraganeoꝝ ipsis suffraganeis inuitis. Et breui-
ter/vt ad rumbum veniamus: dic ꝙ non/ tā dispositione iu-
ris cõmunis: q̄z cõsuetudine siue etiaz prescriptione: iure
quidā ꝓbatur per. c. Romana/ in prin. de foro competen.
hoc libro: vbi Archi. dicit post prin. ꝙ metropolitanus iu-
dex peregrinus vocatur/q̄tum ad subditos suoꝝ suffraga-
neoꝝ. xj. q. iij. scitote. in fi. quod placet Egidio Bellamere
ibi. col. iij. ¶ Itē quilibet episcopus in sua diocesi iuris-
ditionē habet episcopalē seu ordinariā. Ita ꝙ eius cleri-
ci subditi nõ possunt cõsentire in aliũ iudicē in prima instā-
tia sine licentia episcopi sui diocesani. tex. in. c. significasti.
s̄. de foro cõpe. ꝙ licet Archiep̄s in oībus diocesibus suo-
rũ suffraganeoꝝ iurisditionē habeat episcopalē/ nõ tñ ha-

bet ep̄alem seu ordiariam: vt inter subditos ep̄i possit co-
gnoscere. notat Inn. c. pastorali. s̄. de officio ordi. vbi dicit
ꝙ Archiep̄s nõ habet iurisdictionē ordinariā ep̄alem in
tota prouincia/nec simul concurrit cũ ep̄o: idē Inno. in. c.
duo simul. s̄. de offi. ordi. ꝙ si subditi ep̄i nolũt cõparere co-
rā eo non tñ ꝓpter hoc Archiep̄s iurisditionem habet in
eos vt causas eoꝝ audiat. sed solũ vt prestet auxiliũ ordi-
narijs ad compescendũ eos. Quod firmat ibi Car. col. fi.
Idē Inno. in. d. c. romana vbi dicit; ꝙ subditi suffraganeo-
rum non possunt consentire in alios/q̄z in suos ordinarios
per. d. c. significasti: idem Inno. in. c. contingit. s̄. de arbi.
alias sequeretur absurdum: videlicet ꝙ in potestate sub-
ditorum esset iurisditionem superioris abdicare: si non in
globo saltem in particulis ꝙ est idem: quia per destru-
105 ctionem * omnium partium: sequitur destructio totius. c.
monemꝰ. xij. q. ij. ibi ne ecclesia dei ad nihilũ redigatur: fa-
cit dictũ Bal. in. c. intellecto. s̄. de iureiu. vbi dicit ꝙ per
particulas posset totum regnũ dissolui. Ideo rex non pōt
aliquid de regno alienare. tex. in. c. j. de prohibi. feudi alie-
na. per lotha. quia possent dietim subditi episcoporũ spon-
te coram archiepiscopo litigare ⁊ nullus litigaret coram
episcopo: ⁊ sic sua iurisditio vacua remaneret. dicit Archi.
in. d. c. romana. in verbo in his ideo cõfusionis sequela lo-
cum obtineret: iuxta illud. Nā ordo confunditur cum sua
iurisditio vnicuiq; nõ seruatur. c. peruenit. xj. q. j. tex. apud
gallos in ti. de causis in. § inoleuerunt/in pragma. ⁊ in ti.
de colla. in. § ordinarijs/post prin. ⁊ in concor. eo. ti. de cau-
sis. quod operabitur priuationem iurisditionis inferioris.
Quod dicere nõ cõuenit viro. Testis est Bal. in. c. pasto-
ralis/col. j. nu. iij. s̄. de offic. ordi. vbi cita ꝙ superior non
potest priuare inferiorem sua iurisdictiõe ordinaria ꝑ tex.
in. l. fi. C. de offi. prefec. aug. facit tex. in. c. per singlas. ix. q.
iij. vbi vnũquēq; oportet ep̄m habere sue diocesis potesta-
tem/ ⁊ ly oportet de sui natura importat necessitatē. l. eos.
C. de appella. faciũt etiam ea que dico in. c. per exemptio-
nem. j. de priuilegijs. ¶ Facit equidem id qđ notat do.
Petrus rebuffus in repeti. l. quod iussit not. ij. nu. lxviij. cũ
sequen. ff. de re iudi. Quod Archiepiscopus ab episcopis
sue prouincie causas non euocat/quia inter eos (dicit do-
minus meus de ripa. j. interpreta. in. c. cum. M. nu. cxcv. s̄.
de constitu.) locus est preuētioni vt not. in. d. c. pastoralis
s̄. de offi. ordinar. facit. c. si a sede/de preben. hoc lib. etiam
per citationem. c. postulasti. ⁊ ibi Sozi. s̄. de foro cõpe. l. si
quis postea. ff. de iudi. nec ep̄s causaz ab abbate euocat. c.
q̄zto/ ⁊. c. graue: ⁊ ibi glo. fi. s̄. de offi. ordi. que glo. dicit nisi
abbas esset negligens. Nec ab archidiacono. c. ij. s̄. de ex-
cessi. prela. nec a capitulo. c. irrefragabili. s̄. de offi. ordina.
minusq; a plebano aut alio prelato inferiore iurisditionē
habente. Quod verum si tales inferiores ipsaz iurisditio-
nē ab episcopo non recognoscant. archi. Domi. ⁊ Prepo. in
c. de persona. xj. q. j. Imol. in. d. c. pastoralis. col. ij. Secus si
recognoscant: prout Archipresbiteri Bituricen̄. diocesis
q: hi non habent a lege vel consuetudine sicut alij. not. in
c. cum ad ecclesiarum. s̄. de offi. ordi. igitur euocat quia in-
hibere potest ergo ⁊ tollere/ arg. l. si quis/in principio de
lega. iij. c. nuper. s̄. de senten. excõica. Franc. In. c. vt no-
stram/col. iiij. s̄. de appella.
¶ Pro prosecutione intenti habeo quod citat Henri. boic.
in. d. c. pastoralis in fi. ꝙ si Archiep̄s absoluat excõicatuz
ab episcopo in casu non cõcesso a iure/non valet absolutio
tanq; a non suo iudice concessa: idem tenet hostien. in sum-
ma in. § est ⁊ alia regula. ꝟsi. sed queritur an episcopus in
ti. de sentē. excõica. ⁊ eo titu. goffr. in summa. q. xciij. Idem
tenet. Nam licet archiepiscopus habeat iurisdictionem in
persona suffraganeorum: non tamen in subditos eorum et
106 in hoc fallit regula * si vinco vincentem te a fortiori vin-
co te: de qua per scribentes in. c. auctoritate de conces. ꝓ-
ben. hoc libro: ⁊ in glo. l. de accessionibus. ff. de diuer. ⁊ tē-
po. prescrip. ⁊ glo. in auten. licet. C. de natura. libe. ita di-
cit Jo. de imol. in. d. c. pastoralis qui subdit ꝙ differt iuris-
ditio episcopi a iurisditione archiepiscopi. Quia iurisditio
episcopi se habet vt genus et distribuitur ad quemlibet
speciem subditorum sue diocesis. Sed iurisditio archiepi-
scopi licet sit vniuersalis in tota prouincia non tamen di-
stribuitur ad quemlibet de prouincia. Hinc est ꝙ episco-
pus potest absoluere eos de sua diocesi per prelatum sibi
subditum excommunicatos/ puta per Archidiaconum
qui dicitur eius vicarius. c. primo. s̄. de offi. archidiaco.
Sed episcopus nõ legitur archiepiscopi vicarius: archie-
piscopus quippe in prouincia habet potestatem ligatam
non episcopꝰ. c. nullꝰ. iij. q. iij. c. cũ ab ecclia. ꝝ. de offi. ordi.

¶ Item firmare potes intentum per ea que citat Sozi. in c. cum contingat. not. vj. s. de foro compe. quod de iure communi solus episcopus est ordinarius in tota diocesi / tam in ciuilibus q in criminalibus: exclusis penitus alijs prelatis inferioribus: et idem notatur in c. j. et in c. cum episcopus / de offi. ordi. hoc libro / et ideo inter subditos suos / sibi competit iurisditio / et in hoc casu archiepiscopus non potest suis suffraganeis legem vel consuetudinem imponere: nisi solum quantum ad illa in quibus sibi subsunt.

¶ Sed in cognitionibus causarum inter suos subditos in prima instantia sibi non subijciuntur / cessante appellatione igitur etiam nulla consuetudo episcopis potest per archiepiscopum indici. Testatur lucas de penna in. l. vnica / de priuileg. vrb. constanti. libro. xj. C. ¶ Preterea habeo quod in simili notat Jacobus de sancto geor. in questio. feudo. q. xxxiiij. vbi dicit q si princeps inuestiuit vnum nobilem de castro cum mero et mixto imperio et omnimoda iurisditione posthac non potest se intromittere de primis causis rusticorum subditorum illi nobili: istud reperio ante eum tactum per Bal. in. l. j. q. xliiij. ff. de rerum diuisio. ¶ Et ratio est quia ex infeudatione vassallus habet iura vtilia cum vtilitatis effectu. Ideo debet in prima instantia inter suos subditos cognoscere. Sic episcopus cui data est iurisditio omnimoda in sua diocesi per legem mortuam et etiam viuam scz per papam / ex qua datione archiepiscopus censetur exclusus ex quo solo capite habeo intentum: q archiepiscopus non potest huiusmodi monitoria de iure communi concedere: inuito episcopo contra eius subditos prout nec de consuetudine / cum per eas ad viam simplicis querele deueniatur. Quod et comprobo. Primo per tex. in d. c. Romana vbi ponuntur quinque casus: duo in principio / et tres in scdo respon. ibi nisi aliud in his tribus et c. Ubi ius dat potestatem archiepiscopo vel eius officiali cognoscendi inter subditos episcopi: si hoc habeat ex consuetudine. Ergo in duobus primis casibus scilicet pretermisso appellationis articulo vel per viam simplicis querele non dat cognitionem etiam stante consuetudine: quia si tex. hoc voluisset illud expressisset: sicut in tribus vltimis casibus per tex. in c. inter corporalia. s. de transla. epi. vel generaliter loquutus fuisset in omnibus quinque casibus / non exprimendo aliquid specialiter de tribus vltimis. Ideo cum specialiter de tribus disposuit: vt consuetudo locum habere posset / censetur ab illa dispositione duos primos exclusisse / tex. est in c. cum inhibitio. s. de clan. despon. cum de illis cogitauerit separando tres vltimos ab illis. Pro hoc habeo quod notant Ang. in. l. tres fratres. ff. de pactis. et Io. de Imol in c. fi. de suc. ab intesta. q pater substituendo masculis / censetur exclusisse femellas: et substitutum voluisse preferri femellis: cum loquendo de masculis videtur cogitasse de femellis. ¶ Item postquam iste due dispositiones sunt propinque: papa ordinando in tribus vltimis casibus verisimiliter cogitauit de duobus et tamen non disposuit de duobus / sicut de tribus: ideo voluit illas dispositiones diuerso iure censeri: et sic consuetudinem locum non habere in duobus primis. ita intelligunt tex. d. c. romana. archi. ibi. in prin. et in verbo / ex his / allegat. c. qualis. xxv. di. l. cum pretor. ff. de iudicijs. c. nonne. s. de presum. et Io. and. in principio / quibus communiter alij assentiunt et Guiller. ibi dicit in verbo pretermisso. Quia alias nichil esset quam voluntarie et per simplicem querelam causas aliorum vsurpare / quod est contra. c. romana de offi. ordi. hoc libro.

¶ Firmo preterea q non valeat consuetudo: quia in hoc puncto habemus constitutionem prohibitoriam vt licet videre in c. j. ibi ne suorum suffraganeorum et c. de offi. ordi. hoc libro. et d. c. romana ibi nec appellationis articulo et c. Et constitutio * prohibitoria de sui natura operatur actus in contrarium gesti nullitatem. Ista est doctrina glo. in. l. j. in fi. magne glo. C. ne fide iussor. do. den. comprobat Luc. de penna in rub. ne fisc. quam vendi rem euincat / libro. x. C. vbi dicit q dictio ne / est aduerbium prohibendi / sequitur scriben. in ru. et in. l. j. ff. ne quid in flu. pub. ¶ Nunc habeo q contra canones preceptiuos et prohibitiuos / non valet consuetudo. Inno. in rubr. de consuet. in fi. quem ad hoc citat calde. co. 4. sub dicto ti. Ex quo sequitur q episcopus non potest consentire / q archiepiscopus in omnibus causis suorum subditorum per viam querele adire posset cum legibus prohibitiuis renunciari non valeat. Saly. post glo. in. l. libertorum. C. de testi. qui dicit hoc verum quando vergit huiusmodi renunciatio in detrimentum alterius. Secus si in solius incommodum renunciantis: firmat romanus co. 403. nu. xx. pro decisione dico latius in. c. tibi / de res. Bene tamen potest consentire in vna causa: vt archiepiscopus adiri possit. arg. c. significasti. s.

de foro competenti: et ratio quia per id non rumpitur neruus ecclesiastice disciplinę: quod in generalitate fit: et sic non valet consuetudo. c. cum inter. s. de consuetu. fely. in. c. cum contingat / versi. 4. fallit. s. de foro compet. ex eo etiam quia ex ea consuetudine induceretur illicitum et incoueniens: quia sua cuique iurisditio non seruaretur vt dixi. Pro hoc habes doctrinam Ang. et Jacob. de bello visu in auten. vt nulli iudi. in. § nulli / in fi. col. ix. vbi dicunt q consuetudo mala quantumcunque longeua ab omnibus obseruata / non debet obseruari / et inducens illicitum et incoueniens non est seruandum. firmat Compo. in

108 rub. de consuetu. in fi. facit pro premissis / quia statutum * non potest preiudicare nec comprehendere non subditos. l. j. in fi. ff. de tuto. et curator. dat. ab his. l. etiam. ff. de tutel. l. neque. ff. qui dari tutor. po. probat tex. noster. facit. l. fina. ff. de iurisd. omnium iudic. comprobat latius Alex. con. xix. versi. 3. quia dato circa primum vol. vj. vbi idem dicit de consuetudine Bal. in. l. de quibus versi. iiij. queritur an consuetudo extendat virtutem suam ad forenses. ff. de legib.

¶ Item archiepiscopi et alij prelati ecclesiastici dicuntur protectores et custodes: ac magistri sacrorum canonum. c. cum quibus. xxiiij. q. 3. dic. in. c. non putamus: de consuetu. j. Et debitores vt eos obseruent et custodiant. c. cum sumus. ix. q. 3. et id iuramento firmant. c. ego. N. s. de iureiur.

¶ Ex quo infero non licere archiepiscopo consuetudinem introducere: per quam canonibus contraueniatur / Alias esset legem sui superioris destruere / quod non potest vt patet intuenti cum ex hoc sequeretur / q totum ius commune posset subuertere in singulis casibus a iure prouisis / aliud statuendo vel consuetudinem inducendo / quod sentire non

109 modicum differt ab heresi. ¶ Item consuetudo * non valet contra legem nisi fuerit inducta ab eo qui legem expresse tollere potest / not. in. l. j. et fi. C. que sit long. consue. Inno. in. d. rub. de consuetu. col. j. nec iuuat q diuersimode contra iura inducuntur per populum plures consuetudines quia id verum si sint rationabiles: secus si irrationabiles. c. j. de consue. hoc libro. Sed rationabiles dici non possunt consuetudines / que canonicis obuiant institutis / quibus expresse dictatum extitit ne vnus alterius iurisditionem vsurpet: sed suis sit contentus terminis. testatur Petrus de Ancha. in. c. postulasti. col. ij. s. de foro compete. allegat c. scriptum. vj. q. iij. et c. venerabilem. s. de elec. faciunt que citat Alex. co. xviij. Visi secundo moueor / viso titulo et statuto vol. vi. ¶ Item talis consuetudo videtur abusiua pa-

110 tet quia esse sibi * ipsi inferior et superior non compatiuntur. c. cum inferior. s. de maior. et obedi. quia alias a seipso ad seipsum appellaretur / quod est abusus not. in. d. c. non putamus de consue. hoc lib. Si igitur sit abusus qui inuenitur sublatus per. d. c. romana et alia iura. Igitur contraria consuetudo induci non poterit. Pro quo habeo que citat Bal. in auten. omnes peregrini. col. j. C. communia / de suc. vbi dicit / q quando princeps tollit consuetudinem presentem seu rationem illius tanquam abusiuam etiam censetur tollere futuram vt in. l. iij. §. diuus. ff. de sepul. viola. idem Bar. in. l. si mihi. §. in legatis / in fi. de lega. j. Cy. in. l. ij. C. que sit longa consuetudo. Jason in. l. cunctos populos. C. de summa trini. et fide catho. in prima lec. nu. lxxiiij. docto. i. c. ij. s. de consuetu. et in. c. statutum in prin. j. de renuncia. vide que dixi in. c. j. hoc titulo.

¶ Quod vt appareat abusiua ipsa consuetudo / habeo q in causis tres sunt instantie epi / scilicet metropolitani et pape: et due appellationes vt in cle. calumnijs de sente. et re iudi. vbi Jo. de imol. et alij. Sed si archieps per viam querele cognosceret de causis subditorum epi non essent nisi due instantie et vna appellatio. Igitur illa consuetudo tanquam abusiua et irrationabilis ac contra canonicas constitutiones censetur sublata / nec potest iterum introduci. Firmat Bal. in. l. dudum. C. de contrahen. emp. vbi dicit q tollens consuetudinem presentem tollit etiam futuram. glo. in verbo consuetudine in cle. statutum de elec. quod verum nisi subsit nunc ratio noua et ronabilis que non erat tempore sublate consuetudinis. Panor.

111 in. c. fi. s. de consuetu. ¶ Consuetudo * enim sicut lex habet fundamentum in ratione ideo si contraria legi reprobatur: Ratio quia ipsa de principis consensu inducitur / et sic eam videtur inducere. l. ij. §. omnia. C. de vete. iure enu. merito sit rationabilis sicut lex. c. erit. iiij. di. non obuians iuri positiuo nisi cum ratione / vel causa / alias dicitur corruptela vt probat tex. noster / et sic multa temporis longinquitate firmatur vt in auten. vt nulli iudi. § j. col. ix. c. flagitia xxxij. q. vij. et c. quo iure. viij. di. Sed hoc in casu nullomodo est ratio / nulla ve causa vt archiepiscopus adeatur per viam querele: priuando episcopum sua iuriditione sibi a iure da-

ta. Igitur non potest ex hoc capite archiepiscopus cōcedere huiusmodi monitoria in subditos episcopi publicāda. cum per id videtur deuēire ad cognitionem prime instātie vt patet per clausulam iustificatoriā de qua factus. s̄. extitit sermo. ¶ Et per hec stet confutata capelle tholo. decisio.cclxxv. Item an metropolitanus/ vbi dicitur ꝯtrarium horum que supra diximus ꝑ no.d.c.romana ⁊ Collecta.in.c.significauit.s̄.de foro compe.q̄ non obstant vt recte intuenti apparere poterit quod comprobo. Primo non obstat d.c.romana vt iam ꝑ premissa liquidum est minusqꝫ obstant notata ꝑ Collec.cum cōueniant cum deci. d. c.romana.tamen arguit de intento/ ꝙ ꝯsuetudo dat iurisditionem minori ergo multo fortius maiori. autē.multomagis C.de sacrosanc.eccle. Etiam in casu supposito vt inferior episcopi possit adiri ꝑ viam querele ⁊ id acquirit ex cōsuetudine scdʒ Io.and.⁊ cōmuniter scribētes in d. c.romana.

112 ¶ Istud tamē * argumentū de minori ad maius nec econtra viribus non subsistit in materia iurisditionis nisi inqꝫtum a iure vel cōsuetudine conceditur. Et hoc tam respectu personarum qꝫ rerum. Primum firmo q2 licet cōsuetudine vel prescriptione acquiri possit per prelatum inferiorem ab episcopo: facultas cognoscēdi inter subditos episcopi accumulatiue vel etiam priuatiue/ exclusiue siue abdicatiue si hoc sit expressum in consuetudine. not. Maria. Sozi.in.c.cum ꝯtingat not. vltimo.s̄.de foro competenti/ tamen acquiri nō potest ꝙ de persona episcopi superioris sui cognoscere possit: q2 hoc archiepiscopo tanqꝫ eiꝰ superiori competit not.scribē.post tex.in.c.pastoralis.s̄. de offi.ordi. ¶ Secundo videlicet qꝫtum ad res firmo per tex.in auten. de defen.ciuita.in §. iudicare ⁊ in §. audiant col.3. Istud latius deduco in.c.eos ibi nam indignus ⁊c. ī.de tempo.ordinan. Ideo non insisto.

¶ Pro comprobatione dicte deci.capel.tholo. aufreriꝰ ibi ita fuisse obtētum in curia romana ꝑ tres sententias conformes ꝯtra quendam episcopum suffraganeum/asserit: illud tamen non suffragatur pluribus de causis. Prima q2 res inter alios acta qꝫ.13.legibus non exemplis est iudicandum dixi. s̄.in prefatio.nu.52.vbi cōcludo verum maxime quando res non est dubia. vt in proposito per ea que s̄.dicta sunt. ¶ Item late sunt contra ius constitutionis: igitur nulle ipso iure.c.cū inter vos.s̄.de sentētia ⁊ re iudi. Guiller.de cuno.in.l.si cum inter te. C. quando prouo.non est nec.per illum tex. Et tales sentētie non habent nomen.l.4.§. condemnatum.ff. de re iudi. Late per Bonifa.de vital.in cle. pastoralis.§.vt igitur eo.ti. Et sic nunqꝫ transit in rem iudicatam testatur glo.in.d.c.cum inter vos in verbo cōtra ius ⁊ in.§.diffinitiua.ij.q.vj.medio cuius si executio facta sit reuocabitur. Idē Bonifa.in cle. j.nu.xxvij.de re iudi.vbi Barba.col.v.citat trium sententiarum executionem impediri si in promptu de nullitate ipsarum doceatur quod facit in proposito: q2 in promptu de nullitate docetur quia late cōtra ius cōstitutionis igitur non nocent illi cōtra quem late fuerunt/q2 nulle mero iure ⁊ sic ratificari * non valent.prout dicimus de sentētia

113 lata non suo iudice Bal.in.l.obseruare.§.post hec in.vj. q. ff.de offi.procōsul.vbi dicit. Bar. ꝙ de cōsensu partium ratificari non potest. Jacob.butry.in.l.fi.§.vbi autē.C.de bo. que lib. Panor.c.j.col. antepenul. nu.xxiij.s̄. de re iudi. Alex.in.l.eius.ff.si certum pet. decius post Inno.⁊ communiter alios in.c.prudentiā nu.xix.s̄.de offi.delega.glo. in.l.j.in verbo inchoata. C. vbi de cri.agi opor.quam not. Panor.in.c.sciscitatus es.s̄.de renuncia.similis glo.in.l.ij. circa finē de iure fisci libro.x.C.⁊ in.l.licet. ff.de iudi.quas ibi approbāt Bar. Bal. Paul.⁊ Ang.⁊ eas intellige quādo erat defectus iurisditionis aliter qꝫ ex consensu partiū per. d.l.obseruare.§.fi. Princeps tamen auctoritate absoluta potest illas confirmare secūdum Ang.in.d.l.licet.vide in proposito roma.con.liiij.quod exorditur visis.

¶ Item moueor quia sicut dicitur * ꝙ consuetudo est stri-

114 cti iuris vt non extēdatur de vna prouincia ad aliā/etiam si sit eadem ratio dico in.c.ne aliq̄ de here.ita ⁊ sentētia dicitur stricti iuris non complectens nisi in casibus specialibus/ꝑsonas vel causas nō nominatas in ea. Jo.de imol. in.c.quoniam frequenter.§.ꝙ si super.s̄.vt non lite cōtest. vbi sententia contra colonum vel depositarium lata non preiudicat domino absenti vel ignoranti ita tenet Bar. in l.ij.nu.xvij.C.vbi in rem actio exer.deb. Et generaliter *

115 sententia lata contra vnum non nocet alteri ignoranti. citat late Barba.in.d.cle.j.col.xij.⁊.xiij.de re iudi.⁊ ibi Jo. de imol.qui dicit ꝙ sentētia nō nocet tertio non vocato/ꝑ no.in.c.super eo.s̄.de offi.delega.firmat antho.de butry. in.c.vt debitus col.iiij.s̄.de appel. vbi dicit ꝙ tertius pro suo interesse cōparens potest impedire executionem triū sententiarum latarum contra alium eo non vocato / facit tex.in.l.creditor in prin.ff.manda. Uide que dico in rub.de sententia ⁊ re iudica. Et quod est fortius: q2 sententia lata contra vnum ex socijs habentibus causam indiuiduam nō nocet alij. Testatur Alber.in.l.si de ꝯmuni.ff.si serui.vēdi. facit quod citat Bar. Sozi.in.l.modestinus.ff.de excep.ꝙ sententia lata contra vnum ex heredibus ad vtilitatem debitoris non nocet alteri sicut dicimus ꝙ sententia lata contra vnum ex reis stipulandi non nocet alteri. Alex. in l.sepe.ff.de re iudic.licet debitum ex eodem fonte procedat.refert Sozi.in.d.l.modestinus. vide Areti.in cō.xxix. diligenter. ¶ Et per hec habes luculenter ꝙ nec de iure/ nec de consuetudine archiepiscopus potest adiri per subditos suffraganei per viam simplicis querele inuito ipso episcopo quod comprobo etiam non posse adminiculo nec pretextu cuiusuis prescriptionis. ¶ Primo non valet

116 prescriptio * si is contra quem prescribitur nō potuit prohibere prescribentem/testatur Jo.de imol.in.l.j.§.deniqꝫ. ff.de aqua plu.arcen. Sed episcopus non potest prohibere archiepiscopū cum sit sibi superior igitur nō valet prescriptio. ¶ Secundo vbi lex expresse resistit consuetudini vel prescriptioni non procedit cōsuetudo/vel prescriptio. c.cum instantia de censib.s̄.fely.in d.c.cum contingat col. ij.versi.iij.fallit. s̄.de foro compet. etiam si reperiatur immemorialis. Panor.in.c.accedētes ⁊.c.cum ex officij.s̄.de prescrip.facit quia nulla p̄scriptio potest procedere: quādo quis errat in iure communi Job.and.in.c. cum persone col.ij.ī.de priuileg. Ex quo capite insurgit mala fides archiepiscopo: quam ius canonicum in prescriptione nō admittit.c.fi.s̄.de prescrip.cui iuri standum est in puncto nostro. Panor in.c.de quarta eo.ti. Quod autem liquide appareat insurgere malam fidem: q2 archiepiscopus non potuit credere prout nec potest/ꝙ subditi episcopo essent si-

117 bi subditi in prima instantia: cum ius cōmune * faciat contra eum. Qui enim vult acquirere possessionem vel quasi alicuius rei seu iurisditionis: debet eo facere animo ꝙ credat vti iure suo.l.fi. ff.quēad.serui.amit. ⁊.l.fi.ff. de itinere actuqꝫ priuato.firmat Inno. in.c.ij.col.j.s̄.de cap.mo. Et hoc in casu archiepiscopus non potest id credere : cū sciat iuris communis dispositione/episcopum esse ordinarium: ⁊ naturalem cognitorem causarum suorum subditorū/⁊ fādare intentionem suam super hoc de iure cōi in sua diocesi per.d.c.cum contingat: ⁊ d.c.romana. Et sic sciuit hoc suum non esse ergo ad alium pertinere omnibus modis.l.fi. C.vnde vi.merito in mala fide dicitur constitutus : cuius etiam superuenientia in vna causa de iure nostro impedit prescriptionem: testantur Areti.⁊ Imol.ambo quos dicitur sequi hercula.col.xiij.in.l.j.§.ex pluribus.ff.de acquir. po. quod seruit intento. Quia licet predecessores nisi fuerint prescribere: nichilominus superueniētia male fidei in

118 successore accidit cum ipsa concomitetur eum * qui vult vti accessione tēporis suorum antecessorum: q2 qui vtitur sui auctoris adminiculo: cū sua causa ⁊ suis vitijs vtitur. l.Pōponius.§.cum quis.ff. de acquir.po.glo.pragma. In ti.de pacifi.po.in verbo possedit ⁊ ibi late. Et istud procedit tam in vitio reali qꝫ personali secundum Bar. in. d.§. cum quis: quod firmat scola scriben. in.c.quia Guil.s̄.de

119 iudi.⁊ Jo fabri.insti.de vsucapio.in.§.furtiue vbi dicit * ꝙ mala fides prelati: vel rectoris ecclesie nocet eidem ecclesie etiam illo a bñficio remoto ꝑ.l.non solū.§.Pompo.ff. pro empt. hinc Joan.de platea institu. de vsucapio. in.§. diutina. Quod mala fides monachi nocet monasterio per l.ij.§.si seruus.ff.pro emp. igitur non iuuat prescriptio eo etiam ꝙ deficit titulus ⁊ plura alia requisita quorū omissio ⁊ carentia facit contra iura mercari.l. qꝫadmodum de agricol.⁊ sensi.lib.xj.C.⁊.l.non dubiū ⁊ de sacrosan. eccle. ¶ Et per hec sit liquidum thematis nostri intētum/quod licet potuisset breuioribus verbis expediri non tamen ita clare sed magis obscure iuxta dictum Jo.mona.in.c.vnico in princi.de testa. Et vere obscurus fio cum breuis esse cupio prout in simili dicit.glo.in.§.illud autem in verbo cōpendium in prohemio ffōrum ⁊ Car. consilio.clij. Nimis graue ibi. Et in hoc qꝫto quis plus cogitat tanto surgit maior dubitatio. Philippus Probus.

¶ De rescriptis Rubrica.

Summarium. Do. Io. Mo.

1 Sepe vnum rescriptum alteri videtur aduersum.
2 Habes generale rescriptũ: si primo presentat an pferatur.
3 Paria sunt q quis non habeat iurisditionem: vel habeat/ non tamen ad id de quo agitur.
4 Prime litere generales per secundas speciales penitus eneruantur.
Extractum per speciale rescriptum amplius sub generali non intelligitur.
5 Judicia legitima citatione incepta: impediri non debent.
6 Quando per presentationem perpetuatur potestas.
7 Jn curia: et extra curiam quando dantur iudices.
8 De eo quod quis habet impugnare/ mentionem facere non tenetur.
9 Actio in factũ descendit ex re iudicata vel officio iudicis.
Quis obtinẽs plura rescripta gratiosa/ et alterius habuit effectum an alijs possit vti.
10 Aduersa impetrans rescripta/ an cõsequatur commodum.
11 Species quando non derogat generi.
12 Priuilegium specialius et fauorabilius preualet.
13 Quando vnum rescriptum est secundum ius commune/ et aliud gratiosum/ quod illorum teneat.
14 Jnnitẽs ex iure pendente in iudicio deducto: si impetrat quid agere debeat.
15 Peccatum cessat per dispensationem superioris.

¶ Summarium Domi. Philipi Probi.

1 Quando iudex datur ex officio: alteri parti non videtur inferri preiudicium/ secus si impetratur.
2 Jn his que facit papa ex officio: non est q imputetur surreptio parti.
3 Surreptio in beneficialibus vitiat ipso iure.
4 Nullum non potest dici primum nec secũdum/ nec equale.
Nullum perdit nomen suum.
Nullum non facit gradum/ nec concursum muneri cũ alio.
5 Forma indulti vt quis valeat duo obtinere mandata que suum sortiantur effectum.
6 Forma indulti vt quis vigore vnius expectatiue/ plura obtinere possit beneficia.
7 Jus comune et priuilegium in corpore iuris clausum: videtur idem in multis.
Verba iuris communis late debẽt interpretari/ prout priuilegium in corpore iuris clausum et eius verba.
8 Jus comune non ligat ante publicationem: prout nec priuilegium in corpore iuris clausum.
Jura municipalia recipiunt interpretationem a iure communi et a priuilegio in corpore iuris clauso.
Sicut per consuetudinem iuri cõmuni derrogatur: ita priuilegio in corpore iuris clauso.
9 Par est reuocatio iuris communis et priuilegij in corpore iuris clausi.
10 Jus cõmune et priuilegium in corpore iuris clausum fiunt motu proprio principis.
Jus cõmune et priuilegium in iure cõmuni clausum vt probent non requirunt annum nec diem.
11 Uirtus dispensationis est vt faciat licitum quod alias de iure erat illicitum.
12 Facilius est repudiare ius querendũ/ q̃ quesitum remittere: vel donare.

Ractaturi de rescriptis/ cũ sepe vnuz * rescriptuz videatur alteri aduersum: vt plene liqueat articulus iste: Sic distingue/ aut vtrũqz est secundum ius commune: aut vtrũqz gratiosum: aut vnum secundum ius commune: et aliud gratiosum. Primo casu dupliciter/ aut enim impetrantur rescripta in causis nõ ceptis/ aut ceptis. Primo casu dupliciter: aut ad eosdem iudices: aut ad diuersos. Si ad eosdẽ dupliciter: aut enim sunt diuersa rescripta/ aut aduersa. Si diuersa idem iudex cognoscet. j. eodem. c. dispendia. §. reus: si aduersa: aut est aduersitas quo ad diuersos fines / vt q: ps ex vno facto narrat vnũ/ et alia aliud et tunc vt prius/ arg. j. de appella. c. oblate / aut est aduersitas in modo commissionis et procedendi et tunc vtrisqz supersedendũ est. et superior consulendus. Et sic loquitur. j. de offi. delega. c. ij. Si vero ad diuersos iudices: aut vtrumqz est speciale. Aut vtrumqz generale aut vnum generale: et aliud speciale. Primo casu obtinebatur olim quod dicitur. s. eo. c. plerũqz / vel dic vt ibi not. Jnnoc. et c. si autem. Sed hodie ille est potior qui primo presentauit. s. eo. c. sancte crucis/ et. j. de appella. vt debitus: et idem est in casu secundo in tertio vero speciale/ primo p̃sentatũ derogat generali vt. s. c. j. et. c. pastoralis.

2 ¶ Sed quid * si habẽs generale/ primo presentat illud suo iudici et citari procurat habentem rescriptum speciale. respondeo aut habens generale mandatũ facit citari habentem rescriptum speciale super specialiter tantum expressis: et tunc habens speciale rescriptum bene potest excipere q in hoc non est iudex cum hoc specialiter sit com-

3 missum iudici suo et sunt hec paria * q quis non habeat iurisditionem/ vel habeat: non tamen quo ad id de quo agitur. j. de offi. deleg. c. cum olim et. ff. de legi. tutor. l. intestato. et. ff. si serui. vendi. l. loci corpus. §. competit/ et. C. si a non compe. iudi. l. j. Si vero citetur super alio habens speciale rescriptum: tunc per reconuentionem vel impetrationem ad iudicem cui dirigitur rescriptum generale lite pẽdente poterit iste sibi prouidere. j. eo. dispendia. §. reus. aut generaliter citatur: et tunc habens speciale rescriptum dicat impetranti generale rescriptum. Exprime quid petis et secundum petita respondeat habens speciale rescriptum/ vt. s. est premissum. ¶ Sed pone habẽs generale rescriptũ primo cepit nedum in specialibus expressis in rescripto: sed in alijs. Respõdeo aut specialibus aut generalib[9]. Si specialibus alijs/ tunc tam in preuentione q̃ alijs specialiter expressis secundum rescriptum inutile est / Si autem generalibus tunc dicet habẽs rescriptum speciale. Quid intendis tu habens rescriptum generale p clausulã generalem: si dicat nichil aliud q̃ hec specialia/ et hec cõtineantur in speciali tunc est prorsus generale inutile: si alia proponat sub generali clausula/ tunc speciale rescriptum non prodest vt superius est distinctum. ¶ Sed contra istam distinctionem oppono. Primo p secũdo rescripto speciali vt semper valeat et preiudicet primo generali: saltem in tanto q comprehendit si non in toto vt. s. eo. §. sed qd si.
¶ Jtem speciale in hac materia derogat generali/ et prime

4 litere * generales per secundas speciales penitus eneruantur. s. eo. c. pastoralis. §. fi.
¶ Jtem extractum per speciale rescriptum amplius sub generali non intelligitur arg. ff. de hered. insti. l. quotiens. §. si seruus. j. hoc lib. de regul. iur. generi. Sed videtur q generale primo presentatum secundum speciale: secundo presentatum absorbeat. j. eo. c. dispendia. §. reus. et. j. de appel. vt debitus.
¶ Sol. Saltem in tanto omnibus paribus secundum preualet argu. j. eo. duobus. ij. et. iij. respon. tunc primo impetrans iuuet se secundum. d. §. reus.
¶ Si vero impetrans generale prius presentet. est potior/ arg. d. c. vt debitus/ nam licet secundo impetrans sit potior simpliciter. Primus tamen adiutus presentatione primaria fit potior arg. j. de preben. c. si clericus et. c. si plurib[9]

5 Presertim * ne iudicia vltima citatione incepta impediri contingat contra regulã. ff. de iudic. l. qui prior nec in hoc admittitur reus / cum beneficio reconuentionis valeat se iuuare. vt not. d. §. reus/ nec obstant prima argumẽta quia loquũtur omnibus paribus. Sed ex quo primus ĩpetrans iuuatur presentatione primitus facta/ secundum rescriptũ fit inutile prorsus qñ vi primi generalis rescripti deducte sunt solum in iudicio res specialiter expresse in secundo.
¶ Si vero alie adhuc est secundum rescriptum inutile p illa instantia arg. ff. de iudic. l. vbi ceptum et. d. §. reus et lite finita valent. C. de diuer. rescript. l. falso. Nec est hec inutilitas secundo impetranti nociua cum per. d. §. reus. secundo sit prouisum/ et ideo primo presentans iuuatur iuris beneficio vt citius lites finiantur/ et secundo impetranti prouidetur vt est dictum. Nec videtur eorum extractuz quod per aliam viam est seruatum/ nec censetur extractuz efficaciter nec iudicio legitime inchoato. Et dic presentationi cum effectu vt fiat presentatio per p̃ntationem in literis in quibus concluditur officio: vt in literis execu-

6 toris * gratiarum et sententiarum/ quo casu perpetuatur potestas per presentationem cum animo pcedẽdi de quo constet. Sed in literis de iusticia: in quibus concluditur a parte parti per iudicem: requiritur q sit facta citatio vt. j. de appel. vt debitus. j. de offi. deleg. licet: et ibidez aliter tenet hostien.
¶ Si autem impetrantur rescripta in causis ceptis dupli-

citer/aut ambo sunt principalia/aut ambo non sunt principalia/aut vnum principale/⁊ aliud non principale. Primo casu: dupliciter/aut huius cause sunt cepte extra iudicialiter aut iudicialiter. Si extraiudicialiter vt pote ꝑ conuentionem iudicũ: tunc secunde litere nõ facientes de hoc mentionem nõ sunt efficaces. s̃. eo. ceterum in fine. Si vero iudicialiter: dupliciter/aut iudex est datus ex sola prorogatione partium: ⁊ sic licet desistere vsq; ad litem cõtestatem. ff. de iurisditione omnium iudi. l. si conuenerit/aut alio operante: vt pote papa: vel alio committẽte ⁊ tunc secunde litere non valebunt nisi de primis fecerint mentionem specialem ⁊ expressam. s̃. eo. ceterum. ij. respon. ⁊. j̃. de dol. ⁊ cõtuma. c. ij. quod est verum nisi prime litere nõ possent elidi ope exceptionis. Alias secus. s̃. eo. c. ex parte/⁊ nisi impetrans generales literas cõueniat impetrantem per speciales literas super illis tantum: que in literis specialiter impetratis cõtinentur vt. s̃. dixi. Et hoc intelligo quando rescripta a diuersis/ad diuersos impetrãtur Secus si ab vno ad diuersos: q2 tunc est cautela / nec poterit impetrãs vti vtrisq; vt habetur ⁊ notatur. s̃. eo. ex tenore.

¶ Si vero sint ambe litere super causis ceptis non principalibus. vt sup appellationibus vel confirmationibus/⁊ appellans impetrat aut appellatus sup his: hoc est dupliciter. Aut est ei terminus prosecutioni appellationis prefixus: ⁊ hoc est dupliciter. Aut enim pendet termin9: ⁊ tunc litere impetrate ante terminum non valent. Quid est ergo ꝙ hoc casu tota die impetrãtur * in curia auditores ante terminum lapsum/⁊ valet [a] impetratio.

7 a

¶ Sol. in curia datur ex officio cum ꝓceditur in ea. Sed quando cõmittitur extra curiam impetrans habet quem vult nisi contradicatur in audientia. Aut est lapsus/⁊ tũc appellatus potest impetrare sup confirmatione sententie non facta mẽtione de dicta appellatione cuius ꝓsecutioni ꝑ termini assignationem est p̃scriptum. Si vero ꝓsecutioni appellationis non est terminus prefixus: tunc est licitum tam appellanti q̃ appellato impetrare quandocũq; dum tamen appellatus nimium non p̃currat. Et tunc appellatus impetrans sup confirmatione sententie non tenetur facere mẽtionẽ de appellatione. Ideo de eo * quod habet impugnare mentionem facere non tenetur. Hec ꝓbãtur infra de appellationibus sepe ⁊. c. oblate/⁊ de ꝯfir. vti. vel inuti. c. bone. si autem vnum est principale ⁊ aliud non principale/verbi gratia: impetrat appellans non facta mentione de appellatione via simplicis querele ⁊ appellatus sup confirmatione sententie / vel appellationem ꝓsequitur tunc non valet rescriptum ab appellãte obtentum vt. s̃. eo. c. ij. ⁊. c. ex parte: ⁊ intelligo lite pendente: sed si lis non pendeat vt quia factum est decisum ꝑ sentẽtiam que trãsiuit in rem iudicatam. Et hoc dupliciter. Aut victor impetrat: aut victus. Primo casu valent litere via simplicis querele obtente ⁊ executorie: ⁊ ꝯfirmatorie sentẽtie cũ iste has vias habeat scz ꝙ agat pristina actione * in factum que descendit ex re iudicata/vel officio iudicis ad executionem faciendam. ff. de pigno. l. grege. §. etiã: ⁊. §. sequenti ⁊. C. de iureiur. l. actori. ff. de minori. xxv. annis. l. minor annis. xxv. cui fidei cõmissum/Sol. Uno casu nõ valent. s̃. eo. c. ij. ⁊. c. ex ꝑte. j̃. C. senten. rescin. non po. l. fi. Et hec obtinent in rescriptis de iusticia: si vtrũq; fuerit gratiosũ/⁊ hoc dupliciť aut ambo sunt sup beneficijs aut super alijs factis gratiosis. Primo casu dupliciter aut litere plures impetrantur ab vno/aut a diuersis: Si ab vno: tũc receptus ꝑ vnum rescriptum nõ habebit fructum de alijs. s̃. eo. in nostra/quod est verum nisi expressa fiat mẽtio [b] de alijs. Si vero a diuersis aut est ius statim creatum: vt q2 confertur canonicatus ⁊ tunc preuentio nichil operatur. j̃. eo. duobus aut nõ ⁊ tunc primum rescriptum prius presentatum habet vires: siue sit generale siue speciale. s̃. eo. abbatem. j̃. de offi. delega. c. ex parte. j. ⁊ non secundum nõ facta mentione de primo.

8

9

b

¶ Uerum si in secundo ponerentur non obstãtia [c]/ sufficiẽtia/ tunc serua quod habetur j̃. eo. ti. c. tibi qui gratiaz/ dũmodo dolus vel notabilis negligentia in p̃missis non valeat imputari vt d. c. tibi. j̃. hoc lib. de p̃ben. c. si clericus.

c

10

¶ Si autem * sunt rescripta gratiosa nõ beneficialia hoc est dupliciter. Aut impetranť ab vno: aut a diuersis. Primo casu dupliciter: aut sunt diuersa ⁊ vtrũq; locum habet/aut aduersa: ⁊ tunc neutrum vt. ff. de regul. iur. l. vbi repugnãtia. arg. j̃. de fide instru. imputari. Secũdo casu dupliciter vt prius. Aut sunt diuersa aut aduersa. ⁊ intelligo diuersa quãdo ambo possunt sic interpretari vt vtrũq; in suo vigore remaneat. ff. de minor. l. si apud minorem. arg. j̃. de priuileg. pastoralis. Si aduersa: hoc est dupliciter/aut vtrũq; est clausum in corpore iuris: ⁊ tũc vltimum tollit primũ arg. ff. de leg. nõ est nouum ⁊. j̃. de cog. spiri. c. j. ⁊. s̃. hoc libro de cõstitu. c. j. insti. de iure natur. gen. ⁊ ciuili. § penul. Aut neutrum: ⁊ hoc tripliciter: aut vtrũq; generale aut vtrũq; speciale quibus casibus secundum nõ tollit primũ. j̃. de p̃scri. veniẽs aut vnum generale/⁊ aliud speciale / ⁊ hoc dupliciter / aut generale continet speciale habitu ⁊ nõ actu ⁊ hoc dupliciter. Aut iam processum est ad actũ: aut non. Primo casu species * non derogat generi. j̃. de filijs p̃sbi. ex tua: aut non ꝓcessit ad actum: ⁊ sic derogat arg. d. c. a contrario sensu. not. j̃. hoc libro de regul. iur. generi. Si vero gen9 specialia comprehendat actu tunc primum generale valet. j̃. eo. cũ ordinem. Hoc tamen attẽde ꝙ * priuilegium specialius ⁊ fauorabili9 p̃ualet [d]. ff. de minor. verũ. §. fi. Sed hoc spectat ad interpretationem concedẽtis: vbi non reperitur interpretatum. j̃. de iudi. c. cum venissent: de regul. iur. ff. l. neratius. j̃. hoc lib. de offi. ordi. c. ordinarij. Si vero vnũ [e] est/⁊ aliud non est clausum / hoc dupliciter: aut clausum est posterius: ⁊ sic non derogat ꝑ posterius primo nõ clauso: aut prius. ⁊ tũc derogatur [f] ꝑ posterius nõ clausum ipsi clauso/arg. dictorum iurium. Et hec sunt vera vbi ambo generalia sunt seu specialia. Sed si vnum est generale ⁊ aliud speciale. Uerbi gratia cõcessum est priuilegialiter canonicis certe ecclesie/ꝙ excõmunicationis ⁊ interdicti sententie late ꝑ eos debeant obseruari. Et est aliud clausum in corpore iuris. j̃. de priuileg. vt priuilegia. §. j. tunc ex quo generale saluari potest in alijs ꝑ speciale derogatur generali: si generale sit clausum in corpore iuris siue ipsum sit prius siue posterius/arg. s̃. eo. ti. c. primo ⁊. c. abbatẽ. Sed si generale non sit clausum in corpore iuris aut posterius seu prius ꝑ speciale clausum nõ mutatur: ar. d. iuriũ. Ubi * autem vnum rescriptum est secundum ius cõmune/⁊ aliud gratiosum: distingue: aut impetrantur ab eodem. Et tunc vtrũq; tenet: arg. ff. de testa. mili. l. iij. aut a diuersis ⁊ hoc dupliciter: aut gratiosum est primo obtentum ⁊ sic nõ fiet preiudicium ꝑ sequens iure cõmuni obtentum. Et sic est casus. s̃. eo. cum ordinẽ quod est verum vbi gratiosum est speciale siue generale ad certum effectum: aut continens specialia actu vt. s̃. dixi / quod est verum quando non est clausum in corpore [g] iuris. Si vero ecõtra scz rescriptum ius commune continens est primo obtentum q̃ priuilegiũ Aut ius indultum priuilegialiter habet presumptionem contra se. Aut non primo casu ius commune obtinet. j̃. de cap. mo. c. ex parte. j̃. de confir. vlti. porrecta. Si vero habet. Aut adhuc res est integra ⁊ tunc rescriptum in preteritis ⁊ presentibus preualet non in futuris vt. s̃. dictũ est. Aut res non est integra: ⁊ hoc dupliciter. Aut priuilegiũ innititur ex iure deducto/aut deducendo in iudicium per rescriptum/aut non primo casu priuilegium tenet lite priori suo marte procedente. Uerbi gratia contra impetrantẽ beneficium excipitur ⁊ appellatur ⁊ appellatiõis cause pẽdet. Et postmodum appellatus consimilem gratiam impetrat non tenetur facere mentionem de lite pendẽte. Quia non innittitur * ex iure pendẽte in iudicio deducto/sed ex nouo arg. j̃. de renũcia. c. iter: ⁊. s̃. eo. ex insinuatiõe/ibi dũmodo. ⁊c. ff. de excu. tutor. l. cũ ex oratione. ij. ⁊. iij. respon.

11

12 d

e

f

13

g

14

¶ Quidam tamen distinxerunt. Aut ipse impetrans esset infamatus ex priori facto: aut non/quia hoc casu non repelleretur propter prius factum secundnm istos: sed propť infamiam que insurrexit. Si vero impetrans priuilegium innittitur de iure priori seu ad ius pri9. Distigue. Autem non paratur preiudicium alij: aut paratur primo casu obtinet priuilegium. Uerbi gratia.

¶ Ego ⁊ berta scientes esse impedimentum ne possit esse matrimonium: contraximus accusatur matrimonium / lite pendente impetro/ꝙ licite possumus esse insimul priuilegium preiudicat liti pendenti. Et est ratio hoc casu. Ego et Berta cõqueri nõ possumus quorum factũ solidať. Nec ordinarius qui forte propter pctm̃ matrimoniũ accusauerat q̃d peccatum * cessat per dispẽsationem [h] superioris. nec alter accusans conqueri potest quod est verum in iure sibi creando secus in creato [i] vt quia alterutro mortuo liberi vellent habere hereditatẽ/⁊ lis penderet ꝙ non essent legitimi sicq; succedere non possent/tunc indultũ hoc/pendente lite obtentum non tenet. Si vero preiudicium pareť vt quia est indultuz super eo super quo lis pẽdet quo casu non valet indultũ. j̃. vt lit. pendẽ. dilect9. ⁊. j̃. de testi. c. causam que vertiť. Nec est mirum quia sola possessio rei sup qua postea impetrať indultũ ꝑ aliũ eneruat indultũ. j̃. de deci. dudũ: sic ⁊ ꝯpositio. j̃. de deci. ex multiplici. Jo. mo.

15 h

i

a VAlet impetratio. Philipp⁹ Frãc. in.c.oblate/col.fi.⁊ decius ibi post eum col.j.§. de appella. dictum Jo.Mo.referũt/⁊ illud sequunt/ ⁊ ante eos Rota.ĩ nouis deci.ciiij. capitulum oblate/ vbi alia redditur ratio/videlicet vt citius finis litibus imponatur.c.finem.§.de dolo ⁊ contuma.⁊ circuitus vitetur/cle.auditor/hoc ti.

¶ Et dic ꝙ ratio differẽtie extat 1 Quia* quando datur ex officio ⁊ non ad ptis petitionem non dicitur inferri ꝑiudicium alteri pti. Sed quãdo iudex impetratur extra curiam / datur ad petitionem ptis:⁊ sic potest inferri alteri pti ꝑiudicium. Ideo tunc secus est:⁊ his astipulatur Jo.imola. Et post eum prepo.ibi col.iij.⁊ penult.dicens. Q; sicut in factis motu ꝓprio surreptio nõ 2 vitiat.c.si motu.ĩ.de ꝓben. Ita * in his que facit papa ex officio/non est ꝙ imputetur surreptio pti. Nec tamen si ps in illa impetratione aliquid faciat dicitur supplantasse aduersarium. Et ideo impetratio in curia cum fiat officio iudicis valebit. Probus.

b ¶ Mentio de aliis.adde ⁊ sunt ipso iure nulle.hostiẽ. Panor.⁊ fely.in.c.in nostra.§.eo.ti. nisi impetrans excusaretur iusta ignorantia vt qꝛ ipse vnas impetrauit: ⁊ ei⁹ procurator alias : qꝛ tunc debet sibi dari optio quibus velit vti/arg.c.grã.ĩ.eo.ti.⁊ ibi.Jo.mo.vel nisi plures litere ad vnum beneficium obtinẽdum impetrantur sub eadem data ⁊ forma. Nam tunc omnes tenent / qꝛ vna videtur in effectu litera:licet plura exempla Panor.vbi.§. quod posset contingere quando esset defectus aut rasura vel quid simile in primis. Et dicimus diuersas impetratas vtendo vel presentando vel non/ dummodo de primis constet: qꝛ 3 secunde dicuntur nulle/cum surreptio * in beneficialibus vitiet ipso iure.c.ad audientiam/el.ij.§.eo.ti.⁊.c. si proponente.⁊.c.super literis eo.Domi.cõ.xj. ex cuius doctrina potest elici ꝙ ista surreptio ⁊ nullitas ꝓcedit quando vn⁹ impetrat duo:⁊ non facit mentionem de primo. Secus si diuersi impetrant:qꝛ secũdus non potuit de primo certiorari. Et hoc casu sunt elidibiles solum adeo ꝙ si prime nõ 4 valeant:secunde dicẽtur prime:qꝛ nullum * non potest dici primum nec secũdum/nec equale. cum non debeat connumerari inter alios.vij.q.j.c.factus.ij.q.vij.non omnes/ quodq; nullum perdit nomen suum.ij.q.j.statutis.c.fi.ĩ.de re iudic.faciunt ea que.§.in.c.vno de summa trinitate/ dixi expediendo illud vulgare habitus non facit monachũ. Ideo poteris dicere si sunt mãdatarij ad archiepiscopum Bituricẽ.nu.vj.⁊ quinq; priora mandata non sunt expedita secundum formam in concordatis traditam. Sextum autem ⁊ vltimũ sit:illud dicitur primum : cum nullum non faciat gradũ/nec concursum numeri cum alio/iuribus predictis. ¶ Unum tamen in puncto volo te scire in praxi quando volueris obtinere duo mandata/ aut duas expectatiuas:vel mandatum ⁊ expectatiuam vt tibi concedatur indultum a papa(dico motu proprio)sub hac verborum 5 forma contextum.* ¶ Dudum siquidem dilecto filio Rollando de la couldraye venetẽ. diocesis de beneficio ecclesiastico.cum cura vel sine cura/ad collationem ⁊c.venerabilis fratris nostri archiepiscopi Rothomagẽ. communiter vel diuisim pertinentem iuxta formam mandati de prouidendo/in Francia motu proprio mandauim⁹ prouideri certis sibi desuper executoribus deputatis prout in literis desuper confectis plenius continetur. Nos igitur volentes eundem Rollãdum fauore prosequi gratioso/sibi vt si contingat per nos eidẽ Rollando literas gratie expectatiue concedere ipse nichilomin⁹ mandato ⁊ litteris gratie expectatiue huiusmodi insimul vti ac totalem illarum effectum consequi possit ⁊ valeat/ac in executione gratie expectatiue litterarum mandato huiusmodi renũciare seu mentem suam qua dictarum litterarum gratia vti voluerit declarare non teneatur indulgemus.

¶ Si autẽ cupis obtinere duo aut plura beneficia:medio vnius expectatiue procures papam sic per eius signaturã 6 dictare/Motu proprio ⁊c. ¶ Dilecto filio* Paulo de cordeneblis papiẽ. diocesis in.xiij. vel circa sue etatis anno constituto/specialem gratiam facientes/de duobus canonicatibus cum reseruatione totidem prebẽdarum ac sine cura administratione vel officio etiam electiuis quarumcũq; cathedralium etiam metropolitanarum / vel collegiatarum ecclesiarum. Nec non de vno vel duobus sine cura beneficijs ecclesiasticis etiã si alterum sine cura decanatus vel Archipresbiteratus ruralis / seu vicaria vel capellania perpetua aut quomodolibet eorum canonicat⁹ vel prebende vel sine cura administratio vel officiũ etiam electiuũ in quacunq; cathedrali etiam metropolitana vel collegiata ecclesia fuerit vacante vel vacantibus vacaturo vel vacaturis spectãte vel spectantibus ad collationem ⁊c.quorumcũq; prelatorum/collatorum/vel collatricuȝ secularium vel regularium in confectione litterarum conficiendarum eligendorum/cõmuniter vel diuisim ⁊c. Etiam ratione dignitatum ⁊c.prouidemus ⁊c.inhibemus ⁊c.

¶ Necnon regule nostre per quam volumus ꝙ nemini de canonicatibus ⁊ prebendis cathedralium ecclesiarum nisi xiiij.sue etatis annum compleuerint prouideri possit. Et alias de illis facte prouisiones nullius sint effectus latissime in litteris extẽ. derogamus cum aliis non obstã.⁊ clausulis cõsuetis/⁊ oportunis. Et sub datũ Kalẽ.martij anno quarto ⁊ cum absolutione a censuris ⁊c.

¶ Et inq;tum.§. in prin. dixi de procuratore impetrante intellige de constituto generaliter ad impetrandũ. Secus si specialiter ad certum beneficium:arg. eorum que no. in c.si tibi absenti.⁊.c.q;uis/el.j.ĩ.de preben.⁊ cle.causam de elec.⁊ in.d.c.in nostra:qꝛ dominus non fuit certificatus de collatione facta procuratori ideo non potuit de illo beneficio facere mentionem in gratia sua/ Gemi.⁊ Franc.post eum.in d.c.gratia.ĩ.eo dicẽtes illud verum/ꝙ gratia non est surreptitia:⁊ ignorantia domini excusat quando procurator non potuit certificare dominum propter breuitatem temporis:hinc dicit Aureolus ibi/in addi.ad Guil. Q; si michi sit rome per papam die lune facta collatio vnius beneficij :⁊ die iouis per legatum/ in francia sit michi prouisum de alio beneficio in qua prouisione non feci mentionẽ de primo:gratia prima nõ est surreptitia/quia ꝓpter breuitatem temporis non potui die iouis certificari: ideo illa ignorantia me excusat.quod nota. Probus.

c ¶ Non obstantia sufficientia: de his dico ⁊ ad satietatem in.c.cum in tua.ĩ.de consuetu. Probus.

d ¶ Preualet. Uide que dico in.c.cum persone/ de priuileg. Philippus Probus.

e ¶ Si vero:hec dictio de sui natura est aduersatiua Alex. con.134.nu.24. Eterni vol.vj. Probus.

f ¶ Derogatur: vide Decium consilio.cxlvij.in princi. ⁊ pro tenui.⁊c. Probus.

7 g ¶ In corpore iuris:ius commune * ⁊ priuilegium in corpore iuris clausum videntur.idem in multis.

¶ Primo nam sicut ius commune et eius verba debent late interpretari: vt tenuit glo.in.c.vnico.de re. permuta.ĩ. ⁊ glo.in.c.si gratiose. Isto titu.⁊ vbiq; p Domi. Ita ⁊ priuilegium in corpore iuris clausum/⁊ eius verba/glo.est notãda in.c.cum de diuersis.ĩ.de priuileg.

8 ¶ Secundo * quia sicut ius commune non ligat nisi a tẽpore duorum mensium post publicationem/ notatur in data huius libri ⁊ prohemio cle.ita ⁊ priuilegium in corpore iuris clausum.glo.est solitaria in.d.prohemio.cle.in verbo de cetero.ibi hec vera:quã reputat singularẽ.ad hoc Barba.in repeti.rubri.de reb.eccl'ie non alie.xiij.col.in.ij. pte.

¶ Tertio quia sicut iura municipalia recipiunt interpretationem ⁊ declarationem restrictiuaȝ a iure communi:de statuto probatur in.l.ij.C.de noxa.ac.⁊ in.l.cesar.ff.de publica.de consuetudine:etiam probatur in.c.cum diletus.§. de consue.ita etiam a priuilegio in corpore iuris clauso/vt in.c.fi.v'si.in prebendis/de consue.ĩ.notatur per doc. post glo.in verbo confundantur/in fi.in.l.fi.§.in cõputatione. C. de iure deliber.

¶ Quarto:quia sicut per consuetudinem derogatur iuri communi vt in.§.ex non scripto.insti.de iur.na.ita derogatur priuilegio in corpore iuris clauso/glo fi.in.c.j.§.de statu monach.quã ibi commendat Panor.⁊ eam singularisat. Idem in.c.requisisti.§.de testa.nu.xviij.per quã ⁊ alia iura dicit consuetudine introduci posse vt quarta mortuariorum debita epo /tolli possit ⁊ ista est cõmunis ⁊ verissima 9 opinio ¶ Quito:quia sicut * reuocatur ius commune per aliud contrarium/licet nullam faciat mentionem de illo:vt in.c.primo.§.de constituti. hoc libro. Ita ⁊ priuilegium ĩ corpore iuris clausum reuocatur per ius commune contrarium:licet de illo nullam faciat mentionem:glo.in.c.vt circa:in verbo corporali.ĩ.de elec.quem omnes doctores cõmendant:vide tñ consotiam in.c.fi.in verbo concessis.ĩ.de senten.excommunica.

10 ¶ Sexto:quia * queadmodum ius commune fuit proprio motu principis emanatum/vt tenuit glo.in.c. consultationi.§.de tempo.ordi. Ita ⁊ priuilegium corpore iuris claus

sum vt voluerūt glo. in. l. ij. de pe. bo. subla. l. x. C. & ibi Bar. & glo. in. l. j. §. fi. de nouo codice compo.

¶ Septimo: q2 sicut ius cōmune non habēs diē neq3 annum valet & probat: ita & priuilegiū in corpore iuris clausu3 vt in d. l. j. §. fi. & ibi glo. Bal. & Saly. Et licet in his cōueniāt: in maiori tū numero differūt: vc3 in. xx. modis quos munerat p quinq3 cartas Guil. de mōserrat in suo cōmēto prag. l. iij. gte circa finē quē videas p modū solatij. Prob⁹.

h ¶ Per dispensationem superioris. Domi. con. cvj. col. iij.

11 quod exorditur super dicto dubio arguendo dicit q * virtus dispensationis/ est vt faciat licitum quod alias de iure erat illicitum/ pro quo habes glo. pe. in. c. dudum. el. ij. de elec. Et ad id faciendum ipse princeps iusta ex causa presumitur motus/ Anto. & Panor. in. c. que in ecclesiarum. §. de cōstitu. Cy. & Bal. in. l. rescripta. c. de precib. imp. offer. dixi. §. in prohemio in verbo relaxatio. Et in pposito Jo. mo. hic in fine vt lite pendente impetratio rescripti vel dispensationis valeat vel non: vide Jaso. con. xlvij. col. fi. vol. 3. Probus.

i 12 ¶ Creato. vide Frede. consi. 207. q * facilius est repudiare ius sibi querēdum q̄ acquisitum remittere/ vel donari. faciunt ad hoc de his que fi. a maiori pte capi. ex ore & que dico in. c. j. ī. de religi. domib⁹. & in. c. vt inquisitores in fine de hereti. & q̄ no. Sozi. con. ccxcvj. col. iij. versi. Sed premissis in presenti consultatione/ vbi concludit in materia transmissionis hereditatis ad heredes videlicet ad filiam exclusam a statuto q si defuncto iam erat ius quesitum in hereditate a qua fiebat exclusio filie tunc trāsmittit. Secus si erat querendum quod comprobat multis auctoritatibus & rationibus quas videre licet: & per Jasonē in con. cxxiij. col. ij. viso testamento/ vol. 4. & con. cv. Joanna eo. vol. Philippus. Probus.

¶ Gregorius nonus.

Ipso iure rescriptū vel processus per ipsum habitus non valeat, si ab excommunicato (super alio quam excōmunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Excommunicatio maior in eligente.
Inficit votum eligentis/ non tamen sequens.
Excommunicatio concomitans impetrationem.
Illam inficit: vt sit nulla ipso iure / sed subsequens differt tantum: si opponatur a parte vel iudice.
2 Excommunicato & appellanti/ defensio legitima reseruatur: & via defensionis non clauditur excommunicato nec appellanti.
3 Excommunicatus procurator impetrās/ Monachus/ vel alias inhabilis.
4 Illi non sunt admittendi quorum repellerentur actores.
5 Dolus procuratoris/ non potest excipi contra dominum.
Dolus est vitium anime.
Beneficium personale non transit ad successorem: vel fideiussorem vt prolit.
6 Non refert per quem preces oblate fuerint.
7 Quod non licet principali excōmunicato nomine suo impetrare/ nec alienare.
Aliquo prohibito etiam consequentia prohibentur.
Quod vna via denegatur alia via non concedatur.
8 De qua re est inhibita petitio/ & p consequēs impetratio.
9 Excommunicatio delegantis inficit processum delegati.
Excommunicatio plus inficit q̄ dolus.
Duo concurrentia plus inficiunt.
Mala electio est in culpa.
Plus inficit negatio/ q̄ ponat affirmatio.
10 Omnis virtus est medietas quedam.
11 Excommunicatus excluditur ab omni participio cōmunionis/ sicut deportatus.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Uerba ipso iure: important totaliter actum nullum / etiam si non opponatur/ & consensu partiū nō potest validari.
2 Impetratio que fit in curia: nō est proprie impetratio: sed est quedam distributio.
Non est absurdum q rescriptum continens diuersa in vno dicatur surrepticium/ & non in alio: prout dicitur q processus sit validus/ & sententia nulla.
3 Judicium excommunicati an valeat.
Excōmunicationis sentētia plus afficit iudicē q̄ partem.
4 Quando rescriptum ab excommunicato impetratum sit validum.
5 Princeps dispensando ex certa scientia cum inhabili: sup inhabilitate eo ipso dispensat.
6 Episcopus conferens beneficium alicui: aliud sub eodem tecto habenti/ an videatur cum eo dispensare.
7 Dispensatio probatur per testes vel litteras.
8 Uoluntas non trahitur ad incognita.
9 Rex Francie non recognoscit superiorē in temporalibus/ nec de iure nec de facto.
Dux mediolani non recognoscit superiorem.
10 Que geruntur a legato apostolico ex speciali mādato pape: videntur fieri a papa: secus dicendum de his q̄ facit ex vi generalis legationis.
11 Forma facultatis legato data: vt super impedimento matrimonij possit dispensare.
12 Commissarij suas commissiones priusq̄ illas exequātur: curie presidi insinuare debent.
13 Duplicitas multum operatur.
14 Secunda iussio principis habet vim clausule non obstāte.
Magis qualificatus minus qualificato prefertur.
15 Uirtus consistit in mediocritate.
16 Nullum extremum est laudabile/ difficile est medium attingere.
17 Maior virtus videtur in conseruando/ q̄ in acquirendo.
A posteris non est expectanda virtus.
18 Uirtutes ex prudentia non sunt ex radice: sed ex animi virtute.
19 Nobilitas parentū non potest excludere tenebras filiorū.
20 Humilitas est clauis/ que apperit.
Regnum celorum: & misteria scripturarum.
Uirtus nunq̄ fortuna regitur.
Discretio est mater virtutum: & non asinorum.
21 Sine discretione/ quis non est homo/ sed bestia.
Una virtus non potest haberi/ quin habeantur omnes.
22 An valeat impetratio per procuratorem excōmunicatum.
Impetratio rescripti non est actus iudicialis.
23 Excommunicatus impetrans per procura. non excōicatū.
24 In his que geruntur iure priuato: non est differentia inter occultum et publicum.

Ipso iure, a Cōtra. ī. de offi. deleg. c. prudētiā §. ceterū. ī. hoc. lib. de excep. c. pia. §. si vero postmodum.
¶ Sol. ibi loquitur de excōicatione superueniente. Hic autem de excōicatione concurrente. vel precedente impetrationez rescripti. & est ratio hic. impetrans qui est exclus⁹ accedit vt iclus⁹ arg. ī. de eta. & qualita. cū bone. Et

1 sic * excōicato maior in eligente inficit votum eligentis/ non tamen sequens. ī. de elec. cū inter. R. seniorē sic excōi

b catio cōcomitās impetrationē illam inficit b vt sit nulla

c ipso iure & etiam processus c habitus per literas impetratas. Sed subsequens tantum differt si opponatur a parte vel iudice. ī. de exceptio. exceptionem. & d. decretali pia §. j. & §. finali. Sed non aufert vires rescripti hoc casu. S3 eo absoluto procedi poterit per rescriptum vt. d. §. ceterum. Sic etiam in casu huius. c. absolutio secuta non prodest arg. §. q. j. principatus/ & c. quibusdam.

¶ Similis questio notatur. ī. de elec. dudū. ij. Et fallit litera hic posita in literis impetratis super excōicatione seu

2 appellatione vt hic. Et est ratio excōicato * & appellan

d ti deffensio d legitima reseruatur & via defensionis non clauditur excōicato nec appellanti. Et inde est q propter excōicationem non leditur rescriptū impetratū sup dictis duobus. ī. de exceptio. venerabilē & c. significauerūt. ī. de appel. cū spali. §. porro & ī. v iud. itellexim⁹. & §. eo. ab excōi

3 cato. ¶ Sed * q̄ro ille q̄ ipetrat nō est dñs p quo ipetrat rescriptū/ sed est pcurator/ & est excōicatus/ vel mōachus

excõmunicatus/qui impetrat pro conuentu suo. Nunquid hoc casu erit rescriptum nullũ ipso iure. Et videtur ꝙ sic: 4 illi non sunt * admittendi/quoꝝ repellerentur actores. j. de testib. c. licet ex quadam. in fi. ꝛ. j. de hereti. c. Fraternitatis. ¶ Item imputet dñs sibi qui talem elegit. ff. de 5 mino. l. cum mandato. ¶ Contra. de * dolo procuratoris excipi non potest contra dñm: ergo nec de excõmunicatione procuratoris contra dñm. ff. de excep. doli. l. si procurator egit. primo respon. ¶ Et sicut dolus est vitium animi: sic excommunicatio pena eiusdem.

e ¶ Item beneficium personale [e] non transit ad successorem vel fideiussorem/vt prosit. ff. de re iudi. l. ꝛ si fide iussor in prin. argu. hoc libro de regu. iur. priuilegium. Ergo nec f maleficium personale transibit [f] ad alium/vt obsit/de cõ 6 secra. distin. iiij. queris. ¶ Item * non refert per quem preces oblate fuerint. C. de pre. impe. offer. vniuersis.

¶ Item excommunicatio procuratoris nõ nocet domino: nisi sciens non purgaret eandem. j. vt lite nõ contest. cap. primo in fine. ¶ Sol. Olim excõmunicatus agens repellebatur ex obiectu partis/ꝛ tandem ex officio iudicis: vt dictis. c. exceptionem ꝛ pia. Nec per hoc ipso facto/beneficio huius iuris: vt nec rescriptũ valeat nec processus habitus per illud/quod intelligo etiam si impetrans fue- 7 rit procurator excõmunicatus: quia quod non * licet principali excõmunicato nomine suo: vt impetrare/nec alieno argu. j. hoc lib. de regul. iuris. cap. quod alicui. Et sicut aliquid prohibetur sic ꝛ illud quo peruenitur ad illud. Et aliquo prohibito etiam consequentia prohibentur: ꝛ quod 8 vna via denegatur 8 alia via non concedatur. ff. de spon. l. oratio. j. hoc libro de regu. iur. cap. cum quid prohibetur ꝛ. c. Cũ qđ vna. ꝛ. ff. de admi. rer. ad ciuitatẽ ptinẽ. l. ij. §. j.

¶ Item de qua re est inhibita petitio: ꝛ per cõsequens impetratio. C. si imper. ex res. pe. l. 2. Cum igitur a petendo seu agendo repellatur procurator excommunicatus: ergo 8 ꝛ ab impetrando: sicut video/excommunicatio * delegantis inficit processum delegati. j. hoc libro de offi. vicarij. cap. Romana. Ergo ꝛ excommunicatio procuratoris inficiet impetrationem pro domino.

¶ Nec est hic dubium/vbi dominus sciret excommunicationem sui procuratoris. argu. j. de procura. cap. consulti. ꝛ de hoc nota. ibi Hostien.

¶ Et idem dico si ignoret argu. j. hoc libro de hereti. cap. quicunqꝫ. §. ad hec/nec est mirum si succedente vitio communionis cum excommunicatis/si illud pene quod fuit ferende sententie/fiat per hunc canonem late: hominum malicia succrescente/vt. d. c. pia. in princi.

¶ Item sicut Archiepiscopus non excommunicatus habet potestatem consecrationem committendi: sic ꝛ illã debet subdelegare ex causa non excommunicato. j. de officio ordina. quod sedem: ergo idem in domino qui excommunicatus non impetrat: vt. s. eo. dilectus primo.

¶ Et respondeo ad argu. in contrarium. Ad primum arg. lex si procurator: vt ibi dicit glo. non loquitur de dolo cõmisso in facto super quo cõtenditur. Sed in facto alio/nec intelligitur vt idem de facto eiusdem persone sed de facto tertij: vt ibidem notatur.

9 ¶ Item excommunicatio * plus inficit ꝙ dolus: quia dolus est vitium solius dolosi. Sed excommunicatio fertur h i propter [h] crimen per iudicẽ: ꝛ sic duo concurrentia [i] plus inficient.

¶ Ad aliud/dic ꝙ in hoc casu nedum est maleficium personale in persona procuratoris: sed etiam est vitium in domino: qui excommunicatum elegit/cuius mala electio est sibi in culpa. ff. de nego. gest. l. Nam ꝛ seruus. §. vlti.

¶ Vel dic ꝙ argu. non concludit: quia plus inficit negatio ꝙ ponat affirmatio/verbi gratia. Dico ꝙ Petrus est k largus. dico in eo quãdam medietatẽ. Quia omnis [k] vir- 10 l tus * est medietas [l] que ꝫ scđm philosophum: Sed si dico Petrus non est largus: plus denego/nam aut non est largus per superabundantiam vt quia prodigus/aut non est largus propter defectum: qꝛ auarus/ꝛ sic negatio duo importat: sicut extrema medietatis/que sunt p superabũdantiã vel defectũ. ¶ Ad tertium argu. respondeo ꝙ lex vniuersis/non loquitur in impetrante vitioso: licet habeat notã seruitutis: sed hic secus. ¶ Et ideo nõ est mirum: si plus inficiatur impetratio vno casu ꝙ alio.

m ¶ Quidã dixerũt [m] pmissa vera/qñ excõicatio est publica. arg. j. de re iudi. ad pbadũ. 8. q. 4. Nõne. 24. q. 1. c. audiuimus. ff. de offi. pto. l. Barbari. ff. ad macedo. l. 3. in prin. C. de testa. l. j. ¶ Cõtra dic/p rationes dictas. argu. j. de n pba. post cessionẽ. ¶ Et qꝛ excõicatꝰ * excludit ab omni

pticipio cõtonis: sicut deportatꝰ. ff. de penis quidã/vñ satis est ꝙ detegi possit psona q̃ impetrauit infectã excõicatiõe quidã distigũt/aut est pcurator/aut est nũciꝰ ꝭm distinctionẽ legis ꝛ glo. ff. de edili. edic. l. cũ mãcipium. Jo. Mo.

a 1 Ipso iure, [a] Verba hec important totaliter actum nullum etiam si nõ opponatur/ꝛ consensu partis non potest validari. Ita Maria. Sozi. tradit. con. lxxvj. in pri. visa/allegat glo. hic ꝛ Domi. ꝛ glo. j. c. ꝙ de vsur. hoc lib. vide q̃ dico in. c. j. in verbo ipso iure/de accusatio. Et pro intento huius thematis. Domi. con. xcv. testatur hoc c. non habere locum in auditoribus romane curie qꝛ illa 2 * impetratio que fit in curia/non est proprie rescripti impetratio: ꝫ est quedã distributio que fit hinc inde inter auditores pro quo Jo. mo. s. in rub. eo ti. Et ratio quia illi cẽsentur ordinarij et sic proprie non est impetratio/cũ habeãt ordinariam iurisditionem in cognoscendo: secundum glo. in cle. auditor. isto titulo. Secus in decidendo/quia tũc delegatam ꝛ in ea parte non est distributio: sed iurisditionis delegatio vt hic. Et sic tex. noster in ipsis habet locum in prolatione sententie: nec istud est absonum dicere: quod idem rescriptum continens diuersa in vno dicatur surreptitium/ꝛ in alio non/vt est casus in. c. si eo tempore. j. isto ti. Neqꝫ est etiam inconueniẽs/ꝙ processus sit validus et sententia sit nulla/vt est videre: quando habet expressum iuris errorem de re iudic. c. primo. Probus.

b ¶ Inficit. limita hunc tex. vt nõ procedat si excõicatus dicatur excommunicatus ab illo qui ideo excommunicauerit vt inhabilitaret eũ timore ne contra eum ageret: quia tũc potest agere ꝛ impetrare aduersus eum ꝛ quẽcunqꝫ aliuꝫ. refert roma. singul. 719. illud quod dicit/post Specul. in ti. de rescr. presenta. §. ratione impetrantis/ꝟsi. sed pone q̃ est penul. citat Fely in. c. venerabilem col. ij. ꝟ. fallit. iij. s. de exceptio. Et recte hic Jo. mo. dicit cõcomitans. Quia si sententia excommunicationis sit lata sub condtione/illa pendente potest impetrari rescriptuꝫ quia adhuc nõ dicit concomitans. Notat Petrus de Ancha. con. clviij. col. fi. Ex narratis. vbi per hoc dicit tex. nostrum non habere locum: quia excommunicatio non habet tractum retro/cum sit fictio/que non habet locum in actibus spiritualibus: ꝫ ibi secundum veram existentiam iudicantur. not. in. c. pastoralis. s. de appel. Probus.

c ¶ Processus habitus. non procedit in processu habito coram iudice ordinario. glo in ꝟbo duraturis ãn fine. in. c. pia. §. si ꝟo. j. de exceptio. approbata ibi per doctores. Et sic dicimus processum non valere quando iudex iurisditionem habuit ministerio excommunicati/secus si non habuit/vtpote in ordinario dici potest/cuius iurisditio dicitur naturalis: aliorum autem superinducta ꝛ extraordinaria/arg. eorum que volunt docto. post glo. in verbo. Nolumus. in 3 cle. ij. de offi. ordi. ꝛ Domi. hic in. iij. notat. Quo * ad iudicẽ vero excommunicatum/vtrum valeat eius iudicium/aut sñia. Domi. in. d. c. pia. d. §. si vero: col. prima distiguit. Aut erat excommunicatus publice/ꝛ tunc eius sententia non valet. Secus si occulte vulgata. l. Barbarius. ff. de offi. pa tor. dicens idem non fore in partibus contendentibus: qꝛ excommunicationis sententia: plus afficit iudicem/ꝙ partez/quasi dicat ꝙ iurisditio non cadit in excommunicatũ dixi. s. in. c. vt animarum. de constitu. in tertio quesito. ꝟsi. ꝛ hec pcedũt. ¶ Et i hoc ꝙ dicit tex. nr̃ rescriptũ ab excõi- 4 cato impetratum nullum fore ipso iure. dic verum * nisi fuerit ex certa scientia pape concessum/vt hic/per Archi. in prin. quod intellige etiam vbi hec verba ex certa scientia ab ipso papa non exprimerentur: sed resultaret ex ꝟbis rescripti: ꝙ papa ex certa sciẽtia illđ faceret: vtpote Sempronius ꝛ Berta in gradu prohibito matrimonium de facto contraxerunt ꝛ scienter/medio cuius sententiam excõicationis incurrerunt/eo in instanti: cle. vna de consang. et affinita. hoc pape exposito/cum eis ipse dispensat. vt in eo permanere libere ꝛ licite possint ꝛ valeant matrimonio prolem ex eis forsan susceptaꝫ ꝛ deinceps suscipiendam legitimam decernendo. Aliomodo a dicta excõicationis sententia eos non absoluendo/in iure dubium oritur/ꝛ dubitando q̃ritur. An decisio tex. nr̃i eis refragetur ita ꝙ dispẽsatio dicat ipso iure nulla: qꝛ obtẽta ab excõicatis. breuit resoluẽdo hãc pãctũ dico ꝙ nõ obstat imo sũt absoluti: moueor

primo ratione euidēti. Nam papa omnia iura in scrinio sui pectoris habere censetur. c. j. §. de constitu. Et ibi dixi: ⁊ sic constitutionē ipsam. cle. v. nō ignorauit. Ideo sequitur in cōsequentiā/ ꝙ eos in primis ad huiusmodi dispensationis antidotū habiles reddidit/ ⁊ habilitādo ab ipsa excōicationis sententia eos tacite absoluit. Istud demōstrabile videtur ad oculum etiā corporeū ⁊ intellectualē notūq; lipis ⁊ tōsoribus. Nā quotienscūq; 5 * princeps dico papa/ aut Imperator/ beneficiū/ vel gratiā incapaci ex certa scientia cōfert/ vel donat: eo ipso super incapacitate dispensare cēsetur: tex. habes in. l. quidā consulebat. ff. de re iudi. ibi princeps eñ ei qui magistratuz dedit omnia agere decreuit/ tex. etiā ad literā in. l. idem Vlpianus. §. j. ibi scientes quidē ⁊c. ff. de excusatione tuto. facit. d. l. Barbarius. l. imperialis. §. fina. ⁊ ibi glo. fi. C. de nup. glo. no. in. c. statutū. j. eo. in verbo literarū/ que ibi a Frāco ⁊ Domi. approbatur. Aliam habes glo. singul. ⁊ not. scdm Panor. ⁊ Car. ibi in cle. Et si principalis: in verbo obseruari/ isto titu. que quidē certa sciētia scdm Imol. ibi potest apparere rescripti tenore: facit ad propositū nostrū quod not. Archi. in. c. si eo tēpore. j. isto titu. vbi. Domi. ⁊ Franc. col. ij. glo. in. c. Eam te. de eta. ⁊ quali. Sacrilega eñ instar obtinet/ an legitime impetrare potuerit/ is quem posito quod inhabilis sit/ princeps ad impetranduz scienter admiserit. C. de crimi. sacrileg. l. ij. glo. in. d. c. eam te. tex. in. c. sane. 15. q. 3.

¶ Et quod dispensando videatur eo ipso absoluere tenet Io. and. in addi. ad specul. in titu. de dispen. in. §. nūc breuiter. circa finē. §. firmat Roma. consi. cccvij. in casu ꝓposite consultationis/ vbi dicit ꝙ longa dubitatio est in inferioribus a papa. An scienter admittens ad actū aliquē/ ad cuius explicationē inhabilis est cū eo videatur dispensare: tangit glo. vlti. in. c. literas/ de cōces. preben. mouēdo questionē. 6 An eps cōferens beneficiū * alteri habēti sub eodem tecto videatur tacite dispensare ad scdm. Ad quod respondendo dicit ꝙ necessario debet exprimi. c. 2. de scismati. vbi glo. not. ⁊ quotidiana scdm Panor. ibi cū qua Hostien. ⁊ Goffre. ibi ⁊ Inno. in. c. veniens. s. de filijs presbitero. que concludit non sufficere ad probationē dispensationis cum aliquo facte/ ꝙ a tali ordinatus est qui sciebat eum indignū/ ⁊ ꝙ cum eo poterat dispensare/ que dispensatio scdm glo. ibi singula. vt placet Franc. in. c. j. de censib. hoc lib. poterit per testes ꝓbari. Similem habes in. c. qui in aliquo. 5 l. distin. que consulit ꝙ testes 7 * vel literas habeant super dispensatione facta. glo. in. c. si qui. lxxxj. disti. vide ampliorem in. c. vnico de eta. ⁊ qualita. hoc libro.

¶ Et istam diuersitatis rationem principaliter procedere dicemus/ eo quia (vt late dixi. s. in prohe. in verbo Relaxatio) episcopi dispensatio ⁊ alioꝝ inferioꝝ ab ipsis principibus: requirūt cause cognitionem. Secus in principe vel Papa: cuius sola volūtas habetur pro legitima causa: ita ⁊ latissime per Prepo. in. c. j. 44. distin. col. fina.

¶ Istud per dictum Inno. in. d. c. veniēs. Pet. de Ancha. abunde firmat. cōn. 293. vltra alia solēniter allegata/ vide Bar. ⁊ alios in. d. l. Vlpianus. ⁊ in. d. l. quidā cōsulebat.

¶ Premissa faciunt ad questionē formatā per Crotum in repeti. tex. nostri. col. xvj. An videlicet de priuilegio clauso seu inserto in corpore iuris: necessario sit mētio faciēda in priuilegio pape/ ⁊ dicit ꝙ non. Nam pōtifex cōcedendo aliquid quod est cōtrariū priuilegio inserto in corpore iuris/ tacite illi videtur derogare: quia princeps aliquā concessionem faciendo: videtur illā velle valere. Alias foret ludibrio arg. l. 3. ff. de testa. mili. Io. mo. in. c. si ꝑ te: ⁊ ibi dico. j. isto ti. Censetur itaq; velle remouere omnia que prestant impedimentū directe sue cōcessioni. arg. l. illud. ff. de acquiren. heredi. Secus in non inserto: q2 voluntas 8 * nō trahitur ad nobis incognita. l. nō est ferēdus. ff. de trāsac.

¶ Hāc distinctionē inter Papā siue Imperatorē ⁊ inferiores: tenet Bal. in repe. d. l. Barbari⁹. xj. col. Feli. in. c. preterea. col. 2. s. de testi. cogn. nu. 7. ⁊. 8. Roma. cō. ccxvj. electio dñi Capitanei. nu. 7. intelligēdo de principibus non recognoscētib⁹ superiorē. ¶ Et ideo idē 9 * dicem⁹ de rege Frācie sicut dicim⁹ de papa ⁊ impatore/ cū rex ipse nō recognoscat (instar impatoris) supiorē in tēporalib⁹ de iure/ nec de facto: doc. in. c. ꝑ venerabilē. s. q̄ filij sint legiti. late do. Igneus in repeti. l. cōtractus. col. 4. ff. de regul. iuris 13. ⁊. 5 1. glo. in titu. de causis. in verbo medio: ⁊ in ꝓhemio pragmatice/ vbi dicit cōtra glo. d. c. per venerabilem: ꝙ nec de iure/ nec de facto. Hinc do. meus de Ripa/ primo respō. cap. primo. nume. iij. citat/ ꝙ rex Francie dicitur in regno suo Impator: habens duplex patrimoniū/ sicut ipse impator: vnū priuatū ⁊ ꝓpriū. Alterū imperiale siue regiū. l. ij. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco publico ⁊. l. bene a zenone. C. de quadri. prescript. ⁊ subdit ibi nu. lv. ꝙ rex ipse supra omēs reges obtinet coronam liberalitatis ⁊ magnanimitatis teste Bal. cō. ccxviij. petita venia/ lib. iij. ⁊ in. c. primo de prohibi. feud. alie. ⁊ ista est cōmunis quam tenēt omnes citramontani cōtra nōnullos vltra montanos qui dicunt ꝙ licet non de facto/ tamen de iure ꝙ est falcissimū quia vt pdixi nec de iure nec de facto vt patet i dicto. c. ꝑ venerabilem: qui tex. loquitur de iure ⁊ non de facto/ cum nunq; papa loquatur de facto sed de iure tantuz. Chas. in catalo. iiij. parte con. xxviij. carta. xxiij. Idem dic de duce mediolani qui in suo dominio habet iura imperij ⁊ oīa potest que sunt concessa imperatori. Ang. cō. ccxiiij. in causa accusatoris. Alex. con. ii. col. iij. vol. primo. Et hoc tā de consuetudine q̄ȝ priuilegio. Iason in. l. ex hoc iure: col. iiij. de iusti. ⁊ iure. ⁊ con. cj. nu. ij. immunitas: vol. iiij. vbi dicit ꝙ dux ipse potest vti in terris suis plenitudine potestatis ⁊ omnia fecere sicut imperator in vniuerso cui soli non esset credendum quia eius opinio procedit a domo suspectissima quia ex familia de maino. ex primarijs mediolanēsib⁹ ex serua natus ⁊ patre nobilissimo vt placet Do. meo de ripa in. c. inter ceteras: hoc ti. nu. iij.

¶ Et ꝙ non procedat in inferioribus huiusmodi dispensatio tacita seu in casu nostro absolutio: ita me vidisse testor quasi milies quādo residerem in legatiōe Auinioneñ. sub reuerendissimo domino Francisco de claromōte Auinioneñ. legato. Adhuc in humanis superstite. Et dum ibi huiusmodi dispensationes expedirentur partes supplicātes ab huiusmodi excommunicationis sententia specialiter ⁊ verbis specificis absoluebantur. si, tamen contingat te videre dispensationem in casu subiecto occurrentem ⁊ allegato procedentem in qua non describatur ipsa absolutio/ dic ꝙ hoc in casu legat⁹ tacite absoluit īstar pape. Ex eo ꝙ tanq; sedes apostolica dispensauit cū ei hoc non tribuat iuris communis dispositione. igitur opus est speciali facultate prout ipse legatus habere dicitur que processit secundo loco ⁊ non primo vt ex forma sequenti coniectatur. Et tunc videbitur emanata ab ipsa sede apostolica ipsa dispēsatio per nota. in. c. cū aliq̄bus. j. hoc ti. glo. in. c. si soli. j. de conces. preben. ⁊ in pragma. in ti. de colla. in fi. in. §. Item voluit. vsi. romanus/ in fine: vbi dicitur ꝙ ea que geruntur 10 a legato * ex speciali mandato pape videntur fieri a papa: secus de his que facit ex vi generalis legationis. c. cū olim. de consuetu. c. hij qui. de prebē. j. Aliquid in proposito tango in. c. tibi. j. hoc ti. ibi ligare ignorantes.

¶ Et ne hesites de premissis quoad legatum do tibi instātiam forme/ quam vidi sub plumbo: cuius tenor instruet te qua via gradieris in hac materia ⁊ formabit mentem tuā.

11 ¶ Sixtus episcopus * seruus seruorū dei: venerabili fratri nostro Iuliano episcopo Sabineñ. cardinali sancti Petri ad vincula nuncupato maiori penitentiario nostro/ apostolice sedis legato salutem: et apostolicam benedictionem.

¶ Cum te ad Francie/ Scotie/ ⁊ Anglie regna ac vniuersas galliarum prouincias ⁊c. de latere legatum nostrum tanq; pacis angelum de fratrum nostroꝝ sancte romane cardinalium consilio presentialiter destinemus nos volentes ea tibi concedere ⁊c. Circunspectioni tue auctoritate nostra hac vice dumtaxat: tua legatione durante quibuscunq; vtriusq; sexus personis infra limites tue legationis constitutis de quibus tibi videbitur: tertio vel quarto. Et si de regali ducali vel comitatuū sanguine fuerint quouis secundo/ consanguinitatis vel affinitatis gradib⁹ seu illis mixtim / aut alitercunq; se inuicem attingentes seu alias quacunq; cognatione spirituali vel publice honestatis iusticie coniuncte siue ligate existant. Etiā si per adulterium seinuicem polluerint: ⁊ certis causis suadentibus desiderant se inuicem matrimonialiter copulari. Aut que ignoranter vel scienter se huiusmodi gradibus vel alias fore coniunctos matrimonia inuicem contraxerunt ⁊ consummauerunt etiam prolem/ exinde susceperunt: cum illis videlicet/ qui contrahere desiderauerunt ⁊ impedimēto ex consanguinitate vel affinitate seu cognatione spirituali vel publice honestatis iustitia huiusmodi proueniente non obstante matrimonium inter se contrahere cum illis qui ignoranter in contracto matrimonio remanere. Illos autem qui scienter contraxerunt ab excommunicationis sententia quam propter premissa incurrerūt absoluendi ⁊ cum ipsis/ ⁊ eis prius tamen adinuicē ad tēpus de quo tibi videbit̄ separatis/ vt matrimoniū de nouo cōtra-

here: et in eo postq̃ cõtractũ fuerit remanere/libere et licite valeant. Dũmodo mulieres huiusmodi ꝓpter hoc rapte nõ fuerint dispẽsandi. Prolem exinde susceptã et suscipiẽdã legitimã decernẽdo: plenã et liberã auctoritate ap̃lica/ tenore presentiũ cõcedimus facultatẽ. ¶ Volumus autẽ q̃ ille cũ quibus ad cõtrahẽdũ in dictis scd̃o et tertio gradibus hm̃oi: seu talibus mixtim dispẽsaueris/ et que in quibuscũq̃ in dictis gradibus constitute sciẽter matrimoniũ cõtraxerint et cõsummauerint/ iuxta suaꝝ facultatũ qualitatẽ/ aliquã summã pecuniaꝝ ad subuentionẽ fideliũ: contra turcas/ iuxta tue discretionis arbitriũ exponere/ et tibi realiter assignare teneãtur. Datũ Rome apud sanctũ Petrũ/ 1475. xj. kalẽdas Martij/ pontificatus nostri/ Anno quinto. ¶ Et sic ex p̃missis habes: q̃ hm̃oi dispensatio et excõicationis absolutio nõ cõtinẽtur sub generali facultate/ imo de reseruatis dicũtur: ex quo debere ꝓbari dicuntur per literas/ vt legato credatur. Jo. and. et Frãc. in c. j. ĩ de offi. legati. latius ꝑ do. Guy. in pragma. in tit. de subla. cle. literis: in v̾bo quibuscunq̃. Et ꝓpter hoc ipsius sed. s apostolice legati in ingressu decrete sibi ꝓuincie solẽt legationis sue literas publicare. Ne quis deinceps possit ignorãtiã allegare. xvj. distin. q̃d dicitis. et c. j. s̃. de postu. prela. l. vna. C. de manda. prin. Bar. in l. ꝓhibitũ. de iure fi.

12 lib. x. C. vbi dicit q̃ commissarij * debẽt suas cõmissiones priusq̃ illas exequãtur curie ꝓsidi insinuare. Aliquid tangitur ꝑ Aufre. in deci. tholo. 423. et ita in hoc regno Francie obseruatur: q2 anteq̃ recipiatur legatus iurat obseruare iura regni intacta et ordinatiões regias/ ac sacra concilia Basilien. et cõcordata. Eiusq̃ facultates registrãtur in suprema parlamẽti curia Parisius/ ꝓut vidi/ extractũq̃ facultatis alicuius aliquãdo leuaui/ sequẽdo cõsiliũ specul. in ti. de lega. in §. superest. col. 4. v̾si. cõsulo: qui ibi citat q̃ qui aliquid a legato recipit: q̃ ad eũ iure legationis pertinet: siue fuerit dispẽsatio/ vel aliud habeat sub manu publica tenorẽ bulle/ per quẽ talis potestas ipsi legato est specialiter cõmissa. Jdẽ tenet Bal. in additio. ibi et q̃ cõiter legati ponũt et inserũt in gratia quã faciũt/ totã literã cõmissionis eis facte/ de illis q̃s vidi aliquando in ꝓuisionibus prefati legati Auinionen̄. quod nũc nõ extat in viridi obseruãtia/ et male cũ laboriosum sit de eoꝝ facultatibus fidem facere prout expertus sum ego. Probus.

d ¶ Defensio hac ratione motus do. Pe. Rebuffus in repe. l. quod iussit. in. ij. no. nu. xxxv. dicit vnũ verbũ notãdũ q̃ si cãcellarius recusat dare l̾ras appellatiõis q̃ ꝓlamẽtũ dat cũ appellatio sapiat defẽsionẽ. doc. in rub. de appel. Prob.

e ¶ Personale. Jdẽ de obligatiõe. l. j. §. si heres ꝓcepto fun do. ff. ad trebel. Deci9. cõ. 285. col. 2. et ꝑ tenui. Probus.

f ¶ Transibit. vide glo. fi. vbi doc. in cap. vno. de iure patro. hoc libro. Probus.

g ¶ Denegatur/ vide pro hoc quod citat Sozinus/ cõ. ccix. col. ij. licet nulla. Probus.

h ¶ Propter crimẽ/ ista est causa quare nõ fertur sententia excõicationis in vniuersitatẽ. Prepo. Alexã. in c. eps. xij. q. ij. col. ij. q2 si ferretur cõtingeret puerum vnius diei excõicari: et sic innocẽtẽ quod esse nõ debet. Alia est q2 vniuersitas nõ habet aiam que ꝑ excõicationẽ traditur sathane. 24. q. 3. corripiãtur: ꝓ hoc vide glo. pragma. in ti. de interdic. indiffe. non po. in v̾bo locoꝝ. Probus.

i ¶ Duo cõcurrẽtia. Adde tex. i. l. cõtinuus. in §. cũ ita/ ibi q̃

13 si duplomatersus. ff. de v̾bo. oblig. Duplicitas * eñi multũ opatur/ iuxta illud vulgare. Duo vincula sunt vno fortiora/ tex. et ibi glo. in c. j. s̃. de treuga et pace: ibi funiculus triplex difficilius rũpitur. Alex. cõ. cxcv. nu. v. volu. ij. Sozinus consi. cclij. colũ. 3. visis instrumentis. auten. Jtaq̃. C. communia. de succes. Calca. consi. xxxiij. nume. xj. allegat glo. in auten. de consangui. et vter. fra. §. fina. colũ. vj. Henricus boic. in cap. Nimis. colũ. 2. s̃. de filijs presbite. Joã. Mona. in cap. cum contumacia. ĩ. de hereti. Decius. consi. ccxv. colũ. ij. et Maria. Sozinus. consi. xlix. in fine.

¶ Hinc dicim9 q̃ vbi est paritas inter aliquos: si vnus habeat duplicem dignitatem/ prefertur ratione duplicitatis etiam si illa secũda dignitas sit minor/ vt de Comite et Barone qui precedit Comitem tantum. Bal. in. l. si milites. ff. de excusa. tutor. Quod intellige vt late discutit. Cha. in cato. in. x. parte. xxxiij. considera. in fine. vide Joã. Mona.

14 in cap. tibi. in §. Jdẽ quoq̃ de res. facit quod dicimus de * secunda iussione principis que habet vim clausule non obstante. Joan. and. in cap. porrecta. s̃. de confir. vti. Feli. in ca. nõnulli. nu. 14. s̃. de rescr. versi. fallit. vi. Jdem Joan. mona. in cap. q̃uis. ĩ. de elec. et in cap. filij. ĩ. de hereti. Q̃ due rationes vincunt vnam. Jdem in. c. si eum. de preben.

Jtem magis calificatus prefertur min9 calificato. De Salua in. iij. parte. q. xxix. in tract. bñfi. Jtem vehementior presũptio tollit minus vehementem vt late cõprobat Jason con. ij. col. vj. v̾si. vj. facit. vol. iij. Et postremo dic premissa duo puncta fortiora vno fore/ quin iuncta inducunt dispositionẽ. sec9 q̃n sunt talit̃ iperfecta q̃ de ꝑ se nihil opant̃ vt ꝓprobat Jason con. xxv. col. vj. vol. iij. Facit econtrario de duabus imbecilitatibus vt sint debiliores q̃ vna/ pone in muliere iuuene quia in ea sunt due debilitates vꝫ iuuenilis etas que infirma est et non minus sexus fragilis iuxta illud facile mutabile et varium est mulieris consilium. glo. in. l. j. C. de confir. tutor. c. forus. in fi. s̃. de verbo. signi. latius per Jaso. in con. xlvij. col. prima. vol. iij. et con. cxxxiij. col. v. et sequen. presupponitur. vol. iij. Probus.

k ¶ Uirtus est medietas. Põtanus in tracta. de pruden. et senec. ad luciliũ/ et philosophus. ij. ethicorum. trac. iij. c. ij.

15 dicunt in proposito q̃ virtus * consistit in mediocritate/ facit vulgare medium tenuere beati. Ouidius. ij. meta. Medio tutissimus ibis. glo. in verbo medium/ in auten. de consul. et q̃ cõsue. ca. ex pte. Barba. lib. j. con. lxvj. col. fi. et in c. primo. col. xij. s̃. de prob. in. c. querẽti. col. ij. de off. deleg. et in prohemio cle. carta. xiiij. Legimus enim christum semper sedisse in medio discipulorum.

¶ Or omnis christi actio nostra debet esse instructio. dicit Dominus meus de Ripa. in tractatu de peste. carta mihi. cxlj. col. ij. allegat. l. Et hoc tiberius. ff. de heredi. insti. et c. significasti. de elec. s̃. Jo. mo. in prohe. in epistola: vbi dixi. Hinc Prepo. in. c. latorem: col. v. j. q. prima citat q̃ in omni virtute et vitio/ medium coniectatur/ non solum ex his que per se inducunt: sed etiam que per accidens. Quã obrem inquit Oratius. medium vitiorum vtrunq̃ redactũ Hostiẽ. in summa de temporibus ordi. §. et cui. col. ix: et nul-

16 lum * extremum laudabile/ secundum philosophũ quẽ refert Cepola de serui. vrba. c. lix. de refec. col. ij. Hinc prediximus xp̃m semper elegisse mediũ quod difficile est attingere dicit Barb. ĩ. d. c. querẽti. iij. not. s̃. de offi. delega. et in. d. c. ex parte. col. ij. de consue. vbi ad propo. Jo. mo. hic dicit q̃ inter auariciã et prodigalitatem/ media est liberalitas: et dicunt doctores iuxta illud vulgare. Nõ minor est virtus q̃ querere parta tueri: glo. in. l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adop. l. prima. in pun. C. de Justi. codi. cõ

17 fir. quod * maior virtus videtur in conseruando q̃ in acquirendo. Nam acquisitio expeditur vno momento seu saltẽ non eget tanto interuallo temporis prout conseruatio. Acquirendo dico a seipso: quia non a posteris expectanda est virtus. Hinc chrisosto. super Math. c. iiij. Q̃ meli9 est de contentibili fieri clarum/ q̃ de claro genitore fieri contemptibilem. et Cicero contra salust. q̃ melius est nobilitatem fundare/ q̃ euertere: et quod in me incipit in te desinit. Refert Fely. in. c. super eo. el. ij. de testi. col. iij. Bald. autem in. c. primo/ col. iiij. s̃. de iudi. in lectura citat/ q̃ vir-

18 tutes * et prudentia non sunt ex radice: sed ex animi virtute/ quia a communiter accedentibus minus sapiens generat stolidos/ non enim aliena quis/ sed propria virtute glorietur: ne dum preclara maiorum nititur iactare facinora se potius degenerem fateri tacite videatur.

¶ Ex virtutibus parentum non debemus laudari neq̃ ex vitijs vituperari. Calca. cõ. lxxiij. presupposito. col. iij. Jo. lupus in trac. de matri. q. vltima. Car. Alexan. xlvj. distin.

19 dicit q̃ nobilitas * parentum non potest filiorum exclude re tenebras.

¶ Et premissis adde q̃ virtutes ipse debent concomitari ab humilitate/ alias nihil est iuxta illud Gregorij in. iij. dominica de aduentu. quod refert glo. in cle. prima de religi. domini videlicet qui sine humilitate virtutes congregat/ quasi in vẽtum puluerẽ portat/ hinc Ambrosius. Hu-

20 militas * est clauis que apperit regnum celorum et misteria scripturarum nulla enim potest esse humilitas vbi non est veritas. xxij. q. ij. c. cum humilitatis. vide que dico in. c. nullus. ĩ. de elec.

¶ Jtem virtus nunq̃ fortuna regitur: sed ratio ipsa animi est: que in cunctis dominatur: et qua ceteris animantibus ad deum propius accedamus.

¶ Et discretio est mater virtutum. c. primo. s̃. de officio custo. ĩ fine. c. fina. prima. q. v. glo. in. c. ij. ĩ. de regul. Jo. mo. in. c. non solum. de regula. et non mater asinorum. Bal. in c. finem litibus. col. prima. s̃. de restitutione spoliatorum/

21 et q̃ sine * ea quis nõ est homo: sed bestia. Bal. lib. tertio consi. clxj. Cecilia. col. ij. discretio in actibus hominũ requiritur pro substantia et fundamento radicali. auten. q̃ eis. C de nupt. vbi glo.

¶ Et quo ad virtutē dic vnū/ꝙ vna virtus nō potest haberi quin habeātur oēs: qꝛ videtur inuicē alligate/ prout dicit̃ de heresibus que habēt caudas colligatas. c. excōicamus. el. ij. §. de hereti. no. Jo. mo. in. c. Accusatus. eo. ti. ĩ. ꝛ in hoc verificatur vulgare/ ꝙ cōtrarioꝝ eadē est disciplina/ ꝓ quo nō allego iura qꝛ sunt in aperto iuxta glo. in c. cum sit ars. de eta. ꝛ quali. ꝛ glo. in cle. sepe. in ṽbo amputet/ de ṽbo. significa. ¶ Et ratio ad premissa/ qꝛ si quis haberet oēs virtutes/ ꝛ esset vitiosus vnico vitio/ pone auaricia illud destrueret oēs ꝙ nullā haberet/ nā si dicis euꝫ prudentem: ego negabo/ derelinqueret eīn prudentiam/ vt assequeretur pecuniam: idem de iusticia/ ergo nullam habet: quia virtus est habitus perpetuus/ tradit Cardi. in cap. fina. col. ij. §. de cleri. excōi. ministr. Probus.

l ¶ Est medietas/ dic ꝙ etiā diuitie dicūtur mediū inter bonū ꝛ malum. Bal. in. c. intellecto. §. de iureiur. Probus.

m ¶ Quidam dixerūt quos nō legimus: habemus tñ postea

22 illud dixisse Archi. Joan. an. ꝛ cōiter doc. hic ꝙ * si cōstituens ꝓcuratorē ad impetrandū/ ignorat eū esse excōicatum: valet impetratio facta per procuratorē. Ista videtur glo. prima in cap. fina. §. de procurat. Idem tenuit Joan. Cal. in quadam disputatione que incipit/ excommunicatus communi opinione/ ꝛ approbat Petr. de Ancha. in repet. regule accessoꝛium/ vbi multa adducit ad ꝓpositum. Sed potissima videtur ratio esse/ quod impetratio rescripti non est actus iudicialis: vnde non debet esse prohibitum excōmunicato nomine proprio/ vt per moder. hic subtiliter declaratur: ergo procurator non prohibetur impetrare. ¶ Confirmatur hec conclusio: quia in materia odiosa dispensatio prohibitiua emanās super pꝛincipali nō trahitur ad dependens consequenter vel antecedenter/ vbi illud est tale sine quo aliquomodo principale esse non potest. Bar. in. l. in q̃stionibus. ff. ad. l. iul. maiesta. clariꝰ per Bal. in autē. si dicat̃. C. de testibus. ¶ Licet igitur impetrare dicat̃ quoddā pꝛeambulum ad actū iudicij: nō tamē ita est necessariū: vt sine eo actus iudicij esse non possit: qꝛ potest litigare coꝛam oꝛdinario. Ita dicit Areti. in. c. post cessionē. col. vij. nu. xxx. de ꝓba. hāc tenet Hostiē. in. d. c. fi.

23 ¶ De excōicato * autē impetrāte per ꝓcuratorē nō excōicatū/ nō est dubium/ ꝙ non valeat rescriptū/ per regulā quā tradit Alex. cō. lxvj. circa pꝛincipiū/ viso themate. vol. 4. Nã quotiēscūꝗ est ꝑsona ꝓhibita cōtrahere: ꝛ aliquis obligat̃ tāꝗ principalis seu cōreus: ñ vtilitas seu pecunia erat ꝑuētura ad illū ꝓhibitū talē cōtractū facere/ ꝑsumit̃ coloꝛ quesitus/ ꝛ qꝺ in fraudē legis cōreus se obligauerit creditoꝛi seu emptoꝛi sciēti: ꝛ si conueniat̃ talis reus habet exceptionē ꝓpter fraudē. l. sed ꝛ Julianꝰ in princi. Jūcto. §. j. ff. ad macedo. glo. in. l. cōtra. ff. de legib. ¶ Hāc quā supra citauimꝰ opinionē Car. col. 4. ibi verioꝛ videt̃ Jo. mo. in. d. c. fi. §. de ꝓcur. ꝛ Panoꝛ. ibi. col. fi. nō sequit̃/ cōcludētes ꝙ litere sunt ipso iure nulle: qꝺ placet ibi Jo. and. siue excōicatio esset publica siue occulta ex quo ꝓbari potest/ siue impetrauerit noīe ꝓprio/ siue alieno/ qꝺ videt̃ ꝓbari ĩ tex. nr̃o. vbi sine distinctiōe dr̃ ꝙ rescriptū ab excōicato impetratū est ipo iure nullū/ nec fiēda differētia est hoc casu inter publicū ꝛ occultū: qꝛ illa dr̃ia fit in his q̃ gerūtur ratiōe publici officij. Sꝫ * in his q̃ gerūtur iure priuato/ nō

24 est differētia inter publicū ꝛ occultū/ quo ad actus validitatē. Inno. singulariter no. in. c. cū dilectꝰ. §. de cōsue. Nec obstat distinctio/ si sciebat aut ignoꝛabat fm̃ Joā. and. ibi qꝛ si sciebat imputet̃ qui talem elegit. c. post cessionē. §. de ꝓbatiōibꝰ: si ignoꝛabat agat cōtra ꝓcuratorē q̃ ingessit se officio sibi a iure interdicto. l. ij. §. huius vel liber. ad decur. alpir. lib. x. C. vbi Bar. Panoꝛ. in. c. suscitatus. E. isto titulo Ista etiā tenet rota in antiq. deci. 287. Probus.

¶ Innocētius Quartus, in cōcilio Lugduneñ.

Vm in multis iuris articulis infinitas reprobetur, ꝓuide duximus statuendum, vt per illam generalem clausulam, quidā alij, que frequēter in literis nostris inseritur, vltra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. ¶ Quorū nomina in primo citatorio exprimat impetrator ne locus fraudi forsitan relinquatur, si circa ea possit libere variare.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Infinitas reprobatur circa multa. que hic enumerantur.
2 Frequenter iniuste ꝛ calumniose nōnulli vexantur per impetratores qui literis apostolicis sepius abutuntur.
3 Qui promittit decem vel quindecim non promittit nisi decem.
Promittens alternatiue liberatur dando quod vult de disiunctis.
4 Seruitutes sunt indiuisibiles/ excepto vsufructu.
5 Impetrans est odiosus.
6 Omnis equiuocatio debet tolli.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Multi dicuntur duo vel tres.
2 In gallia super quolibet articulo non producūtur nisi decem testes.
3 Querens plura habere beneficia: dicitur molestare pauperes clericos.
4 Seruus castratus quando dicatur pretiosioꝛ non castrato.
5 Quilibet in sua prouincia conueniendus est.
6 Argumentum ab absurdo in iure nostro valet.
7 Conseruatores sunt de iure communi.

a Vm in multis, a Olim per clausulam generalem: personarum multitudo effrenata trahebatur/ qꝺ prohibetur. §. eo. sedes. Nūc hec multitudo ad tres seu quatuoꝛ artatur/ vt hic [infinitas] .i. generalitas. Nam hic infinitas .d. c. sedes/ generalitas nominatur: ꝛ alijs modis dicitur infinitum/ vt nota. §. in prohemio huius libri. §. pe.

1 ¶ Reprobatur * quandoꝗ circa diuersarum religionum inuentionem. ĩ. de religiosis domi. c. ne nimia.

b ¶ Item circa testium productionem b. ĩ. de testi. c. cū cām. ĩ. § volentes/ ꝛ. c. significauerunt. ff. de testi. l. j. §. vlti.
¶ Item circa testium reprobationes. ĩ. de testi. c. licet dilectus.
¶ Itē circa graduū cōputationeꝫ. ĩ. de consang. ꝛ affi. tua.
¶ Item circa multitudinis correctionem. ĩ. de cleri. excōica. mi. latoꝛes. xliij. di. cōmessationes.
¶ Item circa damni infecti cautiones. ff. de damno infec. qui bona. §. vlti.
¶ Item circa iudicis impetrationeꝫ. §. eo. ad hec. ĩ. de dol. ꝛ cōtu. ex literis.
¶ Item circa oꝛdinandoꝛum multiplicationem. ĩ. de eta. ꝛ quali. Cum sit ars [proinde] .i. ad prouidētiam illoꝛum cōtra quos litere impetrātur. Et merito talibus prouidetur

2 quia frequenter * iniuste ꝛ calumniose nonnulli vexantur

c c per impetratoꝛes qui literis apostolicis sepius abutuntur. §. eo. nonnulli. ꝛ. c. quia nonnulli: alias prouide. i. ꝓpt̃ hoc ita ꝙ hic ꝙ de genere ad speciem declarando proceda tur [nostris] quid est de literis episcopoꝛum: dic non idem cum citius ad episcopos q̃ᵐ ad papam possit haberi recursus/ nec tam frequenter inferioꝛes pape subdelegant sicut papa [vel quatuoꝛ] Ex quo videtur ꝙ per generalē clau

3 sulam tres dumtaxat trahi possunt. Nā qui * promittit x. vel xv. non promittit nisi. x. ff. de verbo. oblig. l. inter stipulantē. §. si stipulante. ṽsi. diuersa. ꝛ. l. si ita stipulatus fuero. x. Ergo qui promittit trahi tres vel quatuoꝛ / tres tñ trahi promittit.
¶ Sol. ibi est alternatiua promittētis qui potest se liberare regulariter dando quod vult de disiūctis. ff. de iur. do. plerūꝗ. ĩ. hoc lib. de regul. iuris in alternatiuis ꝛ ius presumit minus dare, velit promissoꝛ vt dictis iuribus ꝙ est verū in sūmis in qbus nō cadit affectio. Nā secꝰ ĩ speciebꝰ vt. ff. de in litem iur. l. Nūmis. insti. de actio. §. preterea

a Sed hic alternatiua d offerentiis in fauorem illius cui offertur / ⁊ ideo maius potest recipere arg.ff.qui mo.pig. vel ypo.sol.sicut.§.penul.arg.ff.de lega.j.l.plane.j.§.vlti.
¶ Sed queritur quare tãtum quatuor trahi possunt. Respondeo hoc fuit arbitrium sicut illa que sunt de iure positiuo/argu. de postul.l.prima.§.initium.ff.⁊.j.de cẽsib. cum apostolus. ¶ Et nota ꝙ hoc capitulum non habet locum
4 in re indiuisibili/vt sunt * omnes seruitutes/excepto vsufructu.ff.ad legẽ falci.l.prima.§.si vsufructus: ⁊ est exemplum.ff.de serui.vt pomum.§.primo:⁊.j.de iurepa.c.j.
¶ Item nec est intelligendum/vbi vltra quatuor essent de iure ad eundem iudicem super eadem re vel diuersis mittẽdi.j.de re iudic.cum super.ff.de libera causa: si pariter.j de offi.d eleg.super eo.Et est ratio / hoc.c.fraudem prohibet/que in premissis non fit: sed fit secundum iuris preceptum.ff.de quibus rebus ad eundem iudi.eatur.l.j.
¶ Et prouisio iure cõmuni habita per hoc. c. fraudibus obuians tolli non debet.ff.de penis sanctio.Nec etiam habet locum vbi plures loco vnius habentur. ff.iudi.solui. l. Iam.§.vltimo.ff.de cõditio.⁊ demon.cum fundus/in fi. vt si impetretur contra P. executorem testamẽti. M.⁊ quosdam alios. ¶ Item loquitur hoc.c.in trahente impetrãte. Nam quilibet alter qui sibi videt preiudicari/ per id qđ impetrãs in iudicium deducit potest se opponere.j.de testi.veniens.ij.⁊.de re iudi.c.cum super/ ⁊ econtra istum qui se opponit agere potest impetrans contra quem non com-
e mittit fraudem ꝓpter quam e artandam fuit editum hoc capitulum. Et facit ad hoc verbum quod sequitur non trahuntur quod coactionẽ denotat impetrantis: licet auctoritate presidentis/ nõ vt beneficium iuris tollat alias a iure indultum seu permissum. ¶ Sed quero/pone ꝙ vltra quatuor trahuntur/nec excipiatur an valeat quod agitur: videtur ꝙ sic.j.de regula.ad apostolicam.Sed dic contra quia iudex ante expressionem contentorũ sub clausula generali hꝫ iurisditionẽ sub habitu/non actu.s.eo.pastoralis in fi. Et expressio de quatuor facit ꝙ nihil sub gñali clausula contineatur vt hic/⁊ sic nihil remanet in ea : vt.j.colligitur argu. hoc lib.de preben.si clericus.
¶ Sed nunquid potest impetrator variare/ argu.ꝙ sic.ff. de colla.bo.l.nõnunꝗ̃/contra dic/vt hic innuitur: ⁊ argu. C.de iureiur.⁊ reb.credit.l.si quis iusiurandum: ⁊.j.hoc li
5 bro de postula.prela.c.j.in fine.Et est ratio/Impetrans * est odiosus ⁊ debuit venire instructus argu. ff. de excep. doli.l.pure.§.fina.⁊.ff.de regul.iur.qui in alterius. Item nec vniuersitas hac clausula potest comprehẽdi: vt notaui.j. hoc lib.de regul.iur.in generali [quorum] citandorum per generalem clausulam [nomina] ⁊ cognomina/seu
6 illas certas circunloquutiones / vt omnis * equiuocatio tollatur.j.de testi.c.licet/ex quadam.§.testes. ⁊ argu. ff.si certum peta. l.certum est [relinquatur] ⁊ relinquetur si circa ea si nomina citandorum per clausulam generalẽ impetrator possit ⁊c. Ioan.Mona.Cardi.

1 a IN multis:multi dicuntur * duo vel tres. l. prima .§. hoc rescriptũ/ ⁊ ibi no.ff.ad Sileia.institu.de iur. perso.§.fi. l.licet Imperator/ de lega.j. no.in.c.latores. s.d cler.excõmuni.depo.ministr. Alex. consi.cj.nu.ix. circa primum. volu.vj.⁊ con.cxxxviij. nu.v. visa copia.eo.vol.glo.in cap. quotiens a populis. j. q. ix. Idem Alexan.con.clxxxiij. nume.xj.volu.vij. Philippus Probus.
b 2 ¶ Testium productionẽ. b in hoc regno * Francie vltra decẽ testes super quolibet articulo non producuntur. Ita sancitum extitit per Charo.vij.Regẽ Francie.arti.xxxij. vbi resultat ꝙ idẽ super pluribus articulis vnũ factũ dũtaxat cõtinẽtibus. Idem etiam dic de stillo curie patriarchalis Bituricẽ.vt patet in Rub.de testi.nisi de iure perpetuo questio moueatur: in quo casu vsqꝫ ad numerũ. xv. tantũ/ super vno eodẽqꝫ articulo poterunt produci ⁊ examinari testes/vel nisi iudex ex officio suo aliter agẽdũ decreuerit/⁊ ibi ponitur decretũ irritãs qđ nota. Probus.
c ¶ Verãtur in proposito dicit domi.meus de Ripa.in cap.
3 ad aures. col.ij.lib.ij.interp̃tationũ isto tit.ꝙ querẽs * habere plura beneficia/dicitur molestare pauperes clericos Et ista est ratio vna: quare prohibeatur pluralitas in eodem.Panor.in.c.extirpande.§.q2 vero.xj.col. s. de prebẽ. querit enim talis victum aliorum ⁊ diminutionem cultus diuini cum tot sint instituendi: quot ex redditibus viuere possunt.not.in.c.ij.s.de insti. Probus.
d ¶ Alternatiua.licet regulariter ad veritatem alternatiue sufficiat alteram partem esse veraꝫ.l.hec verba.§.Ille aut ille.ff.de verbo.significa.⁊.l.si heredi plures.cum ibi no.ff. de conditio.insti.cum similibus/tamen quando voluntas disponentis non potest verisimiliter verificari in qualibet parte alternatiue:tunc disiuncta stat pro coniuncta. tex.in.l.si is qui ducenta.§.vtrum.vsi. idem si pater.ff. de reb.dub.vbi Bar.tangit Maria.Sozi.cõ.lij.in prin.vt veram testatricis/quem vide col.v. Probus.
e ¶ Propter quam artandam.in proposito Roffre. in libel. iur.ciuilis quarta parte:in rub.de direc.actio.l. aquil.ait.
4 ꝙ licet in * aliquibus partibus seruus non castratus dicatur preciosior castrato /tamen aliquando(maxime coniugatis)potius est in domo habere seruum castratum ꝗ̃ nõ castratum propter dominam:que aliquando se seruo supponit. Quod liquere potest.
¶ Pone Aliqua est pulchra domina : que habet maritum pulcherrimũ:nascitur filius turpis aut nõ mediocriter pulcher quare hoc cõtingit/nisi ꝙ seruꝰ nõ castratꝰ dedit causam edito.de his vxoribus videtur facere verbum idẽ Roffre.in rub.de constitu.si quis in tantam/ col.iij. ꝙ sunt fortiores viris ⁊ forte sunt de genere amazonum:et si quispiam quereret/forte in eis testiculos inueniret Imo quedã viri sunt/⁊ verberant maritellos ⁊ ancillas/⁊ eorum mariti dicuntur viuere in ginoco catumenos.i.vxorio imperio Budeus in.l.ius ciuile.ff.de iusti.⁊ iur.ante finem/hos ꝓpe maritellos dicit tiraquelus in trac.de legibus cõnubi. Car.lxvij.col.j.sub vxorum imperio regi / maxime senes / quibus vxores sunt domine/⁊ ratio suadet. Nã mariti sũt vxorum debitorum debitores ⁊ quia senes sunt admodũ segnes in venerem. Ideo vxores ipse aliorum concubitũ non renuũt quo suam ꝗ̃tum possunt maxime libidinem expleãt. Ex quo fonte manat vxorum in maritos imperium/ facit ꝙ debitor:seruus dicitur creditoris.
¶ Huiusmodi vxores refert Bar.in.l.mutiane.ff.de conditio.⁊ demon. de morte maritorum gaudere. Idem Bar.⁊ Paul.post glo.in.l.pater seuerinaꝫ:in.§.socrus.ff.eo.Hinc idem Tiraquelus vbi.s.carta.cxlix. col. fi.in fi.citat vba. sunt qui existimant nihil omnium rerum efficatius nihilqꝫ in id plus habere robours ꝗ̃ si fundum vxorium diligẽter impigre frequenter colas.id enim faciens tametsi fueris horridus deformis squalidus ab vxore tamen non vulgariter amaberis quin illa te colet.perinde ad deum in terris alter/⁊ obseruabit. Alioquĩ si hoc videlicet desit odio te ⁊ despectui habebit:ꝗ̃tumcunqꝫ eam amaueris castũqꝫ te atqꝫ aliarum coitũ abhorrentẽ prestiteris/ latius dico ĩ c.pe.j.isto titulo.
¶ Et pro vlteriori additamento habeo quod textus nr̃ in hoc gallie regno de nullo aut modico seruit cum rescripta in forma conquestus nuncupata ⁊ in camera contradictarum(prout late in tractatu nostro de mandatis apostolicis dicetur)expediri solita non habeant locum propter decretum de causis in pragma.⁊ concordatis incertũ. Et ratio editi tangitur per Guydo.pape.q.xvij. quia tollũt ordinariam iurisditionem. Aliam citat do. Guy.in pragma.
5 in dicto decreto/ in verbo finiantur. Qꝫ quilibet * in sua prouincia conueniendus est.iij.q.vj.per totum: in qua testium ⁊ instrumentorum habetur copia.l. Nemo.C.vbi de ratiociniis agi opor.⁊.l.j.in fi.pri.respon.C.quãdo imper. inter pupil.vide que dico in.c. sequenti/in verbo/vicinos. Et Archi. ⁊ Io.And.in nouel.in.c.proxime sequẽ.Alias poteris videre rationes in principio dicti decreti / tamen principalior dicitur illa quam citat ideꝫ do.Guydo pape.
¶ Hinc est ꝙ clericus per literas apostolicas in dicta forma editas non poterit coram iudice delegato in partibus etiam existente conueniri/licet in nullo grauetur cum causa remaneat in partibus in quibus degit ordinarius.vnũ tamen dicit Guy.in.d glo.finiatur.Qꝫ si papa esset in partibus cognoscere posset: cum sit iudex singulorum . Ergo ⁊ delegatus ipsius / per regulam traditam per hostien. in c.dilecti.de foro competenti.s.Qđ coram quocunqꝫ ordinario quocunqꝫ modo / communi possit quis in aliquo loco conueniri/eodem modo poterit coram delegato : tamen rei veritas in hoc regno se habet in oppositum / secundum eũdem Guy.in dicta glo.finiatur/col.iij. Nam licet pars non grauetur bene tamen eius ordinarius in fauorem cuius prout ⁊ partium sancitum est. Et sic habet locum. Quod vna causa cessante/ nihilominus

subsistit regula suadente alia causa/insti.de nup.§.affinitatis.Jason in.l.cū filio.col.xxiij.de lega.j.ꝛ in.l.dedi.in prio nota.dico el prima.ff.de conditio. cau.da.Uide concordantes per Neuisa.in silua Carta.xliiij. colū.ij.ꝛ.iij. ꝛ dominū meum in tracta.de peste. Carta.xlj.vsi.4.quero/doc.post tex.in.l.si domus.ff.de serui.vrb.ꝑdio.ff.de his qui nota.infa.l.liberoruz. l.si vē tri.ff.de priuileg.credit.§.in bonis. Bar.in.l.Jta stipulatus.nu.xv.ff.de verbo.obliga.

¶ Et ideo occurrit dicēdū ꝙ primordialis ꝛ pricipalis causa est/ne eneruetur ordinarioꝝ iurisditio que est naturalis ꝛ ordinaria.Jlla vero delegati extraordinaria supinducta ꝛ ordinarijs ꝑiudicās.glo.pe.in cle.fi.de offi.ordina. Archi.in.c.sequē.col.finali in fine. ¶ Jtē suadet alia ratio 6 causata argumēto * ab absurdo:quod valet in iure / iuribus vulgatis sufficiat.l. Nā ꝛ absurdū.ff.de bo.liber. ꝛ.c. dudū/vbi Domi.j.de ꝑben.tex.in.c.queādmodū.§. de iureiuran.cū similibus/ꝛ absurdū erit hoc.Nā si vnus cōueniatur poterit/ꝛ secūdus/tertius/ꝛ alij ex quibus conuētionibus cumulatis/ euacuabitur eiusdē ordinarij iurisditio.Merito do.Guido pape.q.18.sancijt/ꝙ hmōi rescriptū cōquestus vocatū:nō est de iure cōi/sed contra ius cōe: ex eo ꝙ tollit iurisditionē ordinariam: ideo venit restringendum tanꝗ odiosum:vide que dico.j.de offi.lega.c.ij.

¶ Nō tamē idē dicas de cōseruatoribus ab apostolica sede datis pro cōseruatione priuilegiorum vniuersitatibus Gallie cōcessoꝝ/ ꝓut nec de alijs capitulis/aut collegijs concessis ꝛ datis cōseruatorib⁹:licet videātur occulariter dati.in ꝑiudiciū iurisditionis ordinarie/ quia secūdū eūdē pape vbi.§.decretum de causis nō extēditur ad tales iudices delegatos : quia decreta Basilieñ. concilij ꝛ pragma. redeūt ad ius cōe/maxime in dicto decreto de causis/ Cō7 seruatorie * eñ sunt de iure cōmuni/no.Specul.ꝛ Jo.an. in additionibus ad euz in titu. de iudicib.delegat.no tatur etiā in cle.Et si principalis de re s.ꝛ in.c.fi. de officio delegati hoc libro:nec expirat eoꝝ iurisditio per mortē pape concedētis/etiam re integra:vt idem pape tenet.questione.ccxlvij. Philippus Probus.

¶ Innocentius Quartus,in Concilio Lugdunensi.

Dispendia litium equitatis compendio volētes qua possumus industria coartare.statutum fe.re. gre.pa.ix.pre.no. super hoc editum ampliātes. ¶ Decernim⁹ vt si quis contra alium plures personales mouere voluerit questiones non ad diuersos iudices / sed ad eosdem super omnibus huiusmodi questionibus literas studeat impetrare . ¶ Qui vero contrarium fecerit omni commodo careat literarum, nec processus habitus valeat per easdem, alias reo si eum per ipsas fatigauerit in expensis legitimis condēnandus . ¶ Reus quoque si eodem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit reconuentionis beneficio , vel conuentionis , si contra eum literas impetrare maluerit de iure suo debet apud eosdem iudices experiri , nisi eos vt suspectos poterit recusare simili pena (si cōtra hoc fecerit) puniendus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Circuitus vitari debet.
2 Omnibus fraudibus occurrere non valemus:quia multe sunt vie ad maliciam.
Quid est quod non inueniat homo:semel deditus ad maliciam.
3 Oportet iudices esse vicinos rebus.
4 Actiones personales dicūtur:quia a persona obligati nō recedunt vel illius qui vicem eius fungitur.
Reales actiones dicuntur:quia semp rem comitantur:licet persona detinens conueniatur.
Jn realibus sententia predio datur.
5 Judicium vocatur iuris disquisitio vel discutio.
6 Jus quod est in principali:debet esse in aditamento.
7 Diuersus modus agendi facit diuersum iudicium.
8 Quisqu e eis que pro se sunt introducta/renunciare pōt.
Nullum a part e etiam expresse:ratificari potest.
9 Jlle qui non est iudex:quando condemnat in expensis.
10 Libellus generalis qn̄ procedat.
11 Conuentio ꝛ reconuentio/olim inuēta est equitate iuriū.
12 Reconuentio post litem contestatem statim potest fieri.
13 Re:in compositione ponitur pro iterum vel retro.
Nihil proprie iterato dicitur fieri vel retro:nisi vicissim ꝛ incontinenti.
14 Uerba in genere posita debent intelligi prout iura particularia statuunt.
15 Quis de suo/non de iure alieno agere debet.
16 Durante suspitiōis causa:nihil debet innouari:sicut in causa appellationis.

¶ Summarium Do.Philippi Probi.

Circuitus est vitandus:qn̄ est inutilis:secus si necessari⁹.
1 Circuitus euitatur proper equitatem.
2 A postulantibus vitari debet circuitus/ vt vitetur ecclesiarum dispendiosa vacatio.
3 Circuitus insinuatiōis datus a iurib⁹ gallicanis dꝫ fieri.
4 Circuitus iure diuino vitatur.
5 Montis ventosi descriptio.
6 Medici quare vocentur circultores.
Circuncilliones qui dicuntur.
7 Circus est locus in quo olim fiebant ludi.
8 Jn finalibus iudicijs occulta fides multum operatur.
Probatio per inspectionem alijs preualet probationibus.
Probatio oculata etiam post cōclusioнem potest fieri.
9 Oculus est certior iure.
Jn loco rei questionate veritas plenius inueniri potest.
10 Reddere rationem nihil aliud est: ꝗ ostendere singulos
11 actus administrationis ꝛ restituere reliqua.
Quando actiones dātur ad aliquod mobile ,iudicatur de
12 eis prout de re mobili.
13 Pro actionibus personalibus nullum est a iure proditum. remedium possessorium.
14 Prescriptio longissimi temporis cum mala fide/non exclu dit actiones personales.
15 Jn gallia actiones reales iudicantur,secundum constitutionem regis.
Possessoria beneficialia in gallia iudicantur.secundū iura gallicana.
16 Principale si negetur/etiam intelligitur negatum accessorium ꝛ additiuum.
De preparatorijs idem debet iudicari quod de principali.
17 Constitutio declaratoria/seu confirmatoria / recipit oēs declarationes / limitationes ꝛ ampliatiōes cōstitutionis declarate.
Diuersitas tēporis actuū diuersitatem inducit.
18 Judex incōpetens in principali qn̄ reperiatur cōpetens ī
19 expensis.
20 Jn interlocutoria/fit condemnatio in expensis vsqꝫ ad diffinitiuam/secus in diffinitiua.
21 A genere primordialiter rerum cognitionem sumimus.
22 Qn̄ de iure alieno liceat agere vel excipere/ hic deducit.

Dispendia , Hec decretalis tota loquitur in iudice delegato. Et primo statuit in actore. Secūdo in reo.j.§. reus. ꝛ dic [dispendia].i.damna.C.de plus petitioni.l.j.ꝛ.§.hoc.lib.in prohemio.§.sane ꝛ auten.de exe.ꝛ his qui cōue.in pri. col.vij. ¶ Uel dic dispendia.i.dispendiosas dilationes/quas sepe habent

lites.ff.vt leg.no.caue.l.etiam[equitatis].j.de transac.c.
a 1 vlti.in fi.[compendio] quo euitatur * circuitus[a]:qui vitari debet.ff.de conditio. indeb.l.dominus. j. hoc libro de re iudi.c.abbate in fine. ¶ Uel dic a breuitate partes exonerate a laboribus/⁊ finem litibus citius imponente.j. de dol.⁊ cōtu.c.finem[que possumus]q2 non omnia prouide-
2 re valemus* nec omnibus fraudibus occurrere cum sint multe vie ad maliciam/auten.de nup.§.mitiores/col.4.C. manda.l.ab anastasio/in prin. Et quid est quod non inueniat homo semel deditus ad maliciam in auten. vt hi qui se ob.probi.post prin.col.vj.[statutum].s.eo.q2 nonnulli [ampliantes].j.eo.versi.nec processus et §.reus [psonales]Secus in realibus/ cuz res aliquando oporteat ocu-
b lis[b] subijci.
3 c ¶ Et ideo oportet* iudices vicinos[c] esse reb9.ff.de censibus.l.forma.circa prin.⁊.ff.finium regū.l.si irruptione/in fi.j.de libelli obla.c.significātibus. C.de predijs mino.l.si predium/⁊.j.de foro compet.sane/⁊.c.fi.
¶ Item cum hic concedat de personalibus / ergo a cōtrario videtur denegare de realibus/ argumento. ff.de iudi. l.cum pretor.xxv.di.c. qualis. ¶ Et predicta dico vera quando sunt in diuersis territorijs iudicum/ quia tunc sicut coram diuersis ordinarijs esset agendum/ vt in dictis iuribus:sic corā diuersis delegatis agi debet. Sed si res ipse essent sub vno iudice: secus dicerem equitate huius c.⁊.s. eo.nonnulli:⁊ sicut esset ibi vnus ordinarius ita sit
4 d e vnus delegatus. ¶ Et dicuntur* actiones[d] personales[e]
f q2 a persona obligati:non recedūt[f] vel illius qui vice eius fungitur.auten.de iureiur.a mori.presti.circa prin.col.v.
g ¶ Et reales dicuntur / q2 semper rem comitantur[g] licet persona detinens cōueniatur. ff.de actio.⁊ obliga.l.actionū genera/⁊.C.de alie.iudi.mut.causa fac.l.prima.Et inde est ꝙ in realibus sententia datur predio.ff.de nego.gest.q aliena.§.finali. ¶ Item hec litera/est intelligenda in literis cause cognitionem habentibus: nam si essent mere executorie vel confirmatorie/aut conseruatorie secus esset Pro nichilo enim hee litere ad iudicem coram quo negocium pendet impetrarētur/q2 cause cognitionem non habent: nisi oriatur exceptione aduersarij: vt no.j.hoc lib.de offi.deleg.statuimus.
¶ Item idem videtur.j.in.§.reus vbi dicit durāte eodem
5 iudicio ⁊ ibi vocatur * iudicium iuris disquisitio vel discussio. ¶ Nā in iudicio de iure partiū disquiritur ⁊ discutitur.j.de verbo.significa.forus/circa prin. ¶ Sed ex dictis literis non surgit iuris discussio: ⁊ sic in ipsis litteris non habebit locum hec decre.
¶ Item habet locum/vbi sunt lites principales/nō appellationis/quod sic probo/hec decretalis addit ad decreta-
6 lez Gregorij.s.eo.q2 nōnulli ⁊ ius quod* est in principali
h debet esse in additamento[h]: ⁊ interpretari oportet adiecta/⁊ ea valere in quibus interpretatis legibus locus est. ff.de pac.dotal.l.inter socerum §. cum inter.auten.de fil. ante do.insti.na.circa fi.col.iij. ¶ Item cum d.c.quia nōnulli loquatur de litibus principalibus:hoc locum non habebit in litteris appellationum. ¶ Et hoc est euidens in appellatione ante diffinitiuam / in qua pendet ex euentu iudicij an primus a quo appellatum est sit iudex: vel ille qui de appellatione cognoscit.j.de appella.vt debitus honor/⁊ sic fixe dici non potest ante istū aduētum/ primum esse iudicem:vel secundum. ¶ Et sic non est ad quem valeat impetrari:hoc etiam liquet in appellatione a diffinitiua quia ibi directo nō agitur de principali sed vtrum primum pronunciatum: iustum fuerit vel iniustum. C.de appella.eos/in prin. ¶ Et sic non agit directe de actione partis/vt requirit hoc.c.⁊.s.eo. q2 nōnulli qđ est istud.c.ampliatum/hoc probatur euidēter.j.eo.§.reus/ vult enim ꝙ conuentio ⁊ recōuentio fiat durāte eodem iudicio scilicet in causa principali ⁊ appellationis.
¶ Nec est idem iudicium/arg.ff.iudi.sol.l.cum apud : licet partes sint eedē nec idem iudex/nec est idē modus agendi/q2 in vno iudicio directe queritur de iure ptis / in alio de pronunciatione ipsa/vtrū sit iusta vel iniusta.C. de ap-
7 i pella.eos/⁊* diuersus modus agendi facit diuersum[i] iudiciū.ff.de excep.rei iudi.l.cum queritur ⁊ sequē.⁊.j.de testi.veniens.ij.Et in vno potest procedi lite non cōtestata: in alio non regulariter.j.de appella.per tuas.C.de temp. appella.l.fi.§.illud.j.vt lite non cōtestata /quoniā in prin. [super omnibus]idem dico in ordinarijs.
¶ Et est possibile propter consimilem rationem / quod in vna terra sint duo iudices:qui in iurisditione habeāt concursum/ vt est Remis archiepiscopus/ ⁊ archidiaconus/

arg.ff.ad leg.aquiliā.l.illud.C.ad leg.falci.l.vlti.ff.ad municipa.l.magistratus.ff.de offici.consul.l.vna[fecerit]p extendo literas ad diuersos iudices non ad cautelam.
k ¶ Sed vtendo[k] vtrisq3 tunc penis infrascriptis subijcitur nec valent ipso iure/alias hoc.c.non adijceret ad.c.s. eo.q2 nonnulli/⁊ dic non valeat super principali processus habitus contra reum sed pro reo dic valere/arg.C.de procura.l.non eo minus. ¶ Sed quero/dato ꝙ procedatur/nunquid valebit:si non excipiatur: videtur ꝙ sic/ quia hec decretalis introducta est principaliter in fauorem rei
8 ⁊ odium actoris. Et quisq3* eis que pro se sunt introducta/renunciare potest.j.de regul.ad apostolicā.⁊.C.de pactis/ si quis in conscribēdo. Dic ꝙ processus nullus est ipso iure:vt est premissum/⁊ sic a parte etiam expresse ratificari non potest/arg.j.de offi.deleg.significātibus.Ergo nec tacite procedendo. Et hoc dico de rigore : equum tamen videtur vt teneat in odium negligentis vti beneficio huius constitutionis / arg. ff. de iniu. irrito.testa.l. filio preterito. Nam hac lege nullum est testamentum/inspecta persona filij preteriti/cuius fauore nulluz est testamentū/ ⁊ sic tamen cum circumscripta persona filij teneret/vt in consimili.ff.de contrahen.emp. l.si quis donationis. Sic in impetratione:sola inspecta/ ipsa tenet: sed relata ad psonas non tenet. ¶ Et ab hoc hic equitate suadente reo nolente vti beneficio huius constitutionis : tenet qđ agitur/arg.j.eo.statutum.§.in nullo/⁊.§.fi.[alias].i. preter premissa[eum].i.reum[fatigauerit]actor condemnandus
9 l est. ¶ Et sic nota ꝙ ille qui non * est iudex condemnabit[l] in expensis ⁊ de hoc est notatum.s.eo.quia nōnulli q2 saltem habet iurisditionem vt cognoscat de qualitate ptium. xxvj.q.ij.prescriptione [obnoxium]actione reali vel pso-
m nali/⁊ dicere in genere[m] in rescripto sufficit sed in libello conuentionali si agatur personali causa est exprimenda.j.
10 n de libel.obla.dilecti. ¶ Uerum* si libellus[n] generalis admitteretur teneret quod actū esset. C.de anna.excep.si ex multis. Sed in realibus sup corporalibus sufficit generalis libellus.ff.de excep.rei iudic.l.si mater.§.eādem/in fi.⁊.l.an ⁊ eadē.§.actiones ⁊.j.hoc lib.de re iudi.abbate.§. ceterū.De realibus autē super incorporalibus not.Inno. j.de verbo.significa.c.abbate[Reconuentionis]Olim in-
11 uenta * est conuentio/⁊ reconuentio equitate iurium.C. de sen ten.⁊ interlocu.oīm iudic.l.cum papinianus.⁊ autē. ⁊ consequenter ibi signata que sumitur de auten. de exequu.qui conuen.⁊ recō.§.illud col.vij.⁊.iij.q.viij.cuius in agendo ⁊ postmodū tempus reconuentionis est inuentuz scilicet ante litem contestatem/⁊ modus vt scilicet fiant vicissim ⁊ mutuo ⁊ incontinenti vt dicta auten. ⁊ consequenter ⁊ infra de mut.petitio.c.j.⁊.j.de ordi.cognitio.cum di-
12 lect9.§.nos autem.⁊.ff.de iudi.l.qui prior.Et * reconuen
o tio etiam post litem contestatam statim[o] potest fieri.arg. ff.si cert.peta.l.lecta.Psi.dicebam.⁊.C.de pac.l.petēs:alis videretur absurditas contra dicta iura vt reus reconueniret qñcunq3 ipse vellet actorem ꝙ etiam sic liquet actor cō
13 uenit.i. exigit ⁊ re9 ꝯuenit.i.re exigit actorē ⁊ re in * ꝯpositiōe vt ait Hugo ponit p iter vl retro.Et nihil dr prope iterato fieri vel retro/nisi vicissim ⁊ incōtinēti.Et ideo in secūda parte disiuncte nō posuit vel reconuentionis/sz conuentionis/reconuentionem premittens. Nec obstant verba que precedunt.que dicūt/durante iudicio.Quia ibi non subijcitur precise de reconuentiōe sed distincte secūdo dicendo/vel conuentionis scz beneficio:vt hec decretalis omnia iura predicta interpretetur ⁊ cōcordet nihil corrigendo/nec addendo:quin conueniri possit per.l.cum papinianus.Addit tamē in modo/scilicet impetrādo literas etiam post litem contestatem ⁊ conueniendo non reconueniendo [nec credendum]j.de elec.ecclia.§.deniq3.⁊. C.de inoffi.testa. l.si quando.⁊.j.hoc lib.de elec. cum expediat
14 Et verba * hic in genere posita intelligi debent prout iura particularia statuunt.arg. C.fami. her.l. quotiens vt iura iuribus concordent/⁊.C.de inoff.do.l.prima:vt scilicet cōuentio ⁊ reconuentio fiant vt est dictum.
¶ Sed si reus velit actorem reconuenire multum post litem contestatam/iudicio durante:potest literas ad eundē iudicem impetrando:vt hic:⁊ in dictis iuribus cum Papinianus.⁊.iij.q.viij. c.cuius in agendo/⁊ sic non expectabit actor in iuris sui prosecutione vt vicissim actiones procedant:nec reus in iure suo retardabitur/⁊ imputet sibi qui tantum distulit vel expectabit quousq3 lis sit finita:vt.d.
15 c.illud[de iure suo]de quo aliqs debet agere * non de a-
p lieno[p] ff.si vsufruc.pe,l.vti frui.ī prin. [experiri].i. agere/alias idem est ꝙ defendere.j.de iudicijs.c.j.in fi.

¶ Sed queritur/an causa suspitionis pēdente: procedent iudices rei recusantis. Dicit Inno. φ non: qꝛ tunc eluderetur isti cōstitutioni/ꝛ durante suspitionis * causa nichil debet innouari in preiudicium eiusdem: sicut nec in appellationis causa. C. de appella. l. appellatione [simili] qꝛ commodo litterarum carebit: ꝛ in expensis condemnabitur reus. Joannes Monachus Cardinalis.

Circuitus: qui vitari debet: verum * secundū Jo. de imol. in cle. audito: de rel. nu. 3. si sit inutilis. Alias secus not. in c. dilectus. ẟ. de causa possess. ꝛ ꝓprie. glo. in l. vsucapio. C. de pigno. vbi Saly. φ aliquando circuitus est necessarius / vt cuiqꝫ ius suuz seruetur/ ꝛ dicit Bar. in l. dominus hic per Jo. mo. allegata * φ circuitus euitatur/ propter equitatem/ quod placet Pet. de Ancha. con. xxiij. in fi. verba stipulationis d. l. Dominus/ꝛ l. cum fundus. §. seruū tuum imprudens/ vbi glo. in verbo cōdicere eo. ti. quam approbant Bar. Paul. Alex. ꝛ Jason/ dicit vlterius idem Bar. in d. l. dominus. φ circuitus est a legū conditoribus vitādus/ inqꝫtum potest. l. si vsufructus. la ij. ff. vsufruc. qꝫadmodum cauea. Euitari etiam debet a iudicibus: prout not. speculator in ti. de libel. cōcep. §. sequitur videre/ vsi. iudex autē/ Inde in auten. de resti. fideicō. col. ix. per circuitus longos litigantes tradere afflictioni ꝛ in l. vnica. C. de senten. que pro eo quod interest profer. Et non ex quibusdam machinationibus/ꝛ immodicis peruersionibus in circuit⁹ inextinguibiles redigatur/ ꝛ illud in auten. de resti. ꝛ ea que perit/ col. 4. ibi ꝛ plurimi alij ꝛ varij ꝛ insolubiles pene in rem missionis circuli.

¶ Et dicit Jo. and. in additio. ad specul. in rub. de obliga. ꝛ solu. col. j. versi. antequam: φ ille qui obligauit se obligaturum ad decem soluēdum/ potest statim conueniri ad illa soluēdum absqꝫ alia obligatione/ causa euitādi circuitus: ita dicit tenere Alb. gal. per l. ob causam. ff. de prescrip.

¶ A postulātibus * etiam vitari debet circuitus vt vitetur ecclesiarum dispendiosa vacatio. c. ne pro defectu. ꝛ c. nichil. ẟ. de elec. ¶ Et attende ad vnum circuitum * tu qui vis gaudere priuilegijs legum gallorū in pragma. ꝛ concordatis ac ordinationibus regijs descriptarum quē reperies promulgatum a Ludo. francorum rege. xij. artic. viij. ꝛ latius in. xiij. in publicatis ordinatiōibus. 1512. quia si omissus fuerit insinuationum tuarum nullitatem patieris detrimentum/ prout passus fuit heri quidem aduersarius meus contra quem ratione huius obtinui dico recredētiam cuiusdam beneficij.

¶ Circuitus non solum iuribus nostris vetatur: verum * etiam iure diuino iuxta illud psal. xj. in circuitu impij ambulant. i. choreas ducunt/ ꝛ psal. 49. Ignis in conspectu domini exardescet/ꝛ in circuitu tempestas valida: ꝛ hoc in malam partem sumi dices/ aliquādo in bonam/ iure etiā diuino/ filij tui sicut nouelle oliuarum in circuitu mense tue. Sequitur qui gloriatur in consilio sanctorum magn⁹ est/ꝛ terribilis super omnes/ qui in circuitu eius sunt. Et apo. iiij. c. in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis. Et Bal. in prohe. Grego. col. iiij. subdit φ multa fieri possunt per circuitum vbi figi possunt pedes/ que non possunt fieri recta via/ vt in ascensione mōtis patet / prout expertus sum in ascēsu * montis ventosi in comitatu venaissini siti/ cuius altitudo sex miliaria excedere dicitur. Equidez testari possuz/ φ in die festi Marie Magdalenes/ qua hūc ascendi in duobus saltē extremo miliari in facie terre herbam virentem (ob aeris frigiditatem) videre minime φqꝫ cum comitatiua inibi scilicet illi⁹ apice vix in sacello supedificato missam audire potui/ꝛ dicitur circuire. i. circa ire inde circuitores vel circitores medici/ circumeuntes ciuitatem curando infirmos. ff. de excu. tuto. l. si duos. §. grammatici/ vbi glo. que etiā eos appellat parabolanos de quibus meminit glo. in pragma. in titu. de colla. in §. videlicet in verbo medicina/ꝛ circuire prouinciā vt in auten. vt nulli iudic. in fi. col. j. ꝛ. ff. si quis cautio. l. ij. §. quid ibi circuire flumen/ inde illud/ quia aduersarius vester diabolus circuit querens quem deuoret: Sequitur alibi: qui vult deuincere vel furari/ non vadit per viam rectam: sed circuit vt videat qua ex parte facilius capere possit/ sic diabolus circa hominem. ¶ Ab his orta sunt vocabula: videlicet circūcelliones: quos Archi. in c. circuncelliones. xxiij. q. v. dicit deriuari siue dici a circum ꝛ cella scilicet monachos/ extra cellas suas vagantes. Aliquādo dicuntur circuncelliones heretici. Insano amore martirij semetipsos punientes vt martires vocētur prout testor vidisse quendam discipulum ethnici Martini asini defferrati lutheri quo non indiguit ecclesia ꝛ aliuz cōcurrentem nationis vt dicebatur normanie hoc anno. 1534. hic Parisius. Qui cum ad ignem ducerentur: existimabant se ad martirium progredi/ quod credendum venit infernale tamen/ vt inibi perpetuo/ꝛ in eternuz ꝛ per infinita secula cum damnatis angelis cruciarētur. ¶ Alio modo dicuntur Aues oculis carentes quibus assimilātur ipsi heretici: qui licet oculos habeant: oculis tamen veritatis carent ꝛ extra sinum matris ecclesie a quo exuerunt vagant. Aliud nomen videlicet circus * i. locus in quo fiebant ludi / instar circuli factus. Hinc ludi circenses. xj. q. iij. c. cum apud. Et circulatores qui serpentes circunferunt. l. fi. ff. de extraordi. cri. aliud/ circunuentus: qui dolo aduersarij decipitur. ff. de minor. l. j. Et circunfluit/ quod est dicere circum vadit. l. ergo. ff. de acqui. re. do. ꝛ circūducere. i. cancellare. ff. de liber. causa. l. diui. §. si ea ꝑsona. ꝛ. ff. de iudi. l. ꝛ post editū. §. circunducto. l. si preses. C. quo. ꝛ quando iudex. alia prosequere vt ꝑ alber. ī dictio. De circuitu habes tex. no. in l. non solum. §. annus autem. ff. de excu. tuto. per quē oldra. con. 324. nu. xj. dicit/ φ non parcitur ei qui rectā viam poterat dirigere/ꝛ quesiuit eam que in circuitibus erat: hinc Bar. ibi post Jacobum de Are. Q ꝫ si nuncio soluitur pro numero miliariorum: φ si non fecerit rectam viam/ non debet ei pro tota via solui.

¶ Et attende: istud vulgare facere contra eos qui rebus clare demōstratis addunt/ cum dicatur quidam circuitus facit tex. in l. j. in fine. ff. de dote preleg. ibi. Nam quicquid demonstrate rei adijcitur satis demonstrare frustra est.

¶ Postremo dic φ licet regula nostra sit multum generalis / tamen nō semper vera est. quia multotiens videmus: φ actio nō transit ipso iure de vna persona ad aliam sine cessione: ꝛ sic tunc non euitatus circuitus. Pro hoc vide que late notat Petrus de Ancha. cō. 368. dubium principale. Probus.

¶ Oculis subiici. tex. in l. si irruptione. §. ad officium. ff. finium regund. vbi dicitur φ quando expedit iudicez ire ad locū/ accedere debet personaliter: cui creditur in eo quod videt: ꝛ ibi Bar. in finalibus enim iudicijs * oculata fides multum operatur. l. pe. ff. fini. regūdo. intantum φ ceteris probationibus preualet probatio ꝑ inspectionem/ secundū Azo. in sūma. C. ad leg. aql. ꝛ Bal in l. j. C. si aduer. liber. ꝛ in l. ꝯtra negatē. C. ad leg. aql. ꝛ Paul. de castro. cō. xlviij. ꝛ cō. clxxviij. et ꝑ not. per Inno. in c. ꝓposuit. ẟ. de ꝓbatiōibus. Bal. in rub. C. eo. col. j. Plus dico φ talis probatio oculata/ potēst fieri qñcunqꝫ/ etiam post publicatas attestationes. Imo etiam * postqꝫ est in causa conclu sum: secūdū Bal. in l. prima. C. quando prouoca. nō est ne. refert Bartha. in trac. de episcopo. lib. iiij. in quinta parte col. vj. addens/ φ quando iudex vult ire ad inspiciendum oculis locum litis/ debet partes monere vł citari facere ad interessendum tali die ꝛ loco secunduz Bar. in l. qui bona. §. huic stipulationi. ff. de damno infec. vide Joan. mona. in c. j. de censib. Barba. con. lxxxviij. vol. iiij. dicit φ oculus est certior iure. Bal. in d. rub. de probatiōibus. C. col. pe. Prob⁹.

¶ Vicinos id fit * qꝛ loco rei questionate plenius rei veritas inueniri potest: tam per testes/ qꝫ alia ꝛ ī hoc parcit laboribus ꝛ expensis partium ad quod iura attendunt.

¶ Istud dicas procedere in redditiōe ratiōis alicuius administrationis publicee seu priuate vt ibi. Reddatur ratio vbi gesta est administratio. l. j. ꝛ. iij. C. vbi de rō. agi opoꝛ. ꝛ ibi Bal. ꝛ Maria. Sozi. cō. xxxj. in fi. ꝓsequēdo. qd aūt sit reddere rationem/ citat idem Maria. con. xxiiij. col. xij. visis/ φ reddere rationem * nihil aliud est φ ostendere singulos actus administrationis ꝛ restituere reliqua. vide eūdem Maria Sozi. con. ij. col. j. sequendo ordine ꝛ con. xlvj col. j. cōsilijs nostris/ vbi multos congerit qui tenentur ad rationem reddendam.

¶ Et in ꝓposito habeo quod tradit Alex. de Imola. cō. primo. nu. xiiij. vol. v. post hostien. ꝛ Jo. And. in c. sane. ẟ. de foro cōpe. qui dicunt post tex. ibi/ φ si inter duos episcopos diuersaꝝ prouinciarū est contētio de aliqua re/ꝛ vn⁹ ex illis epis subest vni archiepō ꝛ alius eps subest alteri archiepō/ debet esse iudex ille archiepiscopus in cuius ꝓuincia est res de qua vertit̄ qōstio inter illos epos. Prob⁹.

¶ Actiones qñ simpliciter profertur hoc verbū actiones/

12 habes attendere ad theoricam hanc ꝙ quando * actiones dantur ad quid mobile iudicatur de eis prout de re mobili glo. in verbo numeranda. in autē. de non alie. aut permutandis/ in §. j. col. j. ꝛ ibi Ang. Bar. in l. potest. ff. de auctoritate tutorum. Idem Bar. ꝛ docto. in l. j. C. si adversus rem iudica. Bar. in l. mouētium. ff. de verbo. significatione: firmat Maria. Sozi. con. cj. viso testamēto: vbi subdit vnū no. col. fi. Qꝫ quādo actio competit ad quantitatem in genere omnino dicitur esse tertia species/ ꝛ sic nō res mobilis: neqꝫ immobilis. Idem dicit Bar. in d. l. potest de nominibꝰ debitorū vt dicātur tertia species bonorū. Probꝰ.

13 e ¶ Personales/ pro quibus actionibus * personalibus nullum est proditum remedium possessorium a iure/ qꝛ non dicit possideri nec quasi possideri. l. fi. ff. quo. bono. vnde dubitauit Bar. ibi. Pone: aliquis tenetur michi dare quolibet anno par caponū si postea cessauit in solutione an michi competat remedium possessorium: ꝛ determinat per illum tex. ꝙ non/ nisi ego vltra obligationem personalē haberem in personā dicti obligati/ ius aliquod reale vt quia esset meus ascripticius vel esset meus vassallus: qꝛ tunc bene dicoꝛ in tali iure habere quasi possessionem ꝛ contra eum est michi proditum remedium possessoriū: ꝛ ita loquitur tex. in c. querelam. ṡ. de elec. ꝛ idem tenent Jacob. de Are. Cy. ꝛ Bal. in l. certis annis. C. de pac. ꝛ Bal. in l. iubemus in prin. C. de sacrosanc. eccle. Cy. ꝛ Bal. in l. ij. C. de serui. ꝛ aqua. Bal. in l. j. C. per quas perso. nob. acqui. not. Jo. and. ꝛ alij post eū in c. peruenit. ṡ. de censibus. vl-

14 terius dic * ꝙ ad personales actiones excludendas non suffragatur pscriptio / etiam longissimi temporis existentis in mala fide. Et ista est cōmunis quam habunde comprobat Alex. cō. 97. nu. 6. viso processu: vol. vij. Probus.

f ¶ Non recedunt/ quia actio personalis datur solum contra debitorem vel alium q̄ eius personā representat: Maria. Sozi. cō. cxxxj. col. pe. in presenti. Probus.

g ¶ Rem cōmitantur. vide in proposito id quod citat Bal. in c. cū venissent: nu. vj. ṡ. de eo qui mit. in po. causa rei ser.

15 quod in Regno * francie in realibus actionibus (cum res sit de territorio regis) iudicatur secundum cōstitutionem regis pro quo videtur tex. in d. c. cum venissent: quod loquitur in reali actione/ ꝛ dicit seruandam consuetudinem populi: si ꝯsuetudo est laudabilis quod nota pro possessorijs beneficialium causarum que terminātur secūdum iura gallicana/ quod facit ad ea que dico in c. ꝙꝙ: in verbo loci ordinario. j. de hereti. ꝛ in c. j. in ver. Sed cōtra laicos de prescriptio. ¶ Pro premissis adde maria. Sozi. cō. 99. col. j. in causa eximij doctoris: vbi ponit casus in quibus consuetudo laicorum etiam in rebus ecclesie sit seruanda: ꝛ Pet. de Ancha. con. cxxv. col. fi. visis ꝛ diligenter ruminatis. Probus.

h ¶ In additamento. vide Jo. mo. in c. ꝙꝙ/ in fine/ vbi dico j. de elec. ꝛ que dicit fely. in c. nōne. nu. 3. ṡ. de presump. Qꝫ

16 si principale * negetur: intelligitur etiam negatum accessorium vel additiuum: glo. fi. in c. fi. de res. Anto. de butrio in c. j. in. 4. not. ṡ. de pactis: vbi Panoꝛ. etiam que in proposito citat decius cō. 420. queritur/ vbi dicit/ ꝙ de preparatorijs: idem ꝙ de principali debet iudicari: Bal. in l. ordinarij per illum tex. C. de rei vendica. ꝛ Alex. cō. cxvij. col. fi. viso ti. questionis/ vol. vj.

¶ Et pro doctrina Jo. mo. hic facit regula a maioribꝰ nostris tradita quam citat Maria. Sozi. cō. xxiij. col. ante pe.

17 versi. xx. probatur circa/ Quod constitutio * declaratoria seu confirmatoria recipit omnes declarationes / limitationes ꝛ ampliationes cōstitutionis declarate: glo. singularis secundum car. ibi in cle. statutum: in verbo consuetudinem: in fine de elec. cum infinitis ibi per eum allegatis quas non recenseo. Probus.

i 18 ¶ Diuersum iudicium. in simili dic ꝙ diuersitas * tēporis inducit diuersitatem actuum. not. in l. pantonius §. rei. ff. de acquirē. heredi. l. libellorum. ff. de accusa. Bar. in l. non solum §. sed vt probari posset. ff. de no. ope. nuncia. not. in c. cum Joannes. ṡ. de fide instru. Sozi. cō. xxiij. col. ix. visis ac diligeter. vol. j. Probus.

k ¶ Sed vtendo. Vide que late tradūtur per Neapol. decl. 354. in causa reuocationis. Probus.

l ¶ Condēnabit in expensis: tex. pro hoc est formalis in cle. j. hic per Jo. mo. allegata dum dicit in nouella: vbi Petrus

19 de Ancha. 7. no. citat/ ꝙ iudex * corā quo quis iniuste trahitur: licet non sit competens in causa principali: est tamē competēs in expensis imminētibus super illo articulo/ de quo cognouit vtrum esset competens necne. Pro hoc est etiam glo. not. secundum Panoꝛ. ibi in c. fi. ꝛ glo. fi. ṡ. isto ti. que cōtinue per palatia discurrit ꝙ licet iudex delegatus perpendat rescriptū non valere nichilominus annullādo potest condemnare actorem in expensis cum quo ad istud incidens/ sit iudex competēs/ Aliam ad propositum reperies glo. no. in c. ex tenore. ṡ. eo. in glo. fi. vbi citatur de illo que traxit aliquem coram diuersis iudicibus ꝙ secūdus iudex incompetēs tenetur reum liberare: et actorem in expensis condemnare: quod intellige secūdum Panoꝛ. ibi si excipiēs comparuit coram primo/ qꝛ si fuerit cōtumax non auditur/ Istud fortificat Jo. de imola in d. cle. j. nota. pe. etiam comprobat Jo. and. in d. c. fi. ṡ. isto ti. in fi. verbis. Et Barba. in d. c. l. j. col. vj. Pro hoc tamen adde tu notabilem cautelam Specul. in ti. de expen. in §. iusta: versi. nono: vbi dicit/ ꝙ iudex debet prius condemnare in expēsis/ ꝛ postea pronunciare rescriptum nō tenere/ quod nota propter auctoritatem specul. licet nō videatur necessaria. Et in contrarium facit tex. in c. cum appellationibus. j. de appella. vbi dicit ꝙ iudex appellationis potest pronunciare appellationem friuolam/ ꝛ condempnare appellantem in expensis: nedum eodem tempore/ sed etiam tota die illa: facit. l. paulus. ff. de re iudi. ꝛ hoc in puncto comprobat glo. in d. c. cum appellationibus: dicens ꝙ ea que sentētiam cōcomitantur eadem die qua principale expeditur: debēt etiam expediri sicut fructus ꝛ expen. d. l. paulus: ꝛ intelligas de

20 sentētia diffinitiua: quia in interlocutoria * poterit condempnare in expēsis vsqꝫ ad diffinitiuam: secūdum Domi. ꝛ Franc. ibi ꝛ Panoꝛ. in c. sepe/ de appella. ꝛ rotam amplissime deci. xiij. in nouis/ intellige etiam ꝙ sit spes ꝙ diffinitiua sequatur alias nō/ vt in hoc puncto. Quia iudex condemnās in expen. dicitur pronuncia re interlocutoriam ꝑ quam finitur eius iurisditio. Secus si non finiretur quia posset vsqꝫ ad diffinitiuam reseruare/ ꝛ in hoc d. c. cum appellationibus est tex. singularis/ secūdum fely. in c. significauerunt. ṡ. de exceptio. col. vj.

¶ Amplia premissa ꝙ non solum talis condemnatur in interesse ꝛ expensis verum etiam in dampnis secundū Bal. in d. c. fi. isto ti. in fine/ que dampna ꝛ interesse veniunt officio iudicis/ quia quotiēs aliquid cōmittitur iurisditionis/ officium iudicis oritur: ꝛ etiam quotiēs obligatio prouenit actio pariter oritur: notat Cy. in l. ex placito. C. de rerum permuta. ꝛ Bar. in l. j. C. de condito. ex lege. Et hec debēt peti. quia alias nō tenetur iudex. d. glo. fi. in c. fi. ṡ. hoc ti. vbi doc. Probus.

m 21 ¶ In genere. Adde a quo primordialitēr * rerum cognitionem sumimus iuxta illud dictū philoso. primi phisicoꝝ quia cum a longe hominē speculamur/ prius cognoscimꝰ ꝙ vniuersalius est scilicet substantiā/ postea quando videmus eum moueri cognoscimus quod sit animal: demum qn̄ propius accedit ꝙ sit homo. cum ꝑo nobis adheret proximus cognoscimus indiuiduū / ꝙ sit Petrus: eodemmodo paruuli primo omnes homines patres appellant. postmodum autem quando magis habent de naturali cognitiōe solum patrem suum tali nomine vocant. refert Prepo. in c. humanum genus col. ij. prima distinc. vbi dicit post glo. ꝙ volens ordinate tradere aliquam doctrinam in aliqua materia/ debet incipere a simplicioribus ꝛ vniuersalioribus. Probus.

n ¶ Si libellus. de libello vide que not. Alex. cō. lviij. col. j. viso ꝛ perlecto. vol. v. Probus.

o ¶ Potest fieri. istud comprobaui. ṡ. in c. vt animarū. de cōstitutioni. in. ṽsi. nonū quesitum: ꝛ dic opinionem Jo mo. placere glo. in verbo exordio. in cle. sepe. de verbo. signifi. cui ibi Ber. ymber. astipulatur. Probus.

p ¶ De alieno. de quo nemo potest licite largiri. l. si pignori. §. j. ff. de fur. Bar. in l. gerit. in tertia questione principali. ṽsi. sed quero. ff. de acquir. heredit. vt tradit Maria. Sozi. con. xcj. col. ij. visa. not. in c. afferte. ṡ. de presump.

22 ¶ Alterius in puncto procedendo quero an ꝛ quando * liceat de iure tertij agere aut excipere vel se defendere/ late istud discutitur per Bar. in l. ij. ff. de excep. rei iudi. Jo. And. in c. mandatū. ṡ. isto ti. ꝛ ibi Barba nu. lxiiij. Panoꝛ. ī c. veniēs/ pri mo. col. ij. nu. vj. ṡ. de testi. ꝛ ibi additio. Cy. ꝛ Saly. in l. cum seruum. C. de seruis fugi. vbi Bar. col. prima. ṽsi. sed cōtra. glo. citat ꝙ ius tertij nemo potest intentare nec in iudiciū deducere sine mandato. Et si lex diceret contrarium esset fatua lex.: quia si posset intētare ergo succumbendo preiudicare iuri alterius quod absit dū foret. C. res inter alios acta: in rubro ꝛ nigro

¶ Item excipiens dicitur agēs sed agens non potest intentare ius tertij: vt. ff. si pars heredi. peta. l. j. in prin. ꝛ. ff. si vsufruc. peta. l. vti frui: ergo nec excipiens. Idem Bal.

in.l.ij.in prin. C.qui .res iudi.non nocet dicẽs; verum esse vbi ius tertij ipso iure officeret agẽti ⁊ inuito/eo ꝙ habet ius vt not.in.l. indebiti.ff.de ꝯditio.indeb.vbi Bar.optĩe distinguit nu.xiij.videlicet quia quãdoqꝫ ius tertij est exclusiuũ iuris agentis in totum ipso iure. Et hec exceptio admittitur.Alex.cõ.xj.nu.xx.vol.vij.⁊ cõ.38. in fi.cõsideratis vol.ij. Quãdoqꝫ ope exceptionis:⁊ tunc an possit opponi Bar.late disputauit in d.l.ij. ff. de excep.rei iudic. Quãdoqꝫ nõ est exclusiuũ iuris agẽtis nisi respectu commoditatis ⁊ vtilitatis:puta domin⁹ es:licet fundus tuus debeat michi seruitutem/ vel in eo habeam vsum fructum vel ius amphyteoticum:⁊ similia:tamen propter ius tuum vtilitas iuris mei minuitur. Isto casu quis potest opponere de iure tertij.d.l. indebiti .§.sed ⁊ si.Aut ius tertij est q̃dam accessoriũ rei vt seruitutes reales vel personales : tũc de iure tertij non possum opponere dño.l. loci corpus .§. competit.ff.si serui.vendi. Aut nõ est accessorium ad aliud.sed per se principaliter subsistit.vt vtile dominium q̃d competit amphyteote seu feudatario:⁊ tũc possum opponere de iure tertij ad excludendum intẽtionem tuã respectu illius iuris.d.l. indebiti:sicut possum opponere de eo quod esset exclusiuum totius iuris tui vt.l.fi.C.de rei vẽdica. ⁊ d.l.cum seruum.C.de seruis fugiti.

¶ Et pro ampliori huius puncti discussione:vide Bar. in l.si alienam.ff.soluto matrimonio.⁊ Bal. vltra p̃dicta in.l. doce ancillam.C.de rei vendicatio.in fi.eundẽ Bal.in auten.qui rem in fi.C.de sacrosanctis eccle.⁊ in.l.pe.ad finẽ. C.de non numera.pecu.⁊ Pet.de Ancha.cõ.297.Efficacibus ⁊ quasi:col. 4. vbi dicit ꝙ cõtra prouisionẽ/ electionem/vel confirmationem/nõ debent audiri nisi quorum interest vt plene notatur in.c.super his.s̃.de accu. per Jo.and.in nouel.post inno. ¶ Similiter nõ auditur appellans nisi sua intersit.c.cũ inter R.⁊ P.s̃.de elec.quem punctũ prosequere vt nouissime discussum reperies ꝑ do.pe.rebuf.in repetitio.l.vnice.c.de senten.que pro eo quod interest profer.

¶ Et vlterius dic ꝙ q̃q̃ in rebus ꝓfanis aliquãdo opponens possit excludere actorem per exceptionem iuris tertij:hoc tamen in beneficialibus nõ procedit. Nam eo ipso ꝙ possessor allegat titulum tertie persone in beneficio q̃d defendit/tacite/cõstat de eius possessione improba nisi doceat ꝙ ab illo tertio possideat/arg.c.contra morem. c.di.⁊ ibi Domi. ⁊ prepo.in fi.⁊ Pet.de ancha.d.cõ.ccxcvij. efficacibus. ⁊.c.ad decimas.j.de restitu.spolia.eo enim ipso fatetur se nõ habere tituluꝫ:qui allegat ad alium pertinere. l.fi.C.si per vim/facit.c.cum non ignores.s̃.de preben.⁊.l. pomponius .§. si is qui.ff.de procura.Et licet in profanis sufficiat reo possessio si cõstet de nõ iure actoris vt absoluatur.l.res alienas.ff.de rei vendicatio.⁊.l. qui accusare. de eden.C. hoc tamen non habet locum in beneficialibus q2 si cõstet de iniusticia possessoris beneficij non debet eũ iudex in possessione admittere seu manutenere. c.cum super.s̃.de causa posses.⁊ proprie.Ex quibus cõcluditur/ ꝙ notata/in d.l.cum seruum ad materiam beneficialem non plene legistis cognitam parum faciunt.

¶ An autem agẽdo siue defendendo quis possit deducere ius tertij tractant compo.col.vij.Jo.and.car.⁊ Barba. in.c.mandatum:de res. Panor.in.c.cõquerente:de cler.nõ resi.Jo.fabri.Bal.⁊ Paul.in d.l.cum seruum. C.de seruis fugiti.Barba.cõ. 41.nu.16. prima parte / dicit enim idem Barba.in.d.c.mandatum/nu.66.citando domi.Antho.de butrio in.c.causamqꝫ.s̃.de testi. Q3 si duo litigant super beneficio ⁊ apparet de nõ iure actoris : ⁊ per cõfessionem rei apparet reum nullum ius habere in beneficio /ꝙ iudex poterit absoluere reum ab illa instãtia/⁊ ex officio suo nouam inchoare instãtiam:⁊ vigore illius cõfessionis priuare illum beneficio quod idem Antho.comprobat in.c.item cum quis.s̃.de restitu.spolia. Istud dictũ Antho.⁊ aliorũ id comprobantium limitat ibi/idem Barba.vt non habeat locum in papa/qui in eadem instantia poterit cõdemnare reum.pro quo dicit casuꝫ singul.⁊ vnicum in.c.ad petitionem.s̃.de accu.potest enim papa ferre sententiã petitioni non cõformẽ.Antho.de butryo in.c.licet Hely.s̃.de symo.

¶ Postremo pro themate habeo ꝙ is cõtra quem allegatur ius tertij:potest dicere illud vulgare:quo ad te liberas edes habeo.l.loci corp⁹ .§.cõpetit.ff.queãdmo.seruit.amitta.glo.prag.in ti.de pacifi.posses.in.§.his:in verbo exhibitionem/in fi.⁊ sic proponere exceptionem /tua non interest:que repellit quẽcunqꝫ agentem. l.sicuti.§.si que.ff.si serui.vendi.⁊.l.cum seruus quispiã : cum ibi not.ff. de seruis fugi.Maria.Sozi.con.60.col.pe.in presenti.Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap.iiij.

CVm aliquibus recipiendi aliquem in canonicũ alicuius ecclesię nõ obstãtibus eiusdem ecclesię priuilegijs consuetudinibus vel statutis iuramento, confirmatione apostolica vel quacũque firmitate alia roboratis, per nostras litteras concedimus facultatem, si canonicorum receptio alias in ipsa ecclesia nõ spectat ad eos quibus huiusmodi litterę dirigũtur,sed ex earum viribus recipiunt potestatem, is qui recipitur auctoritate apostolica dignoscitur esse receptus. ¶ Si vero canonicorum receptio alias pertineat ad eosdem non apostolica sed recipientium censetur auctoritate receptus, nisi quod eum auctoritate nostra reciperent, in nostris litteris caueretur expresse.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Non obstantia/non tollunt dilatoria gratie.
2 Joan.Mona.dicit hic ꝙ pronũciauit de mãdato pape deliberato in consistorio.
3 Homo habet ascendere non descẽdere:finis inspicitur vt hic comprobatur.
4 Papa scribens simpliciter habenti alias potestatem nõ videtur nouam dare potestatem:sed excitare veterem.
5 Remittere est dare.
Omnia nostra facimus quibus auctoritatem impartimur.
6 Prohibitum est ꝙ quis non habeat beneficiũ a papa vel legato qui tacet de beneficio quod habet.

¶ Summarium Do.Philippi Probi.

1 Ab actu dependẽte a voluntate vnius solius/licitum est recedere quandocunqꝫ voluerit is.
2 Clausula non obstantibus consuetudinibus vel statutis: nõ tollit obstacula temporalia.
3 Clausula anteferri quomodo intelligitur.
4 Finis inspicitur vide hic comprobatum prout/⁊ quod medium/⁊ principium sunt attendenda.
5 Omne agẽs agit propter finem/⁊ finis est qui mouet agẽtem:et dicitur finis causa causarum.
6 Remittere aliquando est dare:aliquando non est dare.
7 Habẽs mandatum ad transigendum ⁊ componendum cũ generali potestate:non potest debitũ gratis remittere.
8 Prelati ⁊ similes non remittunt exceptiones perẽptorias
9 Procurator non potest renunciare appellationi per se interposite.
10 Remissio nõ extendiur ad ius futurum.
Remittere est dare large:non proprie.
Facilius fit remissio q̃ꝫ donatio.
11 Intendens ad vnum finem/aliud non operatur

a CVm aliquibus,[a] Hec decretalis docet que sint littere auctoritatis/⁊ que facultatis: ⁊ quorũ receptio est auctoritate apostolica/ ⁊ que motu ꝓprio capituli [roboratis] per dictas clausulas non tolluntur statuta/priuilegia/ vel ꝯsuetudines ecclesiarum:nisi quo ad istum finem ꝙ non extinguant gratiam/ licet differre valeãt eã in effectu

prouentuum beneficiorum seu aliis licitis: verbi gratia. b Est concessa: et predicta nonobstantia b vallata: vnde ad firmitatem dicte gratie: dicta nōobstantia sunt posita: que si non essent posita/gratia non valeret. s. eo. constitutus: sed ipsa nonobstantia posita vt gratia nō perimatur/aliū effectum operari non debent. arg. j. de ordi. cog. cum dilectus. §. verum. ff. de addi. et transfe. lega. l. legata inutiliter. ¶ Et hec generalitas nonobstantium: que est ad certū factum firmandum sufficit/arg. C. de prescrip. xxx. vel xl. annorū. l. omnes que non sic laxe teneret/cum quis se obligat ad plura fortuita. ff. si quis cautio. l. sed et si quis rei. §. 1 quesitum. ¶ Uerum dicta non obstantia * non tollunt dilatoria gratie: verbi gratia: impetraui in certa ecclesia: in qua fabrica ecclesie habet primum annū: vel alia ecclesia/ c hoc non tollitur c per dicta non obstantia/ q2 ad hoc non agebatur vt est premissum: sed ad firmandum dictam gratiam que firmatur per ipsa non obstantia: sed statuta. alias in suo robore manent dilationem operantia: nec papa intendebat peremptorium statutorum: sed confirmationem 2 d gratie facere: sicut * pronunciaui de mandato d pape de e liberato e in cōsistorio. Nam cum in quadam ecclesia essent prebēde sacerdotales/diaconales/et subdiaconales/et diaconus impetrasset simpliciter/et vacasset subdiaconalis: pronunciaui hanc impetrātā non deberi: hac potissima ratione/q2 non obstantia non tollebāt dilationem gratie sed gratiam firmabāt ne posset dici nulla. Secus tamen dice- 3 rem in casu conuerso. ¶ Et est ratio quia * homo habet ascendere: nō descēdere: et est casus. j. hoc libro de preben. c. si pro pauperibus. ¶ Et est ratio ad premissa: Nā papa f hic intendebat vt conferret: et ideo finis f iste inspicitur/ arg. ff. de in integ. re. l. nō solū in fi. ff. de auctoritate pstan. l. j. ¶ Sed contra predicta est arg. C. de pcib. imp. offer. l. quotiens. et auten. consti. que de dig. et epi. fi. a pa. po. §. fi. ¶ Solue hic ad hoc non intēdebatur vt est pmissum et ob hoc intētum principis est seruādum. j. hoc libro de preben. quis. j. in prin. [receptus] et est ratio/tollēdo impedimentum numeri/vel statuti per litteras pape/talis auctoritate apostolica nō recipit: sed facultate capituli/sicut video/ quis est ligatus manibus et pedibus soluitur/tandem scribit et ambulat: certum est q scribit solutus vel ambulat/ nō dissoluens/ministerio tamen soluentis. ¶ Sic in proposito capitulum recipiens ministerio tamen pape remouentis prohibitionem recipit potestate sua nec dico quin hic sit aliquid apostolicum sicut remotio numeri vel statuti. Sed ipsa receptio nō est apostolica sicut video papa scri- 4 bit illi * qui habet alias potestatē: simpliciter scribendo non videtur dare nouam potestatem: sed excitare veterē. j. de officio ordinarij licet. ff. de acquir. re. domi. l. adeo. §. 5 g cum quis. ¶ Sed cōtra * remittere g est dare. j. de testi. veniēs primo. et ff. de cōditio. causa da. l. si mulier. Et omnia h nostra facim9 quib9 auctoritatē impertimur h. C. de vete. iur. enucl. l. j. §. sed neq iam solutum est: q2 hoc casu est aliquid papale non in toto sed in tanto vt premisi.

¶ Sed quid si ad illum cui scribitur et alios hec spectarēt/ dic hunc apostolica auctoritate recipi: vt hic/et vbicumq hoc expresse ageretur. j. eo. in. fi.

¶ Sed nunquid oportet q tales literas impetrans: faciat mentionem de beneficio si quod habet/videtur q non quia iste non recipit beneficium a papa licet remotionem impedimenti recipiat vt est premissum/dic contra. Est prohibi- 6 tum * q quis nō habeat beneficium a papa vel legato/qui tacet de beneficio quod habet. s. eo. ad aures. et c. postulasti. et c. si proponente. et j. hoc lib. de offi. lega. c. fi. Ergo est hoc inhibitum in eo q peruenitur ad illud. vt hic: et ff. de spon. l. Oratio/arg. j. de regul. iur. cum quid prohibetur: Idem dicerē pari ratione in forma que vocatur de prebēda sic sibi q nulli alij debeatur que sumitur ex decreta. j. de preben. dilectus. j. arg. j. hoc libro. de preben. c. si paup. idem in forma/que vocatur secundum promissionem et literarum obligationem/que sumitur secundum decretalem. j. de concessi. prebend. accedens: hodie tamen hec decretalis et forma sunt abolite. j. hoc libro de cōcess. prebē. c. detestanda. et dico sequentem apostil. cum preueniētem prouisionem istorum factam/esse potiorem: et est ratio in primo vt est dictū et in duobus sequentibus qui non habent gratiam in beneficio a papa: sed cause cognitionem et tandem executionem. j. hoc lib. de preben. hi que auctoritate: et de hoc no. in hoc libro de preben. c. si eum. Joannes Monachus Cardinalis

a Cum aliquib9. Pet. de Ancha. con. 215. col. pe. scripsit papa ponit rationem ad hunc tex. Probus.

b ¶ Nonobstantia. de his non obstantijs et eorum forma late dico in. c. fi. j. de psuetu. Ideo vide ibi et latissime per Fely. in. c. nōnulli. s. isto ti.

¶ Et vltra ea dic nonobstantia vel nonobstantias vt aliquib9 placet faciles in remotione per papam per regulam 1 iuris: q2 ab actu * depēdente a voluntate vnius solius licitum est recedere quādocūq voluerit ts. l. si quis. in prin. de lega. iij. habet in. l. si michi et tibi. §. in legatis. de lega. j. Ergo idem dicendum in rescripto et gratia et alijs que dependēt a mera rescribentis voluntate. Nam eius est tollere/cuius est cōdere: firmat Calca. cō. 77. col. 2. Et dic q p clausulā non obstañ. statutis non intelligitur derrogatum legi et sic iuri cōmuni: pro quo allegatur Jo. mo. hic refert Jason in con. 83. col. 2. dicta predia. vol. 3. Et sic habes q ius cōmune est difficilioris sublationis q ius statutarium vel aliud a iure cōmuni. prout in simili dicitur de ordinario iure et extraordinario: quia si immunitas p principē concedatur alicui simpliciter: q nō teneatur ad munera: intelligitur solum de extraordinarijs non de ordinarijs. l. j. C. de vaca. mu. ciui. lib. x. et. l. hi qui. ff. de vaca. mune. cōprobat idem Jason/vbi. s. in fine consilij. Probus.

c ¶ Non tollitur. Cal. con. j. isto ti. hoc dictum Jo. mo. prout 2 et Jo. and. hic allegant videlicet * q clausula nonobstātibus cōsuetudinibus vel statutis posita in rescriptis non tollit obstacula tēporalia: sed illa tantum que inducerent extinctionem gratie. Et bene probat tex. in. c. si propter/ hoc ti. et lib. vide Cardi. in con. xxv. ante fi. in causa et questione. Probus.

d ¶ De mandato pape. Cōpo. in. c. ca usamque/col. ij. s. hoc ti. pariter dicit se de mādato pape apud mediolanum pro- 3 tulisse q * clausula anteferri/seu q preferatur omnibus alijs impetrantibus: debet intelligi de his quibus nōdum erat ius quesitum. Pro quo vide car. con. 136. col. iij. nu. 7. vbi late disputat de pluribus concurrentibus et habentibus clausulam anteferri dicens ob opiniones contrarias. Quod non est credēdum tantum virum et adeo in romana curia expertum: et adeo in exercitio iuris ibi versatum errasse/arg. de orig. iur. l. ij. §. seruius. ff. et similiter nec papā de cuius mandato pronunciauit/arg. c. j. s. de consti.

¶ Ex quibus intētum habes. Q3 licet decisio Jo. mo. videatur dura: tamen videtur tenēda a fortiori: quia nō solum de mandato pape sed etiam de mandato deliberato in consistorio/vbi est fons iuris etiam vbi solum foret pape assistentia qui omnia iura in scrinio pectoris censetur habere. d. c. j. s. de consti. vbi late dixit. Non tamē placet Jo. And. hic pro quo facit quod no. per Domi. con. cxj.

¶ Et inquantum Jo. mo. dicit q homo habet ascēdere nō descendere adde rota3 in no. deci. cccxvij. deci. q hñs maiorem prebendam non potest optare minorem. Probus.

e ¶ Deliberato. istō firmat et refert sic factū a Jo. mo. Archi. in. c. si p clericis de pbēd. hoc lib. Et hoc tpe bonifacij. viij. quo tēpore Jo. mo. erat cardinalis vt videre licet late per felicem cantorem in dialogo/de Anno iubileo dixi in prefatione. Probus.

4 f ¶ Finis iste inspicitur * pro solatio/ et vt euitem demonium meridianum tex. alios de iure digestoru3 finem esse spectandum dictantes. habes in. l. Pomponius. la. ij. vbi glo. ampla. ff. de nego. gest. l. Item illa. §. quod adijcitur. ff. de constitu. pecu. l. pu. ff. de pe. l. licet. §. Idem scribit. ff. de pecul. l. mela. ff. de alimen. et cibar. lega. in prin. l. prima. §. hoc autem. ff. quod quisq iur. l. non intelligitur. §. quod autem. ff. de iure fisci.

¶ Et pro alijs iuribus addo tibi glo. in. d. l. nō itelligit. in verbo spectādum et in. c. dudum el. primo/in verbo electionis. s. de elec.

¶ Possunt etiam adduci iura medium esse spectandum q vide saltem aliqua in glo. in. c. sciētes. de censib. s. vbi versus cum media tm dileti ludere forma. maior enim medijs gratia reb9 inest. dixi. s. hoc ti. in. c. primo ibi/ vtus est medietas. ¶ Et in summa dic in his tāq in vijs brocardicis in qbus non reperitur profundū teste Jo. Fabri in. §. fuerat/ in fi. insti. de actio. non potest dati certa doctrina minusq certa regula cum discurrat per varios casus: ideo secundū

varietatem casuum occurrentium quãdoq; spectatur initium/ nõnunq̃ medium / interdũ finis. notãt neapol. deci. 210. multe sunt persone. ¶ Et dicit Panor. in d. c. dudum nu. xj. Q; vbicũq; actus recipit essentiaz vel validitatem in initio/ debet spectari principium. ¶ Si in medio spectatur medium: ⁊ ita finis si sumat substantiã in fine. Pro quo attende ad ea que citat Maria. Sozi. cõ. clxv. col. x. versi. preterea omnia/ visis inuestituris: ⁊ que dico de initio bono malo/ ⁊ vitioso. ĩ isto ti. c. si eo tẽpore: quibus adde ꝙ in legibus nunq̃ retro trahitur: sed inspicitur tempus celebrati actus. l. j. ff. de penis. Ita dicit prepo. Alex. in. c. solonitane col. ij. 63. di. vide que etiam dico in. c. si pro te. ĩ. isto/ ti. disputando. An actus hominum possint esse in pẽdenti. Et dicit Bal. in. l. eam quã. col. ij. C. de fideicõ. Q; causa finalis est fons causarum ⁊ presumitur finalis que secundum iuris rationem debet esse finalis. C. de hered. institu. l. si pater. Hinc Alex. cõ. 52. nu. 21. Circa hanc dubitationem/ in. 4. volumine ꝙ omne * agens agit propter finem: ⁊ finis est qui mouet agentem. Et dicitur finis causa causarum. Nam secundum regulam philosophicam cuius finis bonus est ipsum quoq; bonum est/ Omnia enim ratificat finis iustum est enim a fine denominari omnia. refert Prepo. in. c. cum ad verum/ col. j. 16. di. ⁊ sic habes/ intentũ pro vulgari ꝙ exitus acta probat. l. rem nõ nouam. §. fina. C. de iudi. Maria. Sozi. consi. 46. col. 2. consilijs/ cui vulgari conuenit id quod no. a Io. mo. s. in prohemio ꝙ effectus causarum est in executione. Idem in rub. de confessis.

¶ Item finis trahitur ad principium quando necessariam consequentiam habet ab eo. l. 3. §. scio. ff. de minori. quod videtur facere ad decisionẽ. q. formate per Pet. Cy. ⁊ Bal. in. l. extra territorium. ff. de iurisdi. omnium. iudic. vbi volunt ꝙ si aliquis emit fructus seu redditus iurisditionis (pone in prepositis emendarũ) pro vno anno/ ⁊ in fine anni cõmittatur maleficium: ⁊ sequenti anno fiat punitio: ꝙ pena spectat ad emptorem illius anni quo maleficium est perpetratum. Idem Bal. ⁊ Roma. in. l. diuortio. ff. soluto matrimo. refert idem Sozi. con. 100. in causa baptiste/ vbi subdit rationem post Bal. in. l. fi. C. de fructi. ⁊ liti. expen. Quia causa prima magis influit causatum q̃ causa secunda/ arg. l. si filius. ff. de verbo. obliga. vbi q̃tum ad acquirendum patri sufficit per filium stipulationem conceptam durante patria potestate licet finita patria potestate conditio stipulationis euenerit. Pro his videtur etiam facere quod notat Idem Sozi. cõ. 105. col. 3. prosequẽdo ꝙ quale est initium alicuius rei talis presumitur sequela. Et ab initio presumptionẽ sumimus ⁊ argumentũ. Idem Sozi. ⁊ late con. clj. col. 4. vide igitur de fine do. Sozi. con. 278. in fi. in questione vertenti. Petr. de Ancha. cõ. 4. statuto ⁊ Io. mo. in. c. j. de iniurijs ⁊ dam. dato. Probus.

6 ¶ Remittere est * dare. Bar. in. l. peculium in prin. ff. de pecul. citat: idem ꝙ Io. mo. hic per d. l. si mulier hic pro Io. mo. allegatam. Idem Bar. in. l. si quis delegauerit. nu. j. ff de noua. Q; remittere exceptionem est donare ⁊ quãdoq; facere ⁊ non dare/ vide eundem Bar. in. l. siue apud. nu. 8. ⁊. 23. C. de transactio. Aliquando tamen non est dare/ videlicet quãdo dubium remittitur Bar. in. l. transactio. C. de transactio. ⁊ in. l. actione. col ij. eo. ti. Bal. in. l. si q̇s spõsus. §. circa venditionem. ff. de donatio. inter virum ⁊ vxo. vbi dicit ꝙ q̃admodum non valet donatio inter virum ⁊ vxorem: ita nec remissio: cum sit donatio: ⁊ huiusmodi remissio instar donationis requirit insinuationem. glo. in. l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. Bar. in. l. modestinus. ff. de do. Alex. in. d. l. si mulier. ⁊ in. l. creditori. C. de pac. vbi enarrat hãc fore cõmunẽ/ ratio est quia vt dixi vim donationis obtinet remissio. l. j. ff. de transactio. d. l. si quis delegauerit. ff. de noua. Alex. in con. xxij. viso instrumento. vbi dicit nu. 8. vol. j. Q; renunciatio iuris principalis est donatio. l. hoc iure. §. j. ff. de dona. ⁊ d. l. si quis delegauerit. Et remissio non potest fieri nisi ab eo qui potest donare: hinc dicimus ꝙ mandatum generale cum libera ⁊ plena potestate equipollet speciali mandato iuxta. l. si procurator: cui libera, cum glo. ⁊ melius in. l. mandato cum glo. ⁊ ibi Bar. ff. de procura. ⁊. ĩ. de procuratoribus. c. quid ad agẽdum. l. nam ⁊ nocere. ⁊ ibi Bal. ff. de pac. Idem Bal. in. l. illud. ff. de minor. non venit tamen ꝙ mãdatarius possit remittere ⁊ donare. l. cõtra iura. §. fi. ff. de pac. ⁊. l. filiusfamilias. ff. de dona. Ita in facti cõtingentia dicit freder. con. 177. quidam habet potestatem transigendi ⁊ componẽdi/ vbi quidem do. Grifol. post eum ait ꝙ habens * mãdatum

7 ad transigendum ⁊ componẽdum cum generali potestate/ non potest debitum gratis remittere per d. l. contra iuris

⁊. l. Nam ⁊ nocere. ff. de pac. Istud etiam clare voluit Bal. post Iacob. Butry. in. d. l. si procurator/ vbi subdit ꝙ procurator habens liberam (que dicitur equipollere speciali mandato. Notat Bal. in. l. illud. ff. de mino.) tamen nõ potest dare nec dilapidare prout nec debitum remittere per. l. creditor ⁊. l. lucius. ff. manda. ⁊ d. l. filiusfamilias. ff. de dona. ⁊. l. si pater. ff. qui in fraudem credito. Nec etiam trãsigere de re incerta. Secus si ad certam causam. Alex. in. l. qui Rome. §. calimacus. ff. de verbo. obliga. ⁊ doc. nostri in d. c. quid ad agendum.

¶ Et ad propositum dicit Io. and. ⁊ alij post eum in. c. 2. s.

8 de donatio. Q; prelati * ecclesiastici ⁊ similes administratores non possunt remittere exceptionem peremptoriam. Idem notat Inno. in. c. j. de depo. ⁊ in. c. cũ olim. ĩ. de offi. delega. Vbi etiam idẽ dicit de procuratore: facit quod notant Bar. ⁊ Ang. in. l. fi. in prin. ff. de fer. ⁊ in d. l. procurator cui generaliter. ff. de procurator: ⁊ Ang. in. l. ab executore. §.

9 fi. ff. de appella. vbi concluditur ꝙ * procurator non potest renũciare appellationi per se interposite per id quod habetur in. l. rescriptum. §. fina. cum. l. sequenti ⁊. l. cõtra. §. fi. ff. de pac. ¶ Et pro hoc puncto nostro principali vide Sozi. con. 227. in primo vol. cuius est initium/ quoniã in presenti/ ⁊ eodẽ vol. con. xviij. vbi citat ꝙ remissio non extẽdi-

10 tur * ad ius futurum. nu. 6. ⁊ vol. 3. cõ. 283. j. col. Vbi recordatur de remissione fideicõ. ¶ Vide preterea glo. in. c. veniens. el. j. s. de testi. vbi Fely. ⁊ decius late post alios disputantes de hoc verbo se resoluendo ꝙ remittere est dare large accipiendo: non autem proprie cum dare sit accipientis facere. §. sic itaq;. de actio. insti.

¶ Facilius enim fit remissio q̃ donatio. Bar. in. l. si duo. ff. de verbo. obliga. Et ideo quãdoq; licet donare ⁊ non remittere: vt per glo. in. c. statutũ/ in verbo/ remissione/ isto titulo: ⁊ ꝙ proprie non sit dare adducitur tex. in. l. Iulianus. ff. de conditio. ⁊ demõ. vbi cõditio pro impleta habetur/ ergo proprie impleta non est tunc quia verbũ habetur denotat improprietatẽ: insuper attẽde ad decium con. 402. nu. 5. vbi dicit ꝙ remissio lucri est donatio in effectu. no. Bal. post glo. in. l. si inter/ in verbo/ donationis. C. de solutio. que glo. comprobat etiam ꝙ non valet remissio inter virum ⁊ vxo. no. Ang. in. d. l. que contra. C. de pac. vbi ad hoc allegat tex. in. l. in edibus. ff. de dona. Vide Bal. in. con. 293. parte. iij. col. ij. vbi innuit. Qui remittit donat. viij. q. iij. talia. Panor. in. c. ex insinuatione/ nu. v. s. de iure patro. Et in c. per tuas. s. de simo. nu. vij. in fine. Sozi. con. xliij. vbi citat ꝙ q̇ nõ põt donare nõ põt remittere. Idẽ Sozi. cõ. cxlij. col. ij. viso testamẽ. ꝙ ille qui prohibetur donare etiã prohibetur gratis remittere. Bal. in. l. j. C. de pac. Decius in d. l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. Et per hec habes dictũ Io. mo. hic liquide iuribus et authoritatibus comprobatum vnum tamen superest inquantuz. s. citaui Bar. dicere ꝙ quando dubium remittitur non est dare/ dic ꝙ contrarium innuit Alexand. in con. xxij. nu. viij. vol. primo. viso instrumento ibi ⁊ dato etiam ꝙ ius non fuit liquidum vel liquidatum tñ gratis remittendo est donare/ adeo ꝙ ille q̇ non potest donare nõ potest gratis facere remissionem talis debiti non liquidi. ita voluit Bal. in. d. l. j. col. iiij. C. de pac. allegat. l. presens cum ibi no. ⁊. l. fidei con. C. de transactio. ⁊ ibi Saly.

¶ Ad vnum preterea etiam venit attẽdẽdũ in proposito ꝙ

11 q̇ habet mandatum * ad recipiendã solutionem non habet mandatum ad solutionem remittendam. Et ideo procurator constitutus ad solutionem recipiendam nõ potest confiteri solutionem recepisse/ quia aliud est recipere/ ⁊ aliud cõfiteri recepisse. Pro hoc vide que tradit Alex. in cõ. xv. ponderatis his voluminibus. iij. Idem in eo qui habet mãdatum ad recipiendum mutuum quia non sufficit confiteri mutuum recepisse. Bar. in. l. ij. §. fi. ff. de cõstit. pecu. Et Antho. in. c. si cautio. s. de fide instrumen. ratio quia constitutus ad vnum si aliud facit non videtur constitutus ad illud. istud refert ⁊ firmat latius Barba. con. xviij. col. iiij. in. iiij. volu. hoc vltimum videtur comprobatum per id q̇d no. Io. mo. in. c. exceptionem. ĩ. de regul. iur. dum dicit ꝙ

12 intendens * ad vnum finem aliud nõ operatur quia ad aliud non agebatur.

¶ Postremo vltra premissa pro themate deducta vide Maria. Sozi. con. 91. col. iij. visa. ⁊ Bar. in. l. fi. in prima additione de anno. ⁊ tribu. lib. x. C. vbi dicit/ ꝙ si debitor pupilli nõ est soluendo/ tutor potest debitum remittere/ licet liquidũ arg. illius tex. Et ibi ponit moduz procedendi ad talem remissionem vt inseratur causa propter quam fit remissio ꝙ nota ad limitationem. l. pactum curatoris. C. de pac. Et vt

de de illo qui promisit non petere remissionem per Joan. de Ananta.consi.74.visis ꝛ ponderatis: ꝛ ibi Ludo.Bolog. Adde neapoli.deci.232. feudatarius. ¶ Postremo alio dic ꝙ remittentibus iura sua non est amplius ad illa regressus concedendus.l.queritur.§.si venditor.ff.de edil. edic.ꝛ.l.prima.§.qui semel.ff. de suc.edic. cap.primo.§.preterea/quib.mod. feud.amit. c.ꝙ periculosum.7.q. prima. quod itellige de his qui remittere possunt / secus de alijs vt probat Jason in cō.133.presupponit.vol.4. Probus. ¶ Impartimur. pro quo facit cap.primum ꝛ scḋm.§.de cōfirma.vtili. vel inutili. Ideo dicit Bal.in.l.ex placito. C. de rerum permuta. Quod si superior causa cognita cōfirmat statuta inferioris/non dicuntur statuta inferioris: sed dicuntur statuta superioris. Et transgressor punitur / vt transgressor statutorum superioris. Ista comprobat ea referendo Barba.consi.38.colū.4.nume.5.ꝛ quidam viso vol.4.dictum Bal.firmat in themate ipso Sozi.con.288. colū.2. circa primam.in versiculo secūdo: quia eorum statuta allegat/tradit in simili. Bar.in.l. An ambitiosa. ff.de decre.ab ordi.faci. Probus.

¶Bonifacius octauus. Cap.v.

SI gratiose tibi a Romano pontifice cōcedatur vt beneficia quę tēpore tuę promotionis obtinebas, posses vsque ad suę volūtatis bn̄placitū retinere huiusmodi gratia per eius obitū (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur)eo ipso expirat.¶ Secus autem si vsque ad apo.se.beneplacitum gratia concedatur prędicta,tunc enim (quia sedes ipsa non moritur) durabit perpetuo nisi a successore fuerit reuocata.¶Prętextu vero talis concessionis quę debet (cum sit ambitiosa) restringi, ea solum beneficia quę canonice obtines, potes licite retinere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Concessio personalis morte expirat.
2 Licet habens papatum/vel dignitatem sit corruptibilis: papatus tamen imperiū ꝛ dignitas semper sunt.
3 Ambitiosa sunt restringenda.
4 Dispensatio facta cum episcopo/vt non teneatur promoueri infra certum tempus:non importat vt priora beneficia retinere possit.
5 Priuilegium datum in vno/ius in alio non absorbet:nisi de hoc expresse caueatur.
Due priuationes inflicte per ius / duabus egent relaxationibus.

¶Summarium Domini Probi.

1 Per mortem finitur voluntas.
2 Sol ꝛ luna nunꝙ desinunt:ita nec papatus ꝛ imperium.
Maiores ꝛ minores/pape tenentur obedire.
Papatus est prima dignitas in ecclesia dei.
3 Falsitas seu delictum procuratoris / regulariter non nocet domino.
4 In genere mandans non venit illicitum/ per quod mandatum cognoscatur de fide rupta.
5 Juramentum per inferiorem superiori prestitum/ de obediēdo/ intelligitur de licitis ꝛ honestis/ꝛ verisimilibus ꝛ his que spectant ad eius officium.
6 Nuncius debet seruare suam commissionem ad vnguem.
7 Compromissum periculosa res est.
8 In mandato quantumcūꝙ generalissimo non veniunt ea per que constituens incidere posset in penam:aut delictum.
In generali mandato/dolus vel delictum/non includūt.
9 Ut possit appellari ab executione requiritur mandatum indiuiduum.
10 Forma reuocationis beneplaciti sedis apostolice hic describitur.
11 De officio ad placitum superioris/iudicatur vt de officio perpetuo.
13 Prime dispositioni nō videtur derogatū/nisi expressuꝫ sit. Euitanda est contrarietas per interpretationem aut distinctionem/in contractibus /positionibus / statutis et alijs dispositionibus.

SI gratiose, Hec decretalis differentiam ponit inter * ꝯcessionē vsꝙ ad pape beneplacitum/ꝛ sedis apostolice beneplacitum/vt primū morte [a] expiret/secundum nō/ nisi fuerit a successore reuocatū Et est ratio:quia prima concessio est personalis.que morte expirat arg.§.j.de officio. deleg. c. qm̄ abbas/ꝛ de offi.ordi.c.pastoralis.§.j.j.hoc lib.de regul.iuris.priuilegiuꝫ.ff.loca.l.iiij. auten.quō opor.epi.§.licentiā.col.j.j.de insti.cum venisset ꝛ.ff.de iudi.proponebatur/licet enim * habens papatum vel dignitatem sit corrupt ibilis:papatus [b] tamen imperium ꝛ dignitas semper suntvt in.§.preallegato licentiam. Et ideo corrupto subiecto.hec non dicunt nō existere:sed vacare hoc est administratore iuris vel facti carere .j. de concessio.preben.cum nostris[restringi.].

3 ¶Nota ambitiosa * restringenda.j.hoc li.c.q̄uis primo. in prin.de prebē. [retinere].j.de elec.dudum.ij. circa finē nec clausula [c] generalis illicite habita confirmat arg.ff.de cōditio.indebi.si procurator.pe.respon.j. de verbo. signifi. ca.super quibusdam.

4 ¶Sed nunquid * ex ipso quod dispensatur cū electo in epm̄/vt non teneatur promoueri vsꝙ ad certum tempus/ transcendens terminum iuris intelligitur dispēsatum. vt retineat beneficia que habet/videtur ꝙ sic:qꝛ de iure retinere potest vsꝙ ad consecrationem.j.de elec. cum in cunctis:circa prin.Ergo etiam vbi tempus a iure concessum prorogatur/hec prorogatio cē setur idem tempus licet ꝓrogatum.arg.ff.de preca.l.sed ꝛ si manente.

¶Cōtra dic nam decurso tempore de consecrandis epis statum consecrandus est priuatus beneficijs vt.d.c.cum in cunctis.Et ideo hec priuatio per.d.c.inducta nō tollitur per temporis dilationeꝫ datā de consecrando.Quia hic video duplicem priuationem/ꝛ beneficiorum: vt.d.c.ꝛ iuris habiti ex electione ꝛ confirmatione.j.de transla. epi. inter corporalia.§.sed neꝙ.c.di.qm̄.

5 ¶Unde * priuilegium datum in vno:ius in alio non absorbet nisi d hoc expresse [d] caueatur.j.eo.q̄uis arg.ff.de serui. verba.predio.si domus.j.de cap.mo.ex parte.

¶Nec obstat argu.in cōtrariū quia hic sunt due priuationes inflicte per ius que egent duabus relaxationibus.j. de senten.excommunica.cum pro causa.ff. de oper.no.nūcia.l.de pupillo.§.si pluribus. Jo.mo.Car.

[a] 1 MOrte expiret, Ratio est Quia * p mortem finitur voluntas: et iam amplius non est.l.iiij. .ff.loca. Joannes cal. eo .titulo consi. iij. vbi dicit ꝙ ista verba ad beneplacitum nostrum operantur:quia ab ipso papa vel successore poterit reuocari quod alias non potuisset regula /decet :facit.c. si delegatus.ij.responso.j.de offi. delega.de morte autem vide que tradit Pet.de Ancha.con.ccccxlviij. Ego autem. Et de probatione illius Alex.con.cxvij.in prin.viso processu.vol.iiij. Probus.

[b] 2 ¶Papatus tamen.q̄admodum ei sol * ꝛ luna nunꝙ desinunt:ita nec papatus ꝛ imperium cum his assimulentur pa

patus: scilicet soli ⁊ imperium lune. Et sicut luna recipit lumen a sole: ita imperialis dignitas a papa merito dicūt duo luminaria: lumiare maius ⁊ luiare min⁹. c. solite. s̄. de maio. ⁊ obedi. vbi late ꝑ doc. dicit eñ Augu. de Anchona in suo trac. de pote. eccle. ꝙ sicut sūmo sacerdoti leuitici generis: oēs iudei obedire tenebātur cuiuscūq; status essent sic oēs christiani maiores ⁊ minores pape locū xp̄i tenēti parere tenētur. Omnes eñ dignitates mūdi precedit papalis dignitas / ⁊ est superior / vt habetur in cle. pastoralis de re iudica. ⁊ cle. prima de iureiurā. Papatus / ideo est prima dignitas in ecclesia dei: in autē. de eccle. ti. in prin. col. ix. ⁊ xij. di. c. j. Et ꝙ papa sit maior imperatore / vide Barba. in. c. nouit. nu. 141. 142. 143. de iudi. Domi. Chassaneū in Catho. 4. parte. in. 7. cōsidera. Probus.

c ¶ Nec clausula gñalis. in ꝓposito Joā. de Ana. con. 12. in ij. col. ꝟsi. preterea iste Titius. Citat ꝙ * falcitas seu de-

3 lictum procuratoris regulariter nō nocet dño. l. vnica. §. si procurator. ff. si quis ius dic. nō obtēpe. Facit optime tex. in. l. si pater. ff. qui in fraudem credito. Pro hoc vide doc. in cle. nō potest / de ꝓcura. vbi Jmola. nu. 7. de Butrio in consi. lxvj. circa mediū. Quod sumit initiū in facto ꝓponi-

4 tur. vbi dicit ꝙ in genere * mādans / nō venit illicitum per quod mādatum noscatur de fide rupta. cap. primo de iureiurā. ⁊. j. hoc lib. de elec. in. c. si cōpromissarius. Pet. de Ancha. cō. 361. visa plena. col. j. vbi ait / ꝙ statuta verbis gñalibus edita recipiuut interpretationē restrictiuā ⁊ declaratiuam / ⁊ maxime ne quis damnum indebitum patiatur / vt l. serui vestri. C. de noxa. notatur in. l. fin. §. in computatione. C. de iure deliber. ¶ Et dic istam regulam procedere. Etiam si procurator habet mandatum generale cum libera. d. l. si pater. Etiam si in generali procuratorio iuratum esset per dñm ꝙ non veniret contra ea que faceret procurator / vt solitū est in procuratorijs apponi. Jta Bal. egregie in ca. j. s̄. vt lite non contesta. post glo. in. l. non videntur data. §. qui iussi. ff. de regul. iur. vbi Bologni. eam ex-

5 tollit: ad hoc * ꝙ iuramētū simpliciter prestitum superiori per subiectum de ei obediendo / intelligitur semper de licitis ⁊ honestis ⁊ verisimilibus / ac in his que spectant ad eius officiū: alias autē non istam glo. etiam adducit Bal. in. d. l. si procurator / ad huiusmodi propositum. Addendo

6 ista procedere etiam in nuncio / cū nuncius * debeat ad vnguem seruare suā cōmissionē. l. qui Rome. §. Calimac⁹. ff. de verbo. obliga. ¶ Procedunt equidem in arbitratore / cui licet sit datum liberum arbitrium: tamen eius laudum subiacet equitati / de oper. liber. l. libertus. ff. ⁊ pro socio. l. vnde si nerue. ff. debet eñ esse veritati consonum / vt. ff. de do. prelega. l. theopōpus. Jdem Bal. in. d. l. si procurator / col. j. ¶ Faciunt in simili notata per eundez Bal. in cap. nōnulli. in fi. s̄. isto titu. vbi citat ꝙ procurator generalis

7 non compromittit nisi habeat speciale mādatum. Quia * compromissum periculosa res est. l. proferre. §. stari. ff. de arbi. Adde preterea id quod voluit Domi. in cap. si quis iusto. § absens. in fine. j. de elec. Quod si aliquis canonicus mandat / siue dat mādatum de certa persona eligenda que est indigna scienter / ⁊ procurator illam eligit ꝙ tam constituens q̄ȝ procurator incidunt in penam canonis in tales inflictam ⁊ puniūtur: quia ille actus incidit in delictum: quod comprobat ibi Joan. and. ante eum / quod intellige si procurator hoc sciuerit. Jdem Domi. in cap. eū qui. de preben. j. in fine. Quod si quis ignorans occupet beneficium incompatibile per procuratorem generalem (non punitur pena contenta in. d. cap. eum qui. cum talis procurator generalis non videatur datus ad illicita: de offi. vica. cap. cū in generali / ⁊ de iureiuran. cap. fina. hoc lib. vide Joā. mo. in cap. sequeñ. vbi loquitur de non habente mandatum / ⁊ que dixi. s̄. in rubri. isto titu. quod verum nisi ex postfacto tacite vel expresse ratum habuerit. cap. cum quis / de senten. excommunica. j. late. Oldra. consi. 199. col. 2. nu. 7. Et vlterius progrediendo ad principale intentum nostrū adde quod voluit Roma. con. 60. mandatum michi. nume.

8 2. vbi dicit ꝙ inq̄ȝtumcunq; * generalissimo mandato: nō veniunt ea per que constituens incidere posset in penam / aut delictum / per iura predicta / ⁊. l. si quis iussum. ff. de damp. infec. Jdem Roma. consi. lxxiiij. miror cur tanta. nume. primo. Quod in generali mandato delictum vel dolus non includuntur. l. creditor. §. lucius. ff. manda. Sozinus. consi. 231. cum in presenti consultatione / colum. iij. ibi secunda ratio: volu. 4. ꝙ vbicunq; ex aliquo actu exemplificando potest pena committi non admittitur procurator / nota. in. l. nemo carcerem. de exac. tribu. lib. x. C. ⁊ in. d. cle. non potest / intellige de procuratore generali /

aut non habente speciale mandatum: faciunt nota. per Ang. Areti. in. l. ab executore. ff. de appella. vbi di-

9 cit ꝙ ad hoc / vt possit * appellari ab executione requiritur mandatum indiuiduum. Et ratio est secundum eum quia appellans ab executione si succumbat incidit in penam quinquaginta aureorum. l. ab executione. in. fi. C. quō appella. non recip.)

¶ Jn regno autē Francie qñ appellatur ad curiā ꝑlamēti in. lx. libras parisieū. ad alias autem non legitur in qua sūma siue emēda q; vnaqueq; curia sua abundat sensu. c. illa. xij. distinc. ¶ Cū ergo sit possibile ꝙ procurator faciat incidere in penam dominum suum si succumberet / non ideo admittitur sine mandato speciali. Jdem Ang in. l. si expressum. xxvij. col. ff. de appella. dum vult ꝙ in generali mandato non venit vt quis appellet ab executore vt dictū est Adde insuꝑ que not. Fely. in. c. ecclesia sancte marie. col. ij. s̄. de cōstitu. ⁊ etiā. xxiij. col. ⁊ in. c. causamq;. col. ij. s̄. de re iudi. ⁊ glo. in. c. dilecto. in verbo generalis. s̄. de prebē. Et qñ non appellatur a prouisione / sed a prouisionis executione meminit Jo. mo. in. c. is cui. in fine. j. de senten. excōica. vbi testatur ꝙ dum esset vicecancellarius multas literas cassauit. Jn quibus narrabatur appellatum / non a prouisione sed a prouisionis executione.

¶ Et vt habeas formam procedendi in reuocatione beneplaciti sedis apostolice subijcio tibi formam que in multis

10 animum tuum instruet in via qua in puncto gradieris. *

¶ Clemēs ⁊c. Dudum siquidez filio dilecto Petro probo rectori parrochialis eccl'ie scti Michalis ĩ Burgo Carcasoneñ. thesaurarioq; ĩ eccl'ia. N. etiā si ipa thesauraria dignitas etiam maior post pontificalem in eadem ecclesia vel personatus existeret ⁊ etiam si curā animarū haberet et ad eā consueuisset quis per electionem assumi / tunc per obitum quondam Guillermi de sancto amancio ipsius ecclesie thesaurarij / qui extra romanā curiā decessit vacantem per nostras literas contulimus ⁊ donauimus / ac prouidimus / etiam si de eandem ac cum ea dictā chesaurariam libere recipere vnacū dicta parrochiali ecclesia vsq; ad apostolice sedis beneplacitum licite retinere valeret: gratiose duximus dispensandum prout in nr̄is literis super hoc confectis latius continetur.

¶ Cum autem hodie ex certis causis dispensationem huiusmodi cassauerimus ⁊ irritauerimus ac nullius esse voluerimus roboris vel momenti.

¶ Et propterea si dictus Petrus thesaurariam ipsam q̄ dignitas est assequi voluerit q̄ȝprimum ipsam pacifice fuerit assecutus dicta parrochialis ecclesia quam tunc obtinebat temporis prout adhuc obtinet vacare speret.

¶ Et sicut accepimus idem Petrus qui super dicta thesauraria in palatio apostolico litigat eandem parrochialē ecclesiam potius q̄ȝ thesaurariam predictam eligeret retinere.

¶ Nos habentes statum cause huiusmodi presentibus ꝓ expressis / ac volentes dicto Petro premissorum meritorū suorum specialem gratiam facere mandamus / quatinus prefatum Petrum auctoritate nostra moneatis / vt infra certum competentem terminum. quem ad hoc sibi duxeritis prefigendum vobis significet / an thesaurariam vel ecclesiam predictas retinere velit / et si thesaurariam retinere maluerit q̄ȝ ecclesiam parrochialem predictam ecclesiaz ipsam cum illam per huiusmodi assecutionem dicte thesaurarie vel alio quouis modo preterq̄ȝ apud sedem ipsam vacantem ⁊c. confereñ. eidem Petro ⁊c. reseruetis districtius ⁊c. responderi.

¶ Uel si dictus Petrus ipsam parrochialem ecclesiam potius q̄ȝ thesaurariam predictam retinere elegerit. Et infra certum alium competentez terminum quem ad hoc duxeritis prefigendum iuri sibi in eadē thesauraria quomodolibet competenti cedere voluerit: vos cessionem huiusmodi ab ipso vel procuratore suo ad hoc sufficiens mandatum habente / auctoritate predicta recipiatis ⁊ etiam admittatis. Et postq̄ȝ eū admiseritis Philippum probum in iure huiusmodi etiam si dicta thesauraria curam habeat animarum eadem auctoritate subrogetis: illudq; sibi conferatis ⁊c.

¶ Et in quo dictus Petrus si dicto iuri non cessisset posset ⁊ deberet admitti / admittatis / contradictores ⁊c. nō obstantibus ⁊c. Datum ⁊c. de beneplacito vide remissiue per Decium in. c. ex literis / in fine. s̄. isto ti. ⁊ con. 108. Jsta videtur quedam societas.

¶ Et vnū dt Alex. cō. ccxiij. nu. 8. pōderatȝ his. vol. vj. ꝙ

11 * de offō ad placitū supioris iudicar / vt de officio ꝑpetuo

l.iurisperitos/in princi.ff.de excu.tuto.l.sufficit.ff.de con ditio.indebi.nota.glo.in cle.2.in verbo electionem/ hoc ti. ⁊ glo.in cap.fina. in verbo perpetuas. eodem titu. hoc lib. notat Bar.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori:in.3.q.ff.de no.oper.nū. Cy.Bal.⁊ Sali.in.l.quisquis.C.si certū pet. ⁊ Bal.in.l.principalibus.ff.eo.ti.vide eundē Alexan.con. 216.sub nu.5.magister Albertus/volu.7.vbi idem tradit quod in consi.precedenti. Probus.

b ¶Expresse caueatur/ cōtra Joā.Mo. hic videtur tenere glo.prag.in titu.de colla.in.§.Item insuper. in verbo.cōse crari:quod non placet/tū quia dispensatio est stricti iuris/ ⁊ satis est q in aliquo operetur/licet minimo. Pro ipso tamē Jo.mo.vide que tradit do. Ruseus/in trac.de iure regalie.in.17.priuileg.nu.4. quibus q̄ in simili dicūtur dic.

12 Qz * prime dispositioni non videtur derogatum/nisi expressum sit/facit glo.in verbo subdit:in.§.fi.in auten.de nō alienā.col.prima.Bal.in.l.pe.per illū tex.C.per quas personas nob.acquiren. Bar.cō.72.col.fi.ex facto. Item secūda debet ita interpretari/ne videatur prime cōtradicere. c. inter dilectos.§.ceterū.s̄.de fide instru. Idem in cōtractibus.Bar.in.l.fi.§.Idem quesijt. ff. de cōditio. indebi.Et in positionibus Bal. in.l. cum falsa.in fi.C. de iuris ⁊ fac.igno.Et in statutis Panor. in.c.gratum. ⁊ in.c.super questionū.s̄.de officio delega. Et in omnibus dispositionibus hoc habet locuz/ vt per distinctionem contrarietas remoueatur. Alexā.con.cxlj.nu.7. viso testamento.vol.2. Pro quo vide que diximus/in cap.primo.in verbo eos saluemus.s̄.de consti. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.vj.

SVsceptum ab ap.se.mandatum/ vt ab aliquo beneficij quod obtinet resignatione recepta, ipsum alteri conferas & assignes, adimplere non potes, si ille antequam resignet rebus eximatur humanis. ¶Cum non per resignationem vacauerit sed per mortem. Nisi de intentione mandatis aliud appareret expresse. ¶Si duo super eodem beneficio literas impetrent primo eorum per illius obitū qui tenebat/ secundo vero per cessionem eiusdem ipsum proponente vacare, secundus. ¶(Cum beneficium ipsum cessione non morte vacauerit),debet primo in ipsius assecutione preferri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1. Prouidens sibi in vno casu/⁊ alter emergit/ in nullo est sibi prouisum.
2. Mādans potius cōsiderat facti effectū q̄z ipsum factum.
3. Factum inutile a primo: non debet preiudicare secūdo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. In statutis ⁊ facultatibus omne non expressum censetur omissum.
2. Cui est concessum priuilegium de dispensando cum adultero ⁊ cum incestuoso:non potest dispensare cum eo/cuz quo vtraqz est qualitas.
   Dispositio de simplicibus non trahitur ad personas habētes in se mixturam qualitatum.
3. Casus omissus remanet in dispositione iuris cōmunis.

SVsceptum, Hec decretalis fundatur in hoc c.q * prouidens sibi in vno casu ⁊ alter emergit in nullo a est sibi prouisum.ff.de liber.⁊ posthu. .l.commodissime:in prouiso non/ qr ille non emersit/in emerso:nō quia impetrās in illo sibi nō preuidit[mandantis] qui potius * consideraret facti effectum q̄z ipsum factum.C.de insti.l. si mater [preferri]quia iste primus sibi in omnem euentum nō preuidit sed incertū casuz qui non contingit:vt.d.l.commodissime. Et ideo nihil egisse censetur.

3 ¶Ex quibus hic colligitur q factū inutile * a primo nō debet preiudicare secundo/⁊ q nullum est/impedimentum non prestat.j.hoc.lib.de regul.iuris non prestat. Jo.mo.

a IN nullo, est sibi prouisū. casus loquitur/ quo ad impetrātem/quod extende ad alios casus. Quia idem dicimus in statutis * que sunt stricti iuris in quibus omne non expressum censetur omissum/secūdū Domi. hic.nu.iij. Idem possumus dicere in facultatibus ⁊ potestatibus a principibus emanatis vtpote a papa/ Imperatore/⁊ regibus/aliquibus personis concessis. Pro hoc faciunt notata per roma.con.498.casu quo queritur.nu. xiiij.q cui * concessum est priuilegium de dispensando cū adultero ⁊ cum incestuoso non potest dispēsare cum eo cū quo est vtraqz qualitas. ¶At q multum vrget theorica vna ibi per eū adducta.nu.xij.volens disponentem de simplicibus nō trahi ad personas habentes in se mixturā qualitatum/ maxime si vna qualitas sit dignior ⁊ potentior q̄z alia cuius virtute fuisset persona sub qualitate dispositionis inclusa.de lega.j.l.titio textoris:⁊ de lega.iij.l.hoc legatum.⁊.l.legatis seruis.§.si vnus.ff.de adulte.l.vim passam.§.prescriptiones ⁊.l.mariti lenocinium.§.fi.⁊.iiij.q.iij. c.testes.§.hermaphroditus: sic in proposito nostro hec theorica operiatur si atttente consideretur / cū huiusmodi dispensationes sint odiose ⁊ ius tertij eneruantes. Ad ea autem que dixi de mixtura faciunt ea que voluit Decius cō. cclij.viso puncto.nu.j. ¶Et ad propositum nostrum redeundo. Idem dic etiam si a canone fuerit prouisum.c.ij.vsi. presertim.de transla.prela.⁊ de tempo.ordinan.c. dilectus ⁊ de sententia excōica.c.is qui.in fine primi respon. cle.ne romani.in prin.et cle.constitutionem.in prin.de elec.

¶Idem si a lege.C. de edifi.priua.per totū/⁊ que sit lōg. consuetu.l..prima.C.

¶Idem si a statuto etiam iurato.s̄.de iureiur.c.primo.Et a pasciscente.l.si cum dotem. in prin.ff. soluto matrimonio.vbi glo.no.⁊.C.de pac.conuen.l.fi. Idem in appellāte cle.Appellante.de appella. Alios casus psequere vt hic per Jo. And.⁊ Domi.¶Et dic secundum Petrū de Ancha.non procedere in casu qui percipitur ex mēte. licet nō ex verbis ⁊ pactis sumptis a contrario sensu per.l.inter socerum.§.cum inter.ff.de pac.dota.⁊ Panor.in.c.sane.nu.ij. s̄.de celebra.missa. Nec pcedit etiā si ex vbis colligi possit Galliola in.l.prima.§.Si quis ita.col.iij. vsi.nota secundo .ff.de liber. ⁊ posthu.vbi reperies aliqua ad intelligentiā sequentium.

¶Non procedit etiam vbi in casu expresso includebatur omissus ex natura expressi.l.iam hoc iure.in prin.ff.de vulga. Idem si casus omissus sit similis expresso glo.in.d.l.si cum dotē. per.l.si extraneus.ff.de cōditio.ob causam:vbi 3 etiam inter alia habetur q casus omissus * remanet in dispositione iuris communis.

¶Uide late Bar.⁊ moder.in.l.gallus.§.⁊ quid sit tantum ff.de liber.⁊ posthu.

¶Hinc Petrus de Ancha.con.xciij.verba testamēti.in fi. citat q si statutum transfert in maritum lucrum fructuum bonorum parafernalium:q similiter transfert lucrum rerū dotalium cum sit eadem et etiam maior ratio:ergo idē ius .l.illud.ff.ad leg.aquil.cū alijs vulgatis. ¶Et p principali intento nr̄o q per prouisionē factā in vno casu in alio nō videt puisū:vide Bar.i cō.38. Paulus hugoli.de Bononia.

in fi. Car. con. 3. in fine vbi enumerat incõpassibilitates ad beneficia/ & con. 17. nume. 9. & con. 22. nu. 2. in fine con. 66. versi. ad quod respondeo. Bellamera/ consi. 3. §. Ex predictis/ versicu. preterea. Sozinus in cõ. 9. versi. tertio pbatur: & in. 3. vol. con. 35. col. 3. circa medium: & con. 44. col. 5. versicu. cum ergo. in fine. Et in primo volu. con. 9. nume. 6. & ij. vol. con. xxiij. nume. vj. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. vij.

GRatia quam super beneficio a se. ap. te impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet, quãuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti collato nullã (cũ tempore impetrationis nescires) feceris mentionem. ¶ Vtrunque tamen (si talia sint beneficia quæ simul nequeant de iure teneri) habere non potes, sed eligas quod ex eis malueris retinere.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi.

1 Iusta ignorãtia quis nõ punitur/ sed crassa et supina.
2 Magis excusat ignorantia propria quam procuratoris: sicut plus accusat scientia dñi quam pcuratoris.
Beneficiatus nõ beneficiatur/ nisi ex certa scientia.
3 Multiplicatio bñficiorum est canonibus inimica.

¶ Summariũ domi. Philippi Probi.

1 Habenti dare: nihil aliud est quam perdere.
Clericis habentibus patrimonia: non est dandum beneficium.
2 Qui plura habet beneficia / quorum alterum per se sufficit: non potest sine peccato mortali retinere illa.
3 Publica vtilitas prefertur priuate.
4 Ecclesia est implenda literatis non nepotulis nec asinis deferratis.
5 Vix diuersa cautela/ diuersorum cocorum/ nonnullos prelatos satiare potest.
6 Joannes de lignano dixit nolle bibere sanguinem mortuum pauperibus deputatum: sed potius sudorem manuum suarum.
7 Clericus est vsuarius tantum: non vsufructuarius.
8 Justicia beneficiatum non beneficiat.
Competens beneficium quando dicatur.
9 Expectans an possit beneficiari.
10 Presentatus aut alias ius ad rem habens/ an dicatur beneficiatus.
Filius in bonis patris/ illo viuente est dominus fictitius.
Filius comitis potest appellari comes / idem de filio regis dicito.

1 a GRatia, Ratio huiusmodi decretalis est ne * iusta a ignorantia puniatur/ que excusat non crassa seu supina. s. hoc libro de constitu. cap. 2. Ratio etiam alia est/ quia primum nõ acquirit nisi post ratihabitionem. j. hoc libro de preben. si tibi absenti. ¶ Sed quero mihi stanti in Anglia beneficiato/ per aliquem in curia existentẽ impetratur beneficium: ille ignorat me beneficiatum. An teneat impetratio: videtur quod sic/ per primam rationem: quia vtrobique est iusta ignorantia. Sed secunda ratio obstat/ quia plus habet iam beneficiatus tenens beneficium quam in casu
2 nostro. Et magis * excusat ignorantia propria/ quam procuratoris/ sicuti plus accusat scientia dñi quam procuratoris. j. vt lite non contesta. cap. j. ff. de peti. hered. l. Item veniunt §. quid ergo: & iste habet radicem vitiosam/ cum beneficia
b tus nõ beneficietur b nisi ex certa sciẽtia. s. eo. postulasti.
3 j. de preben. super inordinata. Et multiplicatio * beneficiorum: est canonibus inimica. j. de preben. quia intantum Et sic hic non sit dolus ex proposito videtur ex re ipsa propter rationes dictas: ar. ff. de vbo. obliga. l. qui cum aliter. videtur tamen equum vt alterum iste possit retinere/ arg. vt in fine huius. c. & j. de preben. referente [retinere]. Nota ex hoc quod ignorantia istũ iuuat vt sua gratia non sit nulla: sed non iuuat vt contra concilium gñale duo beneficia que se cõpati non possunt valeat retinere. j. de preben. de multa. Nam per hec verba prouidetur iuste ignorantie: nec per hoc contra dictum concilium dispensatur. j. hoc libro de preben. non potest. §. fi. Etiam si non obstante tali beneficio exprimeret. Ergo multominus vbi nihil exprimitur. Jo mo. Car.

a IVsta ignorãtia, De hac ignorantia: etiam quo ad legitimationẽ plus suscepte per cõsanguineos & affines aut alias mrimoniũ contrahere phibitos/ vide quod late tradit Jason in cõ. 156. qm per eximiũ. & cõ. 158. nu. 5. in cã & lite. vol. 4. Rogo vide quia passus frequentius accidit. Probus.

¶ Non beneficietur. glo. in. c.
b referente. s. de preben. dicit in simili quod * habenti dare:
1 nihil est aliud quam perdere. j. q. ij. c. pastoralis: qua ratiõe Prepo. in. c. eps. x. q. ij. dicit quod clericis habentibus patrimonium non est dandum beneficium. Hinc de Salua in trac. bene. parte. quarta. q. vij. col. ij. citat qui habent ex beneficio vnde viuent & aliud beneficium assequuntur non alimenta sed potius peccata suscipiunt. facit quod no. in. c. pastoralis & c. clericus/ prima. q. ij. Confirmatur equidem per ea que voluit glo. singularis in. c. dudum: el. ij. in verbo. retinere.
2 s. de elec. vbi citatur quod qui * plura habet beneficia/ quorum alterum per se sufficit non potest sine mortali peccato retinere. Alias si incompetens beneficium sit potest in tuto retinere. c. is cui. j. de preben.

¶ Et Panor. in. d. c. dudum: dicit illud verum quando retinet vt fructus lucrifaciat ad priuatam vtilitatem & priuatũ pr̃imoniũ augẽdũ. Secus si tẽdat ad honorem dei & vtilitatem ecclesiarum: nec attendat ad honorem sed ad onus & laborem appetat administrationis/ tunc talis potest habere plura dummodo residentiam non requirant. vj. q. j. c. in scripturis & c. qui episcopatum desiderat bonum. quod intellige cum grano salis dummodo persona sit bona industriosa/ & literata que melius regeret plures ecclesias quam vnus vnicam. Quia tunc videtur magis prouideri ecclesie quam persone quod fieri debet. Jo. mo. in. c. cum ex eo. j. de
3 elec. Hec enim publica vtilitas * prefertur priuate. vij. q. primma. c. scias. de postula. prela. c. bone. auten. res que subiacet. C. cõmunia. de lega. ibi ea enim que cõmuniter omnibus prosunt his que specialiter quibusdam vtilia sunt pponimus: ad idem. c. pia. in principio. j. de excep. hoc lib. dico in. c. si pauper. in vsi. merito: summum põtificem. j. de preben. & sic non dicas intelligi de his de quibus recordatur Do. Jo. mo. in. d. c. cũ ex eo. j. de elec. & in. c. fi. j. de vbo
4 signifi. * quod ecclesia est ĩplenda literatis non nepotulis nec asinis deferratis de numero quorum dicuntur hi qui totam curam dant ventri ornatui & honori. Car in. c. ex tuarũ s. de vsu pallij. & ibi Pe. de Ancha. nu. primo. & Jo. And. in prin. Pro quibus adest illud euangelij: caro & sanguis reuelauit/ quod nõ cõuenit viro. c. graue. s. de prebẽ. dixi. s. in. c. vt animarum/ de cõstit. vsi. subsequitur quintum quesitum. ad hoc vide glo. in. c. cum apostolus. in verbo. sumptuosas. s. de censib. que inuehit cõtra prelatos quos vix
5 * cautela diuersorũ cocorũ satiare potest victũque longi tẽporis hora breui consumunt & tunc plenã prelature possessionem adeptos fuisse credũt alias nõ: dicit Domi. & preceptor meus in trac. de peste car. michi. 148. col. prima.

¶ Predictis poteris addere ea que lepide scribuntur a Prepo. Alex. in. c. nulli dubiũ col. pe. 12. q. v. ibi. Nam beneficia dant propter officia/ clarũ est quod clerici nõ ad ĩplẽtes officia sua per se nec per alios: sed ocio vacant aut voluptatibus vel lasciuam vitam habent nihil iuris habent in rebus ecclesie. imo ipsa percipiendo spoliant ecclesias/ & tenent ad restitutionẽ oĩm perceptorum. dico in. c. nemo. j. de ele. hi enim instar iudeorum dicunt nõ habemus regem nisi

Cesarē. Jo. 19. c. vbi Nico. de Lyra dicit hoc facto clamāt nostri pontifices & curati qui suas ecclesias dimittūt & ingerunt se negocijs temporalibus / principatus / vel regni: ista enim non fuit intentio fundatorum / vt hi feliciter viuere & grassari de bonis ecclesie habeant / & filius testatoris. i. pauper fame moriatur: vt in simili dicit Alex. in con. lxx. circa finem / considerandum. volu. 4.

¶ De his enim & alijs indignis intelligas glo. in. d. c. dudū / nō de alijs quibus permittitur pluralitas beneficiorum. Pro informatione cuius materie vide trac. Joā. de lignia. de pluralitate būficiorum ecclesiasti. in cuius fine reperies eundē dixisse nolle bibere * sanguinē mortuū deputatum (6) pauperibus: sed potius sudorem manuum suarum.

¶ Ad propositū premissorum Roch. de Curte in trac. de iure patro. in verbo / honorificū. nu. 18. Citat q̄ als būficiatus potest presentari: ista fuit decisio Car. in cle. Et si ab apostolice. q. xv. de offi. ordi. qđ pbat tex. in. d. c. de multa. s̄. de preben. Ubi dicitur q̄ habens aliud būficium curatū vel dignitatē: potest aliud acceptare / licet vacet primum vel prima. ¶ Quo ad premissa reperio Do. meum in. c. ad aures. col. 2. hoc ti. exclamātem cōtra hos asinos deferratos qui dicunt molestare pauperes clericos dixi. s̄. hoc ti. in. c. Cū in multis: ibi vexantur. Et ista est potissima ratio quare prohibeatur pluralitas beneficiorum in eodē. Et dicit Panor. in. c. extirpande. §. quia vero. col. xj. s̄. de preben. q̄ (7) pluralitas nullo casu reperitur permissa de iure: q2 * clericus est vsuarius tm̄ / glo. in. c. presenti. j. de offi. ordi. vbi late Philippus Frāc. & alij glo. in. c. cū olim. s̄. de re. pmuta. vbi Panor. similis / in. c. quia nos. s̄. de testa. & in. c. si q̄s. de pecul. cleri. in. c. fi. s̄. de pigno. p quibus videtur tex. in c. cū M. ibi in vsus &c. s̄. de consti. Et ista est tutior opinio licet alia: q̄sit vsufructuari9: seruetur in hoc Gallie regno pro qua est glo. in. l. j. de Anno. ciuili. lib. xj. C. quam reputant singul. doc. in. d. c. fi. de pecul. cler. vide que dico in. c. presenti. j. de offi. ordi. Modo si aliud beneficium querat: victum aliorum querere dicitur / ac diminutionem cultus diuini / cum tot sint instituendi quot ex redditibus viuere possint. cap. 4. s̄. de insti. Dic tamen q̄ in literatis & alijs (vt ita dicam) benemorigeratis hec non procedunt. Pro quo vide Ni. milum / in suo aureo reperto. in verbo beneficium / versi. beneficium vnum habenti Carta michi. 19. vbi refert q̄ licet habenti non possit aliud conferri / hoc verum si primum est sufficiens. Alias si haberet duo vel tria insufficientia potest de alio prouideri / quod tenet idem de Lignia. in. d. trac. col. 3. & 4. vbi se resoluit cum Panor. in. d. c. dudū. Ad idem Car. in. c. ad audientiam / el. 2. s̄. hoc nostro titu. col. fi. in fi. hinc Bal. in. c. cum adeo. col. fi. eo. titu. citat q̄ si persona est nobilis non dicitur sufficiens / nisi possit tenere vnam equitaturam: quia non debent pedes visitare: Poderia. not. ff. māda. l. denique. §. idem labeo. Persone etiam multū literate seu multum disciplinate pinguiora beneficia debent habere. not. ff. pro socio. l. societas. §. societas / & argu. ff. de excu. tuto. l. sed reprobari. §. valde tamen. & ff. de dona. l. aquilius regulus: qđ est in hoc regno abrogatū: q2 equi. i. qui portāt pōdus diei & estus in ecclia dei būficia currūt: & asini illa obtinēt que sunt pinguiora: & in hoc verificatū est dictū: cuiusdā q̄ mauult esse asinus q̄ equus. ¶ Uel dic fm Jo. Mo. in. c. si paup. in prin. j. de (8) preben. Q3 iusticia * beneficiatū nō būficiat / & hoc modo procedit prima pars: secūda autē ex gratia būmerētibus.

¶ Et dicitur cōpetens siue sufficiens beneficiū scdm qualitatem persone. Feli. in. c. postulasti. nu. 4. Usi. fallit. 2. s̄. hoc tit. dicēs q̄ in hoc statur arbitrio superioris. Anto. de Butrio. in. c. cū dilect9 / col. 2. ibi si vero pmisit. s̄. de iure (9) patro. ¶ Sed quid * an expectās possit būficiari / ex eo q̄ quodāmodo videtur būficiatus? dic q̄ poterit būficiari cū non dicatur beneficiatus. notat ample rota deci. 445. in nouis deci. Reputatur tm̄ beneficiatus quo ad alias gratias obtinēdas: vt de expectatione hmōi / aut mādato de puidēdo teneat facere mētionē. Domi. cō. xj. col. 2. in prin. qđ sumit exordiū lite pēdēte dixi. s̄. i rub. hui9 ti. vbi vide.

(10) ¶ Quid * de presentato / aut alias ius ad rem habēte / an dicatur būficiatus dic q̄ nō / ita dicit Guil. de monte Lauduno in extrauagāti: sedes: in verbo: ius ad rem. Et dicit simile esse de filio / qui in bonis paternis dn̄s est fictitius viuēte patre / & impropie. l. in suis. ff. de libe. & posthu. Ubi Bal. Alex. & moder. post antiquos dicūt / q̄ filius comitis potest appellari comes. facit glo. in cap. fina. 24. q. j. vbi filius regis potest appellari Rex / cōprobatur p. l. cū vero. §. plerūque. ff. de fideicō. lib. glo. in prag. pragma. in vbo / primogēito. Sic in pposito psentat9 ipropie dr būficiat9 & reuocabiliter / sicut filius qui est dn̄s bonorum patris reuocabiliter cum poterit exheredari causa subsistente. vel si se abstineat: Et concludit idem Guil. q̄ istud ius non potest commutari cum alio / nec propter beneficia sibi incompassibilia facit vacare: nec sub ipso quasi pro certo titulo poterit ordines recipere. c. in nostra. s̄. isto ti. Tamen ibi dicit idem Guil. q̄ si canonicus per papam effectus fuerit in aliqua cathedrali ecclesia sub expectatione prebende q̄ in delegatum sedis apostolice poterit impetrari cum omnia que ad ius canonicatus pertinent sibi debeātur & hoc nisi refragetur cōstitutio superueniens vt in gallia in qua nō confertur solus canonicatus nisi ad effectū consequēdi dignitatem: vt legitur in consilio Basilien. Quia. c. statutum. j. isto ti. dicit canonicum tantum / non commemorando de prebendato Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. viij.

Quamuis is cuius gra per quam mandabatur in certa ecclesia prouideri sibi de beneficio proxime vacaturo p nos fuerat reuocata, restituatur a nobis denuo ad eandē, non tamen ei cui post reuocationem, & ante restitutionem predicta similis in eadem ecclesia gratia facta fuit. (¶ Nisi hoc expresse dixerimus) anteferri debebit. ¶ Cum talis restitutio (vbi aliud nō exprimitur) intelligatur fieri sine iuris preiudicio alieni.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Clausula anteferri debet intelligi sine alterius lesione

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Licet predicatores et minores super confessionibus audiendis sint priuilegiati requiritur tm̄ parrochiani licētia.
2 Non conuenit discoperire vnum altare: vt reliquum cooperiatur.

(a) Quamuis, Hec decretalis restringit rescripta beneficialia [a] ne concedi videantur in alterius lesionem. Arg. C. de emancipa. liber. l. nec auus. ff. ne quid in loco pub. l. ij. §. merito. & §. si quis a principe [anteferri] contra. ff. de minor. l. quod si minor. §. restitutio.

(1) ¶ Solu. * illud debet intelligi sine (b) alterius [b] lesione. ff. de testa. milita. l. si. a milite. §. primo. & C. de testamen. milita. l. si ruffinus infans / & hic. & s̄. eo. nonnulli. Jo. mo. Car.

(a) Beneficialia, Secus si ex iusticia sint rescripta. Bal. in. l. fi. col. iij. Usi. tertio oppono. C. de senten. pacis. Idem si concedatur a iure sine ministerio hominis Jo. de immol. & doc. in. c. j. s̄. de prescript. Probus. (b)

(1) ¶ Sine alterius lesione. c. ex tuarum. s̄. de vsu pal. vbi glo. & Panor. dicunt q̄ licet * pdicatores & miores sint priuilegiati sr̄ ɔfessiōib9 audiēdis: reqrit tm̄ pochiani licētia.

de quo per glo. in cap. omnis. s. de peni. & remis. & in cle. du dũ. de sepul. Idem Car. ibi col. ij. per. c. licet. de offi. ordi. & in. c. super eo. s. de officio delega. Idem Petr. de Ancha. in. d. cle. dudũ. Pro hoc congruit illud vulgare ꝙ non conuenit * discooperire vnum altare vt reliquum cooperiatur. Nec sanctus Petrus venit cooperiendus / vt sanctus Paulus denudetur: notatur in. c. cum causam. s. de prebẽ. Et sic priuilegium principis reducetur ad iusticiam.

¶ Hinc Decius in. c. suggestum. nu. 2. s. de appella. Quod priuilegiũ datũ alicui ne grauetur vel molestetur / nõ habet locum quãdo ex tali priuilegio iustitia alterius opprimeretur. facit tex. in. l. nuper. de dona. inter virum & vxo. ff. vide Iaso. in. l. quominus. in repeti. q. 25. ff. de flu. vbi dicit ꝙ quãdo statutũ / vel cõstitutio verbis gñalibus cõcipitur / tamen ex aliquibus cõiecturis apparet ꝙ in odiũ certe persone specialiter est confectũ: certe cõtra tale statutũ succurritur per exceptionem doli vel appellationẽ. tex. est nota. in. l. prima in fi. ff. de excep. doli. per quẽ tex. ita tenet Bar. in. l. omẽs populi. ff de iusti. & iur. & in. l. fi. in prĩa. col. ff. de appella. recipi. Panor. & alij in cap. Cũ omnes. s. de cõstitu. Ang. in. l. 2. ff. quod quisqꝫ iur. vide glo. fi. in. l. fina. C. si cõtra ius vel vtili. public. vbi Bar. & Iason amplę / intellige regulã nostrã si lesio illa sit circa ius tertij / qꝛ tunc dicitur stricti iuris. Secus quo ad ius cõcedẽtis. l. beneficiũ. ff. de cõstitu. princi. vbi glo. not. & Bar. qui in effectu similẽ facit distinctionẽ / quã & latioribus verbis poteris videre discussam per Imol. post Io. and. in. c. causamqꝫ. nu. vj. s. hoc titu. Et inquãtũ dicimus de lesione / intellige magna / secus si lesio sit parue importantie / vt per glo. not. in l. ij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico fiat. pro quo Iason in cõ. 133. ꝑsupponitur. vol. 4. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ix.

SI eo tempore quo tibi de beneficio cũ cura vel sine cura mandamus prouideri ad obtinẽdum curatum beneficium idoneam non habeas ętatem, tibi licet nunc legitime effectus sis ætatis auctoritate literarum huiusmodi (cum tempore date ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente, nequaquam poterit prouideri.

¶ Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ętatem haberes) per eas licite poteris obtinere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Tempus impetrationis est spectãdum / an impetrans censeatur habilis vel non.
2 Defectus in exordio: licet postmodum purgetur / gratiam corrumpit.
Quandoqꝫ agendo: ius agendi quis consequitur.
Negligens alias tamen habilis / per negligentiam fructũ gratie amittit.
3 An debeat esse melioris cõditiõis defectiuꝰ / ꝙ negligẽs.
Magnum est habere primordium bonum.
4 Sedes apostolica non in reatibus: sed in defectibus dispẽsare consueuit.
5 Electio illi cui competit non est auferenda.
6 Quod non valet vt ago: valeat tamen vt valere potest.
7 Sufficit ꝙ defectũ non patiatur: quo ad id de quo agitur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Superuenientia qualitatis non prodest.
2 Tempus depositionis in testibus attenditur.
3 Tabellio priuatus / si postea recipit instrumentum tanꝙ tabellio / pena mortis non punitur.
Initium est spectandum.
4 Initium prothocolli attenditur.
5 Continua dicuntur quorum terminus est vnus & idem.
Continuatio est partium inter se nõ interrupta cõiunctio.
An non ieiunans totam quadragesimam vnum videatur committere peccatum mortale vel plura.
6 Initium & origo cuiuscunqꝫ entis, tanꝙ radix futuri inspicitur.
A principio tituli: posterior formatur euentus.
7 Eo ipso ꝙ apparet aliter esse factum / ꝙ a principio fuerit actum etiam ex interuallo presumitur in actu fuisse erratum.
8 An in conditionibus sufficiat venisse in cõditionis primordium vel principium.

a SI eo tempore, [a] Hoc capitulum docet tẽpus [b] * impetrationis esse spectandum an impetrãs censeatur habilis vel nõ. Et de hoc habes. j. de elec. dudũ primo arg. ff. de here. insti. & l. sed & si conditioni. §. solẽnis / insti. de heredi. quali. & differ. §. i extraneis. Et ad hoc facit eqtas r[e]ie cathonianę. ff. de regula. catho. l. prima in prin. [Qui deri] Qꝛ defectus * in exordio / licet postmodum purget gratiam corrumpit: vt notatur in simili. j. de elec. dudũ. ij.

¶ Et licet qñqꝫ quis agendo ius agendi consequatur. ff. de pig. act. l. si rem alienam. §. vltimo. Hic tamen habilis postmodum factus / non habet conualescentiam gratie vt in principio huius. c. notatur [obtinere]: contra iste negligens alias tamen habilis per negligentiam fructũ gratie amittit. j. de preben. si clericus. Ergo magis habens defectum / ꝙ non potest habere beneficium cum cura priuabitur totali gratia. alias * esset melioris conditionis defectiuus ꝙ negligens: quod esse non debet: cum defectiuus habeat vitiosum exordium / saltem in tanto: si non in toto quod non habet negligens. Et magnum est habere primordium bonum [c]. ff. de lega. ij. cum filius. §. heres. iuxta illud: dimidium facti qui bene cepit habet, arg. ff. de origi. iur. l. prima.

¶ Sed posset dici ꝙ maior est nota neglectus ꝙ defectus qꝛ neglectus ex peccato procedit non defectus. j. de purga. cano. accedens. Et inde est / ꝙ sedes * apostolica non in reatibus sed in defectibus dispensare consueuit.

¶ Item contra si impetro gratiam / & vacãt duo beneficia electio est illius contra quam impetratur. j. de preben. hoc lib. c. si pluribus. ij. respon. Si ergo hoc casu vacaret cum cura et sine cura beneficium iam hic impetrans auferret beneficium dicti iuris illi contra quem impetratur quod non est equum. j. de regul. iuris hoc lib. indultum & * electio illi cui competit / offerenda non est. insti. de actio. §. preterea. j. de plus peti. c. vno. §. te quoqꝫ.

¶ Et esset durũ quod ille q̃ videt se inhabilem etate: et sic non posset habere beneficiũ cum cura liceat habere beneficiũ sine cura in preiudicium predictorum.

¶ Solutio. hec decretalis hic loquitur de gr̃a vel de eqtate non de rigore ne impetrantes post magnos labores fraudentur vt quod * non valet vt ago / valeat tamen vt valere potest. ff. de pac. l. si vnus. §. si acceptilatio. j. de spõsa. impub. c. a nobis. notatur etiam. j. hoc lib. de spõ. impub. c. j. § primo.

¶ Vel dic & verius ꝙ hec decretalis intelligitur quando ante vacauit beneficium sine cura: qꝛ casus qui nonemer sit impetranti impingeretur frustra. s. eo. susceptum.

¶ Sufficit enim * ꝙ defectum non patiatur quo ad id de quo agitur / & quod incumbit / arg. ff. si serui. vẽdi. l. loci corpus. §. competit. Io. mo. Car.

a Si eo tempore. vide Domi. in con. cxiij. vbi dicit ꝙ si in rescripto imprimitur vitiũ surreptionis in impetratione: ex taciturnitate illius qualitatis: q2 tunc licet illa qualitas superueniat tẽpore vacationis non prodest vt in tex. nostro. ratio qua surreptio ĩ beneficialibus ipso iure annullat gratiam: iuxta no. in. c. ad audientiam. el. ij. s. eo. ⁊ in. c. cuz adeo. ⁊ de preben. j. si mo-
1 tu. Et sic * superuenientia qualitatis non prodest. Quia quod nullum est non validatur ex superueniente causa inhabili ad validandum/ de elec. auditis/ regula non firmatur. Secus si qualitatis taciturnitas nõ vitiaret. vt ibi per eum: vide eundem Domi. cõ. cxx. in prin. Probus.
b 2 ¶ Tempus impetrationis. Idem dic * in testibus vt tempus depositionis attendatur. no. per glo. in. l. iij. §. due. ff. de carbo. edic. vbi Bar. ⁊ in. l. j. §. si seruꝰ. ff. de questio. Decius con. 163. sub nu. x. in causa matrimoniali. Probus.
¶ Primordiũ. de veritatis primordio vide que citat Alex.
3 in con. l. nu. 7. põderatis verbis: vol. 3. vbi dicit ꝙ * tabellio qui fuit priuatus si postea recipit instrumentum tanq̃ tabellio/ non punitur pena mortis/ q2 iuuatur primordio veritatis/ quod magnũ est habere dicit Jo. mo. in. c. commissa. de elec. Et ꝙ initium sit spectandum: vide. l. quod in initio. ff. de regul. iur. vbi late decius. c. non firmatur. co. ti. hoc libro: vbi Do. Jo. and. ⁊ alij/ facit. l. si vxor. §. vlti. ff. de adul. l. in furti. ⁊ l. si quis res. ff. de furtis. l. eandem rem. ff. de duo. reis stipul. l. titia. §. Idem respondeo. ff. de verbo. obliga. l. quanq̃ autem. §. fi. ff. de aqua plu. arc. l. j. ff. de pe. l. ergo. ff. de acquir. re. do. l. id quod. §. j. ff. de consti. pecu. ff. de public. ⁊ vecti. l. Cesar. ff. de suspec. tuto. l. tutor. §. nunc ⁊. ff. de ritu. nup. l. si quis officium. glo. in. l. j. §. quod si rem. ff. de po. post tex. in. §. si seruus ea lege que loquitur in initio contractus/ quod comprobo per. l. si procuratorem. §. j. iuncta glo. ij. ff. manda. ⁊ l. iij. §. si quis. ff. de minor. ibi initio inspecto vbi. glo. ⁊ Bar. Alex. in. l. si filiusfa. ff. de verbo. obliga. vbi dicit verum esse nisi contractus requireret implementum ex parte creditoris: q2 tunc inspicitur tempus implementi. Bal. in. l. ea demum. C. de colla. p. l. si seruus meuij. §. fi. ⁊ ibi Jo. de imol. de stipula. seruo. glo. post tex. in. l. j. de impo. lucra. descrip. lib. x. C.
4 ¶ Item * initium in prothocolis attenditur cum seruiat toti prothocolo. l. si quis ex argentarijs. §. initium. ff. de edendo. Tamẽ Bar. ⁊ alij ibi dicunt: idem si dies ⁊ consul in fine aut medio prothocolli apponantur quia referuntur ad omnia. ¶ Quando vero inspiciatur initium temporis ⁊ loci vide Bar. in. l. quod ait lex. §. ait lex. ff. de adul. latiꝰ per Bal. in. l. si tutor/ cl. fi. ff. de tuto. ⁊ ratio. distra. vbi format ⁊ decidit questionem. Pone statuto dictatur ꝙ retinens vxorem alterius de die: teneatur in ducentis/ ⁊ tenens de nocte puniatur in trecẽtum. Modo accidit ꝙ quidẽ tenuit de die ⁊ de nocte. Queritur vtrũ vnicum maleficium sit vel plura/ ⁊ decidit ꝙ est vnicum maleficium: q2 inspicitur initium temporis. Ad idem. ff. de furtis. l. infitiãdo. §. infans. late Barb. post alios in. c. literis. s. hoc ti. ¶ Adde pro decisione. q. Pet. de Ancha. cõ. iiij. vbi disputat de iteratione ⁊ continuatione ⁊ dicit etiam ꝙ quando ex iteratione ⁊ continuatione oritur nouum delictum debet intelligi quando cõtinuatio ⁊ iteratio non se referunt ad aliquem precedentem titulum/ Alias si se referunt nõ oritur nouus titulꝰ criminis ex iteratione vel cõtinuatiõe. ¶ Et intellige decisionem. q. Bal. si dies ⁊ nox sint immediati: alias si tempus diei esset intermedium tunc dicerentur plura delicta cum hoc casu non esset dabilis cõtinua-
5 tio/ cum * continua dicantur quorum terminus est vnus ⁊ idem: secũdum Philoso. ⁊ secundum senecam. Continuatio est partium inter se non interrupta coniunctio/ not. in c. j. de consecra. s. facit. l. sed ⁊ si manẽte. ff. de precario.
¶ Etsic per premissa videtur dicendum ꝙ non ieiunans quadragesimam integram videatur vnicum tantum committere peccatum mortale.
¶ Tamen decisio in contrarium se habet: videlicet ꝙ plures peccet. Ita hunc punctũ resoluit Hiero. de zenatinis in trac. de casibus conscientialibus. Pro quo vide que dico in. c. cum contumacia. j. de hereti. ¶ Pro premissis habes quod in simili diximus de eo qui ludit eadem die cum pluribus/ qui non venit puniẽdus tanq̃ ille qui plura circa ludum prohibitum cõmiserit delicta ex quo ludus non fuit habitus pro perfecto anteq̃ recederet. ar. l. contractꝰ. C. de fide instru. ⁊ quod notatur in. l. naturalem: ⁊ in. l. in laqueum. ff. de acquir. rer. do. ⁊ in. l. in serui. §. petijsse. ff. de bonis que liber. ¶ Item in simili: ꝙ si aliquis tempore cõtinuato ex eodem aceruo frumẽti: tres vel plures saccos frumenti vel continuato tempore varias res subtraxerit/ ꝙ dicitur vnum furtum ⁊ non plura/ adeo ꝙ nõ potest puniri pena plurium furtorum si forte ex pluribus furtis maior pena veniret imponenda. Bar. in. l. eum qui. §. ita dicit. ff. de fur. Bal. ⁊ doc. in autẽ. sed nouo iure. C. de seruis fugi. Maria. Sozi. cõ. 33. col. 4. prosequendo. ⁊ con. 62.
¶ Et attende ꝙ Bal. in d. §. heres/ dicit huiusmodi brocardicum dictamen facere ad questionem feudi/ ꝙ frater potest succedere fratri in feudo/ si feudum erat antiquum quod incipit a primogenitore/ multuz enim operatur principium potiusq̃ noceat in alium facta translatio/ allegat de duobus fra. de no. bene. inue. col. x. c. si duo fratres. Et ideo dicit ꝙ felonia vel renunciatio alterius/ non nocet in hoc alteri fratri/ facit. l. ij. ff. de inter. ⁊ relega/ prout diximus ꝙ in talibus ignorantia multum iuuat/ q2 si vassallus insultat dominum quem nescit esse dominum suum nõ perdit feudum suum. ¶ Idem de eo qui concubuit cũ vxore domini ignorans eam vxorem domini.
¶ Idem de alijs que cumulat Hiero. de tortis cõ. suo. col. xj. posito post concilia Anto. de butrio. ¶ De bono autẽ initio legit psal. 115. Initio cognoui de testimonijs tuis/ q2 ineternum fundasti ea/ ⁊ psal. 110. Initium sapientie timor dñi. ⁊ prouerbiorũ. 16. Initium vite bone facere iustitiam: accepta autem apud deum magis q̃ immolare hostias. Pro his habes illud vulgare apud Ouidium. Principijs obsta: sero medicina paratur. Cum mala per longas/ inualuere moras. glo. in. c. ad hec. s. isto ti. Hinc Bal. con. 176. Cecilia recessit a Frãcisco. col. ij. vol. j. ꝙ vir sapiẽs põt imo debet dieti malos vxoris mores corrigere ne trãseant in consuetudinem delinquendi. Quia vix tollitur vitium quod consuetudine radicatur. ff. de re mili. l. non oẽs. §. a barbaris.
¶ Item etiam/ de malo initium verborum insipientis stultitia/ et nouissimus oris illius error pessimus. eccle. x. Initium superbie dat homines apostatare a deo/ qm̃ ab eo qui fecit illum/ recessit cor eius/ quorum initiũ peccati est superbia/ ecclesiastici. x. ⁊. xxv. c. A muliere initiũ factum est peccati/ ⁊ per illud omnes morimur ab initio diabolus peccat.
¶ De vitioso vide Archi. ⁊ Prepo. in. c. solonitane. 63. di. Et quomodo initium et non continuatio spectatur in delictis/ vide Jo. de Anania con. xj. col. ij. omissa discussione: vbi subdit ꝙ ratione huius/ in delictis principaliter animus attenditur vt dico in finalibꝰ verbis. Adde Alex. in con. lxxv. vo. iij.
¶ Et in proposito thematis vide Bal in. c. que in ecclesia-
6 rum. col. fi. s. de cõstitu. dum dicit * ꝙ initiũ ⁊ origo cuiuscunq̃ entis tanq̃ radix futuri inspicitur: vt in cap. j. §. ex eadem. de. l. Corra. vnde semper inspicias ad radicem. l. quid id quod. ff. de dona. quia quicquid sequitur inde deciditur. Et omne quod deciditur ab aliquo/ sapit naturam illius: tum quia a principio tituli posterior formatur euentus. l. j. C. de impo. lucra. descrip. l. x. notat Pe. de Ancha. con. ccxxx. col. j. presupponitur/ vbi subdit in proposito ꝙ cuiuslibet dispositionis efficacia/ debet secundum suũ principium iudicari/ vt si tunc non tenuit/ nõ cõualescat postea. nisi omnia integrãtur. l. ab emptione. ff. de pac. ⁊. l. heredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Tum quia in habentibus simbolum facilis est transitus tanq̃ coniectura prime qualitatis: no. Jo. mona. c. j. de preuilegijs ⁊ ibi dico.
¶ Ad idem quod citat Maria. Sozi. con. 52. col. vj. vt veram testatricis ꝙ ex ordine principij coniecturamus finez Bal. in. l. q̃uis. C. de fideicon. Dicit tamẽ idem Maria. d. con. lxij. col. iiij. ꝙ non debet secundũ finem ex interuallo sequutuz iudicari: ⁊ ibi multa coaduuat ad ea que. s. dedu cta sunt/ vt plura delicta committẽs eodem tẽpore vnica videatur multandus pena aut pluribus/ quod videre placet. Pro quo vide Domi. con. cvj. col. iij. super dicto dubio. ¶ Item in eo ꝙ. s. diximus ꝙ ex ordine principij cõiectu ramus finem habeo simile ꝙ actus gestus ostendit actorẽ qualem demonstrat natura operis/ vtpote si actus fiat ab eo qui furere dicitur per dilucida internalla. An actus in dubio presumatur factus tẽpore furoris: an sane mentis: dic breuiter videri dicẽdũ ꝙ si actꝰ reperiat̃ factus vt a sano mente ⁊ a diligenti in rebus suis tunc iudicatur fuisse sane mentis: secus econtra/ vt contra matrem/ filium/ vel

coniunctum/offendit aut alias male egit/notat Alex.cõ.x.col.j.vol.vj. ¶ Ultra premissa habeo pro themate id quod idem Alex.notat.con.clvj.nu.9.viso instrumento.d.vol.vj. Nã eo ipso * ꝙ aliter apparet esse factũ ꝗ̃ a principio fuerit actum / etiam ex interuallo presumitur in actu fuisse erratum.tex.est in.l.si tibi liberum.ff.de actio emp.⁊ in.l.si binarum. ff. de serui. que iura ita declarant Bar.⁊ alij in.l.titia.§.Idem respondit.ff.de verbo.obliga.

7

¶ Hinc in proposito Jo.de imol.in.l.quot.§.sed si cũ primum.ff.de heredib.institu.dicit ꝙ si in precedẽti actu fuit dictum ꝙ fieret instrumẽtum obligationis certe rei in pignus pro certa ꝗ̃titate/⁊ postea fit venditio dicte rei pro dicta ꝗ̃titate:tunc presumitur erratum in contractu venditionis per tex.in d.l.quot.§.sed si cum primum / cum ibi not.p Bar.Et hoc secundum eum erit verum/etiam si inter vnum actum ⁊ alium fuit interuallum: quod dic interuallum per ea que diximus a contrario de continenti: de quo per Hiero.de tortis in d.con.suo.col.9.

8 ¶ Nunc ⁊ postremo iuxta thema mouetur dubium an * in conditionibus sufficiat venisse ad conditionis primordiũ: vel principium:verbi gratia.Promisisti mi hi centum certa de causa/si rex anglorum discederet de regno Francorum infra annum/Accidit ꝙ rex anglorum cepit se parare ad discessum infra dictum annum: ⁊ sic actu perfecte non discessit:nisi post dictum annum.Queritur an possim agere contra te/Breuiter resoluendo habes primo attendere ad verba conuentionis inter nos facte/que fuerunt prolata per verba futuri tp̃is:scilicet si rex infra annũ de regno discederet/non autem per verba importantia preteritum:seu actum perfectum vt pote si recesserit de regno. Et sic satis videtur ad implemẽtum conditionis ꝙ se parauerit ad recessum:licet ipsum non perfecerit:quod comprobo per ea que deducuntur per Bal.saly.⁊ alios, in.l.si fugitiui.C.de seruis fugi.in questione qua queritur.An si statutum dicat eum qui extra territorium extraheret frumentum puniatur tali pena si inuẽtus est aliquis in itinere cum frumento nõdum de territorio extracto an incidat in penã:in hoc dicũt doc.ipsi/ verba dispositionis: seu statuti esse attẽdenda/quia aut statutum dicit:si quis extraxerit ⁊ tunc quia requirit statutum/actum perfectum cum loquatur de preterito requiritur ꝙ act⁹ sit consummatus ⁊ perfectus/⁊ sic ꝙ omnino conduxerit extra territorium/ arg.l.j.§.fi.in fine.ff.quod quisq̃ iur.vbi glo.adducit concord. Aut per alia ṽba non denotantia preteritum perfectum/nec actum cõsummatum:vt quia statutum dicat.Si quis extraheret de territorio frumentũ : incidat in talem penam aut similia verba/⁊ tunc non incidit nisi actu perfecto: vel si statutum dicat/Si quis fuerit inuentus extrahere de territorio frumentum:⁊ tunc non requiritur ꝙ extraxerit seu ꝙ fuerit inuentus iam exiuisse: sed satis est ꝙ fuerit inuentus in itinere/⁊ sic ꝙ ceperit extrahere: ⁊ habuerit animum exeundi territorium seu conducendi extra territorium / per. l. si quid id quod . in prin.iuncto versi. ꝙ si dum proponitur. ff. de iurisdi.om.iudi.⁊.l.cedere.cum glo.ff.arbo.fur.cesa.no.Idem Bal.in.l.si quis non dicam. C.de epi.⁊ cler.⁊ in.l.cum proponas:de nautico feno.

b

¶ Ita in proposito si rex ceperit recedere infra annũ sufficit ad perficiendam conditionem/ꝗ̃uis ex toto nõ recesserit:cum conditio ipsa non sit composita ex verbis denotantibus preteritum perfectum.Et in hanc sententiã prorupit Alex.con.cxciij.perspectis his que copiose/vol. vj. cum quo gaudeo concurrere.Ego Philipp⁹ Probus quẽ vide in simili consilio. vij. viso themate:vol.3. ⁊ con.xcvij. Alias de facto eo.vol.3.

¶ Bonifacius octauus. Cap.x.

SI propter tua debita ꝑsoluenda fructus beneficiorũ primi anni, que in tua vacabunt diocesi. tibi (non obstãtib⁹ quibuslibet consuetudinibus priuilegijs vel statutis per que nostra impediri posset concessio) vsque ad quinquenniũ

de speciali gratia concedimus. ¶ Intentionis nostrę nequaquam existit si fructus huiusmodi ecclesię tuę fabricę vel alteri vsui seu cuicũque singulari personę de speciali consuetudine priuilegio vel statuto forsitan debeantur, quod eis per concessionem ipsam . ¶ (Nisi hoc expresse caueatur in ea)preiudicium aliquod generetur,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Appellatione beneficiorum maiora beneficia continẽtur.
2 Fauor impetrantis attenditur.

¶ Summarium Domini Probi.

1 In fauorabilibus appellatione beneficij : omnia beneficia veniunt secus in odiosis.
2 Appellatione prebende/an veniant omnia beneficia.
3 Prebenda est ius percipiendi prouentus in ecclesia competens alicui tanq̃ vni ex collegio.
Canonia est ius spirituale.
4 Prebenda nascitur ex canonia:sicut filia ex matre.

SI propter, Ratio huius.c.⁊ q̇d operentur non obstantia dicta sunt.s̃. eo.cum aliquibus.⁊.c ꝗ̃uis [Beneficiorũ] quorum appellatione * etiam in hac materia maiora beneficia intelliguntur.j. de ṽbo.signi.tua. ¶ Sed nũquid dignitates ª dic ꝙ sic hoc casu:quia hic fuit facta gratia episcopo:sicut in.d.c. tua vbi decet filios prouidere paterne indigentie / alias secus regulariter. notatur .j. hoc lib.de regul.iuris in generali [vsque ad quinquennium.] ¶ Sed nunquid sufficit attingere quinquẽnium arg.pro ⁊ contra.j.de elec.cum in cunctis.sed illi casus habent a iure interpretationem. Et dic quinquennium completũ debere intelligi.Quia cum * sit ᵇ fauor impetrantis debet de quinquennio completo intelligi.arg.ff.de sta.lib.cũ heres.§.stich⁹ si heredi. ⁊.ff.de minor.l.iij.§.minorem.ff.de cõditio.⁊ demon.non putabam.Jo.mo.Car.

DIgnitates, In hoc conueniunt hic Archi. Jo.And.Domi.⁊ alij ⁊ vlterius procedendo.
¶ Quero q̇d regulariter veniat appellatione beneficij/ dico * ꝙ in fauorabilib⁹ appellatione beneficij omnia beneficia veniunt. secus in odiosis:⁊ licet hic videatur odiosum/quia preiudiciale tertio: tñ hoc non iuuat/quia continet causam honestam ⁊ fauorabilem ep̃i debitis onerati/ includitq̃ omnia beneficia:⁊ sic prebendas.Secus vbi illa indulgentia fieret alicui tertio priuato.ita dicit Fely.in c.postulasti.nu.iiij.ṽsi.fallit quarto.s̃.isto titu.post Joan.mo.Petrum de Ancha.⁊ Domi.hic vbi idem Fely.querit An appellatione * prebende veniant omnia bñficia. Egidius bellame.quondam Auinioñ.ep̃s prout vidit Philippus Probus super eius sepulchro in ecclesia Auinioneñ. in deci.647.hunc pũctũ soluendo concludit paucis verbis ꝙ sic.citando ꝙ si expetens beneficium cum cura vel sine cura acceptat parrochiaʒ vacantem ⁊ executor sibi ꝓuidet de prebenda parrochie.valet/prouisio:quia appellatione prebẽde potest comprehendi omne beneficium/quia prebet vt latius dico.j.de rub. de preben. quod intellige large sumendo.Nam proprie differt a beneficio vt late p Archi.in.c.alienationes.xij.q.ij.vbi dicit.nu.viij.ꝙ prebẽda * est ius percipiendi prouentus in ecclesia:competẽs

alicui tanq̃ vni ex collegio / ⁊ est quedam dignitas preeminens in gradu. Dicta a prebeo prebes / quia prebetur ⁊ datur / ⁊ sic proprie concernit temporalitatem secus in canonia que est ius spirituale. glo. in. c. Is cui. de senten. excōmunica. l. Pro hoc vide rotam in no. deci. 449. Quidā habens canonicatum ⁊ prebēdam / vbi voluit dicere ꝙ dicitur a precio cuius amore datur secundum Guil. de mōte laudu. in cle. si iuxta. §. ⁊ prebendam. in prin. de preben. vbi
4 concordat cum diffinitione Archi. Et ꝙ * nascitur ex canonia / sicut filia ex matre. xij. q. j. §. ex quibus. ⁊. c. relatum ⁊. c. dilectus. s. de prebē. Sed in proposito Fely. in d. c. postulasti. ⁊ d. nu. 4. in prin. concludit ꝙ in materia stricta non venit. Idē Panor. in d. c. postulasti. post Inno. ⁊ alios in. c. fi. s. de preben. vbi cōmuniter concluditur ꝙ per mandatū de prouidendo in aliqua ecclesia non veniunt prebēde: faciunt no. per Io. mo. in. c. j. l. de fil. presbiter. Q3 licet episcopus possit dispēsare cum illegitimo super beneficio simplici non tamen super canonicatu ⁊ prebenda ecclesie cathedralis. Et ne videar transferre porros de orto in ortū vide Ni. de milis in suo reperto. ⁊ alber. in dictionario in verbo beneficiū: vbi videbis que maiora beneficia dicunt. ❡ Et inq̃tum dicitur ꝙ appellatione beneficiorum regulariter non veniunt episcopatus vide Guy. in pragma. in ti. de annua. in §. voluit. verbo / quorūcunq̃ / dico late in. c. licet. l. de preben.

❡ Item etiam appellatione dignitatis non venit episcopatꝰ / nec abbatia. Ita Io. mo. in. c. inquisitores. l. de hereti. dicit declarari vidisse. Probus.

b ❡ Fauor impetrantis. vide casum in quo impetranti non fauetur. not. per Ang. con. 245. col. 4. Quia omne datum optimum: cui adde Domi. in con. xlviij. presbiter Franciscus. Probus.

❡ Bonifacius octauus, Cap. xj.

STatutū quod circa iudices a sede ap. deputādos nuper ędidimus cū quędam contenta in eo quę pro cōmuni vtilitate credebantur inducta (sicut experiētia docuit) tēdere dignoscantur ad noxam, sanctione pręsenti (quam irrefragabiliter obseruari mandamus) suadente vtilitate in melius duximus reformandum. ❡ Sancimus igitur vt nullis nisi dignitate pręditis aut personatum obtinentibus seu ecclesiarum cathedralium canonicis causę auctoritate litterarum se. ap. vel legatorum eiusdem de cętero cōmittantur nec audiantur alibi quam in ciuitatibus vel locis insignibus, vbi possit cōmode copia peritorū haberi. ❡ Cū vero eiusdem ciuitatis seu dio. fuerint actor & reus, extra ipsas causa non cōmittatur nec conueniatur aliquis eorundē nisi ab episcopo contra aliquē de sua dioce. vel ab aliquo contra eum aut contra eius capitulū seu cōtra vniuersitatē ciuitatis villę aut castri fuerit actio dirigenda, vel nisi actor eandem ciuitatem seu diocesim intrare non audens aut sui aduersarij potentiam merito perhorrescens eū infra ipsas nequeat cōuenire secure. In his quippe casibus extra dictas ciuitatem & dioce. possit contra pręfictos causa cōmitti, nullus tamen eorū vltra vnam dietam a fine suę dioce. valeat cōuenirised & in duobus vltimis casibus, nisi impetrans de pręfdicto timore (quem in litteris cōmissionis exprimere teneatur) primo fidem iudici faciat, saltem per propriū iuramentum iudex ipse nullatenus in causa procedat sed partes a sua iurisditione dimittens impetrantē eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet. ❡ Cum autem actor & reus ciuitatum & diocesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua sed in alia ciuitate vel dioce. libere impetrare valeat, reūque trahere ad eandem, dūmodo locus ad quem eum traxerit vltra vnam dietam (sicut in casu alio pręmittitur) minime sit remotus. ❡ In nullo quoque casuū pręfdictorum iudex extra ciuitatem seu dioce. in quibus deputatus fuerit citet partes, nec de causa sibi cōmissa cognoscat. ❡ (Nisi ad id expressus accesserit earundem assensus. ❡ Neque alibi quam infra illas & personis duntaxat designatis superius cōmittat quomodolibet vices suas. ❡ Insuper vt gratis & cum omni puritate iudicium coram ipso procedat nullum munus vel quicquid aliud. ❡ Nisi forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatū quod paucis consumi possit diebus, vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam cōtigerit extra suum domicilium proficisci moderatas expensas) recipere ab eisdem partibus qualitercunque pręsumat. ❡ Prouisurus attēte quod in ipsis expensis modum nequaquam excedat nec plus ab vna parte quam ab alia exigat cum commune gerat negocium vtriusque, quodque (vbi causę sibi commissæ vtilitas vel necessitas non exegerit) occasionem propter habēdas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat, sed & vbi notabiliter fuerint paupes litigātes etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem. ❡ Assessorē autē vt quandoque faciūt aliqui faudulenter (nisi eo indigeat, quod conscientię relinquatur eiusdem) sibi nequaquam adiungat, alioquin de suo proprio prouidere teneatur eidem. ❡ Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens ei de competenti salario prouide moderando ab eo, faciat a partibus communiter prouideri.

❡ Notarium vero vel notarios in causa sibi cōmissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt (vt ad ipsius spectat officium) prudenter refrenet, nec cum ipsis aut cum accessore pręfato lucrū participet vllo

modo. ¶Si quid autem contra constitutionem presentem receperit ad ipsius restitutionem integram teneatur. ¶Nulla eorum quibus restitutio facienda fuerit remissione vllatenus pro futura eidem. ¶Proferendo quoque testimonio pretextu cuius aliqui alios fraudulenter interdum a iudicibus vocari procurant vt eos laboribus & expensis fatigent aut extorqueant aliquid ab eisdem, nullum vllatenus conuocet nisi quando conditio & status cause requirent. ¶Sed nec tunc nisi a producente competentes vocato pro testimonio veniendo, stando, & redeundo faciat ministrari expensas. ¶Quicquid autem cōtra premissa vel eorum aliquod contigerit attentari sit ipso iure irritū & inane.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Statutum quandocūq; tendit ad noxam: reuocādum est.
2 Presumendū est ꝙ q̄to quis melioribus preest / tāto censetur maior ⁊ honestior.
3 Standum est antiquitati non mutate.
4 Celebrius habet cōmittere sedes apostolica vel eius legatus: q̄ vnus episcopus.
5 Habet officialis: idem territorium cum episcopo.
6 Iudex habet dignitatem ⁊ honorem: ⁊ eidem honor deferri debet.
Officialis iudex / est ordinarius vel delegatus ad vniuersitatem causarum.
7 Presumitur ꝙ in ecclesijs cathedralibus meliores clerici ⁊ legi diuine ⁊ humane periti citius inueniantur.
8 Honor acquisitus per dignitatem iudicatus: non debet amitti.
9 Persone semper cōmittitur / licet dignitas quādoq; tātū / quandoq; persona exprimatur / ⁊ quādoq; magis dignitas consideretur.
10 Loquendo de morte: intelligitur de naturali.
Grauamen partis honorem iudicis excludit.
Tempus cōmissionis est considerandum / vt q̄s sit iudex.
11 Tempus receptionis consideratur: vt cursus temporis imputetur iudici.
Vt dicatur ꝑpetuata iurisditio: tēp⁹ citationis attēditur.
Iudice dato nata est iurisditio.
12 In mere voluntarijs consensus beneficiati requiritur / anteq̄ ius acquiratur.
Iurisditio est iudicis dandi licentia.
13 Potestas prius nascitur: q̄ excitetur ad actum.
14 Ordinarij iudices non tenentur cōmittere secundum formam huius constitutionis.
Delegatus noscens partes: videtur potius committere persone q̄ dignitati.
15 Locus insignis quis dicatur.
16 Potentioribus pares esse non possumus.
Paritas in iudicijs est seruanda.
17 Probatio aliquando fit per proprium iuramentum.
Ius scriptum / partium consensu relaxatur / quando in fauorem ipsarum est duntaxat introductum: alias secus.
Cui non delegatur / nec subdelegari debet / ⁊ quod nō facit delegans: non facit delegatus.
18 Papa ex certa scientia cōmittit simplici clerico vel monacho: quod non potest inferior qui legatur iuribus.
19 Moderate expense que dicantur / ⁊ que legitime.
20 Iudex ⁊ testis / nec lucrum / nec damnū / ex officijs ad que vocantur sentire debent.
In omnibus equalitas est seruanda / maxime in iudicijs.
21 Necessitas vel vtilitas facit mistrari expēs. nō voluptas.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Maior hominum est deus.

Diuersis modis cognoscitur / quis sit maior.
Diuitie non sunt apud probos reprobate.
2 Diuitie sine moribus faciunt quem videri non esse ydoneū ad soluendum.
3 Magis diues q̄ pauper debet honorari.
4 Modus scribendi ad prelatos maiores: habetur hic.
5 Nobilitatis qualitas est maioritas / a canonib⁹ cōmēdata.
6 Magis splendet bonus: natus ex malis parentibus: q̄ si virtuosos haberet parentes.
7 Quis dicitur nobilis tribus modis.
8 Nobilis est qui famam habet illustrem.
9 Aliquis ex genere non dicitur nobilis / nisi presumptione.
10 Omnes res naturaliter habent inclinationē ad propriam operationem in qua etiam delectantur.
Propria hominis operatio est intelligere.
Sine scientia / homo appellatur animal brutum.
11 Omnibus nobilibus / nobilior est sapientia.
12 Episcopus indigne promotus meretur decapitari.
13 Peccatum quod per penitentiam non deletur: suo pondere ad aliud trahit.
14 Veritas odium parit.
Qui vult principibus placere ambulet inter laudē / ⁊ placentiam / non versus veronam.
15 In electionibus data paritate / preferendus est ditior: seu potentior.
16 Qualescūq; summi ciuitatis viri fuerīt / talis ciuitas erit.
Nullum magnum ingenium sine afflatu diuino.
Nullum magnum ingenium: sine mixtura dementie.
17 Veritas nobis debet esse ante oculos: q̄r oīa vincit ꝟitas.
18 Remotis viris litteratis: principes nichil possident / nisi saccum ⁊ peram.
19 In ecclesia dei cognoscitur maioritas quatuor modis.
20 Maior debet honor his qui a principe ordinati reperiunt.
Magis communis opinio quando accipiatur.
21 Maioritas inter homines diuersimode attenditur.
22 Sedere prope dominum / signat maioritatem.
Magis dicit honorari q̄ sedet in dextra / q̄ qui in sinistra.
23 Magis dicitur honorari qui sedet q̄ qui stat.
24 Magis honorandi sunt exempti / q̄ non exempti prelati.
25 Honor est potius in honorante q̄ in honorato.
Bal. auctoritas non minima est: quādo reperitur non habere contradicentem.
26 Persona doctoris debet semper videri honesta scolari et sancta tanq; filio persona patris.
27 Curiale est inuitare aliquem probum ⁊ nobilē ad sedēdū.
28 Maiores: perfectiores dicūtur. Honor est quedam reuerētia in virtutis testimonium alicui exhibita.
29 In iurisditionalibus epī ⁊ vicarij idem est consistorium: secus in collationibus beneficiorum.
Deuolutio quando fiat de vicario ad epm.
30 Presbiter cardinalis potest esse canonicus ecclesie cathedralis.
Minora beneficia cum cardinalatu compatibilia dicuntur
31 Ratihabitio aliquando procedit in casu in quo requiritur speciale mandatum.
32 Locus insignis quis dicitur.
33 Cum de animo alicuius queritur iuramentum eius est sufficiens probatio.
Non presumitur / ꝙ quis sit immemor sue salutis.
34 Dispensatio in dubio non presumitur vbi verba possunt referri ad alium.
35 Inducta ad diminutionem non debēt operari augmentū
36 Monachus est stricti iuris ⁊ eius animus.
37 In iudicijs nihil aliud est querendum q̄ iusticia.
Propter calorem iudicij omnis dispositio fortificatur.
Confessio iudicialis est maxime efficacie.
38 Appellatione omnium ⁊ singularum expensarum veniūt solum expense legitime iuste et moderate.

STatutum, Hec decretalis loquit de rescriptis ad lites in quo ꝓuidet de locis litiū ⁊ ꝑsōis tā pricipalib⁹ q̄ nō pricipalib⁹ eorūdē. Et papa ī hac sic ꝓcedit. Nā primo suā cōstitutionē dudū factū reformās / statuit circa loca ⁊ iudices. ¶Secundo §. cum vero / ⁊ §. sequenti circa actores ⁊ reos ¶Tertio §. in nullo, statutū

circa loca et iudices prorogat. ¶ Quarto. §. insuper. et §. sequen. et sequenti circa munera et expensas/ iudicum et salarium accessorum et notariorum prouidet: penam in istis tribus casibus inferendo. ¶ Quinto. §. proferendo/ prouidet circa vocationem testium. ¶ Ultimo. §. quicquid/ penã generalem ad premissa ponit[edidimus] que incipiebat statumus[reformandam]. Nota * statutum [a] reuocandum quandocuq; tendit ad noxam. j. hoc lib. de excep. Pia. ff. de vulga. et pupil. sub. ex facto[canonicis [b]].

1 a

b

¶ Sed quero/ dato q; quis sit discretior canonico ecclesie cathedralis vel etiam discretior sit in ecclesia collegiata. Nunquid poterit esse iudex. dic q; non. quia hec constitutio que in certo procedere nõ potuit/ secundum iuris presumptionem processit. Nam est * presumendũ: q; quãto quis melioribus preest: tanto censetur maior et honestior [c] / auten. de defen. ciuita. §. nos autem/ col. iij. Etenim legislator prouidere non potuit omnibus casibus singulariter/ prouidit tamen secundum q; regulariter accidit et accidere decet/ arg. ff. de leg. Nam ad ea. et l. non possunt.

2

c

¶ Sed nunquid habet locum in executoribus gratiarum vel sententiarũ. Dic q; decretalis presenti hoc ti. olim Inno. iiij. prouidit de iudicibus largius/ quã ista/ qua statutum sic fuit etiam de canonicis ecclesiarum honorabilium collegiatarũ: quod hic mutatur vt. j. hoc libro de offi. deleg. c. fi. in fine prin. plus artatur quãtum ad personas conseruatorũ. Unde cũ hec loquatur de rescriptis ad lites stabo * antiquitati non mutate. C. de testa. sancimus.

3

¶ Sed dices dicta decretalis est reprobata vt. s. hoc libro in prohemio in fine. Dic q; est in aliquo immutata et id in quo mutata non est fuit superfluum ponere cum hic latius poneretur. ¶ Dico enim q; hec constitutio non habet locũ in ordinariis vt hic. Et est ratio celebri9 * habet cõmittere sedes apostolica vel eius legatus/ quã vnus episcopus: qui habens minus territorium magis scire potest quibus cõmittit. ¶ Item quero an habeat locum in auditoribus sacri palatij. arg. q; sic. j. de offi. deleg. sup questionum. §. j. contra dic. j. eo. §. in nullo. ¶ Sed quero an habeat locum in officialibus/ et videtur q; non per hãc litteram/ contra dic * quia officialis habet idem auditorium cum episcopo. j. de appella. cum sit romana: in prin. et. j. hoc libro ti. proximo [d]. c. ij. et sic dignitatem.

4

5

d

6

¶ Item iudex * habet dignitatem. ff. de albo scrib. l. vlt. et honorẽ habet et sibi honor deferri debet. ff. de decur. l. ij. §. vlti. et C. quãdo prouoca. non est nec. l. vlti. j. de appella. vt debitus. ¶ Et officialis iudex est ordinari9 vt dicit Goffre. vel delegatus ad causarum vniuersitatem. ¶ Sed pone ecclesia cathedralis est multum pauper: nunquid poterit canonicis illius ecclesie causa committi/ videtur q; non: quia ratio huius decretalis cessat.

¶ Dic tamen contra/ quia sic est scriptum vt hic. et arg. ff. qui et a quibus. l. prosperit et. xix. di. in memoriã. ¶ Et presumitur * q; in his ecclesiis meliores clerici/ et legis diuine et humane periti citius inueniantur. xxiiij. di. quando. j. de mag. c. j. et c. quia. et c. super specula [e]. ¶ Sed quero. aliquis tempore rescripti impetrati erat canonic9 ecclesie cathedralis: postmodum desijt esse canonicus: Nunquid remanet iudex. videtur q; sic/ arg. C. de veteranis. l. vlti. lib. xij. et ff. de senato. l. femine. ff. de iudi. l. cecus.

7

e

¶ Nec distingo vtrum iste desierit esse canonicus ex turpi causa vt priuatus propter crimen aut non: quia remotus ob vitium iam a iudicãdo propter vitium potius remouetur quã propter canonicatus defectũ. C. de decur. infamia. li. x. C. de dignit. iudices. lib. xij. ¶ Sed quid in casu conuerso: dic contra propter vitiosum initium. s. eo. c. ipso iure. et c. si eo tempore. Et similis questio not. j. de elec. c. dudum. ij. ¶ Et ex predictis habetur q; si michi Jo. f canonico Baiocen. est causa cõmissa et ego dimisso primo loco/ acquiro alium/ remaneo iudex. Quia honor * acquisitus per dignitatem iudicatus: vt. s. eo. no. non debet amitti/ arg. illud. §. autẽ. constitutio/ que de digni. col. vj. ff. ad mu. l. municeps. ¶ Sed quero: decano est commissa causa: factus est episcopus vel Archidiaconus. Nũquid cognoscet iste translatus: videtur q; non. vij. q. j. §. ecce in quibus ff. pro socio. l. actione. §. publicatione. et. j. de offi. deleg. quoniam abbas. ¶ Dic contra q; iste non est mortuus: sed auctus/ arg. iurium predictorum. et. s. eo. c. eam te/ et arg. ff. de vaca. muner. preter. in fine. ¶ Sed dices: sequitur incõueniens: scilicet decanus sequens non cognoscet quod est contra. d. c. quoniam. et. j. de offi. ordi. pastoralis.

f

8

¶ Solu. persone * semper cõmittitur: licet dignitas quãdoq; tantum/ quandoq; persona exprimatur/ et quandoq;

9

magis dignitas cõsideretur. ff. de annuis lega. l. annua. §. si titia/ arg. ff. de conditio. et demon. filiofa. ¶ Et dignitas siue persona nichil agit sed vacat nec procedi potest: vt. d. c. quoniam. et in casu posito persona durat. et ideo cognoscet/ vnde iste licet sit mortuus decanatui vt. d. §. ecce. non tamen simpliciter est mortuus. Et loquẽdo * de morte intelligitur de naturali. ff. de dona. inter vir. et vxor. l. cum hic status. §. si donator: hec vera sunt quãdo decanus existens cepit vti iurisditione alias non: presertim propter [h] equitatem. d. l. preter/ et q; melior presumitur.

8

10

h

¶ Ubi tamen esset grauior partibus: vt q; translatus est ad remotam ecclesiam secus. Nam grauamẽ partis honorem iudicis excludit/ arg. j. hoc lib. de offi. deleg. si is cui. et. j. eo. §. in nullo. ¶ Sed in casibus precedentibus indistincte dico quod premisi in quibus tempus cõmissionis inspicitur vt hic. ¶ Nec obstat. j. de appella. super eo. ij. in fine. Quia illud est/ ne beneficiũ temporis iudici et parti datum ipsis ignorantibus auferatur/ arg. j. de conces. preben. quia diuersitatem. ¶ Nec etiam obstat. j. de offi. deleg. licet. que loquitur quando iurisditio perpetuatur.

11

¶ Et ideo premissa sic concordo/ nam dico * tempus commissionis considerandum et alias sit iudex vt hic. et. j. de offi. deleg. licet. et. c. prudentiam. in prin. et §. j. ¶ Sed tẽpus receptionis consideratur: vt cursus temporis imputetur iudici vt. d. c. super. ¶ Sed an iurisditio sit perpetuata: vel non tempus facte citationis attenditur vt. d. c. licet. et. ff. de iudi. l. si quis postea. Unde primo casu iudice dato nata est iurisditio/ sed non est efficax in defectu sine crimine/ nisi vti ceperit ea. ff. de postul. l. j. §. casum. Sed contra [i]. j. hoc lib. de preben. c. si tibi absenti. Solu. Illa loquitur in mere * voluntariis in quibus consensus beneficiati requiritur/ antequã ius acquiratur vt ibi. Sed hic in preceptis secus/ in quibus neglectis est grauis redargutio. j. de offi. deleg. prudentiam. §. adicimus. ¶ Et est ratio. Jurisditio est iudicis dãdi licẽtia. ff. de iuri. omni. iudic. l. iij. in fine: vñ iurisditio a ius et ditio. i. potestas deriuatur. ¶ Et ideo dato iudice/ nata est iurisditio. i. potestas iuris dicendi. ff. de dona. l. absenti. in fine.

i

12

¶ Et potestas * prius nascitur quã excitetur ad actum [k]. s. eo. pastoralis. §. fi. ff. de acquir. po. l. qui absenti. ¶ Et notandum est: q; iurisditio vt est in termino a quo/ et in dante/ est iudicis dandi potestas. Sed prout est in termino ad quem. i. in dato iudice est iuris dicendi potestas que postmodum reducitur ad actum et exercitium. et perpetuatur citatione facta. j. de offi. deleg. gratum. et. c. licet.

k 13

¶ Nec obstat. ff. de acquir. heredi. l. qui hereditatem. et. ff. de reb. dub. si cognatis/ q; ibi agitur de acquirere: hic de posse quod potest corrumpi antequã descendatur ad actum vt. d. c. pastoralis.

¶ Sed secundo casu potest habere progressum/ et ideo tũc petenti prosequi currit tempus. arg. ff. de diuer. et tempo. prescri. l. j. et tertio habet efficax exercitium. vt. j. de offi. de lega. c. fi. j. de appella. vt debitus.

¶ Sed quero: Jo. canonicus Baiocen. delegatus sedis apostolice committit simpliciter causam decano Baiocen. qui vsus potestate delegata moritur/ quis cognoscet dictus Joh. non. j. hoc libro de offi. deleg. quãuis Decan9 succesor. Nõ. q; nõ sum in casu. j. de officio deleg. quoniam abbas.

¶ Et potest esse ratio. [l] hec constitutio loquitur in delegatis non in ordinariis iudicibus: vnde ordinarii * non tenentur committere secundum formam huius constitutionis: quia nõscunt personas. Non sic papa committens. Et ob hoc coniecturis vtitur statuens in certis locis intitulatos posse dari iudices, vt. s. notaui. Sic delegat9 nõscẽs partes videtur potius committere persone quã dignitati [m].

l

14

m

¶ Nec obstat. ff. de offi. procon. l. meminisse. Quia hic procõsulatũ directe non contemplor. arg. d. l. filiofa. et sic expirabit potestas vt nec Jo. nec Decan9 successor cognoscat vt iste Jo. non cõtinuet in successore alterius/ quod nõ faceret in suo successore. ¶ Sed quid in casu conuerso: dic contra propter initium vitiosum. s. eo. c. ipso iure. et. c. si eo tempore[insignibus].

¶ Sed quẽ [n] locũ vocat insignẽ: * dic q; loquendũ vt plures sed sciendum vt pauci: vnde ad communem opinionem prouincie recurretur. ff. de suppel. leg. l. labeo. j. de spon. ex lris. i. [haberi] ne partes grauẽtur laboribus et expẽ. quibus est prouidendum. j de dolo et contuma. c. finem.

15 n

¶ Sed quero: prouidetur hic de loco litium/ quare nõ de tempore. responde q; erat sufficienter prouisum. j. de fer. conquestus. j. de offi. deleg. cõsuluit. auten. de iudi. §. sedebunt. col. vj. [cum vero] primo prouidet cũ actor et reus sũt

eiusdem diocesis: secūdo. §. cum autem. cum sunt diuersarū & a primo casu multi excipiunt nec mirū q2 potētioribus* pares esse non possumus. ff. de alie. iudi. mu. cau. fac. l. ij. Quia paritas in iudicijs est seruanda. j. de mutuis peti. c. fi. C. de fruct. & litium expen. l. fi. vt quādo contra episcopum vel eius capitulum seu vniuersitatem impetratur. Nec ius aliquem arctat ad incōueniens vt duobus casibus sequentibus. iiij. di. erit. & ff. que senten. sine appella. rescindūtur. l. vlti. [Proprium] nota* probari/ per propriū iuramētum p. j. hoc lib. de elec. vt circa. §. super [remotus] & sic est correcta saltem in tanto decre. s. eo. c. nonnulli [assensus]. ¶ Nota ius scriptum ex consensu partium relaxari. C. de epi. & cler. auten. generali. in fine qđ est verū q quando in fauorem ipsarum duntaxat est introductum/ Alias secus r. s. de foro compe. c. si diligenti [neq3] Nota litteram hic cōtra dubium antiquum. Cui non delegatur nec subdelegari debet. ¶ Et fuit equum vt quod non faceret delegās non faciat delegatus/ arg. s. eo. c. super litteris. in fine. ¶ Nec nego quin papa* possit ex certa sciētia cōmittere simplici clerico vel monacho s. j. de priuileg. cum olim. ij. arg. ff. de re iudi. quidam. Sed hoc non potest inferior qui ex iuribus ligatur/ non sic princeps qui est supra ius. j. de conce. preben. proposuit. Et ideo solutus est legibus. ff. de legi. l. princeps. [Aliud] iuxta illud. Si lis inciderit/ te iudice. dirige librum iudicij nec flectat amor t nec munera palpēt. Minus enim a norma recti distorquet acumen iudicis/ & nigra inuoluit caligine mentem. facit. xj. q. iij. c. pauper [consumi]. ff. de offi. procon. l. solent. §. vlti. & C. de offi. presid. plebiscito & j. de vita & hone. cler. cū ab omni [moderatas]. ¶ Sed quas vocat moderatas respōdeo* illas quas. s. eo. §. cū vero vocat legitimas & quas. j. eo. §. proferendo vocat competeñ. & que vocantur: Alias propter hoc facte. j. de eo qui mitt. in po. cau. rei seruan. cū venissent in fine/ & ff. de peti. hered. l. sed & si lege. §. quod autem. ff. ad exhib. sed & si hereditas. §. j. ¶ Et in his dico deducendū quod iste esset domi expensurus: & de hoc no. ij. q. j. in primis. versi. gloriosus. & ar. d. §. quod autem. tunc enim sunt expense legitime quādo iudex vel testis nec lucrum u patitur vel damnum. Et hec vocatur modificatio/ vt hic & j. eo. §. circa finē. ¶ Iudex* enim & testis: nec lucrum/ nec damnum ex officijs ad que vocantur sentire debent. ff. quēadmodum testa. aper. l. Sed & si quis ex signatoribus. ff. de testi. l. iij. §. fi. [exigat] Et ratio statim subijcitur: & etiam alia. ¶ Quia in omnibus equalitas est seruāda presertim in iudicijs x. C. de prepo. sacro. l. in sacris. circa finem lib. xij. & j. de mutuis peti. c. ij. & C. de spor. l. ij. [q2q3]. ¶ Nota ex hoc versiculo q* necessitas vel vtilitas facit ministrari expēsas/ non voluptas/ arg. ff. de rei vēdi. l. in fundo. ¶ Et que sint necessarie/ vtiles/ & voluptarie/ expense y habetur. ff. de verbo. signifi. l. impense. & ff. de impen. in reb. dotal. fac. l. j. & ij. & l. voluntarie & quasi per totum [ab eisdem] arg. j. de censib. cum apostolus. in prin. & §. sane. & c. cum instantia. §. sane [Assessorem] de assessoris officio tāgitur. ff. de offi. assessor. l. j. & quasi per totum. & C. de assessor. l. j. [remissionem]. j. hoc libro de censib. romana. §. caueat. & c. sequenti in fine. Io. Mo. Car.

[N]ota statutū. attende ad Io. mo. in. c. indulgentie. de peni. & remis. j. & in. c. episcoporum. Ubi dico de priuileg. Prob9. ¶ Canonicis: Uide Alex. in cō. 77. in causa vol. ij. vbi multa tradit pro tex. nro. Prob9. ¶ Maior & honestior. hic de maioritate: & qui dicātur maiores alijs tractabitur primo q* maior hominum est deus. c. & si christus circa mediū ibi per maiorem nostrum iurant. s. de iureiur. Plura possent allegari ad hunc punctum sed taceo cum solus nature instinctus hoc dijudicet.

¶ Inter homines autē quis dicitur maior altero/ cognoscitur diuersis modis/ ratione videlicet qualitatis/ diuitiarum/ nobilitatis/ potentie/ honoris/ & virtutis. Inno. in c. sedes. col. j. s. hoc ti. diuitiarum quidē. Quia occasione harū. hō inter hoīes exaltatur/ & sic dicemus diuitias hominibus non fore reprobatas dum tamen sint quesite cum bonis operibus: tex. in. c. hoc autem scripsimus. in fi. xxx. di. Ibi & diuites cum iusticia & bonis operibus nō abijciemus vbi Archi. Prepo. & Domi. enumerāt multa diuitiarum priuilegia que videbis. Facit. c. habebat. 12. q. j. glo. in. c. clericus. ea. q. & causa/ dicens q malū est pecunias habere: si propter eas iusticia deseritur: vel in eis spes sua ponatur & ibi elegantissime Prepo. per duas col.

¶ Adde que voluit in proposito Bal. in. c. Nā cōcupiscentiam. nu. j. de cōstitu. s. vbi citat q licitum est diuitias appetere cum bono ordine/ cū bona conscientia/ cessante omni fallacia/ sicut faciunt boni doctores salariati & boni ac laudabiles mercatores/ intellige cum grano salis q licitū sit appetere verum nisi quis prohibitus sit exercere negociationem: ex qua sumuntur pecunie vt puta si sit monachus vel sacerdos/ facit. ff. pro socio. l. sed si adijciatur. & ff. de dona. l. a quibus cum similibus vide tex. & Bar. in. l. si quis stipulat9. §. fi. ff. de verbo. oblig. vbi diuitie* sine moribus faciunt videri quem non esse ydoneum ad soluendū: & secundum hec intellige illud euangelij/ facilius est camelum &c. & illud canti. Diuites dimisit inanes: hinc ecclesiastici. 41. c. Melius est habere nomen bonū q̄3 mille thesauros. de bono & pulchro nomine. s. in prohemio dici etiā Prepo. ait in. c. sacerdotes. l. di. q diues* magis debet honorari q̄3 pauper/ attende tamen ad eius distinctionem.

¶ Et q2 in presentiarum sum tractaturus de reuerentia mortalibus per alios mortales exhibenda/ que non solum humanitatis presentia exhibetur/ verum equidem epistolarum, & litterarū familiariū transmissione fit. Ideo priusq̄3 punctum aggrediar attende ad modum scribendi ad eos. Primo* ad vnum precipuum/ vt scribas ad longum: & non per abbreuiaturas in syllabis initium litterarum. Ad papam sic beatissime pater: & domine domine clementissime: post optatissima sacrorum oscula pedum deuotissimā commendationem finis earum Felix sit ipsa sanctitas vestra: & eam altissimus diutissime in sua sancta conseruet ecclesia. Suprascriptio earū. Sanctissimo ac beatissimo domino nostro pape. [Ad collegium autem cardinalium initiū] reuerendissimi in christo patres & domini domini colendissimi post humillimas cōmendationes/ finis litterarū/ Felices sint eedem vestre reuerendissime dominationes vt optant: in calce. E. U. R. D. Suprascriptio/ Sacro apostolico reuerendissimorum dominorum cardinalium collegio [Ad cardinalem initium] reuerendissime in christo pater & domine domine clementissime: vel metuēdissime/ post hūiles cōmēdatiōes. Finis reliqua R. D. N. p̄posit9 dicet insulanus E. U. R. D. In quo vnice speramus et quē altissimus diutissime felicē cōseruet ac faciat prout optat. vl sic felix sit in vtroq3 homine & vt colendissima dominatio optat. Ex Auinioue. x. kl. aprilis. 1630. Suprascriptio. reuerendissimo in christo patri & dño dño Io. mo. car. vicecancellario meritissimo dño & benefactori nostro clementissimo. ¶ Clausula vt credatur latori in dicendis/ reliqua dicet is meus tabellarius cui hercle fidelissime dignabit E. U. D. fidem adhibere & iniūgere ei quecunq3 grata per me fidelissime exequenda qui nullum onus fugiam. Bene valeat interea. P. U. R. Nunc aggredior intentum.

¶ Nobilitas q̇ppe qualitas* est maioritas a canonibus commendata etiam circa beneficia ecclesiastica obtinenda/ maxime quando agitur de dispensatione seu relaxatione iuris communis. c. de multa. in fine. s. de preben. & eo. ti. c. pe. tex. & ibi glo. in. c. que contra ecclesie pacem. xxiiij. q. prima vbi discutitur. quis maiori pena afficiatur. (An nobilis vel ignobilis) Adde tamē in proposito nostro tex. in. c. nonnunq̄3. lvj. di. vbi glo. dicit q ille qui natus est ex parentibus prorsus alienis a virtutibus (dum tñ sit ipse bonus) melior est q̄3 ille qui natus est de bonis parentibus licet sit ipse bon9/ vbi Archi. dicit in fi. q magis* splēdet bonus: natus ex malis parentibus/ q̄3 si virtuosos haberet parentes. Quod firmat ibi Prepo. & Barba. in quodam con. quod sumit exordiū scribitur apud Iob/ pro certo patientissimum. Et ratio est in euidēti/ quia primus presumitur virtuosus propria industria. Secundus vero ex industria/ & instinctu parentum. Et sic multomagis prim9 commendabilis q̄3 secundus pro. d. c. nunq̄3. facit. glo. in. c. qm̄ vetus. xxiiij. q. prima. in verbo inuidia que adducit historia quorundem qui cum aliqui tractarent de electione et vnus allegaret nobilitatem alterius. Alius ex aduerso respondit piscatori Petro fabri filio successorem querimus non augusto.

¶ Scias* enim q aliquem dicimus nobilem tribus modis. Primo propter stirpem: et ita vulgus accipit. Et de hac nobilitate loquitur glo. in extrauag. Execrabilis. in verbo ac generis/ ibi qui arguit de nobilitate generis: arguit de nobilitate stercoris/ cui astipulatur. Do. Steph.

Bertrandi de carpen. contempo. noster, con. 24. nume. 4. dulcia / parte. 2. ibi ꝙ vere sanguinis nobilitas non est alia q̄ stercoris ⁊ fetoris: ⁊ istud dicit fore dictum Hostien.

¶ Secundo modo propter virtutem: ⁊ de hac nobilitate debet intelligi dictum Bar. in repeti. l. prime de dignita. lib. 12. C. videlicet. Q; nobilis est * qui habet famam illustrem. (8) Hinc diuus Hieronymus patronus noster: ad celantiam / vera est nobilitas clarū esse virtutibus. Et Cassiodo. in epistolis / hec est indubitata nobilitas / que moribus probatur ornata: ⁊ Juuenalis nobilitas sola est atq; vnica virtus: ⁊ Aristote. princeps Philoso. 4. Politicoꝝ ingenuitas est virtus atq; diuitie antique. Tullius fons eloquentie contra Salustium. Ego maioribus meis virtute mea preluxi / vt si prius noti non fuerāt a me nomen accipiant. Pro quo vltimo habeo quod notat Cy. in. l. prout dedū: in prin. C. de postul. Q; magis * nobilis est ille qui (9) ex propria sua virtute ⁊ probitate redditur nobilis / q̄ ille qui ex genere nobili descēdit / q; ex genere nō est aliquis nobilis nisi ex presumptione / allegat. l. quod si nolit. § mācipia. ff. de edil. edic. Et plus cōmēdari debet quod a seipso quis acquirit / q̄ ex eo quod a parentibus habuit. l. si quid in bello: ⁊ ibi nota. ff. de cap. dico ⁊ latius in cap. nullus de elec. j.

¶ Tertio modo / propter vtrūq; / stirpē videlicet ⁊ virtutē / ⁊ ista est perfecta nobilitas. i. generositas / quasi magnitudine decorata. Bal. in. l. nobiliores. C. de cōmer. ⁊ merca. Et de hac vltima / credo sancisse iura Gallicana fouentia ipsis nobilibus ex vtroq; parente nobili procreatis / ⁊ non de primis / de quibus ⁊ eorum nobilitate non darem festucam vnam / cum sint imagines depicte ⁊ nō homines. Panor. in. c. prudentiā. s. de offi. delega. Ratio extat in euidēti ⁊ naturalis. Quia * omnes res naturaliter habēt inclinationē ad propriam operationem: in qua etiam delectantur / (10) vt aues ad volandum / pisces ad natandmm / ⁊ calidum ad calefaciēdum ⁊c. Sed propria hominis operatio est intelligere. Testatur Philosophus in tertio de aīa / ⁊ primo Ethico. ⁊ Tullius in primo de offi. ⁊ Quintili. in primo de ora. insti. Et in hoc differt ab alijs aīalibus: sine scientia eñi homo appellatur aīal brutū (dicente propheta / Psal. 48. Homo cum in honore esset nō intellexit. i. intelligere neglexit cōparatus est iumentis insipiētibus / ⁊ similis factus est: ⁊ psal. 31. Nolite fieri sicut equus. Distat enim doctus ab indocto / q̄tū homo a bestia teste Diogene. Nō eñi homines estis qui nō datis operā sciētie. Or huiusmodi nobiles a propria operatione deuiāt / merito nō est hesitādum seu mirandū / si maior pars horū demoni inseruiat in blasphemijs ⁊ alijs insolentijs vacēt qui fere nesciūt symbolū apostoloꝝ / de quo. s. per Joā. mo. in cap. j. de summa trini. ⁊ fide catho. Minusq; recitare horas gloriose virginis. Hi eñi pene ꝑ maiori parte hac nostra etate in militāti ecclesia principatū obtinent / ⁊ primas cathedras in synagogis occupāt / seu verius in ecclesijs: ⁊ primos cubitꝰ in cenis / ac salutationes in foro; ⁊ ab hoībus vocari rabbi cōcupiscūt. Matthei. xxj. c. Domi. ⁊ Prepo. in. c. qui episcopatū. 8. q. 1. Quodq; dū diuina chorus cātat / per ecclesiā gressus suos cū verborū ambagibus sepissime dirigunt ad volatūq; tendunt / prout aliquādo visum est tēporibus nostris in quodem Bituricen. Archiepiscopo: qui cū iamq; adesset sinodi celebrāde hora ad venationē in cōspectu totius sui cleri est ꝑgressus. Sisto ratē vt ad rem veniamꝰ. Merito igitur coꝝ voces / instar quadrige male iuncte (vt ita dicā) rauce fiunt: adeo ꝙ vix adiutoriū nostrū cantico verbo dicere queūt. Nō mireris: Ideo si nullos in ecclesia hac etate reperias prelatos sanctos / q; venatores / quoꝝ natura nō est sanctificari. cap. Esau. 86. dist. vbi glo. piscatorem inuenimus sanctum / venatorem vero nullum. Et dicitur Esau venator erat / quia peccator / de quo late per Montho. in promptua. in verbo / venator / quem videas / testatur tamen. d. chas. in catha. viij. parte. consider. xlix. colum. iij. Gallos fore naturaliter venationi deditos tex. habes in cap. quorūdam. xxxiij. distin. dixi. s. in fi. in. v. quesito de constitu. propter hoc tamē non concludit illos fore sanctiores ⁊ peritiores nec sapientiores.

¶ Et econtra hos nobiles inuehit Bald. in. l. per adoptionem. ff. de adoptio. dicens. Scias quod nobiles pro maiori parte sunt superbi / ⁊ inimici popularium ⁊ gulosi / ⁊ luxuriosi / plusquam populares. Uide Bald. in. l. Barbarius Philippus columna secunda / in secunda lectu. ff. de offi. pretor. vbi multipliciter inuehit contra tales vilissimosq; appellat nobiles.

¶ Hanc quippe nobilitatem politicam appellamus siue ciuilem: ⁊ est quedam qualitas seu dignitas collata per principem seu principatum tenētem / qua quis vltra plebeios honestus ostēditur. Hec enim differt a precedēti. scilicet nobilitate animi / quia potest habere initium suum a causa / seu bona seu mala / iusta vel iniusta / equa vel iniqua / virtuosa vel vitiosa ad principis cōferētis nutū voluit. Bar. in. l. j. in fi. de digni. li. xij. C.

¶ His quippe nō indiget ecclesia asinis deferratis / dicit Jo. mo. in. c. cum ex eo. j. de elec. ⁊. c. fi. j. de verbo. signifi. sed viris literatis quos nobilissimos appellat imperatoria maiestas in. l. prouidendum est. in prin. C. de postul. et sapien. vij. Omnibus * enim nobilibus nobilior est sapien (11) tia. tenet Luc. de penna. in. l. proximos de proxi. sacro. scrinior. li. xij. C. facit glo. in. l. societas. ff. pro socio. que notat arg. pro bene literatis ꝙ ita vt nobiles recipiantur in canonicos de his dixi. s. eo. in. c. gratia / quibus adde notata per Fely in. c. si quando col. v. vsi. de inferioribus. s. hoc ti. vbi adducit glo. in. l. qui cum vno. in prin. in verbo temperatio. ff. de re mili. in qua citat Accur. ꝙ * episcopus in (12) digne promotus meretur decapitari. de quibus loquitur Bal. in. d. l. Barbarius ibi: ⁊ sicut beneficium emūt sic et alijs beneficia vendunt: ⁊ deteriora faciunt eorum damnationem prescientes animam quam diabolo tradiderunt quotidie deterioribus confirmant actibus: secundum naturam peccati: iuxta illud diui Hyeronimi. * Peccatum (13) quod per penitentiā nō deletur suo pondere ad aliud trahit. In proposito vide que dico. j. in. c. fi. de tempo. ord. in vsi. ⁊ ne illotis manibus / quibus adde ea que voluit Joā. and. in. c. graue. col. prima. s. de preben. Et quādo tales regunt / non ex ordinatione / sed ex deordinatiōe procedit cū puer dominetur seni / ⁊ stultus sapiēti / quod comprobatur ad Roma. xiij. Que a deo sūt ordinata sunt. or dicere hoc a deo ordinatum non conuenit viro.

¶ Et ideo dicere iura gallicana de his sensisse. minus cōuenit viro cum nulla equitate fomentarentur: ⁊ plusq; mille ⁊ ducentum absurda sequerētur. Et a cartis ⁊ membranis abradi mererentur.

¶ Circa premissa possent ampliora discuti que tacco iuxta illud terentiani. Ueritas * odium parit: facit quod vo (14) luit Jo. and. in data huius li. vj. col. mihi. xij. in mercur. ꝙ aduersus omnia scribere nō est huius temporis. Hinc Fely. in. d. c. si quando in fine dicit ꝙ qui vult principibus et alijs placere: ambulet inter laudem et placentiam nō versus veronā. Non pretermittas scrutari in proposito eundem Fely. in rubri. de maio. ⁊ obedi. col. iij. Ibi nota cōtra illos miseros sacerdotes qui hodie faciūt se familiares capellanos / ⁊ castaldos ⁊ quod certius est. plerūq; lenones potentum laicorum existimantium esse sibi ad vnum gradum glorie imperare ⁊ conculcare in vilissimis obsequijs illos quibus data est potestas ligandi ⁊ soluendi quasi habentes clauigerum in famulum ac ville mancipium liceat ei libere peccare quibus licet clauium ministro insolenter abuti. Et hi sunt qui de nobis dicunt vbi est deus eorum. et non habemꝰ regē nisi Cesarē. Jo. c. xix. Dicat ꝑterea illud vulgare citatū per host. in. c. cū dilecta col. pe. s. de cōfir. vtili. vel inutili. Omnia Cesar erat id est omīa cesaris. id est domini potentis sunt. vide car. con. cxliij. in fine / post hoc consilium vbi inuehit contra malos prelatos / ambitione fulcitos.

¶ Potentie vero vtpote amicorum pro quo tex. cum glo. in verbo impotentiam in. c. constitutus el. ij. s. de appella. vbi Panor. citat ꝙ in electionibꝰ * data paritate preferen (15) dus est ditior: seu potentior: vt melius consulatur ecclesie per potentiam seu diuitias istius non persone illius / cum beneficium seu prelatura detur non vt solum viuat sed vt bene regat ⁊ dispenset exemplificat de amicis quorum precibus ⁊ non meritis plura hodie possidentur beneficia / de his testari videtur Archi. in. c. non est. j. de consuetu. ⁊. c. nemo. lxxxiij. di. in fine dicens ꝙ potius tales dicuntur canes impudici / q̄ episcopi. notat Barta. in trac. de episcopo lib. iiij. parte. viij. carta mihi. lix. prima col. ⁊ Prepo. j. c. gloria in fi. xij. q. ij. ibi nota non hierosolimis fuisse sed hierosolimis bene vixisse laudandum est / quasi diceret non prelatum esse ⁊ prelati locum tenere laudandum est: sed facere prelati bona vt. xl di. c. non facile ⁊. c. non loca. nisi enum opera prelati faciant vacuum tenent nomē prelati / vt. 86. di. fratrem. ⁊ canis potius est dicēdus q̄ prelatus. ij. q. 7. qui nec. ⁊. 83. di. nemo. Non ab re ideo scandala ⁊ monopolia fiunt in ppl'o propt̄ exēplū supioꝝ. nā vt testis est tulliꝰ

16 Qualescunq; * summi ciuitatis viri fuerint: talis ciuitas erit. Uel sic scdm Barba. consi. 82. sub nu. 7. volu. 4. quales principes essent: tales esse solent ciues / z est originale Platonis dictum / ore spiritussancti flatum: de quo non mireris: cum solitus fuerit dicere nullum magnum ingenium sine afflatu diuino refert Bal. in rub. de controuer. inuesti. Aliter tamen dicit Car. in cap. ad nostram. s. de consue. q nullum est magnum ingenium sine mixtura dementie. Et quecunq; mutatio morum in principibus extiterit eadem in populo sequetur. Si enim principes bello / luxurie / conuiuijs / venationi intendant / his populus vacabit. Si virtutem colant / hanc amplectentur omnes. Nobilium enim mutato victu: ciuitatum mores mutantur: vnde perniciosius de re publica principes vitiosi merentur: q non solum ipsi vitia concipiunt: sed etiam ea in ciuitatem infundunt / plusq; exemplo q peccato nocent: ista
17 licuit dicere. Nam veritas * debet esse nobis ante oculos dicit Bal. consi. 98. in fine / mulier duxit maritum. In secunda parte refert Ludoui. Bolog. consi. 33. in princi. Omnia quippe vincit veritas. l. fina. in fine. ff. de probatio. late dicemus in cap. nemo. in fine. j. de electio.

¶ Preeminentie z honoris / vt quando aliquis est iudex / bailliuus / aut doctor: vel consiliarius principis: aut alterius potentis viri / z de hac qualitate videtur commemorari Joan. Mona. hic hi quippe / multum attendere debent ad eorum / z dominorum suorum auctoritates z pree-
18 minentias: Quia * eis remotis supiores ipsi nichil possident / nisi saccum cum pera. Igitur dico cum talia sint eisdem proprium / quia vita eorum in eis consistit: vigilent / aut officiarij eorum predicta conseruet. Hi enim proprie regunt non domini quod vtris conuenit literatis z doctis. l. fina. in prohe. ff. fo. z. s. fi. insti / in prohe. hinc philoso. homines ingenio polentes aliorum sunt domini z rectores: facit illud. constitue domine legislatorem super eos / sciant gentes quoniam homines sunt.
19 ¶ In ecclesia dei vero dicimus * cognoscere maioritatē / quatuor modis: scdm Archi. Domi. z Prepo. in cap. Qq. 2. q. 7. ¶ Primo ex tempore. 17. distin. s. hoc quoq; / z. s. verum / z. s. de maio. z obedi. cap. primo / z late per Jacob. Ra. in suo compen. iuris / in rub. de maior. colu. 2. Et ista est minor q sit illa que procedit ratione dignitatis: vt patet in beato Andrea apostolo / qui primus vocatus venit ad fidē / q Petrus z tamen prelatus est Petrus Andree. Et quo ad monachos z canonicos regulares qui preferūtur ratione antiquioris institutionis. Uide ample per Decium / in cap. Auaricie. s. de prebendis. z in capi. Nicolao. nu. 3. s. de appel. dico in cap. licet: de sepultur. j.

¶ Secundo / ex prerogatiua ordinis. cap. statuimus. s. de maior. z obedi. z. 93. distin. legum. in fi. Quia presbiter maior est diacono. Et ita dicimus Cardinalis presbiter: vel diaconus maior est episcopo non cardinali: respectu ordinis non respectu administrationis. Et ideo ante tempora Clementis. v. simplex episcopus non assumebatur ad Cardinalatum / ad aliquem ex titulis presbiteralibus / vel diaconatum. Et nisi vacasset vnus ex episcopatibus cardinalibus dari solitis non creabatur Cardinalis. Sed a tempore Clementis / z successiue / vsq; nunc promouentur episcopi ad cardinalatum / z titulum presbiteralem / z ad diaconalem cardinalatum. Raro aut nunq; vidi promoueri eos qui essent episcopi: dicit Prepo. vbi. s. col. 2. z ante eū Joan. and. z Domi. col. 2. in cap. cum aliquibus / hoc titu. qui dicunt hanc fore Romane ecclesie: modernam consuetudinem. ¶ Tertio ex prerogatiua ordinantis siue constituentis. ff. de albo scrib. l. vlti. z. l. restituende. C. de aduo-
20 ca. diuer. iudi. vbi glo. fina. dicit. Nota maiorem * honorē deberi his qui electi sunt ab imperatore / ad aliquam dignitatem / q hi qui ab alijs facit. s. eos / circa finem. in auten. vt iudi. sine quo. suffra. colū. 2. z. ff. de re iudic. l. quidam. z cap. per tuas. s. de maior. z obedi. vbi etiam dicitur q a superiore ordinatus inter alios eiusdem ordinis est prehonorandus / faciūt notata in cap. si a sede: z cap. si apostolice. j. de preben. cū similibus. Et istud poterit esse quinta qualitas / quam adhuc firmo per ea que voluit Pano z. in cap. postulasti. col. 3. s. de conces. preben. vbi / citat q inter milites ille est dignior / qui a digniore est factus. Unde miles papalis alios precedit z imperialis / regalem / z regalis ducalem. Barba. in cap. quod clericis. colū. pe. s. de foro compe. quod verum intelligas: nisi ordinati ab inferiore sint constituti in maiori dignitate / vel digniores / aut peritiores sint / secundum Joan. and. in. d. cap. per tu-

as: quod dictum extollit ibi Panor. Et sic intelligas data paritate. Alias duo vincula sunt vno fortiora dixi. s. in c. primo. isto titulo.

¶ Pro premissis videtur vigere: quod notat Alex. con. 202 circa finem / viso themate z dubijs volu. vij. dum dicit q magis communis opinio accipitur quando doctores maiores ponderis et auctoritatis sunt pro vna parte / quia nō debet attendi numerus quod non obseruatur in parlamētis Gallie: z male sisto rationem.

¶ Quarto ex ratione dignitatis: siue maioritatis officij / aut administrationis. Et hac de causa archidiaconus qui est oculus episcopi. c. ad hec. s. de offi. archi. dicitur minor archipresbitero et ei obedire debet. xxv. di. perlectis. Qd verum extra diuina: secus in diuinis: quia in his archipresbiter precedit archidiaconū. Domi. in. c. eps. xvij. di. z post eum Fely. in rubri. s. de maior. z obedi. Nu. primo. v. Bar. in trac. de prestan. Car. in prima parte. q. prima. nu. lxij. Et latius per Henri. de bottis in trac. de synodo episcopi in tertia parte sub. nu. xxiij. z sequen. de priore z proposito: ac clericis secularibus z regularibus vide que late digerit Decius con. 161. Pro domino preposito.

21 ¶ Et ideo. * dicemus maioritatem inter homines attendi diuersimode videlicet inferiorum ad superiores / in honore z obsequio exhibendis: sicut acoliti subdiaconis: subdiaconi diaconis. xciij. di. a: diacono / inobediendo / cum non sit aliquis qui non teneatur obedire alicui. Juxta illud. Potentioribus pares esse non possumus / vt dicit Jo. mo. hic: nu. xvj. cum non sit mortalis qui non habeat potentiorem ad minus deū / alias esset acephalus. i. sine capite. 93. d. nulli. z. c. sequēti / z esset monstrū. sicut quando sunt duo capita in vno corpore. Antonius de butrio in. c. volentes s. de offi. lega. facit q notatur. xij. metaphisi. q pluralitas principatuum non est bona / comprobat Jo. mo. in. c. ad apostolice. j. de re iudi. dum dicit: oportet enim ponere vnum principatum: ad quem omnes recurrant. vij. q. j. in apibus vide Domi. in suo sermone post consilia.

¶ Item in sedendo. vt episcopus hostien. que primus post Papaz sedet in cōsistorio / deinde quatuor patriarche Do. in. c. episcopus. xvij. dist. Feli. in. d. rubrica de maior. z ob-
22 edi. num. primo. Et ratio * quia sedere prope dominum significat maioritatem. glo. in. s. Aliam in verbo altiori. insti. de bo. po. Pro quo Chassa. in catha. in prima parte consi dera. xij. Bal in. l. obseruare. ff. de officio. proconsul. Idem Hēri. de bottis in tracta. de synodo episcopi in. iij. parte nu. xix.

¶ Et sedere in manu dextra superioris / qui dicitur magis honorari sedenti ad sinistram glo. in. l. decernimus. C. de sacrosanct. eccle. z ibi Bal. in. iij. nota. dicens q primogenitus regis sedet a dextris regis. glo. in. c. q periculosuz vij. q. prima. Comprobat Do. Bascoletus noster contemporā. in declara. arbo. diuidui z indiuidui. Carta mihi. xij. psi. predictis terminis / ibi a latere dextro tanq digniore. Quia que ponuntur vel sedent in manu dextra dicuntur magis honorati sedentibus ad sinistram. Quibus adde Petrū rauennatem. in loco prealleg. col. iij. qui allegat tex. in. c. solicite. s. de maiori. z obedi. probando q dextra sit honorabilior quod verum intelligerem dummodo aliquod non sequatur absurdum: vt eundo per vicum et inferior in sinistra in altiori tamen loco pauimenti: z istud admittunt galli quia siue in dextra siue in sinistra volunt ambulare in loco altiori pauimenti. Alibi tamen vidi contrariam obseruātiaz videlicet q si in sinistra sit altior pars pauimenti inferior ambular z superior in inferiori et dextra. Et iste sunt cerimonie glorie mundi de quibus vide late. d. Do. chassa. in suo cathologo.

23 ¶ Item magis dicitur * honorari qui sedet q qui stat. Bal. in. l. quotiens. C. vbi sena. vel clar. per illum tex. ibi sedenti quoq; vbi vir in dignitate constitutus litigans coram iudice non debet stare: sed sedere paulo inferius. Sedere autē ad pedes z ad latus principis nō dicas. Refert quia licet consiliarij principis dicantur sedere ad latus non tamen ad pedes. l. fi. C. de inoffi. testa. pape tamen cōsiliarij ad pedes. notat Bar. in. l. iurisperitos. ff. de executor. ppter hoc tñ nō dicas cōsiliarios principis secularis in maiori dignitate constitutos q pape: cum ipse princeps sit minus lumen. s. de maiori. z obedie. c. solite. quod etiā patet ex doctrina Joā. mo. in. c. in generali. de regul. tur. hoc lib. Quod imperator dicitur aduocatus ecclesie. Uide q dico in. c. j. sup v. assistētes. j. de scismati. ¶ Idē in bñdictiōe q minor a maiore bñdicit. 21. di. c. deniq;. Jo. m.

in prohemio.j.in fine. Hinc est ꝙ presbiter simplex/ aut alius celebrās missam/coram para.cardinali: aut epō/nō benedicit/sed papa/aut alius superior Barta.in trac.de epō.j.parte.iij.lib.§ qualiter eligatur episcopus/col.4.alleg.glo.in.c.missas.de cōse.dist.j.⁊ no.in.§ ecclesie. 95.distin. Quod verū anteq̄ minor maiori insinuet/ sic citat text.in c.deniq̄.21.dist. Quod si maior cōcedat vel annuat/ poterit minor in p̄sentia maioris bn̄dicere. Sic seruatur de facto: testatur dn̄s Brunellus in trac.de pote. lega. cōclu. xvij. in prin. Uide que dicit de bn̄dictione. Alex. cō.189. col.2. in causa ⁊ lite vertente inter dominā Thadeam. vol.6.

¶ Item reuerentiā exhibendo/vt filius patri: vxor marito.33.q.1.c.est ordo. Alex.cō.144.nu.8.circa primū.volu.v.vbi dicit ꝙ in vxore est annexa reuerentia erga virum. Uenerari autē cōuenit vxores siue spōsas a viris/ nō ecōtra.not. Jo.lupus.in repeti.rub.col.2.s̄.de dona. inter virū ⁊ vxo.vbi in simili dicit ꝙ amatores suis amasijs debēt donare nō ecōtra. ¶ Et dic priuilegiū cōcessum marito ratione reuerētie maritalis: vt inquit tex.in.l.j.§.cū autē. C.de rei vxor.act. verificatur istud in socero in quo eadez reuerētia inest. Aret.cō.25.col.2. Et sic iunior seniori debet exhibere reuerentiā: hinc Philo.7. poli. Honestū est iuuenibus ministrare ⁊ senioribus obedire.

¶ Itē sacramentū cōferendo: qr presente p̄sbitero/Diaconus sacramēta cōferre nō debet.93.dist.diaconus.⁊.c.penit.⁊.c.presente. Et sic assistētia seu presentia superiorū aliquid operatur/prout etiam idē do. Bartachi in.d.trac.lib.4.⁊ prima parte in col.ij.testatur/dicēs ꝙ inoleuit consuetudo ꝙ episcopi assisten. do. Cardinalibus nō portant rochetū/saltem discoopertū: nec dn̄i cardinales assistente papa/nec pretores ciuitatū iusticie baculū ferunt/ assistente ꝓuincie preside: vide que dico de presentia in.c.vt apostolice.j.de priuileg. ¶ Alia signa superioritatis videre poteris per Feli.in.d.rub.col.j.vsi.signa. Jmol.⁊ alios in c.sedes.s̄.isto titu. Panor. ⁊ Feli.in.c.super eo.s̄.de testi. do. Montho. in suo promptuario in verbo maior. Collec. in.d.c.sedes.nu.4.vbi dicit ꝙ credit istud relinqui debere arbitrio iudicis qui dicātur maiores/ nisi iure vel consuetudine sit discussum.argu.c.de causis.s̄.de offi. deleg. Aliquid per Bal.in.d.rub.de maiori.⁊ obediē. ⁊ in.l.obseruare.§ anteq̄ vero.ff.de offi.procon. ¶ Petrus Ra. vbi s̄.colum.v.addit alium respectum/ videlicet exemptionis.

24 Nā magis * honorantur prelati exempti/q̄ nō exempti: quia ex quo Papa voluit eos eximere: sic ⁊ a ceteris honorari: facit. c. vt apostolice.de priuileg.j.vbi glo. dicit ꝙ debet preferri/nō exempto etiā primo promoto/ vide glo. in.l.j.§.sicut/in vbo/seruitutē.ff.de aqua pluui.arc.que dicit ꝙ homo inferioris dignitatis maiori persone debet exhibere reuerentiā/pro quo habes tex.in.l.potioris. C.de offi.rec.ꝓuincie.ad idem.l.j.in fine.C.de offi.prefec.vrbis/ facit in ꝓposito quod voluit Joan.mo.in.c.statutum/ el.2. nume.1.j.de hereti.ꝙ ordo naturalis requirit/ vt femine viris/⁊ minores maioribus seruiant. Etiā dicit glo.quam sequūtur Bar.Sali.Alex.⁊ Jason in.l.j.C. de in ius vo. ꝙ vxori per virū fit honor naturaliter non ecōuerso. Hinc Luc.de penna.in.l.mulieres.de digni.lib.xij.C.ꝙ vere nobili tenetur ignobilis reuerētiam exhibere: sicut puer seni: de qua reuerentia seni impendenda: vide late per monlerat in commento pragma.in.v.parte.

25 ¶ Et attende * ꝙ honor potius est in honorante q̄ in honorato: testatur Philoso.primo ethico. quem refert Bal. in preludio feudo. Cuius auctoritas non minima est quando reperitur nō habere cōtradicētē. Et propterea ab eius sententia recedere in iudicādo ⁊ cōsulendo/nō absq̄ vitio esse putarē/dicit Alex.cō.145.viso ꝓcessu.vol.5.

¶ Ad propositum eorum que.s̄.dicuntur/ occurrit dubium quotidianum. Pone maior cum minore incedit. Et eis occurrit aliquis exhibens reuerentiam/cui videatur facta reuerentia queritur. Dic ꝙ in casu dubij/id est dū non apparet de mente salutantis seu reuerentiam exhibentis/ videtur reuerentia exhibita non minori sed maiori. Ideo non debet minor mouere/ seu necessario manum ad birretum apponere. Ita dicit Anto.de Butrio/ in cap.volentes.s̄.de officio lega.versiculo/per predicta instruo te.semper ita seruasse quādo minor cum maiore incederet. Idem ibi refert Barba. se obseruasse dum per viam incederet/ cum illustrissimo domino Reginaldo filio naturali ducis Borbonij/auditore suo assiduo. Istud tamen limitabis secundum eundem Barba. nisi euidenter appareat ꝙ reuerentia exhibita/contēplatione minoris exhibeatur/ vt accidit in scolasticis exhibētibus reuerētiā doctori suo incedenti cum maiore/quia illā vidētur doctori prestare tanq̄ patri.argu.l.liberto.ff.de obsequ. a liber.patron.prestan. Pro hoc glo.in.l.prima.de ex.act.li.x.C. Ita refert Domi. Brunel.in trac.de potesta.lega.in conclu.xvij.col.ij. Et dicit glo.in verbo.pleniore.in.l.filium.ff.de lega.prestand. ꝙ honor est cui datur: ⁊ dedecus cui aufertur.

¶ Premissis iunge que voluit Inno.in.c.primo.s̄.de magi.ꝙ scolaris in necessitate tenetur allere doctorem suuz/ alleg.l.ij.§.fi.ff.de origi.iur. Ideo argumento de multo

26 magis habes in hoc intentum. Persona * enim doctoris debet semper videri honesta scolari et sancta/tanq̄ filio ꝑsona patris.glo.in.d.l.liberto.que per Bar.in.l.omnes.ff. de iusti.⁊ iur.allegatur ꝙ preceptori sicut patri parendum est.vide notata in.l.aquilius regulus.ff.de dona. Quod si volueris tenere contra/tibi non astipulabor: cum opinio hec careat lege.⁊ sic cōtra.l.illam.C.de colla.⁊.§.consideremus. In auten.de trien.⁊ semisse.col.iij. Et quidem caret ratione naturali/⁊ sic non habet locum.tex.in.l.cum naturalis ratio.ff.de bo.damp. Panor.in.c.cum nulla ratio.s̄. de preben. Jason.in.d.l.illam.

¶ Reliquū est quod hic vidi in curia parlamenti Parisiēsis/⁊ sepius ꝙ si aliquis dn̄orum de parlamēto aut alij cū eis ratione eorum dignitatis puta epi tūc sedentes: expediunt aliquem suarum causarum iubetur per dominos descendere de superioribus sedibus/ ⁊ inferius stare q̄diu sue cause tractantur. Pro quo habes tex. in auten.vt ab illustribus.§.sancimus.col.v.ibi. Aut sedere cum iudicib9 cum iudicant aut stare rursus tanq̄ litigantes/⁊ ibi Ja-

27 cob.de bellovisu qui inter alia dicit ꝙ * curiale est inuitare aliquem probum ⁊ nobilem hominem ad sedendum.l.fi. in fi.C.de aduoca.diuer.iudic.facit dictum Fely.de quota non memini ꝙ in reuerentia exhibēda debet deferri maiori per.ca.siue.el.ij.in primo respon.s̄.de offi.deleg.⁊ per c.ij.eo.ti.j.⁊.c.volentes.⁊.c.antique.s̄ de priuileg. Et rō

28 quia maiores * perfectiores dicuntur. Or perfectio maior/quasi naturaliter ad se trahit/minorem. Antho.de butrio.vbi.s̄. Nam honor etiam est quedam reuerētia in virtutis testimonium alicui exhibita vt testatur philo. primo ethicorum. Et ideo virtus sola est honoris debita causa: hinc dicitur ꝙ quis honoratur etiam propter alterius virtutem seu potius dignitatez sicut principes ⁊ prelati iuxta illud federici imperatoris. Non tibi/sed Petro. Panor. in.c.⁊ si xp̄s. nu.vj.s̄.de iureiur. Premissis adde Guil.de mōte lau.in.c.si religiosus.j.de elec.vbi dicit ꝙ affectio ad sublimia est vitium instar diaboli de peni.d. prima. principium. Sed affectio inferioruz est virtus/instar xp̄i/vel dic ꝙ iest ex generositate naturali.sublimitates ⁊ honores appetere.ꝓ his vide Jo.mo.in.c. Auaritie.j.de elec. Et hec sufficiant pro dicti Jo.mo.comprobatione. Probus.

d ¶ Titulo proximo. rota in nouis deci.371.let.417. ait.

29 ꝙ in * iurisditionalibus/vicarij/⁊ episcopi/ idem est consistorium ita ꝙ ꝺ vno non appellatur ad alium. Sed nō est idem in collationibus beneficiorum quia in istis est necessaria specialis cōmissio. Et sic non est idem consistorium/ quia si vicarius conferat indigno non fiet deuolutio ad archiepiscopū. Immo episcopus digno cōferre poterit. Aureolus in.d.c.ij.hic per Jo.mona.allega.in addi.ad Guil. de monte lau. Uide tu Domi.meum de ripa in primo lib.respon.c.xv.in fine vbi dicit ꝙ Papa in generali reseruatione non videtur reseruasse beneficia spectantia ad collationem vicarij sui qui eius personam representat.d.c.ij. quia sic a seipso sibi reseruaret/ quod est absonuz vt in.d.c.ij.ibi. nec ab eodem ad seipsum ⁊c.vide etiam Domi.con.cxiiij.in fine. Probus.

e ¶ Super specula.ista sunt verba hostien. in extraua.que exorditur/presenti hoc titulo/quam nō habemus/quia fuit text9 nr̄ ex ea extractus. ⁊ addit.c.ne pro defectu.s̄.de elec.pro hoc intentio/⁊ etiam addit ꝙ licet inueniantur ydiote ⁊ pannosi in his ecclesijs/tamen sufficit ꝙ sint cathedralis qr pro maiori parte sūt honorabiles/quo ad diuitias ⁊ personas et dicuntur quasi in dignitate constituti. Do. meus.primo lib.respon.c.xxiij.nu.vij. Probus.

f ¶ Mihi canonico: istud non fuit inconueniens. ꝙ Jo.mo. fuerit cardinalis.⁊canonicus eodem contextu per tex.singularem secundum Panor.ibi in.c.ecclesia vestra.el.ij.s̄.

30 de elec.vbi dicitur ꝙ presbiter * cardinalis potest esse canonicus ecclesie cathedralis ne cper adeptionem cardinalatus vacant priora beneficia.dico minora etiam si requirant residentiam/non tamen poterit ea post cardinalatum acquirere.secus si non requirāt residentiam. Et intellige de Cardi.pbr̄o ꝓut Joan.monac. sub titul.sanct. Petri et

marcellini/aut diacono. Sec9 de cardinali episcopo/qr talis/nec retinet/ nec acquirit sicut statuitur in simplici episcopo.c.cum in cunctis.§.vero.s̃.de elec.not.in.c.cum nostris.de cõce.prebē.s̃. Et hoc nisi papa aliter disponeret/ ꝓut de his post Panor.vbi.s̃.late disputat Barba.in trac. de prestan.Car.in prima parte. q.xij. nume.v. vbi videtur iuribus comprobare. Quod etiam de iure Cardinalis poterit episcopatum in titulum retinere. Pro quo vide Ioã. and.in cap.cum aliquibus. col.prima. s̃.hoc titu. vbi dicit ꝙ vsqꝫ ad tempus Cle.v. non fiebat de episcopo Cardinalis presbiter/vel Diaconus. Et ꝙ tempore Bonifa. viij. ⁊ suorum predecessorum multi pretermissi sunt Cardinales quia episcopi erant: de quibus tamen bene prouisum fuisset ecclesie. Ideo dicit commēdandam consuetudinē/ qua hodie de episcopis fiunt Cardinales non episcopi:nec vacabunt tituli episcoporum:hinc Panor.in cap.bone. el primo.s̃.de postul.prela. ꝙ licet episcopatus ⁊ cardinalatus sint incompatibiles:suis tamen temporibus seruatum est: ꝙ episcopus promotus in cardinalem non perdit ipso iure episcopatum/imo retinet illum titulum/vt prius nisi papa aliter disponat: vide Ioan Cal.in tit. de transla. episcopi. consi.primo. Et latius per domi. Marti.lauden.in trac.de cardi.colum.ix.vbi tenet ꝙ retinent propter excellentiam dignitatis cardinalatus:argu.12.q.2. vulterane. ⁊.c. statuimus. s̃. de maior. ⁊ obedien. ⁊.l. nemo.C. de offi.mag. offi. Probus.

g ¶ Mortuus decanatui:vide que dico in rubri. de renuncia.in fine. Probus.

h ¶ Propter equitatē. Similem equitatem videtur adducere Ioan.and.in.c.Cupientes.col. v.in fi.post do. Ioan. mo.⁊ Archidi. de elect.j.vbi dicit ꝙ amicus qui proponit excusationem cause:volens ꝙ electus infra tempus ratuꝫ habeat de equitate sit admittendus: ex quo elicitur ꝙ ra-
31 tihabitio * etiam procedit in casu / in quo requiritur speciale mandatum:de quo per Alex.in addi.ad Bar.in.l.bonorum.C.rem ra.ha.⁊ in consi.133. nume.8. Circa.vol.vj. ⁊ consi.78.colū.4.viso.volu.5. Probus.

i ¶ Sed contra.vide Petrum de Ancha.con.169. visis pūcto statuto/vbi querit. An beneficium ciuilitatis collatuꝫ inabsentem opituletur eidem. Probus.

k ¶ Ad actum.Bal.in.c.ad hoc de pace iur.fir.versi. est autem iurisditio.id firmat ⁊ allegat.l.j.C.qui ꝓ sua iurisditio. ⁊ not.in.l.instar.de iure fisci.lib.x.C. Probus.

l ¶ Ratio. Alia potest ratio reddi/ quia sicut in rescriptis apostolicis maior diligentia adhibetur. s̃.eo. ad audiētiā. Ita nec in iudicibus suis/qui nec aliter debent procedere qꝫ papa delegans processurus esset.s̃. eo. super literis in fine:⁊ de appel.nouit. Et ideo magis posset papa confundi/tanqꝫ maior/si in processu iudicis sui aliquid iniustum/ vel indecēs posset notari. Ita citat in proposito Hostieñ. in.d.extraua.presenti.col.2. Probus.

l ¶ Non tenentur. Istud placet Bertrādo ymberti/ in cle. j.in verbo legatorum/isto titu. Probus.

m ¶ Quam dignitati/vide que dico in cap.collatio.colum. prima/de offi.lega.j. Probus.

n ¶ Locum insignem. Barba.in cap.nonnulli.s̃.hoc tit.di-
32 cit ꝙ locus * insignis est / vbi copia peritorum ⁊ multorū prelatorū adest. Et ita bonus vir debet arbitrari:quia debet considerare vtilitatem ⁊ facultatem partium. argu.ff. de solu.l.cuꝫ stichus.⁊.l.prima.ff.si quis cautio. Et nō solū partium: sed etiam testium.l.si quis ex assignatoribus. ff. qꝫadmo.testa.aperi.⁊.l.iij.§.fi. ff.de testib. attende ad Cardi.⁊ Ioan.de Imol.in cle.prima/de foro competen. nume. 25.vbi dicit ꝙ opus est/vt dicatur insignis/ꝙ ibi inueniātur necessaria pro sede ⁊ equitatu/licet non sint ibi periti. Specul.in titu.de citatio.§.2.versi.secūdū quē locū/ dum tñ sint in loco vicino/ lapus allega.123. ciuitas fessulana/ lege Bonifa.in cle. grauis.in fi.de senten.excōmuni. Ubi dicit ꝙ locus etiā dicitur insignis propter numerositatem populi.c.qꝫuis.de foro cõpe. Alibi d̃r insignis ꝓpter magnitudinē gestor̃. Nā Barrabas dictus est latro insignis. Ita in bonū / locus dicitur insignis ꝓpter eminētiā operum que egit quibus fama corruscat.facit.l.prima.ff.de cõsti.princip. ¶ Bar.in.l.in bonoruꝫ.ff.de bo.po. dicit ꝙ locus insignis dicitur vbicunqꝫ est communientia / vel castrum quod habet forum iudiciorium ⁊ merum ⁊ mixtum imperium. l. si duas.§.decet autem.ff. de excu. tuto. vide eundem in.l. Idem erit.ff. pro socio/ ⁊ in. l. ab hostibus. ff. solu.matri. Bal.in.l.iuris. C. qui admitti. Inno. in ca. presenti/in verbo ciuitatibus/colum.secun.supra isto titu.vbi refert id quod hic Ioan. Mona. Quod recurratur ad

communem opinionem prouincie.d.l.labeo. Et arbitrio boni viri .i. iudicis illius terre ad quem fit citatio relinquetur.ff.de verbo.obliga.continuus ⁊ nō arbitrio iudicis citātis qui in hoc potius pars censetur qꝫ iudex. Quia nō presumitur ꝙ contra factum suum sententiaret.C.de arbi. l.ne in arbitrijs. Cum Inno.concordat hic Guil.de monte lau.col.iij.⁊ dic in ꝓposito ꝙ sententia qua pronūciatur locum esse isignem est interlocutoria. Ang in.l.arbitro.in prin.ff.qui satisda.cog. Probus.

o ¶ Potentioribus.de quibus ecclesia seu monasterium dr̃ Petrus de Ancha. con. clxv. in principio:questio talis est. Probus.

p ¶ Iuramentum.vltra doc.hic Archi.in.c.statuta.in.§.ceteruꝫ. in fine.j.de hereti.dicit ꝙ tribus de causis relinquitur iudicio alicuius quas ibi vide. preterea Do. meus in trac.de peste Carta mihi.xcvij.vsi.xj. quero/ponit casum in quo debeat stari iuramento.car.cõ.xxxvij.nu.iij. cõsiliū
33 redditū per me:vbi dicit ꝙ cum * de animo alicuius queritur iuramentum eius est sufficiens probatio.c.presentiū ⁊ ibi glo.s̃ de testi. Domi.con.cx.col.fi. Et ratio quia non presumitur ꝙ quis sit sue salutis immemor.prima.q.vij.sācimus.vide.c.vt circa.in fi.j.de elec.et late Maria. Sozi. con.xxviij.in fine circa primum. Probus.

q ¶ Quod est verum. Adde car.con.71.nu.iij.omnis.quem videas con.lj.nu.iiij. Titius. Probus.

r ¶ Alias secus:adde alium casum ⁊ dummodo non sit clausula decreti/quia tunc nihil operatur consensus partium prout late deduco.j.in sequenti.c.in vsi.in themate tamē: nec intelligas ꝙ in decisis per hoc.c.exceptis duobus casibus aliquid operetur consensus partium quia nil operatur/ cum principaliter illius decisio tēdat in fauorem publicum vt patet per hec verba pro vtilitate in prin. Hinc cardi. con.lxxj.in primo dubio.col.iij. Quod exordit. Omnis mee charitatis/ꝙ si comparens consentiat tacite vel expresse trahi vltra vnam dietam. per hoc non validatur rescriptum quia cum sit ipso iure nullum : vt patet in tex. nostro consensus partium nihil operatur quod prosequit et tenet Fely.in.c.nonnulli.col.ij.isto ti.vbi vide remissiue quid principaliter operatur clausula decreti vt dicit idem car.vbi.s̃.nu.iiij.⁊ etiam fauor publicus/de quo copiose per eundem Fely.vbi.s̃.col.xxj.sub nu.xvj. vsi. ⁊ fauore publice vtilitatis. Et sic nisi foret ille fauor publicus/ ⁊ clausula decreti in fine.c.apposita posses dicere ꝙ si in aliqua prouincia esset consuetudo ante istam constitutionem.ꝙ non constitutis in dignitate delegarentur cause a sede apostolica ꝙ nunc posset.quia vsus vel cõsuetudo nō viderentur sublata per hoc statutum cum illa sint facti.c. primo.s̃.de cõsti.hoc lib.ita dicit hic Guil.de monte lauduno.col.ij.in prin.ad quod attēde ad multa/ vbi non erit apposita clausula decreti. Probus.

s ¶ Uel monacho.cui alias non committitur etiam si sit cathedralis ecclesie secundum Archi.hic ⁊ Io.cal.prout refert Areti. in.c.causamqꝫ: col.prima.nu.xiij.s̃.de iudi.vbi dicit ꝙ intētio.c.nr̃i non est dispēsare cõtra aliquē inhabilitatē sed solū requirere certam qualitatē in personis quibus fit delegatio.idē Areti.firmat cõ.lviij.in prin. diligēter consideratis:quod patet duplici ratione.prima quia di-
34 spensatio * in dubio non presumit vbi verba possunt referri ad aliud vt in.c.dudum.s̃.de deci.⁊ in.c.cuꝫ dilectus.s̃. de consuetu.

35 ¶ Secundo quia * inducta ad diminutionem non debent operari augmentum. l. legata inutiliter.ff.de adimen. lega. Sed tex. noster restringit potestatem delegādi ⁊ propter hoc inducitur. Ergo non debet operari dispensationem/quod prosequere vt ibi per eū qui dicit ꝙ ista est cõmunis que sibi placet. Tamen Guil.de monte lau.hic col. prima videtur tenere ꝙ canonicis regularibus tholosanis possit committi etiam non data certa scientia non recipias tamen opinionem Guil.propter predicta ⁊ stillum cancellarie quem cõmemorat prouincialis carta mihi.21.col.j. vide ⁊ ample Barb.in cle. Et si principalis.isto titu.carta. xl.col.j.

36 ¶ Suadet em̃ quia monachus * est stricti iuris ⁊ eius animus/testatur Ludo Bologni.con. xxxvij. co.vj. allegat Bal.in.l.fi.C.de legi. Quia hominem posuit supra se/glo. in regul.cancella.xxxvij.col.prima. Mortuus quippe quo ad mundum:nisi qꝫtum ad impregnandas mulieres ⁊ quādoqꝫ commatres. Io.de anania in.c.sicut.nu.xlv.de homi. ¶ Premissa poteris comprobare, per ea que deducuntur in ipso prouinciali. Carta mihi .xxv. columna prima vbi citatur. Quod monachis vel alijs religiosis aut mē-

dicantibus/non dantur litere nomine proprio/sed superioris & conuentus nisi talis religiosus habeat aliqđ officiū/obedientiariā/vel administrationē/aut bñficiū sui ordinis vel ex dispensatione apostolica/ vel impetret super absolutione ab excōicatione/vel infamatione/aut alimentis/alẽs nō dantur/etiā si sit in studio. ita dicit collecta. in. c. cū dilecta. nume. 6. s̃. eo. ti. Dicit tamen rota in antiq. deci. ccix. Q; vbi causa cōmittitur monacho habēti administrationem vel officium in ecclesia cathedrali valet cōmissio/maxime in literis gratie: posito ꝙ de monachatu nō fiat mentio: quia ex quo litere trāseunt per cancellariā videtur ex hoc approbari cōmissio. Et sic dicit debere intelligi: not. in tex. nostro. in verbo canonicus. iuncta. l. quidam cōsulebat ff. de re iudic. & l. idem Ulpianus. ff. de excu. tutor. & istud tenet cōmuniter rota quā videas in antiq. deci. 284. vbi etiā firmat ꝙ monachus potest esse officialis episcopi. Uide Feli. in. c. postulasti. s̃. isto ti. Ubi de vtroq; membro discutit. Et pro dicto Jo. Mo. attende ad nota. per Bertrā. Imber. in cle. fi. de senten. excōica. Probus.

t ¶ Amor. Hinc Joā. and. in. c. quorūdam. de elec. hoc libro. Non solum pretoris manus a pecunie lucro/sed etiam oculos a libidinoso aspectu cōtinētes esse debere ait Prob⁹.

v ¶ Nec lucrū. Adde Jacob. de bello visu in practica: in versiculo Salua iudiciali taxatione. nume. 20. & carta michi 29. Probus.

x 37 ¶ In iudicijs. In * quibus nil aliud est querendū q̃ iusticia. l. eos. §. primo. C. de appella. & C. de iudic. l. placuit. Cū ibi no. & s̃. de accu. qualiter & quādo. vide que dico: in cap. nō putamus/ de consuetu. j. in prin. ¶ Item ꝑpter calorem iudicij omnis dispositio fortificatur. tex. habes singul. in. l. rara. de omni agro deser. lib. xi. C. per quem Joā. de pla. ibi dicit ꝙ cōfessio libellantis facta in libello vel petitione in iudicio porrecta preiudicat libellanti/ etiā parte absente/tam in agendo q̃ in excipiendo. Secus in extraiudiciali que non preiudicat: si fiat parte absente. l. certū. §. si quis absentem. ff. de confessis. Pro hoc vide Corsetum in suis singul. in verbo. Cōfessio extraiudicialis/ꝙ autē ꝑpter calorē iudicij omnis dispositio fortificetur vltra suā naturā habeo. Quia cōfessio in iudicio facta valet etiā sine causa/que extraiudiciū non valeret. glo. pe in. l. prima ff. de interroga. actio. Hypoli. in rubri. de ꝓbatio. C. fo. xij. col. 4. facit glo. in. l. sicut. C. de repudi. heredi. & l. cū ostendimus. §. fi. ff. de fideiusso. vide que dico in. c. q̃ sit. in fi. in verbo auctoritas iudicis de electione/ & de cōfessione extraiudiciali facta parte presente / dic facere plenam fidem vel saltem releuat ab onere probandi. l. publia/in fine. ff. de po. & l. cū de indebito. §. fi. ff. de probatio. not. in. l. generale/in fi. & ibi doc. ff. de non numera. pecu. tradit Sozinus con. ccxxviij. col. prima. in causa Gabrielis. Probus.

y 38 ¶ Expense. Appellatione * omnium & singularum expensarum veniunt solum expense legitime/ iuste & moderate: vt sonat hic tex. cui adde quod notat Alexā. in consi. 77. nume. 8. capio primum. volu. 4. vbi dicit ꝙ promittēs reficere omnes & singulas expensas fiendas per talem. intelligitur solum promisisse expēsas iustas & moderatas. Et tales expensas dicito deduci in decimis papalibus: qr dantur defensoribus bonorū ecclesiasticorum/vt pote aduocatis ꝓcuratoribus solicitatoribus/& alijs quos vides necessarios ad prosecutionem processuū. Pro quo videtur tex. in cap. vobis. xij. q. ij. notat late Domi. in consi. 85. Super primo dubio. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xij.

Tibi qui gratiā in Biturēñ. ecclesia impetrasti a nobis certo executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret/ & de prębenda tibi (si qua in eadem ecclesia, tunc vacabat alioquin de vacatura proxime) prouideret, alius similē gratiam post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet priusquam tu suas literas praesentauerit, & in canonicum sit receptus in prębenda tempore tuę receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionē collata non extitit) anteferri non debet.

¶ Idem quoque si ante receptionem tuā in canonicū vacauisset prębenda per processum tui executoris qui ei ad quem prębēdę collatio ꝑtinebat notificauerat quod eam volebat per huiusmodi potestatem cōferre, aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reseruauerat collationi præsertim cum interpositione decreti affecta, tūc enim tibi & non alteri debet prębenda huiusmodi assignari. ¶ Quinimo si ante receptionem & pręsentationem etiam tua prębenda vacauit, idem erit censendum si in huiusmodi gratia tibi facta decretum a nobis fuerat irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. ¶ In prędictis itaque casibus debes tu prębendam vacantem potius quā impetrator vltimus obtinere, dum tamen dolus tibi non possit vel notabilis negligētia imputari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Prior tempore: potior est iure nisi gratie sint similes.
2 Decretum ligat ignorantes.
3 Dolo vel culpa quis admittit ius suum.
Beneficia iusto habēt possideri titulo & vigilantiam officij exposcunt.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Decretum pape ligat ignorantes non autem decretum legati sedis apostolice nisi expressa facultate id det.
2 Nullus a papa est supra ius canonicum.
Legatus non laxat interdictum iuris.
3 Uirtus decreti apostolici ligat manus cuiuscūq;: sicut decretum canonis.
4 Decretum principis habet vim legis: prout dicitur de cōtractu principis.
5 Decretum pape ligat manus eius executoris: & ipsum papam nisi aliud exprimatur.
6 Priuilegium non sortitur vires: donec ad noticiam priuilegiati peruenerit.
7 Decretum pape intelligas facere actum ipso iure nullum si pars rescripto vti voluerit.
8 Declaratio voluntatis ꝙ non vult vti decreto debet precedere actum in contrarium factum quia si subsequatur nihil facit quin actus ipso iure dicatur nullus.
Habilitas requiritur tempore actus.
9 Contra supremam pape potestatem non valet prescriptio prout nec consuetudo contra reseruata principi.
10 Quando ius resistit contractui non potest firmari ille partium voluntate.
11 Legi prohibitorie renunciari non potest.
12 Quecunq; sunt inducta ad solennitatem/non relaxantur partium consensu.
13 An partes suo consensu faciant: ꝙ stetur in iudicio simplici signature.

14 Glo. & Bar. sunt due tutissime naues: cum quibus vastum iuris pelagus nauigamus: & in portū veritatis reducimur. Pudor est allegare glo. quādo habemus textum.
15 Frustra expectat euētus eius: cuius nullus est effectus. Quādo lex deficit: interpretatio doctorum pro lege habetur.
16 Sufficere quando dicatur.
17 Appositio diei duo operatur.
18 Decretū irritans inficit titulū & possessionem.
19 Absurdum vitari debet.
20 Decretū ex falsa causa latū: nō afficit beneficium.
21 Quod est nullum perdit nomen suum / nec potest parere effectum.

Ibi, Hoc capitulum ponit tres casus: in quibus primus impetrans est potior secūdo: in §. [in predictis] dictos tres casus moderatur [nō debet]. Nota prior * tēpore potior est iure nisi gratie sint similes: licet plus sit processum per scdm quam per primū [non debet] cōtra. s. eo. c. capitulum sancte crucis. ¶ Sol. Ibi impetrans executorias: primo habuit literas surreptitias: & impetrās secūdo executorias habuerat primitus literas monitorias / & preceptorias / de quibus primo impetrans executorias non fecerat mentionem: sed hic nulla erat subreptitia: vel forte capitulū illud per decre. istā recipit immutationē / quia in istis casibus nō attēditur presentatio / licet olim videbatur attendi regulariter. j. eo. c. duobus. ij. respō. ¶ Item contra ff. de procura. pluribus. Sol. hic papa voluit ex forma vtriusque litere obtinere / ordine tamen suo.
¶ Et ideo primus impetrās est potior receptis ante suaz collationē sic factā: licet secundo sit primo ius acquisitum ad prebendā propter intentionem mādātis: quādo nō inuenitur factū expletū in persona secundo impetrantis.
¶ Item hic erat vtraque forma simul / secus si dissimiles litere essent in forma: vt quia vnus obtinuit canonicatū a papa: alter non vt hic & j. c. duobus / primo respon.
¶ Itē vbi duo facti sunt per papā canonici. primo canonicus est potior. j. hoc libro. de preben. eum cui.
¶ [Collationi]. j. hoc libro de cōce. preben. Quia cūctis §. ex parte [acceptari]. Nota decretum * ligare ignorantes [a] / vt hic innuitur cū dicitur & presentationem.
¶ Sed argu. cōtra. ff. de decre. ab ord. faci. l. vlti. s. hoc libro. de cōstitu. c. ij. Solu. Hic papa fecerat primo gratiā / & tandē decreuerat: & sic decretū erat hic firmatorium vnde papa faciebat duo / & gratiā / & cōfirmationem gratie: vnde hoc fortius quam si alterutrū duntaxat fecisset. arg. j. de preben. dilectus. ij. ¶ Quinimo hic §. insinuat suā voluntatem: que seruanda est in re / in qua est moderator & arbiter / vt in c. Quia cūctis. j. hoc lib. de cōce. preben. & C. mandati. l. in re mādata. ¶ [Imputari. [b]] Nota. * dolo vel culpa quis amittit [c] ius suū / nec mirū in beneficijs que iusto titulo habēt possideri / & vigilantiā [d] officij exposcūt. j. hoc lib. de regu. iur. cap. primo. de appella. pastoralis: & j. eo. c. fina. Ioan. Mona. Cardi.

Ligare ignorantes / ista est cōmunis * opinio / pro qua est glo. in ca. si eo tēpore. in verbo ignoranter. j. de elec. & doct. hic. Jo. Imol. in. c. cognoscentes. nu. 6. s. de cōstit. Archi. in. c. si apostolice. de preben. j. vbi dicit post Cōpo. nō esse: idē in decreto legati sedis apostolice: quod non afficit ignorātes / id intellige nisi ex expresso mandato pape hoc procedat / vt vidi in legato Auinionen. qui hoc habet ex expressa facultate. Illo tamen tunc dicitur facere auctoritate apostolica: notatur in cap. cum aliquibus. s. eo. titu. hoc lib. glo. in cap. si soli. j. de conce. preben. glo. Romanus pōtifex / in titu. de colla. in pragma. dixi. s. in cap. primo. isto titu. in versi. & quod non procedat. ¶ Et ita intelligas dictū Anto. de Butrio / in capi. volentes. s. de offi. lega. vbi dicit quod legatus de latere gerit vices pape. Et omnis reuerentia ei illata: videtur pape illata seu tributa. Alias nullus a papa hoc potest cum sit contra ius / quod ignorans decreto ligetur. l. vlt. ff. de cre. ab ordi. fa. ff. locati. l. si ignorantes. notatur. & 2. di. proposuisti. ibi. his ignorantibus.
2 ¶ Quia * nullus ab ipso papa est supra ius canonicum / notat Jo. mo. s. c. proximo. Cum solus sit solutus legibus princeps. ff. de legi. l. princeps. vbi ampla glo. & doctores. ¶ Comprobo premissa per ea que no. in. c. cum dilectus. s. de filijs pbro. & c. Nimis eo. vbi nulli etiam cardinali legato licitum est facere contra ius. Cōpo. in. c. cplim. s. isto ti. firmat Alex. consilio. xc. in prin. omissis & resecatis. vol. 7. ¶ Hinc Joan. de immol. in cle. prima col. prima. de senten. excōica. ait quod legatus non potest laxare interdictuz iuris cum sit interdictum sedis apostolice. Ideo resolue quod decretum ipsius legati ligat solum post ipsius notificationē. notat late Domi. in. d. c. si apostolice. de cōce. preben. vbi tenet post Inno. hostien. & Joan. de lignia. contra Archi. vide lappum alleg. xiiij. Sozinuz con. cxij. quod sumit initium quod collatio ordinarij / & ibi videbis an decretum legati afficiat epm aut alium ordinarium ignorantem. et late etiam per Alex. vbi. s. Idem archi. cum communi scola in d. c. si eo tpe. vbi assignat rationē. Quia cum ipse papa (vt s. dixi) sit supra ius: & preter ius. s. de conce. preben. proposuit. i. omnia potest ad se trahere / iuxta velle. ix. q. vi. c. pate t / & c. ipsi sunt. c. cuncta. & c. nunc vero.
¶ Hāc communem firmat Domi. in. c. quodam. nu. iij. j. de preben. vnum addendo quod etiam ligat manus alterius executoris a papa concessit. Idem Domi. in. d. c. si apostolice. & Frāc. in. d. c. quodam. no. j. c. j. §. ex parte in fi. de con. preben. j. ¶ Et sic dicemus post Petrum de Ancha. in cle. j. col. ix. nu. xxij. de conce. prebē. quod virtus * decreti aplici ligat manus cuiuscunque sicut decretum canonis. no. in. c. ij. de preben. j. adde Oldra. con. xxxix. quod sumit exordiuz super executione facienda.
3
¶ Et amplia vt procedat etiam si in decreto non dicatur quod liget ignorantes. Ita Jo. de Imol. in cle. Cum rationi. nu. iiij. de elec. glo. & ibi doc. in. d. c. si eo tpe. de elec.
¶ Adde Anto. de butrio coij. xiiij. casus quidez presbyter
4 cardina. con. cxxv. vbi dicit quod decretum * principis habet vim legis / Col. in. c. dilecto. s. de prebē. Sicut diximus de cōtractu principis qui vim habet legis. l. pe. vbi glo. & doc. C. de dona. inter vir. & vxor. Et quo ad decretum legati vide lapum alleg. xiiij.
5 ¶ Et nedum afficit ignorantes: sed etiam * ligat manus executoris pape. Et quod est maius etiam manus ipsius pape nisi aliud exprimatur vt in. d. c. quodam secūdum Frā. & Pe. de Ancha. ibi. in. iij. no. regularū cancel. glo. xxvij. & ratio quod liget manus pape potest esse: quia priuilegium in priuilegiantis fauore ligat eum in cuius preiudicium conceditur quamuis etiam ignoret. dicit tex. in. d. primo versiculo. Nam si alicui: & versi. similiter. j. de conce. preben. Quod intelligas secundum Roma. con. cccxxx. circa primum. nu. 18. dicētē quod ille tex. procedit in priuilegijs papalibus & nō in redactis in forma constitutionis. Priuilegia vero que dat constitutio vniuersalis cum imitari debeant naturam constitutionis non ante ligabunt quam ipsa cōstitutio. Et sic nō ante noticiam habitam. glo. magistralis & singularis scdm car. ibi in prohe. cle. in verbo decetero quam etiam reputat singularem Barba. in repetitio. rubri. de reb. eccle. non alie. i ij. parte. col. xiij. Quē quemadmodum ius commune non ligat nisi a tempore duorum mensium post publicationem / notatur per doc. in data huius libri ita & priuilegium in corpore iuris clausum dixi. s. in rub. huius ti. contra tamen habes tex. solidum in. l. diue memorie / in fine / de decur. lib. x. C. vbi Bar. dicit quod regulariter constitutio noua non sumat effectum nisi post duos menses. vt in auten. vt facte noue consti. tamē si lex est lata in priuilegium alicuius statim incipit habere effectum.
¶ Intelligit & secundo idem roma. quod quamuis non requiratur noticia eius priuilegij in persona eius in cuius damnum conceditur tamen requiritur certitudo in persona eius cui conceditur: & tunc & non ante habere vires incipit: licet enim priuilegiuz seu beneficium absenti & ignoranti: conferri possit. ff. de iureiuran. l. labeo. & de lega. ij. l. cum pater §. surdo. & c. si tibi absenti. j. de preben. cum similibus. nō tamen * sortitur vires antequam ad noticiam priuilegiati deuenerit. Iste est casus notabilis in. d. c. j. versi. de priuilegijs & in. l. qui absenti. ff. de acquir. po. vbi formaliter dicitur quod qui absenti & ignoranti beneficium cōcedit non eam mentem habet vt statim velit beneficium possideri sed magis destinationem suam in id tēpus cōferre: quo beneficiatus de beneficio suo certior factus fuerit. ¶ Pro premissis adde
6

glo.in.c.apostolice de cler.excommunica.ministran. Istud etiam firmant legiste in.l.beneficium.ff.de constitu.princi-pum.Jo.mo.in.c.statutum.§.hoc.ti. ¶Limita tamen id quod dicimus ꝙ decretum * ligat ignorātes / ꝛ contra factum est ipso iure nullum:non procedere si impetrans no-lit vti.ꝛ huic renunciat ꝛ illius efficacie quia tunc valebit collatio ꝛ actus. Quia licet in quocūq3 rescripto benefi-ciali:sit apposita clausula decreti irritantis:semper tamen intelligitur conditio:si impetrans vti velit illa gratia: qḋ verificatur tex.ꝛ auctoritate:textu quidam.l.proinde.§.fi. ff.si cer.peta.vbi dicitur ꝙ licet mortuo testatore dominiū rei legate recta via transeat ad legatarium:tamen si lega-tarius repudiet:fingitur non transisse.Sic huiusmodi de-creto repudiato aut declaratione facta per impetrantem ꝙ non velit vti dicto decreto fingitur impetrans acsi non obtinuisset ipsum:facit qꝛ huic quod est in fauorem alicu-ius introductum potest renūciari.c.ad apostolicam.de re-gula.l.si quis in conscribendo.C.de pac.cū similibus.Jo. mo.in proprijs terminis in.c.statutum.j.de preben.latius per Oldra.con.305.quod exorditur licet allegationes:tā go in.c.Eum cui.j.de preben.circa finem.licet in.d.c.sta-tutum aliquid citauerim remissiue:tamen car.cō.104.col. j.adducit quod notat Inno.in.c.ceterum.§.eo.vbi tenet opus esse/opponere de secundis litteris cōtra primas ad impediendum processum primorum iudicum ꝛ appellari si non admittunt. ¶Istud intelligas verum si impetrans * priusq3 fiat collatio per ordinarium renūciauerit decreto: secus si post per ea que no.ꝑ Jo.and.in.d.c.statutum.j. de preben.vbi dicit ꝙ si impetrans cum decreto: renūciat rescripto post collationem factam alteri per ordinarium/ eius renunciatio non validat eādem collationem que nul-la erat.hinc ibi domi.Qꝛ factum cōtra decretum tunc va-let quando habens illud non vult eo vti:ꝛ voluntas pre-cedit factum.Si vero voluntas sequatur:ꝛ factum est ta-le in quo attenditur initium vt electio beneficij / collatio/ sententia/ꝛ similia/tunc non valent.c.si postq3.§.j.de elec. hoc lib.ꝛ.c.auditis.cum ibi not.de elec.§.c.vt super.ibi ni si appellationi renunciatū fuerit.j.de appella.regula non firmatur.j.de regul.iur.Jo.mo.ꝛ alij in.c.j.§.isto ti.

¶Facit preterea.Quia actus gestus tempore incongruo tali incongruitate que resistit substantie actus est ipso iu-re nullus etiam si superueniat temporis habilitas.l.j.§.fi. ff.de itinere actuq3 priuato. ¶Et collatio est actus legi-timus qui non potest esse in pendenti. Nec vagari sub in-certo tex.iuncta.glo.in.c.ij.§.de elec. Et si non habēs iu-risditionem iudicet.ꝛ postea superueniat iurisditio / non validatur iudicium vt in.l.j.ꝛ ibi.glo.C.qui pro sua iuris-ditio. Et si quis dedit libertatē seruo alieno:licet postea succedat domino:serui non cōfirmatur libertas.l.si seruo. ff.qui ꝛ a quo.per quem tex.Jo.mo.Archi.ꝛ Jo.and.in.d. c.statutum.j.de preben.dicunt ꝙ si episcopus cōferat be-neficium vacans in curia romana infra mensem datū pa-pe per.d.c.statutū:licet infra mensem papa non prouideat non valet collatio episcopi.vide do.de rota.deci.422.in antiquis.Et latius per car.con.cv.consilium redditum ferrarie. ¶Et attende ꝙ in huiusmodi collatione ordina-rij contra decretū facta duo habes scrutari:videlicet mā-dātis cōtemptum ꝛ preiudicium in iure quesito ad rē.Qꝛ in casu deducto ista duo cessant quia renunciatio mandati precedit collationem ꝛ sic non fuit in contēptum mandan-tis minusq3 in preiudicium cui gratia est facta.

¶Sed quid si vnum illorum adest vt pote.Quia ordina-rius contulit anteq3 mādatarius declarasset se nolle vti gratia ꝛ effectu decreti:ꝛ sic adest contemptus licet secū-dum per consensum superuenientem cesset an valeat col-latio:dic ꝙ non:qꝛ initium spectatur vt dictum est.de quo initio ꝛ quando spectetur dixi.§.in.c.cum aliquibus.ꝛ.c.si eo tempore.isto ti. Item hic operatur natura copule ꝗ re-quirit vtrumq3 interuenire vt comprobo in Rub.de iure patro.j. ¶Nec refragaꝛ dicta.l.proīde:quia in casu illius non attenditur contemptus:sed solum interesse ꝛ cōmo-dum legatarij:ꝛ illa presumitur fuisse intentio testatoris l.a titio.ff.de fur.Nec etiam loquitur in casu in quo initiū attenditur vt in collatione. ¶Et quo ad secūdum casum videlicet preiudicium in iure quesito ad rem:poterit etiaz a sano capite hesitari:secus de primo:quod probatur. Nā si impetrans hoc decreto munitus ꝛ in cuius fauorem il-lud est inductum:ipso repulso sublatum est impedimētum quo ad ordinarium Ergo valet eius collocatio iure ordi-nario alteri facta. Comprobo per ea que voluit Panor. in.c.cum ex officij.§.de prescrip.nu.35.vbi dicit. Episco-pus contulit beneficium ante lapsum mēsis.de quo in cle. j.de conce.preben.demum habens gratiam iuxta formam illius cle.non acceptauit infra mēsem/nunquid dicta col-latio conualescat:dicit ꝙ sic/licet eo mense durāte habue rit manus ligatas:quia episcopus iurisditionē habet ha-bitu ꝛ potestatem/licet exercitium sit sibi eo durante mēse interdictum. Et eo lapso sibi non superuenit aliquod ius de presenti:sed solum fuit remotum obstaculum. Pro quo adducit dictum Bar.in.l.cum vir predium.ff.de vsucapio. vbi mouet questionem.Statuto cauetur(dico fauore cre-ditorum)ꝙ debitor bannitus vel condemnatus pro debi-to/nullum contractum possit facere donec soluat. Cōtin-git ꝙ prius contraxit/ꝛ postea soluit. An contractus fir-metur.Et tenet ꝙ sic:quia hic non superuenit ius sed ob-staculum remouetur/allegat.l.pignoru.ff.qui ꝛ a quib.ꝛ.C. ne tutor vel cura.l.nec puto.

¶Hinc dicit in proposito do.Guymier in ti.de colla.§.ꝙ si quis.in verbo irritū.in versi.posset dici in pragma.Qꝛ si episcopus contulit scienter beneficium: quod erat affe-ctum qualificato/ꝛ qualificatus re integra anteq3 cum ef-fectu acceptauerit declarat presente vel sciente episcopo/ ꝙ non vult sua qualificatione vti :ꝙ collatio per episcopū facta conualescat/qꝛ per qualificationem gradus aut no-minationis non erat quesitū aliquod ius qualificato/ etiā ad rem sed preparamentum ad illud.

¶Premissa firmat do.Aurcolus in addi.ad Guil.in.d.c.si tibi absenti.j.de preben.addens dictum Romani in.l.fi.C. qui admitti ad bo.po.pos.Qꝛ si existens in secundo gradu properantius agnouit bonorum possessionem intra vicem ꝛ tempus primi:si contingat primum repudiare illa agni-tio est bona:ac si esset facta suis curriculis ꝛ ita sentit ibi Saly.ꝛ dicit tex.fore in.l.j.§.quibꝰ.ff.de successo.edicto ꝙ quando primus repudiat fingitur ac si ex eo numero non fuisset:ergo acceptatio secundi debet conualidari. refert etiam Fely.in.c.cum Bartholdus.col.v.§.de re iudi.ꝙ collatio facta spreto patrono est nulla:tū si patronꝰ nō pre sentat infra tps/illa efficiꝛ valida saltē vt ex nūc in thema te tū nr̄o secꝰ. Ideo venit cōcludēdū ꝙ his nō obstātibꝰꝙ huiusmodi decreto obstāte collatio est nulla a pricipio.Et sic tractu temporis non conualescet etiam si impetrans no luerit vti decreto:cum hec non dependeant a voluntate partium:sed superiorum solum. Et si canonice obtinere vo luerit opus erit noua collatiōe per ea que not.in.c.pe.de preben.j.vbi.Jo.And.videtur id prima facie impugnare per eius doctrinam:nā dicit ꝙ si habens clausulā antefer-ri ei renūciet nec ea vti velit valebit collatio primo facta.

¶Istud tamen non obstat vt patet intuenti cum aliud sit vis decreti/et clausule anteferri:quod comprobo per ea ꝗ voluerunt Do.de rota in antiqui.Deci.294. Nota quali liter veniens.Oldra.con.306.col.iij.Archi.in.c.cum de beneficijs.circa finem.de preben.j.ꝙ si papa decreuit irri-tum ꝛ inane non potest in contrarium prescribi nec ei renū ciari sine licentia pape nec fieri ab homine.ꝙ sit firmū not. in.c.inter cetera.in fine.de preben.ꝛ suo iudicio est expres sum.xj.distinc.cōsequens.ꝛ.c.nolite.iij.distin.Ponit casuz Papa dat priuilegū alicui abbati in quo prohibet ne prio-ratus suos conferat clericis secularibus. Et si contrafiat illud decreuit irritum(vt dico de cluniaceñ.ꝛ cistercien.j. in.c.cum in tua.de consuetu)modo per plures abbates et successiue:contarium ꝛ spacio quadraginta annorum ꝛ vl-tra extitit factum nunquid tales priorātus comprehendā tur sub constitutione.c.cū de beneficio.j.de prebē.dicit ꝙ nō vlterius ꝙ illa clausula hoc operatur.maxīe ꝑpter ino bedientiam/ꝛ eo etiam.ꝙ constat de intentione principis super qua fundaꝛ oīs actus(dixi.§.in.fi.de consti.)quā in feriores elidere nō possunt.siue abrogare sine eius expres so consensu/cum eius potestas non dependeat ab homine c.nouit.§.de iudi.Istud firmat post glo.in.c.in istis.§.le ges.Prepo.Alex.col.ij.maxime vt dicit vbi est decretum videlicet(vt eius verbis vtar)ꝙ consuetudo contra ex-pressam constitutionem pape prohibitiuam maxime que habet decretum non valet.q3 tūcunq3 tempore obseruata nisi dato consensu pape/ad idem not.per Inno.ꝛ Goffre. in.c.ad nostram.§.de proba.Necmireris secunduz Arch. quem ibi sequitur Prepo.ꝙ dictū est de expresso pape cō sensu requirendo per id quod iam dixi:quia auctoritas il-lius non est ab homine sed a deo.Hinc dicimus ꝙ omnes xp̄iani ꝛ fideles/viri ꝛ mulieres/clerici ꝛ laici/ reges ꝛ pri cipes subsunt iurisditioni spirituali/quam papa habet sine limitatione loci ꝛ personarum iuxta illud.Pasce oues me-as.vide.c.j.j.de homi.

¶ Et redeundo ad propositum confirmo premissa amplio ri verborum stilo per ea que voluit Panor. post alios. in. c. dilecto. nu. 14. s. de preben. Quod statutum confirmatum a superiore cum clausula decreti. Etiam si mere est in fauorem partium/ nō potest ab eis reuocari: quia videtur superior habere pro illicito quod fieret in contrarium / facit id quod not. domi. in con. 132. in fine Quod quotiens ius reuocat consuetudinem reprobando illam tanq̄ irrationabilem: ꝙ tunc noua postea induci non potest quia ex quo est reprobata tanq̄ irrationabilis: Reperiretur postea consuetudo sine ratione, que non prodest/ de consuet. c. primo j. que si non esset per ius reprobata / licet praua ⁊ contra ius foret/ tamen excusaret per ea que singulariter voluit glo. in verbo: migrasse: in fine in. c. cum venerabilis. s. de consuetu. vbi Panor. per eam dicit. Quod gerens actum contra ius: pretextu consuetudinis praue / ex quo adhuc prauitas consuetudinis non erat per ius declarata: nō debet puniri tanq̄ legis transgressor/ sed debet tolerari pretextu consuetudinis. de quo per fely. in. c. ex tenore. col. 8. s. isto titu. Bar. i. c. fi. col. xviij. s. de pecul. cler. Jason in. l. de quibus col. iij. ff. de legibus. fely. in. c. prīo col. antepe. versi. fallit. viij. de re iudic. ⁊ in. c. nō satis. de symo. vbi Panor. ⁊ zacha. in addi. ad eum. Roma. Con. cxlix. Intellige a pena tēporali nō gehennali. glo. in. c. deniq̄. liij. di. Ita Roma. ipse singula. xix. quod exorditur. An consuetudo.

¶ Et sic habes doctrinā firmatam Quod vbi est clausula decreti irritantis consensus partium nihil operatur. glo. in. d. c. dilecto. ⁊ in. c. j. ⁊. ij. ⁊. c. statutum. §. primo. in verbo cōmittatur. s. hoc titu. ⁊ lib.

¶ Nouissime Geral. alber. de barberano in repeti. l. si pat. C. de insti. ⁊ sub. carta mihi. vij. nu. lxx. hunc passum tangit ⁊ ante eum late Feli. in. c. ceterū. sub nu. xix. s. isto ti. quibus adde que voluit Barba. in con. xxxvij. ⁊. xlij. circa medium dicens. Quod consensus partiū nihil operatur/ vbi apponitur clausula decreti: cū per p̄scriptionem: neq̄ per aliū actū tolli possit vt iā dixi Et ita refert Anto. Corset⁹ in sing. in verbo prescriptio: audiuisse a domino Bal. viua voce. 9 Quod contra * supremā potestatem Pape non valet prescriptio allegat Inno. in. c. bone el. ij. s. de po. prela. Nec etiam consuetudo contra reseruata principi glo. in. c. vno. in verbo. non obstante. j. de cler. egro. quam ibi sequit̄ Jo. an. domi. ⁊ franc. Ad idem glo. in. c. pe. s. de fil. presby. nisi esset cōsuetudo tanti temporis: cuius initij memoria non extaret. c. super quibusdam. §. preterea: vbi glo. quam ibi sequitur Panor. s. de verbo. significa. Ista etiam possunt verificari per ea que voluit Barb. in rub. de elec. col. viij. vbi citat Quod clausula decreti operatur. Quod si cōtrarium fiat habetur pro infecto p̄ glo. in cle. j. de immuni. ecclesia. que dicit Quod vbicunq̄ princeps apponit clausulam decreti: cōstitutio habetur pro infecta pro quo Feli. in d. c. Ceterū. col. pe. v'si. nona ⁊ vltīa. ⁊ ibi Imola. Panor. in. c. p̄ venerabilem. s. qui filij sint legi. Idem Panor. in. c. si aliquando. s. de senten. excōica. facit secundū eundem Barba. vbi. s. versi. Et adde dictū, Bald. in. l. j. C. qui amitti statuto cauetur. In contractu minoris debeat interuenire consensus agnatorum: ⁊ si aliter fiat sit irritus ⁊ inanis contractus. Quod non possunt partes consentire vt aliter fiat. glo. in. l. a diuo pio. ff. de ritu nup. que reputatur singularis si crediderimus Bal. in. l. non est dubium. C. de legi. ⁊ in. l. si creditoribus. C. de seruo pigno. da. ⁊ in l. prima. C. plus valere/ ⁊ secundum Alex. in. l. iurisgentiū. §. pretor ait. ff. de pac. ad hoc. 10 Quod * quando ius resistit contractui non potest firmari partium volūtate: Et ratio quia videtur concernere vtilitatem publicam. Et tunc nō potest huic fauori renunciari per ea que no. Cardi. con. lj. nu. iiij. Titius condidit testamētū. vbi dicit ꝙ. l. Nemo. de lega. primo. Ita debet intelligi. ⁊. c. requisisti. s. de testa.

¶ Iuuant in proposito que notat Alex. in consilio. xcviij Nu. xj. viso. vol. iiij. Quod quando iura requirunt pro forma duos notarios: de necessitate debent ambo interuenire. Alias actus non valeret: quia hec non leuis dicitur solennitas: quia fit causa euitandi falsitates ⁊ errores. pro quo vide quod voluit idē Jo. de immola. in. l. ex facto. ff. de vulga. Quod si superior confirmat statutum inferioris apponendo clausulam decreti. ꝙ inferior non potest illud declarare. ¶ In proposito Roma. consi. ccv. quod exordi. in puncto proposito/ post inno. in. c. cum. p. tabellio. s. de fide instru. refert Quod non posset expressa partium conuentione fieri: ꝙ scripture non solenniter confecte fides adhibeatur. Bal. in. l. de quibus. ff. de legi. firmat predicta. Roma. con. 403. nu. xxij. Pro decisione proposite questio11 nis: dum dicit quod legi * probibitorie renunciari non potest. allegat glo. in. d. c. dilecto. ⁊ in. d. c. statutum. ⁊ glo. in. l. prima. C. ne fideiusso. do. dentur. Facit quod in simili not. p̄ Alex. in consilio. xcviij. nu. xlj. viso volu. iiij. ⁊ con. ccxij. col. prima ponderatis his. vol. vj. Quod si statutum dicit ꝙ in instrumentis debeat apponi nomen pronomen ⁊ cognomen contrahentium. alias sit nullum: tunc non sufficit personas cōtrahentium esse demonstratas per nomina p̄pria/ ⁊ singularia seu per alias demonstrationes equipollentes nisi sit adiectum etiam prenomen ⁊ cognomen. Secus si statutum non annullaret: quia statutum videretur requirere expressiōes nominis prenominis ⁊ cognominis causa demonstrationis. Ideo sufficeret equipollenter demonstrare per. l. primam ⁊. ij. ff. de libe. ⁊ posthu.

¶ Vide etiam ꝙ non possit renunciari Alex. con. xlj. nu. x. visis que subtiliter. vol. v. ⁊ cō. xliiij. eo. vol. videret̄. Etiā directe vel indirecte. notat idem Alex. con. xxxij. col. prīa oportune. vol. ij. comprobat ang. cō. lix. in fine/ quid pater 12 fa. vbi dat regulā: ꝙ quecunq̄ * sunt inducta ad solennitatem non relaxantur consensu partium. l. quos p̄hibet. ff. de postul. maxime quando sunt inducta pro bono publico cui bono ⁊ iuri prohibitiuo non renunciatur pacto/ nec iuramento id firmatur velut contra bonos mores interposito. c. ij. s. de maiori. ⁊ obedi. regula nō est obligatorium. j.

¶ Ex quibus habes dubium quotidianum decisum: videli13 cet * Quod collitigantes in beneficialibus non possunt facere solo eorum consensu. Quod in iudicio stetur ⁊ fides adhibeatur simplici signature: que dicitur scriptura priuata non faciens fidem nisi in cancellaria / vt super ea sumatur per officiarios curie forma que dat esse rei/ ⁊ conseruat rem in esse. Absurdum enim foret si hoc esset per partes remissibile. l. nemo. de lega. prīo /facit quod signat Jo. mo in ca. quicunq̄ ibi. si vero illud. j. de senten. excōica. dū dicit ꝙ excōicatio p̄tium volūtate tolli nō possit. vide rationem quam pro hoc tradit idem io. mo. in. c. primo de pac. in fine ⁊ Sozinum con. xxiiij. col. viij. visis ac diligenter/ primo vol. vbi citat. Quod nec expresse renūciari potest quādo habet clausulam decreti: Quis solennitas illa formalis videatur adiecta in vtilitatem priuatam. hoc dicit singulariter voluisse glo. in. c. primo. c. dispēdia. ⁊. c. statutū. s. hoc ti. ⁊ in cle. prima eo. ⁊ vbiq̄ doc. late per iaso. in con. 85. col. ij. vol. iij. ¶ Quibus iunge not. per Petrum de bella p̄tica quest. cccxij. ⁊ maria Sozi. con. xxxvij. col. ij. circa predictam. vbi intelligit de clausula decreti annullatiua actus vt puta si dicatur non possit/ non debeat/ non valeat/ cum similibus. Alex. con. cxvi. in fine vol. vj. ⁊ Decius consilio. cccccxix. nu. xliij. in causa que.

¶ Per que in facti contingētia sepe respondi ꝙ instrumētum quod vocamus garentigionatū. i. ꝙ habet executionem paratam: executionem illam non dicitur habere nisi fuerit duorum testium subscriptione firmatum ⁊ per notarium regium roboratum: quod requiritur ad confectionē publici instrumēti. glo. in. l. generale. de tabul. lib. x. C. Maria. Sozi. cō. xciiij. in principio prestantissimi: ⁊ sigillo regio munitum/ prout alias ordinatum extitit per Ludo. xij. regem Francorum. An. 1499. Arti. 66. vbi adest decretum irritans / quascunq̄ locorum consuetudines contrarias nullas ⁊ abusiuas declarando. Nec etiā valet cōfessio in eo contenta vt in sequentibus deduco. No. Alex. con. xxxij. col. j. vol. ij. ⁊ Jason in con. clxx. col. antepe. vol. ij. Et talia instrumenta sunt stricte interpretanda quia cōtra ius commune. Ang. in. l. ait pretor. §. si iudex. ff. de re iudic. quem sequitur Decius con. 322. nu. iij. visis. ⁊ ideo debent esse forma muniti. Sozi p̄r. con. lj. prestantissime ⁊ recte ipse Ludo. xij. iuehit contra consuetudinem quia alias haberet locum Maria. Sozi. d. con. 94. col. pe. prestantissimi. quem tu vide pro instrumentis garentigionatis et executione ipsorum. ⁊ con. ccxxxj. col. v. cum in presenti. et Alex. cō. xciij. in fine repetitus. vol. vj. Et ratio quare hec instrumenta dicantur contra ius cōmune quia de iure cōmuni non habent executionē paratam. Alexā. consi. cxcij. in prin. visis narratis. vol. vij. Jo. de Anania con. l. in questione ⁊ Alex. con. liij. in fine īterrogatus: vol. v.

¶ Et sic vt predixi partium consensus nihil operatur q̄d verum dicas nisi instrumentum fuerit tempore pestis cōfectum quia tunc sustinebitur contractus in cuius confectione non interuenit nisi vnus testis cum notario: quia illo tempore non reperiūtur qui velint de facili interuenire secundum Ang. in. §. quod autem. per illum tex. in auten. de non alien. sequitur Decius in con. 504. nu. 6. in casu ⁊ moder. in. l. fi. C. de testa.

¶ Et in simili Bal.in.l.ad egregias.ff.de iureiu. Fely.in c.postulasti.col.ij.⁊ in.c.causam.vj.not.de ꝓba.facit quod volunt Bal. Alex.⁊ alij in.l.j §.fi.ff. de verbo.obliga.no. Stepha. Bertrandi.con.clx.audito/parte prima.

¶ Et si dicatur ꝙ ille decisiones procedunt quando vnus tantũ reperitur/ respondeo ꝙ tempore pestis dicens plu= res non reperiri qui voluerint interesse habet intẽtionem fundatam prout dicitur de eo qui habet pro se regulã.not. deci⁹ in con.498.nu.v.viso.⁊ con.cccccliij.nu.v.viso.quia est presumendum ꝙ nemo velit se in discrimine vite pone= re:cum quilibet naturaliter mortem timeat studeatq̃ illi= us periculum euadere.c.nolite timere.xj.q.iij. Et talis ti= mor est a deo a natura mentibus hominũ ingressus ꝙ nul la ratione euelli potest. Panor in.c.primo.col.iij.s̃.de sum= ma trini.⁊ fide catho. Et quod dicens plures non potuis= se reperiri tempore pestis habeat intentionem fundatam tenet Corne.con.cxxxi.in hac.lib.iiij.⁊ ante eum Bar.in l.cõfirmatur §.primo ĩ fine. ff. de iure codicil. Jason in.l.fi. §.licentia.C.de iure de lib.⁊ Alex.con.xlj.in fi.vol.iij.ita in simili dicit do.meus ĩ tracta. de peste carta mihi.xxix versi.tertiodecimo.vide late Barba.con.87.volu.iiij.⁊ de cium.con.254.viso puncto.

¶ Unum tamen dicit rauennas in suo compẽdio carta mi hi.cxix col.iiij.in ti.de fid.instru. Quod valet consuetudo ꝙ credatur instrumento notarij sine testium subscriptione allegat glo.in.c.cum dilectus.s̃.de fide instru. Oldra cõ. cv.videtur dicendum. Car.con.72.nu.xix. Sozinus con. lxxxvij.versi.confirmantur etiã predicta/quod sumit exor dium/in presenti consultatione/per ordinem vol.primo/ vi= de decium cõ.xxxvij.nu.vj. Bal.in.l.j.col.iiij.C.de cõfes. Alex.cõ.188.nu.v.vol.vij.viso professu. Bal.cõ.348.ĩ.v. vol. Franc.in.c.primo.nu.vi.⁊.vij.s̃.de appel. Quo ad si gnaturã habes ĩ rła cãcel.xxix.⁊ibi glo.ãpla. Jn ꝓposito de instrumento garentigionato ꝙ non habeat executionẽ si cum duobus testibus aut eorum descriptione non confi= ciatur ꝓbatur aperta ratione: quia nisi lex regis foret nõ haberet: cum ius cõmune in contrarium disponat. Quod ab executione non inchoetur iuribus vulgatis. tum quia est via extra ordinaria que non competit vbi est ordinaria Johan.de imol.con.cxij. Pro hoc vide Sozi.con.79.col. pe.nu.lv. Si essem⁹ in terminis vol.iij.vbi tradit hãc mate riam. Or lex irritat aliter confectum. Jdeo nõ assistit sed resistit vt patet in decreti irritantis oppositione.

¶ Postremo in eo quod dicimus de instrumento Garen tigionato habes que citat Jason in cõ.cxxviij.in fine ver= ba permutationis/vol.iiij. Quod vbi in instrumentis con fessionatis seu garentigionatis habentibus executionem paratam vnum est in obligatione ⁊ aliud in solutiõe/durat illa facultas soluendi donec petatur executio illius instru menti vel magis proprie donec fiat litiscontestatio super illa executione. Bar.in l.si maior.C.de transactio.

¶ Et limitando secundo ea que.s̃.deduximus de decreto dicas illa fore vera quando clausula decreti irritantis ad= ijcitur dispositioni que statim tenuit ⁊ nullam conditio= nem tacitam vel expressam annexam habuit. Secus quan do decretum adijcitur constitutioni cuius natura est non afficere ignorantes.vt in.c.cognoscẽtes.de constitut.⁊.s̃. eo.ti.c.vt animarũ/⁊.l.fi.de decre.ab ordi.faci. Jgitur nec consequenter ipsum decretum ipsi constitutioni per vim accessionis annexum cum cõueniens sit accessorium natu ram sui principalis sortiri/⁊ illud sequi. s̃.de fid.instru.c.in ter dilectos.ver. ceterum/regula accessorium.ĩ.de regu. iur. Et quod est maius etiam si ipsum accessoriũ sit suo pri cipali dignius ⁊ potentius. tex. est no.in.l. Et si non sint §.perueniamus.ff.de aur.⁊ arg.lega. Jstud alio medio ꝓ= batur. Nam videmus quod cum dispositio vnius nature ponitur per viam annexionis accessorie in dispositione al= terius nature. Certe illa accessorie annexa dispositio ca= pit naturam eius in qua ponitur: quia dicimus ꝙ clausu= la accessoria subintrat naturam pricipalis dispositionis.c. si super.ĩ.de offi.deleg.⁊.c.super.ĩ.de prebẽ.vbi est casus notabilis ꝙ licet parrochialis ecclesia per se principaliter considerata non potest simul cum persona habente cu= ram animarum teneri.c.de multa.s̃.de preben.⁊ extraua= gan. Execrabilis/tamen vna cum eodem retineri potest si sit annexa prebende per viam accessionis/quoniã tunc im= mutat naturam suam capiens naturam illius cui annecti= tur accessorie. ¶ Ulterius cõprobo per ea que habẽtur in l.sed si mortis.ff.de leg.prestan.⁊ in.l.sub conditione §.fin. ff.de bono.po.contra tabul.⁊ in.l. in seruitutem §.si quis bonorum.ff.de bono.liber.in quibus patet: ꝙ q̃uis dona tio causa mortis principaliter per se considerata/ natura sui firma maneat donatore non penitente vsq̃ ad vite exi= tum inclusiue adeo vt nec euanescente testamẽto illa eua nescat vt.l.etiam.ff.de inofficio.testa.⁊ in.l. post legatum §.mortis.ff.de his quib.vt indig. Tamen cum in ipso te= stamento posita est ⁊ sibi accessorie annexa immutat natu= ram suam atq̃ sortitur illam testamenti: adeo vt illo infir= mato ipsa quoq̃ euacuetur.

¶ Sic ergo in proposito q̃uis decretum ⁊ per se conside ratum atq̃ positum in dispositione nullatenus suspensa/ statim ligat etiam ignorantes/maxime cum apponitur in dispositione particulari concernente solum fauorem certe persone: tamen cum apponitur in ipsa cõstitutione vniuer sali ⁊ cõcernente vniuersalem commoditatem immutat na turam eius scilicet vt nõ ante liget q̃ ipsa cõstitutio: que non artat nisi a die notitie:posito ꝙ adhuc nõ esset publi= cata.ista est glo.not.in.c.ij.in verbo/hactenus/de reb.ec= cle.non alie.hoc lib. Licet legiste cõmuniter dicãt hoc fuis se inuẽtũ a Bar.in.l.omnes populi.versi.q̇ntoquero.ff.de iusti.⁊ iur. Et sic habes istud optime veritatis testimonio

14 comprobatum. Quia * glo.⁊ Bar.secun᷑.do.meum ꝺ ripa in.iij.interpretatione in versi.xxj.in fine.in repeti.l.si vn= q̃.nu.xlv.C.de reuo.dona. sunt due tutissime naues:cum quibus vastum iuris pelagus nauigamus:⁊ in portum ve ritatis reducimur. Saly.in.l.pria.C.de pac. Curtius cõ. xliij.col.vj. ¶ Et q² pudor est allegare glo.quãdo habe= mus tex. glo.in.l.sed licet.ff.de offi.presid. Bolog.in repe ti.auten.habita.C.ne filius pro patre.col.xlij. Jason in.l. illam.col.ij.C.de colla. Jdeo dicit decius.in.c.ad hec.col. vij.nu.xli.de postula.ꝑlato.s̃.post Bald.in.l.res publi.C. ex q̇bus causis maio.ꝙ nõ creditur glo.nisi alleget legẽ/ q̃obrem adduco tibi tex.in.d.l.fi. de dec. ab ordine faciẽ. Jstud etiam tenent Panor.imol.⁊ cõmuniter alij in.c.ij.s̃. de cõstitu. Et vbi nulla esset lex vel auctoritas aut canon/ tamẽ viget sola ratio naturalis que nobiscũ nascit᷑.vt di= xi.s̃.in prohemio. Et si occurrit illud vulgare. Quod fru=

15 stra * expectatur euentus eius cuius nullus est effectus c.cum cõtingat.de offi.deleg.⁊.l.aliquando.vbi glo.ff.ad vellei. Adde domi.⁊ alios in.c.cõmissa.de elec.ĩ.

¶ Sed publicatio quo ad sciẽtes nullũ est paritura effe= ctum. Ergo dic etiam nos stare debere declarationi ⁊ in= terpretatiõi doctorũ:cum interpretatio eorum casu legis deficiẽte habeatur pro lege.l.si idem cum eodẽ.ff.de iu= risdictio.om.iudic. Curtius con.lvij.nu.ix.super eo.⁊ in additio.ad Panor.in.c.j.nu.xxiij.de postula.prela. Barb. in repeti.l.cum acutissimi.col.xciiij.C.de fideicom.⁊ in ru= bri.de testa.col.xliiij.⁊ con.xj.col.xiij.scripsit in.j.vol.⁊ cõ. xlvij.scribitur.col.iij.eo.vol.⁊ cõ.xxxvi.sapiẽter.in fi.in.ij. vol. Et cõ.j.ad reuerendissimũ.col.ix.in.iiij.vol. Aliquid dico in.c.presenti.ĩ.de senten.excõmunicatio. Et illud di=

16 citur * sufficere quod ad perfectionem actus nõ indiget alio adminiculo: glo.no.in.c.statutum/in verbo/canonicis. s̃.eo. Poteris ponere exẽplum in gratia Pape in gratio= sa forma data:quia in ea nõ requiritur aliquis ꝓcessus:vt patet ex his que habentur in.c.si super gratia/ꝺ offi.dele. hoc lib. Et sic per collationẽ factã per habẽtem potestatẽ ⁊ acceptationem subsecutã illius cui facta est collatio tri= buitur ius ĩ re: Jta vt titulus cõcessus dicatur esse suus. c.si tibi absenti.de prebẽ.⁊.c.licet ep̃s.eo.ti.⁊.c.fi.de cõ= ces.ꝓbẽ.eo.lib.not.in terminis. Domi.cõ.xlij.ĩ hac causa.

¶ Ulterius comprobo premissa iam longo sermone discus= sa. Quia quamuis executoris datio per se principaliter cõ siderata sit eius nature vt expiret per mortem conceden= tis re integra:vt est notũ in iudea ⁊ samaria:tñ cũ per mo dum exceptionis vnitur gratie pure ⁊ perfecte immutat naturam suam assumens naturam gratie/ vnde non expi= rat delegante q̃uis re integra decedente.casus est in.d. c.si super gratia.ĩ.de offi.deleg.

¶ Jtem decretum irritans appositum in dispositione con ditionali suspenditur in suo effectu in conditionis euentũ de conces.preben.cle.vnica/vbi est casus/⁊ ibi Petrus de Ancha.col.ij.nu.vj.vbi dicit ꝙ conditio suspendit effectũ gratie/suspendit effectum decreti tanq̃ accessorij ad gra= tiam/⁊ ipsius naturã:sequitur.d.c.si super gratia:de offi. deleg.hoc lib. idem Jo.de Jmmol.in.d.cle.vna.nu.ij.⁊.ix limitans nisi terminus certus sit adiectus in gratia con= ditionali vt adiectio termini aliq̇d opererur. late Oldra.

17 con.307.vbi dicit ꝙ appositio * diei duo inter alia opera= tur. Primo ne vltra tempus adiectum liceat euagari vt ff.de hered.institu.l.si quis ita instituatur.⁊ de bo.auctori tate iud.eo.l.si seruus po.⁊ de succe.edic.l.pria circa prin.

Secundo ne pendente die possit quis per precurrentiam alium supplantare.ff.de inoffi.testa .l.filio.§.contra tabulas.& de bo.liber.si filius.§.cum filius .de heredi .insti.l.si vero lex.§.fi.&.C.qui admitt. ad bo.po.pos.l.vltima.

¶ In summa ideo habes: ꝙ constitutio quo ad vim ligandi suspenditur sub cōditione tacita si publicetur / & si lapsi fuerint duo menses: & sic in consequentiam trahitur: ꝙ simpliciter suspenditur effectus decreti. Et hanc cum predictis tenet car.in.d.cle.vnica de conce.preben. Ideo concludo ꝙ decretum pape non ligat ignorantes / vbi apponitur in constitutione: secus in alijs prouisionibus. Uide que late tradit quando decretum in dispositione habente conditionē apponitur. Alex. de Imol.con .xcvij. consideratis his . volu.v.

¶ Reliquum est ꝙ licet regulariter decretum pape liget ignorantes vt iam deduxi: quod etiam late cōprobat Do. Petrus rebuffus in repeti.l.quod iussit. in.ij.not.nu.xciij. ff. de re iudi. dicens hanc fore naturam huius clausule. Et hoc siue litere processerunt motu proprio / siue nō: siue iuste / siue cum causa vel sine causa. Panor. & Fely.in.c.audita.de resti.spolia. & .c.ceterum. s .de rescrip. Et non solum ligat ignorantes: verum etiam decretum * irritans [18] afficit & inficit. titulum & possessionem notat Bertrandi. con. cxlij.adherendo parte secunda.

¶ Intelligas tñ cū grano salis: videlz qd afficiat quo ad nullitatē actus: secus quo ad penā: quia ignorantes excusantur a pena contra faciendo.glo.no.in cle.ij. in verbo ex nunc: & in verbo sciēter.de here.domi .in con.xxxiij.col.vj. versi.nam qua ratione / vbi dicit ꝙ ex intētione Pape apparet / vt sua prohibitio statim liget & imprimat vinculum quo ad inualiditatem actus: secus quo ad penam / que ignorantes non ligat.d.c.si eo tempore.j.de elec. Et si id attendatur ad doctrinā Joan.and.in fi.hoc idem tenet: & sic intelligas dictum Jo.mo.hic.dicit Feli.in.d.c.ceterū.versi.prima restrictio.nu.xix.alias esset absurdum vt patet intuenti: quod vitare * [19] debemus.l .nam & absurdum. ff. de bo.liberto.facit.c.dudum.j.de preben. & .c. quemadmodum. s . de iureiur . Oldra . con .cccvj . colū. ij . vbi citat quod aliquid non debet concedi: ex quo sequitur absurdū & inconueniens.de leg.i ij.Offidius.&.ff.de conditio.& demon.attestatore.l.prima.ff.de penis facit quia verba generalia debent restringi ad hoc vt absurdum non includant Panor .& Imol. in. d.c.ij. s .de constitu. Item qui non peccauit penam nō meretur: alias penas excederet suos auctores: quod dicere viro non conuenit.l .sancimus . C .de penis: concordat. c.quesiuit. vbi glo.fi.s. de his que fiūt a maior.parte capit.glo.in.c. sicut tuis versi.damnosum. s. de symo.facit quod voluit philosophus.ix. metaphi. Malum semper sequitur penam. Item quod peccatum sit absqꝫ animo & voluntate maxime in faciendo / dicere hoc etiā non conuenit viro pcipue in toto iuxta illud vulgatum: voluntas & propositum distingunt maleficia.l. qui iniurie.ff. de fur.&.l. quod reipubli.ff.de iniur.l. prima.C.ad leg.cor. de sicca. No.Jo.mo.in.c.prio.& ibi dico de homicidio. Affectio enim operi nomen imponit.l.si non conuitij . C.de iniur. ¶ Hinc paulus de castro con.cxciij.quod exorditur in causa mercatorum singulariter dicit ꝙ si aliqui aggrediuntur aliquē animo seu intentione bastonādi seu eū in moneta Auinonen.soluendi quam vulgariter appellamus patas vel aliter percutiendi aut eum bastōnando & percutiēdo interfecerūt: ꝙ isti interfectores de occiso nō tenēt: sed aliter mitius puniūtur cum vltra propositum deliquerūt. Uide yppol.de mar.singu.clxxvj.facit quod notat do.meus de ripa.in tracta . de peste. Carta mihi . xcvij . & sequenti. versiculo vndecimo quero.

¶ Pone statutum est in ciuitate ꝙ nullus emere possit frumentum in platea nisi pro victu suo: contingit ꝙ scolaris emit pro victu suo: postea mutauit ppositum quia vult recedere & vēdere frumētum sine metu pene statutarie. Respōdet Bart. in.l.cetera .§. sed si parauerit.de lega.primo post Guil.de.Cu.ꝙ vendere poterit impune: quia primū propositum fuit bonum & licitū. Ad idem facit tex.optimus in.l.prima.§.vnde querit offilius.de exer.actio.ff.&ibi guil. Bal.Jaco.de bello visu: & alber. Idem respōdēt argumē. illius tex.l. prima.§.Illud.ff.de aqua quo.facit quia in delictis inspicimus initium.l.quod ait.§.fi.& ibi Bartol.ff.de adult.glo.in.l.ij.in prin.ff.si cer.peta.& ibi Pau.in pposito intellige si constet de primo proposito alias secus: qr presumitur malum.Bart.vbi.s.& Bald.in.l.prima.§. ne autē ff.de exercito. actio.

¶ Preterea ꝙ decretum liget & afficiat hoc etiam intelligas quando procedit ex vera causa: secus si ex falsa. Ista fuit decisio dominorum de rota in antiq.deci.xxxix.vbi dicunt ꝙ vbi Papa prouidet alicui / falsa causa allegata de beneficio ad quod aliquis erat expectans authoritate apostolica: ꝙ si non valet prouisio Pape expectans potest tale beneficium acceptare & sibi facere prouideri: cum [20] * decretum ex falsa causa latum nō afficiat beneficiū.arg. l.3.§.Impuberum.ff.ad carbo.iūcta.l.sicut.ff.de operis liber.tex.ad literam.in.c.ex pte primo.s.de offi. deleg. &.j. de preben.cum de beneficio: quod nota cōtra prouisiones apostolicas que nō sortiuntur effectum defectu forme aut materie in eis subsistente / ꝙ nō impediant prouisiones ordinariorū etiā subsequentes / licet in eis sit apposita clausula decreti solitaqꝫ sit apponi: vt patet intuenti. Nō ligat etiam si ipsum decretum non fuerit rite appositum per ea que no.Jo.mo.in.c. proxime sequē. In fine. Pro his vide Feli.in.c.quod super.versi.Et an falsa causa.nu.vj.s.de fide.instru.car.xcij.consilio nobiles viri domini: & Petrus de Ancha.con.184.visa scripta: faciunt etiam notata per domi.con.xj.lite pendente.col.ij.vbi dicit ꝙ stante nullitate impetrationis nō potest dici ꝙ rescriptum / sit rescriptum. [21] Quia id quod * est nullum perdit nomē suum.ij.q.prima statutis .& de re iud.c.fi.j. Item nullum nō potest dici primum / nec secundum / nec equale cum nō debeat cōnumerari inter alios dicit tex.vij.q. prima . Factus est cornelius episcopus.ij.q.vij.nō omnes. Idem sentit aureolus in addi.ad Guil.in.c.statutum.j.de pben. Idem domi.con. 131. col.fi. casus talis est vbi.col.prima citat in proposito quod nullum est nō potest parere effectum.de constitu . cum accessissent.& de spon.impuber.c. ad dissoluendum: & dic etiam nullum respectu solennitatis . Pro hoc adduco id quod voluit Bal.in.l.si absentis.C.si.cer.peta.ꝙ si non valet instrumentum garentigie non valet etiam: vt predixi, cōfessio apposita in tali īstrumento. Pro hoc dicit esse tex. sing.in.l.fi.ff.de cōsti.pecu.facit tex.in.l.cū testamētum.C. de iur.& fac.igno.& quod voluit Bal.in.l.post legatum.ff. de his quib.vt indig.& in.l.ij.C.de bo.po.contra tab. & latissime Jaso.in cō.133.col.pe.& fi.presupponitur .volu.iiij. Hinc idem Bal.in.l.ex testamento.C.de fideicō . ꝙ si non valet instrumētū nō valet precarij cōstitutio.ista sunt verba Barba.in consi.xlix.sub.nu.vj.vol.quarto.

¶ Unum tamē habeo quod citat Dñs meus.lib.iij.respō. c. ix.ꝙ si testes instrumentarij fateantur cōtenta in instrumēto esse vera ꝙ valet probatio nisi scriptura esset de substantia actus.

¶ Postremo quo ad decretum apponi solitum in nominationibus vniuersitatem gallie dic prout not. Do. Guy.in ti.de colla.in.§. statuit autem / in verbo / cēseantur.in pragma.vbi concludit ꝙ ligat non tamen ante insinuationem.

¶ Nec intelligas hoc decretum procedere a stomacho ipsarum vniuersitatum sed a concilio Basilien.& Lateranē. cum inferioribus non liceat apponere decretum vt ibi per eū nō tamē intelligas etiā ꝙ illud in ipsis nominatiōibus appositum decretum reddat collationes in contrarium factas nullas / cum in ipsa pragma.dicatur / ꝙ si non conferantur beneficia graduatis vel nominatis non petentibus non sunt propter hoc nulle collatiōes.§.statuit .in fine de colla.ꝙ si petant aliter sancitum est: quia tunc sunt ipso iure nulle .d.ti.§.ꝙ si quis.

¶ Reliquum aliud habes in puncto hoc: ꝙ quotiens decretum respicit factum interponentis ipsum decretum / si contraueniatur ab interponente pro se valet indistincte.c. primo de constitu.hoc lib. Idem si pro alio & motu proprio secus si ad petitionem alterius: quia tunc nō valet nisi ex certa scientia.ita tenent Domi.col.fi.vsi.queritur vtimo. & Franc in.c.statutum. j .de preben. Et sic requiritur mentio specialis: de decreto cum clausula illius derogatoria. Decius cōsi . 229.stante constitutione sub nu.iiij. Probus.

[b] ¶ Imputari.vt qñ quis potest aliquid consequi iuris remedijs opportunis: si illis non vtitur / dicitur per eum stare & eius negligentia & culpa arguitur vt probat tex.no.in c.licet episcopus de prebē.hoc lib.& in.c.commissa.de elec. eo lib.glo.in verbo annum in.c.licet canon eo.ti.& lib.Car. in cle.si plures eo.ti.tradit in simili Sozi.con.cclxxiij. col. iiij.in presenti vbi subdit ꝙ arguitur negligētia eo ipso ꝙ probatur ꝙ quis habuit potestatem agendi et excipiendi in iudicio allegat glo.in.c.si clericus de prebē.hoc li. Probus

[c] ¶ Amittit ius suum. Pet.de Ancha.con.211.quod exorditur de iure communi.dicit ꝙ licet statutum excludat oēm exceptionem nullitatis: tamen nullitas causata ex dolo partis non videtur exclusa. Quod enim si per falsa instrumē-

ta per gratiam vel sordes sententiam obtinuit nulli puto dubium condemnatũ posse tales nullitates opponere. Nõ obstante statuto. l. venales. C. quãdo prouoca. nõ est nec. Et quemadmodum generalis constitutio ꝛ priuata dispositio aliquid permittens non complectitur dolosos ꝛ odiosos: ita nec statutum. l. lucius. §. lucius titius. de leg. ij. facit quod no. in. c. alma. ĩ. de senten. excommunicat. vbi dicitur quod iuris beneficio non vtuntur odiosi ꝛ auctores delicti. Probus.

d ¶ Et vigilantiam. Joã. mo. in. c. primo. nu. j. de homi. post tex. ibi dicit ꝙ pastor tenetur continuare laborem ꝛ solicitudinem circa oues: vide hostieñ. in capitu. primo. columna. ij. supra de homici. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xiij.

Si pro te alicui directa fuerint scripta nostra, vt tibi de canonicatu & prębenda ecclesiæ bitureñ. si ad id accederet episcopi & capituli ecclesiæ prelibatæ assensus authoritate apostolica prouideret, & alter postmodum impetrans qui ex collatione apostolicę sedis vel executoris super hoc deputati prouisione priusquã episcopi & capituli prædictorum assensus ad prouisionem tibi accedet faciendam canonicatum obtinuit bitureñ. (licet tu interueniente postea prædictorum assensu dicti prioris mandati auctoritate in canonicum ipsius ecclesię sis receptus) in præbenda vacante tibi merito antefertur.

¶ Summarium Domini Joannis Monachi.

1 Conditione existente: non est perinde ac si ab initio esset pure concessum.
2 Beneficium personale potius existimatur ex causa quam ex tempore.
3 Mandatum pape videtur intelligendum de primo consensu: vel dissensu.
4 Donatio imperialis: vim legis habet.
Voluntas testatoris est lex.
5 Contractus potest esse in suspenso.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Excommunicatio lata sub conditione non retrotrahitur.
Dispositio concepta sub conditione potestatiua non fingitur retro.
2 Conditio suspendit natiuitatem obligationis.
3 Facilius est impedire ꝙ perimere.
4 Instrumentum continens donationem principis: ex certa scientia factum transfert dominium.
5 Donatio principis non requirit insinuationem.
6 Dux mediolanensis habet in terris suis iura imperalia.
Actus viuentium possunt esse in pendenti: vt aliorum arbitrio confirmentur.
7
8 Ubi inspicimus euentum/ aliquid potest esse in pendenti.
9 Actus quo ad solennitatem: impendẽt esse non potest.
10 Dispositiones non debent esse ludibrio.
Dispositio ita interpretanda est ne reddatur illusoria.

1 a Si pro te, Ex hac decretali notatur: ꝙ * conditiõe existente non est [a] perinde acsi ab initio esset pure concessum: cuius cõtrarium videtur. Jdeo perinde est acsi ab initio. ff. qui po. in pigno. hab. l. potior. §. videamus.

¶ Sed ratio est hic: quia secundus habebat ius aũ ius aliquod creatũ prio: ꝛ ideo potior erat secũd⁹ primo. vt. s̃. eo. ꝙuis: licet esset spes vtrobiq̃ in debitum iri. Sed cur tam varie. dic/ ꝙ in. l. potior/ mensurabatur potestas primi ꝛ secundi a contrahentibus: hic autem a donante. Et cui plus donauit Papa: ille potior est. ĩ. eo. capi. proximo/ primo respon.

¶ Jtem hic est * personale beneficiũ: quod existimatur potius ex causa/ ꝙ ex tẽpore. ff. de preuileg. credi. priuilegia. Preterea in. l. potior. §. videamus. ꝛ in. l. qui balneũ. §. amplius. loquitur de casuali conditione: que non erat in potestate alicuius: sed ex insidijs fortune dependebat.

2 ¶ Jtem contractus est solidior innitens facto contrahentium: secus est in proposito: quia conditio non erat implenda necessario sed voluntarie: nec dependebat a donante: nec a donatario: sed a tertio. Unde absq̃ iniuria primi ꝛ medio tempore Papa conferre potuit[assensus.]

¶ Quero primo: requisisti: nolunt consentire: ꝛ post assentiunt an consensus huius prosit impetrãti. arg. ꝙ sic. ff. de iur. do. si sponsalibus. §. si mulier. ff. rem ra. ha. l. ij. §. j. in fi. ĩ. hoc. lib. de procur. licet.

¶ Sed contra. ff. de adulter. l. si maritus. ij. §. si negauerit.

3 Et quia * mãdatum Pape videtur intelligendum d̃ primo consensu vel dissensu. ff. de pac. do. l. inter socerum. §. vlti. ff. de verbo. significa. boues. §. hoc sermone. ꝛ. ff. de conditio. ꝛ demon. hec conditio si in capitoliũ. ꝛ. l. cui fuerit. Unde defecta conditione videtur mandatum nullum. ff. de picul. ꝛ commodis rei vendi. necessario. ff. de verbo. obligatio. decem stipulatus.

¶ Dic/ aut isti: licet a principio noluerint cõsentire: nõ tamen expresse dissenserunt: ꝛ tunc proderit consensus postea secutus. ff. de actio. emp. Titius pria. ff. de sepul. viola. l. iij. §. si is cuius. ꝛ. d. l. si sponsalibus. Aut expresse dissenserunt: ꝛ tunc non proderit sequens consensus. ff. de iur. do. stipulationẽ. ꝛ. l. sequẽ. ¶ Et ad hanc distinctionẽ faciunt iura primitus allegata ꝛ iura tacta. s̃. c. Licet.

b 4 ¶ Et forsan esset distinguendum/ an ista fierent in donatione * imperiali/ que vim [b] legis habet. C. de dona. inter vir. ꝛ vxor. donationes.

c d ¶ Et in legatis/ in quibus voluntas [c] testatoris est lex [d] auten. de nup. §. disponat. col. iiij. Et tunc verba non esset extensiua/ sed statim debent consequi suum effectum. ff. de leg. primo. l. huius incola. §. si sticum: ꝛ tunc statim esset cõsumpta potestas. ff. de op. lega. apud. secus tamẽ in cõtrae ctibus. Nam contractus potest esse [e] ĩ suspẽso. ff. cõia prędio. receptuꝫ in fine. ff. de iudi. non quemadmodum. Alias enim contractus principis ꝛ voluntas testantis (que pro f lege habentur) essent [f] ludibrio: quod esse non debet. ĩ. hoc lib. de elec. commissa. §. porro. ꝛ. C. de bonis que liber. l. cum non solum. §. non autem filio.

5 ¶ Et intelligo quod dictũ est de dissensu * tali qui rite fiat: alias non habetur pro dissensu. ff. de bo. po. cont. tab. nõ putauit. §. non quis. ꝛ. ff. de op. lega. l. ij. ff. qui satisda. cog. l. quotiens. C. ne de sta. defuncto. si pater/ notaꝭ. ff. de leg. primo. serui electione. Jo. mo. Cardinalis.

a 1 Non est perinde in proposito. dic ꝙ excommunicatio * lata sub conditione puta te excõico nisi satisfeceris intra certũ temp⁹/ nõ retrotrahiꝭ. Jdeo si talis impetrat rescriptum apostolicum ante cõditionis euentum licet non satisfaciat ꝛ sic reperiatur propter hoc non dicitur rescriptuꝫ nullũ. late discutit Petrus de Ancha. con. clviij. in fine. Pro quo adducit/ ꝙ dispositio cõcepta sub conditione potestatiua non fingitur retro per no. in tex. nostro: quod aperte probatur in. c. preterea. de appella. s̃. vbi appellatio interposita a sententia excommunicationis conditionalis impedit effectum executionis quam secum trahit quod non fa-

ceret si haberet effectuz sentētie pure. vt eo. ti. pastoralis.

2 ¶ Item conditio * suspendit natiuitatem obligationis. l. cedere diem. z. l. conditionales. ff. de verbo. obli. Item pēdentia appellationis a sententia afficiente statum persone operatur/ vt ea pendente: que geruntur sint valida. l. que a latronib⁹. §. j. ff. de testa. z. l. si quis filio §. hi tamen. ff. de iniusto test. Ergo multo magis debet hic operari hec conditio que (vt diximus) impedit natiuitatem obligationis: appellationis autem effectum iam inesse productum extinguit vel suspendit iuxta no. i. l. j. in fine. ff. ad turpil. dico z late in rubi. de appella. z facilius * est impedire ꝙ perimere. c. quemadmodum. §. de iureiur. quod facit contra

3 doctrinam Bald. in. c. question. in prin. §. de appel. ꝙ si absolutus impetrauit beneficium z postea reincidat in excōmunicationem: debet priuari dicto beneficio: quia illa reincidentia trahitur retro / z fingitur eadem excōmunicatio cum prima: quod refert z sequitur Decius cō. cxlv. in fine/ querit in effectu. Istud tamen non placet: quia fictiones in sententia excōicationis z alijs actibus spiritualibus nō habent locum sed secundum veram existentiam iudicatur. vt no. in. d. c. pastoralis. Probus.

b ¶ Habet: vide quod notat ang. in. l. officium in fi. ff. de rei

4 vendica. * ꝙ instrumentū cōtinens donationem principis ex certa sciētia factam/ trāsfert dominium: quia princeps habet potestatem transferendi dominium ad libitum volūtatis. Decius cō. 541. nu. xiiij. viso puncto/ allegat alex. cō. xviij. in causa z lite. col. fi. lib. ij. late per Iaso. in cō. 128 nu. v. volu. iiij. verba permutationis.

¶ Item donatio principis non requirit insinuationem. l. sancimus. z in autē. ibi posita. C. de dona. Roma. con. lix. nu. vij. ad discutiendum. Idem dicit de donationibus factis a ciuitatibus vicem principis obtinentibus. Idē etiā

5 dic de duce * mediolanēsi qui nō recognosat superiorem: neqꝫ antecessores sui recognouerunt a tāto tempore citra cuius nō est memoria/ habet enim iura imperialia in terris suis z in eis exercet iurisdictionem quam facit imperator in terris imperij. not. Idem alex. cō. xj. nu. ix. alias cōsului vol. vij. Idem in duce Sabaudie qui dicitur vicarius perpetuus imperij qui potest i terris z locis suis omnia que potest iperator facere per totū orbē. Iaso. i cōsi. āte alleg. Et sic habes quod cum principe multum iuuat agere pro quo attende ad Iaso. in con. cxxxvj. nu. iiij. vol. 4. Quod licet alias in feudo nouo concesso duobus vel pluribus fratribus vno ex eis decendente sine liberis eius pars reuertitur ad dominū tū fallit in feudo cōcesso in eadē inuestitura duobus fratribus / ab Imperatore vel Rege aut alio prin. tunc inter eos habet locum ius accrescēdi exclu so de certo domino: vt ibi late probat. Probus.

c ¶ Voluntas que proprie dicitur illa que sit expressa. Bal. in. l. ij. §. voluntatē. ff. solu. matri. vbi id Alex. comprobat z sequitur. nam verbū vellet: cum effectu intelligitur z cum actu subsecuto. l. iij. §. si quis sic. ff. de sta. liber. Decius cō. cccviij. nu. x. in casu ad nos transmisso.

¶ Ultra premissa vide quod citat in proposito Maria. Sozinus con. xciij. col. v. versi. preterea circa primū: ꝙ voluntas testatoris z legis equiparātur/ allegat §. disponat hic per Io. mo. alleg. z. l. j. C. de testa. mili. per quod concludit: ꝙ sicut nunqꝫ testator videtur prohibere falcidiam nisi expresse prohibeat. vt in auten. de hered. z falsi. §. si vero expressum: z in auten. sed cum testator. C. ad leg. falci. Sic eodem modo statutum/ quod est lex municipalis non dicit prohibere detractiones falsidie ex quo non dicit expresse. Uide vlterius z late Sozinum . con. cxvij. colum. prima. visa z diligenter. Probus.

d ¶ Est lex. pro hoc vide que dicimus in. c. hoc consultissimo in verbo non vult. j. de reb. eccle. non alienād. Firmat Panor. in con. xj. in prin. tria sunt. volu. ij. Ange. consil. 296. col. ij. doctor insignis: ibi defuncti enim voluntas pro lege seruanda est: z in omnibus dominatur cum non est iuri cōtraria. Pro quo habes attendere ad ea que tradit Bar. in l. j. col. pe. C. de pac. vbi dicit: ꝙ preceptum testatoris factum in testamento in fauorem alicuius non seruatur pro lege: z sic nō habet locum tex. in. d. §. disponat hic per Io. mo. alleg. quia ille in cuius fauorem fuit factum preceptū/ potest illud remittere. l. quotiens. C. de fideicōmissis. l. cū pater. §. libertis. de leg. ij. quod non habet locum in minori bus: quia ipsi propter eorum facilitatem non possunt precepto/ licet facto/ in eorum vtilitatem renunciare. Bar. in l. filiusfa. §. diui. col. j. de lega. prio. tradit Decius. con. 349. nume. iij. consuluit.

¶ Intentum. Io. mo. possumus comprobare per ea que citat idem decius. con. 357. nu. v. in casu magnifici: ꝙ rescriptum imperatoris contra testamētū nō valet. l. si testamētum. C. de testa. facit tex. in. l. rescripta. C. de preci. imper. offer. z hoc cōfirmatur quia testamētum: quoad substantiā eius est de iure gētium: licet quo ad solennitates sit de iure ciuili. Bar. in. l. interdum de conditio. indeb. quia eoipso ꝙ gentes esse ceperunt: de bonis suis disponebant.

¶ Et nota quo ad istud quod est quo ad solēnitates z eo medio habet locum regula. l. nemo potest de leg. primo. prout firmat maria. Sozi. con. xlviij. col. ii. versi. sexto firmatur/ quia solennitates cū cōcernant formā actus z publicam vtilitatem non possunt omitti. Probus.

e ¶ Esse. in suspenso. Bar. in. d. l. Receptum. col. ij. nu. v. hic per Io. mo. allega. dicit hanc materiā subtilem / videlicet contractus inter viuos sistere posse in pendenti: Ideo ꝓ aliquali z breui illius informatione adde eun. Bart. in. l.

6 vsufructus. ff. de stipula. seruo. citare: ꝙ actus * viuētiū possunt esse impendēti vt aliorum arbitrio cōfirmentur. l. si quis arbitratus. ff. de verbo. obliga. Et sic quādo a parte stipulatoris nihil erit implendum. l. si seruus cōmunis. eo. titu. de stipul. seruorum.

¶ Intrando materiam. Bar. in. d. l. receptum. dicit primo/ ꝙ actus viuentium nō possunt esse in pendenti de iure cōmuni: sed in seruitutibus vt puta quo ad acquisitionem iuris realis possunt. vide Bal. in. l. fi. C. de contra. emp. z vēdi. z in. l. vnica. C. si seruus exte. latius in. l. in questiōe. col. v. C. de senten. pas. ꝙ quedam sunt in quibus consideratur initium/ z illa non possunt esse in pendēti ꝙtum ad id sup quo initium consideratur. vt. l. j. §. si filius de leg. iij. z. in. l. si minor. ff. de seruis expor. z in. l. j. de regu. cato. hinc est ꝙ ad habilitatem vel inhabilitatem personarum inspicimus initiū. Flo. in. d. l. receptū. col. j. ibi not. ꝙ qn̄ factūvno tpo fingit factū alio requirit habilitas extremorū: z sic ꝙ eo tēpore quo fingitur possit fieri. de quo per Bar. in. l. si is q ff. de vsucap. Et ideo quo ad hec non potest actus pēdere. ff. de verbo. oblig. l. inter stipulantem. §. sacram.

¶ Merito dicimus ꝙ iudicium non potest esse in pendenti: quia inspicimus tempus litis. l. nō potest. z. l. non quemadmodum. ff. de iudi.

¶ Quedam autem sunt in quibus nō cōsideramus initiū sed euētum/ vt quando agimus de capacitate legatarij in quo consideramus tempus quo sibi defertur legatum: qr tunc tractādum est de capacitate: vbi captio illa incipit. l. intercidit. ff. de lega. prestan. z in. l. vsufructus. ff. de stipul. seruo. Et ista talia possunt esse in pendenti vsqꝫ ad temp⁹ litis: post vero non possunt pendere. d. l. receptum. Istud

7 confirma ratione: quia vbi inspicimus * euentum aliquid potest esse in pendēti vt. l. qui soluendo non erat duos z. l.

8 tempus. ff. de heredi. insti. Item actus * quo ad solennitatem in pendēti esse nō potest: cum in ea consideremus act⁹ initium. d. l. prima de regul. cato. sed quo ad voluntatē refert/ aut loquimur in his. in quibus est voluntas z iste possunt esse in pēdenti z sunt donec viuit tēstator. Bar. in. d. l. receptum. Aut in quibus voluntas non est ambulatoria immo est immutabilis/ z ista non possunt pendere quo ad voluntatem. l. sicut. C. de actio. z obligatio. z. l. commodato §. sicut. ff. commoda.

¶ Flo. in. d. l. receptum. in hac materia succinctā facit distinctionem ꝙ nec dispositio inter viuos/ nec vltima volūtas/ aut iudicium rescriptum vel queuis alia dispositio potest pendere/ quo ad valorem: siue dispositio sit pura/ siue conditionalis: quia semper eo modo quo concepta est/ aut statim valet/ aut statim est irrita. Nam dispositionem valere vel non valere istud totū dependet a dispositione iuris: que semper certa est/ vnde non pendet: sed quantum ad effectum resultantem ex valore actus/ omnis dispositio potest pendere: vt etiam secundum eundem flo. possumus dicere rescripta z priuilegia quo ad effectū pendere. c. si gratiose. §. isto ti. z. C. de precib. imper. offer. l. diuersa. C. si cōtra ius vel vtil. pu. l. ꝓscriptis. Non enim solum actus hominum sunt in pendenti. ¶ Uerūetiam ipsi homines in eo statu de quo vide glo. in. §. si ab hostibus. vbi doc. insti. q mo. ius pa. po. soluitur. ¶ Et ad hoc ꝙ cōtractus possunt esse in pēdenti not. Guil. de mōte lau: in. c. primo. col. ij. de offi. ordi. j.

¶ Dic etiā rescriptuz posse in pendenti fore. notat Domi. cō. cxxxj. casus talis est col. fi. dicēs ꝙ scdm rescriptum est in pendenti an valeat vel non/ propter precedentiam primi: quia potest dari casus in quo secundum valet ex non vsu z ex negligentia primi impetrantis secundum rescriptum iudicatur validum. c. tibi qui. hoc ti. z lib. z de ꝓben.

si clericus. eodem libro. Secus dic de collatione beneficij / quia non potest esse in pendenti: dico in cap. statutũ / el. j. de preben. Probus.

9 ¶ Essent ludibrio. dic quẽadmodum * leges non debent esse ludibrio: vt hic / ⁊ in cap. bone. el. ij. iuncta glo. in verbo / illuderent. s̃. de postu. prela. que allegat. lxj. distin. cap. nullus / sed nichil est / allegat etiam. vj. questio. iij. in cap. deniq;. Idem / sed melius facit. l. prima. C. de rela. ⁊. l. penultima. in fine. C. de cura. fur. vbi non debet fieri creatio curatoris ludibriosa. Bolog. consi. 28. colum. fina. dicit quod non est credendum statuentes voluisse aliquid ludibrio vel superflue introduxisse: vt. §. quibus. in prima constitu. C. l. prima. §. dolum. ff. de dolo. Ita nec decreta pretorum. l. si pretor. ibi alioquin illusoria huiusmodi edicta ⁊ decreta pretorum. vide Oldra. consi. cccvj. quod sumit sibi exordium / quãuis pater reuerende / ⁊ glo. in. l. cum non solum. §. vbi autem in verbo / non autem. C. de bonis que liber. Ioan. mona. in cap. eos. j. de tempori. ordi. Ad idem Alexan. consi. lxxxj. nume. 3. visa consultatione. volu. vj. vbi ait / ꝙ in
10 dubio * non debemus interpretari dispositionem ludibrio / ⁊ superuacuo factam esse. l. si quando / in princi. de lega. j. c. si papa. de priuileg. hoc lib.

¶ De hoc verbo ludibrium / habes in. l. vnica. in princi. C. de nudo iure. quiritum tol. ⁊ in cap. commissa. j. de elect. Ubi Archidi. dicit ꝙ ludibrium est aliqua res / que ludo ⁊ contemptui haberi digna est / sequitur ibi Ioan. And. ⁊ Domi. allegantes illud. Sapien. xij. cap. ad finem / qui ludibrijs ⁊ increpationibus correcti nõ sunt / dignum dei iudicium experti sunt / citat etiaʒ ibi Franciscus quod hoc fit vt non videatur lex imposita verbis sed rebus ⁊ effectualiter. Car. post glo. iij. in cap. in tãtum. s̃. de symo. Hinc Petrus de Ancha. in dic. cap. commissa. nume. iij. dicit ꝙ si ecclesia condemnauit aliquam terram ad destructionem murorum / modo sunt destructi quod postea non possunt refici / quasi destructio debeat esse perpetua / non momento duratura: de quo per Cy. in. l. si seruus. C. de penis: facit quod notatur. s̃. de constitu. cap. ex literis. Alias lex diceretur facere aliquid frustra: quod non est fatendum. l. qui bis. idem. ff. de verbo. obliga. facit ad premissa / id quod voluit Domi. meus in tract. de peste / Carta michi. lxxxiij.
11 colum. fina. nume. ccxxxvij. quod quelibet dispositio * ita interpretanda est ne reddatur elusoria / vt in simili arguit Panor. in cap. que in ecclesiarum. nume. lxxiiij. versiculo / limitato tamen. s̃. de constitu. bene facit text. in lege prima. §. qui pecuniam. ff. de calumnia / ⁊ in cap. si ciuitas. de senten. excommunica. j. Idem Domi. meus primo libro respon. cap. xix. nume. xij. ibi alioquin constitutio ipsa ludibriosa foret / ⁊ de facili fraudabilis / quod non est permissum. l. fraus legi. ff. de legi. non diceretur q; lex. cum iusta non foret. Archi. in cap. erit autem lex. iiij. distinctio. in fine / iuxta illud Esaie. x. Ue qui condunt leges iniquas: inuenta enim est ⁊ prodita lex vt diuinas ⁊ humanas res bene disponat / ⁊ omnem iniquitatẽ expellat. Car. in prohemio Gregoriano.

¶ Preterea reperio hoc verbum ludibria / in cap. cum decorem. s̃. de vita ⁊ hono. cleric. vbi Ioan. And. dicit ludibria quasi illusoria / sequuntur Car. ⁊ Petr. de Ancha. Panormi. autem dicit ludibria dici narrationes rerum inhonestarum: que non debent fieri in ecclesijs: nec etiam per clericos: vbicunque quinimo canon dicit clericos non debere interesse istis ludis: Imo si clerico existente in mensa veniat histrio ⁊ buffo debet clericus a mensa surgere / ⁊ potius recedere ꝙ̃ ista audire: vt in capitu. non oportet / de consecra. distinctio. v. Si tamẽ fiant ludibria / causa recreationis sui: vel alterius infirmi / vt legimus de propheta ⁊ alijs: qui cytharam tetigerunt: non erit illud de genere mali / nec infamie. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xiiij.

DVobus sup ꝓuisione simili sibi faciẽda ĩ eadẽ ecclesia literas a nobis obtinẽtibus vna die certis eis executoribus deputatis, si non appareat quis primo impetrauerit ex eisdem is eorum cui canonicatum contulimus est in prębenda præferendus alteri, qui a nobis canonicatũ non extitit assecutus, licet priusquã alius eis ad quos spectat canonicorum receptio & collatio prębẽdarum, suas pręsentauerit litteras & ab eis in canonicum sit receptus. Si vero neutri eorum vel vtrique canonicatum contulimus tunc ex quo in gratia sunt ęquales is qui primo pręsentauerit erit potior in præbenda. ¶ Quod si forsan ambo simul in pręsentando concurrant, hi ad quos (vt pręmittitur) spectat canonicorũ receptio & collatio prębendarum, vel eorum maior pars, ex eis alterum quem voluerint eligere teneantur, quo electo alius omnino careat impetratis, nisi ex tenore literarum ipsius expresse appareat quod vtrique ipsorum voluerimus prouidere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Canonicus prefertur canonicando: licet postmodũ fiat canonicus ⁊ primitus sit receptus.
2 Gratificationi locus est nedum ab omnibus / sed etiam a maiori parte.
3 Paritas reducitur ad imparitatem per aliquid additum / ⁊ alterum extremum tollit paritatem / ⁊ alium excludit.
4 Qui habet exceptionem illam probet. cum regula sit contra eum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando super noua materia ius reperit nouam formam non est ab ea recedendum.
2 Quando concurrunt duo insimul eadem paritate / de rigore iuris neutrum debet admitti.
3 Infirmus fortior resurgit.
4 Ubi non sunt pares / locus non est gratificationi.
5 Ille vulnerat conscientiam / qui potest eligere ydoneiorez ⁊ eligit ydoneum.
6 Forma clausule gratificationis hic describitur.
7 Mulus est longioris vite ꝙ̃ asinus.
8 Senectus dicitur morbus.
9 Omnibus infideles sunt femine / senibus quidem infidelissime.
10 Omnia suis temporibus debent conuenire.
11 Mos nobilium est odire rusticos.
12 Reiteratio nuptiarum est contra honestatem.
13 Dos multiplex in vxoribus reperitur

DVobus, a Hoc cap. docet qs sit potior duobus eadem die impetrantibus [sit receptus]. ¶ Et sic nota q canonicus * prefertur canonicando: licet postmodũ fiat canonicus/ et primitus sit receptus. Et est ratio: qr pinguius ius habet primo canonic9/ vt notatur. s. ca. primo. ¶ Si vero [erit potior]. Nota omnibus paribus/ prior tẽpore in presentando: et sic preoccupando potior est iure. C. qui potio. in pigno. hab. l. 2. et 4. et ff. de procura. l. plurib9: et. C. de iure delib. l. sancimus. §. sed et si prefatam. ¶ Quod si forsam [tencantur]. ¶ Nota locum * esse gratificationi: et nedum ab omnibus/ sed a maiori parte argu. ff. ad Silleia. l. 3. §. si cum omnes/ et. ff. de relig. et sump. funerum. l. fi. ¶ Sed pone: nolunt gratificare. Dic tunc se impedient per concursum. ff. de vsufruc. l. quotiẽs. 2. respõ. Vel dic canonicos b cõpellãdos ad gratificãdũ iudice imminẽte. ff. de lega. j. hui9. §. fi. j. de iure patro. c. nullus [impetratis]. ¶ Nota. paritas reducta * ad imparitatem: p aliquid ad additũ c: ad alterũ extremũ tollit/ paritatem/ et aliũ excludit [expresse] qd erit pbãdũ: als tenebo regulã hic positã/ et qui habet * exceptionẽ: illã pbet: cum regula sit contra eum: vt hic/ et. ff. de probatio. l. in exceptionibus/ et. ff. de excep. l. prima. Ioan. Mona.

DVobus. hoc. c. ponit nouã materiã / siue nouũ casum/ et alias nõ decisum/ etiã nouã formã: quomodo sit pcedẽdũ in eo. Et ideo habes verificatũ illud: q qñ sup * noua materia ius reperit nouã formã nõ est ab ea recedendũ: quinimo eius omissio vitiat dispositionẽ. glo. singul. in cle. j. de iure patro. put dicit Petr9 de Ancha. cõ. 55. vltra p dicta. Et ratio q inducat nouã formã et sit ius nouũ: qr qñ duo * cõcurrũt insimul eadẽ paritate de rigore iuris neutrũ debz admitti. l. si fuerit. ff. de reb. dubijs cũ multis silibus/ ibi p glo. et doc. adductis. Or in casu. c. nři. vult alterũ admitti certa forma/ et modis cõsideratis. ¶ Et p intellectu. c. huius habes attendere q intelligitur de bñficijs vacaturis nõ quãdo fit collatio de vacantibus/ vt hic habes aperte per literã Panor. in. c. 2. s. de offi. deleg. et Feli. in. c. capitulum. s. eo. isto titu.

¶ Paritas em ad imparitatẽ reduci potest / tam ex parte cõferentis q cui cõfertur/ vt pote. P. Impetrauit motu proprio: et F. ad instañ. a Papa. Et P. est nobilis doctor/ aut alias qualificatus. F. vero est simplex clericus: qui licet sint impetrantes a Papa et eiusdẽ date tamẽ additũ est paritati. P. primo. clausula motus proprij: que facit cessare dispositionẽ huius. c. arg. c. si pluribus. j. de prebẽ. Regulam cãcel. habes sub nu. xv. vbi glo. ampla. doc. in. d. c. si pluribus/ et in cap. si motu proprio eodem.

¶ Secundo/ qualitas nobilitatis vel gradus/ que prelationem inducit: vt in. d. regula. xv. et in pragma. in ti. de colla. et in concor. de elec. In hoc tamen vltimo nõ videtur cõsentire Ioan. and. et Domi. hic: quibus non adhereo/ maxime propter iura Gallicana: que libenter admittunt has qualitates et merito. Et per hec resultant duo casus a regula tex. nostri excepti.

¶ Tertius potest adduci/ quãdo alter impetrãtiũ eiusdem date habet clausulã anteferri scdm Domi. hic: pro quo de selua in trac. bñfi. in. 3. parte. q. 35. colũ. fina. quã vocamus etiã clausulam gratificationis: que debet eodẽ medio expediri cum principali prouisione: alias non valeret: qr facta postq ius esset quesitũ alteri in re: secus ad rem. Cal. in titu. de res. consi. 8. in fine. ¶ Hac de causa semper consueui apponere in memorialibus meis ad curiam destinandis. Et cũ clausula gratificationis/ quatinus opus fuerit ad longũ et late in literis extendẽda: quã credo fore efficaciorẽ quauis alia qualitate gradus / nobilitatis aut possessione: cũ euidenter constet de intentione prouidẽtis/ a qua procedit omnis virtus illius per ea que. s. dixi in cap. vt aĩarum/ loquendo de intentione excõicantis/ de cõsti.

¶ Quartus casus est: qñ vnus habet clausulã nõ obstãte q pro alio scripserimus/ vel aliã similẽ: vt hic late per Do mi. colũ. 2. vsi. sed pone/ quod reassumit idem de selua vbi s. quos videas vbi dicunt q he clausule fingunt aliquem fore priorem in data/ vt aliquid operentur tanq superadditum ad extremum. Probus.

¶ Canonicos cõpellandos. inquantum hic loquitur de iudice . i. de superiore qui eos cõpellat ad cõcordiam vel ipsemet exequetur hoc: scilicet alterũ eligendo scdm Guil. de mõtelau. post Io. And. hic per. c. cum simus. ix. q. iij. et. c. null9 s. de iure patro.

¶ Dic q quando est paritas locus est gratificationi scdm doc. hic. et car. in cle. si plures. de iure pa. Panor. in. c. cum autem nu. iij. s. de iurepatro. doc. in. c. per venerabilem. de elec. et eo. ti. i. c. quia propter. l. fi. ff. de religio. et sump. fune. vbi glo. iuribus fulcita. c. cũ aduocatus. s. de iure pa.

¶ Sed cõtentio oritur inter doctores q debeat gratificare superior. An magis merentẽ qui semper fuit bonus an qui olim fuit malus/ nũc vero est bonus. Archi. in. c. nos cõsuetudinem. xij. di. dicit q gratificari debet is qui semper bon9 fuit. per. c. statuimus. et per. c. nec meritis. lxj. di. et. c. quid proderit. ea. di. ¶ Glo. tamen in. c. fidelior. l. di. dicit cõtrariũ. per illum tex. videlicet q potius eligẽdus est qui peccauit et penituit: q qui semper fuit bonus: quia magis scit cõpati. c. cõsiderãdũ. ea. l. di. vbi fidelior fact9 est Petrus. postq fidem se perdidisse defleuit atq ideo maiorẽ gratiam reperit q admisit. facit. c. potest. de pe. di. prima. q * infirmus fortior resurgit.

¶ Ex quibus resultat contrarietas. Tu tñ post Domi. et Prepo. in. d. c. fortior. dic q vbi simul cõcurrent. ille qui deliquit et ille qui non deliquit tunc potius debet preferri ille qui non deliquit/ q ille qui deliquit.

¶ Si autem simul non concurrant / tunc ille qui deliquit non est repellendus si penituit/ ex eo q peccator fuit: sed potius debet promoueri: quia melius cognoscit qualiter alijs debeat misereri. Et ita transit Panor. in. c. dudũ. el. ij. s. de elec. ¶ Quod autem dicitur de Petro rationabile fuit: cum primus fuerit qui meruerat inter discipulos veritatem de xpo profiteri dum dicit. Tu es xps filius dei viui: qui in hunc mundum venisti. Ideo tũc sibi dñs respõdit. Beatus es Symon bariona: quia caro et sanguis non reuelauit tibi. Et ego dico tibi quia tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Et sic teneo cum Archi. Domi. et Prepo. Et ista est communis: et pro ea rationes etiam naturales suadent vt patet intuenti viro: q sentit Car. in. d. cle. si plures. de iur. patro. §. fi. prima. q. vbi dicit: si parilitas est/ distinguenda erunt merita. Eandem opinionem ibi sentit Io. de Imol. quam Rochus de cur. in trac. de iure patro. in verbo honorificũ/ nu. xl. et duobus sequen. dicit/ omnibus consideratis sibi placere: quia fortissime fundamẽta adducta pro ea stringunt: maxime tex: in. c. qm. s. de iur. patro. vbi formaliter dicitur: q sit in plures partes fundatorum se vota diuiserint ille preficiatur ecclesie qui maioribus iuuatur meritis. Idem tex i. c. fi. lxiij. di. vbi glo. ampla.

¶ Cõprobare preterea sic: regula cõmunis est. q vbi * nõ sunt pares: non est locus gratificationi/ probatur in. d. c. cũ autem. in fine. Sed quando quis est idoneior altero clare apparet inter eos non esse paritatem . ergo hoc casu nõ erit locus gratificationi. faciũt nota per Barba. con. xxiij. col. prima vol. primo. quod exorditur: scribit propheta: q in beneficijs conferendis preferendus est senior: et ante eũ Bal. in. iiij. vol. con. clxv. ordinatio testamenti/ vbi allegat l. fi. ff. de fid. instru. Et hec habet magnam equitatem/ maxime in foro conscientie/: quia ille * vulnerat conscientiã qui potest eligere ydoneiorem et eligit ydoneum, no. Frederic. con. xcv. col. prima super dubitationum articulis. Anto. de butrio in. c. constitutis. el. iij. s. de appella. col. prima vbi notat argu. q non saluat conscientiam quis eligẽdo vtilem vbi valet eligere vtiliorem. Panor. in. c. quoniam. nu. xij. s. de iure patro. vbi refert ad ea que dicit in. d. c. constitutis.

¶ Itẽ iudex est superior inter hos duos/ scilicet quis potius eorũ admitti debeat/ ergo iusticiam ministrare debet/ aliter non dicetur iudex. c. forus. s. de verbo. significa. Sed profecto iusticiam non ministraret si repelleret ydoneiorẽ admisso ydoneo data paritate. Placuit etiam hec opinio ipsi Rocho de curte vbi. s. in verbo/ onerosum/ in. iij. q. per d. c. nos consuetudinem/ et est magis equa.

¶ Hunc punctum reperies nouissime. et luculenter tactũ per dominum Petrum rebuffum. Do. et obseruandissimum in repe. c. postulastis. in. iiij. notata. nu. cxcv. et sequen. s. de cleri. excõmunica. mi. vbi probat istud iure diuino/ canonico/ et ciuili: vt videre licet quia non transcribo.

¶ Super premissis dubium oritur: an gratificatio huiusmodi possit fieri per executores. Domi. in con. cxxxiij. col.

penultima. quod exorditur: casus talis est. dudum benefi-cio sancte Marthe/ et rota tenent: idem esse in presentatione executoris: cum executor dicatur collator. notat Inno. in cap. pro illorum. ex. de preben. Ergo idem erit in presentatione facta executori. Tu tamen teneas quod Domi. et Frā. hic concludunt soli ordinario et non executori fieri debere/ vt procedat gratificatio. Et sic executor nihil poterit in hoc: quod firmat Petr. de Ancha. consi. 55. vltra predicta nume. primo. Et ratio est in euidenti: quia cum in gratificatione debeat adhiberi cause cognitio: quis sit magis ydoneus/ vnus de executoribus non potest cognoscere de ydoneitate vel habilitate alterius/ in suis literis non expressis. cap. p. et g. ex. de offi. deleg. Et pro hoc text. noster stat expressus dum dicit hi ad quos spectat canonicorum receptio et collatio prebendarum alterum quem voluerint eligere teneantur. ¶ Item text. noster artat ad aliam electionem de alio faciendam per capitulum. Sed executores si essent centū nō facerēt capitulū: sed illi vt singuli cognoscerent de illa gratificatione. c. pastoralis. isto ti. ex. ad ipsos. Igitur verba tex. nostri non possunt adaptari in casu gratificatiōis: ergo nec prouisio illius tex. vendicat sibi locū in eis postquam verba deficiūt. l. Ita autem ff. de admi. tuto. et c. indemnitatibus in fi. de elec. hoc libro.

¶ Item suadet/ quia in vno voluit Papa capitulū grauare/ scribēdo quod prouideatur: ergo in alio releuare/ videlicet vt habeant gratificare/ quod est equū. l. eū qui. ff. de iureiur.

¶ Item constitutio et quelibet dispositio disponens continuatiue in diuersis casibus intelligitur vniformiter disponere/ etiam in personis et rebus disparibus. l. iam hoc iure ff. de vulga. et pupi. substi. et l. si legatarius. de leg. 3. Si ergo in gratificatione necessario text. noster intelligitur de canonicis vel maiori parte ipsorum: ergo eodē modo intelexit in casu preuentionis: quod verba expresse dicūt. Ergo non debemus recurrere ad coniecturas. l. ille aut ille. §. cū in verbis. de leg. 3. Attendāt prelati Gallie qui gratificare possunt in vacatione bñficiorum occurrēte in mensibus Aprili et Octobri: vt videre licet tenore cōcordatorum.

¶ Preterea dic quod gratificatio nō solum habet locū in prouisionibus beneficialibus: verū etiam in aliis actibus puta in iudiciis/ vt dicit specul. in titu. de incidē. questi. versi. quid si plures. Etiam in iuramenti delati one: idem specul. in ti. de iura. dela. versi. quid si actor: idem in cōmodato/ vt si quis habebat res duorum accōmodatas: quod si nō potest vtrāque euadere/ tunc est locus gratificationi vt euadat quam vult Bar. in l. si vt certo. §. quod vero. ff. commo.

¶ Et de hac materia videas remissiue. glo. in d. l. fi. de religio. et sump. fune. glo. in l. ciues. de Imol. lib. x. C. glo. in l. ii. titius/ vbi Alexan. ample. ff. de verbo. obliga. et in l. qui filiabus. §. primo. de leg. primo. et in. l. prima. §. primo. ff. de liber. ho. exhiben. Bal. in l. si quis seruū. §. si inter. de leg. 2. et ibi Ioan. imola. et Bal. in l. in quibus. C. de secun. nup. vbi dicit quod gratificatio patris habet locum quando dubitatur quis ex duobus fuerit primogenitus: tamen in auten. ex testamento. colū. vlti. de col. C. dicit ambos succedere in regno. Bal. in l. fina. C. de testa. muli. et in l. si quis ad declinandum. col. x. versi. vlterius queritur. C. de epi. et cleri. Anto. de Butrio/ in finalibus verbis: in cap. cū super. ex. de re iudic. Bal. in cap. exposuit: in fi. ex. de dila. vide etiam doc. in l. si quis: in graui. ff. ad Silleia. Bal. in cō. 38. in prima parte. colū. 2. dominus Thomas/ vbi quis potest de suo/ non de alieno gratificare: de leg. 2. d. l. si quis seruum. §. si inter. et in auten. lucrum. C. de secund. nup. vide in. l. ij. §. si cum omnes. et ibi glo. ff. ad Silleia. glo. in cap. venerabilem/ verbo/ fauere. ex. de elec.

¶ Et attende: quia gratificatio non habet locum nisi vbi est iure expressum: refert Franci. de Aretio. in consi. 142. nume. xxiij. ex facto proponitur. allegat doc. in cap. in nostra. ex. de testi. vbi Ioan. And. in nouel.

¶ Et vt habeas perfectum intentum materie gratificationis: hic inserere curaui clausulam/ et modum prouidēdi per Papam quando vult gratificare * quodque si contingat te et alios quibus forsan hodie de ecclesia et decanatu predictis/ vt prefertur vacantibus conferri: aut de illis prouideri. Ita tamen quod iudex coram quo causa inter illos/ et alios quoscunque super decanatu et ecclesia predictis penderet/ quatinus gratificationi propter paritatem et mutuum concursum locus esset eisdem gratificare posset concessimus: aut illos forsan contulimus vel conferri mandauimus/ adeo propter paritatem vel concursum pares seu equales esse vt mutuo vos impediatis/ tibi quod iudex coram quo causa huiusmodi super ecclesia et decanatu predictis pēdebit/ gratificare et te omnibus anteferre possit et debeat voluntate nostra posteriori et ordinatione premissis ac aliis constitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisque contrariis. Non obstan. quibuscunque auctoritate apostolica earundē literarum tenore de speciali dono gratie indulgemus et insuper ex nunc irritum etc. attemptari.

6

¶ Vel breuius. Etiam si forsan illos alicui seu aliquibus alio vel aliis conferri et de illis etiam prouideri concesserimus/ et mandauerimus. Ita et adeo vt in data pares seu equales sitis et mutuo impediatis/ et propterea locus gratificationi existat/ tibi gratificando apostolica auctoritate conferimus/ et de illis etiam prouidemus decernentes prout est irritum etc.

¶ Quodque si omiseris huiusmodi clausulam in prouisione beneficii inserere/ poteris facere expedire eundem clausulam ad partem. Et forma erit tenoris sequentis.

¶ Clemens &c. Nobilitas generis/ literarum scientia/ vite ac morum honestas etc. prosequamur hodie/ siquidem per nos accepto: quod prioratus sācti Io. or. S. B. N. diocesis/ quem Bo. memo. A. episcopus Caturicen. ex concessiōe et dispen. apostolica in commēdā dum viueret obtinebat. commenda huiusmodi per obitum eiusdem. A. episcopi. qui extra Ro. curiā debitum nature persoluit cessante/ adhuc eo quo ante commendam eandē vacauerat modo nunc vacare noscatur. Nos prioratū tūc certo modo quem pro expresso haberi volumus vacan. tibi per te quoad vixeris tenendum/ regendum/ et gubernādum/ per alias nostras literas commendauimus / prout in illis plenius continetur.

¶ Nos igitur qui prioratū predictū/ etiā forsā certomodo vacantem alicui seu aliquibus personis commendauimus seu contulimus aut commendari vel etiam de illo prouideri concessimus vel mandauimus cupientes (vt ceteris paribus) quatinus locus gratificationi existat/ ceteris omnibus anteferri. Ac volentes te qui vt asseris de nobili genere ex vtroque parente procreatus existis premissorū tuorum fauore prosequi gratioso/ teque a quibusuis excōis etc. Tibi quod si contingat aliquā/ seu aliquos/ cui seu quibus forsan hodie prioratum predictum contulimus. vel commendauimus/ aut conferri seu commēdari concessimus vel mādauimus/ adeo propter paritatem vel concursum equales esse vt merito locus gratificationi existat iudex corā quo causa super eodem prioratu pendere contigerit/ tibi gratificare et prioratum predictum tibi adiudicare possit et debeat premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis/ necnon omnibus illis que in dictis literis voluimus non obstare/ ceterisque contrariis nequaquam obstantibus auctoritate apostolica tenore presentium de speciali dono gratie indulgemus. Et insuper ex nunc irritum etc. attēptari nulli etc. Datum Rome etc.

¶ Et attende quia hanc formā nec aliam premissam poteris facere expedire nisi hoc habeatur in signatura: alias secus. Ideo non omittas dicere in tuo memoriali. Et cum clausula gratificationis quatinus locus existat etc. Vidi tamē dare clausulam derogatoriam statutorum ecclesie: licet in supplicatione fuisset omissa et data prouisionis ipsius et litere super ea fuerunt confecte ad partem. Ideo verissimiliter credendum est quod alia posset obtineri: licet in supplicatione non fuisset descripta quod nota.

¶ Restat preterea videndum de gratificatione pro expectante. Pro cuius informatione dic vt sequitur.

¶ Nos enim eidē dñico vt si cōtingat eum et quoscūque alios expectantes etiā cuiuscunque status/ gradus/ ordinis conditionis/ nobilitatis aut alterius qualitatis existen. qui canonicatū et prebendā predictos acceptassent/ et de illis sibi prouideri obtinuissent/ etiā coram vobis seu quibusuis aliis iudicibus litigare et adeo in diligētiis et data que requirūtur pares eē et se inuicē quomodolibet īpediāt/ vos aut iudices predicti eidē dñico canonicatū et prebēdā predictos adiudicare possitis et debeatis premissis et aliis cōstitutionibus et ordinationibus aplicis statutis/ et cōsuetudinibus ceterisque cōtrariis nequaquam obstan. aplica auctoritate presenta tenore presentiū de speciali dono gratie concedimus pariter et indulgemus. ¶ Et ne illotis manibus ab huiusmodi paritatis materia ī vacuumque recedere videamur vt verbis iuriscū. vtar. in l. j. versi. illotis etc. ff. de orig. iur. tradit ī simili Ludo. Bolog. ī addi. ad Io. de Ana. cō. xix. et Alex. con. lxxvij. in prin. Quia per suprascrip. vol. iiij. Subiiciamus oportet et per modum solatij paritatem similiter fore necessariā inter mortales signanter coniugiis suppositos de quibus nō possū nō cōpati: licet de viris nře professiōis eccle

ſiaſtice minime compati videantur.c.primo ⁊ capitulo cle-
ricis ibi clericis laicos infeſtos oppido tradit antiquitas
quod ⁊ preſentium experimenta temporum manifeſte de-
clarant de immuta. eccle.j. hos quippe paritas ipſa in ſi-
nu educare habet alias data diſparitate ipſa / multa tem-
poris progreſſu ſuccedere contingit. Conueniant/ideo in
diuitiarum paritate/cum ſi pauper vxorem ducat diuitem
fiet ipſe de domino famulus/de magiſtro mango/ de patiē
te impatiens/de letali die triſticiei dies/ iuxta id citatum
a Cremoneñ.ſingul.66.Repetitū vero a contemporaneo
noſtro dño Nicol.Boerij.con.3.colū.2.poſt conſuetu.Bi-
turiceñ. quando maritus ducitur ad domum vxoris eſt ſi-
gnum maxime triſticie: quod non aufugiunt noſtre etatis
viri potiſſime in ciuitate Bituriceñ.⁊ hic Pariſius quidē
nouitij:qui fere pro ampla dote victum in edibus parentū
coniugum non dicam miſerrimum querūt quod dolendū.
Digni enim ſunt profecto tales:ꝙ cornua eis nō mutētur
dum tamen cornu varietur.

¶ Paria quippe in regno hoc coniugibus ſuccedunt: vt
vxores viris dominentur/vs enim abat ius.Dicit idē do-
minus Nicol. Boerij/ in.d. conſuetu. de conſuetu. iur.ſta.
perſo.in.§.4.colū.3. citando: ꝙ verificatur dictum Ang.
cō.144.quia mariti ſunt cauſa cauſe/⁊ fatui/⁊ beſtie. Ne-
ſciūt enim extrahere ſarrabulas/niſi de manu vxoris. De
his profecto poteſt intelligi dictum Anto. de Butrio. cō.
55.in queſtione/vbi dicit:ꝙ docet experientia maritos de
pauco facere conſcientiā cum multum ab vxoribus perce-
perint.Hinc in propoſito Joan.lup.de dona. inter viruꝫ ⁊
vxorem.car.3.in prin.ꝙ ſponſus debet venerari ſponſam/⁊
non econtra:in cuius ſignum ipſe debet recipere nō dare/
vt amatores amaſijs ſuis. ¶ Poſſunt certe hi dicere il-
lud Plauti.Argentū accepi:dote imperiū vendidi/tempe
ſtatēq; in domū introduxi.Cōtra tamen dictū lupi habes
ꝙ vxor tenetur marito reuerentiā (vt noſtri vocant)exhi-
bere.l.j.§.cū autē.C.de rei vxo. actio. ⁊.l. alia cauſa.§.vlti.
ff.ſolu.matri.vbi Roma.⁊ Frāc.Areti. ex hoc inferunt:ꝙ
cū ex iuris diſpoſitiōe generaliter he perſone/ quibus re-
uerētia preſtāda eſt/ ſine venia ⁊ iuſſu p̄toris in ius voca-
ri non poſſint.l.gñaliter.ff.de in ius voc. Jdeo non poteſt
vxor maritum in ius vocare non petita venia.

¶ Et ſuſtinendo dictum lupi dic: ꝙ ibi loquitur ridiculoſe
quaſi ſentiat contrarium fieri debere. Gene.18. ibi poſtq̄
ſenui: ⁊ dominus meus vetulus eſt. glo.in.l.pe. C. de in-
offi.teſta.Bar.in.l.donationes. C.de donatio. mōtaigne.
in trac.de Bigamia.prima.q. ¶ Et dicit Jaſon in.l.trāſ-
actionem.nu.2.C.de tranſac.ꝙ vxor tantum reuerentiam
debet marito q̄tum filius patri.

¶ Diſparitas/p̄terea non fiat in etate/vt iuuenis cū ſene
nō copulet̄. Nā q̇dā aiunt ꝙ qñ ſenex vxorē iuuenē duxit/
eoipſo cū vxore mortē etiā duxit ratione coitꝰ frequētati:
7 q̄ philoſophi vitā abbreuiare dicūt.Hic dicit̄ * ꝙ mulꝰ eſt
lōgioris vite q̄ aſinus/caſtratiq; plus viuūt q̄ coeūtes/⁊
Philo.primo de aīalibus. galline multū ouantes cito mo-
riūtur:arboreſq;/que multū fructificāt:cito deſiccātur: q̄
cibus eorū tranſit in ſemen ⁊ libidinem.Jntēperatos pro-
fecto ⁊ indiſcretos ſepe videmus multuꝫ coeuntes maxi-
me mulieres publicas ea ratione:quia ſemen dicitur ꝓgre
di a cerebro:quod (ſi multū prodeat) fit vacuū ⁊ ſic ſono-
roſum ⁊ debile inſtar vaſis/vt patet in naturalibus.

¶ Dicemus etiam nō quadrare in cōiugio infirmuꝫ/prout
8 nec ſenem: * cum ſenectus per ſeipſaꝫ morbus ſit. Panor.
in cap.magne.s̄.de voto/ ⁊ ſenex minus preſumitur viue-
re q̄ eger / grauiter ſenex equiparetur/ grauiter infirmo.
de cler.egro.cap.vnico.j.ſenectus eſt ꝓpinqua morti.glo.
in titu.de colla.in pragma.in.§. Jtem quod vniuerſitates
in verbo permutationis:facit lex ciuitatibus de leg.primo
ibi alimenta etatis infirme. ¶ Ex quo reſultat:ꝙ omnes
ſenes dicuntur infirmi. Hinc frater Bernar. in parte pri-
ma Roſarij.ſermo.24.citat: ꝙ puella ducta a ſene poteſt
feretrum ſecum ducere ſeu deferre pro tumulando mari-
tum.Et Porcus inſti.de nup.colū.4.ꝙ ſenectus eſt tantū
apta nuptijs:ſicut bruma meſſibus/ridiculum loci ſpōſus
9 eſt ſenex.Ait enim Eneas ſiluius epiſtola.83.ꝙ cū * om-
nibus infideles ſint femine: ſenibus quidam infideliſſime
ſunt. Et fulgo.in.l. precipiunt ediles. ff. de edili.edic.ali-
quando amico ſuo dicit. Si capis iuuenculam faciet tibi
cornua:cum hec etas odioſa ſit maxime adoleſcentulis.

¶ Ratio ſuadet:ꝙ ſenes non copulentur vxoribus/cum in
eis deſit vnum ſubſtātiale/videlicet proles. Nam vt dicit
Precpo.in cap.fraternitati/in prin.s̄.de eo.qui cogno. con
ſangui.vxor. ſue.Non ſufficit ꝙ ſuper ripam acherōtis vi-
tūlus depaſtus ſit:niſi antrum ſubintrauerit: etiā nō ſuf-
ficit recte ambulare ſi iter non perficiant/⁊ ſic haſtā rectā
habere ſiue effectu not.Barth.Sozinus in.l.j.col.iij.ff.ſo
lu.matri. Et hac deficiente non video fieri matrimonium:
etiam ſi alia duo concurrant/copulentur hec tria Albert.
in rub.de ſponſ.C.col.fi.Hinc Ouidius circa huiuſmodi
diſparitatē. Nam quā male veniūt ad aratra iuuenci:tam
pungitur magno coniuge nupta minor. Et Panor.in.c.j.
col.antepe.s̄.de probatio.Omnia enim debent ſuis tem-
poribus conuenire.Et Cicero poſt medium de amicitia di
ſpares enim mores/diſparia ſtudia ſequuntur:quorum diſ
ſimilitudo diſſonat amicicias.Jgitur ſi deficiat ſubſtantia
le illud/deficit ⁊ omnis modus pacis inter coniuges tra-
ctande. Arg.eorum que notat Lapus vb.s̄. carta. 80. in
prin.col.ij.vbi dicit:ꝙ mentula eſt optima mediatrix. Et
propterea refert quandam viduam romanam querentem
maritum mediocris etatis/que noluit eū/cui morbus nea-
politanus corraſerat mētulam:q̄ non adeſſet medium pa
cis cōponende ſi rixa ſuborta fuiſſet prout eueniſſet arg.
a cōiter accidentibus Jſtud primo retulit Pogius floren.
in ſuis face.facetia que incipit/mulier vidua.Sic in propo
ſito ſenex nō dicitur habere mētulā:ratione cuius nuptie
tales dicuntur parari ſcolaribus/vt dicit Chriſtoforꝰ por
cus inſti.de nup.col.iij.vbi citat: ꝙ ſi mulier iuuenis nu-
bat cum ſene/datur ſibi materia vtendi nuptijs ſcolarium
prout tradit in ꝓpoſito noſtro Aureolus in addi.ad Guil.
in.c.vnico/de ſpon.hoc lib.

¶ Et ꝙ ſenex non habeat mentulaꝫ/patet:cum ſit inutilis
Et paria ſunt non habere/vel habere inutilem. Jo.mo.in
c.q̄uis de elec.hoc lib.⁊ in.c.ſi tibi conceſſe/in fine/de pre
ben.j. Facit glo.not.in.l.plagiaria vbi Bal.C.ad leg.faui.
de plagia.que dicit:ꝙ vxor habens virum inutilem dici-
tur vidua. Ad idem.capitulo.ij.de tranſlatio.epiſco. s̄. ꝙ
eccleſia dicitur viduata/que licet epiſcopum habeat/inuti
lem tamē perhibetur habere:vbi car.⁊ Panor.⁊ Jaſon in
l.quotiens.ff.qui ſatiſda.cog.vbi ponit multa ſimilia ad ꝓ
poſituꝫ.Alex.in.l.filij.§.vidua.ff.ad municipa.

¶ Ultra predicta adde:ꝙ ſimilia ſunt non eſſe vel eſſe ⁊ nō
apparere tex.in.l.Jn lege.ff.de contrahē.emptio.⁊.l. ſunt
duo titij.ff. de teſta.tu. Et ad propoſitum mentule parifi-
cantur/nihil habere/ vel nō habere quod ſufficiat. Archi.
in.c.priſcis.lv.di.ſubdens.Cui ſatis eſt quod habet/ſatis
illum habere conſtat. Et cui ſatis non eſt/ſatis eum con-
ſtat egere. Uide Tiraquel.in trac.de iure mari. Car.64.
Adoleſcentulam mulierem eſſe nuptam/⁊ viduam.que ſe
ni nupta eſt.Talis nempe conſueuit concupiſcere mortem
ſenis mariti. Bar.⁊ Paul.in.l.pater ſeuerinam.§.ſocrus.ff.
de condito.⁊ demon.⁊ in.l.mutiane.col.prima eo. ti.vide q̄
dixi.s̄.in.c.cū in multis.iſto ti.de ſene.vide que tradit do.
Stephanus Bertrandi.con.cccxxxvj.col.iij.q̄admodum
parte prima.

¶ Non ſit etiam diſparitas in proſapia: videlicet non co-
pulentur nobiles cum ignobilibus:quia ſi ruſticus ducat
nobilem ſemper eum vociferabit ruſticum atq; contem-
11 net cum mos * nobiliū ſit odere ruſticos:et .l.contra Jo.
de Salua in trac.bñefici.iij.parte.q.7.⁊ ibi late.

¶ Ad propoſitum diuus ille hieronymus patronus meus
in.iij.parte epi.trac.vij.epiſtola.xxvij.col.prima citat ver
ba hec.Querunt q; alios non quibus iuxta dei ſententiam
ſeruiant:ſed quibus imperent. Unde ⁊ pauperes eligunt
vt nomen tantum virorum habere videantur: qui patien-
ter riuales ſuſtineant:de quibus meminit glo.in.c.horren
dus.xxxij.q.v.⁊ in cle.prima.in ꝟbo inibi.de regul.⁊ trāſ.
ad religio.

¶ Sepiſſime profecto inſignes mulieres.i ex nobili gene-
ris proſapia ſeruis etiam viliſſimis ſe exponunt: teſtatur
experiētia rerum magiſtra. Jdeo requiritur paritas inter
coniuges quo ad ſtatum ⁊ genus: de quo ait Cleobolus
lyndꝰ ex ſeptē grecie ſapiētibꝰ ſextꝰ vxorē de paribꝰ duci
to:q̄ ſi ex maioribꝰ duxerꝭ cognatos habebis dños:vide
Maria.Sozinū.cō.xxv.col.ij.circa predictā cōſultationē
vbi dicit:ꝙ inter equales nuptie ſunt ex conſilio contrahē
de.l.creditor.§ primo.ff.mandati iuxta illud.Si vis nube-
re nube pari. Pro quo Alex.cō.lxxx.col.prima. vol.vij.vbi
dicit.Bonum autem ⁊ aptum matrimonium eſt nubendo
pari.vbi diſputat an in cauſa matrimoniali ſucurratur mi
nori per beneficium reſti.in integ. quod nota pro intento
noſtro. Et in tali matrimonio admittitur teſtimonium pa-
tris ⁊ matris.cap. ſuper eo.el.ſcdo.s̄.de teſtibus.dummo
do aliter non appareat ſuſpectum. notat Alex. con.cliij.
nu.iij.viſis narratis.vol.v.⁊ conſilio ſequenti.

¶ Minus etiam sit disparitas in nuptijs siue earum numero: vt iuuenis non ducat viduam/nec econtra. Ex his em̄ solent ꝗ̃ plurima oriri scandala: inquit enim Sozinus in. l. 12 hec conditio. col. 2. ff. de condi. ⁊ demon. ꝙ reiteratio * nuptiarum est contra honestatem: ⁊ ꝙ magis reipublice expedit honestatē seruari ꝗ̃ multiplicatio populi procedens ex corruptis moribus. ¶ Ex secundis nēpe nuptijs contristatur anima mariti defuncti. §. nos igitur volentes in auten. de nup. col. 4. ibi quod deū simul ⁊ animā defuncti cōtristaret. Sic etiā cōtristatur prima soboles/vt in. d. auten. de nup. §. soluto. Igitur dicimus cadauer occisi contristari emittendo sanguinē ex superueniētia occisoris/prout sepius visum est. Cōtristātur etiā ipsi iuuenes ducētes viduas/prout audiuimus de quodā lemouico: qui cū quādam viduā eius vxorē cognosceret/seu cū ea actiones suas communicaret/cepit valde fremescere ⁊ aspirare voce clamorosa/⁊ dicere tristitia motus/illud dauidicū carmen. De profundis clamaui ⁊c. Interrogatus dixit vidue vxori pro defunctis orare: eo ꝙ tā latam ⁊ spaciosam viam ei prebuissent. Et licet cōiuges dicantur solū sibi cōmunicare actiones/ nō passiones: quia actiones consistunt circa corpus/⁊ iam sunt effecti vna caro: passiones vero consistunt circa animā/⁊ nō possunt cōiuges vnitatē habere in anima. Non enim est dictū/erunt duo in anima: sed duo in carne vna: testatur do. Brunellus in trac. de matrimo. conclu. xx. ver. quintus casus. Carta michi. 96. col. 2. Tamen ibi maritus dolore motus ei quodāmodo passiones cōmunicabat: quodq; eidē vxori erat grauis dolor: cum nō tam latam viam habere appetant vxores: sed artā summopere desiderant: idq; medicamētis instrumentū suū restringere sciunt/prout Caracosa/de qua Prepo. in cap. cōsultatio de frigi. ⁊ malefi. que vt placeret marito suo/tm̄ se restrinxit: ꝙ ipse nec alius amplius cū ea talpas fodere/aut actiones suas carnales cōmunicare valuit. Ideo fodiētes ipsi eorū moneāt vxores/ ne hoc modo sua stringant instrumēta. Cōtristātur quippe eo etiā ꝙ veteranā sit difficile reformare vitā ad suosq; mores reducere. d. l. precipiunt ediles. ff. de edil. edic. vbi Sali. ꝙ vidua scit vitia sua ⁊ aliena iuxta illud. ꝙ noua testa capit inueterata sapit. glo. in. c. cū in iuuentute. ex̄. de presump. vidue enim semper exclamant primū virū/etiam si fuisset demon/⁊ in dies eā verberibus affecisset/⁊ tu esses sanctus semper obijcit bona primi tractamenta. glo. not. in auten. de fideiusso. in verbo/apparentem. in prin. col. prima. Cōuenit illud iuuenalis/semper habet rixas alternaq; iurgia lectus/in quo nupta iacet: maxime quādo prolem habet ex primo viuā. A tali enim prole semper te necandū minatur. ¶ Attēde: ideo ne nubas cū his que pro defunctis deprecātur: sed cuz virginibus/ 13 ex quibus bina * tibi dos resultat pecuniarū/videlicet (⁊ hec reperitur triplex nota t Alex. cō. 63. nu. 7. Super primo. volu. 2.) ⁊ ipsius virginitatis: que secūda dicitur dos. Panor. ⁊ doc. in ca. j. ex̄. de adulter. Hinc est. ꝙ virginē deflorans dicitur furtū cōmittere: vt patet in auten. de leno. 2. col. Hinc Ioā. Criso. Inuehit cōtra tales transsumptiue. xxxj. q. j. c. hac ratione dico. 2. nubētes/ꝙ secunduz veritatis rationē fornicari cōuincitur qui scdam duxit vxorē. Et tertia quippe dos in aliquibus reperitur: videlicet in pulchris puellis/ testatur tiraquellus de iure mari. Car. 28. colum. fi. in fine/ ꝙ pulchritudo puellarum est dos.
¶ Hinc dicimus: ꝙ pulchre filie facilius inueniunt maritos. Citat Paris de puteo/in tract. de syndica. in ver. quia pluries. nume. 29. not. in. l. si voluntatē. de do. ꝓmissio. Et ecōtra ꝓpter difformitatem difficilius nubunt. argu. cap. ꝗ̃admodū. de iureiur. ex̄. Et quarta dos dicitur nobilitas argu. l. cū post. §. 2. ff. de iure. do. vbi doc. ꝙ si nec pecuniā/ nec virginitatē/nec pulchritudinē/ nec nobilitatē: adhuc tamē ei superest quinta dos: quia mulier pro dote seipsam dat. Ioan. de Londris/in rubri. ff. solu. matri.
¶ Alia ratio suadet. Nam in dies votum captande mortis emittunt. ¶ Preterea coitus vetularum est a deo noxius/vt statuat terminos vite ⁊ breuiores iuxta illud philo. Vetulam non cognoui/ cur debeo mori/⁊ nauis stultifer. ꝙ aruinā querunt sub podice aselli. Si enim iura nostra abhorreant/⁊ maius peccatum diiudicent fornicari cū vetula ⁊ turpi/ꝗ̃ cum iuuene pulchra. glo. fi. in cap. fur. 14. q. 6. Iason in. §. cum ex maleficijs. colum. 2. insti. de actio. Feli. in cap. cum quidē. colum. 4. ex̄. de iureiuran. Ita in consequentiam trahimus/id ad secūdas nuptias. Sis ideo memor Rubri. de viduis animalibus non habendis. lib. 12. C. non te decipiant ornatus ⁊ paramenta. Quia in his materia superat opus. Ouidius Methamor. 2. Vulgus introduxit cōtra vetulas/mallem potius plumam aut pellē ꝗ̃ carnē. Et ideo si nubere cupis habeto pre oculis istud hesiodi philo. cōsilium/puellam accipere oportere/vt gratis eam moribus imbuere possis: quia vir honestus ⁊ magnanimus vult tenerem puellam sibi copulare ꝯm morem regionis ⁊ non cum annosa ⁊ ad hoc homines facilius inclinantur/vt est manifestissimum natura. dicit Petrus de Ancha. con. 230. in prin. presupponitur.
¶ Concludamus oportet ex premissis ⁊ his que per nos habentur post Io. mo. in rubrica de vsur. in verbo/bene tradere cum ipso dn̄o Io. mo. ꝙ paritas reducta ad imparitatem per premissas qualitates que sunt aliquid additū ad alterū extremū tollit paritatē ⁊ alium excludit a gaudijs.
¶ Paritas enim paritatis inducit presumptionem amoris arg. l. non solum. §. de vno. ff. de ri. nup. Et paritas rationis paritatem causat dispositionis. l. a titio. ff. de verbo. obliga. ⁊ l. illud. ff. ad. l. aquil. cum similibus. Philippus ꝓbus qui potuisset hanc materiam pluribus alijs comprobare: sed non curauit: cum iste modus implendi cartas similibus ⁊ auctoritatibus soleat lectorem a proposito legēdi diuertere ⁊ fastidiū generare. prout in simili dicit dominus ⁊ preceptor meus dn̄s Frācis cus de ripa in suo tractatu de peste car. mihi. xxv. col. ij. in quesito an pestis excuset a residētia ⁊ ver. sed dubitat an liceat discedere in fine. Adhuc tamen dico solum verbum citādo Bal. in ti. de pace tenenda vbi ait: ꝙ si habens duos oculos prouocat ad bellum illum qui vnum habet oculum tm̄: debet vnus oculus sibi claudi ⁊ idem dicit in digitis ⁊ membris alijs: refert barba. cō. lxij. col. fi. vol. primo. Vide Paul. de castro con. cx. in causa que vertitur in. ij. parte: qui dicit: ꝙ modicum aditum vni ex paribus reducit ea ad imparitatem al leg. tex. nostrum.
¶ Reliquum in proposito thematis attendamus: ꝙ licet dicatur: ꝙ paritas vel disparitas inter contrahentes matrimonium varijs ex causis consideretur: puta nobilitate/ potentia/diuitijs/⁊ honore. c. super eo. el. ij. ex̄. de testibus. Et etiam mores persone. l. vidue. C. de nup. ⁊ l. humilem. C. de incest. nup. ⁊ de hac nostris temporibus vltima fit q̄stio non tamen requiritur: ꝙ copulatiue conueniant in nobilitate/diuitijs/moribus/honore ⁊ similibus ad hoc vt dicantur pares. sed si vnus eorum excedit in vno: alius in alio per hoc non dicitur disparitas no. in. d. c. super eo / vbi Bal. dicit ꝙ vnus ex predictis recipit cōpensationem cū alio. Pro hoc vide que in proposito late tradit Alex. con. ccix. ponderatis his. vol. vj. Probus.
c ¶ Additum. dic in simili / ꝙ vbi additur vel detrahitur illa talis dispositio seu verborum expressio non dicitur amplius simpliciter facta/quod comprobat Alex. con. xxxvij. nu. ij. visis his. vol. v. Et pro hac theorica Io. mo. habeo vnum de quo meminit Iason in con. cxlviij. col. j. viso ꝓcessu. vol. iiij. ꝙ quando dubitatur de possessione antiquiori ille qui probat iustiorem causaz/debet obtinere. quia qualitas possessionis facit vnam probationem alteri preualere: ⁊ tanto iustior ⁊ potior est possessio: quanto magis est a proprietate causata. Bald. in. l. data opera ad finem. C. qui accu. non po. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xv.

QVia per ambitiosam importunitatem petentium tam nos quā nonnulli predecessores nostri Roma. pon. indulgentias perpetuas multis concessimus de percipiēdis fructibus beneficiorum suorum (distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis) siue in scholis essent siue in ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Romana curia morem traherēt seu alio certo loco, vel etiam vbicunque, ex quo insolentiæ oriuntur vacandi & dissolutionis

preparat materia, minuitur cultus diuinus, quē desideramus augeri & officium plerūque (propter quod beneficium ecclesiasticum datur) omittitur. ¶ Nos volentes emendare preterita, & quantum possumus aduersus futura cauere, omnes huiusmodi & similes indulgentias (personis non ecclesijs vel dignitatibus datas) penitus reuocamus & earum cōcessionem nostris volumus exulare temporibus, quodque nobis licere non patimur nostris successoribus indicamus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Per ambitionē nō cōcedēda plerūqȝ cōcedūtur.
2 Una ecclesia regulariter nō est ancilla alteri.
3 Mala facta corrigēda ꝛ futura cauēda sunt.
4 Exceptio debet esse pars regule.
5 Quod nō est expresse sublatum stet.

¶ Summariū dn̄i Philippi Probi.

Remota causa remouetur effectus.
2 In sciētia clericoꝝ publica vtilitas ecclesie versatur.
3 Forma indulti de percipiendis fructibus in absentia hic inseritur.
4 Actus iuratus semper strictius accipitur / ꝛ non dicitur subiacere iuri positiuo.
5 Licet Papa vel Imperator casset statuta: nō tñ intelligitur cassare illa que sunt iuramēto firmata.
6 Nihil miserius q̃ terrenis desiderijs estuare: nil quietius q̃ nihil appetere.
Ambitiosorum modos hic vide.
7 Perpetuum quid dicatur.
8 Nihil sub sole est perpetuum.
9 Unū officiū iudicis mercēnariū/alteri nō deseruit.
10 Turpia dicuntur: que non licet fieri.
11 Ecclesia lateranen̄. multa habet priuilegia.
12 Nulla lex ligat statuētem/maxime principem.
13 Statuta laicorum quādo clericis preiudicent.

a Quia, Hic cassantur indulgentie ᵃ sup fructibus beneficioꝝ percipiendis [personis] perpetuo nō ecclesijs vel dignitatibus cōcessis [per ambitionem] per quā non * cōcedenda plerūqȝ conceduntur. C. de peti. bo. subla. l. prima. lib. x. Et dico ambitiosam ᵇ: cum habens commodū impetrat gratiam: vt. s̄. eo. si gratiose: ꝛ j. de preben. cap. q̃uis [perpetuas]: id est sine temporis prefinitione: ꝛ sic dum viuit ᶜ. ff. pro socio. l. prima. [exceptis] hec nunq̃ veniunt in indulgentiam. j. de prebendis: licet [altera] hāc reputo pessimam/cum vna * ecclesia regulariter non sit ancilla ᵈ alteri. Idem dico de scolari qui ad tempus debet studere/ꝛ tandem melior factus: ecclesie sue seruire. j. de mag. cap. vlti. [cauere]. Nota * mala facta corrigenda: ꝛ futura cauenda. Unde versus.
Timor de veteri faciet vētura caueri: Sic poterūt fieri turpia ᵉ sicut heri. 22. q. 4. in malis. ꝛ. c. inter cetera. prima. q. v. cauete. ꝛ. 63. distin. cum Adrianus. [non ecclesijs] vt est Lateranen̄. ᶠ sancte Marie maioris Rome/ ꝛ sancti Petri. ¶ Et scio ᵍ ex mente Pape istas esse artatas: ꝛ multo plus artandas [dignitatibus] vt habet Decanatus Baiocen̄. ꝛ habent Cardinales pro clericis suis: ꝛ nonnulli prelati. Nam his casibus licet effectus gratie sit istorum clericorum: ipsa tamen gratia non est facta ipsis clericis: licet a diuersis in clericos valeat emanare. Et tam per regulam q̃ per exceptionem hic positam: dico principibus/quibus consimiles gratie perpetue vel nō perpetue / pro suis clericis ante hoc. cap. sunt concesse ʰ hac decretali non comprehendi.

i ¶ Hoc liquet de regula/que principes ⁱ non comprehendit. Qui non habēt beneficia/nec exceptio. * que debet 4 esse pars regule. j. hoc lib. de regul. iur. in rubrica.
¶ Sed queritur: si verba sunt talia/ꝙ effectus eorum possit durare q̃diu viuit impetrās. vt habens gratiam de fructibus beneficiorum/q̃diu insistet obsequijs pricipis. vel episcopi/certe videtur ꝙ sit reuocata per hanc constitutionem. arg. ff. de conditio. indebi. l. sufficit.
¶ Contra dic. Nam hec decretalis reuocat perpetuas in- 5 dulgentias. Quod igitur hic * non est expresse sublatum stet. C. de appella. precipimus. in fine. j. de priuileg. pastoralis. ¶ Nec obstat. l. sufficit: que contendit de indebito soluto repetendo: hic vero cōtenditur de debito non violato expresse seruando/quo est fauorabilius [non patimur] sicut imponere legem nostris successoribus. s̄. de elec. innotuit. ff. de arbi. Nam magistratus. ꝛ. C. de leg. digna vox. Io. mo. Cardinalis.

a Indulgentie super fructibus/ materiam hanc diuersis in locis sparsam īuenies: conabor autem aliquantulum illam in vnum coadunare. Primo inseram Alex. vj. quasdam ordinationes pontificatus sui anno quarto editas. Prima est indultū de fructibus percipiendis in absentia debet concedi stando in romana curia vel alio altero beneficiorum residendo. seu studio vbi illud vigeat generale insistendo.
¶ Secunda est aliquando petitur vbilibet vel alibi residen̄. hoc semper cassatur ꝛ subsequit̄ post hec ꝟba vidi tñ licet raro concedi. in seruitio regis pro aliquo secretario aut confessore vel consiliario eiusdem regis/cum additione verborum videlicet: q̃diu in seruitio regis erit, vel du- 1 rante seruitio huiusmodi. Et pro hoc facit quia * remota causa remouetur effectus. c. cum cessante. s̄. de appella. c. cū infirmitas. de peniten. ꝛ remissio. l. generaliter. C. de episcopis ꝛ clericis. l. adigere. §. q̃uis. ff. de iure patro.
¶ Tertia est in indulto huiusmodi derogantur statuta ꝛ priuilegia huiusmodi ecclesiarum. Hec ꝛ alia deduco in. c. vnico. j. de cleri. nō resid. vbi infero formam supplicandi ꝑ huiusmodi indulgentijs obtinendis. Ultra que vide notata per Petrū de Ancha. cō. ccxxxij. Primo inquirendū est de iusticia petitoris q̃ defensoris. Antho. de butrio in cō. xlij. visis puncto ꝛ quesitis. vbi disputat: an valeat statutum quo fructus grosse mense reducātur ad quotidianas distributiones in preiudicium clericoꝝ absentium. in studio priuilegiato vt studentes percipiant fructus in absentia statuētibus de priuilegio certificatis. Et decidit ꝙ nō 2 motus quia in scientia * clericorum publica vtilitas ecclesie ꝟtit̄ vt hic ꝑ Io. mo. nu. ij. quibus permaxie noscitur insAgere: quia ex repulsione eius scientie grauissima damna ac animarum pericula prouenīunt. de elec. cum ex eo. j. vbi Ioannes mo.
¶ Item contra antiquam consuetudinem / statutum factum ad exclusionem non residentium nō valet: q̃q̃ nutrire publicam vtilitatem videatur inquantum applicantur redditus ad proprios vsus ꝛ sic adest mixtura priuate vtilitatis/ad quod tex. in. cum omnes. s̄. de constitu.
¶ Conceduntur nempe huiusmodi indulta de percipiendis fructibus varijs modis in gn̄e vt subijcio: vbi. s̄. Alio modo in particulari quo ad certa beneficia: ꝛ de hoc in p̄sentiarū subdo formā sub hoc verboruȝ contextu formatā.
3 ¶ Beatissime pater, * cum in statutis ac consuetudinibus ecclesie Asten̄. inter alia caueatur expresse: ꝙ canonici dicte ecclesie fructus canonicatuū ꝛ prebendarum ꝛ capellani perpetui in dicta ecclesia perpetuarum capellaniarum per eos obtentarum percipe non possint nisi canonici per sex ꝛ capellani per decē menses. Anno quolibet in eadem ecclesia residētiam fecerint personalem. Et canonici absentes pro canonicatu ꝛ prebēda sex ꝛ capellani etiam absentes tres ducatos capitulo eiusdem ecclesie soluere teneantur.
¶ Supplicat humiliter S. U. deuotus or. j. vr̄. n. canonicus Asten̄. ꝛ ꝑpetuus capellanus ad altare scte̅. N. situ in dicta ecclesia ac fructuū et prouentuum camere apostolice debitorum in partibus illis collector de nobili genere procreatus quatinus eum specialibus fauoribus ꝛ gratijs prosequentes sibi vt quoad vixerit fructus ꝛc. canonicatus ꝛ prebēde / ac capellanie predictorum; quos ipse or. obtinet.

tum ea integritate (quotidianis distributionibus dūtaxat exceptis) percipere libere possit /cum qua illos perciperet si in eadem ecclesia per sex ratione canonicatus ac prebende ⁊ per decem menses ratione capellanie predictorum resideret. Et ad residendum interim: in eadem ac etiam ad soluendum sex ducatos ratione dictorum canonicatus ⁊ prebende ac tres ratione capellanie: predictorum minime teneatur. Nec ad id a quoꝗ inuitus compelli possit/ concedere ⁊ indulgere dignemini de gratia speciali. Non obstan.fe. re. Bonifaci. pape.viij.V.S.p̄decessoris ac alijs constitutionib⁹ ⁊ ordinationibus apostolicis ⁊ premissis: quibus pro hac vice placeat derogare: ac alijs eiusdem ecclesie iuramento.⁊c. roboratis statutis ⁊ consuetudinib⁹ ceterisq̄ contrarijs quibuscunq̄/cum clausulis ⁊ oportunis.

¶ Pro derogatione huiusmodi consuetudinum⁊ statutorū attende ad ea que tradit Alex.in consilio.cxxij col.ij.viso puncto vol.iiij.vbi dicit.post Bald.in.c.cum omnes.s̄.de cōstitu.ꝙ si est cōsuetudo in ecclesia ꝙ nullus possit percipere fructus beneficiorum in absentia.nisi in ecclesia saltem per annum fecerit residētiam: ⁊ postea papa concedit preuilegium studentibus Papie de percipiendis fructibus beneficiorum in absentia/non obstantibus quibuscunq̄ statutis ⁊ cōsuetudinibus ecclesie sue: nec facit mētionem specialem de illa consuetudine speciali: ꝙ nihilominus sufficiant illa verba generalia: vt habetur plene ꝑ Bar.in extrauaganti ad reprimendam.in verbo.nō obstātibus: ⁊ in.l.fi.in.fi.⁊ ibi per Bal.post.Cy. C.si contra ius vel vtili.public.

¶ Et subdit/pro comprobatione: ꝙ quando superior quassat consuetudines/⁊ statuta sufficit apponere clausulā generalem: licet nō apponat tenorem statutorum.

4 ¶ Nō intelligas tamen de statutis iuramento firmatis: * quia actus iuratus semper strictius accipitur ⁊ nō dicitur subiacere iuri positiuo.c.cū cōtingat.s̄.de iureiur. iuncta l.prima.§.⁊ cū lege.C.de rei vxor.actio.⁊.c.q̄uis.de pac. hoc.lib.dico.in.c.j.in verbo statutum de filijs p̄sbytero.

¶ Istam modificationem late comprobat.Alex. cō.cij.nu.xj.circa statutum. Et pro ea adducitur glo.pe. in clemen. dudum de sepultur. vbi statutum confirmatum per superiorem nō tollitur sola clausula generali. Et istud fuit dictum Jo.mo.ibi vt refert ibi glo. quod sequitur. Roma.in l.si vero.§.de viro.in.xxiij.fal.ff.sol.matri.vbi dicit: ꝙ generalis clausula nō obstante/ nō intelligitur derogare illis que aliquo sunt confirmata adminiculo: nisi de eis sit facta specialis mētio. Firmare etiā id videtur Panor. in.c. inter dilectos.nu.xiiij.s̄.de fide instru. dum dicit: ꝙ princeps in dubio non intelligitur seu presumitur velle venire cōtra sentētiam vel cōpositionem/ de eis mētione nō habita.c.ex multiplici.s̄.de deci.⁊.c.olim.s̄.de prescriptio.

¶ Premissis adde alex.in cō.37.nu.35.viso ⁊ oportune: volu.ij.vbi adducit glo.fi.in.c.cum nō deceat.de elec. hoc libro: per quam dicit Ange.l.j.§.que honorande. ff. qua.re. actio nō dat.in lectura/ que magis communiter habetur: 5 ꝙ licet Papa * vel imperator casset consuetudines vel statuta: nō intelligitur cassare statuta iuramento firmata. Quod placet Lappo abba.⁊ Jo.and.in nouella in.d.cap. cum non deceat. Pro quo allegant.c.j.de consti.hoc lib.⁊ c.quia sepe.de elec. ⁊.c.cum aliquibus.de rescrip. eo.lib. Idem tenet Joan.de imol.in.c.dilecto.s̄. de preben.⁊ in cle.dudum.de sepul.vbi glo.in verbo pacta. quam pro hoc dicit singul. Roma.singul.vij.vbi vide que in proposito cumulat apostilator ad eum.

¶ Sequitur dictam glo. Alex.in con.cxxv.nu.vij. viso titulo.vol.ij.per quam dicit probari: ꝙ licet sit derogatum pactis vel statutis nō intelligitur derogatum pactis vel statutis confirmatis.

¶ Adde que perpulchre tradit Alex. in cō.cxcvj. col.fi.a summo.volu.ij.⁊ con.ccv.in fine visis his. eo. volu. ⁊ late consilio.xxvij.col.fi.viso libello.vol.j. Probus.

b ¶ Et dico ambitiosam in proposito.vide que volunt Ar6chi.⁊ prepo. in.c.omnes.xlvij.di. ꝙ nil * miserius est q̄ terrenis desiderijs estuare: nil quietius q̄ nil appetere c.nerui.xiij.di. Et insuper adducunt auctoritatem Inno. iij.in lib.de mise.cōditionis humane. Opes cupidus congregat: Auarus cōseruat: Ambitiosus affectat ⁊ superbus extollitur. Ambitiosus autē semper est pauidus: semper attentus ne quid dicat vel faciat ꝙ in oculis hominū valeat displicere: humilitatem simulat: honestatem imitatur: affabilitatem exhibet: benignitatem ostendit. Et subsequitur. Cunctos honorat/vniuersis inclinat: frequenter curias visitat: optimates assurgit ⁊ āplexatur: applaudit/⁊ adulatur. Bene nouit illud poeticū. quod est Ouidij de quo meminit Jo.mo.in.c.fi.in fi.s̄.de cōstitu. Si nullus puluis fuerit tn̄ excute nullum.itē prōptus ⁊ feruid⁹: vbi cognouerit placere: remissus ⁊ tepidus: nisi putauerit displicere: improbat mala: detestatur iniqua: ambitiosus libenter agit de principatu quem ambigit ista credito vera quia quendam ambitiosum hec omnia facientem noui ipse ego Philippus Probus.

c ¶ Dum viuit. Bar.⁊ glo.in.l. Annua.§.a ticia.ff.de annuis 7 lega.dicit quod perpetuum * .i.vsq̄ ad cētū.j.annos multis modis sumitur: vt per glo.in.d.l.prima.ff.pro socio.hic per Jo.mo.allega.⁊ per Petrum de ancha.in. c. olim.nu. viij.s̄.de verborū significatio. Bar.in.l.si vsufructus.ff.de vsufruct.leg. Prepo.Alex.in.c.omnes.xlvij.di. in princi. vbi cōtrariatur Jo.mo.dicendo: ꝙ dispositio que durat ad mortem hominis: dicitur esse temporalis/ ⁊ non ꝑpetua: allegat glo.in.c.diaconi.in verbo.vltionis.xciij. di. Adde etiam Jaso.in.l.Stichum.§.stipulatio.nu. 5. ff.de verbo. obliga.⁊ ibi ampla additio reperitur.⁊ in.l.si quis id quod 8 nu.40.ff.de iurisdi.omnium iudic.vbi dicit: ꝙ nichil * sub sole est perpetuum.l.eum debere.ff. de serui. vrba. predio. Bartho. Sozinus.cō.84.nu.v.vol. primo. accuratissime ⁊ elegāter luc.de penna.in.l.iij.de fundo rei priuate.lib.xj C.⁊ in.l.ij.col.fi.de his qui ex publico.lib.xj. C.vbi dicit. ꝙ perpetuum proprie est quod caret principio ⁊ fine: ⁊ subiacet mortui temporis. Bonifa.in cle. vnica nu.ij. de offi. vica. ⁊ cle. vnica.§. in quibus. nume.iij. de suppl. negli. prelatorum. Probus.

d ¶ Ancilla alteri/in proposito dic: ꝙ si aliqua ecclesia vult consuetudine querere ea que tendūt ad honorem: vt quia vult inducere: vt pre ceteris habeat aliquam preeminentiam: vt voluit Archiepiscopus Rauenne.c.contra morē. 100.di.hoc nō posset: quia ecclesia non potest se alijs preferre/⁊ sibi honores assumere.c.in scripturis.viij.q.prima. quem tex.ad hoc allegat glo.fi.in.d.c.contra morem.

¶ Et intellige de illis: qui tendunt ad honorem/ qui communiter nō cōceditur ecclesijs sine priuilegio apostolico pone: vt ibi haberet canonicos cardinales/vel vterētur in signijs episcopalibus: vt in ecclesia Lugdun̄. ⁊ Auinion̄. vbi portātur cappe rubee instar cardinalium. Secus in illis que licet tendant ad honorem: tamen pro ecclesijs inferiores communiter habentur per tex. in.c.cum olim. s̄. de cōsuetu.ita dicunt Domi.⁊ Prepo.in.c.catholica.xj. di.

¶ Et pro themate vide etiam quod citat Maria. Sozin. 9 con.cv.col.ij.prosequendo.quod vnum * officium iudicis mercennarium alteri non deseruit. glo.in.l.si heres furioe si.§.fi.ff. de petitio.heredita. Probus.

10 ¶ Turpia.turpia dici aiunt * que non licet fieri. Hinc est ꝙ delinquens dicitur turpia facere/faciendo id quod non licet.l.prima.C.de de cōditio.ob.turp.causa⁊. Maria.Sozi.cō.cij.col.fi. in presenti vbi subdit: ꝙ inhonestum censetur turpe. Probus.

f ¶ Lateranen.que est principalior in vrbe ⁊ orbe: quia pri11mo * fuit fundata: ita dicit glo.regul.cancel.in.vij.regul. col.ij. Jo.mo.in.c.fundamenta.j̄.de elec.

¶ Est equidem ecclesia patriarchalis: ⁊ ibi papa: siue summus patriarcha frequentius residet: testatur Archi.in.c. ij.de prescrib.hoc lib.vbi dicit hanc ecclesiam gaudere beneficio siue priuilegio prescriptionis centenarie: quod placet Panor.in.c.ad audientiam.nu.xiij.s̄.de prescrip.⁊ Sozino con.cclxvj.col.v. Nisi.sed ad primum/ in causa q̄ vertitur. Et in simili Alex.in con.clxix.col.prima.viso themate.vol.ij. Probus.

g ¶ Et scio. Jo.mo.in presenti glo.hoc verbo sepius vtitur. vt videre licet in discursu illius. in capi. cum persone post prin.de priuileg.in.c. a collatione de appl.in.c.super eo/de hereti.quod euidenter dicere potuit quia erat cardinalis et vicecancellarius Bonifa.viij.huius decretalis auctoris dixi in prefa. Probus.

h ¶ Concesse. Adde attendendum ad huiusmodi indulgentias: quia ipse dicuntur habere vnum tacitum/videlicet ꝙ videntur concedi accedente ep̄i consensu per ea que tradit Decius in consilio.541.nu.17.visa donatione. Probus.

i ¶ Que principes non comprehendit.idem dico in cardinalibus sancte Roma.ecclesie: precipue in casu tex. nostri videlicet in reuocatorijs priuilegiorum alias concessorum/ q̄tūcunq̄ generalissima: nisi de his fuerit facta mētio specialis. Ista fuit doctrina ad quem omnes in passu recurrunt Jo.mo.in.c.primo in prin. quā ibi sequitur Jo.and. ⁊ alij post eum.j̄.de scisma.vbi dicit sic fuisse obtentum in

prebēda: quam expectabant duo cardinales ante sui crea
tionem/ canonici auctoritate apostolica effecti qui vide=
bantur in reuocatione expectantium probendas per clau
sulam generalem cōplecti quam effecit Bonifacius Papa
viij. Et ratio secundum Roma. consil. 498. in casu quo
queritur. columna prima. nume. vj. ⁊. vij. quia quanto ipsi
sunt viciniores Pape: tanto minus presumitur per Papā
eis penā aut preiudiciū inferri. Viciniores esse nō possent
ꝙ sint: pars enim corporis sui esse dicuntur. vj. q. prima. si
quis cum militibus. ⁊. c. ad leg. iul. maie. quisquis. Et doct.
post glo. in. c. excommunicatis. s. de offi. lega. c. felicis.
de penis. j.

¶ Unde in proposito habes tex. valde singul. in. l. pe. C. de
dona. inter. vir ⁊ vxor. ꝙ licet iura in cōmuni prohibeāt do
nationem inter virum ⁊ vxorem: non tamen habent locum
in augusta. Et ratio: quia est pars corporis imperatoris/
⁊ radiatur radijs ipsius. Et ideo iura loquentia de vxore
non habent locum in augusta. Ita in proposito iura in re=
uocatione non habent locū in cardinalibus: cum sint pars
corporis Pape. Et ideo dicit Bal. in vsib. feu. in. c. j. in §.
Item sacramenta. col. pe. de pace. iur. fir. ꝙ licet donatio
inter patrem ⁊ filium non teneat: tamen tenet inter princi=
pem ⁊ filium eius: nec requirit confirmationem per mor=
tem. Et illud est ex quo est pars corporis eius: ⁊ mouetur
argu. d. l. pe. ¶ Et sequitur Joan. mo. Panor. in cle. j.
de exces. prela. col. j. facit glo. no. in. c. inquisitores/ in ver=
bo expresse. j. de hereti. vbi dr ꝙ si dicatur: ꝙ cōtra quoscūq
cuiuscūq status/ cōditionis/ aut dignitatis inquiratur: nō tn̄
cōtra episcopos inquiritur: nisi id exprimatur propter episcopo
rum prerogatiuam. c. quia periculosum. j. de senten. excō=
munica. Or cardinales/ episcopos in multis precedunt.
notat Joan. and. in. c. ij. s. de cleri. non residen. ⁊ latius per
Barba. in tracta. de prestan. cardi. fere per totum. Igitur
ex hoc capite habes intentum per arg. de multo magis:
quod est in iure validum. not. in autenti. multo magis. C.
de sacrosanct. ecclesi.

¶ Item facit theorica vulgata: ꝙ generalis dispositio sub
quacunq verborum prolatione concepta/ si sit odiosa cō=
prehendit omnia sine qua communiter accidunt/ non su=
perlatiua vel maxima/ siue disponat generaliter de perso=
nis/ siue de rebus. c. sedes. de rescri. c. qui ad agendum. j.
de procurato. cle. fi. eo. tit. d. c. quia periculosum: ⁊ quod
no. in. c. ij. de preben. j. ⁊. c. dilectus. iuncto. c. ij. s. de conce.
preben. ⁊. c. de multa. in fi. s. de preben. Et ratio huius col
ligitur ex. l. Item apud labeonem §. hoc edictum. ff. de
iur. ibi. Ea enim que notabiliter fiunt: nisi specialiter no=
tentur/ quasi neglecta videntur. Adde de selua in tracta=
tu benefi. iij. parte. q̄stione. xij. versiculo. Itē si cardinalis.

12 ¶ Comprobo ⁊ vlterius. Certum est ꝙ * nulla constitu=
tio/ siue lex ligat ipsum statuentē maxime principem. l. prin
ceps. ff. de leg. ⁊. l. digna vox. C. eo. quodq natura statuto
rum ⁊ canonum est ligare subditos tantum non seipsos. c.
quod autem. s. de senten. excommunica. hinc est ꝙ conce=
dens indulgentiam siue remissionem illa vti non potest.
Specul. in titu. de peni. ⁊ remiss. in fi. Jo. and. in mercur. la
te in regula cui licet. Sed cum cardinales sint pars cor=
poris Pape ⁊ veluti membra sua. c. nouit. ⁊. c. q̄to. s. de his
que fiunt a prela. Et de eorum assensu cūcta presertim gra
uiora ordinet ⁊ disponat. c. per venerabilem §. rationibus
qui filij sint legi. Joan. mona. in. c. super eo. j. de hereti. vbi
late deduco post Barba. in dic. tracta. de p̄stan. car. in pri=
ma parte quest. ij. ante pe. col. Sequitur quod cardinales
non comprehenduntur sub generali ⁊ odiosa ⁊ restrictiua
dispositione. argu. c. cum nō liceat. s. de prescrip. Et sic suc
cedit illud: ꝙ vna ⁊ eadem res diuerso iure censeri nō de=
bet. l. eum qui edes. ibi quod absurdum est. ff. de vsucapio.
Et ideo possumus dicere: quod inter Papam/ ⁊ cardina=
les sit indissolubile vinculum sicut inter virum ⁊ vxorem.

¶ Equum est igitur vt participent de eius priuilegio. si=
cut augusta de priuilegio principis. d. l. princeps ⁊ fami=
lia de priuilegio domini. c. licet de priuileg. j. ⁊ socius de
priuilegio socij de temp. ordi. c. cum nullus §. religiosi hoc
libro. Istam sententiam sequitur glo. regul. cancel. iij. in fi
ne. Quod probat etiam Petrus de Ancha. in con. ccxcv.
Pro clariori euidentia vbi concludit: ꝙ regula de vero va
lore exprimendo non habet locū tanq odiosa in cardina
libus. Premissis etiam assentit modernus dominus ⁊ pre=
ceptor meus domi. Franciscus de ripa in primo respon.
lib. cxv. vt in simili/ verbis petri de Ancha. vtar/ per eum
citatis/ con. viij. circa finem/ difficultas questionis vbi fa=
tetur de Bal. id ꝙ fateor de ripa.

¶ Et inquantum. s. diximus: ꝙ natura statutorum ⁊ cano
num est ligare subditos per hoc/ firmatur statuta ⁊ alia

13 que fiunt per laicos * in preiudicium ecclesiastice liber=
tatis non valere. no. in. c. ecclesia sancte Marie. s. de con=
stitu. quod tamen limitare habes non procedere in que=
rendis: quia in talibus statuta laicorum valēt/ in preiudi
cium ecclesie. car. con. cxliiij. statuit ciuitas Domi. con. lxx=
iiij. col. ij. attentis/ late per Alexan. con. cclx. col. iij. ⁊. iiij.
statutis. vol. ij. cum duobus sequentibus. Petrus de An=
cha. con. xj. factum super quo: vbi dicit quod si laici faciūt
statutum bono zelo: vt sibi prosint ⁊ non principaliter/ vt
alijs obsint: valet statutum/ licet resultet in preiudicium
ecclesie in querendis. Bal. in rub. s. de constitu. Decius
con. cclix. col. ij. visis his. ⁊ con. cclxxj. col. fi. versicu. nō ob=
stat alia ratio. In casu trāsmisso de Hyspania: quod dictū
Petri de Ancha. dicit fore Bal. ⁊ per illud firmari theori=
cam Areti in. l. iij. ff. de testamen. ꝙ quando lex disponit
in fauorem delinquentis: per quam legem datur materia
delinquendi/ talis lex non valet: quia non est honesta ⁊ per
consequens est nulla. Sed si lex disponat principaliter in
fauorem eius qui nō deliquit: tunc valet vt videtur in sta
tuto: ꝙ spurij succedant.

¶ Valet etiam statutum laicorum in fauorem clericorum
factum. Decius. con. cclxxxij. in fine viso puncto. Item pro
limitatione ad regulam vide que citat maria. Sozi. con.
xxxvj. col. iiij. recte vbi vult post Jo. and. in regula sine cul
pa in mercuria. ꝙ licet consuetudo laicorum non liget cle
ricos. vt in. c. ij. s. de consuet. ⁊ plene in. l. prima. C. de epi.
⁊ cleri. Tamen in quandam consequentiam clericus secū=
do genitus excluditur vigore consuetudinis volentis pri
mogenitum excludere secundo genitum/ quasi sicut perso
nam exemptam a iurisditione statuentis in consequentiā
comprehendit constitutio: ita ⁊ fortius capiet bona/ pro
quo adduxit plura iura. Vide etiam eūdem Sozinum. cō.
cxxij. in fine prestantissime/ ⁊ con. ccxlj. col. iiij. circa primā.
⁊ que dico. in. c. eos. de immuta. eccle. j.

¶ Et licet hoc dictum Jo. mo. sit iuribus ⁊ authoritati=
bus multipliciter comprobatum: tamen ipsemet Joā. mo.
contrarium fatetur verum in extrauag. prima in verbo cle
ricos de senten. excōmunica. ibi sed forsan: ibi non est mihi
credendum que pro me dixi: cui dicto videtur domi. in. d.
c. vnico. j. de scismati. assentire/ cum fuerit cardinalis ⁊ co
natus defendere partem cardinalium.

¶ Tu tamen dic. ꝙ his non obstantibus primam opinio=
nem Jo. mo. fore veriorem medijs subsequentibus. Pri=
mo: quia ipse domi. non probat: ꝙ tempore quo dixi hoc es=
set cardinalis. Et si dicatur Imo fuit cardinalis quando
hoc de seipso dixit/ vt patet etiam ex dicto Jo. and. in no=
uel. s. in prohemio quod ibi reassumpsi: quia adhoc respō
detur id posse procedere quando solus Jo. mo. hoc dixis=
set: sed quando habet multos ⁊ illustres doctores conte=
stes/ qui etiam illud affirmant tunc ex confirmatione alio
rum tollitur illa suspitio. Iste est tex. valde singul. in. l. si
quis ex argentarijs §. cogentur. versicu. quid si humilis
⁊ deploratus vnus ediderit. ff. de eden. facit pro premissis
ꝙ tradidit Jaso. in con. cxxxvj. colum. vj. volu. iiij. ꝙ quan=
do glo. vel doctor in tribus vel quatuor locis vnum tenet
illud est sequendum q̄uis alibi in vno loco contrarium te=
neat secundū Bal. in. l. p̄cibus. C. de impub. ⁊ alijs substi.
Et redeundo ad vltimum dictum habes id qd dicit An=
ge. con. j. qd dictū testis domestici sustētatur ex dicto alio
rū testiū habiliū. ita test. Bar. ī loco. s. proxime alleg. col. fi.

¶ Dicit tamen idem Barba. in. d. trac. in. d. prima parte et
q. xij. col. ij. nu. ix. ꝙ consueuit Papa in sua cōstitutiōe qn̄
vult comprehendere cardinales facere mētionem expres=
sam de illis venerandis patribus. d. c. primo de scismati.

¶ Vel dic prout vidi in legato Auinioneñ. per Leonē. x.
dari sup hoc expressam declarationem per quam dicebat:
ꝙ sue intentionis ⁊ voluntatis nullatenus fuerat per con
stitutiones suas facultates legationis sue reuocare quo=
minus vti posset donec aliud duceret declarandū/ ⁊ in ali=
quo restringere ⁊c. Et ista est vtilis cautela vt tollatur
oīs ambiguitas populo. Formā ⁊ materiā quarum decla=
rationum vide in omnium ecclesiarum prouinciali. et per
Ang. con. cclxxiiij. Bonfacius eps seruus seruorum. ⁊c.

¶ Et attende ad vnū quia has declarationes papa potest
facere partibus absentibus: licet quis pretendat interesse
arg. eorum que no. Alber. in. l. fi. C. de legi. vbi citat ꝙ con=
cedens priuilegium potest illud interpretari etiam absen
tibus partibus. Vide Bal. ⁊ Bar. in. l. ex facto. ff. de vul=
ga. ⁊ pupil. substi. ⁊ que dico in rub. de priuilegijs. Probus.

Rubrica de consuetudine.

Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Ius ciuile vocatur: quia a duabus ciuitatibus Atheniensium videlicet et Lacedemoniorum originem traxit. Sicut lex expresso consensu populi conditur: sic etiam consuetudo tacito consensu introducitur.
2 Quid sit consuetudo et vnde dicatur/ et que sit eius virtus: ac eius diuisio.
3 Tempus non est modus tollende vel inducende obligationis. Obligatio est iuris vinculum.
4 In prescriptione rei singularis ius acquiritur ex diuturno vsu. Ex diuturnis actibus/ ius consuetudinarium inducitur.
5 Virtus consuetudinis: est multiplex.
6 Consuetudo diuiditur in rationabilem et irrationabilem.
7 Seruus legem domini tollere non potest. Iura publica pactis priuatorum non tolluntur. Ius publicum in sacris/ et sacerdotibus/ et magistratibus consistit.
8 Contra legem diuinam consuetudo non tenet.
9 Sicut lege diuina prohibetur peccatum: ita et illa per que peruenitur ad illud.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Consuetudo potest mihi dicere tria.
2 Obseruantia legis non inducit consuetudinem.
3 Per theoricam videmus: sed per practicam gustamus digestos rerum exitus.
4 An veniat credendum doctori asserenti fore consuetudinem.
5 Statur dicto glo. dicenti hanc legem non esse in vsu.
6 Cuicunque perito in arte sua est credendum. Dictio item est inducens repetitionem precedentis qualitatis.
7 Item est dictio coniunctiua non aduersatiua.
8 De dictione item iudicatur idem quod de copula.
9 Contrariorum eadem est disciplina seu natura et potentia vbi est eadem ratio: alias secus.
10 Vsus et consuetudo differunt vt causa et causatum.
11 Consuetudo vt probetur quod requiruntur.
12 Alleganti consuetudinem incumbit onus probandi.
13 Interruptio prescriptionis consuetudinis fit per vnicum actum. Ad inducendum consuetudinem contra ius: requiritur tempus immemoriale.
14 Consuetudo non differt a lege: nisi tanquam tacitum ab expresso.
15 Consuetudo et lex sunt indiuidua quia pro parte acceptari pro se et pro parte minime possunt.
16 Consuetudo in dubio presumitur rationabilis et ex causa introducta et etiam in dubio contractus presumitur licitus et non vsurarius.
17 Dicere contra legem diuinam quando dicatur.
18 Consuetudo inualida excusat a pena. In consuetudine introducenda/ populus suam declarat voluntatem. Populus in factis superioris nihil habet declarare: vbi in est necessitas obsequendi non auctoritas imperandi.
19 Non potest introduci consuetudo: quod papa non conferat solus beneficia vacantia in curia. Consuetudo et stilus excusant a pena.
20 Omnis colorata causa etiam non legitima excusat a dolo.
21 Consuetudo interpretatiua non requirit prescriptionem. Magistratus non possunt per stilum: inducere aliquid contra ius commune nec potestatem derogandi legi.
22 Quando loquimur simpliciter de prescriptione: debet intelligi de prescripta.
23 Pena apposita contrahenti matrimonium: non censetur imposita contrahenti sponsalia.
24 Que sunt quesibilia per consuetudinem: sunt quesibilia per priuilegium.
25 Consuetudo scripture inualide validitatem tribuit: et econtra.
26 Consuetudo fragilis est: et incerta: nunc alba: nunc nigra: et frequentius variatur.
27 Consuetudo ligat minores. Si diuerse reperiantur in eodem loco consuetudines contrarie quid agendum.
28 Consuetudo non requirit titulum sicut prescriptio.
29 Ex actibus negatiuis pot causari prescriptio et consuetudo.
30 Quod potest facere pactum: potest facere consuetudo.
31 Consuetudo ligat acsi expresse in contractu esset deductum.
32 Opinio pro qua laborat consuetudo obtinet partes.

Icto de iure scripto: sequitur de iure non scripto: vt post te de consuetudine [a].
Et notandum quod iuris ciuilis: due sunt species ius scriptum: vt est lex [b]. Ius non scriptum. vt est consuetudo. Et vocatur * ius ciuile: quia a duabus ciuitatibus scilicet Atheniensium et lacedemoniorum originem traxit: Et sicut lex expresso consensu populi conditur: consuetudo tacito consensu. insti de iur. natur. gen. et ciuili § constat. et § ex non scripto. et § sequen. et ff. de legi. et sena. consul. l. de quibus et l. sed ea. et l. distin. est. et c. sequenti.

2 Et queritur * quid sit consuetudo et vnde dicatur/ et que sit eius virtus/ ac ipsius diuisio. Et dic. quod consuetudo [c] est ius non scriptum moribus populi diurnis inductum [d]. vt d. § ex non scripto. et prima. di. consuetudo.
Sed contra: consuetudo est factum: ergo non ius. s. hoc lib. de constitu. c. primo.
Sol. Dic vt ibi. Item [e] contra mores diuturni: ex tempore habentur. Si ergo * tempus non est modus tollende vel inducende obligationis. ff. de actio. et obli. l. obligationum fere § placet ergo nec mores diuturni inducent obligationem: et sic per consequens nec ius/ cum obligatio sit iuris vinculum hoc est ius vinciens vt insti. de obliga. in prin.
Sol. Solum tempus non est modus tollende vel inducende obligationis/ sed tacitus: cum hic consensus ex acti bus diuturnis elicitus. vt dictis iuribus. Nam sicut in * prescriptione rei singularis ius acquiritur ex diuturno vsu [f] ff. si serui. vendi. l. si quis diuturno. ff. de aqua quoti. et estiua. l. hoc iure § ductus aque [g]. Sic ex diuturnis actibus ius consuetudinarium inducitur. Et dicitur consuetudo quasi communis assuetudo. Nam in communi omnium est vsus prima di. § consuetudo.

5 Et notandum quod virtus * consuetudinis est multiplex quia ipsa est iuris introductiua/ et suppletiua iuris. vbi ius deficit. prima distinctione consuetudo.
Item consuetudo est ad similia tractatiua vt in eis ius constituat. s. eo. cum olim. insti. de satisda. in fine. xj. di. quis nesciat. et C. de veteri iure enucl. l. prima § sed si que leges et ff. de legi. l. de quibus ibi tunc quod proximum.
Item est iuris dubij interpretatiua. s. eo. cum dilectus: et ff. eo. si de interpretatione.
Item est iuris imitatiua in. d. § ex non scripto. et C. que sit longa consuetudo. l. vl.
Item est iuris abrogatiua/ et quandoque derogatiua: hec enim differunt. ff. de verbo. significa. derogatur. Nam abrogatur ius: quando prorsus tollitur. Sed ipsum derogatur quando pro parte tollitur.
Vnde consuetudo alteri abrogat et alteri derogat scilicet quod consuetudo est vniuersalis [h] vel particularis. ff. communia predio. l. venditor § si constat. et ff. eo. sed ea.
Item consuetudo est iuris firmatoria [i] 4. distinctione § leges. et C. de veter. iure enucle. l. prima § sed si que leges. j. de prescrip. veniens/ est etiam gratie delatoria. j. eo c. fi.

6 Et est sciendum quod consuetudo * diuiditur in rationabilem [k] et irrationabilem: approbatam/ seu reprobatam. Et dico illam rationabilem et approbatam/ que clauditur sub dicta diffinitione: alias irrationabilem voco. Nam si qua constitutio non sit ius hoc est bonum et equum seu vtile in loco: iam non est consuetudo quia non est ius. ff. de iusti. et iur. l. pe. in prin.

7 Item si consuetudo processerit in suis actibus contra legem diuinam reproba. [l] est: quia seruus * tollere legem domini non pot. Et hoc potius accusat quam excusat. xij. di. consuetudinem. s. eo. cum tanto. j. de de symo. satis/ et c. sequen.
Et est ratio/ licet priuatorum pactis iura ipsorum tolli possunt/ non tamen iura publica. ff. de pac. Ius publicum et l. inter debitorem: licet inter se paciscentes possint sibi preiudicare vt. ff. de pac. l. epistola § primo.
Et constat quod ius publicum in sacris et sacerdotibus. et in

magistratibus consistit.ff.de iust.& iur. l. prima.§.huius.
8 m ¶ Et ideo * contra legē m diuinam cōsuetudo nō tenet n
n o sed assuefaciens in hoc grauiter obligatur o vt dictis iu
p ribus. Requiritur p etiā q̄ sit prescripta.s.eo. cum tanto.
¶ Item est irrationabilis etiam si non sit directo contra legem diuinam: & homines deducantur per eam ad peccā
9 dū.s.eo.ex parte. Et est ratio. Sicut * lege diuina prohi-
q betur peccatum. ita & illa per que peruenitur q ad illud arg.ff.de spon.l.oratio.ff.de conditio.insti.l.que sub conditione.§.si sub iureiurando.& not.j.hoc lib.de regu.iuris.c. cum quid prohibetur.
¶ Item si consuetudo est contra ius publicū quo ad partem que est in magistratibus/adhuc non tenet.s.eo.ad nostram.& c.seq. vel quia neruum ecclesiastice disciplme rum peret.s.eodem.c.eum inter.& c.cum venerabilis.j.de offi. or di.irrefragabili.ij.respon.
¶ Est etiam consuetudo irrationabilis: habito respectu ad ipsum factum.j.de symo.ea. que. ipsa tamen relata ad indigentiam rectorum superior piam cōsuetudinem & lau
r dabilem qua subuenitur a filijs spiritualibus r rectoribus:
s faciet obseruari.j.de simo.ad apostolicam s.
¶ Ex quibus colligitur quid est cōsuetudo & quanta. Nā habet quantitatem virtutis non molis: cum non sit aliqd corporeum: sicut omnia iura habent quantitatem virtutis ff.de acquir. re.do.seruus.§.incorporales.insti.de reb.corpor.& incorpora.per totum/ apparet etiam qualis sit. Io. mo. Cardinalis.

a DE consuetudine. Oldra.con. 172.nu. vj. quia omnes fere obiectus.&cō.ccxliiij.nu. xiij. Ad obiectus qui fiunt. dicit q̄ consuetudo * potest mihi
2 dicere tria/ scilicet actum frequentatiuū/ habituū generatiuum/& ius ex vtroq; collectiuum.de primo loquitur. l.ij. C.de epi.audi.& l.facultas in fi.de iure fisci.de secūdo loqtur insti.de rerum diuisio.§. ad pauonum. Et talis consuetudo sic habituata fit quedam natura. Et de hoc loquitur.l.j.in prin.ad macedo.ff. & de.li.& posthu.ff.l.si quis posthumos. De tertio loqtur in sti.de iur.na. gen.& ciuili.§.constat. Probus.
b ¶ Lex cuius obseruantia nō inducit cōsuetudinem Io.de
2 imol.in.l.prima in prin.ff.ad legem falc.facit q̄ not. Bart. in.l.ij.in fi.ff.de sup.lega.tradit maria. Sozi. cō. cx. col.fi. abunde: & latius con.cxlv.col.ij.circa primū/vide Alex.in col.136.in causa.vol.ij. vbi tractat de nō vsu legis & cōsuetudinis: & con.cxcvj.col.iij.viso testamento. vol.ij. quem etiam vide distinguentem & con.cxxvij.in prin.& nu.iij.visa facti.vol.j. Probus.
c ¶ Consuetudo est ius. Bar.in.l. de quibus. col.iij.nume. vj. ff.de legibus dicit. Consuetudo est ius non scriptum moribus & vsibus populi vel a maiori parte ipsius ratione initiatum & continuatum & introductum habens vim legis/vbi hec membra iuribus comprobat in lectura: pro quo vide Decium in rub.s.eo.col.iij.nu.iij.
¶ Aliter dicit ang.con.cx.col.iij. q̄ consuetudo est actus preteritus.qui distat a theorica speculatione/ sicut distat
3 tactus a visu intellectuali. Nempe per theoricam * videmus: sed per practicam gustamus digestos rerum exitus: Ideq; magis infunditur quod sentimus.insti.de grad.§.fi. ibi: sed cum magis veritas oculata fide q̄ per aures animis hominum infigitur.
¶ Et per hec possumus verificare intentum Decij con.
4 285.in fine & pro tenui: vbi dicit: q̄ non venit * credendū doctori asserenti fore consuetudinem: quia si talis doctor viueret non ei crederetur sine iuramento. Minus ergo mortuo venit credendum.
¶ Contrariam tamen sententiam sentit maria. Sozi.con. lxvij.col.vij.visis iuestituris.& con.cxviij.col.j.visa narrati puncti: dum dicit quod quando aliquis doctor affirmat aliquid de consuetudine obseruari in legum interpretatione/statur sibi/secūdū Bar. in repeti.l.de quibus.in.iij.col. ff.de legib. Iason. in cō.xv.vol.iij.in fine. Firmat do. Bertrand.con.392.nu.5.nihil opponitur.parte prima. Istud late firmatur apud Alex.con.lv.nu.xxvj.prospectus.vol.
5 iiij.& adijcitur in simili q̄ statur * dicto glo. dicentis hāc legem non esse in vsu: vt dicit glo.in.l. Rem nō nouam.C. de iudi.& in.l.si locus quemadmo. seruit.amit.ff.cum alijs

Et hoc donec probetur contrarium: quia secundū philo. Cuicunq; perito in arte sua credendum est. l.j.ff. de ventre inspi.c.fraternitatis.s. de frigi.c. proposuisti. supra de probatio.
¶ Tene tamen q̄ non credatur doctori hoc casu per rationes Decij.con.472.col.iij.testator. Quem vide con.540. nu.ix.queritur. Probus.
d ¶ Inductum. in statutis dicitur receptum: quia si non reperiatur statutum non ligat.not.apud Alex.con.cxxiij. nu. 24. quod exorditur scripsit eccl'ts.vol.iiij. Probus.
6 e ¶ Itē. q̄ hec dictio est * inducens repetitionem precedētis qualitatis. Bartho. per tex. ibi. in.l.in repetendis. de lega.iij. ¶ Bal.in.l.si fortidianum. C.de lega. dicit q̄ est disiunctiua non aduersatiua: quod est idem. Et dic q̄ quotiens per dictionem Item/adijcitur oratio imperfecta ratione verbi/vel ex parte suppositi/ vel appositi semp inducitur repetitio p̄cedentis qualitatis: vt sequens oratio suppleatur ex precedenti.argu.l.eiusdē.§. ij.ff.ad leg. iul.de sicca.& l.iij.§.j.ff.ad leg.iul.de vi.public. Pro quo vide.ypol.de mar.cō.lxxv.nu.vj.cum sequen.vide etiam Decium.col.423.negari non potest: vbi etiam dicit q̄ est repetitiua.no.in.l. Item in potestate.vbi bar.ff.de his q̄ sunt sui vel alie.iur.& l.j.§.primo.ff.de publicia. Et subdit etiam q̄ denotat diuersitatem vt in simili habetur insti.de rerum diuisio.in.§. Item ea que.vbi glo.& facit tex.in.l.apud labeonem.ff.de iniur. Et alex.cō. clviij.col.ij. abunde quidē.
7 vol.vj.vbi dicit q̄ de * hac dictione item iudicatur idem quod de copula.
¶ Quod autem.s.diximus hanc dictionem Item inducere repetitionem qualitatum precedentium vel conditionum ad sequentia illud est verum si repetitio cōgruere potest: alias secus per.l.cum pater.§.cum imperfecto. de lega.ij.not.idem Alex.con.cxix.nu.viij. Super primo dubio
8 vol.vij.facit in simili quod diximus: q̄ contrariorum * eadem est disciplina seu natura.l.& si contra.ff.de vulga.& l. fi.de leg.iij. Quodq; vnum & idem est statutum. Bal.in.c. cum venissent.in vlti.col.s. de iudicijs vt nō solum cōtrariorum est eadem disciplina sed etiam eadem est potentia Bal.in.l.ab emptione per illum tex.ff.de pac. Iason in cō. j.col.ij.vol.iij.dic.q̄ illud verū est: quādo est eadē ratio cōtrariorum: alias secus.l.si negocia & l. si quis negocia. ff. de nego.gest.cum alijs not.per. Alex.con.cxj.nu.xiij.vol. vij.firmat Iason.in con.cxxxvj.col.vij.presupponitur in facto.vol.iiij.vide p intēto.domi.cō.lxij.& pro distinctiōe p̄dicta Alex.in cō.cxvij.col.ij.visis supra.vol.j. Probus.
f ¶ Usu.secūdum Anto.& Imol.in.c cum consuetudinis.s.
9 hoc ti.dic q̄ vsus & consuetudo * differunt: vt causa & causatum.refert Corneus. cō.89.in fine visis actis. vol.j.
¶ Et de vsu & obseruantia vide Alex.con.viij.col.ij. vol. vj: et de nō vsu legis & consuetudinis eundē Alexā. con. cxxxvj.in causa.vol.ij.premissis adde que tradit Iason in con.cxxij.col.pe.viso processu. vol. iiij.q̄ per contrariam consuetudinem derogatur statuto. Probus.
g 10 ¶ Diuturnis actibus.vt probetur * consuetudo requirit q̄ testes deponant de actuum frequentia & de temporis diuturnitate: & tales actus factos fuisse.ita & taliter q̄ appareat interuenisse tacitum consensum populi vel maioris partis vt magistraliter tradit. Cy.in.l.ij. Mi.sed quero qd deponant testes. C.q̄ sit longa consuetudo. Decius con. cccclxxxiij.col.fi.pro resolutione/& late.con.538.nu.8.& sequen.viso puncto. Bal.in.l.de quibus.versi.postremo qualiter cōsuetudo probetur.ff.de legibus.
¶ Istud prosequitur Alexa.con.cxxxvj.nu.xvij.in causa & lite.vol.ij.dum dicit q̄ testes debēt deponere de vsu consuetudinis/& declarare vsus frequētiam: temporis diuturnitatem: & tales vsus fuisse vsitatos publice presentibus & sciētib9 multis & infinitis personis/adeo q̄ comprehēdatur intercessisse consensum maioris partis populi.
¶ Uide que late citat Areti in.§.ex nō scripto. Nu.91.insti de iure.na. gen.& ciuili: q̄ volens probare consuetudinem debet offerre se probaturum tria videlicet vsum populi frequētiam/cum diuturnitate illius actus vsus. Nam ex his tribus resultat cōsensus: qui est causa meditate consuetudinis. Ponit enim practicā quia dicent testes: q̄ viderūt vti in hac ciuitate q̄ primogenitus totam hereditatem habuit: & q̄ viderunt semel iudicari presentibus centum hominibus. Item q̄ viderunt alia vice iudicari presentibus ducentum hominibus. Nam tunc iudex videbit si isti trecentum homines/faciunt maiorem partem populi: deinde queret iudex a testibus.q̄tum tempus est q̄ viderunt predicta. Et si deponant de decennio: tunc probata erit con-

suetudo: quia probata sunt tria expedientia ad consuetudinem.
¶ Sint igitur testes concordes/non singulares/videlicet q ipsi concordent in tempore & identitate actus: alias essent singulares secundum Alex. vbi.s. & cy. in. d.l.ij. colu. antepe. Bal. in.l.prima. C. de testa. Jo. de Jmol. in.l. inter pares. ff. de re iudic. Et sic non probarent: firmat corneus co.89. col.fi. visis actis. vol. primo. doc. in.c.fi.s. isto ti. non immerito videtur difficilis probationis quod testatur fulgo. con. vi. in fine quod exorditur quida amphitheota. Decius con. cclxxv. sub nu.x. in causa que lucie. & latius. con. cccccij. col. pe. & fi. in causa illustrissimi: quem vide in consi. cccccxx. in fine queritur vbi dicit: q aleganti * consuetudinem incumbit onus probandi. glo. in.l. prescriptione. C. si contra ius vel vtili. publica. not. Bar. in.l. de quibus in fi. ff. de leg. & in.l. omnes populi. in fi. ff. de iusti. & iur.
¶ Et ideo subdit ibi idem Decius id quod supra citauimus q doctoru allegant consuetudinem non conuenit credendum: quod ibi late firmat.
¶ Attende preterea ad vnum de quo meminit maria. Sozi. co. vij. ante finem nuc quesitorum q per * vnicum actu contrarium consuetudini ante perfectam seu completam/ vel prescriptam consuetudinem interrumpitur cosuetudo Jta q necessarium est de nouo incipere prescribere cosuetudinem: & hoc expresse tenet Panor. in.c.fi. in versi. sed quero circa istam partem. s. isto titu.
¶ Quod autem diximus de.x. annis ad inducendum prescriptionem: intellige si est preter ius: quia si contra * ius commune requiritur tempus imemoriale dictum est singul. archi. in.c. generali. j. de elect. Roma. singul.cj. quero secundo.
¶ Jtem q etiam diximus q fuerit iudicatu. Jsta fuit opinio glo. in.d.l. de quibus & in.§. ex non scripto. Jnsti. de iur. na. gen. & ciuili: cuius tamen opinio cominuiter reprobatur secundum Maria. Sozi. con. xcix. col. prima in causa eximij vbi dicit: q consuetudo non differt a lege: nisi tanq tacitu ab expresso. Unde sicut lex inducitur absq actu iudiciario expresse: ita & cosuetudo tacite. doc. in.c.fi. hoc ti. Alex. con. lxv. nu. vij. quoniam omne dictum. vol. vj. quem vide. co. ciiij. col. fi. i causa & lite. vol. iij. vbi coprobat: q testes inducti ad probandum consuetudinem non sint singulares circa actus consuetos. Jdem con. xlv. visis attestationibus vol. ij. & con. 196. col. iij. viso testameto. eo. vol. Probus.
¶ Uniuersalis cosuetudo vniuersalis alia probatione non indiget: sed satis est q allegetur. Et ideo iudex supplet in tali consuetudine. Bal. in.l. filiusfa.§. veterani. in vlti. no. ff. de procura. Jdem Bald. in.l. Jubemus. C. de iudicijs. & in.l. si fugitiui. col. prima. C. de seruis fugi. refert decius. con. cxlviij. nu. iiij. Reuerende pater. & co. 447. in fine in donatione facta. & con. cccclix. nu. xxiij. visis. idem dic de generali. Decius con. ccclxxxiij. nu. xx. pro resolutione allegat Bal. in.l. si fugitiui. col.j. C. de seruis fugi. idem Decius con. 516. nu. xviij. quonia: vbi idem dicit de notoria consuetudine. & con. 540. nu. xij. queritur. & co. 586. colu.j. in causa que mantue. Probus.
¶ Firmatoria consuetudo & lex * sunt indiuidua: quia pro parte acceptari pro se: & pro parte no minime potest: quod verum: nisi ex dispositione legis esset in parte derogatiua: vt est tex. singularis. in.l.j.§. his tantummodo ibi ea in efficax quantum in eam partem remaneat. C. de latina liber. tol. Ex quo tex. bal. ibi. colligit: q lex vel scriptura pro parte valet: & pro parte non: quando hoc exprimitur a lege. Uide Barb. con. xxxiiij. col. pe. Jllud in mediu. vol. iiij. ¶ De confessione autem an possit pro parte acceptari: & pro parte reijci vide Sozi. con. ccviij. colum.j. visis actis. Probus.
¶ Rationabilem. que in dubio * talis presumitur & ex causa introducta: licet si contra ius comune. Areti. con. xxiij. col. iiij. in presenti: Jdem dic in simili in contractu. vt in dubio cefeatur licitus & non vsurarius. Bal. in.l. rogasti.§. si tibi. in fi. ff. si cer. peta. & l. si ea pactione. cu glo. C. de vsur. quia omnes contractus presumutur celebrati bona fide & sine fraude vsurarum. Bal. in rub. s. de offi. iudi. not. Ja. in co. cliij. col. vj. presupponitur. vol. iiij. Probus.
¶ Reproba est. siue inducat mortale: siue veniale peccatu aut alias eius exitus in detrimentum anime tendat. Joa. de imol. in repeti.c.fi. col. ij. s. de prescriptio. Pro hoc vide Paul. de castro. con. cccixiij. circa primum/ parte prima: & ibi ponit requisita ad laudabilem & piam consuetudinem & con. cccccj. nu. iiij. viso processu. in prima parte. & Maria. Sozi. col. vij. col. pe. nunc quesitorum. Probus.

¶ Contra legem diuinam. dicitur contra legem diuina * seu contra ius diuinum/ quando id reperitur in sacra pagina. glo. quam ibi sequuntur doc. in.c. cum diuersis. in verbo videlicet. j. de preuileg.
¶ Jn proposito Jo. mo. dic quod quando ex aliquo statuto vt puta episcopi quod dicitur iniquum / resultat q illius non obseruantia afferret & ex eo sequeretur scandalu maius & minus resultaret malum tale foret seruandum: te statur Prepo. Alex. in.c. de his. el.j. pe. col. 50. di. Jde de lege iniqua tradit Feli. in.c. nihil. iij. col.s. de prescrip. dicens legem iniquam esse seruandam propter scandalu eui tandum: dummodo non sit iniqua per contrarietatem ad ius diuinum: quia tunc nullomodo esset seruanda propter scandalum. ita citat henri. de botis. in trac. de synodo epi. in iij. parte arti. ij. nu. cj.
¶ Et attende ad istam inualiditatem: quia in ea non procedit doctrina. glo. in.c.fi.s. hoc ti. quam comuniter doc. sequuntur glo. c. sane. s. de tempo. ordi. videlicet q licet consuetudo * sit inualida excusat tame a pena. Sozi. con. cclx. col. fi. licet nulla: quod comprobo in seque ti apostilla.
¶ Uide pro premissis mebris que tradit Alex. in. co. cvij. pro inuestigatione. vol. ij. Probus.
¶ Non tenet. Jdem est dicendum de his que superior sibi reseruauit in signum superioris dominij seu vniuersalis/ sicut est pallium. c. cotra more. c. di. c. cu nobis. s. de pscrip.
¶ Et ratio: quia * in consuetudine inducenda populus declarat suam voluntatem ex ipsis factis. l. de quibus. ff. de legib. Sed populus in factis superioris nihil habet declarare vbi inest necessitas obsequendi: non auctoritas imperandi. c. ecclesia. s. de consti. not. Guil. in.c. vnico de cleri. egro. hoc lib.
¶ Ex quo infero: q non potest introduci cosuetudo/ q papa non conferat solus beneficia vacantia in curia quia id specialiter sibi reseruauit in signum vniuersalis dominij c. ij. de pben. hoc lib. facit quod not. Alex. in con. cvj. nu. v. perspectis. vol. ij. Probus.
¶ Obligatur. quando consuetudo * a pena excuset. vide Alex. con. viij. in fine. Et aduerte. volu. vj. & con. cccxxxij. nu. xiiij. eo. vol. ij. & cosilio. ccxl. nu. vij. perspectis & ponderatis. eo. vol. vj. & co. cxxxij. nu. iij. visa facti. vol.j. Et petru de Ancha. con. lj. consuetudo que habet. & con. cclxxxiij. iure stricto. Alex. in co. cvij. pro inuestigatione. vol. ij. & co. lxxij. nu. vj. visis & oportune. eo vol. ij. vbi idem ait de stilo vt excuset a pena delicti. sicut de consuetudine dicitur: facit regula de qua ipse alex. meminit in con. ccxij. nu. v. visis vol. ij. q omnis colorata causa etia non legitima excusat a dolo. l. igitur.§. potest. ff. de liber. causa. l.j. & in fine cu glo. ff. de abigeis. l. plagij. cum glo. C. ad leg. fa. de plag. Pro his faciunt q tradit Jason in co. cliij. col. v. presupponitur vol. iiij. q si quis facit aliquem actum qui estimatur comuniter licitus contrarium tn est in veritate quia sapit vsurariam prauitatem q ex hoc non dicitur vsurarius per tex in.l. si quis sit fugitiuus.§. apud Labeonem ibi et Bar. ff. de edil. edic. quod ibi latius extendit: quem videas. Probus.
¶ Prescripta. non intelligas de consuetudine * interpretatiua: quia non requiritur q talis sit prescripta. Jta tenet Alex. de Jmol. co. cviij. nu. xxj. vol. ij. Areti. con. xj. col. penul. procedendum est. Decius. con. clvj. col. fi. statutum cathedralis ecclesie. & con. ccccxl. nu. xiij. pns. Maria. Sozi. con. cxj. col. fi. abunde allegant Antho. de butrio in.c.fi. psi. Ex his/ dicit Nicol. de matha. s. eo. ti. ita tenere.
¶ Hec enim cosuetudo interpretatiua seu declaratiua habet vim obseruantie / que non requirit tempus sed sufficit q aliquibus actibus / arbitrio iudicis sit obseruatum. Alex. de Jmol. con. xxxvi. col. fi. viso themate vol. ij. Jsta post Antho. de butrio vbi. s. exemplificat Rochus de curte in repeti. rubrica huius tituli. s. in psi. quarto quero. col. prima in lege que dicit ferias messium & vindemiarum esse obseruandas: quia non determinando tempus stabitur obseruantie curie. l. presides. ff. de ferijs. Jtem exemplificat in leg. dicente cautionem esse prestandam. que non determinat vsq ad quem diem: tucenim stabitur obseruantie. l. finita in prin. ff. de damno infec. Et hec obseruatia no prescripta habet locum/ solum in his que sunt preter ius: secus si contra ius/ quia in tali requiritur prescriptio. Ratio ponitur per Alex. in.d. co. xxxvj. du dicit. Stilus vnius curie vel iudicis no potest operari & inducere derogationem legis contra ius commune: sed solum potest inducere declarationem eius quod esset arbitrio iudicis concessum. facit quia ipsi * magistratus no possunt per stilum indu=

cere aliquid contra ius cōmune: nec poteſtatem derogandi legi / ſeu condendi ſtatutum contra ius commune. l. formam. C. de officio p̄f. vrb. no. in. c. fi. de hereti. hoc li. Alex. vbi ſupra. proxi.

¶ Et ſi debeat probari ipſa conſuetudo interpretatiua vide ſiluam nup. charta mihi. ccxiij. col. j.

22 ¶ Et vlterius dic quando loquimur * de preſcriptiōe ſimpliciter debet intelligi de preſcripta. tex. eſt ⁊ ibi. gloſa ampliſſima vt videre licet in hoc puncto. in tit. de cauſis in § ſtatuit in vbo p̄ſcripta in pragma. tex. no. i. c. cum a na. s̄. de elec. quem allegat Bal. in. l. binos. C. de aduoca. diuer. iudi. ⁊. in. c. j. in prin. de cogni. feudi. Alex. in con. cxxxvj. nu. xvj. in cauſa ⁊ lite vertēte. vol. ij. ⁊ con. 68. ⁊ viſo vol. eo. Decius. con. 48 ⁊ nu. xxvj. pro reſolutione. pone inſtātiam in conſuetudine que quaſi in omnibus eccleſijs regni francie, viget ꝙ dignitas non poteſt nec debet conferri niſi canonico illius eccleſie quia hec eſt preſcripta ſi credamus glo. pragma. in ti. de. col. in § item cenſuit in verbo requireret. meminit Bertrandi. con. ij. col. iiij. in. iij. parte prepoſitus. in. c. nullus. lxj. di. Probus.

q ¶ Peruenitur ad illud. Idē Io. mo. s̄. in. c. primo de reſ. tex. in. c. ex tenore. ⁊. c. conſtitutus. s̄. de conceſ. preben. q̄ etiam in penalibus videtur habere locum per ea que volunt glo. panor. alij. ⁊ in. c. j. s̄. de poſtul. prela.

¶ In contrarium tamen reperio. glo. in verbo contrahere in cle. vna de conſang. ⁊ affini. approbatam. ibi per Car. ⁊

23 Pet. Ancha. ⁊ cōmuniter ſcriben. vbi pena * impoſita contrahenti matrimonium non cenſetur impoſita contrahēti ſponſalia per que peruenitur ad matrimonium.

¶ Firmo preterea ꝑ ea que nota. decidit Alex. con. cxcliij conſideratis verbis inſtrumenti. vol. ij. quod prohibitus facere molendinum ſub pena non incidit in ſtatutū faciendo aqueductum. Nec obſtat regula. l. oratio: quia vt dixi non habet locum quo ad penam ſecundum. d. glo. contrahere. Iaſon. in. l. ij. ff. de iuriſdi. omnium iudic. ⁊ latius per eundem in repeti. l. quominus. in. ix. no. ff. de flu.

¶ Et dato ꝙ procederet in penalibus prout etiam predixi: illud verum eſſet / vbi eadem ratio militaret in eo per quod peruenitur ad illud videlicet prohibitum: alias ſecus. l. j. C. ſi rector prouincie. vbi Cy. Bal. Petrus. Ray. ⁊ Saly. ita declarat hanc regulam Alex. in. d. con. col. fi. adducens ſimile argumentum de toto ad partem quod non tenet vbi non concurrit eadem ratio in parte que eſt in toto. l. ſed ſi lege § a deo. ff. de petitio. hered. Probus.

r ¶ Specialibus rectoribus. qui in fauorabilibus ſub appellatione patris comprehendūtur / tenuit glo. in verbo parentem. in § ſed ⁊ quatuor genera ꝺ peni. di. prima. ⁊ in. c. pitatium. xxx. q. iij. faciunt nota. in. c. infames. vj. q. j. ⁊ in. l. parentes. ⁊ in. l. iij. ff. de in ius voc. ⁊ in. l. fi. eo. no. in. c. s̄. de cog. ſpirituali. ⁊. c. fi. ī. eo. ti. Probus.

s ¶ Ad apoſtolicam. de qua conſuetudine vide per Deciū con. ccxv. in. ij. dubio in cauſa vertente: ⁊ late ꝑ Petrū de Ancha. con. 48. qui talia aſſerunt.

¶ Et quia in iure noſtro diximus conſuetudinem maximam vim ⁊ efficatiam habere quāobrem ad aliqua ſpecia-

24 liter deſcendo. Primo habeo * ꝙ ea que ſunt queſibilia ꝑ priuilegium poſſunt queri ⁊ induci per cōſuetudinem. Inno. in. c. nouit. s̄ de iudi. refert ⁊ ſequitur Maria. Sozi. cō. lxvij. col. vij. viſis: vbi ſubdit etiam ſi ſolus princeps poſſit concedere. l. fi. C. no. vecti. no. in. c. ſuper quibuſdam. s̄. de verbo. ſignifica.

¶ Et inducitur ⁊ tollitur conſuetudo per ſimile tempus quia ſecundum Areti. in con. xxiij. col. iiij. in preſenti / tantum temporis requiritur ⁊ ſufficit ad tollendam conſuetudinem inductam ⁊ contrariam inducēdam q̄tum in ipſa cōſuetudine inducenda requiritur. Inno. in. c. accedentibus s̄. de priuileg. Domi. in. c. ij. ī. hoc ti.

25 ¶ Item conſuetudo * ſcripture inualide ⁊ non probanti poteſt validitatem ⁊ vim probationis tribuere / vt in. c. cū dilectus. vbi ſcriben. s̄. iſto titu. ⁊ Io. and. in. c. j. eo. ti. Bal. in. c. primo. s̄. de fide inſtrumen. ſequitur Sozi. cō. cclxxvij. col. iij. viſis publico. Et latius Alex. con. clxx. viſis ſtatutis. vol. vij. vbi idem dicit de ſcriptura valida: vt poſſit facere inualidam: maxime quando validitas non procedit a iure diuino / ſed a poſitiuo / per regulam quā citabo. in. c. primo in verſi. Et quia. s̄. diximus de teſta. hoc lib.

¶ Vide pro intento. Alex. con. clxxxvij. viſa copia. vol. vij. ⁊ Pet. de Ancha. con. xliiij. col. ij. verſi. ex quibus infero. vbi comprobat ꝙ libri cenſuarij faciunt fidem. Ad idem facit quod not. Steph. Bertrandi. con. primo. col. ij. parte ij. poſt Oldra. con. clvij. in fine: quod exorditur vniuerſis preſentes literas. ꝙ contractus alias illicitus vel ſuſpectus ab omni ſuſpitione illiciti redditur alienus ratione conſuetudinis: quod etiam comprobat: idem Bertrandi. con. cxxxij. nu. viij. Dubitatur eadem parte. ij. Alex. cō. cxxiij. nu. primo exordi. conſideratis his vol. v. cardi. con. lxxij. nu. ix. titius nunc. ⁊ con. 74. in fine / dominus abbas. Idem cardi. cō. pe. ꝙ ratione cōſuetudinis litere que mittuntur inter mercatores / habēt vim publicorum documentorum: in quibus locis viget maxime ipſa mercimonia: intentum placet domi. in con. cxlvij. col. fi. ſuper iſto dubio.

¶ Moderare tamen habes iſtud ſecundum ea que no. Neapolita. deci. ccclj. Aliud dubiū. ⁊ do. de rota: in antiquio. hoc. ti. deci. vij. vtrum valeat. vbi dicunt: ꝙ non valet conſuetudo: vt inſtrumento non apponatur dies ⁊ locus: quia iſta videntur de ſubſtantia actus. vt dicitur de indicionis deſcriptione vt in auten. vt prepo. no. imper. in prin. ⁊ in. c. inter dilectos. s̄. de fide inſtru. Alex. in con. lxvj. col. ij. viſo proceſſu. vol. primo. ⁊ con. cxxiij. col. ij. diſcuſſis. eo. vol. Iaſon. in con. xcij. col. ij. vol. iij. illuſtriſſimus.

¶ Ideo remitti non poteſt per conſuetudinem que dicitur populi tacitus conſenſus: quia in hoc ſubſtantiali non iuuat expreſſus conſenſus: arg. eorum que not. Alex. con. clxvj. in prin. viſo puncto vol. ij. Ideo ſi nō iuuet expreſſus multominus iuuabit tacitus. l. cū quid. ff. ſi cer. peta. dico. in. c. nullus de elec. ī. ⁊ in. c. conſtitutionem: de regu. Et ex his habeo intentum pro lapo. allege. liij. letatus: vbi di-

26 cit: ꝙ cōſuetudo * fragilis eſt ⁊ incerta / nūc alba / nūc nigra ⁊ frequentius variatur.

¶ Et pro eodem intento vide que dicimus in. c. Romana. in verbo quod vni: quibus adde que tradit Alex. in con. clxxix. circa finem viſa ſcriptura. vol. ij. ⁊. con. liij. nume. ij. in cauſa. vol. j.

¶ Item conſuetudo ligat minores quando reſpicit actum: cuius ſunt capaces minores ſicut maiores. vt in matrimonio. c. fi. de iudi. hoc lib. not. in. l. ait pretor. in prin. ff. de minor. ⁊ tunc cōſuetudo cōprehēdit minores / alias ſecus. ar. l. vt gradati § ſed ſi lege. ff. de mūer. ⁊ hono. Alex. con. 62. nume. xviij. in cauſa ⁊ lite vertente inter chriſtophorum. volu. vij.

¶ Item habemus attendere ꝙ aliquando cōſuetudo concernit ſiue reſpicit ſolennitatē actus / vt pote ꝙ in teſtamēto ſufficiant duo teſtes: ⁊ tunc actus extendit vim ſuam vbiq̄. Quandoq̄ reſpicit non ſolennitatem / ſed effectum qui ex ea reſultat: ⁊ tunc locus bonoꝝ debet attēdi Bal. in. l. ſi non ſpeciali. C. de teſta. Quandoq̄ concernit perſonam / vt ꝙ primogenitus ſuccedat. ⁊ hec nō extenditur ad bona alibi ſita. Quandoq̄ concernit principaliter bona / vt ꝙ omnia bona ſint communia inter virum ⁊ vxorem: et hoc caſu conſuetudo non viget in bonis ſitis in locis conſuetudini non aſcriptis: vt late tradit Petrus de Ancha. cō. clxiiij. viſis diligēter / ⁊ ante eum Guil. de cuneo. Bar. ⁊ alij in. l. cunctos. C. de ſumma trini. ⁊ fide catho.

27 ¶ Si enim reperiantur * diuerſe conſuetudines contrarie in eodē loco attēde ad ea q̄ not. Alex. de Imola. cō. v. ſi ꝓa ſūt. vol. v. ⁊ neapol. deci. cclxxx. in fine / quōdā Ioānes vbi dicunt ꝙ tunc ſtatur illi que eſt iuri communi conformis. Bal. in. l. non ſolum. ff. de iure dot. ⁊ Bar. in. l. ij. in fi. prin. ff. ſolu. matri. Item verba contrahentium ⁊ inſtrumētorum ſuper inde confectorum ſimpliciter prolata debent intelligi ⁊ intepretari in diſpoſitionem ſtatuti: ⁊ conſuetudinis patrie. firmat Iaſon. con. cxxxvij. col. ij. in cauſa. vol. iiij.

28 ¶ Itē conſuetudo * non requirit titulum ſicut preſcriptio. not. alex. in con. cxxxiij. col. j. ſuper primo queſito. vol. iiij. intellige de alia preſcriptione q̄ de ea que fit per temp⁹ / de cuius initio non extat hominum memoria / vt notat idem Alex. con. vj. col. prima. vol. j. vbi vnum ſubdit in ꝓ-

29 poſito / ꝙ etiam * ex actibus negatiuis poteſt cauſari preſcriptio ⁊ conſuetudo. Io. And. et alij in. c. primo. s̄. de cleri. cōiuga. doc. in. c. fi. s̄. iſto. ti. ⁊ in. l. de quibus. C. de legibus.

30 ¶ Item illud quod poteſt * facere pactum / poteſt facere conſuetudo. not. doc. in. l. de quibus. ff. de leg. ⁊ neapol. de-

31 ci. xcj. nu. ix. Iterum vbi ſubdunt: ꝙ conſuetudo * ita ligat ⁊ obligat ac ſi expreſſe in contractū eſſe deductum cū ab ea non ſit recedendum. c. ij. ad finem. s̄. de feud. Bar. in auten. qui rem ad finem. C. de ſacroſanc. eccle. Alex. in cō. clxxxix. nu. xij. viſo ⁊ mature. vol. ij. neapol. Deci. cclviij. poſtq̄. ⁊ cccxv. nu. xij. vt plurimum.

32 ¶ Item et poſtremo quando plures * et varie reperiunt opiniones in facto vno obtinet partes illa pro qua conſue

tudo laborat. Notant Neapoli. deci. clxxiij. In causa hectoris. pro quo Ioã. Mona. in capi.licet. de sepul. Idem domi. Neapol. deci. clxxxj. in quodam processu.

Philippus Probus.

¶ Bonifacius octauus.

Cap, Primum.

COnsuetudinem quam in vestra ecclesia seruatã asseritis, tanto tempore quod in contrarium memoria non existit, videlicet quod ipsius ecclesię canonici, duos personatus, aut duas dignitates vel prępositura seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum, cum reliquo insimul & prębendam possint in ea licite absque dispensatione sedis apostolicę obtinere, corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) merito reputantes, eam auctoritate apo. reprobamus, vosque ad ipsius obseruantiam, etiã si iuramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri. ¶ Statuentes vt cũ vnum offi. vix digne valeat aliquis adimplere, nulli liceat de cętero nisi vnicũ personatum vel dignitatem aut pręposituram siue administrationẽ vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur cum prębenda insimul absque dispensatione dictę sedis in eadem ecclesia obtinere, vel iam obtenta tenere, quod si a quoquam secus pręsumptum fuerit irritum sit omnino.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Consuetudo reproba est contra ius publicum: quod consistit in sacris & sacerdotibus.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Ecclesia dicitur illa que deputatur principaliter ad celebrandum/ consecratur per episcopum/ & dos sibi constituitur.
Oratorium quid dicitur.
2 Primitiua ecclesia / quelibet beneficia erant incompatibilia.
3 Pluribus intentis minor est ad singula sensus.
4 Nemo potest esse de duobus collegijs.
5 Non potest quis de iure communi: in duabus ciuitatibus fungi duobus honoribus secularibus.
6 Scolaris multum prebendatus aut beneficiatus minus benefacit factum suum.
7 Quotiens duo iura concurrunt in vna & eadem persona: habent vim diuersarum personarum.
8 Ioan. And. auctoritas / non minima est: prout de Bar. dicitur.
9 Ad opinionem vel auctoritatem doctoris non est attendẽdum: sed potius ad rationem que eum mouit.

COnsuetudinem, In hac decretali & sequenti tangitur de cõsuetudine reproba. quia est cõtra ius * publicum. quod cõsistit in sacris et sacerdotib[9] vt predixi. Sed primo. tertio. et quarto. capitu. tangitur de consuetudine proba. [non existat]. xxij. q. iiij. inter cetera. ĩ. hoc libro de iureiurand. contingit. Et huius ratio notatur. j. hoc lib. de regul. iuris. non est obligatorium [adimplere]. C. de assesso. l. nemo. arg. ĩ. de celebratione missa. capitu. te referente. & capitu. consuluisti. ĩ. hoc libro de preben. capitu. cum singula. Predicta sunt prohibita in eadem [a] ecclesia.
¶ Sed nunquid in diuersis? dic quod non/ sicut habere officium in vna/ & dignitatem in alia/ hec expressa non reprobata tollerentur [officia] perpetua secus si temporalia. vel commendaticia. Sed cum hec decretalis loquatur in secularibus: quod in religiosis * videtur secus: quia ministerio eorum largitas, eorum est magis reproba. & ob hoc verbum perpetua/ non ponitur. ĩ. hoc lib. de preben. cum singula. Et tene. tex. d. decretalis. Io. mo. Car.

IN eadem ecclesia. merito dicitur in ecclesia propter differẽtiam que eẽ asseritur inter ecclesiam & oratorium. In quo non assistunt nec innituntur beneficia.
¶ Differentia enim dicitur: quia ecclesia * illa est que deputatur principaliter ad celebrandum. Consecratur per episcopum & dos sibi constituitur. capitu. nemo. de cõsecra. di. prima.
¶ Oratoriũ vero nõ consecratur/ nec dos sibi constituitur. nec fit principaliter vt ibi celebretur sed ad orandum/ Freder. con. cxxx. factum tale est. quedam domus. Qui subdit considerandum esse: an in tali loco sit campanille ex quo etiam demõstratur quod sit in ecclesia: quia campana publica non debet esse in oratorijs: sed in ecclesijs. tex. in capitulo patentibus literis. Ubi Panor. s. de priuileg. & in capitulo inter dilectos. columna secunda. s. de donatio. & in capitulo Ioannes. s. de homi. in princi. Sequitur Decius con. cxlviij. columna prima. reuerende pater.
¶ Subiũge preterea q hic est sedes materie quotidiane/ et versatilis in scholis & palatijs. An alicui liceat sub vno & eodem tecto plura obtinere beneficia. Domi. & Franc. hic aliqualiter materiam ipsam tangunt ad sobrietatem: non tamen (prout visum est mihi Philippo Probo) ad satietatem/ idcirco trino & vno propitio in presentiarum / tam in pũcto iuris q in praxi aliquid addere sub correctione melius sentientis curaui.
¶ Primo presuppono / ordinatum ac sancitum fuisse in primitiua ecclesia/ q quelibet beneficia * essent sibi inuicem incõpatibilia. c. qr intantũ. s. de preben. vbi dicitur: q multitudo beneficiorũ est canonibus inimica dissolutionis materiam & euagationis inducens: quod suadet litera tex. nostri ibi cum vnum officium vix digne valeat aliquis adimplere/ concordat. capitulo sanctorum. lxx. di. vbi late Prepo. Alex. hinc Panor. in. c. ad hec de preben. s. ait q omis ratio resistit quia est contra naturam recti sermonis cum de eo q haberet plures canonicat[9]/ oporteret dicere. ecce Petr[9] canõici venit sicut dicim[9] de cõsuetudĩe q nõ põt itroduci p vnũ solũ lz p vnũ i[9] vniũsitas retĩeat: qr repugnaret

nature et vocabulo conſuetudinis que dicitur communis aſſuetudo. Joan.mona.ſ.in rubrica.

¶ Item id non ſolum contra ius naturale eſt: verum etiã diuinũ/ ꝙ vna ſit cõiux carnalis: ⁊ alia vna ſpũalis: militat enim argumentum de matrimonio ſpirituali ad carnale.c. inter corporalia.ſ.de tranſla.epiſcopi.cum cõcor. In quo vnius eſt ⁊ nõ plurium. c.gaudemus.ſ.de diuor.tex.in.c. acutius.xxvj.diſtin.facit.c.cum ſecundum.ſ.de prebend. vbi ſicut deſeruiens certo altari de illo viuere debet / ſic viuens de altari illi ſeruire debet / per locum a conuerſis et vix ſufficit vnus vni deſeruire natura diuinorũ: q2 articulate. capitu. nonnulli. ſupra de clericis non reſideñ. ibi cum vnum officium vix implere ſufficiant / ſtipendia ſibi vendicent plurimorum. l.nemo. el iij.C. de aſſeſſor. ibi cum in vtrunqꝫ feſtinat neutrum bene peragat / ⁊ ibi neqꝫ enim facile credendum eſt / duabus etiam neceſſarijs rebus vnum ſufficere: concordat cap. ſicut nobis: ⁊ ibi glo. in verbo in paupertate. ſ.de ſupplen.neg.prela.⁊.xvj.q.j. cap.preſbiteris: ⁊ cap.diuerſis: ⁊ ibi glo. in verbo diuiſus de cleric.coniuga. ſ.iuxta id vulgare. Pluribus 3 * intentus minor eſt ad ſingula ſenſus. Joan.mona. ⁊ ibi dico: in cap.accuſatus.de here.facit cap.ſiracuſane.xxviij.diſt.vbi habetur: ꝙ olim habentes vxorem ⁊ filios non poterant eligi in epiſcopos.

¶ Item pro conſtanti in iure noſtro communi habetur / ꝙ non valet impetratio beneficij niſi impetrans fecerit mentionem de primo obtento q̃tumcũqꝫ modico / capi. ad aures: cap.ſi proponente.⁊ cap.cum adeo.ſ.de reſ.facit.cap. q̃uis. ⁊ cap. ſi motu proprio / de preben. hoc libro / ⁊ vbiqꝫ ſcribentes quod contingit in propoſito / cum non ſit veriſimile Papam velle beneficiare beneficiatum: dixi.ſ. in cap.gratia. de reſ. Que quidem veriſimilitudo inſurgit a iure communi.

¶ Suadet preterea ratio: iura dicunt beneficiatum inhabilem ad beneficia / cap. ſuper inordinata. ſ. de prebend. ⁊ de inſti. cap.ij. que inhabilitas ſurgit eo quia ius commune inhibet. Ideo concludamus impoſſibile fore dico de iure communi quem plura poſſe obtinere beneficia.

¶ Moueor inſuper fundamento hoc. Beneficiorum eccleſiaſticorum inſtitutio que confertur in titulum / fundamentum finaliter ſuſcipit / propter cultum diuinum. Ergo implicat miniſterium diuinorum: ⁊ deſeruientiam in diuinis vbi ipſa inſtituitur / licet omnes eccleſie ſint vna iuxta illud ſymboli. Et vnam ſanctam catholicam eccleſiaꝫ: quod fuit particula Matthei / de quo.ſ.in rubrica de ſumma Trini. Probatur.xxiij. queſtio.prima.capi. loquitur / ⁊.ſ. de his que fiunt a prelato: capi.cum apoſtolica / tamen diſtincte ſunt ſingulares eccleſie / ⁊ earum adminiſtrationes: vt infra diſtinctos limites diſtinctus ſit adminiſtrans ⁊ celebrans.xvj.queſtio.tertia / licet. ⁊ inter memoratos / facit text. in capitulo ſuper eo. de parro. Et ſic merito dicitur: quod quilibet titulus requirit reſidentiam ⁊ deſeruientiam / capitu.relatum.ſ. de cler. non reſiden.nota. ſ. hoc libro de reſcr. cap.finali.

¶ Sed quem reſidere ⁊ reſidenter deſeruire in pluribus locis eſt impoſſibile / arguitqꝫ naturale principium. iij. Phiſico. ac implicat contradictionem: dico latius in ſequentibus: in verſiculo / ⁊ ſic premiſſis attentis.

¶ Firmo ⁊ alio medio. Clericus dicitur vſuarius ⁊ non vſufructuarius beneficiorum. Iſta eſt communis ⁊ veridica opinio quam ſuſtinet Archi. in capitulo Statutum. §. aſſeſſorem. ſ. de reſc. hoc libro quod ſenſiſſe videtur Innocen. in capitulo Indecorum. ſ. de etate ⁊ qualitate Francus in capitulo finali / de offic.ordin.j. vbi tenet cõtra glo.contrarium tenentem doct. communiter in capit. Relatum.ſ.de teſtamen. In hoc tamen regno Gallie dicimus vſufructuarios / pro quo glo.in lege prima / de Anno.ciuili. lib.xj. C. de iure tamen cum communi ſto / pro qua extant text. aperti hinc ſacerdoti ex altari viuere non luxuriari permittitur. xliiij.diſtinc.capitulo primo / ⁊ ibi glo. fina. que dicit ꝙ ſufficere debet clerico ꝙ viuat id eſt ſola neceſſaria habeat. Et artatur illa neceſſitas / tantum ad victum ⁊ veſtitum: ⁊ hunc text. allegat Panormita.in capitu.fina.ſ.de pecul.cler. Et ibi adducit Archi. dicentem ꝙ ſi clericus expendit de fructibus eccleſie voluptuoſe: tenetur ad reſtitutionem. Et hoc dictum ligent digito ſuo clerici noſtre etatis. Et queſita de bonis eccleſie / eccleſia ipſa vt domina poteſt vendicare / faciunt not.in capi. ſi ſacerdotes.xij.queſt.quarta. Iſtud tenet multis alijs fundamentis Joan. de Ligniano / in tracta. de pluralitate beneficorum. Uide Corſetum in ſingul. in verbo / clericus: ⁊ que dico in capitulo Nemo de elect. diſcutiendo. An commẽdatarius poſſit fructus diſſipare / prout voluit domi. Alciatus in lege pactum creditoris. C. de pactis.

¶ Comprobo premiſſa ⁊ vlterius / per ea que not. Panormita.in capitu.ad hec. de prebend. vbi dicit / quod nemo 4 * poteſt eſſe de duobus collegijs. lege prima / de col leg. illici.ff. quod verum ſecundum Joan. de Lignia.vbi ſ. in iſubordinatis: ſecus in ſubordinatis. Quia in primo caſu vt quando quis eſt de corpore vnius eccleſie collegiate / quia hec corpora ſe implicant ſicut totum implicat partem ⁊ ſic non compatiuntur Imo neceſſario ſe implicant de preſcriptis.c.cum non deceat.ff.de excep.rei iudi.l.ſi quis.⁊.ff.de regul.iur.que de toto intellige etiam ĩ non ſe impedientibus.

¶ Pone tu exemplum.nam in duobus collegijs ſingularibus ſe inuicem compaſſibilibus poteſt quis collocari: vtputa poterit quis eſſe de corpore cerdonum ⁊ de corpore batucatorum: qui ſe percutiunt certis feſtiuitatibus. Seruitia enim ipſorum ſe inuiceꝫ compatiuntur: ꝙ quis ſingulis diebus operetur artem ſuam / ⁊ certis feſtiuitatibus ſe verberet. Sed de corpore cerdonum ⁊ peliparioꝝ vt q̃cq̃ ſimul idem operetur vtrumqꝫ hoc non congruit. Pro hoc vide glo.in.c.preterea vbi Panor.⁊ alij.ſ.de preben.

5 ¶ Itẽ non poteſt * quis de iure communi in duabus ciuitatibus fungi duobus honoribus ſecularibus. l. libertus §.preſcriptio.ff.ad municipa.iuxta illud euangelij. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire.l.fi. C. de offi.aſſeſ.d.c.q2 in tantum.⁊.c.de multa.ſ.de prebendis. Alex.con.xcviij. col.prima.viſo inſtrumento.volu.vj.

¶ Concludendum ideo occurrit his et alijs rationibus per ſanum cerebrum excogitãdis impoſſibile fore de iuris communis rigore quem in pluribus beneficijs intitulari. nec reperies ius aliquod diſpoſitiue ſtatuens: ꝙ quis poſſit eſſe pluralis in beneficijs: non tamen nego quin inuenias iura narrantia plures / diſpenſatiue tamen / aut cõſuetudine vt in tex. noſtro glo.⁊ doc. in.c.gratia.ſ.de reſ. hoc libro / quod aliquando expetit propter vtilitatem vel neceſſitatem eccleſiarum vide Jo.de ſelua in tractatu beneficio.iij parte.q.xxix.vbi coadunat plures doctrinas hanc partem tenentes.

¶ In propoſito vnum nolo omittere verbum Roffre. in libello.iur.cano.in rub.vtrum poſſint alicui due prebende dari / vel plures dignitates in eadem eccleſia / circa prin. 6 videlicet / ꝙ nunq̃ vidiſtis in ſcholis * aliquem multum prebendatum vel beneficiatum benefacientem factum ſuum: quo verbo peroptime vſus eſt inſtar iuriſconſulti in.l. ſed ⁊ ſi.§ proponitur ibi bene parum facienti.ff.ad leg.aql. Alia autem dicit / nolo exprimere / quia tangerem multos quod nota tanq̃ dictamen ſalubre pro quo vulgare adagium: nam luxuriant animi rebus plerũqꝫ ſecundis.

¶ Et ſic premiſſis attẽtis concludere poſſumus quem nõ poſſe ſub vno et eodem tecto plura obtinere beneficia. Et vt facilior reſultet concluſio membratim diſcutio intentum noſtrum.

¶ Primo quo ad duas prebendas habes tex. ad Rumbũ in.c.literas.ſ.de conceſ.preben.⁊ in cle.fi. eo.titu. vbi glo. cum qua Panor.in.d.c.literas citando dicit.ꝙ plus abhorrent iura duas habere in vna eccleſia prebendas quam duo curata: cum duas prebendas / etiam iure annexionis habere prohibeatur: non autem duo curata.c. ſuper eo de prebend.j. Et rationem differentie aſſignant Petrus de Ancha.in.d.c.literas.nu.vj. Et Car.ibi ĩ fine ac collecta. in prin. Dicit enim idem Petrus de Ancha. in.d.c. ſuper eo.col.fi.ꝙ hoc vt dixi non licet iure annexionis ſicut in prebẽda cui annexa eſt parrochialis quod obtineatur ſub eodem tecto cum perſonatu / dictante tamen conſuetudine que hoc operatur. Alias ſecus.d.c.ſuper eo vbi glo.fi. ⁊ tex.noſtro: tu autem vide Panor.in.c. extirpande §. qui vero.nu.xlj.ſ.de prebẽ. Quare in his vniformib9 nõ poſſit introduci conſuetudo prout in difformibus: quia adeſſet fractio numeri.alias ſequeretur ꝙ bis idẽ poſſet numerari. Roma.con.cccxxviij.quod exorditur preſens conſultatio vbi videbis de decanatu Bituricen.

¶ Subeſt alia quippe ratio: quia ſubtraheretur eccleſie auxilium ⁊ conſilium / fauore quorum dantur canonicatus ⁊ ſic vt ſubeant ſeruitium perſonale: quia electa videtur fides illorum non ſeruitium reale principaliter / alias poſſẽt deſeruire per ſubſtitutum canonici: ꝙ dicere non conuenit viro: q̃ꝺqꝫ per adeptionẽ ſcꝺe in nullo eccľe ſubueniret

Ideo vnitas eccl'ie ⁊ officiorum ꝓhibet ⁊ diuersitas eccl'iarum et officiorum permittit: alias consuetudo diceretur corruptela. Testatur glo. prima tex. nostri: ⁊ Petrus de Ancha. in. d. c. literas in prin. vbi dicit ꝙ ep̄s nō potest facere (etiā cum cōsensu canonicorum) vt vnus habeat in eadem eccl'ia duas p̄bēdas/ hic idē de Ancha. in. d. cle. fi. i fine citat post laurē. ꝙ bn̄ficia que de se sunt ꝯpassibilia/ si propter locū in quo sunt (vt quia sub eodem tecto) vnum ipso iure repellit aliud: ⁊ facit vacare acsi alias essent incompatibilia/ vel etiam propter residentiam que importat incompatibilitatem dico cōtinuam: quia impossibile est/ ꝙ quis in duobus resideat locis corporaliter sicut impossibile est/ ꝙ duo corpora stent in eodem loco punctuali. ff. de acqui. pos. l. 3. §. econtrario. ff. Commo. l. si vt certo. § finali.

¶ Et quid de duabus pensionibus aut pensione / ⁊ beneficio sub eodem tecto sentiendum sit videre licet per ea que dico in trac. de manda. apo. parte finali.

¶ Et per hec poterit concludi in questione: quam particulari sermone proponere deliberaueram: videlicet an per adeptionem secunde prebende in eadem ecclesia: ipso iure vacet prima (ꝙ sic) quod comprobo per ea que refert Petrus de Ancha. in. d. cap. literas. in colum. prima. nume. 4. post text. ⁊ glo. ibi per hoc verbū/ vacare/ per quod datur intelligi: ꝙ non sit necessaria sententia/ ⁊ sic ꝙ nullum venit iudicium expectandum / nec expedit irritari. l. nam ⁊ si sub conditione. ff. de iniusto testa. quod verum secundum Car. ibi si detur in titulum: secus si in stipendiū. Quia tunc poterit esse pluralis prebendatus in eadem ecclesia: vt videre possumus in solicitatoribus canōicis/ qui vltra suam prebendam canonicatui annexam ratione solicitationis/ aliam percipiunt/ facit capi. penult. s̄. de magistris.

¶ Pone. xiij. fore prebendas: ⁊. xij. Canonicos / vnam prebendam magistro puerorum deputatam: nunc canonicus vnus assumitur ad officium magisterij/ ⁊ illud sit perpetuum: queritur an vaccet prima prebenda / dic ꝙ non: cum non recipiat secundam vt prebendam: sed vt redditus ⁊ sallarium vel suspendium/ vt laicus. Ista fuit sententia Frederici. consi. cxx. quod sumit sibi initium. quesitum est quid.

¶ Et pro premissis: vide Car. consi. lij. vbi etiam ponit multiplicem incompatibilitatem/ seu incompassibilitatem: ⁊ tempora quibus introducte fuerunt in beneficijs ecclesiasticis.

¶ Licet enim sententia superius comprobata/ videlicet ꝙ eo ipso vacet prima prebenda per adeptionem secunde (dico pacificam. d. cle. fina. cap. commissa. de elect. j. vbi glo. ⁊ scriben. quibus adde Domi. consi. lxxviij. colū. fina. Alber. in suo dictionario/ in verbo/ beneficium. Bellamera. deci. 597. vbi dicit ꝙ cap. de multa. s̄. de preben. non habet locum nisi assecutio sit pacifica de iure ⁊ de facto. Rota in antiquis. deci. xxxvj. quod latius comprobo in cap. commissa. de elect.)

¶ Tamen Domi. hic nume. vij. videtur tenere cōtra. quod aliquando fuit conclusum. Refert prouincialis carta michi. 48. ibi / sed per assecutionem / imo ꝙ primo requiratur monitio/ de qua in cap. referente: ⁊ cap. preterea. s̄. de preben. Dicit tamen: ꝙ cancellaria expedit literas tanquam pro vacante.

¶ Ideo premissis non obstan. teneas primam/ quam substinet Milus in suo repertorio/ in verbo/ beneficium: carta michi. xvij. ⁊ quam videtur firmare Bald. in capi. cum in cunctis. nume. xviij. s̄. de res. dum dicit ꝙ per acceptationem beneficij non curati vacat curatū / si est adeptus curatum in eadem ecclesia: secus si in alia.

¶ Per que michi videtur / dicendum ꝙ si papa (qui solus dispensat in duabus prebendis sub eodem tecto. notant scribentes in. d. cap. literas/ ⁊ cle. fina.) cum aliquo ad duo beneficia/ etiam similia dispenset / sub his verbis: duas prebendas comprehendi non dicas: eo quia non sit verisimile. Imo venit speciali nota dictandum/ vt in simili citat Frācus hic nume. 7. argu. l. Item apud labeonem. §. ait pretor. versiculo hoc edictum. ff. de iniur. Pro quo adduco vltra scribentes id quod statuit Alexan. vj. pontificatus sui anno quarto / sub rubrica de signatura gratie: videlicet ad duo sub eodem tecto nunq̄ cum cura / nisi addas similia vel dissimilia / dummodo non sint due dignitates vel duo canonicatus. Ita vidi sub forma / dum dicitur / dum modo canonicatus ⁊ due prebende / aut totidem dignitates / personatus / administrationes/ vel officia insimul non existant.

¶ Et attende ad ordinationes eiusdem Alexan. sub rubri. de dispensationibus: quia statuit his verbis / dispensatur ad obtinendum duas dignitates in vna ecclesia / ad duos menses: ⁊ ad duos canonicatus ⁊ prebendas ad quatuor menses post habitam pacificam possessionem.

¶ Sed quid de prebenda ⁊ vicaria siue capellania sub eodem tecto consistentibus? dic secund Freder. in. d. cō. cxx. in fine ꝙ vtranq̄ ex dispensatione episcopi habere poterit. Sic hic dicimus de prebenda canonia/ ⁊ dignitate vnū tamen dicit / quod equum erit/ vt redditibus / vel quotidianis distributionibus quas haberet vt canonicus illa hora qua celebrat vt capellanus priuetur q2 dū non seruit in choro vt canonicus non debet habere stipendiū deputatum seruitoribus chori. d. c. cum secundum apostoluz cum simili. Pro hoc vide Car. Petrum de Anchara. ⁊ Panor. in. c. cum olim. col. ij. s̄. de re iudi.

¶ Uide in terminis eundem Cardi. con. iij. vbi concludit: ꝙ per adeptionem prebende non vacat capellania. Et hoc de iure communi quia hec duo non sunt de beneficijs incōpassibilibus primo iuxta. c. de multa. nec sc̄do iuxta. c. lr̄as nec tertiū iuxta fi. de cler. non residen. per Inno. sic non vacant ip̄o iure cū sint difformia.

¶ Et pro decisione/ ꝙ ex episcopi dispensatione possit obtinere duo comprobo q2 pro cōstanti tenemus ꝙ valeat dispensare ad duo beneficia difformia/ vt sunt hec/ secundum Panor. Io. and. Car. Petrum ⁊ alios in. d. c. literas. Et intellige solum de duobus: quia secus de tribus in quibus nullus preter Papam/ etiam iure annexionis dispensat. Et in cōtrarium non valere statutū ⁊ cōsuetudinem Frāc. hic asserit.

¶ Sed quid episcopus sciens Titium canonicum prebendatum in aliqua ecclesia: illi confert capellaniam non facta dispensationis mētione/ an tacite videatur cum eo ad ipsa duo dispensasse? Dic ꝙ non: imo necessarium est ꝙ ipsa dispensatio exprimatur. ita tenet Card. in. d. c. literas in quinta oppo. post Inno. in. c. veniens. de fil. presbiterorū. licet Io. And. voluerit tenere contrarium.

¶ Secutiue quero. expectans aliquis / in eadem ecclesia plures successiue acceptat prebendas. Nunquid talis variatio ⁊ acceptationum multiplicatio poterit tollerari. Inno. in. c. in nostra. s̄. de rescr. col. prima. hoc dubium videt̄ tangere dicens/ ꝙ si pendente questione super ecclesia curata / cuius possessionem non habet/ accipiat possessionem alterius similem curam habentis/ hoc ipso videtur renunciare liti mote sup̄ ecclesia prima. Et ratio quia recipiendo secundam prime renunciare intendebat: ⁊ tunc habet intentum. Aut non intendebat renunciare secus: vel sic. si intendebat: si obtineret primam secundam dimittere et accipere primam. ⁊ tunc videtur secundaȝ accipere ad tēpus et recipere sub conditione quod reprobatur in beneficijs ecclesiasticis que debent esse perpetua. d. ca. sanctorū. lxx. di. nec in ipsis cadit conditio: ideo pro decisione. q. Inno. dic post Guil. de montelaud. in extraua. sedes i verbo ius ad rem. col. ij. ꝙ vbi secundam cum protestatione recipit / aut alias constat de eius intentione per quam non intendit prime renunciare vel liti eius tunc non renunciat al's simpliciter admittendo possessionem secunde non litigiose prime eo ipso renunciat. d. c. de multa. ⁊ in casu nostro dic ꝙ semper possum mihi facere prouideri de omnibus quotquot v acabunt cum protestatione, si non habeam ius in iā receptis ⁊ in illis que recipio nunc mihi ius competat/ et non alias: quia tales conditiones que de iure insunt non faciunt rem conditionalem q̄uis exprimantur. s̄. de elec. c. significasti. xviij. q. ij. eleutherius late. in. l. ij. de leg. ij.

¶ Recipiendo tamen corporalem ⁊ pacificam possessionem vnius omnibus alijs et litibus motis super eis renūciatur. Et hoc modo intelligas Inno. secus si ante pacificam possessionem. vt supra deduxi / que omnia possunt deduci pro nominatis ab vniuersitatibus Gallie/ qui vigore suarum nominationum plura beneficia ad collationem aut presentationem vnius prelati spectantia acceptant/ cum protestatione horum verborum strepitu concepta/ videlicet accepto illud beneficium si mihi de iure debetur/ protestans non recedere a mea nominatione si inueniatur nō mihi deberi de quo latius per glos. prag. i titulo de colla. §. ita tamen. in verbo. nominatorum. Roman. quo ad acceptationem dicto consilio. cccxxix. nume. iij ⁊. v. presens consultatio. ⁊ consilio ccxviij. nume. iij. ⁊. con. ccclxiij. Domi. con. cviij. difficultas dubij.

¶ Occurrit preterea aliud dubium. Pone aliquis consuetudine/priuilegio siue dispensatione obtinet duo beneficia quodlibet quorum obtinēs hꝫ vocem in capitulo. Nunquid iste habebit duplicem vocem. Ista fuit questio mirifice per doc. agitata in ca. cum olim. s̄. de re iudi. Pro cuius decisione Inno. ibi vnicum verbū dicit ꝙ in. d. c. cum olim potuit contingere: quia forte plurium personarum vicem gerebat puta Prepositi ⁊ Canonici simplicis. Et ex verbis doc. ibi tenent Inno. dicere/ quē posse habere in eodē cap̄lo plures voces: ⁊ ista est cōis ſm moder. ibi.

¶ Mouentur quidem iuribus ⁊ auctoritatibus: quia quotiens * duo iura concurrunt in vna: ⁊ eadem persona/ habent vim diuersarum personarū. l. tutorem. ff. de his quib. vt indig. ⁊. ff. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. sed nec impuberis: facit. c. Raynaldus. s̄. de testa. ff. de adop. l. si cōsul. ⁊. l. si pater. §. qui duos. ⁊. ff. de stipul. seruorum. l. 4. ⁊. ff. de serui. vrb. predio. l. si domus. ff. de fideiussor. l. generaliter: ⁊. l. titia. §. qui marcho. ff. de an. lega. firmat Maria. Sozi. con. 87. colum. 5. versi. Sed ad hoc in presenti/vbi plura cumulat/⁊ con. 93. col. 5. versi. Et hec firmantur/circa primū/vbi dicit illud procedere / si remanet eadem ratio que esset/si in diuersis personis concurreret. Joan. mona. in. c. prelatis. de homi. tradit late lapus allega. xcix. Commune Florentie. Hinc dicit Jo. and. in. d. cap. cum olim/paulo ante medium/quem communiter ibi doc. referunt maxime Panor. ⁊ Feli. ꝙ de facto fuit questio per eum consulta in ecclesia Florentina thesauraria est noua dignitas in ecclesia: ⁊ habet thesaurarius (licet nō alias canonicus) vocem in capitulo ⁊ quotidianas distributiones: vt quilibet alius canonicus. Modo ea vacante assumitur canonicus in thesaurarium/ qui de speciali iure ecclesie/vel dispensatione tenet vtrūqꝫ/queritur an duplicem vocem habeat/⁊ similiter duplices quotidianas distributiones: ⁊ dicit ꝙ licet equissimum foret: ꝙ nullus in vno corpore vel collegio duas vices/ vel duo suffragia haberet ⁊ suo iure: id est iure sui vniti capitis vocis naturalis vel oris: tamen putat ꝙ vtriqꝫ illorum iurium debetur vox ⁊ distributio/habens licite illa duo iura ⁊ sic duplicem vocem ⁊ duplices habebit distributiones cum non sit iuri contrarium / vnum diuerso iure diuersis vti suffragijs maxime realibus: id est que sequuntur rem / ⁊ debentur ex illa iuribus per eum allegatis.

¶ Ubi vero ex dignitate personatu vel officio per se: sine canonia non haberet vocem talis habens dignitatem personatum vel officium cum canonia vnicam habebit vocem / vt dicere possumus in archidiaconis ecclesie Bituriceñ. ⁊ merito cum vnicum ius habeat cui sit vox debita. Alias rationes / vide ibi per Joan. And. colum. fina. ⁊ alios post eum.

¶ Quo autem ad distributiones licet communis sit ꝙ debeantur duplices: tamen aliqui contradicunt moti rationibus vrgentibus: ⁊ contra hanc communem tenet Franc. in cap. vnico. ī. de cler. non residen. facit quod voluit Petrus de Ancha. in cap. requisisti. colum. tertia. nume. 17. s̄. de testa. vbi dicit.

¶ Pone quidam legauit cuilibet canonico sancti Petri decē libras/⁊ ibi est quidē qui recipit cuꝫ duabꝰ manibus id est habet duas prebendas / nunquid habebit. xx. Jacobus Rauen. dicit ꝙ sic. Nam quotiens duo iura in eadē persona concurrunt perinde habendum est: acsi in diuersas personas concurrerent iuribus preallegatis. Pet. dicit ꝙ non accipit nisi decem / licet habeat duas prebendas argu. in auten. vt iudi. sine quoquo suffragio. §. istud colum. tertia. ⁊. C. de agen. in reb. l. agentes. ⁊. C. de proxi. sacro. scri. l. hac parte. lib. xij. nota. Cy. in. l. prima. C. de sacrosanctis ecclesijs.

¶ Et vtrūqꝫ videlicet de voce duplici/⁊ distributione firmat late Cardi. con. liij. Casus talis est Decanus vbi in facto consuluit. ¶ Tu tamen vide Feli. in. d. capi. cum olim/⁊. d. Car. consi. liij. Casus talis est Decanus ecclesie trideñ. vbi late disputat hanc materiam concludendo/ꝓ parte affirmatiua dicens non esse nouum: ꝙ ille qui habet plures voces vno communi verbo possit vtroqꝫ fungi officio: vt. ff. de aucto. tuto. l. a capientis. faciunt notata in glo. in verbo Canonicus/ in cap. postulastis. s̄. de cōcess. prebend.

¶ Adde Joan. Mona. in capit. secundo de homicidio. ī. Uide alia de distributionibus quotidianis que dico. in. d. cap. vnico/ de cleri. non residentibus. vbi has questiones latius expedirem si eas non inseruissem.

¶ Confirmat predicta Bald. in consi. cccxliiij. in quinto volu. propter auctoritatem * Joan. And. que in iure nostro non minima est: quia fons ⁊ turba iuris secundum Cal. eius filium adoptiuum: in capi. vestra. s̄. de cohabita. clericorum ⁊ mulierum. Et sapientiam canonicam suis commentarijs locupletauit adeo vt omnes cōmentatores superarint secundum eundem Cal. in prohe. cle. quod ex eo cognoscitur quia eius cōmentaria tāqꝫ meliora fuerunt in corpore huius compila. ⁊ Cle. incerta.

¶ Et dicit Ang. in. l. si certis annis. C. de pac. differenduꝫ esse Jo. And. quia est speculum iuris. Et ait Bal. in. c. cum olim. s̄. de re iudi. vbi habeo opinionem Jo. And. nolo recedere a fundamento iuris. refert Do. meus in. c. interceteras. nu. v. s̄. de rescr. tñ nō inuenio ibi. tamen idem Bal. con. cxxvj. in prima et quinta parte. con. cclxxxviij. citat Jo. And. Tubam ⁊ fontem iuris canonici prout Cal. facit quod notat Maria. Sozi. con. lxxvij. in fine in presenti vbi dicit. ꝙ freder. Jo. And. ⁊ Do. Antho. fuerunt patres canonum et summi legiste. Et Jo. de Anania con. fi. dicit: ꝙ nemo est qui nesciat que ⁊ qualis sit auctoritas Jo. And. Igitur non ab re dicitur ꝙ Johannes Andreas meruit hac salutatione pōtificali decorari. Bene veneris qui lux mundi cognominaris notat Anthonius de prato veteri in preludijs ad reperto. Bal. Ad idem Dominus Stephanꝰ Bertrandi. con. xij. nu. xiij. inspecto processu. parte prima: ⁊ ibi etiam de auctoritate Bar. de qua ample meminit idē Bertrādi. cō. clxij. nu. ij. visa ⁊ sepius reuisa ⁊c. eadem parte prima vbi testatur ꝙ Bar. ipse fuit iuris lucerna ⁊ supremus iuris doctor. Comprobat ante eum Alex. in con. cvij. nu. x. perspectis vol. iij. ⁊ Jason in con. cxlvj. col. v. punctꝰ. vol. secundo.

¶ Dicit tamen idem Bertrandi consilio. cccxxiij. nu. iij. etiam si libellus parte. iij. ꝙ licet Bar. fuerit lucerna iuris multe tamen eius opiniones damnantur nec seruantur in practica secundum lauden. in principio sui trac. de reprobatis notis Bar.

9 ¶ Ex quo infertur ꝙ ad * opinionem vel auctoritateꝫ doctoris non est attendendum sed ad rationem que eum mouit per ea que citat Panor. in. c. capellanus. s̄. de ferijs. et in. c. nemo. s̄. de verborum significatione. facit. l. secunda. §. sed neqꝫ ex auctorum multitudine. C. de veteri iure enuclean. notat idem Bertrandi consilio. cccxxxj. nu. v. viso consultationis themate eadem parte tertia. hinc Jason in con. cxxx. nu. v. institutio volu. iiij. ꝙ licitum est etiam in inducando recedere a communi opiniōe que potest probabili ratione conuinci quod bonus iudex acuti ingenij arbitrabitur ſm hostien. Joan. Andree ⁊ alios in. c. primo. s̄. de cōstitutio. pro quo ibi Panor. allegat tex. in. l. sed neqꝫ. C. de veteri iuri. enu.

¶ Et sic dꝫ intelligi quod supra in prohemio diximus: ꝙ vbi lex deest sufficit allegare auctoritatem maiorum. verū dicas si fulciatur ratione naturali aut alia. Pro quo vide que dico in. c. si cui. de electio. ⁊ vltra ea Domi. in consilio xxxiiij. col. ij. super premisso dubio vbi dicit ꝙ non debent auditores moderni sequi decisiones antiquorum nisi quando assignatur in eis ius vel ratio vrgens de iure. Quia non est recedendum auctoritati cuiuscunqꝫ nisi sit talis q̄ possit legem condere / vel dictum suum ratione probet: vt dicit tex. in. c. ego solis. ix. di. Idē Domi. in cōsilio. 48. columna quarta. presbiter Frācisscus / ⁊ consilio. lxxxiij. colūna quarta. quia istud dubiū. Pro quo vide que late citat Lucas de pēna. ī. l. j. de studijs liber. vrbis ro. li. xj. C.

¶ Attende tamen ꝙ opinio doctorum qui maioris ponderis ⁊ auctoritatis sunt debet ceteris preualere. Ang. in. l. si idem cum eodem. ff. de iurisdi. omnium iudic. facit. l. iij. in prin. ff. de testibus ⁊. c. in nostra. s̄. eo. quod placet Alex. in consilio. lxxvij. nu. xij. in causa ⁊ lite. vol. ij.

¶ Bonifacius Octauus.

Cap. ij.

NOn putamus illam consuetudinem quantocunque tempore de facto seruatam consonam rationi quod ab officiali episcopi ad eūdem episcopum valeat appellari, ne ab eodem ad seipsum (cum sit idem auditorium vtriusque) appellatio interposita videatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Appellationū cause: maiores iudices requirunt.
2 Non decet ꝙ vsus subditorum immutet statum: ⁊ dignitatem iudicum.
Judicum potestas non a priuatis procedit: sed a iure dāte vel confirmante.
Judices sunt patres qui debēt dare normam subditis/ nō ecōtra: sicut expectari a subditis non econuerso.
3 Judices debent esse seruatores legum.
4 Usu subditorum non tollitur ius iudicum.

¶ Summariū dñi Philippi Probi.

1 Non potest induci consuetudo / vt appelletur de vicario episcopi ad ipsum episcopum.
Natura appellationis est / vt fiat de minori ad maiorem.
2 Lex superioris / per inferiorem tolli non potest.
Ubi est ceptum iudicium: ibi finem accipere debet.
3 Judices ⁊ doctores iudicantur esse nobiles.
4 Judex recte iudicans / dicitur ferre stateram.
Ordo non potest esse inordinatus.
Uir bonus / dicitur iudex ecclesiasticus illius loci.
5 Quotiens iudex iudicat: vt bonus vir / ab eius sententia non licet appellare.
6 Prelati tantum debent differri a subditis: quantum granum a palea.
7 Noli querere fieri iudex / nisi valeas interrūpere virtute iniquitates.
In dubio semper est presumendum in bonum.
8 Ordinarij dicuntur executores iurium: ⁊ canonum magistri ⁊ custodes.
9 Princeps dicitur pater iuris ⁊ pater omnium: ac in terris diuine legis imago / ⁊ caput iusticie.
10 Princeps est dñs legū / nō tñ rationis ⁊ morum.
11 Frācoꝝ Rex dr ecclie ꝓtector ⁊ deffensor.
Mali iudices ad quid attendant.
12 Judex ex causa transgreditur iura.

NOn putamus, Ratio hui⁹ decretalis colligitur: tā hic: ꝙ hoc libro de appel. Romana. in prin. ¶ Etiam hic cōfunderetur dignitas magistratuū/ [1 a] Cū appellationū [a] * cause / maiores iudices requirant. ff. de minoribus. l. prefecti. ff. de appell. l. prima. §. si quis. 2. q. 6. §. forma. [2 b] ¶ Nec decet ꝙ vsus subditorum * immutet [b] statutum / ⁊ dignitatem iudicum: quia iudicum potestas: non a priuatis procedit: sed a iure dante vel confirmante. arg. ff. de verbo. significa. l. obuenire. ¶ Item iudices qui sunt [c] patres [c] debent dare normam subditis non econtra / sicut expectari a subditis non econtra. C. de episco. ⁊ cleri. l. iubemus. in fine. [3] ¶ Nam leges quarum iudices * debent [d] esse seruatores [d] / non econtra: vt. d. l. iubemus / constringunt subditos. C. de legi. l. leges sacratissime. auten. de iureiuran. quod presta. ab his / circa mediū. col. 2. j. de eo qui mit. in po. causa rei seruande. Cum venissent / ⁊ ideo vsu * [4] subditorum: non tollitur ius iudicum hoc casu.
¶ Sed a subdelegato officialis qui potest vnam causam committere / ad quem appellabitur dic ad proximum superiorem cum hoc sit regulare: vt. d. l. prefecti: ⁊. j. de appellationibus. dilecti. ij. Joan. Mona. Cardi.

[a] Appellationum cause. Panor. in. c. fi. nu. iiij. s. de precari. dicit ꝙ non * [1] potest induci consuetudo vt appellet de vicario episcopi ad ipsum epm / qꝛ censetur eadem persona. Et de natura appellationis est vt fiat de minori ad maiorem ij. q. vj. anteriorum / vide Jo. de Imola. in con. cxx. statuimus. Probus.
[b] ¶ Immutet statum. facit cle. ne romani. circa prin. de elec. vbi dicitur ꝙ lex superioris [2] * per inferiorem tolli non potest: hoc maxime ſm glo. ibi quando ille inferior ab illo superiore recipit potestatem / hinc dicim⁹ in. l. vbi ceptū. ff. de iudi. ꝙ vbi ceptū ē iudiciū ibi finē accipe dꝫ / verū si nō est ꝑiudiciuꝫ alteri⁹: qꝛ vbi esset non habet locum. faciunt notata per Bar. in. l. prima. §. et post operis circa finem. ff. de no. oper. nunciatio. ꝙ in regnis ⁊ comitatibus in quibus sunt homines vassali / ⁊ feudatarij non potest fieri prorogatio sine consensu dñi secus vbi homines non essent vassalli: et predia non essent tributaria. vide iacob. de bellouisu in repeti. §. contrahētes. c. romana. j. de iudi. hoc lib. nu. cj. Probus.
[c] ¶ Sunt patres. Bart. in. l. iudices de digni. lib. xij. C. dicit per illum tex. ꝙ iudices ⁊ doctores * [3] iudicantur esse nobiles qui exuti dignitate inter priuatos habent. Alex. con. ccxiij. col. fi. vol. vj. ⁊ pro dicto Jo. mo. hic habeo quod citat frede. col. ccxx. in fine, veritatis amica. Prodeat ergo sacrū dictamē de vultu dei iudicium / et oculi iudicantis videant equitatem: nec famelica scarcia luporum voracitas insatiabilis inebrietur sanguine innocentum. Car. cō. xxvij. Orta lite. dicit / ꝙ iudices in ipo iure cuiqꝫ tribuēdo equitatis debent esse amatores. l. quod si ephesi. ff. de eo quod certo loco. ⁊ veritatis esse cultores. l. vnica. C. de lati. liber. tol. Probus.
[d] ¶ Esse seruatores. in proposito facit glo. in. cap. j. j. de re iudi. ꝙ iudex * [4] recte iudicās dicitur ferre stateram / alias si inferat iniuriam. i. si male iudicet non dicitur iudex iuxta. c. forus in fine. s. de verbo. signifi. ibi non potest iusticia cum scelerato homine habere commercium / ⁊ prime Jo. iij. Qui facit iusticiam iustus est. facit. c. iustum. xxiij. q. ij. ibi non enim est iudex si nō est ĩeo iusticia: ad idē ꝙ dicim⁹ ꝙ ordo non potest esse inordinatus quia iam non esset ordo. Dicit enim glo. in verbo copiam in. c. statutum. §. sancimus. s. de rescr. hoc libro. ꝙ vir bonus dicitur iudex ecclesiasticus illius loci a quo bono viro nō appellatur secundū, Inno. in. c. presenti. col. ij. s. de rescr. vbi citat ꝙ * [5] quotiens iudex iudicat vt bonus vir: ab eius sententia appellari non licet de quo per Jo. And. in additio. ad specul. in ti. de appellatio. §. in quibus. vsi. priuatoruꝫ / vbi late videbis. An liceat appellare ab illo in quem est cōpromissum tanqꝫ in bonum virum. Et latius per roma. con. 261. super eo. in prin.
¶ Et ad propositum redeundo habes in sacris eloquijs ij. paralipo. xix. c. iosaphat. constituit iudices in cunctis ciuitatibus iuda minutis per singula loca / ⁊ precipiēs iudicibus videte quid faciatis. Non enim hominis excercetis iudicium sed dei. Et quodcunqꝫ iudicaueritis in vos redundabit: in simili facit. l. rem nō nouam. in fi. C. de iudi. ibi cum ipsis magis ꝙ partibus terribile iudiciuꝫ est ⁊c. ⁊ ibi glo. Nolite iudicare ⁊ non iudicabimini. Et qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. ad idem. c. temerariū. xj. q. iij. ⁊ ibi glo. vide Mōtolo. in suo promptuario in verbo iudicium. ⁊ in verbo iudex: iustus dummodo sit vigilans. l. iustissimos. C. de offi. rec. prouincie. ⁊ is dicitur habere religionem. C. si ex fal. allega. excu. sit tutor. l. prima. Et talis debet esse peritus nec debet ab alijs querere quid oporteat loqui. in autē. de iudi. in prin. col. vj. ⁊. c. ex litteris. in fi. s. de cōsangui. ⁊ affinit. Ita dicimus de prelatis qui de omni questione debent respondere glo. in. c. qui ecclesiasticis. xxxvj. di. in verbo satisfactionem / que subiungit ꝙ prelati * [6] debent tantum differrre a subditis ꝙtum granum a palea. facit dictum Malachie prophe. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem exquirunt de re eius mala.
¶ Et licet dicamus ꝙ si illiteratus habeat consuetudinē / et peritiam iudicandi. potest esse iudex. verum in laico et seculari. Secus in ecclesiastico quem oportet peritū saltē mediocri iuris sciētia. c. j. xx. di. ¶ Cōtra eñ imperitos iuehit ecclia. Noli * [7] querere fieri iudex nisi valeas interūpere

virtute iniquitates ne forte extimescas faciem potētis / ꝛ ponas scādalū in agilitate tua. Philo.v.Ethi. dicit ꝙ iudex est iusticia aīata/sicut princeps est lex viua. Et de iudice semꝑ presumere debemus peritiā/ꝛ quod in dubio recte fecerit.c.in presentia.š.de renūciatio. Notat Petrꝰ de Ancha.cō.234. iste dn̄s. ℂ Ad idem facit ꝓ intēto nostro:id quod dicitur de ordinarijs * qui dicūtur executores iuriū/ꝛ sacroꝝ decretoꝝ.c.nuper.š.de sen.excōic.ꝛ in ca.fi.18.di.ꝛ in.c.significauit.š.de offi.ordi.Roma.cō.332. nume.5.Quo ad primū:vbi dicit:sunt em̄ ipsi episcopi debitores sacras canonū regulas obseruare: ꝛ.c.cū quibus. 24.q.3.vbi ipsos episcopos canonū magistros/atqꝫ custodes vocat.Sūt etiā patres omniū de diocesi. c. qualis. ij. q.vij. ꝛ sic diocesani delinquētes insultūqꝫ cōtra eos facientes incidunt in crimen lese maiestatis/ꝓut singulariter notat.Ludo.Bolog.cō.75.vt in presenti cōsultatione/ alias si nō essent subditi in tale crimen non inciderent. glo. in cle.fi.in verbo/nō subsint/de re iudi. Qꝫ autem sint patres firmat Car.cō.cxx.ꝙ laicꝰ:vide Domi. in sermo.post cō. ℂ Adde preterea ꝙ princeps * dicitur pater iuris. Joan.and.in nouel.in cap.j.de excessibus prelatoꝝ.col. 2. ꝛ pater omniū.Bal.in.l.quisquis.col.fi.C.ad leg.iul.maiesta.Et in terris diuine legis imago: ac caput iusticie/ꝛ minister principalis:per no.in.l.digna vox.ꝛ.l.fi. C.de legib. Azo.in summa:in rub.de precib.imper.offer. Ad quod nō aduertūt principes nostre etatis/imo ꝓ maiori parte dicūtur iuriū destructores:diuina ꝓphanātes. Hinc ab hostibus vincūtur/vt legimus de Pōpeio semper victorioso: ꝛ xxij.reges subegit tādem postqꝫ templū dei/ꝛ eius personas ꝓphanasset:nunqꝫ postea dicitur pugnasse quin vinceretur. De his nēpe testatur Domi.meus.ij.libro.respō. c.xxv.nume.9. Ibi nam noui principes nihil afferunt/nisi subsidia prestantias ꝛ collectas: predamqꝫ veteranorum thesaurarioꝝ tollunt quod damnū extat subditis:non modicū: vt patet exemplo eius qui abigit a corpore egri muscas semisaturas credēs prodesse:ꝛ tamen nocet/ quia recentes musce famelice superueniunt mordaciores ꝛ acriores. Facit ad premissa:id quod Citat Barba.in Rubu.de elec.in cle.col.ij. Qꝫ * princeps est dn̄s legum/non tamen est dn̄s moruꝫ/ꝛ rationis:his quippe possunt adaptari:ea que vult Domi.meus in trac.de peste/ Carta michi. 124. col.ij.ibi Sed horrendū certe hi qui deberent patriā defendere:ꝛ ab oppressionibus subleuare inueniuntur opprimere.§.si vero refutauerit in auten. vt differ.iudi. colū.ix. Hi sunt furibus deteriores. Nā fures timētes furātur: legis laqueos formidāt/isti autem audaciter delinquunt: ꝛ quicquid agunt legem putant. De his politicanis vide q̄ dixi post Joā.mona.š.in prohemio. Nō tamen id dicas de Christianissimo * Francorū Rege/ quia is dicitur ecclesie protector/ꝛ deffensor. nota.do.Bertrandi Carpen.cōsil.cxxxviij.nume.iij. Rem non nouam parte tertia. Jta et alij principes debent esse ecclesiarū protectores dicit Domi.in con.lxxxj.in fi. Quia per spectabilem.

ℂ Et redeundo ad thema. Jntelligas. Joā. Mona.de bonis iudicibus loqui. Quia de malis nō venit sub his verbis disceptandum. Nam hi sunt personarum acceptores dicit Alber.in dictio. Non attendunt ad merita causarum sed personarum/ non lucra sed munera / non iusticiam sed pecuniam. Non quid ratio dictet/ sed quid voluntas affectet/non quid lex sanciet/sed quis mens cupiat. Nō inclinat animum ad iusticiam:sed iusticiam ad animū. Nō quod licet libeat/sed vt quodlibet liceat/pauperum causas cum mora negligunt. Ad diuitum causas cum instātia insistūt: in illis rigorem ostendunt:in istis mansuetudinem dispensant:cū difficultate respiciunt istos/fauorabiliter tractāt: illos negligenter audiunt/istos attente auscultāt. Sic lucrum in archa/damnum in conscientia/ pecuniam captant nichil dicunt nisi venalitate vel sorde/ sepe iusticiam tantum differre:ꝙ litigantibus plus qꝫ totum auferunt. Et maiores sunt expense qꝫ fructus sententie. Nec mirum si multotiens videas tales subito mori/ꝛ sepissime in corpore ꝛ spiritu grauissime affligi. Jstud procedit propter eorum peccata. Jta in simili contra prelatos dicit Feli. in cap. licet Hely.š.de symo.in princi. Et in his possunt merito dici asperiores / lege contra text. in auten. de iudi. §.oportet. tu tamen dicas bonos iudices esse clementiores ꝛ asperiores lege: quando faciunt/ vt ministri legis ꝛ auctoritate ipsius a qua habent potestatem subsistente causa ex scipso augere penam. l. quid ergo.§.pena grauior. ff. de his qui nota.infa. Jnnocen.in cap.primo.š.de constitu. Panor.in cap.dilecti filij.š.de exceptio. alia congerit in puncto hoc Maleretus in trac de elec. Carta mihi.iij.ꝛ.v.vbi citat ꝙ imo hoc casu censetur princeps qui auctor legum potius facere qꝫ ipse iudex / attento ꝙ ipse princeps reddit auctoritatem legibus quarum vigore iudex ex causa auget vel minuit penam/id enim nostrum facimus cui auctoritatem nostram impartimur.l.prima ꝟsi. omnia enim nostra.C.de vete.iur.enucle. Adde pro premissis id quod voluit Decius in.l.in ambiguis.§.quotiens.ff. de regul.iur. vbi discutit quando licet a regulis iuris in communis recedere. Uide que dico in.c.in fidei.de hereti. in verbo nisi ex causa. Probus.

ℂ Bonifacius octauus. Cap.iij.

Non est (dum tamen alias sit præscripta canonice) consuetudo quam allegat episcopus reprobanda, quod in inquirendis puniēdis & corrigendis subditorū excessibus consilium sui capituli requirere minime teneatur.

ℂ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Episcopi possunt prescribere contra capitulum.
Non est mirum si illud quod est capitis et membroruꝫ/per consuetudinem possit attribui capiti.
2 Maiora maiore egent discussione ac maiori integritate.
3 Omnes presidentes sunt vniuersitas q̄bus ꝑsūt virtute.
Jn arduis episcopus sine capitulo non procedit.

ℂ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Episcopi habent potestatem pretoris prout marchiones.
2 Uirtus laudata crescit.
3 Uirtus colenda est.non ymago virtutis.
Homines dij dicūtur fieri propter virtutem.

1 a Non est, Hec decretalis dicit ꝙ * epi [a] possūt ꝑscribere contra capitula. Sed cōtra videtur.j. de his que fiunt a prela.sine consen.capi.c. nouit.ꝛ.c. sequen. Sed dic contraria loquūtur de iure hic / secꝰ de consuetudine. Nec est mirū si illd quod est capitis ꝛ mēbrorum in communi vt.d.c.ꝛ xv.q.vij. episcopus nullius per consuetudinem possit at- b tribui [b] capiti/et est expressum.j.d.c.noscit. ℂ Uelꝰ dic ꝙ hec decretalis in factis singularium personarum loquitur. Sed vbi maior discussio requireretur sicut in institutione abbatum:secus videret vt.d.c.arg.j.de elec.transmissa in fine.

2 c ℂ Nam * maior [c] a maiori discussione egēt ac maiori integritate:vt ibidem ꝛ hoc innuit tex.in verbo subditorum.

ℂ Et vidi ꝙ vnus episcopus vnum abbatem deposuit consilio capituli non requisito/pretendens consuetudinem/et fuit appellatum. Et ex hac causa impugnabatur processus episcopi. ℂ Et lꝫ abbas certe diocesis sit subditꝰ suo diocesano.:ipse solus non corrigitur in deponendo vl' causat in instituēdo. Sed illi quibus preferēdus est ipe ꝑ ꝯfirmationem seu auferendus per depositionem ꝛ ob hoc subditus proprie non dicitur sed potius quoddam vniuersum.

3 d ℂ Quia * omnes presidentes sunt vniuersitas q̄bus presunt [d] virtute vt ait philo. Et ideo in arduis episcopus si e ne consilio capituli non procedit [e] iuste etiam per consuetudinem quam dico hoc casu nō prescriptibilem/licet in arduis possit consuetudo prescribi/vt dictis iuribus.

ℂ Alij tamen contra.propter rationem in principio tactā. Et vt hec decretalis adijciat regulam ad iura antiqua/ hic in certis casibus concedentia vt in.c.ea noscitur.et.j. de offi.ordi.irrefragabili.ij.respon. Jo.mo.Car.

a 1 Episcopi. qui * potestatem pretoris habent prout marchiones iuxta no. per Bar. in. l. stipulationum alie. ff. de verbo. obliga. ꝛ in. l. fi. ff. de penis. tradit Maria. Sozi. con. cliij. col. vij. Probus.

b ¶ Attribui capiti. Nec est mirum cum eadem sit vis legis ꝛ consuetudinis. §. ex non scripto: insti. de iur. natur.

¶ Statuta namque locorum ꝛ consuetudines sunt ius ciuile prima. di. ius ciuile: ꝛ. l. omnes populi. ff. de iusti. ꝛ iur. Panor. in rub. ante fi. §. hoc ti. Vide malcretū in tracta. de elec. Carta. 49. Probus.

c ¶ Maiori discussione. egent. c. vbi periculum. j. de elec. vbi Jo. mo. dicit ꝙ quanto negocium maius est alijs: tanto inficiens non seruādo cōstitutionem plus inficit. Hinc domeus de ripa. ij. lib. interpreta. c. ad aures. nu. lxvj. dicit. Quod papa facilius cōcedit minora beneficia ꝙ̄ maiora. Vide que dico late in. c. super eo. de heret. Probus.

d 2 ¶ Presunt virtute. Que * laudata crescit / ouidio test. in lib. de pon. lib. iiij. elegia. ij. excitat auditor studium / laudataque virtus crescit: ꝛ immensum gloria calcar habet. Et pius papa in epistola. lxx. in fi. Est enim laus virtutis excitamētum. Ea igitur virtutis laude excitati eam volūtatem animo propositoque amplectamur / vt viriliter amplexam teneamus. Cōsilio lactantij fir. insti. lib. j. sic inquiētis vir 3 tus * enim colēda est / non imago virtutis: de ea seneca epistola. 88. īquit. Virtus extollit hominē: ꝛ super astra mortales collocat. Nec ea que bona aut mala vocātur aut cupit nimis aut expauescit.

¶ Hinc aristo. lib. vij. ethi. hoīes dij dicuntur fieri propter virtutē. Causat etiā amicitiā inuisorum / tullio teste. in lib. j. de amicitia. nihil virtute amabilius: nihil est quod magis alliciat ad amādum cū propter virtutem ꝛ probitatē ꝛ eos quos nunque vidimus quodammodo diligamus. quod fatetur idem prius epl'a. 84. his verbis. Nā virtus homini est: vt ꝛ quos nūque vidimus amare nos faciat. Et veteres virtuteque prestātes qui multis ānis nos seculis vitā exuerant etiam mortuos diligamus: sicut fundatores fidei / vel apostolos vel martires singulari deuotione ꝛ affectu veneremur. Virtus namque sua natura: amabilis est: vitium vero odibile. Eam igitur colamus amemus / ꝛ intueamur virtutum vitio postposito / abiecto / ꝛ procul a nobis demisso. Probus.

e ¶ Non pcedit. Opinio cardinalis. Jo. mo. nō placuit. Jo. and. nec domi. hic. col. ij. licet eorū opinio per eos non fulciatur iuribus / nec rationibus / adherent tamē tex. nostro simpliciter loquenti.

¶ Hanc opinionem videtur sustinere Jo. an. in glo. in verbo presentia in. c. degradatio de penis. j. inquantum dicit ꝙ de consuetudine potest episcopus sine capituli sui presentia procedere ad clerici degradationem / que quidē degradatio dicitur de arduis negocijs. Istud poteris corroborare per glo. in. c. si quis abbas. xviij. q. ij. quam refert Barta. in trac. de epo. lib. iiij. parte. viij. quod videtur fatēdum cum tex. noster indistincte loquatur vulgata. l. de precio. ff. de publicia. Et sic non tenebimus opinionē Jo. mo. quam videtur in simili repetere. in. c. super eo. de here. vbi dicit ꝙ cetus cardinalium est in possessione: vt Papa de arduis non disponat nisi de concilio eorum vbi dico Bartem sisto. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. iiij.

Cum in tua ecclesia in qua consuetudo habetur quod antiquiores canonici gradatim meliores (si voluerint) possint cum vacant per se vel per alios optare prębēdas prouideri mandamus alicui de prębenda nulli alij de iure debita proximo inibi vacatura, huiusmodi non obstante mandato poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare, cum prębēda vacabit, & illa quę optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus conferenda, ¶ In prębendis vero apud sedem apostolicam vacantibus cum de ipsis per romanū pontificem ordinatur locus prędicte consuetudini non existit. ¶ Ne autem prętextu eiusdē consuetudinis prouisiones autoritate apostolica faciendę vltra debitum differentur. Statuimus vt executores super ipsis prouisionibus deputati optare volentes, per. xx. dies duntaxat expectent, quibus elapsis libere in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant, prędicta consuetudine non obstante.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non obstantia in litera gratiosa posita / consuetudinem nō tollunt: Sed ipsa consuetudo differt gratiam.

2 Antiquiores preferri equum est.

3 Artatio fit ne ius alterius corrumpatur: vel plus debito prorogetur.

¶ Summariū domi. Philippi Probi.

1 Non obstantia / est clausula obstaculum alicuius defectus reuelans: vel interdum extinguens / quo relato gratia irritanda vel irrita redderetur.

2 An clausula nō obstantibus statutis extendatur ad statuta introducenda / vel solum adde presenti introducta.

3 Derogatio pactorum: an includat pacta per sententiam roborata.

4 Forma perinde valere / super obtentione clausule non obstantibus hic describitur.

5 Forma pro his que sunt seruilis conditionis vt recipiant in ecclesijs nō obstantibus statutis hic inseritur.

6 Materiam perinde valere hic vide tractatam.

7 Perinde valere solum datur super gratijs pape: in alijs noua prouisio.

8 Perinde importat fictionem ꝛ similitudinem omnimodam ꝛ perfectam ꝛ totalem iuris identitatem.

9 Gratia perinde valere / dicitur quedam ratificatio / ꝛ confirmatio prime concessionis ꝛ valet ex nunc nō extunc.

10 Ratificatio est quedā cōualidatio actus precedentis.
Gratia perinde valere dicitur. quedam suppletio cum aliqua desunt qn̄ gratia hec dari petitur.

11 Gratia perinde valere dicitur quoddam additamentū ad primas literas.
Gratia perinde valere intelligitur dummodo non sit alteri ius quesitum.

12 Additamentum debet regulari eisdem legibus / quibus res cui adijcitur.

13 Clausula perinde valere suscitat spiritum primi rescripti repetit omnes qualitates / non tamen supplet defectus non expressos.
Approbatio vnius actus non infert approbationem alterius actus separati.

14 Ratificatio appellationis per non procuratorem interiecte fiat infra. x. dies.

15 Formā supplicationis perinde valere hic vide.
Reformatio est rei veteri facta additio: aut eiusdem renouatio.

16 Omnis reformatio: vim noue prouisionis habet. Et quicquid dicitur in prima dispositione videtur cum eisdem clausulis ꝛ substantijs dictum in reformatione / ꝛ ecōtra.
Prorogatione non dicitur noua gratia fieri: sed prima extendi.

17 Legitimatio dicitur quedam fictio/que non habet locum nisi extrema sint habilia.
18 Stilus curie facit ius prout obseruantia.
19 Derogatio specialis/ requiritur in conciliarijs constitutionibus.
20 Quod auctoritate multorum fit:maioris dicitur roboris.
21 Episcopus non dispēsat contra cōstitutiōes conciliales.
22 Legatus non dispensat cōtra concilium generale.
23 Persequens priuilegium nō intelligitur precedenti derogatum:nisi de precedenti fiat mentio.
Specialis mentio quando dicatur fieri.
24 Non refert quid de equipollentibus fiat.
25 Forma derogationis priuilegiorum ordinis cisterciensis hic inseritur.
26 Formam derogatiōis priuilegiorum ordinis fontisebrau di hic vide.
27 Derogatio priuilegiorum ordinis cluniaceñ. hic incorporatur.
28 Resoluto iure fundamenti resoluitur fundamentum.
29 Tempus vacationis est momentaneum ⁊ indiuisibile:⁊ eodem instanti vacat/⁊ nō vacat beneficium.
Litere papales non possunt impedire permutationes:ita nec consuetudo.
30 Lex extenditur ad omnes causas quibus adaptatur ratio legis:licet strictius lex loquatur in parte dispositiua.
31 Consuetudo de optando in canonicatibus: non extendiditur ad dignitates.
32 Consuetudo est stricti iuris ⁊ seruanda ad vnguem.
33 Antiquior ⁊ antiquus optant vt hic.
34 Rudes nō debent preferri emeritis.
Maiora non debent committi eis / qui in minoribus non sunt exercitati.
35 Antiquiores in altiori loco ponuntur.
36 Consiliarij debent esse senes populi.
Facilius inuenitur ꝙ a pluribus senioribus queritur.
37 Bos senior grauius figit pedem Consilium senum melius est q̄ iuuenum.
38 Sepius masculus nobilior est feminino.

CVm in tua. Ex hac decret. euidenter colligitur quod notatur.s̄.eo. cū aliquibus. Nam [1] * non obstantia [a] in litera gratiosa posita:consuetudinem non tollūt. Sed ipsa consuetudo differt gratiam ne tamen vage differatur prefigitur terminus infra quem habens consuetudinem ipsa vtatur. [antiqores] ¶ Est enim equum [2] * ꝙ antiquiores [b] preferātur.s̄.de consuetu.c.quoniam [non existit] ratio : cum solus papa habeat de illis ordinare. ī. de prebend.c.licet hoc lib. [exspectent.]

3 ¶ Nota * artationem fieri ne ius alterius corrumpatur: vel plus debito prorogetur. vt. ī. hoc libro de elec. vt quis.⁊.ī.titulo proximo.c.primo.in fine:⁊.ff. de succe. edicto.l.prima.§.largius.⁊.§.sequenti. Jo.mo. Cardinalis.

NOn obstantia.non obstantia [1] * secundum Guillel. de mōte laudu.in cle.dudum.§. inquantum sunt/de sepultur. Est claula obstaculum alicuius d effectus/reuelans.vel interdum extinguens/ quo celato gratia irritanda vel irrita redderetur.
¶ Secundo dicitur de nonobstantijs:quasi duobus negatiuis nonobstantibus:sed destruentibus remanet sto stas quasi faciunt stare rescriptum quod sine eis non valet.s̄.de rescrip.cum aliquibus.⁊ eo.tit.c.si propter.
¶ Tertio subdit species. Et dic ꝙ est quedam reuelatiua operans tantum ne rescriptum obsit:sed ipsum non tollit. s̄.de filijs presbytero.secūdo ⁊.ī.de preben.c.nō potest.
¶ Quandoqꝫ est reuelatiua ⁊ dilatiua / sed nō peremptoria.d.c.si propter.
¶ Quādoqꝫ est relatiua quo ad vnum ⁊ peremptoria/quo ad aliud: vt pote non obstante tali beneficio possit simile assequi quod possit retinere cum primo. de p̄ben.is cui.ī.
¶ Quandoqꝫ est relatiua ⁊ peremptoria vt nō obstante tali cōsuetudine:quam omnino cassamus.c.quia sepe.de electio.ī.⁊ ista est presentis speculationis Jo.mo.quam consuetudinem dicit non tolli nisi per nonobstantias/ quod verum particulares ⁊ nō generales. Pro quo glo.no.in extrauagan.sedes apostolica.in verbo.immutari. de offi.deleg.vbi dicit Quod per constitutionem principis quantuncūqꝫ publice vel solenniter editam. Etiam licet omnes nonobstantias de mundo contineat:non tolluntur specialia/priuilegia/ statuta/vel consuetudines/que nō obstantie tantum tendunt ad tollendam surrectionem/non ad talia iura specialia perimenda nisi nominatim specialiter: ⁊ expresse talia per ipsa tollantur.s̄.de res. c. cum ordinem ⁊ de dolo ⁊ contumacia.ex literis.
¶ Dicit enī Jo.and.in nouel.in.c.j.col.iij.de fil.presbytero.ī. Quod cōmunia nōobstantia posita ī literis papalibꝰ non iustificant personam impetrantem:sed literarum impetratarum formam de quo per Joan. mon. ⁊ alios scriben. in dicto.c.primo.
¶ Et dic nonobstantia in proposito tex.nostri fore necessaria sub hac verborum forma.
¶ Non obstantibus statutis ⁊ consuetudinibus illius ecclesie cōtrarijs/illis presertim quibus caueri dicitur. Qd̄ nullus possit habere maiorem : nisi primo habuerit minorem ⁊ gradatim ascendat.
¶ Et ista erunt efficacia ⁊ valida ad huiusmodi consuetudinis derogationem. Et hec sit rei veritas/notant domini de rota deci.30. in nouis si mandatur: vbi reperies casus presentis decisionem iuribus ⁊ rationibus firmatam ⁊ latius per .d.de selua. in.ij.parte.q.xj.col.xvij.
¶ Aliquando ponitur etiam iuramento roboratis qr tunc de eo iuramento debet fieri mentio alias Papa nō videtur derogare.c.constitutus vbi glo.⁊ doc.s̄.de rescrip. Inno. in.c.cum inter.s̄.de renuncia.refert Alex.cō.cxxxvij. nu. iiij.visa quali quali vol.vj.vbi subdit post Ang. in.l. prima §.que onerande.ff. quarum rerum actio nō datur ꝙ licet papa vel imperator casset consuetudines vel statuta : non intelligitur cassare statuta iuramēto firmata:que possunt seruari absqꝫ periculo anime.pro quo glo.fi.in. c.cū nō deceat.de elec.hoc lib.quod reassumpsit.idē Alex. con.lxij. in fine in causa et lite vertente inter christoforum.vol.vij.
¶ Themate premissorum retento oritur dubium. Pone papa mandauit ꝙ non obstante consuetudine de qua supra p̄bēda conferatur. N.tñ tempore date mandati non erat hec cōsuetudo introducta:aut debitis modo et tempore firmata. Adeo ꝙ non erat in suo esse perfecto data tamē anteq̄ mandatum esset presentatum. vel prebenda ipsa vacaret consuetudo illa suum sumpsit esse perfectum. Nunc queritur an per huiusmodi nō obstantia consuetudinis derogatoria tollatur cōsuetudo/aut statutū [2] * ⁊ sic an clausula huiusmodi non obstañ.intelligatur ⁊ extendatur ad introducenda vel de presenti solum introducta in hac questione varij varia senserunt. Et breuiter Bar.in.l.si mihi.§.in legatis.nu.iiij.de lega.p̄io post Dy.dicit ꝙ papa videtur sustulisse etiam ea que in futurum poterant obstare.arg.l.si seruitus.ff.de serui.vrbano.predio.
¶ In simili format ibi questionem. Imperator concessit q̄busdam comitibus ꝙ possint creare tabelliones ⁊ eis concedere potestatem conficiendi instrumenta / inter omnes personas cuiuslibet loci non obstante aliqua constitutione vel statuto. Modo post huiusmodi cōcessionem factum est statutum in aliqua ciuitate:ꝙ instrumenta facta a quouis tabellione non valeant nisi habita licētia a ꝯmuni. Dubiū est an statutum superueniens preiudicet tabellioni habenti priuilegium ab illis comitibus / ⁊ decidit ꝙ non : istam sententiam sequuti sunt. Flo.in.d.l.si seruitus. Ray.in.l.si ita esset.ff.de auro.⁊ arg.lega. Paulus de castro in.l. cum cōsuetudo.ff.de legibus ⁊ in.d.§.in legatis.late car.in cle. prima.§.nōnulli/in.vj.q.de exces.prela.vbi Petrus de Ancha. Idem car.in cle.statutum in.iij.oppo.de elec. Cy.in.l. ij.C.que sit long.consue.⁊ Barba.in additio.ad Bar.in.d. §.in legatis vbi adducit concor. Et ista est communis licet glo.in.d.cle.statutū ⁊ in cle.si vna in glo.pe.de reb.eccle.non alie.teneant ꝙ solum ad precedentem tantum.
¶ Et priusq̄ ad alia descendam habeo in puncto intenti ꝙ licet superior deroget pactis:tamē nō intelligitur derogare [3] * pactis roboratis per sententiam/super pactis subsecutam/⁊ sic non tollitur virtus sententie nec pacti ita ro

borati. Ista fuit sententia glo. in verbo pacta. in cle. dudū
de sepul. quam sequuntur. Guil. Paul. Jo. de lignia. ⁊ Jo.
de Jmol. ibi referunt etiam ita tenere Joā. mo. ⁊ pro hoc
etiam allegant in simili no. per glo. fi. in. c. cum nō deceat
de elec. hoc lib. prout refert Alex. de imol. cō. xxx. in prin.
ponderatis narratis. vol. v.

¶ Et quia sepius derogationes statutorum ⁊ consue-
tudinum in primis literis: siue bullis omitti dicuntur for-
te (vt ita dicam) inaduertentia quadam siue ignorantia
ideo ne tuo frustreris intento do tibi salubre cōsilium. vt
ꝙ̄ citius poteris impetres: siue obtineas / a summo pontifi
ce (dico sub data tue prouisionis) ab eius cancellaria vir-
tute clausularum in signatura appositarum: gratiam per-
inde valere Cuius formam ad tui animi faciliorem intelli
gentiam sub his verbis transcribere curaui.

4 ¶ Clemēs ep̄s seru⁹ seruorū dei Dilecto filio Barholo.
cheualier canonico Bituricen̄. Salutē ⁊ apo
stolicā bn̄dictionē. Hodie siquidē canonica ⁊ p̄benda eccle
sie Bituricen̄. per liberam resignationem dilecti filij Ber
nardini dicte ecclesie Bituricen̄. de illis quos tunc ob-
tinebat per certum procuratorem suum in manib⁹ nostris
sponte factam ⁊ per nos admissam apud sedem apostolicā
vacantibus. Nos illos sic vacātes ⁊ in antea dispositioni
apostolice reseruatos: cum plenitudine iuris canonici / ac
omnibus iuribus ⁊ pertinentijs / necnō domum infra clau
strum ecclesie huiusmodi sitam / per canonicos eiusdem ec-
clesie teneri solitam. Ad quam ipse Bernardinus ratione
canonicatus ⁊ prebende predictorum tenebat ⁊ habitabat
apostolica auctoritate tibi contulimus ⁊ de illis etiam pro
uidimus prout in nostris inde confectis literis plenius
continetur.

¶ Cum autem sicut accepimus in statutis ⁊ consuetudini
bus dicte ecclesie / priuilegijs quoq; ⁊ indultis apostolicis
ecclesie huiusmodi ⁊ illius canonicis concessis / confirma-
tis ⁊ innouatis / inter alia caueatur expresse. Quod anti-
quiores canonici ecclesie predicte domos per canonicos
predictos teneri solitas / pro tempore etiam per resigna-
tionem apud sedem apostolicam predictam vocantes, op-
tant. Ac delicti filij capitulum ecclesie huiusmodi domos
eiusdem / canonicis prefatis illas obtinentes concedere
⁊ assignare possint ⁊ debeant.

¶ Et sicut exhibita nobis pro parte tua petitio contine-
bat / pro eo ꝙ in dictis literis de statutis ⁊ consuetudini-
bus ac priuilegijs ⁊ indultis predictis / nulla mētio facta
fuit / tu dubites literas predictas de surreptionis vitio no
tari / Jllasq; tibi minus vtiles reddi ⁊ te desuper molesta-
ri posse / tempore procedente. Nos ne literarum predicta-
rum effectu frustreris prouidere / teq; qui (vt asseris) de
nobili genere. ⁊c. ⁊ in decretis bacchalarius existis ac ex
dispensatione / ⁊ concessione apostolica parrochiales eccle
sias. N. ⁊. N. premissorum tuorum intuitu. ⁊c. teq; a quibus
uis excōmunicationis. ⁊c. Necnō oīa ⁊ singul. ⁊c. inclinati.

¶ Volumus ⁊ dicta auctoritate tibi concedimus. Quod
litere predicte cum collatione ⁊ prouisiōe omnibusq; ⁊ sin
gulis alijs in eis contentis clausulis valeant / plenamq;
roboris firmitatem obtineant: ⁊ tibi suffragentur in omni-
bus ⁊ per omnia perinde ac si in eisdem literis de statutis
⁊ consuetudinibus priuilegijs quoq; ⁊ indultis expressa
mentio facta ac illis derogatum fuisset / prout nos statu-
tis / consuetudinibus / ac priuilegijs ⁊ indultis / eisdē eti-
am si ad illorum derogationem de illis eorumq; totis teno
ribus. ⁊c. expressio habēda aut aliqua alia exquisita forma
seruanda / etiam illorum tenores presentibus pro sufficien-
ter expressis habentes illis alias in suo robore permansu-
ris: hac vice duntaxat specialiter ⁊ expresse: harum serie
derogamus.

¶ Non obstantibus premissis necnon omnibus illis
que in dictis literis voluimus non obstare ceterisq; con
trarijs quibuscunq;. Nulli ergo hominum. ⁊c. Datum
Rome ⁊c.

¶ Tu pro huiusmodi forma ⁊ illius materia: vide car.
con. xvj. dn̄s papa Et similem formam per Alber. in dictio
nario in verbo non obstante.

¶ Jtē ad sequentia attende. Cum sepius statutis aut cō-
suetudine ecclesiarum describatur. Quod quilibet canoni
cus in receptione in canonicum teneatur iurare ꝙ sit libe-
re conditionis prout in ecclesia bituricen̄. quod durum vi-
detur his qui seruilis sunt cōditiōis. Jdeo ad anthidotū
dic recurrendum vt sequitur.

¶ Btissime pater cū in statutis ⁊ cōsuetudinibus for
san ap̄lica auctoritate cōfirmatis innoua-
tis cathedralis ⁊ metropolitarie ac patriarchalis eccl'ie
turi. Bituri. inter alia caueat̄ exp̄sse. Q̄d quilibet nou⁹ ca
nicus dicte ecclesie in sua receptione inter cetera iurare
teneatur ꝙ sit de legitimo matrimonio procreatus / libere
conditionis / non libertus / non libertinus / nec filius serui
liberti / seu colliberti / aut suorū libertorū seu collibertorū.

¶ Supplicat igitur hūiliter. S. v. deuotus illius orator.
N. rector parrochialium ecclesiarum. N. ⁊. N. Bituri-
cen̄. diocesis cum quo dudum vt quecunq; duo curata seu
alias inuicem incompatibilia beneficia ecclesiastica. Etiā
si alterū cuiusuis ordinis regulare foret / obtinere valeret
auctoritate apostolica dispensatum fuit prout in literis la
tius continetur. Quatinus eum specialibus fauoribus ⁊
gratijs prosequentes sibi vt non obstante. Quod quondā
N. eiusdem oratoris genitor / extitisset homo seruilis cō-
ditiouis decani ⁊ capituli ecclesie Bituricen̄. predicte: ta-
men postmodum Jdem. N. matrimoniū cum quadā. B. ip-
sius oratoris genitrice que etiam tunc erat prout existit
de vna ex tribus tribubus seu lignagijs de N. nūcupatis
dicte diocesis quorum seu quarū femine de familia ex vna
dictarum trium tribuū ex priuilegio ⁊ consuetudine par-
tium illarum per contractum matrimonium libertati do-
nantur. Eoipso in canonicum dicte ecclesie libere ⁊ licite
recipi ⁊ admitti in omnibus ⁊ per omnia perinde ac si di-
ctus. N. eius genitor tempore cōtractus matrimonij cum
predicta. B. libere conditionis ⁊ de liberis parentibus p-
creatus fuisset / quod iuramentum huiusmodi / ꝙ noui ca-
nonici predicte ecclesie prestare tenentur ⁊ consueuerunt
ꝙ de legitimo matrimonio ⁊ parentibus libere cōditionis
procreati sint prestari solitum / prestare minime teneatur.
Nec ad id cogi possit concedere ⁊ indulgere dignemini
de gratia speciali constitutionibus ⁊c. non obstan̄. qui-
buscunq;.

6 ¶ Hanc enim materiam perinde valere * plerisq; in locis
prescribentes reperio tactam / per domi. videlicet con. xj. li
te pendente: vbi dicit ꝙ huiusmodi forma nō potest face-
re concursum in tempore ratione date de res. c. illi qui ⁊. c.
duobus el. primo. ī. de preben. Sed bene facit concursum
fictione. Quia papa fingit idem esse ac si tempore date
primarum fuisset / licet in veritate aliter fiunt. Et hanc fi-
ctionem important illa verba / perinde valere. Ac si. ⁊c.

7 Non dantur * tamen litere ipse sup gratijs factis per a-
lium ꝙ̄ per papam / in alijs noua prouisio / testatur prouin-
cialis carta mihi. lxxxij. Et in ea ponuntur nonobstante be
neficiales / vel dicitur maxime quādo super gratia expecta
tiua. Nonobstantibus premissis ac constitutionibus ⁊ ordi
nationibus apostolicis necnon omnibus illis que in dictis
literis non obstare voluimus quod et latius prosequar in
sequentibus.

¶ Et ponitur constitutionibus apostolicis / quia obstant
apostolice constitutiones / ex quo fit preiudicium tertio /
quia validantur ab eorum data.

¶ Et perinde valere super vacantibus non ponitur non
obstantibus constitutionibus apostolicis / quia litere reua
lidantur a data presentium ⁊ non a data literarum prime
impetrationis. Jta dicit prouincialis in notabilibus super
perinde valere. Et ita intelligas ꝙ beneficia principis sūt
large interpretanda nisi qn̄ ius alterius perimunt quo ca-
su sunt stricte accipienda. l. quotiens. C. de diuer. rescr.
⁊. l. iij. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco pub. fiat.

8 ¶ Jtem vt dixi perinde: importat * fictionem. notat Jasō
in. l. is qui. nu. ccxviij. ff. de vsucapio per. l. nisi. §. Jtem scien
dum. ff. si cui plusq; per leg. falsi. ⁊. l. iure ciuili. ff. de condi-
tio. ⁊ demō. ratione cuius fictionis dicitur hec clausula p-
inde ac si / retroactiua. rota ī nouis Deci. ccclxxxiij. Bel-
lamera Deci. cxxxviij. vbi per clausulam hanc tolluntur
effectus de dictione ac si. Decius con. ccclxij. p̄nctus dicit
ꝙ notat similitudinem.

¶ Jtem ꝙ notet similitudinem hec dictio peride testis est
idem Jason. in. l. ticia. §. idem respōdit. ff. de verbo. obliga.
nu. ij. ⁊. C. de inoffi. testa. l. cum de inofficio. nu. iiij. Bal. in
sua margarita in verbo perinde. decius in rub. de proba-
tio. nu. ix. ⁊ cō. ccclxj. nu. iiij. Omissa longa / allegat Bal. ī
l. sed si lege. §. perinde. ff. de peti. heredita. vbi dicit ꝙ deno
tat similitudinem omnimodam ⁊ perfectam et totalem. iu-
ris identitatem / ⁊ Bar. in extrauagan. ad reprimendam. in
verbo perinde / vbi dicit ꝙ non tamē per omnia denotat si-
militudinem glo. in. l. j. ff. de recepta. l. si differente. ff. qui.
mo. pig. vel ypo. solui. vide glo. in. l. ꝙ̄uis. ff. de bonis au-
ctoritate iudi. possiden. Bar in. d. l. prima. ff. de recep. ⁊ in. l.
sacrilegij. ff. ad leg. iul. pecul. Et dicitur perinde. i. exinde

ff. de lib. agnos. l. si quis a liberis. §. alimentis.

¶ Aliquando perinde .i. ita. ff. de nego. gestis. l. diuortio. §. quod si. ¶ Et in puncto hoc facit doctrina quam citat decius con. cclxxv. nu. vij. in causa que luce. Quod in his que sunt iuris: verba que alias denotant fictionem et improprietatem virtutem significant. Et idem esse tale fore vel haberi pro tali.

9 ¶ Habes preterea attendere quod gratia perinde valere * dicitur quedam ratificatio/ et confirmatio prime concessionis. Et quemadmodum confirmatio non plus iuris tribuit: quam ex confirmata competebat: quinimo nec illam reddit validam si illa deprehendatur inutilis. c. quia diuersitatem. de concess. prebe. §. c. Si gratiose: in fine. de resc. hoc lib. c. Cum inter eos. de re iud. et quod nota: in. l. si quis priores. ff. ad trebel. testatur Pet. de Ancha. con. 505. col. ij. quia vt ait lex.

¶ Ita dicemus de hac gratia perinde valere que vt citatum est dicitur ratificatio que valet ex nunc non ex tunc

10 Sozi. con. cccxvj. col. pe. questio quod patet/ ratificatio * est quedam conualidatio actus precedentis vt in regula ratihabitionem. j. de regul. iur. vbi do. Boerij post dinum tex. in. c. cum quis. j. de sententia excomunica. decius in. l. contractus. ff. de reg. iur. Et talis solennitas requiritur in ipsa ratificatione sicut in primordiali actu. Roma. con. xij. viso facto. nu. vj.

¶ Item dicitur quedam suppletio cum aliqua desinit quando gratia hec dari petitur/ facit. c. §. in princi. de sacra vnctio. ibi dicitur suppleri quod deest. et in. c. ij. §. de insti. ibi statutum nostrum suppleatis. et in. l. qua actionum. ff. de prescrip. verbis: vbi supplet pretor quod legi deest. et in. l. oratio. ff. de spon.

¶ Et idem facit confirmatio de transac. c. primo. et de confirma. vtili. c. j. et. ij. Que operatur vt actus valeat prout nunc et non prout tunc. no. Panor. per illum text. in. c. iij. nu. v. de his que fiunt a prelat. text. in. l. obseruare. in fine. ff. de offi. procon.

¶ Sed gratia perinde valere ordinatur ad hunc finem vt validet primum rescriptum inualidum. Quia huiusmodi gratia dicitur quoddam additamentum ad primas literas. Et sic venit in consequentiam trahendum/ quod huiusmodi gratia intelligitur valida. Dummodo tempore illius non sit alteri ius quesitum Sozi. con. xxvi. in causa: vol. 4.

¶ Et quod plus est dicit domi. in con. xj. etiam si papa apponat verba se referentia ad vitium de preterito: dicendo quod non possit obijci vitium precedens/ quia per hec verba generalia non est intentio Pape auferre ius alteri quesitum in re vel ad rem. Quod patet ad oculum. Quia additamentum debet regulari * eisdem legibus quibus res

11 cui adijcitur Io. mo. in. c. quamquam in fine. j. de elec. et ibi dico tex. in. c. fi. § si autem de conces. preben. j. et de preuileg. quia circa. facit glo. in. c. si apostolice. in verbo preferri: vbi citatur quod quando rescriptum est confirmatorium/ et per illud acquiritur et augmentatur ius impetrantis quo ad expressiones qualitatum/ eisdem legibus regulare quibus primum rescriptum.

12 ¶ Or rescriptum perinde valere inducit aquisitionem et iuris augmentum/ quod patet: quia * suscitat spiritum premij rescripti extractum Ideo etc.

¶ Et repetit omnes qualitates secundum Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo. perinde. Non tamen supplet defectus non expressos. Notat domi. con. xv. in quarto dubio: reuerende pater. Et sic succedit regula quod approbatio vnius actus non infert approbationem alterius actus separati/ vnde si approbo personam iudicis non intelligor approbasse eius dicta. c. super questionem. §. de offi. deleg. Idem in testibus. not. in. c. presentium. §. de testibus.

13 ¶ Item sicut iura volunt appellari infra. x. dies/ ita et quod ratificatio appellationis per non * procuratorem factam infra. x. dies similiter fiat. glo. in. c. vt circa. in verbo adherentes in fine quam ibi Archi. et Io. an. et domi. sequuntur idem. post glo. ibi. in. c. quod si t. eo. ti. hoc lib. in verbo petere. per l. pe. ff. rem ra. haberi. Alex. con. lxxviij. nu. xvj. viso et ponderato. Io. mo. in. d. c. vt circa. j. de elec. et ibi dico.

¶ Et sic quod extremum ad quem sit habile: quod non foret si tus esset iam quesitum alteri. Cum princeps in dubio nun quam tollat ius alterius doctrinis vulgatis. c. quamuis. §. hoc libro de ref. not. Bal. quem vide in con. ccccxxj. viso instrumento parte. iiij. tex. in. c. si propter tua debita. eo. titu. Adeo secundum doctrinam domi. in. d. concilio. xj. col. fi. Quod licet gratia perinde valere habeat eandem datam cum prima gratia tamen gratia perinde valere non tollit ius tertij datum simul cum prima gratia si constat quod prius fuit signata quod per tacitatem partis confessionem probari potest Uide Alex. con. si. xxxv. nu. vj. volumine. 4.

¶ Et hoc nisi expresse et specifice dicat. d. c. quamuis: tenuit Io. mo. in extrauagan. dudum de scismati. in verbo. reddimus. quem refert: et in proposito sequitur domi. con. cxxviij. col. ij. an habens literas. et con. cxxviij. Factum tale est. col. iij. et. d. con. xj. col. ij.

¶ Et ista que dicimus de hac clausula perinde: vt non preiudicet: quando est alteri ius quesitum vt etiam in sequentibus dicemus videtur comprobandum per ea que scribit Maria. Sozi. con. xlj. col. fi. Ante quam dum dicit. Quod desiderium apud acta publicatum non debet corrigi sic de obligatiuo desiderio loquitur secus in desiderio disceptatiuo: quia est in fieri et non in facto/ quia lis non est contestata ideo mutari potest: sic in proposito vt patet intuenti.

¶ Et secundum hec intellige que citat Ang. in. l. si finita. §. fina. per illum tex. vbi acti de ea re cautum fuisset. ff. de damno infec. Quod Bart. eo audiente notabat illum tex. licet in litera non ponat/ Quod si in aliqua causa statutum dicit aliquem teneri et obligari ac si fuisset confessus tenetur eo modo eo ordine: et vsque ad illud tempus ac si vere confessio emanasset/ vnde si confessio habet executionem paratam vel finiatur a patre/ vel non possit in iudicium deduci nisi seruata certa forma: hec in tali casu sunt seruanda refert. Maria. Sozi. con. ccxl. col. ij. circa presentem.

¶ Et redeundo ad thema quod Papa preiudicare sub his verbis generalibus non intendat/ patet tenore huiusmodi gratie perinde/ in qua clausula/ apponi est solita: de stilo: sub his verbis: dummodo tempore date presentium non sit alicui alteri specialiter ius quesitum: de qua per Bellame. clxvij. deci. et car. con. xciij. nu. iiij. quod exorditur. nobiles viri. Et sic capio ista procedere quando papa concedit alicui ius nouum/ secundum domi. d. con. xj. col. ij. Secus dicerem quando est aliquod additamentum aliquomodo gratiam comprobans/ et sine quo posset subsistere prima gratia/ et ipsum principale intenti m: vt in forma prefacta in qua gratia perinde non conceditur super principali sed accessoris vltra naturam tituli/ vt de se patet pro qua videntur facere ea que dico. in. c. fi. ibi. Et pro hoc dubio. j. de renuncia. Uide decium in. l. quod in initio. in fi. ff. de reg. iur.

¶ Item in hoc puncto habes attendere ad vnum quod perinde valere de nullo operatur quando est alteri ius quesitum/ procedere si prima prouisio erat ipso iure nulla/ Secus si elidibilis: quia tunc non potuit queri ius alteri ante huiusmodi elisionem. Pro hoc adduco que voluit Cal. de elec. con. primo et de rescr. con. xij. et Fely. in. c ceterum. col. iij. in fine. §. de rescrip. Naturam enim huiusmodi clausule perinde dicito fore nature clausule ratificationis/ que non fit in preiudicium eius cui medio tempore fuit ius quesitum/ testatur patrinus noster in con. ccxxvj. nu. 8. quod exordit magister Ioannes de Albeiaco. Idem in legitimatione/ Cal. con. iiij. in ti. qui filij sint legiti. facit quod notat Cornesus in prima parte. consilio. iij. sub litera. B. vbi dicit/ quod natura priuilegij est quod itelligatur sine preiudicio tertij in iure quesito vel in spe considerabili/ non autem de omni priuilegio respiciente spem non considerabilem.

¶ Et si super principali discutiatur facito tu prope diem quod fiat denuo supplicatio pape/ in quo erit alligata prima qua narrabis non expressa et in prima omissa quam sub hac verborum serie contexere habebis pro valido animi motu.

14 ¶ Pater sancte, * cum per inaduertentiam formantis supplicationem cuius copia hic alligatur. Aut aliquo aliomodo omissum fuerit/ narrari prefatum oratorem in. xx. sue etatis anno vel circa constitutum esse.

¶ Dignetur igitur. S. v. literas apostolicas super preinserta et presenti reformatione conficiendas cum oportuna huiusmodi etatis expressione ac illius sufficienti dispensatione: ita quod defectus huiusmodi etatis: quo ad omnia et singula in preinserta contenta siue alligata supplicatione in aliquo obstare non possit/ expedari mandare de gratia speciali.

¶ Premissis ac constitutionibus et ordinationibus apostolicis: necnon omnibus illis que in dicta alligata supplicatione. S. v. voluit non obstare. Ceterisque contrarijs non obstantibus.

¶ Et sic habes per hec verba quod reformatio non dicitur noua prouisio quod probat doctrina Domi. in con. cviij. col. ij. difficultas dubij. quod quando ius disponit quod dispositio antiqua remaneat salua non intelligitur de nouo disponere sed preseruare antiquam dispositionem/ in suis primis terminis vt est tex. in. c. idemnitatibus ad finem de elec. hoc lib. et de

statu regula.c.primo.§.ceterum.eo.lib.

¶ Si autē velis videre pulchrā formā reformationis. Attē
de ad eundē domi. in con.cx. Beatissime pater. Pro pre-
missis vide glo.pragma.in titulo de auctoritate general.
concil.in verbo reformat.que dicit ꝙ reformatio est rei ve
teri facta additio: aut eiusdem renouatio: hec enim sillaba
re apposita dictioni significatiue significat repetitionem
facti antiqui quod prosequitur ibi latius.

¶ Et pro huiusmodi reformationibus Adde ea que vo-
luit de selua in trac.benefi.iij.parte.q.xij.versi. Octaua
qualitas/vbi citat. Quod impetrans reformationem gra-
tie beneficialis nō tenetur in ipsa reformatione exprimere
que erat in prima gratia expressa/allegat rotam in nouis.
xvij.in ti.de preben.quam non reperio cum non extet: nec
miror. Quia more aliquorum scribentium allegauit in fi-
de parentum / non reuoluto libro ⁊ male / melius foret
pauca effundere q̄ȝ in vnum iter prorumpere quod be-
ne nouerūt aduocati Bituricen̄.

¶ Reperies tamē pro intento suo deci.formalē apud Bel
lame.deci.635. Supposita ordinatione domini nostri mo-
derni: vbi reddendo rationem dicit. Quia omnis reforma
16 tio vim noue prouisionis habet. Et quicquid * dicitur in
prima dispositione videtur cum eisdem clausulis ⁊ substā
tijs dictum in reformatione ⁊ econuerso. l. talis scriptura
cum.l.sequen.de lega.primo. Ideo nouam impetrare pro-
uisionem/non est nisi exprimere tacite subintellectam. Er
go idem in expresso sicut in tacito/ꝑ not. in glo.in.c.ij. de
elec.⁊.c.vlti.de spon.hoc lib.

¶ Videtur facere in simili ꝙ papa prorogando gratiam ad
triennium non dicitur nouam gratiam facere sed prima ex
tendit quod patet in homine qui cum paruulus nascitur
quotidie crescat non diuersificatur/sed idem est.arg.l.pro
ponebatur.ff.de iudicijs. Notat Decius con. 497. colū.
prima acurate.

¶ Tu tamen dic ꝙ quando secunda gratia extat/⁊ ius est
quesitum ex prima mutando eius naturam: ⁊ inducendo
etiam ius nouum: tunc in tali gratia requiritur mentio be
neficiorum que impetrans habebat. Et ista est rei veritas
vt patet ex.s̄. deductis ⁊ formarum descriptione: ⁊ hoc
etiam not.d.glo.pe.in.c.si aplīce hoc tit.j.

¶ Ex quo Feli.in.c.in nostra.s̄.de rescr. Infert regulā ge
neralem. Quod in omnibus literis per quas ius antiquū
augmentatur vel per quas conseruatur debet fieri mētio
talium beneficiorum/ quod nota pro dispensationibus: ⁊
hoc prosequere: vt per do.de selua: vbi.s̄. Et recordatus
est hmōi forme. Car.con.xxx.in fine. Quidem.A. presby-
ter.vbi citat. Quod idem.A.fecit reformari suam gratiam
exprimendo plebanatum curatū/sed tarde venere/ vt etiā
scripsit mihi vir egregius Pet.de Anch.iuris vtriusq̄ȝ.exi
mius doc.quia ius acquisitum tolli nequit ⁊ sine preiudi-
cio iuris acquisiti illi. N.intelligitur datum.c. q̄ȝuis. s̄.de
res.pro hac questione vide que scribit copiose do. Brunel-
lus doctor Aurelia.in trac.de matri.conclu.ij. carta mihi
xxx. Pone stante statuto vel consuetudine loci / ꝙ primo-
genitus legitimus solus succedit: naturalis post natiuita
tem legitimi per subsequens matrimonium non excludit
17 legitimum. Et ratio * quia hec legitimatio dicitur quedā
fictio que non habet locum nisi extrema(copulatiue dico)
sint habilia/videlicet extremū qd̄ ⁊ extremū a quo. Nō in
ꝓposito extremū ad qd̄ nō pōt esse habile: q̄r tolleret ius
iamq̄ȝ legitimo quesitum/quod nō concedas ⁊ in hoc equi
tas suadeat: quia si fingeretur retro legitimatus exclude
ret fratrem natum legitimum : vt dixi. Sic tractaret de
lucro cum fratris incommodo iam quasi possessionem pri-
mogeniture adepti.

¶ Si ergo est quesitum non debet operari fictio exclusio
nem que resultat ex legitimatione facta de naturali ꝑ ma
trimonium ita dico in themate nostro ꝙ huiusmodi gratia
perinde valere que dicitur fictio/non debet operari vt tol
latur ius iam que situ tertio.

¶ Premissa comprobat Panor.con.84.nu.ij.in primo vol.
Et Paul.de cast.con.cccxliiij. in fine / in presenti casu. in
prima parte/dum dicit. Ad hoc vt iste fictiones retrotra-
ctiue locum habeant: oportet omnia esse in eodem statu ⁊
extrema esse habilia/vnde si quod impedimentum interue
nit: inter terminū a quo: ⁊ terminum ad quē fit fictio post
quod ille actus vere fieri non potuisset: impeditur fictio.
l.qui balneum.§.titia.ff. qui poti.in pig.hab.⁊.d.c. q̄ȝuis
de res. hoc lib.

¶ Ex quib⁹ premissis resultat decisio notabilis questio-
nis ꝙ si contingat papam Titio alias tamen minus quali
ficato ꝓuidere de bn̄ficio ecclesiastico/⁊ vigore illi⁹ ꝓuisio
nis kl. Januarij illius adipiscatur possessionem. Et post
ea videns prouisionem minus canonicam impetrat refor-
mationem sub forma perinde valere in eaq̄ȝ possessiōe stet
per annum pacifice. Quod veniente aduersario tuebitur
respectu possessorij. Maxime si apponatur clausula Etiam
quo ad possessionem: quia per formam perinde valere om-
nia retractata videntur/si nondum erat quesitum ius alte
ri.faciunt ad hoc.nota.per Petr.de Ancha. d.con. cccccv.
sumēdo a contrario. Secus dicas si prima ꝓuisio ab alio
q̄ȝ a Papa processisset: quia vt dixi/non datur forma per-
inde valere: sed forma noue prouisionis/nec iuuat dicere
ꝙ tamen in clausulis signature hec verba: etiam si neutri
si nulli perinde valere describuntur: ergo concessa.non se-
quitur. Quia hec ⁊ alia in gratijs apposita videntur con-
cessa secundum stilum cancellarie/ ac illius modificatiōes
restrinctiones/⁊ ampliatiōes/vt lacte dicem⁹ in tractatu
nostro de mandatis apostolicis /quod si aliter reperirētur
gratie formate: de falso valde suspicarentur. Quia alias
videtur contractus per doctrinam quam citat Bellamera
18 con.xxxij.col.vj.pro introductione / vbi dicit * ꝙ stilus
curie facit ius: prout ⁊ obseruantia:

¶ Red eundo igitur: vn̄de digressi sumus. More diui Io-
annis. cxviij.ibi. Erat autem Simon Petrus.vbi Nyc.de
lira citat. Quod ille qui narrat hystoriā aliquam quando
occurrunt aliqua incidentia narranda interrumpit princi-
pale ad illud incidens narrādum: quo facto reuertitur ad
propositum. Et idcirco dicamus oportet statuta: priuile-
gia vel consuetudines non tolli per nonobstantias genera
les in literis apostolicis descriptas: vt in casu tex.nostri.
rota in antiqui.632. Quodq̄ȝ clausula derogatoria ad sta
tutum non includit statutum iuratum. rota deci.633.in an
tiq.glo.in.c.cum nō deceat in verbo effectus.j̄.de elec.re
putata singulari.ꝑ Ro.sing.vij. vbi per te videbis infini-
tas remissiones pro hoc puncto.

¶ Clausula tamen generalis derogatoria in literis apo-
stolicis apponi solita derogat statutis ecclesiarum requi-
ren̄. sacerdotium. Pro quo habes quod not. Bald.in au-
tenti.omnes peregrini.C.cōia.de succe.vbi dicit.ꝙ quan-
do superior cassat consuetudines ⁊ statuta sufficit appo-
nat tenorem statutorum: quod dicit nota.dignum pro lite-
ris papalib⁹ q̄ ad beneficia conceduntur / tradit Alexā.
con.cxj.nu.xvij. perspectis. vol.vj. non tamen fundatio-
ni siue testattoris ordinationi quod non conferatur nisi a-
ctu sacerdoti. Rota ī antiq.deci.466.colec.in.c.cū.secū-
dum.s̄.de preben.quem videas /⁊ post eum Petr.de An-
cha.con.xx.viso pūcto/⁊ con.ccclxiiij.⁊ Fely. in tractatu
quando litere apostolice patro.eccle.nec in.vij. amplo.di-
co in.c.ei cui.j̄.de preben.

¶ An aūt derogatio facta priuilegijs ꝯtrarijs ꝯprehēdat
priuilegia futura ⁊ sic postea impetrata vide que cumulat
Alex.cō. cx.nu.xj. Adeo grauis.vol.vj.qd̄ late in simili cō
probo in trac.de māda.apostolicis discutiēdo an vniuersi-
tates Gallie que post cōciliū lateran̄.erecte sunt gaudeāt
ꝓrogatiuis vniuersitatibus gallie cōcessis.

19 ¶ Habes insuper exprimere specialem * nonobstantiam
in his in quibus sacris concilijs generalibus contrauenı
tur/vtputa constitutionibus de multa.s̄ de preben. ⁊.c.j.
de filijs pbr̄o. Cū similib⁹ probanꝫ apponere gn̄alē clausu
lā: lȝ nō notatā ꝑ Archi.in.c.j.col.j.s̄.de consti.firmaꝫ per
Oldra.cō.cccxxvj.ꝙ articuli dati col.ij.vbi dicit Calūnio
sum dicere ꝙ sacra concilia quorum auctoritas vim habet
diffinitionis sententie. Et que rescripto papali nisi expres
se rescriptum clausulam cōtineat derogatoriam: tolli pos-
sint nec consensu partium facilius equidem tolluntur sim
plices decretales ⁊ constitutiones quas solus papa pro-
mulgat/ꝙ vna que ex concilijs cum multitudine/ac ex au
ctoritate tot solennium personarum ⁊ de ipsarum cōcilio
⁊ cōsensu ⁊ tot firmata capitibus promulgatur. Idem Ol
dra.con.cccxxviij. Ad idem primo in principio Domi.con.
xxxvj.col.iij.vsi.preterea/vbicunq̄ȝ edita est aliqua consti
tutio in concilio generali si venitur ad eius derogationē/
oportet ꝙ fiat mentio specialis de ea vtputa nonobstan-
te tali constitutione edita in con.generali vel legi. not. in
c.nōnulli.s̄.de re.glo.ordi.in.c.ex parte.s̄.de capel. Mo.
Bald. in.l.humanum in.iij.nota. C.de legib.quod placet
Alex.in con.cxxij.col.ij.viso puncto vol.iiij. Et ratio alia
20 extat secundnm Fely.in d.c.nōnulli in prin.iiij.col.quia *
quod fit multorum auctoritate dicitur maioris roboris.c.
prudentiā in prin.s̄.de offi.deleg.⁊ ibi glo in vb.plurimoꝝ
dico ⁊ latius in.c.super eo ante fi.j̄.de hereti. Faciūt no-

tata per Roma.con.cccxxvij.iste sunt rationes. nu.iij.vbi citat. Quod difficilius dispẽsatur cõtra quod est maiori au ctoritate roboratum. Et sic merito Papa difficilius dispẽ sat contra cõstitutiones conciliorum. c. post translationẽ. in fi.§.de renun. Panor.in.c.cum dilecti.nu.x.§. de elec tio. Et ita venit intelligẽdum: quod citat domi.in cõ.xliij. dominus noster Papa: vbi dicit nõ fore dubium q Papa potest tollere in totum & in parte constitutiones concilij casus est in.c.significasti.§.de elec.notat glo.in verbo cõ cilio.in.c.vbi periculum.§.primo de elec.hoc libro.quod in tellige de constitutionibus disponentibus circa modum regẽdi ecclesiã/nõ de his que cõcernunt articulos fidei.

21 ¶Hinc dicitur q episcopus * nunq dispensat contra ta les constitutiones. glo in .c. cum dilecti.in verbo in eta te.§.de elec.que reputatur singul.secundum Barba.in.c. nisi.§.de offi.deleg.glo.in verbo carere.in. c. licet canon. vbi domi.j.de elec.glo.in cle.vna de officio vica. in verbo etate/plene per deciũ & Fely.in.c.& si clerici.in.§.de adul terijs.§.de iudi. Idem Feli.in cap.primo.colum.prima.su pra de rescri.

22 ¶Pariter nec * legatus de latere dispensat contra con cilium generale probatur in.c.dilectus.& primo.§.de pre ben.iuncto.c.ij.de conces.pben.firmat do.meus de ripa in preludio repeti. c. de quo vult deo.col.ij. §. de iudi. & sic nullus alius a Papa/quod intellige prout per eundẽ Fe li.in.d.col.iiij.versi.similiter.

¶Et sic concludere habes q in dispositionibus(dico)ten dentibus ad particularem vtilitatem/& cõcilijs contrariã tibus:necesse est facere specialem mentionem cum deroga tione etiam specifica. Ista vt dixi sententia est Archi. vbi supra quam:vt testatur Feli.in.d.col. iiij. totus mundus sequitur quicquid dicat Inno.in.c.pe.§.de cap.mo. vbi refert q quantum ad mentionem faciendam non est differentia inter alias constitutiones/& cõstitutiones concilij. Secus si p uisiones & dispositiones ad communem vtilitatem progre diantur/vt si fit per modum constitutionis & de eis nõ fit quoquomodo mentio. ita dicit/& late prosequitur Bar.in d.extrauagan.ad reprimendam in verbo non obstan. Bal. in.l.humanum.col.j.ij.no.C.de legi. Roma.cõ.436.nu.xj. Decius in sermone cõcilij.Pisani.col.j.post consilium.cij.

23 ¶Et quod sit necessaria specialis mentio/& etiam deroga tio prout diximus q per sequens * priuilegium nõ intelli gitur precedenti priuilegio derogatum nisi de precedenti mentio fiat.c.veniens.& ibi do.§.de prescrip.c.exparte el. primo.§.de offi.delega.c.dudum:cum ibi no.de priuilegi. & c.j.& c.cum ordinem.§.de rescrip.

¶Et etiã vbi agitur de piudicio tertij nõ sufficit genera lis clausula nõ obstãte &c. sz requirit specialis.c.si.ppter. §. de rescrip.hoc lib.cũ similibus traditis per Alex.in pposi to concilio.clv.in prin.videretur in cõsultatione. vol. vj. vide gl. pragma.in ti.de causis.in verbo.in iure.vbi idem dicit de priuileg. in corpore iuris clauso.

¶Et dicitur fieri specialis mentio: quãdo singulariter ex primitur:adiectis circunstantijs specialibus:per quas spe cifice intelligitur de illo.no.cardi.con.lij.nu.vij. do. Gre go. Papa.xj.

¶Et quod necessaria sit specialis mentio.patet experien tia/quod videre poteris per singulos dies in prouisioni bus bullatis a curia procedẽtibus in quibus ponitur quo ad spurios. Defectu natalium ac etatis predicte/ac picta uen. Lateranen.& generalis cõcilij:ac alijs constitutioni bus/ & ordinationibus apostolicis nequaq obstantibus: vide Decium late.con.ccxli.nu.x.viso puncto dum dicit. Quod si in clausula dicatur:nonobstantibus cõstitutioni bus editis in cõcilijs generalibus:& non obstat dictũ Ar chi.in.d.c.j.§.de cõstitutionibus:vt ibi firmat.

¶Unum tamen dicit Fely.in.d.c.nõnulli.in prin.v. colũ. Quod oportet q fiat specialis mentio ipsius cõstitutiõis cõcilij:vel saltem per verba equipollẽtia puta nõ obstan te constitutione cõcilij que de duabus dictis loquitur/ se cundum Panor.ibi cum illud dicatur expressum nomina tim/de quo apparet cogitatũ fuisse per circunstantias cer tissimas:secundum eundẽ Fely.vbi.§.col.iij. Et sic succe

24 dit illud in iure vulgatum. Quod nõ * refert quid de eq pollentibus fiat.tex.& ibi glo.fi.in.l.fi.ff. manda.glo. in.l. si mater vos.C.de insti.& substi.seu an quid fiat verbo. vel facto.c.dilecti.el.j.& c.vt nostrum.§.de appella.

¶Et sic ista mẽtio specialis nõ dicitur data pro forma q si esset data non iuuaret equipollẽs p ea que tradit Alex. con.ccxij.col.j.vol.vj.

¶In summa dicito. Quod pro quocũq patiente defectũ natalium:derogatur consilio pictauen.de quo.§.

¶Item pro moniali eundem defectum patiente derogat concilio viennen. Uide tamen Pet. de Ancha. con. 335. viso diligenter.

¶Pro patiente defectum etatis derogatur concilio la teranen.

¶Item pro petente dispensari ad quecunq incompatibi lia tam secularia q regularia obtinenda derogatur gene rali concilio.

¶Et quando loquitur de cõcilio generali intelligitur de cõcilio Lateranen.secundo loco facto quia duo fuerunt cõ cilia lateranentia. Primum tempore Alex.iij. Anno mille. clxxix.de illo semper in superscrip.decretaliũ fit mẽtio dũ dicitur in cõcilio. lateranem. Secũdum fuit tpe inno.iiij. Anno.1215.firmat Sozi.con. cxcvij. col.ij. viso priuileg. Et de illo fit mẽtio in suprascriptionibus dum dicitur in concilio gñali.testatur Io.and.in.c.nemo.§.de elec.hoc li bro & in data huiusmodi.& in.c.cũ ap lica de his que fiũt a pla.

¶Et nõ intelligas q vocetur cõcilium generale in supra scriptione:quia in eo fuerit romanus põtifex. Nã omne cõ cilium:generale dicitur:in quo adest papa. Sed appellat generale q2 posterius & in eo fuit maior cõgregatio plato rum quos dico nõ solum epos verũ etiã inferiores ab eis c.j.ibi prelationes suas.§.de etate & quali.& c.cũ ab ecle siarũ:vbi Barba.no.j.§.de offi.ordi.

¶Dicit tñ Oldra.con. ccxxx. q prelatus antonomatice est solus episcopus.xj.q.j.de persona.

¶Secutiue habes necessariam nõobstãtiã facere in speci fica forma:de priuilegijs Cluniacen Cisternen. & fontise braudi ordinis cõcessis & eorum opportuna derogatione per regulã de qua meminit Iason in con.cxlij.col.ñ.Sta tutũ.vol.4. Quod per generalẽ derogationem seu p ge neralem reuocationem nunq intelligitur derogatum priui legijs seu causis priuilegiatis nisi de eis fiat mẽtio. glo. singul.& approbata in.l.decurionibus.C.de silen.lib.xij.quã ipse Iason.vbi.§.auctoritatibus comprobat.

¶Nam in eisdem priuileg.inter alia cautum reperio. Ad Ipsorum ordinum monasteria & beneficia: nullis nisi san cte romane ecclesie cardinalibus:aut ipsos ordines respe ctiue expresse professis / & non nisi de consensu abbatum pro tempore existentium & conuentuũ possint cõmẽdari. Et alias de illis etiam per sedem apostolicam pro tempo re facte cõmende seu de illis in huiusmodi commẽdam ob tinendis cõcesse dispensationes nullus sint roboris vel momenti. Etiã quo ad eorum derogationẽ de illis eorũq totis tenoribus specialis specifica & expressa indiuidua ac de verbo ad verbũ nõ autẽ per clausulas gñales idem importantes mentio habenda est.

¶Nunc igitur superest discussio quomodo tollantur hec priuilegia seu per que verba eis derogetur cum habeant clausulam derogatoriã ad alia priuilegia. Et sic in conse quẽtiã trahitur q qñ tolluntur nõ sufficit generalis clau sula/videlicet nõ obstantibus priuilegijs &c.ita dicit Cal. con.ij.ti.de priuileg.& car.di.con.xvj. Dominus papa mã dauit episcopo pistoriẽsi/late per Freder.con.cxxxiij. Ca sus talis est. Monasterijs cuiusdẽordinis monialiũ/vbi ef fundit plura puncti nostri.latius per car.con. cxxxvj. Fa ctum sic se habet/& Roma.d.con.cccxxvij. Iste sunt ratio nes.vbi.in prin.allegat theoricam glo.ordinarie in summa xxv.q. ij. dicentis semper presumi debere priuilegium pri mum non existere reuocatum qñ de eius reuocatione pro pter aliam posteriorem concessionem oritur dubitatio. Et ibi late Archi. col.fi.

¶Et ne in tanto cõflictu sim prolixus. Uide Fely.in.d.c. nõnulli permultas col.& post eum de selua.in. d.ij.pte. q. xiiij.& ibi ad saturitatem Deciũ in cõ.clxv.viso tenore.

¶Ultra tamen ipsos scribentes psequendo. §. promissũ. Addo tibi in practica:verba quibus istis priuilegijs per curiam romanã solet ad plenum derogari.

25 ¶Primo quo ad priuilegia cisterciẽ. ordinis sunt hec * nõ obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus apostoli cis/ac monasterij. N.cisterciẽ.ordinis iuramẽto &c. robo ratis & innouatis/illis presertim quibus inter alia caue ri dicitur expresse.q nullus abbas eiusdez ordinis seu mo nasterij hmõi in cõmẽdã obtinẽs regimini & administratio ni seu commẽde mõasteri cui pest/aut in commẽdã obtinet absq dilectorum filiorum capituli gñalis dicti ordinis licen tia cedere quoquomodo possit sub excõis late sententie pe na per resignãtẽ seu cedẽtez & eum de cuius persona eidẽ monasterio prouisum seu cui monasterium ipsum commẽ datũ fuerit eo ipso icurrẽda nisi vbi cessio hmõi in rõano p.

tifice ꝓ tēpore existēte ⁊ canonice intrāte in suo cōsistorio secreto facta esset/⁊ alias cōmēde ⁊ ꝓuisiones ꝓ tpē facte nulli⁹ sint roboris vel momēti/liceatq̄ monast.alioꝝ abbatū iuxta regularia instituta dicti ordinis:in oībus ⁊ ꝑ oīa ꝓcedere/perinde acsi cōmēde ⁊ ꝓuisiōes facte nō fuerint nec teneātur cōuētus prefati ꝓuisionibus ⁊ cōmēdis al's ꝙ vt premittitur factis/etiā per sedē/eādē etiā quascūq̄ sentētias cēsuras ⁊ penas in se cōtinētes / quib⁹ ligari nō possint obedire:⁊ ꝙ illis nullomodo: aut nō nisi cōsistorialiter/ etiā per binas aut trinas literas abbati Cisterciēn. Cabilonēn.diocesis ꝓ tēpore existēn.⁊ diffinitorias capituli gn̄alis successiue p̄sentatas.Et si derogeť derogatio hmōi nō valeat.Q̄ dq̄ ipsius Cisterciēn.ordinis monasteria/nullis nisi sancte Romane eccľie cardinalib⁹/ aut ipm ordinē Cisterciēn.expresse ꝓfessis:⁊ nō nisi de cōsensu abbatis ꝓ tēpore existēn. ⁊ delictoꝝ filioꝝ cōuētus Monasterij Cisterciēn.Cabilonēn. diocesis cōmendari possint: ⁊ alias de illis etiam per sedem ipsam pro tempore facte commende/seu de illis in huiusmodi commendam obtinendis concesse / dispensationes nullius sint roboris vel momenti : quibus etiam si ad illorum derogationem de illis eorumq̄ totis tenoribus specialis specifica ex expressa ac indiuidua: ⁊ de verbo ad verbum/ nō autem per clausulas generales idē importātes mentio seu queuis alia expressio habēda/aut aliqua alia exquisita seruāda. Forma etiā illorum tenores presentibus pro sufficienter expressis habentes ⁊ insertis/illis alias in suo robore permāsuris:hac vice duntaxat specialiter / ⁊ expresse derogamus contrarijs quibuscunq̄. Datum ⁊c.

¶ Et attēde hic ad id quod Papa dicit expresse derogare ꝙ licet verbis specialib⁹ ⁊ exp̄ssis non reperiať ipsa derogatio facta sufficit/tn̄ id verbis gn̄alibus dictū/aut ꝙ cōstet de mēte:ꝑ ea q̄ tradit Alex.cō.ccj.nu.x.ꝑspectis ꝟbz. vol.vj.Q̄ȝ autē exp̄ssuȝ dr̄ fieri illud qđ exprimiť nō specialiter/sȝ in gn̄e.l.fi.in fine Cū ibi no.ff.qđ cū eo.l.luci⁹. cū ibi no.ff.de vulga.no.Bar.in.l.j.in prin.in.ij.q.p̄cipali ff.de vulga.⁊ pupil.sub.⁊ in.l.p̄tor.in prin.ff.de no.oper.nūciatio. Et ibi etiā no.ꝑ glo.⁊ Bar.ꝙ illud dr̄ esse expressuȝ qđ tacite agitur/seu qđ ex mēte vel ex coniecturis facit.l. noīatim.ff.de cōditio.⁊ demon.⁊.l.ij.ff.de liber.⁊ posthu.l. certū.ff.si cer.peta.Et ita possum⁹ intelligere dictū Joā. mo.in.c.si gratiose.de resc. ¶ Et de hoc ordine Cisterciē. vide Domi.cō.xlj.in prin.ꝓ clariori/vbi dicit ꝙ in hoc ordine ꝓut placet eis vtuntur/albo/nigro/ ⁊ griso colore not. glo.⁊ Paul.in clemē.prima/de electio. ¶ Quo vero tan-

26 git derogationē priuilegiorū ordinis fontisebraudi.Dic * nonobstantibus pie memorie Bonifacij pape. viij. predecessoris nostri / ⁊ alijs constitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis:ac monasterij ⁊ ordinis predictoꝝ: iuramento cōfirmatione apostolica/ vel quauis firmitate/alia roboratis/statutis/priuilegijs quoq̄:⁊ indultis/⁊ consuetudinibus/ac literis apostolicis eisdē monasterio ⁊ ordini Fōtisebraudi/tam per Joan.xxij.Alexan.ij.Inno.4. ꝙ etiā alios quoscunq̄ Romanos pontifices predecessores nostros/sub quibusuis verborum formis:⁊ expressionibus cōcessis:⁊ per nos seu sedem predictam confirmatis ⁊ approbatis / illis p̄sertim q̄bus inter alia caueri dicitur expresse.Quod in prioratibus dictis ordinis Fontisebraudi/⁊ a dicto Monasterio dependentibus abbatissa dicti Monasterij pro tempore existens pro regimine religiosaruȝ personarum. In eisdem prioratibus pro tempore degentiū: ad diuini officij in illius recitationem vnā de monialibus in priorissa/ ⁊ vnum ex religiosis eiusdeȝ monasterij/ seu ordinis Fontisebraudi pro celebratione missarum/⁊ administratione sacramentorū ecclesiasticorū/ ⁊ bonorum temporaliū in priorem deputari possit. Et ꝙ Abbatisse pro tempore ⁊ dilecte in Christo filie conuentus monasterij huiusmodi ad receptionem alicuius/in illis non teneātur/⁊ q̄ prioratus eiusdem monasterij / aut ab eo dependen̄.modo premisso/prout hactenus extitit imposterum/regi ⁊ gubernari debeāt/illiq̄ alijs ꝙ Romane ecclesie cardinalibus/ aut ipsum ordinem Fōtisebraudi expresse professis/aut de consensu abbatisse/⁊ conuentus predictorum duntaxat cōmendari possint:⁊ alias de illis etiam per sedem predictaȝ pro tempore facte commende nullius sint roboris vel momenti. Quibus omnibus etiam si ad illorum derogationē de illis eorumq̄ totis tenoribus ⁊c. vt.s̄.

27 ¶ Tenorem vero priuilegiorum ordini * Cluniacen̄.concessorum ac eorum derogationem facillime iunctis premissis elicere poteris a verbis sequentibus que extraxi a facultatibus quondam iuliani in Auinione Legati/ ⁊ in maioribus Julij.2.constitutio. appellati/⁊ eidem per Sixtū 4. concessis / dum ibi Auinione ⁊ cancellaria apostolica residerem registrūq̄ signaturarū primo loco tenerem:verba sunt hec necnon ordinis cluniacē.Suꝑ eo ꝙ illius prioratus ⁊ bn̄ficia nullis nisi sancte romane ecclesie Cardinalibus/aut ipsum ordinem expresse professis cōmendari nō possint concessis indultis et priuilegijs ac specialibus et gn̄alibus/per nos vel sedem apostolicam de beneficijs huiusmodi quomodolibet factis seu faciendis reseruationibus/ de quibus forsan specialis ⁊ expressa mentio foret habēda quas presentib⁹ ꝓ expressis haberi volumus.Et q̄bus inquantum effectui presentium preiudicare possent/ derogamus ac derogatum esse volumus. Ceterisq̄ contrarijs quibuscunq̄.

¶ Ad propositum Cardinalis.di.con. xxxvj.col.pe. circa medium..nu.xx.citat ꝙ per literas impetratas a papa suꝑ beneficio non derogatur priuilegio Clunien. ꝑ quod eis conceditur ꝙ non teneantur recipere impetrantes apostolicos nisi de ordine cluniacen.vel de hoc indulto in literis fiat mētio.Et hoc etiam si in litteris impetrantis sit clausula non obstantibus ⁊c.siue quelibet alia dicte sedis indulgentia cuiusq̄ tenoris/etiam de qua oporteat fieri mētionem specialem.

¶ Et attende:quia vnicus est abbas in ordine cluniacen̄. prout dicit Oldra con.204.Prima questio est vbi late ꝓsequitur de eius potestate quam videas. ⁊ post eum Do. Bartholo.de chasseneo.cō.xx.nu.xxiij.cū sequen.qđ īcipit Par. inspecto / vbi dicit .Qđ ordo sancti Bn̄dicti/⁊ ordo Cluniacen.sunt diuersi cum in vnoquoq̄ sit caput:vt perplura tenet Egidius bellamera.con.xxxij.col. v. Non enī est dubium quod ordo beati Benedicti. Facit vnum caput religionis/in quo quidem ordine vnusquisq̄ abbas facit suum caput.nec vnus subijcitur alteri. Secus in ordine Cluniacen̄.vt.s̄.diximus.Et est strictior propter statuta ⁊ ordinationes nouas / vt prosequitur ibi dictus de Chassaneo.

¶ Et resoluēdo hunc passum/q2 arbitror conclusiuam veritatē in paucis cōsisti posse ⁊ debere. Ad alias curas etiā vocatus breuibus vsus sum/ad rem ipsam venio vt verbis Alex.vtar.consilio.cxxxvij.in principio. visa quali quali. vol.vj.

¶ Dico huiusmodi speciales nonobstantias fore necessarias sub predicta verborum forma/nisi aliter se habeat stillus curie.ꝙ paucioribus verbis derogeretur . Istud fuit dictum Antho.de Butrio.con.ij.in fine. refert ⁊ sequitur Fely.in.c.accedentes.columna.iij.ꝟsiculo soleo.s̄.de prescriptio. Facit quod singulariter voluit Freder.de senis. con.xlvij.nu.iij.quod exorditur habita super casu predicto.vbi dicit ꝙ si conceditur priuilegium alicui cum clausula derogatoria:ꝙ non possit reuocari nisi fiat de ipso mētio.de verbo ad verbum. Sufficiet in sequenti priuilegio: vel constitutione ꝙ dicatur non obstantibus quibuscunq̄ priuilegijs etiā si de ipsis esset facienda mentio specialis et de verbo ad verbum. Et assignat rationem:quia si aliud diceremus.sequeretur ꝙ summus pontifex posset sibi auferre potestatem reuocandi priuilegium per indirectum. Quia si haberet facere mentioneȝ de priuilegio primo.de verbo ad verbum .sequeretur absurdū.Cum sepe non possit inueniri illud primum:vel haberi maxime si esset antiquum et suoꝝ predecessorum. Et etiam quia non registrātur in curia talia. Et hanc rationē tradit in proposito.car. con.lij.nu.v.Do.Gregorius papa.xj.⁊ vbi subdit alias rationes/concludit tamen contrarium optimis fundamentis respōdēdo aliquibus que pro hac parte nostra possunt adduci.quem etiam vide con.cij.col.prima.super facto testamenti. Sequitur hanc rationem Alex.in consilio.cxxxiiij. nu.v.preuiso themate vol.primo quem vide prosequentem quo ad derogationem primi testamenti.

¶ Istam tamen tenet parteȝ.Bartho.Sozinus.con.cxxj. nu.xix.circa primuȝ vol.iiij.vide Decium.con.cxlij.in fine. Et pro tenui Maria. Sozi.late con.clxix.col. pe. antepe. circa primum vbi adducit dictū Bal.in capitulo super litteris.ꝟsi.quid sit papa.s̄.de rescriptis. Quod quando papa vult aliquid haberi pro expresso habetur:ac si fuissent specificata.Et in con.cclxvj.col.fi.in causa que vertitur et con.cclxxij.col.pe..Non prosequendo / et con . ccxcvij. col.fi.viso priuilegio.Dum dicit ꝙ papa ad validitatem actus a se gesti fingere potest expressum : quod comprobat iuribus et auctoritatibus . Fouet etiam hanc partem Jason in con.xj.col.pe.vol.iij.⁊ cō.cxxj.viso themate vol. iiij.Alexan.consilio.ccxliiij.nu.ix. perspectis tam verbis

vol.vj.⁊ ibi vide motiua vrgẽtissima/ ꝑ hac parte quã etiã sustinet: facit quod no. idẽ Alex. cõ.187. nu.18. videretur. vol.v. Qꝫ in omni materia si per verba derogatoria generaliter prolata apparet volũtas derogantis ꝙ generaliter derogare voluit sufficiet. Et hec videntur ꝓcedere in derogatione primi testamenti/ vt testatur Alex. ipse cõcilio.7. videretur. vol.4. Et Domi. con.lxv. col.vj. discutiaꝫ. ⁊ con.cxv. super dubio. ¶ Et pro intento principali: vide que late tradit Domi. ipẽ in cõ.cxx. quia in facto/ quẽ etiã/ vide pro hac clausula/ Cuius litis statum ⁊c. pẽdeat indecisa que solet apponi in ꝓuisionibus ꝓpter.c. prim/ ⁊ scdꝫ vt lite pendẽte. s. hoc libro. tenet etiã hanc partẽ Panor. in.c. cũ instantia. nume.v. ⁊ post eum. Joan. de Jmola. s. de censibus/ ⁊ Areti. in.c.j. col.vj. in fine. s. de rescrip. dicẽs ꝙ ista est rei veritas/ licet alibi cõtrariũ. Jdẽ Frede. tenuerit quod sentit Jo.mo. in.c.j. s. de cõstit. vbi dixi. Et citat ꝙ Papa possit sibi legeꝫ imponere per verba derogatoria quod nõ credas per predicta/ ⁊ in hoc errauit tantus bonus pater ⁊ defecit in salutari suo/ testis est glo. regule cãcellarie.24. col.2. que dicit dictũ Jo.mo. fore truffam satis tamẽ irreuerẽter. ¶ Non ꝓcedit etiã ſm Feli. vbi. s. Si ipsa derogatio fiat motu ꝓprio. Quia tunc nõ est necessaria mentio specialis per ea que voluit Roma. d. consi. 327. col.2. nume.8. in fine. Et ratio quia videmus motuꝫ propriũ principis in gratijs operari/ nõ soluꝫ exclusionem surreptionis. c. si motu. j. de preben. Sed etiã ꝙꝫ plura alia inter que inducit tacitã dispensationẽ/ circa inhabilitateꝫ persone cui beneficiũ concedit. Cum illa ꝓueniat ex iure positiuo/ ⁊ de motu ꝓprio apparet in scriptis/ tex. reputatꝰ singularis. in.l.2. C. de cri. sacrileg. vbi dr̃ ꝙ improbare/ id qđ imperator fecit ex certa sciẽtia est crimẽ sacrilegij: alios vide effectus ꝑ teipsum. Et sic optime facies si potueris obtinere motu ꝓprio: quod nota in mãdatis aplicis de ꝓuidendo que solent expediri motu ꝓprio/ in quibus nõ refert que nõobstãtie ponãtur: vel nõ. Uide q̃ dico de motu ꝓprio in.c. fi. de offi. lega. in ꝓposito: vide etiã Decium cõ.142. col. fi. vbi dicit ꝙ qñ aliquid debet noĩatim/ ⁊ specialiter fieri nõ sufficit ꝙ dr̃ illud haberi ꝓ expresso quod dicit verũ maxime qñ priuilegiũ est cõcessuꝫ ad postulationẽ. Ang. in.l. sed ⁊ si quis. §. quesituꝫ. in fi. ff. si quis cautio. Jdem Decius firmat. d. cõ. clxv. viso tenore. ⁊ ibi late pro vtraqꝫ parte videbis auctoritates ⁊ ratiões. ⁊ cõ.341. viso pũcto: vel etiã quãdo ageretur de graui preiudicio tertij Alex. in. d. cõ.124. nu.10. vol.j. Et per hec verba sit presens materia absoluta quã paucioribus verbis ꝓposuerã absoluere nisi materia lõgius me traxisset que mẽte cõceperã. Jason in simili/ in cõ. cxlj. in prin. vol.4. Probus.

b ¶ Antiquiores. Adde vnũ qđ no. Car. in pũcto optionis. cõ.cxxvj. circa fi. Uacarũt canonica ⁊ prebenda/ ꝙ si Papa reseruat prebendã alicuius/ si ipse postea optat aliã: vt in tex. nostro/ Qꝫ dimissa nõ est reseruata/ sed optata. Et istđ dicit fore dictũ Joã. de lignia. in.c. dilecto. s. de prebend. Et subdit ibi rationẽ. idẽ car. quia si dimissa esset reseruata sequeretur ꝙ eo tẽpore ex persona vnius due prebẽde essent reseruate. ¶ Et pro intento Joan. mona. hic adde etiam si secũdo per capitulum Recepti/ dũmodo sint priores in data: quia tunc preferuntur in optione: secundis in data licet: vt dixi sint primi recepti hi/ rota in antiquio. deci.6. in titu. de cõsuetudine: qꝛ receptio primorũ sit posterior: videtur retrotrahenda ex quo primi erãt recipiẽdi alleg.l. primã de consul.l. xij. C. ⁊.l. ij. §. fi. ff. si quis cautio. Uide insuper deci. precedentẽ: qui nõ habet ius in prebẽda minori/ nõ querit ius in optata maiori. Et ratio in euidẽti est: quia in ecclesijs vbi habet locũ optio vel ascẽsus seu ꝑmutatio prebẽdarũ fit trãsitus de vna ad aliaꝫ/ absqꝫ nouo titulo/ ⁊ absqꝫ noua ꝓuisione vel collatione virtute ꝓuisionis seu tituli habiti in prima/ iuxta no. hic ꝑ Archi. ⁊ Jo.an. ⁊ latissime per Domi. in cõ.xxj. premitto ꝓ declaratione: vbi videtur adherere opinioni Joã.and. ⁊ Archi. hic/ ꝙ non requiratur noua collatio. Si igitur canonicus titulus nõ habetur in prima nõ potest haberi: in scđa alias sequeretur ꝙ eam sine canonico titulo obtineret quod nõ patit ius. Jo.mo. in.c. tibi. §. in p̄dictis. de resc. facit qꝛ re-

28 soluto * iure fũdamẽti resoluit fundamẽtũ.l. lex vectigali. ff. de pigno. ⁊ ipo. Paul. de ca. in.l. ſuitutes. el. ij. ff. de ſuisa cauca. ¶ Jtẽ vbi cõsequẽs fundat in añcedẽti/ sublato añcedẽti tollit cõsequens.l. egi. ff. de excep. rei iudi. cũ similibꝰ/ ibi ꝑ rotã allega. ¶ Et hec optio dꝫ fieri de minore ad maiorẽ/ nõ ecõtra. Rota in no. deci.227. ꝑ. d. Jo.mo. in.c. Cũ aliqbus. s. de res. ꝙ hõ hꝫ ascẽdere nõ descẽdere:

debet pariter hec ꝯsuetudo esse quadragenaria. rota in nouis.460. queritur quanti tpis Bellamera cõclu.j. ⁊.lxiij. quod verũ scđm eos: vbi talis cõsuetudo operaretur trãsmutationẽ alicuius iuris spũalis. videlicet tituloꝝ prebẽdaliũ ⁊ tunc reqruntur xl. anni. qꝛ cõtra ius in hoc/ qꝛ permittit fieri propria auctoritate permutationẽ prebendaꝝ contra cõciliũ Turonen. c. maioribus. s. de preben. ⁊.c. q̃situ. s. de rep. Cal. cõ.vij. hoc ti. Secꝰ si talis ꝯsuetudo non operetur acq̃sitionẽ spũalis iuris: vt optare domũ vel similia/ ⁊ in hac sufficiunt. x. anni. qꝛ non est contra ius quod prosequere: vt ibi per eos. ¶ Nõ enim solum semel potest optari: verũ etiã pluries Bellamera Deci. ccxxix. vnuꝫ tñ attende ꝙ rota in no. Deci. ccxcvj. voluit ꝙ prebenda vacans in curia pre textu hmõi cõsuetudinis optari non potest dicens Grego. xj. Jta per suã Bullam declarasse. et ista est prerogatiua papalis. c. ij. de preben. vbi dico vide Domi. con.xxx. quod incipit Bonifa. ix. Hinc Rota in antiq. Deci. ccxix. dicit/ ꝙ cõsuetudo vel statutũ de optãdo nõ obstat apostolicis impetrãtibus/ sicut nõ habet locũ in beneficijs reseruatis vt patet in tex. nostro in. §. in prebẽdis tu tñ dic ꝙ si sit consuetudo optãdi etiaꝫ si sint expectãtes aplici ꝙ valet. Oldra con.285. allegationes in causa affrodisij. Jsta prosequitur late Nicolaus milus in suo aureo repertorio in verbo cõsuetudo optandi. vbi refert Frede. con.lxij. verius videtur esse ꝙ fere sub similibus ꝟbis describitur per eũ in trac. de permuta. bñficioꝝ q̃stio. xxviij. Et dicit ꝙ in scholis ⁊ de iure restricto ⁊ iuris rigore tenẽdũ esset/ ꝙ hoc in casu optio habet locũ. Secus de equita-

29 te/ cum tempus * vacationis sit momentaneum ⁊ indiuisibile ⁊ eodem instanti vacat ⁊ non vacat vnde eñ cũ eodẽ instanti sit ibi vacatio ⁊ non vacatio illud accipiam vt res valeat ⁊ permutatio habeat effectũ/ ⁊ sic fingamus prebẽdã tẽpore nõ vacasse. ¶ Preterea video ꝙ permutationes impedire nõ possunt litere papales. c. vnico. j. de rerum ꝑmuta. Ergo nec cõsuetudo illã impedire potest cũ consuetudo vincatur a literis papalibꝰ. Facit ꝙ no. s. de prebẽ. cũ in ecclesijs. reperio tñ ibi additio. Lap. distinguentis. Aut permutatio est facta motu proprio vel etiã ad instan. partis sed in fauorẽ iuris publici ⁊ tũc ꝓcedat opi. Frede. Aut in fauorem iuris priuati ipsorum permutantiuꝫ/ ⁊ tũc secus qꝛ tunc habet locum optio. ¶ Et hoc intelligas nisi permutatio ipsa in fauorem iuris priuati fieret in curia qꝛ tunc ex quo beneficia permutata dicuntur vacare in curia (vt late dico. j. de preben. c. ij.) nõ habebit locũ optio ꝑ tex. nostrũ ⁊ q̃ late discutit Car. cõ.xvj. Dñs papa. pro his vide Domi. in cõ.xxxix. in ecclesia cathedrali. vbi dicit ꝙ vbicunqꝫ papa confert non habet locũ optio quia lex * extẽ-

30 ditur ad oẽs causas quibus adaptatur ratio legis licet strictius lex loquatur in parte dispositiua. glo. j. cle. j. de electio. cũ alijs ibi per eũ alleg. tñ qꝛ ratio tex. nostri adaptatur ad non vacantia in curia/ que conferuntur per papam/ habeat locũ etiã in illis. Et subdit ibi idẽ domi. in fine aliã moderationẽ videlicet ꝙ licet permutatio non fiat in curia/ ⁊ sic in partibus vtpote in manibus capituli ꝙ tũc non habebit locum optio ꝓpter ipsius capituli tacitum cõsensum qui operatur renũciationem iuris in eoꝝ fauorem inducti quod possunt. c. ad apostolicã. s. de regula. late ꝑ Jaso. in con. cxl. cõitas. vol. iiij. ¶ Et attende in ꝓposito

31 thematis nostri ꝙ cõsuetudo eccl'ie que habet ꝙ * canonici possunt optare non extenditur ad prelatos illius eccl'ie vel ad dignitatem habentes. Jta dicit Cal. con.v. hoc ti. ⁊ ratio. Nã in his q̃ sũt stricti iuris vno expresso non includit reliquũ/ de rescr. susceptũ. ⁊ de preben. c. ꝙꝫuis hoc. lb.

32 ¶ Or habemus * ꝙ ꝯsuetudo est stricti iuris/ ⁊ ad vnguẽ obseruanda dicit Rochus de curte in repeti. c. fi. s. isto ti. Carta mihi. xv. col. iij. allegat Panor. in.c. ij. eo. Hic Cal. vbi. s. con. vj. citat ꝙ stante cõsuetudine ꝙ canonicus non possit optare nisi semel. Certe si semel optauit licet moueatur sibi lis suꝑ prebẽda optata/ tñ nõ poterit aliã facere optionẽ adducit optimas rationes quas videre poteris priusqꝫ cubiculũ ĩgrediarꝫ si nõ exciterꝫ a demonio meridiãno.

33 ¶ Sed quid: pone themate tex. nr̃i retento. Duo * canonici vniꝰ eccl'e mortẽ casmate aqua vł igne/ passi sũt insimul quoꝝ quilibet habebat prebẽdã in oĩbus alteri equalem. Modo antiq̃or ⁊ post eũ antiquꝰ volũt optare. Antiquus vnã primo optat p̄bẽdã. Antiq̃or cui primo ius optãdi cõpetebat: vult illã sic iã optatã optare: aliꝰ inficit. q̃d iuris Jsta est q̃stio notabilis q̃ terminari videtur per tex. mirabilẽ ⁊ singularẽ in.l. cum aureũ. §. sed si argenti iuncta glo. in ꝟbo optio. ff. đ auro ⁊ argẽ. lega. vbi Bar. ibi si vasa erãt eiusdẽ lige ꝙ ãtiq̃or nõ admittit ĩ q̃rela ita ꝯpi in terminis

decisū p Roma.singul.mihi.489.legat testator/ vbi dicit ꝙ ratiōe hui⁹ lucrat⁹ est plusq̄.xl.ducatos: ꝓ cōprobatiōe tn̄ huius q̄stio.videre poteris que discutiūtur in simili de patre & filio simul in mari morientibus/per Bar.in.l.si inter.& in.l.qui duas.§.cū in bello.ff.de reb.dub. Vide Barba.con.xxiij.col.pe.Scripsit ꝓpheta.in primo volu.& Joan.Mona.in cap.si tibi concesso.de prebend.

¶ Et ꝙ ista consuetudo non sit reproba / sed honesta multum iuri cōmuni cōueniens/quoniā eius effectus est ꝙ antiquiores tēpore meliores possint habere prebēdas/& hoc 34 vtiq; iuri cōi cōuenit. Nō enim decet vt imperiti * magis sint noui antiquis:& rudes preferātur emeritis.cap.quid ꝓderit.lxj.dist.& c.sequēti/ vbi glo.& Domi. qui exclamat cōtra imperitos/quia summus volunt habere principium. Archi.in.c.sicut.48.dist.nu.3.Qʒ maiora cōmitti non debent eis qui in minoribus non sunt exercitati. Decius in cap.Auaricie.s̄.de preben. Facit.l.prima. Ibi antiquissimus quisq; prior.ff.de albo scriben.tex.in.l.fi.de Tiro.lib.xij.C.vbi Luc.de penna.col.prima dicēs/ꝙ noīa filioꝝ Israel precepit deus scribi in veste Aaron/iuxta ordinē natiuitatis coꝝ.Exodi.xxviij. ¶ Hinc dicimus antiquio-35 res * semper in altiori loco poni.no.insti.de bo.po.§.aliā. dixi.s̄.de rescri.in.c.statutū/ad idem.l.vnicuiq;: de proxi. sacro.scri.lib.xij.C.&.l.per hunc.&.l.nemo.C.de aduo.diuer.iudici.l.ij.§.quo enim antiquitas. C.de vete.iur.enucle. ¶ In antiquis enim est prudentia multo tēpore & sapientia.Job.xij. Ipsi enim didicerunt a patribus suis ꝓpter ꝙ narratio coꝝ non est pretermittenda.eccle.8.O q̄ speciosum caniciei iudicium/& a senioribus cognoscere consilium.O q̄ speciosa veterani sapientia/ & gloriosus intellectus & consilium:vt eccle.xxv. ¶ Hinc dicimus ꝙ con-36 siliarij * debent esse senes populi magistri seu doctores iuxta illud.nume.xj.c.Cōgrega michi septuaginta viros/ de senioribus Israel:quos tu nosti/ꝙ senes populi sint ac magistri &c.Unde Inno.xx.dist.de quibus seniores ꝓuincie cōgregat/& eos interrogat. Facilius namq; inuenitur quod a pluribus senioribus queritur glo. ibi allegat.l.pe. C.de fideicō.&.l.3.C.de inge.manu. Dico latius.in ca.supco ĩ.de hereti.Vide Deciū in sermone concilij Pisa.col.j. ¶ In vno tamē aliquādo reperimus quod in pluribus inuenire non potuimus.l.prima.§.sed neq;. C.de veter.iur. enucle. Virga atq; correctio senum tribuit sapientiam. 37 Prouerb.xxix. Beatus Hierony. Augustino ait. Bos * senior grauius figit pedem. Item senior maturitate prestantior sensu: & plus experientia doctior. cap. sciendum. xxvj.questio.quarta:per quem text. Alexan.con.4.nume. 7.ponderatis.volu.4. dicit ꝙ in antiquis ex iure presumitur maior sapientia / maiorq; rerum experientia / facit quod notat Decius/con.443.colū.4. in casu ad me trāsmisso: vbi vnum inter alia subdit ꝙ demones sunt sapientes propter longitudinem vite & longam rerum experientiam/pro quo text.in cap.sciendum.xxvj.q.iij. ¶ Item cōsiliū senum melius est q̄ iuuenum.cap.ex multo.de voto.Bald.in c.j.s̄.de renū. Qʒ plus valet vmbra senis q̄ ensis iuuenis/& eloquentia. Et ratio quia caniciés sapientiā designat.83.dist.§.porro.Sta/ideo antiquoꝝ dictis/que diutius fuerunt ruminata/ & steterunt ad supplicium tanq̄ aurū in fornace/hij enim sunt qui nobis dederunt principia que successiuis nature & ingenioꝝ beneficijs suscipiunt incrementum/cui conuenit illud Ciceronis in prin.tuscula.q. Qʒ nulla res a principio in republica videtur sufficienter promulgata. Et sic dicimus ꝙ nulla est ars que singulari sit consummata ingenio / in antiquis est sapientia/& in multo tempore prudentia. Job.xij. 38 vt prediximus/facit quod dicimus ꝙ sexus * masculinus nobilior sit femineo: quod nobis ostendit & demōstrat ordo/& prioritas creationis quā deus operatus fuit in creatione humane nature que prius fuit producta in vno solo indiuiduo/& in sexu virili tm̄/vt sic esset primus homo principium omnium indiuiduoꝝ nature humane/& consequenter totius speciei suo modo/sicut Deus est principium totius vniuersi/ vt quo ad hoc esset in masculo quedā similitudo hominis ad Deum propter humane nature dignitatem. Ista comprobat Vlpianus in.l.prima.ff. de sena.ibi maior dignitas in sexu virili est. Pro his vide que citat Barba.d.con.xxiij.col.fina. Probus.

¶ De Postulatione Prelatorum, Rubrica.

¶ Summariū dn̄i Ioannis Monachi.

1 Parum prodesset iura habere nisi essent qui illa redderēt
Per postulationem peruenitur ad prouisionem: benigna presidentis gratia.
2 Via terminum vie precedit.
3 Postulatio honesta fit in causis per aduocatos propter causarum indigentiam.
4 Aduocatus dicitur/hoc est ad causam tuendam vocatus.
5 Postulatio fit propter vrgentem ecclesie necessitatem vel euidentem vtilitatem.
6 Ex postulatione nihil via iusticie peti potest: sed potius debet humiliter supplicari.
Postulatio que dicitur.
7 Iniuria fit si postulatio repellatur:si circunstantie postulate faciunt admissibilem.
Matrimonium carnale initiatur sponsalibus.& perficitur cōsensu de presenti:& cōsummat in carnali cōmixtione.
8 Secularis non est adeo astrictus prelato:sicut monachus abbati.
9 Eps̄ est sponsus ecclesie / ratione cuius portat annullum.
10 Postulationis admissio: est prouisio & confirmatio.
11 Monachus in imperio abbatis se subiecit & sic non habet nolle/nec velle.
Episcopus sui potestatem non habet/sed eius vxor scilicet sua ecclesia.
12 Translatio:est postulationis admissio que habet vim electionis & confirmationis.

¶ Summarium Domi.Philippi Probi.

1 Dictio de/importat causam immediatam.
2 Verba licet de se sint honesta:modus tn̄ proferēdi illa reddit non honesta.
3 In coniugio duo sunt:consensus & corporum cōmixtio.
4 Sanctius est cause detrimenta facere: q̄ verecūde dicere.
5 Monachi sunt plusq̄ serui.
6 Qualis familia est talem & principem inuenias.
7 Clericus annulatus:aut eps̄ aut fatuus est.

a 1 Dictio de [a] iure scripto. Et qr parum * prodesset iura habere nisi essent qui illa redderent.ff.de origi.iur.l.ij.§.post originem. & insti.de iure na.gen.& ciuili.§.fi.ĩ fine:post p̄dicta videndum est de iudicibus/& ipsi qñq; creant vt eligendo/& transferendo/& qñq; eligi nō possunt defectu ordinum vel etatis:seu alio impedimento obsistente. Et isti dicuntur postulati:ideo de postula.subijcit per quam peruenitur ad prouisionem:benigna presidētis gratia. Et sicut 2 via * terminum vie precedit:sic & hec rubrica sequen. ¶ Vel dic ꝙ postulatio a poscere descendit:& est inter hec differētia. Nam poscere est improbe:sed postulare honeste 3 b quia * postulatio honesta [b] fit in causis per aduocatos: propter causarum indigentiā.C.de aduo.diuer.iudi.l.aduocati.quoꝝ instructio habetur. C.de postula. quisquis. Ideo postulare pro aduocare sumitur.ff.C.&.ĩ.de postul. Et quid sit postulare hoc casu habetur.ff.de postula.l.j.§. primo. Et postulans.i.patronus cause esse d̃r:qr causā patrat reparando.C.de aduocatis diuer.iudi.l.aduocati:si-4 ue aduocatus * hoc est ad causam tuendam vocatus. Et inde est quod habet honeste petere: quo ad magistratum cuius insignia habet reuereri.ff.de postul.l.prima.§.casū & quo ad partem.cuius causam omni virtute sua / omniq; c ope/quod iustum & verū est suo clientulo inferendo nihil relinquens quod sue possibilitatis existat.C.de iudi.rē nō nouā.§.patroni.& sic postulatio dicto casu fit indigētia cau-5 se.sic postulatio in ꝓposito fit ꝓpter vrgentē * necessitatē eccl'ie vel euidētē vtilitatē:& sic hic reqrant in eo q̄ dat eccl'ie ꝓcurator in spūalibus & tp̄alibus.s̄.de elec.cū nobis olim ergo hec magis in postulatione que a gr̄a dependet.s̄.eo.bone.j.& infra hoc lib.de elec.cupiētes.in fine. 6 ¶ Et ideo ex postulatione * nihil via iusticie peti potest sed potius dʒ hūiliter supplicari: vt postulatio benignitate p̄sidentis admittatur.s̄.eo postulationē. ¶ Et dic ꝙ postulatio est p̄sone ĩtelligibilis/nō ꝓpter vitiū admissio gratiosa ex circūstātijs saltē ex honestate debita. Vbi gr̄a. Aliq̄s nō est ĩ sacris vel est min⁹ legitie nat⁹:seu eccl'ie epali astrictus. Iste eligi nō potest:vbi tn̄ bone circūstantie p̄sone:vel eccl'ie necessitas:vel vtilitas pēsata aliud exposcāt

postulatio debito honestatis exigēte est gratia se admittē da.ī.de eta.z qualita.a multis/infra de elect. Innotuit.z ī.de trāslatio.episcopi.q̄to.Et ob hoc fit postulato grā. si admittatur: * sed iniuria/si repellatur/ si circūstātie faciunt eū admissibilē.nota.s̄.eo.postulationē. ¶Et sicut matrimoniū carnale [d] initiatur in spōsalibus/z pficitur in cōsensu de p̄senti:z cōsummatur in carnali [e] cōmixtione/sic z fedus matrimonij spūalis initiatur in cōsensu eligentiū/z electi ratificatur in cōfirmatione vtiliter in consecratione cōsummatur.ī.de transla.epi.c.fi. Et ideo ille potest eligi qui per mutuū cōsensum eligentium/ vel electi potest fieri spōsus. ¶Sicut monachus electus ad regimen sui monasterij/ vel quando secularis * qui nō est adeo astrictus prelato suo:sicut monachus [f] abbati eligitur ad ecclesiā nō suā.ī.de elec.Cū inter canonicos. ī.hoc libro de elec.si religiosus. ¶Si vero nō potest statim fieri spōsus. Aut hoc est ex titulo cōmendabili : vt monachus alterius monasterij/z tūc potest eligi:vt.d.c.si religiosus/z.c.si abbatē z.c.q̄ sit.§.nisi vbi/z.ī.de voto z voti redemp.c.per tuas: postulādus est tamē/ab abbate.ī.de renūciatio. post trāslationem primo resp. ¶ Sed fallit in episcopo : quia est spōsus s ecclesie/vt pote * episcopus qui [h] p̄prie dicitur spōsus/propter quod annulū [i] portat/z propter tam grāde vinculū/iste nō potest eligi.s̄.eo.c.fi. Nec fieri sponsus iā alteri ecclesie alligatus:vt spōsus/ z sic cōtra iura esset spōsus duarū.C.de adulte.eū qui.ī.de biga.c.nuper. Aut ex titulo nō cōmendabili/z tūc eligi nō potest/ quia est inhabilis/vel p̄pter etatis/vel ordinis defectū/seu aliud impedimentum/sed habet postulari. Et postulationis * admissio est prouisio z confirmatio. ¶Sicut video.P. cum Berta. vult contrahere que dicto.P. attinet [k] in gradu p̄hibito. Et sic. P.in bertam cōsentire nō potest: tanq̄ in vxorē:sublato impedimento ex causa potest fieri vxor: sic hic amoto defectus impedimēto : iste erit spōsus habens iura electi cōfirmati per admissionē postulationis. Et est horū ratio diuersitatis Monachus * alterius monasterij non habet velle nec nolle:sed ipse superior cuius imperio se subiecit:vt.d.c.si religiosus/vnde cū breuiter vt in pluribus cito possit requiri suus abbas sunt per paria/ q̄ statim possit cōsentire vel in breui argu. ff.de damno infec.l. dāni infecti stipulatio.§.sabini/z infra de eta. z quali. preterea.Sed episcopus/vt vir ecclesie sue astrictus/ iam sui potestatē nō habet: sed eius vxor scilicet sua ecclesia que cōiunctum matrimoniū inter ipsam z sponsum suum: de se dissoluere non potest: sed in hoc suus superior/z iste est in hoc solus papa.ī.de transla.episco.capi.primo.

¶Et ob hoc iste a Papa solo est postulādus: vt ipso absoluto a vinculo quo prime ecclesie tenebatur astrictus / tūc ad illam transferatur/ z hec translatio * est postulationis admissio que habet vim electionis z confirmationis : ipso primitus absoluto a vinculo quo priori ecclesie tenebatur s̄.eo.bone.ij.in fine. Joan.Mona.Cardi.

[a] DE / Hec dictio * de / importat causam immediatam tex. z ibi Bar.in.l.j.§. nunc videamus.ff.de cōdi. cū emanci. liber.traditur/in.l.ex hoc iure. ff. de iusti.z iur. Jason in.l.nō dubiū.col.6.C.d legi. Prob.

[b] ¶Honesta. que videtur multotiens iacere in modo * p̄ferendi v̄ba/que licet sint de sui natura honesta/ tamē per modū illoꝝ emissiōis reperiūtur turpia inhonesta p ea q̄ citat Sozi.cō.cij.col.v.v̄si.p̄fecto nullus:ibi vnū dicere verū nō est semp honestū/patet dicere /tu mētiris/tu nō dicis verū. Cū dicit mēdaciū est inhonestū/ licet dicatur verū: z tū verba illa idem sonātia nō essent inhonesta/puta si diceret v̄itas: ita si habet/vel res ita se habet/p que verba apparet q̄ ille mētiebat/ p̄fecto ista verba idē demōstrāt z sunt honesta/ z illa tu mentiris:tu nō dicis verū sunt turpia z inhonesta. Non sequit ergo iste dicit verū/ergo non dicit turpe vel inhonestū q̄d demōstratur ex dictis Bar.in.l.eū qui nocentem. in prin. ff.de iniur.vbi cōcludit impingere alicui/id quod tēdit ad dedecus/si non interfit reipublice q̄ sciatur est iniuria/ vt tu es cecus vel claudus. Pro hoc vide apostil. ad eundem Bar.ibi. Probus.

[c] ¶Nihil relinquens.hoc procedit in monacho/ ratione cuius dicitur stricti iuris/dixi in ca.statutum. s̄.de rescri.in additio vel monacho. Probus.

[d] ¶Carnale.licet argu.de matrimonio carnali ad spirituale dicatur in iure validū tamen dico q̄ matrimonium spirituale est quasi artificiatum respectu matrimonij carnalis Jo. mo.in.c.primo.de despon.impub.ī. Probus.

[e] ¶Et carnali commixtione per consensū contrahitur vinculum indissolubile tamen non videtur perfectum matrimoniū solo consensu vt probatur in.c.debitum. de biga.in prin.vbi dicitur * quod duo sunt in cōiugio:cōsensus animorum:z cōmixtio corporum. Ergo non videtur q̄ alterum faciat perfectum matrimonium. Et ideo dicimus q̄ absq̄ corporum cōmixtione non contrahitur bigamia.d.c. debitum.facit tex.in.c.ex publico de conuer.coniug.vbi tex.interpretatur legem diuinam q̄ non licet viro vxorem dimittere:vt intelligatur de matrimonio carnali copula consūmato.Et ideo non prohibetur vxor nondum cognita intrare religionem.c.verum.z.d.c.ex publico.vbi Panor.tex.et doc.in.c.commissum.de spon. Uide Petrū de Ancha.in.c. adolescens.s̄.de spon. q̄ si membrum viri nō aperiat claustra pudoris sed intus semen effudat erit matrimonium cōsummatū.Ista est īuestigatio vtilis licet succedat illud senece.in lib. declamationum:q̄ sanctius est cause detrimenta * tacere q̄ verecunde dicere.Et alibi vbi est turpis medicina sanari piget. In hoc quippe matrimonio carnali copula non cōmixtio Papa dispensat glo.ab oībus approbata in.d.c. ex publico.s̄. de cōuer.coniuga.remissiue per Do.Decium.con.ccxxj. Probus.

[f] ¶Monachus abbati.Prepo.in.c.ad nostram.nu. 6.s̄. de appella.dici q̄ monachi * non solum dicuntur subditi abbati.imo sunt plus q̄ serui.c.multos.vbi tex.liiij. di. Et etiā clerici seculares suos superiores/dn̄os appellant.c.cū clericis.de verbo.signi.c.graue.de exc.prela. Probus.

¶Sponsus ecclesie. merito cuius dicitur in eius famulatu viros honestos tenere debere/z tales possūt testificari pro dn̄is suis. Nec possunt repelli tanq̄ suspecti. Bal.in.l. etiā.C.de testibus/refert Barba.cō.82.sub nu.7.vol.4. dico in.c.j.nu.lix.de cōfes. ¶Hinc nicolaus papa quintus in minoribus/Thomas zarzanensis vocatus/qualis esset Eugenius papa quartus interrogatus. At inquit hoc facile cognitum est * qualis familia est/talem et principem inuenias Probus.

[h] ¶Qui proprie.imo quasi z improprie / tex.singularis non cauillādo literam in.c.cum inter canonicos ibi quasi coniugale vinculum.s̄.hoc ti.quem tex.etiam reputat singularem Barb.in.c.requisisti.col.xxv.s̄.de testa.z in capitu. cum. M.col.xx.s̄.de constitu.q̄ ep̄s dicitur cōtrahere matrimonium quasi spirituale cum sua ecclesia. Probus.

[i] ¶Annullum portat.secundum Jo.And.in.c.clerici.col.ij. s̄.de vita z honestate cleri.in quarto digito portat vt sciat se seruitutem ecclesie debere/corde z animo.fertur enim ī ipso digito vena esse que a corde procedit. xxx.q. quinta. femine.refert preterea Hely. renier.ī. de priuileg.in.c. vt apostolice.Jo.and.dicere q̄ clericus * annullatus/aut est episcopus aut fatuus.

¶Et propterea dicit Corsetus in singul.suis in verbo fornicatio.col.fina. Quod tales prelati non solum dicuntur communicando actiones suas cum mulieribus simpliciter committere fornicationem/sed adulterium eo quia p̄prie contrahunt cum ecclesia matrimonium.c.inter corporalia/de transla.epi.cum similibus.dictum Joā.mo.firmat Antho.in.c. Et si vnanimiter.col.iij.s̄.de po.prela.de annullo dico latius in rub.de spon.z matrimonio.ī. Probus.

[k] ¶Attinet.consanguinei dicuntur cōiuncti/sed affines se attinere ita se habet stilus curie Romane. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. vnicum.

PErpetuo prohibemus edicto ne sub aliqua ex his formis quas perniciosa curiositas adinuenit eligo postulando & postulo eligendo , aut eligo postulandum seu postulo eligēdum, cum

nec vera electio nec vera poſtulatio reſultet ex ipſis, quin ſibi potius inuicem aduerſentur, aut ſub illis verbis eligo in poſtulandum, vel poſtulo in eligendum, cum rem imperfectam ſignificare noſcantur, ad faciendas electiones vel poſtulationes de cętero procedatur, ſi ſecus actum fuerit eo ipſo irritum decernentes.

¶ Sub ea etiam forma eligo & poſtulo prout poteſt melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quęquā poſtulari vel eligi ꝓhibemus ſtatuentes, quod contra factum fuerit viribus omnino carere, niſi quando probabiliter dubitatur, vtrum quis ſit eligendus vel potius poſtulandus, quo caſu is qui ſic poſtulatus fuerit, & electus conſenſus tempore viam electionis vel poſtulationis, ne in incerto vagetur eligere neceſſario teneatur, redeundi ad aliam (poſtquam vnam elegerit) ſibi licentia penitus interdicta.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Gerundia ꝛ ſupina ſunt communis ſignificationis.
2 Nullus ſeipſum eligere/poſtulare/ſeu preſentare poteſt.
3 Gerundia habent idem ſignificatum cum infinito/cum adiectione prepoſitionis pre.
4 Monachus eligi poteſt in abbatem alterius monaſterij/ ꝛ in epiſcopum.
5 Filie mee poſſum eligere maritum.
6 Laqueus non debet iniri ei qui iudicio cōi nō peccauit.
7 Probabilis dubitatio excuſat/ſicut ignorātia ꝟiſimilis.

¶ Summariū domi. Philippi Probi.

1 Gerundia dicuntur/quia gerunt vim verbi.
2 Natura ſupini/ eſt deſignare ſeu reſpicere ſolum terminū alicuius actus.
3 Agere ꝛ pati/ ſunt contraria.
4 Inter dantem ꝛ accipientem eſt differentia.
In dictis Bar. ſemper ſolet eſſe veritas.
5 Greffarius an poſſit ſcribere quod eſt ei commiſſum: examen teſtium.
6 In eadem quis duplici ꝓhibetur fungi officio.
7 Regulariter nullus perſonam pluriū ſuſtinere poteſt.
Prelatus non dat poteſtatem vicario ſuo/ ꝙ beneficia ſibi conferat.
8 Subſtitutus ab eo qui habuit mandatum a domino / cenſetur ab eodem domino conſtitutus.
9 Forma indulti / vt quis poſſit ſibi facere prouideri de beneficijs per ſuum vicarium hic deſcribitur.
10 Licet parlamenta Gallie non faciant ius commune: faciunt tamen inter partes.
11 Cautela/ vt vicarius prelati poſſit ſibi facere ꝓuideri de bñficijs ad diſpoſitionē ipſius prelati ſpectātibus.
12 Viam ferro aperit/qui per contraria tranſit.
13 Vicarius etiā generalis nō poteſt aliū facere vicarium.
14 Ignorantia facit quem legitimum.

PErpetuo, Hec decretalis primo ponit quoſdam modos poſtulādi quos omnino reprobat. ¶ Scdo alium. §. ſub ea. quem excipiendo temperat. ¶ Terio verſi. quo caſu in tēperamēto/ excepto tēpus optandi dat [reſultet.] Et eſt ratio. Gerūdia a * ꝛ ſupina ſūt cōis ſignificationis ſm Priſcianū: vt hic vado amādū/hoc eſt vt amē/vel amer. Sed paſſiua hic cōpetere nō poſſunt cum b nullus ſeipſum eligere/poſtulare/ſeu preſentare poſſit. nota. j. de inſti. c. vltimo. Et ipſa * gerundia habent idē ſignificatū cū infinito cum adiectione prepoſitionis pre. vt genitiuus cum prepoſitione de. Ablatiuus cum in. Et accuſatiuꝰ cū ad: vnde ſi dico. Eligo poſtulādo. vel econtra. Eſt ſenſus Eligo in poſtulare: vel poſtulo in eligere.

¶ Similiter ſi dico. Eligo poſtulandum vel econta. Eſt ſēſus. Eligo ad poſtulare vel econtra. Et conſtat ꝙ hic nec eſt electio vera: ne poſtulatio: ſed potiꝰ aduerſatio vt colligitur ex dictis ſub rubrica.

¶ Sed oppones. j. de renūcia. poſt tranſlationē primo reſponſo. Solu. Monachus vt. ſ. dictum eſt. in rubrica eligi poteſt * in abbatem alterius monaſterij: et in epm: poſt ꝗ̄ tñ eſt electus poſtulari debet a ſuo abbate. Et de hac poſtulatione hic non loquitur ſed de ea que electionē precedit ꝛ eſt via ad eleccionē [Noſcatur] Et eſt ratio per ꝓmiſſa: cū dico poſtulo in eligendū. vel ecōtra. eſt dictu poſtulo in ad eligere. i. poſtulo in hac via. vt ad electionē venire poſſim vel ecōtra/ vnde nec electionē per ſe nec poſtulationem per ſe. iſta facit premiſſa ſua temeritate permiſcens: ꝛ ideo nihil perfectuz ſignat. ¶ Et ideo dicte forme reprobantur: ꝗ̄ naturam electionis per ſe ſumpte ꝛ poſtulationis ſimiliter ſimul confundūtur verbi gratia. Eccl̄ia cuius ſum canonicus vacat: ipſa eſt filia mea. Auten. de ſancti. epi. §. Sed hoc in preſenti. col. ix. Et * filie mee poſſum eligere maritum: ſed vbi per quod non poſſum eligere maritum poſtulare habeo a ſuperiore vt ſublato impedimento affinitatis vel cōſanguinitatis illū de gratia concedat ff. de ſpon. ſed qui patris eſt ꝛ. ff. de ritu nup. l. qui liberos j. de ſpon. ꝛ matrimo. c. vno. hoc. lib. ꝛ de conſangui. ꝛ affi. ꝙ dilectio: vnde iſtas vias iuris cōfūdo nec vere poſtulo nec vere eligo: ſed rem imperfectam ago. Et ideo ſic agēs reprobo vt hic [carere]. ¶ Sed nūquid hoc refertur ad caſus nō expeditos poſt iſtam cōſtitutionem habitos tñ ante/ꝛ dic ꝙ non arg. C. de teſtamē. iubemus in fine. Et hec forma habebatur ante iſtam cōſtitutionē iudicio oīz bona: ¶ Et ſic iam decipi videntur et laqueus * iniri ei q̄ iudicio communi nō peccauit quod eſſe nō debet. ff. ad macedo. l. iij. Nec hic diſtingo propter ratiōes dictas. An hec conſtitutio ſit noui iuris editio/quo caſu indubitanter trahi ꝟ ad futura nō ad precedētia. Autē. vt cū. de appella. cogno. in prin. col. viij. ꝛ. ſ. de cōſti. c. finali ſeu iuris declaratiua cum cōmunis curſus electionū eſſet in hoc contra hāc cōſtitutio. [dubitatur]. ¶ Et ſic nota ꝙ probabilis * dubitatio excuſat ſicut ꝛ ignorantia c veriſimilis d. ſ. hoc lib. de cōſtitu. c. ij. [teneatur] Nota quem artari ad eligenduz ꝛ hoc duplici de cauſa vt tollatur vagatio: ꝛ non fiat iuri alterius impedimento vt hic ꝛ. ſ. hoc libro de reſcrp. grā: ꝛ. j. hoc lib. ti. j. vt quis. ff. de optio. lega. mācipioꝝ. ff. de regul. iur. ex his. §. quotiēs [interdicta]. ff. de optio. leg. apd̄ aufidium. Io. mo. Cardinalis.

GErundia. ſecunduz Bal. in. l. falſus. col. iij. C. de furtis. Gerundia dicuntur * quia gerūt vim verbi. i. ſumunt vel tranſferunt vel tranſſumunt. Et natura gerūdij eſt calificare tamen quandoqꝫ facit conditionem vt cum iungitur cum futuro tempore. l. ſi ex parte ff. de acquir. heredi. vbi Bar. in fine. Sed ſi gerundium reſpicit verbum vel participiū pñtis tēporis: tunc non induceret conditionez: ſed magis veniret ad modificationem: ſeu modificationē actus. l. vim facit. ff. de vi. ꝛ vi, arma: ita dicit Sozinus vol. primo. con. xciij. col. prima in fine circa primum vbi allegat Saly in. l. prima. C. de his qui latrones. Idem Sozinus. d. vol. con. xcj. col. ij. viſa ꝛ diligenter ponderata. vide Deciū. cō. 433. viſa copia. alleg. Corneū. cō. xc. in cā ꝟtente. col. ij. ꝛ con. cxliiij. licet in. iij. col. vol. 4. ꝛ alias cōcordantias ꝑ Alex. in additio. ad Bar. in. d. l. ſi. ¶ Et de ſupino Bar. in. l. j. ff. de conditio. ꝛ demō. nu. 36. Dicit ꝙ ſupini * natura eſt deſignare ſeu reſpicere ſolū terminū alicuiꝰ actꝰ. vide glo. in. l. meuia. ff. ſolut. matrimonio. Probus.

¶ Nullus ſeipſum eligere/ ꝓ hoc glo. in. c. cū in iure. ſ. de elec. glo. in. l. plene. ff. ꝙ cuiuſqꝫ vniuer. ꝛ in. c. qui epiſcopatū. 8. q. 1. ꝓbatur in. l. ſi mādauero. §. ſi tibi. ff. manda. Et qd̄ dictū ſit verū/ ratio naturalis adeſt cū agere ꝛ pati ſint cō

traria. Ideo in eodē subiecto remanere nō possunt. Et hac ratiōe si creditor debitori succedat confunditur actio/ nec vnus sibiipsi obligari pōt a principio/ cū res deueniret ad eū casuz a quo incipere nō posset. Ꝑ pmissis/ habes tex. in
4 l. vraniꝰ. ff. de fideiussor. facit: ꝙ inter * dātē ⁊ accipientē debet ꝯsistere discrepātia. glo. in. d. c. vltimo. š. de insti. vbi cōcordantes: vltra quas adde. l. pupillus. § item ipse. ff. de auctoritate tutor. vbi tutor emptoris ⁊ venditoris officio fungi non potest: quia scdm glo. ibi sunt correlatiua/ ⁊ sic alius debz esse emptor/ ⁊ alius vēditor. l. prima. ff. de rerū permuta. iuxta naturā correlatiuoruz/ que dicitur vt vnū nō sit reliquū. Pro quibus vide ample Bart. (in cuius dictis semp solet esse veritas: testatur Sozinus. cō. xcij. col. fi. lib. primo. in. l. iij. ff. de stipul. seruo.) vbi citat plures: ad propositū nostruz questiones: omittit tamen vnā in praxi
5 necessariā videlicet: An greffarius * alicuius curie possit scribere qđ iudex sibi ꝯmisit alicuiꝰ cause testiū examē. Sali. i. l. iurisiurādi. C. de testi. Firmat hāc questionē deducēdo: ibi post Hostiē. ⁊ Io. an. in. c. qm̄ cōtra. š. de ꝓbatio. ꝙ nō potest scribere: nec eiꝰ cōmissionē ex cōsequēti signare. Istud firmat Bal. in. d. l. iurisiurādi. col. 2. ꝟ. quero. An vni testi. Decius cō. clix. nu. 6. Casus qui ꝓponit/ vbi dicit ꝙ ſm cōem opinionē notariꝰ nō potest esse rogatꝰ de commissione sibi facta/ qr esset testis in facto ꝓprio: qđ cōprobat Iason in cō. 155. nu. 5. in causa ⁊ lite. vol. 4. allegādo Io. an. in r̄la/ cū q̇d in Mercu. Bal. in. l. iudices/ in vlti. col. C. de fide instru. ⁊ in. l. si cōsul. in. 2. col. ff. de adoptio. ⁊ in. l. ad egregias/ in fine. ff. de iureiur. Io. de Ana. in con. xlix. ad finē dubiuz/ de quo q̄ritur/ vbi dicit oēs doctores cōiter ita tenere. ¶ Et hic est casus in quo scriptura notarij dr̄ priuata ⁊ nō publica. ¶ Hūc punctū tāgit: ⁊ late cōprobat Alex. cō. 46. nu. 9. viso ⁊ opportune. volu. 6. vbi dicit istā fore cōez. Idē Alex. eo. vol. cō. cj. nu. xvj. circa primū. ⁊ cō. ccxij. nu. xxij. qđ incipit pōderatis his. eo. volu. ⁊ cō. ciiij. nu. v. circa primū. vol. v. ⁊ cō. ccxiij. col. ij. viso ⁊ opportune. volu. ij. Neapol. deci. 317. in causa. Areti. con. 33. nu. 5. cōsultatio. Et secutiue Guido Pape deci. 126. An in hac curia ꝑlamēti/ vbi dicit: ꝙ ita seruat stillꝰ curie ꝑlamēti delphinalis. Et qr secretarij dicte curie ꝑlamēti cōmittebāt fraudes in dictis cōmissionibꝰ ⁊ examinabāt testes asserentes sibi fuisse commissas examinationes/ licet non essent: ideo fuit edicto cautum ꝙ non valerent eorum attestationes: nec eis fides adhiberetur ⁊ quod mulctarentur in. xxv. libris turoneñ. fisco applicandis: nisi eorum cōmissiones sint signate alterius manu ex dñis parlamenti. Ad quod greffarij regni Gallie non aduertunt: quia sepissime signant eorum commissiones: aut eorum substituti: qui sunt eorum famuli qui idem censentur cum greffario. Ideo putarem ꝙ aliquis ex practicis curie hoc facere debeat de mandato iudicis: qui in hac parte officium greffarij geret. Aut saltem si obseruetur error communis expediet commissiones per ipsos iudices signandari in plica marginis inferioris per quod tolletur omnis suspitio fraudis/ cum per huiusmodi signandaturam videatur de nouo committere. ¶ In proposito thematis vide que late discut. Decius consi. clj. colū. vj. quod exorditur Maximi ponderis vbi discutit. An Papa possit seipsum a iuramen
6 to/ vel alijs absoluere. Istud enim videtur prohibitum * ne quis in eadem duplici videatur fungi officio: quod regulariter prohibetur. Notat Petrus de Ancha. in conci. 423. viso dicto puncto. Alexan. in con. clxxxvj. nume. 4. visis subtilissimis. volu. 2.
7 ¶ Facit ad p̄missa: qr regulariter nullus * sustinere personā pluriū potest. glo. ⁊ doc. in ca. ex literis. š. de ꝓbatio. tex. in. c. singula. 89. dist. Et ideo cōcludūt doc. in. d. c. vltimo/ post glo. ibi: ꝙ prelatus nō potest dare potestatem alicui vicario suo ꝙ possit sibi cōferre beneficia: cū vicarius/ ⁊ prelatus sint eadē persona: quo ad huiusmodi actū: sicut dñs/ ⁊ ꝓcurator. Pro quo rota in no. deci. 146. substi
8 tutus: vbi citat: ꝙ substitutus * ab eo qui habuit mandatū a dño censetur ab eodē dño cōstitutus. ff. quod cuiusqꝫ vniuer. l. Item eoruz. §. decuriones: facit rota in no. deci. 414. Si aliquis constitutus: vbi etiā mouent: quod si ꝓcurator cū potestate substituendi cōstitutus in mortis articulo substituat gn̄aliter in om̄ibus causis ⁊ negotijs ⁊c. et moritur re integra anteq̄ substitutus acceptet mandatū dicti cōstituti: tamē nō expirat potestas. Et ratio: quia hec substitutio est quedā cōstitutio ⁊ censetur a dño facta: ministerio tn̄ substituētis: ⁊ vigore specialis mādati sibi super hoc facti: ꝙ si nō habuisset: substitutio minime valuisset: latius insistam in sequentibus.

¶ Quod vt prosequar. Pone Prelatus optat sibi a suo vicario beneficia cōferri quod tamen nō valet lege cōmuni quid igitur faciendum? cum audent talia fures. dic: ꝙ obtineat a sede apostolica indultum super hoc verbis specificis confectum: ⁊ forma subsequenti.

9 ¶ Clemens, * episcopus seruus seruorum dei. ¶ Dilecto filio abbati monasterij sancti Mauricij ordinis sancti. B. Bisuntineñ. diocesis. Salutem ⁊ apostolicam benedictionem personam tuam nobis ⁊ apostolice sedi deuotam tuis exigentibus meritis/ paterna beniuolentia prosequentes illa tibi fauorabiliter cōcedimus que tuis cōmoditatibus fore cōspicimꝰ oportuna. ¶ Cum itaqꝫ sicut exibita nobis pro parte tua petitio continebat licet monasterium sancti mauri ordinis sancti. B. Bisuntineñ. diocesis cui preesse dignosceris a sui primeue fūdatiōe notabilr fundatū/ ⁊ dotatū extitit: tamē causantibus guerris/ ⁊ alijs sinistris euentibus: quibus partes ille dostmodum diutius: afflicte fuere in suis structuris/ ⁊ edificijs plurimum destitutum/ et desolatum fore dignoscitur: ipsiusqꝫ profectus/ redditus/ ⁊ prouentus adeo diminuti ⁊ attenuati sunt: ꝙ ex illis abbas illius monasterij pro tempore existens iuxta abbatialis dignitatis hmōi exigentiam sustentare/ ⁊ circa reparationes edificiorum. hmōi intendere/ ⁊ alia onera sibi incumbentia supportare commode nequiret: quodqꝫ monasterium ipsum in capite ⁊ eius membris magnam patitur ruinam nisi super hoc de remedio prouideatur oportuno.
¶ Nos itaqꝫ qui vt asseris in decretis cū rigore examinis liceñ. fuistis/ ac charissimi in xp̄o filij nostri Charoli Francorū regis illustris cōsiliarius ac de nobili genere ex vtroque parente procreatus existis vt commodius sustentari/ et circa reparationes easdē intendere ac onera huiusmodi supportare valeas de alicuius subuentionis auxilio prouidere volentes/ tuis in hac parte supplicationibus inclinati tecum vt quēcunqꝫ prioratum cum cura/ vel sine cura ꝑ monachos dicti monasterij gubernari solitum dependeñ. ad tuam pro tempore existeñ. Abbatum necnon dilectoꝝ in xp̄o filiorum conuentus dicti monasterij collationem/ ꝓuisionem/ presentationē/ seu quamuis aliam dispositionē communiter vel diuisim pertineñ. Et etiam si conuentualis ⁊ cuiuscunqꝫ taxe seu valoris annui existat. Et ad illuz consueuerit quis per electionem assumi ibiqꝫ cura immineat aīarum si vacat ad pn̄s. Aut cum primo per cessum vel decessum/ seu q̄uis aliam dimissionem infra vnius mensis spatium postq̄ de illius vacatiōe tibi legitime cōstiterit illum de presenti obtineñ. vacauerit quēcūqꝫ duxeris acceptandum dum tamen tibi alias canonice cōferatur aut cōmēdetur recipere. Et vna cum dicto monasterio cuius fructus sex centum necnon prioratu. D. N. ordinis ⁊ diocesis predictorū q̇ conuentualis nō est/ et ab eodem monasterio dependet cuiqꝫ cura imminet animarum: ⁊ cuius centum ⁊ quinquaginta librarum fructus/ redditus/ ⁊ prouentus secundum communem extimationem/ valorem annuum: vt etiam asseris non excedunt que ex dispensatione sedis apostolice in cōmendam obtines per te etiam quoadvixeris regē. ⁊ gubernan. In hmōi commendā necnō retinere/ fructus/ redditus ⁊ ꝓuētus hmōi prioratus acceptandū debitis ⁊ consuetis illius supportatis oneribus in tuos/ ⁊ monasterij ⁊ acceptan. prioratus hmōi vsus ⁊ vtilitatez conuertere ⁊ de illis sicut prioratum acceptan. pro tempore obtinen. de ipsis disponere/ ⁊ ordinare potuerunt seu ēt debuerunt. Alienatione tamen ⁊c. interdicta/ disponere/ ⁊ ordinare libere ⁊ licite valeas auctoritate apostolica de speciali dono gratie dispensamus. ¶ Et cuicūqꝫ ecclesiastice persone in dignitate constitute per te eligende illam tibi commendandi licentiam/ ⁊ facultatem concedimus/ ꝑ presentes. Non obstā. ⁊c. Et attende ꝙ huiusmodi indultū dicitur priuilegium: quia cōtra iuris communis dispositionem vt patet ex notatis in cle. ij. de offi. ordina. ⁊ in. c. cum ab ecclesiarum prelatis. š. de offi. ordina. Ita dicit Sozinus con. cclx. col. prima. in causa Nanneten. vol. j.
¶ Potest etiam dici gratia qr iuris cōmunis dispositiōi cōtrariatur. c. gratia. ⁊. c. si gratiose. š. de rescr. hoc libro Sozinus vbi š. col. viij.
¶ Et pro hoc indulto vide Do. ⁊ preceptorem meum Do. de Ripa. ij. libro. respon. c. xxiij. Iulius papa.
¶ Unū tn̄ audio ꝙ curie sup̄me ꝑlamētoꝝ huiꝰ regni nō admittunt hec indulta tanqꝫ vltra modum ābitiosa/ ⁊ votuz captande mortis denotan. ꝙ eq̇tati cōsonū video/ nisi subsit causa ꝓut in descripta forma/ aut/ alia rationalis. videt em̄ dn̄i de parlamentis p̄latos lānarū omniū voraces

carnes ṽbo ⁊ spūs abijciētes nō aduertētes ad ea q̄ refert glo. in prhe. prag. in ṽbo corone ⁊ glo. in ti. de excōi. vitan. in verbo cōsciētijs/ ⁊ malere. car. lxij. col. ij. in fine. in trac. de elec. ⁊ per archi. in. c. primo. xliiij. di. vbi notabiliter determinat clericos abutētes redditibus ecclesiasticis obligatos esse ad restitutionem ac si fures essent ⁊ latrones. De quo per Fely. in. c. postulasti. col. viij. s̄. de res. dico in c. Nemo. de elec.

10 ¶ Et in his multum attēdunt galli: quia * licet parlamenta non faciant ius cōmune tamen faciūt inter partes. Notat do. Bertrandi. con. ij. nu. xxij. in secūda parte.

¶ Nunc superest vt discutiamus formam ⁊ modum quibus etiam vicario * prelati poterit ꝓuideri de beneficijs. Ad 11 collationem/ presentationem/ nominationem/ seu q̄uis aliam dispositionem ipsius prelati spectātibus. Et breuiter dic: ꝙ ipse vicarius debebit procurare apponi clausulam hanc in eius vicariatu.

¶ Et cum potestate conferēdi beneficia (alias illa nō posset conferre. c. fi. j. de offi. vicar. Sozi. con. cclx. col. pe. Cui adde ea que voluit do. Brunellus in trac. de po. lega. conclu. xx. versi. Sexto ampliatur) ⁊ alium sui loco substituendi qui similem in premissis habeat potestatem. Et tunc horum verborum vigore: vicarius habebit substituere sibi ꝓpitium amicum qui ei conferet. Nec videbitur eadem persona cum substituto sicut diximus de prelato ⁊ illius vicario cum substitutus capiat potestatem a prelato solo: ⁊ nō a vicario qui eum substituit. Et sic nō conferet iure suo nec vicarij sed Notat̄ in simili in. c. p̄o. §. licet. ī ṽbo p̄lati substituendi. de procur. hoc libro. vbi citatur: ꝙ substitutus per procuratorem habentem potestatē substituendi: videtur esse datus a domino. d. §. decuriones vbi cautum dici solet: ꝙ fit ab his qui habet auctoritatem a concilio ꝟident̄ facta a concilio quod latissime comprobo in tracta. de manda. apostolicis in questione quomodo debeat fieri mandatorum insinuatio.

¶ Et ad propositum domi. in. c. si gratiose. col. ij. s̄. de res. dicit: ꝙ per mortem procuratoris substituentis non expirat potestas substituti. Rota dici. 414. in no. vbi dat restrictionem videlicet si nomine domini substituerit. Secus si ab eo vt domino litis facta foret substitutio. quod non videtur placere per ea que tradit Jason in con. cxxxviij. Reuocatur in dubium: vbi probat per plura ꝙ quādo quis est effectus dominus litis per litiscontestationem eius potestas expirat si principalis dominus sine herede decesserit quod habet locum in beneficiato cui nemo succedere dicitur de iure quia per mortem prolati extinguitur ius qđ erat in ipso ideo extinguitur officium procuratoris instituente. not. Antho. Panor. imol. ⁊ car. in clem. fi. de ꝓcura. ¶ Et pro premissis vide rotam in no. deci. cxlvi. Roma. con. cxvj. visis necessarijs vbi priores qui statuerunt auctoritate superiorum non ipsi hoc fecisse videntur: sed illi quorum auctoritate factum est. c. hi qui de preben. hoc libro. Quod receptus auctoritate legati habentis in hoc a Papa speciale mandatum videtur potius receptus auctoritate Pape delegātis q̄ legati.

¶ Item substitutus heredi per testatorem/ est heres testatoris. l. moribus. §. quisquis. ⁊ §. prius. ff. de vulga. ⁊ pupil. ⁊. c. si pater. in fine de testamen. hoc libro: facit vulgare heres heredis mei est heres meus. l. cum a lib: is. C. de heredib. insti. glo. in. c. fi. s̄. de sepul. quod verum de vniuersali non particulari. Do. meus de ripa. ij. lib. respon. cxxvj. in nostro principali intento: facit etiam tex. in. c. cum te consulente: ⁊ ibi glo. fi. de offi. deleg. s̄. Et in. c. statutum. §. in nullo. s̄. de res. hoc libro. vbi delegati a sede apostolica personas similes subdelegare tenētur quia omnes ab ipsa sede apostolica potestatem recipiunt: ⁊ eius vices gerūt: vt in. c. sane. el. ij. s̄. de offi. delega. ⁊ in. d. c. hi qui: ⁊ in. c. is cui de offi. delegati. hoc lib. vbi obtinens beneficium a delegato vel legato videtur illud tenere iure delegantis.

¶ In simili dicimus de prelatis huius regni gallie: quia quando non conferunt beneficia gradualis/ ⁊ nominatis respectiue in eorum terris vacantia deuolutio illoꝝ fit ad immediatum superiorem qui tenebitur ipsis qualificatis conferre prout originarius. §. qđ si quis in titu. de colla. in pragma. vbi glo. ampla. in verbo similiter pro quo facit quod late disputat domi. Brunellus in tracta. de po. lega. conclu: xxiiij. verb. Octauus fauor est vbi citat: ꝙ superior ad quem fit deuolutio confert secundum beneficij naturam. Et ratio premissorū in euidenti exuberat. Quia res transit cum sua cā ⁊ suo onere. c. ex literis de pigno. l. traditio. ff. de acquir. rerū domi. item subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. de quo meminit nouissime do. Arnulphus Ruzeus in tract. da preemi. Archiepi. primo priuilegio. nu. xxvj.

¶ Item sumunt omnes prelati potestatem a consilio Basilien. ⁊ lateranen. siue a concordatis quorum censentur ipsi meri executores solum: non collatores ipsorum beneficiorum: Hinc Joh. de selua in tract. bn̄ficiorū. in. ij. parte questio. xiiij. col. mihi. iij. versi. contrariū tamen dicit episcopum nō grauari in conferendis beneficijs ipsis nominatis: cum careat liberalitate dandi. Etiam in cui dando: quia antiquiori. Ideo non videtur donare argu. l. si qui pro vigore. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxor. ⁊. l. vnum ex familia. de lega. ij. Jo. mo. ⁊ alij. in. c. ij. de offi. vicarij hoc libro.

12 ¶ Et quia viam * ferro apperit qui per cōtraria transit. Bal. in. l. precibus. col. viij. C. de impub. ⁊ alijs substi. Saly. in. l. quod te. col. ij. ver. venio ad apparatū. ff. si cer. peta. Hinc sumpta occasione licet premissa sint optime iuribus ⁊ auctoritatibus comprobata/ tamen pro clariori cōprobatione adduco tibi in oppositum sequentia.

¶ Bonifacius de vitalinis. in cle. religiosus de procurato. versi. collige sexto: citat ꝙ religiosus procurator non potest substituere alium: quia sicut nō potest esse procurator vt causas agat: ita nec vt substituat: cum ī substitutione versetur factum/ ⁊ voluntas procuratoris substituentis. Nam substituens cōcipit verba in persona sua/ licet nomine dn̄i cōstituētis. l. qui autem. §. fi. ⁊. l. licet. ff. de consti. pecul. igitur in proposito videtur ꝙ substitutus aliquid capit ex persona substituētis Merito illi cōferre nō poterit.

¶ Dic tamen nō obstare: quia dum religiosus substituit procuratorem versatur factum illius quia habebat eligere vnū idoneū: ⁊ tunc sibi daretur initium vagatiōis. Sed in substitutione vicarij nō cōsideratur vagatio: sed solum potestas igitur habes intentum clarum.

¶ Et attende ad clausulam premissam: quia alias vicari9 13 * episcopi etiam generalis non poterit alium vicarium facere. rota in nouis deci. 378. fuit dubitatum nisi vt. s̄. nu. xj. diximus quod fit: vt euitetur infinitas ar. c. cum in multis. s̄. de res. hoc libro.

¶ Jason tamen In. l. a iudice. col. v. nu. 17. dicit ꝙ licet de legati imperatoris/ vel Pape/ aut alterius non recognoscentis superiorem de iure. vel de facto possunt subdelegare secus in delegatis episcoporum. Comitum/ Baronum/ Marchionum vel ducū. Hi em̄ nō possunt subdelegare q2 eoꝝ leges vel consuetudines censentur ius pretoriū ⁊ nō ius ciuile/ vt per Bar. in. l. quinta in prin. nu. iiij. ff. de ṽbo. obliga. ¶ Et sic habes vt delegatus a principe possit subdelegare ⁊ sic vt habeat locū regula. d. l. a iudice. Est necesse ꝙ delegatio fiat a tali principe cuius constitutio censeatur ius ciuile/ ⁊ non pretorium. Ita dicit singl̄ariter Bar. recte intuenti. l. iij. §. j. circa finem. ff. de damno infec. ⁊ ibi Jo. de Imola. dicens se nescire alibi ⁊ alij moder. ibi testātur Sequitur etiā Alex. de Imola. in. l. j. col. iij. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. ¶ Et vt ad arietes nostros: vt vulgo dici solet videlicet ad intentū Jo. mo. hic postremo veniamus: ꝙ nullus seipsum eligere potest/ habeo cautelā in iure nostro fundatam quia quando sunt plures eligentes qui habent eligere: vnus eligēs potest. si eligatur ab alijs cōsentire electioni de se facte ⁊ talis cōsensus cōnumerabitur in numero electoꝝ/ vt est casus in. d. c. cum in iure. s̄. de elec. quod hodie nō est correctū ⁊ procedit nisi electio esset per viam scrutinij. quia tunc non posset consentire vel seipsum eligere vt est casus in. c. cumana. s̄. de elec. quod ita debet intelligi vt ibi doc.

¶ Sed qn̄ vnus eligens sperat ꝙ aliqui ex eligētibus eligāt ipsum non sit primus qui faciat electionem si potest q2 non potest eligere seipsum. reputaretur enim ambitiosus vt no. in. d. c. cum in iure. Sed expectet si eligat̄ per alios et tūc consentiat electioni de se facte: vel si cogitur primo eligere quia forte habet primam vocem in capitulo. iuxta c. auditis. s̄. de elec. debet esse cautus vt eligat illum quā verisimiliter vel nullus/ vel minor pars eligeret. Quia si postea eligitur ab alijs poterit variare: ⁊ recedere ab electione facta per ipsum ⁊ consentire electioni facte de se. ꝓ quo vide Jo. and. Antho. ⁊ alios in. d. c. cū in iure. Prob9

c 14 ¶ Ignorantia verisimilis. ignorātia * inter alia in vno casu multum operatur quia legitimos facit. qui alias illegitimi forent vtpote venit quidam sacerdos de partibus Hispanie/ aut alius qui ibidem erat cum aliqua muliere matrimonio copulatus. Et contraxit hic Parisij matrimoniū

cum titia ignorante illum sacerdotem esse vel cõiugatum. Natiq; sunt ex eo matrimonio liberi: Certe propter bonã fidem titie matris/ medio ignorantie causatam liberi ipsi matris nõ patris cõditionem sequentes erunt legitimi. Ista est doctrina.glo.in.c.fi.in verbo.Si ambo.s̃.de clandesti.despon.similis.in.c.j.s̃.de eo qui dux.in ma.quã pol. per adulter.⁊ in.c.causam.in verbo alij.s̃.qui filij sint legi. ⁊ in cle.vna de cõsangui.⁊affinita.quas cõmuniter scribẽ. suis in locis sequuntur glo.no.⁊ post eam Bal.in.l.qui cõtra.C.de incest.nup.quem exclamat.ad hoc no. Ang.in.§. aduersus post prin.insti.de nup.

¶ Nemini enim dubiũ est q̃ si ambo ignorent impedimẽtũ q̃ filij debeant dici legitimi.d.glo.in.d.l.qui contra. Idẽ si eorum alter propter fauorem argu.l.duobus. ff.de lib. esset absurdum ⁊ ridiculum vt aliquis esset partim legitimus ⁊ partim illegitimus. dicit dicta glo. in verbo. Si ambo.quam citat in proposito Dominicus in.c.fi.in prima oppo. de filijs presbitero. hoc libro. Et istud tene sicut euangelium quod firmatur p glo. post tex.in.c.referente.⁊ in.c.ex tenore.s̃.qui filij sint legiti.

¶ Prouisio tamen q̃ tale matrimonium non fuerit clandestinum: sed fuerit in facie ecclesie celebratum glo. fi.in fi.in d.c.referente. Inno. Jo an.in.d.c.finali de clãde despon. Quia propter clandestinitatez. presumitur dolus glo.in l.j.⁊ ibi Bal.C.de interdic.matrimo.facit.l.nõ existimo.ff. de admi.tutor.⁊.l.fi.ff.de ritu nup.l.fi.C.de litigio. Hinc dicitur qui male agit odit lucẽ.c.cõsului t.s̃.de officio delega.glo.in.l.j.§.mulier.ij.ff.de ventre inspi.

¶ Et his oĩbus concurrentibus tales liberi sacrorum ordinum ⁊ beneficiorum capaces sint: parentibusq; in bonis paternis succedere valent etiam patri vitium scienti. Et qui contrarium ignorantie proponit eo quia facti probare tenet. Ang.vbi.s̃. Et in hoc habes no. effectũ ignorãtie.

¶ Alium tradit in proposito nostro Bar.in.l.eũ qui.ff. de stat.ho. Quod si matrimonium est contractum inter gradus probibitiõis licet superueniat dispẽsatio Pape: tamẽ filij ante nati nõ sunt legitimi nisi ipsi coniuges hoc ignorauerint: q̃ tunc excusarentur: ⁊ filij essent legitimi q̃ tũc error habetur pro titulo.l.celsus. ff.de vsucapi. Et sicut iustus error dat iustum titu.ita in matrimonio dicuntur isti filij legitimi. Istud prosequit Bal.in.l.ex libera.C.de suis ⁊ legiti. Probus.

d ¶ Verisimilis.que causatur ex diuturnitate tẽporis. Notat Alex.con.vij.nu.vj.volu.iiij.quibus iunge que tradit Jason in con.1 40.cõmunitas.vol.iiij. Probus.

¶ De electione & electi potestate Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Electi in diuersis finibus habent potestatem.
Electus ante confirmationem regulariter nullam habet potestatem.
Electus cum cause cognitione confirmatus omnia potest
2 Archiepiscopus quis non dicitur ante palium.
3 Abbati confirmato superest benedictio/⁊ manus ĩpositio
Executio officij pontificalis confertur. per pallium.
4 Nomen electionis multis sumitur modis.
5 Eligere est vnũ depluribus sumere vel vnũ de multis extrahere: ⁊ preponere.
6 Electus idem est quod splendidus/clarus seu excelsus.
7 Cui datur potestas eligendi: datur ⁊ postulandi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ecclesia habens electum dicitur coniugata.
2 Dispensare est iurisditionis.
3 An Papa ante coronationem dicatur pontifex maximus.
4 Electus dicitur imperator ante coronationem.
5 Licentiatus ante impositionem birreti nõ dicitur doctor
Non dicitur miles ante matriculam.
6 Non valet consuetudo per quam detrahitur substantie actus/ipso actu remanente.
7 Apellatio est de minore iudice ad maiorem prouocatio.
Non valet pactum seu modus contra substantiam actus appositus:
8 In electione omnis puritas debet adesse: ⁊ omne vitium abesse.
9 In ecclesia dei non debet esse ingressus nisi per hostium.
10 Incertus non potest eligi: sed certus. Mores plusq̃ diuitie operantur.
11 Eligentes indignum non solum sunt priuati potestate eligendi/sed etiam postulandi.

1 Viso de via deueniendi ad electionem vt pote de postulatione: sequitur videre de ipsa electione. Et q̃ * electi in diuersis finib⁹ habẽt potestatem ⁊ aliquãdo nõ. Ideo subijcit de electi potestate. ¶ Et est sciendum q̃ electus ante cõfirmationẽ regulariter nullam habet potestatem: licet fallat quandoq; supra eo.nosti.c. qualiter.⁊. c. nihil est ⁊. j.eo. auaritie.

a Sed electus [a] cum cause cognitione confirmatus: cui nihil restat post confirmationem omnia potest: adeo q̃ repelli non potest via exceptionis.j.de appella.cõstitut⁹.ij. ¶ Sed si sit electus cui post confirmationem restat aliqd Aut illud est purum ministerium: vt in electo cõfirmato/ ⁊consecrato in Archiepiscopum/nondum palcato/⁊ tunc non potest ea que sunt ordinis nec grandia: vt conuocare concilium.s̃.eo.quod sicut.§.preterea.j. de transla. epi

b 2 inter.§. sed neq;. Nec antea dicitur * archiepiscopus [b] sed electus.
Aut excedit purum ministerium: vt in electo in episcopũ: vel abbatem: tunc dic eorum potestatem.s̃.eo.transmissa. j.de supplen.neg.prelato.c.primo.
¶ Sed queritur an isti possint repelli via exceptionis: ⁊ constat quod sic in electo in episcopum confirmato.j.de accu.super his.

3 ¶ Sed quid de electo in abbatem: Idem quia post * confirmationem in ipso restat aliquid quod fit celebriter ⁊ in missa: vt benedictio: ⁊ manus impositio: vt patet in pontificali.argu j.de sup.negl.prelato.c.j. Secus dicerẽ in consecrato in Archiepiscopum ante pallij susceptionẽ. Quia illa pallei datio non datur infra misse solẽnia: sed q̃

c sepe et instanter petitur a papa.[c] di.c.prisca. In quo executio officij pontificalis confertur.j.de vsu.pal.c.nisi.vnde isti nihil datur nouum/sed executio habiti quam antea non habebat. Secus in abbate.d.c.j.de sup.negli.prelato. ⁊ de hoc notant Jo.⁊ Hostien.s̃.eo.venerabilem. Nec obstat.d.c.quod sicut/quia illud intelligo quando fuit via denunciationis processum.

4 ¶ Et notandum q̃ nomen * electionis multis modis sumitur: vno modo idem est quod eligẽdi potestas.s̃.eo.causamq;.
¶ Item electio dicitur solemnis nominatio ⁊ communis que fit post publicationem ⁊ collationem.s̃.eo. quia propt. ibi.is collatione habita eligatur ⁊.j.eo.cum per formam.
¶ Item dicitur electio ille tractatus qui fit vsq; ad publicationem.vt.d.c.quia propter.in fine.
¶ Item dicitur electio totus tractatus qui fit eligendo aliquem.s̃.eo innotuit ibi electionis decreto.
¶ Item dicitur electio tractatus habitus de eligendo: licet nulla electio fuerit subsecuta.s̃ eo.cum Vintonen.
¶ Item accipitur pro presentatione.s̃.eo.querelam.

d 5 ¶ Et dico [d] q̃ eligere: * est vnum de pluribus sumere vl vnuz de multis extrahere ⁊ preponere.ff.de tributor.l.q̃d in heredem.§.eligere ⁊.ff.de leg.ij.cum filius.§. varijs.

6 ¶ Et vt ait ysidorus. electus idem * est q̃ splẽdidus/cla

e rus seu excelsus. Nam electus splendidus esse [e] debet p etatis maturitatem.C.qui ⁊ aduersus quos.l prima. Cla

f ris per morum [f] grauitatem: excelsus per scientie circunspectionem.s̃.eo.cum in cunctis. Et dic differentiaz inter electionem ⁊ postulationem.vt.s̃.titu.proximo.

7 ¶ Sed quero. Nunquid * cui datur potestas eligendi po

g terit postulare dico [g] q̃ sic. Et ratio. Postulatio est via deueniendi ad electionẽ/⁊ antecedit prouisionẽ. Et ideo data potestate eligendi dantur ⁊ antecedẽtia ad illud/⁊ que sunt iuxta illud.j. de offi.delega.preterea.ff.de iurisditio. omniuz iudic.l.ij.ff.iudic.solui.iam tamen/⁊.ff.manda.l.fi. §.vnico.in fine.s̃.eo in causis.j.de renuncia.post translationem.primo respon. Jo.mo Cardinalis.

a 1 Electus. hinc est: ꝙ ecclesia * habens electū dr̄ coniugata quo ad quid. i. quo ad iurisdictionalia ⁊ viduata quo ad q̇d idest quo ad spūalia siue sacramētalia: ⁊ ea que sunt ordinis. ¶ Hinc dicitur: ꝙ electus nō potest que sūt ordinis: potest 2 tamē dispensare circa ea que sunt ordinis: q: dispēsare * est iurisdictionis. Panor. ⁊ alij. in c. At si clerici. §. de adulter. col. pe. s̄. de iud. refert do. meus de ripa. in. c. Eam te. nu. vj. supra de rescrip. Probus.

b ¶ Dicitur archiepiscopus: ꝙ ante pallij susceptionē quis nō potest appellari archieps. c. nisi. s̄. de auctoritate ⁊ vsu pallij. c. quod autem. s̄. hoc ti.

3 ¶ Item similiter electus in Papā * ante benedictionem/ coronationem/ cōsecrationē/ nō potest intitulari pontifex maximus/ seruus seruorum dei. Istud est de mente glo. fi. in prohe. cle.

¶ Hodie tamen se pontificem ⁊ episcopum appellat ⁊ prouisiones/ reseruationes/ dispēsationes/ ⁊ alias gratias facit ante coronationem. Et qui dicūt eum talia fecere non posse excōicat. no. in extrauagāti. cle. v. que incipit: q: nōnulli de senten. excommunica.

4 ¶ Itē equidē electus * in imperatorē ante coronationē nō dicitur imperator testis est glo. pōtificatus in data huius libri/ per tex. in. l. fi. exponendo verbū ortū ⁊ coronationem. C. de fer. ⁊ per tex. in. l. bene a zenone i fi. ibi. Ex quo imperiales suscepimus insulas. C. de quadri. prescrip. vbi glo. notat: ꝙ nō valēt priuilegia cōcessa ab electo ante coronationē quod nō placet. ibi cy. Bal. Saly. ⁊ Ang. quia per electionē cōsequitur plenū ius: ⁊ administrare potest ⁊ interim appellatur rex romanorum. vt patet ex no. in. c. ꝑ venerabilem. s̄. hoc ti. Ideo priuilegia per eum concessa ante coronationē valent ⁊ tenent quicquid dicat glo. pro hoc vide glo. in cle. j. in verbo reges. ⁊ ibi imola. post alios de iureiur. Oldra. cō. 180. Questio est vtrum imperator. ⁊ con. cxci. Nullomodo videtur cū predictis scriben. in. d. l. bene. tenet marti. Laude. i trac. de princip. versi. xxv.

¶ Et hec est cōis dicit corneus lib. iij. con. j. col. iij. in principio quam comprobat iuribus ⁊ rationibus inter que dicit negari nō posse/ regem Romanorū dici principē qui solutus est legibus. Et cōcludit ibi: ꝙ ad essentiam imperatoris nō est necessaria corona/ de solēnitate cuius impositiōis vide cerimo. seu ritū ecclesie Romane. li. j. sectiōe. v.

5 ¶ Item similiter scholaris examinatus * ⁊ licētiatus añ impositionē birreti nō potest dici doctor. testatur bal. in. l. Athlete. ff. de excu. tutor. facit quod notat Bar. in. l. ex eo tēpore. ff. de testa. milita. Quod electus nō potest dici miles anteq̄ sit descript⁹ in matricula: quod nota cōtra scholasticos qui cōtendūt gaudere priuilegijs/ licet nō reperiantur immatriculati ꝑ rectorem vniuersitatis cui ex debito officij dignoscitur spectare: quod latissime expedio in trac. de manda. apostolicis. Probus.

c ¶ Petitur. Adde. lib. Rituū seu cerimoniarū ecclesie Roma. lib. primo. sectione. x. c. v. vbi traditur modus petitiōis pallij. a quo sumpsit originem vsus pallij/ quomodo ⁊ ex qua re conficiatur/ ⁊ alia que per te videre licet ibi. quibus iunge q̄ tradit do. Arnul. Ruzeus in trac. de preeminētia Archipresulū in. xxj. priuilegio. Probus.

d ¶ Et dico. Istud facit ad questionē: vtrum consuetudine possit induci: ꝙ illi ad quos spectat electio/ teneantur ad voluntatem principis secularis eligere: vel cuiusuis alterius: etiam si sit persona ecclesiastica: vt quia patriarcha vel possidens quamlibet aliam dignitatē spiritualem.

¶ Dic pro conclusione ꝙ nō per tex. formalem in. c. cū ter6 ra. s̄. isto ti. Et ratio exuberat in euidēti: quia nō valet * consuetudo per quam detrahitur substantie actus/ ipso actu remanente/ facit tex. iuncta glo. in. c. ij. s̄. de consuet. hoc libro. vbi aperte traditur ꝙ non valet consuetudo ꝙ appelletur de vicario episcopi ad ipsum episcopum/ quia est cōtra appellationis substantiam cum appellatio * sit de 7 minori iudice ad maiorem prouocatio. Sed vicarius episcopi facit idem consistorium cum episcopo: quia iurisditio sua non est alia a iurisditione episcopi: ergo non potest subsistere appellatio que interponitur de vicario ad episcopum.

¶ Sic etiam non valet pactum vel modus appositus contra substantiam actus. l. cum precario. ff. de precario. c. fi. eo. titu. ⁊ l. per seruum. ff. d. vsu ⁊ habita. vbi dicitur: ꝙ nō valet si quis legat vsumfructum rei sine vsu. Modo ad propositum si hi quibus competit electio tenerentur eligere ad voluntatem alterius esset tollere substantiale electionis cum eligere sit vnum ex pluribus assumere: vt hic igitur non debet procedere consuetudo hoc introducens cum tendat cōtra substantiā actus. Probus.

e 8 ¶ Esse debet. igitur: in electione * omnis puritas debet adesse: ⁊ omne vitium abesse. j. q. j. si quis neq̄. Cal. con. xiiij. in ti. de rescrip. alleg. c. ad audientiā. el. ij. s̄. de resc. ⁊ c. sequen. ⁊ c. dudum. el. ij. isto ti. ⁊ c. ad nostram. s̄. de filijs ꝑsbytero. ⁊ de con. ꝑben. cum nostris.

¶ Facit quod notat Jo. mo. in. c. primo de regul. iur. ꝙ in 9 ecclesia * dei non debet esse ingressus nisi per ostium. vnde dominus. Joh. x. c. Ego sum hostium ouium.

¶ Et subdit. In beneficijs acquirendis/ debet abesse omnis prauitas: ⁊ adesse omnis puritas. Et hac ratione dicitur: ꝙ electus debet esse certus ⁊ aliter non potest eligi ꝑ regulam quam citat Sozi. con. 277. col. iij. visis publico. Quod quando alicui per legem alicui conceditur ius eligendi nō potest personam incertam eligere. l. tutor incertus. ff. de testament. tutela. Probus.

10 f ¶ Morum. qui plusq̄ diuitie operantur tex. in. l. scire. §. fi. ff. de tutor. ⁊ cura. dat. ab his. Et que dicuntur fieri contra bonos mores. Vide per alex. con. 7. col. 3. nu. 8. viso instrumento. vol. vj. Probus.

g ¶ Dico ꝙ sic. pro hoc vide Fely. in. c. cum olim. col. j. s̄. de maiorita. ⁊ obedien. vbi citat: ꝙ compromissarius dat⁹ ad eligendum poterit postulare facit ꝓ hoc etiam. c. in causis. ⁊ ibi Panor. s̄. isto titulo.

¶ Similiter si appellaretur ne procedatur ad electionem non potest fieri postulatio. c. bone. el. grando. s̄. de postulatio. prelat.

11 ¶ Et eligentes * indignum non solum sunt priuati iure eligendi: sed etiā potestate postulādi. Panor. post. tex. Ibi in. d. c. cum olim. Vide glo. fi. in. c. j. s̄. de postul. p̄la. Et q̄ dicatur notorie indignus. attēde ad do. meum post alios in. lib. ij. interpreta. colū. iiij. nu. xviij. c. si quando. supra de renuncia. Probus.

¶ Innocentius quartus in consilio generali Lugduneñ. Cap. j.

Statuimus vt si quis electionem/ postulationem/ vel prouisionem factam impugnat. in formam obijciens aliquid vel personam & propter hoc ad nos appellari contigerit, tam is qui opponit quam qui defendit, & generaliter omnes quorum interest & quos causa cōtingit per se vel per procuratores ad causam instructos, ad sedem apostolicam a die obiectionis iter arripiant infra mensem.

¶ Sed si pars alia non venerit per viginti dies post aduentum alterius expectata, in electionis negocio, non obstante cuiusquam absentia (sicut de iure fuerit) procedatur. ¶ Hęc autem in dignitatibus personatibus & canonijs obseruari volumus & mandamus.

¶ Adijcientes, vt qui plene non probauerit quod in formam opponit ad expensas quas ꝓpter hoc pars altera se fecisse docuerit, condemnetur.

¶ Qui vero in probatione defecerit eius quod obijcit in personam, a beneficijs ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum ad quę si infra illud tempus propria temeritate se ingesserit eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nullā super hoc de misericordia spem aut fiduciam habiturus nisi manifestissimis constiterit documentis, quod ipsum a calumnię vicio causa probabilis & sufficiens excusaret.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Causa beneficialis celeritatem desiderat.
2 Leuius prescribitur deuolutioni negocij ad curiam: q̃ ipsi appellationi.
3 Appellatione masculini continetur femininum.
4 Prouisio est que fit ex officio.
Inferiorū est eligere/ et postulare: sed supiorū est ꝓuidere
5 Nullo opponente confirmans ex officio: inquirit de forma electionis et meritis electi.
6 Obijcere in personas eligentium est obijcere: nō in personam sed in formam.
Prouisio contra ius commune: ad consequentiam trahi non debet.
Iura adaptantur ad frequentiam.
7 Eo ipso q̄ dico rem meam esse dico aduersarij non esse.
8 Procuratores debent esse instructi.
9 An sufficiat appellationem denūciare procuratori.
10 Lite non contestata proceditur in matrimonio spirituali: et carnali: quando agitur de federe matrimonij.
11 Appellatione canonie continetur omne beneficium quod tenetur vt beneficium: et quod possideri non potest sine canonica institutione.
12 Proponens diuersa et probans vnum: an satisfaciat constitutioni.
13 Contumacia accumulat penam.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Femininum non comprehendit masculinum.
2 Ars imitatur naturam.
3 Verbum prouisio/ cōtinet omnem modū ꝓuidendi eccl'ie.
4 Quis eligit iure deuoluto: et confirmat iure proprio.
Quando due potestates in eadem concurrunt persona/ operantur vt hic.
5 Propter bonas mulieres non est facienda lex: sed propter malas equidem quia multe sunt.
Miraculum dicitur quando vir et vxor nō sūt collitigātes.
6 Procedit argumentum et presumptio: a communiter accidentibus.
7 Argumentum ab insolitis non tenet.
Argumentum a communiter accidentibus transfert onus probandi in negantem.
Scholasticus amplectens mulierem non presumitur eam benedicere.
8 Natura confirmationis est addere robur cōfirmato.
9 Confirmās actum ipso iure nullū videtur de nouo facere.
10 Quod auctoritate principis confirmatur: ab alio reuocari non potest.
11 Non debet quis audiri contra illud: quod facit princeps ex certa scientia.
12 Duplex est confirmatio: que videlicet ad instantiam: et que ex certa scientia fit.
Procuratus titulus non dicitur iustus titulus.
13 Ratificatio non auget liberationē: vt comprehendat plus q̃ de sui natura induceretur.
14 Confirmatio simplex: plus aliq̃n operatur q̃ qualificata.
15 Contumacia actoris plus punitur: q̃ contumacia rei.
16 Crescente contumacia crescere debet et pena.
Contumacia accusari debet alias non nocet.
Contumacia semper interpretatur in id quod est deterius contumaci: et vtilius aduersario.

17 Quando neuter comparet hora assignata.
18 Contumacia dicitur iudicis cōtemptus. Nimia contumacia facit excedi modum in puniendo.
19 Cōtumaci in vna causa potest iudex denegare iurisdictionem in alia: in penam contumacie.
20 Contumacia clauditur copia iudicis et iudicij quousq; cōtumax refecerit aduersario damna et expensas.
21 Contumax in processu citatur ad sententiam diffinitiuam nō ad interlocutoriam.
Contumacia non nocet/ nisi in eo ad quod quis est citat⁹.
22 Contumax non opponit de litispendentia.

1 STatuimus, causa * beneficialis: celeritatem desiderat. ĩ. de dolo et contu. c. finē. et ob hoc contra ius commune: quod vltra partes appellantes saltem remotas non in curia principis litigare sed negotium appellationis remitti. C. de appel. l. cum post. et ista constitutio introducitur: vbi tamen hec constitutio non seruatur ad ius commune redditur: vt scilicet in audientia impetretur/ et leuius 2 * prescribitur deuolutio negocij ad curiā q̃ ipsi appellationi. ¶ Et de hoc et de protestationibus habitis super hoc. Notatur. ĩ. hoc lib. de regul. iur. in generali.

¶ Et hec decretalis tria dici. Nam primo statutum ponit ¶ Secundo. §. hec autem ad illud prorogat siue extendit. ¶ Tertio penam obiecta non probantib⁹ imponit. ĩ. §. adijcientes [si quis] Idem si que cum appellatione 3 * masculini contineatur femininum [a]. ff. de verbo. significa. l. prima. s̄. de ref. cum dilecta. ĩ. eo. indennitatibus. §. sed cum eas.

¶ Dic etiam si quis/ scilicet cuius interest alias nō admittitur appellans. ĩ. de testibus veniens. ij. ij. q. vj. nō solēt s̄. eo. cum inter. R. [prouisionem] ipsa est genus ad superiora. ¶ Vel dic: q̄ 4 * prouisio [b] est que fit ex officio.

¶ Vel dic q̄ electio et postulatio spectant ad inferiores: ꝓuisio vero ad superiores: inferiorum enim est eligere et postulare: sed superiorum est prouidere: quia eo ipso q̄ prouident seu eligunt cōfirmant/ quod est verum si ad eos eodem iure electio et cōfirmatio spectet: sic intelligit̃. lxiij. di. in sinodo. arg. ff. de auctoritate prestan. l. prima.

¶ Si vero diuerso [c] vt quia eligit iure compromissi: et confirmat iure ordinario: tunc electio nō est confirmatio. Sic loquitur. s̄. eo. inter canonicos. ĩ. de fide instru. inter dilectos. §. ceterū. et. ff. ad trebel. ille a quo. §. tempestiuū. et. §. sequen. et. l. sequen. vbi est arg. de tanq̃: et. ff. de adop. si cōsul. et. l. sequen. [factam] idem de facienda. ĩ. eo. que contra/ que incipit habere vires. cum sit contra appellationem. s̄. eo. cū nobis olim [impugnat] dico locū esse hic constitutioni si fiat sil' prouisio et cōfirmatio/ arg. ĩ. de causa pos. et propri. cum olim/ habet etiam locum antę confirmationem cū cause cognitione habitam. alias secus. ĩ. eo. c. vltimo in princi.

5 ¶ Nullo autē * se opponente superior ad quem spectat cōfirmatio ex officio procedens inquiret de forma electionis et meritis electi. Et citatione facta in loco in quo est electio celebrata. s̄. eo. nihil est. ĩ. eo. c. fi. in fine.

¶ Secus credo in consecratione que ex actib⁹ multis potuit preuideri ex ordinatione clericorum que solenniter fiunt et certis diebus. lxvij. di. reliqui. lxxv. di. q̄ die. ĩ. de tēpo. ordi. de eo. [Aliq̄d] non euidēter friuolum. ĩ. eo. q̃uis.

¶ Et dic aliquid quo impugnetur directo vel indirecto electio/ postulatio/ vel prouisio vt quia obijcitur directo in formam/ vt quia forma constitutionis. s̄. eo. quia propter non fuit seruata/ vel indirecto/ vt cū petitur copia rescripti: per quam habitam datur via obiectus/ in formam. qua negata negatur via obiectus/ que conceditur quibus interest. ĩ. de accu. sr his [personam] electi postulasti. seu ꝓuisi. 6 ¶ Nam obijcere * in personas eligentium. est obijcere non in personam: sed in formam cum in tali obiectu ꝓbato: ni diffiniatur contra personas eligentes directo. sed super formas. s̄. eo. super eo. arg. ff. de his qui notan. infamia. l. Luci⁹ [propter hoc]. i. occasione hui⁹ [ad nos] secus si ad alium superiorem cum hec constitutio sit prouisio contra ius commune vt predixi/ ad consequentiam trahi non debet. ĩ. hoc lib. de regul. iur. q̄ a iure.

¶ Alij dicunt idē si ad alium et hic dicit ad nos ꝓpter frequentiam ad quā iura aptantur. ff. de legi. Nā ad [d] ea [cōtingat] ad impugnandum] secus si ad tuendum dumtaxat. ĩ. de appel. bone.

¶Sed quero: narro ꝙ sum canonice electus vel assecutus talem dignitatem: ⁊ tu me turbas in possessione eiusdem: pretextu cuiusdam electionis de te facte. Et sic prouisio mea non sortitur effectum / ⁊ propter hoc appello / nunquid est locus huic constitutioni: videtur ꝙ non: quia hec cōstitutio requirit impugnationē prouisionis facte vel faciēde sed hoc appellās ꝑ appellationē ius suū tueri videtur.

¶Sed dic ꝙ appellatio hec deuoluit / quia hic ex iure ap-
7 pellantis impugnat prouisionem alterius. Nam * eo ipso
e ꝙ dico rem meam esse: dico aduersarij [e] non esse. ff. de procura. Pomponius. §. sed ⁊ is: nam hoc casu tueor meam ⁊ impugno tuam prouisionem. Et appellatio de qua hic agitur artatur. ī. eo. vt circa. ⁊ cap. procurator [procuratores] quo ad hoc: hec cōstitutio corrigitur ꝙ̃tum ad cathedrales ⁊ regulares ecclesias. ī. eo. cupientes [instructos]
8 tales habent * esse procuratores. ī. de dolo ⁊ contuma. c. fina. [obiectionis] in iudicio vel extra facte. [infra mēsem] post appellationē notificatā. Cū hec ꝯstitutio citet appellatum: ⁊ alios quorum interest / propter appellationē emissam / debet appellatio citantis in notitiam citati deuenire vere vel interpretatiue. ff. que senten. sine appel. rescindū. l. prima. §. item cū ex edicto ⁊ de dolo / ⁊ contuma. cām que.
9 ¶Sed queritur * si sufficiat denūciare appellationem ꝓcuratori: ⁊ dic ꝙ non: vbi dominus commode inueniri potest: ꝙ si nō potest denuntietur ꝓcuratori vel ad domū / vel ad ecclesiam / vel saltem amicis appellati. vt. d. c. causam q̄ ⁊. c. fi. ⁊. C. de anna. excep. l. vt perfectius. ⁊. ff. ex quibus causis maior. l. Item ait pretor. §. fi. cum. l. sequen [expectata] cum ergo si habeat appellatus ab hoc iure: processus antea habitus non tenebit: sicut habitus contra absentem ⁊ non per contumaciā. ī. de maio. ⁊ obedi. inter quatuor [cuiusq̄] canonicorum vel aliorum quorum interest vel quos res tangit [absentia] Etiam lite non contestata.

¶Secus si ageretur de bñficio tanq̄ de ꝓprietate quia tunc posset fieri missio in possessionem ecclesie petite. ī. de eo qui mit. in po. causa rei seruande. c. j. ⁊. ij. ⁊. ī. hoc libro dicto titu. eum qui.

10 ¶Et sic videmus in matrimonio * spirituali procedere
f contra contumacem lite non contesta. ⁊ in carnali [f] quando agitur de federe matrimonij: secus si queratur de crimine adulterij ad thori separationem. ī. vt lite non cōtest. c. j. ⁊. c. qm̄. §. j. ⁊. ij. [Sicut de iure] de iure est ꝙ ꝯfirmetur
g [g] vel infirmetur / secundum ꝙ constiterit electionem canonice factam. vel non. s̄. eo. postq̄ ⁊. c. scriptuz. ⁊. c. nihil. ⁊. ī. de maio. ⁊ obed. cū olim [hec autem] Ex hac aduersatione videtur ꝙ superior pars loquatur in maioribus negocijs arg. s̄. eo. cum in cunctis: ⁊ quia hic apparet prorogatio predictorum.

¶Sed quid de ecclesijs parrochialibus / capellanijs / ⁊ prestimonijs non videntur comprehendi cum hic ius sit spe-
h 11 ciale. ¶Sed dic contra quia appellatione * canonie h cōtinetur omne beneficium: quod tenetur vt beneficiū ⁊ qd possideri non potest sine canonica institutione. ī. hoc lib. de regul. iur. c. j. [propter hoc.] Simile. ī. de seq̄st. c. j. in fi. ⁊ de hoc nota. s̄. hoc libro de res. statutum. §. insuper [defe-
12 cerit.] ¶Sed nunquid plura * proponēs. Et in vno saltem obtinens astringetur pena huius constitutiōis: Dic ꝙ quando plura proponuntur: aut contra vnum: aut contra diuersa. Si contra vnum: est satis victoria in vno. arg. ī. de appel. significauit. ī. de exces. prela. grauem. Insti. de excu. tuto. §. qui autem. ⁊. ff. eo. propter litem. §. primo. et argu. j. eo. si forte.

¶Sed si proponantur contra diuersa licet contenta sint in eodem libello: victoria in vno non releuat in alio quia tunc sunt plura facta ⁊ ad diuersos fines / vt quando libellus habet plures narrationes: ⁊ secundum illas plures cōclusiones arg. ff. de verbo. obliga. l. scire ⁊. l. quod dicitur. [In personā] electi postulati: seu prouisi. [ecclesiasticis] quo ad illam ecclesiam contra cuius electum obijcit arg. ff. de his quib. vt indig. rescriptum. Et est expressum. ī. eo. si cōpromissarius: in fine [suspensum] ipso iure [perpetuo]
i 13 cum * contumacia [i] accumulet penā. ff. de penis. l. relegati [documentis] ita manifestis ꝙ ⁊c. Jo. mo. Cardi.

a Contineatur femininum. glo. pragma. in. c. de causis. in verbo quis. in. §. statuit. ⁊ Bar. in l. prima de verbo signifi. vbi Alex. de Imola. in additio. ad eum. idem Bar. in. l. prima. nu. xxiiij. ff. de peculio. ⁊ in. l. prima. §. sed ⁊ si. nu. ij. ff. de ven. in po. mitten. Hanc materiā tractant quibus iūge Jacob. Rebuffum in. l. j. de vestibus oloberis. nu. iij. lib. xj. C. late per archi. in. c. si quis suadente xvij. q. iiij. ⁊ ibi ampla additio. Joā. de Imola. in cle. prima nu. vj. de sepultur. ⁊ ibi Petr. de Ancha. nu. primo. Idem Petr. post alios: in. c. generali. ī. hoc titu. collec. in. c. Rainaldus. nu. v. de testa. Bal. in. c. ad audientiam. nu. xij. s̄. de res. Bal. in marga. in verbo masculinum. Panor. in. c. significauit. nu. ij. s̄. de res. vbi amplissima additio. ⁊ in. c. mulieres. nu. xv. s̄. de senten. excōmunicatio: ⁊ in. c. super inordinata. nu. viij. s̄. de preben. Anthbo. con. xcv. in questione que vertitur. col. ij. ꝙ sub verbo propinquioribus comprehenditur vterq̄. Jo. mo. in. c. generali. ī. hoc tit. vbi opti-
1 me distinguit. Et dicit femininum * non cōcipere masculinum. Pro quo. l. si ita scriptum de leg. ij. quod verū nisi esset eadem ratio in masculino: quia tunc etiam femininum concipit masculinum subsistēte eadem ratiōe. refert Decius in. c. cum in cunctis. nu. xxvj. s̄. eo. titu. post Antho. de butrio. in. c. fi. s̄. de cōsue. quem refert ⁊ sequuntur moder. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. omnium iudi.

¶Istud tamen nō placet Decio. vbi. s̄. ⁊ in. l. femine. co. pe.
2 ff. de regul. iur. quia hoc esset contra naturam * quā ars quantum potest imitatur. dicit Car. in cle. prima. in. ij. q. de sepul. in fi. ⁊ cle. j. q. iiij. isto ti.

¶Item si hoc esset verū sequeretur ꝙ non esset differentia inter masculinum ⁊ femininum contra. d. l. si ita scriptū. Pro hoc habes tex. notabilem. in. c. quoniam in prin. s̄. de symo. vbi pena que mulieribus imponitur: non habet locū in masculis licet sit eadem ratio. notat Jo. de Anania: in d. c. quoniā in primo no. Probus.

b ¶Prouisio. licet stricte sub verbo hoc non cōprehendatur
3 electio: tamen large sumendo continet omnem modum * ꝓuidendi ecclesie. glo. in cle. fi. isto ti. quā sequitur Domi. in. c. cum illis. §. in illis. ī. de prebe. late Fely. in. c. in nostra s̄. de res. quod videtur verum in fauorabilibus vbi verba sunt late interpretanda: secus in materia odiosa ⁊ stricte intelligenda: testatur do. meus in simili de hoc verbo dispositio. lib. ij. respon. c. 34. indultū epō. Probus.

c ¶Si vero. Jo. And. in. c. ne pro defectu. s̄. eo. col. ij. dicit. Quod si potestas eligēdi per negligentiam deuoluatur ad superiorem vel alias / poterit superior eligere * iure de-
4 uoluto: ⁊ postea confirmare iure proprio: vel poterit prouidere vnico actu per viam: scilicet prouisionis / vel collationis / quia vbi due potestates cōcurrunt in eadē persona diuerso iure / quas habet exercere propria auctoritate / est in optione sua: an velit prouidere vnico actu an diuersis per. l. si consul. per Jo. mo. ⁊ alia iura hic adducta. facit. l. preses. ff. de offi. presid.

¶Pro hoc vide ample Panor. in. c. causam que. nu. 6. s̄. eo. ti. ⁊ glo. in pragma. isto ti. in. §. censuit in verbo promouendum que dicit: ꝙ si capitulum presentat episcopo: sede episcopali vacante poterit capitulum vnico actu conferre vel presentare vt capitulum: et instituere vt gerens vices episcopi. vide preterea Jo. mo. in. c. Auaritie. ī. isto ti. ⁊ que dico in proposito thematis in. c. nemo. hoc ti. Probus.

d 5 ¶Nā ad ea. glo. ibi dicit ꝙ propter * bonas mulieres non est facienda lex / quia rare sunt / sed propter malas quia multe sunt. Et si quando reperiuntur miraculum dicitur glo. in. c. legimus. xciij. di. Bal. in. l. si a sponso. C. de dona. ante nup. vbi citat ꝙ quando mulier osculatur masculū est miraculum / quia raro accidit. Malus tamen dicas miraculum quando vir ⁊ vxor non sunt collitigantes. citat Tiraq̄llus de legibus cōnubia. Carta mihi. cxij. col. prima ibi. heu viator. Miraculum / hic vir ⁊ vxor non litigant.

¶Pro regula vide glo. in. l. si q̄s negotia. ff. de nego. gest.
6 ¶Et dicit Alex. con. xxxvj. ī fi. vol. v. ꝙ exorditur / viso ꝓcessu cause ꝙ procedit * argumentum ⁊ presumptio a cōmuniter accidentibus / allegat glo. in. l. neq̄ natales. C. de probatio. latius per Maria. Sozi. con. xciiij. vsi. preterea col. ij. quod exordit: prestantissimi ⁊ iustissimi iudices: ⁊ ibi concordātes in ipo cō. xciiij. col. iij. vsi. postremo. con. 87. col. iij. vsi. v. cōclusio. con. clxvj. col. iij. ⁊ con. ccxv. col. ij. in fine. ⁊ sequen. ⁊ con. clix. circa medium.

¶Et in proposito Jason in. l. certi conditio. §. si nūmos. ff.
7 si cer. pe. nu. 29. dicit ꝙ argumentum * ab insolitis non tenet que vide ibi in. §. qm̄. nu. v.

¶In proposito etiam dicit roma. singul. cccxcix. quod exorditur. Quis debet probare / ꝙ argumentum a comuniter accidentibus transfert onus probandi in negantem. allegat. d. glo. ī. l. neq̄ natales. C. de probatio. Facit dictum Bal. ibi dicentis: ꝙ scolasticus amplectans mulierem nō presumitur eam benedicere. propter dictuz argu. licet glo. in. c. absit. xj. q. iij. dicat contrarium.

¶ Comprobo preterea dictum argumentū iuribus. l. si q̄s donaturus. ff. de vsufru. d. l. certi cōditio. §. si nummos. ff. si cer. pet. vbi glo. in verbo cotidie. l. palam. §. si qua cauponam. ff. de ritu nup. ibi vt multe assolent sub pretextu instrumenti cauponi prostitutas mulieres habere. l. si pactū in fi. ff. de pac. l. in fideicōmissum. §. fi. ibi tractari solet. ff. de vsur. c. prudentiam. ibi vt solet de offi. deleg. Bar. in prima parte. con. lxx. col. ij. apparent quedam instrumenta: q̄ hoc argu. est validum in materia coniecturarū & presumptionum. d. l. neq̄ natales.

¶ Et adeo est verum: q̄ non solum habet locum in ciuilibus sed etiam in criminalibus. Petrus de Anch. cō. xxiiij. col. j. visa inquisitione formata contra Philippū/ quod reassumit Hypo. de marsil. singul. j. quem videas.

¶ Et ad principale propositū: vide Petrū de Ancha. in. c. adolescens. nu. v. s̄. de spon. q̄ raro cōtingit q̄ vir & mulier (maxime precedentibus sponsalibus de futuro) se inuicem non cōmisceant: vbi simul habitant: vel etiam conuersant. Et hoc ratione cōmunis accidentis.

¶ Et in q̄tum allegaui. l. palam. Pro illius dicto facit q̄d notat Panor. in. c. osius. nu. vj. s̄. isto ti. vbi dicit q̄ valet argumentum a cōmuniter accidentibus etiam in malo presumendo. c. j. s̄. de cler. non residen. vbi idem Panormi. nume. quarto. Probus.

e ¶ Aduersarij non esse. Abba. antiq. in. c. olim in fine. s̄. de resc. dicit in proposito: q̄ licet doceam rem quam peto aduersarij non esse. ideo non doceo rē meam esse. Item licet doceam aduersarium rem super qua impetratur perdere debere non ob hoc est mihi adiudicāda. & facit ad idem. C. de rei vendi. l. vlti. vide. l. cōquerebatur. C. vnde vi. & Io. mo. in. c. vt circa. j. isto titu. Et de eo qui approbauit fidem aduersarij: per Alex. in con. cxiij. col. pe. viso & diligēter. volumine. iiij. Probus.

f ¶ In carnali cuius causa dicitur grauis & ardua Maria.
g Sozi. con. xvij. col. iij. supradicta. Probus.

¶ Confirmetur: dic ex natura * cōfirmationis est addere robur cōfirmato: non autem ipsum extendere vltra id q̄d originaliter contineret/ si actus nō īdiguisset cōfirmatione. l. aurelius. §. testamēto. ff. de liber. lega. no. Bald. in. l. iij. C. si aduer. rem iudica. refert Iason in con. 148. nu. vj. viso p̄cessu. vol. iiij. & ante eum Paulus de castro. cō. clxij. col. prima. visis & ponderatis in. ij. parte vbi subdit: q̄ qui

9 confirmat * actum ipso iure nullum/ censetur actum illum tunc de nouo facere iuxta ea que plene no. per doc. in. l. j. ff. de iuri. omnium iudi. per. l. adoptio. ff. de adop. & valet: vt ex tempore confirmationis nō retro. l. obseruare. §. fina. ff. de offi. procon. & lega. Uide Bald. in con. cxxxv. in fine Articulus. in. iij. parte. Corne. con. ix. col. fi. attentis narratis. in tertia parte. Paul. de castro. con. clxxxvij. notandum in prin. in. ij. parte.

10 ¶ Pro his habeo q̄ cum auctoritate principis * cōfirmatur ab alio reuocari non potest. Bal. in. l. ex. placito. col. iij. in versi. Et hoc facit ad questionē. C. de re. p̄mutatio/ quia videtur ex certa principis scientia factum. quo casu in dubium reuocari nō debet. no. Bal. in. l. cōficiuntur. §. codicilli. ff. de iur. codicil. Oldra. con. 257. factum tale.

11 ¶ Et non * debet q̄s. audiri cōtra illud quod facit princeps: ex certa scientia. Imo debet repelli & illi perpetuū silentium imponi. Bal. in. c. primo. §. si quis autem. per illū tex. de pace constantie.

¶ Idem dic de facto de plenitudine potestatis cui nihil opponi potest: vt annullet gratiam. Bal. in probe. Greg. iuxta illud non potest dici principi cur ita facis. Uide decium. con. 341. nu. 3. viso puncto. vbi in proposito dicit: q̄ non parum operatur confirmatio facta ex certa scientia/ quia confirmat quod nullum est no. in. c. j. s̄. de transac. & in c. veniens in verbo confirmatum. eo. ti. Bard. in. l. si constat. ff. de appel. & in. l. preuilegia. in prin. C. de sacrosanc. eccle. vbi allegat. l. adoptio non iure. ff. de adop. Panor. in. c. s̄. de confir. vtil.

12 ¶ Et per hec videtur] apparens discrepantia inter * cōfirmationem] que fit ad instantiam & illam que fit ex certa scientia. Prima enim dicitur. confirmatio in forma communique diffinitur. Confirmatio est ad aliud relatio/ & pēdet ex illo tanq̄ substantiali vel preambulo. d. l. Aurelius presupponit igitur aliquid prius esse quod confirmetur. Bal. in. l. nominationes. circa finem. in versi. concludo ergo. C. de appel. ad idem hostien. & Gofri. in summa de confirma. vtil. & imola. in rub. eo. ti. dicunt: q̄ confirmatio in forma cōi est iuris prius quesiti corroboratio.

¶ Secunda vero que ex certa scientia procedit hoc modo non diffinitur quia per eam: vt. s̄. diximus actus nullus confirmatur & sic per eam datur. Bar. in. l. & quia. ff. de iurisditio. omniū iudi. Decius. d. con. 341. col. iij. viso pūcto.

¶ Et sic plus operatur confirmatio ex certa scientia q̄ illa que fit ad instantiam. pro quo vide que tradit Iason in con. cxlj. nu. vij. visa longa. volu. iiij. vbi ait q̄ titulus procuratus non dicitur iustus titulus. nec prodest in preiudicium iuris tertij. Bartho. in. l. siue autem. §. si duobus ff. de public. sicut etiam officium publicum procuratū nihil prodest nec prestat aliquem īmunitatē. l. vniuersi scd̄m vnam lecturam: & ibi Bar. ad hoc no. de legi. lib. x. C. sicut nec impedimentum procuratum. l. ij. §. fi. & ibi Bart. & alij ad hoc no. ff. si quis cautio.

¶ Et pro themate: adde Maria. Sozi. con. clix. col. pe. in
13 presenti: vbi subdit in proposito q̄ etiam ratificatio * non auget liberationem vt comprehendat plusq̄ de sui natura in ea induceretur.

¶ Et in hoc puncto confirmationis Alex. con. xcix. nu. 7. super primo dubio. vol. vij. dicit vnum notandum q̄ licet legatum primo relictum non valuisset propter vitium ineptitudinis verborum: si postea fuerit confirmatum valebit: & in confirmatione illa nō intelligitur repetitum illud vitium per quod confirmatio infringeretur: vt si in primo legato dictum fuisset/ Ticio ex monacha nato relinquo;/ quo casu non valet iuxta. l. turpia. in prin. de legatio. primo/ confirmatio facta postea de illo legato valebit: & illa confirmatio non trahitur ad illa verba ex monacha nato/ cum per ea vitiaretur confimatio. l. si seruo alieno. §. si ab impubere. de lega. j. & l. fi. ff. de manumissis testa. & l. titia. §. j. ff. de verbo. obli.

¶ Preterea in puncto nostro vide id quod solenniter discunt Inno. & Antho. de butrio. in. c. dudum. s̄. de deci. vbi per illum tex. subtiliter ponderatum per eos volunt q̄ cō-
14 firmatio * q̄tuncunq̄ faciens mentionem de qualitate actus in quo erat vitium & defectus: q̄uis nō sit facta confirmatio in forma communi: vt confirmo talem actum: vt factus est/ nō valeat neq̄ sufficit. Sed si sit facta confirmatio simpliciter per verbum confirmo/ quod verbum de natura sui videtur rem firmam facere. c. inter dilectos. s̄. de fide instru. si potest referri ad actum cōfirmatio erat aliquis debet in dubio referri talis confirmatio ad actū ip̄m q̄ erat aliq̄s/ q̄d nota/ q̄ istd̄ dictū de facili nō reperit alibi/ secūdū Alex. con. xxxix. nu. x. viso stato. vol. iiij. quē vide in con. cxxij. col. fi. viso puncto. vol. iiij. pro his que. s̄. diximus de confirmatione ex certa scientia. Probus.

h Appellatione canonie. vide Alex. in cō. cxc. nu. xviij. Mature vol. ij. Probus.

i ¶ Contumacia accumulat penas. glo. in cle. j. de dolo & cō-
15 tu. ponit triplicem contumatiam. Et dic contumaciam * actoris magis puniri q̄ rei glo in. c. non licet de regul. iur. j. que probatur per citationem & nō comparitionem. Bal. in. l. sancimus. §. cum autē. col. ij. C. ad trebel. vbi glo. reputata singularis per doc. ibi & est in verbo per cōtumaciam

¶ Etiam probatur per instrumentū. Idē Bal. in. l. prima quor. appella. non recipiuntur. C. Ea enim crescente * cō-
16 tumacia crescere debet & pena/ dicit Inno. in. c. de causis. s̄. de offi. deleg. in fine. & glo. in. c. honoratus. 74. di.

¶ Et accusari debet alias non nocet Bal. in. l. p̄perandū. §. & si qudem. col. j. C. de iudi. & in. l. pe. §. j. col. ij. C. ad trebel. Bar. in. l. ij. ff. si quis in ius voc. non ierit. & in. l. arbiter el. j. ff. de arbi. Alex. con. 100. nu. iij. col. ij. in. v. vol. discussis his omnibus quod verū dic nisi statuto dicatur q̄ contumax habeatur pro confesso. Ita reperio Bal. in. l. si tutor. C. de interd. ma. & Alex. in. l. absente. C. de penis. & Bar. ī. l. inter. ff. de publi. iudi. ¶ Quod statutum poterit corroborari per id quod voluit Bar. in. l. q̄diu el. iij. in versi. venio. ff. de acquirend. heredi. & in. l. que dotis. j. col. ff. solu. matrimonio. vbi dicit q̄ cōtumacia semper interpretatur in id q̄ est deterius cōtumaci & vtilius aduersario.

¶ Et etiam quia dicitur delictum in omittendo Bald. in. l. si mora. ff. solu. ma. & Alex. in. l. omne delictum. §. contumacia. de re milita. ff.

17 ¶ Sed quid diceres. Pone. hora assignata * nō cōparent actor nec reus vtrū debeat cōpēsari cōtumacia/ cū contumacia dic q̄ reus nō p̄ōt dici contumax. ita Inno. in. c. calūniā. s̄. de penis dicens etiā habere locū vbi iudex nō sedisset pro tribunali. Istud firmat Car. consilio. lxxij. col. lvij. versi. Ad septimū q̄d sumit exordiū Titius nūc sūt. xix. anni. Istud tm̄ limitat Fely. in. c. licet. in beato. col. ij. s̄. de accu. nisi essemus in materia in qua iudex posset procedere

altera parte absente/puta in electiõe. in.c.cupiẽtes. in.§. ꝙ si per.xx.in ꝟsi.opponentes. hoc titu.ꝛ lib.

18 ¶ Dicit em̃ Bal.in margarita: ꝙ cõtumacia * dr iudicis contẽptus.l.de etate.§ qui tacuit.ff.de inter.actio. Idem Bal.in.c.auditis.s̃.de ꝓcura. Et ꝙ tãto maioꝛ videt̃/ꝙ̃to ex re minoꝛi cõsurgit.glo.pe.in.c.duo sunt.xcvj.di.ij.q.vij. non possunt. Et hanc glo.ibi approbat Prepo. dicẽs: ꝙ id quotidie allegat̃. Et sic cõtumacia nimia facit excedi modũ in puniẽdo.tex.singul.i.l.fi:lcinus.in.§ fi. ff.qui.ex cau. in posses.ea.

19 ¶ Et contumaci * in vna causa potest iudex denegare iurisditionem in alia in penam contumacie.glo. in ꝟbo decreto.in.l. sed ꝛ si.ff.ex quib.cau. maio. quã Bal. in.c.grauis.nu.xvj.s̃.de resti.spolia.reputauit ad ꝓpositũ singularẽ/qꝺ intellige inter easdẽ ꝑsonas ꝛ iudice decernẽte/hinc idẽ Bal.in marga.in ꝟbo cõtumacia.in prin. citat: ꝙ cõtumacia * claudit̃ copia iudicis ꝛ iudicij quousqꝫ cõtumax refecerit aduersario dãna ꝛ expẽsas.tex.no.in.l. sancimꝰ.C. de iudi.siue ad perẽptoriũ nõ venerit siue non venerit post primũ non perẽptoriũ: postea veniat ad scꝺm no.s̃.de ꝓba.c.qm̃/sup ꝟbo.dilationis/ ꝛ de ꝓcuratori. ex insinuatiõe.

20 ¶ Et his cõtumacibus nulla pena statuta reperit̃ in iure/sed solũ condẽnatis:testat̃ Inno.in.d.c.de causis.in finalibus verbis.s̃.de offi.delega. ¶ Unũ tñ nõ omitto qꝺ voluit Idẽ Bal.in marga.vbi.s̃.in fine: ꝙ si q̇s

21 contumax * fuerit in ꝓcessu nihilominus citari debet ad sentẽtiã diffinitiuã:glo.pc.in.l.iubemꝰ. C. de iudi. Secus in interlocutoria. ¶ Itẽ cõtumacia nõ nocet/nisi in eo ad quod quis est citatus.l.aut qui aliter.ff. qꝺ vi aut clã.not. Bal.in.l.nõ ignorat.in fine.C.de fruc.ꝛ litiũ expeñ. Bald. in cõ.4.quidã A. vo.5.allegat Inno.in.c.consuluit.s̃.de offi.delega. Paul.de cast.cõ.cccxvj. certũ est.in prima parte. Et dic. Citatus legitime: alr̃s secus.ꝓ quo vide Iaso. in cõ.145.circa duo.vol.4.Io.de imol.in cõsi.97.nu.4. in causa/dico in.c.ꝙ̃uis.nu.ij.ĩ.de offi.deleg. vide in simili Io.mo.in.c.sequen.nu.ij. ¶ Et in ꝓposito thematis habes ad vnũ attẽdere qꝺ no.Bar.in.l.sepulchri.ff.de sepul. viola. ꝙ qñ iudex in aliqua causa ꝑuenit cognoscẽdo iuxta id qꝺ habetur in.l.si quis postea. ff.de iudi. ꝛ in.c.ꝓposuisti.s̃.de foro cõpetẽti ꝛ pẽdẽte lite/alter vult in eadem

22 causa cognoscere/ si cõuẽtus fuit cõtumax corã primo iudice nõ potest * corã scꝺo de litis pẽdẽtia opponere.tradit Sozinus cõ.237.colũ.1.difficultatem.

¶ Preterea in eodẽ ꝓposito thematis/ habes etiã attendere ꝙ nõ sufficit/vt quis dicatur cõtumax/qñ nõ cõparet quia ꝓpter hoc nõ dicit̃ cõtumax/sed oportet ꝙ pars aduersa cõparẽs:vt. s̃. diximus accuset absentis ꝛ nõ cõparẽtis cõtumaciã/tex.est no.in. l. ꝓperandũ.§ ꝛ si quidẽ ibi absentiam incusante.C. de iudi.vbi Iason post alios. nu. v. dicit ꝙ ad hoc vt quis dicatur cõtumax nõ sufficit ꝙ quis sit citatus ꝛ nõ cõparuerit/ sed requiritur ꝙ pars aduersa eius cõtumaciam accusauerit in actis / quod est de mente Bal.ibi dũ dicit: ꝙ ad cõuincẽdũ cõtumaciã nõ solũ sufficit cõparitio/sed cõtumacie accusatio. Et ista est practica cõis iustificata aduocatoꝝ dicẽtiũ:ꝛ hoc presente ꝛ accusante cõtumaciã talis. Bar.in.l.arbiter.la.j.ff.de arbi. qꝺ placet dño meo de Ripa in repetitio.ca.primi. in.8.not.in ꝟsi.amplius quinto.s̃.de iudi. ¶ Uide Alexã. cõ. 100.discussis.volu.v. Et istud dic ꝓcedere in ciuilibus/secus in criminalibus/maxime qñ iudex ꝓcedit ex officio.no. Alex. cõ.cxx.nu.vij.viso ꝓcessu inquisitionis.vol.vij. Uide etiã que in simili de solutione fienda in certo loco/ ꝛ neuter cõparet in eo:quia tunc debitoꝛ non dicitur in mora. Decius consi.566.promisit. Probus.

¶ Innocentius Quartus, in concilio generali Lugdunensi. Cap.ij.

IN electionibus & postulationibus ac scrutinijs, ex quibus ius oritur eligendi vota conditionalia alternatiua vel incerta penitus reprobamus. ¶ Statuentes vt (huiusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris cõsensibus celebretur electio, voce illorum qui non pure consenserint, ea vice in alios residente.

¶ Summariũ dñi Ioannis Monachi.

1 Postulatio semper dependet a gratia.
2 Relatio fit a precedens immediate/ex electione vel postulatione non oritur ius eligendi sed propter ipm̃ ius oritũ
3 Ad omnia precedentia fieri relatio debet.
Uerbum scrutinium quid sonet.
4 Appellatione electionis postulatio continetur.
5 Conditio de futuro facit pendere promissum.
6 Sicut ecclesia est certa cui est prouidendum / sic votum debet esse certum ex quo debet fieri prouisio.
7 Conditio apposita que inest:an vitiet.
8 Conditionis existentia debet precedere.
9 Matrimonium carnale contrahitur per conditionem/que non inest non spirituale.
10 Omnis alternatiua copulatiua est dubia/ꝛ omis copulatiua plures.
Certa debet habere certum.
11 Licet vox alicuius non prestet suffragium/bene tamen cõputatur in hoc an electus maiorem partem capituli habeat vel non.
12 Maius est votum reprobe facere/ꝙ̃ non facere.
13 Electio debet esse pura sincera ꝛ gratuita.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Dictio contra/ꝛ per contrarium.contrarietatem affectus notant/ꝛ dictio ecõtra ꝛ econtrario/significant conuersionem ordinis.
2 De natura conditionis est non statim inducere/sed suspendere actum in euentum vel defectum in conditione.
3 Uerba instrumenti debent intelligi vt non contineant in se prolixitatem vel repugnantiam.
4 Legislatoꝛ non potest actũ repugnantẽ in esse producere.
Perplexitas in iudicijs/ꝛ in qualibet alia dispositione est vitanda.
5 Perplexitas quando dicitur.
6 Duplex est perplexitas/resolubilis ꝛ non resolubilis.
7 Non semper militat argumentum de matrimonio carnali ad spirituale/nec econtra.
8 Symoniam cõmittit.q̇ dat/aut facit/ꝓ bñficio ꝯsequẽdo.
9 Ecclesia est cultrix iusticie/ꝛ non patitur contra iusticiam aliquid fieri:in se vel in alterum.
10 Dubietas non solum in facto.sed etiã ĩ iure parit anxietatem ꝛ est quedam tenebra mentis.
11 Rustici tenentur ad doctos ire / pro consilijs querendis. prout ad siluam pro lignis adducendis.
12 Copula/qñ nõ hꝫ vim copule:sꝫ vim dictiõis cõtinuatiue.
Copula/ꝛ/debet stare inter diuersa/aliquando tamen stat inter genus ꝛ speciem.
13 Articulus iuris est certus.
15 Pater vnde dicitur.
16 Consensus patris an requiratur in matrimonio filie.

IN electionibus, Hec decretalis conditionalia/alternatiua/ et incerta reprobat. ¶ Secundo ex puris votis electionẽ celebrari mãdat. Et dic in electiõibus.scꝫ cõibus q̄ fieri debent a maioꝛi ꝑte.ꝛ saniori.s̃.eo. qꝛ propter [postulationibus] cõmunibus.collationẽ sequentibus in quibus due partes capituli requiruntur.s̃. eo.scriptũ est:ꝛ ibi est prouisio. ¶ Sed quid si fiat a maioꝛi parte

1 postulatio:dic * semper postulationẽ dependere a grã.ĩ. eo.cupiẽtes.§.pc.circũstãtie tñ ipam plꝰ minusve reddũt eã debitã.vt no.hoc lib.s̃.ti.ꝑxio [scrutinijs] de quibꝰ loquit̃ dictũ.c.qꝛ ꝓpter. ¶ Ex q̇bꝰ dicũt q̇dẽ / scꝫ scrutinijs ius orit̃ eligẽdi. seu postulãdi/quasi dicat ex scrutinio qꝺ habet̃ in baptismo seu in examinatione eorum qui sunt ꝓmouendi ad ordines /de q̇bꝰ scrutinijs habet̃.ĩ.de cap.monacho.c.dilectus.ĩ.de scru.in ordi.faci.c.vnico.ĩ.de maio. ꝛ obẽdiẽ.hi q̇:ꝛ de ꝯsecrati.di.iiij.ante baptismũ/ꝛ.c.cathecuminũ nõ habet locũ hec ꝯstitutio sed in scrutinijs ex q̇bus ius orit̃ eligẽdi.s̃.eo.qꝛ ꝓpt ꝛ tũc ꝟbũ Ex q̇bꝰ tenet̃

2 a restrictiue. Et fit relatio a ad * ꝑcedẽs imediate.ar.ff.de postu.l.j.§.deiñ adijcit ꝛ forte.ꝛ ꝯpetẽtiꝰ refert̃ ad ꝟbũ scrutinijs tm̃ ꝓpt dictionẽ eligẽdi;qꝛ ex electiõe.vl' postu.nõ

oritur ius eligēdi:sed ꝓpter ipsum ius ortum.

¶ Uel dic hec ꝟba/ex quib⁹ ꝛc. Referri ad oīa p̄cedētia/vt sit sensus/ex quib⁹ electionibus/postulationibus/ꝛ scrutinijs ius oritur:qñ sunt legitime facte quasi dicat ex predictis illegitime factis nil fieri deb3:si ex ipsis nūc factis sequitur illud qḋ hac cōstitutione cauet/ vt.j.colligitur.

3 ¶ Et ꝙ ad * oīa p̄cedētia fieri debeat relatio per verbu3/ ex quibus/probatur.j.de appellatio.secūdo requiris:ꝛ ca. inquisitioni.ꝛ.c.sepe.32.q.7.aplus.ꝛ.ff.de ꝟbo.obliga. ticia.§ Idem respondit.ij. ¶ Nec dico verbū scrutinij esse equiuocu3:vel plures habere significationes/vt not. Hostien.hic.Sed est verbū generale:quod sonat intimationē/vel discussionē/quod cōtrahitur seu artatur scd̄m specialē materiā cui aptatur. ¶ Et dic scrutinijs:scilicet publicatis/alias q̄s ꝑ ip̄m nō artatur.s̄.eo.publicato.ꝛ.j.eo. perpetuo [eligendi] vel postulandi/ ꝛ sic erat in antiqua.

4 b Et appellatione * electionis/postulatio ᵇ continetur. s̄. eo.in causis.ꝛ not.s̄.eo.in rubri.in fine. ¶ Sed cōtra ᶜ.j. c titulo ꝓximo/postulatione3.Sed dic ius nō oriri quo imponatur necessitas superiori admittendi:sed bene ius oritur quo ad postulatores/vt variare nequeant. s̄.eo.publicato [conditionalia] vt consentio in Petrum / si decanus nominabit eum/quo casu nihil est in re/ sed in spe.insti. de verbo.obliga.§.ex conditionali.

¶ Sed quid/si conditio est de preterito vel presenti: videtur ꝙ valeat/quia non moratur/seu differtur ipsum promissum.ff.si cert.peta.cum ad presens.

5 d ¶ Dic contra.Nam conditio * de futuro facit ᵈ pendere promissum: vt.d.§.ex cōditionali:secus in promisso de presenti seu preterito:vt.d.l.cum ad presens.

¶ Et dato ꝙ ibi non sit pendentia:quo ad veritatem rei/ est tamen ibi cause cognitio/an ita sit vel fuerit vel nō: de qua nil habet facere ille qui collationem est facturus: publicato scrutinio qui nō habet se diuertere ad alios actus nec protrahere quod incumbit.s̄.eo.cum post.

6 e ¶ Et sicut ecclesia * est certa ᵉ cui est prouidendū/sic votum debet esse certum: ex quo debet fieri prouisio. Et sic in facto decanatus Xantoneñ. fuit quoddam votum sic emissum. P. Reclamat ius in decanatu nostro/si ipse ius non habeat eligo. B.

7 ¶ Sed * quid si conditio que apponitur inest: vt eligo. P. si infra tempus a iure statutum se consecrari fecerit. Dicunt quidam ꝙ valet. s̄.eo. significasti.j. de prebendis significatum.ff.de tutel.l.muto.§.sub conditione.2.Respō. ꝛ.ff.de conditio.ꝛ demon.aliquando.ꝛ.l.cōditiones extrinsecus/ꝛ de lega.primo.l.tertia.

¶ Contra dic.Nam non potest extare conditio/nisi primo consenserit/nec potest consentire/nisi conditione extañ.vnde propter perplexitatem ᶠ non valet. ff. de verbo.obliga. ticius ꝛ seius / nec dicto voto potest fieri electio ante extantem conditionem/ cum adhuc non sit natus consensus.argu.d.§.ex conditionali argu.ff.de lega.primo . si ita legatum.§.illi si nollet/ quo.§.est necessaria agnitio legati ante acquisitionem eiusdem propter conditionē expressam

8 sic in proposito cum * existentia conditionis debeat precedere que est hic impossibilis:vt dixi ante consensum adhibitum : ꝛ sic votum est in illum.

¶ Item in cap.significasti.ꝛ cap. significatum/ facto completo adijciebatur ꝙ re ipsa inerat quod reprobatum non est:quia tunc nouum non facio/ sed implicitum explico. ar. ff.si ex noxali causa agatur.l.fi.ꝛ.j.de prebē.relatum.

9 g ¶ Sed quare * matrimonium carnale potest ᵍ contrahi per conditionem que non inest. j.de conditio. appo. super eo. non sic in spirituali.

¶ Solutio. Expletio conditionis tenderet ad symoniam h que hic reprobatur h.j.vt eccle.bene. cap.primo.§.omnibus.prima.q.scd̄a/ꝗ pro.sed in carnali dare vel facere nō i est reprobum . ¶ Uel dic ecclesia que est sine macula ⁱ. vota sua diu eludi non est passa. argu. C. de spon.l.ij. Et k ob hoc tractatus dubios ᵏ / vel incertos seu contractus l non admittit. [Alternatiua] vt si eligo. A. vel B. Et ˡ 10 m est ratio. Omnis * alternatiua copulatiua est dubia ᵐ: n ꝛ omnis copulatiua ⁿ est plures notatur .j. hoc libro de regul.iur. plus semper. Nec dubie/ vt hic/ nec cum pluribus quis cōtrahere habet arg. ff.de his qui no.infa. quid ergo.§.primo. ꝛ.j.de Biga. nuper. ꝛ sic dictis modis eligi non poterit.

¶ Item alia ratio in alternatiua eligendo in genere non valeret.Ita nec alternatiue quia hec sunt paria.ff. de con o ditio.indeb.cu3 is.§.vltimo.Et est ratio/vt predixi certa ᵒ debet habere certum [incerta] vt consentio in illum quem

Archidiaconus nominabit . Et est ratio in matrimonio carnali quatumcunqꝫ pater ꝑ det potestatem dādi ma p ritum filie sue non debet mandatarius maritare filiam.s3 sponsum quesitum/patri presentari:ꝛ ipso patre consentiē q te nuptie ᑫ contrahuntur.ff.de ritu nup.l.gñali.j.respō.

¶ Sed in hoc matrimonio spirituali. Archidiaconus non debet votum suum isti publicare qui secreto est scrutādus ergo iste modus hic merito reprobatur.

¶ Item quia iste consensus est conditionalis.arg.ff.de lega.primo.stichum/ꝛ talis consensus hic reprobatur.

¶ Sed quid.si diceret eligo illum quem Archidiaconus elegit:nunquid est eius votum certum.arg.pro ꝛ cōtra.ff. de verbo.obliga.vbi autem.§.illud ꝛ.§.sequen.

¶ Sed dic votum incertum quia conditionale est : saltem implicite.ff.de auro ꝛ argē.lega.l. quintus.ij.§.fi. [pro nō adiectis].Sed quero an habeatur pro nō adiectis vt non faciant numerum quo ad maiorem partem capituli habendam.verbi gratia.xx.canonici erant in ecclesia.x.emiserūt vota sua pure in.A.quinqꝫ in.B.ꝛ quinqꝫ alij conditionaliter/certum est ꝙ vota dictorū.v.conditionaliter consentientium non prestant suffragium electo.Si tamen computentur vt de capitulo: electio non est facta a maiori parte

11 capituli quod videtur. Nam licet vox * alicuius non prestet suffragium/bene tamen computatur in hoc. An elect⁹ maiorem parte3 capituli habeat vel non.s̄.eo.cumana.ꝛ.c. ecclesia.ij . Et no.de hac materia de lega.primo.l.huius.§.si titio.

¶ Sed dic contra/cum dicat hic votis huius pro non adiectis habitis.voce illorum in alio residente.

¶ Et sic predicta vota nō faciunt partem nec admittuntur ad partē.sicut vota emittentes sed potius tanqꝫ turpia sicut a iure reprobata.ꝛ pro non adiectis habentur arg. s̄. de conditio.apo.c.primo.

¶ Item vbi predicti quinqꝫ vota sua nō emisissent. nullam partē facerent/ ergo multo minus vbi vitiose emittūt seu

12 reprobe cū sit * mai⁹ votū reprobe facere ꝗ nō facere.ff.de actio.emp.l.iulianus.in prin.l.si sterilis.§.cū per vēditorem. Et notat ratio.j.hoc li.de senten.excōica.is cui/etiā hoc dicit tex.penit⁹ reprobam⁹. ¶ Et merito reprobamus qꝛ multe fraudes possent fieri si dicta vota reciperētur [ex pu

13 ris].l.sinceris ꝛ gratuitis. Electio * enim debet esse pura/sincera.ꝛ gratuita.xxiij.di. In noīe dñi.ꝟsi.ꝙ si prauorꝫ ꝛ intelligo pura ex aīo/sincera ex prouidētia.gratuita sine p̄cio vñ sicut eccl̄ia i se ē pura nō habēs rugā.nec maculā. xxj.di.c.ꝗuis.sic pure sine ruga ꝛ innolucro debet ei spon r sus eligi ʳ [electio] cōis seu solēnis.s̄. eo.in genesi.ꝛ.j.eo. cum per formam. Jo.mo.Cardinalis.

a Relatio . vide que de relatione tradit Deci⁹.cōsilio.497. accurate. Probus.

b ¶ Postulatio continetur.Antho.de butrio.in.c.fi.col.xiiij. de consuetu. dicit : ꝙ qñ duo extrema sunt supposita legis interpretate / consuetudo interpretans in vno extenditur ad aliud per adducta per eū.

¶ Et procedit hec limitatio secundum Rochum de curte in repeti. di.c. fi.Carta mihi.xvj.col.prima.in ꝟsi. tertio limitatur.nedum quando duo sunt simpliciter parificata sed etiam qñ reperiuntur a iure communiter parificata in dispositionibus.vt est videre in electione/postulatiōe/ꝛ presentatione que per iura sexti in pluribus parificantur . Nā talis afflicta parificatio faciet.ꝙ consuetudo in vno extendetur ad reliquum. Probus.

c 1 ¶ Contra.* dictio hec contrarietatem effectus notat.sicut dictio per contrariū.insti.de sena.consul.orficia.in prin. dictio.ꝟo econtra ꝛecontrario significant cōuersionem ordinis cum suis qualitatibus .l. cum hi.§. fi.ff. de transac. glo.habes in.l.duobus.§.fi.ff.de iureiur. Probus.

d 2 ¶ Facit pendere.de natura * conditionis est/non statī inducere:sed suspēdere actū in euētū vꝉ defectū cōditiōe.

¶ Et hoc non solum in conditione expressa sed etiam tacita.no.in.l. quia.ff.de pac. tradit Maria.Sozi.con.cxxi.col. ij.visa contingentia. Probus.

e ¶ Certa cui.Car.con.99.dico quod acceptatio / per hoc dictum Jo.mo. Archi.ꝛ Jo. And. hic dicit non sufficere bñficiū vacare vt ꝯferaꝛ.S3 necesse ēꝙ collatori de vacatione cōstet dixi. s̄.in.c.primo.de cōstitutione. Probus.

f 3 ¶ Perplexitatē*. verba instrumenti & scripture debent ita intelligi vt non contineant in se perplexitatem quendam vel repugnantiam. text. in capi. inter dilectos. §. ceterum. ẜ. de fide instrumen. quem ad hoc allegat Antho. in capi. cum tu. colū. v. & ibi Panor. ẜ. de prescrip. facit text. in. l. nam ad ea. ff. de conditionib. et demonstra. Bar. in lege fi. §. Idem quesijt. ff. de conditione indebi. tex. in. l. fi. in fi. ff. de rescin. vendi. per quem dicit ibi Areti. ꝙ pacta vnius contractus debent sic intelligi: vt cesset omnis absonus intellectus/ & vnum non remoueat aliud/ firmat Sozi. per hec/ con. clix. colū. vij. in presenti/ vide Petrum de Ancha. con. lxij. duplici respectu.

¶ Et in proposito attēde ad ea que citat Alexan. in con. xv. nume. vj. viso processu. volu. 3. ꝙ si per pactum/ est promissum de nullitate sententie: non intelligitur de illa nul-

4 litate que resultat a perplexitate & repugnantia/ q: etiā * legislator actu repugnantem non potest in esse producere: imo nec etiam summus deus de quo meminit Jason in con. 148. colū. 3. viso processu. volu. 4. allegat Ang. consi. clxxxvij. in fine hic punctus prima fronte.

¶ Dic preterea: ꝙ in iudicijs vitanda est perplexitas/ & generaliter in qualibet dispositione qđ dic/ vt in. l. si titius. ff. de conditio. insti. & ẜ. de offi. delega. cap. cum contingat. & xiij. distin. cap. nerui. testatur Petr. de Ancha. in cap. interposita. nume. vj. ẜ. de appella.

5 ¶ Et dic: ꝙ perplexitas * dicitur/ quando aliqua duo se offerunt/ & alterū qualecunqꝫ sit adimplendo sequitur vel impossibilitas/ vel contrarietas/ aut aliquod incōueniens: probat glo. xiij. disti. in summa/ vbi exemplificat de iudeis qui erant in perplexitate circa mortem Christi. Nam illū morti tradendo: peccabant occidendo innocentem: si morti non tradidissent faciebant/ vt dicebant contra eorum legem disponentē: ꝙ qui se diceret filium dei morte moreretur iuxta verbum euange. quia filium dei se fecit.

6 ¶ Alterius in materia dic *: ꝙ est quedam perplexitas resolubilis: & alia quam non resolubilem appellamus/ prima quando eligendo alterum extremorū non sequitur impossibile/ nec contrarietas/ sed tantummodo aliquod incōueniens/ non resolubilis/ dicitur quando electo altero extremorum qualecunqꝫ sit sequitur impossibilitas vel contrarietas: vt in casu. d. l. si titius: quando testator dixit hoc modo. ¶ Si titius sit heres: volo ꝙ Johannes sit heres/ non potest verificari cū sit impossibile. Si vero est resolubilis/ licet sequatur aliquod inconueniens non vitiatur: sed debet euitari maius inconueniens/ & eligi extremum: in quo militat minus inconueniens. cap. duo mala. xiij. distin. Uide Brunel. in tracta. de spon. & ma. conclu. xxxiij. versi. circa secundā impossibilitatem. Probus.

g 7 ¶ Potest contrahi: hic resultat: ꝙ non semper * militat argu. de matrimonio spirituali ad carnale/ de quo per Prepo. Alexan. in cap. fina. nume. 7. ẜ. de spon. duorum/ vbi dicit: ꝙ papa separat matrimonium spirituale/ secus carnale quod est inductum de iure diuino. Et de sui substantia requirit indiuiduam vnitatem.

¶ Spirituale autem est inductum de iure diuino & ab ecclesia. Panor. in cap. postulasti. ẜ. de rescr. & Car. in cle. gratie. de rescr. vide Jaso. in auten. si qua mulier. nume. xi. C. sacrosanc. eccle. Probus.

h ¶ Reprobatur. Roma. con. cccxvij. circa propositum citat:

8 ꝙ symoniam committit qui facit * vel dat aliquid pro cōsequendo beneficio. Etiam si spirituale sit/ puta beneficium. Aliud argu. not. in cap. ex parte/ el primo. ẜ. de offi. delega.. prima. q. j. ordinationes. cap. fina. ẜ. de pac. glo. in pragma. in titu. de elec. i. §. ego. in verbo temporalis/ secundum quam/ & ibi in verbo Symoniacam: §. ꝙ si aliter ait ꝙ multum dñatur in regno Frācie ipsa Symonia. Probus.

i ¶ Macula. Uide que dico in cap. statutū/ el primo de pre-

9 ben. j. Et in proposito/ ꝙ * ecclesia est cultrix iusticie/ & nō patitur contra iusticiam aliquid fieri in se/ vel in alterum tex. in cap. j. §. j. de alie. feudi. Probus.

k ¶ Dubios/ vide quod voluit Bald. in cap. fina. ẜ. de postu.

10 prela. ꝙ dubietas * non solum in facto: sed etiā in iure parit anxietatem/ & est quedam tenebra mentis. ff. de iur. patro. l. diui fratres/ nisi possit/ sedari cōsultis peritioribus: vt. C. de inge. & manu. l. si auiam.

¶ Et dic de consulendis peritioribus/ vt not. Bald. in. l. iuris ignorantia. C. qui admitti/ vbi inter alia dicit: ꝙ sicut

11 rustici * & mulieres vadunt ad siluam pro lignis/ & ad ciuitatem pro indulgentijs. Ita debent ire ad doctos pro consilijs. refert Joan. de Anania. in cap. quoniam. nume. 6. ẜ. de symo. Et de īcertitudine & dubio: vide q̄ tradit Pet. de Ancha. cō. ccxvi. col. j. nos Bartholomeus &c. Probus.

l ¶ Et est ratio/ inquantum Joan. mona. hic dicit alternatiuam fore dubiā: intelligas sane nisi quelibet pars alternatiue concluderet & fundaret intentionem: notat Alexā. in con. clij. in prin. viso processu. volu. v. Probus.

m ¶ Est dubia. Idem dic de disiunctiua. Alexan. con. l. nu. x. in causa. volu. vj. Probus.

n 12 ¶ Copulatiua. que quando * cadit inter orationes per se principaliter copulatas non habet vim copule/ sed potius vim dictionis continuatiue ponit Bar. in. l. si is qui ducēta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Maria. Sozinus. con liij. col. v. consilijs.

¶ Facit ꝙ notat Alex. con. xxxv. col. fi. viso themate. vol. vj. ꝙ licet copula. & debeat stare inter diuersa glo. in rub. ff. de iur. & fac. igno. tamen stare potest copula inter genus & speciem vt patet in rub. C. de seruit. & aqua. & ibi glo. & no. Bar. in. l. in fraudē. §. neqꝫ. ff. de iure fisci q̄ non sunt diuersa cum vnum comprehendatur in alio.

¶ Uide preterea que dico de copulatiua in regula plus/ et licet de natura copule requiratur vtranqꝫ partem esse veram iuribus vulgatis: habens tñ zenzel. quem ibi sequit Car. in cle. plerisqꝫ/ isto ti. dicentem ꝙ dispositio di. cle. loquentis de ecclesia carente clero: & populo habebit locū etiam in ecclesia carente populo tantum/ licet non clero: quia accipiendo seu considerando clerum et populum coniunctim carens altero tantum dicitur clero et populo carere arg. l. cum eiusdem. ff. de edil. edicto. Istud tamen nō placet glo. in. d. cle. in plerisqꝫ/ in verbo/ & populo/ quā sequitur ibi Paul. de eliaza. prout refert Alex. cō. xxv. psi. venio ad secūdum cōsideratis verbis. vol. vij. cui videtur adherere & merito vide postremo eundem Alex. in consi. xx. nu. vij. ponderatis. vol. iij. Probus.

o 7 ¶ Certa. vt dicitur de articulo * iuris qui est certus Maria. Sozi. con. lj. col. ij. prestantissime doctor. Probus.

p 15 ¶ Pater. hoc verbum * pater grecum est. i. genitor/ pater enim dictus est eo ꝙ patratione rei veneree peracta filiū procreat vel quod melius est dicit Archi. in. c. presens: in prin. xx. q. iij. a greco panihatur. i. omnia seruans.

¶ Pater enim dignitatis & honoris est nomen vnde sanctos patres dicim⁹. Et pater dicitur pluribus modis deitate/ doctria/ senectute & generositate. & alijs notatis per Archi. in. c. fi. col. ij. xxij. q. j. Probus.

q ¶ Nupti e contrahuntur. hic videtur velle inferre Jo. mo.

15 ꝙ * consensus patris sit de essentia matrimonij filie: vt videlicet filia non possit cōtrahere sine cōsensu pr̄is: quod non admittas de iure canonico/ prout late per Decium in regula/ nuptias/ de regul. iur.

¶ Et licet consensus non interuenerit patris tenetur tamen eam dotare glo. in. c. fi. xxxij. q. ij. pro quo Panor. in. c. primo de adul. Et ideo nec exheredari vt ibi late per eundem Decium qui etiam loquitur de filio nisi dicas ꝙ requiratur consensus de honestate solum. glo. in. c. cum virum in ver. deuotio. ẜ. de regul. iuris glo. in capitulo. sufficiat xxvij. q. ij. in verbo/ solus in fine. Probus.

r ¶ Eligi/ et sic quod per ostium intret non aliunde Joā. mo. in. c. j. de regul. iur. vide que de electione et collatione conditionali facta per inferiores/ a papa tradit Domi. in concilio. lxxxiiij. quia istud dubium. Probus.

¶ Gregorius Decimus in generali concilio Lugdunensi. Capitulum tertium.

VBi periculum maius intenditur, ibi proculdubio est plenius consulēdum. Quā grauibus autem sit onusta dispendijs quot & quantis sit plena periculis ecclesiæ romanę prolixa vacatio ex acti consideratio temporis edocet, & considerata prudenter illius temporis discrimina mani-

festant,hec nos euidens euocat ratio, vt dum reformandis etiam minoribus nostra soler= ter vacat intentio ea quæ periculosiora sunt, nequaquam absque remedio reformatiões ac= commode relinquamus,ideoque omnia quę p vitanda discordia in electione romani ponti= ficis a nostris retro sunt prędecessoribus,& pre= cipue a fœlicis recordationis Alexandro papa tertio salubriter instituta omnino immota in sua, firmitate manere cēsentes, nihil enim de= trahere illis intendimus,sed quod experientia deesse probauit,pręsenti cōstitutione supplere.

¶ Hoc sacro concilio approbante statuimus, vt si eundem pontificem(in ciuitate in qua cū sua curia residebat)diē claudere contingat ex= tremum, cardinales qui fuerint in ciuitate ip= sa præsentes, absentes expectare decem die= bus tantummodo teneantur, quibus elapsis(si= ue absentes venerint siue non)extunc omnes conueniant in palatio in quo idem pōtifex ha= bitabat, contenti singuli singulis tantummo= do seruientibus clericis vel laicis prout duxe= rint eligendum, illis tamen quibus patens ne= cessitas id suggerit indulgeri duos habere per= mittimus eiusdē electionis arbitrio reseruato.

¶ In eodem autem palatio vnum conclaue nullo intermedio pariete seu alio velamine omnes inhabitent in communi, quod(reserua= to libero ad secretam cameram aditu)ita clau= datur vndique, vt nullus illud intrare valeat vel exire.

¶ Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat vel facultas secrete loquendi cum eis, nec ipsi aliquos ad se venientes admittant, nisi eos qui de voluntate omnium cardinalium inibi præ= sentium pro his tantum quæ ad electionis in= stantis negocium pertinent vocarentur.

¶ Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus vel eorum alicui nuncium mittere vel scripturam. Qui vero contra fecerit scripturam mittendo vel nuncium, aut cum aliquo ipsorum secre= te loquendo, ipso facto sententiam excommu nicationis incurrat.

¶ In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra competens dimittatur, per quam eisdem cardi nalibus ad victum commode necessaria mi= nistrentur, sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus, verum si (quod absit) infra tres dies postquam (vt prædicitur) conclaue præfatum iidem cardina. intrauerint, non fue rit ipsi ecclesiæ de pastore prouisum per spa= cium quinque dierum immediate sequētium, singulis diebus, tam in prandio quam in cœ= na vno solo ferculo sint contenti,quibus(pro= uisione non facta) decursis, extunc tantummo do panis,vinum,& aqua ministrentur eisdem, donec eadem prouisio subsequatur.

¶ Prouisionis quoque huiusmodi pendente ne gocio dicti cardinales nihil de camera papę re cipiant, nec de aliis eisdem ecclesiæ tempore vacationis obuniētibus vndecūque, sed ea om nia ipsa vacatione durante sub eius(cuius fidei & diligentiæ camera eadem est commissa)cu= stodia maneāt per eum, dispositioni futuri pō= tificis reseruanda. Qui autem aliquid recepe= rint, teneantur extunc a receptione quorumli bet reddituum ad eos spectantiuum abstinere, donec de receptis taliter plenariam satisfactio nem impendant

¶ Idem quoque cardinales accelerandæ proui= sioni sic vacent attentius, quod se nequaquam de alio negocio intromittent, nisi forsan ne= cessitas adeo vrgens incideret, quod eos opor= teret de terra ipsius ecclesiæ defendenda vel eius parte aliqua prouidere, vel nisi aliquod tā grande & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & singulis cardinalibus pręsen tibus concorditer, videretur illi celeriter occur rendum.

¶ Sane si aliquis ex prędictis cardinalibus cō claue prędictum (vt supra exprimitur)non in= trauerit aut intrans manifesta causa infirmita= tis exierit (ipso minime requisito nec in eiusdē electionis negocio vlterius admittendo)per alios ad eligendum substitendum pontificem libere procedatur.

¶ Si vero infirmitate superueniente idem cō= claue ex eis aliquam exire contingat, ipsa etiā infirmitate durante poterit eius suffragio non requisito procedi, sed si ad alios (post sanita= tem sibi redditam seu ante)redire voluerit, vel etiam si alij absētes (quos per decem dies dixi= mus expectandos)superuenerint reintegra, vi= delicet antequam eidem ecclesiæ sit de pasto= re prouisum in eodem negocio in illo statu in quo ipsum inuenerint admittantur, præmissa tam de clausura quam de seruientibus cibo ac potu & reliquis cum alijs seruaturi,

¶ Porro si quando romanum pōtificem extra ciuitatem prędictam in qua erat cum sua curia residens contigerit ab hac luce migrare, tenean tur cardinales in ciuitate, in cuius territorio seu districtu idem pontifex obijt conuenire, nisi sit forsitan interdicta, vel contra ecclesiam ro=

manam in aperta rebellione persistat, quo casu in alia viciniori conueniant quę similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prędicitur) aperte rebellis.

¶ In hac etiam ciuitate tam quo ad expectationem absentium quam quo ad habitationem communem clausuram, & cętera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem cardinalibus deputanda eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto pontifice in ea in qua cū sua curia residebat sunt expressa.

¶ Præterea quia parum est iura condere nisi sit qui eadem tueatur, adijciendo sancimus, vt dominus alijque rectores & officiales ciuitatis illius, in qua Romani pontificis electio fuerit celebrāda auctoritate nostra & eiusdem approbatione cōcilij potestate sibi tradita, præmissa omnia & singula plene ac inuiolabiliter sine fraude, ac dolo aliquo faciant obseruari, nec cardinales vltra quam præmittitur artare præsumant.

¶ Super his autem taliter obseruandis statim audito summi pontificis obitu coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius, ad hoc specialiter conuocandis præstent corporaliter iuramentum.

¶ Quod si præmissa diligenter non obseruauerint, aut fraudem in eis vel circa ea commiserint, cuiuscunque sint præeminentiæ conditionis aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuo sint infames, nec vnquam eis portę dignitatis pateant, nec ad aliquod publicum officium admittantur.

¶ Ipsos insuper feudis & bonis cæteris quæ ab eadem Roma. eccle. vel quibuslibet alijs ecclesijs obtinent ipso facto decernimus esse priuatos, ita quod ad ecclesias ipsas plene ac libere reuertantur ad ministratorum earundem ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda,

¶ Ciuitas vero prędicta non solum sit interdicto supposita, sed & pontificali dignitate priuata.

¶ Cæterum quia cum arbitrium vel inordinatus captiuat affectus, vel ad certum aliquid obligationis cuiusque necessitas adigit cessat electio, dum libertas adimitur eligendi, cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ dei nostri, per aspersionem sui præciosi sanguinis obtestamur, vt pensantes attentius quid eis imminet, cum agitur de creatione vicarij Iesu Christi successoris Petri rectoris vniuersalis ecclesiæ gregis dominici directoris omni priuatæ affectionis inordinatione deposita, & cuiuslibet pactionis, conuentionis obligationis necessitate, necnon condicti & intendimenti contemplatione cessantibus non in se reciprocent considerationis intuitum vel in suos, non quæ sua sunt quærant, non commodis priuatis intendant, sed nullo artante ipsorum in eligēdo iudicium, nisi deo puris & liberis mentibus nuda electionis consciētia vtilitatem publicam libere prosequantur, omni conatu & solicitudine prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo vt eorum ministerio acceleretur, vtilis & pernecessaria totius mundi prouisio idoneo celeriter eidem ecclesię sponso dato.

¶ Qui autem secus egerint diuinæ subiaceant vltioni eorum culpa (nisi graui propter hoc peracta pœnitentia) nullatenus abolenda.

¶ Et nos nihilominus pactiones, conuentiones condicta & intendimenta omnia, siue iuramēti siue cuiuslibet alterius fuerit vinculo firmitatis innexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere, ita quod nullus ad illa obseruanda quomodolibet sit astrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei nō seruatę, sed nō indigne laudis titulum potius mereatur, cum lex etiam humana testetur, deo magis transgressiones huiusmodi quam iurisiurandi obseruationes acceptas.

¶ Quia vero fidelibus non est tam de sollicita quantumcunque inuentione fidendum quā de instantia orationis humilis & deuote sperādum huic adijcimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus cęterisque locis insignibus vbi primū de memorati pontificis obitu certitudo claruerit, a clero & populo solemnibus pro eo exequijs cęlebratis singulis diebus (donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum, apud deū deuotis orationibus insistatur, vt ipse qui concordiam facit in sublimibus suis sic efficiat eorumdem cardinalium corda in eligendo cōcordia, quod prouisio celer cōcors & vtilis (prout animarum salus exigit & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur.

¶ Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi pretextu contingat, districte præcipimus, vt Patriarchæ Archiepiscopi, Episcopi, & alij ecclesiarum prælati,

cæterique quibus cõceſſum eſt proponere verbũ dei clerũ & populũ propter hoc ſpecialiter frequẽtius cõgregandos in ſuis ſermonibus ad ſupplicũ precũ ſuffragia ꝓ celeri & fœlici exitu tanti negocij frequentanda ſolerter hortentur, & ipſis eadem auctoritate non ſolum orationum frequentiam ſed obſeruantiam (prout circunſtantię penſandę ſuaſerint) ieiuniorum indicant.

❡Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Preteriti ratio/ſcire futura facit.
2 Quãto negotiũ maius eſt alijs: tãto inficiẽs plus inficit.
Experientia eſt efficax rerum magiſtra.
3 Ubi Papa: ibi Roma.
4 Nõ videt receſſiſſe: qui in brevi erat reuerſurus.
5 In electione Pape: nõ eſt opus vocatione abſentium.
Quis eſt expectandus: licet veriſimiliter non poſſit venire infra terminum.
6 Conclaue dicitur locus ſecretior in domo: ad quẽ nõ peruenitur/niſi per plures claues.
7 Per literam ſecreto cum aliquo loquimur.
8 Res integra quomodo dicatur.
9 Papa ſi decedat in mari: quid agendum in tractatu electionis.
10 Si vacatio eccleſie ſit in membris periculoſa: ⁊ diſpendio plena: magis erit periculoſa in capite.
11 Jus ſpeciale ꝓrogatur: ſcd̃m rationem illius iuris.
12 Ciuitates maritime dicuntur habere diſtrictum.
13 Poteſtas quando datur laicis/in clericos.
Propter delictũ perſone: punitur aliquando locus.
14 Humani iuris conditio in infinitum decurrit: ⁊ nihil eſt in ea quod perpetuo ſtare poſſit.
Multum valet deprecatio iuſti aſſidua.
15 Pro eo eſt orãdũ: qui ꝓ cõi vtilitate laborare nõ ceſſat.

❡Summariũ domi. Philippi Probi.

1 Res diuiſa dilucidius/⁊ melius intelligi debet.
2 Nihil eſt tã magnũ: quin ꝑ partes diuiſũ/fiat quaſi nihil.
Nihil rite vel recte fit ſine ordinis cõpoſitione.
3 Officiales camere apoſtolice maximã habẽt facultatem.
4 Curia dicit eſſe: etiã in loco in qua eſt deſtinata.
Ubi eſt rex: ibi eſt curia.
5 Limina apoſtoloꝝ/dicũtur eſſe vbi eſt Papa.
Ubi eſt papa: ibi eſt communis patria.
Curia Romana/non vult ouem ſine lana.
6 Curia dñoꝝ eſt ꝓbatoria meritorum.
7 Ex ſignis cognoſcitur ſanitas mentis/quia quilibet ſane preſumitur.
Ex ſignis: cognoſcitur actus dubius.
8 Signis ⁊ actibus deputatis alicui facto/iudicamus de illo prout facta demonſtrant.
A grauamine cõminato/licet nõ illato poteſt appellari.
9 Melius eſt ante tempus occurrere/ꝙ poſt vulneratã cauſam remedium querere.
10 Concorditer vnde dicitur.
Argumẽtũ ab ethymologia vocabuli/ꝓcedit in iure.
11 Factum a maiore parte capituli: ⁊ factum cõcorditer ponuntur vt diuerſa.
12 Deficiente capite membra arreſcent.
13 Romana eccleſia eſt mater ⁊ magiſtra omnium aliarum eccleſiarum. Alie vero dicuntur filie.
14 Cuius eſt caput/eius ſunt membra.
15 Qui eſt in quaſi poſſeſſione capitis: eſt in quaſi poſſeſſione totius.
16 Prorogatio non eſt quid nouum a prorogato/ ⁊ per prorogationem quid non diuerſificatur.
Prorogatio dicitur prioris diſpoſitionis extẽtio/ que debet eſſe eiuſdem forme ⁊ nature.
17 Prorogatio facta intelligitur/cum omnibus qualitatibus rei prorogate.

18 Renouatio contractus videtur ſecundum formam prioris contractus facta: ſi de diuerſitate non appareat idem de relatione.
19 Qualitas principalis diſpoſitionis: in acceſſoria repetita intelligitur.
20 Apud venetos naturalis iuſticia tollitur.
Veneti non recognoſcunt ſuperiorem: ⁊ locum principis obtinent in eoruz ciuitate. ⁊ ſubditis.
21 Ciuitas non poteſt preſcribere ne ſubſit alicui.
22 Libertus contra principem non preſcribit.
23 Ciuitates nõ recognoſcẽtes ſuperiorẽ: hñt iura pricipis.
Florentini non recognoſcunt ſuperiorem: ⁊ habent ius
24 imperatoris in eorum territorio.

VBi periculum, Hec decreta. per Adrianũ papam fuit quo ad omnem eius effectum ſuſpenſa: ⁊ Johannes xxj. dictam ſuſpenſionem que nõ fuit ĩ ſcriptis redacta ratificauit ⁊ de fratrum conſilio eam quo ad omnẽ eius effectum ſuſpẽdit. Et celeſtinus hanc decretalẽ in ſtatum priſtinum reſtaurauit: ⁊ hic tractat de electione ſummi põtificis. prĩo diuidit [a] ĩ duas ptes. Nã prĩo poſito ꝓhe. ad dicẽda firmat ꝯſtitutio Alex. iij. ſcd̃o ĩ. §. hoc ſacro: ſtatuit de elec. ſũmi põtificis et hoc in qnq;. Nã prĩo tractat qd iuris qñ papa decedit in loco vbi reſidebat cum ſua curia. Secũdo. §. porro qñ moritur extra locum in quo reſidẽs fuerat cum ſua curia. Tertio. §. preterea tractat de executionibꝰ primitus ſtatutoꝝ. §. quarto/ĩ ceterum remouet impedientia electionis predicte. quĩto. §. [quia vero] hortatur fideles ad preces fundendas pro electione prouida obtinenda prima in duas: primo tractat de cardinalibus ingredientibus cõclaue: in quo debet ſummi pontificis electio celebrari. Scd̃o. §. [ſane] de cardinalibus non ingredientibꝰ dictum conclaue/⁊ de ingreſſis exeũtibus. Prima in duas. Primo tractat de expectatione abſentium. ac de ipſis ingredientibus conclaue. ⁊ ſeruientibus eorundẽ. Secundo. §. [in eodem] dat modum habitandi conclaue. Et hoc in quinq; quia primo dat moduz vt cardinales incluſi ſint in conclaui ſine aliquo velamine intermedio. Secũdo. §. [nulli) vt nullus alter a predictis acceſſum habeat ad cardinales nec nuncium mittere liceat vel ſcriptum ⁊ in contrafacientes excõicatio fertur. Tertio. § (in cõclaui) dat modũ habendi potum/cibum. ⁊ quos in ipſo conclaui. quarto. §. (prouiſiones) mandat nihil de camera [b] recipi pẽdente electionis negocio: ⁊ penam in ꝯtra facientes adicit. quinto. §. Item mandat vt cardinales alij negocio regulariter non intendant (conſulendum). ff. de carbo. edic. l. prima. §. ſed et ſi quis. xlij. di. quieſcamus. C. de appella. ne cauſas (edocet) vnde verſus. * preteriti ratio ſcire futura facit. lxiij. di. cum Adrianus. ⁊. C. de offi. mag. mili. l. vltima. ⁊. ff. de re milita. non omnes. §. a barbaris (relinquamus) lxj. di. miramur. vij. q. ij. c. vltimo (predeceſſoribus) xxiij. di. in nomine dñi. lxxix. di. ſi quis (pape) Alexandri. ſ. eo. licet. Et illa loquitur de forma eligendi romanũ pontificem. Et id ibi illa que cadunt in illam ſunt dicenda.

❡Sed hic tractat de inuectiuis vijs ⁊ modis quibus valeat prouiſio ſummi pontificis accelerari inuectiua tacta/ hic qñ non bene ſeruatur inducunt principium ⁊ quãto * hoc negocium maius eſt alijs/tanto inficiens nõ ſeruando hanc cõſtitutionem plus inficit. arg. ff. quod met. ca. ſi mulier. §. ſi dos (experientia) que eſt efficax. ⁊ rerum magiſtra ĩ. eo ꝙ ſit. in prin. (concilio) Grego. conſenſum cardinaliuz in hoc caſu non habuit: ſed approbationem prelatorum exiſtentium in concilio requiſiuit ⁊ habuit (curia). Sed nunquid vbi eſt papa. ibi eſt [c] curia cum vulgariter dicatur * ibi papa ibi roma. Dic ꝙ hic loquitur ſecundum communem facti frequentiam/licet qñq; acciderit ꝙ romanus põtifex ſit in vno loco cum paucis. Et audientia cauſarum ⁊ literaruz ſit in alio ⁊ hoc vocatur cõmũiter curia romana.

❡Sed quid iuris ſit hoc caſu/nõ videtur hoc deciſum per hoc. c. quia. §. j. eo. (porro) loquitur vbi papa eſt in motu. et tendit ad locum alium. cum curia ſua. ⁊ ad hoc ſe retulerũt ordinatores huius canonis ⁊ ſic fuit obſeruatum Aretij in obitu dicti Gregorij. Nec papa videtur receſſiſſe * qui in breui erat reuerſurus. vt ſi moram traheret in vicino. ff. de diuo. l. diuortium. ij. ff. de ritu nuptia. pleriq;. ⁊. ff. de pignor. debitor. (Cardinales) non determinat quot ⁊ ideo

dro sufficiunt.j.hoc.libro de regu. iur.pluralis.ff.de testi. vbi numerus [expectare] nõ dicit vocare. Et sic non est opus vocatione * absentium. Et sic consuetudo q̃ est optima legum interpres hactenus hoc est interpretata.s. de consuetu.cum dilectus. 5

¶ Sed pone/adeo distat aliquis cardinalis:quod etiam vtens felici duplomate venire non posset infra terminũ hic expressum.ff.de verbo.obliga.cõtinuus.§.cum ita.in fine/nũquid iste expectabitur.dic q sic.j.eo commissa.primo respon.ff.de verbo.obliga.l. in illa stipulatione. Nec obstat.l.ff.ad velleia. Aliquando:in fine:quia hoc casu nedũ datur expectatio hec propter absentes/sed propter preparationem illorum qui sunt includendi[ex tunc]hic articulus extremum tempus decendij significat.ff.de conditio.et demon.l.iij.in fine[eiusdem]scilicet cardinalis.

6 d ¶ In eodem[conclaue][d] hic est locus * secretior in domo ad quem non peruenitur nisi per plures claues.simile.ff. de dam.infec.l.quod conclaue. [Et intermedio]hoc fit vt vacent diligẽtius in electione facienda [camera] in qua deponitur pondus superfluum.

¶ Nulli ad eos[vocarentur]vt notarius ad faciendum instrumentum compromissi[scripturam] hoc satis inhibebatur in proximo superiori.§. Nam per literam secreto * cũ aliquo loquitur sicut ait ouidius.nutu/signisq[e] loquitur. 7 e

¶ Prouisionis quoq[recipient] olim contrarium seruabatur. Nec de alijs sicut de obuentionibus cõmunibus.

¶ Sed quid si venirent ad quemlibet de collegio iure suo dico:quod possunt cardinales illud diuidere:et illud posset quilibet cardinalis dare/ex quo vixit die quo debuit solui:sicut est de censu apulie/anglie/et ybernie et hoc probatur.j.eo.versi.qui autem[de alio]olim tamen cetus cardinalium aliquos electos in cõcordia cõfirmauit[cõcorditer][f] hoc speciale est contra regulam.j.de his que fiunt a maiori parte capituli.c.primo.C. de legat.si quid est extra.in fi.lib.x.[sane] si procedatur hoc speciale: vnde sec[us] in alijs electionibus.s.eo.quia propter.§.illud vbi etiam infirmi presentes requirũtur. Nã cum possunt procuratores facere magis poterũt scrutari eorum vota. f

¶ Si vero[reintegra]dicitur hic res integra anteq̃ electio sit celebrata quod apparet per expositionem statim sequentem.

8 ¶ Aliter dicit[ur] res integra * quousq in negotio aliquid gerat[ur]. ff. de pollicita.l.j.§.cepisse. Aliter dicitur res integra quousq perueniatur ad aliquid substantiale rei:de p cu.ff.l.ante.et notatur.s.eo.in causis. Aliter etiam dicitur res integra quousq intersit.ff. de cõditio.causa data si pecuniam primo respon.

9 ¶ Porro [conuenire.] Sed quid * si papa decedit extra districtum ciuitatis/vt in mari: dicũt quidem huic casui non esse per hanc constitutionem prouisum:vnde antiquitatis erit standum.C.de testa.sancimus.C.de appella.precipimus.in fine. g

¶ Sed que erit ista antiquitas videt[ur] q electio fit in lateranen.ecclesia celebranda.xxiij.d.in nomine.in prin.

¶ Dic tamen q electio est celebranda in viciniori loco celebri/vbi papa obijt secundum equitatem huius.c.§.porro. Nam * cũ vacatio in membris ecclesie sit periculosa et dispendijs plena.s.eo.ne pro defectu.j.de dolo et cõtumacia.finem.magis erit periculosa in capite.s.eo.in prin.iuxta illud.cui caput infirmum cetera membra dolent [h] ergo magis cui nullum. 10 h

¶ Et ideo celerius est occurrendũ vt in loco vicino ydoneo fiat electio.

¶ Nec obstat/quod hoc ius est speciale:et sic ad cõsequentiam trahi non debet.j.de regul.iur.que a iure.

¶ Sed dic:q hec decretalis habet fundamentum vt prouisio fiat festina:vnde ius speciale * prorogabo [i] secundũ rationẽ illius iuris/presertim ad casum qui pari seu maiori nititur equitate.C.de fur.et seruo corrupto.l. si quis seruo.et hec opinio fundatur per tex. ibi in cui[us] territorio seu districtu. Nam ciuitates * maritime et in mari dicũtur habere districtum: vt dicitur mare venetorum [k] mare ianuensium.arg.ff.de verbo.signifi. pupillus.§.territorium. et de iudi.l. insule:et de acquir.re.domi.inter eos. et.l.sequen. i 11 12 k

¶ Propterea[parue est].ff.de orig.iur.l.ij.§.post originẽ insti.de iure na.gen.et ciuili.in fi.C.de iudeis.nullus.l.[hoc libro de sta.regul.c.vno.§.et quoniam[obseruari] Et sic nota * potestatem dari laicis in clericos et notatur.xxvij.di. nec licuit[cunctas] Nota propter delictũ persone: puniri locum.j.de pon.non est. 13

¶ Sed cõtra autẽ.de manda.prin.§ oportet.ij.col.iij. Nã vt ibi dicitur persone sunt que delinquunt non res. et ideo nõ cõfiscantur regulariter.vt ibi:et in autẽ. vt nulli iudi.§. fi.col.ix.quia alias punirentur filij innocentes et hoc est speciale in casu propter arduum negocium.s.in prin. c.et in exemplum aliorum.j.de pe.in quibusdam.et.j.hoc lib. de pe.c. fi.et.xxv.q.ij.ita nos.

¶ Ceterum quia [arbitrium].viij.q.iij.dilectissimi [vicarij].j.de transla.episco.c.iij.[ydoneo]secundum possibilitatem humane nature/non secundũ celsitudinem dignitatis.xl.d .c.nõ est facile.et.c.nõ nos[penitẽtia]in foro anime inferenda[potius]simile.C.de famo.libel.l.vna.lex autem.scenicas nõ solum/circa prin.col.v.ff.de lega.primo.si quis inquilinos.§.si quis.

14 ¶ Quia vero[inuentione] humani * enim iuris conditio in infinitum decurrit:et nihil est in ea:quod perpetuo stare possit.C.de veteri iur.enucle.l.ij.§.sed quia diuine.in prin. [Orationum]multum valet. deprecatio iusti assidua.arg. xlv.di.disciplina.circa finem.et.xiij.q.ij.Anime defunctorũ

15 [fundantur]pro eo * enim est orandum qui pro communi vtilitate laborare nõ cessat. C. de appella.precipimus. in prin.[in sublimibus]scilicet angelis/et sanctis.[Et ne tanti]scilicet electione summi pontificis [indicant]tertie cõiugationis. vt hic edicunt reges : indicit festa sacerdos. Joan.and.mona.Cardinalis.

a 1 Diuiditur. dic * rem diuisam dilucidius et melius intelligi glo.post tex. ibi in.l. prima in prin.ff.de doli mali et met. excep. Idem in.§. sed nõ vsq.in sti.de lega.tex.cum glo.in.§. igitur in probe.insti. in verbo partiri iussimus.glo. in verbo sufficere.in auten.vt iudi.sine quo suffra.in prin . cum dicat

2 * nihil esse tam magnũ quin per partes diuisum fiat quasi nihil multomagis vbi aliquid paruum erit in partes diuisum nihil apparebit.vide que dixi . s.in prohe. premissis addendo quod voluit Bal.in consilio.cccxlvij.col. ij. ecce formata.in.iij.parte dum ait : q nihil rite vel recte fit sine ordinis compositione tum quia qui bene diuidit proximus est veritati.tum etiam quia vbi non est ordo non potest esse substantia/siue dicamus. q ordo dicatur substantiuum siue adiectiuũ quod est de esse rei. Probus.

b 3 ¶ De camera.intellige apostolica cuius officiales * maximam habent facultatẽ. Notat Decius cõ.cccciiij.viso.et cõ. cccc vij.nu.vij. visis et diligenter.

¶ Vide que de camera ipsa ac camera contradictarum et cancellaria apostolica per nos dicitur in tractatu de mãda. apostolicis. Probus.

c 4 ¶ Ibi est curia.etiam curia * dicitur esse in illo loco ad quam est destinata.licet ad illum locum nondum accesserit.testatur ypol.de Marsil.con.xciiij.nu.xx.a uxilium dñi non me deserat.allegat cle.ne romani.de elec.

¶ Item in simili vbi est rex ibi est curia. seu territorium. Neapol.vide Deciũ.cclxv.nu.l.illustrissime.et ibi q̃ dñr vide preterea glo.in pragma. in ti.de colla. in.§. cui rei in verbo curiam.et de elec.in.§.censuit.in vbo curia. Et dicit Inno.

5 in.c.ego.N. s.de iureiur. Quod limina * apostolorũ dicũtur esse ibi/vbi est papa/per que verba roma. singul.cclv. verificat dictum Jo.mo.pro quo dicit non fore tex.in mũdo/ licet multi multos allegent. Et vbi est papa ibi est patria communis. Inno.in.c.fi.s. de dilatio. Bald. in.l.ij.§.ligatis.ff.de iudi.idez Bal.in.l.rescripta.col.pe.C.de preci. impe.offer.idẽ Bal.in.l.ij.§.miles. ff. de his qui not. infa.

¶ Et attende q de romana curia solet dici q non vult ouẽ sine lana : et curiales cardinaliũ et prelatorum admittunt[ur] in paradiso:sine examine etiam inter martyres. Neuiza.in silua cartha mihi.lxxj.col.iiij. Et plerumq moriuntur in paleis nisi de grã speciali decedant in hospitali. Pro quo

6 illud/q curia * dominorum est probatoria meritorum. Et subdit.Jo.And.in.c.vnico.col.prima.j.de statu regul.hos versus. Cu ria ius curat/Meretrix dicta est curia. Et ad reprehensionem curiarum.dicit alter. Curia curarum genitrix/nutrixq malorũ.Ignotis notos inhonestis equat honestos.

¶ Et postremo vide de significatione huius dictionis curia per Maria.Sozi.con.lxxvj.col.ij.in causa.et per Aretí.in con.xv.in prin. Reuerendissime Probus.

d ¶ Conclaue.pro ampliori huius conclauis descriptione/

vide librum primum cerimoniarum sancte Romane ecclesie.in prin. Probus.

e 7 ¶Signisq3. Maria Sozi.con.lxj.colū. vj.versic. Tertius ꝛ vltimus.in p̄senti dicit ꝙ ex signis * cognoscitur sanitas mentis ꝛ subdit ꝙ quilibet presumitur sane mentis.l. nec codicillos.C.de codicil.vbi etiam dicitur ꝙ asserēti cōtrarium incumbit onus probandi. Ad idem cō.clxv.col.v. visis/ꝙ ex signis cognoscitur actus dubius.

¶Et in ꝑposito Jo.mo.hic vide glo.in verbo mutus.in l. Item quia.ff.de pac.ꝛ.l.labeo.eo.ti.glo.annuisset in.l.pria ꝛ ibi scriben.ff.de verbo.obliga.dicitq3 vnum in proposito notandum Petrus de Ancha.con.88.in fine. premissa 8 facti serie.ꝙ signis * ꝛ actib⁹ deputatis alicui facto iudicamus de illo prout facta demōstrant.l.iij.in prin.ff.quod.qſq3 iuris : ibi siue vsus fuerit siue non.

¶Hinc dicimus ꝙ a grauamine comminato / licet non illato potest appellari.l.si quis prouocatione.C.de appella. 9 Et lex dicit ꝙ meli⁹ * est ante tempus occurrere q3 post vulneratam causam remedium querere.l.prima. C. quando liceat sine iudi.cui conuenit illud terentij. Malo nos ante prospicere q3 vlcisci accepta iniuria. Probus.

f 10 ¶Concorditer istud verbum * concorditer importat.l. nemine discrepante/patet ex ethymologia vocabuli: dicitur enim a con quod est simul / quod argumentum reperitur in iure validum.l.ij.§.appellata.ꝛ ibi scriben.ff.si cer. peta. Jason in.l.imperium.col.iiij. ff. de iurisdictione omnium iudic. Ang.insti.de testa.in prin. Bald.in.l. cōuenticulam.col.ij.C.de epi.ꝛ cler. Jason post Alex. in.l.j. ff.de acqui.po.cum similibus.

¶Et quod nō solū verificetur ethymologia vocabuli pro 11 bo per tex.c.in causis.§.hoc ti. vbi factum a maiori * parte capituli ꝛ factum concorditer ponuntur: vt diuersa glo. in cle. Ne romani.in verbo concorditer isto tit.quam ibi sequitur. Car.ꝛ Jmola. Uide alex.imolam cō.cxxiiij.nu.ij. vol. ij.in causa. Car.tamen in.d.c.non potest.sibi contrarius voluit dicere ꝙ sufficit ꝙ fuerit factum a maiori parte vt dicatur concorditer/tamen teneas primam quam tenet Panor.in.d.c.non potest. nu.xvj.ꝛ illam dicit fore tenendam simpliciter. Fely.ibi col. pe. vbi per eum prout ratq3 parte quem vide pro ampla remissione ꝛ placet Alex.con.xlviij. volumine.vij. Probus.

g ¶Antiquitati: vide Joann. mona.in.c.statutum.supra de rescrip. Probus.

h 12 ¶Dolent. Paul.de castro.con.414.nu.ij.in facto presenti/pria pte dicit ꝙ deficiente * capite mēbra arescēt.xxiiij q.j.c.loquitur.xxiij.q.vij.quemadmodum.

¶Et ideo quemadmodum caput subuenit membris ita et econtra membra debent capiti subuenire. Et subdit in pro 13 posito nostro * ꝙ romana ecclesia est mater ꝛ magistra omnium aliarum ecclesiarum. Alie vero dicuntur filie.c. primo.xij.distin. Que pro vtilitate aliarum inuigilat ꝛ noctes ducit insomnes ipsaq3 regit ꝛ gubernat / ꝛ subuenit eis / cum opus est: tanq3 mater filiabus : vt in prohe. huius libri. vide cal.cō.vij.col.antepe.

¶Et sic econtra debe ntalie tanq3 filie bone sibi subuenire cum opus est.l.cum non solum.§ ipsum antem filium.C. de bonis que libe. Possunt enim dici filie : quia solus dominus romanam fundauit ecclesiam cuius Papa caput est.c.primo.xxij.di. Alie vero particulares ecclesie fundate fuerunt non immediate a christo sed a petro:ꝛ ei⁹ successoribus: Maxime in Jtalia/gallia/hyspania / ꝛ aphrica in quibus nullus alius apostolus legitur predicasse / nec ecclesias instituisse nisi Petrus ꝛ eius successores.c.fi.xj. 14 distin. ¶Facit in proposito illud vulgare ꝙ cuius est caput * eius sunt mēbra per quod substentatur dictū Bal. in.c.si diligēti.supra de prescr. Quod sicut ciuitas Eugubina est de immediata iurisdictione ecclesie ꝛ totus ducatus : ita etiam quelibet castra : ꝛ ville quod ibi sequitur. Fely.in colum.prima.

¶Uide que dico de capite.in.c.accusatus.de hereti.

15 ¶Et in eodem proposito dicit Sozinus pater. con.vij. colum.prima.nunc quesitorum.quod ille dicitur * esse in quasi possessione iurisdictionis totius prouincie qui est in quasi possessiōe iurisdictionis in ciuitate que caput est totius prouincie principatum obtinet.no.in.l.prima.ff.de offi.pre.Ang.

i 16 ¶Prorogabo. Uide de prorogatione alicuius gratie rei aut similis. Paulus de castro con.cccclxxxix. si consideremus.parte prima : vbi concludit ꝙ prorogatio * non est quid nouum a prorogato /ꝛ per prorogationem quid non diuersificatur; vt patet in homine: qui cum paruulus nascitur ꝛ quotidie crescat:non tamen diuersificatur: sed vsq3 ad centum annos est idem homo. Et sic prorogatio dicitur prioris dispositionis extentio que debet esse eiusdē forme ꝛ nature. glo.fi.ꝛ ibi domi.in.c. hi qui.de p̄ben. hoc lib.no. Bartho.in.l. prima.§.ꝛ post operis.ff.de oper. no. 17 nunciatione:vbi inquit : ꝙ ꝓrogatio * facta intelligitur cum omnibus qualitatibus rei prorogate.allegat text. in l.ij.§.sed si iudex.ff.de iudi.facit tex.in.l.fi.de inoffi. dona. C.ꝛ in.l.electio.§.si is quem.ff.de noxa. l.inter socerum.§. cum inter.ff.de pac.doct. ꝛ eadem lege ꝛ pacto prorogatio facta videtur. Bal.in. l.si constante. C. de dona. ante 18 nup. Et sic instar contractus renouati * qui videtur renouari secundum formam prioris contractus/ si de diuersitate non apparet.no. Bar.in.l.si mihi ꝛ titio.circa finem.ff.de verbo obligatio. Bald.in.l. prima.col.pe.in versi. sed quid si dominus. C. qn̄ non pe. partes. qui quidam Bald. in l.legem.C.locati in proposito citat quod videtur facta renouatio sub eisdem pignoribus / penis renunciationibus ꝛ clausulis que erant in priori contractu : sequitur Alex. con.xxviij.in fine pōderatis.vol.iiij.ꝛ Deci. consi.ccccvij. nume.viij.visis. Ad idem dicamus de relatione que videtur facta cum omnibus eius qualitatibus. Bart.in.l.prima.ff. de recep.arbi. Jdem Decius.d.con.ccccvij.nume. ix. Ad idem facit quod idem Decius no.con. 414. nume. vj.viso ibi. Quia cum relatio relata sit ad statutum omnes qualitates que sunt in statutis videntur esse in renunciatione expressa.l.asse toto. ff. de heredib. institu. l.ait pretor.§. si iudex. ff. de re iudic. l. si ita. ff. de conditio. et demon.

¶Adde que in simili tradit Decius. con.ij.nume. ij. Et pro tenui/post Bart.in.l.si ita stipulatus.§. grisogonus. ff.de verbo. obliga. quod quando tēdit ad. vnum ꝛ eundē effectum cum obligatione principali:;vt est obligatio fide-19 iussoris qualitas * principalis dispositionis in accessoria repetita intelligitur/allegat bonum tex.in. l.si vt proponitur.ff.de fideiusso.vbi qualitas loci apposita in principali repetita intelligitur in obligatione fideiussoris. qui simpliciter promisit. Probus.

k 20 ¶Uenetorū. apud quos * iusticia naturalis tollitur not. Petrus de Ancha.con.ccxliij.col.ij. iuxta ordinem.

¶Et dic venetorum qui non recognoscunt superiorem:ꝛ locum principis obtinent in ipsorum ciuitate et subditis. Paul.de castro con.cccxvij.nu.v.viso ꝛ examinato.in prima parte.ꝛ latissime per Jasonem in con.lxx.vol. iij.

¶Et de Januen.vide eundem Paul.con.423.quia.cio ea parte/ Et inquantum diximus:ꝙ veneti non recognoscūt superiorem non tamen intelligas ꝙ id prescripserint contra imperatorem quia illud dicitur vsurpatio. Et licet fateamur fore prescriptionez non tamen potuerūt excutere iugum subiectionis / quominus dicantur recognoscere 21 imperatorez/quia non * potest ciuitas prescribere:ne sub sit alicui. Panor.in c.cum non liceat.in fi.§. de prescrip.et in.c.per venerabilez.col.fi.§.qui filij sunt legitimi.facit qđ not. Ang.in.l. hoc autem.in fine. ff.de serui. vrbañ. predio.vbi concludit.ꝙ aut quis vult prescribere iurisditionē ꝛ imperiū i aliquo loco communicatiue: seu cumulatiue cū imperatore ꝛ potest. Aut vult prescribere imperium abdicatiue ꝛ priuatiue ad imperatorem et nonpotest: quia liber 22 tus * principē cōtra prescribe.notat Deci⁹.cō.307.nu.ix. viso puncto quem vide.con.357.col.ij.in casu magnifici/ 23 vbi dicit ꝙ ciuitates * non recognoscentes superiorē habent iura principis. Bar.in.l.prima.de bo.vac.lib.x.C.in.l. prima.§.de qua re.ff.de postul.in.l. hostes.col. fi.ff.de cap. in.l. ifamē in fi.ff.de publicis.iudic.in.l.acta.§.de amplianda.ff.de re iudi.firmat ꝛ late prout ꝛ dictum sequēs idē Jason in.d.cō.lxx.col.ij.vbi subdit qđ dux Mediolani nō recognoscit superiorem in temporalibus.

24 ¶Et subdit vbi.§.Decius quod florentini * non recognoscunt superiorem ꝛ in eorum territorio habent ius imperatoris. Bar.in.l.hostes.ff.de cap.firmat Panor.in con.xcj. sub nu.vj. Quo ad primum dubium.vide roma.con. lix.nu. vij.ad discutiendum. Probus.

¶Gregorius Decimus in generali cōcilio Lugduneñ. Cap.iiij.

VT circa electiones/postulationes/& prouisiones ecclesiasticas viam malitijs (prout est possibile) precludamus,ne diutius periculose vacent ecclesie,vel psonatuū dignitatū&aliorū ecclesiasticorū bñficiorū prouisio differatur. Edicto ꝑpetuo ꝓuidem⁹,vt si qñ aliqui electionib⁹ postulationib⁹ vel prouisionibus se opponūt proponēdo aliqua contra electionis postulationis seu prouisionis formam, aut personas eligētium vel electi siue illius cui erat prouisio facienda,siue facta,& propter hoc contigerit appellari appellantes ī instrumēto publico seu literis super appellatione confectis omnia & singula exprimant,quę in formam intendunt obijcere vel personas coram personis autēticis aut persona, quę super hoc testimoniū perhibeant veritati corporali præstito iuramēto, quod credunt ea quę sic exprimunt,esse vera & se posse probare. ¶Alioquin tam opponentes quā tempore appellationis interpositę vel postmodum adhęrentes eisdem obijciendi aliqua quę non fuerint in huiusmodi literis vel instrumētis expressa,& potestatem sibi nouerint interdictam,nisi aliquid postea forsam emerserit,vel super antiquis superuenerit probandi facultas, aut aliqua antiqua in opponētium notitiam de nouo peruenerint, quę appellantes appellationis tempore emissę verisimiliter ignorare potuerint,& etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorantia & superueniente facultate ꝓbandi fidem per proprium pręstandum corporaliter faciant iuramentum, hoc adijciendo in iuramento eodem quod ad ea probanda credūt se sufficientes probationes habere.

¶Illa sane quę fœlicis recordatiōis Inno. Papa quartus contra non plene probantes ea quæ in formam vel personam obiecerant statuit,in suo volumus robore permanere,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Eo ipso ꝙ dico rem meam:vel michi debitam:impugno cōsequenter ꝙ aduersarij non sit.
2 Uia malitijs est precludenda.
Tot sunt malitie hominum:quod non potest eis totaliter via precludi.
3 Natura est imitatrix vitiorum.
4 Personatus ꝛ dignitas:an idem sint.
5 Indefinita equipollet vniuersali / quomodo intelligitur.
Non est eadem ratio omnium particularium in vniuerso comprehensorum.
6 Decretalis quando contineat ius commune.
7 Cognoscitur ius cōmume:multis modis hic descriptis.
Collegium non est quid corporeum:cum sit persona representata non vera.
Capitulum potest per procuratorem appellare:ꝛ iuramentum in animas collegij prestare.
Collegium peccare potest/ꝛ sic puniri.
8 Qui admittatur ad dicendum contra personam electi : in episcopum.
9 Quodlibet peccatum mortale impedit aliquem eligi : sed non eligere.
10 Criminosus est repellēdus.
Species periurij vel homicidij est proponenda.
11 Multa valent in probando:que non valent in proponendo.vbi ius presens allegari oportet.
12 Jurans presente textu euangeliorum/ an satisfaciat constitutionibus.
13 Euangelia non pedibus:sed manibus debent pertractari
14 Nemo ad impossibile obligatur.
Consuetudo generalis:est optima legum interpres.
15 Publicatio scrutinij / collatio ꝛ electio insimul debent fieri non ex interuallo.
16 Quando constitutio exigit factum/non sufficit dictum.
17 Priuilegium in corpore iuris clausum:perinde est habendum ac si esset ius commune.
18 Omnia presumuntur solenniter acta.
Solennitas intrinseca leuius presumitur:ꝙ solennitas extrinseca:que habet probari.
19 Qui solennitatem allegat illam probet.
20 Quando duo proponuntur:etiam copulatiue:si ad vnum effectum tendunt sufficit alterum probare.
21 Sibi imputet:qui superuacua obligatione se astrinxit.
22 Adherens appellationi tenetur ad id ad quod principalis appellans.
Una via non debet concedi: quod alia prohibetur.
23 Indefinita ex parte promissoris reddit obligationem nullam/non ex parte stipulatoris.
Uerisimile est:ꝙ quisquis libenter sibi acquirat.
24 In re appetibili/qui tacet consentit/non sic in obligatiōe
25 Sicut debet appellari infra decennium : sic decet infra illud tempus appellationem habere ratam.
Non sufficit regulariter facere de facto.
26 Aliquid tenet contra commodum / quod nō accommodū.
27 Que de nouo emergunt nouo indigent auxilio.
28 Paris cōditionis:non debet esse peccās:ꝛ nō peccans.
29 In facto alieno probabilis est ignorantia.
Ignorantia aliquando probatur per proprium iuramentū
Quilibet presumitur ignorare/nisi probetur scire..
30 Exceptiones que tangunt nullitatem appellationis proponi possunt ante litem contestatem.
31 Judex videns non esse appellatum / vel appellatum/ non tñ infra.x.dies.vel appellationem non esse prosecutam infra tempus/ex officio.habet repellere appellantem si ne obiectu partis.
32 Exceptiones perēptorie requirentes longam indaginem ante litem contestatem non recipientur/secus si non lōgam requirant indaginem.
Exceptionum/alie sunt iuris / alie facti / a iure tamen approbate.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Circa/est dictio que sepe minuit in testimonijs ferendis.
Homo malum potest per seipsū:bonū non/nisi per gratiā
2 Homo maiori electione/ꝛ subtiliori iudicio indiget in bono ꝙ in malo.
3 Modicus error in calculo factus bona fide non rescindit actum.
Nemo sine vitijs nascitur:optim⁹ ille est q̄ minimis vrget
Omnis caro de facili viam suam corrumpit.
4 Malum est facile:bonum difficile.
5 Indefinita equipolet vniuersali etiam in odiosis/quando profertur a lege/secus si ab homine.
6 Quotiens omnium particularium eadem est ratio indefinita equipollet vniuersali/et idem est iuris in vno ꝙ in alio.
7 In testibus indefinita non equipollet vniuersali.
Dicta testium debent de necessitate concludere.
8 Uerbum persone quando non comprehēdit vniuersitatē.
9 Filius an representet personam patris.
10 Uerba hec omnia et singula. exigunt concursum singuloꝝ
11 Officium manuum est defendere corpus hominum.
12 Impossibilia vel nimis difficilia sunt extra naturā hūanā

Iuuenis castus est martir/absq; sanguinis effusione.
13 Artissima est vita continentie. ⁊ laboriosum est continere ⁊ pauci sine carnis vitio inueniuntur.
Quod nõ est nec potest esse in esse: nõ cadit ĩ obligatiõe.
14 Verba generalia nõ extenduntur ad impossibilia.
15 Monachi preferuntur regularibus canonicis.
16 Expressum dicitur: quod verbis specificis fit
17 Quando requiritur expressa mẽtio: nõ sufficit mentio descendens ex consequentia verborum.
18 Illud dicitur tacitum quod per rationem intellectualem colligitur.
19 Quod fit in genere: non dicitur fieri specifice.
20 Obijciens crimina in testes ad defensionem: an teneatur actione iniuriarum.
21 Executio iuris non habet iniuriam.
22 Dicens aliquem nõ fore idoneum fideiussorem: an teneatur actione iniuriarum.
23 Protestatio non excusat: quod indebite fit.
24 Lapsus temporis habet tacitum consensum.
25 Valet appellatio dicẽdo sic/appello ad iudicẽ competẽtẽ.
26 Ratihabitio operatur rebus existentibus integris.
27 De iure communi appellatur ad proximum superiorem.
28 Potiora sunt ea que de iure cõmuni: q̄ que de iure speciali statuuntur.
29 Res noua/nouum capit consilium.
Ex causa noua superuenienti licet recedere a qualibet dispositione.

a VT circa, [a] Hec decretalis in sex partes diuiditur. Primo ad dicenda prohemium premittit. Secũdo §. edicto/formam appellandi in beneficialib⁹ causis statuit. Tertio [alioq̃n] Non obseruantibus dictam formam penam imponit. Quarto §. vota. post appellationem factam a dicta pena excipit. Quinto §. super huiusmodi probandi dicta vota seu nota tribuit §. vj. ille statuta per inno. iiij. contra non probantes obiecta in suo robore derelinquit.

¶ Et hec constitutio non habet locum in iudicialibus appellationibus: sed extra iudicialibus. s̃. eo. constitutio.

¶ Item non habet locum in his qui nec appellant nec appellationi adherent. ĩ. eodem §. alioquin. ¶ Esset enim durum ꝙ appellans vel appellationi adherens facto suo me non appellantem nec appellationi adherentem obligaret. Argu. ĩ. de symo. sicut tuis. circa finem.

¶ Sed secundum hoc melioris conditionis est: non appellans q̄ appellãs qui non astringitur hac forma.

¶ Item non habet locum: vbi quis impugnat: nõ ex defectu seu vitio alterius: sed duntaxat ex iure suo/de quo cõtendit: vt quia dicit se habere ius in re: vel ad rem/ ⁊ ꝙ alter ipsum molestat pretextu electionis: seu prouisionis facte de beneficio de quo contẽditur: vnde in directa oppositione locum habet nec constitutio non indirecta: vt hoc
1 casu quia eo ipso ꝙ dico rem meam * vel mihi debitam: impugno cõsequenter ꝙ aduersarij nõ sit. ff. de procura. Põponius §. ⁊ is. ff. de iureiur. l. sed ⁊ si possessori: in prin. ⁊ §. si cum de hereditate.

¶ Sed si ĩpugnarent ex iure meo: quod volo augeri ex defectu vel vitio alterius: vt quia dico aliquos electores aduersarij nõ prestare suffragium eidem / ⁊ propter certa crimina: habet locum hec constitutio: quia pure non prosequor ius meum: sed illud declarare volo: ex obiectu vt premisi. ¶ Nec hec constitutio priuat quenquam a prosecutione sui iuris: sed a probatione obiectorum: que si liquerent de his posset se iuuare impugnans: per hanc constitutionem repellitur a probatione facti/⁊ nõ a ratione iuris. arg. ff. de his quib. vt indig. si testamentum.

¶ Cõsultius tamẽ credo hoc casu iurare [prouisiões] qualiter hec tria differunt notatur. s̃. eo. statuimus. in prin. [viam malitijs.]

2 ¶ Nota viam * malitijs precludẽdam vt hic: ⁊. ĩ. eo. Auaritie. ⁊. s̃. de resc. sedes apostolica: prout est possibile: vnde dicit: ꝙ tot sunt malitie hominum: ꝙ non potest eis totaliter via precludi.

b ¶ Omnis enim etas ab adolescentia prona est ad malũ [b] xij. q. j. omnis etas ⁊ natura imitatrix est vitiorum. xij. q. iij proclíuius [periculose vacent] .i. quia periculum tam in tẽporalibus q̄ in spiritualibus contingeret ecclesijs ex diutina vacatione. s̃. eo. ne pro defectu. ⁊. ĩ. eo. q̄ sit ecclesijs [personatuum.]

3 ¶ Personatus * ⁊ dignitas fere pro eodem supponunt/licet in aliquibus locis rectores ecclesiarum vocentur psone. s̃. de resc. ex parte in quibus locis non dicerẽtur habere dignitates licet ibi dicantur habere personatum: sed nisi sit aliqua specialis consuetudo alicuius loci: idẽ semper significant/⁊ idem iudicium est habendum. s̃. eo. dudum. respon. ij. ĩ. de preben. de multa [aliorum ecclesiasticorum.] Ergo cum indefinite loquatur generaliter debem⁹ intelligere de omni beneficio ecclesiastico. Quia indefini
c 4 ta[c] * equipollet vniuersali. xix. di. si romanorum. ff. de offi. presid. l. iij. ff. de serui. vrba predio. si seruitus. igitur siue appl'r super simplici beneficio vel alio / locum habet hec decre.

¶ Sed contra videt'/ ꝙ indefinita non equipollet: vñ qr cum dico bibo vinum/ergo totum vinum: non sequitur.

¶ Determina ergo istud brocardicum in hunc modum: indefinita canonis. vel legis regulam tradere intendentis equipollet vniuersali: ⁊ ita intelliguntur iura ad hoc allegata. ¶ Indefinita vero communis locutionis non equipollet vniuersali. argu. ff. de lega. iij. heres meus §. j. ⁊. l. quintum § illud idem. de aur. ⁊ arg. lega. l. prima / ⁊ hoc qr
5 non est eadẽ * ratio omnium particularium in vniuerso cõprehensorum: vt in dictis. ll. allegatis: sic vt. ff. de lega. ij. si pluribus. predicta autem dico in indefinita affirmatiua.

¶ Sed negatiua ⁊ indefinita bene equipollet indistincte vniuersali. ff. de reb. dubi; s. l. si is qui ducenta §. vtrum. in fine §. Et sic determinatur secundum iuristas: secundum logicos autem indefinita equipollet vniuersali in materia necessaria: vt homo est animal: ergo omnis homo: vel impossibile negatiue sumpta: vt homo nõ est lapis ergo nullus homo in materia cõtingenti equipollet indefinita vniuersali/vt homo currit/ergo omnis homo currit / nõ enim
6 sequitur [edicto perpetuo.] Et sic * hec decretalis cõtinet ius commune. cum dicat edicto.

¶ Sunt enim sex modi cognoscendi ius commune.
¶ Primus est si mittatur venerabili cetui.
¶ Secundus si edicti vocabulo nuncupetur / vt hic vel quia dicit' hac edictali.
¶ Tertius si precipitur per omẽs populos diuulgari scriptura publice procedente.
¶ Quartus si dicatur. Idem in similibus obseruandum.
¶ Quintus. Si lex vel canon appellatur generalis.
¶ Sextus si iubetur expresse ad omnes pertinere istos sex modos habes. C. de legibus. l. iij. [aliqui] nunquid artantur mulieres hac constitutione. dic ꝙ sic vt notatur in simili. s̃. eo. statuimus. in prin.

¶ Sed queritur an collegia hac constitutione artentur. et hoc est q̃rere an verbum aliquid comprehendat collegia/ ⁊ videtur ꝙ non /quia appellans qui habet prestare corpo
7 rale iuramentũ/vt hoc §. Sed collegium * non est hic cor
d e poreum cum sit persona representata [d] non vera [e]. ff. de fideiusso. l. mortuo. ⁊ no. ĩ. hoc libro. de senten. excõica. romana §. vltimo. Et vtrum possit cõprehendi per verbum aliq̃ collegium notatur. ĩ. hoc libro de regul. iuris. in generali. ⁊ dic hoc comprehendi.

¶ Et est ratio/quia capitulum potest per procuratorem appellare. ĩ. eo. procurator/⁊ iuramentum in animas collegij prestare. ĩ. hoc libro de testib. presentium/⁊ cõstat ꝙ collegium peccare potest et sic puniri. ff. quod me. causa. l. metũ in § animaduertendũ. Et dic. [aliqui] quorum interest/vt quia canonic⁹ vel parrochianus vel patronus. xvj. q. vij.
8 filijs ac nepotibus/⁊ quilibet * de diocesi vel ciuitate/clericus vel laicus / siue ibidem beneficiatus: si vult aliquid dicere contra personam electi in episcopum: admitti debet notat Inno. ĩ. de accu. super his [formam] vt quia dicunt forte ꝙ forma illius. c. quia propter non fuit seruata [eligẽtium] vt quia sunt excommunicati maiori excõicatione vel suspensi ab homine. s̃. eo. cum inter. R. s̃. de consue. cum dilectus. ĩ. de cle. excõica. ministran. si celebrat: vel quia sunt priuati a canone. vt quia elegerunt scienter indignum. s̃. eo. cum in cunctis [electi] scilicet ꝙ non sit legitime etatis vel patiatur defectum in scientia vel natalibus. s̃. eo. cum in cunctis. de quo dic vt ibi. xxiij. di. qui episcopus. ⁊. xxv. di. non autem. vbi ponuntur. xiij. capitula apostolice regule in glo.

9 ¶ Et quodlibet * peccatũ mortale impedit aliquem eligi xxv. di. c. vltimo. quod intellige vt ibi notatur: sed non eligere vt. ĩ. eo. perpetuo facienda.

¶ Et sic nota hanc decretalem habere locum ante factam

prouisionem/ꝛ post. Idem dico in electione/ꝛ postulatiõe quando appellatur contra certam personam ne eligatur arg. huius litere. ĩ. eo. qui contra certam [qui ꝑpter hoc] scilicet quia elegerunt vel volunt eligere: vel postulare personam indignam: vel de ipsa prouidere. s̃. eo. Cum inter canonicos/vel contra formam. s̃. eo. auditis. ꝛ. c. cum nobis olim.

¶ Quid si appellet ante electionem: vt quia est spes de aliquo ꝙ eligatur/dic ꝙ locum habet hec cõstitutio. ĩ. eo. qui contra. [appellari.]

¶ Sed nunquid habet locum hec constitutio siue appelletur ad Papam siue ad alium superiorem. ar. d. §. animaduertendum: ꝛ. ff. de publici. l. de precio. ꝛ. xix. di. si romanorum. ff. de offi. presidis. l. preses [publico]. i. per manum tabellionis facto.

¶ Quid sit instrumentum publicũ/habes notatum. ĩ. de fi de instru. c. ij. ꝛ dic super appellatione cõfecto [seu literis] dicunt quidam priuatis/sed textus sequens cõtradicit vn de dic autenticis ꝛ que sint ille habetur. ĩ. de fide instru. f cum dilectus. in fine. [Omnia ꝛ singula] f. i. singulariter ꝛ specialiter designata. ff. de edilitio edicto: cum eiusdem: ꝛ. l. si plura ꝛ. l. ediles aiunt. ff. de rei vendica. l. si in rem. prima.

¶ Quid ergo si dicat electum/periurum / homicidam/ vel excõmunicatum. Nunquid talis expressio sufficit. videtur quod nõ: quia in tanto crimine nõ debet admitti vagatio. ff. de dolo. Item exigit. ff. de iniur. pretor edixit. in prin. ꝛ §. quod autem. Et ista expressione facta adhuc est locus vagationi/quia potuit proponens ab initio de alio periurio intelligere seu homicidio/ꝛ nunc de alio/arg. ff. de dãno infec. qui bona. §. si quis stipulatur/ꝛ facit ad hoc. ĩ. hoc libro de excep. pia.

¶ Econtra videtur. Quia qualitercunqꝫ sit periurus hoc periurio. vel illo sufficit ad repulsionem. ĩ. de iureiur. que relam. ꝛ. s̃. eo. venerabilem.

10 ¶ Idem de alijs criminibus: cum criminosus * sit repellendus. xxiij. di. qui episcopus.

¶ Et dic speciem periurij: seu homicidij proponẽdam/ ar. istorum verborum omnia ꝛ singula/ꝛ. d. c. pia.

¶ Et dic ad ar. in contrarium/ꝙ ille sufficit in repellendo si fuerit probatum non tamen sufficit in proponendo propter hanc constitutionem que artat singulariter speci-
11 ficare/ꝛ multa valent in * probando: vt. C. de ꝓbatio. si ue possidetis que nõ valent in proponẽdo: vbi ius presens allegari oportet. ff. de rei vẽdi. l. in rem. in prin. [corporali] i. tactis corporaliter euãgelijs: vel alijs sacris: ꝛ hoc est iuramentũ de columnia/ large sumpto vocabulo. Quid si
12 prestans * iuramentum euangeliorum textu presente: dicat iuro ad hec sancta dei euangelia: ꝙ credo omnia ꝛ singula vera esse. ꝛc. Nec tangit euangelia/nunquid valebit appellatio ꝛ videtur ꝙ sic: quia presentia euãgeliorũ pro iuramẽto habetur licet nõ tangantur. l. rem nõ nouam. C. de iudi. ĩ. de iura. cal. c. vltimo. xj. q. prima eps nõ flagitet.

¶ Dicas tamen cõtra quia nõ valet appellatio nisi tangãtur euangelia corporaliter/ꝛ hoc innuit cõstitutio cum dicit corporali prestito. ꝛc. Si ergo nõ tangat nõ seruat cõ-
g stitutionem. Nam priuilegium honoris est datum g episcopo ꝙ non tangat. ĩ. de iura. calum. c. vltimo. xj. q. prima episcopus non flagitetur/ergo alij tangere debent. ff. ad municipal. l. prima in fine.

13 ¶ Item quid si tangat * euangelium pede/nũquid valet appellatio: dic ꝙ non quia euangelia manibus nõ pedibꝰ
h debent pertractari officium h enim manuum est nõ pedum lxxxix. di. singula. ar. ĩ. de resti. spolia. olim. in prin. xj. q. iij. nolite. auten. iusiur. quod presta. in prin. col. ij. ꝛ pede tãgẽdo videtur potius s contemnere ꝙ reuereri.

¶ Item quid si tangat alio membro: nõ tamẽ pede vel manu an valeat appellatio. Et dicas aut habet manus aut nõ. Si nõ habet ꝛ tãgit cum lacerto vel cum capite/si non habet lacertum valet appellatio: quia est quoddam prodi
i 14 re tenus si non datur vltra. Et quia nemo ad impossibile * i obligatur. ff. de reg. iur. impossibilium. ĩ. hoc. libro de reg. iur. nemo potest.

¶ Si autem habeat manus ꝛ cum alio mẽbro tangat non valet appellatio quia facit contra consuetudinẽ generalẽ
k que est optima legum k interpres. s̃. de cõsuetudine. cum dilectus. ff. de legib. si de interpretatione.

¶ Item quid si appellet hodie: ꝛ cras prestet iuramentũ suum nũqd valet appellatio/ꝛ videtur ꝙ non: quia stipulaturus de damno infecto eodem tempore debet iurare ꝛ stipulari/alias nõ est ei cauendum. ff. de dam. infec. qui bona. §. si quis stipulaturus.

15 ¶ Preterea * publicatio scrutinij / collatio/electio/insimul debent fieri/non ex interuallo. s̃. eo. qꝛ propter. ꝛ. c. cũ post petitam. A simili videtur vt hic.

¶ Contra videtur ꝙ valet/quia testis potest prius iurare ꝛ postea ex interuallo deponere. ĩ. de testi. cog. preterea/ nec est vis de eodem contextu. ita videtur dicendum. hic dicas: tamen non valere appellationem per iura primo inducta. Et hec est intentio constitutionis / cum dicit appellantes omnia ꝛ singula exprimant: corporali prestito sacramento scilicet incõtinẽti illa die anteqꝫ ad alios actꝰ extraneos diuertatur. s̃. eo. quia propter. ff. de testa. heredes palam. §. fi. C. de testa. cum antiquitas.

¶ Item quid si specificatis omnibus ꝛ singulis iuret isto modo: dico eum homicidam/ꝛ paratus sum iurare: ꝙ credo vera esse: ꝛ me posse probare. Nunquid valet appellatio ꝛ dit: ꝙ non: quia cõstitutio ista exigit iuramentum nõ pollicitationes iuramenti ergo iurare debet: nec promittere sufficit se iuraturum/quia dicit constitutio corporali prestito. ꝛc. Ergo oportet ꝙ prestetur/quia factum exigit cõ-
16 stitutio * quo casu non sufficit dictũ. ĩ. de eo ꝗ mit. in po. causa rei seruan. c. primo. aliud enim est debitum soluere/ aliud pactũ esse soluere. C. de iureiur. l. acceptam.

¶ Item quid si est episcopus qui opponit. Nunquid tenetur tangere euangelia videtur ꝙ non. ĩ. de iura. calum. c. vltimo. xj. q. j. episcopus non flagitetur. ꝛ. ff. de penis. sancio. Sed licet quidam contra. Cum hec decre. generaliter loquatur. ff. de lega. prestand. l. prima § generaliter.

¶ Item priuilegium concessum episcopis ꝙ non habeãt tangere sacra est clausum in corpore iuris vnde perinde
18 est acsi * esset ius cõmune/ꝛ sic per hanc posteriorẽ legem priori fit preiudicium. arg. s̃. hoc libro de cõsti. c. prĩo. Sed illa loquitur in legibus communibus nõ in prima speciali ꝛ sequenti generali. vt in casu. d. l. sancio.

¶ Item queritur an tabellio debet facere mentionẽ de prestatione huius iuramenti: dic ꝙ sic: quia constitutio hoc requirit ꝙ coram personis prestetur que super hoc perhibeant testimonium veritati.

¶ Sed quero qualiter debet tabellio facere fidem. Respõdeo dicendo ꝙ eo presente appellans tactis euãgelijs iurauit se credere oĩa ꝛ singula esse vera/ꝛ se posse probare.

¶ Sed quid si inueniatur in instrumento ꝙ appellans iurauit: sed non dicitur aliquid de corporali tactu nunquid
18 valebit appellatio. ꝛ videtur ꝙ sic. quia omnia * presumũtur solemniter acta. insti. de fedeico. §. vltimo. C. de contrahen. ꝛ commitan. stipul. l. prima. ff. de pac. iurisgen. §. quod fere.

¶ Sed dic contra quia hic non testificatur de qualitate iuramenti necessaria sicut de tactu corporeo. Et ideo peccatur contra hanc constitutionem. Et argumenta in contrarium loquũtur de solennitate intrinseca que leuius presumitur vt. d. ll. ꝛ. ff. de verbo. obligatio. sciendum/ꝙ solemnitas extrinseca que habet probari. ff. de ꝑublici. quecũqꝫ. §.
19 vltimo in qua habet locum qui solemnitatem * allegat illã probet. C. de vsur. l. prima [probare].

¶ Quid si dicat in appellatione ex quo specificauit plura illud vel istud. possum probare. vel aliquod istorum quod sufficiat ad fundendam intentionem meam / sed si quodlibet est sufficiens per se/nunquid valet appellatio: ꝛ videt
20 ꝙ sic. qꝛ cum duo * proponuntur etiam copulatiue: si ad vnum effectum tendant sufficit alterum probare. ĩ. de iu-
l di. Exhibita nisi l quis superflua probatione oneret se expresse. ĩ. de probatio. c. licet. dic contra ꝛ est expressum. ĩ. eo. is qui contra.

¶ Sed quid si opposuit plura exprimẽdo omĩa et singula/ ꝛ iurando secundum formam constitutionis deinde probauit quedam. quedam nõ/probata tamen sufficiunt ad intentionem suam. Nunquid debet obtinere vel cadere et videtur ꝙ debeat cadere/quia exprimendo multa/ad probationem omnium videtur se astrinxisse. ĩ. de probatio. licet. §. Idem quoqꝫ/imputet ergo sibi.

¶ Et videtur ꝙ hec constitutio non astringit eum ad probandum omnia opposita/sed ad hoc ꝙ credat omnia vera esse ꝛ se posse ꝓbare ductꝰ aliqua probabili ratiõe/licet nõ omnia probet dum tamen quod probauit sufficiat ad intentionem suam/obtinere debebit. arg. ĩ. de exces. prela. grauem. iij. q. ix. decreuimus. Et hoc vltimum credo equius. Nec obstat contrarium quia ibi expresse se astrinxit ad pro
21 bandũ ꝛ sibi * imputet qui superuacua obligatione se astrixit. ar. ĩ. de crimi. fal. c. fi.

¶ Quid si dicas in appellatione: quod potest probare oĩa

sed non singula nunquid valet appellatio / dicas ꝙ non quia constitutio vult vtrunqꝫ. Et hoc innuit cum dixit. s. omnia ⁊ singula. ⁊c. ⁊ tenēda est maxime / quia restringit calumniam [alioquin]. i. si formam non obseruauerit supradictam. i. non exprimendo omnia ⁊ singula / ⁊ nō iurando predicto modo [adherentes]

22 ¶ Sed nunquid * adherentibus sufficit: ꝙ appellans principalis seruet omnia predicta ita ꝙ licet ipsi non seruent valeat eorum adhesio.

¶ Sol. Adherentes debent seruare constitutionem / sicut principales / alias nō audientur / ⁊ est ratio: si adherentes non tenentur seruare formam cōstitutionis multa possent facere maliciose: nec via precluderetur malitijs: quod intēdit hec decretalis: vt vna via cōcederetur quod alia prohiberetur / quod esse non debet. ī. eo. Auaritie. ⁊. ī. hoc libro de reg. iur. cum quid vna [expressa] m singulariter vt dixi. ¶ Sed quero an hec adherentia fiat tacite. Verbi gratia aliquis appellat ante omnem electionem proponēs cōtra personam quam putat eligendam: obijciens n crimina ⁊ sic artatur hac cōstitutione. ī. eo. qui contra Eligor ab isto appellante / ⁊ quibusdam alijs tandē in decreto meo fit mentio de dicta appellatione: nunquid hoc modo seu alio tacite videor adherere videtur ꝙ sic. arg. ff. rem ra. habet. l. iij. §. falsus.

23 ¶ Dic contra. Nam indefinita * ex parte promissoris reddit obligationem nullam. C. de cōsti. pecu. auten. si quando. §. si autem.

¶ Sed indefinita ex parte stipulatoris nō reddit nullam ff. de verbo. obliga. l. si ita stipulatus fuero. §. grisogonus. cur tam varie dic verissimile est. ꝙ quisquis sibi libenter acquirat. vt. d. §. Grisogonus. non ꝙ se obliget. d. autē. si quā:

24 vnde * ī re appetibili o qui tacet consentit. ff. mand. qui fidem ⁊. l. qui patitur / non sic in obligatione. ff. de fur. qui vas §. vetare. ff. de ꝓcura. filiusfamilias. §. inuitus.

¶ Et ideo hoc casu nō reputor adherere: cū obligarer magna pena ꝑ hanc constitutionem: nisi expresse consentiam.

¶ Nec obstat. §. falsus q⁊ ibi dñs in appellādo: quod erat ad rescindendum gestum cum falso procuratore nō poterat stare sine ratihabitione gestus falsi procuratoris.

¶ Sed quero appello tandem Petrus adheret post decēdium. p ⁊ sic non valet adhesio: quia *

p 25 sicut debuit appellare infra decendium. ī. hoc lib. de appella. cōcertationi. sic ⁊ oppellationem q ratam habere infra r decendium argu. ff. rem ra. hab. l. bonorum / ⁊ sic nō valet adhesio vt sibi prosit. Nunquid ergo sibi oberit: vt astringatur pena huius cōstitutionis videtur ꝙ non / quia nō sufficit facere de facto. ff. quando dies lega. cedit ꝙ pupille. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. cum quis. C. si mancip. ita fue. alie. vt manu. ea quidem.

26 ¶ Dic contra * quia hec adhesio tenet quo ad eius incōmodum nō quo ad eius cōmodum. ar. C. de lib. causa. cū precum auten. de his qui ingre. ad appella. §. illud etiam. col. v. ⁊ eius animus cum opere subsecuto ipsum astringit. ī. de biga. c. nuper.

¶ Et dic ad arg. ꝙ in genere dicendo / debet intelligi si legitime seu de iure fiat. vt. d. l. ꝙ pupille. ⁊. ff. de cōditio. indeb. si procurator. circa finem. ⁊. ī. de verbo. significatio. super quibusdam.

¶ Si vero factum vt narratur esset improbum non sufficeret fieri de facto: vt. d. §. cum quis / vbi tamen factum de sui natura posset fieri de facto ⁊ de iure: ⁊ conditio ꝑsone contrahētis illud factum alias legitimum non posset de iure implere satis est vt impleatur de facto: vt in questione ꝓposita arg. d. c. nuper. ⁊. ff. ad trabel. l. heredibus. §. titius.

¶ Et est ratio quia minor est inhabilitas hoc casu q̄ꝫ ꝑcedenti [interdictum.]

¶ Sed nunquid isto appellante excluso / ascēdet electus ad apicem dignitatis qui forte est criminosus: dic ꝙ non sed officium sup̄ioris remanet: qui ex officio īquiret. s. eo. cum nobis olim. ⁊. c. nihil est. ⁊. ī. de collu. deteg. c. primo. [emerserit] de nouo: vt quia cōmiserit homicidium. vel aliquod peccatum mortale: quia q̄ *

27 de nouo emergunt nouo indigent s auxilio. ī. de officio delega. insinuāte: ⁊ de interro. actio. ff. l. de etate. §. ex causa [super antiquis] antea nō propositis que licet essent antea nota in se: non tamen quoad probationem cuius facultas superuenit / vnde tria excipiuntur: vt hic: scilicet nota in se post appellationem interpositam / ⁊ nota quo ad probationem / ⁊ nata.

¶ Sed pone: pars appellat: ⁊ repellitur propter formam huius constitutionis nō obseruatam. Nunquid saltem poterit admitti ad ista tria excepta: videtur quod non quia

28 iam esset paris * conditionis peccās / ⁊ non peccās quod non esse debet / argu. ff. quod vi aut clam. l. seruus. et. ī. de preben. eum qui.

¶ Contra dic: Cum iste non potuerit preuidisse premissa. arti. ī. de excep. pastoralis. ī. de offi. deleg. insinuante: ⁊ hoc aperte ponit constitutio ista [superuenerit.] Et ita cum ab initio non habuerit facultatem non tenebatur exprimere. ar. ij. q. vij. plerique [verisimiliter] vt quia non consueuerint habere familiaritatem cum isto electo / ⁊ maxime q⁊ ista que opponūt non erant publica.

t 29 ¶ Et in facto * alieno t probabilis est ignorantia. ff. pro suo. l. fi. [per proprium] nota ignorantiam debere probari per ꝓpriū iuramētum. simile habes. ī. eo. nulli ad finem de hoc not. lxxxij. di. proposuisti.

¶ Sed cum quilibet presumatur ignorare nisi ꝓbetur scire. ff. de probatio. l. verius quare isti compellentur iurare de sua ignorantia: dicas ꝙ debuerunt diligenter inquirere ab initio de facto istius persone cui volunt se opponere. ar. ī. de regul. iur. qui cum alio.

¶ Et quia presumitur modo facere maliciose ex quo pri⁹ ad appellādum proruperant. ar. d. c. nulli [illa sane] vt si defecerit in probatione huius quod obijcit in formam / condemnetur in expensis: si eius quod obijcit in personā triennio beneficijs ecclesiasticis nouerit se suspensum secundum quod habes. s. eo. statuimus: de expensis habes. ī. de dolo ⁊ contu. finē / pena ergo huius decretalis habet locū cū nō seruatur forma hic posita in appellatione. Pena aūt illius statuimus: cum deficit in probatione obiectorum.

¶ Item queritur vtrum exceptio que surgit ex hac cōnstitutione possit proponi ante litem contestatam: quod videtur cum sit dilatoria. Nam exceptio que surgit ex ista constitutione personā appellantem excludit. Est ergo persone repulsiua dicta exceptio: ad instar clerici iurantis se non accusaturum. Quia iste repellitur per modum dilatorie exceptionis. ī. de accu. veniens.

¶ Nam appellans in causa beneficiali. illum contra quem excipit ⁊ appellat accusat / autē. de sanctis. episco. §. si quis autem. col. ix. Et ab hac accusatione repellitur pretextu appellationis secundum hanc cōstitutionem non iurate.

¶ Item vbi proponitur factum a iure non approbatum: tale debet repelli ante litem contesta. quia tunc vere disputatur de ineptitudine quod est in casu nostro / pars appellās vult accusare electionem factam de tali per talia que sūt a iure reprobata. Ergo inepta / ⁊ sic merito ante litem contestatam repellenda.

v ¶ Item dato sine preiudicio u ꝙ esset peremptoria / adhuc potest obijci ante litem contestatam quia est de re finita ꝑ istam constitutionem quia ipsa constitutio pronunciat contra appellantem nō iurantem secundum formam ipsius cōstitutionis vt ibidem dicitur.

¶ Item dato sine preiudicio / ꝙ nō esset de re finita: vt est premissum: attamen potest ante litem contestatam proponi.

30 Nam exceptiones * que tangunt nullitatem appellationis proponi possunt ante litem contestatam contra agētem via appellationis / vt cum non est appellatum / vel si est appellatū nō tñ īfra. x. dies / vel est appellatū. ī. x. dies sꝫ appellās nō est ꝓsecut⁹ infra tp̄s statutū a iure: vt. ī. hoc lib. de appella. Roma. §. si vero. ⁊ no. Inno. ī. de appella. constitutus. ⁊ Ber. compostella. s. eo. cum dilectus. in fine. Et sicut de natura cuiuslibet appellationis sunt predicta / sic de substantia appellationis interposite in causa beneficiali est iurare secundum formam dicte constitutiōis que adijcit ad appellationes in dicto casu vltra cōmunem appellationum substantiam: sicut apppellatio que est ante diffinitiuam / adijcit ad appellationem que est a diffinitiua / q̄ debet habere causam expressam. alias respuitur. ī. hoc lib. de appella. cordi.

31 ¶ Sicut ergo vbi videret iudex * nō esse appellatū vel appellatum / non tamen infra. x. dies / vel appellationem non esse prosecutam infra tempus a iure statutum: statim etiā ex officio habet repellere appellantem sine obiectu partis / arg. dictorū iurium ⁊. C. de tempo. ⁊ re. appel. l. prima. ⁊ ij. q. vij. alieni not. C. de appella. eos. Sic iudex vidēs nō appellatum secundum formam dicte constitutionis partē aduersam repellentis / ipsam debet repellere a prosecutione dicte appellationis.

32 ¶ Item exemptionum * peremptoriarum quedam sunt q̄ habent longam indaginem. ⁊ iste naturaliter ante litem cōtestatam non sunt recipiende: sed ille que non habent indaginem. sed sunt in euidenti. statim repellunt agentem / ⁊ repellere possunt. Et sic loquitur lex ad exhibendum. l. iij. §.

Idem.C.de compen.l.vltima.τ.C.de fal.l.ij.

x 33 ¶Item exceptionum x * : alie sunt iuris que probantur per solam inspectionem iuris illas cōcedentis. Sunt alie y facti y a iure tamē approbate:τ licet de hac posset esse dubium:an ante litem contestatam deberet admitti/de prima nulli esse dubium quin admitti debeat/sicut est in casu nostro : presertim vbi pars aduersa nil allegat ad suppletionem sue appellationis.

¶Simile video ad istas duas rationes agens possessorio recuperande possessionis/si incontinenti scḋm quosdā posset probari de petitorio reus non deberet admitti. Nec fieret restitutio:nisi vbi iam probatum esset petitorium.

¶Pone per confessionem/vel alias: non disputās ad presens an deberet admitti ad probandum petitorium : indubitanter non fieret restitutio/ tunc enim non est cognoscere de petitorio/sed cognitum est/ quo casu non dabitur restitutio.arg.ff.de rei vendica. l.officium. nisi solo verbo. ĵ. de causa pos.τ proprieta.cum ecclesia: nam probatum petitorium facit/ꝙ haberet sic probans sententiam contra possessorem.Ergo multofortius qui probauit τ possidet: exceptionem habebit.ff.de regul.iur. inuitus.§.cui damus. C. de pac.creditori tuo.in fine.

¶Sic in casu nostro : ius probatum τ decisum per ius dicte constitutionis debet admitti.argu.ĵ.de fil.presbiterorum.quoniam sacris:τ hoc casu per hāc decretalem est introductum pactum de non agendo quod proponi potest ante litem contesta.ĵ. hoc libro/ de lit. contesta. exceptionis.Joan.Mona.Cardinalis.

1 a VT circa / hec dictio * circa sepe minuit in testimoniis ferendis / maxime quando requiritur probatio certi temporis/ꝓbat theorica. Nam vbicūqꝫ per testes est probandum aliquid factum fuisse infra aliquod tempus:tunc si testis deponens de tempore addit illa verba vel circa/nūqꝫ probat: text.est not.ibi circiter.xij.an.s̄. de despon.impub.Ubi Antho.de Butrio in fine/dicit menti tenendum:τ declarat ibi ꝙ temporis interuallum importat hec dictio.

¶Istud dictum placet Alexan. consi.lxvj.col. ij. in causa τ lite.volu.vij.Et consilio.xxix.nume.v.clarissime doctor/ eo.volu.Idem Alexan.consi.clxxxiij.in versiculo/rursus/ ab alio.eo.volu.τ consi.sequen.nume.ix.τ in consi.lxxxviij. nume. xv. qm̄ oīe datum. volu.v. vbi dicit ꝙ hec dictio potest referri ad aliquot paucos/plus vel minus/quod cō probat ibi. Probus.

b ¶Ad malum.facit illud Sene.viij.capi.in fine/τ Bald.in probe.Decretal.Luc.de penna. in.l.quicunqꝫ. colum. iiij. versi.xix.presumitur.de apo. publi.lib.x. C.Barba.in prohe.cle.in fine.§.quoniam nulla/ vbi reddit rationem / quia 2 homo *. malum potest per seipsum.Bonum non . nisi per gratiam/de conse.distin.iiij.cap.finali.

¶Item quia homo maiori electione τ subtiliori iudicio indiget in bono/ꝗ in malo.xlj.distin. cap. quod dicit Dominus. Idem Barba.in clemen.prima/de summa tri. Idem in cap.cum esses in fine.v.not.s̄.de testamen.Et Uaguel. in.d.ꝓhe.cle.vbi dicit i.iij.consi.debere intelligi de oī etate in qua pōt dolus cadere/τ ita in adolescētia ꝙ̄ est capax doli.xxxiij.q.ij.in adolescentia.Et nemo est qui non erret. Paulus de castro per illum tex.in.l.ꝗuis rationes. ff. de conditio.τ demonstra. qui pro singulari notatur a Bal. in 3 l.pro hereditariis.ff.de heredi.actio.ad hoc ꝙ * modicus error in calculo factus bona fide non rescindit actuꝫ.Pro hoc vide eundem Bald.in cap.si proponente.s̄. de rescri.

¶ In proposito dicit Horatius. Heu vitiis nemo sine nascitur optimus ille est qui minimis vrgetur.Imo quotidie sumus deteriores. ¶ Hinc Bald.in dicto prohemio : ꝙ omnis caro de facili corrumpit viam suam quia est lubrica maxime in iuuene.Flo.in rubri.finium regundo. Et ra4 tio:quia malū * est facile/bonum difficile.Philosophus.ij. ethi.Pro hoc vide que tradit de selua:in suo tracta. de benefi.prima parte.colum.iij. versiculo circa tertium : τ glo. in prohe.pragma.in verbo/nequitia. Probus.

c ¶Indefinita equipollet vniuersali.Bar.in.l.prima.§. sed τ si certum.nume.iij.ff.de ventr.in po.mitten.dicit : ꝙ in5 definita * equipollet vniuersali/etiam in odiosis: qn̄ profertur a lege.Cum non sit ratio quare magis referatur ad vnum ꝗ aliud.Imo plus : si lex loquitur in persona vniꝰ singularis videt̄ loq vniuersaliter τ illa persona videt̄ adiecta gr̄a exēpli vt in ꝓhe.consti.in fine.C.Secꝰ si proferatur ab homine.Istud comprobat idē Bar.in.l.nominatim.nu.iij.ff.de liber.τ postu.Jason.in.l.bene est. nu.vij.ff. de reb.credi.τ in.d.l.nominatim.nu.xviij.secus in fauorabilibus puta alimentorum Bar.in.l.quidē.ff.de vino τ oleo 6 lega.¶Et dic * quod quotiens omnium particulariū cadē est ratio. tunc indefinita equipollet vniuersali.et idem iuris est i vno ꝙ in alio.l.si pluribꝰ.de lega.primo.vbi Bar. τ Di.in prohemio.de reg.iur.ĵ.Alex.cō.cxviij.nu.ij.vol.ij. Idem.iiij.vol.con.xxvj.nu.iiij.ꝙ indefinita in singulari ꝓlata/siue circa res.siue circa personas equipollet vniuersali qn̄ omnium contentorum sub indefinita eadem est ratio/firmat Di.in rub.de regul.iur.Bar.in.l.pluribus.de lega.ij.facit tex. in.l.obligatione gn̄ali.ff.de pigno.Decius con.clxxiij.nu.iij.viso processu. Paul. de castro.con.cliij. col.ij.super primo dubio in prima parte.Alex.con.ccj.nu. xiij.perspectis verbis.vol.vj.τ ibi allegat plura iura τ auctoritates multas.

7 ¶In testibus * tamen indefinita nō equipollet vniuersali.Alex.con.cviij.nu.xiij.vol.ij.in causa τ lite.τ con.ccxij. In cā dn̄orum.vol.vij.τ Jason in.d.l.noīatim. nu.xx. Et ratio est:quia dicta eorum debent de necessitate concludere.Istud fuit dictum singulare Inno.in.c. auditis.col.ij. in verbo.exceptionem.s̄. eo.ti.quod placet Panor.ibi.nu. xvj.τ Fely.nu.24.Nō.gusta etiam quotidianum ad quem te remitto:τ ea ꝙ̄ addūtur.s̄.ad Panor.vltra quos vide Decium.in.l.contractus.nu.xx.ff.de regulis iur.in proposito que.s̄.dicta fuere.Oldra.con.172.nu.xviij. quod exordit̄ quia omnes fere/dicit ꝙ indefinita hoīs nō equipollet vniuersali in materia non necessaria. Et pro premissis Deciꝰ con.343.nu.ij.viso consilio.dicit/ꝙ indefinita ipsa non eq̄pollet i materia odiosa vniuersali.l.ij.ff.de liber.τ posthu. Etiam si materia non sit odiosa non equipollet vniuersali: quādo est diuersa ratio/no.p Di.in rub.de regul.iur.Bar. in.l.si pluribus.de lega.ij. Probus.

d ¶Persona representata:Roma.con.436.nu.ij. quod exorditur.Quod indultum Petri hoc comprobat/ subdit tn̄ ꝙ de stricta vocabuli significatione τ maxime in materia 8 cuius verba sunt restringenda vt i indulto/verbum * persone.non comprehendit vniuersitatem allegantem. Item quecunqꝫ.C.de sacrosanct.eccle.τ.l.si quis. in tantam . C. vnde vi.τ.l.metum.§.aduertendum.ff.quod met.cā.Secus de larga significatione verbi.d.l.mortuo.τ.l.prima iuncta .nihil interest.ff. ad macedo.τ quod notat glo.in.l. eos.§. eteros.in verbo.vsurarum.C.de vsur.

¶Et sic aliud est in materia restringibili:τ aliud in materia larga siue in materia odiosa τ fauorabili.

¶Pro qua distinctione habeo duo dicta Bal. Primum in rub.C.ad trebel.vbi dicit ꝙ si quis promittit defēdere aliquem contra omnem personam non comprehendit vniuersitatem quia appellatione persone non venit vniuersitas/ꝓ hoc concordant idem Bal. τ Paul.de castro in.d . auten. Item quicunqꝫ.ꝙ si quis constituitur procurator ad agendum contra quēcunqꝫ personam/non intelligitur constitutus ad agendum contra vniuersitatem.Ad idem.quod notat Roma.con.cccc.queritur.an statutum/ꝙ statutum disponens fieri compromissum inter personas/non comprehendit vniuersitatem. Aliud dictum Bal.in.c.primo de no.forma fidelita.vbi dicit ꝙ si quis promisit deffendere contra omnem hominem:ꝙ tenetur defendere contra vniuersitatem/quod dictum refert τ sequitur And. barba.in c.cum non ab homine.s̄.de iudi.

¶Et ꝙ hec dicta debeant intelligi in duobus diuersis.odioso vcꝫ τ fauorabili.habes doctrinam Panor.in.c.nouit not.ĵ.quem sequitur ibi Imola.s̄.de his que fiunt a prela.si ne consensu capituli/scꝫ ꝙ dictuꝫ Bal.in.d.c.primo de no.for.fideli.loquit̄ in materia fauorabili scꝫ in deffensione que est tantum fauorabilis ꝙ princeps eam tollere nō potest/eo quia de iure gentiū.Aliud vero dictum Bal.loquitur in agendo/τ sic in materia odiosa pro hoc regula iuris fauorabiliores sunt rei ꝗ actores/contra tn̄ hāc distinctionem facit quod.s̄.diximus post Roma.con.cccc.vcꝫ de statuto disponente fieri cōpromissū τ sic concordiam quod videtur fauorabile secundum Bal.in.l.qui se patris.C.vnde liberi/tu tamen dic.id non obstare/qꝛ Bal.in.d.l qui se patris loquitur in statuto compellēte affines ad cōcordiā τ tūc est bn̄ fauorabile vt ibi fatet̄ Jason/secus in statuto simplici loquēte de oībus ꝑsonis/qꝛ tūc nō est fauorabile eo qꝛ cōtra ius.cū ꝑsone debeāt venire ad cōpromissuꝫ sua mera volūtate.c.primo ibi ex cōmuni placito.s̄.de arbit.

¶ Et pro cõprobatione p̃missoꝝ: vide etiã Sozi. cõ. 275. col. 5. in causa fratrũ. vbi dicit: q̄ dispositio odiosa ꝛ stricta que loquitur de pſona nõ habet locũ in vniuersitate. Uoluit Ang. in. d. l. metum §. sed animaduertendum. ff. quod met. causa. Bal. in. c. j. ſi cõuenticulam. de pace iura. firman. per illum tex. Bal. in rub. C. ad trebel. Probus.

e ¶ Non vera. Idem Jo. mo. in. c. Romana. de senten. excõ 9 municata. vide de persona representata/ ꝛ an filius * representet personã patris defuncti per Alex. in con. cciij. col. ij. volu. ij. ꝛ latius per Decium. con. 444. concurrit patruus. ꝛ consi. 527. in ciuitate. Probus.

f 10 ¶ Et singula. Ista verba * exigunt concursum singuloꝝ que apta sunt cõprehendi. l. si is qui ducenta §. vtrum. ff. de reb. dub. l. si necessarias §. anima. ff. de pig. actio. tradit Antho. de Butrio. consi. xix. colum. secunda. quia hic agitur de auctoritate episcopali. Probus.

g ¶ Datũ epo. ſm glo. hic/ ista est cõis opinio quam etiam tenẽt dñi de Rota. in antiqu. deci. 819. Probus.

h 11 ¶ Manuũ. etiã manuũ * dic fore officiũ/ humanũ corpus deffendere: iuxta illud. Manus eñ sunt arma ad tuitionẽ humani corporis naturaliter generata. Uidemus eñ pueros in quibus nõdũ est formata malicia: tñ ꝓ posse se manibus deffendunt. Brutorũ quoq̄ sola natura viuentium/ eadẽ qualitas est: vt naturalibus armis puta rostris/ cornibus/ vnguibus/ calce/ vel dẽtibus se tueantur. ¶ In ꝓposito. Jo. mo. Adde illud Exodi. xxiij. c. Ne iniũgas manum tuã/ vt ꝓ impio dicas falsum testimoniũ. Probus.

i ¶ Ad impossibile. Adde id quod voluit Bal. in. c. cum ac12 cessissent. col. 4. nu. xj. s̄. de cõstitutio. q̄ impossibilia * vel nimis difficilia sunt extra naturã humanã: de quo ꝛ alijs impossibilitatibus: vide siluã nup. carta michi. xxx. cum sequen. vbi inter alia citat Aristotelẽ. parte. xxviij. ꝓblema. 4. q̄ iuuenis castus est martir absq̄ sanguinis effusione/ Ratio videtur tradita per lucam de penna. in. l. mulieres. 13 col. vj. Jo. de incol. lib. x. C. vbi dicit: q̄ arctissima * est vita continentie/ ꝛ laboriosum est cõtinere: ꝛ pauci sine vitio carnis inueniũtur. Prepo. in rub. de spon. circa prin. in ca. rursus. col. 4. qui cler. vel vouẽ. ca. fi. 4. no. de eo qui cogno. cõsang. vxo. sue. Jo. Anna. in ca. significauit. col. ij. de adul. Guil. de montelauduno. in regula Nemo. in prin. hoc lib. de regul. iur. dicit: q̄ id quod non est in esse/ nec potest esse non cadit in obligationem.

14 ¶ Item verba * generalia non extenduntur ad impossibilia per ea que citantur apud Alexan. in cõ. cxxiij. nume. xiiij. Scripsit ecclesiasticus. vol. 4. q̄ si statuto cauetur q̄ custos ville teneatur capere malefactores/ quia non videtur statutum comprehendere in genere illuz quem in specie cõprehendere non potuit/ ꝛ sic nõ poterit capere clericũ/ ꝛ sic istud habet locũ in odiosis ꝛ in penalibus. Probꝰ.

k ¶ Legum interpres. Decius in. c. auaritie. s̄. de prebend. nume. 9. per hoc comprobat opinionem communem q̄ mo15 nachi * preferuntur regularibus canonicis/ quia vt relatum est in curia Romana. Ita in processionibus obseruatur. Et sic vbiq̄ locorum attendi debet. Specul. in titu. de appel. §. de officio. versi. vt autem. Bald. in. l. obseruare. §. anteq̄. ff. de offi. proconsul. text. in cap. fi. s̄. de foro cõpe. ꝛ in capi. cum non liceat. s̄. de prescriptio. Probus.

l ¶ Nisi quis. Adde Joan. Mona. in cap. Is qui. j̄. hoc tit. in princi. Probus.

m 16 ¶ Expressa. expressum dici * quod verbis specificis fit. Pro quo habes glo. no. in. c. inquisitores. in verbo. expresse. j̄. de hereti. text. ꝛ ibi Jo. and. in nouel. in. c. quia periculosum. in fine de senten. excõica. hoc lib. Facit quod citat Antho. de Butrio. consi. xix. col. v. quod incipit. Quia hic agitur de auctoritate episcopali: vbi tenet quod expresse dicitur fieri/ illud quod specialiter/ ꝛ noĩatim fit. Et per hoc infert q̄ in casu. c. Abbates. de priuilegijs. hoc lib. nõ dicitur expresse concedi abbatibus solennis benedictio/ nisi de ea specialiter/ ꝛ noĩatim dicatur in priuilegio Pape. 17 Hinc est q̄ vbicunq̄ in rescriptis bñficialibus ex iuris dispositiõe requirit̃ expressa mẽtio *: non sufficit mẽtio descẽdẽs ex cõsequẽtia ṽboꝝ: ſ; requirit̃ q̄ specificis ṽbis sit expssa/ vide ꝓ hoc Panor. c. ad aures. s̄. de res. ꝛ doctrinã Bal. i. l. ſ; ꝛ si qs §. q̄situ̅. col. 4. ṽsi. vento ad q̄stiões. ff. si qs cautio. vbi dicit: q̄ expssum d̃r/ qd̄ voce ꝓfertur/ vel 18 per scripturam apparet ad oculum. Id autem * qd̄ colligitur solũ per rationẽ intellectualẽ illud d̃r tacitũ: vt. l. tã hoc iure. ff. de vulgari. l. non recte. ff. de fideiusso. Ad idẽ quod notat Joan. de Imola. in clemen. constitutionem. nu. 4. isto tit. vbi dicit. q̄ ius artat aliquem ad singularem exp̃ssionẽ facti non sufficit expressio in genere nisi circunstantie specifice exprimãtur. c. pia. de excep. hoc. lib. ratio19 quia * q̄ fit in gñe non dicitur fieri specifice. l. pretor §. quod autem. ff. de iniu. vide que in proposito de expresso dĩ cõ. in. c. constitutionez de regula. ꝛ remissiue in. c. nullus. j̄. hoc ti. ꝛ apud Alex. in con. cxxiij. col. prima. Scripsit ecclesiasticus. vol. iiij. vbi adducitur tex. singularis pro hoc in l. fi. § omnem autem. C. de admi. tutor. vbi Bar. quem ibi sequuntur Bal. ꝛ Ang. dicunt se fecisse cassari infinita instrumenta tutele quia tex. requirit q̄ tutor specialiter ꝑmittat agere vtilia ꝛ p̃termittere iutilia quod si non est expressum specialiter/ non est satisfactum illi legi.

¶ Et subdit aliud nu. xij. q̄ vbi lex corrigens desiderat qd̄ expresse fieri tũc ad satisfaciendum ei est necesse q̄ fiat expresse verbis singularibus/ ꝛ nõ alio modo. l. si quis in prĩcipio testamenti. de lega. iij. in ver. sed hoc ita demum.

¶ Et per hec habes aliqualem vim expressi quod comprobo in simili/ quia iura noua generaliter corrigentia nunq̄ intelliguntur corrigere leges ponentes casus speciales. glo. in. l. sciendum. quã ibi Bar. ꝛ alij approbant. ff. qui satisda. cog. pro qua est tex. in. l. in testamẽtis. C. de testamẽ. vbi Raph. fulgo. ad hoc notat iuncta. l. hac consultissima. vbi glo. ꝛ doc. C. qui testa. fa. pos. ¶ Item quotienscunq̄ lex apponit specialem fauorem certarum personarum licet postea fiat reuocatoria generaliter/ tamen non tollit nec corrigit illum specialem fauorem inductum illis certis ꝑsonis. l. decurionibus iuncta glo. ꝛ ibi Bar. ꝛ Ang. C. de silen. lib. xij. quod latius comprobat Jason in con. cxlvj. col. ij. presupposito. vol. iiij. Probus.

n 20 ¶ Obiciẽs crimina. ex * obiectu tali non oritur actio iniuriarum/ cum is fiat ad deffensionem aut iuris tuitionem. nõ aũt ad inferẽdũ iniuriã. ꝓ hoc habes qd̄ no. Guil. Bal. Ang. per illum tex. in. l. fi. ff. quod quisq̄ iur. vbi dicunt q̄ si ego reprobando testes contra me productos dicerem q̄ sunt infames/ ꝛ ribaldi non teneor actione iniuriaruz/ quia obiectio mea facta est ad deffensionem meorum iurium/ nõ autem ad inferendum iniuriam. Firmat Maria. Sozi. con. cxviij. col. ij. visa narrati pũcti. vbi pro hoc allegat. l. ꝛ q̄ maior § libertus. ff. de bo. liber./ ꝛ subdit post predictos doc. q̄ vtile est dicere/ q̄ non fecit animo iniuriandi. Et sic suc21 cedit regula q̄ * executio iuris non habet iniuriam. l. iniuriarum § primo. ff. de iniur. cum similibus.

¶ Cõtrariam tamen sententiam reperio tenere Jo. And. in additio. ad specu. in ti. de accusa. ad finem. et Pet. de Ancha. con. cccxxv. Super primo dubio subtiliter ꝛ ad plenũ post Oldra con. liij. consueuit dubitari. An dicens alicui verbum quem Maria. Sozi. vbi supra sequitur dicens q̄ talis tenetur actione iniuriarum. per id quod habetur in. l. si non oẽs. ꝛ in. l. si quidẽ. C. de iniur. ꝛ in. l. si tibi. de liber. causa. C. ¶ Et pro concordia opinionuz dic primam procedere quando obijciens probauit obiectum. secus si non ꝓbauit. q̄ firmatur per no. in. c. j. hoc titu. ꝛ eo. lib. vbi d̃r q̄ q̄ contra clericum crimina opponit: si non probat punitur/ fir22 matur etiã. Nam ille * qui opponit aliquem non esse idoneum fideiussorem quia pauperem dicit cum sit idoneus/ tenetur actione iniuriarum. casus est rotondus vbi Bar. Ange. ꝛ alij. in. l. si vero pro condẽnato § qui pro rei qualitate. ff. qui satisda. cog.

¶ Item ex quo non probauit presumitur calumniose excepisse ar. eorum que no. in. l. ij. C. de calũnia. pro quo habes doctrinã Jo. mo. in. c. si forte. sub nu. ij. j̄. hoc titulo. Que presumptio cum qualitate verboꝝ cõtumeliosa facit q̄ nõ tñ aĩo repellendi/ sed iniuriãdi presumatur deduxisse. Et licet in principio sit presumptio q̄ faciat gratia iuris sui cõseruãdi tñ si ex fine. i. ex defectu probatiõis surgit alia p̃sumptio in cõtrariũ scilicet q̄ fecerit animo iniuriandi. Et sic succedit q̄ fortior presumptio tollit aliaz minus fortem presumptionẽ. l. diuus. ff. de in integ. restitu. c. per lr̃as. vbi panor. s̄. de presump. sicut verisimilitudo maior/ tollit minorem. Bal. in. l. siue possidentis. circa finẽ. C. de verbo. Item vehemens presumptio naturalis tollit quamlibet opinionem contrariam. l. eum qui probabilem. vbi Bal. C. de epi. ꝛ cle. Item in proposito. exitus acta probat dixi. s̄. in. c. cũ aliquibus in verbo/ finis/ de rescriptis.

¶ Item qui probat q̄ deduxit etiam excipiendo calũniari videtur. l. j. C. de aduoca. diuer. iudi. cle. calumniã de penis Et sic hec vltia presũptio tollit primã. d. l. diuus. cũ ibi no. ff. de integ. resti. mi. ꝛ in. c. cum inter. s̄. hoc ti. Imo contra illum qui deduxit crimẽ due sunt presumptiones (vna verboꝝ) que sunt natura mala ꝛ contumeliosa. per que animꝰ probat̃. l. si nõ cõuitij. C. de iniur. (altera defectus ꝓbationis) Et sic iste due presũptiones tollunt vnã per ea q̃ late

dixi.s.in.c.primo/in verbo.duo cõcurrentia.de rescrip. Et ideo in hoc scdo casu nõ releuat ꝓtestatio opponentis/ꝙ nõ intendit excipere animo iniuriandi per ea que no.doc.
23 per tex.ibi in.c.cũ tc.s.de iureiur.ꝙ ꝓtestatio * nõ excusat quod indebite fit/ vnde nõ minꝰ tenetur de iniuria qui dicit salua reuerẽtia tu mẽtiris / ad idẽ ꝙ in simili dicitur de ꝓtestante ꝙ nõ facit animo inuadẽdi quãdo ꝓpria auctoritate bonoꝝ possessionẽ ingreditur. notat Jaso. consi. 146.vol.4.in prin. Ratio in ꝓposito/quia talis ꝓtestatio videtur cõtraria facto/ꝛ sic nõ debet operari. ca. solicitudinẽ.s.de appella. Bar.ꝛ alij.in.l.non solum.§.morte.ff.de no.operis nũcia. Do.meus de Ripa.in.c.cum.M.s.de cõstitu.primo libro interpretationũ. ¶ Pro hoc videtur viua ratio/quia al's esset dare facilem materiaz delinquendi ꝛ facilem viã euitãdi talem iuris dispositionẽ penalem / si ex sola ꝓtestatione pars posset facere/ ꝙ actione iniuriaꝝ non teneretur quod non est dicendũ/ per id quod habetur in.l.conuenire.ff.de pac.dotal.facit regula cum quod vna via ꝛc. de quo per Jo.mo.s.nu.xxij. Probus.

o ¶ In re appetibili. Dico.in.c.qui tacet.de regul.iur. Idẽ Joan.Mona.in capi.contra.de hereti. ꝛ in capi. vnico. de despon.impub.j. Probus.

p ¶ Post decendium.quid dicendum de hac exceptione/ ꝛ illa ꝙ renũciatũ est appellationi. An sint directe vel indirecte exceptiones incõpetẽtis iudicis / vide per Petrum de Ancha.cõ.372.ꝓ declaratione istorum. Probus.

q ¶ Ratam habere. vide Alexan.in consi. clxvij. viso processu.volu.ij.ꝛ consi.clxxxiij.colum.prima.viso ꝓcessu. eo. volu.ꝛ cõsi.cx.col.ij.visis.volu.j. Probus.

r ¶ Infra.vide que in proposito citat Alex.consi.xxxvj.nu.viij.viso themate.vol.4.ꝛ lapum allega.xxij. ꝛ quod in simili voluit Joan.mo.in cap.quam sit.colum.fina.j.eo.

24 ¶ Et sic lapsus * tẽporis habet tacitũ cõsensũ. Hinc dicimus ꝙ si post presentationẽ ab vno patronoꝝ factã positũ fuerit edictũ iuxta.c.fi.isto ti. Et post/alij patroni non cõparuerint in termino prefixo videtur aquieuisse dicte presentationi:ꝛ vlterius cõtradicere nõ possunt. Jo.an.in.c.ij. de offi.vicarij.hoc lib.ꝛ ibi domi. refert Decius. cõ.clxxij. circa finẽ / qꝺ incipit causa venerabilis/qui subdit idem in electione:quia si cõtẽptus nõ cõparuit infra tempus statutũ in edicto vlterius nõ auditur/ vt cõcludunt Jo.an. Antho.ꝛ Panor.post alios/in.c.ij. s. de his que fiunt a prela.

25 ¶ Et pro comprobatione huiusmodi intenti habeo ꝙ licet valeat * appellatio quãdo dicitur appello ad iudicem cõpetentem.l.qui Rome.§ pe.ꝛ ibi no.doc. ff. de verbo.obliga.glo.in.l.cum proponas.ꝛ ibi Bald.ꝛ Sali.C.de bo.auctoritate iud. pos. Bar.ꝛ alij/in.l.j.§.si quid. ff.de appella. Bal.in.l.apertissimi.C.de iudi.tamen ratione incertitudinis/cum plures possint esse iudices competentes/ vt puta quãdo appellatur ab episcopo. Archiepiscopus Legatus de latere / ꝛ Papa (ad quos duos vltimos appellatur de iure nr̃o omisso medio.c.ad Romanã.ij.q.vj. c.si duobꝰ. de appel.ꝛ.c.j.s.de offi.deleg.) Requirit ꝙ talis appellãs declaret infra.x.dies ꝑfixos ad appellãdũ corã quo velit ꝓsequi dictã appellationẽ glo.est for'alis in.c.si is cui.de offi.deleg. Hoc lib. Jo.an.in regła in alternatiuis/in mercur. tãgũt Jo.de imol.ꝛ Paul.de cast.in.d.l.qui Rome.§ pe.ff. de ꝟbo.obliga. Idẽ Jo.an.in addi.ad specu.in ti.de appel. §. Nũc tractemꝰ.col.v.ꝟsi. Sed pone. Aliqs ita dicit: ꝛ in ꝟsi. Sed si quis dicit. ¶ Pro ꝑmissis videt vigere / quia

26 ratihabitio * : ogatur rebus extãtibus integris. Bar.in.l. vxor.§ si qs vxorẽ.ff.de adulte. Cõfirmat dinus.in.l.pantonius in prin.ff.de aquir.hered.vbi dicit:ꝙ si filiusfamilias mutuo accepit sine iussu pr̃is:quo casu nõ tenet ꝓpter senatuscõ.macedo.ꝛ pater postea filio effecto sui iuris per emãcipationẽ ratificat cõtractũ mutui/nihil est/ quia mutatus est status rei tẽpore ratihabitionis / nec est integra quod comprobat Alex.consi.clxvij.nu.iij.qui res.volu.vj. ¶ Cõtra Jo.an.tñ ꝛ sequaces/repło specu.in.d.§.nũc tractemꝰ.colũ.fi.ꝟsi. Sed qꝺ si qs dicit/vbi vult/ꝙ si qs dicat simplr̃ appello/nec dicat ad quem intelligit ad ꝓximũ superiorẽ.d.l.j.ff.de appel.marie in regno Gallie in quo nõ appellatur omisso medio ꝛ sic non est necesse exprimere ad quẽ iudicẽ qꝛ genus qꝺ nõ potest ꝟificari nisi in vna specie nõ inducit incertitudinẽ/vt in si'li de noĩe appellatiõis no.in.c.ex pte.j.ꝛ.c.qm̃ abbas/vbi Panor.s.de offi.deleg. Itẽ de iure cõi/qꝛ in dubio videt quis nõ recedere a iure. ar.l.in obscuris.ff.de regu.iur.ꝛ sic velle vti iure cõi.l.ꝗꝗ. ꝛ.l.in testamẽto.C.de testa.milita. vide istud late cõprobatũ per nos in trac.de man.apostol.eo in loco quo tractatur

27 de signatura Pape. ¶ Sed de iure * cõi appellari debet ad proximum superiorem. Nedum de iure ciuili.l. imperatores.ff.de appella.sed etiam de iure nostro.c.delicti.el.ij. s.eo.no .idẽ specu.in.d.§.nũc tractemus/ ibi/gradatim/in prin.§. Ergo si debeat fieri gradatim nulla est incertitudo quia videtur vt diximus appellari ad proximum superiorẽ:ꝛ ideo vt habeamus certitudinem nõ est necessaria declaratio. Cum incertitudo si qua sit reducatur ad certitudinem:per ea que supra dicta sunt de genere.

¶ Hanc opinionẽ tenet Alex.de Jmola.con.xij.col.fi.videretur prima cõsi. vol.vj.vbi dicit ꝙ cõtraria loquuntur qñ apparebat ꝙ appellãs volebat vti via iuris communis ꝛ via iuris specialis/vt quia ab ep̃o appellauerat alternatiue videlicet ad Archiep̃m/ vel ad Papam. Et sic remanet incerta/subdit tamen ꝙ videtur appellatum ad immediatum superiorem.cum melius dicatur deuoluere appellatio ad eum ad quem deuoluitur iure communi : ꝗꝫ ad eũ

28 ad quem deuoluitur iure speciali cum * potiora sint ea q̃ de iure communi ꝗꝫ que sunt de iure speciali.l.eius militis §.militia missus.ff.de testa.milita. Jo.mo.in.c.priuilegiũ ꝛ ibi dico de priuileg.vide distinctionez Domi.in cap.si is cui: quam Alexand.citat vbi.s.in fine vbi pro eius intento adducit rotam. ¶ Et licet Jo.mo.hic videatur solũ dicere de termino iuris. Idem tamen venit dicẽdum de termino hominis.notat Areti.in con.xvj.col.pe.presupponitur. Probus.

s ¶ Indigent auxilio:firmãt Jo.mo in.c.nulli. Bar.in.l.ambitiosa.ff.de decre.ab ordi.fac.tex.in.c.fi.s.de transac.ꝛ ibi Panor. Alex. In.l. nemo potest.de legatis primo. col. prima.tex.in.l.fi.ff.qui satisda.cog.l.oratione.ff.de fer.l.nõ est ferendus.ff.de transac .l. licet.ff.de arbi.l.prima. ff. de vẽ. inspi.l.si legibus.C.de epi.audien.l. pretor.§. si post sentẽ. ff.de vaca.mune. C.de testibꝰ.l.si qs testibꝰ.c.nulli.hoc ti. ꝛ in.c.j.§.si ꝟo de exceptio.hoc lib. Petrus de Ancha.notat consi. cciij. visis ꝛ ponderatis . vbi in proposito citat

29 illud vulgare:ꝙ res * noua nouum consilium capit. Ad idem Petrus.con.84.col.ij. Prima facie videtur dicendũ vbi magistraliter dicit.ꝙ ex causa noua superuenienti licet recedere a qualibet dispositione. Nec dicitur fieri contra voluntatez.quia si de tali status mutatione cogitasset ille qui disposuit illud idem fecisset hoc secundum eum patet in iuribus condendis:quia ex causa superuenienti receditur a cõstitutione que tendit ad noxam.c.nõ debet.s. de consang.ꝛ affinita.c.statutum . in principio de rescrip. hoc libro.

¶ Hoc etiam patet in dispositione testatoris a qua receditur propter mutationem morum.l.in confirmando.l.vtilitatem.ff.de confirma.tutor.l.tres tutores.§.fi.ff.de admi.tutor. Decius con.349.sub nu.6.cõsuluit.

¶ Receditur etiam a iuramento.cap. ꝗꝫadmodum. s. de iureiuran.

¶ Itẽ a priuilegio.c.suggestum.s.de deci.dico in.c.primo in verbo priuilegium de eta.ꝛ qualita.

¶ Item a pactis ꝛ cõuentionibus.l. tale pactum.§.fi.ff.de pac.l qui seruum.ff.de verbo.oblig.

¶ Et redeundo ad thema.pro eo habes tex.in.l.plane.ff. vt in bo . lega.in fine / vbi superueniente inopia inopinata cautio que remissa erat/prestari debet in.l.cura de ficientiũ. ff.de mune.et hono.vbi ꝓpt paupertatẽ superueniẽtẽ munera publica remittuntur . Et si ecclesia depauperata sit receditur a solito statu ecclesie. Panor.in.c.ij.in fine.s. de religio.domib.vbi alleg.tex.in cle.ne in agro .§. ad hec.de sta. regul.. Ad idem facit quod notat Petrus de Ancha. cõ.ccclx.in fine.ex serie pacti/ꝙ verba in obligatione apposita/licet exclusoria.recipiunt tacitam conditionem nisi superuenerit noua causa per quam possit licite a contractu etiam iuramento firmato recedi . d.c. ꝗꝫadmodum. s. de iureiur.

¶ Item si pax facta est inter aliquos offendentes. et ex post facto vnus ex eis ex noua causa superueniente offendat alium non intelligitur rupta esse pax. Bar.in.l.aut facta.§.cã.ff.de penis.per.l.si de certa . C. de transactio.ꝛ.l. cum queritur.ff.de exceptio.rei.iudi. Cõprobat late Alex. in con.xix.col.prima.viso processu.vol.primo. Probus.

t ¶ In facto alieno.istud est verum/quando quis non tenetur inuestigare.alias secus.not.in capitulo innotuit.in verbo ignorantia.s.hoc ti.tangit Roma. con.481. presentis dubitationis. Decius consilio.161.nu.v.in causa matrimoniali/quod sentit hic Jo.mo.in sequentibus.

¶ Et pro ꝯprobatione huius dicti Joã.mo.hic adde tex. in.l.quod vulgo.ff.pro empt.ꝛ.l.verius.de probatio. Alex. con.xlij.col.ij.viso processu cause.vol.vj. Probus.

v ¶ Sine preiudicio. Modus loquendi hic frequēs dicitur apud aduocatos/sub alijs tamē terminis exprimitur/ hoc tamen doctores vtuntur/vt videre licet per Alexan.con. ccj.nume.14.perspectis verbis.volu.vj. consi.tamē.233. nume.14.ponderatis.eo.volu.vtitur verbis quibus ꝛ aduocati nostri temporis vtuntur/videlicet posito sed nō cōcesso. Idem Alexan.in consi.81.colū.prima.lectos.volu.3. ꝛ consi.77.col.prima/in causa.vol.ij.ꝛ Iason in con.146. col.ij.presupposito.vol.4.ꝛ consi.167.col.4.formate.vol. eodem. ibi preterea dato / sed non concesso / ꝛ sic sine veri preiudicio. Probus.

x ¶ Exceptionum iuris.do.meus in trac.de peste. carta michi.47.colū.prima. ponit exemplum/ puta quando iudex est excommunicatus. Probus.

y ¶ Alie facti. vt pote exceptio ꝑposterationis/de qua per Alexandrum.consilio.xlvj. in fine. viso ꝛ opportune. volu.vj. Philippus Probus.

¶ Gregorius .x. in Concilio generali Lugdunensi. Cap.v.

AVaritię cœcitas & dānandę ambitionis improbitas aliquorū animos occupantes eos in illam temeritatem impellunt, vt quæ sibi a iure interdicta nouerint, exquisitis fraudibus vsurpare conētur.

¶ Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarū electi (quia eis iure prohibente non licet) se ante confirmationem electionis celebratę, de ipsis administrationem ecclesiarum, ad quas vocantur ingerere, ipsam sibi tanquam procuratoribus seu œconomis committi procurant.

¶ Cum itaque non sit malicijs hominum indulgendum, nos latius prouidere volentes hac generali constitutione sancimus, vt nullus decetero administrationem dignitatis, ad quam electus est prius quam celebrata de ipo electio confirmetur, subęconomatus vel procurationis nomine, aut alio de nouo quęsito colore in spiritualibus vel temporalibus per se vel per aliū pro parte, vel in totum gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat.

¶ Omnes illos qui secus fecerint iure (si quod eis per electionem quęsitum fuerit) decernentes eo ipso priuatos.

¶ Summarium Do. Ioannis Monachi.

1 Electus ante cōfirmationē administrare nō potest.
2 Cecitas quare attribuit auaritie/ꝛ iprobitas ambitioni. Cupere ꝛ ambire differunt.
3 Possessio diuitiarum est in distribuendo. Solus bonus honorandus est:ꝛ idonei/ꝛ probati ad honores sunt promouendi.
4 Non ambitione sed labore ad honoris augmentum conuenit deuenire.
5 Fraus fit de tempore ad tempus: ꝛ alijs multis modis hic descriptis.
6 Quando duo iura concurrunt in eandem personam: de illis est iudicandum/ac si essent in diuersis personis.
7 Officium suum non debet esse alicui damnosum.
8 Voluntarie immiscens se fortius obligatur.
9 Tutela legitima repellit datiuam ꝛ datiua iam concessa / repellitur legitima superueniente.
10 Economus est.cui res ecclesiastica gubernāda mandatur. Qui plus peccauit:plus punitur.
11 Simulata equitas duplex est iniquitas.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Mulierum genus est auarissimum.
2 Est contra sexus naturam vt mulier largiatur.
3 Excecati sunt auaritia clerici.
4 Omnia pecunie obediunt.
5 Pessima res est cupiditas.
6 Filia suffocauit matrem.
7 Ex adipe processit iniquitas.
8 Sapientia semper cōtēta est / eo quod adest/neqꝫ nunqꝫ sui penitet.
9 Idoneior presentatus a pupillo prefertur. idoneo presentato a tutore.
10 Quod in fraudem legum fit/pro non disposito habetur.
11 Fraudum multitudo cautelam arguit.
12 Quicunqꝫ alienam suscipit administrationem/regulariter tenetur ad redditionem rationis ꝛ ad reliqua.
13 Thesaurarij tenentur ad quadruplum.
14 Vix pōt esse sñia notorie iniusta quin etiam sit nulla.
15 Non est grauius odium/qꝫ simulatus amor.
16 Peius est peccare per ypocrisim qꝫ manifeste. Persuadere est plusqꝫ compellere. Homo separatus a iusticia/est pessimum aial omnium. Plus est veneno occidere qꝫ gladio.
17 Malum sub velamine boni:sepe fit. Omni peccanti: presens semper est aliqua ratio.
18 Contradictio ꝛ iniquitas delent ciuitates.
19 Iniquitas de facili non presumitur maxime apud graues et egregios.
20 Pietas non stat in nomine pietatis/sed in substantia veritatis ꝛ charitate subiectionis.

a 1 AVaritiæ, Regulariter * elect9 ante confirmationē administrare non potest.§.eo.nosti.ꝛ.c.qualiter. Sꝫ electi fraudare volentes dictas constitutiōes vsurpabant administrationes dignitatē ad quos electi erant sub nomine procurationis seu economicatus quod hic reprobatur. ¶ Et secundū hec.hec constitutio in quatuor partes diuiditur. Primo ponit prohemium ad dicenda. Secūdo ver. nonnulli/iura antiqua ꝛ fraudeꝫ commissam cōtra ea narrat. Tertio ꝟsi. cū itaqꝫ/dictā fraudem per hoc statutum reprobat. Quarto ꝟsi. omnis. suam reprobationem pene adiectione iuuat [cecitas].

b 2 ¶ Sed quare * cecitas b attribuitur auaritie/ꝛ improbitas ambitioni dic ꝙ auere a quo deriuatur auaritia. Idē est ꝙ cupere.verbi gratia.Si dare multa potes qꝫqꝫ a nobis habes.ꝛ alibi. Fallere q̄ didicit/fallere semper auet. et cupere ꝛ ambire differunt secundū ysodorum. Nam cupere est terrena lucra: vel quelibet mundi desideria inaniter que. Ambire vero honorum gradus vel ordines potestatum appetere. vnde versus. Est cēsu cupidus: sed honore vir ābitios9. Et inde est ꝙ auarus seu cupidus c finē rectum non respiciens cecus dicitur. vnde psal. Super cecidit ignis/scilicet auaritie ꝛ non viderunt solem.

c

d ¶ Itē phūs dicit/ꝙ possessio diuitiarum d est in distribuēdo/cum ergo auarus contrarium faciat/ finem diuitiarum

e non videt e ꝛ sic cecus est.

3 ¶ Item bonis honor defert: quia solus * bonus honorandus est.secundum Philosophū/ ꝛ idonei ꝛ digni f probati ad honores sunt ꝓmouēdi.ff.de muner.ꝛ honor.vt gratim.ij.respon.ꝛ.l. honor. primo responso.ꝛ.ff. de var.ꝛ extraordi.cognitio.cognitionum.§.primo. Unde cum ambio descendat ab am quod est circum'. ꝛ eo /vel ab ana

quod est sursum / ⁊ eo vel ab ambo ambonis/hoc est pulpi-
tum quo ascenditur ⁊ descenditur per gradus. Et sic ho-
mo circũuadens vel sursũ vadẽs/seu pulpitũ ascẽdens nõ
bonitate/nõ ydoneitate/ non dignitate seu ꝓbitate defer-
tur:sed motu ꝓprio premissis non adiutus. Iste vere im-
4 probus est ⁊ reprobãdus/quia nõ* ambitione/sed labore:
ad honoris augmẽtũ cõuenit deuenire.C.de re milita. cõ
tra publicã.lib.xij. C.de offi.rec.ꝓuin.l. potiores [Frau-
g dibus]. ¶Nota fraudẽ g fieri legi ecclesiastice/ hoc est
canoni.iij.di.porro.ĩ.hoc lib.de regul.iur.ca.vltimo.⁊.ff.de
5 leg.cõtra legem.⁊.l.sequen. ¶Et hec fraus * fit de tẽ-
pore ad tempus.ff.de minor.l.deniꝗ.§ primo.
¶Item fit de noĩe ad nomen.ĩ.de symo.eaꝗ.14.q.3.ple-
riꝗ/auten.vt nulli iudi.§ primo. colum.9. ¶Item fit de
h persona ad personã h.ff.de dona.inter vir.⁊ vxo.l.si spon
sus.in prin. ¶Item de loco ad locum.C.si mancip.vene.
ne prosti.l.eã que. ¶Item fit de re ad rẽ. C. de agricol.
⁊ cẽ.l.queãdmodũ.lib.xj.ff.ad macedo.l.iulianus.§ mutui.
i ¶Item fit de cõtractu i ad contractũ:vt hic. Nam quod
nõ licebat sub nomine electi:vsurpabatur sub nomine ꝓcu
ratoris/seu economi.⁊.d.l.si spõsus.§ circa.⁊.d.l.iulianus.
6 in prin. ¶Sed ꝙ hic nõ sit illicitũ probo/Quãdo duo*
iura cõcurrunt in eandẽ personam de illis est iudicandũ
k ac si essent k in diuersis personis. ff.de his quibus vt in-
dig.l.tutorem.C.de admini.tutor.cum quidam.ff.de in ius
voc.l. quesitum. Sed iste posset si non esset electus fieri
procurator/ergo etiam si sit electus. Quia aliud est face-
re nomine electi/ ⁊ aliud nomine economi / ⁊ hec procura-
tio est approbata.ĩ.eo.is cui. ¶Solu.in.l.tutorem / ⁊ si-
milibus/tutor administrabat ex necessitate/vnde agẽs no
mine tutorio ⁊ succumbens:tandem nomine suo agens re-
7 pelli non debet. Ne officium * suum sibi sit damnosum.ff.
de testa.⁊ queãdmodum testa.aperi.l.sed ⁊ si quis.⁊.ĩ.eo.
cum non deceat. ¶Similiter si agit nomine suo:⁊ succũ-
bat/pupillo obesse non debet/ne atteratur pupillus teme-
ritate aliena.C.vnde vi.l.meminerint.C.de iudi properan
dum.in fine. Sed hic recipiebat electus administrationẽ
8 voluntarie.Et voluntarie * immiscens se/fortius obliga-
tur.ff.si quis cautio.l.vltima.⁊.ff.de procuratoribus. l. ꝓ-
curator qui pro euictione. ¶Item contra. ff. pro socio
merito.Sol.Ibi ⁊ in primo contraire poterat habens rem
communem/⁊ tutor nomine suo facere saltem aliquid.
¶Sed in casu proposito nichil. Et ideo quod non potest
nomine suo electus iste nec nomine alieno.ĩ. hoc libro de
regul.iur.ꝙ alicui.ff.de admini.rerum ad ciuita. pertineñ.
l.ij.§.primo.xlvj.distin.sicut. ¶Et inde est ꝙ presumi-
tur fraus/vbi quis repulsus a iure nomine suo: vult vsur
pare nomine alieno/vt quilibet alter.C.de dolo.l.prima.
¶Item cum repulsio nomine suo sit maior ꝗ̃ admissio no-
mine alieno.Repulsio a iure habita in eodem casu conces-
sionem hominis extinguet / sicut minus extinguitur per
maius/vel defertur.ĩ.de offi.deleg.cap.volentes.ff.de fi-
deiussor.l.generali.ff.de iudi.per maiorem.Et sicut video
9 ꝙ tutela legitima * repellit datiuam: ⁊ datiua iam conces
sa repellitur legitima superueniente. C. de legiti.tutor.l.
vltima. ¶Ex quibus liquet ꝙ hec constitutio nil innu
tat de constitutione.s̃.eo.nichil est.Quia hec constitutio
obuiat fraudi excogitate contra dicta iura nosti: ⁊ quali-
ter/non tangens prouisionem iuris electis in concordiam
datam per.d.cap.nichil. Unde dicto casu si ille qui potest
iure suo administrare assumeretur procurator/hoc non es-
set fraus sed subsidij multiplicatio.
¶Nonnulli [ecclesiarum] cathedralium vel inferiorum/
ad quarum administrationem electi regulariter confirma
tione indigent [prohibente] vt.d.cap.nosti: ⁊ cap.quali-
ter [indulgendum] .ff.de rei vendi. in fundo [generali.]
Et ita hec constitutio continet ius commune: vt nota.s̃.
cap.proximo: secundo responso [confirmetur]. Et tunc
administrabit saltem/ea que sunt iurisditionis.s̃.eo.trans-
10 missa [economatus] economus * : est cui res ecclesiasti-
l ca gubernanda l mandatur. C. de sacrosanc.eccle.l. iube-
mus.circa princi. [priuatos] contra.s̃.eod.capi.qualiter.
vbi dicit priuandum. Sed dic casum diuersum non aduer-
sum. Nam hic est maius peccatum ꝗ̃ ibi / quia ibi directo
fecit contra ius: sed hic fecit contra mentem iuris/ exqui-
sito ad hoc colore inepto ⁊ fraudulento:vnde hic plus pec
11 cauit: ⁊ ideo plus punitur. Nam simulata * equitas du-
m plex est iniquitas m secundum Grego.⁊ not.simile.ĩ.hoc
libro de senten. excommunicatio. is cui. Joannes Mo-
nachus Cardinalis.

1 a A Uaritie: genus * mulierum
dic fore auarissimum. glo.
in.l.j.C.ad senatuscon. velle-
ia.in ver.nulla.Et in verbo si
non.subdit ꝙ vt decipiant su-
munt vestes viriles.⁊ glo.in
l.ij.C.de his qui veniam eta.
impe. dicit:ꝙ mulier plus par
ticipat de dolo ⁊ auaritia ꝗ̃
masculus.
¶In proposito subdunt ver
sus. Sed vobis facile est ver
ba ⁊ componere fraudes. Hoc vnum didicit femina sem-
per opus.
¶Et Ouidius libro secũdo de remedio amoris. Actu nec
voces (quid enim falacius illis) Credes nec eternos pon-
dus habere deos. ¶Huic astipulatur dictũ Senece. In-
struitur omni fraude femina dolus. Et alibi qdã poeta. Si
dera nõ tot habet celum:nec flumina pisces. Quod scele
rata gerit femina mente dolos. Et Faustus in distichis.
Cuncta sub astrigero:regnantia crimina celo. Nutrit in
eternos:femina nata dolos. ¶Hinc vulgare in feminis/
fidẽ videre non est. ¶Et vt reuertamur ad principale in-
tentum habeo.l.si stipulata.ff.de dona.inter vir. ⁊ vxor.et
2 ibi glo.ampla/quod est cõtra sexus * naturam:vt mulier
largiatur/qđ si id faciat presumitur decepta.testatur So-
zi.con.xx.nu.xiiij.lib.iij.
¶Alia vide copiosissime cumulata per tiraquel.in tracta.
de iure matri. Carta mihi.xciiij.⁊ sequentibus.
¶Ita dicimus de genere clericoꝝ (dico malorum) vt etiã
dicatur auarissimum/prout in sequen.apo. discutiemus vl
tra que vide Sozinum con.xv.col.v.visis predictis.lib.j.
adducit Jo.and.id testari in.c.peruenit.s̃.de sensibus.de
talibus enĩ dici solet vulgare.hi sunt qui portant cõscien
tiam in caputio quo abiecto eorum conscientia abijcitur.
Aufre.in repeti.clemen.prime in.iij.quesito.col.xiij.de of-
3 fi.ordi.dic ergo ꝙ excecati sunt * auaricia clerici:vt hic p̃
sertim religiosi.c.quorũdam.isto ti.⁊ lib.glo.in.c.si pluribꝰ
in verbo.maioris.de prebendis.hoc lib.
¶De epĩs aũt non taceo cũ eoꝝ iusticia sit hodiernis tem
poribus iubilea ⁊ valde tarda.Omnia quippe delicta quã
tumcunꝗ grauia in pecuniam conuertunt episcopi.
¶Hinc lucas de penna in.l.j.col.iiij.in fine de priuileg.sco
la.citat:ꝙ hodierno tempore prelati plurimi (licet ex dei
iudicio constituti) plus tamen pecunie obediunt sepe ꝗ̃
deo/ꝙ si aliquem etiam pro grauissimo crimine condemna
uerint ad ꝑpetuũ carcerẽ semꝑ in fine sentẽtie grã dñi epĩ
⁊ mĩa reseruat/cuiꝰ clausule ꝟtute penã ꝑsone delinquen
tis in detrimẽtũ burse q̃ nõ delinq̃t cõuertũt. Et profecto
audio iusticiã vbiꝗ venalem ⁊ eo medio mortales vtiꝗ op
pressos.iuxta Ouidij sñiam lib.j.meta.Uicta iacet pietas
⁊ virgo cede madentes Ultima celestium terras astrea re
liquit.q.d. virgo astrea hoc est iusticia que astrei gigantis
filia fuisse dicitur reliquit terras. Et sic clare experimur
4 verã esse sententiã qua dictum est pecunie * obediunt oĩa
venalis: igitur iusticia/venalis mulierum pulchritudo et
venalis deniꝗ facta est nostris temporibus ecclesia.Hinc
Salustius rome omnia venalia.deffende igitur causã tuã
dñe ⁊ ne tardaueris:apprehẽde arma ⁊ scutum. Probus
b ¶Sed quare.hec verba ad calamũ refert hic Joh.de lõ-
dris tacito tñ authore existimans Jo.mo.impressioni nũꝗ
daturũ ⁊ in hoc more ꝗ̃plurimoꝝ fuit fur aliene laudis.
Quorum omniũ furta a Jo.mo.doctrina detegere curaui
motus ꝟbo euangelij. Luce.viij.ꝙ nullum potest esse tam
secretum quin reueletur:glo.in.§.hec nanꝗ. in verbo.in-
dulgente. in auten.de testibus.col.vij.prout nec abscondi
tum quin cognoscatur. Probus.
c ¶Cupidus.qui promoueri prohibetur.quia de facili deui
5 at a vero.c.verum. xlvij.distinc.hinc Tullius.Pessima *
res est cupiditas/quia egenos facit quos capit. Cum finẽ
querẽdi nõ ĩueniat.Pano.in.c.dudũ.el.ij.de ele.c.vt in sex
to nota.videbis. Probus.
d ¶Diuitiaꝝ.quas ꝑ Bernar.deuotio velut mr̃ pepit. Sz
6 filia * suffocauit matrẽ.i.diuitie suffocauerũt deuotionẽ
vt in simili dico in.c.seq.nu.7.colũba fuit occisa ꝑ coruũ.
¶Hinc di apđ hiero.in epistol.vt placet Barba.in rub de
ꝟbo.obliga.ff.col.x.ꝙ cũ cõstãtinꝰ ecclie fecisset donationẽ
audita fuit vox celitus demissa/hodie venenũ effusũ est in
7 ecclia dei.meminit ꝓpheta.ex adipe * ꝓcessit iniq̃tas.et
ex quo in ecclesijs sicut in Romano impio creuit auaritia
ꝑijt lex de sacerdotio.i.mlti sacerdotes nõ adipleuerũt legẽ

¶ Huic cōuenit qḋ habetur lib. Deutero. xxxij. c. incrassati/impinguati/dilatati/dereliquerūt deū factorem suum. ¶ Item Hiere. xxij. locutus sum ad te in habūdātia tua: dixisti nō audiā. Et Osee. xiij. c. Adimpleti sunt/ saturati sunt/leuauerūt cor suū ꝛ obliti sunt mei. Itē Ezechiel. xvj Ecce hec fuit iniquitas Sodome sororis tue saturitas panis/ꝛ habūdātia. ¶ Fallaces igitur dicas diuitias que nobiscū diu permanere nō possunt/ fallaces sunt que mentis nostre inopiam non expellunt. Et ne in immēsum hec extendam vide malere. in tracta. de electione. carta. lxiij. ꝛ sequenti. Probus.

e ¶ Non videt. tales ꝓprie dicere possumus fore mercatores ab augendo dicti. Inde auxionarius id est mercator. Archi. in. c. nō est. xv. q. prima. Et etiā insipiētes. Cū sapientes contenti eo quod adest. iuxta illud. Sapiētia * semꝑ eo contenta est quod adest/neqꝫ nunqꝫ sui penitet. Unde Eccle. ij. Et vidi ꝙ tantum precederet sapiens stultitiam qꝫtum differt lux a tenebris. Probus.

f ¶ Et digni. Ioan. mona. in cap. cum in illis. de preben. li. dicit ꝙ magis idoneis maiora beneficia debentur quod Jo. mona. in cap. si forte. nu. primo. li. isto ti. cōprobat. Uide Jo. And. in cap. ex eo. li. isto titu. vbi etiam dicit ꝙ idoneior * presentatus a pupillo / prefertur idoneo a tutore presentato. Philippus Probus.

g ¶ Fraudem fieri legi. Bal. cō. clxj. col. prima/ quedā nobilis. primo volu. dicit. Quod * in fraudem legum fit/ꝓ nō disposito habetur. l. heres meus. §. quod in fraudem. ff. de conditio. ꝛ demon. vnde non sortitur effectum/ꝛ tamē meretur penā legalem/vt plene not. in. l. nō dubiū. C. de legibus. ¶ Et dic ꝙ fraudum * multitudo cautelam arguit glo. in. l. 7. vbi Paul. de castro. ff. de conditio. insti. eam notat cōtra cōtractus vsurariorum/qui licet in prima facie sint in forma licita: tamē ꝓpter nimiā abundantē cautelā presumūtur suspecti de vsuraria prauitate/vt no. in. c. ad nostrā. s. de emp. ꝛ vendi. tangit intentū Sozi. consi. ccxv. columna fina. visa predicta. Probus.

h ¶ Ad personā. vide que in ꝓposito dico. li. hoc tit. in cap. qꝫ sit. ¶ Et hos modos ꝛ alios latius cōprobatos: vide per Petrum de Ancha. in repeti. canonū statuta: carta michi. xv. s. de cōstitu. ꝓsicu. iuxta predicta. Probus.

i ¶ De contractu. de hoc membro/ꝛ de persona ad personā: vide que notat Alex. con. liiij. col. ij. in casu de quo querit. vol. 7. post Bal. in. l. nō dubiū. C. de legi. Probus.

k ¶ Ac si essent. Adde Marianum Sozi. consi. 87. col. 5. in presenti: ꝛ Signorel. cō. xx. col. prima/per. l. aduersus. ff. de inoffi. testa. Factū sic se habet. Probus.

l ¶ Gubernande. Adde in consequentiā trahi/ talem teneri reddere rationem per regulam vulgatam ꝙ quicunqꝫ * alienam suscipit administrationem: regulariter tenetur ad redditionem rationis/ꝛ ad reliqua iuxta illud euangelij. Redde rationem villicationis tue/Luce. xvj. cap. in prin. cap. qualiter/ꝛ quando/ el. ij. post prin. s. de accusa. ꝓ quo attende ad Alexan. in consi. cij. nume. vj. visis pōderatis. volu. primo. ꝛ Areti. con. xxix.

¶ Qui autem sint qui tenentur ad redditionem rationis/ vide per Hostien. in summa de obligatis ad ratio. ꝛ post eum tradit Sozinus. con. ccxij. cum in presenti consultatione/vbi colū. v. subdit verbum notandum contra thesaurarios/ꝙ officialis seu procurator communis (intellige cōmunis id est vniuersitatis vel ciuitatis/probat tex. in cap. licet causam/ibi commune fauen. s. de probatio.) qui non perfecte posuit in libris communis * omne: id quod occasione reipublice acceperat / sed aliquid penes se retinuit condemnatur in quadruplum/allegat. not. in. l. excellentia de eroga. milita. anno. lib. xij. C. Ille tamen tex. loquitur solum de duplo. Audio tamen ꝙ apud Gallos obtinet locum quod dicitur de quadruplo / prout dicitur etate nostra in facti cōtingētia euenisse in quodam receptore generali huius regni Gallie. ¶ Uide de hac materia redditionis administrationis per eundem Sozi. con. ij. ꝛ alibi prout reperies in reperto. suo/ in verbo ratio/ꝛ in verbo administratio. Philippus Probus.

m ¶ Iniquitas/ Et illa dicitur manifesta que nullitati equiparatur/testatur Claudius de Seisello/ in repetitio. l. vt vim. colū. xj. ff. de iusti. ꝛ iur. Feli. in cap. inter ceteros. nume. x. s. de re iudi. vbi dicit * vix posse esse sententiam notorie iniustam/quin etiam sit nulla / facit text. in. l. si pars. ff. de inoffi. testa. vbi dicitur ꝙ statur sententie late pro testamento / quando iudices contradicentes adinuicem in iudicando sunt pares numero: nisi sit euidenter iniqua. ¶ Uide qꝫ in ꝓposito Barba. dicit in. c. in presentia in col. antepe. s. de probatio. Et in proposito thematis adde in simili ꝙ non * est grauius odium qꝫ simulatus amor. Ita misericordia potest esse iniusta. c. iniusta. xxiij. q. iiij. glo. in. c. pulchra. lxxxvj. di. ¶ Et peiꝰ est * peccare per ypochrisim qꝫ manifeste. c. certe. xij. q. j. Facit lex palā. ff. de ritu nup. et ꝑsuadere est plusqꝫ cōpellere. l. j. §. vbi. ff. de seruo corrupto. in his enim actibus homo deuiat a iusticia/facit ꝙ notat Bal. in ti. de pace. iur. fir. c. j. quod pax debet esse vera ꝛ perpetua. Nā pax in qua latēt insidie nō est pax. sed dolꝰ: ꝛ qñcunqꝫ cum vitijs pugnatur. vera pax non est.

¶ Et ea sumpta occasione succedit illud policrati. philoso. dicētis. Sicut perfectum aīal est homo. ita separatum a iusticia est pessimū omniū. In quo proposito addo glo. in. c. certa. xij. q. j. vbi dr ꝙ plus est veneno occidere qꝫ gladio. C. de male. l. vnica. probat intentum Joā. mo. tex. in cle. j. vbi glo. de religio. domi. ¶ Hinc fely. in. c. preterea. col. ij. s. de testi. dicit ꝙ reprehēdi debēt isti spirituales q̄ sub specie boni visitāt mulieres/secundū Ang. in autē. quo. opor. epi. in prin. facit glo. in. l. j. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. ibi plerūqꝫ malum * sub velamine boni faciebant in verbo mandari quod cōiter fit. Quā adeo solers est male errantium cautio. vt iusticie velamine sue iniquitati pretēdant cum omni peccanti pñs semper sit aliqua ratio/quam suo pretendat errori / quod legitur de romulo fratricida/ ꝑut ꝑ Do. Bene. dicti in repeti. c. raynutius. in verbo. in eodem testamento. el. j. nu. cxvj. s. de testa.

¶ In proposito lucas de pen. in. l. prima col. j. de metropo. berito. j. lib. x. C. citat ꝙ ꝯtradictio. * ꝛ iniqtas delent ciuitates: iuxta illud psal. liiij. Precipita dñe ꝛ diuide līguas eorum qm̄ vidi iniquitatē/ꝛ contradictionem in ciuitate/die ac nocte. Circundabit eam super muros eius iniquitas: et labor in medio eius iniusticia.

¶ Iniquitas * equidē de facili nō presumitur maxime apꝺ grau es/ꝛ egregios. hinc iure Gallie scriptum dicitur Arrestum impugnari non posse ob iniquitatem dominorum. Quia simplices sunt sicut columbe ꝛ prudentes sicut serpentes. Non tamen pro semper/sed ad semper prout expertus loquor. Ne videar tendere ad placentiam/et laudem/ sed veronam. lex enim de tantorum virorum iniquitate cōqueri solet/testatur Azo. tuba veritatis. in ti. de senten. prefec. pretor. in summa.

¶ Lapus in proposito Jo. mo. hic allegato. xcij. In primis videndum est/dicit. Si enim pietas simulatur vbi non est/vt si diuiti pro anima legatur. Istud legatum non reputatur pro pietate vt no. in. l. illud. C. de sacrosanct. ecclesie. Cū pietas * non stet in nomine pietatis/sed in substantia veritatis/ꝛ claritate subiectionis. l. cum hi. §. sed personarum ꝛ. §. si in annos. ff. de transac. ꝛ. l. prima. C. de mendican. validis. lib. xj.

¶ Gregorius Decimus in generali concilio Lugdunensi. Capitulum sextum.

QVam sit ecclesijs ipsarum dispendiosa vacatio, quam periculosa etiam esse soleat animabus, nō solum iura testantur, sed etiam magistra rerū efficax experientia manifestat. ¶ Cupientes itaque competentibus remedijs vacationum diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus, vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores electionem ipsam (quam citius commode poterunt) electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent.

¶ Electus vero illum adhibere infra mensem a tempore presentationis huiusmodi teneatur. Quē si electus ipse vltra pstare distulerit iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) extunc se nouerit eo ipso priuatum. Nisi forsam ea sit electe persone conditio, vt electioni de se celebrate absque superioris sui licentia ex prohibitione seu quauis prouisione sedis apostolice consentire non possit, quo casu idem electus seu electores ipsius consentiendi licentiam ab eius superiore cum ea celeritate quam superioris ipsius presentia vel absentia permiserit, petere studeant & habere. Alioquin si lapso tempore pro eiusdem superioris presentia, vel absentia (vt premittitur) moderando huiusmodi licentiam eos nequaquā obtinere contingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem.

¶ Ceterum quiuis electus infra tres mēses post consensum electioni de se celebrate prestitum confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si iusto impedimento cessante infra huiusmodi trimestre tēpus omiserit, electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Experientia appellatur magistra rerum efficax.
Experto crede magistro.
2 Excertitium & experientia prebent cuilibet artificio incrementum.
Per vsum quotidianum: ad iudicandum magistratus approbantur.
3 Experimenta morborum: nos cogunt inuenire medicinas
4 Si non iure aliquid determinetur arbitrio boni viri relinquitur.
Solum dicitur fieri posse: quod commode fieri potest.
5 Alteri per alterum iniqua cōditio afferri nō debet.
6 Mensis quibus diebus cōtinetur.
Media via est eligenda.
7 Tempus non currit impedito.
Impeditus non dicitur differre / immo qui potest facere & non vult.
8 Monachus / & canonicus regularis; non habent nolle: et velle.
9 Non currit tempus agere/vel cōsentire: non valenti.
10 Beneficio restitutionis in integrū in vno iudicio denegato/in alio restitutio de iure denegatur.
11 Ex quo electoribus cōceditur libera eligendi facultas cōstat electum priuatum esse iure electionis facte.
12 Electores non possunt preiudicare fauori ecclesiarum.
13 Nemo tenetur de suo alij prestare beneficium.
14 Tanta est connexitas inter electores et electum: q sententia lata contra electores vel pro electorib⁹ nocet electo/vel prodest: & econuerso.
15 Qui per alium facit per seipsum facere videtur.
16 Quod nomine meo est gestum ratum habere possum/etiā in iudicijs & alijs vt hic.
17 Ratihabitio fiat infra tempus: infra qd debuit fieri act⁹.
18 Oppositio in obiecto non valet.
19 Auctoritas iudicis firmat actum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Necessitas reddit quem industriosum & sic honestum: quia industria honestati equiparatur
2 Bonus vir non habet liberam voluntatem / sed regulatam a lege.
Priuata scriptura a bono viro cōfecta / semiplene probat.
3 Mensis secundum cōmunē intelligitur / secundū qualitatē mensis in quo data est dilatio.
4 Mensis vtilis intelligitur de.xxx.diebus.
5 Monachus appellatur frater.
6 Monachus an possit beneficium acceptare / sine licentia abbatis.
7 An omnis electio debeat iuuari cōfirmationis suffragio.
Que spiritu dei aguntur/non sunt sub lege.
Columba fuit occisa per coruum.
Que dicitur electio inspirationis: & quasi inspirationis.
8 Vitia/sepe virtutes se esse mentiuntur.
9 Mandans delictum dicitur vere committere delictum.
Reuenditores per alium emētes cōtra phibitionē statuti.
10 Ratihabitio multum operatur.
11 Titulus sententie/possessori male fidei: dat causam vsucapiendi.
12 Qui habet sententiam pro se licet nullā / excusatur a pena puniente violentos.
Auctoritas superioris: bonam fidem inducit.
13 Potest causari bona fides etiam ex iniustis & temerarijs rationibus.
14 Pro decreto presumitur.
Decretum interpositum presumitur ex iusta causa.
15 In iudice cessat omnis sinistra suspitio/ & presumpta calumnia nisi contrarium appareat.
16 Sententia lata in contradictorio iudicio facit ius /etiā ex causa falsa lata: secus in decreto.
17 Pro spoliatione facta a iudice: non agitur possessorio recuperande.
18 Auctoritas iudicis facit presumere oīa solenniter acta.
19 Auctoritas iudicis requirit cause cognitionem multiplicem.
20 Patronus male fidei nihil agit: licet auctoritas iudicis interueniat.

Quam sit, Olim iure expsso/nō cauebat īfra qd tps electo presentari deberet. Nec infra qd tēpus ipse electus consentire haberet. Nec infra quod tēpus cōsentiēs confirmationē sue electionis peteret: vn̄ super istis tribus premisso prohemio ad dicenda hoc.c.prouidetur. Ad primū dictū suppletur/quid iuris qn̄ electio non presentatur tempore debito/& electus scit & pena non presententibus infligitur & per distinctionem vltimū dictuʒ huius.c.moderatur in ecclesijs cathedralibus & regularibus.ī.eo.cupientes.§ primo.& §. ceterum. Nec hic tangitur de tempore intra quod sit prouidendum ecclesie vacanti nec de tempore infra quod sit consecratio petenda post confirmationem obtentam cum īsuper his esset in iure antiquo prouisum.s̄.eo.ne pro defectu.l.di. postq̄.ī. de conce.prebē.c.ij.s̄.eo.cū i cūctis.§.j.&.c.di.qm̄. lxxxvj. di.§.j.&.c.sequē. Et ideo tāgere de istis hic.est transgredi materiam [ipsarum] scilicet ecclesiaruʒ [dispendiosa] id est damnosa.ī.de dolo & contu.c.finem [experientia].

1 ¶ Nota experientiā * appellari magistram rerum efficacem.s̄.eo versi.circa princi. Propter quod dicitur experto crede magistro. vnde Tullius.

a 2 ¶ Ars facilem/natura/potentem/ingenium habilem / vs⁹ promptum [a] reddit artificem. Exercitium * em̄ & experiētia prebent cuilibet artificio incrementum.ff.de leg.iij.l.legatis seruis.§.ornatricibus.&.l.stichus liber esto.& iurisperiti commendantur ex doctrina legum & experientia rerum.C.de iusti.C.confirman.§.primo.

¶ Et per vsum quotidianum / ad iudicandum magistrat⁹ approbantur.C.de iudi.l.certi iuris [competentibus] scʒ cōstitutionē contra hunc morbū inducendo/& penam faciētibus cōtrarium infligendo/ quot enim remedia inducunt medicine morbis.hic iura negocijs.auten.hec constit.q̄ in no. consti.in prin.col.viij.

3 ¶ Et experimēta * morborum nos cogunt inuenire medicinas.l.di.vt cōstitueretur [ppetuo].i. generali [ecclesia] tam cathedrali q̄ inferiori ad cuius regimē necessaria est electio & tandem confirmatio. cum hic indistincte loquat: vel vt est premissum in prima glo. hic suppletur quod est

omissum in iuribus antiquis de cathedrali ꝛ regularibus ecclesijs loquētibus. Et sic supplicatio hic facta in dictis ecclesijs habebit locum. Hoc etiam liquet. ĩ. eo. c. cupientes. Et hec vt dictum est moderatur: ꝛ hec cōstitutio cupientes / hanc moderans / ꝛ hec moderata per illam circa idem thema versari habent [ꝙ citius] hoc tempus erit * ad arbitrium boni viri ᵇ cum iure non determinetur. ff. de iure delib. l. prima in fine. ff. de custo. re. l. si quis rem. ff. de verbo. obligatione. Continuus. §. cum ita. ĩ. de offi. deleg. de causis [commode.]

4 b

Hoc enim solū dicitur fieri posse: quod cōmode fieri potest. ff. de verbo. signifi. nepos proculo. ŝ. eo. q: propter.

Sed quid si electores sint in mora presentandi nunquid nocebit electo? Et videtur ꝙ sic ratione cōnexitatis / que est inter electores / ꝛ electum. ij. q. vj. hoc quippe. lxxxj. di. tantie daniel. ꝛ arg. ĩ. ea. decre. §. nisi. ver. quo casu: q: ibi negligentia electorū videt obesse electo. Dicas tñ cōtra. Quia non debet * alteri per alterū iniqua cōditio afferri ff. de reg. iur. non debet alteri: ꝛ est quasi expressum. ŝ. eo. publicato: ꝛ est casus expressus in. c. cupientes. §. nihil. ominus. ĩ. eo. ti.

5

Contraria non obstant: quia potius negligentia propria ei nocet / ꝙ electori [infra mensem] computando a tēpore. ꝛc. Sed nunquid iste mensis continebit ᶜ * . xxx. vel xxix. vel. xxxj. Et videtur ꝙ. xxx. quia illud est medium. ꝛ ideo tenēdum: quia media viaᵈ est eligēda. ĩ. de offi. custo. c. primo. § lampades. de offi. deleg. querenti.

c 6 d

Dicas ꝙ continebit tot dies quot habuit ille mensis in quo presentatur electio. Et si iam aliqui dies erant elapsi supplicantur de mēse sequenti. Quia quando dilatio temporis indulgetur a lege: vel canone per talia verba scilicet mensem ᵉ vel annum: vel similia quot dies habuit mēsis vel annus: tot dabuntur / etiam si bissextꝰ interueniat.

e

Cum autem indulgetur sic. xxx. dies ꝛ si mensis plures dies habeat non dabuntur nisi. xxx. dies. ff. de diuer. ꝛ tēpor. prescrip. l. ij. ꝛ. ff. de verbo. significa. cum bissextus ꝛ. ff. de regu. iur. vbi lex facit. C. de iudi. auten. iubemus. ꝛ de tempo. ꝛ repara. appella. l. pria ꝛ. ij. in prin. ꝛ. C. de iur. delib. l. vltima. § sinautē dubiꝰ. ꝛ. § donec [quem] scilicet cōsensum [distulerit.]

Quid si fuerit * impeditus? Dic ꝙ non curret ei tempus vt dicitur in vltimo casu ad finem. Et probatur ꝑ hoc quod dicit distulerit: quia impeditus non dicitur differre imo qui potest facere ꝛ non vult. ĩ. de cōce. preben. quia diuersitatem. § sic tamē. ꝛ ar. ŝ. eo. eis [Acquisitum] ius hic acquiritur electo per electionem / ꝙ non possunt electores variare. ŝ. eo. publicato.

7

Item ꝙ si vult cōsentire poterit petere confirmationē. ŝ. de resc. cum dilecta. ꝛ quod ius a. quiratur electo / nota. lxiij. quanto [priuatum.]

Et ita est canon late sentētie / saltem quo ad istud membrum [conditio] vt quia propter aliam prohibuit / ꝙ electioni de se facte non consentiret sine licentia sui superioris / sic electoribus quandoqꝫ interdicitur: ne eligant. ŝ. eo. eis [quibus.] Quod idem etiam posset dici in monacho vel canonico regulari vel alio fratre ᶠ quia cum * non habeant nolle / nec velle. xij. q. j. non dicatis. ĩ. de accu. ex parte. ĩ. ne clerici. vel mo. c. nō magnopere. consentire ᵍ nō possunt sine licentia sui superioris electioni de se facte. ĩ. de. renuncia. post translationem. hodie est expressum ꝛ de cōsensu quem dare potest prelatus irrequisito conuentu. ĩ. eo. si religiosus [sedis.]

f 8 g

Idem credo de quolibet: quod non possit cōsentire sine licentia sui superioris propter eandem rationem. Et qꝺ dicit prohibitione vel prouisione pro eodem pono / vel dic prouisione hominis ꝛ prohibitione canonis: vt in monachis ꝛ in similibus [celeritate] ita ꝙ si hoc in dubium reuocetur boni viri arbitrio terminetur / quia melius hoc in tellectu iudicantis poterit attendi inspectis circūstantijs ꝙ aliqua circunlocutione exprimi. ff. de solu. l. ratum. ꝛ. l. quod dicimus. ꝛ. ff. rem ra. haberi. l. quo enim. §. iulianus. ꝛ de verbo. obliga. continuus. § ij.

Sed obtenta licentia habebit mensem integrum / q: mēsis iste non currit nisi ex quo potest cōsentire. vt. ŝ. eo. c. j. versi. electus vero. vnde mensis iste datur vt deliberet an velit consentire / vel non.

Sed tempus quod hic datur / ad arbitrium superioris / datur ad licentiam petendam / ꝛ ita habita licentia tantum tempus habebit quantum si ab initio potuisset consentire. Quia non currit ʰ * tempus agere / vel cōsentire non valenti. C. de annal. exceptī. l. prima. § vltimo. ĩ. de cōcessio.

h 9

prebende: quia diuersitatem.

Sed quero. quidam religiosus qui nō potest cōsentire sine superioris sui licentia: vt hic fuit electus in episcopum hic petijt licentiā cōsentiendi que sibi infra tempus secundum sui superioris absentiam moderandum datur: nec data fuit / nec denegata: sed post illum tempus obtinuit huiusmodi licentiam anteqꝫ electores alium eligerēt qua obtenta electores ꝛ electus factam electionem prosequuntur / an electio huius sit cōfirmanda. Et dic ꝙ nō / per hoc c. quod voluit occurrere vacationibus ecclesiarum que dispendiose sunt / ꝛ periculose ecclesijs: ꝛ ideo statuitur hic ꝙ elapso tempore pro superioris presentia / vel absentia moderando / si non contingat licentiam obtineri electores ex tunc ad electionem aliam procedendi liberam habeāt facultatem. Si ergo electores facultatem eligēdi habent / electus est priuatus iure electionis sue. Quia si ius haberet nō deberet procedi ad electionem aliā prima durante. ŝ. eo. cōsiderauimus. ꝛ. ĩ. de arbi. ex parte.

Et si dicatur ꝙ electus non fuit priuatus ipso iure: sed ope exceptionis / ꝛ sic poterunt electores in priori cōsensu perdurare sed nō obstat: quia. c. hoc / dicit ꝙ electores ex nunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem: quam liberā nō haberent si electio esset aliqua licet annullanda ope exceptionis: vt. d. c. considerauimus: ꝛ supra eo. auditis.

Nā verbum liberam / debet aliquid operari. ff. de lega. primo. l. si quādo. Et est expressum. ff. de procurato. l. procurator cui libera.

Nec obstat si dicatur pro electo / ꝙ illa verba nequaqꝫ obtinuerunt / exponēda sunt. i. denegata fuit licentia / sicut exponitur illud verbum. C. si sepius. in integ. resti. post. l. prima. ff. de inoffi. testa. l. Papinianus. § meminisse. quia in dictis. ll. dicta verba: sic necessario debēt exponi. Cū oporteat eum qui inofficiosum testamētum dicit succumbere: ad hoc quod perdat id qꝺ erat ei in testamento relictum.

Nec sufficit ad perditionem legati testamentum dicere inofficiosum / sed necesse est succumbere: vt legatum in eodem testamento relictum perdatur.

Et ideo ibi verbum obtinuit exponitur scilicet succubuit. vt. d. § meminisse expresse dicitur: sic etiam est exponendum in alia lege / quia ibi fuit restitutio in secundo iudicio denegata / quia fuerat denegata in priori iudicio.

Nam beneficio restitutionis * in integrum in vno iudicio denegato. in alio restitutio de iure denegatur preter ꝙ ad appellationem omissam nisi quis nouis defensionibus esset ad huius beneficium admittendus. C. si sepius ĩ integ. restitu. postula. l. ij. ꝛ. iij. et. ĩ. de restitutione in integ. c. vltimo.

10

Sed hoc non est necesse hec verba non obtinuerint sic exponi / vt premittitur quia potuit esse ꝙ fuit petitā licentia a superiori nec admissa / nec etiam dēnegata / vel dictū tempus fluxit in negligentia illorum qui predictam licentiā petere potuerūt ꝛ ob hoc dicte. ll. nō faciūt pro electo.

Item non obstat quod dicitur non simpliciter / ꝛ absolute / nequaquā obtinuisse licentiā consentiēdi: que erat sub deliberatione superioris / sicut non potest dici omnino non obtinuisse hereditatem que est sub deliberatione adeunde hereditatis. C. de iure delibe. cum antiquioribus: vel etiā non obtinuisse dilationem vel consilium / qui non expectauit deliberationem. ŝ. eo. ti. cum in veteri. seu etiam nō obtinuisse remedium appellationis: sed non appellasse q̄ erat infra tempus deliberationis ad appellandum. ff. de verbo. signifi. si quando. ĩ. hoc libro de appella. non solum.

Sed in casu isto non potest dici esse sub deliberatione superioris cum iam tempus lapsum esset per ipsius superioris presentiam vel absentiam moderandum. Et ideo per lapsum temporis eiusdem superioris officium est finitum: sed in predictis iuribus restabat de tēpore infra quod deliberare poterat an vellet adire hereditatem / vel non. et an vellet appellare / vel non. qui erat infra tempus deliberationis / ad appellandum constitutus.

Sed hic non potest dici electus esse sub deliberatione superioris. cuius officium vt premittitur est finitum.

Item non obstat si dicatur ꝙ hec decretalis non priuat electum iure electionis / hoc casu / sed concedit electoribꝰ liberam facultatem eligendi / sed hoc sustineri non potest Nam ex * quo electoribus conceditur libera eligendi facultas / constat electum priuatum esse iure electionis facte. Nam si electus ius aliquod in electione haberet electores ad aliam electionem procedere non possent / vt. ŝ. probatum est.

10

¶ Item non obstat/si dicatur electores iterum posse elige re eundem electum/ergo τ potuerunt in priori cōsensu psi stere. Sed hec argumentatio est mala/quia licet electores possent iterum eundem electum eligere. Non concluditur propter hoc/q possint consistere in priori cōsensu/quia ele ctus nō potuisset se iuuare ex electione prima: sed ex secū da duntaxat ius haberet:vt hic argu.ff. de testa.milita. l. quo iure:τ.l.sequē.τ.l.tribunus.§.vltimo.insti.de testamē. milita.§.Et si qs.vbi testamentum non ex prima volunta te sed ex noua censetur valere/τ sic loquūtur iura pro ele cto inducta.insti.quib.mo.testa.infir.§.non tamen.ff.de le ga.iij.l.prima.§.primo.ff.de bono.po.secundum tab. qui ex liberis.§.testamento.

¶ Item non obstat q hec decretalis dat facultatem eligē di τ non imponit necessitatē/τ ideo vtentur electores ista facultate:si velint.arg.ff.de minor.si iudex. Sed si hec de cretalis recte inspiciatur imponit electoribus necessitatē eligendi:et si non precisam/causatiuam tamen: de qua ha bes.ff.de separa.l.fi.

¶ Nam si non eligant infra tempus a iure statutum. ius eligendi ad proximū superiorem deuoluitur.s.eo. ne pro defectu:τ.j.eo.q̄q alias esset in potestate eligentium te nere pro libito voluntatis ipsorum ecclesiam viduatā/qd esse non debet. Et.d.lex si iudex loquitur quando aliquid conceditur in fauorem persone/quo casu illa poterit/illo fauore vti si velit/τ renunciare eidem.j.de regula.ad apo stolicam/sed hic introductum est in fauorem ecclesiarum

12 cui * electores preiudicare non possunt.j.de foro compe. si diligenti.j.hoc lib.de regul.iur.indultum.

¶ Item non obstat de optio. lega.mancipiorum quia non est casus similis/sed dissimilis. Nam vbi non obtinetur li centia infra tempus pro superioris presentia vel absentia moderandum electus ipso iure priuatꝰ est iure:quod erat sibi ex electione quesitum:vt superius est ostensum. Sed in.l.legatarius/post terminum a iudice prefixum nō erat iure optandi priuatus:sed ita demum ius optandi perde bat si per heredem processum fuisset/ad distractionē ser uorum alioquin legatario libera seruorum electio/seu op tio remanebat/quod heres subiturus nō erat propter quā τ in cuius fauorē iudex ad optandum / seu eligendum ter minum statuerat.

¶ Item non obstat hoc libro de preben.c.si tibi absenti:qr ibi loquitur de beneficio simplici vbi non est tantum peri

i culum sicut quādo vacat ecclesia cathedralis. [i] Ideo cau tius fuit prouidendum.s.eo.vbi. Item.d.c.τ.d.l. veniret ipse episcopus contra factum suum/τ heres contra factum sui predecessoris reintegra/qd non licet.ff. de adop.l.post mortem.in auten.de iureiur.a mor.presti.in prin.col.v.j. hec libro de regul.iur.his qui i ius. Sed hic electores nō veniunt contra factum suū sed qui potest prestat hic impe dimētum in quo est velle τ nolle electi.j.eo. si religiosus.

¶ Item non obstat.si dicatur q ante electionem ius durat electo/τ dum electores eligunt: incipit electus ius perde re τ electione facta est perditū. Et licet hec verba pulchra sint hic sibi locum non vendicant: quia sicut iam dictū est elapso tempore pro superioris presentia:vel absentia mo derando/electus ipso iure priuatus est iure sibi ex electio ne quesito/τ ideo nō obstat.ar.ff.quod metus causa/sed et partus.§.vlti.τ.ff.de fideiusso.l.pe.[obtinere.]

¶ Sed quid si electores vel electus petit licētiam a supe riore/sed ipse non vult dare licentiam/videtur hic q est ꝓ cedēdum ad aliam electionem/qr dicit nequaq̄ alia q̄ ob obtinere cōtingat/ergo non sufficit peti nisi obtineat.

¶ Dicunt quidam q ad hoc debet compelli superior per

k superiorem [k] suum.j.de iure patro. nullus/nisi habeat iu stam causam denegandi licētiam/τ tunc compelli nō de bet.lxiij.di.l?as.lxxxj.di.c.j.τ.ij.

¶ Cōtra dic.τ ius allegatum loquitur.vbi proceditur via iuris non gratie que iuste subdito denegatur.j.de tēpo.or

13 di.ad aures. Et nemo * tenetur de suo alij prestare bene ficium.x.q.ij.precarie[petere]nota q dicit petere/effluxo eo igitur tempore in quo potuit peti τ haberi licentia sta tim ecclesia est vacans vt hic.

¶ Sed qd si isti qui possunt eligere aliū nō eligunt/videt adhuc ius electi durare.j.hoc libro de preben.si tibi absen ti.in fine.ff.de adop.l.mancipiorum.ij.re. Dic cōtra/nec ob stat.c.si tibi/quod loquitur in capacibus absq superioris licentia. Item non loquitur in beneficijs quorum electio est pluriū sed collatio vel presentatio vnius.

¶ Item non obstat.l.mancipiorum que loquitur vbi non est damnum heredis: sed hic secus.supra.eo.in principio.

τ.supra.eo. ne pro defectu.j. de dolo.τ contuma/finem primo responso.

¶ Ceterum quis [petere] quid si alter petat dic idem.j. hoc libro de regul.iur.ratum.τ.c.rati.[petere.] Nota q di cit petere ergo siue obtineat/siue non infra illud tempus sufficit q petat dūmodo per eum non stet quando autē de

l bet petere confirmationem [l] a papa/habetur.j.eo.c.

¶ Sed quid si petant electores confirmationem/ non ele ctus/nunquid sufficit:videtur q non sufficiat:quia hic de electo tantū dicitur/non de electoribus.

¶ Dicas q sufficit si electores petāt/electo cōsentiente/qr

14 tanta est * connexitas inter electores τ electum q senten tia lata contra electores vel pro electoribus nocet electo vel prodest τ ecōuerso.iij.q.vj.hoc quippe.s.eo. dudum ij.ergo sufficit/si electores petant τ ipso gestu videtur ge rere negocium electi. Saluo hoc q si est persona ignota τ talis que indigeat examine/q talis faciat q examina ri possit sicut placuerit superiori in illis qui petunt a Pa pa serua.j.eo. cupientes.

¶ Sed nunquid per procuratorem petere potest dic q sic

15 s.de res.cum dilecta. Et quia * qui p alium facit per seip

m sum facere videtur [m] .ff.de admi.tutor.ita autē.§.gessisse.

¶ Sed quid si alius petijt sine mādato nomine electi:nun quid sufficit:τ dic q sic dūmodo ratum habeat: quia quod

16 nomine * meo gestum est ratum habere: possum etiam in iudicijs.ff.de iudi.licet τ in contractibus. C.ad macedo.l. vlt.τ in quasi cōtractibus.ff.de negotijs gest.l.Pomponi us.el. prima. Et indifferentibus.ff.de solu.l.non procura tori.in fine. Et in vltimis voluntatibus.C.de dona. inter vir.τ vxor.l.donationes. Et in delictis.ff. de vi τ vi arma. .l.prima.§.quotiens.

¶ Et intellige q debet habere ratum ante lapsum istorū triū mensium/alias autē post istud tempus lapsum nō va leret ratihabitio.ff.rem ratam haberi.l.pe.

17 ¶ Quia * si debeo facere aliquid:infra certum tempus:τ

n alius nomine meo faciat debeo [n] habere illud ratum / in fra illud tempus/alias postea non valet ratihabitio: vt in illa lege continetur.

¶ Dicunt quidam per sententiam/quia minorem penam debemus eligere ex quo Papa hic non exprimit:ar.ff.de penis.l.interpretatione.τ de penit.di.j.pene.

¶ Et quia ponit verbum futuri temporis vacuetur arg. C.de aposta.l.prima.

¶ Sed quare aliud in isto casu/τ aliud superiori/qn non cō sentit infra mensem/dicunt q maius vinculum est contra actum post consensum q̄ ante/τ ideo difficilius rumpit.

¶ Cōtra dic.et dico vacuet.l.sit vacua[eo ipso].i.ipo fctō

18 seu ipso iure/absq facto hominis / alias * esset oppositio in obiecto.simile verbum.j. co.generali. primo responso. τ.j.eo.cum per formam.in fine. ¶ Sed quid si post mensem consentit/non ante τ confirmata fuerit electio / dic q non posset conualescere/quia quod nullum est.non potest con ualescere.s.eo.dudū.τ.c.auditis.ff.de regul.iur.qd ab ini tio. ¶ Sed quid si confirmatus est/τ detinet epatum/di cas q peccat/nec confirmatio potuit ipsum facere conua

o 19 lescere.videt tñ q auctoritas [o] iudicis * firmet factū.arg. .ff.quod fal. tuto.l.prima in fine.

¶ Et de hoc no.Inno.s.eo.quod sicut distinguendo .Io. mo.Cardinalis.

a 1 Promptum reddit. dic q etiam necessitas * reddit quem indu striosum.no.do meus in trac.de peste. Carta.cxxxiij.col.ij.et sic honestum/cum industria hone stati equiparetur.c. tuam.s. de eta.τ qualita. Et proprie circa mores versat.l.nulli. C.de epi. et cleri. Probus.

b 2 ¶ Boni viri.qui * nō liberā ha bēt voluntatem. sed regulatam a lege. Bar.τ alij in.l.si societatem.§.arbitrorum.ff. pro so cio/refert Maria.Sozi.con.xcij.col.ix.circa primum. Ad de preterea q̄ dicit de bono viro seu reputato bono Ma ria Sozi.con.ciiij.col.ij.post redditum:q priuata scriptu ra confecta a reputato bono / post eius mortem semiplene probat.allegat Bar.in.l.admonendi. ff.de iureiur. vide q̄ etiā dico de bono viro in.c.primo/in verbo.confessionem. de confes. Probus.

c ¶ Continebat. Adde glo.in cle.vna.in verbo.certam dic. de reliquijs τ vener.sanctoruz:que discutit ex quibus mē

sibus ⁊ quod ex diebus constet annus ⁊ glo. in data huius libri ꝙ mensis diuiditur in kl. Non. ⁊ Jdus. de quo ꝑ Archi. in. c. propter. xviij. di. Probus.

d ¶ Media via. glo. in. c. multos. liiij. di. dixi. s. in. c. primo. de rescr. glo. in. l. titiꝰ rogatus. ff. ad trebel. Probus.

e ¶ Mensem vel annum: Ludo. bolog. con. fi. concordantes adducit. Et dic cõmunẽ opinionẽ fore quã hic tenet Jo. mo. ꝙ 3 * mensis intelligatur secũdum qualitatem mensis in quo data est dilatio: vnde si die. xxiij. augusti data sit dilatio vnius mensis / incipit in dicta die. xxiij. ⁊ terminatur in. xxij. mensis septembris: ⁊ ita cõcludit Bar. in. l. cũ bissextus. post glo. hic quam Jo. an. Archi. ⁊ Domi. sequũtur ⁊ Bal. ⁊ Jmola. in. l. de diuisione. ff. solu. matri. vbi Alex. dixit illã cõmunem. ⁊ in. l. fi. in prin. col. pe. C. de iure delib.

¶ Et intellige hanc opinionem de mensibus cõtinuis: qui habent metam limitatam / ⁊ pro maiori parte habent. xxxj. dies ⁊ quidam triginta. Secus in mẽsibus vtilibus in quibus non sunt limitati dies / ⁊ vnꝰ mẽsis vtilis poterit quãdoqꝫ occupare tres continuos: vt pote in nundinis lugdunẽ. que licet habeant. xv. dies vtiles tantum tamen aliquando fere protrahuntur ad tempus vnius mẽsis / vnde hec doctrina nõ potest ad mẽses vtiles adaptari. Et ideo 4 vnꝰ * mẽsis vtilis intelligitur de. xxx. diebus. tradit Alex. con. cxiiij. in fi. visa scriptura. vol. v. vbi dicit ꝙ mensis vtilis accipitur pro duodecĩa parte anni si aliud nõ cõstet qualiter limitari debeat secundum Paul. de liaza. in. c. nulla. s. de concessio. prebend.

¶ Hinc Bal. in. c. primo. in prin. quo tẽpo. miles cõcludit ꝙ si nomen mensis proferatur simpliciter de. xxx. diebus intelligatur: Allegare potes Antho. in. c. licet. de suppl. negli. prela. refert decius in. l. vbi lex. ff. de regul. iur. vbi dicit ꝙ prefata cõmunis debet intelligi quando principium mẽsis designatur / q2 dicitur a p̃senti die infra mẽsem. Secus si de mẽse absolute mentio facta sit / q2 tunc mensis vt predixi pro. xij. parte anni accipitur sequitur domi. hic. Et attẽde ad id que primo diximus: quia habeo ita accipi mensẽ in curijs supremis gallie. Et in hoc opi. Joã. mo. habet locum / quam tenet ⁊ cõprobat Alex. de imola. consi. cxiiij. col. fi. visa scripturarum. vol. v. vbi hunc passum latissime examinat quẽ videre placebit habẽti luminaria. Probus.

f 5 ¶ Uel alio fratre. sic * monachus appellatur frater. Preposi. in. c. nicolao. post tex. ibi. nu. ij. s. de appella. vide Jo. mo. in. c. si religiosus. j. isto titul. Probus.

g ¶ Cõsentire non possunt. quid autem dicendum de alia ꝓuisione beneficij facta monacho / an possit eam * acceptare sine licentia proprij abbatis vide dominũ de chassaneo consil. xlij. Abbas. Probus.

h ¶ Non currit. ⁊ sic a die noticie dico in. c. primo. in verbo quadriẽnium de resti. in integ. j. Probus.

i ¶ Ecclesia cathedralis. textus noster habet locum in ecclesijs cathedralibus / ⁊ regularibus / ⁊ non in alijs licet Jo. and. hic cõtra adducẽs aliqua fundamenta / quibus respondent do. de Rota in nouis deci. 288. maior pars dominorum / dicẽdo ꝙ nõ est eadem ratio in inferioribus dignitatibus que est in superioribus. Nam non est tantum periculum in diuturnitate vacationum illarum dignitatũ sicut superiorum: quia nõ sunt sponsi ecclesiarum. Et ideo in sponsis ⁊ pastoribus datur minus tempus ad eligendũ. Et sic opinionẽ Jo. mo. dicunt veram: quã tenent archi. ⁊ Guil. de monte lauduno hic. Probus.

¶ Per superiorem suum. secundum Archi. hic hoc cõmuniter tenetur ⁊ per papam debet compelli. vide que in proposito dixi. s. in ꝓhe. sacrosancte. nu. ix. Probus.

7 l ¶ Confirmationem: cuius * suffragio debet iuuari omnis electio / excepta electione facta per inspirationem spiritus sancti: que nõ indiget cõfirmatione: cum maior sit virtus benedictionis / q̃ꝫ nature. c. re vera. de cõse. di. ij. Et q̃ spiritu dei aguntur / nõ sunt sub lege. c. cum pridem. §. verum s. de renuncia. ⁊. c. licet. in prin. de regul.

¶ Et dic ꝙ quedam est electio inspirationis / alia quasi inspirationis: De prima hodie nõ cõtenditur: q2 columba q̃ solebat afferre sanctum spiritum fuit occisa per coruum: testis est Car. in. c. quia propter. s. eo. Et dicitur electio inspirationis quãdo cõstat de reuelatione ⁊ infusione spiritus sancti / vt cõstitit in electione sanctorum Ambrosij. Nicolai / ⁊ Seueri. de quibus in. c. statuimus. §. His omnibus. lxj. di.

¶ Electio autẽ quasi inspirationis dicitur que nemine discrepante sine aliqua dissentione vllove tractatu celebratur secundum Panor. post alios in. d. c. quia propter. ⁊ moderne per do. meum. in. ij. lib. respon. c. xiij. col. ij. ⁊. c. xiiij. vbi dicit ꝙ hec quasi inspiratio potest aliquando dici inspiratio presumpta / etiam facta per diaboli suggestionem: cũ 8 vitia * sepe virtutes se esse mentiantur. c. sepe. xlj. di. merito eam de vitio ⁊ crimine symonie cõiurationis ⁊ aliorũ huiusmodi argui posse dicimus. Jdeo formã habet ipsa requirere: vt viribus subsistat. Probus.

m ¶ Facere videtur. vltra iura vulgata vide. l. primam. §. deiecisse. ff. de vi ⁊ vi arma. vbi dicit ꝙ parũ refert suis manibus deijciat an per alium tex. in. l. nõ ideo minus. C. de accu. cum ibi alleg. in glo. tex. c. mulieres. s. de senten. excõi. ibi cum is cõmittat vero. cuius auctoritate vel mandato delicti committi probatur vbi panor. dixit singulare. Ad 9 hoc ꝙ mandans * delictũ dicitur vere cõmittere delictũ / vide ibi glo. ⁊ Dinũ. in regula qui per alium. j. hoc lib. ⁊ decium in regula is damnum. ff. de regul. iur. dicẽtem habere locum in statuto.

¶ Pone exemplũ. Statuto ciuitatis Biturien. cautum reperitur: ꝙ reuẽditores victualiũ (vt ita dicam) nõ emãt a rusticis victualia ipsa / diebus sabbatinis vsqꝫ ad horam tertiam vt cõmuniter fieri solet. de quo per glo. in verbo tradere. in. l. ij. ff. de nundinis / quod fit ad cõmodum ciuiũ vt facilius ⁊ vilius de victualibus sibi prouideatur: ⁊ hoc sub aliqua graui pena. Modo quidã reuenditor per amicũ suum ciuem emit ante horam tertiam / accusatur a maiore ⁊ scabinis seu eorum procuratore qui cõcludit ad declarationem pene statutarie / queritur quid iuris breuiter vt paucis absoluam / dic per regulam nostram teneri / quod cõprobo pluribus iuribus / auctoritatibus ⁊ rationibus.

¶ Primo habeo tex. in. l. j. de nauig. nõ excu. lib. xj. C. vbi Bar. dicit. Nota argu. imo casũ cõtra comitatẽses qui faciunt aliquem ciuem emere pro eis: vt sub titulo ciuium nõ subsint oneribus impositis / quia tales res sunt publicande. Hec enim lex loquitur generaliter in qualibet re que subtrahitur a publica necessitate: non specialiter: vt in nauibus. ¶ Ad idem videtur casus: in. l. fi. de anno. ⁊ tribu. lib. x. C. vbi idem Bar. in secũda additio: dicit. Nota. argu. cõtra clericos ⁊ scolares vel alios habentes immunitates a gabellis qui pretextu eorum alios excusant quod placet Antho. corseto singul. Jn verbo gabella. el. j. vbi vnũ subdit ꝙ talis admittit priuilegium ar. l. qui sub pretextu. C. de sacrosan. eccle. ⁊ hoc ratione abusus cuius pretextu fit amissio. testatur Jo. mo. ⁊ ibi dico in. c. primo de eta. ⁊ qualita. ordi.

¶ Secutiue istud verificari potest ratiõibus apertissimis. Quia ex quo reuẽditoribus non est permissum emere trahitur in consequẽtiũ ꝙ hoc nõ possunt per alios / ex quo est mixta prohibitio videlicet ratione rei ⁊ persone. Casus est glo. ⁊ ibi. Bar. ⁊ scriben. in. l. labeo. in fine. ff. de vsucapio.

¶ Unde dicimus ꝙ quando aliquis prohibetur aliquid facere ⁊ illud facit per interpositam personaꝫ dicitur clam ⁊ mala fide facere. Casus est in. l. fi. de predijs cur. lib. x. C. Jtem fieret fraus legi siue statuto de persona ad personã vt hic per Jo. mo. nu. v. quo casu committitur pena. Doc. post tex. in. l. fraus. ff. de legib. ⁊ in. l. si sponsus. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ in. l. si per impressionem. C. quod metu cã.

¶ Hinc dicit Bal. in. l. non dubium. C. de legib. ꝙ si existẽti de magnatibus prohibetur emere in aliquo loco / incidit in penam si facit contractum loqui in persona famuli sui / in fraudem.

¶ Jtem si aliter in puncto hoc diceremus de facili prohibitio statuti fraudari posset / ⁊ annichilari. quod non est dicendum. l. in fundo. C. de rei vendica. quia de facili tales inueniunt amicos in ciuitate sub quorum nomine emerent. Et sic habes intentum verificatum iuncta regula cũ quid vna via ⁊c.

¶ Ultimo adde ꝙ hoc verbum videtur fictionem importat vt late per Alex. in con. 186. nu. 9. viso statuto. vol. vij. vide q̃ late per nos in. c. filij. de hereti. in fine dñr. Probus.

n 10 ¶ Debeo hr̃e * Jo. mo. l. c. vt circa. s. hoc ti. id firmat ⁊ ibi dixi. ¶ Et ꝙ dic ratihabitio sic superueniẽs validat acta prius gesta facta ab eo q̃ mãdato legitimo carebat. l. licet. ff. de iudi. l. nõ eo minus. de procura. C. siue sit facta a minore vt ibi not. Bar. post glo. ibi in. l. si tutor. C. in quib. causis in integ. resti. non est nec. Siue etiam sit facta a maiore / siue acta sint facta contra ratificantem siue etiaꝫ sint facta in fauorem ratificantis. glo. singularis in verbo deducit. in. l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iudi. ⁊ eã sequũtur Bar. ⁊ Paul. de castro.

¶ Sed an procedat ⁊ retrotrahatur in preiudicium tertij. vide Bartho. Sozi. con. xxvj. in causa scdi. vol. iiij. Probꝰ.

o ¶ Auctoritas iudicis. facit. l. Et gñaliter. ff. de nox. actio.

11 quam reputat singul.roma.con.454.nu.xxv. iure presenti quatuor/ꝙ titulus * sententie possessori quis male fidei dat causam vsucapiendi.

¶ Contra tamen istud facit quod not.Bar.in.l.iuste. ff.de acquiren.po.ꝙ iudex siue preceptum iniustum nõ excusat illum qui tali auctoritate innititur a violentia et raptu/refert Petrus de Anch. con.cclviij.nu.iij.ad predicta dubia/quod placet Alex.con.cxxxv.col.fi. Anthonius. vol.vj. quem vide cõ.cxix.col.pe.queritur.vol.ij.

¶ Tamen Paul.de castro con.ccv.nu.iiij.in causa que ver12 titur.in secunda parte dicit ꝙ qui * habet sentẽtiam pro se licet nullam excusatur a pena puniẽte violẽtos/et violẽter turbantes possessores/in sua possessione/facit ꝙ no. decius con.cclxxj.col.pe. viso processu:vbi inquit ꝙ auctoritas superioris bonam fidẽ inducit. Bal.in.l.prima.col.pe. versi.Item queritur de fur.C.iuuat etiam ꝙ notat Bart. in.l.frater a fratre.col.antepe.in versi.iij.quero.ff.de cõditio.indebi. vbi dicit bona fide fieri ꝙ fit presente iudice:

13 que bona * fides potest etiam causari ex iniustis et temerariis rationibus. Bal.in.l.j.in fine.C.vbi causa sta.Item pro hoc facit in simili:quia pro decreto presumitur. Bald. Ang.et Saly.in.l.cuz te.C.de probatio.Decius con.274. colum.ij.viso decreto.Alex. in con.lvij.in fine quoniam in questione.volu.primo.

¶ Presumitur etiam propter illud/ꝙ rite et recte negociũ processerit. Bal.in.l.cuz hi.§.si pretor in fine.ff.de transac. et est dictum specul.in ti.de empt.et vẽditio.§. nunc dicẽdũ el.primo.col.ij.vsi.Et breuiter scias.idem Bal.in.l. quecũq.§.fi.ff.de publicia.et in.l.non aliter.ff.de arbi.et in.l. quecunq.C.de bonis q̃ liber.et in.l.fi.C.de prediis minor. Alios cumulat in proposito Alex.con.lxxx.col.prĩa visis themate.et cõ.xcij.nu.iiij.viso et oportune discusso. in.v.volu. Idem volu.vij.con.clx.visis narratis.Uide que tradit domi.con.vij.Subtiliter.Non omittẽdo que etiam citat idẽ Alex.con.xxxix. nu. iiij. visis et cõsideratis volu.iij.post Guil.de cuneo.in.l.extat.ff.quod metu.causa.vbi dicit: ꝙ si aliquis iudex habens iurisditionem aliquam in territorio iussit tibi ꝙ deberes auferre librum tuum Titio/et ita fecisti.certe quis ille iudex nõ erat iudex inter te et Titiũ in illa causa/tamen ille iussus excusat a pena de qua in.d. l. extat.

14 ¶ Et subdit idem Alex.in.d.con.81. decretum * presumi interpositũ ex iusta causa. Bal.in.l.fi.C.de prediis minor. quod comprobat Decius con.341.nu.xij. viso puncto.dicendo ꝙ vbi decretum iudicis reperitur / omnis presumptio fraudis remouet.no.Bar.in.d.l.frater a fra.in fine.ff. de cõditio.indeb.in.l.j.de pred.cur.lib.x.C.Ang.cõ.cxlij. in fine super primo.Et ratio videtur tradita per Alex.cõ.

15 lxxvij nu.xv.visis dubitatio.vol.iij.ꝙ ĩ iudice * cessat oĩs sinistra suspitio et presũpta calumnia/nisi contrarium appareat.c.cum clamor.s̃.de testib.et.c.in presentia.s̃ .de renũcia.vide eund.Alex.in con.ciij.nu.iij.visis scriptis.vol.ij.

¶ Et quãdo decretum iudicis interponitur / presumitur ꝙ actus vtiliter factus sit.Bal.in.c.j.col.ij.in versi.querit iacob.in ti.qui feud.dare po.et in.c.sicut.col.fi.versi. Item quero.s̃.de re iudica.Alex.con.lxxix. circa primum. vol.j. Et subdit vbi.s̃.idem decius ꝙ quando p iudicem declaratur ꝙ permutatio bonorum ecclesie sit vtilis presumitur ꝙ ita sit per no.in di.l.cum hi.§.eam transactionem .ff. de transac.et tex.in l.fi.ff.de iure do.

¶ Premissa habes intelligere cũ grano salis videlicet quãdo decretum interpositum fuit factum cũ cause cognitione alias parum operatur. Et sic causa cognita.Bal.in.l.j. ff.de reb.co.et in.l.ex his.in.ij.col.versi. Item opponitur. C.de testa.milita.Ang.in.l.imperatores de priuileg. credito.tradit Decius.cõ.ccclj.nu.vij.in casu pposito vbi sub

16 dit ꝙ licet sententia * lata in contradictorio iudicio/q̃ transiuit in rem iudicatam faciat ius etiam si lata sit ex falsa causa/ tamen in decreto ex falsa causa interposito hoc non procedit q̃ tunc non facit ius/sed dicitur nullum.Et ratio diuersitatis intuenti apparet:quia sententia profertur inter contendentes / ideo in illa maior fit discussio: sed decretum interponitur:inter voluntates:ideo nõ adhibetur ita plene cause cognitio alias rationes diuersitatis:vide per imol.Alex.et alios in.l.iuste possidet.ff.de acquir. po.

¶ Habes preterea pro cõprobatione thematis / id quod no.glo.in.c.presentium.vij.q.j.in glo.fi.in fine vbi dicitur ꝙ pro spoliatione * facta a iudice nõ potest agi possesso-

17 rio recuperande comprobat.et late Jason in cõ.xxj . col.j. quatuor. vol.iij.q̃ pro his que fiunt ab eo presumitur/ q̃ verum dicas in iudicio non extra : propter fomentum iudicij/quod nõ minimum est et in eo iudicio est processum iuris ordine seruato/et sic rite alias secus videlicet a iudice extra iudicium et recte quia tunc potest iuxta regulam vulgatam ꝙ spoliatus ante omnia venit restituendus.c. conquerente.s̃.de restitu.spolia.quod firmãt Archi.domi. et prepo.in.d.c.presentium.et Maria.Sozi.cõ.xij.col iij.quoniam in presentiarum.vbi allegat plures scribentes pro intento et secundum hanc modificationem intelligas thema. Joan.mo.hic.

18 ¶ Et continuando propositum habeo ꝙ auctoritas * iudicis facit presumere omnia solemniter acta.no. scriben. in.l.sciendum. ff .de verbo.obliga. quod verum dicas qñ fuit cum cause cognitione interposita/ alias secus.tradit Maria.Sozi.con.cxv.col.prima.circa primam questionem pro hac tamen non concludit/sed dicit col.ij. ꝙ communiter concluditur ꝙ in dubio auctoritate iudicis interposita omnia presumuntur solemniter acta per.l.sed si preses.et.l. si quidez. C.de prediis minor. facit.l.prima.de pdiis curialiũ.li.x.C.quẽ ad hoc allegat Bal.in.c.j.in.ij.col. qui feud. dar.po. Idem tenet Joan.de Jmola.in.l.si quis cum aliter in fine.ff.de verbo.obliga.

¶ Et ratio pro hac opinione resultat multuz exuberãs q̃ ista decreta interponuntur per modum volũtarie iurisdictionis inter cõsentiẽtes vt prediri. Non enim redduntur in inuitum etiam citatum: et ideo presumitur solẽnitas interuenisse.no.Jnno.in.c.quoniam.s̃.de probatio. et latius in.c.innotuit.s̃.de eo.qui fur.ordi.suscepit.vbi dicit ꝙ qui vult dicere cõtrarium hoc probare habet. Et sic habes in-

19 ferre quod citat Petrus de Ancha.con.lxxxiij. visis diligenter actis.ꝙ auctoritas * iudicis reqrit cause cognitionem multiplicem.l.magis puto.§.non possim.et.l.quod neq.ff.de reb.eo.et.l.fi.ff.de cur.furio.et.l. ij. C.eo. ti.et quod ibi notatur et in.l.actus.C.de fer.per cy.et.l. nec quicq.§. vbi decretum.ff.de offi. p cõsul.Idẽ no. Alex.cõ.xlv.col. fi.visis verbis testamẽti.vol.vj.

¶ Item si statuto caueatur ꝙ occupans hereditatem incidat in penam mille florenorum : intelligitur de illo qui occupat auctoritate propria non auctoritate iudicis. Paulus de castro:in.l.iuste possidet.ff.de acquiren.heredi.

¶ Uide tamen de eis qui occupant auctoritate iudicis vt non excusentur/per Petrum de Ancha.con.ccxcij.videretur prima facie.et cõ.cccliij.oportet primo.et Alex.cõ.lxxv. in fine visis et ponderatis vol.iiij.vbi dicit ꝙ quãdo iudex immisit aliquem in possessionem iuris patronatus et ipse

20 immissus * erat male fidei ꝙ presentatus ab eo nõ debet institui/quia ille talis immissus remanet male fidei possessor.Et aliud est in patrono/aliud in prelato/ quia patronus in presẽtando non innititur auctoritate superioris/nec publico officio/licet proferatur sententia ꝙ sit patronus / q̃ semper habet malam fidem.et ideo non facit fructus suos. ar.l.iulianus ait.ff.de conditio.indeb.instar possessoris rei corporalis.l.fructus.et.l.ex diuerso.ff.de rei vendi. et ꝙ ita sit in re incorporali/patet quia non facit actum validũ tãq̃ male fidei possessor cum talis actus/fructus censeatur.no. in.c.cum Bartholdus.s̃.de re iudica. Ista possunt extendi ad eum qui missus est in possessionem/etiam auctoritate iuris ordine nõ seruato.l.meminerint. C.vnde vi.et.l.fi. .C.si per vim vel alio modo.prelatus vero innititur ex cõfirmatione superioris in publico officio. Ista fuit doctrina Jnno.in.c.cõsultatiõibus.s̃.de iure patro.vbi Petrus de Ancha.ante finem dicit istud dictum Jnno.esse notãdum ꝙ auctoritate et sententia iudicis nõ purgatur mala fides illius pro quo talis sententia est lata/vel auctoritas interposita.c.fi.§.pari modo.s̃.de ma.contracto cõtra interdic. ecclesie.vide Areti.in con.35.col.ij.viso. Nec in cõtrariũ facit.l.gñaliter.s̃.primo loco allegata/quia loquitur in rebus mere prophanis hic in rebus spiritualibus/et quasi.

¶ Item in hoc casu patronus laicus fundatus est presumptione iuris fore in mala fide in dubio / quia ius commune resistit ꝙ sit patronus ecclesie.et sic vt cõstituatur in bona fide et valeat eius presentatio/ꝙ ipsa iustificetur ex iusticia tituli requiritur/vel probationibus probabilibus.l.cũ igit. §.primo.l.vt liberis.§.fi.ff.de liber.cã. facit quia possessio contra ius commune nõ presumitur iusta nisi aliquali titulo iuuetur.vel ex aliqua causa tenendi maxime in spiritualibus vel quasi.Bar.in.l.fi.C.vnde.vi.et in.l.celsus.ff.de vsucapio.vbi dicit ꝙ bona fides presumitur si procedat titulus verus vel putatiuus et Archi.in.c.j.de prescriptio.hoc.li. ꝙ presumitur bona fides si ostendatur titulus.

¶ Pro premissis videtur facere dictum Archi.in.c.eũ qui

de preben.hoc lib.q inuasor pacifice possidēs/ potest presentare/dum tamen tolleretur: & non cōstet de iniusta causa possessionis.

¶ Et sic si concurrant due presentationes vel due electiones quarum vna sit facta a male fidei possessore: & altera sit facta a bone fidei possessore preualet illa que est facta a bone fidei possessore.

¶ Idem dic si concurrant due presentationes/ quarū vna est facta a proprietario. alia a possessore male fidei: preualet facta a proprietario.no.ino.in.c. cumana.§.de elec. Et sic intelligas no.in.d.c.consultationibus.§.de iure patro.

¶ Uide que dico.in.c.cōmissa circa finem.hoc ti.

¶ Ultra premissa vide etiam Neapol.deci.xxviij.col.fi. late fuerunt/ vbi tractatur. An sententia que continet manifestam iniquitatem sit ipso iure nulla. Et ibi referūtur due opiniones. Prima q sit nulla. Secunda q non sit nulla & hanc tanq̄ cōmunem tenent post Bal.in.l.prima.C.ne filius pro patre.per.l.palā.§.que ī adulterio.ff.de ritu nupt. postremo item: quando debitor coactus per superiorem soluere sit liberatus a creditore: vide Jaso.con.xxvj.in fauorem.vol.iij. Probus.

¶ Gregorius .x. in Concilio generali Lugdunensi. Cap.vij.

Perpetuo sanctionis oraculo declaramus quod scienter in electiōibus nominantes indignum propter suffragium in scrutinio prestitum(nisi adeo in eo perstiterint, quod ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuentur. ¶ Licet pro eo quod indignum nominando scienter contra conscientias suas agunt, & diuinam vindictam & apostolice vltionis metum quē qualitas facti suaserit possit non immerito formidare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Suffragium quid dicatur.
2 Minus sufficit defectus forme q̄ materie.
Regulariter peccatum forme: est manifestius q̄ peccatum materie.
3 Uoluntas procedens ad actum exteriorem imperfectum reputatur pro facto.
Eligere potest constitutus in peccato mortali.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quamodo cognoscatur an constitutio principis sit perpetua/vel temporalis.
Quando non subest materia non potest dari materiatum ex materia.

a 1 Perpetuo [a] hic declaratur §. clerici.§.eo.c. cum in cunctis. Et declaratione egebat: propter verbum electionis/quod multipliciter dicitur notatur.§.in rubrica[perpetuo].i. generali[oraculo].i. responso[suffragium].i. consensum in scriptum redactum.

¶ Et istud * suffragium appellatur illud quod dicit canonicus. Ego talis nomino talem in episcopum & pastorē talis ecclesie[perstiterint].i. perseuerauerint.

¶ Sed quomodo non compelluntur ad electionem ex quo publicatum est scrutinium.§.eo.publicato dicas q illud habet locum quando nominauerunt dignum cui ius acquiritur/cum canonice est electus.no.lxiij.di.q̄to: secus si indignum: vt hic cuius defectus latere potest.j. proxime non sit defectus forme iuribus artate que est seruanda.§.eodē c.quia propter.

¶ Idem credo quando peccatū est in his que sunt de substantia forme: scilicet q habeat locum ista decretalis & multo fortius: quia minus peccatum est illud/quod est in materia saltem quo ad infectionem: quia minus inficit * defectus forme q̄ materie [b].ar.§.eo.statuimus.§.pe.verum quo ad certas qualitates/est contra ar.j.de peni. & remi. c.j. ¶ Nam regulariter peccatum forme est manifestius q̄ materie: vt predixi[cōmunis electio] & ita nota q cōmunis electio debet subsequi/aliter nō reputabitur electio.§.eo in genesi.&.j.eo.cum per formam[nequaq̄ priuentur.]

¶ Sed nunquid illi erunt priuati beneficijs dicas q non quia non priuantur nominantes sed eligentes.§.eo.cum in cunctis.§.clerici.& hic/qua ratione excusantur ab hac pena / & ab illa.

¶ Sed nunquid iterum aliquis potest eligi: dic q non impediente peccato mortali / in quo inciderunt nominando indignum scienter.ar.xxv.di.c.vltimo &.j.de resti.spolia.literas.§.nos autem.

3 ¶ Et ita notatur hic/q voluntas * procedens ad actum exteriorem imperfectū reputatur pro facto/de hoc dic: vt notatur.ff.de furtis.l.qui ea mente: de peni.di.prima.c.dixi confitebor.

¶ Item notatur hic arg. q cōstitutus in mortali peccato potest eligere: quia licet isti peccauerint mortaliter nominando seu eligendo scienter indignum/attamen nō priuātur potestate eligendi: vt hic no.&.§.eo.vt circa[metum] ad arbitrium suum/ex quo hic nō determinatur.j.de offi. delega.de causis.Jo.mo.Cardinalis.

a 1 Perpetuo.hic apparet * euidenter/q ista cōstitutio est in omne euū duratura quod dicitur natura constitutionis siue legis principis/Pro quo Jo.mo.& glo.in verbo perpetuo.in.c.vt circa.hoc ti.& lib. quod potest probari per infinita iura: & auctoritates doc. Et hoc verum nisi cōstitutio siue lex limitetur certo tempore: vt patet in regulis cancellarie quas pontifices suo volunt tēpore duraturas/ & ideo morte condētis expirant & hec est causa quare per quemlibet Papam eduntur regule.non equidez semper sub eodē verborum & sensuum contextu/vt videre licet bene intuenti.

¶ Istud comprobat multis iuribus Domi.in cō.xciij. Clemens septimus.vbi col.4.subdit q Papa potest ſm quod sibi videtur/qn̄q facere actum perpetuum/quādoq temporalem. Si constat q vult facere perpetuuz ex verbis expressis: seruabitur.vt in textu nostro. Si vult facere temporalez.& hoc exprimit.erit temporalis.c.fi. de rescrip.hoc lib.& de prebē.c.statutum.eo.lib.

¶ Si est dubium an velit facere temporalem. vel perpetuum attendemus verba / quia aut verba exprimuntur denotantia personam ipsius & durabit suo tempore/aut exprimuntur denotantia dignitatem/& durabunt post temp9 ipsius & iste est proprius casus.c.si gratiose.§.de rescrip. hoc lib.postremo vide que de hac dictione perpetuo/ tradit Alex.in.con.lx.col.prima. Omisso.vol.j. Probus.

b 2 ¶ Materie.que quando non subest non * potest dari materiatum ex ipsa materia.l.qui res.§. Aream.ff.de solutio. testatur Sozinus.con.xxx.col.iiij. Quamuis ex his.lib. primo. Probus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi. Cap.Octauum.

NVlli licere decernimus postquã in scrutinio nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta vel postquã præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratę cõsensum illũ sup electione ipsa. (Nisi ex causis post ea emergentibus) impugnare, vel nisi ei morum ipsius antea celata de nouo pandatur improbitas, seu alicuius alterius latentis vitij vel defectus quę verisimiliter ignorare potuerit veritas reueletur.

¶ De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Post publicationẽ scrutinij/nõ est locus variandi.
Idem est eligere/ꝛ eligentibus consentire.
Que de nouo emergũt nõ indigent auxilio.
2 Quod semel approbaui/nõ possum postea reprobare.
3 Medicus semel approbatus/postea reprobari potest:si re probatio ad publicã vtilitatẽ ptineat. Idẽ de grãmaticis
4 Ignorantia pbatur per ppriũ iuramentum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Imperiti medici/non minus ꝙ siccarij odio sunt habẽdi/ quia hi rem destruunt publicam.
Imperiti medici vno collirio omnium oculos sanant.
2 Eligentes medicos/ad quid habent animaduertere.
3 Miles non exercitatus semper tiro est.
Rex Frãcie sua vmbra totum suum regit regnum.
4 Promptiores sunt doctores iuuenes / tanꝗ ex studij fornace/nouiter educti.
Memoria in iuuene tenacior est.
5 In iuuene sunt sensus acutiores.

NVlli, Hec decretalis. Primo ponit regulaz. Secundo versi.nisi/contra regulam dat instantias. Tertio ṽsi.de huius dat instantiarum probandarũ formam [in scrutinio] quid sit scrutiniũ: habes.s. eo.quia ppter.s.eo.in electionibus [fuerit subsecuta] supple vel scrutiniũ publicatum: quia post * publicationem scrutinij/ non est locus variandi.s.eo. publicato [ab aliis celebrare].
¶ Nota ꝙ idem est eligere ꝛ eligentibus consentire / quo ad id de quo hic tangitur/ alias contra.ff. de regul.iuris. Aliud est vendere [postea emergentibus].
a ¶ Nota que de nouo emergunt:auxilio nouo indigent a.j. de offi.delega.insinuatione de interro.actio. de etate.§.ex causa:ꝛ.j.de iuramento calũnie ceterum [impugnare].
2 ¶ Nota hic.quod semel * approbaui nõ possum postea reprobare.ff.de nego.gest.l.Põponius/ꝛ loca:ꝛ conduc.l.ea lege in fine:ꝛ de adulter.si vxor/in fine. j.hoc libro de regul.iur.quod semel. ¶ Et habes hic quomodo aliquid de nouo emergat/ vel de nouo perueniat.
3 b ¶ Et medicus * semel approbatus postea reprobari b potest/si reprobatio ad publicã vtilitatẽ pertineat. ff.de decre.ab ordi.facien.l.quod semel. ¶ Et est speciale propter hominũ sanitatem.ff.de muner.ꝛ hono.vt gradatim §.reprobari.Idem est de grãmaticis.C. de profe. ꝛ medicis. l. grãmaticos [latentis] scilicet ꝙ latebant electores tempore electionis [verisimiliter] alias ei de facili non crederetur: vt si aliquid publice factuz fuisset in ciuitate in qua erat postea dicat se ignorare.xvj.distin.ꝙ dicitis.s.de postula.cap. primo.ꝛ.j.qui matri.accu.possunt. Cum in tua. Simile habes.s.eo. vt circa [proprio iuramento].
4 c ¶ Nota hic ignorantiã * probari c per proprium iuramentum.s.eo. vt circa. Jo.mo.Cardinalis.

a NAdigẽt.Uide concordantias quas adduxi.s. eo.titulo.in. cap.vt circa. Philippus Probus.
b ¶ Reprobari potest:Adde secundũ Do.meum de Ripa in trac.de peste. Carta mihi cxxx.col. prima. in proposito Jo. mo. ꝙ imperiti * medici
1 nõ minus ꝙ siccarij odio sunt habẽdi.Hi enim sunt qui rẽpublicam destruunt.l.illicitas.§.sicuti.ff.de offi.presid.Hi sunt qui iam mortuis quos longa inedia perdiderunt sorbiunculas faciunt ꝛ delicatos cibos.Hi sunt qui vno collyrio omniũ oculos sanant(pro quo tex.in.c.fi. in fine.xxix.di. ꝛ ibi glo. dicit.ꝙ sic faciunt indocti legiste qui vnica solutione quecũꝙ argumenta resoluunt.
¶ Et dicit prefatus Do.meus vbi.s.in precedenti col. ꝙ
2 debent * animaduertere qui medicos eligere volunt.Primo ad etatem ꝛ experientiam.Eligendi enim sunt medici senes/ꝛ experti/non iuuẽculi vel tirones secundum Ang. in.l.prima §.pueritiam.ff.de postul.vbi dicit non esse cõmẽdum de medico nouello/quia est occisor parentum. Nec
3 de nouo aduocato quia est litiũ cõfusor. Miles * enim nõ exercitatus semper tiro est. Et dici solet ꝙ plus valet vmbra experti senis ꝙ eloquẽtia iuuenis. Bal.in.c.primo.nu. primo.s.de renũcia. ꝙ mũdus totus regitur quadam vmbra. Nam rex francorum non est nisi vbi tenet pedes. ꝛ tamen vmbra sua/regit totum suum regnum. Et fama vnius boni viri est vmbra gratissima sub qua multi quiescunt laudo tñ dicit.ꝙ simul cũ antiquis ꝛ exercitatis eligatur aliquis iuuenis medicus. Quia iuuenes sunt cupidi glorie ꝛ propterea cũ maiori diligentia egroti sanitatem procurant. Antiqui autem vt plurimum sunt desides/et remissi sicut de aduocatis. Dicit specul.in ti.de aduoca.§.nono. ṽ.
4 Item cautus sit antiquus: promptiores * enim sunt doctores iuuenes tanꝗ ex studij fornace nouiter educti.ar. c.liquido:de conse.di.ij. Solent etiam esse perspicatiores quia memoria in iuuene est tenacior / iuxta illud Senece. Solebat michi bone fidei esse memoria/ꝛ que ei concesseram cito restituebat. Nunc autem etate cassata ꝛ longa desidia que iuueniles animos dissoluit ꝙ noua audio. Sunt
5 etiam * in iuuene sensus acutiores glo.in verbo si filius in l.gallus.ff.de liber.ꝛ posthu. Panor.in.c. quotiens. no.iij. s.de testibus.
¶ Et quo ad materiam medicorũ prosequere prefatum dominum meum vbi.s.optime passum discussientem. Probus.
c ¶ Probari. Adde Panor.in.c.ij.nu.ix.s.de cõsti. Bal. cõ. ccxxix.in.ij.parte.glo.in.c.innotuit quã ibi sequuntur Panor. Jmola.car.ꝛ communiter doc.s.eo.ti.tex.in.c. primo. de scrutinijs.ꝛc. Probus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi. Cap.ix.

SI quando cõtigerit duabus electionibus celebratis partem alteram eligentium duplo maiorem numero inueniri, contra electores qui partem reliquam sic excedunt ad extenuationem zeli meriti vel auctoritatis ipsorum reliquijs, vel electo ab eis aliquid opponendi omnem pręsenti decreto interdicimus facultatem.

¶ Si quid autem opponere voluerint quod votum illius cui opponitur nullum redderet ipso iure id eis non intelligimus intedictum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Annullatio voti dicitur/qñ redditur nullum numero.
2 Numerus duplo maior / prefertur auctoritati / ꝛ presumitur melior zelus.
3 Si vnus eligentium est excõicatus/an vitietur electio.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 zelus / ꝛ meritum/ in quibus consistant.

SI quando, hac decretali non licet attenuare sed annullare vota per obiectum. ¶ Et est extenuatio voti/ quãdo tale quid obijcitur : quod nõ annullat votum penitus/sed reddit minoris auctoritatis. 1 ¶ Annullatio * aũt dicitur quãdo redditur nullum numero [inueniri] facta computatione numeri ad numerum/ sic excedunt/ scʒ in nũero duplo maiori [zeli meriti] hec opponebãtur a minori parte/scʒ ꝙ habebãt meliorẽ zelũ: ꝛ ꝙ erãt maioris auctoritatis. ¶ Et ideo magis valebat electio sua/licet essent nũero pauciores de zelo/nũero/ ꝛ auctoritate/ac merito/dic vt not. s̄. eo. eccła [reliquis] scʒ paucioribꝰ opponẽdi post electionẽ: qꝛ ante electionẽ bñ fieret de istis collatio. s̄. eo. qꝛ ꝓpter/nec hoc ꝓhibetur hic [interdicimus]. 2 ¶ Et sic habes hic ꝙ nũerus duplo * maior p̄fert auctoritati/ ꝛ p̄sumit melior zelus a. Si aũt nũerꝰ esset maior nõ tñ in duplo est hic arg. a ꝯtrario sensu ꝙ nũerꝰ nõ p̄fertur. ¶ Dic tamen de hoc/ vt no. s̄. eo. Eccła. ij. in glo. que incipit ex hac decretali [votum] .i. vocem/vel suffragiũ prestitum in electione. [Nullũ redderet] vt si dicatur ꝙ fuerũt excõicati vel suspensi ab hoĩe. s̄. de cõsue. cũ dilectus. ꝛ. s̄. eo. cum incer. R. infra de eta. ꝛ qualita. cum bone. ¶ Et dic de hoc/ vt not. in. d. decreta. cum dilectus/in glo. que incipit suspensus. 3 ¶ Sed * si vnus est excõicatus/an ꝓpter hoc vitiatur electio/ dic vt no. ix. q. j. nos in hoĩem. Joan. Mona. Cardi.

a 1 ZElus. Joan. de Anania. consi. lxij. colũ. iij. visis ꝛ consideratis/dicit ꝙ * zelus consistit in carnalitate/nimia familiaritate/corruptione/affectione/ intentione/ ꝛ odio/ad deum. Meritum vero consistit in moribus/scientia/ ꝛ vita. Probus.

¶ Gregorius .x. in Concilio generali Lugdunensi. Cap. x.

QVamuis cõstitutio fœlicis recordationis Alexand. papę quarti prædecessoris nostri causas electionũ episcopaliũ seu super electionibus episcoporũ exortas, non immerito maioribus causis annumerãs cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet deuolui asserat ad apo. se. examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam & effrenatam appellationũ frequẽtiam refrenare volentes hac generali constitutione duximus prouidendum vt si extra iudicium in prædictis electionibus / vel in alijs dignitatibus episcopatu maioribus celebratis expressa causa manifeste friuola cõtigerit appellari, per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eãdem negocium deuoluatur. ¶ Sed cum in electionum earundem negocijs in iudicio vel extra iudicium appellatur in scriptis ex causa probabili, quę ꝓbata deberet legitima reputari ad sedem ipsam huiusmodi negocia deferantur.

¶ Cæterum in pręmissis omnibus casibus liceat partibus ab huiusmodi appellationibus (nulla tamen interueniente prauitate) recedere, antequam pręfatæ sedi fuerint pręsentatę.

¶ Inferiores autem iudices (quorum erat ipsarum causarum cognitio appellatione cessante) an in hoc prauitas intercesserit ante omnia diligenter inquirant, & si eam intercessisse repererint, sed de causis ipsis nullatenus intromittãt sed prefigant dictis partibus terminum peremptorium competentẽ in quo cũ omnibus actis & munimentis suis apostolico se conspectui repręsentent.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Idem iuris est in accessorio/quod in principali.
Maiores cause que sunt.
2 Temere appellantes non debent audiri.
Manifeste friuola appellatio/non debet admitti.
3 Regulariter appellatur in scriptis.
In appellatione exprimatur causa rationabilis.
4 Sententia per appellationem extinguitur vel suspenditur.
5 Non est verisimile iura antiqua vno verbo subuersa esse.
6 Nullũ ꝛ inutile equipollent in iure.
Appellans an et quando possit appellationi renunciare.
7 Duo iuncta fortius operantur.
8 Tria sunt genera causarum/maiores medie/ ꝛ inferiores.
9 Postq̃ appellatio est per superiorem commissa/non possũt partes ad inferiorem recurrere altera parte inuita.
10 Per compositionem partes possunt recedere et ante appellationem receptam/ ꝛ post/ ꝛ quandoq; volunt ꝛ inuito iudice in ciuilibus non in criminalibus.
11 Non valet renunciatio facta per symoniacam prauitatem
In contractu in quo peccauerunt non debent paciscentes consequi commodum.
12 Mitius est agendum in termino iuris q̃ iudicis.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Judicatum quomodo dicatur suspendi vel extingui per appellationem.
2 Plus potest fieri per statum pacto vallatum: q̃ per statutum simpliciter.
3 Lis. ꝛ causa. que dicantur.
4 Dotans capellam an semper dicatur habere ius patronatus.
5 Quãdo proceditur ad nullitatem actus / durius agitur cum lege quam cum legis ministro.

Quamuis, Hec decre. moderatur in .§. fina. .j. eo. prouida: et hec in quatuor partes diuiditur. Primo recitat decretalē Alex. Pape quarti. Secundo versi. [nos tamen] illam in altero membro distinctionis reprobat: et in alio admittit. Tertio .§. [ceterum] ab appellatione quandoq recedere permittit. Quarto .§. [inferiores]. Quod sit officium inferioris in negocio/in quo ab appellatiōe est recessum decreuit [causas electionum] scilicet principales [exortas] scilicet ac
1 cidentaliter in processu. Et sic nota/idem * iuris in accessorio q in principali. .j. hoc libro de regulis iuris accessorium [maioribus causis] que sunt maiores cause notatur. .j. de offi. lega. quod translationem. xij. dist. preceptis [quaslibet] siue legitimas siue frustratorias quod erat contra ius commune. .j. de appellatio. vt debitus/et per hoc manebant ecclesie diu viduate: et ideo fuit correctione dignum [temerariam.]

2 ¶ Nota * temere appellantes non debere audiri [extra iudicium] idem si in iudicio vt statim sequitur in contextu [in predictis] scilicet episcoporum [maioribus] scilicet archiepiscopatibus [manifeste friuola] talis appellatio non debet admitti. .j. de appella. vt debitus [in scriptis].

¶ Nota q debet appellari in scriptis: vt hic/et .j. hoc libro
3 de appella. cordi. ¶ Et est gñaliter verū q siue * appelletur in iudicio/siue extra. semp est appellādū in scriptis/nisi cū appellatur a diffinitiua/et incōtinēti. Nā tūc potest appellari viua voce. 2. q. 6. ad finez questionis/et .ff. de appel. l. ij. et .C. de appel. l. litigatoribus [probabili.]

¶ Dicūt quidā hoc speciale. q siue appellet ab interlocutoria/siue a diffinitiua/q teneat exprimere causaz rationabilē/et sic īducat speciale in diffinitiua: cū hic nō distingat.

¶ Dic cōtra. arg. .j. eo. cōstitutio. et hic .§. loquitur/ante diffinitiuam / vbi ppriē appellatur in iudicio quod finitur per
4 sententiam. .ff. de re iudic. l. prima/licet per appellationē *
a possit extingui [a]: vel suspendi. .ff. ad turpil. l. j. et .C. quorū appella. non recip. ab executore: et .j. de offi. deleg. pastoralis .§. preterea.

¶ Et q iste text. loquatur ante diffinitiuam liquet / quia loquitur de exceptione legitima probāda/ que non habet locum postq est conclusum.

5 ¶ Nec est verisimile iura * antiqua vno verbo subuersa esse. .s. eo. ecclesia. ij. arg. .C. de inoffi. testa. si quando. Que cause expressionem in diffinitiua non requirunt. .ff. de appel. l. iij. [legitima]. ¶ Ergo si est expressa legitima defert negociū ad sedem apostolicā: si manifeste frustratoria non defert. Sed quid in dubio potius dicā deferre: vt. vj. q. 4. Oñius. ¶ Sed quid si appellans nullā causam ex
6 pressit: dicas idē ac si exprimeret frustratoriā: quia * nul
b lum et inutile equipollent [b] in iure. .s. de trāsla. inter .§. sed neq. .ff. quod cuiusq vniuersi. l. prima .§. et si quidē. et .ff. qui satisda. cogan. l. quotiens. ¶ Hec constitutio fuit pmulgata: vt vsus temerarius appellādi refrenetur: sed ita temerarie potest appellare non exprimendo causam/ secūdū quod exprimere debet. ¶ Item regulariter in appellatione ante diffinitiuā debet causa exprimi. .j. de appella. vt debitus/ ergo magis in casu isto vltra regularē naturam appellātes artantē/vt fraudibus obuietur: vt hic: et .s. eo. vt circa. ¶ Ceterum [in premissis casibus] cum est appellatū ex causa pbabili in iudicio vel extra [partibus].

¶ Sed nunquid pars appellans potest renūciare/videtur q non: nisi ambe partes renūciēt: quia dicit in plurali partibus: dicas tamen q potest anteq de appellatione est certificatus iudex vel aduersarius. Nam postea solus appel
c lans non posset renunciare inuito aduersario [c] arg. huius litere que dicit partibus in plurali. 3. q. 6. dudū ad finem: et vbi nō interest appellanti dic partibus appellātibus. Sed si interesset secus. ar. .j. de appella. interposita .§. ille.

¶ Et dicunt quidā: ante hanc decretalem nō poterant renunciare etiā ambe partes in preiudiciū Romane ecclesie. arg. .ff. de pac. iurisgeñ. .§. si paciscar. ij. et. l. si vnus .§. pacta. et arg. huius litere/que hic cōcedit quasi ante esset phibitū.

¶ Item hic operantur duo scz appellatio/et maioritas cau
7 d se que duo * iuncta fortius operātur [d]: vt per curiā debeat decidi negociū. Cōtra dic distinguēdo: vt hic/an negociū sit presentatū sedi apostolice vel nō: secus dicerem in alijs inferioribus/in quibus totū iudicatum possum nouare. .ff. de re iudi. l. 4. .§. si ex cōuentione/ergo magis a pcessu habito ante sententiā in curia recedere/et ire ad priorem iudicem. Et est hic arg. in quo est speciale in maiorib9 causis/erit ergo contrarium ius commune. .ff. ad munici
8 pal. l. prima. ¶ Ad cuius euidentiam nota tria * genera
e causarum [e] esse. Quedam enim sunt maiores/quedam medie: et quedam inferiores. In maioribus causis que notant .j. de offi. lega. quod translationez nulla pactio/ordinatio/vel renunciatio valet. sine auctoritate sedis apostolice. iij. q. vj. dudum. ad finem. .j. de transla. epi. c. j. et de offi. lega. nisi/quod est verum quo ad ipsum principale/sed quo ad appellationem et appellationis renunciationem tene quod hic dicitur. Medie cause sunt spirituales et ecclesiastice. exceptis maioribus. et in his medijs nō valet appellatio/nisi legitima. .j. de appella. cum in ecclesia. Et ex quo est appellatum et appellatio est recepta etiam si liceat partibus renunciare quo ad priuatum interesse non licet componere sine auctoritate iudicis. .j. de transac. de cetero. et .c. sup eo. et de prebend. nisi. et de foro cōpeten. significasti. quo ad principale/sed quo ad iudicem: alias competētem licet habere recursum in principali. vt predixi. ar. .j. de appella. solicitudinem. ¶ Inferiores sunt siue minores quando agit de temporalibus in quibus saluis feudalibus possunt partes anteq appellationis causa alijs sit commissa ad inferiorem iudicem a quo appellatum est recurrere: et etiam pars appellans appellata inuita dummodo nō intersit appellantis vel si ei de interesse satisfaciat. .C. de appella. si quis libellos. .j. de appella. c. cum cessante. ij. q. vj. si quis
9 libellos. et .c. interposita .§. ille de appellatio. Postq vero * appellatio per superiorem est commissa non possunt ad inferiorem recurrere altera parte inuita. vt. .d. .§. ille. Dicunt etiam quidam sine licentia iudicis. .ff. de iudi. vbi et de foro compe. c. pe. Dic ergo contra nouando. vt predixi. Nec in hoc prefertur potestas partium potestati publice sed concordat arg. .ff. de noui oper. nuncia. l. prima .§. et post opis.

10 ¶ Per compositionem * autem possunt recedere et ante appellationem receptam/et post quandoq volunt/et inuito iudice. .j. de regul. iur. statuimus. ij. q. vj. si quis libellos. et .d. .§. et post operis.

¶ Et hec sunt vera in ciuilibus: sed in criminalibus dic vt. .C. de transac. transigere [prauitate] vt symoniaca pactione/vel datione aliqua illicita [anteq prefate] Si post q presentata est appellatio sedi apostolice non licet. arg.
f hic a cōtrario [f] sensu. quod approbo in maioribus secus in alijs vt .s. notat.

¶ Inferiores [appellatione cessante] .i. si appellatio cessaret vt hic [in hoc] .i. in renūciatione appellationis [prauitas] expone. vt .s. [nullatenus intromittant]. Et sic nota
11 g q non vallet [g] * renunciatio facta per symoniacam prauitatem quia proceditur hic ac si nō fuisset renunciatum ex quo prauitas intercessit. quia ex contractu in quo pecca
h uerunt non debēt paciscētes cōsequi [h] cōmodū. no. .j. de hoc. li. et de hereti. vt cōmissa in fine [peremptorium]. Sed nūquid post istuz terminū peremptoriū expectabitur per. xx. dies absens post aduentum alterius partis. sicut in termino dato. .s. eo. statuimus. Credo q sic arg. illius decre. statuimus. et .c. cupientes. et de dolo et contuma. cū dilecti. Mi
12 i tius tamen [i] * crederem agen dū ī termino iuris q iudicis. .ff. de arbi. celsus et maxime in casu vbi citati propter suum delictum citantur. Jo. mo. Cardinalis.

1 a Extingui * considerato statu de presenti / non de futuro /quia potest reconualescere si appellatio deseratur/ vel ei renuncietur/secus si psequatur / quia tunc secunda cōformis prime extinguit primam et eius vires sumit. cum due diffinitiue conformes nō possint stare valide super eodem facto. Bal. Paul. et Jasō in. l. tale pactuz .§. primo. .ff. de pac. Idem Jason in. l. si causa cognita. nu. 7. .C. de transac. q suspendit propter futurum euentū. qr posset euenire q iudex appellationis confirmaret illam sententiam. tñ considerato de presenti dicitur extinguere. et sic intelligas .l. primā in fi. .ff. ad turpilia. Saly. et moderni in. d. l. si cā. vide eundē Jasonem in. l. j. nu. 6. .C. de iudi. et. l. j. nu. xix. .ff. de re iudic. Probus.

b ¶ Eqpollēt vide q dixi. .s. de res. in. c. duob9. nu. x. Prob9.
c ¶ Inuito aduersario. Adde Decium in. c. ex parte. nu. vij. .s. de rescrip. Probus.

d ¶ Operantur. Adde q̃ dixi. s. in. c. j. de resc. Ultra q̃. vide Deciū. cō. 225. Mi. Et ad hoc facit. col. 2. in causa q̃ quondā. vbi dicit post Bal. in. c. veniētes. col. fi. in Mi. Sed nunquid. s. de iureiu. ꝙ plus * fieri potest per statutū vallatū pacto/ꝙ per statutū simplr. Et qñq; pactū quod nō valet/ nec statutū recipit fomētū a cōsuetudine. Antho. de butr. in cap. cum dilectus. colum. 5. versic. ex quo infertur. s. de consuetudine. Probus.

3 e ¶ Causarū. Et dic ꝙ * causa ꝓprie dicit/ tā ante ꝙ post litē cōtestatā. Lis vero post litē cōtestatā tm̄. c. ex ꝑte. ij. s. de vbo. signifi. Ita dicūt Cy. Bar. Ang. Aret. Lācello. ꝛ Iason in. l. causas. C. de trāsactio. Probus.

f ¶ A cōtrario. Adde q̃ dico in. c. gñali. j. hoc titu. Probus.

g ¶ Nō valet. etiā in ꝓiudiciū renūciātis. Archi. in. c. dudū. in prin. j. de ꝓbēd. vbi allegat Inno. ꝛ Hostié. in. c. cū vniuersoꝝ. s. de rerū ꝑmuta. ꝛ glo. in verbo pecunie. in. c. sup hoc. s. de renūcia. Firmat rota in antiq. deci. 236. Prob⁹.

4 h ¶ Cōsequi cōmodū. Id facit ad q̃stionē. Pone delictū * est cōmissum per scabinos Parisiēses/ratione cuius in cōsequēda abolitione delicti dictū est per supremā parlamēti curiam/ ꝙ inter alia scabini Parisiēses tenebūtur construi ꝛ dotari facere capellā in honorem Trinitatis/quod fecerunt auctoritate Pape/aut loci ordinarij. Modo cōtēditur inter episcopū/ꝛ scabinos ipsos de ꝓuidendo ipsi capelle de capellano. An ad episcopū omnimoda spectet ꝓuisio/ an scabini habeāt ius patronatus. Breuiter videtur dicendū ꝙ ad solū episcopū spectat oīmoda ꝓuisio / non ad scabinos presentatio. Facit doctrina per Ioan. mo. citata hic/ alias sequeretur ꝙ ex delicto quis premiū consequeretur/quod esse nō debet. l. sine hereditaria. ff. de negocijs gestis: vbi glo. adducit inter alia: l. relegatoꝝ. § fina. ff. de interdic. ꝛ relega. Si autem ob non delictum iussus iste non interuenisset secus videretur dicendū per ea que in proposito not. Domi. Signorolus de homedijs. consi. 83. iussu Domini Pape. Probus.

5 i ¶ Uitius/hoc * non procedit/ꝙtū ad nullitatem actus quia tunc durius agitur cum lege / ꝙ cum ministro legis scd̄m Panoꝛ. in cap. cū olim. s. de arbi. nume. 6. asserentem. Bar. ita velle. in. l. amplius. ff. rem ratam haberi/ quiquidem Bar. allegat ibi bonū tex. in. l. libertus. ff. de iure patro. vbi probatur ꝙ alienatio facta in fraudem legis: est ipso iure nulla. Si vero in fraudem hominis est reuocanda: adducit idē Panoꝛ. Inno. in. c. Raynaldus. s. de testa. qui ibi tenet indistincte/ ꝙ alienatio facta contra legē est nulla/sed non semper corruit/quando est facta contra dispositionem hominis. Idem Inno. in capi. fina. in fine. s. de accusa. Probus.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi. Cap. xj.

SI forte inter cętera quę obijciuntur electo / aut postulato, seu alias promouendo ad aliquā dignitatē euidentem scientiæ vel alium personæ defectū opponi cōtingat in discutione obiectorum illum statuimus ordinem incommutabiliter obseruandum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia subijciatur examini, cuius euentus examinandis alijs/ aut dabit initium / aut negabit. ¶ Cæterum si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui opponentes a prosecutione causæ in qua talia obiecerunt excludimus, & perinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omnium quę obiecerant defecissent.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Tribus modis prouidetur ecclesijs/electione/postulatione/ꝛ nominatione.
Si de simplicibus vellet/id papa expumeret.
2 Appellatione dignitatis/omne beneficium continetur.
Dignis beneficia conferri habent.
A digno descendit dignitas/que hominibus integri status conferri debet.
Uelox expeditio in omnibus beneficijs fiat.
3 Plures defectus opponens ꝛ vnicum probans.
4 In coniunctis non est ordo.
Officium iudicis/semper est latissimum.
5 Uno obiectu repulso non dat repulsionem rl'r in altero.
6 Non videtur falsum/quod initiatur veritate aliqua.
7 Iudex laborare debet: vt lites abbreuientur.
Que pertinent ad publicam vtilitatem/iudex debet facere: etiam parte non petente.
8 Multa possumus tacite/que non possumus expresse.
9 Quilibet presumitur ydoneus nisi probetur contrarium.
Qualitatū alia est intrinseca/ꝛ talis presumitur. Alia est extrinseca ꝛ hec non presumitur.
10 Eligens tenetur inuenire conditionem debitam fille.
11 Primo cognoscendum est de illis que facilius probari possunt.
Superuacuum est de alijs inquirere quando vnum est aliquidum quod sufficit.
12 Idem est in parte obiectorum deficere quod in toto.
Dolus commissus in vno regulariter in alijs non punitur sed dumtaxat in eo quis punitur in quo deliquit

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Quis dicitur habere dignitatem/quando preest congregationi alicuius ville/vel castri.
2 Facultas implorandi officium iudicis/quot durat annis.
3 Per pactum non potest induci ꝙ quis stare cogatur priuate scripture alicuius.
4 An i priuata scriptura vel in actu nullo possit fieri falsuz.
Uero omnia consonant /falso autem omnia dissonant.
5 Iudex potest partes cogere ad concordiam.
6 Quilibet presumitur sane mentis.
7 Qualitas adiecta ad qualificandum vnū capitulum/qualificat oīa contenta in lege ꝛ capitulo.
8 Cecus quomodo capitur.
9 Cecus retinet dignitatem/non autem acquirit.
10 Uerbum dolus/est equiuocum.
11 Dolus non nocens non punitur.
12 Falsitas requirit dolum.
13 Ex mendacio quis non punitur quando alter non leditur.
14 Consideratur quod habitu et potentia/nocere potest.

SI forte, Hec decretalis interpretatur. j. eo. ab eo et . j. hoc lib. de verbo. significa. constitutionem. primo responso. ¶ Et hec diuiditur in duas partes in quarum prima ponit quis ordo seruetur in examinatiōe obiectorum/in secunda imponit penam opponentibus/si falsa appositio iuenitur. Secūda incipit ibi. ¶ Ceterum ⸢ inter cetera ⸣ puta ꝙ est homicida excommunicatus / adulter / vel alias criminosus: que non ita de facili possunt probari: vt euidens defectus scientie vel persone que per examinationem vel

a per oculorum ª suspectionem de facili potest probari vt si dicat habere manus tremulas / vl' caput vl' aliud simile. ar. ad hoc. ff. de cōtrahē. emptio. l. ea q̃ ꝯmēdandi. ⸢ alias ꝓmouendo ⸣ puta per solēnem noīatione/que est cū duo vel tres: noīant ꝓprie. vt ipse ꝓuideant de aliquo eoꝝ q̃ sibi

1 Magis placuerit.85.di.Archidiaconū.Et istis tribus * modis eccle puidetur/scz electiōe/postulatiōe/⁊ noīatione/
b vt.s.ti.pximo/ bone primo [dignitatem b] hoc.c.expresse loquitur in dignitatibus/nō extendas illud ad simplicia beneficia/cū si de simplicibus idem vellet/ generaliter loqueretur:vel de simplicibus expressum.j.de deci.ad audientiā/tu dic contra arg.j.de appel.c.de appellationibus/⁊ j.de preben.maioribus. ¶Et dic ꝙ appellatione digni-
2 c tatis * omne beneficiū cōtinetur/ cum dignis c conferri beneficia habeant.s.de resc.cū adeo. ff. de ven.in po.mit. l.prima.§ mulier:⁊ a digno descendit dignitas: que hominibus integri status conferri debet. C.de dignitatibus.l. neqꝫ.lib.xij. ¶Et eadē est ratio in omnibus beneficijs: vt fiat expeditio velox / prout est possibile / vt.j. notatur [euidentem defectum]. Quid si opponens nō opponat euidentem defectum/ vt quia opposuit defectum : sed non euidentem:⁊ deficit in probatione / nūquid admittetur ad alia? Respōde sic:quia hec decretalis nō repellit nisi euidentē defectū opponentē:⁊ in probatione deficientē/contra quem de malicia presumitur/Quia falsum euidenter ipsum opposuisse apparet:ergo ad alios non extendimus.
¶Quid si non dixit euidētem defectū sed manifestū? Dic idē.j.hoc libro de vbo.significa.cōstitutionē/primo respō.
3 ¶Sed quid si opposuit * duos euidentes defectus / vel plures vicissim:⁊ vnū pbet/⁊ alios nō: quid erit? Dicas ꝙ si deficit in primo/quo examinabatur: opponēs repellatur a psecutione aliorū per hanc decretalē. 3.q.10. ca.primo. ff.de accu.si cui.§ hisdem criminibus/dic cōtra/vt.j.eo.notatur. ¶Si vero primus qui examinabatur inuētus fuerit verus ⁊ sufficiens ad repellendū electū/ vt quia inuenitur illiteratus/ vel carens aliquo mēbro principali / repellatur electus tanqꝫ inhabilis.s.eo.cum in cunctis. 38. distin.que ipsis. ¶Sed quid si simul facta fuit examinatio pluriū defectuū. An habeat locū hec decretalis? videtur ꝙ non:quia textus de vno tm̄ dixit. Dicas tamen contra/vt in decretali/Nicolai.iij.coniurationum.
¶Sed dices hec est abrogata.s.hoc libro in phe.§. fina. Sol. Non est abrogata/sed abbreuiata. d.cap. constitutionē.⁊ multis ppositis euidētibus/ citius deuenitur ad expeditionē qꝫ hic veniatur. ¶Item sicut pponere possum plura per constitutionem statuimus/ sic multa cum ab hac qualitate euidēs vel manifestū/ ⁊ quod est ibi dictum sine aliqua qualitate:hic obijci potest cū dicta qualitate/⁊ dicta decretalis statuimus/ nō dat ordinem in obiectis : sed hic fit ppter tutiorē expeditionē que putat in euidētibus obiectis/⁊ que desideratur hoc casu. ¶Sed quid si multis defectibus euidētibus ppositis simul dicat obijciēs: Uolo habere electionē illorum in quo primo electus examinetur dicit electus ꝙ sua debet electio. Uidetur ꝙ oppositoris sit electio: quia per electionē suam tendit ad expeditionē eccle:q̄ a iure appetit. Sed videtur cōtra/cū electo sit exceptio acquisita ex hac constitutione:vt in vno defi-
4 ciens in alijs repellatur. ¶Tu dic/in coniunctis * non est ordo.ff.de pecul.lega.quidā/ ⁊ licet hic sit de obiectionibus euidētibus/ordo ad alios nō euidētes/non tm̄ inter euidentes est ordo:vt.d.l.quidam. Iudex tamen/cuius of-
d ficium semper est sicut latissimum d .ff. de iurisdi.omnium iudic.l.prima/poterit dare ordinem/ ⁊ forsan magis assentiet opponenti : cuius votum plus concordat cum iudice : cuius affectus est lites dirimere. ff. si cert. peta. quidam/ ad quod opponēs p pbationē euidētis defectus intēdit.
¶Sed dato ꝙ in vno deficiat opponens/nunquid in alijs euidentibus ppositis repelletur? Dic ꝙ non/sed examinabitur:nec tunc sum in casu huius decretalis:⁊ ideo ius an-
5 tiquum seruabo * ꝙ ex vno obiectu repulso nō dat repulsionem regulariter in altero/vt notatur in suo simili.s.eo. statuimus.ad finem. ¶Sed quid.si plures euidētes de-
e fectus fuerūt/ simul e examinati:⁊ vnus inuenitur verus ⁊ alius non/quid erit. Respondeo/ si ille qui inuenitur ve-
f rus sufficiens f est:repellatur electus/vt dixi.s.
¶Sed nunquid opponens/ pro non probato punietur de calūnia? Et videtur ꝙ nō/ex quo vnū probauit sufficiens: quia litera dicit:opponēs veritate destitui/ Sed in questione nostra opponēs nō destituitur veritate/cū vnus de-
6 g fectus pbetur:quia nō * videtur falsum g quod iuuatur aliqua veritate arg.ff.de lega.ij.cū filius.§ heres:ergo nō est puniendus. ¶Credo hoc relinquendum iudicis arbitrio/vt videat vtrū opponēs excusetur a calumnia/ aliqua pbabili ratione : an calūniatus sit in auten.de iudi.§. oportet.j.de accu.accedens. ¶Et istud dico quādo opposuit euidētes defectus in quibus ratione euidentie videtur calūniari. Si autem opponeret non euidentia sufficeret vnum sufficiens probari vt dixi.s.eo.vt circa.iij. q. ix.decreuimus.j.de re iudi.cum I ⁊ A. ¶Sed quid si ps non petat vt fiat talis discussio obiectorum. Nunquid iudex ex officio suo poterit hoc facere? Dicas ꝙ sic quia la-
7 h borare h * debet vt lites abbreuientur i. ff.si cer.peta.l.qui-
i dem estimauerunt.⁊ ea que pertinent ad publicam k vti-
k litatem iudex debet facere etiam parte non petente.ff.de postul.quos prohibet.ff.de procur.filiussa.§.inuitus.
¶Sed pone ꝙ ambe partes renūcient expresse huic constitutioni. Nunquid iudex poterit procedere per prouisionem huius constitutionis? Et dic ꝙ sic/non obstante partium renunciatione.C.de iura. calum.l.ij.§.sed quia veremur.ff.de postul.quos prohibet.ff.de procur.filiussa.§. veterani. ¶Sed quid si tacite partes intrauerunt iudicium ⁊ examinate fuerunt opiniones permixtim tam defectuum corporis euidentium ⁊ scientie qꝫ alie. Et alij inueniuntur vere:oppositiones vero defectuum vel defectus euidentium vel euidentis inueniuntur false. Nunquid iste incidet in penam huius constitutionis? Dicas ꝙ non / quia pena huius constitutionis est ꝙ repellentur a prosecutione cause quo ad obiectorum prosecutionem:sed isti iam prosecuti sunt. Nec potest habere locum illa pena que repellit a probandis/sed non tollit iam probata/nec obstat ꝙ expsse
8 renunciare non possunt huic constitutioni * quia multa possumus tacite que non possumus expresse.ff.de procur. filiussa.§.veterani. C.de iur.calū. l.ij.§. sed quia veremur. et debet sufficere ad repulsionem electi quando aliquid inuenitur quod eam repellat:quia vndecunqꝫ claruerit tale quid debet repelli ar.j.de iudi.exhibita.⁊.xxiiij.questione.iij.§.ecce.⁊.j.de collu.c.ij.[scientie] que etiam in laicis est intollerabilis.xxxviij.di.si in laicis.
9 l ¶Sed cum quilibet presumatur * idoneus l nisi probetur contrarium.j.de seru.c.vno.de presump.dudum. Quare super hoc examinatur cum presumatur literatus/dicas
m ꝙ est quedam qualitas m intrinseca : vt scilicet ꝙ aliquis sit castus/pacificus/sobrius/⁊ similia. ⁊ tales semper presumitur donec contrarium probetur. Et sic intelligitur decretalis dudum.⁊ de seru.c.j.cum suis similibus.
¶Aut est extrinseca scilicet cum qua homo non nascitur sed abunde acquiritur vt pote homo non nascitur sine lit-
n teratura n que per laborem acquiritur/talis non presumit nisi probetur.⁊ ideo super hoc examinatur vt hic.
¶Uel dic vbi nihil habeo facere cum homine/habeo presumere eum dignum. Sed vbi sibi dare volo filiam meam
o .i.ecclesiam in spōsam debeo inquirere o de dignitate spōsi/saltem quo ad illa que iure exprimuntur.s.eo.cum in cūctis/ ⁊.j.eo.licet canon.
10 ¶Et quia * eligens tenetur inuenire conditionem debitam filie arg.ff.de ritu nup.l.qui liberos / hoc non faciens
p punitur[vel aliū]vt quia dicitur electo/ ꝙ est cecus p vel caret aliquo membro principali[defectu] scientie vel persone[Ante omnia.]
¶Nota hic ꝙ cum plura obijciuntur electo quorum quod
11 libet per se sufficit primo * cognoscendum est de illis que facilius probari possunt[cuius].i. examinis [Aut dabit initium] Sed videtur ꝙ hoc membrum huius disiuncte nō potest habere locum:quia electus aut inuenitur insufficiens/⁊ tunc penitus repellitur nec alijs dabitur initiū:qr ex quo examinatiōe facta apparet eum habere euidētē defectum/superuacuum esset a modo de alijs obiectibus q̄rere. Aut sufficiens ⁊ tūc repelletur opponens vt sequitur ⁊ sic nunqꝫ poterit habere locum aliorum obiectorum discussio/quocunqꝫ casu contingente. Dicas ꝙ si electus inuenitur insufficicens/verum est quod obijcis. Sed si inueniatur sufficiens in hoc ꝙ non habeat euidentem defectum adhuc habebit locum discussio aliorum obiectorum/ quia licet opponens iste repellatur tamen superior ex officio suo inquirat de alijs obiectis / ne per surreptionem ascendat ad apicem dignitatis.s.eo.cum nobis olim.⁊.c.cū dilectus.§. nos vero.vel alius cuius interest admittetur licet iste repellatur/qua non repelluntur nisi opponentes vel dicas ꝙ dato ꝙ non probetur defectus oppositus tamen opponens admittetur ad alia examinanda si probabilis ⁊ sufficiens causa eum a calumnia excusauerit.s.eo. statuimus.ad finem:vt quia tales erant verisimilitudines de illo defectu/ꝙ possit credi euidens:licet non erat:⁊ ita non fuit calumniator.
¶Tu dic quod optime loquitur tex.et deductio facta non est efficax. Nam dato ꝙ electus secundum obiectum propositum inueniatur insufficiens nō est opus plus laborare

Si vero inuenitur sufficiens non dico omnino simpliciter ad dignitatē ad quem electus est. Sed quo ad hoc vt obiectus euidens ꝓpositus destituatur veritate: vt quia bene loquitur literaliter / adhuc tamen scđm dignitatem ad quam assumptus est dabitur via / nedum in scientia / sed in alijs obiectibus examinandis: saltem ex officio. s. eo. nihil est. Et est alia via examinandi quia dicitur habere defectum scientie euidentem / ꝛ qui assumitur ad episcopatū in quo etiam sunt gradus / secūdū ꝙ loca sunt maiora ad que fiunt electiones. ¶ [Ceterū si premissi opponentes] nota ꝙ dicit opponētes excludēdos nō alios quoꝝ intererit aliter posset fieri fraus. j. de symo. sicut tuis ad finē [perī-

q de q] Quia subiacebūt pene illius cōstitutionis. s. eo. sta

12 tuimus. Et nota ꝙ est idē * in parte obiectorum deficere ꝙ in toto: quod est verū / quādo nihil est probatum vt hic / vel quod est ꝓbatum / insufficiens est / vel quādo se expresse ad omnia obligauit / vt dixi. s. eo. vt circa. Tu dic ꝙ do-

13 lus * cōmissus in vno / regulariter non cōmittitur in alijs: sed duntaxat in eo quis punitur in quo deliquit. ff. de his quib. vt indig. l. rescriptum. j. eo. ꝓuida. in fine. j. hoc libro de tempo. ordi. eos. Sed hic ex quo opponēs deficit in eo ꝙ dicitur euidens scđm eum est presumptio / ꝙ in alijs deficiat arg. ff. de senator. l. cassius. Unde hec omnia obiecta veritate destituūtur vere / vt in defectu examinato non ꝓbato vere vel presumptiue / vt in alijs argu. ff. ad silleia. l. propter venen. §. neptis. Joan. mona. Cardi.

a [O] Culorum. Uide que dixi in cap. dispēdia. de resc. Prob⁹

b 1 ¶ Dignitatem / quam quis * dicitur habere / quādo preest congregationi alicuius ville vel castri. Joan. an. in. c. cum olim. s. de prebē. Maria. Sozi. consi. clxv. columna secunda visis. Probus.

c ¶ Dignis. Adde Joan. Mona. in cap. Auaritie. nume. 3. s. isto titu. Probus.

d 2 ¶ Latissimum. ratione * cuius potest dici ꝙ de iure cōmuni facultas implorādi / illud durat. xxx. annis. l. sicut. cū glo. in verbo ꝓsecutione. C. de prescrip. xxx. an. quā ibi ad hoc no. Ang. firmat Alex. cōsi. 225. nu. 4. pōderatis his. vol. 6. vbi hoc limitat nisi consuetudo loci vel fori: minus tēpus statuerit. Car. ꝛ Joan. de imol. in cle. vt calūnijs de re iudi. allegant. cap. cum venissent. s. de eo qui mit. in po. causa rei seruande. Probus.

e ¶ Simul. que dicantur fieri insimul Antho. Corsetus testatur in singu. in verbo / insimul fieri. Probus.

f ¶ Sufficiens est / tex. est in. l. cū tabule. ff. de bono. pos. secundum tabul. ꝙ ad aliquem actum cōprobandum sufficiūt ea que necessaria sunt / licet ea que necessaria non erāt essent adhibita. Probus.

g ¶ Falsum / ad quod obuiandū iura multū laborāt / vt patet intuenti. Pro quo habeo quod notat Inno. in. c. cum. p. tabellio. s. de fide instrumen. vbi voluit referente Alexā. in

3 consi. cxiij. nu. 6. viso ꝛ diligenter. vol. 4. ꝙ * ꝑ pactū induci nō potest / ꝙ quis stare cogatur priuate scripture alicuius. no. Ang. in. l. pactū. inter heredem. ff. de pac. ꝛ hoc ne detur materia falsum fabricandi / ꝓ quo vide Jaso. in cōsi. 148. viso ꝓcessu. vol. 4. ¶ Istud dictū / Inno. potest ꝓcedere per hanc rationem in scriptura fienda non autez in facta: quia in hac cessat ratio / ꝛ hanc quis potest approbare / vt fidez faciat contra eum / cum ipsemet possit facere sibi preiudicium. l. cum precium. C. de liber. causa.

¶ Item ꝙ stetur dicto vnius priuati viri. l. theopompus. ff. de dote prelega. ergo ꝛ voci mortue. i. scripture priuate alicuius. Poteris etiam dicere ꝙ dictum Inno. est durum per eius rationem / qua dicit inferiores cōtra leges dispo nere. l. formam. C. de offi. prefec. pretor. ca. quod super his. s. de maior. ꝛ obedien. Quia illud verum est in preiudiciū alterius / sed in preiudicium ipsius disponentis potest regulariter quis disponere contra leges quo ad faciendum sibi ipsi preiudicium. l. pe. C. de pac. ꝛ. d. l. pactum inter heredem. ¶ Et quo ad premissa de scriptura. vide Antho. de Butrio. in ca. ij. col. vj. versi. ad tertium genus. s. de fide instru. vbi videtur tenere indistincte in scriptura tam facta ꝙ facienda. Et si reperiatur falsum vel dolus videtur a pacto exclusus / ꝛ eo non obstante agitur de dolo vel de falso. Et sic in tali pacto tacite inest dummodo non interuenerit falsum vel dolus.

4 ¶ Alterius. an falsum fieri possit * in priuata scriptura / et in actu nullo citat Maria. Sozi. con. lxij. vbi late. cui adde dictum philo. primo ethico. Uero omnia consonant falso autem dissonant. citat etiam idem Maria. Sozi. con. xcviij. in fine. visis instrumētis / ꝛ Alex. latius con. cxlv. visis narratis. vol. vj. Uide que dico in sequentibus in verbo. dolus. Probus.

h ¶ Laborare. rota dicit in antiqu. deci. 820. ꝙ quilibet iudex debet habere firmiter animum ad iusticiam faciendam nec preces magnatum debēt mutare animum suum. Nam si contrarium faciat non obstantibus eorum precibus illi ei magis famam dabunt ꝛ hoc communiter seruabunt in mundo. Probus.

5 i ¶ Abbreuiantur. hinc est ꝙ iudex pōt cogere * partes ad concordiam. glo. in. c. venerabilem in verbo fauere. s. hoc ti. tex. ꝛ ibi glo. in. c. suspitionis. s. de offi. deleg. Bal. in ꝓhemio decre. nu. xxviij. Probus.

k ¶ Publicam. secus ad priuataꝫ. Bar. ꝛ doc. in. l. 4. §. hoc autem iudiciū. ff. de damno infec. Probus.

l 6 ¶ Ydoneus / idem dic * ꝙ quis sit sane mentis. comprobat Decius. con. 448. nu. ix. vis tota. Probus.

m 7 ¶ Qualitas. * que adiecta ad qualificādum vnum capitulum qualificat omnia cōtēta in lege ꝛ. c. lege seye. §. gayo. ꝛ quod ibi no. Bar. ff. de fundo instruc. Idem. Bar. in. l. ꝑtor. §. eritq differentia. ff. vi bo. rapt. ꝛ debet equaliter determinare. l. iā hoc iure. ff. de vulga. ꝛ pupil. substi. Prob⁹

n ¶ Sine literatura Adde glo. in pragma. in. c. licet. §. facta in verbo examinentur. ti. de elec. Probus.

o ¶ Inquirere. vide no. in. c. innotuit. s. eo. late per Do. meū de ripa. lib. ij. respon. cxij. Probus.

p 8 ¶ Est cecus / dic ꝙ cecus * aliquando capitur pro ignorante inde cecitas. i. ignorantia que hominem repellit a ꝓmotione. c. illiteratos. xxxvj. di. Archi. in. c. hinc. xlix. di. ꝛ sic facilius errat. l. alioquin. ff. de contrahen. emp. Luc. de penna. in. l. j. qui mor. se excu. lib. x. C. verum de oīo illiteratis secundum Inno. in. c. cum nostris. s. de conce. preben. ꝛ post eum Prepo. in. d. c. illiteratos col. fi. Hic tamē dicas

9 capi pro cecitate naturali. Et * is retinet dignitatem nō autem acquirit. l. cecus ꝛ ibi glo. ꝛ Bar. ff. de iudic. ꝛ Luc. de penna. vbi. s. col. fi. ratio ꝙ retineat. Quia afflictio nō est danda afflicto. de cler. egro. c. pe. cum similibus ibi adduct⁹ per glo. Et ꝙ non acquirat. Quia cecus ceco ducatum prebere non debet prima. q. prima. quod quidem in verbo ceco iuxta illud vulgare. In foueam ductor primus cadet inde secutor. Probus

q ¶ Perinde. ꝙ importat fictionem late expediui hanc materiam. s. in. c. cum in tua de consuetu. Probus.

r 10 ¶ Dolus. Attende addendo quia * hoc vocabulū est equocum. l. prima in prin. ff. de dolo. Nam cum scđm cōem vsū verboꝝ facta mentione de dolo intelligatur de malo non de bono nō est opus vlteriore explicatione ꝛ adiectione illius qualitatis malicie quinimo sufficiente dicitur expres

11 sum qđ licet dolus de sui natura sit malus tamen si non * nocet secundum leges non punitur. Pro quo videtur facere. l. qđ venditor. ff. de dolo. ꝛ. l. fundum. §. fi. ff. de euictio. ꝛ. l. de eta. post principium de inter. actio. ff. quod facit ad questionem. ¶ An testis falsum deponens cuius tamen depositio non est alicui nocitura debeat pena falsi puniri. Et breuiter vt veritatem tangam dic qđ non per notata per tex. no. cum glo. ꝛ ibi Cy. Bar. Bal. ꝛ Saly. in. l. damus. ff. ad leg. cor. de fal. per quē Bar. ꝛ doctores dicūt / qđ testis nō potest de falsitate puniri: nisi falsitas sit alicui nocitura ¶ Pro hoc vide ꝙ in puncto citat Petrus de Ancha. con. xxiiij. col. ij. visa inquisitione formate contra Philippum et post eum latius Maria. Sozi. con. ciij. in facto presupponit. ¶ Hunc punctum latissime tangit verus ꝛ bone cōsciētie doctor. Jo. de Ana. in. c. primo. c. antepe. cum sequē. s. de crimine falsi. ꝛ pro hac conclusione adducit aliquas rationes / maxime ex quo cessat ciuilis actio. l. non nocet alicui hoc falsum testimoniuꝫ ꝛ per consequens cessare de

12 bet criminalis. l. qui nomine. ff. de fal. Item * falsitas requirit dolum. l. nec exul. C. de cri. fal. Dolus est callida machinatio ꝛ fallacia ad circūueniendum ad fallēdum ad decipiendum. l. j. §. dolum. ff. de dolo. Sed hic ista cessant qꝛ nemini fit preiudicium. Isti ergo sentētie communi venit adherendum / ratione tamen mali exempli poterit puniri extraordinarie. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de penis fm Pe. ꝛ Jo. vbi. s. puta pecuniariter. ar. l. hodie. ff. de pe. fm eundem Sozi. con. ciiij. in fine post reditum. vbi pro hoc intento adducit ea que no. Saly. post glo. ꝛ tex. ibi. in

13 l. fundum. §. fi. ff. de euictio. ꝙ ex mēdacio * quis non puni

tur quando alter leditur. Item licet alias ex mẽdacio q̃s deberet puniri, non punitur quando alter non leditur.l. ij. §.aduersus.ff.ne quid in loco pub.
¶ Et attende vt omnino non noceat quasi aliquali modo secus secundum eundem Joh.de Ana.vbi.s̃. vt quia id faceret aliquod indicium vel semiplenam ꝓbationem aut adminiculum ad eam quod fatetur.idẽ Maria.d.con.ciiij. vbi col.j.fortius dicit quia non consideratur solũ ꝙ actua-
14 liter noceat sed etiam ꝙ habitu * ꝛ potentia possit nocere. Pro hoc adduxit doctrinã.Bal.in.l.si falsos.C.de fal.
¶ Pro premissis vide que late scribit Alex.con. cxlv. visis narratis.vol.vj.vbi disputat. An falsificans scripturã priuatam que non probat debeat puniri pena falsi vbi decidit ꝙ nõ si nõ sit hec falsitas alteri nociua.firmat do.Bertrandi.con.clxxv.nu.vij:ex titulis parte.iij. Probus.

¶ Gregorius.x.in concilio generali Lugdunensi. Cap̃.xij.

SCiant cuncti qui clericos vel quaslibet alias personas ecclesiasticas ad quos in aliquibus ecclesijs monasterijs aut alijs pijs locis spectat electio pro eo quod rogati seu alias inducti eũ pro quo rogabantur siue inducebantur eligere noluerint, vel consanguineos eorum aut ipsas ecclesias monasteria seu loca cętera beneficijs siue alijs bonis suis per se vel per alios spoliando, seu alias iniuste ꝓsequẽdo grauare pręsumpserint, seipso facto, excõmunicationis sententia innodatos.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 De iure communi in ecclesia collegiata: vel alio loco collegiato ad collegium spectat electio.
2 Sicut non debeo offendere clericos : sic nec eorum consanguineos.
3 Qui per alium facit/per seipsum facere videtur.
In maleficijs mandator tenetur acsi per se faceret in his que per alium explicari possunt.
4 Mandator in se ꝛ in alio peccat: mandatarius vero in seipsum.
5 Offensa clericorum plus punitur.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Templarij quando interfecti fuerunt.
2 Ad prelatum ꝛ capitulum ecclesie collegiate spectat prebendarum collatio.
3 Paria sunt committere aliquid contra aliquem: vel cõtra illos de sanguine suo.
Pars est metus in se ꝛ in suis.
4 Si fit iniuria vni de domo intelligitur facta/toti casate.
Constitutio facta per principes contra cõsanguineos clericorum est nulla.
5 Non est curandum cum quo quis loquatur/ sed in quã voluntatem intentio dirigatur.
6 Finis est conseruatio/cum naturalis appetitus sit omniũ rerum ad sui conseruationem.
Omne ens semper appetit manere.
7 Due ciuitates promittentes seinuicem non offendere sub pena / ꝛ vnus particularis offendit alium particularem.
8 Clerici sunt dij: ꝛ angeli vocantur.

SCiant sic cõstrue. Sciant cuncti ipso facto excommunicationis sentẽtia innodatos: qui presumpserunt grauare clericos ꝛc.vel quaslibet alias personas: vt sunt templarij [a] vel hospitalarij qui licet non sint clerici sunt tamen ecclesiastice persone. xvij.q.iiij.quisquis ꝛ omnes similes per-
1 sone[spectat electio]de iure * cõmuni in ecclesia collegiata vel alio loco collegiato ad collegium spectat electio.j.de iure patro.nobis.xvj.q.vlti.cõgregatio. si autem nõ est ibi collegium tunc ad patronum pertinet.j.de iure patro. postulasti. Et hoc est de iure cõmuni nisi aliud inducatur de cõsuetudine [b].j.de causa po.ꝛ proprie.cum ecclesia.
¶ Si autem non esset ibi collegium: vel patronus: tũc hoc deberet fieri per diocesanum: ad quem talia de iure cõmuni pertinent.x.q.j.regenda.xvj. q.vij. omnes basilice. Et hoc haberet locum quo ad electionem prelati.
¶ Quid autem debeat fieri de alijs beneficijs [c] inferioribus.no.s̃.eo.cũ ecclesia [d] vulterana[alias iducti.] Quia forsan non rogabantur expresse sed per promissiones vel ꝑ viam aliam inducebantur[vel cõsanguineos.]
2 ¶ Nota hic ꝙ sicut nõ debeo * offendere clericos ita nec eorum consanguineos [e] ad hoc facit.j. de immunitate ecclesie.quando.ꝛ est contra multos qui cũ non possunt offendere clericos/offendũt [f] eorum consanguineos [loca cetera]vt hospitalia quocunq̃ nomine censeantur.C.de epi.ꝛ cler.orphanotrophos [per alios.]
3 ¶ Et sic nota ꝙ qui * per alium facit per seipsum facere videtur.ff.de admi.tuto.ita autem.§.gessisse.
¶ Et sic in maleficijs mandator tenetur ac si per se faceret.ff.de vi ꝛ vi arma.l.prima.§.deiecisse:ꝛ.§.quotiens. Et hoc est verum in illis maleficijs que per alium possunt explicari. Secus ergo erit dicendum in adulterio/ ꝛ similibꝰ que per alium explicari non possunt. C.de caduc.tollen. l.vna.§.ne autem.
¶ Sed nunquid in hoc casu mandatarius est excõicatus videtur ꝙ sic multo fortius q̃ mandator.quia iste per se facit. Mandator per alium.ar.ad hoc.ff.de vi ꝛ vi arma.l.j. §.deiecisse ꝛ.§.quotiens.ꝛ.j.de sententia excõmũica. Mulieres.ꝛ.c.vniuersitatis.
¶ Dic contra.quia sententiam huius canonis loquentis in mandatore/non prorogabo ad mandatarium nisi expresse inueniam.
4 ¶ Et ratio est bona.quia mandator * in se ꝛ in alio peccat/ꝛ ideo plus punitur [g] mãdatarius vero in seipsum.ar. ff.de his qui no.infamia.athletas.§.Pomponius.ꝛ.l.imperator. Et argumenta in contrarium hoc habent expresse in mandaterio non sic hic.
¶ Sed nunquid pena huius constitutionis habebit locũ in patrono presente. Et videtur ꝙ non quia de electione tantum loquitur non de presentatione/ergo cum sit penalis non est extendenda.ff.de liber.ꝛ posthu.l.cum quidã et.j.eo.statutum. Dicas ꝙ si patronus est clericus vel persona ecclesiastica/ꝙ habebit locum.ar.s̃.eo.cum terra.ꝛ.c. querelam. Nec est hoc odiosum imo fauorabile fauore ecclesiarum/ quibus propter hoc citius prouidebitur.
¶ Et quia de clericis indistincte decretalis indefinite dicit clericis vel quolibet ꝛc.ergo indefinite est intelligenda/xix.di.si romanorum. Si autem patronus est laicus nõ credo ꝙ locum haberet pena huius decretalis cum papa
5 dicat clericos quorum * offensa plus punitur [h] quia cui plura cõmittuntur ꝛc.C.de epi.ꝛ cle.pbr̃i.ꝛ.xl.distinc. hõ christianus. Et ideo dictum in illis non extenditur ad laicos. Jo.mo.Cardinalis.

TEmplarij.qui tempore clementis v.ponti.maximi.qui prius xp̃i milites erãt a nostra religione in vanam superstitionem defecerunt/ ea propter qui ex eis comprehen-
1 di poterant interfecti * fuerunt ipsorumq̃ bona partim hierosolimitanis militibus/qui paulo ante insulam rhodiam occupauerãt: partim nouis religionibus a clemente attributa fuere[vt pla-

tina autbor est.) Et de his dixit Inno.in.c.in nr̃a.in prin. s̃.de sepul. Quod min⁹ religiosi presumũtur ꝙ̃ monachi.
¶ Bar.in.l.aut facta.§.nonnũꝙ̃.nu.vij.ff.de penis.nõ asti pulatur platine dum dicit ꝙ Papa Bonifaci⁹ propter delicta quorumdam templariorum totũ collegium eorũ fuit destructum quia erãt heretici. Idem de Bonifacio refert Petrus de Ancha.in.c.romana.col.pe.de senten.excõmunica.hoc lib. De eorũ interitu.vide Antho.in.iij.parte histor.titu.xxj. Articulo.j.§.iij. Probus.

b ¶ Cõsuetudine vel priuilegio.glo.fi.in.c.ea noscitur.s̃.de his que fiunt a prela. ea em̃ equiparãtur. glo.not.in tit. de causis.in §.statuit: i verbo priuilegio i pragma. Prob⁹.

c ¶ Beneficijs inferioribus. do.de rota in antiquis.deci.in
2 titulo de p̃ben.deci.viij. dicunt ꝙ * ad prelatũ ꝛ capitulũ ecclesie collegiate pertinet de iure collatio prebẽdarũ in dicta ecclesia/quod probant tamẽ sic cõtrarium. Quia in collegiatis ecclesijs electio prelati pertinet ad collegium no.in.c.j.de elec.ergo singulorum canonicorum seu canonicatuum: ꝛ prebendarum ad prelatum. Pro hoc adducũt no.hostien.in ipso.c.cum ecclesia.decidunt tamen contra: tenendo primum dictum.per.c.ex transmissa:in fine de renuncia. ꝛ in.c.ex insania.s̃.de symo. Questionẽ thematis mouet collec.in.c.cum ecclesia in fine.supra de elec.vbi dicit ꝙ presentatio spectat ad capitulum /institutio vero ad episcopum. Probus.

d ¶ Cum ecclesia.vbi dicitur ꝙ spectat de iure cõi ad ep̃m ꝛ capitulũ ꝛ ista est cõis scd̃m collec.ꝛ alios.ibi dico in rub. de iure patro. Archi.ꝛ alij in.c.a collatione.de appellationi.hoc lib. Probus.

¶ Cõsanguineos/aliquid in puncto hoc dicã in rub. de renũ.circa finem vltra que addo Bal.in.l.j.coli.C.de indic.
3 viduita.tol.ꝙ paria sunt * cõmittere aliquid cõtra aliquẽ vel cõtra illos de sanguine suo: q̃ quis nunꝙ̃ odio habuit carnem suã.c.non existimemus.xiij.q.ij. Et par metus est in se ꝛ in suis.l.isti quidem.ff.quod me.causa.facit tex.in.l. heres meus.§.fi.ff.de cõdi.ꝛ demõ.ꝛ.l. fi.ibi vel parentes eius.C.de spõ.vbi.cy.ꝛ ang.c. Petrus.s̃.de homi. glo. in cle.ij.in verbo quolibet.de sentẽ.excõi.vide pro ampla remissione fely.in.c.eccl̃ia.nu.99. versi.xlij. quero.de cõsti. Et maleretũ in trac.de elec.carta mihi.x.ꝛ.xj.

¶ Pro p̃missis facit quod not.Bal.i.l.vna.col.ij.C.de rap.
4 virgi. Qd̃ * si fit iniuria vni de domo intelligitur facta toti casate.refert Fely.in.c.literas.col.iij.s̃.de presum. vbi per eum late videre poteris.ꝛ col.fi.ang.in.l.j.ff.de in ius vocan. in ꝓposito dicit ꝙ si princeps condat legẽ cõtra cõsanguineos clericorũ est nulla tanꝙ̃ cõtra dignitatem seu libertatem ecclesiarum facta.vide Jo.mo.in.c. quicũꝙ̃.j. de sentẽ.excõica.dico i regula delictũ: vide etiã Frãci.de curte.cõ.xxvij.nu.vj.magnificus vir dñs: dũ dicit Sicut omnia statuta laicorum sunt nullius valoris si contra clericos ꝛ libertatẽ ecclesie fiant: ita si penã adijciant cõsanguineis clericorũ: q̃ verisimile est ꝙ clerici nollẽt suos cõsanguineos laqueari pena statutorum. ꝙ placet Calca. con.iij.nu.xix.vbi.nu.xx.allegat vulgare chi nõ po batere el cauallo bati la sella: vnde offenso vno ali⁹ videtur offẽsus. ¶ Et pro themate habes id quod in iure nostro di-
5 ci solet: ꝙ nõ * est curandũ cũ quis loquatur: sed in quam volũtatẽ intẽtio dirigatur.l.cũ p̃r.§.dona: de leg.ij.multotiẽs enim cõtingit ꝙ in dispositiõe vn⁹ exprimitur, ad aliũ vero effectus dirigitur per obliquũ ꝛ hoc debet cõsiderari non solum persona expressa.l.j.§.nũc de effectu.ꝛ.l.si q̃s reũ.§.j.ff.de liber.c.ꝙ̃to.s̃.de priuileg. Probus.

f ¶ Offendũt.poteris ponere exemplum in istis nobilibus ꝛ domicellis qui sepe exigunt ꝛ extorquẽt vsꝙ̃ ad sanguinẽ ꝛ pellẽ subditorũ excoriãt ꝛ vix eis dimittũt p̃cariũ spiritum. Bal.in.l.ex hoc iure ad finem.ff.de iusti.ꝛ iur. Barba.in ꝓhe.cle.§ q̃m nulla.col.iiij.refert neutza.in suo con. Patres comederunt.in.ij.ratione.col.8. vbi plura subdit cõtra tales nobiles ꝛ domicellas trium lectionum.

¶ Et pro themate Joan.mo.hic babeo que citat Maria. Sozi.cõ.lviij.col.iij.consilijs nostris.in versi.preterea: ibi q̃ cum voluerit nõ posse molestari: noluit etiã posse molestari filios suos: quos plus dilexisse presumitur ꝙ̃ seipsos.l.isti quidem.ff.quod met.cã. C.de cur.fur.l. si igitur si filij molestent diceretur pater molestari ꝛ per cõsequẽs p̃ indirectum patri priuilegiũ auferri/quod fieri nõ debet. l.ij.§.sed si agant.ff.de iudi.

¶ Et ꝙ pater diligere presumatur filiũ facit ratio philo.j.
6 ethic.dum dicit ꝙ finis est * cõseruatio cũ naturalis appetitus sit oĩm rerum ad sui cõseruationẽ. Ad idem in.j. de physico auditu dum dicit. Omne em̃ ens appetit semp manere vnde finis cuiuslibet principis ac reipublice est: vt bene gẽs beateꝙ̃ viuãt quorũ causam gerunt fruãturꝙ̃ libertate trãquilla pace atꝙ̃ naturali amicabilitate.vt p̃io polytic.scribit Aristo.tradit hec Maria.Sozi.cõ.67 col.x.visis inuestituris.

¶ Adde ad ꝓpositũ thematis que dici possunt de multis ꝓmittẽtibus se inuicem nõ offendere. Pone exemplũ in duabus ciuitatibus. Si vnus alterius ciuitatis offendat aliquem ex alia ciuitate. An solus offensus poterit cõuenire offendentem aut totam ciuitatem ꝛ non alij. Istud vide late discussum per Alex.cõ.cxvj.viso instrumẽ.vol.iiij
7 vbi dicit cõcludi ꝙ si plures * fecerunt pacẽ cũ pluribus ꝛ promiserunt se nõ offendere sub pena mille: postea cõtingit vnũ esse offensum omnes ex illa parte offensa non possunt agere solidum: nec etiam in solidum possunt conueniri illi qui sunt de p̃te offendente per.l.si id quod.ff.de duobus reis.ꝛ per.l.opere.ff.de oper.liber. Et sic q̃libet aget ꝛ cõuenietur respectiue pro sua virili portione: vt ibi concludit ipse Alex.in fine quem vide pro intẽto in con. cxiij viso instrumento.volu.ij.ꝛ neapol. deci. 289. nume. xxx. Serenissimus. Probus.

g ¶ Plus punitur. Uide que dico.in.c.fi.de homi. Probus.
h ¶ Plus punitur.vltra Jo.mo. hic vide eundem ꝛ que ibi late dico.in.c.j.de regul.iuris.ꝛ in.c. felicis. j. de penis.
8 Sunt enim * dij ꝛ angeli vocantur dicit tex.in.c.sacerdotibus.vj. questione prima. Uide etiam que dicemus in ꝓposito.in.c.vnico.in fi.j.de vita ꝛ ho.cler. Probus.

¶ Gregorius .x. in Concilio generali Lugdunensi. Cap.xiij.

GEnerali constitutione sancimus, vniuersos, & singulos qui regalia custodiam siue guardiam aduocationis seu defensionis titulum in ecclesijs, monasterijs seu quibuslibet alijs pijs locis de nouo vsurpare conantes/bona ecclesiarũ monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium occupare prȩsumunt, quantȩcunque dignitatis honore prȩfulgeant.

¶ Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cȩteras locorum eorũdem qui hoc fieri procurant eoipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

¶ Illos vero qui se vt deberent talia facientibus non opponunt de prouentibus ecclesiarum seu locorum ipsorum pro tempore quo prȩmissa siue debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius inhibemus.

¶ Qui autem ab ipsarum ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vendicant ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis sollicite faciant abstinere, quod ea quȩ non pertinent ad fructus siue redditus prouenientes vacationis tempore non vsurpent, nec bona cætera quorum se asserunt habere custodiam dilabi permittant, sed in bono statu conseruent.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Licet femininum non concipiat masculinum: masculinum tamen concipit femininum.
2 Ita peccant femine sicut masculi: licet minus puniantur.
3 Pena excõmunicationis quis non debet terreri / nisi pro culpa sua licet secus sit in interdicto.
Uniuersum quomodo capiatur.
4 Regalia que dicitur.
5 Pia loca que dicantur.
Quid dicatur vetus et nouum.
6 Minus tẽpus q̃ .xl. annorũ nõ põt preiudicare ecclesijs.
7 Antiqua consuetudo que dicitur.
Tempus de cuius initio non habetur memoria loco constituti habetur.
8 Clerici et monachi in curijs principum existentes inflamant potentes / principes contra ecclesias et prelatos.
Quilibet de ecclesia debet se opponere / cum videt ius cõmune ecclesie sue deperire.
Qui non laborat non manducet.
Transgressor canonis quis dicitur.
Pena trãsgressoris canonis que dicitur.
9 Patroni nichil debent vsurpare preter honores / et antiquos et moderatos redditus.
Fructus debent seruari futuro successori et conuerti in ecclesie vtilitatem.
10 Argumentum a contrario sensu non procedit / quando parit absurditatem et quando ius in cõtrarium inuenitur.
11 Matrimonium spirituale sicut carnale initiatur / firmatur et consummatur.
12 Nemo inuitus crescere tenetur. Et nemo inuitus cõtrahit / nec inuitus contractum iam factum dissoluit.
13 Dos non potest esse sine matrimonio.
14 Quando res acquiritur donatario / hoc non est irreuocabiliter.
15 Quod non inuenitur specialiter inscriptum per priuilegium vel prescriptionem debitam / stet.
Tota ecclesia est vnum corpus mysticum.
16 Pastor habet sanare quod est egrum.
Quod est factum in fauorem: in lesionem non procedat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando constet de mente legis generalis.
2 Lex quantuncũq; penalis quomodo interpretari debeat.
3 Generalis dispositio tantum operatur quo ad genus / q̃tum specialis quo ad speciem.
4 In generali prolatione non videtur quis voluisse comprehendere ea quorũ prolatio ipsi proferenti esset penalis: vel prohibita.
5 Generalis dispositio non comprehendit superlatiua: vel maxima.
6 In generali derogatione priuilegiorum / princeps non videtur derogare his quibus verisimiliter in specie nõ esset derogaturus.
7 Generalis vel obscura exceptio nõ releuat.
8 Expressio specialitatis restringit generalitatẽ precedẽtẽ que alias marte suo curreret.
6 In generali permutatione non veniunt ea que sunt prohibita alienari.
10 In generali commissione non venit quod fiat gratia: vel donum iuris quesiti / nisi specialiter exprimatur.
11 Masculinum non concipit femininum quando de feminino fit expressio.
Generalis clausula nõ porrigitur ad specialiter expressa.
12 Dictio alia includit similia expressis.
13 Relictum ad pias causas quid dicitur.
14 Relictum ad pias causas secundum que iura debeat determinari.
15 Ex cursu temporis de cuius initio non extat hominũ memoria presumitur priuilegium.
16 Tempus de cuius initio nõ extat memoria sufficit ad probandum vnionem etiam sine alio titulo.
17 Antiqua consuetudo et antiquum tempus que dicuntur.
18 Ualet argumentum ab absurdo vitando.
19 In omni dispositione debet vitari absurditas.
20 Quotiens ex verbis legis simpliciter intellectis resultat iniquitas / tunc a verbis recedimus et seruamus mentẽ
21 Interpretatio sumitur vt euitetur absurdum et intellectus contra ius.
22 Quandoq; toleratur absurdum: vt magis absurdum effugiamus.
De duobus malis minus est eligendum.
23 Uerba generalia restringuntur / vt euitetur absurdum.
24 Potius toleratur superfluitas / quam quod damnum alicui inferatur.
Si femine equiparentur vel adequentur masculis debẽt consequi priuilegia que habent masculi.
25 Nunq; est presumenda donatio si aliter fieri potest.
26 Argumentum a cõtrario sensu dicitur sumi ex cõiectura.
Id quod sumitur ex coniectura: dicitur sumi improprie: indirecte et ficte.
27 Argumentum a contrario sensu: videtur sicut textus legis et contractus.
Probatum per argumentum sumptum a cõtrario sensu legis videtur probari per casum illius legis.
Casus omissus qui venit a contrario / est decisus per alias leges.
28 Dictio tanq; / denotat improprietates.
29 Argumentum a contrario non debet sumi ex verbis narratiuis.
30 Non sumitur iuris decisio ex verbis narratiuis facti / licet in lege sint descripta.
Allegationes partium non faciunt ius.
31 Ex his que ponuntur ex forma questionis: vel dubij non est licitum arguere: quando lex postea decidit cõtrariũ.
32 Non sumitur argumentum a cõtrario ex dicto glosatoris.
Illud quod colligitur a contrario / non dicitur expressum / sed subauditum.
Argumentum a contrario est intellectus subauditus.
33 Argumentum a contrario habet locum in statutis.
34 Argumentum dicitur vt hic.
35 Argumentum a contrario habet locum in contractibus.
36 Argumentum a contrario non sumitur ad iurium correctionem.
37 Argumentum a contrario non habet locum in priuilegijs secus tamen in rescriptis pape.
38 Argumentũ a cõtrario non sumitur ex verbis negatiuis.
39 Quis inuitus efficitur prelatus alterius ecclesie.
40 Consecrari non potest inuitus.
Episcopus consecratus monacho equiparatur.
41 Oia beneficia mundi sunt obedientialia et manualia respectu papalis potestatis.
42 Quando monachus translatus possit redire ad primũ monasterium sine licentia.
Ratio regulat dispositionem.
43 Nemo inuitus cogitur benefacere.
Quando expendens expensas pro inuicto illas ab eo repetit.
44 Inuictus nõ potest legitimari nec inuicti redigũtur in patriam potestatem.
Nullus inuitus cogitur agnoscere hereditatem alterius / etiam si esset hereditas patris legitimi et naturalis.
45 Dos dicitur quid vniuersale sicut peculium et hereditas.
Acquisitum ex re data in dotem / censetur ipsa dos.
46 Dos est annexa matrimonio.
47 Dispositio preiudicans in matrimonio etiam preiudicat in dote.
48 Dos non potest esse minor q̃ legitima.
Legitima non debetur in vita patris.
49 Canonica non potest esse sine prebenda.
50 Dos dicitur vt hic.
Matrimonium potest esse sine dote.
51 Priuilegia dotis sequũtur personam heredum.
52 Constitutio priuilegiatiua non operatur effectum anteq; priuilegiato innotescat.
53 Episcopus cum eius capitulo contra ius commune nõ potest disponere.
54 Inducta ad vnum non debent operari contrarium effectũ
Inducta ad diminutionem non debent operari augmentum.
55 Beneficio iuuari non decipi conuenit.
56 Beneficium dicitur suum qui in eo habet canonicum titulum.
57 Non potest exerceri liberalitas nolenti acquiri.
58 Quod fit ob causam / causa non secuta / caret effectu.
Causa est proxima conditioni.
59 Beneficium non dicitur illius cui confertur nisi acceptet.

a G Enerali [a] Hec decretalis habet tria dicta. In primo omnes regalia seu consimilia in ecclesijs monasterijs et alijs pijs locis de nouo cōstituentes clericos monachos/ et ceteras personas dictorum locorum hoc fieri procurantes vinculo excommunicatiōis hec cōstitutio astringit. Secūdo §. illos clericos hoc permittentes/ inhibet aliquid percipere de suis beneficijs. Tertio §. qui autem. habentes regalia vel consimilia a fundatione seu antiqua consuetudine qualiter se habere debeant in premissis instruit ¶ Sed quid si mulier fecit contra istum canonem nunquit incidit in penam. Et videtur quod non. ff. de ven. in po. mitten. l. j. §. queritur.

1 ¶ Econtra videtur q sic: quia licet femininū * nō cōcipiat masculinum: vt. ff. de leg. ij. si ita scriptum/ masculinum tamen cōcipit femininum. Nam appellatione si quis etiam si que continetur. ff. de verbo. signi. l. j. et de pac. l. tres fratres. ff. et de consti. pecu. l. prima. cōiter dicitur q in fauorabilibus masculinum concipit [b] femininum. In odiosis nō. et sic loquuntur contraria.

c ¶ Quidam dicunt [c] q si masculinum proferatur ab homine: et est odiosum. femina non continetur/ et sic intelligitur precedens §. queritur.

¶ Si autem a lege: siue sit odiosum siue nō/ femina cōtinetur. ff. de iurisdi. omni. iudic. l. si quis. in. ij. respon.

¶ Dicas igitur secundum canones q verbum masculinū prolatum a canone crimina puniēte: feminas cōprehēdit.

2 ¶ Quia * ita peccant femine sicut masculi licet minus puniantur. xvij. q. iiij. si quis suadente. j. de senten. excōmunica. mulieres. ff. de test. tu. l. si quis ita. in prin. ff. de lega. iij. qui duos mulos. et C. seruis legatis primo respō. ff. de iure fisci. l. ait diuus/ quod est verum quando masculinum vtrique sexui congruit: alias secus/ de procura. l. pria. §. vsus ff. de tuto. l. fi. ff. de reg. iur. l. ij. C. de arbi. l. fi. et ecōtra. Idē quando solum sexui feminino congruit. ff. de vsur. equis. ff. de vsucap. l. si aliena. §. seuola. Cum ergo dicit hic vniuersos/ supple et vniuersas: et dic vniuersos et singulos. i. clericos et laicos siue tanque singulares hoc faciant siue qualitercunque/ ita tamē q si nomine vniuersitatis facit. facientes et cōsentientes tantum sunt excommunicati: innocentes autē non: quia pena * excōmunicationis nō debet

3 ferri aliquis/ nisi pro culpa sua/ licet secus sit in interdicto. j. de sententia excommunicationis. c. romana §. vlti. et ibi not. j. hoc lib. et no. j. de spon. nō est nobis et de vsur. vsurarum §. qui vero.

¶ Tu dic q hic accipitur vniuersum pro illis qui loco vnius accipiuntur. j. de iure pat. c. primo. ff. de conditio. et demō. cu i. fundus. ad finem licet singulariter et pro singulis isti dicant ius similiter cōpetere/ et sic non accipitur hic vniuersum/ vt in. d. c. romana. [Regalia [d]] i. collecta * que fit

d 4 occasioni regis vel imperatoris vel tributum quod regi debetur. qui se forte dicebat patronū. xi. q. j. si tributum. j. de iure patro. preterea. Secūdo vel dic regalia. i. iura que ad imperatorem vel regem pertinere cōsueuerunt vt portus/ vectigalia/ sed erant ecclesijs concessa et modo ea vult aliquis occupare de nouo/ vt in libro feudorum que sunt regalia. c. regalia. alias est §. sub lege imperialem.

e ¶ Uel dic regalia illa que rex capit ecclesia vacāte [e] qua plena. i. non vacante prelatus percipit illa [custodiam] et c. que sequuntur expone. i. ius patronatus/ quod secundum diuersas regiones diuersa vocabula sortitur. j. de iure pa. Quia clerici eo. ti. c. primo. et c. preterea de sta. mo. i singulis. §. fi. xvj. q. vij. pie mentis et c. frigentius. in quibus habes hec nomina que sequuntur hic. Quocunque ergo nomine censeantur vsurpantes de nouo tale ius in ecclesijs

5 f g et alijs pijs locis bona ipsorum locorum vacantium occupantes/ sunt excōmunicati ipso iure: vt sequitur hic [Alijs [f] pijs locis] * vt sunt hospitalia quocunque nomine censeantur [de nouo.]

¶ Sed a quo tempore dicimus vsurpatum de nouo videtur q ab anno citra: quia crisma dicitur vetus quod cōsecratum durauit vltra annum/ et nouum quod circa annum fuit consecratum de consecra. di. iij. c. literis.

¶ Et nouum dicitur matrimonium quod nō excedit annū xxxv. q. viij. c. primo. preterea veteranum dicitur mancipium/ quod seruiuit per annum: nouitiū quod nō per annum ff. de publica. et vectig. l. vlti. §. quotiens.

¶ Et vetus dicitur vinum quod excedit annum. ff. de vino triti. leg. l. vetus.

¶ Contra videtur quod tantum debeat esse tempus/ cuius non extat memoria/ quia tale tempus dicitur vetus. ff. de aqua plu. arc. l. prima. §. fi. et l. in summa. §. primo.

6 ¶ Dicas q a. xl. annis citra dici debet semper de nouo occupatiua. Quia * minus tempus non potest preiudicare ecclesijs. s. de cōsuetu. c. vlti. et j. de prescrip. c. de quarta. xvj. q. iij. §. quas actiones.

¶ Dic etiā debere intelligi de maiori tempore presertim per literam que sequitur in isto. c. ibi. vel ex antiqua con-

7 suetudine. ¶ Quia antiqua * cōsuetudo cōsueuit dici cu-

h ius non extat memoria [h] vel que prescripta est. ff. de aqua pluui. ar. l. prima. §. fi. et l. i summa. §. priō. et j. de prescrip. vigilanti. et j. de cōsuetudine. c. vlti. Et hoc tempus habetur

i loco cōstituti [i]. ff. de aqua quotid. et estiua. l. hoc iure. §. ductus aque. j. hoc lib. c. j. in fi. de prescrip. [quantecūque dignitatis.] Etiam si sit Baro vel Rex/ vel princeps [prefulgeant] hic assume literam que sequitur ad finem sequentis versiculi: si eo ipso excommunicationis sententia subiacere [fieri procurent.]

8 ¶ Nota contra * clericos/ monachos et alios religiosos qui sunt in curijs principum et potentium et inflammāt ipsos potentes principes cōtra ecclesias et prelatos.

¶ Illos vero. [nō opponūt.] ¶ Nota q quilibet de ecclesia debet se opponere: cum videt ius cōmune ecclesie sue deprimi. ij. q. vij. sicut et c. quapropter/ alias nō dz interea beneficium ipsius ecclesie percipere: pro qua non vult laborare. arg. C. de cad. tol. l. vna. §. pro secundo. Qui nō laborat non manducet. ff. si ex noxa. causa ag. l. sicut vsufructuario et. ff. de dam. infec. l. Quis. et a contrario sensu illius

8 decre. j. de preben. cum secundum apostolum [inhibemus]

¶ Nota ergo quod qui facit contrarium transgressor est canonis: quia qui trāsgreditur canonem/ preceptum/ vel prohibitionem continentem/ transgressor canonis appellatur. iiij. distin. §. vlti.

¶ Si autem contineret consilium/ vel exhortationem/ contrarium facientes non sunt transgressores. vt in. d. §. continetur.

¶ Sed que est pena transgressoris canonis? Dic q si trāsgreditur canonem credens romanam ecclesiam non habere potestatem condendi canones. et tali trāsgressione punitur vt hereticus. xix. distinctione. nulli fas. Si autem credit romanam ecclesiam habere potestatem. sed tamen facit contrarium/ quia placet ei credens se male facere/ tunc est pena depositionis. vt. iiij. di. §. vltimo. et notatur de hoc in predicto. c. nulli fas.

k ¶ Qui autem [antiqua [k] consuetudine]. Ergo de nouo semper dicetur vsurpare nisi sit antiqua consuetudo in tali vsurpatiōe/ licet sit ecclesijs onerosa et sic est cōtra. s. de consue. c. primo. Dicas ad hoc q habeat aliquis in ecclesia tale ius. s. ius patronatus/ custodiam/ vel guardiam et c. valet consuetudo vt hic dicitur. Sed in hoc quod vsurpet bona ecclesie mobilia vel immobilia/ sacra vel nō sacra. in hoc non valebit. Et ita intelligitur contrarium vel hic loquitur de fructibus consuetudine obtinendis cum excedat hominum memoriam/ ibi de illa que non excedit [iura sibi huiusmodi]. i. guardiam vel custodiam/ val regalia [non pertinent ad fructus]. Nam ea que non erant fructus/ nomine fructus vsurpabant/ et bona mobilia sacra et non sacra rapiebant/ in quo non potest valere consuetudo. vt predixi. Et quicunque hoc faciunt sunt ipso iure excommunicati/ vt hic et tenentur ad restitutionem/ et tanque sacrilegi possunt conueniri coram iudice ecclesiastico. j. de foro compe. cum

9 sit generale. nihil enim patroni * debent vsurpare preter honores/ et antiquos et moderatos redditus. de iure patro. Preterea. ij. x. q. i. nouerint.

¶ Sed nunquid fructus medio tempore perceptos habebunt pro se? Ita videtur hic a contrario sensu: quia non prohibet de fructibus. sz de illis que non pertinent ad fructus Dicas tamen contra. quia fructus debent signari futuro successori/ et cōuerti in vtilitatem ecclesie. j. de offi. ordi. cū nos. Et isti habent tantum custodiam bonorum: ergo custodire debent: non consumere. ff. vt in po. lega. Is cui. §. ā legatorum. j. eo. quia sepe et j. hoc lib. de offic. ordi. c. vlti. q concedo nisi sit tanti temporis cuius memoria non existat. j. hoc lib. de prescrip. c. primo.

¶ Sed nunquid hic valebit consuetudo/ vt consummātur Credo q non/ cum sit ecclesijs onerosa. s. de cōsue. c. primo et est expressum in casu. d. ca. quia sepe. in alijs autem

Inferioribus/contrarium crederem secundũ moderationẽ
ĩ.hoc lib.de offi.ordi.c.fi.

10 l ¶ Nec locũ habet hic argumentũ a contrario sensu: quia
pareret * absurditatem [l] scilicet] q̃ fructus ecclesie patro
ni/ & maxime laici dissiparent. C.de epi.& cler.conuenticu-
lam.de condi.infer.l.ij.

m ¶ Licet enim argumentũ a contrario [m] sensu validissimũ
sit.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.j.§.huius rei:& de
testib.l.ex eo. Tamen in duobus casibus nõ valet scilicet
si parit absurditatem: vt dictũ est/ & si ius in cõtrarium in-
uenitur.ĩ.de eta.& qualita.indecorum.s̃.eo.cuz in cunctis
§.inferiora. Distingue tamen vt supradictum est.

¶ Sed quero? Si aliquis habet regalia in quadam eccle
sia cathedrali/prelatus illius transferetur ad aliam eccle
siam/eo primitus absoluto: vt est moris & iuris.s̃.de postu
la.prela.c.vlti.& infra de transla.c.inter corporalia.§.sicut.
a vinculo quo tenebatur priori ecclesie/ a quo tẽpore per-
cipiat regalia iste in ista ecclesia a qua fit translatio ad ali-
am. Et videtur q̃ statim translatione facta / q̃r vacare vi-
detur per dictam absolutionem.

¶ Sed dic contra: quia hec absolutio non est pura/sed cõ
ditionalis. Quod sic probo matrimonium * spirituale si-
11 cut carnale initiatur/ firmatur / & consummatur / no.ĩ.de
translatio.episco.licet.

¶ Et sicut initiatur consensu eligentium & electi: vt ibidẽ
adeo q̃ ius electo acquiritur non tamen iuris executio re-
gulariter tribuitur/not.lxiij.di.q̃to.s̃.eo.nosti.& c.quali-
ter/sic dissoluitur ex dissensu.argu.quando liceat ab emp.
disced.C.l.j.& ij.& sic non soluetur iste a vinculo prime nec
n coniungetur secundo/nisi post consensum prestitũ [n] ad se-
cundam. Et hoc vidi pluries in curia declarari.

o ¶ Et est ratio. Nemo inuit⁹ crescere [o] tenetur.lxxiiij.di.
p 12 versi.ista. Et nemo * inuitus [p] contrahit / nec inuitus
contractum iam factum dissoluit. C.de actionib⁹.& ob-
ligationibus.l.sicut. C. de contrahen.emptio. inuitum er
go semper intelligitur conditio si placuerit/seu cõsenserit
q 13 ĩ.hoc lib.de prebẽ.si tibi absenti/hoc sic declaro. Dos [q] *
s r esse non potest sine matrimonio [r]. C. de iur.doc.l.iij. [s] sic
nec acquisitio secunde sponse spiritualis/ absq̃ liberatio
ne a prima.ar.ĩ.de secund. nup.c.ij.& iiij. Sed primo casu
quantuncũq̃ promissio dotis sit pura intelligitur cõditio
si nuptie fuerint subsecute.ff.de iur.dot.stipulañ.& .l.ple-
rum.§.si enim.ff.de testa.mili.ex eo.xiij.di.c. si qui episco-
pi. Ergo translatio quantuncunq̃ pura intelligitur si nu-
ptie cum secunda fuerint insecute.argu.ff.de leg. primo.le
gatarius.ij.respon.

¶ Sed cõtra.ff.de bo.po.l.prima.in fine. Sed illam intel-
ligo sub predicta conditione quod est per consensum trã-
14 lati. ¶ Item donata * res acquiritur donatario/hoc est
t non est irreuocabiliter [t] sed eam donatarius potest re-
spuere.vt.d.c.sicut. Sic videmus in legato quod est dona
tio insti.de leg.in prin. Cuius dominiũ in morte testatoris
transfertur in legatarium.ff.de fur.a titio.ff.de leg.ij. cum
pater.§. surdo/hoc tamẽ casu conditio subintelligitur si vo
u luerit [u] ff.de lega.primo si ita legatum.§.si valet

¶ Inde est quod hoc pendente factum heredis pendet le
gatum huius in alium transferentis vt legatario respuen
te firmetur factum heredis: & eo legatum agnoscente infir
matur.ff.si cer.pet.proinde & sic iste habens regularia ni-
hil percipiet de prima/ sicut de nõ vacante ante translati
consensum ad secundam.

x ¶ Item iste pugnat contra ius commune [x] quod vult cõ-
seruari futuro successori fructus.ĩ.de offi. ordi. cum nos.
15 Ergo quod non inuenitur * specialiter inscriptũ/per pri-
uilegium vel prescriptionem debitam/stet.C.de appel. p̃-
cipimus: in fine. Nec/nego quin Papa ex causa possit trã s
ferre episcopum inuitum saltem vt careat prima.

¶ Et est ratio: tota ecclesia est vnum corpus mysticum [y] vt
y in canticis: vna est columba [3] mea.s̃.de summa trini.c.fir
3 miter.§.vna.xij.q.j.nouicianus.xxiiij.q.prima.locus. Et
sponsus huius columbe/& caput huius corporis/sicut Pa
pa videns vnum membrum ipsius corporis deuorari pro-
pter rabiem persecutionis ex facto personali: eius qui p̃-
sidet imminentis vel aliam iustam causam potest vt corp⁹
sanetur: & habet ex debito suscepte seruitutis huic morbo
membri anthidotum preparare arg.xij.q.j.c.pastoralis.
Et not. Inno.ĩ.de renuncia.nisi.§.primo / quod apparet.
Prelatura est ad hunc finẽ quod prosit. Et si hic finis fru
16 stratur/ pastor * sanare habet quod est egrum.vt.d.c. nisi
§.Papa. Sed vbi vult papa episcopum propter sua meri-
ta honorare/intendit illi placere: si displicet in statu prio-

a 17 ri remanebit: vt predixi. Ne quod in eius fauorem [a] * fa-
uorem factum est: in eius lesionem procedat: quod esse nõ
debet.ĩ.hoc libro.de regulis iuris: quod ob gratiam. Io.
Mona. Cardinalis.

a 1 GEnerali: dic q̃ videt * con-
stare de mente legis genera-
lis/quando in ipsa lege gene
rali sunt verba generalia: siue
pregnantia. Notat Ang.con.
ccxiiij.col.j.quod incipit pri-
mo est videndum: quem seq̃-
tur decius con. 301.in fine in
causa que ferrarie: allegat.l.li
bertis. quos.ff.de alimen.&
cib.lega.

¶ Et lex generalis non inclu
dit loca seu personas exemptas casus est cum glo.in.l.de
curiõibus de silẽ. lib.xij.C.per quem hanc regulam ponit
Bal.in.l.j.col.x.C.de summa trini.& fid.catho.facit quod
not. Bar.in.l.si posteriores.ff.de legibus: & quod habetur
in.l.si mihi & tibi.§.in legatis: de lega.primo. Tradit Sozi
nus.cõ.ccix.col.ij.licet nulla: vbi subdit vnum notandum
2 in proposito thematis. Quod lex quantuncunq̃ * pena-
lis ita debet intelligi & interpretari eam extendendo latis
sima interpretatione: vt nõ contingat illusio vel euersio di
spositionis vel ad minus inferatur legi magna plaga/alle
gat glo.in.c.q̃q̃.de vsur.hoc lib.& tex.in.l.prima.§. pecu-
niam.ff.de calumnia.vbi verbum ponit late intelligitur p̃
omni re: ne intentio legis fraudari possit.

3 ¶ Item generalis * dispositio tantum operatur quo ad
genus q̃tum specialis quo ad speciem.l.si duo.ff.de admi.
tutor.l.omnes.C.de prescrip. xxx. an. & ibi hoc probatur.
not. Alex.con.cxj.nu.vij.prespectis.volu.vj. Tamen hec
regula fallit secundũ eundem Alex.con. ccxxxiij.nu.xvij
eo.vol.quando aliqua ratio dictat contrarium. Et subdit
4 ibi q̃ in generali * platione non videtur voluisse quis cõ
prehendere ea quorum prolatio ipsi proferenti esset pena
lis vel prohibita: & ibi hoc comprobat multis iuribus & au
ctoritatibus: quem vide.& in con.ccxxv.nu.iij.post reddi-
tum per me eo.vol.vbi firmat regulam predictam/dum di
cit: quod generalis vel indefinita dispositio debet operari
generaliter quo ad omnes/ q̃tum specialis operatur quo
ad speciem.l.si chorus in prin.de lega.iij. Alex.con.cxlvij.
nu.iiij.ponderatis vol.ij.tex.in.l.j.§.j.ff.q̃d iussu.l.si duo
ff.de admi.tutor.c.quia circa.s̃.de priuileg.c.fi.s̃.de con-
stitu.c.solite.s̃.de maior.& obedi.

5 ¶ Item generalis dispositio * sub quacũq̃ verborum p-
latione cõcepta (si sit odiosa) cõprehẽdit omnia/siue q̃ cõ-
muniter accidunt/non superlatiua vel maxima/siue dispo
nat generaliter de personis: siue de rebus.c.sedes.s̃.de re
scrip.ca.qui ad agendum de pcur.hoc lib.cum alijs addu-
ctis per Petrum de Ancha.con.ccxcv.col.ij. Pro clario-
ri euidentia vbi subdit rationem colligi ex.l. Item apud
§.hoc edictum.ff.de iniur.vbi tex.dicit q̃ que speciali sũt
digna (nisi exprimantur) videntur neglecta.c.q̃uis.de pre
ben.ĩ.c.quia periculosum de sententia excõica. Io.mo.in
c.vnico/de iniurijs hoc lib.

¶ Facit pro comprobatione id quod notat Alex.de Imo-
la.con.xxx.post prin.ponderatis narratis.vol.v. Q̃d in ge
6 nerali derogatione * priuilegiorum/nõ videtur princeps
derogare illis priuilegijs quibus verisimiliter ĩ specie nõ
esset derogaturus.c.ij.de deci.hoc lib.c.fi.de offi. vica.eo.
lib.l.obligatiõe gñali.ff.de pigno. Archi.& Ioã. And.in.c.
ei cui de preben.hoc.lib.

¶ Vide eundem Alex.de dispositione generali con.lxviij.
nu.vj.visis & opportune eo.vol.v.

¶ Tamẽ attende ad eundem Alex.con.xxxij.nu.ix.in cau
7 sa executionis volu. 4. vbi dicit q̃ * generalis vel ob-
scura exceptio nõ releuat. Bar.in.l.j.ff.de excep. per.l.j.§.
labeo.ff.de flu. Et ratio: quia impedit deliberationem & sic
parit obscuritatem.l.ita fidei.ff.de iure fisci.quod etiaz p
cedit in causis summarijs.in quibus non debet auferri de
fensio.cle.sepe.de verbo.significa.que aufertur si impedit
facultas deliberandi & defensiones distincte preparandi.
8 ¶ Itẽ expressio * specialitatis restringit generalitatem
precedentem/que alias marte suo curreret. Pro quo ha-
bes.l.si heres meus.§.primo.de lega.iij. vbi patet q̃ si le-
go omne marmor.venit marmor sculptum & non sculptum.
Sed si dico omne marmor & duas statuas illa expressio du

rum statuarum restringit generalitatem: ut scultum nõ ve niat nisi quo ad statuas expressas. Pro quo vide que ci- tat Domi. con. lxv. col. ij. discutiam.

¶ Et inq̃tũ. s̃. diximus: ꝙ in generali dispositione nõ ve- niunt ea que sunt disponenti ꝓhibita. pro hoc attẽde ad ea que tradit alex. in con. xvj. viso dicto themate. vol. ij. Q̃d

9 in * permutatione generali non veniunt ea que sunt pro hibita alienari: per not. per Bar. in. l. Codicillis. §. institu- to. de lega. ij. ubi voluit ꝙ in obligatione generali non ve- niunt ea que testator specialiter prohibuit alienari. iuxta l. obligatione generali. ff. de pigno. Idem dicit Bal. in. l. j. per illum tex. C. que res pigno. obliga. po. ubi simpliciter ait ꝙ in generali obligatione non veniũt res ꝓhibite alie nari vel obligari. Istud latius firmat idem Alex. ibi: quẽ videas ⁊ con. clxx. circa primum. vol. ij. ⁊ Iasonem in con. 124. nu. iiij. vol. iiij.

10 ¶ Item in generali concessione * non venit ꝙ fiat gratia vel donum iuris quesiti nisi specialiter exprimatur. l. con- tra iuris. §. fi. ff. de pact. l. filiusfa. ff. de dona. l. creditor. §. lu cius. ff. manda. c. ij. s̃. de dona. Alex. in con. cvj. nu. vj. per- spectis. vol. ij.

¶ Postremo dic ꝙ in generali confirmatione statutorum non intelligitur confirmatum illud quod est iniustum vel invalidum. c. j. de iureiur. in fine hoc lib. l. nec divus. §. ge- neralem. ff. de fal. late comprobat Iason in con. cxxij. colũ. iiij. vol. iiij. quem vide precor in proposito thematis. con. cxxiiij. nu. iiij. eo. vol. iiij. quem vide con. clij. eo. vol. An ge neralitas extẽdatur ad feuda ubi dicit ꝙ non: ut ibi cõpro bat. Et per hec sic postremo dicta loco habes comproba- tum aliud ab ipso Iasone citatum in con. clvj. col. vj. quo- niam per eximium vol. iiij. ꝙ in generali cõfirmatione sta tutorum facta per papã non intelligũtur confirmata statu ta laicorum disponentia super iuramentis. Probus.

b 11 ¶ Concipit. nõ * procedit quando de feminino fit expres sio quia tunc habet locum/ꝙ expressum facit cessare taci tum. Bal. in. l. in multis. ff. de sta. ho. facit: quia clausula generalis non porrigitur ad specialiter expressa. l. do- li clausula. ff. de verbo. obliga. facit q̃d not. ang. cõ. ccxiiij. Primo est videndum. col. j. ubi dicit ꝙ generalis provisio non refertur ad ea de quibus specialiter est provisum. ut ff. de vulga. substitu. l. sub coheredibus. §. qui patrem. ff. de alimen. ⁊ ciba. lega. l. alimenta. §. basilice. l. uxorem. §. codi- cillis de lega. iij. ⁊. §. felicissimo. c. studuisti. s̃. de offi. dele- ga. ⁊. l. iij. de silentia. lib. xij. C. vide que dico. in. c. dudum in verbo non intelligitur de preben. ⁊ Deciũ. con. ccxviij. in prin. in causa istorum ⁊ con. cccxxix. consului / ubi sub- dit ꝙ per hoc non tollitur quin in alijs casibus species cõ prehendatur sub genere. Et Alex. in con. cxxv. colum. pe. volu. vij. Probus.

c ¶ Quidam dicunt: vide que in hoc pũcto dixi supra isto titu. c. statuimus: ultra que attende ad Areti. in cõ. xxxix. col. prima. in facto. Probus.

d ¶ Regalia. Adde do. Bertrandi. con. cclxxvj. nu. xvij. vi- sa concessione parte tertia. Probus.

e ¶ Ecclesia vacante. Adde ea que dico. j. in. c. si pauper de preben. Io. mo. in. c. ij. eo. ti. maleretum in tracta. de elec. charta mihi. xxiij. ⁊ lati[9] moderne per do. arnul. Ruzeũ in tracta. de iure rega. quem direxi: seu dicavi ego ipse reve ren. car. lingoñ. Probus.

22 f ¶ Alijs. hec * est dictio que includit similia expressis. l. fi. §. cui dulcia. ff. de vino tritico ⁊ oleo lega. glo. fin. in. l. si. fugitivi. C. de servis fugi. Sozi. con. ccvij. col. pe. dico in c. q ad agendum de procur. j. Probus.

g ¶ Piis locis. Adde que citat Alex. in cõ. cv. viso ac dili- genter. vol. iiij. Et cõ. cxxv. viso themate eo. vol. iiij. ubi tra

13 ctat quãdo dicitur relictum * ad pias causas ⁊ inter alia dicit ꝙ in dubio relictum pauperi videtur ad pias causas etiam si fiat consanguineo pauperi glo. est ꝓ hoc singula- ris apud nos in. c. ij. in verbo decreverit. s̃. de sepul.

¶ Hinc est ꝙ si statuto caveatur ꝙ minor. xviij. an. nõ pos- sit legare ꝓ anima. Et minor legavit matri sue centum/di cens se legare pro aĩa: ꝙ valet legatũ: si mater reperiatur pauper: secus si non reperiatur. Vide latius de relicto ad pias causas in con. sequen. ⁊ con. ccix. statutis accurate.

14 vol. ij. ⁊ ibi tractat s̃m q̃ * iura debẽt decidi ⁊ terminari re licta ad pias causas ꝯcludẽdo ꝙ eo q̃d respiciũt spiritua lia ꝑ que cõsequit̃ quis remissionẽ oĩm pctõrum. c. requisi sti. s̃. de testa. Igitur secundũ ius divinum ⁊ canones de bent decidi. Et sic non refragatur. In contrarium statutũ vel alia lex humana: ut ibi latissime comprobat. Probus.

h 15 ¶ Non extat memoria. ex tali * cursu temporis presumi- tur privilegium. Bar. in. l. cum de in rem verso. nu. ij. ff. de usur. Antho. ⁊ Panor. in. c. pervenit. s̃. de censib. ⁊ in. c. cu ra. s̃. de iure patro. Alex. de Imola. con. vj. nu. vij. vol. j. re- fert. dominus meus. lib. ij. respõ. c. xij. nu. iiij. vide eundem Alex. con. cxxxix. col. iij. circa primum dubium. volu. vj. Philippus Probus.

i ¶ Loco constituti. in proposito volunt Domini de Rota.

16 deci. ccv. in antiq. ꝙ tale tempus * sufficit ad unionem ꝓ- bandam/⁊ sine alio titulo valet: acsi per concessionem pa- palem facta foret. Cõtra hoc potest obijci de no. per ostiẽ. s̃. de vita ⁊ honesta. cler. quoniam nonnulli: ⁊ in summa de supplẽ. neg. p̃la. col. ij. Q̃d quãtũcũq; t̃pis diuturnitas nõ ĩduxit unionẽ ⁊ sic t̃ps nõ ĩduxit unionẽ sicut nec obliga- tionẽ. ff. d̃ actio. ⁊ obligatioti. l. obligationum fere. §. placet C. de pac. si certis annis: ⁊. ff. de oper. liber. l. op̃is nõ ĩpo- sitis. Sed si allegat̃ solẽniter facta ⁊ ad hui[9] ꝓbationẽ tã ti tẽporis observantia alleget̃ non ad eã inducẽdã/sed in- ductam probandam sufficit. l. cum de in rem verso. ⁊ ibi no. ff. de usur. Ita firmat etiam per alia iura Oldra. con. 296 De iure domini guillelmoni gallici. Probus

l 17 ¶ Antiqua. Quid sit * antiqua cõsuetudo. vide per Ro chum de cur. in repet. c. fi. charta mihi. 16. in quarto quesi- to. s̃. de consuetu.

¶ Quod autem dicatur antiquum tempus: vide per Ma ria. Sozi. con. lxxxix. col. iij. in causa agitata. Probus.

l 18 ¶ Absurditatẽ. valet * argumentum ab absurdo vitando tex. ad hoc allegatur in. l. nam absurdum. ff. de oper. liber- to. c. dudum. j. de preben. c. quemadmodum. s̃. de iureiur. c. cum inter: ubi glo. s̃. de excep. ⁊ ibi Deci[9]. in. vij. notabili. dicens hoc modo arguere. tex. in. l. sine hereditaria in fi- ne. ff. de neg. gestis: ⁊ in. l. fi. ff. de manumissis vindic. ⁊. l. si quis ex argentarijs. §. pretor. ff. de eden. c. clericos. s̃. de offi. vica. c. iniustum in fine. s̃. de rerum permuta.

¶ Per que iura Ludo. bolog. cõ. xxxviij. col. ij. quod exor-

19 ditur: ut in presenti consultatione/dicit: quod in omni * di spositione absurditas debet evitari. Allegat plura consi- lia domini sui Alexãdri. Ad idem Maria. Sozi. con. cxxj. col. iij. visa contingentia: ⁊ con. cxxij. col. ij. prestantissime doctor ⁊ Petrus de Ancha. con. lxxiiij. col. prima/contra/ ⁊ con. lxxx. retento ordine.

¶ Quibus adde Iaso. per illum tex. in. l. de pupillo. in. §. si quis forte nota. ij. post Bal. Imolã ⁊ Raph. ibi. ff. de no. oper. nunciatio. extendendo illud tam in dispositione legis q̃ statuti. tex. elegans in. l. scire oportet. in. §. aliud. versicu.

20 sed et si maxime verba legis ubi habetur ꝙ * quotiẽs ex verbis legis simpliciter intellectis resultat iniquitas/tũc a verbis recedim[9] ⁊ servamus mẽtẽ. ad idẽ tex. in. l. pe. ibi non oportere ius civile calũniari. ff. ad exhiben. Bal. in. l. conventiculam. C. de epi. ⁊ cler. Bar. in. l. furti. §. pactus ꝑ illum tex. ff. de infa. Idem Bar. in. l. omnes populi. in. vj. q. ff. de iusti. ⁊ iur. refert Iason in. l. divortio in. v. no. ff. de iusti. ⁊ iur. Concordat Panor. in. ij. parte. con. lxxviij. pun

21 ctus questionis. sub nu. ij. ꝙ interpretatio * q̃tum fieri po test debet taliter sumi ut evitetur absurdum ⁊ intellectus contra ius. ⁊ cõsecutive. col. iij. subijcit ꝙ potius debemus verba impropriare ut evitetur absurdum ⁊ absonus intel- lectus. Idem vult curtius senior. con. lvj. super eo. col. xij. ⁊. lix. dux ⁊ curtius iunior con. v. facti contingẽtia. col. xvj.

¶ Et extende hoc argumentum obtinere partes in quacũ q; materia ut per Bolog. ubi. s̃. maxime cum tractam[9] de correctione iurium. curtius senior con. xxxvij. considera- tis. col. iiij. Barb. con. lv. ij. lib. preclare. col. vij. ⁊ dicit De- cius ubi. s̃. ꝙ statutũ quod debet stricte intelligi/largissi me interpretatur ut absurdũ tollatur. Panor. in. c. cum di lectus. de cõsue. col. ij. vsi. Et ex hoc tex. noto unum/ hinc

22 dicit ibi idem Decius ꝙ tolleratur * quandoq; absurdum ut magis absurdum effugiamus. l. ita vulneratus. §. penul ti. ff. ad leg. aquil. Sic dicitur de duobus malis ꝙ minus eligendum sit. c. duo mala. xiij. di. c. privilegia. iij. distin. ibi ne fiant graviora. c. preterea ibi ne deterius inde contin- gat. s̃. de spon.

¶ In proposito succedit illud vulgatũ Panor. in. c. ij. nu.

23 vij. s̃. de constitu. Ad hoc ut evitetur * absurdum verba generalia. restringuntur etiam secundum aliquos si fieret violentia litere ⁊ quod potius permittimus verba inuti- lia ẽẽ quam quod inducant absurdum. testatur Salomo- nius in. l. gallus. §. quidem recte. ff. de liber. ⁊ posthu. ⁊ in. §. respon. insti. de iure nat. gen. ⁊ civili.

24 ¶ Item verba statuti. (licet universalia) restrigũtur * imo potius tolleratur superfluitas q̃ ꝙ damnum alicui infera tur glo. in. l. fi. §. in computatiõe. C. de iure deliber. ubi scri

ben. Quod facit ad ea que Ang. consi. vj. lata est sententia citat ꝙ licet lex vel statutum dicat per verba vniuersalia in omnibus: & per omnia recipit tamen restrictionez ne sequatur absurdum. Ideo ipse consuluit ꝙ stante statuto ꝙ potestas habeat potestatem exequendi sententias consulum mercantie in omnibus / & per omnia prout possent ipsi cōsules: non poterit exequi banniendo illum tanq̄ cessantem vel fallitum / vt vulgo dicitur / quia ex tali banno resultat ꝙ filij & vxor sint obligati / & istud est absurdum / licet ipsi consules exequendo possent tale bannum proferre. Et hanc opinionem sequitur Areti. in l. prima / de lega. primo. Refert ibi Jacob. de nigris in repeti. sua. colū. xv. non tñ huic adheret: quia iam ex forma statuti nō reputabat absurdum: ꝙ pro aliquo bannito teneantur filij & vxores: tūc sic potestas equiparatur consulibus in exequendo sententiam: ergo potestas consequetur illa priuilegia que habent consules / firmatur per not. Bar. ibi: quia si princeps adequat sibi Augustam / vel femine equiparantur vel adequantur masculis debent consequi priuilegia que habēt masculi ita in proposito videtur dicendum.

¶ Idem reperio magis absurdum & minus absurdum / per ea que not. Maria. Sozi. consi. lxiij. colum. v. versicu. postremo / circa: ibi minus absurdum reputo ꝙ verba nihil operentur q̄ ꝙ verba extendantur vltra solitum & proprium significatum / & donatio presiniatur. Nam videmus ꝙ verba promissionis & stipulationis sine causa / potius sunt nulla q̄ ꝙ presumatur causa donationis / vt in l. secunda §. circa. ff. de doli excep. traditur in l. a titio. ff. de verbo. obliga. in capitu. si cautio. ē. de fide instrumen.

25 ¶ Nunq̄ enim * est presumenda donatio / si aliter fieri potest. l. campanus. ff. de oper. liberto. Notat Alexan. consi. lxxx. in fine circa primum volu. iij. quem vide. in consi. sequen. colum. secunda / vbi dicit in proposito thematis: ꝙ ratione absurditatis vitande impropriatur vna dictio: & ponitur pro alia: & sic impropriantur verba Barto. in d. l. omnes. ff. de iusti. & iur. in. vj. questio. principali allegat. l. in ambigua. ff. de leg. Uide glo. in lege has causas. ff. de conditio. & demonstra. Alexan. in lege prima. ff. de heredi. insti. Barto. in d. l. Gallus. §. forsitan. ff. de liber. & posthu. eundem Alexan. in consilio. xciij. nume. 4. alias consultus volu. tertio: & que dico in capitulo quia / de prebend. ſ. Philippus Probus.

m ¶ A contrario. Maria. Sozinus / consilio. lxvij. colum. penulti. dicit ꝙ * argumentum hoc a contrario sensu dicitur sumi ex coniectura: vt est text. cum glo. in lege / apud antiquos. C. de fur. Et id qđ sumitur ex cōiectura dr̄ sumi improprie / vt in l. j. ff. si tabul. testa. nulle extabūt.
26

¶ Preterea dicitur sumi indirecte / vt in capitu. cum apostolica in fine. ē. de his que fiunt a prela.

¶ Item dicitur sumi ficte / probatur in lege si procuratorem §. si ignorantes. ff. manda. in verbo intelligitur / quod denotat fictionem / probat glo. in lege heres / quandocunq̄. ff. de acquiren. heredita.

¶ Ulterius vide quod notat Bald. in secunda parte / consi. cxlij. columna secunda. Quidam dominus pastinus: ꝙ

27 huiusmodi argu. a cōtrario sensu videtur * esse sicut textus legis & contractus / vt not. ff. de testa. l. qui testamento §. mulier: ibi ex argumento: vbi idem Bald. dicit illum text. nota. ꝙ quando aliquid probatur per argumentum sumptum a contrario sensu alicuius legis / videtur probari per casum illius legis. Dicit tamen Joan. Campezius / in tit. de dote. v. parte. questio. xxxiiij. ꝙ casus omissus qui venit a contrario / est decisus per alias leges / & tunc per contrarium sensum non deciditur: sed tanq̄ omissus ab illa lege remanet sub iuris communis dispositione / & venit decidendus per alias leges. l. cum dotem. in prin. ff. soluto matrimonio: & l. si extraneus. C. de conditio. ob causam.

¶ Aut ille casus non est decisus per alias leges: & tunc argu. hoc est ex mente / seu interpretatione legis potius q̄ ex verbis. Prepo. Alexan. in capi. primo. colū. fina. prima distin. Sozi. consi. ccvij. colū. tertia: in causa dñe. Bar. in l. pecuniam. ff. si cert. peta. ibi tanq̄ sub contraria con-

28 tradictione / que dictio * tanq̄ denotat improprietatem: vt. l. si pater §. qui duos. ff. de adopt. & sic potest intelligi. glo. in l. apud antiquos. C. de fur. Tamen Bald. con. 308. colū. prima. volu. primo. Utrum possit dari curator / citat argumētum de tanquam esse bonum. l. de eo §. finali. ff. ad exhibend.

29 ¶ Et istud argumētū * a cōtrario nō debet sumi ex ꝟbis narratiuis testatur Panor. in c. fi. nu. vj. ē. de eo qui mit. in po. causa rei seruande. & in c. publicato nu. vj. ē. de electio. isto ti. glo. habes in l. vnica. C. quando non peten. partes &c. quā sequuntur ibi Cy. Bar. Bal. Alex. & Jason. Et singul. secundum Roma. in repeti. auten. similiter. C. ad leg.

30 falsi. Ad hoc ꝙ * quotienscunq̄ ponuntur verba in aliqua lege narratiua facti / ex eis non potest sumi iuris decisio. Idem francus in c. si papa. de priuilegijs hoc libro quē videas & Fely. in c. primo col. iiij. ē. de consti.

¶ Et ratio potest esse (vt opinor) quia in narratiua consistunt partium allegatiōes que non faciunt ius. glo. in c. auditis. ē. isto ti. c. lator. ē. de re iudic. in c. cum inter canonicos. ē. isto titu. in c. dudum. ē. de deci. in c. abbate. de re iudic. hoc libro. & in c. ij. ſ. de dolo & contumac. firmat hec per id quod voluit Jason in l. cetera §. Item quero. nu. v. ff. de

31 lega. primo dicens ꝙ ex his * que ponuntur ex forma questionis vel dubij nō est licitum arguere. quādo postea textus decidit contrarium. Idem Jason in l. qui rome §. calimacus. nu. x. ff. de verbo. obliga. nisi legislator fundaret intentionem suam in illis verbis in facto narratis: quia tūc idem iudicamus quod de verbis decisiuis & dispositiuis. cle. vna de proba. secundum Jo. de Jmol. in c. cum apostolica. ē. de hisque fiūt a prela. quē refert & sequitur Alex. in l. prima. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi.

¶ Et intellige procedere hoc argumentum siue concludere a contraria ratione. Unde si in contrario reperiatur cōtraria ratio. tunc cōcludit: alias non citat Jo. de Londris in breuia. de offi. eius cui manda. est iurisdi. ff.

32 ¶ In proposito dic. ꝙ non * sic libere arguitur a contrario ex dicto glosatoris. sicut ex textu: testatur Cald. consi. iij. col. pe. ti. de preben.

¶ Tamen do. Bertrandi in cons. clxxx. nu. x. viso casu. parte prima. Dicit ꝙ argu. licet vti in dictis doctorum. Jmola in l. qui testamento §. mulier in fi. ff. de testa.

¶ Et vnum est in proposito ꝙ illud quod colligitur a contrario non dicitur expressum sed subauditum. Decius cō. 507. in fine in causa mutinensi / & con. sequēti no. per glo. pe. C. de conditio. inser. & ibi Bal. in ꝟsi. no. hic glo. expressam: ꝙ argumentum a contrario / est intellectus subauditus. Unde succedit: ꝙ licet illud quod est expressum in vno capitulo statuti videtur repetitū in alio per glo. in §. item lapilli in verbo inuētous insti. de rerum diuisio. l. quē admodum § fi. ff. ad leg. aquil. vbi glo. no. Bar. in l. iiij. §. eritq̄ differentia. ff. vi. bo. rap. tamen illud quod non est expressum sed subauditū in vno capitulo. non videtur in alio repetitum. Bal. per glo. ibi. in l. prima in principio. in verbo si quis in lectura antiqua: quem Alex. ibi refert & sequitur. ff. quod quisq̄ iur. facit quod not. Bar. in l. fi. in prin. de lega. ij.

33 ¶ Habet enim locum hoc argumentum * a contrario sensu in statutis / quando sumitur ex natura limitati temporis. Et quādo necessarium est argumentum ex natura verborum limitatorum. no. Bal. in l. obseruare §. proficisci in iij. q. in fine. ff. de offi. procon. & lega. refert & sequitur Decius. con. ccclxuij. col. ij. visis his que in proposito. con. 386. nu. iiij. licet in controuersijs vbi subdit ꝙ hoc argumentū debet colligi ad limites verborū que in sensu directo pononuntur. Antho. de butrio in c. cum apostolicam in vlti. no. ē. de his que fiunt a prela. Hoc comprobat Joson in con. xlij. col. ij. statuto. vol. iij. vbi col. fi. subdit id verum etiam ad correctionem iuris communis qñ statutum in sensu directo nil operaret & sic redderet illusoriū 𝔷 Cy. & Bal. i. l. conuenticulā. C. de epi. & cler. Bal. Ang. Jmol. & moder. i. l. si cū dotē. ff. solu. ma. Alex. & moder. in l. prima. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. Panor. in c. cū apostolica in pe. not. de his que fiunt a prela. sine consen. capi.

34 ¶ Item dicitur * argumentum quasi arg ute factum seu inuentum & sub & ex quadam subtilitate tex. in c. forus. ē. de verbo. significa. Maria. Sozi. cō. xxxviij. col. ij. pro deci.

¶ Ex quo habeo ꝙ si statuto caueatur ꝙ statutum non recipiat extraneum vel subauditum intellectum tunc cessat argumentum a contrario sensu: quia intellectus a contrario sensu est intellectus subauditus & tacitus / & verbis omissis not. Pe. de Ancha. in repeti. c. canonum statuta ꝟsus finem in ꝟsi. alibi etiam. ē. de constitu.

¶ Non operatur etiam dictum argu. in statuto si corrigatur ius commune vt in sequen. dicetur. Et hec est communis conclusio Bar. & aliorū in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure / qđ placet Alex. in con. lxix. in fi. vol. ij. Uide Decium cō. 451. viso. vbi ꝓbat qñ habeat locū hoc arg. in statutis.

35 ¶ Hoc etiam arg. a cōtrario sensu lego habere locuz * in

cõtractibus not. Alex. con. cciiij. col. ij. cõsideratis. vol. ij. Idem Alex. con. xiij. col. fi. vol. vj. allegat. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. dotal. Et in con. xxix. nu. 4. pondera tis. eo. vol. & con. 36. col. 1. ponderatis. vol. ij. & ibi loquitur de cõuentionibus. Notant etiam Cy. & Bal. in l. cõuenticulam. C. de episco. & cler. Refert Sozi. pater cõ. ix. col. ij. prosequendo ordinem/ modificans illud/ dũmodo ille contrarius sensus nõ fuerit contra iuris cõmunis dispositionem: quia hoc casu non sumitur arg. a contrario sensu. Ponit exemplũ. Si pater fuit stipulatus dotem sibi reddi filia decedente in matrimonio cũ liberis/ non sumitur. arg. a cõtrario: vt ea decedẽte in matrimonio sine liberis dos apud maritum remanere deberet cũ de iure cõmuni in casu predicto dos patri sit restituenda: vnde casus iste omissus remanet in dispositione iuris cõis. l. si cũ dotem. ff. solu. matri. ¶ Item in eo q. s. proxime diximus hoc argumentũ habere locũ in statutis tangit Maria. Sozi. consi. lxxxj. col. iij. visi. sed difficultas/ vbi dicit nõ habere locum in statutis correctiuis iuris cõmunis/ hoc est quãdo contrarius sensus veniret ad correctionem iuris cõis/ quo casu nõ videtur sumi posse. Sed hoc non intellige verum/ vt s. dixi quãdo alias hoc statutũ nihil operaretur quod nõ erit simpliciter ex vi cõtrarij sensus / sed ex illo adiuncto videlicet vt statutũ aliquid operetur. argu. l. si quando. de lega. primo. Idẽ Sozi. cõ. cclxxviij. colũ. ij. in questione: & con. ccxcvj. col. ij. in presenti cõsultatione/ & late Alex. con. cxlj. viso processu. vol. vj. quẽ vide/ an habeat locũ in materia correctoria/ in cõ. lxj. col. ij. & si puto. vol. iij. & cõ. xvij. in prima col. visis. vol. ij. ¶ In puncto hoc nõ omitto vul-

36 gare & tritũ/ q hoc argumẽtum * nõ sumitur ad iuriũ correctionẽ: notat post antiquos Maria. Sozi. con. clxv. colũ. xij. visis inuestituris. vsi. preterea. predictũ argu. allegat Bart. in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur. glo. in c. Cupientes §. qd si p. xx. hoc ti. & glo. in c. ij. de eta. & quali. hoc lib. glo. in l. vt liberis ibi: nec lex vetat. C. de colla. quaz ibi ad hoc ponderant Fulgo. & moderni. Dicit Sozi. con. ccvij. colũ. vj. versicu. non obstat tertia ratio/ in causa dñe: vbi subdit q quando statutũ in aliqua parte operatur non debet extendi hoc argumentum. Antho. de Butrio/ & Imol. in ca. causamq. s. de rescri. Secus si non operatur per ea: que tradit Iason. con. primo in fine. volu. iij. Quod quando lex vel statutum in sensu directo nihil operatur/ tunc sumitur argumentum a contrario sensu/ etiam ad correctionem iuris cõmunis: vt hoc ne sit frustratoria. Cy. & Bald. in d. l.

37 conuenticulam. C. de episco. & cleri. ¶ Et in priuilegijs * an habeat locum hoc argu. vide glo. in capi. penul. de priuileg. hoc lib. vbi dicit q non: quam dicit communiter approbari Sozi. con. ccxlvj. colũ. vj. versicu. primo/ prout eleganter/ tamen illam glo. pro parte affirmatiua allegat do. meus de Ripa. lib. ij. respon. cap. xxxiiij. colũ. ij. Et ad hoc eam dicit singularisare Curtium. con. xvj. col. vij. in prin. quod verum est/ sed pro parte negatiua. Et istud videtur quod dicit dominus meus procedere ex errore impressoris/ vt patet ex precedentibus verbis. Alias dixissem hoc non fore verum salua reuerentia preceptoris mei/ vt in simili dicit Sozi. con. cclvij. colũ. iij. visis inuestituris habet tamẽ locuz in rescriptis Pape glo. in l. si procuratorem §. si ignorantes. ff. manda. quam ad hoc reputant singularem Sali. Roma. & Alexan. in l. prima/ in princi. ff. de offi. eius cui est manda. iurisdit. & Sali. in d. l. conuenticulam. C. de episcopis & cleri. tradit Iason. in con. 145. versic. 13. volu. ij. Beatissimus Papa.

38 ¶ Et postremo dic * argu. a contrario sensu non sumi ex verbis negatiuis: quia resultaret affirmatio/ & verba prolata ad negandum vel priuandum non debent operari contrarium effectum. l. ex facto/ etiam. ff. de hered. institu. l. cũ tale/ el. ij. ff. de conditio. & demon. not. Alexan. consi. cl. nu. xvj. in causa. volu. v. Probus.

n ¶ Consensum prestitum/ istud dictum dicit originale / & originaliter procedere a Ioan. Mona. Rauennas in compendio isto. titu. in versiculo volo tibi dicere vnum pulchrum dictum carta michi. lxvj. colum. quarta. firmat Panormi. in capi. cum nobis. nume. v. s. hoc titu. dicens/ illud notandum. Et si fiat propter vtilitatem ecclesie/ seu necessitatem incipit ecclesia vacare a die pronunciationis. Nec in hoc debet expectari consensus episcopi argu. cap. scias.

39 vij. questio. prima. vbi glo. & scriben. Et sic quis * efficitur inuitus prelatus alterius ecclesie: quod placet Panormi. in capitu. finali. nume. xiij. s. de postul. Ratio dicit quia nõ dicitur de nouo matrimonium contrahere. Ecclesia enim vniuersalis vnuz est corpus mysticum. citat Io. mo. in sequen. & in c. fundamenta eo. titu. vnde ex quo semel cõsensit episcopari in hac ecclesia vniuersali non potest resistere pape si pro bono publico vult eum transferre ad ecclesiam particularem. d. c. scias quod verum secũdum Hostiẽ. Car. Petrum. & Panor. in d. c. fi. si est consecratus. Secus si tantum est confirmatus. quia tunc inuitus non transferẽ

40 * quia nõ potest inuitus consecrari. Sed satis est quod dignitati cedat: si non vult consecrari. c. ij. de transla. prela. Non tamen potest cedere sine licentia pape/ vt ibi. ¶ Hostien. enim in d. c. fi. dicit episcopum consecratũ monacho comparari qui non habet potestatem contradicendi superiori suo. xij. questione prima. nolo. & c. non dicatis ideo a principio caueat dicit Car. ibi. col. iiij. ne indissolubiliter eligatur. ar. l. sicut. C. de actio. & obligatio.

¶ In proposito attende ad verbũ Bal. in l. rescripta. col.

41 pe. C. de precib. impa. offer. * q omnia beneficia mundi sũt obediẽtialia & manualia respectu papalis potestatis. Ideo potest pro libito voluntatis. episcopum de suo episcopatu ad alium transferre/ distinguit tamen/ aut procedit prouidendo/ & non cogitur prouisus transire: quia presumitur factum eius fauore/ & sic non debet in eius odium retorqueri vt hic per Io. mo. in fine. Aut procedit iubendo: & cogitur transire: quia presumitur factum fauore ecclesie. vij. questione prima. c. omnis. Pro hac distinctione Io. mo. adduco ea que dicit Freder. de senis. con. cclxiij. presupposito

42 q sit papa * transtulit monachum ad aliud monasterium intuitu persone/ q ad illud potest redire sine licentia pape Secus si intuitu monasterij: maxime si est dubium q causa propter quam fuit facta translatio non cessat. Secus si est certum q cessat. quia tunc idem vt in primo casu: et tunc habet locum regula: q cessante causa cessat effectus iura sunt aperta.

¶ Item ratio regulat dispositionem testatur Raph. Cuma. in con. ij. allega. l. cum pater §. dulcissimis. de lega. ij. & de lega. iij. l. fiddeicõ. §. hec verba Alex. con. lxxv. nu. iij. in v. vol. videtur in presenti consultatione Ludo. bolog. con. lv. in princi. viso igitur puncto.

43 ¶ Item nemo * inuitus cogitur benefacere. Decius. con. 419. nu. v. viso. & con. 426. nu. ij. in duobus dubijs.

¶ Habeo tamen casum ad propositum quadrantem quem citat Maria. Sozi. con. xxvj. col. pe. Ex his / q quotiens qs impendit etiã pro inuito que expense respiciũt reipublice interesse aut similem causam/ licet impendat pro inuito potest ab illo repetere prout de soluente et condemnato ad penam corporalem nisi soluatur pecuniaria & inuito seu protestante ne soluatur potest solutam repetere a condemnato. Bar. in l. stichus. ff. de pecu. lega. allegat alia que videas. Probus.

o ¶ Crescere. nec qs inuit' cogit' bñfacere. c. de iudeis. xlv. di. & xxiij. q. v. c. ad fidem refert Decius con. 259. col. ij. visis his. Probus.

p ¶ Inuitus vide roma. con. cccxl. vbi ipse aliquantulum examinat hanc questionem. Et facit ad illud qd citat. Bart.

44 in l. fi. ff. de his q sũt sui vel alie. iur. q inuitus * non põt legitimari nec inuiti rediguntur in patriam potestatem §. & generaliter in auten. quib. mo. na. effi. sui. Et licet legitimatio non preiudicet filio legitimato nisi consentiat: per hoc tamen non videtur q legitimatio reddatur nulla qr legitimatio est actus superior q legitimationẽ facit. notat Deci. cõ. ccclxvij. sub nu. iiij. viso puncto.

¶ Preterea in proposito habeo q nullus inuitus cogitur agnoscere hereditatẽ alterius. l. nec emere. C. de iure deliber. l. iij. §. inuito. ff. de bo. po. Etiam si esset hereditas patris legitimi & naturalis. l. si filius qui patri. ff. de vulga. l. necessarijs. ff. de acquir. heredi. Et repudiata hereditate patris: non potest conueniri filius a creditoribus patris vt ibi / nisi in casu speciali/ scilicet quando conueniretur filius pro primipilarij administratione patris. l. fi. de primi pi. lib. xij. C. Probus.

q 45 ¶ Dos. que dicitur quid vniuersale * sicut peculium & hereditas. l. quod dicitur. ff. de impensis &c. Bar. & alij. ff. solu. matri. in rubri. & in l. Item veniunt. §. Item non solum. ff. de peti. heredi. Adeo q acquisitum ex re data in dotem censetur esse ipsa dos. l. res que ex pecunie. ff. de iure dot. Bar. vbi s. Alex. con. cxxiij. nu. ix. semper primo quesito. vol. iiij. Et debetur ipsa dos quando nubunt vel religionem ingrediuntur. Alex. con. xlviij. nu. v. viso statuto vol. iij. Quomodo autem debeat exigi ipsa dos vide eundem Alex. concil. 100. ex inspectione. vol. iij.

¶ Alterius in proposito adde glo. in ca. accedens/el. ij. in verbo terre. s. vt lite nõ contesta. que dicit ꝙ dos * est annexa matrimonio hinc dicit: ꝙ Papa cognoscit de dote/ratione cõnexitatis/cum cognoscat de matrimonio: quia dispositio extenditur ad cõnexa ⁊ dependentia. Et dos est quid dependens a matrimonio. glo. est no. in. c. fi. in verbo dependentibus de iudi. hoc lib. Etiam si agatur principaliter de dote secundũ Franc. ibi vide Feli. in cap. ecclesia. col. xx. s. de cõstitu. ⁊ Barba. in cap. Iurauit. colũ. v. s. de probatio. (46, 47) ¶ Hinc est ꝙ dispositio * preiudicans in matrimonio/etiam preiudicat in dote per regulam. l. si cum tibi. C. de iudi. vbi dicitur ꝙ dispositio preiudicans in principali preiudicat etiam in depẽdentibus: vide ibi Iaso. post alios. (48) ¶ Et dic ꝙ dos * ipsa non potest esse minor ꝙ̃ legitima/prout late firmat Decius. consi. 379. nu. 14. quod incipit requisitus: ⁊ con. 180. nume. 2. visa renunciatione facta/ quod verum dicit idem Decius consi. cclxxvj. proponitur. col. prima. versi. etiam responderi potest/quãdo filia debet dotari post mortem patris / quia tunc legitima consideratur. l. cuz queritur. C. de inoffi. testa. l. fi. ff. si quid in frau. pa. Secus videtur: si filia dotata sit in vita patris: quia tunc non est tractandum de legitima que non debetur in vita. l. prima. § si impuberi. ff. de colla. bono.

¶ Et ideo tali casu attenditur cõpetentia dotis secunduz tempus dotis cõstitute/vt dicunt Bald. ⁊ Paul. in auten. res que. C. cõmunia de lega. tamẽ pro verificatione huius vltimi dicti: vide distinc. quam ibi facit idem Decius/ ⁊ quis teneatur ad dotem per Iaso. in consi. cxxxiij. col. ix. presupponitur. vol. 4. ¶ Et postremo in proposito Ioan. Mo. quod non potest esse sine matrimonio: dic idem de canonia: (49) vt * non possit esse sine prebenda nota. per scriben. in ca. cum M. s. de constitu. ⁊ in cap. dilectus. de preben. vide que dico. j. in rubri. de preben. Et vt verbis finem imponamus: dic ꝙ dos scd̃m Bar. ⁊ alios in rub. ff. soluto matrimonio est ius quoddam continens: id quod mulieri vel eius patri/marito/vel eius patri traditum est/ vel pro tradito habitum/ propter onera matrimonij supportãda. Refert Maria. Sozi. con. lvij. col. ij. consilijs/ qui consi. ccvij. col. prima. in causa dñe/dicit ꝙ dos succedit loco legitime/ notanter dicit onera supportanda: quia si ea non sustineat non debet consequi lucrum dotis defferendum ex pacto/ vel statuto: no. Alex. con. cxxij. nu. x. ⁊ sequenti. col. j. vol. vij. ⁊ ibi late discutit casus/in quibus vir non lucratur dotem: ⁊ con. cxxix. eo. volu. Probus.

r (50) ¶ Sine matrimonio. tñ matrimoniũ * potest esse sine dote not. domi. Brunellus in trac. de matri. conclu. ij. carta. xxj. Et quando dos desinit esse dos: vide late per Maria. Sozi. con. cxxj. col. iiij. visa contingentia. Probus.

s ¶ L. iij. Maria. Sozi. con. cxlvij. col. ij. visa facti contingẽtia adducit. l. fi. C. de dona. ante nup. vbi subdit illud verũ intelligendo de matrimonio de presenti vel preterito. glo. ⁊ ibi Bar. in. l. si marito. ff. solu. ma. ⁊ probatur ibi in rubri. prout not. Paul. de castro. Bal. ⁊ Sali. in. l. prima. C. vnde vir ⁊ vxor. Bal. in. l. non sine. C. de bonisqꝫ liber. vnde censentur semper ad restitutionẽ dotis habere priuilegia dotis/non solum (51) * persona mulieris si viuit: vt in. l. ij. ⁊ in. l. etiã de fundo dotali. ff. ⁊ in. l. vbi lex/ ⁊ ibi per Bar. ⁊ Imol. ff. de vsucapio. ⁊ per Bar. ⁊ doct. in. l. filiussa. §. diui. de lega. primo. Sed etiam in persona heredum mulieris: vt est casus in. l. dotale. § dotale. versicu. heredi quoqꝫ. ff. de fundo dotal. Philippus Probus.

t ¶ Irreuocabiliter. Adde que in simili dico: in cap. vnico: in versi. tum ⁊ scd̃o de cleri. nõ residen. j. Probus.

v ¶ Si voluerit. istam poteris comprobare doctrinã/per ea que scripsi in cap. tibi. in versi. limita. tamen. s. de rescri. in quantũ discutio decreti clausulã/ locum habere si illam habens vti voluerit/quod firmo in cap. eum cui. j. de preben. circa finem in versi. Sic in proposito. Facit festũ de hoc dicto Ioan. mona. Feli. in cap. cognoscentes. col. iiij. s. de cõstitu. per quod firmat dictum notabile/ videlicet ꝙ constitutio (52) * priuilegiatiua non operatur effectum anteqꝫ priuilegiato innotescat: adducit Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. Panor. ⁊ Imola. in. d. c. cognoscẽtes. per ca. primũ/versi. quia in priuilegijs. j. de cõce. preben. facit tex. in l. qui absenti. ff. de acquir. po. ⁊ qd̃ no. glo. in. c. ꝙ̃to. ij. q. v. Vide pro intento Alexan. con. cliij. colũ. fina. in causa. volu. tertio. Probus.

(53) x ¶ Contra ius commune: contra * quod/episcopus cũ capitulo per eius statutum non potest disponere. c. fi. cuz ibi no. per doc. s. de offi. archipresbiteri: quod ad vtrãqꝫ partem examinat Ioã. and. in. c. fi. de appel. hoc libro/concludendo pro intento negatiuo. Vide Alexan. con. cxlij. in fine/viso processu. vol. vj. ⁊ con. cvj. colũ. ij. perspectis. volu. secundo. Philippus Probus.

y ¶ Mysticum: adde Io mo. in. c. fundamenta. j. eo. Probus.

z ¶ Columba de cuius natura vide per aureol. in additio. ad Guil in rubr. de iniur. j. hoc libro. Probus.

a (54) ¶ Ne quod in eius. Istud firmat regulam ꝙ inducta * ad vnum effectum non debent operari cõtrarium effectum. l. legata inutiliter de lega. j. ⁊. l. legata. inutiliter. de adimẽ. lega. vbi inducta ad diminutionẽ nõ debẽt operari augmẽtũ de quo per Iaso. in. d. l. legata de lega. j. Probus.

b ¶ Quod ob gratiaz. vbi Io. And. in mercuriali refert hãc q. ad calamum prout iacet cui placet opinio Ioann. mona. ⁊ etiam Io. cal. in ti. de transla. episc. cõsilio. j. col. fi. qui dicunt illud facere ad questionez. An si episcopus est promotus per papam ad cardinalatum ⁊ prouisio de suo episcopatu est ob hoc alteri facta/ eps sic promotus ad cardinalatũ vult incumbere possessioni epatus: quia dicit ꝙ non vult acceptare cardinalatũ: licite contradicat illi epo. qui fuit promotus ad episcopatum/ ⁊ vtrum valeant interim gesta per eum vt ꝙ sit in eius antiqua possessione tuendus: et valeant acta per eum facta dic ꝙ sic qd̃ probatur. Nam si talis non vult acceptare vel non acceptauit capellum/vel cardinalatus officium non desinit esse episcopus: cum hoc non sit de mente pape. Ergo nihil est per regulam: ꝙ in oibus que papa statuit vel mandat intelligitur nisi aliud appareat facere secundum iuris dispositionẽ/ ⁊ se iuribus cõfirmare. C. de inoffi. testa. si qñ ⁊ institu. quib. mo. testa. ifir. § fi. ix. di. iustum.

¶ Sed vt hic dicit Io. mo. In effectu iura volunt ꝙ id qd̃ fit per gratiam alicuius non retorqueatur in eius odium. (55) Et beneficio * iuuari non decipi conuenit. s. de cõmoda. c. primo. nec papa per sua mãdata intendit aliquem grauare de rescript. ad aures de deci. ex multiplici. s.

¶ Or in proposito si talis eps nolit consentire cardinalatui erit deceptio grauamen/siue lesio / quod ab inuito aufertur. lvj. di. satis peruersum. xvj. q. vij. inuentũ. Hinc rła (56) iuris. quod nostrum est a nobis ⁊c. Beneficium * quippe dicitur esse suum qui in eo habet canonicum titulũ. c. si tibi absenti. j. de preben. ⁊. c. primo. j. de re. permuta. Et procedit licet conferatur seu tollatur. vt augeatur. Quia tale augmẽtũ de iure nõ fit inuitis. ff. de decur. l. ij. C. de appel. quo ad ciuilia. lxxiiij. di. c. primo. ⁊. xxxij. q. ij. § integritas.

¶ Et si dicatur quod hoc fit propter publicam vtilitatem Tu dic ꝙ licet publica vtilitas preferatur priuate: iuxta nota. in. c. bone. el. primo. de postul. prelato. tamen de iure non cogitur quis ad publicam contra priuatam: loquor de eo qui cogeretur non propter munus/hoc dico propter id quod habetur i. l. assũptio. ff. ad municipal. alias contra priuatam quis non cogitur. xix. q. ij. due sunt quod. capitu. loquitur etiam in spiritualibus/vnde ad fidem suscipiendã quis non cogitur. xlv. di. de iudeis. xxxiij. q. v. ad fidem eo ꝙ illa non essz meritoria. Liberi enim arbitrij ⁊c. de peni. di. ij. si enim. versi. liberi.

¶ Et ideo lex dicit generaliter ꝙ inuito non confertur beneficium tex. in. l. hoc iure. § non potest. ff. de dona. vbi dicitur. (57) ꝙ non * potest exerceri liberalitas nolenti acquiri. Et nemo crescere cogitur inuitus vt dr in. c. gesta. lxxxiiij. di. ¶ Hinc dicimus licitum vnicuiqꝫ iuri suo renunciare. l. pe. C. de pac. ⁊. l. pe. C. de epi. ⁊ cler. et. c. ad apostolicam. s. de regula.

¶ Et ex his sequitur ꝙ licet in litteris episcopi promoti papa dicat illum absoluisse a vinculo ecclesie propter promotionem quam de eo facit ad cardinalatum: tamen hec verba sunt interpretanda secundum iuris dispositionem vt vim habeant ⁊ effectum eo volente/quod iuuatur per id quod diximus de decreto irritante quod non habet locuz si impetrans noluerit vti. dixi late. s. in. c. tibi de res. licet verba illius includant voluntatem pape/ ꝙ nõ vult valere contra facta ⁊ tamen valent litere si impetrans patitur/ vel consentit illas valere. ratio extat in euidenti: quia eius fauore clausula fuit apposita ergo ⁊c. Idem de regula anteferri dicas: scribentes in. c. pe. j. de preben. ꝙ si habens clausulam anteferri non vult vti illa primus habebit prebendam cum illa clausula posita fuerit in eius fauorem: de hoc dico. j. de preben. eum cui.

¶ Et sic ex premissis infertur: ꝙ promotio facta de alio/ad istũ epatũ non tenet. quia dicta absolutio ⁊ trãslatio facta (58) sũt ob cãz: ⁊ qd̃ fit * ob cãz cã nõ secuta caret effectu. ff. de cõditi. ob cãz per totũ. Ergo tal' absolutio dz carere effectu.

Unde dicunt legiſte q̄ cauſa eſt proxima conditioni/vt ſicut neceſſe eſt parificari conditionem / ſic ⁊ cauſam puta cuȝ propter cauſam legaui non legaturus/alias ſic. vt no. de lega.primo. Si ſic legatum: Cum ergo Papa non fuiſſet promoturus illum ad epiſcopatum/niſi epiſcopatus vacaret/quia hoc eſſet contra iura de conce.preben. c.primo: ⁊ epiſcopatus non vacet/illo nō acceptante cardinalatum facit.c.ſi tibi.ī.de preben.vbi patet q̄ beneficium * nō dicitur illius/cui confertur niſi acceptet/ratio exuberat: q̄ ſicut in matrimonio requiritur conſenſus vtriuſq; cōtrahentium.xxvij.q.ij.cap.ſufficiat.de ſpon.cum locum. Sic in ſpirituali.ſ̄.hoc titu.cum inter canonicos. Ergo cū iſte promotus ad cardinalatum/nondum acceptauerit capellū ⁊ ſic non ſit cardinalis non deſijt eſſe epiſcopus:ex quo apparet/cuilibet intuenti doctrinam Jo.mo.ad hoc facere. ¶ Tu in hoc puncto poſtremo dicas: q̄ licet in vero puncto iuris/preſens queſtio ſit vera: tamen communis vſus curie Romane non habet/ vt per cardinalatum vacet epiſcopatus/prout dixi.ſ̄.in ca.ſtatutū.de reſc. Probus.

59

¶ Gregorius .x. in Concilio generali Lugdunenſi. Cap. xiiij.

Licet canō a fœlicis recordationis Alex.pa.iij.p̄deceſ.nr̄o editus inter cætera ſtatuerit, vt nullus regimen eccleſiæ parrochialis ſuſcipiat niſi. xxv. annum ætatis attigerit, ac ſcientia & moribus commendandus exiſtat, quodque talis ad regimen aſſumptus huiuſmodi ſi monitus non fuerit præfixo a canonibus tempore, in preſbiterum ordinatus a regiminis eiuſdem amoueatur officio,& alij conferatur. ¶ Quia tamen in obſeruatione canonis memorati ſe multi exhibent negligentes,nos periculoſam illorū negligentiam volentes iuris executione ſuppleri,preſenti decreto ſtatuimus, vt nullus ad regimē parrochialis eccl'iæ aſſumat̄, niſi ſit idoneus moribus ſcientia & ætate. ¶ Decernētes collatiōes de parrochiali. eccle. his qui nō attigerint. xxv.annū de cetero faciēdas viribus omnino carere. ¶ Is etiā qui ad huiuſmodi regimen aſſumetur (vt gregis ſibi crediti diligētius curā gerere poſſit) in parrochiali eccleſia (cuius rector extiterit) reſidere perſonaliter teneatur. ¶ Et infra annū a ſibi commiſſi regiminis tēpore numerandū,ſe faciat ad ſacerdotium promoueri. ¶ Quod ſi infra idē tempus promotus non fuerit eccleſia ſibi commiſſa (nulla etiam præmiſſa monitione) ſit præſentis conſtitutionis auctoritate priuatus. ¶ Super reſidentia vero (vt præmittitur) faciendа poſſit ordinarius gratiam diſpenſationis ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quilibet canon qui eſt late ſententie/pōt executorius appellari quo ad executionem iuris.
2 Deficientibus perſonis collegij deficit collegium.
Naturale ſed non accidentale obſtat.
3 Qñ incipit cauſa cōſtitutiōis: īcipit ꝯſtitutio locū habere
4 Sufficit.25.annū attingere.licet nō compleuerint illi qui promouentur ad parrochialem eccl'iam:ſec⁹ ſi ep̄atum.
Conſtitutio ad futura extenditur/non ad preterita.
5 Epiſcopi non poſſūt diſpenſare circa etatē nec prorogare annum ad recipiendum ordines.
6 Prouidetur de beneficio cum cura: non exiſtenti in ſacris.
Epiſcopus impeditus/ vel nolens ordinare promotum ad parrochialem infra annum.
An mora poſſit purgari anno elapſo.
Pena commiſſa non poteſt purgari.
7 Promotus ad parrochialem non dicitur priuatus ante an-
8 nū licet non ſuperſit tēpus infra quod promoueri poſſit ſacerdotium.
Quando collatori incipit tempus currere.
9 Poſſeſſio facti non impedit viam ordinariam.
In litteris pape fiat mentio de poſſeſſione facti.
10 Quis compellitur ad ordines ſuſcipiendos.
Quis incidēs in irregularitatē ſua culpa/vel nō ſua cl'pa.
11 Tutor appellat ob excuſationem rōnabilē nō admiſſam.
12 Ordinarius dicitur ſuperior ſiue ſit epiſcopus/ſiue maior ſiue inferior epiſcopo.

¶ Summarium domini Philippi Probi.

1 Appelatione eccleſie parrochialis/non venit in materia odioſa parrochialis collegiata.
Qualitas adueniens enti illud qualificat ⁊ reponit euȝ in diuerſa ſpecie.
2 Ut eccleſia cenſeatur parrochialis / attēditur auctoritas ſuperioris conſtituentis.
3 In dubio verba ſunt poti⁹ dicēda ferēde ſentētie. q̄ꝫ late.
4 Pena non poteſt eſſe ſine fraude: ⁊ vbi non eſt delictum. ibi non eſt pena.
5 Capitulū de multa habet locum in vicarijs perpetuis eccleſiarum parrochialium.

a Licet, Hec decretalis habet quinq; dicta. Primo canonem Alex.iij.ſ̄.eo.cum ī cū ctis.§.inferiora recitat. Secundo.§.quia tm̄ dictū canonē iuris executione ſupplēs:collatiōes minoribus.xxv.ānis b faciendas irritat. Tertio.§.[is etiaȝ]aſſumptos ad eccleſias parrochiales infra annū ad ſacerdotiuȝ promoueri mādat. Quarto.§.[q̄ ſi hoc] non ꝑuātes ipſo iure priuat. Quīto.§.[ſuper ordinarijs]poteſtatem diſpenſandi cum predictis ſuper reſidentia dat.
¶ Et hec decretalis declaratur.ī.eo.c.ſtatutum.⁊.ī.eo.cū ex eo.modificatur in poteſtate diſpenſandi cauſa ſtudioꝶ in diaconatu ⁊ preſbiteratu ordinibus ad certum tempus [inter cetera] Benedicit inter cetera quia multa alia ſtatuit preter iſta: vt patet ibi [talis] .i. attingens. xxv. annum etſcientia ⁊ moribus commendandus [hui⁹].ī.eccleſie parrochialis [c] [monitus] Sic ergo canon ille alijs nō imponebat penā niſi poſt monitionē[prefixo tempore]:q̄d erat in proximis quatuor temporibus ar.lxxv.diſtinc.quaſi per totū[amoueatur]⁊ ita per ſētentiam hodie ipſo iure [et alij conferatur]nota q̄ dicit alij nō ergo poteſt primo ī.eo.c.cōmiſſa.§ porro. ¶ Et dic alij q̄ faciat cū effectu id ī quo fuit primus negligens.ī.de cler.non reſiden.in eccle. relatū/alias remoueat̄ vt ibidē cōtinet̄ [periculoſam]que erat periculoſa ⁊ ſibi ⁊ illis quos debebant corrigere: ⁊ ita caterua tim ſequebatur eos pereuntes multitudo pereuntium.xl.diſtinc.ſi papa [iuris executionem]quia cum executores huius iuris eſſent negligētes voluit hanc cōſtitu-
1 tionē eē executoriā ſui ipſius. Et ita * nota q̄ quilibet ca-
d nō qui eſt late [d] ſententie poteſt executorius appellari:et verꝫ eſt quo ad executionē iuris [parrochialis eccl'ie] Secus in dignitatibus.ī.eo. ſtatutū ⁊ idē ī heremitagijs vbi nulli ſunt parrochiani.arg.dic.c.idem.

¶ Item quid si fuerint ibi parrochiani: sed desierunt esse/
2 dic idē ꝙ in heremitagijs. Et quia * deficiētibus psonis collegij deficit collegium: vt not.ff. ꝙ cuiuscꝫ vniuersita.l. sicut municipiū.ꝛ arg.ff.de lega.3.l.pater.§.tusculanus: ꝛ quib.mod.vsuf.amitta.l.si vsusfructus.ff.de reg.iur.in omnibus.ff.de fideiusso.mortuo reo. ¶ Preterea cessat causa cessantibus parrochianis. Ergo ꝛc. C. de episco. ꝛ cleric.generaliter: cū suis cōcor. ¶ Arg. videtur cōtra.ff.de seruitu.vrb.predio.l.foramen.3.respō. Sed respōsio patet: quia istud nō naturale est/sed accidētale/quare nō obstat.
3 ¶ Quid si * interim ceperint ibi esse parrochiani / dic ꝙ cōstitutio locū incipiet habere: quia iam facta est ecclesia parrochialis: ꝛ sic/o/reuolabit ad.a.35.distinc. ab exordio/ queadmodū si modo fieret de nouo aliqua ecclesia parrochialis: cōstitutio locū haberet. [Sciētia] q̄ sciētia requiratur in rectore parrochialis ecclīe habes in tex. 38.dist. cap.que ipsis [etate] ita vt ad minus attingat.25.annuꝫ/
4 vt statim sequitur [qui non attingerint] *: sufficit ergo in istis ꝙ attingant.25.annū/licet non cōpleuerint: secus in assumpto in episcopum qui debet cōplcuisse.xxx.annū. s. eo.capitu.cum in cunctis primo respon. ¶ Quid de abbate/ credo idem arg.j.eo.indēnitatibus.in prin. Sed dic
e contra [e] vt ibi [de cetero] per hoc apparet ꝙ constitutio ad futura extenditur/non ad preterita. Et hoc habet locū in qualibet cōstitutione de nouo ꝓmulgata regulariter.s.de cōstitu.ca.fina. [viribus omnino carere] ipso iure/ꝛ hodie * non possunt episcopi circa etatem dispensare/
5 vt olim a quibusdā dicebatur.arg.j.de eta.ꝛ quali. preterea.ꝛ capi. indecoꝝ. nec possunt prorogare dispensatiue ipsum annū ad recipiendos ordines per istam decretalem que permittit eisdem dispensationem super residentia tantum / ergo super alijs hoc videtur ꝓhibere: quia quod de vno ꝛc.j.de presump.nonne.xxv.distinctio.qualis.
¶ Sed nunquid adhuc hodie possunt dispensare: vt constituto in minoribus cura animarum committatur: vt olim per illaꝫ decretalem preterea. Dic ꝙ sic/ quia nihil de hoc prohibetur hic: ergo stabimus iuri antiquo: vt.s. allegatū
6 est. ¶ Et * hodie potest prouideri non existenti in sacris de beneficio cum cura/ꝛ ad ipsum presentari. j.hoc libro de preben.si pro pauperibus: ꝛ.j.de institu. capi.fina.ꝛ hec decret.non requirit/ nisi quod promoueatur presentatus ad curam infra annum in presbyterum [residere personaliter] ad hoc tenebatur etiam olim. j. de cleri. non residen.relatum [infra annum.] ¶ Sed quid si in isto anno episcopus fuit impeditus/vel non fuit/qui ordinaret eum/ vel episcopus noluit eum ordinare/ nūquid erit priuatus vel si moueatur ei lis cui confertur ecclesia parrochialis: nunquid ei curret iste annus pendente lite/ dic ꝙ nō.j.eo. cap.commissa.§ primo [priuatus] ipso iure/olim per sententiam. ¶ Sed nunquid potest purgari mora anno elapso post aliquot dies: dic ꝙ non. argu. hic.ꝛ.j.de supple.
7 f negli.prelato.cap.licet. Quia * pena [f] commissa non potest purgari.ff.de actio.ꝛ obliga.l.traiectitie. C. de cōtrahen.ꝛ commit.stipu.l.magnam/ nisi circa iudicia. ff.si quis cautio.ꝛ si post tres/ꝛ nisi in contrarium inueniatur.in iure expressum.j.de loca.ꝛ conduct.potuit.
8 ¶ Sed quid * si tantum tempus restat de anno/ꝙ certuꝫ est: ꝙ non poterit promoueri ad ordines presbyteratus/ nunquid erit priuatus ante annum: dicas ꝙ non / nisi finito anno.j.eo.commissa.primo responso.
¶ Sed quid si confertur ecclesia diacono. ꝛ monitus non vult promoueri ad presbyteratum/nunquid poterit priuari per sententiam infra annum/secundum tenorē illius constitutionis.s.eo.c.cum in cunctis: dicas ꝙ sic/ quia pena
g illa non remouetur [g] hic / sed additur minor/ scilicet ꝙ ipso iure priuatur elapso anno. Stet igitur illa/infra annum/ cum non mutetur.j.eo.constitutio.primo respon.
¶ Sed quando incipiet tempus currere illi/ad quem spectat collatio: dicas ꝙ ex quo sciuit vel scire debuit [h] esse
h annum elapsum/ꝛ istum non esse promotū. j.de concessio. preben. quia diuersitatem / ꝛ de supplen. neg. prela. licet/ quia incontinenti scire debuit priuatum esse istum: argu.
i j. de prebend . de multa [i]. vbi dicitur post receptionem alterius libere conferat: quia pro eo reputo annum elabi: ordinibus non receptis/ sicut recipere secundum beneficium habens curam: cum prius tale haberet/nec est in hoc alia sententia / vel denunciatio iudicis expectanda: alias iam videretur rediri ad decre. cum in cunctis/vbi erat necessaria monitio: ꝛ iudicis sententia.
9 ¶ Nec curo si possidet/quia possessio facti * non impedit ordinariam viam / ꝛ si impediat (secundum vnum intellectum) illam collationem que fit per lr̄as pape in quibus est necesse ꝙ fiat mentio. de possessiōe facti. j.de conces.prebe. cum nostris/hodie est expressum quid iuris .j. hoc lib.de
10 preben.licet.ꝛ sic habes id ꝙ * cōpellitur quis ad ordies. Sed quia iura super hoc variāt distinguas/aut beneficiū habet certum ordinem annexum/aut non: si habet/aut iusta causa excusat eum/vt pote irregularitas aliqua/in quā post adeptum beneficium incidit sine culpa sua. vt amisit oculum/vel manus/ꝛ tunc non est cōpellendus/nec priuādus/vt.s.eo.cū in cunctis.§ hoc sane. Si autem culpa sua incidit in talē irregularitatem amittere debet beneficium ꝛ sic intelligitur.j.de eta.ꝛ qualita.c.primo. Idem intelligas si ante adeptum beneficium: incidit in illā irregularitatem qualitercunqꝫ siue cum culpa sua/siue sine culpa: qꝛ in promotione sua non debuit hoc tacere. j.de corpo.vitia. exposuisti.xxxiij.distinc.quoniam.ꝛ.c.vltimo. Si autem iusta causa eum non excusat: aut est ecclesia parrochialis / et tunc anno elapso est priuatus ipso iure / etiam si non moneatur vt hic. Aut est aliud beneficium: ꝛ tunc si monitus non vult promoueri/priuandus est. s.eo.cum in cunctis. §.inferiora.
¶ In episcopatu autem non requiritur monitio.sed sufficit negligentia electi per tempus a canone determinatum.c. distinc.c.primo circa si.
¶ Si vero beneficium non habet certum ordinem annexum/ꝛ ecclesie vtilitas vel necessitas non exigit. inuitus cogi nō debet/ꝛ punitur qui eum compellit.lxxiiij.distict. c.primo ꝛ.ij.ꝛ.c.vbi ista.
Si autem necessitas vel vtilitas requirit ꝙ clericus promoueat̄: sed cleric⁹ excusat se pretextu criminis qd̄ se proponit commisisse/aut aliud impedimentum proponit in qd̄ incidit sua culpa/tūc episcopus debet promouere inferiores idoneos: ꝛ ipsum clericuꝫ penitus amouere ab illo beneficio nisi alias sit valde vtilis ꝛ necessarius illi ecclesie. j.de eta.ꝛ qualita.capi.queris / si vero pretendit impedimentum temporale puta infirmitatem/vel etiam perpetuum ex delicto suo non proueniens: nō solum non cogitur sed si eius nō admittat̄ excusatio/a tali grauamine poterit
11 appellare sicut ꝛ tutor * appellat ob excusationē rōnabilē nō admissā.ff.quādo appellan.sit.l.prima.§.si quis tutorij. q.vj.c. dudū. alias.§.quod in sententijs.
¶ Quod si sola voluntate renuit ordinari: nihil pretendens nisi quia non vult/debet compelli appellatione remota/per substractionem officij ꝛ beneficij.lxxxiiij.distinct.c.
12 iij.ꝛ.iiij.[ordinarius] id est suus * superior/siue sit episcop⁹ siue maior siue inferior episcopo/quia talem licentiam dare potest inferior epō.j.de cler.non residen.c.relatum/hodie secus videtur.j.hoc lib.de tempo.ordi.cum nullus primo respon.
¶ Sed ibi interpretatur superiorem ordinare/non inferiorem dispensare valentem super residentia/ꝛ istud secundū latius est Joh.Cardi.

a Jcet/vide Petrū de Ancha. con.293.vltra ꝛ cōsilio. 304. ista allegata. Probus.
b ¶ Parrochiales.appellatiōe
1 ecclesie * ꝓchialis/ecclesiā parrochialem collegiatam nō venire dicas in materia stricta/quia collegij qualitatē habet supra parrochiam / sed in materia nō odiosa sic. Pan. nō in rub.de vita ꝛ honesta.cleri. in fine.
¶ Et istud ꝙ proxime diximus poteris cōprobare per ea que in iure dicuntur: ꝙ qualitas adueniens enti qualificat illud ꝛ reponit eum in diuersa specie / de quo diximus in rub. de vsur.j. Probus.
c 2 ¶ Parrochialis/ad hoc vt censeatur * parrochialis attēditur auctoritas superioris constituentis eum parrochialem.notat Alexan.consilio.74.collumna prima.viso puncto.vol.4. Probus.
d 3 ¶ Qui est late/tamen si verba sunt dubia * que possunt sapere latam sententiam vel ferendam/in penalibus potius debent intelligi: sint ferende q̄ late sententie.notat.Domi.con.23.quia diffuse. Probus.
e ¶ Sed dic contra.Colle.in.c.cum in cūctis.nu.xiij.s.eo. dicit hanc additionem multos non habere. Ideo insequit̄ opinionem Jo.mo. vt nō idem procedat in abbate. Prob⁹.

4 f ¶ Pena * que ſine fraude eſſe non poteſt.l.aliud eſt fraus ff.de verb.ſignifi.⁊ pena arguit penam ⁊ delictum. l.ſancimus.C.de penis.cap.queſiuit. §.de his que fiunt a maio. parte capitu.Deci.conſi.273.colū.2.in caſu propoſito/qui ibi ſubdit:ꝙ vbi non eſt delictum ibi non eſt pena. d.l.aliud eſt fraus. Probus.

g ¶ Non remouetur/⁊ ſic dicitur executiuus.ca.cum in cunctis.§.eo.Domi.in cōſi.131.col.fina.quoniā. Probus.

h ¶ Uel ſcire debuit.Roma.cō.451.pſentis dubitatiōis articulus:diſcutit de eo qui impetrat ſcd̄m beneficiū/⁊ tacet primum/quod procurator acceptauerat. Probus.

5 i ¶ De mulcta/quod.c.prout * ⁊ textū noſtrū dicas habere locum in vicarijs perpetuis eccleſiarū parrochialium. cle.vnica.de offi.vica.licet Archi.hic contra.col.4.in verſicu.Sciant.Cui non aſtipulor. Probus.

¶ Gregorius.x.in concilio generali Lugdunenſi. Cap.xv.

Nemo deinceps parrochialem eccleſiā alicui nō conſtituto in ætate legitima & ſacerdotio commendare præſumat, nec tali etiam niſi vnam, & euidenti neceſſitate vel vtilitate ipſius eccleſiæ ſuadente. ¶ Huiuſmodi autem commendā (vt præmittitur) rite factam declaramus vltra ſemeſtris temporis ſpacium non durare. ¶ Statuentes quicquid ſecus de commendis eccleſiarum parrochialium actum fuerit eſſe irritum ipſo iure.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Preſbiter debet eſſe:qui habet parrochialē eccleſiam.
Parrochialis non poteſt commendari:niſi preſbitero/bene tamen intitulata dari.
Commendatarius/ an intelligatur prelatus.
2 Durante cōmēda.an eccl'ia parrochialis dicatur vacare.
3 Commendatarius/an faciat fructus ſuos.
4 Impetrās/an teneatur facere mentionē de commenda.
Patronus/an vocari debeat/ad cōmendam faciendam.
5 An durante commenda poterit illa reuocari : vel interim conferri per ordinarium/eccleſia commendata.
6 Duas eccleſias commendatas(ſicut nec intitulatas)quis habere non poteſt:vnam tamen commendatam / ⁊ aliam intitulatam valet.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Commenda nihil aliud eſt: q̄ depoſitum.
An per obitum commendatarij : beneficium commendatum dicatur vacare.
2 Uacare quando dicatur beneficium.
3 Mulier vidua/denominatur a dignitate prioris mariti/donec alteri nupſerit.
Cancellaria/ put nec Camera apoſtolica nō dāt vacationem per commendā ſed per titulum predeceſſoris.
4 Reſeruatio p cōmendā(etiā per papā factā)non expirat.
Beneficium commendatū per Papam/affectatur: vt per alium q̄ per ipſum non poſſit conferri / prout dicitur de beneficio litigioſo, ⁊ de beneficio reſeruato per appoſitionem manus Pape.
5 Dictio marie/de ſui natura idem in ſenſu cōtrario iplicat.
Commēdatarij non poſſunt cedere commende / etiam per viam permutationis ſine commendantis permiſſione.
6 Argumentum ab abſurdo eſt validum.

7 Quod non eſt in me vacare non poteſt per me.
Amitti non poteſt/quod queſitum non fuit.
Quod non eſt rumpi non poteſt.
Qualitas non poteſt eſſe ſine ſubiecto.
8 Per inſtrumentum legitimationis probatur quē non fuiſſe legitimum.
9 Qui agit penitentiam videtur fateri delictū.
Qui opponit exceptionem compenſationis:debitum fateri videtur.
10 Eccleſia commendata: de iure cenſetur vacare non de facto.
11 Commenda eſt legitimus titulus / quo ad adminiſtrationē bonorum ⁊ fructuum eccleſie commendate.
12 Galli dicunt commendam vim tituli obtinere.
13 Forma commende hic deſcribitur.
14 Commmendatarij perpetui/dicuntur prelati.
15 Tenor ſcripture/actum probat.
16 Iura loquentia de veris abbabatibus: habent locum in commendatario perpetuo.
Commenda habet quādam affinitatem ſeu attinentiam/cum prelatura.
Uerbum liberum addit aliquid vltra ius commune.
17 Paria ſunt eſſe talem/vel pro tali haberi in his que ſunt iuris :ſecus in his q̄ ſunt facti.
18 Clauſula in exordio appoſita ad omnia ſequētia refertur.
19 Collatio beneficiorum/reperitur inter fructus.
20 Cōmendatarius pōt eē iudex delegatus ſedis apoſtolice.
21 Iuriſditio pape eſt plena/iuriſditio vero ep̄orū ſemiplena.
Uerbum plenaria liberā poteſtatem importat ⁊ abſolutā.
22 Ubicunq; probatio eſt plenaria. non admittitur probatio in contrarium.
23 Commendatarius magis cenſetur eſſe prelatus verus/q̄ titularius.
24 Succeſſor in canonicatu/an ſuccedat in cognitiōe cauſe p̄deceſſori delegate.
25 Beneficium non habet ſucceſſorem.
In beneficialibus non habemus ius a defuncto /ſed a canonica inſtitutione.
26 Delegatio facta vicario ep̄i/tranſit ad ſucceſſorem in officio ſi deſignat vicarius aut moriatur.
27 Subrogatio ſapit naturā eius/in cuius locum ſubrogat.
28 Filius non poteſt emancipari.quo ad vnum actum/⁊ quo ad alium actum/non.
29 Libertas non poteſt dari ad tēpus.
30 Mixtus ex natura duorum/illi attribuitur.de cuius natura magis participat.
31 Si re priueris : nomen habere non mereris.
32 Data opinionum contrarietate/ſeu canonum varietate tenendum eſt ꝙ curia obſeruat.
33 Cōmenda cū alia cōmēda/aut alio beneficio/pōt pmutari.
34 Forma indulti vt commendatarius tanq̄ verus abbas correctionem ⁊ aliam iuriſditionem exercere poſſit/hic deſcribitur.
35 Confutatur opinio Do.And.Alciati.
36 Beneficiati dicuntur vſuarij /non vſufructuarij.
37 Diſſipare fructus eccleſie/dicitur ſacrilegium.
Hereticū eſt in iure nr̄o/ꝙ bn̄ficiatus faciat fructus ſuos
Diſſipatio procedit ex damnata genitrice/que dicitur diſcordia.
Natura contrariorum eſt/vt mutuo ſe expellant.
38 Delictum prelati non debet nocere eccleſie.
39 Cautela diuerſorum cocorum/vix poteſt ſatiare prelatos noſtri temporis.
40 Ex vicinitate membrorum / confederatio intelligitur vitiorum.
41 Inconuenientia ratione commendarum que procedant.
42 Non debet per indirectū concedi/qđ directe fieri nō pōt.
Ita dicitur expreſſum/quod fit per indirectum/ſicut ſi fieret per directum.
43 Iniuriarum occaſio non debet naſci/vnde iura naſcuntur.
44 Clericus qui cōſumpſit inhoneſte de bonis eccleſie vltra neceſſitatem:tenetur ad reſtitutionem.
Io.de Anania nolebat ſanguinē mortuū deputatū pauperibus/ſed ſudorem manuum ſuarū bibere.
45 Fructus beneficiorū/dn̄r vita ⁊ ſanguis pauperum.
46 Magis dignum/attrahit ad ſe minus dignum.
Decie dn̄r vota fideliū p̄tia peccatorū/⁊ pr̄imōia pauperū.
47 Altiatus ſolito more conatur impugnare veritatē ſuis nouis ſeu verius antiquis ⁊ innouatis intellectibus.
48 Bal. non audebat recedere ab vniuerſitate doctorum.
49 Argumentū ad ſimile vno claudicat pede.

Non valet argumentum de rebus prophanis: ad res ecclesiasticas.
50 Qui animo dilapidandi tutelam assumpsit/furis ⁊ nō bonefidei officio fungitur.
51 Uiuat verona/non laus/nec placentia.
52 Argumentum a solitis est validū.
53 Quod communiter fieri consueuit factū presumitur.
54 Dictio taxatiua/non tollit ea que sunt solita fieri / siue ea que sunt de consuetudine.
55 Nouerca dicitur odiosa priuigno: vel priuigne.
56 Uerba debent intelligi ⁊ interpretari / secūdum cursum ordinarium/⁊ nō referri ad illud quod extraordinario iure/quandoqꝫ factum fuisset.
57 Fatui communiter se existimant sapientes.
58 Imperator in eius rescripto/ vel sententia / intelligitur ius condere.
59 Interest reipublice/ne quis re sua male vtatur.
Quilibet rei sue est moderator ⁊ arbiter quomodo intelligatur.
60 Pontifex maximus/dicitur vberrimus fons iusticie.
61 Rex romane ecclesie/quomodo dicuntur esse pape.
62 Ubi non subest causa veniendi contra ius positiuum/princeps peccat illud violando.
63 Prelatus habet liberam administrationem: dū bene administrat: nō quando ecclesiam spoliat.
64 Dispositio generalis debet intelligi de valida non de inualida.
65 Uerbum liberam/quid importet.
66 Iudex seu bonus vir dicitur habere nō liberam voluntatē/sed regulatam a lege.
67 Uerbum dissipatio/sonat in vitium/aut exterminationem vel rei consumptionem.
68 Donare non est administrare/sed dissipare.
69 Proprium pastoris est congregare ⁊ conseruare: sed proprium lupi est rapere ⁊ dispergere.
70 Omnino. denotat idem quod precise totaliter / ⁊ in omni casu.
71 Recedere a communi opinione tribuēdum est arrogantie potius ꝙ peritie.
72 Errare in rebus/peccatum est.
73 Altiatus dicitur idolum ciuitatis bituricen.
74 Nunqꝙ fuit iurisconsultus / quin aliquando fuerit reprehensus.
75 Cerebrum Bal. continuo reuoluebatur/sicut auis in aere
Habens liberum arbitrium/non intelligitur habere potestatem dissipandi: ⁊ dilapidandi.
76 Princeps non potest facere per sua iura ꝙ homines inuitentur ad delinquendum.
77 Qui veritatem metu alicuius occultat dei: iram contra se prouocat.
78 Non se putet xp̄ianum esse qui mori pro veritate nō habet animum preparatum.
79 Subtilitas in doctore commendatur.
80 Magis in doctore veritas ꝙ subtilitas attenditur.
81 Difficile ac durum est vnum compescere multos.

NEmo, Hec decretalis, habet quatuor dicta. Primo tangitur quibus commenda ecclesie parochialis fieri non debet / Secūdo versi. nec tali. quot ⁊ quando debent fieri cōmode. Tertio versi. huiusmodi autem per quantum temporis spacium duret. Quarto versi. [statuentes] actū in contrarium irritat. [Legitima] scilicet quod attingit ad minus. xxv. annum. s̄. c. proximo. ⁊. s̄. eo. cum in cunctis. § inferiora [sacerdotio]. i. presbyterio: quia presbyter
1 * debet esse qui habet parrochialem ecclesiam. s̄. c. proximo. Et est hoc. Ideo statutum/vt possit ipsi ecclesie interim in presbyterali officio deseruire. Et sic habes hic ꝙ licet parrochialis ecclesia possit intitulata dari etiam non presbytero. s̄. c. proximo: nō tamen potest cōmendari nisi presbytero: hoc autē non erat ante hanc constitutionem [commendare.]

¶ Sed nunquid in hoc casu is qui habet commendatam/ intelligatur prelatus ecclesie / dicas ꝙ non: sed procurator tantum/habet tamē legitimam administrationem. xxi. q. prima. relatio. s̄. eo. cum nobis olim. § fina. ⁊ sic est notatum. xxi. q. prima/qui plures.

2 ¶ Sed nunquid * interim dicetur vacare / dic ꝙ nō quia iste titulus canonicus est/sicut alij. s̄. eo. dudū. ij. xxi. q. prima qui plures. Et hoc intelligo cum fit ex causa legitima alias hodie non valeret. vt habes hic.

¶ Sed nunquid currit tempus interim: illis ad quos spectat electio/collatio/vel presentatio/ dic ꝙ nō/cum non dicatur vacare: vt dictū est.

3 ¶ Sed nunquid * facit fructus suos iste. Dicunt quidam ꝙ non: quia custos est/nec habet ius in ecclesia: nec in fructibꝰ nisi ad gubernādū ⁊ colligēdū ⁊ puidēdū ministris/ ⁊ que supersunt in vtilitatē ecclesie conuertendo. sicut dicitur de visitatore. lxi. distin. obitum: ⁊. c. catinen. vij. q. prima. constitutum expensas tamen moderatas ei nō denego argu. predictorum iurium.
Tu dic istum plusqꝙ procuratorem qui habet titulum approbatum/a iure concessum propter necessitatem vel vtilitatem ecclesie/⁊ ideo facit fructus suos.

4 ¶ Sed nunquid * impetrans talem ecclesiam: tenebitur facere mentionem de tali commenda: dic ꝙ sic. arg. ī. de cōcessio. preben. cum nostris: ⁊. c. literas.
Sed nunquid patronus vocabitur ad talem commendam dic ꝙ sic arg. xvj. q. vij. filijs: idem dicas de alijs qui ex tali commendatione leduntur. arg. ff. de adoptio. nam ita. ff. de minor. l. in causa prima § causa autem cognita. C. si aduersus credito. auten. si oēs. ī. de officio Archid. ad hec § fina. Si autem contumaces fuerint/vlterius non audiētur. ī. qui fil. sint legiti. c. per tuas.

5 ¶ Sed qd * an poterit reuocari per ordinarium/ vel conferri interim/dicas quod non nisi cessante causa/ ex qua facta est. arg. ī. de voto ⁊ voti redēp. magne ad finem. lxxiij distinct. § verum [nec tali] constituto in etate legitima / ⁊
6 in sacerdotio [nisi vnam] * ergo duas commēdatas non potest habere/ sicut nec duas intitulatas.

¶ Sed quod non possit habere nisi vnam intitulatam/⁊ aliam commendatam/hic nō prohibetur. Ergo hic stabo iuri antiquo. s̄. eo. dudum. ij. ī. dummodo habeat licentiā a prelato suo/ne obstet. s̄. eo. c. proximo [necessitate vel vtilitate] vt quia super ecclesia litigatur/ vel electus confirmandus impeditur. arg. ī. de offi. ordina. cum nos. ī. de symo. sicut tuus primo respō. [huiusmodi]. i. factā constituto in presbiterio ⁊ etate legitima ⁊ ex causa [non durare] et ita decisa est altercatio antiquorum. Quidam enim dicebant ipsam vltra durare: quidam non. Io. mo. cardinalis.

TRactaturi in presentiarū materiam quotidianam commende. Primo scire cōgruit quid sit commēda: vt eo cognito ad alia materie subiecta descendamus. ideo dic ꝙ cōmenda proprie nihil aliud est ꝙ depositum/ probat tex. in. l. commendare ff. de ver. signi. ⁊. l. lucius. ⁊. l. publia. ff. depositi. vbi dicitur ꝙ commendatarius. nō est aliud ꝙ depositarius/facit. c. primum. s̄. de deposito.

¶ Ex quo infero ad intentū materie tex. nostri/ꝙ per obitum commendatarij/beneficium non dicitur vacare. Quod probo multifarie multisqꝫ modis / vt verbo apostoli vtar. Primo habeo stillū curie. cui venit attendendum ⁊ de quo in sequentibus latissime dico de quo etiam stillo in proposito recordatus est. glo. pragma. in titu. de electio. ⁊ reserua. in § primo. in versi. causa. ⁊ in titu. de colla. in § Item ꝙ omnia in ver. vacauerint in princi.

¶ Secundo verificatur intentum per diffinitionem verbi
2 vacare * quod est eo ꝙ sponso siue titulario priuatur. l prima de bo. vacan. lib. x. C. rub. ⁊ nigrum. s̄. ⁊. ī. ne sede vacan. faciunt notata per Io. de Imola. post glo. in verbo
3 vacare. in cle. ne Romani. de electio. vbi dicit ꝙ mulier * vidua denominatur a dignitate prioris mariti/donec alteri nupserit/ꝙ deduco. ī. in. c. is cui. de sepultur. hoc. li. ita in proposito/beneficium dicitur vacare eo modo quo vacabat priusqꝙ commendaretur et donec per modum tituli de eo fuerit prouisum: hinc est ꝙ apostolica cencellaria prout nec cancellaria legationis Auinionē. prout de hac vidi nō dant vacationem per commendam: sed per titulum predecessoris. de apostolica refert Io. Franci. de pauy. olim cau

sarũ palatij apostolici auditor in tracta.ne sede vacan.in.ij parte.q.iij. Idem dic de camera apostolica que in hoc pari passu ambulat:faciunt in argu.que citantur a do.de Rota in antiquis:in titu.de preben.decisio.prima. ꝙ reseruatio * per commendam(etiam per Papam factam)non expirat. ¶ Freder.in trac.de permuta.q.xv.dicit ꝙ sublata commenda remanet beneficium vacans in curia/maxime si tempore commende vacabat in curia:facit ad id quod dicimus ꝙ quotiescunq; beneficiũ commendatur/eodem cõtextu affectatur ꝙ per alium q̃ per romanum pontificem non potest conferri instar beneficij litigiosi.c.j.⁊.ij.vt lite penden.hoc libro:hanc partem sustinet Do. Stephanus Bertrandi cõsilio.ccxxxv. Etiam si commenda parte tertia. ¶ Instar etiam reseruationis/que procedit ratione appositionis manus Pape.c.vt nostrũ.s̃.de appella.quidem qđ vide comprobatum per eundem Domi.Bertrandi.d.consilio sub nu.5.

¶ Et hec tria beneficiorum genera diximus affecta:testatur prouincialis in titu.de vacant.nonreserua.

5 ¶ Nec refragatur premissis dictio * maxime/ꝙ si nõ vacaret in curia minus censeretur reseruatum/cum eius natura aut propria illius significatio idem in sensu cõtrario implicet. Antho.de Butrio post tex.in.c.ad abolendaʒ.s̃.de fil.presbytero.⁊ hec incidenter sint dicta.

¶ Et redeundo ad thema:per commendam:non est plene beneficio prouisum/cum commenda:vt prediximus sit depositum/merito commendatarij/sine commendantis permissione/commende non possunt cedere:etiam per modũ permutationis. Panor.in.c.cum olim.s̃.de re. permuta.ratio:quia in commenda non habent plenum ius commendatarij:vt ex tex.nostro resultat/ideo vacatio antiqua remanere dicitur per ea que no.in.c.ne pro defectu.s̃.hoc titu.⁊ in cle.prima.ne lite penden.

¶ Quod si commendatarij. dicantur depositarij trahitur ex consequenti ꝙ neq; quasi proprietatem neq; quasi possessionem iuris beneficij commẽdati habent sed tenurã ⁊ meram detentionem. Roma.consi.cccl.nu.xij.in casu proposite:⁊ tex.in.l.licet.§.rei.ff.deposi.glo.in.c.si constiterit s̃.de accusatio.quod comprobo per glo.hic:⁊ in.c.qui plures.ij.q.prima.vbi dicitur/commendatarium verum nõ fore prelatum ecclesie sibi commendate/sed procuratorẽ cũ legitima administratione:tex.in.c.cum nobis.in fine vbi glo.in ver.procuratorem.s̃.hoc titu.⁊.d.c.is cui.eo.⁊ hac ratiõe iura eũ artant ad redditionẽ administratiõis:arg.c.primi.x.q.iij.archi.per illũ tex.in.d.c.is cui ꝙ autem prioratus commendatitij/proprie nõ vacent:secus in intitulatis tenet Io.mo.in.c.presenti.in fine de offi.ordina. Decius consilio.cxlix.nu.v.in.causa iurispatronat⁹/vide Sozi.consilio.32.col.vj.ex his/vbi dicit meli⁹:ꝙ comparatur vsuario commendatarius.

6 ¶ Fouetur intentum. Argu.* ab absurdo/quod est validum in iure.l.nam absurdũ.ff.de bonis liber.c.dudũ.s̃.de preben.c.quemadmodum.s̃.de iureiur.c.cum inter.s̃.de exceptio.dixi.s̃.hoc tit.in.c.generali:q꞉ si dicamus titulũ commende in se habere verum ius:⁊ titulum beneficij erit derisoria iurium determinatio/videlicet ꝙ q̃uis regulariter duas non liceat habere ecclesias in titulum/vnam tamen habere in titulum ⁊ aliam in commẽdam congruit per ea que nota.in.c.dudum.el.ij.s̃.hoc titu.⁊ Ioã.mo.hoc.c.

7 ideo succedit regula quod non * est in me non potest vacare per me.l.non potest videri desijsse.ff.de reg.iur.desijsse quippe non dicitur quod non incepit.l.titio vsufructus.ff.de condi.⁊ demon.⁊ amitti non potest quod quesitum nõ fuit.l.prima.§.primo.ff.quibus modis vsufru.amit.cum amissio sit rei presentatio/⁊ sic habitum presupponit.l.decem.ff.de ver.obliga.c.ad dissoluendum.s̃.de despon sa.impube.⁊.l.manumissiones.ff.de iustic.⁊ iure/nec morit qui non vixit.c.qđ vero.xxxiij.q.ij.c.sicut.s̃.de homic.

¶ Et ꝙ non est rumpi non potest.l.nam ⁊ si sub conditione.§.si post.ff.de iniust.rup.⁊ irri.testa.l.liberos.§.fin.ff.de capit.diminutio.

¶ Itẽ qualitas non potest esse sine subiecto.l.eius qui in prouinciam.ff.si cer.peta.⁊.l.si seruum.ff.de acti.empt.dico late in.c.j.de confes.j.facit quod citatur a Bal.in.l.ij.C.

8 de iure aureo annulo.ꝙ per instrumentum * legitimationis probatur quem nõ fuisse legitimum/quia omnis dispẽsatio veritatem presupponit in contrarium verũ esse. Bal.vbi.s̃.verum dicit si eo instante fuerit confectum alias nõ probat/qua potuit per maliuolum fieri cuius dolus non posset obesse/prout in simili dicit glo.pragma.in titu.de elec.in.§.si vero in verbo simoniacam de pecunia data.in fraudem electi que non nocet:ideʒ Bal.in.l.moueor.C.de ser.exportan.⁊ in.l.fina.col.iij.C.de senten.passis. Quod per instrumẽtum emancipationis:filiationem ⁊ patriã po-

9 testatem probari precessisse. Et * qui agit penitentiam videtur fateri delictum. Bal.post glo.in.c.literas.s̃.de presumptio.vbi Feli.⁊ Alex.in.l.prima.in princ.colũ.ij.ff.de no.oper.nunt.

¶ Et qui opponit exceptionem compensationis/debitum fateri videtur/Roma.consilio.lxxvij.circa finem/pater reuerende/ista quasi videntur extra propositum pro eo tamẽ vide Areti.consilio.lxxxv.viso compromisso/dũ dicit ꝙ nõ priuatur successione qui non succedit/alia dico in.c.nemo de reg.iu.⁊ in.d.c.primo.in verbo non sunt.de confes.

¶ Per que videtur optime comprobatum beneficium non vacare per obitum commendatarij/sed titularij precedẽtis/⁊ sic eo modo quo priusquam commendaretur vacabat/alias commenda nõ esset ad nutum commendantis reuocabilis quod viro dicere non conuenit argu.eorũ que diximus de deposito/quod ad deponentis meram voluntatem reuocatur/licet in deposito dictum fuerit ꝙ depositũ duret:vsq; ad depositarij obitum/tex.in.l.prima.§.si deposuero ibi ⁊ ante mortem.ff.depositi.

10 ¶ Unum tamen dicit Archi.in.c.si plures.xxj.q.prima.ꝙ ecclesia commendata * censetur.de iure vacare:non autem de facto/addens ꝙ cõmenda ex toto non sequitur naturam depositi/quia clericus cui commendatur/potest inde facere expensas:⁊ sumere alimenta/⁊ soluere debita/sicut ille qui nondum adijt hereditatem/⁊ deliberat an adire debeat licet non hebeat ius soluendi debita.ff.de iure fisci.l.si filius.l.aristo.§.vlt.⁊ si necessarias facit expensas in ecclesia de suo/potest retinere donec sibi soluantur.ff.de pigno.l.si necessarias.§.primo/quod nõ esset in re deposita.

11 ¶ Facit in proposito ꝙ no.Do.Stepha.Bertran.cõsilio.165.si in beneficialibus.ij.parte ꝙ commenda * est legitimus titulus quo ad administrationem bonorum/⁊ fructuum ecclesie commendate/non tamen est titulus qui conferat ius in re.scđm moder.hic ⁊ illud vide cõsil.ccxxxv.etiã si commẽda:parte.iij.quia hanc partem sustinet:⁊ Alex.in consilio.96.col.j.visis narratis.vol.iiij.

12 ¶ Licet premissa videãtur ruere ⁊ de iure verissima fore:ea tamen non admitterent Galli * qui dicunt commendã in omnibus/⁊ per omnia vim ⁊ efficaciam tituli obtinere/⁊ sic vacationem per obitum/aut cessionem commendatarij facere ⁊ de iure/⁊ de facto.

¶ Qđ vt quia gallus gallorũ opinionem cõprobem/put teneor ⁊ me obligatum cognosco gallie/que me genuit aluit/docuit/⁊ conseruauit.quinnimo sacerdotibus qui nobis prestant pabula spiritualia adduco sequentia/pro quo

13 rum discussione formam commende describo sequentem.

¶ Adrianus, * episcopus seruus seruorum dei/dilecto filio Ioh.de Bolẽguerio rectori/seu perpetuo vicario ecclesie sancte radegũdis decanaio. Agenen.diocesis. Salutem ⁊ apostolicam benedictioneʒ. Rationi congruit ⁊c. Dudum siquidem monasterio sancte marie de periaco Cistercien.ordinis agenen.diocesis. Ex eo ꝙ dilectus filius Guillelmus de balenguerio olim ipsius monasterij abbas regimini ⁊ administrationi illius cui tũc preerat/per dilectum.n.procuratorem constitutum in tui fauorem.reseruatis tamen sibi quo ad vixerit/medietate omnium ⁊ singulorum fructuum reddituum/prouentuum ac emolumentorum/dicti monasterij/necnon grangia seu domo des granges nuncupata ad dictum monasterium legitime pertinen.cum omnibus ⁊ singulis grangie huiusmodi domibus/edificijs/fructibus/prouentibus/iuribus/⁊ pertinentijs/per eum etiam tempore successorum tuorũ monasterium predictum/in titulum vel commendam/pro tempore obtinentium vel alium seu alios eius nomine propria auctoritate percipiendis colligendis/⁊ leuandis/ac in suos vsus ⁊ vtilitatem conuertendis/necnon tenendis possidendis/⁊ vsufructuandis/ac collatione prouisione/presentatione/institutione/⁊ omnimoda alia dispositione medietatis omnium ⁊ singulorum beneficiorum/⁊ officiorum ecclesiasticorum/secularium/et ab eodem monasterij dependentium/regularium ad collationem/prouisionem presentationem/institutionem/⁊ omnimodam aliam dispositionem abbatis pro tempore existentis dicti monasterij spectantes/⁊ pertinentes pro tempore vacaturorum. Ita ꝙ ipse Guillermus nuper abbas primum.⁊ tu secundum/⁊ sic secutiue/alternatis vicibus beneficia/⁊ officia huiusmodi/cũ vacarent conferre ⁊ de illis disponere haberetis

facienda pensionis annue loco ⁊ non alias aliter: nec alio modo in manibus. Feli. recorda. Leonis Pape decimi predecessoris nostri sponte⁊ libere cesserat ipseqȝ predecessor cessionem ipsam duxerit admittendam: abbatis regimine destituto predecessor ipse attendens/ ꝙ romani pontificis circunspectam prouidentiã ecclesijs ⁊ monasterijs singulisqȝ vacationis incommoda deplorare noscebantur vt gubernatorum vtilium presidio fulcirẽtur diligẽter ꝓspicere:⁊ ecclesiasticis personis ꝑsertim generis nobilitate pollentibus. vt in suis opportunitatibus aliquod suscipere valerent releuamen: de opportune subuẽtionis auxilio prouidere decebat/tam dicto monasterio de gubernatore vtili ⁊ idoneo per quam circunspecto regi:⁊ salubriter dirigi valeret: ꝙ tibi qui vt asserebas de nobili genere ex vtroqȝ parente procreatus: ac in .xx. vel circa tue etatis anno constitutus: ac dicti guillermi nepos existebas: nec non ex dispensatione apostolica parrochialem ecclesiã: seu illius vicariam perpetuam: sancte radegundis inter alia obtinebas: apud eundem predecessorem de nobilitate generis vite ac morum honestate: alijsqȝ probitatis ⁊ virtutum meritis: multipliciter commendato horum intuitu: vt cõmodius sustentari valeres de alicuius subuentionis auxilio prouidere volens: Te a quibusuis excõmunicationis ⁊c. existebas ad infra scripta dumtaxat consequẽda absoluens ⁊ absolutum fore sentiens.

Nec non omnia alia ⁊ singula beneficia/cum cura ⁊ sine cura ⁊c. Sub datum/videlicet tertio nonas octobris/ pontificatus sui anno nono.

¶ Monasterium predictum/ cuius fructus redditus/⁊ prouentus/ad septuaginta florenos in libris camere apostolice taxati reperiebantur/siue premisso: siue alio quouismodo/etiam si ex eo queuis generalis reseruatio/etiam ĩ corpore iuris clausa resultaret: Idem predecessor haberi voluit pro expresso/ aut ex alterius cuiuscũqȝ persona seu ꝑ similem dicti Guillermi, vel cuiusuis alterius cessionẽ de illius regimine ⁊ administratione/in Romana curia: vel extra eam/etiam coram notario publico ⁊ testibus sponte factam vacaret / etiam si tanto tempore vacauisset/ꝙ eius prouisio iuxta lateraneñ. statuta cõcilij/aut alias canonicas sanctiões/ad sedem apostolicã legitime deuoluta existeret. Et ad sedem eandem ex quauis causa specialiter/ vel generaliter pertineret/ ac consistorialiter fieri deberet/ac super eisdem regimine ⁊ administratione inter aliquos lis/seu illorum possessorio molestia/cuius statuȝ idẽ predecessor pro expressis haberi voluit penderet indecisa/ cum omnibus iuribus/⁊ pertinentijs suis/ cum ad id dilectorum filiorum cõuẽtus dicti monasterij seu maioris partis per eũdẽ. N. procuratorem eorum ad id ab eis specialiter cõstitutũ expressus accessisset assensus/tibi ꝑ te quoad viueres etiam vna cum dicta ecclesia/ac omnibus ⁊ singulis beneficijs ecclesiasticis/cum cura vel sine cura ⁊c. tenẽdum/regendum/⁊ gubernandum/Ita ꝙ liceret tibi de fructibus/redditibus/⁊ prouentibus eiusdem monasterij sicut veri abbates pro tempore existentes / disponere ⁊ ordinare/ac reuerentiam obedientiam/⁊ alia seruitia exigere/alienatione tamen quorumcunqȝ bonorum immobilium ⁊ preciosorum mobilium tibi penitus interdicta. Idẽ predecessor commendauit curam regimen / ⁊ administrationẽ in spiritualibus ⁊ temporalibus plenarie committẽdo nõ obstantibus ⁊c. Alias formas commende vide per Domi. post consil. cxl.

¶ Hac descriptione sic facta veniamus oportet ad thema pro parte gallorum propositum: primo Domi. hic ⁊ communiter scribentes tenẽt: q⁊ * quotiẽs iura nr̃a dicunt cõmẽdatarios non fore veros prelatos debent intelligi de temporalibus prout tex. noster cãtat. Secus de perpetuis sicut in forma pre inserta. Quia tales veri dicũtur prelati/ ⁊ titularij/quod patet ad oculum/ q: habent commẽde ipse perpetue naturam titulorum: vt pote perpetuitatem ꝑ hoc tex. in. c. sanctorum. 70. distincti. c. preterea. 55. di. c. primo de capel. monach. hoc libro glo. in. c. pastoralis. vij. q. prima/hoc etiã * tenor commẽde probat/ex quo solo capite habeo intentum/ facit tex. in. l. sancimus in versi. nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. de fideiusso. l. ad ꝓbationẽ. la. j. C. de proba. ibi sed quem tenor scripture designat. c. tenor. ⁊. c. recepimus. ẽ. de priuileg. c. ex tenore. ẽ. de testib. c. ex tenore. ẽ. de foro competenti ex tenore. ẽ. de rescrip. Notat Jason in con. primo. col. ij. volu. iij. vbi dicit in simili ꝙ ante omnia inspiciendus est tenor verborum inuestiture: quia derogat omni nature feudali. c. primo. in verbo propter tenorem inuestiture de duobus fra. vbi Bal. notat. dicens. c. gregium fore. tex. ꝙ tenor inuestiture derogat omnis feudi nature. Alia dicit que videbis pro comprobatione sequentium.

14

15

¶ Verba tenoris que hoc clarissime demonstrant habes ibi q̃ vacationis incommoda deplorare noscebantur: vt gubernatorum vtilium presidio fulcirentur. Ex quibus resultat papam prouidere vacationi / ⁊ sic post prouisionem non est dabilis vacatio. Item dicitur de gubernatore vtili ⁊ idoneo/dicto monasterio prouidere: ⁊ vt ipsum regi ⁊ salubriter dirigi valeret: Item dicitur ⁊ de residuis illius monasterij fructibus/redditibꝰ/iuribꝰ/ꝓuẽtibꝰ ⁊ obuẽtionibꝰ vniuersis libere, disponere ⁊ ordinare/ꝓut ipsiꝰ monasterij veri abbates potuerũt disponere curã ⁊ administrationẽ dicti monasterij. in spiritualibus ⁊ temporalibus plenarie committendo.

¶ Item sequitur in tex. tibi a conuentu obedientiam ⁊ reuerentiam debitas ⁊ reuerentiam debitas ⁊ deuotas ⁊ seruitia ⁊ iura ab eis tibi debita exhiberi: pondera igitur hec verba quia ex his elicitur/ * ꝙ iura loquentia de veris abbatibus locum habent in cõmendatario perpetuo quem Papa facit verum abbatem: hinc dicit Petrꝰ hic: ꝙ commẽda quandam habet affinitatem siue attinentiam cum prelatura/intentum nostrum potest firmari per verbum liberam/cuius appositio aliquid vltra ius commune operatur. not. aret. consi. 76. nu. iij. diligenter /⁊ sic addit in casu nostro vltra naturam commende affert verbum ipsum.

16

17

¶ In ꝓposito habeo regulã ꝙ paria sunt * esse talem: vel pro tali haberi notatur per Bar. ⁊ scriben. in. l. si his qui ꝓ emptore. ff. de vsucap. ⁊ in. l. si maritus. el. ij. §. legis iulie. ff. de adulte. et. l. tertia §. si emancipatus. primo. ff. de bono. posses. contra tabul. Bal. in. l. si quis. C. de natura. liber. ⁊ in. l. ciues: de appella. in. l. Rufinus. C. de testa. militis: ⁊ in. l. siue possidetis. C. de proba. ⁊ in. l. ex ratione de excusa. tuto. in. l. ij. de iure aureo. ãnul. ⁊ in. l. in vrbe de statu ho. in. l. oẽs ppl'i. ff. de iustic. ⁊ iure: ⁊ ĩ. l. si ea. lege C. de cõditio. ob causam maxĩe in his que sunt iuris: vt in proposito / secus in his que sunt facti. Barto. in. dicta. l. si maritus.

¶ Quod si dicas istud fore restringẽdũ quo ad fructꝰ dic nõ quadrare cũ clausula in exordio * apposita ad oĩa referatur sequẽtia. no. in. l. j. C. de diuer. rescrip. ĩ. l. j. C. de libe. prete. ⁊ in. c. inqsitioni ⁊ in. c. ij. reqris. ẽ. de appella. nec dabilis est ratio diuersitatis / quare quo ad fructus sit abbas verus/quo ad alia vero non.

18

¶ Item hac dispositione commende ipse commẽdatarius beneficia confert/ratio quia fructus * percipit inter quos reperitur collatio beneficiorũ. glo. singula. reputata in. c. cum olim. ẽ. de maior. ⁊ obedien. glo. fi. in. c. cum Bertholdus. ẽ. de re iudi. Panor. in. c. olim. ẽ. de iura. ca. ideo illũ commendatarium verum dijudicabimus prelatuȝ qui etiã aliam exercere habet iurisditionem/vt patet per hec verba obedientiam ⁊ reuerentiam ⁊c. que iurisditioni adaptãtur. arg. eiusqȝ voluit glo in. l. prima. ff. de iurisd. omi. iudic.

19

¶ Ex quibus sumitur intentum ꝙ commendatarius * vt verus abbas/⁊ verꝰ prelatꝰ põt eẽ iudex delegatus sedis apostolice/secundum formam. c. statutum. ẽ. de rescriptis hoc libro.

20

¶ Istud verificari poterit multis fundamentis. Primo/capio glo. in cle. prima. in verbo epĩs de foro compe. que dicit ꝙ priuilegiũ epĩs ꝯcessũ etiã ĩdltũ elect; videt electis cõfirmatis⁊ emanet ĩ fauorẽ iurisd. ep̃al'. secꝰ si ĩ fauorẽ dignitatȝ. glo. in cle. fina. de cele. misse. glo. ĩ cle. j. de pe. glo. in. c. primo. ẽ. de religio. domi. Fely. ĩ. c. ij. ⁊. c. eam te. col. prima. ẽ. de rescrip. Docto. in. c. tam lr̃is. ĩ. de testib. Sic in proposito ipse commẽdatarius quo ad ea que iurisditionis sunt verus dicitur abbas. vt patet per verba predicta obedientiam/⁊ reuerentiam que signant actiuaȝ iurisditionẽ. Ideo multomagis passiuam/vt possint delegari. Ista excedunt naturam commende: vt apparet ex no. per glo. hic.

¶ Item quo ad iurisditionem etiam venit ille qui non est integre episcopus: quia licet episcopus nondum consecratus veniat appellatione episcopi. glo. in. d. cle. prima/non tamen appellatione pontificis. glo. in d. cle. ij.

¶ Item dicitur in tex. curam ⁊ administrationem/ in temporalibus: ⁊ spiritualibus/plenarie committendo/que verba videntur alterare naturam commende: quod facit princeps ad libitũ per ea que tradit Jason in ꝯsilio primo vol. iij. vbi tradit ꝙ princeps mutat naturam feudi: ideo papa potest ⁊ facere comendatariũ verum abbatem ⁊ prelatum cum hoc verbum plenaꝰ/ liberam/⁊ absolutam importet administrationem/hinc glo. sing. in. c. consequens. xj. disting.

21 citat ꝙ * iurisditio pape est plena. iurisditio vero episcoporum semiplena est/etiam absoluta.c.cuncta per mundum ix.q.iij.cum similibus pro hoc adduco id quod voluit,tex. in.c.preterea.s̃.de offi.delega.vbi verbum plenaria/ liberam potestatem importat secundum Cardi. ibi in principio ⁊ absolutam:secundum Panor.ibi: facit glo. in.c. conquestus.s̃.de foro compet. in verbo pleno iure. i. quo ad spiritualem ⁊ temporalem iurisditionem:quam ibi sequuntur Jo.And.Panor.⁊ Jmol.

¶ Habeo ⁊ alia de hoc verbo plenarie glo. in cle. prima. 22 de ꝓbatio.in verbo plenaria que dicit. Quod vbicunqꝫ * probatio est plenaria non admittitur probatio in contrarium facit.c.suborta ibi plenaria.s̃.de re iudic.⁊ in. c. accedens.el.ij.s̃.vt lite non contesta.in.c.grauis ver.plenarie. s̃.de resti.spoliato.in.c.venerabili.s̃.de offic.d̃lega.⁊ ĩ.c.pisanis.s̃.de restitu.spolia.in.l.locum.§.queri solet.ff.de vsufru.facit. l. mater.C.ad tertulli. ibi pleno iure acq̃rat.qd̃ exponit ibi Bal.post alios.i.quo ad ꝓprietatẽ/⁊ vsũfructũ. tex.in.l.titia.ff.de ãnuis lega.ĩ.l.generalr̃.ff.qui ⁊ a qui.in. l.femine.§.illud.C.de secũd.nup.c. cũ ⁊ plantare.s̃.de priuileg.cle.pria de exces.p̃la.c.auditis.s̃.de prescript.inno. in.c.cum ad sedem.supra de resti.spolia.

¶ Ex quibus in vnum conflatis:resultat/ ꝙ commendata- 23 rius * perpetuus melius censetur verus abbas/ ⁊ prelatus/⁊ maior in his q̃ sunt iurisditionis/⁊administrationis p̃laturc/q̃ꝫ titulari⁹/in cui⁹ ꝓuisione solũ d̃r.ff.ꝓuidim⁹ ⁊ p̃fecim⁹ q̃ nõ tm̃ ĩportãt igit̃ poterit a sede aplica s̃m.d.c. statutũ d̃legari. Et succedit suo p̃decessori mortuo ĩ causa sibi d̃legata/ꝓ quo ꝯprobãdo adduco ĩ argumẽtũ seq̃ntia.

24 ¶ Primo doctrinam Panor.in.c.quoniã abbas.s̃.de offic. lega. dum dicit Pone. * ꝙ quis succedit in canonicatu/ an talis successor debeat cognoscere de causa alias ipsi p̃decessori per sedem apostolicam delegata/⁊dicit distinguẽdo/si teneamus ꝙ talis delegatio fuerit personalis / tunc frustra queritur.c.quia priuilegium de reg.iur.hoc lib.Si autem sit realis/⁊ tunc si ecclesia habet certum ⁊ determinatum canonicorum numerum cognoscit:quia in canonica- 25 tu succedit non autem predecessori cũ beneficium * non habeat successorem/glo.in.c.quod sicut.s̃.de elect.isto tit. hinc dicit Jo.mo.in.c.indemnitatibus.ĩ.hoc tit. Quod in beneficialibus ius non habemus a defuncto:sed a canonica institutione/⁊ ibi adduco concordantes.⁊ in.c.ij.vt lite pendent.hoc lib. Et hec ratio: ꝙ succedat in canonicatu ponit securim ad radicem intenti nostri : vt commendatarius qui liberam ⁊ omnimodam habet potestatem/in fructibus ⁊ alijs dicti monasterij possit delegari quia succedit precessori siue (⁊ melius) predecessori / in his que ratione tituli monasterij incumbebant. vt patet ex deductis/ergo dicitur succedere in hoc puncto delegationis facto ⁊ dato/ ipsi monasterio. Quod comprobo ⁊ secundo/ ꝑ ea que voluit Paul.de eleaz.in cle.⁊ si principalis.de rescriptis. Panor.in.d.c.quoniam abbas.nu.x. Pone. dicunt ꝙ 26 causa est * commissa vicario archiepiscopi bituricen.et vicarius moritur/siue desinit vicarius/talis commissio transit in successorem vicariatus / quod sequitur Car. in.d.c. quoniam abbas/qui in simili dicit fore differentiam/ inter augustam ⁊ vicarium quia augusta participat de dignitate mariti augusti passiue/quia nihil agit sed honoratur ex persona ipsius mariti / vicarius vero participat de iurisditione episcopi actiue /nam habet iurisditionem quam exercet/ordinariam tamen.glo.in.c.perlectis. xxv. distincti.⁊ ĩ.c.licet.s̃.hoc ti. not.ĩ.c.suam.s̃.eo.Panor.ĩ.d. c. qm̃ abbas.expirat tamen morte mandantis/secundum cõmunem/cum non sit primordia sed secũdaria:pro quo. Jo.mo. in.c.Romana.de offic.vica.ĩ.dum dicit:nam episcopus caput est ⁊ fons iurisditiõis/officialis vero riuulus qui a fonte procedit:quod autem transeat in alium vicarium : facit q² causa commissa est ratiõe tribunalis/⁊ sic succedit is in quẽ trãslatũ est tribunal.c.trãslato sacerdotio. supra de cõstitutionibus.

¶ Ex quo capite habeo intentum/vt talis delegatio transeat in commendatarium loco titularij subrogatum facit 27 quia subrogatum * sapit naturam eius in cuius locũ subrogatur.c.ecclesia.s̃. vt lite penden. ca.precipimus.93.di. l.eum qui.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio.l.prima .§. hoc autem.ff.si quis testa.liber.esse iussus fuerit. glo.not.in.§. quod si quis in verbo similiter in titu.de colla.in prag. Jason in con.clix.col.fi.vol.iiij.

¶ Et intellige naturalem:non accidentalem. Maria.Sozi.consilio.cxlj.col.iij.cõsideratis. allegat.l. item veniunt .§.cum prediximus.ff.de petitio.heredita.⁊ glo.in.l. certi conditio.in prin.ff.si cer.peta.idem Sozi. cõsil. cl.colũ.x. versi.tertiodecimo dum dicit quod in alterius locum subrogatur sapit naturam eandem principalem ⁊ naturatã a principio productionis inesse eius in cuius locum subrogatur no.in.d.l.certi conditio.

¶ Or commendatarius subrogatus reperitur in locum veri abbatis:testatur tenor bulle commende ibi vt veri abbates.ergo sequitur ꝙ dispositio. d.c. quoniam abbas in commendatarium perpetuum transit/ ꝙ licet commendatarius non perpetuus vere nõ dicatur prelatus.glo.ĩ.d.c. nostro tamẽ per hec verba.vt veri abbates/remota est nebula simplicis commende/⁊ alterata est forma commende.

¶ Pro premissis vide Antho.de butrio cõsilio. xix. quia hic agitur de potestate episcopali.

¶ Item. d.c.quoniã abbas loquitur in eo qui est substitutus in locum veri abbatis/ergo sequitur ꝙ succedit in dicta commissione ⁊ per consequens poterit cognoscere: vt verus abbas / ⁊ dic idem etiam si commenda ipsa sit ad placitum pontificis/quia idem iudicamus ac si dicatur de perpetua commenda fieret sermo prout dixi in.c.si gratiose.s̃.de rescript.

¶ Et quia.s̃.diximus. Quod non est dabilis ratio diuersitatis quare quo ad fructus sit verus abbas/⁊ quo ad alia non/ hoc latius comprobo per ea que in simili voluit Bar- 28 to. in.l. senium. C. qui testamen. face. pos. ꝙ filius * non potest emancipari quo ad vnum actum / ⁊ quo ad alium actum non / cum quis non possit esse in duplici actu contrario.l. prima.§. primo. C. de lati. liber. tol. Idem voluit Joan. de imol. in. l. prima. in.§.in filij. ff. ad trebel. Idem de imola.in.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap. facit.l.si duobus.et.l.si pariter.ff.de liber.causa.⁊.l.ideoqꝫ.⁊ 29 l.libertas.ff.de manu.testa.vbi libertas * non potest dari ad tempus/ne quis pro parte temporis sit liber : et pro parte seruus.

¶ Premissis adde Joan.And.in addi.ad specul.in titu.de nat.ex liber.vent.vbi recitat ꝙ si pater emãcipat filiũ hoc pacto vt habeat vsumfructum in bonis querendis/ꝙ non valet reseruatio ne sit emancipatus quo ad quid:⁊ quo ad quid non:facit glo.in.c.fina.s̃.de clandest.desponsa.que dicit quod mõstrum esset:si quis foret pro parte legitimus: et pro parte illegitimus / similis in. c. primo.s̃. de eo.qui duxit in matri.in.c.cau saꝫ.s̃.qui fil.sint legiti.⁊ in.c.iiij.de penis hoc libro.

¶ Idẽ in filij videtur absurdũ ꝙ eadẽ ꝑsona videatur filia in parte ⁊ in parte extranea/vt in simili dicunt Docto.in.l. prima.§.in filij.ff.ad trebel.benefacit tex.in.c.per venerabilem.s̃.qui fil.sint legi.tradit Maria Sozi. cõ.150.col.20. ỽsi.respon. Idem Sozi.con. 153.col.iiij. ỽ. confiscantur. vbi dicit ꝙ quis non potest esse suus heres pro parte:⁊ ꝓ parte non suus.arg.l.titie si non nupserit.ff.de condi.⁊ demonstra.⁊.l.eum qui edes.ff.de vsucapio.

¶ Et ideo in proposito cum papa dicat ꝙ talis de fructib⁹ ⁊ redditibus disponere possit vt veri abbates/sequitur ꝙ in ceteris actibus cõpatibilibus erit vt verus abbas.al's sequeretur absurdum per proxime discussa. tum etiam q² quis non dicitur abbas nisi sit verus abbas. Calca.cõ.viij. nu.iij.vbi subdit in ꝓposito ꝙ quis non dicitur de vna casata vel familia nisi vere sit.l.decernimus.C.de sacrosanctis ecclesijs.

30 ¶ Item mixtus * ex natura duorum illi attribuitur de cuius natura magis participat.l.queritur cum ibi no.per scriben.ff.de sta.homi.comprobat ample Jason in con. lxxiiij. instrumentum.vol.iij.

Sed in casu nostro titulus iste ex commenda componitur ⁊ prelatura:sed magis ex prelatura vt apparet ad oculum eo maxime quia legitur/liberam habere disponẽdi de fructibus/ redditibus/ vt veri abbates potestatem / ac plenariam temporalium/et spiritualium curam/⁊ administrationem monasterij / ⁊ sic omnem effectum veri abbatis consequitur commmendatarius ipse/cum nil aliud habeat titularius. Ideo potius dici debet abbas q̃ꝫ commendatarius facit.c.admonere.xxxiij.q.ij. vbi glo. allegat.si re- 31 priueris * nec nomen habere mereris / ergo a sensu contrario cuius arg.est validuꝫ dici in.c.generali.s̃.hoc titu. si non priueris/rem ⁊ nomen habere mereris.

¶ Quod autem veri abbatis effectum sumat commendatarius/probat̃ per id quod citat Guido pape decisio.clij. quinta conclusio quod de prescriptione non debet subduci tempus.quo ecclesia fuit in commendam data/quia non dicitur vacare ⁊ facit fructus suos / quia dicitur canonicus titulus.

¶Ex premissis duas habem⁹ elicere conclusiones. Prima erit: ꝙ per cessionem aut obitum perpetui commendatarij nouus sit vacatiōis modus: quo fit vt dicatur habere vnū titulū: per ea que citat glo. regule cancellarie.xxxiij.in fine: vbi dicit/ꝙ satis est perpetuum quod est ad vitam. Argu.l.prime.iuncta glo.ff.pro socio / istud firmatur per aliā glo.regul.61.in fine/ vbi dicit ꝙ hodie quelibet pensio succedit loco beneficij: quia ad vitam recipientis. Ideo credo ꝙ impetrans teneatur facere mentionem cui glo.non astipulor in hoc per ea que dico.in trac.de manda.apostol.parte fina.vbi vide late de puncto hoc ꝛ materia pensionis vltra scribentes qui vsqꝫ ad hec secula scripserunt vbi istud dictum glo.restringo ad religiosos nō ad seculares/ꝛ hoc iure vtimur. Nec inspicitur modus qui priusqꝫ commenda fieret/extabat quam conclusionem vltra predicta comprobo: per ea que citat glo.prag.in titu.de electio.ꝛ reserua.in.c.licet dudum in verbo causa.in fine/ꝙ alias possent ordinarij diutissime fraudari: cum Papa nō prouideret hui⁹modi beneficijs de prelato ītitulato/ sed illa semper commendaret quod repugnat concilio Basilien. ꝛ Lateranen. ꝛ in hac residet Domi. Aureolus hic. in additio. ad Guil. de monte Lauduno / dicens quod ordinarius confert post mortem commendatarij/per not. in.c. primo de feudo non haben.per natu.feud.

¶Ex quo habes ꝙ nominati ꝛ graduati requirere possūt beneficia per obitum cōmendatariorum in mensibus ipsis affectis vacantia/perinde ac si per mortem intitulatoruꝫ vacarent cui opinioni curiales romani non astipulantur per ea que supra in princ.discussa fuere/ꝛ merito quia verior est in puncto iuris: quam in patria obedientie fixo tenerem pede/licet galli contra/ꝛ sic repugnantia opinionū in puncto ipso adest quo in casu opinio curialiū partes obtinet/per ea que citat Panor.in.c.illud in princ.§. de prescriptio. Quod data * ꝯtrarietate seu canonū varietate tenendum est ꝙ curia obseruat.c.ꝗ graui.§.de crimi.falsi. c.ex literis.§.de cōstitu. Curiales sustinet frederic⁹ de senis in tracta.de permuta.bene.q.xv.vbi dicit/ ꝙ deliberate respondit/ꝙ durabat antiqua vacatio quia iste non fuit prelatus/ergo durare intelligitur donec sit ecclesie de prelato prouisum vnde si tempore commēde beneficium vacabat in curia sublata commenda remanet vacans in curia/ ꝛ si tempore commende facte per Papam /collatio ad aliū pertinebat an ea sublata reddeat collatio ad ordinarium / vide ibi per eum remissiue: licet.§.dixerim ꝙ per commendam fiat quedam reseruatio que in gallia tamen non habet locum/cum non sit reseruatio in corpore iuris clausa sed hominis/hinc est: ꝙ licet alias dignitas electiua/per Papam fuerit titio commendata/ qui moriatur/ꝙ hac non obstante manus appositione pape: eligentes poterunt procedere ad electionem futuri pastoris nec preuenientur per papam decreto concilij Basilien. obstante ꝙ fimbrias suas non extendit ad reseruationem hominis . i. Pape/sed iuris tantum/vt latius deduco.in.c.presenti de offi.delega.

¶Ista enim est materia in qua habenda est maxima consideratio/ꝛ fixis oculis intuendum per intellectum non literalem/sed transcendentem vt faciebat Paulus ꝛ Boldus supremi regum vertices: vt dicitur in.l.scire oportet: versic.ꝛ si maxime.ff.de excusa.tuto.ꝛ Claudius in.l.a testatore.ff.de cōditio.ꝛ demonstra.ꝛ papinianus.in.l. cum annis eo.titu. Et hec pro prima cōclusione sufficiant/quibus contētus ero more iurisconsulti iuliani in.l. ita vulneratus. circa finem.ff.ad leg.aquil. Idem in.l.si quis obrexerit.ff. de falsis.

¶Secunda conclusio est ꝙ cōmendatarius perpetuus alicuius dignitatis ecclesiastice/in hoc gallie regno potest a sede apostolica iudex delegari/ꝛex consequenti in commissionibus apostolicis alias suo predecessori factis succedit vt.§.latissime discussū extitit. vltra que vide Prouincialē sub rub.de iudic.ꝛeorum ordi.dum dicit ꝙ commēdatarijs cōmittitur ꝛ in cōmissione dicitur/ac si esset episcopus / videlicet venerabili fratri nostro episcopo Sagiē.ꝛc.

33 ¶Per premissa video habere intentum quod commēda * cum alia commenda aut beneficio intitulato possit permutari: licet in hoc scriben.sint varij: reperio Frederic. in.d. tracta.q.predicta.xv. Collecta.in.c.quesitum.nu.xx.§.de rer.permuta. Petr.de Ancha.in.c.exhibita.nu.viij.eo.titu.car.in.d.c.quesitum.nu.vij.panor.in.c.cū olim.nu.3.eo. titu.ꝛ ibi Antho.col.prima.

¶Pro resolutione tamen quesiti videtur distinguendum/ aut commenda est temporalis/ꝛ tunc non est dubium ꝙ nō pōt ꝑmutari/ꝛ in hoc residēt collectari⁹ ꝛ Anth.car. Petr. de Ancha.vbi.§.cōtra Frederic.in.d.trac.de permuta.beneficij.q.15.vbi dicit ꝙ forte potest/cum titulus commēde sit canonicus nec interim vacat ecclesia.

¶Aut commenda est perpetua/puta ad vitam commendatarij prout.§.ꝛ hic est altercatio scribentium. Collect. videtur sentire ꝙ possit/si ad eius doctrinam attendatur/ dum dicit ꝙ commendatarius non est perpetuus/nec dicitur prelatus/nec facit fructus suos/ ergo a cōtrario sensu si sit perpetuus ꝛ prelatus/faciatqꝫ fructus suos.vt.§. ꝓbauimus: sequitur ꝙ possit permutare / istud non placet. Car.ibi. vbi dicit ꝙ id quod ꝯfertur nō in titulum verum habetur potius instar iuris temporalis ꝗ spiritualis: et ꝗuis sit spirituale non tamen reperimus ꝙ titulus beneficij recipiat commixtionem cum alio iure : sed solum cum titulo bñficij.vt dicto.c.quesitum/nō placet etiam Panor. in.d.c. cum olim: quod comprobat quia solum habentes ius in beneficijs possunt permutare: vnde.c.primum.ꝛ cle. prima de rer.permuta. dicunt clericos posse beneficia sua permutare/ commendatarij autem non possunt beneficia commendata dicere sua/facit tex.in.l.prima circa finem.ff. de rer.permuta.que dicit permutationem non contrahi si ex vna parte datur res aliena/dicit tamen ꝙ questio satis est dubia. Sed ꝯcluderē ꝙ interueniente auctoritate illius qui commendauit poterit fieri permutatio secus puto cū auctoritate. alterius/ vt si Papa commendauerit habebit talem permutationem expedire/non ordinarius/ nec legatus de latere/notat calca.in con.vij.nu.xxx. Dominus Nicolaus.glo.in.c.fina.ver.figura de heretic.hoc lib. similis in cle. sepe in ver. mandamus de verb.signi . glo. fina.in cle.ij.de rescrip.vide latissime Feli.post alios in.c.primo. in princ.§.de rescrip.ꝛ opinionem Panor. sequitur Petr⁹ de perusio in tracta. ꝑmuta.in.iiij.ꝑte.colū.iiij. Et merito quia stilus curie pro ea laborat. Ideo in dubio per premissa videtur amplectenda. Dicit enim stilus ꝙ commende cedere possit/ ꝛ aliud loco dimissi recipere/que important ministerium: vt non obtenta hac clausula/beneficium commēdatum minime possit ꝑmutari : ꝛ loco illius aliud assumi.

¶Intentum comprobat Late guiller.de mōte ferrato in commento prag.in.ij.parte post medium/dicens ꝙ viuente commendatario durat manus Pape appositio/ ꝛ per cōsequens non potest permutare: ratio quia commenda quadaꝫ iure speciali dicitur teneri: ꝛ ideo iure communi nō potest permutari testis est glo.in.§.in conferendis.in.c.ordinarij de offic.ordina.hoc libro.

¶Licet enim commenda ad vitam/habeat effectum tituli/non tamen dicitur titulus/tum quia talem esse ꝛ haberi pro tali differunt tum quia diuersitas nominum diuersitatem īducit rerū.l.si idem.C.de codicil.vbi Bar.Bal.ꝛ alij.

¶Attende,vltra premissa ad materiam hanc in qua ꝗplurima veniunt cōsideranda. inter que reperio indultum commendatarijs fore necessarium sub forma sequenti.

34 ¶Adrianus,* Episcopus seruus seruorū dei. Dilecto filio Ludouico des roches canonico Bitur.in legibus licentiato.salutem ꝛ apostolicam benedictionem deuotionis tue probata sinceritas / quam ad nos ꝛ sedem apostolicā habere dignosceris/promeretur/ne petitiones tuas presertim per quas personaꝝ sub regularis obseruantie iugo degen.ꝛ tue cure concessarum status ꝓspere dirigatur ad exauditionis gratiam libenter admittamus/teqꝫ fauoribus prosequamur opportunis.

¶Hinc est ꝙ nos qui hodie monasterium beate marie de Asia tunc certo modo quem pro expresso haberi volumus vacant per te quoadviueres tenendum regendum/ꝛ gubernandum /per alias nostras litteras commēdauerimus prout in illis plenius continetur tu qui vt asseris de nobili genere ex vtroqꝫ parente procreatus existis ꝛ canonicatum et prebendam ecclesie Bituř.inter alia obtines premissorum intuitu gratioso fauore prosequi volētes. Ac te a qbusuis excōmunicatiōis ꝛc. Tuis in hac parte supplicationibus inclinati tibi vt ꝗdiu monasterium predictum de asia ordinis.S.B.malcacen.diocesis in eandem commendam obtinueris/visitationem/correctionem ꝛ omnimodam aliam iurisditionem ꝛ superioritatem per eiusdem monasterij abbates/qui pro tempore fuerunt / etiam in monachos ꝛalios religiosos dicti monasterij haberi et exerceri solitas: habere ꝛ exercere libere ꝛ licite valeas.proinde ac si monasterij huiusmodi abbas ꝛ non commendatarius existeres/constitutionibus ꝛ ordinatiōibus ꝛc. tenore presentium de specialis dono gratie indulgemus nulli ꝛc.

Datum Rome.⁊c.

35 ¶Præterea, Licet * in proposito hoc aliud discutere minime intendissem. Sed quia his exactis diebus domini Andr. Altiati occurrerunt scripta/ super.l.pactum creditoris.C.de pact. Quamobrem in campo calamum suscepi(et vt verbis Neapo. decisio. cclxv.in princ. illustrissime: vtar)plus solito me implicui cū non placeret:id quod in puncto nostro seu themate citat / videlicet: ꝙ is cui persone dignitatisqꝫ tuende causa facta est per pontificem romanum commenda:omnino liberam habet fructuum dissipationem: ⁊ eorum dominus potius ꝙ̄ administrator est:vnde poterit donare si ita ex dignitate sua existimauerit:pro hoc allegat Roma.cōsili.350. ⁊ Geminia.consilio.xvij. Et quod sano capiti placere nequeat: conniuentibus oculis apertoqꝫ ore demonstratur/etiam siue dicamus commendam ratione persone /dignitatis/ aut alias quomodocunqꝫ eidem placuerit factam igitur veritatem defēdendo/ne veritatis proditores videamur.c.nolite.el.ij.xj.q.iij. Calca.in con.ij.in prin.quia semper male offenditur. Paul. consil.ccxxxiiij. in.ij. parte dicam quid in pura:⁊ sincera conscientia sentio subijciendo tamē me semper iudicio melius ⁊ rectius sentientis.vt in simili:cū Sozi.loquar consilio.ccxj.in princ.visis literis:quia veritatis proditor ille dicitur qui veritatem libere non pronunciat sed mendacium pro veritate affirmat.l.presbyteri.c.de epi. ⁊ cleri. Bar.in.l.eaqꝫ.C.de.contrah.emp.meminit idē Calca.vbi supra.

¶Primo habemus pro constanti commendam fieri de beneficijs/que sua primordiali essentia siue natura in titulū conferuntur siue illa dicamus regularia:siue secularia:⁊ sic commenda censetur subrogatio tituli. Ideo nataram illius sentire dicemus per regulam. ſ. tactam licet vulgatam quod subrogatum sapit naturam illius in locum cuius subrogatur faciunt in Argu.ea que citātur per Do. Bar. de chassaneo consilio.44.nu. 23.cum sequen. quod exorditur/adiudicatio possessionis. Si igitur commēdatarius sapiat naturam titularij ⁊ beneficiati:quod etiā patet per id quod citat Arch.in.c. cum de beneficio. j. de preben. post inno.in.c.de multa.supra eo.ti. qđ ad hoc vt prelatus censeatur/oportet ꝙ habeat perpetuam dignitatem/ ergo si habeat perpetuam:ipse commendatarius(prout habet: vt.ſ. probauimus)prelatus dicitur / sequitur igitur necessario: ꝙ illius officium excercere habet/⁊ad ea omnia teneri que titulario incumbunt:huic enim conuenit bona beneficiorum(que dicuntur ecclesie secundum quod a sacris sanctionibus dictatum reperitur)distribuere ⁊ dispensare pauperibus videlicet:⁊ fabrice.c.episcopus cum alijs sequentibus.xij.q.prima.facit tex.concorda.in titu. de public.cōcubi. Ibi quos suus superior in fabricam vel aliam euidentem ecclesiarum vtilitatem/ ex quibus hij fructus percipiuntur.

¶Quod licet per commendam videatur mutata ⁊ alterata natura beneficij/cum de regulari factum sit beneficium seculare ⁊ de titulato factum est beneficium commendatum refert Domi.de Chassaneo consilio.xxxj.nu. xiiij. tamen non est mutata substantia beneficiatorum cum nō habeant quid querant vltra victum.

36 Quia vsuarij * nō vsufructuarij secundum magis ꝯmunē scribentium opinionē dicuntur glo.in.c.fina.ſ.de pecul.cler.glo.in.c. quia nos. ſ.de testa.⁊ in.c.cum olim de rer. permuta. ⁊ in.c. fina. in verb.fruatur.ſ. de pigno.quod sentit glo.in.c.res. xij. q. prima.dixi supra.in primo versic.firmo:⁊ alio modo de cōsuetudine. Sozi.consilio. xxxij.col.ij.ex his/Paul.de cast. consilio. cccxxxvij.in fine primo queritur: in prima parte/ pro quibus habeo tex.in.c.cum.M.ferrarieñ.ibi in vsus cederent.ſ.de constitu.quia reputatur elegans textus secūdum Barba.in tracta.de prestā.Cardi.q.iij. col. penul.ad hoc quod canonici in suis prebendis solum habent vsum ⁊ sic fructus suos non faciunt quia vsuarij non vsufructuarij dicuntur licet glo.in.c.finali. in verb.reseruari.de offi. ordi. hoc libro dicat/ eos vsufructuario comparari / quod non placet cōmuniter scribenti.tamen secūdum eam precipue in gallia consuetudo inoleuit quam in.d.c. finali ample comprobo:nec refert an ipse commendatarius dicatur vsuarius vel vsufructuarius:quia licet eum dicamus vsufructuarium:adhuc non potest fructus cōmēdati beneficij dissipare prout nec dare nisi moderate/testatur.d.glo.verbo reseruari:⁊ glo.in.c.fina.xij.q.prima. que pro hoc allegat.c.ceterum.ſ.de donatio. ⁊ ita debet intelligi doctrina dicti.d. Altiati.ibi vnde donare poterit.si ita ex dignitate sua existimauerit/⁊ in hoc sanam video/non quod possit dissipare/siue omnino liberam fructuum habeat dissipationem/

37 quia id apud nos videtur * sacrilegium vt dico in sequentibus/interim vide Jo.de imol.in.c.penul.de pecul.cler.post tex.ibi:⁊ hereticum quod beneficiatus faciat fructꝰ suos de iure nostro. Imol.in.d.c.fina.col.ij.ſ.de pecul.clerico.licet hoc sit contra intentum. Alex. in cōsilio. 186.nu.ix.visis subtilissimis volu.ij.vbi dicit ꝙ prelatus ecclesie dicitur administrator / ad suam vtilitatem / ⁊ propriam ⁊ facit fructus suos quod verum:vt.ſ. diximus vt vsuarij non vsufructuarij.

¶Procedit quippe hoc verbum dissipatio ex damnata genitrice que dicitur discordia/testatur Maria. Sozi.consilio.clxv.col.x. visis inuestituris / dum dicit ꝙ sicut vnio parit conseruationem:ita ex opposito discordia parit dissipationem ⁊ destructionem/quia natura contrariorum est vt mutuo se expellant.l.vbi repugnantia.ff.de reg. iur. et sic infertur ꝙ est contra testamētum christi.in eo quod dicitur/pacem meam do vobis/cum discordia sit oppositum pacis vt liquet intuenti.no. Jo.mo.in.c. ad apostolice de re iudic.

¶Item si commēdatarius posset dissipare insurgeret argumentum ab absurdo/quod vt euitetur est iure validum glo.post tex.in.c.dudum de prebend.hoc lib.tex.in. l. nam absurdum.ff.de bo.liber.late dixi, supra. hoc titu.in.c. generali.nu. xviij.videlicet ꝙ is esset magis priuilegiatꝰ vel priuilegiarius vt cum iurisconsulto loquar in.l.iij.ff.quod cum eo qui in alienam poss.ꝙ̄ ecclesia:quod non est dicendum.d.c.penul.quia non est ecclesie prout nec illius ministris permissa bonorum dissipatio/probat tex.in.c.fina.xij q.prima.ibi quorum procurationem quodāmodo gerimus non proprietatem:nobis vsurpatione damnabili vendicemus/pro hoc facit.c.gloria.xij.q.ij.ibi quomodo possumus aliena fideliter distribuere/⁊ ibi glo.dicit aliena:id est res ecclesie quas non licet rapere.c.miror.xvij.q.iiij.

38 ¶Item aliud absurdum/quia * tunc delictum persone siue prelati noceret ecclesie quod esse non debet/probat regula delictum hoc lib.no.in. c.cum venerabilis. ſ.de exceptio.et Petr.de Ancha.cōsilio.clviij.nu.x.ex narratis.

¶Et quod fortius est:nec ecclesie nec suas certis personis:puta histrionibus/venatoribus:⁊ similibus sub pena pcti mortalis ꝑmissū est donare.c.dōare.cū.v.c.seqnti.86. distinc.in his enim consistit vera dissipatio vt patet intuēti/quia non moderate datur/etiaꝫ in cibariorꝫ cōsumptione vltra modum facta:quod probatur de diuite qui quotidie epulabatur splendide.

39 ¶Ad qđ attēdūt sepissime prelati nr̃e etatis quos vix * cautela diuersorꝫ cocorꝫ pōt satiare/testaꝛ glo.i.c.cū apl̃s i ver.sumptuosas.ſ.de sensi.medio cuius Do.meus de Ripa.in tracta.de pest.in tales inuehit carta mihi.cxlviij.versic.circa primum dicens. Prelati bona pauperum deuorant et nisi latum ventrem inflatasqꝫ genas ostentent/se prelatos esse/⁊ plenam prelature possessionem adeptos fuisse non credunt:vide que dixi in.c.gratia.ſ.de rescrip.vbi dico istam non fuisse intentionem fundatorum beneficiorum ⁊ si de hoc interrogati fuissent aliter dixissent.

¶In frequentatione equidem mulierum lubricarum consistit dissipatio/vt patet de filio prodigo. Luc.xv.c.qui dissipauit substantiam suaꝫ/viuendo luxuriose ad quod attendunt ipsi etiam prelati vt facti euidentia apparet efficace reruꝫ magistra quia morbi neapolitani sarcinulas sepe colligunt ⁊ qui vidit testimonium perhibet ⁊ illud est verum/ Jo.c.vlt.hec enim duo videlicet venter ⁊ genitalia / sibimetipsis

40 vicina sunt:vt ex * vicinitate membrorum confederatio intelligatur vitiorum/tex.in summa. 44. distinc. facit in simili quod dicitur de vicinitate actuum in qua illud quod vni actui inest alij creditur inesse.l.patris ⁊ filij. ff.de vulga.l.titia.§.idem respondit.ff. de verbo.obliga. Jason.con.xxxiij.col.3.vol.3. ¶Igiꝛ hꝫ locū ꝙ dicit Do.in cō.lij.circa mediū ꝙ q̇ cōuertit fructus rerꝫ eccl̃ie aliterqꝫ ad vsus ad quos sunt deputati male administrat/⁊ taliter fructus conuertens dicitur fructus dispendere ⁊ sic dilapidare. ¶Habeo et aliud absurdū obstare/quia malū minus bono additur/qđ cōprobo per id quod etiā experientia docet/testatur glo.prag.in titu.de colla.§.cui rei i verbo pluralitatis.col.pe.dicēs/ꝙ occasione hmōi cōmendarꝫ vt plurimū diuinus cultus minuitur animarum/in eis in quibus imminet cura negligitur/hospitalitas etiā consueta ⁊ debita nō seruaꝛ/ruinis edificia patēt q̄ ē ꝓbatio male administrationis dicit glo.in cle.qꝛ contingit de religio. domi.iporumqꝫ iura in spūalibus/⁊ tēporalibus collabuntur qđ si hec accidēt ⁊ postea subsequatur fructuū dissipatio

quid dicetur per sanum cerebrum/ nisi q omne regnum in se diuisum desolabitur/ z his inconuenientibus datis multa alia contingere.l.ratas.C.de rescind.vendi. Istud est dictu philosophi primo Ethico.in princi.refert Barba.in.c. mandatum.nu.107.§.de rescrip. ¶ Is enim actus dissipationis arguit hominem no sane mentis esse/ no.Alex. consi.x.nu.viij.matureq.volu.vi.quod operatur qualitas actus/quia homines sane mentis hoc non agunt/pro quo Deci.cosi.448.nu.15.vis tota/hoc eniz verbu no solu in effectu suo est detestandum:sed etiam in prolatione apud bonos z graues viros dicitur detestabile/vt in simili dicit de nomine proditionis Calca.consi.ij.nume.xix.

¶ Si enim fateamur dissipationem per dationem commende/etiam contemplatione dignitatis/aut persone facte/fore permissam obstabit maxima iuris/quod no debet * per indirectum concedi quod directe fieri non potest. Hostien.in cap.quonia.col.ij.§.de offi.delega.allegat.l.scire.§.si mater.ff.de tutor.z curato.Joan.mona. in cap.vt circa.§. hoc titu.z Alex.cosi.xviij.col.ij.sub.nu.iij. viso statuto.volu.6.Alexa.etia.cosi.57.nu.iij.viso pcessu.eo.volu.z latius per Petr.de Ancha.seu vt verius dicam Gaspar. cosi. xij.z sequen.Idem Petr.de Ancha.cosi.132.in fine.in primo dubio.tex.apud Gallos in cosi.Basilien.in titu.de electio.in.§.ego.N.iuro.vide que notat Alex.in cosi.clxv.visis duobus.volu.ij.probat tex.vbi glo.in.c.tue.§.de pcura.quem ad hoc allegat glo.fin.in cap.primo.§.de cosang. z affini.Deci.cosi.462.in fine visa legitimatione. Bal. in l.prima.ff.de constitu. vbi sicut directe no potest permitti adulteriu.Ita nec per indirectum/quod no reperio obseruatu a punicis mulieribus. Cum causa questus dotis coparade se in veneris infamia contulerint/put placet Vale.maxi.lib.ij.de instit.antiq. c.antepenul. Imo ita dicitur expressum * quod fit per indirectu/sicut si fieret per directum.Jaso in.l.certi conditio.col.7.ff.si cer.peta.z in.l.omnes populi.col.xj.ff.de iusti.z iure. Idem Jason post Bal. in.l.j.C.de indict.viduita.tolle.vide Alex.co.xxxij.vol.ij.

¶ Et pro concordia horum que hic z infra dicentur/habeo quod quando dicitur / quod illud quod directo fieri non potest permittitur fieri per consequentiam / verum quando in consequentiam actus permissi venit.l.prima in princ. ff.de aucto.tuto.vbi Dy.z Bar. secus quando illud quod fieret per indirectum seu consequentiam veniret in consequentiam actus prohibiti/quia tunc id quod directo fieri non potest/non potest etiam per indirectum fieri. l.si sponsus.ff.de dona.inter virum z vxorem:cum similibus traditis per Alexand.cosi.ccxx.volu.vj.z consi.clj. colu.penul. volu.7.z consi.clxiij.presupposito.volu.v.quod seruit proposito/ quia non legitur titulariu dissipare posse cuius videlicet tituli via ad beneficium naturaliter deuenitur z directe.Igitur ne legere debemus commendatariu.Cuz beneficium per commendam indirecte amplectetur.

¶ Et pro hoc iuuat regula premissis coformis/de qua meminit Signorol.in cosilio.86.colu.prima. questio presupponitur:q quando aliquid prohibetur directo / etiam per obliquum dicitur esse prohibitum/z consequenter omne id per quod peruenitur ad illud:vt.l.finali. C.si mancip. ita fuerit alie.ne prostitua.z.l.athletas.§.ait pretor. ff.de his qui no.infa.z.l.magis puto.§.si pupillus. ff.de reb.eor. qd placet Jaso.in consi.xx.colum.penul. Laurentius volu.j. Alias fieret fraus legi qd dicere no couenit viro/no. Alexa.co.cclj.col.fi.pspectis Mis.volu.6.z opinio Do.Altiati ptes obtinere/q cardinales aliiq viri illustres/vt verisimiliter coiectari pot facilime a Romano potifice importunitatibus: aut alias p modu comende(etia fauore psone z dignitatis)queuis bnficia obtinerent/vt fructus dissiparent z regulis ac dictaminibus sacraru sanctionu no subiicerentur qd dicere no couenit viro/tu q iniuriaz * nasceretur occasio/vn iura nascuntur arg.ff.de nego.gest. l.si pupil.§. videam.z.l.incomodato.§.sicut.ff.comoda. vbi dr q bnficio legis nos iuuari oportet no decipi tex.in.l.meminerit. C.vn vi.Car.co.cxcvij.in fine/dns nr papa/vbi p hoc dicit q si papa auferat dniuz alicui sine causa/ fides minuit in metibus fideliu/cu videt papa a quo iura pcesserunt auctore esse iniuriaz. ¶ Qd patet/ q cardinales aliiq illustres viri sacroz canonu dicutur executores/ptectores z magistri.c.nup.§.de sen.excoi.z in.c.significauit. §.de offi.ordi.Roma.cosi.332.dixi late in.c.no putamus.§.de cosuetu. ¶ Si igit sint executores canonu/bona pauperuz no dissipet/sed vestitu solu z victu querat/ prime ad Thimo.c.6.habetes victu z vestituz his coteti sumus/ glo.in summa.44.distinct.vbi text. citat Hiero.tibi o sacerdos de altari viuere non luxuriari permittitur/quod prosequere vt per scrib.in.c.cum secunduz apostolum.§.de preben. et Panor.in.c.constitutis el.ij.nu.x.§.de appella. q non datur beneficium seu prelatura vt inde viuat sed vt bene regat / z bene dispenset iuxta dictum petri de Anchara. con.cxvj.col.prima secundum ordinem/quod clerici no sunt vsufructuarij:sed fideles dispensatores rerum ecclesiasticaru/hinc dicit Joh.de lignia.in tracta.de pluralitate bnficio.q.xj.q clericus * tenetur ad restitutionem qui consumpsit inhoneste de bonis ecclesie vltra necessitatem,/ et subdit ibi in fine trac.q nolebat bibere sanguinem mortuu deputatuz pauperib sed poti sudore manuu suaz ex quo deus concesserat gratiam vt viueret de labore suo/z recte sancitu est per Jo.de lignia.qui in cle.gratie.§.de rescrip. dicit in proposito nostro/q si clericus expendit voluptuose de rebus beneficij tenetur ad restitutione.refert Imol. in.c.fi.§.de pecul.cler.quia predonis non administratoris nomen obtinet.glo.in.c.fina.xij.q.prima allegat.l. qui fundum.§.si tutor.ff.pro empto.facit illud tritu si re priueris nomen habere non mereris/z alibi dicit tex.secundum Sozi. d.con.xxxij.col.ij.qd si nulla ecclesiastice rationis necessitate compulsus/prelatus presumpserit aliquid de bonis ecclesie vendere tanq furti z latrocinij reus.honore priuabitur.Paul.de castro.con .ccccxxvij.col. fina.in.j. parte.

¶ Ex quibus habeo.q fructus * beneficiorum dicuntur vita z sanguis pauperum/iuxta illud Malach. prophete. afferte decimas in horreu meu:vt sit cibus in domo mea. Domi.con.lxxij.col.iij.quia punctus: idem dicito de alijs ad cuius/ratione mixture z coniunctionis sunt : ideo oes fructus beneficiorum vtcunq sint res spuales/deo z pauperibus eius membris dicate/de decimis non est dubium de alijs vero non dicemus diuer so,ceseri iure cum sint ee de.Jo.mo.in.c.cum persone de priuileg.z.l.cum qui edes ff.de vsucapio.Et magis dignu * trahit ad se min dignu glo.in.c.quod in dubijs.§.de consecra.eccle. vel alta.

¶ In proposito igitur habeo id quod dicitur de decimis/ quia sunt vota fidelium/pretia peccatorum/z patrimonia pauperum.c.quia iuxta.xvj.q.prima.z sic idem de alijs taqua accessorijs.

¶ Premissis non refragantur adducta per eundem Do. Altia.qui(vt in simili dicit de Barba. Lauren. Calca.co. primo in prin.)vt se magistruz aliorum ostendat z plura sapere q oporteat:more solito * conatur impugnare veritatem suis nouis seu vt verius dicam antiquis et innouatis intellectibus z de eis facere festum quod placet festum tamen mortuorum Calca.con.primo.col.xx.Et contra naturam legis que clara debet esse.calca.vbi.§.col.xxiij.cuius auctoritas pace eius salua dicerem/quia veritas est et in obliuione non dedignabitur cedere communi opinioni doctorum vtriusq censure.z astipulari insequendo doctrinam Bal.in.l.precibus.C.de ipuber.vbi dicit q * non audet recedere ab vniuersitate doctorum imo illos sequitur post terga colligendo spicas/quod vide apud Alexa.consil. 51.nu.vj.cu dicatur.vol.iiij.primo z ea que not.per Semi.z Roma.vbi.§.q si comeda fiat propter vtilitate comedatarij tuc ipse lucrat fruct instar depositarij ad cui gratiam seu vtilitatem factum est depositum/quoniam illi redditus ex re dposita pceptos sibi lucrifacit/nisi post moram postq pceptos dare debet deponenti.l.desposalliorum.§. q pecunia.ff.depositi q isto est argumetu ad simile * cui vlgo dici solet claudicas vno pede.l.qd nerua.ff.depositi.

¶ Quod in proposito claudicet no vnico sed ambobus pedibus apparet recte intueti/quia doctores prefati male arguunt de rebus mere prophanis/ad res spirituales/z deo dicatas que non stant in commercio hominum. l.inter stipulantem.§. sacram.z ibi late scribenb .ff.de ver.oblig. vide notat.in.c.conquestus.ibi cum autem sit valde iniquum ea que collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus ecclesijs vel relicta aut eis modis iustis alijs acquisita/alijs vsibus applicari:propter quod merito inuasores ipsarum rerum tanq sacrilegi sunt anathemati vsq ad satisfactionem congruam supponenda.§.de foro competenti.quo fit etiam quia non arg.de pia.causa ad no pia per not.in.l.prima.C.de sacrosanct.eccle.

¶ Pro premissis vnu habeo verbu/qd citat Sozi. con.ccj. col.iij.abunde qui animo dilapidandi * tutelam assumit furis:z non bonefidei officio fungitur.l. si pupilli .§. sed et si qs.ff.de nego.gest.Domi.vbi.§.dicit si fiat comeda ppt psone sustetatione/i hoc no videt ab ipo nro iteto discrepare cu fateamur ipz comedatariu de fructib comedati bnfi

cij viuere debere ⁊ substētari: vt dicimus. s̄. ac in suis necessitatibus conuertere: ⁊ hec est vera vtilitas commēdatarij: de qua loquitur Roma. nō autem fructus ipsos dissipare: prout voluit dominus Altia. per doctrinam premissorum / quod ab ea per sanum cerebrum non video elici posse / ⁊ vbi eliceretur non video astipulari debere: quia omnimodo iuris ⁊ equitatis adminiculo careret. Ideo respuendum a schola pōtificij iuris non adulandum: prout nonnulli faciunt opus cardinalibus ⁊ alijs supremis dirigentes: viuat idcirco verona * non laus nec placentia. Feli. in. c. si quādo. in ꝟsi. stat difficultas in fine. s̄. de rescript. [51]

¶ Firmat preterea idem Domi. Altiatus intentum suū / argumento a solitis: prorumpens in hec verba / ꝙ cardinalibus illustribusq̄ viris / solet Romanus pontifex concedere / quod licet argumentum * a solitis in iure nostro ⁊ cesareo dicatur validum / text. in. l. certi conditio. §. si nummos / ibi cum quotidie. ff. si cer. pet. recte dicitur quotidie / propter id quod citat Alexan. in consilio. clxxxj. post princi. in causa ⁊ lite. volu. ij. quia quando ad grauandum tertium non attenditur / illud ꝙ vnus vel duo vel plures daturi fuissent: sed illud ꝙ communiter solitum fieri consueuisset. l. si seruum meum / in princi. ff. ad leg. aquil. l. precia rerum. ff. ad leg. falcid. ⁊ Antho. de Butrio. in capi. cū causa. s̄. de empt. ⁊ vend. [52]

¶ Et pro intento principali facit. l. si quis donaturus. ff. de vsufruct. ⁊ quēadmo. quis vta. Maria. Sozi. consi. lxxxvj. colum. iiij. in causa / allegat. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de edilit. edict. ⁊. l. vel vniuersorum. ff. de pignora. actio. ⁊ consil. sequen. colū. antepenul. in presenti: facit quod citat idem Sozi. consilio. cvij. colum. iij. versicu. Item sequeretur quod consueta seruari debent partes sensisse. Item ꝙ communiter * fieri cōsueuit factum presumitur. l. si prius. §. primo. ff. de aqua plu. arcen. idē Sozi. cōsilio. cxxiij. col. secūda. suprascripti / ⁊ consilio. ccv. colū. ij. dificultas / quod videtur placere Alexand. in consilio. lxxxix. viso themate. volu. iij. dum dicit. colū. fina. ꝙ notarius intelligitur semper rogatus in instru. vt apponat omnes clausulas: ⁊ formas consuetas: ad idem facit ꝙ notat idem Alexan. in cōsilio. xcvij. nume. vij. alias de facto. eo. volu. dum etiam dicit ꝙ si quis assumpsit in se periculum casus fortuiti / non videt̄ intellexisse de casu fortuito insolito. l. fistulas. §. tormenta. ff. de contrah. empt. ⁊. l. seio. §. medico / ⁊ ibi no. Bar. ff. de annuis lega. pro hoc vide eundem Alexan. in cōsilio cvij. col. v. perspectis / eo. volu. iij. ⁊ consi. cv. in fine reuerē de dn̄e. volu. ij. vbi comprobat id quod dicimus de notario rogato / de quo / ⁊ per quem debeat rogari. Uide etiā eundem Alexand. consil. cx. eximie doctor. volu. ij. hinc Jason in. l. si mora. nume. vj. ff. solu. matri. Quod solita * fieri sunt tante efficacie / ꝙ dictio taxatiua ea non tollit / siue ea que sunt de consuetudine: pro hoc allegat. l. viros. C. de diuer. offi. lib. xij. ⁊ ibi Bar. vide etiam pro his que not. Neapoli. decisio. ccxxvj. nume. ij. serenissimus Rex / ⁊ que citat Deci. consilio. ccxix. colū. prima. viso puncto / ⁊ diligenter Do. Bar. de chasseneo. consilio primo. §. sed ne in totuz videar / nume. xxij. attende ad ea que in proposito dicimus / in cap. statuimus. s̄. hoc titu. Domi. Hypo. de Marsi. consi. cj. nu. xxij. in premissa causa accusationis. Paul. de cast. cōsi. 45. colū. fina. licet per suprascriptū / in prima parte: vbi dicit ꝙ quando matrimonium per verba de presenti ⁊ deliberate contrahitur / solent parentes adesse ⁊ contrahi in ecclesia presente notario / ⁊ testibus q̄ pluribus ⁊ dari ānulus / idē Paul. in consilio. cccxxxv. versi. Secundo ostenditur. col. prima / laudatio ⁊ inuestitura / vbi loquitur de solitis alicuius particularis persone / in prima parte. Idē Paul. in cōsi. 333. nu. 3. in. ij. parte. Deci. cōsi. 278. nu. 4. nō leuis perplexitas. ⁊ consi. 279. nu. 3. placet mihi: vbi arguit de nouerca * que dicitur odiosa priuigno vel priuigne. no. in. l. non est: que est. l. 4. ff. de inofficio. testa. vbi Ang. not. illū text. cōtra nouercas que per falsas suggestiones maritos inducunt ad faciendū iniuriam / sanguini proprio / ⁊ hoc facere cōsueuerunt: nam vt dicit textus solennis in. l. lex que tutores ante finē. C. de administ. tutor. femine nouis maritis non solum res filioꝝ: sed etiam vitam adijcerent. [53] [54] [55]

¶ Et per hec sit comprobatum argumentum a solitis / iunctis his que traduntur per Jaso. in cōsi. xx. col. penul. Laurentius. volu. primo. ⁊ in consi. cliij. col. v. ⁊. vj. presupponitur. volu. 4. vbi dicit ꝙ solitum alias de sui natura malum si fiat excusata pena / vt in simili diximus. s̄. in rubri. de cōsuetu. nume. xv. que omnia videntur iuuare argumentum a communiter accidentibus / quia illud dicitur etiam validum vt not. late Calca. in. con. xxiiij. col. v. orta. vbi loquit̄ de casu fortuito etiam solito ꝙ videre iuuat ad. s̄. proxime dicta de casu fortuito insolito.

¶ Intellige premissa de solitis ordinarie nō extraordinarie / per ea que no. Decius. con. 430. nu. viij. quod supra vbi dicit ꝙ verba debent * intelligi ⁊ interpretari secundum cursum ordinarium ⁊ non referuntur ad illud ꝙ extraordinario iure quandoque factum fuisset. [56]

Arg. tex. no. ī. l. seyo. §. medica ⁊ ibi Bar. ff. de auro leg. vbi dicit ꝙ cōmissio generalis data procuratori de solitis intelligitur de solito fieri ordinarie nō extraordinarie. Bar. in. l. sed ⁊ si quis. §. q̄situ. ff. si q̄s cautio. vide q̄ in simili not. Decius in cō. ccccxlj. nu. ix. pn̄s hoc ei argu. Maria. Sozi. cō. 42. col. 2. ī cā firmat quod * fatui cōit se e stimāt sapiētes idē Pe. de Anc. cō. x. col. fina. videt̄. Alex. in. d. cō. 107. vide q̄ dixit de solitis, idē Alex. cō. cvij. col. fi. ꝑ īuestigatiōe. vol. ij. et non des obliuioni q̄ ipse tradit in consil. ccvj. col. j. viso themate. vol. eo. quia contingentia tangit. Et quod non intelligatur de extraordinarijs. firmat idem Alex. in consilio. xxviij. nu. vij. visis vol. primo. Et ita dicas ecōtra de non solitis vn̄ intelligātur tacite excepta. l. fi. ꝟsi / sin autem duorum. C. de iure emph. dicit Jason in. d. con. xx. [57]

¶ Tamen redeundo ad intentum nō video opinionē Do. Atiati hoc argumento iuuari / quia legi formas commende a curia romana progressas cardinalibꝯ alijsq̄ viris illustribus concessas / etiam vltra maximum numerum / nec ex verbis earum percepi prout ⁊ nunq̄ auribus intonuit / ꝙ fructus beneficiorum commendatorum dissipare possent.

¶ Sed eo in proposito perceptioni fructuū / solet dici nec non fructus / redditus / ⁊ prouentus / huiusmodi beneficij / per nos tibi commendati debitis ⁊ cōsuetis illius supportatis oneribus in tuos ⁊ ipsius beneficij commendati vsꝯ ⁊ vtilitatem conuertere / ⁊ de illis sicut ipsum beneficium commendatum pro tempore obtinentes in titulum / de ipsis disponere ⁊ ordinare potuerunt / seu etiam debuerunt / alienatione tamen quorumcunq̄ bonorum immobilium et preciosorū mobiliū ipsius beneficij penitus interdicta disponere ⁊ ordinare / libere ⁊ licite valere / auctoritate apostolica de speciali dono gratie dispensamus.

¶ Et hec verba important conditionem legis seu iuris ꝑ ea que tradit Angel. in. l. prima col. prima. ff. de ferijs ꝙ imperator * in eius rescripto vel sētentia intelligatur ius cōdere. l. j. ff. de constitu. prin. non tamen hoc procedit in inferioribus. Dec. consilio. 516. nu. iiij. qm̄ eam. [58]

¶ Itē suadetur intentū per id quod not. Alex. de Imola. in cō. xxviij. col. j. viso ⁊ discusso vol. vj. ⁊ cō. xliij. nu. xxij. volu. iiij. visis ⁊ consil. xliiij. nu. iiij. viso volu. ij. Quod si dico cōstituo te asinum meum vel dilapidatorem meum / ad talem causam agendam / videbitur constitutus procurator ad illam causam. Bal. in. l. testamentum. C. de testa. Ita in proposito esto ꝙ papa diceret ꝙ posset dilapidare fructus / ꝓpter hoc non videretur nisi tanq̄ procurator. Ecce igitur quid important verba preinserta nisi executionem sacrarū sanctionum vt solum viuant ⁊ de rebus disponant more patrissa. ⁊ reipublice / ⁊ sacre administratoris / profecto videt̄ absurdum intentum ipsum / quia ex eo subsequitur particularis inclusio boni ꝓ reipublice exclusio quod dicere non conuenit viro. Auten. res que subiacet. C. cōmu. de lega. ibi ea enim que communiter omnibus prosunt his que specialiter quibusdam vtilia sunt / preponimus.

[59] ¶ Item interest * reipublice ne quis re sua male vtatur / Alex de Imola. cōsil. cxxiij. col. ij. circa primuz / vol. v. Jo. de Ana. in. c. cū ex iniūcto nu. xxij. de heretic. quem vide pro intento. Paul. de ca. cō. cccxlv. nu. vj. circa bona in prima parte. ⁊ sic debet intelligi quod quilibet ī re sua est moderator ⁊ arbiter. C. māda. l. in re. Dec. cōsilio. cccclxv. col. ij. perscrutatis. notat Jason in con. lviij. in fine. mihi. vol. iij. ⁊ con. clxvj. ī fine. pūctus vol. iiij. vbi pro hoc vulgari allegat. l. nemo exterus. C. de iudeis ⁊. l. non vsq̄ adeo in fine. ff. si quis a parē. fuerit ma. quod firmat Do. meus de ripa. lib. ij. respon. c. xx. v. col. iij. ⁊. iiij. l. ij. in fine. C. si q̄s a paren. fuer. ma. maxime in testando. l. j. C. de sacrosanct. eccle.

¶ Ideo multo magis quis re aliena prout notat Jason in con. iiij. col. iiij. vol. iij. quod omne arbitrium alicui commissū in re aliena intelligitur semper commissum cum iusticia et rectitudine quibuscunq̄ verbis committatur. Bal. in. l. j. per illum tex. ff. de solu.

¶ Ad idē ꝙ licet alicui per verba multū ampla ⁊ ḡnalia detur potestas aliquid faciendi intelligitur dummodo ex fide ⁊ legaliter agat ⁊ non cum tam maximo excessu sed quatinus res ex fide agenda esset. Bal. in. c. pe. in vltima col. s̄. de prescriptio.

60 ¶ Merito non venit dicendum quod pontifex * maximus / qui uberrimus fons iusticie dicitur Sozinus / consi. 164. colum. iij. visa bulla / et quem apex tante dignitatis attollit ut dicitur in capitu. non nos. xl. distin. facit tex. in. l. prima. ff. de offi. prefect. preto. glo. pragma. in capitu. licet. §. suum in verbo sanctitatis isto titu. solitus sit dare huiusmodi dissipationis formam / quam etiam non habet / quia est fidelis dispensator quem dns constituit super familiam suam dixi s. in prohe. in versi. interiectio admirantis. Et sic talis non potest pro se inducere regulas communes quod in re sua quilibet potest facere quicquid vult etiam si noceat vicino dummodo non faciat animo nocendi: sed potius sibi proficiendi. l. proculus. ff. de damno infec. Item quod quilibet in re sua est moderator et arbiter et c. notat et latius calca. in con. viij. nume. x. in causa ubi subdit quod princeps vult quod in traditione rei sue unusquisque possit apponere legem quam vult dummodo non sit a lege improbata / not. in capi. requisisti. s. de testamen. capi. nullus. s. de seruis non ordi.

¶ Nec etiam verissimile est / quod papa in tanto velit canones violare. Petr. Rauennas in compen. de eta. et quali. colu. iij. vide que dicit Deci. consil. cccccxij. nume. iij.

¶ Non potest etiam dare dominium harum rerum / cum equidem non habeat / sed domini est terra / et plenitudo eius. psal. xxiij. pbat glo. prag. in verbo pluralitas. col. iij. isto ti. facit dictum apostoli. dum dicit dispensatio mihi credita est.

¶ Debet equidem papa se conformare quantum potest voluntati apostoli / que dicitur diuina / vide late Feli. in cap. constitutus. versi. dominium iurium de rescrip. Ex quo habeo contra d. Altia. intentum / inquantum dicit quod talis commendatarius eorum fructuum potius dicitur dominus / quam administrator / quod prosequere per ea que in materia dispensationis citat de selua in tertia parte trac. benefi. q. 39.

¶ Sunt quippe pape res ecclesie / non quo ad proprietatem / sed quo ad administrationem / hinc Bernar. ad Eugenium Papam / consideres autem omnium sanctam Romanam ecclesiam cui auctore deo preses / ecclesiarum matrem esse / non dominam: referunt Domi. Archi. et Prepo. in cap. primo. xij. distinct. quod est contra glo. in cap. cum venissent

61 s. de iudic. que dicit quod res * Romane ecclesie proprie sunt pape: sicut res fisci sunt imperatoris: quasi patrimonium: quod est falsum: nisi quo ad administrationem non quo ad proprietatem: cap. non licet pape. xij. questio. ij. Et sic pro libito non potest bona ecclesie tradere. Ideo nec facultatem illa dissipandi dare: pro quo facit quod not. Panormi.

62 in capi. que in ecclesiarum. nume. xvij. s. de consti. quod ubi * non subest causa veniendi contra ius positiuum princeps peccat illud violando: quia debet facere: ut bonus paterfamilias: quia data est ei potestas turbandi non molestandi et cetera.

¶ Per aliqua ex his inter alia mouetur contra Altia. dominus Petrus Rebuffus mihi clarissimus et aliquando ipsius Altia. collega in restaurata Bitur. vniuersitate in repeti. capitu. postulastis. s. de cleri. excommunica. minist. qui per optime in Altia. inuehit in proposito: aliquali modo tamen nititur ipsum collegam non pro viribus deffendere: dicens nisi velit exponere dissipare: id est dispergere quia bene merentibus posset dispergere: et pauperibus dare quod non placet quia obstat verbum libere / et verbum omnino: vel nisi dicas liberam dispersionem iure regulatam quia tunc procedit per hec que tradit in proposito Hosti-

63 en. in capitu. contingit. s. de transactio. ubi dicit quod quis * habet liberam: dum bene administrat non quando ecclesiam spoliat: sicut alias dicitur de tutore vel curatore. l. qui fundum. §. si tutor. ff. pro emptore.

¶ Istud ultimum satis persuadet: ut libere possit id facere secundum modificationes iuris communis: videlicet libere et licite: prout dixi fore de stilo curie: ut conueniat regula iuris quod generalitas et vniuersalis recipiat restrictionem de habilitate. l. prima: et ibi scriben. C. de summa Trinitate et fide catholica: et ad ciuilem modum extendi non perniciosum: non ita excessiue: ut dicit Jason in. d. con. 4. volu. iij. l. si cui. ff. de seruitu. Joan. Mona. in capi. in generali: et ibi dico de regul. iur. j. facit theorica iuris quod omnis

64 dispositio * quantumcunque generalis sit: debet intelligi de valida et non de inualida: etiam ciuili. l. gradatim. §. sed et si lege. ff. de muner. et hono. Jas. post Alexand. in. l. prima. §. nunciatio. ff. de no. oper. nuncia. Idem Jason in. l. si filiusfa. ff. si cer. peta. not. Joannes mona. in. c. ut circa. nu. xxvj. s. hoc titulo.

65 ¶ Preterea quo ad verbum libere: potes dicere modificando / quod licet * de sui natura importet liberam voluntatem / denotetque quandam prerogatiuam absolutam dominium super actum cui additur. ff. de procura. l. procurator cui liberam et s. hoc titu. cum nobis olim in fine / refert Pet. de Ancha. con. lvj. in prin. quod incipit. Jo. And. in cle. dudum. et notat amplissime Calca. con. iij. nu. xj. et sequen. et Jason in con. xiiij. col. iij. et fi. vol. iij. et con. xxuij col. fi. eo. volu. tamen restringitur ubi agitur de preiudicio tertij not. Bal. in. l. si quis maior in prin. C. de transac. et in. l. si non ea. in fine. C. de dot. promis. et in. l. prima. ff. de testa. milita. Bar. in. l. dotalem. eo. titu. refert Decius. con. ccclv. nu. vj. dispositum fuit a testatore.

¶ Sed hic agitur de preiudicio tertij videlicet ecclesie et pauperum / igitur habet restringi ut diximus secundum iuris communis dispositionem / pro his habeo quod in simili citat Maria Sozi. in con. xcij. col. viij. versi. sed tertia quod iu-

66 dex * seu bonus vir dicitur habere non liberam voluntatem / sed regulatam a lege. Bar. et Alij in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. et in. c. quintaualis. s. de iureiur. igitur licet commendatarius dici possit habere arbitrium non tamen habet voluntatem liberam et absolutam / prout de milite dicitur. l. j. ubi Bar. ff. de testa. milit. iuuat etiam quia forma data administratori per ipsum est obseruanda. l. j. §. Igitur. ff. de exerci. et. l. parui. ff. de arbi. Signorol. in con. xxvj. col. iij. Item alias esset remissio doli futuri quod non fit. l. si vnus. §. illud. ff. de pac. faciunt in proposito que tradit Jason in con. xl. in prin. quod testator in testamento non potest vsufructuario remittere satisdationem / quia talis remissio inuitaret vsufructuarium ad male vtendum / et sic ad dissipandum merito statutum est quod non possit remitti / ut ibi comprobo. et latius Jason in con. xiiij. ubi post alia. col. fi. vol. iij. dicit quod verbum libere non excludit rationis redditionem administrate tutele secundum quod iura disponunt iuxta tex. not. in. c. primo de offi. ordi. j. in verbo liberam potestatem iuncto verbo secundum quod canones censent quia quando datur libera potestas exercendi actum intelligere canonice et secundum formam illi actui a iure traditum. not. Domi. in. c. ij. §. fi. de tempo. ordi. hoc. lib. ita venit dicendum in proposito nostro vide eundem Soz. consilio. seq. col. vj. ver. Secundo respondet et alex. in consi. lviij. col. fi. habita vol. iij. quem sic intellige consil. clxxxvj. nu. ix. visis subtilissimis vol. ij.

¶ Item licet verba ponerentur hec prout sibi videbitur et placuerit tamen talia verba non important liberam et absolutam voluntatem sed solum arbitrium boni viri et sic rectum et moderatum iudicium tex. in. l. thais. §. sorore. Bar. et alij. in. l. si sic. in prin. de leg. primo idem Bar. in. l. creditor. §. lucius. ff. manda. Et ubi premissa non vigerent quod imo.

67 ¶ Semper tamen obstat verbum dissipatio * quod de sui natura signat vitium / ut probatur. d. c. xv. luce / aut exterminationem vel rei consumptionem et sic in malam partem / prout dicitur de hoc verbo consumpsit / notat Alex. con. xvi. volu. vij. breuiter ad quesitum.

¶ Et intentum liquide comprobo ex sequentibus. primo per glo. ordi. deutero. xxx. c. que ait mortaliter homo ad orientem dissipatur / quando tempore iuuentutis consumitur in peccatis ad meridiem autem dissipatio quando tempore virilitatis vtitur iniurijs et rapinis / ad occidentem vero dissipatur quando in senectute sua declinat ad enormia sicut de rege Salomone dicitur. iij. regum. xj. c. cumque esset senex deprauatum est cor eius per mulieres. Ad aquilonem vero dissipatur quando ex multitudine et magnitudine peccatorum ad desperationem propinquam, propinquare videtur / et Archi. post tex. ibi. in. c. quia sepe. j. hoc titu. ibi dissipant et destruunt / euellunt / siue diminuunt / tex. in. l. prima. ff. de cura. furio. vel alijs extra minor. dandis ibi que neque tempus neque finem expensarum habet / sed bona sua dilacerando et dissipando profundit hinc glo. in. l. imperator. §. finali de lega. ij. dicit quod dissipator dicitur alienare: pro hoc habeo quod citat Bal. in. l. prima in fine. C. de bo. que mater. Quod mandatum / quod possit facere tanquam de re sua non intelligitur quod donet vel dissipet.

¶ Vide que in simili citat Preposi. in capit. nulli. et. xij. q. v. dum contendit de facultate testandi cardinalibus a papa concessa / ad idem quod citat Paul. de castro consilio. ccclij.

68 nu. iij. curator datur in prima parte. quando dicit quod donare * non est administrare / sed dissipare. l. ab agnato et. l. fina. ff. de curato. furio. et. l. contra iuris. §. si filius. ff. de pact. idem

69 Paul. ea parte. consi. cccccxiij. col. iij. in facto proposito / subdit in proposito quod proprium pastoris * est congregare et conseruare sed proprium lupi est rapere et dispergere ut comprobo. i. c. vij in questionis. j. de here. nec tunc potest dici rector administrator cum

dilapidat. d.l. qui fundum.§.tutor.ff.pro empto.⁊.C.de bo.ꝙ liber.l.cum solum.§.non autem licentia/⁊.l.prima.C. de bo.ꝙ.maternis / vnde cum tunc non faciat tanꝙ pastor: sed tanꝙ priuatus / sibi potest resisti. Iuxta ea que nota.in cap.conquerente.s.de restitutio.spoliato.

¶ Uide que absurda prouenlant ex abundantia diuitiarum / per Waleretum in tracta.de electio. carta. lxiij. ⁊ sequenti.

¶ Nunc ad sacra dictamina quo ad intentum nostrum veniamus. Iob capitu.v.qui dissipat cogitationes malorum ne possint implere manus eorum quod ceperant / vbi glo. cum reprobi cogitent mala/deus aliquando ne contra bonos preualeant vires tollit / vt effectu careant operis: ⁊ apud deum rei conscientia sint/sequitur in text.qui apprehendit sapientes in astutia eorum ⁊ consilium prauorum dissipat.

¶ Item apud prophetam / quoniam deus dissipauit ossa eorum qui hominibus placent confusa sunt / quoniam deus spreuit eos.psalm.52.cap.⁊.67.dissipa gentes que bella volunt / ⁊ apud sapientem. Prouerbio.xv.cap.dissipantur cogitationes / vbi nō est consilium/ vbi vero sunt plures consiliarij confirmantur / ⁊.20. circa finem / dissipat impios rex sapiens ⁊ incuruat eos fornicem ⁊.xxv.capi. ventus aquilo dissipat pluuias / ⁊ facies tristis linguam detrahentem.xxix. autem. capi. homines pestilentes dissipant ciuitatem/ sapientes vero auertant furorem.Item Luce.xvj.capi.ibi: ⁊ hic diffamatus est apud illum / quasi dissipasset bona illius.capitu.qualiter ⁊ quādo.ij.s.de accusatio. Item.4.Regum.capitu.xviij.⁊.ij.Paralipo.xxix. capi.⁊ transumptiue.cap.quia sancta Romana.lxiij.distin. Ibi ꝙ postꝙ Ezechias dissipauit excelsa ⁊ contriuit statuas / succidit lucos ⁊ fregit serpentem eneum quem fecit Moyses / ⁊ Ecclesia.ix.capi.qui dissipat sepem / mordebit eum coluber.

70 ¶ Item equidem Obstat ipsa dictio * omnino que deno tat idem quod precise totaliter ⁊ in omni casu/ꝓ quo tex. in clemen. prima / ⁊ ibi glo. in verbo omnino de vita ⁊ honestate clericorum. Ita dicit Franci. Areti. in capi.superior. colum.vij.nume.xxiij.s.de accusatio.allegat text. in lege tertia.§.hoc edicto. ff. naute caupo.stabula. ⁊.§.fina. insti.de tutel. Archidia.⁊ Ioan.Andr.in.c.si beneficia.j. de prebend.post textum.ibi omnino.i.totaliter.cap.primo. j.de sepultu.capitu.ex parte/ el primo.s.de potesta.delega. Uide cōcordantias ꝑ apostil.ad Archi.vbi.s.

¶ Pro premissis omittere non habemus verbum. Panormita.in capitu.querelam.in princi.s.de electio.⁊ in capitu. de monachis.de prebend.s.vbi exclamat contra cardinales/ ⁊ alios habentes ecclesias in commendam / quia debent eas tenere in priori statu / non diminuto solito diuino cultu/⁊ ex fructibus super extantibus deductis expensis sustentari/ ⁊ aliter facientes grauiter peccant / refert ⁊ sequitur Feli.in capi.auditis.colum.iij.sub.nume.4.s. de prescriptio.⁊ hoc dicit/ licet eas habeant pleno iure / ⁊ in temporalibus ⁊ spiritualibus. Ioan.Mona.in capit.abbates.vbi dico de priuileg.

¶ Item opinio Altiati contra rem publicam laborat/quia bonum ⁊ laudabile est ciuitatem suos subditos habere locupletes.§.cogitatio in auten.vt iudi.sine quoquo suf.⁊ ꝙ quis rebus suis non male vtatur.insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.sed hoc.

¶ Item iuuat / in altiatum locutio vulgi / que aliquando venit attendenda/ dico in capi.ei cui de preben.j.quibus Adde Calca.in consilio primo.colum.xiiij.quia quando vulgus affert in medium/hoc verbū dissipare capit in ma-

71 lam partem/vt patet intuenti. Item communis * opinio doctorum a qua recedere tribuendum est arrogantie/ potiusquam peritie no. do. Io.Igneus doctor Aurelianen. in tracta.An Rex Francie recog.Imperato.colū.iij.versi.quid dicendum/ ⁊ sic imperitie tribuendum est/vt placet Iaso.in consi.primo.colum.iij. volu.iij. dum dicit ꝙ presumitur per imperitiā iudicare ille qui inheret singulari opinioni. Relicta communi sententia nisi dicas ꝙ agatur de vltima voluntate vel matrimonio/quia tunc opinio vnius doctoris est sequenda contra communem secundum eū Iaso.con.xiij.in fine videretur prima cōsideratione eo.vol.3.

¶ Et quia supra deduximus huiusmodi dissipationem fore quid hereticum; istud comprobo non solum respectu dissipantis commendatarij/verum etiam ementis res ab eo/ pro primo habeo text.formalem in cap.si quis presbiter.50. distin.pro secundo scilicet emente text.ad literam.xij.q.ij. in cap.nulli/vbi dicit nulli liceat quod dño cōsecratur/siue fuerit homo siue animal/vel quicquid fuerit semel domino consecratum/sanctum sanctorum erit domino.⁊ ad ius pertinet sacerdotium:propter quod inexcusabilis erit omnis qui a domino ⁊ ecclesia(cui competunt)aufert/vastat ⁊ inuadit/⁊ eripit/et vsꝗ ad emendationem ecclesieꝗ satisfactionem vt sacrilegus iudicetur ⁊ si emendare noluerit excommunicetur. Isti sunt tex.roma.ponti.martini.Bonifacij ⁊ sic non est dicendum contrarium/alias hereticus reputari debet probat glo.in ver.inhibemus in.c. generali. s.hoc ti.⁊ lib.quam sequūtur docto.ibi/⁊ Fely.in.c.primo col.iij.s.de constitu.

¶ Absit igitur vt teneamus hanc sententiam/in viridi obseruantia:vt res ecclesie quoquo modo dissipentur cum omnis equitatis iuris diuini ⁊ pontificij ratio / dictamen contrarium suadent/etiam id argumentis ciuilis prudentie comprobari potest:vt tales fructus in tres debeant diuidi partes/facit tex.in.l.ne splēdidissime.C.de oper.publ. l.fina.C.de vectiga.⁊.l.ex prestatione eo.l.fina.de diuer. pred.verba.⁊ rustic.lib.xj.C.Et sic ex quo ita in tali re ꝓphana multofortius in ecclesiastica. Istud latius poteris comprobare/per ea que citat Do.Bar.de Chasseneo.consilio.lx.quidam prior conuentualis/vbi refet opiniones varias vsꝗ ad numerum.xiiij. quomodo per superiores debeat procedi contra dissipatores bonorum ecclesie/aut de dilapidatione suspicatos. Et profecto in puncto hoc aliter dicere ꝙ supra sit dictatum/videtur non solum hereticum/verum equidem abominabile cum sit faccere sanctuz prophanum argu.eorum que dicuntur in.c. si quis dixerit xj.q.iij.⁊ dicit Augustinus super prima epistola.ad corin

72 thios.ꝙ errare * in rebus est peccatuz/scilicet cum putat q̄s id op⁹ eē bonū/qđ est malū/vł ecōuerso/⁊ dicit ibi glo. in fine/qđ idē sit siue dixerit tāꝗ cert⁹siue asseuerauerit cūiēt nō sit cert⁹. Istđ in sił. citat Do.Bar.de Chasseneo. consi.j.§.ad quintum quesitum.vsi. decimo. ⁊ fortius. nu. xlviij.Quid.enim discrepat/fructus huiusmod i non soluere/vel eos dissipare certe non disconueniunt. Sed qui illos non soluunt incurrunt ⁊ sacrilegium et damnationem eternam.testatur id de Decimis.Do.Bar. de Chasseneo. consil.xlv.nu.xxij. factum tale est/quia dominus retinuit eas in signum vniuersalis dominij ⁊ voluit ipsas solui clericis/pro seruitio sui faciendo.c.tua nobis.s/ de decimis ⁊.c.decime.xvj.q.prima igitur nō pro seruitio diaboli quod fit quando excercetur dissipatio ⁊ ita censeo iuris fore / et contrarium tenens pecus dicitur. vt in simili dicit Ioan. And.in.c.per exēptionem de priuileg.hoc.lib.

¶ Nec in contrarium iuuant adducta per Do.alcia. ⁊ intuenti per supradicta liquide apparet quod non credent

73 ciues Bituricenses/cum idolum * illorum apud vulgares dicatur/existimant profecto in eius opinione per quēpiam inuehi fore impossibile quod est erroneum/quia mortalis est/⁊licet dicatur illorum idolum vt dicitur de Guidone pape apud delphinales eius tamen auctoritas.in tāto non habetur pretio prout illa Guidonis pape que apđ Gallos/⁊ in parlamento delphinali / est maxia / testatur Decius.con.cccxviij.nu.ij.in causa istorum. Igitur videř necessario adherendum predictis non opinioni altiati. et istud patet ad litteram per premissa quia oculis corporeis potest legi vt est tex..in.l.prima in prin.⁊ ibi.Bar.ff.de his qui in testa.delētur ꝓ quo Iason in con.clxij.col.pe.Statutum vol.iiij.nec aliud credo/licet contrarium dixerit et alij dicerent etiaz si episcopi ⁊ cardinales forent/quod pl⁹ esset/cum pace non bene dixissent vt verbis Alexan. vtar con.xciij.col.fina.clarissime vol.iiij.⁊ allegantes hanc opinionē pro vera non puto immunes ab heresi:per ea que notat domi.in con.xciij.col.iij.clemens septimus. Et stupefact⁹ profecto remaneo cū video tā famosissimū ⁊ eloquētissimum ⁊ vere doctorem ex tam falsis fundamentis opinionem suam firmasse/nisi quia quandoꝗ bonus dormitat homerus non obstant ergo fundamenta altiati quia re vera tanꝗ palea per aream volans non tamen stellis in celum fixis appropinquauit. Immo in terram cecidit ⁊ ab oībus pedibus conculcata est vnde mirandum est ꝙ habuerit animum ita consulendi prout percipitur consuluisse vt in simili placet calca.in con.xv.nu. 50.viso instrumento.

¶ Attendant igitur commendatarij nostri tēporis vt deo et ecclesie seruiant manus habeant mūdas(prout in ꝓposito dicit Paul.de Castro in.d.cōsil.cccxxxvj.nu.viij.)cū reddere rationem villicationis teneātur in die illa tremēda in qua mouendi sunt celi ⁊ terra.

¶ Sit igitur hec questio per premissa cum communi opinione decisa/qcqd dicat ipse Do.Altia.,put in simili dicit

Maria. Sozinus. consilio.cxxxvj.colum.iij.prestantissime doctor/ ꝛ consilio.clv.colum.iij.versicu.circa secundū prestantissime doctor.

74 ¶ Nec mirari debet Bituric⁹/quia nullus in iure nostro * iurisconsultus fuit vnquā / omni ex parte perfectus / qui non fuerit quandoqꝫ reprehensus: testatur Angel.in.l.minus instructus. C. de acquirend. possession. tradit Sozi. consilio.150. colum.viij. vbi subdit ꝙ etiam iurisconsultus (vt ita dixerim) vir diuinus in sua legali quandoque fuit contrarius sibi ipsi/ propter artis dificultatē/latius idem Sozinus.ibi columna penultima. versicu. finaliter illud aperte / facit quod citat Alexand. consilio.clxxxiij. colūna secunda: vere crudelis. volumine quarto:de Baldo/

75 quod cerebrū * Bal.cōtinuo voluebatur sicut auis in aere. Et quia nolo insatiatus a cōprobatione intēti recedere/ideo vltra pmissa habeo ꝙ habēs liberū arbitriū nunqꝫ intelligitur habere potestatē dissipādi ꝛ dilapidādi/testātur Jaco.Butri.ꝛ Bal.in.l.si pcurator. C.de pcura. p.l.filiusfa.ff.de dona.ꝛ.l.cōtra iuris.§.fin.ff.de pact. Et talia ꝟba intelligūtur ſm qualitatē officij ꝛ actus inspectionis circa speciē dilapidationis.Bal.i.l.j.in vlti.colū. de bonis mater.allegat.l.phibere.§.plane.ff.qd vi aut clā/ ꝛ.d.l.pactū curatoris.C.de pact.ꝛ.l.presces.C.de transac.refert/ ꝛ sequitur Alex.cōsi.52.col.fi.vol.6. viso primo pūcto/ facit qd.s.diximus.in ꝟsi.suadetur/cui adde q̄ notat ipse Alex. in cōsi.44.nu.3.viso ꝛ discusso. vol.ij. Postremo in pūcto

76 habeo ꝙ princeps * per sua iura nō potest facere ꝙ hoīes inuitētur ad delinquendū/ alias nō esset lex: qꝛ iniusta qd esse non debet facit. l.si vnus.§.illud. ff.de pac. Jason latius in.d.cō.4.col.4.volu.3. ¶ Et hec in presentiarū dicit Philippus Probus/ Juris pontificij interpres minimus q̄ reiecta opinione altiati/tāqꝫ futili ꝛ pcedēte ex equitate sui capitis que non placuit ipsi pbo/ qui recordatus est

77 verborū diui Hieronymi inquientis/ qui * metu alicuius veritatē occultat/Dei iram cōtra se puocat / quia magis hoīem quā veritatē formidat.c.quisquis.xj.q.iij. Et nullo modo pter psecutionē futuram debet homo tacere quin veritatē annūciet.xliij.di. c.sit rector. ꝛ.c.ore. ꝛ.c.scimus/ in glo. Et pditor dr esse veritatis/nō solū qui mendaciū p veritate asseuerat/sed qui nō libere veritatē pnūciat/quā pnūciare oportet.xj.q.iij.nolite. Et melius est p veritate pati suppliciū quā p adulatione beneficiū/eadē causa. ꝛ.q. c.nemo peritorū. Et Joan.and.in.c.dānamus/ in ꝟbo non

78 verā.s.de summa Trini.ꝛ fide catholica. Nō * se(inquit) putet esse Christianū/ qui mori pro veritate nō habet animū preparatū. ¶ Et vt inquit Aristoteles in primo ethicorum duobus existentibus amicis/homine ꝛ veritate/sanctum est prehonorare veritatem. Et aliud vulgare. Amicus Sortes/amicus Plato/sed magis amica veritas. Ab his non equidem discrepat illud dauidicū dictamen. Prin

79 cipium verborum tuorum veritas/ꝙ licet * subtilitas maxime in doctore commendetur.l.vna de professor.qui in vrbe Constant.commit.mer. lib.xij. C. vt vnum. ꝛ idem verbum secundum titulorum diuersitatem ꝛ materie: diuerso exponat modo/notant moderni in rubri.de vulga. ꝛ pupil. substitu.ff.quod aliter exponitur in. l.penul. ff.iudica.solui/ ꝛ aliter in rubri.de vulga.sub. Et Esdre.xxxiij.cap.vbi est literatus/ibi verba legis ponderans.

80 ¶ Tamen * magis in doctore attenditur veritas qꝫ subtilitas secundum Lucam de penna. in.d.l.vnica. colū.vij. per illud Esdre / super omnia vincit veritas / cuius fides verborum adminicula non desiderat.l.vna.C.si mi. ab heredi.se absti. Quia qui vere ꝛ recte non docet deum proculdubio scandalisat.cap.illud.xciij.distinct. Ideo veritatem hic amplecti volui / ꝛ subtilitatem reprobare. l. in rebus/ibi non eniꝫ quod legum subtilitate transitus ꝛc. C. de iure do.non eniꝫ curare debet/qui docet quāta eloquētia doceat: sed quanta euidentia. Et vt verbis nostris finem imponamus/habeas pro constanti contra Altiatum/ cui non licuit egredi terminos quos statuerunt patres nostri: querendum eniꝫ est de semitis antiquorum/ ꝛ ambulare per eas. l.decurio fortunam de decur. lib.x. C. l.j.de murileg. lib.xj. C.l. si cohartalibus.C.de coharta.lib.xij. facit quod dicit in simili Jason in consi.clv.nume.4.in causa ꝛ lite. volu. 4. Qꝫ antiqui doctores magna veneratione fuerunt prestantiores modernis/pondere ꝛ mensura/ ꝛ non minus egregie quā vere dicit Bald.in.l.fi.C.de edic. diui Adria.tol.

¶ Et alibi legitur in. l. quidam ignauie sectatores relicta communi captant solitudines de decu.lib.x. Item dif

81 ficile * ac durum est vnum compescere multos / quia vt vulgo solet dici vnus vir nullus vir. Et pro reliquo vt cū Augustino loquar in.c.hēricus. xxiiij.q. iij. hereticus est qui alicuius temporalis commodi et maxime vane glorie principatusqꝫ sui gratia falsas ac nouas opiniones vel gignit vel sequitur. Prodon.

¶ Nicolaus Tertius Capitulum. xvj.

CVpiētes ecclesiarum vacatiōibus periculosis occurrere ac malignantiū subterfugijs obuiare, iā prouisis remedijs alia quę patente ipsa rerum experiētia ad earum expeditionem indicauit vtilia, remedia experta subiungimus, & quod fœlicis recordationis Grego.pa.x.prede.no.de electionibus pręsentandis electis & ipsorū electorum petendo ac adhibendo consensu, saluberiter statuit in suo robore cum infra scripti tēporis moderatione in præsentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tempore post consensum ad petēdas confirmationes instituit, quo ad illas quę petuntur vel peti debent a sede apo. temperantes, cum interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat, aliquorum distantia prolixius tempus exposcat, ac generali & in perpetuum valitura constitutione sancimus vt omnes electi cathedralium, vel regularium ecclesiarum quorum electionum confirmationes vel infirmationes ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interdicta, deuoluit, infra vnum mensem post consensum vel post obtentam de ipsorum electione noticiam si eam debito tempore non contigerit pręsentari, ad sedem ipsam iter arripiant, & ex tunc siue infra pręscriptum tempus iter arripuerint siue nō, absque fraude quam cito poterunt commode (locorum considerata distantia) petituri suarum electionum confirmationes, vel prosecuturi electiones suas quibus poterunt modis licitis cōparere cum omnibus actis iuribus & munimentis suis & processus suos contingentibus coram nobis personaliter teneantur.

¶ Quod si per.xx.dies post lapsum ex qualitate locorum moderandi temporis expectati siue eligentes/siue opponentes venerint siue non psonaliter cōparere, & suarū electionū cōfirmationē vel psecutionē seu executionē petere nul

la iusta cā interueniēte cōtēpserint, de qua infra p̄dictos .xx. dies ꝓposita infra .xv. dies post tēpus huiusmodi coram nobis, vel alio seu alijs deputando vel deputandis a nobis si admittenda videbitur, teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem, nisi vel infra eosdem viginti dies seu prędictos quindecim eo casu tātum, cum ad prædictam causam propositam (vt prædicitur) & admissam probandam concessi fuerint, talia & tam verisimilia proponi contingeret, quæ iudicio pręsidentis electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent, & propter quod forsitan videretur eidem ad prędictam comparationem tempus prolixius indulgendum. ℂ Insuper etiam eo casu quo ad personalem electorum comparationem excusandam aliquam iustam causam proponi contigerit vel admitti, nisi tunc infra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum, & nihilominus ipsa causa cessante (vt præmittitur) se ꝑsonaliter præsentauerint, electiones de ipsis factas eo ipso viribus vacuantes, ipsos omni iure (si quod eis per electionē huiusmodi quęsitum esset) decernimus esse priuatos. Electos vero qui se sine actis iuribus & munimentis suis & processus suos contingentibus personaliter, vel per procuratorem (vt præmittitur) præsentauerint, ea volumus ex cōtemptu cōstitutionis huiusmodi eo casu pœna percelli, vt pro exhibendis illis alibi quam apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) non possint dilationem aliam obtinere.

ℂ Ad hæc vt diligens inquisitio super electionibus & eligentibus & electis, ac alijs pręmissa contingentibus plena informatio possit haberi, quam informationem per procuratores (qui vt plurimum constituuntur absentes & processus ignari) cursus causarum non sentit de facili prouenire, de ipsis electoribus duę personæ ad minus super negocio ipso (vt de electis præmittitur) sufficienter instructæ, quando electionem concordem esse contigerit, infra idem tempus per capitulum in expensis de bonis ad prælatum ipsius ecclesiæ, de cuius electione agitur pertinentibus (si sint discreta) alioquin de communibus, vel per ipsum capitulum aliunde prouisis, si de ipsis discretis vel communibus, tunc haberi nō possint ad omnia instructi plenarie transmittantur. Si vero in discordia electio vel electiones ipsæ processerint, tunc duæ personæ ad minus de parte qualibet, cum sint plures vel de parte electi, cum electio vna processerit, in necessarijs & moderatis expensis electorum, quas si electi exhibere contempserint (nisi forsan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negocij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quęsito priuentur, & quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt i expensis ipsorum proprijs eo casu tam opponēs quam opponentes huiusmodi si duo tantum vel si plures duo ad minus ex ipsis opponentibus in expensis ipsorum opponentium plene (vt dictum est) cum actis & munimentis instructi compareant, vt per pręmissas personas vel negocium plenarie instrui, vel sedes eadē valeat informari, an ecclesiarum vtilitate pensata. & alijs inspectis circunstantijs super habēdis aliquibus probationibus, seu quibuscunque alijs sit alibi facienda commissio vel æquitate suadente partes potius apud sedem ipsam in probationibus, & alijs sint artandę.

ℂ Cæterum si eligentes electiones ipsas concorditer vel in discordia celebratas infra octo dies (postquam commode poterunt) electis pręsentare distulerint ipsos qui culpabiles in hoc extiterint, quo ad se a processus prosecutione totaliter excludentes omnibus beneficijs suis, quæ in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent per triennium cōtinuum ex nunc inchoandum, volumus eo ipso fore suspensos, ad quę si infra illu d tempus se popria temeritate, vel alio quęsito colore ingesserint illis ipso iure perpetuo sint priuati.

ℂ Vel si personas instructas (vt præmittitur etiam si opponentes vel electi mittere, vel venire seu expensas ministrare contemnant) destinare neglexerint (nisi eos capituli vel contradicentium paucitas, seu alia iusta & probabilis causa euidenter excuset, in quo casu procuratorem sufficienter instructum mittere, & nihilominus cessante causa dictas personas dirigere teneantur) & a totali (quo ad se) prosecutione processus, & a prouentuum beneficiorum, quæ in ecclesia ipsa obtinent, per triennium continuum perceptione priuentur, opponentis, vel opponentium cum vnicus est electus contumacia simili pęna plectenda, nihilominus tamen in pręmissis casibus quibus eligentes vel opponentes quo ad se processus prosecutione priuantur electis per hoc in prosecutione sui iuris nullum pręiudicium generetur.

ℂ Denique cum ad postulationem concor-

dem vel diſcordem procedi contigerit, & aliqui patientes in ordinibus vel ętate defectum vel his ſimiles poſtulentur, non qui alijs eccleſijs alligati liberum non habeant ſine noſtra permiſſione volatum, circa quos taliter alligatos nihil de veteris iuris obſeruantia immutamus, poſtulatos huiuſmodi & poſtulantes eoſdem ea moderata diſtrictione perſtringimus, vt eo ſaluo quod poſtulati huiuſmodi de ſuis poſtulationibus pręſtare conſenſum, nec (vt de electis dictum eſt) exhibere expenſas aliquibus teneantur, ſed poſtulantes ipſi concorditer vel diſcorditer expenſas ipſas perſonis talibus ſubminiſtrent, poſtulatos in veniendo (ſi non diſſenſerint) & poſtulantes in mittendo perſonas inſtructas, vt in concordi vel diſcordi electione per omnia (vt ſupra pręmittitur) moderatio pręmiſſa conſtringat, & negligentes ſtatuta, ibidem ſimilis pœna percellat, nec per hoc quod de poſtulatis pro celeri eccleſiarum expeditione ſtatuitur poſtulationes ipſę minus depẽdere intelligantur a gratia quam antea dependebant. ¶ Porro in ſingulis caſibus ſupradictis in recuperandis vel reddendis expenſis eligentium electorum poſtulantium & etiam poſtulati illud ſeruari decernimus quod iuſtum fuerit ſeu ęquitas canonum iudicabit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Utile eſt velo leuato pꝛocedere.
2 Uerbum vacationibus/quid compꝛehendat.
Uacantes eccleſie patiuntur in ſpiritualibus ⁊ tempoꝛalibus leſionem.
3 Ceſſante cauſa/ceſſare debet effectus.
Penalis conſtitutio: non debet extendi.
Ceſſante cauſa non ceſſat effectus.
4 Duplex eſt cauſa/finalis/⁊ impulſiua.
Impulſiua cauſa ⁊ finalis: que dicantur.
5 Licet conſtitutio fiat ex cauſa/⁊ ceſſet cauſa: non tamen ceſſabit conſtitutio/q2 auctoꝛitas conſtitutionis remanet donec reuocetur expꝛeſſe.
Cauſe ceſſatio non eſt modus reuocandi conſtitutionem: ſed contrarius vſus populi: vel ſuffragiũ legiſlatoꝛis.
6 Reoꝛũ eſt ſubterfugere/⁊ ius alterius partis diminuere
Hoſtes noſtros vincere poſſumus per inſidias/ ⁊ dolum niſi ei fidem pꝛomiſerimus: que etiam hoſti eſt ſeruanda.
Malitias aduerſarij per alias poſſum repellere: ſi habeo iuſtam cauſam in pꝛincipali.
7 Experientia eſt magiſtra rerum efficax.
8 Uerbum moderatio diminutionem continet.
9 An tempus certum ⁊ limitatum poterit dici arbitrarium.
10 Inducias a iure datas: iudex poteſt abbꝛeuiare ad arbitrium ſuum.
Beneficium iuris nemini eſt auferendum.
11 Dies dati ad appellandum non poſſunt abbꝛeuiari: nec quatuoꝛ anni qui dantur ad reſtitutionem in integrum petendum.
12 Iudicis arbitrium non habet locum: ex quo a iure ſtatuitur certum tempus.
13 Modi cognoſcendi/An conſtitutio cõtineat ius cõmune.
14 Hoſpitalia nomine eccleſiarum non ſolent cõpꝛehendi.
15 Milites ſunt quos ſcire arma volumus: ⁊ non leges.
16 Pꝛioꝛ qui pꝛeſidet habetur loco abbatis: alias ſecus quo ad hanc conſtitutionem.
17 An legatus de latere poſſit cognoſcere de appellatione interpoſita ad papam.
18 Legatus de latere ſimilis eſt pꝛefecto pꝛetoꝛio.
Examen legati de latere eſt examẽ ſedis apoſtolice: quo ad omnia niſi quo ad ſpecialiter reſeruata/⁊ quaſi pꝛopꝛie auditoꝛ eſt.
19 Ille eſt pꝛoximus quem nemo antecedit.
20 Multis modis deuoluitur cauſa per appellationem ad curiam.
21 Citatio non artat citatum: niſi legitime citatus fuerit.
22 Non poteſt plene deliberari niſi tempus habeatur.
23 Rogatus debet recedere: inuitatus effugere.
Rogari ⁊ inuitari quis videtur quãdo electus eſt.
24 Notitia multiplex dicitur.
25 Rara fides ideo eſt/quia multi multa loquuntur.
Non ſemper eulogia: ex bona fide fluit.
26 Id dicitur poſſe fieri: quod commode fieri poteſt.
Dietarũ triplex eſt genus quia/legales/ſingulares ⁊ vulgares reperiuntur.
27 Lex debet patrie conuenire: et vſui ſtatur etiam contra naturam vocis.
Conſuetudo eſt optima legum interpꝛes.
Conſuetudo regionis multum operatur.
28 In tempoꝛe certo ⁊ limitato a iure: locoꝛum varietas iuris varietatem non inducit.
29 In termino peremptoꝛio. iudex non multum feſtinare debet contra abſentem.
30 Electus ſine ambitione poteſt petere confirmationem electionis ſue.
31 Electioni pꝛeſentate eſt conſentiendum pꝛiuſq̃ cõfirmatio peti poſſit.
32 Papa habet omnia iura in ſcrinio pectoꝛis.
33 Iuris nomen multipliciter accipitur.
34 Mando duas habet ſignificationes.
35 Poſſeſſio dicitur plus habere facti q̃ iuris.
36 Omne violentum eſt repꝛobum.
In naturalibus eſt vis generatiua ex ſimilibus ſimilia pꝛocreans.
37 Ars imitatur naturam inquantum poteſt.
38 Conditio legis ⁊ facti: differunt.
39 Ipſo iure: ⁊ ipſo facto/an idem impoꝛtent.
40 Factum a iure appꝛobatum inducit obligationem/⁊ obligatio parit actionem.
41 Ad ea que quis habere non poteſt non tenetur.
42 Durum eſt q̃ quis defenſionẽ oñdat ante impugnationẽ.
43 Moꝛa ſemel commiſſa purgari non poteſt.
Circa pꝛeparatoꝛia iudicioꝛum moꝛa cõmiſſa purgari põt
44 Sententia legis vel canonis/etiã per appellationem nõ ſuſpenditur.
45 Eligentes poſſunt petere confirmationem per pcuratoꝛẽ
46 Non debet dici receſſiſſe: q̇ incontinenti reuerſurus eſt.
Uerba conſtitutionis non captioſe nec calumnioſe/ſed ciuili modo ſunt intelligenda.
47 Si non habet locũ conſtitutio: ergo nec pena cõſtitutiõis
48 Qui tenebatur venire ad curiã infra certum tempus/⁊ nõ venit ſciens papam moꝛtuum.
49 Mitius agitur cum lege/q̃ cum miniſtro legis.
50 Papa moꝛtuo/iuriſditio ⁊ iuriſditionis exercitium penes conſilium cardinalium remanet.
51 Per ſubauditiones ⁊ repetitiones tacitas: iura reuocãda non ſunt ſed potius concoꝛdanda.
52 Aliud eſt contemnere. et aliud eſt negliglere.
53 Unica pꝛoteſtatio currentem pꝛeſcriptionem tempoꝛis interrumpit.
Unica debiti oblatio vſuras curſuras impedit.
54 Trina monitio vel citatio quando debeat pꝛemitti.
55 Qui non inſiſtit negligens pꝛeſumitur.
56 Coꝛam quibus debet fieri pꝛoteſtatio in curia romana.
Referendarij qui dicuntur.
57 Ex quo apppellatio admittitur. ratiõabilis reputatur: dũmodo cauſa expꝛeſſa ſit.
58 Remiſſio quando fit regulariter a curia.
Nunquam ſuper dilatoꝛia regulariter. remiſſio fieri conſueuit.
59 Secundum canones regulariter vbicunq̃ quis grauatur poteſt appellare.
60 Mos pꝛobare volenti gerendus eſt.
61 Pꝛoponens abſentiam debet habere mandatum ſpeciale.

62 Ratihabitio retrotrahitur ⁊ mandato comparatur.
63 Sicut in appellatione non sufficit / ꝙ causa legitima allegetur: nisi probetur: ita ⁊ in causa absentie.
64 Plena probatio / presumptioni est preferenda.
Parum prodesset proponere nisi probarentur proposita.
65 Qui non potest venire nec mittere restituitur.
66 Terminus peremptorius cause principalis / nō obstat in causa appellationis.
67 A sententia canonis vel legis / non potest apellari.
Legibus est contradicendum cum instituūtur: postq̄ aūt institute sunt est obediendum.
68 Appellatio post lapsum iuris terminum interposita. nō habet vigorem.
Ab interlocutoria non appellatur nisi ratione grauaminis.
69 Natura ⁊ effectus diffinitiue sententie est imponere finē controuersijs.
70 Natura diffinitiue est vt feratur super principali: nō super exceptionibus.
Si condemnatoria est diffinitiua / ergo absolutoria diffinitiua debet esse.
Contrariorum eadem est disciplina.
71 Natura diffinitiue est ꝙ ex ea oriatur actio in factum.
A sententia lata super peremptoria / nulla actio oritur sed exceptio tantum.
72 Quando est appellatum ab interlocutoria que vim diffinitiue habet.
73 Filius exclusus a parte vnde liberi: admittitur vnde legitimi.
74 Repulsus vno iure: non repellitur alio.
75 Dilatio ad faciendum fidem de dispensatione quando datur.
Quis non potest diuinare / nec debet credere ꝙ falsa exceptio ei opponeretur.
76 Quis sibi prouidere debuit quod contingere posset saltem ex officio.
77 Iudex debet plenius informari priusquam veniat ad sententiam.
78 Non habentes mandatum non possunt dici transmissi.
Res que subijcitur loco alterius / eandem naturam debet sortiri.
79 Fortuitus casus non est imputandus.
80 Quod non est expressum censetur omissum.
Semel sufficit obtemperasse.
81 Aliquid non reputatur esse actum / dum aliquid superest ad agendnm.
82 Quis ad impossibile: non obligatur.
Iura ciuili modo sunt intelligenda.
83 Intentioni debent verba deseruire non econtra.
84 In dubijs melius est verba edicti deseruire.
85 Triplex est genus expensarum.
86 Quod habeatur bonus pastor salus est subditorum.
87 Quod fit a maiori parte capituli minor pars debet sequi: nisi rationabile aliq̇d ostendat
Verba cum effectu sunt intelligenda.
88 Testes sine omni suspitione debent esse.
89 Necessarie expense sunt quibus non factis res erat peritura / vel deterior factura: vtiles vero vt hic.
Honestus modus seruandus est / non immoderata cuiuscunq̄ luxuria subsequenda
Offerre quando quis tenetur vel paratus esse soluere.
Non videtur contemnere: qui paratus est soluere.
90 Nemo debet duplici pena conteri.
Ubi specialis pena apponitur generalis locum non vendicat sibi nisi aliud expresse dicatur.
91 Magna multitudo ⁊ onerosa nihil habet honesti.
92 Pacta ex conuentione legem accipiunt.
93 Boni iudicis est finem litibus imponere.
94 Prius est querendum de persona q̄ de principali.
95 Quis ad apicem dignitatis per surrectionem ascendere non debet.
96 Qui calumniatus est in vno crimine: nec de illo nec de alio cetero poterit accusare.
97 Que quis ignorat opponere non potest.
98 Qui de nouo veniunt admittuntur / licet eorum auctores repellantur.
99 Predecessor si aliqua debuit facere ⁊ non fecit an admittatur successor.
100 Negligentia auctorum non debet nocere nouiter venientibus.
101 Ratione vtilitatis ecclesie: sepe a iuris tramite est recessum.
102 Illum qui se nimis artauit / impedimentum superueniens non excusat.
103 Sicut matrimonium carnale per procuratorem potest cōtrahi sic spirituale.
Hereditas temporalis per procuratorem non acquiritur heredi mlto minus spiritualis in qua est maior obligatio
104 Per procuratorem specialem hereditatem temporalem / ⁊ spiritualem acquirimus: per generalem aūt neutrum.
105 Melius est nocentem impunitum relinquere / q̄ innocentem condemnare.
Si plures percutiant / aut occidant quis tenebitur.
106 Suspensus ab officio / suspensus est a beneficio quod datur ratione officij.
Pena non prestat immunitatem.
107 Multa impediunt aliquem eligi que non ĩpediunt eligere
108 Qui suspensus est in vna ecclesia beneficio / non propter hoc in alia est suspensus: secus dicitur de excōmunicato ⁊ suspenso in vna ecclesia ab officio.
109 Nihil excipit qui dicit de omnibus.
110 Sententia suspensionis / vel interdicti: non ligat episcopos nisi de eis specialiter caueatur.
Si conditor canonis absolutionem sibi specialiter nō retinuit alijs concessisse videtur.
111 Facti questio est in arbitrio iudicantis: pene vero prosecutio non eius voluntati subijcitur / sed legis auctoritati reseruatur.
112 Nullus vsq̄ ad certum tempus excommunicatur.
113 Iudex non potest penam a lege vel canone ordinatam remittere: etiam propter paupertatem sed potius in aliam conuertere penam.
114 Ex quo quis priuatur / perpetuo priuatus intelligitur.
115 Quis non tenetur proprijs stipendijs militare.
116 Quando aliquis tenetur ad duo / si vnum ex causa aliqua non adimplet reliquum si potest adimplere tenetur.
117 Nihil reputatur esse actum / dum aliquid superest agendum.
118 Pauci qui dicantur.
119 Quando non determinatur iure: arbitrio iudicis est relinquendum.
120 Quando pena est causa / restringere debemus.
121 Episcopi debent canones obseruare / et a subditis facere obseruari.
122 Iudex quando potest supplere de facto.
123 In populari actione processus habitus cōtra vnum / alijs preiudicat etiam ignorantibus.
124 In aliquibus hic positis solus papa dispensat.
125 Que validioribus rationibus innituntur preualere debēt
126 Propter equalitatem seruandam / sepe priuilegium vnius ad alium extenditur.
127 Postulatio est presentanda postulato.
128 Non dissentire / est medium inter consentire ⁊ dissentire.
129 Propter omnimodam similitudinem / non expressum pro expresso habetur.
130 Gratia est duplex generalis / ⁊ specialis.
131 Iniuriam facere dicitur superior quando denegat iustum
132 Attentatum an debeat reuocari factum post appellationem negocij electonis / vel postulationis interpositam.
133 Generalis appellatio interposita non valet.
134 Tertius attentans appellatione vel lite pendente.
135 Attentatum quando est irreuocabile ⁊ reuocabile.
136 Quando quis spoliatur pendente appellatione / vel lite / ab aduersario / quando procedatur.
137 Attentans lite vel appellatione pendente quod alias est licitum an reuocabitur.
138 Qui vtitur possessiōe sua eo modo quo antea vtebat̄ nō dicitur aliquid innouare vel immutare sed veteri inniti.
139 Appellans pendente appellatione illicitum attentans eo ipso se reddit beneficio appellationis indignum / ⁊ iudex a quo appellatum est procedere poterit perinde ac si non fuisset appellatum.
140 Quando iudex a quo appellatum est attentat.
141 Defferendo appellationem quis desinit esse iudex.
142 Uere contumax vel insignis latro / non potest apppellare
143 Que incontinenti fiūt / inesse vidētur.
144 Reuocatus processus an possit resumere vires si dicitur male appellatum.
145 Quod legitime factum est penam non meretur.
146 Substitutus datus pendente appellatione dubia / in validitate: an debeat reuocari.
147 Quid proprie dicitur innouari pendente appellatione.

148 Maior pars debet attendi: et secundum eam iudicari.
149 Quando pendet causa coram papa: inferior non se intromittat.
150 Ingressa vna via non videtur recursus ad aliā/ prima pendente.
151 Habens sententiam pro se / potest agere pristina actione et actione in factum que descendit ex re iudicata ac implorare officium iudicis.
152 Quando aliquid adest iure speciali contrarium est ius cōmune.
153 Eligens vnam viam non excludit aliā/ ad idem tendētē.
154 Plus et minus est in tempore sicut in summis.
155 In reuocatione attentatorum multiplex est via.
156 Agens possessorio et petitorio simul/ potest suspendere petitorium et procedere in possessorio ex iuris beneficio. Possessorium et petitorium habent ordinem inter se a iure concessum.
157 Quando noua obligatio indicatur a lege nec caueatur quo genere actionis sit agendū conditione ex illa lege agendum est.
158 Quis debeat facere expensas prosecutionis / negocij/ electionis vel postulationis et quomodo repetantur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Fidem seruare fuit inuentum de iure naturali primeuo.
2 Sine fide vita hominis est peior q̄ mors.
2 Condemnat⁹ de falso non est amplius iudicandus homo.
3 Fides est seruanda hosti si per hostem seruetur.
4 Quando emanat confessio super his que sunt iuris communis: tunc nec positio nec confessio aliquid operatur.
Ea que non sunt probabilia non sunt ponibilia.
5 In iure nō sufficit quid fieri ciuiliter/ nisi fiat naturaliter.
6 Pena priuationis non habet locum/ nisi in casibus a iure expressis.
7 Filia semel exclusa semper remanet exclusa.
8 Mulieribus et rusticis nō subuenitur pretextu ignorantie nisi in casibus expressis.
9 Priuilegium vnius : priuilegiū alterius extinguit seu suspendit.
10 Ubi habet locum equitas: ibi habet locum officiū iudicis.

1 CVpientes, Hec decre. vtilis * est si secū dum eam velo leuato procedatur. C. de naufra. et subuec. lib. xj. Alias est plurimū onerosa ipsis ecclesijs et electis / et statutum pro cōmuni vtilitate ad noxam tendit. s. hoc lib. de rescrip. statutum. prio respō. et. j. hoc libro de excep. pia primo responso arg. C. de vsucap. pro emptore. l. fi. et. j. de priuil. quod nonnullis. Et electi ante istam constitutionem quorū ecclesie sedi apostolice immediate sunt subiecte: non tenebantur personaliter comparere. s. eo. nihil. §. ceterum. ¶ Sed per hanc constitutionem prefati electi cathedralium ecclesiarum et regularium et alij electi consimilium ecclesiarum / quorum negocia appellatio interposita ad sedem eandem deuoluit per hanc constitutionem personaliter citantur.

¶ Et hec decre. primo diuiditur in tres partes. Primo tractat de electis Secundo. §. deniq̄ de postulatis/ tertio. §. porro de expensis in certis casibus recuperandis. Prima in duas. Primo tractat de electis in concordia. Secundo. §. Si vero in discordia de electis in discordia. Prima in quatuor. Primo posito prohemio ad dicenda et constitutione concilii Lugdunen. q̄ fit per distinctionem temperata versi. [et q̄] electos cathedralium et regularium ecclesiarum quorum electiones immediata subiectio ad examē sedis apostolice deducit/ vel appellatio interposita deuoluit ad iter arripiendū infra mēsem: hac constitutiōe modificatum et ad comparendum personaliter cum actis et īstrumentis coram Romano pontifi. hec constitutio astringit [versi. hac generali.] Secundo. §. quod si per. xx. Quid facturi sint electi/ et infra quod tempus/ quando personaliter comparere nequeunt. Tertio. §. Electos vero decidit quādo electus dilationem superactis processus suos contingentibus valeat obtinere. Quarto. §. [ad hoc.] Quot de electoribus electi/ et quorum expensis ad instructionē negocij sint venturi] ecclesiarum] cathedralium [vel regularium] De illis enim loquitur decre. vt sequitur infra ibi
2 hac generali [vacationibus] * qualitercunq̄ vacauerint siue per mortem prelati: vel per cessionem: vel per depositionem/ cum indefinite loquatur/ et eadem sit ratio in quolibet premissorum [periculosis] hoc ideo dicit quia vacantes ecclesie patiuntur in spiritualibus et temporalibus lesionem. s. eo. ne pro defectu. l. di. postq̄.

Sed pone q̄ aliquis electus non seruauit tempora huius decretalis et cum obijcitur ei quod cecidit per hanc decre. replicat q̄ hec decre. non habet locum in suo casu: quia de cre. loquitur cum vacatio est periculosa: sed in suo casu vacatio non erat periculosa vt pote: quia erat qui sufficienter in temporalibus et spiritualibus ministrabat. lxj. di. obitum. et. c. Catinen.. et. c. quoniam festus. Nunquid bene replicat? Et videtur q̄ sic: quia periculum euitandum eccle
3 siarum vacantium videtur esse causa constitutionis/ sed * cessante causa cessare debet effectus. j. de appellationib⁹ cum cessante de vo. et vo. re. magne in fi. cum ergo hic cesset periculum cessare debet constitutio.

¶ Et preterea cum penalis sit hec constitutio non debet extendi. ff. de pe. l. interpretationem. Econtra videtur q̄d male replicat: quia cessante causa nō cessat effectus. xxxij. q. vij. tantum. ff. de postul. l. j. §. sexum.

¶ Sol. dicas q̄ male replicat per iura proxime allegata/ nec obstant iura in contrarium allegata : quia duplex est
4 causa: finalis et impulsiua * Finalis est cum quis facit aliquid ex causa alias non facturus/ vt do tibi decem vt eas Romam alias non daturus/ hac cessante cessat effectus/ et sic loquuntur contraria iura.

¶ Impulsiua est cum quis facit aliquid ex causa aliter tamen facturus: vt do tibi decem vt emas caligas alias tamen daturus/ hac cessante non cessat effectus: hoc habes ff. de donatio. l. ij. ad finem cum. l. sequen.

¶ Sic est in nostro casu. Periculum ecclesiarum vacantiū fuit causa impulsiua huius constitutionis: Licet ergo cesset non cessabit constitutio.

¶ Preterea vbicunq̄ vtraq̄ causa scilicet causa finalis et impulsiua concurrunt. licet cesset causa non cessat effectus. ff. de postul. l. prima. §. sexum et habes exemplum in preal. c. tantū. Sed hic vtraq̄ causa cōcurrit finalis sc̄z vt ecclesie celeriter expediantur vt. j. eo. §. penulan fi. Item impulsiua. scilicet periculum vitandum vt hic: ergo cessante causa. et c.

5 ¶ Uel aliter et melius licet * constitutio fiat ex causa: licet cesset causa non cessabit constitutio: quia auctoritas cōstitutionis remanet donec reuocetur expresse. licet causa cesset nisi aliter caueatur ibidē. ff. de postul. l. prima. §. sexum

¶ Cause enim cessatio non est modus reuocandi constitutionem sed contrarius vsus populi/ vel suffragium legislatoris hoc est alia constitutio primam expresse reuocans. ff. de legi. de quibus ad finem. s. hoc. lib. de consti. c. primo. notatur de hoc gnāli. j. hoc lib. de hereti. c. fi. §. cessante.

¶ Preterea in hoc casu transgressionis vindicta et contemptus attenditur argu. ff. de iurisdi. omnium iudicum. l. si familia. ij. respon. alterum enim et c. ff. de publi. et vect. et cō mis. l. licitatio. §. quos illicite (subterfugijs).

6 ¶ Sed quare hec constitutio obuiat subterfugijs/ nonne * reorū est subterfugere: et ius alterius partis diminuere. iiij. q. iij. nullus et hostes nostros vincere possumus per insidias et dolum. xxij. q. ij. vtilem xxiij. q. iij. dominus noster. xliij. distin. in mandatis.

¶ Dic per hoc q̄ dicit malignantium soluit contrarium potest enim reus subterfugere opponendo legitimas exceptiones. i. probabiles et sic intelligitur. c. nullus non autem debet opponere falsas et maliciosas / et sic intelligitur hic. ¶ Nec obstant. c. vtilem. et. c. dominus noster/ quia loquuntur de bello corporali in quo etiam possumus hostem
a nostrum etiam fraudulenter vincere nisi fidem [a] ei promi-
b serimus/ que etiam hosti seruanda [b] est. xxiij. q. j. noli.

¶ Uel dic q̄ si habeo iustam causam in principali etiam in causis/ cauillationes et malicias aduersarij possum per ali
c as repellere [c] vt in. d. c. nullus. Et est notatū in. d. c. dominus noster et. ff. de lega. ij. cum pater. §. plane.

¶ Et q̄ hic dicitur intelligitur quādo aduersarius nō adhibet malicias simile. ff. de bo. eo. qui ante sen. mor. sibi cō. l. prima. et not. C. de transac. l. transigere [obuiare] absume hoc verbum subiungimus quod sequitur. j. et ordina sic

subiungimus iam prouisis remedijs/alia remedia experta que patent &c.[iam prouisis.]

¶ Sed que sunt ista,puisa remedia? Dic q multa sunt/ sez q electio fiat infra tres menses.s.eo.ne pro defectu.l.di. postq. Et q fiat sub certa forma.s.eo.q2 propter.

¶ Item illa remedia que fuerunt inducta per decre. statuimus /nisi quatenus expresse illi decre.per hanc decre. derogatur.

¶ Item remedia inducta per decre.Gregorij.x.q sit/& q consecratio post confirmationem infra certu tempus fiat c.di.c.primo:& alia multa[alia que] Sed que sunt illa remedia? Dicas q electus veniat personaliter infra temp9 huius constitutionis/alias certa pena punitur. Et q per sone instructe mittantur & electio certo tempore presentetur /& multa alia que sequuntur.Sed ante hanc constitutionem non erat hoc ita cautum:quia per decre.statuimus poterant mittere vel venire:sed per hanc decre. tenentur precise venire.Nec ibi tanta pena imponebatur vt hic [experientia] * que est magistra rerum efficax. s.eo.q sit & in auten.de appella.in prin.col.iiij. & hec constitutio inno. consti.circa princip.col.viij. [earum] scilicet ecclesiarum [iudicauit] alias iudicabit [vtilia]Sed pone quod dicatur electo/cecidisti a iure tuo/quia non seruasti hanc constitutionem/& ipse respondet q non habet locum in casu suo hec constitutio quia remedia inuenta per hanc decre. no erant vbi vtilia/vtpote q2 notorium erat in curia/factum electionis & persona electa notissima ita q nulla instructio est necessaria nec aliqua confessio nec sua presentia:vel alicuius.Et ideo non tenebatur seruare decretalem.

¶ Dic q non obstante allegatione sua tenebatur seruare constitutionem. Et ideo cecidit a iure suo saltem propter contemptum constitutionis.

¶ Et dato q remedia non essent vtilia si possibile esset talem casum accidere. Et poterit in hac quest.obijcere & solutionem facere:vt dixi in questione posita super verbo periculosis.s.eodem[experta].i.per experientiam ad inuenta[presentandis] q cito commode poterunt presentari. Et adhibendo consensum infra mensem computadum a tepore presentationis[Statuit].s.eo.q sit.j. scripti. j.eo. §.ceterum[temporis] octo dierum[moderatione.]Sed * cum verbum moderationis diminutionem contineat.j.de verbo.signifi.c.vlti.& hoc tempus non diminuat sed augmentet q2 per decre.q sit debebat electio presentari q cito commode posset/hic adduntur octo dies post tempus in quo potest commode presentari.j.eo.§.ceterum.

Quomodo ergo vsus est verbo moderationis/pter hoc exponas moderatione.i.moderati temporis adiunctione & cessabit obiectio.

¶ Tu dic q constitutio/q sit/no aplicat hoc casu:sed q2 pena erat ibi statuta in no psentate dicta electione: i hoc dicta constitutio aplicat vn de hac constitutione moderatur tempus vt octo dies tm habeat post tps/quo potuerit electio presentari.Et hec e magna abbreuiatio /ne pena.d.§.ceteru icurrat electione post illud temp9 non presentas[permanere] Dato quod hoc non dixisset:tamen per hoc q dicitur superius iam prouisis remedijs subiungimus alia que &c. innuebat se velle ea in suo robore permanere:sed hoc facit vt de sua intentione circa hec constaret expressius.

¶ Et quia non simpliciter corroborat statuta circa hec per dominum Grego.sed quedam corroborat circa temporis moderationem/vt tempus statutum ad presentandas electiones:quedam vero simpliciter stare in suo robore dimittit:vt tempus de adhibendo consensum:quedam aliter teperat/vt tempus ad petendas confirmationes : vt sequitur:& ideo expresse corroborauit vt ita plenius explicaret [instituit]s.eo.q sit in fi.[Vel peti debent.]vtpote quas immediata subiectio deducit vel appellatio interposita deuoluit vt.j.sequitur[temperantes].Sed in quo temperat dic quod temperat in hunc modu quo ad parandu se/ cum est tempus certum & limitatum scilicet vnius mesis : quo ad spectadu similiter est certum scilicet.xx.dieru.Sed quo 9 ad veniendum est arbitrarium.*

¶ Sed dato q certum tempus est limitatum ad hoc erat: nunquid nihilominus erat arbitrarium etiam ante hanc decretalem & certe videtur q sic quia certum tempus est limitatum ad appellationem prosequendum/scilicet ann9 vel ex causa biennium:tamen iudex potest abbreuiare.j.de 10 appel.oblate &.c.cum sit. Et breuiter inducias * a iure datas iudex potest abbreuiare ad arbitrium suum.ff.de iudi. nonnullis.§.de re iudica.l.ij.Econtra videt q non/quia beneficiu iuris nemini est auferendum.xxviij.di.de his.ff.de iudic.si se non obtulit.§.si quis condemnatus.

11 ¶ Item.x.* dies dati ad appellandum non possunt abbreuiari.ij.q.vij.c.anterior nec quatuor anni qui dantur ad restitutionem in integrum petendum.C.de temp.in inte.re.

12 l.fi.Sol.Dicas q ex quo * a iure statuitur certum tepus non habet in eo locum iudicis arbitriu & sic intelliguntur iura proxime allegata nisi eodem iure vel alio expresse caueatur/q illud tempus sit arbitrarium.Et sic intelligutur iura pro parte alia allegata.

¶ Cum ergo lex/vel canon dat alicui certum tempus / illud nemini est auferendum / nisi expresse aliud caueatur. Et sic non potest habere locum iudicis arbitrium[prolixius tempus.]Sed pone q confirmatio debet peti ab alio q a summo pontifice & ille a quo debet peti est ita remot9 q non potest adiri commode tempore trimestri / nunquid tempus prolongabitur. Dicas q sic quia in decre.q sit/vbi hoc tempus trimestre statuitur excipitur expresse de impedimento.Sed in casu isto est manifestum impedimentum. ergo tempus poterit & debebit prolongari/& fere in quolibet tempore impedimentum exceptum intelligitur : vel ipso iure : vel per restitutionem . j . de senten. & re iudic. cum Bertholdus.

¶ Sed quomodo hic ex differentia locor aliquod inducitur discrimen:quod lex absurdum reputat. C. de temp.rest.in integ.superuacuam . Respondeo illa lex loquitur in eo casu/cum legislator inspectis locorum circustantijs tepus certum limitauit/quod ad quemlibet locum sufficere putauit.Sed quod dicitur hic & in similibus/locum habet in tempore non limitato/sed arbitrario.j.de dol. & contu. cum olim[generali.] Pro hoc patet q hec.decre. continet

13 ius comune quia dicit generali . Iste enim * est vnus de sex modis cognoscendi vtrum costitutio cotineat ius comune.C.de legi.l.iij.[in perpetuum valitura.]Etia si hoc no dixisset perpetuo valeret/donec reuocaretur.C.de appel. pcipimus.de testa.sancim9.[Omnes electi.] Idem si prouideatur p superiorem vel ab ipsi9 confirmatione appelletur.j.eo.si postq.§.fi.

¶ Sed quid si aliquis laicus templarius vel hospitalari9 eligitur in magistrum hospitalis / & appellatur ad papam. Nunquid habebit locum constitutio? Et credo q no quia costitutio hic loquitur in electione talis per cuius mortem ecclesia cathedralis vel regularis vacare dicitur . Et hoc dico per literam que sequitur & per illud q dicit in prin.vacationis.Sed per mortem talium ecclesia non dicitur vacare/nec ipsi ad regimen ecclesiarum eligutur:quia talia non cadunt in laicos.s.eod.sacrosancta.&.c. messana.

¶ Preterea hic dicit ecclesiarum: sed cum canones volut 14 lo qui de hospitalibus * nomine ecclesiarum non solent comprehendi hospitalia/sed alio nomine nominant separatim.s.eo.sciat.&.c.generali . Si ergo hic voluisset de illis intelligere/expressisset/& ratio diuersitatis potest reddi: quia per mortem illorum non vacat ecclesie/nec ecclesia in spiritualibus patitur lesionem.quo casu loquitur hic [pre 15 terea] * milites sunt quos scire arma volum9 & non leges C.de iur.deli.l.scimus in prin.&.C.loca.& conduc.l.milites [cathedraliu].i.episcopalium [regularium] episcopalium vel non episcopalium collegiatarum tamen.

¶ Sed si in ecclesia regulari eligitur prior:nunquid locu 16 habet hec constitutio. Et dicas * q si est talis prior qui non subest sub abbate. sed ipse presidet tanquam abbas locum constitutio.j.de stat.mo.c.vlti.Sin autem prior est in monasterio sub abbate/non habet locum constitutio: quia nec p morte talis ecclesia vacare dicitur nec talis principaliter curam habet.j.de sta.mo.cum ad monasterium §. talis.Et eadem ratione non habebit locum in archidiaconatibus & alijs dignitatibus:que sunt in ecclesia sub prelato proprio.

¶ Sed nuquid habebit locum in electis in abbatissas?est expressum cum certa modificatione.j.eo.indenitatibus §. sed cum eas [quorum]scilicet electorum[sedis examen].

¶ Sed nunquid si appellatio deuoluit negocium ad papam/nunqd sufficit electo quod compareat tempore competenti coram cardinali qui est legatus generalis in illa prouincia.Et certe secundum opi.Jo.qui dicit q legatus 17 * de latere potest cognoscere de apppellatione interposita ad papam super electionibus planum est q sufficeret. Sed in contrarium est verior opinio:secundum quam non credo sufficere coram tali legato comparere/nisi forsan partes concordarent.j.de appel.costitutus & de offi.lega.studuisti &.§.licet.

¶Sed quid si imediata subiectio deducit: tunc credo suffi cere ad talem legatum venire qui loco pape est ibi quo ad omnia nisi inueniatur exceptum/ et specialiter summo pontifici reseruatum: vt innuit decre. a contrario sensu de offi. 18 lega. que translationem. xvj. q. j. frater noster. *

¶Talis enim legatus similis est pfecto pretorio. ar. j. de appel. nouit. Ergo poterit id quod princeps: nisi inueniat exceptum. ff. de offi. pfec. preto. l. vna. Et de controuersiis exemptorum potest cognoscere. vt no. in predi. decr. que translationi. Nec obstat quod dicit sedis apostolice examen: quia examē istius: est examen sedis apostolice: quo ad omnia nisi quo ad specialiter reseruata / quasi proprie auditor est. ¶Sed nunquid tunc debet seruari tempus huius cōstitutionis: et credo quod sic: quia cōstat quod est immediata subiectio: et quod est quasi examen sedis apo. vt predictum est ergo locum debet habere hec cōstitutio: vt hic patet/ hodie est expressum. j. eo. si abbatem. ij. respon. [immediata] Nota hic casum in quo electio habet vim citationis/ siue appelletur siue non/ hoc est cum fit electio in ecclesia immediate subiecta summo pontifici: et electus consentit.

¶Sed pone quod ecclesia aliqua nō pertinet immediate ad papam: sed habet superiorem ecclesiam metropolitanam: tamen metropolitanus ibi non est modo / nec aliquis de ecclesia metropolitana: vt pote: quia ista ecclesia est occupata a sarracenis / vel tota est facta scismatica. Nunquid habebit locum in tali ecclesia hec decretalis? Et videtur quod non: quia nec est appellatum: nec ecclesia immediate pertinet ad sedem apostolicam. Dicas tamen quod sic/ quasi immediate pertineat: ecclesia enim metropolitana non dicitur modo esse. * Et ille est proximus quem nemo antecedit. ff. de ver. significatio. l. proximus. ar. ad hoc. s. eo. quia diligentia. Sed si ecclesia non pertinet ad sedem apostolicam immediate: nec est appellatum: partes tamen voluntarie veniunt/ nunquid tenentur seruare constitutionem istam? Et certe credo quod non: quia hec constitutio loquitur de duobus casibus/ cum est appellatū / vel immediata subiectio deducit. Sed in questiōe nostra neuter illorum casuum est. ar. s. hoc lib. de rescrip. suscceptum. ff. de lib. et po. l. commodissime et hoc casu deberet fieri remissio. ar. auten. de manda. princi. §. et neque pmittere. colla. iij. xi. q. j. peruenit [appellatio] Siue immediate pertineat ecclesia siue non.

¶Sed ecce coram metropolitano ventilatur causa electionis: in processu appellatur ab aliqua interlocutoria: nunquid habebit locum hec constitutio? et videtur quod non: quia de iniquitate iudicis agitur in hac appellatione. j. de appel. interposita. §. fi. non de meritis electionis. Ad quid ergo venirent persone instituite: vel et alie de quibus cō tinetur in hac decre. Credo tamen decretalem locum habere: quia licet primo agatur de iudicis iniquitate: tamen si legitima inueniatur appellatio de meritis electionis agetur. Et ideo necessaria erit presentia personarum.

¶Nec obstat quod prius cognoscitur de iudicis iniquitate: quia etiā in casu decre. scilz cum ab initio appellatur / cognoscetur de legitimitate appellationis si in dubium vertat quia frustratoria hodie non deuolueret. s. eo. quis: et tamen locum habet constitutio. Et ita etiam intelligitur decretalis. statuimus. supra eodem. ar. ad hoc. s. eo. cum dilectus et. j. de appel. constitutis. Et quia eadem est ratio hic et ibi.

¶Sed quid si non per appellationem/ sed per remissionē ex causa facta deuoluitur/ causa electionis nondum plene instructa: nunquid habebit locum constitutio? Et videtur quod sic quia remissio vel relatio ita eximit causam a iurisditione iudicis remittentis vel referentis/ sicut appellatio: et superior ita habet iurisditionem sicut si esset appellatū. j. de offi. lega. licet. Ergo a simili idem dicendum est quod in appellatione.

¶Preterea quia penitus eadē ratio est hic et ibi. Ita enim necessaria est instructio et celeris expeditio vt ibi licet enim referens vel remittens et causa remissa non sit immediate subiecta sedi apostolice/ saltem propter qualitatem cause scz remissionez/ hoc casu causa est imediate subiecta quod sufficit. ff. de legi. tutor. intestat. Et intelligo de remissio ne partibus nō notificata. C. de rela. l. j. et ij. [deuoluit.] 20 Sed de qua deuolutiōe hic intelligit: * multis enim modis deuoluitur causa per appellationem ad curiam eo enim ipso quod ad Papam ex causa rationabili appellatur: Papa potest cognoscere per se vel per alium de causa appellationis/ vocatis tamen/ prius partibus: ita quod si appellatio rationabilis inueniatur de principali cognoscat/ alioquin remittat. Et hoc est generale de qualibet appellatione rationabili. j. de appel. vt debitus. ij. q. vj. ad romanam.

¶Alio modo deuoluitur / ita quod appellatio habet vim citationis ita quod non est necesse amplius partes vocari. Et hoc vult dicere illud quod solet dici: quod causa est in curia hoc est citatio facta est ab homine vel a canone. Sed hoc aliter fit in beneficialibus/ aliter in aliis. In beneficialibus eoipso quod appellatur in scriptis ex causa rationabili et petitur apostoli si fuerit superior a quo petatur et appllatio est notificata statim habet vim citationis appellatio. s. eo. statuimus. j. de appella. cordi. Nec est necesse partem amplius citari nisi forte ex supabundanti in audientia. In aliis autē si appellatio est recepta a iudice vel approbata a parte et terminus est prefixus a iudice vel ab appellante/ talis appellatio habet vim citationis peremptorie. j. de appella. sepe. cognoscetur tamen prius de articulo appellatiōis quam de principali.

¶Tertio modo deuoluitur causa per appellationem ita quod omisso articulo appellationis potest cognosci de principali/ quod est quando hic petiit apostolos: j. de appellatio ni. cordi (seruatis tamen conditionibus ipsius decre). Et vbi appellatio habet vim citationis non sufficit procurator cōstitutus ad impetrandum et contradicendum: sed instructus debet mitti. j. de appel. nicolao / de qua ergo deuolutione hanc decre. intelligis? Dico de illa que habet vim citationis. Si enim appellatio non esset notificata le21 gitime: quomodo artarentur ignorantes? * Sicut enī citatio non arctat citatum: nisi legitime citatus fuerit. ff. q sen. si. app. re scin. l. j. §. Item cū exceptio: et de appel. ex consensu. s. eo. bone. ij. ita et appellatio vi citatiōis nō habebit nec arctabit nisi notificata fuerit, put debet: et talis sit q de uoluat negocium. Nam frustratoria manifeste hodie nō deuolueret. s. eo. quis. Et cum hec cōstitutio exigit electos postulatos/ et personas instructas venire: nō est verisimile quod de alia appellatione intelligeretur quam de illa que habet vim citationis. Nec papa voluit p hanc constitutionē reuocare decre. statuimus. et c. cordi. que certas conditiones exigunt in tali appellatio. nisi quatenus eis expresse derogat. s. eo. ecclesia. Ergo de tali appellatione intelligas: in qua seruata sunt predi. capitula: et tempora sunt seruata. Eo saluo quod in casu huius decr. causa erat in curia/ licet tempora non seruentur. Et hoc dico per literam istā siue infra prescriptū mēsem iter arripiant/ siue non.

¶Et quia persone instructe debēt mitti: siue clerici et opponentes veniant siue non. j. eo. §. ceterum. Et quia electi debent venire siue opponentes et eligentes veniant: siue non vt. j. eo. proximo §. Et sic etiam temporibus non seruatis ab electis et opponentibus nichilominus negocium est in curia. Alias ad quid venirent persone instructe.

¶Et dico negocium in curia vt cognoscatur an persone electe sint priuate vel repellende secundum hanc constitutionem. vnde deuoluitur in casu constitutionis huius negocium tractandum dupliciter. Primo cum partes in hac constitutione non peccarunt. Et secundo deuoluitur tractandum cum obiicitur aliquam partium constitutionem hanc non seruasse/ vt per penam in hac constitutione/ iniūctam pars peccans repellatur [infra vnum mēsem]. Et datur hoc tempus ad parandum se ad iter [post consensum] quando electio fuerit tempore debito presentata: alias habet locum clausula sequens [post obtentam]. i. habitam.

¶Sed quomodo incontinenti post noticiam currit iste mēsis/ nunquid adbuc post noticiam habet tempus infra quod debeat electio presentari et vnum mensem etiam ad deliberandum. s. eo. quam sit que decre. corroboratur hic. Quid est ergo quod dicit: dicas quod non obstāte quod hic dicitur iste mēsis non curret etiam post noticiam nisi prius labatur tempus in quo debuit presentari electio vt sequitur ibi sic eā debito tempore et c. Et nisi prius tempus deliberationis finiatur/ vel prius deliberauerit / et hoc probo per predic. decre. et per eius corroborationem hic factam. s. in versi. et quod felicis recordationis supple ergo ad literam istam/ et post tempus in quo debuit presentari/ et etiam postquam deliberauit de consentiendo si electio inueniatur canonica: infra vnum mensem tamen a tempore quo debuit presentari.

¶Nec obstat quod iste mensis datur post presentationem. s. eo. quam sit/ quia intelligendum est vel post tempus in quo de22 buit presētari/ qualiter enim antequam deliberaret venire cōpelleretur * et quomodo plene deliberaret nisi tempus haberet. l. di. ponderet. Secundum tamen ei reputo: quod de hoc tempore deliberationis reseruet ad deliberādum post

ea cum fuerit electio presentata/ ita q ad vtranq deliberationem vnum tantum mensem habeat ne fiat fraus constitutioni/si vltra mensem haberet ad deliberandum. Nec huius mensis diuisio est absurda quia fit ex causa. Sed adhuc videtur q hec littera stare non possit quia si se intromitteret anteq sibi presentaretur / videretur ambitiosus ideo repellendus: rogatus * enim debet recedere: inuitatus effugere: et sola debet ei suffragari necessitas excusandi. C. de epi. et cler. si quenquam. Quomodo ergo ingeret se nisi rogetur et inuitetur.

23

¶ Preterea ingerendo se videtur consentire ante presentationem/quod est contra ius. s. eo. cum post petitam. Dicas q rogari et inuitari videtur ex quo electus est. Nec inuenitur quin/ante presentationem possit se intromittere. Sed ante electionem est prohibitum vt in predic. decre. expresse dicitur.

¶ Vel dic q auctoritate huius constitutionis potest hoc facere sine nota ambitionis: alias iam ei loquentibus pararetur: qd esse non debet. j. de resti. spolia. literas [de ipsorum]. i. electorum [notitiam]. Sed de qua notitia hoc intelligitis *? Est enim quedam notitia per auditum/quia id dicimur scire quod ab alijs audiuimus. Est alia per visum: vt quia interfuimus negotio. xxij. q. v. hoc videtur. Est et alia iudicialis vt per testes vel similia.

24

¶ Sol. hoc intelligo de notitia certa et indubitata/vt pote quia interfuit vel literam autenticam inde recepit vel homines fide digni (de quibus non est verissimile q mentiri debent) dicũt se interfuisse negocio/ et pro certo asserunt ita esse ar. s. de postu. c. j. et ij. et hoc notauit per hoc quod dicit notitiam. Alias fatuum esset credere cuilibet referenti quia rara * fides ideo est quia multi multa loquuntur. Et ideo non omni spiritui credas ecclesiasti. xix. di. et. ff. de eo per quẽ fac. erit. l. pria §. dolum. xxiij. q. iiij. quã magnum vbi de hoc vel cuilibet litere: et quia non semper eulogia ex bona fide fluit. ff. de custo. rer. l. diuus.

25

¶ Sed quid si sciat de electione non de appellatione? dicas q si ecclesia non pertinet immediate: non curret ei mẽsis iste: quia nec tenetur venire: vt. s. probatum est super verbo deuoluit: imo tenetur seruare decretalem q sit. s. eo. donec sciuerit appellatum [eam]. i. electionem [debito tempore] hoc est infra octo dies postq potuit presentari. j. eo §. ceterum.

¶ Sic ergo iste mensis non currit nisi post tempus in quo debuit presentari: vt supra dixi [arripiant] hoc verbum ordina: cum hoc quod dixi. s. eo. omnes electi [et extũc]. i. elapso predicto mense. Quia iste articulus tunc extremum tẽpus huius mẽsis significar. ff. de conditio. et demon. l. si ita legatum ad fi. et no. in. l. lecta. ff. si cer. pet. ij. respõ.

¶ Alij exponunt. i. arrepto itinere. Sed hec vltima expositio non potest stare propter illud quod sequitur: siue iter arripuerit infra prescriptum mensem siue non: quia posito q infra mensem iter non arripuerit sed post. x. annos postea secundum vltimam expositionem non noceret eis: quia secundum eam non currit ei tempus nisi ab acceptatione itineris: quod est penitus contra istam cõstitutionem: et secundum eam iam diligentia non prodesset et negligentia nõ obesset/nisi poneres illum toto illo tempore fuisse impeditum: procuratorem tamen debuit tunc mittere vt sequitur postea. in §. sequent. [siue non] hic habes per literam istã quod licet infra mẽsem non arripiat iter non nocet ei dum tamen veniat tempore competenti: et ita hic de arreptione itineris non curatur/quãdo fiat: sed potius de aduentu: licet per decre. statuimus: tenetur iter arripere infra mensem a die obiectionis numerandum [absq fraude.] Sed quis probabit hanc fraudem? Uidetur q is qui eam allegat. ff. de probatio. quotiens §. qui dolo. Dicas q lapsus temporis probat fraudem. ff. de excu. tuto. l. scire §. obseruabunt/nisi ille qui venire debuit probet impedimentum: vt clare apparet in §. proximo / quia si infra tempus statutum non venit/punitur/nisi iustam absentie causam probet [commode] Nota q id dicitur posse fieri: quod commode fieri potest. ff. de verbo. significa. l. nepos. *

26

¶ Sed qualiter intelligitur cõmode posse fieri? Dic q iudex hoc arbitrabitur inspecta qualitate personarum/locorum/temporum/ et etatum. ff. de verbo. obliga. l. cõtinuus §. ij. sequitur statim in sequẽ §. in prin.

¶ Sed cum sit triplex genus dietarum. Sunt enim legales. ff. si quis cau. l. j. vbi. xx. miliaria dantur pro dieta.

¶ Item singulares siue speciales vt cũ quis duplomate vtitur pro dieta/ hoc est duplicato itinere: eundo vna die per duas dietas. ff. de verbo. oblig. l. continuus §. ij.

¶ Item sunt vulgares. s. quas homines frequẽtius facere solent/ secundum quas dietas iudex potius arbitrabitur: et consueuit dici: q in iudicijs legales attẽdi debẽt. ff. si qs cautio. l. j. in contractibus arbitrarie. ff. de verbo. obli. l. cõtinuus §. ij. Credo q iudex potius legales debet arbitrari q vulgares: quia * lex debet patrie cõuenire. iiij. distin. erit. Et vsui statur etiam contra naturam vocis. ff. de leg. iij. l. vxori in prin. Et cõsuetudo est optima legum interps. s. de consuetu. cum dilectus. ff. de legi. et sena. cõsul. si de interpretatione in fi. Et consuetudo regionis multum operatur. ff. de fund. instru. l. cum de lanionis §. asinam. Arbitretur ergo secundum vulgares potius si vulgares appareant: ita tamen q in hoc qualitatem inspiciat personarum/ et temporum. Si autem vulgares nõ appareãt ipse taxabit ad arbitrium inspecta qualitate supradicta. Nec credo ipsum errare si tunc respectum habeat ad legales. j. hoc lib. de prebend. presenti §. loca. si hoc patiatur qualitas supradicta. s. personarum locorum tẽporũ/ et etatum. Et si iudex taxauerit dietam ad. xx. miliaria vel plus vel minus et facta computatione inueniatur vnum miliare vltra / pro illo habebit diẽ integrum. ff. de verbo. significa. l. iij.

27

¶ Dic ergo dari legales pro qualitate tẽporum et etatum arg. ff. de re iudic. l. ij.

¶ Sed quid si facta recta computatione poterat venire commode in. xx. diebus arripuit iter: statim finito mẽse venit in. x. diebus vtẽdo felici duplomate: nunquid habebit de lucro alios. x. respõ. q non: quia tẽpus est arbitrariũ in eodẽ tempore vel facto quod finitum est: locus non est cõiecturis. ff. de verbo. oblig. continuus §. cum ita in fi. ibi q si duplomate /igitur habeat tantum tẽpus in quo venit / et sic currendo videtur renunciare illis diebus: quos habere poterat per hunc canonem et locum auferre iudicis arbitrio quo ad maius tempus. Secus dicerem in casu conuerso scilicet si primo fuit negligens per decem dies: deinde in alijs decem venit per. xx. dietas quia satis videtur satisfacere huic constitutioni quia non fuit negligẽs primo: quia venit in tanto tẽpore quanto commode venire poterat. Et si fuit negligẽs primo ante tẽpus debitum suam negligẽtiã emẽdauit/nec potest dici negligens proprie ex quo tempore debito venit. Per hanc enim constitutionẽ nõ curatur quo tempore iter arripiat dummodo veniat tempore competenti / postq autem venit et est in curia: fatuuz esset maius tempus ad veniendum petere vt dicitur in predicto §. cũ ita ibi q si duplomate etc. Ergo cũ modicum restat de tempore vtendo duplomate penam euitat: cum autem multum de tempore arbitrario restat currẽdo et preueniendo nihil lucratur et sic predictus §. loquitur.

¶ Qd nisi sic intelligeretur huic litere contradicere videretur. Et in hoc tempore arbitrario / cum agitur de pena vitanda. totum tempus iudex dabit: cum autem de tempore lucrando non dabit nisi tempus in quo venit.

¶ Sed pone quod distabat per. x. dietas/in principio mensis arripuit iter et venit in. x. diebus/ et est in curia/ et non vult comparere nisi finito toto mense et vltra. x. diebus in quibus venit et. xx. per quos debet expectari. nunquid incidet in penã? dicas q nõ quia mensis ille et illi. xx. dies sunt certũ tempus et limitatum beneficio iuris quod memini est auferendum. xxviij. di. c. de his. Et vltra hoc tempus debet habere. x. dies in quibus venit et quos ad veniendum iudex debuit arbitrari nec citatio huius canonis eum artabit nisi lapso tempore. s. dicto. Et hoc probat aperte hic litera precedens/cum dicit extunc siue infra prescriptum mensẽ iter arripuerit etc. q. d. qñcunq arripuerit iter/siue in principio mẽsis siue postea /habebit mensem / et idem tẽpus in quo commode potest venire et vlterius. xx. dies et hoc dico de citatione huius canonis.

¶ Si autem cito venit: et a papa citetur infra predictum tẽpus/tenebitur respondere nec responsio facta in hac questione contradicit ei q. s. dictum est. scilicet q preueniendo et duplomate vtẽdo non lucratur tẽpus / quia illud habet locum in tẽpore quod iudex debet arbitrari vbi preueniẽti non debet iudex maius tempus arbitrari quam illud in quo venit/quia ipse currẽdo et preueniendo iudicis arbitrio limites certos dedit. Hic autem loquitur de tẽpore certo a iure limitato et de illo in quo venit et debuit venire secundum arbitrium iudicãtis nec hic maius tps arbitrariũ petit quã illud in quo venit vt. s. petebat.

¶ Sed quid si electio fit in eadem ciuitate vbi est papa/ et electus est presens: nunquid habebit predictum tempus? Et dicas q ex quo est presens de arbitrio nihil habebit/ sz mensem et illos. xx. dies habebit: nec infra istud tempus euz

artabit citatio huius canonis/ vt .s. dictum est de illo qui cito venit. Et est ratio: quia etiam istud presens tempus habebit: quia in * tempore certo ꝛ limitato a iure locorū varietas iuris varietatē non inducit. C. de temp. re. in integ. pe. l. superuacuam. [28]

¶ Sed nunquid iudex arbitrando dabit dies aliquos ad quiescendum in via/ vt pote vnum diem saltem in septimana? Et videtur ꝙ non/ quia illi .xx. dies videntur dati fuisse/ pro illa quiete. Credo tamen ꝙ debet dare/ quod sic ꝓbo. Hic datur mensis ad parandum se ꝛ .xx. dies per quos expectatur: ita ꝙ ante lapsum eorum non punietur/ ꝛ vltra illa tempora datur tempus in quo venire possit cōmode.

¶ Sed qualiter possit venire cōmode forte per. lx. dietas si nunꝗ quiesceret nullus arbitrari deberet: nec credo illos .xx. dies ad hoc fuisse datos: sed cum iste terminus sit peremptorius: * ꝛ in termino peremptorio iudex non multum festinare debeat contra absentem. ff. de dam. infec. l. si finita. § si forte. Credo ꝙ per equitatem illius. l. seruandā/ isti dies dati fuerunt. Licet enim venire debeat ꝗ cito potest commode: tamen non punitur donec vltra per .xx. dies fuerit expectatus: quia est forte impeditus: ꝛ melius reputat predi. l. eum expectari ꝗ processum postea reuocare. j. de senten. ꝛ re iudi. cum Bertholdus argu. ff. de vaca. mu. l. penul. in fine. Et ad hoc isti .xx. dies fuerunt taxati: quia tempus expectationis solebat esse arbitrarium. j. de offi. deleg. consuluit/ ꝛ in predi. l. [29]

¶ Sed posito ꝙ iste electus habet duo domicilia/ vnuȝ remotius/ ꝛ aliud propinquius: a quo cōputabuntur iste diete? Dic ꝙ debēt cōputari a loco in quo iste fuerit/ sine fraude de tēpore quo iter arripuit. Sufficit enim per hanc literā ꝙ non sit in fraude/ nec in negligētia. Et similis questio tāgitur. j. de maio. ꝛ obedi. oēs [petituri.] Hāc clausulā referas ad id quod dixi. s. [post cōsensum]. Postꝗ eīn consenserit debet confirmationem petere. s. eo. ꝗ sit.

¶ Et nota hic ꝙ * electus sine ambitione potest petere cōfirmationē electionis sue [ꝓsecuturi] hoc referas ad clausulam. s. positā/ ꝛ post obtentā ꝛc. [electiones suas]. Nota ꝙ nō dicit cōfirmationes: q; anteꝗ * electioni sibi presentate cōsentiat/ ordo esset preposterus cōfirmationē petere/ vt patet. s. eod. ꝗ sit [modis licitis] vtpote dicet electus superiori/ Dñe sum electus in tali ecclesia: electio nō fuit mihi presentata: faciatis eaȝ mihi presentare ꝛ similia que fuerunt negocio competentia. [30] [31]

¶ Alij intelligunt ꝙ post obtentam noticiam debet electioni etiam non presentate consentire/ ꝛ eius confirmationem petere. Sed primus intellectus est magis iuri cōsonus: ꝛ hec litera videtur magis sonare primum intellectum/ [cum omnibus iuribus]. Sed nonne * Papa omnia iura habet in scrinio pectoris sui. C. de testamen. l. omnium. j. de appella. sepe. s. hoc libro de constitu. cap. primo. Ad quid ergo debet hic dicere iura? Dic hic iura id est rationes circa factum consistentes. j. hoc libro de appella. cordi/ vbi talia iura rationes appellantur: ꝛ exponas literam istam cum omnibus actis hoc est cum instrumentis acta ꝛ iura sua continentibus. [32]

[33] ¶ Cum * ergo iuris nomen multipliciter accipiatur: ne quis fallatur in hoc: eius significata subijcio. Unde ius in vna significatione: idem est ꝙ aqua pinguis/ vnde Horatius. Petebat offas in iure natantes.

¶ Et dicunt medici ꝙ tria sunt cito conuertibilia in naturam: vinum/ oua/ sorbilia ꝛ ius bonarum carnium.

¶ Unde versus. Jus iuris mando id est commedo/ ius iuris in agmine pando/ id est aperio vel refero. alias mando id est precipio vel mitto. Nam * mando prime coniugationis habet duas significationes/ differenter tamen. Nam superior mandat/ hoc est committit precipiendo inferiori. Sed par vel inferior mandat/ id est mittit rogando seu requirendo superiorem aut parem. [34]

¶ Secundo ius dicitur rectum seu iustum/ vt cū dicimus iste habet/ vel nō habet ius. Et sic dicitur ius a iusticia. ff. de iusti. ꝛ iur. l. prima. primo respō. ff. de actio. ꝛ obliga. l. nihil. [ꝛ hic iuribus ꝛc.] id est cum his que iusticiam reddunt seu iustificant intentum astricti ad hec portāda/ ꝛ. j. de conces. prebend. cum nostris. Nam ibidem * possessio plus habere facti dicitur/ ꝗ iuris id est eius quod censeatur iustum: cum in possessione non respiciatur an iusta vel iniusta sit. ff. de acqui. poss. l. iiij. § econtrario argu. ff. de vi ꝛ vi arm. l. j. § qui vi a me. ff. vti poss. l. ij. ꝛ. iij. ꝛ sic dicit ferri sententia contra ius partis id est contra id quod erat iustum pro parte. j. hoc libro de senten. excommunica. ceterū. [35]

§. vbi autem. ff. que senten. sine appella. rescin. l. prima. §. Item tamen contra.

¶ Tertio idem est ꝙ potestas. xxv. q. prima. §. his ita. ff. de pac. l. contra iuris. § si filius. ff. de tute. l. prima in prin. ꝛ in sti. de tutel. in principio. sed quod est in litera tutela est ius.

¶ Alio modo legitur illa littera/ ius cum dicat glo. ibidē ius ꝛ potestas. i. violenta potestas. Sed hec glo. videtur mala. Nā * omne violentum est reprobum/ prout iura loquuntur de vi punienda cuius species not. j. q̄ met. cau. ad audientiam sed nulla tutela est reproba sed precepta ꝛ a iure inducta. Ergo nulla tutela est quid violentum ꝛ sic nec potestas violenta: ꝛ dic ꝙ si legatur ibi ius non accipitur ius que est culpabilis ꝛ sic punienda est: sed accipitur pro potestate a iure introducta. [36]

¶ Sic dicitur ꝙ nature virtus. i. vis intus id est vis insita rebus ex similibus similia procreans: hoc est proprium in naturalibus in quibus est vis generatiua. Sed trahitur a simili in artificiatis: * cū ars imitetur naturam inꝗtuȝ potest. ff. de adopt. si pater. j. in fine. ꝛ sic dicitur ius ꝛ potestas. i. virtus potestatiua/ seu virtuosa potestas/ que tribuit tutori in persona pupilli ꝛ rebus eiusdem. Potest etiā dici ꝙ quedam est vis id est violentia q̄ permissa est. C. vnde vi. l. prima. j. de senten. excōica. si vero. j § j. ff. ad. l. aql. scientiam. § qui cum aliter. l. di. ante omnia. Sed regulariter est prohibita. [37]

¶ Aliter dicitur ius ꝛ potestas id est preceptoria seu iussoria potestas aut iussus potestarius: ꝛ sic dicitur ius a iubēdo: ꝛ sic accipitur pro potestate iubendi. ff. de verbo. signifi. pupillus. § territorium.

¶ Item quarto modo dicitur ius ars. ff. de iusti. ꝛ iur. l. j. secundo respon. Sic dicitur ꝙ iuris scientia ethice subalternatur sic no. s. in prohemio.

¶ Item dicitur ius id est verborum forma siue conceptio l. si vnus. § si pactus. in principio. ff. de pac. Et de hac conceptione habetur. ff. de verborum obligatione. l. prima. § si quis ita. C. de contrahend. ꝛ committen. stip. l. omnes.

¶ Item dicitur ius. id est iuris rigor. ff. de legibus ꝛ sena. l. nulla. C. de legi. l. prima.

¶ Item dicitur vinculum insti. de verbo. obliga. in princi. ff. de actio. ꝛ oblig. obligationuȝ substantia insti de reb. cor. ꝛ incorp. in fine.

¶ Item naturalis proprietas. ff. de pac. si vnus. § pactus. Fi. ꝙ in specie.

¶ Item dicitur locus in quo ius redditur. ff. de iusti. ꝛ iuse. l. pe. § alia.

[38] ¶ Item dicitur ius. id est iuris impositio. Nam lex * ponit differentiam inter conditionem iuris ꝛ facti. Nam conditio facti est que non inest reipsi: sed ab extrinseco imponitur: sed conditio iuris est illa que inest ab extrinseco ꝛ a iure imponitur. ff. de conditio. ꝛ demon. l. multuȝ. Et ratio. d. l. habetur. ff. de conditione. causa da. si pecuniam § si quis seruum.

¶ Item ius dicitur dominium. ff. de cura. furi. l. cō. § cum.

¶ Item ius dicitur idem quod totaliter. ff. de pac. l. si vnus. § pactus. scdo respon. ꝛ. l. si tibi. x. § quedam actiones.

[39] ¶ Et sunt paria * ista: hoc habetur ipso iure/ hoc est totaliter a iure/ nullo extrinsecus operante vt in. c. ꝗꝗ. ij. respon. in fi. hoc lib. de vsur.

¶ Idem si dicatur eo ipso. j. eo. cum per formam ꝛ. s. eo. ꝗ sit in fi. Idem si dicatur ipso facto. j. hoc. lib. de pe. c. vlti. § presenti. Sic dicitur excōicatio ferri ipso iure. hoc est facto hominis extrinsecus non adminiculante. j. hoc lib. de sen. excōica. eos.

¶ Item dicitur ius id est iuris capacitas. ff. de de capi. dimi. l. legatum in fi. ꝛ ratio redditur eo. ti. l. eas.

¶ Item dicitur sanguinis necessitudo. ff. de iusti. ꝛ iur. l. vlti. ꝛ. ff. de regul. iur. l. iura.

¶ Item iuris efficacia. ff. de capi. dimi. l. eas. ff. de reg. iu. iuris quod attinet.

¶ Item dicitur ius. i. iuris decisio seu responsio aut determinatio. ff. ad. l. aquil. si ex plagis §. in cliuo/ ibi ius est in causa positum. id est iuris responsio/ decisio seu determinatio est posita in causa/ hoc est in facti explicatiōe q̄ est causa agendi. Nam * factū a iure approbatū inducit obligationē/ ꝛ obligatio parit actionē. ff. de ꝓcur. licet. § ea. sic dr̄ ij. § titio. ff. de statu ho. l. idē erit. ¶ Itē dr̄ ius ꝓ toto corpore iuris/ vt cū dr̄ iste habet corpus iuris hoc est volumina iuris scripti. [40]

d ¶Item dicitur ius illud quod est d scriptũ/ seu iure scri pto approbatum/ vt est consuetudo laudabilis.ff.de aqua plu.arcen.l.scda.§.labeo.in fi.ff.de iusti.ꝛ iur.l.pe.§.ij.ꝛ.iij. Respon.insti. de iur.nat.gen. ꝛ ciuili.§.constat. ꝛ.§.ex non scripto.i.eo. ꝗꝗ. in princi.i.hoc libro de suppl.negl. prela. Romana.viij.distin.quo iure.ix.q.iij.conquestus.i.hoc lib.de priuileg.cum de diuersis.

¶Item dicitur ius/illud quod est iustum:habendo respectuz ad id quod fieri cõuenit/licet sit iniustũ quod fit.ff.de iusti.ꝛ iur.l.penul.§.pretor.

¶Item dicitur ius/id est seruitus/ vt ius aque ducende. ff.de serui.vrba.predi.l.prima.

¶Item ius dicitur titulus: vt iste debet docere de iure/ hoc est de titulo.Sic accipitur.ff.si ser.ven.si quis diuturno/in prin.i.de conces.prebend.cum nostris.

¶Itẽ dicitur ius qualitas indiuidua.i.de ꝓbẽd.dilecto. Vñ ꝟsus. Ius aqua/ius rectũ/ius dicitur esse potestas/ Ius ars/forma/rigor/vinculum/natura/locusqꝫ. Imponens/dominans/totum capiensqꝫ necesse. Effice/decide corpus scriptum dic inique. Ius titulus /seruitus/qualicunqꝫ denotat hoc ius.Cꝫ munimẽtis]id est cum instrumentis ꝛ priuilegijs/per que causa sua potest muniri:vt pote cum decreto electionis/ cũ instrumẽto appellationis/ꝛ etiam protestationis/ꝛ alijs instrumentis que ad cause instructionem faciunt [contingẽtibus] vt sunt dispensationes super pluralitate beneficiorum/si fuerit oppositum/ꝛ etiam super natalibus/si illegitime natus est ꝛ similia.

¶Itẽ si aliqui interfuerint electioni sue q̃ de iure cõi non poterãt eligere/ sed ꝑ priuilegium habebant priuilegium.

¶Itẽ instrumẽta absolutionũ si de excõicatiõe opponit.

¶Item si secum dispensatum sit super criminibus vel infamia que sibi opponuntur ꝛ similia.

¶Sed in casu in quo non est ꝓsentata electio/qualiter poterit habere oĩa munimẽta?Dic ꝙ habeat ea q̃ habere potest.Ad illa * autẽ que habere nõ potest nõ tenet.ff.de regul.iur.impossibiliũ.i.hoc lib. de regul.iur. nemo põt arg. ad hoc.i.eo.§.seq.versicu.electos:ibi nisi ex iusta ꝛc.

41

¶Sed nũquid incontinẽti cũ venit debet ostẽdere munimẽta?Rñ. Sufficit ꝙ paratus sit ostẽdere in termino ad hoc assignato:qđ apparet manifeste ꝑ tex: qꝛ si nõ ostendit nõ ꝓunitur aliter: nisi ꝙ non habet alibi dilationẽ ꝗꝫ apud sedẽ apostolicã.Sufficit ergo ꝙ apud sedẽ apostolicã ostẽdat termino assignato:vt.i.§.ꝑri.ꝟsi.electos.Esset * enĩ durum ꝙ defensionẽ quis ostendat ante impugnationem/ [quod si per.xx.dies] Nota diligẽter.v.casus in hoc.§.

42

¶Primus est/quid iuris sit quãdo electus cessante impedimẽto nõ venit/ꝛ iste ostẽditur vsqꝫ ad ꝟsi. de qua/ qꝛ eo ipso priuatus est iure:si quod habebat. ¶Scđs est/quid iuris sit quãdo iustã causam absentie ꝓposuit/ ꝛ ꝓbauit/ꝛ iste extẽditur vsqꝫ ad ꝟsi.nisi. ¶Tertius est/ quid iuris quãdo iustã causam absentie ꝓposuit sed non probauit: videlicet qꝛ priuatur/similiter extẽditur vsqꝫ ad ꝟsi.insup.

¶Quartus est/quãdo iustã causam ꝓposuit ꝛ ꝓbauit/ sꝫ non misit procuratorem/ꝛ extẽditur vsqꝫ ad ꝟsi.electos.

¶Quintus/quid iuris/quando venit vel misit sine munimẽtis [xx.dies]. Et sic habes vltra terminum.xx.dies/in quibus expectatur:ꝛ in quibus in penã nõ incidit [post lapsum] hec cõputatio rationabilior est ꝗꝫ illa que fit ꝑ decre. statuimus vbi isti dies cõputabãtur post aduentum alterius partis. ¶Quid enim si altera pars vteretur duplomate ꝑ dicta magnum inconueniens sequeretur.Sed concorda hec iura/vt decre. statuimus intelligatur de aduentu vero vel interpretatiuo arg.ff.de iudic.l.de vnoquoqꝫ in princi. not. [ex qualitate locorum] in aliquibus enim locis maiores dietas arbitrabitur ꝗꝫ in alijs / forte propter vie asperitatem ꝛ difficultatem/ ꝛ hoc etiam arbitrabitur ex qualitate temporum/ personarum/ ꝛ etatum ff.de ꝟbo.obliga.continuus.§.ij. [moderandi] Et sic hoc tempus non est a lege vel a canone moderatum [expectati] Sed ecce facta recta computatione tẽporis:inuenitur ꝙ venit post terminum per duos vel tres dies non allegans aliquod impedimentum/nunquid currendo cito potuit moram purgare?Et videtur ꝙ sic.s.eo.ꝙ sicut.§ fina. i.de reb.eccle.nõ alie.si quis presbiterorum ꝛ de loca.ꝛ conduc.potuit.ff.si quis cautio.l.ꝛ si post tres. C.de fideiusso. l.sancimus. ¶Econtra videtur ꝙ no. C.de cõtrahend.ꝛ cõmit.stipu.l.magnam. ff.de actio.ꝛ obliga. l.traiectitie.i. de sup.negligen.prela.capi.vlti.ꝛ pe.xij.q.ij. longinquitate. Respõ. Mora * semel commissa in tali casu purgari nõ

43

potest/vt in iuribus vltimo allegatis.

¶Cum enim lex vel canon diẽ statuit ad aliquid dandum vel faciendum/ꝛ contumaci certam penam imponit: pena semel commissa non purgatur vt dicunt iura vltimo allegata nisi lege vel canone caueatur ꝙ commissa possit purgari.Et sic intelliguntur decretales potuit / ꝛ si quis ꝑsbyterorum ꝛ ꝙ sicut/ꝛ lex.C.de iur.amph.l.ij.

¶Et licet circa preparatoria iudiciorũ mora purgari possit vt in.l.ꝛ si post tres /cum suis similibus tamen post litẽ contestatam purgari non potest.ff.de verbo.obliga.si insulam multominus purgabitur ex quo per sententiam pena est imposita propter moram nisi fingeretur non fuisse: vt.ff.de integ.resti.l.diuus.Sꝫ hic sentẽtia lata est a canone propter morã .Ergo purgari non potest * quia sententia legis vel canonis etiam per appellationem nõ suspenditur.ff.de verbo.significa.si qua pena.

44

¶Preterea per hanc literam constat ꝙ lapso isto termino/ electio ipso iure est nulla.Si ergo nulla est non posset post ea conualescere per aliquam purgationem more.s.eo.auditis ꝛ.c.dudum[siue eligentes]. Forte crederet qs qđ si eligentes venirẽt/non teneretur venire electus/ꝛ hoc remouet sed ad quid dicunt debent venire eligentes?Dic ꝙ ad petendam confirmationẽ ꝙ possunt.s.eo.dudum.ij.

* ¶Sed si eligentes petere volunt confirmationẽ per ꝓcuratorem/nunquid adhuc hodie possunt?Dico ꝙ sic quia ante istam constitutionem poterant vt supradictum est: nec hic inuenio immutatum expresse:ergo stabo iuri antiquo:dummodo eligentes ꝛ electus seruent istam constitutionem:alias repellerentur/ vt infra eo.§. vel si personas ꝛ.§. ceterum[siue non]. Sed si opponentes non veniunt non est vtilitas ꝙ electus veniat : quare ergo punitur ad uersarijs non veniẽtibus cõtra illam.l.si quis in ius voc. non ierit.l.ij.ad finem dicas ꝙ talis est iste casus:ꝙ etiam aduersarijs non venientibus potest procedi ex quo citatio facta est ab homine vel canone.s.eo.statuimus ꝛ.i.eo. lib.de eo.qui mit.in po.causa rei seruan.eum qui.Et etiam dato ꝙ cessent aduersarij officium locum habet. s.eo.cum nobis olim ꝛ.c.nihil.ꝛ.i.de appel.cõstitutus [comparere] Sed pone ꝙ electus venit infra tempora cõstitutionis:et comparuit/ꝛ confirmationem electionis petijt.Deinde negocio nondum finito illicentiatus recessit. Dic hoc esse expressum.i.eo.si postqꝫ.§ si vero.

45

¶Sed quid si electus eo tempore quo per eius absentiã processus cause nõ impediretur per.x.vel.xx.vel.xxx.milia ria iuit extra curiam sine dolo ꝛ malicia:puta causa peregrinationis vel recreationis ꝛ similium nũquid incidit in hanc penam ? Credo ꝙ non quia presens debet reputari nec debet * dici recessisse qui incontinenti reuersurus est ff.de diuor.l.iij.in fi.de pe.di.j.c.diuortiũ.ff. de procura.l. presens ꝛ verba constitutionis non captiose nec calumniose: sed ciuili modo e intelligenda sunt.ff.ad exhib.l.pe.ff. de serui.l.si cui.constitutio eni ciuiliter intellecta non punit nisi absentiam maliciosam : ꝛ que expeditionem ecclesiarum impedit vt satis constitutio declarat : sed ista absẽtia non est talis.

46

e

¶Sed quid si electus postqꝫ comparuit personaliter : ex causa aliqua recessit licentia non habita nunquid incidit ĩ penaz huius constitutionis?Et est expressum ꝙ sic.i.eo.si postqꝫ.§.si vero/

¶Sed quid si ex causa legitima recessit deinde causa cessauit vel impedimentum pro quo recesserat nunquid tenetur redire?R. sic. Alias in penam huius constitutionis incideret.Sicut enim ab initio ex causa rationabili excusatur a veniendo tamẽ ea cessante tenetur venire personaliter.i.eo.§. ꝟsi.insuper ita ꝛ in medio cum recessit ex causa ea cessante tenetur redire cum sit penitus eadem ratio et mens constitutionis locum habeat.que fuit habere presentiam electi vsqꝫ ad finem cause nisi eum legitima causa excusaret vt satis.s.probatum est. Et propter illud generale cessante causa/cessare debet effectus.i.de appel.cum cessante.

¶Sed pone ꝙ electus non venit infra tempus legitimũ nec post aduersarius petit pronunciari ipsum cecidisse / ꝛ ecclesie prouideri comparet quidam procurator electi/qui dicit ꝙ ista constitutio non habet locum in hoc casu vtpote: quia dicit ꝙ nec est subiecta immediate illa ecclesia:nec est appellatũ eo modo qui deuoluat obijcitur ei. Nõ est audiẽdus:qꝛ infra tꝑs cõstitutionis debuerit hoc allegare/ tꝑe elapso nec sup hoc nec sup alio audiri debes ꝓ ipso electo Rñ.procuratorem esse audiendum super hoc : quia si

47 non habet * locum constitutio: ergo nec pena constitutionis/nec illius temporis artatio. Absurdum enim esset debere penam constitutionis locum habere: cum non habeat locum hec constitutio/ quo ad verba vel quo ad mentem et ad casum penitus disparatum / et dissimilem: penalis constitutio traheretur: quod est a iure prohibitum. ff. de pe. l. interpretatione.

¶ Item hoc casu procurator potest proponere causas absentie. ff. de procurato. l. seruum. §. publice et appellatione excusationum dilatore concesse intelliguntur. j. de accusa. veniens.

48 ¶ Sed pone q * electus est aliquis vacante sede/ sciēs hoc non venit infra tempus constitutionis: venit tamen anteq summus pontifex crearetur: nunquid incidit in penam? Et videtur q sic: quia dies est statuta a canone isto debuit ergo seruare illam. C. de contrahē. et commit. stip. magnam. j. loca. et condu. potuit.

¶ Econtra videtur: qr si arbiter diem statuit sub certa pena/ et mortuus est/ vel non affuit die illa/ pars non veniēs in penam non incidit. ff. de arbi. arbiter talis. ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. Si ergo dies statuta ab homine/ mortuo iudice non artat ad penam: nec absentem partem non

49 venientem: multo minus dies statuta a canone/ quia * mi f tius agitur cum lege [f] q cum ministro legis. ff. de arbi. celsus. Et quia dicit tex. coram nobis/ et argu. j. hoc lib. de prebend. licet: quod vltimum credo verum/ si mortuo papa iurisditio et iurisditionis exercitium penes aliquem mini

50 me remaneret. Sed quia * mortuo papa iurisditio et iurisditionis exercitium penes collegium cardinalium remanet. Et sic de rigore dicam ipsum electum in penam incidere. De equitate tamen dico Papam talem penam debere remittere argu. ff. si quis in ius voca. non ier. l. ij. §. fi. qr licet collegium cardinalium habeat talem iurisditionem: raro tamen consueuit exercere. Et ideo equitas est/ ipsum restitui saltem ex clausula generali que est. ff. ex quib. cau. maiores. l. prima ad finem.

¶ Sed quid si tēpus feriatum incidit/ et electus non venit infra tempora huius constitutionis/ si tempus feriatū cōputetur: venit tamen post tempus anteq iudex sedeat pro tribunali. Nunquid in penam incidit? et videtur q non. Ad quid enim prodesset venire: quia etiam si venisset non fuisset processum arg. ff. si quis in ius vo. non ierit. l. ij. ad fi. ff. ad vele. l. aliquando. §. vltimo. Credo tamen ipsum in penam incidisse. Debuit enim venire et se presentare. ff. de adulte. l. miles. §. sexaginta. j. de dol. et cōtu. cum dilectus. in prin. Tali enim tempore potest (alias debet) se iudici presentare: et libellum offerre/ vt in predi. §. continetur: alias si contrarium diceretur/ eodem iure dicendum esset: q dies dominica et alia festa et octaue de tali tēpore subducerētur [confirmationem] facit differentiam inter confirmationem et prosecutionem: quam feci. s. inter verba petituri et prosecuturi: et quod dicit executionem potest referri ad vtrūq tanq ad verbum generale/ vel habet locuz quando fuit appellatum a confirmatione: quia tunc non restat petere nisi confirmationis executionem.

¶ Vel dic q per ista verba voluit denotare q electus debet esse presens in curia vsq ad finem cause. Per hoc eniz quod dixit confirmationem petere/ denotauit principium: per hoc q dixit prosecutionē denotauit medium: per hoc q dixit executionē denotauit finē. Et sic electus etiā per verba constitutionis tenetur perseuerare vsq in finem. j. eo. si postq. §. si vero [petere] Sed nunquid adhuc hodie electi in curia presentes possunt petere cōfirmationē per procuratorem? Credo q sic: quia hoc est honestius et ante constitutionem hanc poterant: nec hic expresse reuocatū inuenitur: et propter hoc notabiliter posuit aduerbiuz personaliter iuxta verbum cōparere: non iuxta verbum petere. Sufficit ergo q sint presentes in curia: et q compareant quando necesse fuerit. Nec obstat si dicatur q aduerbiuz

51 personaliter quod precedit repetitum intelligitur: quia * per subauditiones et repetitiones tacitas iura reuocanda non sunt: sed potius concordanda. C. de inoffi. dona. l. vna. et. j. eo. cum expediat [nulla iusta causa] posset esse/ vt infirmitas / necessitas maris vel hyemis vel incursus latronum. ff. de excu. tuto. l. scire. §. obseruabunt in fine. Hic sufficit. ff. si quis caut. l. ij. §. j. ij. et. iij. [contēpserint]. Sed

52 quid si non contēpserint/ sed neglexerint. Aliud * est eñ contēnere/ et aliud negligere. xx. di. ca. si de certa. nunquid punietur? et dic q sic: qr in ista decretali q̄tum ad hoc nō facit differentiam in contēnere et negligere/ et in hoc casu promiscue vtitur istis verbis vt. j. eo. c. §. penul. et ita siue negligat siue contemnat punietur. Et assumas clausulam illam que sequitur: scilicet electiones de ipsis factas et. vs q ad psi. electos. Deinde suppleas hic ad literam / sin aūt iusta causa interuenerit secus. s. quia in penam non incidit [de qua] scilicet iusta causa interueniente [predictos] scz infra quos debet expectari.

¶ Sed quid si misit ad proponendū iustaz causam absentie sed nuncius fuit impeditus? Dic q si de hoc constet non nocebit ei/ dummodo non sit postea negligens. Et hoc dico per literam illam que sequitur in psi. insuper ibi iusto impedimento cessante. ar. l. C. qui pe. tu. cum a matribus/ de appel. l. preses. Sed si infra istos. xx. dies non potest papā adire nec auditorē: hic ptestetur freqūēter ne notetur de negligentia. Et protestatio habebitur pro petitione et propositione. ff. de nau. feno. l. ij.

53 ¶ Sed nunquid sufficit protestari semel? videtur q sufficiat? quia * vnica protestatio currentem prescriptionem temporis interrumpit. j. de appel. si iustus metus. j. de offi. ordi. pastoralis. C. de anna. excep. vt perfectius et vnica debiti oblatio vsuras cursuras impedit. C. de vsur. l. si per te. Et vnica solennis depositio/ vel propositio impedit etiam iam currentes/ dummodo precedat oblatio et consignatio. C. eo. titu. acceptam.

¶ Econtra videtur q non sufficit/ quia cum teneatur comparere et dies certus cōtra euz interpellat/ sollicitus debet esse. C. de temp. appel. cum antiquioribus. §. in his. sed per vnam protestationem non potest sollicitus reputari quia ad minus dz ter protestari ad hoc vt solicitus videatur/ si

54 cut trina * monitio vel citatio debet premitti nisi ex causa peremptoria emittatur. xxiij. q. iij. de illicita. xij. q. ij. indigne. ff. de iudi. l. ad paremptorium / et trina denunciatio est necessaria quandoq. ff. de pigno. actione si conuenerit nec sufficeret vna vt ibidē et. ff. de pub. iudi. inter accusatorē et apostoli instāter et sepius sūt petendi. ff. de libel. dimis. l. vna. Item de pallio et literis dimissorijs episcopi. c. di. prisca. lxxij. distinc. eps.

¶ Sol. credo securi[9] electo plures et pluries ptestatiōes facere: ad hoc ne de negligentia arguatur cum sit obligatus ad semper per hanc constitutionem ad personaliter cōparendum /nisi iusta causa eum excuset: et ideo ne iste pugnet contra regulam: et ne astringatur ad probanduz instātias contra regulam pluries protestetur tamen si tempore competenti hora debita et loco congruo papam requisiuit q non est necessarium. arg. ff. de solu. si soliturus et eius copiam habere non potuit: et hoc est legitime protestatus: credo q tempus ei non curret donec papa ei copiam sui faciat. Quia talis protestatio licet vnica cursum temporis impedit. ff. quando appel. sit. l. j. §. biduuz psic. dies aūt. ij. q. vj. §. biduum et ar. d. l. vt perfectius. Sed si papa postea sui copiam faciat tenetur se ei presentare si poterit/ alias iterum protestetur vt supra. Nec prima protestatio cursum tēporis impediet postq papa copiam sui fecerit. arg. iurium predic.

¶ Et hoc intelligo remota omi malicia et dolo/ alias fraus et dolus nocere debent.

¶ Si tamen papa ad instantiam electorum consueuit eos ad cameram suam admittere/ etiam eo non faciente copiā sui in publico: tenetur electus frequenter instare et protestari: ita q de negligentia non possit notari. xliij. di. sic rector ad fi. ar. C. de temp. appel. l. cum anterioribus. §. in his autem.

55 ¶ Unde si eo tempore omnes alios instātes admisit: ille * qui non institit negligens p̄sumitur. Quod enim alij potuerunt/ ipse p̄sumitur potuisse si negligens non fuisset. v. di. ad eius circa finem. et. iiij. distinc. deniq.

¶ Si vero eo tempore quo in publico papa copiam sui nō fecit aliquos de instantibus admisit/ aliquos non dico illum qui illo tempore non institit minime cecidisse/ quia potius cum presumam fuisse de numero nō admissoruz, etiā/ si eo tempore non institisset. ff. de pen. interp̄tatione de actio. et oblig. Arrian[9]. j. de fid. instru. inter dilectos ad fi.

56 ¶ Sed coram * quo debet hoc protestari? Dico q in hoc casu cum debeat personaliter comparere tenetur protestari ad ostium pape coram ost iarijs et tabellione et alijs personis, que occurrent argu. ad hoc infra de appel. si iustus. C. de anna. excep. vt perfectius. ¶ Si vero auditorē tantum deberet petere. Credo sufficere q hoc protestetur coram referendarijs hoc est illis qui debent referre et auditorē petere in auten. de referen. col. ij. et. C. da tēp. appel.

cuʒ antiquioribus.§.in his aliis casibus/ et protestationem in scriptis iura fieri volunt in auten.de temp. non sol. pe. sup.do.§.contestationem. colum. vij. Et de protestationibus est no.j.hoc libro de regul.iur. in generali [infra.xx. dies] computandos [post tempus] scilicet predictos.xx. 57 dies [si admittenda videbitur]. Nota argu. * q ex quo appellatio admittitur / rationabilis reputatur / dummodo causa expressa vera sit/ j.de offi.deleg.pastoralis.§.preterea. ¶Sed quid si de ista causa absentie dubitetur/ vtrũ sit admittenda vel non/ et dum iudex deliberat labitur tempus: quid erit? Credo q hoc non nocebit electo.j.de appella. ex insinuatione in auten.si lis.C.de tempo.appella. [apud sedem] Sed si alibi vult facere plenam fidem/ nunquid audietur? credo q non per literam istam et mens et intentio conditoris fuit negociũ accelerare. j.eo.c.§.pe. nisi forsitan.hoc consideretur ex iusta causa/ vt in fi.huius §.vtpote/ quia non potest probari nisi per testes / et testes quos habebat ad hoc mortui sunt/ et alios non potest ducere ad curiam sine magna difficultate: equum esset tunc remissionem fieri. ij.questio.ij.ca.vlti. j.de fideiusso.constitutus: et secundum hoc iam fierent remissiones plures in eodem negocio: cuius contrarium regulariter seruat curia: 58 vt no.j.hoc libro de hereticis filij. Et regulariter fit * remissio post litem contestatã:positiones et articulos datos: qñ liquere de meritis cause in curia non põt.j. hoc libr.de testi.presentium. Et vtrum exceptio que competit ex hac decre. sit peremptoria: vel dilatoria argue et solue/vt not. in suo simili.s.eod.vt circa in fine.

¶Et nunquam super dilatoria regulariter fieri consueuit remissio: ex causa tamen que moueret presidentem secus dicerem: ne necessaria probationum facultas angustaretur. C. de hereti.quoniam. Et hec Res estimabitur ex distantijs locorum / et ex bono et equo / et qualitate personarum/ et cause diligenter pensatis.ff.de testi.l.iij.§.fina. ff. de annu.leg.l.meuia in fi. ff. de nego.ge.l.pomponius.ij.ff. de actio.et oblig. l.vlti.in fi.C.si quis impera.male.l.vna.

¶Et idem dicerem de peremptoria multo magis/que proponi posset ante litem contestatam/ de quibus no. s.eo.vt circa [plenam fidem] vt per testes vel per instrumenta: vel aliuʒ modum probandi: vtputa per confessionem.C.de rei vendi.l.cum super. et no.j.de resti.spol.cum ad sedem.

¶Sed quid si iudex datus a Papa pronunciat probatum/ vel non probatum: et pars reputans se grauatam vult appellare nunquid audietur? Et videtur q non: quia iam negocium differretur: et o.[?]reuolaret ad a. xxxv. distinct. 59 ab exordio. Credo * tamen q audietur/ quia secundum canones regulariter vbicunq quis grauatur/ potest appellare.j.de appellatio. vt debitus. Et iniquum esset appellationem denegari si iudex pronunciaret probatũ quod non esset probatum.

¶Idem esset si pronunciaret causam legitimam que nõ esset legitima. Quid ergo erit / habebit annum ad prosecutionem: vel ex causa biennium.j.de appellatio.cum sit et ita contra mentem huius constitutionis negocium differretur? Credo q de iure annum habebit: cum cuilibet appellanti detur. Tamen iudex debet terminum abbreuiare.j.de appellatio.oblate.§.superior. Et credo iudicem in ista abbreuiatione debere sequi moderationem temporis: hic appositam ad probandam causam absentie: et sic accelerabitur negocium: et hec constitutio non fraudabitur.

¶Sed quid si ex parte electi probatur iusta causa absentie: opponens vult probare contrarium / vel vult dicere contra testes: nunquid audietur. Et credo q sic ne quis per falsitatem: vel per reprobos testes obtineat.j.de testi. 60 presentium: et quia * mos probare volenti gerendus est ff.de proba. circa / hoc tamen ita intelligo q iudex semper acceleret quantum potest: quia hec est mens huius constitutionis [eosdem.xx.] per quos expectatur [predictos. xv.] qui dantur ad probandum causam propositam.

¶Sed nũquid iudex datus a Papa poterit istos dies abbreuiare/vel prolongare ad arbitrium? Credo q non: cuʒ tempus sit limitatum a iure: sicut nec dies qui dantur ad appellandum.ij.questio.vj.anteriorum. C. de appella. auten.hodie. Nec tempus quod datur ad integram restitutionem petendam.C.de tempo.restitu.in integr. superuacuam [ad predictam propositam causam]. Sed quid si infra illos.xx.dies non proponatur: sed infra quindecim sequentes. Dic q non satisfecit constitutioni per literam istam.

61 ¶Sed nunquid * ille qui proponit causam pro electo debet esse procurator: an si sine mãdato poterit hoc facere/ et certe allegans causas absentie a iure procurator appellatur. j.de accu.veniens.ff.de procur.absens.C.de.accu.l.reos. Et ita videtur q mandatum debet habere. Econtra videtur q sufficiat eum a quo cunq defendi.ff.de procura.l.seruum quoq.§.publico. Credo q mandatum debet habere ad proponendam istam causam absentie arg.illius litere q̃ sequitur infra per procuratorem sufficiẽter instructum ad omnia premissa. Et quia si quilibet admitteretur posset esse q electus esset contemptor huius constitutionis et non puniretur: quod est contra constitutionem vt pote non curauit mittere et quidam excusauit eum proprio motu.

¶Sed quid si aliquis amicus gerens negocium electi ad missus sine mandato eum excusat allegando et probando/ iustam causam absentie electus postea ratum habet nun- 62 quid sufficit? Credo q sic * q[uia] ratihabitio retrotrahitur et mandato comparatur.C.ad Macedo.l.vltima. Quod intelligo verum esse si ratum habeat infra tempus infra qd se debuit excusare/quia lapso tempore non prodesset.ff.rẽ ra.haber.l.pe.

¶Sed qd si iste amicus non admittitur et ipse allegat volo probare istam causam absentie et cauere electum ratum habiturum infra tempus in hac decre.positum nũquid dʒ admitti? credo equũ eẽ eũ admitti et electo sufficiet dũmodo ĩfra tps debitũ ratũ habeat per.l.predictã [vt predicitur] 63 hoc est infra predictos.xx.dies [cõprobandã]. No.* q sicut in appellatione non sufficit q causa legitima allegetur nisi probetur/ita et in hac causa absentie [verisimilia].

¶Sed quid si opponit causam absentie legitimam quo ad ius/sed non est verisimile quo ad factum/probare tamẽ vult infra tempus statutum.nunquid audietur? Credo q sic:licet enim non sit verisimile dummodo probet satis suf- 64 ficit. Quia plena * probatio presumptioni preferenda est ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.filium.

¶Et pone exemplum quia valde potens homo dicit se fuisse detentum ab homine impotente vel coram iudice impressionẽ ei factã.ff.eo.qd me.ca. Non est verisimile [proponi] et probari quia parum prodesset proponere nisi probaretur proposita [presidentis] id est summi pontificis vel alterius dati ab eo [ad predictã cõparitionẽ] scilicet personalem faciendam [prolixius] hoc tempus arbitrarium erit ex quo nõ determinatur hic.ff.de iur.delib.l.prima in fine: inspecta tamen diligenter ĩpedimẽti et negocij qualitate [indulgendum] hic assumas iterum literam illam que sequitur ibi electiones de ipsis factas et c. vsq ad versi.electos [vel admitti] Expone vel pro et. Non enim sufficeret proponi nisi admitteretur: vt patet.s.[Tunc] i.quãdo iusta causa absentie proponitur et admittitur [infra idem tẽpus] i.q electus cessante impedimento debuit personaliter comparere [iusto impedimento cessante] et ita in penam non incidit si impedimentum iustum impediuit aduentum procuratoris. Sic ergo si electus potest venire mittendo procuratorem/nullo modo excusatur/sed si non potest venire vel mittere. quero vtrũ tunc seruetur illesus ipso iure an per restitutionem?

Et videtur q ipso iure per autenticam Codic. de tempo.appella. Item si appellatione vbi dicitur nullum preiudicium partibus ex hoc fieri nolumus: et sic ipso iure seruatur illesus. Econtra videtur per restitutionem.ff. ex qui. cau.maio.l.sed et si per pretorem.§.ait pretor. Credo q ipso iure seruetur illesus quo ad penam per hanc constitutionem appositam.ita demum enim penam imponit si impedimentum cessat: non alias.arg.ff.de re iudi.l. contra pupillum.§.is qui:sinantem iudex contra istum absentem in aliquo processit: restituetur contra processum iudicis probato impedimento. et sic intelligitur.ff.de re iudi.l.si pretor ad fi.

¶Sed quid si electus nec venit/nec misit? opponẽs autẽ qui est presens lapso termino temporis petit q pronuncietur electus in penam huius canonis incidisse/ et quod procedatur secundum quod fuerit de iure procedendum: quid erit? Credo iudicem in hoc casu melius facere si non multum acceleret.ff.de dam.infec.si finita.§.si forte et maxime ibi quando est spes de vicino aduentu electi. j.de dolo et contu.cum dilecti. Sed si processerit et electus postea veniens probat impedimentum legitimum ratione cuius nec 65 * mittere potuit nec venire / de iure debet restitui contra processum vt supradictum est. [per procuratorem] Sed quomodo compellitur in tam graui causa mittere procuratorem: ex quo est impeditus contra decre.j.de procura.

querelam. Et dicas q in causis grauibus cessante impedimento potest aliquis si vult mittere/ vel venire. Impeditus excusatur a veniendo / vel a mittendo. Et sic intelligitur predicta decreta. Sed in hoc casu cessante impedimento precise tenetur venire/nec procuratorem mittendo excusabitur. Sed si veniendo fuit impeditus procuratorē tenetur mittere. Et ita est hic speciale in hoc casu [ad premissa omnia] id est ad petendum confirmationem/ vel ad prosequendum electionē: z ad proponēdum z probandum iustam causam absentie electi. Et ita est hic arg. q mandatum ab electo debet habere: qui causam absentie proponit [sufficiēter instructum] hoc est cum actis iuribus z munimētis suis/vt de electo dictum est in fi. §. precedētis [nihilominus] id est non obstante q procuratorem miserit sufficiēter instructū [causa cessante] propter quā ipse electus non potuit primo psonaliter se presentare [vt premittitur] scz in casu in quo non fuit impeditus venire [presentauerit] Sed nunquid cessante causa ista habebit electus mensem ad parandum se ad iter? Dicas q sic si tale fuerit impedimētum q non solum aduentum: sed etiam paramētum penitus impediuit. Qua enim ratione datur ab initio: dabitur z nunc. Ita enim modo indiget paramento/vt prius. Item credo q in ista presentatione facienda habebit. xx. dies supradictos/per quos expectatur. Ita q ante illos in penam non incidet. Et hoc innuit litera precedens/vt premittitur. q. d. Ita se debet presentare modo vt premissum est. Ita autem premittitur q ad presentandū se predictum tēpus habebat/ergo z nunc habebit [priuatos] Et ita est canon late sententie.

¶ Sed ad quem deuoluitur electio: nunquid ad capitulū? In casu negligentie/ est expressum. s. eo. ne pro defectu. Sed vbi electores sunt priuati vel priuādi: ad papam spectat. j. eo. q̄q̄. In alijs autem casibus ad capitulum seu cōuētus spectat icōm ius commune. xvj. questio. fina. capi. fi. Nisi reseruatione pape preueniātur: z in his non habet locum constitutio. j. hoc libro de prebend. licet prio/ sed in alijs minoribus. Sed si ante lapsum tēporis quo venire debēt electi partes renunciant sine prauitate aliqua appellationi interposite: in hoc casu / nunquid renunciatio valet? In hoc dicas q sic anteq̄ negocium sit sedi aposto. presentatum. s. eo. q̄uis. §. ceterum. Post lapsum autē temporis cum iam sint priuati per hanc constitutionem nihil agerent: vt. j. eo. q̄q̄.

¶ Sed pone q iudex datus a papa pronunciauit electuz esse priuatum per hanc constitutionē/eo q non venit infra tempus legitimum / nec excusatorem misit/ electus a tali pronunciatione appellat: nunquid de iure potest appellare? Et videtur q sic quia * terminus peremptorius cause principalis/ non obstat in causa appellationis / imo non obstante illo termino in causa appellationis non oppositum opponam/z oppositum non probatum probabo. C. de tempo. appella. per hanc. j. de fide instrumē. cum Joannes. Igitur licet electus in causa principali absentiam suam non excusauerit infra tempus huius constitutionis: tamen in causa appellationis poterit excusare: z ideo audiri debet appellans. Econtra videtur q non: quia iam per viam istam hec constitutio fraudaretur: z quia terminus peremptorius quasi quedam interlocutoria videtur esse: a qua cum non fuerit appellatum in rem transiuit iudicatam. s. eo. cum dilectus. Ergo de cetero nō debet audiri.

¶ Sol. Aut constat predictum electum tempora non seruasse/aut constat q seruauit: aut est dubium: vt pote quia allegat aliquod impedimentum quo impeditus infra legitimum tempus mittere non potuit/ nec venire. In primo casu audiri non debet appellans: quia sententia canonis est non hominis. Et * a sententia canonis vel legis non potest appellari. ff. de verbo. significa. si qua pena. Tunc enim legibus est contradicēdum cum instituuntur. Postq̄ autem institute sunt obediendum est. 4. distinct. mistis/ z. §. sequen. z quod dicitur terminus peremptorius non obstat in causa appellationis: illud verum est de termino peremptorio per hominem assignato qui obstat tantum in ea instantia iudicij in qua assignatus est. Non in causa appellationis: vt in. l. per hanc ille enim terminus non est interlocutorius / sed potius comminatio quedam ad illam tantum instantiam se extendens. ff. de iudi. l. in peremptorio. C. commi. episto. In rubro z in nigro Terminus autem iuris peremptorius qualis est in hac decre. obstat: z in causa principali/ z in causa appellationis: quia sententia iuris est/ a qua etiam appellari non potest: vt predictum; est argu. ad hoc. s. eo. ne pro defectu *

Appellatio enim post elapsum iuris terminum interposita non habet vigorem. j. de sup. negl. prela. c. vlti. Et q dicit in causa appellationis non oppositum opponam zc. locum habet in causa appellationis interposita a diffinitiua non ab interlocutoria. Et est ratio quia ab interlocutoria non appellatur nisi ratione grauaminis. Sed propterea que non opposuit appellās vel opposuit et non probauit nec probare voluit non potest dici grauatus. Et ideo per ea non potest iustificare appellationem suam. j. de appella. cū cām. c. dilecto. z. c. vt debit⁹ in vltimis autē duobus mēbris huius distinctionis debet audiri appellans quia secūdum hanc constitutionem non est priuatus imo potius cōtra eum priuatus denunciatur: quia hec constitutio non priuat seruantes tempora vel seruare non valētes: sed potius negligentes z contēnentes: vt per tex. huius. §. satis patet. Et ideo si contra iusticiam opprimitur merito poterit apppellare. ij. q. vj. omnis oppressus.

¶ Sed posito q iudex appellationis pronunciat electum non seruasse tempora huius constitutionis z ideo non potuisse appellare. Quero vtrum talis pronunciatio sit interlocutoria vel diffi. z videtur q sit diffinitiua: quia * natura z effectus diffinitiue sententie est imponere finem controuersijs. ff. de re iudi. l. prima. sed ista talis videtur esse cum perpetuum silentium imponat huic electo: ergo est diffinitiua. Econtra videtur q predicta pronūciatio z alia quelibet lata super exceptione dilatoria vel peremptoria vere sit iterlocutoria quod probo per decr. s. eo. ti. cum dilectus. Ibi enim oppositum fuit electo de defectu etatis: z iudex pronunciauit electum non pati defectum in etate: tamen talis sententia ibi interlocutoria appellatur/ q̄uis essz exceptio peremptoria. Idē probo per decr. j. de appella. suam. Ibi enim iudex pronunciauit tertio appellantem non potuisse appellare de iure: z tamen ibi talis sententia interlocutoria appellatur. Et nemo dubitat quin illa exceptio esset peremptoria. Idem probo per illam decre. eiusdē ti. dilecto de appel. Preterea quomodo esset illa sententia diffinitiua cum sua contraria diffinitiua non esset. Finge enim q iudex pronunciauit electum seruasse tempora non erit propter hoc negocium diffinitum. Idem inuenies fere in qualibet pronunciatione super peremptoria lata vt si pronuncietur super pacto de non petendo z similibus. Natura * enī diffinitiue sententie est vt feratur super principali non super exceptionibus. Et si condemnatoria est diffinitiua: ergo absolutoria diffinitiua debet esse ar. C. de sen. z interlo. preses. ff. de re iudi. l. prima. Et quis contrariorū eadem est disciplina. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. ff. de accu. l. qui accusare.

¶ Preterea natura est * diffinitiue q ex ea oriatur actio in factum/sed a sententia lata super perenptoria nulla actio oritur sed exceptio tm̄. C. de reb. credi. l. actori. ar. s. eo. ti. cum dilectus ad fi.

¶ Item si lata super peremptoria esset diffinitiua/que cētvis vtrum pronunciaretur super principali an super peremptoria cum iura vim faciunt quia volunt q super principali pronuncietur non super peremptoria/nisi fuerit preiudicialis ita q non possit procedi nisi ea diffinita vel nisi impediat litis cōte. j. de ordi. cog. c. primo. z. c. tua. C. de ordi. iudi. l. j. hoc ti. de lit. conte. exceptiōis. Si enim super peremptoria late esset diffinitiua: non esset necesse super principali procedi vel diffiniri.

¶ Sol. Vltimam partem credo veram per iura ad hoc allegata z maxime per illas tres decretales dilectus/dilecto z sua. Et hec omnia intelligo quando iudex vl' pnunciauit super exceptione peremptoria vel dilatoria pronunciauit aliquem non potuisse appellare per aliquam exceptionem peremptoriam que obstabat. Secus si iudex cognoscēs de appellatione interposita a diffinitiua pronunciat bene iudicatum z male appellatum z econtrario. Tunc enim diffinitiua est/quia super principali fertur: z finem controuersijs imponit. C. de appellatio. l. eos. ff. de his qui not. infa. furti.

¶ Vis est ergo facienda vtrum super principali pronuncietur an non. Et ideo si electionez confirmat vel infirmat diffinitiua est/si super peremptoria pronunciat interlocutoria est. s. eo. cum dilectus tamen per quandam consequētiam habet vim diffinitiue si pro excipiente sententia feratur quia pronunciatur electum pati defectum in etate/vel non seruasse tempora.

* ¶ Sed pone appellatuz est a tali interlocutoria que habet vim diffinitiue nulla causa expressa in appellatione: nūquid audiet appellās: acsi appellasset a diffinitiua: dico

ꝙ non per decre.ĩ.de appella. dilecto.ibi enim peremptoria obijciebatur. Et tamẽ ad hoc vt valeat appellatio: exigitur ꝙ sit legitima exceptio: ⁊ ꝙ fuerit proposita: ⁊ ꝙ propter eam non admissam fuerit appellatum. Si enim nõ opposuisset: non posset dici grauatus/in eo ꝙ non esset oppositum: ⁊ ante diffinitiuam non potest appellare nisi grauatus.ĩ.de appella.vt debitus.

¶ Sed quid si electus priuatus/ quia non seruauit tempora: vult se opponere alteri electo / tanq̃ vnus de capitulo 73 nunquid audietur? Et videtur ꝙ sic: quia licet filius* sit exclusus tempore ab illa parte vnde liberi/tamen admittitur ab alia parte/scilicet vnde legitimi.ff.de suc. edict.l. prima.§.de quibus econtra videtur ꝙ non: quia per hanc literam penitus est priuatus/⁊ ideo non est audiendus.

¶ Sol. Si satisfactum est constitutioni in alio capite/ hoc est quia persone instructe misse sunt infra tempus legitimum per ipsum/⁊ per partem suam eo modo/⁊ ad illa super quibus vnus de electoribus suis audiretur contra aduersarium suum ipse debet audiri: quia licet priuatus vt electus: non tamen vt vnus de capitulo/quia in hoc capite cõstitutio priuat illum tantum iure sibi quesito per electionẽ vt iste text.plane dicit.ergo in alio non priuabitur/sed admittitur sicut quilibet de capitulo arg. ff.de adop.l.si pater.§.qui duos.s̃.eo.q̃ sit circa finem.

74 ¶ Et repulsus* vno iure nõ repellitur alio.ff.de his qui. vt indig.l.tutorem. [Electos ⁊c.] hec verba exponas/vt superius sunt exposita [vt premittitur] .s̃.versiculo proximo: hoc est in casu in quo mittendo procuratorem excusatur scilicet cũ est impeditus venire personaliter [eo casu] scilicet quando veniunt vel mittunt sine actis ⁊c. [q̃ apud sedem apostolicam] . Sed nonne. s̃.priuantur totaliter? Dicas quando veniunt vel mittunt sine actis ⁊c. habet locum quod dicitur hic: quando vero nullo modo veniunt cessante impedimento vel eo instante non mittũt/ habet locum quod dicitur. s̃.

75 ¶ Sed quid* si habet dispensationẽ super pluralitate beneficiorum/⁊ eam non defert/ excipitur contra eum ꝙ plura beneficia sine dispensatione habet/ replicat de dispensatione: nunquid habebit dilationem aliam in tali casu? Et credo: ꝙ si ab initio fuit ei oppositum de hoc/debuit deferre dispensationem nec habebit aliam dilationem ad hoc: ⁊ ita intelligitur quod hic dicitur. Sinautem hoc de nouo modo opponitur: dicunt quidam ꝙ debet habere dilationem per literam que sequitur. Iam enim iusta causa est: q: non potuit diuinare nec debebat credere ꝙ falsa exceptio ei opponeretur. Quod ergo hic dicitur ĩtelligitur de munimentis/que ad causam principalem faciunt/ vel ad exceptiones ab initio oppositas instruẽdas vel remouẽdas.

¶ Dic contra/cum ius commune pugnat contra istum: alias secus dicerem/⁊ est ratio primo casu: sibi ꝓuidere* 76 debuit quod contingere posset saltem ex officio: non sic in secundo argu. ff.loca.si quis domum.§.primo. ⁊ .C. de tempo.re. in inte. peten.l.prima. [Ex iusta causa] vt quia instrumentum aliquod detulit: ⁊ sine culpa amisit.ff.de edẽ. l. veluti [ad hoc] id est preter hoc [diligens inquisitio] Nota in electionis negocio diligẽtem debere fieri inquisitionem.s̃.eo.cum nobis olim. Et assume hic illam literaꝫ possit haberi super electionibus . Sed de quo inquiretur hic? Dicas ꝙ de omnibus que circa electionem in dubium fuerint reuocata. Et maxime vtrum forma decre. quia propter.s̃.eo.titu.fuerit seruata: nec tantum hoc in genere queratur/ sed distincte de quolibet articulo in.d.decre. contẽto de quo in dubium reuocaretur [eligentibus] hoc autem inquiratur vtrum vocati fuerint: qui vocari debuerint: ⁊ vtrum aliqui publice excommunicati/ vel ab homine suspensi interfuerint/vel priuati a canone/quia tales eligere non possunt.s̃.eo.cum inter.X. de consue. cum dilectus.s̃.eo.cũ in cunctis.ff.de regul.iur.l.actus/⁊ si qualia fuerint circa hoc in dubium reuocata [⁊electis] circa istos inquiretur de scientia ⁊ etate ⁊ consimilibus . s̃. eo. cum in cunctis. ¶ Et breuiter vtrum in eis concurrant xiij.capitula apostolice regule que habes. xxv. dist.§.nũc autem.in glo.ordinaria. Et supple hic ad literam istam: vt s̃.eo. Et dicas vt plena informatio possit haberi super alijs ⁊c. [premissa] id est electiones/eligẽtes ⁊ electos [cõtingẽtibus].i.obiectionibus/exceptionibus/replicationibus ⁊ similibus negocium tangentibus. Et hec litera est in arg. ꝙ iste persone instructe tenentur stare vsq̃ ad finẽ negocij / quia multa in processu negocij possunt accidere que negocium contingunt vbi eorum instructio erit necessaria; nec ante debent sine licentia superioris recedere alias reputarentur non venisse ⁊ tanq̃ culpabiles punirentur.ĩ.de iudi.cap.primo.ff.de excu.tu.l.scire.§. sufficit. ĩ.eo.c.§.ceterum ⁊ quia informare debent sedem apostolicam/an apud eam partes sint compellande probationes facere an alibi commissio sit facienda.vt.ĩ.§.proxi.ad fi. Sed probationes in processu cause fieri solent frequẽtius q̃ in 77 initio [plena]. Nota iudicem* prius debere plene informari quam veniat ad sententiam.xxx.q.v.iudicãtem. C.de iudicijs.[per procuratores]. Et ita olim poterant constitui procuratores in hoc casu/⁊ absentes ⁊ ignorantes ⁊ sufficiebat: hodie per hanc decr.non sufficeret.

¶ Sed pone quod mittantur canonici qui tamẽ non interfuerunt negocio: nunquid sufficit. Certe non. Et hoc probo per literam istã que sequitur: ⁊ per illam de ipsis electoribus due persone [vt plurimum] id est frequentius [cursus causarum]. Nota ꝙ experientia causaꝝ iudicauit istas personas ad cause instructionem esse necessarias vt hic ⁊ circa prin.s̃.eo. [due persone]. Nunquid iste persone debent habere procuratorium ab eligentibus: ⁊ credo ꝙ sic: 78 quia dicit per capitulũ transmittantur* nisi ergo mandatum haberẽt non possent dici transmissi.arg.ĩ.de heret.cũ ex iniuncto ⁊ quia quasi locum procuratorum subeunt / vt s̃.proxime: ⁊ res que subijcitur loco alterius/eandem naturam sortiri debet.ff.de dona.inter vir.⁊ vxor.l.si donãte de arb.l.labeo. Debet ergo apparere ꝙ sint transmissi.

¶ Sed quid si iste persone non venerunt: electus tamen vult facere plenam informationem: per alios nunquid sufficit ⁊ certe sufficit quo ad electum sed non sufficit quo ad electores.quia nihilominus qui fuerunt culpabiles puniẽtur propter contemptum huius constitutionis.ĩ.eo.§.ceterum. ¶ Sed pone/ꝙ persone instructe venerunt et ante instructioneꝫ cause decesserunt/nunquid teneãtur electo- 79 res alias personas mittere? Et videtur ꝙ non. Quia* casus fortuitus eis imputandus non est.ff.de excu.tuto.l.scire.§.sufficit ⁊ innuitur.s̃.§.proxi. Nec potest dici ꝙ fuerũt negligentes vel huius constitutionis contemptores. Dicas tamen ꝙ tenentur alias personas mittere postq̃ sciuerunt infra tm̃ tempus q̃tuꝫ superius est taxatum. Et si nõ miserint punientur propter nouum contemptum ⁊ nouam negligentiam licet enim ab initio non fuerint negligẽtes tñ ex post facto sunt.

¶ Uides enim ꝙ lꝫ electus ab initio excusetur propter impedimentum/tamen impedimento cessante tenetur venire. Et si nõ venerit propter nouam negligentiam ita punietur acsi ab initio negligens extitisset.s̃.§. pxi.versi.insup sed ibi est expresse cautum hic non est.⁊ est maior ratio in 80 electo q̃ in negligentibus: ⁊ quod* non est expressum cẽsetur omissuꝫ. ff.de verbo.oblig.quicquid: presertim in iure odioso inducenti multas specialitates.vt est istud argu. ff.de lib.⁊ po.l.commodissime: ⁊ semel sufficit obtemperasse.ff.de aqua.plu.ar.l.in diem . Sed pro primo dicto facit multum quod in tex.dicitur: vt de electis premittitur ⁊c. Sed dic hoc non est omnino in vno sicut in alio. Et est alia ratio in eligentibus: cum iam contigeret ecclesiam multuꝫ grauari in expensis ⁊ ecclesiam proprijs seruitoribus defraudari.

¶ Uel dic ꝙ iste casus fortuitus excusabit eos tantum ꝙ nõ punienṫ donec de nouo incipiãt esse negligẽtes.ar.ĩ.vt lit.non contesta.cap.primo. Si enim procuratorem misisti ⁊ mortuus est nemo dubitat quin alium postq̃ scaueris mittere tenearis. Idem si testes duxisti ad aliquid probã- 81 dum ⁊ anteq̃ deponerent decesserunt* nec aliquid reputatur esse actum dum aliquid superest ad agendum. C. ad sila.l.cum sileianum.

¶ Sed quid si iste persone venerunt: sed non instructe? Dicas non esse satisfactum huic constitutioni que exigit personas instructas debere venire vt patet in hoc.§.[sufficienter instructe]: Sed nunquid iste persone debẽt deferre acta/iura/⁊ munimenta? Certe litera ista innuit ꝙ sic: quia dicit ⁊ sufficienter instructe vt de electis premittitur. Sꝫ de electis est ita premissum ꝙ deferant acta ⁊c.vt patet.s̃. nec alias dicerentur instructi venire. Ergo ⁊ de istis idem est dicendum per hanc literam: quia conditor huius canonis plenam voluit habere instructionem: ⁊ possibile est ꝙ electus non deferat munimẽta: ⁊ ita in cã instrui nõ posset [cõcordẽ] q̃ aũt electio.dr̃ ꝯcors vl' discors.ĩ. eo.no.quorũdẽ [ĩfra idẽtp̃s] supple infra quod electus debet personaliter comparere.

¶ Sed quid si electus sit remotior q̃ electores adhuc credo sufficere/ꝙ persone instructe veniãt infra idem tẽpus infra quod electus etiam remotior venire debet quia di-

cit infra idem tempus.

¶ Sed quid si electus est propinquior? Adhuc credo electores habere mensem ꝛ.xx. dies ꝛ tantum tēporis in quo 82 commode venire poterint. * Non enim ad impossibile obligatur .ff. de regul.iur. impossibilium. Et iura ciuili modo sunt intelligēda.ff.ad exibē.l.pe.

¶ Sed quid si aliquis episcopus in curia eligit vltra montes: quod tempus habebunt persone instructe ad veniendum ꝛ nunquid idē tēpus curret eis incōtinenti/an demū post cōsensum? Et videtur ꝙ incōtinēti: quia si prius deberent expectare consensum/multum differretur prouisio ecclesiarum/quod esset cōtra mentem huius cōstitutionis 83 * Et intētioni debēt ṽba deseruire nō econtrario.ſ.de verbo.signifi.c.intelligētia. Econtra videtur ꝙ demum post cōsensum: quia ipsi habēt idem tēpus: quod habet electus vt habes hic. Sed electo currit istud tempus nisi demum post consensum vel post notitiam: quando electio non fuit tēpore debito presentata. vt.ſ.eo.circa in prin. Ergo idē dicemus in istis.

¶ Preterea nonne esset iniquum si cōpellerentur venire ꝛ electus nollet consentire: ꝛ ita fatigarēt se inanis laboribus ꝛ expēsis.ff.de inoffi.testa.l.j.

¶ Sol. Credo securius eligētibꝰ/ ꝙ mittant personas instructas si commode possunt ꝛ ad presentādum electionē ꝛ instructionē faciēdam. Sed si hoc nō fecerunt non credo eos in penam incidere donec labatur predictum tempus computandum post consensum: ꝛ etiam eis notificatū aliquo certo modo. Et hoc dico per iura pro hac parte allegata nec obstat decre.intelligētia: quia tunc habet locum 84 cum certum est de intellectu: in dubijs * autē melius est verb. edicti deseruire. ff.de exerci.actio.l.j.§. si is qui nauem. ff.de leg.iij.non aliter: hic autem per verba decre.cōstat de intellectu: quod dixi ī solutione questionis.ſ.quod post consensum computetur predictum tempus qualiter enim deberent arctari ad prosecutionem cause donec electus consentiret.

¶ Sed pone quod duo erant electi: vnus est in curia: aliꝰ in ecclesia in qua eligitur: nunquid illi qui est in ecclesia ꝛ personis instructis pro parte sua curret istud tempus post consensum suum: an demū post consensum alterius notificatum? Credo ꝙ incōtinenti post consensum suum. Et hoc dico per literam illam post cōsensum vel post obtētam ꝛc. Ad quid enim iste electus qui est in ecclesia expectabit cōsensum alterius? Imo debet facere id ad quod tenetur per hanc decre.[in expensis] necessarijs ꝛ moderatis.vt in sequē.§.ff.de dam.infec.inter quos.§.fi.cuꝫ.l.seq.[ad prelatum.] Et ita no.ꝙ mēsa prelati cuius interest principaliter debet satisfacere de istis expensis [si sint discreta.] Sed si aliqua sunt discreta: ꝛ aliqua communia quid erit? Dicas ꝙ debet fieri de discretis ad prelatum pertinentibus si sufficiūt: alias quod deest de cōmunibus suppleatur. Et hoc dico per literam istam. Sed si de bonis ecclesie aliqui recipiunt magis: aliqui minus: vt pote vnus habet dignitatem. ratione cuiꝰ plus recipi potest. vel quia dignitas habet aliqua bona separata ꝛ ita plus recipit de bonis ecclesie: qualiter diuidentur expense? nunquid tantū dabit vnꝰ ꝗ̃tum dabit alius?

85 ¶ Dic ꝙ * triplex est genus talium expensarum. Quedā enim fiunt in causis ꝛ negocijs generaliter ad totam ecclesiam pertinentibus in tali casu debet fieri cōtributio ꝙ qui plus habuit plus dabit: quia secundum facultates debet hoc fieri.ī.de cen.sopite ꝛ.c.cum instantia/ꝛ etiam qꝛ in naui iacture summam pro precio rerum destribui oportet.ff.ad.l.ro.de iac.l.ij.§.iacture summam.

¶ Alie expēse fiunt ad bona discreta tantum pertinentes vt pote ad aliquam dignitatem: tunc de illis bonis discretis deben t fieri iste expense dummodo sufficiāt ad hoc.

¶ Alie expēse fiunt pertinentes tantum ad bona / que in cōmuni remanēt: ꝛ tunc de communibus debent fieri. Et isti duo casus satis probantur per hanc literam [alioquin] i.si bona non sunt discreta.

¶ Sed cōtra saltē in casu.ſ.eo.nihil est.§.fi.

¶ Sol. Illud est speciale quod non comprehenditur sub hoc.§.cōtinēte ius generale seu commune ar.ff.de. pe.sancio.ꝛ.ff.de verbo.oblig.l.doli.

¶ Dic verius. ibi loquitur de missione per electū non venientē faciēda qui per se seu per alium tunc prosequi suum negocium poterat: quod hodie per hoc.c.est correctū / hic autē loquitur de missione per capitulum faciēda: ꝛ sic casus est diuersus non aduersus [de cōmunibus] scilicet capituli ꝛ prelati [aliunde] quia possunt recipere mutuum iusta causa est enim causa recipiēdi / cum ecclesie vtilitas sit manifesta.x.q.ij.precarie.xij.q.iiij.quicunqꝫ.

¶ Vel si hoc commode non potest fieri/a clericis de diocesi forte charitatiuū auxilium postulabitur.ī.de cen.cū apostolus.§.phibemus de tēpo.ordi.si archipresbiter: quia ꝙ 86 * habeatur bonus pastor salus est subditorum.lxj.di.miramur [nō possent] commode.ff.de verbo. signi.nepos [instructi] litera debet esse īstructe quia supra dixit persone [plenarie] hec litera est ar. ꝙ iste persone debēt deferre munimēta [transmittātur.] Sed si capitulum non mittit istas psonas nūquid electus tenetur ducere? Credo ꝙ nō: hoc em̄ onus est eligētium non electi vt patet per hāc literā ꝛ per sequē.§.ꝛ per fi.illius.§.ceterum/vbi dicitur ꝙ si electores in hoc fuerint negligentes eorum negligentia non nocet electos.

¶ Quid si electores eligunt duos/ꝛ illi duo nolunt venire quid erit? Respōdeo isti duo puniētur tāꝗ̃ culpabiles 87 ar.ī.eo.§.ceterum. Quod enim fit * a maiori parte capituli minor pars debet sequi/nisi rationabile aliquid ostēdat ī.de his q̄ fi.a ma.parte.c.j.

¶ Sed nūquid electores tunc alios tenerentur mittere? Credo ꝙ sic: nisi paucitas vel alia iusta causa rationabilis excuset.ī.eo.§.ceterum. Non enim sufficit eligere nisi trāsmittant. Verba enim cuꝫ effectu sunt intelligēda de peni. di.j.§.hec autē verba.

¶ [Si vero] Vidisti quid iuris de missione personarum instructarum quando electio facta est in concordia. Modo ponit quid iuris quando in discordia. Et.§. iste diuiditur in sex partes. Nam primo determiat quorū expēsis venire debēt instructores: quando duo sunt electi. ij. versi. [ꝛ quando] quando vnus est electus non concorditer. iij. versi.ceterum punit electores cōcorditer vel discorditer eligētes infra octo dies electis postꝗ̃ commode poterant electiones non presentantes.iiij.versi [vel si] punit opponētes non mittētes/vel non veniētes seu expēsas non ministrantes.v.ṽsi.[opponentes] idem statuit quando vnicus est electus.vj.ṽsi.[nihilominus] dubium remouetqꝫ insurgit ex predictis, crederet aliquis ꝙ propter peccatū eligentiuꝫ fieret electis preiudiciū [due persone] istos duos nominatiuos ordina cum verbo compareant quod sequitur.ī.ṽsi.ꝛ quando [de parte qualibet]. Sed quid si isti instructores in iudicio se ostēdūt aduersarios nunquid postea possunt instruere ꝛ videtur ꝙ non/quia quasi testes vi- 88 dentur esse. Sed testes * sine omni suspitione debent esse sed ex quo aduersarij sunt. supecti erunt.ff. de testibꝰ.l.iij. circa prin.ī. de testib.qm̄.

¶ Ecōtra videt/ꝙ sic. quia iste persone supplēt quasi vicē procuratorum quia faciunt informationē quam procuratores non faciebant de facili vt in prin.§.precedētis. Sed cōstat ꝙ procuratores aduersarij non desinūt aduersarij manifeste. Preterea opponētes aduersarij sunt: tñ in isto.§.innuitur expresse ꝙ causaꝫ instruunt.ī.vbi dicit per premissas personas ad quid enim venirent opponētes plures: ꝗ̃ vnus nisi ratione instructiōis certe alia ratio nō occurrit.

¶ Rñ. hec decre. expresse innuit ꝙ adhuc poterunt causā instruere prout vltimo allegaui. Quid ergo dices ad iura vltimo allegata. Dico ꝙ iste persone instruent causam cū actis iuribus ꝛ munimentis que debent habere vt dixi.ſ. Preterea instruent tanꝗ̃ testes ꝛ si omnes tam ex vna parte ꝗ̃ ex alia concordauerint credetur eis. Idem si maior pars concordet.ī.de testi.in nostra ar.ī.de his que fiunt a ma.parte cap. per totum. Sinautem nec omnes concordant nec maior pars credetur eis quatenus dicunt ꝓ parte alia: non pro sua: sed si aliqui dicant contra partem aduersam non credetur per iura primo allegata. Secus si dicant contra suam ar.ad hoc.ff.de inter.actio.l.de etate.§.j. nisi dolose contra partem suam dicerent.ī.de symo. nobis [cū sint plures] scilicet electiōes ꝛ intelligas siue sint due siue tres/siue plures dummodo oēs prosequantur electio- 89 nes suas [in necessarijs]. Necessarie * expēse sunt quibus non factis res erat peritura vel deterior factura. Vtiles vero que melioreꝫ causam faciunt non deteriorē nō esse sinūt. ff.de verbo.signific.l.impense.

¶ Sed nunquid isti electi tenebūtur ad vtiles? Credo ꝙ non conditione ex hac decre. que dicit tantum de necessarijs. actionem tamen negotiorum gestorum non denego si vtiliter fiant expense.ff.de nego.gest.sed an vltro.§.primo [moderatis]. Nota ꝙ expense moderate esse debent quia honestus modus seruandus est non immoderata cuiusqꝫ luxuria subsequēda.ff.de dam.infec.et dāni in prin. [contēpserunt]. Sed nūquid tenetur electus offerre expēsas

istas: an sufficit ꝙ sit paratus soluere. Et videt̃ ꝙ teneat̃ offerre: quia id ad quod tenetur in memoria debet habere nec admonitionem expectare. C. de cõtrah. ⁊ cõmit. stip. l. magnam. ff. de vsur. l. pecunie. §. j. ff. de le. commisso. l. si fundus. ad fi. vbi dicitur ꝙ offerre tenetur: alias in penam incidit. j. loca. potuit. Econtra videtur sufficere ꝙ sit paratꝰ soluere. ff. quo. lega. l. fi. §. j. vbi dicitur ꝙ sufficit ꝙ sit paratus satisfacere nec tenetur offerre: sed moram petẽti non facere. ff. de oper. liber. l. cuꝫ patronus. ff. de dam. infec. l. iiij §. hoc autem.

¶ Sol. Credo sufficere ꝙ sit paratus soluere per iura vltimo alleg. ⁊ ff. de cõsti. pecu. Itẽ illa verba ⁊ per literam istã que dicit contẽpserint: sed non videtur contẽnere: qui soluere est paratus. Itẽ dicit in §. seq. vbi vero certa dies est ⁊ proprie apposita: dies statuta pro domino interpellat. Nec sufficit ꝙ quis sit paratus soluere: imo tenetur offerre: alias in penam incidit. Et sic intelliguntur iura pro prima parte allegata. Sed hic certa dies non est statuta ad solutionem istarum expẽsarum / ⁊ sic sufficit ꝙ soluere paratus / sit interpellatus. ff. de fideiusso. l. fideiussor obligari. §. fi. [impotentia.] Sed q̃s dabit tunc expensas istas ex quo electus non potest soluere: Credo ꝙ electores tenentur. Quod sic probo vbi ius excusat postulatum a solutione talium expẽsarum vnus incũbit postulãtibꝰ. j. eo. c. §. pe. A simili hic vbi ius excusat electum propter impotẽtiam: onus expẽsarum incumbet electoribus.

¶ Preterea etiam in hoc casu quando electio facta est in discordia: electores tenẽtur mittere istas personas instructas quod apparet quia si non mittant / puniuntur. j. §. proxi. versi. vel si personas / vbi expresse dicitur ꝙ puniũtur si has personas non mittant siue electi ministrẽt vt electi expẽsas siue nõ. Ergo manifeste electoribus hoc onus incumbit.

¶ Credo tamẽ equum ꝙ si cesset talis impotẽtia / ꝙ electꝰ ad refusionẽ expẽsarum teneatur. ar. ad hoc. j. eo. c. §. fi. j. de sol. odoardus.

¶ Sed quid si electi possunt: sed nolunt istas expẽsas soluere quis soluet expẽsas? Videtur ꝙ nullus / quia electꝰ priuatur. Et ideo persone instructe necessarie nõ vidẽtur Dic tamẽ ꝙ in hoc casu / electores tenẽtur expẽsas dare ⁊ personas instructas mittere; vt probatur aperte: in §. sequẽ. versi. ꝑ al. vel si ꝑsonas [pro qualitate negocij.] Quia forte negocium magnas expẽsas exigit ⁊ electus est pauper [priuẽtur.] Sed nũquid ip̃o iure an per sentẽtiã? Credo ꝙ per sentẽtiam: quia pena est: ⁊ quia in futuro loquit̃ ⁊ sepius in ista decr. vbi vult ꝙ sit canon late sentẽtie hoc exprimit ita fecisset ⁊ hic si hoc voluisset. j. de deci. ad audientiam.

¶ Sed nunquid punietur pena transgressionis? Et videtur ꝙ sic: quia transgreditur canonẽ continẽtem preceptũ vel ꝓhibitionẽ [pena transgressionis] hoc est depositione punitur. iiij. di. §. vlti. Sed iste talem canonem transgreditur: credo tamẽ ipsum nõ puniri pena transgressionis quia

590 alia pena est hic posita. Et * nemo debet duplici pena conteri. j. de iudi. at si clerici. Et ꝑdicta intelligũtur de canonibus preceptum vel prohibitionẽ continẽtibus / penã specialẽ non apponẽtibus: quia vbi specialis pena apponitur gñalis locum non vẽdicat sibi nisi aliud expresse di-

h catur. ff. de penis sanctio legum. [Et quando] dixit quid iuris sit de personis instructis quando electores sunt plures / modo vult dicere quando est vna [vnicus est electus]

¶ Sed quid si dico sunt electi vel plures: ⁊ aliqui se opponunt: nunquid opponentes tunc debẽt venire? Et videtur ꝙ sic: quia dicitur hic ꝙ opponẽtes debẽt venire vel si sunt plures: duos aut minus mittere. Credo tamen contrariũ per literam istam: ⁊ per illam que sequitur. j. §. proxi. versi. opponentis vel opponentium cum vnicus est electus ⁊c. quia demum videntur astringi opponentes venire quando vnica est electio: quando vero plures sufficiunt electi ⁊ persone instructe nec ista decre. compellit alias personas venire personaliter nisi electos postulatos / ⁊ personas instructas ⁊ cum vnicus est electus opponẽtes / ergo ad personas alias non extendam. Et hec constitutio inducit specialitatem contra ius commune nec ab his verbis recedam: sed verbis edicti deseruiam. ff. de leg. iij. non aliter. ff. de exerci. l. j. § si is qui nauem.

¶ Preterea. Nam sequeretur quasi inconueniens quia pone ꝙ sunt duo vel tres vel quatuor electi ⁊ quilibet ꝓsequitur electionem suam omnes electi debẽt venire ⁊ duce ent sex persone: cum electi sunt duo: vel nouem: cum electi sunt tres vel. xij. cum electi sunt. iiij.

¶ Item pone ꝙ cuilibet electo aliqui se opponunt. Ecce iam venire debent quatuor opponentes cum electi essent

91 duo vel sex cũ electi essent tres: ⁊ sic de alijs. Et sic * magna multitudo ⁊ onerosa deberet cõcurrere: que nihil habet honesti. In auten. de refer. col. ij. Nec est verisimile: ꝙ cõditor canonis hoc voluisset: q̃ tunc expressisset. Et hoc intelligo de illis opponentibus qui sunt de electoribus: q̃ pro illis venirent electi: ⁊ persone instructe. Sed si aliqui sunt opponentes qui non elegerũt: tales credo debere venire / vt pote quia aliqui de diocesi vel similes (quorum interest) se opponunt: quia pro talibus nemo venit. Et ideo ipsi debent venire: alioquin ista constitutio frustraretur ꝑ comparitionem ꝑsonalem istius qui non est de electoribꝰ ⁊ ecclesia in istius absentia non grauatur.

¶ Sed videtur ꝙ tales admitti nõ deben primis nõ cessantibus. ar. ff. de pop. actio. l. ij. ⁊ iij.

¶ Sol. hic admittũtur ne quis ascẽdat ad ecclesiastica beneficia per surrectionem. s. eo. cum dilectus.

¶ Sed quid si electus nõ venit: nũq̃d opponentes debent venire. Dic ꝙ sic ar. illius litere que sequitur in §. sequen. versi. vel si personas: quia electores debẽt mittere / siue electus veniat siue non ⁊ contumacia opponentis vel opponentium simili pena punitur. Ergo siue electus veniat siue non / opponẽtes venire debẽt: dummodo electus consenserit / vel electioni de se facte nõ renunciauerit [se opponunt] obijciendo aliquid in formam vel in personam. s. eo. statuimus [opponentes] Sed pone ꝙ archiepiscopus vel ep̃s se opponat nunquid tenetur venire personaliter? Certe hec litera innuit ꝙ sic: quia indistincte loquitur de quolibet opponente. Quia tamen durum videtur ꝙ occasione huius oppositionis suam ecclesiam ⁊ prouinciam derelinquat: equius videtur vt dicamus ipsum non debere venire ꝑsonaliter: tanq̃ iusta ⁊ rationabilis causa eũ excuset: vt pote sue ecclesie ⁊ prouincie alligatum dummodo procuratorem sufficienter instructum tẽpore debito ad hoc mittat. j. §. proxi. versi. si personas.

¶ Et preterea quia ista constitutio ecclesie sue alligatum non adstringit venire personaliter etiam si fuerit postulatus. j. eo. §. pe. Ex quo sumitur ar. ꝙ talis causa eum excusat tanq̃ iusta ⁊ rationabilis ⁊ ꝙ taliter alligatum noluit ad veniendũ adstringere. Siue ergo defendat processum suũ siue impugnet electionẽ poterit hoc facere ꝑ ꝓcuratorem sufficienter instructum [duo ad minus]. Sic ergo cum opponentes sunt plures duo ad minus debent venire. Et sic est arg. ꝙ etiam opponentes ad instruendam causam veniant alias vnus sufficeret. Quid si sunt. x. se simul opponentes ⁊ omnes opponunt singula crimina vt pote vnus opponit adulterium alius homicidium ⁊ sic de alijs nunquid omnes tenentur venire / an sufficit duos mittere. Et certe videtur ꝙ omnes tenentur venire: quia cum sint plures accusatores: tunc vnus pro alijs admittitur: ⁊ magis idoneus eligitur a pretore cum de eodem crimine accusant. ff. de accu. si plures. ff. de pop. actio. l. ij. si n autem vnus de vno crimine / ⁊ alius de alio accusat omnes venire tenentur nec vnus pro alio admittitur. C. de accu. l. qui de crimine. A simili videtur hic dicendum / ꝙ tunc duo pro alijs admittuntur quãdo eadem crimina opponunt. Cum vero singuli singula omnes venire tenentur. Credo tamẽ per hanc decr. sufficere duos mitti qui sint sufficienter instructi. quia papa non habuit hic respectum ad numerum vel diuersitatem eorum que opponuntur: sed ad numeruꝫ opponentium vt si fuerint vnus vel duo personaliter veniant: si plures / duo ad minus nec distinxit vtrum eadem vel diuersa: ⁊ inconueniẽs esset tot opponentes compelli venire ⁊ electum per tot aduersarios distringi. ff. de exerci. l. ne per plures ff. de procur. l. non tamen. ff. iud. sol. l. iam tamẽ §. si tamen plures in fi. sicut ergo opponentes ꝑ decr. statuimus eo. ti. poterant mittere vel venire siue eadem oẽs opponerent: vel singuli singula ita ⁊ hodie possunt facere opponentes siue opponãt eadem vel diuersa / dummodo satisfaciant constitutioni mittẽdo saltem duos de oppponentibus [in expen. eorum opponentium].

¶ Sed nunquid illi duo qui mittuntur debent contribuere ad istas expensas? Videt̃ ꝙ sic quia cum capitulum mittit aliquos ð communi fiũt ei expẽse. s. §. proxi. ⁊ ita ẽt missi tenen cõtribueretur Ecõtra videt̃ ꝙ non dñt contribuere quasi isti missi apponant operas: ⁊ mittentes pecuniam opponere teneantur. ff. pro soci. l. societates ⁊ l. si non fuerint. Sicut inter eos conuenit: ita seruandum erit.

92 Quia * pacta ex conuentione legem accipiunt. ff. depo. l.

prima §. si conueniat. Si autem nihil est conuentum/et hoc fuit in dubium reuocatum/ credo iudicis arbitrio relinquendum qui hoc arbitrabitur pensatis laboribus & facultatibus mittentium & missorum. ĩ. de cen. sopite: vt si missi sint valde diuites: mittentes autem pauperes vel econtra.

Sed quid si opponẽtes nolunt dare expẽsas: & ita nullus venit. Respõ. tanq̃ culpabiles puniẽtur. ĩ §. pxi. versi. vel si personas vt dictum est. s̃. scilicet de electis & partibus instructis [instructe] melior esset litera ĩstructi: quia s̃. dixit in masculino [duo de opponẽtibus] vel teneas hãc literam aduerbialiter/vel referas ad illud quod dixit. s̃. in prin. §. due persone/& tunc est expressum ꝙ persone instructe debẽt habere acta iura & munimenta. [comparеant] Sed infra quod tempus debent comparere opponentes qui ab initio se opponunt: hic non dicitur. Dicas tamen ꝙ infra idem tempus infra quod debent comparere electi & & persone instructe quia licet hic non dicatur: hoc tamen intelligitur esse repetitum. ĩ. de appel. secundo requiris & est expressum. s̃. eo. statuimus.

Sed pone ꝙ electus dicit opponenti. Excludi debes/ quia non seruasti tempora: opponens dicit electo. Tu cecidisti ipso iure: propter eandem causam. Quero an discutietur prius de iure opponentis: an de iure electi. Et videtur quod de iure electi. quia si electus cecidit: nullum ius
93 habet. Ad quid ergo litigaretur vltra * Et boni iudicis est finem litibus imponere. ff. si cer. pe. l. quidam. in fi. Ecõtra videtur ꝙ de iure opponentis quia si opponens non seruauit tempora excludi debet a totali prosecutione processus. Et sic non potest aliquid opponere electo/ tanquam ille qui non est: nec potest esse pars: & sic tanquam penitus extraneus repelli debet. Igitur de ista obiectione tanquam de preiudiciali prius queri debet. C. de accu. l. quoniam. Quomodo enim ad petitionem illius qui est penitus excludendus: deberet queri de iure electi cõ
94 tra istã decisio. Prius * ergo est querendum de persona opponentis vtrum sit legitima & talis que debeat admitti/ q̃ de principali queratur. Et hoc videtur fuisse intẽtio cõditoris huius decretalis.

Si enim peteret aliquis se admitti tanquam procurator & opponeretur ei non habes mandatum: prius deberet discuti de hoc quam de principali ageretur. C. de procur. l. & ita demum.

Primo enim persone contradicentium discutiende sunt. xxiij. di. illud. ff. ar. de iur. codici. l. quidam referunt & ff. de lega. ij. l. non oportet: quod credo verius per iura vlti. alleg. Iudex tamen excluso contradicente cognoscet ex officio suo/non ad petitionem partis: vtrum electus seruauit tempora. supra eo. cum nobis olim / nec opponens in hoc audietur.

Sed quid si illi qui ab initio se opponunt infra tp̃s debitum non venerunt: nec miserunt: postea post longum tempus petunt se admitti ad opponendum ea que de nouo puenerunt. Nunquid debent admitti? Et videtur ꝙ sic per decr. vt circa §. alioquin. Et quia forte propter defectum
95 opponentium ascenderet quis * per surreptionem ad apicem dignitatis: quod esse non debet. supra eodem. cum dilectus § nos vero.

Preterea qui presens fuit tempore bannorum post terminum contra matrimonium non auditur nisi de nouo perueniat/quia tunc auditur. ĩ. qui matri. accu. po. c. cum in tua ita & hic videtur dicendum. Econtra videtur quod non quia tex. iste dicit expresse a totali prosecutiõe processus. Sed verbum processus potius subsequentia respicit quã precedentia. Ergo quo ad opponenda et opposita repelluntur.

96 Preterea vides ꝙ * si aliquis de vno crimine te accusans calumniatus est/nec de illo/nec de alio/ de cetero te poterit accusare. ff. de accu. l. si cui §. hisdem criminibus. Sed isti qui non veniunt tanq̃ calumniati per hanc decre. excluduntur: ergo nullomodo admitti debent.

Et p̃terea qui in accusatione episcopi culpabilis appuit postea ad ecclesiasticas causas nõ admittitur. iij. quest. x. si accusatorum: credo specialiter per istam decr. introductum ꝙ totaliter repelluntur per illa verba a totali &c. qr fuerunt calumniati & ar. aliorum iurium pro hac parte allega. iudicis tamen officium locum habebit/ne per subreptionem &c. s̃. eo. cum nobis.

Nec obstat decr. vt circa: quia ibi punitur eo ꝙ non expressit vt debuit: sed exprimere non posset quod ignorabat. ar. s̃. hoc libro de rescri. gratia. Et ideo ad ea q̃ de nouo peruenerunt admittitur ibi/hic autem punitur: qr istã constitutionem contempsit. Nec obstat decr. cum in tua cũ suis similibus: quia vbi solus talis terminus obstat non no
97 cet in his que de nouo peruenerunt quia que * ignorabãt
i opponere non poterant. [i] vbi autem obstat terminus & cõtemptus constitutiõis nocere debet etiã in his que de nouo peruenerunt. Et ita intelligitur hic. quia ex quo se opponebant debebant seruare cõstitutionem nõ contemnere nec obstat decr. statuimus: vbi quotiens venit semper auditur in illis punctis in quibus est causa ar. ĩ. hoc lib. vt li. pen. c. ij. in fi. quia ibi non excluditur a processu/sed tantum in hoc punitur ꝙ in eius absentia proceditur: ex quo ergo venit auditur.

Itẽ quid si aliqui se opposuerunt ab initio & de illis opponentibus infra tempus constitutionis nullus venit/electo tempore debito veniente deinde longe post tempus constitutionis: anteq̃ tamẽ obstet finis cause vel cõclusio opponunt se quidam de diocesi: vel alius cuius intererat qui tamen ab initio se non opposuerat: modo queritur vtrũ debeat audiri vel non? Et videtur ꝙ non: quia constitutio ista videtur certum tempus apponere infra quod debet comparere qui se opponit/& post quod non auditur imo totaliter repellitur.

Item mens conditoris cononis fuit viam precludere malitijs opponentium/& ecclesias celeriter expedire. Sed si tales audirentur: malitie fierẽt nec ecclesie expedirẽtur Econtra videtur ꝙ audiatur: quia constitutio ista nõ videtur astringere nisi illos qui ab initio se opponunt quia litera dicit. Si aliquis vel aliqui se opponunt/non dicit se opponere volunt. Ergo illos qui se opposuerunt astringit non alios.

Sol. Aut iste sciuit/aut ignorauit. Si ignorauit poterit opponere etiam ãtiqua. ĩ. qui ma. accu. possunt. c. cũ in tua. Si autem sciuit appellatum vel electionem factam in ecclesia immediate pertinẽte ad papam nec allegauerit aliquod impedimẽtum/antiqua non poterit proponere p predic. decr. cum in tua/& per istam/ que voluit viam malicijs opponẽtiũ precludere/& ecclesias celeriter expedire. Que autẽ de nouo puenerunt vel de nouo emerserunt: vel sup quibus superuenit probandi facultas/ poterit opponere: nisi postq̃ peruenerint possit eis negligẽtia imputari. s̃. eo. vt circa. & c. nulli. nec obstat ꝙ dicebatur in contrarium ꝙ constitutio astringit opponentes non illos qui se nolũt opponere quia verum est/ꝙ non astringit se opponere volentes nisi postq̃ se opponũt. Sed iã iste se opponit & ideo in hoc adstringit: quia super antiquis in quibus fuit negligens non auditur. Et ita qui ab initio se opposuerunt & tempora constitutionis non seruauerunt totaliter excluduntur/nec super nouis nec super antiquis audiuntur: vt predictum est in pred. q.

In his autem que de nouo se opponunt habet locum p̃dicta distinctio: siue illi qui ab initio se opponunt veniunt siue non veniunt. Si tamen opponentes miserunt duos/ & illi se opposuerint & in processu cause destiterunt: vel mortui sunt alij opponentes/si veniant personaliter poterunt prosequi obiecta per illos duos et causam in eisdem punctis resumere: quia non potest eis negligentia imputari. & qr huic constitutioni satisfecerunt et per eã vel per aliam minime excluduntur.

Sed dato ꝙ aliquis cõstitutus ĩ dignitate/ vt puta archidiaconus vel decanus/infra tempus huius decre. non opposuit se electo processu temporis anteq̃ tamẽ esset cõclusum in causa mortuus est: & illo mortuo alius penitus extraneus substitutus est: nunquid iste substitutus poterit se opponere? Et videtur quod sic /quia huic substituto nulla poterit negligentia imputari. Se enim opposuit q̃ primum se opponendi habuit facultatem. Et ideo non est tanq̃ negligens excludendus.

98 Item qui * de nouo veniunt admittuntur: licet eorum auctores repellantur. ĩ. qui ma. accu. po. c. cum in tua.

Preterea si pendente appellatione moritur litigator heres eius ad prosequendam appellationem vltra tempus residuum habet. iiij. menses vt. C. si pen. appel. l. vlti. Ita debet dici a simili in hoc casu.

Sol. Aut iste noua vult opponere/aut antiqua. Et siquidem noua hec siue de nouo emergant / siue de nouo ad noticiam peruenerint cum hactenus latuissent/vel super quibus superuenit facultas probandi et super quibus predecessor si viueret audiretur. & si vnus de electoribus huius extitisset. s̃. eo. nulli. Si vero antiqua vult opponere non
99 debet audiri quia * si predecessor aliqua debuit facere vel

petere infra certum tẽpus nec fecit: ⁊ tẽpore elapso morit: obstat lapsus temporis successori. C. de iur. delib. l. cum antiquioribus. ĩ. de prescrip. auditis ⁊ de in inte. re. auditis vbi euidenter apparet quod negligẽtia predecessoris obstat successori.

¶ Item factum predecessoris tutoris nocet pupillo/nec in eo vtitur priuilegio suo. ff. ex quib. cau. in po. ea. l. apud iulianum. Et quia hec cõstitutio prouisiones ecclesiarum accelerare voluit ⁊ earum vacationibus occurrere ⁊ malignantium subterfugijs obuiare/⁊ ideo terminum quasi peremptorium opponentib⁹ statuit post quẽ regulariter est eis audiẽtia deneganda. Si enim substituti admiterentur tarde ad finem negocij veniretur cum frequenter quidam morīantur ⁊ alij substituantur. Et sic cõstitutionis mẽs ⁊ intẽtio fraudaretur/ ⁊ per istam vltimam rationem idem dico in canonicis substitutis: ⁊ maxime cum prebende sunt distincte.

¶ Nec obstat si dicatur q per viam istam electus per surreptionez ascẽdere poterit ad apicẽ dignitatis: quod esse non debet. s. eo. cum dilectus / quia p officium iudicis de omnibus inquiretur predicto termino non obstante. s. eodem cum nobis olim. ĩ. de appel. constitutus ⁊ sic lites abbreuiabuntur ⁊ via malicijs precludetur. Et hec omnia intelligo nisi iste successor doceat ⁊ collusionibus predecessoris sui: tunc enim admitteretur etiã ad antiqua. ff. de preuari. l. preuaricationis. Nec obstat decre. cũ in. tua vbi admittũtur nouiter aduenientes/licet eorũ repellantur actores/quia secus est in successore: qui idem ius habet penitus quod habuit predecessor ⁊ cui nocet predecessoris ne-

100 gligẽtia: vt. s. probatum est negligẽtia * enim auctorũ non debet nocere nouiter venientibus cum quilibet ibi suo iure admittatur ⁊ in hoc iure alter alteri non succedat.

¶ Item nec obstat. l. C. si pen. appel. l. vlti. quia ibi statutũ tempus nondum finitum erat/⁊ illi quatuor mẽses specialiter dantur ad prosecutionem appellationis ex causis in l. illa contẽtis. Et sic per. l. illam non potest dici q successor admittatur generaliter ad id petendum cuius petitionem viuẽte p̃decessore lapsus termini iam obstabat.

¶ Alij tamen moti predictis iuribus ⁊ similibus dicunt contra. Sed mens huius decr. ⁊ intẽtio obstat eis [vt per premissas personas]. i. personas instructas ⁊ etiam opponẽtes. Et sic habes hic q opponẽtes admittuntur ad instructionem cause licet sint aduersarij sed instruent eo modo quo dixi. s. de personis instructis cum aduersarios se ostẽdunt [instrui] ita q ad finem peruenire possint. Quia per instructionem istarum personarum tale quid probatur/per quod negocium deciditur [informari] quando tale qd non probatur p quod negocium deciditur. Et ideo alie proba-

101 tiones sunt necessarie [ecclesiarũ vtilitate] * ratio e cuius sepe a iuris tramite est recessum. x. q. ij. hoc ius [aliis circunstantijs] Quid enim si p istos iudex informatur q probationes de facili possunt haberi in curia/vel non nisi cum magna difficultate hoc inspecto vel faciet commissionem extra curiã vel ad probationẽ faciẽdam in curia compellet [quibuscunq aliis] vt pote super aliqua examinatione vel processu aliquo ad negocium pertinẽ. [sit alibi] Sed ad quid fit ista commissio alibi/cum electus ⁊ opponentes teneantur ducere omnia munimẽta? Dicas q illud intelligitur de probationibus faciẽdis p instrumẽta: sed ista commissio fit ratione probationum p testes faciẽdarũ quos ad curiam ducere esset difficile. ĩ. de fideiusso. cõstitutus. ij. q. ij. c. vlti. [ceterum electiones ipsas] Sed nunquid habet locum quod dicitur hic gñaliter in qualibet electione/an tantum in illis q̃ ad sedẽ apo. deferuntur? Et dicas q gñaliter locũ habet: qr. s. iusta prin. decr. corroborat illud quod statuit do. Greg. circa p̃sentandas electiões/cũ hac tamen temporis moderatione. Sed dominus Grego. de qualibet electione loquitur: siue eius cõfirmatio ad papam pertineat: siue ad alium vel dic vt ibi [ifra octo dies] Sed quid si tali tempore exiuerunt ad presentandam electionem electo/q si cessaret impedimẽtum poterant p̃sentare tempore debito saltem vtendo duplomate pro dicta/

102 superuenit impedimẽtum quid erit? Certe * illum qui se nimis artauit: impedimẽtũ superueniẽs non excusat. ff. si quis cau. l. ij. §. si quis tamẽ. s. eo. cum in veteri. Si ergo exiuerunt tempore competenti excusabuntur ꝓpter casum alias non [cõmode] Et ita olim debebant presentare post q commode possunt hodie adduntur vltra/isti octo dies [electis presentare] Sed pone q presentauerunt electionem procuratori electi tempore competẽti: nunquid erũt excusati? Et videtur q sic. ĩ. de preben. accedens. Et quia

103 * sicut matrimonium carnale per procuratorem potest cõtrahi ita spirituale. xxxij. q. ij. honorant. ff. de ri. nup. l. denique. ĩ. hoc lib. de procur. c. vlti. ⁊ de cõuer. coniuga: ex parte Econtra videtur quod non/quia hereditas temporalis p procuratorem non acquiritur heredi. ff. de acqui. hered. l. per procuratorem/multo minus spiritualis/in qua est maior obligatio: ⁊ quia talia non continentur in generali mãdato. ff. de rit. nuptiarum. l. generali.

¶ Sol. Si presentetur electio procuratori generali nõ sufficit/⁊ sic intelliguntur vltima iura. Si vero presentetur procuratori ad hoc specialiter constituto. Credo sufficere

104 ⁊ sic intelliguntur. c. honorantur. ⁊ l. denique. Per * procuratorem enim specialem hereditatem temporalem ⁊ spiritualem acquirimus: per generalem neutrum. ar. ad hoc. ff. de acqui. here. l. pro herede. ⁊. l. bona.

¶ Nec obstat decre. accedẽs: quia non dicitur ibi q per talem procuratorem acquiratur beneficium sine scientia domini/vel quia ipse obligetur sed qd potest inuestiri. ĩ. hoc lib. de p̃ben. si tibi absenti. ⁊ ibi de hoc: ibi not.

¶ Sed quid si fuit electio presentata ꝓcuratori generali: ⁊ electus postea ratum habet? Credo sufficere si infra certum tempus quo debuit presentari ratũ habuit alias nõ. ff. rem ra. hab. l. pe. [qui culpabiles] Sed pone q ignoretur qui sint culpabiles quid erit? Uidetur quod nullus in-

105 cidat in hanc penam: quia melius * est nocentem impunitum relinquere q̃ innocentem condemnare. ff. de penis. l. absentem. Econtra videtur q omnes incidẽt: quia si plures seruum vnũ percusserint vnus tamẽ solus percussit letaliter: nec constat quis fuit ille omnes in hoc dubio tenebuntur quasi occiderint. ff. ad leg. aquil. l. Itẽ mela §. sed si plures. xxiij. q. vlti. c. vlti.

¶ Sol. Quando sunt plures ⁊ constat q aliquis deliquerit aliquis non. Sed non potest sciri quis deliquerit: tunc habet locum predicta lex absentem. Cum vero constat q omnes deliquerunt sed non equaliter vt pote omnes percusserunt: sed vnus tantũ occidit sed nescitur quis: omnes tenebuntur de occiso ⁊ sic intelligitur p̃dictus §. ⁊ p̃d. c. quia/ex quo omnes deliquerunt fit interptatio contra omnes. Nec in isto casu potest quis innocens appellari ⁊ ita non habet locum lex absentem. A simili. In questione nostra omnes tenentur p̃sentare electionem/⁊ si nõ fuerit p̃ntata omnes presumuntur in culpa fuisse ⁊ omnes tanq̃ culpabiles reputabuntur ab ecclesia militante in hanc penam incidisse/quia lapsus temporis probat omnes culpabiles nisi contrarium ostendatur vtpote probant aliqui de diligẽtia sua ⁊ qualiter miserunt ad presẽtandum sed missi fuerunt negligentes ⁊ similia [a processus prosecutione] Ergo de cetero non possunt confirmationẽ petere/nec de negocio se intromittere.

¶ Sed nunquid electionem alterius partis poterit impugnare? Credo q non/quia dicit a processus prosecutione totaliter excludentes ergo non poterunt se intromittere tanq̃ pars impugnãdo/vel modo alio ꝓcedẽdo/alias nõ eẽnt totaliter exclusi et contemptus huius cõstitutionis ita repellit ab opponendo/sicut a procedẽdo alias vt seq̃tur. ĩ. in ꝟsi. opponentis [excludentes] Et sic ipso iure sũt exclusi.

¶ Se pone quod cũ istis taliter exclusis de facto est processum. Nũqd de tali processu poterunt se iuuare si in medio cause excipiatur? Et certe ipsi non poterunt cum sint totaliter exclusi. Iudex tamẽ ex officio suo nõ de ad petitionem illorum si de aliquo constiterit per talem processũ poterit ex eo animum formare. ar. ad hoc. ff. de inoffi. testa. l. posthumus. §. pe. maxime cũsit talis casus in quo potest ꝓcedi ex officio/cum parte/⁊ sine parte. s. eo. cum nobis olim ⁊ vndecunq talia claruerint iudex poterit ex eis animum informare [omnibus beneficijs] non tamen officijs. Quis enim interiꝫ officiaret ecclesie si omnes in hoc cul-

106 pabiles inuenirentur. Suspensus * autem ab officio suspensus est a beneficio quod datur ratione officij. lxxxj. di. cos. ⁊. c. si quis sacerdotum. s. hoc lib. de rescrip. c. si.

¶ Sed pone quod isti nolunt interim officiare quid erit? Rñ. Episcopus potest eos ad hoc compellere per priuationem beneficiorum si fuerint contumaces/nisi causam rationabilem allegent. ĩ. de cle. non resid. c. pe. ⁊ de appella. peruenit. ij. Nec pena istorum eis p̃stabit immunitatem. ff. de inter. ⁊ rele. l. relegatorẽ in fine. Sed nũquid isti tales durãte suspẽsione ista possũt eligere? Rñ. eligi nõ p̃nt ad minus in eccl̃a ista in qua beneficijs sunt suspensi. s. eo. p inquisitionẽ sed non prohibent eligere. Multa * enim impe-

107 diunt aliquem eligi/que non impediunt eligere. ĩ. de cler.

excōi.min.si celebrat.j. eo.nullus.z.c.eo.si enī p talē suspē sionem beneficiorū priuati essent potestate eligēdi decre. cum in cūctis.§.sane non priuasset eos specialiter hac potestate/imo eo ipso q suspendit a beneficijs reputaret priuatos ipso iure. Et q dicit omnibus beneficijs expone.i. a perceptione prouētuum bñficiorum:vt sequitur in versi. vel si personas ad fi. Isti autem pventus debēt conuerti

108 in vtilitatem ecclesie.j.de cler.non resid.c.pe.z de verbo. signifi.c.pe.[in ipsa ecclesia] Et sic habes arg.hic q * qui suspensus est in vna ecclesia beneficio/non propter hoc in alia est suspensus:secus dicitur in excōmunicato z suspenso in vna ecclesia ab officio:q2 ille vbiq intelligitur excōmunicatus z suspēsus.iiij.q.v.quisquis.vij.q.j.si quis presbyter[obtinent] quocūq titulo siue sint simplicia vel cu

109 rata:quia nihil excipit * qui dixit de oībus beneficijs .j. de maio.z obedi. solite.C.manda.l.a procuratore.ff. de he

k red.insti.l.hoc articulo.§.quisquis k [ex tunc].i. post lapsum pdictorum octo dierum[suspēsos] Et sic est canon late sentētie.s.eo.cum in cunctis. Sed si episcopus aliquis habens vocem in electione vt Bononie in ecclesia Rauēnate elegit:z in presentanda electione fuit culpabilis:nūquid incidit in hanc penam? Rñ.in primā incidit:quia est exclusus totaliter a processu:sed in istam secundam nō in

110 cidit:quia * sentētia suspēsionis vel interdicti non ligat episcopos nisi de eis specialiter caueatur. j. de sententia excōmunica.quia periculosum.

¶ Sed nunquid ab hac pena potest eps de iure cōmuni absoluere istos taliter suspensos? Et videtur q sic:q2 conditor canonis hanc absolutionem sibi specialiter non retinuit:ergo alijs concessisse videtur.j.de senten. excōi. nup.§.ij.ff. de offi.presi.illicitas ad fi. Ecōtra videtur q nō per decr.s.eo.statuimus.j.de testi.tum literis ad fi. vbi dicit donec nostram mereantur indulgētiam obtinere.

111 ¶ Preterea * facti questio est in arbitrio iudicātis : pene vero persecutio non eius voluntati subijcitur:sed legis auctoritati reseruatur.ff.ad turpi.l.j.§.ij.ij.q.iij.§.nondum.ff. de verb.significa.l.si qua pena.

¶ Sol.Credo per iura vltimo alleg.epm non posse istos a tali pena absoluere/alias iā quilibet episcopus posset istū canonem eludere z similes:quod esset inconueniens . Ex quo eīn papa certam penam imponit z vsq ad certum tempus:quomodo esset dicendum episcopum eam tollere posse/nisi contrarium inueniretur expressum Nec ob.decretalis nuper in contrarium alleg.quia locum habet in excommunicatione vbi maius periculum vertitur. Et ideo facilius remouetur arg.s.eo.vbi.j.Respō.

112 ¶ Et quia * nullus vsq ad certum tempus excōmunicatur sed tantū donec caueat de petendo vel satisfaciat cum offensa est manifesta.j.de verbo.significa.ex parte.ij . Ex quo ergo cauet,vel satisfaciat noluit canon q absolueretur nec vere loquendo pena ibi remouetur : nec contra ius in aliquo venitur. Imo quod ius statuit penitus adimplet.

¶ Nec obstat.l.illicitas quia illud locum habet in mulcta quam iudex infert:quam propter paupertatem debet re

113 mittere secus in pena * a lege vel canone ordinata/ q2 illam iudex non debet remittere etiam pp̄ter paupertatē sed potius in aliam penā conuertere.ff.de in ius voc.l.vlt.

¶ Sed pone q electio non fuit psentata tempore debito/ electus arripuit iter/post noticiam fecit expensas: postea presentatur electio:electus non vult consentire q2 non inuenit eā canonicā:nunquid electores tenebūtur ei ad expeñ.quas fecit propter eorum moram negligentiam/z culpā:z quas non fuerat facturus si ipsi tēpore debito presentassent? Credo q sic ar.ad hoc.ff.de peri.z con.rei. vendite.l.vlti.C.de iudi.sancimus alias electo per hanc cōstitutionem laqueus pararetur[z propria temeritate] vt quia proprio motu z sine auctoritate alicui9 se ingesserunt[alio colore] .s.quia se ingerant de licentia z auctoritate alicuius qui hoc non potest concedere [ingesserunt] aliqui de ipsis percipiendo per se vel per alium.s.eo.per inquisitionem.j.de eta.z quali.cum bone/vel custodem:ibi ponēdo vel alias se intromittēdo:tamē auctoritate iudicis ordinarij custodem ibi ponere possent dūmodo ibi nihil inde perciperēt ar.ad hoc.ff.de admi.tu.l.non existimo[illis] scilz beneficijs que in illa ecclesia obtinent[ipso iure.] Et ita q ad hoc est canō late sentētie[perpetuo]etiā si hic aduer

114 bium nō apponitur * ex quo priuātur priuati pp̄etuo l in

l telligerētur.C.de pe.l.seruus [ingesserint] .ff. de leg.l. vlti.§.vlti.l.di.c.j.[sint priuati] Sz pone q ex quo taliter sunt priuati/episcopus vult eis conferre.Credo q non debet de iure:quia dicit perpetuo sint priuati: z quia iam fieret fraus constitutioni qd esse non debet.ff.de legib.fraus fit z.s.eo.auaricie:nec iam puniretur cum effectu istorum negligentia z delictum:est etiam ar.ad hoc.s.eodem licet canon/vbi dicit alij conferatur.s. eo.cum in cunctis.§ inferiora.z.j.codē cōmissa.§.porro[vel si] Dixit qualiter puniāt neglīgētes si electionē tēpore debito nō presentant: modo vult dicere qualiter puniantur si personas non mittant instructas/z assumas hic quod sequitur. s. destinare neglexerint [vt premittitur]supra in.§.ad hec z.§.si vero [mittere vel venire] Sed ex quo elect9 non venit vel mittit priuatus est ipso iure.supra eodem.c.§. quod si per . xx. versi.insuper.

¶ Ad quid ergo debent ille persone instructe venire. Respondeo vt papa super toto negocio instruatur z vt facta instructione celeriter ecclesie prouideatur / z si alius est electus vt' super eius electione fiat instructio. Et quia possibile est q electus qui non venit fuit impeditus ad veniendum vel ad mittēdum z sic non est priuatus vt apparet in pred. ver .insuper : z super hoc ipso erit vtilis instructio z super alijs que occurrerunt[administrare contemnat]Sed quis ministrabit tunc.Dic q electores/quia

115 ibi tenētur mittere/sed missi * non tenentur proprijs stipēdijs militare.x.quest. ij. precarie sed ex quo electi expensas ministrare contemnunt priuandi sunt supra . eodem .§. si vero.ad quid ergo debēt venire psone instructe.

¶ Sol:vt in preced.q. Et quia etiam super hoc fiet instructio vtrum ex contemptu an impotentia expēsas ministrare omiserint[destinare neglexerunt] Assume hic literam istam a totali quo,ad prosecutionem vsq ad .§. nihilomin9 deinde redeas ad literam nisi eos zc. Et expone eos eligentes z opponentes[vel contradicentium] Sed quomodo paucitas contradicētium excusabit cōtradicētes quia non possunt esse pauciores q vnus vel duo.Sed si fuerint vnus vel duo debent venire.supra proxi.§.quomodo ergo stabit litera ista? Rñ .quia non sunt alij qui ecclesie deseruiant nisi contradicētes z illi sunt pauci:ita q si mitterentur non remaneret qui ecclesie deseruiret.Sed nōne sunt electores qui istum de cuius electione agitur elegerunt? Rñ.loquitur in tali casu quando omnes de ecclesia cōtradicunt:vt pote quia superior prouidit z omnes de ecclesia se opponunt:sed illi,sunt valde pauci:vel aliter electores/ vel sunt mortui vel infirmi/vel absentes z ita nulli sunt q ecclesie deseruiant preter contradicentes z illi sunt pauci.

¶ Sed si contradictores tot sunt q possunt mittere vnus vel duos nunquid tenentur illū mittere? Credo q sic ar. ad hoc.s.prox. ℣.z quando.Quia cum vnus tantum se opponit.ille venire tenetur: vt habes ibi. Et ita hic si nō potest haberi nisi vnus ille habeatur.

116 ¶ Preterea * cū aliquis tenetur ad duo si vnum ex causa aliqua non adimplet:reliquum si potest adimplere tenet ff. de arbi.celsus.§ idem ait.j.de dol.z contu. cum dilecti. Idem,dicas per eadem iura de personis instructis:quia si ex causa non possum venire nisi vna illa veniat . Et huic etiam electus tenetur facere expensas: licet solus veniat quia tenetur duobus.s.§.prox.ergo z cuilibet eorum.arg. ad hoc.ff. de verbo.signific.l.non est sine liberis z de lib.et post. Titius in principio.

¶ Sed nunquid eligentes vel contradictores tenentur mittere procuratorem:quando tantum mittunt vnam personam? Credo q sic/dummodo commode possint. Quia ex quo non possunt satisfacere cōstitutioni mittendo duas psonas de electoribus vel de opponentibus / satisfaciunt/ vt possūt:mittendo procuratorem vt sequitur hic. nec vi

117 detur sufficere si vnam psonam mittant:quia * nihil reputatur esse actum dum aliquid superest agendum.C.ad sil. .l.cum silenianum. Et quia mens cōditoris fuit habere plures personas/quia tunc poterit melius causa instrui integrū enim est iudiciū zc. j.de offi.deleg . prudentiam circa prin .ibi illa quippe zc.

¶ Sed si non est nisi vnus electorum nunquid ille tenetur venire? Dicas q sic:sicut z opponens quādo est vnic9 .s. .§.proxi.[paucitas].Sz quot dices paucos? Et videt *

118 q viginti tria milia dicentur pauci.xlv.di.disciplina. Alibi xl.appellantur pauci.j.de cleri. excommunica. mi. latores Econtra videtur q duo/quandoq dicant multi.insti.de iure.perso.§.fi.

¶ Sol.hic estimandum erit arbitrio iudicantis / si in dubium reuocetur . Alique enim ecclesie pluribus indigent seruitoribus / alique paucioribus . Et illi qui essent plures in vna ecclesia in alia essent pauci . Et ideo hoc melius poterit percipi arbitrio iudicis q aliqua elo

cutione exprimi.ff.de sol.ratum:respectiue enim quedam dicunt pauca & multa & sic itelligunt canões supradi.[alia iusta] vt pote icursus hostiũ vl infirmitas vel nimia pauptas ar.ad hoc.s.§.xxi.ibi facultatum impotentia/vel quia est ecclesie cathedrali alligatus / vt episcopus/vel archiepiscopus[probabilis] Sed infra quod tempus tenetur hoc

119 probare. Credo * hoc arbitrio iudicis relinquendum / ex quo non determinatur hic.ff.de iur.delib.l.j.in fi. [& procuratorem] etiam extraneũ qui non est de electoribus nec de opponentibus:vt declarat litera sequens: ibi dictas psonas dirigere teneantur[Et nihilominus].i.non minus q procuratorem sufficienter instructum duxerant.

¶ Sed pone q anteq cessaret impedimẽtum : negocium est determinatum in curia. Nunquid de cetero tenẽtur dirigere istas personas si cesset impedimẽtum:? Et credo q non/quia iam non est locus instructioni / vel oppositioni. Ad quid enim se inanibus sumptibus vexarẽt. ff.de inoff. testa.l.j.[in ecclesia ipsa] de cuius electione agitur [priuentur] per sentẽtiam non ipso iure:cum dicat priuent. Si voluisset q esset canon late sentẽtie: hoc expressisset vt ex

120 pressit in clausula preceden. Et quia * pena est eã restringere debemus.ff.de pe.l.interpretatione. Sed quis priuabit eos. Rñ. Papa vel iudex ab eo datus/excludere eos a prosecutione processus & etiam beneficijs priuabit.

¶ Sed nunquid episcopus poterit priuare eos beneficijs

121 per istud triẽnium:? Credo q sic auctoritate huius canonis Episcopi * enĩ debẽt canones obseruare:& a subditis facere obseruari: episcopi enim sunt ministri sacrorum canonum.xxi.di.§.j.

¶ Sed quid si in isto triẽnio quo sunt suspẽsi se ingerant: Nunquid erunt priuati perpetuo : vt.s.in alio casu. Credo quod non cũ enĩ sit penale ex quo non repetijt nõ intelligam repetitum. Iudex tamen propter hoc punire poterit. Sed quare in precedẽti casu puniuntur ipso iure:hic p sentẽtiam. Rñ.quia Papa reputauit eos/ibi amplius deliquisse: & quia hic est iam quasi iudicium ibi quasi extraiudiciale:& ideo forte iudex non esset ita paratus vt hic.

¶ Sed posito q electores miserunt personas instructas & aliqui de ipsis electoribus dederunt procuratorem ad opponẽda crimina & defectus electo ab altera parte. Deinde persone instructe sine licẽtia recesserunt: & electores postquam sciuerunt alias personas non miserũt:nunquid procuratores illorum electorum de cetero audientur:? Et credo quod non: quia si ab initio non miserunt personas instructas excludẽtur vt habes hic/sed licet miserint: tamẽ quia persone instructe sine licentia recesserunt:& electores postq sciuerunt personas alias non miserunt: perinde habentur acsi non fuissent misse:cum nec ipsi electores postquam sciuerunt contumaciam purgassent personas alias instructas mittẽdo: non est satisfactum constitutioni:si ante finem cause persone instructe sine licentia recesserunt: oppositio enim talium ad eum casum deuenit a quo incipere non potuit: qr si ab initio non misissent non potuissent se opponere: ergo nec nunc post recessum/quia talis recessus illam missionem penitus annullauit ar.j.eo.c.postq.§. j.[contumacia] vt quia non veniunt/cum sint duo/vel vnus vel quia duos ex se non mittunt cum sint plures.

¶ Sed nunquid ex istorum repulsione potest sequi iniquitas: Pone enim electum esse indignum iam ascenderet ad apicem dignitatis:ex quo isti opponẽtes taliter repellũtur. Rñ. Licet isti repellantur tamen ex officio de omnibus inquiretur.j.de appel. constitutus * Licet enim iu-

122 dex tantum secundum allegata debeat iudicare : nec de facto debeat supplere regulariter.ff. de offi.presi.l. illicitas §.veritas. Tamen vbicunq vertitur periculum anime poterit etiam de facto supplere & excipere. s. eodem cum nobis olim.§.his igitur &.j.de excep.exceptionẽ.

¶ Item vbi leditur publica vtilitas/vt si viderit militem tanq procuratorem procedere velle:poterit ipsum repellere.C.de procu.l.militem: & argumen.ff. de postulatio.l. quos pretor.

¶ Item supplere potest de facto quod sibi constat tanquã iudici.supra de postu.c.primo.§.j.versi.pro certo constabat Sic intelligitur.ff. de peti.here.l. fi.C.de temp.app.l.ij.§. fina.supra de iudi. examinata.infra de prebend. ex parte Astensis.

¶ Item supplere potest & debet ea/quibus omissis processus iudicis nõ valet vt pote de libello offerẽdo. j.de libel. oblatio.c.primo.

¶ Item de litiscontestatione faciẽda.j. de lit: contesta.c. Cauere enim debet ne sibi illudatur . ff. de iudi. si pretor/& ne in vanum partes vexẽtur laboribus & expẽsis. infra de officio delega . super questionum .§. porro ad finem.

¶ De iure autem supplere poterit indistincte. s.de postu. bone.C.vt que desunt aduoca.l.vna.

¶ Sed quare puniuntur isti opponentes in beneficijs:? nõ ne possunt desistere a sua oppositione sine pena aliqua. Rñ.hoc intelligo de illis qui perseuerant in sua oppositione/vel ab ea recedunt eo modo & tempore quo ab ea minime recedere poterunt.s.eo.quam sit.&.c.statuimus. Tũc enim ex quo non seruant decretalem puniendi sunt/vt hic dicitur.[simili pena.] Ergo excludentur a prosecutione processus/& beneficijs per triennium priuabuntur[plectẽda]argu.est ex hac littera:quod non est canon late sentẽtie quo ad hoc.

¶ Sed quid si taliter exclusi / volunt dicere electionem nullam:nunquid audientur :? Credo q si hoc dicunt per modum oppositionis vel exceptionis/q non audiẽtur tanq pars quia tex.dicit a totali prosecutione processus &c. sed iudex ex officio suo inquiret.supra eo.cum nobis olim. Si vero volunt hoc dicere per modum denunciationis/ credo quod semper audientur.ar.ad hoc.j.de accu. veniens:&.c.platorum[nihilominus].i.non obstante q illi excluduntur[in premissis casibus]hoc est cum eligẽtes excluduntur:quia electionẽ non presentauerunt/vel psonas instructas non miserunt/& etiam cum opponẽtes puniuntur quia hanc decre. non seruauerunt / & hic priuantur supple vel priuari mandantur/propter casum precedẽtem [nullum preiudicium] & ita extraiudicialis negligẽtia eligẽtium non nocet huic electo.

¶ Sed pone q eligẽtes procedunt in iudicio:nunquid processus habitus contra eos preiudicabit electo : vel alijs qui non fuerunt in iudicio. Rñ. Electo sciẽti preiudicabit non ignoranti.ar.ad hoc.iij.q.vj.hoc quippe.j.de do. & cõtu.cum olim de sen.& re iud.c.quis.ff.de re iud.sepe. Sed

m 123 alias nocet m & scientibus & ignorantibus:vt dicitur * in actione populari in qua processus habitus contra vnum alijs preiudicat etiam ignorantibus nisi doceant de collusione vel de proprio interesse.ff.de iureiurand.cum qui.§. in popularibus.ff.de accu.si cui.§.j.[Denique] Dixit plene qualiter se habere debeant eligentes & electi & etiam opponentes modo vult dicere qualiter se habere debeant postulantes & postulati[& aliqui] expone & pro idest[in ordinibus]dicitur pati defectum quo ad episcopatus/qui non est in sacris.j.de eta.& qualita.a multis . & idem erat olim in bñficijs curatis & dignitatibus.s.eo.cũ i cũctis.§.inferiora.j.de eta.& qualita. preterea &.c.tuam.hodie tamen secus absq dispensatione episcoporum.j.hoc lib.de preben. si pro pauperibus.

124 ¶ Item in* etate quis patitur defectum quo ad episcopatum & quo ad dignitates/& quo ad beneficia curam animarum habentia: vt.d.c.cum in cunctis . Et in etate quo ad episcopatus solus papa dispensat.s.eo.cum nobis olim in fi.sed quo ad dignitates inferiores dicunt quidam/q episcopus potest dispensare necessitate instante/vel vtilitate dummodo sit maior.xiiij annis.j.de eta.& qualita. indecorẽ & d.decreta.cũ in cũctis secundũ istos nõ loquitur de iure cõmuni:& tũc quo ad ecclesiam parrochiale3 episcopus in etate dispensare non potest.s.eo.licet canon:sed in ordine dyaconatus & presbiteratus potest studij causa vt.j.eo.cũ ex eo põt ẽt dispẽsare cũ eo q vicesimũ ãnũ cpleuit vt habeat dignitatẽ sine cura.j.hoc li.de eta.& qua.c.j.als eps in etate dispensare non potest/& sic not.s.eo. cum dilectus: hostien.tñ & quidam alij senserunt contrariũ & in.d.cap. Idem hostien.notat & papa diffiniuit in facto electionis Eduen.opinionẽ glo.communis prestantiorem. j. de tẽpord.dilectus.& de eta.& quali.ex ratione & c. seq.& sequen. ar.C.de his qui ve.eta.impe.eos.

¶ Est enim absurdum q episcopus contra tam celebre cõcilium valeat dispensare vt.d.c.cum dilecti.

¶ Sed tunc querebatur an electus cum quo fuerat dispẽsatum per episcopum in beneficio cum cura in minori etate haberet excusationem propter tantorum doctorum opinionem/& arguebat q sic.ff.de pe. hered.sed & si lege.§.scire. Sꝫ dicebat ad.d.§.q imiscẽs se hereditati nõ habuit ilum ne immixtionis contradictorem seu competitorem:sed i casu posito secus fuit.& in dicto .§. scire / adiens hereditatem tenebatur ad restitutionem ipsam & fructus extantes quod videtur facere opinionem electi vacillare & glo.com

125 munis et dictum concilium * validioribus rationibus innituntur:& ideo preualere debent.insti. de contrahen.

emp.ꝛ ven.§.Item preciū.ꝛ ſi.diuerſe [vel ſi his ſimiles] vt ſunt illegitime nati.ſ.eo.innotuit. Nec hic exemplifico de clerico aliene diocesis qui dr̄ poſtulā dus.lx.di.Oſius.§.ſed aliud.ꝛ.j.de renū.poſt tranſlationē. Nā illa iura loquūtur de poſtulatione que eſt ſequela ad electionē p̄cedentem/non de poſtulatione que electionē p̄cedit de qua hic dr̄/ꝛ no.ſ.hoc lib.titu.pri.in rubri. [poſtulētur.] Intelligas.§.iſtū quādo poſtulātur ad epiſcopatus ſiue immediate pertineāt/ſiue nō:ſiue appelletur ad papā ſiue nō ex quo nullus alius poteſt ibi diſpenſare vt predictuꝫ eſt/immediate dicetur pertinere quo ad hoc.

¶ Itē cū poſtulatus eſt ad eccleſias regulares ꝛ appella tū eſt vel immediate pertinent eccleſie/vel talis eſt caſus in quo nō poteſt alius diſpēſare p̄ter papā/quia tūc immediate dicētur pertinere quo ad iſtud: [alligati] vt ſunt epiſcopi vel archiepiſcopi ꝛ ſimiles.

¶ Sed quid ſi alij ſunt alligati eccleſijs regularibus exēptis/vt ſunt abbates ꝛ exēpti/nūquid dicemus in eis ideꝫ quod in epiſcopis? Dic exemptū abbatē eligendū/licet ſine papa vel legato de latere non poſſit ad eccleſiā ad quā eſt electus tranſire.j.eo.ſi abbatem primo reſpon.

¶ Sed quid ſi epiſcopus renūciauit oneri nō honori? Credo eū poſſe eligi quia hec eſt ratio quare p̄hibetur eligi epiſcopus ſcilicet q2 eſt ſue eccleſie alligatus. Ita ꝙ non habet liberū volatū/vt habes hic/ꝛ.ſ.ti.pri.cap.vlt. Sed iſte nulli eſt eccleſie alligatus [ſiue noſtra] Ergo non loquitur de illis qui ſūt talibus eccleſijs alligati in quibus ſufficit licētia alterius [de veteris iuris obſeruātia]. Igitur iſta decr.nō habebit locū in eis:ſꝫ decr.ſ.eo.ſtatuim⁹.

¶ Sed nūquid poſtulātes taliter alligatis tenētur mittere pſonas inſtructas? Credo ꝙ non q2 dicit ꝙ circa iſtos de veteris iuris obſeruātia nihil immutat/ſed ſcd̄m veteris iuris obſeruātiā nō tenētur tales perſonas mittere.

¶ Sed pone ꝙ aliqui ſe opponāt talibus poſtulatis obijciendo crimina/ꝛ alia que poſtulatos reddūt inhabiles ꝙ bene poſſunt.ſ.eo.ſtatuimus/ꝛ.c.ſcriptū/ꝛ.c.vt circa. Nūquid opponētes debēt venire perſonaliter? Reſpō. Non tenētur per rationē in p̄ma.q.allega.ꝛ p̄pter equalitatē iudicioꝝ ſeruādā * ratione cuius p̄uilegiū vnius partis/etiā ad aliā ſepe extēditur[n].C.de fruc.ꝛ li.expē.l.vlti. Cū ergo poſtulati nō cōpellātur venire perſonaliter: ergo nec opponentes compellendi ſunt.

126

¶ Nec obſtat ꝙ in populari actione vnus poteſt dare procuratorem. Alius non.ff.de popul.actio.l.qui populari.q2 verum eſt ꝙ defenſor poteſt dare: ſed iſti opponentes defenſores ſunt.j.de excep.dilecti:ergo.l.p̄di.facit pro ſolutione:non contra [poſtulatos huius] id eſt patientes in ordine vel etate defectū ꝛ his ſimiles [moderata] hoc dicit propter illud quod ſequitur/vt eo ſaluo ꝛc. [conſenſuꝫ] Sed ex quo non debent conſentire quando eis incipiet currere tempus? Reſpon.poſtꝗ̄ deliberauerint de non diſſentiendo infra menſem ad hanc deliberationem tamen datum.ſ.eo.ꝗ̄ ſit hoc eniꝫ habetur pro conſenſu vt ſequitur.

127

¶ Sed nunquid * poſtulatio debet preſentari poſtulato? Credo ꝙ ſic:qualiter enim venire compelleretur: ſi ei nō preſentaretur? vel qualiter poſſet deliberare de diſſentiendo vel non diſſentiendo.

¶ Sed ſi poſtulantes ſunt negligentes in tali preſentatione nunquid punientur vt electores.ſ.eo.cap.§.ceterum. Reſpon.ſic: tamen quia hic ita puniuntur negligentes vt ibi: quia dicit textus ꝛ negligentes ſtatuta ibidem ſimilis pena ꝛc. tum quia eadem eſt ratio hic ꝛ ibi. Ergo idem ius.C.de conſtitu.pec.l.fina.ff.ad.l.aquil.Illud. Ita enim hic eſt neceſſaria celeris expeditio eccleſiarum/vt ibi.

¶ Et quia quod dicitur de electione: ꝛ poſtulatione tanꝗ̄ de ſocia intelligitur dictum.ſ.eo.vt circa.ꝛ cap.ſtatuimus [dictum eſt] ſ.§.ſi vero [aliquibus] vt perſonis inſtructis/vel alijs [ſubminiſtrent.] Sed vnde ſubminiſtrabunt/nunquid de proprio/an de communi: aut de bonis prelati? Dicas ꝙ ſi eſt poſtulatio concors ſeruabitur idem ꝙ in electione dictum eſt.ſ.eo.cap.§.ad hec.ꝛ.§.ſi vero. Si autem diſcors fuerit de proprio ſi habeat proprium/argu.ad hoc.ſ.eo.§.ſi vero. Sinautem ſi non habet proprium: vt quia ſunt regulares/tunc de communi argu.de accuſa.ex parte.ꝛ cap.pe. [Si non diſſenſerint.] Nota * mediū inter diſſentire ꝛ conſentire/ſcilicet non diſſentire [perſonas inſtructas.] Sed ecce poſtulantes debent mittere perſonas inſtructas/ꝛ poſtulatus venire.

128

¶ Pone ꝙ poſtulato aliqui ſe opponūt/nūquid tenetur venire pſonaliter? Et videt̄ ꝙ nō q2 ſi papa hoc voluiſſet hoc expreſſiſſet vt expreſſit de pſonis inſtructis ꝛ de poſtulatis/dicas tamē ipſos debere venire ſicut quando ſe opponunt electo. Q2 ratio diuerſitatis reddi non poteſt. Et ideo propter omnimodam * ſimilitudinem licet papa non expſſerit pro expſſo tamen habuit ar.ad hoc.ſ.eo.ꝛ circa ꝛ.c.ſtatuimus/q2 vbi ad ea aſtringuntur opponentes ſe electis poſtulatis/ꝛ ita indiget eccleſia acceleratiōe per viam poſtulationis ſicut per viam electionis vt.ſ.p̄mittitur in.§.adhec ꝛ.§.ſi vero [negligentes] ſcilicet poſtulantes ꝛ poſtulatos ſi fuerint negligentes in veniendo vel mittendo [ibidem] ſcilicet in.§.ceterum ꝛ in.§.vel ſi [ſimilis pena]. Sed quomodo poteſt eſſe ſi͞lis pena. Elect⁹ eñ p̄uatur iure quod habet quomodo poſtulatus p̄uatur iure quod nō habet dicas ꝙ p̄uatur iure ꝙ habet qualecunque ſit vel ſaltem ſpe gratie quam habebat.ar.ff.de action.empt.l.ſi iactum. Item electus ſi non dat expenſas perſonis inſtructis p̄uatur iure ſuo quomodo poſtulantes ſi non dant expenſas: poſſunt ſimili pena puniri reſpondeo: punientur pena eis competente hoc eſt illa qua puniuntur eligētes quando non mittunt perſonas inſtructas.ſ.eo.§.ceterum. [Nec per hoc crederet aliquis] quia poſtulari compellun tur ad veniēdum quod haberent per hoc maius ius ꝛ hoc remouet [pro ſceleri]. Nota ꝙ hoc fuit cauſa huius conſtitutionis ꝛ mēs conditoris/ꝙ cito eccleſie expedirentur [a gratia]. Sed que eſt illa gratia a qua poſtulationes dependent.

129

130

Duplex enim eſt gratia *. Quedam enim eſt valde generalis ſecundum quam quicquid facit papa ſiue ſecundum ius ſiue ſupra ius totum gratia ꝛ liberalitas appellat̄.ſ.de reſc.ſedes apoſtolica.c.quia nonnulli ꝛ.c.non nulli. Et eſt ratio quia legibus ſolutus eſt.ff.de.leg.princeps ꝛ.C.de leg.digna vox.ſecundum hanc gratiam etiā ſi cōfirmet electionem canonicam/gratiā facere dicitur.ſ.eo.cū.int̄ vniuerſas in fine alia eſt gratia ſpecialis vt quādo ius non habenti beneficium cōfert vel gratiam facit vt ſupra ius diſpenſat.j.de con.prebend.propoſuit.j.de prebend.de multa in fi. A qua iſtarū dicemus dependere poſtulationes? reſpōdeo vt concordes opiniones varias ita dicas ſi ſit poſtulatio in concordia vel ſaltem a duabus p̄tibus ꝛ ex cauſa ſcilicet vrgente neceſſitate vel vtilitate/tunc dicemus poſtulationem talem dependere a generali gratia/talis enim poſtulatio quodammodo iuri innitit̄ acquiritur enim ius per talem poſtulationem poſtulantibus. Poſſunt enim de iure petere admiſſionem talis poſtulationis ꝛ etiam confirmationem ſecundū quoſdam.ſ.eo.cumana.c.cum monaſterium/ꝛ.c.officij.§.fi.poſtulato etiaꝫ ius acquiritur ita ꝙ non poſſunt variare poſtulantes poſt ꝗ̄ talis poſtulatio fuerit ſuperiori preſentata.ſ.ti.proximo bone ꝛ.ca.pe.talem ſi non admiſerit * ſuperior iniuriam facere dicere̅t ſed gratiaꝫ ſi admittat ar.ff.de aqu.quo.ꝛ eſtiua.l.prima.§.pe. non tamen poſtulatus petat admiſſionē vel confirmationem ne de ſe nimis p̄ſumendo ſe ingerere videatur.ar.ſ.eo.qualiter.viij.queſtione prima in ſcripturis/ꝛ ſic intelligitur opinio illorum qui dicunt: ꝙ poſtulatio iuri innititur/ꝛ hoc intellige dummodo perſona idonea inueniatur.ſ.eo.ſcriptum eſt.

131

¶ Si autem poſtulatio non fiat in concordia nec a duabus partibus/vel non fiat ex cauſa tunc penitus innititur gratie ſpeciali. Et ſic intelligitur opinio illorum qui dicūt poſtulationem inniti penitus gratie ꝛ liberalitati ſuperioris.ſ.eo ti.pri.poſtulationem ꝛ.c.bone. Ergo ſecundum naturam poſtulationis a qua gratia dependeat apparebit.

¶ Sed pone ꝙ in negocio electionis vel poſtulationis appellatur: * ꝛ pendente appellatione aliquid attentetur. Quero quando ꝛ qualiter attentatum debeat reuocari/ad eius pleniorem diſcuſſionem ꝛ declarationem. Credo taliter diſtinguendum.vtrum attentetur aliquid pendente appellatione interpoſita extra iudicium an in iudicio. Et ſi in iudicio vtrum ab interlocutoria/an a diffinitiua. Item vtrum attentetur a parte an a iudice/an a tertio. Et ſiquidem appellatione pendente que fuit interpoſita/in iudicio vel extra aliquid attentetur a tertio [o] hoc eſt ab illo qui non appellauit nec cōtra quem eſt appellatum. Nec fuit nec eſt iudex in cauſa illa taliter attentatum non debet reuocari per modum attentati a iudice coram quo pendet appellatio/ſed per ſuum proprium iudicem cognito de cauſa ꝛ ſeruato iuris ordine infra hoc libro de appel.Romana.§.in altum arg.ff.de rei vindica.Is a quo.ff.de litig.lege prima.§.primo.

132

o

¶ Et quia res inter alios acta alijs preiudicare non debet infra de re iudic. quamuis.ff.eodem titulo ſepe. Et hoc intelligo niſi iſte tertius per illam attentationem iuriſditionem iudicis impediret: tunc enim

iudex appellationis contra impedientem posset procedere scdm tenorem decretalis. ĩ. de offi. deleg. cap. primo.

¶ Nec obstat decretalis. ĩ. de appel. bone: vbi innuitur q etiã attentatũ a tertio in statũ pristinũ reducitur per modũ attẽtati/ quia ibi fuerat appellatũ generaliter ne quis eũ super possessione ꝛc. Et ideo quicũq illũ super illa possessione molestaret nõ posset dici tertius: sed potius pars

133 appellata/ licet enim* appellatio gñalis interposita a iudice nõ valeat. ĩ. de appel. cap. ij. generalis tamen ꝛ incerta valet extra iudiciũ/ ꝛ etiã a futuro grauamine: vt in predicta decre. Bone. ꝛ cap. dilecti. ꝛ cap. dilectis. ĩ. de appel. vel qꝛ mãdãte parte appellata/ ibi attentatio facta fuerat.

¶ Alij intelligunt aliter decretalẽ bone/ scilicet q nõ reducitur in statum pristinum per modum attentati/ sed per interdictum vnde vi: secundum quem intellectum non obstaret supradictis.

134 ¶ Et quod dixi de attentatis * per tertium pendente appellatione. Idem intelligo per eadem iura/ si tertius aliquid attentauerit lite pendente/ vel relatione pendentẽ/ vel consultatione/ vel recusatione: ꝛ hoc totũ intelligo de tali tertio qui cũ parte vel cũ iudice nihil illicitũ attẽtat. Nec ab eis cãm habere cepit alĩs secus. s̃. de cõsti. Cũ. M. ĩ. vt lite pẽdẽ. eccl̃ia. ij.

¶ Si vero appellatiõe pẽdẽte a=
135 liquid a parte attẽtetur: distiguo * vtrũ sit reuocabile de sui natura/ an irreuocabile. Et si quidẽ est irreuocabile: vt pote qꝛ cũ pẽderet appellatio: vel lis inter duos sup quadã spõsa pẽdẽte appel. vel lite alter eoꝝ cõtraxit p verba de psenti matrimoniũ cũ eadẽ/ post inhibitionẽ nõ habebit locũ reuocatio: ratiõe dependẽtie litis vel appellationis/ sꝫ ex euẽtu pẽdebit: qꝛ si pbeẽ impedimentũ ppetuũ: vt cõsanguinitas separabitur: vt. ĩ. de spõ. duoꝝ. c. tua. ꝛ de despõ. impuber. ad dissoluẽdũ alĩs nõ: sꝫ ad tẽpus separati stabũt ꝛ aliqua penitentia imponetur. ĩ. de matri. cõtra. inter. eccle. ca. primo ꝛ vlt.

¶ Si vero sit reuocabile subdistinguo/ an sit alias illicitum/ an licitum. Et siquidem illicitum: vt qꝛ pars vna pendente appellatione: vel lite spoliat aliaꝫ/ vel aliquid attentat illicite: vel fraudulenter circa possessionem rei de qua agitur: reuocabitur per modum attentati. ĩ. vt lite pendente: per totum. ĩ. de appellatio. bone. ff. de edil. edic. ediles. §. Item sciendũ ꝛ de aqua pluuial. arcen. l. j. §. officium. ff.

¶ Sed in hoc mẽbro forte dices ad quid pdest hoc/ quia etiã lite vel appellatione nõ pẽdente talia nõ debẽt fieri: ꝛ si fiant debet fieri restitutio. ĩ. de restitu. spolia. Itẽ cum quis. ꝛ. c. conquerẽte. Ista ergo supflua vidẽtur? Respõ. Imo multũ prodest scire quia si talia nõ fierẽt appellatione vel lite pendente non fieret restitutio/ nisi oblato libello lite contestata ꝛ iuris ordine obseruato. ĩ. de offi. deleg. consultationibus. ĩ. vt lite non conte. qm̃ ꝛ per totum.

136 ¶ Sed si * appellatione pendente vel lite/ spoliatur quis ab aduersario/ de plano ꝛ sine libello/ ꝛ ex solo iudicis officio fieri debet restitutio ꝛ omnia debent in statum pristinũ reformari. ĩ. vt lite penden. cap. j. ꝛ per totũ. ff. de edili. edic. l. ediles prima. §. sciendum. ĩ. de appella. bone ꝛ hoc est reuocare attentata per modum attentati: tenetur tamen pbare duo scilicet q immutatũ sit/ ꝛ q lite vel appellatione pendente facta est immutatio. ĩ. vt lite penden. c. j. ꝛ ca. ecclesia. ꝛ in predi. cap. bone. Ubi enim aliquid iudicis officio mercenario explicatur/ de plano pceditur/ nec est libellus necessarius: vt no. ff. de interrogato. actio. sup ipsa

137 rubrica. ¶ Si vero * aliquid attentetur quod alias esset licitum nisi litis vel appellationis dependentia impediret vt pote aliqui faciunt ea que sibi de iure cõmuni cõpetũt/ nil cõtra ius innouãtes/ vt quia lite vel appellatione pendente collegium eligit. Si pẽdente appellatione extra iudicium interposita/ tale quid vel simile attentetur per modũ attentati non reuocabitur: sed ex futuro euentu pendebit. s̃. eo. cum inter. ꝛ cap. cõsiderauimus. ꝛ. ĩ. de supplẽ. negli. prela. cap. vlti. C. de rei vendi. si fundum.

¶ Si vero pendeat appellatio in iudicio interposita: sunt opiniones: quia quidaꝫ dicunt illud idem. ĩ. de resti. in integ. cap. ij. Alij dicunt contrarium. ĩ. de iure patro. ex literis. ¶ Alij distingunt vtrũ super proprietate tantũ moueatur questio/ ꝛ tunc habet locũ opinio primoꝝ: an super possessione: ꝛ tunc habet locũ opinio secũdoꝝ. Et per hãc distinctionẽ concordant opiniones ꝛ iura supradicta. Credo q si lite vel appellatione pendente ille qui est in possessione re sua vtitur eo modo quo antea vtebatur/ nihil aliud illicitum vel dolosum circa eã in partis preiudiciũ innouãs vel immutãs/ nõ habebit locũ reuocatio per modũ

138 attentati. Et est ratio quia qui vtitur * possessione sua eo modo quo antea vtebatur non dicitur aliquid innouare/ vel immutare sed veteri inniti. ff. de rei vendi. vtiq in fi. vt lite pẽden. capitu. ij. viij. q. iiij. nonne. imo circa eam fieret innouatio quod est probibitum vt in prealleg. iuribus continetur.

¶ Si igitur aduersarius dicit aliquid illicite immutatum probet hoc: ꝛ habebit locum reuocatio. ĩ. de appella. bone ar. ĩ. de iure patro. ex literis alias omnia ex futuro euentu pendebunt. ĩ. de resti. integ. c. ij. ad finem. ĩ. de iure pa. consultationibus/ nisi iudicis prohibitio ex causa iusta interposita aliud inducat. ff. ne quid in loco publico. l. vltima. ĩ. de despon. impub. ad dissoluẽdum in fine. ĩ. de prebẽ. inter cetera.

¶ Quod dixi de litis depẽdentia vel appellationis idẽintelligas predente relatione vel consultatione. Nec mirum quia iam lis pendet ꝛ ideo habent locum predicta. In par

139 te vero appellante plus addo *. quia si pendente appellatione aliquid illicitum attemptet contra eam. puta spoliat partem appellatam possidentem/ eo ipso reddit se indignũ beneficio appellationis ꝛ iudex a quo appellatũ est perinde procedere poterit ac si non fuisset appellatum. ĩ. de appel. an si deferendum/ ꝛ ita ibi ponit casum Inno. ar. s̃. de rescr. ex parte.

140 ¶ Si vero * pẽdente appellatione a iudice a quo appellatum est vt a iudice aliquid attentetur/ distĩguo. Quia aut appellatio fuit ei notificata aut non: si non fuit ei notificata tenebit processus iudicis a quo appellatum est. ĩ. de appel. si duobus. ij. q. vj. §. biduum/ ꝛ ideo non habebit locum reuocatio per modum atemptati.

¶ Si vero fuit notificata/ distinguo/ vtrum inter easdem psonas aliquid attentetur an inter diuersas: ꝛ si inter diuersas iure pprio ꝛ ordinario coram ipso iudice agentes. Nec ab ipso iudice causam habentes non reuocabitur tanquam attemptatum dũmodo nihil illicitum attemptet circa possessionem in preiudiciũ appellantis quod sic probo. Iudex a quo appellatũ est si est ordinarius quo ad illas personas non desijt esse iudex rei de qua agitur: sed tantum illarum personarum inter quas agitur quo ad causam ipsam. ĩ. de appel. romana. §. in alium ꝛ §. pposuit. ff. de rei vendica. is a quo ꝛ de peti. hered. l. pe. Si igitur nõ desinit esse iudex iniquum esset reuocari sine cognitione qđ a suo iudice factum est iuris ordine obseruato. Si vero inter easdem personas// aut iudex detulit aut non: ꝛ si detu

141 lit deferendo * desinit esse iudex/ ꝛ remisit negociũ ad superiorem. ꝛ ideo postea non debet se intromittere tanq iudex ꝛ si se intromiserit reus est. Et idem intellige si per relationem cause dependeat/ vel consultationem. C. de appel. ex illo. ij. q. j. nomen. ĩ. de offi. lega. licet. ff. nil inno. pẽden. appel. l. vna. ij. q. vj. appellatione.

¶ Si autẽ non detulit distiguo vtrum appellatione admissa superior inhibuit/ an non inhibuit/ ꝛ si inhibuit quod illicite factum est post talem inhibitionem reuocari debet/ tanq a suo non iudice factum/ ar. ad hoc de offi. deleg. pastoralis. §. preterea. ĩ. hoc lib. de appel. romana. §. q si obijciatur ꝛ §. si autem. ĩ de de senten. ꝛ re iudi. cum super. ff. nil inno. appel. penden. l. vna.

¶ Et idem intelligo si papa ad se expresse negocium reuocasset. ĩ. de appel. vt nostrum. Si auteꝫ non inhibuit refert vtrum pendeat appellatio extra iudiciũ interposita/ an in iudicio/ ꝛ tũc aut ab interlocutoria aut a diffinitiua in primis duobus casibus quod fit a iudice non reuocatur per modum attẽptati/ sed dependet ex futuro euentu quia si inueniatur appellatio legitima retractabitur: alias non: quod ex eo apparet quia cum papa super tali appellatione rescribit cum cause cognitione mandat reuocari quod post appellationem est innouatum. ĩ. de appel. significantibus. s̃. de resc. Radulphus ꝛ. ĩ. de iudi. exhibita. ¶ Hodie est expssum. cõtra in appellatione extra iudiciũ interposita contra electionem in cathedrali seu regulari eccl̃ia celebratã. ĩ. eo. si postq primo respõ. ¶ Si vero pẽdeat appellatio a diffinitiua interposita/ distingue vtrũ sit certũ appellationẽ tenere/ an dubiũ sit de iure/ vl̃ de fctõ. an certũ est q nulla est vel iniusta in primis duobus casibus tali appellatione pendente nihil est innouandum. ff. nil inno. appel. penden. l. vna. ij. q. vj. appellatione. ff. de appel. reci. l. sciendũ ꝛ. l. ei cuius. Et si aliqđ inter easdẽ ptes contra ius a iudice innouetur per modũ atẽptati reuocabitur. ĩ. de iureiur. venientes. ¶ Nec obstat. ff. de appel. cum ex causa qꝛ factum recitatur. Si vero certum est q appellatio est nulla vel iniusta/ vt qꝛ crimen sup quo est appellatuꝫ est notoriũ

142 vel appellans est talis qui non potest appellare vt * quia

est vere contumax vel insignis latro. ff.de appel.constitu
tiones.C.quorum appella.non recip.l.prima:ꝛ per totum:
in tali casu potest iudex a quo taliter appellatur/sentē=
tiam executioni mandare : nec habebit locum reuocatio
per modū attentati.ĩ.de appella. Romana.§.sinautem post
sententiam.ij.quest.vj.§.sunt quorum. Iniquum enim esset
si executionez sententie talis appellatio impediret/ ꝛ ideo
tali appellationi non est deferendum : vt in predictis iu=
ribus continetur.

¶ Et de hac materia tene quod habetur.ĩ.hoc lib. de ap=
pella.non solum supradicta autem habent locum regulari=
ter in casibus cum iudex ordinarius a quo est appellatum
potest se intromittere etiam appellatione pendente. Pri=
mo quia si possessio appellantis turbata est / omisso eo su=
per quo appellandum est poterit possessionem reformare.
ĩ.de appellatio.cum teneamur.

¶ Item potest punire appellantem notorie delinquētem.
ĩ. de appella. proposuit.

¶ Item tempus appellationis potest moderari si appel=
lans minus prolixum tempus assignauerit. ĩ. de appella.
cum sit Romana. ꝛ capi.consuluit. ꝛ alias vbi in iure spe=
cialiter inuenitur expressum.

¶ Sed quid si pars appellata dicat vere contumax fuit/
non potuit appellare : ꝛ ideo obtentu talis appellationis
non debet fieri reuocatio per modum attentati / pars ap=
pellans dicit se non fuisse contumacem / quid erit in hoc
dubio/nunquid fiet reuocatio? In hac questione videtur
michi distinguendum:an pars appellata parata sit incon=
tinenti probare illam contumaciam dicens:hodie constat:
hodie agatur/an dilationes expectet longiores. In primo
casu non est taliter reuocatio facienda. In secūdo casu sic/
propter dubium.ff.ad exhibend.l.iij.§.ibidem. ff.vt in pos.
lega.l.si is a quo in princi.ff.de carbo.edic.l.iij.§. cause.

143 Que * enim incontinenti p fiunt inesse videntur. s̄.eod.
p officij.ff.si cer.peta.l.lecta.§.dicebam.ꝛ.C.de pac.l.petēs.
Alias contumax semper diceret se non contumacem ꝛ in=
nouata pendente tali appellatione que nulla est contra iu
stitiam faceret reuocari quod non est aliquatenus sentien
dum.Et quod dixi de contumace : idem intelligas per ea=
dem iura de similibus qui appellare non possunt.

144 ¶ Sed * pone / ꝙ pendente appellatione dubia : iudex a
quo est appellatum/fecit aliquē processum/ qui reuocatus
fuit per modū attentati eo casu quo debuit reuocari: post=
ea iudex cognoscens de appellatione pronunciauit male
appellatum/ nunquid processus reuocatus resumet vires
ipso iure/ꝛ reuocatio facta habebitur pro nulla/ an erit ita
a capite procedēdū/ ac si processus ille non fuisset factus?
Respondeo / Processus ille non resumet vires ipso iure/
imo erit a capite procedēdum/quia reuocatio illa facta est
legitime ad tuitionem appellationis : ꝛ processus factus
fuit in contēptum eiusdem. Igitur tanꝙ legitima firma ꝛ
stabilis perseuerare debet.s̄.de resc. cum causam.

¶ Item licet litere reuocentur : tamen quod occasione il=
larum literarum legitime factum erat non reuocatur : sed
stabile perseuerat.ĩ.de restitutione spoliatorum audita : ꝛ

145 iustus processus non est reuocandus: vt ibidem. Quia *
quod legitie factū est pena nō meret.C.de adult.l.graccꝰ.

¶ Preterea illa reuocatio fuit quasi interlocutoria / ergo
transiuit in rem iudicatam:cum ab ea nō fuerit appellatū.
s̄.eod.cū dilectus.ĩ.de re iudicata: quod ad cōsultationē.

¶ Preterea talis reuocatio non dependet ex euentu ap=
pellationis/quia non curatur qualiscunꝙ euentus sequa=
tur:sed sola appellationis dependentia sufficit ad reuoca=
tionem huius faciendam.ĩ.de iureiuran.venientes. Ergo
quicquid finaliter contingat de appellatione legitima si
fuit legitime reuocatum/quod ea pendente fuerit innoua
tum. Igitur tanquam legitime factum stabile perseueret.
Pronunciata ergo appellatione minus legitima de nouo
est iterum procedendum:vt quod fuit illegitime factum
ꝛ legitime reuocatum appellatione declarata illegitima
legitime fiat.

146 ¶ Sed quero *. Specialiter posito ꝙ aliquis iudex per
sententiam diffinitiuam deposuit aliquem a dignitate sua:
depositus appellauit. Ita ꝙ est dubium : pendente tali
appellatione dubia / alius substituitur in locum appellan=
tis. Nunquid talis substitutus debet reuocari per moduz
attentati/an pendebit ex euentu appellationis? Sol. Aut
iste est substitutus ab alio iudice/aut ab eodē. Et si quidē
ab alio non fiet reuocattio per modum attentati cum illa
appellatio quo ad alium iudicem non impediat nisi illum

147 a quo appellatum est * nec dicitur proprie aliquid inouari
appellatione pendente/nisi cum a parte vel inter easdem
partes ab eodē iudice innouatur/quia pendente appella=
tione quo ad causam illam desinit esse iudex iter easdem p=
sonas.ĩ.de appella.c.ad hec ꝛ.c.proposuit igit talis substi=
tutio ex euentu appellationis pendebit.quare si feratur sē
tentia pro destituto per quandam consequentiam ratione
connexitatis intelligit esse lata ꝯtra substitutuz.ĩ.de accu.
ad petitionē.iij.q.vj.hoc quippe.lix.di.ordinatos. Et hoc
intelligo quādo pars appellās vel appellata nihil in hac
protestatione fecerunt : si autem ab eodem iudice substitui
tur distinguo. Quia aut ex solo ꝛ mero officio prouidendo
aut electionem factā per alios confirmando. In primo ca
su credo debere reuocari per modum attentati talem pro=
uisionem tanꝙ factam ab eo qui desijt esse iudex.ĩ.vt lit.
pendē.c.j.ar.ad hoc.s̄.de cōsti.cū.M.ad finē.ĩ.de iureiu.
veniētes. In ij.casu refert vtrū cōfirmauit elelectionē fa=
ctaz per illos qui sunt pars in causa illa/ꝛ tunc idem quod
in primo casu p eadē iura scz ꝙ talis confirmatio reuocet
qꝛ inter illos desijt esse iudex quo ad illud negocium. Aut
cōfirmauit electionem factā p penitus extraneos ꝛ de pe
nitus extraneo:ꝛ tūc non credo fieri reuocationem p mo=
dū attentati imo pendebit ex euētu / eo modo quo dixi in
primo casu p decretalem ad petitionē. Nā p appellationē
iudex a quo appellatū est nō desinit esse iudex rei de qua
agitur quo ad alias personas iure suo vtentes ꝛ corā eo
sup re ipa litigātes.ĩ.de appel.romana.§.in aliū. Et qꝛ res
inter alios ꝛc.ĩ.de sen.ꝛ re iudi.ꝙuis.ff.de re iudi.sepe:ap
pellāti tñ pēdēte appellatiōe possessio nō est p ipm iudicē
illicite auferēda/alias fieret reuocatio autē. vt nulli iudi.
§.illas.col.ix.ꝛ de iureiur.veniētes s̄.de cōsti.cū.M.ad fi
nē.xvj.q.iij.volumꝰ.ꝛ ita idē iuris est cū iudex pcedit ad
collationē ex suo officio puidendo. Et tñ pcedit ad cōfir
mationem electiōis p illos q sūt ps in cā illa celebrate qꝛ
in his duobus casibus desijt esse iudex secꝰ si fuerit p ex=
traneos celebrata qꝛ tūc inter alias psonas suo iure agen
tes nō desijt esse iudex. Et de hac materia habetur.ĩ. hoc
lib.de appel.non solū.

148 ¶ Sed quid si aliqui de electoribus fuerunt pars in cau=
sa illa depositionis aliqui nō:quid erit tunc? respondeo *
maior pars debet attendi ꝛ secundum eam iudicari. s̄. eo.
scriptum est.§.fi.ibi cum attenditur vtrum maior pars po
stulantium.aut minor deliquerit ꝛ secundum hoc pars eli
gentium obtinet vel succumbit.

¶ Alij dicunt per modum attentati nihil debere reuocari
nisi illud tātū quod circa possessionē innouatur/ꝛ ita dicūt
intelligi predictas decretales venientes ꝛ cum M.ꝛ in au
ten.vt nulli iudi.§.illos.col.ix.

¶ Alij indistincte dicunt in beneficijs processum iudicis
a quo est appellatum reuocandum esse/ꝛ inter alias perso
nas ratione connexitatis. Sed connexitas potius opera=
tur circa euentum litis vt predictum est ꝙ circa reuocatio
nem attētatorum. Et quod dixi in hac questiōe habet locū
indubitanter cū appellat ad inferiores ꝙ papa sit.

¶ Uerum si ad papam appelletur vel totum negocium
ad se expresse reuocauit/non debet postea beneficij colla=
tio attentari alias reuocabitur.ĩ. de appella.vt nostrum.
Si vero ad se non reuocauerit expresse. Dicunt quidam
adhuc idem esse fere quod dixi cum ad alios inferiores ap
pellatur. Quia licet per appellationez causa deferatur ad
papam non tamen potestas beneficia conferendi.

149 ¶ Alij dicunt * ꝙ ex quo per talem appellationem pen=
det causa coram papa super beneficijs propter excellen=
tiam iurisditionis non debet se intromittere iudex inferi=
or a quo appellatum est arg.ad hoc.ĩ.de prebend.inter ce
tera.de offi.lega.licet. Et si se intromittat reuocabitur eiꝰ
processus habitus etiam inter alias personas ꝛ est expres
sum.ĩ hoc lib.vt lite pendente.c.ij.

¶ Sed quero petij appellationem canonicam pronuncia=
ri et quicquid est attentatum in preiudicium appellatio=
nis in irritum reuocari / ꝛ lite contestata peto certum at
tentatum reuocari vtrum possim? Et videtur ꝙ non:nam
hoc casu agens habebit duas vias/sicut viam directe pe=
titionis in libello vt est dictum/ꝛ viam implorandi iudicis

150 officium * ꝛ ingressa vna non videtur recursus ad aliam
prima pendente/ar.ĩ.de appel.interposita.§.ille a contra=
rio.sensu.C.de fur.l.prima.ff.de lega.ij.cum filius.§. variꝰ
ff.de minoribus.xxv.an. cui.fideicommissum.C.de iure de
lib.cū sciniꝰ.§.si vo postꝙ.C.quo.ꝛqñ iudex autē.q semel.

151 ¶ Nam habens * sententiam diffinitiuam pro se potest a

gere pristina actione.ff.de pignora.grege.§.j. Etiã actione in factum que descendit ex re iudica.C.de iureiur.actori:potest etiã iudicis officiũ implorare/quo petat sñiaz executiõi demãdare s̃m legem.ff.de re iudi.admo.pio.§.j.⁊.ij. Et vna de istis vijs electa oportet prosequi eandez/vt.d. 152 autẽ.qui semel:⁊.d.l.minor.q² quod ibi dicitur obtinet * iure speciali:ergo contrarium eius est ius commune.ff.ad municipales.l.prima ad finẽ.⁊.C.de thesau.l.j.lib.x.

153 ¶ Sed contra.ff.de testa.milita.l.iij. vbi eligens * vnam viam non excludit aliam ad idem tendẽtem. In hoc tamẽ propter contraria distinguo. Nam quando competunt diuerse vie ex eodem facto/aut sunt aduerse inter se/ ⁊ ad diuersa tendentes:⁊ tunc est necesse vnam eligere: vt.C.de fur.l.prima. Si autẽ sunt diuerse ad idẽ tamen tendentes aut vtrunq₃ est principale/⁊ tunc vt prius habeo eligere/ vt.d.§.varijs.⁊.ff.de tribu. quod in heredem.§.eligere.j.eo.vt quis.s̃.hoc lib.de postul.ca.vno/in fine. Aut vna est prĩcipalis/⁊ alia subsidiaria/⁊ hoc dupliciter. Aut pinguius non subuenitur per subsidiariam beneficio iuris dataz: ⁊ tunc remedium ordinarium habet locum. ff.de minor. in cause.ij.in prin. Aut pinguius subuenitur per subsidiariã: ⁊ hoc dupliciter. Aut ambe principales/⁊ tunc etiam subsidiaria potest primo proponi.ff.naute caupo.stabul.l.⁊ ita de facto.§.ex hoc edicto/aut vna principalis/⁊ alia non: ⁊ tũc ambe possunt concurrere/⁊ in processu vna potest premitti: ⁊ hoc casu pinguius subuenitur preueniendo in tem 154 pore: vnde plus * ⁊ minus est in tempore/sicut ⁊ in summis.ff.de edendo.l.prima.§.diem autem. Constat enim ꝙ 155 in reuocatione * attentatorum est via ordinaria per petitionem in libello vt predixi ⁊ est via extraordinaria per iudicis officium:vt.j.hoc libro de appel. Non solum/qua via citius expeditur/quia si doceo sententiatum primo/⁊ appellatum secundo/⁊ attentatum tertio: non est opus mihi iustificare sententiam quo ad reuocationem attentatoruz. q Sed hoc ordine probato reuocabitur q attentatum:vt.d. cap.non solũ. Unde plenius subuenitur in hoc casu appellanti ⁊ citius/ q̃ in alio casu.

¶ Simile reperio/agens petitorio ⁊ possessorio simul/ po 156 test suspendere * petitorium ⁊ procedere in possessorio ex iuris beneficio.j.de causa pos.⁊ proprie.pastoralis. Et est ratio possessorium ⁊ petitorium habent ordinem inter se a iure concessum.C.de rei vendica.ordinarij:⁊.C.de appel. l.prima: poterit tamen primo pronunciari in possessorio si liqueat de ipõ.j.de causa pos.⁊ propri.cap.ij. Sic in propo r sito reuocatio r attentatorum competit iure communi ⁊ beneficio iuris: vnde hoc iuris beneficium via ordinaria non tollitur/sed remanet argu.ff.de testa.milita.l.iij. Nec hoc nouum facio: sed idem habẽs diuersas qualitates ꝓsequor argu.ff.de noxa.in delictis.§.si de certa. Nec debet esse durior conditio propter litis contesta.ff.de noua.l.aliam. Simile video si sim excommunicatus post appellationem legitimam ex forma ⁊ petere possum via directa excommunicationem nullam pronunciari.s̃.de offi.deleg. cũ contingat in fine. Et vbi hec via nimium differretur petere possum beneficium absolutionis ad cautelam. j. hoc libro de senten.excommunica.solet.

¶ Porro/quia supra dixi eligentes/electos/⁊ etiam postulantes/teneri ad expensas aliquas faciendas/dubitaret aliquis/vtrum possent postea recuperare: ⁊ ideo dicit vt sequitur [vel reddendis expensis]. Sed nunquid ad repetitionem istarum expensarum habebit locum conditio ex hoc canone? Et videtur ꝙ sic/quia cum noua obli 157 gatio * inducatur a lege. Nec caueatur quo genere actionis sit agendum conditione ex illa lege agenduz est.ff.de conditio.ex lege.l.vna. A simili dicimus conditionem ex canone oriri/cum noua obligatio inducatur a canone. Idem etiam dicitur de consuetudine argu. C.que sit longa consuetu.l.vltima.

¶ Dicas tamen non habere locum conditionem ex hoc canone/quia nulla noua obligatio quo ad hoc per istum canonem inducitur: sed quod erat statutum obseruare precipitur:dabitur ergo potius conditio ex illa decre. s̃.eo.titu. vt preterite [eligentium] id est quas fecerunt eligentes in prosecutione electionis [electorum] id est quas fecerunt electi: ⁊ sic expone sequentia [quod iustum fuerit] quasi dicat circa recuperationem expensarum super electione vel postulatione factarum nihil de nouo statuimus/ sed quod erat statutum obseruari precipimus. Sed quod 158 est circa hoc statutũ. iustum vel equum/ Respõdeo. Si * est electio facta in concordia/vel etiam postulatio/eligentes ⁊ postulantes possunt facere expensas de bonis ad prelatum pertinentibus/vel si de suo fecerint factas possunt recuperare.s̃.eod.vt preterite vbi de hoc nota.⁊ argu. s̃.eo.§.ad hec. x.questio.xij. precarie. Et hoc vel iudicis officio/vel conditione predicte decre. vt preterite. Et hoc intelligo siue obtineat/siue non/siue elegerint dignum siue indignum/dummodo ignoranter indignũ elegerint:sufficit enim ꝙ nõ sint in dolo.ff.de bo.auctoritate iu. po.l.pretor.§.ij.alias ratione doli sui non factas dñt recuperare ⁊ si eas fecerint de bonis prelati debent restituere: quia non est eis licitum male alienare vel dissipare illa bona.xij.q.ij.c.nulli.⁊.c.alienationes.

¶ Si vero in discordia electio fuerit celebrata ⁊ maior ps prosequatur negocium electionis dummodo vtiliter incipiat prosequi/expen.habebit:non tamen sufficit ꝙ sine dolo malo/vt in casu precedenti. Sed est necesse ꝙ vtiliter incipiat.ff.de nego.gestis/sed an vltro.§.ij.minor autem ps habebit ita demum expensas si obtineat:quia tũc apparet quod vtiliter cepit prosequi:hoc tamẽ ꝙ dictum est de expen. cum electio facta est in discordia non seruatur. Elect⁹ autem si obtinet sibi satisfaciat arg.j. de testa. relatum.§. nonne:si succumbit expensas non repetet:quia negocium suum egit.C.de nego.ge.l.prima de sta.⁊ ymagi.l.fi.

¶ Idem dicas de postulatione per eadem iura. Hec tamen intelligo in casu illius decr.s̃.eo.nihil.quia ibi elect⁹ administrationem habet. Si autem aliquis se opponit aut prosequendo ius proprium vt quia dicit se contemptum/ ⁊ tunc nihil repetet/quia negocium suum egit aut agit de iure tangente ecclesiam/dicendo personam electam min⁹ idoneam/vel formam non seruatam et tunc si succumbit nihil repetet/quia presumitur inutiliter cepisse agere. ff. iudica.solui iam tamen.§.antepe. Si vero obtinet/a capitulo recuperabit expensas arg. j.de procur.cum pro causa ⁊ de reb. ecclesie non alie.ad nostram. Et sic litis terminus declarabit negocium expensarum.arg.ad hoc. C. de iudi. l.rem non nouam in fine.C.mandati. Et si contrarium victus victori condẽnabitur in expensis.j.de dolo ⁊ contuma.finem.C. de iudi.properandum.§.sin autem alterutrum Et si non est soluendo/restituitur actio contra capitulum vbi vtiliter gestum est negocium/etiam si sine mandato opposuit se vnus canonicus nomine ecclesie.ff.iudi.solui.iaz tamen.§.antepe.ff.de eo per quem factum est.l.fi.

¶ Et hec vera intelligo inter seculares qui habent proprium. Si aũt est regularis qui non habet proprium/tunc etiam ad prosecutionem cause debet habere expensas/alias s iam ius suum ⁊ ecclesie periret cum nihil habeat.j.de accu.c.ex parte ⁊.c.pe. [Equitas canonum] hanc equitatem colliges per iura allegata in glo.proxima. Io.mo.Car.

1 a NIsi fidem:quã seruare * fuit inuentum de iure naturali primeuo. Bar.in.l.si id quod ff.de cõditio.indeb. Paul. de cast.cõ.cccxvij.col.iiij.viso ⁊ examinato in prima parte.

¶ Preterea adde sine qua fide vita hominis peior est q̃ mors.hinc Ioã.de Ana. in rubric. de crimine fal.s̃.ꝙ 2 condẽnatus * de falso non est amplius iudicandus homo.⁊ Do.Bar.de chassaneo consi.44. nu.xxi. ꝙ crimen non est in mundo: saltem secundum mores italicos ita opprobriosum sicut crimen falsi. Probus.

¶ Seruãda est:si per hostem * seruetur alias habet locuz b 3 regula frangenti fidem fides frangatur eidem/de qua per Decium.cõsilio.cclxv.col.secunda in instrumento. Prob⁹.

¶ Repellere. Istud dictum expediuimus.s̃.in.c.fina. Nisi postremo firmare possem in quarto quesito de constitu. Philippus Probus.

d 4 ¶ Quod est scriptũ: dic vnum in prosito ꝙ quando * emanat cõfessio super his que sunt iuris communis tunc nec positio/nec confessio aliquid operatur. l.ornamẽtorum.ff. de auro ⁊ argen. lega.⁊.l.si filio.in prĩcipio.ff.familie ercis. Et ratio est quia ea que non sunt probabilia nõ sunt ponibilia.l.secũda.§.quod obseruari.C.de iuramẽto calumnie: sed ea que sunt iuris communis non sunt probabilia. lege ab ea parte. ff. de probationibus.

¶ Interdum emanat super qualitate iuris ꝛ valet / vt l. finali.§.primo. ff.de iureiuran.

¶ Interdum emanat super his que sunt iuris consuetudinarij: ꝛ valet cum talia sunt probabilia: vt lege prima. C.que sit lõga cõsuetu. Meminit domi.Signorol.cõ.166. colũ.prima.questio.disputandi. Probus.

e ¶ Ciuili modo.glo.in.c.fi.j.de priuileg. Et dic in ꝓposito 5 ꝙ * in iure nõ sufficit aliq̃d fieri ciuiliter nisi fiat naturaliter.c.susceptũ.s̃.de resc.l.ex ea pte.§.insultãt. ff.de ꝟbo. oblig.l.statius.§.cornelio felici.ff.de iure fisci. l.fina. C.de his qui ve. eta. impe. Probus.

f ¶ Mitius.idẽ Jo.mo.in.c.q̃uis/in fi.isto ti.s̃.ꝛ Panor.in c.dilectus/el.ij.nu.xij.s̃.de prebẽd. Probus.

g ¶ Duplici.Uide late per Sozi. cõsi.302.colũ.ij.ꝛ sequen. videbatur primo. Probus.

6 h ¶ Nõ vẽdicat/sicut dicimꝰ ꝙ pena * priuationis nõ habet locũ nisi in casibꝰ a iure expressis glo.ꝛ ibi Panor.in.c.fin. s̃.de iure patro.tex.in.l. at si quis.§. diuus. ff.de religio. ꝛ sump.funerũ.Hinc Deciꝰ in.c.j.col.fi.s̃.de offi.deleg.dicit ꝙ delegatus ꝟtute cõmissionis sibi facte gñaliter / nõ potest impediẽtẽ eũ/priuare bñficijs: q2 priuatio bñficioꝝ nõ fit nisi ex magna causa.c.inuẽtũ.xvj.q.vij.ꝛ nõ fit nisi in casibus a iure expressis. Probus.

i ¶ Nõ poterãt.ad idẽ ꝙ inimicꝰ testis repellitur. c.cũ oportet de accusa.s̃.cũ si l'ibus. ¶ Scias tñ ꝙ q̃tũ ad repellẽdũ testẽ tanq̃ inimicũ: vt nõ possit deponere cõtra aliquẽ nõ est necesse ꝙ ipse testis sciuerit illũ contra quẽ deponit fecisse sibi aliquã iniuriã/dũmodo sit facta/ vt elegãter voluit Bar.in.l.j.in fi.ff.de his quib.vt indig. Jmola in c.Raynaldus.s̃.de testa.Inno.in.c.cũ.J.ꝛ.A.s̃. de re iudica.Bal.in.l.p̃scriptione in antepe.col. C.si cõtra ius vel vtilita.publ. Roma.in rub.de arbi.ff.col.x. Probus.

k ¶.§ quisquis/facit.l.oẽs.C.sine cẽsu/vel reliquijs. Et dic fortius si addantur omnia ꝛ singula / quia hec verba exigunt concursum singulorum que apta sunt cõprehendi.l. si is qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb.dub.l.si necessarias.§. si anima.ff.de pigno.actio.tradit Maria. Sozi. cõsi.147. colum.3.visa facti. Probus.

l ¶ Perpetuo/vide que in si'li citat Alex.cõ.43.nu.5.cõsi- 7 deratis his.volu.iij.ꝙ filia * semel exclusa remanet semꝑ exclusa/nisi statutum vtatur verbis tẽporalibus quod ꝑsequere/vt ibi per eum. Probus.

8 m ¶ Nocet in ꝓposito dic ꝙ rusticis * ꝛ mulieribus nõ subuenitur pretextu ignorãtie/ nisi in casibus expressis/ quod potissime habet locuz in his que fiunt ad rigorẽ iuris obseruãdũ.Alex.post alios cõ.xl.in prin.viso themate. volu. vj.vbi subdit id fore verũ maxime si potuit consulere peritiores.l.bonorum.ff.de bono.posses. Probus.

n 9 ¶ Extenditur / etiam priuilegium * vnius / priuilegium alterius extinguit seu suspendit: vt quando dicimus ꝙ priuilegiatus non vtitur suo priuilegio contra alium pariter priuilegiatum de quo late per Feli.in cap.in presentia sub nume.xxix. s̃. de ꝓba.vide que tradit Jason in consi. clxij. Statutum.volu.4. Probus.

o ¶ A tertio/ Uide Neapoli.deci.cccliiij.col.penul.in causa reuocationis. Probus.

p ¶ Incontinenti.que dicuntur fieri incontinenti.vide per Maria.Sozinuz.consilio.cxxj.colum.penulti.visa contingentia. Probus.

q ¶ Reuocabitur. Adde Deci. Neapoli.xcviij.pulchrum est dubium. Probus.

r ¶ Reuocatio attentatorum/ vide pro intento Alexandr. consi.xcix.nume.iiij.visis processibus.volu.v.ꝛ consi.ij.volu. iij. Probus.

s ¶ Equitas canonum: qui pre ceteris legibus cum magna benignitate edita dicuntur. Barba.consi. lxxxviij. colum. x. in fine. volumi.iiij.allegat.capi.potuit.s̃.de loca. ꝛ cap. dilectus.s̃.de iudi. Et dic ꝙ equitas est tante efficacie ꝙ multa in se prefert / ꝛ includit inter que lego ꝙ vbi habet 10 locum * equitas ibi habet locum officium iudicis. Bar. in l.mulier.§.cum proponeretur.nume.iij.ff.ad trebellia. Pro hoc habeo. l. si me ꝛ titium in fine. ff.si cer.peta.vbi dicitur ꝙ quomodocunq̃ res mea peruenerit ad aliquem illum ex equitate conuenire possum/ ꝛ hoc officio iudicis. Et dicunt ibi doctores argu.illius tex. ꝙ si commodauero Titio centum ex quibus fuit nutritus meuius / poterit a me conueniri meuius ipse/ eo ꝙ res mea peruenerit ad ipsum / ꝛ hoc officio iudicis.

¶ Nicolaus tertius. Cap.xvij.

Fundamenta militãtis ecclesiæ in montibus sanctis propheta rememorans per montes apostolos & predicatores patenter insinuat. quibus tota huiusmodi ędificij fabrica, confidẽter innititur quę firmę bases ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est christus iesus veluti summo angulari lapide solidantur, vt veritas quę antea legis & prophetarum preconio vehebatur per apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret sicut scriptum est, In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrę verba eorum. Huius autem muneris sacramentum, ita dominus ad omnium apostolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro apostolorum omnium summo pricipaliter collocaret, vt ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, hunc enim in consortium indiuiduę vnitatis assumptum id quod ipse erat dominus voluit nominari dicendo. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, vt ęterni templi structura deo ædificante constructa mirabili munere gratiæ dei in Petri consisteret firmitate, cui saluatoris nostri miranda prouisio beatum Paulum in apostolatu gentiũ per dexteras societatis adiunxit. Isti sunt per quos euangelium romæ resplenduit, isti sunt eius patres verique pastores, isti sũt qui vna die pro merito, vno loco pro gloria, sub vno persecutore pro parili virtute compassi, vrbẽ ipsam glorioso cruore martyrij christo domino consecrarunt, isti sunt qui illam in hanc gloriam prouexerũt vt sit gens sancta/populus electus/ ciuitas sacerdotalis & regia per sacrã beati Petri sedem caput totius orbis effecta.

¶ Ne autem ipsa mater ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxilijs, quin potius ipsis adiuta spiritualibus sẽper proficeret incremenris non absque miraculo factum esse concipitur, vt occasionaliter Cõstantini monarchę a deo prouisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas quandam quasi adijceret ipsi ecclesię firmitatem, qui quarto die sui baptismatis vna, cum omnibus satrapis, & vniuerso senatu, optimatibus etiã, & cuncto populo in persona beati Siluestri sibi romanam cõcedendo vrbem relinquens ab

eo & successoribus eius per pragmaticum constitutum disponendam esse decernens, in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam romanis pontificibus declararet, non iustum arbitrans, vt ibi sacerdotij principatum & Christianę religionis caput imperator cælestis instituit illic imperator terrenus habeat potestatē. quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata libertate plena in suis agendis per omnia potiretur, nec vlli subesset homini, quæ ore diuino cunctis dinoscitur esse prælata. ¶ Decet nāque ipsi Romano pontifici per fratres suos sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales, qui sibi in executione officij sacerdotalis coadiutores assistunt, libera prouenire concilia, decet ipsius nullo modo vacillare iudicia, vt fratres ipsos nullus sęcularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eis terror immineat, nihil eos a veri concilij soliditate remoueat, quin (cum per ipsum Romanum pontificem in quibuscunque negocijs contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano pontifici in omnibus, quę pro tempore imminent libere consulant & assistant, ipsaque Romani pontificis vicarij dei, quæ suis temporibus occurrerit electio, & eorundem cardinalium cum expedierit facienda promotio in omni libertate procedant.

¶ Digne itaque ad vrbem ipsam, eiusque regimen aciem nostræ considerationis extendimus, vt fœlici ducta regimine præseruetur a noxijs, & optatis semper proficiat incremētis.

¶ Nunquid obduxit obliuio quæ vrbi quę incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? nunquid non hæc destructio mœnium, deformatio proueniens ex ruinis luce clarius manifestant? nunquid non hæc fidelium contracta deposita? nunquid non hęc ipsa veneranda dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nepharie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retro actis temporibus incorrupta constantia sub regentis eo tempore nephando subuersa regimine ipsam vrbem speculum fidei tanta respersit infamia, vt a matre sua Romana ecclesia filia præ dilecta deuiare compulsa, quondam Corradinum qui de venenoso radice Foederici quondam Romani Imperatoris colubri tortuosi iusto ipsius ecclesiæ iudicio reprobati prodijsse videbatur in regulum. quique ad exterminium Romanæ matris ecclesiæ manifestis indicijs, vna cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum dei & suę matris ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet, recepto faueret, constituens se per hęc tam patentis hostis suæ matris ecclesiæ filiam adiutricem, hoc ipsi Romæ pręstiterunt senatores incogniti hoc præsides improuisi vt gloriosa ciuitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis suæque constantiæ antiquata soliditas linguis hominum vocaretur infirma.

¶ Proinde officij nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos euentus, ad libram moderaminis erigentes tantæ subuersionis occasiones, ita salubris remedij appositione pręcidimus ne illorum (quę ipsam rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriā suggillare, vel merita quæ illis apud infallibilem & scientem omnia terribilia retributorem de iam perlatis quæsita laboribus salua persistant, vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi romanę ecclesię plena libertas (quę in omnibus & per omnia sibi debetur) optata proueniat, vitētur iam experta pericula, & Romanus populus ab opprimentium protectus in cursibus sedeat, sedendo quiescat/ in pulchritudinem pacis in tabernaculis fiducię & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum consilio, ac irrefragabili & in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quandocunque & quotienscunque senatoris electio, vel alterius quocunque nomine censeatur, qui quocunque modo vel quocunque titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini in posterum iminebit nullus imperator, seu rex romanorum aut alius imperator, vel rex/princeps/marchio/dux/comes/aut baro. vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ potentiæ, seu potestatis excellentiæ vel dignitatis existat, frater/filius vel nepos eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quiuis alius vltra annnale spacium quouis modo colore vel causa per se vel aliā personam quomodolibet submittendam in senatorem, capitaneum, patritium, aut rectorem, vel ad eiusdem vrbis regimen seu officium nominetur, eligatur seu alias etiam assumatur absque licentia sedis apostolicę speciali per ipsius sedis literas concessionem licentię huiusmodi specialiter exprimentes,

¶ Quod si secus factum fuerit nominationem electionem & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmi

tatis,& non solum nominatores,electores, & assumptores verumetiam nominati,electi , & assumpti,si huiusmodi nominationi,electioni,seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint,intendentes & obediẽtes eisdem,& in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus,electoribus,assumptoribus,aut nominatis,electis,vel assumptis, auxilium,consiliũ, vel fauorem publice,vel occulte , cuiuscunque dignitatis pręeminentię, conditionis, aut status exstiterint, eoipso sententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos,electos,seu assumptos,si contra constitutionem pręsentem pręd. ictis nominationi,electiõi,vel assũptiõi cõsenserĩt,aut se quoquo modo illis ingesserint,& eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, priuilegijs, libertatibus, immunitatibus,gratijs & honoribus,quę a prędicta seu alijs tenent ecclesijs censemus esse priuatos,ita quod illi ad quos eorum collatio,cõcessio,seu dispositio pertinet, resumendi ea aut retinendi,concedendi, seu conferendi alijs, seu de ipsis etiam disponendi (prout ad eos pertinet) liberam habeant potestatem. Et ne taliter nominati,electi,vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari nos quęlibet mandata,pręcepta ordinationes & statuta quæ fecerint,omnesque sententias quas tulerint & quicquid penitus in contractibus & obligationibus,seu quibuscunque alijs vrbis nomine vel tanquam senatores.capitanei,patricij,aut rectores,vel officiales ipsius egerĩt, irrita prorsus ex nunc & vacua nunciamus. Iudicesvero & tabelliones qui super his aut eorum aliquibus cõtra pręsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta confixere forte præsumpserint iudicatus & tabellionatus officijs se nouerint esse priuatos, contemptores quoque seu violatores pręmissorum vel aliquorum vel alicuius eorum ab huiusmodi excõmunicationis sententia(pręterquam in mortis articulo) absolui non possint, nisi per romanum pontificem, vel de ipsius petita & obtenta licentia speciali non obstantibus aliquibus priuilegijs,indulgentijs,concessionibus,constitutionibus,consuetudinibus, & statutis quacunque firmitate vallatis, quę in pręmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari,sed omnia quo ad illa decernimus non tenere.

¶Vt autem ciues romanorum qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij qui in ipsa eiusve territorio non aduenę,sed continui habitatores extiterãt, quo ad honores ipsius vrbis,aut regimen gratiosis functionibus potiantur, non intendimus quód pręsens constitutio tales excludat,quin ad vnum annum duntaxat vel ad aliud tempus breuius nominati ad ipsius regimen & officiũ eligi valeant ac assumi,etiam si pręd. ictorum principũ & aliorum fratres,filij vel nepotes existant,aut etiam si extra vrbem & ipsius territorium sub nomine comitatus,baronię,seu cuiuscunque alterius tituli ĩ hominibus vel locis aliquibus iurisditionem , seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent, dũmodo pręd. icta iurisditio vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens,non tantę pręeminentię vel notabilis potentatus existat,quod eam obtinentes eius occasione vel causa cum alijs exclusis a dicto vrbis regimine(vt pręmittitur) pręsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Ecclesia interpretatur conuocatio fidelium: nam ecclesia omnes fideles ad se vocat/ & ipsa est vna vltra quam nullus soluatur.
Ecclesia dicitur quandoque militans quãdoque triumphãs.
2 Ecclesia militans dicitur corpus mysticum.
Ecclesie militantis caput est christus: & sponsus.
Quando ecclesia militans fiet triumphans.
3 Sponsa introducta in domum efficitur vxor
4 Christus dicitur angularis lapis.
Dextra dicitur vt hic.
5 Romane gentis fit descriptio vt hic authore Bernardo.
6 Orbis quatuor habet sedes patriarchales principales.
Solus papa & episcopi cardinales in altari maiori sancti Johannis celebrant.
7 Roma a latronibus fundata retinet aliquid de primordio.
Satrapa dicitur iudex sapiens.
8 Optimates dicuntur meliores de populo.
Pragma quid sit.
9 Monarchia dicitur vt hic/ & quatuor fuerunt monarchie
10 Nullus in prouincia de qua est oriundus debet esse accessor ergo minus iudex.

¶Summarium domini Philippi Probi.

1 Ecclesia est columba infellita/ immaculata/ & innocẽs/ que inimicis parcit & cibat illos.
2 Sicut vnus est deus ita vnus est papa cui omnes tenentur obedire.
Ecclesia Romana dicitur speculum ecclesiie militantis/ & omnium ecclesiarum radix.
3 Ducta dicitur vxor in domum viri quando est desponsata per verba de presenti.
Verbum ducere nihil aliud est quam matrimonium cõtrahere
4 Uxor dicta est ab vngendo.
5 Uxor viri iugum tenetur ferre.
Non dicitur nupta qui virum pati non potest.
6 Litis cõtestatio est caput & ianua angularis iudicij.
7 Episcopi aliquãdo in iure nostro appellantur summi pontifices.
8 Interest principis/ subditos habere locupletes sub se.

9 Roma a romulo dicitur nomē assumpsisse.
10 Romulus interfecit remum eius fratrem.
11 Satrapa dicitur quasi satis paratus: vel quasi satis rapiens/vel potens.

Vndamenta, Hec decretalis loquitur de electione senatoris vrbis seu rectoris eiusdē quocunq̧ nomine cēseatur.

¶ Et diuiditur i. vij. partes. Nam primo fundamēta ecclesie militantis narrat. ij. §. Isti sunt: situm seu locum ecclesie militātis in vrbe Romana fore declarat. iij. §. [Ne autem] causam libertatis ecclesie in vrbe situate assignat. iiij. §. [digne] mala q̄ proueniunt ex peregrinis regiminibus in vrbe enumerat. v. §. [vt ergo] ne aliquis cuiuscunq̧ dignitatis existat ad regimē vrbis absq̧ licētia sedis apostolice p literas eiusdem concessas assumatur decreuit ⁊ mandat. vj. §. [q̄ si secus] assumptionem aliter factam cassat ⁊ multas alias penas cōtrarium facientibus cōsilium seu auxilium dantibus infligit. Et eorum facta cassat ⁊ irritat. vij. §. [vt autem] ciues romanos cum certa modificatione a dicto statuto excludit seu separat [ecclesie militantis.] Ecclesia [a] interpretatur * conuocatio fidelium. Nam ecclesia omnes fideles ad se vocat ⁊ ipsa est vna extra quam nullus saluatur. s̄. de summa trini. ⁊ fide. catho. c. primo. §. vna.

¶ Et hec dicitur quandoq̧ militans: quādoq̧ triumphās non quia sint due sed vna diuersas habēs qualitates. Prima est secundum Augu. in tempore peregrinationis: altera in eternitate mansiōis. Prima in labore/altera in reqe. prima in via/altera in patria: prima cum hoste pugnat/altera sine hoste regnat.

¶ Et in hoc q̄ ecclesia militans pugnat dicit̃ militare: vnde Job. vij. Militia est vita hominis super terraz: ⁊ apostolus. ij. ad timotheum. Labora sicut bonus miles christi laborando et certando contra carnē/mundum/⁊ demonem. Juxta illud mundus/caro demonia/diuersa mouēt prelia Unde homo superando victor est/⁊ victoria consummata in fugando hostes per gratiam diuinam fit iste postmodū in gloria triumphator. Sic dicitur imperator victor in fugando hostes ⁊ triumphator post victoriam optentam. C. ff. ⁊ insti. in prohemi. Unde * ecclesia militans est corpus mysticuz in quo cōgregantur fideles. ĩ. eo. §. ne aūt. Et inter illos etiam sunt infideles: quia ecclesia militās habet bonos ⁊ malos/vt scismaticos ⁊ similes. xxvj. di. c. acutius Notatur etiam. xxj. di. c. quis. Sed triumphans habet tātum bonos: quia in illa nō est macula venialis peccati/nec ruga mortalis de peni. di. j. c. ecclesia. xxxij. q. iiij. in fine. c. recurrat. ¶ Et huius corporis. i. ecclesie militantis caput est christus ⁊ sponsus. [b] Et hec ecclesia militans fiet triumphaus/post resurrectionem vniuersaliter. Sed ante fiet triumphans quotidie in suis membris decedentib⁹ ita q̄ ecclesia militās est sponsa: sed hec ducta [c] in domum spōsi [d] vniuersaliter vt in suis membris: vt predixi fit vxor Unde apoca. xxj. dicit angelus beato Joanni. Ueni ostēdam tibi sponsam vxorem agni. Simile reperio illa que est * sponsa introducta in domum vxor [e] efficitur. ff. de rit. nu. l. minorem ⁊. ff. de conditio. ⁊ demon. §. qui fiet. Et sicut hoc exemplo eadem mulier primo est sponsa/⁊ per qualitatem ductionis adiectam fit vxor. Sic ecclesia militans vel anima fidelis sponsa christi: ⁊ hec ducta in celesti hierusalem vxor censetur [propheta] dauid angulari [lapide] christ⁹ dicitur * angularis lapis: quia sicut posit⁹ angularis lapis [f] in āgulo iūgit duos parietes. Sic ipse christus a primo abel iusto in veteri testamēto/vsq̧ ad vltimū iustum in finem seculi fideles connectit [scriptum est] in psal. [summo] [g] Et propter hoc cantat ecclesia. Tu es pastor ouium princeps apostolorum [dicendo] Mathei. xvj. tu es [dextras] Et dicta est dextra a dextera per sincopā ⁊ dicta est dextra: quia ipsa pignus pacis/⁊ testis fidei solēt dari. Et quia hic refulsit in istis duobus beatis apostolis potissime: ideo adiūcti dicuntur socialiter per dextras ad gal. ij. [gēs sancta] affectu apostolorum. Sed qualis sit hec gēs effecta. vide ad roma. primo. Audi beatū Bernardum/qui sic inter cetera ait. De hac gēte ad Eugeniū * hi in dominum impij: in sancta temerarij/inuicem seditiosi/in vicinos emuli/[h] in extraneos ĩhumani/superiorib⁹ infideles/inferioribus importabiles/ad petendum inuerecundi/ad negandum infrontosi. hi importuni. vt accipiant inquieti donec accipiant [i]/ingrati vbi acceperunt/docuerunt linguam suam loqui grandia: cum operentur exigua/largissimi promissores/⁊ parcissimi exhibitores/blandissimi adulatores/⁊ mordacissimi detractores/simplicissimi dissimilatores/⁊ malignissimi proditores/[effecta] iuxta illud/Roma caput [k] mūdi: Et ideo status vrbis describitur ad modum orbis. Et sicut * totus [l] orbis habet quatuor [m] sedes patriarchales principales. ĩ. de priuileg. antiqua. Sic ⁊ Roma. scilicet sancti Petri/sancti Pauli/sancte Marie maioris/sancti laurentij extra muros. iiij. habet ecclesias patriarchales. Et ecclesia episcopalis ⁊ maior est lateranen. vt patriarchalis omnium. Et sic concordo versus Paulus/virgo. Petrus/laurentius/atq̧ iohannnes hi patriarchatus nomen in vrbe tenent.

¶ Et ratio hui⁹ prerogatiue liquet: quia solus papa. ⁊ episcopi [n] cardinales in altari maiori sancti iohānis celebrāt. Sed in alijs nedum predicti: sed ⁊ psbyteri cardinales.

¶ Uerū. Roma * [o] a latronibus fundata retinet aliquid de primordio inde dicta est Roma/quasi rodens manū: vnde versus. Roma manus rodit: quos rodere non valet odit [p]. Nec est qui se abscondat a rosura eius [fidelium.] Nota igitur effectus ecclesie/sicut congregare ⁊ pascere: ergo non diuidere ⁊ non exigere improbe. Et hoc habet iurere sponsus ecclesie/se in pastura ⁊ congregatione fidelium puidendo solerter [quarto die] que hic sequūtur habent. xxvj. di. constātin. lxiij. di. ego [satrapis] Satrapa [q] est iudex sapiens [optimatibus] optimas est cōmunis generis ⁊ dicuntur * optimates illi qui sunt meliores de populo [pragmaticum] dictū a pragma pragmatis: ⁊ pragma grece latine dicitur causa: vnde illud constitutum dicitur pragmaticum quod fit occasione cause orte vt hic. Naz ex causa sanctionis constantini datum fuit pragma. xcvj. di. Sic accipitur. C. de legib. l. leges generales. Reperitur etiam programma ⁊ est illa litera que mittitur ad prouincias ad diuulgandum constitutionem factā in auten. qu. b. mo. na. effi. legi. in fine columna. vj. C. communia epistole. ⁊ progrāma. in rubro. ⁊. l. pgrāma. ⁊. C. de remissio. pigno. l. si eo tempore [monarchiam] [r] a monos * quod est vnum [s] ⁊ archos princeps vnde monarchia. i. vnus principatus Et quatuor fuerunt monarchie secunduz ysido. prima Assiriorum. ij. Persarum/⁊ medorum. iij. grecoruz. iiij. Romanorum [t]. Et prima [u] ⁊ vltima fuerunt alijs feliciores [religionis] hic vocat religionem fidem catholicam. C. de summa trinitate ⁊ fid. cathol. l. prima. xxxij. q. v. xpiana [imperator] sic distiguit de imperatore celesti ⁊ terreno. xj. q. iij. Julianus. ⁊. c. qui resistit [decet]. s̄. eo. locutus de libertate quo ad papam/⁊ hic de libertate loquitur quo ad cardinales [peti consilia] sed nunquid hec consilia sunt necessitatis vel honestatis not. ĩ. hoc lib. de hereti. super eo [pegrina] vocat hic peregrina extraneorum regimina vt inuunt sequentia [ex ruinis] vt fuit temporibus branchalcōis qui multa edificia romanorum destruxit existens senator [deposita] sicut tempore Hērici fratris regis castelle tūc senatoris/cuius etiam tempore templa vrbis fuerant etiā nepharie violata [ingloria] est nomen adiectiuum. i. sine gloria [suggillare]. i. diminuere. ff. de in ius voc. l. sed ⁊ si hac lege. §. pretor ait [mortis articlo] hoc sēper intelligit̃ exceptum. ĩ. de offi. ordi. pastoralis. §. primo [non tenere] Simile. ĩ. eo. quia sepe. ĩ. hoc libro de senten. excōica: alma. §. fi. [excludit] contra * nullus in prouincia de qua est oriundus debet esse assessor. l. si eadem: ergo minus potest esse iudex [x] Sol. hic caro. s̄. ⁊ sanguis cōditori huius canonis (qui romanus fuit) reuelauerunt. Jo mo. Car.

[a] Eccl'ia, vide Uincē. Cigaudi. c. de auctoritate ecclesie circa prin. et col. vj. vbi pro dicto Jo. mo. adducit. c. ecclesia de consecra. di. j. Et q̄ * ecclesia est columba infellita immaculata/⁊ innocens: que inimicis parcit ⁊ cibat illos: ⁊ plura alia adducit que videas cum luminaribus tuis ⁊ est diuinit⁹ exemplata ab ecclesia triumphanti ideo sicut * vnus deus: ita vnus papa/cui omnes tenentur obedire. glo. habes amplā in verbo ecclesie in cle. fi. de hereti. latius dico in. c. super eo illo ti. de hereti.

¶ Et huius ecclesie militantis ecclesia romana dicit̃ spe=

culum de qua dici potest quod citat psal. Oculi omniũ in te sperant domine. Barba.cõ.primo. car. viij. col.iij.vol.j. omnium enim ecclesiarũ radix est. c.loquitur.xxiiij.q.j. Et queadmodum radij solis multi sunt/sed vnum lumẽ: et rami arboris multi sunt: sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et quomodo ex fonte vno riuuli plures defluunt: sic ecclesia romana luce domini perfusa per totum orbem radios suos porrigit.

¶ Unum tamen est: quod vbicunq̃ diffunditur vnum caput est/vna origo/vna mater copiose fecũditatis. vide ꝑ he.concorda.dico tu galle.

¶ Adulterari non potest sponsa christi incorrupta et pudica: que vnam domum nouit/extra quam agnum comedere b prophanum erit. Probus.

¶ Et spõsus.glo.in pragma.in ti.de auctoritate sacro.cõc ci.§.Et primo in verbo christos. Probus.

3 ¶ Ducta. Sozinus primo.vol.con.ccxxiij.col.ij.circa p̃sentem dicit: q * ducta dicitur vxor in domum viri/vñ est de spõsata p verba de presenti allegat.c.primũ.§.de spõ.et.c. debitum.de biga.vbi despõsata de presenti dicitur ducta. Et generaliter loquitur siue sit traducta in domum viri siue non/cũ verbum ducere nichil aliud sit q̃ matrimonium contrahere. Insti.de nup.§.non omnes: et §.fratris. Et ductio que fit ad domum habet effectum solum quo ad ꝓbationem matrimonij presumptiue/Allegat tex.pro hoc singularem in.l.cum te.C.de dona.ante nup.hostie.et Jo.and. d in.c.fi.§.de coniugio lepra. Probus.

¶ In domũ spõsi.videlz in paradisum q̃ dicitur naturalis patria nostra. Quia patriam patris filius sequitur de necessitate: ad quam cum sorde nemo perducitur. Bal.in.c. 4 e quia propter.nu.xvj.§.isto ti. Probus.

¶ Uxor efficitur. Adde his satis apposite: q vxor * dicta est ab vngendo. Nam cum puelle nuberent apud veteres ac mariti domum intrarẽt/axũgia postes vngebant putãtes ex hoc omnia mala a domo arceri. et Serui. in.iiij .eneidos sic habet. Mos erat vt nubentes puelle simul cũ venissent mariti limen ac postes lanceis vittis et oleo vngerẽt. Et inde vxores dicte sunt quasi vnxores. Plinius quoq̃ scribit nouas nuptas lupino adipe postes vngere solitas ne quid mali medicamenti inferretur.

¶ Ex premissis resultat dubiũ non minus pulchrũ q̃ quotidianum. Stante statuto: q vxore mortua sine liberis in matrimonio maritus lucretur tertiã partẽ dotis: si spõsa de p̃senti decedat: priusq̃ in domum mariti traducatur: an ipse lucretur tertiam partem dotis. Et quia patitur longã disputationẽ pro vtraq̃ parte te remitto ad ea que luculẽtissime deducit dominus Brunellus doctor Aurelianeñ. in trac.de matrimo.conclu.prima: carta mihi.ix.versi.v.est coniugium.cui adde Sozi.con.ccxxiij.circa presentez. Et attende q prefate deriuationi astipulatur lucas de penna in.l.iij.de fide istru.et iure haste fiscalis.lib.xj.C. Quod olim in festiuitate nuptiarum accipiebãt vxores aquam et ignẽ de quo p.l.pe.et ibi glo.ff.de donatio. inter vir. et vxor. In cuius locum hodie apud fideles est sacerdotalis benedictio: que fit etiã cum aqua benedicta et igne turis incensi. Et dicit idem Lucas in.l.quicunq̃.col.ij.de re milita.lib. 5 xij.C. q vxor dr̃ iugalis. C.de aduoc.diuer.iudic.l.iubem⁹ et.l.petitionem: quia * iugũ viri tenetur ferre. Et hoc dicitur iugum nuptiale de quo in.l.hec cõditio el.j.ff. de conditio.et demõ.vbi glo. dicit q non videtur nupta: que virũ pati non potest.l.pe.ff.qñ dies lega.cedit. Et quando dicatur viripotẽs vide Car.con.cix.nu.iiij.quod exorditur. casus talis asseritur vbi dicit: q ad iudicandum de viripotentis debet inspectio fieri non per apparẽtiã / sed per inspectionem partium aptarũ generationi quam debẽt facere matrone perite. supra de frigi.et male.c. fraternitatis in prin. Probus.

6 f ¶ Angularis lapis in simili dic q litiscontestatio * est caput et lapis angularis iudicij secundum Panor.post Bald. in.c.j.§.de litiscontesta.et Jaso.in.l.naturaliter.§.nihil cõmune.col.xxiiij.ff.de acquir.po.refert dñs meus de ripa. in rub.de iudi.Nu.xlv. Probus.

7 g ¶ Summo.dic q episcopi aliquando in iure nostro * appellanẽ: summi põtifices tex.in.c.j.et sequen.lxx.di.et.xviij. di.c.si episcopus hoc tamẽ iure nõ vtimur: sed reuerẽdos appellam⁹/vt queadmodũ stat discrepãtia dignitatũ: ita sit differẽtia nominum appellatiuorum. vt obtineat in hoc partes regl'a trita apud nos q diuersitas nominũ diuersitatem inducit rerum.l.si idẽ.C.de codicillis facit tex. in.c. ad audiẽtiã.in fine vbi Panor.in.ij.not.de deci.§. Prob⁹.

h ¶ In vicinos emuli: id semper nõ dicas apud romanos ꝓcessisse ꝑut legim⁹ de fabricio romanorũ cõsule fidelissimo: de quo sic fertur: q cũ romani ad eum Pirrhum epirotarũ regem/pro redimendis captiuis suis legatũ misissent. Pirrus sciens eum esse pauperẽ quartam sui regni partem ei obtulit vt ad ipsum transiret: qui pirrhum et eius pollicitationem contempsit/dicẽs se male pauperem in diuitum imperio/q̃ diuitem in paupere. Quod audiẽs Pirrhus ingenti admiratione tentus est. Et restitutis captiuis confestim legatum misit: Interiecto autem anno fabrici⁹ dux cõtra Pirrhũ a romanis missus quem cum pirrhus diu auro tentasset in suam allicere amicitiam: fabricius repulit aurum dicẽs Romanos non querere diuitias: sed vt diuiti= 8 bus imperent: hic tex.in autẽ. vt iudi.sine quo. suffra.§.cogitatio.col.ij.quod interest * principis subditos habere locupletes sub se: quodq̃ cum rex ipse pirrhus et fabrici⁹ castra haberent vicina pirrhi medicus noctu ad fabriciũ venit promittẽs veneno se pirrhum necaturum si aliquid ei polliceretur: quem mox vinctum fabricius ad pirrhũ sub ridẽs perduci iussit/ cum doli denunciatione. Quãobrem rex admiratus ait. Ille ipse est fabricius qui difficili⁹ ab honestate q̃ sol a cursu suo aduerti potest. De quo fabricio meminit Boeti⁹.in.ij.de consola.prosa.vij.dicẽs. Ubi nũc fidelis ossa fabricij. Probus.

i ¶ Et accipiat: Aug.con. 367.col.antepe.loquẽdo de Roma citat hec verba neq̃ antiqua Romanorum torpea cum thesauris abundat/licet quandoq̃ esset carrosa. ff.de solu. l.creditor in prin. Probus.

k ¶ Caput mundi quod reperio descriptum in capite descriptionis vrbis: quam figuraliter habemus in bibliotheca nostra. Probus.

l ¶ Totus orbis. Adde versus sequentes.

Quid si roma petis: caput orbis et ampla vorago.
Nummorum atq̃ hominum quia licet omne nephas:
Exulibus portus: breuis orbis: falsa voluptas.
Fortune ludus precipitansq̃ rota.
Perpetuus scorti thalam⁹ sanctisq̃ sepulchrum.
Omnibus est mater/sola nouerca bonis.
Eumenidum latebre: stultorum curia cunctis.
Hospita: sed nullo non peregrina loco.
Est vitijs stimulus: virtutum pallida ymago.
Curarum pelagus: semisepulta quies.
Quam venus atq̃ aurum/fraus et fortuna gubernant.
Dat mala pauperibus/dat bona diuitibus.
Uita incerta: labor certus sudore parandus.
Uirtus: at in dubijs libera vita placet.

¶ Sequuntur versus aliquando missi Romano ponti.per Turcham magnum.

Fata mouent stelleq̃ docent animumq̃ mouet vox.
Quod dominus subito totius orbis ero.
Roma diu titubat: varijs erroribus acta:
Fluctuat: et mundi desinet esse caput.

¶ Respõsio pontificis.

Fata silent: stelleq̃ tacent/ nil nunciat ales.
Solius est proprium nosse futura dei.
Niteris in cassum Petri submergere nauem.
Fluctuat: et nusq̃ desinet esse ratis.
Hos duos vltimos versus aliquando Inno.iiij. Frederico secundo trasmisit. testatur Alber.in dictio.verbo roma. qui alios duos videlicet Roma diu titubat etc. ipsi Inno. iiij.rescripserat per prius. Probus

m ¶ Quatuor sedes. Archi.in.c.in nomine domini. xxiij.di. dicit ad differentiam p̃dictorum fore rome.v. patriarchas scilicet sancti Joannis/sancti Petri / sancti Pauli/ sancte Marie maioris/sancti Laurentij extra muros. Sed lateranen.maior est secundum quosdas quia est sedes papalis. hinc dicit̃ de ea. Dogmate papali datur ac simul iperiali Q̃ sim cunctarum caput et mater ecclesiarum.

¶ Dic tamen q Archi.non discrepat a Jo.mo.vt patet intuenti: quia ecclesia Lateranensis et sancti Joannis idem sunt: quia dicitur sancti Joannis Lateranen.que cõsueuit habere priorem: sed ex constitutione Bonifacij.viij.habet decanum. Et erant religiosi et facti fuerunt canonici regulares ordinis sancti Augustini. Ecclesia sãcti Petri habet archipbr̃m qui debet esse diacõnus cardinalis/et sũt canonici seculares. Ecclesia sancti Pauli habet abbatem. et sunt monachi sancti Benedicti. Ecclesia sancte marie ma

ioris habet etiam archipresbyterum: et sunt canonici secu- lares. Ecclesia sancti laurentij habet abbatē et sunt ordi- nis sancti Benedicti: de quibus et nominibus cardinaliū: vide Do. Nicol. Boerij in fi. tracta. de preeminētia et au- ctoritate sacri concilij. Probus.

n ¶ Episcopi cardinales. Vide in prīnciali in prin. et ibi di- citur etiam de presbyteris et diaconis cardinalibus. et Bar ba. in cle. ne Romani. car. xciij. Probus.

9 o ¶ Roma: que * a romulo nomen assumpsisse dicitur hinc Alber. in dictiona. in versiculo roma cōdita. Romulus vr be noua fruitur/ rerū solus ipse. Noīe roma est romule di- cta tuo. Condita q̄dem vt idem ait a romulo et remo fra- tribus. xj. kal. Maij. regnante Achaz rege sepulto in ciui tate Dauid incipiēte septima olimpiade. Et ante aduētū xpi annis septingētis quinquaginta duobus: vt legitur in histo. schola. in testa. nouo ibi nat⁹ est saluator. Et hoc intellige de roma veteri non de noua/ que dicitur constan tinopolis. c. cōstantinopolitane. xxij. d. que veteris prero- gatiua letatur. l. omni. C. de sacrosanc. ecclesijs. Et de his loquitur Bal. in rub. C. qui accu. non po. col. fi. et in. l. omni C. de sacrosan. eccle.

10 ¶ Ea quippe vetus roma a primordio fratricidio dedicata est. c. in apibus. vij. q. j. vbi glo. Quod Romulus * interfe cit remum eius fratrē quia muros transcēderat rome. l. fi. ff. de rerum diuisio. vbi glo. post Lucanū fraterno primi maduerūt sanguine muri. Et secūdario eodē die, pprio san guine Petrus et Paulus: eam cōsecrarunt Montol. in prō ptuario iuris in verbo roma in fine: qui de vtraq; et veteri et noua meminit dicens: q in fundatiōe antique vultures apparuerūt: in fundatiōe aūt noue phenix vnde v̄sus. Ro ma tibi fracte: nō alia fabrica par est. Integra qualis eras dicere nemo potest. Roma vetusta fui: sed nunc noua ro- ma vocabor Omine phenicis: vulturis ante fui. Hacten⁹ immēsis venerabor pressa ruinis. Vstamq; ruderibus cul- men ad astra fero. Probus.

p ¶ Odit. Adde et dātes custodit nō dātes spernit et odit. Et hac de re caput dicitur auaritie. glo. in. l. sequit. §. pu- pillus. in verbo animū. ff. de vsucapio. ibi. Et auaritie ca- put roma cunctos tales generans. Probus.

q 11 ¶ Satrapa. Archi. hic dicit q satrapa dicitur * quasi sa- tis paratus: vel quasi sa tis rapiens vel potens: et secundū hanc vltimā vulgus hoc vocabulo vtitur. Satrape enim prefecti persarum principes dicebantur psonarū sapiētes siue iudices vel dicuntur sapiētes iudices vel Reges/ vel duces: firmat Marti. laudē. in tracta. de prīnci. ar. 445. ¶ Et attēde quia ab hac vulgari locutione licet arguere notat prepo. in. c. ob eo. ij. q. vj. allegat. c. i. j. de iniur. vbi Franc. post glo. dicit verba iuris intelligēda secundū com munem vsum loquendi. Probus.

r ¶ Monarchiam: monarchiā vnā/ et vnū principē ad quem cetera inferiora referantur dare cōuenit/ ad bene esse ec- clesie et vniuersi orbis/ tam respectu boni eterni/ q̄ publici boni tēporalis. Prepo. et ibi de plurib⁹ monarchijs loq̄ns in. c. cum ad verū. xcvj. di. glo. pragma. in phemio, in verbo excoluerūt q̄ citat: q quādiu romani iustitiā coluerūt mo narchiā obtinuerūt. l. j. in prin. C. de iusti. C. cōpo. Prob⁹.

s ¶ Q᷑ est vnū/ firmat archi. in. c. monachiā. ij. q. iiij. Prob⁹

t ¶ Romanorū. hāc aliqui dicūt per rhinocerontē significa ri. Et est animal habēs vnum cornu in fronte: et alio noīe vocatur vnicornis eo q solū habeat cornu vnū satis gran de vt patet in ede sacra diui Dionisij in francia, put ibi vi di. Et etiam est animal valde forte quod non potest dome sticari/ et ad laborem pro hoībus applicari: imo si aliq̄n ca piatur/ ex indignatiōe cito moritur. Ita q nō potest hoīb⁹ deseruire. De hoc vide tex. et ibi glo. ordi. Job. c. xxxix. Et hec monachia tribus de causis destructa fertur/ scꝫ amo- re priuati cōmodi/ occulto odio/ et iuuenili cōsilio. et hoc vl- timū verificatur p vulgare cōsiliū iuuenum Roboā fecit egenum. Que (vt narrat tullius) Rem publicā labefacta uerūt frequēter: q̄ p senes fuit restituta. Nec roboā regni scissurā forte passus fuisset/ si consilio seniorū non iuuenū adhesisset. iij. regum. xij. Pro quo vulgare malo eligere se- num grauitatē, pulsam/ q̄ iuuenum velocitatē incautam: qui mortem reperire solēt in sua nimium iuuētute confidē tes. Senes em̄ agunt cuncta consilio titubantes/ merito sancitū a patribus nostris: q plus valebat vmbra senis q̄ ensis iuuenis. in. c. j. §. de renuncia. vbi post id dicitur: q totus mundus regitur quadā vmbra: nā Rex francorū non est nisi vbi tenet pedes: et tn̄ vmbra sua regit totum suum regnū. Et fama vnius boni viri est vmbra gratissima sub qua multi requiescūt. Romani q̄ppe subegerūt totū orbē secūdū Aug. in. x. parte operum suorū in trac. de antixpo. vbi. col. pe. dicit: q licet nunc plures deficiant a Romano imperio tamē anteq; antixps veniat galli adhuc omnia re ducent sub imperio romano. Ito etiam refert mirabilis li- ber prophetiarum carta mihi. vij. Probus.

v ¶ Et prima. Vide. c. futuram. xij. q. j. et ibi archi. qui sequit Joan. mo. vbiq;. Probus.

x ¶ Esse iudex: ita reperio statutū per Philippū. iiij. cogno- mento pulchrum et Carolū. v. Reges francie. Sub his ver bis. Nolumus q aliquis preficiat in seneschalum/ ppositū iudicem/ vicarium vel balliuum in loco vnde dicitur oriun dus. Et hoc sub titu. de elec. arti. iij. vide que in proposito dicit Alber. Brunus. con. lij. non potest et late benedictus in repeti. c. rainucius de testa. in verbo et vxorem nomine adela. nu. 1050. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xviij.

Vanquam in casu negligentię sit sta- tutum a iure vt ec clesia cathedrali va cante, si per eos ad quos spectat nō fue rit electio de prela to infra tempus de bitū celebrata eli- gendi potestas ad superiorem proximum de- uoluatur, hoc tamen non est ad casum alium ex tendendum, Igitur si electores in huiusmodi ec clesia vel ipso iure cum eligunt scienter indi- gnum, vel per sententiam cum formam tradi- tam in generali cōcilio non obseruāt, eligendi potestate priuentur non ad dictum superiorem sed ad romanum pontificem potestas eadem deuoluetur.

¶ Secus autem in inferioribus ecclesijs est cen sendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Mo- nachi Cardinalis.

1 Nunq; intelligitur prohibitus quod non inuenitur expres se concessum.
2 Ubi est par ratio/ concessum in vno obtinet in alio. Ubi est defectus materie siue de qua fit electio/ siue in qua fit electio/ nulla est electio. Ipso iure quid importet.
3 Quando fundamentum nullum est/ nihil super edificari potest. Paria sunt nullum habere/ siue inhabilem
4 Ubi est defectus forme materia tamen idonea iam non est null'um quod primordium habet bonum/ licet cassari pos sit propter formam indebite in materia impressam.
5 Archiepiscopus non tantum ius habet in diocesi suffra- ganei sui sicut habet episcopus in sua diocesi.
6 Non respicias ad id quod fit sed ad quod fieri conuenit.
7 Eadem est ratio principalis et additamenti.

¶ Summarium domini Phi- lippi Probi.

1 Sicut petitio legitime ad heredes transmititur/ita ⁊ illius supplementum.
2 Tẽpus augmenti debet intelligi secundum qualitatẽ ⁊ naturam tẽporis principalis.
3 Dignitas adhibita dignitati auget dignitatem.
4 Lucrum eam sibi assumit rationẽ/ quam habet capitalis.
5 Augmẽtum est eiusdem nature cuius est res que augetur. De augmento pensionis idẽ iudicatur / quod de pensione principali.
6 Dispositio includens certam rem : refert etiam ad eius additamentum.
7 Quando caput suspectum est etiam alij qui verisimiliter caput sequuntur suspecti sunt : ⁊ de illis idem quod de capite iudicatur.
8 Augmentum censetur esse eiusdem iuris/quo res cui adiungitur.

Qvanquam .s̃.eo.ne pro defectu/propter negligẽtiam electores in cathedrali ecclesia potestate eligendi priuabitur : ⁊ hec potestas ad proximum superiorẽ deuoluitur/ sed istud ad casũ alium non extẽditur : vt hic. Et est ratio : quia * nonnunq̃ intelligitur prohibitum : quod non inuenitur expresse concessum.ĩ.de transla.epi.inter corporalia .§. sed neq̃ in fine ⁊.C.de procura.l.maritus/presertim in hac materia in qua est regulare quod non reperitur concessum metropolitano: a iure vel prisca consuetudine in prouincia sua : hoc cẽsetur prohibitum [a] .ĩ.hoc libro de supplẽ.negli. p̃lata.c.j.ix. q.iij. conq̃stus vbi tñ est par * ratio. Concessum in vno obtinet [b] in alio.C.de diuer.rescrip.l.j.

¶ Igitur quod. s̃. dixit in gñe nunc declarat ĩ specie.[In dignũ].s̃.eo.innotuit:⁊.c. cum in cunctis [non obseruẽt] s̃.eo.quia propter.⁊.c.auditis.

¶ Sed que est ratio diuersitatis in istis casib⁹: dic vbi est defectus materie siue de qua fit electio/siue in qua fit electio / nulla est electio [ipso iure] hoc est nullo facto hominis extrinsecus operante /vt no.supra eodem . cupientes sup verbo iuribus:⁊.d.c.innotuit.⁊.ĩ. de renũcia.c.vltimo.ĩ.de accusa.ad petitionem. Nam * quando fundamẽtum [c] nullum est:nihil superedificari potest.ĩ.de p̃sbytero non bap.c.veniẽs .prima.q.j.cum Paulus ar. ff. de excep. rei.iudi.l.egi tecum.

¶ Et hec paria sunt nullum habere siue inhabilẽ.ff.quod cuiusq̃ vniuer.l.prĩa .§.penul.⁊.ff.qui satisda.cog.l. quotiens.ĩ.de transla.epi.inter.d.§.sed neq̃. Sed vbi * est defectus forme / materia tamẽ idonea iam non est nullum [d] quod primordium habz bonum/ licet cassari possit propter formam indebite in materia imp̃ssam. ar.ff.de lega.ij.l. cũ filius.§.heres [censendũ [e]] Sed que ratio diuersitatis inter hunc casum ⁊ precederem, respondeo * . Archiep̃s nõ tantũ ius habet in diocesi suffraganei sui/ sicut habet episcopus in sua diocesi/ ⁊ de hoc no.s̃.de officio ordi. cum ab ecclesiarum.⁊.c.pastoralis.xj.q.prima.de persona. Et quia pingui⁹ ius est episcopo:pinguius sibi subuenitur: quia nedum in casu negligẽtie:sed etiam vbi electio seu presentatio nulla est seu annullanda habet ius prouidendi.

¶ Sed oppones : fm hoc ep̃i difficultates ⁊ malitias ingerent:vt prouisiones ad ipsos deferantur. Solu. Non respicias * ad id quod fit: sed ad id quod fieri conuenit [f] ff.de iusti.⁊ iur.l.pe.§.p̃tor ⁊.ff.de offi.p̃sid.sed ⁊ licet ⁊ tamẽ hic grauato competit remedium appellandi/quod datur oppressis.ij.q.vj.ad romanam. Simile.ĩ.eo. quia sepe ĩ.de sentẽ.excõica.alma.§.vlti.

¶ Sed nunquid sub primo dicto huius.c. comp̃hẽditur ecclesia regularis: videtur q̃ sic. Cum comp̃hẽdatur interpretata .supra eodem.ne pro defectu : ergo ⁊ in ista interp̃tante/ cum cathedralis ⁊ regularis eccl̃ia equiparentur vt.d.c.s̃.eo.quia propter.⁊.c.cupiẽtes.

¶ Solu.in casu negligẽtie deuolui potest nedum electio ecclesie cathedralis ad metropolitanum/ sed etiam regularis ⁊ alia bñficia.ĩ.de suppl.negl.p̃la.licet.⁊.c. seq̃ẽ. ⁊ seq̃ẽ. Sed vbi non est negligentia : secus vt hic propter rationem p̃dictam ⁊ abbatia / siue ecclesia rl̃aris [g] est de inferiorib⁹.s̃.eo.cum in cunctis.§.inferiora.

¶ Et licet rl̃aris et cathedralis eccl̃ia in multis equipararẽtur/in hoc casu discrepant/propter rationẽ iam dictã ⁊ hoc verbum secus/refertur vt ponatur diuersitas quo ad modum diuersum deuoluendi ad ep̃m ⁊ Archiepiscopum quia ad ep̃m deuoluitur potestas in omnibus predictis modis. Sed ad archiep̃m in solo casu negligẽtie vnde in primo responso huius.c.p̃terq̃ in casu negligentie non potest deuolui potestas prouidendi ad metropolitanum/propter rationem ibi dictã. Nec ad capitulũ qui illa vice sunt priuati seu priuandi.s̃.eo.cum vintoñ. Et sic est necesse cõcludere/q̃ ad Papam illa vice prouisio deuoluatur /si sit inferior ecclesia cathedrali:in omnibus p̃dictis deuoluitur potestas ad ep̃m:qui ex pctõ omissionis p negligẽtiã vel commissionis peccando in materia / vel in forma ius p̃uidendi acquirit si sit immediatus superior.

¶ Sed quid si ecclesia cathedralis vacet / dic vt infra ne sede vacante.c.ij.⁊.ĩ.hoc lib.eo.ti.c.vno. Sed dices dicta iura nihil facere que loquuntur quãdo simpliciter beneficia vacant sed hic non simpliciter/sed illa vice.

¶ Solu.ea esse * ratio principalis [h] ⁊ additamẽti [i] vt. ff. de iur.dotium inter socerum.§.cum mater.ĩ. hoc libro de regulis iuris.accessorium ⁊.s̃.de consuetu.cum olim. Joan. Mona. Cardinalis.

Prohibitum/vide late p Jo.mona.in.c.j.ĩ. de supplen.neg. p̃la. de potestate metropolitanorũ in subditos suffraganeorum . ⁊ nouissime p Do. Arnulphũ Ruzeum in trac.de p̃eminẽtia Archip̃sulum quod dicauimus cardinali lingonen. Probus.

¶ Obtinet in alio. Adde Alex. in con.xcvij.nu.primo.viso themate.vol.ij. ⁊ Cepol.in con. cri. con.xviij.vsi.itẽ hoc p̃batur sic. Statutũ vicẽtie. Prob⁹.

¶ Nullum. idem dicendum venit quando est imperfectum decius con.463.nu.5.in causa que nomine camere latissime Jason.con.viij.pro ista infante.vol.iij. Probus.

¶ Est nullum:regulariter tamen dicimus vitium forme:fore potentius q̃ materie:eo q̃ forma sit/ que dat esse rei et conseruat rem in esse. Bar.⁊ moderni in.l.prima .§. si quis ita.ff.de verborum obliga.⁊ doc.in.l.non codicillum. C.de codi. Antho.de buttrio.in.c.cũ super col.iij.s̃.de off.deleg.

¶ Et si velis informare ad plenum vtrum gesta contra formam sint nulla. vel vide per Bar.⁊ Bal.post Cy.in.l.non dubiũ. C.de legi.⁊ Bar.ĩ.l pretor ait in prĩo respõso.ff.de no. oper.nunciatio.⁊ in.l.cum lex.ff.de fideiusso.⁊ in.l.vniuersi.C.de precib.imper.offer.⁊ in.l.fi.ff.de diuor. Panor. in.c.ij.s̃.de testa.vide etiã brunum de potẽ.⁊ effectu forme Maleretum in trac.de elec.carta mihi.52. Probus.

¶ Censenduz:adde Alex.de Jmol.cõ.vj.col.fi.vol.vj. vbi pro suo intento alleg.Jo.mo.hic. Probus.

¶ Conuenit.ĩ.eo.c.si quis in prin. Probus.

¶ Regularis.ad quem spectet electio regularis ecclesie vide per Alex.con.cvj.perspectis his vol.ij. Probus.

¶ Principalis:istud dictum possumus comprobare/per ea que apud iuris cesarei professores dicuntur q̃ q̃admodũ * petitio legitime trãsmittitur ad heredes ita ⁊ suplemẽtum:sic firmat Alex.con.lv.nu.vj.viso titulo q̃stionis vol. ij.allegat ad hoc Saly.in.l.scimus in prin.in.j. questione. C.de inoffi.testa. quod est de mente Bal.in.l.si arrogator in.ij.oppositione in fine.ff.de adop.⁊ in.l.ij.circa finez.C. de liber.preter.⁊ in.l.si quis filium.col.j.C.de inoffi.testa. Et in hoc nõ venit dubitandum. Decius con.ccciij.in prĩ. in casu occurenti vbi subdit q̃ communis est q̃ huic prescribitur.xxx.an.spacio. vide eũdem Decium.con.cccxxxj.col. pe.pro resolutione:qui ibi subdit in proposito : q̃ portio q̃ accrescit/debet sapere naturam eius cui accrescit.l.si ex toto in prin.de lega.j.intentum placet Domi.in con.cxxviij. col.ij. Factum tale ⁊ p iura pro eo allegata. Alexã.in con. cxvij.in fine stantibus.vol.iij.dicit q̃ * tempus augmenti debet intelligi secundum qualitatem ⁊ naturam temporis principalis. Probus

¶ Additamenti.vltra sequentia dic quod additamentum auget per ea que notat Maria.Sozi.con.cxxix. col.pe.p̃stantissimi.q̃ sicut dignitas * adhibita dignitati auget dignitatem.l.senatorem.ff.de sena. Ita ciuilitas addita ciuilitati auget ciuilitatem sicut ille qui est ingenuus non simpliciter sed secundum quid potest perfecte effici ingenuus l.ij.ff.de iure aureo.annullo. Pro hoc etiam vide eundem

Sozi.con.ccliij.col.fi.visa ⁊ censiderata vbi ꝓ cōprobatiōe Jo Mo.hic adducit tex.in.l.j.in fine de fund.vrb. constan. lib.xj.C.per quem dicunt ibi Bar.⁊ Jo.de pla. ꝙ lucrum
4 * assumit sibi eam ratione quam habet capitale. Et ideo si inter aliquos socios sit contracta societas vsq; ad certū tempus/sicut nō licet minuere de capitali immisso:ita nec de lucro/facit regula iuris accessorium cum sua materia.

¶ Ultra predicta in ꝓposito Jo.Mo.hic vide que dixi.s. in.c.cum in tua versiculo sed gratia perinde valere de cō-sue.facit quod dicit Sozin consi.cxvj.nu.x.vol.iiij. ꝙ au-
5 gmentum * est eiusdem nature cuius est res que augetur hinc Jason istud adducēs in con.146.col.ij.punctus que stionis parte.ij.ait ꝙ iurisditio: vel Merum imperium coherens in territorio transfertur per alluuionē territorij de cuius veritate:ibi vide.

¶ Et pro principali intēto:vide tu etiam que dico in.c.p̄-senti versi.amplia ꝓpterea.j.de offi.leg.concordat Decius con.141.ad plura dubia.col.j.vbi citat:ꝙ de augmento pēsionis idem iudicatur quod de principali pēsione/quia augmentum naturā principalis sequitur.l.etiam:vbi Bal. C.de iure do.ff.co.ti.l.iiij.firmat Jo.mo.dictum suum.in c.dispēdia.s.de renuncia.Et domi.con.xxv.col.j.duo vi-
6 dētur insurgere dubia:ꝙ dispositio * includens certā rē refertur etiam ad eius additamētum tex.in.c.fi.§.sin autē de preben.hoc lib.per quē not.Gemi.ꝙ augmentum eiusdem iuris esse censetur quo res cui adiungitur. Et sic di-cit facere illum tex.quod habens priuilegiū ꝙ possit transire per territorium alicuius sine solutione gabelle/possit eodē modo transire ꝑ territorium illi additum tex.etiam. de consti.c.cum.M.⁊ c.fi.⁊ quod ibi not.s.de verbo.signi-fica.Jdem Jo.mo.in.c.accessoriū de regul.iur. Et in simi-li idem possumus dicere de adherentibus quod de princi-pali.c.ad apl̄ice.j.de re iudic.hoc lib.no.in.c.j.s.de postu. p̄la.⁊ in.l.que religiosis vbi Ang.in prin.ff.de rei vendi-ca.Jdem refert Decius con.clj.nu.15.maximi pōderis est
7 ⁊ subdit:ꝙ quando * caput suspectum est etiam alij qui verisimiliter caput sequuntur:suspecti sunt:⁊ de illis idē qꝺ de capite iudicatur.Panor.in.c.j.s.de iudi.Bal.in.l.j.col. j.C.si Rec.proui.facit tex.in.c.accedēs el.j.⁊ quod ibi not. Panor.s.vt lite non contesta. Jdem refert ipse Decius in sermone con.pisa.col.ij.qui ponitur post dictum con.clj.

¶ Dictum thematis etiam firmat Roma.cō.469.nu.v. quo ad primum. Jtem facit quod citat neuisa.con.xij.col. xvj. Patres commederunt/quod situatur inter consilia
8 Alber.bruni:dum dicit ꝙ augmentum * cēsetur esse eiusdem iuris quo res cui adiungitur. Et sic idem de vtroq; debet iudicari.Sozi.consi.ccxcvj.colū.iij.in presenti con-sultatione. Quod ꝓcedit ratiōe vnionis/ideo cēsetur eiusdem nature ⁊ habere idem priuilegium:ar.tex.l.qui patri. ff.de acqui.heredi.cum ibi no.qui tex.dicitur peregrinus singularis ⁊ non habere concordantē in iure secundum Bar. Bal.Paul.Ang.Jmol.⁊ Alex.ibi.⁊ Jaso.in.l.quidam elo gio.col.ij.C.de iure delib.⁊ in.l.qui liberis.§.hec verba.ff. de vulga. Quod ius accrescendi vnitum cum substitutiōe pupillari/habet locum post aditam hereditatem/⁊ trahitur ad bona impuberis. Et sic habemus:ꝙ portio accrescens debet esse eiusdem nature.d.l.qui patri:q2 omne priuilegium datū pricipali porrigere ad eius augmētum not. Ang.in.§.j.in.Auten.de equa.dot.cum quod est statutū in principali extēdere ad accessorium.l.iij.§.hec verba ver. sed si quid vbi Bal.ff.de nego.gest.Probus.

Bonifacius Octauus.

Cap. xix,

IS qui contra electionis formam vel electi personam aliqua obijciens ad sedem apostolicā appellauit corporali a se p̄stito iuramento, quod illa quę in appellatiōe sua expresserat, vel ea quæ de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare, non est super obiectis vel expresis huiusmodi audiendus.

¶ Cum non simpliciter sicuti tenebatur iuxta constitutionem fœlicis recordationis Gregorij Pape.x.predecessoris nostri editam in concilio generali Ludunen. iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse, & se posse probare, sed indeterminate illa vel ea quæ deberent sufficere de eisdem.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Ubi me astringo ad duo sub copulatione/vel ius me astringit/non est satis adimplere alterutrum secus in disiūcta.
2 Disiuncta aliquando vocatur indeterminata.
3 Omnis disiuncta est vna/sed dubia/sed copulatiua est plures.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Aduocati quando dicunt. Sic vidi interloqui per papam.
2 Archiepiscopus Bituricē.dicitur primas in francia/ꝓut Archiepiscopus Uiennensis.

IS qui. Hec decretalis est declaratio ad.c.s.eo. vt circa: ⁊ sic fuit declaratum:vt hic habetur per Jnno.v.in facto Bituricen. Et
1 est ratio vbi me astrīgo * ad duo sub copulatione/vel ius me astringit:vt hic:non est satis implere alterutrum Secus in disiuncta.ff.de verbo.obliga.si quis ita stipulatus fuerit.x.⁊.ff.de rebus dub.l.si is qui ducenta.§.vtrum ⁊.j.de pro-
2 ba.licet.[indetermiate] nota disiūctā vocari * indeterminatā vt hic.arg.ff.de ꝯditio.indebi.l.cum is.§.voti.ff.de ṽbo. obliga.l.vbi autem non apparet.§.qui illud ⁊ est ratio q2
3 * oīs disiuncta est vna/sed dubia/sed copulatiua est plures/secundum philosophum.⁊ probatur.ff.de lega.primo. si ex toto.§.si ita.⁊.ff.de verbo.obliga.pluribus primo respon.⁊.l.inter stipulantem.§.si stipulante ⁊.§.sequenti.Jo. mo.Cardinalis.

a IN facto Bituricen.adde non tamen omnimode ad propositum id quod voluit Alber.
1 in.l.prima.ff.de cōsti.pri.ꝙ aduocati * curie romane quando deficiunt eis iura ad allegandum:dicunt ego sic vidi interloqui papam:quod nouerunt aduocati parisienses dicentes vidi arrestū in casu simili latum per curiam parlamenti.Sed dic ꝙ huiusmodi iudicia nihil faciunt dato ꝙ sit verum cum non sint redacta in corpore iuris.tum etiam quia non exemplis sed legibus iudicamus.l.nemo.C.de senten.⁊ interlocut ōnium iudic.nisi quando est dubium dixi.s.in prefa.nu.52.

¶ Preterea attende ꝙ Archiepiscopus Bituricen.dicitur primas in Francia prout ⁊ archiepiscopus Uiennensis refert franci.de patauinis in trac.ne sede vac.in preludio vj.ṽsi.Sunt etiam primates:de Bituricen.habetur in.c. fi.s.de maior.⁊ obedien.⁊ in.c.exposuit de dila.

¶ Uide Joa. montaigne in trac.de auctori.sacri concilij. querela enim est antiqua de primatia aquitanie inter Bituricen.Archiep̄m ⁊ Burdegalen.que sumpsit exordium seu datus est libellus in ea/coram Gregorio.ix.in qua erat aduocatus rofredus vt testimoniū perhibet in rub.q̄ iura babeant primates in suffraganeos suos.vbi idem dicit de tolletano cōtra cōpostellan.archiep̄m.

¶ Jdem babes ꝙ archiepiscopus Bituricen.eo ipso ꝙ in archiep̄m eligit etiam eligitur ⁊ ei sibi prouidetur de canonicatu ⁊ hoc de speciali consuetudine de qua per glo. in.c.pe.⁊ ibi Jo. And.loquens de archiepiscopo Bituri.

s.de cōces.prebē.que cōsuetudo seruatur in ecclesia Ebredunen.& dignen.ipsius suffraganea/scdm Hostiē. Ibi:qui dicit se testimoniū phiberē/quia vidit & palpauit quod facilime credendum venit: quia archiepiscopus Ebredunē. erat/vt patet ibi in ecclesia nostra/ scilicet Ebredunensi. Philippus Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. xx.

QVi contra certam & nominatam personam ne ab alijs eligatur, ad sedem apostolicam antequam fiat electio duxerit appellandum, debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis fœlicis recordationis Grego.pape.x.predecessoris nostri, vt circa, editę in concilio Lugdunen.ac si electione iam facta eum contigeret appellare. ¶Alioquin non obseruans pœne constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

QVi contra, Hic interpretatur decretalis: vt circa.s.eo. Et sic fuit diffinitum in facto Frigien. Et par ratio/ simile ius suadere videtur.C.ad legem falcidiam.l.finali. Joan.Mona.Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Cap. xxj.

SIcut cum per formam scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum pronuncianda & facienda communis electio secundum canonica instituta sic & per vnum debet fieri, cum per formam proceditur compromissi. ¶Quāuis in arbitris compromissarijs lex humana innuat quod ab eis omnibus sit pronunciatio facienda, alioquin a pluribus compromissarijs facta simul electio eo ipso viribus non subsistat.

¶Summarium Domini ioannis Monachi Cardi.

1 Actus sunt suppositoꝝ/vel singulorum.
2 Collegium licet ex multis constituatur / est tamen vnum representatione.
Facile est vt aliquid reducatur/ ad id a quo effluxit.
3 Prout contractum est/peti oportet & sententia debet pronunciari/vt petitum est.
4 Plures iudices delegati habēt cām ab vno/nō sic arbitri/ Redditur iudicium in inuitum.

SIcut cū p formā, Aboli erat statutuz: q qñ pcedit p viā scrutinij:cōis electio sequi debet.s.eo.quia pPter/ &.c.in Genesi. Et hodie statuit:qñ pceditur per viā cōpromissi. Sed que fuit ratio. Respōdeo. Collegiū eligit.xvj.q.vlti.capi.vltimo. 1 Quia cū * actus sunt suppositorū vel singuloꝝ/ scdm philosophū Iste actus qui est eligere/sic cōpetit collegio/ quod singulis de collegio cōpetit:cū quilibet cōtemptum suū psequi possit.j.eo. Eccłia.ij. Unde vt res ad suā naturā reuertat: pulsum est dictis casibus/vt fiat electio cōis per vnū non 2 per plures. ¶Collegiū* eñ licet ex multis cōstituatur/ est tamē vnū representatione arg.ff.de fideiusso.l.mortuo in fine. Et constat q in forma compromissi vice omnium est ecclesie viduate prouidendū.s.eo.quia propter &si.vel saltem. Et ideo decet vt in hac forma fiat communis electio vt res suo principio a quo fluxit attestetur/siue ad id reducatur qd est facile.ff.de pactis.l.si vnus.§. pactus &si.qd in specie.ff.de libe.& posthu.l.filio q.

¶Sed quid si sit cōpromissum in vnum vt. s. eo.causam: dic q eius factum totum est vnum. Unde non est necesse reductione ad aliū cum non.sit recessuz ab vno vt.d.c.causam[facienda].ff.de arbi. Item si vnus.§. Item si plures .§.fi.&.l.sequenti.& ibi.not.

¶Et est ratio. Quia vbi i plures compromittitur:& vt in plures necesse fuit vt oēs pronunciarent/quia prout con3 tractum est:peti oportet/& sententia * debet promi vt petitum est.ff.de arbi.l.pedius insti.de actio.§.huic autem.ff. communi diuidundo.l.vt fundus.j.de Symo.licet hely.j. de accu.qualiter & quando circa finem.

¶Et idem dic in pluribus delegatis iudicibus. ff. de re iudi.l.duo ex tribus.

¶Dicunt tamen quidam esse satis / q vnus pronunciet alijs presentibus & consentientibus:secus in arbitris: qr 4 plures * iudices delegati habent causam ab vno/non sic arbitri.et magis arbitrium pendet a partibus/cum sit voluntarium q iudicium/quod reditur in inuitum.ff.de &bo.obliga.inter stipulantem.§.j. Et ideo iudicium reduci potest conueniētius ad vnum q arbitrium:hodie tene quod habetur.j.hoc.lib.de re iudic.cum ab vno. Jo.mo.Car.

¶Bonifacius octauus. Cap.xxij.

STatutum fęlicis recordationis Gregorioij .x. papæ prędecessoris nostri de his qui ad parrochialium ecclæsiarum regimen assumuntur promouendis ad sacerdotium ecclesiarum regimen assumuntur promouendis ad sacerdotiū infra annum.alioquin eisdem ecclesijs sint priuati. ¶Quod(cum sit pœnale)restringi potius conuenit quam laxari.

¶Declaramus ad collegiatas ecclesias,etiam si alias parrochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi, sed antiqua iura seruari debere potius in eisdem,

¶Summarium Dñi ioannis monachi.

1 Penale est restringenduz.
2 Appellatione ecclesie parrochialis non continetur ecclesia parrochialis habens dignitatem presidentie.

STatutum, Hec decretalis interpretatur.c.licet canon.s.eo.vt dictum.c.dignitates non comprehendat.

¶Et est ratio.s.eo.c.cum in cunctis habebatur certa forma in dignitatibus & ecclesijs parrochialibus. E qd ibi erat ferende sentie fit late in.c.licet quo ad ecclesias prochiales. Ergo in alio stetur iuri antiquo.C.de appella.pcipimus in fine.C.de testa. sancimus .j.de priuileg.pastora.j.eo.constitutio.

1 ¶Alia etiā rō hic reddit cū.d.c.licet/sit * penale & sic restringendum.ff.de pe.l.interptatione.j.hoc lib.de preben. qquis.j.j.respō.j.hoc lib.de fil.pbro.c.j.i fine ['extiterint]
2 Hic nota appellatione * ecclie parrochialis nō cōtinetur ecclia prochialis hñs dignitatē psidētie quo ad collegiū Et est ratio. Nam noiando parrochialē ecclaz non cōprehendit dignius in illo gñe. C.de aque duc.l.eos lib.xj.& nota.j.hoc.lib.de regul.iur.i gñali & iā non habet denoiari a a ecclia prochialis.sed dignitas.j.de pben.extirpande.§. qui vero.&.j.hoc.lib.de pben.sup eo. Jo.mo.Car.

a Abet denoīari. Istō facit ad id quod notat Car. consi. 30. Quidā a/presbiter. colū. j. ꝙ quando concurrunt ad idem cura collegij ⁊ cura parrochie sufficit de cura collegij fieri mentionē tanꝙ de principali. Parrochia enim adherens parrochie pro nulla estimatur per tex. nostrū ibi etiā si alias parrochiales extiterint/ ⁊ illud fortificat per dictū Joan. mo. hic cuꝫ quo Archi. Fit enim denominatio a potiori: quando due qualitates iungūtur in vnū subiectū: vt in auten. vt iudi. sine quoquo suf. §. illud tn̄. colū. ij. Sic etiam in electione cū coniunguntur forma scrutinij / ⁊ forma cōpromissi/licet limitati. s̄. hoc titu. cap. dilecti. ⁊ capi. cum expediat hoc libro. Uide que dico. in capi. super eo. j. de prebend. ⁊ late per Signo. de homedeis. consi. clxviij. in curia. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xxiij.

SI cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma vt ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis & in scriptis redactis, illum eligat in quē plures de capitulo partium comparatione minorum consenserint, licet consentientes maiorem partem totius capituli nō attingāt, ipseque facto huiusmodi scrutinio, & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam eum in quem non maior pars, sed plures de dicto capitulo, quam in quenquam alium direxerant vota sua duxerit eligendum. Talis electio (cum præter formas quas generale cōcilium seruare statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent nō valere fuerit attētata) robur nō obtinet firmitatis.

Sūmariū Do. Ioan. mona. Cardi.

1 Quando est data certa eligendi forma/electores illam nō possunt excedere.
2 Totū capitulū potest dare potestatē vni: ergo illi qui habebit maiorē partē cōparatione minoris.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ratio ⁊ mēs sunt sicut aīa/⁊ v̄ba sicut corpus/⁊ sup̄ficies
Actus nostri debent regulari a ratione.
2 Sententie sunt preponende verbis: sicut anima prefertur corpori.
Probabiles rationes p̄ponūtur opinionibus doctorum.
Ubi habet locum ratio/ibi habet locum lex.
3 Data paritate testium / credendum est eis qui meliorem assignant rationem.
Non valet statutum quod credatur testibus deponētibus sine ratione.
4 Homo qui nō vtitur ratione/nō est homo sed bestia.
Omne disputatione agendū: ⁊ ratione iuuandū est.
Qui sine ratione loquitur deridendus est.
5 Ratio que redditur/debet esse concludens.
Ratio que est eadem cum dicto non probat: quia non concludit.
6 Ratio ⁊ intellectus idem sunt.
7 Correcta ratione legis/⁊ ea restricta etiam lex corrigitur ⁊ restringitur.
8 Maior ⁊ sanior pars copulatiue in electionibus ecclesiasticis requiritur.
9 Maior pars reputatur pro toto. vide fallentias hic.
10 Turpis pars esse dicitur que suo non congruit vniuerso.

a 1 SI cui, Ratio huius capituli est hic. Qr * cū certa forma data sit eligendi. s̄. eo. quia propter electores iure astricti illam non possunt excedere ar. ff. de lega. primo nemo. Et ideo quicquid factū est contra concilium quia ꝓpter. illud totum est irritū vt hic. b 2 Sed quero * totū [b] capitulum posset dare vni ptātē. s̄. eo. causā c ergo illi qui habebit maiorē [c] partem comparatione minoris. Solu. primum factum non est damnatū: sed secundum sic vt hic ⁊. s̄. eo. quia propter.
Item primo casu est voluntas totius capituli transferēdo in vnum solum potestatem eligendi: sed hic non trasfertur sed vota scrutari mandātur/quibus scrutatis non deuenitur ad maiorem partem capituli.
Et sic vota istorum/capitulum non faciunt secus si vota d facerent maiorem [d] partem. ff. de regul. iuris. Aliud §. referatur. C. de legatio. l. si quod. lib. x. ⁊. j. de his que fiunt a maior. parte capituli. c. primo. ⁊ est expressum. j. eo. cum expediat. Jo. mo. Cardinalis.

a 1 RAtio/Que prout * ⁊ mēs sunt sicut anima ⁊ verba ac sicut corpus ⁊ superficies. Et sicut homo constituitur ex anima ⁊ corpore/sic dispositio ex mente seu ratione. Et sicut corpus regulatur ab anima seu regulari debet: ita actus nostri debent regulari a ratione.
Est enim ratio anima cuiuscunque dispositionis. l. non dubium vbi Bal. C. de legib. ⁊ Panor in. c. fi. col. iij. s̄. de rescrp. Ideo magis attendimus rationem intellectus ꝙ̄ vocabula ⁊ verba. Pro hoc Bal. in. l. si quis seruo. C. de fur. Petrus de Ancha. in. c. canonum statuta in fine. s̄. de constitu. facit tex. in. l. scire oportet §. sed ⁊ si maxime. ff. de excu. tuto.
2 Itē * sententie preponende sunt verbis/sicut anima prefertur corpori/facit. c. sedulo. xxxviij. di.
Itē rō canoni equiualet/⁊ probabiles rationes preponderantur opinionibus doctorū. Franci. Cursius con. lvij. nu. xv. super eo vide que dixi post Jo. mo. in. c. primo. s̄. de constitutio.
Item vbi habet locum ratio ibi habet locū lex. Pet. de Ancha. cō. ccxv. col. fi. scripsit papa.
3 Item data * paritate testium/ credendum est eis qui assignant meliorem rationē. Fely. in. c. licet causam. col. viij. de probatio. ⁊ est tex. in. l. heres absens §. proinde. ff. de iudi. in tantum ꝙ non valet statutum/ꝙ credatur testibus deponentibus sine ratione secundum Bal. in. l. si non speciali ad finem. C. de testa. quod sequitur Fely. vbi. s̄.
Et dato ꝙ valeret/debet intelligi si nō fuerūt interrogati vel nisi assignant malam rationē. Decius con. xxxvij.
Alia de ratione reddēda vide Do. meū de ripa. lib. ij. inter. c. si quando. nu. xx. cū sequen. qui subdit nu. 28. ꝙ hō q̄ 4 * nō vtitur ratione nō est hō/sed bestia ꝛm glo. in auten. de mo. in pri. in verbo decētē. coll. j. Oē eīm disputatiōe agendum/⁊ ratione iuuandū est. c. vides. xxiij. q. v. facit tex. c. nulla ratio. s̄. de p̄ben. ⁊ qui sine ratione loquitur deridēdus est. l. ⁊ an vltro §. j. ibi sed celsus elegāter deridet. ff. de nego. gest. q̄ lex facit contra docto. q̄ ꝯsulūt sine lege et 5 rōe testatur Bal. in p̄ludio feudo. Itē ratio * q̄ redditur debet esse ꝯcludēs tex. in. d. c. si quādo. ibi. rōnabilē cāꝫ merito dicimus ꝙ testis assignās rōnē q̄ sit eadē cū dicto nō probat quia talis ratio non concludit. l. fi. ff. de offi. procura. cesar. l. quod labeo. ff. de carbo. edic. Baldus in. l. solam. C. de testibus. tex. in. l. qui interrogatus. ff. de petitio. heredita. Bar. in. l. curatores. ff. de offici. procurato. Cesarꝫ. post tex. ibi.
Pro p̄missis vide eūdē Pe. de ancha. ī repe. d. c. canonū statuta Carta mihi. 15. ibi ⁊ concludo ꝙ si rō in lege non

exprimitur: debet intelligi naturalis ꝛ verisimilis ꝙtũ potest. Nec dicetur interpretatio extensiua/sed intellectiua: quia * intellectus ꝛ ratio idem sunt/facit.l.vnum ex familia.§.imperator.de lega.ij.ꝛ quod notat Bal. in.l.ꝙuis.C. de fideicõ.ꝛ latius Alex.cõ.89.col.2.ꝛ.4. Circa primũ.volu.6.dico in ca.primo.de tẽpo.ordinã.facit equidem. Nam quo ꝓgreditur ratio que est anima legis: ꝓgreditur ꝛ ipsa lex. Bart.in.l.regula.§.si quis. ff. de iur.ꝛ fac. ignor. Et correcta * ratione legis ꝛ ea restricta/etiã lex corrigitur/ꝛ restringit.l.adigere.§.ꝙuis.ff.de iur.patro.c.cuz cessante.s̃.de appel. Alex.in.l.ex facto. in.ij.no.ff.de vulga. Idẽ in.l.j.col.ij.ff.solu.matri. Iason in.l.qð dictũ.ff.de pac.

6

7

¶ Pro premissis/ postremo habes quod notat Petrus de Ancha.con.xcvj.Vsi.in contrarium. Super dicto dubio ꝙ nec minus rationes efficaciter concludentes sunt considerande ꝙ cortices verboꝝ/imo magis intentioni ꝙ verbis deseruire debemus/prima.q.pria marchion. Idẽ Petrus con.cxj.col.ij. Ex supradicta:qui dicit. con.clix.col.ij. Rationes ꝙ magis mens ꝙ verba debet considerari maxime quãdo ex verbis ad corticem intellectus resultat vitiosus.vt.l.scire oportet.§.aliõ aũt.ff.de excu.tut. Probꝰ.

b ¶ Totum capitulum/ Totum hic non capitur pro maiori parte/prout in sequen.dico. Nam in tali subdelegatiõe requiritur/ꝙ fiat de licentia omniũ/ Feli. in ca.cum oẽs sub nume.xviij.versi.xiij.fallit. Probus.

c ¶ Maiorem partem. Adde Roma.consi.366. Queritur nunquid. Probus.

d 8 ¶ Maiorẽ/Que maior * ꝛ sanior pars (dico copulatiue) in electionibus ecclesiasticis requiritur scðm magis cõem opinionẽ doc.in cap.qꝛ ꝓpter.s̃.hoc titu.firmat Alex.cõ. cxcij.nu.7.perspecta.vol.vij.vbi late disputat/an id habeat locũ in electionibus prophanis quod videre placet.

9 ¶ Ulterius adde in proposito. Bart.in.l.cum delanionis. §.sabinus.ff.de fundo instructo dicentem: ꝙ maior * pars reputatur pro toto/per illũ tex.quia si statutũ dicat. Quicũꝙ habitauerit per tot annos sit ciuis ꝙ videtur habitare qui maiori parte anni/ꝛ causa manendi ibi habitat. Itẽ in simili si plures ludunt ad palletas quando proijcitur lapis ad certum signum si lapis frangitur in duas vel plures partes attendi debet tm̃ maior pars/ꝛ scðm illam iudicari quis sit ꝓximior signo.glo.insti. de reruz diuisio.in.§. Religiosum.quã ꝓ hoc allegat Cepo.in suis cõ.cri.consi. xix.colũ.ij. Datũ est damnũ. Ista quippe regula fundatur in.l.quod maior ibi pro eo habetur/ac si oẽs egerint.ff. ad municipales. Et sic ratione huius clausule/ ac si verificatur:ꝙ non vere/sed per fictionẽ quandã/ vt dixi late. s̃. in cap.cũ in tua de consuetu.versi. hanc eñ materiã perinde. Et ratio huius regule videtur in euidenti apparere: quia negocia vniuersitatis nunꝙ possent (saltem de facili) expediri si oẽs deberent cõsentire. Unde scðz Bar.in.l. quicũꝙ/cl.ij.in fi.de omni agro deserto.lib.xj.C. Quãꝙuis dicatur in aliquo actu de consensu oim. Idem tamen esse videtur in cõsensu maioris partis. Idem Bal.in.l.rescriptũ. in prin.per illuz tex.ff.de pac.ꝛ in.l.veterẽ.ff.de aucto.prestã.firmat Calca.in cõsi.primo.col.3.ꝛ.4. quẽ videas precor si nõ graueris. ¶ Et licet hec regula sit iuribus ꝛ auctoritatibꝰ in schola legali ꝛ canonica cõprobata/vt videre licet per ea que tradit lapus alleg.pe.tamẽ videtur moderanda. Primo nisi constet de mente disponentis ꝙ precise cõsensus oim requireretur quod verificare poteris ꝑ glo.no.in cap.vbi periculuz.§. Idem quoꝙ in verbo singulis in fine.s̃.hoc.ti.ꝛ in cap.cupiẽtes.eo.ti. Firmatur per Bal.in.c.nõ potest.s̃.de re iudi.vbi citat ꝙ maior pars attenditur/ nisi expresse statutum sit: ꝙ omnes debeant consentire. Et illi de vniuersitate statuere possũt ꝙ in aliquo actu omnium consensus precise requiratur: notat Panor. in capi. constitutus.colum.penul.in versicu. Ex quo notabis. s̃. de appella. Et ratio resultat ex dictis Bald.in.d. capitu.non potest: quia ille numerus datus est pro forma/ qua non seruata corruit actus tanꝙ deficiente substantia: secus si adhereret actui tanquã qualitas/que facilius remouetur siue inducitur ꝙ substãtia glo.fina.in l. talis scriptura.ff.de lega.primo.

¶ Contra tamẽ huiusmodi moderationem habeo id quod notat (post docto.in capi.primo. s̃.de his que fiunt a maio.parte.capi.) Alexan.consi.ccxxiiij.in re tam graui. vol. vj.ꝙ si capitulũ statuat ꝛ determĩet ꝙ in aliquo actu reqraꝛ concordia maior ꝙ maioris partis nõ valebit statutũ.

¶ Moderare. ꝛ secundo non habere locum vbi maior vellet aliquid statuere contra illud quod iam semel ordinasset:ita dicit in effectu Inno.in.c.hũilis. s̃.de maior.et obediẽ. Pro quo vide Fely.in.c.cũ oẽs col.x.sub nu.xviij: Vsi.fallit.ij.s̃.de cõstitu.q nõ videꝛ hãc indist ncte tenere ꝑ ea tñ facit.c.oĩs res.s̃.de regul.iur.ꝛ.l.vulgata in scholis nihil tam naturale.

¶ Moderare ꝛ.iij.nisi alij vellent statuere contra ius vt dicit idem Inno.in.d.c.cum omnes refert ꝛ sequitur roma. in repeti rubri.ff.de arbit. Bal.in.l.fi.C.de auctoritate prestan.facit quod not. Domi.con.lv. col.ij. Quidam populꝰ ꝙ preualet dictum vnius habentis in sua contradictione conformitatem iuris:ita vt ei stetur contradictum omniuz de vniuersitate.xxxj.di.c.nisena.

¶ Moderare ꝛ.iiij.non habere locũ vbi tractatur de reformatione alicuꝰ officialis in ciuitate:qꝛ tũc nõ est sufficiẽs maior pars/sed opus est ꝙ omnes in vnum consentiant. Iste est casus singularis secundum omnes in autẽ.de defen.ciuita.§.ꝛ si quidez ibi communi consensu ꝛ nullo reluctante:ita dicit roma.in.d.repeti.ꝛ Angelus de perusio in l.maiorem.ff.de pac. Et hoc de iure communi: secus si aliter disponeretur per statuta secundum Antho.cor. in singul.in verbo vniuersitas: vbi ponit alias modificationes ꝛ latius Fely.in.d.cap.cum omnes.vbi ponit vsꝙ ad numerum.xiij. Aliam modificationem poteris colligere ex dictis Maria. Sozi.cõ.xlv.col.pe.visa appellatione videlicet qñ actus geriꝛ in ꝑiudicium singulorum de vniuersitate:quia tunc regulariter omnes debent consentire glo. Inno.ꝛ canoniste in.d.c.cum omnes.s̃.de constitu. Bar. in.l.quidem.maior.ff.ad municip. Bal.in.l.fi.de auctoritate prestan.C. Istud vltimũ cõprobat Pet.de Ancha.con. x.col.fi.videꝛ efficaciter posse.vbi dicit ꝙ istud vulgare ꝙ nõ licet mẽbrũ a capite discedere.c.pe.s̃.de maio.ꝛ obe.et

10 Freder.con.j.col.ij.iuxta illð. Turpis * ps q̃ suo non congruit vniuerso.c.illa.c.de his ꝛ.c.nouit.xij.distinc. intelligiꝛ cũ caput seu maior pars(q̃ regulariter venit sequẽda)aliqd salubriter ꝓ cõi vtilitate statuit:ꝛ aliqd illicite caput non attẽtat.alias secus quia hoc in casu laude dignus est q̃ caput nõ sequitur.vt.c.si qs vbroꝝ. s̃. de reb. eccle.nõ alie.facit.l.oẽs iudices.C.de appel.qð sequitur Domi.d.cõ.lv.in fine. Itẽ teneꝛ minor ps sequi maiorem cũ vtiꝛ iure suo secus si abutiꝛ/puta delinquẽdo. Tũc eñ alijs nõ ꝑiudicat.l.j.§.j.ff.de mag.cõue. Et tũc est verum cũ vtiꝛ,re ad vsum destinatũ/secus si ad vsum insolitum ꝛ grauamen singuloꝝ/quia hoc casu stat rꝫ qð oẽs tangit ꝛc.no.in.c.cũ oẽs.s̃.de ꝯstitu.in.c.hũilis.s̃.de maio.ꝛ obe. ꝛ in.c.bone.ij.s̃.de postul.prela. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap.xxiiij.

QVorundam oculos sic vitium ambitionis excæcat quod quasi suę professionis immemores / qua contẽptis honoribus adiectis diuitijs,sprætisque delitijs, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni,retro respiciunt ad aratrum manumissa dum pręcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, & causarum strepitibus se inuoluunt & extra administrationes proprij ordinis solium pręlaturę conscẽdere moliunꝛ electiõibꝰ, postulationibꝰ seu ꝓuisiõibꝰ de se in discordia celebratis ĩprouide prẽstãdo consensũ præbẽdi assensũ a suo superiore nonnunquã extorta licentia potius quam obtenta,ex quo animarnm & ecclesiarum dispendia noscimus prouenisse,& prouentura maiora in antea verisimiliter formidamus.

¶ Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare, præsenti constitutione sancimus, vt nulli religioso prædicatorum minorum heremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione, ad aliquam extra administrationem sui ordinis prælaturam in discordia de se facta ius de cætero acquiratur nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi, quoquo modo valeat consentire etiam si magistri aut ministri vel prioris generalium eorundem ad id accesserit licentia vel consensus.

¶ Circa religiosos quoque alios cuiuscunque conditionis vel status existant, volumus hoc seruari, vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus, a minori parte numero ad prælationes quaslibet de se factis (quæ hoc ipso quod a minori parte processerint nullũ prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare cõsensum, etiam si super hoc assensus vel licentia suorum interuenerit prælatorum.

¶ Nos enim quicquid contra præmissa vel eorum aliquod a quoquam cõtigerit attentari, omnino decernimus irritum & inane.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Electio qñ dicitur facta in concordia vel discordia. Refert an in limine tractatus appareat euictor.
2 Jus quesitum ex electione concordi ex discordia secuta/ non corrumpitur.
3 Leuius quis repellitur ab administratione professionis aliene/ q̃ proprie.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Initiũ attẽditur in electione/ vt dr facta in cõcordia.
2 Qualitas adiecta participio siue verbo debet adesse tempore celebrati actus.
3 Occasio discordie ex litibus & contentione nascitur.
4 Personas que non faciũt numerũ in electione vide hic.

Vorundã. Hec decretalis diuiditur in quatuor partes. Primo ponit prohemium ad dicenda super electis religiosis extra a admi nistrationes sui ordinis in discordia. Secundo §. [volentes] illud prohemiũ in religiosis mendicantibus pertractat. Tertio §. [circa] in religiosis non mendicantibus. Quarto §. [nos enim] actum in contrariũ irritat [in discordia.] Aliquid * dicetur discordia si sit mota post electionẽ quãdocunq; & cõcordia si reducatur ad cõcordiam quandocunq;/ Respondeo. Litera dicit: electio est facta in discordia. Et tunc b dico discordiam c licet post deueniatur ad concordiam/ quia verum est ipsam electionem factam in discordia. Sed dico concordiam que fuit in fine electionis/ & ipsa facta licet postmoduz apparuerit d contradictor. Et sic vidi seruari in simili. s. eo. nihil est ad finem. Et refert an in limine contractus appareat euictor/ vel non. C. de euictio. si post/ quod est verum quo ad priuilegium dicti capi. nichil/ quia * ius quesitum ex electione concordi ex discordia sequuta non corrumpitur. l. fi. C. de nup. secus. s. eo. c. cupientes §. si vero. ¶ Circa: hunc §. intelligo f de his religiosis qui assumuntur extra sua monasteria sicut precedens loquitur de mendicantibus electis extra administrationem sui ordinis: alias prohemiuz loquens de administrationibus extra electi ordinem nõ faceret ad propositũ & hoc. c. §. nõ adeo artantur religiosi non mẽdicantes/ sicut in superiori §. artantur mendicantes quorum electio in discordia non valet. Sed aliorum sustineri potest non irritatur hic si non fuerit facta a minori parte numero & hic §. innuit hoc: qui pcedenti non aduersatur/ sed continuatur f in verbo quoq; hoc etiam innuit verbum quod est infra. s. licentia suorum prelatorum. ¶ Et est ratio predictorum quia leuius * repellitur quis ab administratione professionis aliene q̃ proprie [parte numero] quod intelligo de facto g non de ficto per seductionem faciendam: alias nihil adijceret hec constitutio ad iura antiqua.

h ¶ Et intelligo: siue eodem pretextu fuerint facte due h electiones siue ex interuallo. Et sic declarauit papa in facto monasterij Aramacensis Trecen. diocesis me pñte. ¶ Sed contra. s. eo. si qñ. Sol. illa ponit aliam prouisionẽ contra attenuationem. ad quam quis non admittitur isto casu. hic ponit aliam prouisionem ad artandum monachos electos minori numero extra sua monasteria. Jo. mo. Car.

a Extra. Uide que in proposito dicit Decius in con. 523. alias scripsi. Philippus Probus.

b ¶ Et dico. Hic habes * attendere initiũ: videlicet vt ab initio facta sit electio in concordia. Quod modera non procedere in electione monialiuz q2 eo in casu sufficit supueniẽtia ꝯcordie tex. est in. c. indemnitatibus §. si autem nulla. ĩ. hoc ti. Car. in cle. quia circa. q. v. eo. ti. vbi ponit aliam fallentiaz. Et dic initium attendi ex vi huius verbi celebratis/ scd̃m archi. hic col. ij. q̃ in hoc concordat cũ Jo. mo. & sequitur Pet. quia qualitas * adiecta participio siue verbo debet adesse tẽpore celebrati actus. l. in delictis §. si extraneus. ff. de noxa. & l. titius. ff. de testa. milita. Prob9.

c ¶ Discordiaz. Cuius * occasio ex litibus & contẽtione nascitur. l. seru9. ℣. sed si aliqua. ff. de actio. & obliga. l. cũ oportet §. sinautem res in fi. ff. de bonisq; liber. Decius. consi. 520. numero. x. in causa. Probus.

d ¶ Apparuerit. Scribẽtes hic ĩ hoc nõ discordãt a Jo. mo. quem sequitur Stepha. in cle. q; circa eo. prout ibi refert card. q. iiij. Firmat idem Jo. mo. in. c. fi. hoc. ti. Probus.

e ¶ Intelligo. Oldra cõ. ciij. qd̃ exorditur. Questio est: pluribus fũdamẽtis/ hic per Petrum ad calamũ relatis videt ꝯcludere §. circa nõ habere locũ ĩ monacho electo ad abbatiam proprij monasterij & sic tenere opinionem Jo. mo. & archi. cõtra quos hic tenet Jo. And. tã in glo. in verbo quaslibet/ q̃ in nouel. vbi dicit q; fertur Jo. papam suam in consistorio publico approbasse opinionem quem sequitur Pe. de Ancha. in fine. Domi. & Francus hic qui dicit q; ita approbat curia et ita hodie tenenda est indistincte. cle. j. eo. ti. & est verior secundum Domi. Et sic procedit tex. non solum si electio sit facta de religioso non mendicante in alio monasterio etiam eiusdem ordinis/ sed etiam si in eodem/ & proprio monasterio propter verbuz quaslibet in tex. descriptum: quod comprobat constitutionem fore generalez ad quecunq; beneficia vbicunq; sita.

¶ Hinc sumpta occasione phũs hic post Domi. dicit q; si religiosus sit presentatus ad ecclesiam parrochialem a minore parte patronorum non valebit presentatio cum in ea locum habeat iste tex. vt hic per eos nec premissis refragantur verba in tex. posita ibi vel licentia suorum interuenerit prelatorum: de quibus Jo. mo. suum fulcit intentuz. quia secundum Domi. hic licet quis eligatur ad proprium monasterium: tamen requiritur licentia proprij superioris sui/ & si non mediate tunc saltem immediate. s. episcopi qui hoc casu succedit abbati vel alteri prelato defuncto. c. si religiosus hoc ti. Non refragatur etiam hec dictio quoq; q2 secundum Joannem Andream. Domi. & Franc. potius videtur ordinis copulatiua: id est superuacua/ vt potius ponatur ad ornatum q̃ copulatiue vt patet in. c. si motu de prebendis hoc libro. & capitulo sequenti cum similibus. Philippus Probus.

f ¶ Quoqȝ. Uide pro hac ⁊ intento principali Decium con-
si. cxxiij. alias scripsi. Probus.

g ¶ Non de facto/ Pro hoc habemus hodie tex. in cle. quod circa. eo. ti. vbi glo. dicit ꝙ tex. ille approbat dictum Joan. mona. ⁊ Archi. hic. ¶ Et pro intento ⁊ illius intelligentia pone. Sunt duodecim canonici regulares vel monachi/ procedētes ad electionem pastoris. Octo eligūt. S. ⁊ quatuor. P. hac electiōe sic facta reperiūtur ipsi octo excōicati/ aut suspensi/ medio cuius. P. dicit se electum a parte maiori/ ⁊ eo medio ꝙ eius electio tāquā validior debet cōfirmari. An veniat audiendus? Et dic ꝙ nō: qꝛ licet reperiatur electus a maiori parte respectu habilium/ ⁊ sic fictione/ nō tamē respectu numeri/ vt hic requiritur. Mens eīn cle. quia circa/ eo. ti. super qua fundatur doctrina Jo. mo. est: ꝙ alias habens vocē ex fictione/ non excludatur a numero. Secus si nō habeat/ nec in actu/ nec in habitu: vt
4 sicut * nō ꝓfessus impubes/ nō cōstitutus in sacris. Itē qui venire noluit. Item qui declarauit eligere nolle. Itē notorie excōicatus ⁊ declaratus inhabilis per sentētiam hoīs. Et ille qui ad aliud monasteriū trāsierit. Itē qui suo beneficio (ratione cuius vocē habet) renūciauerit ⁊ renūciatio est per superiorē admissa. Itē intrusus in beneficio ꝓpter quod vocē habet. Itē ille qui priuatus est bñficio ipso iure propter quod etiā vocē habet. Quia isti nō cōputātur in numero ꝑsonarū nec vocū. Ita dicūt Domi. in capi. Indēnitatibus. §. sanc. colū. ij. j. hoc titu. Joā. de imol. ⁊ Car. in. d. cle. qꝛ circa post glo. ibi/ qui ibi. colū. ij. verificat de notorie excōicato. Quia nō fuit de intētione huius capi. ⁊. d. cle. qꝛ circa ꝙ cogerētur nō excōicati cōicare excōmunicato quod iura prohibent etiā Gallicana: vt patet in titu. de excōmunica. non vitan. in fine in pragma. ⁊ cōcor. Alia verificat/ in colū. 4. questio. xij. de impubere: per cap. ex eo ꝙ ⁊. d. capi. Indēnitatibꝰ. j. respō. hoc titu. de nō ꝓfesso: per cap. nullus eo. de non constituto in sacris/ ꝑ cle. vt hi qui vbi glo. de eta. ⁊ qualita. Probus.

h ¶ Due. Idē si fiat vna sola/ sed a maiori numero scdm Joan. and. hic in nouel. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxv.

VT quis duas electiones de se in aliqua ecclesia celebratas ꝓsequatur insimul, & confirmationem petat ex eis (cū non nisi ex vna ipsarum valeat ius habere) rationi consonum non putamus. ¶ Etiam si se contentum esse velle altera per quam suæ intentionis consequi possit effectum, in initio protestetur. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ vel sui aduersarij si quem habet) discrimine (in incerto vagetur) eligere quam prosequi velit ex illis, & confirmationem petere tantummodo ex eadem. ¶ Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, sibique ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

¶ Sūmariū Do. Ioan. mona. Cardi.

1 Aliquid potest deberi ex pluribus causis.
2 Electus de duabus electionibus habet eligere vnā/ qua electa sibi precluditur via in altera.
Protestatio que vagationē inducit repellenda est.
3 De incerto deueniēdū est ad certū: non econtra.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quare quis potest se iuuare pluribus prouisionibus/ non pluribus electiōibus.
2 In iure acquirendo requiritur decretum quod debet esse super certo.
3 Quis pōt petere possessionē bñficij ꝟtute duplicis collatōis
Reo licet ex duabus causis se defendere.
4 Multiplicatione vinculi non est tollere vinculum.
Multiplicatio excōmunicationis non est contrarietas.
Secūdo appellare nō est contradicere appellationi prime
Succumbēs ex vno titulo nō prohibetur agere ex alio.
5 In possessorijs iudicijs quelibet pars tenet partes actoris ⁊ rei.

1 VT quis, Hic notatur licet * aliquid possit deberi ex pluribus a causis. ff. de acq. ren. po. l. iij. §. ex pluribus ⁊. §. sequē. ⁊. ff. de excep. rei iudi. l. ⁊ an eadem. §. actiones. ⁊. §. sequen. tamen ne sit vagatio habet ele-
2 ctus * de duabus electionibus eligere vnam: qua electa: via sibi precludit ī altera. s. hoc li. de postu. c. vno ⁊ ibi not. [ꝓtestari]
¶ Nota protestationem que vagationem inducit repellandam. Econtra illam que artaret vagationem esse admittendam. ff. de acquir. hered. l. pro herede.
3 ¶ Et qꝛ de incerto * est deueniendum ad certum: nō ecōtra insti. de actio. §. curare. Jo. mo. Cardinalis.

a
1 EX pluribus. Scribētes hic satis instare videtur que * ratio diuersitatis sit/ quare potius quis se iuuare possit pro beneficio consequendo diuersis titulis: electus vero non pluribus electiōibus/ sed tm̄ vnica quam maluerit eligere ad confirmationem petendā rationem illam ponit hic archi. quia iura fauorabilia sūt vt ius quesitum ret ineatur ⁊ habeatur quia ibi nulla potest notari ambitio ꝙ in iure ad rem querendo. Ista ratio videtur persuasiua: meliorē tamen ⁊ vrgentiorem video ponere Domi. hic col. ij. qui di-
2 cit. quia in iure * acquirendo requiritur decretū. i. confirmatio. ⁊ decretum debet esse super certo. c. primo de conce. preben. hoc lib. ⁊ cle. j. eo. ti. alias si liceret vtrāqȝ prose qui electionem sequeretur ꝙ id veniret in libello dicendo sic. Peto duas electiones factas de iure confirmari/ vel alteram ex his que valet/ ⁊ sic nesciretur que. Sed in iure quesito non est necessarium decretum. i. confirmatio sed executio ideo merito q̇s potest consequi varios titulos sup eodem beneficio ⁊ oratione illorum se defendere. Iste est tex. quem ibi nescit alibi Panor in. c. post electionem. s. de conce. preben. no. iij. Pro cuius dicti elucidatione vide vltra scriben. hic Pe. de Ancha. consi. lxv. col. fi. pro clariori Alex. in con. xxvij. nu. iij. attentis vol. 3. ⁊ Roma. con. 433. nu. vij. Quo ad primum ꝙ sufficit ⁊c. ⁊ con. cccl. in casu ꝓposite consultationis. Do. Nicola. Boerij in additio. ad Di. in. c. primo de regul. iuris hoc. lib. Joannes And. in. c. cū ꝑsone col. fi. de priuileg. hoc lib. Fely. post Panor. ibi in c. in nostra. col. ij. ⁊. iij. s. de resc. Cal. con. vij. hoc nostro titulo. Imola ī. c. ex parte Astensis. s. de conce. preben. qui omnes ⁊ communiter alij conueniunt in vnum: vt quis in beneficialibus diuersis titulis possit se defendere non ta-
3 men agere fatentur equidem ꝙ * quis possit petere possessionem beneficij virtute duplicis collationis etiam facte a diuersis/ Et hanc partem tenet hic Lapꝰ abbas prout refert hic Gemi. col. ij. ⁊ Franc. in fine. firmat Lapus allega. fi. Pro hac parte multum vrgent rationes per Cal. vbi. s. deducte. quia sicut reo licitum est simul ex duabus causis se defēdere. c. veniens. s. de prescrp. ⁊ regula nullus pluribus. j. hoc lib: sic debet licere actori regula non licet eo. li. Item vbi sunt plures actiones non contrarie/ ⁊ que electione non tolluntur sententia in vna lata non parit exceptionem rei iudicate in alia.
¶ Sed habere duas collatiōes nedū vnius sed etiā diuer-
4 sorum/ nō est cōtrarietas. Quia * multiplicatiōe vinculi nō est tollere vinculū sicut in multiplicatione excōicationis nō est cōtrarietas glo. post tex. in. c. ita quorundā. s. de iudeis dico post Jo. mo. in. c. j. de his que vi.

¶ Itē sicut scđo appellare nō est cōtradicere prime appellationi: no. in cle. vna de dolo/ nec succūbēs ex vno titulo/ phibet agere ex alio. Nec sentētia lata in vno parit exceptionē in alio. c. fi. s. de causa po. ⁊ ppue: ergo ex duab⁹ gratijs ad possessionē querēdā nō est iuri inimicū: de hoc videt casus in. d. c. post electionē/ vbi ille R. psequit duplicē cōcessionē ⁊ erat actor/ qz tex. dicit q̄ tā ratiōe prime q̄ scđe cōcessionis p sedē apostolicā petijt cōfirmari. Ista sūt vba Cal. q̄ oīa nota tu Galle/ cū in regno cōtrouersie bñficiales p modū possessorij fere oēs deducant corā laicis/ 5 in qbus * qlibet pars videt tueri ptem rei ⁊ actoris/ vt patet in cōclusione intenti cuiuslibet/ tū etiā qz reus excipiēdo efficit actor. l. j. ff. de excep. ⁊ ibi Bart. q̄ subdit q̄ exceptio est opponēda in forma specifica aliter nō releuat excipientem. Inno. in. c. cū sup eo. s. de appel. Bal. in. l. j. C. vñ vi meminit calca. in cō. 36. nu. 14. casus in facto pponitur. ¶ Igitur tā cōueniens q̄ conuentus pōt in eo possessorio se tueri/ ⁊ defendere plibus titulis simul/ put ⁊ petere: vt sentit Lapus in. d. alleg. fi. ibi. Aut possessionē bñficij vult retinere vel adipisci ex duplici collatiōe ⁊ hoc optime pōt. Et in rei veritate si bene attendatur quis non dicitur vti duplici titulo simul/ sed alternatiue: vt puta. Si contingat apparere me non habere ius in beneficio vigore huius tituli: tamen apparebit in omnem euentum ius ex hoc secūdo titulo competere. Ideo pars aduersa inadmissibilis. Uide que in proposito dico in capl. dilecto/ de senten. excommunica. Et q̄ in hoc iudicio retinende possessionis vterq̄ dici possit actor ⁊ reus: firmat domi. Stepha. bertrandi. consi. cclxxvij. nume. ij. viso processu cause parte. ij. Et consi. primo/ in princi. in tertia parte allegat. §. pe. insti. de interdictis. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxvj.

SI electio ex eo non sortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renūciat iuri suo, aut forte diem claudit extremum, seu propter occultum eius vitium irritatur, electores qui iam fecerant quod spectabat ad ipsos infra iuris terminum eligendo, habebunt a dissensu/ renunciatione/ morte/ vel irritatione prędictis, ac si vacatio noua esset tempus integrum ad electionem aliam celebrandam. Dummodo nil fraudulenter egerint in premissis.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Electus canonice/ habet ius/ licet non habeat exercitium illius iuris ante confirmationem.
2 Fraus quando probetur ⁊ presumatur.

SI electio, Dubium huiusmodi. capi. erat: vt videretur dari tēpus quod supererat de tempore statuto a iure argu. ff. de minor. l. vlti. hic etiam videtur: qz videbatur vna vacatio nō plures: quod tamen non est verum. Nam 1 electus * canonice habet ius: licet non habeat exercitium illius iuris ante confirmationem no. lxviij. di. q̄to. Et ideo eo recusante/ renunciante siue ipso mortuo/ aut eius electione irrita tempus integrum remanet sicut tremestre. s. eo. ne pro defectu/ vel sex mensium. j. de conce. prebend. cap. ij. [iuri suo] ante confirmationem [irritatur] per superiorem qui de electione cognoscit. s. eo. nihil. in prin. ⁊. s. eo. q̄q̄ [fraudulenter] 2 Qualiter * autem fraus probetur ⁊ quando ipsa presumatur. no. j. hoc lib. de regul. iur. scienti. Io. mo. Cardinalis.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xxvij.

139 SI religiosus (cuius arbitrium non ex sua, cum velle vel nolle non habeat, sed ex illius quem vice dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prelationem aliquam extra suum monasterium vel suam ecclesiam celebratæ sui superioris, qui dare ipsam 140 valeat nō petita licētia & obtēta prēsūpserit cōsētire, cōsensus sic prēstitus nō teneat, & in pœnam prēsumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

¶ Quia vero vtrum religiosis consentiendi electionibus de se factis, & ad prælationes ad quas electi fuerint transeundi a suis superioribus, sine fratrum consilio licentia dari possit (cū iura super hoc sint varia) dubitatur interdum. Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam, & vt ordinatiōes ecclesiarū ac monasteriorū in quibus tales electi extiterint celerius & facilius valeant expediri, decernimus vt ijdem superiores (suis irrequisitis conuentibus) electis huiusmodi consentiendi & transeundi liberam dare valeant facultatem.

¶ Summariū Dñi Ioannis Monachi.

1 Animus hominis generosus existit ⁊ de se in altiora conscendit.
Connaturale est homini: vt honores ⁊ officia appetat non sic ad onera aspirat.
2 Omnes aspirant ad honores: ⁊ nullus ad onera.
3 Maior est alienatio persone: q̄ rei.
4 Religiosus volēs crescere requirat conuentus consensū
5 Uerba simpliciter dicta nō habent intelligi cū precisione.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Homo est animal regium honorum cupidum alteri sociale per naturam.
2 Homo debet esse virtutum cupidus que ad se trahunt honorem.
3 An sine peccato homo possit appetere dignitatem aut officium.
4 Quedam honeste conceduntur: que nō honeste petuntur.
Sepe officia petita ⁊ desiderata tristem producūt effectū.
Tolluntur in altum: vt lapsu grauiore ruant.
5 Non virtutibus ex dignitate: sed dignitatibus ex virtute honor accedit.
6 An sit licitum pro publicis officijs dare pecunias ⁊ recipere.
7 Difficile est vt bono peragantur exitu / que malo sunt inchoata principio.
8 Uendunt in minuto quidam que emerunt in globo.
Quod vocant canoniste symoniā/ legiste ambitū appellāt
9 Uerbum simpliciter prolatum/ quomodo intelligitur.

SI religiosus, Hec decretalis habet duo dicta que sunt plana [depēdet] xij.q.j.non dicatis.j̄.hoc libro de testa.c.ij.j̄. hoc libro de sepul. c vltimo.

¶ Sed contra.j̄.de regula. licet

¶ Sed dic q̄ est casus diuersus non aduersus. Sed ratio diuersitatis est hec. Animus * hoīs generosus existit τ de se in altiora cōscendit. Unde est homini connaturale: vt honores τ officia appetat. Et inde est q̄ hunc motum ius deprimit: vt hic τ.d.c.ij.de testa. Non sic homo aspirat ad onera sicut in.d.c.licet.

¶ Et quia omnes * aspirant ad honores [a] τ nullus ad onera: ideo aspicitur honor non onus [vacuetur].i.sit vacua vt not.in simili.s̄.eo.q̄ sit in fine[varia]hec iura notā tur.c.post translationem.j̄.de renuncia.in prin.Et dic iura hoc iurium prima facie aduersorū argumēta/sic accipitur ius.j̄.hoc lib.de sepultur.c.ij.§.si quis. Et alias significationes huius verbi ius/no.s̄.eo.cupiētes circa prin.[conuētibus]contra.xij.q.ij.sine exceptione. Dic casus est diuersus non aduersus.

¶ Sed quare p̄sona alienatur sine conuētus consensu et res monasterij non / cum maior * sit alienatio persone q̄ rei [b] .xij.q.ij.p̄cipimus.xvj.q. prima. Ananias ratio hic in tex. reddit nec iste hoc casu alienari videtur / quia in melius commutat volente suo prelato. ar.j̄.de voto τ voti redemp.scripture τ.j̄.de iureiur.peruenit.ij.

¶ Item contra.j̄.hoc libro.ne clerici : vel monachi. capi. secundo. Sed ibi est casus diuersus. Et ibi frater excellere vellet suos confratres ipsis inuitis : quod esset grauius argu. C. de bonisq̄ liber. l. cum oportet.ij. Respō. Hec concordat huic dicto.j̄.de temp.ordi.ad aures a contrario sensu: quia ibi religiosus crescere volebat intus monasterium non extra vt hic. Et quando intus * vult crescere religiosus/etiā consensus conuentus est requiredus.xij. q.ij.alienationes. Et verba * dicta simpliciter nō habent intelligi cum p̄cisione [c] Uerbi gratia eps potest vnire ecclesias.j̄.de excep.prela.sicut. Non tamē solus potest: sed cōsensus capituli est requirendus.xvj.q.j.§.sicut duo.τ.xix. q.iij.c.statuimus.Jo.mo.Car.

AD honores: Philosophus in ethicis in proposito testatur q̄ homo * est animal regiū honorum cupidum / alteri sociale per naturaz. Nec vlla est tanta humilitas que dulcedine glorie non teneatur. Unde illa scz gloria a claris viris interdum ex humilibus rebus petita est: refert valerius maximus lib.viij.c.xv.de Scipione τ quodam milite: Jmo vt subijcit ibidem Themistocles dictus phūs sapiētissimus dulcedini glorie pene adiecit gloriam. Quia intelligitur q̄ homo * debet esse virtutuz cupidus que ad se trahunt honorem τ quibus honor debetur/qui solus est premiū virtutis/τ dari debet solis virtuosis. Et si male dispēsando eis non conferatur in hoc seculo per habentem potestatem q̄ ipso facto eis cōpetit cum illo semp gaudebūt in paradiso/ iuxta illud statij lib.vij.thebaidos. Jte(inquit)alacres vestri nunq̄ morientur honores.

¶ Et continuando propositum Jo.mo. hic in dubium reuocari conuenit. An sine * peccato homo possit dignitatē vel officium appetere τ desiderare. Dic istud dupliciter posse considerari. Primo modo si propter altitudinem status ad quem sequitur honor τ reuerentia ac sufficientia tēporalium/τ hoc modo dicitur peccatum mortale: quia procedit ex cupiditate τ ambitiōe τ in hoc non fore dubium vtraq̄ censura canit.

¶ Secundo vero modo in quo pro vtraq̄ via adest ambiguitas vt pote quando dignitas aut officium appetitur: vt proximis prodesse possit principaliter τ presse minime. Et tunc prima fronte videtur laudabile iuxta illud vulgatum. Qui episcopatum desiderat: bonum opus desiderat non vt presit/sed vt prosit. Contra tamen istud habeo illud augusti.lib.ix.de ciuitate dei. Locus enim(inquit)superior τ si administretur vt decet:indecenter tamē appetitur

Et diuus etiam Bernardus. Quotiens hominibus preesse desidero deum meum preire contendo τ tunc non sapio que dei sunt. Et chrisostomus super math. Quicunq̄ primatum desiderauerit in terra inueniet confusionem in celo. Nec inter seruos christi computabitur qui de primatu tractauerit.hnic apo.ad hebreos.v. Nemo sibi assumat honorem nisi qui vocatus fuerit tanq̄ Aaron.

¶ Equidem ista antiquorum patrum romanorum exemplis clarificata stant/lege valerium maximum lib.v.c.iij. de ingratis vbi hala magister equitū spuriū meliū/ regnū Romanorum affectantem occidit:quod fuit sibi reputatū ad maximā reipub.gratitudinē τ obsequium τ in lib. vj. c. iij.de seueritate dicit. Par indignatio aduersus spurium Cassium erupit cui plus suspitio concupite dn̄ationis nocuit/q̄ tres magnifici consulatus ac duo speciosissimi triumphi profuerunt. Senatus enim populusq̄ Romanus nō cōtēptus capitali eū supplicio afficere interēpto domū suiecit vt penatū quoq̄ strage puniretur: in solo autem edē telluris fecit. Jtaq̄ quod prius domicilium potētissimi viri fuerat:nunc religiose seueritatis monumētum est. Et sequitur eadem ausum Spuriū melium consimili exitu prima multauit Area vero domus eius quo iusticia supplicij notior ad posteros perueniret equimelij appellationem traxit vt. Senec.lib.iij.de beneficijs ait/Regnare est nolle regnare cum possis. Ad que prudēter attēdēs Scipio aphricanus consulatū ad vitam suā(vt ita dicam) ei oblatum τ honores diuersos recusauit. testis est Ualer. maximus.libro.quarto.

¶ Ut autem in p̄posito ad nostros occurramus q̄ p̄missis astipulatur quod notatur in.l.ij.circa finem versi.j. diuus augustus.ff.de ori.iur.ibi. Et ideo optimus princeps adrianus cum ab eo viri pretorij peterēt vt sibi liceret respōdere:rescripsit eis hoc non peti sed prestari solere τ ibi glo. dicit:nota quedam * fore que honeste conceduntur nō tamen honeste petuntur.

¶ Ad rem etiam pertinet.l.si quenquā.C.de episco. τ cleri.q̄ indignus est regno τ sacerdotio/nisi ordinatus fuerit inuitus:rogatus recedat:inuitatus effugiat. Sepe eñ officia desiderata τ petita tristem producūt effectum / iuxta Augu.sententiam dum dicit. Plerūq̄ potestas que petitur premit. Quid enim aliud est potestas culminis nisi tempestas mentis?in qua cogitationum procellis semper nauis cordis quatitur huc illucq̄ incessanter impellitur / vt per repentiōs excessus oris τ operis quasi p̄ obuiētia saxa frāgatur.hec Grego.in pastor. Hinc vulgo dici solere. Tolluntur in altū vt lapsu grauiore ruant. Et phūs.viij.ethico. Principatus quanto maior / tanto instabilior: quanto sublimior ascensus/tanto lapsus periculosior. ac Ber. in suis epistolis. Quid postea abis que possesse onerant / amata inquinant τ amissa cruciant.hec refert Lucas de pēna.in.l.iubems de proximis sacr.lib.xij.C. Ex quibus facile dici potest q̄ * non virtutibus ex dignitate.sed dignitatibus ex virtute honor accedit.officia igitur τ dignitates desiderari non habent per mortales:quia a casu debētur τ fortiora.l.vnica de cōmi.τ triba.scola.lib.xij.C.ad hec attendant mortales nostre etatis qui officia ab ipsis principibus precio appretiato accipiunt quod videtur absurdū interq̄ mortales nequissimum. Quod vt manifestius istō nobis appareat intro questionem ipsam.

¶ An * pro publicis officijs licitum sit dare pecunias / et pro eis recipere. Pro parte affirmatiua/premissis non suadentibus videtur tenendum primo edictum prohibitoriū si reperiatur procedit a iure positiuo nō diuino. Or iuri positiuo Cesar siue alius princeps non subest.l.princeps.ff. de legibus cum similibus. Jn inferiore autem a principe videtur secus dicendum per ea que notā.in auten. vt iudi.sine quoquo suffra.§. hec autez.omnia.col.ij.τ in.l.quisquis.C.si cer.peta.vtcunq̄ tamen sit siue a principe siue ab inferiore venūdētur officia ipsa/aut a pauperibus aut a diuitibus emantur:iniquum videri τ damnabile.teste experientia rerum magistra:quia ex his infinita mala prouenire dietim videmus/etiam si probis vendātur ratio extat in euidenti:quia principatus quē occupauit ambitus/etiā si moribus vel actibus nō offenditur ipsius tū initij sui est pniciosus exemplo iuxta illud. Difficile * est vt bono peragantur exitu que malo sunt inchoata principio.c. principatus.prima.q.prima facit tex.in.c. si.ibi quem vt dicunt minus canonice fuit institutus.s̄.de accu. cmentibus. Profecto difficille est in potestatibus temperare qui per ambitionem sese probos simulauerint q̄ si officiuz sub mercede venale disponitur ad eterne retributionis premium

consideratio minime habetur: sed solum ad recuperandum et rebursandum precium. c. qm. §. ne prelati vices suas. Pro quo vulgare dictum vendunt * in minuto quod emerunt in globo: hinc valer. lib. iiij. ti. de paupertate dicit nihil eorum que virtuti debentur emere pecunia licebat: inopieque illustrium virorum publice succurrebatur. Et sic honores et magistratus qui virtuti debentur precio nō redimebantur istud quippe ordinationibus regijs apprime videtur intuenti comprobatum. Et vt ad nostros veniamus quod officia vēdi non possint tex. est. in. l. bachij de muregul. lib. xi. C. vbi glo. dicit istud esse simoniacum / facit tex. in. c. lege iulia. et. c. fi. j. q. j. casus est in. c. j. iuncta glo. ibi. in verbo cōsuetudines. §. de magi. que dicit quod talia emere est quasi simoniacum. Bar. post glo. in. l. j. ff. ad leg. iul. de ambi. quod illud quod vocant canoniste simoniam / legiste dicunt ambitum / qui cōmittitur in redemptiōe pecuniaria officiariorū facit tex. in. §. si quis tutor versi. sed si quis presens insti. de suspec. tutor. vbi redimens pecunia tutelam tradi debet prefecto vrbis puniendus. l. j. §. Item solēt. ff. de offi. pfec. vrbis et vtrobique glo. arguit contra doctores / qui pecunia data redimunt scholares. Probus.

b ¶ Quod rei. Idez Jo. Mo. in. c. vno. j. de maio. et obedi. et ibi dico. Probus.

c ¶ Cum precisione. Verbum * simpliciter prolatum refertur in rescriptis secundum iuris dispositionem. l. prior tamen in fi. ff. de admini. rerū ad ciuita. perti. vbi Alber.

¶ Item simpliciter prolatū intelligitur in sua rudi. et priori forma / et sic dicitur per prius. l. quesitus. §. illud de lega. iij. ¶ Itē in suo potētiori significato. l. fi. C. de his qui veeta. impe. et. l. quintus. ff. de aur. et argen. lega.

¶ In proposito videntur facere ea que citat Petrus de Ancha. in capitulo cui de non. colum. fina. de preben. hoc lib. Quod si mandetur puideri de beneficio competenti in aliqua ecclesiarum: tunc ista competētia cōsiderabitur ex persona impetrantis: vt sic sermo relatus ad personam intelligatur secundum conditionem persone facit. l. sed et si susceperit. ff. de iudi. et. l. filie de leg. iij. pro hoc intento attende ad id de quo meminit Calca. in con. primo. col. vj. quod si statutum dicat quod rapiens mulierem decapitetur. Si virrapuit sponsam vel vxorem de lupanari iste non decapitabitur quia si deberet puniri intellectus statuti esset vitiosus et lex debet esse sancta et immaculata. Bal. in. l. ambigua. ff. de legibus. Et in hac succedit theorica communis quod omnis dispositio recipit restrictionem de habilitate de quo per scriben. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. vide que dico in regula in generali de regul. iur. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxviij.

Nullus religiosus ad abbatiam seu prelaturā sue vel alterius religionis de cetero eligatur nisi antea fuerit ordinem regularē expresse professus, Quod si secus actū fuerit eoipso irritum habeatur, ¶ Ad dignitatem vero episcopalem (ad quam nouitij eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus ecclesijs eligi minime prohibemus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardi.

1 Professus expresse / potest eligere et eligi: sed professus tacite potest eligere non eligi.

2 Professus expresse / facit sibi professionem / sed professo tacite fit professio.

3 Magis nobile est quod facit sibi homo / quam illud quod sibi fit.

Magis est meum quod acquiro me operante: quam quod habeo ex alio.

4 Professio tacita est iuris: et expressa est hominis.

Plus prodest expressum quam tacitum: et hominis factum quam iuris et specialis prouisio quam generalis.

5 In ecclesia episcopali et regulari potest assumi secularis / quod non est in monasterijs.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dictio nullus videtur vniuersalis negatiua.

2 Expressio professa in cuius manibus debet fieri.

3 Ut beneficium obtineatur per monachum requiritur quod sit expresse professus.

4 Sola voluntas expressa / solet esse priuilegiata in multis.

5 Monachus non potest acceptare prouisionem beneficij sine abbatis licentia.

6 Magis meum est quod per meam probitatem quero / quam id quod per meos antecessores quesitum mihi extitit.

7 Qui sua virtute nobilitatem meruit: magis dicitur nobilis / quam ille qui descendit ex genere nobili.

8 In his que a natura proueniunt nec laudari nec vituperari debemus.

9 Plus diligimus quod sudore querimus quam quod a parentibus quesitum est nobis.

10 Debilius est ius quod competit ab alio / quam quod competit a seipso.

11 Expressum dicitur: vt hic.

12 Tacitum dicitur: vt hic.

Taciti et expressi / quando est par virtus.

13 Ex titulo tacito et ficta traditione transfertur dominium.

14 Qui non potest expressum / nec etiam tacitum.

Potentius non debet operari tacitum / quam expressum.

15 Per prouisionem hominis receditur a puisione legis.

16 Fortius operatur voluntas specialis quam generalis / ad exprimendum intentionem concedentis.

Fortior est dispensatio et gratia que fit super actu indiuiduo et singulari / quam que se refert ad plures actus in gnē.

17 Circa vniuersalia sermones sunt faciliores: et circa particularia veriores.

a Nullus, a Hoc capitulū habet duo dicta [professus] nota ergo quod professus tacite non habet quod habet professus b expresse quia * professus expresse potest eligere et eligi. Sed professus tacite potest eligere non c eligi vt hic et. j. eo. ex eo in fine et simile habes. j. de cler. excōica. ministrāte. c. si celebrat.

2 ¶ Et est ratio pfessus * expresse facit sibi professionem. Sed professo tacite fit professio vt. j. de regula. vidua. xxvij. q. j. vidua. xx. q. prima quam progenitores. j. hoc libro de regula. c. primo.

3 ¶ Unde magis * nobile est: quod sibi facit homo quam illud quod sibi fit vt est magis meum quod acquiro me operante d quam quod habeo ex alio arg. ff. de interdic. et relega. l. iij. et. ff. de cap. et postlimi. reuer. l. antepe. vbi de hoc notatur.

4 ¶ Unde professio * tacita est iuris / et sic ab alio habita: professio expressa est hominis quam habet homo ex actu suo / que iubetur in regula beati Benedicti. Et plus prodest expressum e quam tacitum f et hominis g factum quam iuris. Et specialis h puisio quam generalis. C. de seruo. pigno. da. manu. libertas. C. qui po. in pigno. hab. assiduis [prohibemus.]

5 ¶ Sed que est ratio huius dicti ad precedens. Dic quod in * ecclesia episcopali et regulari potest assumi secularis / quod non est in monasterijs vt not. §. eo. officij. Et ideo nouitiatus hoc casu non inhibet electionez ad dignitatē episcopalem. Joannes monachus Cardinalis.

a 1 NUllus: Hec* dictio nullꝰ videtur vniuersalis negatiua facit tex.in.c.fi.in fi. xxij. q.j. ibi nullus cũ.eo.cõmēdat ⁊ in sti.de attil.tuto.in pri.ibi nullus omnino decius in cõ.365 sub numero.7 .viso cõsilio id firmat. Et aliquando capitur ꝓ aliquis. Maria. Sozi. cõ. cxlvj.col.iiij. viso processu. Philippus Probus.

b 2 ¶ Professus expresse: huiusmodi professio * debet fieri in manibꝰ abbatis/ aut alteriꝰ habentis speciale mandatum ab abbate aut abbas ratificet. Nec dicitur monachus ante ratificationem nec illi monasterio incorporatus ita tenet Joan. and. c.porrectum. c.ij.s̄.de regula. ⁊ post eũ Do. Bar.de chassaneo. con. xx. nu.xxxiij.quod incipit per linspection. Et hec expressa ꝓ3 fessio * requiritur vt beneficium de illo ordine obtinere possit cle.ne in agro.§ sane de statu monachi. Et in ꝓposito. Sozi.con.lj.nu.xvij.vol.iiij.visa facti enarratione citat 4 ꝙ * etiam sola voluntas expressa solet esse priuilegiata in multis ⁊ sepe prefertur tacite voluntati ꝑsumpte a lege. l.si pluribus.ff. de suis ⁊ legiti. ⁊ . l . pe.ff.de iniusto testa.

¶ Uide Collec.in.c.significasti in pri.s̄.de foro compe.cõprobantem per doctrinam Jo.mo.hic quare laycus possit in non suum iudicem consentire non clericus. Quia fortiꝰ est ius quod quis acquirit facto ꝓprio q̄ alieno vel efficacius.l. quis in bello.ff.de cap.⁊postli.reuer.

¶ Propter hoc dicimus ꝙ fortior est ⁊ efficacior professio expressa q̄ tacita: quia tacita fit iuris ministerio /expressa vero hominis. Et quid dicatur expressum vltra ea que dicam in sequē.vide Maria.Sozi.con . cxij.colũ.v .multum abunde. Probus.

c 5 ¶ Non eligi: Si expresse professus eligit / non consentit electioni sine abbatis consensu cle.fi.eo. quod * extendit ad prouisionem/vt non possit eam acceptare sine licentia abbatis. Bar.de chasse.con.xx.nu.xxxv.⁊ latius.con. xlij. quod incipit Abbas. S.B. Probus.

d 6 ¶ Me operāte. Pro hoc facit glo.in.l .si quid ĩ bello.ff. de cap.⁊ postli.reuer. Qd magis * meum est quod per meā ꝓbitatem quero quam id quod ꝑ antecessores mihi quesitum extitit. Itē firmius est quod propria virtute q̄ aliunde quesitum est tenuit decius in.c.fi.col.ij.in fine. C. vnde legi.⁊ in.l.femine.nu.ix.ff.de regul.iur.allegat Bar. in l.quod principi in fine.de lega.ij.⁊ in . l.si quis in bello. ff. de actio.quod firmius retinetur illud quod quis habet ex ꝓpria acquisitione/q̄ ex persona alterius/facit quot not. Areti.con.cxxxj. Cõsultissime domine/cui adde Bal. in.l. femine.ff.de sena.ꝙ fortior est nobilitas quam habet filia ab origine sic quasi respectiue per se q̄ illa quam habet a marito hinc Jaco. Alua.in.c. prio in vlti.car .versi. quero quis dicitur magis nobilis in ti. quis dicitur dux mar. 7 vel comes in vsib.feu. Quod qui * sua virtute nobilitatē meruit/magis dicitur nobilis q̄ ille qui descēdit ex genere nobili. Cum ex genere non sit aliquis nisi ex presumptione nobilis. Hinc dicit Ouidius meta. Nam genꝰ ⁊ ꝓauos ⁊ que nõ fecimus ipsi vix ex nostra voce. Et Jo.fabri.in ꝓhe.insti.in verbo iustinianus. Quod maior est honor ꝙ q̄s vocetur nomine acquisito ex ꝓbitate q̄ illo quod ei euenit 8 alias: quia in his * que a natura proueniunt nec laudari nec vituperari debemus. Uide decium.con.cccxxix. col. j. Pro defensione. Alex.cõ.iiij.in fi.vol.iiij.⁊ Jo.mo.in.c. cũ in ecclesijs de ꝓbendis. Decium.con.cccccj.nu .iiij. in ciuitate Alexandrie.

9 ¶ Facit preterea dictũ Ang.in.l.isti quidā.ff. quod met. causa dum dicit. Id plus * nos diligere quod sudore querimus/q̄ quod a parētibus seu aduentitio iure nobis acciderit. Pro hoc vide Jaso . in.l.more.nu. iij. ff. de iurisdi. omniũ iudic. Bartholus in.l.insulam.columna.ij.ff.de verborum obligatione dum vult fortius ius esse quod habet quis a se/ q̄ quod habet ex alio. Roma.enim consi . xciiij nu.v.visis his que narrantur citat: ꝙ maiores mihi vires esse debent in auferēdo ius alteri ex meo facto quesitum/ q̄ in auferendo quod ab alio per se factuz est ar.ff.de fideicõ.liber.l.si filius.§.erit de lega.ij.quod principi cũ.l. sequen. Ad idē Do. Bar.de chassaneo.con.xliiij.nu.v. adiu 10 dicatio. Quod debilius * est ius quod competit ab alio/ q̄ quod competit a seipso.d.l.more.ff.de iurisdi . omniũ iudic.⁊.l .quia de leg.ij. bonus tex.in.l.si filius.§.erit iuncta glo.ff.de fideicõ.liber.inducit ad no.questionem. Quia licet potestas conferēdi beneficium duobus competens ipsis superstitibus competat simpliciter dico iure suo: tamē vno decedente totum ius in alium transit superstitem.c.j. ne sede vacante hoc lib. Secus si iure alieno: vt in duobꝰ vicarijs sine adiectione clausule in solidum creatis: quia tunc incapacitas seu mors vnius: alterius executionē impedit per theoricam iuris. Quod incapacitas vnius ex duobus ad actum aliquem celebrandum requisitis sequitur factum ab incapacibus. Et dicitur nullum acsi ambo fuissēt inhabiles not.ĩ.c.cũ super abbatia. s̄.de offi.deleg. in.l. pedius.ff.de arbi.⁊.l.j.vbi Bar. ff .quod fal. tutore auctore: facit quod not. Panor.in.c.in causis in fine.s̄. hoc titulo. Cal.cõ.86.Statuto. Philippus Probus.

e 11 ¶ Expressum: dic expressum dici * posse quod sub generalitate verborum continetur. Bar.in.l.pretor . in prin.ff. de no . oper . nuncia .vide Decium late con . ccclxxxix. in fine. Probus.

f 12 ¶ Tacitum. Dic* tacitum fore secũdum Bal.ĩ l.iij. col.j. C.si penden.ap.mors interue.quod sine verborum prolatione habetur pro expresso/ vel dicitur tacitum quod lex supplet: illud aũt quod non suppletur dicitur omissum.l.si cum dotem in prin.ff.solu.matri.

¶ Item dic ꝙ quando tacitum ⁊ expressum pro ueniunt ex eadem causa: tunc par est virtus taciti ⁊ expressi.l.cũ quid ff.si cer.pe.sentit deciꝰ cõ.386.licet. Et sic est intelligēda regula ꝙ tacitum ⁊ expressum procedunt.d.l.cuz quid. Et hoc tacitũ sufficit ad approbationem statutorum laicorum per clericos. Calca.con.vij.nu.xxv. Dominus Nicolaus q̇ ibi subdit ꝙ hec approbatio fit ꝑ epm̄ aut legatũ de latere quod non placet quia hi qui expresse statuere possunt requiruntur vt ibi ipse cõprobat. Secus si ex diuersa causa secundum Sozinum in.l.cum Auus.col.xxxv.ff.de conditio.⁊ demon. refert Jacobus de nigris in repe.l. prime. versi.secũdo. Pro ista opinione vltra Bar . de lega.prio ꝓ his facit quod voluit Bar.in.l.si rem aliquam: col.fi.de acquir .po. Quod si conduco rem meam ab ecclesia transfertur dominiũ in ecclesiam ex tacita donatione sicut ex expressa: quod sequitur areti . ibi . qui allegat.l.hec si res ⁊ 13 l.si culpa.ff.de rei vend. vbi ꝓbatur: ꝙ ex * titulo tacito ⁊ ficta taditione: transfertur dominium/quia solutio estimationis litis est tacitus titulus venditionis.lege prima.ff. pro empto. Ideo si res sit penes illum qui soluit transfertur dominium sicut ex titulo expresso concurrente hac ficta traditione.l.quedam mulier.ff.de rei vēdica.vide que dico post Jo. mo.in.c.constitutionem.de reg.j̄.

14 ¶ Item * qui non potest exp̄ssum nec etiam tacitum.l. qui ad certum.ff.locati. Maria. Sozi. consi. lxi. col.v.ꝟsi. circa septimam in presenti ⁊ latius con.cxvj.col.vj.ꝟsi. ad tertium non potest negari. Petrus de Ancha.consi.ccvij. col.fi.in questione ad idē ꝙ notat Sozi. con.ccxxvij. col. xj.p̄ns.ꝙ sicut in personā prohibitā nõ potest exp̄sse alienare ita non potest tacite.d.l.cuz quid.ff.si cer.peta. Et ratio potest esse per ea que notat Joson in con.xxiij.in fine. vol.tertio octo dubia: ꝙ fortior est expressa prohibitio testatoris q̄ tacita.

¶ Uide que de tacito dicit ⁊ expresso Alex. con.liij.circa hanc vol.iiij.⁊ con.liiij.nu.xliiij.viso puncto eo.vol .iiij.vbi firmat ꝙ potentius non debet operari tacitum q̄ expressum.d.l.qui ad certum.ff.loca.cum alijs ibi per eum adductis. Sed econtra per ea de quibus meminit Jason in cõ. xxxix.col.v.iohannes vol.iij.ꝙ expressa dispositio testatoris plus operatur q̄ presumpta vel subintellecta a lege vnde expressa pupillaris excludit mr̄ez sed non subintellecta a lege.l.precibꝰ vbi glo.⁊ doc.C.de impuber.⁊.l.fi.C. de insti.⁊ substi. Ad idem Jason in con.xliij.col .iiij. Johānes eo.vol.iij.ꝙ tacitum consistit in iuris interpretatione: expressum nõ/et vbi testator seip̄m glosat nõ requirit. glo. legis seu non recurritur ad glo.legis. Bal.in auten.⁊ nisi rogati.C.ad trebellia. Idem Jason in con.143.col.ij.in ꝑsenti.vol.iiij.⁊ ibi multa congerit. Probus.

15 g ¶ Hominis factuz/ Hinc dicimus ꝙ per prouisionem * hominis receditur a prouisione legis. Bar. ⁊ alij in.l.si cum dotem.ff.solu.matrimo.quod verum dicit in extraordinarijs: secus in ordinarijs. Jason etiam id firmat in.l.si extraneus.nu.iij.de conditio.causa data.ff. De hoc vide glo.et doc.in.l.ij.C.de iure amphi.ꝙ firmat.d.Jacobꝰ de nigris in repeti.l.prime.de lega.primo.ꝟsi.decimoquarto fallit.

¶ Uide quando legis ⁊ hominis dispositio a pari procedant per Petrũ de Ancha.in.c.cui de nõ sacerdotali.col. ij.de prebend.hoc.lib. Et que dico in.c.si duo.in verbo hominis prouisio de procura.j. Probus.

h ¶ Et specialis. Vide que in proposito voluerunt hostien. et
6 doc. in c. tua nobis. de deci. Quod * fortius operatur volūtas specialis quam generalis ad exprimēdum intentum concedē tis hinc Areti. cōsi. viij. nu. v. citando Bald. dicit: quod fortior est dispensatio et gratia que fit super actu individuo et singulari quā que refert se ad plures actus in genere seu dispositiones et magis operatur in ea certa scientia quā in alio casu. Bal. in simili. q. c. j. §. naturales si de feudo fuerit contro. inter do. et agna.
¶ Hinc idem Bal. in. l. ex placito in pe. col. C. de rerū permutati. Quod si papa confirmat generaliter statuta alicuius loci non possunt dici statuta papalia. Secus si vnū statutum confirmet particulariter facit ad propositum illud philo. ij. ethi. citatum per eundem Franci. Areti. cō. xiij. nu. primo. viso diligenter: et per Iaso. in con. xviij. col.
7 ij. vol. iij. Circa vniuersalia * sermōes sūt faciliores: circa autem particularia veriores. Vide que late citat Alex. cō. primo. vol. vj. Probus.

Bonifacius Octauus.
Cap. xxix,

Cum expediat concordare iura iuribus & eorum correctiones (si sustineri valeant) euitari. ¶ Decretalē fœlicis recordationis inno. papę. iij. prędecessoris nostri, quæ innuit, sub ea forma posse in electionibus compromitti, vt compromissarij secreto & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis illum in quem maior & sanior pars capituli consenserit eligere teneantur declaramus abrogatam non esse per subsecutū concilium generale, imo potest in ipsis electionibus ut prius procedi licite per eandem.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Euitanda est iurium correctio.
2 Quando votis inquisitis nulla partium deuenit ad maiorem partem totius capituli.
3 Publicato scrutinio variare nequeunt electores.
4 Quando aliquid est concessum specialiter ius commune est in contrarium.
5 Qui facit iure suo et male: iterato potest facere: sed si iure alieno, secus.
6 Si mandatur aliquid fieri: de primo actu intelligitur.
7 Potestatem commissam excedens in excesso nihil agit.
8 Actus compromissi est actus popularis.
9 Actiones mixte faciunt aliam speciem a non mixtis.
10 Conferre est vnum ad aliud comparare quando magis et minus respicitur.
Nihil magnum vel paruum absolute dicitur, sed in sola relatione ad alterum.
Forma compromissi ex se non requirit, quam requirat forma scrutinij que est artior.
11 Ad aliud non tenetur compromissor, quam ad id quod specialiter in compromisso est expressum.
12 Priuilegium in eo quod tangit ius tertij: stricte est interpretandum.
13 Rei quam trado legem quam volo impono.
14 Actus capitularis non dicitur: quando non est totum capitulum: vel maior pars.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Quemadmodum iura iuribus sunt concordanda, ita statuta ad concordiam reduci debent. Et instrumenta: et testes, rescripta, opiniones et quelibet dispositiones hominum.
2 Non omnis iuris transgressio reddit sententiam iudicis nullam: sed illa duntaxat que induxit vitium forme sub qua iurisditio est concessa.
3 Certus an debeat certiorari.

a Cum expediat, [a] Hac decre. declaratur decre. s. eo. cum dilecti non esse correctam per. c. s.
1 eo. quia propter [euitari] * C. de inoffi. do. l. j. C. de appella. precipimus in fine. s. eo. ecclesia. ij. §. deniq; [Pape tertij]. s. eo. cum dilecti [generale]. s. eo. quia propter [per eandem] contra. s. eo. in causis vbi via compromissi videtur facere donationē in compromissorios. Sed hic receditur a donatione, et fit secundum ius commune: vt ille eligatur in quem maior et sanior pars capituli consenserit.
2 ¶ Sed quero * votis inquisitis apparet quod nulla partiū deuenit ad maiorem partem totius capituli, sed ante electionem cōmunem accedunt tot habenti maiorem partem cōparatione minorum quod habet maiorem partem totius capituli, queritur vtrum possit procedi ad electionem cōmunem et videtur quod sic ar. j. eo. si compromissarius. §. si vero et. §. idem fit. Quia ibi factum expletum facit finitum officium eligendi: ergo in completum quod est ante electionem communem non facit finitum, et sic poterit fieri acces
3 sio. ¶ Item publicato * scrutinio variare nequeunt electores. s. eo. publicato quod est verum vbi electus ius habet, ergo vbi ius nō habet vt hic. ex scrutinio. s. eo. si cul. variare et accedere poterunt.
4 ¶ Sed contra accessio * in casu speciali est permissa ergo cōtrarium est ius cōmune. ff. ad Municipal. l. prima: et ipsa accessio etiam in casu speciali vbi est electio a minori parte facta est reprobata, ergo magis in casu qui iure cōmuni procedit. j. eo. idēmtatibus. §. si autem nulla et. §. si qua. et. §. si.
5 ¶ Item qui facit * iure suo: et male iterato potest facere sed si iure alieno secus hoc probatur in iudicibus. C. quomo. et qñ iudex. l. si vt proponis et. j. de officio delega. ex literis.
¶ Hoc idem liquet in proposito. s. eo. perpetuas. et. j. eo. si compromissarius. §. si vero.
¶ Item in hac forma duo mandātur scilicet scrutinium et
6 communis electio, et sic * de primo actu: vel casu non secūdo intelligeretur. ff. de verbo. obliga. eum qui kalendis. ff. de verbo. significa. boues. §. hoc sermone. ff. de lega. iij. fideicommissa. §. si quis decem.
¶ Item hec accessio non est secreta nec sigillatim facta.
b nec exquisitis volūtatibus omnium, quod est de forma [b] hic tradita.
¶ Item nec est cōmissa accedendi potestas. Et potestatem
7 * commissam excedens in excesso nihil agit. j. de offi. delegati cum olim. j.
¶ Item in forma ordinaria consensus sequens scrutinium nihil adijcit. s. eo. ecclesia. ij. §. pars vero, ergo minus in extraordinaria forma, presertim hactenus a doctoribus dubia habita. Nam dubiū fuit ante hāc constitutionē: an concilium generale. d. decre. cum dilecti abrogaret. hoc argumentum concedo et dic ad argu. in contrarium, quod in completum et ius non creatum, non dant potestatem denuo nominandi cum hic excedat formam mandati hic habiti, et sic non tenet. j. hoc lib. de prebend. cui de non sacerdotali con
8 stat enim quod * actus compromissi est actus popularis et ita est omnibus communis: presertim in hac forma que est extraordinaria cōmunis dico non vt singuli sed vt vniuersi.
¶ Et ideo secundum formam datam nihil extra eam agere
c [c] possum, que est stricte interpretanda. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. de officio. ff. manda. diligenter.
¶ Item quero an dicta forma sit scrutinij vel compromissi. Dic quod est compromissi. Et si quis dicit hanc esse ex scrutinio et compromisso mixtam iam quarta forma eligendi poneretur, quod est contra conciliū generale. s. eo. quia pro
9 pter sicut dicitur in actionibus * mixtis que faciunt aliam speciem a non mixtis insti. de actioni. §. quedam, et hoc innuit hic cum dicit dictum cocilium non abrogare formam in dicta decretali cum dilecti positam. Et sic est vna de for

mis dicto concilio contentis/⁊ hanc formam hec decretalis vocat compromissi: licet hic compromissum naturã cõmunem compromissi excedat: dicetur compromissi argu.ff. de penis.l.dic.ij.respon.

¶ Item quero an collatio sit in dicta forma necessaria/ et videtur quod sic: quia maioritas partis totius capituli haberi non potest absq; collatione.

¶ Item dicta verba sumpta de forma scrutinij intelligi debent secũdum dictam formam que collationem requirit.

10 ¶ Dic contra/ quia conferre * est vnum ad aliud comparare: quando magis ⁊ minus respicitur: que in sola relatione ad alterum dicitur. Quia nihil magnum vel paruuz absolute dicitur/ sed in sola relatione ad alterum secundum philosophum. vnde hic oportet ꝙ sit aliqualis collatio saltem numeri/ non tamen plena quam forma compromissi ex se non requirit quam requirit forma scrutinij / que est altior: ⁊ hic est forma compromissi que liberior est: nec ad aliud tenetur * compromissor: ꝗ͂ ad id quod specialiter in cõpromisso est expressum/ vt. dicta. l. non distinguemus. §. de officio.

11 ¶ Item pone ꝙ in forma compromissi sit solum expressum vt ꝙ ille eligatur in quem maior pars consenserit/ an hoc casu possit fieri accessio. Et videtur ꝙ sic: cum hoc casu sit liberior potestas: ꝗ͂ in themate prime questionis.

¶ Item quia accessio est prohibita in forma scrutinij. s̃. eo. ecclesia. ij. non sic in forma compromissi que liberior est vt predixi.

¶ Dic contra quia dicta verba secreto/ ⁊ sigillatim/ etiam si non apponantur necessario intelliguntur vt sequela vt colligitur. s̃. eo. cum dilecti. Nam sciri non posset quis haberet maiorem partem nisi vota omnium scrutarentur.

¶ Sed quid episcopus in iocundo suo aduentu est in vno monasterio / ⁊ in crastinum iuit ad ecclesiam suam vt fuit in monasterio remigij remensis / ⁊ abbas est vsus mitra preificiata an posset ⁊ videtur ꝙ sic quia in certo casu loq̇tur hic. Dic contra/ quia concilium ⁊ synodum differunt q̇r hic est conuocatio que est hic argu. xij. di. c. fi. Item papa presentibus alijs idem obseruat vt omnes vtãtur mitris simplicibus argu. xj. di. c. fi. insti. de satisda. in fine. Itẽ pri-

12 uilegiũ * in eo ꝙ tangit ius tertij stricte est interpratãdũ not. j. hoc libro de reg. iur. decet.

¶ Sol. in compromisso isto est in aliquo donatio/ q̇r ius q̇d habet eligens non potest transferri in alium ipso eligere volente. Imo ⁊ ipsa donatio potest modificari in actu do-

13 nationis ar. C. de dona. q̃ sub mo. per totũ. Nam * rei quã trado. legem quam volo: impono. ff. ⁊. C. de solu. l. prima. et ff. de pac. in traditionibus ⁊ de pac. do. l. ob res. §. j.

¶ Sed quero capitulum in vnum compromisit ita ꝙ ille eligeret vnum de tribus quem tales tres de capitulo nominarent ⁊ sic est factum/ nunquid tenet electio ⁊ videtur ꝙ sic. ar. s̃. eo. Cum dilecti. ⁊. j. de appellatio. constitutis. ij. Sed ibi reditur ad ius commune / ad formam ordinariã.

¶ Item ar. s̃. eo. cum in veteri ⁊ de consuetu. Cum dilect'. Nam si potestas compromissarij artari potest certo tempore/ ⁊ vt de certa ecclesia assumatur/ ergo ⁊ in isto casu: sed ibi non fit contra concilium quia propter. s̃. eo. quod accelerat prouisiones ecclesiarum. Et sic temporis artatio nõ est contra concilium predictum. Idem in alio casu/ nam est approbatum a iure ꝙ consilia bonorum requirantur. lxiij. di. obeuntibus.

¶ Item ar. ff. quod cuiusq; vniuer. Item eorum. §. j.

¶ Sol. Illud est ex conuentione/ que est lex quantum ad contrahentes. ff. deposi. l. prima. §. si cõuenerit. Sed in hac materia omnis forma damnata est que non continetur dicto cõcilio. Et ratio ibi redditur. s̃. eo. si cui: ⁊. ff. de arbi.

¶ Item si vnus. §. Idem pomponius/ licet enim capitulũ

14 cõsenserit. vt. d. c. si cui narratur nõ tamẽ fuit actus * capitularis: ex quo non habuit totum capitulum vel maiorem partem. C. de lega. l. si quod. lib. x. Nam congregatio elegit xvj. q. vlti. c. fi. Ergo actus capitulares debent esse capituli/ non trium tantum vnde in. d. c. si cui/ prior actus fuit capitularis/ non secundus: ⁊ ideo vtrobiq; virtus: presertim in casu isto: qui facit circuitum qui vitandus est. ff. de conditio. indeb. dominus. j. hoc libro de re iudic. c. abbate circa finem. Jo. Mo. Cardi.

a 1 Cum expediat/ queãdmoduz iura iuribus sunt concordanda: vt hic ⁊. l. vnica. C. de inoffi. dote. glo. in c. cum dilectus. s̃. de consue. cum similibus. Idem dicas in statutis contrarijs in volumine statutorum repertis qui per subauditionem debent ad concordiam reduci. Citat Panor. in. c. gratum. nu. ij. s̃. de offi. de lega. pro hoc ẽ tex. in. l. sciendum. ff. qui satisda. cog. iuncta auten. offeratur. C. de litiscõtesta. ⁊ quod ibi no. ⁊ per Alex. ij. volumi. cõ. xxiiij. circa finem: ⁊ latius per eundem volu. iiij. con. cxxiij. col. v. Scripsit ecclesiasticus. Tradit etiam Maria. Sozi. consi. cxxxj. colum. tertia. visa contingentia.

¶ Item instrumenta contraria etiam ex interuallo facta concordari debent. Car. con. cxj. in prin. factum sic se habet. Jacobus/ ⁊ Alex. ij. vol. con. xxv. viso instrumẽto circa finem. Decius in con. 520. nu. xj. in causa pistoriensi.

¶ Idem dic in testibus. Fely. in. c. cum tu. s̃. de testibus.

¶ Idem in rescriptis cõtrarijs. Bal. in rub. de res. s̃. nu. xvij. per. l. rescriptum: ibi ⁊ reppeto. ff. de pac.

¶ Idẽ in opinionibus contrarijs (dico doctorũ). Imola in c. super literis ꝑ illum tex. s̃. de res.

¶ Et generaliter procedit in oĩbus dispositionibus hominum quando contrarietas saluari potest. Alex. con. ccxlj. viso testamento. nu. vij. vbi vide cõcordantes. Adde Maria. Sozi. con. cxvij. col. iij. cor mundum / ꝙ verba contractus debent intelligi vt vnus non conradicat alteri. Bar. in. l. fi. §. Idem quesijt. ff. de conditio. indeb.

¶ Et ꝙ pacta vnius contractus debent sic intelligi: vt cesset contrarietas. Et vnum non remoueat aliud/ facit. l. nõ ad ea. ff. de cõditio. ⁊ demon. ⁊. l. eum. ff. de seruitu. vrba. p̃dio. Vide que citat Idem Alex. vol. vij. con. xliiij. colũ. j. Eximie doctor: vbi dicit ꝙ semper in scripturis debet fieri interpretatio ne in eadem scriptura quis videatur sibi ipsi cõtrarius sed per subdistinctiones ⁊ subdiuisiones debet ad concordiam reduci. § quibus in prima consti. C. d. l. nam ad ea. ff. de conditio: ⁊ demon. d. c. cum tu. s̃. de testibus. Vide etiam que dixi in. c. primo. in verbo eos saluem⁹ s̃. de constitu. not. Jo. de anania. con. xxviij. col. ij. visis ⁊ ponderatis allegat glo. in. c. cupientes. in. §. ꝙ si per. xx. in verbo petere. s̃. hoc ti. ⁊ lib. ⁊ quod habetur plene in. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matrimo. Alexan. in con. xlviij. nu. vj. viso statuto. volu. iiij. ⁊ que dicta sunt de concordia idem dic de interpretatione vt particulatim comprobat. Calca. in con. primo. col. vij. Probus.

b ¶ Forma: Vide rotaz in antiquis deci. 844. canonici seu capellani/ vbi dicitur ꝙ valet electio facta per cõpromissarios non scrutato voto electi capitularis cuz illo scrutatũ non prodesset ex quo vnanimiter electus fuit.

¶ Et dic. vnuz de forma/ quod citat Petrus de Ancha. cõ clxxxij. col. iij. Nisi negotium videretur prima facie ꝙ non

2 oĩs * iuris trangressio reddit sententiam iudicis nullam sed illa dũtaxat q̃ inducit vitium forme sub qua iurisditio est ꝯcessa vt subtilit̃ d̃t glo. ĩ cle. j. de iur. patr. ĩ glo. magna facit. c. eccl'ia vr̃a. s̃. de elec. vbi nõ oĩa q̃ requirunt̃ in actu si omittantur reddunt actum inualidum/ sed illa que sunt de forma. istud extende etiam ad formam datã ab homine/ quia omissio illius vitiat dispositionez. c. cum dilecta. s̃. de rescr. Pet. de Ancha. con. cxcj. in fi. De pluribus. Probus.

c 3 ¶ Agere possunt: licet * certus non debeat certiorari cũ certiorationes fiant ad certiorandum. l. item veniunt. §. petitam. ff. de peti. heredita. l. aut qui aliter. §. si forte. ff. quod vi aut clam. Cy. in. l. emptor. C. de euictio. Bar. in. l. de nunciasse in principio. de adulter. post dy. in regula. cum qui certus/ hoc tamen fallit nisi certioratio sit de forma: vt quia statutum dicat/ ꝙ in instrumentis conficiendis tabellio debet ponere nomen/ pronomen/ ⁊ cognomen/ ⁊ statutum procedat vltra: actum annullando si hoc fiat. Nam tunc non sufficit alterum tantum predictorum apponere. etiam si apponatur nomen singulare/ vt Gallopressus ⁊ similia. Ita dicit alex. cõ. xxvij. col. prima. viso themate vol. vj. post roma. in. l. hac consultissima. C. qui testa. facere po. allegat dictã legẽ hac consultissima cum sua glo. ⁊ no. in. l. testium. §. conditionem in fi. magne glo. ff. de testa. facit q̇d not. Saly. post Bal. in. l. statutis. in princi. C. de senten. ex periculo recitan. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxx.

C Vm non deceat alicui suum officium esse dānosum. ¶ Statuimus vt hi qui iuxta constitutionem fœlicis recordationis Nicolai pape tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad apostolicam sedem venerint, eam circa imminentium electionum negocia instructuri. (Cum tales ecclesiarum suarum prosequentes vtilitatem censeri debeant residentes) fructus beneficiorum suorum quæ obtinent in illis ecclesijs quarum negocia prosequuntur, & etiam aliorum quos reciperent vel possent recipere in ipsis ecclesijs residendo integre (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant, ad sedem propterea veniendo eandem, ibidenque hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, acsi personaliter in eisdem ecclesijs residerent. ¶ Non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrarijs seu priuilegijs quibuscunque, per quæ præmissorum effectus posset quomodolibet impediri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Qñ infirmitas obest/quis seruire beneficio intelligitur.
2 Interpellatio que procedit a iure communi. est fortior q̃ illa que innititur iure speciali.

C Vm non deceat, hac decretali modificatur. s̃. eo. cupientes [damnosum]. ff. quemadmo. testa. aperiantur. l. sed ꝛ si quis [editam]. s̃. eo. cupientes [vtilitatem] contra. infra hoc libro de cler. nō residē. cap. vno. versi. qui vero. ¶ Sol. Hic loquitur de eo qui pro tunc residere nō posset vt in simili. j̃. de prebend. licet. ꝛ ibi loquit̃ vbi presens residere posset si infirmitas * nō obesset/ quo casu seruire intelligitur ar. ff. de sta. liber. l. cū heres. §. stichus. ij. arg. j̃. de cler. egrot. cap. primo. [residentes]. j̃. de cler. non resid. ex parte. [redeūdo]. ff. ex quibus cau. maior. Item hi ꝛ. l. sequen. [residerent] quod est verum quo ad ecclesias quarum negotia prosequūtur/non quo ad alias. j̃. eo. si compromissarius. §. restringitur ꝛ. §. sequen. Sed dic ibi est pena. sed hic fauor vnde secus. j̃. hoc lib. de reg. iur. odia.

¶ Sed quero aliquis residendo in certa ecclesia habet priuilegium de habendo fructus in alia. Nunquid iste veniens causa instruendi vt hic habebit fructus alterius ecclesie. Et videtur q̄ sic vt hic Cum prosequendo vt hic personaliter residere videatur vt. d. c. ex parte. ff. ex quibus. cau. maior. l. non solum. §. eum ꝛ. l. si quis stipulatus. ¶ Sol. Hic loquitur secundum ius commune/in quo interpellatio est fortior q̃ illa que innititur iure speciali. ff. de lega. ij. titia seio. §. vsuras.

2 ¶ Sed in questione mota: est interpellatio * nō iuris ecclesie sed iuris priuilegij. vnde hoc beneficium huius canonis datur ratione ecclesie cui seruitur. Et ideo si ecclesia habebat de cōsuetudine vel alias ius percipiendi fructus alibi hoc sibi seruatur vt hic. Non sic in priuilegio quod nō est ecclesie concessum sed persone: secus si esset ecclesie. ff. de censib. Etatem. §. rebus [non obstantibus] Simile. j̃. eo. quia sepe. s̃. eo. fundamenta. §. pe. ꝛ de hoc not. s̃. hoc lib. de consti. cap. primo. Io. mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxxj.

A Beo qui contra electū vel postulatum seu promouendum ad aliquam dignitatem inter cętera quæ obijcit euidentem notorium seu manifestum scientię vel alium personę defectum opponit, ipsius defectus oppositio vel eius qualitas nequeunt postea reuocari. ¶ Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi destitui veritate contingat) a prosecutione causę debeat omnino excludi, & puniri perinde ac si in probatione omnium quę obiecerat defecisset, iustum est vt (postquam ad oppositionē eandem procedit) nequeat in prẹiudiciū eius contra quem opposuit vlterius pœnitere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ius creatum vni parti/altera tollere non potest.
2 Appellatione eius quod est minus/nihil continetur.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Qui nihil facit: minus facit.
Comparatiuum non semper facit comparationem.
2 Qui nihil tribuit minus tribuere dicitur.

A B eo, Hic ꝛ. j̃. hoc lib. de verbo. significa. constitutionem/ declaratur. c. s̃. eo. si forte [reuocare] contra. ff. de noxa. l. in delictis. §. si detracta. Solu. Quando agebatur noxali erat in condemnatione dāni estimatio: sed noxe deditio erat ex beneficio legis in solutione. ff. de re iudic. miles. §. decem. Et ideo potest adijci ꝛ detrahi qualitas q̃ erat ex beneficio legis iudicio pendēte vt ibi: sed in proposito nō quia hic detrahere qualitatem/erat auferre ius creatum parti contra quam opponebatur euidens vel manifestus
1 defectus. Et ius * creatum vni parti: altera tollere non potest. ar. ff. de pactis. l. vltima. ff. depositi. l. prima. §. si rem. s̃. eo. vt circa. ff. de sena. l. filium senatoris.

¶ Item in dicto. §. detractio qualitatis erat pro reo ꝛ contra actorem detrahentem. de quo conqueri non poterat reus: sed hic econtra quia accusans releuabatur / ꝛ reus grauabatur de excontractione huius/quod esse nō debet. ¶ Item contra. ff. de edil. edi. l. bouem. §. aliquando.
2 a Solu. quandoq̃ appellatione eius * quod est minus a nihil ꝯtinet̃. ff. de tribu. l. illud. §. j. Et sic appellatiōe q̃to maioris quandoq̃ reddibitoria continetur ꝛ hic agendo detracta qualitate reꝰ grauaret̃ in iure sibi acq̃sito vt predixi: sꝫ in contrario non grauabatur cū alterius iniuria. Ioannes monachus Cardinalis.

a 1 MInus. In simili dic' q̄ qui nihil facit * minus facit.l.illud quoq̃.§.si cui⁹. ff. de tributo. Not.Deci⁹.cō.184.Et ꝑ tenui q̄ ibi subdit/q̄ semꝑ cōparatiuū nō facit cōparationē/ videlꝫ qñ nihil reꝑitur ad q̄d fiat cōparatio. Bar.in.l.si seruus legatus.§.si ita scriptū in fi.de lega.primo. Et ideo qui
2 nihil * tribuit minus tribuere dicitur.d.§.si cuius.versic. minus autem/hic per Ioan.Mona.allegato. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.xxxij.

EX eo quod ad electionē episcopi quæ te in pupillari cōstituto ętate in tua ecclesia extitit celebrata, cum cęteris eiusdem ecclesię canonicis nō fuisti admissus, de contemptu conqueri aut electionem eandem impugnare non potes.

Cum tam iuris quam rationis existat, vt tales (cū discretione careant) ad præstandum in electione suffragium nullatenus admittantur.

In ecclesijs quoque regularibus vel monasterijs hi qui non sunt tacite vel expresse professi, non debent cum professis, vel conuersi laici cum clericis electionibus interesse.

Summarium Domini ioannis Monachi Cardi.

1 Minor.xiiij.an.nō dꝫ admitti ad eligēdū/⁊ ꝑ cōsequēs nō potest cōqueri de cōtēptu/nec electionem impugnare.
Xiiij.annus/est etas pupillaris in masculis.
2 Qui non potest facere electionem/ multominus de cōtemptu conqueri siue electionem ipsam impugnare.
3 Caput ecclesiarū regulariū debet esse sacerdos.
Non est arandum cum boue ⁊ asino.
4 Principale est respiciendum..

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ab agente q̄q̃ res magis denoīatur/q̄ a patiente.
Fortior est causa in agente/q̄ in patiente.
Faciens subiectum dispositum ad recipiendum formam/ trahit formatum ad se.

EX eo, Hec decretalis duo dicta habet. Primū est
1 q̄ minor * xiiij. annis nō dꝫ admitti ad eligendū:⁊ ꝑ cōsequens nō potest conqueri de contēptu: nec electionem impugnare. Scdm est: q̄ in ecclesijs regularibus seu monasterijs nō ꝓfessi tacite vel expresse/cuꝫ ꝓfessis vel cōuersi laici cū clericis / electiōibus interesse nō debēt [etate] id est infra. xiiij.annos q̄ est etas pupillaris in masculis/q̄ desierūt esse in potestate pr̄is/morte/aut emācipatione insti.quib.mo. ius pa.po. sol.in prin.ff.de ṽbo.signifi.l.pupillus.j.respon.C.qñ tuto.
2 vel cura.esse desie.l.vltima [cōqueri.] Et est ratio/q2 * cū electionē nō posset facere talis /ergo multomin⁹ de cōtēptu cōqueri/siue electionē ipsam impugnare/vt hic.vñ isti minores: etiā si stipendia canonicoꝝ accipere possunt/suffragia tñ in electione prestare non possunt.ff.de decurio.l. spurij.§.minores ⁊.C.de testam. milita.l.fi .Et est ratio vt ibi ⁊.C.de legit.tuto.l.vltima [professi] de quibus dictum
3 est.s̄.eo.nullus [interesse] quod credo verum vbi sunt * ecclesie regulares/quarum caput debet esse sacerdos vt abbas.j̄.de etate ⁊ qualitate.c.primo.⁊.s̄.eo.c.primo. Qr non est arandum cum boue ⁊ asino.s̄.eo.cum causam: ⁊ ob hoc clerici regulares clericum caput/non cum laicis habent eligere. Secus si caput esse possit laicus: quia tunc omnis professio clerici ⁊ laici cum isto participant: primuꝫ habet locum vbi regularis obseruantia est principaliter instituta admisse celebrationem/in qua habetur excellētius sacramentum.s̄.de summa trinita.c.primo .§. vna. Secus si ad primum actum vt est terre sancte defensio: seu redēptio captiuorum.arg.j̄.de censib.cap.vlti.vnde principale
a 4 a * respiciam.C. de authori.prestan.l.prima.⁊. ff. de stat. hominum.queritur.Io.mo.Cardinalis.

a 1 PRincipale. Pone exemplum in agente * a quo queq̃ res magis denominatur q̄ a patiente. l.j. ff.de seruitu'. rustico. predio.⁊. l.si quis binas.ff. de vsufruc. Fortior enim est causa in agente q̄ in patiente.l.ij.⁊ fi. C. ad tertul.⁊.l.ij.§.obijcitur.ff.eo. Item faciens subiectuꝫ dispositum ad recipiēdum formaꝫ trahit formatum ad se.l.prima.§.accepisse.ff.de polici.⁊.l.si nō sunt.§.quid ergo.ff.de auro ⁊ argen.lega. Istud firmare habes vt late per Signorol.de ho.cō.clxviij.incuria.ꝓb⁹

Bonifacius Octauus Cap.xxxiij.

SI postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata fuerit in scriptis ex causa probabili quę probata deberet legitim a reputari ad sedem apostolicam appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat, huiusmodi confirmatio, nisi prius fuerit canonice ab appellatione ipsa recessum (cum sit ab eo qui nō potuit de facto pręsumpta) nullam obtinet roboris firmitatem.

Si vero electus qui iuxta constitutionem fœlicis recordationis Nicolai papę tertij ṗdecessoris nostri ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo de romana curia, sine licētia recesserit antequam huiusmodi, negotium sit finitum, eius electio authoritate cōstitutionis ipsius (quę non solum vt quis veniat sed etiam ex sui mente exigit quod vsque ad finem negotium prosequatur) eo ipso viribus euacuatur omnino. Cum autem ab electionis confirmatione vel facta prouisione per eū ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta eligendi potestas ad sedem appellatur eandem constitutionem prædictam in veniendo & mittendo & alijs quę perstringuntur in ea conuenit obseruari,

Summariū Dn̄i Ioannis monachi.

1 Quādo appellat̄ ante diffinitiuā/ est regulare nō reuocari attētatū/post appellationē/nisi in euētū cāe appellatōis.
2 Maiora leuius ad sedem apostolicam deuoluuntur.
3 Iudicialia leuius retardātur q̄ extraiudicialia. Appellatio iudicialis videt̄ efficacior q̄ extraiudicialis.
4 Licet quādoq; verba legis offendere. vbi mens est certa: non tamen mentem.
5 Equipollent non venire/ ꝛ sine licentia recedere. Ubi est eadem ratio: ergo idem ius.

ℂ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Aliquādo minus important verba: q̄ fuerit sonus verborum/ ꝛ intentio proferentium.
2 Lex consistit ex verbis/ ꝛ mente siue ratione.
3 Ratione subiecte materie pl̄alitas: etiā in materia stricta/ resoluitur in singularitates.
4 Mens in quibuscūq; attenditur dispositionibus.

I postquā, Hoc prio dicto modificatur. c. s̄. eo. cupiētes/ et. ij. ꝛ. iij. dictis. d. c. declaratur [celebrata] Quid si in alijs electionibus inferiorib⁹ appelletur: dic secus: quia * quando appellatur ante diffinitiuā: est regulare non reuocari attētatum post appellationē/ nisi in euentū cause appellatiōis. j. hoc libro de appella. nō solum. §. illa. Sed in ecclesijs cathedralibus ꝛ regularibus que equiparant̄ quo ad hoc: vt hic/ ꝛ. s̄. eo. cupientes/ ꝛ cap. ne pro defectu: ꝛ. c. quia propter/ ꝛ. s̄. eo. cap. proximo in fine. ꝛ. c. nullus. in fin. Est speciale contra regulam: vt factum contra appellationem ex causa probabili omissam: nullum sit vt hic. Et forsan est ratio: quia maiora * leuius ad sedem apostolicam deuoluuntur. j. de appella. vt debitus in fine.

ℂ Sed quero hic loquitur in appellatione extraiudiciali. Nunquid idem in hoc casu in iudiciali ante diffinitiuā interiectam/ ꝛ videtur q̄ sic/ secus. j. de in integ. restitu. cum venissent. Sed ibi nō fuit processum via appellationis sed simplicis querele: vnde idem dic vtrobiq;/ ꝛ est ratio: iudicialia * leui⁹ retardātur: q̄ extraiudicialia ar. j. hoc lib. de sen. excōi. solet: in fi. ꝓpter q̄d appellatio iudicialis videt̄ efficacior q̄ extraiudicialis. Si ergo extraiudicialis appellatio habeat effectū hic positū/ multo forti⁹ iudicialis.

ℂ Sed quero nūquid idem in appellatione iudiciali interposita a diffinitiua: dic idem/ cū appellatio a diffinitiua sit inter omnes efficacior. j. hoc libro de appella. non solum/ ꝛ cap. licet. in fine. ꝛ. ff. ad turpil. l. prima. in fine.

ℂ Sed quid de appellationibus iudicialibus interiectis ab obtinētibus p̄laturaꝫ/ depositis per diffinitiuā. Dic. vt d. c. nō solū. ꝛ no. s̄. eo. cupiētes ad finē [recessum]. Et modū recessus dic. vt. s̄. eo. q̄uis. ꝛ. j. eo. ꝓuida [tertij]. s̄. eo. cupientes [recesserit] vbi cause instructio impediretur q̄d requirit dicta cōstitutio/ cupientes: secus si nō impediret̄: quia tūc mentem dicte cōstitutionis nō offendit/ vel forte ex cōtentu ligatur. j. de sentē. excōmunica. per tuas. §. nos. Igitur [mente] que est seruāda a. j. hoc lib. de regul. iur. ca. fi. Et licet quādoq; * verba legis offendere b vbi mēs est certa. ff. de in ius voc. q̄uis. ꝛ. ff. de iure patro. adigere. §. q̄uis. ff. si quadrup. pauper. fecisse dicitur. l. penult. non tamen mentem c arg. j. de verbo. significa. intelligentia. ꝛ ca. preterea. ꝛ. j. ca. primo. §. porro [omnino]. C. de decur. l. si quis decurio. Hec em̄ duo * equipollent/ non venire/ ꝛ sine licentia recedere. j. de iudic. ca. primo. ꝛ de ꝓcura. con stitutis. xj. q. iij. certū. ff. de excu. tuto. l. scire oportet. §. sufficit. ꝛ. ff. ex quib. cau. in po. eatur. l. ij. in fine [predictā]. s̄. eo. cupientes. [obseruari.] Quia est eadem ratio: ergo idē ius. ff. de verbo. obliga. a titio. s̄. de constitu. translato. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Que est seruanda. Intellige si seruari potest. Nā dicimus * q̄ verba aliquādo minus important q̄ fuerit sonus verbor/ ꝛ intentio ꝓferentium/ quod est: quando de iure non potest verificari secundū intentionem ꝓferentiū: ꝛ hec interpretatio nō prouenit ex mente/ nec ex verbis. Ista refert do. Brunel. in trac. de matrimo. conclu. vj. in princi. ℂ Dicas etiam aliquando verba magis importare q̄ eorum sonus fuerit vt patet per not in. l. diuus Adrianus. ff. de vsu ꝛ habita. vbi hoc verbum vsus importat naturam verbi vsufructus cum ibi non possit verificari in eius natura vt puta vsus silue. i. vsufructus (aliter non prodesset legatum vt patet intuenti Probus.

2 b ℂ Legis. Quequidem * lex ex duobus cōsistit ex verbis vcꝫ, ꝛ mente siue ratione. Uerba enim sunt sicut corpus ꝛ superficies. Anima vero est ratio/ ꝛ mens ipsius scḋꝫ Maria. Sozi. con. xxx. col. iij. q̄uis/ vbi subdit q̄ mens ꝛ ratio legis ꝛ statuti est illa que regulat ipsum statutū sicut corpus per animam viuit. l. scire leges ꝛ. l. fraus. ff. de legibus. Probus.

c ℂ Offendere. Facit in simili pro intēto Jo. mo. hic. q̄ citat Sozi. con. cclxxviij. col. iij. ꝟsi. comprobatur optime. In q̄stione vertenti/ q̄ ratione * subiecte materie etiam in materia stricta pluralitas resoluitur in singularitates. glo. in c. ij. s̄. de rescript. glo. ꝛ ibi Panor. in. c. vt priuilegia. s̄. de priuileg.. Et ratio q̄ licet offendere verba: quia illis iura non sunt imposita sed rebus. l. secūda in fine. C. communia de lega. ꝛ. l. fi. C. de vsur. c. commissa. §. j. j. hoc ti. hinc Bal. in rubri. ff. de rerum diuisio. ait circa finem q̄ mens legum est disputare non verbaliter sed determinare realiter ꝛ cū effectu. Probus.

d 4 ℂ Non tamē mentē Que * in quibuscunq; dispositionib⁹ attenditur siue dicamus in legibus vt in. l. cum mulier. cū ibi no. ff. solu. matrimo. siue in iudicijs. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. siue in vltimis voluntatibus. l. in conditione primum locum. ff. de conditio. ꝛ demon. siue in contractibus. l. contractus. ff. de re iudi. ꝛ. l. j. §. si conuenerit. ff. depo. Siue in rescriptis. c. exposita. s̄. de arbi. c. fi. s̄. de prebend. Siue in priuilegijs. c. ex multiplici. s̄. de deci. ꝛ. c. licet. s̄. de offi. ordi. in quibus omnibus procedit interpretatio vt comprobat Calca. in con. j. col. vij. Probus.

ℂ Bonifacius Octauus. Cap. xxxiiij.

Cum ex eo q̄d foelicis recordationis Gregorius papa decimus prędecessor noster statuit in concilio Lugdunēsi, vt ad regimen parrochialium ecclesiarum assūpti, se ad sacerdotium promoueri faciant infra annum a sibi commissi regiminis tempore connumerandum, & personaliter resideant in eisdem.

ℂ Alioquin infra idem tempus promoti non fuerint huiusmodi ecclesijs absque monitione alia sint priuati, nonnullis extunc parrochiales ecclesias recusantibus acceptare legendi et ꝓficiendi (cum eis facultates non suppetant, nec ab ecclesiarū pręlatis de alijs beneficijs in plaerisque mundi partibus interdū prouideatur eisdem) opportunitas sit sublata in grande vniuersalis ecclesiae (quae ad sui regimen viris literatis permaxime noscitur indigere) dispendiū & iacturam, nos super hoc multorum instantia excitati frequenter volentes cupientibus in sciētia ꝓficere, vt fructū in dei ecclesia suo tp̄e afferre valeant opportunū vtiliter prouidere, praesenti cōstitutione sancimus, vt episcopi eorūq; superiores, cū his qui huiusmodi subiectas

ſibi eccleſias obtinet, vel obtinuerint in futurũ diſpenſare poſſint libere quod vſq; ad ſeptẽniũ literarum ſtudio inſiſtentes promoueri minime teneantur, niſi ad ordinem ſubdiaconatus duntaxat, ad quem infra prędictum annum recipiendum (ne ſicut a multis de Chriſti patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur a ſtatu retrocedere valeant clericali) omnino aſtringi volumus, & niſi receperint pœna contenta in dicto concilio eo ipſo percelli.

¶ Porro ſeptennio prædicto durante iidem epiſcopi & ſuperiores ſollicite prouidere procurent, vt per bonos & ſufficientes vicarios ab eis in huiuſmodi eccleſiis deputandos animarum cura diligenrer exerceatur, & deſeruiatur laudabiliter in diuinis, quibus de ipſarum eccleſiarum prouentibus neceſſaria congrue miniſtrentur.

¶ Elapſo vero dicto ſeptennio, hi cum quibus fuerit (vt præmittitur) diſpenſatum, ad diaconatus & preſbiteratus ordines infra annũ ſe faciant promoueri, alioquin extunc dictam pœnam (niſi iuſta de cauſa omiſerint) ipſo iure ſe nouerint incurſuros.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Indigentie eccl'ie eſt ſubueniendũ/ ꝛ eſt ipſa eccl'ia pſonis literatis implẽda: nõ nepotulis: nec aſinis deferratis. Diſpenſatio eſt fienda cum humilibus / ꝛ ſtudere deſiderantibus.
2 Potius eſt prouidendum eccleſiis q̃ perſonis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prelati nomine magiſterii funguntur.
2 Conferentes beneficia indignis ꝛ demeritis / tenent eccleſie quã leſerũt ad intereſſe: inſtar magiſtratus.
3 Rex illiteratus ſimilis eſt aſino coronato.
4 Dictio Saluo. d' ſui natura modificat ꝛ declarat p̃cedẽtia.
5 Dictio. Dummodo / an faciat conditionem.
6 Expreſſio eoꝝ q̃ tacite inſunt an faciat actũ cõditionalẽ.

C Vm ex eo, Hic modificatur. c. licet canon. ẽ.eo. ꝛ in parte corrigit: vñ primo. d. c. narratur / ꝛ ſcd'o v'ſi. [nõnullis] q̃q; ĩpedimẽta ad ſciẽdũ parẽtur / per dictaz cõſtitutionẽ ſubiicit. Tertio v'ſi. [nos] p̃latis / poteſtas diſpẽſandi ad tẽpus tribuit ordine ſubdiaconatus recepto. Quarto. §. [porro] vt bñficiis interim diligenter ſeruiatur mãdatur. Quinto. §. [elapſo] ad dictũ canonẽ poſt certuz tẽp9 redditur [Lugdunẽ.] ẽ.eo. licet canõ [indigere] Cũ igitur indigẽtie * eccl'ie ſit ſubueniẽdũ / ipſa eſt pſonis literatis [a] implenda: non nepotulis: nec aſinis [b] deferratis [oppoꝛtunũ]. Nota cũ quibus diſpẽſatio hic habeat fieri / q2 cũ humilibus ꝛ ſtudere deſiderãtibus arg. ĩ. de magi. ſi p ſpecula. Alioquin diſpẽſantes: imo verius diſſipantes [c] aſtringũtur. ĩ. c. pxi. in fine [ſeptẽniũ] dic hoc tẽpus poſſe artari [d] vt ſit ſenſus: vt p̃lati vltra hoc diſpenſari nõ poſſint / ſed circa ſecundũ quod viderint expedire [eccleſiis] potius * prouidendo eccleſiis q̃ perſonis ſimile. ĩ. de peni. ꝛ remiſſio. omnis [laudabiliter]. Nota gratiam fieri ſaluo [e] ſeruitio eccleſie vt non tollatur ſed vt debite fiat. ĩ. de appella. peruenit [de cauſa] quid ſit illa habetur. ĩ. c. pximo primo ꝛ ſcd'o. Jo. mo. Cardinalis.

a [Left margin: 1] I Iteratis: Ratio q2 * prelati noĩe magiſterii fungũtur monendo ſeu demonſtrãdo ar. l. quibus. ff. de v'bo. ſignifica. q2 demõſtrare debẽt ꝛ docere viã v'tutis / ꝛ declinare a ſemita vitioꝝ hic Eſaye. c. l vii. viam facite: iter prebete: declinate de ſemita: auferte offendicula de via populi mei: tamen hodie p̃lati noſtre etatis aut ſaltem maior pars in officio doctrine: multũ tepidi ſunt: in terrenis admoduz fortes. In celeſtibus autẽ debiles. nam pro temporali gloria. vſq; ad mortem deſiderare appetũt ꝛ pro ſpe ppetua parũ in labore ſubſiſtũt / pro terrenis lucris quaſlibet iniurias tollerãt ꝛ p celeſti mercede vel tenuiſſimi verbi ferre cõtumelias recuſant terreno ac tẽporali principi (a quo aliquid corruptibile expetũt) toto die aſſiſtere fortes ſunt / in orone vero corã dño vnius hore momento laſſantur a quo felicitas perpetua eſt ſperãda hec maxime cõueniunt dñis curialib9 ꝛ barbatis pthonotariis. Probus.

b ¶ Aſinis deferratis. Similẽ glo. Jo. mo. habes in. c. fi. ĩ. de v'bo. ſignifica. ꝛ cõiter dictũ hoc allegat fore origĩale Jo. mo. ſeu a Jo. mo. originẽ traxiſſe. Et hac de cauſa attende ad vnũ / q' beneficia * cõferentes indignis ꝛ demeritis tenentur eccleſie quã leſerunt / ad intereſſe. inſtar magiſtratus / qui minus idoneo pupilli tutellam cõmiſit: tenetur ei ſi cõtra tutorem male adminiſtrantem non poteſt pupillus habere regreſſuz. l. i. §. nũc tractemus. ff. de tutel. ꝛ ratio. diſtrahen. hec firmat Pet. de Ancha. in cle. i. in fine de eta. ꝛ qualita. Iſtd' dictum cõuenit ſepiſſime prelatis noſtre etatis vt videre licet / ꝛ etiã principibus iuxta illud: q' rex illiteratus * ſimilis eſt aſino coronato. Facit qd' not. Marga. facetiarum Arti. 4. Cũ audiſſet vnũ / aliquem ex hiſpanie regib9 ſolitũ dicere nõ decere gñoſũ ꝛ nobilez virum eſſe doctũ ſiue literatũ. Exclamaſſe fertur vocẽ hãc nõ regis ſed bouis / hi ei ſũt q̃ dies ĩ bõis exiſtiant ducere ſuos / ꝛ ſic mũdũ relinq̃re non poſſe aiunt. Pro quoꝝ nexibus antidotum habeo apud eũdem facetiaruz margaritam ibi hedis nolentibus deſiſtere a ſuctione caprarum pelles hericine in fronte alligantur quas vbi ſuggere capellas niſi fuerit refutantur / ꝛ cornibus earuz percutiuntur. Similiter ꝛ vitulis cortex arboris plenus aculeis affigitur inſtar freni circa eos ſic tamen q' a paſtura non prohibetur ꝛ tu fac ſimiliter. Aſſume ſtatum / vitam / ꝛ mores hominibus huius ſeculi diſplicitos ꝛ nõ admittet te capra ꝛ vacca huius mũdi. Probus.

c ¶ Diſſipantes. Uide que dixi. ẽ. in prohe. in epiſtola. ſacroſancte in verbo relaxatio. Probus.

d ¶ Artari. Pro hoc vide Jo. mo. ẽ. in. c. ſi religioſus iſto ti. in fine q' verba dicta ſimpliciter non habent intelligi cum preciſione. Probus.

e ¶ Saluo ſeruitio. Huius occaſione inoleuit ſtillus curie romane in commendis aut diſpenſationibus apponi ſolitus / videlicet prouiſo q' propter commendam huiuſmodi / aut diſpenſationez / debitis propterea beneficia ipſa nõ fraudentur obſequiis ꝛ animarum cura in eis ſi que illis ĩmineat nullaten9 negligat. Sz ipſoꝝ congrue ſupportent onera. Et in diſpẽſationibus ad certum beneficium dicitur in fine prouiſo q' prebenda huiuſmodi ſi eam anteq; ad etatem aptam perueneris / fueris aſſecutus / debitis interim nõ fraudetur obſequiis. Iſtud vide per Alber. in dictio. in quadam diſpenſationis forma in verbo non obſtantibus.

¶ Preterea dic q' hec clauſula appellatur modificatiua cũ dictio hec ſaluo * de ſui natura modificet ꝛ declaret precedentia: tradit Decius con. 283. col. ſecunda. Et diligenter allegat Angel. conſi. xxvii. Pro deciſione. q. in fine qui adducit glo. in. l. item ſi labeo in v'bo pure. ff. familie erciſc. Idẽ Angel. firmat in cõ. cclxxxix. circũſcripta. col. ii. facit tex. in. l. ſi debitor. §. in vẽditione. ff. q̇b. mo. pig. vl' ypo. ſolu. tex. in. c. i. ẽ. de eo q̃ mit. in po. Et ſic ĩportat cõditionẽ ſeu

modũ/ac si diceref dũmodo debitis nõ fraudef obsequijs. Pro quo vide Deciũ.cõ.327.colũ.ij. viso pcessu pposito/ vbi dicit: ꝙ ista vba dũmodo * nõ faciũt cõditionẽ: sꝫ obligãt ad sic faciẽdũ. Ita videf in pmissis dicẽdũ in cõmẽdatarijs ⁊ alijs vt dicãf bñficiati obligati ad seruitia/⁊ alia q̃ icũbũt. Et hoc itellige p se/vel alios/fm qȯ requirũt institutiones bñficioꝝ/ vt late tradit in pposito ipsius clausule Pet. de Ancha. quã ibi de vbo ad vbũ describit con. 17. sup prio dubio vbi subdit ꝙ hec clausula pulso/dꝫ intelligi ciuili modo id est fm iuris dispositionẽ.c.veniẽs. s̃.de iureiur. ¶ Incõtũ autẽ Decius dicit hãc distinctionem dũmodo/nõ facere cõditionẽ/bñ tñ obligationẽ/in hoc reperies Domi.nõ cõcordare in cõ.96.colũ.2.p hui⁹ dubij: vbi dicit ꝙ hec dictio dũmodo facit priuilegiũ cõditionale vt nisi vificaretur qualitas illi adiecta: priuilegiũ nõ vẽdicat sibi locũ/vt est tex.in.c.fi.in fi.s̃.de trãsla.pla.c.ex tuarũ.de auctoritate ⁊ vsu pallij: ⁊ de offi.delega.c.prudẽtiaꝫ.§.ceterũ. ¶ Facit alia regula quã citat idẽ Domi.in cõ. cvj.col.ij.Primo ad partẽ/ꝙ vbi dispositio limitaf ad implemẽtũ certe cõditionis/si cõditio nõ adimplef/cessat dispositio/de cõditio.appo.c.sup eo.⁊.c.p tuas.⁊.c.verũ.cum ibi no. ¶ Et vlteri⁹ in pposito hui⁹ dictionis. Adde fm Deciũ.consi.v.col.prima.in causa dñe/ꝙ per hanc dictionẽ saluo/supradicta rescribũtur ⁊ modificãtur: vt per glo.in.l. Item labeo.§.j.ff.quib.mo.pig.vel.ypo.sol.⁊ glo. per illuꝫ tex.in.§.j.l.si debitor.ff.eo.firmat Angel.cõsi.xxvij.in fine pro decisione/⁊ cõsi.xlij.colũ.pe.prout patet/ ⁊ ibi allegat glo.in.l. Idem labeo.ff.familie erciſc.⁊ Petr.de Ancha.cõ. xxvij.versi.quartũ dubiũ. Nõ seruato ordine. Uide Domi. in cõsi.cvj.colũ.v.super dicto dubio/ dum dicit ꝙ clausula dũmodo in beneficio faciat deseruire: que ponitur in dispẽsationibus pluralitatis bñficioꝝ/non inducit conditioneꝫ/ sed monitionem que licet non seruetur propter hoc nõ viciatur dispensatio/vt nota.glo.in capi.non potest. de prebend.hoc libro. Et ꝙ non inducat conditionem/ sed monitionem patet per regulam vulgatam ꝙ expressio * illoruꝫ que tacite insunt quando exprimuntur: prout insunt nõ faciunt actum conditionalem de presump.capi.fina.glo.in capitu.ij.de elec.hoc libro.⁊ in capi.vnico.in verbo conditionem de spon.hoc libro allegat. l.conditiones extrinsecus. ff.de conditio.⁊ demon. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.xxxv.

Commissa tibi parrochialis ecclesia quãquã tãtum de anno trãsiuerit, quod infra ipsũ nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunẽsis ad sacerdotium promoueri non est (nisi tũc demum cum ex toto fuerit ipse annus elapsus) censenda vacare. nec potest alteri antea te nolente conferri. ¶ Annus autem huiusmodi qui a tempore illo incœpit, quo ipsius ecclesię regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificam habuisti, vel per te stetit quominus haberes eandem tibi non currit, si promoueri iusto impedimento detentus infra tempus huiusmodi nequiuisti. ¶ Porro si infra dictum tempus non fueris (rationabili causa cessante) promotus tibi ecclesia ipsa qua dicti statuti auctoritate iam priuatus existis (ne statutũ ipsum fiat ludibrio, debitoq; frustretur effectu, & non rebus sed verbis cum sit potius cõtrarium faciendum, lex imposita videatur) nullatenus ea vice poterit iterato conferri. ¶ Cæterum si promoueri ad sacerdotium non intendens parrochialem receperis ecclesiam, vt fructus ex ea per annũ percipias, ipsam post modum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuũ eorũdem, cum eos receperis fraudulenter. Illum autem qui eam tibi contulit, cum te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendũ (præter diuinam quam exinde incurrit offensam) ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Magnum est habere primordium veritatis.
Dubius est iudiciorum euentus.
Iura non debent esse ludibrio.
2 Fraus potest purgari sicut mora.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Lugdunen. verbum legitur in pandectis prout Uiennen. ⁊ Narbonen.
Lugdunen. obtinet sedem patriarchalem.
2 Possessio pacifica quando dicatur.
3 Rei dubie ⁊ augurio se submittit/qui iudicium inchoat.
Multa propter dubium euentum a lege statuuntur / tollerantur/⁊ admittuntur.
4 Iudex quando habet diuidere quod petitum est.
5 Melius est partẽ pacifice consequi q̃ exponere se dubio amittendi totum.
6 Ex iure superueniente pendente lite (etiaꝫ in beneficialibus) potest ferri sententia.
7 Per litis euentum apparet de iniuria iudicis. Item de validiori presentatione ad beneficium.
8 Sententia recredẽtie quid operetur ⁊ an terminetur possoriam per eum.
9 Fiat mẽtio de iure qȯ stat in pẽdẽti. alś ẽ subreptitia grã.

Commissa, Hoc.c.declaratur constitutio. s̃. eo. licet quo ad annum ibi taxatum vt.j.res.⁊.§.j. Et p̃tea quo ad recipiẽtẽ ⁊ conferenteꝫ beneficiũ vt .§.porro.s̃.eo.ti.⁊ sequen. [Lugdunen.] [a] .s̃.eo.licet [censenda] ar.ff. de verbo.obliga. in illa stipulatione ⁊.l.insulam. ¶ Sed contra.ff.ad velleia.l. aliquando in fi.

¶ Sol. Ibi obligatio ab initio fuit inefficax: sed hic ab initio fuit collatio efficax.

¶ Item contra.ff.de acquir.hered.si quis heres. Sol. ibi non fuit contractus: vel quasi: ante obitum instituti/vnde frustra expectaretur per substitututũ. Sed hic fuit donũ validum a principio. Et magnum * est habere primordiũ veritatis [b] .ff.de lega.ij.cum filius.§.heres [pacificam] [c] Esset enim durum ꝙ litigans ante possessionem adeptam compelleretur promoueri: cum dubius [d] sit iudiciorum [e] euentus.ff.de peculio quod debetur [eadem].j.hoc libro de regul.iuris constat ⁊.c.imputari ⁊ a contrario sensu.ff. de lega.ij.ti tia cum testamento.§.si ea.[ludibri o] quod esse nõ debet [f]. C. de bonisq; liber.cum nõ solũ.§.nõ autem filio [videaf] C.communia de lega.l.ij.in fine.s̃.eo.si post .§ si vero [mutata].

2 ¶ Nota hic. Fraudem committi ⁊ cõmissam * posse purgari s sicut ⁊ mora.j.hoc lib.de regul.iur.mora [obligari]

8 ¶ Nota penam contra conferentes beneficia / illis qui non putantur proficere in eis. Ioannes monachus. Car.

a 1 LUgdunen. Hoc * verbũ lego in pãdectis.in.l.fi.§.imperator.ff.de suspec.tuto.⁊ in.l.fi.ff.de cẽsib. vbi etiã de Uiẽnen.⁊ Narbonen.Dic preterea ꝙ Lugdunen.nũc obtinet sedẽ patriarchalẽ/⁊ primatialem:tẽpore tñ Inno.iij.solũ sedẽ episcopalẽ obtinebat/vt patet in suprascriptione.c.dilectus.s̃.de homi. Probus.

b ¶ Ueritatis.Dixi.s̃.in capi.si eo tempore de rescrip. Probus.

c ¶ Pacificã.Gemi.consi.cxxv.&si. Super tertio/ dicit fore opiniones varias:que dicatur in hoc puncto/pacifica pos-

2 sessio: sed veritas * est ꝙ quo ad artationem suscipiendi ordines sufficit habere possessionem exercitij cure vel maioris partis:vt hic:per glo. sed quo ad finẽ vt priora bñficia vacent per adeptionẽ secũdi sufficit adipisci possessionem totius vel maioris partis rerũ temporaliũ:vt no.glo.in.c.si tibi cõcesso.ĩ.de preben.archi.in cap.in noĩe dñi.23.distin.nume.27.Idem tenet ipse Gemi.consi.78.col.fina.quod exorditur. Formãtur ista secunda dubia: rota in nouis.deci.lxj.Sufficit impetrãti/vbi apostillator dicit oportere ꝙ quis possederit pacifice scd̃m beneficiũ/vt fiat ipsa vacatio primi per duos menses/alias non diceretur pacifica possessio/que tanto tẽpore nõ durauit scd̃m lapũ hic cuius opinio bis fuit per rotam seruata:vt ipse refert/addens opinionẽ Paul.in cle.gratie.de rescr.ꝙ pacifice dicitur possidere qui possidet sine controuersia iuris vel facti/iudiciali vel extraiudiciali.Dom:i.d.cõsi.78.col.3.Formãtur/⁊ in colũ.fina.circa finem:videtur sequi opinionẽ lapi pro qua allegat.cap.fraternitatis.s̃.de frigidis:habeo tñ in extrauaganti execrabilis/ꝙ simpliciter requiritur pacifica possessio. Ergo non venit distinguendum aliquo modo de aliquo tempore/prout.s̃. cuz lex non distinguat/nec nos per ea que dico.in cap.fi.de cogna.spirit.quibus adde Calca.cõ.primo. ¶ Paul.de castro.consi.cclxv.in primo articulo.in secũda parte/citat opinionẽ Lapi/dicit tamẽ ꝙ nullus text⁹ iuris canonici vel ciuilis hoc declarat. Ideo possumus dicere relinqui arbitrio iudicis: per.l.primã.§.ait pretor.ff.de iure delib.⁊ per.l.j.§.quo enim.ff.rem ra.hab.vide Domi.consi.82.Bonifacius. Probus.

d ¶ Dubius.Panor.in cap.pastoralis.s̃.de cau.pos.⁊ ppri.

3 dicit ꝙ * rei dubie ⁊ augurio se cõmittit/ qui iudicium inchoat.glo.in cle.prima:in verbo euentus:vt lite penden.tex.est in.l.qd̃ debetur.ff.de peculio/hic ꝑ Io.mo.alleg. ¶ Item propter dubium euentum multa a lege statuũtur/⁊ tollerantur/⁊ admittuntur:que alias non tollerarentur.Bald.⁊ Sali.in.l.prima.C.de pac.Alexã.consi.53.nume.19.inuocato.volu.4. Probus.

e 4 ¶ Iudiciorum euentus/Dic ꝙ postꝙ̃ rationes * animum dubium reddunt/ nec magis ad vnam partem ꝙ̃ ad aliam inclinatur.Iudex assignet cuilibet partem suam/vt not.in cap.licet causam.s̃.de probatio. Quia Salomon dubius cuius esset filius/qui petebatur dixit.Date dimidiam partem vni/⁊ dimidiam alteri.ca.afferte.s̃.de presumptio.Et licet respectu diuisionis pueri hoc tentãdo dixerit/tamen respectu iusticie sententie sue hoc sensit / ꝙ vbi sunt dubia iura partium ⁊ quilibet aspirat ad lucrũ/diuidere per mediũ equitatem habet/ iuriscõsultus etiã hanc mediã viam elegit in casibus dubijs qñꝙ̃/vt.ff.de peti.heredi.l.sed ⁊ si lege.§.adeo.tradit Pet.de Ancha.cõ.ccx.col.fi.inter cõ-

5 traria/vbi vnũ subdit/ꝙ melius * est partẽ pacifice consequi/ꝙ̃ exponere se dubio amittẽdi totũ/arg.ad hoc.C.de inoff.testa.l.si pr̃ puelle:⁊.l.si ea lege.de vsur. ¶ Preterea dic ꝙ de effectu gr̃e date in forma.Si neutri apparet ꝑ litis euentũ:quia datur sub cõditione cũ dicatur.Si ꝑ euẽtuz litis huiusmodi tibi constiterit neutri ipsoꝝ ius cõpetere cõferas ⁊c.de quo per Domi.in cõsi.79.Dñs Ioan-

6 nes.vbi vnũ subdit in proposito ꝙ * ex iure superueniente pendente lite (etiã in beneficialibus)potest ferri sentẽtia.ca.fina.de iureiur.hoc lib. ¶ Uide que citat in ꝓposito/idem Domi.cõsi.cv.ad supplicationẽ/ad quẽ etiã attende pro intento.in cõsi.cxxix.col.ij.circa. ¶ Ulterius.Adde

7 ꝙ per litis * euentũ apparet de iniuria iudicis/notat Domi.in cõsi.vij.col.ij. Subtiliter apparet etiaz de validiori presentatione ad beneficium.Quia si super patronatu alicuius beneficij: duo in possessorio vel quasi se molestent: ⁊ processu pendente beneficium vacet : quilibet ad illud poterit presentare/⁊ eius presentatio valebit:pro quo sentẽtia diffinitiua pronunciabitur in possessorio in quo diffinitiua ferri potest.Cle.vnica de seque.po.⁊ fruc.Interim vero presentatio cuiuscunꝙ̃ remanebit in pendenti vt dicit post Inno.Panor.in.c.cum venissent.s̃.de in integr.resti.per illum tex.⁊ per no.in.l.j.ff.vti pos.Secus si alter esset possessor per sententiã a qua non fuisset appellatuz vel de consensu partis/⁊ licet esset super iure patro.in proprietate seu petitorio quia tunc pñtatio possessoris valeret:licet postea succumberet in petitorio per sententiã a quo nõ appellaretur per.c.querelam.s̃.de appella.⁊.c.cõsultatiõib⁹.s̃.de iure patro.Nam si appellaretur a sentẽtia ⁊ per superiorem reformaretur dicta presentatio nullum produceret effectuz vt dicit Curtius in trac.de iure patro.in verbo cõpetẽs.q.xiiij. Et dicit Paul.de citadinis eo.trac.in vj.parte.q.xiij.ꝙ pñtatus ⁊ institutus lite mota postea poterit remoueri per illuz qui in causa patronatus obtinebit ⁊ idem sentit in.q.xvij.Ex quibus infert Aureolus in additio.ad Guil.in.c.solet de senten.excõica.hoc lib.ꝙ si vn⁹ hz sñiaz pro se ĩ curia senescalli suꝑ recredẽtia iuris patronatus vel diffinitiuã/⁊ ab ea fuerit ad curiam parlamenti appellatum.Si bñficiũ vacat hoc in pendenti quilibet poterit pñtare ⁊ expectabitur finis processus suꝑ diffinitiuo

8 possessorio vel quasi iuris patro.Nec * sufficit habere recredentiam etiã per arestum quia per eã nõ terminatur totum possessorium / cum adhuc remaneat plenum possessoriũ/seu manutenẽtia in qua altera ꝑs posset superare.sed finito possessorio per arestum vel alias ita ꝙ super eo non moueatur questio.tunc dicitur verus possessor patro. qui pñtare poterit ⁊ eius pñtatio valebit nec per eũ pñtatus remouebitur licet succumbat in petitorio:⁊ ita itelligitur.d.c.q̃relã ⁊.d.c.cõsultatiõib⁹:rota in antiquio.in ti.de preben.deci.v.quidam impetrauit.

¶ Pro hoc.Uide Do.in con.lxxix.col.ij.vacante.

9 ¶ Et attende ad vnũ quia de hoc * iure quod stat in pendenti in gratia posteriori alterius beneficij vel dispensationis/tenemur facere mẽtionẽ sub pena nullitatis ꝑ ea que no.idem Domi.in con.cxl.col.fi.Casus talis est/vbi concludit ꝙ de gratia nulla per nos obtenta etiam tenemur mentionem facere in secunda quod videtur durum quod nota quia pauci attendunt:nec iuuat clausula:necnon oĩa ⁊ singula ⁊c.qñ specifica fieri debet mẽtio vtpote de parrochialibus dignitatibus ⁊ alijs incõpatibilibus. Prob⁹.

f ¶ Nõ debet.Dixi.s̃.in.c.si pro te de rescr. Probus.

g ¶ Posse purgari.s̃.de cler.nõ res.Panor.ĩ.c.relatũ in fine ait.ꝙ q̃ assumũt bñficia nõ ꝙ habeãt aĩm clericãdi/sꝫ vt ex eis viuãt in iuuẽtute si penitẽtia ducti volũt vere clericari nõ tenẽtur dimittere bñficia:sed satis est ꝙ satisfaciãt deo de praua intentione/agendo penitentiam:

¶ Et inquantuz hic Io.mo.loquitur de purgatione more Uide que tradit Alex.in cõ.lxxij.col.iij.videtur.⁊c.vol.iij.⁊ con.cv.nu.vj.magnifice pretor eo.vol. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap.xxxvj.

SI abbatem ecclesiæ Romanæ immediate subiectum in vestrum episcopum elegistis reprehendi exinde nulla ratione potestis, ei tamen ab alio quã a nobis vel apostolicę sedis legato, si sit in prouincia de latere nostro missus,dari non potest licentia suum deserendi monasterium & ad vestram ecclesiam transeundi.

¶ Huiusmodi vero legatus qui maius omnibus post romanum pontificem in prouincia sibi decreta imperium censetur habere , archiepiscoporum episcoporum,& exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alij autem legati hoc nequeunt,nisi id eis a sede ipsa specialiter sit commissum.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Abbas exemptus potest eligi in episcopum: sed transire non potest sine licentia pape/seu legati de latere.
Legatus de latere electos in archiepiscopos/episcopos/ et exemptos potest confirmare/sed alius legatus nõ/nisi hoc habeat de priuilegio speciali.
2 Capitulũ dat licentiã abbati ad sedem episcopalem trãseundi si sedes vacat.
3 Quis nõ debet fungi duplici officio circa idem.
Metropolitanus nihil potest in prouincia/nisi qđ sibi ius cõcedit/vel prisca cõsuetudo tribuit ab antiquo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Metropolitanus/et archiepiscopus idem sunt.
Metropolitanus dicitur/ vt hic.
2 Archiepiscopus est iudex ordinarius in sua prouincia.
3 Que spiritu dei agũtur/nõ sunt subiecta legi.
4 Quis nõ potest esse adeo pfectus quin subijciat legi tradite/a superiore/saltem quo ad habitum.
Prouincia quid contineat dicitur hic.
5 Solus papa/est superior exemptorum.
Episcopi exẽpti/ sunt nõ exẽptis episcopis preferendi.

SI abbatem, Hec decre. habet duo dicta.
1 ¶ Primum est/Abbas * exemptus potest eligi in episcopum: sed transire non potest sine licentia pape/seu legati de latere.
¶ Scđm est: legatus de latere electos in archiepiscopos / episcopos/et exemptos potest cõfirmare: sed alius legatus non/nisi hoc habeat de priuilegio speciali [licentia]. Quid de abbate non exempto electo in episcopũ: dic, q potest eligi: sed licentia transeundi a suo episcopo est petenda/arg. vt hic. ¶ Sed dato q sedes episcopalis vacet/nunquid poterit capitulum hanc licentiã da-
2 re? Dic * q sic. j. de maio. et obedien. cum olim/ et. j. hoc lib. de maio. et obedien. cap. vno. ¶ Sed pone q abbas non exemptus est assumptus in prelatũ sedis sue episcopalis. Nunquid poterit capitulum hanc dare licentiam: videtur
3 q non. Ne fungatur * duplici officio circa idem/quod esse
a non debet. C. de assesso. Nemo nec metropolitanus a illã
b dare potest cum nihil possit in prouincia b nisi q ius sibi
c concedit c vel prisca consuetudo tribuit ab antiquo. ix. q. iij. conquestus. Et dic non esse necessariam licentiam/quia hic non agitur de licentia cõsensus: quem potest dare electus/vt hic de qua habetur. s. eo. si religiosus/et cap. quis sit/ sed hic agitur de licentia translationis/ seu transitus: qui nõ est hic necessarius: quia hic non alienatur persona: sed
d filius hoc casu fit pater d. Sed alienaretur si monasteriũ esset exemptum/vt hic. Et ideo papa vel legatus de late-
e re est requirẽdus e pro licentia obtinenda: et hoc ca. loquitur de postulatione facienda a superiore que sequitur veram electionem/sed supra agitur de postulatione que pcedit electionem: vt ibi notatur [habere]. ff. de offi. pcon. et lega. l. ideo: et. l. sequen. in prin. [commissum]. Alie etiam differentie notantur inter dictos legatos. j. hoc libro de offi. lega. capi. primo. Ioan. Mona. Cardi.

a
1 METropolitanus/Dic q metropolitanus et * archiepiscopus idẽ sunt. Guil. in cle. Episcopo de priuileg. licet Archidi. in cap. psenti/ in prin. j. de off. ordi. dicat q archiepiscopus sit maior metropolitano/ habet quippe ipse archiepiscopus curam totius prouincie. ix. quest. iij. capitu. ij. intellige mediate per episcopos. capi. pastoralis. de off. ord. vel etiã imediate in certis casibus/ puta ad cõsecrãdũ epos. c. qm lxxv. dist. vbi Prepo. et in alijs casibus specialibus. xxj. di. c. primo. xx. q. ij. c. j. et. c. legimus. in prin. xciij. distin. tu tamẽ idem dic de metropolitano, quod de archiepo. quod patet ethimologia vocabuli: qr metropolitana idem est q archiepiscopalis a metros qđ est mensura: et polis ciuitas quasi mensurãs super ciuitates prouĩcie. xxj. di. cleros vbi glo. etiam dicit a metros quod est mater quia est mater aliarũ ciuitatum. xij. di. de his. Probus.

2 b ¶ In prouĩcia: Tũ dic q archiepiscopus * ipse est iudex ordinarius in sua prouincia glo. et ibi archi. ix. q. iij. c. ij. quod verũ sʒ Inno. in. c. pastoralis. s. de offi. ordi. archiepiscopale m habet non episcopalem iurisditionem: et in exemptos etiam non habet quenqʒ/prout nec in bonos qui nihil committunt: intellige in legis exercitio solum. Fely. in prohe. decre. rex pacificus in prin. allegat. c. de constantinopoli-
3 tana. xxij. distin. Et per hoc declaratur illud que * spiritu dei aguntur non sunt subiecta legi. c. licet. s. de regul. qr non sunt vt dixi sub exercitio legis/ex quo dicũtur lex priuata. de qua lege priuata et publica est bonus tex. in. c. due sunt. xix. q. prima. recte dicitur quo ad habitum et exercitiũ tolli./hoc casu propter glo. ordinariam in cle. ad nostram in
4 verbo. ij. ieiunare de hereti. que dicit q quis non * posset esse adeo perfectus quin subijciatur legi tradite a superiore saltem quo ad habitum.
¶ Et dic q hic prouincia capitur pro toto quod subest vni metropolitane ciuitati. l. si in aliam iuncta glo. ff. de offi. pcon. l. j. de metropo. lib. xj. C. vbi Bar. Et ita prouincia secũdum canones distinguitur per Archiepiscopatus et archiepiscopat⁹ est caput prouincie. xcix. di. prouincie. vj. q. iij. scitote. c. quis de pbẽ. hoc lib. c. fi. s. de maio. et obediẽ. c. j. s. de vsu pal. c. nõ ẽ. s. de spõ. vbi doc. Car. ĩ cle. dudũ. §. sta tuim⁹ de sepul. Et multis qdẽ alijs modis capitur hoc verbum prouincia quos vide per glo. in pragma. in titu. de colla. in. §. cui rei graue/in verbo prouincia. Probus.
c ¶ Concedit. Uide Io. mo. j. in. c. primo de supplen. neglig. prela. Probus.
d ¶ Fit pater. Ista et precedẽtia verba ad calamũ citat Barthachi. in trac. de epo in. ij. lib. prime partis. col. xvij. psi. Quero incidenter et sequitur doctrina Io. mo. dicens multos libros non habere ista verba. Probus.
e 5 ¶ Requirẽdus/Dic pro intento q papa * solus est superior exemptorum glo. no. in pragma. in ti. de causis in verbo subiecte. §. si vero quispiam Io. mo. in. c. auctoritate. de priuileg. j. ¶ Et ipsi exempti sunt non exemptis preferẽdi. c. per tuas. s. de maio. et obedien. vbi glo. et Panor. dicit q eps exẽptus in synodo sedere debet meliori loco. facit. c. cum in distribuendis de tempo. ordi. l. ij. ff. de albo scrib. et. c. hi q. j. de prebend. et. c. si a sede eo. ti. et lib. et subditur q habens dignitatem vel canonicatum a principe vel papa pfertur illi qd cõsecutus fuit ab inferiore quod latius tractamus in tracta. nostro de mandatis apo. ideo in presentiarũ sistendum venit. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxxvij.

SI cõpromissarius in quẽ defuncto episcopo trãsfertur eligẽdi potestas, negligenter infra tempus a iure statutum eligere pretermittat, ad superiorem potestas deuoluitur prouidendi, sibique compromittentes imputent, qui in talem potestatem huiusmodi transtulerunt.
¶ Si vero eligat sed indignum, tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis qui non sunt in culpa non debeat imputari) siue etiam ignoranter (cum suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) libere reuertitur ad eosdem. Idẽ fit cũ eligit idoneũ, sʒ elect⁹ renuit cõsẽtire

¶Porro eo casu cum scilicet indignus eligitur ab eodem compromittentes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (nisi sicut præmittitur ratum habuerint) puniuntur, sed ipse (vt pœna suum auctorem teneat) a beneficijs ecclesiasticis triennio iuxta lateranense concilium suspenditur ipso iure,

¶Huiusmodi quoque pœna nec in episcopo si ad eligendum fiat compromissarius sic peccante (cum de iure nullam sententiam suspēsionis incurrat nisi de ipso expressa mentio habeatur) nec in aliorum quam episcoporum & superiorum ipsorum electionibus, cum peccatur in ipsis vendicat sibi locum.

¶Restringitur etiam dicta pœna solum ad ea beneficia quæ sic peccans in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo specialiter noscitur offendisse.

¶ Et idem in illius beneficijs est censendum qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionem impugnans in probatione deficit eius quod obijcit in personam.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Negligentia compromittentium seu compromissariorum operatur deuolutionem.

2 Negligentia procuratoris obest domino/ vnde in omittendo procurator nocet domino/non in compromittendo.

3 In generali commissione/non videtur commissum vt male siue indebite agat.

4 Cum pena ordinaria locum habere non valeat / extraordinaria inducitur.

In eo puniatur quis: in quo deliquit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quod fit per compromissarium/ fingitur esse factū per cōpromittentem.

2 Mandatum generale de eligendo/non includit ꝙ fiat electio de inhabili.

3 In generali dispositione/non veniunt ea. que in specie fieri non possunt.

4 Quando imponitur pena per verba indefinita fit restrictio vt hic.

SI cōpromissarius, hic declaratur plura iura antiqua ⁊ notata in eis [prouidendi]. Et est ratio quia * negligentia compromittentium siue compromissarioꝝ operatur deuolutionē [a] vt hic et. s. eo. ne pro defectu ⁊. c. quenquam. Et negligentia procuratoris obest domino vnde in omittendo procurator nocet domino non in committendo. C. de acquir. po. l. vltima ⁊ no. j. hoc libro de regul. iur. delictum ⁊. j. §. proximo.

¶Et ex istis colligitur ratio diuersitatis inter primum ⁊ secundum. Respō. huius cap. [imputari]. Et est ratio quia in generali cōmissione * nō videtur [b] commissum/ vt male siue indebite agat. ff. de conditio. indeb. si procurator circa finem. ff. de lega. primo. l. si seruus vetitus ⁊ no. j. de prebend. dilecto [c] [officio]. j. de offi. delega. in literis / ⁊ per

hoc declaratur notatum. s. eo. causam [ratam] tunc enim culpam alienam facit suam vt d. l. si procurator ⁊ no. j. hoc libro de senten.. excommunica. cum quis. j. Respon. [idem fit] vt non reuertatur potestas ad compromissarium quia functus est suo officio. s. §. proximo [pregrauari]. j. hoc li. de regul. iur. non debet ⁊ ibi notatur [teneat]. C. de penis l. sancimus. s. de his que fiunt a ma. parte capit. quesiuit [ecclesiasticis] hic artatur. j. eo. §. restringitur [cōcilium] s. eo. cum in cunctis. §. clerici.

¶Sed quid si compromissarij ibi non haberent beneficium nec in alia ecclesia possunt puniri vt. j. eo. §. restringitur/ quid fiet cum eis? Dic cum * pena ordinaria locum habere non valeat correctio extraordinaria inducitur. ff. de penis l. prima ad finem. ff. de in ius voc. l. vltima. C. de sepul. vio. l. fi. in fine. j. de iudeis ad deliberādum in fine [incurrat] j. hoc lib. de senten. excommunica. cap. quia episcopus/ cū hoc casu alia pena extraordinaria puniatur vt statim notaui ar. s. eo. commissa in fine [locum] hic declaratur. d. §. clerici ⁊ in. §. sequenti [offendisse] [d] Et est ratio vt in eo * puniatur in quo deliquit. j. eo. prouida in fi. ⁊. j. hoc libro de tēpo. ordi. eos primo Res. [Et idē] hoc. §. declaratur constitutio. s. eo. statuimus in fine. Jo. mo. Cardi.

a Operatur deuolutionē. Et ratio est. quia ipsi videtur idē cū capitulo / ipsum representādo ad hoc est tex. in. cap. in causis s. de electio. isto ti. vbi Panor. dicit ꝙ illud quod fit p * compromissarium fingitur esse factum per compromittentem/ ⁊ sunt quasi ministri ipsorum canonicorum / ⁊ sic factū ab eis censetur idē factū ac si per cōpromittentes instar executorum testamenti quia quod fit per ipsos videtur factū per ipsum testatorem. Pro quo vide eundem Panor. vbi supra. Philippus Probus.

b ¶Non videtur. Areti. in con. xxvi. col. 4. factum. per hunc tex. dicit ⁊. l. quanquam in prin. ff. de ritu nup. ꝙ in dubio * mandatum generale de eligendo aliquem ad aliquod officium non includit quod eligens possit inhabilem eligere. Philippus Probus.

c ¶Dilecto. l. quod sepe. §. quod veneni ibi. Aut mandatum flagitiose rei vllas vires habet. ff. de contrahen. emptio. facit in simili quod in * generali dispositione non veniūt ea que in specie fieri non possunt. ff. ad municipal. l. lucius. §. pe. ⁊ quod no. in. l. prima in prin. ff. de offi. eius cui māda. est iurisd. in glo. q̄ incipit argumentum triplex/ ad fi.

¶Et sic insequendo intentum Jo. mo. hic nec illicita vel prohibita. l. si pater. ff. de his qui i fraud. credi. l. q̄q̄. ff. de ritu nuptia. maxime si sunt talia que facerent dispositionē incidere in penam. l. iij. §. si procurator. ff. ꝙ quisq; iur. ⁊. l. si procurator. hic per Jo. mo. allegata notat Paul. de castro con. cccxvij. nu. iij. viso ⁊ examinato in prima parte. Philipppus Probus.

d ¶Offēdisse. Domi. i cō. lxij. col. fi. Prosequar. per hūc tex. citat doctrinam ꝙ * quando imponitur pena per verba indefinita que possent verificari in pena concernente diuersa loca/ restringuntur illa verba indefinta ad penam respicientem locum cui verisimiliter statuens volebat prouidere. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. xxxviij.

PRocurator ad appellandum cōtra electionem, postulationem, aut prouisionem alicuius non aliter idoneus de cetero reputetur quam si omnia quę in formam obijcere vel personas & propter quę appellare intēdit, singulariter & clare in eius procuratorio sunt expressa.

¶ Habeatque speciale mandatum iurandi corporaliter in eorum animas quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare.

PRocurator, hic declaratur cõstitutio .s. eo. vt circa: scilicet q potest in casu predicte decretalis appellari per procuratorẽ ꝛ que debeat esse forma mandati istius procuratoris [de cetero] Et sic ad casus precedentes referri nõ debet.s.eo.licet.§. is qui ꝛ.j.codem prouida in fine. [Singulariter ꝛ clare] nota hic modum proponendi obiecta in casu dicti cap. vt circa. Sed quid de procuratore constituto ad iudicialia? dic vt.j. hoc lib.de procur. qui ad agendum. Joannes mona.cardi.

Bonifacius Octauus. Cap. xxxix.

SI cõfirmationem electionis propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam, vel ex eo quia ipse qui confirmauit, confirmandi non habuit potestatem, cassari seu cassam & irritam nunciari contingat non propter hoc præcedens electio, si alias sit canonica, intelligitur infirmari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Per confirmationem inutilem infirmatam non leditur electio: si alias fuerit canonica.
Utile in his q̃ diuidi possunt nõ vitiat vtile: alias secus.
2 Commutans ante actum qui debet firmari vel infirmari/ per commissum nihil agit.
3 In ordinatis per esse nature/ moris/ ꝛ rationis/ secundum presupponit primum.
Substantia prior est natura omni accidente: sic ꝛ causa est prior causato.
4 Materia cum forma: causa est omnium accidentium que fiunt in subiecto.
Bene viuere presupponit viuere.
Uirtus est que habentẽ pficit/ ꝛ opus eius bonũ reddit.
5 Omne perficiens perfectibile supponit alias non haberet in quid ageret.
Quod non est natum/ per consequens nec notum.
6 Obligatio fideiussoria que accedit principali potest principalem precedere.
7 In iudicio acipiente finem per sententiam / remanet semper actio prima ꝛ actio in factum q̃ descẽdit ex iudicato.
8 Citatio est exordium omnium actionum instituendarum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quãdo habilis ꝛ inhabilis faciunt actum / habilis facit valere quod non valeret gestum solum ab inhabili.
2 Magis dignum attrahit ad se minus dignum.
3 Reus non potest pati sponte q quis contra eũ agat actione que nunq̃ nata fuit.
An per sententiam ꝛ laudum fiat nouatio obligationis vide hic.
4 In claris non est opus coniecturis.
5 An in concessione priuilegij requiratur q quis citetur.
6 Si inuito aliquo fieri potest/ ita eo inscio ꝛ absente.
7 An notificatio priuilegij facienda sit illi contra quem fit ꝛ in cuius preiudicium vergit.
8 Citatio non requiritur. vbi notorium est defensionem non competere.
Citatio fit vt citatus possit se defendere.
9 Citatio a principe tolli non potest.
Citatio non est sub regula potestatiua sed naturali.
10 Nullitas surgẽs a defectu citationis/ nunquã intelligitur exclusa idẽ de defectu iurisditionis ꝛ incompetẽtie.

1 a SI confirmationẽ, Per * confirmationẽ inutilem infirmatam: non leditur electio si alias fuerit canonica [a]. Et est ratio quia inutile in his que diuidi possunt / non vitiat vtile alias secus. ff. de aqua quoti. ꝛ estiua. l.ij .§. Item queritur ꝛ .§. sequen. ꝛ de hoc no. j. hoc libro de regul. iur. cap. vtile [omissam].j.eo.cap.fi.[potestatẽ].s.eo.si postq̃.s. Respõ.

2 ¶ Sed quero metropolitanus * suffraganea ecclesia vacante: subdelegauit ante electionem celebratam vt electionem que imminebat facienda cum esset facta confirmet: vel infirmet. commissarius procedit an processus teneat? Et videtur q non. s. de rescrip. quia nonnulli ꝛ.ff. de iudi. non quemadmodum.C. qui pro sua iurisdi.l.prima. in prin.

3 ¶ Et est ratio ad id naturalis/ nã * in ordinatis per esse nature/ moris/ ꝛ rationis: secundum presupponit primum/ verbi grã esse albuz presuppõit esse ꝟ naturã q2 substãtia prior est natura omi accidẽte sic ꝛ causa prior est causato. Nam *
4 b materia cũ forma causa est [b] oĩm accidẽtiũ q̃ fiunt in subiecto: similiter est in esse moris: vt beate viuere vel bñ viuere presupponit viuere. Nam gratia qua habetur bene viuere non destruit naturam: sed perficit ergo eam presupponit / nec mirum nam virtus est que habentem perficit / ꝛ opus eius bonum reddit. Et sic esse moris esse nature pre
5 supponit/ sicut omne * pficiẽs perfectibile supponit alias non haberet in quid ageret sic dico in esse rationis vt est committere aliquod negocium nam committere in hoc casu non est aliud q̃ cause cognitionem indagare. Et hec indagatio per esse rationis presupponit cause existentiam ꝛ tempore dicte commissionis facte per prefatũ archiepisco-
c pum nondum erat nata [c] ꝛ per cõsequens nec nota: arg. ff. quod cuiusq̃ vniuer. l. Item eorum.§. sed si ita. Et vere si intelligatur recte est casus.d.l.non quemadmodum in qua iudicium accipitur pro potestate iudicandi vt.ff.eo ti.l.iudicium soluitur. Ex hoc apparet ex cõtextu prefate legis ponentis differentiã inter contractus ꝛ quasi cõtractus ꝛ obligatiões eorũdẽ pricipales ꝛ nõ pricipales. verbi grã.
6 Obligatio fideiussoria * que accedt principali põt pricipalem precedere nec ipsa accessoria erit nata ante principalem vsq̃quaq̃ sederit in pendenti. Secus autem in iudicio hoc est potestate iudicandi quẽ precedere debet secundũ dictam legem cause existentia: nam commissio est secũdum adiacens existentie cause adherens. Et hec causa
7 est quare in iudicio * accipiente finẽ per sententiam / re-
d manet [d] semper actio prima ꝛ actio in factum que descendit ex iudicato.ff.de pigno.l.grege.§.etiaz. Et hec questio et ratio eiusdem habẽt expressum casum seu argu. optimũ j. hoc lib. de officio ordi.c. Romana.§.ij.ꝛ.iij. Ro. Et est rõ
8 e euidens. Citatio * [e] que est exordiũ omnium actionum instituendarum: insti. de pena teme.litig.§. vltimo debet fieri iure iam creato.s.eo.bone.ij.in fi. Ergo fortius ꝛ cõmissio. Jo.mo. Cardinalis.

a CAnonica. Petr⁹ de Ancha. cõ.ccxv.nu.v.ꝛ.vj. scripsit papa dictũ istõ ꝯprobat ꝑ.c.ꝯtigit ꝛ.c.per tuas.s. de arbi-
1 tr. vbi * quãdo habilis ꝛ inhabilis faciunt actũ tunc habilis facit valere quod nõ valeret gestum solum ab inhabili. Ad id qđ dicitur de auctoritate prestita per veruz ꝛ falsum tutorem quia valet et habetur respectus solum vtilis.s.veri.ꝛ non inutilis.s. falsi.l.prima.§.j.ff.qđ cum fal.tutor.
¶ Ad idem q dicimus vnicum de duobus retinet conditiones que sunt meliores ex altero.l.ij.C. cõia de lega.ca.
2 ite r opa.s.de sponsa.facit q2 * magis dignũ ad se attrahit minus dignum.c. quod in dubijs.s. de consecra.ecclesie vel alta. Archi. Jo. And. ꝛ alij post tex.ibi.in.c.vno de iure

patro.hoc lib.l.quęreligiosis.ff.de rei vēdica.cū similibus
vnde Jo.mo.in cap.indultum vbi etiam aliqua in proposi=
to cito.j.de regul.iur.Probus.
b ¶ Causa est/ Vide que in proposito dico in cap.statutum/
el.ij.de heret.⁊ in rubrica de spon.Probus.
c ¶ Erat nata.In simili Alex.ī cō.clxvj.col.j.in causa ⁊ lite.
3 vol.primo dicit/ ꝙ non * potest reus sponte pati / ꝙ quis
contra eum agat actione que nunꝙ nata fuit/ Bar . post
tex.in.l.ij.nu.5. ff.de dote prelega.Agitur tamen ante con
ditionis euentuȝ vt ea adueniente soluatur Neapoli.deci.
279.plures. Probus.
d ¶ Remanet.Et sic habes ꝙ per sententiam iudicis non fit
nouatio extinctiua alicuius obligationis/ sed bene fit no=
uatio accumulatiua prout tenet glo. magna in.l.prima.vbi
Barto. ⁊ doct. C.de iudi. ⁊ glo.in.l. duobus.ff. de excep.
rei iudica.⁊ in.l. nepoti.⁊ ibi Bar.ff.de fundo instruc.quod
non procedit in laudo arbitri. Quia licet ipsa arbitria sint
redacta ad instar iudiciorum.l.prima.ff. de Arbi. tamē ex
sententia arbitri non oritur actio nec obligatio.l.prima vbi
glo.⁊ doc.C.de Arbi.Sed metu pene ei paretur.l.diem p=
ferre.§.stari.ff.de arbi.ideo per sententiā arbitri non fit no
uatio accumulatiua/cuȝ actio nō detur/tamen quando lau
dum esset emologatum expresse per partes/ aut tacite per
lapsum dierum.x.aut per iuramentum quia tunc oritur ac=
tio in factum per. l. cum antea ⁊.l.neqȝ arbitris.C.de arbi.
tūc ex sententia arbitri bene induceretur nouatio accumu=
latiua. Philippus Probus.
e ¶ Citatio.Istud est tritū in iure:Et ideo nō est opus alia
comprobatione ⁊ clarificatione prout diximus in simili ꝙ
4 in * claris non est opus coniecturis.l. continuus.§. cum
5 ita.ff.de verbo.obliga.Dubium tamen obstat.an in * con=
cessione priuilegij principis requirat ꝙ q̄s citetur .Et bre=
uiter videtur dicenduȝ ꝙ non.Pro quo habeo ꝙ sicut prin
ceps solus condere potest legem : sic in potestate eius est
priuilegia concedere aliquo nemine citato Bal.in.l.fin.C.
quibus res iudic.non nocet ⁊.l.fi.circa finem. C. de fruc. ⁊
litium expen.firmat Panor in cap.cum olim post glo.in ver
bo absenti in fi.s̄.de re iudica.vbi idem Bal.nu.iij. dicit:ꝙ
in impetratione gratie nemo est citandus:quia est quedam
donatio.Idem Bal.in.l.nam ita diuus col.prima. ver. sed
quid si sint citati. ff. de adop . vbi dicit : ꝙ vbi priuilegium
vel rescriptum conceditur non est de more nec de iure vt
quis citetur: quia est donum superioris allegat.l. libertus
ff.de in ius voc.⁊ cap.cum qui de prebend.hoc lib. tangit
Panor.con.84. nu.6. Videtur primo dictam donationem
vol.primo. Alex.in cō.ij. nu .43.visis codicillis vol.primo
istud firmat Roma.con.369.in v.dubio.nu.xxix.circa pri=
mum ⁊ hoc duabus rationibus / prima quia cum princeps
iusta ex causa ius alterius nedum minuat verum aufert p
cius.ff.de euictio.l.Item si verberatum.ff. de rei vendica.
6 c.ex multiplici. s̄.de deci.Et hui⁹ est ratio dicit.Quia *
cum tunc illo inuito agere possit pariter eo inscio ⁊ absente
l.qui potest inuitus.ff.de regul iur.
¶ Secunda ratio sumitur ex doctrina Inno.in cap.nisi cuȝ
pridem circa finem in glo.super verbo indulgeri. s̄. de re=
nunciatio. vbi dicitꝙ cum princeps ex plenitudine potesta
tis seu ex certa scientia/alteri facit gratiam non est neces=
se ad illius validitatem vocari illos quibus ex ea preiudi=
cium inferri potest.
¶ In proposito Antho. de butrio:in cap. debitores col.fi.
s̄.de iure iur.dicit ꝙ ad concessionem dispensationis pars
non est vocanda sic nec quo ad concessionem priuilegij
Istud stet firmatuȝ per predicta additis his que cumulat
Fely.in d.c.cū olim.nu.6.s̄.de re iudic.
7 ¶ Adhuc tamen in pūcto restat videndum * an de necessi
tate sit notificatio priuilegij faciēda huic contra quem fit
⁊ in cuius preiudicium vergit.Dic etiam breuiter ꝙ non:p
ea que notat Pet.de Ancha.in cle.prima in.ix. not. de ap=
pella.vbi dicit post Lapum ibi ꝙ priuilegium exemptionis
eximit priuilegiatum a iurisditione ordinarij licet illi tale
priuilegium non fuerit notificatum : allegat tex. in cap.j.
de concessio.prebend.hoc lib. vbi idem Petrus in. iiij. no.
dicēs per illum tex.in v̄si.nec alias : ꝙ priuilegium ꝙ vni
conceditur per quod ab alterius iurisditione eximitur/suf
ficit peruenire in noticiam eius cui conceditur etiam si non
sit notum illi in cuius preiudicium est indultum.Ista enim
notificatio non reperitur expressa in iure vt fiat:ergo non
fiat per id quod tradit Car.in.d.cle. prima.col.fi.vbi dicit
Quod notificatio non habet locum nisi in casibus a iure
8 expressis. ¶ Adde tu preterea ꝙ citatio non requiritur *
vbi notorium est defensionem non competere/quia tunc p
ceditur sine citatione cum non tollatur defensio quia non
subest.testatur Curtius con.xxj.versi.circa secunduȝ mem
brum col.ij.nu.46.deus eterne.Pro quo vide glo.Panor.
⁊ alios in cap.cum olim.s̄.de re iudic. Decium post Panor.
⁊ alios in cap.cum sit romana nu. 32.s̄. de appella. Et ra=
tio huius est.Quia non fit citatio nisi ad istum finem vt ci
tatus possit se defendere:si ergo nulla defensio competit/
citatio non requiritur. Sequitur Bal. in. l. ea que col.ix.
versi.queritur tertio.C.de accusa.firmat Maria.Sozinus
con.xij.col.ij.in p̄sentiarum ⁊ ibi late vide de citatione.
9 ¶ Et ideo si resultet ipsa defēsio requiritur citatio * adeo
ꝙ eam princeps tollere non potest:firmat late Sozi. con.
cclxvj.col.xviij.⁊ sequen.in causa que vertitur:vbi subdit:
Quod citatio non est sub regula potestatiua sed naturali
tum ex parte iudicis in quo liquidatio cause cognitio ades
se debet quoniam vnusquisqȝ eorum que nouit bonus est
iudex vt primo ethico Aristo.que sine presentia partis ha
beri non potest.l fi.C.si per vim vel alio mo.tum ex parte
partis ratione defensionis quia defensio tolli non potest.
neqȝ extraiudicialis vt.l.vt vim.ff.de insti.⁊ iur.neqȝ iudi=
cialis.l.defensionis facultas de iur.fisci lib.x.C.
10 ¶ Hinc est ꝙ nullitas * surgens a defectu citationis nū
quam intelligitur exclusa cum sit defectus iuris natura=
lis per ea que habentur in cle.pastoralis.de re iudic.ita cō
cludit ⁊ opulētissime Ang con.clxxvij.circa finem in facto
proposito ꝙ Baldasari:facit quod no. Petrus de Ancha.
con.ccvij. col. iij. in questione supradicta.⁊ Alex. con. lxj.
col.ij.in causa ⁊ lite.vol.vij.
¶ Idem dic de defectu iurisditionis ⁊ incompetentie vt
nunꝙ intelligatur exclusus ⁊ reiectus:probat glo.fi.repu
tata singul.ibi secundum Panor. Car.⁊ Imol.in cle. vnica
de seque.po.quod placet Alex. con. lxxix. in fine vol. vij.
⁊ Ias.in cō.ix.vol.iij.⁊ Calca.cōsi.cxvij casus.Hinc Alex.
de signatura iustitie/articulo fi.quod nunꝙ sanatur defe=
papa.vj.statuit in rub.ctus iurisditionis.Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.xl.

Quia sæpe contingit quod cathedralibus & regularib⁹ ac collegiatis ecclesijs vacantibus, capitula, cōuentus, collegia,& singula res earundem personę bona a pręlatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obuenientia,quæ in vtilitatem dictarum ecclesiarum expendi vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari,occupāt,inter se diuidūt, surripiunt,dilapidant,dissipant,& consumunt ī earum graue dispendium,& iacturam.

¶ Nos ipsorum ausus reprimere ac ecclesiarū indēnitatibus pręcauere volētes,decernimus vt hi qui præmissa de cætero pręsumpserint eoipso sint & tandiu maneant ab officio & beneficijs quibuscunque suspensi,donec plene restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis. ¶ Non obstātibus quibuslibet priuilegijs vel indulgentijs aut contrarijs consuetudinib⁹ constitutionibus vel statutis/iuramento/confirmatione sedis apostolicę aut alia quacunque firmitate vallatis,quæ omnia quo ad hoc auctoritate apostolica reuocam⁹,cassamus,& irritam⁹,

ac nullius deinceps volumus esse firmitatis,

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Obuenientia de iurisditione que exercetur per capitulum sede vacante/an diuidi poterunt inter canonicos.
Malefidei possessor non prescribit.
2 Ecclesia nō debet priuari officio. ꝓpter alterius culpā.
3 Peccans non debet in plus puniri ꝙ peccauerit.
4 Qui in vno grauatur in alio debet releuari.
5 Aliquando quis plus grauatur/ꝙ peccauerit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Non licet de facto hominis sepius queri.
2 Pena imposita per viam inquisitionis: non est naturalis.

a Quia sepe, [a] Hac decretali: legitimis administratoribus contra hanc constitutionem facientibus pena suspensionis ab officio ꝛ beneficio infligitur. Non obstantibus priuilegio/indulgentia/cōsuetudine/vel statuto/quauis fimitate vallatis [tempore].

1 ¶ Nunquid obuenientia * de iurisditione que exercetur per capitulum sede vacante diuidi poterunt inter canonicos? Dic ꝙ non: quia capitulum est dicto casu legitimus administrator ꝛ sic nomine alieno administrat/vnde mutando vt nomine suo habeat/est malefidei possessor qui non prescribit. C. de prescrip. longi temporis auten. malefidei ꝛ. j. hoc libro de regul. iur. cap. ij. [reseruari]. j. de offi. ordi. cap. cum vos. xij. q. ij. illud ꝛ cap. non liceat. lxxx. di. qm̄ ꝛ per economū si eccl'ia euꝙ reseruabitur vt ibi per ꝓcuratorem vel administratorem. j. co. is cui de suppl. neg. prela. ecclesie [officio].
¶ Cōtra. s. eo. si cō promissari⁹. §. porro ꝛ. s. eo. cū in cūctis. §. clerici. ¶ Solu. ibi est casus diuersus nō aduersus: ꝛ ibi peccat vt priuat⁹: hic vt iudex seu legitim⁹ administrator qđ est grauius. ¶ Sed quis tūc officiabit ecclesia q̄ nō dꝫ
2 priuari * officio propter alterius culpam: dic per aliū siue alios officiabitur. j. de appel. peruenit. ij. ꝛ. s. eo. cum ex eo. §. porro [Quibuscunꝙ] Contra. s. eo. si compromissarius. §. restringitur ꝛ. §. sequen.
3 ¶ Et iam videretur peccans in plus * puniri ꝙ peccaue-
b rit: quod esse non debet [b]. ff. de his qui. vt indig. rescriptū. ¶ Solu. Diuersus casus hic ꝛ ibi. Nam hic restitutione facta statim liberatur: ibi vsꝙ ad terminum durat. vnde hic grauatur in pluribus quia in officio ꝛ beneficio: in alio re-
4 leuatur * secundum regulam. ff. de iure iur. eum qui: non sic ibi. ¶ Uel dic quibuscunꝙ scilicet in illa tantuꝫ ecclesia
5 obtentis ꝛ sic concordat. ¶ Uel dic aliquem aliquando * plus grauari ꝙ in quo peccauit vt notatur. j. hoc lib. de heret. cap. ij. §. adhec [vallatis] simile. s. eo. cum non deceat Joannes Mo. Cardi.

a Quia sepe. Uide pro intento tex. nostri. Alex. de Jmola i cōsilio. cx. Adeo grauis vol. vj. ꝛ Cardi. con. liiij. in fine lite. in causarum. Probus.
b 1 ¶ Non debet. Alias videretur * de facto hominis sepius queri. quod non licet. l. licet. §. fi. ff. naute/caupo. ꝛ. l. si cui. §. hisdem vbi glo. ff. de accu. Diuina enim clementia/peccata in vltione vlterius redire non patitur inquit tex. in cap. fi. in. prin. iiij. di. de peni. ꝛ cap. si illic. xxiij. q. iiij. Quod procedit siue per viam accusationis siue inquisitionis si semel cognitum fuerit Jo. de Ana. cō. xvij. col. fi. visa relatione post Bar. in. d. §. hisdem: quem refert ꝛ sequitur/ Fely. tamē in cap. de his versi. limita septimo. s. de accusa. videtur aliter sentire de iure canonico di-
2 cens ꝙ pena * imposita per viam inquisitionis non est naturalis tex. in cap. inquisitioni eo. ad quem ꝛ eius doctrinā attende in hoc puncto ꝛ Areti. con. lviij. diligenter cōsideratis omnibus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xlj.

Constitutio fœlicis recordationis Grego. papę prædecessoris nostri edita in cōcilio lugdunen. formā exprimēs scđm quā ab his quę in electionib⁹/postulatiōib⁹/aut ꝓuisionibus se opponūt debeat appellari locū sibi nō vendicat, nisi solum cū in eis extra iudicium appellatur.
¶ Quādo vero in iudicijs in huiusmodi negocijs appellari contingit anteriora iura.
¶ (Cum per eam immutata non fuerint) obseruari oportet,

Constitutio, Hic declaratur cap. vt circa. s. eo. quod locum habet in extraiudicialibus appellationibus non in iudicialibus [lugdunen.]. s. eo. vt circa [non fuerint]. C. de appella. precipimus. C. de testa. l. sancimus. Ex quibus iuribus habetur ratio diuersitatis. Nam iure antiquo ante dictam constitutionē vt circa nullus astringebatur ad illa que ibi continentur cumꝙ illa constitutio loquatur in extraiudicialibus ergo in alijs iura antiqua firma manent. ff. de regul. iur. l. prima Joannes Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xlij.

Is cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesię plena & libera in spiritualibus & temporalibus a sede apostolica (cui soli hoc competit) est cōmissa, potest (alienatione bonorū immobilium dumtaxat excepta) omnia quæ iurisditionis episcopalis existunt, & quæ potest electus exequi confirmatus libere exercere. Illa quippe quę ministeriū cōsecratiōis exposcūt (nisi fuerit episcop⁹) per alios faciat ep̄os expediri.

Is cui, Hic decidit quante efficacie sit administratio plena et libera/cathedralis ecclesie vacantis commissa ꝛ per quem ea fieri valeat [ecclesie] vacantis [commissa]. Sed nunquid capitulum potest committere iure ordinario videtur ꝙ sic. j. hoc libro de suppl. negli. prela. c. penul. ꝛ finali. hoc libro de maior. ꝛ obedien. capitulo vno.
¶ Dic. ꝙ capitulum potest committere illa q̄ sibi cōpetunt Sed hoc casu non competit sibi plena ꝛ libera administratio. vt. d. c. fi. ꝛ. j. ne sede vacā. c. ij. ꝛ. j. hoc. libro. co. ti. c. vno Quia hec cōmissio soli pape cōpetit vt hic [excepta] simile. s. eo. nihil est. j. de accu. c. vlti. [existuut] que sunt illa ꝛ que potest electus confirmatus habetur. s. eo. transmissa. [exposcunt] sicut sunt illa que sunt ordinis/que soli episcopo possūt subdelegari. j. de cōsecra. ecclesie vel altar. aqua [expediri]. s. eo. suffraganeis. Jo. mo. Cardinalis.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xliij.

INdemnitatibus monasteriorum monialiū quę frequenter propter electiones in discordia celebratas in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur occurrere desiderabiliter affectantes statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda nulla monialis (nisi.xij.an.peregerit & professa fuerit tacite vel expresse) ad eligendum cum alijs admittatur, nec in abbatissam aut priorissam (vbi per priorissam monasterium gubernatur) de cætero eligatur aliqua nisi tricesimum annum compleuerit, & expresse professa fuerit ordinem regularem.

¶Sane si ad electionem per formam scrutinij procedatur, & (votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat, ea quę a duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacunque partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatiōe pręmissa) si alias inuenta fuerit canonica confirmet̄, & cōfirmatę electę (si abbatissa extiterit) benedictio impendatur. ¶Si autem nulla earundem electionum a partibus fuerit celebrata duabus, tūc (non obstante quod sit publicatum scrutinium & ad electionem processum) possunt moniales quę in aliam vel in alias direxerant vota sua, licite per consensum (antequā ad actus diuertant extraneos) omni prauitate cessante ad illā accedere, quę ab alijs maiorem partem conuentus numero facientibus est electa. Et si per accessum euiusmodi ad duas partes perueniri poterit, illis quę antea in eam consenserant computatis confirmetur & benedicatur, acsi duas partes ab initio habuisset, vt in casu proximo est pręmissum. ¶Verum si quę fuerunt moniales quę (postquam in pręmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem suę administratiōis fuerit assecuta) voluerint ī modum denuntiationis vel accusationis (vt a dignitate deijciatur adepta) proponere aliquid cōtra ipsam, eis per prędicra proponendi minime sit sublata facultas. ¶Si vero ad illam quæ a minori parte (vt pręmittitur) est electa noluerint alię accedere moniales, vel si accesserint, non tot tamen quot cum alijs prius in eam cōsentientibus faciant duas partes, tunc super obiectibus partis alterius si qui fuerint & super alijs quę in tali negocio sunt ex officio inquirēda, plene sine strepitu iudicij & figura per superiorem inquiratur primitus antequam confirmet̄ eadē electio, vel etiā infirmet̄, sed interim p̄sentis cōstitutionis auctoritate in spūalibus & temporalibus libere administret, sic tamē quod de rebus monasterij nil penitus alienet, nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo.

¶Si qua vero a minori parte conuentus numero nominata fuerit vel electa ex nominatione vel electione huiusmodi (quas eoipso quā pars minor eas fecerit, vires aliquas nolumus obtinere) ipsi ius aliquod quomodolibet non quęratur nec ad eam ab alijs per consensum in hoc casu valeat accessus haberi.

¶Vt autem cum per prædictam formam proceditur facilius in huiusmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur, decernimꝰ vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem. ¶Cœterum si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electę pars aliqua se opponat, si minor ipsius (vt in forma scrutinij statuitur) cōfirmet̄ electio, & eidē benedictio impendatur, partis eiusdem contradictione vel exceptione aut appellatione qualibet non obstante, sed per hoc denūciandi vel accusādi cā postmodū sibi via minime sit præclusa. Si maior eius (donec de abiectis & alijs vt in eadem forma scrutinij pręmittitur fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur, sed interim (vt prędicitur) libere administret, nisi forsan pars opponentium extiterit duplo maior, tuuc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentus potius expectare.

¶Porro si in huiusmodi electionum negotijs contigerit (in illis duntaxat casibus in quibus oppositiones iuxta pręmissa fuerint admittendę) ad se. aposto. appellari appellantes formam cōstitutionis fœlicis recordationis Gregorij papę prędecessoris nostri editę in concilio Lugdunen. diligentius seruare teneantur.

¶Sed cum eas propter sexus verecūdiam suęque cōditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cœtui demōstrari, aut extra sua monasteria euagari nolumus quod electę vel etiam eligentes aut appellantes, seu hę contra quas appellatum fuerit ad eandem sedem personaliter veniant quoquo modo.

¶Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem pię memoriæ Nicolai papę tertij prędecessoris nostri ad sedem ipsam trās

mittāt p̄ eos, electionū/ac appellationū/& poſtulationū ſuarū pſecuturę negotia prout iuſticia ſuadebit pęnam in dicta conſtitutione contentam ipſo iure (ſi hoc non fecerint) incurſurę. ¶ Poſtremo hi quos ad dirigendas in huiuſmodi electionibus moniales eaſdem deinceps contigerit euocari ab his prorſus abſtineāt per quę inter eas ſuper faciendis ipſis electionibus oriri poſſit diſcordia vel exorta nutriri, alias eoipſo excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere. ¶ Supradicta ſiquidem nedum in monaſterijs in quibus ſunt moniales viuentes ſub aliqua de religionibus approbatis, ſed etiam ī illis vbi ſunt iuxta quarundam prouinciarum conſuetudinē mulieres quę nec proprijs renuntiant nec profeſſionem faciunt regularem ſed viuūt vt in ſęcularibus eccleſijs canonici ſęculares, volumus per omnia obſeruari, eo (quod ſupra dicitur) duntaxat excepto vt non eligantur, nec eligant non profeſſę, cum in ipſis hoc locum ſibi nequeat vendicare. per hoc tamen earum ſtatū, ordinem, ſeu regulam nolumus nec intendimus approbare.

¶ Ad hæc licet præmiſſa quæ in multis a iure communi diſcrepare noſcuntur circa electiones in quibuſlibet mulierum monaſterijs faciē das, ex certis cauſis rationabilibus ſpecialiter duxerimus ſtatuenda, intentionis tamen noſtrę nequaquam extitit per illa quoad electiones in alijs virorum monaſterijs, vel quibuſuis eccleſijs celebrandis aliquid immutetur, ſed iura præcedentia in ſua oīno remaneāt firmitate.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi.

1 Quod eſt ſpeciale non trahitur ad conſequentiam.
2 Iure legū maior etas requiritur in abbatiſſa q̄ in abbate.
Mulier eſt auarior maſculo.
3 Regulariter ius prohibet mulieribus preſidentiam iuriſditionis.
4 Monialis illegitima/ an poterit eligi in abbatiſſam abſq; diſpenſatione.
Appellatione maſculini intelligitur femininum.
5 Monachatus omnem abſtergit maculā/ & in maſculis omnē illegitimitatem quo ad omnes ordines ſuſcipiendos/ licet non tollat quo ad dignitatem.
Mulier ordinum non eſt capax.
Multa incumbunt prelatis maſculis/ que non competunt mulieribus.
6 Iure ciuili indignitas patris non obeſt filio digno in dignitatibus acquirendis: ſecus de iure canonico.
Iure ciuili legitimi preferuntur illegitimis.
7 Mulier a ſucceſſione temporali reperitur/propter illegitimitatem ergo magis a ſucceſſione eccleſiaſtica.
Beneficiatus ius non habet a defuncto ſed a canonica electione.
8 Matrimonium carnale propter vitium vel defectum parentum impeditur in liberis.
9 Perſone integri ſtatus debent promoueri ad honores.
Illegitimum eſſe/eſt nota defectus.
Exempla paterna timentur in filijs.
10 Illegitima preſumitur incontinens.
11 Qui ſunt actus extranei vide remiſſiue hic.
12 Vbi eſt pars duplo maior/ totum capitulū adeſſe videtur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Mulier vtens magna liberalitate preſumitur decepta.
2 Mulieres propter earū puſillanimitatem ſemper dubitāt ne eis terra deficiat ſub pedibus/inſtar ouium.
Pecunia dicitur fideiuſſor future neceſſitatis.
3 Miraculum eſt quando mulier donat.
4 Habilitatus per diſpenſationem habetur perinde ac ſi eſſet habilis de iure communi.
5 Moniales ſi ordinentur non recipiunt caracterem.
Cura animaruz poteſt competere mulieribus monialibus/ non tamen exercitium.
6 In femineo ſexu non poteſt figurari aliqua preeminentia gradus: quia habet ſtatum ſubiectionis.
7 Mulier non incidit in irregularitatem.
Legitimi dicūtur/ quia coniunctio parentū eſt approbata
8 Naturales dicuntur/quia ſecundum naturam geniti id eſt ſecundum diſpoſitionem legis.
9 Proles naturalis deturpat familiam.
10 Succedens ab inteſtato non habet titulum a defuncto ſed a lege.
11 Titulus beneficij bene cadit in illegitimum / & irregularē ac homicidam.
12 Licet allegare prouerbia vulgaria.
13 Forma prouiſionis pro illegitima ad dignitatem abbatialem hic deſcribitur.
14 Forma diſpenſationis ad duo pro moniali hic inſeritur.

1 a INdemnitatibus, * Hec decretalis tractans de electionibus monialiū multa habet ſpecialia. Et ideo * (2) non eſt ad conſequentiaz trahendum. ĩ. eo. §. vlti. ĩ. hoc libro de reg. iur. que a iure.
¶ Et hec diuiditur in. vij. partes. Primo deciditur quales moniales & cuius etatis poſſint eligere: & quales & cuius etatis poſſint eligi in abbatiſſas/ſiue prioriſſas abbatiſſarum locum tenentes.
¶ Secundo. §. [ſane] inſtruit preſidentes quid per eos ſit agendū: quando proceditur per viā ſcrutinij in premiſſis. ¶ Tertio. §. [ceterū] quando per viam compromiſſi eſt proceſſuz. ¶ Quarto. §. [porro] determinat quid tenendū ſit: cum fuerit in caſibus predictis ad ſedem apoſtolicam appellatuz. ¶ Quinto. §. [poſtremo] vocatos ad huius electiones dirigendas/ſolicitat abſtinere ab his per que diſcordia poſſet oriri ſiue orta nutriri & ſecus facientes punit. ¶ Sexto. §. [ſupradicta] hanc cōſtitutionem prorogat/certa exceptione ad exhibita ad canonicas ſeculares.
¶ Septimo. §. ad hoc dubium remouet quod poſſet ex precedentibus ſuboriri [patiuntur]. ĩ. de dolo & contuma. finem/&. ſ̄. eo. ne pro defectu [annum] ſed in maſculo requiritur. xiiij. ſ̄. eo. ex eo [Ad eligendum] actiue. ſ̄. eo. ex eo in fine [annum] nunquid idem de electo in abbatem? Dic q̄ non. Sed tene quod dicitur. ſ̄. eodē cum in cunctis. § (2) inferiora. Nec obſtat hec litera. Nam iure legum * maior etas requiritur in abbatiſſa/propter ſexus fragilitatem q̄ in abbate/ar. in auten. de ſanctiſſimis epiſcopis. §. prebyterum & §. ſequen. col. ix. licet ſit. ar. contra. C. de his qui ve- (b) niam eta. impe. l. ij. Sed dic mulier eſt auarior [b] maſculo. ff. ad velle. ſed ſi ego in fine. Et ideo gubernatio patrimonij citius poteſt ſibi committi. Item in eligendo actiue requiritur maior etas in feminis q̄ in maſculis vt. hic/&. ſ̄. eo. ex eo. ergo idem in eligendo paſſiue.
3 ¶ Sol. Regulariter ius * prohibet mulieribus preſidentiam iuriſditionis. ff. de regul. iur. l. ij. &. ĩ. de arbi. dilecti. & ideo ſi inueniatur eas quandoq; iuriſditioni preeſſe. ĩ. de maior. & obedien. c. dilectus. maior etas in eis requiritur.
4 ¶ Sed quero * monialis eſt illegitima / nunquid poterit eligi in abbatiſſam abſq; diſpenſatiōe? videtur q̄ ſic: q2 iura illegitimos a dignitatibus repellentia etiam regularibus in filijs non in filiabus loquūtur. ĩ. de filijs preſby. c. j. lvj. di. per totum. ¶ Nec obſtat quod appellatione maſculini intelligitur femininum. not. ſ̄. eo. c. j. Quia mona- (5 c d) chatus * qui omnem maculaz [c] abſtergit [d] auten. de mo. in prin. col. j. in maſculis tollit omnem illegitimitatem quo

ad omnes ordines suscipiendos: licet non tollat quo ad di-
gnitatem. i. de filijs pbro. c. primo. Sed mulier ordinū nō
e est capax. [e] ⁊ sic aliqd operabit in ista monachat⁹ susceptio.
Et multa incumbunt masculis prelatis que nō competūt
mulieribus. i. de peni. ⁊ remissi. noua. i. de maior. ⁊ obediē.
dilecta ⁊ ob hoc aptior debet esse cui multa incumbunt.

6 ¶ Dic contra quia licet * ciuili iure indignitas patris nō
obsit filio digno in dignitatibus acquirendis. ff. de decur.
l. ij. §. nullum. ⁊. l. spurij. j. respō. Secus tamen de iure cano
nico. s. eo. cū in cūctis ⁊. c. cum vintonen. ⁊. c. innotuit. Et
f etiam iure ciuili legitimi [f] preferūtur illegitimis. ff. de de
cur. l. generaliter. §. spurios. Et ratio redditur. C. de indic.
viduita. tol. l. ij.

7 ¶ Item mulier * a successione temporali repellitur propt
illegitimitatem. i. de ordi. cogni. tuā in autē. quib. mo. nat.
effici. legiti. §. filium. col. vij. ergo magis repellitur a succes
siōe ecclesiastica/ ⁊ vbi eligitur abbatissa succedit loco mor
g tue. ¶ Sed ius non habet a defuncta [g] sed a canonica ele
h ctione [h] ⁊ ob hoc dicitur non habere successionem heredi-
tariam sed successionem simpliciter. vij. q. prima. Ecce in
quibus octaua. q. prima apostolica ⁊. c. sequen.

8 ¶ Item matrimonium * carnale propter vitium vel defe-
ctū parētū īpedit in liberis. C. de nup. l. ij. ⁊. ff. de ritu nup.
lege iulia. ergo magis in ecclesiasticis matrimonium spiri-
tuale quod est inter prelatum ⁊ monasterium. i. de renun-
ciatio. licet ergo propter illegitimitatem impediretur.

9 ¶ Et est ratio *. Persone integri status debent promoue
ri ad honores. ff. de var. ⁊ extra ordi. cogni. l. cognitionum
§. estimatio: ⁊. i. de accu. dominus omnipotens.

¶ Et constat q esse illegitimum est nota defect⁹. i. de pur
ga. cano. accedens. Et vacillat eius opinio/ quod esse non
debet. xxxiij. d. laici.

10 ¶ Item exempla paterna timentur in filijs. C. ad. l. iul. ma
i te. l. quisquis. ij. Respon. Et sic citius illegitima * presu-
k l metur incontinēs/ iuxta illud: insequitur [l] leuiter filia ma
tris [k] iter: ar. j. de fil. presbytero. literas [l].

¶ Et iura masculos ⁊ feminas quo ad multa equiparant
xx. q. vlti. virgines. ⁊. c. monachum auten. de mona. §. ordi-
nationum in fi. col. j. quia isti loco vnius habentur. ff. de cō
ditio. ⁊ demō. Cui fundus dic contra [expresse] s. eo. null⁹

¶ Sane. Hoc. §. ⁊ sequentibus ponuntur multa specialia
contra formam scrutinij traditam. s. eo. quia propter prīo
quia appellatio interiecta contra electam a duabus parti
bus numero non impedit officium superioris: licet regula
riter sit contra. s. eo. si postq̄. j. responso. secundo. §.

¶ [Si autem] potest fieri accessus post scrutinium publi-
catū quod est cōtra ius cōmune. s. eo. ecclesia. ij. §. [pars
autem.] Tertio. §. verum remouet dubium quod insurgit
ex predictis. Quarto. §. si vero vbi est electio facta a maio
ri parte non tamē: vt. s. iij. §. sane. ⁊. §. si autem mandatur in
quiri de plano sine strepitu ⁊ figura iudicij. Interim tamē
electa exceptis duobus casibus in spiritualibus ⁊ tempo-
ralibus libere administret. Quinto. §. si qua electa a mino
ri numero nullum ius habet nec accessus fieri potest ad
eam. Sexto. §. vt autem fit collatio in premissis solum nu-
mero ad numerum/ non zeli ad zelum nec meriti ad meri-
11 tum [extraneos]. Et qui sint * actus extranei et qui non
habentur argumē. ff. de testamē. heredes palam. §. fi. ff. de
duo. reis duos in fine. ff. de verbor. oblig. continuus. j. re-
spon. C. de testa. cum antiquitas. ff. ad leg. iul. de adulte-
rijs quod ait lex. § quod ait [facultas.] Et sic via exceptio
nis tollitur hic/ non denunciationis vel accusationis. i. de
appel. constitutis [vt premittitur] vt quia est maior nume-
ro: sic enim premittitur [⁊ figura] de hoc notatur. i. hoc li-
bro de hereti. statuta. j. respō. de iudi. dispēdiosam de ver-
bo. significatio. c. vno [administret.] Et sic est contra regu
lam que inhibet administrationem ante confirmationē. s.
eo. nosti. ⁊ capi. qualiter. ⁊ nota. s. eo. capi. auaritie. Simile
tamen in casu speciali habetur. s. eo. nihil est in fine.

¶ Sed nunquid est idem in superioribus casibus: vt vbi
esset electa a toto capitulo/ videtur q non/ quia isti sunt
casus speciales/ ⁊ ita non sunt ad consequentiam trahen
m di [m]. i. hoc libro de regul. iur. que a iure.

¶ Dic contra quia predicti casus equitate maiori innitun
tur/ q̄z casus presens: ⁊ sic not. C. de fur. ⁊ seruo. corrup. l. si
quis seruo [obtinere] Simile. s. eo. quorundam. §. circa
[duplo maior] Sed qualiter poterunt se opponere qui cō-
promiserunt. Sol. Non videntur compromittere: vt eliga
tur nisi idonea: vt. s. eo. si compromissarius. §. si vero. Et
12 vbi est * pars duplo maior totum capitulum adesse vide-
n tur [n]. ff. quod cuiusq̄ vniuer. plane. C. de decurio. l. deno-
minationū. lib. x. [lugdunen.] s. eo. vt circa [demonstrari]
. i. hoc. lib. de iudi. mulieres in prin. [euagari] . i. hoc lib. de
sta. reg. c. vno [nostri]. s. eo. cupientes [regulares]. Et iste
dicuntur canonice seculares de quibus habetur. i. de ma-
ior. ⁊ obedien. dilecta. Jo. mo. Cardinalis.

a Indemnitatibus. Uide Paul.
de castro. con. 346. forme ca-
pituli in prima parte. Probus
b ¶ Auarior masculo. Sozinus
con. xx. col. fi. nu. 14: dicit: q *
1 si mulier vtitur magna libera
litate ex quo facit id quod re-
pugnat nature sue p̄sumitur
decepta cum auarissimum sit
genus mulierū. l. si ego. ff. ad
velleia. cum alijs infinitis iu-
ribus ⁊ auctoritatibus. Jo. lu
pus dicit in repeti. rubri. de donatio. inter virum ⁊ vxorem
2 car. iij. col. prima: q propter * earum pusillanimitatem sem
per dubitant/ ne eis terra deficiat sub pedibus istar ouiū
ideo diligunt pecuniam que est fideiussor future necessita-
tis. Petrus gerardi. not. xxiij.

¶ Pro hoc dicto plusq̄ abunde vide remissiue per do. tira
quelum in trac. de iure maritali carta michi. xciiij. col. ij. §.
quo ad auaritiam. Aliqua dixi. s. eo. in. c. Auaritie. tangit
Decius con. 181. col. iij. visa renunciatione.

¶ Et in proposito dicit Bal. in. l. si a spōso. C. de donatio.
3 ante nupti. q * est quoddam miraculum quando mulier
donat: tradit ⁊ sequitur Do. Steph. Bertrandi. con. cxlj.
nu. 6. viso casu parte. ij. Probus.

c ¶ Omnem maculam. Per monachatum inducitur dispensa
tio ministerio iuris vt hic ⁊ sic regulatur instar dispensatio
4 nis/ cum dicamus * habilitatum per dispensationem habe
ri perinde ac si esset habilis de iure cōmuni. Bal. per illum
tex. in. l liberos. C. de col. vn̄q per dispensationem omnis
macula purgat/ ⁊ eradicat ⁊ perīde habet acsi nūq̄ fuisset
maculatus notat Bal. per illum tex in. l. imperialis. §. simi
les. C. de nup. facit tex. in. l. queris de nata. resti. ⁊ glo. ij. in
c. ferrum. l. di. Et remoto obstaculo subintrat dispositio iu-
ris ex passiua interpretatione q absolute habilis reputat.
ar. l. prime. §. lex falcidia: ⁊ quod ibi. not. Bar. ff. ad leg. fal-
cid. Idem Bar. in. l. si quis seruo persuaserit. C. de fur. ⁊. l. j.
. ff. de mu. ⁊ honor. tangit Alex. in. d. §. ex falcidia/ col. ij. fa-
cit tex. in. l. pria. C. de mancip. liber. ⁊. l. ij. ff. de offi. pcōsu.
⁊ lega. hec perpulchre elucidat Decius. cō. ccvij. Pulchrū
est dubium. Uide ad propositum Jo mo. in glo. c. fi. s. de a-
posta. ⁊ ibi Panor. ⁊ doc. Probus.

d ¶ Abstergit. Quid autem dicendum sit de legitimatione
vide Sozi. con. ccxxvj. quomodo. Probus.

e ¶ Non est capax. Impediente sexu ⁊ costitutione ecclesie
glo. in. c. diaconissam. xxvij. q. prima. Decius in. l. femine.
nu. 41. ff. de regul. iur.

5 ¶ Et si ordinentur etiam * moniales non recipiunt cara-
cterem notat Car. in cle. ij. de eta. ⁊ qualita. ordina. Hinc
dicimus illas non posse sacra tangere vel incensum in al-
tari ponere lz sit sacrate. c. sacratos. vbi Prepo. ⁊ alij. xxxij.
di. recipiunt tamen aliquem ordinem in benedictione/ secū
dum Archi. in. c. fi. xcij. distinc. non tamen est de septem or
dinibus ecclesie. Inno. in. c. primo. s. de celebra. missa.

¶ Et eis competere potest cura animarum ita tamen vt
exercitium alteri committant ex hoc in ecclesijs pleno iu-
re sibi subiectis ita dicit rota in antiquior. in ti. de preben.
decl. xxj. quod sequitur Fely. in. c. cum venerabilis. nume.
36. s. de exceptio.

¶ Et vt habeas perfectam mentem/ q mulier non recipiat
caracterem/ dic post Maria. Sozi. in repe. c. ad audientiam
s. de homicidio in quinto principali quesito/ circa finem.
Quia in sacro requiritur res ⁊ signum. c. cum marthe ver
6 siculo distinguendum. s. de celebra. missa. sed in * femineo
sexu non potest figurari aliqua preeminentia gradus cum
habeat statum subiectionis vt scribit apostolus ad thi-
motheum dum dicit mulieri docere non permitto. Nec in
virum dominari quia cum precepto male fuerit vsa fuit sub
iecta gene. iij. c. Et est tex. in. c. hec ymago. c. mulierū ⁊. c.
fi. xxxiij. q. v. Cū igitur sit sub viri potestate nō recipit ca-
racterem ordinis q̄ preeminetiam significat ratione quorum
mulier nō dr incidere in irregularitatē. Pro his addo Ho
stien. in summa in ti. de conditio. appo. in. §. q̄ conditio. q nō

valet conditio tanq̃ inhonesta dicendo: contraho cum muliere si hodie missam celebrauerit. vide not. in cap. noua. ś. de penis. Ad p̃missa facit/ quia licet mulier que velum susceperit professionis monastice presumatur sagax ⁊ prudens tamen nihil est vt possit dici characterem suscipere: vt in simili dicitur ꝙ licet iuramentum quem representet maiorē non tamen fingit eum prudentem ⁊ sagacem sicut nec iuramentum fingit mulierem sagacem: quia vt dicit Aristo. mulier habet consilium inualidum. minor autem habet imperfectum/ ⁊ hoc est naturale ⁊ immutabile: notat ⁊ latius Jason in consi. cxxxiij. col. v. vol. 4. presupponitur. Probus.

f 7 ¶ Legitimi. Legitimos * dicimus: quia coniunctio parentum est approbata a lege/ ⁊ hi succedūt parentibus ab intestato/ ⁊ etiam viuente patre sunt quasi domini rerum paternarum. l. in suis. ff. de lib. ⁊ posthu. in. §. sui. insti. de here. quali. ⁊ differen.

¶ Ex consuetudine filij comitum/ etiam in vita parentum appellantur comites not. in. l. prima. de dignita. lib. xij. C. glo. habes pro hoc in cap. fina. xxiiij. quest. prima.

8 ¶ Et dicuntur * naturales quia secundum naturam geniti id est secundum dispositionem legis/ tam diuine q̃ humane. Spurij vero ⁊ alij ex dānato coitu secus/ vt patet intuenti re ipsa.

¶ Ex quibus euidenter apparet: ꝙ legitimitas hominis valde decorus titulus est/ quē parentes debent filijs procurare per legitimum matrimonium: quia * proles

9 naturalis deturpat familiam: vide text. in capi. si gens anglorum. lvj. distin.

¶ Et dic legitimum fore matrimonium: licet precesserit concubinatus/ aut alius coitus prohibitus/ prout late discutit Decius consi. clv. in versi. reuocatur. in dubium vbi concludit ꝙ electus in episcopū non patitur obiectus iuris dicentis ꝙ debeat esse natus de legitimo matrimonio/ licet fuerit legitimatus per subsequens matrimonium/ vt late discutitur per nos: in tractatu de mand. apostol. quibus adde Jaso. in cōsi. clxviij. col. iiij. in causa ⁊ lite. volu. quarto. Probus.

g ¶ A defuncta. Pro hoc vide amplam glo. pragma. in tit. de pacific. pos. in verbo possedit dico. ĩ. in capi. fin de renūcia. in fine. Joā. mona. ⁊ alij in cap. hi. ĩ. vt lite pendē. Calca. cōsi. 124. nu. xv. in causa. R. Do. Abbatis.

¶ Idem dic de Imperatore qui non habet causam a precedente imperatore/ quia via electionis ad imperiū progreditur de quo per Igneuz in repeti. l. donationes. colūna. iij. C. de donationibus. ⁊ Jaso. in consi. xj. videretur. volu. iij. Probus.

h 10 ¶ Sed a canonica/ In simili dic ꝙ succedens * ab intestato non habet titulum a defuncto/ sed a lege/ not. Alex. cō. xliiij. in fine. Uidetur prima facie. vol. v. tamen propter hoc non minus dicitur in vitijs ⁊ culpis defunctis succedere ⁊ in mala fide. Secus in prelato/ prout vtrūq̃ probat Calca. in con. 28. col. 6. illud: vide Bar. in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. Bal. in. l. cum heres de diuersis/ ⁊ tempo. prescrip. ff. ⁊ in auten. ad hec. C. de vsuris.

¶ Et pro intento Joan. mona. hic adde Petrū de Ancha. cōsi. cxvij. Satis impertinens videtur/ vbi dicit: ꝙ licet impetrauerim dignitatem per mortem Titij: ⁊ nunc ille Titius probatur illegitimus/ ꝙ nihilominus impetratio mea non pōt dici subreptitia / quia posito ꝙ fuerit illegitimus tamen postq̃ fuit a canonicis electus/ ⁊ per episcopū cōfirmatus/ ⁊ possessionem dignitatis adeptus: quā tenuit per xvij. annos pacifice ⁊ quiete satis fuit legitimat⁹/ quo ad regimen ipsius dignitatis / licet ipse si viueret potuisset amoueri: ad hoc quod not. in cap. dudū. de elec. ś. ⁊ cap. con-

11 stitutus. de appella. titulus * nāq̃ beneficij bene cadit in illegitimum ⁊ irregularem: ⁊ etiam homicidam: nota. in capi. cum nostris. ś. de concef. prebend. Nec potest dici ecclesiam vacare / licet indignus fuerit intitulatus in ipsa postq̃ cadit titulus in euz/ ⁊ per consequens per eius mortem incipit vacatio dicte dignitatis.

¶ Secundo probatur/ quia quo ad tertias personas actū gerentes cum personis dignitatem gerentibus sufficit: vt sint tuti probare solum quasi possessionem illius qui gerebat ⁊ administrabat actum publici officij no. in capitu. veniens. ś. de verbo. significa. Nec credo illum Titium per mortem talis teneri probare illum habuisse canonicum titulum: sed solūmodo ꝙ pro tali se gessit ⁊ exercuit/ quasi ex possessione titulus ⁊ dominium sumatur.

¶ Facit etiam presumptio que resultat ex possessione dignitatis/ tam longo tempore: vt presumatur canonice posfedisse ⁊ secum fuisse dispensatum/ argu. eorum que nota. Inno. in. c. illud de presump. ⁊. c. Innotuit. ś. de eo. q̇ fur. ordi. susce. ad hoc. l. vlti. ff. de acqui ren. hered. ⁊. l. si filius. C. de peti. heredi. Non enim verisimile est: ꝙ episcopus q̇ annuatim visitat ecclesias ⁊ inquirit de vita moribus ⁊ titulis clericorum suorum/ tollerasset eum tanto tempore si dispensationez non habuisset/ hoc comproba per nota. glo. pragma. in ti. de pacifi. poss. in verbo quandocūq̃ vbi questionem nostram in terminis deduxit licet pro illius decisione non alleget. d. consilium Probus.

i 12 ¶ Insequitur leuiter. Et sic licet * allegare pꝛuerbia vulgaria probat tex. in. c. ⁊ si iudeos ibi mus in pera/ serpens in gremio: ⁊ ignis in sinu: suis consueuerunt hospitibus exhibere. Ad idem tex. in. l. solent ibi vetus prouerbiuz est ff. de offi. proconsu. ⁊ lega. ⁊ de lega. iij. in. l. si chorus ibi sepe audiuisse rusticos senes ita dicētes ⁊c. ⁊ in. c. quēadmodū ibi turpius eijcit q̃ non admittitur hospes. ś. de iureiuran. Jaso. in. l. prima. nu. 36. ff. si cer. pet. vide que de vulgari dico in. c. quoniam. ĩ. de immunita. eccl. in verbo vulgare. Probus.

k ¶ Matris iter. Et dicitur de masculo. Sepe solet filius similis esse patri. tex. in. l. quod si nolit. §. Mancipia. ff. de edil. edic. pro quo vl'gari vide claud. de Seissello in. l. si q̇s id quod col. vij. ff. de iurisditio. oīm iud. Et ideo solet apponi in literis apostolicis/ aut penitētiarij maioris. Si paterne incontinentie non sit imitator Guil. de montelaudu. in c. fi. ĩ. de filiis pbr̃o. vbi dicit: ꝙ defectus natalium tribus de causis infligitur.

¶ Et pro hoc dicto. Sepe solet filius/ habes glo. fi. decre. facit in proposito. d. l. quod si nolit. §. municipia. ff. de edil. edic ⁊ ibi doc. ⁊ Jo. de Londris in suo breuiario tex. in. c. Afros. xcviij. di. Probus.

l ¶ Literas. In summa dic quo ad huiusmodi punctum/ ꝙ debet ipsa illegitīa per capitulū postulari. Et postea eidē prouidebitur per sedem apostolicam forma prouisionis se-

13 quentis * Clemens ⁊c.

¶ Dilecte in xp̃o filie. N. Salutem ⁊ apostolicam benedictionem. Religionis zelus vite mundicia/ aliaq̃ probitatis ⁊ virtutum merita. quibus personā tuam fide dignorum commendatur testimonio iuuari percepimus/ promerentur/ vt que tuo ⁊ monasterio N. ⁊c. profutura credimus fauorabiliter concedamus.

¶ Exhibita siquidem nobis pro parte tua petitio cōtinebat/ ꝙ nuper predicto monasterio per obitum quondam. N. dicti monasterij abbatisse vacante. Dilecte in xp̃o filie cōuentus ipsius mona. vocatis omnibus que voluerunt/ potuerunt/ ⁊ debuerunt commode interesse die ad eligēdum prefixa conuenientes in vnū/ te prefatum ordinem expresse professam ⁊ in etate legitima constitutam in abbatissaz monasterij ipsius concorditer canonice postulauerunt.

¶ Cum autem sicut eadez petitio subiungebat: tu defectū nataliū patiaris de coniugato/ ⁊ soluta genita / pro parte tua nobis humiliter fuit supplicatum vt ibi ⁊ eidem monasterio prouidere super his misericorditer dignaremur.

¶ Nos itaq̃ volentes personam tuam premissorum meritorum tuorum intuitu fauore prosequi gratioso tuis in hac parte supplicationibus inclinati. Sperantes ꝙ tua premissa merita ⁊ consanguineorum tuorum suffragia ⁊ fauores diuina assistente gratia regimini dicti monasterij esse poteris multipliciter fructuosa. Tecum vt defectu premisso/ ⁊ quibuscunq̃ constitutionibus apostolicis necnon statutis ⁊ consuetudinibus monasterij ⁊ ordinis predictorum contrarijs iuramento confirmatione apostolica vel quacunq̃ firmitate alia roboratis nequaq̃ obstantibus postulationi huiusmodi consentire/ ⁊ ipsaz postulationem prosequi/ ipsi monasterio in abbatissam alias canonice prefici ac eiusdē monasterij curam/ administrationē/ ⁊ regimen in sp̃ualibus ⁊ temporalibus percipere/ gerere/ ⁊ exercere licite valeas auctoritate apostolica de speciali gratia dispensam⁹ Nulli. ⁊c. Datum Rome.

¶ Adde preterea ꝙ cum istis/ etiam consueuit dispensari ad plura prout vidi maxime ad duo. ⁊ dicebatur sic.

14 ¶ Religiōis zelus ⁊c. ¶ hinc * est ꝙ nos volentes te q̇ prioratum N. non conuētualem ⁊ a monasterio beate marie. N. ordinis. S. B. Bitur. diocesis dependentem obtines premissorum ⁊c. gratioso/ teq̃ a quibusuis excōmūicationis ⁊c. supplicatiōibus inclinati. Tecum vt vna cum dicto prioratu ⁊ sine illo duo alia quecunq̃ cum cura vel sine cura a predicti ordīs regularia beneficia per illius moniales teneri solita etiam si prioratus ⁊c. vel officia etiam

ab vno eodēq3 monasterio depēdētia fuerint. Et ad illos illas vel illa consueuerint que per electionez assumi/ eisq3 cura 7c. beneficium/vel beneficia ecelesiasticum/vel ecclesiastica duo duntaxat dicti ordinis / 7 per moniales predictas teneri solita regularia similiter recipere.

¶ Et vnum ex regularibus quod malueris etiam si conuentuale vel claustrale fuerit in titulum. Reliquum vero quod conuentuale vel claustrale non existat beneficia huiusmodi in cōmendā quo ad vixeris retinere/ nec nō debitis 7 cōsuetis 7c. cōstitutionibus 7c. de specialis dono gr̄e dispensamus ꝓuiso 7c. nullatenus negligatur. Probus.

¶ Trahendi. Uide que in ꝓposito tradit do. Stephanus Bertrādi. cō. ccxv. Etiā nec ego vidi. pte. ij. Probus.

n ¶ Adesse videtur. Istud est fictitiū vt patet intuenti. Secus si dicas si lex vel canon loquatur per supperlatiuum: quia tunc non sufficit maior pars: testatur lucas de penna. in. l. fi. colū. 3. de vend. re. ciuita. lib. x. C. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xliiij.

PRouida cōsyderatione generale conciliū Lugdunen. cōcessit, vt ab appellationibus in iudicio vel extra iudiciū ad sedem apostolicā in electionum episcoporum, & eorum superiorū negocijs interiectis per quas ad sedem ipsam eadē negocia deferuntur partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeant antequam ipsi sedi apostoli. appellationes eędem fuerint presentatę, sed inferiores iudices quorū est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem, si in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant, & si eam intercessisse repererint, se nō intromittāt vllatenus de eisdē, sed pręfigant ipsis partibus peremptorium terminum competentem, quo cum actis & munimentis suis apostolico se conspectui repręsentent. ¶ Verum cum nonnulli concessione huiusmodi abutentes suam (inquisitione præfata omissa) cognitionem in eisdem negocijs interponant ad confirmādas electiones & consecrādos electos temere procedendo.

¶ Nos super hoc expressius prouidere volentes cōfirmationes, & cōsecrationes huiusmodi, & quoscūq3 ꝓcessus alios quos (inquisitiōe pręmissa nō habita) cōtigerit de cętero in talib⁹ negotijs attētari, decernimus nullius penitus existere firmitatis, & cōfirmātes & cōsecrātes eosdē(vt in eo in quo peccauerint puniātur)ab episcoporū cōfirmatione ac cōsecratione per annū continuū ipso iure fore suspensos.

PRouida, Hoc cap. duo dicit/ primo capi. q̄uis. §. eo. §. sed cum vsq3 in finem/ recitatur. 7. ij. §. [verum] dubiuz ex d. cap. emergens terminatur / penam contrafacientibus imponēdo [inquirant] ex hoc verbo insurgebat dubitatio hic decisa [reprefentent] hucusq3 sunt verba concilij Lugdunen. §. eo. q̄uis. §. primo. 7 quod sequitur/ est dubij decisio ex dicto cōcilio emergens [omissa] 7 est ratio quia isti est inquisitio demādata qua pretermissa nichil agitur vt hic arg. ff. de transactio. l. cum hi. §. si pretor. ff. de reb. eorū/ magis. §. si es [de cetero] hoc verbum innuit q̄ hic sit noui iuris decisio/ non declaratio siue hoc iure sic fuit diffinitum vt hic determinatur in facto Ciuitatē. [suspensos] vt puniantur in quo deliquerint. arg. j. hoc lib. de temp. ordinā. eos. Jo. mo. Cardinalis.

¶ Bonifacius Octauus Cap. xlv.

SI eo tempore quo prouisionem alicuius ecclesiæ cathedralis ex quauis causa dispositioni, seu ordinationi sedis apostolicæ reseruamus inhibentes ne' ad electionem vel prouisionē faciendam in ea quomodolibet procedatur & decernentes si secus super hoc a quoquā scienter vel ignoranter attentatum extiterit, irritū & inane, iā ad electionē forsitan sit processum in ipsa. ¶ Presenti constitutione sācimus, quod licet reseruatio, inhibitio. & decretum huiusmodi nō afficiant electionem vel alia quæ precedunt afficiunt tamen vt effectu careant ea quæ postmodum subsequuntur,

¶ Sūmariū Do. Ioan. mona. Cardi.

1 Ignorantia quis non obligatur.
Papa est pater patrum/ 7 cum omni prelato in iurisditiōe 7 potestate cōcurrit: 7 quo ad hoc omnes sunt sibi subiecti immediate per positionem.
2 Aliquando quis dicitur immediate subiectus pape.
3 Leuius impeditur faciendum/ q̄3 factum.
4 Confirmatio facta a non iudice/ non tenet.
Non meus ep̄s dat mihi ordinez/ nō tn̄ ordis executionē.
5 Prouisus de episcopatu per papam an debeat consecrari per metropolitanum suum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Papa potest omnia feuda ecclesiarum infeudare.
2 Omnes sumus filij spūales pape/ 7 omnes diocesani sunt filij ep̄i/ ac omnes parrochiani filij rectoris.
3 Concilium habetur loco filij 7 papa loco patris.
Licet eccl̄ia romana dicatur mater non tn̄ domina.
4 Papa ex sola volūtate potest cōcurrere cū oībus ordinarijs 7 preuenire omnes collatores beneficiorum.
5 Papa hz absolutā ptātē 7 liberā nullis regulis subiectā.
Quod papa confirmat nemo infirmat 7 eius confirmatio operatur q̄ illud quod est temporale efficitur perpetuū
6 Rationabile est vt vnde exeunt flumina reuertātur illuc.
Oīs ecclesia immediate est romane subecta ecclesie.
7 Postq̄3 remissoria est bulata nō potest auditor amplius de causa se intromittere sine noua commissione.
8 Comes palatin⁹ nō pōt legitiare ī p̄iudiciū legitīoꝝ filio.

SI eo. Reseruatio: inhibitio/ 7 decretū hoc casu habita etiā si nō inficiāt p̄cedētia sequētia tn̄ effectu frustrant [ignoranter] Sed 1 quō ignorantia * obligatur contra illō de tabul. l. generali. lib. x. C. §. de restitutiōe. | spoliatos audita. ff. de decretis ab ordine faciēdis. lege finali.

a ¶ Solu. Papa [a] pater patrum cum omni alio prelato in b iurisditione & potestate cōcurrit [b] & quo ad hoc omnes si bi sunt subiecti immediate per positionem. Et sic preoccu c pando Papa qui est super omnes, alios [c] excludit: cum in personis paribus habeat locum. j. hoc lib. de pcur. si duo. ij. respon. j. hoc libro de offi. delega. cum plures. ij. respon. ff. de offi. proconsul. l. vna.

2 ¶ Aliquando tamen * quis dicitur immediate subiectus pape. s. eo. cupientes §. primo. [per priuationē.] Quia pa pa sic habet aliquando locum subiectū: quod nullus alius hoc hic habet: & hec potestas est supra ius. j. de cōce. prebend. proposuit: & ideo hoc potest, secus in alijs, vt in cōtrarijs. Sed adhuc obstat. c. audita. Sol. ibi. procedebat via iuris 3 d cōmunis super iam ortis: sed hic secus. Et leuius [d] * impeditur faciendū quam factum. arg. j. de iureiur. queadmodū, vel dic hoc in maioribus, sed cōtraria in minoribus: que facilius propter ignorantiam excusantur [careant] aut quia nulla, vel executionem non habentia, verbi gratia. Cōfir 4 e matio [e] * facta a non suo iudice non tenet. s. eo. si postquam. primo respon. Consecratio tamen teneret quamquam nō facta ab eo qui superior non esset, sicuti nō meus episcopus dat mi f hi ordinem: licet dare non possit ordinis executionē [f] xx. q. ij. Lugdunen. j. hoc lib. de tempo. ordi. capi. primo.

5 ¶ Sed quero. * Papa episcopatum vacantem reseruauit dispositioni sue: & prouidit. P. de eo. Nunquid iste. P. poterit per metropolitanum consecrari sine iuris offensa? Est arg. hic quod nō. j. de maior. & obedien. per tuas.

¶ Item Papa reseruando & prouidendo videtur istā causam cum sua sequela de potestate metropolitani extraxisse sicut si vnam causam cōmisisset que alias spectaret ad aliū.

g Nec obstat quod ea que sunt [g] iurisditionis non auferuntur episcopo per collationem ordinum: licet collatio ordinū per manus impositionem maioris tollatur: vt. d. cap. per tuas: quia illa loquitur in inferioribus. Sed maiora, vt episcopatus & episcoporum consecrationes leuius ad Papam re h uertuntur. Vel verius [h] ab eo non recedunt. In quibus i cepit sine speciali commissione [i] argu. s. eo. Quis. de appel. vt debitus in fine. 8. q. 4. in fine. Joan. Mo. Car.

a Ater patrū. Istud dictū allegat Bald. in. c. j. in prin. prima col. quis dica. March. dux, comes, & in capi. j. circa prin. qui feud. da. po. put citat Alber. Bru. cōsi. primo. col. v. Quod 1 ideo per hoc dictum * Papa potest omnia ecclesiarum feuda infeudare. Et cū prelati inferiores infeudant, papa cum illis cōcurrit. Idem Bal. in. c. nisi. de off. lega. s. vide que dico in sequē. in hoc tamen regno Gallie posset de facili hesitari propter decretum de causis.

¶ In proposito Joan. mona. quod papa dicitur spiritualis spi 2 ritualiū: & hoc modo omēs * sumus filij domini Pape: qui est pater patrum: sic omnes diocesani sunt filij spūales episcopi, dixi. s. in. c. nō putamus. de cōsuetu. vsi. ad idē facit. Et omnes de parrochia, filij sacerdotis & rectoris ecclesie. Et hi filij in nihilo succedunt parentibus spiritualibus, cū nō reperiatur iure cautū: quia hec cognatio, & hec que descēdit ex baptismo, aut cōfirmatione cōsistit in spiritu, & nō debet extendi ad bona tēporalia & exteriora. Ita citat Domi. Brunellus doctor Aurelianen. in suo tractatu de matrimo. charta mihi. xv. colū. ij. in. ij. conclu.

¶ Et in proposito dicit Barba. in cle. ne Romani versi. 13. 3 reuerentia, charta mihi. 83. col. ij. quod cōciliū * habetur loco filij, & Papa loco patris. Et sic concilium Papam appellat patrem. Vide Feli. in capitulo primo. col. secunda. s. de cōstitu. & Prepo. in capitu. latorem. vij. col. j. questio. prima. quod licet ecclesia Romana dicatur mater, non tamen domina: sic papa est pater, non dominus omnium ecclesiarū. Ecclesia tamen militans dicitur instar ecclesie triūphantis, notat Joan. mona. in capitu. fundamento. s. hoc titu. vbi dixi. & in capitu. super eo. j. de hereticis.

¶ Et quod diximus quod Papa dicitur pater patrum, possumus etiam intelligere quo ad administrationē iurisditionalem: dicitur tamen frater omnium fidelium, quātum ad nature participationem, capi. ad mensam. xij. questio. iij. citat Domi. in capitu. si papa. post princi. xl. distin. Probus.

b ¶ Concurrit. Per hanc doctrinam Joan. Mon. hic, doct. 4 dicunt quod absque alia reseruatione ex sola voluntate * papa potest concurrere cum omnibus ordinarijs: sequitur Bal. in. c. j. in princi. de his qui feud. dar. pos. & c. j. col. j. quis sit dux. & preuenire potest omnes collatores beneficiorum, sic princeps laicus in officijs. not. Lupus in repeti. rubri. de do. inter virum & vxorem. charta prima. nu. vij. Jason in. l. rescripta. nu. iiij. C. de precib. impera. offer. Hunc punctū Jo. mo. firmauit. s. in. c. fi. de constitu. in vsi. tertiū quesitum quod comprobat per dictū Jo. mo. hic Paul. de castro cō. 414. col. prima in facto presenti prima parte, tn̄ cum allegat in confuso, videlicet vt alibi dicit Jo. mo. Idem firmat Decius con. ccxxiiij. colū. fi. in casu proposito. Curtius cō. lxvj. col. ij. Super premissa, vide que dico in. c. ne aliqui in verbo vicarius de hereti. Probus.

c 5 ¶ Alios excludit *. Papa habet absolutam & liberam potestatem, nullis regulis subiectam: not. apud. Alex. in con. cxxiij. nu. 30. quod incipit scripsit ecclesiasticus. vol. iiij. et subdit in proposito, quod papa confirmat, nemo infirmat adeo quod dicunt scribentes, quod confirmatio pape operatur quod illud quod est temporale efficitur perpetuum. Probus.

d ¶ Et leuius. Idem Jo. mo. in. c. si pauper vbi dico de preben. j. Probus.

e ¶ Confirmatio. Adde videndum de duplici confirmatiōe apud Ale. con. cxxiij. nu. 30. scripsit. vol. iiij. dixi late in. c. j. s. hoc titu. Probus.

f ¶ Executionem. Vide que late dico. j. de tempo. ordi. cap. primo. Probus.

g ¶ Que sunt iurisditionis, Pone exēplum, vt condere statuta glo. in. l. prima. ff. de iurisdi. omnium iudic. l. nulli. C. de sēten. & interlocu. omnium iudi. not. apud Alex. in cō. cxxiij. nu. xiij. scripsit vol. iiij. Probus.

h ¶ Vel verius. Vide Oldra. con. 244. nu. 8. ad obiectus & con. 172. nu. iiij. quod omnes vbi dicit quod valde est rationa 6 bile * vt vnde exeunt flumina reuertantur, romane enim ecclesie communis ecclesia immediate subest quia vniuersalis omniū cura commissa fuit Petro. c. puto. ii. q. vij. not. xxj. di. in nouo. Et per id nihil de nouo queritur licet aliquis excludatur vt not. xvj. q. iiij. c. volumus Probus.

i ¶ Speciali commissione. Pro hoc vide Archidi. in. c. fi. col. ij. s. de consuetu. & Jo. And. in. c. meminimus in prin. s. de accu. vbi dat vnam limitationem videlicet quod per alium non poterit consecrari nisi aliud habeat illius ecclesie consuetudo, per. c. nihil in fine. s. hoc nostro titulo: quod idē Jo. And. citat hic in fine. ¶ Vide rotā in anti. deci. ccclxxij. quod 7 postquam * remissoria est bullata non potest auditor amplius de causa se intromittere sine noua cōmissiōe etiam si partes remissorie renuncient per tex. nostrum & c. vt nostrum. s. de appellati. Et hec videtur de maioribus & arduis, et inherent supreme potestati principis. Ideo generali concessione non veniunt. l. prima. ff. de offi. eius cui est manda. iurisditio.

¶ Hinc dicit Sozi. con. cclvj. columna penultima. vsicu. 8 Sed restat elegāter: quod clarum est quod Comes * palatinus non potest legitimare in preiudicium filiorum legitimorum ita quod legitimus cum eis simul succedat per quancunque generalem potestatem legitimandi nisi super hoc habeat potestatem specialem a principe: ita dicit concludere Bal. in lege sed & si quis. §. quesitum. ff. si quis cautio. in. l. secūda: C. de seruitu. & aqua: & Paul. de castro in. l. gallus §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu.

¶ De sublatione autem priuilegij specialis vide que late tradit Alexan. con. cxxij. viso puncto & con. sequenti. volu. iiij. quibus adde Jaso. in con. 170. visis vol. iiij.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xlvj.

Si quis iusto impedimento detentus in electiōis negotio nequeat commode interesse, potest nedum vni (prout dicitur in concilio generali) sed in pluribus cōmittere vices suas, dum tamen eorum cuilibet det insolidum potestatē, & erit tunc melior conditio occupantis.

¶ Verum si ambo concurrant insimul & postulent se admitti, audiri eos non expedit, quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicque res nō haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret non valeret, sed is admittatur duntaxat quem capitulum vel pars maior elegerit vel si concordare nequeant, is qui primo in instrumento vel literis procurationis extiterit noīatus.

¶ Si autem nullus ipsorum insolidum fuerit deputatus, tunc propter rationem eandem ipsorum aliquis non debebit admitti, sibique imputet qui sic eos constituit indiscrete.

¶ Porro cum vnus est procurator simpliciter constitutus, si is vnum suo & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nichil agit nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, tunc enim in illam eius, & in aliam suo nomine licite poterit consentire, ¶ Absens quoque licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdem, nec ipse nolēte capitulo extraneū valeat deputare nō poterit aliquatenus ꝑ literas exprimere votū suū qđ nō est ante scrutiniū sed in ipso scrutinio secrete & sigillatī tātūmodo exprimēdū.

¶ Sūmariū Do. Ioan. mona. Cardi.

1 Nedum cōsideratur quod fit/sed quod fieri potuit.
2 Indiscreta cōstitutio imputatur/sicut ⁊ electio mala.
3 Capitulū nō tenetur secreta sua cū extraneis tractare.
4 Votū meū exprimere valeo literis ⁊ verbis.
Viua vox est efficacior mortua/quia habet nescio quid latentis energie.
Actus in aures discipuli: de auctoris ore transfusus/ fortius sonat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Nō inspicimus id qđ quis facit/sed qđ facere debet.
Nō inspicitur qđ fieri debet/sed quod est honestum.
In qualibet dispositione quantūcunq; generali: intelligitur semper excepta honestas.
2 Cōtradictio vnius: plus opatur q̄ consensus omnium.
3 Qȝ credatur charte animalis mortui/ sine alio adminiculo est contra ius naturale.
4 In penis non differt scribens/a loquente.
Participans cum excommunicato: per nuncium: vel literas/incurrit excōmunicationis sententiam.
Iniuria facta per scripturam dicitur verbalis.
5 Audita multo tenacius herent memorie q̄ visa.
Acuitas viue vocis/forti⁹ ⁊ efficaci⁹ mouet aīm auditoris.
6 Sermo per aurem cōceptus/ facilius in corde cogitationem generat.
Qui semetipsos instruunt/magistri sunt erroris: quia veritatis discipuli primitus non fuerunt.
7 Vox est instrumentum anime rationalis.
Cor est imperator lingue.
8 Voces sunt note earū que in aīa sunt passionum.
Certiores efficimur verbis: q̄ literis.
9 Que conferunt ad vocem: vide hic.

SI quis, Hic declaratur §. illud. s. eo. quia ꝓpter [generali] s. eo. quia ꝓpter [occupātis]. ff. de ꝓcura. pluribus [in diuersos]. Sȝ quid si in vnū/videtur a contrario ꝙ debeant admitti: q̄r isti loco vni⁹ habentur. ff. de cōditio. ⁊ demōstr. cui fundus in fine. Dic cōtra: quia hic respicitur/nedum quod fit/ sed quod fieri posset/⁊ ꝓuidetur: vt. j. eo. ꝟsi. sed is [noīatus] ar. s. hoc lib. de rescrip. duobus §. si vera [eandem] quia scilicet dirigere possent vota sua in diuersos: ⁊ sic res non habent exitum vt est premissum.

1 a ¶ Et sic * nota nedū cōsiderari quod fit sed quod fieri potuit. [a] arg. ff. de iusti. ⁊ iur. l. pe. §. pretor. ff. locati. l. si quis domum §. j. [admitti] contra. j. hoc. lib. de procura. si duo §. sane. ¶ Sol. ibi loquitur electione iam facta vbi celeriter est prouidendū ⁊ vtilitatis causa est prouisuȝ/vt vnus assumatur. arg. ff. de admi. tuto. decreto in fine ⁊. j. hoc lib. de testa. c. ij. §. primo. Sed hic loquitur in electione facienda vbi non est tantum periculum si vnus de collegio non admittatur [indiscrete] Et sic * indiscreta constitutio imputatur sicut ⁊ electio mala. ff. de nego. gestis. Nam ⁊ seruus §. mandato [agit] quia quod facio nomine meo/etiam nomine alieno facere debeo. not. j. hoc lib. de regul. iur. ꝙ alicui/quod est verum nisi ⁊c.

2

¶ Sed quero. Vnus fuit constitutus procurator, a duob⁹ absentibus/presentes dant potestatem prouidendi illi vni An possit prouidere noīe etiā absentiū: fuit diffinitū in cōsistorio ꝙ sic ar. s. eo. cū i veter. ethic. ⁊ ff. de pac. cū ex eo. [ei⁹] scȝ dñi [deputare] Ex qb⁹ habet ꝙ abséś hoc casu nō potest facere procuratorem qui non sit de collegio capitulo inuito [b] Et est ratio * ne capitulum teneatur secreta sua cum extraneis tractare [c]. Sed dices iste admittit vocem suam sine culpa sua/dic capitulum habet hic ius eligendi primo ⁊ per se. xvj. q. vltima. c. vlti. Sed hic ius exercet per singulos qui fuerunt euocādi: vnde hic iuris exercitium leuius admititur: ⁊ ius totum in ipsum capitulum habetur [exprimendum]. Sed nunquid posset iste absens nominationem facere in cedula inclusa/transfixa in litera aperta in qua si quidem cedula contineretur annotata ꝑsona quam iste absens in scrutinio nominare vellet ⁊ videtur ꝙ sic * quia votum meum exprimere valeo ⁊ verbis ⁊ literis. Contra dic. Quia forsan [d] hic §. requirit viuam vocem. s. eo. quia propter. ij. respō. ⁊ regulariter ius habētis/licet in certo casu admittatur procurator vt hic ⁊. d. c. quia §. illud que est efficacior [e] mortua autē. de fide instru §. si vero col. vj. ⁊ in prologo biblie. c. ij. habet nescio quid latentis [f] energie. i. efficacie viue vocis. Actius etiam in aures discipuli de ore transfus⁹ fortius sonat. Et quod est efficacius in electionibus in quibus est tantum periculū est cautius agendum ar. j. qui mat. accu. po. c. ij. Jo. mon

1 a FIeri potuit. In simili dic ꝙ non * inspicimus ꝙ facit quis sed ꝙ facere debet Decius in. c. nouit. nu. xxij. ꝟsi. iiij. abbas concludit. s. de iudi. Et etiā non inspicitur quod fieri debet sed quod est honestum Domi. i. c. vnico col. ij. nu. vij. j. de spō. facit. l. nepos proculo. ff. de ꝟbo. significatio. In qualibet eni dispositione quantūcunq; generali itelligitur semper excepta honestas. Bal. in. l. quod ex liberta. C. de oper. liber. Probus.

b ¶ Capitur inuito. Et vno contradicente nihil est/quia
2 hic * contradictio vnius plus operatur q̄ consensus omnium aliorum. Et in hoc casu maior pars non obtinet: hoc ꝓbatur a simili. quia si vniuersitas vellet dispensare seu permittere/ꝙ vnus extraneus daret vocem certe vnus solus potest impedire. dictum est singulare compostel. in. c. scriptum. s. isto ti. quod sequuntur ibi Jo. And. ⁊ Panor. ⁊ roma in. l. de pupillo in prin. ff. de no. oper. nuncia. tradit pro no. Jason in. l. iurisgentium §. hodie tamen ꝟsi. sexto limita. ff. de pactis Probus.

c ¶ Tractare. Concordat glo. pragma. eo. ti. in §. Ideo q; in verbo casibus que allegat. l. mercatores de cōmer. ⁊ merc. C. Probus.

d ¶ Forsan. Jo. And. hic in fine dicit assertiue. Probus.

e ¶ Efficacior mortua. Inno. in proposito in. c. cum. p. s. de
3 fide instrumen. citat fore * cōtra ius naturale: ꝙ charte animalis mortui credatur sine alio adminiculo. Et hoc nisi in casibus expressis cōprobat Bal. i. v. vol. cō. cccclxvij. circa finem quod maxime dicas in antiquis factis secus in recentioribus. Bonifa. in cle. si summus nu. ix. de sentē. excommunicationis. Et ita intelligas dictum Joannis
4 mo. hic ⁊ Alex. cō. iij. nu. ix. vol. ij. in causa ⁊ lite. Nō * differre tñ sentinas scribentez aloquente: dico quo ad penas iposita loquētib⁹. glo. i ꝟbo lrīs vbi Car. Imo. ⁊ Bonifa.

in.d.cle.si summus.⁊ in.cap.cōstitutionē in verbo participatione in fine quā etiā ibi doctores sequūtur.j.de sentē. excōica.quod cōprobat Domi.in cap. vbi periculū.§. nulli. in prin.s.hoc ti. in quibus passibus habetur ꝙ participās cū excōicato per nūciū vel literas/incurrit excōicationem minorē. Ad idem Roma.consi.378. Quo ad primū in quo queritur/vbi querit/ An iniuria que facta pretēditur per scripturā dicatur fore verbalis/attento ꝙ manu cōscripta est. Et probat ꝙ sic per tex.expressum.in.l.lex cornelia.§.si quis libellū.ff.de iniur.vbi iuriscōsultus per omnia parificat.s.tam quo ad penam ꝙ̄ quo ad delicti qualitatē/iniuriā ꝟbo vel in scriptis alteri illatam. Probus.

f ¶ Quid latentis/Hec sunt verba diui Hieron.protectoris ⁊ patroni nostri in epistola.⁊.c.ij.in.phe.biblie inserta. Pro quo illud ad hebreos.xij.videte ne recusetis loquentem. Si enim illi nō effugerunt recusantes eū qui sup terrā loquebatur multomagis nos qui de celo loquentē nobis auertimus/cuius vox amouit terrā tunc. Nunc autē repromittit dicens. Adhuc semel/⁊ ego mouebo nō solum terrā: sed etiā celū per que prima verba saltem secūdū eorū corticem. Q; in voce alterius audienda ꝙ̄ in eius scriptis legendis debet esse quis vigilantior:habet enim ⁊c.

5 quasi dicat. Audita * multo tenacius herent memorie/ꝙ̄ visa. Ita dicit Archi.xliij.d.cap.primo. nume.ix.

¶ Hinc Bal.in rub.s.de fide instru. dicit ꝙ acuitas viue vocis fortius ⁊ efficaci⁹ mouet animū auditoris.l.in tres ibi/⁊ putauit presentia eius trahere eos in eius sententiā. ff.de arbi.⁊.C.de senten.ex periculo recit.l.prima. ⁊.ff.de questio.l.de minore.§.tormenta.

¶ Habet enim in seipsum intellectū mouentem ex veritate ei data a natura. Uide maleretū in tractatu de electione.carta.37.colū.4. Ista eñ firmat contra illos qui plus credūt per seipsos addiscere/ꝙ̄ a doctoribus audiēdo/qd

6 fatuū creditur. Quia sermo * per aurem cōceptus facilius in corde cogitationē generat.d.cap.primo.xliij.distin.

¶ Dicit eñ canon/prius oportet addiscere postea predicare.36.distin.qui ecclesiasticis. Et qui semetipsos instruāt magistri sunt erroris/quia veritatis discipuli primitus nō fuerūnt/reffert glo.pragma.in ti.de collatio.in.§. Item vt de cetero in verbo precipitata/⁊ latius per Neuisa.in sylua carta mihi.cciiij.colum.prima ⁊ secunda.

¶ Et vt vlterius progrediamur. Bald.in cap.bone.ij.nu-

7 me.iiij.s.de postula.prela.citat * vocem fore instrumentū anime rationalis. Hinc Innocen.in capitu.veniens. colū. penulti.s.de verbo.significa. ꝙ anima organo vocis exprimebat suam voluntatem. Et cor est imperator lingue secūdum Bald.in capitu.mandatum.s.de ref.in princi.vbi dicit ꝙ habet eam sicut mancipium sub iurisditione sua/⁊ cedit lingua cordi/⁊ sub iugo mentis verba consistunt:tanꝙ̄ sub suo proprio originali ⁊ digniori vt legitur: ⁊ not.in.l.si

8 in venditione.ff.communia predio. voces * quippe sunt note earum que in anima sunt passionū: vt ait Aristo.⁊ Bal. in.l.de quibus.columna finali. ff.de legibus.pro hoc allegatur.l.labeo ait.§. Idem tubero: ibi nemo estimādus est dixisse quod non mente agitauerit. Certiores enim efficimur verbis ꝙ̄ literis text. in capitu. de gradibus.ibi ore ad os loquimur.xxxv.questio.viij. Specul.in titu.de teste.§.nunc tractandum. dicit ꝙ vox vel verbum videri nequit sed audiri: sic quāuis Aristote. dixerit ꝙ voces alie albe alie nigre. Ubi Joan. Andr.citat intellexisse ꝙ est vox clara ⁊ obtusa/vel acuta/vel grauis: ⁊ Guil.le Rouille/in tracta. de iusti.⁊ iniusti.capi.de precone/refert post Sue-

9 to.tranquil. ꝙ * Nero ad conseruandam ⁊ alendā vocem suam clistere ⁊ vomitu stomachum purgabat/seꝙ̄ abstinebat a pomis ⁊ fructibus que voci contrariantur/supinusꝙ̄ plumbeam laminam pectori suo apponebat/que multum confert ad vocem suam conseruandam: prout dicit Plinius Natura.histor. libro.xxiiij. capitu.xviij. que supradicta notare debent cantores quibus iuuat vox pre ceteris. ¶ In proposito legitur cum eschines Rhodi exularet/⁊ legeretur illa Demosthenis oratio/quā aduersus eum habuerat/mirantibus cunctis atꝙ̄ laudantibus suspirans ait. Quid si ipsam audissetis bestiam verba sua resonantem. Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Cap. xlvij.

Voniam electione non in concordia celebrata, superior ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet, consueuit interdū suæ confirmatiōis celeritate preferēs cupiditatem propriam iuri & inordinatum affectū etiā æqtati cōpetitorē aliquando vbi alius vel eos qui se volūt opponere, qñ electus est vnic⁹, supplātare dū nullis vocatis & nō discusso negotio per repentinam confirmationem cito (contra doctrinam apostoli) imponit manus electo nos volētes huic morbo & fraudibus obuiare præsenti cōstitutione sancimus cōfirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. ¶ Vocationem autē hmōi nominatim vbi est coelectus, vel apparet oppositor, alias generaliter in ecclesia ī qua electio facta est, vt si qui sint q se velint opponere compareant assignato peremptorio termino competenti faciendam esse, censemus,

¶ Quæ etiam si electio in concordia celebrata fuerit, volumus obseruari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Nemini cito manum imponas.
2 Uocatio nominatim est faciēda.vbi est certus aduersari⁹ ⁊ generalis vbi est incertus.
3 Electio potest esse concors a principio: in qua postmodū apparebit contradictor.

¶ Summarium Domi. Philippi Probi.

1 Concors quid dicitur/vide hic remissiue.
2 Generalis citatio debet esse trina/qr nō sufficit pēptoria.
3 Citatio contra omnes quorum interest:non est artatoria: sed monitoria.
4 Qñ nō cōstat de certis creditorib⁹/sufficit citatio gñalis
5 Qñ agit̄ de eccl̄ia pochiali:ī quo loco debeat fieri citatio.
6 Ecclesia cathedralis succedit loco domicilij.
7 Citatus ad actum certa die debet intelligi hora congrua.
8 Citatio per editum generale quando habet locum.

Voniam, Hic deciditur qualiter debeat fieri vocatio. tā in electione discordi:ꝙ̄ concordi [in concordia] que electio dicatur con-

a cors [a] ⁊ que non:notatur.s.eo.quo-

1 rundam[apostoli]dicentis nemini * manū cito imponas: ⁊ hec ꝟba exponuntur.lxxviij.di. quid est [carere] ratio quia cum hec cum cause cognitione fieri debeant hac non interposita non valet quod agitur.s.eo.prouida[vocationem].

2 ¶ Nota vocationem * nominatim faciendam. vbi est cer-

b tus aduersarius:⁊ generale; [b] vbi est incertus/vel potest esse vt.j.ꝟsi.que etiam[obseruari]. Sed cōtra vbi non est oppositor sed concordia:vocatio non potest fieri nominatim.

¶ Solu. intelligo istud prout materia est capax: ⁊ sic tantum ad generalem vocationem se refert hec regula.

3 ¶ Uel dic ꝙ * electio potest esse concors / a principio in qua tamen postmodũ apparebit. contradictor: vt. d. c. quorundam nota. ŝ. eo. indemnitatibus. §. ceterum. Joannes Monachus Cardinalis.

1 a Concors. Uide * glo. f. c. j. ŝ. de maio. ⁊ obedien. ⁊ Barba. con. primo. sub. nu. xxij. vol. primo: vbi adducit alias subdens hoc intelligi debere quando simpliciter a iure dicitur actum fieri debere concorditer: videlicet, quod fit in vnitate vel a maiori parte capituli.

¶ Sed quando dicitur ꝙ omnes ⁊ singuli cõcorditer hoc faciant: requiritur ꝙ nemine discrepante.

¶ Adde que late tradit Alex. con. xlviij. colum. ij. in causa vertente. vol. vij. Probus.

b 2 ¶ Generalem. Et hec debet esse * trina: quia non sufficit peremptoria per ea que singulariter not. Jo. and. in addi. ad specul. in rub. de cler. non residen. vbi loqtur de priuatione beneficij contra certum / in quo tamen loco foret permanens ignorabitur / ergo a fortiori vbi citatur incertus pretendens interesse. Et ratio, quia per tres citationes publice factas facilius q̃ per vnam solam: etiam peremptoriam poterit ad citati noticiam peruenire: ⁊ ad hunc finẽ id fieri iubetur. ŝ. de dolo ⁊ cõtuma. c. fi.

Uide de hac citatione generali que vocatur proclama per Barba. cõ. fi. volu. iiij. Et ante eum Roma. consilio. cccxlij Quo ad primum proposite consultationis articulum: vbi dicit ꝙ si mandantur citari omnes quorum interest / ⁊ in genere citentur: talis citatio * non est artatoria: sed monitoria ita ꝙ omnes qui putauerint interesse poterunt venire ad causam si volunt. Et cum illis qui veniunt potest procedi: alias non: notat innoc. in. c. dilecti. ŝ. de except: quem insequi ibi vidẽtur hostiẽ Bald. ⁊ Collecta: qui allegant specul. in titulo de citatio. in. §. sequitur videre. vbi ꝑ omnia cum Innoc. tenent.

3

¶ Et, ꝓ intẽto Roma. dicit casuz recte intuẽti esse in. c. exhibita. ŝ. de iudi. vbi Panor. ait: ꝙ vbi aduersarij sunt certi ⁊ cogniti debent nominatim citari. Sed vbi ignoratur qui sunt futuri: sufficit citatio generalis: quod nota pro interruptione vitanda annalitatis vel triẽnalitatis in beneficialibus: facit quod notat Pau. de castro consilio. 325. in fine non multum videtur prima parte ꝙ si non * cõstat de certis creditoribus sufficit citatio gñalis: ⁊ late Alex. cõsilio. cvj. nu. vij. visis ⁊ opportune vol. v. ⁊ con. iiij. vol. ij. ⁊ ibi late de citatione generali.

4

¶ Ad premissa vide que citat idẽ Alex. consilio. cxxxvij. nu. viij. in causa ⁊ lite vertente inter lanzolotum vol. ij. dũ dicit: ꝙ quando missio in possessionem fit ex primo decreto / ⁊ ad constituendum curatorem bonis defuncti ad alios opportunos actus / non sufficit generalis citatio omniũ volentium esse heredes: sed debent nominatim ⁊ specialiter citari hi quibus prima causa successionis defertur. l. j. §. denũciatio. ff. de ven. ĩspici. doctrina est Bar. in. l. si diu. ff. quib. ex cau. in po. eatur. ⁊ in. l. si quis instituatur. §. Itẽ si conditioni. ff. de heredi. insti. Et ibi Bal. Idem Bal. ⁊ Ang. l. si bona. C. de bo. autoritate iudi. po. Bal. in. l. cum proponas. eo. ti. Idem Bal. in. l. si curatoris in prin. C. de iure delib. Bar. ⁊ ibi apo. in. l. si eo tempore. C. de remissio. pigno. refert Imola cõsuluisse, ꝙ tenuta data nõ specialit̃ citato detentore non valet / quia de facili non potuit sciri quod nota in beneficialibus quo ad recredentiam ⁊ plenũ possessorium. Quia talis debet nominatim citari per premissa / qui si non possit personaliter apprehendi citetur ad locum beneficij: ⁊ sufficiet / maxime si beneficium ipsum requirat residentiã. Collecta. in. c. ex parte. B. in fine. ŝ. de foro competen. Et hunc detentorem habes nominatim citare: quia nominatim eidem preiudicium fit. Bald. in. l. fi. col. vij. versi. iiij. queritur. C. de edic. diui Adria. tol. per. l. deserta. C. si propter public. pensita.

¶ Pro premissis habes rotam in nouis deci. 419. si impetretur. Et pro dicto collec. vide rotam in nouis. lxxxij. in causa beneficiali vbi dicunt: ꝙ in * causa beneficiali super ecclesia parrochiali quo ad ipsius cause deuolutionem ad curiam sufficit appellationem esse intimatam in ipsa ecclesia de qua agitur: ⁊ etiam in ecclesia cathedrali: licet possessor vel intrusus personaliter non apprehendatur: nec alia diligentia fiat de ipso perquirendo quia appellãs nõ tenetur ipsum alibi q̃ in ecclesia parrochiali querere in qua tenetur personaliter residere sicut maritus cum vxore arg. no. per Inno. in. c. fi. de eo qui mitti. in possess. ⁊. c. ex tua. ŝ. de cleri. non residenti.

5

6 ¶ Itẽ * ecclesia cathedralis succedit loco domicilij cle. causam eo. ⁊ ibi vide scribentes.

¶ Et attende ad vnum in citationib[9] ꝙ requisit[?] ad actũ ꝑ certa die debet intelligi hora congrua ad talem actum vnde citatus vt veniat ad electionem * tali die faciendã de pastore ecclesie vacãtis intelligitur ꝙ cõpareat de mane quia illa est hora congrua propter missam ⁊ solennitatẽ que ibi exigitur. no. in pragma. in titulo de electio. in. §. et cũ humane vbi glo. Et ita etiã quod ad horã cõgruã intelligitur citatus not. Jacob. Butry. ⁊ Bald. in. l. si vt proponis el. secundo. C. quomodo et quando iudex et Guillel de Cun. in. l. iij. ff. si cert. peta. ⁊ Bal. in. l. prima in vltima col. C. quo. ⁊ quando iudex. refert ⁊ sequitur Bal. in consilio. xlviij. in fine in causa vertente inter dominam vol. v. Uide Cardi. in consilio. lxxiiij. dominus abbas vbi ponit vnum post Inno. in. c. fi. ŝ. qui matrimo. accu. po. ꝙ citatio * per edictũ generale locum habet vbicunq̃ plures admittuntur ad agendum / vel contradicendum vel aliqd simile agendum vt in restitutione ⁊ in matrimonio ⁊ in adoptione ⁊ in natalibus. l. nam ita. ff. de adop. Et ratio quia nescitur que certa persona citari debeat: secus si est notũ quia tunc illa est nominatim citanda. Uide etiam Card. con. cxxviij. in questione que vertitur inter Andream vbi ponit. An sufficiat citatio generalis contra vassalum vt priuetur feudo. De citatione per edictuz Jaso. in con. 86. vol. iij. optime tractat quem videas. Probus.

7

8

¶De Renuntiatione

Rubrica.

¶Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Opposita iuxta se posita / maiora & minora videntur hominibus.
Ex canonica electione: ius acquiritur / sicut ex renuntiatione legitima ius acquisitū amittitur.
2 Quicquid ligatur solubile est.
3 Renunciatio / est iuris proprij legitima refutatio.
Alieno iuri quis non potest renunciare: proprio tamen regulariter sic.
4 Renunciatio illegitima multipliciter esse potest.
5 Renunciatio facta per minorem .xiiij. annis non tenet.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Renunciatio dicitur quedam priuatio iuris: que p̄supponit preexistentiam ipsius iuris.
2 Non venit in renunciatione nisi quod exprimitur: ideo q̄ renunciat litis nō videtur titulo renunciare.
3 Non est verisimile / nec presumitur / q quis velit iuri suo renunciare.
Renunciatio dicitur stricti iuris.
4 An minor .xxv. annis renuncians beneficio / possit implorare restitutionem in integrum.
5 Petens beneficium / certat de lucro captando.
6 Opinio que fauet anime est tenenda.
7 Pubes non potest ratione minoris etatis restitui: vt transeat ad minorem seu latiorem religionem.
8 Minoribus (etiam in spiritualibus) subuenitur.
9 An renunciatio facta per metum / veniat irritanda / vel ipso iure sit nulla.
10 Validum est argumentum de matrimonio carnali ad spirituale.
11 Metus vel coactio excludit consensum.
12 Electiones facte per metum / & comminationes / sunt nulle ipso iure.
13 Cessat electio / dum admittitur libertas eligendi.
14 Consensus cum qualitate libertatis debet interuenire.
15 Que requirunt liberum consensum in contrahendo / etiam requirunt in dissoluendo.
16 Contrariorum eadem est disciplina.
17 Renunciatio facta timore mortis / non tenet.
18 Metus pestilentie dicitur iustissimus.
Renunciatio facta per intrusionem carceris non tenet.
19 Metus consanguineorum / dicitur iustus metus.
20 Absolutio data per metum / an sit valida.
21 Constituti in necessitate sua culpa non sunt misericordia digni.
Nulla maior pena reperitur in iure canonico / quam excommunicatio.
22 Excōmunicatus de familia dei: trāsit in familiam diaboli.
23 Parere debet excommunicatus iniuste sentētie.
24 Per renunciationem perditur proprietas & possessio.
25 Casus lasime & nouitatis / equipollet interdicto retinēde.
26 Resignans causa permutationis / non potest redire ad beneficium resignatum sine noua collatione.
27 Pr renunciās metu pene filij nihil videtur agere validū.
28 Vox patris / dicitur vox filij / sicut vox domini / dicitur vox serui.
29 Patres magis consueuerunt diligere filios / q̄ seipsos.
Gloria patris / dicitur dignitas & laus filij.
30 An marito grauius sit quod filius occidatur / aut q vxor adulteretur.
31 Pax an dicatur rumpi per adulterium vxoris eius cū quo facta est pax.
32 Eadem est conditio vnitorum.
33 Quanto sunt nobiliores viri: tanto suas diligunt vxores
Qui offendit consanguineos clericorum / dicitur clericos offendere idē dic in socijs vel amicis / ac domesticis.
34 Variatio & illusio est apud viros ecclesiasticos vitanda
35 Prohemium consideratur.
36 Quando ratio legis est amplior & generalior dicto quid dicendum.
37 Ratio ampliat dictum / & dispositum.
38 Tacita reuocatio que dicatur.
39 Resignans quo ad beneficium resignatū / dicitur mortuꝰ.
40 Mors ciuilis & mors naturalis / quando equiparentur.
41 An sufficiat notificare reuocationem procuratoris illi in cuius fauorem fit renunciatio.

a 1 SEcundum philosophū, * opposita [a] iuxta se posita / maiora & minora videntur hominibus. ¶Cum q sit dictum de electione / per quam si est canonica ius acquiritur: nunc iuxta hoc de renunciatione [b] p quam ius acquisitū amittitur si est legitima / est videndum. ¶Vel dic. Quicquid
2 * ligatr solubile est / autē. de nup. §. nuptias itaq colū. iiij. Et ideo viso de electiōe / per quam ius creatur: vt no. lxiij di. c. quanta / nunc est videndum de renūciatione: per quā ius quesitum dissoluitur.
3 ¶Et dic q renunciatio * est iuris proprij legitima refutatio. Et dico iuris proprij. Quia alieno iuri quis non potest renunciare: sed proprio potest [c] regulariter. j. de transac. veniens. vij. q. prima. q̄ periculosum. ff. de edil. edicto. l. queritur. §. si venditor.
4 ¶Et dic q ista debet esse legitima. Nam * illegitima nō obest: quod potest esse multipliciter. Aut ex parte persone renunciantis / aut illius in cuius manu renūciatur / aut ex qualitate facti.
¶Primo modo. Aut quis renunciat nomine suo aut alieno: si alieno non sufficit generale mandatum: & etas impedit. j. hoc libro de procura. c. qui generaliter. j. de preben. dilecto circa prin. ar. ff. de officio pcur. cesar. l. j. §. p̄rio. Si
5 autem renunciat nomine suo: & est * minor. xiiij. annis / nō
d tenet [d]. j. hoc lib. de iudi. c. vlti. ij. respon.
¶Item non valet ratione persone in cuius manu renunciatur. vt. s̄. eo. c. dilecti. & c. admonet & c. q in dubijs.
e ¶Item non valet ex qualitate facti / vt quia metus [e] est adhibitus. s̄. eo. super hoc. Aut quia renunciatio propter grandem alligationem fieri nō poterat vt in episcopo. seu electo confirmato. s̄. de trāsla. inter corporalia. §. sane Jo. mo. cardinalis.

a OPposita. Vide Jo. mo. in rubrica de his q̄ vi. j. Probus.
b ¶Renūciatiōe. Que dicitur
1 * quedam priuatio iuris presupponens preexistentiam illius iuris. l. prima. ff. de remissio. pigno. & l. remittit. ff. de iureiu. & l. is qui in prin. ff. de acquir. heredita. l. manumissiones. ff. de iusti. & iure. Probꝰ.
2 c ¶Potest. Nō * tamen venit in renunciatione / nisi illud qđ exprimitur: ideo qui renunciat liti non per hoc videt renunciare titulo beneficij / Cal. in cō. v. in ti. de prebend. An habens.
¶Item ex aliquo actu etiam proximo / non inducitur renūciatio / nisi expresse id agatur. c. sane cum glo. in verbo su-
3 stinere. s̄. hoc titulo. ratio * qr nō ē verisimile / nec p̄sumit q quis vellit iuri suo renunciare. c. super hoc. s̄. hoc titu. not. Bal. in. l. prima in vlti. no. C. de edicto diui Adria. tol. ¶Et sic comprobatur q renunciatio. dicitur stricti iuris notat Decius. consilio. 551. in princi. plene post Cal. in. d. con. v. in fine in titu. de preben. & Car. con. cxx. titius. Philippus Probus.
d ¶Non tenet glo. in. c. ex parte M. s̄. de resti. spolia. mouet
4 An minor * .xxv. annis qui suo renūciauit beneficio possit restitutionem implorare / hanc questionem primo formauit Acur. in. l. ait pretor. ff. de minor. xxv. annis dicens non admitti: cum magis videatur exoneratꝰ / quā damnū passus

Bar. ibi noluit hanc questionem aggredi: sed ad canonistas pertinere ait/ad quos ideo recurramus oportet primo Archi. in. c. certis. xv. q. iij. circa finem citat Vincen. Jo. tancre. ⁊ Ber. dicere minori in hoc casu subueniri non debere/si iam beneficium est alteri collatum: secus si res integra extet/per. l. ꝙ si minor. §. sceuola. ff. de minor. ibi siquidem omnia integra sunt omnimodo audiendus est. Si vero iam distracta hereditate ⁊ negocijs finitis ad paratam pecuniam laboribus substituti veniat/repellendus est/ ad idem facit tex. in. l. is qui. ff. de cessio. bo. quod admittas secundum hostien. si animabus ⁊ ecclesie expediēs sit/ vt sic magis consideretur ecclesie lesio/ quam persone ad hoc. viij. q. prima qui episcopatum. Per que concludit idem archi. ꝙ si regimen suum sit ecclesie damnosum/potius restituendus esset/ex eo ꝙ recipit ⁊ adijt/ ꝗ̄ quia renunciauit argu. op. ff. de minor. l. verum. §. iulianus quidam: ver. Sed hec res: et hoc secundum hostien.

¶ Refert Vincen. supra de restitu. in integ. in capi. ex literis/ꝙ si clericus. xviij. annis renunciauit beneficio suo/illud repetere (de iure minoris) potest. ff. de minor. l. patri. §. pe. Et si illud beneficium sit alteri collatum episcopus det ei aliud vel illud. ff. de minor. l. plane ⁊ l. cause. §. pe. ⁊ vltimo.

¶ Collectarius vero in dicto capitulo. ex parte in prin. dicit credere) ꝙ si in collatione facta minori: fuerit attentus fauor persone/vel amicorum ⁊ multo fortius ecclesie cum fauor non debeat verti in detrimentum/nec propter hoc sua perdere priuilegia etiam alias: magis censetur odium ꝗ̄ fauor vt in iuribus alleg. per dic. glo. ꝙ debet admitti ꝑ cap. si annum. ij. Respon. infra de iudi. ⁊ in ceteris sequitur Archi.

¶ Card. autem in dicto capi. ex parte. nu. v. ait posse dici. etiam si adhuc alteri non est collatum: non posse admitti cum restitutiones minorum sint inuente ne fraudentur
5 in eorum patrimonijs: petens * autem beneficium de lucro certat. c. dudum ad finē de preben. hoc libro: vbi franc. pro singulari allegat (dico) nu. xj. ꝙ tractans de beneficio obtinendo dicitur tractare de lucro captando facit quod no. in. c. super hoc. s̄. isto ti. ⁊ in. l. si hereditas. ff. mandati: dicit vlterius in proposito/premissa facere/ quod in beneficialibus minor non possit petere regulam. di. c. ex parte: ⁊ hanc partem dicit veriorem quam videtur sequi apostila. colec. in. d. c. ex parte.

¶ Distinctionem predictam sequūtur Petrus de Ancha. in dicto cap. ex parte. ⁊ Bal. in. d. l. ait pretor. in prin. ⁊ specul. in titulo de i integ. resti. minor. §. qualiter versi. Quid si minor renunciat beneficio.

¶ Postremo Panor. ibi in dicto capi. ex parte latius examinando/dicit opinionem car. non placere: cum minor restituatur/licet certet de lucro no. in dicta. l. ꝙ si minor. §. sceuola. ⁊ l. fina. C. de repud. hered. In hoc est tamen differētia: quia cū certat de damno vitādo fit restitutio etiā re integra ⁊ aduersus tertium ad quem res pertinet vt in dic. l. in cause. §. interdictum. ff. de minor. Sed cum certat de lucro/non fit restitutio de rebus distractis. dicto. §. sceuola/dictū tamen glo. in. d. c. ex parte placet/non tamē simpliciter. Unde concludendo dic: ꝙ re existente integra: quia adhuc alteri non est facta collatio: fienda est restitutio/ etiam solo fauore minoris: sed non indistincte imo iudex debet aduertere an ex hoc minor grauiter sit lesus: vt quia nullum habet beneficium: secus si habet ex quo viuere possit: quia tunc non potest dici deceptus/ sed potius exoneratus ab administratione: ⁊ istam puto veriorem: quia
6 fauet * aīe ideo tenēda: vt ī simili dicit Alex. cōsilio. xxvij. nume. xvj. primo vol. viso libello/quodqꝫ redit ad ius commune/per ea que late dixi. s̄. in capitulo primo. de cōsuetudi. in prin.

¶ Pro his habeo que citat Henric. bohic in. c. licet. colū.
7 iiij. supra de regula. q pubes * non potest ratione minoris etatis restitui: vt transeat ad minorem seu latiorem religionem. Nam contra introitum religionis minor non potest petere restitutionem tanquam lesus: quia seruire deo regnare est/et cuilibet rei anima est preferenda iuribus vulgatis iuxta illud euangelij quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: anime vero sue detrimentum patiatur.

¶ Pro comprobatione premissorum vide que notantur per Decium consi. ccx. viso diligenter puncto. An permutanti decepto in valore beneficij: aliquo iuris remedio succurratur/de quo dico infra capi. fina. isto titu. vbi videbis mentem Decij ⁊ aliorum. ⁊ Arch. ⁊ prepo. in. c. quia periculosum. vij. q. prima.

¶ Vide etiam in proposito. glo. prag. in titulo de pacifi. po. in verbo impetranti. columna quinta. versicu. sed an cōtra minorem: vbi querit. An contra minorem currat prescriptio triennalis introducta a regulis cancel. pragma.
8 ordina. regijs/⁊ concordatis vbi concludit: quod * ipsis minoribus (etiam in spiritualibus) subuenitur: quia hos ecclesia protegit. lxxxvij. distin. capitulo primo. Et simplicitati eorum venia est tribuenda/ argu. capi. cum vniuersorum. supra de rerum permutatio. Probus.

a ¶ Metus est adhibitus. Occurrit pro comprobatione in-
9 tenti Johannis Monachi hic videndum. An * renunciatio per metum facta sit irritanda/ aut ipso iure nulla: q̄stio hec vario modo a scribentibus reperitur agitata. Primo
10 pro parte affirmatiua: habes valere * argumentum de matrimonio carnali/ad spirituale. c. inter corporalia. s̄. de translatio. epi. cum similibus. Or si in matrimonio carnali interueniat metus/facit is matrimonium nullum. cap. cum
11 locum. supra de spon. vbi Panormita. citat quod metus * vel coactio excludit consensum: ⁊ per consequens annullat actum a consensu dependentem ⁊ hoc precipue in matrimonialibus ⁊ alijs casibus spiritualibus/vbi requiritur consensus liber. Ideo habeo intentum/ꝙ electio ⁊ beneficij prouisio debet esse libera. c. dilectissimi. viij. questione secunda. Iuuat dictum Salustij Debet enim esse liber animus in consulendo.

12 ¶ Item electiones * facte per metum comminationes/ ⁊ impressiones/sunt ipso iure nulle hostien. in capitulo licet supra de elec. vbi Panormita. ait: quod electio pape/facta per seditionem violentiam/ vel oppressionem est nulla. Pro quo extat textus. xxiij. disti. in noīe dn̄i. ⁊. c. si quis papa. lxxix. distin. Innocentius in capitulo quisquis: supra de electionibus: vbi dicit ꝙ electio facta per minas/dicitur facta per potestatis secularis abusum/ quo casu est nulla: facit capitulū vbi periculum. §. ceterum. supra de ele
13 ctionibus. hoc libro vbi habetur: quod cessat * electio dū amittitur libertas eligendi. Ratio elicitur ex capitulo pisanis. s̄. de restitu. spolia. glo. no. xxxiij. q. v. notificasti. Panor. in. d. c. cū locū ꝙ in. c. abbas. s̄. quod metus causa. Bal.
14 in. l. decernimus. C. de de sacrosanc. eccle. ꝙ vbi * consensus requiritur cū qualitate libertatis nō sufficit consensus nisi adsit libertatis qualitas firmat Jason in consi. lx. col. vj. magnifici. vol. iij.

¶ Et sic ex his ⁊ alijs per sanū cerebrū excogitādis apparet/ꝙ sicut electio facta per metum iustū/ est ipso iure nulla: ita ⁊ beneficij renūciatio arg. regule oīs res. s̄. de regu. iur. facit quod dicit Antho. de butrio ī. c. ad aures. s̄. quod
15 met. cau. In prima oppo. ꝙ in his * que requirūt liberum arbitrium/vt sunt electiones in contrahendo/ requirunt ⁊ liberum in dissoluendo. ff. de pac. l. ab emptione.

16 ¶ Facit quia contrariorum * eadē est disciplina. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. vbi glo. ij. ait ꝙ probato vno de contrarijs/vel his que sese non compatiuntur probatur ⁊ reliquum glo. in. c. hospitiolum. xxxij. dis. que dicit ꝙ argumentum a contrarijs/si vnum est bonum reliquum est malum quod tamen fallit in communicare singulis diebus et non communicare. Et nubere ⁊ nō nubere: de quo late per Neuisanum in silua nuptiali.

¶ Et ꝙ contrariorum ⁊c. citat Alex. ij. vol. con. ccix. nu. 25. statutis accurate perspectis per. l. in fundo. ff. de rei vēdi. l. ⁊ si contra. ff. de vulga. ⁊ pupil. plenius per Bar. in. l. inter stipulantem. §. sacram. nu. iiij. ff. de verborum obligatione: notat Jason in consilio vigesimo sexto columna secunda volumin. primo vbi subdit ꝙ nō solum est eadem disciplina sed etiam potentia lege ab emptione ⁊ ibi Bal. hoc not. ff. de pactis.

¶ Et ꝙ renunciatio sit nulla videtur absolute tenere Hēricus Boic. in dicto capitulo quod in dubijs. s̄. isto titulo per. c. ad aures. s̄. quod met. causa: firmatur per rotam in antiqui. deci. ccij. ꝓ no. in. c. super hoc. s̄. isto titulo ⁊ in dicto capitulo ad aures columna secunda: ꝙ in omnibus spiritualibus actibus metus vitiat ipso iure cū ī eis semper interuenire debeat libera volūtas. notat Alexander in cōsilio. xcviij. quoniam per excellentissimū ⁊ ꝯsil. seque. volumine tertio: vt in simili dicimus in alienatione rerum ecclesiasticarum. c. peruenit. s̄. de iureiurando.

¶ Et istam dicit veriorem Antho. de butrio in d. c. ad aures: quicquid dicant doctores: nisi interuenerit iuramentum.

17 ¶ Idem dicas de renunciatione * facta timore mortis: quia talis non tenet per no. in c. gonsaldus. xvij. q. ij. vbi

18 Archi. Jo. and. in regula nō firmatur in mercur. vel * metu pestilentie qui dicitur iustissimus. l. metus. ff. ex quibus cau. maior. do. me⁹ in tracta. de peste charta mihi quarta numero duodecimo.

¶ Et idem si fuerit facta renunciatio per intrusionem carceris. cle. multorum de penis ibi nullius omnino decernimus esse firmitatis.

¶ Idem dic si propter liberationem fratris a carceribus: quia cōtumelia fratri meo illata mihi infertur. ff. de ii. cau sa. preterea et cle. vnica. de homicidio.

19 ¶ Itē * metus cōsanguineorum est iustus metus. c. sciāt et ibi Jo. mo. §. de elec. Ista fuit sententia. do. de rota in nouis deci. 463. dico latius in sequentibus.

20 ¶ Preterea faciunt ea que dicuntur * de absolutione excōmunicationis p metum data secundū aliquos. Tu tamen hoc dic nō procedere indistincte prout sentit Jo. an. in c. cum dilectus. §. quod metus causa. col. ij.

¶ Aut excōmunicatio est iusta / et tunc non excusat / imputetur enim qui talem se reddit vt possit excōmunicari. ar. l. si mulier. in prin. ff. quod met. causa: vbi non excusatur metus cuius inferēdi sibi fuit causa / facit quod notat Do. meus de ripa in trac. de peste. Carta mihi. liiij. vbi citat q cōstituti * in necessitate sua culpa / nō sunt digni misericordia. l. de die. et l. si fideiussor. §. qui necessaria. ff. qui satisda. cogantur: notāt neapol. deci. cl. Rex alphonsus.

21

¶ Aut excōmunicatio est iniusta / et excusat / cum sit maxima pena nullaqz maior reperiatur de iure canonico: dicit tex. in c. corripiantur. xxiiij. q. iij. Alibi autem dicit canon. xi. que. iij. c. nihil q nihil sic debet formidare christianus quam separari a corpore christi. i. ecclesia: quod facit excommunicatio. Non enim modica pena est: inter homines esse et hominuz carere suffragijs siue cōmercio. l. hi qui sanctam. C. de apo.

22 ¶ Item excōmunicatio subuertit excōmunicati statum * quia excommunicatus de familia dei in familiam transit diaboli. c. audi deniqz. xi. q. iij. merito glo. in l. pedius. ff. de recep. arbi. dicit q excommunicatus est seruus diaboli. Et alibi quod diabolus vtitur excommunicato / quemadmodum rusticus iumento / et sic nedum corpori sed etiā anime affert detrimentum: cum hominem a deo separet. xxiiij. questio. iij. ca. certum. Et ita habes concordare glo. in d. c. dilectus. et in c. cum olim. el. iij. §. de resti. spolia. vt prima videlicet intelligatur / quando excommunicatio est iusta: secunda vero quando est iniusta / ex qua procedit iustus metus / ita concordat franc. post doc. in capi. primo de sententia excommunica. hoc. lib. in prin. rota in nouis deci. xxxv.

¶ Premissis non obstat si dicamus iniustam apud deum non ligare / cum eterni tribunal iudicis illum reum non habeat / quem iudex iniuste condemnat. de re iudic. capi. cum

23 eterni hoc libro: quia * etiam iniuste excommunicationi sententie (quamuis apud deum non liganti) parere debet excommunicatus / ne ex superbia ligetur / quod prius ex puritate conscientie absolutus tenebatur. Et hoc modo dicitur medicinalis. capitulo primo infra de senten. excommunica.

¶ Et redeundo vnde digressi sumus: q licet opinio premissa iuribus et auctoritatibus apprime sit fulcita / habeo tamen communem in contrarium scilicet q mero iure teneat: renunciatio rescindetur tamen officio iudicis: vel actionis / quod metus causa / ita tenent domini de rota in nouis deci. 374. fuit dubitatum vbi dicitur maiorem partē dominorum in hanc partem fixisse pedem dicentem casum cle. multorum de hereti. fore ius nouum et speciale: q renunciatio facta per captionem vel detentionem secularium potestatum est irrita ipso iure: ergo nisi illa interueniant valet et tenet: ita dicunt ibi Petrus de Ancha. car. et Imola. Idem Imol. in c. fina. in pe. colum. nume. xxi. et in d. c. ad aures. columna secunda supra isto titu. dicens q forte seruaretur opinio rote in praxi. ex quo non habemus tex. clarum in oppositum: pro cuius decisione addo deci. capi. thelo. 285. vbi citatur fuisse conclusum quod non est nulla / sed poterit annullari Collec. in c. abbas in fine de his q̄ vi metu. Fely. in c. super hoc. §. isto titulo.

¶ Et tenendo hanc opinionem dicemus quod beneficium sic coacte resignatum debebit repeti per actionem qđ metus causa coram superiore / qui beneficium restituet ei cuius dominium fuerat perditum. Non tamen poterit agere interdicto recuperande ad restitutionem consequen

24 dam: cum per renunciationem * perdatur tam proprietas qz possessio. l. si quis. §. differentia. ff. de acquir. po. Inno. in dicto capi. cum super. Panor. et scriben. in c. solicite / de restitu. spolia. Pariter si incumbat possessioni beneficij

25 post renunciationem non poterit agere * interdicto retinende cui equipollet casus saisine et nouitatis / cum perdiderit omne ius possessionis et proprietatis. c. audita. §. de resti. spol. vbi doc.

¶ Competit tamen eidem actio quod metus causa / per quam sibi restituuntur omnia que tradidit per metū cū integritate. vt in d. c. Abbas.

¶ Et sic videtur indigere noua collatione iuxta no. per doc. in c. si beneficia. infra de prebend. in c. primo de rerum

26 permutatio. eodem libro: vbi fit mentio de resignante * suum beneficium causa permutationis: qui de rigore iuris non potest redire ad illud sine noua collatione: permutatione non completa rota in antiq. deci. 442. cum vt pretactum est per resignationem perdiderit ius beneficij / et per collationem alteri factam fuerit dominium in illum translatum. l. cum precibus. C. de rerum permutatio. licet de equitate aliud dicatur vt euitetur circuitus cle. auditor de rescri. de qua equitate et prima opinione vide late per rotam in not. xxiij. fuit dubitatum: secundum quam equitatem ferunt aliqui fuisse prolata aresta hic Parisius: tamen in dic. deci. dicitur quod tutius est quod fiat auctoritate superioris / propter penam capi. eum qui de prebend. hoc libro tum etiam quia circuitus non debet vitari in alterius preiudicium / vt pote ordinarij / hoc in casu: quia forsan ob delictum quod tali superuenit a tempore prime collationis non debet prouidere / si attendat ad canonica instituta / de quo per Panormi. et Fely. in cap. si vere de iureiuran. et concordantes in eius repertorio in verbo permutans beneficium vbi concludit ad euitandum dictam penam capi. eum qui ait quod sufficiet sola licentia superioris absqz executore vel alia collatione quod puto verum et equitati consonum et non alias. Sozinus consilio clxviij. in primis. iij. vol. col. iij. vbi late.

¶ Quicqđ tū̄ dicatur adhereo opinioni Antho. de Butrio / nec potest opinio cōtraria dici fulcita equitate aliqua et habere locum in praxi. Nec obstat quod dicitur de preiudicio ordinarij quia si talis deliquerit debet contra eum via ordinaria procedi eum ob delictuz priuando. Absurdū enim esset q medio metus et violentiarū incensatorum hominum quorum natura imitatrix est vitiorum. capitulo procliuius. xx. questione tertia maxime quorundam nobilium non ab euentu / sed nomine tantum nuncupatorum viri probi a beneficijs suis expellerentur / et omnino proprietate et eorum possessione spoliarentur / qui sic spoliati difficillime ius et iusticiam consequerētur: tum maxime ꝓpter bonorum penuriam. Ideo teneamus primam tanquā humaniorez que placuit pareticis gallie videlicet domino Guymier in titulo de electione in §. ad tollendum in verbo libere columna quarta in pragma. et Domi. de Selua in tractatu beneficiorum in tertia parte questione. xxxij. collumna tertia per notata in capitulo super hoc. §. isto titulo secundum intellectum illorum qui intelligunt quod ibi agebatur rei vendica. vbi renunciantes beneficijs per vim metum et oppressionem admittuntur ad ea repetenda rei vendicatione.

¶ Sed rei vendicatio non datur nisi domino lege in rem ff. de rei vendicatio. not. in capitulo secūdo. §. de libel. ablatio. et in dicto capitulo solicite vbi renuncians beneficio post spoliationem admittitur ad recuperandum interdicto recuperande / cum non sit verisimile qđ spoliatus iuri suo renunciauerit argu. legis cum de indebito. ff. de proba. vide Alexand. in consi. xcj. columna fina. visis actis volu. secundo.

¶ Nec tamen sit in iure nostro repugnantia dicere poteris primam opinionem habere locum vbi interueniret metus qui caderet in constantē virum: quia tunc non valeret ipso iure. et sic requiritur noua collatio et per consequens: nec aliqua alia possessionis adeptio cum ea semper ꝑmanserit / et sic in aliū nō est transfusa cū ex non valido ti. nulla ꝗrat possessio iuxta r̄az q nullū ē iur̄ effectū ꝓducere nō pōt.

Ideo ei non suffragari potest decretum de pacificis posses soribus. Secus in metu levi et non tam gravi utputa quia mine alicuius intervenerūt quas non assueuit exequi. et excommunicatio iuxta ut predixi/ac alia que nō tēdunt ad mortem vel maiorem perditionem bonorum que res dicitur magna cum dicatur vita hominis/glo. iuncto tex. in. l. advocati. C. de advoca. diver. iudici. Panor. in. c. cum oporteat. col. iij/ ti. de accu. hinc Fely. in. c. literas. nu. x. ti. de presump. dicit q magna causa civilis. i. multorum bonorum equiparatur criminali. Uide latius per. d. Bar. chassenenum con. primo versi. et ad primum dicendum. nu. vij. cum sequenti: ubi inter alias citat: q qui fraudat mercennarium mercede sua perinde est acsi sanguinem ipsius fundat. c. Imolaus. xiiij. q. v.

Pro premissis vide Decium. con. ccxix. viso puncto/ubi refert Andream sicul. con. xxx. cōsuluisse/renunciationem beneficij metu excommunicationis factam retractari debere. Roma. con. ccclxix. col. ij. vide etiā Cal. in con. primo in ti. nostro. Unum tamen postremo dico pro nostra opinione post Decium: ubi. ti. versi. iij. queritur: q constitutio procuratorum ad cedendum metu facta non valet ipso iu27 re. Habeo preterea intentum: q * pater renunciās metu pene filij nihil facit: quia filius censetur eadem persona cum patre: facit. l. sciendum ibi filios suos. ff. de legati. late per Sozinum con. xxxj. col. iij. quod exorditur prosequendo ordinem/allegat. l. cum scimus. §. fi. C. de impub. et alijs sub. et. l. in suis. ff. de lib. et posthu. Calca. con. xix. nu. v. vertitur questio: ubi subdit q si quis promisit nō offendere patrem sub certa pena si offendat filium incurrit penam secundum doc. in. l. prima. ff. ad sileia. Et maius: et libertatem dicitur filius habere in bonis patris q ecōverso propter affectionem et ordinem. l. in suis. ff. de liber. et posthu.

28 Equidē etiam * vox patris dicitur vox filij not. insti. §. ei qui tuo/de inutil. stipula. ubi glo. citat idem q vox domini dicitur vox servi nullus enim amor vincit paternum. l. fi. C. de curato. furio. Marianus sozi. cō. xxx. col. iij. quamuis: hinc Seneca. lib. iij. de benefi. Patris beneficia vinci a filij beneficijs non possunt: quia vitam accepit a patre: idē ab avo: quia etiam eadem caro dicitur: Paulus de castro con. clxiiij. col. iij. in presenti causa parte. ij. Petr. de Ancha. cō. 82. col. ij. Jason. con. xj. videretur. vol. iij. quem vide pro hoc puncto. con. xxxviij. col. pe. vol. eodem. et consi. cxxxiij. col. iiij. vol. iij. presupponitur.

Item pater plus torquetur in persona filij q in persona ipsius: notant doc. in. l. in suis. ff. de liber. et posthu. facit. l. isti quidem. ff. quod met. causa. l. fi. C. de curato. furio. Sozinus cō. 58. col. iij. visis privilegijs. Decius con. cccccv. 29 nu. iiij. copiose ubi citatur: q * magis consueverunt parentes diligere filios/q seipsos/cum una caro sint. xxxv. q. iij. §. his ita. Jo. and. Petrus et alij in. c. is qui. ti. de sepul. Idem Barba. cō. 88. col. ij. vol. iiij. facit quia gloria patris dicitur dignitas et laus filij glo. not. in autē. consti. que de dignita. in verbo occasionem. colū. vj. Guido pape. deci. cxlvj. que exorditur Inno.

Uide que late citat Maria. Sozi. consi. ix. prosequendo ordinem. Alex. consi. lij. numero. xxxij. circa hanc volumine quarto.

Et omnia que nostra sunt ex voto filijs paramus. ff. de bo. liber. l. nihil. circa medium.

Premissa extēde ad matres qr enixum est et ardētissimū desiderium parētum in liberos. glo. in. l. Paulo calumacho §. pomponius de lega. iij. Item amor paterni et materni est inestimabilis. Jason cō. iiij. col. pe. volu. iij. et cō. cxxxij. col. pe. Statuto. vo. iiij. facit dictum Paul. de castro. in. l. in30 terdum. in prin. ff. de publ. et vectiga. q * gravius est homini videre filium occisum/q uxorem adulteriū cōmisisse licet videatur decisum in contrarium per. l. codicillis. §. matre et uxore de lega. ij. ubi tex. singu. secundum Barba. in. c. primo. col. v. ut lite non contesta. ti. q maritus sibi reputat gravius adulterium uxoris proprie q occisionem filij. Ista tangit guil. Benedicti in repeti. c. Raynutius char. pe. nu. cix. supra de testa. dicens: q virtute statuti bānitum occidere permittentis/non est licitum adulterari mulierem bannitam: cum castitas preferatur vite. l. ij. §. initium. ff. de orig. iur.

Premissa tamen concorda: ut primus casus procedat circa viles et abiectas personas/que facillime et pro modico uxores suas permittunt adulterari/ et sunt fere earum lenones: ut docet experientia rerum magistra. tex. et ibi Jo. mo. in. c. q sit. ti. de elec.

Premissis convenit dictum Romani consi. cclviij. in ca31 su proposito: quod pax * non dicitur rumpi per adulterium uxoris eius/cum quo facta est pax quod non admitto in sequentibus.

Uide tamen pro Rom. hyppoli. de mar. consi. ij. in prin. et Alex. cōsi. cxv. numero quarto. viso themate. volu. iiij. De his posset dici illud vulgare. Non audet hic in domo sua causam magistralem canere qr habet auditorem.

Secundus casus procedit in honestis et nobilibus personis: quibus nihil gravius quam appellari cucurbite vel boni homines: quod interpretatur apud aliquos quod eorum uxores sunt adultere. Car. in. c. ex literis. colum. ij. ti. de consuetudine.

Pro his vide que citat apostilator matthei. c. primo additione. ij. colum. ij. et Sozi. con. ccxxvij. col. vij. versi. quibus suppositis presens: ubi dicit q origo viri reputat uxoris: quia uxor unitur viro tanq digniori: et eadem est conditio unitorum nota. in. c. j. supra ne sede vac. Sunt etiam uxor et maritus una caro primo gen esis. Et erunt duo in carne una. c. fi. de coniug. lepro. et de biga. debitū et de cog. spir. c. Martinus. Et in eis dicitur potius unitas q coniunctio. Socia enim uxor divine et humane domus dī. l. adversus. C. de cri. expil. heredi. Oldra. con. xcv. colum. iij. Ex forma istius statuti. Et ideo sicut frangitur et violatur securitas alicui prestita/si occidatur vel verberetur aut alias offendatur: sic etiam si cucurbitetur tangendo uxorem quia pars corporis dicitur/vel filiam aut sororem/etiā volentes. l. prima. C. de rap. virgi. Jo. fabu. in. l. denūcian9 col. fi. C. de his qui ad eccle. confugiunt.

Uide equidē pro premissis hypoli. con. primo. nu. xj. cū sequen. ubi dicit q factum uxoris dicitur factum viri et econtra. Et Maria. Sozi. consi. xvij. columna quarta. supradicta.

Et pro hac distinctione et opinionum concordia. d. l. isti quidem in fine faciunt etiam ea que not. Pet. deleuandrie in trac. de. doc. in prima parte quest. xxv. ubi dicit: q quan32 to sunt * nobiliores viri/tanto suas uxores diligunt. l. si uxor. §. plane. ff. de adulter. iuncta glo. in verbo inquit. Oldra. con. xcv. nume. xj. ubi late amorem uxoris inquit Luc. de penna. in. l. quicunq de cohar. lib. xij. C. ceteris prestantiorem. dicit tamen Ang. con. cxliij. In prin. q vir non debet diligere uxorē plusq filiū: et sic refert in hoc/q sint qualitates personarum prout in prolatione verborum/an a perito pferantur/an ab imperito. Barba. in. d. con. lxxxviij. allegat glo. in lege quid si nepotes. ff. de testamē. tutela. et glo. in. l. prima. C. de usur.

Idem dic in testibus ut dignioribus magis credatur. glosa in capitulo ego. ix. distinctione. Quod autem supra proxime diximus de adulterante uxorem ut per hoc dicat fracta pax/dic illud procedere si talis illud fecerit causa vindicandi primam iniuriam: alias secus/puta sola libidinis causa ut sentit Bartolus in lege verum. ff. de furtis. et Paulus de castro in lege qui servum. ff. de verborum obligatione. Et hec causa potius presumitur quam alia. maxime si uxor sit pulchra nimis alias secus si turpis.

Et de pena mariti occidentis adulterum repertum cū uxore vide per Alexandrum consilio. cxl. columna finali. videtur. volumine secundo.

Premissis coadunо ea que describuntur per Jo mo. post tex. ibi in. d. c. sciant. ti. de electio. q sicut * non debeo offen33 dere clericum ita nec eius consanguineum quod videtur uxori convenire propter sanguinis commixtionem quod nota contra multos qui cum non possunt clericos offendere offendunt eorum consanguineos/per que dicit phūs frāc. ibi q sicut per statuta laicorum non pōt pena et gravamen clericis imponi. ti. de consti. cap. ecclesia: ita nec eorum consanguineis quando fieret odio ipsorum clericorum/cum metus consanguineorum dicatur iustus metus clericorum. d. c. sciant.

Nec refert cui ex consanguineis per glo. in. l. lex cornelia in verbo eorum ibi. Quia cum uni de cognatione fit iniuria toti casate fieri videtur. l. lex cornelia in princi. et ibi Bar. ff. de de iniu. et. l. prima et ibi Baldus. C. si quis predi. po. Bar. in simili in. l. cum servus nu. iiij. de agri. et censib. lib. xj. C. et Fely. in. c. petens. ti. de homi. et in. c. literas col. iij. ti. de presump.

Et quod iste metus dicat iustus habes per Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori nu. 18. ff. de oper. no. nūcia. et ibi Alexand. in addi. dicens idem si in personam socij

vel amici/per id quod notat Bar. in.l. si stipulatus fuero in prin.ff.de verbo.obliga.⁊ in.l.pria.§.qui honorande vbi Alex.in additio.ff.qua re.actio.

¶Uide late Fely.in.c.ecclesia sancte Marie de cōsti.nu. xcix. Et ratio videtur quia est eadem ratio coniunctionis ⁊ amicite glo.in.l.sed ⁊ hoc.ff.de procura.⁊ in.c.requisisti.⁊ ibi moder. de testa.s̄.quod exemplatur in iudice q̄ ita recusatur propter magnā amicitiam sicut propter coniunctionem sanguinis vt plene traditur per glo.⁊ doc. in c.sane.⁊ in.c.suspitionis.s̄.de offi.delega.⁊ in.c. cum speciali de appel.

¶Adde etiam procedere in domesticis per ea que notat Archi.in.c.suorum de sentē.excommunica.hoc libro vbi citat ꝙ appellatione suorū veniunt etiam domestici.l. presenti.C. qui ad eccle.confug.quod habet multum equitatis. ¶Uidemus enim socios/amicos/⁊ domesticos/haberi in maiori dilectione quam parentes ⁊ alios consanguineos ex quo non minor metus venit presumendus: vide que dixi in.d.c.sciant.s̄. de elec. Comprobat Joan. mona.in.c.quicunq̄.ī.de senten.excommunica.dico in regula delictum.

¶De metu filij vel filie per cruciatum patris aut matris minus venit hesitandum cum dicantur correlatiua glo.in auten.cōsti.q̄ de digni.in verbo occasionem.col.vj.Archi. in.c.q̄uis.el.j.ī.de prebendis prout legimus apud valerium maximū.quinto.li.c.iiij.Art.vij.vbi commemorat filiam que proprijs vberibus lactauit matrem quem videbis. ¶Et attende ad pietatem filij/quia filius debet in casu necessitatis equaliter diuidere alimenta inter patrē ⁊ matrem:quia ⁊ si eorum potestas inequalis sit: quia pater habet filium in potestate/mater non.l.illud.§.ad testamenta.ff.de bo.po.contra tabul.nihilominus ipsis parentibus a filijs equa debetur pietas per tex.not.in.l. furiose ff.de cura.furio. Et hec incidenter dicta sint pro latiori premissorum comprobatione ad que redeundo themate. Rubri.retento. Quero. Sempronius canonicus prebendatus in ecclesia Bituricē.nescitur quo spiritu motus/cōstituit procuratorem ad renunciandum dictos suos canonicatum ⁊ prebendā:in manibus romani pontificis/⁊ hoc kal. Janua.qua die/aut alia immediate sequēte/⁊ priusq̄ ipsa resignatio per summum pontificem admitteretur. Sempronius ipse illos canonicatum ⁊ prebendam in manibus capituli/ordinarij consuetudine/vel alias priuilegio:collatoris resignauit/pure quidē libere ⁊ simpliciter/ que resignatio admissa per capitulum ipsum extitit ⁊ Gaio ea die prouisum.Demum sexta aut septima die sequenti:vel alia nō refert/per summum pontificem pariter admissa ⁊ de eisdem Philippo probo prouisum.Nunc contenditur de validiori ꝓuisione: sic respectiue Gaio. ⁊ Philippo factis.

¶Et ꝙ prouisio Philippi probi:sit validior/moueor per tex.in cle.j.in prin.isto ti.dum dicit.Cum illusio * ⁊ variatio in personis ecclesiasticis maxime sint vitande/vbi glosa ait pro deceptione:vel derisione/poni quod probatur iuribus per eam allegatis quibus adde.l.j.§.sed ⁊ qui domini.C.de latina liber.tol.vbi Bal.contra dominos cardinales qui illudebant populo christiano dicentes se coronasse papam fictitie ⁊ per metum/merito emanauit. d. cle. ad tollendum illusionem ⁊ derisionem quam faciunt clerici constituendo suos procuratores ad resignandum in manibus pape:⁊ postea non notificando dictis suis procuratoribus:eos reuocant. Et sic faciunt illudere procuratori ⁊ pape. Et ista fuit causa edicti/vt videre licet recte intuēti/per hanc causam prohemialem * que dicitur causa finalis ipsius legis/⁊ allegatur prohemium vt lex/faciat tex. in.l.prima.in princi.ff. ad macedo.vbi Bart. allegat illum tex.ꝙ ad cognoscendum voluntatem ⁊ mentem ipsorū statuentium consideramus prohemium:⁊ ex prohemio certi sumus de mente ipsorum statuentium idem Bar. in.l.cum quid.ff.si cer. peta.nu.xj.⁊ in.l.ambitiosa.nu.xxvij.de decre.ab ordi.faci.ff.alleg.l.fi.de hered.insti. vbi melior tex. de iure ibi quos heredes volui mihi habere non potui. Ang.in.l.j.ff.de iudi.Bal.⁊ alij.in.c.ij.requiris.s̄. de appella.Uide alios concor.per me positos.s̄.in prohe.⁊ in rubri.de regul.iur.ī.

¶Et per hec stat firma conclusio ꝙ tota mens pape fuit tollere ⁊ prohibere variationem ⁊ illusionem fiendam per clericos beneficiatos/vt apparet ex illo textu:⁊ merito cū dicatur quedam inconstantia que in clericis reprobatur quorum verbum aut factum falsum .i.sacrilegū est/dicit Petrus de Ancha. consi. clxxxviij. numero quarto. visis consilijs.

¶Ex quo habeo intentum ad theoricam iuris ꝙ vbicunq̄ * ratio legis est āplior ⁊ generalior dicto ⁊ disposito/semper dictum ⁊ dispositum in lege ampliatur ad limites rationis generalis etiam in penalibus istud comprobat. Jo. de Jmola.post glo.⁊ doc.in cle.j.in verbo eligatur de elec. quam ad hoc allegant pro singul.franc.in.c. eum qui. ī .de preben.Barba.in.c.primo.col.xij. de proba.⁊ in.c.cum omnes.col.iij.⁊ in.c.ex parte.col.iij.s̄.de constitu.⁊ in.c. prio loco.col.xxviij.⁊ in.c.iurauit.col.xxiiij.⁊ in.c.in presentia de probatio.s̄.similem glo.habeo in.c.fi.in verbo aliter facta de vsur.hoc lib.vide Calca.in con.j.

¶Modo in proposito licet tex.in.d.cle. disponat de reuocando procuratorem constitutum ad resignandum in manibus pape/nihilominus considerata ratione.d.tex.colligitur ex principio ⁊ ex prefatione vt euitetur illusio ⁊ derisio ⁊ variatio ꝙ habebit locum dispositum eo casu quo aliter reperitur clericus beneficiatus constituens procuratorem ad resignandum in manibus pape variando deridere ⁊ illudere.

¶Ratio * enim ampliat dictum ⁊ dispositum.l.cum auus ff.de conditio.⁊ demō.l.cum acutissimi.C.de fideicō.l.generaliter.§.cum autem.C.de insti.⁊ substi. Maxime quādo est ratio finalis.que sepe colligitur in ꝓhemijs. Bal.in.l.fi. C.de heredib.insti.Bar.in.l.j.ff.ad macedo.⁊.in.l.cum hi. ff.de transactio.

¶Sed e o ipso ꝙ clericus constituit procuratorem ad renuntiandum in manibus pape/si resignat in manibus ordinarij non faciendo noticiam dicto procuratori/videtur variare/⁊ illudere procuratori ⁊ pape:in cuius manibus mandauit fieri resignationem.Sequitur igitur ꝙ idem erit dispositum/cum dictum amplietur ad terminos rationis. Et per consequens sicut non valuit reuocatio procuratoris/ non facta notificatione reuocationis.d. cle. prima. eodem modo non valuit resignatio in manibus ordinarij/ non facta notificatione dicto procuratori. Et quod habeat locū d.cle.in casu nostro:moueor sequētibus. Capio verba tex. ibi ipsum ignorantem postmodum duxerit quomodolibet reuocandum ista sunt verba pregnātia ⁊ omnē modum per quem posset via directa vel indirecta reuocari īportantia Pro hoc habeo tex.in cle.cum ex eo.ibi quoquomodo admittant de senten.excommunica. Jdem in cle.sequen.ibi quouis aliomodo tractet. Jtem ista dictio quomodolibet debet operari vltra expressa/per id quod voluit no. Ang. in.l.ꝙ si nolit.§.sed quid ita.ff.de edil.edic.vbi dicit ꝙ si q̄s promisit presentare iudici aliquē totiens quotiens erit sibi mādatum/ꝙ intelligitur vsq̄ ad sentētiā/etiam si ab ea fuerit appellatum.l.grece.§.post litem.ff.de fideiussor. Sed si dixit totiens quotiens/⁊ quandocunq̄ intelligitur tunc etiam post sententiam ⁊ hoc operatur illa dictio quandocunq̄/facit glo.in verbo quibuscunq̄ de iudi.vbi illa verba personis quibuscunq̄/important personas de quibus esset facienda mentio specifica ⁊ expressa. Et hanc reputauit singul.⁊ notat.Barba.in.c.primo.s̄.de ꝓba. ⁊ in.c.req̄sisti de testa. ꝙ sub verbis generalibus continentur persone in dignitate posite. etiam si rex sit vel imperator quod procedit etiam in materia odiosa secundum Card.ibi.quod est contra doctrinam Joan. mona.in.c. primo. ibi dicerem cardinales non complecti/de scisma.non tamen comprehēdit vniuersitatem vel aliud nomen collectiuū vt late probat Calca.in con.primo.quod videbis.

¶Pro dicta glo.facit glo.ī v̄bo q̄uis in cle.j.de re iudica. vbi illa dictio īportat maiora exp̄ssis:sic idem videtur in casu nostro fatendum:vt ipse comprehendatur sub tex.d.cle. Quod clarius et ad oculum ostendo retinendo predicta verba ipsum ignoran.⁊c.pro themate iuncta glo. que multum eleganter exponit illā dictionem quomodolibet:⁊ querit quomodo potest fieri reuocatio que ad quesitum respōdet ꝙ multis modis/expresse quidem ⁊ tacite/dando procuratorem alium/aut per mortem subsecutam. Ecce nunc qualiter glo.ipsa securim ad radicem questionis ponit: q̄ dicit.d.cle.vendicare sibi locum reuocando procuratorem tacite ⁊ dicit * ꝙ tacita reuocatio dicitur illa que resultat ex morte pro quo habeo glo.in.c.cum ex eo in verbo septēnium.s̄.ti.proximo.hoc lib.que dicit ꝙ ep̄s qui dispensauit fauore studij in septennio/ante illud tempus non poterit dispensationem reuocare nisi euidens causa suaderet. Ex quo infert ibi Philippus ꝙ hec indulgentia morte episcopi non reuocatur/sequitur Panor in.c. fi.de offi.lega.in simili vide rotā in antiqui.Deci.580.camerarius/ꝙ licentia rectori data per episcopum de non residendo non

residendo nō expirat per mortem episcopi. Et ideo habemus ꝙ per mortez inducitur tacita reuocatio/ quod idem extende ad renunciationez ⁊ cessionem:que in casu nostro mortis effectum operari dicuntur probat glo.in verbo moriente in cle.ij.de elect.⁊ in capi.si propter in verbo vacabunt de res.hoc libro:⁊ in cap.cupientes.in verbo vacationis de elect.hoc libro.⁊ eo.titu.in capi.quia sepe.⁊ in capi.scdo.hoc nostro titu.late per Barba. consi.lxxxij. in prin. volu.4.circa dubium.

39 ¶ Ex quibus resultat ꝙ resignans * quo ad beneficium resignatum dicitur mortuus/ Joan.mo.in cap.statutū de rescrip. li.6. prout dicimus ꝙ vir ab vxore iudicio ecclesie separatus/quo ad ipsum pro mortuo habetur. Modo his sic tactis induco.d.glo.ad propositum nostrum. Nam glo.ipsa vult ꝙ tex. ille habeat locum quādo tacite reuocat ꝓcuratorem sibi non notificando ponens exemplū quādo constituit aliū procuratorem. Sed eo ipso ꝙ resignat beneficium in manibus ordinarij / nōne tacite videtur reuocare illū procuratorem. Quia videtur cū impedire/ne resignet postꝙ ipse resignauit:⁊ sic facit actum contrariū actui fiendo per procuratorez. Unde si sua resignatio teneret/ videretur impeditus procurator ad resignandum/⁊ per consequens videtur reuocatus. Quia si constituendo aliū procuratorem/reuocat:multo fortius resignando reuocat: qr tunc ex toto reuocat/sic trahitur in cōsequentiam ꝙ talis resignatio operans reuocationem dicto ꝓcuratori debuit notificari: ꝙ si non fuerit notificata/ sequitur necessario ꝙ talis resignatio non tenuit.

¶ Alio ⁊ secūdo modo.d.glo. induco ad intentum/glo. ibi dicit ꝙ tacite videtur reuocare moriendo. Sed resignādo quis dicitur mori quo ad ipsum beneficiū dicit.d.glo.in.d. cle.ij.cum subsequen.li.6.adductis. Ergo sequitur ꝙ sumus in terminis.d.cle. 40 ¶ Ubicunqꝫ * enim mors ciuilis operatur omnem effectum quem operatur mors naturalis dispositū in morte naturali habet locū in morte ciuili. Istud comprobabo in capi.scdo isto titu.circa finem. Et apparet ꝙ renunciando dicitur mori: quia omnem effectum operatur renūciatio quo ad beneficiū quod operatur ipsa mors naturalis. Non magis habet iuris in beneficio resignatarius a resignante ꝙ̄ is cui prouidetur per mortem habet a defuncto / cum a superiore ius beneficiale solum suscipiatur ⁊ canonica institutione:testatur Joan.mona.in capitu. Indemnitatibus.li.6.titu.proxi.⁊ ibi vide cōcordan.per me. ⁊ in cap.fina.hoc ti. ¶ Et sicut interuenit cōsensus resignantis expressus. Ita videtur accedere morientis tacitus qui idem operari dicuntur. Et per hec sequitur ꝙ renunciando videtur ꝓcuratorem reuocasse. Ideo debuit notificasse. Et sic resignatio subijcitur dispositioni.d.cle.qua non obstante tenuit cessio in curia per procuratorem facta dicta resignatione(dico)non obstante in manibus ordinarij facta/que fuit nulla medio variationis ⁊ illusionis/ ⁊ sic cōtra iura dicitur mercatū.l.quēadmodū de agricol.⁊ censit. lib.xj.C. ¶ Intento nostro non refragatur/ si dicas/ ꝙ per constitutionem procuratoris non abdicatur titulus ille beneficialis:sed imo vsqꝫ ad resignationem remanet titulatus/quod fateor. Non tamen ꝙ per hoc in puncto interim possit resignare/secūdo tū,propter variationē ⁊ illusionem procuratori / et pape acceptanti resignationem factas. Et sic licet remaneat titulatus tamen debet notificare resignationem procuratori : alias non potest resignare. Probo a simili ꝙ licet prelatus cōcedat ⁊ cōferat beneficium absenti / tamen anteꝙ̄ veniat ad noticiam absentis non potest beneficium illud alteri conferre. cap.si tibi.j.de prebend.vbi scriben.⁊ in.l.absenti.ff.de acquirē.posses. ⁊.l. qui absenti. ff. de dona. ibi nō est deductum ꝙ beneficium absentis diceretur : quia sine alia resignatione per solum dissensum / ⁊ non acceptationem superior alteri cōfert qui tamen penes se quasi ius cōferendi: vt per prius habebat.

¶ Et sic eodem modo/eo ipso ꝙ cōstituit procuratorem ad resignandum in manibus Pape/nō potest resignare in manibus ordinarij/nisi notificet procuratori resignationē factam/facit quod not.Joan.mo.in capi. quia cūctis de concess.prebend.j. Et si aliter dicamus includitur variatio: qr si voluit resignare in manib⁹ pape: ergo exclusit resignationem fiēdam in manibus alterius: ⁊ ad id videtur se obligasse : vt non diceretur contra iura imposterum mercari. Ideo videtur renunciasse resignationi fiende per seipsum ⁊ se iuribus subiecisse:vt in euentuz renunciationis fieret notificatio procuratori . Inclusio enim vnius est alterius exclusio.capi.nonne.li.6.de presump.l.maritus.C.de procura.l.cum pretor.ff.de indi.cum similibus.

¶ Et hec in presentiarū sufficiant vt dicatur prouisio Philippi probi,validior per papam medio resignationis procuratoris facta.

41 ¶ Unum tamen restat in puncto an sufficiat * notificare dictam resignationem in manibus ordinarij factam/philippo probo / in cuius fauorem in manibus pape per procuratorem fit resignatio/siue fieri mandatur. Pro parte affirmatiua habeo doctrinam Domi. in cap. fi.in fine de procu. hoc libro/vbi dicit ꝙ si datus sit procurator ad renunciandum ex causa permutationis dominus reuocat et notificat illi cum quo debet fieri permutatio ꝙ valet reuocatio/ adeo ꝙ permutatio postea facta cum illo non tenebit quo ad ipsum:quia ipse fuit in dolo tacendo reuocationem. Et in beneficijs omnis dolus cessare habet et abesse. Jo. mo. in rubri.li.6.de elec. Sozinus con.clxiiij.col.ij. facit ca. cum dilecti.li.6.de elec.cum similibus ibi per eū allega. istud mēbrum tangit de selua in.iij. parte trac. benefi.q.xvj.qui inclinat in partem affirmatiuam/ dicens ita vidisse seruare siue sententiare in senatu Tholose Ego equidem vidi hic in senatu Parisiensi anno.1526.18.Maij.pridie vigilie pēthecostes. D. Petro/Matthe referendario/ ⁊ ipsius senatus consiliario meritissimo/ moueri potuit senatus ipse in terris supremus: sequentibus. Primo/quia constitutio ꝓcuratoris ad renunciandū causa permutationis/aut in fauorem facta/videtur quasi habere naturam contractus inter constituentem/⁊ illum cum quo permutare/aut in fauorem cuius resignare volebat/ quiquidem contractus non habet effectum nec aliquam essētiam/ donec sit perfectus et per admissionem resignationis consummatus . Ideo ante hec posse recedi.

¶ Secundo quia is contractus dicitur conditionalis/qui non perficitur nisi concurrat consensus vtriusqꝫ cui obuiat reuocatio per alterum facta:ideo procurator nihil poterit cum superiore/quia exordium sumitur a partibus nō a superiore.

¶ Sed quid si procurator ꝯstituatur simpliciter/ puta nec causa permutationis/nec cum clausula/dum tamen conferatur ⁊c.cui fiet notificatio reuocationis/a superiore ⁊ procuratore:dic ꝙ huic/ cui medio resignationis fiet prouisio/quia sufficit:tamen huic potest adhiberi cautela vt alteri fiat prouisio qui nō speratur in prouisione. Ista possemus latius expedire/sed tempus instat vt ad alia descendamus et ad onus insupportabile officio solicitationis nostre incumbens occurramus. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. j.

Quoniam aliqui curiosi disceptantes de his quæ nō multum expediunt & plura sapere quam oporteat (cōtra doctrinam apostoli) temere appetentes in dubitationē sollicitam an roma. pontifex (maxime cum se insufficientem agnoscit ad regendam vniuersalem ecclesiā,& summi pontificatus onera supportanda) renunciare valeat papatui,eiusque oneri & honori, deducere minus prouide videbantur,

¶ Cœlestinus papa quintus prę.noster(dū eiusdem ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hęsitationis cuiuslibet materiam amputare,deliberatione habita cū suis fratribus ecclesiæ Romanæ cardinalibus(de quorum numero tunc eramus) de nostro & ipsorum omnium cō

cordi concilio & aſſenſu, auctoritate apoſtolica ſtatuit & decreuit Roma. pontificem poſſe libere reſignare.

¶ Nos igitur ne ſtatutum huiuſmodi per temporis curſum obliuioni dari, aut dubitationem eandem in recidiuam diſceptationem vlterius deduci contingat, ipſum inter conſtitutiones alias ad perpetuam rei memoriam, de fratrum noſtrorum conſilio duximus redigendum.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1. Papa libere poteſt reſignare.
2. Reſignatio debet fieri in manibus ſuperioris.
3. Papa ſuperiorem non habet.
   Nullus poteſt eſſe iudex in cauſa ſua.
4. Populus romanus/lege regia tranſtulit ſuam poteſtatem in imperatorem.
   Habet plenitudinem poteſtatis papa.
5. Vbi non eſt ſuperior accipiendum eſt veriſimilius.
   Quod nunc eſt certum: & poteſt tractu temporis reuocari in dubium/debet in ſcriptis redigi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. Ioan.mona.fuit tempore Celeſtini. v.
2. Renũciatio facta in manibus nõ ſuperioris/nõ tenet.
3. Renunciatio quando fiat coram notario.
4. Preſentatus/ſolum renunciat/preſentationi in manibus patroni.
   Ius querendum eſt facilis deſtructionis.
5. Beneficio litigioſo renũciatur: in manibus nõ ſuperioris.
6. Papa habet ſuperiorem/quando a fide deuiat.
7. Imperatiuus modus quare prima careat perſona.
8. Quando quis non valet conſequi iuſtitiam: propria auctoritate recuperat ſua.
9. Scriptura pro memoria/hic commendatur.

1 a b [2] Voniam, Hoc capi. habetur * papã libere poſſe reſignare: vt fecit Celeſtinus. v. [a] viij. q. prima: ſi Petrus/& de hoc notatur. vij. queſt. j. non autem [apoſtoli] ad Roma. xij. [vniuerſalem] ſ. in prohemio in prin. [reſignare] Contra. reſignatio * debet fieri in manu ſuperioris [b] ſ. eo. dilecti. Sed Papa ſuperiorem c non [c] habet. xxj. diſtin. nunc autem.

¶ Sol. contrarium regulare eſt: ſed hic eſt neceſſitas cum (3) non habeatur ſuperior. Simile video/Nullus * poteſt eſſe (d) iudex in cauſa [d] ſua. ff. de iuriſdi. omniũ iudicũ: qui iuriſditioni: quod verũ eſt regulariter fallit/tamen propter neceſſitatem: vt cum princeps ſuperiorez non habeat ipſe de cauſa ſua cognoſcit. ff. de his qui in teſta. delen. l. prime.

(4) ¶ Item * populus Romanus penes quẽ erat ſumma poteſtas: tranſtulit lege regia lata/ſuam poteſtatem in imperatorem inſti. de natur. iur. gen. & ciuili. §. ſed quod principi Sic Papa qui habet plenitudinem poteſtatis. ij. q. vj. decreto. ix. q. iij. cuncta. Iſta lege data/potuit cedere oneri & honori: vt hic.

(5 e) ¶ Et vbi * non [e] eſt ſuperior/accipiendum eſt veriſimilius: vt. d. l. proxime [redigendum.] Nota ꝙ nunc eſt certum/& poteſt tractu temporis reuocari in dubium/debet (f) in ſcriptis [f] redigi. argu. ſ. de teſtibus ſignificauit: & capitu. Albericus. Ioan. Mona. Cardina.

(1) Celeſtinus quintus. Cuius * tẽpore Ioan. mona. fuit cum tempore Bonifa. viij. immediati eius ſucceſſoris ſtaret in conſiſtorio teſtatur ipſe in capitu. ſuper eo. in princi. de hereti. ibi dixi tunc. Et quare libẽter fuerit admiſſa reſignatio celeſtini. v. notat Iaſon cõſi. primo. colũ. viij. quia de mane faciebat gratiam/& de ſero auferebat/& alijs conferebat vnde Cardinales licet ſcirent ꝙ per fatuitatem papatui renũciaret/tamen quia erat vnum pecus libenter acceptauerunt refutationem/& creauerũt dictum Bonifacium huius libri compilatorem qui depingitur vulpes in introitu/leo in accubitu/et canis in occaſu ſuo ſcdm eundem Iaſonem predicta repetentẽ in cõ. cxlv: col. ij. in. ij. vol. Beatiſſimus papa. Probus.

(b 2) ¶ In manu ſuperioris. Glo. poſt tex. in cap. ꝙ in dubijs. ſ. hoc tit. dicit ꝙ renunciatio * in manu ſuperioris non facta puta laici. nõ tenet imo in manu eius a quo habuit beneficium debet fieri. Pro quo multa iura allegat/quod verum dicas niſi in manu pape/licet ab eo non habuerit beneficiũ cum ſit ordinarius ordinariorum/et ſuper beneficijs habeat poteſtatem abſolutam nota. in capite. ij. j. de preb.

¶ Idem dic de legato de latere per ea que notaui. ſ. in ca. vt animarum verſi. tertium queſitum de conſti.

¶ Pro premiſſis adde tex. in cap. admonet iſto ti. vbi Panor. nu. 3. & Bal. in prin. citans legiſtas dicere idem fore in iuriſditionibus ſecularibus/quia ſicut nemo poteſt eas propria auctoritate adipiſci/ita nec a ſuperiore collatas/renunciare niſi in manu ſuperioris vt. ff. de offi. preſidis. l. legatus Ceſaris/regula vulgaris. Omnis res. ſ. de regul. iur. Bar. in. l. prima. nu. 13. de peti. bono. ſubla. lib. x. C. Panor. in ca. quod dei. nu. iiij. de ſta. mo. Idẽ Panor. in cap. ij. nu. 10. de reſtitu. ſpolia. Car. in cle. prima. vij. q. eo ꝙ debet fieri in illius manibus tm̃ qui poteſt inuitũ deſtituere: quod tenet Bal. ibi et Archidi. in cap. deliberatione de offi. deleg. hoc lib. dico in cap. primo de cleri. coniuga. in prin.

¶ Et qui poterit inuitum deſtituere/dicetur ſuperior/cap. cum ex iniũcto. ſ. de hereti. vbi Panor. & Fely. Inno. in ca. fi. ſ. eo. glo. in. d. cle. prima. in verbo manibus vbi dicit Car. verum/conſentientibus collatore preſentatore & eligentibus archi. in. c. deliberatione. Bal. in marga. in verbo admittere vbi allegat Inno. in. d. cap. quod in dubijs.

¶ Premiſſa intelligas in renunciatione expreſſa/ſecus in tacita/que valet facta in manu non ſuperioris. c. de multa. ſ de prebend. extrauagan. Execrabilis cap. licet canon ſ. de elec.

¶ Et ſic dic de renuntiatione iuris ad rem idem fore. cap. ij. de tranſla. prelat. cum ibi not. cap. ſi electio. ſ. de elect. hoc libro. Rota in antiq. deci. 290. vbi dicitur ꝙ licet habens beneficium non poſſit illud reſignare ſinmpliciter niſi in manibus ſuperioris habentis poteſtatem inſtituendi et deſtituendi: tamen ſecus in impetrante expectationem/(3) habente ſolum ius ad rem: quia talis coram * notario poteſt gratie ſue renunciare: notat Archi. in. d. cap. deliberatione & Rota in antiq. ccxc. Et eſt ratio quia ibi non eſt intereſſe ſuperioris cum ius non ſit queſitum in re ſed ad (4) rem. Ad idem Rota in antiq. deci. 328. ꝙ preſentatus * antequam fuerit inſtitutus poteſt renunciare in manibus ſolius patroni cum per preſentationem ſolum queratur ius ad rem. cap. dilectus. ſ. de offic. deleg. vbi Inno. Iſtud enim ius ad rẽ videtur quaſi idẽ quod ius querendum/quod eſt facilis deſtructionis. l. ſi teſtamento el. prima. ff. de conditio. et demon. Secus in iure queſito/comprobat Do. Iaco. de nigris in repeti. l. prime. delega. primo. col. ix. de renuntiatione facta in manibus laici et clerici non ſuperioris ac etiam per ſimoniam vide que tradit Domi. in cõſilio cxxv.

(5) ¶ Idem in beneficio litigioſo * quia tunc poteſt renũciari abſque conſenſu ſuperioris/quando eſt probabile dubium an habeat ius cap. ij. de in integ. reſti. Panor. in. d. capi. quod in dubijs: ſecus ſi clarum foret/licet litem pateretur vt in ſimili diximus de redemptione vexationis in beneficialibus. Et hec renunciatio dicitur proprie ceſſio notat gloſa. Regul. cancel. xliij. quo iure in praxi vtimur. Philip. Probus.

(c 6) ¶ Non habet/Iſtud habes moderare vt non procedat quando papa * a fide deuiat: quia tunc habet ſuperiorem in terris/cum tunc minimus apud catholicos dicatur dixi. ſ. in prohemio/in verb. interiectio/et dico in cap. in generali circa finem de regul. iuris.

¶ Et ꝙ ſuperiorem non habeat notat Domi. conſi. cxiiij. colūna penultima: ſi procurator: vbi ſubdit non ſic de imperatore: quia talis habet papam in ſuperiorem. capi. venerabilem. de elec. ſ. Probus.

d 7 ¶ In cauſa ſua. Et ratio vna extat: quia nemo poteſt ligare ſeipſum / vel imperare ſibi ipſi. Hinc dicimus ꝙ * imperatiuus modus prima perſona caret. Guil. de monte lauduno in capitulo ſi canonici. j. de offi. ordi. Probus.

e 8 ¶ Ubi nō eſt ſuperior: In ſimili facit quod diximus in capitulo finali: in quarto queſito: in verſiculo poſtremo. ſ. de conſtitu. ꝙ vbi quis * non poteſt conſequi iuſtitiam a ſuperiore / licitū eſt propria auctoritate recuperare ſua. Cardi. conſi. cl. colū. ij. Ad idem ſi eſt ſuperior / ⁊ non vult concedere licitum / per ea que notat glo. pragma. in titu. de colla. in §. volens. itaq; in verbo nulle. colū. penul. Et tali nō currit aliqua temporis preſcriptio: notat Domi. in conſilio xlij. verſiculo reſtat igitur / quia reuocatur in dubium allegat capitu. ex inſinuatione. ſ. de appellatio. Et tūc debet fieri proteſtatio ꝙ non currat ſibi tempus prout docet ibi in verſiculo ſecunda excuſatio: ⁊ tunc dicetur legitime impeditus contra quem non extenditur rigor iuris. capi. licet canon. de elec. hoc libro. ⁊ capi. cum in cunctis: eo. titu: cum alijs infinitis.

¶ Premiſſis adde que citat Alexan. in conſi. xj. colū. fina. circa primum. volu. primo: vbi dicit ꝙ vbi copia ſuperioris haberi non poteſt / etiam propria auctoritate ſibi ipſi ius dicere poteſt iniuriam paſſus. l. ſi alius. §. belliſſime: ⁊ ibi not. glo. ⁊ Barto. ff. quod vi aut clam cum alijs ibi per Alexā. adductis. Probus.

f 9 ¶ In ſcriptis / * Eo quia memoria eſt vna de partibus corporis magis delicata ⁊ fragilis: in qua primum ſenectus inuadit / Seneca auctore in Phe. decla. no. in lege peregre. ff. de acquiren. poſſeſ. ibi nec infirmitati memorie damnū inferre / iura noſtra prouiderunt de ſcripturis / ne pereat rerum probatio. l. curent. ff. de teſtibus. vbi glo. not. Et dicit Guil. de monte lauduno hic ī fine: ꝙ memoria antiquorum melius per ſcripturam tenetur. capitulo tertio loco ſ. de probatio. ⁊ glo. in capitulo poſtea. xxv. queſti. ij. ꝙ fit inſtrumentum / non ꝙ vis cōtractus perficiatur per inſtrumentum: ſed vt facilius per illud poſſit probari. l. cum res. C. de probatio.

¶ Et adde ꝙ cellule intellectus modo agitant huc ⁊ illuc: quia ſpeculatiua ⁊ eſtimatiua que eſt vtilior pars intellectus ꝙ ſit concluſiua non eſt ſemper eadem notat Sozinus conſi. cl. colū. viij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

SI te præbendam vel dignitatem in aliqua eccleſia proximo vacaturam authoritate apoſto. expectante aliquis præbēdam ſeu dignitatem tenuem obtinens in eadem fraudulenter ei renuntiet, vt illa primo ſic vacante præcludatur tibi via per conſequens ad obtinendum præbēdam vel dignitatem aliam pinguiorē quæ per mortem alicuius vel alias in ipſa eccleſia creditur veriſimiliter in proximo vacatura, per renuntiationem huiuſmodi (dummodo de præmiſſa fraude appareat, ſaltem per aliquas probabiles coniecturas, vt quia dictę renunciationis tempore is qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat īfirmitate graui detinebatur, vel aliquid aliud imminebat propter quod illius præbenda ſeu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obſtaculum interponi, quominus (præbenda vel dignitate prædicta ſic fraudulenter renuntiata omiſſa) poſſis dictam pinguiorem cum eam vel aliam ſi prius ipſam vacare contigerit authoritate prefata libere petere, veluti tibi debitam & habere.

¶ Cęterum ſi prędicto renuntianti huiuſmodi prębenda vel dignitas pinguior forſitan conferatur, eo ipſo dicta fraus intelligatur eſſe probata & idem renuntians habita omnino careat, & ambita.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Litera licet generalis verbo / eſt tamen aliquando effectu ſingularis.
Gratia intelligitur ad primum vacaturum: etſi in illo fuero negligens / gratia abſorbetur.
2 Non eſt in culpa / qui ex fraude alterius habet impedimētum de facto.
3 Alterius odio vel maleficio quis non debet grauari.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Impedimentum pretendens / quid facere habet.
2 Qui vult agere pro parte ſua / debet primo adimplere que eidem incumbunt.
3 Specialia non ſunt multiplicanda.
4 Exempla non conſiderantur / niſi quatinus iure firmātur.
5 Qui contra iura mercantur / in dolo eſſe preſumuntur.
6 Ubi ceſſant verba iuris / ceſſat eius diſpoſitio / et cui non conueniunt verba ſtatuti nec eius diſpoſitio.
7 Ex breuitate temporis aliquid preſumitur.
8 Allegare conuenit / non preſumere.
9 Notorium non releuat ab onere proponendi.
10 Senex ⁊ valetudinarius / dicitur proximus morti.
Senex dicitur vt hic.
11 Centenarius diu viuere non poteſt.
12 Dignus eſt pena / qui conſcientiam principis circumuenit.
13 Non minus eſt facienda mentio de modo facti: ꝙ de ipſo facto.
14 Nominationes vniuerſitatum gallie ſunt interpretande ſecundum ius commune.
15 Sola modicitas valoris: non operatur fraudis preſumptionem.
16 Celi opportunitas confert ad ſanitatem corporis conſeruandam.
17 Minus veriſimile excluditur per magis veriſimile.
Uehementior preſumptio tollit aliam.
18 Non eſt nouum derogari naturali per naturalem equitatem.
19 Que non proſunt ſingula / multa iuuant.
20 Deceptis iura ſubueniunt.
21 Auctoritas pretoris non facit / quominus decepto vltra dimidiam iuſti pretij ſubueniatur.
22 Tractatus future permutatiōis fieri poteſt inter partes / non tamen concluſio.
23 Auctoritas ſuperioris purgat omne vitium.
24 In permutationibus beneficiorum / principaliter conſideratur fauor eccleſiarum.
25 Quod eſt principalius reſpicimus.
Fauor eccleſie ⁊ non perſone reſpicitur.

26 Commodum priuatum preponi potest publico: vbi prepositio non obest publico.
27 Canonũ auctores dicuntur magis probi q̃ docti.
28 Delictum nunq̃ presumitur.
29 Religiosus amplectens mulierem: presumitur eam benedicere/non autem scholaris.
30 Titularius percipiens fructus postq̃ resignauit.
31 Possessio est facilis perditionis.
32 Acta facta per procuratorem illius qui beneficium resignauit/an procedant cum successore.
33 Cessante causa mandati cessat mandatum.
34 Nulla est appellatio eius nomine interposita/cuius non interest.
35 In beneficijs successio non habet locum.
36 Qui resignat beneficium dicitur mori: quo ad ipsum beneficium.
37 Vir ab vxore iudicio ecclesie separatus/habetur pro mortuo quo ad ipsum.
38 An dominium quod transit in legatarium/censeatur idem dominium quod erat penes testatorem.
39 Possessio extinguitur morte testatoris/aut possidentis.

SI te, Hoc capitu. primo tractatur/qualiter fraus per probabiles cõiecturas iudicet. scdo ꝟ. ceterum. qualiter ipsa ex qualitate facti probetur. Et de istis ⁊ alijs indicijs fraudis notatur. i. hoc libro de regulis iuris/sciẽti [interponi.] Et est ratio vbi impetro proxime vacaturam prebendã: litera licet sit generalis * verbo/est effectu singularis: vt i. de offi. delega. ex parte primo: Et ad primum vacaturũ refertur: vt ibi nota. alias si in illo fuero negligens/gratia mea absorbetur. i. hoc lib. de preben. si clericus. Et vtroq̃ casu huius capi. renuncians est in fraude/⁊ iste impetrãs est non in culpa * qui ex fraude alterius habet impedimẽtum [a] de facto/⁊ ideo sibi non obest hoc vt hic.

a ¶ Et si dicatur/renunciatum beneficium primo vacauit: dico primũ mihi deberi quod vacat nullo extrinsecus operante sine fraude ⁊ dolo. Sed secus hic/cum * alterius odio vel maleficio impetrans non debeat grauari. i. hoc libro de regulis iuris non debet.

¶ Item ꝙ primo vacans debeatur est regulare. Sed fallit odio fraudantis/vt hic/⁊ alias fallit dicta regula. i. hoc libro de prebend. capi. ei cui. [ambita.] Simile est de trãsla. episco. q̃to. Et est ratio Prebendam renunciatam non debet habere renũcians: quia illi cessit/vt potuit. Nec ambitam/quia alteri est debita/vt. s. ostendi.

¶ Et est argu. ad istud cap. ff. solu. matri. filie/⁊. ff. de diuor. si filia. Ioan. Mona. Cardinalis.

IMpedimentum. In proposito dic ꝙ ille * qui vult se excusare ꝙ propter aliquod impedimẽtum non potuit implere: id ad quod tenebatur: non solum debet probare impedimentũ/sed etiam debet probare se tantum fecisse/ꝙ si impedimentum non fuisset/adimpleuisset illud ad quod tenebatur/vt est text. in lege qui commeatus: ⁊ ibi Barto. de re militari. Idem Barto. in lege secunda ꝟ. quod diximus. ff. si quis cautio. qui ibi dicit/ꝙ consuetudo est ꝙ fiat protestatio. Refert ⁊ sequitur Alexan. in consi. xlix. nume. 4. inspectis. volumine secundo/sequitur ⁊ comprobat Decius consi. ccccliij. nume. vj. iuridicas.

¶ Et sic debet modificari doctrina quam ibi idem Alexã. citat: ꝙ quotienscunq̃ duo fuerunt contrahentes/⁊ vnicuiq̃ eorum ex forma contractus incumbit onus aliquid implendi * tunc debet ille primo implere pro parte sua qui vult agere contractu. Ita Bald. ⁊ alij in lege si soluturus ff. de solutio. per no. in. l. iulianus ꝟ. offerri. ff. de actio. emp. ⁊ in. l. ediles ꝟ. finali: cum. l. sequen. ff. de edil. edic. ⁊ Decius consilio. ccccliij. colũna prima/visa instructione: ⁊ consilio cccclxiiij. nume. secund. placet conclusio.

¶ Et si stat per aduersarium quo minus id fiat/habetur quo ad actum agendi pro iam impleto/in preiudicium aduersarij/prout idem Alexan. ibi col. j. iuribus comprobat: quem vide in proposito protestationis in consilio clxiiij. col. ij. viso processu causarum vol. 2. vbi adducit quod not. glo. in cap. cupientes. in ꝟ. quod si per. xx. s. de elec. hoc libro in verbo propositam ⁊ glo. in cap. primo/⁊ in cap. plerunq̃ de rescrip. s. que volunt ꝙ vbi quis est impeditus facere actum in termino sibi statuto/nõ excusatur nisi protestetur de impedimento: quod placet Sozino con. xlv. post prin. visa appellatione. Unde dicit Ioh. de imol. in. d. ꝟ. qđ si per. xx. vt ibi refert Domi. ꝙ semel obtinuit causam appellationis/in qua appellans non poterat habere copiam iudicis: et transiuit sibi tempus sine protestatione quia per illam negligentiam in non protestãdo succubuit not. Bar. in lege prima ꝟ. dies, ff. quãdo appel. sit. ⁊ Antho. de butrio ⁊ alij in cap. ex ratione ⁊ cap. fi. s. de appel. Uide in simili de protestatione Decium con. 460. nu. x. cum sequen. viso puncto/⁊ late per Io. mo. in. d. cap. cupientes nu. 53. et sequentibus.

¶ Et quia passus iste frequens est/ideo addere vltra doctores hic summo affectu curaui. Ad rẽ igit descendendo premitto notata per do. de rota in causa. vj. dubio. xxij. vbi describitur casus.

¶ Pone: quidam impetrauit a pontifice maximo/gratiam ad proxime vacaturum in certa ecclesia etiam si dignitas ⁊c. demum archipresbyter illius ecclesie octogenarius/grauiq̃ infirmitate detentus (quia ex ea mortuus) constituit procuratorem ad resignandum (in curia) permutationis tamen causa/cum Titio nepote suo/qui procurator in vim mandati: in manibus vicecancellarij dicta causa permutationis cum quodã Sempronio eiusdem procuratoris consanguineo resignauit: illius tamen beneficium in valore ad tertiam partem fructuũ archipresbyteratus solum equiparabatur. Ex quibus eliciebatur dubium: an resultaret probatio fraudulentie permutationis/hoc in dubio datus est per dominos gladius anceps. Et pro parte negatiua moti allegant. l. dolum. C. de dolo/vbi dolum ex perspicuis conuenit probari insidijs/⁊ ibi in proposito glo. citat ꝙ Aldericus ponebat casum in ipsa lege/in Hispanis qui eum inuitauerant ad prandium vt fideiuberet pro eis/vel rationes suas accõmodaret/⁊ dabant ei vinum albũ quasi aquam rubeo mixtum vt sic inebriaretur/quam glo. not. ibi Bal. ⁊ Saly. ꝙ si quis inuitat aliquem ad prandium et inebriat eum/⁊ postea secum contrahat/ille presumitur dolo inductus ad contrahendum/pro quo motiuo vide cõcor. in glo. d. l. dolum.

¶ Fortificantur etiam dicta do. de Rota argu. a contrario sensu huius litere quia hic loquitur in casu certo ab illo dissimili puta cum renuncians in fraudem non est infirmus/sed alius cuius forte prebendam tanq̃ pinguiorem captabat/vnde cum in suo casu loquatur/de alio nõ videtur idẽ sensisse cap. susceptum. s. de res. hoc libro cum similibus/maxime quia decretalis ista ⁊ eius decisio est exorbitans a iure communi: ergo limites suos non egreditur. l. prima in fine. ff. de cõsti. pri. vbi glo. no. tex. in. c. sane. s. de priuile. 3 ꝙq̃ videtur specialis ad casum suum/ergo ⁊c. Cum * specialia non sint multiplicanda. l. si quando. C. de inoff. testa.

¶ His tamen non obstantibus ijdem domini moti alijs rationibus tenuerunt contrarium per tex. nostrum cum conditor huius decretalis non solum considerauerit casum predictum/sed regulam posituam iuridicam. Et ista magis debet attendi/pro quo tex. hic dummodo de premissa fraude ⁊c. Unde illud quod exempli gratia ponitur siue postea sequitur ibi vt quia dicte renunciationis tempore 4 ⁊c. Canonis generalitatem non immutat/cum * exempla non debeamus considerare nisi quatenus lege firmentur vt patet de senten. ⁊ inter. C. l. nemo/⁊. ff. quod met. causa. lege metus ꝟ. sed quod pretor nisi dicas de exemplis principis glo. et Bart. in. l. titius rogatus. ff. ad Trebel. vel quando res est dubia dici. s. in prefa. prohe. nu. 52.

¶ Et sic per premissa visum fuit concludi debere ꝙ dicta permutatio erat facta in fraudem saltem presumptam/de qua potest coniecturari duplici ratione. Aut quia non fit quod fieri debet vt. ff. manda. l. si procuratorem ꝟ. dolo ⁊. l. dolus eo. et ad legem falcidiam. l. dolo vbi glosa que appellat istum dolum presumptum. Et pro hoc adducit concordantes. C. de iniur. l. si nõ cõuicij ⁊ ad legẽ cornel. l. prima ꝟ. diuus/ergo seqr ꝙ si permutatio fuerit fraudulẽta fuit inualida/quia contra prohibitionem iuris tex. in ca. primo.

j. de rerum permutatione: ibi sine fraude: et sic nulla/ quia legislatorem quod fieri non vult tantum prohibuisse sufficit. l. Non dubium. C. de leg. ⁊ de regulis iur. que contra hoc libro facit regula. l. quemadmodum. de agri. 5 ⁊ cen. lib. xj. C. qui * cōtra iura mercatur in dolo esse presumitur.

¶ Et pro hoc dubio adde Petrum de Ancha. consi. ccclxxxviij. In casu pmisso. Esset ante oīa/ vbi dicit ꝙ text. nr̄ hꝫ locū tantum vbi tractatur de perēptione totalis iuris argu. cap. vbi periculum. s̄. de elec. hoc lib. ⁊ l. prima. §. sed ⁊ si quis. ff. de carbo. ⁊ hoc innuit hic glo. in verbo proximo vacaturam facit id quod voluit Joan. and. in. d. c. primo. ad finem de rerum permuta. ¶ Item vnum habes in consideratione/ ꝙ anteꝙ̃ habeat locum text. nr̄ oportet ꝙ fuerit in graui infirmitate constitutus: quia non sufficeret simpliciter allegare infirmitatem scd̄m Franc. ⁊ Gemi. hic ⁊ Petr. de Ancha. vbi. s̄. col. ij. nume. iiij. Imo ipsaꝫ grauem infirmitatē articulare ⁊ allegare necesse est/ alias 6 nulla fraudis presumptio resultaret. Nam vbi * cessant verba iuris cessat ⁊ eius dispositio. l. prima. § si is qui nauē. ff. de exerc. ⁊ l. non aliter. de lega. iij. facit. c. Indēnitatibus §. pe. s̄. de elec. hoc libro. Jason in con. lxiij. col. ij. vol. iij. ⁊ ibi ponit exempla que videre licet: idem cui non conueniunt verba statuti/ nec eius dispositio conueniet. l. 4. §. toties: vbi Bar. ⁊ alij. ff. de dam. infec. Idem Jason in cō. cxv. colū. prima. Statutum. volu. 4. Item quando verba non possunt verificari in vna parte contractus: nec eius dispositio. l. prima. § si conuenerit. ff. depo. Regula cōtractus. ff. de regu. iur. not. Calca. consi. primo. colū. 8.

¶ Nec suffragari posset: vt dicit idem Petrus/ dicere per aduersarium ꝙ licet non sit articulatum nec allegatum de graui infirmitate tamen probatum est ꝙ graui infirmitate fuit detentus: quando procuratorem constituit saltē presumptiue eoipso ꝙ probatum est ex infirmitate allegata 7 mortuuꝫ infra quatuor dies quasi ex temporis breuitate * presumere debeamus fuisse grauem tempore permutationis ⁊ constitutionis procuratoris argu. capit. officij. s̄. de elec. ⁊ l. si mater. §. in bonis. ff. de priuile. credito.

8 ¶ Ratio extat: quia non * sufficit aliquid presumi nisi allegetur. l. si adulterium cum incestu. ff. de adul. vbi Bar. nume. 14. citat ꝙ non sufficit presumptiones sufficientes apparere ad probationem erroris/ nisi etiam error allegetur. Pro quo vide remissiue Alexā. ibi in addi. ad Bar. vbi ad saturitatem multa effutit: facit glo. in cle. appellanti de ap9 pella. ꝙ licet notorium * releuare possit ab onere probandi/ non tamen releuat ab onere proponendi quam glo. ad hoc propositum reputarunt singularem Panor. ⁊ Imola. ibi Barba. in capi. primo. colū. xxj. de offi. ordi. s̄. ⁊ in capi. ij. colū. xv. de libel. oblatio. ⁊ in capi. ex literis. colū. 14. s̄. de probatio. in capi. peruenit. colū. ij. de emptio. ⁊ vendi. in capi. penul. colū. prima. de testamen. Feli. in capi. cum dilecta. colū. xvj. versi. Amplio. x. s̄. de res. ⁊ in capi. ex tenore. s̄. de testi. Et Jason. in. l. ij. colū. vij. ff. si quis in ius voca. non ierit: ⁊ Francus in capitu. primo de appella. hoc libro.

¶ Non suffragatur preterea dicere ex temporis breuitate aliquid presumi. Nam illud verum faterer in his que depēdent ex partium voluntate/ sicut ꝙ pactio precesserit: vel eligatur/ aut pecunia alicui detur. Secus in his que non dependent a partium ipsarum voluntate seu potestate/ sed a natura/ sicut est ꝙ quis sit infirmus grauiter vel nō. Istud patet quotidiana experientia/ de alijs que nō dependent a partium voluntate dixi. s̄. in capi. tibi. qui de res. quibus adde Bonifa. in cle. vna. §. secus. nu. 66. de cōces. prebend.

¶ Istam decisionem Petri comprobat Feli. in capitu. quia verisimile: in prima colū. de presumptio. vbi dicit ꝙ pro hoc casu habes ad eundem Petrum recurrere: sequitur Joan. de Imola. in. l. filie mee. ff. solu. matrimo. vbi etiam Bald. quos refert ⁊ sequitur Sozinus in consi. liij. miror ꝙ in presenti/ volu. primo. Oldra. consi. cccxliij. factum tale est dominus noster Papa Clemens. nume. vj. versiculo quinto renunciatio: vbi multa adducit argu. similia ad textum no10 strum. Et post hec concludit procedere maxime in * sene ⁊ valitudinario renunciante/ qui iuris presumptione proximus est morti. l. iij. iiij. ⁊ v. ff. de donatio. causa mortis. Quod patet deriuatione vocabuli: videlicet senex quasi seminex id est semimortuus: nex enim mortem significat. Unde neco quod est interficio/ maxime dicas * si centena11 rius sit: quia talem diu viuere non posse existimant philosophi. l. heredi. ff. ad legem falcidiam: ⁊ ff. de vsufruct. l. an vsufructus ⁊ de vsufruct. lega. l. si vsufruc. el. ij. ibi. Unde centum annos obseruandos esse placuit qui finis vite longissimus est glo. post text. in lege finali. C. de sacrosan. eccle. text. etiam: ⁊ ibi glo. in capitu. ad audientiam. de prescrip. ⁊ in capitu. sequen. Dico latius in rubrica de vita ⁊ honestate clericorum. j.

¶ Non iuuat preterea dicere: ꝙ ex eo ꝙ renunciatio facta fuit coram pontifice maximo ⁊ sic frans cessare videtur: qr hoc intelligitur si vitium aut fraudem sciuerit papa: secus si ignorauerit arg. l. Idē vlpianus. §. sunt ⁊ alij. ff. de excu. tuto. vbi de tutore qui principis auctoritate mutat domiciliū/ ꝙ pro hoc a tutela non excusatur nisi hoc sciat princeps ⁊ 12 ipsum literis ascribat/ imo dignus * est pena/ qui cōscientiā principis circunuenit tex. in. l. fina. C. de his qui a non domanumissi sunt tex. in. c. primo ⁊ ibi glo. in verbo tacuit. s̄. de frig. ⁊ malefi. facit in argu. l. bonorum. C. qui admitti: panor. ⁊ alij in. c. nonnulli. s̄. de res. l. Res que. §. lites. ff. de iure fisci vbi dicitur ꝙ Imperator non recipit lites damnatas/ ⁊ alia que in fraudem aliorum ei dantur: iuxta illud legale calumnie facultatem ex principali maiestate capi nō oportet. l. pe. ff. de hered. insti.

¶ In hoc tamen potest adhiberi medela/ vt in resignatione non videatur facta fraus/ saltem si interuenerit non nocebit/ vꝫ ꝙ in ipsa renunciatione fiat mentio de expectante: quia tunc non poterit obijci de fraude. Pro hoc habes in argu. tex. in ca. ex parte/ el. primo. s̄. de offi. deleg. vbi secunda impetratio non tenuit: quia de expectante non fe13 cit mentionem ratio suadet/ quia * non minus est facienda mentio de modo facti ꝙ̃ de ipso facto: nō solum factum sed etiam modus facti est exprimendus argu. l. cum hij. §. modus ibi/ nam etiam ex modo fides transactionis estimabitur. ff. de transactio. et. C. eo. l. vt responsum tex. et ibi glo. in ca. dilectus filius abbas. s̄. de res. qui iuncta ipsa glo. notatur ad hoc/ ꝙ non solū vitiatur rescriptū tacendo id ad id quod factum est: sed etiam tacendo quomodo et ex qua causa fuit factum: quia ex ea generalitate que obscuritatem parit: potest facile princeps circūueniri. l. fi. ad finē ibi falso sermone se iactat. C. de dotis promissio. facit glo. in cap. occidit. xxiij. q. viij. que dicit causam facti magis inquirendam ꝙ̃ factum. Ad idem Inno. in. d. cap. dilectus in prin. ꝙ non sufficit narrare factum nisi quis narret causam facti/ si talis est causa qua expressa presumi debet literas non esse concessas vt ibi et. C. de adop. l. iij. Et etiam modum facti quando modus causam dandi vel negandi prestaret. d. l. vt responsum merito dicitur ꝙ in qualibet causa et iudicio modus agendi est attendendus glo. in cap. hoc quippe. iij. q. vj. Bal. in. l. cum seruum. ca. de seruis fugi. et in. l. fi. C. si ex fal. instru. Calca. Con. primo col. 25.

¶ Sic in proposito dico ꝙ si non fiat mentio de expectante/ fraus obstabit/ alias secus: quod perpetuo nota in hoc puncto: quia sepe contingit

14 ¶ Et idem poteris dicere * de nominatis per vniuersitates Gallie qui instar expectantium et mandatariorum videntur/ glo. In verbo gradus pe. col. in. §. Item ꝙ per vniuersitates de colla. in pragma. que dicit ꝙ de ipsis nominationibus iudicandum est sicut de gratijs/ nisi vbi decisum est contrarium. Sunt enim interpretande secundum ius commune: quod prosequere vt ibi per. d. glo. Instar etiam gratiarum in forma pauperum saltem in aliquibus/ glo. in. §. quod si ex dictis in verbo tempore col. ij. in. d. titulo de colla. eo quia fuerunt inuente ad prouidendum pauperibus scholasticis: qui nullum aut minus sufficiens beneficiū sunt assecuti ecclesiasticum cle. gr̄e de res. ⁊ dn̄r gr̄e qr eas dare est volūtariū nec possūt ad eas dādas cogi vniuersitates glo. in. §. Item ꝙ ad dictas duas in verbo poterunt. d. titu. de colla. dicit tamen ꝙ iniuste facerent si denegarent nominationem graduato benemerito/ iuxta notata in cap. vt constitueretur. l. di. vbi dispensatio est debita iniusticiam facit superior si eam denegat tamen non potest cogi per no. in cap. bone/ el. primo. s̄. de post. prela. In verbo gratia. Jo. and. in cap. cupientes. §. pe. in verbo gratia. s̄. de cler. hoc lib. vbi Jo. mo. ante eum nu. 131. Uide que supra dixi in prohemio sacrosancte nu. 9. differentiam tamen vide inter mandatarios et nominatos in glo. in verbo censeantur eo. tit. in. §. Statuit autem.

¶ Premissis vnum adde quod in proposito voluit Barthachinus in tracta. de episcopo in prima parte tertij libri. q. lxiiij. vbi querit si quis habet expectatiuam primi episcopatus vacaturi/ an sibi preiudicetur per renunciationē factam in fraudē sui/ vt cogatur acceptare beneficium renuntiatum ne forte habeat primum vacaturum

per mortez quod erit pinguius. Et dicit q nō scdm Bal. z Imolam. in. d. l. filie mee. ff. solu. matrimo.

¶ Et q: permutationes querelari solent de fraudulenta via/ob tenuitatē fructuū cōpermutātiū: eo quia ex nimia liberalitate/simulatio/ z fraus presumitur. l. oēs. §. lucius. ff. de his qui in fraudez credi. bm Bal. in. l. eam quam. C. de fideicom. Jason in cō. xxvj. col. iij. vol. iij. Ideo p expedi-

15 tione puncti dic cōem opinionē stare: q sola * modicitas valoris nō operatur fraudis presumptionem. Ita dicunt Joā. mo. Joā. and. domi. Frācus/z alij in cap. primo. j. de rerū permuta. Frederi. in trac. de permuta. benefi. vltima Feli. post Panor. in capi. quia. verisimile. s. de presump. in prin. nisi alia adsint adminicula/ vt pote si quis permutaret cū nepote iuuene/beneficiū tenue babente/quia tūc vl tra tenuitatem occurrit suspitio sanguinis/ z q id reuelauerit caro z sanguis/vt in simili dicit Joā. mo. in cap. fundamenta. in fine. s. de elec. z hoc signāter/si alter erat senex. Istud est de mente Joā. and. hic cōtra Joā. de lignano. in cap. primo de cleri. nō residē. z ibi Panor. vbi. z in. d. cap. quia residet cōtra Joan. de lignia. distinguendo. Aut sunt alie presumptiones elidentes/ seu obfuscātes predictas presumptiones/ z he sole nō sufficiunt ad probanduz presumptionē/vt puta: beneficiū pingue exigebat magnā curā forte seni intolerabilem /vel locus beneficij non erat sibi tutus/seu aer eidem nō cōferebat. cap. ad supplicationem. s. de renuncia. vbi papa concessit licentiam episcopo cedendi: quia sine mortis periculo in eo loco morari non poterat. Ad idem cap. cum venerabilis. s. de exceptio. z. c.

16 ad questiones. s. de rerū permuta. Hinc dicimus q celi * opportunitas mirum in modum confert ad sanitatem corporis conseruandā. l. prima. §. sed si rem. ff. si quid in fraud. patro. per quem tex. Bartholo. Ueronen. in tractatu seruitu. predio. rusti. sub rubrica de aere dicit: q sicut minori conceditur restitutio aduersus alienationem rei: ex eo q res illa fuerat maiorū suorum. l. si emptionem. ff. de minor. dico in capitu. ecclesia. in nume. xiij. j. de resti. in integ. eodem modo concedenda est eidem restitutio aduersus predij alienationem/ex eo q situatum sit in loco salubri/z magis expedit minori vendere predium alio loco situm/z per illum text. dicit Idem Bartholo. in tractatu de simula. cō tractus/presumptione. xv. q habens plura predia si vēdat illud in quo cadat affectio propter aeris amenitatem: ex hoc argui potest q animum vendendi non habebat. Ideo additis quibusdam alijs coniecturis/argui poterit cōtractus de simulatione.

17 ¶ Ob quod habes illud vulgatum q minus * verisimile excluditur per magis verisimile. Jason in consi. lxiiij. colū. vj. in causa. volu. iij. vbi late etiam de secunda fama discutit. z in consi. clx. volu. iiij. visis. Calcaneus. consi. lxj. ventura. colū. vj. versicu. z ideo tollitur/ Jason. in. l. si extraneus. colū. ij. nume. viij. ff. de cōditio. causa data: quem videbis pro verisimilibus.

¶ Idem dicimus de occurrentia duarum presumptionum vt vehementior tollat aliam. Feli. in capitu. Literas. col. secunda. s. de presumptio.

18 ¶ Ad idem/ Non * est nouum derogari naturali equitati per naturalem equitatem argu. l. j. ff. de vsur. Paul. de castro. consi. cccxxxiij. quod incipit. Primum est de intellectu dicti statuti.

¶ Et ideo dico in proposito q cessantibus cōiecturis predictis/fraus presumetur per text. in. d. capi. primo de cler. non residen. qui iudicio. Panor. optime facit ad decisionez huius questionis. Nam concilium ibi mouebatur / ex eo q cōmuniter episcopi facere solent / dum dicit manifesta est enim causa iuncta glo.

¶ Et idem in clericis qui non facile solent dimittere beneficia pinguia pro vilioribus /cum totis conatibus crescere soleant in beneficijs/iuxta dictum Joan. mona. in capi. cum aliquibus. nume. iij. s. de ref. q homo habet ascendere non descendere. Et sic militat hic argumentum a solitis/ de quo per nos/in capitu. statuimus: z in cap. Nemo. versi. firmat. Idem domi. Alciatus. s. de elec. q ex his presumptionibus satis potest inferri sententia argu. capitu. affer te. s. de presump. facit. l. iudicia. C. de rei vendica. Feli. in d. capitu. quia verisimile. Bellamera deci. ccccc. vbi citat q articuli infirmitatis/z articulus furoris/contra permutationem per apostolicum impetrantem sunt boni/per tex. nostrum/melius per eundem deci. ccclxiiij. presumitur Rota in antiquis deci. ccclxj. vbi citatur q permutatio facta presumitur in fraudem impetrantium: videlicet ex magna beneficiorum inequalitate / z personarum coniunctione/

q: inter fres ex senio z aliquali infirmitate z morte secutā infra. viij. dies sequentes dummodo predicta omnia simul concurrant/z tali presumptioni statur licet non sit vera p

19 batio. Et sic que nō * prosunt singula: multa iuuant. l. sancimus. C. de testa. l. necnon. §. si quis sepius. ff. ex quibus causis maior. Sozi. con. 85. in fine viso compromisso z con. 187. col. iij. in controuersia.

¶ Et q sola inequalitas fructuum non operetur fraudulentam permutationem addo ea que possent describi in pūcto quotidiano.

¶ Pone titius z sempronius desiderantes sua inuicem pmutare beneficia/z in ea parte eorum desiderium adimplentes/superiores adierunt qui beneficiorum ipsorum resignationes admiserūt respectiueq ea cōpermutantibus contulerunt postmodum est repertum beneficium per titium resignatum nullius saltem modici valoris existere sē pronij autem compermutantis beneficium facultate dotatum amplissima: modo Sempronius se in ea parte sentiēs grauiter deceptum permutationes huiusmodi retractari affectato desiderat animo/tanq grauiter lesus dicens

20 * deceptis iura subuenire. c. cum vniuersorum de rerum permuta. vbi glo. q sine fraude permutatiōes fieri oportere. c. vnico. j. de rerū permuta. ibi libere z sine fraude et equalitatem interueniri debere. c. primo. s. de rerum permuta. ibi equalis fuerit/alias ad equalitatem reduci. c. ad questiones eo. ti. de rerū permuta. s. signanter/si deceptio progressa fuerit vltra dimidiam iuste estimationis / prout in casu supposito. ar. l. rem maioris. C. de rescind. vend. Pro quo allegat quod in proposito sentit Calderi. in ti. rerum permuta. con. iiij. duo canonici Senen. in principio videlicet q quia ponitur alterū vltra dimidiam iusti pretij deceptum fuisse in permutatione propter hoc contractus rescidi debere. vbi non fieret suppletio iuxta dictam legem. ij. que habet locum in permutatione que est similis venditioni. l. fi. in prin. ff. ex quib. causis in pos. eatur: ibi is qui rem permutatam accepit emptori similis est. Ad idem tex. in. l. permutationem. C. de rerum permuta. z. l. fi. ff. co. ibi qm permutatio vicina est emptioni.

21 ¶ Nec obest dicere q fraus * purgata fuit eo q auctoritas superioris in huiusmodi permutatiōe interuenit ratio sub est: quia licet vēditio sit auctore pretore facta tamen pars q decepta reperit vltra dimidiā iusti ptij nō excludit quo minus ipsam vēditionē retractari petere possit ita notabiliter concludit Panor. in. c. cum causa. s. de emptio. z vendi tio. vbi reprobat dictum Bartho. in lege prima de predijs decur. lib. x. C. qui ibi dicit q si in contractu interuenerit decretum iudicis non auditur pars pretextu lesionis qua si decretum excludat omnem fraudis presumptionem/qd non fatetur Panor. quia licet sit presumptio q non interuenerit deceptio/non tamen est sufficiens ad repellendū probationem in cōtrariū prout videmus in minore qui cū decreto iudicis vendidit z auctoritate tutoris quia audit petens beneficium restitutionis. l. prima z secunda z. l. magis puto. §. pe. ff. de reb. eo. tex. in. c. primo. s. de reb. eccle. non alie. hoc lib.

¶ Et opinioni Panor. astipulantur Roma. z Imola. in. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. per tex. in. c. dilecti de emptio. z vendit. quam veriorem opinionem dicit eam sequendo Alex. in. l. pretia rerum col. iiij. ff. ad leg. falci. z in. l. pacta nouissima. C. de pac. Ad idem Bal. in. d. l. ij. cū quibus concordat opinio Bar. sibi contrarij in. l. prima. C. de prescrip. xxx. an. ibi non sequitur subastata. Ergo iusto pretio vendita cum in venditione que fit per subastationem requiratur decretum iudicis. Et tamen Bar. ibi vult rescidi venditionez z sic habes intentum pro parte affirmatiua.

¶ His tamen suadentibus nō z militantibus videtur z verius dicēdum contrarium: moueor z primo per ea que notat Cald. in ti. de rerum permutatione consilio primo. qd licet permutatio sit permissa de iure communi cle. prima. de rerum permut a. partes tamen ipse illam facere non possunt. capitulo quesitum z capitulo vniuersorum. s. de rerum permuta. doc. in clemen. prima eodem hostien. in summa eodem titulo. §. j. in versiculo z hoc. Et licet secundum glo. in dicta clementina prima in verbo volentibus tracta

22 tus * future permutationis inter partes fieri possit: non tamen conclusio: sed totum in superioris potestate consistit: ita dicit dicta glo. et Panor. In d. c. quesitum in fine hostien. vbi s. et cald. in d. con. primo

¶ Iuuatur hec p ea que dicimus de legitimatione in qua pater nihil disponit. Sed princeps vel habenti auctoritatem ab eo disponendi cōsentit. Non enim ipse pater legiti

mat: sed principis auctoritas. Brunellus in trac. de matrimo. ij. coclu. charta. 18. col. j. versi. j. Jason in cōsilio. lxviij. viso themate. vol. iij.

¶ Predicta etiam intelligas habere locum in prebendis eiusdem qualitatis/ ⁊ ecclesie vt permutari non possint sine auctoritate superioris ista fuit doctrina. Panor. post Jo. And. ⁊ hostiē. contra Inno. in. d. c. quesitum in fine: verbis Idem sentit Petr. de Ancha. in. d. cle. j. nu. ij. Et sic a fortiori. Idem dicemus de alijs beneficijs/ ⁊ in diuersis ecclesijs fundatis de quibus nō videtur dubitandū permutationem fieri posse cum de quibuscunq; que dantur in titulum fieri possit permutatio. Car. in. d. cle. j. q. ij. Secus in commēdā quod intellige vt per Bellamera in trac. de permuta. benefi. versi. v. queritur vtrum beneficium cōmēdatum: vide que in pposito late deduxi. in. c. Nemo. in psi. per premissa videor habere intentum. s. de electio. Ideo sisto ratem prout in simili dicit Joā. mona. in cap. exijt. j. de verbo. significatio.

¶ Moueor ⁊ secūdo/ per ea que supra dixi de inequalitate fructuum que non dicitur sufficiens vt psumatur fraudulēta siue ꝙ debeat dici nulla/ eo maxime quia robur a superiore sumit: non a partium facto. d. c. quesitum: facit ꝙ in simili notat prouīcialis charta mihi. xlv. vbi dicit ꝙ gratia dependet a sola voluntate pape: que per eum limitatur p modum ⁊ conditionem tacitam ⁊ expressam/ quantum sibi placet qui potest solennitates ⁊ formas prout libet ad pfectionem ⁊ esse gratie apponere. Secus in his que de iure nature dependent a voluntate partium duntaxat/ non superioris/ vt in contractibus/ ⁊ vltimis voluntatibus/ de

23 quibus loquitur Idem cald. quodq; propter superioris * auctoritatem purgatur omne vitium ⁊ quilibet fraudis suspitio remouetur argumen. notatur in. lege. furti. §. qui iussu. ff. de his qui no. infa. facit. cap. nisi. s. de prebē. facit ꝙ in proposito thematis citat Do. Bartho. de chassaneo cō. xvij. nu. xj. vbi dicit ꝙ antequā sit admissa permutatio a superiore potest dici fraudulenta. Sed cum interuenit auctoritas superioris dolus adesse non presumitur.

¶ Et ideo subueniri debere non dicimus medio inequalitatis fructuum/ eo etiam quia ipse pmutationes de iusticia/ potius quā de gratia extant Bellamera vbi supra vers. tertio queritur.

¶ Nec obstat iura subuenire deceptis in permutationib⁹: quia illud verum in terminis. d. c. vniuersorum: videlicet quando quis noluit resignare beneficium ex causa pmutationis prout promisit; secus in casu nostro in quo quilibet impleuit quod promisit.

24 ¶ In ipsis quippe permutationibus * principaliter consideratur fauor ecclesiarum ⁊ secundario fauor personarū Citat Petrus de Ancha. in. d. c. l. j. ver. secundo quero Pa

25 nor. in. d. c. quesitum. in prima col. Et respicimus * quod est principalius vt per nos discutietur. j. in. c. j. in verbo principaliter de homi. Areti. con. xxix. col. fi. diligēter igitur in puncto nostro fauorem ecclesie ⁊ non persone recipimus. Jo. and. Domi. ⁊ alij in. d. c. j. Car. in. d. cle. j. versi. iiij quero Bellamera in. d. versi. iij. queritur. Freder. in trac. permuta. q. xx. Petrus de vbal. in simili trac. col. ix. versi. vij. queritur vbi concludunt: ꝙ illi de quorum interesse agitur de permutatione facta in fauorem ecclesie inuiti coguntur: ⁊ in hoc dicitur iustitie. Sed illi que fit in fauorem persone secus: pro his vide Petr. de Ancha con. cclxxix. quod exorditur. Questio proponitur in themate: ꝙ in permutatione beneficiorum superior principaliter inquirere habet de vtilitate ecclesiarum: quia forte persona que permutat beneficium suum est vtilior beneficio alteri⁹ cōpermutantis: quā in suo: ⁊ contra. Ideo non immerito inquirendum venit de his/ ⁊ secundario de fauore persone per

26 no. in. c. suas. vij. questione. j. vbi glo. ꝙ * cōmodum priuatum potest preponi publico, quando illi publico non obest prepositio.

¶ Et in proposito. Do. Bartho. de chassaneo. d. con. xvij. nu. x. dicit quod deducta pro parte/ ꝙ non valeat permutatio sunt aniles ⁊ rationes minutissime/ que non pungunt/ nec que per prouidum virum permutatione admissa ad illam irritandum debuerunt allegari.

¶ Preterea non obstant deducta per cal. in. d. cō. iiij. cum illius equiparatio non procedat de contractu videlicet emptionis ⁊ venditionis ad cōtractum permutationis spiritualium prout in casu supposito in quo tituli beneficiorū permutantur ⁊ vt supra deduxi ⁊ firmaui in dicto cap. nemo: de elec. s. nu. xlix.

¶ Non iuuat etiam: ꝙ in omnem euentū attendi debe tad grauem lesionem nihil est cum in his principaliter consideretur profectus animarum/ prout in simili deduxi. s. in rub. huius ti. de minore beneficium resignante. Et latius dico in. c. primo de regul.

¶ Et nō eūdo p mēdicata suffragia vt ī simili placet calca. in. d. con. j. col. xxiij. ibi non eundo p ambages pro intento nostro videtur casus ad Rumbuz. in. c. quā periculosuz. vij. q. j. vbi Esau cessit primogeniture quam recipere non potuit postquā semel cessit: vbi glo. no. quam videas.

¶ Imputetur enim ꝙ non per prius se informauerit instar viri matrimonium contrahentis. c. quemadmodū. s. de iureiur. Et hanc teneas tanquā de iure veriorem/ quam vno modo limitare habes/ nisi videlicet talis compermutans in tractatu ipso de permutando/ dixerit beneficium suum fore talis/ ⁊ similis valoris: super quibus verbis/ sic deceptus suam interposuit fiduciam: quia tunc propter dolum et fraudem succurretur/ iuxta regulas iuris communis superius tactas. Ad idem regula de fraude disputatur nō quid habeat actor/ sed quid per aduersarium habere non potuit considerandum. ff. de regulis iuris. vbi Decius dicens/ ꝙ fraudem dicitur committere ille/ qui ad deceptionem alterius ⁊ ad sui commodum/ aut verum tacet/ aut falsum exprimit. Ita citat etiam Panormi. consi. lxviij. videtur primo. nume. scdo. volumi. primo: facit. l. iurisgentium. §. dolo malo ⁊. §. sed si fraudandum. ff. de pac. ⁊. l. j. §. dolum malum ff. de dolo. ⁊. l. fraudis. ff. de regul. iur. Et ita videtur mihi Philippo probo de iure dicendum/ qui si non doctus immortalem tamen ⁊ deum in secula seculorum viuentem obsecro vt probus merear effici vt accedat dictum Do. Al-

27 tiati. in lib. ij. disputatio. c. xxiij. canonum * auctores magis pbi quā docti citat caciūcula in topi. charta mihi. ix. col. secunda in prin.

¶ Et postremo in hoc puncto dic: ꝙ in dubio non presumi-

28 tur fraus regula est ꝙ delictum * nunquā presumitur. l. merito. ff pro socio cepola cō. j. colum. j.

¶ Et dicit in proposito Bal. in. l. prima vbi Jason. colū. v. C. de seruis fugitiuis: ꝙ quando aliquis actus est licitus/ et aliquando illicitus/ in dubio presumitur fact⁹ in casu licito de quo Bart. in. l. non solum. §. sed et reprobari. ff. de oper. no. nuncia. vbi dicit ꝙ quando aliquid est licitum vno tempore/ et prohibitum alio/ presumitur factum in tempore licito/ vt excludamus delictum: quod intellige quando non est prohibitum simpliciter: sed quandoq; permissum et quandoq; probibitum. Et sic non obstat dictum hostien. quem Pet. et Car. ibi sequuntur in. §. qui vero. c. extirpande. s. de prebend. ꝙ in dubio videtur imposita pēsio in fraudem/ nisi appareat de causa legitima. c. ad audientiam el. primo. s. de eccle. edific.

¶ Et pro premissis attende ad ea que cumulat Alex. in con. cxxvij. nu. xj. visa inquisitione vol. 4. ꝙ nunquā quis ex actu quem facit presumitur delinquere nisi quando delictum ei esset fauorabile. Pone exemplū in religioso et scho-

29 lari qui dicuntur reperti fuisse/ religiosus * videlicet amplecti mulierem: quia is eam presumitur benedicere. Panor. in. c. estote. s. de regul. iur. Et hoc propter consuetudinem et qualitatem religiosorum: qui semper laborāt pro salute fidelium mulierum. Scholarem vero nō ꝙ dicat pater noster. Bal. in. l. neq; Natales. C. de probatio. Et ratio est quia semper scholaris circuit mulieres querens quā deuoret/ quod docet experientia rerum magistra et in eo delictum est fauorabile.

30 ¶ Cōtinuādo propositum quero quid dicendum * de resignante/ et post resignationem admissam fructus beneficij et actus titularij (vt per prius) percipiente et faciēte. Domi. in. c. presenti colo. ij. j. de offi. ordi. videtur tangere hunc punctum dicens: ꝙ si facio procuratorem meum ad resignandum/ et non me penitet cū procurator renunciat possum recipere fructus vsq; ad tempus renunciationis: sicut socius qui renunciauit societati/ absenti communicat illi quesita quousq; sciuerit renunciationem. ff. pro socio. l. sed et socius. §. absenti tamen dicit literarum formam attendendam. An describatur renuncio an renunciaui an paratus sum vel volo cedere vel cedo/ ad presentationem literarum. Et sic solum vsq; ad tempus renunciationis/ ⁊ non vltra. Ex quibus remanet indubitabile/ ꝙ post renunciationem precipue in foro conscientie nō possum percipere fructus cum iam sim constitutus in mala fide/ nec habeo aliquid iuris quia per renunciationem amisit. c. post trāslationem. §. Rursus supra eo. tit. et. c. dilecto. s. de preben. Etiam possessionem. Guiller. de mōte lauduno: in. c. deliberatione. j. de offi. lega. cum facilius * perdatur possessio

ꝗ proprietas.l.si quis vi.§.differētia.ff. de acquir.po.hic Inno.⁊ Henric.Bohic in.c.quod in dubijs.ꝭ.eo.ti. dicūt ꝙ licet ius siue proprietas non ꝑdatur per cessionē in manibus non superioris factam:bene tamen perditur possessio/notat Archid.in.c.Gonsaldus.xvij.q.ij.et ratio/ quia solo animo ꝑditur possessio.l.licet magis.ff. de acqui. po. Ita tenet Inno.in.c.sane.ꝭ.hoc ti. Panor.in.d.c.quod in dubijs.ꝭ.eo.ti.col.iij.Bal.in.c.cū venerabilis de ꝯsuet. suadet/quia in possessione non est quid spiritualitatis/vel vinculi indissolubilis:ideo amitti posse / renunciando sine licentia superioris vide rotam in no.306.late per do. Aurio.in additio.ad Guiller.hic.

¶ Et sic ex quo nec ius nec possessionem habeo non mireris si non faciaꝫ fructus meos. Ideo ad restitutionem me teneri dico rota in nouis.clviij. vbi citat: ꝙ qui renunciat liti/cause/⁊ beneficio/nisi de facto possessionū dimittat/tenetur ad fructus ꝑceptos.

¶ Et quod maius est quia etiam non poterit talis capere fructus nomine illius in cuius fauorem est resignatū/si litere non fuerint expedite faciunt nota.in.c.cum qui.j.de preben. Et tenebitur fructus restituere:vel de eis cōcordare:cum ordinario vel camera apostolica ar.c.sacro.ꝭ.de senten.excōi.⁊.c.pastoralis.ꝭ.de appella.cum ibi notatis dixi.ꝭ. in.c.fi.nu.v.de cōstitutio.

¶ Et quo ad expeditionē literarum vide prouincialē chartam mihi.xlv.⁊glo.regule cancel.xxv.⁊.xxxiiij.col.fi. Istud latius expediemus in trac.de māda.apostol.tractādo materiam. An vigore signature possit adipisci possessio.

32 ¶ Reliquum est in proposito. Pone * titius cessit beneficio litigioso/⁊ in manibus supioris/occasione cuius meuio fuit in forma/de eo prouisum / modo procedente tempore lis ⁊ causa marte suo discutitur nomine titij/tamen oritur dubium an processura cum procurattore Titij facta viribꝰ subsistat:⁊ si per eundem procuratorem appellatum fuerit sit ipsa appellatio valida. De hoc aliquando ab amico interrogatus processuram non valere ⁊ appellationē viribꝰ nō subsistere de iure respondi motiuis sequentibus compunctus.

33 Primum motiuum adfuit cessante * causa mandati cessat mandatum/⁊ finitur illud.c.si pauper.vbi glo. fi.infra de prebend.

¶ Sed propter renunciationem seu iuris cessionem / cessat causa mandati procuratorij que erat defensio iuris si quod ad ipsum titium pertinebat igitur cessat exercitium illius.

¶ Secundum erat motiuum: quia appellatio procuratoris ad interesse suum nō refertur/sed Titij cuius intererat a sententia aduersus se lata appellari. Sed propter renunciationem cessat interesse illius cum ex ea sequatur nullū ius ad beneficium sibi competere. Ergo intentum habes ꝙ procuratoris appellatio fuit nulla: quia fundata super iure illius cuius nullatenus appellare intererat propter cessionem predictam quod verificatur per.c. nō solēt.ij.q.

34 vj.⁊.l.primam.ff.de appella.recip.vbi dicitur ꝙ * nulla est appellatio eius nomine interposita cuius non interest.

¶ Tertium motiuum/interesse constituentis procuratorē si cessat in re illa ad quam procurator dignoscitur constitutus /cessat etiam ⁊ procuratorij exercitium/casus est apertus ⁊ qui hanc quest.determinat in.l.si remunerādi in.§.sicut ⁊ in.§.si tibi mandauero.ff.manda. Sed propter renūciationem quā fecit de beneficio ipse titius:cessauit omne illius interesse:ideo expirauit mandatum.

¶ Quartum motiuum: quia si mandatum prelati factū ꝓcuratori constituto super conseruatione iuris quod pertinet ad ecclesiam cuius ipse est prelatus/finitur ipsius prelati morte.Cle.fi.de procura. Ratio exuberat:qꝛ prosecutio vel exercitium quod fit ꝑ ipsum procuratorem constitutum a prelato continuo refertur ad ipsius ꝑlati administrationē/⁊ ab ipsa recipit fomētum.

¶ Sed per mortem prelati deficit ipsius administratio ⁊ sic mandati fundamentum/ideo deficit ⁊ mandatum.

¶ Quintum motiuum:quia vbi non est aliquis qui representet in specie vt successor ꝑsonam ipsiꝰ mandantis mortui finitur mandatum morte etiam re nō integra casus est l.j.C.de actio.⁊ obliga.⁊ in.l.si per epistolam.ff.de acquir. here.quod probat ⁊ vltime Iason in con.cxxxviij. vol.iiij. quod vide tu ꝓcor. Sed prelato mortuo nō reperitur eiꝰ successor in specie:quia prelato nō succeditur in titulo be-

35 neficij:cum in ecclesiasticis beneficijs * non habeat locū successio.c.ex transmissa.ꝭ.de filijs ꝑsbytero. Io.mo.in.c. indēnitatibus.ꝭ.de elec.⁊ in.c.si tibi.ꝭ.de ꝑbend.⁊ in.c.si hi vt lite pendē.notat ⁊ in propo.do. steph. Bertrādi con. ccl.viso ꝓcessu.ij.parte:glo.habes amplā in pragma.in ti. de paci.poss.in verbo possedit. Rogo ꝓ hoc attēde ad doctrinam Bar.in.l.iiij.nu.iiij.ff.de seruitu.inquātum loquitur de impressione caracteris siue spiritualis siue naturalis que fit pure non sub die vel conditione ita dicas de beneficialibꝰ titulis qui pure cōferuntur/nō sub conditione/ saltē que tacite non insit vt si vacat ⁊c.

¶ Et redeundo ad propositum ergo multo magis idē dicendum in casu nostro:vt scꝫ renunciatione prelati litigantis super titulo beneficij finiatur mandatum factum ꝓcuratori ad dictam litem prosequendam ea ratione: quia cū quid fit per procuratorem continuo referatur ad prelatū qui titulum pretendit habere: per renunciationem finiatꝰ ius tituli quod ꝑlatus pretendit: ideo ⁊ mandatū finitur.

36 ¶ Item ille qui * resignat beneficiū dicitur mori quo ad ipsum beneficium:glo.in cle.ne romani: cōiūcto tex.in verbo moriente de elec.vbi disponitur de electione fiēda mortuo papa.⁊ glo.ibi dicit idem erit papa cedente. Nam tunc quo ad sedem censetur mortuus.vij. que.j.§.ecce.. Similis glo.in.c. si propter in verbo vacabunt.ꝭ.de ref.⁊ in capitu. cupientes in verbo vacationis de elec.hoc lib.⁊ in.c. quia

37 sepe in verbo vacat.eo.ti.facit quod dicimꝰ ꝙ vir * ab vxore iudicio ecclesie separatꝰ quo ad ipsam habetur pro mortuo.xxxiij.q.ij.§.sicut ad ipsā. Barba.cō.xlviij.col.ij.et viso pūcto.vol.iiij. Et ibi subdit ꝙ vbicūqꝫ mors ciuilis operatꝛ omnem effectum quē operatur mors naturalis/tunc dispositum in morte naturali habet locum in morte ciuili:ita voluit Dy.in.l.ex ea parte.§.insulā.ff.de verbo. obliga. ⁊ ibi Bar. Bal.post Cy.in.l.deo nobis. C.de epi.⁊ cler. Barb. con.lxxxij.vol.iiij.vbi dicit istud procedere etiam in habitu ꝓhibito regulariter/vt in donatione inter virum ⁊ vxorem.l.res vxoris. C.de dona.inter vir.⁊ vxor. Comprobat Idem Domi. Bertrādi.d.cō.ccl.⁊ hoc in terminis nostris ⁊ Alex.in con.139.viso themate.vol.ij.

¶ Istud patet intelligēti per notata Inno.in.c.dilecti.ꝭ. de foro compet. qui citat mandatum procuratoris constituti a prelato proprio nomine: ⁊ cum litigatur de titulo ꝓut in casu nostro finiri morte ꝑlati/pariter ergo ⁊ renunciatione eiusdem identitate rationis.

¶ Itē si finitur morte eius cum constituit ad litigandum super iure competenti ecclesie cuius est prelatus.d.cle. fi.(licet videretur dicendum contrarium cum tunc videatur constitutus sub nomine dignitatis ⁊ ꝑlature/que nūqꝫ moritur.ꝭ.de ref.hoc libro cap.si gratiose)ergo multo magis idem dicendum cum constituitur procurator ad litigādum super titulo beneficij/cum tunc constituatur nomine prelati et non dignitatis.

¶ Et per id habes clare ꝙ processura talis procuratoris/ post dictam renunciationem facta/est nulla:iuuat in simili quia officium tutoris pubertate finitur. Insti.quib.mod.tutel.finitur.in prin. Decius con.460.viso puncto.

¶ Poteris tamen obtinere rescriptum a principe per quod reualidabuntur hec ⁊ in forma perinde valere que resultat tibi clara per ea que.ꝭ.dixi in.c.cum in tua de cōsuetu.vel literas regias si processus pēdeat corā iudice laico in possessorio/ad validandum processum ⁊ processurā/sic contra non dominum agitatam.

¶ Pro comprobatione premissorū/ꝙ morte titularij extingatur eius titulus ⁊ successor illum non habeat sed alius reuiuiscat/siue de nouo nascatur adduco ea que dicuntur in questione.

38 ¶ An dominium * quod trasfertur in legatarium sit idem dominium quod erat penes testatorem/vel extiguatur illud/⁊ ex dispositione legis fingatur aliud dominium. Difficultas stat an illud dominium quod erat penes defunctū extinguatur/ita ꝙ non transeat ad heredes idem numero/ sed aliud fictum: An vero idem transeat:quia tunc idē etiā trāsibit in legatarios. Petrus Iacobi ⁊ Io. fabri instit.de hered.insti.tenent ꝙ non transeat/ quia ex quo mors soluit omnia/soluitur illud dominium: sed per fictionem aliud censetur penes heredem quo ad affectum/ cū heres ⁊ defunctus censeantur vna ⁊ eadem persona/dico ⁊ late in.c. vnico de iniur. Pro hoc videtur tex. in.l.si ego.§.si res.ff. de iur.do.vbi tex.dicit ꝙ post mortem dominium discedit ab eo qui dedit ⁊ dominium est heredis/ita ꝙ non videtur idem dominium/vt ibi dicit tex. Tu tamē dic ꝙ licet id ꝓcedat in beneficialibus vt iam satis superqꝫ probatum est/ In proposito questionis thematis non procedit / imo non extinguitur/sed est idem dominium:tenent Raph. ⁊ Paulus de castro in.l.si quis vi.§.differentia de acquir.po.ff.sequitꝛ Aret.insti.de hered.insti.in prin.nu.3.ar.l. quod meo

in prin. ff. de acquir. po. Et quia idem dominium videtur remanere in hereditate per. l. primam. C. si cer. peta.

¶ Item pro hoc facit quia dominium non inheret persone sicut obligatio. Bar. in. d. l. iiij. nu. iiij. ff. de seruitu. Ergo dicendum est quod non sit mortuum cum persona. Ideo si illud non extinguitur videtur quod directo transferatur illud in legatarium / hoc sentit Bal. in. l. ex legato in. iij. oppo. C. de le-

39 ga. Quo ad possessionem * non est facienda vis / in vtroque puncto: quod non transit / sed cum cedente: decedente / vel testatore extinguitur et amittitur. l. si is qui pro emptore §. pe. ff. de vsucapio. l. cum heredes. ff. de acquir. po.

¶ Et inquantum. s. diximus finiri mandatum morte prelati etiam si agitur super iure ecclesie competenti. Istud debet sane intelligi / quando procurator esset constitutus a solo prelato / et solum factum suum tangeret: secus si a capitulo et prelato / et factum esset commune prelati et capituli notat Archi. et alij post eum. in. c. si duo de procura. hoc libro. vbi Bla. Auriolus in additio. ad Guil. qui ponit casum in quo per mortem prelati / non finitur nec expirat mandatum: vt quando ipse prelatus debet interesse electioni iure communi / sicut est in electione prioris minoris ecclesie cathedralis regularis: cui prioratui prouidetur per electionem / vt dicit Bertran. de clusello. in. c. ne pro defectu. s. de elec. quia episcopus debet interesse electioni / sicut alij monachi / qui sunt episcopi membra et omnes vnum corpus efficiuntur seu faciunt. c. ea noscitur. et c. quanto. s. de his que fiunt a prela. Idem si debeat interesse priuilegio / vel alio iure speciali / ratio quia talis procurator intelligitur datus a loco. c. quoniam. s. de offi. delega. nec a successore mortui forte poterit reuocari. Licet istud vltimum hic non approbet Guiller. quod placet. Probus.

¶ De supplenda negligentia Prælatorum

Rubrica.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quod negligenter est omissum / caute est supplendum.
2 Negligentia presupponit scientiam.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Negligens dicitur quasi non eligens.
Negligere dicitur: qui non facit non impeditus.
2 Negligens videtur appetere casum fortuitum.
3 Qui negligens fuit in maiori presumitur in minori.
Negligentia dicitur vt hic.
Desidia dicitur vt hic / prout torpor / inconstantia / omissio.
4 Negligentia consistit in his que sunt facultatis / non impossibilitatis.
5 Negligentia est nouerca contradictionis.
6 Negligentia aliquando includit dolum.
7 Ignorans non dicitur negligens.

1 V Iso de creatione prelatorum per electionem. Et quia ipsi creati: quandoque negligenter agunt. Et quod * negligenter est omissum / est caute supplendum. j. de sacra. non iteran. c. j. et. iij. Ideo post predicta tractatur de supplen. negligentia prelatorum.

¶ Vel dic vt continuetur hec rubrica ad immediatam / dicto siquidem. s. proxime / de renunciatione / per quam ius creatum amittitur: sed nedum per hoc: sed per negligentiam prelatorum / que est supplenda ius creatum quandoque amittitur et in alium transfertur. s. eo. licet / seu alij committitur. j. eo. grandi et c. vlti. Ideo subijcitur de supplen. negli. prelatorum

a 2 ¶ Et negligentia * presupponit a scientiam ar. ff. de tribu. l. j. §. scientiam. Unde ille que scit / et non pertractat rem: vt
b debet / et quomodo debet / est negligens / hoc est non eligens b rem ad id ad quod dirigi debet.

¶ Et sic intelligo / legere et non intelligere negligere est qui enim legit scit superficialiter. Sed quando habens scientiam non pertractans ad vsum debitum / et sic non intelligit hoc est non intus legit / quod sic faciendo / circa rem quando ille negligit / hoc est rem non eligit vt oportet / et quomodo oportet / et sic negligit ar. s. eo. licet. et. j. eo. c. fi. j. de conce. prebend. capi. quia propter. diuersitatem. Joannes monachi Cardinalis.

a P Resupponit scientiam: Marianus Sozinus con. xxxj. col. fi. versi. septimo. probatur primo vol. quod exorditur per sequendo ordinem / dicit post ysido. in ethimo. Idem quod Jo.
1 mo. hic videlicet quod negligens * dicitur quasi non eligens quod traditur per beatum Thomam secunda secunde q. liv. Bal. vero. in. l. emancipata. C. qui admitti / citatque negligere dicitur qui non facit non impeditus. per. l. cum quidam in prin. ff. de acquir. heredi. et. l. pantonius. et. C. de resti. mili. l. prima ad idem Bal. in. l. falsus. col. vlti. C. de fur.
2 dicit quod negligens * videtur appetere casum fortuitum et Bar. in. l. ab hostibus. §. sed quod similiter. nu. viij. ff. quib. ex cau. maior. in integrum resti. qui negligens fuit in maiori presumitur in minori per. l. j. C. ne fideiussores dot. den. quibus adde Bal. con. 192. in. iij. vol.

¶ Latius prosequendo / dico secundum summistas / quod ne-
3 gligentia * est defectus circa interiorem actum voluntatis / qui est electio non quidem actus sed circunstantie. Et differt a desidia / torpore inconstantia / et omissione. Nam desidia est defectus circa continuationem boni operis a discedendo dicta. Torpor autem / est defectus circa feruorem executionis operis dum tepide fit bonum.

¶ Inconstantia vero est defectus circa stabilitatem voluntatis. Et omissio est defectus circa actum debitum fieri / sicut negligentia est defectus circa circunstantiam / puta temporis / loci et aliorum huiusmodi / large tamen sumendo. Negligentia est omissio alicuius quod fieri potest et debet / vt hic Jo. mo. sentit.

¶ Hinc Bal. in. c. inter corporalia. s. de transla. epis. in fine
4 dicit quod negligentia * consistit in his que sunt facultatis / non impossibilitatis vel quasi / no. in. cap. fi. s. de elec. in antiq. Et sic negligere est cum possis: secus si non potes / refertque quod lex. xij. tabul. diuidit obligationem inter heredes tamen vbi consideratur sola facultas. Ille solus qui habet facultatem rei restituende conuenitur / quod tu legista nota prout singulariter notatur in. l. qui fundum. §. si tu ex parte. ff. ad. l. falci. Nam huiusmodi actiones que facultatem concernunt instar realium prodite sunt et habent (ratione contractus) vnam naturam: et ratione facultatis aliam no. ff. commodati. l. sed mihi. §. hec res eius.

¶ Et in proposito / negligentia dicitur siue diriuatur secundum Archid. ij. q. vij. c. negligere. nu. primo non curare / vel despicere / et componitur ex nec et lego / hinc car. in cle. ij. col. prima de sepul. quod quemadmodum instantia est ma-
5 ter omnium actuum / ita negligentia * nouerca est conditionis. c. nihil. lxxxiij. di. vbi Prepo. et Seneca in epistola prima ait: Turpissima est iactura / que per negligentiam fit / ita no. specul. in ti. de aduoc. §. ix. versi. Item cautus: Omnia namque ledit ipsa negligentia vt in auten. de questio. §. primo ibi ab vniuersa ledente negligentia vbi glo. refert ad hoc facere. l. vt perfectius. C. de anna. exceptio. et. l. iij. ff. de transactio. et sic parit offensam. c. predixerat de peni. di. prima. doloque equiparatur. Jo. imol. in cle. prima nu. v. de testa. specul. in ti. de resti. in integ. §. primo. versi. vt autem quod fatearis si est magna. l. prima. §. is quoque. ff. de actio. et obliga. glo. not. in. l. impuberibus in verbo si fraus. ff. de suspec.
6 tutor. ¶ Et dic negligentiam * includere dolum / quando lex imponit negligenti diuersam penam a delinquente: quia tunc sub negligente includit dolosam negligentiam Domi. In. c. si compromissarius in pri. col. de elec. hoc li. ¶ Aliam habemus negligentiam simplicem / et appellatione illius venit leuis et leuissima culpa. cap. de siracusane. xxviij. di. et. c. cum ex eo in fi. et. c. commissa. §. porro de elec. hoc libro. Vide

summā sylvestrinā in verbo negligētia. Et nō solum iuribus nostris negligentia reprobatur verum etiam iure diuino prime ad thimo.c.iiij. Noli negligere gratiam que tibi data est/ et puer.c.xix.q custodit mādatū/custodit aīaz suam. Qui autem negligit viam suam mortificabitur et prouerbio.xij. Qui negligit dānum propter amicum iust⁹ est iter autem impiorum decipiet eos. Eccle. vero dicit. Qui timet deum nihil negligit.i.secundum glo. ordi. omnibus sine delectu psonarum benefacit. Pro qua expositione habes tex.in.c.si quis in fine iuncto.c.sequen.paulo ante finē xlij.d. dum ibi dicitur indifferenter quibuscunqz sufficim⁹ hospitales non exhibere debemus. Probus.

b ¶ Nō eligens ista fuit ethymologia ysidori:refert Maria. Sozin⁹ cō.xxxj.col.fi.īcipiēte: pseqndoqz tā licet ignorās

7 dicat nihil agere tū * nō dr negligēs. Pro quo Alex. cō. cxvj.nu.ij.pspectis. vol.v.allegat.c.ij.et.c. qr diuersitatē. s.de concessi. preben.not.per glo.in.c.qz sit in verbo distulerit de elec.s.hoc libro et in.§. Item mixta in verbo distulerit. Insti. de actio.sequitur Paulus de Castro. in.l.fi.C. de dolo.

¶ Postremo vide quando negligentia de preterito preiudicet futuro. Signorol. de homede, consi.xxxj. in questione transmissa. Probus.

¶ Innocentius Quartus. Capitulum Primum.

Romana ecclesia, & infra. Editum vero per Remeñ. prouīciam publicatum vt a subditis episcoporum ipsius prouincię pro audiendis & terminandis eorum causis libere ad Remeñ. curiā accedatur penit⁹ reuocamus. ¶ Quia etiamsi tenerentur ijdem episcopi pro suis culpis vinculo excōmunicationis astricti, non tamen ex culpis ipsis (cum id non inueniatur a iure concessum ad Remeñ. archiepi iurisditio deuolueretur eorum. Sed alia forte pro illis pęna ipsis canonica posset infligi.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardi.

1 Iurisditio vnicuiqz seruari debet.
Ex negligentijs iurisditio deuoluitur.
2 Subditus suffraganei potest conqueri metropolitano.
3 Editorum multa sunt genera
Quod non inuenitur prohibitum/censetur concessum.
4 Regulariter omne iuramentū est prohibitum.
5 Archiepiscopus in quibus casibus habet aliquid facere in diocesi suorum suffraganeorum.
6 Consuetudo vnius loci: consuetudinem alterius: non subuertit.
7 Metropolitanus est loco synodi.
8 Consuetudo dat priuato iurisditionem ordinariam.
9 Culpa suffraganei non facit metropolitanum iudicem in subditis suffraganei.
10 Ubi est pena canonica expressa/illa est pprie canonica.
11 Melius est tantisper expectare; q̄ iudici nouo negocium cōmittere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Iuramentum de sui natura est personalissimum.

Absolutio presupponit vinculum.
2 Materia censetur prohibita/quādo ius in ea loquitur negatiue.
3 Qui se fundat in exceptione seu fallentia / debet eam probare.
Qui habet regulam pro se habet fundatam intentionem.
Secundum regulam pronunciandū est: nisi contrarium probetur.
4 Specialis consuetudo/legem generalem nō abrogat.
5 Presumitur consuetudo irrationabilis: si sit contra ius commune.
9 Facilius tollitur quod valet iure speciali: quam quod iure communi.
7 Per aduentum maioris officialis: minor non debet desistere ab executione officij.
8 Forte/ aliquando ponitur assertiue.
Doctor respondens per verbum forte; an videatur decidere.

Romana, Hec decretalis habet tria dicta primo papa edictū Remen. archiepi reuocat. Scdo ver. qr causam reuocatiōis assignat. Tertio ver. sed alia antiphorisat.i.tacite questioni respōsum dat[et infra.]

¶ Huius decre. sunt decem partes. Prima habetur hic. Secūda.j.d offi. vicarij. Tertia.j.de offi. ordinar. Quarta infra de foro competenti. Quinta. infra de testibus. Sexta. infra de appellatio. Septima.j. de censibus. Octaua.j.de penis. Nona.j.de penitē. et remissione. Decima.j. de sententia excōica. et omnes incipiūt. romana. [Edictū] Archieps Remen. excōicauit suffraganeos suos: quia eū visitantem nō admittebant. Et tunc idē Archieps fecit edictum quod mādauit p totam puinciā publicari: vt oēs subditi suffraganeorum suorū ad suā curiam libere accederēt/cū dicti suffraganei essent excōicati / et sic non poterāt ius reddere/ et ideo asserebat qz ad ipsuz iurisditio erat de-

a uoluta et hoc edictum [a] hic reuocatur tanqz iniquum et cau

b sa infra redditur [libere[b]] non obstante contradictione suffraganeorum suorum [curiam].i. ad officialem ipsius ar-

c chiepiscopi [penitus[c]] vt non valeat/quod est actum pretextu istius edicti: sicut attentatum a non suo iudice.j.de iudi.at si clerici. C. si a non compet. iudice.l.vlti. [reuocamus] Et merito: quia dicto edicto nedum suffraganeis/ sed etiam inferioribus iurisditionem sub ipsis exercētibus preiudicium parabatur quod esse non debet.s. de cōsti.cognoscentes.lvj.di.satis peruersum.

¶ Et iurisditio dictorum inferiorum dicto edicto absorbe-

1 batur/que vnicuiqz * seruari debet.xj.q.j.peruenit[tenerentur] iuste.de quo tamen fides adhuc facta non erat[P suis culpis] nā pro alienis sententia nō est ferenda.xxiiij. q.iij. si habes [ex culpis ipsis] non dicit ex negligentijs: nam ex illis iurisditio deuolueretur ar.s.eo.c.primo. et.j. c.fi.j.hoc lib.de censib. Romana.§. notoria.

2 ¶ Unde subditus * suffraganei potest conqueri metropolitano/de eo qz suus iudex non procedit: et tunc metropoli-

d tanus potest [d] prefigere terminū/infra quem procedat suffraganeus: quo nō procedente: ipse metropolitanus procedere potest ar.j.de foro compet. licet in fine et cap. ex tenore et cap. transmissa/ et simile nota infra de offic. deleg. cum

3 causa [concessum] nota qz edictorum * quedam sunt inhibitoria certarum personarum/concessoria tamen regulariter omnium vt est edictum de procura.ff. de procura. mutus: et de matrimonijs.j.de spon. cum apud/ et de testib.ff.l.

e prima. Et hic habet locū regula [e] quod non inuenitur prohibitum censetur esse concessum/ vt: dictis iuribus.

¶ Item edictorum alia sunt permissoria in certis casibus/ sunt tamen prohibitoria regulariter. vt hic et.s. de transla. episcopi inter.§.sed neqz in fine/ et ibi notatur.ff. de colleg. illici.l.iij.§.in summa et.j.de excessibus prela. dilecta.

g f4 ¶ Sic * regulariter omne iuramentum [f] est prohibitū s;

h tamen in certis casibus [h] est permissum.xj.q.j.coniurationum.s.de elec. significasti.j.de iureiur.cap.et si Christus. ¶ Sic archiepiscopus in diocesi suffraganeorum suorū regulariter nihil habet.ix.q.iij.null⁹ primas/ et.c.sequē. Sed

5 hoc fallit * in casibus.j.de offi.ordi.pastoralis et illi casus continentur his versibus.

Officium variū/forus/appellatio/crimen.
Peccans/non parens/res consultatio/deses/
Presul/canonici tumidi/sententia nequam.
Uisitat/indulget/custos:qr papa dat vsus.
Permutat socijs/ suspectus cuncq3 remittit.
Casibus his primas subiectos/ presulis arcet.

[Officium varium] vt quando discrepant in diuinis officijs a consuetudine metropolitane ecclesie.xij.di. de his z de conse.di.ij.institu.qđ est verū vbi suffraganei nō hñt

6 cōsuetudinē pscriptā. Nā tūc* cōsuetudo vni9 loci ɔsuetu

i dinē alterius nō subuertit [i] .j.de sepul.certificari.xij.di.illa z.c.illud [Forus] vt si subditus conqueratur de suo episcopo.xj. q.j.si clericus aduersus. Et hoc est ius cōmune/cum semper actor sequatur forum rei.j.de foro compe. c.cum sit generale.xj.q.j.experientie.C. vbi in rem actio exer.debeat.l.fi.[appellatio].j.de off.ordi.c.duo z.c.pastoralis vbi tamē vna pars appellaret ad metropolitanum/z alia ad sedem aplicam/tunc tene notata .j. de appella.c.si duobus [crimen] vt si eps accusat subditū criminaliter.et hoc casu cum non possit iri ad arbitros.j.de resti.in integ. causa.§.fi. Non dedignetur laicus habere iudicem contra se metropolitanum in defendendo/quem habet eligere in agēdo.C.de sentē.z interloc.cum papinianus z.s.hoc lib. de res.dispēdia.§.reus.

¶ Et ideo hoc casu metropolitanus est iudex cōpetēs.vj.

7 q.ij.c.j.Et hodie * metropolitanus est loco synodi regulariter [peccans] scz in diocesi archiepi.j.de fore cōpeten. c.postulasti.vij.q.iij.placuit. Et hoc est ius cōe.C. vbi.de cri.agi.opor.l.j. Idem si contrahat/dum tamen ibi inueniatur.j.hoc lib.de foro cōpet. Romana.§.contrahentes [nō parens].j.de offi.ordi.ad reprimēdā [res] vt quia res est sita in diocesi archiepi z hoc est ius cōe.j.de foro cōpe.c. sane.z ca. ex parte in fine. z.c.vlti.z.C.de pđijs. Minor si predium [consultatio] vt quando suffraganeus refert negocium ad supiorē in modū cōsultationis.xvij. di. multis [deses presul] vt quia suffraganeus est negligens . vt.s. eo.no. ar.auten.de eccle.ti.§.sinautem pro redēptione . ij. Respō.col.ix.[canonici tumidi] vt.j.de offi.ordi.irrefragabili.§.ceterum [sententia neqȝ] vt qñ notorium est sententiam latam in subditum nullam esse.j.de appella. solitudinē.§.si vero notoriū.j.hoc li.de penis romana [visitat] Nā tēpore visitationis potest exercere q ad visitationem ptinent.j.de pscrip.cū ex offi.j.de censib.sopite.z.c.cū nuper z.j.hoc.lib.de censib.romana [idulget].j.de peni. z remissio.C.vlt.[custos] vt qr canonici episcopali sede vacāte negligenter aut perperā administrāt.j.eo.c.vlti.j.Respō.ix. q.iij.cōquestus.xij.q.ij.nō liceat [quia papa dat] scilz p speciale priuilegiū.j.de offi.ordi. duo.Simile. s.hoc libro de elec.Is.cui.j.codē.c.fi. in fine. Et illud habet metropolitanus exhibere z de illo fidem facere:z subditi suffraganei secūdum illud obedire nō autē vltra.j.de priuileg .cū capella.z.c.porro.j.de offi.dele.cū in iure.j.hoc lib.de priuileg.cū persone in prin.ar.ff.de transac.de his [vsus] quē potest habere metropolitanus.j.hoc lib.de offi. ordinarij romana.§.j.j.eo.lib.de foro cōpet.romana.§.j.ij.

8 k ¶ Nec mirū qr priuato * consuetudo dat iurisditionem [k] ordinariam.j.de foro cōpet.cū contingat [pmutat socijs] vt si eps vellet pmutare cū capitulo suo:tunc fieri debet cū auctoritate supioris.j.de rebus eccle.non alie.ca.j.xij. q.ij.sine exceptione [suspectus] vt quādo eps recusatur vt suspect9.j.de appel.cū speciali.§.causa [eumqȝ remittit] vt quādo eps causam remittit ad metropolitanum sine cōsultatione.j.de offi.leg.licet.j.de appel.intimasti.C.de rela.l.j.z secunda.

¶ Uel dici potest remittit.i.pmittit z assentit vt suus metropolitanus in diocesi sui suffraganei p tribunali sedeat z iurisditionēm exerceat.ix.q.iij.c.ij.z alijs.c.sequē. [casibus his] z si qui alijs sint similes [primas].i.patriarcha vel archieps subiectos [presulis].i.suffraganei ppriȷ [arcet].i.distringit z in eos aiaduertit.Sed regulariter contra.j.de offi.ordi. pastoralis.z.j. de exces. pla.sicut vnire

9 [deuolueretur.] Et sic nota q culpa suffraganei * nō facit metropolitanū iudicē in subditis eiusdem suffraganei:

l sed alia via est huic morbo occurrendū.j.eo.in fine [forte [l]] est philosophicū temperamentū. Et ideo dicitur/ sub du-

m bio forsan respōdent sepe [m] periti.j.de pcura.tue.§.j.[illis] scz culpis. Quia forsan est negligens in absolutione petenda [pena] scz arbitraria/cōsiderata culpe qtitate z qualitate psone.j.de offi.dele.de causis.z.c.sane.infra de transactio.c.vlti.in fine.

¶ Sed cōtra:hec pena hic dicitur canonica:ergo non erit

10 arbitraria. ¶ Sol.vbi est * pena canonibus expssa / illa est proprie canonica/z illa pprie dicitur pena.ff.de vbo. significa.si qua pena:illa tñ que non est expressa datur:tñ secūdum declarationem canonū proprie z cōpletiue est arbitraria/vt quod desiit canonibus expresse suppleat discretio presidentis:ar.ff.de testi.l.quesitum z etiam canonica in hoc q est per canones directa saltem inceptiue.vt.d.c. colligitur [ipsis] scz suffraganeis [infligi] Sed per quē? Dic q per archiepm vbi potest infligi. Sed per ipsum solum pena depositionis potest infligi considerato tēpore cōtumacie/qtitate z qualitate culpe.infra de exce.prelato. tanta est.

¶ Sed quero quid fiet interim de reddēdo ius subditis suffraganei:dic q si suffraganeus non est in mora petendi absolutionē nec est res que grandē dilationē habeat me

11 lius * est trantisp expectare: qȝ iudici nouo negociū committere.ff.de excu.muner.l.pe.j. vt lite non conte.c.j. Alias papa deleget z prouideat casui in quo nō est prouisum ar.j. eo.si eps. Jo.mo.Car.

a I Dictum. Idē dicē dūvenit de statuto. rota in antiq. 843 . deci. Jo.and.in.c. nouit. col. ij.s.de offi.lega. Fely.in ca. pastoralis.eo.col.iij. z quarta. Probus.

b ¶ Libere.glo.in.c.cū plures in verbo libere.j.de offi.del.z j.c.ordinarij.j.de offi.ordi.in verbo libere. Probus.

c ¶ Penitus. Uide Alex.cōsi. lxxij.vol.ij. Probus.

d ¶ Potest. Uide collec.in.c.cum ecclesia in prin.s. de electionibus. Probus.

e ¶ Regula. Quā firmat Decius cō.501. in ciuitate Alex. Philippus Probus.

1 f ¶ Juramētū. Cuius natura * est vt sit personalissimuz no. in.c.veritatis .s.de iuretur.Bar.z doc.in.l.q superstitis. ff.de acquir.heredi.z Sozinus Maria.cō. cxv.col.iiij.circa primū/vbi subdit q nō reperit iure pbari q heres nō iurans debeat vel possit petere se a iuramento absolui/absolutio enim presupponit vinculum.l.decem.ff.de verbo.obliga.ca.ad dissoluendum.s.de despon.impub.Alexan.con. cxxix.cica finem videntur prima/vol.vj. Probus.

g ¶ Prohibitum. Uide Antho.de butrio in.c.inter corporalia.col.v.de transla.episc.vbi discutit que sint prohibita et

2 que sunt permissa. Et vnū inter alia citat q * materia censetur prohibita qñ ius in ea loquitur negatiue. Probus.

h ¶ Certis casibus/ Quos allegās debet pbare per regulam not.in.l.in exceptionibus de probationibus.C.z quod not.Dy.in rub.de regul.iur.glo.z doc. in cle. fi. de rescrip.

3 q ei qui se * in exceptione fundat seu fallentia/onus incūbit probandi notat maria. Sozi.con.cij.col.4. in presenti z sic qui habet regulam pro se/habet fundatam intentionē glo.in.l.omnis diffinitio.ff.de regul.iur.z in rub.eo.tit.hoc libro. Et quemadmodum notorium dicitur quod cōspectu hominum nulla potest tergiuersatione/ celari.c. cui.z cap. vestra.s.de cohab.cler.et mulie. ita res dicitur certa pro eo/quia regule innititur. Bar.in.l.quotiens.ff.qui satisda. cog.et secundum regulam pronunciandum est: nisi cotrarium probetur. Bal.in.l.j.col.ij.de alien.iudi.mut. causa facta notat Decius in regula prima nota.ij.ff. de regul. iur. z con.498.nu.v. viso casu. Probus.

4 i ¶ Nō subuertit/ Adde simile/q specialis * cōsuetudo alicuius loci vel curie legem generalem non abrogat/ etiam si ex certa sciētia sit inducta/licet in eodem loco seruetur no.in.l.venditor.§.si constat.ff.communia predio.quia illi q eam inducūt non possunt abrogare vel tollere legem principis. Et hec est vna ratio quam ponit Azo in summa/quare consuetudo specialis per personam particularē in preiudicium alterius persone introducta non valeat.

¶ Secunda est quam ponit etiam sub tit. que sit longa consue.C.quia lex scripta tollitur per aliā legem scriptam/ vl per consuetudinem generalem quam princeps patitur: q ex certa sciētia inducta videtur ratio:quia sicut princeps legem scriptam facere potuit:ita eam per non scriptam cōtrariam tollere potest.

¶ Tertia quia anteqȝ consuetudo valeat/ requiritur q cū contradictum fuit:non esse consuetudinem/reprobata contradictione iudicatum fuit esse consuetudinem : quod non intelligitur in consuetudine speciali de tali iudicio p ipsūmet

partem facto/sed intelligitur de iudicio facto per superiorem illorum qui certant de consuetudine introducēda vel repellenda.

¶ Premissa firmantur per ea que citat Areti.in.c.cū oēs no.iiij.§.de constitu.vbi dicit post Vinc.z mode.ibi:ꝙ statutū continēs manifestā iniquitatē/vt qꝛ est factū in p̄iudicium pticularis persone/valet/sed potest cassari p superiorem via querele/vel appellationis. Sed Bar.in.l. omnes populi.ff.de iusti.z iur.Panor.z Fely.in.d.c.cum oēs et Ang.in.l.impetrata.C.sen.rescin.nō posse/dicunt illud statutum esse nullum mero iure/qꝛ sicut sentētia nō valet cōtra non citatum.c.j.§.de cau.po.z ppꝛie.z cle.ij. de re iudic.sic particularis dispositio statuti p̄iudicans singulari nō vocato nō valet licꝫ pcedat extraiudicialit/ notat scriben.post glo.magnam in cle.vna de offi.deleg. Et cōdere statutū est actus extraiudicialis :ideo nō trāsit in rem iudicatam z habet grauamen continuatiuū. Ideo potest quādocunqꝫ appellari.c.cōcertationi de appella. hoc lib. Idē in cōsuetudine inducta ad alicuius particularis psone incōmodum z propriā vtilitatē ipsam cōsuetudinē inducētis quia non valet vt dicit Idē Areti.in.c.sicut.col.iiij.§. de

5 probatio.vbi ait ꝙ cōsuetudo * presumitur irrationabilis si sit contra ius positiuum/ppter suspitionem vtilitatis ppꝛie/que resultat ex inducēte consuetudinē adducit tex. in.l.j.in fi.de vendi.re.ciuita.lib.x.C. z quod ponit Hostiē. z Antho.de butrio in.c.postulasti.§.de foro cpetē. Prob⁹.

k ¶ Iurisditionē. Que non tam facili modo eneruatur p statutum aut alias : sicut ea que dantur a iure. Bar.in.l.viros de diuer.offi.lib.xij.C.vbi refert:ꝙ si statuto caueatur scholasticū debere conueniri tantū/sub epō.Et tamē de cōsuetudine est:ꝙ rector etiam cognoscat ꝙ per illud statutum non derogatur iurisditioni rectoris quā habet ex cōsuetudine: secus si eā haberet a lege/faciunt que no.in.c. j.§.de consti.hoc libro:vbi specialis mentio debet fieri de cōsuetudine(ibi dixi late)Alias de facili tolleretur p no. in.l.eius militis.§.militia.ff.de testa.milita. vbi dicitur ꝙ

6 facilius * tollit quod valet iure speciali q̄ꝫ quod valet iure cōi. Proquo vide glo.no.in.c.si sup gra.§.de res.hoc li. ꝙ facilius via extraordinaria q̄ꝫ via iuris cōmunis tolli debet:qđ cōprobat Io.mo.ibi p.§.qꝛ vero verissimile in auten.de reb.eccle.non alie.col.ij.facit glo.no. in. c.fi. xvj. q. iij. ¶ Et nota hanc doctrinā Bar.qꝛ facit ad questio.in iurisditione acquirenda priuatiue aut accumulatiue.

¶ Pone ab omni euo iurisditio laicalis ciuitatis Bituricē. exerceri solita est per vnicum iudicem ordinarium z generalem.Modo rex francie supremus iurisditionum/ aliū constituit iudicem: tunc ille videtur constitutus accumulatiue non priuatiue istud sentit in plerisqꝫ locis Petrus de Ancha.in.c.tibi.qui.nu.ij.§. de res.hoc libro vbi dicit ꝙ per officium speciale inquisitoris nō videtur derogatum officio epi vel legati. Idē in.l.prima.C.de offi.p̄fec.vrb.facit quod not.in.c.in galliarū.xxv.q.ij. z Bar.in simili.in.l.

7 iiij.§.fi.ff.de dāno infec.vbi per aduentū * maioris officialis minor n ō debet ab executione officij desistere. Ad idē faciunt not.per eundē Petr.in.c.per hoc quod/ de hereti. hoc lib.papa dedit visitatorem patriarchā grandeñ.super omnibus monasterijs monialium sue puincie.Eps castellanus ibi volebat monasteria sue diocesis visitare z decidit ꝙ potest: pro quo adducit.l.ex studentibus.C.de offi. p̄fec.vbi derogatio noui officialis/non derogat veteri nec eius iurisditioni.vide Bar.in.l.in prouinciali .§.si vero. ff. de no.oper.nuncia.z in.l.j .§.dicit aliquis.ff.de publica.

¶ Et intellige hoc de visitatore in fauorem certi generis causarum deputato:qꝛ tūc vterqꝫ poterit procedere secundum Io.mo.in.d.c.per hoc quod sequitur. idē Petr.ibi ad similitudinē actionū nostrer institutarū in fauorē qꝛ per hoc antiqua actio nō tollitur/ sed cōcurrit cū noua.l.quotiens de actio.z obligatio.C.Secus de visitatore certarū psonarum fauore dato p ea que voluit plenissime Fely.in c.pastoralis in.iij.col.versi.limita.v.§.de offi.ordina.

¶ Et redeūdo ad ppositum concludemus iurisditionem fore acquisitam accumulatiue nisi princeps dicat in huiusmodi constitutione:ꝙ talis iudex cōstitut⁹ de nouo solus cognoscat/ppter quod videt adepta iurisditio alij. Ang. in.l.j.C.Ubi z apud quē iuncta glo.fi.ibi. Et ex hoc Fely.in.d.c.pastoralis.col.ij.vsi.tertio limita dicit olim fuisse cōsultū p doc. Perusinos in fauorē capituli ferrari. cui est indultū p priuilegiū vt habeat iurisditionē in certis capellis cum clausula/ꝙ super illis non licet alijs iurisditionem exercere vt p ista verba sit adempta iurisditio episcopi in illis capellis. Probus.

l

8 ¶ Forte: Dic ꝙ aliquando * ponitur assertiue in.c.tua nos vbi glo.quam cōiter sequuntur doc.§.de spō.Refert in ppositio Sozi. cō.xxviij.col.ij.in.j.vol. Adde glo.in.l.in substitutione.ff.de vulga.post tex.ibi.vbi Bal. z Alex.dicunt ꝙ consilium factum p verbum forte/non est ambiguū/ nec incertū/quibus ibi Ang.astipulatur/dū dicit : ꝙ si doctor per verbum forte consuluit non minus dicitur questionem decidere:refert Maria. Sozi.cō.xciij.col.viij. circa primū vide tex.iuncta glo.nisi forsan.in.c.super literis . supra de rescrip. Probus.

m ¶ Sepe periti: Ultra ea que in p̄cedenti apostilla dicuntur vide ea que notat Alex.con.xix.nu.ix.super eo de quo queritur vol.v.vbi dicit:ꝙ etiam iurisperiti p verbum forte dicuntur decidere.vt.l.si duo.cum glo.ff.de arbi.l.cuꝫ quo.in prin. Et ibi doc.ff.ad leg . falsi.no.in. c. super literis.§.de rescrip.z no. Bal.z Io.de Imola.in.l.in substitutione.ff.de vulga.z pupil.substitu. Probus.

¶ Innocentius Quartus Baronibus & Comitibus regni portugallię. Capitulum. ij.

GRandi non immerito, & infra Mādamus quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolonen.pręfati regis portugallię fratrem de deuotione / probitate/ac circūspectiōe multipliciter commendatū qui eidem regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet.quique examinatę dilectiōis affectu quo vos & dictum regnum prosequitur (magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus)regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur, præsertim cum ad curam & administrationem generalem & liberā regni eiusdem tam pro sæpe dicti regis quam ipsius regni vtilitate si prouide attēdatur,ac ad defensionem ecclesiarum/monasteriorum/aliorumque piorum locorum regni pręfati,& personarum ecclesiasticarum tam religiosarū quam sęcularium necnon viduarum/orphanorum/ & cęterorum ibidem degentium ac deperditorum inibi recuperationem salubriter (vt in domino confidimus)sit assumptus cum ad vos accesserit(fidelitate,homagio, iurameuto seu pacto, si aliquibus forte pręfato regi vel cuicunque alij personę tenemini,aut etiam ipsius regis prohibitione,dummodo personam eius & vitam ac legitimi sui filij si aliquem ipsum habere contigerit fideliter conseruetis debitum eis exhibentes honorem nequaquam obstantibus) in ciuitatibus,castris,villis,& munitionib⁹ regni prędicti cum omnibus suis recipere ac eius dispositioni, ordinationi , & mandatis vniuersaliter singuli & singulariter vniuersi per omnia & in omnibus intendere absque difficultate quali-

bet procuretis, impendentes sibi contra quoslibet repugnantes ac etiam violentos consilium auxilum & fauorem de redditibus prouentibus omnibusque præfati regni iuribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo, vt de illis dicto regi secundum quod suam decet excelentiam sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore ac negotiorum emergentium qualitate valeat prouidere.

¶ Alioquin venerabilibꝰ fratribus nostris Brachāsi archiepiscopo & episcopo Colubrensi damus nostris literis in preceptis, vt vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant.

¶ Per hoc autem non intendimus memorato regi vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere, sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius regis per sollicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Regnum defertur per successionem/ ⁊ quandoqꝫ per electionem.
2 Reges nedum filios imo ⁊ fratres non possunt priuare a regno/ sola voluntate/ licet papa hoc possit ex causa/ vel alius superior.
3 Qui habet liberam non potest donare: secus in curatore regis.
4 Falcem in messem alienam non debemus ponere.
Papa in quemlibet habet iurisditionem ratione peccati/ ⁊ in spectantibus ad pacis reformationem.
5 Potestas vicarij Christi non est limitata certo territorio/vel certis personis.
Papa potest deponere Regem ⁊ Imperatorem.
6 Curator debet satisdare rem saluam fore ⁊ inuentarium facere.
Prodigis debet dari curator prout ⁊ furiosis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Equalis diuisio iure cōmuni fit inter liberos.
2 Feuda principatuum non diuiduntur.
3 Necesse est reipublice per vnum consuli.
4 Primogenitus regis/potest appellari rex.
5 Pater transmittit spem ex contractu conditionali in filiū.
6 Persona patris dicitur per filium representari.
7 Filius est portio corporis patris.
8 Nepos dicitur natus ex corpore aui.
9 An magis expediat habere regem per electionem/q̄ per generis successionem.
10 Ille debet esse rex/qui melior ceteris existit.
11 Commune bonum communiter negligitur.
12 Qui alieno consilio in rebus suis egent/ aliorum curam gerere non debent.
13 Nullus est cui sapientia magis congruat q̄ principi.

GRandi. Hoc cap. habet tria dicta. Primo Papa mandat baronibus ⁊ comitibꝰ regni Portugallie curatori dato intendi/ac sibi cōsilium/ auxilium et fauorem impendi. §. Secundo versi. alioquin cōtrafacientes per censuram ecclesiasticam mandat compelli. Tertio versi. per hec respondet tacite questioni [succederet] Nota ex hoc/duo q̄ * 1 regnum deferri a potest per successionem: licet quandoqꝫ deferatur per electionem. s̄. de elec. venerabilem in fine.

2 ¶ Nota etiam reges/ * nedum filios / imo et fratres priuare non possunt a regno/sola voluntate: licet papa hoc possit ex causa/vel alius superior. ī. de voto et voti redēp. licet in fi. [generalem] que veniunt in generali et libera administratione habetur. ff. de procurator. procurator cui et 3 talis * regulariter donare non potest. ff. de dona. filius. ff. de pac. l. contra iuris §. pc.

¶ Sed forsan secus est in curatoribus regum/ar. ff. de admi. tutor cum plures §. vlt.

¶ Sed quid ad papam/de regibus et eorum regnis: videtur 4 immittere falcem suam in messem alienam quod esse * non debet. s̄. de electio. venerabilem in prin.

¶ Sed dic q̄ papa in quemlibet habet iurisditionem: nec est dubium ratione peccati. infra de iudi. nouit et in spectātibus ad pacis reformationem. xc. di. per totum. xj. q. prima quicunqꝫ. ij. q. vj. omnis oppressus/⁊ indistincte. Nam sicut domini est terra et plenitudo eius: sic eius vicarij pote5stas * non est limitata territorio vel certis personis/ nec est dictum Petro principi apostolorum pasce has oues vel illas sed indistincte Ioannis cap. vlti. suam tamen iurisditionem cuilibet reseruat. xj. q. j. peruenit.

¶ Et sicut papa propter delictum potest deponere regē et imperatorem. xv. q. vj. alius/et cap. iuratos. ī. hoc libro de re iudi. ad apostolice: ergo multo magis curatorem dare indigenti. Nam ex quo rex nescit suum regnum defensare/ b et pacem b in eo obseruare presertim pro religiosis et miserabilibus personis/istis curator debet dari vt hic.

¶ Sed contra. viij. di. quo iure. xcvj. di. si imperator. xj. q. iij. qui resistit. Sed dic vt not. xcvj. di. cum ad verum et x. di. quoniam.

¶ Sed a quo petetur iste tutor: dic a superiore proximo/ et si non habet superiorem papa dare debet/ ar. ī. qui filij sint legiti. per venerabilem. ff. de tutor. et cura. da. ab his diuus. Et hoc petent illi quorum interest/ argu. dictorum iurium.

6 ¶ Et iste curator * debet satisdare rem cuius est curator saluam fore/⁊ inuentarium facere: nec debet dari/ nisi causa cognita. ff. de curato. furio. obseruare ⁊. l. sequen. et. C. de cur. fur. l. vlti. §. sed cum antiquitas: Et prodigis debet dari curator/ postq̄ est eis alienatio interdicta. ff. de cur. fur. Iulianus et. ff. de verbo. obliga. l. is cui bonis.

c ¶ Et regibus c et administrationem habentibus super alios: datur curator: licet non sint prodigi vel furiosi vt hic: secus in alijs quibus non datur/nisi sint furiosi vel prodigi/vt. d. l. Iulianus [Non minus] hic narrantur illa que curator datus habet facere/ et infra eo. [debitum eis] ⁊c. Narrantur illa que fieri debent curatori dato [ecclesiasticam] quid hic importet habetur. ī. de verbo. significa. querenti [remota] quid importet habetur. ī. de appella. vt debitus. Ioannes Mo. Car.

a DIfferri potest: Licet de iure diuino dicatur/reges assumi p̄ viam electionis/et ea via ad regna institutos fuisse arg. cap. Moyses viij. q. prima: vbi glo. Archi. et alij/tamen iure consuetudinario introductum est: quod filij parentibus regibus in regno succedant/ quam cōsuetudinem scribentes hic/ et Panor. in cap. licet supra. de voto ⁊ voti/redemp. ⁊ Bal. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. comprobant/merito introductam consuetudinem in hoc regno Francie laudabimus qua cautum dicimus primogenitum in regno suc-

cedere/ dico iure primogeniture/ ab ipsa consuetudine fomentato: quod quidem primogeniture ius fuit etiam a iure diuino introductum. Gene. capi. xxvij. ⁊ vij. quest. j. capi. q̄ periculosum. put late videre licet apud Domi. le Cirier: in suo tracta. de iure primogeniture.

¶ Et licet in rebus priuatis dispositione iuris communis dictante debeat fieri inter liberos 1 * equalis diuisio: vt in auten. successione. C. de suis ⁊ legiti. here. tamē in magnis dignitatibus secularibus / primogenitus prefertur. doct. in. d. capi. licet. Ratio. quia talia feuda 2 * principatuū non diuiduntur. l. imperialem. §. preterea. de prohi. feudi alien. per Freder. no. in capi. si heredes. s̄. de testi. Bal. in autē. Amplius. C. de fideicon. facit/ quia omne regnū in se diuisum desolabitur. Matth. xij. ⁊ Luce. xj. xxv. q. ij. si ea. Hinc Philo. Pluralitas principatuū mala: vnus ergo princeps cōcordat iuriscōsultus Pōpo. in. l. ij. §. nouissime. ff. de orig. iur. ꝙ 3 * necesse est rei publice per vnum consuli facit. l. iij. §. quod in tutoribus: ibi. Sane enim facilius vnus tutor actiones exercet. ⁊ ibi glo. ff. de admi. tuto.

¶ Etiam olim gentes regni vnum sibi eligebant. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ⁊ iur. vt regna nō minuerentur/ sed ingenio augerentur. l. obseruandum. ff. de offi. prefec.

¶ Hanc enim cōsuetudinem latissime comprobat Petrus Jacobi Gallus in sua practica. in titu. de successio. regni Francie: ⁊ post eum domi. Nicol. Boerij cōtemporaneus noster in consuetu. Bitur. in titu. de testa. in. §. ij.

4 ¶ Et tales primogeniti * adeo habent spem in dignitate patris ꝙ possunt reges appellari signāter primogenitus rex. ⁊ ibi glo. ad literā in capi. fina. xxiiij. quest. prima. lxiij. d. cap. Adrianus primo argu. ff. de fideicō. liber. l. vero. §. plerūq;. not. Bald. ⁊ doct. in. l. in suis. ff. de liber. ⁊ posthu. ⁊ in. l. quesitum. §. si mihi. delega. primo. Merito dicemus ius primogeniture videri transmitti in posteros/ etiam viuente patre. Notat Oldra. consi. ccxxiiij. Iste sunt allegationes/ vbi refert inter alia: ꝙ si primogenitus ante adeptionem regni viuēte patre decessit relicto filio. Iste filius primogeniti debet suo auo succedere in regno/ ⁊ venit preferendus patruo videlicet filio secūdo genito regis/ prout citat do. Boerij: vbi. s̄. col. vij. quod vltimū cōprobo licet 5 aliquibus videatur durū. Nam sicut * spem cōpetentē patri ex cōtractu conditionali transmittit ipse pater in filiuz l. Is cui. ff. de actioni. ⁊ obligationi. ⁊ insti. de verbo. obliga. §. ex conditionali: sic pariformiter spem quam habet primogenitus transmittit in filiuz: cum censeatur filius eadē persona cum patre. l. finali. C. de impube. ⁊ vna caro. xxxv. questio. tertia. capitu. hac autoritate. Sozi. consi. cclij. colū. xiij. primo volu. visis.

6 ¶ Et persona * patris dicitur per filium representari: ⁊ ibi esse ⁊ stare / de agricol. ⁊ cens. Cum scimus. lib. xj. C. Etiam in successione rerum priuataruz/ proles filij premortui tenet locum patris in successione. Ita ꝙ succedit in hereditate cum patruis per stirpem insti. de here. que ab intesta. defer. §. cum filius. vbi Joan. Fabri de quo per Bal. in. d. l. ex hoc iure. ⁊ in. l. intestato. C. de suis ⁊ legi. ⁊ in. d. l. cum antiquioribus. Jaso. in consi. clix. Odoricus volu. iiij. Pro quo videtur casus in dicto capitu. Licet/ de voto vbi docto. ⁊ glo. pragma. in proemio in verbo primogenito/ ⁊ latissime per Sozinum. d. consi. cclij. Ubi in proposito pre7 missorum dicit ꝙ filius * est portio corporis patris. d. l. cum scimus.

¶ Unde dicunt naturales: ꝙ pater prebet formam in creatione filij que dat esse rei. l. cum hi. §. si pretor. ff. de trāsactio. hinc carne filij dicitur quodammodo augmentata caro patris.

¶ Et in proposito de filio primogeniti que prefertur patruis suis / ꝙ licet efficiatur nouus homo propter nouam animam / tamen non dicimus primum hominem omnino extinctum argu. l. adeo. §. finali. ff. de acquiren. re. domi. Quia quando vna res extinguitur ⁊ altera loco eius subrogatur prima omnino non dicitur extincta. l. cum fili8 us. §. heres. ff. de leg. ij. Unde nepos dicitur * natus ex corpore aui. l. Lucius/ el. ij. ff. de heredi. institu. ⁊ ibi doct.

¶ Igitur licet primogenitus sit mortuus si supersint filij non dicitur mortuus / sed potius extare. Et sic non attenditur persona subrogata / sed illa in cuius locum subrogatur. l. Item illa. ff. de constitu. pecu. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. text. in. l. si donatio. §. si sponsus. ff. de donatio. inter virum ⁊ vxorem.

¶ Et si cupis latissime videre hanc questionem etiam pro vtraq; parte/ videlicet de nepote ⁊ patruo/ attende ad ea que in proposito ipso/ tradit Decius con. ccccxliij. quod est primum in ordine. 4. partis/ ⁊ in hac remissione plus equo poteris bibere.

9 ¶ Nunc themate retento. Queritur an magis expediat * reipublice regna deferri per successionem q̄ per electionē. Pro huiusmodi quesiti decisione. Pono duas ꝯclusiones/ ex quibus poteris elicere quid sentiendum.

¶ Prima est ꝙ supposita natura debite et recte electionis simpliciter ⁊ secūdum se/ magis expedit reipublice vt rex per electionem fiat q̄ generis successionē/ quod patet conniuentibus oculis: nam existente recta electione/ ille in regem eligitur qui melior ceteris ⁊ vtilior regno ⁊ reipublice reperit: sed gn̄is successio non semp meliorē dat vt videmus experientia rerum magistra / ideo habes intentum/ magis expediens regem habere per electionem q̄ per generis successionem: cū recta ratio dictet/ vt melior et vtilior regno et reipublice preferatur in rectorem / testatur 10 philoso. in. iij. et. iiij. politi. quod ille * debet esse rex qui ceteris melior existit/ vt quia ceteros precellat in honore cūctos etiam precellat in virtute cap. miramur. lxj. di. vbi glosa pe. Quod ex quo quis electus est/ alijs melior presumitur: tum quia principes faciunt populo et subditis leges que per sapientes fieri debent quod est dictu per sapientiores not. in proe. ffororum decret. et cle. Calca. con. primo. col. xvj. tum et secundo quia successio generis nō semper solet dare meliorem sed aliquando pessimum licet parentes sint optimi: et sepe bonis parentibus nascūtur mali et degeneres filij/ vt visum est nostris temporibus/ in quibus parentes eos ad vitia alliciunt nescio nisi quodā amore incensato.

¶ Item quia dum successor ad tempus regiminis spectatur/ quia post mortem patris existens qualis futurus sit ignoratur. Et intermedio tempore aliorum regimini imminēt regno dāna/ pericula et rebelliones: non tolliturq; obligatio horum ad que tenentur reges/ et eorum incumbit officio/ de quibus meminit do. Guymier in prohe. prag. in verbo obligamus/ vt puta ecclesiam tueri/ ministros ecclesie custodire ⁊ protegere/ ⁊ sacra decreta obseruari procurare/ vt dixi in cap. non putamus de consue. Que oīa proh dolor his diebus et temporum curriculis sub titulo nostro de negligentia habentur: et quasi nobis parum prodest iura habere cū executioni nō mandentur/ maxime in blasphematores ⁊ lutheranos ob quos tota fere religio Gallie periclitatur/ et in omnibus patitur / in posterumq; hesito/ ꝙ grauiora patietur paceq; omnimoda destituetur vt patere potest per ea que dicuntur de Roberto rege Francorum filio Hugonis capet. orante pro pace in ciuitate Aurelianen. vbi crucifixus respondit se non habiturum pacem in suo regno / donec blasphemias et crimina notoria extirpasset: quibus conuenit illud quod fertur his diebus in quadam ecclesia Gallie accidisse: in qua puer chori in spiritu ⁊ corpore raptus/ dicit mandatum a sacrata dei genitrice accepisse/ ꝙ nisi hereses in Gallia pullulantes de proximo extirparentur/ mala et afflictiones a regno ipso non tollerentur sed maiora acciderent.

¶ Secunda conclusio quod considerando statum nature corrupte et communem hominum conditionem/ magis expedit regem habere per generis successionem/ q̄ per communem hominum electionem. Istud comprobo quia communiter homines sequuntur magis proprium affectum/ et querunt propria commoda/ q̄ commune bonum/ vt clare patuit tēporibus nostris in electione pretensa per Karolum Hispanie regem ad imperium.

11 ¶ Hinc dicimus * ꝙ commune bonum communiter negligitur/ et proprium diligentius queritur/ testatur philosophus secundo politi. propter quod electores frequentius exorbitant a rectitudine electionis/ vt non eligant meliorem et reipublice vtiliorem: sed magis charum et propinquum carne/ beneficijs/ ⁊ pecunie munere.

¶ Ex parte etiam regis sumitur ratio/ ꝙ magis per successionem/ q̄ per electionem debent principatus continuari: nam rex solicitudini incūbit vt filij melius in regimine se habeant: quia dum speratur infans succedere regno curiosius nutritur / et diligentius ad actus nobiles et virtuosos educatur et exercetur/ et consultius ad prudentiam ⁊ iustitiam prout expedit reipublice edocetur vt inde melior ceteris habeatur/ et aptior ad regendum.

¶ Suadet ratio ex parte populi: quia subditi in regno sciētes talē successorē se habituros regē/ magis ei subijciūtur ⁊ prōptius obediunt. ¶ Item qr dū dn̄m naturalē ex naturali ꝓ pagīe recognoscūt susceptū/ ei naturali subiectiōe

afficiuntur/ ac eum diligunt/ ⁊ ei subijciuntur: fidem seruā do sicut naturali domino ⁊ patri. Et sic his medijs poteris consuetudinem Francie comprobare / tanq̄ vtiliorem ⁊ veriorem. Pro quo vide que late tradit. Petrus de Ancha.consi.cccxxxix. Pro maiori intelligentia. Probus.

b ¶ Pacem/ Ratione cuius plura fiunt que alias non fierēt quia pro bono pacis minores impuberes possunt obligari: qui alias non obligarentur.capitu.scdo. s̄.de despō.impuber. licet enim impuberes / qui non habent consensum non possint obligari ex cōtractu matrimonij/ tamen ex vrgentissima causa obligantur: ⁊ tex.ille exemplificat/ vt puta pro bono pacis ⁊ concordie: ⁊ ibi glo. ⁊ doct. Item pro pace habenda licitum est homicidium filij/ vnde Absalon filius Dauid: legitur occisus propter pacem habendam. xxiij.questio.quinta.capitu.quis enim vestrum. Item si ꝑ bono pacis aliquid est cōtra ius factū debet haberi pro bene facto: dummodo non sit contra ius diuinum. Bal.in titu.de pace constantie:in.§.hoc quod nos:in fine. Notat latius de pace Calca.in consi.primo.col.iij. Probus.

c ¶ Regibus/ Etiam puberibus/licet ante pubertatem rex debeat administrare: intellige cum auctoritate tutoris. Sed post pubertatem finitur tutela regis. Ita q̄ non debeat habere curatorem / quo ad ea que sunt iurisditionis que potest ipse exercere secundum glo. in proe. pragma. in verbo susceptione. Ratio quia rex transmittendo in filium regnum videtur dare iurisditionem minori arg. capi. cum vicesimum. s̄.de offi.delega.vbi late Panormi.in hoc proposito. Alia autem que concernunt administrationem regni/exercet cum autoritate curatoris nota. Barto. in.l. quidam consulebat.nume.xiij.ff.de re iudi.per legem spurij.§.primo. ff. de cura.

¶ Suadent enim rationes quia indecorum est: vt hi debeant rem publicam gerere/ qui non nouerunt seipsos gu-

12 bernare argu.s̄.de etate ⁊ qualitate indecorum. Et qui * alieno consilio in rebus suis egent/ aliorum curam gerere non debent insti.de excusa.tutor.§.minores. ⁊ in auten.de sanctissimis episcopis.§.primo.colū.ix. vbi glo. q̄ ridiculuʒ est eos velle docere qui nondum didicerunt. Ad idem tex. ⁊ ibi glo.in capitu.officij.de elect. ⁊ capitu. quāuis. s̄.de etate ⁊ qualitate facit. Prouerb.xxij. Stultitia colligata est in corde pueri. ⁊ Esaie.iiij. dabo pueros principes eorum. ⁊ Eccle.x.capitu. Ue terre cuius puer rex est/ ⁊ cuius principes mane comedunt. Et alibi consilium iuuenū Roboam fecit egenum.

¶ Multa enim regibus incumbunt testatur Bald.in capitu.intellecto. s̄. de iureiuran. Primo q̄ salutem reipublice tueri debent. l. prima. ff. de offi. prefec. vigil. ibi diuus Augustus maluit per se huic rei consuli. Item capere cōsilium pro republica / sicut pater pro filijs suis. Item debent habere omnes legis virtutes. Item meliores esse lege scripta.l.prima.C.de his qui ad eccle.confugiūt. Item esse iustum animatum: vt in auten.de consul.in fine.colūna quarta. Alias appellat vnum pecus/ cum non seruent honorem corone.

¶ Pro premissis/vide late per Bertach.in tracta. de episcop. in prima parte.ij.lib. colū.xiij. Regibus profecto: ⁊ alijs principibus summe necessariā fore sapientiam aiunt scripturarum dictatores. Hinc Uegetius libro primo de

13 re militari. Nullus * inquit est cui sapientia magis congruat q̄ principi: cuius doctrina omnibus debet prodesse subiectis. Romani eniʒ q̄ diu literati fuerunt/ viguerunt. Sed ex quo virtus literarum in eis languit/ ex tunc manus armata infirmata est: ⁊ cecidit principatus. Quibus astipulatur illud per me reges regnant: Prouerbio.viij. facit. Ecclesiasti. x. Rex enim insipiens perdet populum suum / ⁊ sapiens multiplicabit eum. Sicut preterea qui in tenebris ambulāt luminis claritate indigent/ ne pedibus offendant. Sic reges qui potestatem habent perpetrandi omnia peccata: ⁊ omnia sua implendi desideria ambulant quodammodo vias tenebrosas ⁊ difficiles/indigent lumine sapientie: vt habeāt principandi sapientiam: ac in cunctis agendis/ publicam sciant procurare vtilitatem. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Cap. iij.

SI episcopus a paganis aut scismaticis capiatur non archiepiscopus sed capitulū acsi sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debebit, donec eum libertati restitui, vel per sedem apostolicam (cuius interest ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quam cito commode poterit consulendam aliud contigerit ordinari.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardi.

1 Capitulum dicitur legitimus administrator in spiritualibus et tēporalibus/siue episcopus sit mortuus naturaliter/siue ciuiliter.

2 Loquendo de morte in genere/intelligitur de naturali et non ciuili.

3 Paciscētes potius se habent referre ad aliquid quod habet contingere/ q̄ ad aliū quod non est verisimiliter cōtingere.

4 Fauor ecclesie est extendendus.

1 SI episcopus, Nota hic * capitulum esse legitimū administratorem in spiritualib⁹/ et temporalibus/ siue episcopus

a sit mortuus naturaliter siue ciuiliter et sic hic equiparātur[a] mors naturalis et ciuilis.

¶ Simile reperio in auten.de nuptijs.§. secundum occasionē/ ⁊.§. si vero decretum col.iiij.

¶ Sed cōtra.ff.de dona.inter vir. ⁊ vxor.cum hic status.§.si donator.

¶ Sol. Ille.§.loquit in donatio.inter virū ⁊ vxorē q̄ est illegitima ab initio/licet confirmari valeat ex post facto.

¶ Sed.d.§.secundū occasionē/ ⁊.§.si vero.decretū loquuntur vbi pacta sunt legitima ⁊ facilius cōualescit legitimū vt conualescat in casu mortis ciuilis/ q̄ conualescat in eo pacto/quod in se est illegitimum.

¶ Item contra.ff.de verbo.obliga.ex ea parte.§.in insulā. et.ff.de lega.ij.cum pater.§.hereditatem filius.

2 ¶ Sol. regulariter loquendo * de morte in genere/intelligitur de naturali/ ⁊ nō ciuili: q2 mors dicta ꝺ duobus: de vno ꝑ prius ⁊ de alio ꝑ posterius/ ipsa sumpta simpliciter de priori debet intelligi/ vt.d.§. ⁊.ff.de lega.ij.si ita quis in fine. Et.c.de his qui veniam eta.impe.l.vlti.

5 ¶ Et est ratio/paciscētes * potius habēt se referre ad aliq̇d qꝺ habet ꝯtingere/ vt mori naturaliter/ q̄ ad aliud/ qꝺ nō est verisimile cōtingere: vt casum expectare ⁊ aduersaʒ fortunā liberi hoīs.ff.de ꝟbo.oblig.inter stipulan.§. sacrā.

4 ¶ Sed hoc.c.inspexit fauorē * eccłie/q̇ est extēdēdus/sicut in matrimonijs/vt.d.§.scđm occasionē [cōsulendū] nota capitulū debere casum sui prelati deferre vt ecclesie ꝓuideat. Simile.ij.q.vij.quapropter ⁊.c. sicut. Jo. Mo. C.

a EQuiparātur / Adde que late tradit maria. Sozi. con.xcij. in prin. circa primū ⁊ Alex.cō.cx. Adeo s̄ uis vol.vj.vbi dicit q̄ hec mors ciuilis dr̄ vacatio īterpretatiua: seu quasi vacatio / vt quia impeditur exercere iurisditionem/ ⁊ consilio.cxxxix.col.ij.viso themate vol.ij. vbi dicit q̄ quando fit mentio de morte/debet intelligi de naturali in dubio/et non de ciuili nisi in casibus in quibus reperitur in iure expressum glo.in cap.statutum in verbo non morte. s̄.de rescrip.hoc lib. ⁊ in.c. placuit.xvj.q.prima. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.iiij.

Ecclesię cathedrali vacanti visitator ab alio quam a Roma.pontifi. deputari non potest. ¶Nisi forte capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter/ aut perperam administret. ¶Tunc enim archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam capituli (eo vocato causeque super hoc cognitione prēmissa) visitatorem seu administratorem eidem ecclesiæ licite poterit deputare.

¶Huiusmodi quoque visitator quāquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere, beneficia tamen quę ad collationem pertinent episcopi conferre non potest, si ab alio quam a Roma. pontifice fuerit deputatus.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ecclesia cathedrali vacāte/capitulum administrat.
Qui habet potestatem ordinariaƺ/illam alij cōmittit:quia potestatis ordinarie est iudicem dare.
2 Archiepiscopus succedens loco capituli non plus sibi habet vendicare ꝙ capitulum posset.
3 Quis malicia/aut negligentia/ administratione priuatur/ ⁊ in alium transfertur.
An capitulu3 sede vacante visitare possit/ ⁊ a visitatis ꝓcurationem recipere.
4 Qui certum casum excipit non potest videri de alijs non sensisse.
5 Capitulū est cōseruator bonorum episcopatus.
6 Capitulum/ est necessarius administrator non voluntarius/vt discurrat de loco ad locum.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Que competunt iure speciali episcopo/ non transeunt ad capitulum sede vacante.
2 Coadiutor ⁊ visitator quando dantur.
3 Papa quando videatur affectum apponere.
4 Semel affectum semper durat affectum.
5 Dispositum non videtur / quando dispositio suum non est sortita effectum.

1 Ecclesię, Ecclesia * cathedrali vacante: capitulum administrat. s̄.capit. proximo. Cūqƺ habeat ordinariam potestatem: illam potest alij committere / quia hoc est potestatis ordinarie iudicem dare. ff. de iurisditio.om.iudi. l.imperium in fine.
¶Istam tamen administrationem generalem ⁊ liberā non habet:⁊ sic eam dare non potest capitulum. s̄.hoc libro de elec.Is cui. ¶Et hoc verum si capitulum habeat se negligenter/aut perperam.Metropolitanus secundum modificationem hic datam: potest dare visitatorem qui nō habet tantam potestatem: vt datus a Papa:vt hic. ⁊.d.capi. 2 Is cui. Et est ratio: quia Archiepiscopus * succedens loco capituli non plus sibi habet vendicare ꝙ capitulum posset:quia beneficia conferre nōn potest. ĩ.ne sede vacante.capi.ij.[non potest.] In illa plenitudine quam dat Papa:habet tamen potestatem:quod apparet: quia illa trāsfertur in metropolitanum ex negligentia vel malicia capituli quod non esset si potestatem hanc non haberet capitulum/vt infra eo.

¶Uel dic[non potest]etiam per metropolitanum nisi ⁊c.
3 [malitiam] Nota/negligentia * seu malitia quem priuari administratione/⁊ in alium transferri. s̄.eo.c.j.et.ij.
¶Sed quero/nunquid capitulum sede vacante poterit visitare/et a locis visitatis procurationem recipere/ ⁊ videtur ꝙ sic quia potest hoc episcopus/ergo et successor eiusdem ar.infra.hoc libro de maiori.et obed.ca.primo.⁊ supra. eo.cap.proxi.⁊.ĩ.eo.in fine. Nam visitator datus a metropolitano a quo certus casus excipitur/in alijs videtur ha-
4 bere potestatem. Qui * enim certum casum excipit / non potest videri de alijs non sensisse.ff. de fundo instruc.quesitum.§.deniqƺ Neratius.xxxij.q.vij.domus/ergo et capitulū hoc idem habebit/cum metropolitanus hic nihil habeat nisi ex iure transfuso a capitulo in metropolitanum.
5 a ¶Contra dic/Nam * capitulum est conseruator[a] bonorum episcopatus.xij.q.ij.charitatē ⁊cap.illud vnde administrat in temporalibus et spiritualibus sede vacante.s̄. eo.cap.proximo. Non tamen de iure visitator: sed ille qui est delegatus a papa/vt hic ⁊.lxj.di.obitum. nam vt ibi dicitur ecclesia vacans destituitur visitatione/ que suppletur pape delegatione vt ibi.
¶Sed tu dices istud est iurisditionis/ergo hoc potest capitulum.s̄.de elec.transmissa ⁊ hic ⁊.s̄.cap.proximo. Et iā contingeret vitia subditorum remanere incorrecta.
¶Sol. Capitulum proprie est administrator in conseruando ⁊ in ius reddendo vt.d.cap.⁊.ĩ.de maior. ⁊ obedi. cum olim et.ĩ.hoc libro de maior.et obedi.c.vno. Unde querela via denunciationis/vel accusationis bene cadit in admini-
b stratione capituli/ si quis deferat/ denunciet vel accuset/ non tamen visitatio[b] que proprie competit sede plena. Et sede plena hoc potest facere/episcopus etiā per se ⁊ per a-
c lium vbi est impeditus[c].x.q. prima episcopum / vbi tamen per alium necessaria subministratur.ĩ.de offi. ordi.inter cetera:sed illud cap.intellige vt est expressum.ĩ. hoc libro de
6 offi.ordina.si epipscopus. Unde capitulum * est necessarius administrator/non voluntarius vt discurrat de loco ad locum:nec hoc habet in se capitulum vt not.ĩ.hoc lib. de senten.excommunica. Romana in fine. Unde quod necessario isti administrationi non incumbit nec expresse reperio attributum/hoc capitulo:sede vacante. non ascribo.
Joannes Mo.Car.

a Conseruator/ Etiā tale collegium/matricis ecclesie / dicitur cōcilium secūdum prepo. in cap.placuit.xij.q.ij.col. prima. Probus.
b ¶Uisitatio / Maria Sozi. in tracta.de visitatione. col.iiij. concludit ꝙ capitulū sede vacāte/potest visitare diocesim sicut episcopus. Et ratio * qr
1 succedit in iurisditione tam temporalium ꝙ spiritualium per notata in tex.nr̄o.⁊.c. seq.
¶Et dic procedere quādo ipso iure ordinario cōpeteret visitandi potestas/secus si de iure speciali/vt quādo episcopus exemptos sedi apostolice immediate subiectos autoritate apostolica visitat p tex.in cle. attendētes.§.j. de sta. mona. Qr ea que cōpetunt epō iure speciali non transeūt vacante sede in capitulū vt ꝓbatur in.c. scriptū secundum vnum intellectū quē ibi sequuntur hostiē. Jo.An.⁊ cōmuniter alij sup glo.in verbo tūc.s̄.de elec.no. Jo.And.in ca. ad abolendam de hereti.tradit Alex.consilio.cx. nume.4. Adeo grauis vol.vj. Probus.
c ¶Impeditus/hanc comprobat alijs iuribus ⁊ autoritatibus Sozinus vbi.s̄.extendendo ad archiepiscopos et ceteros prelatos iurisditionē ordinariā habētes identitate rationis/referendo lapum.⁊ Car.in cle.si.§.j.de sta.mo.simpliciter tenere:etiam cessante ordinarij impedimēto/⁊ hec extat in viridi obseruantia.
¶Preterea adde ad materiam tex. nostri: quod reperimus in iure nostro coadiutorem et visitatorem. Coadiu-
2 tor * enim ecclesie non viduate datur et de hoc coadiutore habetur in lege solet.ff. de tutel. vbi coadiutor habenti tutorem datur/propter ipsius tutoris aduersam valitudinem/vel senium etatis qui magis rerum administrator ꝙ curator esse intelligitur.

¶ Habetur etiam in capi.venerabili.s̄.de offi.delega.vbi glo.in verbo/coadiutorem:refert dari etiam propter suspi tionez dilapidationis:faciunt not.in cap.pe.ꝛ fi.s̄.de cler. egro.ꝛ ibi sedes ad quā te remitto/cū nō sit presentis spe culationis. ¶ Sed de visitatore qui datur ecclesie vacā ti discutiamus oportet:de quo habes in cap.quoniā.xij.q. prima.ꝛ in cap.obitū.lxj.dist. ibi visitationis ecclesie desti tute/fraternitati tue operam solenniter delegamus vbi Prepo.citat:ꝙ solus Papa ecclesie cathedrali vacanti po test dare visitorē.cap.Is cui.ꝛ ibi Dn̄icus de sancto Ge mi.s̄.de elec.habetur etiā in ca.cathinēsis.ea.di.ꝛ ibi etiā idē Prepo.ꝙ quādo datus est visitator ecclesie vacāti ele ctio celebrata debet mitti ad papā cū decreto electionis ꝛ relatione visitatoris. Et sic ibi est casus scđm eū/ꝙ quan do Papa apponit manū circa ecclesiā vacantem dādo ibi visitatorem / videtur affecta ecclesia vt illius debeat ele ctionē papa ꝛ nō inferior(puta metropolitan⁹)cōfirmare. ¶ Pro hoc facit quod notat Cōpost.in cap.cū nobis.olim s̄.de elec.col.fi.Joa. An .ꝛ Archi.in.d.cap.is cui.Roma. cō.cccl.in casu proposite cōsultationis. nume.x. qui infert 3 ꝙ Papa * cōmendando/ vel administratorē/ vel visitato rem beneficio dando/ videtur super illo inducere affectū: vt inferior disponere nō possit: quod quidez affectū causa tur ex manus appositione pape/que claudit manus cuius cunqꝫ inferioris. Et sic continet in se quandaz reseruatio nem etiam in corpore iuris clausam: de qua ꝛ alijs in cor pore iuris clausis dico.j̄.in cap.presenti de offi.ordi.quas alo obtinere robur in Gallia: vt patet in titu. de reserua. in pragma.ꝛ cap.primo.§.quibus. hec de elec. eo.lib.

4 ¶ Et istud affectum durat/dictāte regula generali ꝙ* se mel affectū durat semper affectum. Rota in antiquio.deci. xx.titu.de prebend.ꝛ in antiquis.deci.617.ꝛ.553.

¶ Causatur etiam ex reseruatione formata sub dicto affe cto:idem de rota deci.xxiij.in nouis circa medium.

¶ Et intelligas ꝙ huiusmodi affectum ꝛ reseruatio non possunt / prout nec tolluntur nisi per collationem pape a 5 licui dico idoneo ꝛ capaci factam : cum non censeatur di spositum * fuisse: ex quo dispositio non fuit suum sortita effectum. argu.l. si pro patre.§.versum.ff. de in rem verso. l.quotiens.ff.qui satisda.cogantur: vbi paria sunt aliquid non fieri vel minus legitime.

¶ Ad idem lapus allega.xxij.vbi refert paria fore nō pre sentatum ꝛ minus sufficienter presentatum fuisse. Ita do mini de rota tenent.dist.ix.in titu.de prebend.in antiquio. pro quibus vide que notat Petrus de Ancha. con.399. ꝙ prouisio Pape nulla quacunqꝫ ratione / non extinguit reseruationem ꝛ debet intelligi ea vice id est vacatione.

¶ Et ad propositum redeundo dicit Innocen. in capi.du dum. el.ij.colū.ij.in princi.s̄.de elect.in antiq. ꝙ ille cui ec clesia commendatur/vacationis tempore:visitator dicitur Nec talis habet aliquid in ecclesia:nec fructus nisi ad col ligendum/gubernandum/ꝛ erogandum pro vtilitate eccle sie:ꝛ ad custodiendum clericos.

¶ De hoc visitatore habes text.in capitu.constitutū.xij. questio.prima. vbi glo. citat ꝙ talis visitator non potest in prelatum eligi. Istud tamen est falsum secundum Archi diaconum.Joan.And.zenzel.Domi.ꝛ Guil.hic: quia ta lis non dicitur tutor:sed procurator qui non prohibetur contrahere cum puella. C. de interitu matri.l.vlti. Alias officium esset ei damnosum quod non licet.ff.de fur. si ser uus communis.ꝛ capitu. peruenit.s̄.de fideiussori. ꝛ.s̄.de elect.cum non deceat.

¶ Poterit etiam beneficia conferre/ notatur in.d.capitu. obitum . vbi glo. Priuare etiam clericos suis beneficijs. Guil. in dicto capitulo Is cui: vbi Aureolus in additio. ad eum Oldra.consi.ccviij.colūna secūda:quod exorditur quoniam ex tempore/notatur in capitulo/dilectus filius: el primo.s̄.de ref. ꝛ ibi Panormi. ꝛ alij vbi aliam speciem visitatorum reperies/ꝛ eorum potestatem. Et per Frede ricum consi.cxlv.Joannes episcopus/ ꝛ de Pauinis in tra cta.suo de visitatione. Et Maria.Sozi.eodem tracta. Philippus Probus.

¶ De temporibus Ordinationum, & qualitate ordinandorum. Rubrica.

¶ Summariū Do. Io. Mo. Cardi.

1 Quibus diebus orthodoxi ad sacros ꝛ alios ordines de bent promoueri.

Electus confirmatus in episcopum / habet die dominico consecrari.

2 Uno die plures ordines sacros / nec duobus continuato ieiunio potest quis recipere.

1 CLecti certis temporibus sunt or dinandi. Nam ad sacros * ordi nantur in sabbatis quatuor tem porum/ꝛ sabbato ante passionem domini/ꝛ ī sabbato pasche. Mino res vero diebus dominicis et fe stiuis possunt conferri. Papa ta men subdiaconatus ordinem die dominico potest conferre.s̄.eo.ti. cap.primo.ꝛ cap.de eo. Si tamen alio tempore ordines(etiam sacri) conferantur/ recipiens recipit caracterem.s̄.eo.consultationi : nec sacri ordines a sunt conferendi ante.xiiij[a].annum.s̄. eo. cap.non est com pos. Si tamen conferātur recipit ordinatus ordinem/ꝛ de b hoc notatur.j̄.de clerico per saltum promo.cap.[b] vno.

¶ Et electus in episcopum confirmatus consecrari habet 2 die dominico.lxxv.di.ꝙ die nec vno * die plures ordines sacros/nec duobus continuato ieiunio / potest quis reci pere.s̄.eo.dilectus ꝛ cap.literas.

¶ Item quales debeant esse ordinandi secundum.xiij.ca pitula apostolice regule prosequit Gratianus a.xxv.di. vs qꝫ ad.l.di.

¶ Qualiter autem ordinandi:sint examinādi/ ꝛ super qui bus/habetur.xxiij.di.qui episcopus et.xxvij.di.quando.

¶ Dicto igitur de electis:subijcitur rubrica de tempo.or di.et qualita.ordi. Joannes Mo. Car.

a TAnte.xiiij.annum.Uide cle.fina. eod.titu. Probus.

b ¶ Uno/Uide glo.in cap.vel non est com pos/hic per Joannem monach.allegat. vbi dicit quod executio vsqꝫ ad etatem legitimam suspenditur. Probus.

Clœmens Quartus. Cap.I.

SAEpe contingit quod nonnulli clerici vinculo excommunicatiōis astri cti aut apostatæ,seu irre gulares vel alias ordinū sacrorum susceptione in digni suam patriam in qua de his habetur noti tia fugientes se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines promoueri.

¶ Nos igitur volentes animarum ipsorum pe riculis obuiare statuimus, vt nullus episcopo rum Italiæ de cætero aliquem vltra montanū, clericum ordinare presumat,nisi a nobis specia lem licentiam habeat vel ab episcopo,de cuius dioecesi traxit originem,ordinandus,vel in cuius dioce.beneficiatus existit,per eius patentes lite ras causam rationabilē cōtinentes,quare ipsum nolit aut nequeat ordinare.

¶ Eos vero quos contra præmissa cōtigerit or dinari,manere volum⁹ absque spe dispēsatiōis sup hoc a sede apostolica obtinēdæ suspēsos,ac ordinantes pœnitentia condigna puniri.

¶ Omnibus nostris pœnitentiarijs inhibentes districte, ne absque licētia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradāt literas per quas cum ipsis debeat dispensari.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardi.

1 Appellatione Italie/ Tuscia/ Sardinia/ ⁊ Cicilia continentur.
2 Regio cui plus vicinatur/est respicienda: vt secundum illam iudicetur.
3 Quis dicitur subditus ⁊ ratione originis/ ⁊ ratione beneficij obtenti/ ⁊ ratione domicilij.
4 Dictum in vno censetur concessum in simili.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Sepe/pro duabus aut tribus vicibus/ ponitur.
2 Italia nunq̄ erit in pace / ⁊ est Gallorum ⁊ Britonum sepultura.
3 Dictio vltra/separationem demonstrat.
Verba debent accipi scd̄m subiectam materiam.
4 Eadem ratio quomodo decidat.
5 Quando ratio legis est vniuersalior dicto/ licet arguere a ratione non obstante specialitate dicti.
6 Laicus an possit clericali militie ascribi a non diocesano.
7 Pena apposita vni ex correlatiuis an extendatur alteri correlatiuo.
Clausula generalis non porrigitur ad ea de quibus alias est specialiter prouisum.
Valet argumentum de verbis legum ad verba testatoꝝ.
8 Ubi lex non dicit nec nos dicere debemus.
9 Multa fieri prohibentur/ facta tamen tenent.
10 Ubi non adaptantur verba legis nec eius dispositio.
11 Uia Brocardica reprobatur.
12 An collatio prime tonsure ꝓbari possit per testes.
13 An probatio possessionis clericatus sufficiat.
14 Forma supplicandi quo ad probationez prime tonsure hic describitur duplex.
15 Verba prohibitiua ⁊ negatiua habent vim decreti irritantis.

Aepe, [a] Hec decretalis habet quatuor dicta. Et primo huius constitutionis causam impulsiuam ponit. Secūdo versiculo nos igitur generaliter statuit. Tertio versiculo eos vero/ contra statutū facientes punit. Quarto ꝟ ꝟsiculo omnib⁹ ad penam positam inhibitionē adijcit [fugiētes.] Quid si essent digni. Idem dico. ĩ. eo. eos. ⁊. c. nullus. lxxj. dist. per totū. ix. q. ij. Lugdunen.
¶ Unde hic est causa impulsiua/ nō finalis. ff. de postula. l. prima. §. sexum/ ⁊ de hoc notatur. ĩ. hoc libro de hereti. ca. vlti. §. cessante. ⁊. s̄. hoc libro de elec. cupientes. in prin. [sacrorum.] Quid de non sacris: videtur idem: cum statutuz hic positum generaliter loquatur/ licet proemium precedens statutum loquatur de sacris.
¶ Dic penam hic inflictā ordinatis/ propter minores ordines susceptos non infligam/ presertim cum penam specialem reperiā inflictā. ĩ. eo. ca. fi. in fine [Italie[b]] in hoc est localis. Hec cōstitutio/ que fuit prodita tam dura/ pro eo ꝙ hoc vitiū plus incaluit id est inualuit in Italia argu. ff. de abige. l. ij. ¶ Et appellatione * Italie/ Tuscia/ Sardinia/ ⁊ Cicilia/ cōtinentur. ff. de iudi. Insule/ vnde penaz hic positam non intelligo inflictam/ si Italicus italicum/ ⁊ vltramontanus vltramontanum promoueat.
¶ Quid si promotus nō erat proprie vltramontanus/ sed medius/ vt quia in mōtibus habitabat. Ita ꝙ proprie nec vltramontanus/ nec citramontanus/ poterat dici. Dicunt quidam* respiciendum regionem cui iste promotus plus vicinatur: vt secundum illam istum iudicem argumē. ff. de statu hominum queritur.

¶ Dic contra/ Nam cum hec constitutio sit localis ⁊ penalis/ non extendam/ sed tenebo iura antiqua [existit]. Et sic nota * quem esse subditum/ ⁊ ratione originis/ ⁊ ratione beneficij obtenti ar. ĩ. de fore compe. cap. vlti. ⁊. C. de predijs minor. si predium.
¶ Sed quero aliquis non traxit originem de hoc episcopatu/ nec est hic beneficiatus: habet tamen alias domicilium sicut potest acquirere. ff. ad municipal. libertus. §. prescriptio ⁊. l. filij. §. municipes. ⁊. l. eius. §. Celsus: nunquid iste hic poterit promoueri? videtur hic tex. innuere ꝙ non/ qui duos casus excipit. Sed contra/ quia iste est subditus ar. iurium predictorum/ ⁊ ar. ĩ. eo. eos qui inhibet promouere clericos aliene parrochie/ et iste nō est aliene: cum hic domicilium acquisiuit.
¶ Sol. Illud idem intelligo in dictis tribus casibus qui equiparantur. ĩ. eo. cum nullus primo respon. vnde hoc suppletur per illam. Et dictum * in vno censetur[d] concessum in simili. C. de diuer. res. l. prima. ff. manda. l. fina. [cōdigna] hec pena hodie est in iure expressa. ĩ. eo. cap. proxi. nedum hoc casu/ sed in omnibus ordinantibus / ⁊ cum pena posita in cap. eos sit regularis in omnibus / ⁊ hec in ordinato sit grauior q̄ alibi statuta sit/ ⁊ sic ordinans est grauius puniendus hoc casu. ĩ. de hereti. excommunicamus. §. nullus preterea. ĩ. de exces. prela. tanta in fine. Io. mo. Car.

a 1 Epe/ Hec dictio * sepe pro duabus aut tribus vicibus ponit̃ glo. in autē. de testi. §. qr vero in prin. col. vij. quam commendat Georg. natam in cle. sepe in prima col. de verbo. signifi. sequuntur Archi. ⁊ prepo. in. c. longinquitatem. xij. q. ij. Probus.

b 2 ¶ Italie / que * patria est guerris discordijs ⁊ depopulationib⁹ subiecta diuina quadam que sui ꝑmissione/ vt nulli nisi guerram/ discordiam ⁊ depopulationem non pacem nisi modicam vel alterius belli preparatiuam sperare liceat prout fertur vulgo venerabili presbytero et sancto Bede pro pace populi Italici orante/ fuisse ab angelo responsum. Beda Beda tace quia nunq̄ Italia erit in pace/ tradit Calca. con. xxiiij. nume. 7. orta: Merito Italia dicitur/ Gallorum ⁊ Britonum sepultura: quia in ea sepe moriuntur. Bal. in ti. de duobus fratribus in fine. Philippus Probus.

c ¶ Plus incaluit/ Hic verificatur vulgare quod magis frequentatum in medium adducitur/ vt late cōprobat Calca. in con. primo. col. xviij. ⁊ sequenti pro quo glo. in cle. prima de rescrip. in prima glo. ⁊ alia adducit etiam comprobando quando frequēter ⁊ sepius aliquid dicitur. Latius firmat Iason in con. clxvj. col. fina. punctus vol. 4. his adde que in sequen. apostil. dicentur/ nu. v. Probus.

d 3 ¶ Dic ꝯtra/ Pro hoc dicto Io. mo. vide Deciū cō. ccxc. col. ij. Domina Blasia/ vbi per hoc firmat ꝙ dictio * vltra/ denotat superationem/ ⁊ sic ponitur exclusiue/ quod tamē est contra eius propriam naturam secundum Decium vbi. s̄. in versi. non obstat / vbi subdit ꝙ verba accipiuntur secundum subiectam materiam. l. si vno in princi. ff. loca. vbi Bart. allegat bonum tex. in lege si stipulatus. ff. de vsur. facit tex. in lege insulam. ff. de prescrip. verbis/ per que iura Alex. con. cxxix. in fine puto de iure/ vol. ij. dicit ꝙ verba debent intelligi secundum subiectam materiam etiam impropriādo/ pro quo vide Ioa. de imol. in con. xxj. in prin. in casu premisso in con. xcix. nume. primo in questione con. cxxxij. nume. vj. in causa taurinen. et con. cxlj. visis statutis. Iasonem in con. lx. col. v. Spectabiles vol. 3. Calca. cō. primo. col. xvj. Probus.

e ¶ Censetur/ Adde glo. hic in verbo Italie et quod scriben. hic tradunt / vltra quos vide Decium consi. 284. col. j. et. 4. vbi dicit id procedere: etiam si facta sit exceptio/ per dictionem taxatiuam tantum. Idem Decius notat con. ccc. nume. 7. in causa que ferrarie / vbi dicit quod
4 quando in pluribus casibus est eadem * ratio/ tunc illa ratio decidit omnes casus: non per extentionem / quia sicut genus comprehendit species: sic ratio generalis comprehendit diuersas species casuum emergentium. Ad idem in proposito quod citat Roma. con. 174. in prin.
5 Amplissime doctor: ꝙ vbi ratio * legis vniuersalior est dicto/ licet arguere a ratione / non obstante specialitate dicti: vt probatur in. l. regula. §. sed licet. ff. de iur. ⁊ fac. ignoran. ⁊ in. c. cōstitutionem de regu. hoc lib. glo. reputata sin=

gularis: in cle.j.in verbo eligatur de elec.quod nota.

¶Uide etiam Deciū pro premissis.con.372.nu.vij. visis & diligēter consideratis/& Maria. Sozi.con.xxx.colū.iij. quamuis.per dominū meū de Ripa.lib.j.respon.c.xix. bone memorie & late Alex.con.xxxvj.col.ij.viso themate et dubijs: vol.vj. Idem Alex.con.lxv.in fine quoniam omne datum: eo.vol.vbi dicit q̄ vbicunq̄ in aliqua dispositione est facta mentio expressa de vno puta de masculo/ & expssio de ipso facta fuit ratione maioris frequentationis/tūc non videtur facta mentio de illo: vt non possit fieri extensio ad casum similem non expressum glos.in cle.j.in verbo presidentes de rescrip. Petrus de Ancha.in repeti.c.canonum Carta mihi.14.col.iij.s̄.de consti. Alex. con.lxxxix. col.ij.circa primū.vol.vj.& con.cxiij.col.ij. perspectis his eo.volu.et cō.lxxj.visis & cōsideratis: vol.vij. Idem consi. xvij.nu.ix.vol.iij.& con.lxviij.viso vol.eo. vbi loquitur in exorbitantibus inductis ad publicam vtilitatem dixi in p̄cedenti apostilla in verbo plus incaluit.

6 ¶Preterea hic solet moueri dubium plusq̄ freq̄ues videlicet vtrum * laicus possit a nō suo diocesano/aut sine eius licentia/clericali militie ascribi: licet doc. hic aliquo modo hunc punctum videantur tangere/tamē post eos/& clarius tangam tam in praxi q̄ in puncto iuris. Et pro expeditione huius puncti quotidiani dico in eo reperiri duas opiniones sibi aduersantes prima est/p̄ parte negatiua / quā glo. hic in verbo clericum & Domi.& francus post eam videntur substinere: pro quibus videntur facere notata in capi.sequenti iuncta glo.in verbo statuunt & in.c. cum nullus eo.&.c.j.lxxj.di.fundamento tali eo q̄ clericatus dicitur ordo psalmistatus .xxiij. distin. cap. psalmista. notat Car.in cle.ij.§.primo de sepultur.quod verum dicas largo modo sumendo pro deputatione ad diuinum officium seu cultum: secus si loquimur de ordine inq̄tum est sacramentum & imprimit caracterē/ & isto modo non est ordo nec sacramentum/nec imprimit carecterem/secūdum bea. Tho. in.iiij.senten.distin.xxiiij.& q̄ iura non posuerunt primam tonsuram inter ordines.xxxij.di.c.seriatim &.lxxvij.di. illud.&.xciij.di.a subdiacono. Nota.s̄.de eta.& qualita. cum contingat & per Archi.hic/pro hac opinione videtur tex. in.c.cum inter ibi tonsuratione in prin.s̄.de re iudi. hanc sustinet Aureolus in additio.ad Guil.in.c.abbates.j̄. de priuileg.alleg.glo.ibi in verbo quasi epalem/per quam dicit expressū/q̄ episcopus laicū nō sue iurisditionis nōpotest ordinare sine licentia sui episcopi allegat aliā glo.in.c. fi.isto ti.j̄.&.c.priuatus.lxxj.di.

¶His tamen non obstantibus Archi.Jo.mo.& Guil. hic videntur sustinere partem affirmatiuam ibi cum penam specialem reperiam inflictam/pro quo Domi. in.c. sequen. vlti.no.vbi citat: q̄ pena apposita * vni ex correlatiuis in

7 teruenientibus in actu non extenditur ad aliud correlatiuum / quando iura specialiter imponunt penam certam quod prosequere vt hic per eūdem Domi.& franc.quibus adde q̄ generalis clausula posita in secundo legato vel vniuersalis quibuscunq̄ verbis concepta: nunq̄ refertur ad ea de quibus est specialiter dispositum. l.doli clausula.ff.de verbo.obliga.l.vxorem.§.felicissimo de leg.iij.&. l. coheredi.§.qui patrē.ff.de vulga.& pupilla.l.alimēta.§.ba silice &.l.sticum nutricis.ff.de alimē. & ciba.leg.&.l.sanctio legum.ff.de penis quia nunq̄ reperitur q̄ genus deroget speciei.c.dudum circa medium: & in.c.q̄uis tibi:de p̄ben. j̄.& in.c.ij.s̄.de offi.lega. Sicut in legibus generalis dispositio legis etiā cū clausula generali non obstantibus quibuscunq̄ legibus nō refertur ad ea de quibus specialiter est dispositum: vt.l.in testamētis vbi Raph.ad hoc notat. C.de testa.iuncta.l.hac cōsultissima vbi glo.&.doc. C. qui testa.facere pos. Ita tenēt glo.Bar.& doc.in.l.sciendum in prin.ff.qui satisda.cog.& glo.in auten.de hered.ab intesta veni.in prin.in verbo vacantibus. Que premissa militant in p̄posito quia valet argumētum de verbis legū ad verba testatorum.l.si quis legauerit: & ibi Bar.de lega.j.&.l. qui filium.§.sabinus.vbi idē Bar.ff.ad trebellia.&.l. si fuerit.§. questio hec vbi ipse Bar.ff.de manumis.testa.&.l.cū quidam. C.de verb.signifi. Nec obstant iura in cōtrarium allegata. Quia si ad ea attendatur intuenti patebit q̄ loquūtur in casu diuerso videlicet in clerico qui se facit p̄moueri/a nō suo episcopo sine eius eius cōsensu vel licētia nos vero ī laico. Ratio diuersitatis est. Quia ille qui est clericus iam est effectus de iurisditione episcopi: ille vero qui est laicus stat solum sub temporali iurisditione: & non habet episcopum.

¶Item clericus non potest prorogare iurisditionem alterius epi nō sui.c.significasti.s̄.de foro cōpet.glo.& doc.in l.j.ff.de iudi. Fely.in.c.cum accessissent versi.ad idem.nu. v.s̄.de consti. Sic etiam nō debet ordines a nō suo p̄lato recipere.c.seq.&.c.cum nullus.j̄.eo.ti.

¶Ideo videtur potior ratio in vno q̄ in alio. Et sic non idem ius venit statuendum.

¶Item vt dixi latius stat in iurisditione temporali solum nec est regulariter de iurisditione episcopi: ideo sicut potest iurisditionem alterius iudicis tēporalis prorogare sine consensu & licētia sui iudicis. d.l.prima.ff. de iudi.&.l.si cōuenerit.ff.de iurisdi. omniū iudi.ita videtur fatendū in p̄posito q̄ primam tonsuram potest a non suo epō. i.in cuius diocesi moratur suscipere: q̄ licet reperiatur prohibitū de ordinibus sacris/non tamen de prima tonsura. Ergo si conferatur a non diocesano tenet collatio / argumento premissorum.

8 ¶Iuuantur hec q̄ quod lex * non dicit nec nos dicere debemus.l.si seruus.§.ij.ff.de acqui.hered.ibi non dicit p̄tor & in auten.de non elig. secundo nuben.§.sinautem ibi quia lex hoc non dicit/coll.j.

¶Item quia si laicus a non suo diocesano tonsurari non debet/vt in prima opinione/attamen si tonsuretur tenet

9 collatio per regulam vulgarem. Multa fieri * p̄hibentur facta tamen tenent.l.ij.§.biduum.ff.quando appel.sit.l.re legatorū.§.tēpus.ff.de interdic.& relegatis. Non em̄ reperio canonē annullantem talem tonsuram.

¶Et licet in.d.c.j.lxxj.di.dicat: q̄ talis ordinatio de clerico facta rata non habeatur &c.hoc debet ītelligi in suis terminis videlicet in clerico ordinato a nō suo epō/ & non in laico. Non enim licet a verbis legis seu canonis recedere.l.non aliter de lega.iij.

¶Item dispositio regulatur secundum verba p̄pterea di

10 cimus q̄ vbi * non ad aptantur verba legis nec eius dispositio adaptari potest.l.ita aurum.ff.de admi.tuto.l.hos accusare.§.omnibus.ff.de accu.c.indemnitatibus.§ sed cū eo.s̄.de elec.l.iiij.§.quotiēs.ff.de damno infec.

¶Uel potest dici secundum Guido.pape deci.449.in fine q̄.d.c.locum habet quando executio talis ordinis / est a proprio episcopo interdicta iuxta.ca.quod trāslationē.s̄. de tempo.ordi. Alias vbi nō sequeretur aliqua ordinis seu illius executionis interdictio / sed tolleraret et tacite vel alias expresse ratificando vel huiusmodi tonsure collationē ratam habendo vt pote conferendo eidem sacros et alios ordines aut beneficium ecclesiasticum: tunc talis ordinatio censetur canonica/ & valida ita videtur sentire glo. in cap.sequen.in verbo statuunt/quam ibi doc.sequuntur dicentes q̄ talis non incurrit irregularitatem donec interdicatur vel suspendatur per proprium episcopum.

¶Istud comprobat Gemy.in con. cxxxiij. istud dubiū tangit/vbi hoc formaliter tenet/allegat Jo.mo. in cap.sequē. & specul.in ti.de lega.§.iuxta ver. Item irregularis/ dic q̄ imo est in ti.de dispen.in.§.iuxta vero: versiculo/item ordinatus col.iiij.vbi dicit q̄ hoc probat stilus curie: nam quādo scribitur pro talibus dicitur sic / mandamus quatenus ipso ad tempus suspenso super hoc autoritate nr̄a dispenses. ¶Et est notandum q̄ dicit super hoc/& nō super irregularitate dispenses de hoc stilo: idem dicit Jo.mo.in.c. sequen.versi. Sed contra in fine & idem Archi.ibi col.ij.

¶Et q̄ tacita voluntas episcopi proprij / sufficiat/ firmat Oldra.con.ccxv.nu.9. quod exorditur puncta breuia vbi refert: q̄ dato q̄ quis sit ordinatus a non suo episcopo per autoritatem ordinantis nisi aliud probetur/ presumitur ordinatus voluntate proprij episcopi. Inno.in cap. primo.s̄. de cleri.peregri. Dicit enim Guil.in cap.sequen. q̄ episcopus proprius hanc ordinationem ratificando cum talibus dispensat/& executionem dat/quam si non haberet/esset beneficiorum incapax.c.fi.s̄.de cleri.excommunica.minist.

¶Et credo probari presumptionem/eo solo q̄ ab episcopo proprio non inquietatur/aut alias ab ipsorum ordinum executione non suspenditur/vel tali ab eo beneficio conferuntur. Aut vt dixi.s̄.ad actus ordines ipsos tangentes recipit: quia tunc scire presumitur/q̄ ab eo non fuerit promotus cum illum non ordinauerit/pro quo vide Guiller. in cap.sequenti.

¶Ex quibus premissis habes colligere cōclusiones duas vtiles quidem & frequentatas. Prima q̄ collatio prime tōsure a non diocesano facta tenet/& ita obtinui in facti contingentia nomine cuiusdam clientuli Bisuntinen. diocesis qui ad primam tonsurā per archiepiscopum Bitur. fuerat admissus non petita nec obtenta licentia ab ipso Bisuntinen.episcopo.

¶ Secunda conclusio quod ordinatus etiã ad sacros a nõ suo ep̃o capax est beneficiorum collatiõe/donec a suo ep̃o fuerit suspensus/licet in contrarium quidam iudex laicalis professionis in Bitur.ciuitate in quadã possessori causa iudicauerit/⁊ male. Nec mirum cum in ipsa Bitur. p̄uincia/ iudices ipsi assueuerint discutere negocia in campo/sine aliquali librorũ reuolutiõe: quod mirabile est dicit Bauerius insti. de testa.milita. §. fina. in fine. Et ita iudicant/ habitis dũtaxat * quibusdam vijs Brocardicis. Pro his quippe nõ facit dictum Antho. de butrio. in. c. p̄ tuas in fine. s. qui filij sunt legitimi dum dicit ꝙ experientia docuit ꝙ sepius iudices ⁊ consultores mouentur ad pronunciandum potius per iura que minus faciunt: ⁊ sic non verẽtur de cõi errore facere ius. l. pacumeuius androstenes. ff. de heredi. insti. Cõtra hos quippe brocardicis vijs vtentes/exclamat Do. Brunellus doctor Aurelianẽ. in tracta. de po. lega. cõclu. xix. col. iiij. dicẽs ꝙ ex istis brocardicis quibus multi vel ingenio parum solido/ aut nondum in iure exercitati solent frequẽter vti: quod non potest sumi p̄fecta regula neq̄ doctrina.

11

¶ Preterea in p̄posito attẽde ad vnum quod citat prepo. in. c. Lugdunẽsis. col. ij. ix. q. ij. ꝙ p̄hibitione clericus alienus ordinetur a non suo episcopo sine cõsensu proprij ep̄i/ non prouenit ꝙ sit ei ignotus sed quia fit iniuria proprio episcopo ⁊ ecclesie. Ideo requiritur proprij episcopi offensi ratificatio.

12

¶ Continuando materiam. Quero * an collatio prime tõsure possit probari per testes. Et si nõ valeat p̄ eos aut p̄ instrumẽta quid agendum. Quo ad primũ Jacobus Butry. in. l. si qua per calũniam. C. de epi. ⁊ cleri. dicit p̄ testes probari non posse: sed in hoc defecit in salutari suo cum veritas se habeat in contrarium/quod probo: primo argu. l. statum. C. de fide instru. vbi dicitur ꝙ per amissionem litere p̄fessionis non fit status mutatio nec veritati preiudicatur l. si solennibus. C. eo. vbi glo. ⁊ Bal. referens: ꝙ doctoratus non solum probatur p̄ instrumentum priuilegij: sed p̄ testes qui interfuerunt in publico examine/quod includit priuatum in se/non econtra.

¶ Unũ tamen audio a Petro de Ancha. in. c. j. s. de cleri. peregri. ꝙ per acquisitionem ⁊ prouectionem ad maiorem gradum/non presumitur quesiuisse priorem. Et sic videtur innuere ꝙ presbyter non solum teneatur fidem facere de literis ordinis sacerdotij/verum etiam de alijs prioribus. Et hoc nisi ordinãs esset persona grauis auctoritatis/pro qua esset presumendum. xcvij. di. nobilissim⁹ glo. ⁊ ibi doc. in. c. cum olim el. primo. s. de priuileg. Sozinus cõsi. cclij. col. vij. in. j. volu. dico latius in trac. de manda. apo. discutiendo de literis sacre penitentiarie.

¶ Et sic ratione huius non videtur hesitandum ꝙ quis teneatur fidem facere de preceden. cum omnes ep̄i maxime sint autoritatis/vt patet intuenti.

¶ In proposito ꝙ probari possit per testes: id expresse firmat glo. cõiter a scriben. approbata in. c. si iudex. laicus in verbo fecerit in fine de senten. excõmunica. hoc libro. Jacob. Rauennas in suo compendio in. d. ti. dicit pro hoc illã glo. venire singulariter notandam: facit. c. tue. de cler. peregri. firmat Guido pape. deci. 474. Et ista est rei veritas/imo maioris est potentie/hec probatio per testes/q̃ p̄ literas per ea que dixi de viua voce in cap̄. si quis. supra de electionibus.

13

¶ Et quo ad secundum ꝙ nec per testes nec per instrumẽta probari valet: an sufficiat * probatio possessionis clericatus. Inno. in. c. innotuit. s. de eo. qui fur. ordi. recipit in prin. ⁊ in. c. super his in fine. s. de accu. ⁊ Jo. mo. in. d. c. si iudex laicus/dicunt ꝙ sola probatio possessionis clericat⁹ per aliqua tempora sufficit ⁊ istam dicũt Dñi de rota equã ⁊ seruari consuetam in antiq. deci. 26. Pro quo Panor. in c. inter quatuor in fine. s. de cleri. peregri. ⁊ Ang. in. l. ij. §. diem. ff. queãdmodum testa. aperi.

¶ Huic tamen non assentio opinioni/ minusq̄ credo hanc obseruari debere/prout nec obseruatur nostris temporib⁹ cũ ex ista p̄batiõe possessiõis sola resultet mera p̄sumptio/ q̃ non dicitur sufficiens in beneficialib⁹/nisi verus titulus probetur Rota vbi supra proxime. per capit. primum. infra de re iudic.

¶ Et non solum intelligas de titu. beneficij/sed etiã clericat⁹ per no. p̄ Jo. an. ⁊ Arch. in. d. c. si iudex/ꝙ petens beneficium debet probare se clericum alias non obtinet. al. leg. c. cum adeo de re iudic. ⁊ de transac. ex literis ita Domi. in con. xcj. col. ij. Jo. mo. in. d. c. si iudex: tũ quia est principale fundamentum super quo fundãtur oĩa iura beneficialia. ¶ Faciunt etiam ad p̄positum notata p̄ Inno. in. c. illud ibi nobis videtur. s. de presump. vbi dicit: ꝙ licet aliquis probet se multo tempore stetisse in ecclesia: vel cum vxore ⁊ famam vicinie sic se habere/ꝙ ecclesiam tenebat p̄ sua ⁊ mulierẽ pro vxore sua/non opitulatur ei vt sententia feratur. Pro eo Idem Archi. in. c. ordinarij in versi. exhibere. j. de offi. ordi. vbi testatur/ꝙ nisi canonic⁹ probet se canonice institutum: remouendus est.

¶ Et cum agitur de institutione clerici: ꝙ debet probare suam institutionem per instrumentũ sue institutionis. Et est simile. ij. q. j. c. legum. Sicut est etiã speciale in eo. q̃ possidet vel pro herede vel pro possessore vt. C. de peti. heredi. l. cogi.

¶ Et idem in liberto ecclesie/qui licet sit in quasi possessione libertatis nihilominus probat suam manumissionẽ. xij. quest. ij. c. longinquitate. ⁊. c. liberti: hec comprobat Rauennas in suo compẽdio vbi. s. p̄xime. col. xiij. vbi dicit ꝙ in hac materia non sufficit sola possessio sed debet p̄bari p̄prietas ⁊ titulus clericalis.

¶ Et q̄r premissa nõ soluunt principale intentum dubij p̄positi/videlicet quando aliquomodo non potest p̄bari tõsura. Ideo dic pro omni antidoto: ꝙ supplicandum erit sanctissimo pape forma subsequenti. *

14

¶ Beatissime pater, Exponitur. S. V. p̄te deuoti illius oratoris Michaelis Probi clerici Bituricẽ. diocesis/ꝙ cum alias ipse zelo deuotiõis accensus cuperet clericali caractere insigniri/ se a tunc archiep̄o Bituricẽ. ordinario/seu eius suffraganeo/huiusmodi clericali caractere alias tamen rite insigniri fecit nihilominus litere tunc Archiep̄i Bituricẽ. sup̄ collatione clericalis caracteris huiusmodi confecte / propter temporum longa interualla: aut illorum discrimina deperdite fuerũt ita ꝙ de illis nec per registrum dicti Archiep̄i nec etiam per testes aliquomodo docere potest/cupiatq̄ de nouo clericali caractere insigniri aut antea per eũ suscepto ad oẽs etiam sacros ⁊ p̄sbyteratus ordines p̄moueri ⁊ in illis etiam in altaris ministerio ministrare.

¶ Supplicat igitur humiliter. e. s. v. dictus or̄. quatinus ipsum specialibus fauoribus ⁊ gratijs prosequentes/ sibi vt clericali caractere per eum vt prefertur suscepto vti ac si sibi videbitur se de nouo insigniri facere possit ⁊ valeat indulgere misericorditer dignemini de gratia speciali: non obstantibus ⁊c.

¶ Et ista est praxis prout vidi in contingentia facti.

¶ Si autem adfuerint testes poteris etiã supplicare sub hoc verborum contextu.

¶ Beatissime pater, Exponitur. s. v. parte deuoti illius oratoris Philberti monachi/ monasterij sancti Lauriani Cistercien. ordinis Eduen. diocesis. Quod alias postq̄ antea tunc in iuuenili etate constitutus ad monasterium ipsum sponte ingressus/ ⁊ habitum per monachos eiusdem mona. gestari solitum susceperit/⁊ professionem emiserit regularem: per tunc abbatem monasterij huiusmodi clericali caractere rite insignit⁹ fuit nihilominus quia de literis ipsius abbatis per quas eundem clericali caractere insigniuisse constare poterat / siue posset docere/non potest aliter q̃ fide dignorum testimonio. Et qui ex tũc tonsuram clericalem gessit/ac in suo laudabili proposito dño p̄petuo famulatũ exhiberi permanẽs in eodem monasterio regulari virtutum habitu remansit/ deuotionisq̄ feruore accensus/cupit ad omnes etiã sacros ⁊ presbyteratus ordines promoueri: dubitat in futurũ per aliquos sibi emulos plus sapere q̃ oportet presumẽs desuper molestari.

¶ Supplicat igit̃ humiliter E. S. V. dictus orator/quatenus eius desiderio annuentes ac indemnitatibus et dispẽdijs obuiantes/sibi ꝙ de dictis literis abbatis huiusmodi per quas constare deberet: ꝙ clericali caractere huiusmodi insignitus fuit: in quibusuis causis tam per eum q̃ per quoscunq̄ contra eũ super quibuscunq̄ beneficijs ecclesiasticis per eum nunc ⁊ pro tempore obtentis ⁊ obtinẽdis: ac tam apostolica q̃ ordinaria autoritatibus collatis ⁊ conferendis/tam in Romana curia q̃ extra eam/ coram quibuscunq̄ iudicibus etiam causarum Palatij apostolici auditoribus ⁊ sancte Romane ecclesie cardinalibus ⁊ quibuscunq̄ ecclesiasticis ⁊ secularibus quorumcunq̄ locorũ/ quacunq̄ autoritate fungentibus motis ⁊ habitis/ac mouendis ⁊ habendis/necnon quibuscunq̄ iudicibus ciuilibus ⁊ criminalibus iuramento per eum: ꝙ per dictũ abbatem dicto clericali caractere insignitus fuit/ in manibus persone in ecclesiastica dignitate constitute per eũ eligẽde

prestito/seu duobus vel trib⁹ testibus fide dignis deponētibus alias docere minime teneatur indulgere. Et ꝓuisiones ꝓpterea lectiones/ꝛ postulationes/de ꝑsona sua necnō collationes cōmendarum cōcessiones/ꝑsentationes/institutiones/seu quasuis alias dispēsationes de obtētis ꝛ obtinēdis ac collatis ꝛ cōferendis aut cōmendatis vel cōmēdandis bñficijs ac de illis in titulū vel cōmendam obtinēdis dispē. ꝛ mandata aliasq₃ gratias ꝛ literas/ gratiā ꝛ iustitiā/aut vtrunq₃ mixtū cōcernen. ꝑ sedem apostolicā ei⁹ legatos/ordinarios/ ac mediate vel immediate supiores/ vel inferiores: aut alias quōlibet sub quacūq₃ forma ꝛ expssiōe verborū hacten⁹ factas/ cō cessas ꝛ ꝯcessa ac in posterū cōcedendas ꝛ cōcedēda de alicuius surreptionis ꝛ obreptiōis vitio aut intēti. defectu notari ꝛ inualida reputari nō posse: eūq₃ ex nūc ꝓut ex tūc ꝛ ecōuerso postq₃ iuramētū huiusmodi ꝑstiterit seu testes ꝑdicti deposuerint caractere huiusmodi insignitū existere/ꝛ illo vti/ etiam in altaris ministerio ministrare vbiq₃ libere posse decernere ꝛ declarare dignemini de gratia speciali. Non obstātib⁹ constitutionibus ꝛ ordinationib⁹ apostolicis/ac statutis ꝛ cōsuetudinibus/ iuramēto cōfirmatione aplica ꝛc. roboratis ceterisq₃ contrarijs quibuscunq₃.

¶ Et in clausulis supplicatiōis siue secūda iussiōe/poteris inter alia dicere. Et cum deputatione iudicum ꝛ executorum qui assistant siue obseruari faciant sub sentētijs cēsuris ꝛ penis etiam inuocato Brachio seculari ꝛc. de qua inuocatione vide Do. brunellū in trac. de matrimonio carta iij. ꝛ. iiij. ꝛ que per nos dicentur in. c. j. de statu regula.

¶ Et per hanc formam poteris ampliare primam. Et licet ꝓ cōprobatione ꝑmissorū hic adduxerim exēpla ꝛ formas expeditionū curie romane/que nō vidētur probare vulgata. l. nemo. C. de sentē. ꝛ interlo. oīm iudic. ꝙ nō exēplis sed legibus iudicandum est: dixi. s̄. in ꝑfatio. Et non quid fiat vel factum fuerit/sed potius quid fieri debeat considerari oportet. l. sed licet. ff. de offi. presidis. c. cū causam. s̄. de elec. Joannes Mona. in cap. si quis in prin. supra de electio. tamen hec probant cū exempla Romanorū/pontificū imperatorū/ꝛ aliorum qui legis tollēde habēt potestatem legem vel canonē cōstituūt ꝛ secūdū ea est iudicādū. l. iij. ꝛ vlti. C. de legi. c. in causis. s̄. de re iudic. facit. l. j. de cōsti. princi. ff. et insti. de iur. natur. gent. ꝛ ciuili vbi sola voluntas principis/lex vel constitutio reputatur. Notāt neapol. deci. ccxcix. nu. 24. Rex Ferdinādus. Decius con. 516. nu. 4. quoniam causa.

¶ Et postremo pro ampliori premissorum comprobatione adduco glo. in verbo homini; in. c. cū nullus. ī. eo. vbi resolutorie dicitur/ꝙ ep̄s nō potest cōferre tonsuram homini alterius diocesis sine licentia proprij ep̄i nisi transtulerit domicilium: alias ordinatio est nulla. c. primatus. lxxj. di. et ibi glo. tex. enim ibi loquitur per verba * negatiua ꝛ ꝓhibitiua q̄ habēt vim decreti irritātis. glo. in. l. j. in fi. C. ne fideiu. vel manda. do. dētur. Pro quo vide glo. in verbo ꝓuideatur. in. § quotiēs de coll. in prag. vbi disputat de pena apposita affirmatiuę ꝛ negatiue. dixi in cap. tibi. nu. xiij. s̄. de res. Et sic videtur confusa opinio quam supra tenuimus post Guido. pape. Et ideo remanet dubium fortius. Sed vt fiat concordia dico post Jo. de turre crema. in. d. c. primatus quem refert. d. Bla. auriolus in addi. ad guil. in. c. fi. j. eo. ti. distinguendo. Aut alienus ep̄s laicum tonsurat tanq₃ suum/ꝛ tūc ordinatio est nulla. Aut tanq₃ alienum tunc non est nulla si suus ep̄s eam ordinationem ratam habet/quod facit: vt. s̄. deduxim⁹ tenet expresse glo. in. c. nullus alterius. ix. q. ij.

¶ Cognosces quippe: si tonsurauerit vt suum/ vt quia dicit in literis tonsure/puta Gilbertum Probū oriundū nostre diocesis militie clericali ascripsimus. Quia si non sit sue diocesis oriundus/nec ibi mutauit domicilium tūc illa ordinatio est irrita/quia eū nititur vsurpare a plebe aliena per. d. c. primat⁹. Sed si dicat Gilberto Probo oriūdo diocesis Bituricen. prima ī tonsurā in dn̄o cōtulimus clericalem/ꝛ tunc qꝛ constat non velle tonsurari vt suum sed vt alienum illa ordinatio valebit si suus episcopus eā ratam tacite vel expresse habeat vt. s̄. diximus.

¶ Attēde tn̄ ad ea que citat do. Bar. de chassaneo consi. xx. nu. ix. ꝙ si ep̄s non suus videlꝫ originis dicat in litera ipsius tonsure ordinasse ex ꝑmissione sui ep̄i/ ꝙ de ea debet fieri ꝓbatio ꝑ ꝓmotū: ex quo talis potestas nō potest sibi competere iure cōmuni sed iure speciali. Ideo tenetur probare. Fely. in. c. cum in iure perit⁹. s̄. de offi. deleg. quibus non astipulor per ea que. s̄. diximus post Guido. pape Et hec sufficiant in puncto. Philippus Probus.

¶ Gregorius decimus in generali concilio Lugdunēn. Capitulum. ij.

EOs qui clericos parrochiæ alienę absque superioris ordinandorum licentia scienter seu affectata ignorantia vel quocunque alio figmēto quæsito pręsumpserint ordinare, per annum a collatione ordinum decernimus esse suspensos.

¶ His quæ iura statuūt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis.

¶ Clericis quoque parrochiæ taliter suspensorum postquam eorum suspensio fuerit manifesta absque ipsorum etiam licentia interim recipiendi ordines ab alijs vicinis episcopis, alias tamen canonice, liberā concedimus facultatē.

¶ Sūmariū Domini Ioan. mona. Cardi.

1. In culpa dicuntur qui se immiscent rei ad se non spectāti. Affectata ignorantia ꝛ scientia equiualent.
2. Presumitur quis ignorans/nisi probetur sciens.
3. Quilibet debet scrutari quem ordinat aut eligit.
4. Discussum per iusiurandum iterato discuti non debet sicut nec decisum per sententiam.
5. Presbyter psalmistatum cōfert ꝛ abbas in suo monasterio ordinem tonsure conferre potest.
6. Quis est puniendus/in eo in quo deliquit.
7. Verbum legis indefinitum prolatum generaliter est intelligendum.
8. Indignus minoribus est indignus maioribus.
9. Ordinatus a non suo episcopo: an sit ipso iure suspensus/ an habeat executionem nisi interdicatur.
10. In dubio potius est obediendum q̄₃ contemnendum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. Ignorantia an probetur iuramento.
2. Non statur iuramento si presumptio sit contra iurantem. Probabilis ignorantia excusat a pena.
3. Scientem non ignorantem lex vult obligari.
4. Probabilis ignorantia excusat ne quis lucro priuetur.
5. Testes de bona fama preferuntur alijs de mala fama deponentibus.
6. Argumentum de multomagis non habet locum in materia iurisditionis/nec argumentum de maiori ad minus.
7. Quelibet pena corporalis/est maior quacūq₃ pecuniaria/ et quauis reali.
8. Tota diocesis dicitur parrochia episcopi.
9. Quilibet parrochianus diocesis dicit̄ episcopi/ parochianus ꝛ episcopus concurrit cum quolibet curato in cura.
10. Mundus dicitur parrochia pape.

EOs, Hec decretalis punit ordinantes non suos: sed. s̄. proxi. puniuntur pena certa ordinati non sui. Et habet duas partes: primo punit ordinantes non suos / pena suspensionis. Secūdo versi. [clericis] prouidet clericis taliter suspensorum [clericos] Idem intelligo de clericis/ qui volūt de nouo fieri clerici. lxxj. di. cap. primatus et ibi not. [absq₃ licentia] ergo cum licentia poterunt

lxxj.di.c.ij.ꝛ.iij.ꝛ hanc licentiā dabit epūs.j̄.eo.c.primo.j.

1 Respō.ꝛ.j̄.de offi.archi.significasti[sciēter]ꝛ sic * sunt in culpa immiscēdo se rei ad eos nō spectāti.j̄.hoc lib.de re-

a gul.iur.nō est sine [affectata.] Nota affectatam a ignorā-

b tiam ꝛ scientiam equiualere b.j̄.de cland.despō.cum inhi-

c bitio c.§.primo.

¶Sed nunquid ordinator presumitur scire vel ignorare. Et videtur ꝙ presumatur ignorare.ff.de ꝓbatio.l.verius ff.de admini.tuto.l.hoc autem.

2 ¶Dic tamen esse regulare/ꝙ licet * presumi ignorantem nisi ꝓbetur sciēs.j̄.hoc lib.de re iudi.ꝑsumitur: hic tamē presumitur sciēs nisi ignorantiam probet ar.s̄.de elec.innotuit ibi nec probare coguntur ignorātiam.

3 ¶Et est ratio quilibet * debet scrutari quem ordinat/vel eligit.xxiij.di.qui epūs.j̄.de scru.in ordi.faciē.c.vno.ff.de regul.iur.l.qui cum alio: hāc ignorātiam probabit ꝓprio iuramento.s̄.hoc lib.de elect.vt circa.§.super huius ꝛ capi.nulli in fine.

¶Sed quid si dubitetur vtrum fuerit ignorātia affectata que presumetur potius. Dicunt quidam ꝙ ex quo iurauit se ignorare/oportet partem alteram scientiam vel ignorantiam affectatā probare

d d per aliqua euidentia argumē-

4 ta. ¶Dic contra. Nam decisū * ꝑ iusiurādum regulātur (licet fallat in casu.ff.de iureiur.l.admonēdi) iterato discuti non debet sicut nec decisum per sentētiam.C.de reb.credi.l.iusiurandū: ꝛ.l.actor.Et iam esset ludibrio decisum ꝑ

e delationē iuris vel iudicis qđ nō eē debet e.C.de bonisꝗ liber.l.cum nō solum.§.nō aūt filio.ꝛ.s̄.hoc lib.de elec.cōmissa.§.porro[figmēto]vt qꝛ erat scholaris ī terra/dicens se scholarem posse ordinare ꝛ de foro suo esse/quod non est verum nisi quo ad iudicia ratione cōtractus vel quasi inibi initi vel delicti vel quasi inibi cōmissi[ordinare]cum hic indistincte loquatur intelligo de quolibet qui potest ordi-

5 nare siue sit epūs siue p̄sbyter * qui psalmistatum cōferre potest.xxiij.di.psalmista.siue abbas qui ordinē tonsure cōferre potest in suo monasterio.j̄.de eta.ꝛ qualita.cum cōtingat.lxix.di.quoniam[ordinū.]

¶Sed nunquid suspēdit a collatione omniū ordinū vel illorū tantū/quos contulit. Et videtur ꝙ illorū tantū quos

6 cōtulit: qꝛ in eo * est puniendus in quo deliquit.s̄.eo.literas.§.vlti.ꝛ.j̄.eo.c.fi.in fine.xij.q.ij.qui ex humanis.xvj.q.j.reuertimini.ff.de his quib.vt indig.rescriptū: ecōtra videtur qꝛ verbum * legis indefinite prolatū / generaliter

7 est accipiendum.ff.de lega.prestan.l.j.§.generaliter.ff.de public.de pretio.s̄.eo.vel non est compos. Dicunt quidaꝫ ipsum esse suspensum a collatione omniū ordinum. ar.d.c.vel nō est compos. Nec dubium est quod ille qui peccauit in conferendo subdiaconatum/superiores conferre nō po-

8 f g terit. Nam * indignus f minoribus est indignus g maiori bus.ff.de senator.qui indign⁹.ff.de seruis expor.Cui pacto dic verba,generalia hic posita.s̄.eo.Uel non est cōpos intelligam secundū specificationem positam.j̄.eo.nullus in fine. ¶Nec obstat.l.qui indignis/que loquitur in eo q̄ est indignus propter culpam/nō propter penam vt hic: q̄ nō extēditur vt odiosa.j̄.hoc lib.de regul.iur.odia. Et licꝫ in hoc facto sit culpa: hic tamen agitur de epō puniendo pena hic posita / que suis limitibus sit cōtēta[iura.]Sed que sunt illa? Dic ꝙ eorum ordinatio non est rata.lxxj.di.c.j.quod est verū quo ad executionem / nisi ꝓprius epūs postmodum ratam habuerit.ix.q.ij.Lugdunen.

9 ¶Sed nunqđ ordinat⁹ * a nō suo epō/est ipso iure suspēsus/an habeat executionē: nisi īterdicatꝰ? Uidetur ꝙ sic.s̄.eo.ꝙ translationē vbi dicitur interdicēda/nō interdicta ꝛ j̄.de offi.ord.significasti.i fi.ꝛ.j̄.de cler.excōi.mini.si celebrat: ꝛ ita si medio tꝑe vtatꝰ ordine suo/nō erit irregularis.

¶Sed cōtra sicut sentētia a nō suo iudice lata nō tenet: ita nec ordīatio.j̄.de te.ꝛ si clerici.lxxj.di.c.j.ij.ꝛ.iij.ꝛ.lxx.di.Nemine.j̄.de parrochi.nullus.

¶Sol. dic illum suspensum sicut non habentem ordinis

h executionem Non tamen h est sic suspensus vt celebrans irregularitatē incurrat vt si celebraret. Sed est sibi interdicenda administratio in ordine vt fiat irregularis si cele-

i bret. ¶Et in forma i que datur talibus a sede apostolica semper dicitur ipso ab ordinum executione suspenso vnde licet sit suspensus a iure.suspēditur nihilominus ab homine: ꝛ primo suspensus a iure ꝛ tādem ab homine si celebrat grauius peccat. Et ideo non est mirum/si sic celebrās irre-

k gularitatem incurrat k non sic in primo casu [taliter suspensorum].i.ꝓpter ordinationeꝫ clericorū parrochie l alie-

l ne[manifesta]secus ī occulta.xxxij.di.nullus ꝛ.j̄.de coabi bita.cler.ꝛ mulierum.c.vestra.

m ¶Sed quomodo dices manifestā? Dic m per euidentiam facti/ vel quia ita est notoriū iuris.j̄.de cohabi.cler. ꝛ mulier.c.vltimo.

10 ¶Et in dubio * est potius obediendū/ꝙ contēnendum.xj.q.iij.iulianus[interim].i.durante illo anno suspēsiōis [alias tamē canonice].i.secundum quod precipiunt canones/de quibus est dictum.s̄.in rubrica.Jo.Mo.Car.

a AFfectatā.Quid sit affectata ignorantia dic vt hic per glo. cum qua Domi. in cōsi.lxvj.col.fi.pro declaratiōe.Prob⁹.

b ¶Equiualere.l.qui cōtra.C.de incest.nup.Deci⁹.cō.clx.circa finem/vbi cōprobat post Domi.hic hanc * ignorantiā

1 nō probari iuramēto: quod tenet Roma.con.481.in fine p̄sentis dubitatiōis articulus: tangit. Alex.con.lxxj.quod incipit videretur prima cōsideratiōe in primo vol.facit regula quam ponit Bar.in.l.inter oēs.§.recte.ff.de fur. ꝙ

2 * nunꝗ̄ stādū sit iuramēto si ꝑsumptio sit cōtra iuramētū. ¶Unū tamē est in ꝓposito ꝙ ꝓbabilis ignorantia excusat a pena.glo.in.l.vnica in fine.ff.de recepta.facit tex.in.l.metrodorū.ff.de penis.c.aplice.s̄.de cler.excō.mi.c.si vos.s̄.de sē.excō.firmās Freder.cō.xiij.Cleric⁹ ꝑcussit Joh.de Ana.cō.lxxij.col.ij.ꝛ ibi Bolog.visis ꝛ consideratis.Ro-

3 ma.cō.473.circa ꝓpositā.vbi dicit Scientem * non ignorantem lex vult obligari.l.generali de tabula.lib.x.C.c.fi.s̄.de cōstitu.hoc lib.ꝛ.c.cognoscētes.eo.ti.tangit Panor.con.xxxv.videtur primo in prima pte: Decius.nu.vij.ꝛ alij

4 in.d.c.cognoscētes/vbi inter alia dicit.ꝙ ꝓbabilis * ignorantia excusat ne quis lucro priuetur.l.fi.de lega.primo.no.Bar.in.l.auūculo.col.fi.ff.de cōdi.sine causa. Probus.

c ¶Cum inhibitio.Pro cui⁹ intellectu vide que tradit Domi.in con.lxv.col.pe.Pro declaratiōe Jason in consi.156.col.j.quoniā ꝑ eximiā ꝛ con.158.in causa ꝛ lite.vol.4.vbi late tractat de matrimonio clandestine facto in quo non operatur ignorātia impedimēti ad legitimationē plis ex eo suscepti q̄ vide qꝛ casus est frequens. Probus.

d ¶Probare/Facit dictū specul.in tit.de inqui.§.nūc tracte-

5 mus versi.quid si plures/ꝙ * testes de bona fama/preferūtur aliis deponentibus de mala: refert Decius con.163.sub nu.xj.in causa matrimoniali. Probus.

e ¶Non debet/Uide que dixi in cap.si pro te.s̄. de rescrip. Probus.

f ¶Nam indignus/Istud dici iuuari per auten.multo magis

6 C.de sacrosan.eccle.Argu.* tamē hoc non dicas procedere/in materia iurisditionis prout nec argu.de maiori ad minus. Et hoc nisi inquantum expresse a iure vel a consuetudine concedatur. Primum probatur per ea que notat Sozinus in repeti.l.j.ff.quis et a quo appel.col.ix.vbi dicit/ ꝙ argumentum de maiori ad minus/non procedit in materia iurisditionis/per no.in.l.ij.ff.de penis ꝛ.l.j.§.deportatus de lega.iij.ꝛ.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff.de offi.presid.vbi glo. Nam presidi conceditur damnatio in metallum quod est plus/ꝛ non conceditur deportatio quod est min⁹: quia per primum ciuitas ꝛ libertas amittitur/ ꝛ per secundum ciuitas tātum.Hoc etiam probat Alex.de imola.in.l.iubere col.iiij.ff.de iurisdi.om.iudi.

7 ¶Et quia * certū est ꝙ quelibet pena corporalis est maior quacunꝗ̄ pecuniaria ꝛ quauis reali/vt in.l.in seruorū.ff.de penis/ꝛ in.l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de his qui not.infa.Bar.in.l.prima.§.fi.ff.de penis.Saly.in.l.et si seuerior.ff.de his qui not. infamia. Et magistratus potest coercere personam vt no.in auten.de defen.ciuita.§.audient coll.iij.ꝛ tamen non potest cognoscere de summa pecuniaria que excedit.ccc.aureos/vt in.d.auten.de defens.ciuita.§.iudicare: et hoc quantum ad res: quantum vero ad personas idem/quia licet Archiepiscopus possit cognoscere de persona suffraganei: in prima instantia not.in cap.pastoralis.s̄.de foro compet.tamen nō potest cognoscere de personis subditorum suffraganei per viam querele.c.Romana de foro compet.hoc lib.quod comprobaui.s̄.in.ca.fi.de constitutio.quibus iūge que tradidit do.Arnulph.Ruseus in tracta.de preeminentia Archiepi.dignita.

¶Secundū probatur/quia licet consuetudine vel prescriptione possit acquiri per prelatum inferiorem ab episcopo/facultas cognoscendi inter subditos episcopi/non solū accumulatiue sed etiam priuatiue seu abdicatiue/si hoc fue-

fuerit cōsuetudine roboratum no. Sozinus in.c. cū cōtingat no. vlti. s. de foro cōpet. Tamē acquiri nō potest q̄ de psona epi superioris sui cognoscere possit: qr hoc archiepō tanq̄ eius superiori cōpetit. c. pastoralis. s. de offi. ordi. & ibi scribē. Quantū vero ad res: qr licet iudex ordinarius vel defensor ciuitatis cognoscere possit de summa. ccc. aureorum/ vt in. d. § iudicare: et audire leuiora crimina & punire illa cōmittentes/ vt. d. §. audient tamē de maiori summa vel crimine non potest cognoscere qr illa spectant ad presidem prouincie: vt ibi. Probus.

g ¶ Indignis. Jo. Mo. in. c. qui ad agendum. j. de procura. dicit q̄ dignus archiepātu non propter hoc est dignus patriarchatu/ tamen aliquando minus dignū ad se attrahit magis dignū. Pro quo vide Deciū & do. meum in rub. de iudi. Probus.

h ¶ Non tamen. Firmat Domi. consil. cxxxxij. istud dubium. Philippus Probus.

i ¶ In forma: dixi. s. in. c. proximo. notat p̄ po. in. c. fi. ix. q. ij. in fine. Probus.

k ¶ Incurrat. An autē si pluries celebret plures irregularitates incurrat. Uide que in simili dicit. domi. consi. cvj. super dicto dubio. Probus.

8 l ¶ Parrochie: Dic q̄ tota * diocesis epi/ potest dici parrochia sua/ tex. in. c. bone vbi prepo. & domi. xij. q. ij. c. j. s. de raptor. & ibi de anania. nu. iij. allegat. xvj. q. j. in parrochia. & de hereti. c. excōmunicam⁹. §. adijcim⁹. & c. ij. s. de magi. Pbatur ethymologia vocabuli. Nam parros grece idem est q̄ partitio latine/ vnde tota diocesis deputata illi diuisa a diocesi deputata alteri videtur epō: & pprie ille inferiores dicuntur ecclesie parrochiales: qr habent curā par-

9 titam. ¶ Et ex hoc dicimus q̄ * quilibet de diocesi / est parrochianus epi: vnde eps concurrit cū curato siue presbytero parrochiali in cura. Uide ad hoc bonū tex. cū glo. in. c. ij. j. de peniten. & remissio. ad idem. c. iij. de offi. archipresbyteri. & quod ibi nota.

¶ Et per hanc rationē episcopus cōsequitur canonicam portionē / de relictis factis ecclesijs sibi subiectis de quo in. c. requisistis. s. de testa.

¶ Et per hec dicere possumus/ q̄ tota diocesis cum ciuitate/ dicitur parrochia respectu episcopi: cui anime episcopatus immediate subsunt & ad ipsum spectat dispositio & generalis gubernatio. x. q. j. per totam. Unde agit etiam pro parrochiali/ ecclesia vacante. c. fi. de suc. ab intest. in pposito. Barba. in trac. de prestā. Car. in. j. parte. q. ij. nu. 14. ci-

10 tat q̄ mundus * dicitur parrochia Pape. Juxta illud euāgelii fiet vnū ouile & vnus pastor. Et secundū Jo. and. in c. pe. col. ij. in fine. s. de filijs p̄sbytero. quasi tota xp̄ianitas est sua prouincia generalis: qr est generalis vicarius xp̄i cuius est terra &c. c. tuam. s. de decimis. ix. q. iij. per principalem/ sequitur card. ibi. in. iij. not.

¶ Quo ad epm vide. Petr. de Ancha. in. c. fi. col. pe. s. de testa. & in. c. apostolice. nu. ij. s. de dona. Probus.

m ¶ Dic. Calca. in con. j. col. 24. ait apertum & manifestum dici notorium quod conspectu hominum nulla potest tergiuersatione celari. c. cui. & c. vestra. s. de cohabi. cleri. et mulier. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

Cum nullus clericū parrochię alienę preter superioris ipsius licentiam debeat ordinare, superior intelligitur in hoc casu eps̄ de cuius diocesi est is qui ad ordines p̄moueri desiderat oriundus, seu in cuius diocesi beneficium obtinet ecclesiasticū, seu habet (licet alibi natus fuerit) domiciliū in eadem. ¶ Inferiores quoque prelati religiosi vel alij nisi eis quod suos clericos aut subditos possint a quo voluerint episcopo facere ordinari a sede apostolica specialiter sit īdultum vel officiales episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. ¶ Episcopo autem in remotis agente ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel (sede vacāte) capitulum, seu is ad quē tunc tēporis administratio spiritualiū noscitur pertinere, dare possunt licentiā ordinandi. ¶ Religiosi vero a suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores & eorum socij possunt a locorum diocesanis quandiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licite, licet non sint de eorum diocesibus oriundi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Non est nouum q̄ lex noua per antiquam subaudiatur & econtra.
2 Regula siue clausula posita in dispositionē precedentis legis intelligitur tacite repetita in dispositione sequētis legis de eadem materia loquentis.
3 Dispositio augmentatiua dispositionis precedentis quid contineat.
4 Determinatio adiecta determinatiōi legali: cū fit additio. intelligetur tacite repetita in alia dispositione addente.
5 Noua & adiosa & contra iuris cōmunis regulas inducta extenduntur per identitatem rationis.
6 Ubi potest apparere de ratione legis ex identitate rationis debet extendi etiam quo ad penam.
Lex non est aliud q̄ ratio legis.
7 Lex sequens loquens generaliter: restrictionem recipit a lege precedente loquente specialiter.
8 Nobilitas non transit ad liberos ante adeptionem nobilitatis natos.
9 Dicēs se nobilem ex vtroq̄ parente: & non probans/ nisi q̄ ex vno punitur/ vt hic.

Cum nullus, Hic. j. Reso. declaratur concilium Lugdunen. s. eo. c. proximo: sed in duobus sequen. deciditur/ qui possunt ad ordines presentare/ et in vltimo qui religiosi a suis superioribus valeant promoueri [ordinare]. s. eo. c. proximo [domicilium] cōtra. s. eo. c. sepe. §. primo.

a ¶ Solu. Illa suppletur a per hāc vt vbi notatur [non extendat]. j. hoc lib. de offi. vicarij. licet [impartiri]. j. de offi. Archidi. significasti [ordinandi] ar. s. hoc libro. tit. proximo. si episcopus. & c. sequen. Joannes Mo. Car.

a Suppletur per hanc: Et sic dici-

1 mus non esse inconueniens: q̄ noua * lex per antiquam subaudiat/ & econtra. l. non est nouum. ff. de leg. & l. sequē. vbi dicitur antiquiores leges ad posteriores trahi vsitatum est: facit glo. in. l. sciendū & ibi Bar. in prin. ff. qui satisdare coguntur & idem Bal. ibi. Quod si in lege noua apponatur clausula non obstante aliqua lege: q̄ per hanc clausulam non impeditur/ quominus recipiat interpretationem ab alijs legibus: pro quo est glo. in auten. de hered. que ab intesta. col. ix. In verbo vacantibus/ quā singul. reputat Paul. de castro in. d. l. non est nouum de qua glo. celebrat festum (non tamē mortuorum prout pleriq̄ faciunt) Bar. in extrauag. ad reprimendam in verbo non ob-

2 stan. Ad idem glo. in. l. obes. C. de predijs minor. facit qr *

regula siue clausula posita in dispositione precedentis legis intelligitur tacite repetita in dispositione sequētis legis de eadē materia loquētis.l.regula circa fi.ff.de.iur. & fac.igno. ¶ Uidetur etiā repetitū qñ repetitū fieri suadet idētitas rationis cōcurrens in vtroqꝫ casu vt in.l.nemo.§.hoc edictū.ff.de testa.tutel.&.l.nihil.ff.de coniungen.cum emā.liber. vel qñ repetitionē suadet fieri absurditas que sequeretur si non fieret repetitio.l. quemadmodum.§.fi.ff. ad leg.aquil. ¶ Et ista faciunt ad questionem dico quotidianam. Pone pragmatica aut regijs ordinationibus cautum reperitur ꝙ nobiles ex vtroqꝫ parente & ex antiquo genere baccalarij in altero iurium non teneantur studere vltra triennium vt eis priuilegia in ipsis descripta suffragentur. Modo superuenerūt concordata in quibus de hoc antiquo genere nihil dicitur an hec verba ex antiquo genere intelligantur tacite repetita? Et dic ꝙ sic per premissa: que comprobando addo motiua sequentia. Certū enim

3 est: ꝙ quecūqꝫ dispositio * augmentatiua dispositionis precedentis etiam si sit stricti iuris ex tacita iuris repetitione in se continet omnes eas qualitates/conditiones / & limitationes / que continentur in dispositione augmentata l. inter socerum.§.cum inter.ff.de pac.dota.& in.l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pigno.actio.& in.l.etiā.C.de iur. do. & in cap.cū in tua.s.de deci.& de priuileg. cap. quia circa. ¶ Et pro faciliori intellectu do tibi instātiam. Certum est ꝙ lex iulia de adulter. Introduxit primum caput adulterij puniens solum alieni thori violatorem: statuens aduersus huiusmodi criminis accusationem quinquēnium: vt in l.quinquennium & in.l.vim passam.§.pscriptionem.ff.de adult. Postea vero in alia lege addidit ipsi capiti scđm/dicēs adulteriū accusari posse qui domū vt adulteriū ī ea cōmitteretur pbuit.l.qui domū.ff.de adulte.& in.l.auxiliū.§. in delictis.ff.de minor. Modo querit lex nūqd accusationi introducte ex hoc capite scđo addito ad primū simpliciter absqꝫ alia temporis prefinitione intelligatur pariter prefixa meta quinquennij & deciditur ꝙ sic quia determinatio

4 * adiecta determinationi legali cui fit additio intelligitur tacite repetita in alia dispositione addente: tex.in.l. mariti lenocinium.§.hoc quinquēnū.ff.de adulter.

¶ Ecce simile/secundum dispositionem legis antique/puniens corrumpentem alterius seruum/vel sua persuasione eum deteriorem facientem parificauit corrumpentem filium & corrumpentem seruum vt in.l.vt tantum.§.primo.ff. de seruo corrup. superuenit lex nona addens antique que vult serui corrupti etiam teneri illum qui male persuasit seruo quamuis persuasio nō habuerit effectum/modo queritur nunquid hec dispositio addens in seruo intelligatur etiā includere filium prout in materia corruptionis includebat lex antiqua ad quā est facta additio. Et decidit glo. nota.que est finalis in.l.siquis seruo.C.de fur. ꝙ sic / vbi

5 Bar.dicit noua * & odiosa & contra iuris communis regulas inducta extendi per identitatem rationis quod prosequere vt ibi per eum & Alex.in additio.facit glo.in.l. quod vero.ff.de legi.& in auten.post fratres el.prima.C.de legi. heredibus dico latissime in tracta.de mandat. apostolicis discutiendo dubium nondum a scriben. gallis tactum an graduatus insinuans teneatur in ipsa insinuatione exprimere beneficia per eum possessa prout & noīatus vbi cōcludo ꝙ sic contra communem praxim pro ampliori corroboratione intēti aliud habes simile/lex antiqua adinuenit querelam inffiociosi testamenti contra parentes qui in vltima voluntatevniuersum patrimonium alijs concedunt/eidem actioni metam statuens quinquennalē: postmodū alia lex ipsi priori addidit querelam inofficiose donationis contra parentes donantes alijs inter viuos vniuersum patrimonium filios fraudando cōtra officium pietatis. Queritur nunquid tempus quinquennale prefixum per constitutionem cui fit additio querele inofficiosi testamenti intelligatur tacite repetitum in constitutione addente. Et decidit legislator ꝙ sic in.l.fin.C.de inoffi.dona.facit.l.ij.§.si mater ibi eandem rationem. ff.ad tertul.per quem tex. Panor.in

6 cap.fi.s.de res.col.iij.dicit ꝙ vbi * potest apparere de ratione legis ꝙ tunc ex identitate rationis debet extendi etiam quo ad penam allegat etiam.l.liberum.§.senatus.ff. de ritu nup.addens: ꝙ lex non est aliud ꝙ̄ ipsa ratio legis probatur in.l.non est dubium.C.de legibus vbi Bal.& Di. in regula fi.j.hoc libro: Decius con.lxiiij.nu.6.ꝙ ratio legis vel statuti est anima legis & Bal.alibi ꝙ ratio legis mens & verba idem sunt. Et quemadmodum dicimus corpus regulari ab anima ita & ipsa lex regulatur a ratione legis & non a verbis que verba regulantur & ampliantur ad

limites rationis ipsius legis tex.in.l.cum pater.§.dulcissimis de lega.ij. & in.l.pater filium.§.fundum de lega.iij. facit quod notat Bal.in.l.scire.ff.de excu.tuto.

¶ Et ad principale intentum adde Roma.con.399.nu.xi.

7 vt presens consultatio. Quod lex * sequens loquens generaliter restrictionem recipit a lege precedente loquente specialiter: & hoc ratione contrarietatis correctionisqꝫ vitande notat glosa.in.l.omnes C.sine sensu vel reddi.& C. de adulter.l.ita nobis pudor & in dicta.l.ob es quod firmo per ea que etiam voluit idem Roma.con.xl.visis ac discussis nu.v. ꝙ quando due leges etiam si altera sit posterior possunt ad inuicem concordari cum aliqua distinctione ita ꝙ vna intelligatur secundum alteram sunt ad concordiam reducende & euitari debet correctio.ff.de legi.d.l. nam posteriores.l.vnica.C.de inofficio.dona.glo.in.l.sciendum.ff qui satisda. cogan. & in auten. offeratur .C. de litiscontē. cap.cum expediat.s.de elec.hoc libro. Cy.in.l. in exercendis.C.de fide instru. imo dico vnum ꝙ si posterior lex cōtineat clausulam non obstante quacunqꝫ alia lege/non tollit quominus adhuc sit fienda interpretatio vel concordia si fieri potest secundum.d. glo. in auten. de heredi. que ab intesta. faciunt quod in simili notat idem roma. con. 345. circa primum col.fina.

¶ Ex quibus premissis apparet firmata questio nostra/ ꝙ nobiles volentes gaudere priuilegijs concordatorum debent esse nobiles ex vtroqꝫ parente & ex antiquo genere prout & tempore prisco & idem cantat regia ordinatio que semper stat in viridi obseruantia licet sit ludo. xij.quodqꝫ nati sint post adeptionem nobilitatis parentum quia si an

8 te nihil est/cum * nobilitas non transeat ad liberos ante adeptionem nobilitatis natos.l.pe.& fi. de decur.lib.x.C. refert guil.benedic.in repeti.cap.raynutius in verbo in eodem testamēto relinquens el.1.nu.201.s. de testa.allegat id cōcludere fely.in cap.prudentiā.s.de offi.delega.dicēs ita pluries concludere vidisse per tholo. ꝙ nobilitas qua domini de cap. Tholose sunt decorati et sui per rectam lineam descendentes ex priuilegio non prodest nec communicatur filijs ante capitulatum per patrē adeptū natis.

¶ Tu tamen id habes modificare vt non procedat indistincte: quia quo ad euitandum penas habetur acsi post adeptionem nobilitatis nati forent.l.ij.§.in filijs de decur.ff.

9 ¶ Postremo addo in proposito ꝙ si quis se nobilem * asserit ex vtroqꝫ parente & non sit nisi ex vno: tunc committit mendacium & ratione huius carere debet impetratis.C. de precib.impera.offer.l.& si legibus.xxv.q.prima/ & si legibus. Et incidit in falsum & tanꝙ̄ falsarius est puniendus: nisi vulgo reputet̄ talis.l.eos.§.qui se pro milite.ff.de fal. vide concor.per chasseneum.in catho.vij.parte col.ij.conside.xxix.quod excitat con.xvij.nu.v.prout citabo in cap. fi.in fine de appel. Probus.

¶ Bonifacius Octauus Cap.iiij.

NVllus episcopus vel quisuis alius infanti (nisi forte religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini diocesis alienę clericalem pręsumat conferre tonsuram, nec etiam coniugato nisi volenti religionē intrare, aut ad sacros ordines promoueri, prout est sacris canonibus diffinitum.

¶ Qui vero contra fecerit (vt in eo in quo peccauerit puniat̄) per vnū annū a collatione clericalis tonsurae duntaxat nouerit se suspensum.

¶ Sūmariū Domini Ioan. Mona. Cardi.

1 Infanti/illiterato/coniugato/⁊ non subdito/clericalis tõsura conferri non debet.
Infantie etas durat vsq; ad septennium.
2 Beneficium non confertur nisi clerico.
3 Infans potest tradi a parentibus monasterio: non tamen astringitur regule ante annos discretionis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Infans non potest esse monachus: bene tamẽ miles/⁊ rex non imperator.
2 Quando in iure nostro fit mentio de beneficio simpliciter intelligendum est de ecclesiastico.
Beneficium ecclesiasticum consistit in quatuor.
3 Laico non competit conferre beneficium / nisi per priuilegium papale.
4 Qui non potest possidere/non potest prescribere.
5 Sequester quomodo confert aut presentat.
6 De spectantibus ad clericos illud solum licet laico quod reperitur sibi expresse concessum.
7 Sermo relatus ad personam: intelligitur secundum conditionem persone.
8 Sequestri possunt presentare nominatos/⁊ graduatos /ac mandatarios.
9 Laicorum votum/est clericorum bona deglutire/⁊ pecunias tanq̃ a barbaris extorquere.
10 Subrogatus debet sapere naturam illius in cuius locum subrogatur.
11 Laicus non potest esse vicarius episcopi.
12 Eoipso q̃ mandatur prouideri clerico/ intelligitur de officio ecclesiastico.
13 Laicus ⁊ coniugatus quare non possunt beneficia obtinere ecclesiastica in titulum.
14 Laicus ⁊ coniugatus obtinent beneficium ecclesiasticum ex dispensatione pape.
15 Spiritualia sunt spiritualibus distribuenda.
16 Non sufficit q̃ quis sit clericus tempore acceptationis beneficij: sed oportet q̃ sit tempore impetrationis.
Mandatur prouideri Titio cũ Titius fuerit clericali militie ascriptus.
17 Beneficium debet esse perpetuum / quo ad eum cui confertur.
18 Quando dubitatur an aliquid sit perpetuum vel temporale.
19 Omnia beneficia mundi sunt obedientialia ⁊ manualia respectu papalis potestatis.
20 Beneficia debent conferri pure.
21 An sit licitum seruire: vt consequatur beneficium ecclesiasticum.
22 An quis plures prebendas assisas possit retinere.
23 Ad seruitoria non datur expectatiua.
24 An illiteratus admittatur in ecclesiasticis
25 Collatio facta illiterato est nulla.
26 Ignorantia est mater omnium errorum.
27 Illiteratus non potest esse aduocatus.
28 Spes literature facit quem admittere ad gradum.

NVllus, Hoc cap. habet duo dicta primum q̃ nec infanti * nec illiterato nec nõ subdito nec cõiugato tõsura clericalis nisi in certis casibus debet conferri. Secundo versi. [qui vero] facienti contra penam imponit [infanti] Infantie etas durat vsq; ad septennium [a]. C. de iur. deliber. si infanti: ⁊ ideo infãti seu illiterato/non debet conferri tonsura/nec beneficium: cum beneficium * conferri nõ debeat nisi clerico. s̃. de res. cuz adeo. ĩ. de transac. ex literis: nec pueris. ĩ. de eta. ⁊ quali. indecorũ. ⁊. ĩ. de prebend. super inordinata [intraret] cõtra. ĩ. de regula. ad nr̃am. ⁊. c. significatũ. Sol. infãs * põt [b] tradi a parẽtib9 monasterio. xx. q. j. addidistis. ĩ. de reg. cũ simus: nõ tñ astringit̃ [c] regule ante annos discretionis: vt in cõtrarijs: interim tñ potest recipere tõsuram: vt hic [Seu illiterato] auten. de sanctis. episcopis. §. clericos. col. ix. [aliene] s̃. eo. eos. ĩ. de parro. nullus [coniugato]. ĩ. de conuer. coniuga. coniugatus/ et. c. sane. nisi in duobus casibus hic sequentibus [aut] .l. nisi coniugato volenti ad sacros ⁊c. [diffinitum]. xxvij. di. de his. lxxvij. di. placuit. ⁊. c. in singulis. s̃. eo. vel non est compos. ⁊. ĩ. de cler. coniuga. c. ij. xxxij. di. seriatim [suspensum] contra. s̃. eo. eos. Sol. vt ibi. Jo. mo. Car.

AD septẽnium. Vide que dico in. c. cõtra christianos de hereti. vbi late disputo an infãs peccet. Prob.
¶ Potest tradi/ An idem sit d̃ matrimonio carnali do. Brunell. conclu. vj. in trac. de matrimonio concludit post scriben. q̃ sponsalia de presenti in infantia post excessum/ iuris interpretatione/ sunt vt spõsalia de futuro ⁊ postea data perseuerantia vsq; ad pubertatem per mutuam cohabitationem transeunt in matrimoniũ de presenti. Et hoc quando perseuerantes in eadẽ voluntate sciuerũt actum gestum/ ⁊ de eo plenam notitiam habuerũt. Probus.

¶ Astringitur/ Et sic * infans nõ fit monachus Cy. in auten. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Bar. in. l. etiã. ff. de adop. facit. c. j. de regul. hoc libr. cum similibus potest tamen esse miles. Bal. in. l. si cũ te de decur. ⁊. l. filijs eo. Et potest esse etiam miles/⁊ rex/nõ imperator Bar. in. l. prima de muner. ⁊ honor. lib. x. C. firmat Alex. in additio. ad Bar. in. l. etiam de muner. patri. lib. x. Preterea inquantum Jo. mo. hic dicit beneficium non debere conferri nisi clerico. Intellige de beneficio ecclesiastico/ nã quotiens * in iure nostro fit mentio de beneficio simpliciter/intelligendum est de beneficio ecclesiastico. Car. in cle. ij. in. viij. nota. de iudi. Sequitur do. meus in rub. de renun. in fine quod consistit in quatuor si crediderimus Petr. de Ancha. in regula benefici. col. prima de regul. iur. hoc lib. post Jo. Cal. in ca. in nostra col. xij. s̃. de res. vbi Feli. ⁊ Barba. in cle. causam de elec.
¶ Primo in habilitate ⁊ persona que prouidet.
¶ Secundo in persona cui prouidetur.
¶ Tertio in qualitate ipsius beneficij.
¶ Quarto in modo ⁊ prouisione. Quo ad primum/ dic requiri quod prouidens ipse sit episcopus/vel prelatus ecclesiasticus: quia id laico * non competit/nisi subsistat priuilegium papale supra de prebend. dilectus / ⁊ de conces. prebend. cap. vlti. glo. in summa. xvj. q. vij. in fine. ⁊. xcvj. di. cap. bene quidem. ⁊ supra de elec. massana glo. in cap. imperium. x. di. tex. in cap. dilecto. supra de testi. et ibi Petr. de Ancha. Jo. And. Bal. et Panor. adducentes pro hoc cap. nobis supra de iure patro. et. lxiij. di. Adrianus et capi. in synodo et specul. in ti. de prebend. Idem Panor. ⁊ Areti. in d. cap. dilecto. in prin. dicentes q̃ licet istud habere ex priuilegio: non tamen ex consuetudine prescripta spatio tanti temporis de cuius initio memoria non existit ar. cap. cau samq; supra: de prescrip. et in hoc casu patitur fallentiam regula quod consuetudo priuilegio equiparatur not. in. c. nouit supra de iudi. cum alijs traditis per glo. pragma. in titu. de causis in verbo priuilegio/quam videas pro intento. Quinimmo ex transcursu illius temporis non presumitur priuilegium. Ita dicit Jo. And. post Jo. mo. in cap. ij. de prebend. hoc libro.
4 ¶ Et ratio quod laicus non possit prescribere: quia * non potest possidere: notat Domi. in. d. cap. ij. de prebend. referens ibi post Joannem monach. quod tempore Nicolai tertij hec materia fuit disputata maxime propter regem Francie/ et Anglie/ qui in certis ecclesijs suorum regnorum dicunt se habere collationem prebendarum sede vacante/de quo meminit Joan. de Selua in tracta. benefici. in prima parte. q. vij. col. v. de quo recordatus est Waleretus in tract. de elec. charta mihi. xxj. et Oldra. con. primo. col. prima de rege Anglie: et de eodem et rege vngarie. Bal. in. l. rescripta col. iij. C. de precib. impera. offer. Feli. late in cap. ij. supra de maior. ⁊ obedien. ⁊ latius in. d. capi. dilecto. Ubi idem firmat non posse cõpeter ex consuetudine/cuius etiam initij non extat hominum memoria licet eius effectus habeat vim priuilegij. l. hoc iure. §. ductus que. ff. de aqua quotidia. ⁊ cap. super quibusdam supra. verbo. signifi. Jo. mo. in. d. cap. ij. de prebend. Illud tñ intelligas cũ grano salis vt verũ sit data capacitate p̃scribẽdi Waleretus vbi supra. charta. xxij. col. iij. ⁊. d. glo. prima.

Sed vbi nõ est capacitas nõ ꝓcedit: vt magistraliter determinat Ioã. And. in terminis nostris. in. d. ca. ij. in fi. de prebẽ. in nouel. quẽ sequũtur. Domi. in. c. catholica. circa finẽ. xj. dist. Et Antho. de butrio: in repeti. ca. ꝑuenit. in. vj. col. s. de cẽsibus. ⁊ Panor. in. c. q̃rto. in primo nota. ⁊ in ca. nouit. nu. xxij. s. de iudi. ⁊ in. c. causã. s. de ꝑscrip. Late hec amplectitur Car. cõsi. lvij. pro magnifico dño Comite. Uide Ioã. And. in addi. ad specul. in ti. de legato. §. nunc tractemus. v̄si. sed nũquid legat⁹ vbi cumulat vtiles remissiões.

¶ Et sic nõ dicas in clericis in q̃buscadit prescriptio quo ad collationẽ bñficiorum cõtra episcopũ. Bellamera. cõsil. x. col. ix. Frãc. in cap. si a sede. col. j. nu. 4. de prebend. j.

¶ De muliere autem nõ est presentis speculationis. Ideo pro nunc te remitto ad ea que copiose tradit idem de selua ij. parte. q. v. cui adde Jaco. Rebuffi in proe. posteriorum librorum. C. Et Deciũ in regula prima. nume. x. ff. de regulis iuris. ⁊ Maleret. char. xxj. vbi. s.

¶ Et per ea que iam diximus de capacitate vel incapacitate persone possumus decidere questionem frequentatã. 5 Quia licet dicamus in iure nostro / ꝙ sequester * possit cõferre aut presentare glo. in cle. prima. in verbo / beneficium de seque. po. ⁊ fruc. quã sequũtur ibi Car. in. x. no. ⁊ Imola rota in antiq. deci. 324. Barba. in cap. examinata. colũ. xx. s. de iudi. licet ibi Panor. teneat contrarium contra quem ⁊ pro cõmuni tenet Feli. in cap. cum Bertholdus. col. fina. s. de re iudi. assignãdo quinq; rationes. Adde de selua in scda parte. quest. ix. vbi se resoluit ꝙ si sequester sit voluntarius solum videlicet de solo partium consensu positus / vel voluntarius ⁊ necessarius / id est positus per iudicem de consensu partium / vt cõmuniter hodie proceditur: tunc hoc casu presentat / aut cõfert. Et sic predictorum opinio debet intelligi. Et hoc data capacitate persone sequestri argu. predictorum ⁊ eorum que tanguntur per scriben. in. d. ca. nouit. in puncto prime nostre principalis questionis post glo. ibi in verbo cõsuetudinẽ que dicit parificationẽ inter cõsuetudinẽ ⁊ priuilegium data tamen capacitate persone secundum docto. ibi ⁊ Decium. nume. xij.

¶ Ex quibus resultat ꝙ si laicus deputetur sequester / siue cõmissarius ad regimen ⁊ administrationẽ alicuius prelature contentiose / ꝙ non poterit presentare neq; conferre cum presentare sit quid spiritualibus annexum ⁊ secundũ spirituale in totum. Or spiritualia sunt laicis interdicta / que non veniunt eis distribuenda. Prepo. prima questio. prima / in summa. col. vj. facit pro his regula tacta per Maleretum: vbi. s. charta. 35. ꝙ de * 6 spectantibus ad clericos illud solum licet laico quod reperitur sibi expresse concessum allegat glo. in cap. fi. xxiij. questio. prima. Panor. post Inno. in cap. q̃rto. de consue. esset enim ridiculum ꝙ illud quod laici non possunt quoquomodo (cessante papali priuilegio) acquirere ꝙ quadam sola administratione a facto iudicis laici progressa capaces redderentur: prout in simili dicit Bal. in cap. q̃rto. nu. 7. s. de iudi. dum citat ꝙ valde absurdum esset ꝙ ecclesia que est libera / per sententiam iudicis secularis efficeretur subdita patroni. Hoc modifica in collatione secundum aliquos non in presentatione cum eam facilius laici acquirant. Rochus de cur. in tracta. de iure patronatus. in verbo ecclesiam fundauit. In hoc tamen casu dicerem indistincte / ꝙ nec presentare nec conferre possit laicus sequester: cum non videam hanc distinctionem in casu nostro posse comprobari: iuribus ⁊ autoritatibus / nec neutro illorum quod nota.

¶ Et vt habeas animum tuum magis in hoc puncto pacificum / comprobo ⁊ vrgentioribus rationibus ⁊ incon7uincibilibus. Nam sicut sermo * relatus ad personam / intelligitur secundum conditionem persone. l. plenũ. §. equitij. ff. de vsu ⁊ habita. vbi Bald. citat argu. illius text. ꝙ si testator legauit vxori sue lectum suum / ꝙ non veniunt culcitre de serico cum non conueniant statui vidue: ⁊ ita sermo relatus ad ipsam personam / propter aliud debet intelligi secundum subiectam materiam facit / capitu. solite. de maiori. ⁊ obedien. ⁊ capitu. intelligentia. s. de verbo. significa. Pro hoc vide allegationes copiosas in addi. ad Barto. in. d. l. plenum.

¶ Item in. d. cle. prima / de seque. pos. ⁊ fruc. dicitur apud aliquam personam idoneam / ⁊ glo. ibi equum esset hanc sequestrationem fieri existenti in ordine quem requirit beneficium / ⁊ ibi Panor. Car. ⁊ Imola dicunt ꝙ imo necessarium: quod approbant ante eos Paul. ⁊ zenzel. ibi prosequitur fert Petrus de Ancha. colũ. prima / dicens ꝙ qui tali sequestro committit ipsius beneficij / plenam ⁊ debitam curam tacite videtur includere idoneitatẽ persone / in qua possit subsistere talis cura vt talia sint subiecta qualia ꝑdicata demonstrant / vt. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniusto ⁊ irrito testa. Et ita videntur intelligenda notata per Do. Brunellum in trac. de po. legati conclu. xx. in fine vbi con8cludit ꝙ sequester * potest presentare nominatos ⁊ graduatos / ⁊ eis potest fieri insinuatio. Idem in mandatarijs cum sequester sit loco vicarij ⁊ administratoris in spiritualibus ⁊ temporalibus: in hoc tamen vltimo videtur dubitandum cum tales sint sacrorum decretorum ⁊ canonũ executores: ⁊ sic eorum factum censetur factum apostolice sedis: nec hoc casu videtur cõferre aliquid spiritualitatis ex se: sed a sede apostolica. Et per ipsum transit spiritualitas sicut aqua per canalẽ lapideum iuxta not. in cap. si iustus fuerit. j. q. j. in illis verbis in canali lapideo nihil gñatur.

¶ Et prosequendo intẽtum partes predictas sustinet Bonifa. in. d. cle. prima in prin. nu. iij. q̃d cõprobat ibi nu. 46. quia sicut commendatarius debet esse eius ordinis / quem requirit beneficium cõmendatum vt no. in. c. nemo. s. de elec. hoc lib. ita ⁊ sequester debet esse ordinis / quem requirit beneficium sequestratum seu ad eum suscipiendum capax. Istud videtur etiam cõprobare idem Bonifa. nu. 52. in. d. cle. j. vbi dicit ꝙ talia mandata sequestri de stilo curie solum diriguntur diocesanis / sicut decisiones ⁊ causarum matrimonialium cognitiones: non autem officialibus eorũdem vel alijs personis / ⁊ ratio quia cũ sequester debeat habere plenã curam beneficij / ⁊ ea exercere que spectant ad beneficiatum: requiritur merito ꝙ sit valde idoneus / hinc ita intueri nõ potest alius / de ꝑsone idoneitate sicut ipse diocesanus ad quem omnia beneficia iure cõmuni spectãt / sub cuius etiam obedientia sunt regenda ⁊ conseruanda: Ita in proposito clericus melius disponet de his que spectant ad beneficium q̃ laicus: cum clerici sint oppido infesti laicis. c. laicos. ij. q. vij. ⁊. c. clericos d̃ immunita. eccle. 9 hoc lib. vbi. gl. ⁊ doc. Et eorũ votũ * est bona clericorũ deglutire ⁊ pecunias tanq̃ a barbaris extorquere. Firmat ⁊ vlterius Barba. in. d. cle. j. col. iij. adducẽs illud Bal. vulgare tamen in schola vtriusq; censure in. l. parabolani. C. d̃ epi. ⁊ cleri. ꝙ ille qui subrogatur in locũ alterius debet esse talis qui ad illum actum potest intelligi. Notat Bolo10gni. con. lxviij. in fi. ꝙ subrogatus * debet sapere naturam illius / in cuius locũ subrogatur. malere: vbi. s. charta. 47. col. iij. naturam dico substantialem: ita venit dicendum in proposito cum durãte sequestro ipse sequester subrogetur loco beneficiati

¶ Ergo habes intentum quod debet esse constitutus in ordine / saltem prima tonsura munitus ⁊ militie clericali a11scriptus. Item laicus * non potest esse vicarius episcopi cap. in noua. xvj. q. vij. dico in cap. primo. j. de offi. vica. nisi procedat eius creatio a sede apostolica per nota. Decij. cõ. 134. nu. ij. facit quod voluit Areti. in cap. decernimus. nu. xij. s. de iudi. ꝙ generalis administratio ecclesie / et rerum eius per quam laicus acquirit aliquam preeminentiam in personas ecclesiasticas laicis committi non potest / vt in. c. iudicatum. 89. di. Sed si committitur temporalium administratio retenta administratione spiritualium penes ipsũ vel commissarium / que sit persona ecclesiastica videtur ꝙ valeat glo. in. d. c. iudicatum. Et hanc partem teneo tanq̃ de iure probabiliorem. Et redeundo ad thematis discussionem ⁊ secundum membrum / videlicet de persona cui prouidetur. Istud enim principaliter hic tãgit Jo. mo. quia nõ potest prouideri nisi clerico testantur iura per eum allegata quibus adde cap. ij. s. de insti. cle. quia contingit. §. vt autem de religio. domi. qui sit ad minus supra septimum annum sue etatis constitutus / vt hic pro quo Domi. con. 38. pro clariori Guiller. in cle. generalem de eta. ⁊ quali.

¶ Et ꝙ laicus sit incapax beneficiorum Feli. optime iuribus ⁊ autoritatibus in. d. c. cum adeo in versi. contrariam partem sustinet. Facit vltra eum doctrina Antho. de Butrio in cap. in ecclesia in fine. s. de insti. vbi refert ꝙ laicus non potest impetrare literas ad beneficia / quod intellige vt. j. dico secus dicas in temporali pensione que datur in stipendium / idem in hospitali / quod non confertur in titulum beneficij ecclesiastici vt prestimonia / prestimonialia archi. in cap. non potest de preben. hoc lib. Bonifa. in cle. multorum. nu. ij. de pe. Barba. in cle. causam de elec. versi. Secundo hoc apparet / vbi in proposito adducit. ca. quia sepe 12 de preben. dicens ꝙ eo * ipso ꝙ mandatur prouideri clerico intelligitur de officio ecclesiastico. c. fi. de prebẽ. eo. libro. ⁊ cle. vt hi qui. ij. Reso. de etate ⁊ quali. Uide Pet. de Ancha in. d. c. q̃ sepe versi. querit Jo. And. ⁊. j. q. iij. si q̃s episcopus ⁊. c. saluator. ⁊. c. fi. de conces. preben. j.

¶ Dicit eñ Barba.in cle.grã.col.v.de ref. ꝙ si quis eligatur ad bñficiũ ecclesiasticũ: seu dignitatẽ: ⁊ sit laicus ꝙ nõ cogitur inuitus acceptare vel cõsentire not.do.Antho.in c.⁊ si vnanimiter.de postul.pla.ꝑ no.in.c.cũ monasteriũ.s̃.de elec.facit.l.inuito.ff.de regu.iur. Uide Prepo.in.c.placuit.xxxij.di.vbi notabiliter distinguit querẽdo an clericꝰ cõiugatꝰ possit habere bñficiũ.Et dic etiaꝫ post Gemi. ibi cuiꝰ dicta parũ discrepãt a dictis Antho.de Butri.Jmol. ⁊ Panor.in.c.Joãnes.s̃.de cler.cõiu.⁊ idẽ Jmola.⁊.c.diuersis.co.aut vcꝫ q̃rit an possit de iure bñficiuꝫ retinere/ aut in stipẽdiũ solũ: vtputa q̄ pulsat cãpanas: claudit hostia: vel incẽdit lũinaria: ⁊ silia/ ⁊ tũc hr̃e potest vt p̃dixi.c.si q̃ ꝰ.32.di.⁊.xij.q.j. q̄ tua ⁊ hoc casu tenet portare coronã: ⁊ sic potest intelligi.d.c.Joãnes.s̃m vnaꝫ lecturam. Aut vult retinere in titulũ: ⁊ tũc clarũ est ꝙ nõ potest laicus per iura primo allegata: ⁊.d.c.diuersis: quod patet ad
13 oculũ: q̄ nõ * fuit vocatus in sortẽ ⁊ hereditatẽ dñi. Secũdo: q̄ nõ potest laicus sacramẽta cõferre ꝑpter que cõferũtur ecclesie ⁊ bñficia. Etiã bñficia fuerũt instituta: ꝑpter diuina officia.glo.in.c.fi.s̃.de offi.vica.⁊ his non possunt vacare: q̄ nõ vocati iuxta illud Pauli. Quomodo pre
14 dicabũt ⁊c. Aut vult obtinere * bñficiũ ex dispẽsatione: ⁊ fit per Papã: ⁊ tũc valet cũ papa possit dispẽsare cõtra ius c.proposuit.s̃.de cõces.prebẽd. Jdem Prepo.in.c.qui eps. col.fi.xxiij.dist. Aut dispẽsatio fit per inferiorẽ a papa tũc aut est bigamus/ ⁊ hoc casu nõ potest cum inferior a papa nõ dispẽset cũ bigamo.83.dist.c.si quis.⁊ de cler.cõiu.sane latius per Joã.mõtaigne/in tracta.de bigamia. quest.vij. col.xiij.Mĩ.in hoc principali articulo: ⁊ in quest.v. Aut nõ est bigamus: licet sit clericus cõiugatus/ ⁊ vult dispẽsare in dignitate: vel beneficio ecclesiastico curato: nõ potest: ⁊ ita ꝓcedere potest.c.primũ.s̃.de cler.cõiuga.⁊.d.c.Joannes. Aut si vult dispẽsare in bñficio simplici: ⁊ tunc si vult viuere clericaliter: ⁊ tunc potest dispẽsare episcopus s̃m aliquos dũmodo cõcurrãt cause legitime: ⁊ habiles ad dispensandum: de quibus in.d.capitu. diuersis.

¶ Panor.tamen in.d.capi.Joãnes.tenet contra ⁊ optime cũ nõ reperiatur hec dispẽsatio epõ ꝑmissa. Jdeo in dubio videtur ꝓhibita facit glo.in.c.cũ decorẽ.de cler.cõiuga. ⁊ hoc dicit Jmola. in.d.ca. Joãnes tutius esse/ cui assentio nec vnq̃ visum fuit. Et cõtrariũ tenẽtes defecerũt in sa-
15 lutari suo. Et ratio ad premissa: q̄ * spiritualia spiritualibus personis sunt distribuẽda: ⁊ nõ alijs: cũ per eos reruꝫ ecclesiasticarũ substãtia soleat deperire.d.ca.diuersis: ⁊ in his via regia nõ solent ambulare testatur experiẽtia rerũ magistra q̃ oĩbus cõuenit.c.qualiter.cl.j.s̃.de accu. Archi.in.c.pie mẽtis.xvj.q.viij. tuꝫ etiã q̄ ecclesia vult suos famulos nõ seruos/ sed liberos: vt patet in rubri.de seruis nõ ordinãdis. Sed cõiugati d̄r serui vxoꝝ: vt patet intuẽti ⁊ valet argu.de cõiugato ad seruũ.l.ij.ff.de sta.homi.ergo habes hic intentum. ¶ Postremo in hoc mẽbro adest verbũ tactũ per Philippũ Frãc.in.c.si eo tẽpore.s̃.de ref.
16 hoc libro/ ꝙ licet quis sit clericus tẽpore * acceptatiõis/ ⁊ nõ tẽpore impetrationis: nõ sufficit tex.⁊ ibi glo.in.d.ca. ex literis.s̃.de trãsac.vbi Panor.in.v.not. Cõcordantes. Uide per Do.Dalleriũ in trac.de manda.apostolicis.in.v. solu.col.iij. Dico in cap. Eũ qui.ĩ.de prebẽ. post Malere. in tracta.de electio.in princi. colũ.vj. Uidi tamen papam mandare aliquibus: videlicet Titio prouideri de beneficio vacante cum foret ipse Titius beneficio clericalis militie munitus/ quod est notandum. Nec tempore intermedio poterit beneficiũ hoc ab alio impetrari cũ mandatum hoc operetur preuentionem/ ac si plene foret ꝓuisum tex. ⁊ ibi glo.⁊ scribentes in.c.si soli.de cõces.preben.hoc lib.

¶ Pro hoc facit quod citat Paul.de castro.consi.cccxxvj. De primo quesito in prima parte ꝙ mandari potest seu cõferri capella cum fuerit constructa allegat.l.si seruitus.§.fi.ff.de serui.vrba.predio.⁊.l.seruos: ⁊ quod ibi not.Bar. ff.de ali.⁊ ciba.lega.⁊ in.c.ad audiẽtiã.s̃.de eccle.edificã.

¶ Et redeundo ad propositum. Contrariam sententiam videtur tenere Guil.in.c.primo de cõces.prebẽ. col.4.dicens ꝙ si papa vel ordinarius prouiderit de huiusmodi beneficio ꝙ valet etiã pendente cõditione quod nõ credo de ordinario propter affectũ ⁊ manus appositionem. capi.vt nostrum.s̃.de appella.cum similibus. Nec de papa nisi hec fuerint expressa doctrinis vulgatis hoc resultat. Hesito tñ de obtẽtione p̃dicte forme: vt nõ possit de facili obtineri nisi ĩ curia habeas ꝓpitios aut distribuas capones: vel cũ bibalibꝰ ꝯuenias. Pro hoc Bal.in.c.cũ adeo.nu.7.s̃.d̃ rebãc tñ formã vidi expeditã: ⁊ d̄r nos volẽtes dilectũ filiuꝫ Gilbertũ Probũ scholarẽ Bituric.diocesis/ q̃ vt asserit militie clericali ascribi desiderat apd̃ nos de vite ⁊ morũ honestate alijsq̃ probitatis ⁊ virtutum meritis multipliciter cõmendatũ horum intuitu fauore prosequi gratioso ipsumq̃ a quibusuis excommunicationis ⁊c. Mãdamus quatinus si per diligentem examinationẽ eundẽ Gilbertũ adhoc idoneum esse repereris super quo tuam conscientiã oneramꝰ canonicatum ⁊ prebendã predictos/ quorũ fructus ⁊c. prosẽq̃re formã cõmunẽ. Eidem Gilberto postq̃ clericali militie rite insignitus fuerit autoritate nostra cõferas ⁊ assignes inducens per te vel alium ⁊c. vt in forma communi.

¶ Uel dic ⁊ expediẽtius/ Tibi ex nunc prout ex tũc/ ⁊ ecõuerso postq̃ clericali caractere rite insignitus fueris per te vsq̃ ad.xviij.dicte tue etatis annum tened. regend. et gubernand. ita ꝙ liceat tibi ⁊c. prosequere formam cõmen de autoritate apostolica cõmẽdamꝰ: ⁊ deinde illud ex nũc ꝓut extũc ⁊ ecõuerso tibi cõferimꝰ ⁊ d̃ illo etiã ꝓuidemꝰ.

¶ Etiam cum nõ ascripto militie clericali dispẽsatur ꝓut vidi. Et dicitur sic volentes te qui/ vt asseris de nobili genere procreatus ⁊ in.xv.tue etatis anno constitutꝰ existis ⁊ militie clericari ascribi desideras premissorũ ⁊c. quodcunq̃ curatũ seu alias incõpatibile aut presbyterale beneficium ecclesiasticũ/ etiam si parrochialis ⁊c. fuerit recipere ⁊ retinere/ illudq̃ simpliciter vel cã ꝑmutationis quotiẽs tibi placuerit dimittere: ⁊ loco dimissi ⁊c. libere ⁊ licite valeas defectu etatis premisse ⁊c. dispensamus. Prouiso ⁊c.

¶ Tertium quippe membrum respicit qualitatem vt videlicet beneficiũ habeat aliquid spiritualitatis annexũ/ vel id cui annectitur hinc vt prediximus: beneficiũ datur propter diuinum officiũ.c.fi.s̃.de ref.hoc lib.⁊.c.cum secundũ apostolum.s̃.de preben.⁊.lxxxj.di.si quis sacerdotum.

17 ¶ Jtem debet * esse perpetuum quo ad eum cui confertur.lxx.di. sanctorũ.c.postulasti.s̃.de ref.not.in.c. veniẽs s̃.de filijs presbytero.⁊ in.c.pe.de cle.egro. Car.cõ.cv.nu. xxvij.allegat.lv.di.precepta.⁊. vij.q.prima pastoralis idẽ Car.vbi.s̃.nu.vj.dicens ꝙ inferior a papa non potest beneficium conferre ad tẽpus: quia nulli citra papã cõpetit vt possit contra canones aliquid facere quod de iure teneat: etiam si sit legatus de latere cle.ne romani de elec.de offi. Archi.c.fi.permittitur tamen ex causa concedere beneficium in commendã vt in.c.nemo.s̃.de elec.hoc lib. quo ad parrochiales ecclesias tantum.

¶ Et pro in tento nostro de perpetuitate beneficij habes glo.singularem in cle. Et si principalis de ref.in verbo.per electionẽ/ ⁊ in.cap.fi.s̃.de ref.hoc li. facit.l. iurisperitos in
18 prin.ff.de excu.tuto.vbi est tex. ꝙ quando * dubitat̃ vtrũ aliquid sit perpetuum vel temporale potius iudicandũ est perpetuũ.l.sufficit.ff.de conditio.indeb. facit.l.seruus.C.d̃ penis. Jason in.l.principalibus.ff.si cer.pe.tex. in.c.primo de capel.mo.hoc lib.

¶ Dicit tamen Bal.in.l.rescripta. col.iij.C. de precib.im-
19 per.offer.ꝙ omnia * beneficia mundi sunt obedientialia et manualia respectu papalis potestatis: quia episcopũ trãsfert de vno epãtu ad alium pro libito voluntatis: vide collec.in.c. nisi essent.supra.de p̃ben.nu.vij. Feli.in.d.ca.in nostra: versi.restant multa.s̃.de ref. Panor.in.c. si constiterit.s̃.de accu.⁊ Feli.in.c.fi.nu.vij.s̃.de iudi.

20 ¶ Quo ad quartũ essentiale beneficij/ est pure * sine pacto ⁊ conditione sine cõmodo tẽporali de eo prouidere/ alr̃s symonia resultaret/ prima.q.j.c. sanctorũ ⁊.j. q.ij.c. q̃ pio. j.q.iij.si quis dator.s̃.de symo.consuluit. Domi. et Franc. in.c.dudum de preu.hoc lib.vbi ample loquuntur de conditione sub qua non possunt conferri beneficia preterq̃ a papa. Car.in.d.cõ.cv.glo.no.in.c.ex parte el.primo.s̃.de offi. delega.⁊ ibi Panor.qui ex ea iuncto textu notat ꝙ volens licite renũciare beneficio non suo non debet deducere in pactum/ vt conferatur certe persone/ sed debet pure ⁊ spõte renunciare in manibus superioris: q̄ si apponatur pactũ nõ valet renũciatio/ nec collatio alteri facta. Pro quo Do.meus de Ripa lib.primo interpre. in.c.cũ.M.s̃. de cõsti.nu.174.vbi refert valere/ nisi appareat ꝙ sit deductuꝫ in pactũ ꝙ alteri cõferatur. Panor.in.c.dilecto de preben. quod verũ cum nõ appareat epm̃ in cuius manibus fiebat renunciatio cõsensisse protestationi/ ꝙ tali cõferatur/ ⁊ tũc videtur valere facit etiam pro intẽto principali glo.in.c.ordinationes/ prima.q.j.⁊ in.c.cũ vniuersorũ de rerũ ꝑmuta. glo.in.c.cũ pridẽ in verbo illicite.s̃.de pac.⁊ in.c.saluator. j.q.iij.in verbo ⁊ iudicẽ: ⁊ hanc doctrinã glo.⁊ Panor.ac aliorum doc.ibi/ nota/ cũ causa sit admissionis mille resignationum: in curia quolibet anno que admitterent̃ corã ordinarijs/ etiã legatis/ de quo ample ꝑ do.Boeriũ in trac. de po.leg.in.q.ij.⁊ ibi videre poteris ad saturitatẽ etiã d̃ hoc

quarto quesito/cui adde glo. in verbo temporalis/in.§.⁊ cũ humane de elec. in pragma. que exclamat contra prelatos huiusce tẽpestatis qui assueuerunt dare beneficia: vt eligantur ad dignitates ecclesiasticas/cui iunge glo. in verbo/symoniacũ/eo. ti. in.§. si vero/que discutit de his qui ꝓ obtentione cõfirmationũ electionũ suarũ distribuũt pecunias. De alijs vero qui intuitu seruitiorum dant beneficia ecclesiastica/vide Inno. in capi. tuã. ṡ. de eta. ⁊ quali. concludentem esse symoniã: quod dictũ Inno. citat Iason in l. si non sortem.§. libertus. col. iij. ibi quintus effectus: ⁊ in l. ex hoc iure. nu. lviij. ff. de iusti. ⁊ iur. Dicens ipsum Inno. ibi exclamare contra cardinales ꝓcurantes beneficia pro suis seruitoribus/que verba non inuenio: ibi testatur tamẽ illud Angelus in. l. sed ⁊ si lege.§. consuluit. ff. de peti. heredi. ⁊ idem post Cy. in lege prima. C. ad leg. iul. de ambitu. ⁊ Panor. post glo. in cap. cũ essent de symo. vbi late Feli. in parte tamẽ cõtraria videtur tex. ⁊ ibi glo. Cy. ⁊ Bal. in fine. ⁊ Paul. in. iij. no. in. l. iubemus. C. de sacrosan. eccle. vbi in recõpensatiõem iustorum seruitiorum potest cõferri beneficiũ. Sed dic ibi nõ obstare tex. nec doctrinã scribentium/ cum intelligantur de seruitoribus ecclesiarũ: quibus beneficia vacantia ex statuto priuilegio / aut cõsuetudine cõferuntur: vt in pluribus ecclesijs regni Francie obseruatur: vtpote in ecclesia primatiali Bituri. vbi sunt certe prebende assisie / quas de residentia vulgus appellat: de quibus habes in cap. pe. ṡ. de cleri. nõ residen. vnã quarum obtinet mihi charus do. Bartholomeus militis a quo fui informatus sup his/idem in sacra capella palatij regis Bituri. pro hoc facit glo. in. d. cap. cũ essent. ṡ. de symo. quam ibi sequũtur Panor. Io. de Anania. ⁊ Feli. vbi dicitur ꝙ 21 * quilibet potest seruire episcopo/vel alij spe future remunerationis. Nec symonia cõmittitur in tali spe cũ sine pactione vel conditione seruiat. Et hoc intelligas/alias data capacitate/nec propter id principaliter seruiat/ nec etiã ꝓpter id etiã principaliter cõferat/sed alias tanq̃ idoneo.

¶ Et intellige de conditione nisi tacite insit testatur post alios de selua/in tertia parte/quest. xx. vbi late per eum/⁊ 22 hec sufficient. ¶ Unum tamen resultat * quo ad huiusmodi prebendas assisias notandũ. Quia quis plures etiã ex episcopi dispensatiõe non porest retinere. Archi. in capitu. clericus. nume. vj. xxj. quest. prima. facit glo. pragma. in titu. de colla. in.§. ordinat. in verbo residentie/ vbi dicitur ꝙ quis non potest insimul retinere duas prebendas theologales propter onus residentie/ ꝙq̃ etiam super talibus non potest obtineri expectatiua / aut mandatum de prouidendo. ¶ Alex. vj. pontifex maximus edicto promulgauit pontificatus sui Anno quarto: sub rubrica de si23 gnatura gratie: ibi ad * seruitoria non datur expectatiua vide Aureolum in addi. ad Guil. in capit. super eo. de preben. ĩ. ꝙ huiusmodi prebende assisie nõ reperiuntur de numero incompatibilium. Petr. de Ancha. consi. clix.

¶ Nunc adest postremo expediendo tex. ⁊ Ioã. mo. doctri24 nam. An illiteratus * reputetur legitimus in actibus ecclesiasticis. Primo videtur ꝙ collatio etiam prime tonsure illiterato facta sit pro infecta cum in tex. nostro sit dispositio negatiue proposita que continet decretũ irritans per ea que deduxi in capi. primo in fine. ṡ. eo. quibus adde Iaso. cõsi. xcvij. Statutum. volu. 4. quod verum dic vbi alia pena in constitutione non apponeretur/ vt hic alias secus per ea que Ioã. mo. voluit in. d. cap. primo. ṡ. eo. ti. merito Frãcus hic testatur ꝙ si ordo conferatur illiterato/ꝙ caracter imprimitur/sed non habet executionem. Idem in minore/vt notat glo. magna in cle. generalem. de eta. ⁊ quali. Igitur recte sensuit Inno. ⁊ post eum Ioã. And. in. c. cum 25 nr̃is. de cõces. p̃bẽ. ṡ. ꝙ collatio * b̃n̄ficij illiterato facta est nulla: hinc Bartachi. in tract. de ep̃o in prima ꝑte. lib. ij. q. xlvij. ꝙ ignarus literarũ/nõ potest eligi in ep̃m/cũ episcopus debeat esse literatus ⁊ bone sciẽtie. c. cũ in cũctis. vbi glo. ⁊ scribẽ. ṡ. de elec. c. cũ nobis. ⁊ c. cõgregato. eo. ti. ⁊ c. fi. lj. di. ⁊ in autẽ. de epi. ⁊ cler.§. clericos. col. ix. ⁊ in auten. quo. opor. ep̃os.§. hoc vbi Ang. col. prima. al's debet deponi. cap. fina. ṡ. de eta. ⁊ qualita. sc̃d̃m glo. in. d. capi. cum in cũctis. Et ratio resultat ex no. per Bald. in. d. cap. congregato. nu. 4. vbi citat ꝙ om̃ino illiteratus est nullus in ecclesia dei/ quia vt ait Ang. nõ est fugiẽdum ad ignorantie tenebras/⁊ ecclesia dei debet splẽdere nõ ruere / vide que dixi in ꝓposito in. c. gr̃a. ⁊ in. c. statutũ. ṡ. de res. post Ioan. mo. in. c. cũ ex eo. ṡ. de elec. ⁊ in. c. fi. ⁊ vbiq̃ ꝑ nos. ĩ. de verbo. signi. ꝙ asinis deferratis nõ indiget/sed viris literatis refert Feli. ĩ. c. si qñ. col. 4. v̓si. stat difficultas. ṡ. de res. in doctũ ep̃m asino cõparãdũ in quo gñe abũdat ecclesia militans quod taceo: quia veritas odium parit solis principibus incognita qua sola priuantur. Oportet em̃ vt qui prĩcipibus vult placere/ambulet inter laudem ⁊ placentiã nõ versus veronam. Feli. in. d. c. si quando circa finem. d. versiculi/stat difficultas/de huiusmodi illiteratura vide collec. in. c. cũ ex eo ⁊ ibi. additio quedã. ṡ. de peni. ⁊ remissio. Feli. in. c. fi. ṡ. d̓ res. ⁊ Neuisa. in sylua nuptiali charta mihi. xj. 26 vbi dicit ꝙ ignorantia * est mater omnium errorum. c. ignorantia. xxxviij. di. Et inde est ignari non homines sed hominum imagines dicũtur. Panor. in. c. prudentiam. ṡ. de offi. delegati adducit illud Terentij: hoĩe imperito nunq̃ q̃cq̃ iniustius est: q2 nisi qnod ipse facit nil rectũ putat/ nec potest inueniri fedus inter iustitiã ⁊ stultitiã/cum nunq̃ possit esse iustus qui stultus est: faciũt no. Bal. in proe. Gregoria. rex pacificus. col. iiij. ꝙ ignorãtia ⁊ cupiditas sunt mala nature. maxime in sacerdotibus dei/cũ docẽdi officiũ susceperint in populo dei d̓ Selua in. iiij. p̃re. q. vij. versi. 28. 27 Accedat quod voluit Ioson in. l. certi iuris. nu. iij. C. de iudi. ꝙ illiteratus * nõ potest esse aduocatus: quod etiã voluit Bar. in. l. j.§. aduocatus. ff. de var. ⁊ extraordi. cog. ⁊ in l. j.§. j. reprobata glo. ibi. ff. de postul. glo. in. l. ij. C. de postul. Panor. in rub. eo.

¶ Pro intento nostro principali adde Feli. in. d. ca. si quando ꝙ si papa mandat conferrri beneficium siue confert ipse omnino illiterato nõ est ei obediendũ/quod latiꝰ expedio in prima parte trac. nostri de manda. apo.

¶ Facit dictum Io. And. in. c. de multa. col. iiij. ꝙ in dispẽsatione obtinenda ratio literature magis habetur in consideratione q̃ ratio bonitatis. Hinc videmus in preludijs dispensationum ꝙ anteponitur tanq̃ magis priuilegiata Io. mo. in. c. accusatus de here. vide que dico in. c. ne aliq̇. illo tit. cum dicitur literarũ scientia vite ac morũ honestas ⁊c. ⁊ ꝑ eundẽ Io. And. ibi exordit̃ apl̃ice sedis benignitas sic merita personarũ ꝓuida deliberatiõe disponit / vt eos qui literarũ sciẽtia morũ ac generis nobilitate p̃cellũt fauoris gratia/efferat amplius ⁊ maioribus studeat beneficijs honorare quia non indigne vni quod sufficeret pluribus speciali prouisione conceditur ⁊c.

¶ Facit ad p̃missa q̃ diximus de om̃ino illiterato q2 talis infanti equiparat̃ vt ex mẽte tex. nr̃i resultat qđ sequit̃ do. Petrꝰ Rebuffus in repet. c. postulastis no. iiij. nu. clxxx. ṡ. de cle. excõica. mi. vbi nos ⁊ que hic dicimus citat qđ facillime potuit quia tanq̃ honorandus dñs ⁊ intimus amicꝰ scripta nr̃a ad libitum vidit priusq̃ prelo traderentur.

¶ Et intellige dictũ Franci. cum grano salis inquantũ dicit ꝙ si ordo conferatur penitus illiterato / ꝙ imprimit̃ caractere: sed non habet executionẽ ⁊ collatio beneficij ei facta est nulla/verũ in illo instanti illiterature seu minoritatis: sed quãdo peruenit ad literaturã vel etatẽ/ tũc habet executionẽ ordinũ: ita testatur hic Aureolus in additio. ad Guil. ꝑ no. Panor. in. d. c. vel non est compos/⁊ in. c. cõsultationi. ṡ. eo. ⁊ tũc potest fieri collatio beneficij/tex. in. c. post translationem.§. si quis propter. ṡ. de renũ. Istud quod dicit de collatiõe nõ placet/quia dicitur ꝙ est nulla ergo tractu tẽporis/nec alio adminiculo validari potest ꝑ regulas satis vulgares: nec militat eadem ratio de collatione ordinum ⁊ collatione beneficij quia in primo imprimitur caracter in secundo secus.

¶ Demum pro premissis adde ea que voluit Inno. in. d. c. cum in cunctis col. prima. ibi. qui autem omnino illiteratus est omnino/ordinari nõ debet ad aliquẽ ordinẽ/si tñ ordinetur potest dici ꝙ ordinem recepit ⁊ clericus erit: si autẽ sint 28 parum scientes/ ⁊ * spes sit ꝙ possint proficere promoueri possunt: si vero non sit spes/non debent promoueri: Imola. in cle. prima de eta. et quali. Feli. in rub. de mag. in prin. vbi allegat glo. in verbo deuotio. in cap. monachus. lxxviij di. et in capit. tum ex literis in verbo instructum: supra de resti. in integrum/que dicunt ꝙ prudentia/honestas/et ingenium/supplent etatem: quibus iunge Barba. notata in prima a Basil. car. vj. col. ij. quod scholaris prestantis ingenij potest doctorari licet non sit sufficientis scientie/dummodo sit spes magne scientie future.

¶ Pro premissis vide que notat Feli. in capi. cum omnes col. ix. versi. hanc fallentiam. supra de constitutioni. vbi dicit quod maior pars capituli potest aliquid statuere de bonis capituli in subsidium alicuius pauperis studentis etiam inuita minori parte si probabiliter speretur id in futurum in vtilitatem ecclesie attenta qualitate studentis/ et paucitate literarum. Probus.

¶ De etate & qualitate/& ordine preficiendorum, Rubrica.

¶ Preficiendi per electionez debent esse in certa etate. s. de elec.cum in cunctis:⁊ qualitate/ vt notatur. s.ti.proximo/in rubrica/⁊ in ordine iam habito. s.eo.a multis/vel in breui habituro supra eo. vt abbates:⁊ cap.preterea. j. hoc libro de preben.si pro pauperibus. Ideo subijcitur rubrica de etate ⁊ qualita ⁊c. Ioan. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.vnicũ.

PErmittimus vt episcopi cum his qui.xx.annum compleuerint, quod dignitates vel personatus quibus animarum cura non imminet valeant obtinere, possint (si aliud non obstat canonicum) libere dispensare.

¶ Summariũ Do.Ioan.Mona.Car.

1 Preceptum debet precedere permissum.
Potius implendum est permissum ꝙ̃ preceptum.
2 Priuilegiũ meretur amittere: qui ↄcessa abutitur potestate.
3 Licet optim⁹ sit eligẽdus/satis tñ est ne malus existat.
4 Largũ datur:qñ ius cõe ex causa infringitur.
Potius beneficijs/ꝙ̃ personis debet prouideri.

¶ Sũmariũ Domini Philippi Probi.

1 Propter ingratitudinem filius emancipatus / reducitur in patriam potestatem.
2 Laudandus est/qui de necessitate facit virtutem.
3 Necessitas que habet excusare quod contra legem fit/debet esse summa.
4 Ratione necessitatis testes possunt examinari parte non citata.
5 Papa aut princeps scienter conferens gratiam inhabili / eo ipso cum eo videtur dispensare.
6 Pape dissimulatio ex certa scientia : habet vim dispensationis.
Dispensatio inferioris requirit cause cognitionem.
7 Uerba prefationis dispensationis/non sufficiunt:nisi probentur merita.
8 In papa presumitur causa/non in inferiorum dispensationibus.
9 Argumentum de maiori ad minus / ⁊ a paritate rationis/ habet locum in dispensationibus.
10 Dispensatus super pluralitate beneficiorum : censetur dispensatus super non residentia.
11 An nobilis: vt gaudeat prerogatiua graduatorum ⁊ nominatorum teneatur studere per septennuũ ante licẽtiaturã.
12 In nobilibus non requiritur tanta peritia / sicut in non nobilibus.
13 Qualitas in vno posita/in alio non debet repeti.
14 In quibus casibus episcopus dispensat.
15 Inferiores ab episcopo non dispensant nisi id reperiatur expresse cautum in iure.

PErmittimus, Hic ꝑmittitur episcopis dispẽsandi potestas: in certo casu hic posito/ qui nõ erat diffinitus. s. de elec.cum in cunctis.§.inferiora.cuz.d.§.loquatur in personatibus ⁊ dignitatibus curam animarum habentibus.

¶ Sed quero episcopus habet in permissuz de dispensando hoc casu/ habet tamẽ in precepto de cõferendo dignitates ecclesiasticas. j.de offi.archipresbyteri:vt singule. Nunquid veniet episcopus ad permissum/ 1 vbi potest implere preceptũ. Et videtur ꝙ non quia * preceptum debet precedere permissum.

¶ Sed contra iam hec permissio esset inutilis/ vt plerunqʒ solutio videtur potius implendum preceptum ꝙ̃ permissum ar.ff.de decur.l.generaliter.§.spurios. ⁊.l.spurij.§.minores.

¶ Uel dic hic non accipi verbum permittimus proprie/sed 2 pro concedimus vt hic:priuilegiũ * meretur amittere qui permissa:id est cõcessa abutitur potestate.xij.q.iij. in prin. a [priuilegium a] et licet optimus sit eligendus.lxiij.d.l.metropolitano: satis tamen est ne malus existat.xvj.q.vij.si monasterium.

3 ¶ Dic * meliorẽ eligendũ si equa facilitate potest haberi.

¶ Item debet eligi melior/ quo ad id de quo agitur [non b obsistat]vt pote mores ⁊ scientia/ quibus pollere [b] debet 4 promouendus. s.hoc libro de elec.licet[dispensare] * hoc est dare: nam largum largiter datur/quando ius commune ex causa infringitur/que vtinam respiciatur ex parte vr c gentis necessitatis [c]/ vel euidẽtis vtilitatis beneficij/ cui d rector datur/alias nõ est dispensatio sed dissipatio [d] vt ait 5 beatus Bernadus. Nam prouideri debet * beneficijs/potius ꝙ̃ personis supra.de elec.cum nobis olim in fi. Ioannes Mo. Cardinalis.

a PRiuilegium: Tex. est in.c.postea ꝙ̃ ecclesie in fine.xxv.q.ij.⁊ cap. tuarum. s. de priuileg.glo.fi.in.c. cum et plantare eo. Uide Maleretũ in trac. de elec.charta.mihi. 54.vbi dicit ꝙ hec est vna de causis/quare hodiernis temporibus imperatores non eligũt papam/ ꝑut olim data fuit potestas Charolo magno.

¶ Pro intento facit tex.in.l.vna.C.de ingratis liberis:vbi propter * ingratitudinem filius emancipatus reducitur 1 in patriam potestatem: cui astipulatur dictum sapientis. Sapien.c.xvj.in fine/ingrati enim spes tanꝗ̃ hibernalis glacies tabescet/⁊ disperiet tanꝗ̃ aqua superuacua.

¶ Hinc Bal.in.l.fina.in fine.C.de lib.et eorum lib. ꝙ exẽptus ab omnibus/a principe vel communitate, reuocari poterit ad pristinum statum propter ingratitudinem. Bald. in.d.l.vna/dicit ꝙ quidam philosophus Grecus qui primitus introduxit reuocationem in seruitutem sic ait: Esto seruus quia liber esse nescisti.

¶ Uide in proposito Io.mo.in cap.volentes.in princi. j.de priuileg.signorol.de Homede.consi.136. col.2.paterfamil. vbi plura iura adducit que vide ⁊ que dico in cap.si tibi absenti de preben. Probus.

b ¶ Pollere debet. Uide Io. mo. in rubri. supra de elect. Probus.

c 2 ¶ Necessitatis. Laudãdus * est q̃ de necessitate facit virtutem/Hinc Terentius quod vos ius cogit id voluntate meret/tradit Pet.de Ancha.con.clix.col.ij.rationes.

¶ Uide de necessitate que etiã tradit Alex.in con. clxxix. in fine visa scriptura vol.ij. et con.xxxv. vol. primo et con. lviij.nume.v.circa primum et con.lxiij. col.ij. viso themate eo.vol.

3 ¶ Preterea hec necessitas debet esse magna: nã * illa necessitas que habet excusare quod contra legẽ fit debet esse summa.c. j.de consecra.di.prima. Paul. in proposito cõ. cccciij.versi.tertio non obstat illa que infirmari in prima parte vide que dicit Sozi. con.cclxij.col.v.in versiculo cõ 4 firmatur in causa magnifici/ ꝙ ratione * necessitatis possunt testes examinari parte non citata ⁊ faciunt fidem licet nõ fuerint repetiti adducit notata Hostiẽ.⁊ Ioh. And. in cap.quoniam frequenter in prin. s.vt lite non contesta. ⁊ Panor.in.c.ij. s.de testib.Pet.de Ancha.cõ. cclxxvij. ex predicta facti narratione/⁊ con.ccccxxx.fuisset expediens/ ⁊ Domi.in cap.j.de homicidio hoc lib. Firmat Decius in. c.cum dilecta in fine. s.de confir.vtili. Probus.

d ¶ Dissipatio. Uide q̃ dixi. s.in epistola sacrosancte in pe. et Franci.curtium con.xx.nu. xvij. ⁊ con.xxxv. ⁊ con. lxv col.pe. Seriola narratione.

¶ Postremo ad cap.nostrum dic ꝙ licet episcopis hic permittatur iura laxare/Illud tamen intelligendũ venit causa subsistẽte legitima ⁊ rationabili/alias vt dicit hic Io.mo. esset dissipatio/⁊ venit ãnullãda doc.in.c.de multa. s.de ꝓbẽ. Panor.⁊ alij in.c.dudũ.el.ij.de elec.⁊ sic dz fieri cũ cause cognitiõe testatur Inno.i.c.diuersis. s.de cler.ↄiuga.i.pri. ⁊ i.c.veniẽs. s.de filij pbr̃o.ibi/⁊ alij dicũt ⁊ securi⁹ qd nota.

¶ Fiet enim summaria indagatio super causis dispē̄sationis puta / an sit necessitas vel vtilitas / vel alia iusta causa ff. de in ius / voc. l. libertus. Ista mouet specul. in tit. de dispen. § qualiter autem versiculo alij dicunt. Idem Barto. in. l. Barbarius. nu. xij. ff. de offi. pretor. & ibi Imola. & Bal. col. antepe. versiculo Sed quid de seruo / & latius ibi p Iasonem colū. iij. & nu. xj. vbi distinguit. Aut loquimur in Pa-

5 pa * vel in imperatore / & tunc eo ipso ꝙ sciē̄ter inhabili cō̄ferunt dignitatem: intelligū̄tur eum habilitare glo. in cap. statutū. in verbo canonicis. s. de res. hoc libro: & in cap. a nobis. s. de deci. dico scienter / quia si princeps ignoret inhabilitatem / nō valeret. capi. ij. s. de filijs presbytero. & j. eo. titu. cap. ij. Moderare etiā nō procedere quando ille talis actus dispensationis aliū effectū quantū̄cunq; minimum posset operari / quia tunc nō induceretur dispensatio. cap. non potest. in fine de prebend. hoc libro.

¶ Et quod dixi de scientia / Idem dic de dissimulatione /

6 qr * pape dissimulatio ex certa scientia habet vim dispensationis. Notat Waleretus in tracta. de elec. charta mihi. xiij. col. iij. ¶ Aut loquimur in inferioribus habentibus tamen dispensandi potestatem / & tunc non soluz requiritur certa scientia circa defectum dispensandi / sed etiam requiritur cause cognitio: & ꝙ ex causa dispenset / vt predixi: glo. & doct. in cap. ij. s. de scismati. glo. in capi. fina. s. de coniugio seruo. glo. in cap. literas. s. de conces. preben. Hostien. Ioan. And. & Panor. post alos in cap. diuersis fallacijs. s. de cleri. cōiuga. Inno. Hostien. Antho. & Panor. in ca. veniens. s. de filijs presbytro. vbi Henric. Bohic. quē videas Franc. Curti. consi. xxxv. nu. xxviij. Non dicas tamen ꝙ requiratur aliqua declaratio / nec sententia / put nec decretū secū̄dū Inno. Ioan. And. & alios. in. d. capi. veniens. Ex dictis quorū percipio sufficere in dispē̄sationis prefatione dicere / habita super infrascriptis matura deliberatione / & facta debita inquisitione / vel vt solet dici de stillo curie Romane in exordio ipsarū dispensationū vite / ac morum honestas aliaq; laudabilia probitatis / & virtutuz merita literarūq; scientia super quibus apud nos fide digno cōmendaris testimonio nos inducunt: vt tibi reddamur ad gratiā liberales. Que verba sufficiunt & plenam fidem faciunt: vt dicatur cognitio cause adhibita: & per hec omnia videntur solē̄niter acta. Insti. de fideiussor. § fina. Ista tamen non placent domi. meo de Ripa. ij. libro respon. capi.

7 xxxv. nume. vij. dicenti verba * prefationis non sufficere nisi probentur merita. l. qui testamentum. ff. de probatio. Bar. in. l. si forte. ff. de castrē. pecul. Et Decius fortioribus terminis consil. xx. in causa istorum fratrum quem videas rogo.

¶ Et attende ꝙ supradicta forma habet locum quando prouidetur personis secus quando principaliter prouidetur ecclesie / quia tunc dicitur: dum ad vniuersi orbis ecclesias iuxta postoralis debitum officij / cui disponente domino presidemus / apostolice diffundimus consyderationis intuitum illarum numerū propensior cura nos auget quas suis pastoribus destitutas subiacere dispendiose vacationis conspicimus detrimenta: vt per nostre prouidentie ministerium illis preficiantur viri / secundum cor nostrum idonei in pastores / sub quorum regiminibus ecclesie ipse in temporalibus & spiritualibus feliciter gubernentur.

¶ Et in his non requiritur aliqua cause cognitio vt patet re ipsa: etiam si fiant ab ordinarijs quos dicimus secundū aliquos prouidere personis. Papam vero ecclesijs hinc aiunt quidam hanc fore rationem: quare in prouisionibus ordinariorum de necessario non fit mentio de alijs beneficijs obtentis. Cle. ij. de offi. ordin. secus in his que procedunt a pontifice maximo / capi. cum adeo. cum similibus. s. de res. his tamen de selua. in tertia parte. quest. xij. versiculo. xiij. qualitas / non astipulatur / referendo contrarium quem videas.

¶ Ex quibus clare recte intuenti apertum est / episcoporum & aliorum inferiorum dispensationes non procedere: nisi preuia saltem summaria cause cognitione / de quo latius vide per Archi. in capitu. licet canon. s. de elect. & in capitulo primo titulo sequenti: & de selua in tertia parte. questio. x. colū. antepenulti. Panor. in. d. capit. veniens. & in. d. capi. scdo de scisma. Decium / & alios in capitu. at si clerici in § de adulterijs. s. de iudi. et legistas in. d. l. Barbarius & in. l. quidam consulebat. ff. de re iudi. & Feli. in. c. preterea col. iij. s. de testib. cogend. & in cap. nōnulli. supra de res.

¶ Quod dicamus procedere non solum in ordinarijs: verum etiam in legatis / testatur prefatus do. meus vbi. s. proxime post Fely. in cap. postulasti. s. de res. dicens idem do. meus id valde notandum ad infringendum mille dispensationes quas faciunt legati cum personis indignis: Firmat idem Curtius in. d. con. xxxv. nu. xxix. dicendo sepenumero ita consuluisse.

¶ Pro premissis habeo quod notat Bal. in margarita in verbo iudex circa prin. ꝙ iudex cum cause cognitione potest legalem terminum abbreuiare. l. qui pro tribunali. ff. d regul. iur. secus si sine cause cognitiōe glo. in cap. cū sit Romana. s. de appella. que dicit id remanere in arbitrio iudicis: si tamen male arbitretur sine cognitione vel sine causa / poterit appellari secundum Panor. ibi & bar. in. l. si qua pena. ff. de verbo. significa. per glo. in cap. super his in verbo arbitrium. s. de accu.

8 ¶ In * papa autem presumitur causa glo. in. l. relegati. ff. de penis. Inno. in cap. cum ad monasterium. s. de sta. mo. vbi eum alij sequuntur. Etiam ea non subsistente potest de potestate absoluta dispensare. Refert idem do. meus in ca. cum. W. nu. lxxvj. s. de constitu. secus dicas in inferioribꝰ: vt non presumatur causa. Feli. & Decius in cap. que in ecclesiarum. de constitu. Et ratio quia dispensationes regulariter sunt voluntarie: & hac de causa nulla etiam subsistē̄te causa / solus papa concedit / hostien. in summa. in titu. de filijs presbytero. in fine vbi discutit de rationabili non necessaria / & de rationabili & necessaria. Et hac de causa semper consului vt obtineantur dispē̄sationes & alia huiusmodi gratiam concernentia a papa potius q̄ legato et ita dico amicis licet plus impendatur.

¶ Et quia materia dispensationū temporibus nostris frequens est. Ideo videamus oportet in ea punctum vnum

9 satis vtile & necessarium vtrum in ea procedat * argumentum a paritate rationis / & argumē̄tum de maiori ad minus. Dubium istud citant Domi. & Petrus de Ancha. in. c. fi. j. de filijs presbytero. & idem Petrus hic / dicentes ꝙ licet sit cum minore ad beneficium dispensatum / hec tamen dispensatio non progreditur ad administrationem bonorū temporalium ipsius beneficij nisi appareat expresse de alia pape aut alterius superioris dispensantis voluntate Ioh. And. in cap. ex ratione. s. eo. sequitur frācus hic nu. v. vbi addit Ioh. And. in cap. dudum el. primo. s. de elec. & specul. in tit. de lega. § finali. Vide Roma. con. cccxxv. nu. vj. ꝙ licet hic permittatur episcopo dispensare posse / cum his qui. xx. annum compleuerint vt dignitates vel personatus / quibus animarum cura non imminet valeant obtinere: tamē a pari vel maiori ratione non dispensabit cum illo qui est in. xviij. sue etatis anno cōstitutus / vt obtineat beneficium non existens dignitas & sine cura: cum in facultate dispensandi non procedat argumentum a paritate rationis / vel maioritate: ita late concludit Freder. con. xiiij. Ioh. And. in regul. que a iure in Mercur. ꝙ licet episcopus dispenset cum monacho ad curatum beneficium / nō tamen videtur cum eo dispensatum ad simplex beneficium / tex. in. c. fi. s. de transla. prela. vbi dispensatio ꝙ quis ad archiepiscopatum transire possit nō extenditur ad episcopatum / Domi. in. c. q̄uis. § primo. nu. vj. j. de prebē. hoc libro. Rota in nouis deci. cxxxvj. & Decius in. c. quia col. prima & ij. s. de preben. vbi videtur concludere hoc verum / quando non est eadem ratio secus si sit eadem. Oldra. tamen cō. ccxv. nu. vij. post hostiē. in. d. c. postulasti. s. de resc. videt tenere indistincte / quod ample prosequitur Feli. in. c. fi. s. de symo. vbi dicit dictum hostien. singul. Pro quo facit secundum eundem Fely. & Domi. con. xx. dominus noster tex. in cap. cui de non sacerdotali. j. de preben. tamen istud dictū hostien. limitat vbi. s. nu. v. nisi illud minus esset inclusum inseparabiliter a maiori ita Ioh. And. in addi. ad specul. in ti. de lega. § fi. versi. iiij. hinc dispensatus ad diaconatū censetur ad subdiaconatum dispensatus pro hoc glo. singul. in

10 cap. si quis. xij. q. j. in verbo solennibus. Que dixit * ꝙ dispensatus super pluralitate beneficiorum censetur dispensatus super residentia. Domi. in. d. c. licet canon. Feli. in. d. c. postulasti glo. & Panor. in. c. quia in tantum. s. de preben. non tamen dispensatus ad subdiaconatum videtur dispensatus ad presbyteratum. Panor. in. c. literas. nu. 6. s. de filijs presbyterorum / facit ad. s. proxime dicta / ꝙ si concedatur illegitimo vt possit ad apicem episcopalis dignitatis ascendere / tunc de reliquis sacris ordinibus intelligitur concessum Rota in no. cxxxvj. capi. ex literis. ad finem. s. de excep. prela. Prepo. in capi. Nos consuetudinem. col. prima & secunda. xij. distin. vide que dico. in cap. vno. in fine de clericis coniugatis.

¶ Et per hec hoc anno. 1529. respondi in questione fa-

tti cuidam nobili licentiato * in iure ciuili volenti gaudere prerogatiua graduatorum qui licet solum quinque annorum fasciculo in legali professione studuisset quod vt non sufficeret studiū hoc/sed opportunum erat septennium: replicabat tamen quod licet specifice de studio quinquennali non caueretur quo ad licentiatos / tamen quia de triennio in baccalarijs nobilibus extabat litera specifica et sic in minus de duobus annis quam alij in baccalareatu priuilegiabantur ideo multomagis de licentiatis veniebat dicendum. Cui respondebam quia hec breuitas trium annorum videtur quedam dispensatio siue iuris communis gallie laxatio ideo non erat locus huic argumento de multo magis / tum etiam quia odiosum et rei publice perniciosum/quodque non fuit mens principis disponētis eosdē nobiles munire priuilegio minoris temporis studij preterque in baccalareatu et non in licentia. Pro quo vide que in simili adducit do. Boerij. in trac. de potest. lega. in prima. q. in prin. et. vj. col. quod dispensans super aliquo non intelligitur dispensatus super alio cap. ex literis. ē. de testib. idem Panor. in cap. Johannes nu. viij. ē. de cler. coniuga. Et non eundo per mendicata suffragia seu per ambages vt cū Calca. loquar con. primo col. 23. habes glo. in proprijs terminis in pragma. in ti. de collatio. in §. qui de pdictis in verbo fidem ibi et de nobilitate/ quod vltimum sibi vendicat locum in baccalarijs in theologia vel in iure nobilibus qui per triennium tantum studuerunt.

¶Sed que potest ratio deduci vt triēnium in nobilibus/ quo ad baccalareatum dicatur tempus competens/ in alijs vero non nobilibus quinquennium requiratur. Potest dicere quod * non requiritur tanta peritia in nobilibus/ sicut in ignobilibus. Barba. con. xxiiij. sub nu. xxxv. preclare: et con. xxv. col. j. sapiēter. vo. ij.

¶Ex quo infertur/ quod nobilitas scientie defectum supplere habet quod dicere non conuenit viro vt mea fert opinio maxime nostris temporibus ob mores incorruptos nobilibus ipsis adherentes. Quod autem in alijs gradibus a baccalareatu non procedat ratio est quia * qualitas in vno posita in alios non debet repeti. l. iij §. filius. ff. de liber. et posthu. l. doli clausula/ et ibi Bar. ff. de verbo. oblig. Idem enim dixissent Papa et Rex christianissimus si in alijs gradibus id voluissent. c. ad audientiam. ē. de deci. l. vnica. ff. de caduc. tol. ideo lex stet in suis terminis/ et non extendatur/facit in simili quod not. Pet. de Ancha. i rub. de testa. nu. vj. ē. quod si statutum dicat/ quod in testamentis sufficiunt quinque testes/an per consequens in codicillis sufficiant tres vt sic videatur diminutus numerus in eis sicut in testamentis/dicit quod non: allegat Bar. in. l. sciendum. de lega. primo ad idem militat vulgare quod doctor iuuenis qui nondum diu laborauit in exercitio non debet habere priuilegia dignitatis sue.

¶Prosequendo intentum materie dispensationis postremo quero in quibus * possit episcopus dispensare: breuiter dic in omnibus casibus nisi expresse dispensatio fuerit reseruata Romano pontifici glo. habes in. ca. pe. vbi Panor. ē. de penis similis est in. c. postulastis. ē. de cler. excō. mini. vbi idem Panor. citans inno. in. c. dilectus. ē. de tempo. ordi. quod vbi a iure exprimitur vt possit dispensari et non dicitur per quem/tunc potestas dispensandi videtur concessa episcopis. glo. in. c. nuper circa finem et ibi plene Fely. col. iij. ē. de sentē. excō. Panor. in. c. per tuas. ē. de symo. et in. c. ij. ē. de eo. qui cogno. consang. vxo. sue/ glo. in verbo speciali. in. c. ex cōmunicamus. el. j. ē. de here.

¶Inferiores * autem ab epō non dicas dispēsare posse nisi expresse a iure concedat/testatur Inno. organum veritatis in. c. fi. in fi. ē. de postul. prela. et in. c. ij. de eo qui fur. ordi. susc. Panor. et alij in. c. at si clerici. ē. de iudi. Et iusta suadente causa Paul. de ca. con. 348. notandum in prima parte vbi id etiam dicit procedere in episcopis. Probus.

¶De filijs præsbyterorum & alijs illegitime natis. Rubrica.

¶Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Illegitime nati/ et bigami/non sunt eligibiles.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Illegitime nati possunt etiam dici si ex veris coniugibus nati sint.
2 Maritus quando plus peccat commiscendo cū vxore sua/ quam cum soluta.

Quia, Illegitime * nati / et bigami non sunt eligibiles. Ideo post tractatum de electione subijcitur de filijs presbyterorum etc. ¶Uel dic/dictum est supra proximo de ordine preficiendorum / et quia pdicti illegitimi [a] non sunt in hoc preficiendi. Ideo de his subijcitur. Joannes Mona. Car.

Illegitimi qui possunt * dici etiā si nati sint ex vero marito et vxore/ vt puta si vxor et maritus se absoluant a vinculo coniugali in casu a iure pmisso: et maritus ordinetur / quāuis ipsi maritus et vxor dicantur coniūcti in vero matrimonio: si tamen cōmisceantur et generent/ filij inde nati erunt illegitimi/ testis est glo. in capi. ministri. lxxxj. di. que * subdit quod plus peccat cum ea quam cum soluta. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. j.

Is qui defectum patitur natalium, ex dispensatione potest episcopi licite (si enim aliud canonicum non obstat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium cui cura nō imminet animarū dūmodo sit tale super quo per ipsum epm valeat dispensari.

¶Ad ordines quoque maiores vel beneficia super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis apostolicæ promoueri non potest. ¶Ille vero cum quo per sedem dispēsatur eandem, vt (præmisso non obstante defectu) valeat ad beneficium etiam si curam animarum habeat promoueri, nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam exorbitantem a iure oportet veluti odiosam restringi) nisi vnicum beneficium obtinere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardi.

1 Sedes apostolica / in quibus casibus raro consueuit dispensare.
Non est verisimile papā episcopo cōcedere facultatem/ vbi se reddit difficilem.
2 Uenia sunt digni/qui vitio laborant alieno.
3 Episcopus an possit dispensare cum illegitimo: et prouidere ei in ecclesia/in qua est statutum/ quod illegitimus inibi non possit habere beneficium.

4 Ubi sunt due prohibitiones quarum vna non dependet ab altera. non est satis euitare vnam. secus si dependent ab vno fonte.
5 Princeps non dicitur ignorare statuta & consuetudines. secundum ius editas: quia in his nouum non constituitur. sed ius comune exequitur seu confirmatur.
6 Episcopus iure ligatur non papa cum sit supra ius.
7 Statuta cõmunia in literis papalibus posita. nõ iustificãt personam impetrantem: sed impetratarũ literarũ formã.
8 Quanto plus quis accedit ad summum/ tanto illud est nobilius.
9 Iura specialia a iure exorbitantia sunt restringenda.
10 Dispensatio adepto primo beneficio suũ effectũ est sortita.
Defectus in totum: non curatur per dispẽsationem.
11 Uerbum generale/ est restringendum quãdo est concessorium alicuius gratiosi: ne in infinitum procedat.
Generale ad minus artatur/ presertim in odiosis.
12 In litera dispẽsationis nullum ius datur ad beneficium/ licet ad illud fiat capax & habilis.
13 Priuilegium personale/ cum persona durat.
Remissio semel facta/ tolli nõ debet.
Spes melioris conditionis/ adimi non debet.
14 Eligere negligens: vtroq; priuetur sicut cõtẽptor iuris.
Constitutio futura respicit/ non preterita.

Summarium domini Philippi Probi

1 Illegitimi/ & alij ex damnato coitu nati: sibi succedunt/ & matres & ipsi matribus fratribus/ & alijs
2 In difficilioribus princeps se reddit difficilem: vnde talia non dicuntur commissa.
3 Per matrimonium ex dispẽsatione pape contractum/ non legitimantur incestuosi/ nisi de eis fiat mẽtio.
Boni doctores se concordãt cum glosa/ doctores vero diuertunt a glosa.
4 Bar. fatetur Io. mo. glosatorem sexti.
5 Causa priuilegij finita: finitur priuilegium.
6 Mors omnia soluit.
7 An de statuto continẽte: idem quod ius commune/ necesse sit facere mẽtionem in literis principis.
8 Papa vel imperator/ simpliciter cassando statuta/ nõ intelligitur cassare illa que sunt iuramẽto firmata.
9 Papa licet canonibus sit solutus/ secundum tamen canones viuere debet.
10 Papa tollit constitutiones/ & consuetudines/ etiam quo ad effectus preteritos.
Papa a lege reputatur sanctus: & presumitur vti celesti arbitrio.
11 Uerba posita in literis dispensatorijs/ odiosis/ & stricti iuris/ possunt intelligi in potiori significatu/ & ĩ minori semper intelliguntur significatu.
12 Dispensatio super natalibus/ est cõmunis iuris vulneratio: secus in legitimatione.
13 Dispẽsatio facit esse licitum/ id quod sine dispensatione erat illicitum/ & defendit dispẽsatum a pena canonis.

IS qui defectum, Hec decretalis duo continet.
a ¶ Primum ad quos ordines illegitimos [a] pmouere potest eps dispẽsatiue: & quod beneficium potest eis conferre.
¶ Secundo. § ille vero qualiter dispensatio in forma communi obtẽta debeat interptari [natalium] est ne hoc intelligendum de quocunq; defectu. Dic q; non verbi gratia aliquis est genitus ex psbytero & soluta seu habens maiorem defectum: vt de cõiugato
1 & soluta seu religioso & soluta genitus. Sedes * apostolica in his non consueuit dispensare: vel raro/ vnde in his & consimilibus/ dico episcopum non posse dispensare. Ut ad ordines iste promoueatur. vel vt beneficium obtineat sine cura. Quia nõ est verisimile Papam cõcedere episcopo fa
b cultatem/ vbi ipse se reddit difficilem [b] vt est dictum.
c ¶ Sed hec [c] glo. est contra tex. qui generaliter loquitur
2 & isti sunt * venia digni: qui vitio alieno laborant. C. de natal. lib. l. legẽ & ar. xxxiiij. di. fraternitatis. Et sic est episcopo hic concessum in minoribus non in maioribus ar. s. tit. proximo. c. vno.
¶ Item dato q; quis sit genitus de diacono/ subdiacono/ vel soluto/ & soluta/ & sic habeat defectum/ & cum hoc ex alio capite repellatur/ vt quia pater eius ministrauit (nullo medio) in beneficio in quo vult episcopus dispẽsare nũquid potest in hoc. Dico epo dispensationem non permissam. s. eo. dilectus. Et est ratio: quia hoc casu sunt plura iura prohibentia. Sed hic intelligitur quando est vnũ solum prohibens/ quod est misericordia dignum. vt dicta
d leg. legem. [d]
3 ¶ Sed quero * eps dispẽsat cum illegitimo/ & prouidet ei in ecclesia: in qua est statutum/ q; illegitimus non possit inibi habere beneficium/ & est iuratum/ & per sedem apostolicam confirmatum: & sic est consuetudine obseruatũ. Nunquid potest: Simile vidi: Unus impetrauit in ecclesia cathedrali: cum quo erat dispensatum: vt habere posset beneficium in ecclesia cathedrali: licet esset filius sacerdotis & abiectum fuit eidem de statuto iurato/ cõfirmato/ & consuetudine obtento: & videtur q; eps hoc casu possit. Nam
e 4 vbi * essent due [e] prohibitiones/ quarũ vna nõ dependeret ab altera/ non esset satis euitare vnã: ar. i. de senten. excõica. cum pro causa & i. eo. c. proximo. Sed vbi plures phibitiones pcedunt ab eodem fonte: principali sublato/ & alia tolli videntur ar. C. de duo. reis. l. vlti. & C. de nup. si libertatem. i. de fide instru. inter dilectos circa finem. ff. de regul. iur. cum principale. Si ergo eps hoc casu potest laxare ius commune: per dispẽsationem/ sublato ipso statuto/ & alia videntur sublata. Nec debet dici istum inhabilem pluribus vijs sicut iure cõmuni statuto/ iuramẽto/ & confirmatione sedis apostolice: q; hic vt pdixi: & si sint plura & ab eadẽ radice procedũt/ & principali sublato/ & accesso-
f ria tolluntur [f] & per hoc soluitur: quod obijci potest. s. hoc lib. de cõsti. c. i. vt dicamus istud loqui in statutis pter ius vel contra ius: non secundum ius & hoc innuit ibi litera
5 que dicit * principem ignorare statuta & cõsuetudines/ q;
g nõ põt intelligi de statutis secundum [g] ius in quibus nouum nõ statuitur/ sed ius cõe exequitur seu confirmatur: & hoc videtur tenendũ in impetrante a papa qui habebat ĩ literis gratiosis non obstantia opportuna: sed sec9 in casu nostro: quia iste episcopus: si habebat potestatem ex hoc ca
h none infringendi ius commune: nõ [h] tamen statuta/ & consuetudines ecclesie sue potest tollere. s. de consue. cum cõsuetudinis. Sed hec sunt contra iura antea posita ar. C. de codicil. l. i. & d. c. cum consuetudinis non loquitur hoc casu nec in consuetudine vel statuto secundum ius/ dic tamen vt prius.
i ¶ Nam et si papa tollat statutum [i] iuratum non tamen iu-
k ramenti vel confirmationis dicti statuti precedentium [k] impetrationem. s. de ref. cõstitutus. i. de iureiur. debitores vnde subiecta mutantur per iuramentum/ & cõfirmationẽ/ & alia censentur/ vt dictis iuribus et. i. de transac. cap. i. et infra de iureiur. c. cum contingat. i. hoc. libro de iureiur. licet mulieres et. i. de confirma. vtili. c. primo. Et hanc mu-
6 tationem non potest facere episcopus * qui iure ligatur/
l non papa [l]/ cum supra ius sit. i. de cõce. prebend. proposuit.
¶ Papa tamen dixit contra/ nisi expresse dictum statutum tollatur in literis papalibus: et dicebat hanc rationẽ. Sta
7 tuta communia * in literis papalibus posita/ non iustifi-
m cant [m] personam impetrantem/ sed impetratarum literarum formam [dispensari] vt sunt dignitates & beneficia curata/ vt. i. proxi. § & s. eo. nimis. Idem intelligo de prebenda ecclesie cathedralis ar. i. hoc lib. de prebẽd. quis. i. § quanq; & i. de prebend. extirpande § qui vero: cũ enim ecclesia cũ cura: accedere valeat prebende ecclesie cathedralis/ vt. d. § qui vero non econtra prebenda huius erit dignior bene
8 ficio cum cura. Quia * quanto plus quis accedit ad summum tanto illud est nobilius ar. auten. de deffen. ciuita. § primo. coll. iij. & i. q. i. vilissimus.
¶ Et idem intelligo de quouis beneficio/ cui est sacer ordo annexus/ vt si est prebenda subdiaconalis/ diaconalis/ vel sacerdotalis/ statuto ecclesie vel alias. Et hoc intelligo directe/ non si consecutiue propter necessitatem ecclesie. s. de eta. & quali. queris [restringi.]
9 ¶ Et sic nota iura * specialia/ sicut a iure exorbitantia/
n sunt restringenda [n] ar. i. hoc lib. de priuilegijs abbate et. c. auctoritate/ & c. vt apostolice. i. hoc libro de prebẽ. quis. i. Reso. i. et. c. non potest primo Reso. & § primo. i. hoc libr. de regul. iur. odia [obtinere.]
10 ¶ Et est ratio/ quia * dispensatio adepto primo beneficio

o suū effectum est sortita o .j. de offi. delega. ex parte. j. ff. de verb. signifi. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. obliga. Cum qui kalēdis. ff. d iure do. stipulatio. ꝛ. l. sequē. Si ergo hoc est in gratiosis/ in quib9 psone non habent defectum: ꝛ in contractibus/ multomagis in psonis habētibus defectum p qui in totum p nō curatur p dispensationem vt. j. c. primo ¶ Sed nunquid successiue poterit habere plura videtur ꝙ non ar. iurium predictorū. ꝛ. j. hoc lib. de p̄ben. si cleric9 ꝛ. c. non potest. §. primo.

11 ¶ Sed illa non obstant/ quia verbū * generale restringit qn̄ est cōcessorium alicuius gratiosi: ne in infinitū pcedat ar. ff. de lega. iij. fideicōmissa. §. si quis. ꝛ. sicut generale ad minus arctatur. ff. de lega. iij. nummis. ff. de lega. j. apud iulianum. §. seio p̄sertim in odiosis vt hic/ vt litera nō extēdatur ad plura. Sed in litera * dispēsationis q nullū ius da

q 12 tur ad beneficiū/ licet ad illud fiat capax ꝛ habilis/ saltem ad vnum/ vnde vni concessa dispēsationis litera nō est ipsa euacuata/ eo ꝙ non erat directo cōcessa/ sed potius approbata vno beneficio obtento. Unde latius est priuilegium dispēsationis ꝙ effectu non erat directo singulare/ rescripto ꝙ erat effectu singulare sed verbum generale vt. s. c. ex pte. Nota. ꝛ * priuilegium personale cum persona du-

13 rat. j. hoc lib. de regul. iur. priuilegium. Et remissio semel facta tolli nō debet. xxiij. q. iiij. c. si is qui in fine. ꝛ. c. sequē. Nec spes melioris cōditionis adimi debet. C. de nup. imperiali: in prin. Et amoto impedimēto quo ad vnū etiā quo ad aliud. ff. de inoffi. testa. l. posthumus. §. si quis ex his.

¶ Item quero. Iste adeptus est duo ꝛ tenet simul: nunqd priuabitur vtroqꝫ: arg. ꝙ sic. j. de p̄bē. de multa. s. hoc. lib. de renuncia. c. ij. Sed hec iura loquuntur vbi primo priuatus erat facto hominis/ vel iuris/ quod nō est hoc casu expressum: vnde dic istū cōpellēdum: vt alterum eligat. j. de p̄bē. referēte. s. de eta: ꝛ qualita. eā te. j. de p̄ben. cum singula. hoc lib. circa eos. ꝛ. s. de ref. gratie. eo. lib. Alioquin

14 non * eligēs priuet vtroqꝫ: sicut cōtēptor iuris. ar. j. hoc lib. de p̄ben. si tibi absenti. §. primo. ꝛ. s. de elec. cū in cūctis. §. cum autē: ꝛ. c. eam te. s. de etate ꝛ qualit.

¶ Sed quero ante hanc cōstitutionē est dispēsatū mecum secundū formā hic tactam postmodū acquiro multa beneficia que possunt se compati. Nūquid habeo ius vt illa valeā

r retinere. Et videtur ꝙ sic: qꝛ hec constitutio futura r respicit/ non preterita. s. de consti. c. vlti.

¶ Solu. Hanc cōstitutionem dico non iuris noui decisiuam: vt in contrario: sed declaratoriam ar. dictorum iurium ꝛ. j. hoc lib. de p̄ben. si clericus. Io. mo. Car.

1 a ILlegitios vnū dic in pposito ꝙ illegitimi * spurij/ ꝛ alij/ ex damnato coitu nati/ sibi succedūt ꝛ m̄res/ ꝛ ipsi matrib9/ fratribus/ ꝛ alijs Ioh. de Anania con. xcv. visis ꝛ ponderatis. Probus.

b 2 ¶ Difficilem. Allegat istud ꝙ in difficiliorib9 * princeps se reddit difficiliorem/ vnde talia non dicunt cōmissa not. Alex. allegando Io. mo. hic

3 in cō. lxx. col. j. magnificus. vol. vj. vbi subdit ꝙ p * matrimonium ex dispensatione pape cōtractum/ nō legitimant ince stuosi nisi de eis fiat mētio allegat. l. Paulus alias in cipit eum qui cū ibi nota. p Cy. ff. de sta. ho. ꝛ ibi not. Guil. Bar. ꝛ Bal. in. l. ꝛ si cōtra. C. de nup. qd̄ nota/ qꝛ cōtra opi. hostien. ꝛ sequaces hic pro intēto Io. mo. vide Alex. con. lxxxvij. col. fi. viso titulo. vol. iij. ꝛ latius in con. cxcv. nu. 9. assumo volu. ij. ꝛ con. xxxvij. colum. iij. in causa mota volumine primo. Probus.

c ¶ Sed hec glo. Id nō conuenit argu. eorū que tradūt nea pol. deci. ccclxxxiij. nu. x. Nō ponā casum/ ꝙ boni doctores se concordant cum glo. detractores vero diuertunt a glosis. ¶ Ulterius dic ꝙ hic/ ꝛ plerisqꝫ alijs in locis clare

4 apparet ꝙ Io. * mo. fuit glosator huius libri quod fatet Bar. in. l. non solum. § morte. nu. ix. ff. de noui oper. nūcia. ibi latius tractauit Io. mo. Car. glosator sexti.

¶ Fuit enim primus. qui super hoc volu. vj. scripsit prout habeo ab archiuis collegij de cardineto hui9 ciuitatis Lutetie/ prope ianuam scti victoris sito ꝙ fuerit glosator/ etiam ordinarius huius libri sexti apparet) qꝛ tot quot reperiuntur exemplaria cum tex. ipso descripte sunt glo. he.

¶ Accepi enim a senioribus nōdum vita functis/ ꝙ glose ipse tēporib9 suis publice ꝛ in scholis vniuersitatis Aure lianen. interp̄tabātur put tēporibus nostris glo. Io. and. expeditur. Et ideo haud mediocris videtur authoritatis opinio Io. mo. qꝛ glo. dicitur cōtra quam nō licet de facili inuehi alias dicitur somnium dicit Bal. in. c. cōtigit. nu. xxj. s. de dolo ꝛ contu. dum ait quicquid Bar. somniauerit ꝙ plerūqꝫ accidit doctoribus volentibus infringere opiniones glo. que dicuntur naues per quas nauigamus p hoc vastum pelagus iuris ducētes nos in portum clare veritatis: vt eleganter dicit Saly. post Richar. de Saly. in l. j. C. de pactis/ refert tho. fer. cautela. xvij. Probus.

d ¶ L. legem. Uide Alex. in con. ccij. pspectis vbis vol. vj. vbi plura quo ad illam legem dicit. Probus.

e ¶ Due. Uide Decium con. cccxxxviij. in casu proposito Domi. in con. xxxiij. Probus.

f ¶ Tolluntur. Et sic expirauit/ cū ipso principali/ facit tex. in. c. si pauper clericus. j. de p̄ben. l. terminato de fruc. et lit. expen. C. l. titia seio. §. vsuras de leg. ij. c. suggestū. s.

5 de deci. vbi * causa priuilegij finita/ finitur ipsum priuilegium: que ꝛ alia faciunt ad questionem tactā per Petr. de Ancha. con. cccxciiij. dubium est in hoc/ ꝙ si cōtracta est societas vsqꝫ ad triennium ꝛ vnus posuit operas/ alius pecuniam: cum pacto ꝙ istud capitale ꝙ est pecunia nō possit repperi vsqꝫ ad triennium si infra dictū tempus dissoluta fuerit societas p mortem alterius/ poterit statim repperi pecunia nō expectato triēnio. ꝛ ratio quia cessat causa videlicet societas que finita est post mortē iuxta illud mors

6 * oīa soluit no. in. l. pe. ff. si cer. pe. nec trāsit ad heredē socij. l. actione. §. morte. ff. pro socio pro quo vulgari habes attendere ad ea que tradit Iason in cō. 35. col. v. vol. iij. ꝙ p nepos conceptus ꝛ natus post mortem aui/ nihil ei attinet l. si quis filio exheredato in prin. vbi Bar. ff. de iniusto testa. Probus.

g 7 ¶ Secundum ius hic verificari dicitur/ ꝙ sicut * de dispositione iuris communis nō oportet in priuilegio pape mentionē fieri/ sic nec de statuto: quod cōtinet ius cōmune/ cū cōcedēdo primū: videatur scire fm: pro hoc allegatur. l. iij. §. diuus fm vnam lecturā. ff. de sepul. viola. no. Inno. ꝛ hostien. in. c. j. de ref. quod tamē nō placet/ per ea que sequūtur hic p Io. mo. quod late cōprobat Alex. in cō. cxcv. col. fi. assumo. vol. ij. vbi subdit in fine/ ꝙ debet semp fieri mētio de statuto etiā disponēte idē ꝙ ius cōe ne impetratio de surreptione infringi possit: ꝛ ita intelligitur quod hic dicit Io. mo. ꝛ alij post eum.

¶ Et sic multo magis quando statutum in totū non est cōforme iuri communi/ sed solum pro parte tenet ius commune/ ꝛ pro parte ius speciale/ quia tunc de eo debet fieri mētio/ perinde ac si totaliter foret contra ius cōmune ita determinat Inno. in cap. veniens cum quo alij supra de prescrip. Probus.

h ¶ Non tamē/ Uide Franc. Areti. in repperi. cap. primi. col. antepe. post alios de ref. s. Probus.

i 8 ¶ Statutum iuratum/ Licet * papa vel imperator casset consuetudinem/ vel statuta/ non intelligitur/ tamen cessare statuta iuramento firmata/ istud late firmat Alex. con. cij. nume. xi. cum statutum vol. iiij. prout nec est verisimile not. Iason in con. 173. col. antepe. circa primum vol. 4. vbi subdit p generalis constitutio vel statutū disponens contract9 nō insinuatos officiali gabelle eē ipo iure nullos: nō extēdit ad ꝯtract9 iuratos. Roma. cō. 317. ad finē i casu pposite consultationis circa celeberrimorum doctorum latius istud deduxi in. c. fi. in verbo indulgentie. s. de rescri. Pro quo facit quod citat Domi. in con. lxxxiij. in princi. Opponitur/ ꝙ licet clausula remotiua dispositionum contrariarum/ posita in rescripto/ vel priuilegijs/ remoueat illas specificatas/ non tamen tollit quatenus sunt iuramēto roborata not. doc. post tex. in. c. constitutis. s. de ref. idē Alex. con. xxxviij. nu. v. visa petitione vol. iij. ꝛ ibi late ꝛ cōsil. liij. col. pe. visis eo. vol. Et con. cxxv. col. fina. vol. primo. Intellige procedere hec/ nisi adsit clausula motu proprio: quia tunc clausula non obstan. tollit etiam iurata pro quo Domi. hic et latius Feli. in cap. constitutus. col. 4. s. de rescrip. Refert Claud. de Seissello in. l. si quis iniquum. col. ij. ff. quod quisqꝫ iuris/ vbi ponit alios effectus clausule motu proprio. Probus.

k ¶ Precedentium/ Uide que not. Alex. in proposito con. xxx. post prin. ponderatis narratis. vol. v. Probus.

l 9 ¶ Non papa/ * Licet papa canonibus sit solutus: secundum canones tamen viuere debet/ ne quod alijs prohibet/ sibi licere putet. Legem enim quam tuleris ipse patere. C. de legib. digna vox/ quod intellige secundū Prepo. Alex. in cap. non liceat. xij. q. ij. col. prima: quando causa vera nō

est: vel si vera non sufficiens est: et tunc non licet aliquatenus a iure deviare. d.l. digna vox. et cap. si ea destruere et c. institutionis. xxv. q. ij. c. iustitie. xj. q. j. pvenit.

¶ Quando aut causa subest: licet minus sufficiens: est conclusio quod non deceat/ sed magis excusatur.

¶ Caveat ergo papa in dispesationibus faciedis: in pulsionibus beneficiorum. Caveat inque generaliter in gratijs faciedis: vt pure et grat; eas faciat/ et ex iusta causa de quo per eundem prepo. in. c. cosequens. xj. di.

¶ Pro pmissis vide quod in simili notat Domi. in co. lxiiij. col. j. pro declaratione quesitorum.

¶ Ulterius. Adde vnum satis et quasi pene incredibile/ quod papa * tantam habet potestatem circa ius positiuum / vt possit tollere constitutiones et cosuetudines etiam quo ad effectus pteritos: notat Panor. in. c. p venerabile. §. qui filij sunt legitimi et ideo a lege reputatur sanctus/ et psumitur vti celesti arbitrio. l. j. in fine. C. de summa tri. et fide catho. Car. in cle. j. de pbatio. Probus.

m ¶ Non iustificant. Uide que in pposito tradit Alex. in co. cxcv. col. fi. assumo. vol. ij. Probus.

n ¶ Sunt restringeda. Et sic in eis non habet locu extesio de vno casu ad alium/ per ea que not. in aute. quas actiones C. de sacrosanc. eccle. et in. c. quod traslatione et ibi Panor. et in. c. excomunicatis. de offi. lega. et per Inno. in. c. fi. §. de offi. archid. Benedic. de benedic. con. j. col. ij.

11 ¶ Hinc Domi. con. xxxiij. col. v. p examinatioe/ dicit quod * verba posita in literis dispesatorijs odiosis/ et stricti iuris que possunt intelligi in potiori significatu et in minori/ semper intelligutur in minori significatu: glo. in. c. liter; §. de tempo. ordi. tex. in. c. fi. de pbend. et. c. cum in illis. primo Respo. et. c. quis. j. eo. ti. hoc lib. Probus.

o ¶ Sortita. Idem Jo. mo. in. c. cu expediat. §. de elec. Uide Pet. de Ancha. co. 404. tria dubia. Calca. con. xx. col. j. vbi ponit ad regula. iiij. limitatioes. Probus.

p ¶ No curat. In pposito Bal. in. c. cum in cuctis. nu. 8. §. 12 de electio. dicit quod * dispesatio super natalib9 est communis iurisvulneratio: et ideo ipsa no restituit que natalibus/ sed claudit defectu natalium/ in eum casum tantum super quo inuenitur dispesatum: vt in. c. seque. secus dic de legitimatione: vt late dicitur per nos in trac. nostro de manda. apo. expedieδo late materia huius ti. Probus.

q 13 ¶ Dispesationis: quod dispensatio * facit esse licitu: id quod sine dispesatione erat illicitum: not. glo. in verbo illicite in c. Dudum. §. de elec. et deffendit dispesatum a pena canonis/ quam incurreret sine dispensatioe. c. cu ex eo de elec. hoc lib. c. de multa de pben. no. Domi. consi. 82. colum. fin. Bonifacius. Probus.

r ¶ Futura. Uide que pro hoc tradit Alex. in co. cxc. nu. ix. Ma ture digestis. vol. ij. Probus

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

Sis cu quo fuit per sede apo. dispensatum, vt (no obstate defectu naталiu quem patitur) ad omnes ordines pmoueri valeat & obtinere beneficiu etiam si cura habeat animarum, dispensationem aliam (tacito de predicto defectu) postmodum obtineat a sede prefata, vt duo aut plura benefícia similem curam habentia possit recipere, si ei alias canonice conferantur, & ea simul licite retinere, talis dispensatio (cum non sit verisimile sedem ipsam cum illo predictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressu eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per surreptionem ob tanta

nullius penitus est momenti.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Legitimatus non equiparatur legitimo in omnibus.
Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.
Fallere qui didicit fallere semper auet.
2 Deus est solus cognitor secretorum.
3 Beneficium ecclesiasticum non nisi bene natis debetur.
Gratiosa litera subreptitia / est ipso iure nulla/ et per conseques processus habitus per eam/ secus in literis de iusticia.
4 Litere de iusticia equiparantur cotractibus stricti iuris/ et litere de gratia cotractibus bone fidei.
5 Metus adhibitus in promissione: regulariter non facit cotractum nullum ipso iure/ sed annullandum ope exceptionis dicit.
6 Litere subreptitie de iusticia non dant impetranti aliqd: quia per eas nihil dat committens /secus in literis de gratia.
Dolus tertij no inficit/ prout dolus proprius.
7 Sententia lata cotra ius partis valet: secus si lata cotra ius constitutionis.
Sibi imputet qui potuit excipere et no excepit.
8 Litiscontestatio tollit dilatorias; et conclusio peremptorias exceptiones.
9 Compensatio quandoque ipso iure admittitur.
10 Titulus habetur ex litera.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Legitimatus habetur pro legitimo ex nunc/ no ex tunc.
2 Legitimatio dicitur quoddam diuiduum.
3 Dictio iuxta / vario exponitur modo secudum materiam subiectam.
4 Litere de gratia/ quando dicuntur stricti iuris.
5 In dubio/ litera de iustitia non de gratia dicitur.
6 Justitia dicitur vt hic.
7 Attendendum est illud quod secundum naturam cotingere potest/ alias quis est in culpa.
8 Uia quam elegisti/ hec tibi pateat.
9 Multa expressa vel tacita inficiunt literas apostolicas beneficiales/ que non vitiant collationes ordinariorum.
10 Simile non est idem.
Omnis similitudo contraria est veritati/ et quodda figmetum rei/ non ipsa res.
Tanque/ multipliciter accipitur/ vt hic.
11 Nil dolosius doloso.

Sis, Hoc cap. loquitur de duabus dispositionibus/ quaru secunda non facit mentionem de prima/ ideo secunda est subreptitia et est ratio: quia legitimatus 1 * non equiparatur a legitimo in omnibus b vt hic/ et defecus curat9 obest vt hic: quia plus timetur de recidiuo in isto/ que in legitimo ar. C. de indic. vidui. tol. l. ij. iuxta c illud. Sordib9 ibuti nequeut dimittere sordes. Fallere qui didicit fallere semper auet.

¶ Nec obstat. ff. de edili. edicto quod ita/ quia hic non est perinde: vt dixit tex. quod tame est ibi. Nec obstat. l. di. ferrum/ quia ibi loquitur in facto anime: in quo solus * deus 2 est cognitor cui nil latet/ cum sit cognitor secretoru: sed hic de prima dispensatione latebat.

¶ Item non obstat de natal. resti. l. queris: quia ibi loquitur in restitutione plena/ que non est hic.

¶ Nec obstat auten. quib. mod. natur. effi. sui. §. tribus et §. adoptiois in fine col. vij. Sed ibi quo ad temporalium bonorum successionem loquitur. ar. ff. de iusti. et iur. l. prima. §. ius naturale: et vnde liberi si scripto herede in fine: hic autem non sic: quia beneficium * ecclesiasticum no nisi bene 3 natis debetur/ vt p totum huc titulu. Et est ratio propter

d maioritatem periculi:ar.s̄.de elec.vbi maius [d] secus ī spiritualibus/que sunt digniora ꝛ p̄cellūt.ī.de maio.ꝛ obedi. solite.ij.respō.[momenti.]

e ¶ Et sic litera gratiosa subreptitia/ nulla est ipso iure [e]/ ꝛ ꝓ consequens processus habitus per eā.s̄.de res. cōstitu-

4 tus ꝛ.c.dilectus.ꝛ.c.ad audientiā.ij.ꝛibi not. secus in literis de iustitia: est ratio litere de iusticia * cōparantur con

g h tractibus stricti [f] iuris/ ꝛ litere [g] de gratia [h] contractib⁹ bone fidei in quibus est bone fidei exuberantia:vt not.C. de actio.ꝛobliga.bonam fidē:in literis de gratia debet adesse om̄is puritas ꝛ abesse omnis prauitas. Et sicut subreptio dans causam contractui stricti iuris:contractum non facit nullum ipso iure / sic videtur in dictis literis

5 ad lites. Secus est in literis gratiosis ar. ff.de dolo. Eleganter/ꝛ hoc sic ꝓbatur. Metus * adhibitus in ꝓmissiōe regulariter nō facit cōtractum nullū ipso iure sed annullandum ope exceptionis.ff.de ꝟbo.obliga.l. si quis cū aliter.ꝛ.C.de inutil.stipu. dolo. Adhibit⁹ tñ sup re in qua debet esse exuberātia benefi.vt in voto ꝛ dote facit ꝓmissionem nullam ipso iure.ff.quod met.causa si mulier.§. si dos

i 6 ¶ Itē ꝓbaꝛ hec alia via litere subreptitie de iusticia * [i] non dant impetrāti aliquid: q2 per eas nihil dat cōmittēs sed de iure quod dicit se habere impetrans mandatur cognosci ꝛ decidi per iudicē:q2 nihil dat sed declarat [k].ff.de

k rei vendi.ex diuerso.§.vbi. Sed in literis de gratia impetranti datur. Et ideo rationabilit⁹ subreptio impetrāti gratiā plus inficit literas de gratia q̄ de iusticia.

¶ Item in literis de iusticia dolus iudicis nō versatur/sꝫ tertij sicut impetrantis. Et dolus tertij nō adeo inficit in cōtractibus bone fidei/sicut dolus ꝓprius vt.d.l. eleganter in prin.notaꝛ:ꝓpter quod videtur literas subreptitias ad lites nō esse nullas ipso iure. In p̄dictis tamen literis de iusticia distīgue.salua tñ distinctiōe que est. s̄.de res.sup literis. Aut est subreptio in iurisditione:aut ꝓbatione aut ꝓcessus relatiōe. Prīo casu litere sunt nulle ꝛ ꝓcessus ꝓ eas habit⁹ null⁹.ī.de offi.vica.tua.ī.de offi.ord.graue.ī. de offi dele.cū olim abbas. C.si a nō cōpe.iudic.ꝑ totum.

¶ Secundo casu nō mero iure/sed beneficio restitutionis in integrum subuenitur.ff.de re iudic.Diu⁹.xxxv.q.ix.veniam ꝛ.c.sententiam.ff.de fal.si quis obrepserit/ quod intellige quādo illam subreptionem iudex est secutus:ꝛ pro

7 pter eam ꝓnunciauit.ff.de iudi.si pretor.C.si ex fal.instru. fuerit senten.l.falsam. Et est ratio:q2 * sententia nō est lata cōtra ius constitutionis/sed cōtra ius partis quo casu valet sententiatum mero iure.ī.hoc lib.de senten.ꝛ re iudi. cum eterni.§.vbi autem.

¶ Tertio vero casu /litere mero iure valent / sed possunt elidi:si excipiatur.

l ¶ Et sibi imputet [l] qui potuit excipere : ꝛ non excepit/

m [m] vel si non ignorat exceptiones/nihilominus ꝓpter pe-

8 remptorios terminos iuris:sicut est litiscōtestatio * que tollit dilatorias/ꝛ cōclusio que tollit exceptiōes ꝑemptorias: hec siquidem sunt sublate ꝓpter auctoritatem ꝓcessus iudiciarij:ꝛ ob hoc omissum/iudicatū non rescinditur ī.de re iudic.inter monasteriū:ꝛ.c.suborta ꝛ.s̄.de res. ceterum ꝛ.c.ex tenore. Quidā tamen excipiūt a p̄dicto tertio membro casum. s̄. hoc lib.de res.dispendia/ sed dic vt ibi. Et secundū ista tria mēbra iura loquētia de hac materia intelliguntur.

n ¶ Si vero sit subreptio [n] in literis de gratia/que ꝓpter tacitū vel expressum inficiat lr̄as/dico ipsas ꝛ ꝓcessum habitum ꝑ eas nullas ipso iure:quādocunqꝫ eñ de subreptiōe cōstiterit illa detecta quicquid est factum per literas subreptitias declarabitur nullū:ꝛ retractabitur quatenus de

o facto [o] ꝓcessit:vt.d.c.cōstitutus ꝛ expressius.ī. de re iudi ca.cum olim.

p q 9 ¶ Simile [p] video. Cōpēsatio [q] quādoqꝫ * ipso iure admittitur/quod est intelligendū de facto hominis:qñqꝫ in hoc declarando interueniente:vt not.ff.de cōpen.l.si quod.C. eodem.leg.si constat institu. de actio.§.in benefidei iudicijs. Simile video. Aliquis vxorē suam accusat de adulterio:si illa possit obijcere marito factum cōsimile vel ex post facto probare: ius acquisitum per dictam accusa-

r tionem perdit maritus / etiam sententia lata vt notatur [r] ī.de diuor.ex literis.

¶ Sic ius acquisitum per literas de gratia / saltem prima facie probata subreptione amitto/argu.d.c.cum olim. Nec

10 mirum cum * titulum habeam ex litera: qua probata subreptitia/totum perdo.ff.de decurio. l. herennius hoc libro de regulis iuris.capitu.primo. Joannes Monachus Cardinalis.

a ¶ Equiparatur. Vide Neapol. deci.386.in causa petitionis Philippus Probus.

b ¶ In omnibus. Vide ꝑ intēto. Alex.con.ij.visis codicillis:vol.j.ꝛ latius ꝑ Decium. con.365.viso cōsilio: ꝛ seqnti ꝛ con.319.nu.v.cōclusionem. Sozi.cō.226. questio p̄sentꝫ consultatiōis vbi vnū subdit notabile/ꝙ quando legitimatus dicitur haberi pro legiti-

1 mo illud est verum * ex nunc.vcꝫ a tempore ipsius legitimationis/ꝛ non retro a tēpore natiuitatis:quod ꝓcedit maxime quādo legitimatio est in p̄iudicium tertij:vt dicit de secundogenito legitimato/q2 primus genitus illegitimus non legitimatur:vt dicatur primogenit⁹/ꝛ priuilegia primogeniture habeat Jo.and.in regula sine culpa.

¶ Pro hoc. Vide etiam eundem Sozi.con.230.col.fi. viso testamento. Adde ipsum Alex.pro themate cō.clxxij.visis duob⁹ testamētis.vol.vij.vbi dicit ꝙ spuri⁹ legitimat⁹ a comite palatino/non dicitur esse legitimus : ꝛ ex legitio matrimonio ꝓcreatus.c.innotuit cum ibi no.s̄.de elec. cū alijs iuribus ꝛ infinitis auctoritatib⁹ ibi per eundē Alex. adductis:vbi subdit ꝙ ita cōmunis opinio se habet.

¶ Preterea ad vnum in pūcto legitimationis video atten

2 dendum q2 reperio * illam fore quid diuiduū : q2 filius potest legitimari hoc acto:qꝛin certa parte tantū succedat no. Alex.con.xxv.nu.viij.circa primū dubiū.vol.j. Antho. de butrio:in.c.per venerabilē in versi. Sed est dubium an pater.s̄.qui filij sint legiti.vbi innuit ꝙ ita inuenit tenere Bar.in.l.quesitum.ff.de adop.in repe.antiq.per tex.in.c. ī.de filijs na.ex matrimo.ad morga. cōtracto i vsib.feudo. Idem tenet Paul.de castro in.l.pactum.C.de colla.vbi dicit se cōsuluisse/ꝙ valeat legitimatio facta cū hoc/ ꝙ fili⁹ succedat in eo quod patri placuerit allegat tex.in.d.c.primo: illud quot no.Jo.an.in addi.ad specul. in ti.de suc.ab intesta.§.fi.in additiōe incipiente vbi hoc dicit rof. ꝛ ait ꝙ tunc non est ꝓpria legitimatio/sed dispēsatio/cū nō sit legitimus quo ad omnia. Ista ratio non placet quia contra doctrinam Jo.mo.hic tamē p̄missum intētū firmat Alex. con.clxxiiij.vltra ea.vol.vij. Vide an filius possit legitimari post mortē patris per Jaso.in con.cxxvij.dubitatur vol. 4.ꝛ pro intento Pet. de Ancha.cō.ccxxv. videtur prima facie ꝛ Alex.con.187.videretur vol.v.cum duobus sequētibus ꝛ con.xxx.col.j.iuxta ea vol.4.ꝛ cō.lj.viso vol.ij.vbi ponit de clausula. Sine preiudicio venientium ab intestato. ¶ Postremo dic ꝙ in legitimatiōe requiritur cōsensus illius qui legitimatur/si consentire possit. Et ratio quia ꝑ legitimationem intrat potestatem alterius/ vt vtrunqꝫ ꝓbat Jason in cō.cxxv.col.4.pondus.vol.4. Probus.

c 3 ¶ Iuxta/* Hec est dictio que vario exponitur modo secūdum materiam subiectam/vt patet in.l.omnes.ꝛ.l.pe.de aque duc.libro.xj.C.Sozi.con. ccxj. col. prima. breuiter de qua dictione vide per Domi.in con.cviij. Probus.

d ¶ Ubi maius/ Tex.in.l.prima.§.sꝫ ꝛ si quis.ff.de car.edic. concor. sunt in glo. c.fi.s̄.de offi.delega. Probus.

e ¶ Ipso iure/ Vide corneum con.xcviij.in his tamen nō obstantibus. Quanqꝫ videatur in tertia parte Alex.cō.xcv. nu.7.requisitus vol.vij.vbi subdit id procedere siue subreptio siue obreptio fuerit causa inductiua ꝛ finalis ipsius gr̄tie/siue impulsiua:adeo ꝙ etiam si concedēs cessante subreptione fuisset cōcessurus:sed non ita de facili seu leui vitiatur concessio.c.postulasti.s̄.de rescrip. Idem Alex. cō. clxj.in fine visis narratis vol.vij.late Domi. in cō.lxiij.dubia. Probus.

f ¶ Stricti iuris/ Idem Joh.mo.in cap.solet de senten.excommunt.vide que pro comprobatione huius dicti tradit Calca.con.26.nu.20.stante casu. Probus.

g 4 ¶ Litere de gratia/* Id dicas verum nisi vergant in preiudicium tertij quia tunc possunt dici etiam stricti iuris.i. stricte interpretari ꝑ id quod citat Alex. de imola.con. clxxxvij.nu.xvj.in hac causa vol.ij.ꝙ bulla apostolica quatenus cōcernit interesse ꝛ preiudicium tertij/ debet stricte interpretari ca.sup eo.de offi.deleg.lex ex facto.ff. de vulga.etiam secūdum ius cōmune debet interpretari.l.si quādo in prin.C.de inoffi.testa. Probus.

h ¶ Gratia/ Que dicatur gratia vide per Alex. con.vij.col. prima.vol.vij.ꝛ Jo.mo.in cap.cupientes.nu.cxxx.s̄. de e-

5 lect. Et in * dubio an dicatur de gratia aut de iustitia/attende ad Domi. con.lxv.col.vj.discutiam vbi concludit ꝙ

tunc dicitur de iusticia. Probus.

6 i ¶ De iusticia que est * habitus bonus ius suum vnicuiq tribuēs: secūdum suam dignitatem. Maioribus quidem reuerētiam: Minoribus disciplinā: Deo religionem. Parētibus obedientiā. Paribus concordiam. Sibijpsi castimoniā. Miseris seu pauperibus cōpassionem. Probus.

k ¶ Declarat: In hoc concordāt Archi. Jo. and. et domi. et idem Jo. mo. in. c. iij. de offi. legati. et in. c. super infra de offi. delegati. Probus.

7 l ¶ Et sibi imputet. In simili dic q * quotienscūq aliquid de futuro potest contingere secundum naturam put est mors hominis: illud futurum debet considerari et attendi et qui illud non considerat/est in culpa et sibi imputatur. l. si quis domum. §. et hoc subiungi. ff. loca. l. heres meus. ff. de cōditio. et demō. l. fi. §. sinautem auaritie. C. cōmunia de lega. et ibi p Cy. et Bal. et per Bar. in. l. inter stipulantē §. sacram. ff. de verb. obliga. et in. l. si idem cum eodem. §. si vna ff. de iurisdi. omnium iudi.

¶ Ulterius pro hoc vulgari habes quod citat Maria. So

8 zi. cō. lxiij. col. ij. via * quam elegisti hec tibi pateat. l. si cū exceptio in fine. ff. quod me. causa. Probus.

m ¶ Et nō excepit. Istud facit ad questionē de fideiussore q soluit vsuras et non excepit q erant indebite: an eas repetat a debitore/pro cuius decisione vide Jo. and. in mer. in. c. dānum de regu. iur. hoc lib. Probus.

n ¶ Subreptio. Domi. in con. xxxiij. in prin. et cō. lij. circa fi

9 nē vacāte/dicit q multa * expressa/vel tacita inficiūt lr̄as apostolicas beneficiales/que non vitiant collationes ordinariorū: cū prime sint stricte: secunde fauorabiles no. in cle. finali. de offi. ordi. Probus.

o ¶ De facto processit. Uide Do. in con. liij. col. iij. Gre. et que dico. in. c. licet ep̄s de preben. Probus.

p 10 ¶ Simile. Et sic * nō est idē per. l. qd̄ nerua. ff. depo. vbi dicitur q nullū simile dicitur: idem facit q2 oīs similitudo est cōtraria veritati: et quoddā figmētum rei/ nō ipsa res. Maria. Sozi. con. ix. col. viij. psequēdo ordinē/qui subdit solere exprimi p dictionē tanq: vt in euāgelio/tanq ad latronē existis cōprehendere me tamē legitur aliqñ veritatis expressiua: vt etiam in euāgelio tanq vnigeniti a pr̄e quequidē dictio dicitur nota improprietatis no. in. l. pecuniam. ff. si cer. pe. Bar. in. l. j. col. iij. ff. de offi. eius cui mādata est iurisditio. Bal. in. l. apud antiquos. C. de fur. glo. in verbo tanq i. c. solite. s̄. de maio. et obediē. Alex. con. lxxx. col. ij. agnati. vol. vj. Probus.

q ¶ Cōpensatio. Uide q tradit de cōpēsatione Jason in cō. 134. col. ij. quantū. vol. 4. q qui iurauit soluere et actualiter numerare in ducatis auri/nō potest opponere exeptionem cōpēsationis alicuius qtitatis vel debiti imo necesse habet soluere: put iurauit. c. ad nostram. primo de iureiur. s̄m vnam lecturam glo. iij. ibi per doc. approbatā quod idem Jason late comprobat ad quē recurre. Probus.

r ¶ Notatur. Uide tex. in. c. intelleximus. s̄. de adulter. et in l. viro atq vxore. ff. solu. matrimo. facit. l. in arenam. C. de in

11 offi. testa. vbi glo. dicit. Nil * dolosius doloso nil cathilina cethego. Jo. mo. in. c. cōtra: de hereti. j. an istud procedat in osculo vel tactu luxurioso. Dico late in. c. is qui de senten. excommunica. j. Probus.

¶ De Bigamis. Rubrica.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunē. Cap. vnicum.

ALtercationis antiquæ dubium præsentis declarationis oraculo decidentes bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos. ¶ Et coertioni fori secularis addictos, cōsuetudine cōtraria nō obstāte. ¶ Ipsis quoque sub anathemate phibemus deferre tōsuram, vel habitum clericalem.

¶ Sūmariū Domini Ioan. Mona. Cardi.

1 Bigami qui dicantur vere vel interpretatiue.
2 Duplex est priuilegium clericorum.
3 Non valet consuetudo vbicūq a iure prohibetur.
4 Olim laici clericis dare consueuerunt nunc econtra.
5 Anathema non est sententia sed cōminatio.

Summarium domini Philippi Probi

1 Sacerdos qui cōtraxit matrimonium cū vidua vel duo mr̄imonia successiue an poterit puniri p iudicē secularē.

a ALtercationis, Hec altercatio ātiqua fuit vtrū bigami essent nudati vel nudandi priuilegio canonis si qs suadēte. xvij. q. iiij. vt not. lxxxiiij. di. quisqs que decidit hic. ¶ Et intelligo [a] hoc. c. qs quis de clericis: in minoribus ordinibus cōstitutis: nō de constitutis in sacris. s̄. eo. c. vltio [oraculo] i. respōso. C. de diuer. res. l. fi. [bigamos] vere vel

1 interp̄tatiue: vere * q2 duas habuit vxores. xxvj. di. vna

b tātū: et. c. deinde. et. c. accusatus. C. de diuer. res. l. fi. interp̄tatiue: q2 cōtraxit cū corrupta [b]. s̄. eo. de biga. xxxij. d. seriati

2 xxxiij. dist. Maritū. [priuilegio] Duplex * est pͥuilegiū clericorū p̄cipuū inter alia q habēt/ vnū est ne vexent in p̄sonis/vel in rebus. C. d̄ epi. et cle. l. j. et. ij. hoc priuilegiū pdit ɔiugatus/siue sit bigamus: siue nō/ et etiā p9 trinā monitionē/lz nō sit ɔiugatus. j. de vita et honesta. cler. cap. vlti. et de cler. cōiuga. Joannes. et. c. ex parte.

¶ Hodie de hoc tene quod scribitur. j. de cler. coniug. hoc libro. cap. vno.

¶ Et est aliud priuilegium quod habēt per canonem. xvij. q. iiij. si quis suadente et hoc priuilegiū amittit bigamus/ vt. d. cap. quisquis: quod videtur ferēde sententie/ et hic dicitur omni priuilegio clericali esse nudatos / quod est late [addictos] i. astrictos. C. de appel. addictos/ et. C. de epi.

3 audi. addictos/[non obstante] Nota casum vbi nō valet * consuetudo/ et vbicunq expresse a iure prohibetur/ et alijs modis non valet vt not. supra hoc libro de consuetudi. sub rubrica.

c ¶ Et mirum [c] est hic reprobari consuetudinem/cum ecclesia villam/castrum siue ciuitatem potest consuetudine vel prescriptione obtinere: quare quod fuit suum/ et sine peccato sui amisit non poterit consuetudine acquirere.

4 ¶ Forsan olim * laici clericis dare cōsueuerāt/ nunc econtra: ne clerici suis iuribus se spolient/et illa dent potestati seculari.

¶ Uel dic consuetudinē tolli que oriretur ex sequela prioris iuris ar. s̄. hoc libro. de elec. quia sepe: quia tunc in sequela huius haberent clerici malam fidem/ et sic non prescriberent/ ar. s̄. de prescrip. veniens: secus si ortum aliunde haberet [anathemate] Non * est sententia: sed potius

5 comminatio. C. commi. epist. per totum: et ideo contrarium faciens: non est excommunicatus. infra de sagita. capitu. vno. Jo. mo. Car.

a INtelligo/Adde glo. ibi sic intelligere/quā sequūtur Archi. Domi. et Prepo. qui subdunt q talis excommunicari debet vsquequo eam dimittat/ et intellectum etiam Jo. mo. hic sequuntur Archi. Jo. And. Domi. et Petr. d̄ Ancha. et hec verior secundū de clava: in summa tamen bonaguida dicit q sacerdos * qui contraxit cum vi-

1 dua/vel duo matrimonia successiue/ et postea commisit homicidiū poterit puniri p iudicē secularē per tex. nostrū qui indistincte loquitur de bigamis/quod placet Do. de chasse.

in cõsue. Burgun. in titu. des iusticcs/ vsi. xiij. fallit. in §. v. cui nõ astipulor: sed cõmuni. Cũ talis solum dicatur bigamus quo ad quid: scilicet executionem officij/ non vt perdat priuilegium clericale: vt hic. Probus.

b ¶ Corrupta. Uide que late tradit Petr. de Ancha. consi. cxxiiij. Circa bigamos: ⁊ Montaigne in suo trac. de bigamis/ Tãgam in praxi in trac. de mãd. apostolic. Probus.

c ¶ Mirũ. Et admirabile ⁊ pauendum: vt in simili dicit glo. pragma. in titu. de colla. in §. cui rei. in vsi. mirũ. Probus.

¶ De officio vicarij. Rubrica.

¶ Dicto de electis: qui quandoq͂ per alium administrãt: ⁊ isti dicuntur vicarij: quia vices agunt aliorum. Ideo hic subijcitur de officio vicarij. Ioan. Mona. Cardi.

¶ Innocentius Quartus. Cap. j.

Romana ecclesia, & infra. Cũ remen. archiepiscopus in officialem alicuius sufraganei sui excõmmunicatiõis sẽtentiã ex aliqua rationabili causa profert illos qui vices ipsius gerũt propter hoc excõmunicationis vinculo nõ astringit. ¶ Cum nõ cõmunicent ob id officiali eidẽ in crimine, qui ecclesiastic̨e cẽsur̨e distinctione pro eo quod suũ exercent officiũ nõ artãtur. ¶ Ea tñ que ipsi gerẽdo hmõi vices agũt eo taliter excõicato manẽte (si iurisditionẽ tm̃ recipiũt ab eodẽ) nõ possũt obtiere vigorẽ.

¶ Sũmariũ Domini Ioan. Mona. Cardi.

1 Officialis idem cõsistoriũ cum episcopo habet.
2 Officialis episcopi si facit aliquid tanquam priuatus: in cuz non habet se intromittere archiepiscopus: plusq͂ de alijs subditis suffraganei sui.
3 Excõis sentẽtia nõ est ferẽda sine causa.
4 Officialis qui cõmisit ⁊ post cõmissionẽ est excõicatus.
5 Qñ eps est excõicatus nullus cognoscit preter papam.
6 Fons plusq͂ riuulus debet attendi.
7 Excõicatus nõ habet exercitiũ iurisditionis: nec p se/ nec per aliũ: nec potest excõicare: nec iudicare: nec procurator cõstitui: nec cõstituere: nec legitimũ actũ exercere.

¶ Summarium dñi Philip. Probi.

1 Quãdo dicitur episcopũ ⁊ officialẽ idem cõsistoriũ habere quomodo intelligatur.
2 De non dubio: non fit lex.
3 Excluso ascendente/ satis dicũtur exclusi descẽdẽtes.
4 Mortificata radix non potest stipitem aut ramũ vllũ virẽtem: ⁊ fructiferũ facere seu producere.
5 Cõmittens in officio/ ⁊ ea ratione ab eo remotus: aut a dignitate/ nunq͂ ad illud aspirare potest.
6 Episcopus subijcitur iuribus que dicunt penã iuris mutari non debere sine causa.
7 Uerbum vicarius ⁊ officialis pro vno ⁊ eodem significatu aliquando sumuntur.
8 Uicari⁹ ⁊ officialis nõ possunt se intromittere de his omnibus que sunt mere gratie sine speciali mandato.
9 Laicus patronus constituens vicarium ad presentanduz occurrente beneficiorum vacatione.
10 Uicarius dr̃ alicuius persone ecclesiastice vicegerens.
11 Laicus non potest esse vicarius prelati ecclesiastici/ maxime in spiritualibus: ⁊ spiritualibus annexis.
12 Cause spirituales: laicis (etiam tanq͂ delegatis per episcopum) non possunt committi.
13 Laicus vicarius episcopi creari potest.
14 Uerba aliquando debent impropriari.
15 Uerba debent habere aliquam conformitatem.
16 Nullus citra papam/ potest laicum ad ius spirituale reddere capacem.
Rex conferens beneficia ex priuilegio pape/ nihil spiritualitatis dat ex se/ sed a papa.

Romana, Hec decretalis habet tria dicta: Primo statuit: secundo versiculo [cũ non] statuti ponit rationẽ: tertio versic. [ea tamẽ]: Respõdet tacite questiõi/ [officialẽ]

1 a Qui* cũ episcopo habet idẽ consistoriũ. j. hoc lib. de appel. Romana primo Reso. Ideo exercendo iurisditionem episcopalẽ officiales in hoc subsunt immediate archiepis/ vnde a sententijs eorundem ad archiepiscopos appellatur/ vt. d. cap. Romana.

Et ideo archiepiscopi animaduertere possunt in eosdem: sicut in epos/ verbi gratia: si non seruãt priuilegia sedis apostolice. j. de priuileg. quanto/ vel si sententiam proferãt per pecuniam/ ⁊ per gratiam vel per sordes. j. hoc libro de senten. ⁊ re iud. cum eterni. §. si quis/ vel si excommunicat sine scriptis. j. hoc lib. d̃ sentẽ. excõica. cũ medicinalis ⁊ in alijs casibus. j. hoc lib. de sentẽ. excommunica. Romana. §. pe. ⁊ fi. ⁊. j. hoc lib. de pe. Romana.

2 ¶ Si vero officialis * epi possidet/ vel facit aliqd tanq͂ priuat⁹: nõ habet archieps se intromittere plusq͂ d̃ alijs subditis suffraganei sui. j. hoc li. d̃ for. cõpe. Romana. §. nec etiã ⁊. §. fi. Et ideo ad inuentẽdũ hanc pmissaz distinctionẽ subijcit [ex aliqua rationabili causa] vt qr deliquit circa officiũ

3 cõmissuz/ vt est superius declaratũ [causa] aliter * nõ est ferẽda excõicationis sentẽtia notat. j. hoc lib. de senten. excõica. cum medicinalis [vices] in iudicãdo/ citãdo/ vel administrãdo/ vel vices officialatus quẽ consueuit officialis exercere cõmittẽdo vtpote qñ aliquẽ ponit loco sui sicut hic habet cõsuetudo cõmunis [ipsi⁹] scz officialis [gerũt] ex cõmissiõe epi/ nõ officialis: vidẽs eñ epus officialẽ suũ excõicatũ vices suas alijs cõmittit: sz hic casus nõ esset dubi⁹

b et qr tũc nõ gereret vicarius iste vices officialis sed epi. Et ideo dic gerũt excommissione officialis facta anteq͂ esset excõicatus: secus si postea quia tunc non valeret iurisditionis commissio/ nec processus vt dicit hic in fine.

4 ¶ Sed pone officialis * cõmisit ⁊ post cõmissionẽ est excõicatus qualiter valet processus istius delegati/ cum nõ habeat iurisditionem: sed alienam exequatur. ff. de offi. eius cui mãnda. est iurisdi. l. prima. §. qui mandatũ. j. de offi. delega. sane. ij. Et intellige hoc verũ si excõicetur officialis re integra/ cum tunc officialis non haberet exercitium iurisditionis. j. de re iudic. ad probandum.

¶ Secus si litiscontestatio vel etiam citatio precessisset excommunicationem: quia tunc perpetuata fuisset iurisditio vnde potest delegatus vicarius/ postea ipsam exercere ar. j. de offi. delega. gratum ⁊. c. licet ⁊ de offi. lega. c. vlti.

¶ Sed queritur quid fiet de alijs causis/ in quibus citatio non precessit: dic ad epm recurrẽdum: quando ipse nõ est excommunicatus.

5 ¶ Sed pone in casu conuerso * puta/ episcopus est excõmunicatus/ dic q͂ nullus cognoscit preter papam qui hoc casu habet prouidere vt. s̃. hoc libro de sup. neglig. prela. Romana. Nec distinguo hoc casu/ aut fuerunt cause cepte vel non/ cum officialis personam episcopi representet/ non econtra.

¶ Et quod dicitur idem consistorium est episcopi ⁊ officialis: pinguius tamen habet ius episcopus in iurisditione q͂ officialis. Nam episcopus caput est ⁊ fons iurisditionis:

c Officialis vero riuulus/ qui a fonte procedit. Et ideo

6 fons * plusq͂ riuulus/ debet attẽdi ar. lxxvj. di. c. ieiuniũ/ vnde episcopus officialem/ non econtra/ mutare potest. et ideo principali deficiente: deficit et accessorium: non econtra. ff. de regul. iur. cum principale. s̃. de elec. qualiter. j. de offi. delega. prudentiam. §. penulti. ⁊ vlti. [propter hoc] scilicet quod gerunt vices officialis/ procedendo in causis sibi commissis ante excommunicationem vt est permissum [excommunicationis] maioris vel minoris/ nisi aliter cum ipsis participent.

¶ Sz si ab officiali recipẽt cõmissionẽ isti vicarij/ nõ propter hoc ligãt maiori: sz miori/ nisi i crimĩe pticipẽt. crimĩoso vt

statim subijcit.j.de senté.excōīc.nup/ ⁊.c.si cōcubine. xj.q.iij.qm multos [ob id] ꝙ tantū vices eius gerūt[qui]sic cōstrue: qui scilicet officialis [nō artatur] districtione cēsure ecclesiastice[pro eo]⁊c.sed ꝓpter aliā causam:ergo a contrario si esset excōīcatus/ pro eo ꝙ suum exercet officium/ accipiens tūc causas ab eo sciēter/ tūc participaret in crimine dānato: ⁊ sic maiori ligaretur vt est premissum.

¶ Sed qualiter potest excōīcari ꝓ eo ꝙ suū exercet officiū.Dic ꝙ si archieps excōīcauit episcopū/⁊ sic debet cessare officialis vt est dictū:⁊ ipse officialis audit nihilominus causas/ ⁊ monitus ꝑ archiepm nō abstinet : archieps potest ipsum excōīcare / q₂ de facto cōtra iura:suū officium d exercet/vel al's cōmittit [d] in officio sibi cōmisso/ vt dictū est [ea tñ causa.] ¶ Ex premissis videretur/ꝙ vicarius nō ligatus posset iurisditionē sibi cōmissam per officalem exercere:sed hic respōdetur ꝙ nō:sed hoc nō est/ q₂ sit excōīcatus vicarius:sed ꝓpter excōīcationem officialis que existens in cōmittente/ facit defectū in vicario cui cōmittitur/⁊ hic subijcit [ipsi] sc₃ vicarij officialiū [agāt] recipiendo vices ab officiali [taliter]id est ꝓpter aliā causam/ ⁊ nō ꝓpter officialitatē quā exercet/vel dic taliter si citatio nō precessisset excōīcationē/vt est dictū [eodē] officiali de facto cū sint excōīcati/q₂ excōīcatus * nō habet exer 7 citiū iurisditionis/nec ꝑ se/nec ꝑ aliū/nec potest excōīcare nec iudicare/nec ꝓcurator cōstitui/nec cōstituere:nec aliquē actum legitimū exercere.xxiiij.q.j.audiuimus.j.de re iudic.ad ꝓbādū.j.de ꝓcur.cōsulti.j.de ꝓbatio.post cessionē.s.de ordi.ab episcopo qui epi.re.c.ij. s. de elec.cū iter. R.s.de eta.⁊ qualita.cum bone. j.de dolo ⁊ cōtuma. veritatis.§.vltimo.⁊.j.de excep.prela.tanta [vigorē] q₂ officialis excōmunicatus nō potuit alij cōmittere cum [e] effectu. e j.q.vij.Dalbertum. Joan.Mona.Cardi.

a IDem cōsistoriū. Casum quando idē cōsistoriū nō dicitur/ ⁊ ab officiali epi seu vicario: ad ipsum epm appellatur: notat Collec.in.c.postulastis. colū. fi.s.de cōces.pben.Et quomodo * intelligatur hoc thema/ 1 attēde ad doctrinā Domi.cō. cxliij.col.fi. si procurator/ vbi dicit/illud verum habēdo cōsiderationē de minori ⁊ maiori tribunali: q₂ tūc cēsetur idem ⁊ sic loquitur tex.in.c.Nō putam⁹. s.de cōsue.⁊.c.Romana.de appel.hoc lib.Sed si habeatur cōsideratio ꝑsonarū/ etiā prout iudicāt/istud nō est verū: q₂ tūc aliud est epūs/ ⁊ aliud vicarius: vnde de suspitione vicarij cognoscit eps/ vt patet de offi.delega.c.si contra vnū. hoc lib. ⁊ tñ de sua nō posset cognoscere suspitionē.c.cū speciali.s.de appella. vū licet ius fingat in illis casibus: idē esse tribunal: nō tñ sequit/ergo quo ad alia:idem erit/ ⁊ hoc exp̄sse voluit glo. fi.in.d.c.nō putamus.⁊ in.d.c.si cōtra vnū. Probus.

b 2 ¶ Nō esset dubius/quo in casu * nō fit lex. l.ancille. C.de fur.⁊.l.quod labeo.ff.de carbo.edicto. Probus.

c ¶ Et ideo fons/istud videt facere ad quesitum Gallorū/ꝙ 3 mascul⁹ filie regis:in regno nō succedit/ cū excluso * ascēdēte: satis dicatur exclusi descēdētes.l.fi. C.de natur.lib. ⁊.l.si viua matre.C.de bonisq₃ ma.facit q₂ nō potest in causato plus virtutis esse : q̄ ab influenti potētia cause ꝓcedat.§.hoc autē qui feud.da.po. Mortua enim cēsetur filia regis Gallie/quo ad regni ⁊ corone successionē/teste lege 4 salica/ex quo succedit illud vulgare ꝙ * mortificata radix nō potest stipitē/aut ramū vllū virentē ⁊ fructiferū facere seu ꝓducere.Bal.in.l.maximū vitiū.C.de liber.pre. ⁊ exhereda.refert raphael fulgo.cō.xij.col.j.q̄d sumit initiū ad id de quo qrit:vide q̄ dico.in.c.ij.de sen.excōī.j. Probus.

d 5 ¶ Cōmittit in officio *. Cōmittēs in officio/⁊ea ratiōe ab eo remotus/aut a dignitate: ⁊ id ꝓcedit ratione vitij ꝑsone:nūq₃ ad illud aspirare potest. Bal.singulariter in.c.j.§. si duo de pace tenenda: ibi ꝑpetua macula ei obsistēte: q̄d est verū nisi ex principis dispēsatione. l.illud de suscept.⁊ archa.li.x.C.⁊.l.j.C.si rector prouin. ¶ Ex quo infero ꝙ notarius ab officio depositus non potest iterū per comitē pallatinū creari tabellio/ etiā si per principē sit restitutus ad famā/⁊ nō ad officiū.Ita dicit singulariter Bald.in.l.si nihil de manu vindic.ff.tangit Feli.in.c.ex literis. colūna viij.sub nume.xj.s.de constitu. Probus.

e ¶ Cum effectu.Quia nō habebat: hinc sumpta occasione Paul.de castro.cōsi.cccxlviij. notādum in prima ꝑte/ dicit ꝙ episcopus ex gñali cōmissione:nō videtur dedisse suo officiali potestatē mutādi causam priuatiōis beneficij ex crimine adulterij resultantem:in penam pecuniariā q₂ id importat dispēsationē/que solū videtur data causa rationabili subsistēte/⁊ nō aliter q₂ eā nō habet episcop⁹ qui sub 6 est iuribus/que dicunt penam * iuris mutari non debere sine causa.l.quid ergo.§.pena.ff.de his q̄ not. infa.⁊.C.eo. l.⁊ si seuerior. Facit quod notatur in.c.innotuit.s. de elec. vbi dicitur ꝙ dispēsatio debet fieri cū aliqua iusta causa/ alias peccat qui sine causa dispensat. Inno.in.c. cū diuersis.s.de cler.cōiuga.⁊.c.veniēs.s.de filijs presbitero.

¶ Et in proposito Jo.mo.hic adde ꝙ ex quo nō habuit exercitiū iurisditionis sententia ab eo lata est nulla/nec possunt facere partes eorū cōsensu ꝙ sit valida.l.obseruare.§. fi.ff.de offi.ꝓcō.⁊ lega.notat Jason in cō.xliij.col.ij.Ex so la inspectione.vol.iij.

¶ Postremo/ ad materiam tex. nostri dic ꝙ huiusmodi vo 7 cabula vicarius et officialis : aliquando * pro vno et eodem significatu sumuntur maxime in partibus Italie : ⁊ ꝓuincia prouincie ac alijs plerisq₃ orbis partibus/in Gallia tamē secus:testatur glo. pragmatice in ti.de colla.in.§.statuit in verbo vicario.Ibi presertim nos Parisienses/ ⁊ cītramōtani alios appellamus officiales/alios vicarios/no. Jo.And.in addi.ad specul.hoc ti.⁊ Freder.con.xxxij.col. fi.in his tamen resultat discrepātia quā aliquantulum aggreditur Guil. in cle.vna eo.ti.dicēs primo/officialē ⁊ vicariū generalē episcopi conuenire: q₂ in officialē est transfusa cognitio causarū totius diocesis generaliter/ no.in.c. seq.Nō aūt inquisitio/correctio/⁊ similia/vt ibi/ ⁊ pro hoc cōprehende ea q̄ dicūtur in duobus.c.sequē.igitur se resol 8 uendo dicit/ꝙ nec vicarius/ nec officialis * /possunt se intromittere de his omnibus q̄ sunt mere gratie sine speciali mādato.c.fi.isto ti.j.Domi.con. xxxviij.versi. sed nō apparet.dicit ꝙ in mādato gñali nō venit potestas dispēsandi glo.in.c. que d causa.ij.q.iiij.Idē Guil.in.d.cle.vna isto ti.Antho.de butrio con.lxij. Et a contrario sensu illius.c. fi.vicarius potest se intromittere de omnibus que sunt iustitie tantum.d.cap.fina.

¶ Ista firmantur per Paul.de castro cō.cccxlviij.notandū in prima parte vbi dicit/ꝙ attento/ ꝙ ex dispositione iuris resultat/ꝙ adulter venit beneficio priuādus:vicarius epi ex gñali cōmissio hanc penā non potest mutare in pecuniariā/q₂ id cōtinet dispensationē ⁊ sic gratiā ⁊ liberalitatem c.fi.s. de transac.que liberalitas nō videtur sibi concessa/ vt in.c.sequenti.Sed in proposito rubri. mouetur dubium 9 Quid si * laicus patronus volens ꝓgredi ad lōginquas partes/cōstituit vicariū ad presentandū/occurrēte beneficiorū de eius patronatu existentiū vacatione.An ꝓcedat de iure huiusmodi vicarij creatio/ querit/pro huius dubij decisione venio ad doctrinā doc.in.c.fi.s.de cōces.pbend. Et primo ad doctrinā Jo.And.post antiquos pro parte negatiua opponētis/tandē pro affirmatiua cōcludentis qui cōcludendo dicit laicū patronū hoc posse/ per modū creationis ⁊ cōstitutionis ꝓcuratoris gñalis omniū suorū negotiorū/vel ad presentandū in oībus ecclesijs in quib⁹ habet ius patronatus ꝑ no.in.c.cōstitutus.s. de cōce. pbēd. ⁊ in.c.fi.isto ti.j.quod verū dicit:vbi habet iustā causam cōstituēdi/forte alio necessario profecturus. Notat Lapus allega.viij.vbi subdit fortius laicos(etiā si sint presentes vel non impediti) hoc posse.

¶ Hanc decisionem ibi tanq₃ veram insequūtur Car.Panor.⁊ Pet.de Ancha.intelligendo ꝙ hoc fiat per modum 10 procuratoris/non vicarij:quia proprie * vicarius dicitur alicuius ecclesiastice persone vicegerens/vt est videre per hunc totum titulum.

¶ Hanc conclusionem etiam prosequuntur Jo.de imola. in.d.c.fi.⁊ Paul.de citadinis in trac.d iure patro.in.vj.parte.q.xlj.⁊.xlij. et Curti⁹ eo.trac. in verbo honorificū. nu. xxv.⁊ Panor.in.c.qm̄ in plerisq₃ vbi addi.supra d offi. ordi.

¶ Premissis adde Lapum allega.v.col.ij.vbi dicit ꝙ licet in paucis locis mentio fiat de vicarijs inferiorum prelatorum:tamen identitate rationis idem est dicendum de eorum creatiōe sicut episcoporū/et hec est veritas et sic approbauit vsus qui est optimus iurium interpres.c. cum dilectus.s.de consue.

¶ Et queadmodū virib⁹ nō subsistit creatio vicarij actiua 11 quo ad laicū/ita nec etiā passiua:cū laicus * nō possit eē vicari⁹ ꝓlati ecclesiastici maxime in spūalib⁹/⁊ spūalib⁹ annexis/q̄d ꝓprobāt Jo. And. Domi.⁊ Frāc.i.c.vno.j.de cle.cōiuga.⁊ Panor.i.c.sanc.el. primo.s.hoc ti.i primo no.dicēs ꝙ cū cleric⁹ ꝯiugat⁹ nō gaudeat priuilegio ecclīastico nisi

in duobus. Joā. mo. in. c. vno. in prin. s. de biga. Inter que nō reperitur istud/ergo non poterit assumi ad vicariatus officiū. Idem Collec. in. c. decernimus. in prin. s. de iudi. ꝛ

12 Panor. ibi. nu. xij. ꝛ ante eos glo. ibi citat in proposito * causas spirituales laicis nō posse cōmitti etiā tāq̄ delegatis per episcopū/quē hac ratione potissima episcopus ipse illum nō posset creare vicariū vt haberet iurisditionē ordinariā super spiritualibus not. in. c. sua nobis. s. hoc titu.

¶ Et licet clericus cōiugatus nō desinat esse clericus/qꝛ retinet caracterem not. Panor. in. c. Joānes. s. de cler. cōiuga. tamen a iure reputatur nō clericus/ ꝛ p laico habetur/ꝛ per huiusmodi cōiugiū obumbratur clericatus/ꝛ ab executione illius suspenditur nisi in casibus notatis in ca. primo. de cler. coniuga. ¶ Hinc Petr. de Ancha. ibi citat post Inno. ꝛ Hostien. q laici nec iurisditionem/nec generalē administrationē/in spiritualibus habere possunt: etiā super clericos. ¶ Ex quibus cōcludimus laicum creari minime posse episcopi vicariū: ꝛ ista est cōmunis/ ꝛ cōiter a schola pōtificij iuris approbata quā insequūtur. Bal. Felinus. Areti. ꝛ Decius/in dicto capitulo decernimus.

13 ¶ Quod limitāt nisi episcopus iurisditionē temporalem haberet qꝛ tūc * laicus vicarius episcopi creari posset. c. fi. ne cler. vel mo. hoc lib. Barba. tū in. d. c. decernimus. videtur tenere cōtrariū per tex. in ca. iudicatū. lxxxix. dist. ꝛ in. c. in noua/vbi generaliter dicitur/ indecoꝝ fore laicum vicariū episcopi esse: quod videtur etiā cōprobare Areti. ibi. Decius tamē exclamat rationē generalē adesse/ ergo generaliter venit intelligenda/dicendo vlterius q hoc casu episcopus in tali iurisditione potius fungitur vice laici q̄ clerici/siue prelati ecclesiastici/ꝛ hoc respectu/potius laicus q̄ ecclesiasticus reputatur. ¶ Premissis subiunge quod voluit Bal. ꝛ post eū Feli. in. d. c. decernimus. nu.

14 vj. q si episcopus laicū faceret eius vicariū in spiritualibus/q verba debent * impropriari ꝛ debet exponi vicarium suū id est assessorem/arg. l. si pater seuerinā. §. cōditionū. ff. de cōditio. ꝛ demō. facit. l. diuus Adrianus. ff. de vsu. ꝛ habita. vbi dicitur q si cōtingat testatorē legare vsuz nemoris/tamen intelligitur de vsufructu: cum vsus pprie non possit stare/quem tex. ad simile pōderāt scriben. q quādo actus nō potest sortiri effectū: in quo est impositus/potest tamen in alio tunc ad illū extenditur/ vt potius res valeat q̄ pereat: ꝛ sic extenditur ad non expressum. Pro hoc facit. l. si tam angusti. ff. de seruitu.

15 ¶ Et intellige hoc dūmodo * habeāt aliquā cōformitatē in se. Feli. in. c. primo. s. de resc. put in simili dicimus de magistris siue licentiatis in artibus: qui debent studuisse p quinquenniū in ipsa facultate vel alia superiori: aut altiori facultate: intellige que habeat cōformitatez ꝛ cōueniētiā cū illa: vtputa theologia/ vel medicina nō de alijs censeas. Pro hoc vide Panor. i. c. sedes. col. iij. ꝛ. iiij. s. de resc.

16 ¶ Facit ad premissa quia * nullus citra papā potest laicū ad ius spirituale reddere capacem. Nota. s. in ca. ij. de iudi. ꝛ. c. bene quidem. xcvj. di. ꝛ. xxxij. di. §. verū. glo. in ca. nobis. s. de iure patro. Panor. i. c. sacrosancta. s. de elecet. Et Maleretus in trac. de elec. charta mihi. xvij. ꝛ. xxxix. ꝛ in plerisq̄ alijs quem videas si luminaria habeas.

¶ Inquātum dico iura nostra innuere laicos/ quo ad spirituales ꝛ ecclesiasticos actus fore incapaces/nec ipsa spiritualia attingere: intellige vbi ipse laicus nomine suo nihil spiritualitatis faceret / sed vt nudus minister actū exerceret/ꝛ ita procedit dictū Joā. And. ꝛ alioꝝ/ in ca. accedens. s. de preben. vbi dicitur q laicus vt pcurator potest acceptare beneficiū p clerico / in quo nihil agit noīe proprio/neq̄ deducit actum de non esse ad esse. Ita declarat Pau. l. in cle. prima/de cōces. prebē. cū quo trāsit Domi. in ca. primo/in prin. s. de pcura. vbi peroptime distiguit. Pro hoc do. de Rota in antiq. deci. ciiij. ꝛ. ccccxviij. dum dicunt permutationem beneficioꝝ per pcuratorem laicum factā valere/quia nihil agit hoc in casu/quod concernat fundamentū iuriū spiritualiū in persona ipsius: sed tāq̄ nudus minister vel nūtius. ¶ Nō obstat si velles dicere: q quādo pcurator laicus acceptat beneficiū: videtur rem integrare/ꝛ deducere de nō esse ad esse/ ac complere ius spirituale: quod acceptatiōe perficitur. c. si tibi/ibi vt tuuz dici valeat de prebē. hoc lib. in hoc stat breuis responsio. Quia hoc facit vt nudus minister ꝛ organum clerici / vt in simili citat Joannes de Lignano/in capitulo Dilectus. el. iij.

17 in fine. s. de prebend. vbi vult q * si Rex confert beneficia ex priuilegio Pape / nihil tamen spiritualitatis dat ex se/sed a Papa. et per ipsum Regem transit spiritualitas: sicut aqua per canale lapideum/iuxta nota. in capit. si iustus fuerit prima. q. prima ibi in canali lapideo nihil generatur vbi prepo. sit. q sicut dicimus/q corpꝰ medici (qđ est instrumentū anime habentis artē medicine)est indifferens respectu effectus artis medicine q sit sanū vel infirmū/vel fistula per quā transit aqua indifferens est/q sit argentea vel plūbea/aut lapidea/ita in proposito q sit clericus vel laicus: ita declarat Feli. in. c. aplice col. iiij. nu. vj. s. de exceptio. cōcludēdo p pdicta(absq̄ tñ temeraria assertione)laicū posse noīe procuratorio clerici eligere prelatū: quia per ipsum laicū transit vox illius clerici/vt per organū/quod tamē intelligit idē Fely. ibi quando laicus habet mandatū de certa persona eligēda: qꝛ alias requireretur aliud/a simplici ministerio/videlicet exercitium sui iudicij ad quod dicit inhabilis: qꝛ tūc videtur deducere suo iudicio rem de nō esse ad esse/quod nō cōcedas: his tamē prima fronte videtur obstare/qꝛ rex vel alius laicus cōferēs beneficia ex pape priuilegio vtitur suo iudicio in cui conferendo: ideo idē de procuratore cui non est declarata persona eligenda. Dic q in casu premisso laicus habilitatur ex priuilegio apostolico ad tale arbitrium quod inferior non potest vt. s. deduxi. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. ij.

LIcet, in officialem episcopi per commissionem officij generaliter sibi factā causarum cognitio transferatur, potestatem tamē inquirendi, corrigēdi aut puniendi aliquorū excessus, seu aliquos a suis beneficijs vel administrationibus amouendi transferri nolumus in eundem.

¶ Nisi sibi specialiter hæc committantur.

¶ Summariū Do. Ioan. Mona. Car.

1. Specialis commissio non plus valet in singulis q̄ generalis in omnibus.
   Multa sunt que non transeunt in commissione generali.
2. Officialis an possit inquirere de crimine vsurarum vel cōsimili sine speciali commissione episcopi.
   Uerbum seu an dicatur ampliatiuum.
3. Uicarius seu officialis ex officio potest cognoscere de omnibus de quibus posset episcopus ad partis instantiam.
4. Uicarius beneficium conferre non potest sine speciali commissione: ita nec a beneficio amouere.

Summarium Do. Philip. Probi.

1. Amotionis causa /siue a beneficijs siue ab officijs dicitur grauis ꝛ de maiori imperio.
   Amotio a beneficijs non dicitur necessaria.
2. Non parcit populis breue regimen.
3. Decet a principe concessum beneficium esse mansurum.
4. Beneficium principis neminē permittit beneficio decipi.
5. Contra iuramentum fidelitatis rex interuenire nō potest nec ius penitendi habet secus in inferioribus.

a LIcet in officialem, Cameracen. officialis amouit [a] abbatem sancti Andree de castello Cameracen. diocesis/ a regimine abbatie: fuit appellatum ad sedem metropolitanam: officialis sedis eiusdem/ sententiam amotionis confirmauit: a qua confirmatione fuit appellatum ad sedem apostolicam: Alexan. papa quartus sententias dictorum officialium infirmauit ꝛ abbatem ad possessionem sui monasterij reduxit. Et erat ante hanc compilationem extrauagans/que incipiebat dudum: de qua est sumpta ista/ex qua notatur que committuntur officialibus ex generali cōmissiōe eis facta/ notat etiā specialem commissionem plus valere in singulis q̄ gñalē

in omnibus: licet sit argu. cōtra. ff. de admi. tuto2. si duo. C. de quadr. prescrip. l. ij. C. de pscrip. xxx. vel. xl. anno. l. oēs. Nā sunt multa que nō trāseunt in generali cōmissione: vt j. cap. proximo. ꝛ. ff. de offi. eius cui māda. est iurisdi. l. prima primo respō. [excessus].

2 ¶ Sed nunquid officialis * inquiret de crimine vsurarū vel consimili/ sine episcopi speciali cōmissione: ꝛ videtur ꝙ non vt hic vbi statim subijcitur disiuncta/ dic cōtra: ꝛ verbū seu/ quod sequitur est ampliatiuū/ ꝛ sic copulatiuū propter quod oportet vtrāqꝫ partem esse verā. ff. de reb. dub. si is qui ducenta. §. vtrū ar. ff. de aur. ꝛ argē. lega. l. si quis. ita vel expositiuū precedentiū: vt hic intellectus colligitur ex antiqua: vt. s. eo. in casu not.

3 ¶ Unde dic ꝙ vicarius * seu officialis/ ex officio potest cognoscere b de omnibus de quibus posset episcopus ad partis instantiā: cū regulariter episcopi ꝛ officialis idem sit auditoriū. s. hoc lib. de cōsuetu. cap. ij. j. de appella. Romana. primo respō. ꝛ cōstat ꝙ hoc potest episcopus. j. de offi. ordi. cap. primo. ergo ꝛ eius officialis vel vicarius.

4 ¶ Et quia * officialis seu vicarius beneficiū nō potest cōferre/ sine speciali commissione. j. eo. cap. proximo. Ita nec ad instātiā partis: vel ex officio potest officialis beneficiatum c ab administratione sine speciali cōmissione amouere c vt inde veniat cure priuatio d vnde ꝛ datio autē. de deffē. ciuita. §. non habente. col. iij. Joā. Mo. Cardi.

a 1 Amouit. Dic ꝙ amotionis * causa: siue a bñficijs: siue ab officijs grauis dicitur/ ꝛ de maiori imperio videtur. Et qꝛ hic ꝓ scribētes plerisqꝫ alijs in locis de amotione a beneficijs/ ecclesiasticisqꝫ dignitatibus late discutitur/ subijciamus oportet tanqꝫ de cōtinētia cause/ de amotione ab officijs secularibus/ siue de mutatione officiarioꝝ. Et declinādo breuiter amotionē siue mutationem minime fore necessariā adduco primo: ꝙ Tiberius imperator quibusdā principibus respōdisse fertur suadentibus mutationē officialiū. Uidi (inquit) quendā muscas vulneribus insidētes fugare/ quē egrotus culpauit: dicens/ qm̄ venture sunt sitibūde vt suggant: iste tantū (quia plene sunt) locū occupant: quasi diceret. Cōsultius esse locupletes retinere officiarios: ꝛ plene impinguatos: qꝫ illis amotis/ de nouo tenues ꝛ pauperes ditare/ vt igitur Josephus refert/ procuratores suos vix aut nunqꝫ mutabat. Jn hoc em̄ dicebat/ se plebi parcere. Nā procuratores scientes ad modicū (vt ita dicā) se habere potestatem quicquid possunt rapiunt. His astipulatur Sueto. lib. ij. de. xij. Cesaribus: quia inter cōditiones ꝛ mores boni principis videtur suos officiales frequenter nō mutare. Ratio alia suadet quia vlterius attrahūtur: ꝛ alliciuntur veteres officiarij videntes se in suo statu firmatos ad melius seruiendū. ꝛ fidelitatem seruandā principi/ cuius officio potiūtur atqꝫ duriora pro ipso patiendū/ ꝛ odia forte cōcepta deponendū: ꝛ cōmutandū in ardorem feruentis amoris ꝛ dilectionis: ꝛ ad fauorē

2 nō solū principis: verū equidē bonū publicū tāgere. qꝛ * nō parcit ꝓꝓlis breue regimē/ testaꝶ glo. in ca. hinc est. xvj. q. j. Jn ꝓbo detrimēti: imo ꝛ plurīū noui officiales onerosi existūt partibꝰ/ ꝛ causis dānosi. Hinc text. in. l. ꝓtor. §. fi. de vaca. ꝛ excu. muner. tollerabiliꝰ esse iudices/ q̄ semel cognouerūt retinere. Jmo si ipediti forēt vel absentes tantisper expectare qꝫ nouos ꝯmittere: his em̄ de causis ꝛ alijs sub iūgēdis/ in hoc regno Gallie viridi obseruātia cautū dicitꝰ/ officiarios regios (etiā si creati forent qualificate scilicet qꝫ diu creati placuerit principi) ꝑpetuos fore: cum principi sine causa rationabili cōcessio ipsa displicere non poss. t: testatur Bal. in. l. iurisperitos. ff. de excu. tuto2. facit text. in l. thais. §. fo2o2e. ff. de fideicō. liber. Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi ꝓtori. nu. xij. ꝛ ibi Alex. ff. de no. oper. nūcia. Cy. ꝛ Bal. in. l. qsquis. C. si. cer. pet. Panor. in. c. fi. s. de ꝑca. Bal. in auten. oēs peregrini. C. cōia. de suc. facit tex. in. l. presi-

3 dis. ff. si cer. peta. ¶ Suadet ratio ipsa: quia * decet a principe cōcessū beneficiū esse māsurū/ ca. decet. de regu. iur. j. ¶ Jtem quia sub cōfidētia officij vnusquisqꝫ statu suo derelicto quibuscunqꝫ ceteris modis viuendi seruitio principis se dedicat: ꝛ dū viuere inciperet supplantaretur in sui honoris: ꝛ totiꝰ familie denigrationē ꝛ ꝑditionē. Et sic bñficiū principis: ꝛ mandatū sibi foret illusoriū/ ꝓut ꝛ

4 derisorium/ contra omnem iustitie equitatē/ que neminē * permittit beneficio decipi sed potius iuuari. l. in cōmodato. §. sicut in fine. ff. cōmoda. ꝛ. s. eo. c. j. in fine: notat Calca. cō. secūdo: merito in hoc regno Francie/ officia ipsa regia/ non dicūtur vacare nisi in duobus precipue casibus/ morte scilicet naturali/ ꝛ ciuili. Ciuili quidē/ puta renūciatiōe vel forefacto/ vel aliter ex quo priuari officio mereātur vt patet in multis ordinationibus regijs/ quod comprobat iura

5 mentum fidelitatis. Contra quod contrauenire * non potest rex/ nec ius penitēdi habet/ quādiu officiū tenens fidelitatem ꝛ iuramentū seruat Bal. singulariter in. c. puenit el. ij. s. de iureiur. quod est menti tenendū secundū Fel. ibi in fine. Secus dic in alijs inferioribus a rege/ quia tales pro libito suos officiarios destituūt. Bal. in. l. iudicium. ff. de iudi. Probus.

b ¶ Potest cognoscere/ Hec opinio fuit per Do. d Rota admissa: vt patet in nouis deci. lxvj. Quod licet officialis iudex/ ex sua generali potestate nō possit punire crimina ꝛ delicta/ seu penā ordinariā imponere: potest tamē inquirere ꝛ cognoscere de eisdem ex suo mero ꝛ implorato officio: et si inuenerit talem criminosum remittet eum ad episcopum puniendum. c. ad hec. s. de offi. Archid. Probus.

c ¶ Amouere/ Etiam ratione nō ostensionis tituli/ secundū cap. ordinarij. j. de offi. ordi. quia ille tex. loquitur cū quis possidet cōtra ius cōmune plura curata/ vꝉ dignitates: quo casu presumitur cōtra ipsum possessorem. Non mirū ergo si ordinarius potest ipsum artare vt ostendat/ quia presumiꝶ illicite possidere. Nos vero hic loquimur/ cū secundū ius cōmune possidet beneficia simplicia quod potest. c. cū iā dudum. s. de prebē. quo casu postqꝫ ordinarius passus est eū semel possidere/ nisi ostēdat ꝙ minus canonice possideat/ nō potest eum per titulum non exhibitū spoliare. c. ex ore. s. de his que fi. a ma. parte ca. c. diuersis de cler. coniuga. ita tenet zen. in. d. c. ordinari/ prout refert ꝛ sequitur Pet. de Ancha con. lx. quod exordiꝶ duplici ratione. Probus.

d ¶ Priuatio/ Dic ꝙ etiam vicarius non potest ex sua generali commissione penam priuationis in pecuniariam mutare: quia id esset dispensatio/ ꝛ sic liberalitas que ei non conceditur sub verbis generalibus not. Paul. de ca. con. 348. notandum in prima parte. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. iij.

Cum in gn̄ali concessione nequaquā illa veniant que nō esset quis verisimiliter in specie cōcessurus, nec regulariter donare valeat is cui bonorū administratio etiā libera est concessa, officialis aut vicarius generalis episcopi beneficia conferre non possunt. ¶ Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

Summarium Do. io. Mo. Card.

1 Uicarius episcopi generalis non potest conferre beneficia nisi hoc specialiter eidem sit commissum.
Cōferre bñficia nō est liberalitas in dādo/ sꝫ in cui dando.

Summarium dn̄i Philip. Probi.

1 Consensus episcopi ad validitatem statuti canonicorū requisitus/ non potest prestari per vicarium.
2 Qui non potest conferre: non potest collationi consentire.
3 Significatus specialis/ potior est qꝫ generalis.
Uirtus specialis commissionis maior est quo ad speciem: qꝫ sit generalis simpliciter.
4 Institutio patroni presentationem sequitur.
Instituere est quid necessarium.
5 Uicarius potest ea que sunt necessitatis ꝛ iustitie.
Mors ꝛ absentia equiparantur

CVm in generali, officialis seu vicarius * episcopi gñalis/non potest cōferre bñficia nisi hoc specialiter eidem sit commissum. Et ad hoc hic due rationes adducũtur [cōcessurus] nota de hoc.j. hoc lib.de regu.iur.in generali [concessa].ff.de donatio. filiusfa. primo respon. nec in hoc * casu est liberalitas in dando/licet sit liberalitas/in cui a dãdo ar. ff.de lega.ij.vnũ ex familia.§.primo. Joan. Mo. Cardi.

A cui dãdo. Firmat glo.i ca. relatũ.s.de prebẽ. Alterius habemus hic regulã firmam/ q vicarius gñalis (ex cōmissione etiã generali) non confert beneficia ad dispositionẽ dñi pertinentia: que licet sit hic ipsa regula per scribẽtes plene discussa/ attamen pro ampliori corroboratione ad de q̃ voluit Feli.in capi.pe. col.iij. vsi.an autem absente.s.de cōsti. q * cōsensus episcopi requisitus ad validitatem statuti canonicorũ:nō potest prestari per vicariũ ar. tex. nostri. Istud reassumit do.Maleretus in trac.de elec.charta mihi.75.col.4. q si capitulum teneatur prebendas cōferre cũ episcopi consensu: episcopus ipse sit absens a diocesi/ nō sufficiet cōsensus sui vicarij: nisi habeat speciale mandatũ de cōferendis beneficijs/sic intelligas Freder.con. 264.quod exorditur si canonici. Ratio sumitur ex tex.nostro:quia * si nō potest conferre/ ergo nec collationi consentire. Igitur vt collatio valeat debet expectari episcopus/quod idẽ Maleretus firmat per regulã iuris. Nam quãdo in actu requiritur consensus alterius: omnino ille est habendus/testatur Feli.in.d.ca.pe.tex. ibi glo.in verbo assensus:in cap.si pro te.s.de res.hoc lib. in.l.fi.de contrahen.emptio. ff. quod procedit etiam si immineret periculum Feli.vbi.s.col.4.ad idem glo.in verbo cōsilio: in cap. vnico.j.ne sede vacã. Et hoc procedere dicas/ qñ cōsensus est prestãdus per viã substãtie: secus si per modũ accessionis/ hoc em̃ in casu si periculũ esset in mora: posset actus expediri nō expectato absentis cōsensu/cuius alias cōsensus requirit: ita procedit.l.si lōgius.§.j.ibi nedũ pater expectat ff.de iudi.per q̃ possumus firmare illud vulgare in iure relatũ:per Calca.cō.xx.nu.xj. Ista q̃stio habet tria dubia:videlicet q significatus * specialis/potior est q̃ gñalis:qr per primũ res magis declarat. Hic Cald.cō.iiij.ti. de pbẽ. citat virtutẽ specialis cōmissionis maiorẽ fore quo ad speciẽ q̃ sit gñalis simplr sumpta.c.studuisti.s.de offi.delega.

¶ Licet ideo vicarius gñalis:sine alia speciali nota:beneficia conferre non possit. Ratio:vt in simili placet Claud.de Seissello:in spe.feudo.in Rub.qui feu.da.po.§.scdo principaliter.col.ix.qr magis cōfidit lex de plato vero cuius oues sunt proprie q̃ de economo / qui est mercenarius iuxta verbũ euãgelij.Joã.x. Mercenarius autẽ fugit/qr mercenarius est: nō pertinet ad eũ de ouibus. Attamẽ presentatos instituit.c.ex frequẽtibus.s.de insti.vbi late per scribẽtes: q etiã licet collatio/ institutio/ sepe pro eodẽ sumi dicantur: veritas tamẽ rei id nō patitur. Imo discrepãt: testat Panor.in ca.autoritate.s.de institu. late per scribẽtes in cap. cum in illis de prebend.hoc lib. Nam proprie institutio * sequitur patroni presentationem: ex quo dicimus illam quandam fore collationem: non liberam / testatur Panormita.in dicto capi.ex frequentibus: cum presentatus idoneus institui debeat per superiorem: capitu.decernimus. xvj.questio.vij. vbi Archi. citat contra non admittentem agi posse. ¶ Et sic instituere est quid necessarium / non includens aliquam liberalitatem: imo meram necessitatem:occasione cuius resultat ex generali commissione vicario facta:prout dicitur de capitulo sede vacante: quod instituit: non tamen confert. capitulo vnico.j.ne sede vacante. Nec mirum:quia necessitas multum operatur circa ea que alias non licerent: ob eam em̃ infringitur ius cōmune: vt videre licet ex his que cumulat Feli. in capitu. querelam.circa finem.s.de iureiur. ¶ Hinc dicimus insinuationes mãdatorum apostolicorum de prouidẽdo:ac noiationũ vniuersitatũ/ graduũ ipsis vicarijs rite recte factas vt bñficia dicantur affecta: q̃ cōtingeret per obitũ vacare in turno ipsorũ mandatariorũ/ nominatorum/ graduatorũ/ perinde ac si ipsis ordinarijs facte forent/ ratiōe necessitudinis/testis est tex.in.§.statuit iũcta glo.in verbo vicarijs in tit.de colla. in pragma. quod late deduco in trac.de mãda.apo.expediendo materiam insinuationis.

¶ Ex quibus infero/ q licet episcopus absens a diocesi/cōtulerit ignorans insinuationem ipsam eius vicario factã/ non valet ipsa collatio in preiudicium predictorum: et sic vicarius ipse hoc in casu poterit absq alio speciali mandato exercere huiusmodi necessitudinem/argu.not.per Guillel.in cle.prima eo.vbi dicit q vicarius * potest ea que sunt necessitatis iustitie/ maxime episcopo absente quo casu dicitur generaliter translata potestas(sicut in capitulum episcopo mortuo. Mors enim absentia equiparãtur: notãt Inno. scriben.in.c.ad abolendũ de hereti. Facit.l. mulieris.§.fi.ff.de verbo. signifi. et.c. si delegatus de offi. delega.c.Quis de procura.ca.fi.de sepul.hoc lib. Jo.And. in.c.si cōtra vnũ de offi.delega.hoc eo.lib. Domi. hic.

¶ Pro premissis q vicarius his qualificatis conferat/vide que digerit glo. Pragma.in tit.de colla.in.§. quia in ipso decreto in verbo vicario.

¶ Idem dic de capitulo sede vacante quia collatio est necessaria ¶ Et attende ad vnum quod in hoc casu vicarij episcopi non dicitur idem consistorium seu verius auditorium:quia imo diuersum/cum a vicario ad episcopum appelletur/ratio quia vicario ex iure delegato id fit/ notat late Do.Bartho.de Chasseneo cō.xliiij.nu.iuj. vide que dixi in.c.nullus super verbo me operante de elec.s.

¶ Postremo pro intento tex.nostri vide que citat do.Stepha.Bertrandi con .cxxxij.dubitatur quis finalem parte secunda con.sequen. Probus.

De officio & potestate iudicis delegati Rubrica.

¶ Summarium Domini Io.Mo.Car.

1. Potestas delegati dicitur extraordinaria quia extrahitur de ordinaria.
2. Omnis potestas ordinaria/maior est seipsa delegata.
3. Uicarius dicitur ad vniuersitatem causarũ delegatus ad vnum negotium.

Quanto aliquid communius / tanto dignius/ sic maius.

DIctum est supra de potestate ordinaria/Sequit videre de extraordiaria vt pote de delegata. Et q * potestas delegati dicatur extraordinaria: est ar.ff.de nego.gest. l.actio.j.de probatio.c. quoniam contra. Et merito potestas delegata dicitur extraordinaria.quia potestas delegata extrahit de ordinaria/ ob hoc * omis potestas ordinaria maior est seipsa delegata.

¶ Et q vicarius sit ordinarius /seu officialis:q̃ pro eodẽ reputant s. ti.proxi.c.vlti.videt expressum.C.de offi. eius q̃ vices.alt. ger.l.ij. infra hoc libro de appella.Romana.primo Reso. ¶ Uel dic dato q vicarius sit delegatus/et ipse * est ad causarum vniuersitatem: sed delegatus proprie ad vnum negotium. Et quanto aliquid communius secundum philosophum/tanto dignius et sic maius:et sic iste titulus sequitur precedentem. Jo.mo. Card.

Innocentius quartus. Cap. j.

STatuimus vt conseruatores quos plerunque concedimus, a manifestis iniurijs & violẽtijs defẽdere possint, quos eis committimus defen dendos ¶ Nec ad alia quę iudicialẽ indaginẽ exigũt, suã possint extẽdere potestatẽ.

Summariũ domini Ioan. mo.Car.

1 Conseruatores dicu̅r/contra notorias iniurias seruatores.
2 Ad officium pape pertinet occurrere litigijs ⁊ violentijs ⁊ quemlibet in sua iusta possessione tueri.
3 Tuitio viduarum/⁊ orphanorum/ ac aliarum miserabilium personarum/ad ecclesiam pertinet.
4 Conseruator non habet potestatem deffendendi iniuriam simplicem/sed qualificatam/seu specificatam.
5 In confitentem nulle sunt partes iudicis in cognoscendo seu inquirendo/sed in exequendo.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Forma supplicationis pro co̅seruatoria particularis persone/in forma militantis ecclesie hic scribitur.
2 Forma eadem pro capitulo hic inseritur.
3 Formas conseruatoriarum sub forma bulle obtenta hic vide.

a STatuimus, [a] Qui possu̅t dici co̅seruatores/infra quas metas habeant sua̅ potestatem exercere/⁊ quibus vices suas committere/⁊ in quib[9] non/⁊ qua pena puniantur ipsi transgredie̅tes suam potestate̅/⁊ qua̅do officiu̅ eorum expiret obitu concedentis/⁊ circa munera/ expensas/assessores/ ⁊ notarios / ac personas testimonij causa voca̅das/per co̅seruatores huius statuitur.i.eo.ca.
1 vltimo. ¶Et dicuntur * co̅seruatores contra notorias iniurias seruatores. Et isti da̅tur quandoq3 ad deffensionem co̅tra raptorum seu predonu̅ audacia̅/ ⁊ aliqua̅do ad priuilegiorum tuitionem. Aliqua̅do generalius co̅cedu̅tur: vt deffenda̅t ab iniurijs/⁊ de omnibus offensis [co̅cedimus.]
2 ¶Nam ad officium * pape pertinet occurrere litigijs ⁊ viole̅tijs/⁊ que̅libet in sua iusta possessio̅e tueri. arg. ff. de vsufruc.l.equissimum.ff.ne vis fiat ei qui in po.mit. l.j.§.j.⁊ j. de symo.q̄rela̅ in fine. Et hoc p̄sertim est prouide̅du̅/ circa viduas/⁊ orphanos/⁊ alias p̄sonas miserabiles/ quarum tui-
3 tio * ad eccl'iam spectat.lxxxvij.di.c.j.⁊.ij.⁊.xxiij.q.5.administratores.j.de foro co̅pe.ex p̄te.⁊.c.ex tenore.s.eo.significa̅tibus [a manifestis] .i.notorijs seu pate̅tibus/q̄ no̅ sit locus inficiationi. Nec egea̅t examia̅tione.j.de coha.cler. ⁊ mulier.c.nr̄a.c.tua.⁊.c.vlti. ⁊.s̄.de elec. bone memorie.§. co̅tra.j.de accu.euide̅tia. ¶Sed q̄d si iniuriator vocatus neget se hoc fecisse. Nu̅quid poterit co̅seruator/ inquirere an factu̅ sit notoriu̅. Et dic q̄ sic arg.ff.de iudi. si quis ex aliena. Et si nouerit factu̅ no̅ notoriu̅ desistet/ cu̅ de fa-
4 cto no̅ notorio se no̅ habeat i̅tromittere. Et est ratio/q2 * co̅seruator no̅ habet potestate̅ defendendi iniuria̅ simplice̅/sed qualificata̅/seu specificata̅/vtpote notoria̅ que si no̅ sit talis/nihil agit.j.eo.cap.vlti.in fine.
¶Sed quid si iniuriator co̅fitetur factu̅: quod de se est iniustum:sed asserit se hoc iure fecisse/ videtur res fieri dubia ⁊ sic no̅ notoria.C.quib.ad liber.procla.no̅ licet.l.iij.ff.de fide instru.plures: tu dic vt est premissum co̅seruatore̅ inquirere posse an factu̅ sit notoriu̅. vt.d.c.bone. Nec hic proprie efficitur res dubia negatione: vt in contrarijs quibus quis presumitur solutus nisi probetur ligatus. Sed iam factum hic erat co̅fessatu̅:⁊ sic notoriu̅ quod ex circu̅sta̅tijs ⁊ indagatione conseruatoris apparebit iustum(hoc probante co̅uento) alias presumetur iniustum.
5 ¶Et sicut * in confitentem nulle sunt partes iudicis in cognosce̅do seu inquire̅do/s3 in exeque̅do.ff.ad leg.aquil. l.prouide:sic hoc casu vbi factu̅ est co̅fessatu̅:q2 ad hoc no̅ est nisi hic exequi/ q2 tame̅ co̅fite̅s adijcit aliquid quo retardari debet executio/⁊ de quo debet cognosci arg. ff.de re iudi.a diuo pio.§.si super: ⁊ quo ad hoc conseruator habet cause cognitionem argu.d.§.si super:⁊ quo ad hoc ponitur co̅petenter hec decre.sub hoc ti. ¶Sed quid si iste conseruator exco̅icet:dic sententia̅ tenere vbi habet potestate̅/al's non:vt.j.c.vlti.§.vt autem: ⁊.§ fi. [deffendendos] id est iniuriatores ad satisfaciendu̅ lesis/p̄ ce̅sura̅ eccl'iastica̅ districe̅dos. ¶S3 q̄d si iniuriari vole̅tes/pati su̅t manu armata inuadere hos quos co̅seruator h3 tueri: nu̅quid po̅t eos excommunicare:⁊ dic q̄ sic/quia in mora monitionis ⁊ dilationis imminet periculum/argu.j.hoc libro de senten. excommunica.Romana.§.caueant [ad alia] scilicet dubia siue non notoria/in quibus procedendu̅/non est per istos co̅seruatores vt hic [que scilicet dubia iudicialem indaginem] .i.cause cognitionem/seu ipsius examinationem super ipso facto quod dubium est. Joa. mo. Car.

a STatuimus/Pro intento tex.vide Pet.de Ancha.co̅.lxxxvij.Omisso primo dubio:⁊ con.cxxxij.in primo dubio.Et Jaso.in con.145.circa duo vol.4.
¶Et quia hic per scribentes/ ac plerisq3 in locis subijcitur de potestate conseruatorum/ nihil tamen cautum reperio de forma illos obtine̅di ⁊ supplica̅di stillo: ideo hic tam de conseruatoribus particularis supplicantis q̄3 de co̅seruatoribus capituli ⁊ vniuersitatis/ subijciamus oportet. Primo de conseruatoria in forma militantis ecclesie ad vitam proparticulari. Secundo pro capitulo singulisq3 illius personis/ ⁊ eorum familiaribus ⁊ seruitoribus.

1 Beatissime pater, * Supplicat humiliter.S.V.deuo. orator vester Romulus de grossis/ archidiaconus ecclesie Vintinelien.S.V.familaris/continuus commensalis/quatinus sibi conseruatoria̅ iuxta formam militantis ecclesie/ in quinterno cancellarie apostolice annotatam ⁊ descriptam/contra omnes ⁊ singulos/iniurias/molestias/⁊ perturbationes/ sibi inferentes super bonis ⁊ rebus ad predictum archidiaconatum ⁊ preposituram beate Marie de fontibus ecclesie Albucen. ac omnia ⁊ singula beneficia ecclesiastica per eu̅dem oratore̅ obtenta/ac alias ad ipsum oratorem pertine̅. q̄3 diu prefatus orator vixerit/⁊ dicta beneficia obtinuerit duntaxat duraturam/concedere ⁊ indulgere dignemini de gratia speciali/non obstantibus constitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis:necnon omnibus illis que in dicta forma concessis est non obstare/ceterisq3 in contrarium facientibus quibuscunq3 cum clausulis opportunis.
¶Alia subsequitur forma.

2 ¶Beatissime pater, * Vt deuoti oratores vestri Decanus/capitulu̅/canonici/vicarij/ et persone ecclesie Tornacen.ab indebitis molestationib' releuentur. Supplicant humiliter S.V. Decanus ⁊ capitulu̅/canonici ⁊ persone/prefati quatinus eorum statui et indemnitati opportune co̅sulentes/ipsosq3 specialibus fauoribus ⁊ gratijs prosequentes: Eis conseruatoriam contra omnes/⁊ singulos etiam Archiepiscopos ⁊ episcopos ⁊c.eorumq3 vicarios ⁊ officiales ac alios exemptos et non exemptos / etiam Cluniacen. Cistercien. Premonstraten. S. Benedicti. S. Augustini / Hierosolymitani / et aliorum ordinum ⁊ militarium religiosos inferentes iniurias/molestias/grauamina/vel damna/eisdem omnibus ac eorum familiaribus ⁊ seruitoribus cuiuscunq3 dignitatis excellentie ⁊c. Et eorum singulos super bonis debitis iuribus etiam patronatus ecclesiastici iurisditionibus/pensionib[9]/ annuis fructibus/pecuniarum summis/⁊ rebus alijs:etiam ratione personarum suarum ac mense predicte necno̅ quorumuis aliorum beneficiorum cum cura vel sine cura per eos quomodolibet pro tempore obtentorum/ ⁊ alias coniunctim vel diuisim pertinen.necno̅ priuilegijs et indultis eis tam per Romanos pontifices ⁊ imperatores reges seu alios ⁊ alias concessis/cum potestate cita̅di/ monendi/ requirendi/ etiam per edictum publicum/ constito summarie de non tuto accessu/ac etiam inhibendi sub censuris et penis(etiam pecuniarijs)declarandi ⁊c.ac aggrauandi ⁊ reaggrauandi ⁊c.⁊ alias in forma militantis eccle in quinterno cancellarie apostolice annotata/ co̅cedere dignemini de gratia speciali: non obstantibus Feli. recor. Bonifacij pape viij.S.V.predecessoris/de vna/ ⁊ concilij generalis de duabus dietis/⁊ quibus ⁊ alijs constitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis:necnon quibusuis priuilegijs/⁊ indultis quibusuis cathedralibus etiam metropolitanis vel collegiatis ⁊ alijs monasterijs domibus hospitalibus ⁊ pijs locis:necnon omnibus militijs/ciuitatibus/ terris/castris/ villis/ oppidis ⁊ locis conuentualibus/ et personis ecclesiasticis/⁊ secularibus/ ac regularibus cuiuscunq3 dignitatis/ status/gradus/⁊ etiam archiepiscopali/episcopali ⁊c. Necnon laicis etiam ducibus / comitibus/marchionibus/principibus temporalibus : etiam per modum statuti perpetui motu proprio ⁊ ex certa scientia ac de potestatis ap̄lice/plenitudine etia̅ de no̅ trahe̅dis illis aut eoru̅ subditis extra eoru̅ loca seu dominia vel cora̅ eis ⁊ eoru̅ iudicibus ⁊ co̅seruatorib[9] etia̅ vigore quaru̅cu̅q3

literarum apostolicarum ad ius cōmune reducē. ⁊ alijs q̄busuis modis ⁊ sub quibusuis verborū formis ⁊ clausulis etiam p̱.S.V. ⁊ sedem apostolicam cōcessis ⁊ cōfirmatis ⁊ in posterū cōcedendis ⁊ cōfirmandis/quibus oībus etiā si de illis tenores ⁊c. placeat hac vice derogare ceterisq̧ cōtrarijs cum clausulis opportunis ⁊ cōsuetis.

¶ Nunc subijcio formas cōseruatoriarum. Et primo formam alicui⁹ particularis nomine qualificato ꝓut ⁊ aliquā do obtinuit Jo. mo. existens cardinalis quod ipse testat̄ in.c.in generali de regul.iur.

3 ¶ Clemens, ⁊c.* ꝓ parte venerabilis fratris nostri Joannis epi Prenestinē. Et guillermi sancti Stephani in celio mōte p̄sbyteri cardinalis / ⁊ aliorū executoꝝ testamēti bone meorie. N. tituli scti clementis p̄sbyteri cardinalis/nobis fuit expositū cū querela ꝙ licet idē. N. cardinalis dū viueret plures ⁊ diuersos debitores haberet/qui tā ratione prioratuū dignitatū/psonatuū/officiorū/canonicatuū/⁊ p̄bēdarū ⁊ aliorum beneficiorū ecclesiasticorū secularium ⁊ regulariū que idē. N. cardinalis ex concessione ⁊ dispēsatione sedis apostolice dū viueret obtinebat q̄ȝ alias ex diuersis pecuniarū summis q̄ȝtitatibus ⁊ reb⁹ ac bonis alijs tenebant̄ quasquidē pecuniaꝝ q̄ȝtitates ipse cardinalis habēs a sede apostolica testādi ⁊ disponendi de bonis suis ecclesiasticis ⁊ alijs vndecūq̧ p̱ eum licite acq̇sitis liberam potestatē /in pios ⁊ alios licitos vsus cōuertere in testamēto suo per manus dictorum executorū erogari p̄cepit/dicti tamē debitores p̄dictis executoribus satisfacere de ipsarum pecuniarum quantitatib⁹ ⁊ rebus ac bonis predictis indebite cōtradicunt/ ꝓpter ꝙ dicti. N. cardinalis dispositio impeditur.

¶ Quare pro parte dictorū executorum nobis fuit humiliter supplicatum: vt ꝓuidere eis sup̱ premissis paterna diligētia curarem⁹. Nos igitur volētes vt p̄fati. N. voluntas vltima impleatur discretioni vestre p̱ apostolica scripta mandamus quatin⁹ vos vel duo aut vn⁹ vestrū p̱ vos vel alium seu alios vocatis qui fuerint euocandi q̄ super p̄missis ⁊ ea tāgen. ⁊ dependen. ⁊ cōnexis ⁊ emergētibus ex eisdem in his que iudicialem requirunt indaginē/ simpliciter ⁊ d̄ plano/sine strepitu ⁊ figura iudicij/ ī alijs vero ꝓut qualitas eorū exegerit cum ab eisdem executoribus vel ꝓcuratorib⁹ eorum vel ipsoꝝ aliquo fueritis req̇siti auctoritate nostra plenū exhibentis iusticie cōplementum cōtradictores cuiuscūq̧ status dignitatis / vel cōditiōis existant per censuram ecclesiasticam appellatione postposita cōpescendo inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis testes autem ⁊c.

¶ Clemens episcopus, ⁊c. Pium esse dignoscitur: vt q̄taliter obsistatur ꝙ oppressi eoꝝ insultibus/ vacātes diuino cultui liberius possint in obseruātia mandatorum domini delectari. gloriātur in malitia/ p̱ nos to

¶ Sane petitio dilectorum filiorū capituli ecclesie Brinatē. Romane ecclesie immediate subiecte sancti flori diocesis nobis nuper exhibita cōtinebat/ꝙ ipsi ⁊ eoꝝ ecclesia ac ipsius ecclesie mēbra a nōnullis qui nomē dūi in vanū recipere non formidant cōtra tenores priuilegiorū per nō nullos p̄decessores nostros romanos pōtifices eis cōcessorum multiplices patiuntur molestias.

¶ Quare ꝓ parte dictorum capituli nobis fuit humiliter supplicatū: vt in p̄missis eorum ꝓuidere quieti malignantiū molestijs obuiare de benignitate aplica dignaremur.

¶ Nos ita huiusmodi supplicationib⁹ inclinati discretioni vestre per apostolica scripta mandam⁹ quatin⁹ vos vel duo aut vnus vestrū p̱ vos vel alium seu alios. eisdē capitulo ⁊ ecclesie atq̧ membris/efficacis deffensionis p̄sidio assistentes/nō p̱mittatis eosdē capl'm ac ecclesiā ⁊ mēbra huiusmodi cōtra indulta dictorū priuilegioꝝ ab aliquib⁹ indebite molestari: molestatores huiusmodi ⁊ cōtradictores quoslibet ⁊ rebelles/per cēsuram ecclesiasticā/ appellatione postposita cōpescēdo: inuocato ad hoc si opus fuerit brachio seculari. Nonobstañ. ⁊c. vt. in. ij. supplicatione.

¶ Ceterū volumus ⁊ auctoritate aplica concedim⁹: ꝙ quilibet vestrū valeat ꝓsequi articulū etiam per aliū inchoatum q̄ȝuis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico p̄pedit⁹/quodq̧ a data p̄sentiū sit vobis ⁊ vnicuiq̧ vestrū in p̄missis oībus ⁊ eorum singulis ceptus p̄ntibus ⁊ futuris ꝑpetuata potestas ⁊ iurisditio attributa/vt eo vigore eaq̧ firmitate possitis in p̄missis oībus etiā nō ceptꝭ p̄ntibus ⁊ futuris/⁊ ꝓ p̄dictis ꝓcedere ac si p̄dicta oīa ⁊ singula corā nobis cepta fuissent ⁊ iurisditio vestra ⁊ cuiuslibet vestrū in premissis oībus ⁊ singulis p̱ citationē vel modū alium perpetuata legitīe extitisse. Presentib⁹ post xx. annos minime valituris.

¶ Datum Romæ ⁊c. Postremo subsequitur conseruato₂ia studij.

¶ Clœmens episcopus. ⁊c. iustis petentium desiderijs illis p̄sertim que prauorum hominum malitijs obuiari debeat/⁊ que vacare volētium studio literarum cōmoda respiciunt libēter ānuim⁹ illaq̧ fauore prosequimur opportuno.

¶ Exhibita siquidem nobis nup̱ pro parte vniuersorū doctorū/magistrorū/ ⁊ scholariū studij tholosani petitio cōtinebat ꝙ nonnulli ex eis cōtra priuilegia libertates ⁊ īmunitates etiam ecclesiastica tā a iure q̄ȝ ab homine cōcessa indebite molestantur ⁊ etiam iniuriantur.

4 ¶ Quare pro parte ipsorum nobis extitit* humiliter supplicatū vt ꝓuidere eis super hoc paterna diligētia dignaremur. Nos igitur cupientes huiusmodi obuiare malitijs ac personis eisdem vt melius vacare valeant studio literarum ꝓuidere/huiusmodi supplicationibus inclinati ⁊c. mādamus quaten⁹ vos vel duo ⁊c. priuilegia libertates ⁊ immunitates prout iusta ⁊ rationabilia fuerint faciatis auctoritate nostra inuiolabiliter obseruari. Non p̱mittētes eos seu eorum aliquem contra priuilegia libertates ⁊ immunitates huiusmodi ab aliquibus indebite molestare vel eis grauamina vel iniurias: irrogari molestatores ⁊ iniuriatores huiusmodi: necnon contradictores quoslibet et rebelles cuiuscunq̧ dignitatis gradus ordinis status conditionis extiterint auctoritate nostra per cēsuram ecclesiasticam appellatione postposita cōpescendo inuocato ⁊c. Philippus Probus.

¶ Alexander quartus. Caput ij.

QVia pontificali dignitate preditis ob reuerantiam sacri officij quod exercent plurimum deferri conuenit, & eos plus alijs honorari decet, vt cum a iudicibus vel cōseruatoribus a se. apo. deputatis contra eos ad coactiones aliquas siue pœnas fuerit procedendum gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur. ¶ Ita quod (eis quadam cōdigna reuerentia supportatis) ingressus primo ipsis ecclesię vl' sacerdotale interdicatur ministeriū, ac deinde ab officio suspendantur, subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos.

¶ Nisi forte aliter fieri suaserit nimia cōtumacię proteruitas, siue culpa.

¶ Sūmarium Domini Philippi Probi.

1 Proteruitas dicitur sup̱bia/vel improbitas/vel violētia.

QVia pontificali, Quod hic dicitur explicite: habetur. supra eod. sane implicite. Et ordo hic tactus habet locum regulariter licet quandoq̧ fallat propter proteruitatem [a] nimiam [b] contumacis vt infra eod. in fine ⁊ infra vt lite non contesta. quoniam in fine. Joan. mo. Cardinalis.

a 1 PRoteruitatem. Archi. hic in fine citat ꝙ * proteruitas dicitur superbia: vel improbitas: vel violentia. Hinc tex. in.l.iubemus el.ij.§.sane.j.C.de sacroſanc. eccle. dicit proteruo auſu Et iſtud verbũ ponitur in cle.j.§.pe.circa finem de peni.in c.quoniam in fine.ẽ. vt lite non conteſt.⁊ in.l.prima.§.primo.ff.ſi quis teſta.liber eſſe iuſſus fuer. Philippus Probus.

b ¶ Nimiã. Sic ſuccedit regula de qua in.c. cum non ab homine.ẽ.de iudic.quod creſcente contumacia debet creſcere ⁊ pena. Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Cap. iij.

SI duo ex tribus a ſede apoſtoli. delegatis duobus alijs non in totum ſubdelegauerint vices ſuas, ipſique ſubdelegati cum delegato tertio in cauſa proceſſerint delegata ſi appellatur ab ipſis non ad condelegatos, ſed ad primum delegantem tantummodo appellari debebit.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 A ſubdelegato non in totum/non appellatur ad delegantem ſed delegatum.
2 Eligendum eſt/quod minus habet captionis.
3 Ubi in facto vno/aduerſa diuerſis reſpectibus emergũt: illud quod eſt magis attẽdendum preualet.
4 Tenebo regulam/ſi eam expreſſe non inuenero vitiatam.
5 Non eſt ſatis de inferiori ad ſuperiorem appellare/ niſi ſit ille inferioris ſuperior.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Regule tanꝙ carotio ſtandum eſt.
2 Paria ſunt non babere tutorem/vel habere/⁊ talẽ qui autorari ⁊ gerere non poſſit.

a 1 SIduo, a Ratio hui⁹ decretalis colligitur ex diuerſitate caſuum. Nam conſtat ꝙ a ſubdelegato * non in totum / non appellatur ad delegantem: ſed delegatum. ſupra eodẽ. ſuper queſtionum.§.porro. Idem de pari ad parem non appellatur. ff. de appella.l.prima.§. ſi quis / ⁊ iam contingeret appellari ad parez ſi a tertio delegato cum duobus ſubdelegatis non totaliter appellaretur ad duos delegatos/ſaltem quo ad tertium delegatum.
b 2 ¶ Et ideo eſt locus regule iuris.ff.de regulis iuris quotiens: vt eligatur * quod minus b habet captionis: vt ad delegantem appelletur/cum appellationum cauſe maiores iudices requirant: vt.d.§.ſi quis.
3 ¶ Et ſic nota.vbi * in facto vno aduerſa: diuerſis reſpectibus emergunt/illud quod eſt magis attendendum: ſeu principalius/aut minus recedit a iuſto preualet.ff. de autoritate preſtan.l.prima.ff.de ſta.ho.queritur. Item cum hoc caſu ſim extra.§.porro: qui ẽ exceptio a regula.ij.que
c 4 ſtione.vj.ad Romanam: tenebo c * regulam: ſi eam non inuenero expreſſe vitiatam.ff.de regul.iur.l.j.

¶ Sed quero/ duo ſubdelegati proceſſerunt/ tertio non ſimpliciter: ſed ad tempus ſe excuſante/cum eſſet clauſu
d la in reſcripto quod ſi non d omnes ⁊c. appellatur. Nunquid ad delegatos vel delegantem appellari debebit. Dic quod ad delegantem / alias priuaretur tertius delegatus iuriſditione quam habet in re vel ſpe quod eſſe non debet. ff. vſuſfructus quemadmodum: cauea. ſi vſuſfructus in prin. ff.de ven.inſpi. l. prima.§. publice ⁊ argu. iurium predictorum.

5 ¶ Item non * eſt ſatis/de inferiori ad ſuperiorem appel
e lare niſi ſit e ille inferioris ſuperior vnde tertius delegatus eſt maior ſubdelegatis collegarum/non tamen ſubdelegatorum ſuperior. Et ſic ad ipſum cum alijs appellari non poterit. vt.d.§.ſi quis. Et ſi ad eum non appelletur/ ſua iuriſditione priuari contingeret quod eſſe non debet/
f ⁊ ideo ad delegantem eſt appellandũ. f Io.mo.Car.

a SI duo. Doctrina Io.mo. hic in omnibus videtur placere Io.and.tam in glo. ꝙ in nouel.etiam Guil. de monte lauduno. Archi. Domi.⁊ Franc. Probus.

b ¶ Quod minus. Dic in ſimili quod in min⁹ ꝙ poteſt ius commune debet ledi: hinc eſt quod Bald.in.l.obſeruare.ff.de officio procon. dicit ſtante ſtatuto ꝙ poteſtas teneatur pro delicto familie intelligit pena pecuniaria ⁊ nõ corporali: vt ius commune min⁹ ledatur ꝙ poſſit.l.fina.§.i cõputatiõe. C.de iure deliber. ſecũdum glo.in.l.ij.C.de noxa.⁊ in.c.cum dilectus.ſupra de conſuetudi. Probus.

c ¶ Tenebo. Faciunt ea que notantur per Petr. de Ancha.cõſi. lix.in publicis relaxationibus. Et Cuma.con.cxc. poſt medium ⁊.clxxix.in fine prime col.⁊.cxxix.in medio.ij.
1 col.ac. cxvij. ad finem ꝙ * regule tanꝙ carotio ſtandum eſt. Probus.

d ¶ Quod ſi nõ omnes. Clauſula hec apponi eſt ſolita/in literis iuſticie maxime quando non datur forma humilibus quia ſi datur ponitur alia clauſula videlicet quatinus vos vel duo aut vnus veſtrum.

¶ Et attende quia cum hac clauſula ꝙ ſi non omnes/ordinarius committit etiam delegatus/equidem cũ illius adiectione compromittitur ſecundum Guil. in cap. ſequenti. Probus.

e ¶ Niſi ſit/ In ſimili vide quod notat Areti.in cõ.xxvj.col.
2 v.factum ꝙ * paria ſunt non habere tutorem/vel habere ⁊ talem qui auctorari ⁊ gerere non poſſit.l. prima circa medium.ff.quod fal.tu.auct. Probus.

f ¶ Eſt appellandum/ Et merito quod rationibus ſequentibus liquere videtur/ et ſic id fatendum. Prima aſſignatur ratio hic per Ioannem. mo. quia cauſe apellationum maiores requirunt iudices: et ſi appellaretur ad delegatos pape/non eſſet appellare ad maiores: ſed ad pares reſpectu delegati/qui non ſubdelegauit ⁊ in hoc eſſet captioſuz ⁊ in caſu captionis inſpicimus quod eſt minus.

¶ Secunda ratio/hic concurrit diuerſorum ſimpliciũ mixtura/ quo in caſu conſideratur natura ſimplicis dignioris quod comprobatur hic per Io.mo.dum dicit/ vbi in facto vno ⁊c. quod placet doc.hic/hanc rationẽ mixture late cõprobare poſſumus per ea que traduntur in.l. precipimus. C.de appella.vbi ſi illuſtris ⁊ nõ illuſtris de cauſa cognoſcunt/appellabitur ab eorum ſententia ad imperatorem habito reſpectu ad illuſtrem.

¶ Uide Alex.con.cxiij.col.prima perſpectis vol.vj. ⁊ Decium.589.col.j.in cauſa.

¶ Procedit etiam ſi dignior non fulciatur maiori numero/ quia hoc in caſu non attenditur numerus/vt hic per Pet. ⁊ Domi.in vlti.no.vbi ponit duo exempla de mixtura aque non ſacre cum ſacra/licet ſint due partes non ſacre ⁊ vnica ſacra quia totum eſt ſacrum.

¶ Tertia ratio/ qr diuerſa eſt iuriſditio delegati pape/ ab illa ſubdelegati/tum quo ad poteſtatem ſubdelegandi/ tũ quo ad poteſtatem appellandi/ vt hic per Petrum latius deducentem. Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Caput. iiij.

SI contra vnum ex duobus iudicibus cum illa clausula, quod si ambo interesse nõ possunt alter eorum in causa procedat, a sede apostolica delegatis suspitionis causa legitima proponatur, causa ipsa suspitionis coram non recusato coniudice (ad quem ex vi predictę clausulę debet ipsius causę cognitio pertinere) probari & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto debet super hoc ad arbitros recursus haberi.

¶ Cum autem ipse delegatus episcopi recusatur, recusationis causa coram epo est probãda,

¶ Idem est si officialis recusetur eiusdem, licet ad ipsum ab eodem officiali nequeat appellari.

¶ Sũmariũ Domini Ioan. Mona. Cardi.

1 Causa suspitionis est coram arbitris tractanda.
2 Pendente recusationis iudicio recusatus procedere neq̄t
Esse iudicem est habere honorem.
3 Maius est habere honorem solus q̄ cum alio.
4 Dantur iudices partibus / non propter iudices sed propter partes / vt prouideatur negocijs / non personis.
5 Firmius est quod plurimorum sentẽtijs est firmatum.
Legitime exceptiones semper remanent salue.

1 a SI contra, Regulare est ꝙ causa * suspitionis coram arbitris est tractanda a. ĩ. eod. §. vbi ⁊. s̄. eo. suspitionis. ĩ. de appella. cum speciali in prin. sed hoc fallit in tribus casibus: vt hic [non ambo] negatio debet p̄cedere nõ subsequi. Nã si subsequeretur eq̄polleret vniuersali negatiue. vt hic Ois homo non: ergo nullus: sic ambo non / ergo neuter / quod
b 2 est contra mentẽ b litere [coniudice.] Nam pẽdente * re
c cusationis iudicio recusatus ꝑcedere nequit c vt dictis iuribus ⁊. ĩ. hoc lib. de appella. legitima. Et sic est locus dicte clausule ꝙ si non ambo. Sed videtur iniquum. Nã esse
d iudicem / est habere honorem d vt. C. quando prouoca. non
3 est nec. l. omnem. ĩ. de appel. vt debitus. Et maius * est habere honorem solus / q̄ cum alio. Et sic non recusatus iudex verisimiliter vt totum penes se remaneat iudicabit / ⁊ nullus sibi iudex esse debet. ff. de iurisditione omnium iudi. qui iurisditioni.
4 ¶ Sol. dantur iudices * partibus: non propter iudices / sed propter partes: vt prouideatur negocijs / non ꝑsonis s̄. eodem. quoniam apostolica. j. Respon. vnde dati iudices habent directe respicere partes quibus suum officium ha
5 bent impendere ⁊ officium huius * est firmius quod plu
e rimorum e sententijs est firmatum supra eodem prudentiam. §. primo.
¶ Et est ratio huius litere / papa sic scribit / ꝙ legitime exceptiones semper remaneant salue. s̄. eodem ex parte. ij. vult tamen ipsas sic saluare / vt parcatur partium laboribus ⁊ expen. ĩ. de dolo ⁊ contuma. finem: vnde si fieri potest per iudicem datum / leuius est vt hic: vt vitetur circuitus. ff. de condi. indeb. Dominus. Alioquin recurratur ad arbitros ne legitima exceptio tollatur et est eadem ra
f tio. ĩ. § pe. ⁊ vltimo. assignari potest [appellari] f infra. hoc libro de appella. Romana. j. Respon. Nec hoc casu consuetudo prodest. supra hoc libro de consuetu. non putamus. Joan. mona. Cardina.

a TRactãda. Et ratio: quia qui ratione est in principali suspectus / etiam est suspectus in accessorio tangente suam personam: vnde de exceptione ex communicationis infamie / ⁊ simili oppositione contra iudicem / non cognoscit ipse iudex. not Bar. in. l. quidam cõsulebat. ff. de re iudica. Secus si oppositio cõcernat iurisditionem ⁊ non personam iudicis / vt. l. si quis. ff. de iudi. ⁊ cap. ex literis. supra de restitu. spolia. Probus.

b ¶ Contra mentem litere. Joã. mo. hic videtur fateri tex. male formatum quia negatiua debet precedere tamẽ Archi. hic quẽ Jo. an. Do. ⁊ fran. sequũt dicit ꝙ ꝯtra dict. Jo. mo. est tex. hic ⁊ in. c. prudẽtiã. §. adijcimus. ⁊ ĩ. c. corã. s̄. hoc. ti. ⁊ in. c. cum dilecti. s̄. de emp. ⁊ vendi. Et subdit hic do. ꝙ regula tradita per Jo. mo. hic procedit secundum laicos / secus secundum iuristas: maxime vbi de mente contraria apparet: vt hic que est verbis preponenda. Probus.

c ¶ Nequit. Jstud placet Antho. de Butrio in. c. cuz super col. fi. s̄. eo. dicenti. Et si non propter recusationis causam saltem ꝑter recusationis pendentiã / ꝙ si contingat eum procedere ante finitum recusationis iudicium / dependebit ex futuro litis euentu: quia si dicatur male recusatum valebit processus: si autem bene non valebit notat in simili Domi. in. c. sequen. colum. ij. versi. sed pone ꝙ delegetur. in fine. Probus.

d ¶ Honorem. Uerum dic respectu habitus iurisditionis: sed respectu exercitij est onus: facit ꝙ dicit Jo. mo. in. c. q̄uis. ĩ. hoc tit. tex. in. c. pastoralis. s̄. eo. ⁊. l. munerũ. §. iudicãdi. ff. de muner. ⁊ hono. Probus.

e ¶ Plurimorũ. Uide que dico. in. c. super. eo. de hereti. quibus adde Calca. in con. primo. colum. iij. intellige plurimorum / non stultorum sed sapientum iuxta illud quod a pluribus queritur sapientibus facilius inuenitur. xx. distin. de quibus. Probus.

f ¶ Appellari / Ratio differẽtie quare episcopus cognoscit de causa recusationis / ⁊ non de causa appellationis sui vicarij: videtur secundum Petrum hic in. v. no. quia appellatio concernit iurisditionem / que eadem videtur persona vicarij ⁊ episcopi: ideo de vno ad alium non recurritur: recusatio vero coheret persone / ⁊ eam concernit non iurisditionem: ideo dicitur personalis que personam non exit / vt. l. exceptiones. ff. de excep. Merito venit dicendum nõ trãsire ad successorem / vt comprobat Domi. in. cap. sequenti in prin. ¶ Et dic coherere persone: nisi fiat recusatio ratione dignitatis / vt quia erat suffraganeus / vel impetrantis subditus. c. accedens. j. s̄. vt lite non contesta. quia tunc recusatur successor not. idem Domi. in. d. cap. sequenti. col. ij. Probus.

Bonifacius Octauus Caput. v.

IVdex ab apo. sede datus quamuis legitime recusari valeat vt suspectus potest licite vices suas committere antequam recusatio contra ipsum proponatur. Et si in totũ commiserit recusari vlterius, aut facta per eum cõmissio impugnari nequibit quod posset si sibi de iurisditione aliquid reseruasset. ¶ Post recusationem quoque propositam committere (nisi de recusatoris procedat assensu) non potest, sed eo volente hoc potest etiam si iam recusatio eadem sit probata,

dummodo pronuntiatum non fuerit super ea. ¶ Ex tunc enim (cum omnino iudex esse desierit) nulla etiam cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Licet recusationis causa pendēte: iudex de negocio commisso cognitionem non habeat: habet tamen potestatē terminum prefigendi arbitris/ vt in negocio recusationis procedant.
2 Citatio habet recusationem precedere.
3 Fons iurisditionis est in delegāte/ ⁊ exercitium eiusdem in subdelegato.
4 Recusatione legitima infici potest iurisditio delegata.
5 Paria non sunt probatū esse ⁊ iudicatum secundū pbata.
6 Ante sententiam est confligere: sed in sententia est ꝯflictum esse.
Sublata iurisditione / consensus partium eam dare iudici non potest.

Summarium domini Philippi Probi

1 Ordinarius alijs committendo: sibi iurisditionem semper retinet.
2 Recusatio legitima/ an per principem tolli possit.
3 Legitima recusatio que dicatur.

Iudex. Hic tractatur de iudice qui potest legitiē recusari. Et qr legitia recusatiōis causa potest esse adhuc nō proposita/ vel esse ꝓposita ⁊ nō ꝓbata vel eē ꝓbata ⁊ sup hoc sentētia lata/ hos tres casus hic decidit ꝑ ordinē vbi aūt non esset ꝓbata/ tunc iudex vti posset sua iurisditione. ī. de appella. c. cum speciali. §. causa.

¶ Et licet recusationis * causa pendente/ iudex cognitio 1 nem de negocio cōmisso non habeat / habet tamē potestatem triennium prefigēdi arbitris/ vt in negocio recusationis procedant. vt. ī. hoc lib. de appella. legitima [reseruasset] Sed nunquid semper videtur reseruare/ cum subdelegatus vti non cepit iurisditione. vt. ī. ca. pxi. Dic intelligi hanc secundum illam vt hic/ nisi subdelegatus in toto: ante propositionem recusationis citasset. Nā citatio * re 2 cusationem habet ꝓcedere vt apparet ex ordine: vt infra de proba. quoniam. ⁊. C. de iudc. cū specialis. C. de non nume. pecu. in cōtractibus. §. finali.

¶ Sed quero hic secus/ ꝙ supra. c. proximo. §. pe. ⁊ vltimo Sol. hic loquitur in delegato cōmittēte/ qui alienam iurisditionem exequitur: non propriam. ff. de offi. eius cui mandata. est iurisdi. l. j. §. qui mandatam. Et ideo hoc casu cepto negocio coram subdelegato: nihil remanet. Cum fons * iu 3 risditionis sit in delegāte/ ⁊ exercitium eiusdem sit in sub a delegato/ non sic [a] in. d. §. cum semper iurisditio penes delegantem remaneat: ⁊ ideo quod suum est: reuocat cū vult ff. de iudi. l. iudicium.

¶ Sed quero delegatus qui potest recusari commisit vices suas non in totum, coram quo proponetur ista recusatio? Et videtur ꝙ coram subdelegato qui citat ⁊ ꝓcedit. Sed contra iam cōtingeret cognoscere arbitros de facto delegati/ ex cōuentione minoris secundum formā traditā ī. de appella. cum speciali.

¶ Sol. hec recusatio habet notificari ⁊ protestari corā subdelegato ⁊ dixi coram eo in litibus in quibus est sine suspitione procedendum. C. de iudi. apertissimi ⁊ quod dictam causam est paratus recusans proponere coram delegato ⁊ ad hoc petat sibi terminum assignari / qui si denegetur locus est appellationi/ cum hec recusatio ante citationem proponi non valeat vt. d. c. quoniam. Et si det terminum subdelegatus coram delegato / recusatio proponatur: vt in. j. Respon. huius. c. ⁊ ꝓcedetur: vt not. s. in. c. primo.

¶ Sed contra cōmissio subdelegati/ vbi in totum commisit impugnari non potest facta ante recusationem propositam que tamen potest vbi delegatus aliquid sibi de iurisditione reseruauit: vt hic/ ergo impugnabitur commissio coram subdelegato: quod dicit verum esse vt est. s. notatum. Nā 4 b recusatione * legitima [b] infici potest iurisditio delegata/ ⁊ quia nedum est in subdelegato hoc casu/ sed in delegato. Et potius in delegato/ ne citatus videatur contēnere citantem subdelegatum est notificanda recusatio coram ipso subdelegato ⁊ prosequenda in conuentione arbitrorum coram delegato/ siue aliter: vt premisi [non potest] ergo delegatus potest re integra/ quod non posset re non integra argu. ī. de appella. interposita. §. ille [probata.] Et sic 5 non sunt * paria probatum esse/ ⁊ iudicatum secundum ꝓbata. vt. infra pxio [dūmō] licet sit notatum contra. C. de adulter. l. ꝙuis ⁊. ff. de damno infec. l. damni. §. sabini. Et est ratio iurisditio delegata potest per recusationē legitimam tolli. vnde anteꝗ sit pronunciatum non est sublata sed auferri potest: sicut video in peremptoria exce 6 ptione/ qua probata iudex per suum iudicatum tollit effectum petitionis/ vnde ante * sententiam est cōfligere/ sed in sentētia est conflictū esse. Insti. de actio. in prin. Et ideo sententia lata/ iurisditio est sublata: adeo vt postmodū cō c sensus partium eam non [c] potest dare iudici. vt. ī. sequit ⁊ est expressum. s. eodem significantibus. Jo. mo. Card.

a 1 Nonsic. Adde ꝙ * ordinarius alijs committendo sibi iurisditionem semper retinet/ sed delegat⁹ non. Naturalis enī iurisditio ordinarij a lege est: secus in delegato quia est accidentalis a solo voto principis commissa.

¶ Ex quo habeo ꝙ maioris efficacie ⁊ virtutis sunt ea ꝙ princeps facit legem condendo quam viua voce ordinando. Philippus Probus.

b ¶ Legitima/ Que an per principem tolli possit Domi. hic in. iij. col. dicit ꝙ non/ cum sit quedam defensio que de iure naturali procedit/ quam princeps non tollit nec aufert. Et ideo non potest committere recusatione remota nisi intelligas de recusatione friuola prout in simili dicitur de appellatione.

¶ Si autem aufert specialiter aliquam suspitionis causam de qua est dubium an sit legitima in iure/ tunc potest quia ad principem spectat iuris dubia declarare. c. per venerabilem. s. qui filij sint legi. ⁊ illam excludēdo videtur declarare causam recusationis fore minime legitimam. Secus si est certum/ per ea que primo loco sunt dicta/ merito dicit tex. quem reputat singul. Areti. con. xix. col. pe. diligēter ⁊ mature consideratis in. c. cum inter. s. de excep. ꝙ sedes apostolica ex certa scientia causam iudicibus suspectis nō committit.

¶ Et dicitur * legitima quando est in iure expressa quod 3 si non reperitur/ proceditur de similibus ad similia vt not. Areti. vbi supra col. fina. vt puta quando causa est probabilis. Probus.

¶ Non potest/ Quia est functus officio suo vt in simili di c cit Alex. con. lxv. col. vj. quoniam omne datum vol. vj.

¶ Postremo/ adde ad thema tex. nostri quid dicendum: si non obstante recusatione facta ante sententiam/ iudex pronunciauit diffinitiue ⁊ ab eius sententia est appellatū per recusantem. An iudex apellationis possit dictam sententiam conformari si sibi liqueat ex actis sententiam fuisse iustam: Et breuiter omissa disputatione: dic quod etiam posito quod illa sententia fuisset nulla: iudex appellationis vel etiam nullitatis/ potest dictam sententiam confirmare ex actis ante recusationem factis postꝗ precesserūt acta substantialia iudicij/ ⁊ in prima sententia non fuit expressus aliquis error qui dictam sententiam redderet ipso iure nullam. Ita firmant Inno. Jo. And. ⁊ cōmuniter alij in. c. s. s. de cōfir. vtli. vel inutil. Bar. ⁊ alij in. l. si expressa. ff. de cap. ⁊ Bar. in. l. si vt proponis la. j. C. quo. et quādo iudex vbi allegat/ no. Inno. in. c. cum contingat. s. de offi. delega. ⁊ Bal. idem in. l. prima in versiculo. iiij. quero vtrū iudex. C. quando prouoca. vbi Saly. ad hoc ponderauit no. per glo. ibi. Facit quia videmus ꝙ etiā possessio potest mutari de nulla ad aliquam. l. cum nemo de acquiren. po. C. Et istam opinionem que est communis tenet Antho. de

de butrio.in.c.dilector.§.de appel.refert τ sequitur Alex. con.lxvij.viso themate.vol.vj.Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. vj.

Vamuis alicui vices tuas in causa tibi a sede apostolica delegata in totũ commisisse noscaris, si tamen antequam ille iurisditione vsus fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso, vel eum rebus eximi contingat humanis, causam ipsam resumere poteris. ¶Cum iurisditio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter transiuisse.

Summarium Domini ioannis Moanchi Cardinalis.

1 Delegatus vices suas in totum cõmittens / cõmissionem potest resumere anteq̃ subdelegatus vti iurisditione ceperit : vel re integra subdelegato rebus humanis exempto.
2 Iudicare est actus honoris / sed procurare est actus oneris τ vtilitatis.
3 Verisimilius est q̃ homo velit a se discutere onera τ vilia q̃ honores licet onera adiuncta honoribus recusari nõ debeant.
4 Citius discutitur vnum q̃ duo τ difficilius vnum transit quam duo.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ut dicatur quis vsus iurisditione requiritur citatio.
2 Ex illegitima citatione non perpetuatur iurisditio.
3 Generale recipit restrictionem de habilitate τ verba sunt ciuiliter intelligenda.
4 Delegatus an teneatur in sua citatione inserere tenorem rescripti sui delegatorij.

1 Vamuis. Delegat⁹ * vices suas in totũ cõmittẽs: cõmissionem potest resumere anteq̃ subdelegatus vti iurisditione ceperit a vel re integra subdelegato rebus humanis exempto: cum his casibus iurisditio efficaciter non transiuerit in subdelegatum [eum] .i. subdelegatũ [poteris] contra. j. de procura. c. is qui. Sol. casus est diuersus non aduers⁹ 2 Sed cur tã varie. Sol. iudicare * ẽ act⁹ honoris sʒ pcurare ẽ act⁹ oneris τ vtilitatis. C. de dec. l. si q̃s pcuratio. li. x. 3 ¶Et est verisimilis * q̃ homo velit citius a se excutere onera τ vilia / q̃ honores: licet onera adiuncta honoribus recusari non debeant. C. de caduc. tol. l. prima. §. pro secundo: τ. ff. de regul. iur. secundum naturam.
¶Itẽ etiaʒ delegatus habet onus exercitij / τ habet honorem iudicandi a committente. Sed procurator tantum 4 onus τ ideo * citius vnũ excutitur / q̃ duo / τ difficilius vnũ transit / q̃ duo. Jo. mo. Car.

a Eperit qualitercunq̃ dicit glo. hic. dic tamen q̃ requi 1 ritur citatio * vt dicat vsus τ cepisse vti iurisditiõe / τ hec est cõmunis secundum franc. hic pro quo est tex. formalis in. c. fin. de offi. leg. §. vbi glo. quod procedit in solo decreto: quia non requiritur q̃ citatio ipsa puenerit ad noticiaʒ partium secundum Panor. τ docto. in cap. gratũ. supra hoc 2 tit. ¶Et dic citationẽ legitimã / quia ex * illegitima citatione non perpetuatur iurisditio / cum ex actu non legitimo non firmetur iurisditio / iuxta regulam: q̃ ex inordinabiliter habitis non potest ad ordinabiliter agi. c. qualiter. j. §. de accu. pro quo vide Jo. And. in. c. cuʒ plures in fine. j. hoc ti. τ ibi Pet. Domi. τ franc. τ card. in. c. bone. ij. nu. ij. de elec. vbi dicit q̃ citatio legitime non facta non valet / τ habetur p non facta vt ibi comprobat.
¶Vide Decium in con. 463. nu. v. in causa que nomine eamere lap. alleg. lxvij. col. ij. Alex. in con. cxiiij. post prin. põderatis his vol. primo τ cõ. cxxxviij. col. iiij. opportune eo. vol. Rota in antiq. deci. cclxxxiij. τ deci. cclxxiij. Petr. de Ancha. con. cccxcix. nume. iij. intentio domine constantie. Alexan. consi. lxxiij. columna prima viso themate et scriptis. volumine. ij.
¶Et in hac residet Archi. hic τ Guil. quorum opinio firmatur per ea que not. Joan. mona. in. c. si pro te in fine de rescriptis. supra τ que tradunt. doc. prefati que videre licet: τ istud videtur sentire idem Jo. mo. in cap. sequenti. ibi saltem citando quod licet non dicat legitime: ciuiliter tamen est intelligendum prout dicit in dicto. c. si pro te tuʒ 3 etiam quia * omne etiam generale recipit restrictionem de habilitate. no. in. l. prima. C. de sacrosanct. eccle. τ verba ciuiliter debent intelligi. l. si cui. ff. de seruitu. Pone exemplum vt per Archi. in. c. sequen. in fine / dum dicit q̃ gradatim appellationes sunt interponende: τ ideo si medio pretermisso ad altum appellctur / τ procedat / nõ videtur quod teneat processus: quamuis de hoc non fuerit exceptum tanq̃ factus ab eo qui non est iudex competens / vnde si quis dicat appello / nulla facta mentione de eo ad quẽ appellat: intelligitur appellare ad proximũ superiorẽ / non ad papã licet de iure cõmuni (non tamẽ Gallicano) ad eum omisso medio possit appellari quod non procedit quo ad alios superiores iuribus vulgatis hoc comprobatur.
¶Pone aliud exemplum / quia quando papa dispẽsat cum episcopo vel alio prelato: vt non obstante promotione sua / possit priora beneficia retinere: intelligit dispẽsasse sup beneficijs sibi canonice collatis. Nam papa per hãc dispensationẽ nõ intendit nouum ius conferre / sed solum conseruare ius quesitum quod erat perdendum per nouam promotionem not. in. c. si gratiose. §. de res. hoc libro. pro quo vide Areti. cõ. vij. procedendum vbi hoc videtur moderare nisi papa defectum τ inhabilitatem sciret / quia tunc videretur de nouo prouidere seu tacite dispensare.
4 ¶Et in proposito prio loco dictoꝝ dic * q̃ delegatus tenetur in citatione sua inserere tenorẽ rescripti sui delegatorij / alias citatio non artat citatũ ad cõparandũ / τ processus videret reddi nullus are. post tex. in. c. preterea. §. d dila. τ in. c. prudentiam. §. isto ti. comprobat late Jason in cõ. 145. in prin. circa duo / vol. 4. vbi subdit id debere ita fieri / quia iurisditio delegata procedit ex productiõe rescripti. Bal. in. l. falsus. C. de fur. tum etiam quia est odiosa. c. cum in iure τ ibi. glo. no. τ doc. §. hoc ti. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. vij.

I delegatus quoties eum abesse cõtingerit, tibi cõmiserit vices suas, poteris eo rebus humanis exẽpto (cum & tunc censeatur abesse) commissum tibi negotium (dum tamen illo viuente iuris=

ditione vti ceperis) libere diffinire.

¶ Idem poteris quando tibi vices etiam sub ea forma commisit donec eas duceret reuocandas.

¶ Nam talis commissio per quam censetur etiam sententię prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi, nequaquam morte committentis expirat, ex quo res integra non existit.

¶ Ad eum quoque qui vices suas committit donec reuocet, vel qui executionem sententię tantum aut quicquid aliud de iurisditione sibi reseruat, nō ad delegantem primum appellari debebit. ¶ Etiam si post sentētiam fuerit appellatum.

¶ Summarium Domini Ioan. Monachi Cardinalis.

1 Delegatus exercitium iurisditionis non habet/ nisi ea vti ceperit/ saltem citando mandatore viuente.

¶ Sūmarium Domini Philippi Probi.

1 Duplex reperitur absentia/ perpetua ꝛ temporalis. Ad esse hominis duo semel vnita requiruntur.
2 Parificantur abesse vel adesse: ꝛ nolle consentire.
3 Delegatus a b inferiore ordinario/ potest deputari cuꝫ potestate delegandi.
4 Subdelegatus a delegato principis/ non potest subdelegari cum potestate subdelegādi. Commissarius ad examen testium / potest alteri committere illud.

a SI delegatus. Hec decretalis ponit tres formas subdelegationis [abesse] a. ff. de verbo. significatio. mulieris. §. abest [illo] scꝫ delegato. Nam sicut * delegatus ex-
1 ercitium iurisditionis non habet
b nisi ea vti ceperit saltem citādo[b] mādatore viuente. ŝ. eo. licet sic nec subdelegatus habet exercitium iurisditionis / si vti non ceperit iurisditione/ delegato viuente ¶ Et est ratio in vtrisq; delegatus habet a delegante / et
c subdelegatus habet a delegato [c] iurisditionem/ ꝛ re integra/ ergo iurisditione morte extincta (vt premisi) non habetur exercitium in delegato vel subdelegato [prolatio committi] quod est. j. nisi ꝛc. Et antea de hoc fuit dubitatum vt no. Inno. ŝ. eo. si pro debilitate [committētis] i. delegati qui commisit / ꝛ hoc casu ꝛ pcedēti supponitur de vita delegantis sed his duobus casibus agitur de morte delegati [appellandum] Super hoc antiquitus multū fuit dubitatum/ ꝛ multi erant in sententia contraria/ ꝛ propter hoc dubium doctorum fuit hic decisum. Joan. Monachi Cardinalis.

a ABesse. Quomō ꝛ qn aliqd dicatur abesse vide hic per Archi. Jo. and. in nouella. Guil. Pet. Domi. ꝛ franc. Et dic. ad-
1 dendo tn̄ ad eos/ ꝙ duplex * reperit absentia ppetua ꝛ tpalis ppetua causat morte naturali q2 mortuū esse/ ꝯstat necubi esse ergo dr̄ absens/ quia ad esse hominis: duo simul vnita reqrunt/ scꝫ hō interior ꝛ exterior ꝛ licet q in reb9 hūanis est/

possit adesse ꝛ abesse: tamen mortu9 semp abest.

¶ Temporalis aūt causatur per mortem ciuilem / puta p excōmunicationem/ suspēsionem/ bannum/ furorē/ quia furiosus dicit absens/ propter defectum cōsensus: prout dr̄ de eo qui non vult consentire/ quia ille dicitur abesse. quia secūdū Fely. in. c. quoniā vero. col. fi. ŝ. vt lite nō cōte. ista eqparantur * de iure ciuili aliquē abesse/ vel adesse/ ꝛ nol-
2 le consentire. Nam qui monitus a pretore non vult cōsentire/ habetur pro latitante. l. non tn̄. §. si non iusta. ff. de fideicō. liber. proprie dicitur tamen abesse qui nō est in ciuitate secundum eundem Fely. ŝ. vbi multa subdit quando quis dicitur p̄sens vel absens/ ꝛ ꝙ in omni casu nō potest dari vnica doctrina: q2 secundum diuersam materiam vario modo quis dicitur presens vel absens. Probus.

¶ Citando. itellige legitime vt dixi in. c. p̄cedenti. Prob9.
b ¶ A delegato. Et sic nō pōt receptionē testiū ꝯmittere al-
c teri. c. cū cau. de appel. c. sup. §. si vo. ŝ. hoc ti. Et adeo hoc est verū ꝙ lꝫ delegat9 * ab īferiore ordinario possit deputa-
3 ri cum potestate subdelegandi: glo. in. c. is cui hoc ti. ꝛ lib. quā sequitur Bar. in. l. more. ff. de iurisditio. oīm iudi. Panor. in. c. cum Bartold9. col. vj. in fi. ŝ. de re iudi. ꝛ. in. c. cuꝫ causam. ŝ. de appella. Et sic subdelegare Bar. in. d. l. more quē ibi. col. vj. cōprobat Claudi9 de Seissel. tn̄ videtur speciale in * subdelegato a delegato principis/ ꝙ non possit
4 subdelegari cū hac potestate/ ita videtur tenere glo. in. d. c. super in. §. porro quam Panor. dicit esse singularē ꝛ approbat in. d. c. cum Bartholdus: refert Areti. con. xiij. col. viij. viso: vbi intelligit predicta quādo subdelegato cōmissum est solū nudū ministeriū/ ꝛ sine iurisditiōe alias secus vt ibi per eum col. pe. tn̄ refert ꝙ ille cui cōmittitur nudum ministerium receptionis testiū potest illud alteri cōmittere. Hostien. in. c. ex literis. ŝ. hoc tit. ꝛ Antho. in. d. c. cum causam quod videtur satis durū a praxi. hodierna q2 videtur electa persone industria pro quo vide Claudi. de Seissel. in. dicta. l. more. vbi dicit / ꝙ iste punctus est apud eum difficilis. Sed potest dici quod quando committitur a principio nudum ministerium sine iurisditione bene censetur electa industria persone. Sed vbi committitur actus iurisditionalis licet incidenter expediat in executione iurisditiōis aliquis actus nudi ministerij/ tamē q2 non venit principaliter ꝛ quo ad iurisditionem non censetur electa industria persone/ non debet etiam censeri electa quo ad accessorium quod latius ibi cōprobat. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. viij.

CVm plures sub illa forma vt omnes aut duo vel vnus eorum mandatum apostolicū exequantur aut alia consimili iudices vel executores a se. apo. deputari contingit, ipsorum quilibet iniunctum potest libere adimplere mandatum.

¶ Porro vno eorum negocium inchoante commissum, alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem, nisi vel infirmitate vel alia iusta causa illum contingeret impediri, aut si nollet vel maliciose in eo procedere recusaret.

¶ Iurisditione vero perpetuata mandatore viuente per vnum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis, perpetuata intelligitur quo ad omnes.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Disiuncta aliquando est ordinis aliquando prestationis.
2 Occupatio vnius excludit alium.

¶ Summariū domi. Philippi Probi.

Aut est disiuncta simplex/ τ seu est disiuncta duplex.

CVm plures, Hic agitur de potestate clausule in literis apostolicis posite vos a aut b duo/ seu vnus vestrū/ τ sic nota cōuerti posse sub alternatione: sicut hoc contingit in compromissione ff. de arbi. l. Item si vnus. §. Idē Pōponius [mādata] Et sic dicta disiūcta * nō est ordinis/ vt qdā dixerūt: sz p̄stationis de qb9 notat. j. hoc libro de regu. iur. in alternatiuis. ff. de iur. dot. plerūq; in fine: τ habetur de vtraq;. j. de preben. mādato [iusta causa] de quibus habetur. j. hoc libro de p̄cur. q̄uis. τ. c. si duo. §. post occupationē [recusaret] arg. ff. de offi. p̄con. l. vna. j. hoc libro de p̄cur. si duo. ij. respō. [ad omnes] ar. ff. de seruitu. rusti. p̄dio. vna est via. C. de duo. reis. l. vlti. Sed contra * occupatio c vnius excludit aliū: vt s. §. p̄xi. ergo alter nihil potest agere/ quod est verū regulariter. Sed in casibus exceptis secus: τ sic loquitur hic: vt iste. §. non intelligatur nisi in exceptione posita. s. §. p̄xi. Jo. Mo. Car.

a VOs aut duo. Uide Alexā. consi. xciij. vol. vij. Probus.

b ¶ Aut. Que * est disiūcta simplex. Disiūcta autem seu duplex: τ ista importat ampliationē de sui natura: vt. l. si quis ita. ff. de auro τ argen. lega. secundum Petrum hic in. ij. oppo. Probus.

c ¶ Occupatio. Uide hic que tradunt doc. de preuentione/ quia punctus est quotidianus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus Cap. ix.

SI super gratia cuiquam ab apostolica sede facta executores fuerint deputati, equum esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executoribus data potestas quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, naturam sequi congruit principalis.

¶ Ne gratiam eandem vel reddi quandoque omnino inutilem vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius dispendio cui facta extitit) differri contingat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Sicut gratia non perit morte concedentis: sic nec executio data executoribus morte perit.
Rescriptum habens cause cognitionem perit morte.
2 Leuius tolluntur iura specialia q̄ communia.
In rescripto iure communi dato nihil datur de nouo / sed de iure impetrantis/ vt narratur cognosci τ exequi mandatur.
3 Quilibet in sua prouincia iudicem adire potest.
4 Priuilegium ex quo est concessū τ acceptatum/ statim habet suum effectum: τ ex eo agi τ excipi potest secundum formam concessionis.
5 Facilius impediuntur promouēda: q̄ tollantur promota.

SI super, Sicut * gratia non perit morte concedētis/ sic nec eius executio data executoribus morte perit: τ huius/ ratio duplex subijcitur [pōtestas] cōtra/ rescriptum habens cause cognitionē perit morte. s. eo. licet τ. c. gratum licet procedat via iuris communis/ ergo multo magis executio gratie: quia sicut leuius * tolluntur iura specialia q̄ cōmunia a auten. de reb. eccle. non alie. §. quia vero verisimile col. ij. ergo facilius tolletur executio gratie q̄ iustitie.

¶ Sol. in rescripto iure communi dato/ nihil datur de nouo/ sed de iure impetrantis vt narratur cognosci τ exequi mandatur. sed hic datur τ datū exequi mandatur/ τ iam vt dicit litera/ gratia redderetur inutilis/ quod non est in contrario vbi potest haberi recursus ad ordinarium. Sed tu 3 dices ita ad papā/ sed non est simile/ quia quilibet * in sua prouincia iudicem suum adire potest. Non sic ita leuiter ad papam/ τ hec est causa quare regulariter appellatio nō habet tractari corā papa. C. de appella. cum post.

¶ Item contra. j. eod. c. vlti. §. officium. Sol. vbi priuilegia sunt antiqua/ τ conseruatio noua/ non est verisimile papam velle conseruationem tenere post obitum concedentis re integra sicut est vbi hec sunt coniuncta τ simul data/ τ quasi inutilia redderentur vt predixi/ si separarentur. Et priui 4 legium * ex quo est concessum τ acceptatum: statum habet suum effectum. j. hoc libro de concessione prebend. ca. quia cūctis: τ ex eo agi potest/ τ excipi/ secundū formam concessionis quod non est in hoc casu.

¶ Item contra. j. hoc lib. de prebend. si cui in fine. Sol. hic erat gratia facta non facienda. Et ideo ibidem citius executio extinguitur: quia ibi totum erat in faciendo: hic aliquid iam factum/ vt gratia: et facilius * impediuntur promouenda/ q̄ tollantur promota ar. j. de iureiur. quemadmodum. Jo. mo. Card.

a Quam communia. Uide eundem Joan. mona. in capitulo priuilegium. infra de verbo sig. et ibi dico ego Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. x.

SI is cui causa (licet p̄prio nomine non expresso) a sede fuerat apostolica delegata subdelegauerit nō in totū vices suas alicui, a subdelegato hmōi si delegatū ipsum excōicari aut de medio tolli cōtingat impedimēto tali durante ad sedē ipsam. (ne absolutionem vel successorē expectādo illius p̄iudicari litigātibus vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

SI is, Nota hic casus in quibus propter vtilitatē litigantiū potest omisso medio ad delegantem appellari τ. j. eo. c. pe. cōsimiles casus adducunt [appellari] nota ius cōe īmutari p̄pter p̄iudiciū qd timet verisimiliter litigātibus imminere. j. hoc libro de re iudic. abbate circa finem. Jo. mo. Car.

Bonifacius Octauus, Cap. xj,

AB arbitris qui secūdum formā iuris vt de proposita contra iudicem suspitionis causa cognoscant, vel qui cum de reuocatione ambigitur literarum iudicibus nequeuntibus in vnam sn̄iam concordare ad concertationem huiusmodi sepiendā a partibus eliguntur, est (si grauauerint) ad sedem aposto. appellandum.

a AB arbitris, Ab arbitris in duobus caſibus hic tactis poteſt ad ſedē apoſtolicā appellari a [cognoſcāt] ſ.eo.ſuſpitionis.z.c.ſi cōtra.z.c.ſequen.z.j de appella. cum ſpeciali notatur [literarū] .ſ.de reſ.paſtoralis in prin.z.c.cuz cōtingat [appellandū.] Et eſt ratio/qz iſti fungūtur iuris poteſtate loco delegatorū a quibus erat ad ſedē apoſtolicā appellanduz arg.C.de iudicijs apertiſſimi circa finē. Nec hic loquitur de arbitris ex conuentione partium ſumptis a quibus non appellatur.C.de arbi.l.j.Ioā.Mo.Cardi.

a APpellari. Hoc cōprobāt hic doc.ꝙ licet ab arbitris appellare quib9 adde Bart. in.l.fi.C.de iudi.Bal.in.l.diē pferre.§.ſtare.ff.de arbi.z in.l.quid ergo.§.ex cōpromiſſo.ff.de his qui nota.infa. z in.l.prima de peri.z cōmo.rei vend. z in.l.ſi dictū.§.ſi ꝯpromiſero.ff.de euictio.z in.c.quintauallis.de iureiuran.ſ. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xij.

IS cui ab apoſtolica ſede committitur certę perſonę, prouiſio de beneficio in certa eccleſia, dioceſi, vel prouincia faciēda, poteſt alij committere licite vices ſuas.

Sed ſi (non expreſſa certa perſona) committatur eidem vt alicui perſonę idoneę de certa eccleſia vel beneficio debeat prouidere. (Quia circa eligendam perſonā eius induſtria tunc videtur electa) prouiſionem ſibi commiſſam alteri demandare non poteſt.

Niſi forma cōmiſſionis habeat, vt per ſe vel per alium id valeat expedire.

Summarium dn̄i Philip. Probi.

1 Quando delegatus ab ordinario ſubdelegat ſciente z patiente ordinario: videtur delegatio facta de mādato ordinarij/z valent facta per eum.

2 Quādo neceſſaria eſt preſentia vera/nō ſufficit ficta.

3 Commiſſus ad faciendum declarationem illam per ſe/nō per alium faciat.

IS cui, Sopitur hic antiqua dubitatio que tāgebatur. ſ.eo.qm̄.§.penultimo. Et hoc idem vidi decidi in forma pauperū/ vt puiſio z pſone examinatio poſſet ſubdelegari: a vt hic primo reſpō. Secus in ſecūdo vbi pſone induſtria b electa videt: vt.d.c.qm̄[aliū].j.eo.ca.vlt.§.vices. Ioan.Mona.Cardi.

a SUbdelegari. Uide glo.in vbo iudices.in cle.vna de offi.deleg.z Alex.in cōſi.clvij. nu.xj. z ſequen.viſo inſtrumēto.vol.ij. Ubi vnū dicit/quod aſſerit fore Guil.de Cu.in.l.j.§ magiſtrū.ff.de exercito. ꝙ * ſi delegatus ab ordinario aliquā cauſam ſubdelegauit ſpecialiter/ ſciēte z patiēte iudice ordinario/ ꝙ licet delegat9 ab ordinario non poſſet ſubdelegare regulariter.l.a iudice.C. de iudi.l.more.cū.l.ſequē.ff.de iuriſdi.oīm iudic. tn̄ cū illa delegatio ſit facta ſciente z patiēte ordinario/ videtur facta de mandato ſuo/merito valebit/ attēto ꝙ delegato poteſt per delegantem dari poteſtas ſubdelegandi: vt cōcludunt magis communiter doct.in.d.l.a iudice et in.d.l.more z glo.magna hic iſtud comprobatur in ſimili per ea que tradit Inno.in cap.ex parte decani.ſupra de reſcrip. vbi voluit/quod ſi dominus ſcit cauſam ſuam agi a falſo procuratore/videtur ei conſentire et mandare ar.l.ſepe.ff. de re iudic.cum alijs iuribus et auctoritatibus ibi per Alex. allegatis. Probus.

b Induſtria/Iſte tex.facit ad deciſionem queſtionis. Pone ſtatuto cauetur quod mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu duorum propinquorum/modo accidit/quod vult contrahere/et requirit duos propinquos dico proximiores qui veriſimiliter ſunt in rebus diligentiores / qui dicunt non poſſe intereſſe preſentialiter. Et ideo ipſi conſtituunt procuratorem ad actum qui conſentit an valeat talis conſenſus: breuiter dic ꝙ non ita determinat in terminis Bal.in.l.prima in fine quem alij in hoc communiter ſequūtur.C.qui ad mi.bo.po.po.qz requiritur * 2 preſentia vera non ficta allegat.l.ij.C.de his qui veniā eta. impe. tex. eſt ſingularis in.l.minorum.C.de predijs minor. facit tex. in.c.fi.iſto ti.hoc lib.quia videtur electa induſtria perſone. Et deciſio Bal.placet Alex.con.clxxxix.in prin.viſo ſtatuto vol.vij.iuuat quod notat Decius in cō.ccccxcij. in prin. 3 teſtator vxori: vbi dicit ꝙ ſi quis * eſt commiſſus ad faciendum aliquam declarationem/debet illā facere per ſe/et nō per alium: quia videtur electa perſone induſtria. Allegat tex.noſtrum z.c.ſi cui nulla de prebend.hoc lib.z.l.inter artifices.ff.de ſolu.z.c.fi.ſ.hoc ti. Uide que diximus.ſ. hoc ti.in.c.ſi delegatus z in trac.de māda.apoſtolicis expediēdo ſignaturā tertiam/que fit per cardinalem in preſentia pape. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xiij.

STatuimus vt is per quē ab apoſtolica ſede certo loco inquiſitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur, ſi propter potentiam vel malitiā illius contra quem inquiri debet ſiue procedi, ſeu fautorum eiuſdem, non poſſit hoc exequi eo loco ſecure (ne ipſe commodum ex dolo vel fraude reportet) ad id exequendum locum aliū eligat idoneum & ſecurum.

Idem faciat ſi alia rationabilis cauſa ſubſit propter quam in loco decreto perfici nequeat commode quod mandatur, ne tali pretextu impediri cōtingat mādatū apoſtolicū vel differri.

Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Si non poſſum exequi quod mandatur/ vicinum ſeu equipollens mandato poſſum exequi.

2 Quod non poteſt fieri vt mādatur/fieri debet vt iuris eſt.

STatuimus, Mandatum certo loco faciendum/ex cauſa rationabili/alio loco expleri poteſt [ſecurum.]

1 Et ſic nota/ſi * nō poſſum exequi quod mandatur: vicinum ſeu equipollens mandato poſſum exequi ar.ff.manda.l.vlti.§.fi.ff. iudi. ſolui: iam tamen.§.quod tamen.

2 Idem quod * non poteſt fieri vt mandatur: fieri debet vt iuris eſt/vt hic/z.ff.de conditio.z ſubſtitu.l. quidem in teſtamento. Io. mo. Card.

Bonifacius Octauus. Cap. xiiij.

SI a subdelegato cui delegatus non in totum commiserat vices suas ex eo fuerit appellādum, quia exceptionē coram se propositam quodantequam per eum vel per ipsum delegatum in aliquo ꝓcessum fuisset delegans viam fuerat vniuersę carnis ingressus admittere recusauit,non ad delegatum (cum iurisditionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit.

¶ Idem fiet in alijs casibus in quibus delegatus iurisditionem habere negatur. Alias si appellari deberet ad ipsum esset appellans, qui sic fateri videretur eūdem iurisditionem habere quod ante negauerat,contrarius sibijpsi.

SI a subdelegato, Hic tanguntur casus plures in quibus omisso medio contra tenorem.§.porro.s̄.eo.cap. super questionum/ potest ad delegantē appellari.s̄.eo.si is [negetur] vt qꝛ est excōicatus delegatus.s̄.hoc libro de ref.cap. primo/seu alias nō capax iurisditionis:tūc eñ ad delegantē appellabit. Et est ratio hoꝝ/ne iste appellās sibiipsi cōtrarius videat: vt hic ⁊.C.de fur.l.j. Joan.Mo.Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.xv.

HAc constitutione perpetuo valitura sancimus, vt conseruatores qui aliquibus vt a manifestis iniurijs & violentijs tueantur eosdē plęrunque a sede apostolica conceduntur de cętero deputari nō possint nisi episcopi vel eorum superiores,aut abbates seu dignitates,vel personatus in cathedralibus vel collegiatis ecclesijs obtinētes nullusque deputati sibi cōseruatoris esse valeat conseruator,Nec aliquis(regibus & reginis qui sicut dignitatis altitudine præeminent, sic pręrogatiua gratię ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis)deinceps conseruatorem habeat eū qui sub ipsius iurisditione, dominio, vel districtu ecclesiastico vel temporali consistat.

¶ Conseruatores aūt huiusmodi extra ciuitates seu dioce.in quibus fuerint deputati cōtra quoscunque procedere aut aliquos vltra vnam dietā a fine dioce. eorundem trahere non pręsumāt.

¶ Vices quoque suas (citationibus sentētiarum denūciationibus dūtaxat exceptis quas per alios valeāt exercere)nulli cōmittere possint, nisi hoc eis cōpetierit ex beneficio literarū, sed nec tūc nisi infra ciuitates,seu dioce. in quibus deputati fuerit & ꝑsonis tantū quę supius sūt expssę.

¶ Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis(quos frequēter excedūt) metu pœnę diligenter obseruent,decernimus. vt si de alijs quam de manifestis iniurijs & violentijs scienter se intromiserint, seu ad alia quæ iudicialē indaginē exigūt,suā extēderint potestatē, eo ipso per vnū annum ab officio sint suspensi.

¶ Pars vero quę hoc fieri procurabit,sententiā excommunicationis incurrat, a qua non possit absolui nisi ei quē sic fatigauit indebite, primo satisfaciat integraliter de expensis.

¶ Officium aūt quorūcunque cōseruatorū ipso iure quo ad nō cœpta negocia per obitū concedentis volumus expirare. Circa munera vero & expensas,assessores.ac notarios, & personas testimonij causa vocādas illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari quę in delegatis iudicibus cōstitutio a nobis super his ędita obseruanda decreuit.

¶ Quicquid autem contra pręmissa,vel eorum aliquid attentari contigerit, omnino decernimus irritum & inane.

Summariū Do.Io.Mo.Cardi.

1 Judicem habere non valeo/cui imperare possum/ seu subditum meum.
2 In notorijs est necessaria in ius vocatio.
3 Metus pene/facit obseruari precepta.
4 Beneficium datur propter officium.

HAc constitutione, Hac decretali multa doctorum dubia hic determinantur. Et tota hec decretalis loquitur in cōseruatoribus de quibus est dictū.s̄.eo.statuimus/ ⁊ ex primo Reso. apparet qui possunt esse cōseruatores/qui ita large nō dātur vt iudices cause cognitionem habētes.s̄.hoc lib.de ref.statutū §.j.[conseruator] vt ego tibi/⁊ tu mihi:nec est hic reciprocatio vt dicebat decre. Alexā.iiij. sed potius retransitio[consistit]

1 ¶ Et est ratio qꝛ iudicē * habere nō valeo cui impare possum/seu subditum meum.ī.vt lite non cōtesta. accedens.j. ⁊.ij. Reso.lꝫ hoc fallat in regibus ⁊ reginis vt hic[trahere] ¶ Sed qualiter trahēt:dic in casibus in quibus habēt cognitionē vt no.s̄.eod.statuimus/⁊.ī.eo.§.circa. Itē etiā in
2 notorijs * est necessaria in ius vocatio.ī.de diuor.porro ⁊ ij.q.v.manifesta[expresse].s̄.eo.j.Reso.simile.s̄.hoc lib.de
3 re.statutum.§.in nullo[pene] Nam * metus pene facit obseruari precepta/iuxta illud Horatij. Oderūt peccare mali formidine pene. Oderunt peccare boni virtutis amore. [eo ipso].i. ipso iure not.s̄.hoc libro.de elec. ꝙ sit in fine [ab officio.]

4 a ¶ Et sic per cōsequēs a bñficio:cū bñficiū * deť ꝓpter officiū.s̄.hoc.lib.de ref.c.vlti.⁊.ī.de appell. pastoralis in fine. Et cessante cā cessat effect⁹.ī.ď appel.cū cessante[excōmunicatiōis]. ¶ Sed quis poterit ab hac excōicatione absoluere? Dico:proprius ep̄s.ī. de sentētia excōica. nup ī fine nisi papa absolutionē sibi specialiť reseruasset.ī.hoc lib.de censib.ex quacūqꝫ in fine[de expēsis]que debent dari ab excommunicato anteqꝫ absoluatur.ī.de iudi.c.primo. ⁊.ī.hoc lib.de senten.excommunica.ceterum.§. secus/ ⁊ ibi notatur[expirare]cōtra.s̄.eo.si super dic vt ibi [decreuit] s̄.hoc hoc lib.de ref.statutū.§.insuper ⁊.§.sequen. ⁊ sequē. [inane] vt.d.c.statutum in fine. Jo.mo.Car.

a Propter officiū. Prepo. in ca. nulli dubium. colū. penul. xij. quest. v. dicit ꝙ ratiōe huius: clerici non adimplentes officia sua/nec per se/ nec per alios / sed qui ocio vacant / aut voluptatibus/ vel lasciuā vitam ducūt/nihil iuris habent in rebus ecclesie / imo ipsas percipiendo spoliant ecclesias/ ⁊ tenentur ad restitutionem omnium perceptorum. Istud latius prosequitur idem Prepo. in capitulo primo. xlvij. distin. colūna prima/ dicens ꝙ bona sunt oblata ecclesijs a fidelibus ob causam/videlicet vt oretur pro eis/ ⁊ vt inde pauperes alantur. Qui ergo hoc non facit ⁊ fructus recipit infidelis est ⁊ necator nisi aliqua iusta causa sit impeditus. capitu. qui oblationes. ⁊ capi. sequen. xiij. q. ij. Item committit furtum quia subtrahit amico quod obtulit scilicet Christo/ cui seruitium suum obtulit / ⁊ cuius pauperibus bona debentur committit etiam sacrilegium/ quia defraudat totam ecclesiam cui deberet prodesse in orationibus. Et hec adde ad ea que dixi contra sententiā domi. Alciati. in cap. Nemo. s. de elec. Probus.

De officio legati. Rubrica.

Delegatus est potior legato/in re specialiter sibi cōmissa. s. eo. studuisti/⁊ ob hoc hic titulus sequitur precedentem. Ioan. Mona. Cardi.

Innocentius Quartus. Cap. j.

Officij nostri debitū remedijs inuigilat subditorū quia dum eorū excutimus onera, scandala remouemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fouemur i pace. Proinde pręsenti decreto statuimus vt ecclesiæ Romanę legati quātuncunque plenam legationem obtineant siue a nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum legationis sibi vendicent dignitatem, ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus obseruari, quia sicut honoris prę rogatiua lętantur sic eos autoritate fungi volumus ampliori.

Sūmariū Domini Ioan. Mona. Cardi.

1 Papa est constitutus in totam solicitudinem.
2 Scandalum est semper vitandum / dūmodo Deus qui est via/vita/⁊ veritas non offendatur.
Imperator voluntarios labores appetit/ vt subditis quies paretur.
3 Legatorum quidam sunt ratione ecclesiarum suarū: quidam a sede apostolica missi dupliciter.
4 Legatus de latere absoluit excōmunicatos/propter violentam manuum inectionem.
5 Proconsul iurisditionem contentiosam anteq̃ ingressus sit prouinciam sibi decretam / regulariter exercere nequit sic nec legatus.
6 Legatio est dignitas/cuius ratione ipse legatus preest omnibus de prouincia sibi commissa.
7 Tenor priuilegij est stricte obseruandus.
8 Honori maiori autoritas maior debetur.

Sūmarium Domini Philippi Probi.

1 Ut vitetur maius scandalum: papa ⁊ principes tolerant in ciuitatibus meretrices.
Propter bonum quod ex aliquo male gesto sequitur/ipsū malum toleratur.
2 Qui veritatem sequitur/deum sequitur.
3 Potius debet tolerari scandalum/q̃ veritas relinquatur.
Ueritas nihil aliud est/q̃ adequatio rei ad intellectum.
4 Ueritas sepius examinata/magis splendescit in lucem.
Ille cui de veritate committitur/ debet sequi legem fori/ non legem poli.
5 Collationes debent dependere a mera collatoris liberalitate.
Resignatio facta medio procuratorij: in quo est descripta clausula in fauorem an valeat.
6 Romanus pontifex se habet erga ordinarios in ecclesijs/ quemadmodum sol in planetis.
7 Preludium facultatis legati de latere hic describitur.
8 Legatus de latere/an possit conferre beneficia ad sedem apostolicam deuoluta.
9 Quod originaliter non potest legatus / nec iure deuoluto.
10 Legatus de latere an conferat beneficia vacantia in curia vel apud sedem.
11 Beneficia que dicuntur vacare in curia.
12 An legatus conferat beneficia vacantia in sua prouincia quorum collatio spectat ad prelatū alterius prouincie.
13 Legatus in sua prouincia censetur ordinarius.
14 Collatio episcopi facta spreto patrono/est irrita non idem dicas de collatione legati.
15 Legatus ad iuris obseruantiam tenetur.
16 Facilius derogari potest iuri speciali q̃ communi.
17 Dispensatio non est temporalis/nec localis / nec coartata tempore/ vbiq3 ⁊ omni tempore suum habet vigorem.
18 Decretum a quo debet interponi.

Officij nostri, hec decretalis tria dicit. Primo proemium ad dicenda ponit. Secūdo versi. proinde statuit: Tertio versi. nisi duos casus a dicto statuto excipit [debitum] quod est generale/cū * papa sit constitutus in totam 1 solicitudinem. ij. q. vj. decreto/ vnde potestatem habet super omnes (etiam reges ⁊ principes) supra de iudi. nouit. j. qui filij sint legiti. per venerabilē xxiij. q. v. administratores/supra hoc libro de suppl. negli. a prela. grandi. infra de foro compet. ex tenore [scādalum [a]] 2 quod * semper est vitandum : dummodo deus qui est via b veritas [b] / ⁊ vita/non offendatur supra de renun. nisi cum pridem. §. pro graui. infra de prescrip. nihil [quiescimus] supra hoc libro in princi. infra hoc libro de resti. spolia. cap. frequens. Et imperator voluntarios labores appetit / vt subditis quies paretur/ auten. vt diuine iussio. col. viij. et auten. vt iudi. sine quoquo suffra. in prin. col. ij. [legati] nota./legatorum * quidam sunt ratione ecclesiarum suarū/ 3 vt Eboracē. et Cantuaricen. supra eod. cap. primo. infra de appell. cap. primo. et hos vocat hostien. natos/quia nascuntur dum prelati ecclesijs predictis preficiuntur. Et quidem sunt a sede apostolica missi: ⁊ hi dicūtur dati: ⁊ quidē a sede apostolica missi sed de latere/ ⁊ isti appellātur legati a latere vt sunt cardinales: et hi dicuntur de latere principis dirivati seu collaterales q̃q3 isti alijs habēt am c pliorem potestatem tam in collatione [c] beneficiorum/ ⁊ reseruatione eorundē/ q̃ in absolutione excōicatorū ꝑpter violentā manuū iniectionē vt hic ⁊. j. eo. ꝑsenti. ⁊. s. eo. volentes ⁊. c. excōicatis/ ⁊. c. quod translationē. ⁊. j. de sent. excōica. ad eminētiā. Et cardinales legati dicūtur de latere missi/quia assistūt principi ⁊ lateri eius/ in ꝯsilijs dādis. s. d de elec. in Genesi in fi. ⁊. c. ecclesia. ij. in fi. Et sunt [d] pars

corporis principis/vt patricij imperatoris.vs.q.j.§.verũ.⁊ l.si quis cum militibus. C.ad leg.iul.maie.l.quisquis insti. quibus mo.ius pa.po.solui.§.filiusfami.

¶Et ob hoc dicit Bernardus ad Eugeniũ papã loquens de Cardinalibus/non dico te sanum dolentem latera.

4 ¶Sed quero legatus de latere q̃ cito * exit vrbẽ potest absoluere excõicatos propter violentã manuũ iniectionẽ vt dictis iuribus:⁊ ar.ff.de offi.pcon.⁊ lega.l.j.⁊.ij.⁊ existens extra occurrit sibi talis excõicatus/lesus statim dat sibi libellũ:petẽs sibi satisfieri pecuniariter sicut potest.j. de senten.excõica.parrochianos/⁊.c.ea noscitur primo respõ.xvij.q.iiij.si quis deinceps:nũquid potest/dicit Hosti en.q legatus hoc non potest diffinire/sed hec habet ordinario excõicati cõmittere: vt vice legati excõicatũ absoluat iuxta formã ecclesie.Dicit etiã/q ipsum potest absolue re si periculũ est in mora arg.j.de senten.excõica.sacro.§. primo:⁊ tũc mãdabit q nisi satisfaciat in eãdem sententiã c reducatur [c]: ⁊ de hoc notatur.j.hoc libro de senten.excõica.eos:tu dic legatũ istũ posse absoluere. §.eo. qd trãsla

5 tionẽ:quia licet pcõsul * iurisditionẽ cõtentiosam anteq̃ ingressus sit puinciã sibi decretam / regulariter exercere nequeat.ff.de offi.pcõsul.l.iiij.ad finem. Sic nec legatus regulariter.Sed hoc fallit hoc casu in quo eius territoriũ habetur/seu verius potestas q̃ cito exit vrbẽ vt dictis iuribus ob fauorem liberationis anime/⁊ ob autoritatẽ missi qui est de latere illius cuius territoriũ siue potestas est vbiq̃. Nec obstat quod no.§.eo.nouit. Nã absoluere est iurisditionis cõtentiose/que exerceri nõ potest nisi iudice sedente p tribunali quod nõ est nisi in territorio sibi cõmisso.Sed hoc casu est legati territoriũ seu verius potestas fauorabilis / vt premisi que prorogatur ad alia per indirectum argu.C.de iudi.l.quotiens [plenam] hoc tamen ad omnia se extendit/cũ plura excipiãtur:vt no.d.c.qd trãslationem [missi]. Non cardinales [ecclesiarum] sicut Cãtuarien.⁊ Eboracen. Archiepiscopi [dignitatem.] Nota q le

6 f gatio * est dignitas / cuius ratione ipse legatus preest [f] oĩbus de puincia sibi cõmissa. ff.de offi.procon.si in aliã.§. fi.⁊.l.sequẽ.⁊ sequẽ.⁊ inde est officiũ/⁊ vicarios episcoporũ dari posse iudices: vt no.§.hoc lib.de rel.statutum.§.primo[munere generali] potest tamẽ hoc habere ex speciali concessione/ vt.j.sequitur [beneficia] etiam vacantia.§. hoc lib.de offi.vica.capi.vltimo [potestatem]. Contra. §. hoc libro de elec.Is cui.⁊.§.hoc lib. de suppl.negl.prela. capi.vlti.Sol. Est diuersus casus nõ aduersus ⁊ specialius ibi datur administratio q̃ hic [specialiter]id est speciali priuilegio quod ad cõsequentiam trahendum nõ est. vis. quest.prima petisti.j.hoc libr.de regul.iur.quod alicui. Et hoc casu iste cui prouidetur per istam specialem concessionem non habet ius ex iuribus legationis sed delegatiõis j.hoc lib. de prebend. hi qui in fine [indulgendũ]. Nõ ex

7 tendendũ/ cum tenor * priuilegij sit stricte obseruãdus.j. de priuileg.porro.⁊.c.cũ capella.⁊.j.hoc lib.de preben.q̃uis/primo sicut a iure exorbitãtia.§.hoc lib.de filijs presbyteroꝝ.capit.primo in fine [quod tamen] scilicet q non possint conferri beneficia per legatos [fratribus nostris] Cardinalibus [nolumus]sed contrarium/scilicet q beneficia vacantia conferre possint. Et ratio statim subijcitur.

8 Nam * honori maiori : autoritas maior debetur. Joan. Mona.Cardi.

a 1 Scandalum/Propter quod * vitandũ maius/ Papa ⁊ alij principes tolerant in ciuitatibus meretrices : iuxta dictũ glo.capi.inter opera. §. de spons.notat Jason in lege prima.nu. lvij. in prima lect. C.de summa Trinita . ⁊ fide catholi. Alexã.in consi.cvij. Nume. xij. pro inuestigatione.volu. ij. vbi adducit illud vulgare / q propter bonum/ quod ex aliquo male gesto sequitur : ipsum malum tolerãtur:vt patet.xiij.distin.cap.nerui. Probus.

2 b ¶Veritas. Hinc dicitur * Qui veritatem sequitur Deũ sequitur/faciunt pro hoc in argu.not.c.quisquis.xj.q.iij.

¶Item potius debet quis quodlibet scandalum tolerare/q̃ q veritas relinquatur.capitu.iij.§.de regu.iur. facit dictum philoso. q etiam ambobus existentibus superioribus/ vt de communibus amicis legitur: sanctum est prehonorare veritatem

¶Item melius est pati supplicium q̃ pro adulatione beneficium/premissa firmat Decius con.368.in fine in causa

3 matrimoniali:vbi dicit hec/ videlicet * q potius scandalum debet tolerari q̃ veritas relinquatur/ procedere in iudice.vel teste.Inno.in.c.officij:⁊ ibi Panor.de peni.⁊ remissio.Et ideo fiat ius/⁊ pereat modus.

¶Et dic q veritas nihil aliud est q̃ adequatio rei ad intellectum scdm philo.qua manent immutata/que sunt que fuerunt/⁊ que futura sunt que in lucem deducta semper viuant.

¶Est enim virtus qua quis timore omni vel fraude seposi

4 ta cum quadã specie libertatis que recte sentit effatur/q̃ * sepius examinata magis splendescit in lucem glo.in.c.cum Jo.heremita in verbo postq̃.§.de fide instru.Calca.in cõ. ij.in prin. Et est notitia recte rei maxime per visum : et ille cui de veritate committitur/debet sequi legem fori/non legem poli. Bal.in.l.iustitia.ff.de iustici.⁊ iur. tradit Alexã. in con.lvj.in prin.in presenti consultatione volu.quarto. Probus.

c ¶In collatione beneficiorum/Id verum dic dummodo beneficia non vacent per resignationem/cum clausula in fauorem tamen ⁊c.quia si legatus admittat ⁊ conferat/collatio tanq̃ symoniaca erit nulla:tenent doc.post glo.⁊ tex.in cap.ex parte primo de off. deleg.§.glo.in verbo illicite in. c.cum pridem de pac.glo.in.c.saluator. prima.q.iij. Panor. in.c.cum vniuersorum de rerũ permuta.Inno.in.c.tua nos in fine de symo.

5 ¶Et ratio suadet/quia * collationes debent dependere a mera collatoris liberalitate glo. post tex. in.c. relatũ de prebend.§.not.in.c.cum olim.§.de maior.⁊ obedi. Et licet teneatur conferre/tamen non plus astringitur vni/ q̃ alteri conferre:⁊ in hoc est liberalitas not.glo.in.d.c.relatum.

¶Sit igitur pura/⁊ simplex ipsa resignatio/vt eius natura expostulat glo.in.l.illa autem institutio.ff.de hered.instiu.doc.in.c.pactiones.§.de pac.ne detur occasio eligendi successorem in beneficialibus glo.in.c.apostolica.viij.q. prima:quia si daretur/esset deferri carni et sanguini per auunculos/qui dicuntur ceci erga nepotes/notat glo.fi.in.c. antepe.j.q.iij.⁊ sic illaquearentur anime resignantium/dicit Archi.in.c.non liceat.xij.q.ij.vbi ait papam mortaliter peccare/si vult res ecclesiasticas ɔsumere in turpes vsus/ vel dare cõsanguineis/vt eos diuites pre alijs faciat/ vel vt ipsi inde construant palatia.

¶Sed pone contingit q legatus de latere talem resignationem in fauorẽ admisit/⁊ alicui idoneo ⁊ benemerito beneficium contulit an talis sit tutus/saltem in foro anime? Breuiter videtur q sic/ moueor sic:verba debent operari ⁊ potius impropriari q̃ pereant:dixi ⁊ late in cap.si sententia de sent. excõic.hoc lib.post Jo.mo.ibi.⁊ sic illa verba in fauorẽ debent intelligi in fauorem benemeritorum/⁊ istud tacite inest. Igitur si dicitur/talis renunciat beneficio/ dũ tamen conferatur Philippo probo:⁊ non aliter nec alias/ intelligitur si Philippus probus sit benemeritus et alias ad beneficium idoneus ⁊ capax/alias secus: quia si non reperiatur idoneus nihilominus poterit admitti resignatio pure ⁊ simpliciter perinde ac si nihil dictũ fuisset de Philippo probo et alteri conferri: Et ista videtur mens resignantis/alias presumeretur pro delicto quod dicere non conuenit viro.l.merito.ff.pro socio cum similibus.

¶Facit quia licet obligatio renunciatoria sit potens ad inducendum symoniam cap.sunt nonnulli prima.q.j.tamen si res donetur non principaliter propter obsequium / sed propter benemeritum/per hoc non committitur symonia/ et valet promotio tex.in cap.cum essent de symo. supra in cap.tua de eta. ⁊ quali. glo. in.d.c. sunt nonnulli. Ange. in.l.ss si lege.§.cõsuluit.ff.de peti.hered. Pro hac opinione habeo decisionem formalem Archi.in cap.ij.prima.q.ij.vbi dicit non sufficit voluntas ad introducendum peccatum renunciandi beneficio ad opus alterius etiam si progrediatur ad actum renunciandi: nisi progrediatur ad actum pasciscendi/quia non est peccatum alicui/ si renunciet beneficio ad opus alterius dum tamen idoneus sit ⁊ pactum non intercedat.

¶Et per hoc habes hac opinionem satis comprobatam/ etiam vt obtineat vires in foro cõtradictorio prout ⁊ in foro anime:non enim videtur procurator virtute procuratorij hac clausula in fauorem ⁊c.muniti renunciando beneficio pure ⁊ simpliciter a finibus mandati recessisse: quia conditio tacite inerat vt renunciaret in fauorem

Philippi Probi si idoneus foret / alioqn in fauorē alterius capacis principalis intētio resignantis fuit resignare que attēditur ⁊ in fauorē idonei. Ergo in oībus est satisfactū: ⁊ in nullo recessum. ¶ Cōditio equidē que tacite inest etiā in spiritualibus de nihilo operatur / maxime vt modū afferat que actū vitiet. Notāt scribētes post tex. in. l. ij. de lega. primo. ¶ Qʒ si cupis respondere ad ea que primo dicta sunt loco videlicet ne detur occasio succedēdi in ecclesia dei. Dic ꝙ is in cuius fauorē est renūciatuʒ ius suuʒ a resignāte nō capit: sed mediāte noua collatiōe: eidē per superiorē facta. Dixi etiā remissiue post Ioā. mo. in. c. fi. vt lite pendē. hoc lib. Notat idē Io. mo. in. c. si tibi absenti de preben. ṡ. Etiā nō obstat tex. in. d. c. ex parte / el primo de offi. deleg. qꝛ fatenduʒ videtur omnino / id est sine pactione: vel tractatu precedēte / que si accedant: resignatio ⁊ illius admissio ac collatio sunt ipso iure nulle. Non tamen si non subsequātur per hāc clausulā in fauorē tm̄ ⁊c. cū beneplacito ⁊c. inducitur symonia: ita intelligas que ipso primo dicta sunt loco. Et quod est maius nō videtur absurdum ꝙ si qua pactio secreta precesserit ꝙ auctoritas legati debet purgare omne vitiū / qꝛ missus est in ꝓuinciā instar Hieremie ꝓphete: vt euellat / extirpet / plātet / ⁊ edificet: vt in ca. sequē. Hec eñ symonia vera nō est / nec naturalis qꝛ pretiū nō est datum: vt in lege veteri. Probus.

d ¶ Et sunt pars. Uide que late dixi in capi. super eo. de hereti. ṡ. Probus.

e ¶ Reducatur. Uide que in proposito dixi in ca. venerabilibus. ṡ. de senten. excōica. Probus.

f ¶ Preest omnibus. Tex. in. c. mādata de presump. ratio vi-

6 detur: Quia sicut * Romanus pōtifex se habet erga ordinarios in ecclesijs: queādmodū sol in planetis. Bal. in ca. bone memorie / el. ij. ṡ. de postul. prelato. Ita venit dicēdū in legato subrogato in locū pōtificis per regulā. l. si eum §. qui iniuriarū. ff. si quis cautio / ⁊ hoc nedū in beneficijs: sed in omni iurisditione ⁊ honore. c. volentes. ṡ. hoc ti. pro hoc vide glo. in capit. qua de causa. ij. q. v. que dicit ꝙ honor exhibendus est legato sicut pape.

¶ Preterea Tractaturus hic aliqua materiā rubri concernentia. Primo inseraʒ preludiū facultatis siue potestatis vicarij pape ⁊ legati de latere / apponi assuetam. Deinde subijcientur questiones perutiles: ideo adsit preludium verbis sequentibus contextum.

7 ¶ Licet * potestatis plenitudo desuper nobis cōmissa sit / ⁊ vniuersi gregis dñici diuina disponēte clementia curam habeamus. Fines tamen humane possibilitatis excedere non valentes: ⁊ considerantes: ꝙ singula per nos ipsos apostolice seruitutis debitum absoluere nō possumus. Nonnunꝗ fratres nostros sancte Romane ecclesie Cardinales viros ex pluribus electos / sciētia ⁊ virtute preditos / in quibus timor domini sanctus permanet / in solicitudinis partem assumimus / quibus vires nostras supplentibus: ⁊ eorum cooperatione laudabili / nostri oneris grauitatem alleuiātibus ministerium nobis cōmissum fauente gratia diuina facilius ⁊ efficacius exequimur: ⁊ ꝗuis ad cunctorum Christi fidelium prouincias / ciuitates: terras: castra: ⁊ loca intente mentis nostre extendamus: prouincias tamen ciuitates: terras: loca: ⁊ castra tam spiritualiter ꝗ temporaliter nobis ⁊ ecclesie Romane subiecta ciuesꝗ ⁊ incolas eorundem tanꝗ peculiares filios: ⁊ deuotos: precipua diligentia ⁊ solerti cura intuemur: ac eorum felici regimine pacifico ⁊ tranquillo statui desideramus speciali prouidere. Attendentes itaꝗ ꝙ tu in magnis expertus: ⁊ arduis comprobatus eximia felicitate / probitate / consilio / integritate vite / ac bonorum actuum institutione / alijsꝗ virtutum donis quibus illarum largitor te dominus insigniuit plurimum vales / ac opere quidem potens es ⁊ sermone / ⁊ in quibus affectibus geritur prout indubitanter tenemus / ⁊ fluctuantiuʒ turbines sedare / iusticie terminos colere / humiliare superbos / ⁊ rebelles ac inobedientes compescere scies / ⁊ posteris errantes reducere ad viam veritatis / ⁊ quod nos absentes repugnante natura non possumus assistere / tibi diuina gratia diligenter prudenterꝗ ⁊ fideliter exequeris ⁊c.

8 ¶ Nunc * quero an legatus de latere possit ex generali potestate a iure sibi data conferre beneficia: que tāto tempore vacauerint ꝙ eorum collatio secunduʒ statuta Lateranen. concilij est ad sedem apostolicam deuoluta.

¶ Et breuiter dico ꝙ sic / pro quo capitu. venerabilis. ṡ. de prebendis / vbi Panormita. citat fore textum ibi expressum / eum non cauillando / tenet Bald. in lege aliquando. ff. de offi. proconsul. glo. in cle. si de beneficio de prebēd. in verbo siue ad nos / et ibi scribentes. collec. in. ca. primo. supra eod. Archi. in. c. deliberatione isto tit. col. ij. Brunellus in loco statim allegando conclu. xxj.

¶ Idem dic de reseruatis sedi apostolice et affectis ratione litigij iuxta cap. ij. infra vt lite pend. d. glo. siue ad nos / firmat deci. Tholo. 434.

¶ Quod intellige de deuolutis in sua prouincia: secus si extra eam quia de his et alijs nullatenus se intromittit / notat domi. Brunellus in trac. de po. lega. conclu. xxvj. du-

9 rum * quippe esset quod iure deuoluto conferret quod originaliter facere non posset. Testatur idem Brunellus vbi supra conclu. xix. col. iij. Uide glo. in verbo relegatorum in §. Item circa de colla. in pragma. sanctio. ista quippe est communis.

¶ Unum tamen video apud Curiales / quod hanc habeāt pro titubanti opinione / cum viderim in facultatibus legati Auinionen. istud specialiter dari ⁊ exprimi sub his verbis. Etiam si tanto tempore vacauerint quod eorum collatio iuxta Lateranen. statuta concilij ad sedem apostolicā legitime est deuoluta: istud sentit hic Io. And. in fine / et post eum Francus.

10 ¶ Sed quid sentiendum * de beneficijs vacantibus in curia / vel apud sedem / que idem sunt / dic conferre non posse etiam si cautum reperiatur in facultate quod possit conferre beneficia vacantia ⁊ vacatura qualitercunꝗ et vbicunꝗ ⁊ qualiacunꝗ / etiam de quo oporteret facere mentionem specialem ⁊ expressam / quia nihil est nisi expresse dicatur ꝙ conferre possit beneficia vacantia in curia: testis est Francus in. c. licet ecclesiarum in prin. de preben. hoc libro Tholo. deci. 434. et ibi Auffrerius vide in arg. que citat Alex. in con. cvj. col. ij. perspectis volu. ij. et rotam in no. dec. cxix. legatus vel nuntius.

11 ¶ Que autem * dicantur vacare in curia / ⁊ quomodo vide extrauagan. ex debito de elec. ⁊ domi. in. d. c. licet rotā in antiq. deci. 293. glo. in cle. prima in verbo collato et ibi scribentes vt lite penden. Brunellus. d. conclu. xxj. dixi latissime in. d. c. licet.

¶ Et ideo multo minus poterit spectantia ad ordinariam collationem pape / puta que ex fundatiōe ecclesie vel alias alium non habent collatorem ordinarium vt plura dicuntur fore in vrbe ⁊ plerisꝗ orbis partibus.

¶ Idem dicito de vacantibus per constitutionem execrabilis / vel de generaliter aut specialiter reseruatis / ita concludit Rota in antiq. deci. 460. ⁊. d. deci. cxix. legatus / q̄d non admittas in Gallia prout dico latius in. c. presenti / infra isto titu.

12 ¶ Sed pone * legatus de latere contulit beneficia in sua prouincia vacantia / ⁊ in ea cōsistentia / quorum collatio ordinaria: solet exerceri per prelatum nō sue prouincie queritur an collationes viribus subsistant istud quesitū non minus arduum dicitur ꝗ quotidianum: videturꝗ dependere ab alio quesito / videlicet an legatus de latere sufficienti facultate munitus ad dispensandum in genere cum quibuscunꝗ sub sua legatione constitutis aut non constitutis (familiaribus tamen / ⁊ suis continuis commensalibus) ad duo aut tria incompatibilia secularia vel quorūuis ordinū regularia beneficia ecclesiastica / possit mecum dispensare: ita vt vigore huiusmodi dispensationis valeam assequi et canonice obtinere beneficia extra ipsam prouinciam constituta.

¶ Quo ad primum dico prouisionem ciuilem ⁊ canonicam:

10 moueor sequentibus. Primo ratione rei site in alterius territorio sortit̄ quis subiectionē sub eo qui p̄sidet territorio cuius res est: tex. est ⁊ ibi glo. ⁊ in. c. fi. ṡ. de foro cōpet. ⁊. l. fi. C. vbi in rem actio / cum multis similibus.

¶ Item ⁊ qua ratione legatus de latere conferre potest / beneficia / quorum presentatio spectat ad clericos sue legationi subditos: sic preiudicare clericis in presentatiōe ⁊ habenti instituere in institutione. c. cum dilectus. ṡ de iure patronatus ⁊. c. dilectus. ṡ. isto ti. Ea etiam ratione: imo multo maiori potest legatus conferre beneficia vacātia in sua prouincia existentia: licet collatio ad prelatos alterius nō sue prouincie spectet: in ea enim prouincia legatus de la-

13 tere censetur * ordinarius / vt in. c. sequenti / ibi ordinarios reputantes concurrit cum ordinario in sua prouincia qualiscunque sit ipse ordinarius / siue sit abbas siue sit episcopus / archiepiscopus / vel patriarcha / dixi in capitu. fina. in versi. tertium quesitum supra de constitu. vnde potest exercere ea que per istos exercentur ratione ordinarie potestatis: et conferre beneficia ad eos spectan-

tia.Panor.in.cap.j.in.iij.no.supra isto ti.⁊ in.c. fi.s.de con
firma.vtil.⁊ inutil.nu.v.vbi zachar.in addi.ad eũ dixit hoc
putare verum de legato de latere per ea que not Bar. in
l.fi.ff.de offi.pcõ.⁊ lega. maiusq; ius habet in collatione
beneficiorum ipse legatus/ q̃ eps quod ostendo ocularitter/
14 nam * collatio epi facta patrono est irrita:tex.est in.c. de=
cernimus.xvj.q.vij.Panor.in.c.illud.nu.ij.s.de iurepat.
⁊ in.c.cum bertholdus ⁊ post eum Fely.col.iij.s.de re iu=
di.Guido pape deci.ccclxxiiij.

¶ Poterit tamen ratificari per patronum s̃m scriben. que
ratificatio valebit ex nunc/nõ ex tũc.Inno.⁊ Panor.in.c.
cura pastoralis.s.de iure patro.p quo.l.p fundũ.ff.de ser
ui.rusti.pdio. Istud tenet Do.Brunellus in trac. de po.le
ga.conclu.xxiiij.col.xj.quem copiose videas in limitationi
bus. Et Deciũ cõ.367.nu.iiij. ¶ Alex.cõ.78.vol.v.itẽtũ
firmat ꝙ actus valeat ex nunc Deci⁹. dicto con.ccclxvij.
nu.iiij.viso puncto quod psequere vt per Alex.d.cõ.lxxviij
viso ⁊ diligẽter põderato:vol.v. tñ redeũdo ad ppositum
collatio legati spreto patrono erit valida casus est.s. isto
ti.in.d.c.dilect⁹:⁊ in.d.c.cũ dilect⁹ de iur.pa.

¶ Huic tamẽ vltimo dicto videtur obstare ea que not.per
glo.in.c.pro illorum in verbo recepisse:ibi quid si venissẽt
s.de p̃bend.⁊ ibi Panor.⁊ in.c.venerabilẽ. s. de elec. in.j.
not.vbi citatur legatũ(etiã de latere)nõ posse alteri p̃iudi
care in iure sibi cõpetenti ex priuilegio vel alias:⁊ ideo nõ
poterit beneficia cõferre. Ad hoc respõdeo:q: si legat⁹ se
mel vel bis confert beneficiũ in prouincia sibi decreta exi=
stens/non ppter hoc cẽsetur patrono preiudicare in iu=
re cõferendi:cum apud eum semper remaneat iuris cõfe=
rendi pprietas. Quod declaro ampliori stilo/in dubiũ eñi
minime reuocatur/ꝙ legatus possit priuare patronũ ppe=
tuo iure p̃sentandi:nec habentẽ instituere priuare etiã p=
petuo iure instituẽdi eo ꝙ non potest tollere ius alterius
15 cum * vtalius:ad iuris cõis obseruantiam ligetur not.in
c.fi.de here.hoc.li.Alex.de imola.cõ.xxxiiij.vol.vj.Et oĩa
que tendunt ad violationem iuris cõmunis sunt ei interdi
cta traditur late p Do.de selua in.ij.par.q.iij.col.ij.in trac.
benefi.tamen nõ est dubium eũ conferre posse beneficium
sue prouincie/ spectãs ad p̃sentationẽ ⁊ institutionem ali=
quorum / illis inuitis ⁊ spretis. d.c.dilectus. Qua eñi ra
tione potest p̃uenire ordinarium maiorem scilicet epm in
collatiõe beneficiorũ puincie sueut ex tex.nostro resultat
⁊.c.si a sede de p̃ben.hoc libro ita pariformiter imo maio=
ri potest preuenire inferiorẽ cui beneficij collatio priuile=
gio cõsuetudine/vel alias cõpetit nõ aliter.c.omnes basi=
lice.xvj.q.vij.cum similibus.

16 ¶ Item non est dubium:quin * facilius derogari possit iu
ri speciali q̃ cõmuni dicit tex.in.l.eius militis.§. si militia
missus.ff.de testa.mili.glo.in.c.fi.xvj.q.iiij.glo.in. c.si sup
gratia in verbo principalis:ibi cũ facilius via extraordina
ria q̃ via iuris cõis tolli debeat ⁊ ibi Jo.mo.in prin.s. de
offi.deleg.probat tex.in autẽ. de non alie.col.ij. cui adde
lancel.Deciũ.in.l.ij.§.j.in fine.ff.de iudi.⁊ ibi ponit ratio=
nem:vide que dico in.c.priuilegiũ.j.de verbo.significa.

¶ Item habemus p cõstanti in iure/ꝙ in collatione bene
ficiorum nõ attenditur locus vnde est is ad quem benefi=
cij spectat collatio/sed locus vbi situm est beneficiũ. Pro
hoc habes tex.expressum in cle.j.de supplen. neg. prela.
vbi deuolutio ratione negligentie pcedens fit ad epm in
cuius diocesi est situm beneficium nõ ad epm in cuius dio
cesi morem gerit collator.

¶ Premissis etiam nõ obstãt que voluit Antho.de butrio
in.c.ij.s.de conce. p̃ben.vbi citat ꝙ ex negligẽtia inferio=
ris ad quem spectat collatio beneficij existẽtis in puincia
non deuoluitur conferẽdi potestas ad legatũ/ sed ad or=
dinarium. Ad hoc poteris respõdere illud esse ex eo ꝙ fa
cultas coferendi beneficiũ pueniẽs ex negligentia infe=
rioris causat deuolutionẽ gradatim ad superiorem vt pa
tet intuẽti. Quia si spectat collatio ad capitulũ ex ei⁹ ne=
gligentia fit primo deuolutio ad epm.c.licet. s.de supplẽ.
negl.p̃la. quo negligẽte deuoluitur ad metropolitanum
vt in.c.ij.de cõce.p̃ben.in quo data negligẽtia deuoluitur
potestas ad patriarcham si supra se habeat metropolita=
nus Alias vero ad papam.d. c.licet:⁊ cle. si de beneficio
de p̃ben.quod etiam patet ex glo.in verbo dispositionẽ in
cle.j.de supplẽ.negli.p̃la.quam reputat p singul.ibi Car.
⁊ Panor:in.d.c.ij.col.fi.s.de cõce.p̃ben.⁊ in.c.cũ in cũctis
§.fi.col.vlti.de elec.s.⁊ in.c.cum vos de offi.ordi. Fran.in
c.ij.supra de consti.vbi dicitur ꝙ vbi habentes ius eligẽdi
vel p̃sentandi sunt negligẽtes potestas deuoluitur ad cõ=
firmantẽ ⁊ instituentem / dato ꝙ non sit eps:tamen nihil
est cum vt p̃ dixi legatus de latere in puincia sibi decreta
concurrat cum quocũq; ordinario : maiorq; sit diocesano ⁊
metropolitano.d.c.si a sede de prebẽ.hoc lib.⁊.c.volentes
isto ti.⁊ c.si abbatem de ele.eo.lib. Et sic in casu nostro nõ
iuuat dicere ꝙ facultas conferendi beneficium ob negli=
gentiam causata deuoluitur gradatim ⁊ sic primo ad dio=
cesanum. Secũdo ad metropolitanũ demũ ad alium supe
riorẽ/puta legatũ:qui maior omnibus est post romanũ põ=
tificem/cum in prouincia sibi decreta cẽseatur imperiũ ha=
bere dicit tex.in.d.c. si abbatẽ.§. huiusmodi : per quẽ tex.
Barba.con.xliiij. nume.xij. dicit legatũ fore principem in
puincia sibi decreta. Et Bal.in rub ii. s.eo.dicit fore ima=
ginem principis. Idem Bald.in.c.adhec.s.de postul.p̃la.
nu.xvj. ꝙ interpretatur dictum pape/⁊ potius parẽdũ
est ei q̃ regi. Idẽ Bal.in.c.cõsuluit.s.de appella.in prin.

¶ Et redeundo de diuerticulo ad viam concludam⁹ opor
tet/ꝙ si legatus de latere potest preuenire diocesanũ ad
quem de iure cõi beneficiorũ spectat collatio: multo ma=
gis poterit p̃uenire inferiorẽ a diocesano:ad quem vt dixi
mus non spectat beneficiorum puisio/nisi de iure speciali=
Bellamera con.x.factum tale. Et sic habes clarũ intẽtũ
ad.q.nostram primo loco ppositam.

¶ Quo vero ad beneficia de iurepatro.laicorum existen=
tia nulli est dubium ꝙ non potest cõferre/notatur in.c.di=
lectus.s.hoc ti.⁊ in.c.cum dilectus.s. de iurepatro. Et sic
nec huic derogare/notat late Archi.in.c. hortamur. lxxi.
di. Ista eñi est cõclusio cõis quã intelligas pcedere in iu=
re pa.laicorum/quod esset iure cõmuni acquisitũ/fundatio
ne/vel dotatiõe. Secus si ex priuilegio vel p̃scriptione: q:
tunc cessat ratio ne laici ⁊c.firmat Decius post alios con.
cclix.in causa iurispa.quod latius expedio in tracta.de mã
da.apo.in ea parte/que beneficia sint mãdatarijs affecta.

¶ Quo ad secundum quesitũ/ quod patitur diuersarũ opi
nionum cõflictum:tñ resoluendo punctũ pro parte affirma
tiua in presentiarũ tanq̃ veriori rationibus iuribus/⁊ au=
ctoritatibus concludere conabor.

¶ Primo stat in cõsideratione: ꝙ huiusmodi dispẽsatio est
generalis generaliter facta/⁊ simpliciter non respectu ali=
cuius particularis beneficij. Item cum nemini noceat vi=
detur extendi extra territorium dispensantis. arg.l. ij.§.si
quis a pricipe.ff.ne quid in loco pub.fiat:ita in simili citat
Jo.mo.in.c.ordinarij.j.de offi. ordina. probat Ange. con.
17 clxxxij.in fi.ibi dispensatio * non localis est/nec tempora=
lis/non coartata tempore/vbiq; ⁊ omni tempore suum ha=
bet vigorem/cum quo ad spiritualia omnia loca etiam prin
cipi subdita aut alijs subsint pape: et beneficia sunt in=
terpretanda largissime:iura sunt in aperto.

¶ Item ille qui habet beneficium cõpeteus aut sufficiens
non dicitur idoneus ad aliud.c.is cui de prebend.hoc lib.
vbi Do.in.iij.not.(dixi.s.post do.Jo.mo.in.c.gratia d̃ res.)
Et ista idoneitas videtur respicere personam: ideo dispen
satio facta in tali casu etiam extra territorium videtur ha
bere locum. Sustentatur per ea que voluit Bart.in simili
in.l.legitimos.nu.v.ff.de legi.tutor.vbi concludit ꝙ quan
18 do decretum principaliter * personam respicit interponi
debet a iudice qui personam habet subiectam / licet res sit
extra territorium/allegat.l.magis puto.§. illud. ff. de reb.
eorum:ex quo infert:ꝙ iudex sub quo pupillus reperitur/
potest decretũ interponere quod extẽditur ad bona vbi=
cũq; posita:idem tenet Bar.post Di.in.l.pupillo/de tutor.
⁊ curato.datis ab his.ff.vbi allegat tex.ad hoc expressum
in.l.propter litem.§.licet.ff.de tutor.faciunt ad propositũ
que copiose adducit Roma.con.xxxix. quod exorditur / in
proposita questione:vbi inter alia citat ꝙ quando disposi=
tio principaliter respectum habet ad personam in conse=
quentiam ad bona/porrigitur etiam ad extra territorium
consistentia.l.si fideicommissum.§.tractatum.ff.de iudi.

¶ Ideo ex premissis videris habere intentum firmatum/
cum dispensatio hoc casu principaliter concernat habilita
tionem persone:ideo non mireris extendi ad beneficia ex
tra legationem dispensantis consistentia.

¶ Item infamatus in vno loco/in quocunq; alio reputa=
tur infamis cum concernat ipsa infamia personam. Panor.
in.c.testimonium/nu.ij.versiculo vnum nolo omittere.s.d̃
testi. Pro quo vide Freder.con.xxiij. quod exorditur Ti=
tius electus:faciũt equidem notata per Inno.in.c. per ve
nerabilem.s.qui filij sint legitimi vbi citat de illegitimo di
spensato ab episcopo/ vt ad minores ordines promoueri
possit iuxta dispositionem.c.primi.s. de filijs presbytero.
hoc libro.licet hec dispensatio sit facta in loco ⁊ diocesi ori
ginis iuxta.c.cum nullus.s.de tempo.ordi.eo lib.operabi

tur tamen q ipse sic dispēsatus in alio loco puta domicilij poterit hos ordines recipere/ et ad eos per diocesanū domicilij promoueri.

¶Adduco preterea/que in simili per Panor. et Imolā cōcluduntur p illum tex. in. c. cum olim. ex. de clericis cōiugatis: q clericus grecus qui in grecia est natus ex matrimonio clerici inter latinos toleratur / et legitim⁹ reputatur et promoueri potest/licet legitimatio sit restricta in grecia/ illius tamen effectus extra greciam porrigitur.

¶Item habilitatus per dispēsationem: habetur perinde ac si esset habilis de iure cōi. Bal. per illū tex. in. l. liberos C. de colla. ergo extra legationē poterit beneficium recipere/sicut si nullum haberet obstaculum: ridiculum eñ esset dicere/ q dispēsatus ab epo: in casibus in quibus dispēsandi habet facultatem prout in. d. c. j. de filijs p̄sbytero. et in. c. j. de eta. et qualita. ordi. hoc lib. extra eius diocesim nō deberet habilis reputari: cum per dispēsationem oīs macula siue defectus purgetur et eradicetur/perīde habetur acsi nunq̄ maculatus fuisset. Bal. per illum tex. in. l. imperialis. §. si miles. C. de nup. facit tex. in. l. queris. ff. de natura. resti. et glo. ij. in. c. ferrum. l. di. remoto eñ obstaculo subintrat dispositio iuris ex passiua interpretatione/ q absolute habilis reputatur. ar. l. prime. §. lex falcidia: et quod ibi not. per Bar. ff. ad leg. falci. Idem Bar. in. l. si quis suo per suaserit. C. de fur. et in. l. j. ff. de muner. et hono.

¶Et ita habes quesitum hoc firmatum. Pro quo vide q̄ latius deducunt Roma. in. d. con. xxxix. et decius con. ccvij pulchrum est dubiū/quos tacere nolui ne viderer fur aliene laudis. vide post Deciū. Do. Bartho. de chassaneo cō. xxxj. col. ij. factum tale est. Probus.

Clemens quartus. S. titu. sanctę Cœcilię presbitero cardinali aposto. sedis legato, Cap. ij.

Legatos, quibus in certis prouincijs committitur legationis officium vt ibidem euellant & dissipent, ędificent atque plantent. prouinciarum sibi cōmissarum, ad instar proconsulū cęterorum que præsidum quibus certę sunt decretę prouincię moderandę, ordinarios reputantes. ¶Presenti declaramus edicto commissum tibi a præde. nostro legationis officium nequaquā per ipsius obitū expirasse.

Summarium Domini ioannis Moanchi Cardinalis.

1 Legatorum potestas est ordinaria/ et sic morte committentis non expirat.
2 Proconsul qui dicitur.
3 Presidum est nomen generale.

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Potestas legati est ordinaria / tam in ciuilibus/quam in criminalibus.
2 Clausula q non expiret legatio: licet legatus exeat fines legationis hic inseritur.
3 Legatus habet iurisditionem extraordinariam in cōferendis beneficijs.
4 Collatio ordinariorū est naturalis et fauorabilis.
5 Legati possunt adiri per viam querele.
6 Quando reus habet plures iudices / actori datur optio.
7 Tanq̄/multipliciter signat.
8 Quando due potestates inuicem cōcurrunt/ et vna est maior/ et altera minor quid dicendum.
9 Concurrentibus pluribus causis non cessat dispositio /altera instante.
10 Ratio multa operatur/vt hic.
11 Legatus missus: datus perinde ac si esset legatus de latere.

Legatos, Hec fuit clemētis iiij. cuius mēs hic ponitur non verba que dicit: q legatorum * potestas est ordinaria [1] a vt notatur. vij. q. prima sicut vir/ et sic morte cōmittētis nō expirat [dissipēt] vitia [plantent] virtutes [proconsulum] proconsul. i. loco cōsulis subrogatus: vel dic proconsul * i. consul ad regimen [2] puincie procul missus. Et sic erat iste cardinalis legatus/ cui dirigitur hec decretalis. Nā erat principis consul missus pcul ad regēdum certam puinciam [presidū] * qd [3] est nomen generale. ff. de offi. presid. l. j. [expirasse] Secus in delegata secundum distinctionem habitam. ex. de offi. de leg. gratum. Sed que est ratio diuersitatis notat. j. hoc li. de hereti. ne aliqui. Jo. Mo. Car.

1 a Ordinaria. Quod firma * vt per scriben. hic licet satis leui et sico transeāt pede ideo vide vltra eos Archi. et prepo. post glo. in verbo vt legatum. vij. q. j. glos. in vbo vt legatum. xxv. quest. ij. glossa in. §. statuit in verbo finiantur. col. fi. in titu. de causis in pragma. et hoc tam in ciuilibus q̄ in criminalib⁹ l. nequicq̄. ff. de offi. pcon. et lega.

¶Et dicuntur ordinarij/eo quia est eis decreta cura personarū/respectu territorij/quod prosequere vt hic per Petrum de Ancha. proponentem quomodo cognoscatur vtrū sit ordinaria vel delegata.

¶Et in proposito q sit ordinaria firmat idem Archi. in. c. sequenti/adducens vnum/quod ex quo habet ordinariam/ durum foret dicere/ q legatus ipse egrediendo prouinciā sibi destinatam faceret eius legationem cessare/quod non concedit ibi Archi. vt videre poteris per eū, et alios ita dicentes/legatum nec expresse nec tacite renunciare posse. Quicquid tamen dicant Archi. et alij/dic hanc opinionem non fore receptam in curia/cum viderim ego bullam Sixti quarti Juliano Auinionen. de latere legato directam sub datum Rome millesimo quadringētesimo octogesimo in se continentem clausulam.

2 ¶Quod * liceat tibi limites dicte legationis postq̄ illos intraueris/ quotiēs tibi placuerit exire: vt nihilominus possis illos reintrare/ et officium legationis huiusmodi cum omnibus et singulis commissis indultis et facultatibus generalibus et specialibus per nos tibi quouis modo concessis et concedendis in illis partibus exercere: ita q propterea dicta tua legatio donec ōnia et singula fuerint adimpleta minime finiatur. Non obstantibus cōstitutionibus et ordinationibus apostolicis ceterisq̄ cōtrarijs quibuscunq̄. Ac bullam Leonis. x. anno. 1519. pridie nonas Julij pontificatus anno. vij. Adriano titulo sancte Sabine presbytero cardinali in regno Francie legato concessam/sub hac etiam clausula.

¶Necnon legationem ipsam/per annum(etiam si de finibus dicte legationis tibi concesse cum dicto rege/seu alia de causa exire contingeret)minime expirare: sed illā etiam tempore quo a dicta legatiōe absens fueris durare/perinde ac si limites illius non exires: sed intra illos existeres et in ea presens esses ac absētie tue huiusmodi tempore facultatibus predictis per deputatum tuum/vti libere et licite posse auctoritate apostolica et tenore premissis decernimus: non obstantibus etc. Et sic videtur opinio hec tenenda: quia in dubio stat per ea que notat Panor. in. c. illud. ex. de prescrip. quod habeo extendere

in.c.cum in illis de preben.j.

¶ Et redeundo ad thema propositum: intellige ipsum habere ordinariã in his que sunt iurisditionis vt hic pone facere statuta quia hic est iurisditionis. Calca.cõ.ij. nu.xv. 3 secus in beneficijs * conferẽdis: qꝛ tunc habet extraordinariam/cum ex proprio non veniat cum legati (nõ ordinales) nõ conferant beneficia ꝙ habeat extraordinariam habes glo.singularem in cle.ij.in verbo nolumus de offi. ordi. que dicit ꝙ per factũ legatorũ fit preiudicium illis ad quos collatio ptinet/ꝛ tunc dicũtur grauari secundũ Frãc. post alios in.c.sequẽ.§.ceterum ꝑ.c.mandatum.ꝟ.de resc.in antiq. Ergo ipsorũ legatoꝝ collatio vt extraordinaria sup inducta ꝛ collatorib⁹ p̃iudicãs est restringẽda. Sequit car.ꝛ post eum Panor.ibi ꝛ in.c.si quis.ꝟ.de foro cõpet.

4 ¶ Ordinarioꝝ * vero collatio vt naturalis ꝛ fauorabilis amplianda. Pro quo de selua in tertia parte.q.lxvj. in fine glo.in.§. Item ꝙ vniuersitates in verbo qualitates in fine in titulo de colla.in pragma.

5 ¶ Item ad p̃missa faciũt/ qꝛ * legati possunt adiri ꝑ viam querele: testis est glo.ampla in.§.statuit in verbo quecunqꝫ in titu.de causis in pragma.glo.in.c.j.ꝟ.hoc ti.in antiq. quam approbãt Jo.and. Car. Pet.de ancha. Jmola ꝛ Panor.qui dicit hãc fore cõmunem. Sequitur eã ibi Bal.dicens etiam adiri posse ꝑ simplicem querelã nullitatis sententie/scꝫ quando aditur iure metropolitico: ꝛ vitium ꝓnunciantis trasfert iurisditionem.l.absentem. C. de accu.

¶ Dicit in propo. Car.consilio. lxv.numeri. vj. quod exorditur thema tale est nullam differentiam fore inter auctoritatem ordinariam ꝛ auctoritatem legationis nam etiam legatus non potest ius alicui⁹ auferre simpliciter / quia subijcitur iuri de prebendis dilectus primo.hinc dicimus ꝙ ecclesiam conferre non potest inuito patrono laico.not.glo. ꝛ.doc.in.c. cum dilectus.ꝟ.de iure patro. ꝛ alijs pleriſqꝫ locis.

¶ Et adhuc redeundo ad thema. Contrariũ tamẽ tenuit glo.in.c.si quis vestrũ.ij.q.vj.ꝛ in.c.cõquestus.ix.q. iij.et glo.in.c.galliarũ.xxv.q.ij.cuius opinionem voluit tenere Barb.in.d.c.j.ꝛ male ratio: quia vt iam discussum est legatus in his que sunt iurisditionis habet ordinariam. Sed ordinarius a subditis suis potest adiri per viam querele probat decisio.d.c.primi: per cuius rationem ampliat hoc in quocunqꝫ legato.vt hic per glo.quam sequũtur scribẽ. facit tex.d. c. primi. ibi in ꝓuincia sua vices nostras agere comprobantur.

¶ Et si volueris opponere in eo ꝙ tex.noster dirigitur ad cardinalem p̃sbyterũ titu.sancte cecilie apostolice sedis legatum: ideo in consequẽtiam trahitur quod ad alios legatos nõ extenditur. Tu dic ex his que ibi inseruntur instar ꝓcõsulũ ceteroꝝqꝫ p̃sidum /ꝙ per hoc satis tex.cõcludit idem in omnib⁹ legatis/ꝙ habeant iurisditionẽ ordinariam: in supra scriptione vero tex.nostri ꝓ tanto de cardinali facta est mentio: quia super dubio ibi deciso consultationem fecit.

¶ Secundo si opponas ꝙ legatus gerit vices pape/quod repugnat iurisditioni ordinarie/ que cõpetit iure proprio ꝛ est radicata in ꝑsona ordinarij. Ad hoc dic post Panor. in.d.c.primo ꝙ licet legatus habeat ordinariam/tamẽ cum hec potestas vt p̃dixi sit odiosa ꝛ extraordinario numero inducta/ꝛ ei a iure non est deputatus certus locus quare dicatur gerere vices pape/vel dic ꝛ melius qꝛ sicut consules quibus certa erat ꝓuincia cõmissa procõsules dicebãtur: ꝛ hi habebant iurisditionem ordinariam: ita cardinales legati ꝓconsulibus prefectis p̃torio ꝛ alijs p̃sidibus comparantur: non tamẽ in feminis retinendis dicit glosa in.l.vna.ff.de offi.prefec. pretorio per.l.eum qui.C.de epi. ꝛ cler. ¶ Et sic habent instar eorum iurisditionem ordinariam ita intellige glo.tex.nostri.

¶ Uel dic tertio ꝙ illa verba vices nostras/nõ tollunt legatis iurisditionem iure ꝓprio sed debẽt intelligi secundũ qualitatẽ ꝑsone cui dirigũtur ar.l.plenũ.§.eqtij. ff. de vsu ꝛ hab. Nam cum ad delegatũ dirigũtur importãt ꝙ habeant iurisditionem iure alieno.c.sane.el.ij.ꝟ.de offi. deleg. in antiq. in verbo vices nostras / ꝙ si legato diriguntur/ important ꝙ gerat vices pape iure proprio ita Barba. in dicto.c.primo.

¶ Et vt melius elucescat veritas occurrit respõsio ad ea que ꝓponuntur ꝑ glo. ꝛ Barb. p̃rio nõ obstat inꝯtũ glo. ipsa dicit tex.d.c.primi specialiter ꝓcedere qñ Archieps deputatur legat⁹. Nam tunc ne inutile sit sibi officiũ legationis/potest adiri per viam querele: que responsio nõ est bona scd̃m Panor. Non eñ fundat se ille tex.sup iure speciali sed simpliciter super officio legationis.

¶ Jtem non obstat/ꝙ glo.inducit pro se tex. in. c.ꝑuenit. xj.q.iij.quia ad hoc respondent doc. dupliciter. Primo vt loquatur in defensore non legato. Scd̃o tenẽdo ꝙ etiã ille tex.loquatur in legato/dicit ꝙ volebat cõpellere actorẽ p̃cise ad litigãdũ corã se qd̃ nõ per regulã/ꝙ * quotiẽs 6 re⁹ hꝫ plures iudices/actori daꝛ optio corã quo agere velit glo.in.l.fi.C.vbi in rẽ actio gl.in.c.dilecti.ꝟ. de foro cõpet. quã ibi sequũtur Panor.ꝛ Fely. Et idẽ panor.in.c.cũ sit eo.ti.glo.in.c.statutũ.§.cum vero.ꝟ.de resc.hoc lib.

¶ Et quo ad fundamẽta Barb. Dic ea non obstare: primo dũ põderat rationẽ tex.d.c.ꝑuenit/cõfunderetur ordo ꝛc. sequeretur ꝙ si tam p̃cise põderetur illa ratio/ ꝙ nulla esset legatorũ iurisditio: quod foret valde absurdum. Nam semper per iurisditionem que eis attribuitur minuitur potestas ordinariorum. Secundo dum idẽ Barb. dicit ꝙ ad legatũ non appellatur omisso medio/ꝛ secũdum eũ appellatio/ꝛ querela a pari passu procedũt/nõ placet hec ratio cũ ipsemet in.vj.no.d.c.primi fateatur querelam ꝛ appellationem esse diuersa. Pro quo videtur facere id quot notat Bal.in.d.c.j.in prin.vbi dicit ꝙ adire aliquem per simplicẽ q̃relã/est adire sine medio.i. per appellationẽ. Adire aũt ꝑ appellationem est adire gradatim. Jdeo facti sunt iurisditionum gradus vt seruentur ne quid p̃postere fiat vt in auten. vt ab illustribus col.v. Item secundo falsum est / ꝙ omisso medio nõ appelletur ad legatũ quia imo appellaꝛ glo.ij.in.d. c.j. Et ratio secundũ Panor. ibi nam si cõcurrit cum quolibet ordinario/ergo nõ est dare superiorem ĩmediatũ. Unde eo casu quo a prelato inferiore epo appellaretur ad epm/similiter ad legatũ appellari posset ad legatũ epo omisso. Et etiã casu quo appellaretur ad archiepm poterit appellari ad legatum illius prouincie.

¶ Tertio nõ obstat quod idem Barb.intelligebat.d.c.j.in quo precipue fundatur opinio de querela ĩter duos epos qꝛ hoc est falsum. Nam aperte ille tex.loquitur de suffraganeis q̃ contendebant cum Archiepo cantuariensi: ꝙ nõ haberet iurisditionem in subditos suos nisi per appellationem. ¶ Et pro maiori informatione rei ponderare habes tria circa illum tex. Primo ꝙ in persona cantuariẽsis Archiepiscopi ille duo qualitates occurrebant. Prima quia erat metropolitanus qui non poterat adiri per viam querele: sed solum per viam apellationis: ꝛ ad eum recurrebatur via querele/sic iure legationis necessarie hoc fiebat: facit quod notat Bar.in.l.si quãdo de appel.C. de eo qui potest esse rex ꝛ dux ꝛ de episcopo qui potest esse in capitulo tãqꝫ canonicus.c.a collatione.j.de appel. Pro his glo.in §.censuit in verbo promouendum de elec.in pragma.

¶ Ulterius pondera ꝙ cum in aliquem Archiepiscopũ cõcurrũt due qualitates metropoli ꝛ legati/tũc dicit Bal.in d.c.primo.procedere libellum quãdo dicit: coram vobis domino Archiepiscopo/nec dicit legato/quia tacite intelligitur ex perpetua annexione legationis ar.l.iij.ff. de testa. milita. Secus si in libello diceretur tãqꝫ archiepiscopo qꝛ tunc non procederet libellus per simplicem querelam/quia intenta esset iurisditio incompetens: ꝛ incompetenter. Et 7 sic dictio tanqꝫ * debet considerari.ff.quod cuiusqꝫ vniuer. l.item eorum in prin.que interdum ampliat ꝛ interdum restringit vt.l.j. §.solet.ff.quãdo appellandum sit interdum veritatẽ signat.l.sepe.ff.de verbo significa.l.item mela §. si plures.ff.ad leg.aquil.ꝛ.l.si familie.ff.de iurisdi. omnium iudic.refert Bal.con.492.in parte prima/ dum dicitur ꝙ certi fecerunt insultum. Sed Barba.sequitur contrarium: cum archiepiscopus non possit adiri per viam querele videtur aditus tanqꝫ legatus: vt act⁹ potius valeat qꝫ pereat ar.l.quotiens.ff.de reb.dubijs. Jtem libellus secundum eundem Barba.est large interpretandus vt procedat secũdum intentionem libellantis.l.si quis intentione ambigua ff.de iudi. Jtem secundum eundem Barba.quando concurrunt inuicem due potestates /quarum vna est maior/altera minor: maior non confundit minorẽ ex quo ex diuersis causis concurrunt: quod dicit esse notãdum pro pluribus episcopis qui vocantur episcopi ꝛ principes/vt Bononien. ꝛ Placentinus/ꝛ in Gallia Colonien. Maguntinen. Treueren. Leodiẽ.qui sunt episcopi ꝛ principes Remen. Laudunen. Lingonen. Nouionen. Beluacen. Chathalanen.quorum tres primi sunt duces/tres vltimi comites ꝛ omnes pares Francie / qui ministrant in sacratissima vnctione christianissimi regis Francorum/in cuius regno predicta duo firmata obtinet robur ꝛ facti obseruantiã: nec eis ob-

niat decretū de causis in pragma. & concorda. ita dicit glo. in §. statuit in verbo finiantur in fine in ti. de causis in prag. licet secus sit in papa qui nō aditur per viam querele/ obstante dicto decreto/ quod remouet formam rescriptorum conquestus (dixi in c. cū in multis. §. de res.) Idem etiam dic de eius iudice delegato in partibus existente/ qz licet partes non videantur grauari iudex tamen ordinarius sit incuius fauorē fuit introductum. Et sic succedit regula

9 q * concurrentibus pluribus causis non cessat dispositio/ altera instante insti. de nup. §. affinitatis. l. liberorum §. in bonis. ff. de his qui no. infa. Bar. in. l. ita stipulatus numero. xv. ff. de verbo. obliga.

10 ¶ His cōuenit id quod in iure dicim⁹ q ratio est * que ampliat restringit/ & regulat dispositionē ad ipsius rationis terminos glo. in cle. j. in verbo eligitur de elec. probat tex. in. l. pater filium §. fundum de lega. iij. l. cum pater §. dulcissimis de lega. ij. hinc Bar. in. l. regula. §. si qs. ff. de iur. & fac. igno. q ratio intantū regulat dictum: q si dictū sui natura esset speciale: si tñ ratio sit generalis dictum erit generale: firmat Gemi. in. c. ij. supra de res. alias cōcordan. cumulat. d. Bartho. de chassaneo con. j. §. contrarium tamen mihi videtur. nu. xxxvij.

¶ Et inquantū. s. deduxi legatos non cardinales nō posse conferre beneficia: vt. c. j. s. eo. ibi. quātuncūqs plenam le

11 gationem/ q dic * pcedere nisi talis adequet legato cardinali qz tunc omnes vires ɔpetētes legato cardinali debent huic cōpetere licet aliqui per. d. c. primū in hoc timeant quod tamen non obstat: qz qñ legato non cardinali cōceditur facultas legati cardinalis de latere/ q tūc perinde est ac si esset cardinalis & sic gaudet ista ꝓrogatiua. Et ista est mens pape ita firmat nouissime Do. Jac. de nigris aduocatus consistorialis in repeti. l. prime. colum. xviij. de lega. primo. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

PResenti declaramus ędicto reseruationes quorumcumque beneficiorum ab apo. sedis legato suę legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis, necnon denuntiationes, inhibitiones & processus quoslibet per eū vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dūmodo ad collationem eorumdē beneficiorum iam vacantium minime sit processum) eo ipso quod illius finitur legatio, viribus penitus vacuari, nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata conferre.

¶ Cęterum reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati & ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes, prohibemus ne post

1 quam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia reseruationem aliquam duxerit faciendam, aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem ꝑtinens cuiuscūque aliud quod ad illius collatio-

1 nem pertineat (quādiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquomodo reseruet.

¶ Quicquid autem contra promissa contigerit attentari eo ipso viribus non subsistat.

¶ Summarium Domini Ioan. Monachi Cardinalis.

1 Legati (non de latere) beneficia conferre non possunt & ea minus reseruare vacantia.
2 Constitutiones legatorum sunt perpetue.
3 Per literas papales constituitur ius ad beneficiū vacaturum/ nō idem de literis legati est dicendum.
4 Litera de iusticia nihil dat: sed ex iure iā creato per ipsam cognoscitur/ & per sententiam declaratur.
5 In literis papalibus habētibus executionem est ius creatum in re/ vel ad rem: sed per reseruationem non est ius creatum/ sed creandum.
Quedam est constitutio statutaria/ quedam firmatoria.
6 Legatus habet potestatem ordinariam & ampliorē omnibus post papam.
Missus formam seruat quam mittens obseruare habet.
7 In dubio pro possessore & habente maiorem auctoritatem presumitur.

Summarium domini Philippi Probi

1 Quilibet presumitur scire legem municipalem.
2 Reseruatiōes pape & apostolice sedis legatorum/ iure gallicano dicūtur odiose & damnate.
3 Reseruationes quādo non dicuntur odiose.
4 Multe leguntur reseruationes in corpore iuris clause.
5 Reseruationes in corpore iuris clause tacite excipiūtur.
6 Priuilegia in corpore iuris clausa/ non tolluntur per verba generalia.
7 In rescriptis licet non debeat fieri mentio de iure/ bene tamē de priuilegio in corpore iuris clauso.
8 Ius singulare dicitur semper esse introductum propter aliquam vtilitatem.
Priuilegia in corpore iuris clausa sunt proprio motu emanata.
9 Deterioris est conditionis qui habet mandatum ab homine/ quā a lege.
10 Translatio episcoporum dicitur prima reseruatio in corpore iuris clausa.
11 Forma quando seruetur per equipollens.
12 Iudex cause preparate/ est iudex cause preparantis.
13 Permutatio/ dicitur reseruatio in corpore iuris clausa.
14 Beneficia vacātia causa permutationis simplicis resignationis non faciunt turnum.
15 Litigiosa res quando dicitur.
Beneficia litigiosa quando dicuntur reseruata.
16 Confirmatio super attentatis/ est ipso iure nulla/ nisi sit facta ex certa scientia.
17 Forme supplicandi pro subrogatione obtinenda tā pro collitigante quā pro non collitigante hic describuntur.
18 Subrogatus an teneatur ad fructuum restitutionem/ perceptorum per predecessorem.
19 In beneficialibus ius vnius/ non continuatur in alium/ nisi sola lis incepta.
Ius beneficiale/ dicitur personale.
Exterus/ cedens regnicole.
20 Successor in beneficio/ an teneatur soluere onera/ que predecessorem contingebat.
21 Subrogatus quando sapiat naturam illius in cuius locū subrogatur.
22 Instantia transit in successorem.
23 In beneficialibus sufficit excludere petitorem per exceptionem iuris non sui.
24 Clausula apponi cōsueta in prouisionibus propter delictū/ vt delinquens pendente lite non possit resignare hic inseritur.
25 Quando subest per omnia ratio legis saltem tacita/ ille casus intelligitur inclusus.
26 Lex est omne quod ratione consistit.
27 Presentatio dicitur aliquando electio.
28 Reseruatio in corpore iuris clausa/ dicitur quando scienter canonici elegerunt indignum.
29 Quando dicatur eligi indignus/ & quando canonici eligāt do dicuntur negligentes.
30 Monachi compromittentes in summum pontificem.

Non arabis cum boue ⁊ asino.
Diuersitas habitus scandalum generat.
31 Qui aliter facit/quam predicat: preceptis suis detrahit pondus.
Coniungi non possunt/quibus sunt diuersa vota.
32 Deus non voluit contractus esse in manu principum.
Licet papa non sit sub lege est tamen in lege.
33 Princeps non habet necessitatem precisam/sed necessitatem honestatis.
34 Electores habentes scienter ratam electionem contra formam.
35 Quando lex non loquitur: nos tacere conuenit.
36 Electiua dignitas propter eligentium negligentiam fit prouisiua.
37 Inhabilis scienter admissus ad electionem celebrandam cum habilibus: facit electionem nullam.
38 Dispositio augmentatiua quid contineat de dispositione augmentatiua.
39 Clausula posita in dispositione legis precedentis intelligitur tacite repetita in dispositione sequenti slegis.
40 Actus in quo desideratur forma/dicitur indiuiduus.
41 Inutilis manus appositio pape non afficit.
42 Papa priuat aliquem beneficio sine causa.
43 Pro nobilibus semper presumitur.
44 Euidens causa que dicatur.
45 Forma signature reseruationis hic inseritur.

a PResenti, [a] Primo hic dubium doctorũ positum. j. de iur. patro. cum dilectus declaratur. Secundo ⁊ tertio potestas legatorum restringitur. Quarto q̄cq̄d fieri cõtinget cõtra restrictiones hui⁹ irritat/ ⁊ hec decretalis ⁊ sequens loquũtur in lega- 1 tis de latere. Nã* alij beneficia vacantia conferre non possunt ergo minus reseruare eadem vacatura [vacuari] contra. s. eo. c. nemini. Nam ibi citatio per literas legati facta in contentiosis ⁊ cause cognitione habentes perpetuat iurisditionem/ergo magis in literis beneficialibus/notificatio/inhibitio/reseruatio p̄cedẽtes exitum legati perpetuabunt decretum est constitutio/ ⁊ con- 2 stitutiones * legatorum sunt perpetue. vt. d. c. nemini.
¶ Sol. Ubi aliquis non assumit partes iudicis / nec facit cum cause cognitione: illud vires non habet post recessum iudicis facientis. ff. de penis. l. vlti. cum sua glo. nec est si- 3 mile de literis papalibus/per * quas constitui potest ius ad beneficium vacaturum. j. de conces. prebende ꝓposuit. Sed legatus ad vacaturũ ius dare non potest / licet ligare possit manus illius /ad quem spectat collatio ne confe- rat. j. de iure patro. cum dilectus ⁊ hic.
b 4 ¶ Item litera de iusticia* nihil [b] dat/ sed ex iure iam creato per ipsam cognoscitur/ ⁊ ꝑ sententiã ipsum declaratur ff. de rei vendic. ex diuerso. §. vbi ⁊. ff. si seruitus vendi. l. si cuti. §. sed si queritur. Et ideo non est mirum si in talib⁹ literis cognitio cepta mandatore viuente perduret.
¶ Sed in litera legati de gratia/secus ante prouisionem factam. ar. j. hoc lib. de p̄ben. si cui in fine ⁊ hic. Et est ratio cum res in eodem statu nõ perseueret extinguitur ceptũ ar. ff. de solu. cum quis in prin. ff. de seruitu. pro parte. Nã inhibitio legato recedente de ꝓuincia sua/non habet vbi figat se: ⁊ ideo corrumpitur quod est factum quod non est in litera papali seu litera de iustitia. Item (vt predixi) reseruatio/inhibitio ⁊ horum notificatio nõ dat ius in beneficio vacaturo/cum hoc sit papale solum vnde sicut auctoritas corrumpitur legato recedente/sic ea que fiunt auctoritate eiusdem firmantia reseruationem / expirant / ar. ff. si quis cautio. l. si eum. §. primo. ff. vt lega. nomine cauea. l. prima. §. si quis sub conditione. ff. de iureiur. l. duobus. §. exceptio quod intelligo ante complectionem secus si post vt hic ⁊ hoc lib. de reg. iur. factum legitime.
5 ¶ Item in * literis de iustitia seu papalibus habentibus executionem est ius creatum in re vel ad rem. Sed per reseruationem non est ius creatum sed creandum/ quod facilius perditur cum his que propter hoc interponũtur.
c ¶ Item non obstat quod dicitur de constitutione: quia q̄dam est constitutio statutaria [c] ⁊ hec est perpetua vt ibi et quedam est firmatoria vt hic/ ⁊ hec perit sublato eo quod confirmat/ar. j. de fide instru. inter dilectos. ⁊. infra de re iudica. cum inter ⁊ similis distictio notatur. j. de prescrip.

veniens [p̄dẽte] in ecclesia in qua facta est reseruatio: vt hic seu in alia. vt. j. §. proximo [eo ipso] .i. ipso iure. s. hoc lib. de elec. q̄ sit.
¶ Sed quid si non pendeat. Dic ꝙ potest quia potestas legati habita infra de iure patro. cum dilectus nõ est hic extincta sed moderata.
¶ Sed quero legat⁹ facit secundam post primam expletã nunquid tenetur impetrans facere mentionem de prima. arg. ꝙ sic. j. eo. c. fi. s. de res. mandatum. ⁊. c. sequenti ⁊ seq̄n. vt doctrinam quam obseruat superior in. d. c. mandatum legatus sequatur. s. de res. super literis in fi.
6 ¶ Unde licet legatus * habeat potestatem ordinariam. s. eo. legatos ⁊ sic latissimam. ff. de iur. omni. iudic. l. prima: et ampliorem omnibus post papam. ff. de offi. procon. l. si in alia. §. vlti. ⁊. l. sequẽ. s. hoc lib. de elec. si abbatem. ij. Respon. ipse tamen missus formam quam seruat mittens habet seruare vt premisi/non tamẽ dicit non obstante vt papa. vt. d. c. mandatum. Sed sic etiam si pro alio fecimus reseruationem ⁊ hec sunt vera in vacaturo/secus in vacante s. eo. officij: quia in vacante est potior illo que preuenit tẽ- 7 pore vbi plures habent potestatem ⁊ in dubio * pro possessore ⁊ habente maiorem auctoritatem presumitur. j. eo. lib. de preben. si a sede. Jo. mo. Car.

a PResenti. Pro intellectu huius tex. vide franc. Areti. in. c. mãdatum. s. de res. Probus.
b ¶ Nihil dat. Idem Jo. mo. in. c. ij de filijs presbytero. ⁊ in. c. si sup de offi. deleg. s. Probus.
c 1 ¶ Statutaria. Que vocatur lex municipalis * quam qui libet scire presumitur ⁊ creditur: quia secundum eam viuit quilibet ꝓuincalis ⁊ ciuis Ma ria. Sozi. con. xc. col. ij. abunde ⁊ subtiliter/ vbi allegat domi. in. c. primo. in. vi. no. s. de constitu. hoc lib.
2 ¶ PReterea, Pro intento: Adde ꝙ reseruationes * tam pape q̄ sedis apostolice legatorum/de iure gallicano dicuntur non solum odiose verum equidem damnate. Dãnate quippe/resultat ex verbis decreti de electionibus ⁊ reseruationibus in pragma. vbi habes glo. in verbo causa in fi. ⁊ in ti. de reseruatio. eo. lib. in ṽbo exceptis/ ⁊ in ti. de colla. eo. etiam lib. in. §. item voluit dicta congregatio in verbo Romanus pontifex/ vbi dicit. Non puto ꝙ hodie legatus de latere possit reseruare beneficia etiam in casibus pape permissis per concilium Basiliẽ. qui sub numero trino enumerari dicuntur/quos etiam trino numine fauente/lõgo stilo pertractabo proxime/ licet ipsa materia videatur difficilis/dignaq̄ sit claro ⁊ prestanti doctore vt in simili dicit Barba. in cle. causam in prin. de elec. quia habet vtilem ⁊ practicabilem viam.
¶ Odiose preterea extant / testis est tex. noster / ibi per quas interdum prelati ⁊ ecclesie nimium onerantur / late comprobat glo. in. d. ti. de elec. ⁊ reserua. in verbo impediri col. ij. dicens per eas dari viam ad vacatura/ ⁊ preiudicari ordinarie potestati: que est primordialis ratio in pũcto nostro/ Idem testatur Domi. con. cxxxvj. super primo dubio ⁊ con. xciij. Clemens septimus. Refert ⁊ sequitur do. ⁊ preceptor meus Franc. de ripa. primo responso. lib. c. xv. circa medium/ ⁊. ij. lib. respon. c. xvij. nu. iiij.
3 ¶ Nisi dicas * ꝙ fiũt ipse reseruationes de beneficijs ad meram ⁊ naturalem dispositionem pape (dico priuatiue) spectantibus. puta ratione fundationis vt dixi. s. c. primo. hoc ti. in versi. Et ideo: quia tunc non dicuntur odiose / cũ cesset primordialis ratio ꝙ ordinarie potestati preiudicet.
¶ Dominus Brunellus doctor Aurelianen. adhuc in humanis vitam agens in trac. de potestate legati conclu. xx. ⁊ restrictione. viij. suscitando primum dictum nostrum testatur / nedum expectatiuas/verum etiã reseruationes dãnatas fore per ipsum Basilien. decretum/ab ecclesia quidẽ Gallicana receptum/propter occurrentiam inconuenientium ex reseruationum ⁊ expectatiuarum cõcursu progredientium. Ea certe ex prefatione pragma. ⁊ concordatorũ ⁊ discursu cuiuslibet aperte ⁊ recte intuenti resultant.
¶ Condescendo ideo ad promissum: quia primum moderamen ⁊ temperamentum iurium Gallicanorum extat/ vt re- 4 seruationes in corpore iuris clause excipiantur * quas lego sub multiplici numero/contra doctrinam glo. regule cãcel. xxxiij. col. iiij. que citat ꝙ. xxiiij. annis voluit ⁊ reuoluit ius canonicum ⁊ ciuile/quorum. xxij. practicauit in cu-

ria/⁊ legit hic quinq; annis ⁊ in partibus tribus nunquā tamen reperit reseruationem in corpore iuris clausam/ nisi vnicam tantum/videlicet in vacantibus in curia ⁊ hoc casu curia extenditur ad duas dietas.c.secundo:⁊.c.presenti.j.de preben.

¶Et pro preludio dicendorum premitto huiusmodi reseruationes(dico in corpore iuris clausas) adeo fauorabiles
5 vt etiam si expresse * non excipiantur / tamen tacite ⁊ de iure intelliguntur excepte:facit glo.in auten. qua in prouincia in verbo oī priuilegio ibi dic ergo .C.vbi de cri.agi oportet:⁊ in.l.prima.C.de condic.indeb.per quas scriben
6 tes vbiq; dicunt.Quod priuilegia * in corpore iuris clausa/non tolluntur per verba generalia:sed semper intelligū tur excepta/quod comprobat nouissime do.Jaco.de nigris in repeti.l.prime col.xij.de lega.primo allegat Jaso.in.l.j. col.penult.ff.de constitu.princ.quod militat in reseruationibus per nos memoratis.

7 ¶Hinc dicimus ꝙ licet * de iure communi non sit facienda mentio in rescriptis / eo quia princeps omnia iura in scrinio pectoris censeť habere.c.j.de consti.s̄.hoc lib.Secus tamen de priuilegio in corpore iuris clauso tenet Panor.in.c.primo.s̄.de rescr.faciunt notata in.c.cuz ordinem eodem titu.

¶Item sunt quedam priuilegia sedis apostolice: puta reseruationes propter magnam vtilitatem emanata/prerogatiuas ipsius sedis dūtaxat concernentia.d.c.ij. facit q2
8 ius * singulare semper dicitur fore introductum propter aliquam vtilitatem.l.ius singulare.ff.de legi.quodq; iura singularia.i.priuilegia in corpore iuris clausa sunt ꝓprio motu emanata dicit glo.in.l.ij.de pe.bo.subla.lib.x.C. quā ibi sequitur ⁊ cōmēdat Bar. tenuit glo.in.l.prima.§.fi.C. de nouo codice cōpo. Quam quidem vtilitatem proprius motus presupponit precedere ⁊ vigere glo.est in iure vnica in.c.ij.in verbo fuerat.j.de accu.

¶Hinc est ꝙ eidem vtilitati ⁊ iuri tertij non intelligitur derogatum.c.q̄uis de res.hoc libro ⁊.c.super eo.de offi.de leg.in antiq.⁊ in.l.ij §.si quis a principe.ff. ne quid in loco pub.Ideo ipse reseruationes tanq; fauorabiles / veniunt interpretande.c.si pluribus de preben.hoc lib.⁊ regula decet a principe eo.lib.de regul.iur.Secus de reseruationibus hominis.i.pape vel legati/quia sunt contra ius commune/⁊ procedunt a mera romani pōtificis voluntate dūtaxat/⁊ sine causa etiam in iure expressa : per consequens odiose vt predixi/multum enim hec discrepant/ testis est glo.in.c.is qui de ꝓcur.hoc lib.in verbo aliud vbi Domi.
9 refert ꝙ * deterioris cōditionis est/qui habet mandatū ab homine/q̄ a lege quod iuuat in proposito: vt potiꝰ tollantur reseruationes hominis q̄ iuris.

10 ¶Primam, Igitur legito * reseruationem in corpore iuris clausam fore in episcoporum translatione que pro cōmuni personarum ⁊ ecclesiarum vtilitate atq; necessitudine ⁊ pro propria voluntate cuiusq; fit tex. in.c.scias ⁊ in.c. mutationes.vij. q.j. vbi citatur Petrum apostolorū principem ⁊ pontificem maximū translatum de ciuitate Antiochena/vtilitatis causa romam/facit.c.quāto de transla.prela.in qua quidem translatione licet dicamus sufficere maioris partis capituli consensum siue eligere debentium.c.cum omnes.s̄.de consti.vbi glo . prima circa finem tenet Jo.de Jmola in cle.vnica.nu.xiiij.de rerum permuta. tamen in casu in quo eligere debentes noluerint consentire sufficit auctoritas vel pape presentia facit theorica . Nam quotiens publica vtilitas ⁊ necessitas inest alicui actui explicando/⁊ forma iuris requisita nō potest in ea seruari / tunc ne talis publica vtilitas ⁊ necessi
11 tas impediantur/sufficit * ꝙ talis forma seruetur per eq̇pollens.Bal.in.l.vnica.C.vt que desunt aduoc. post glosā ibi commendat ⁊ sequitur Alexan . in lege prima. ff. de liber.⁊ posthu.

¶Facit preterea quia auctoritas ⁊ presentia superioris signanter romani pontificis/omne vitiū omnemq; dolū atq; fraudis presumptionem purgat.quod vide per nos comprobatum in trac.de manda.apo.expediēdo punctū signature Cardinalis signantis in presentia domini nostri Pape.

¶Item in simili iussus iudicis facit licitum quod alias licitum non esset facit.c.nisi.s̄.de preben.⁊.l.prima . de predijs curial.lib.x.C.omnemq; iuris formam ⁊ solennitatem superare videtur.l.omnium.C.de testa.

¶Et non intelligas solum in translationibus/verum etiā in translatione vnius epi duntaxat quia non solum papa poterit transferre ep̄os/verum etiam episcopum causa pu

blice vtilitatis ⁊ necessitatis occurrente.

¶Dicas preterea procedere in translatione abbatū causa vtilitatis publice ⁊ necessitatis ecclesiarum facta/ abbatū quidem romane ecclesie immediate subiectorum quos accidit in ep̄os aut archiep̄os eligi suadente ipsa causa q̇bus nullus potest dare licentiam deserendi sua monasteria nisi solus papa aut legatus de latere in prouincia existēs probat tex.in.c.si abbatē de elec. hoc libro per quoꝝ translationem fit abbatiarum vacatio. c.cum in cunctis §. cum vero.s̄.de elec.⁊ per dationem huius licentie/papam seu verius ius commune dicimus manum apposuisse / ratione cuius abbatie sic vacanti per sedem apostolicam prouidetur ⁊ non per electionem ar.c.vt nostrum de appella.

¶Quod si dicamus contrarium:accedet non minimum inconueniens/cum verisimiliter licentiam deserendi monasterium non tribuet quāobrem ipsa publica vtilitas ⁊ ecclesiarum ⁊ personarum necessitas impedietur quod non venit dicendum.

¶Sed quis dijudicabit an in ipsis translationibus adsit publica vtilitas ⁊ ecclesiarum ac personarum necessitas.
12 Dicas breuiter ꝙ ipse solus romanus pontifex:quia * sicut est iudex cause preparate:ita ⁊ p̄parantis:probat tex. in.c.si iudex laicus de sentē.excōmuni.hoc lib.

¶Facit quia sicut iudex ecclesiasticus solus cognoscit de rebus clerici/ in concernentibus indemnitatem illius ita cognoscit de dubio p̄paratorio an res sit/de priuilegiatꝫ vel non tenet Car.in cle.presenti in.vj.q.de censibus.

¶Comprobatur:quia sicut iurisditio que super principali exercetur/ita ⁊ in connexis glo. in hoc singularis in. c. accusatus in verbo iudicari de heret. hoc libro quam commendant Ang.⁊ Alex.in.l.qui rome §.duo fratres. ff. de verbo.obliga.probat tex.in cle. dispendiosam de iudi.ibi et eas quoquomodo tangentibus :probat regula trita in iure concessa potestate in certo casu/ censetur etiam concessa in alijs casibus sine quibus illa exerceri non potest. c.primo.⁊.c.p̄terea.s̄.de offi.deleg.⁊.l.ij.ff. de iurisdi. oīm iudic.⁊ ibi scribentes.

¶Ideo in proposito si soli pape data est potestas(vt ita dicam)trāslatandi ep̄os archiep̄os/vel abbates ⁊ dādi licentiā/deserēdi sedes ep̄ales vel abbatiales propter ꝓmissaꝫ causam:sequitur in consequentiam/ꝙ ipsi soli videtur concessa facultas iudicandi de ipsa vtilitate ⁊ necessitate.

13 ¶Secunda reseruatio * in corpore iuris clausa diciť permutatio:quia beneficia permutata alijs q̄ compermutantibus conferri non possunt. c.vno.j.de rerum permutatio.⁊ clemen.vnica eodem ti. rota in nouis deci.xxij.comprobat concludendo/ ꝙ illorū collatio est necessaria/idem in deci.sequenti ꝙ beneficia resignantium etiam ex causa permutationis in curia ⁊ in manibus episcopi ibidem degentis resignata ⁊ vacantia/ac alias non reseruata:solus papa confert.c.ij.de prebend.hoc libro/quod etiam procedit iuribus gallicanis/ probat tex. in §.item ꝙ vniuersitates in ti.de colla.in pragma..⁊ in con
14 cordatis in ti.de elec.in §.que vero vbi diciť ꝙ beneficia * vacantia causa permutationis/⁊ simplicis resignationis/ non faciūt turnum quo ad graduatos ⁊ nominatos/ quod verum nisi permutatio fiat in fraudem: quia tunc secus.d. c.j. de rerum permuta.⁊ glo.in.d.cle.vna in verbo vtentibus.vbi Car.⁊ Bonifa.citant resignationem tunc ratā manere/⁊ beneficia expectantibus aut alijs conferri debere: firmantur hec per glo.in ti.de colla. in.d.§. item ꝙ vniuersitates in verbo permutationis.Olim enim ⁊ ante tempora huius libri/beneficia resignata causa permutationis tacite vel expresse vacabant ⁊ de iuris rigore expectantes autoritate apostolica poterant illa acceptare nisi per ius nouum fuisset prouisum.d.cap.vno. ⁊ q̄uis sint resignata ex causa permutationis:libere tamen dicuntur resignata/ vt ibi:et ideo olim si episcopus conferebat alij valebat collatio:supra de preben.Inter ceteras.Ista sunt verba Freder.con.clvj.punctus talis est in prin.

¶Tertiam reseruationem in corpore iuris clausam/ dico describi in cap.ij.vt lite penden. hoc lib. vbi euacuatur beneficium litigiosum conferri non posse per quempiam a pontifice maximo/ merito dicas reseruationem fore in corpore iuris clausam/intellige tu cum grano sinapis:si super viribus tituli ⁊ coram iudice ecclesiastico in petitorio litigetur ar.autē.litigiosa.C. de litigio.vbi
15 dicitur quod res litigiosa * est/quando de dominio queritur et disputatur:⁊ sic quando agitur petitorie : secus si possessorie:quia tunc dicitur molestia quedam que non facit rē litigiosam.Pro quibus vide deducta per deci.Tho=

lo.ccccxxxiiij.Rota in antiq.ccccxxxiij. ꝙ subrogatus per ordinarium non potest dare obiectus de iure tertij / cum non habeat fūdamētū alicuius possessionis coloraate vel detentationis/imo eius detentatio adeo est affecta ⁊ nulla/ꝙ carere debet iuris adminiculis propter decretum appositum in.d.c.ij. prout alibi in simili dicitur de possessione beneficij reseruati/ quod non habet aliquam possessionem nec detentationem nec iuris adminiculuz.Inno in.d.c.vt nostrū.§.de app.et sic iste subrogat⁹ repellit a limine litis/ ⁊ remouet a possessiōe seu detētatiōe: ⁊ oīa acta per eū tanquam attentata lite pendente sunt reuocanda. Ad idem Rota in antiqu.deci.cccc .Ubi refertur ꝙ permutatio beneficij litigiosi lite pendente facta / per viam attentati reuocatur: etiam mortuo permutante: iuuant etiam citata in antiquis.vt lite pendente/deci.ij.ꝙdecisio.d.cap.ij.etiam impedit executores gratiarum/quominus cōferre possint beneficia litigiosa. Adde Rotam in nouis deci.ccccxj.⁊ in nouis etiaz.xvj.in.ij.addi. cuius motiuis intentumnostrum sustentatur.

¶ Iuuat preterea regula Cācel.xxvij.ꝙ si collitigās moriatur vel decedat/tertius non poterit subrogari/ etiā per pontificem maximuz infra mensem a tempore cessionis vel decessus / nisi huic regule per eum derogetur verbis specificis. Imo subrogatio collitigantis in data posteriori illius mensis preualebit.

¶ Dicit enim ibi glo.ꝙ de iure/quando vnus ex collitigātibus moritur: tunc non potest fieri collatio vel prouisio de hoc beneficio alteri/donec finita fuerit prima lis/aliter non valet.d.capi.ij.⁊ precedenti/ ⁊ clemen.prima.§.si vero eodem titu.

¶ Ex quibus resultat ꝙ cum in dicto capitulo.ij.ponatur decretum irritans:⁊ sic comprehendit Papam/ si ponitur in iure vel alias quo ad ordinariam potestatem/ notat Domi.in capitu.quodam/de conces.prebend. ꝙ collatio etiam Pape non valet per.d.capi.ij.iuncto.d.§.si vero.⁊.d.capi.quodam.

¶ Quod moderare habes secundo/nisi per Papam fieret mentio de lite/ quia tunc videretur facere ex certa scientia subrogationem/⁊ ex plenitudine potestatis/pro hoc habes tex.ad Rumbum in.d.clemē.prima.ibi salua tamē:vt lite penden.pro his adduco ea que voluit Areti. in capitu. **16** ex parte.nume.viij.supra de testibus/ꝙ * confirmatio obtenta a sede apostolica super attentatis est ipso iure nulla nisi sit facta ex certa scientia.

¶ Unum tamen dicas ꝙ huiusmodi reseruatio non habet locum/quādo proceditur per modum priuationis/propter homicidium vel aliquid aliud simile/quando non extat priuatio ipso iure: quia licet accusatus lite pendente moriatur:tamen ordinarius prouidere poterit:secus si ipso iure foret priuatus/vt quia beneficium symoniace acquisiuerat ⁊ sic solum petat ipsum amoueri: dicendo beneficium fore suum. Ita decidit Deci. Tholo.ccccxxxvj. ⁊ ibi Aufrerius quem videas ex cuius visione percipies/an licitum sit accusato pendente lite beneficio suo renūciare / vide que dicam.ī.in versiculo Alexan.vj.

¶ Ut enim habeas cognitionem materie subrogationis in curia fieri assuete/tam pro tertio q̄ pro collitigāte/in presentiarum tibi duas optimum putaui inserere supplicationis formas: Prima pro collitigante.

17 ¶ Beatissime * pater cum lite ⁊ causa in Romana curia coram certo auditore / seu eius locum tenente inter deuotum oratorem vestrum Joannem Dagan. clericum Nanneten. diocesis actorem ex vna. Et quondam Iuonem duc assertum clericum aduersarium intrusum/super parrochiali ecclesia de Côcreux dicte diocesis: rebusq̃ alijs in actis cause huiusmodi latius expressis ⁊ illarum occasione reum partibus ex altera / in prima instantia indecisa pendente/ ⁊ in illa ad aliquoruz ⁊ forsan omnium terminorum substantialium obseruationem citra tamen conclusionem processo prefatus:iuo extra Romanam curiam fuerit vita functus.

¶ Supplicat eidem.S.v.dictus Joan.dagan orator quatinus litis ⁊ cause huiusmodi statum: verūq̃ modum ⁊ locum vltime vacationis dicte ecclesie etiam si exinde queuis generales reseruationes etiam ex vacatione apud sedem apostolicam resultent pro expressis habētes/eundem oratorem in iure ⁊ ad ius/ac ad possessionem dicti Iuonis subrogare:ac ipsum ius conferre eidem/eūq̃ ad illud eiusq̃ possessionem in qua ipse Iuo tempore dicti obitus obtinebat admittere.

¶ Et nihilominus ecclesiam predictam/ cuius fructus ⁊c.xl.duca.⁊c.non excedunt vel alias quouis modo ⁊c.(extende vt in forma subsequenti) eidem oratori conferre et prouidere/ seu conferri et prouideri mandare/ac subrogari/ et admitti dignemini de gratia speciali. Constitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis/ceterisq̃ contrarijs:non obstantibus quibuscunq̃.

¶ Et attende ad hec verba/ eiusq̃ possessionem / propter ea que dicit Bellamera deci.cccl j. eadem die vbi excitat quod subrogatus in iure et ad omne ius quod decedenti et litiganti quomodolibet competebat / non propterea videtur subrogatus in possessione: etiam si decedens fuerit possessor vel ei competierit interdictum nisi de possessione vel iudicio possessorio habita fuerit mentio/cum de his nō fuerit cogitatum.

¶ Subsequitur subrogatio pro non collitigante cum derogatione regule de non subrogandis non collitigantibus.

¶ Beatissime pater Cum lite et causa in Romana curia coram certo sacri palatij apostolici causarum auditore inter quosdam Georgium de vlmo et Joannem de bosco ac Guillermum Johet intrusos/assertos clericos respectiue aduersarios/ de et super parrochiali ecclesia de Thiersant Redonen. diocesis et illius occasione in prima instantia indecisa pendente/ prefatus Georgius in Romana curia sicut deo placuit/ diem vite sue clausit extremum.

¶ Et proptera omne ius eidem Georgio in dicta ecclesia seu ad illam tempore obitus sui huiusmodi competebat seu quo modolibet competere poterat/ vacauerit et vacet ad presens.

¶ Supplicat igitur S.V.deuota creatura vestra Felinus episcopus Lucanus e.S.V.referendarius domesticus / cui alias E.S.V. dictam parrochialem eclesiam/ tunc per obitum quondam Francisci Fonquetz/ in dicta curia etiam defuncti:qui eiusdem creature obsequijs insistendo S.V. familiaris continuus commensalis existens eandem ecclesiam cuiusdam gratie expectatiue per e.S.V.sibi gratiose concesse vigore/acceptauerat/⁊ de illa sibi prouideri obtinuerat vacan.certo modo:in forma commendari concesserat: quiq̃ Felinus episcopus gratie concessione huiusmodi literis apostolicis super ea nō confectis/ et omni iuri sibi in eadem competenti in manibus S.V. in fauorē dicti quōdā Georgij cesserat. Et de qua parrochiali ecclesia tanq̃ per huiusmodi cessionem vacan. ipsa.S.V.prefato quondam Georgio (regule cancellarie apostolice de non subrogandis non collitigantibus derogando)prouiderat/ seu prouideri mandauerat: necnon deuotus orator vester Joannes capilli clericus Redonen. diocesis/eiusdem vestre creature obsequijs similiter insistendo.S.V. familiaris continuus: commensalis / quatinus ne lis huiusmodi legitimo careat defensore qui tueatur eandem/prouidentes / ac ipsius creature intuitu ⁊ contemplatione eidem Joanni specialem gratiam facientes/ ac litis et cause huiusmodi statumq̃ illius pro expresso habentes causamq̃ huiusmodi quo ad ipsum Georgium aduocantes: et litem ipsam penitus extinguentes / dignetur.E.S.V. eidem domino auditori seu eius locum tenenti committere et mandare:vt eundem Joannem oratorem in omni iure/et ad omne ius/quod eidem quondam Georgio tempore sui obitus huiusmodi in dicta parrochiali ecclesia/ seu ad illam quomodolibet competebat/seu competere poterat subroget / dictumque ius sibi conferat ac prouideat etiam de eodem / necnon de parrochiali ecclesia predicta / cuius fructus ⁊c.xxiiij.duca. et cetera. non excedunt: siue vt premittitur siue alias quouis modo aut ex alterius cuiuscunque persona: seu per liberam cuiusuis de illa in Romana curia / vel extra eam / etiam coram notario publico et testibus sponte factam resignationem aut similem iuris cessionem / seu constitutionem execrabilis / vel capitulo de multa/ vacet/et deuoluta / affecta/ specialiter vel ex familiaritate predicta et vacatione / aut ex alia quauis causa in literis exprimenda generaliter reseruata/aut alias litigiosa/cuius litis statū ⁊c.existat/eidē oratori ꝓuideat de gratia speciali/cōstitutiōibus ⁊ ordinationib⁹ aplicis/ceterisq̃ in cōtrariū faciētibus nō obstātibus quibuscūq̃/⁊ cū derogatione dicte regule de nō subrogandis non collitigantibus latissime extendenda in literis/ad hoc vt illi sufficiēter derogetur. Attēto maxime ꝙ

C

iam semel in fauorem dicti Georgij illi derogatum extitit. Et q nunc contẽplatione dicte creature Felini episcopi referendarij: z p eo ac. S.v. familiari cõtinuo cõmẽsali.

¶ In hac quidã subrogationis materia venit per Gallos attendendũ/cũ in Francia huiusmodi forme nõ sint in grã di obseruãtia/ eo maxime q litiuz beneficialiũq causarum anfractus/corã iudicibus laicis: sub questione possessoria finem suscipiant: corã quibus (vt predixi) non fit litigiũ: imo molestia testatur Domi.cõ.lxxviij.col.iij. Contra tamen Domi.in hoc videtur text.in.l.vnica. C.de nundinis: sufficit nempe obtinere titulum aut ab ordinario/aut a legato/vel pontifice maximo/in forma generali (etiam tacita huiusmodi molestia) illiusq vigore ingredi possessionẽ z postremo obtentis literis regijs in forma subrogationis directis iudici coram quo ventilatur processus / z concludere vt vigore tituli/possessionis/z literarũ ipsarũ/ in locũ defuncti subrogetur z admittatur.

¶ In hoc subrogationis puncto vnum non pretermitto 18 q si precessor * vel predecessor in beneficio percepit fructus: z subrogatus succumbat / non tamen / ille tenebitur ad restitutionem fructuum per possessorem/ aut predecessorem perceptorum. (Remanebit tamen ipse precessor in processu pro dãnis interesse z expensis/ z ista est praxis equitati consona) quia licet ille habeat ius: quod ipse precessor habebat/non tamen illud ab eo/ sed a collatore obtinet: testatur Joan. Mona.in capit. si tibi absenti.j.de prebend. z capi.ij.vt lite penden. z in capi.indẽnitatibus: z ibi dixi.s.de elec. Concordat Joan. Andr. in capi. ex parte. s. de arbi. z Guiller.in extrauagan. suscepti regiminis in verbo vacantium. Ne sede vacan. Ubi dicit q in beneficiali- 19 bus * ius vnius/non continuatur in alium/nisi sola lis incepta: z hoc de quadam equitate non de rigore. d.c.ij. hinc Inno.in cap.quia. Guil.s.de iudi.refert q olim non fiebat translatio litis vel instantie in beneficialibus de vno ad alium. Idem Innocen.in ca.dilectus filius. s. de res. quod hodie dicas correctum de equitate secundum Franc. z alios in dicto capitulo secundo.

¶ In proposito dico ius beneficiale adeo esse personale / vt personam non egrediatur: z sic in successore per omnia ius nouum creatur. Et ideo q licet dicamus alienigenam in regno Francie beneficium ecclesiasticuz sine permissione regis obtinere non posse / citat post alios Maleretus in tracta.de electio. z potestate regia charta.xxviij.col.ij. quod late comprobo in tracta.de manda.aposto. discutiendo punctum pro quibus non mandatur: tamen si cedat in fauorem regnicole amplius non refragabitur illud/tanq defectus personalis.l.quia personale. ff.solu.matrimo.cuz vulgaribus. Nec de eo ipsi regnicole ius in benificio medio incapacis habenti excipietur: facit in ar.glo.fina. in capi.primo.j.de iure patrona. quod nota. Accedat dictuz dini in regula possessor de regulis iuris. j. q vitium prelati non nocet successori in prescriptione cum non censeatur eadez persona in beneficio cum predecessore a quo vt predixi non causat ius suum: sed a superiore. Merito Guiller. in extrauagan. Execrabilis in verbo pluralitatem dicit/q in titulis beneficiorum qui omnino sunt singulares/ possessio vnius non iuuat alium: cum in talibus non cadat successor iuris vel facti / licet in casu cadat successio litis cause vel instantie incepte. d.capi. ij. de equitate. duntaxat vt malicijs occurratur: litesq beneficiales citius finiantur. Comprobat dominus meus de Ripa/ in primo lib. respon. capi.xvij. Et sic ex hac noua collatione/ noua etiã possessio oritur/cum sit eius accessoriuz notatur in.l.interdictorum.§.quedam.ff.de interdict.

¶ In summa quo ad punctum vide tu glo. pragma. in verbo possedit de pacifi. po.

¶ Continuando propositum de successore priusq alia discenda aggrediar: z pro comprobatione premissorum am- 20 pliori. Quero an * successor in beneficio teneatur soluere onera que contingebat predecessorem expedire. Dic q non / nisi sint realia beneficiumq perpetuo contingentia/ Francus in capitu. presenti.j.de offi.ordina. Joã.de Imola/in.l.filiofamil.§ si viro.ff.solu.matrimo. Jacob.de Bellouisu in auten.vt nulli iudi.§ z hoc vero iubemus.col.ix. vbi latissime tractat an successor teneatur ex facto predecessoris facit id quod notatur in lege secunda. C. de repu. vel absti. heredi. Ubi licet filius reperiatur bonorum paternorum possessor/ non tamen tenetur creditoribus paternis soluere: si non possideat illa bona ex patris successione/ sed alio titulo puta empti.

¶ Sed contrarium videtur per regulam vulgatam in.l.si eum.§. qui iniuriarum.ff.qui satisda.cogan. et.capi. ecclesia supra vt lite penden.notat ample Maleretus vbi supra charta mihi.xlvij.col.iij.et.iiij.q subrogatus sapit naturã 21 eius in cuius locum subrogatur. Dic * id verum circa substantialem naturam/glo.est notatu digna/quam summe cõmendat Bar.ibi in.l.certi conditio in prin.ff.si cer.pet. Ita dicit Ludoui. Bolog.con.lviij. in fine/ vt in presenti consultatione allegat Paul.de castro.con.ccxxxv.licet ista domina Lisia/quod subrogatus sapit naturam si potest et nõ contrariatur nature sue. Alias autem non: posuit Raph. cuma.con.xxxv. circa princi. Franciscus instituit et con. cxxiij. quod exorditur. Bartholomeus instituit Anthonium. Item subrogatio requirit duo extrema. Bald. con. cccclij.statuto ciuitatis Mantue in secunda col. in primo vol.videlicet quod subrogatur/et ad quod subrogatur qd hic non reperitur per predicta: ideo cessat in omnibus huiusmodi argumentum.

¶ Et inquantum supra proxime deduxi q instantia id est petitio (secũdum domi. Anthonium de butrio in.c. cũ M. col.vj.in prin.supra de constitu.z Feli.ibi. col.prima) trãsit 22 in successorẽ * intellige si is successor siue subrogatus ad eam/infra annum a die eius tituli computandũ admitti se petierit quo ad possessorium/z infra triennium quo ad petitorium. Alias obstabunt regule cancella. z decretum de pacificis possessoribus/quod causat exceptionem prescriptionis/que est exclusiua intẽtionis subrogati/iuuat regu 23 la q in * beneficialibus sufficit excludere petitorẽ per exceptionem iuris non sui: notant compost. z Jo. And.in.ca. mandatum supra de res.in antiq. dummodo excludens sit munitus titulo colorato: refert dominus meus vbi supra proxime.

¶ Pro premissis adde secutiue notata in.l.j.C.qui admitti. vbi si bonorum possessio delata non petatur infra annũ/ hec amittitur tempore transacto: et hec procedunt siue talis excludens possideat beneficium/siue illud sit iussu iudicis sequestratum/cum talis sequestratio necessaria nõ priuet quẽ a possessione sua/not.in.l.interesse puto vbi Bar. z communiter scribentes.ff.de acquir.pos. Henri.bohic in cap.examinata.supra de iudi. Bar.in.l.si oleum.ff. de dolo. dixi.s.in.c.nullus de tempo.ordi.

¶ Alex.vj.sub rubrica de signatura gratie quo ad huiusmodi subrogationes in modum qui sequitur statuit / non datur subrogatio/ vbi lis est super priuatione: quia tunc beneficium non est litigiosum: ex quo non disputatur super titulo sed super persona: dixi supra proxime versi. vnũ tamen scias/de quibus quidem beneficijs per priuationez vacaturis. Idem Alex. in rubrica de deroga.iurispa. edicto supposuit hoc verborum contextu/non datur prouisio apostolica de beneficio vacaturo per priuationem/ per ordinarium/faciendam pendente lite. Quamobrem obtineatur rescriptum a papa/vt procedatur ad eam z eodem con 24 textu iudicibus ipsis delegatis mandetur q * in euentuz ipsius priuationis prouideatur oratori: adiecto decreto/et declaratione/ q si.N.metu priuationis ductus postq citatus fuerit beneficia ipsa in alterius / q dicti oratoris fauorem/etiã in manibus vestris resignauerit. Resignatio huiusmodi in fauorem oratoris facta sit/z esse censeatur/ post primam priuationis sententiã. Et sic per quoscunq iudices iudicari/ sublatis eis zc. Alias posset in fauorem cuiuscunq resignare.cap.per tuas.supra.de symo.c. dudum. ij.in fine de electio.supra glo.in regul.cancel.xxvij.col.v.

¶ Alias clausulas necessarias in materia priuationis/vide per eundem Alex.in rubrica de priuatio.

¶ Pro premissis vide etiam que dico in.ca.ad apostolice.in verbo dispositioni de re iudic.

¶ Nunc de diuerticulo ad viam regrediendo dic in proposito idem fatendum si alter ex duobus aut vnus ex pluribus electis collitigantibus decedat/renunciet/ cedat vel a prosecutione cause secludatur/aut ius suum non prosequatur/ vel pro derelicto habeat: quia tunc si lite pendente cum aliquo fuerit alio celebrata electio / que tamen dicetur ipso iure nulla.dicto capitulo primo. vt lite penden. infra cap.ex parte supra de arbi. Etiam si eligatur ipse superstes et eademmet persona cap.vt qui duas supra de elec. Domi.post Joannem And.in dicto cap.primo.ibi quero quid si vno mortuo: cum prius debeat discuti validitas prime electionis/ cuius validitate data: secunda non valet.cap.consideraulmus/supra de elec.z di.cap. ex parte in fine: in tali casu erit locus prouisioni.i.per solã sedem apl-

caz/loco decedentis/cedentis/renunciantis/vel ius suum prosequentis/alius subrogabitur.d.c.primo.z.c. ex parte. Et deinde ius omniū sic contendentiuz per iudicē cōpetentē/puta euz qui ius infirmandi vel confirmandi iure ordinario habet iuxta formā.capi. fina.s.de elec.hoc libro/z decretum Basilien.in titu.de elec. in.§.facta autē electione discutietur z examinabitur/qui subrogatus admittetur in statu occurrenti/ tunc z prout status litis contigerit / z sic de nouo non exordictur lis.d.capi.ij.in fine.

¶Dico preterea.d.c.primū z secundū in presentatione locū habere. Ita φ patronus nō poterit presentare. Firmat Cald.cō.pri.eo.ti.Uide Bellame.cōclu.xxxv.nec p hoc dicōstitutio extēdi vel prorogari cū legis interpretatio pcedat scdz ipsius rationē.c.nuptiarz.xxvij.q.i.z.xxviij.q.i.sic eni.z.c.debitū.s.de biga.Ideo habeo φ in casu i quo subs

25 est * p oia ratio legis saltez tacita/ ille intelligitur inclusus. Accedat.l.quidaz.§.nūmularios.ff.de edendo. z.ff.de adulte.l.si postulauerit.§.ratio. Et sic non est nouū addere casuz/qd priō in ratiōe etiā legis includebatr scdz equitatē detegere siue declarare facit.ca.si postq.s.de elec.hoc lib.z.c.nouit.s.de appel. Nā casus in quo sibs adest ratio p expresso habetur vulgata.l.Gallus.§.nūc de lege psicu lo:vt non solum iuncta glo.in verbo qui eo:ibi.Sed potest dici φ vtrobiq habent locum verba z sententia quod approbant ibi Bald.Paul.Areti.Alexan.z Iason.

26 ¶Nec mirum cum * lex sit omne quod ratione consistit. capitu.consuetudo.prima distin.

¶Et in proposito φ ratio.d.capit.primi locum habeat in presentatione facta lite pendente/apparet aperte cuilibet intuenti. Naz vera ratio illius iuris dicitur ne propter litium prorogationem/ecclesie dispendia patiantur. Et sumuntur ista dispendia quando est adhuc querenduz de iure defuncti:vt cognoscatur de iure superstitis: vt ibi/z.d.capi.ij.z in dicta regula.xxvij.

¶Planum enim est φ per omnia in presentationibus habet locum ista ratio cum non obstante presentatione facta adhuc de nouo de iure defuncti sit querendum. Constat equidem φ respectu secundi posset superstes ius habere/ z non respectu primi.

¶Item non potest dici per mortem competitoris litem finitam/ cum per eam non habeat superstes institutionē vel

27 confirmationē. Item postremo largo sumpto vocabulo * presentatio dicitur electio.capitu.querelam.s.de elec. de iure patrona.capitu.ij.z eod.titu.capitu.nobis.glo.in cap. fina.in verbo electiōe de electio.hoc libro firmat Cap. alleg.xxij.z Ioan.Andr.Petr.de Ancha.Domi.z Franc.in dicto capitulo primo.

28 ¶Quarta reseruatio in corpore iuris clausa dicitur/ quando * canonici ecclesie cathedralis sunt hac vice priuati potestate eligendi:vt quia scienter elegerunt indignum puta criminosum vel patientem in etate defectum/ aut scientia / aut in ordine/ vel natalibus/prout describitur in capi.cum in cunctis.§.sane/ z in capi.dudum/el.ij.s.de elec.in antiqu.quod extende siue simul/aut separatim elegerint.capi.bone.z ibi glo.penult. eodez titu.de elec.quam glo.ibi comprobat Panormi. per capitu.quāq.s.de elec.hoc libro vbi etiam glo.ampla per quam z notata Innocen.in capitu.cum nostris.s. de concess.prebende.dicunt ibi Ioan.Andr.z Domi. φ si canoni-

29 ci * eligant talem in quo non possit esse/ nec cadere ius dignitatis / puta homicidam irregularem/ vel illegitimum/ tunc dicuntur eligere indignum : merito fit deuolutio ad pontificem maximum.

¶Si vero eligunt in capacem dignitatis / vtpote infantem/mulierem/vel penitus illiteratum / tunc dicuntur negligentes z hoc casu ad immediatum superiorem fit deuolutio: Premissis iunge relata per Innocen.in cap. quia diuersitatem.s.de conce.prebende. z Car.in cle. si de beneficio de prebend.

¶In proposito idem dicas quando compromissarius(qui iure compromittentis confert/non proprio. capi.si diligenti.s.de ref.Car.in.d.cle.si de beneficio/in.iij.quest.) scienter eligit indignum/z ipsi compromittentes talem electionem ratam habent.capitu.si compromissarius.§.si vero.s. de elect. hoc libro quod comprobatur per ea que perpulchre in questione facti per domi. meum de Ripa discussa fuere. Pone monachi Cluniacen. nolentes eligere illum quem Rex Francorum iusserat/ occasione cuius in Roma

30 num * pontificem compromiserunt: qui in hac parte exequendo compromissum quendam in abbatem Cluniacen.

secularem cardinalem quidam:elegit:dubitabatur an electio ipsa iure subsisteret. Et quod non subsistat probatur/ lege enim diuina prohibetur/dum dicitur non arabis cum boue z asino.i.homines diuerse professionis in eodem officio non sociabis Deutero.xxij.cap.translatiue in.cap. cum causam.s.de elec.

¶Secundo ratione scandali:diuersitas enim professionis z habitus scandalum solet generare.c. illa.xij.di. vbi Prepo. post alios adducit illud apostoli ad Corinth. viij. Si scandalizauero fratrem meum non manducabo carnem in eternum/quod nota pro declaratione eorum que dicit per illum tex.Car.in cle.ij.q.ij.de celebra.missa. quod cathaloni existentes in studio Tholosano peccant si iuxta consuetudinem cathalonie comedunt carnes in sabbato. Et econtra non peccant Tholosani si in cathalonia iuxta consuetudinem patrie Cathalonie comedunt carnes in sabbato: quod insequitur Imola ibi:col.prima. Faciunt notata per eundem Prepo.lxxxi.di.cap.dictum/ dū dicit φ quandoq ratione scandali fit aliquid indispensabile/ vel habetur p damnabili/quando tamen de se alias non erat tale/ z econtra:secundum eundem Prepo.l. d.in summa quod scandali vitandi causa inhabilis reddetur habilis / dixi.s. in proemio sacrosācta/ibi.relaxatio: Igitur sisto:sed in casu supposito non solum scandalizatur religionis status / sed etiam abbatis persona qui dum inuitus recipitur aut contemnitur aut odio habetur : etiam sanctissimi domini nostri pape maiestas leditur/dum omnia ad suum trahit molendinum:hinc detractionis causa/hinc periclitationis timor: hinc origo fit scandali:hinc principiū litis: hinc omnis mali la bes: vt perpulchre dicit Ludo. Roma.con.ccclxxx.nu. v.questio est. Tertio mali exempli/ Abbas enim qui vult prout tenetur instruere monachos ad obseruandam regulam exēplo domini/prius debet facere q docere:sed quomodo alterius professionis abbas regulam obseruabit monachalem:nec enim vtranq secularem z monasticam vtpote repugnantes/ potest implere si talis secularis electus etiam cardinalis vitam sequatur secularem non poterit honeste monachos solicitudinem fugientes reprehendere cum tacitus sibi respondeat:eadem que corrigo ipse committo/prout in simili dicitur.xxvj.di.cap. vna tantum.quomodo autem potest esse hortator virginitatis qui z ipse cō

31 iugia frequētauerit:Et qui aliter * facit q predicat (Lactantio teste) preceptis suis detrahit pondus: et si aliena peccata corrigere voluerim[9] necesse est φ ea ipsi non omittamus:alioquin non veritatis discipuli sed quod dolentes dicimus erimus erroris magistri:cap. nos si incompetenter.ij.q.vij.

¶Quarto ratione impossibilitatis :coherere enim et coniungi non possunt quibus sunt diuersa vota.c. in noua actione.xvj.q.vij.ibi in vno eodemq officio non debet esse dispar professio ar.etiam cle.prime de elec.

¶Quinto ratione confusionis: ordo enim ecclesie confunditur/dum sua vnicuiq ecclesiastico ordini iurisditio non seruatur.c.peruenit.xj.q.i.

¶Sexto ratione autoritatis pontificis maximi conseruāde. Inquit enim Stephanus quintus/ loci nostri cōsideratio nos admonet/que ab antecessorib[9] nostris statuta vtiliter fuerunt non infringere.c.loci nostri.xxxv.q.ix. Nimis enim asperum z bonis sacerdotum moribus inimicum/ que bene sunt ordinata rescindere et exemplo docere ceteros/ sua quandoq posse dissolui statuta cap. institutiones nostre.xxv.q.ij. Papa enim destruens que antecessores iuste statuerunt non constructor sed euersor fore comprobatur.

¶Septimo ratione condecentie: decet enim priuilegium a principe concessum perpetuo esse mansurum iuribus vulgatis sufficiat tex. in anten. vt constitu. que de digni.§. finali col.vj. Nam priuilegia monasteriorum et ecclesiaruz sanctorum patrum autoritate instituta /nulla possunt improbitate euelli nulla ve nouitate moueri cap.primo z secūdo.xxv.q.ij.

¶Octauo ratione variationis vitāde: que maxime in prelatis reprobatur cle.cum illusio de renuncia.et Greg.xxv. q.secunda.iniuriam facio si fratrum meorū priuilegia perturbo. Omnis enim ratio et ciuilis et naturalis dictat vt quod semel placuit amplius displicere non debeat.

¶Nono ratione periculi animarum ipsorum monachoruz/ Scriptum enim est φ absente pastore antiquus hostis oues insidiando dilaniat.l.d.postq: faciūt notata per Car. con. cxxxvj. col. v.nume. xvj. factum sic se habet. Secularis enim (maxime cardinalis) in monasterio residere

non potest/cum sit vocatus ad maius tribunal. ca.per venerabilez.§.qui filij sint legiti. Jmo tenetur(nisi velit deponi)residentiam facere in suo cardinalatus titulo.cap.ex gestis.§.de cleri.non residen. Jn quibus vice ordinariorum funguntur/iurisditionem episcopalem habent/dico post Joã.Mo.j.in ca.primo de maior.⁊ obedientia. Dicit quippe tex.in ca.presbyteros.xvj.q.j.qui ecclesijs quoquomodo militãt abbates per monasteria eligi non permittant. Statui enim incongruum si cum vnum pro sui magnitudine non possis explere officium ad vtrũq velle videri idoneus hac potissima ratione: sancte statuit concilium lateranen.q conferentes dignitatem ecclesiasticam non valẽti residentiam facere/sint ea vice priuati potestate conferendi/tex.est aureus: qui vtinã obseruaretur semota omni dispẽsatione in.c.Quia nõnulli.§.de cler.nõ residen.

¶ Decimo ratione detrimenti ⁊ ratione monasterij euitande. Solent enim domini Cardinales ⁊ episcopi abbatias regentes ad varios vsus vtilitate monasterij non pensata bona monasterij dispergere.ca.hinc est.xvj.quest.prima vbi Grego. loquens de quodam monasterio sito in regno Francie/ne abbas ad episcopatum promoueri posset. Ne ratione episcopatus abbatia aliquid detrimẽti pateretur: facit in simili glo.ampla.in pragma.in tit.de colla.§.cui rei in verbo pluralitatis. col.pe.dixi late.§.de elec.in.c.nemo.

¶ Undecimo ratione acceptati cõpromissi ⁊ fidei date monachis. Nam acceptando compromissum sanctissimus dominus noster censetur promisisse electionẽ facere nomine conuentus:compromissarius enim vti procurator ⁊ nomine compromittentium electionem facit. capit.in causis.de elec.⁊.d.capi. si compromissarius. facit in simili de Archiepiscopo / aut alio superiore ad quem est facta deuolutio: vt teneatur prouidere his quibus tenebatur inferior a quo fit deuolutio dixi late.§.in cap.perpetuo. de postula.prela.nu.xj. Non enim debuit vt papa eligere/⁊ monachos preuenire: quia non debent decipi qui eum vti virum bonuz disceptatorem elegerunt teste iuriscõsulto in.l.iij.§.primo. ff.de arbi. Nec debet inde iniuria nasci vnde iura nascuntur.l.meminerint.C.vnde vi.

¶ Duodecimo ratione conuentorum ⁊ concordatorum cuz ecclesia Gallicana:vt regularia regularibus/secularia secularibus cõferantur : vt per tenorem ipsorum concordatorum testimonium datur in titu.de elec.in.§.quo vero facit.d.glo.in verbo pluralitatis.colũ.penul.cũ beneficia ipsa regularia sint religiosis destinata qui regulã sciãt ⁊ obseruent non debent ad seculariuz vsus transferri qui sunt discipline regularis expertes facit.l.j.cũ ibi not. ff. de admini.rerũ ad ciuita.pertinẽ. Jta in simili dicitur per Guil. in.c.cũ de beneficio.col.ij.j.de prebẽ. Et hoc magis nature conuenit:vt pacta seruentur. l.prima. ff.de pac. quibus 32 etiã ligatur papa.capi.primo de proba. Deus * enim non voluit contractus esse in manu principum testatur Bald. in lege secunda. C.de serui.⁊ aqua.

¶ Ex quibus constat clare Papam non debuisse cardinalem eligere in abbatem Cluniacen. Nec iuuat pro contraria q Papa sit legibus solutus ⁊ supra ius positiuum/quia licet non sit sub lege est tamen in lege. Nam ea ratione astringitur. Patere legem quam ipse tuleris.capi.cum omnes.§.de constitu. Preterea Bald.in.d.l.ij.colũ.viij. dicit papam non esse solutum dictamine rationis:quia nemo potest facere q non sit animal rationale. Hinc idem Bald.in capitulo primo.Si de feudo fuerit controuer. q Papa est verum pecus si contra rationem dispenset. Accedat Bar. 33 in.l.imperium.colũ.ij.ff.de iurisditio.omni.iudic.q * princeps non habet necessitatem precisam / sed necessitatez honestatis cum profiteatur se legibus alligatum. l.digna vox.C.de leg. Uide glo.in pragma.in titu.de elec.⁊ reseruatio.in verbo reseruationes. Hinc subdit beatus Thomas in prima secunde questio.xcvj.arti.vj.q Papa respectu virtutis directiue ad bonum / ligatur legibus ⁊ canonibus: probatur in.d.capi.nos si incompetenter. ij.q.vij.

¶ Et per hec sit firmata presens questio iunctis his que copiosius idem domi.meus deducit.ij.lib.respon.capitu. xix.que videntur intuenti facere ad predicta. Quia si cõpromittentes huic electioni consentiant amplius nõ poterunt querelare. Et si alias reperiatur nulla/ papa ipse non tanquam compromissarius sed tanquam pontifex maximus prouidebit ⁊ non compromittentes ipsi qui per talem ratihabitionem a iure suo recesserunt secus si nõ consenserint: quia tunc habebunt locum supra proxime discussa.

¶ Continuando propositum idem dicito quando electores 34 * scienter habuerunt ratam electionem factam contra formam.c.sicut.§.de elec.hoc lib.⁊.c.cũ ab vno.§.de re iudic. eo.lib.vel quia non seruauerunt formam.c.quia propter.§. de elec.in antiq. Nam he sunt reseruationes in corpore iuris clause:⁊ per consequens suadentibus premissis veris ad papã priuatiue pertinet de prelato prouidere.d.c.quamquam vbi datur regula generalis/q in omni casu a negligentia deuoluitur potestas de capitulo ecclesie cathedralis ad papam. Jn casu vero negligẽtie ad immediatum deuoluitur superiorem potestas/intellige accumulatiue cum concurrat cum quocunq inferiore dixi.§.in.c.fi.in versi. tertium quesitum de constitu.facit in propo.quod notat glo.prag. in tit.de coll.in.§.statuit autẽ in verbo irrita. in fine vbi citat q non graduati non sunt simpliciter incapaces beneficiorum curatorum/villarum muratarum: sed accumulatiue videlicet concurrentibus graduatis quasi non concurrãt tenet collatio eis facta:in proposito quãdo sunt plures habentes potestatem conferendi/dico insolidum si vnus preuenerit:alius nihil poterit.c.dudum.c.si a sede ⁊.c.statutũ el.primo.j.de prebend.

¶ Et dic per huiusmodi reseruationes medio iuris deuoluti factas non infringi iura Gallicana per concilium Basilien.introducta/cum per illud recte tã ad verba quam ad mẽtem illius(dico intuenti)non appareat voluisse ius deuolutũ ad immediatum superiorẽ priuatiue pertinere. Jdeo tanq casus omissus remanebit in iuris communis dispositione.c.susceptum de res.hoc lib.facit.l.si cũ dotem in prin. vbi glo.⁊ doc.ff.solu.matrimo.tex.in.l.si extraneus vbi Jason post alios in prin.ff.de conditio.ob causam doc.in.l.cõmodissime.ff.de liber.⁊ posthumis.

¶ Jdcirco occurrit conclusio q accumulatiue ad Romanum pontificem concurrentem(vt dixi)cum quocunq inferiore pertinebit prouidere.

35 ¶ Premissa cõprobãdo addo theoricam q in casu in quo * lex vel priuilegium aut queuis alia dispositio nõ loquitur: ita ⁊ nos tacere conuenit tex.in.l.si furiosi.C.de nup.⁊ in. l.si seruũ de acquir.hered.ff.que allegatur q non licet glo. ⁊ doc.addere ad textum:facit quod in proposito simili citat do.Barba.con.lxxxij.sub nu.vj.vol.iiij.q non dicit papa nõ dicemus nos: probat istud idem Barba. con.83. nu. v.eodem vol.vbi adducit illud euangelij. Mulier vbi sunt qui te accusant?que respondit nemo:qui etiam respondit/ nec ego te condemno not.etiam in proemio Cle. in.§.nos etiam ⁊ in.c.inter corporalia.§.de transla.epi.ita ⁊ econtra vbi loquitur prout ipsum concilium Basilien.de iure confirmandi vel infirmandi electiones/pariformiter loqui debemus.l.prima.§.quod autem .ff.de aleator.hinc est q cum ius confirmandi vel infirmandi electiones et ius prouidendi propter electorum negligentiam sint distincta et separata.cap.cum in illis infra de prebend.et in di.cle. si de beneficio eod.tit.et ex quibus tanq ex separatis nulla fit illatio.d.c.susceptum.⁊.l.fi.ff.de calum.igitur.

36 ¶ Secutiue et vrgentius comprobo:quia cum * electiua dignitas/propter eligentium negligentiam sit effecta prouisiua/cap.ne pro defectu supra de elec. tenet glo. in verbo prouisionem in cap.primo.supra de elec. hoc libro/ et in cap.in synodo.lxj. di.doc.in cap.nihil de elec.Basilien.concilium loquatur de electiuis dignitatibus duntaxat/ ideo habeo intentum:q in prouisionibus non habebit locum.

¶ Et per hec poterimus extendere.capitu.ij. de prebend. hoc libro ad casum quo electiua dignitas ex negligentia eligere debẽtium fuerit effecta prouisiua:vt saltem in prouidendo ille concurrat cum immediato et proximo superiore/vt inter eos locus sit preuentioni:et sic limitari cap. mandatum . supra de res. in eo quod loquitur de grauamine ecclesie illato per rescriptum apostolicum in forma mandati de prouidendo:quia illud procedit quando mandatum emanat principaliter/secus si autoritate apostolica successiua : puta iure deuoluto etiam accumulatiue: quia in tali casu etiam si mile reperiantur : nunquam per hec dicetur ecclesia grauata:facit cap.si cui nulla de prebend. hoc libro.

¶ Procedere etiam dicas hanc quartam reseruationem/ si electio per symoniacam prauitatem sit celebrata : quia cum tunc electio sit ipso iure nulla / irrita / et inanis / vt patet in pragma.in titu.de elec.in.§.deinde eligant cum sequen. vbi per glosam concordantie iuris communis adducũtur/q̃s ibi preter alias penas ab ipso iure cõi statutas sunt ipso facto eligentes potestate eligendi priuati.

Et sic in tali casu erit locus prouisioni per sedem apostoli cam glo. in verbo priuati. in. d. §. sequen. Quod verum di cas nisi ipsa symonia foret commissa in fraudem illius qui spera batur eligi text. in capit. nobis. ẽ. de symo. vbi Car. Joan. And. Petrus de Ancha. ꝛ Panor. videntur dicere/ etiam si alias essent electuri eundem: quam fraudez dicas nõ habere locum: si eo inscio data fuerit pecunia/ aut quid aliud simile: tamẽ id postea ratum habeat esto ꝙ primo ma liciose data foret. Sufficit enim quod vni soli data fuerit cum hoc casu corruptio vnius inficiat totam electionẽ ar. ca. ad sacras. lx. dist. ꝛ. ẽ. de elec. ca. per inquisitionem. Idẽ de sola promissione/ quia hoc casu promissio ꝛ solutio/ pari passu ambulant. l. fina. C. ad legem falcidiam.

¶ Et licet regulariter promissio facta ob turpem causam sit nulla/ tamen nocet ꝛ vitiat electionez: ꝛ sic incidit quis in penam/ licet non teneat quod gessit/ facit. l. ea quidem. ꝛ ibi Cy. C. si mancip. fuerit alie.

¶ Idem dic si pecunia electionis confirmatori data sit: qꝛ etiam non valet/ cum in hoc a pari passu procedant electio ꝛ cõfirmatio/ quia non videtur ratio diuersitatis. Pro his vide glo. pragma. in tit. de elec. in. §. si vero/ in verbo symo niam. Faciunt notata per Petrum de Ancha. in ca. tuam. ẽ. de eta. ꝛ qualita. in fine/ vbi dicit procedere/ nedũ si de tur confirmatori: verum si familiari/ vel collaterali collato ris/ vel confirmatoris. Dic etiam procedere si electus an te confirmationem administrauit per se vel per aliũ/ in to tum vel in partem/ sub quouis colore/ etiam permittenti bus ꝛ electoribus consentientibus/ quia cum hoc casu ele ctus sit ipso iure priuatus. ca. Auaritie cecitas. ẽ. de elec. hoc libro. Ideo hoc casu erit locus ꝓuisioni ꝛ non electio ni. d. ca. ꝙꝙ. per regulam cuius/ possumus firmiter dice

37 re/ ꝙ quotiens * aliquis inhabilis: puta excommunicatus vel laicus/ est scienter admissus ad electionem celebrandã vna cum habilibus/ ꝙ talis electio est nulla ipso iure. capi. massana. ẽ. de elec. tenuit Panor. in capi. fina. de procura. Inno. in cap. illa. ẽ. de elec. ꝛ in tali casu ius prouidẽdi de uoluitur ad papam priua tiue. d. cap. ꝙꝙ: secus si ignoran ter. Qꝛ tunc esto ꝙ vnicus reperiatur habilis electio erit valida: ratio diuersitatis secundum scribentes est/ qꝛ quã do scienter: videntur hi ad quos pertinet ius eligendi nõ velle sine eo procedere/ sed potius ꝙ actus vim ꝛ efficaciã sumat ab omnibus: sed quando ignoranter: videntur habi les velle eligere meliori modo quo possunt/ ꝛ sic non infi citur eorum potestas propter inhabilium cõnexionem. Itẽ pro cõprobatione ampliori/ quia licet in scrutinio interue niat singulorũ consensus: electio tamen fit postmodũ per vnum nomine vniuersitatis: Nec exprimuntur inhabiles. cap. in Genesi. ẽ. de elec. ꝛ in. d. c. sicut eo. ti. hoc libro.

¶ Facit/ quia si non existens in sacris: seu alias inhabilis admittatur ignoranter ad eligendum/ ꝙ propter illius vo cem electio non inficitur. ¶ Unum tamen est/ ꝙ vox illi us non computatur in numero. Ita tenet Joã. And. in re gula quod alicui in Mercur. quẽ refert ꝛ sequitur Panor. in. d. capt. fina. colũ. ij. nume. vj. quem videas pro ampliori animi informatione. ¶ Amplia preterea huiusmodi re seruationem habere locum in eo casu in quo nõ fuit serua ta forma decreti Basilien. concilij/ descripti in ca. primo. §. ꝛ cum humane de elec. in pragma: vt pote. qꝛ electores nõ audiuerunt missam de sancto spiritu/ nec confessi fuerũt/ ꝛ cetera que ibi continentur omiserunt: quia tunc electio est nulla/ cum illa fuerint a concilio data pro forma: cuius o missio vitiat. Est enim additio quedam ad formam/ iuris communis dispositione introductam: que regulatur secun dum principale per regulam positam per Joan. Mona. in capitu. ꝙꝙ. in fine. ẽ. de elect. ꝙ eadem est ratio princi palis ꝛ additamenti.

38 ¶ Item dispositio quecunꝗ * augmentatiua dispositio nis precedentis/ etiaz si sit stricti iuris: ex tacita iuris re petitione in se continet omnes eius qualitates/ conditio nes/ ꝛ limitationes que continẽtur in dispositione augmẽ tata. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pactis dotal. ꝛ. l. si conuenerit. §. si nuda. de pignor. actio. ꝛ in. l. etiã. C. de iur. do. facit. capi. quia circa de priuileg. ꝛ capit. cum in tua. ẽ. de deci. ¶ Sed dispositio augmentata/ videlicet capitu. quia propter. ẽ. de elect. recipit limitationem/ ꝙ in casu quo in forma electionis fuerit peccatum: deuoluatur po testas prouidendi ad sedem apostolicam. d. capi. ꝙꝙ. Er go habes intentum/ idem fore dicendum in forma addita per dispositionem augmentatiuam: vt si sit peccatum in ea/ ꝙ deuoluatur potestas prouidendi ad sedem apo stolicam.

¶ Item pro ampliori cõprobatione determinatio adiecta determinationi legali/ cui fit additio: intelligitur tacite re petita in alia dispositione addente/ casus est rotundus in l. mariti lenocinium. §. hoc quinquennium. ff. de adulter.

39 ¶ Itẽ regula siue * clausula posita in dispositione precedẽ tis legis: intelligiꝛ tacite repetita in dispositione sequẽtis legis de eadem materia loquentis. l. regula est. circa finẽ. ff. de iur. ꝛ facti igno. per quam Bar. tradit hanc theoricã in. l. pretor ait. §. eritꝗ differentia col. fina. ff. vi. bo. rap. vel quando repetitionem fieri suadet identitas rationis con currens in vtroꝗ casu/ vt in. l. nemo. §. hoc edictum. ff. de testa. tutel. ꝛ in. l. nihil. ff. de coniugen. cum emanci. lib. ꝛ in c. ij. ẽ. de transla. epi.

¶ Vel quando eandem repetitionem fieri suadet absurdi tas/ que sequeretur si non fieret repetitio/ vt in. l. quemad modum. §. fina. ff. ad leg. aquil. Qꝛ. in. d. cap. ꝙꝙ papa dat generalem regulam/ quod in omni casu deuoluatur pote stas de capitulo ecclesie cathedralis ad ipsum papam (dẽ pto casu/ negligentie duntaxat) ergo eadem regula habe bit locum in forma addita ꝛ tradita per concilium Basi lien. vt in ea repetita intelligatur.

¶ Et per hec patet solutio ad obiectum/ quod posset ad duci de Basiliensi concilio excipiente a regula duntaxat reseruationes in corpore iuris clausas: quia cum forma. d. concilij Basilien. non sit in corpore iuris clausa/ ꝙꝗ licet sit peccatum in ea per electores/ non tamẽ videtur deuol ui ius prouidendi ad apostolicam sedem: dic illud habere locum quando esset noua ꝛ diuersa forma: secus si esset ea

40 dem: puta quia addita/ ꝛ hoc per predicta/ cum * in omni actu vbi forma desideratur: talis dicitur quid indiuiduum glo. post tex. in cap. quorundam. xxiij. di. ꝛ in. d. c. quia pro pter: merito dicitur ꝙ quotiens aliquid requiritur illud (etiam ex interuallo) potest interuenire/ non dicitur tunc pro forma requisitum. Notant Bar. Bal. Paul. Sali. ꝛ Ja son post glo. in. l. vniuersa in verbo valeant. C. de precib. Imper. offer. vbi citant ꝙ quando lex iubet aliquid fieri post actum iam perfectum (etiam si dicat ꝙ aliter non va leat) intelligitur in effectu ꝛ non ipso iure: secus si post a ctum perfectum/ lex nihil iuberet fieri: quia tunc intelligi tur ꝙ non valeat ipso iure/ quod secus in forma addita per concilium Basilien.

¶ Quinta reseruatio in corpore iuris clausa describi tur in. d. c. ij. de preben. hoc lib. scilicet de beneficijs vacantibus in curia/ quam semper in ter alias solent referendarij ꝛ abbreuiatores excipere: per hec verba/ preterꝙ per modum vacationis in curia/ ꝛ ma xime per obitum cum de hoc modo vacandi curiales ve lint sibi prouideri precipue/ quod habent officiarij curie ꝛ regentes camere et cancellarie in mandatis a papa: prout aliquando hac nostra tempestate dictum est (abusiue ta men) per curiales legationis Francie de beneficijs va cantibus per obitum hic Parisijs.

¶ Et licet aliquando in signatura concedatur is modus: tamen in confectione bullarum potẽtissime per officiarios renuitur/ experto crede Probo/ qui bina vice eandem ma teriam hoc medio ad curiam misit. Postremo mediantibus caponibus bibalibus traditis: hunc ipsum modum in ipsis bullis describi obtinuit: de hac reseruatione dico in. d. ca. ij. Ideo in presentiarum non insisto: interim videas deci. Tholo. ccccxxxiiij. et que dixi in. cap. quia per ambitionez ẽ. de res. versi. Adde vlterius ꝙ beneficia/ et lapũ allega. lxxxiij. col. ij.

¶ Sextam reseruationem in corpore iuris clausam reperio descriptaz/ in cle. in plerisꝗ de elec. vbi dicitur ꝙ quando ecclesia cathedra lis populo ꝛ clero caret/ huius ecclesie dispositio priuati ue ad papam spectare dignoscitur: ad quas solent mendi cantes aspirare/ docet experientia rerum magistra/ prout et priscis temporibus dicit tex. ibi religiosis ad quem/ vbi Guiller. supplendo citat tales velle dissoluere ligamen/ quo religati sunt sponte cupiunt: nempe psallere cum pro pheta/ laqueus contritus est et nos liberati sumus: Inue hit quippe cõtra hos mendicantes Bellamera con. xxxij. col. iij. quem videas.

¶ Septima reseruatio stat in. c. si episcopꝰ. ẽ. de supplẽ. negl. prela. hoc lib. cui iũge glo. fi. ibi aliter Prouidẽdo ꝛ. c. vnicum. §. si autem eps. j. de cler. egro. istud causatur ex necessitate que id ꝛ alis operatur.

¶ Octauam dicemus ex manus pape appositione/ cau sari vulgato. c. vt nr̃z. ẽ. d appel. facit. c. ex

41 ecutor in fi. j. de conce. prebẽ. intelligas de vtili * ꝛ valida

quia inutilis nō afficit: notat Roma. cōsi. cccxxxv. quod ex ordıtur circa primū cōsultatiōis. nu. xj. Petrus de Ancha. con. cccxcix. Intentio dn̄e cōstantie. Decisio capel. tholo. cccxxxvi. Aliquid dico in ca. cum persone. de priuileg.

¶ Per hāc videtur firmata questio notabilis. Pone vacat Archiepiscopatus Bituricē. occasione cuius subsequitur de eo pruisio plurium Meuio / videlicet Saio / ⁊ sempronio qui procedente tēpore in litigijs maximis sibiipsis aduersantur corā certis iudicibus / tādem conueniunt / ꝙ medio Saij de quibusdā beneficijs Meuio pruidetur / Sēpronio vero / eiusdē etiā Saij medio per Romanū pontificē pensio annua / mille ducatoꝝ auri de camera super fructibus redditibus ⁊ prouentibus ipsius archiepiscopatus cōstituitur ⁊ assignatur percipiēda. Modo his sic peractis occurrit contingentia mortis ipsi Saio. Nūc disceptatur / an locus sit electioni / an apostolice prouisioni: breuiter videtur dicendum / ꝙ ratione dicte manus appositionis sit locus prouisioni ⁊ non electioni: quod cōprobo. Papa enim pter bonū pacis ⁊ cōcordie manū apposuit pēsionē creādo / expresso partiū interueniente assensu / ⁊ sic pter instātem rationabilem causam: ⁊ nō meram voluntatem. ca. nisi essent. s. de prebend. ca. sicut. de elec. Ideo hoc capite habes intentū firmū per ea que. s̄. deduxi in prima reseruatione. Fuit enim hec cōcordia rationabilis ⁊ vtilis: vt patet de sui natura / ⁊ forte toti prouincie necessaria / ⁊ sic bonū pacis ex ea causatū dignoscitur / pter quod transgrediuntur canonū precepta: ca. ij. in fine de despon. impub.

¶ Istud enim multū posset persuaderi / ⁊ veritate fulciri: si in huius pēsionis creatione capituli accessisset consensus / hoc tamen non obstare dicas: quia imo non requiritur hoc casu cōsensus capituli: sed sufficit hec necessitas concordie cū presentia ⁊ auctoritate pape que purgare dicitur omne vitiū: omnēꝗ dolum ⁊ fraudem put alias late. s̄. deduxi.

¶ Hanc tamen non teneas in Gallia / per ea que notātur in pragma. in titu. de elec. ⁊ reseruatio. in ca. licet. in verbo causa. in fi. quā refert ⁊ sequitur do. de selua Gallus in tracta. benefi. in. iij. parte. q. xxxiij. in fi. videlicet ꝙ licet de iure cōi dicamus ꝙ per cōmendā videtur facta tacita reseruatio / adeo ꝙ post mortē cōmendatarij ordinarius de beneficio sic olim cōmendato non poterit prouidere dixi late in capi. nemo. s̄. de elec. quod Galli nō admittunt / qꝛ alias diutissime hoc medio eligentes / ⁊ alij ordinarij possent iure eligendi ⁊ prouidendi facilime fraudari / cum posset cōtingere papam frequentius beneficia ipsa commendari ⁊ non intitulari quod posset etiam in casu supposito contingere: vt pensiones ratione concordie crearentur / ⁊ sic eligentes via electionum fraudarentur quod habet multum equitatis cui assentio / contra regulā ꝙ rigor scriptus prefertur equitati non scripte.

¶ Postremo dic in proposito ꝙ licet ipsi ordinarij in predictis beneficijs reseruatis non possint intromittere vices suas in cōferendo: bene tamen in administratores idoneos in eis deputando / donec per papam prouisum fuerit / testatur. d. glo. in verbo causa circa finem argu. capi. regenda. x. quest. prima. Idem dicas de capitulo sede vacante / in beneficijs ad collationem episcopi spectantibus / notat Joan. Andr. in capitu. primo / ne sede vacan. hoc libro concordat Panor. in capi. cum vos. s̄. de offi. ordi. ⁊ in cap. cū olim de maior. ⁊ obedien.

¶ Ius autem Gallorum quasdam etiam introduxit reseruationes: vt pote circa prebendas quasdam / quas vocamus theologales que certis in theologia qualificatis ⁊ graduatis conferuntur personis / circa etiam tertiam partem beneficiorum / que viris nominatis ⁊ graduatis debentur (cumulatiue dico) non priuatiue. Idem de parrochialibus villarum muratarum: vt predixi. Et de his recordatus est idem de selua in secunda parte / quest. prima. col. mihi. xx. que solum operantur effectum circa ordinarios / qꝛ his papa non ligatur cum his ⁊ alijs iuribus non subsit / nec astringatur ad obseruandas qualificationes ⁊ ordines graduatorum glo. in titu. de colla. in. §. vt vero in verbo ceteri in pragma. dicens idem in eius legato / quod non admitto iure nostro nouissimo concorda. quod comprobo in tracta. de manda. apostol.

¶ Introduxit etiam aliam reseruationem specialiter in fauorem pape (idem ius Gallorum) inquantum dicit Romanos pontifices tempore pontificatus sui posse modo cōuenienti ⁊ honesto de vno beneficio ad collationem eius qui habet. x. ⁊ de duobus / qui habet quinquaginta prouidere per formam mandati de prouidendo / de qua reseruatione ⁊ ipsorum mandatorum insinuatione vide domi. Brunellum in trac. de pote. lega. conclu. xx. in fine / et que abunde diximus in. d. trac.

¶ Subsequenter Idem Basilien. concilium aliam ⁊ nouam citat in viridi obseruantia fore reseruationem / vtpote quando magna / rationabilis ⁊ euidēs causa suadet atꝗ subest / quia tunc Romanus pontifex (eā in literis apostolicis nominatim exprimēdam) a somno excitare potest / testatur tex. in. d. c. licet in pragma. de elec. ⁊ reserua. Magnam quippe dices causam / eam propter quā vt predixi canonum precepta relaxantur ⁊ transgrediūtur / puta bonum pacis iuribus predictis: quibus adde notata per glo. post tex. ibi in. c. cum inter. R. s̄. de elec. vbi Panor. refert papam posse compellere partes / in his maxime que dependent a sua volūtate / vtputa in beneficialibus ⁊ alijs iuribus ecclesiasticis in quibus habet potestatis plenitudinem ⁊ omnimodam potestatem: et contrarium dicens crimine sacrilegij notari dicitur vulgato. c. si quis suadente. §. cōmittūt. xvij. q. iiij. ⁊. l. ij. C. de cri. sacri. hinc * dicimus ꝙ de potestate absoluta ⁊ sine causa quemcunꝗ beneficijs eidem collatis priuare potest / citat Antho. de Butrio in. c. constitutus. s̄. de religio. domi. quod putat verum domi. meus de Ripa in. ij. lib. respon. c. xix. nu. vj. Et sic argumento de multo magis procedet reseruatio / subsistente magna rationabili / ⁊ euidenti causa: quod comprobat Roma. con. cccxxij. Quo ad primum consultationis articulum / col. fi. dicens ratione pacis inducende / ⁊ scandali extinguēdi iuris precepta relaxari: allegat. xxviij. q. prima. §. iā nostris. lxiij. di. si forte / cum multis alijs ibi per eum coadunatis.

¶ Dicitur etiā magna rationabilis ⁊ euidens causa / si subsit personarum literatura. c. de multa. s̄. de prebed. facit. ca. cū ex eo hoc lib. de elec. ⁊. c. licet vobis. j. de prebē. ⁊. c. fi. de mag. ⁊ cle. ne in agro. §. sane prioratus / de statu mo. ibi causa studiorum ad idem auten. habita. C. ne fil. pro pa.

¶ In propo. dicit Feli. in. c. ad audiētiam el. ij. col. v. versi. omnia autem / ꝙ si papa mandet alicui ꝙ dispenset cum aliquo super pluralitate beneficiorum non valet dispensatio: nisi sit sublimis vel literata persona cum mandatum pape ⁊ potestas dispensandi sint ad talem referenda. d. c. de multa. Secus dicas si papa dispenset directe nullo alio hominis ministerio interueniēte: quia de factis illius nemini licet iudicare. xvij. q. iiij. nemini quod prosequere vt ibi per eundem Feli.

¶ Item sublimitas. i. alta nobilitas personarum (cum pro eis * nobilibus semper presumi dicamus / maxime in his que spectant ad nobilitatem glo. in. c. illud. xl. di. licet, in sui prin. dixerit cōtrarium. Prepo. tamen ibi concordando dicit / ꝙ solum habitare in loco nobili: non facit quem virtuosum / nisi quis virtutibus se exerceat / pro eo tamen potius presumimus ꝗ̄ pro eo qui villem locum habitat. Et hec sumit vires in regibus reginis eorumꝗ liberis. c. ne aliqui de priuileg. j. vbi glo. concord. adducit.

¶ Ex quibus apparet ꝙ sola voluntas non facit / nec operatur hanc magnam rationabilem ⁊ euidentē causam / tex. in cle. vna circa prin. ibi absꝗ rationabili causa pro libito voluntatis de conce. prebend. Et talis sublacet probationi per iudicem recipiende. c. venerabilibus. §. sed si ex causa cum. §. sequen. de senten. excommunica. hoc libro / ⁊. c. vnico circa prin. de sta. regul. infra tex. et ibi glo. finalis in cle. vna de in integ. resti. Et hec probatio fiet per testes ⁊ instrumenta: nec soli pape in hoc credetur licet eius intentio sit super his fundata probat tex. in pragma. ⁊ concor. in ti. de subla. cle. literis.

¶ Euidentem autem causam dic hanc * / que in iure expressa est. l. non possunt. ff. de legi. ⁊. c. pastoralis in princi. supra de appel. ⁊ in. cap. nisi cum pridem. §. verum. s̄. de renū. probat glo. notabi. in. c. Romana. §. quod si obijciatur / in verbo minus legitima de appel. hoc libro glo. in. c. monasteria. s̄. de vita ⁊ honesta. cler. hinc dicimus ꝙ negans causam in iure expressam ⁊ probatam non esse euidentem minime audiendum / ⁊ onus probandi ei incumbit. l. ab ea parte. ff. de proba.

¶ Postremo ꝙ licet materia reseruationum plerisꝗ in locis per scribētes sit tractata: tamē in presentiarū pcedēdi modum describere curaui. Subsequūtur ideo forme supplicationis seu ⁊ verius signature cum motu proprio pceditur dico respectu numeri beneficiorum ⁊ vsꝗ ad certam pecunie summam ⁊ in fauorem certarum personarum nomine expresso designatarum.

¶ Cupientes, * De vno vel duobus beneficijs vel pluribus ecclesiasticis / cum cura vel sine cura secularibus etiam si parochiales ecclesie vel earū per

petue vicarie/canonicatus ⁊ prebende personatus/⁊ administrationes/vel officia etiam curata ⁊ electiua/in collegiatis ecclesijs fuerint quorũ tamen insimul.cc.duca.auri de ca.secundum communem estima.val.an.non excedunt. Ad collationem/presentationem institutionem / seu quamuis aliam dispositionem / ⁊ prouisionem dilectorum filiorum Abbatis ⁊ conuentus maioris monasterij propeturonis/ ordinis sancti.B.Et prepositi decani ⁊ capituli singulorũ q; canonicorum ⁊ personarum sancti florentij prope salumerum dicti ordinis.S.B.andegauen.diocesis ⁊ epi Redonen.etiam ratione dignitatum ⁊c.communiter vel diuisum pertinen.que primo per cessum vel decessum/seu quã uis aliam dimissionem/illa obtinen. seu alias quomodolibet etiam in mensibus ordinariorum collatorum / per constitutiones nostras alternatiuas priuilegia ⁊ indulta vel alias quouis modo concessa vel in posterum concedenda simul vel successiue vacare contigerit. Etiam si dispositioni apostolice alias specialiter vel ex quauis causa de necessitate generaliter reseruata fuerint/nostre ⁊ apostolice sedis collationi ⁊ dispositioni/hac vice duntaxat specialiter ⁊ expresse reseruamus districtius inhibentes venerabili fratri nostro episcopo redonen.⁊ prefatis abbati ⁊ conuentui preposito decano ⁊ capitulo canonicisq; ⁊ psonis: necnon quibuscunq; personis cuiuscunq; dignitatis preeminentie conditionis ⁊ excellentie / etiam si sancte romane ecclesie cardinales aut romane curie officiales etiam officia sua actu exercentes quascunq; gratias expectatiuas speciales vel generales reseruationes vniones annexiones incorporationes/suppretiones/extinctiones / ampliationes/nominationes/⁊ queuis alia mandata facultates/ priuilegia/coadiutoria etiam cum prouisionibus etiam in nullius aut quaruncunq; personarum etiam imperatoris regum:reginarum:ducum:principum ⁊ aliorum dominorum temporalium fauorem considerationem ac intuitum. Et sub quibusuis verborum formis. Etiam si in eis caueatur/ꝙ illis nunq;:aut nisi de apostolice potestatis plenitudine derogari possit per nos ⁊ sedem eandem:hacten⁹ cõcessa: ac in posterum conceden.prosequen.que omnia ⁊ singula eorumq; vim formam ⁊ tenorem illorumq; ac nomina cognomina qualitates illorumq; quibusuis concessa sunt ⁊ in posterum concedentur pro expressis habentes omnino suspendimus/ac pro nullis ac prorsus infectis volum⁹: ne illorum pretextu beneficia huiusmodi vt prefertur vacabunt acceptare cõferre aut alias de illis disponere quomodo presumant / ac decernentes omnes ⁊ singulas reseruationes/expectatiuas/nominationes ⁊c.absq; consensu coadiutorum vnionum ⁊c.huiusmodi ad hunc effectũ suspenden.⁊ in beneficij seu beneficiorum huiusmodi sic p nos reseruati seu reseruatorum vacationis euentum effectum sortiri non posse nec debere ⁊ quascunq; prouisiones acceptationes ⁊ alias dispositiones ac totum id ⁊ quicqd seu super his a quoq; quauis auctoritate etiam per nos in alternis fauorem ⁊ quomodocunq; fieri contigerit irrita ⁊ inania nulliusq; roboris vel momenti cõcedimus Joanni militis authoritate apłica quã primũ bñficiũ seu beneficia huiusmodi vacabunt constitutionibus ⁊ ordinationib⁹ apostolicis ⁊c. non obstantibus quibuscunque. Sequitur alia forma.

¶ Cupientes, De parrochiuli ecclesia de sancto Arnugelo redonen.dioce.q; primũ p cessũ vel decessum/seu quamuis aliaz dimissionem/dilecti filij Joannis. A. illius rectoris vacare contigerit persone idonee nobis grate ⁊ accepte prouidere ecclesiam predictam quã primum per cessum vel decessum/aut q;uis aliam dimissionem huiusmodi/etiam in manibus nostris/ etiam in mẽsibus ordinarijs collatoribus etiam per constitutiones nostras vel alternatim cõcessas vel concedendas in posterum vacare contigerit nostre ⁊ sedis apostolice colllationi ⁊ dispositioni hac vice duntaxat/motu proprio ⁊ ex certa scientia specialiter ⁊ expresse reseruamus inhiben. quibuscunqz personis etiam cuiuscunqz dignitatis stat⁹ gradus vel preeminentie existant quascunque gratias expectatiuas speciales vel generales reseruationes vniones nominationes sub quibuscunque verborum formis et clausulis etiam derogatoriarum derogatorijs fortioribus efficacioribus ⁊ insolitis per nos ⁊ sedem predictaz concessis ⁊ concedendis in posterum haben. ⁊ pro tempore habiturum ne ecclesiam predictam acceptare ⁊ de illa se prouideri facere ac locorum ordinarijs ⁊ alijs collatoribus ne de illa disponere ⁊ ordinare quoquo modo presumant ac decernentes ⁊c.

¶ Et nihilominus volen.dilecto filio Joanni Bidaud clerico Biturien.diocesis/in decretis licen. gratiam facere specialem:ecclesiam predictam cuius fructus ⁊c.xl.duc.auri de camera ⁊c.vt accepimus non excedunt vt cum vacauerit vt prefertur etiã si actu quouismodo vacet/⁊ ex quauis causa in literis exprimenda generaliter reseruata existat/ex nunc prout ex tunc ⁊ ex tunc prout ex nunc eidem Joanni motu simili conferimus et de illa etiam prouidem⁹ non obstantibus premissis ac constitu. et ordinationibus apostolicis ac specialibus vel generalibus reseruationib⁹ necnon regulis cancellarie etiam per nos in contrarium editis et edendis in literis latissime extẽdendis/quibus ac vice derogamus:ceterisqz contrarijs quibuscunqz cuz clausulis opportunis.

¶ Reliquum est an legatus possit facere huiusmodi reseruationes. Et quia Do.Brunellus in trac.de po. lega. conclu.xx.late digerit et congerit. Ideo ad eum qui punctum hũc funditus et radicitus extirpauit puto recurrendum cui adde Do.aufrer.in addi.ad deci.capelle tholo.ccccxxxvj.in fi.vbi inter alia citat ꝙ si non valet collatio facta in fauorem illius cui est facta reseruatio/ꝙ potestas redit ad ordinarium/cum papa tantum intendebat expresse illi certe persone prouidere. Et sic ex quo ille beneficium non potest obtinere/propter eius indignitatem/aut alias merito potestas redit ad ordinarium/quia cessante causa cessat effectus.c.cũ cessante.ẽ.de appel.cum similibus. Pro hoc vide glo.amplam in.d.titu.de elec.et reserua.in.cap.licet in verbo causa in pragma. Ista latius deduco. in.c.ij.ĩ. de p̄bend.in versi.licet premissa.

¶ Latius enim hunc punctum discussissem/ nisi oppressus onere insupportabili solicitationis processuum ecclesie patriarchalis Bituricen.fuissem.

¶ Et quia vt citat Fely.in.c.causam que in versi.nõ obstãte sub nume.xxv. ẽ.de res.opus esset maiori ocio q; mihi cõcedatur a quotidianis lectionibus in quibus sequens stimulat precedentem/⁊ materia materiã abbreuiat/vt fiat pcessus ab omnib⁹ desideratus. Idẽ Decius cõ. cclxxiiij. in prin.viso decreto ⁊ con.cccxxxvj.in prin. licet propositi mei:quibus conuenit dictum lapi alleg.lviij.in fi. ad seruãdam conscientiam illi/sed strepitus nos vocat ⁊ vnda clientulorum latas mihi pertraxit edes indulge precor arti molestissime qui nec somnum partis neq; quietem. Si tu forte videlicet dices in tuorum negotiorũ ministerio iuxta illud Oratij: Impiger extremos currit mercator ad indos: Per mare pauperiem fugiens per saxa/per ignes:vallis. Ac idem quod citat Decius con.ccccviij.in fine/in presenti consultatione ꝙ aduersa corporis valitudo me in scribendo longiorem esse non sinit. Et Jason in con.xxxij.in fine/ placet vo. ij.non fuit mihi tempus super hoc bene cogitandi prout desiderabam ⁊c. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

DEliberatione prouida duximus inhibendũ ne aliquis apostolicę sedis legatus quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas hi qui præficiuntur eisdem maiores in earum capitulis post episcopos existentes habent per viam electionis assumi suę ordinationi, collationi, prouisioni, electioni, aut dispositioni quomodocũque reseruet, nec de ipsis ordinãdis, conferẽdis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat, neque aliquid quominus hi ad quos pertinuerit eligere, aut postulare libere valeant cum vacabunt, obstaculum quo-

libet interponat. ¶Decernentes quicquid cõtra hoc actum extiterit eo ipso irritũ & inane. ¶Prohibemus insup̃ ne legatꝰ ipse in genere, aut in specie cuicunque concedat, vt ab his qui beneficia infra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint libere resignare, ipsorum resignationẽ recepta, illa valeat idoneis conferre personis.

¶ Cum per hoc aperiri posset via contra lateraneñ. concilium ad beneficia vacatura.

¶Nos enim concessionem quã contra hoc cõtigerit attentari, & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit. nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem. Volentes non solum ad futura, sed etiam ad præterita & adhuc pendẽtia negotia hoc extendi.

¶Summarium Domini Ioan. Monachi Cardinalis.

1 Uerisimilius est/ ꝙ capitulum non ita exorbitet in eligendo: sicut vna persona.
2 Jo. mo. pronunciauit de mãdato pape quod causam dedit huic edicto.

Deliberatione, Hec decretalis continet duas restrictiones potestatis legatorum [assumi] ratio forte q2 est 1 * verisimilius ꝙ capitulum nõ ita exorbitet a in eligẽdo/ sicut vna sola persona. Et ideo hic casus subtrahitur de potestate legati. ar. j. hoc lib. de p̃ben. cum in illis. §. j. [Nec de ipsis] primo respõ. inhibuit reseruationem legati de vacaturis in certis casibus / nunc idem inhibet in eisdem vacantibus ⁊ in ceteris tene quod dicitur. s. eo. c. j. ⁊ hic [p̄sonis] Et sic 2 * pronũciaui de mandato b pape que causam dedit huic edicto. Nam quidam legatus de latere in partibꝰ alemanie dedit consimilem potestatẽ in duabus p̄uincijs et contulit secundum istam formam delegatus. Cumq̃ questio super hoc esset mihi cõmissa/ pronunciaui prout hic cõtinetur. Et hoc notat Inno. s. de offi. delega. ex parte. j. [concilium]. j. de conce. p̃bend. c. nulla ⁊ cõtra hoc cõciliũ via aperitur. j. de iure patro. cum dilectus ⁊. j. de cõce. preben. accedẽs/ que hodie tollitur. j. hoc libro de conce. preben. detestanda. Et regulariter via clauditur contra dictũ cõcilium faciendi. vt hic ⁊. j. de conce. preben. c. vltimo. Joan. Mona. Cardinalis.

a Non exorbitet. Uide cald. in. tit. de prebẽdis consi. xij. ⁊ Joann. monach. in simili in cap. in generali de regulis iuris hoc libro. Probus.

b ¶ De mandato. Idem Joan. mona. in capi. cum aliquibus. supra de rescrip. testatur etiam de mandato pape pronũciasse. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Caput. V.

Collatio beneficij per legatum se. apo. tibi facta nullius momenti existit, si in ea non fuerit habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Taciturnitas beneficij/ reddit rescriptum nullum. Licet legatus conferat motu p̄prio prout papa / tenetur tamẽ facere mentionem de beneficijs obtentis.
2 Legatus est iuribus astrictus non papa.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Jo. mo. fuit auditor rote/ cardinalis/ et vicecancellarius.
2 Motus proprius quare excludat surreptionem.
3 Quelibet res nõ debet excedere effectum suum / ⁊ transire ad alias personas.
Motus proprius cadit in inferiorem a papa.
4 Ordinarij originales/ intelliguntur prouidere ecclesie motu p̄prio et papa ⁊ legatus personis.
5 Gratia motu proprio dicitur beneficium: impetrata vero sonat ambitionem.
6 Priuilegium motu proprio cõcessum/ solet fauorabilius interpretari: q̃ concessum ad postulationem.
7 Clausula motu proprio/ nõ probatur per testes.
8 Minime probatur/ ꝙ nõ motu proprio: si fuerit ille descriptus in prouisione.
9 Taciturnitas etiam minimi beneficij/ operatur literarum subreptionem.
10 Clausula vt euitetur subreptio ratione taciturnitatis beneficij hic describitur.
11 Papa ad vtilitatem actus a se gesti/ potest fingere expressum: quod nõ est expressum: ⁊ quod habeatur pro exp̃sso.
12 Ad quod fit relatio/ perinde censetur ac si expressum foret specifice in scriptura que ad aliam refertur.
13 Solus papa tacitum pro expresso habere potest.
14 Quando dicitur fieri ex certa scientia.
15 Miserabilis persona que dicatur.
16 Difficilius dispẽsatur/ contra id quod est maiori auctoritate roboratum.
17 Princeps presumitur habere notitiam de priuilegio vulgari: sicut de iure communi.

Collatio, Si legatus cõferat iure legationis sic loquitur hic. Si ex vi delegate potestatis loquitur. j. hoc libro de prebẽ. hi qui in fi. quo casu 1 * taciturnitas beneficij reddit rescriptũ nullum. s. de res. postulasti/ et. c. ad audientiam/ ⁊. c. si proponẽte ⁊. j. hoc libro de prebend. is cui concedit. ¶Sed quero legatus cõfert motu proprio/ vt papa. j. hoc libro de prebend. si motu. ⁊. c. sequen. Nunquid tenetur facere mentionem de beneficio? Dic a ꝙ sic quia 2 * legatus est iuribus/ ⁊ iuri astrictus/ non sic papa. j. de conce. prebend. proposuit. Et ideo dicta capitula in legato locum sibi non vẽdicant. Jo. mo. Car.

a Dic ꝙ sic. Hoc sequitur Archi. hic ⁊ latius in d. c. si motu. Idem zenzel. ⁊ Matth. in cle. ij. de offi. ordi. Deficiunt tamen in salutari suo: non tamen dicam prout Azo in summa referente Bar. in. l. cogi. C. de peti. hered. ꝙ glosator propter aliquod male dictũ fuit dignus inuolui ceno/ absit a memoria ⁊ labijs tãta dicere de domi. Jo. mo. car. viro vtiq̃ famatissimo: cui communiter et eius relationi tãq̃ magno viro stãdum est/ prout in simili citat Sozinus con. cclij. col. vij. in primo vol. visis instrumẽtis: 1 Antiquus enim est maximeq̃ autoritatis Jo. mo. Quia * auditor Rote. c. cum in illis. j. de prebend. Romane ecclesie cardinalis testatur idem in. c. in generali de regul. iur. Et vicecancellarius idem in. c. is cui. in fine de senten. excommunica. Ideo magna veneratione prestantior modernis/ etiam pondere numero et mensura. Pro quo facit qđ citat Prepo. in. cap. litere. col. ij. ibi not. pro antiquis magistris vt eis credendum sit/ ⁊ contra nouos magistros et doc. est presumendũ/ non dubites ꝙ antiquus quia primus legitur qui scripsit super hoc lib. decre. sexto/ prout habeo a cronicis. Merito Jo. And. do. Franc. Pet. de Ancha. et

Guil.cõtrariũ tenẽt hic insequẽdo glo.hic ⁊ in.d.cle.ij. cui
astipulãtur ibi Paul.Steph.Jo.de lignia.Pet. de ancha.
Car.⁊ Jmola dicẽtes nihil debere imputari recipiẽti dũ
2 legatus proprio motu facit collationem. Nam ratio *
propter quam cessat subreptio dicit tex.q2 de mera liberali
tate ꝓcessit. Jdeo nõ erit imputãdũ impetranti. Que ra-
tio etiam cõcludit in inferiore qui de sua etiã mera libera
litate contulit. Et sic idem ius.c.j.s̃.de trãsla.p̃lato. Et ꝑ
hoc cessat argumẽtũ Jo.mo.⁊ sequaciuz:ꝙ legatus nõ est
solutus legibus. Jtem in huiusmodi collatione nõ potest
notari aliqua subreptio vel ambitio. Et sic citra culpã / nõ
debet in aliquo puniri ar.c .quesiuit. s̃.de his que fiunt a
ma.parte capituli:vbi glo.ampla.Panor.con.99.col.pe.in
3 questiõe que ad p̃sens volu.ij. vbi citat ꝙ * quelibet res
nõ debet excedere effectũ suum ⁊ trãsire ad alias perso-
nas:hanc opinionez cõproba per ea que voluit Antho.de
butrio in.c.tuam.s̃.de eta.⁊ qualita.vij.no.vbi dicit ꝙ mo
tus proprius cadit in inferiorem a papa. Firmat cal.con.
iij.in ti.de p̃ben.hinc glo.regul.cãcellarie.xv.ꝙ si vn⁹ ha-
beret ꝓuisionem legati motu proprio/⁊ alius eodem die a
papa ad supplicationem ꝙ prefertur habens motu ꝓprio
a legato. Et idem credere de motu ꝓprio ordinarij de quo
motu/vide glo.in.c.si apostolice de p̃ben.hoc lib.vbi recor-
datur de motu ꝓprio capituli. Ad idem glo.regule cãcel.
xx.de motu ꝓprio ipsius ordinarij. Non eñ inuenio ꝓhi-
bitum ꝙ ordinarius non possit cõferre motu proprio/ ⁊ se
vocare seruuz seruorum dei prout ⁊ papa. Quo ad proui-
sionem legati motu proprio factam firmat Do.nicol. boerij
in trac.de po.lega.in.iiij.preludio.col.iiij . Et quo ad mo-
tum propriũ ordinarij dicit Car.notabiliter in.d.cle.ij.in
4 fine ꝙ ordinarij * originales intelligũtur prouidere ec-
clesie motu proprio:cum ad hoc teneantur. Nec debent be
neficium conferre nisi persona sit bene nota. Sed papa et
legati prouident personis ⁊ non ecclesijs principaliter.
Pro hoc habeo doctrinam Jo.mo.in.c. statutum sub nu.
xij.ibi. Sic delegatus noscẽs partes videtur potius com
mittere persone q̃ dignitati.s̃.de res. Jdeo in eorũ prelu-
dijs dicitur volẽtes tibi gratiam facere specialez. Ordina
rij vero inter incumbentia onera illos nõ magis solicitant
vt ad ecclesiias vacantes vt personas idoneas p̃ficiamus
Jdeo aduertentes talem ecclesiam vacare/⁊ talẽ esse ido
neũ ⁊c. Quod idem dic in papa in his in quibus iure ordi
nario ⁊ principali prouidet qui exorditur dum ad vniuersi
orbis ecclesias iuxta pastoralis debitũ officij cui disponẽ
te dño presidemus/apostolice diffundimus cõsideratiõis
intuitũ illarum nimirum ꝓpensiori cura nos auget quas
suis pastoribus destitutas subiacere dispẽdiose vacatiõis
conspicimus detrimẽto vt per nostre ꝓuidẽtie ministeriũ
illis preficiãtur viri secundum cor nostrum idonei in pasto
res/sub quorũ reginimib⁹ ecclesie ipse in spũalibus ⁊ tem-
poralibus feliciter gubernentur ⁊c.

¶ Ex quibus verbis ꝓhemialibus colligitur intẽtio scri-
bentis vide autoritates quas posui.s̃.in ꝓhemio in ver-
bo prohemium. Et ibi late ⁊ in rub.de reg.iur.

¶ Et vt clariorem in puncto hoc habeas mentem:respon-
de ad iura per Do.Jo.mo.⁊ sequaces adducta. Primo dũ
tex.nostrũ allegant ⁊.d.cle.ij.ꝙ nihil est cõcludere q2 de-
bent intelligi de ea collatione legati que fit ad impetran-
tis instantiam non de ea que fit motu ꝓprio que in aliquo
nõ ambit sicut alia/testatur Jo.and.in.c.duobus.s̃.de res.
5 hoc lib.ꝙ * gratia motu ꝓprio concessa dicitur beneficiũ:
impetrata vero sonat ambitionem.c.q̃uis.j. de p̃ben. eo.
libro ꝓbat.d.cap.si motu: ibiq3 de nostra mera liberalitate
6 ꝓcessit. Beneficium * eñ siue priuilegiũ(motu ꝓprio con
cessum)solet fauorabilius interpretari q̃ illud quod est cõ
cessum ad postulationem partis/secũdũ glo.fi.in fine in.c.
ij.s̃.de mutuis petitio.Panor.in. c.cum in cũctis.§. q2 ve
ro.nu.vij.⁊.viij.s̃.ꝺ elec. Jo.mo.ĩ.c.is cui ꝺ p̃bẽ. Deci⁹ cõ.
clxviij.col.j.versi.modo in casu reuerẽde pater. Roma.cõ.
cccxxvij.col.ij.in fine dixi in.d.c.is cui. Secundo dicere fo
re speciale in papa/qui non est ligatus iuribus ideo secus
in legato cõsequẽtia nõ quadrat/cũ(vt predixi) ratio que
militat in ꝓuisione pape militet etiã in legato. Et ꝓpter
hanc clausulam motus proprij/cessat in vtraq3 ambitio/ad
quod aduertere summopere debent superiores. Jtem vi-
demus collationes aliorum non vitiari propter taciturni-
tatem.d.cle.ij.q2 presumuntur scire qualitates eoꝝ quib⁹
beneficia cõferũt:⁊ etiã beneficiorũ/de selua. xij.q.in.xiij.
qualitate in tertia parte. Aliud adducunt pro cõprobatio
ne eorũ opinionis/videlz qua ratione impetrãs debet de
beneficio quod habet facere mẽtionẽ:ita ⁊ legatus cõce-
dens. Dic ꝙ in impetrante potest notari ambitio/in legato
non/qui concedit motu proprio. Et modificando p̃dicta in
tellige secundum Do. Francum hic in legato conferente
motu proprio illi qui iuste detinebat beneficiũ: vel cum di
spẽsatione legitima. Secus si cõtulit iniuste detinenti vel
detinenti iuste/aut cum dispẽsatiõe q2 tunc nõ valet col-
latio nisi seruetur quod habetur in.c.ordinarij.ĩ.ibi non
autẽ cõferre p̃sumãt ꝙ eis sup obtẽtis dispẽsatio euidẽt
sufficiẽs ostẽdat.ĩ.ꝺ offi.or./qꝺ male ad praxĩ hodiernis
temporibus deducitur:⁊ male cũ ibi sit decretum irritans
ideo aliter gestum videtur nullum dico in. d.c. ordinarij
Et quo ad eum cui iniuste alia tenẽti contulit:vide Boni
fa.in cle.si plures.nu. xliij.de p̃ben. Et adde ad ꝓpositũz
ꝙ clausula motu proprio vt tollat subreptionem ⁊ suũ ope
retur effectum debet exprimi in gratia cũ nõ possit per te
7 stes * ꝓbari glo.in.d.c.si motu in verbo expresse. Jason in
l.nec dãnosa.nu.iiij.de p̃cib. imp.offer.C.⁊in.l.si q̃s.ff.si q̃s
cautio.rota deci.332.in nouis. Alex.in.l.iij.ff.quod quisq3
iur. Jstud potest suaderi rationibus duabus. Prima quia
possibile est ꝙ papa aut legatus ad conferendum fuit in-
ductus motu proprio esto ꝙ precesserit impetratio ⁊ non
habito respectu ad impetrationem prout in simili refert
car.con.cxlij.in fine. Unde cũ hoc pẽdeat ex animo/ voluit
papa non ꝓbari posse per testes/hinc glo. in cle. si roma-
nus de p̃ben.citat non intelligi nisi exprimat (maxime di
cit ibi car.)in impetrationib⁹ que sunt odiose secus dic de
certa scientia/q2 hec probatur per testes de selua.d.q.xij.
ibi fallit istud primo.

¶ Jtem queãdmodũ hec clausula motu ꝓprio/non potest
8 probari ꝑ testes ita * cũ est expressa in literis non potest
probari contrariũ/ vt ꝙ ad prouisi vel alterius supplicatio
nẽ/papa vel legatus aut ordinarius id fecerit ita firmant
Domi.⁊ franc.post glo.fi.in.d.c.si motu cũ id esset argue-
re papã/⁊ alios de mẽdacio:quod non licet iuxta notata
per glo.magnã ĩ cle.vna de ꝓbatio. Ad vnũ in ꝓposito at
tẽde/ꝙ legati clausula huiusmodi motu ꝓprio non solent
vti prout vidi q2 in legatiõe Auinionen.trium annoꝝ spa-
cio steti tamẽ aliquam expeditionẽ etiam in quauis mate
ria sub hac clausula formari nõ vidi:licet ad omnia q̃ inibi
expedirẽtur tãq3 cupidus fere a cunabulis circa stilum cu
rie romane studiose attenderim.

9 ¶ Nunc venio ad discussionem/quod taciturnitas * bene
ficij quantuncunq3 modici (etiam.xx.solidorum testatur ar
chi.in.c.non potest.ĩ. de preben.) reddit alterius benefi-
cij impetrationem a papa aut legato obtentam/ subrepti-
tiam ipsoq3 iure nullam:istud apparet infinitis iuribus et
autoritatibus comprobatum. Probat tex.⁊ ibi scriben.in.c.
si proponente/ in.c.ad audientiam el.ij.c. nonnulli.c. super
literis.s̃.de res.in antiq.tex.⁊ ibi glo. Car. Petrus de An
cha. Bonifa. Jo.de Jmola.⁊ alij in.d.cle.ij.de offi.ordi. ad
idem tex.in.d.c.si motu proprio/vbi etiam Archi. Jo. And.
domi. Guil. Francus.zenzel.⁊ alij postremo probat tex.no
ster. Modo expediamus antidotum huic morbo salubre et
necessarium.

¶ Tu dic insequẽdo stilum in curia tritissimum/ quod con
uenit formando supplicationẽ addere in clausulis post cor
pus illius descriptis hec.

10 ¶ Et ꝙ * obstantie beneficiales oratoris habeãtur pro ex
pressis seu exprimi possint in confectione literarum vt ora
tori videbitur/opportunũq3 fuerit/cuius vigore(dico clau
sule)officiarij cancellarie aut camere extendẽt eandẽ clau
sulam secũdum modificationes/restrictiones/⁊ ampliatio-
nes stili curie:vt in simili citat prouincialis charta mihi.
xlv. col. prima impressis Rome. 1513. videlicet sub hoc
verborum contextu.

¶ Necnon omnia ⁊ singula beneficia ecclesiastica cum cu-
ra vel sine cura / que ex quibusuis dispensationibus apo-
stolicis obtines ⁊ expectas/ac in quibus ⁊ ad que ius tibi
quomodolibet competit/quecunq3 quotcunq3 ⁊ qualiacun
q3 sint eorumq3 fructuum reddituum ⁊ prouẽtuum certos
⁊ annuos valores ac huiusmodi dispensationũ tenores pre
sentibus pro sufficienter expressis habentes.

¶ Et per hec non ostabit/non expressio cum clausula ꝓ ex
pressis habentes operetur in hoc maximum iuris effectum
in obũbratione huiusmodi subreptiõis et illi⁹ eneruatiõis.
Pro quo habes vulgarem doctrinam Feli.in.d.c.nonnul-
li per diuersas colũnas sparsam. Et post eum per de selua.
in.iij.parte trac.bene.q.xliij. Probat tex.in.l.omnes vulga
ta ibi tanq3 per hanc legem specialiter ⁊ nominatim fuis-
sent enumerate quã ad hoc dicunt singul.ibi Bal. ⁊ Ang.
firmando hoc dictum tanq3 verum/idem Bal.de pace con-

ſtan.in verbo nõ obſtãte. Idē Ang.in.l.diuus §.licet.ff.de
iur.condicil.⁊ in.l.ſi quis §.q̄ſitum:in fi.ff.ſi quis cautio. ⁊
ibi Alex.⁊ Iaſon in.l.actione.nu.vij.C.de trãſac. Iſtud la
te firmat(ꝓut dixi)Feli.in.d.c.nõnulli in ṽſi.fallit.ij.poſt
Antho.de butrio in cõ.ij.⁊ xlix.ibi ꝙ ſi gratia pape ſignat̃
hoc modo fiat vt petitur. Et in ſupplicatione petebatur ꝙ
certa cõceſſio que debebat exprimi haberet̃ pro expreſſa
certe ex tali ſignatura/ꝑinde eſt acſi fuiſſet expreſſe ſpeci
1 ficata. Poteſt * eñ papa ad vtilitatē actus a ſe geſti fin-
gere expreſſum quod non eſt expreſſum ⁊ habeatur ꝓ ex-
preſſo. Allegat idē Antho.c.j.de tranſac.⁊ cle.paſtoralis
de re iudi.⁊.d.c.ſi motu.vide Iaſo.i cõ.xxix.col.pe.⁊in cõ.
cxxj.vol.iiij. Iuuat ſtilus curie qui in cõfirmationibꝰ appo
nit clauſulas has vel illis ſimiles/videlicet cuius tenorē
12 haberi volumus ꝓ expreſſo facit p̄terea. Nã * ad quē fit
relatio ꝑinde cēſetur ac ſi expreſſum foret ſpecifice in ſcri-
ptura q̄ ad aliam refertur.l.aut p̄tor §.ſi iudex ibi ſic acci-
piendum eſt quaſi q̃titatem noīauerit.ff.de re iudi.⁊.ff.de
hered.inſti.l.aſſe.⁊.ff.de cõditio.⁊,demõ.l.ſi ita ſcripſero ⁊
de cõdi.inſti.l.illa īſtitutio ⁊.c.cũ venerabilis.s̄.de excep.
⁊.c.cõſtitutus.s̄.de religi.domi.iſtud latiꝰ cõprobo in trac.
de manda.apoſtolicis expediēdo ſignaturam pape.

¶ Item ex quo vult papa haberi pro expreſſo/fingitur ex
preſſum:licet expreſſum non ſit.d.cle.vna de probatio. Cõ
probatur per ipſum ſtilum curie romane dum dicitur non
obſtãtibus priuilegijs etiã ſi eſſent talia de quibus debe
ret fieri mētio de verbo ad verbũ q꞉ hec eq̇pollent expreſ-
ſioni. ¶ Pro ampliori comprobatione habes id quod vo
luit Ang.cõ.cclxx.ꝙ ſi papa cõmemorat quandam ſuã con
ceſſionē.⁊ dicit. Sub dicta forma ⁊ quauis alia forma ſub
quacunq꞉ cõceptione verboꝝ per hec: ꝑinde eſt acſi ſigil-
latim eſſet extenſum in literis quicq̇d cõtinebatur in alia
cõceſſione.ar.d.l.ſi ita ſcripſero ⁊.d.l.aſſe. Item licet in cõ
miſſione ꝑ quã reuocatur cõmiſſio alteri facta ſit faciēda
mētio de proceſſu primi iudicis.c.inter.s̄.de re iudic. la-
te Fely.in.c.ceterum.s̄.de reſ.fallit tamē ſi in cõmiſſione
petebatur certam cauſam cõmitti alteri auditori/dicendo
ꝙ per prius fuit alteri cõmiſſa:ſubdendo clauſulam aſſue-
tã/videlicet cuius cauſe ſtatum dignemini habere ꝓ ex-
preſſo:q꞉ tunc cõmittēdo alteri:videtur papa ex certa ſciē
tia cõmittere/⁊ habere ſtatũ cauſe ꝓ expreſſo:pro his facit
glo.in verbo ꝑſonatus in extraua. Execrabilis.⁊ ꝑ hec eſt
reſponſum ad.c.ij.s̄.de dolo.⁊ contu.⁊ ad.d.c.inter.⁊.c.di-
lectus:vt lite pendē. Quia intelliguntur niſi in ſupplica-
tione petatur ⁊ cõcedatur ꝙ pro expreſſo habeatur : alias
ſecus. ¶ Modifica hanc doctrinã vt ſolum ꝓcedat in pa
13 pa:q꞉ ille * ſolus tantum ꝓ expreſſo habere poteſt ⁊ hac
clauſula vti/teſtatur Feli.in.d.c.nõnulli verſi.hec ⁊ ſimi-
lia:allegat Ang.in.d.§.queſitum per illũ tex.in verbo ſpe
cialiter dicentem ꝙ ſi partes dicant/ꝙ volũt haberi ꝓ ex
preſſis ⁊ ſpecificatis omnes caſus fortuitos qui occurre-
re poſſent non ſufficit: pro quo ibi Alex. dicit eſſe bonum
tex.in.c.qui ad agendum.j.de procura. Alia videper Fe-
li.ibi. Et fortius Feli.in.c.poſtulaſti. col.xv. nu.xiij. veſi.
quartus caſus.s̄.de re.pcſt Inno.in.c.cũ ad monaſterium
col.j.s̄.de ſta.mo.⁊ in.c.veniens in.j.glo.de filijs p̄ſbyte-
roꝝ.⁊ Panor.in.c.at ſi clerici §.de adulterijs. s̄.de iudi.
dicit ꝙ vicegerēs pape nõ poteſt diſpenſare ſine cauſa.li-
cet papa poſſet:dixi.s̄.in prohemio ſacroſancte. Quod ſi
non fuerit apposita hec clauſula,officiarij ⁊ regētes curie
illã opponere nõ poterũt in cõfectione forme bullarũ/cum
ſi inſcio papa apponerētur verba ipſius clauſule:duo; ab-
ſurda ⁊ in ſuſtentabilia ſequerentur. Primum ꝙ ſine certa
ſcientia pape expedirent̃ ea que ex illius certa ſcientia ex
ꝑediēda ſunt : informatur eñ papa ex ſupplicatiõe de pe-
titis ⁊ nõ aliunde/dicit Feli.d.c.poſtulaſti. Ideo ſi clauſu
la ipſa nõ fuerit in ſignatura poſita non videtur papa pe-
tita ꝯceſſiſſe ex certa ſcientia. Secundũ q꞉ alias officiarij
poſſent tacitũ habere pro expreſſo/quod nõ legitur de am
14 pliationibꝰ ſtili fore ⁊ dicit̃ fieri * ex certa ſcientia quãdo
ſuꝑior habuit noticiã facti/⁊ parte cõtradicente appoſuit
ſuperior illã clauſulam ex certa ſcientia:ita dicit Io and.
in.c.paſtoralis.de offi.dele.s̄.refert Barb.con.49.ſub
nu.vj.vol.iiij.quod verũ dicerem vbi extat materia in qua
de eiꝰ natura adeſt pars aduerſa/ſecus in alia vt in propo
ſito:dic tñ in diſtincte q꞉ illa eſt pape poteſtas etiã parte
nõ vocata q̄ eo modo cõtradicere nõ potuit qđ poteſt mul
tipliciter cõprobari ꝑ ſanum cerebrum.

¶ Ex q̇bꝰ reſultat firmatũ fore in iure nr̃o/hoc ſoli pape cõ
petere niſi dicas ꝙ legatis aut alijs ſpeciali facultate fue
rit cõceſſũ ꝓut vidi datũ a Sixto.iiij. Iuliano legato Frã

cie. Scotie.⁊ Auinionen.dũ deſcriberetur/illorũq꞉ fructꝰ
redditus ⁊ prouentꝰ ac qualitates:etiã ſi curata ⁊ electi-
ua ſint exprimendo/ſeu illa pro expreſſis habēdo. Et hoc
ſub datum Rome.1480.quarto kal.maij Anno nono pon
tificatus eiuſdem Sixti.

Redeundo q̇ppe vnde digreſſi ſumus: inq̃tum concernit
dictũ ipſius clauſule pro expreſſis habētes vide Car.con.
136.factum ſic ſe habet/vbi inter alia refert. nu.xix. poſt
Inno.in.c.ſignificãtibꝰ.s̄.de offi.delega.ꝙ reſcriptũ impe
15 tratum * cõtra miſerabilem ꝑſonã/quod eſt dicere ſecũdũ
Io.and.in.d.c.ſignificãtibꝰ in prin.ſuper quã natura mo-
uetur ad miſerãdum:vt quia diuturno morbo grauata vel
fatigata ⁊ debilis reperitur dico debilē ex parte bonoꝝ vt
in caſu ſuppoſito:nõ valet/niſi expreſſe de miſeria ipſiꝰ mē
tionem fecerit.l.vna.C.qñ imper.inter pupil.⁊ viduas vbi
Cy.adducit/ꝙ ſi monialibꝰ cõceſſum eſt priuilegiũ/ꝙ non
teneantur ad collectas: tũc non tenentur ad procuratio-
nes cardinaliũ:eſto ꝙ habeãt priuilegiũ/ꝙ poſſint impone
re collectas non obſtãte aliquo priuilegio etiã ſi dicatur/ꝙ
papa velit derogare cuicunq꞉ priuilegio in cõtrariũ repto
q̃q̃ de eo deberet fieri mētio ſpecialis/q꞉ hoc caſu talis
mētio nõ ſufficit/qđ verũ ſecundum eũdem Car.ſi moniali
bus ipſis fuit cõceſſum tãq꞉ perſonis miſerabilibꝰ ar.d.l.
vnice qñ.imꝑator ⁊c. Sequitur Decius cõ.clxv.nu.v.viſo
tenore quod ibi dilatat:idem fore in priuilegio pie cauſe cõ
ceſſo.c.ſi propter.s̄.de reſ.hoc lib.⁊ priuilegio cõceſſo cau
ſa alimentoꝝ.l.libertus.§.poſthumꝰ.ff.de alimen.⁊ cibar.
lega.roma.per illum tex.cõ.436.nu.xx.quod exordit̃/qđ
indultũ pet. Predictis iũgere poteris notata per freder.
cõ.233.caſus talis eſt.

¶ Et per hec habes limitationem ad regulã/cui adhereas
⁊ ad eã confugias/tãq꞉ naute ad anchorã : maxime ſi dica
tur/nõ obſtãtibus priuilegijs in cõtrarium facientibꝰ:etiã
ſi de illis oporteret facere mentionem / quoꝝ tenores de
verbo ad verbum haberi volumꝰ pro exp̄ſſis : iſtud monet
dñs meus dñs de ripa.ij.interp̄.c.j.de reſ. nu.8. ꝑ tex.in
c.fi.de ſenten. excõi.j.⁊ in cle.j.de ſepultur. firmat idē fre
der.cõ.xlvij.habita.alias ſequeretur abſurdũ ſecũdũ eum
ꝙ ſi papa vellet oībus priuilegijs derogare quibuſcunq꞉
cõceſſis haberet exprimere infinitoꝝ priuilegioꝝ tenores
tam per ſe q̃ illius predeceſſores/⁊ ſubdit ꝙ ita communi
ter tenetur:ita tenet Ioan.de Anania con.lvj.quod exor-
ditur his que in facto proponuntur/vbi dicit hanc eſſe cõ-
munem:ſequitur ibi Bolog.in addi.ad eum:alias ſeque-
retur incõueniens/ꝙ papa poſſet ſibi imponere legē a qua
non poſſet recedere quod eſt falſum vt dixi in.ca.primo.s̄.
de conſti.⁊ in.c.fin.de reb.eccleſie non alienan. contra Io.
mo.vbiq꞉ ⁊ iſtud eſt de mente ⁊ verbis Paul.de caſtro.cõ.
iij.col.ij.in prima parte ⁊ ſic ratione impoſſibilitatis:iſta o-
pinio habet locum/alias ſi non adſit ſecus. Paul.de caſtro
con.ccclvij.col.prima.dicendum videtur in prima parte.

¶ Predictam communem in alio caſu moderare habes: vi-
delicet in teſtamentis/vbi non videtur quadrare identi-
tas cum reuocatio teſtamentorum ſit fauorabilis iuribus
tritis:ſecus in priuilegijs que dicũtur odioſa/teſtatur De
cius.d.con.clxv.col.ij.dicens ꝙ per hanc clauſulã non eſt
ſufficienter derogatum quicquid dicatur addēs ꝙ pro ea
concurrunt plures doctores numero ⁊ pondere maiores.
Et per hec habes opinionem ſupra defenſatam in tituban
ti ſtare: ⁊ maximum ciuile bellum inter iurium profeſſores
pro quo ſedendo dominus meus de ripa vbi.s̄.poſt Deciũ
d.con.clxv.diſtinguit : aut princeps per viam legis gene-
ralis derogat omnibus priuilegijs/etiam ſi de illis oporte
ret facere mentionem ſpecialem/et tunc tolluntur priuile-
gia habentia clauſulam derogatoriam ad futura reſcripta/
⁊ ita loqui dicit iura per Io.And.in.c.vno.j.de exceſſ.pre
la.in hoc puncto adducta : ita firmat Feli.in.d.c.nonnulli
col.vj.⁊ ſequen.s̄.de reſ. tamen talis generalis reuocatio
non ſe extēdit ad priuilegia in corpore iuris clauſa/ niſi ex
alijs coniecturis appareat de mente principis:ita late Ro
ma.con.ccccxcviij.in caſu quo queritur/dicens ꝙ ex eo ꝙ
priuilegia cardinaliũ in corpore iuris (ſaltē ꝓ illoꝝ maiori
ꝑte)incluſa vident̃:ꝙ diſpoſitio quãtũcũq꞉ penalis ſeu re-
uocatoria/ priuilegioꝝ alias conceſſorũ quantuncunq꞉ ge
neraliſſima:non includit ſancte Romane eccleſie cardina-
les/niſi de ipſis fuerit ſpecialis mentio habita:hec eſt cõ-
clu.do.Io.monachi/quem ibi ſequitur Io.And.in nouel.
per illum tex.in cap.vno de ſciſma. Idem do.de Ripa pri-
mo reſpon.c.xv.vbi multas adducit concordantias.

¶ Et ꝙ huiuſmodi priuilegia difficilius tollantur(dico in
corpore iuris clauſa)aut facilius/ probat late Monſerrat

in.iij.parte trac.ſuper pragma.vbi cumulat.xx.differētias inter ius commune ⁊ priuilegium in corpore iuris clauſuz ⁊ quaſdam conuenientias.

¶ Aut derogatur oībus priuilegijs per viā alterius priuilegij vel reſcripti ⁊ tūc eſt animaduertendū ante oīa qualiter clauſule derogatorie vtriuſqꝫ priuilegij ſint concepte q̄r preualent ille q̄ ſunt maioris efficacie.car.d.cō.136.col.

16 fi.ſicut in ſimili dicimus ꝙ difficilius * diſpenſat̄ cōtra id quod eſt maiori auctoritate roboratū roma.cō.cccxxvij.iſte ſunt ratiōes.nu.iij.Feli.in.d.c.nōnulli in pri.iiij.col.ſ.de re.Si vero ſunt equalis efficacie:tūc ſi ſm priuilegiū ſit cōceſſum motu ꝓprio procedit prima opinio ꝙ potens ſit dicta clauſula:ſi ad poſtulationem ꝑtis ſupplicātis tūc ꝓcedit ſcđa opinio cōtraria:ita teſtatur:idem roma.d.cō.327.in fi.ij.col.Et eſt de mēte Cald.d.conſi.xj.in tit.de priui. Tu tamen ſublimita / vt non procedat quotiens inſertum eſt ſpeciale/⁊ ſecundum non inſertū eſt generale:probat.l.non eſt nouum ⁊.l.nam ⁊ poſteriores.ff.de legi.⁊ ibi Bartho.:facit tex.in.l.iij.de ſilentia.lib.xij.C.limitatur etiā vbi priuilegium eſſet ſubreptitiū vel alias nullū q̄r tunc in ſecundo nō eſt neceſſario facienda mentio. Domi.in.c.qm̄.viij.di.firmat glo.in.c.in noſtra ⁊ in.c. ex tenore.ſ.de reſ.in ātiq.etiā ſi primū eſt ellidibile ꝑ exceptiones/quod ſequitur ibi Panor.⁊ poſt eum Fely.vbi etiā diſputant/an hoc habeat locum in literis beneficialibus.

¶ Item etiam niſi priuilegium primū eſſet multū vulgare q̄r valeret ſecundum ⁊ primo licet nō mentionato deroga

17 ret:q̄r * preſumitur ꝙ de eo princeps habeat noticiā/ſicut de iure cōmuni teſtis eſt Bal.in.l.ij.in fi.C.que ſit lōga cōſuetudo.Latius Fely.in.c.j.in.iij.amplia.ſ.de re iudica. Pone exemplū in priuilegio ordini Cluniacen. a pōtificibus cōceſſo/cum ſit notoriū ⁊ vulgare in curia idem in Ciſtercien.⁊ alijs de quib⁹ ⁊ eoꝝ derogatione.ſ.in. c.cum in tua de conſuet.fecimus mētionem:in his tamen votū tuuz ne ſtatuas/dic ꝙ licet dicantur notoria cōſueuit tamen illis ſpecialiter ⁊ ſpecifice vt ꝓdixi in.d.c.cuz in tua derogari prout vidi in praxi iuxta opinionem Decij ⁊ cal.in. d.cō.xj.Et hec eſt tutior ⁊ de iure ſuſtentabilioꝝ cū per eam euitetur omne periculum.

¶ Unum tamen dico ꝙ ratione huiuſmodi ſpecialitatis derogationis/maiores exponuntur pecunie/q̄r additur taxa vna/ſiue illa augetur de.x.⁊ etiam ex parte ſcriptoris bullarum. ¶ Et additur ex abundanti cautela poſt huiuſmodi ſpecialem derogationem clauſula hecquibus omnibus ⁊ ſingulis etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatiōe de illis eorūqꝫ totis tenoribus ſpecifica / expreſſa indiuidua/ac de verbo ad verbum/nō autem per clauſulas generales idem importātes mētio ſeu queuis alia expreſſio habenda/aut queuis alia exquiſita forma ſeruāda foret / tenores omnium ⁊ ſinguloꝝ ac ſi de verbo ad verbum inſererentur p̄ſentibus pro ſufficiēter expreſſis ⁊ inſertis habentes:illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice ſpecialiter ⁊ expreſſe derogamus.

¶ Et per hec vtraqꝫ opinio remanet iuris ſuffragio fomētata:vltimā tamen puto vt dixi in praxi tutiorem/ licet prima multum placeat. Philippus probus iuris pontificij interpres minimus.

¶ De officio ordinarij. Rubrica.

Legati poteſtas/ordinaria eſt ſupra titu.proxi.legatos.Et ideo de ea eſt premiſſum / ſicut de maiori arti.ff.de offi.procon.l. et ideo et.l.ſequen.in prin.vnde dicto de quodā ordinario in quo eſt magna poteſtas / ⁊ multa ſpecialitas ſaltem in legato de latere.vt ſupra titu.proxi.c.j.Ideo ſpecialiter premittitur de offi.legati:ne videatur neglectum.ff.de iureiuran.l.item apud §.hoc edictum.Et tandem generaliter ſequitur de offi.ordi.Joan.Mona.Cardinalis.

Innocentius quartus in concilio lugdunenſi. Ca.j.

Romana eccleſia, & infra. Prohibemus quoque ne remenſis archiepiſcopus in dioce. ſuffraganeorum ſuorum foraneos officiales cōſtituat, quia cum metropolitani ne ſuorum ſuffraganeorum ingrediantur dioceſes vt in eis auctoritate propria iudicent, diſponant, aliquidve aliud agant, canonica prohibeāt inſtituta, nequaquam hoc poſſunt in illis per alios exercere. Nec pro eo quod cauſas per appellationem delatas ad ipſos poſſunt in ſuffraganeorum ſuorum dioce. delegare, ſimiliter licet eis tales officiales inſtituere in eiſdem, qui eorum vice (cum appellatur ad ipſos) citationes vel inhibitiones faciant, ſeu cōpeſcant in hac parte rebelles. ¶ Quia in cauſis per appellationē deuolutis ad ipſos, iam iuriſditionem obtinere noſcuntur. propter quod licite poſſunt ſuper illis committere vices ſuas. Non ſic autem in alijs in quibus nōdū extitit appellatū, & idcirco nō debent aliquos conſtituere pro citationibus in futuris cauſis appellationum & inhibitionibus faciendis. Niſi aliud Remenſis eccleſia circa talium officialium inſtitutionem de conſuetudine obtineat ſpeciali. A quibus etiam ſi de conſuetudine huiuſmodi poſſint in Remenſi prouincia conſtitui, inhibitiones tamen ne procedatur in cauſis, priuſquam ad Remenſem curiam appelletur fieri penitus inhibemus.

¶ Officiales autē Remēſis archiepiſcopi (quandiu in ſua prouincia vel circa illam extiterit) in ſuffraganeos interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis proferre ſententias non attentēt.

¶ Et hoc idem ab officialibus aliorum metropolitanorum circa ipſorum ſuffraganeos (quib⁹ ob reuerentiam pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obſeruari.

¶ Summarium Domini Ioan. Monachi Cardinalis.

1 Quilibet ſuffraganeus poteſt officiales in ſua dioceſi conſtituere foraneos.

2 Foranei vnde dicantur.
Metropolitani nihil habent in dioceſi ſuorum ſuffraganeorum/niſi hoc ius ſpecialiter tribuat:vel priſca conſuetudo ab antiquo.

3 Officialis in quibus habeat poteſtatem.

4 Promiſſio poteſt eſſe in pendenti/⁊ contractus/nō iudicia.

5 Subdelegare non eſt actus iudicialis.

6 Tractus futuri iudicij/non ſpectat ad iudicem.

7 Quod per me non poſſum/nec per alios valeo exercere.

8 Juriſditio que non eſt/committi non poteſt.

Dignitas que non est vacare non potest.
9 De eo quod non est iudicium accipi non potest.
10 Circiter refertur ad numerum/circa ad locum/ et circum ad tempus.
11 Multa fieri prohibentur/que facta tamen tenent.
Faciens contra ius priuilegiatum/totum amittit.
12 Judex agens supra potestatem sibi datam:nihil iudiciale agit:sed est irritum quod facit
13 Electus confirmatus habet illa que sunt pontificis / quo ad ea que iurisditionis sunt.

Summarium domini Philippi Probi

1 Producens instrumentum legitimationis/ cõfitetur se nõ fuisse legitimum.
2 Per instrumentum emancipationis / probatur emancipationem/filiationem/ꝛ paternam potestatem ꝓcessisse.
3 Qui agit penitentiam:videtur fateri delictum.
4 Petens se absolui:non fatetur se excommunicatum.
5 Dictio nisi/est aduersatiua/ꝛ alia facit vt hic.
6 Officialis quis dicatur.

ROmana, Hec decretalis habet quinqꝫ dicta. Nã primo quandã ꝓhibitionem ponit. Scdo ꝟsi.[nec pro eo] quandã oppositionez que fieri posset cõtra dictam prohibitionem dissoluit. Tertio ꝟsi.[qꝛ in causis]rationez dicte solutiõis subijcit. Quarto.§.[officiales]quãdã moderationem officialibus remen. iniungit. Quinto.§.[ꝛ hic]dictam moderationem ad officiales aliorum metropolitanorum extendit. Ecce ergo casus[suffraganeorum.]Ergo a contrario in diocesi ꝓpria/potest officiales foraneos cõstituere/
1 ꝛ * quilibet suffraganeus in sua diocesi:pari ratione.s̃.de offi.archi.c.j.ꝛ fi.xxxv.q.vj.episcopus in sinodo.j̃.de accu. sicut olim.j̃.de testib.cogen.c.preterea.
¶Sed quero ad quem appellabitur ab isto officiali foraneo.Dic ad delegantẽ argu.s̃. de offi .delegati sup questionũ.§.porro.ff.de appella.imperatores.ij.respõ.
¶Nec obstat.j̃.hoc lib.de appella.Romana.j . Respõ.qꝛ ibi loquitur vbi est vtriusqꝫ idẽ cõsistoriũ quod non est hic [foraneos]* Sic nominati q̇a foras iurisditionẽ archiepi
2 sunt constituti.Cum regulariter metropolitani nihil habeant in diocesi suffraganeorum/nisi hoc ius specialiter eis tribuat. velpri sca cõsuetudo ab ãtiquo.ix.qu.iij.nullus primas:ꝛc.cõq̃stus:ꝛ.s̃.hoc li.de supp.ne.p̃la.Romana.Tales officiales citabant partes in causis appellationũ ad curiã Remen.emissarum/ꝛ inhibebant iudicibus a quibus appellatum erat/ne in causis ꝓcederent appellatione pẽdẽte.Alioquin in rebelles excommunicationis sententiã fulminabant.Et quia isti cõstituebantur anteqꝫ appellationes essent emisse ob hoc reprobãtur/cũ institués tempore institutionis nõ haberet iurisditionem in diocesi suffraganei sui regulariter.Nec exercitium iurisditionis.Si aũt haberet iurisditionem tunc valeret:licet exercitium iurisditionis non haberet saltem pro tunc sed non pro nunc. ff.de offi.ꝓcon.obseruare.§.vltimo.
¶Ex quo videtur.Si ego ep̃s cõsueui dari iudex in mul
3 tis causis verbi * gratia in forma pauperũ/ꝛ in vno negocio mihi presentato ꝛ alijs q̃ cõtingeret mihi cõmitti in posterum:deinde officialem meum subdelegatum constitui iste officialis in negocijs nondum cõmissis nec receptis a me ep̃o non habebit potestatem.j̃.de appella.sup eo.in fine.j̃.de restitu.spolia.audita.
4 ¶Sed contra:ꝓmissio * potest esse in pendẽti.ff.de verbo.obliga.si stipulatus fuerim.§.primo ꝛ.l.si a colono in fine/ergo commisso.
¶Sol.secus in contractibꝰ/qui possunt esse in pendenti. ff.de vsufruc.l.sed ꝛ si q̇s stipulatꝰ.§.j.vbi de hoc. Secus in iudicijs que nõ possunt pẽdere.ff.de iudi.nõ queẽadmo
5 dum. ¶Sed contra subdelegare * non est actus iudicialis vt not.Inno.j̃.de probatio.c. q̃m:ꝛ colligitur. s̃.de officio deleg.licet.
¶Solu. Licet subdelegare nõ sit actus iudicialis ab ipa

tamẽ delegatione ꝛ subdelegatiõe procedunt/sicut ab origine ꝓcessus iudiciarij ar.s̃.de offi.del.cũ in iure.¶Commissiones igitur ex tractu tẽporis non cõualascũt ex post facto/cũ apud cõmittẽtem nõ sit iurisditio:tẽpore cõmissionis.s̃.de offi.dele.venerabili in fine ꝛ.s̃.de res. qꝛ non-
6 nulli cũ * tractus futuri tẽporis non spectet ad iudicem. ff.de vsur.l.j.ꝛ de hoc notatur.j̃.hoc lib.de sentẽ. excommunica.Romana.§.caueant.
¶Cõsimilis questio no.s̃.hoc lib.de elec.si confirmationẽ [vt in eis] quasi dicat/non prohibent quin possint ingredi ꝛ morari/vel transire sicut extranei[propria] quasi dicat auctoritate pape vel de cõsensu suffraganei hoc posset facere archiep̃s.j̃. hoc lib.de foro compe romana.j.Respõ. [iudicem]sedẽdo ꝓ tribunali [aliud] quantũcũqꝫ sit illud spectans ad iudicia:exceptis casibus a iure permissis. s̃. eo.pastoralis[agant]p se[instituta]ix.q .ij. c.j.ꝛ. iij.q.iij.
7 saluo:ꝛ.c.nullus primas[per alios.] Quia quod per * me non possum:nec per alios valeo exercere. j̃. hoc lib.de regul.iur.quod alicui.ff.de admi.rerum ad ciuita. pertinen. l.ij.§.j.xlvj.di. c.sicut nõ suo[delegare] hodie hoc recipit modificationẽ factam ob vtilitatem litigãtiũ.j̃.eo.vt litigãtes:ꝛ iure antiquo etiã poterat subdelegare aliquibus in diocesi suffraganeorũ volẽtibus recipere.Nolẽtes tamen nõ cõpelluntur.j̃.hoc lib.de foro cõp. Romana.ij.Resp.s̃. eo.pastoralis.j.Respõ.Et ratio diuersitatis hic tacta ex p̃dictis patet[officiales]foraneos[instituere]quo ad futuras appellatiões[qui]officiales foranei[eorum]scꝫ metropolitanorum[appellant].i.appellari cõtinget.Nã si est appellatũ/ posset cõmittere metropolitanꝰ vt p̃dixi [citatiões] quo ad ptes [ĩhibitiões]quo ad iudices a q̇bꝰ appellatur [cõpescat]per cẽsurã ecclesiasticã.j̃.de verb.signific.querenti[rebelles]scꝫ partes si citate ad curiã Remen.nõ irẽt vel iudices si post inhibitionem eis factam a dictis officialibus in aliquo procederent[appellatum]seu alias delatũ vel relatum[extitit]cum adhuc non spectaret ad ipsum iurisditio/ꝛ ab hoc subaudito infertur quod sequitur statim
8 idcirco ꝛc.[in futuris] quia iurisditio * que non est committi non potest ar.j.q.vij.daibertum.supra de res.pastoralis.§.pe.Et dignitas que nõ est vacare nõ potest.supra de constitu.cum accessissent.Et collegio quod non est:priuilegiũ dari non potest.j̃.de eccle.edifican.ad audientiam.ij.
a Et nimirum quod non est accusari non [a] potest.j̃.de despõ. impub.ad dissoluendum et ar.ff.de contrahen.emp.in lege et gradus qui non est/rumpi non potest.ff. de iniusto rup. ꝛ irri.testa.l.nam et si sub conditione.§. rumpendo: et persone que non est ratio reddi non potest.ff.de iur. codi. quidam referunt circa medium:et non potest minui capite/carens eodem.ff.de cap.diminu.l.liberos in fine nec vsufru
b ctus amitti anteqꝫ [b] ceperit.ff.quib. mod. vsufruct.amit.l. prima.j̃.in fine.
¶Sed contra posthumus potest et debet institui.ff. de liber.ꝛ posthumis.l.placet.ꝛ.l.commodissime.
¶Sol.ff.de sta.ho.qui in vtero sunt: ex quibus concludi
9 tur de eo * quod non est/iudicium accipi non potest.ff. de iudi. non potest supra de res. ad hec sumus/ et ideo bene dicit[in futuris]nam in presentibus potest vt est dictũ [ni
c si]hoc [c] nisi est exceptiuum a verbo constituere/ quod est. s̃.ꝛ hoc colligitur ex sequentibus/ vbi dicit institutionem non iurisditionem seu exercitium eiusdem/quia quo ad hoc non prodesset consuetudo/vt.j̃.eo.versi. a quibus [consuetudine]que etiam dat iurisditionem.C.de emancipa.liber. l.prima.j̃. de foro compe.cum contingat [a quibus] metropolitanis[constituti]scilicet officiales foranei [inbibitiones]scilicet generales/quas faciebant isti officiales foranei/edictum generale promulgando/per quod inhibebant isti officiales omnibus iudicibꝰ de prouincia ne de causis in quibus ad Remen. curiam appellari contingeret se intromitterent/ secus facientes excommunicando quod hic reprobatur:et merito/quia hoc facere non debent:et quando hoc faciunt/in causa iam nata hoc facere debent ꝛ partibus vocatis.j̃.de appella.hoc lib.Romana.§. sinautem/
10 [circa] secundum * Hysidorũ circiter refertur ad numerũ circa ad locum/ꝛ circum ad tempus/Hugo tamen dicit/ ꝙ circa refertur ad locum:vt iste moratur circa ecclesiam/ et ad tempus/vt cum dicitur/ iste habet circa.xx. annos. Et sic posset hic intelligi vt dicatur/vel circa. hoc est ꝓpe vt dicat locum/vel circa hoc est in breui/ vt quia speratur in breui reuersio metropolitani/et hoc totum referat ad arbitrium boni viri.ff.de iur.delib.l. prima in fine.ff. de verbo. obliga.continuus.§.cum ita.ff.de verbo.significa.hec adiectio [extiterit] archiepiscopus [non attentent] secus ta-

11 men faciendo/tenet sententia. Nam multa fieri * prohibẽtur que facta tamen tenent.ff.quando appellan.sit.l.prima.§.biduum.j̃.de regula.ad apostolicam.

d ¶ Dic contra quia per hunc.§.datur suffraganeis priuilegium:vt officiales [d] metropolitani non ferant dictas sententias/ ꝛ sic hoc priuilegium statim habet suum effectum ar.hoc lib.de conce.prebend.quia cunctis.

¶ Item faciens contra ius priuilegiatum totum amittit. C.de his qui ve.eta.impe.l.ij.in fine. Item est hic quedam inhibitio/vnde attentatum contra eam nõ tenet.j̃.hoc lib. de appella.Romana.§.sinautem post.ꝛ.c.non solum.§.illa.

12 Item Papa hic iurisditionem officialis limitat/ꝛ supra * potestatem sibi datam iudex agens nihil iudiciale agit/ sꝫ est irritum quod facit.s̃.de offi.delega.q̃m abbas. Simile nota.contra glo.j̃.hoc lib.de peni.ꝛ remissio.ca.vlti. Item inhibitio ista iurib⁹ alijs iuuatur.s̃.hoc lib.de offi.delega. quia.j̃.hoc lib.de senten.excõica.quia periculosum. Et ob hoc factum contra ius adiutũ per alia fortius infringitur. Nec obstat quod in contrarium obijcitur/quia illa iura loquuntur vbi in prohibitione non sistit/sed vltra procedit. Nec obstat.j̃.de matrimo. contra inter.eccle.contracto.c. ij.quia hoc operatur vinculũ maius superueniens/ꝛ quod sit maius est expressuꝫ.j̃.hoc lib.de voto/ꝛ vo.redẽ.c.vno.

¶ Et hoc idem [suffraganeos] ne ipsos scilicet interdicere suspendere aut excõicare attentent/dũ archiepiscopus est infra metas sue prouincie/vel circa [quibus] suffraganeis [pontificalis] Idem de electis arg.s̃.de transla.epi.

13 inter corporalia.§.primo. Nam * electus confirmatus habet illa que sunt põtificis quo ad ea que sunt iurisditionis s̃.de elec.trãsmissa. Et ratio redditur.j̃.hoc lib. de senten. excõica.quia periculosum [volumus] cum eadem sit ratio in alijs que in Remen.ergo idem ius debet statui.s̃.de cõstitu.trãslato.C.ad leg.falci.l.vlti. Joan. Mo.Cardi.

a Non potest. Uide que dico.in ca.nemo.j̃.de regul.iur.ꝛ Richardũ de media villa. in.iiij. senten.distin.xlix. ar.ij.q.vj. Ad sextum dictum/ vbi citat/ ꝙ quando de non ente nõ est scientia/ extenditur ens non tantuꝫ ad esse in re extra/nec ad esse in intellectu tãtũ:sed etiã ad representata intellectui/ quod proprie potest dici ens rationis. Uide etiã. Joã. mo.in.c.j.de cõse.j̃.ꝙ non entis non sunt species/ nec differentie/seu qualitates.l.eius.ff.si cer.pe.l. si seruũ.§.fi.ff.de actio.emp.l.ij.vbi Bar.ff.de vsufruc. refert Decius consi. cxlvij.in fine. Et sic ex non ente non fit ens. Philo.primo phisic.capi.ad audientiam.s̃.de eccle.edific.Barba.in cle. literas.col.xxvij.de re. Probus.

b ¶ Anteꝗ̃ ceperit. In proposito dic ꝙ etiam qualitas non potest esse sine subiecto.l.eius qui in prouincia.ff.si cer.pe. ꝛ.l.si seruum.in fine.ff.de actio.empt. Et non moritur qui non vixit.xxxij.q.ij.ca.quod vero.vbi glo.in verbo si animam/facit.ca.sicut ex tuarum.s̃.de homi.cũ priuatio presupponat habitum.l.remittit.ff.de iureiur.ꝛ.c.ad dissoluẽdũ.de despon.impuber.s̃.ꝛ.l.decem.ff.de verbo.oblig. vbi Bar.Sozinus consi.clxiij.Ψsi.ij.ratio. Et hec ꝛ similia adducta hic per Joan.Mo.faciunt ad dictũ Bal. in.l.ij. C.

1 de iure Aure.annul.ꝙ producens * instrumentum legitimationis probat/ꝛ confitetur se non fuisse legitimum/cum omnis dispensatio presupponat in contrarium veritatem

2 esse secundum eundem. Ad idem ꝙ per instrumentum * emancipationis probatur filiationem ꝛ patriam potestatẽ precessisse.Bal.in.l.moueor. C.de seruis expor. ꝛ in.l.fina.

3 C.de sen.passis. Et qui * agit penitentiam videtur confiteri delictum.Bal.post glo.in capi.literas.col.ij.s̃.de presump.licet ibi Feli.colũ.penul.versi. Adde tamen/videatur tenere contrarium: ꝙ petens veniam non videtur confiteri se deliquisse / sed est signum humilitatis dicit glo. in capi.exhibita.in verbo postulauit.s̃.de homi. quam reputat singul.Alexan.in lege prima.ff.de no.oper.nuncia. ad hoc/ ꝙ quando quis petit veniam a principe/ aut alio/ratione alicuius delicti/ de quo ab aliquibus suspicatur accusari: non propter hoc illud videtur confiteri: nec potest procedi contra eum/tanꝗ̃ contra confessum: secus dicunt doc.ibi/si petitio hec fieret in iudicio/quod nota: hãc etiã glo.dicit singulariter notandum Car.in repe.cap.perpen

4 dimus.in fine.s̃.de senten.excommunica. ad hoc * ꝙ petens se absolui non fatetur se excommunicatum siue simpliciter siue ad cautelam. Probus.

c 5 ¶ Hoc nisi. Ang.cõ.lxxiij.col.ij.subtiliter dicit ꝙ dictio * nisi est aduersatiua:cuius sensus est negare precedẽtia habere locum in sequentibus firmat Jason in.l. actione.administrate sub nu.iij.C.de transl. ꝙ cum dictio nisi sit exceptiua/necessario significat oppositum antecedẽtis:cui immediate aduersatur vnde si precedat oratio negatiua: dictio nisi ponit ꝛ affirmat/ si vero econtra precedit oratio affirmatiua/negat ꝛ priuat. Idem Jason in.l.cũ te. nu.ix.C. de transactio. vide eundem in.l.si eum.§.qui iniuriaruꝫ nu. xxix.ff.si quis cautio. Probus.

d 6 ¶ Officiales/Dic * ꝙ ille dicitur officialis cui episcopus vices suas committit glo.post tex.in.c. ex frequẽtibus.s̃. de institut.similis in.c. Odoardus.s̃. de solu. vbi Panor. ꝛ Imola dicunt idem de alio prelato inferiore vices suas alicui etiam committente/quia ille dicitur officialis:prout custodes ecclesie Bitur. habentes iurisditionem in parrochia de Fargijs dicuntur habere officialem cuius nunc officium gero/vel alio modo dicitur officialis secundũ Pet. de Ancha.con.cx.prima facie/cuius ministerio ꝛ opera quis vtitur/ꝛ in sollicitudinis partẽ vocatur cui astipulatur Antho.de Butrio in con.lxxiiij.col.ij.visis statutis. Probus.

Gregorius Decimus in generali concilio Lugdu. Cap. ij.

SI canonici a diuinis cessare voluerint, prout in ecclesijs aliquibus sibi ex consuetudine, vel alias vendicant, antequã ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum suorũ aut alterius autentici munimine roboratis cessationis ipsius causam exprimant, & illud vel illas ei contra quem cessare intendunt, assignent. ¶ Sciturі, quod si hoc prætermisso cessauerint, vel causa quam expresserint non fuerit inuenta canonica, omnia quę de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ in qua cessatum fuerit cessationis tempore perceperint restituent. ¶ Illa vero quę pro eodem tempore debentur eisdam nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus. ei cõtra quem cessauerãt de damnis & iniurijs satisfacere tenebuntur. ¶ Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessatiõi dederat, ad omne interesse dictis canonicis & ecclesiæ cui debitum officiũ eius est culpa substractum, ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertendam superioris arbitrio comdemnetur. ¶ Cæterum detestabilem abusum horrendę indeuotionis illorum qui crucis beatæ mariæ virginis, aliorumque sanctorum imagines, seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternũt in terrã, & vrticis spinisque supponũt penitus reprobantes, aliquid tale fieri decętero

diſtrictius prohibemus, ſtatuẽtes vt in eos qui contra fecerint vltrix procedat dura ſententia, quę delinquentes ſic puniat grauiter quod alios a ſimilium pręſumptione compeſcat.

⁋ Summariũ domi. Ioan. Mo. Cardi.

1 Equiparantur publicum inſtrumentum ⁊ litera ſigillata ſigillo autentico.
2 Sigillum capituli an dicatur autenticum.
3 Quis non poteſt ſibi imperare/nec ius dicere.
Nomen actionis neceſſe nõ habet exprimi in libello.
4 Si datur actio: multo fortius exceptio.
5 Qui occaſionem dãni dat/dãnum dediſſe videtur.
Imagines honorare debemus/propter reuerentiam illorum quos repreſentant.
Scriptura quod facit legentibus: hoc facit pictura ydiotis cernentibus.

⁋ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Similia dicuntur/quorum ſunt diuerſi termini: ⁊ vna eſt ratio.
2 Illa dicuntur in iure ſimilia/que regulantur per vnius/⁊ eiuſdem rationis identitatem.
3 Ad tollẽdũ argumẽtũ a ſimili: nõ ſufficit dare diſſimilitudinẽ/quia ſatis eſt ꝙ ſit ſimilitudo in eo de quo agitur.
4 Illud eſt ſimile quod in aliquo habet differentiam: ſed vt plurimum habet conuenientiam.
5 Conſenſus partiũ non operatur: vt quis ſit iudex in propria cauſa.
An quis poſſit cognoſcere vtrũ ſit ſua iuriſditio vel non.

SI canonici, Ceſſatio adminiſtrationis de qua hic agitur eſt arta. s̄. eo. irrefragabili. §. ceterum [artior] vt hic/⁊ artiſſima: vt. ī. eo. Quis. et hec decretalis habet quatuor dicta. Nã primo formã ceſſationis ponit. Secundo verſi. [ſcituri] formam hic traditam non ſeruãtes punit. Tertio verſi. [Si autem] illos contra quos canonice eſt ceſſatum/penis multiplicibus ſubijcit. Quarto. §. ceterum quendam abuſum reprobans contrafacientes puniendos decreuit adeo ꝙ alij cum ſimilibus compeſcantur [a diuinis] ſcilicet officijs [ceſſare.] Sed nunquid tempore huius ceſſationis/eſt eccleſia ĩterdicta: videtur ꝙ ſic. ī. de appel. dilectis. in princi. vbi ſolus decanus ſuppoſuit eccleſiam interdicto: ergo magis omnes canonici hoc poterunt argu. contra. ī. de his que fiunt a maio. par. ca. queſiuit dic eccleſiã medio tempore non eſſe interdictam. Nec eam canonici interdicto eccleſiaſtico ſupponũt/ſed tantũ ceſſant a diuinis in ea: vt. d. ca. irrefragabili. §. ceterum. Et vbi ſic ceſſatur medio tempore ſubmiſſa voce officiatur/⁊ celebratur/quod nõ fieret ſi eccleſia eſſet interdicta. ī. de cler. excõ. mi. poſtulaſti. Nec obſtat. cap. dilectis. quia ibi vel factũ narrat/ſeu loquitur de iure ſpeciali quod decano cõpetebat [Conſuetudine] vt in Remen. ⁊ Carnoten. eccleſijs. [Alias] vt ex priuilegio [publico] Nota caſum vbi neceſſaria eſt ſcriptura. Alium habes [a] s̄. hoc libro de electione: vt circa. Regulariter contra. C. de fide inſtru. in exercẽdis [literis] Nota hic hec duo * equiparari/ſcilicet inſtrumentum publicum ⁊ literam ſigillo autentico ſigillatã: ſimile [b] ī. de ſenten. excõ. cum medicinalis. §. primo. ī. de fide inſtru. ca. ij. [autentici] dicunt quidem ſigillum capituli autenticum eſſe ex vi relationis verbi alterius. Sed dic cõtra. Nã etiã ſi ſigillũ capituli ſit autẽticũ cõtra ſe/vt fidem faciat cõtra ſe ar. ff. de ꝓcura. ſi ꝓcuratorem/non tamen ꝓ ſe. C. de liber. cauſa cũ precũ. Et quod ſigillũ dicatur autenticuʒ/⁊ ꝙ non no. ī. de ꝓbatio. ca. poſt ceſſionem. [cauſam] ſcilicet notoriam. s̄. eo. irrefragabili. §. ceterum. Nam ſi non eſſet notoria/tunc conſuetudo non prodeſſet: quia eſſet eccleſijs oneroſa. s̄. de cõſuetu. c. j. ⁊ ca. cum venerabilis. Jam enim cauſe poſſent falſe fingi ⁊ ceſſari. ⁋ Alij diſtingũt. dicendo predicta verba qñ ceſſatur contra epm̃/ſecus ſi cõtra alium: ⁊ tũc dicũt ſufficere ꝙ ſit rationalis: ſed indiſtincte dic. vt prius vt in. §. ceterũ ⁊. ī. eo. Quis: quia ille cõtra quẽ ceſſatur nõ debet cõuinci ex ꝓbandis ſed ex apertis ⁊ notorijs/p̄ſertim in cultu diuino tollẽdo ar. C. de actio. ⁊ obliga. Negantes ſed quõ canonici poſſũt ſeipſos ſuſpendere/qui in hoc vidẽtur * ſibi imperare. quod eſſe [c] nõ põt. ff. de arbi. le. pe. ⁋ Itẽ vidẽtur ſibi ius dicere quod eſt prohibitũ [d] C. ne quis in ſua cauſa ius ſibi dicat/dic ꝙ ſeipſos nõ ſuſpendũt nec ſententiã ſibi dicunt/ſua tamẽ organa ⁊ ſonũ campanarum ſuſpendũt ⁊ ſic ceſſant [illud] ſcʒ inſtrumentum [illas] ſcilʒ litteras autenticas. ⁋ [Sciturī] [pretermiſſo]. i. cauſa nõ expreſſa in literis patentibꝰ/vel inſtrumento publico [reſtituent] ⁊ dic cõditione ex iſto canone/cũ enim per legẽ nouã inducitur obligatio datur conditio ex lege ff. de conditio. ex lege. l. vna. ſic dico in canone/nec dico * neceſſe nomen actionis exprimi in libello. ī. de iudi. dilecti. [percipient] Nam cũ cõtra eos datur actio ad repetendũ: multo fortius exceptio ad nõ ſoluendũ. ff. de ſupfi. l. j. §. qđ ait [contra quẽ] nota ꝙ qui ceſſat ab eo quod facere debet quaſi ob culpaʒ alterꝰ iniuriã illi facit/cuꝰ occaſiõe ceſſat ſi culpa nõ ſuberat [occaſionẽ.] Nota * qui occaſionẽ dãni dat dãnũ dediſſe videt̃. ff. ad legem aquil. qui occidit. §. in hac ⁊. ſ. de homi. de cetero [canonicis] ſcʒ cõdenet̃ qđ eſt infra [eccleſie] ſcʒ cõdemnetur ⁊ ita dupliciter cõdemnabitur/qr canonicis ad intereſſe/⁊ eccleſie ad certã quantitatẽ ſuperioris arbitrio taxandã: nã hoc caſu ⁊ ſuperiori duo ſunt leſi: ⁊ ob hoc duobus eſt ſatiſfaciendũ [augmentũ] nam cũ cultus diuinus/culpa iſtius fuerit diminutus: decet ipſuʒ de illꝰ pecunia augmẽtari ar. ī. de cler. nõ reſi. c. vlti. [indeuotiõis] nam imagines * honorare debemus propter reuerentiam illorũ quos figurãt. Quod enim facit ſcriptura legẽtibus/hoc facit pictura ydiotis cernẽtibus de cõſecra. di. iij. prelatũ [reprobãtes] et ita nõ valet in talibus cõſuetudo/cũ potius ſit abuſus. auten. vt nulli iudi. §. j. col. ix. ⁊. s̄. de conſue. cum venerabilis [cõpeſcat]. ar. C. ad legẽ Jul. repetun. l. j. ⁊. C. de penis. ſi operis. Jo. mo. Card.

HAbes. Uide accumulatos caſus in quibꝰ requiritur ſcriptura per gloſ. in verbo. in ſcriptis/in. cap. vno. ī. de cẽſi. vbi Jo. mo. ante gl. ipſam quibus adde tex. in. c. j. in fine de elec. hoc lib. Probus.

⁋ Simile/* Similia dici quoruʒ diuerſi ſunt termini/⁊ vna eſt ratio/Bal. in. l. neqꝫ. ff. de leg. et in. l. illud col. ij. C. de ſacroſanc. et in. l. pria col. pe. C. de fur. Ad idẽ Per. de Ancha. cõ. cccl. poſt prin. in queſtiõe predicta arguitur: vbi dicit ꝙ illa dicũtur in iure ſimilia que regulantur per vnius ⁊ eiuſdẽ rationis idẽtitatẽ. l. nõ poſſunt. ff. de legib. l. fideicommiſſaria. §. ſi. di. de lega. iij. Et ad * tollendũ argu. a ſimili nõ ſufficit dare diſſimilitunẽ qr ſatis eſt ꝙ ſit ſimilitudo in eo de quo agitur. Panor. in. c. trãſlato. s̄. de cõſti. ⁊. c. quemadmodum. s̄. de iureiur. Et dicit Bal. in. l. curationis col. ij. C. de nego. geſt. ꝙ illud * eſt ſimile qđ in aliquo habet differentiam/ſed vt plurimum habet conuenientiam: et etiam data diſſimilitudine aliqua in eo de quo agitur non tollitur argumentum. Panor. in. c. conſtitutus. nu. v. s̄. de appella. Decius in con. 429. col. ij. pro defenſione vide Paul. de caſtro con. lxxiij. in fine licet iſta domina liſa parte prima. Probus.

⁋ Non poteſt/Uide pro hoc que citat Maria. Sozi. con. lxxxvij. col. ij. cum ſequentibus in preſenti. Probus.

⁋ Prohibitum/Adeo * fore prohibitum dic ꝙ etiam volũtas partis nihil operatur: vt quis poſſit eſſe iudex in propria cauſa. not. Panor. in. c. in Geneſi in. iij. not. s̄. de elect. per. l. pe. ff. de arbi. Et hoc procedit etiam ſi quis regia prefulgeat dignitate Maria. Sozi. cõ. xcvj. col. iiij. viſo proceſſu Uide Oldra. con. xxiiij. l. quod remiſſio.

⁋ An autem * quis poſſit cognoſcere vtrum ſit ſua iuriſditio vel non/attende ad ea que tradit Alex. con. j. col. iij. vol. v. vbi optime diſtinguit/vcʒ ꝙ vbi poteſt ſeparari cauſa iuriſditionis a cauſa principali: et tunc cognoſcit. Si autem non poſſit ſeparari ſecus/quia tunc videtur tanqꝫ iudex in propria cauſa. l. j. C. ne quis in ſua cauſa. et. l. qui iuriſditioni. ff. de iuriſdi. omnium iudi.

¶ Idem dicendum vbi aliquod commodum vltra iurisditionis exercitium iudicanti applicatur: vt quia non est dubium de solo exercitio iurisditionis/sed de proprietate alicuius iuris: vel cause deferentis iurisditionem: tunc propter dubium iurisditionis non cognoscet iudex an sua sit iurisditio. Notat Antho. de Butrio/ in cap. ceterum. §. de iudi. Probus.

¶ Gregorius Decimus, Cap. iij.

ORdinarij locorum subditos suos plures dignitates, vel ecclesias quibus animarum cura iminet obtinētes, seu psonatum, aut dignitatē cum alio beneficio cui cura similis est annexa, districte compellāt, dispensationes auctoritate quarū huiusmodi ecclesia, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, infra tempus pro facti qualitate ipsorū ordinariorum, moderandum arbitrio exhibere. quod si forte iusto impedimento cessante nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi, eclesię beneficia, personatus, seu dignitates quæ sine dispensatione aliqua eoipso illicite detineri cōstabit, per eos ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur.

¶ Cęterum si dispensatio exhibita sufficiēs euidenter appareat exibens nequaquam in beneficijs huiusmodi quę canonice obtinet, molestetur. Prouideat tamē ordinarius qualiter nec animarū cura in eisdem ecclesijs personatibus, seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequijs defraudentur.

¶ Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubiteť, sup hoc erit ad sedē apo. recurrēdū, cuius est ęstimare quē modū sui beneficij esse velit. ¶ In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & alijs beneficijs curam habentibus animarum annexam, idem ordinarij diligentiā obseruent, vt personatum, dignitatem, vel aliud beneficiū similem curam habens animarū alicui plura similia obtinenti non ante cōferre pręsumant, quam eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiēs ostēdatur. Qua etiā ostensa, ita demum ad collationē procedi volumus si appareat per eādem quod is cui est collatio facienda huiusmodi personatum, dignitatem, vel beneficium, retinere libere valeat cum obtentis, vel si ea quę sic obtinet libere ac sponte resignet.

¶ Aliter aūt de psonatibus, dignitatib⁹, & bñficijs talib⁹ fctā collatio nulli⁹ penit⁹ sit momēti.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prelati inferiores an habeant in clericos cohertionem in tex. contentam.
2 Ordinarij locorum vocantur illi qui conferunt beneficia/ ⁊ tales possunt esse alij ab episcopis.
Ordinare clericos/⁊ admittere ordinandos/ est proprium episcopi/non alterius prelati.
Pluralitas beneficiorum est canonibus inimica: ⁊ ideo tanꝙ odiosa est restringenda.
3 Idem iudicium est habēdum de personatibus/ quod de beneficijs curam animarum habentibus.
In dispensationibus tanꝙ in ambitiosis est stricta interpretatio facienda: idem in rescriptis ad beneficia impetratis.
4 In illis que iure communi possideri possunt/ nō est aliquis compellendus edere titulum sue possessionis: secus de his que iure communi non possunt possideri.
Possessio/⁊ bona fides quando non sufficiant.
5 Qui suam defensionem in termino assignato non ostendit: ius non presumitur habere.
Litere que non apparent non censentur esse
Idem in extionibus idoneitas tacite intelligitur.
6 Qui non habet potestatem in accessorijs nō habet in principali
7 Eius est interpretari/cuius est condere.
In dubio est recurrendum ad conditorem: non in certo.
Dubia dispensationum/ ⁊ priuilegia sedis apostolice / per eandem sedem debent terminari.
8 Habens plura beneficia curata vel eis similia / alio consimili obtento habet primitus illa resignare/si vult tertiū canonice obtinere.
9 Promptum est iura iuribus concordare: ⁊ ipsorū correctio est vitanda.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Defensio naturalis sepissime ex causa tollitur.
2 Contumaci denegatur audientia.
3 Uerbum defensio/est generale multa importans.
Defensio quando excipitur / non comprehenditur iudicis officium.
4 Interpretatio non potest melior inueniri: ꝙ ea que a Romano pontifice procedit.
5 Omnia que sunt in termino ad quem fit relatio cum qualitatibus suis censentur inesse in termino referente.
6 Omnes interpretatiōes quas lex recipit interpretata/ recipit etiam lex interpretans.
7 Omnis interpretatio desiderat omnem equitatem.
8 Quando non potest adiri conditor legis: interpretatio fit in benigniorem partem.
9 Beneficium curatum dicitur vt hic.
10 Titularius beneficij an fidem facere teneatur de titulo suo ordinario vel parti aduerse.
11 Quasi possessio non releuat ab onere probandi.
12 Prelatus qui tacite vel expresse consentit in beneficiatū: non compellit ostendere titulum.
13 Tacitus vel expressus consensus prelati quando nihil operatur ad non ostensionem tituli.
14 Beneficiatus non admittitur appellans/ꝙuis fidem faciat de titulo suo loci ordinario.
15 Quasi possessio non potest haberi in matrimonio / sine vero titulo.
16 Quando factum est antiquum an quis teneatur ostendere titulum.
17 Presumendū est pro eis qui longo tempore ministrauerūt.
18 An sit facienda fides de titulo predecessoris.
19 In beneficialibus nihil prescribi potest.
20 Ubi ad acquirendum titulum requiritur positiuus actus/ tollerentia non habetur loco tituli.
21 Quid dicatur factum antiquum ⁊ recens.
22 Patronus ⁊ parrochianus an possint cogere beneficiatū vt ostendat titulum.
Quare fuit introducta regula cancellarie de publicandis resignationibus.

23 Quilibet potest prosequi iniuriam ecclesie factam.
Curatus dicitur prelatus.
24 An vassallus teneatur ostendere titulum.
25 Solennitatem allegans/illam probet.
26 Aduersario an debeat fides fieri de titulo.
27 Qui agunt nomine alieno: debent docere anteq̃ admittã tur se legitime ordinatos.
28 Soluens non prelato/ non liberatur/prout nec acta cũ eo valent.
29 Ingens est commodum possessionis.
Durante litigio beneficij/an sit soluendum.
30 Solẽnitas presumitur ex tempore. xxx. annorum.
31 Titulus est semper necessarius in corporalibus rebus ec clesiasticis prescribendis/ꝛ etiam bona fides.
32 Quasi possessio pacifica prelati/tabellionis/ aut matrimo nij tuetur tertias personas/ que cũ talibus cõtraxerũt.
33 Ex sola possessione quis non potest administrare.
34 Quando agitur de beneficio petitorie vel possessorie / an quis teneatur fidem facere de titulo.
35 In materia beneficiali quilibet dicitur actor ꝛ reus.
36 In beneficialibus non defertur iuramentum.
37 An in iudicio possessorio recuperande sit fides facienda de titulo.
38 Confessio in beneficialibus quando operatur.
Titulus probetur per literam.
39 Quando apparet de non iure agentis/non fit restitutio.
40 Casus saisine ꝛ nouitatis quam habeat naturam / ꝛ infra quod tempus debeat intentari.
Citatio debet emanare a iudice cõpetente: vt fiat prescri ptionis interruptio.
41 Curie parlamentarie vicem prefecti pretorio obtinent.
42 In possessorio quare non admittatur erroris ꝓpositio.
Causa possessiõis dicitur parui preiudicij/ nec dicitur ma gna/licet de re magna agatur.
43 Duo aut tria beneficia obtinens canonice/ꝛ quartum acce ptans non legitime quid faciat.
44 Priuatio presupponit habitum.
45 Qui binos lepores vna sectabitur hora.
46 Quilibet debet corrigere errorem suum.
47 Prouisus duobus beneficijs incompatibilibus canonice si prouideatur de tertio sine dispensatione.
48 Quando collatio valet ex tunc/non ex nunc.
49 Ordinarius nihil potest/super vitio dispensationis.

Ordinarij. Gregorius deci mus attendens ambitionem clericorum plura beneficia contra concilium ge nerale obtinentium. ĩ. de pre bend. de multa hoc ca. excitat officium ordinariorum eos di rigẽdo: qualiter sit circa istos procedendum / tam in dictis beneficijs iam collatis/q̃ etiã deinceps conferendis.

¶ Et secundum hec: hoc capi. habet duas partes. Primo tractat quod sit officium ordi narij in pluribus talibus iam collatis.

¶ Secundo. §. [in conferendis] qualiter se habeant prela ti in conferendo consimile beneficium/ ha bentibus duo be neficia: que de iure communi se compati non possunt.

¶ Prima in quatuor. Primo mandat dispensationez certũ infra tempus prefigẽdum exhiberi. ¶ Secundo versi. [ꝙ si forte] dispensatione non exhibita / impedimento cessan te/mandat beneficia conferri libere.

¶ Tertio versi. [ceterum]. Si dispensatio sit euidenter sufficiens/mandat tenentem non molestari: prouideat ta men ordinarius ne beneficia debitis obsequijs defraudẽ tur. ¶ Quarto versi. [si vero] si de dispensatione dubi tetur/sedes apostolica consulatur [locorum] id est episco pi ꝛ superiores qui sunt ordinarij in suis locis iure cõmu 1 ni. xi. q. j. ca. de persona. ¶ Sed quid * de alijs prelatis inferioribus. Nũquid habent istam compulsionem/vt sunt abbates/archidiaconi/Decani/ꝛ archipresbyteri: videtur ꝙ sic/quia sunt ordinarij. s. eo. cuz ab ecclesiaꝝ. ĩ. de excess. pla. ad hec. Dic ꝙ si sunt tales q̃ habẽt institutionẽ ꝛ desti tutionẽ de cõsuetudine seu alr/ipsi habẽt cõpulsionem. ĩ. de insti. cum venissent. s. de offi. delega. super eo. lxiij. dist. si in plebibus. ĩ. de prebend. referente: cum enim possunt eos priuare in beneficijs ꝛ per istam compulsionem ad pri uationem deueniatur: ergo illam poterunt facere. s. de offi. delega. preterea. ff. de iurisdi. omnium iudicum. l. ij. et 2 hoc tollitur. ĩ. eo. §. in conferendis / vbi ordinarij * locorũ vocantur illi qui conferunt beneficia: ꝛ tales possunt esse alij ab episcopis.

¶ Sed cõtra. s. hoc libro de tempo. ordi. cũ nullus. i. Reso. vbi ordinarius interpretatur episcopus /sed non est miruz quo ad casum qui ibi ponitur: cum ordinare clericos /ꝛ ad mittere ordinandos sit proprium episcopi non alterius pre lati vt. d. c. §. j. [plures] pluralitas beneficiorum est cano nibus inimica. ĩ. de prebend. quia in tantum. ĩ. de cler. non resid. quia nonnulli. xxj. q. j. per totum: et ideo est restringẽ da tanq̃ odiosa. s. hoc lib. de filijs presbyte. c. primo in fine hoc lib. de prebend. non potest in prin. ꝛ. c. q̃uis. j. in princi. ff. de liber. ꝛ posthu. cum quidam [imminet.]

¶ Et sic hec tota decretalis loquitur in dignitatibus seu 3 beneficijs curatis non alijs [personatum] de * quo idem iudicium est habendum/quod de beneficijs curam anima rum habentibus. s. de elec. dudum. ij. [similis] .i. animaruz [dispensationes] in quibus tanq̃ in ambitiosis est stricta interpretatio facienda. s. de elec. d. c. dudũ. §. insuper. Idez in rescriptis ad beneficia obtinenda impetratis vt. di. cap. q̃uis. j. ꝛ. ĩ. de prebend. c. fi.

¶ Nec obstat. ff. de constitu. prin. l. vlti. ĩ. de dona. c. cum di lecti. ĩ. de verbo. signifi. olim quia ambitio ꝛ odium faciunt hec restringi vt dictis iuribus ꝛ. ĩ. de cõsangui. ꝛ affi. ꝙ di lecto et. d. lex intelligitur de beneficio principis nõ odio so/nec preiudiciali ar. ff. ne quid in loco publi. fiat. l. ij. §. si quis a principe ꝛ. §. merito [ecclesias] scilicet curam anima rum habentes [qualitate] vt si dispensationes haberi dicã tur in remotis: maius tempus est indulgendum [exhibere] 4 contra. C. de peti. heredi. l. cogi. dic * in illis/ que de iure communi possideri possunt: non est aliquis cõpellendus e dere titulum sue possessionis: secus de his que iure cõmu ni possideri non possunt vt hic in quibus nõ sufficit posses sio nec bona fides nisi titulus ostendatur: vt hic. ĩ. de deci. dudum. ĩ. de prescript. causam que ꝛ. ĩ. hoc lib. de regul. iur. c. primo. ij. q. j. legum. Sunt etiã alij casus in quibus quis tenetur titulum exprimere notatur. ij. q. j. in summa. ĩ. hoc lib. de prescrip. epm ꝛ. c. causam [quod si infra idem tempꝰ] 5 qđ fuerit ordinarius moderatus [eo ipso] Et sic nota. qui * a suam defensionem [a] in termino assignato non ostendit: ius presumitur nõ habere vt hic: ꝛ. c. dist. cõtra morem: vnde li tere que non apparent non cẽsentur esse: ar. ff. de contrah. emp. rutilia pola ꝛ. l. in lege: de consecra. di. j. solẽnitates: ꝛ idem in exceptionibus. ĩ. de exce. pastoralis [idoneis] hoc subintelligitur etiam si nõ apponeretur. ff. de muner. ꝛ ho no. vt gradatim. ij. Reso. s. de elec. causam [euidẽter] secus si esset dubium. Nam tunc ad sedem apostolicam recurrere tur/vt. ĩ. sequitur [negligatur.]

¶ Nota ꝙ in dispensationibus istis: semper intelligitur ꝙ animarum cura non negligatur/ cuius prouisio ad ordina rium spectat. vt hic/ꝛ. ĩ. de appella. peruenit. ij. vnde in hoc casu ꝛ sequenti ordinarius habet potestatem: licet non ha beat in principali propter dispensationem.

6 ¶ Sed qualiter * habebit in accessorijs: qui non habet in principali.

¶ Sol. dispensatio semper datur vel inteligitur dari secũ dum dictas duas modificationes: et ideo quod non est or dinarijs expresse sublatum: firmum manet eisdem ar. C. de appella. precipimus in fine [recurrendum.]

7 b ¶ Nota * ergo eius est interptatio [b] /cuius est cõdere. C. de legib. l. vlti. xj. q. j. ex his. ff. de pretor. stipul. l. in preto rijs. ĩ. de sentẽ. excommunica. inter alia igitur in dubio est c recurrendum ad cõditorem [c]. non incerto. ff. de verbo. obli ga. l. continuus. §. cum ita in fine. ff. de lega. iij. ille [. velit.]

¶ Nota dubia dispensationum ꝛ priuilegiorum sedis apo stolice: per sedem eandem terminari debere. s. de iudi. cuz venissent: et hec verba sumpta sunt. ff. de regul. iur. Nera tius [ostendatur] Et est ratio/quia iam iste mero iure ap paret inhabilis per concilium generale. ĩ. de prebẽ. de mul 8 d ta [ea que] Et sic nota ꝙ habẽs * plura beneficia curata [d] vel eis similia alio consimili obtẽto: habet primitus illa re signare si vult tertium canonice obtinere/ ꝛ data ꝙ tertiuz adipisceretur/statim vacarent duo prima. ĩ. hoc lib. de pre ben. nõ potest. §. j. [aliter] .i. non ostensa dispensatione: vel ostensa si non renunciauerit habitis: cum dispensatio se ad tot beneficia non extendat [talibus] .i. habentibus plura beneficia curata/ seu dignitates / vel personatus [momẽ ti] contra. ĩ. de prebẽd. de multa ꝛ. ĩ. hoc libro. eo. titu. non potest. §. primo.

¶ Sol. casus sunt diuersi/non aduersi: nam si habeo vnum

beneficium curatum:⁊ mihi aliud cōfertur cōsimile loquitur.d.ca.de multa.sed si habeā duo que compati se nō possunt:vt hoc.c.⁊ ordinarius hoc sciēs/habet tenere hoc ca. Et est ratio / iste reducitur ad ius commune : ⁊ illi innititur in tertij beneficij adeptione: ⁊ ideo iuri speciali quo antea innitebatur habet renunciare / ⁊ dato ꝙ ignoret ordinarius:tunc loquitur.d.capitu.non potest. Nec debet esse melioris conditionis iste retinēs celando quod debuit prodire.ī.hoc lib.de prebend.eum qui. Et * promptum est iura iuribus concordare/ ⁊ ipsorum correctio est vitanda.C. de inoffi. dona. l. vna. ⁊ hoc lib. de electio. cum expediat. Joan.Mona.Cardi.

a D Effensionē. Que de iure naturali dicitur / ideo tolli non potest regulariter : vt probatur in locis vulgatis:tu tamē dic ꝙ sepissime * ex causa tollitur/ pro quo habeo:quod notat Bald. in.l.vt vim.in.j.col. ff.de iusti.⁊ iur. vbi dicit/ꝙ licet non valeat statutum per quod simpliciter tollitur deffensio:per id quod habetur in cle. pastoralis de re iudi. tamen bene valet quando ratione contumacie auferret deffensionē * /quia potest cōtumaci denegari audiētia.l.sed si per pretorem.§.sed si.ff.ex quib.cau.maio. Ad idem quod not.Angel.in.l.si sic.in prin. delega.j. ꝙ licet deffensio non possit tolli per statutum: tamen fallit quando statutuʒ ex causa deffensionē tolleret.l.si seruus.C.de his qui ad eccle.cōfugi.⁊ in.l.j.⁊.ij.C.quādo liceat sine iudi.vindi. Pro cōprobatione huius attēde ad ea: que tradit latius Alex. de Jmola consi.cv.col.ij.ponderatis narratis.volu.v.vbi tractat de preclusione dicendi de nullitate.

1, 2

3 ¶ Preterea hoc verbum deffensio est * verbum generale aptum comprehendere quācunqꝫ tuitionem/aut conseruationem rerum vel iurium siue petendo ⁊ agendo in iudicio/vel accusando siue excipiēdo/ siue retinendo siue extra iudiciū/⁊ siue fieret deffensio iuris siue facti not. Alex. in consi.clxiij.nume.iij.alias consultus.volu.v.

¶ Postremo dic ꝙ quando excipitur deffensio/ non comprehenditur iudicis officium.l.plane.⁊.l.fina.ff.de peti.heredi.Paul.de castro.cōsi.cclvij.nume.v. in causa parte secunda. Probus.

b ¶ Jnterpretari. Jstud firmat Sozi. consi.clxxxviij. colū. iij.versicu.primo allegatur:visa bulla/allegat no.per Bar to.post text.in.l.ab executore.ff.de appella.⁊ tex.vbi doc. in capitu.cum venissent.s̄.de iudi.⁊ in.l.fina. C. de legib.⁊

4 ibi subdit/ ꝙ * non potest melior interpretatio inueniri ꝙ̄ ea que a Romano pontifice procedit/per regulam nostrā. Ratio est euidens/quia nulla melior interpretatio est ꝙ̄ illius qui nominis vel orationis fuit auctor. l.si seruus pluriuʒ.§.fa.de leg.primo.l.heres palam.§.sed si nomina.ff.de

5 testa. Quodqꝫ * omnia que sunt in termino ad queʒ fit relatio/ cum qualitatibus suis cēsentur inesse in termino referēte.l.a filio.§.pater.ff.de alimen.⁊ ciba.lega.⁊ per Bar. in. l. sanctio legum. ff.de penis. ⁊ in. l.si ita scripsero. ⁊ ibi Bar.⁊ moderni.ff.de conditio. ⁊ demonstra.

6 ¶ Facit in proposito alia regula que habet ꝙ * omnes interpretatiōes quas lex recipit interpretata:recipit etiā lex interp̄tans/in auten.de filijs ante instru.dota.na.post princi. ⁊ in. l.nihil. ⁊ ibi Bar.de coniungen. cum emancip. liber. ff.

7 ¶ Ulterius pro themate dic ꝙ * omnis interpretatio desiderat omnem equitatem.l.in his.ff.de conditio.⁊ demon. quam ad hoc pro no.allegat Bald.in.l.cum allegas ad finem:⁊ in auten.ad hec.colū.ij.C.de vsur.tradit Sozi.con. clix.colū.vij.in presenti:non tamen debet valere vt melior sensu existat.l.iij.ad fineʒ.C.de liber.preteri. Meminit Jason consi.xxj.colū.iij.volu.iij. Probus.

8 ¶ Ad cōditorē. Qd si * ad eum non possit recurri:vt quia conditor est quidam testator qui mortuus est ⁊ fecit sibi legem iuxta vulgare in.§.disponat.in auten.de nup. col. iiij. de quo per nos in capitu.si pro te.s̄.de rescrip. Et hec lex reperitur obscura / tunc debet interpretari in benigniorem partem iuxta regulam a maioribus nostris traditam videlicet ꝙ quotienscunqꝫ agitur de interpretanda dispositione alicuius testatoris/etiam circunscripta iuris fictione/ aut presumptione iuris/⁊ de iure:ita ꝙ debeamus esse solum in simplici coniectura aut presumptione/ semper debemus interpretari in benigniorem partem: vt. l. Gallus.§.⁊ quid si ex his.ff.de lib.⁊ posthumis.⁊.l.cū apud.C.de cōmuni seruo.ma.⁊.l.fi.C.qui bo.cede.po.facit.l. titius.ff. de cōditio. ⁊ demō.vñ si aliquis potest esse spurius ⁊ legitimus:iterp̄tamur ꝙ sit legitimus.l.miles.§.defūcto.ff.d̄ adul. Jstud latius prosequitur Maria. Soʒ.cō.xxiij.col.vij. versi.xviij.probatur circa predictam:vbi vnum addit in proposito/ꝙ etiam debemus interpretari in benigniorem et humaniorem partem que magis conueniat naturali rationi secundum no.in.c.fi.s̄.de transac. Pro quo vide Petrum de Ancha. in repeti.c. canonum statuta charta mihi.viij. s̄.de costitutio. Probus.

d 9 ¶ Curata. Beneficium * dicitur curatum id de quo constitutum est/ꝙ habeat potestatem fori penitentialis: etiaʒ si actu non habeat curam quo ad factum: vt quia abierunt parrochiani vt nota.per Jo.mo.⁊ alios in.c.licet canon.s̄. de elec.Car.cō.xlviij. q̄dā nobiles. Probus: qui aliquantulū tractatur materiā tex.nostri in p̄sentiarū citādo scribentes hic ad eos tamen addendo quia eam latius explicandam censuimus illam animaduersione dignam esse iudicātes. Et pro introductiōe q̄ritur. An * titularius

10 beneficij fidem facere teneatur de titulo suo:ordinario videlicet ⁊ parti sibi aduersanti/⁊ litē in foro contradictorio mouenti. Quo ad primum: Archi.hic refert ꝙ licet quis presumatur canonicus ex quo inter alios apparet/ vt canonicus in stallo: ⁊ capitulo in prebenda ⁊ alijs / nisi probetur contrarium.c.quem progenitores.xx.q.j.ar.l.si vicinus.C. de nup.⁊.l.si quis maior.ff.ad senatusconsul.silleia.tene gl. in.c.contra morem.c.di.quam ibi idem Archi.⁊ Propo.insequuntur. Dictum arch.refert Fredericus con.lxi. dicēs eundem Archi.idem tenere in.c.nemo de consecra. di.prima.in simili istud probatur quia si apparet oratoriū in forma ecclesie: nec constet ꝙ de licentia episcopi fuerit institutum/ꝙ presumitur autoritate episcopi erectum.

¶ Tamen cum agitur de institutione clerici/speciale est ꝙ detinens habeat probare suam institutionem per instrumentum ipsam institutionē cōtinēs:facit in ar.c. legū.ij.q.j. Sicut dicimus speciale in eo qui pro herede possidet: vel pro possessore.l.cogi vbi Bal.in.iiij.oppo.C.de peti.heredi.idē Bal.in.l.ciuile est.C.de fur.⁊ etiam in liberto ecclesie/qui licet sit in quasi possessione libertatis: nihilominus suā tenetur probare manumissionem.c.longinquitate ⁊ capitu.liberti. xij.q.ij. Jdem dic secundum Petrum de Anchara. in priuilegijs/vt si quis se exemptū pretendat(dico ab ordinario ex priuilegio)tenetur priuilegium infra terminum ab ipso ordinario prefigendum ostendere: tex. ad literā in capitulo cum persone de priuileg.hoc libro: vtrobiqꝫ enim ⁊ in beneficijs/et in priuilegijs ordinarij intentio de iure communi fundata radicitus dicitur/ et qui contra illud nituntur ostēdere titulum tenentur vt hic ⁊ in dicto capitulo cum persone vbi pro hoc tex. singularis secūdum Frāc. ibi in fine ibi sua fundata iurisditio adeo quod quasi posses-

11 sio * non releuat ab onere probandi : ipsam exemptionē/ vel priuilegium/quod hic idem Petrus comprobat fore in quasi possessione militie/doctoratus/tabellionatus/⁊ similium : pro quo vide Cy.in lege si solennibus.C.de fide instrumen.

¶ Ex quibus videtur intentum propositum apprime verificatum:in eo tamen videtur distinguendum aut factuʒ est recens/aut antiquum. Primo casu quia paruo tempore stetit in beneficij possessione:⁊ tunc aut prelatus visus est in

12 eum consensisse tacite vel expresse:quia * fecit aliquid per quod videtur eum approbasse : vtpote secundum Petrum de Ancha.in regula prima nume.x.infra de regul.iur.quia eum visitauit/vel ad actus communes admisit/aut procurationem ab eo exegit:vel ipsum ad titulum illius ecclesie ordinauit per notata Jnno.in capitulo veniēs. supra de filijs presbytero.et hoc in casu non tenetur docere de suo titulo ar.cap. dilecto.supra de prebend.⁊ cap.ex ore de his que fiunt a maiori parte capituli : sequuntur hic Archid. Domi.⁊ Francus:idē Archid.in dicto capitulo cōtra morem.c. dist.⁊ Joan. And.in. d. regula prima. ⁊ Panor.post Jo.And. Petrum de Ancha.⁊ alios in cap.licet Hely. de symo.vbi Jo.de Anania.nume.xxvij.citat hanc fore in iure nostro communem conclusionem. Jdem Panor.in capitulo nihil.nume.xiiij.supra de elec. Uide Car.con. xxxiij. et eundem / et Panor.in capitulo ex insinuatione supra de procura. collec. in capitulo olim nume.xx. supra de accusatio.⁊ in capitulo dilectus/nume.iiij.supra isto tit. Hoc tamen in casu describentiū sententia iacet/ ꝙ superior in se assumere poterit onus probandi tit. defectū ⁊ collationem

huius contra ius fuisse factam.d.c.dilecto. de preben. vbi eum recepit cum aliis clericis ad osculum in eius aduentu. Panor.in.d.ca.licet Hely.in fi.⁊ Henri.boic.in ca.cum venissent.ꝭ.de institutio. Feli.in.d.c.licet Hely.num̄.viij. dicens: vt quia ordinarius vult ostendere se fuisse deceptum/aut circumuentum in collatione. Hostien. in capitu. de symoniace illo titulo.

❡ Idem dicito quando superior constituit se aduersarium/ puta quando pro hoc agit coram superiore. Ioan. de Anania in.d.capitu.licet. Nume.xxxiiij. quod sentit Ioan. Andre.in capitu.ex insinuatione.ꝭ.de procur.in fine.

13 ❡ Intellige preterea * tacitum aut expressum consensum nihil in hoc operari / quādo ius commune resistit ipsi possidēti: vt quia plura beneficia possidet incompatibilia: vel est incapax ad beneficium/⁊ allegat secum dispensatum/ ⁊ dispensationem perdidisse: quod non sufficit per text. nostrum hic ⁊ extrauagan. vt quos virtutis isto titu. vbi omnibus iniungitur ordinariis sub formidabili pena/ ꝙ subditis suis plura incompatibilia obtinētibus iniungere habeant afferre dispen. vigore quarum huiusmodi beneficia obtinent. Necnon titulos illorum eis exhibere ꝓcurent.

❡ Aut non consentiit superior in eum: tunc enim potest compellere ad faciendam plenam fidem de titulo ar. capi.

14 ex frequentibus de institu. Nec admittitur appellatio * ab hac compulsione/ sicut dicimus in correctione a qua nō licet appellare.capitu.ad nostrum. ⁊ capitu. reprehensibilis.ꝭ.de appella. Ita nec ab hac compulsione / que explicatur ratione correctionis: quia si non habet titulum/ tenet beneficium cum peccato / ⁊ decipit animas parrochianorum. capitu. dudum / el. ij. ꝭ. de elec. Ita firmat Panor.in dicto capitulo Licet Hely. nume. xxij. ⁊ Archi. in dicto capitulo contra morem.⁊ Ioan.de Anania.nu.xxvij. post Hostien.in dicto capitu.licet.vbi idem de Anania testatur/ ꝙ ista est inquisitio iudicis: que potest generaliter fieri ex officio.capitu.graue.cum similibus.ꝭ.de preben.

15 ❡ Et sicut dicimus in * matrimonio carnali ꝙ quasi possessio non potest haberi sine vero titulo matrimonii: quia alias est concubinatus.capitu.ex transmissa. ꝭ.de restitu. spolia. Ita venit dicendum in matrimonio spirituali/alias est intrusio cum a pari procedant/hec duo matrimonia: vt perpulchre probat Calca.in consi.iij.

16 ❡ Aut factum * est antiquum:⁊ hic pūctus longioris est disputationis. Aut quia diu stetit in possessione beneficij. Et tunc/ aut superior requirens titulum nunq̄ ei consentiit tacite vel expresse: vt pote quia de nouo adeptus est episcopatum/vel diu stetit in captiuitate:quia tunc cogendus est docere aliquomodo de titulo/⁊ in hoc casu dicunt doctores post Hostien.in.d.capi. licet. ꝙ propter antiquitatem si non possit fieri literatorie admittetur probatio tituli per iuramentum ar.l.si arbiter.ff.de probatio. tū quia tacendo videtur consentiisse ar.d.capi.ex ore.⁊.c.primo.ꝭ. de frigidi. ⁊ malefici.tum etiam/quia probationes de facili non possunt haberi/ cum sepe pereant tituli ex antiquitate temporis:merito recurritur ad iuramentum ar. l.hac consultissima.C.de testa.notant Domi.⁊ Franc.hic/⁊ Panor.in.d.capi.licet.⁊ Petrus de Ancha. in.d.regu.prima. post Gaspar.Cal.colū.vj. Idem Ioan.de Anania.in.d.ca. licet.nume.xxix.vbi citat ꝙ pro antiqua possessione presumitur/⁊ leuior probatio sumitur/per ea que notat Bal. in auten.quas actiones.C.de sacrosan.eccle. ⁊ in cap.primo. Si de feudo fuerit contro. Antho.in capi.ea noscitur.ꝭ.de his que fi.a prela.⁊ Ioan.Mona.in capi.si iudex.num̄.iiij. de senten.excōica.hoc libro. Idem Petrus in.d.regu.prima. Inno.in capi.super his. ꝭ.de accu.⁊ Hostien.post eum in capi.innotuit.ꝭ.de eo qui fur.ordi.recepit.⁊ in capit.illud.de presump.Hēri.Bohic.in capi.si diligenti.ꝭ.de pre

17 scrip.vbi dicūt ꝙ presumendum * est pro his qui lōgo tēpore ministrarūt. Idem Hostien.in capi.j.colū.iij.j.de prebend. Sozinus con.cliij.col.ij. Et ex his dico ministrarūt/ in aliquo ordine/vel possederunt aliquod beneficium ꝙ rite fuerunt ordinati ⁊ promoti/ ⁊ sufficit eis probare ꝙ pro talibus cōmuniter habiti sunt arg.l. Barbarius. ff.de offi. pretor.faciunt notata per Areti.in capi.ex parte. A. ꝭ.de testib. in prin.ꝙ diuturnitas possessionis/videlicet.xxx.annorum facit presumi titulum in beneficio;firmant hec Hostien. Antho.de Butrio.⁊ Panor.post alios/in capi.illud. ꝭ. de ꝑsump. Bal.in.l.siue possidetis.in.iiij.oppo.C.de ꝓba.⁊ late ꝑ Deciū.cō.cxviij.col.ij. visō instrumēto promissionis. Decius cō.cliij.nume.iij.in causa exēptionis: secus in aliis possessionibus. Et ratio diuersitatis redditur per Hostien.vbi.ꝭ.col.iij.quia iudices non multū cōsueuerunt inquirere/an vnus subditorum in re quam alius subditus tenet ius habeat/in ecclesia vero et vxore superiores iudices ecclesiastici ex officio sepe inquirunt qualiter teneantur/vt patet in eo quod legitur ⁊ no.in.c.iij.ꝭ.de insti. ⁊ de symo.c.licet Hely.§.primo.§.pe.⁊ de offi.ordi.c.primo/⁊ de cland.desponsa.cum inhibitio. firmat Domi. in cō.lxxxvij. col.iij. apparet.vide Lapum allega.lxxxix. factum ⁊c. vbi

18 etiam disputat * an sit facienda fides de titulo predecessoris.

❡ Difficillimum enim esset ordinato aut beneficiato: labuntur forte.xl.anni qui propter guerras(vt ita dicam) aut aliud fortuitum casum/ignis vel aque/literas sue collationis vel ordinationis perdidit/probare nunc se fuisse ordinatum aut promotum: faciunt nota.in.l.filiussa.C.de petitio.hered. vbi Bal.ꝙ si electus diu possedit beneficium sciente ⁊ patiente eo ad quem spectat confirmatio/ presumitur confirmatio precessisse possessionem/per illā.l.licet qualitas extrinseca non presumatur: quod verum nisi ex possessione diutina.l.qui in aliena.§.primo vbi Bal.et Ang.ff. de acqui.hered.Ang.in.l.sciēdum.ff.de verbo. obliga. vbi Alex. col. v.in versi. item fallit secundum Ang. vbi dicit istam esse communem/pro qua est tex.in.l.si filius.C.de peti.heredi.quem ad hoc reputat singularem idem Alex. in con.lxxix.nu.x.circa primum vol.primo vbi istud latissime probat etiam in terminis quesiti/vt videre licet/⁊ Decium con.cccclxxxvj.nu.x.⁊ sequen.visis ⁊ consideratis.

❡ Non tamen intelligas ꝙ longum tempus inducat titulum: sed solum presumptionem tituli notant scriben. in di. c.illud de presump.Bal.in.d.c.ex parte A.in prin. dicens

19 ꝙ in * beneficialibus nihil prescribi potest per tex. nostrū ⁊ in.c.primo de re iudica.hoc lib.

❡ E ideo fictio legis de in rem verso.ff.de vsur.non habet locum in spiritualibus/ad idem Bal.in.d.l. siue possidetis in prin.C.de probatio.

❡ Moderare tamen premissa/ꝙ q̄uis pro tali presumatur si tamen cōstaret de intrusione vel alio vitioso ingressu/poterit ipse talis expelli:non obstante ꝙ longo tempore detinuerit ecclesiam/⁊ habitus fuerit: in communi pro vero rectore ita testatur Panor.in.d.c.illud in fi.iiij.col.nu. vij. Et idem Domi.in.d. con.lxxxvij. col.pe.vbi dicit ita procedere.c.dilecto.ꝭ.de prebend. ⁊ de insti.c.iij.⁊ de supplen. negli.prela.c.pe.quod perpetuo nota/ quia limitat predicta: quibus adde Car. con. cviij. vacantibus canonicatu/

20 vbi dicit ꝙ vbi * ad acquirēdum titulum/requiritur actus positiuus: tolerantia non habetur loco tituli: quod aperte habes probatum in cle.fi.de senten.excommunica.vbi si papa ex certa scientia aliquem tractet: pro instituto in aliquo beneficio/non per hoc aliquem huic confert titulum/nisi id exprimat glo.fi.ibi hoc testimonium perhibet.

❡ Et de via/ad diuerticulum eundo: ad propositum tamē

21 premissorum: dicas factum antiquū * ⁊ recens/ secundum hostien.in.c.cum inter vos.ꝭ.de re iudic.quem alii sequūtur referente de Anania in.d.c.licet.nu.xxxv. quando lapsum est decennium: recens vero quando non possedit per triennium/alii dicunt fore in iudicantis arbitrio/ quod firmat hostien.in.d.c.illud col.pe.per ea que not.in.c. de causis.ꝭ.de offi.delega.⁊ de transactio.c.fi. Ad idem quod in simili notat domi.in cō.lxxxv.col.pe.super primo dubio in casu isto/etiam firmat idem domi.in.d.co.87.col.pe.

22 ❡ Cōtinuādo propositū idē dicito * de patrono ⁊ parrochiano aut alio/cuius interest specialiter: quia si non fuit visus consentire/poterit instare vt is compellatur ostēdere titulum sui beneficij. Quo ad parrochianum istud est liquidum per ea que ample deducit Freder. con.ciij. quod exorditur/parrochianus cuiusdā ecclesie curate: sua enim interest bonum habere curatum et pastorem qui per hostium intrauerit ⁊ non aliunde/⁊ qui possit eum soluere et ligare.viij.q.j.c.licet. Et his et similibus causis dico fore merito introductam regulam de publicandis resignationibus/de qua ⁊ publicationis forma vide per do. con.lxxv. do. Aureolum in additio.ad Guil.in cap.ij.ꝭ.de filiis presbitero.hoc lib.⁊ Maleretum in trac.de elec.charta mihi. lxxx.col.iij.⁊ glo.pragma.in titulo de paci.possessor.in verbo triennio in fi.⁊ in verbo publicata. Roma.cō.ccccxxxiij. quo ad primum.

❡ Pro premissis. Adde(que optime faciunt) discussa per Archi.in.c.j.ꝭ.de elec.in prin.hoc lib.ꝙ laici admittuntur cōtra personam electā/quando agitur ciuiliter/ ⁊ etiam femina.c.tam literis.ꝭ.de testib.⁊ ratio q̄r talis apud eos q̄ foris sunt bonam debet habere famam.d.c.licet ⁊ de cōsecra.di.j.c.iubemus vbi archi.refert/ꝙ bonaguida aretinꝰ

in romana curia aduocatus dicit papã dixisse/ꝙ licet hoc non intenderet diffinire/ tamen quicunq volebat se opponere contra aliquem electum/ non solum ad curã animarũ/ 23 sed etiam ad simplex beneficium: erat admittendus cum * quilibet iniuriam factam ecclesie prosequi possit ⁊ eodem iure se opponere/ne malus assumatur: interest em̃ ecclesie bonos seruitores habere dico in rub. de prebẽ. j.

¶ Pro cõprobatione dic. Qr si laicus parrochianꝰ potest agere cõtra p̃latuz videlicet curatũ/testatur Jo.mo.j.de foro compe. Romana vt remoueatur propter crimẽ dilapidationis/vel aliud quod est odiosum.c.qm̃.s.de testi. multomagis potest agere contra eum vt remoueatur / ex eo ꝙ nunq habuit titulum/⁊ per consequens negat matrimoniũ spirituale interuenisse/iuuat tex.in.c.ex parte.A.s.de testib. vbi miles agebat de crimine ciuiliter ⁊ negabat canonicam institutionẽ interuenisse ꝑpter irregularitatem ⁊ fuit auditus de iure si parrochianus erat vt ibi glosa. j. in fi. testatur/qđ firmat hic franc.col.ij.in fine dicens post alios idẽ dicendum in emphitheota ⁊ vassallo: licet videa- 24 tur contra doctrinã Bar.in.l.j.de conduc.⁊ ꝓcur. predio. fisca.lib.xj.C.ꝙ si rex * faceret citari aliquem baronẽ suũ vt ostendat iura que habet in castris que possidet alioq̃n ea sibi auferet/ꝙ talis citatio ipso iure est nulla / eo qr talis baro non cogitur dicere titulum / aut illum ostendere quod dictum pro singula. nota secundũ Jaso.in.§. actionũ nu.225.insti.de actio. hec procedunt in tẽporalibus secꝰ in spiritualibus vt predixi.

¶ Cui autem incumbat probatio dic ꝙ si constet eum institutum aut instellatum per epm̃: tunc presumitur canoni- 25 ce institutus: qui * eni solẽnitatez negat interuenisse/hoc probat ex quo de facto constat.l.ab ea.ff.de ꝓba. glo. no. in.c.bone: el.j.de electio.in verbo naturam. Si autem non apparet de institutione ⁊ factum negetur/ille tunc qui dicit se institutũ se talem probet: non dico ad petitionẽ cuiuscunq/sed solum cuius interest/puta parrochiani / vel qui pro parrochiano admissus est. Qui autem docuerit se institutum per alium q̃ per episcopum p̃sumitur nõ canonice institutus/nisi probet canonicam institutionẽ cum de iure communi ad aliquem non pertineat beneficiorum institutio nisi ad papam/eius legatuz de latere/⁊ epm̃ nota. in.c.si a sede.j.de preben.

¶ A diuersis em̃ poterit cogi si in diuersis diocesibus plura habeat beneficia etiam nõ curata/ꝓbat hic Archi. ꝑ.c. quia diuersitatẽ.s.de conce.p̃ben.⁊.c.dilecto.s.de p̃ben. ⁊ de insti.c.ex frequentibus.

26 ¶ Nunc venio ad secundum membrũ * An videlicet aduersario teneatur docere/⁊ fidem facere de titulo. Distingue. Aut agit ipse titularius pro iuribꝰ beneficij / aut pro ipso beneficio. Si pro iuribus: ⁊ tunc aut non est ĩ possessione beneficij aut equidem est sed de recenti. Aut habet aliquam possessiouem. Primo casu puta quando nõ est in possessione tunc plene tenetur titulum probare cum non habeat pro se presumptionem que in aliũ trãsferat ꝓbationẽ vt dicitur de natura ipsius. Panor.in.dic.c.nihil.nu.14.s. 27 de elec. Nam qui * agũt nomine alieno/debẽt docere anteq admittãtur se legitime ordinatos vt dicimꝰ de ꝓcuratore.ff.de ꝓcura.l.j. Jo.mo.in.c.si tibi absenti.j.de preben. idem de tutoribus et curatoribus.l.fi.C.de cura.quẽ satis dederũt et.l.veteris arbi.tutele. Idem in syndico actore ⁊ similibꝰ.l.nulli.ff.quod cuiusq vniuer. Et hoc si petatur a parte aduersa/qr alias nõ tenetur: glo.in cle. fi.in verbo annis de religio.do. Alex.cõ.xcvj.volu.iiij.cor.con. lxix.in fine, de duobus/⁊ con.lv.in.iij.volu. poterunt tamẽ facta ꝑ dñm ratificari vt puta si soluat expẽsas ꝑ ea q̃ tradit Decius con.262.nu.9.in causa magnifici.

¶ Etiam interest illorũ qui cõueniuntur/qr alias si nõ es- 28 set p̃latus nõ liberarentur * sibi soluẽdo.xvj.q.v.si quis epõrũ/facit.ff.de cõditio.indeb.l.si vrbana.⁊.l.qui hoĩem §.si nullo.ff.de solutio. Cõp. in.c.trãsmissa vbi addi. quedam.s.de elec. Paul.de castro cõ.368.nu.iij. Iste ꝓcessus est nullus in prima parte/vbi reddit aliã rationẽ: qr si iste non est verus rector: sententia lata ꝓ reo non afferret sibi fructum aduersus verum rectorẽ.l.si tibi.§.cũ possessor.ff. de pac.⁊ de ꝓcura.l.põponiꝰ.§ sed ex his de ꝓcura.ff. Nã gesta ꝑ eum qui se gerebat vt prelatus/⁊ nõ erat/etiam in possessione dignitatis: nõ valent ar.c.consultationibus.s. de iure patro. Nec ĩ tali casu error ꝯmunis sufficit ad hoc no.in.c.cũ dilectꝰ.s.de religio.domi. Inno.in.c.ij.de in integ.resti. Bar.⁊ alij.in.l. Barbariꝰ.ff.de offi.p̃tor. Panor. in.c.dudum el.ij.s.de elec. moderare tamen non teneri eq̃ plene probare/acsi de beneficio agere principaliter. Pro hoc adduco Do.de Rota in ãtiq.deci.467.⁊ not. per Inno.in.c.veniens.col.pe.de verbo signi.⁊ in.c. in literis.s. de resti.spolia. vbi ample doc. ista reperies longo verborũ stilo discussa per Bal.in.l.ij.versi.nunc de quinto.colũ.xj. C.de seruitu.⁊ aqua.

¶ Et quod teneatur tenuit idem Bal.in cõtingentia facti con.ccl.viso isto processu in prin.in.iiij.parte vbi citat qđ quando aliquis tanq rector vel curatus alicuius ecclesie vel altaris agit contra debitores ecclesie vel altaris/ docere debet ante omnia de suo titulo vel cura alioquin debitores ei soluere non tenentur/nisi conueniantur ex contractu secum celebrato qr isti administratores sunt similes ꝓcuratoribꝰ qui de suo mãdato habent ante omnia docere tex.est in.l.si quis inficiatus.ff.de postul. Premissa videt ꝓbare Alex.in.cõ.cliij.nu.xj.visis scriptis.vo.ij.⁊ ibi vide de eo qui soluit intruso secum contrahenti.

¶ Secundo vero casu quando est in recenti possessione/ ꝓbat obstante presumptione ex recenti possessione causata maxime si controuersia moueri speratur/notat specul.in titu.de actore.§.j.versi.itẽ contra prelatũ col.xxiiij.⁊ ibi Jo. and.in addi. ad eum exclamans contra eundem specul. ꝙ ibi furtum patens fecerit/cum verba illa a compo.in.d.ca. nihil in fi.ad calamũ sumpserit quod eidẽ Jo.and.etiam in ipsis addi.sepius contigit signanter in consilijs Oldr.pro ut per ea cumulata videre poteris apud eundẽ specul.in quadã additio.non quidem Joã.and.in ti.de conces. p̃ben de ibi ꝙ q insignis fur aliorum laborum Jo.and.fuerit: Jõ de alijs non mireris maxime modernis qui excitant aliquos intellectus ad iura nostra(asserẽtibꝰ quidem) horum se fore auctores non est qui se abscondat a calore eius.

¶ Et redeundo ad ꝓpositum: faciunt ꝓ intento nostro no. ꝑ Bal.in.d.l.ij.col.xj.C.de seruitu.⁊ aqua: ⁊ in.l.ij.post glo. C.de eo.qui pro tutor. Jo. mo.in.c.si tibi cõcesso de p̃ben. 29 vbi dicit * ingẽs fore cõmodũ possessionis.ff.de rei vẽdi.is qui ⁊ eo.ti.c.si a sede adeo ꝙ possessor hñs cõtrouersiã super re possessa cẽsetur non possessor / quo ad multa.l. nemo.C. de acquir. po.

¶ In proposito vnum notandum dicit Bal.in.d.con. proxime alleg. ꝙ si duo contendunt de titulo beneficij: ita ꝙ non sit vnus magis in possessione q alter: pendẽte lite neutri est soluendum.ff.de post.l.prima.§.apud Julianũ/ bene tamen sequestro qui habetur loco pacifici possessoris.

¶ Et dic ꝙ in casu primo huius puncti non ita plene ꝓbat prout in casu precedenti testatur Jo.And. in regul. nõ licet in mercurial. ⁊ hoc casu quãdo dubitatur de prelatura/admittitur cum cautiõe de rato: instar procuratoris.l.j. C.de procurato. Ang.in.l. tutores.C.de admi.tutor.

¶ Tertio vero casu quando habet antiquam/tunc sufficit probare possessionẽ ⁊ communem reputationem argu. d.l. Barbarius: nec obstat exceptio defectus tituli: ex eo ꝙ superior illiꝰ/lõgo tẽpore in possessiõe sustinuit/puta.xxx.an. 30 Areti.in.d.c.ex parte.A.s.de testi.per quorum * lapsum omnis solennitas indubitanter in preiudicium tertij presumitur/prout est casus in.c.peruenit quem ibi ad hoc põderat Jo.de Jmola.s.de emp.⁊ vendi. sequitur Alex.in.l. sciendum.ff.de verbo.oblig.⁊ Sozi.con.cclxx. col. pe. considerati his. Presumitur equidem ꝙ habuerit titulum: et sic transfunditur in aduersariuz onus probationis: vt iam predixi.c. vnico vt eccle.bene. Panor.in.d.c. nihil.nu.xiiij. ꝙq in his autoritas superioris multum operatur cum cõmuni errore.d.l. Barbarius: hinc dicimus ꝙ premissis concurrentibus: non faciunt alia: quominus gesta per prelatũ putatiuuz: seu illum qui postea fuit pronunciatus nõ prelatus: non valeant pro quibus Bar.⁊ doc. in d.l. Barbarius Panor.in.d.c.nihil ⁊ in.c. dilecta.s.de excep. Bal. post gl. in.l.si tutor.C.vbi in integ.resti.non est neces. Vide Deciũ con.cxxxv.in prin. Alex.con.vlti.nu.xiiij.vol.iiij.

¶ Istud membrum firmat Decius cõ.ccxxij.nu.ix.viso pũcto/vbi late discutit de diuturnitate temporis: ⁊ illã in multis operari etiam circa solennitates: intellige extrinsecas que ex temporis diurturnitate presumuntur: firmat Maria. Sozinus con. cliij.col.ij.pulchra ⁊ subtilis: vbi firmat etiam intentum nostrum: pro quo allegat Anthonium in c.illud.s.de presumptio. Adde eundem Sozi.d.con.cclxx. col.pe.consideratis his.

¶ Dicit tamen Jo.de Ana.in.d.c.licet Hely.nu.xxxij.ꝙ si huic pacifico possessori per debitores obijcitur mala fides tanq intruso: tunc si de hoc constat/repelletur per no. Inno.in.c.si diligenti: s.de presump. quem refert ⁊ sequi vide- 31 tur Bal.in marga. in verbo titulus vbi citat ꝙ titulus * est semper necessarius in corporalibus rebꝰ ecclesiasticis

prescribendis/ꝛ etiam bona fides: secus in rebus laicoꝛu; Ideo his cessantibus non teneri soluere/ꝙ si soluat nõ liberari: notat Inno. in. d. c. literis. col. ij. de restitu. spolia. Jo. and. ꝛ Panoꝛ. in. d. c. nihil/ qui limitant vt pdixi nisi ageretur ex cõtractu inito p eũ cum talibus debitoꝛib⁹: qꝛ tunc talis exceptio nõ esset admittẽda. d. l. si vrbana. ff. de cõditio. indebi. Istud dictũ p singulari firmat Rauẽnas in cõpẽdio in titu. de elec. versi. Et nota vnum pulchrũ dictũ carta mihi. lxv. col. iij. allegat pro hoc glo. ꝛ doc. in. c. nihil. s. de elec. ꝛ quod notant Bar. ꝛ Bal. in. l. si tutoꝛ. C. ex qui bus cau. in integ. resti. nõ est nec.

¶ Aut non obijcitur/ vel abiectum nõ pbat/ tunc ex quo est in pacifica possessione nõ potest repelli tali exceptione eo ꝙ ex possessione titulus psumatur/ ꝛ dñm cum inciden ter deducatur: notãt doc. in. l. cum quidã. ff. de cõditio. insti. vij. q. iiij. nonne/ ꝛ soluẽtes tutos dicito p no. in. d. c. nihil. ꝛ c. trãsmissam. s. de elec. ꝛ. c. cum in iure de offi. deleg.

32 in quib⁹ iurib⁹ tenetur ꝙ * quasi possessio pacifica alicuius plati tabellionis/ aut matrimonij tuetur tertias psonas/ que cum talibus cõtraxerũt/ pro qbus vide Inno. in d. c. veniẽs. s. de verbo. significa. Archi. in. c. eum qui de pben. hoc lib. vbi mouet. An subditi ab intruso requisiti teneantur ei obedientiam ꝛ reuerentiã exhibere: ꝛ nunquid debitores teneãtur ei de debito respõdere.

¶ Secus dicit Panoꝛ. in. d. c. nihil. nu. xj. si fuissent pensionarij ecclesie ex cõtractu prius inhibito cum predecessorib⁹: qꝛ tunc non liberarẽtur soluẽdo intruso. Inno. in. d. c. in literis: cum dignitati teneantur ar. c. eam te de iureiur. nec tũc etiã cõis erroꝛ iuuat: qꝛ deest supioris auctoritas.

33 Quis * eñ ex sola possessiõe administrare nõ potest: nisi habeat auctoritatem supioꝛis. c. ex frequentibus. s. de insti. c. j. de regul. iur. hoc lib. notat late freder. cõ. lxj. vacante quodam prioratu. A quo superioꝛe titulus recipitur/ ꝛ receptio iuris/ per quẽ titulum nomen officij acquiritur: vel dignitatis/ nõ per receptionem facti/ que dicitur possessio: notat Car. cõ. lxxix. col. iij. quod exoꝛditur Domin⁹ Joães de tonar.

¶ Premissis iungere poteris notata per antho. de butrio in. d. c. in literis ꝙ ex quo nõ apparet auctoritas supioris est qs euidenter iniustus possessoꝛ/ cui non cõpetit possessoriũ: ideo multominus actio cõtra debitores nisi forte ille supioꝛ cum eo actum expressum fecisset per quem illũ approbasset. d. c. ex oꝛe de maioꝛ. ꝛ obedi. ꝛ tunc non iuuat debitores recalcitrare.

34 ¶ Aggredioꝛ pterea aliud membrum principale vt * quãdo agitur principaliter p beneficio. ꝛ tunc subdistinguo. Aut agitur petitoꝛie/ aut possessoꝛie. Primo casu tenetur docere de titulo. l. actoꝛ. C. de pbatio. ꝛ. c. j. vt eccle. bene. sine dimi. cõfer. notant inno. ꝛ henric. in. d. c. illud. s. de presump. instar illius qui agit rei vendi. ad aliquã rem pphanam. l. in rem actio. ff. de rei vendi. Dicit tamen Inno. (referente Jo. de Anania in. d. c. licet nu. 33.) Quod si quis vt rectoꝛ vel canonicus diu stetit in aliqua ecclesia ꝛ famam vicinie habet: ꝙ talis non solum in possessoꝛio/ verum etiã in petitoꝛio tuendus/ de quo per scriben. in. c. ex parte. s. de resti. spolia. vbi citãt de vxoꝛe si ad ipsam agatur. His adde Deciũ cõ. cxviij. col. ij. vbi opinionem p Jo. de Anania relatam iuribus ꝛ plerisqꝫ auctoritatib⁹ cõprobat/ moderando ꝙ huiusmodi psumptio ex diutina possessione descẽdens/ nõ excludit pbationẽ in cõtrariũ pbant hostiẽ. ꝛ Panoꝛ. in. d. c. illud. Et eñ sola ꝛ mera psumptio iuris et nõ de iure/ cõtra quã pbatio/ ipsa admittitur iurib⁹ vulgatis. ¶ Docet etiã si quis petat suã ratã haberi possessionẽ aut suã institutionẽ canonicã declarari. c. ex insinuatione de pcur. vbi Inno. paulo post mediũ refert ꝙ si talis non potuerit pbare institutionẽ suã canonicã/ iudex eam pnũciabit nõ canonicã/ ꝛ eam ratam non debere pmanere. Pro hoc vide eundẽ Inno. in. c. j. s. de cõfir. vti. vel inuti.

¶ Idem dicito in reo cõueto sup petitoꝛio bñficij: si non stet in meris terminis defensionis/ vt puta quia suã petit institutionem canonicã pronunciari sicut actoꝛ: qꝛ tũc si iudicanti cõstiterit de nullitate vtriusqꝫ institutionis rei ꝛ actoꝛis: vtrunqꝫ pronunciabit inualidam excludendo vtrunqꝫ a beneficio capit. cum super de causa possess. ꝛ pro

35 pri. cum reus * hoc in casu sustineat ꝛ amplectatur vices actoꝛis secundũ naturã materie beneficialis in qua quilibet actoꝛ dicitꝛ ꝛ reus ar. c. licet de proba. c. ex literis. s. de causa po. ꝛ pro. merito nõ dicito foꝛe incõgruũ minusqꝫ iuuare cumulatiõe diuersoꝛũ tituloꝝ: ita notabil. cõtra opinionẽ quorũdã aduocatoꝝ huiusce tẽpestatis/ cõcludit la

pus allega. vltima quod firmaui i. c. vt qs duas. s. de ele. dico. in. c. dilecto de sentẽ. excõmunica.

¶ Procedit etiam qñ quis suã petit electionẽ cõfirmari. Quia tũc tenetur titulum ostẽdere: testatur idem Inno. in. d. c. ex insinuatione quã ibi sequitur Joã. and. col. j. ꝛ in c. cũ cõtingat. s. de offi. deleg. ꝛ latius in. c. cũ Bethol. s. de re iud. Et in eo ꝙ supra proxime deduxi iudicẽ excludere debere vtrũqꝫ a bñficio: intellige cũ grano salis/ videlꝫ nisi fuisset facta probatio semiplena per alterũ/ vel vtrunqꝫ/ quia primo/ si per alterũ: talis nõ venit repellẽdus. Secundo si per vtrũqꝫ. Qꝛ tunc talis ab impetitiõe alterius absoluetur: cũ remanere non possit possessoꝛ de beneficio eo ꝙ alter possidet. Ista videtur cõprobare do. de rota dec. xv. in no. facit quod no. Jo. mo. in. c. exceptionis versi. sed qualiter foꝛmabitur sententia. j. de litiscõtesta. Si vero neuter possidet ꝛ vterqꝫ petit sibi beneficiũ adiudicari/ ac etiã vterqꝫ/ seu alter semiplene probat altero plene nõ pbante tũc nõ est p aliquo iudicãdũ: ex quo dubie nõ plene pbat.

36 Nec * est loc⁹ in hoc casu delatiõi iuramẽti/ ex quo agitur de titulo beneficij notatur in. c. mulieri ꝛ in. c. fi. s. de iure iur. ꝛ in. c. in psentia. s. de pba. firmat Jo. and. in. c. eũ qui in prin. de eo q mit. in po. hoc lib. Rota in antiq. deci. ccxlv Panoꝛ. in. c. cum super. nu. xj. s. de causa po. ꝛ ppꝛie. seqtur Domi. in. d. c. eũ qui in fi. ꝛ in his fundari posset foꝛma. Si neutri: de cuius natura vide per Car. cõ. lxxix.

¶ Secũdo casu/ qñ agitur possessoꝛio ꝛ tũc aut adipiscẽde aut recuperãde/ vel retinende. Si adipiscẽde etiã docet: sicut in pcedẽti nõ tamẽ eque plene sed prima fronte validũ arg. l. ij. ꝛ fi. C. de edic. diui adria. tol. vbi Jo. fa. hoc pro praxi galloꝛũ citat/ cuius dictum aduocati nõ obliuiscuntur. In hoc eñ possessoꝛio exceptio defect⁹ ppꝛietatis admittitꝛ dũmodo pbationes offerãtur incõtinẽti. l. iij. §. ibidẽ. ff. ad exhib. no. in. c. j. ꝛ in. c. lr̃as. s. de res. spoli. Anth. et Panoꝛ. in. d. c. in lr̃is: eo. ti. nu. 27. Jo. mo. in. c. exceptionis j. vt lite nõ cõtesta. iuuat quod refert P anoꝛ. vbi. s. pri. ꝙ in beneficialib⁹ obstat exceptio criminis cũ infamia: de quo in. c. accedẽs de accu. ꝛ in. c. cũ olim de causa poss. ꝛ ppꝛie.

37 ¶ Si recuperãde dicito * etiã possessionẽ ex titu. iustificare teneri licet Panoꝛ. in. d. c. i literis. nu. xij. colligat in pũcto foꝛe quatuoꝛ opiniones quas in presentiarũ post Dominum Brunellum in tracta. de spon. cõclu. xij. colũ. v. ad duas ꝛ breuioꝛibus verbis quib⁹ poterit reducere conabimur/ ad illius tamẽ doctrinam (vt videbitur) addẽdo. Prima erit (que communis reputatur) vt possessio ipsa sit iustificanda ex titulo saltem coloꝛato: ita firmat glosa fina. in fi. in clem. vna de causa po. ꝛ proprie. quam vt nostri dicunt totus obseruat oꝛbis: ad propositũ car. ibi col. iiij. ver si. ix. oppono dicit foꝛe singularem/ cui concoꝛdat Lanfran. in clementina secunda col. secunda de iud. et Arch. in c. primo. colu. ij. de eo qui mitti. in po. causa rei seruand. hoc libro. dicẽs curiam ita seruare/ quod verificatur per ea que volunt do. de Rota in antiq. deci. lxv. et. 679. vbi allegãt Inno. in. c. constitutus. s. de filijs presbytero. Idem de rota in nouis deci. xvj. specul. in tit. de testa. §. nunc videndu; versiculo sed pone ago. Oldra. con. primo col. prima. per. c. significasti. s. d diuoꝛ. ꝛ illd Inno. in. d. c. cõstitut⁹ Hyppoli. singul. xj. allegat Angel. in. l. Paulus §. primo. ff. quibus mo. pignus vel hypo. solui. quẽ videas p limitatiõe huius vulgati spoliatus ante omnia est restituendus sing. cxcix. Latius distinguit Jo. And. in addi. ad Spe. d. §. nũc videndum versi. sed pone/ vbi dicit do. de Rota tenere ꝙ in hoc casu * cõfessio aduersarij titulum confitentis: sufficit

38 ad restitutionem in odium spoliãtis. Pro quo Rota in antiq. deci. ccxlv. ꝙ confessio sufficit ad imponẽdum silentiu; confitenti. Pro quibus adduco que referuntur per do. Aureolum in addi. ad Guil. in. d. c. primo. j. de regul. iur. ꝙ canonica institutio debet probari per literam vel instrumentum collatoꝛis/ nec sufficit probare prescriptionem scilicet ꝙ longo tempoꝛe beneficium possederit: dicit glo. in. c. contingit. s. de dolo ꝛ contuma. vbi citatur titulum prelature non prescribi sine prescriptione queri quocunqꝫ occupauerit tempoꝛe/ glo. in. c. ex frequentibus. s. de insti. Litera enim collationis est necessaria. d. c. legum. ij. q. j. c. dilecto. s. de prebend.

¶ Attende ideo ad conseruationẽ instrumenti institutionis tue: testantur Hostien. ꝛ Henri. in. d. c. dilecto tamẽ si allegaretur perditio litere collatiõis/ ꝛ probaretur casus perditionis et tenoꝛ litere sufficeret per. c. cum olim essemus. s. de priuileg. ꝛ. l. sicut iniquum. C. de fide instru.

¶ Pro premissis vide tu Jo. mo. in. c. si iudex laicus. j. de sententia excommunica. Et per hec resultat firma conclu-

sio ꝙ spoliatus beneficio fidem facere de titulo colorato in hoc possessorio recuperãde tenetur: quod firmat Paul. de castro con. ccliij. versi. super tertio ad confirmationem eoꝝ in prima parte vbi dicit ꝙ quando agitur de restitutione possessionis beneficij: debet docere de titulo ⁊ canonica institutiõe. Et si doceat de institutione tali que si esset vera esset canonica prima facie/tũc spoliatus nõ potest opponere ꝙ nõ sit canonica ⁊ ipsum impugnare quousq; restituerit ⁊ tunc ꝓcedit quod dicit in. c. literis de resti. spolia. ꝙ etiã p̄do restituendus est. i. ille q̄ habet institutionẽ ⁊ titulū prima facie canonicũ licet nõ sit/non tamen apparet manifeste de ipsius iniustitia. Si vero/aut ex cõfessiõe petẽtis restitutionẽ / aut ex ꝓcessu manifeste

39 * apparet de nõ iure agẽtis: in ꝓprietate nõ debet restitutio fieri q̄ nutriret pctm̃. Et ista est vera. Lapus allega. lij. in fine letatꝰ Secus in ꝓphanis in quibꝰ militat opinio cõclusioni nr̃e cõtraria/quã tamẽ plurimi in bñficialibꝰ etiam ꝓcedere voluerunt refert glo. pragma. in. ti. de paci. po. in verbo inquirãt: ⁊ idem Brunellus: vbi. s̃. ad quos te remitto.

¶ In pũcto optime video dicẽdũ ꝓut Cal. dicebat referẽte lapo alle. xxiiij. ꝙ Jo. cal. solebat in scholis dicere. in. c. ex parte. s̃. de resti. spolia. ⁊ ꝓ cõclusione vera firmare: ꝙ ad petitionẽ spoliãtis nõ est exigẽdus titulꝰ a spoliato ante restitutionẽ. Nec ipse spoliator potest de hoc refricare questionẽ: iudex tamẽ anteq; restituat/suo ex officio tenet se informare/ꝙ si de titulo legitime cõstiterit saltem ꝑ probabiles ꝓbationes eũ restituet/alias secus/quod notat ꝑpetuo q̄ videtur sibi opiniones aduersantes cõcordare qđ placuit ⁊ apprime letatꝰ est animꝰ cũ id reperij ꝓpter vrgẽtes vtriusq; lateris opiniones/a quibꝰ nõ potuit facile recedi. Pro cõfirmatiõe vide Do. de Rota in antiq. deci. 625. vbi citatur/ꝙ qñ agitur possessorio in causa beneficiali ⁊ apparet de notorio nõ iure agẽtis/impeditur restitutio. ¶ Pro his habes etiam Paul. de castro. 401. con. in fi. viso ꝓcessu in prima parte vbi in ꝓposito ponit regulã/ꝙ vbi quis nõ potest sine pctõ possidere/sine titulo/vel sine causa ibi spoliatus nõ restituitur nisi titulũ vel causaʒ probet. Hoc patet in eo qui dicit se spoliatum ab vxore. Nam non restituitur nisi probet cum illa matrimonium contraxisse ⁊ in possessionem fuisse: ⁊ sic probet duo: vt in. c. ex trãsmissa. c. literas ⁊. c. ex parte. ⁊ ibi no. s̃. de resti. spo. pro quo vide q̄ nouissime tradit Do. Arnulphꝰ Ruseus in trac. de iure regalior. in. vj. priuilegio: q̄ nõ potest esse in possessione mulieris sine pctõ; nisi cum illa matrimoniũ cõtraxerit. Ideo qui petit restitutionẽ beneficij nõ auditur nisi probet titulum/sine quo canonice possidere non potest iuribus tritis. Pro quo vide que tradit Bertrandꝰ ymbertus in cle. fi. in fine de sen. excõica. vbi subdit ꝙ iste punctus egeret declaratione pape.

¶ Et per hec idẽ dicito in possessorio retinẽde: q̄ etiã fidẽ facere tenet de titulo/quod prosequere: vt per. d. glo. pragma. col. antepe. quod nota cum hoc sit in maxima frequẽtia apud gallos in materijs beneficialibus quod appellant interdictũ vti possidetis

40 * vel casum saisine ⁊ nouitatis ⁊ verius nouitatis: de quo verbo saisina meminit Bellamera. cõ. xliiij. decanus ⁊ capitulũ: vide cassaneum con. xix. in. xij. dubio ⁊ cõ. xxx. nu. xviij. viso ꝓcessu/ qui intẽtari debet infra annũ a die adeptiõis possessiõis aduersantis ꝓ quo vide in simili q̄ tradit Jason in cõ. 159. nu. 4. super facto vol. ij. ⁊ con. vij. col. iiij. vol. iij. alias nõ auditur licet hec p̄scriptio sit odiosa ⁊ iniqua. Jason in con. cxvij. col. pe. vol. iiij.

Ideo attẽde vt in ipsum aduersariũ infra ipsuʒ tẽpus fiat executionis citatio q̄ ꝓcedat a iudice cõpetẽte alias si ab incõpetente nihil est/cũ citatio ꝓm Bal. in. c. si clericꝰ. in titu. de pace tenẽd. sit fundatio totius ꝓcessus/ ita ꝙ si a iudice incõpetẽte emanauerit est nulla ⁊ oĩa decreta ⁊ acta corruunt. glo. in. l. iiij. C. de accusatio. in verbo eundẽ. Pro hoc Paul. de castro in. l. ij. ff. de iudi. Ex quo habes ꝙ per citationẽ nullã ⁊ alioꝝ actoꝝ litis ordinarioꝝ nullitateʒ nulla p̄scriptio interrũpi potest/nec mala fides introduci glo. in. l. pe. C. ne de sta. defuncto. glo. ij. post tex. in. c. vt debitus. s̃. de appel. Roma. cõ. 412. nu. v. ⁊ sequẽ. ꝓ habẽda substãtia veritatis Bar. in. l. naturaliter. ff. de vsucapio. Jason in. l. licet. C. de ꝓcura. facit qđ dicit de actu nullo Calca. con. viij. nu. xxij. in causa. Nec etiam iurisditio ꝑpetuari põt nec p̄ueniri. Panor. in. c. ꝓposuisti. col. j. nu. vj. s̃. de foro cõpet. ⁊ ibi scribẽtes post eũ. Panor. cõ. xix. in prin. ꝑte. ij. Nec huic morbo assueuit Rex christianissimus per suas literas dare antidotũ saltem vt accipio: vt ex eo sequatur integratio siue literarũ ipsarũ interinatio ita te-

stor in facti cõtingentia vidisse hic parisius in curia supre-

41 ma (que ⁊ alia parlamenta * vicem p̄fecti p̄torio obtinẽt dicit neuisa. in con. xlj. col. xv. apud Albertum Brunũ p̄ſes comederunt) ⁊ hoc in questione mota inter. R. dñm dñm meũ Do. Franciscũ de claromonte legatũ Auinionẽ. ⁊ quẽdã alium sibi aduersãtẽ ratione cuiusdã abbatie eidẽ. R. ꝑ papam collate/licet ipse. R. allegaret eo anno durãte tanq̄ protector regni francie in curia Romana mansisse: nõ tñ fuit auditus/licet obtinuisset literas restitutionis. Et hoc vt puto ne traheretur in consequẽtiã/potuit tamẽ audiri in petitorio: ⁊ hec videtur ratio ꝓut in simili dicit Do. rebuffus in repeti. solenni. l. quod iussit in. ij. no. nu. 32. de re

42 iudic. ꝙ * in possessorio non admittitur erroris ꝓpositio ⁊ sic supplicatio/cũ possit in petitorio grauamẽ reparari. c. cum dilectus ⁊. c. pastoralis vbi scribentes. s̃. de causa po. ⁊ ꝓprie. ordinatio regis Ludo. xij. arti. lxxxviij. in publicatis. 1499. facit quod notat Decius cõ. cclij. in versi. restat igitur causa vbi dicit ꝙ causa possessionis dicitur parui p̄iudicij q̄ tractari poterit in petitorio. Bar. in. l. j. col. ij. C. quo. bo. ⁊ in. l. ij. §. fi. in prin. C. vbi in rem actio. Et subdit ꝙ causa possessorij non reputatur causa magna: licet de re magna respectu ꝓprietatis agat. Bar. in. l. admonẽdi. co. pe. ff. de iureiur. Alex. con. ciij. col. ij. super eo dubio. vol. 7.

¶ Et per hec sum expeditus de principali intẽto.

43 ¶ Subsequẽter intro dubium * aliud fortiꝰ textui nostro cõueniẽs. Pone tria habenti beneficia (ex dispensatiõe tñ opportuna) confertur quartũ incompatibile/an eo ipso vacent possessa/ ⁊ nihilominꝰ nõ valeat quarti collatio: in hoc varij varia sentiunt hic/⁊ in cle. si plures de p̄ben. hic primo Jo. mo. tenet ꝙ habet talis duo prima siue tria resignare/si velit tertium/aut quartũ retinere canonice/cũ data tertij aut quarti adeptione vacent priora allegat. c. nõ potest de preben. quod. c. Archi. hic in fi. dicit in argumẽ. paꝝ facere. Et soluendo punctum hunc. in. d. c. non potest: ꝙ si habens duo beneficia cũ cura vel ꝑsonatꝰ duos/si tertiũ recipiat nõ obtẽta noua dispẽsatiõe vacãt eo ip̄o duo prĩa ꝑ. c. de multa. s̃. de p̄ben. rationẽ suadere ait eo quia illa duo primo habita/ loco vnius haberi dicũtur propter vigorem dispensationis prius obtente /⁊ collationem tertij nullam ipso iure censeri ꝑ tex. nostrum/ nisi vt p̄tactum est prius duobus primis expresse (dico in manibus eius qui ex causa in iudicio inuitum posset destituere) renũciauerit. testatur ipse Archi. in. cap. deliberatione col. fi. s̃. de offi. lega. cal. con. ij. iij. ⁊. v. in ti. de renun. vbi dicit optimum/ ꝙ si impetrans gratiam ad beneficia offert se dimissurum aliam ⁊ similem gratiam quam iam obtinuerat/ si consequatur beneficium per secundam /sufficit sibi verbo exprimere ꝙ habuit ⁊ habet primam pro derelicta hic tamẽ est casus diuersus quia ius ad rem: in themate vero nostro ius in re ob qđ expressum dicimus requiri. Uide de Anania et alios in. c. ex insinuatiõe. s̃. de symo. vbi cõcluditur hoc in casu/tacitã nõ sufficere renũciationem ꝓut in. d. c. de multa: ex quo dicimus collationem ipsius/aut quarti/aut tertij nullam inquantum eius qui fit cõcernit fauorem/ sed nõ quãtum ad ambitionis penam impositam per. c. de multa ⁊ tex. nostrũ in cuius facto maior est ãbitio q̄ in. c. de multa ideo dignũ videri vt vtrunq; perdat. d. cle. si plures vbi car. in prima oppo. ⁊ sic vacant duo prima. ⁊ ita per magnum virum sacri palatij auditorem refert ꝓnunciatũ fuisse ista sunt đ mẽte Joan. And. hic ⁊ Domi. in fine referentis distinctionem Paul. quam videas licet in omnibus non placeat scriben.

¶ Petr. de Ancha. hic etiam col. ij. fatetur collationem vltimi nullam: nec mirum quia licet dicamus in. c. de multa ꝙ collatio vltimi valeat: in casu autem nostro secus/ quia ibi loquimur cum primum possidebat iure communi suffragãte: hic vero iure speciali/vtputa dispẽsatiõe cum plures obtinere dignitates sit cõtra ius cnmmune/ ⁊ vnam secũdum ius cõmune/testatur Guil. in. d. cle. si plures in prin. vbi Jmola circa finem. Et sic facilius tollitur quod competit iure speciali videlicet priuilegio q̄ quod de iure communi. l. eius militis. §. militia. ff. de testa milita. quod dictũ late videas examinatum per Guil. de Montserrat in commento prag. in. iij. parte col. xxviij. facit in proposito: quia non est magis fauendum possidenti plura ex dispensatiõe: q̄ habenti vnum de iure communi: nam huic ius commune assistit: illi vero resistit/si ergo ille perdit qui possidet secundum ius commune/fortius qui contra illud/⁊ ex priuilegio possidet: sit ergo fortius ius cõmune/q̄ priuilegium. l. sed ⁊ milites. ff. de excu. tutor. Huic etiam opinioni Franc. hic per tex. nostrum post glo. fi. astipulatur: non tñ fatetur vacationẽ priorũ/cum nõ dicatur hic ꝓut nec in. d.

cle.si plures/ vbi nõ disponit q vacet prima p collationez sed possessionem pacificam: q si nõ renunciauit ante adeptam ipsam possessionẽ/ tunc bene videtur q vacent ipsa prima & similiter tertium aut quartum secundũ Paul. colligentem casum vnũ in eo q beneficium cuius collatio nõ tenet/ facit alia vacare p quo. c. eũ qui de pben. hoc lib. qd destruit opi. franci. qui dicit oppositũ/ q ex quo collatio tertij erat nulla ex cõsequẽti priora nõ vacare: qz nõ pstat impedimentum &c. & non dicitur factũ quod nõ durat factum & verba sunt intelligẽda cum effectu: ista sunt in iure tritissima.

¶ Et inquãtum philippus franc. hic dicit quod vacat tertium per possessionẽ pacificam: hoc nõ placet per tex. nrm qui dicit collationẽ nullam: ergo nõ põt vacare saltẽ p factum illus/ qz priuatio * psupponit habitũ: l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. l. decem. ff. de verb. obliga. c. ad dissoluendũ. s. de despõ. impub. Deci. in. l. nõ videtur. ff. de reg. iur. Sozi. con. clxiij. col. iiij.

44

¶ Or iste nunq habuit de eo collationem validã quidem: igitur non posse dici vacare: & dictum illud confundi p id quod adducit de paulo ibi cuius collatio nõ tenet.

¶ Et latius psequẽdo intentũ nostrũ eandẽ glo. & doc. in d. cle. si plures reassumũt. Et precipue quãdo vacent priora & quod ministeriũ exigatur glo. magna ibi in fi. voluit distinguere ample quidẽ citando q si ante collationẽ vltimi non dimisit priora (vt predixi) in manibus superiorum collatio vltimi non valuit: tamen per acceptionẽ vltimi nõ pdit prima. Sed insequẽdo doc. Io. mo. hic sano visus consilio vidẽs collationẽ vltimi non valere ipsius possessionẽ non apprehẽdat vt sic humanitas iuste plenitudinis nõ auferatur. ij. q. vj. si quis libellos & de appella. cum cessante no. de cler. coniug. c. diuersis.

¶ Si vero possessionem apprehẽdat illa facit vacare. Nã hoc casu cum ex tali vitiosa possessione vacaret vnicum vacabunt & illa: hanc glo. p notab. sequitur Panor. ibi dicẽs induci nullitatem collatiõis vltimi p tex. nostrũ & fortius nullam si psisus iniuste plura curata dignitat. sve vel personat. vel alterũ cũ altero obtinet cũ eadem sit ratio. Cũ q tunc sit inhabilis ad beneficiũ cõsequẽdum per tex. nostrum & clarius p extrauagan. execrabilis vbi statuitur/ q etiam habens vnum solum si recipiat secundum simile curatũ & primum quo priuatus est sine more dispẽdio vbo et facto in manib. ordinarij sub testimonio publico dimittat alias priuatus est etiam secundo/ & fit inhabilis ad sacros & talia quis etiam simplicia beneficia ecclesiastica. Sequũt zenzel. Pet. de Ancha. Io. de Imola: & Card. dicẽtes q si apprehendat possessionem illius vltimi tunc vacabunt prima/ licet possessio sit vitiosa/ & hoc pp̃ter defectũ tituli sicut vacaret vnũ si aliud tantũ haberet p. d. c. eum qui. Et sic remanebit sine beneficijs iuxta vulgare inter duo scanna sedebit. dñi est terra. Et * qui binos lepores vna sectabitur hora vno qñq carebit vtroq. Bal. in. l. si duob. col. ij. psi. pone testator. C. cõia de lega. & illud. Car. in. c. referente in fi. s. de pben. q si cõtẽdit vtrunq retinere carebit vtroq: vide not. Panor. in. c. extransmissa in. fi. s. de renũ. ¶ Premissis adde rotã in antiq. 366. q impetranti beneficiũ p assecutionem alterius sufficit pbare assecutionem etiã de facto. Et intelligas pmissa locum habere/ siue cõferatur beneficiũ hoc p papam: vel eius legatũ aut ordinarium/ qz semp collatio vltimi est nulla / & illius adeptio facit vacare priora secundũ Imol. Et est de mẽte Card. & aliorũ in. d. cle. si plures.

45

¶ Et q per solam impetrationẽ prima non vacent verificatur secũdũ petrũ & Car. per. l. vulgaris. § qui fur. ff. de furtis: vbi ad penã similẽ non sufficit delictũ attentatũ nisi facto sit consummatum. De quo per eundem Car. in. c. j. s. de eo. q̃ mit. in po. & Feli. in trac. qñ conatus puniat &c. Petrum de bella pertica. q. 293. Or sumus in terminis pene ciuilis: que possessione pacifica consumitur/ cũ alie rationes puta ambitiõis & huiusmodi cessarent. Igitur habes intentum clarissimum. Non enim dicas in pũcto nostro regulã q sufficit q per eum stet quomin. possessionem nanciscat de elec. s. hoc lib. c. cõmissa & c. licet eps/ habere locum: qz verum vbi collatio vltimi tenet: vt in. d. c. de multa: secus vbi nõ tenet: vt in textu nostro quod admittunt scribentes vbiq cum iure non caueat ideo restringendum regula in penis.

¶ Ex quibus concludim. q licet collatio vltimi nõ teneat nihilominus ipso facto vacãt priora/ postq adeptus fuerit possessionem vltimi pacificã alias secus: qz tunc nõ vacant priora cessante ratione ambitionis/ etiã si p eum stetit: huic conclusioni videtur obiectum paratum per lapum in. d. cle. si plures referẽte petro ibi in eo qd dicit. Ego dico q eo casu qñ non tenet collatio si anteq adeptus fuerit possessionem pacificam vel adipisci possit si velit ita q nõ stet nisi per eum quominus eã adipiscatur nõ renunciauerit tali collationi min. legitime eidem facte tunc priora vacabunt beneficia & neutrum habebit: adducit. d. c. eũ qui & c. licet eps. & c. si beneficia. j. de pben. hoc lib. & d. pstitu. execrabilis. § qui vero: & sic varius videtur a pdictis/ quia ad euitationem priuationis prior. requirit renũciationez nõ morosam vltimi dico iniuste & minus canonice collati. Cõis aũt habet q ad euitandã penam sufficit ab apprehẽsione possessionis vltimi abstinere istud videtur pbabile obiectum lapi & satis forte q renunciare teneatur vt ipse corrigat * quod psumpsit illicite. c. qualiter & qñ el primo ibi nõ pudeat vos errorẽ vestrũ corrigere. s. de accu. vbi Io. de Anania. col. j. Quod quelibz discreta persona debz corrigere errorem suũ vnde Augusti. Magne sapientie est hoĩem reuocare quod male locut. est. xxij. q. iiij. c. magne vbi glo. reuocare. l. nõ adimplere. Nec dicitur fallax: si ad rei veritatem reuertitur. xxxij. q. j. c. apud quod militat cõtra eos qui volendo defendere errorem incidũt in magna incõuenientia iuxta illud vno dato in cõueniẽti multa cõtingere. l. ratas. C. de rescinden. vendi. Et talis dicitur ptinax & nõ sapiens. Panor. ibi. Et hoc medio facere poterit q hec collatio sic de facto presumpta possit aliam legitimam impedire. Nã que de facto attentata sunt nocent/ debent facto cõtrario tolli. Cle. pastoralis ad finem de re iudic. l. si minor. ff. de euictio. de actio empti. & vendi. l. exemplo. § si quis virginem & § sequen. Dux eñ est cõtra communem cum solo lapo sentire: q sola mora in renunciando huic tertio aut quarto male collato postq potuit illi. habere possessionem inducat priorum vacationem. Istud tamen posset teneri prout tenet ibidem Petrus cũ videlz cõtenderet sup hoc & requisitus p ordinariũ renũciare recusaret arg. d. c. de multa alias his non interuenientibus communi adheret opinioni per. d. l. vulgaris. § qui furti. ff. de furtis.

46

¶ Postremo attende ad vnum in materia hac quo ad adeptionem possessionis q electus & confirmatus in episcopũ ante inductionem in possessionem non potest congregare sinodum si alius sit in quasi possessione prelature licet iniuste. Si autem alius non sit in quasi possessione prelature quia prelatura est vacans/ tunc potest dummodo nõ sit consuetudo q prelatus non administret ante installationẽ arg. c. in his rebus. xj. di. Istam distinctionem firmat Anfre. in Deci. Tholo. ccccxliij. An habens canonicum titulũ et post eum do. meus. ij. lib. respon. c. xxxj. in prima col. Vide Panor. in. c. transmissam col. iij. versiculo ego pro concordia. s. de elec. quem sequitur Rochus de cur. in tract. benefi. in verbo ius. q. v. et latius per do. de Selua in trac. benefi. ij. parte. q. xv. Rauen. in compendio in tit. de elec. charta mihi. lxv. col. iiij. in versi. et nota questionem.

¶ Quod licet. s. proxime dixerim postremo attendendum habeo tamẽ reliquum pro intento eorum que. s. deducta fuere. Pone * Meuio duo obtinenti incompatibilia beneficia ecclesiastica/ ex dispẽsatione tamen apostolica prouisum est per papam de tertio simili: cum adiectione clausule: volumus autem q qprimum ecclesiam beate marie predictam vigore literarum nostrarum fueris pacifi ce assecutus. S. Pontij. & S. Martini ecclesias predictas: quas ex nunc nisi interim ad id tecum sufficienter dispensatum fuerit vacare decernimus/ dimittere omnino tenearis: modo queritur an collatio huius tertij valeat cũ nõ esset dispensatus Meuius nisi ad duo & non ad tertiũ. Prima facie videtur q non valeat per tex. nostrum & glo. in cle. si plures & vbiq scribẽ. de prebend. vbi per acceptationem tertij/ ad quod non reperitur dispensatus vacant duo prima & collatio tertij est nulla.

47

¶ Tu tamen in proposito thematis aliud dicito/ videlicet q valeat prouisio tertij licet non sit dispensatus ad illud/ & istud operatur virtus clausule predicte: quod comprobo triplici ratione. Primo voluntate pape inspecta qui nõ intendit conferre tertium nisi dimittat duo prima pacifica possessione adepta: que verba important ius commune secundum Domi. & Franc. hic & Io. de Imola. in. d. cle. si plures: igitur si non habet pacificam possessionem non dicitur nulla. cum secundum Lapum in. d. cle. si plures: ad hoc vtille cui confertur tertium teneatur dimittere duo prima / vt cõsequi possit tertiũ requiritur q sit possessor pacificus de tertio no. in. c. si bñficia & in. c. licet eps de pbẽ. hoc libro.

Car. ⁊ Imol. ⁊ cõiter alij in. d. cle. si plures. Item papa intendit cõferre tertiũ si fuerit dispẽsat⁹ tpe pacifice possessionis. Ideo nõ potest ĩpugnari de nullitate / ꝙ si dicas ꝙ actus collationis ⁊ ꝓuisionis est actus legitimus / q̇ non recipit diẽ nec cõditionẽ nec potest vagari sub incerto: regula est act⁹ legitimi de regul. iur. hoc lib. Et sic cũ huiusmodi ꝓuisio cõtineat in se cõditionẽ / videlicet ꝙ papa nõ intẽdit ꝓuidere nisi duo prima dimittantur: tñ vera iuris decisio est in cõtrarium: q2 ꝗuis ꝓuisio ipsa videatur habere in se conditionem attamen dicta cõditio reijcitur: q2 ꝓuisio nõ sumit effectum nec summus pontifex intẽdit ꝓuidere ex tũc tpe date ꝓuisionis: sed ex nunc tpe quo Meuius erit pacificus possessor de tertio ⁊ facta dimissione de duob⁹ primis aut cum eo dispẽsatum fuerit de huiusmodi tertio. ¶ Premissa cõprobo ꝑ ea que not. in cle. vnica de

48 cõce. p̄ben. vbi valet * collatio facta ꝑ ordinariũ infra mẽsem datũ mãdatorio ad acceptandũ: q2 si mãdatari⁹ nõ acceptet infra mẽsem valet collatio ordinarij nõ est tũc tpe collationis date: sed ex nunc elapso mense ad idẽ tex. ⁊ ibi Inno. ⁊ Panor. in. c. cura pastoralis. s̄. de iur. patro. vbi p̄sentatio facta ꝑ vnum ex cõpatronis alijs spretis ⁊ nõ vocatis: si postea hi nõ vocati cõsentiãt: valebit p̄sentatio nõ ex tunc: sed ex nunc tẽpore cõsensus p̄stiti. Sic in ꝓposito huiusmodi ꝓuisio nõ valet neq3 sumit effectum ex tp̄e datũ ꝓuisionis sed ex nunc facta dimissione de duobus primis: ⁊ sic a futuro euentu pendet.

¶ Itẽ papa faciẽdo mentionẽ de duob⁹ obtẽtis ex dispensatione ap̄lica / ꝓuidet de tertio cũ clausula ꝙ priora vacẽt adepta pacifica possessione ⁊ nõ ante / nisi interim ad id fuerit dispẽsatus videtur (saltem quo ad vsq3 deuentũ fuerit ad cõditionem) dispensare vt prouisio tertij valeat iuxta no. in. l. quidã cõsulebat. ff. de re iudi. notant etiã Cano. in c. nõnulli. s̄. de res. nec obstat glo. i. d. cle. si plures nec etiã

49 tex. noster q2 loquuntur in collatiõe ordinarij * qui nihil potest sup̄ vitio dispẽsationis sicut Roman⁹ põtifex qui super hoc põt dispẽsare. Et ad hoc benefacit. c. nõ potest de p̄ben. si bene põderet. §. fi. Nã dicit ibi tex. ꝙ expressio operatur vt non possit gratia subreptilia reputari ex quo solo vitio potest tũc ꝓuisio pape impugnari operatur etiã vt ꝓuisio valeat non ꝙ inducat dispẽsationem. Et ad tollendũ hoc dubiũ expresse declarat ꝙ priora vacent a tpe adepte pacifice possessionis in qua expressiõe videt papa velle ꝙ ꝓuisio vltimi valeat: alias dicta prouisio nõ posset dicto meuio in aliquo suffragari quod esset cõtra tex. in. d. c. non potest ⁊ intentionem Ro. pontificis.

¶ Et sic concludo ꝙ ad inualidandum dictam ꝓuisionem tria requiruntur. Primo ꝙ dictus meuius fuerit pacific⁹ de tertio. Secũdo ꝙ adepta pacifica possessione non dimiserit duo prima. Tertio ꝙ non fuerit dispẽsat⁹: quod perpetuo nota quia forte alibi non reperies sic in praxi deductum. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Caput. iiij.

QVia plerique prælati non sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquãdo interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apost. sed. legatis vel inquisitoribus ad inquirẽdum corrigendum, & reformandum in eorum ecclesijs monasterijs siue locis a sede deputatis eadem vel alijs quibscũque personis, per quas ad noticiam prædictorum valeat peruenire status ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum personarum & rerum ipsorum insinuent vel exponant in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes, eosque ad hoc celandum iuramentis, promissionibus & obligationibus, alijs pœnisque nihilominus astringẽtes. ¶ Nos huic maliciȩ (ne tali prætextu in ecclesijs, monasterijs, & locis eisdem inquisitio, correctio seu reformatio cum faciendȩ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes, prȩdicta & eorum quodlibet attẽtari decetero districtius inhibemus. ¶ Decernentes auct. ap. quicquid contra prȩsentẽ inhibitionem attẽtatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis, nec quẽquam sentẽtijs iuramentis, promissionibus, obligatiõibus vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet vel astringi.

¶ Præsumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquomodo transeat impunita) a superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, a ĩaduersione cõdigna p̄cepimus castigari.

Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Celando veritatem: ira dei incurritur.
2 Sicut quod mandatur non tenet / sic nec firmantia illud / habent firmitatem.

QVia, Hoc. c. j. impedimẽta per prelatos data / ne veritas in inquisitionibus correctionibus / ⁊ reformationibus in suis locis pateat inhibitione p̄cedente / ⁊ decreto subsequente tolluntur. [ij. §. presumptores.] talia agentes pena condigna castigari mãdatur. Dic ergo casum [profereutes] sed iste sententie nulle sunt vt ĩ. sequitur. Nam sicut predicta mandari non possunt / sed
1 sunt iuri aduersa: vt celare * veritatem / quo ira dei incurritur. xj. q. iij. quisquis / sic nec hec firmantia valent. Et ratio horum notatur. ĩ. hoc lib. de regul. iur. non est obligato
2 rium. vnde * sicut quod mandatur hic non tenet sic nec firmantia illud habent firmitatem. ff. de reg. iur. cũ principale: ⁊. ĩ. hoc lib. de regul. iur. accessorium: ⁊. ff. vt lega. nomine caueatur. l. j. §. si quis sub conditione. ⁊. ĩ. de symo. nemo [castigari]. ff. de fideiusso. l. si a reo. §. vltimo ⁊. C. de penis. l. si operis. Jo. Mo. Cardina.

Bonifacius octauus. Cap. v.

VT litigantes releuentur a laboribus & expensis.

¶ Statuimus ne archiepiscopus causas quæ per appellationem, vel alias iure metropolitico deferũtur ad ipsum, alibi quam in sua propria ciuitate vel diocesi, aut in eis in quibus appellatum extitit, vel causȩ ipsȩ consistere dinoscuntur, audiat vel etiam audiendas committat nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

¶Summarium Domini Iohãnis Monachi cardinalis.

1 Multa sunt statuta iura: vt litigantes releuentur a laboribus & expensis.
2 Melius potest cognosci vbi res ipse consistunt qñ agitur actiõe reali.
Ius scriptum precedentem consuetudinem non tollit nisi de ipsa specialis mentio habeatur.

VT litigantes. Hic artantur iura antiqua. s̃. eo. pastoralis. §. Respon. & c. Romana §. primo. Et hoc factum est fauore litigantiũ vt releuentur * a laboribus et expẽsis, ꝓpter quod sunt multa, i iure statuta. j. de dolo & contuma. c. finem. & s̃. hoc lib. de res. statutum [eis] ciuitatibus vel diocesibus [cõsistere] vt qꝫ agebatur reali & sic * melius potest cognosci vbi res ipse consistunt. C. de p̃diis minor. l. si predium [consuetudine] scꝫ prescripta / & obtenta: ante istam constitutionem: & sic hic ad cautelam adijcitur hec clausula cum ius scriptum, consuetudinem precedentem non tollat nisi de ipsa specialis mentio habeatur. s̃. hoc lib. de cõstitu. c. j. & hoc lib. de biga. altercationis. Io. Mo. Car.

Bonifacius octauus. Cap. vj.

SI episcopus suam diocesim vbi ei a iure permittitur faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in alijs necessarijs prouidere.
¶Hi tamen qui visitantur ministrare tenentur expensas victualium visitanti.
¶Cum secundum apostolum nõ sit magnum si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. ¶Idem tamen episcopus cum personaliter non visitat, nil prorsus ab his qui per illum quem deputat fuerint visitati, exigere poterit aut debebit.

SI episcopus. Hic declaratur decretalis. s̃. eo. inter cetera [visitari]. x. q. j. epm [necessarius]. s̃. eo. iter cetera [seminantur]. j. corin. ix. [debebit.] cum em̃ sit hic ꝓcuratio accessoria visitationi. j. de prescrip. cũ ex officij: si non visitat nihil ꝓ se de procuratiõe accipe potest. Si autem ꝑ alium visitet eps: tene quod hic dicit. Nec allegare debet, se plus expẽdisse si personaliter visitasset vt illud excessiuum ad manus suas trahat ar. ff. mandati si quis alicui. §. impẽdia. Io. Mo. Cardi.

Bonifacius Octauus.
Caput. vij,

CVm episcopus in tota sua diocesi iurisditionẽ ordinariã noscatur habere. ¶Dubium non existit quin in quolibet loco ipsius diocesis non exempto per se vel per alium, possit pro tribunali sedere, causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire personas ecclesiasticas (cum earum excessus exegerint) capere ac carceri deputare necnon & cetera que ad ipsius spectant officium libere exercere,

¶ Summariũ Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Episcopus in tota sua diocesi cum inibi sit ordinarius / potest suum officium exercere.
2 Equitas decreuit non sufficere presides: sed esse voluit ciuitatum defensores.
Generalis prouisio nõ se extendit ad specialem casum.
3 Damnum sentit / qui commodum solitum amittit.
Ubi quis territorium in aliquo loco non habet / ibi ꝓ tribunali sedere non potest.

1 CVm episcopus. * Episcopꝰ in tota sua diocesi (cum inibi sit ordinarius) potest suum officium exercere [habere]. xj. q. j. c. de ꝑsona [loco] honesto. ff. de iusti. & iur. l. pe. §. fi.
¶ Sed quero Archidiaconꝰ in loco illo habet iurisditionem / in qua concurrit episcopus cum eo Nunquid poterit ibi constituere officialem qui ibi resideat in graue detrimẽtũ Archidiaconi ar. hic ꝙ sic. ff. de damno infec.
2 l. prima. §. denique. ff. de iniur. iniuriarũ. §. primo. Item * equitas rerum de defensoribus ciuitatũ, hoc habet que decreuit non sufficere presides prouinciarum / sed esse voluit ciuitatũ defensores / autẽ. de defen. ciui. §. j. colũ. iij. ar. s̃. hoc li. de cõsue. ca. fi. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. si quis a principe. Ita cũ in dicto loco sit prouisum de iudice specialiter: generalis prouisio huius. c. ad hunc casum se non
3 extendet / arg. C. de pac. conuen. super do. l. fi. Et damnũ * sentit qui commodum solitum amittit. d. l. ij. §. merito [non exempto] secus si esset exẽptus vel a iure cõmuni vt sunt monasteria. xviij. q. ij. luminoso vel speciali vt loca exempta / et est ratio: quia vbi territorium non habet: & ideo pro tribunali ibi sedere non potest. no. s̃. de offi. lega. nouit.
¶Sed pone in loco exempto certo casu habet iurisditionẽ j. de hereti. ad abolendam: nunquid in eo casu poterit in loco exempto iurisditionẽ suã exercere? dic ꝙ sic: quia quoad hoc est iudex: & de hoc not. j. hoc lib. de priuileg. episcoporum / & s̃. hoc lib. de off. lega. c. primo. [forum] de consuetudine seu de iure. s̃. eo. conquerente [carceri] & latius potest hoc facere tam episcopus ꝙ̃ abbas / seu inferior prelatus. j. de senten. excommunicatio. vniuersitatis / & j. hoc lib. eo. ti. si clericos. Et quando per fideiussoriam cautionem isti liberari valeant a carcere & quando non est expressum in. d. c. si clericos in fi. Io. mo. Card.

Bonifacius Octaus Cap. viij.

QVamuis super cessatiõibus a diuinis que a capitulis cõuẽtibus siue collegijs secularium vel regularium ecclesiarũ multoties sine causa rationabili attẽtãtur, manifesta satis a felicis recordationis Inocẽtio tertio & gregorio decimo p̃decessoribus nostris manauerint instta. Quia tamen post illa est plerumque compertum, cessationes easdem irrationabiliter esse factas.
¶Nos ad tam perniciosum euitãdum abusum eadem statuta cum infrascripta moderatione ir

suo volentes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne a seculari vel regulari capitulo, collegio, seu conuentu ecclesiæ cuiuscunque cessationes ipsę nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negocio euocandi) & deliberatione habita diligenti, ac episcopo aliove quocunque clerico, siue laico cuiuscunque dignitatis præeminentiæ, conditionis, aut status existat, propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem. & deliberationem de cessando habitam requisito, quod irrogatam iniuriam vel offensam emendet, aliquatenus attentantur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint, vel per eos steterit quo minus habeant competentem. Si autem præmissis seruatis, capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum, ex tunc infra vnius mensis spatium pars vtraque, videlicet hi qui cessant, & illi etiam propter quorum factum a diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos cessatio illa cesset) iter arripiant per se vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negocium ipsum spectantibus ad sedem apostolicam veniendi, & continuatis dietis quam cito commode poterint se apostolico conspectui repræsentent, vt partibus pręsentibus, aut vna præsente, altera non veniente, vel mittente examinato negocio apud sedem eandem, pars quę culpabilis inuenta fuerit in pręmissis, pręter alias pœnas a dictis canonibus institutas, si romano pontifici videbitur expedire, pœna decente cognoscat quantum excesserit quę cessationi factę rationabiliter causam dedit, vel quę sine rationabili & manifesta causa cessauit.

¶ Parte insuper a diuinis cessante suprascripta, tam in cessando quam in veniendo siue mittendo ad sedem apostolicam non seruante non seruetur cessatio, sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Partes componere possunt/ licet de crimine agatur.
2 Maior culpa maiorem penam exigit.

Quamuis, Hic adijcitur ad formam cessationis a diuinis tactam supra eo. irrefragabili. §. ceterum/ et capitulo si canonici

¶ Et hec decretalis habet quatuor partes: nam primo factum ⁊ iura predicta recitando premittit.

¶ Secundo vero nos ad tam/ modum cessationis statuit.

Tertio. §. [si vero premissis] quid incubat partibus formã predictam seruantibus subiungit.

¶ Quarto. §. [partes] partem cessantem a diuinis non seruantem huius formam punit [tertio] vt. d. c. irrefragabili [decimo] vt. d. c. si cononici [consilio] quid importent[a] hec verba no. j. hoc lib. de hereti. super eo. [laico] Sed quomodo papa habet iurisditionem in laicum: imo habet. s. eo. perniciosam ⁊. supra. hoc lib. de offi. lega. c. primo notatur [concordia] Et sic nota* partes componere posse: licet agatur de crimine: et ratio redditur. ff. de no. oper. nuncia. l. prima. §. ⁊ post operis ⁊ no. C. de transac. transigere. Contrarium tamen quandoque seruatur vt maledicti iudices cmungant [veniendi] Et in hoc equiparatur hec decreta. [alteri] s. hoc lib. de elec. statuimus [poterunt] vnde cum hic certum tempus statui non possit/ fuit hoc relictum arbitrio boni viri. ff. de iure delib. l. prima in fine ar. de testib. quesitum. s. eo. ordinarij primo Reso. [expedire] nec hic etiam certa pena potuit apponi/ cum * maior culpa maiorem penam exigat de exce. prela. tãta: circa finem [celebretur] Et merito nec mirum: quia maior contumacia cẽsetur in cessante non seruante formam huius constitutionis quam in eo contra quem cessatur. j. hoc libro. de dolo ⁊ contuma. Actor. Jo. mo. Cardi.

a Importent/ Dic honestatem non necessitatem. Alberi. in rubri. de legib. C. dico latissime in capitulo super eo. de hereti. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. ix,

Præsenti prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares prælati, aut ecclesiasticæ quæcunque personæ vacãtibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesijs quibuscunque sibi subiectis, seu ad collationem, ordinationem præsentationem, vel custodiam, pertinẽtibus eorundem bona moriẽtibus, eorum rectoribus vel ministris in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari, occupare, aut in vsus suos conuertere quoquomodo præsumant.

¶ Nisi de speciali priuilegio vel consuetudine iam præscripta legitime seu alia causa rationabili hoc eisdem competere dignoscatur.

¶ Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ cæteri vero ab officio & beneficio tandiu eoipso nouerint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de pędictis.

¶ Porro vbi ex priuilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta, hoc de illis bonis solum debet intelligi,

quæ (solitis debitis si quę sint & his quę fuerint necessaria pro seruitoribus & ministris / ac incumbentibus oneribus, vsque ad nouos redditus / supportandis congrue reseruatis ex ipsis) reperta fuerint superesse.

¶Sane constitutionem quam superius specialiter edidimus contra capitula, collegia, cõuentus, seu singulares personas, bona cathedralium vel regularium / aut collegiatarum ecclesiarum vacantium occupantes, per constitutionẽ præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesijs alijs locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Beneficiati aliquando gaudent de fructibus post obitum suum certo tempore.
2 Priuilegium seu cõsuetudo tendens ad illicitum artatur.
3 Morbus capitis maior est morbo membrorum.
4 Commendati prioratus proprie non vacant: secus in intitulatis.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 An beneficiatus dicatur vsufructuarius vel vsuarius.
2 In Gallia parentes succedunt beneficiatis / non autem monachi.
Desijt esse miles seculi / qui factus est miles Christi.

PRæsenti, Hec decretalis habet tres partes. Primo prohibitionem et a prohibitione exceptionem / ac penam non obseruanti ꝓhibitionem ponit. ¶Secundo §. [porro] moderationem ad dictam exceptionem adijcit. ¶Tertio §. sane. Responsionez ad tacitam questionem adiungit [eorundem] prioratuum / dignitatũ / vel ecclesiarum [reseruari] s̄. eo. cum nos.

1 ¶Sed nunquid tollitur hic consuetudo beneficiatorum * a qui gaudent de fructibus ᵃ post obitum suum certo tempore? Dic ꝙ non. Nam hec decretalis loquitur de superioribus / qui fructus dignitatum inferiorum sibi vendicant post obitum rectorum: qui debent thesaurizare filijs. ff. de inoffi. testa. l. nã ⁊ si parẽtibus. Et cũ in istis etiã cõsuetudo ᵇ b seruetur cũ moderatione infra scripta magis etiã in q̃stione ꝓposita. Et dico dictã moderationẽ ad casuz dicte q̃stionis nõ extendi / cũ maior sit ratio in hoc textu q̃ȝ in casu q̃sito. Pro quo est ar. C. de aduoca. diuer. iudic. post duos. ⁊ C. de dome. ⁊ ꝓtec. l. vlt. lib. xij. [dignoscat̃] vt. ĩ. vt eccle. bene. c. vno §. vlti. [debitis]. Sic intelligit̃ bona. ff. de iure do. mulier [supest] hoc eniz dictat ratio q̃ dicit fruct⁹ respicere totũ annũ. ff. solu. matri. diuortio §. non solum.

2 ¶Et nota * ꝙ priuilegiũ seu cõsuetudo tẽdẽs ad illicitũ artat̃. ar. ĩ. de deci. suggestũ. ĩ. hoc lib. de priuileg. vt apostolice. ff. de vulga. ⁊ pupil. substi. ex facto §. j. [cõstitutiõi] s̄. hoc lib. de elec. q² sepe. ¶Et ratio diuersitatis ĩter hec liquet ex textu. Nã ibi infert̃ morbus in ipso capite vacante / hic in mẽbris vacãtibus. 3 c ¶Et * morb⁹ capitis maior ᶜ est morbo mẽbroꝝ ar. ĩ. de accu. qualiter. ij. ibi ne concussis calũnijs. ⁊ ij. q. vij. sicut inq̃t [prioratib⁹] est ne intelligendũ hoc indistincte / ar. ꝙ sic. xix. di. si Romanoꝝ. Dic cõtra: 4 d q² hic ⁊ in prin. loq̃tur de vacãtibus. ¶Sed prioratus * cõmendati proprie nõ ᵈ vacant: secus in intitulatis. ĩ. de statu regul. capi. ij §. finali. ⁊ ca. cum ad monasterium §. ta-

les. Ioan. Mon a. Cardi.

a DE fructibus / Uide domi. Steph. Bertrandi con. cclviij. viso cõsultationis themate parte. ij. Et ibi videbis opiniones in hac materia ⁊ Cardi. cõsi. lxxix. thema tale est ⁊ cõ. cx. quidam prelatus. Iaso. in cõ. lxxv. venerabilis vol. 3. Prob.

b ¶Cõsuetudo seruetur / Hic ⁊ alibi doc. insistunt * An beneficiat⁹ 1 dicatur vsufructuarius aut vsuarius bonorum ratione beneficij ꝓcedentium circa hoc non insistam / quia satis insistit Iason in con. lxxv. venerabilis vol. iij. sed solum quo iure vtãtur Galli: breuiter dic ꝙ consuetudo inoleuit in Gallia / ꝙ beneficiati fructus beneficiorum suorum perceptos / ab intestato ad suos proximiores parentes faciunt transmittere: pro quo habeo glo. in. l. prima de anno. ciuilibus lib. xi. C. quam singul. dicit Barba. in. c. fi. s̄. de pecul. cleri. ad hoc ꝙ fructus beneficij transeunt in heredes: et hic Franc. col. iiij. nu. viij. de consuetudine Francie recordatur. Pro ea adducit tex. in. c. cum tibi. s̄. de verb. significa. qui secundũ vnum intellellectum videtur probare ꝙ valeat consuetudo in partibus Francie / ꝙ clerico decedenti ab intestato consanguinei succedant in fructibus ⁊ alijs redditibus ecclesie. ⁊ ꝙ in his clericus libere possit disponere. quod cõprobat Ludo. Bolog. in additio. cõ. lxxxvij. Io. de Anania col. ij. quem videas pro hoc puncto / ⁊ quomodo possit disponere beneficiatus de fructibus beneficij / ⁊ ibi dicit hãc consuetudinem ꝓcedere / dummodo non sit nimis onerosa ecclesijs cap. primo. s̄. de consuetu. ⁊ ita debet limitari consuetudo Gallie.

¶Consuetudinis huius Gallie recordatus est post Ioan. Fabri. in §. is vero insti. de rerum diuisio. glo. pragma. in titulo de annatis. in §. item ꝙ si ecclesia in verbo acquisitos que dicit hanc fore cõsuetudinẽ generalem in regno Frãcie / ꝙ fructus ecclesiastici acquisiti transmittuntur ad heredes: ratione cuius dicimus beneficiatos posse de fructibus suarum dignitatum ⁊ beneficiorũ / ac de bonis per eos nomine proprio ⁊ non nomine ecclesie / acquisitis etiam de pretio ex fructibus beneficiorum redacto testari: et alias inter viuos vel causa mortis / sicut laici de suis bonis libere disponere / prout dietim faciunt contra iuris communis dispositionem: cui consuetudo ipsa obuiat / que valida dicitur secundum Cald. con. secund. in titulo de pecul. cler. quem videas pro materia tex. nostri. Ius enim commune non fuit in Gallia in hoc receptum inquantum dicit beneficiatos fore fructuum beneficiorum solum vsuarios: nec dicas inconueniens et absurdum quod hoc iure consuetudinario Galli contra ius commune vtantur / propter ipsaz non receptionem prout dicimus de alia consuetudine generali Gallie / quod * 2 monachus parentibus suis ab intestato non succedit / sicut ei non succeditur per parentes. Et sic non habet locum. l. finali. C. de episcopis et clericis cessetq̃ȝ dispositio auten. ingressi. C. de sacrosanctis ecclesijs quia leges imperatoris sunt: cui non subest rex: et vbi subesset quod non / vt not. per scriben. in capitulo per venerabilem. supra qui filij sint legitimi: tamen ex quo non fuerunt recepti / minime ligant per ea que dico in capitulo veniens de verborum significa. Quam consuetudinem pluribus fundamentis possumus dicere equitati consonam. Primo quia talis consuetudo dicitur eorum voto conformis / quo ad articulum paupertatis / sufficit enim quod viuant et quod non ab intestato succedant et propinquos laicos depauperent siue aporiare (vt cũ apostolo loquat) faciant qui tot ⁊ tantis beneficijs hodie et ecclesie redditibus abundant: pro hac consuetudine facit illud Deuterono. capitulo. xviij. in principio. Non habebunt sacerdotes et leuite / et omnes qui de eadem tribu sunt partẽ ⁊ hereditatem cũ reliquo populo israel quia sacrificia dñi et oblationes eius comedent / ⁊ nihil aliud accipiẽt de possessione fratrum suorum: dominus enim ipse est hereditas eorum. Et sic consuetudo hec dicitur conformis iuri diuino / merito dici non potest quod sit contra ecclesie libertatem quia nihil ipsis monachis nec eorum monasterijs aufert: quibus bona adhuc tempore consuetudinis quesita non erant. ideo non potest dici consuetudo preiudicia bilis monasterijs nec contra libertatem ecclesie. Ut videre congruit per ea que tradit Calca. in cõsilio septimo dominus Nicolaus.

¶ Pro hoc habeo Bar.cõ.xxxvij. quidã cola Pauli vbi cõcludit valere statutũ quo cauet q monachus nõ succedat/ & pteritus testamẽtũ nõ rũpat / licet ibi apo.multũ in opi. Bar. instet cuius opinioni non adhereo propter absurda. Quia si ius istud cõmune fuisset receptum in Gallia iãq fere perijsset exhaustaq fuisset/ & i nudis posita regni Gallie vniuersalis machina secularis: adeo q hodie monasteria omnia pene bona temporalia possiderent/ Cesare in puris & nudis relicto. Et sic regni meliores possessiones a manibus laicorum iam diu exulassent / & tota laicorũ armata & pecunie subsidiaria potentia reipublice alumna ipsiusq ecclesie tutrix vacua remansisset.

¶ Item in regno Gallie bona fere omnia immobilia sunt feudalia emphitheoticaria aut tributaria / & sic in manus mortuas & priuilegiatas transire non possunt scriben.post glo.in.l.humanum.& in.l.cum de nouo iure. C.de legibus. facit tex.in capi.primo de mili.qui ar. belli depo. & in.§.qui clericus si de feudo fuerit contro.vbi ex vsu feudorũ obtẽtum est/ q monachi non succedant/ nec conuentus / quod fundatur ratione naturali: quia * desijt esse miles seculi: qui factus est miles Christi. Beneficium enim non pertinet ad eum qui gerere non potest/ nec debet officium.d.c. primo. Ang.cõsi.cx.col.ij. Sanctissima. Mortui enim sunt & vita eorum abscondita est cum Christo in Deo/ cum autẽ Christus apparuerit & ipsi apparebunt cum ipso in gloria: vt dicitur ad collocẽ.iij. Quoniã qui mortuus hic fuerit mundi voluptatibus non vtendo / & corporis stimulos obterendo consepultus esse videtur cum Christo/ & cõsequenter tanq mortuus & sepultus succedere non potest nec debet: & si preteritus aut exheredatus in testamento parentum fuerit/ omni remedio carebit/ cum repudiatã semel propter deum hereditatem requirere non possit. Pro quo vide diuinum Hiero.in.iij.parte epi.tracta.viij.epistola.xxxvj.cuncti mei sensus. Uide que pro premissis tradit Alexan.in cõsi.xiij.circa primum.volu.iij. Probus.

c ¶ Maior est. Uide que dico in capi.accusatus.de hereti. Jo.Mo.in.c.vbi.§.de elec.& ibi dixi. Probus.

d ¶ Non vacent. Uide ad intellectum huius dicti/ que late dixi.§.de elec.in capitu.nemo. Probus.

¶ De maioritate & obedientia, Rubrica.

¶ Summariũ domi.Ioan.Mo.Cardi.

1 Maioritas est status excellẽs eos quibus preest dirigẽs/ quia qui prouehitur a minori/ad maius progreditur.
2 Prelatus non debet querere predam in subditis: sed eis preesse vt prosit.
3 Maioritas habet certum ordinem ad subditos: cuius excessus parit tyrannidem: & eius neglectus coartationẽ/ & discretio rectum ordinem.
Quedam est maioritas ordinis/ cõsecrationis/ dispẽsationis/ seu potestatis & antiquitatis ac respectu ordinãtis.
4 Obedientia hominis ad deum que sit.
Deo est obediendũ sicut summo quicquid alter imperet.
5 Obedientia hominis ad hominem est debita / minoris ad maiorem reuerentia.
Obedientia quid sit.

Icto de electione preficiendorum & officijs electorum/ ex quibus habetur quedaz maioritas/ cui habent inferiores impendere obedientiam.lxxxix.dist.singula: & c. ad hoc.xcuj.di.legimus: in fi. Ideo post predicta annectit de maior.& obedien.

1 ¶ Et notandum q *. maioritas est status excellens/ eos quibus preest dirigens. Nam qui puehit a minori: ad maius pgredit.d.c.legim9.in fine.

2 ¶ Et quia * prelatus non debet querere predam in subditis: sed eis preesse: vt prosit.xciij.dist.diaconi: versi. nũc autem. Et dicitur ad electum/ rectorem preposuerũt te noli extolli/ sed esto in illis quasi vnus ex ipsis/ curaz eorum habe. Eccle.xxxij.

3 ¶ Et ita maioritas * habet certum ordinem ad subditos: cuius excessus parit tyrannidem/ & eius neglectus coartationem/ & discretio rectum ordinem.§.de offi.custo.capitulo primo.

¶ Et nota q quedam maioritas est ordinis / vt qui est maior in ordine maior censeatur.§.eo.statuimus.

¶ Item est maioritas consecrationis/ & sic episcopus maior est simplici sacerdote.xcv.di.olim.

¶ Item est maioritas dispensationis seu potestatis: sic archidiaconus maior est archipresbytero.§.de offi.archi.ca. primo.& de offi.archipresbyteri.c.primo.

¶ Item est maioritas antiquitatis/ cui decreta sanctorum patrum reuerẽtiam exhibendã iusserunt.ff.de iur.immunita.super.§.eo.c.primo.& lxxv.di.c.si.ff.de albo scrib.l.pri.

¶ Item est maioritas respectu ordinãtis.§.eo.per tuas.

4 ¶ Notandum est etiam q est obedientia * hominis ad deum/ et hec obedientia secundum Anselmum est affectio voluntatis deo coniuncte: sic econtrario inobedientia est affectio voluntatis diabolo instrumentaliter copulate.

¶ Nam sicut homo per instrumentum operatur/ sic diabolus per inobedientiam operatur separationem hominis a deo/ vt Gene.tertio.

¶ Et ideo deo semper est obediendum sicut summo quicquid alter imperet.xj.q.iij.si dominus.& c.Julianus.& ca. qui resistit.

5 ¶ Et nota q obedientia * hominis ad hominem est debi-a ta minoris ad maiorem a reuerentia: vnde si mandatur iustum est obediendum/ et si iniustum/ nequaq.si dubium propter bonum obedientie est explendum.xxiij.q.j.quid culpatur/ de hoc.j.hoc lib.de sen.excommunica.c.ceterum.§.potest. Unde Ber. quedam sunt pure bona/ quedam pure mala: et in his nullam debet homo hominibus obedientiam/ quia nec prima omittenda/ sunt etiam cum prohibetur: nec alia etiam committenda si iubentur.

¶ Quedam sunt inter hec media/ que pro loco temporeq seu persona possunt esse bona & mala: et in his lex obedientie est posita: in his etiam fas non est nostrum sensum sententie prescribere magistrorum: in his omnino prelatoruz nec iussio/ nec prohibitio est contemnenda nec etiam condemnanda.

¶ Uel dic secundum Hugonem de sancto Uictore/ q obe-6 dientia * est salus omniuz fideliũ genitrix regni celorũ celum aperiens/ hominẽ de terra eleuans / cohabitatrix angelorum/ & cibus omnium sanctorum.

¶ Et obedientia diuidit in obedientiã/ reuerẽtie & pcepti.

¶ Et obedientia reuerentie est respectu maioritatis ordi-2 nis & consecrationis antiquitatis & etiam ordinantis.

¶ Sed obedientia precepti est respectu maioritatis dispẽsationis/ seu potestatis de quibus est premissum. Joannes mona. Cardi.

a Ad maiorem reuerentia/ Hinc dicitur quod in vxore est annexa reuerentia erga virum. not. domi. Bertrandi con.xix. nu.xiiij. ponitur in facto parte tertia. Probus.

Bonifaci. octauus. Cap. vnicum.

Episcopali sede vacante potest capitulum, seu is ad quẽ episcopalis iurisditio tunc temporis noscitur pertinere, his quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sententia siue iuris, siue hominis fuerit, absolutionis beneficium impertiri ¶ Nisi ei fuerit a se. ap. specialiter interdicta potestas

¶ Summariũ Do. Io. mo. Card.

1 Capitulum succedit episcopo sede vacante.
2 Regulari sede vacãte capitulũ in oĩb9 prelatũ repsentat.
3 Maior est alienatio personarum q rerum.
Capl̃ sede vacãte facit ea q̃ sunt de iustitia nõ de gratia.
4 In collegium cadit iurisditio.
In ecclesia Ambianensi duo Archidiaconi sede vacãte in suis territorijs iurisditionem episcopalem exercent.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Cardinales an debeāt eligi vel postulari ad ecclesias inferiores.
2 Data contrarietate canonum est tenendum id quod seruat curia.
3 Tituli cardinalium comparantur ecclesijs episcopalibus.
4 Institutio beneficiorum spectat ad diocesanum de iure communi.
5 Cardinales sunt pars corporis pape.
6 Non est maior dignitas cardinalatu excepta papali. Cardinales appellantur pape fratres ⁊ filij.
7 Cardinales non prestant iuramentum obedientie pape.
8 Cardinales percipiunt fructus in absentia suorum beneficiorum.
9 Ad translationem faciendā requiritur potestas specialis.
10 Generalis dispositio ad que referatur.
11 Joan. Mona. erat diocesis Ambianensis.

EPiscopali, Hic tangitur vnus casus in quo * [1] capitulū succedit episcopo sede vacante: ⁊ sic etiā in confirmatione impendenda. s. eo. cum olim. Sic in presentatione admittenda/ ⁊ institutione facienda. i. hoc lib. de insti. cap. j. sic etiam in casu heresis. i. de hereti. ad abolēdam in princi. Et regulariter sede vacante * [2] / capitulum in omnibus prelatum representat. s. eo. is qui. Sed dices: illa non loquitur in episcopo. Solu. Respondit mihi Papa/ ꝙ cardinales in suis ecclesijs obtinent ius episcopale [a]: fallit tamen in collatione prebendarum. i. ne sede vacante: illa [cum moderatione] . i. eo. ti. c. vno. Item non potest dare presbytero licentiā transeūdi sede vacante. xxiiij dist. presbyteri. lxxj. dist. fraternitatem. Et est ratio/ quia cum nō possit res alienare. xij. quest. ij. si qua de rebus multominus personas/ cum maior * [3] sit alienatio personarum q̄ rerum [b]. xij. que. j. precipimus. Illa ergo que sunt de iusticia prosequitur capitulū sede vacāte/ etiā si illa cōpetūt episcopis/ vt delegatis delegatione gnāli a sede apostolica: vt. d. c. ad abolendā in fine: ⁊. i. hoc lib. de preben. capi. primo in fi. etiam tam in spiritualibus q̄ temporalibus. s. hoc lib. de sup. negl. prela. si episcopus/ nō illa que sunt de gratia/ vt dictis casibus [capitulū]. Nota ꝙ in collegium cadit * [4] iurisditio. i. de foro compet. cum cōtingat [pertinere]: vt in ecclesia Ambianē. [c] sede vacāte/ duo archidiaconi in suis territorijs iurisditionem episcopalem exercent [iuris] . i. de senten. excōmunica. peruenit. ⁊. i. hoc lib. ⁊ titu. Religioso primo respōso [hominis] s. de offi. ordi. ad reprimendam [potestas] expresse/ vel per cōmissionem factam alij/ secūdum formam. s. hoc lib. de elec. is cui. ⁊. s. hoc libro de supplen. negli. prela. capitu. finali in fine. Joan. Mona. Cardi.

[a] [1] IUs episcopale. Ista videtur ratio quare * cardinales ad inferiores ecclesias postulētur: nō autem eligantur: sentit Panor. in capi. fi. nu. vj. s. de postul. prela. quod verū in episcopis cardinalibus/ qr diaconi ⁊ presbyteri cardinales possunt eligi tenet Antho. in. c. ecclia el. ij. col. ij. s. de elec. ⁊ l. d. c. fi. licet quidā moderni: vt Jo. de imola/ dicāt ꝙ debet postulari indistincte ⁊ nō eligi. Et Jo. de Ligniano ait: ꝙ cōsuetudo curie est vt postuletur. Refert Mar. Lauden. in tracta. de cardi. col. x. Cōsuetudo eniz hec siue stilus in dubijs obseruari debet/ notat Panor. in ca. illud. s. de p̄scrip. in princi. dum dicit ꝙ data * [2] varietate seu canonum contrarietate recurrendum ⁊ tenendum est ad id quod obseruat curia.

¶ Ulterius dic ꝙ ante Jo. mo. dictū hoc excitauit Inno. in ca. dilectus. de cap. mo. col. ij. ibi. Sed posset dici illud obtinere in titulis cardinalium qui habent pinguius ius q̄ plebani. idē Antho. de Butrio in capi. dilecto. colū. iiij. s. de offi. archidia. Domi. in summa. xxj. di. col. pe. ⁊ Prepo. ibi colū. viij. Car. in clemen. Ne romani/ versiculo irritum col. ij. de elec. citat simpliciter dictum monachi cardi. dicit q̄ concludendo/ ꝙ tituli * [3] cardinalium cōparātur ecclesijs episcopalibus quia habent iurisditionem quasi episcopalem quam non habent tituli inferiores citra episcopos quod ibi sequitur Joan. de Imola. nu. xxiij. dicens id verum quo ad iurisditionalia ⁊ episcopalia si sunt episcopi. Alias secus quo ad iurisditionalia tantum allegat capi. his qui. s. hoc titulo ⁊ cap. cum olim. ⁊ de capel. mona. d. c. dilectus. Sequitur domi. Jo. de Imola. Bal. d. c. his qui. hinc Domi. hic ⁊ vbi supra (quem etiam sequitur prepo.) dicit ꝙ institutio ⁊ destitutio in talibus ecclesijs/ si non sint patronate spectant ad cardinales in eis intitulatos: ⁊ ita procedent tex. d. c. his qui ⁊. c. dilectus. Ratio ex predictis resultat quia habent in titulis suis quasi ius episcopale qđ alias non haberent cum de iure communi institutio ⁊ destitutio ad episcopos spectet de officio ordi. conquerente de hereti. cum ex iniuito. xvij. q. vij. cap. primo. Car. in cap. cum venerabilis in fine. s. de excep. vbi dicit in proposito ꝙ plebes non fundant intentionem suam in capellis de iure cōmuni/ nisi ecclesia matrix esset titulus cardinalis/ qđ comprobat con. lxv. thema tale est/ plebs sancte marie col. iij. ibi titulus plebanatus cardinalis fundat intentionem suam de iure communi: in alijs vero iure expressum non inuenitur nisi specialis consuctudo aliud inducat/ aut priuilegium dicit Domi. d. col. penul. fore casum secundm vnum intellectum glo. pe. in. c. primo. i. ne cler. vel mo. quod refert ⁊ sequitur ibi Prepo. col. ix. vbi late examinat conclusionem/ ꝙ * [4] beneficiorum institutio de iure spectat ad diocesanum/ quod non valet infringi per statutum aut voluntatem testatoris/ etiā si in fundatione hoc caueretur. Uide Panor. ⁊ alios in cap. ad audientiam el pri. supra de eccle. edifi. Et ab hac regula non est recedendum nisi quatinus in iure reperitur decisum in contrarium / testatur Bellamera deci. 718. collationes: dico latius in. c. cum in illis de prebend. Et ratio ad dictum Joan. mo. potest suaderi/ ⁊ ꝙ tanta potiantur prerogatiua ipsi cardinales: quia * [5] sunt pars corporis pape cap. Felicis de penis hoc lib. Oldra. con. xlviij. ius commune allegat. l. iurisperitos. ff. de excu. tutor. ⁊. l. quisquis. C. ad leg. Jul. maie. vj. q. j. verum: dixi supra in cap. quia de res. in versi. comprobo/ ⁊ latius dico in cap. super eo de hereti. ⁊ in. c. vno de scisma.

¶ Dictum Joannis monachi comprobat dominus Bartho. in cōsuetu. Burgundie folio mihi. xxxviij. nu. xix. Nulla enim * [6] maior dignitas cardinalatu/ excepta dignitate papali dicitur: quod hodie tenet Romana curia/ testantur Hostien. ⁊ Joan. And. in cap. dilectus el primo. s. de prebend. Hinc dicimus appellari per papam cetum cardinalium fratres cap. in Genesi/ ⁊ cap. ecclesia. supra de elect. et hoc ꝓpter episcopos qui in eo sunt: presbyteri vero vel diaconi/ cardinales filij pape nominantur cap. dilecto filio cū similibus supra de supplend. neglig. prelat. Et ratione horum ⁊ aliarum prerogatiuarum/ poterimus dicere cardinales non prestare * [7] pape iuramentum obedientie in signum singularis confidentie quam habet papa de ipsis dominis cardinalibus testantur Hostien. Joan. And. ⁊ Antho. in cap. antiqua. supra de priuileg. Cum his concordāt car. Petrus ⁊ Panor. ibi dicentes quod licet papa sit caput generale ecclesie vniuersalis: tamen ⁊ speciale caput cardinalium/ ⁊ cum eis est vnum corpus ; vnde videretur exigere obedientiam a seipso/ quod non dicas / cum inter dantem ⁊ accipientem debeat existere differentia ⁊ distinctio cap. fina. supra de insti. glo. in cap. fina. in verbo valeat supra de offi. archipresbyteri ⁊ in cap. debitū. supra de bap. hac etiam ratione papa tenetur cardinalibus indigentibus subuenire ⁊ prouidere secundum dignitatem ⁊ qualitatem illorum cum eos debeat diligere vt seipsum/ ⁊ eis in suis necessitatibus arbitrio boni viri prouidere secundum Hostien. vbi supra.

¶ Et quod dicimus de prestatione iuramenti obedientie/ non intelligas procedere in episcopis cardinalibus quin prestent iuramentum instar aliorum prelatorum episcoporum / non tamen vt cardinales / secundum prefatos doctores. Hac etiam potissima de causa cardinales in absentia sua percipiunt * [8] fructus beneficiorum suorum de iure c. dilectus. s. de cle. non residen. Firmat Oldra. d. con. 48 ius enim commune habet eos pro residentibus cum seruiant ecclesie Romane que mater est omnium ecclesiaruz ⁊ que solicitudinem earum gerit cap. bone el primo. supra de po. prela. ⁊ in prophe. huius cōpilatiōis: latissime per Calca. i cō. 7. col. pe. nā sūt magis familiares pape q̄ alij ⁊

principaliores aliis stantes in seruitio ecclesie: sustinendo pondus diei et estus in vinea domini. capitu. fundamēta. §. de elec. hoc lib. Dico (vt predixi) latius in. c. super eo. de hereti. et in ca. primo de scisma. li. Probus.

b ¶ Quā rerū. Idem Ioā. Mona. in capitu. si religiosus. §. de elec. ro. Bar. de chasseneo cōsi. xx. nume. xvij. glo. in capitu. licet. in verbo licentiam. §. de regula.

9 ¶ Et per hec habes φ ad translationem * legitimam necessaria est potestas specialis/ nec potest comprehendi sub verbis generalibus etiam specialibus ad conferendum/ et alia faciendum que incumbunt vicario generali et speciali: vt idem de Chasseneo testatur ibidē. Ratio quia hec trāslatio videtur quedam donatio/ quā non potest facere habens administrationem generalem etiam cum libera. Iason in. l. iusiurandum/ quod ex conuentione. §. si procurator/ in. ij. col. ff. de iureiu. Et sic dicitur alienatio que etiam non potest fieri per habentem mandatum generale cum libera: vt hic per Ioan. Mona.

10 ¶ Item * generalis dispositio refertur tantum ad ea de quibus est dictum ante/ et ad specificata tantum. l. si de certa re et ibi scriben. C. de transactio. tex. et ibi Barto. in. l. legatorum. §. primo. de lega. secundo. Igitur procedat trāslatio ab eo cuius imperio se subiecit. Ioan. Andr. in capi. si religiosus. de elec. hoc libro. Probus.

c 11 ¶ Ambianensi. Io. mo. venit credendū * qr erat diocesis Ambianensis/ oppidi de creci oriundus. Probus.

¶ De Pactis. Rubrica.

Visō de iudicibus et maioritatibus eorum/ quia est debitum honestatis: vt creditor anteq̄ cōueniat iudicialiter debitorem/ ipsum cōueniat extra iudiciū denunciationibus. C. de pigno. debitores. ff. de seruitu. vrba. predio. quidā hibernus/ insti. de actio. §. appellamus: et sic cōueniendo debitorē/ metu iudiciorū deuenitur quādoq̄ ad pacta a et transactiōes. Ideo post premissa de istis subijcitur/ et quid sit pactum/ et vnde dicatur/ habetur. ff. eo. titu. l. prima.

¶ Et dico pactum id est pacis actum/ qr ex diuersis motibus condescendunt contrahentes: et tandem conueniūt p̄ pacta/ vt potē venditore diminuente: et emptore augente post diuersos contrahentiū motus: deuenitur ad pactū id est pacis actum. Nam pax vt ait Isidorus. idem est quod status trāquillus (qui habetur in pacti cōcordia/ et iste motus traditur. ff. eo. titu. l. j. §. conuentionum. et. C. de rescind. vend. si voluntate. Ioā. Mo. Cardi.

a Ad pacta. Unum in materia ponit Maria. Sozi. cō. lxvij. visis iuestituris. col. vj. q̄d vbicunq̄ pactum ponitur contra substātiam alicuius actus: si non potest saluari in ea specie/ transit ad aliū actum/ dummodo verborum significatio hoc patiatur/ alias secus hoc probatur ex duobus iuribus simul iunctis. s. ex. l. cum precario. ff. de precario. et ex. l. vbi ita donatur. ff. de donatio. causa mor. vbi hoc declarat Barto. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput I.

Pactum cū rectore parrochialis eccle. factum a vobis ne aliquos, vel certos ipsius ecclesię parrochia. recipiatis ad ecclesiasticā sepulturam, omnino seruare debetis.

¶ Quanquam sepultura libera sit monasterio vestro ab apo. se. indulta, & illi apud vos elegerint sepeliri.

¶ Cum per dictum pactum indulto huiusmodi derogetur.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Libera sepultura potest per pactum tolli seu diminui. Per pacta renunciatur priuilegio.
2 Seruitus computatur inter bona/ licet non sit in bonis. Quod est iuris diuini non debet fieri priuati.
3 Cemiterium potest debere seruitutem alij cemiterio vel ecclesie/ quia ecclesia potest esse subiecta alteri.
4 Licet sepulchrum nō sit in bonis/ ius tamen sepeliendi et commoditas reputatur inter bona/ et sic hoc ius potest amitti et acquiri.
5 Prophanum prophano potest debere seruitutem.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 De iure canonico pactum nudum est efficax prout vestitū/ quia ex eo oritur actio.
2 Bona fides plurimum requiritur in mercatoribus/ et quo ad eos non differt pactum a stipulatione.
3 De equitate canonica/ exceptio nō numerate pecunie perpetuo opponi potest.
4 Bona temporalia iure fori/ non iure poli regulantur.
5 Confessio facta parte absente/ an faciat probationem.
6 Iura canonica sunt seruanda: tam in foro ciuili q̄ in canonico/ quando agitur de peccato vitando: quia tunc recedimus a regulis iuris communis.
7 C. Reintegranda extendit vires suas: nedū ad res ecclesiasticas/ sed etiam ad seculares et laicas personas.
8 Ex pacto nudo aliquando de iure ciuili datur actio.
9 Stilus dictās φ cause cognoscantur et terminentur secundum bonam equitatem procedit vt hic.
10 Qui nō facit quod nudo pacto promisit/ dicitur esse ī dolo.
11 In contractu permutationis nullo modo de iure canonico licet penitere/ nisi ex defectu fidei seruate.
12 Pactum nudum de iure canonico parit effectus/ quos parit stipulatio.
13 Renunciatio dicitur stricti iuris/ solum includens ea que sunt expressa non alia.

a 1 Pactum, a Casus * libera sepultura potest per pactum b prorsus tolli: seu diminui.
b Nota etiam φ per pacta potest renunciari priuilegio. sed contra. ff. cōmunia predio. caueri. Solu. libera sepultura non potest debere seruitutem priuato: quia seruitus *
2 cōputatur inter bona: licet non sit in bonis. ff. de acquir. rerum domi. in bonis. ff. de vsufruc. lega. l. prima. Et iam quod est iuris diuini fieret priuati: quod esse non potest de consecra. di. prima lingua. infra de rerum
3 permuta. mācipia. Sed libera sepultura/ seu cemiterium * potest debere seruitutem alij cemiterio vel ecclesie. Nam
c d ecclesia potest esse subiecta c alteri per censum d annuum/ et per alias seruitutes. supra de elect. querelam. supra de maior. et obedienti. his qui infra de capel. mona. dilectus. infra de eccle. edifican. ad audientiam. xviij. q. ij. seruitium.
4 Licet * enim sepulchrū non sit in bonis: ius tamen sepeliēdi et commoditas reputatur inter bona/ vnde hoc ius potest remitti vel acquiri. ff. de seruitu. seruitutes. §. seruitus/ de sepul. vio. l. tertia. §. si quis in hereditarium. ff. de religio. et sump. funerum/ quod pater. §. exheredatis. C. de pactis. inter emptor. et venditor. l. vltima. C. de religio. et sump. funer. statuam. Et euidens est/ quod propha-
5 nū * prophano potest debere seruitutē/ vt. C. et. ff. de seruit.

ergo phanum phano/⁊ est expressum.s̄.de consue.cum di-
lectus/⁊.j.de verbo.significatio.abbate.
¶ Nec obstat.d.lex.nemo/ que loquitur vbi non intererat
paciscentis/secus si interesset.ff.de distrac.pigno.l.si cre-
ditor.§.vltimo.
¶ Nec obstat.l.caueri/per distinctionem iam dictam [a vo
bis] scilicet religiosis:vt.j.subijcitur [ne aliquos] id est
nullos: ⁊ sic fit subrogatio priuilegij [vel certos] vt pote
quatuor de certa regione sic fit derogatio.ff. de verbo.si-
gnificatio.derogatur [debetis]. ff. eo. titu. nemo/ dic vt
ibi [derogetur] vel etiam abrogetur:vt est premissum.
¶ Sed contra.s̄.de arbi.cum tempore.Solu.Illud priui-
e legium nedum * erat in fauorem priuilegiati / sed ecclesie
Romane:sed hic solum in fauorem priuilegiati.Et quo ad
f se quis potest renunciare * vt ibi notatur.Jo.Mo.Car.

1 PActum. Etiam nudum quia *
secundum communem conclusio
nem canonistarum in capit.j.s̄.
hoc titu. pactum nudum est de
iure canonico efficax/prout ⁊ ve
stitū:quia ex eo oritur actio. Et
ita se habet cōmunis opinio se-
cundum Alexā.in consi.xcj.nu.
v.circa primum dubium.vol.iiij.
⁊ late in consi.xvj.nume.viij.vi-
so dicto themate. volu.ij.
¶ Hinc dicimus ꝙ quando causa est cognoscenda ⁊ termi
nāda de equitate/nō potest allegari ꝙ conuentio fuerit fa
cta ex pacto nudo.Bar.⁊ ibi apostil.ad eū in.l.quintus.ff.
māda.Bald.in.l.si pro ea.ad fi.C.māda. Sali.in.l.placuit.
C.de iudi.⁊ Alex.post eos cōsi.cxiij.col.iij.perspectis his
2 volu.vj.vbi subdit hoc debere habere locum * in mercato
ribus/quia bona fides plurimū requiritur in his/qui plu
rimum negociātur/⁊ ꝙ quo ad eos non differt pactum nu-
dum a stipulatione.Bald.in capi.super debilitate.s̄.de of-
fi.delega.in prima lectura allegat.l.primam circa princ. ff.
de cōstitu.pecu. ⁊.§.argentariorum/in auten.de fideiusso.
vide que dico in proposito bone fidei/in capi.primo de pre
scrip.j.⁊ quod traditur de pacto nudo per Calca.in consi.
lxxviij. factum tale est spectabilis.
¶ Preterea equitas canonica suadet in se aliud/quia licet
3 de iure ciuili exceptio * non numerate pecunie non possit
opponi vltra biennium: tamen de equitate canonica per-
petuo potest opponi.Dy.in regula locupletari hoc lib.fa-
cit quod nota.Inno.in capitu. quia plerūq;. s̄.de immuni-
ta.eccle.Latius Ang.consi.clvj.colū.fina.domina Ange-
lina/quod placet Ludo.Bolog.cōsi.xcvij. in ista causa in
addi.Joā.de Anania. Pro hoc vide que notat Alexā. cō.
cxxiij.in fine circa primum.volu.v. ⁊ Ipo.de Marci.consi.
xvj.nume.xxxvij.cum sequen.
¶ Quod autem dicimus de pacto nudo: vt ex eo oriatur
obligatio ⁊ actio/ verum vt seruetur in foro ecclesiastico/
⁊ nō in seculari/⁊ in terris imperij/ in quibus preualet lex
ciuilis iuxta nota.Innocen.in capitu.primo.s̄.de no.ope-
4 ris nūcia. quia * bona temporalia iure fori non iure poli
regulantur.ca.quo iure defendis.viij.di.not.Petr. de An
charano. consi.cccxxxj. colū. fina. visis diligenter. Et sic
attende ad equitatem canonicam/ prout dicimus de con-
5 fessione * facta parte absente: vt faciat plenam probatio-
nem. Dico in capitu.primo/ in verbo / per confessionem de
confessis. Nume.lij.quibus adde Signor.de homede.con.
xxxiij.quero. Et sic non semiplenam/prout dicit idem Ale
xand.de Imol.consi.xxxvj.nume.vij.viso processu.volu.v.
allegat pro hoc.capitu.fina.s̄.de successio.ab intesta. l.fin.
in princi.ff.de inter.actio.Bart.in.l.admonendi. ff. de iure
iurā.Idem Alexan.consi.l.nume.ix.in causa ⁊ lite.volu.v.
⁊ Domi.consi.ciij.col.tertia.Pro responsione.Primam ta-
men teneas inter christicolas/quia fauet anime.Ideo te-
nenda.capitu.iuuenis.s̄.de spon.etiam in vtroq; foro per
regulam quam citat Alexan. consi.lj.nume.iiij.videretur
6 pro decisione.volu.v.ꝙ iura canonica * sunt seruanda/tā
in foro ciuili q̄ canonico :quando agitur de peccato vitan
do.Et sic intelligas non procedere que dicimus vt serue-
tur in foro ⁊c. secus si non agitur de peccato vitādo: quia
tunc illud habet locum.Uide que dico in capitu.primo/ in
verbo bona fides/de prescriptio. Ubi enim agitur de pec-
cato vel periculo anime recedimus a regulis iuris cōis se-
cundū eūdem Alex.cō.liij.nu.xj.querit an stante.d.vol.v.
prout quando agitur de pia causa.Calca.consilio.xiij.col.
v.Cauetur vbi idem subdit de his que spiritu dei agūtur.

7 Hinc dicitur ꝙ *.c.reintegranda extendit vires suas ne-
dum ad res ecclesiasticas/sed etiam ad seculares ⁊ laicas
personas:quia eadē ratio est vtroq; casu/scilicet ratio ten
dens ad finem corrigendi peccatum:et sic in foro ciuili ser
uari debet regula possessor hoc lib.licet aliqui velint solū
habere locū in rebus ecclesiasticis ⁊ personis que sunt ma
gis fauorabiles ⁊ magis priuilegiate.c.j. de cler. coniug.
hoc lib.tamen prima opinio communiter tenetur et seruat
secundum Alex.in con.vj.nu.iiij.circa processum vol.iij.
¶ De pacto autem seu promissione sine causa vide que la
te tradit Alex.con.iiij.⁊.xiij.vol.j. Probus.
b ¶ Per pactum/ Licet regulariter per pactum nudum de
iure ciuili non oriatur obligatio vt in precedente apo-
stila dictum est.Habeo tamen id moderare secūdum quod
8 tradit Alex.con.xlj.col.ij.viso puncto vol.iij.vbi dicit ꝙ *
quando contractus mandati est celebratus gratia vtriusq;/⁊ per pactum nudum esset adiectum ⁊ conuentum in cō
tractu nominato/seu iuxta contractū mandati nominatim/
datur actio etiam ad illud quod vestitur coherentia cōtra-
ctus.l.in bonefidei/⁊.l.petens.C.hoc ti.
¶ Preterea etiā in pacto nudo(deficiente alia actione)da
tur actio de dolo si ob rem damnum aliquod passus est ille
cui pacto nudo promissum erat/vt est tex. no. in.l. elegan-
ter.§.seruus pactionis de dolo.ff.qui tex.totā materiā pa
9 ctorum limitat: Et subdit idem Alex.ibi ꝙ si stilus * dicat/
ꝙ cause cognoscantur ⁊ terminentur secundum bonā equi
tatem:non erit audiendus ille qui allegat/ ꝙ promisit nu-
do pacto ⁊ non per stipulationem/vt.l.quintus et ibi Bar.
ff.manda.⁊ per eundem in.l.si fideiussor.§.quedam eo. tit.⁊
l.fideiussor.ad finem.ff.de fideiusso.⁊ Bal.in.l. si pro ea.C.
manda.⁊ Saly.in.l.placuit.C.de iudi.Et merito concludi-
10 tur * ꝙ qui non facit quod nudo pacto promisit dicitur es-
se in dolo.l.dolus.cū glo.fi.ff.de dolo.⁊.l.si procuratorē.§.
dolo eo.⁊.ff.ad leg.fal.l.dolo deniq;.vide Alex. ɔsilio.xvj.
vol.ij.viso dicto themate vbi late dicit de pacto/⁊ an habe
at locum in permutatione qui videtur contractus innomi
natus dicens post Bal.in rubri.de rerum permuta.in prin.
11 ꝙ * in contractu permutationis nullo modo de iure cano
nico licet penitere/nisi ex defectu fidei non seruate:et hoc
etiam magis expresse firmat Ang.in.l.traditionibus.C.de
12 pac.nec mirum:* quia de iure canonico pactum producit
actionem/⁊ illos affectus quos producit stipulatio/secun-
dum communes conclusiones que habentur in capitu. pri
mo.supra isto titulo ⁊ alijs locis ibi per Alexan. citatis et
con.xcj.nu.v.vol.iiij.quod intelligit verum secundū Bal.
in.l. siue apud acta.C. de transactio.et in.l.cum quis.C.de
iur.⁊ fac.igno.si ille qui agit ex nudo pacto de permutan-
do vellet implere ꝓ parte sua/alias de iure canonico ex cō
tractu innominato celebrato per pactum nudum non ori-
tur actio allega.not.in capitu.cum inter R.seniorem.s̄. de
elec. Probus.
c ¶ Subiecta/ Dic ꝙ omnis res presumitur libera nisi probe
tur seruitutem debere.l.altius.C.de serui.cum concor. no
tant Neapol. deci. cclxxvij. in fine an testes. Hinc ꝙ si
vendo fundū in dubio presumitur me vendidisse tanq̄ libe
rum.Bal.in rub.C.de contrah.emp.l.quem.C. de compē.
notat Calca.con.l.col.ij.Quidā cominus/vbi subdit ꝙ que
libet presumitur allodialis ⁊ libera magis q̄ feudalis ⁊ am-
phiteotica vel alia seruitute affecta.l.cum res.C.de proba
tio.not.in.l.si arbiter.C.de senten. et interlo. istud prose-
quitur idem Calca.con.xlv.nu.iij.contra.
¶ Et in proposito Jo.mo.adde Domi.con.xxxij. col.iiij.ꝓ
examinatione:vbi tractatur de iure sepulture ⁊ illius trās
latione:et dic ꝙ per illam subiectionem non tolluntur iura
ipsius ecclesie sed debent conseruari per illum cui subijci-
tur no.Lapus alleg.lxxxj.queris an liceat. Probus.
d ¶ Per censum/ Etiam per ministerium episcopi cap. sicut
vnire.supra de excess.prela.Item per consensum ipsius ec
clesie que subijcitur cap.inter ⁊ ibi scribentes s̄. de dona-
tio. Probus.
e ¶ Nedum erat/ Uide que dixi in.c.tibi in versi.Et ad pro-
positum redeundo.s̄.de rescri.⁊ in.c.fi.in versi.et si queras
an teneatur de prebend. Probus.
13 f ¶ Renunciare/ Que * renunciatio dicitur stricti iuris so
lum includens ea que sunt expressa non alia: firmat cal.
in con.v.An habens in fine in tit.de preben.⁊ Car.consi.
cxx.in fine titius.Latius per Decium con. 551. plene et
subtiliter. Probus.

Bonifacius Octauus.

Caput. ij.

Quamuis pactū patri factū a filia dū nuptui tradebatur, vt dote contēpta nullū ad bona paterna regressū haberet. īprobet lex ciuilis si tamē iuramento nō vi, nec dolo p̄stito firmatum fuerit ab eadem omnino seruari debebit. Cum non vergat in ęternę salutis dispendium nec redundet in alterius detrimentum.

ℂ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Pactum inualidum iureiurando vallatum: est validum.
2 Quando petitur vt relaxetur iuramētum.

Summarium domini Philippi Probi

1 Iuramentum alias incapacē non facit capacem.
Donatio facta a patre filio/an valeat.
2 Iuramentum est de iure diuino.
3 In spiritualibus/patria potestas non attenditur.
Donatio non insinuata firmatur iuramento.
4 Omissio solennitatis non vitiat: vbi adest iuramentum.
5 Lex habet vim apostolici: quomodo intelligatur.
6 Iuramentum habet vim specialis consensus ꝛ casus expressi.
7 Iuramentum requirit tres comites.
Iuramentum habet tacitam conditionem.
Ad plus non extenditur iuramentum/q̄ꝫ extendatur virtus promissionis.
8 Iuramentum non auget obligationem: sed ei intra suos limites manenti/addit religionis vinculum.
9 Iuramentum tantum operatur q̄ꝫtum adest de consensu/ ꝛ non vltra.
In dubio iurans videtur de futuro sensisse euentu.
Qui iurat seruare non incurrit penam seu periurium: si nō seruauit ex iusta causa que veniebat ex natura cōtract⁹.
10 Iuramentum intelligitur rebus sic stantibus.
In iuramento dicitur reseruata superioris auctoritas.
11 Statutum laicorum disponens super iuramento nō valet.
12 Per pactum potest iuranti remitti iuramentum.
13 Statutum artans partes ad compromittēdum: non habet locum quando questio vertitur super articulo iuris.

a 1 Quamuis,[a] Pactū quandoqꝫ * est inualidū: quod tamē vallatū iureiurādo est vallidū[b]. b Ecce ergo [tradebatur] idem si post. Et ratio. ī. eodē allegatur [ciuilis]. C. de pactis. l. pactum quod dotali. Et. C. de colla. pactum [fuerit] scꝫ cōuētio [debebit] ratio huius notatur. ī. hoc lib. de reg. iur. nō est obligatorium/ꝛ sunt hec verba. ī. de iureiuran. cum contingat. Et dic hoc casu/metu vel vi non interueniente tenet quod agitur vt hic.

2 ℂ Sed dato quod interueniant adhuc ista: tenent mero iure. ī. de iureiuran. si vero * compulsa tamen dolo vel vi: c vel metu agere potest vt relaxetur iuramētum[c] quo relaxato agere poterit ar. s̄. quod metu causa ad aures ꝛ. ī. de iureiur. debitores. Io. Mo. Car.

a Quamuis. An istud quod dicitur in tex. procedat siue pater decesserit testatus siue intestatus vide per Alex. consi. xxix. preclare volu. iij. vbi multa videbis in proposito vltra doc. hic procedit etiam tex. noster licet dotem non receperit: quia iuramentum potest seruari sine interitu salutis eterne. Notat Alex. consi. xlij. in fine super p̄misso volumine primo. comprobat hunc tex. examinando Iason in consilio. cxxxiij. presupponitur volumine. iiij. Probus.

1 b ℂ Validum est. Tamen iuramentum * non facit capacē illum cui iuratur/si alias erat incapax ar. ff. de conditioni. ꝛ demon. l. cū fundus hinc Paulus de castro con. cccxlv. circa bona in prima parte concludit: ꝙ donatio facta a patre filio: vt filio ꝛ non vt extraneo puta propter merita ꝛ sic simpliciter / non valet licet interuenerit iuramentum: quia videtur donare sibi ipsi/cum filius sit membrum corporis patris ꝛ vna ꝛ eadem caro dixi in rub. de renun. in versi. habeo preterea. Et inter dantem ꝛ accipientē debet esse discrepātia. c. fi. s̄. de īstitutio. propter quod redditur iuramētum frustratorium ꝛ inutile ꝛ quasi super impossibili saltem impossibilitate iuris vnde non est obligatorium. cap. non est obligatorium hic per Ioan. mo. allega. Fiat igitur donatio filio a patre: vt extraneo causa meritorum / et ob seruitia sibi impensa/quorum veritas habeatur ꝛ in specie exprimantur. l. si forte. ff. de castren. peculio ꝛ. l. cum q̄s decedens. §. titia de lega. iij. ꝛ. l. que testametum. C. de probatio. ꝛ. l. illud. C. de sacrosan. eccle. Et hec est cōis opinio doc. s̄m Paul. vbi. s̄. in ver. tertio videt/quā poteris lati⁹ ꝯprobare p̄ ea q̄ in ꝓposito tradit Deci⁹ con. 432. in prin. cū sit ꝙ Almericus vbi late discutit punctū: finaliter tamen concludit communem fore opinionem ꝙ donatio propter iuramentum cōfirmetur. Etiam si donatio ipsa fiat per patrem filio / per abbatem monacho. Et fundamentum vide-

2 tur quia * iuramentum est de iure diuino no. in cap. et si christ⁹. s̄. de iureiuran. in quo non consideratur patris potestas que est de iure ciuili facit tex. in ca. fi. s̄. de iudi. hoc

3 lib. vbi in * spiritualibus patria potestas non attenditur: ꝛ his suadentibus dicit idem Decius vt. s̄. proxime. nu. xx. ꝙ donatio nō insinuata confirmatur iuramento cui licet regulariter non possit renunciari. Bar. in. l. sancimus. §. fi. C. de donatio. ꝛ in. l. nemo potest de leg. primo. tum quia est introducta fauore publico ne quis sua bona prodigaliter dare possit/seu ne quis prodigaliter vtat re sua. not. Calca. in cō. xx. ī fi. ꝛ cō. xxv. col. antepe. vbi aliam subdit rationem videlꝫ ad tollendas fraudes que committi solent ꝛ in odium recipientis clandestinas donationes/vnde per priuatum iuri publico non potest renunciari. l. iurisgentium. §. si paciscar. ff. de pac. ꝛ. l. quos prohibet. ff. de postul. tamen cum iuramento renunciari potest Alex. in. d. l. nemo. col. iiij Et hanc vltimam opinionem teneas quia a canonistis communiter sustinetur quorum sententia preualet in hac materia secundum eundem Decium vbi. s̄. nu. xxj. multū tamen faciunt ea que tradit Calca. vbi. s̄. vt videre licet.

4 ℂ Pro premissis vide que citat Sozi. cō. ccxxxix. col. ij. presentis: ꝙ si ex forma * alicuius statuti contractus gestus possit dici nullus ratione non seruate solēnitatis validus censeri debet iuramento firmatus/ ita communiter concludunt doc. in. c. cum contingat. s̄. de iureiur. ꝛ moderni in auten. sacramēta puberum. C. si aduer. vendi. ꝛ alij ibi per eū adducti Areti. in con. xxij. col. ij. in fi. Probus:

c 5 ℂ Iuramentum/Circa quod lex * habet vim apostolici. i. pape vt possit ipsum infringere sicut papa/ quod intellige tam de lege communi q̄ꝫ etiam de municipali in iurisditione statuentium: ita dicit Paul. de castro cō. ccccl v. nu. v. ad primum puto parte. ij. Calca. con. lxxix. col. prima spectabilis Alex. con. lix. vol primo ꝛ con. xviij. in prin. viso statuto vol. vj. ꝛ con. cxxxvij. col. fi. eo. vol. vbi dicit intelligi de lege canonica: alias secus hostien. ꝛ Io. And. in. c. quemadmodum. s̄. de iureiur. tamen idem Alex. con. clj. col. ij. viso themate vol. vij. tenet indistincte de quacunqꝫ lege ꝛ con. xxxix. in prin. viso statuto vol. iiij. licet ipse Alex. hoc nō fateatur con. xcix. in fine videtur vol. iiij. dicēs ꝙ glo. potest habere locum quando iuramentum esset contra publicam

6 vtilitatem. Bal in. l. fi. C. de non. nu. pecu. Habet etiā * iuramentum vim specialis consensus/ ꝛ casus expressi. Bal. in. l. pe. in. secunda. q. in fine. C. commoda. Angel. in. l. seniū. C. de testa. refert Decius con. ccccxxxij. nu. xxv. Cum sit.

ℂ Item iuramentum habet seu requirit tres comites/ scilicet veritatem/iustitiā/ꝛ iudicium/ Maria. Sozi. con. lxxx. col. vij. primum quesitum ꝛ con. cxv. col. j. circa primam. quē

ibi vide pro absolutione a iuramento: ꝛ quo ad comites iuramenti quomodo intelligatur. Vide Alex. consi. xlij. col. penul. volu. primo.

7 ¶ Dic etiam ꝙ iuramentum semper * habet tacitam conditionem quam habet promissio cui adheret: ꝛ ad plus nõ extenditur iuramentum ꝙ extendatur virtus promissionis: testatur Angel. consi. cccxv. colum. prima. Statuto cauetur allegat Specul. in ti. de arbi. §. primo. versi. arbitrator. vero. not. in cap. quintauallis. supra de iureiurā. quod videtur firmare Oldra. con. cccxxxvij. cum mulier dum di-

8 cit ꝙ * iuramentũ non auget obligationem / sed ei intra suos limites manenti addit religionis vinculũ ar. ff. ad trebel. l. titius in fine. Sicut simplex donatio illam tacitam conditionem habet: scilicet si liberos donans non susceperit: sic ꝛ iuramentum tali conditioni accedens. l. vlti. C. de non numera. pecu. c. quemadmodum cum ibi no. supra de iureiur. ꝛ l. vlti. ff. qui satisda. cogan. idem Oldra con. 278 nu. viij. licet quantum sequitur Roma. con. cclxix. in prin. non est dubium: tangit Alex. con. xxxvij. viso ꝛ opportune. volu. ij. Idem Areti. con. xxiij. in prin. quatuor dubia. ibi

9 quod cum * iuramentum tantum operetur quantum adest de consensu ꝛ non vltra vt in dicto cap. quemadmodum ꝛ in. cap: ad nostram. eo. titu.

¶ Nec in dubio iurans videtur de futuro euentu sensisse: vt in. cap. ij. §. de renũcia. ꝛ in. c. pe. §. de iureiur. Decius con. ccccv. nu. vj. iuridicam: vbi subdit ꝙ qui iurat seruare non incurrit penam seu periurium: si non obseruauit ex iusta causa que veniebat ex natura contractus. di. l. fi. ff. qui satisda. cog. ponit exemplum in donatione causa mortis que habet tacitam conditionem nisi donatorem peniteat. l. non omnis in principio. ff. si cer. peta. ꝛ in. §. primo insti. de dona. facit in simili quod notat Calca. in consilio primo in fine. Quod non dicitur contra legem sententiare qui sententiat legis auctoritate quãuis teneatur seruare legem ꝛ cum iuramento ꝛ non dr̃ periurus. Innocen. in cap. cognoscentes. §. de constitu. Bald. in. l. quid ergo §. pena grauior. ff. de his qui not. infa.

¶ Vide preterea Deciũ con. cccl. nũero. v. visis allegatio-

10 nibus / vbi subdit in proposito / ꝙ iuramentum * intelligitur rebus sic extantibus. d. l. fi. ff. qui satisda. cog. l. si libertus. ff. de oper. liberto. l. quod seruius. ff. de conditioni. ob causam. Et con. cccclij. numero. vij. viso puncto vbi pariter in proposito addit: quod in iuramento intelligitur quod reseruata sit superioris auctoritas. cap. venientes. supra de iureiuran. l. fi. in princi. vbi Bar. ff. ad municipal. c. constitutus. §. de rescrip.

¶ Et ideo debitor qui se obligauit cum iuramento / ꝛ promisit nullam exceptionem opponere non obstante iuramẽto: si superior sibi concessit dilationem quinquennalem / poterit talem exceptionem opponere quia auctoritas superioris reseruata intelligitur. Cy. in. l. fina. in. iiij. questione C. si contra ius ꝛ ibi saly. circa finem ꝛ Paul. in di cta. l. fi. qui satisda. cog.

¶ Premissa firmat idem Decius consi. ccclxvj. sub nume. vij. pro declaratione ꝛ con. ccclxxiiij. numeri. vij. in casu proposito. ꝛ con. ccclxxix. numero. xij. requisitus. ꝛ con. ccccviij in presenti consultatione. Marianus Sozi. con. lxxiij. in fine. Decius cõ. 588. in fine viso puncto.

¶ Item in eo quod supra proxime diximus post Decium: ꝙ iusta causa excusat a periurio. Istud videtur mihi satis durum si hec iusta causa procedat a lege laicorum. cum lex ipsa non habeat potestatem remittendi iuramenta: ex quacunqꝫ causa facit quod dixi in preceden. apostilla post Alexan. consilio. cxxxvij. columna fi. volu. vj. quod comprobat in con. xxxix. numero. vij. viso statuto. vol. iiij. vbi dicit

11 concludendo * statutum laicorum disponens super iuramento non valere ꝙ cum materia iuramenti sit quid spirituale non debemus attendere dispositionẽ iuris ciuilis: quia non spectat ad forum suum not. in. c. finali de foro cõpeten. hoc libro. Sed debemus attendere legem canonicam. ꝛ vbi tractatur de spiritualibus semper standum est iuri canonico no. in. c. fi. de prescrip. ꝛ in. l. priuilegia. C. de sacrosanc. eccle. ꝛ in regula possessor hoc libro. Et si dicas

12 contra * per pactum potest remitti iuramentum iuranti ab eo in cuius fauorem prestitum est: quia dominus recipit conditionaliter scilicet nisi pars remittat cap. quemadmodum cum ibi not. supra de iureiuran. not. doc. in capi. tue. supra de spon. Et sic si per pactum ergo ꝛ per statutũ per regulam vulgatam de qua per Calca. in con. vj. nume. ij. Ad obiectum dic verum esse si statutum fuerit editum ab eo qui potestatem habuit super hoc disponẽdi ꝛ fuit habilis per regulam traditam in. l. prima. C. de sacrosan. ecclesi. ꝙ omnis generalitas recipit restrictionem de habilitate. Sed laici non habent potestatem disponendi: vt supra proxime diximus: igitur ꝛc. Item alias videretur quodãmodo contra libertatem ecclesiasticam quod non stat in auribus ꝛ corde iuris prudentie: vt late tradit per Calca. in con. vij. Dominus Nicolaus patet etiam quia solum adest tacitum quod non iuuat plusꝙ ipsum expressum: ꝛ expressum nihil operatur dempto priuilegio papali. Ioan. Mona. ꝛ alij in. c. secundo de prebend. ideo stet in viridi obseruantia ius commune ꝛ nihil operetur laicalis dispositio in prouisionibus beneficialibus et iure presentandi ecclesiastico: secus videtur dicendum in iure presentandi spectante laico: quia tunc non videtur alterari qualitas persone. Et hoc dico pro his que dixi in dicto versiculo quid autem dicendum.

¶ Item potest etiam dici ad premissum obiectum: verum si statutum vellet disponere postꝙ quis est inuinculatus iuramento / ꝙ tale iuramentum non teneret: tunc fateor ꝙ lex ciuilis nõ posset: qr tũc statuere super illo / est statuere super re spirituali. Et ita proprie loquitur cap. venerabilis. supra de electionibus cum similibus: quia de iure diuino scriptum est reddite iuramenta vestra deo. capi. debitores. ꝛ cap. etsi christus. supra de iureiuran. notat ꝛ late pro intento Idem Alexan. in con. xxxvij. numero. xxiiij. viso ꝛ opportune. voluie secũdo. Sed si vult statuere ex causa legitima prohibitiue contra suum subditum: vt tali vinculo se non astringat certo isto modo sic preueniendo sic dicimus ꝙ statutũ laici imprimens vinculum in laicum ante clericatum eum astringit post clericatum factum capi. constitutus: supra de restitu. in integ. no. Ioan. and. in regula sine culpa hoc lib. maxime cum statutum sit conforme canoni qui regulariter iurare prohibet. c. etsi christus. §. de iureiur.

¶ Ex quo infero ꝙ prohibentia ante factum non dicuntur contraria canoni sed conformia ideo valida / eo maxime ꝙ sibi subiecto prohibent ꝛ in materia permissiua. c. ij. de constitu. §. hec libro.

¶ Istud latius poteris firmare per ea que not Domi. con. ij. super premisso dubio.

¶ Pro premissis attende ad ea que citat late idem Alexã. in con. xxxviij. visa petitione vol. iij. vbi post multa adducit ad ea que notauit Cy. in. d. l. fi. C. si contra ius vel vtili. publicam ꝛ in con. liiij. visis ꝛ consideratis vol. iij. ꝛ. d. cõ. xxxvij. vbi vnum subdit ꝙ statutum disponens ꝙ si vertatur lis / causa vel controuersia inter aliquos coniũctos: potestas ad instantiam rei conuenti possit compellere partes ad compromissum: nõ habebit locum vbi actor fundaret intentionem suam ex instrumento promissionis iurate per reum conuentum: quia reus petendo compromissum fieri incideret in periurium / vnde non est verisimile statuentes de hoc casu cogitasse / quia aperirent viam periurijs ꝛ statutum non debet trahi ad illicitum / allegat. not. per Bar. in. l. si quis sub conditione. ff. de cõditio. insti. quia (vt diximus) statutum non potest disponere super iuramento velut super re spirituali / ꝛ ita fuit obtentum apud Parmã / secundum quod ipse per hec ꝛ alia consuluit.

¶ Et id quod dicimus statutum non habere locum potest firmari arg. eorum que tradit idem Alex. in con. lxij. nu. 6.

13 visa facti. vol. ij. ꝙ statutum * artans partes ad compromittendum non habet locum quando questio vertitur super articulo iuris. not. Bal. ꝛ saly. in. l. ancille in prin. C. de fur. Cy. et Bal. in. l. cum proponas. C. de reb. credi. Et ratio potest esse / quia ea que sunt iuris videntur clara apud peritos ꝛ vbi verba sunt clara: non est opus interpretatione. Igitur si per statutum debeat fieri compromissũ non intelligitur comprehendi quando ius est clarum et apertum / prout in simili dicitur ꝙ si debeat fieri compromissum ex forma statuti: siue ꝙ cause debeant committi consilio sapientis / non habet locum quando questio non habet dubium / vt ibi idem Alex. clarificat ꝛ Decius con. 474. viso instrumento.

¶ Et inquãtum hic dicit Io. mo. vt relaxet. Vide late Decium con. clxxx. nu. iij. visa renũciatione ꝛ con. clxxxj. satis nota. ꝛ con. cclxxix. ante finem / quod incipit requisitus vbi concludit tex. nostri decisionem non habere locum stante enormi lesione. Pro quo etiam vide que Pet. de Ancha. tradit con. xxxix. pro clariori ꝛ cccxxxix. in fine. Probus.

Bonifacius Octauus. Caput. iij.

Quia ex eo quod fratres prędicatores & minores & alij mēdicantes compositiones, & pacta cū prælatis, capitulis, rectoribus, & personis ecclesiarum ciuitatum, castrorū villarum, & locorū in quibus domus seu habitationes eorum existunt super iuribus parrochialibus vel alijs quibuscunque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita, siue facta seruare recusant, & ea eo prętextu infringere moliuntur, quia magistri aut ministri, vel prioris generalium, seu prouincialium eorundem non affuit assensus in ipsis nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt, multa in diuersis mundi partibus insurguut scandala, & ipsorum fratrum (quos decet puritatem omnimodā in suis obseruare actibus, & ab his abstinere propensius per quę possit alijs exmpli pernicies generari) famę detrahitur plurimum & honori. ¶ Nos his occurrere paternę solicitudinis studio intendentes, p̄senti decre. sancimus, cōpositiones & pacta huiusmodi cum prelatis, capitulis, & rectoribus & personis predictis ab ipsorū fratrum conuentualibus prioribus, seu guardianis facta vel approbata de suorum conuentuū consilio & assensu (dum tamen alias sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis in quibus fuerint facta perpetuo inuiolabiliter obseruari, non obstante quod magistri vel ministri aut prioris generalium seu prouincialium prędictorum non interuenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata, seu quod se. apo. in his quę p̄ prędictos fratres minores facta fuerint auct. suā nō pręstiterit vel assensum.

¶ Summarium Domini Iohānis Monachi cardinalis.

1 Que sunt contra bonos mores censentur impossibilia.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Carmelite an sint mendicantes.
Mendicans vnde dicatur.
Si competit diffinitio competit & diffinitum.
2 Mendici multa habent priuilegia.
Paupertas prodest vt hic.
Pauper non tenetur ire ad iudicem.
3 Paupertas remittit penam obligatiōis.
Pauper quando plus punitur q̄ diues.
4 Pauper effectus propter sua maleficia/perdit priuilegiū paupertatis.
5 Mendicans conditionem (si decesserit cum liberis) non implet.
6 Potens & non existens soluendo: quandoq; parificātur.

a Quia. Huius decretalis potest esse casus positio in terminis. s̄. eo. c. j. Et primo factū ponit Secundo versi. [nos his] illud decidit [mēdicātes] vt heremite & carmelite [a] [magistri] p̄dicatorū [ministri] minorū [prioris] heremitarū vel beate marie de mōte carmeli [eorundem] scz priorū p̄dicatorum [ministrorum] scz minorꝝ heremitarū & de mōte carmeli priorum prouincialiū [sint licita] vt q2 a iure nō reprobata [& honesta] vt quia nō sunt contra bonos mores
1 hec em̄ censentur * impossibilia & ob hoc nō obligāt. ff. de reg. iur. impossibilium. j̄. hoc lib. de reg. iur. c. nemo potest. ¶ Vel dic licitū iure scripto: sed honestū. i. honoris statuz quod de equitate non licet inspectis qualitate & accidētia facti. ff. de regul. iur. semper in cōuentionibus. & ff. de ritu nup. semp. & l. si qua nihil. § si vxor [obseruari]. s̄. eo. cap. j. [assensum] forte hoc dicit/ne videretur cōtrarium de bonis que tenent dicti minores que sunt ecclesie romane. j̄. hoc lib. de verbo. significa. exij t: hodie est ista cōstitutio restricta quo ad predicatores & minores vt in extrauaganti super cathedram. § huius quoq; versi. nos etenim. Joan. Mona. Cardinalis.

a Carmelite. Cap9 allegatio. xlv. q̄ sumit exordium si fratres de carmelis multum īsistit/ q * nō sint
1 ipsi carmelite mendicātes tandē concludit pro affirmatiua vt late videre poteris: q sint mēdicātes patet ex vocabuli ethimologia/ q2 mendicans dicitur quasi manu dicēs. xij. q. j. nolo: iō si cōpetat diffinitio cōpetit & diffinitum. ar. l. prime. § dolum. ff. de dolo. Item mendicantes dicuntur qui ex regula vel constitutione proprium etiam in communi habere nō possunt/ Jo. And. in nouella in ca. vno. j̄. de religio. domi. citat Cald. con. xvij. de regul. an ordo seruorū. Et dic mendicare. i. egere. & ab alijs necessaria querere: potest etiam dici a menere quod est defectus de quo latissime per Jo. mo. in. d. c. vno. de religio. do. Domi. con. xl. Titius cōdidit testamentum. ¶ Vel secundū Hysidorum dicitur mēdicus/quasi minus habens: dicitur etiam qui publice a quolibet deposcit elemosinam iuxta illud mēdicat infelix in plateis clericus. c. diaconi. xciij. di. no. j̄. d. c. j. de religio. domi. et de mendic. val. lib. xj. C.
2 ¶ Et hi * multa in iure nostro habere dicūtur priuilegia. Primo solet dici q domina paupertas prodest et excusat/ dicit tex. & ibi glo. in. l. si procuratorem. § si hi. ff. manda. a quo prodesse libera nos domine/iuxta illud sapientis nec paupertatem nec diuitias des mihi domine/sed que victui sunt necessaria.
¶ Paupertas priuilegiat pauperem/vt non cogatur restituere quod non potest. c. olim. el. ij. s̄. de resti. spolia. dum dicit/inanis est actio quam inopia debitoris excludit: excusat a testimonio ferendo vt non teneatur pauper ire ad iudicem/sed iudex ad eum mittere tex. vbi. glo. & Panor. in. c. si qui testium. s̄. de iudi. vt quia nobilis & pauper/& ita verecundatur venire propter paupertatem/vide ibi Cardi. quo ad alia. Item propter eam dantur alimenta vbi alias nō fieret. l. si instituta. § de inofficioso. ff. de inoffi. testa. vbi glo. notat q monachus sit alendus de bonis monasterij in causa quam habet contra abbatem accusando eū. s̄. de accu. ex parte: et sic nota dicit quedam propter cibaria permitti. l. diuus. § Item si futurum. ff. de petitio. heredita. & l. fi. C. de ordi. cogni. l. pe. ff. vt in po. lega. & l. si neget. ff. de liber. agnoscen.
3 ¶ Paupertas * remittit penam obligationis. l. prima. § sz cum duobus. ff. de colla. bo. & penam pecuniariam. ff. de offi. pre. l. illicitas. § pe. Sed non a pena ordinaria Jmo. qui non habet vnde/luat in corpore. ff. de pe. l. j. l. quicunq;. C. de seruis fugi.
¶ Et punit pauper in pena corporali acrius q̄ diues. l. Pediuus. C. de incen. rui. glo. in. § triplici insti. de actio.

¶ Et in hoc includitur priuilegium diuitis siue diuitiarũ que alia priuilegia etiam habent vt in honoribꝰ adipiscendis.ff.de muner.⁊ honor.l.honor.§.in honoribꝰ facit.l.scire.§.eos.ff.de tutor.⁊ cur.da.ab his illud modificãdo/dũ dicit ex.neq; em̃ facultates neq; dignitas est ita sufficiens ad fidem vt bona electio ⁊ benigni mores.

¶ Includitur etiam in premissis.arg..a contrario vt diuites a pena coporali in casibus certis excludãtur aut a minuenda.l.si id quod perpetuo.ff.de iurisditio.omnium iudic.⁊ di.l.quicunq;.

¶ Alia priuilegia diuitum cumulat Do.Jo. de londris in breuiario di.xxxj.in fine/que ac alia in presentiarum addere ꝓcurassem attamen melius sancitũ est pauptatis priuilegia citare: ideo dic cõtinuando ꝓpositum q ꝓpter paupertatem fit solutio dotis ⁊ exactio que alias nõ fieret.l.si constante.ff.solu.ma.⁊.l.q̃uis:⁊.ff.de iur.do.l.mutus.§ manente.

¶ Etiam propter paupertatem differtur solutio ⁊ p̃statur solutio.c.odoardus.s̃.de solu. ¶ Item releuat litigãtes ne soluant expẽ.delegato sedis apostolice.c.statutũ.s̃.de res.hoc lib.releuat a sportulis ordinarij in auten. de manda.prin.§.sit tibi.col.iij.⁊ scholarem a collec.c.j.s̃.de mag. ¶ Item pauperi ꝓuidet iudex de aduocato. ff. de postul.l.prima.§. ait pretor. ¶ Itẽ facit valere legatũ quod als non valeret.l.id quod pauperibꝰ de epi.⁊ cler.C.Et datur paupiori licet de eo nõ fuerit cogitatũ.l.si quis ad declinandũ eo.ti. ¶ Et ꝓpter paupertatẽ absoluitur q̃s a voto adimplẽdo/quod alias nõ fieret.c.qđ sup his:⁊.c.seq.

¶ Et datur actio in subsidiũ q̃ alias nõ daret.ff.de ꝓcura.actoris ⁊.ff.de dolo.l.ideoq; cũ.l.seq.⁊.ff.de insti.actio.l.j.⁊.ij.Et ꝓpter eam fuit beneficiũ cessionis introductũ.ff.⁊ C.qui bo.cede.po. Uoluit em̃ dominus diuitibus benignitatis sue experimẽta cõferre:⁊ paupes per veritatẽ patientie coronare.xlvij.di.c.sicut hi.

¶ Et excusat,a multis que colligit de londris in breuiario ff.manda.vltra quem vide Neapol.decisio.clxiij.die.vij.octobris. ¶ Item pauper ⁊ eius causa primo est terminanda ⁊ ita seruatur in consistorijs publicis ⁊ semper ponitur ꝑ prima cõmissio pauperis ita dicit p̃po.in.c.in primis.col.ij.ij.q.j. ¶ Et attende * qꝛ si propter maleficia cõmissa deducti sunt ad inopiã/perdunt beneficiũ paupertati indultum Jason in auten.res que nu.xxij.C.cõia de lega. q si priuilegia habeat/habet tamen maiora incõmoda que etiam aut eorum aliqua licet videre per eundem de Londris xj.q.iij.in verbo pauper. [4]

¶ Per premissa habeo intentum/q carmelite dicuntur mẽdicantes.Et ideo dicitur * quis decedere sine liberis/cũ decedit cu; libero de ordine carmelitar/qꝛ mendicãs qui cõditionem nõ implet per ea que citat Sozi.con.xcij. col.iiij.post Bal.in.l.cum acutissimi.C. de fideicom. q dicitur decedere sine liberis/qui decedit cum filio qui sit de ordine mendicãtiũ. Mortui em̃ sunt tales fictiti e dico non vere/qꝛ aliquando nouerunt amplecti mulieres prout ⁊ ingrauidare/⁊ in opere sunt potentes contra quos non lic; agere prout contra potẽtiores dicimus cũ paria sint ꝑ ea que citat Maria.Sozi.con.xliiij.col.iij.in p̃nti vbi dicit q * a pari ꝓcedunt/quando non possunt consequi ius meum ab vno ex eo q non sit soluendo: vel ꝓpter eius potentiam. ¶ Uide quando dicitur non soluendo vel inops ꝑ neapol.deci.lxxix.in quadã causa quibus adde Areti.cõ.xiij.colum.vij.viso vbi late tractat quis dicatur paup ⁊ q̃n repellitur a testimonio ferendo:quibꝰ iunge Calca.cõ.viij nu.xviij.q pauper dicitur habito respectu ad qualitatem suam:nam paup ille dicitur qui non habet quinquaginta aureos in bonis.vt no.in.l.nulli.C.de epi.⁊. cler.⁊ dicitur pauper parum potens/vel parum imperans/vel paruꝰ homo.Alber.in.l. quod pauperibus.C.de episco.⁊ cler. vel relinquitur arbitrio iudicis inspecta qualitate ⁊ cõditiõe persone secundm no.in autentica preterea.C.vnde vir ⁊ vxor.Probus. [5] [6]

¶ De procuratoribus. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Procurator dicitur quasi pro alijs curator.
Et curator a cura dicitur ⁊ cura quasi cor vrens.
Procurator debet habere cor vstũ/solicitudie ⁊ vigilãtia.
2 Procurator dicitur esse qui res alienas de mandato domini administrat.

Summarium domini Philippi Probi

1 Procurator non habet exercitium mandati:nisi a tempore receptionis illiꝰ:nisi contineatur in mãdato clausula rati.
2 Procurator contrahens non adiecta clausula procuratorio nomine quid faciat.
Procurator simpliciter contrahens post mãdati receptionem operatur vt hic.

1 QUid sit procurator:⁊ qualiter possit constitui/⁊ quare vsus procuratoris fuit inuentus/⁊ qualiter/⁊ qui ⁊ qualis debeat dari habetur. ff. eo.ti.l.j. ¶ Et dicitur * ꝓcurator / quasi pro alijs curator:⁊ curator a cura dicitur ⁊ cura quasi cor vrens. ¶ Nam procurator debet habere cor vstum/solicitudine ⁊ vigilantia in negocijs sibi conmissis: ⁊ ideo ipse de omni dolo ⁊ culpa tenetur.C.manda.si a procuratore.

¶ Et procurator negocia propria suo animo facit:sed aliena exacto officio gerere debet. C. manda.in re mandata: fungatur ergo officio ꝓprij nominis vt esse quod dicitur esse non desinat:ar. C.de defen.ciuita. defensores.ij.⁊.C. de epi.⁊ cleri.decernimus.

¶ Et vocabulum hoc procurator quandoq; est generale vt.s̃.eo.petitio.⁊.c.qꝛ.in causis:prima.q.iij.saluator/quandoq; accipitur pro negociorum gestore.ff.de procura.plaucius.ff.de nego.ge.si ego.Et quandoq; proprie:⁊ tunc dicitur * procurator [a] esse qui res alienas de mandato [b] domini administrat.ff.eo.titu.l.prima in princi.⁊ iste potest dari ad negocia/⁊ iudicia.j̃.eodem qui ad agendum.⁊.ca.sequenti.⁊.c.vltimo. Jo.mo.Card. [2 a b]

a 1 PRocurator/* Qui non habet exercitium mandati: nisi a tempore receptionis illius/ not. dominus Stepha.Bertrandi con.lxj.in fine viso processu cause parte prima.quod firma ꝑ id quod no. Joã.mo. in cap.primo nu.xiij. de conce. prebend.j̃. quem ibi vide nu.xvj.⁊ Signorol.in cõ. ccxliij.col.ij.Ad questionem. ¶ Et hoc verum nisi in mandato contineatur clausula rati/quia tunc explicat ante receptionẽ not. Alex.con.cxlvj.col.fi.in causa ⁊ lite.vol.v.vbi subdit idẽ fore:si in mandato non est data certa forma ad actũ: ⁊ sic sufficit q per literas vel nuncium domini:sit de mandato domini certioratus.l.consensu.ff.de actio.

¶ Ulterius quando procurator sit releuatus ab onere satisdãdi/vide per Jo.de Anania vbi Bolog.in additio.cõ.lxxxij.viso statuto. Probus.

b 2 ¶ Mãdato domini/ In proposito dic q licet * Titius procurator Meuij contrahat/non,adiecta clausula procuratorio nomine/tamen eo nomine contrahere dicitur/ita Joã.And.in additio.ad specul.in rub.de procuratore in princi.per.l.sciendum.§.tutores ⁊ quod ibi notatur.ff.qui satisda.cogan.⁊ per.l.cum post.§.primo de admi. tutorum. Quibꝰ adde ea que voluit Bar.in.l.qui aliena.§.si is qui.ff.de acquir.hered.vbi Ang.post eum:q si procuratori mandatu; facio de emendo certum predium: postea illud simpliciter emat/videtur emisse pretextu mãdati sibi iniuncti:pro quo etiam allegat.l.qui seruum.ff.de interroga.actio. et quod no.in.l.si pupilli.§.primo cum glo.magna.ff.de nego.gestis ad idem.l.pignori.§.fi.cum ibi notatis per Ang.ff.de vsucapio.⁊.l.is.qui.§.inde queri:vbi Barto.ff.de manumissis.⁊.l.post dotem.ff.solu.matrimo.predicta firmat Roma.con.xcj.nu.ix.visis ac percontatis:vbi pro hoc allegat Bal. in l.multum.C.si quis sibi vel alteri: q si inter te ⁊ me/tractatus p̃cedat de occidẽdo Seiũ ⁊ post illũ tractatũ Seij occisio simpliciter nullo nomine expresso sequatur/ presumit

occisio facta nomine de quo in tractatu mentio habita est concordat Alex.de imola con.xxv.nume.x.ij.volumine.viso instrumento:ꝛ latius Fely.in.c.cum.M.colū.prima.s̄.de constitu.ex cuius doctrina resultat/ꝙ hoc tacitum non preiudicat alteri contrahenti nisi hoc sciuerit: firmat Antho.ibi colū.iiij.versi. nota istum tex. Tu tamen attende ad ea que dico in rub.de arbi.in apostil.magna ꝛ latissime que pro principali intento deduco in tract.de manda.apostol.in eo puncto ꝙ insinuatio potest fieri per procuratorē nan abiecto procuratorio nomine. Probus.

Bonifacius Octauus.

Caput. j.

NOn indiscrete iudex censetur egisse procuratorem laicum ad agendū vel defendendū in causis spiritualibus admittendo. Cum regulariter qui non prohibetur expresse, ad exercendum procurationis officium idoneus debeat reputari. ¶ Procurator post litem conte. potest dare alium procuratorem,ante non nisi datus fuerit in rem suam, vel a domino habuerit mandatum in substituēdo etiam non certā personam. ¶ Licet autem a procuratore post litem conte,ab eo possit (cum dominus sit litis effectus) dari alius procurator antea tamen nō potest,nisi in rem suam sit datus, vel a domino substituendi alium etiam certa non expressa persona sibi fuerit concessa potestas.

¶Procurator vero datus ad negocia potest libere quandocunque alium deputare,

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Edictum de procuratoribus/est prohibitorium: in quo omnis admittitur qui non reperitur prohibitus.
2 Laicus procurator (in spiritualibus) solum habet exercitium.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Supposita habilitate extremorum: non videtur curandum de medio.
2 Casus diuersus non est contrarius.
3 Mandatum non habet probari per testes.
4 Quando in mandato aut in instrumento reperitur verbū ambiguum:per quem fiet interpretatio.

NOn indiscrete, Hec decre. habet tria dicta. Primū ꝛc.[reputari.] ¶ 1 Nota * edictum de procuratoribus est prohibitorium in quo omnis admittitur qui non reperitur prohibitus vt hic:ꝛ.ff.eodez.titu.l.mutus.§.primo ꝛ quid sit hoc dictu notatur supra hoc lib.de sup.neg.prela.c.primo.
2 ¶ Est ꝛ alia ratio:quia * laicus procurator in spiritualibus:sicut in aliis non habet emolumentum vel damnum/ sed dumtaxat exercitium [a] ar.ff.quando appel.sit.l. prima.§.in propria. ¶Et ideo non est mirum si in spiritualibus (que non acquirit)possit esse:ꝓcurator contra tamen poterat argui ante hanc constitutionem ar.j.de iudi.decernimus.[Effectus] vt hic ꝛ.ff.de appel.ab executore.§. vltio ꝛ.ff.de excep.dol.si ꝓcurator egit.§.j.C.eo.tit.ꝓcuratoribus.ꝛ.l.nulla[nō pōt].C.eo.ti.ꝙ q̄s ꝛ.l.neq; suā.C.de dona.l.illā[nō expressa]ꝯtra.ff.de arb.Itē si vnꝰ.§.si in diuersos.Solu.est casus diuersus [b] non aduersus ꝛ ratio diuersitatis tangitur.d.§.quia duo arbitri possent in assumēdo dissentire : quod non est in casu nostro in quo est vnus solus constitutus. ¶Sed quid si essent duo / non in solidum dati.j.eo.titu.si duo.j.Respon.Dic si discordent sibi imputet constituēs.s̄. hoc lib. de elec. si quis iuste.§. si autem nullus[potestas]ar.ff.de manu. vindic.pater ex ꝓuincia.ff.de seruitu.rusti. p̄dio. cum essent.§. per pluriū : licet em̄ Dominus cause vel litis / habeat procuratorem constituere : vt hic ꝛ dictis iuribus : non fit constitutio a non domino / sed fit a domino ministerio alterius [deputare] fallit tamen in casibus qui mandatum [c] exigūt speciale [d] infra eo. qui generaliter. ꝛ.c.procurator primo ꝛ.ij. Respon. Ioan. Mona. Cardinalis.

a EXercitium. Pro intento attende ad ea que citat Io.de imol. in.c.accedēs.colum.v.versi.secundo tangit Ioā. and. s̄. de prebend.dum querit. An per laicum possit acceptari beneficium qui dicit inter alia : ꝙ 1 supposita * habilitate extremorum: non videtur curandum de medio quando acquirendū non habet facere) moram in persona media:nec cōsequenter habet medium dispositiue operari:sed solum ministerialiter operari:non impeditur actus ꝓpter inhabilitatem medij. Secus est si concluderet etiam ad impediēdum ministerialiter operari: quia tunc impediretur actus per ea que habentur in.c.ij.s̄.de hereti.istud reperio placere Steph. Bertrandi consilio. ccxxvj.quesitum/parte.iij. quod adducit pro eo. An monachus possit constitui procurator sine licentia sui abbatis/ Ad acceptandum beneficium Ultra hec vide que tradit Alex.In consi.xc.col.fi. viso Instrumento vol.iij. Probus.

b 2 ¶Diuersus/Et sic casus * diuersus non est contrarius c. apostolica s̄.de his que fiunt a prela. sine consensu cap. not. Prepo.xx.di.in summa. Probus.

c 3 ¶Mādatum/Quod non habet* probari per testes paul. de castro in.l.j.C.eo.Io.and.in addi.ad specul.in.§.ratione autem forme in additiōe que incipit videtur autem/isto ti.vbi.dicit/quod ista de cōsuetudine obseruantur : ne detur materia protelandi materiā principalem / refert Bar. de chassaneo con.primo.versi.preterea arguēdo nu.xij.vbi hoc non firmat sed se remittit ad Iasonem in di. le. prima. col.tertia.

4 ¶Item si in mandato reperiatur * verbum ambiguum et obscurū/statur(iuxta regulam: eius est interpretari cuius est condere)interpretationi constituentis glo. communiter approbata in.c.petitio.s̄.isto ti.ꝛ specul.eo. tit.§. ratione autem forme versi.vbi autem iuncta aditio.Io.And. facit quod notat Ang.in.l. imperator.col.ij.ff. de sta. ho. vbi dicit:ꝙ quando in instrumento continetur aliquod verbū adeo obscurum/ꝙ nullum habet intellectum: notarius qui illud scripsit/potest illud declarare prout dicitur in teste. c.cum clamor.s̄.de testib.not. Alex.consilio.cxlvj. nu.xvj. in causa ꝛ lite vol.v.quē vide con.lxxix.viso themate vol. tertio.vbi discutit an notarius possit suum corrigere instrumentum/postq̄ parti est expeditum. Quod autē dicimus de interpreta.notarij:non id dicas procedere in parte producente instrumentum per ea que tradit Alex. in consilio lxxxj.nu.iiij.lecto vol.iij. Probus.

d ¶Exigunt speciale/Pone instantiam in impetratione rescripti in quo requiritur madatum speciale notat ample Alexan.con.cxxxv.ponderatis vol.ij. vide Deciū con.493. viso tenore aliquos alios casus requirentes speciale mandatum/vide per nos in.c.qui ad agendum isto ti.

¶Item si in procuratorio sit clausula apposita/ ꝓmisit habere ratum ꝛ firmū quicquid et omne per eius procuratorē

factum fuerit an includat speciale mandatum dic q non: vt late probat Jason in con. cxxxiij. nu. ij. columna. iij. volu. quarto. quantum. Probus.

Bonifacius Octauus. Caput .ij.

Quamuis procurator possit ante litem cõtest. etiam sine causa libere a domino reuocari postea tamen ipso nolente nequibit, nisi eum cum domino inimicum fieri vel suspectum aut aduersario affinitate coniungi, vel eius heredem fieri, seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel egritudine aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit propter quam sit merito reuocandus.

¶ Verum quanquam (nisi vt premittitur) reuocari non possit, dominus tamen suę causę vna cum eodem procuratore (maxime si de collusione timeat) minime prohibetur adesse. b

a Quamuis, a Hec decretalis sumitur. ff. eo. si iussa. §. procuratorem cum. ll. sequen. z. l. ante litẽ cũ. ll. seq. Et. ij. pars hui⁹ .c. versi. verum sumitur. ff. eo. tit. Paulus respondet.

¶ Sed que erit illa causa: dico illa que pari equitate / vel maiori innititur cum aliqua de expressis / ar. eius quod notat. C. de fur. z seruo corru. si quis seruo [timeat]. ff. de test. inoffi. si suspecta. z. d. l. Paul. Jo. mo. Car.

a ¶ Quamuis pro hoc. c. vide que tradit Jason in con. 138. reuocatur in dubium volu. iiij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cput iij.

Is qui a procuratore super hoc a domino potestatem habente procurator extitit substitutus non potest postmandatum susceptũ etiam si eo vsus non fuerit.

¶ Licet in delegato se. apo. vices suas alteri committente aliud censeatnr vlterius reuocari ab illo. ¶ Nisi reuocandi pctestas concessa fuisset eidem.

¶ Verum si cum ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset in vna tantũ substituerit earundem, in alijs nequaquam prohibetur procurationis officium exercere.

¶ Summarium Domini Iohãnis Monachi cardinalis.

1 Quod in alium translatum est / quomodo potest reuocari.
2 In non connexis prosecutio vel negligentia in vno / non obest in alio, secus in eodem facto.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Procurator ignorans quomodo potest reuocari
2 Clerici / tanquam lapis / debent esse stabiles in corũ factis.
3 Jurans non reuocare: z postea reuocans / an incurrat periurium.
4 Que de voluntate vnius dependent / de facili tolluntur.
5 Verba generaliter prolata: intelligũtur secundum subiectam materiam: quodq; reducuntur ad ea que sunt de natura actus.
6 Promittens non reuocare donationem causa mortis / an possit reuocare.
7 In iuramento intelligitur excepta superioris auctoritas.
8 Ex separatis non fit illatio.
9 Si vni priuilegio renunciatur / alterum subest.
Jurans super facto / videtur iurare super omni iure descẽdente ex illo facto.

Is qui. Hec decretalis habet duo dicta ecce primum [non fuerit] contra. s. d offi. deleg. Quis. Sol. vt ibi [censeatur] vt. d. c. Quis [reuocandi.] a ¶ Sed quomodo * quod quis in alium transtulit potest reuocare: Dic q nõ potest ex se / nec a se vt hic sed ex potestate tradita a domino / ex qua potest dominus reuocare: vt s. c. primo [exercere.] Et est ratio in * non connexis / psecutio / vel negligentia in vno / nõ b obest in alio: secus in c eodem facto. s. hoc lib. de officio de lega. cum plures. Jo. Mo. Car.

a Reuocandi. In materia reuocationis procuratoris vide doctrinam quam tradunt Di. Pet. Jaco. et Cy. in. l. mandato. C. mãda. (referente Paulo de castro: in consi. ccclxi. versi. iiij. queritur / venerabilis vir / in pria parte) quod quãdoq; concurrunt quatuor: videlicet quod sit constitutus ad actus extraiudiciales. Item quod act⁹ qui geritur per procuratorem vel vicarium sit talis q geri non posset sine expressa volũtate domini: Item q reuocatio non redundet in damnum pecuniariũ alterius tertij: nec ipsius procuratoris. Item q sit talis actus quem dominus non habebat de necessitate facere. tunc his quatuor concurrẽtibus potest quis * ignorans reuocari / nec valet quicquid facit post reuocationem licet ignorans: ecce exemplum: nam si constituo procuratorem ad manumittendum seruũ meum. Deinde ipsum ignorantem reuoco / nõ valet manumissio facta per eum. l. si pater. ff. de manumiss. vindic. hic enim illa quatuor concurrunt. Nam iste actus est extraiudicialis / nec potest seruus meus manumitti sine voluntate mea. Item posito q non valeat manumissio: non tamen damnificatur tertius nec procurator / nec ego habebam necesse manumittere. Item dicit lex si rem aliquam procuratori meo tradidi vt tibi donaret: deinde ipsum reuoco licet ignorantẽ / licet ignorans postea tradat nõ transfert in te dominium. l. ij. §. sed et si qs donaturus. ff. de dona. nam z hic omnia concurrunt predicta. Secus si deficeret alterum istorum / puta quia constitutus esset ad iudicia: tunc enim non solum in suam notitiã debet deuenire reuocatio: sed etiam iudicis / vel aduersarij / vt hic per glo. z scribend. z late per Joannem de Anania con. xxv. vtrum presentatio, z ibi vide late / dico idem si poterat geri sine voluntate domini: puta si mando alicui q talem rem emat pro me / quod potest facere sine mandato. Nam tunc est necesse reuocationem sibi notificari: alias si emat teneor sibi / sicut si non reuocasset ne in damno versetur. ff. mandati. l. si mandasset. Idem si reuocatio redundaret in damnum alterius tertij: quia tunc est necesse illi intimare vel notificare: puta si constituo procuratorem ad exigendum debita: redundaret enim in damnum soluentiũ reuocatio si valeret. l. si vero procuratori. §. primo. ff. de solu. Insti. manda. §. recte. l. sed z si pupillus. §. proscribere. ff. de exerci.

¶ Idem si tenebatur dominus illum actũ facere. l. fundi. ff. de acquir. po. de publici. l. si quis prohibuerit.

¶ Excipitur tamen a doctrina predicta: casus specialis in cle.cum illusio de renunciatio. in qua premissa concurrūt: hoc tamen fit in odium inconstantie & variationis clericorum * qui tanq̄ lapis debent esse stabiles in eorū factis/ vt prius cogitēt que sunt facturi/ne postea eos peniteat.

2

¶ Vide que de reuocatione tradit Alexā.con.xxix.nume. ix.&.x.perspectis & consideratis.volu.v.vbi ait de reuocante qui per * prius iurauerat non reuocare/ si reuocet an valeat reuocatio & incidat in periurium aut penam/qui distinguit/aut reuocat sine causa/& tenet reuocatio:reuocās tamen incidit in penam seu periurium. Si autem cum causa/& tunc nō solū nō tenet reuocatio:sed etiā euitatur periurium seu pena/per no.in capitu.cum dilecto.§.de prebē. & Joan.And.in regula quod semel hoc libro. Jstud firmat idem Alex.consi.xviij. col.fina.visis capitulis.volu.ij.per not. Antho.de Butrio.in capi.penul.§.de offi.vica.

3

¶ Et sic secundum primum membrum intelligitur glo. in verbo reuocatus in capi.fi. isto titu.hoc lib. Jta etiam venit intelligendū quod dicitur/si testator iurauerit nō reuocare testamentum:illud mutare potest: sed de equitate canonica est periurus/vt tenet Alexan.in.l.stipulatio hoc modo concepta.col.fina.ff.de verbo.obliga. Jdem dic de donatione causa mortis/vt late per Jaso.consi.lx.colū.v. magnifici.vol.iij. ¶ De reuocatione/vide eundē Alex. in consi.vij.videretur prima fronte.vol.iiij. Jsta enim que dependent * a voluntate vnius solum/de facili tolluntur. Hinc est q̄ licet dicamus in iure/q̄ quando protestatio cōtraria actui fit nō procedit:vt videre licet per id quod tradit Calca.in consi.xviij.nu.xix. casus: hoc tamen fallit in casu isto per ea que tradit idem Alexā.in.d.con.vij.nume. ix. vbi dicit q̄ quando fit actus protestationi contrarius & dependet solum a facto & voluntate ipsius protestantis/vt condere testamentum/ hereditatem adire/ & similia: tunc per actum contrarium non tollitur protestatio. Sed per protestationem tollitur ille actus nisi de protestatione tollenda expressa & specifica mentio fieret.l.qui in aliena.§.fi. & ibi Bar.& doc.ff.de acquir.hered.l.pro herede/circa prin. eo.titu.&.l.si ita scriptum/de leg.primo.

4

¶ Premissis adde que tradit Alexan.in consi.xvj.col.prima/ponderatis narratis.vol.iij.vbi tractat de patrono qui per iuramentum protestatus fuerat se alium non presentaturum/postea tamen presentauit/& valet presentatio/prout in simili dicitur in capitu. sicut ex literis.§.de spon. quod ibi late comprobat.

¶ Etiā istud habet locum/in alijs actibus spiritualibus vt deducit ample glo.pragma.in titu. de elec.in.§.ego.R. in verbo vltiorem.col.iij.quibus adde que tradit Decius consi.cccclxxv.in causa que Mātue.& con.ccccxlij.nume. xj.presupposita/vbi etiā loquitur de patrono & procuratore.

5

¶ Et per premissa possumus dicere q̄ verba * generaliter prolata intelliguntur secundum subiectam materiam. l. si stipulatus.ff.de vsur. l. damni infecti quidem in princ. ff. de damno infec. l. si vno in princi.vbi Bar.ff.loca. q̄ &q̄ etiam reducuntur ad ea que sunt de natura actus. Bal. in.l.a procuratore. C.manda. facit quod idem Bald. notat in.l.cum quis/versiculo sed pone.ff.de cōditio.ob causam:quem sequitur Alexand.in.l.que dotis.col.iiij.versic. sed iuxta hoc cadit dubium.ff.solu.matri. vbi concludit * q̄ ille qui facit donationē causa mortis/ & promittit illam non reuocare: potest tamen reuocare/ quia illa promissio de non reuocando intelligitur rebus sic extantibus/ prout late comprobamus in capitu.statutum. in versicu. cum perseuerantia.§.de hereti.quibus adde Jaso. in consi.vj. col.viij.volu.iij.& Calca.in consi.xxxiij.nume.v.quidā Bonomus per.l.quod seruitus.ff.de conditio.ob causam. &.l. fina.ff.de conditio.indebi.l.Paulo calimacho.§.Pomponius de lega.iij. Secus si illum peniteat secundum naturā donationis/que per penitentiam reuocatur. Jsta latius cōprobat Decius in consi.cccccxxj. nume.xiij.cōsultus/facit in simili quod dicit̄ de iuramēto/q̄ * in eo intelligitur excepta superioris autoritas. capitu.veniens. & capitu. venientes.§.de iureiuran. Hinc est quod si scholaris iurauit creditori suo non exire aliquem districtum ante solutionē/ sine creditoris licentia:demum iste scholaris qui erat filiusfamilias fuit ex iusta causa reuocatus a patre in patriā/ vel si erat clericus beneficiatus fuit ex iusta causa reuocatus ab episcopo ad residentiam/an excusetur a periurio: si recessit & non satisfecit/dic q̄ non/ si procurauit reuocari a patre/ vel episcopo: alias secus/notat Alexan.in consi. cxxiij.colū.ij.Omissis.volumine primo.

6

7

¶ Ulterius dic q̄ iuramentum semper habet in se illam tacitam conditionem quam habet promissio cui iuramentum inheret vt comprobat Angel.con.cccv.Statuto.Probus.

b ¶ Non obest. Jstud potest comprobari per id quod trito sermone dicimus/q̄ * ex separatis non fit illatio. Jdē dic de pluribus remedijs:quia si vni renunciatur/alterum tamen subest Maria. Sozinus consilio.xxiiij. col. tertia visis. Probus.

8

c ¶ Jn eodem facto. Simile est quod citat Alexan.consilio. xiiij.nu.xviij.visis vol.vj.q̄ si * quis iurat super facto videtur iurare super omni iure descendente ex illo facto.l. duobus.§.si quis iurauerit.ff.de iuriur.quod late ibi comprobat autoritatibus. Probus.

9

Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

QVi ad agendum & defendēdum, ac generaliter ad omnia etiam si mādatum exigant speciale cōstituitur procurator, ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet. ¶ Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigētibus specificati fuissent adiecta clausula generali, tunc non ad expressos etiam admittetur.

¶ Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum deferre, transigere, vel pacisci non potest, nisi ei bonorum, vel causæ administratio libere sit concessa.

Summarium domi.Io.mo.Card.

1 Ubi nihil est expressum speciale: totum est generale. Clausula generalis consimilia includit.

2 Si concedo potestatem in vno/satis videtur in simili per clausulam generalem esse concessum.

3 Dignus archiepātu/nō est pp̄ter hoc dignus pr̄iarchatu.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Specialit̄ dictū videt̄/q̄d est a qualitate x̄box̄ abstractū.

2 Qn̄ agit̄ de gui p̄iudicio alteri⁹:requirit̄ special; exp̄ssio.

3 Quando lex requirat aliquid fieri expresse.

4 Que verba solent ampliare & extendere dispositionem ad maiora expressis.

5 Clausula gn̄alis apposita immediate & simplr̄/gn̄aliter intelligit̄: sec⁹ si apponat̄ post exp̄ssionē alicui⁹ rei special;

6 Generalis clausula nō extenditur ad casus quibus specialiter est prouisum.

7 Similia nō dicūtur illa q̄ nō sunt idē formalit̄:s; ī effectu.

8 Natura dictiōis aliorū est icludere nisi iūgat̄ dictio gnis.

9 Dictio alius/alterius/& similia non semper implicant/ imo ampliant

10 Est enim natura legis vel statutorum volentium aliquid disponere/exprimere verba generis / sub quibus breui sermone multi casus includantur. Bona est lex que dum vnum prohibet/omnia prohibet.

11 Dictio alia de sui natura/in materia larga est apta cōprehendere omnia vsq; in infinitum/proportionabiliter materie in qua fit expressio.

12 Dictio/alia est relatiua & representatiua eiusdem qualitatis:cuius erat ille de quo est facta mentio.

13 Constituens procuratorem ad agendum contra omnem personam mūdi/ an videatur constituisse ad agendū contra collegium/ vniuersitatem/ vel rempublicam.
14 Patria est cuiqz dulcissima.

a Qui ad agendū,[a] Hic. s. r. ij. Ibi/s deciditur opinio notata. ff. si quis cautio. l. sed r si q̄s rei. §. quesitum/ saltem q̄tum ad materiam procuratorum.

1 b ¶ Sed que est ratio istorum dictorum. Dic vbi * nihil est expressum [b] speciale/ vt in primo dicto: totuz est generale. Sed in. ij. responso aliqua

c d e sunt specialia/ r clausula [c] generalis (consimilia [d] includit [e]. ¶ Sed nunquid longe maiora expressis/ vt est casus. j. eo. capi. vlti. primo responso. Dic illum casum non cō-
2 tineri: quia * si concedo potestatem in vno: satis videtur in simili per clausulam generalem esse concessum/ argu. C.
f de diuer. re. l. j. sed maius [f] notabiliter: non videtur concessum. s. de res. sedes. r. ff. de vino tri. r oleo lega. l. fina. in
3 fine arg. s. de elec. scriptum est circa finem. Nam * ibi dignus archiepiscopatu/ non est propter hoc dignus patriarchatu. ¶ [Procurator] hic. §. sumitur. ff. eo. titu. procurator. cui generaliter. r. l. mandato/ r. ff. de iureiur. l. iusiurandum quod. §. vltimo. Ioan. Mona. Cardi.

a Qui ad agēdum. Vide lapum allega. lxix. r allega. lxxxij. in electione non potest. Philippus Probus.
b 1 ¶ Expressum speciale. Adde * specialiter dictū fore/ quod est a qualitate verborum abstractum. l. Item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. l. vxorem. §. felicissimo/ de lega. iij. r. l. prima. §. vnde queritur. r. §. dixerit aliquis. ff. de publi. r. l. seruis vrbanis. §. fin. de lega. iij. facit text. noster not. Alexan. consi. vij. nu. iiij. videretur prima fronte. volu. iiij. r consi. cxxxiij. nume. ij. Preuiso themate. volumi. primo. vbi vnum notandum sub-
2 dit. nume. x. q̄ * quando agitur de graui preiudicio alterius/ requiritur specialis expressio/ ponit exemplū/ in procuratorio ad contrahendum matrimonium. capitu. fin. hoc titu. r lib. quod nota pro his que diximus. s. in capitu. cū tua. de consuetudine.
¶ Preterea adde ad premissa ea de quibus recordati sunt
3 Neapolita. deci. xliiij. nume. xiiij. r sequen. de tribus/ q̄ * vbi lex requirit aliquid fieri expresse pro eo quia factū simpliciter est contra dispositionem iuris communis: tunc illud videtur fieri expresse quod fit per verba specialia hec importantia. Sed vbi per legem aliquid requiritur fieri expresse/ non ex eo q̄ fiat contra dispositionem iuris communis / sed quia lex sic mandat quod fiat expresse: tūc expresse dicitur fieri / etiam si ex coniecturis apparet. Ista sunt verba notanda Ange. in autenti. de heredi. r fal. in. §. si vero expressum. col. prima. Probus.
c ¶ Clausula generalis. Uenit hoc intelligendum/ nisi ap-
4 ponatur hoc verbum cuiuscunqz: vt pote * cuiuscunque status vel conditionis/ quia hec solent ampliare r extendere dispositionem ad maiora expressis/ glo. in clemen. nō potest de re iudi. r in clemen. Ne Romani in verbo quouis modo/ de elec. r in clemen. ij. in glo. fina. de reb. eccle. non alie. cōprobat Decius cō. cccclxxxvj. nu. ij. visis r cōsideratis/ idē de hac clausula plenam r liberā potestatē not. Iason in consi. cxxv. col. fina. pondus. volumi. quarto.
5 ¶ Preterea adde q̄ * clausula generalis apposita immediate r simpliciter: generaliter intelligitur. l. emptor. §. lucius cum glo. ff. de pac. secus si apponatur post expressionem alicuius rei specialis / quia tunc illa generalitas restringitur secundum causam precedentem. Ang. in. l. obligatione generali in glo. in verbo non fuisse. ff. de pigno. sequitur Decius consi. ccclxxix. nume. xij. requisitus.
6 ¶ Attende insuper quod * generalis clausula non extenditur ad casus quibus specialiter est prouisum. l. libertis/ quos. ff. de alimen. r ciba. lega. notat Alexand. consi. xlix. col. fina. paucis vtar. volu. iiij. latius in consi. xcv. in fine/ r si vt puto eo. volu. vbi dicit/ q̄ vbi est vna prouisio specialis in certo casu/ r postea fit prouisio generalis: partes nō videntur consentire/ q̄ illa generalis trahatur ad specialem: vt. l. vxorem. §. felicissimo de lega. iij. l. coheredi. §. pa-

trem. ff. de vulga. Probus.
d ¶ Consimilia. Dic q̄ similia non dicuntur illa que nō sunt idem formaliter: sed in effectu Bal. in. l. qui liberis. in principio per illum tex. ff. de vulga. vbi Alex. vide Deciū in. c. trālata. s. de constitu. r ibi late. Probus.
e 8 ¶ Includit. Ista * est natura huius dictionis aliorū/ notat Sozinus consi. cclxxxv. col. ij. reuerendissimus dominus cardinalis allegat. c. sedes. s. de rescrip. r. l. fina. §. dubia de vino/ triti. r oleo lega. ff. Idem Sozinus consilio. cclxvij. col. ij. viso priuilegio r Alexan. con. lxx. col. prima. nu. tertio magnificus vol. vj. allegat etiam glo. cle. non potest eo. ti. r. l. si fugitiui cum glosa. C. de seruis fugiti. sequitur Alexan. con. cxxxv. numero sexto Anthonius libro. vj. allegat equidem. l. quidam. ff. de reb. dubijs r. l. fina. C. de his qui a non domi. r ibi Bal. Idem Alexan. consilio. xcv. nume. tertio. requisitus vol. vij. vbi subdit/ id verum nisi cū hac dictione iungatur dictio queuis. Uide Anthoniū de Butrio consilio. xxx. col. ij. dubium ingerit/ vbi dicit quod
9 dictio * alius/ alterius/ r similia non semper implicāt: imo ampliant. Et est relatiuū diuersitatis. ff. de do. l. prima. r. l. non solum. §. queritur. ff. isto titulo. iuxta illud euangelij: Crucifixi sunt Christus r duo alij latrones: ad hoc de mādat. prin. in auten. ibi milites et seruos alios cum alijs ibi per eum allega. Bonifa. in clē. j. nu. vj. de resc.
¶ Et pro his que. s. diximus in exordio vide Alexan. con. lxxvj. numero sexto viso themate vol. iiij. vbi dicit q̄ natura huius dictionis alius vel alia est (q̄uis indiffinite sit posita) vt referatur r restringatur ad alia similia / probat tex. in. l. penulti. C. qui admitti ad bo. pos. possunt/ r est bona glo. in. l. si fugitiui. C. de seruis fugiti. r glo. in. l. illud. C. de sacrosanc. eccle. Idem notat Alexan. in consilio. lxxvij. nu. viij. quia p̄ suprascriptos eo. vol. iiij. r cō. cxix. col. secunda queritur vol. ij. r consilio. cciiij. nu. tertio. quod incipit consideratis vol. ij. notant Neapol. deci. ccxliiij. illustrissimus: pro hoc videtur facere quod citat Domi. in consi. vj.
10 post prin. quia diffuse ibi. Est enim * natura legis r statutorum volentium aliquid disponere/ exprimere verba generis/ sub quibus breui sermone multi casus includantur/ vt patet. xiij. q. v. penale r. xxxij. q. iiij. c. meretrices.
¶ Et ideo dicitur q̄ bona est lex: que dum vnum prohibet/ omnia prohibet. c. nam concupiscentiam. s. de constitu. Ad idem quod notat idem Domi. con. xiij. col. prima. punctus
11 questionis: q̄ dictio * alia de sui natura in materia larga/ est apta cōprehēdere omnia vsqz in infinitum proportionabiliter materie in qua fit expressio: not. Innocentius r Ioannes And. in capitulo sedes. supra de rescrip. Ideo dic
12 secundum predicta/ q̄ est * de sui natura dictio relatiua et repn̄tatiua eiusdem qualitatis/ cuius erat ille de quo facta est mentio: quod per alia comprobat ipse Alexan. in dicto consilio. cciij. quem pro hoc vide in cōsilio. xxxiij. col. prima viso themate vol. primo. vbi dicit q̄ hec dictio alius implicat de suo primo significato: vide etiam Decium con. cccccij. nu. ix. ex duobus.
¶ Preterea ad cognoscendum qui casus requirāt speciale mandatum: vltra communes passus r tritos adde vnum/
13 quod si * constituo te procuratorem ad agendum contra omnem personam mundi: non videor te constituisse ad agendum contra collegium/ vniuersitatem/ vel rem publicam. Ita dicit Bald. in rubri. C. ad Trebel. neqz contra cōmunitates cum non veniant appellatione personarum: quia dicuntur habere rem publicam/ saltem large. l. sed et his circa princi. ff. de publi. not. in auten. de heredi. et falsi. in princip. r. l. cum vectigal. ff. de verbo. significa. doc. in. l. res publica. C. ex quibus causis maio. r in rubri. de iure fisci. libro decimo. C. latissime r vltra alios. Calca. consilio primo.
¶ Istud poteris modificare prout notat Alexan. in consilio. ccxvj. col. penul. nec arguendi. vol. secundo. quem vide consilio. lxxviij. nume. xj. cum sequen. viso et diligenter vol. v. vbi discutit quare in aliquibus casibus requiratur speciale mandatum. Probus.
f ¶ Maius notabiliter. Pone casum prout Petrus de Ancha. ponit consilio. lxxv. viso diligenter de procuratore cōstituto ad concordiam faciendam / vt non possit pacisci quod dominus et eius filij non morentur in ciuitate/ quia dicerentur media capitis diminutione diminuti et
14 amitterent patriam * que cuilibet dulcissima est. l. qui habeat de leg. tertio iuxta illud poete. Nos patrie fines et dulcia linquimus arua: de quo meminit Alexan. in consilio si. col. ij. vol. quarto. vbi subdit q̄ vnicuiqz patria sua

videtur esse prestantior alia patria: vt.l.moueor. C.de seruis expor.late per Calca.consi.ij.nume.iiij.z.xxxi.
¶ Finaliter vide in proposito. Ioā.mona.hic Iaso.in consi.clxv.heredibus.volu.iiij.vbi tractat de clausula. Etiam si talia forent que mandatum: exigerēt specialius/z quos casus comprehendat. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. Quintum.

QVi generaliter cōstituitur ad negocia procurator, agere ac experiri potest. exceptis his casibus qui mandatum exigunt speciale.
¶ Nedum vero ad negocia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias absque patris assensu fieri procurator.
¶ Licet autem quis post.xvij. annum procurator ad negocia licite deputetur, ad iudicia tamen nisi maior.xxv.anno.fuerit, deputari nequibit.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Filiusfamilias potest dare procuratorem: z dari pcurator.
2 Procurator constitutus ad negocia generaliter: intelligitur etiam constitutus ad iudicia.
Dictio negocium est multiplex.
3 Procurator tam ad negocia q̄ ad iudicia generaliter datus: illa que mandatum speciale exigunt in ius deducere non potest.
4 Maior etas requiritur in iudicijs/q̄ in contractibus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Tutores per se possunt constituere procuratores ad negocia pupilli.
2 Qñ pcurator debet in pluribus z diuersis iudicijs z locis cōparere: z habet vnicū pcuratoriū/ q̄d habet agere.
3 Delegatus non solum habet iurisditionem super principali causa: sed etiā super accessorijs z incidentibus.
4 In casibus requirentibus speciale mandatum/ sufficit generale cum libera.
5 Clausula que procurator possit ea quod constituēs poterat/z que exigunt speciale mandatum.
6 Qđ licet fines mādati diligenter sint obseruādi/.put z eius qualitas/tamen mandatū extenditur ad causas siles.
7 Quando mandatum generale includit specialia.
8 Detractio in quibusdam operatur inclusionem aliorum.
9 Exceptio facta de casu non comprehēso sub regula: videtur facta ad abundantem cautelam.

QVi generaliter, Hec decre.habet tria dicta. Ecce primū [patris] filiusfa. * potest dare procuratorem/z dari procurator. ff.eo.titu.filiusfa. in prin.z.§.ipe quoq3/z.ff.de in integ.resti. cum mandata.
¶ Sed an tunc esset necessarius consensus patris: cum daretur procurator/not. C.de bonis que liber. cum non solum.§.necessitate / z hoc est nunc in hoc.§.expeditum.
¶ Nec dicta nota obest que cessat hodie: quia loquitur vbi negocium tangebat patrem z filium/sed hic non tangit patrem argu.ff.ad trebel.ille a quo.§.fi.cū.l.sequē.z ar.d.l.cū mādata/in fi.z.j.hoc lib.de iudi.c.fi.in fi. [ad negocia [a]].
2 ¶ Nota * procurator cōstitutus ad negocia generaliter/ intelligitur etiam constitutus ad iudicia [b] s̄.eo. dilectus.

Et hoc importat significatum huius dictionis negocium/quod est multiplex.j.de verbo.significatio.forus.§.negocium, [speciale].
3 ¶ Et sic nota * q̄ tam procurator ad negotia q̄ ad iudicia generaliter datus illa que mandatum speciale exigūt in ius deducere nō potest [c] vt hic z.s̄. eo.c. primo.j. Reso. [xvij.annum] insti.quib.ex causis ma.§.iuste[xxv.]ff.eo.ti. minor.z.C.eo.exigendi.
4 ¶ Et nota hic q̄ * maior etas requiritur in iudicijs q̄ in contractibus. Ioan.Mona.Cardi.

AD negotia/Uide que pro hoc not. Petrus de Ancha.consi.cccxlviij. pro decisione.
1 ¶ Et dic * tutores perse posse constituere procuratores ad negocia pupilli.l.ita autem.§.gessisse ff.de admi.tutor.l.si procuratorez. §.primo.ff. manda.doc. in.l. quod quis.C.hoc ti. Notat late Alexā. consi.clxij.in princi. visis narratis vol.quinto. Probus.
2 ¶ Ad iudicia. Licet * talis procurator ad talia agendum: habeat vnicum procuratoriū quod oporteat in pluribus iudicijs z alijs locis exhibere z producere/hoc in casu pcurare habet erga iudices q̄ illud publicet/ exēplet) z in publicā formam redigatur: z postea q̄ pronunciet(partibus presentibus z non contradicentibus)fidem adhibēdam illi sumpto sicut auctentico z originali. Ita dicit se pluries hoc fecisse Inno.in.c.Albericus circa medium.s̄. de testi. in causis coram se ventilatis: quod placet Domi.in cōsilio quarto col.prima/in causa domini Philippi/ per quod comprobat q̄ delegatus * non solum habet iurisditionem super principali causa: sed etiam super accessorijs z incidentibus in causa.c.prudentiam in fine.s̄.de offi.deleg.z cap. preterea.eo.ti. Probus.
¶ Non potest. Nisi talis procurator reperiatur cōstitutus cum libera. Bal.in.l.illud in fine.ff.de minor. vbi dicit q̄ * in casibus requirentibus speciale mandatum/ sufficit generale cū libera.l.procurator cui libera.ff.de procur. Paul. de Castro in.l.per procuratorem/alias incipit Paulus.ff. de acquir.hered. z post eos Alex.consilio.cxxxiij.col. prima circa executionem vol.vj.vbi subdit idem dicendum si in procuratorio sit apposita clausula * q̄ procurator possit ea que constituens poterat/q̄ etiam possit expedire ea que exigunt speciale mandatum. Panor.z Ioan.de Imola in.c.finali in fi.de dilatio.s̄.post Bar.in di.l. pcurator cui libera per tex.in.l.creditor.§.Lucius.ff.manda. Tu tamen in hoc puncto vide que notat idem Alex. consilio xxj. nu. sexto. cōsideratis his vol.vij.late Decius in consilio.493. viso tenore/vbi vnum subdit: q̄ licet * fines mandati diligenter sint obseruandi.l.diligenter.ff.manda.c. cū dilecta. s̄.de rescrip.z etiā ipsius mandati qualitas.c.Cum venissent.vbi Bal.s̄.de eo qui mit. in po.tamen mandatum extenditur ad casus similes.l.fi.§.fi.ff.manda.l.si quis mihi bona.§.sed si quis mandauit.ff.de acquir. hered.vbi Baldus notat Decius consilio. ccccxciij. numero tertio viso tenore.
¶ Preterea adde dictū Io.mo.hic posse limitari p ea q̄ tradit Lapus in.§.primo.capitulo qui ad agendū.s̄. hoc titulo dum dicit quod * si in instrumento datur mandatum generale z in dicto mādato excipiūtur aliqui casus in quibus erat necessariū speciale mandatū: certe propter talem exceptionem declaratur quod constituens voluit illum procuratorem posse expedire alios casus/qui speciale mandatum requirerent propter illos exceptos: quia exceptio debet esse de regula /alias non esset exceptio per not. in proemio regularum.infra per Ioannem And. quod nota. quia placet Dominico in capitulo secundo in fine de offi.vica. hoc libro vbi alios dicit id firmare: pro hoc facit.l. tribunus.§.finali.ff. de testa.milita. secundum Alexand. consilio.xxxvj.col.prima viso themate et dubijs volumi. sexto vbi hoc latissime rationibus et autoritatibus comprobat et consilio.xiiij. abunde et eleganter volumine septimo pro quo facit: quia detractio * in quibusdam/operatur inclusionem aliorum.l. si tribunus. ff. de testamen. milita.secundum Petrum de Ancha.in rubrica.de regul. iur.in quarta questione hoc libro/ vbi refert tenere contra Lapum et sequaces/inquantum in simili dicunt: q̄ si episcopus vicario suo commisit omnia que ipse episcopus potest: excepta collatione beneficiorum que requirebat

speciale mandatum.capi.fina.de offi.vica.hoc lib. ꝛ in.d.c. ij.in fine. quod videtur placere Alexan. in.d.cōsilio.xiiij. vbi dicit facere ꝑ Petro/licet nō alleget glo.iuncto tex.l. fina. quod quisqꝫ iur.ff.vbi * exceptio facta de casu nō cō9 prehenso sub regula/videtur facta ad abundantem cautelam:ꝛ sic illud non operatur/facit.l.qui mutuam.ff.mandati. Et nihilominus aliter respondet ad decisionem lapi ꝛ sequacium:scilicet ꝙ in casu suo verba regule erant taliter prolata:ꝙ erant apta comprehendere casus speciale mandatum requirentes: patet quia dictum fuit ꝙ posses facere omnia que ego possem/non mirum si propter dictam exceptionem factam de casu requirente speciale mandatum: sub dicta regula comprehenduntur casus speciale mandatum requirentes: scilicet illi qui non fuerunt excepti.

¶ Vide que in proposito tradit Decius in capi. cum dilecta.sub nu.vj.§.de confirma.vtili. ꝛ consilio.ccccxciij. viso tenore. ¶ Postremo dic cauendum a generalibus verbis/ pro quo vide que dicit Iason in consilio.cxxiiij. col.antepenul.volu.iiij.ꝙ nemo debet effundere verba sua:ita late sicut capra:firmat idem Iason in consilio.clxxiij. colū.viij. circa primum.volu.iiij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. vj.

SI duo ꝓcuratores simul non adiecto insolidum deputentur, vnus sine altero non debebit admitti. Secus si sint insolidum cōstituti, sed tūc illius melior erit conditio, qui per litis cōtestationem negocium primitus occupabit. Post occupationē autem huiusmodi alter se intromittere nequibit vlterius, cū ille litis dominus sit effectus, nisi dictum in constitutione fuisset, quod nō fieret melior conditio occupantis, tūc enim si eum qui occupauit infirmari, mori, absentari/vel alias impediri contingat, aut si prosequi forte nolit, poterit alter suscipere ac perficere negocium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit alius substitutus, nam si sit is preferri debebit eidem.

¶ Cęterum vbi nullo substituto alter suscipit negocium prosequendum is qui occupauit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit, nisi forsan illum contingeret impediri.

¶ Sane in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negociorum causis (cum talia celeriorem expeditionem exigere dignoscantur) volumus specialiter obseruari, vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum deputati, iudex (ne propter eorum concursum negocia, eadem intricari cōtingat) idoneiorem ex ipsis eligere valeat, & ille solummodo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenā roboris firmitatem, nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum qui non occupat negocium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Duo procuratores constituti simpliciter: loco vnius funguntur.
2 Occupare procurator censetur/qui primo ad litem contestatam peruenit vel ad sententiam.
Occupatio aliquando nihil operatur.
3 In peculio ꝛ noxalibus actionibus: non videtur quis astrictus ante sententiam/cum presumatur liber.
4 Plures loco vnius admitti non debent.
Quis videtur agere cum est litem contestatus.
Litem contestando procurator dominus litis efficitur.
5 Actio noxalis et de peculio sapiunt (in quibusdam) naturam realis actionis.
6 Clausula ꝙ non sit melior conditio occupantis:non operatur quin ius faciat occupantem melioris conditionis.
Vbi ius non prouidet:locum habet hominis prouisio.
7 Substitutus vicem obtinet potioris constituti.
8 Occupante impedito alius occupare potest.
9 Natum est fauorabilius ꝙ̄ nasciturum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Duo procuratores constituti insolidum ad presentandum/ operantur vt hic.
2 Aduocatus promittens duobus:ꝛ inuicem litigant cui debeat patrocinium prestare.
3 Quis non presumitur ligatus nisi probetur talis.
4 Dictio similiter/includit modi ꝛ facti similitudinem/et denotat identitatem.
5 Paria sunt dicere quilibet ꝛ insolidum.
Duo notarij a partibus rogati insolidum aut simpliciter.
6 Vbi duo disparis potestatis concurrunt ad idem: minus poterit confundi a maiori.
Lex siue statutum/potentius operatur ꝙ̄ iudex.
Quicquid facit iudex debet virtute legis agere.
7 Ius commune resistens acquisitioni.
8 Potentior est prohibitio testatoris ꝛ legis: ꝙ̄ sit prohibibitio contrahentium.
9 Regulariter prouisio hoīs facit cessare prouisionē legis.
10 Exclusio legis est fortior ꝙ̄ exclusio hominis.
11 Quando quis ad aliquid faciendum tenetur ex dispositione hominis/nō tenetur facere contra se:secus si ex dispositione legis.
12 Dispositio legis est excellentior ꝛ potentior ꝙ̄ dispositio hominis.
13 Dispositio hominis in primo verificatur: secus in dispositione legis.
Facilius lex denegat contrahentibus illud quod procedit a prouisione legis / ꝙ̄ illud quod procedit immediate a prouisione contrahentium.
14 Prouisio hominis non tollit prouisionem iuris communis in eodem casu.
15 Vnus syndicus officium gerit sine alio:licet sint ipsi duo constituti simpliciter.
16 Syndici gerunt publicam personam.
17 Tutores ꝛ curatores habēt administrationem insolidum.
18 In officijs publicis autoritate ꝛ vtilitate priuatis: vnusquisqꝫ habet autoritatem insolidum.
19 An syndici parrochie preiudicare possint fabrice.
Dubius est litis euentus.
20 Iura pupilli quando sunt obscura/tutor transigit et compromittit.
21 Confessio procuratoris vel syndici nocet domino.
22 An possit capitulū constituere syndicū sine suo superiore.

Si duo, Hec decretalis habet sex dicta: quatuor prima loquuntur in factis non spiritualibus/duo alia infra eodem capitulo.§.sane loquuntur in spiritualibus. Ecce ergo [admitti] et est 1 ratio * quia isti loco vnius funguntur.ff.de cōditio.et demonst. cui fundus supra hoc libro de elec.si quis iusto.§. verum et .§. si autem: et contrarium not. supra co.non iniuste.

¶ Et fallit hec regula in spiritualibus.j.eo.§.sane.
¶ Itē in tutoribus.ff.de administra.tuto.decreto.in fine.
¶ Item in executoribus.j.hoc libro de testamen. capit.ij. in fine. [occupabit] .ff. co.titu.pluribus.

a 2 ¶ Sed que * est ratio quod occupare a censetur in hac b materia: qui primo b ad litem contestatam peruenit: vt hic ꝛ in legato pluribus relicto.ff. de lega. primo. si pluribus.§.vltimo.

¶ Sed ille dicitur occupare quandoqꝫ qui primo ad sententiam peruenit: vt in actione de peculio ex noxali: vt.ff. de pecul.si is.ꝛ.ff.de noxa.si quis a multis: ꝛ aliquando occupatio nil operatur. ff.de damno infec. l.si finita.§.iulianus.ff.vt in po.lega. Is cui.§.qui prior.

3 ¶ Solu. In * peculio ꝛ noxalibus actionibus non videc tur quis astrictus ante sententiā/cum quis presumatur c liber. Et ideo ante sententiam appellatione nō suspensā: nullus proprie occupare censetur ar.C.de actio. ꝛ obliga. negantes.

d ¶ Nec obstat.l.si pluribus: in qua est occupatio per litis contestationem quo ad electionem duntaxat. Similiter d de damno infecto ꝛ in missione in possessionem legatorum omnes equaliter in possessionem mittuntur: licet partem sibi faciant per concursum: vt.d.§.que prior. ꝛ.d.l.si finita. §.cum autem plures.

4 ¶ Sed in proposito. ꝛ in. d. l. pluribus procurator vicem domini sustinet: ꝛ plures * loco vnius admitti non debent vt.d.c.si quis iusto.ꝛ.j.eodē.§.sane.ꝛ ar.ff. de exerci.actione in plures. Et tunc demum videtur quis agere/cum litem est contestatus.ff.rem ra.haberi. l.amplius.

¶ Item litem contestando dominus litis efficitur.j.capitu.proxi.s.eo.capitu.primo.§.licet. Et sic tam habens mandatum a domino par alteri: q̄ factus dominus instātie seu litis/alio erit potior: vt plus habens altero/ ar.ff.eod. qui duos.ar.s.hoc lib.de res.duobus.§.si vero.

¶ Et vt liqueat iste articulus sic distingue. Nam aut agitur de exercitio cause/seu instantie/ꝛ tūc inspicitur tēpus litiscontestationis: vt hic. Aut res in iudiciū est deducta/ per illum qui habet actionē: ꝛ tunc aut agitur actione reali vel quasi/vt quia non est in rem scripta: ꝛ tunc inspicitur tempus diffinitiue sententie.ff.de rei vendica. Is a quo. ꝛ

5 d.l.si vero.ꝛ.l.si quis a multis. Actio * enim noxalis ꝛ de peculio/sapiunt in quibusdam naturam realis actionis.ff. de noxali.electio.in princi.ff.de peculio eo tempore. Iste enim actiones sequuntur possessorem. Aut agitur de personali. Et hoc dupliciter/aut a pluribus petitur idem numero: ꝛ tunc inspicitur tempus litiscontestati.vt.d.l.si pluribus/aut ad diuersa numero/ꝛ tunc inspicitur tempus diffinitiue ar.ff.de re iudic.cum inter eos [occupantis].

e ¶ Nota hic quod est valde aduertendum. Dominus con6 stituit duos insolidum e/ cum clausula ꝙ non sit melior cōditio occupantis. Ius tamen * occupantem/melioris cōditionis facit: vt.s.§.proximo: tamen verba domini constituentis referuntur: vt ius non impugnent/ sed locum habeant in eo casu quo valere possunt: vt vbi ius non proui-

f 8 det f: locum habeat hominis prouisio s. Et sic si non valet: vt ago contra iuris intentionem: valeat tamen eo casu quo valere potest.j.hoc libro de despon.impub. ca. primo.§.primo [substitutus].

7 ¶ Nam cum substitutus * vicem obtineat potioris constituti: alium non potiorem excludit.ff.de iudi.per maiorem. s.de offi.lega.volentes.ff.de albo scriben.l.ij.C.de aduocatis diuer.iudic.restituēdi in fine. j. hoc libro de preben. hi qui in fine [ipsum] negocium [nequibit.] Mirabilis virtus clausule huius: ꝙ non sit melior conditio occupantis: que propter impedimentum alterius qui occupa-

8 uerat/ in altero non occupante habet locum. s.eo.§.proximo. Et * postq̄ secundus occupauit (ipso secundo impedito) primus occupare potest [valeat.]

¶ Nota ꝙ fauor cause inducit contra ius commune positum.s.eodem/primo responso.

9 ¶ Sed contra. s. hoc libro de elect. si quis iusto.§.primo. Solu. Illa loquitur * in negocio spirituali nasciturо: hic in nato/ quod est fauorabilius. Et hec distinctio in tex.allegatis colligitur.

¶ Uel dic. hec concordat illi ꝛ pinguius prouidet in casu aduerso: vt ibi liquet. Nam ibi capitulū vel maior pars eligit/ꝛ hec equiparantur.C.de lega.lib.x.si quod extra. Et vbi isti non cōcordant ille canon primo nominatum (in literis) eligit [admittendum] .s.eo.§.post.ꝛ.§.sequenti. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Occupare. Uide que de occupatione dicit lapus allega.xxij. vbi mouet questionem de duobus * procuratoribus datis insolidum ad presentandum/ꝛ vnus presentat: ꝛ presentatus ab eo renūciat presentationi: presentatio secundi procuratoris nō valet: quia presentatiōis actus fuit preoccupatus per primum. Probus.

b 2 ¶ Qui primo/Habes simile * ꝙ si vnus aduocatus promisit duobus prestare in genere officium aduocationis/ et postea contingit ꝙ illi duo adinuicem litigant: ꝛ vnusquisqꝫ illorum dicit illum aduocatum sibi teneri: ꝙ preferetur ille cui primo promissum fuit: idem in vassallo duobus dominis obligato notat Alex. in con.xviij. in casu: vol. quinto post Joan. And. in regula contractus hoc lib. Probus.

c 3 ¶ Presumitur/Et sic * quis presumitur non ligatus nisi probetur talis cum omnes homines sint naturaliter non serui/nec obnoxij Joan.mo. in capitulo cum sunt. infra de regul.iur. Item quelibet res libera presumitur comprobat Jason con.cij. Castrum. Probus.

d 4 ¶ Similiter/* Hanc dictionem dic includere modi et facti similitudinem: quod sentit Inno. in capitulo ex rescripto.s.de iureiur.

¶ Item denotat equalitatem seu identitatem insti. de excu.tuto.§.similiter.l.non omnis in princi.ff. de re milita. et in auten. de testib.§.venient/ et in.l. demens.ff. de heredi. institu. Probus.

e ¶ Insolidum/Que distribuitur per hanc dictionem cuilibet notat plene Maria Sozi.con.l.col.prima viso/ꝛ latius con.lxxxvij. in presenti/ ꝛ dicit Alexan. con.xcij.vol.vij. ꝙ

5 paria * sunt/dicere quilibet: et dicere insolidum.l. si pluribus in prin.cum glo.de lega.secund.quem videas pro hoc intento ꝛ latius consilio sequēti vbi tractat de duobus notarijs a partibus rogatis insolidum/aut simpliciter/ꝛ con. cxxiiij.nu.iij. eo. vol.ꝛ con.cxxxv. in prin.videretur vol.v. ꝛ que not. per eum con.xxx. numero.viij. quoniam vol.primo. Probus.

f ¶ Nō prouidet/Adde ꝙ vbi vterqꝫ prouidet: videlicet ius

6 ꝛ homo/ꝛ diuersimode: tunc succedit regula/ ꝙ vbi duo * disparis potestatis concurrunt ad idem/minus poterit cōfundi a maiori.l. generaliter.ff. de fideicommis. notat Petrus de Ancha.consilio.clxxxij.col.secunda.videretur prima facie/ vbi subdit quod lex siue statutum potentius operatur q̄ iudex qui est secundarius agens: et quicquid facit debet virtute legis agere/nec debet esse clementior lege/ Et quod potētius agat circa idē lex q̄ homo/siue eius minister patet in immixtione sui ꝛ necessarij ꝛ additione extranei. Nam in prima non est medium inter ipsam ꝛ mortem in secunda sic.l.ꝛ si post mortem.§.j.de lega.primo/ ꝛ.l. si optio.ff. de optio.lega. Ad id facit quod notat idem Pe-

7 trus de Ancha.con.cxcix. in fine. Primum dubium ꝙ * si ius commune resistit acquisitioni: debemus conscientiam nostram conformare cum iure/non cum homine aliter disponente: alias inter legem conscientie et ius scriptum esse quedam repugnantia et perplexitas. Et sic si immobilia relinquantur fratribus minoribus / heres salua conscientia/potest illa retinere quia non sunt capaces talium cle.exiui.de verbo.significa.

8 ¶ Item potentior * est prohibitio testatoris et legis/ q̄ sit prohibitio contrahentium/quia prima impedit translationem dominij alia non: notat. Joannes de Anania consilio.xlvij.col.ij. Illud presupponitur: vide que dico in capitulo si tibi absenti in verbo acquirit̄ dn̄iū de prebē. Prob.

g 9 ¶ Hominis prouisio/ Que * regulariter facit cessare prouisionem legis.l.maritus.C.de procura.l.finali.C. de pac. conuen.quod firmat Maria. Sozi. consilio.xlviij.col. tertia vbi dicit quod dispositio hominis: (qui potest in re sua quascunqꝫ conditiones adijcere) facit cessare dispositionē legis vt in.l.finali.C.de pac. Cy. et doc.in.l.fina.C. de iure emphi. et canoniste in capitulo potuit de locato/et est tex.in capitulo primo de prohibi. feudi alie. Iuuat dictum vulgarium quod pactum rumpit leges glo. Joan. And. in regula cōtractus hoc libro. Uide dominū Bart.de Chasaneo consilio.xj.nume.lxiij. quod exorditur/le cas est tel/ vbi dicit/que premissa sunt habent locū: maxime qñ prouisio ē extraordinaria ꝛ extra terminos cōsuetos: vel vt placet Cal. in cō.xxiij.col.iiij.quādo prouisio hōis est specialis.l.ij.ꝛ.hi.§. hi quoqꝫ .ff.ad silela.qđ multiplr̄ approbat maxime de equo accōmodato qr cui accōmodat̄ tenet̄ de periculo nisi dn̄s miserit suū suū ꝑ eo custodiēdo qr tūc ꝑ hāc missionē videt̄ ꝑ specialē ꝓuisionē in se suscepisse periculū.

10 ¶ In exclusione * legis tamen non sic procedere dicas: quia illa dicitur fortior q exclusio hominis/ firmat Maria. Sozi. consi. cl. colu. iiij. versiculo sed ad hanc rationem: vide Decium consilio. cccccv. nume. vj. copiose.

¶ Et de dispositione idem Sozi. consi. ccvj. colu. ij. in pre-
11 senti consultatione dicit q quando * quis ad aliquid faciendum tenetur ex dispositione hominis: non tenetur facere contra se. l. inquisitio generalis. C. de solu. secus si ex dispositiōe legis/ casus est ⁊ ibi Bal. ⁊ moderni ita distinguūt in. l. frater a fratre. ff. de cōdi. inde. Aliā differētiam dispositionis hōis ⁊ iuris ponit Iason in cōsi. cxxviij. in fine. Vba ꝑmutatiōis. vol. 4. ⁊ idē Sozi. cōsi. cxviij. visa/ quē citabo/ in capi. non potest. de preben. ⁊ sic per premissa appa-
12 ret * q dispositio legis est excellētior ⁊ potētior/ q dispositio hominis quod probo per id quod citat idem Sozin. consi. cclxxvj. colu. penulti. versicu. confirmatur/ questio/ q licet dispositio inducatur facto hominis: si tamē immediate inducitur a lege: dicitur dispositio legis ⁊ nō hominis/ casus est not. in. l. interdum. §. paterfamilias. ff. de heredib. insti. in verbo potestate iuris: quē tex. ad hoc allegat Areti. in. l. filius a patre. §. primo. ff. de liber. ⁊ posthu. faciunt nota. in. l. si in testamento. ff. de vulgar. ⁊ pupil. ⁊ id de quo meminit Iason in consi. lxxxv. in fine. volu. iij. Quod factū legis potētius est facto hominis/ ⁊ magis immediate operatur: nota. Innocen. in capitu. preterea requisisti. ē. de appella. ¶ Vide eundem Sozinum consi. ccxcj. colu. v. vi-
13 sis literis vbi concludit * dispositionem hominis in primo verificari: secus in dispositione legis/ vt id ibi late cōprobat. ¶ Item aliud in proposito quod citat Alexan. consi. cciij. in fine. volu. vij. q facilius lex denegat contrahentibus illud quod procedit ex prouisione legis/ q illud q procedit immediate ex prouisione ipsorum contrahentium. not. glo. magna in. l. assiduis. C. qui po. in pigno. habe. ⁊ in. l. prima. C. si aduersus venditio. Hinc Petrus de
14 Anchar. consilio. lxxxj. prima facie/ q * prouisio hominis non tollit prouisionem iuris communis in eodem casu. l. si cum dotem in princi. ff. solu. matrimo. l. si extraneus. ff. de conditio. ob causam.

¶ Quod autem dicimus prouisionem hominis facere cessare dispositionem legis: intellige secundum Alexā. consi. cxviij. in fine in casu de quo vol. v. vbi dicit: q expressa ꝓuisio hominis non facit cessare ordinariam prouisionem legis/ ne resultet q illud quod est adiectum in contractu ad fauorem ⁊ ad ius augendum redundet in diminutionem: sed bene per prouisionem hominis receditur ab extraordinaria prouisione legis inducta in priuilegium contra ius cōmune. Ita loquitur. d. l. fi. C. de pac. conuentis. vide eundem Alexan. consi. cxxxij. nu. iij. volu. iiij. ⁊ Decium consi. cccccxij. nume. vij. cum reuerendissimus.

¶ Postremo. adde q tex. noster in prin. loquitur de duobus procuratoribus constitutis simpliciter/ vt tunc vnus sine altero aliquid non potest agere: secus si constituātur cū adiectione dictionis insolidum/ non tamen aperitur an
15 * idem inueniat dicendum in duobus vel tribus syndicis alicuius collegij vel vniuersitatis. Et breuiter dic q non: quia vnus sine alio officium gerit/ quia est officium publicum/ non solum autoritate: sed etiam vtilitate. l. prima. §. quibus. ff. quod cuiusq vniuersi. Quo casu in officijs publicis autoritate ⁊ vtilitate/ que competunt pluribus: vt singulis: quilibet videtur habere potestatem insolidū: vt not. per Bar. ⁊ alios post glo. in verbo proferre/ in. l. si vni. ff. de re iudica. vbi Alexā. fatetur hanc fore cōmunem. no. Bald. in. l. fin. C. de autoritate prestan. ⁊ Sali. in. l. cū magistratus. colū. j. C. quando prouoc. non est nec. late Domi. in capi. vt questionibus. colū. penul. de arbi. hoc lib.
16 ¶ Item syndici * gerunt publicam personam. Bal. in ca. j. in. §. hoc quod nos. col. ij. versi. Et si plures. in titu. de pace constan. allegat. l. decreto. §. fi. ff. de admi. tutor. vbi loquitur in pluribus tutoribus qui videntur dati insolidum: ad idem text. in. l. iij. in princi. ff. eo. ti. no. Bald. in. l. fi. in. ij. no. C. de autoritate prestā. Bar. in. l. j. §. si plures. col. ij. de exerci. ff. firmat Ang. consi. lvj. circa finem quidam non sup-
17 positus/ alias que reformatio vbi dicit q tutores * ⁊ curatores habent administrationem insolidū/ nisi diuisa sit administrandi potentia a lege/ testatore/ iudice/ aut ab ipsis. l. ⁊ si pluribus. ff. de autoritate tutor. coniuncta. l. fi. C. eo. quia sic legislator potestatem cōcessit. Ad idem Areti. cō. lxvj. col. iiij. viso pūcto. Et Archi. hic in prin. ⁊ cōiter alij.

¶ Ergo idem videtur dicendū in pluribus syndicis quos Bal. equiparat in loco. ē. alleg. dum allegat. d. l. decreto.

¶ Et pro hac equiparatione habes glo. in. l. iusiurandum ⁊ ad pecunias. §. defensor. ff. de iureiur. vbi Bar. ⁊ alij. Ad idem Iason late in. l. preses. C. de transactio. facit tex. in. l. prima. in prin. §. defensores. ff. de mu. ⁊ hono. tenet Alex. con. xxij. nu. xj. viso instrumento vol. primo.
18 ¶ Et est communis conclusio q in officijs * publicis autoritate ⁊ vtilitate priuatis/ vt in tutoribus ⁊ curatorib⁹: vnusquisq habet autoritatem insolidum. l. prima. C. si vn⁹ ex plurib. tutori. not. Panor. in. c. prudentiam in prin. ē. de offici delega. Et sic multo fortius in syndicis quorum officium dicitur publicum/ non solum autoritate sed etiam vtilitate vt supra diximus.

¶ Ex quibus omnibus habemus cōclusiue q syndici equiparantur tutoribus. Ideo videntur habere potestatem cū libera glo. in. l. mandato generali. ff. de procur. ex quo capite dicuntur constituti insolidum. Bal in rubr. C. de exerci. col. fi. versi. iuxta predicta.
19 ¶ Hinc sumpta occasione mouetur dubiū. Pone * inter rectorem parrochialis ecclesie. S. Petri ex vna ⁊ syndicos fabrice eiusdem parrochialis partibus ex alia mouet questio: tādem omnibus per syndicos scrutatis stant super re de qua inter eos queritur sacramento dicti rectoris/ qui iurat ad eum rem spectare/ an hec delatio poterit preiudicare ipsis parrochianis. Breuiter vt ad rumbum veniamus/ dic q sic: quia primo dubius est litis euentus. l. quod debetur. ff. de pecul. Pro hoc facit quod citat Bar. in con. xlvij.
20 circa finem/ nunquid tutor/ q * quando iura pupilli sunt obscura potest tutor transigere et compromittere/ allegat glo. in. l. pactum curatoris. C. de pac. ⁊. l. interdum. §. qui tutelā. ff. de fur. firmat ⁊ latius Petr⁹ de Ancha. cō. cxxxvj. ex cōsilijs excellentium doctorum: his astipulatur dictum Panor. in con. xxxix. versi. sed hoc nō obstāte duo sunt examini. vol. primo. q communis conclusio est/ q licet debitū liquidum remitti non possit a tutore: secus tamen in debito non liquido no. Bar. ⁊ alij in. d. l. pactū ⁊ Ang. post glo. in. l. contra iuris. §. fi. ff. de pac. vbi instruit aduocatū/ vt sit cautus si velit impugnare pactum gratuitum factum a tutore vel curatore/ vt dicat q debitum erat liquidum: quod intelligitur etiam quando de facili non poterat liquidari.
21 ¶ Pro intento habeo vltra premissa: quia * confessio procuratoris vel syndici constituti in iudicio nocet domino. l. non solum in prin. ff. de procur. c. fi. de confes. hoc lib. Bar. in. l. certum. §. sed an ipsos. ff. de confe. Panor. post Antho. in. c. primo. ē. vt lite non contesta. c. presentiū de testib. hoc libro/ per que iura Alex. con. lxviij. nu. x. ⁊ viso ⁊ dudū discusso vol. ij. dicit id de syndico procedere. Postremo si que-
22 ras an * capitulum sine superiore possit constituere syndicum vide ⁊ latissime per Signorol. de homed. in con. xxviij. Si queritur. Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Cap. vij.

Licet is qui ꝓcurator cōstituitur ab absente dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum, hoc tamen nequaquam obstante quandiu cōstituens in eadē perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit quandocunque placebit.

Summarum domi. Io. mo. Card.

1 Procurator constitutus in acceptando mandatum potest variare.

Verbum valet/ ⁊ potest/ extensiuum est.

2 Verbum nolle tractum habet/ nō autem verbum nollo vel volo quod est presentis temporis et presens tempus significat nunc esse.

Ex quo ego primus dico me nolle statim incipit ius ad te secundum deuolui.

3 Procurator dicens se nolle statim desinit esse procurator.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mandatum durat donec voluntas durare presumitur.
Nisi sit mutata vel extincta voluntas/non extinguitur mandatum.
2 Mutatio voluntatis non presumitur etiam vsq; ad vltimum vite spiritum/nisi probetur.
3 In his que solo cursu temporis non mutantur presumunt de preterito in presenti.
Inimicitia durare presumitur nisi reconciliatio probetur.
4 Continuatio presumitur si alias mutatum possidendi propositum non apparet.
Ea que sunt nature iuris habentis causam ad tempus ipso iure ex tempore pereunt.

1 Licet. Procurator * cōstitutus in acceptando mandatum potest variare. Ecce ergo [placebit] ar.ff.ad tertul. filij mater in fin. ff. de lega.ij. si ita quis in testamento.
¶ Et est ratio quia verbum volet/ ꝛ potest/ extensiuum est: vt dictis iuribus: ꝛ.ff.de leg. iij. fideicōmissa.§.hoc autem. Et de hoc no.ff.de verb.obliga.si quis stipulatus sit.
¶ Sed cōtra.ff.quorum lega.l.j.§.quod ait pretor/ ꝛ .§.prodest.ff.de successo.edic.l.j.§.qui semel.ff.de reg. iur. eius est nolle. Dic * ꝙ verbum nolle tractū habet.
2 ¶ Sed verbum nolo. vel volo quod est presentis temporis: ꝛ p̄sens quod tempus significat nunc esse secundum philo.tractuȝ non habet regulariter. Et est ratio/cum sim primi gradus in successione ꝛ tu secundi. Ex quo dico me nolle: statim incipit ius ad te ꝓm deuolui. vt.d.§.qui semel.
¶ Sed vbi ius ad nullum deuoluitur alium quam ad dn̄m
3 ꝓcurator * dicens se nolle: statim desinit esse ꝓcurator: ar.eo.is qui.j. Respon. Si tamē dominus in ea persistit voluntate ꝓcurator ex ꝑseuerantia illi⁹ voluntatis occupare
a poterit [a]: vt hic. Et hoc est statutū / ne propter defectū ꝓcuratoris contingat negocia prorogari ar. s̄. hoc lib. de offi.delega.si is cui: ꝛ.c.statuimus: vnde de rigore secus.
¶ Et de hac materia no.supra hoc lib.de res.si pro te. Jo. Mona. Cardinalis.

a Poterit. Uide que in ꝓposito citat Alex.in con. clxxxix. in fine viso statuto: vol. vij. ꝙ mandatuȝ
1 * durat donec voluntas durare p̄sumitur: ꝛ nisi sit mutata vel extincta voluntas/non extinguitur mandatum.l.si vero non remunerandi.§ si mandauero.ff.manda. ꝛ
2 l.si pater. ff. de manu.vindic. ꝛ.l. mandatum.C.manda. Sed * mutatio voluntatis non presumitur etiam vsq; ad extremum vite spiritum nisi probetur.l.cum hic status.§.j.in fi.ff.de dona.inter vir. ꝛ vxo.l. cum tantum.ff.de probatio.c. cum maiores ad finem ꝛ ibi no. s̄. de bap.no. Jason in con.xviij.col.ij.vol.iij. ꝛ Petrus de Ancha.con.xc.considero ꝛ Alex.con.lxxxj. nu. iij. reuocatur in dubium/vol.v. Domi.in con.cxv.colum.ij. Super dubio dum dicit: ꝙ ex quo volūtas hominis est semel deducta ad certum actum presumitur perdurare in illo / nisi ostendatur mutatio volūtatis.d.c.maiores: ꝛ regula semel malus hoc lib.quam comprobabo late in.c.primo de vsur. Alex.in con.xxix.col.j.preclare.vol.iij. ꝛ con.xxxiij.in fi.eo.vol. Archi. ꝛ doc.in.c. Si delegatus.s̄.de offi.delega.hoc lib. Ad idem facit tex.noster qꝛ si dn̄s cōstituit titium ꝓcuratorem suum/ et Titius respondit se nolle acceptare mandatum tamen potest postea Titius quandocunq; acceptando mandatum: vti officio procuratoris / nisi appareat ꝙ dominus mutasset voluntatem que non presumitur mutata nisi probetur secundum doc. hic quod nota cōtra ydiotas qui dicunt mandatum reuocari aliquo tēporis spatio.
¶ Premissa firmat Petrus de Ancha.con.lxiij.in fine/mo
3 tiua iudicis: vbi subdit rationē: qꝛ * in his que solo cursu temporis non mutātur presumitur de preterito in presenti: vnde olim excommunicatus: hodie presumitur excōmunicat⁹. Et similiter olim dn̄s: hodie p̄sumit dn̄s.l. siue possidetis.C.de ꝓbatio. facit quod not. Bellamera deci.666 ei qui/vbi dicit/ꝙ ei qui in gratia assernit se esse scholarē/ sufficit si ꝓbet ꝙ fuit ante scholaris: licet non tēpore gratie facit: qꝛ durare inimicitia presumitur nisi reconciliatio probetur per modos no.institu.de iniur. ꝛ.l.iij.ff.de adimē. lega.no. Pet.de Ancha.cō.ccxlvj.col.ij.in causa agitata.
4 ¶ Item continuatio * p̄sumitur si aliter mutatum possidēdi ꝓpositū nō apparet: vt.l.eum qui.§.in popularibus. ff. de iureiur.no. Idē Pet.de Ancha.con. cclij. col. fi. frater charissime. ¶ Et sic constitutio procuratoris non dicitur nature iuris habentis causam ad tempus: quod ipso iure. ex tempore perit.not.idem Pet.de Ancha. con. cccxxxix. col.pe.pro maiori.
¶ Uide pro ipso intento eundem Petr.consi. ccclvij. quia presupponitur. Probus.

Bonifacius octauus. Cap. Octauum.

SI quē sub ea forma quoties te abesse contigerit, constitueris procuratorem ad causam non ideo (licet tractes eam postmodū per teipsum) procuratorem ipsum dignosceris reuocare quinimmo procurator idem procuratoris assumet officium quandocunque te contigerit absentare. ¶ Secus si simpliciter a te fuerit constitutus, tunc enim siue ante litem contestatam siue post, ad causam ipsam venias, non vt ipsi procuratori assistas, sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare censeris, nisi dicas expresse quod ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstante) manere, vel nisi quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis, vt si forsan aliquis immineat articulus in quo tu melius nosti veritatem aut si sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ex ratione coniecturata licet arguere: prout a ratione expressa in lege.
2 Quod operatur propositum in proposito/operatur oppositum in opposito.
Que sunt probationis difficilis probātur per cōiecturas.
3 Ex multis coniecturis resultat vna plena probatio.
An per coniecturas valeat probari falsitas.
Dolus ꝛ deceptio probantur per coniecturas: ꝛ ex his que incontinenti subsequuntur.
4 Ex coniecturis percipitur bona vel mala fides / prout ex inualida probatione probatur.
5 Coniecture sumuntur ab his que geruntur ante actum/ ab his que in actu ꝛ ab his que post actum fiunt.
6 Quandoq; coniecture sunt leues/quandoq; vrgentes/ et quandoq; violente secundum factorum varietatem.
Cōiecturā volūtatis defuncti ex plurib⁹ sumere debem⁹.
7 Ex precedentibus indicijs proceditur ad torturam.
Ad probationem indicij duo testes requiruntur.
8 Confitens crimē nullis precedentibus indicijs: an sibi p̄iudicet confessio.

Ex presumptionibus (etiam violētis) nunq̄ est in ponēda pena vltimi supplicij: sed minuenda.

10 Metus quando dicitur non purgatus.

11 Actus clandestini vel furtiui probantur per coniecturas.

12 Ubi pena petitur: requiritur liquidissima ꝓbatio eoꝝ que adducuntur pro pene commissione.

13 Coniectura dicitur ꝓbabilis humane nature ꝓsumptio.

Probatio per coniecturas/dicitur probatio manifesta.

Probatio dicitur apertissima/si fiat per indicia.

SI quem. Hic tanguntur due forme constituendi procuratorem. Et in secunda expeditur questio sabbatina que tangitur. ff. mãda. l. qui mutuam. §. non ideo. Pone ergo [absentari] ar. C. d' cura. fur. cuꝫ alijs [assistat] quod potest. s. eo. §. quis in fine ⁊. ff. eo. Paulus [manere.]

¶ Et sic protestatio hic cõseruat quod sine protestatione amitteretur. j. hoc lib. de homici. p̄relatis ⁊. j. hoc lib. de reg. iur. in generali [coniecturis] * vt declarāt sequentia [veritatē] ff. eo. tit. fi. actor opportuna. s. eo. §. quis. j. Respō. Jo. Mo. Cardinalis.

1 COniecturis. Que cõiecture multum operantur in iuri. nostris: quia * ex ratione coniecturata licet argueret Bal. in. l. maximuꝫ vitium. C. de liber. p̄teri. ⁊ in. l. quãuis. C. de fideicõ. sequunꝫ Paul. de castro ⁊ Cuma. in. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matri. sicut licet arguere a ratione expressa in lege. l. milites agrum. ff. de re milita. ⁊ in. l. his solis. C. de reuoc. donatio. Bald. post Petr. ⁊ Cy. in. l. nõ dubium. C. de legib. tradit Maria. Sozi. con. clxv. colū. x. visis inuestituris/vbi subdit q̄ ita ex opposito sicut licet arguere a ratione legis expressa cessante. l. adigere. §. quis. ff. de iure patro. ita

2 licet arguere a ratione tacita cessante: qꝛ * qđ operatur ꝓpositum in proposito: operatur oppositum in opposito. l. si vt proponis. C. de nup. l. si ex toto in prin. de lega. j.

¶ Item que sunt probatiõis difficilis vt sunt dominia not. Calca. in con. xxxij. col. v. in causa magnifici probātur per ꝯiecturas vel presumptiones iuxta no. in. l. omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. l. consensu. C. de repud. c. in literis. s. de testib. late hanc regulā probat Jason in con. cxlj. nu. iiij visa longa: vol. iiij. Calca. in con. viij. nu. xiij. in causa ⁊ con. xxiij. Quod dictus Jacobus vbi post multiplicem cõprobationem regule concludit solutionem probari per coniecturas que regula procedit quando negotia bona fide aguntur. Sozi. con. ccxcj. col. pe. visis literis pro hoc vide Alex. de Jmola con. iiij. col. prima versi. Et attento viso ꝓcessu inquisitionis in. vj. vol. vbi dicit/q̄ si delictum est commissum de nocte: ⁊ tempore tali/q̄ nullo modo luna lucebat nec lumen aliquod reddebat: adeo q̄ non possent decerni delinquentes tunc ex quo probatio est difficilis: sufficit ꝓbare per famam/ saltem concurrentibꝰ aliquibus adminiculis vel cõiecturis/q̄uis alias talis probatio nõ fuisset sufficiens. l. siquidem. C. solu. matrimo.

3 ¶ Facit * quia ex multis coniecturis resultat vna plena ꝓbatio no. in. l. ij. vbi doc. ff. de excu. tutoꝝ. Alex. con. xiiij. nu. xvj. visis volu. vj. facit etiā in simili quia due semiplene ꝓbationes simul iuncte etiam diuersi generis plenam faciunt ꝓbationem maxime qñ ad eundem finem tendūt glo. in. l. ij. §. fi. ff. de excu. tutoꝝ. q̄ exclamatur a docto. vt placet Calca. in. d. con. viij. pro qua alleg. glo. in. l. iij. §. eiusdē. ff. de testib. ⁊ in. l. admonendi. ff. de iureiur. vide que dico c. presentiū in verbo credo de testib. j.

¶ Et an per coniecturas valeat ꝓbari falsitas: vide que tradit Jo. de anania: ⁊ ibi Bolog. in addi. ad eū cõ. xlviij. Dubium de quo. Dolus etiam ⁊ deceptio ꝓbatur ex cõiecturis/⁊ ex his q̄ incõtinēti subsequūꝫ. l. dolū. C. de dolo. l. si vētri. §. fina. cū ibi no. d' pu. credi. ff. c. officij. s. de ele. De ꝓbatiõe aūt eoꝝ q̄ fiūt de nocte vide Alex. cõ. clxj. col. j. viso ꝓcessu vol. v. ⁊ in con. xxviij. cõsideratis: vol. iij. vbi late tractat de cõiecturis quē etiam vide in cõ. xcviij. col. pe. qñ per excellētissimū eo. vol. pro eo quod dicimus de his que sunt difficilis ꝓbationis.

4 ¶ Item * ex coniecturis percipitur bona vel mala fides Bal. in. l. j. C. de de vsucap. transfor. Neapoli. deci. 369. nu. viij. alphõsus/vbi subdūt q̄ bona fides ⁊ mala fides ꝓbatur ex inualida probatione: vt ibi comprobāt ⁊ latius Calca. in cõ. 28. illud afferam in medium.

5 ¶ Ulterius. Adde q̄ * coniecture sumūtur ab his que geruntur ante actū/ab his que in actu: ⁊ post actū dicit Maria. Sozi. con. cxlvij. col. pe. versi. Ex qua cõclusione: visa facti contingentia/vbi ipse ponit exempla que vide.

6 ¶ Sunt * eīm quandoq̄ coniecture leues/ quandoq̄ vigentes: ⁊ quandoq̄ violente: secundū factoꝝ varietatem dicit idē Sozi. con. clx. in prin. in p̄senti: ⁊ con. cxcij. colū. ij. capio difficultatem.

¶ Et quando liceat arguere ex coniecturata mente vide Sozi. con. ccxxvj. col. ij. questio.

¶ Cõiecturā autē volūtatis defuncti ex pluribꝰ sumere debemus: ⁊ inter cetera/ex charitate/⁊ necessitudine/ ⁊ ex mente. Et hec vltima ante omnes alias est consideranda vt in. l. in conditionibus primum locū. ff. de conditio. ⁊ demon. ⁊. l. si seruus plurium. §. fi. de lega. primo pro quo vide q̄ late tradit Jason in con. lij. vol. ij

¶ Et mentem mouētiū qualiter colligimus / dicit tex. q̄ ex arbitrio ⁊ opinione viuentium. l. qm. C. de natur. liber. citat Pet. de ancha. con. ccxxxvij. col. ij. Quia in. j. q̄sito.

¶ Et sic habes ex premissis/⁊ eis que notata sunt in p̄cedentibus: q̄ coniecture multum in actibus hominum prosunt/ ꝑut dicitur de indicijs * quoꝝ occasione proceditur

7 ad torturam in criminalibus: quibꝰ deficiētibus sistimus Adeo q̄ dispositio iuris cõis sustinet/q̄ si aliquis est tortus non precedentibus legitimis indicijs: cõfessio facta in tormētis quātūcunq̄ postea ratificata: non est sufficiens ad condēnationem vt est de mēte. glo. no. iuncto tex. in. l. pe. ff. de questio. no. Ang. in. l. qui in aliena. §. celsus. ff. de acquir. heredi. vbi querit. an si aliquis sit tortus non precedentibus indicijs si postea ꝑseuerat in cõfessione/ possit notarius scribere ipsum sponte confessum: ⁊ dicit q̄ non si sciuit eū tortum sine indicijs/quia presumitur durare metus tormentoꝝ: ideo scriberet tunc contra veritatem. Si aūt iuste p̄cessissent tormēta: tunc possit scribere notariꝰ/ q̄ reꝰ fuit spōte ꝯfessus: dūmō īter tormēta et ꝯfessionē aliquod mediū interuallū īteruenīat qđ īteruallū quale esse debeat/relinquiꝫ iudicantis arbitrio vt no. in. l. j. §. diuus Seuerꝰ. ff. de questio. ⁊ ita tenet Joan. de Jmola in. di. §. celsus/quod videtur placere Alexan. in con. primo. col. prima vol. tertio. Ubi hoc latius comprobat nu. v. vj. ⁊. vij. vbi

8 etiam nu. ix. subdit q̄ * ad probationem indicij duo testes requiruntur/glo. ⁊ ibi doc. in. l. fi. C. familie erciscū. Jnno. in capitulo sicut. s. de symo. Bal. in. l. prima. §. Cornelio. ff. de questio. Ang. in. l. fina. ff. quod metus cau. quod firmat idem Alexan. consilio vndecimo. Sētio vol. quarto. nume. vj. ⁊ ratio ad precedens dictū videtur. Quia reus perterritus ex tormentis iniuste illatis: semper verisimiliter debet timere ne iudex de nouo iniuste torqueat. l. si cui. §. ijsdem. ff. de accu. Jsta latissime comprobat idem Alexan. in consilio. lij. col. secunda viso themate illustrissimi. vol. ter-

9 tio. vbi adducit vnum dictum Bal. q̄ etiam * si ille qui cõtra se in criminali confessus est (nullis precedentibus indicijs) asserat se fuisse confessum per torturam/quamuis non appareat aliquid de tortura: dum tamen appareat confessum esse detentum: talis confessio non est efficax ad condēnandum propter non verisimilitudinem quod sponte fuerit confessus.

Hinc late firmat Alexan. in consilio. cxv. in fi. in causa. vol. tertio q̄ ex presumptionibus etiam violentis nunq̄ est inponenda pena vltimi supplicij: sed minuenda. not. Jnno. in cap. quia supra de presump. Antho. ⁊ alij in. c. afferte. eo. ti. Bal. in. l. fi. C. de proba.

¶ Pro premissis attende que in simili ipse Alexan. tradit in con. xcviij. col. fina. quoniam per excellentissimum / vol.

10 tertio post Bal. in. l. prima. C. quod met. cau. q̄ * quando post metum illatum ⁊ post contractum factum per metum secutus est actus tendens ad approbationem ipsius precedētis contractus: si talis approbatio incontinenti subsecuta est: tunc in dubio non inducit voluntariam approbationem: neq̄ intelligitur purgatus metus: allegat id quod not. in. l. prima. §. que honorande. ff. quar. rer. actio. non dē. idem firmat ipse Bal. in. l. fi. C. de conditio. ob turp. cau. in fine.

¶ Si autem ex interuallo distinguitur. Aut subest eadem causa metus/⁊ tunc nõ dicitur approbatio/alias sic/ vt ibi late comprobat ipse Alexan. cuius verba aliter non refero

ne sim transcriptor: vt in simili dicit ipse Alex. in con. xcvj. in presenti causa. vol. iij.

¶ Et redeundo ad thema/habes: vt. s. dixi/quod in his in quibus a communiter accidentibus difficilis est probatio admittitur probatio per coniecturas. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si vicinis. C. de nup. l. consensu. §. super plagis. C. de repud. l. non oes. §. a barbaris. ff. de re milita. in talibus enim lex contenta est probationibus que haberi possunt quamuis plene non sint. Dico et late in. c. presentium in verbo credo de testib. hinc Bal. in. l. si quis ex ar-
11 gentariis. §. pe. ff. de eden. quod actus * clandestini/vt furtum probantur per coiecturas: puta si probatur quod hostium fuit ruptum/vel quod famulus aufugit. d. §. a barbaris. Istud latius prosequitur idem Alex. co. xxiiij. col. ij. animaduersis vol. ij. et latissime in con. iiij. viso themate: eo. volu. ij. et con. lxix. in prin. visa eo. vol.

¶ Et sic ex premissis habemus argumentum a contrario sensu: quod si factum non est difficilis probationis: quod non valet probatio per coniecturas. Pone exemplum in eo quod idem Alex.
12 citat in con. xxxiij. col. j. viso themate eo. vol. ij. quod * vbi pena petitur: requiritur liquidissima probatio eorum que adducuntur pro pene commissione: ita dicit Bal. in. c. j. in ti. qualiter do. proprie. priue. dicens probari per tex. singul. in l. in testamento: et. l. j. ff. de conditio. et demum idem Bal. in. l. j. in. iiij. oppo. C. de his qui pe. no. vbi dicit quod ad comissionem pene/non sufficit probare coiecturas: sed requiritur liquida probatio: in tantum quod infertur in causa pene locum non esse delationi iuramenti / quod alias in aliis causis defertur regulariter vide que dico in. ca. Romana in verbo deferri de testib.

¶ Ponit vnum casum no. quo defertur iuramentum Alex. in. d. con. lxix. nu. vij. visa facti. volu. ij. quod si duo testes dicunt/vidimus quod Titius mutuauit Seio pecuniam: sed nescimus quantum: quod tales testes probant si per alios duos testes potest coniecturari de qualitate: vtpote quod dicunt quod Seius petijt a Titio mutuo. x. et cum hoc defertur iuramentum a iudice: et his omnibus coadunatis resultat optima probatio: et hoc sit dictum incidenter.

13 ¶ Coniectura * enim dicitur probabilis humane nature presumptio: no. glo. pragma. in prohe. circa finem in verbo coniectura allegat ad hoc. l. continuus. §. cum itaque. ff. de verb. obliga. et de pigno. act. l. si seruos in fi. Hinc dicunt Neapo. deci. xl. nu. xiiij. de tribus/ quod probatio per coiecturas dicitur probatio manifesta: vt in. l. licet de lega. j. l. si quis locuples. ff. de ma. testa. Bar. in. l. si quando. C. vnde vi. et in. l. j. in fi. et de verb. oblig. tradit Alex. in. d. con. 24. nu. vj. animaduersis. vol. ij. Et subdunt idem Neapol. vbi. s. nu. xvj.
14 quod * probatio dicitur apertissima/si fiat per indicia ar. ff. de leg. j. l. imperator et. l. qui habebat. ff. de reb. dub. Probus.

Bonifacius Octauus.

Caput. ix.

PRocurator non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quam si ad hoc mandatum habuerit speciale. ¶ Et quamuis alias is qui constituitur ad negocia procurator alium dare possit, in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo posset periculum imminere) non poterit deputare alium nisi hoc eidem specialiter sit commissum. ¶ Sane si procurator antequam contraxerit, a domino fuerit reuocatus, contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse quam ea cum qua contraxit reuocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti extitit, cum illius consensus defecerit sine quo firmitatem habere nequiuit.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Specialia speciale mandatum exigunt.
2 Mandatum reuocatur licet ignoretur reuocatio a mandatario.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uolens contrahere matrimonium carnale vel spirituale per procuratorem et penitens procurator nihil agit licet penitentia non venerit ad eius noticiam.
2 Constituens nouos procuratores ad acceptandum videtur primos reuocare posito quod non sint certificati.
3 Renuncians post constitutionem procuratoris ad renunciandum.
4 Iurans non reuocare vel penitere an illud possit facere.
Non valet conuentio per quam constituo aliquem procuratorem meum cum pacto quod non possim eum reuocare.
5 Quod ab initio est voluntatis factum est necessitas.
Iusta causa multa inducit contra promissa in contractu.
6 Permutans iurans non reuocare non potest reuocare.
7 In contractibus innominatis re integra locus est penitentie in rebus prophanis: non in spiritualibus: in quibus non cadit interesse pecuniarium.
In rebus spiritualibus preiudicium non est estimabile.
8 Quomodo dicitur matrimonium spirituale.
Sola promissio dandi temporale pro spirituali inducit symoniam.

a PRocurator, [a] Hec decretalis habet tria dicta ecce [speciale.]
1 ¶ Nota specialia * speciale mandatum requirunt vt. s. eo. qui ad agendum [et quamuis.]
¶ Nota hic instantiam contra regulam datam. s. eo. c. primo in fi. et concordat. ff. de ritu nup. generali in prin. [existit]
2 ¶ Et est ratio quia * mandatum reuocatur/licet ignoretur [b] reuo-
b c catio [c] a mandatario/quamquam hoc casu mandati agatur: ne damno afficiatur mandatarius sine culpa sua. ff. manda. l. si vero non remunerandi et. l. si mandassem. ff. de dona. l. ij. §. si quis donaturus. ff. de manu. vind. si pater [nequiuerint]. xxx. q. ij. vbi cum enim simul non sentiunt. Idem non est consensus concurrens pro eodem tempore. Ioan. Mo. Cardi.

a PRocurator. Uide Pet. de Ancha. con. ccxxviij. A. duas filias habebat/et duobus consiliis sequentibus. Antho. de Butrio con. lxiiij. A. duas filias habuit et con. sequen. que omnia videntur eiusdem tenoris/Alex. con. cxlvj. in causa et lite. vol. v. et con. cxlix. viso processu eo. vol. Probus.
b ¶ Licet ignoret. Pro hoc est gl.
1 in. c. nec illud in verbo vxor in fine. xxx. q. v. vbi dicit quod * si quis consensum suum exprimat alicui femine per literas et ante receptas ab illa: iste peniteat non est matrimonium licet illa cosentiat/quia requiritur quod duret voluntas et adsit mutuus consensus per ea que late dico in capitulo primo. in verbo desit consensus. j. de despon. impuber.
¶ Istud possumus ampliare ad matrimonium spirituale puta in procuratore constituto ad acceptandum beneficium/ per ea que tradunt domini de Rota in antiquis decisioni.
2 clxxj. vbi dicunt quod constituens * nouos procuratores ad acceptandum: videtur primos reuocare posito quod non sint certificati: quia ex quo agitur solum de preiudicio constituentis non inspicitur quod procuratores qui reuocantur sint certificati vel non. Rota pro hoc iura adducit que repetit

Fely.in.c.ex parte decani.nu.xviij.versi.fallit tertio. §. de rescrip. quē vide pro intento reuocationis tacite ꝛ expresse. Quibus adde que notat Ludo. Roma. in consilio. cccxlij.col.j.quo ad primum ꝛ post eum Auriol. hic in additio.ad Guil.de monte Laudu.ꝙ si * post constitutionē procuratoris ad renunciandū beneficium: ipse constituēs illud renunciet/iam censetur procurator reuocatus: quia finitum est eius mandatum: ꝛ vacatio beneficij non potest ex vnius persona dupliciter contingere/ non superueniente post primā vacationē nouo titulo/ quod nota: qñ penitet constituisse in fauorem alicuius: qꝛ ad impediendum ne tali prouideatur: debet sic fieri/quando nō potest intimari: reuocatio secundum nota.in cle.vnica de renuncia. vide q̄ pro hoc vltimo dixi in rub.de renuncia.ante finē. Prob⁹.

¶Reuocatio. De reuocatione vide que dixi.§.eo.in.c. q̄uis vltra que attende ad Alex.con. xviij. visis capitulis vol.ij.qui dicit glo. hic in verbo reuocatus cōiter per doc. approbari dum dicit: ꝙ * licet quis iurauerit non reuocare vel penitere: ꝙ nihilomin⁹ penituerit reuocare: licet periurus sit/ꝛ de eo debeat sibi penitentia imponi: mouet͂ per id quod habetur in.c.sicut ꝛ in.c.inter.§.de spon. Istud cōprobat pluribus medijs. Primo/qꝛ non valet conuētio per quam constituo aliquem administratorem vel ꝓcuratorē meum cū pacto ꝙ non possim reuocare Bar.in.l. cum precario per illum tex.ff.de preca.not.Ang.in.l.stichus.§.vsufructus.ff.de solu. Idem in simili si facio testamētū/ꝛ promitto cum iuramento illud nunq̄ reuocare: non obstante iuramento possum illud reuocare/q̄uis reuocando sim periurus secundum magis cōmunem opinionem not. Jo.and. in regula qđ semel Jo.imola.in.c.dilecto. §. de ꝑben. ꝛ in c.cum contingat in primo mēbro.§. de iureiur. Ubi per plura ostendit hanc esse veriorem. Ad idem quod not. Antho. de butrio in.c.pe.§.de offi.vica.ꝙ si vicarius sit constitutus ad tempus/cum iuramento de non reuocando: si reuocetur ante tempus: valet reuocatio / efficitur tamen constituens periurus si sine causa reuocet ratio potest esse: qꝛ * quod ab initio est volūtatis/factuꝫ est necessitas.l.sicut C.de actio.ꝛ obliga. Si tamen cū causa: vt quia male gerat officium: vendendo iusticiam/vel similia faciēdo: tunc sine dubio reuocatio valebit: ꝛ reuocās non incidet in periurium: nec in aliam penam promissam/propter tacitam cōditionē subintellectā in iuramēto.c.quēadmodū.§. de iureiuran. ¶Pro hoc pone aliam instantiā. Aliquis coit societatem cū Titio ad tempus ꝓmittens de non diuidēdo ante tempus. Si socius vcꝫ Titius est sibi molestus vel rixosus: potest contrauenire ꝛ diuisionem petere.l.si conuenerit.ff.pro socio vbi Bar.notat in.l. iubemus nulli vbi Bald. C. de sacrosanc.eccle. ꝛ subsistente legitima causa non est opus absolutione a iuramento: ratio ad premissa resultat/qꝛ iuramentū est cōtra naturā actus: vel non habet cōcursum iuris cōmunis: licet possit seruari sine interitu salutis eterne ꝓ.hoc habes que dico in.c.vnico in versi. Item ista consuetudo.j.de cler. non residen. q̄bus adde que in simili no. Alex.in con.lij.col.ij.viso testamēto: vol. ij.vbi notando dicit post Bal.in.l.j.in vlti.colū.C.de vsufruc.ꝙ si in instrumento cōtinetur ꝙ ego ꝓprietarius promitto vsufructuario non inferre vim ꝛ questionem vel molestationem aliquam: ꝙ hoc non obstāte potero petere ab eo satisdationē de vtendo ꝛ fruendo arbitrio boni viri: qꝛ dicta verba intelliguntur / nisi quando oriatur questio ex natura eiusdem actus.l. quero.§.inter locatorem.ff. locati ¶Premissa possunt moderari per ea que trandunt Do.de Rota in antiq.deci.ciiij. Nota ꝙ vbi * aliquis facit ꝓcuratorem: vbi dicitur ꝙ ꝓcurator cōstitutus ad permutandū ꝛ resignandū beneficiū causa ꝑmutationis: nō potest reuocari qñ dominus iurauit non eū reuocare / ꝛ si reuocat nō valet reuocatio: ratio/quia ex quo partes libere cōsenserūt ꝑmutationi fiende possunt se ligare iuramento: vt fiat permutatio p.c.cum inter.§.de renūcia.ꝛ sic habet locū quod.§.diximus.p.d.l.sicut qꝛ talis cōstitutio dicit͂ non volūtaria sed necessitata a iuramēto: quod reperitur ciuiliter ꝓstitum seu canonice licet non interuenerit stipulatio per ea que tradit Alex.in.d.consi.xvj. viso themate. vol.ij. Item agitur de ꝑiudicio alterius compermutantis. ideo non licet penitere: licet ꝑmutatio dicatur cōtractus innominat⁹ in * quo est locus penitentie re integra: ꝓut ꝛ in alijs cōtractib⁹ innominatis.l.si pecuniam in prin. et ibi glo.in verbo liceat penitere.ff.de cōditio.ob cau.l.j.ff. de rerū permutatione ꝛ.l.iurisgē. cū ibi nota.ff.de pac. qꝛ illud habet locū qñ potest agi ad interesse: vt in reb⁹ prophanis j.d.l.si pecuniā. Sec⁹ qñ non potest agi: vt in reb⁹ spiritualibus in quib⁹ nō cadit interesse pecuniariū. Inno. in.c.querelam.§.de elec.quod placet Do.de Rota.ibi ꝛ decisio.164.in antiq.ꝛ Fely.in.c.ex parte decani.nu.xiij.§. de rescrip.vbi subdit rationem ꝙ nō cadit interesse: qꝛ preiudicium nō est estimabile: nec iuuat dicit in cōtrariū tex. noster/qui videtur loqui in spiritualibus vcꝫ matrimonio quod dicitur spirituale: verum est de se: tamē inquātum cōtrahitur inter laicos/non dicitur proprie spirituale/quod patet: qꝛ ibi interuenit dos ꝛ sic datio rei temporalis que nō potest interuenire in spiritualibus: glo.in.c. quicquid. p̄ria.q.j.que allegat.c. honorantur.xxxij. q.ij. Ad idem ꝙ not. Jo.mo.in rub.de rerū permuta.facit in arg.quod not. glo.ꝛ doc.in.c.ex parte el.j.§.de officio deleg. Put nec ꝓmissio not.glo.pragma.in ti.de elec.in.§.ego in verbo promissione que dicit ꝙ sola * ꝓmissio dandi temporale pro spirituali inducit simoniam.c.nobis.c.veniens.§.de simo. ꝛ.c.ij.§.de confes.cōprobat Calca. con.xxxj.colum.ij. Antonius. Probus.

¶De his que vi metusve causa fiunt. Rubrica.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Officium procuratorum est gratuitum.
Que vi vel metu fiunt / gratuita non sunt: sed ipsis contraria.
Opposita iuxta se posita / magis elucescunt.
Pacta sunt voluntaria.
2 Que metu verisimili fiunt: sunt simpliciter inuoluntaria: sed ex circunstantijs sunt voluntaria
Metus quid sit: hic declaratur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Opposita iuxta se posita/maiora ꝛ minora videntur.
2 Metus quomodo probetur.

Icto §.de procuratoribus quorum officium est gratuitū ff.de procura.litem.ꝛ.ff.manda.l. prima.in fine.
¶Et quia ea que vi vel metu fiunt/gratuita nō sunt/ sed ipsis cōtraria: ideo post premissa (cum opposita iuxta se posita magis [a] elucescunt) tractat de his ꝛc.
¶Uel dic dicto.§.ꝓximo de pac. que sunt voluntaria / sequitur de his que non sunt voluntaria vt vis.l.v. di. si euangelica/ ꝛ metus.ff.eo.si mulier.§.si metu/ꝛ.ff.de ritu nup.si patre.
¶Nam secundum philosophum ethi.iij. Que * metu verisimili fiunt/sunt simpliciter inuoluntaria: ſꝫ ex circunstātijs sunt voluntaria/ vt dictis legibus probatur.
¶Et dic ꝙ metus [b] est instantis vel futuri periculi causa/ mentis trepidatio.ff.eo.l.prima.
¶Et dicitur metus/quasi mentem [c] tenens ne sit libera.
¶Et qui metus excuset ꝛ qui non not.§.eo.cū dilecti.
¶Et que sint species vis/notatur.§.eo.ad audientiam.
Joannes Monachus Cardinalis.

Agis elucescunt. Joan. Mona. in rub.de renuncia.§. dicit (etiam in proposito) ꝙ * opposita iuxta se posita/ maiora ꝛ minora vidēt͂ hominibus: ꝛ cognito vno oppositorum cognoscitur ꝛ reliquum: vnde si vnum contrariorum commendatur/aliud vituperatur/nullus enī dubitat/ dum vnum contrariorum est bonum/ reliquum regulariter esse malum: quia cōtrariorum contraria est ratio. Pone exemplum/quia sapiens ꝛ insipiens differunt: quantum bonū

z malum: iustum z iniustum. Probus.

b 2 ¶Metus. Quomodo * autem metus probetur. Petr. de Ancha. con. ccxcix. visa supradicta pbat: quibus iunge que tradit Alex. con. clvj. viso processu vol. v. vbi etiaz tractat de iusto metu/qui etiam surgere dicitur ex timore iniuste excõmunicationis: notat Car. con. cxix. Scheuella coram vicario. Et quo ad probationem metus vide eundẽ Alex. con. xcviij. quoniam per. vol. iij. Probus.

c ¶Mentẽ tenens. Glo. ij. in fi. c. ad audientiaz. s. co. idem videtur velle. vbi Jo. an. z Panor. dicunt/alias mentẽ terret. Prima tamen expositio videlicet Jo. mo. z glo. placet Do. Steph. Bertrandi con. j. nu. v. parte prima/vbi multa tradit de metu que videre licet. Probus.

¶Gregorius decimus in concilio Lugdunensi. Ca. vnicum.

ABsolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quancunque reuocationem ipsis aut suspensionis seu etiã interdicti, per vim, vel metũ extorta, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus.

¶Ne autem sine vindicta violentię crescat audacia, eos qui absolutionem seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excõicationis sententię decernimus subiacere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Casus in quibus factum per vim vel metum non tenent ipso iure.
2 Regulariter facta per metum tenent: licet possint rescindi: qz habent voluntatem/licet coactam.
3 Sententia pastoris: siue iusta siue iniusta: semp est timẽda non contemnenda.
Interdicti z suspensionis sententia naturam excõmunicationis sententie sapit z in multis pari passu ambulant.
Sententia excommunicationis statim ad se trahit suã executionem.
Absoluitur quis proprie ab excommunicatione: sed reuocatur suspensio/z interdictum.
4 Quod metu fit/euacuatur per actionem quod metus cã.
Crimina non debent remanere impunita.
Verbum extorserit/est intelligendum cum effectu.
5 Excõmuuicatus iterum excõmunicatur.
Metus vanus non inducit restitutionem.
6 Mandans vel ratum habens equiparantur.
Quando conditor canonis non reseruauit absolutionem ordinarius potest absoluere.

¶Summarium domini philippi Probi,

1 Juramentum per vim z metum prestitum/est ipso iure nullum: cui licet contraueniatur non est opus absolutione: de iure tamen canonico secus.
2 Ex iuramento per metũ extorto/duplex oritur obligatio.
3 Matrimonium quomodo debeat esse liberum.
4 Metus extortus debet specifice exprimi/z causa illius ac psona) prout dicitur de instrumento fictitio.
5 Quotiens aliquid cum qualitate aliqua profertur in aliqua dispositione: debet de necessitate qualitas probari/alias agens succumbit.

6 Confessio extorta per iuramentum non valet prout nec iuramentum.
7 Vbi potest subesse alia causa/q̃ approbatio contractus facti per metum: nũq̃ presumitur approbatio.
8 Metus amissionis rerum dicitur metus cadens in cõstantem virum: z iustus metus/prout malus aer/vel ingẽs pestis/metus mortis/vel cruciatus corporis/aut preceptum penale.
Metus quando non purgatur ex temporis interuallo/pone in vxore durante matrimonio.
9 Metus reuerentialis quãdo non presumatur in muliere.
10 Ad inductionem metus non sufficit nocẽdi potẽtia licet non deueniatur ad actum.
11 Eo ipso q testis citatur/si comparet/z deponit/presumitur facere inuitus.
12 Reuerentia pretoris inducit iustam coactionem.

1 ABsolutionis. Hec decretalis habet duas partes. Primo absolutionem p vim vel per metum extortam/viribus vacuat. Secundo versi. [ne autem] extorquentem ipso facto excommunicat [absolutionis.]

a b ¶Nota casum * in quo factum per vim vel metum non tenet ipso iure [a] vt hic. idẽ matrimonio [b] j. de spon. cum locũ: z. c. requisiuit. C. de spon. l. vlti. in fine. Idem in dote. ff. quod metus causa si mulier. §. si dos/z alios casus habes notatos supra eodem abbas.

c 2 ¶Est tamen regulare * q facta per metum tenent [c] licet possint rescindi/quia habent voluntatem licet coactam. ff. quod met. causa si mulier. §. si metu.

e 3 f ¶Sed quid si excommunicatio sit iniusta/nunquid habet locum hoc. c. Dic [d] q sic: qz sententia * pastoris siue iusta siue iniusta [e] semper est timenda z non cõtemnẽda [f]. xj. q. iij. c. j. Unde iste debet humiliter petere absolutionem/nõ per vim seu metum extorquere vt hic. Et parificantur hec tria excõmunicatio/interdictum/z suspensio. Et interdicti z suspẽsionis sententia naturam sapiunt excõicationis z in multis pari passu ambulant. j. hoc libro de senten. excommunica. cum medicinalis. §. z hec eadem. Et hec statim ad se trahunt suam executionẽ: adeo q appellatio subsecuta/istorum effectum non suspendit. j. de appella. pastoralis in fine: licet sit regulariter contra. ff. ad turpil. l. j. ad finem [reuocationem] differentiam ponit inter absolutionem z reuocationem. Absoluitur enim quis proprie ab excommunicatione: sed reuocatur suspensio z interdictum.

¶Vel dic verius/q voluit hic puidere vt illud qd fit p vim vel metum circa relaxationem excommunicationis/suspẽsionis vel interdicti/quocunq̃ nomine censeatur viribus careat ipso iure vt liquet ex textu [ipsius] scilicet excommunicationis [interdicti] hec tria appellatione censure ecclesiastice continentur. s. de verbo. significa. querenti

4 [vacuamus] ipso iure. Alias quod * metu fit euacuatur p actionem quod metus causa: z per alias vias nota. s. cum dilecti [vindicta.]

¶Et sic nota crimina non debere remanere impunita. ff. ad legem aquil. ita vulneratus in fi. [huiusmodi] .i. per

g vim vel metum extortum [g]/vel quocunq̃ nomine vocetur

h [extorserint.] [h]

¶Sed quid si metum intulit/metum tamen passus absoluere noluit: nunquid habebit locum pena huius constitutionis/dic q non: quia hoc verbum extorserit est intelligẽ

i dum cum effectu [i]. j. de cler. non residẽ. relatum de penitẽ. d. prima. hec autem verba z arg. ff. de in ius voc. quanuis [sententie.]

5 k ¶Et sic nota * excommunicatum iterato [k] excommunicari/z qualiter hoc esse possit, notatur infra de iude. ita quorundam.

l ¶Sed quid si per metum amissionis [l] rerum/compellat excommunicatorem ad absoluendum: nunquid incidit iste compulsor in penam huius decre. dic q sic. s. eo. abbas.

m ¶Sed si compellit per metum [m] vanum: dic hunc non incidere in penam huius decre. Quia talis metus non inducit restitutionem/nec proprie metus appellatur. ff. eo. l. metum. z. l. sequen. z. l. nec timorem z de hoc nota. s. eo. cũ dilecti [subiacere] Ipso iure: quia hic canon est late sententie.

¶Sed quid si alius obtinet talem absolutionem pro alio: nunquid est excommunicatus/dic q sic/quia constitutio

generaliter loquitur/ ergo siue pro se/siue pro alio/locũ habet. C. de accu. non ideo.

¶ Sed nunquid ille pro quo obtinetur absolutio incidit in 6 penam huius constitutionis dic * ꝙ sic/ si mandauit / vel ratum habuit. s. hoc lib. de elec. sciãt. j. de senten. excõica. mulieres. ff. de vi. ⁊ vi arma. l. prima. §. quotiens ⁊. j. hoc libro de senten. excõica. cum quis.

¶ Et ideo dico istos absolui posse per suum ordinarium/ cum conditor canonis absolutionem sibi nõ reseruauerit j. de senten. excõi. nuper. Jo. Mo. Car.

a 1 Ipso iure. Potest poni exemplũ in iuramento * per vim ⁊ metum prestito: q2 est nullum ipso iure: ideo nõ opus est absolutione: vt contrauematur q2 non obligat: ⁊ ista fuit opinio Cy. Bar. Paul. de castro Saly. ⁊ cõiter doc. in auten. sacramenta puberũ. C. si aduer. vendi. tamen canoniste tenẽt tale iuramentum p vim ⁊ metum exactum mero iure obligare: licet peti possit absolutio. Inno. in. c. ad aures. s. qḋ met. causa Jo. and. in. ca. si vero de iureiur. ⁊ eo. ti. c. verum ⁊ in. c. ad audientiam. s. quod met. causa Panor. in. d. c. si vero vbi allegat beatum Tho. hoc tenere. ⁊ hoc est tutius dicit Cuma. in con. clxxx. videtur prima fronte. col. ij. ⁊ Archi. in. c. Quis de pac. s. hoc lib. not. Imol. in. c. cum cõtingat. s. de iureiur. col. ij. placet glo. c. auctoritatẽ. xv. q. vj. Ideo serua hanc/ q2 in materia iuramenti tanq̃ re spirituali standum est iuri canonico ⁊ non ciuili, Jo. and. ⁊ alij in. c. primo. s. de noui oper. nũcia. legiste in. l. priuilegia. C. de sacro san. eccle. notat Alex. in cõ. 27. viso libello: volu. primo ⁊. con. liij. visis ⁊ consideratis vol. iij. Istud vide firmatum per neapol. Deci. cclxiij. in causa/ vbi subdunt in fine: ꝙ licet iuramentum per metũ extortũ obligatoriũ sit. c. j. ⁊ in c. abbas. s. quod met. cã. ⁊. c. solicite. s. de resti. spolia. ⁊. d. c. si vero vbi glo. tamen hoc non est simpliciter verũ: quia quo ad extorquentem non obligat/ secus quo ad deũ.

2 ¶ Ex iuramento * eñ per metum extorto: duplex oritur obligatio vna qua obligatur huiusmodi ⁊ talis obligatio tollitur per coactionem. Alia autẽ est talis obligatio qua quisquis deo obligatur vt impleat ⁊ in ista requiritur absolutio. Probus.

b ¶ In matrimonio. Uide que pro hoc late tradit Alexã. in con. xcvij. quoniam per excellentissimum: ⁊ in con. sequen. vol. iij. ⁊ Neapol. deci. cccl. nu. x. fuit dubitatum/ vbi distinguendo dicunt in puncto: ꝙ matrimonium debet esse liberum venit distinguendum *. Aut querim⁹ an esse debeat 3 liberum ab omni coactione vel necessitate extrinseca veniendi contra consensum partium: tunc verum est ꝙ matrimonium debet esse liberum/ ⁊ de ista libertate dicendum est idem in testatore. Aut querimus an matrimoniũ debet esse liberum a necessitate intrinseca: idest de natura matrimonij: vt ex consensu obligentur partes ad obseruandum quod promiserunt: ⁊ tunc quo ad hec matrimonium nõ debet esse liberum: quia esset euacuare omnem neruum matrimonij si diceremus ꝙ consensus non astringit inuitos ad contrahendum/ ⁊ hoc non cadit in vltima volũtate que potest mutari vsq; ad mortem. Probus.

c ¶ Tenent. Adde Petr. de Ancha. con. ccclxxxij. retento ordine. Probus.

d ¶ Dic ꝙ sic. Car. in. c. ab excommunicato. nu. ij. s. de resc. dicit quod excommunicatio iniusta ligat / etiam si iniusta ex ordine: vel ex causa: vt quia contra consilium / siue ex animo. Probus.

e ¶ Siue iniusta. Uide que tradit Hiero. de tortis cõsilio suo quod reperies post consilia Antho. de butrio. Prob⁹.

f ¶ Contemnenda. Nisi euidenter constet de iniusticia illius: per ea que tradit Alex. in con. cvj. nu. xxviij. viso themate antepositio: vol. iij. ꝙ nunciatio noui operis iusta vel iniusta spernenda nõ est: nisi euidenter constaret de iniusticia nunciantis: per. l. j. ⁊. l. ij. ff. ne quis eũ qui in ius voc. vi eximat: facit quod habetur in. c. inter ceteras. s. de re iudica. ⁊ que dico in rubrica de exceptio. Quo ad alias fallẽtias vide glo. in verbo. Ad cautelã in. c. presenti de sentẽ. excõica. ⁊ ante eam. Jo. mo. ibi. Probus.

g 4 ¶ Extortum. Iste metus extortus * debet specifice exprimi ⁊ causa illius/ ac persona ꝑpter quam extortus est: ita videtur probare in simili Petr. de Ancha. con. ccxxvi. col. ij. Ad corroborationem vbi dicit ꝙ qui dicit instrumentum fictitium/ debet dicere speciem ⁊ causam fictionis: ⁊ ad cuius casus reparationẽ sit fact⁹: ⁊ habet equitatẽ istud. Nã iniquũ est/ cum producitur instrumentũ (pro quo p̃sumitur c. accepimus. s. de fide instrumen.) ꝙ perfunctoria ⁊ incerta fictio/ eius vires perimat ⁊ elidat. Ad idem facit/ ꝙ quicunq; dicit instrumentum simulatum: siue agendo siue excipiendo debet dicere qua specie simulationis sit simulatum: alias intentio est icerta/ ⁊ ille contra quem allegatur simulatio/ debet obtinere. l. pomponius scribit si frumentũ §. fi. ff. de rei vendi. que loquitur in agente / idem in accipiente. l. prima. §. labeo. ff. de flu. ⁊. c. in presentia. s. de ꝓbatio. vbi est idem in eo qui ꝓbant per testes obscure. l. cum actum in fi. ⁊ ibi no. ff. de nego. gest. ⁊. l. non solum. §. sed vt probari. ff. de no. oper. nũcia. per quem tex. Bar. ibi. ⁊ doc. per Alex. citatos in consil. lxxxj. colum. iij. lecto ⁊ discusso vol. iij. dicunt ꝙ si stat statutum/ ꝙ in talibus pratis nõ possint tenere bestias ad pascendum infra terminos designatos: ⁊ sic in certa parte prati poterant depascere/ ⁊ in certa non/ fuit postea accusatus quidã quod tenuerat bestias in dictis pratis ⁊ fuit probatum simpliciter ꝙ tenuit animalia in dictis pratis: non autem fuit specifice probatũ ꝙ tenuerit infra dictos designatos terminos non debet cõdẽnari. Pro quo habes in argumento theoricam iuris de 5 qua meminit Alex. in cõ. iij. nu. vij. in causa. vol. ij. ꝙ * quotienscunq; aliquid cum aliqua qualitate profertur in aliqua dispositione/ debet de necessitate qualitas illa ꝓbari: alias agens succumbit. l. iiij. §. docere. ff. vi. bo. rap. ⁊. l. j. §. ait pretor. ff. ne quid in flu. pub. vbi Bar. Bal. in. l. si quis non dicam. col. iij. C. de epi. ⁊ cler. Istud latius firmabo in c. pia in verb. maioris de excep.

¶ Ultra que vide que debent fieri in probatione simulationis per Decium con. 463. col. ij. in causa que nomine ⁊ que dicit Alex. in con. cxxij. nu. ij. super primo volu. j. et in con. 414. nu. 4. ponderatis his eo. vol. ⁊ Calca. in cõ. 36. col. iij. vbi late istud comprobat.

¶ Iuuat qḋ not. Jo. and. in nouel. in. c. auditis col. fi. s. de prescrip. quod qui conduxit equum pro certa mercede pro eundo vsq; ad certum locum ⁊ equus mortuus est in via naturaliter vt dicebatur locator petit: emẽdã; equi conductor allegat ⁊ probat in genere equum esse mortuum naturaliter: ⁊ per illos probauit qui secum erant / ꝙ equus quem equitabat tali die non sufficit nisi probetur ꝙ sit equus locatus per nota. in di. c. auditis ⁊ per Alexan. con. xxxiij. col. ij. vol. ij. ⁊ con. cxviij. nu. iij. in causa. vol. primo. ⁊ con. sequen. nume. v. Probus.

h ¶ Extorserint. Si dicas istud verbum fore preteriti temporis / adhuc non obstat ꝙ ad absolutiones extorquendas non extendatur iuxta naturam legis que est respicere futura. c. fi. s. de cõstitu. quia ratio suadet in futuris/ sicut in preteritis: qua de causa fit extentio legis: faciunt que not. Domi. in consilio. xviij. col. secunda. Quia copiose ⁊ subtiliter: in proposito attende ad ea que notat Joannes de imo- 6 la in con. cix. visa inquisitione vbi comprobat ꝙ cõfessio * extorta per metum/ non valet: idem de iuramento pone instantiam/ quia si vassallus superiori suo nouum iuramentũ (preter antiquam consuetudinem) prestat: illud presumitur extortum: nam alias non presumeretur concessisse suo superiori id quod non deberet/ ne suum videretur iactare/ quod non presumitur maxime vbi aliud presumi potest. l. si cum 7 aurum. ff. de sol. Et vbicunq; * potest subesse alia causa q̃ approbatio contractus facti per metum: ibi nunq̃ presumitur approbatio: notat Areti. in consilio. xliij. col. pe. ⁊ con. xxiij. col. ij. quatuor. Probus.

i ¶ Cum effectu. Uide Maria. Sozi. cõ. xliiij. in prin. ⁊ con. ccvij. col. ij. in causa domine. Pro intento hoc facit qḋ not. Alexan. con. lxxij. nu. iij. videtur vol. tertio. quod statutum dãs premium accusanti intelligitur si probet contenta in accusatione esse vera. Probus.

k ¶ Iterato. Ista est est resolutio doct. post glosam in. d. c. a. ita quorũdam hic per Joannem mo. allegato. vbi Henr. Bo. hic numero quarto multorum doct. antiquorum aducens: ⁊ inter alios Joan. mona. hic/ quem sequuntur moder. ibi post hosti. tenet glo. in capitulo officij. supra de senten. excommunica. glo. in capitulo cum pro causa eodem titulo Joan. mona. in. c. presenti de senten. excommunica. vbi deduco rationes quare feratur secunda excommunicatio/ ⁊ est de mente eiusdem in capitulo licet ante finem de senten. excommunica. firmat Barta. de firmi. in tractatu de episcopo in tertia parte. ij. principa. col. iiij. versiculo vicesimo quero. lib. tertio. Probus.

8 ¶ Metum amissionis/dic * Iste metus dicitur metus cadens in constantem virū (maxime si in eo adsit amissio oīm bonoꝝ vel maioris partis.ca.cū abbas.§.quod met. causa facit quod not.in cap.frequens.j.de resti.spo. vide Calca. consi.iij.) etiā iustus metus dicitur:notat late Domi.in cō. xv.in secūdo dubio/quod exorditur/reuerēde pater. Uide que dixi in rub.de renūcia.ꝛ eundē Domi.in cōsi.clij. Pro intellectu: vbi ait ꝙ corruptio aeris/vel alr̄s malus aer/vel ingens pestis/dicitur iustus metus:facit glo.in ca.dilect⁹ §.hoc titu.ꝛ glo.in capi.si vero.§.de iureiur.

¶ Et quando dicitur metus cadere in cōstantem viruꝫ ꝛ que requiratur ad illum causandū / vide que tradit Alex. in consi.xcviij.quoniā per excellen. vol.iij. quod prosequitur in cōsi.sequen.vbi tractat de matrimonio per metū cōtracto qui subdit ibi col. prima / ꝙ metus dicitur cadere in cōstantem virum:quādo subest metus mortis/ vel cruciatus corporis.l.interpositas.C.de transactio. ꝛ.l.si donationis.C.quod metus causa/quod latius ibi comprobat.

¶ Causari equidem potest iustus metus ex precepto penali/seu induci.Bar.in.l.creditor/in fi.ff.de solu.per.l.fi.§.f ff.isto titu.Ang.in.l.liber homo in fi.ff.de hered.insti. Uide Petr.de Ancha.cōsi.ccxc.visa supradicta ꝛ Deciū cōsi. ccccxcviij.nu.xv.viso casu. Nec semp ex interuallo purgaturiste metus causa metus durante.Pone exemplum scꝫ Bart.in.l.si ob turpem.ff.de cōditio.ob turpem cau.col.fi. vbi cōcludit/ꝙ metus illatus vxori per maritū: nunꝙ ex interuallo purgatur/eodem durante matrimonio.De quo per Decium/cōsi.ccxix.viso puncto/ ꝛ cōsi.468. nu.23.superiori anno ꝛ latissime.d.cōsi.498.ꝛ Neapol.deci.ccxlvj. quidā maritus/vbi vnū dicunt satis notanduꝫ:ꝙ nō sufficit probare vxorem esse verberatā/nisi ꝓbetur ꝙ fuit verberata vt faceret cōtractū.Inno.in.c.accedēs.§.de puer. cōiuga.Bar.in.d.l.si ob turpem.ff.de cōditio.ob turp.cau.

9 Uide preterea Areti.in cō.xxiij.col.ij.vbi dicit/ꝙ met⁹ * reuerentialis nō presumitur in muliere / nisi mine vel verbera precedāt.ca.accedēs.ꝛ ca.j.de cōuer.cōiuga. §.quod latius ibi comprobat.Subdens tamē/ ꝙ in muliere nō debet cadere metus qui caderet in constantem virum glo. in capitu.quod locum.§.de spon.

¶ Et attende in puncto nostro / ꝙ ad hoc vt ille qui gerit actum non videatur sponte gessisse / sufficit adesse potentiam coactionis/sicut quādo mine precesserunt: vel verbe

10 ra/presumetur hoc fecisse coactus. Sufficit * enim nocendi potētia/licet non deueniatur ad actum.l.labeo.ꝛ ibi nota.ff.de sta.liber. Hinc dicit Petr.de Anchara.(referente Areti.in cōsi.xxiiij.col.ij.) quattuor/ꝙ cōsanguinei qui tenentur facere compromissum ex forma statuti / etiam si faciant compromissum anteꝙ a iudice hoc precipiatur:videntur coacti facere/ex quo sciunt ad hoc se posse cōpelli. Pro quo facit quod tradit Bar.in.l.post legatum §.his vero.ff. de his quib.vt indig.ꝛ Bald.in.l.parentes.ꝛ.l.libertorum.

11 C.de testib.ꝙ * eo ipso ꝙ testis citatur si comparet ꝛ deponit:presumitur facere inuitus/nisi habeat excusationem promptam ꝙ omittit.

¶ Ad idem facit quod dicitur in tex. singulari in.l.ait pretor.§.premittitur in versiculo coactus.ff.de minor.ꝙ si debitor allegat coram iudice non debere soluere suo creditori quia minor/ꝛ iudex hanc allegationem non admittat/licet debitor possit appellare:tamen si soluit/videtur soluis-

12 se coactus:quia * reuerentia pretoris (licet ab eo prouocari potuerit) inducit satis iustam coactionem/ de quo late per Iaso.in consi.xxvj.volu.iij.Hinc glo.in.l.qui putat .§.primo.ff.de actio.here.ꝙ licet seruus nō possit cogi adire hereditatem secundum not.in.l.cum proponas.C.de heredi.insti.tamen eo ipso ꝙ exequitur iussuꝫ domini/magis presumitur adire coactus ꝙ̄ sponte. Autoritas enim vel dignitas persone absꝙ aliqua cōminatione tribuit iustam causam metus reuerentialis : vt singulariter probatur in l.cum vero.§.apparet igitur.ff.de fideicō.liber. Et in hoc metus ꝛ nimia reuerentia equiparantur Bart. ꝛ glo.in.l.j. .§.que onerand.ff. quarum rer.actio. non da. Bar. in.l.interpositas.C.de transactio. ꝛ in.l.metum el.j. ff.quod metus cau. Et hec videntur contra intentum Ioan .mo. hic/ ibi est intelligendum cum effectu/cuius opinio videtur amplectenda quia etiam fatetur Aretius vbi.§.ꝙ in contrarium est cōmunis opinio/vt non sufficiat sola potentia coactiōis sed effectus requiratur/ quod videtur placere Iaso.in.d.consi.xxvj.col.pe.ꝛ fina. Probus.

m ¶ Per metum.Uide Alex.in consi.primo.col.iij.volu.iij. De solutione autem facta per metū/vide per Calca.in consilio.cxij.Primo. Probus.

De restitutione in integrum. Rubrica.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In integrum restitutio/est prioris status: vel iuris reintegratio.
2 Suffragium restitutionis non competit dum ordinarium superest nisi in actione famosa.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uerbum integrum intelligitur sine diminutione.
Qui est in alterius potestate non habet personam integram quia est capite minutus.
2 Clausula si qua iusta causa mihi videbitur competit vniuersitati.
3 Restitutio per que verba tollatur.
4 Petens restitutionem in integrum debet probare/ saltem summarie de iure suo.
Beneficium restitutionis in integrum excluditur per iuramentum/nisi sit enormis lesio.
5 Restitutio a principe cōcessa intelligit̄ sine p̄iudicio tertij.
6 Restitutio quid importet ex sua propria significatione.
7 Restitutio purgat omnem maculam.
Restitutus an debeat laudimia de re restituta.
Restitutio retrotrahitur.
8 An restitutio competat ei contra quem sententia est lata.
Quando denegatur appellatio de iure communi:peti potest restitutio in integrum.
9 Restitutio minoris debet concludere vt hic.
10 Qui dicit se turbatum debet dicere causam turbationis: idem de metum passo:quia debet exprimere per quē fuit metum passus.idem etiam de grauato/quia debet exprimere causas grauaminis.
11 Quando aliquid profertur a lege cum aliqua qualitate: vtrunꝙ debet probari.
Postea aliquando refertur ad longum interuallum.
12 Quādo debeat fieri probatio per testes optime opinionis dicitur hic.

ab V I vel metu attentata rescindūtur / vt. supra. titu. proximo.
¶ Et quia nonnulla facta in integrum a restituūtur b: ob hoc subijcit generaliter de in integrum restitutione.
¶ Uel dic / Dicto de restitutionibus que maioribus competūt: vt que fiunt vi metusve causa / hic sequitur de restitutionibus/que minoribus competunt ꝛ ecclesijs/que vice minorum funguntur.§.eo.c.primo.

1 c ¶ Et dic ꝙ in * integrum restitutio c est prioris status/vel iuris reintegratio/vnde restituere:est rem in statum pristinū ponere.C.de senten.pas.ꝛ resti.l.prima.ff. de minor. q̄ si minor.§.restitutio.

2 ¶ Nec competit hoc * suffragiū/ dum ordinariū superest ff.eo.ti.in cause.ij.in prin.
¶ Sꝫ hoc fallit in actiōe famosa.ff.ꝯ resti. integ.diu⁹ in fi.
¶ Item coram quibus iudicibus habeat causa restitutio-

d nis d in integrū tractari habet.§.eo.causa.Io.mo.Cardi.

a 1 IN integrū.* Uerbū hoc intelligit̄ sine diminutione/cōprobat Alex. in con. cxlj.in fine viso testamento vol.ij. Neapol.deci.cclviij .postꝙ / hinc dicimus ꝙ qui est in alterius potestate: non habet personā integrā/q2 est capite minutus.gl.in.l.cum non solum.§.necessitatem.C.de bonis que lib. Idem Neapol.deci.cclix.numero quinto. Nunquid. Probus.

b 2 ¶ Restituuntur. Etiam * ex clausula generali si qua iusta causa mihi videbitur/que cōpetit etiā vniuersitati. Notat Maria.Sozi.con.lxxxvj.in fi.in causa. Probus.

c ¶ Restitutio. Cum Ioanne mo.cōuenit Calca.con.iij.in fi.ꝛ allegat.l.ij.§. hoc interdictū.ff. ne quid fiat in loco pu

3 blico.Et dic ꝙ restitutio * tollit̄ ꝑ v̄ba.l. citātia hoc v̄bū

inuiolabiliter/sicut hoc,ꝓbũ om̃ino excludit dispẽsationẽ/ testatur Maria.Sozi.cõ.cxv.circa primã questionem.

¶Item alio modo tollitur q: quotienscũq; lex seu statutũ facit expressam ꝛ specialẽ mentionẽ de absente vel minore vel de alia ꝑsona/ cũ a iure cõi cõceditur restitutio stante speciali mẽtione statuti aduersus dispositionẽ statuti poterit cõcedi restitutio. Notat Alex.cõsi.clxv.nu.v.dubitatur.volu.vj. ¶Item * petens restitutionẽ in integrum debet ꝓbare saltem summarie de iure suo notat Domi. in cõ.cxliiij.col.j. Opponitur/ tamen beneficiũ restitutionis in integrũ excluditur per iuramentũ/ etiã absq; eo q̃ aliter appareat talem fuisse certioratũ de beneficio restitutionis Bar. in.l.si duo patroni.§.idẽ Julianus.ff.de iureiurã. Latius Alexã.in cõ.antepe.col.prima.volu.ij.

¶Item restitutio * a principe cõcessa intelligitur sine preiudicio tertij/cõprobat late Calca. in cõsi.xxxvj. nu.xxix. Casus in facto ꝓponitur/ vbi subdit q̃ intelligitur ex nũc id est tẽpore quo cõceditur.l.j.§.si pẽdet.ff.ad macedo.not. Decius cõsi.525.nu.8. visis his extẽditur tamen ad socios/quia restitutio facta vni cõsocio/intelligitur etiã facta alteri ꝛ ꝓdest.Inno.in capi.auditis.eo.ti.Calca.in.d.cõsi.iij.in fine:quẽ vide in cõsi.lj.nu.xiij.Licet his que pro intento q̃ restitutio intelligitur ex nũc/ꝛ sine ꝑiudicio tertij.

¶Et quod diximus de iuramẽto/ adde modificãdũ secundũ quod tradit Joan. de Jmola in cõsi. lxxxj. q̃ vbicunq; quis dicit se enormiter lesum/nõ habet sibi nocere iuramẽtum cõprobando intentũ dictaminis Joan.Mo. hic vltra premissa dic q̃ verbũ restitutio seu restituo * ex sua ꝓpria significatione significat repositionẽ in pristinũ statum omnino/ tex.in.l.ij.§.fi. ibi restituere autẽ videtur qui omnia remittit in pristinũ statũ.ff.ne quid in loco pub. tex.in.l.videamus.§.in fauiana.ff.de vsur. facit.l.quod si minor.§.restitutio.ff.de minor.tex.in.l.j.in fi. C.de senten. pas.resti. ꝛ in.l.princeps.ff.de verbo.signifi. ꝛ in.§.restituti insti.quib.mo. ius patri. po.tol. ꝛ in.l.ij.ff.de nata.resti. ꝛ in.l.j.C.de iur.aureo.anullo. Notat Anto.de butrio in cõsi.xix.col.j. quia hic agitur Bar.in.l.fi.C.de senten.pa.

¶Bal.in.l.imperialis.C.de nup.sentit q̃ restitutio * purgat omnẽ maculam/eo q̃ oĩa reponat in pristinũ statum.

¶Attende ad ꝑmissa q̃ sepe faciũt ad q̃stiones quotidianas. Pone Titius cõmisit crimẽ lese maiestatis: ratiõe cuius bona sua fuerũt cõfiscata/ꝛ sic perdidit dominiũ illorũ: postea fuit ꝑ principẽ restitutus : q̃ritur an debeãtur ꝑ eũ laudimia / ex eo q: de nouo illa bona habuit. Breuiter videtur respõdendũ ꝑ ꝑmissa q̃ nõ/ q: restitutio /est in pristinũ statũ repositio:ꝛ sic est nõ nouũ: sed antiquũ dominiũ. Ideo nõ debentur laudimia/q: nõ est mutatũ dominium: ꝓut dicitur de filio succedẽte patri notat Calca.in.d.cõsi.iij. nu. xxiiij. quia nõ dicitur aliquid acquirere de nouo. l. in suis.ff.de libe.ꝛ posthu.idem Calca.in consi.iiij.col.ij.

¶Ultra predicta habeo sequentia. Primo/quia restitutio equiparatur fictioni postliminij/ ꝛ retrotrahitur/ ꝛ perinde haberi debet/ac si nunq̃ felonia esset cõmissa. l. si quis filio exheredato.§.penul.ff.de institu.testamen.

¶Quod autem restitutio retrotrahatur firmant Ange.ꝛ Jmola in.l.si alienaz.§.in extraneis. ff.de heredi.insti.ꝛ ibi clarius Paul.de castro post Bal. vbi dicũt q̃ q̃n restitut⁹ bona recuperat simpliciter / restitutio retrotrahitur / nisi agatur de preiudicio tertij/ licet Bar. senserit cõtrariũ in d.§.pe.tamen q̃ retrotrahatur firmat Carolus Ruinus in repet.§.ꝛ quid si tñ.l.Gallus.ff.de libe.ꝛ posthu.firmatur apud Bal.in cõ.lxiiij.pũctus paulatius/pte.v.q̃ restitut⁹ ciuis semper fingitur fuisse retro ciuis/eo q̃ restitutio retrotrahatur.l.aristo.ff.de manumissis testa.

¶Secundo/fideicommissum extinctum per cõfiscationem suscitatur per restitutionem/probat Roma. in con.ccxlvij. nume.iiij.primo dici potest.

¶Tertio/quia iura in alium translata que fuerunt ablata condemnato/ ministerio iuris duntaxat: secuta restitutione recuperantur.l.siue patronus in princi. ff.de iur.patrona.ꝛ.l.fina. C.de senten. pas. Bald. ꝛ alij in.d.§.ꝛ quid sit tantum. Probus.

¶Causa restitutionis/ * An restitutio in integrum competat ei contra quem sententia est lata: vide in.l.cũ minores.C.si aduersus rem iudi.ꝛ in capitu.suscitata. s. hoc titu.tractat Sozi.con.ccxlij.col.prima circa primum vbi mouet aliud/ q̃ q̃n de iure cõi denegatur appellatio potest in integrũ restitutio peti glo.cõiter approbata in.l.vnica.C. ne liceat tertio ꝓuoca.Bar.in.l.minor.§.sz ꝛ si.ff.de minor. Firmat Alex.cõ.lxix.col.ij.in causa.vol.iij. ¶Et dic q̃ natura restitutionis est per oĩa in pristinã causam reponere/ ꝛ statum.l.quod si minor.§.restitutio.ff.de minor. quod latius cõprobat Antho.de butrio in con.xix.col.j. Quia hic agitur de autoritate episcopali/ꝛ hoc vult Joã.mo. hic.q̃d intellige vt in preceden. apostil. diximus videlz sine preiudicio tertij.

¶Et attende/quia in petendo restitutionẽ in integrũ:debet cõcludi * per minorẽ se non solum minorẽ ꝛ lesum.l.nã ꝛ postea.§.si minor.ff.de iureiur.sed etiã debet cõcludi se lesum sui facultate/not.Jo.de Anania cõ.xlviij.in prin.circa presentẽ vbi dicit q̃ si quis minor fuit lesus prout fuisset diligẽs paterfa.nõ posset restitui. Bar.in.l. nõ videt circũscript⁹.C.de in integ.resti.minor. ti.generali. Et Ludouic. Bolog.ibi additio ad eundem Jo.de Anania idem tenere ipsum Bar.ait in.l.verbũ.§.sciendũ per illum tex.ff.de minor.ꝛ in.l.minor autẽ magistratus.ff.eo.ti.ꝛ Antho.de butrio in.c.constituit.s.isto ti.ꝛ Bar.in.l.prima ante finem.C. si aduersus rem iudic.

¶Uide Alex.in proposito con.xxj. nu.ix. viso processu satis vol. pri. Pro hoc facit doctrina Bal.in.l.ordinarij.C. d rei vẽdi.vbi dicit * q̃ q̃n intẽtat interdictũ vti possidetis: nõ sufficit dicere se turbatũ/nisi in libello exprimat causas turbationis:facit quod not.idẽ Alex.in con.lxxj.clarissime dñe iudex/ vol.iij.ꝛ Decius cõ.562.nu.xij.viso puncto:ad idẽ Bal.in.l.interpositas.C.de trãsactio.q̃ nõ sufficit dicere in libello se passũ metũ/nisi dicat ꝑ quẽ modũ fuit illatus met⁹. Facit etiã doctrina eiusdẽ Bal.in.l.j.C. de his que pene nomine:q̃ quando petitur recursus / non sufficit dicere se grauatum iniuste/nisi exprimat causas grauaminis:idem dicit quando appellatur ab interlocutoria in leeos in fine.C.de appella.

¶Uide que in proposito expressionis qualitatis dico in.c. pia in prima apo.de exceptio. Pro quo habes attẽdere ad regulam citatam ab Alex. con.lxxxij.col.iiij. viso processu vol.tertio/ꝛ consilio.clxxij.nu.v.viso et opportune volu.ij. ꝛ cõ.finali.col.prima/viso processu eo.vol.q̃ q̃n aliq̃d * profertur a lege cum aliqua qualitate vtrunq; debet probari/ scilicet illud:ꝛ qualitas eius. Notat Bar.in.l. prima.ff. ne quid in flu.pub.per.l.ꝑtor.§.docere.ff.vi.bo.rap.Uide Decium con.ccccxciij.nu.iiij.viso puncto et Alex. con.c.nu. tertio.super primo/volu.primo.ꝛ con.cxix. numero quinto/ viso processu/eo vol.

¶Et subdit idem Alex.in.d.consi.lxxxij.de dictiõe postea prolata a teste:vt dicat incontinenti vel ex interuallo/cum ad vtrunq; possit adaptari/ꝛ aliquando requiritur q̃ accedat interuallum alicuius temporis:extra tamen proprium significatum. Jdem de dictione postea que aliquando ad longum interuallum refertur.l.nam ꝛ postea.ff.de iureiur.

¶Pro intento attende ad vnum quod tradit Alexan. in consilio.lxxxij.numero octauo.in causa vertente vol.pri. * q̃ vbi lex vel statutum/requirunt testes optime opinionis: est articulandum ꝛ probandum/q̃ erant optime opinionis. Et ideo si statutum disponat/q̃ ad probationem mortis alicuius qui extra territorium dicatur decessisse:interueniat probatio per tres testes optime opinionis deponentes de forma:q̃ non erit probata mors nisi probetur illos deponẽtes esse optime opinionis ꝛ fame. Probus.

Gregorius nonus. Caput. j.

Ecclesia quæ ad retractã dam sententiam, vel cõtractum per beneficium restitutionis in integrũ postulat se admitti, si quadriennij spatiũ post sit lapsum, & negligenter omiserit,nõ est ad beneficium huiusmodi admittenda.

¶Nisi præuaricationis vel fraudis manifestę probetur super hoc interuenisse cõmentũ, aut alia rationabilis causa subsit quæ superiorẽ mouere debeat ad idem beneficiũ concedendum.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ecclesia vice minoris fungitur.
2 Non est opus restitutiõe: nisi qñ cõtract⁹ mero iure tenẽt.
Infra quadriẽniũ debz peti restitutio p minorẽ/⁊ eccliaz.
3 Qualiter quis in agendo dicatur negligens.
Preuaricatio est pre ceteris variatio/ponit exemplũ hic.
4 Fraus nedum ex cõsilio/sed etiam ex euentu cõsideratur.
Dolus culpe preponderat.
Quãdo vterq; est in dolo: dolus dolo compensatur.
5 Commentum deriuatur vt hic.
6 Tempore prelati ledentis ecclesiam suaz/non currit quadriennium ecclesie: sicut nec tempore prelati male alienantis currit prescriptio.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Duo requiruntur / vt ecclesia consequatur restitutionem in integrum.
2 Ecclesia ⁊ alij q̃tuncunq; a iure priuilegiati/tenentur in eo ꝙ facti sunt locupletiores.
Quando aliqui dicantur facti locupletiores.
3 Ad decipiendũ minorẽ/natura hũana est multũ ꝓna.
Subuentio minoꝝ est inducta naturali equitate.
4 Minor nõ habet restitutionem in delictis.
Priuilegium restitutionis: tanq; reale transit in heredem etiam annis maiorem.
5 Minor quando non vtatur iure suo.
Consorti minoris quando subueniatur.
6 Etas minoris/est fauorabilior ad restitutionem: q̃ sit absentia etiam causa rei publice.
7 Quid sit necessariũ vt bñficiũ restitutionis trãsmittatur.
Heres non petit absolutionem a iuramento/ vt tenebatur defunctus: tum quia iuramentum est personale.
8 Quadriennium quando incipit currere.
9 Contra prescriptionem quadriennij datur restitutio in integrum.
10 Ecclesia quando petat restitutionem/post quadriennium.
11 Dãnũ graue seu grauissimũ potest dupliciter cõsiderari.
12 Quãdo quis habet ꝓbabilem ignorãtiã lesionis: nũq̃ sibi currit tempus petendi restitutionem in integrum.
13 Enormiter dicitur ledi minor/quando priuatur edibus maiorum ⁊ predecessorum suorum.
Lesus iurans/ an restituatur.
14 Iurans non venire contra contractum: quid importet iuramentum.
15 Mulier enormiter est lesa/in eo ꝙ pro vna dote renunciauit omnibus bonis patris/matris/⁊ fratrum.
Sicut quis est facilis ad renunciandum: ita ⁊ ad iurandũ.
Restitutio an detur contra transactionem in qua interuenit lesio.
16 An minori currat prescriptio consuetudinaria.
17 Dictio ex/denotat causam immediatam.
18 Ad rescissionem contractus idem operatur dolus re ipsa/ ⁊ dolus ex proposito.
19 Prelatus quando preiudicet ecclesie.
20 Contractus factus per prelatum tenet ipso viuente / secus post.
21 Prelatus contrahens venit contra contractum/qui est ipso iure nullus.
22 Filiofa. non currit tempus: patria potestate durãte.
23 Consuetudo an liget minores.
24 Emptor debet censeri male fidei/ quando scit contractum posse rescindi/adeo ꝙ non prescribitur.
25 Locatio facta de nouennio in nouenniũ dicitur alienatio.

Ecclesia, Hec decretalis decidit dubiũ notatum. s̃. eo. capi. Quia licet doctores dixerint ecclesiã lesam / semper restitui debere: dubitarũt an ad sẽper restituatur/vnde hec decretalis primo ponit dictum.
¶ Scdo ꝟsiculo [nisi] exceptionẽ adijcit [admitti] vñ * cũ ecclia vice minoris fungatur: sicut minor 1 ꝯtra sẽtẽtiã vel ꝯtractũ põt restitui/ vt. C. si aduer. rẽ iudi. l. j. ⁊ si aduer. vẽditio. l. j. sic etiã ecclesia restitui potest [a].

2 Et hec sunt vera quando * iudicatum ⁊ contractus mero iure tenent: alias non est opus restitutione. C. si aduer. rem iudi. l. nam ⁊ minores. Et ecclesia [b] fungitur loco minoris [c] qui factus maior infra quadriennium continuũ habet petere restitutionem in integrũ/ super lesione facta in minori etate/vel in maiori: ex sequela tamẽ maioris etatis C. de in integ. resti. minor. l. vlti. ff. de minor. xxv. an. l. tertia §. selo. Sic ⁊ ecclesia infra quadriennium [d] post lesionem potest restitui vt hic [quadriennij [e]] hoc est regulare. C. de tempo. in integ. resti. l. vlti. ⁊ hic/secus si ius minus tempus ad restituendum indulgeret: quo casu infra illud deberet restitutio peti/notatur ex quib⁹. cau. maior. sed ⁊ si per pretorem §. quotiens. ⁊ l. necnõ §. si quis sepius/ ⁊ nota. ff. de resti. in integ. diuus ad finem ⁊. ĩ. de prescrip. c. j. [negligenter] 3 qualiter * quis in agendo dicitur negligens: habetur. ff. de diuer. ⁊ tẽpo. prescrip. l. j. [preuaricationis]. C. de senten. aduer. fiscum. latis. l. vna. lib. x.

f ¶ Et est preuaricatio pre ceteris variatio: [f] vt quãdo q̃s se tenet cum vna parte verbo: ⁊ cũ alia re ipsa prodita parte sua. ff. de his qui not. infa. athletas §. item preuaricator.
¶ Et est preuaricari vera crimina abscondere. ff. ad turpil. l. j. ij. Re so. [fraudis]. ĩ. de testi. cog. peruenit. j. Et dic fraudis. i. deceptionis.

g 4 h ¶ Et fraus [g] * nedũ ex [h] consilio sed etiã ex euentu cõsideratur. ff. de regul. iur. fraudis [probetur] per petentẽ restitutionẽ super hoc: scz ne beneficiũ restitutionis peteretur infra quadrienniũ/quo casu etiam si petens etiã huius beneficiũ restitutionis sit in culpa/ille tamẽ cõtra quẽ petitur est in dolo/⁊ dolus culpe ꝑponderat. ff. ad. l. aql. Itẽ si obstetrix in fi. [interuenisse] p eũ ꝯtra quẽ petitur restitutio.

i ¶ Sz q̇d si vterq; sit in dolo [i]/ dic dolũ dolo cõpẽsandũ. ff. de ꝯpẽ. si ãbo. ff. d̃ ꝯtrahẽ. ẽp. l. domũ. ĩ fi. ⁊. ff. d̃ dolo si duo.
¶ Sed pone: vterq; est seductus/scilicet per tertium: dic ꝙ quilibet aget contra suum seductorem.
¶ Sed pone qui seduxit ecclesiam est non soluendo: tunc dabitur beneficium restitutionis in integrum. ff. de eo per quem factum est. l. fi. ij. Re so. §. si stipulator, et §. precedenti in prin. [commentum.]

5 ¶ Et hoc verbum deriuatur * a comminiscor/⁊ secundum ꝙ habet diuersas significatiões ⁊ deriuatũ ab eo/⁊ in vno sensu idem est quod commemorari. Et sic commentũ est cõpositio/iuncturam non considerans: sed sententiam vel sensum: non literalem expositionem/vt glo.
¶ Alio modo dicitur cõminiscor. i. adinuenio/ fingo vel cõpono. Et sic dicitur hic commentum. i. adinuẽtio/fictio/seu cõpositio/vel machinatio [subsit] que potest subesse ex multis causis. s̃. eo. tum ex literis §. nos igitur.

k ¶ Vel pone ecclesia in modico [k] tempore multos habuit prelatos/qui propter nouam administrationem commode omnia iura ecclesie non poterant rimari.

l m ¶ Sed pone [l] prelatus per suum contractum [m] seu sententiam habitã cõtra eum/lesit ecclesiam: vixit ponamus. vj. annis post lesionem/nunquid successor eius poterit petere restitutionem: videtur ꝙ non vt hic.

6 n ¶ Dic contra quia toto tempore * [n] prelati ledentis suã ecclesiam/non currit hoc quadriennium ecclesie: sicut nec o tempore prelati male alienãtis [o] currit prescriptio. xvj. q. tertia. si sacerdotes. Et sic notat Inno. in. d. c. tum ex literis. s̃. Ioan. mona. Cardi.

a 1 Potest. * Ad hoc vt ecclesia consequatur restitutionem in integ. duo requiruntur. Primo ꝙ ecclesia sit lesa. Secũdo ꝙ hoc manifeste appareat. c. pe. s̃. de reb. eccle. non alie. ad quod manifestum ostendendũ/ vide que tradit Iason copiose con. cxxxiij. presupponitur vol. iiij. Notat Decius in cõ. ccccclxiiij. circa finem/in causa magnificorum. Probus.

b 2 ¶ Et ecclesia * Que ⁊ alij quãtuncũq; a iure priuilegiati: tenent in eo ꝙ facti sunt locupletiores. Firmat Decius cõ. 282. col. ij. viso pũcto dñr aũt facti locupletiores eo ipso ꝙ ꝑ cau receperũt: nec apparet ꝯsumptũ in pupillo. ff. de solu. not. Petrus de Ancha. con. v. col. j. pro parte nobilis ⁊ latius con. xlix. de iuribus professionis/ ⁊ Car. con. cxxxiiij. col. ij. B. ⁊. A. Germani. Probus.

c 3 ¶ Minoris. Ad * quẽ decipiẽdũ natura humana est multũ ꝓna: ideo magna suadet eq̃tas eis subueniri/ dicit tex. ĩ. l. j. ff. d̃ minor. No. Petrus de Ancha. ꝯsilio. 330. col. iij. visis facti: qui dicit con. cccxxxviij. visa copia/per d. l. j. ꝙ subuentio minorũ est inducta naturali equitate: facit. l. in pupillo. ff. de solu. Vide Decium con. cccccl vj. viso consilio.

4 ¶ Et dicas * minorē: nō habere restitutionē in delictis. l. si ex causa. §. nūc videndū. ff. de minori. z. l. auxiliū/in pri. eo. ti. Firmat Decius in cō. 521. nu. 18. cōsult⁹. Et dic ꝙ priuilegiū hoc restitutiōis/tāꝗ reale trāsit ad heredē/etiā annis maiorem qñ causa restitutionis est deceptio siue lesio. not. Bar. in. l. interdū. ff. de minor. z in. l. nō solū. ff. de in integr. resti. minor. z in. l. qr tale. ff. solu. mrī. qđ placet Neapol. deci. ccxj. pupill⁹ litigabat/quos vide deci. seq. quo ad minorē maiori succedētē/dico lati⁹ in sequētibus: q dicūt ꝙ mi
5 nor * nō vtit iure suo/qñ succedit defuncto cui nō cōpetebat restitutio in integr. ꝑpter aliquā ꝓbatiōnē nō factam.
¶ Si aūt sint cōsortes litis cū minore/an restitutio q cōpetit minori extēdat ad minores litis cōsortes: dic nō in diuiduis/secus in indiuiduis ſm eosdē Neapol. deci. sequen.
6 Ulterius adde/ꝙ minoris etas * fauorabilior est ad obtinēdā restitutionē in integrū/ꝗ absentia (etiā causa rei publice) casus est clarus: z ibi Bal. in. l. fi. de resti. in integ. ti. gñali. ff. vbi patet ꝙ absens legitime deffensus restituit ad appellādū/sed minor restituit ad totam causā: z ita tenet glo. in. l. necnō. §. qđ eis. ff. ex qb. cau. maior. tradit z latius Maria. Sozi. cō. cliij. col. ix. vsi. cōsequēter/ Pulchra z subtilis Et hoc bñficiū restitutionis in integr. cōpetēs minori est (vt. s̄. diximus) tāte ꝟtutis priuilegiate/ꝙ trāsmitti videt ad heredes/iuxta id qđ no. Bar. in. l. q duos. ff. de reb. dub. videt. tex. in. l. nō solū. ff. hoc ti. z p Bar. z doc. in. l. pātoni⁹ ff. de acq. heredi. z p Bal. in. l. si pupillor. C. de repud. heredi. tradit in. l. si infanti. C. de iure delibe. seqtur Sozi. cōsi. ccvij. col. iij. in causa dñe/vbi mouet/qđ de herede infantis dicendū an ad eū transmittat ipm bñficiū resti. in integr. z subdit ibi. col. iiij. vnū notādū/in materia rub. ꝙ * ad hoc
7 vt bñficiū restitutionis trāsmittat est necesse ꝙ cōpetat in vita/z ꝙ possit intentari. d. l. nō solū. ¶ Et attende/qr licet defunctus q iurauit (in cōtractu) teneat (petēdo restitutionē in integrū) obtinere relaxatiōnē a iuramēto: nō habet tñ eā necesse petere heres eius/no. Inno. Hostiē. Jo. And. in. c. ꝟitatis de iureiu. z Hostien. z Jo. And. in. c. fi. s̄. de sepul. tradit z sequit Alex. cō. 129. col. fi. videret. vol. 6. ratio/qr vinculū iuramēti est ꝑsonale: z sic nō trāsit ad heredē: vide que ꝑ hoc dico in ca. si is cui de accusatio.
¶ Et ꝙ ecclesia z minor equiparātur not. do. Bertrādi in iij. parte. consi. ccxl. nume. ij. Allegata.
¶ Item prelatus ecclesie z tutor. Neapoli. decisio. clxix. nume. v. in dicta causa. Probus.
d 8 ¶ Quadriēniū * Qđ incipit currere a die noticie siue sciētie quo ad sui initiū/z est vtile: licet postꝗ incepit currere sit cōtinuū: vt ꝓbat in. l. fi. C. de tēpo. in integ. resti. pe. Firmat late Alex. in cō. 89. nu. xj. z seq. viso pūcto. vol. ij. z cō. clxix. in fine viso themate. eo. vol. ij. qđ placet Decio in cō. 564. in fine/i causa magnificor. Alex. cō. 84. col. ij. in causa ꝟtente. vol. j. ¶ Et ideo si lesus staret p centuz annos ꝙ nō peteret se restitui in integrū: nūꝗ sibi ignorāti factū z lesionē/curreret tēpus petēdi resti. in integrū. Bal. in. l. falsi. C. si ex fal. instru. refert z sequit Alex. cō. clxix. in fine
9 viso themate. vol. ij. vbi etiā sentit/ꝙ * cōtra prescriptionē quadriēnij dat restitutio in integrū/ z sic multo magis contra ꝑscriptionē. xl. annor. glo. Bar. z doc. in autē. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. Car. Panor. z Imola. in cle. j. eo. ti. Panor. in. c. j. s̄. eo. z cō. 32. videt primo dicēduz/p tepuma. Firmat Roma. cō. clxvj. col. fi. viso diligēter ꝓpositi thematis cōsultatione. Uide Alex. cō. 71. col. 2. videret vol. j. z in col. fi. z late Neapol. deci. 329. nu. 6. dictat. Firmat thema nostrū Decius cō. cccciij. sub nu. 7. vsi. nō obstat in casu occurrēti/z late cō. 328. col. 2. in casu ꝓposito/ tangit idē Alex. cō. cl. nu. iij. viso themate/z his. vol. vij. z cōsi. 31. pōderatis his. vol. v. vbi allegat p hoc Paul. de castro in. l. fi. C. de dolo. z cō. 81. col. 2. reuocat in dubiū eo. vol. v. idem Alex. cō. cxvj. in prin. ꝑspectis pōderatisꝗ/vol. v. vbi etiā loquit de ꝑscriptione cōtra pupillū. idē Alex. cō. lxix. col. ij. in causa. vol. iij. vbi cōcludit hoc tempus nō currere
10 ꝓbabiliter ignorāti. ¶ Preterea/dic ꝙ (etiā post * quadriennium) ecclia petit restitutionez/ qñ est lesio enormissima: z ꝑiudiciū siue dāñū eccle est grauissimū seu eminentissimū: qđ cōprobat Sozi. cō. cclxvj. col. x. in causa q vertitur: istud sentit Jo. mo. hic in fine/z glo. fi. post eum / notāt Anto. Panor. z Imola. in ca. pe. s̄. de reb. eccle. nō alie. Ita intelligas quod dicit Jason consilio. xxvij. col. fin. Ad eruendum veritatem/volu. primo vbi dicit ꝙ ecclesia restituatur infra quadriennium tantum/ z non vltra. cap. cōtingit. s̄. de transac. z capi. j. s̄. de prescrip. Innoc. in capi. j. s̄. isto titu. vide eundem Jaso. in consilio. liiij. quia ibi late tractat punctum hunc/z in consilio sequen. z Calca. in consi. lxxvj. col. penulti. casus do. Catalanus.

¶ Et pro intelligētia puncti hmōi Sozi. vbi. s̄. dicit ꝙ dā-
11 nū * graue/seu grauissimū potest dupliciter cōsiderari: vno modo respectu vnius rei seu cause ad ipsaz causam seu rē puta si est damnum in tertia/vel dimidia/vel in tota re/vel causa/iuxta no. per Bal. in. l. pe. C. de arbi. z Bar. in/l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Secundo accipitur dānum grauissimū/habito respectu ipsius rei ad qualitatem persone/z quātitatē patrimonij illius qui patitur hoc damnum: Bar. in. l. admonēdi in pe. col. versi. Sz aīaduertendū ff. de iureiur. glo. z doc. post tex. in. l. sz z si iusceperit. ff. de iudi. late discutit Jason in. con. cxxxiij. vol. iiij. ꝑ supponit.
12 ¶ Et dic vnū in proposito/ꝙ quādo * quis habet probabilez ignorantiam lesionis: nunꝗ currit sibi tēpus petēdi restitutionem in integrū. Bal. in. l. falsam. C. si ex fal. instru. Alex. sequitur in con. xxxix. nu. xxj. Stantibus/ vol. vj. dixi. s̄. latius in precedētibus. Ratio/quia permittēdo labi tempus restitutionis: videtur renūciare/ sed quis nō intelligitur renunciare quod sibi ignorat cōpetere. l. mater. de inoffi. testa. ff. imo nec iuri de quo dubitat an sibi cōpetat Bar. z doc. in. l. manifestissimi per illū tex. C. de furtis.
¶ Et quo ad damnū grauissimū z eminētissimū/ vide que etiā dicit Alex. con. cl. nu. iij. z. iiij. viso themate et his vol. vij. Et de quorū lesione/dic ꝙ multum iuuat in restitutiōe: nec impediatur per generalē renunciatiōnē. Notat Jo. de Anania con. xvj. in fine viso puncto z his que abunde.
¶ Item ꝙ damnū dicat grauissimū attenta qualitate personarū/firmat late etiā (quod est arbitranduz iudicis arbitrio) Alex. con. lxvij. nu. iij. videretur stantibus his vol. v. vbi subdit post Bal. in. l. si in emptione in prin. ff. de mune.
13 per illum tex. ꝙ enormiter dicitur ledi * minor: quādo priuatur edibus que fuerunt maiorū z predecessorū suor /ad hoc quod no. glo. in. l. nā qđ. §. j. in verbo pupillū. ff. ad Trebel. vide tu pro intento Alex. con. cxxvij. viso processu vol. ij. vbi etiā tractat. de leso qui iurauit an restituatur/ꝑ quo vide que latissime tradit idem Alex. in con. xxvij. viso libello vol. primo/vbi vnum notandū subdit: ꝙ ad hoc vt quis si bi preiudicet per iuramentū: nō requirit ꝙ sciat particulariter z in specie omne ius dependēs a facto sup quo iurat: sed satis est ꝙ iuret super facto/quia videtur iurare super omni iure descendēte ex illo facto. l. si duo patroni. §. Julianus z. l. duobus. §. si quis iurauerit cum. l. seq. ff. de iureiur.
14 vnde iurando * nō venire contra contractum/ videtur in genere cogitare de omni remedio per quod venire potest contra contractum: ideo esto ꝙ specialiter non habuerit scientiam de omni iure quod sibi competere posset ad rescindendum cōtractum z sic de beneficio restitutionis: in integrum tamen satis est ꝙ in genere cogitauerit de omni remedio quod sibi competere posset. l. qui iure militari. ff. de testa. milita.
¶ Premissis adde Decium consilio cccccli. plene z subtiliter: vbi (in simili que diximus de minore enormiter leso) ait
15 * mulierem enormiter lesam que pro vna dote renūciauit hereditati patris/matris/fratrū/z sororum: notat Petrus de Ancha. consilio. xxxix. pro clariori. Et subdit idem Decius ibi numero quarto post Bald. in rubrica. C. de reruz permuta. ꝙ in contractu damnoso/in muliere z minore simplicitas presumitur/z iuramentum est captiosum z iniustū z quod debet per episcopum relaxari: quia sicut sunt faciles ad renunciandum: ita etiam ad iurādum. l. si mulier. C. ad velleia. l. doli. §. diuersum. ff. de nouatio. Calca. in consilio. xxv. numero. xlvij. Titius nobilis. Uide que tradit latissime Alexan. in consilio. cxxv. visis volumine primo: et Jason in consilio. clx. col. tertia volumine secundo quidam nobilis.
¶ Si autem queras an restitutio detur contra transactionem in qua interuenit lesio vltra dimidiam iusti pretij. Uide Neapol. deci. ccxx. col. prima vbi concludunt ꝙ non/ et hec est communis sententia.
¶ Ad eorum tamen dicta attende ibi: quia etiam nu. vj. approbant id quod. s̄. proxime dictum est de facilitate.
16 ¶ Quod si queras/an minori currat prescriptio consuetudinaria: vide Neapol. deci. ccclxx. tria dubia/ vbi dicunt/ꝙ sic: sed datur restitutio in integ. Bal. in. l. fina. C. in quibus cau. in integ. resti. non est nec. Car. flo. in cle. vnica in. ix. q. hoc titulo.
¶ Et hoc remediū restitutionis/trāsit ad successorem minoris per tex. in. l. minor autem magistratus. §. fi. ff. de minor. z in. l. ea cōtra. §. quod si maioris. C. de tēpo. in integr. resti. vbi Bar. z Bald. Sicut efficacia iuramenti not. Calca. in cōsi. lxxix. colū. ij. per auten. sacramenta puberū. C. si

aduer.vend. ¶ Postremo in puncto hoc dic vnũ/ꝙ quãdo aliquid potest se habere ad lucrũ ⁊ dãnũ/ licet casualiter cõtingat dãnũ/nõ per hoc quis dicitur ledi/ ⁊ si sit minor/per hoc non debet tanq̃ lesus restitui in integr. text. no.in.l.fideicõmisso/vbi Paul.Alex.⁊ alij. C.de trãsactio. Bald.in.l.cũ alchimedoꝝ.C.vt in pos.lega.Jason in consi. cxxxj.col.ij.Nicolaus.volu.iiij. Probus.

e ¶ Quadriẽnij.Uide Neapol.deci.clxxv.vniuersitas/⁊ deci.cccxc.vbi multa tractãt qñ ecclia nõ restituit. Probus.

f ¶ Uariatio.Adde idẽ quod dicit de seditiõe quasi seorsuz intuitio dico in.c.decet.de immunita.eccle. Probus.

g ¶ Fraus. De fraude obuiãda/ vide que dicit Maria.Sozi.cõ.cviij.col.vj.ꝟsi. Nec etiã obstat/in hac cõsultatiõe/ ⁊ Anto.de butr.cõ.xlij.viso pũcto. ¶ Attẽde etiã ꝓ pũcto Rub.ad Calca.ĩ cõ.25.vbi discutit de.l.ij.C.de resc.vẽdi.

h 17 ¶ Ex.Dictio * est q̃ denotat causaz ĩmediatã.l.j.§.ex icẽdio/⁊ ibi Bar.ff.de icẽdio rui.⁊ naufra.Sozi.cõ.cclxv.col. añpe.Pñtis Alexã.cõ.lxj.nu.v.viso ꝓcessu.vol.v.allegat. l.j.C.si fuꝰ exterꝰ.l.nõ dubiũ.C.de legi.l.eo tpe de peculio.Bar.ĩ.l.j.§.emãcipatꝰ de cõiun.cũ emã.libe.Jdẽ Alex. cõsi.lvj.nume.vj.Aldronandus eo.volu. Decius in consi. cccccxxxix.nume.vij.in inclyta ciuitate Janue.Probus.

i 18 ¶ Jn dolo.Ad * rescissionẽ cõtractꝰ:dic ꝙ idẽ opat dolus reipa/⁊ dolꝰ ex ꝓposito.l.ij.ff.de excep.doli.l.si q̃s cũ alit. ff.de ꝟbo.oblig.Notat ⁊ late cõprobãdo Deciꝰ.cõ.551.nu. 4.plene.Jason ĩ cõ.133.col.6.p̃supponit.vol.4.vbi declarat qñ dolꝰ dr̃ iesse re ipa quẽ vide ꝓ filiabꝰ renũciãtibus successiõibꝰ parẽtũ/⁊ Calca.ĩ cõ.25.Titiꝰ nobilis.⁊ cõ.74 nu.97.Statuimꝰ vbi vnũ ĩ sili dicit ꝙ ad paria iudicãtur dolꝰ ⁊ qñ q̇s locupletat cũ aliena iactura.l.j.§.an in pupillũ ff.depo. ¶ Tñ dic ꝙ a dolo q̃libet causali (etiã iniusta) excusat.l.igit.ff.de libe.causa:notat idẽ Deciꝰ cõ.565.nu.7. clarissima.Alex.in cõ.125.in prin.visis.volu.j. Probus.

k ¶ Non modico.Uide que dicimus in capi.ij.in verbo modicum de reb.eccle.non alie. Probus.

l ¶ Sed pone.Pro intento Joã.mo.vide que citat Alex.de Jmola.cõ.v.Si vera sunt ea.vol.v.⁊ cõ.xlvij.col.pe.versi. Nec obstat ad hoc/põderatꝫ his.eo.vol.⁊ Car.cõ.cxxxiij.

19 B.⁊.A.germani/vbi ponit *: qñ prelatus in omittendo ⁊ committendo/aut in iudicio vel extra/preiudicet ecclesie: quibus iunge eundẽ Alex.in cõ.cv.col.iiij.magnifice pretor.vol.ij.dũ dicit post glo.cõiter approbatã in ca.potuit. s̃.de loca.ꝙ prelatus ecclie priuilegiate: licet recipiat pẽsionem (postq̃ emphiteota potuit expelli ratione pẽsionis non solute) nõ potest preiudicare ecclesie:vt ibi per Joã. de Jmol.Ratio quia istud videtur factũ in quesito:in quo nõ preiudicat: secus in querendo/ vt late cõprobat Decius in cõ.cccccclxxxviij. nu.xv.viso pũcto:⁊ latius Jason in cõsi.cviij.col.pe. Absolut/ad quẽ attende in cõsi.xlvj. col. iij.ꝓ fisco regio.vol.iij.quia ibi discutit ꝓ theorica/ꝙ quis plus peccat in committendo/ q̃ in omittendo / vide etiam Calca.con.vij.nu.xx.dñs Nicolaus vbi idẽ subdit de ꝓcura.minoris/vt preiudicet in querendo: vide que tradũt in proposito(etiam remissiue) Neapoli.decisio.clxviij.vtrum quietatio. Probus.

m 20 ¶ Suũ cõtractũ.Qui tenet * eo viuente not. Neapol.in simili.deci.ccclxxx.Uincentius Cardi.cõsi.cxlvj. Notũ sit vniuersis ⁊ singulis.Et sic in eius preiudiciũ instar vassali qui in preiudiciuz sui ⁊ suoꝝ hered.cõstituit in re feudali seruitutem sine cõsensu dñi/non quo ad preiudiciũ directi dñi/not.Jason cõsi.cxxiij.col.ij.viso testamento.volu.iiij. quem ibi vide.col.iij. ¶ Secus post decessum:etiã si confessio interuenerit/ꝙ cõtractus cõuersus est in vtilitatem ecclesie.Notat Alex.cõ.iiij.col.ij.vol.iij. ⁊ latius in consi. xxiij.col.ij.opportune.vol.j. quem etiam vide in cõsi.xciij. col.prima/visis ⁊ põderatis.vol.ij.vbi dicit vnũ: videlicet

21 ꝙ qñ * cõtractus est nullus ipso iure:potest prelatus venire cõtra ipsum/q̃uis ipsemet fuerit ille qui ipsum cõtractum fecerit:vt in capi.si quis presbyteroꝝ. s̃.de rebus eccle.nõ alie.capi.nosti.⁊ ibi plene notat.s̃.de elec.⁊ in.l.post mortem.ff.de adop.⁊ in.l.iubemus.§.sane.C.de sacrosanc. eccle.⁊ est ratio/q2 est actus factus cõtra legẽ: quo in casu licitũ est venire cõtra factũ suũ.l.queãdmodũ de agricol.⁊ censi.lib.xj.C.iunctis nota.per.Bar.in.d.l.post mortẽ quod placet Jaso.in cõ.cliiij.versi.Quarto principalr. vol.ij.Predicta firmat idẽ Alex.in cõ.cij.nu.ix. visis scriptis.eo.vol.vide q̃ tradit Deciꝰ in cõ.cccclxxiiij.viso ĩstrumẽto/q2 discutit qñ p̃latus/⁊ caplm nocere possunt ecclie. ¶ Jdem Jason con.xix.col.prima.vol.tertio.quẽ vide cõ. xlv.col.prima.eo.vol.vbi dicit ꝙ contractus ab initio sunt voluntatis/sed ex post facto reducuntur ad necessitatem/ q̃ regula nunq̃ fallit secundũ Bar.in.l.si pecuniam.ff.de conditio.ob causam:illam doctrinam Bar.intelligas si cõtractus sunt validi/alias secus per predicta.

¶ Et secundum premissa intelligas dictum Calca.in con. cxxv.col.prima primo vbi dicit ꝙ quis contra factum proprium venire non potest etiam si sit nullum de iure ar.l.per funduz vbi glo.ff.de serui.rusti.predio.cũ.alijs ibi per eum allega. Probus.

n ¶ Tempore prelati.Jdem venit dicendum paritate rationis de patre alienãte bona aduentitia filijfamilias : cum a pari procedãt/ecclesia/⁊ minor/seu filiusfa. vt hic/pro quo habeo quod notat Bal.in auten.nisi in prin.C.de bo.q̃ mater.vbi dicit ꝙ si statutum disponit ꝙ omnibus currat prescriptio qui sua debita nõ exegerint infra.x.annos:tale statutum non comprehendit filiosfa.non exigentes cõtra eos qui a patre acquesiuerint eorum bona aduentitia ipsorum

22 filiorum * quibus de iure communi non currit prescriptio durante patria potestate:cum agere non valeant sine consensu patris/et sic statutum isto casu recipit interpretationem a iure cõmuni.l.si serui vestri.C.de noxa.l.vt gradatim.§.sed si lege.ff.de muner.⁊ hono.l.fi.§.in cõputatione.C.de iure delib.c.dilectus.s̃.de consuetu. videlicet ꝙ non valenti agere noncurrit prescriptio :firmat Calcane. in con.xlij.col.pe.Philippus /⁊ con.lxxiiij.nu.lxxvij.Statuimus vbi subdit regulam in proposito ꝙ vbi tempus currit ex negligentia ⁊ cursus limitantur ad certum tempus semper subauditur si talia sint in personam illius cui currere debet ꝙ sit negligens.l.prima.ff.de calumniato. Bar.in l.genero.ff.de his qui not.infa.no.in.c. q2 diuersitatem.s̃. de conces.prebend.

¶ Possumus adducere pro intento.q.quã firmat Guil. de

23 cuno,in.l.ingenuum.ff.de sta.ho.vbi querit * an consuetudo ligẽt minores ⁊ concludit.Aut loquimur in actibus in quibus minores admittuntur vt maiores/ vt si cõsuetudo habeat q̃d muliere p̃decedẽte/maritus lucret dotẽ : certe mulieres(etiã minores)comprehendẽtur et obligabuntur sub dicta consuetudine:q2 minor obligatur ex matrimonio/ ⁊ habetur in talibꝰ pro maiore.c.fi.de iudi. hoc lib.no. gl.in prin.in verbo aliud.ff.de minor.Ergo in hoc nõ debet minus ligari/q̃ maior ꝑ no.in.d.l.ait p̃tor/ allegat.l. Emiliꝰ. ff.de minor.⁊.l.apud Julianum in prin.ff.quibus ex causis. in po.eatur. ¶ Aut est actus in quo minores nõ habẽtur vt maiores:vt si sit cõsuetudo ꝙ si aliquis vẽdit rẽ/nõ possit venditionẽ rescindere occasione minoris p̃cij:certe minor ſm eũ/tali ꝯsuetudine nõ ligat ꝓpter restitutionẽ/allegat.l.j.ff.de minor.et ideo q2 minores nõ sunt apti talibꝰ actibus nõ ligãtur: q̃d ꝓsequitur Alex. cõ.lxv. col.ii. qm̃ omne datũ vol.vj.quẽ videas ꝓ ãpliori informatiõe ĩtẽti.

¶ Et si queras de restitutione super trãsactione: ⁊ ꝓponatur deceptio vltra dimidiam iusti p̃cij/attẽde ad ea q̃ notabiliter discutit Decius cõ.cccclxxix.in cõtrouersia/⁊ con. 551.col.ij.plene/vbi cõcludit fore cõmunẽ:ꝙ restitutio habet locũ/⁊.l.ij.C.de rescin.vendi.firmat idem Decius con. ccccccxcvij:in fine superiori anno. Probus.

o ¶ Male alienãtis.Uide Paul.de castro,con.437.col.4. quod incipit primo queritur/ prima parte : pro hoc suadet

24 q̃d no.Alex.cõ.liiij.col.fi.circa primũ dubiũ vol.vj.ꝙ * emptor debet cẽseri male fidei/qñ scit cõtractũ posse rescĩdi/ adeo ꝙ nõ p̃scribat:ita signãter Jo.de imola decidit. in.c. apostolice.s̃.de dona.sup gl.in verbo p̃scriptiõe/ ⁊ ad hoc inducit.l.ĩ cause.la.prima.§.interdũ cũ sequẽ.ff.de minor.licet Antho.de butrio in.d.c.apostolice dicat se non recordari vbi hoc sit decisuz in iure ⁊ non decidit.

¶ Preterea dictũ Jo.mo.hic placet Alex.in consi.ix. in fi. vol.iij.quem ibi vide de alienatione rei ecclesiastice/et cõ.

25 clxv.visis duobus vol.ij.vbi etiã tractat de locatione * facta de nouẽnio in nouenniũ/an dicat alienatio/⁊ an vigore illius transferatur dominiũ vtile/ quod dicit de iure ciuili Bar.in.l.ex hoc iure.ff.de iusti.⁊ iure.Decius cõ.588.nu. xiij.viso pũcto:⁊ eneruare directũ si illi cõtrariet gl. in autẽ.nisi tricẽnalis.C.de bo.q̃ ma.Cy.ĩ.l.ab hostibꝰ.C.ex q̃. cau.maior.no.Calca.con.cxv.col.j.in cã domini.

¶ Pro dicto Jo.de imola vide eundẽ Alex.in cõ.cxxv.nu. iij.in ꝟsi.⁊ dicit Antho.visis vol.j.vbi in simili dicit/ꝙ licz cõtractus sit validus/⁊ etiã iuramentũ:tñ intẽtio cõtrahẽtis nõ est absq̃ fraude ⁊ dolo:vñ cũ fraus sit ex parte recipientis:iura canonica nõ assistũt talibus iuramentis : De locatiõe aũt facta ꝑ predecessorẽ an ei successor teneatur stare vide que late tradit Calca.in cõ.cxxiiij. in causa.

¶ Et de emptore an etiam teneatur stare locationi venditoris Raph.Cuma.con.xx.magister. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

SI aduersus confessionẽ in iudicio a se factã lesa ecclesia beneficiũ restitutionis in integrum infra quadriennium ab ipsius confessionis tempore computandum petere negligenter omittat, non est (nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum,) ad hoc petendum vlterius admittẽda . Vbi vero per viam communem reuocatiõis erroris quem in facto prætendit, vult aduersus suam confessionem ecclesia se iuuare hoc quandocunque poterit donec negocium sit finitum.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Exclusus a bñficio restitutionis/nõ excludit ꝑpter hoc/a via iuris cõis:si cõpetat/ ⁊ sic vna via aliã nõ excludit.
2 Exclusus ꝑ ius speciale:nõ ꝑpter hoc excludit a iure cõi.
3 Post conclusionem/non est cognoscere:sed est cognitum/ ex quo est conclusum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Bñficiũ restitutiõis ꝯpetit aduersꝰ ꝑscriptionẽ.xl.ãnoꝝ.
2 Probabilis ignorantia/dicitur iustum impedimentum.
3 Prescriptio longissimi temporis est magis odiosa / q̃ prescriptio longi temporis.
In prescriptiõe lõgissimi tẽporis nullus requirit titulus.
4 Competit remedium restitutionis alienantibus:non alienationi consentientibus.
5 Appellatione iuris cõis/intelligit de iure Romanoꝝ.
6 Unius inclusio/alterius est exclusio: ⁊ vnius exclusio:videtur alterius inclusio/etiam in statutis.
7 Quãdo vna persona prohibetur succedere: ita ⁊ ex ea descendentes excluduntur.
8 Clausula gñalis nõ porrigitur ad specialiter expressa.
Expressum facit cessare tacitum.
9 In causa mrĩmoniali qñ admittat ꝓbatio post cõclusionẽ.
10 Postq̃ conclusum est in causa: non est amplius causa facti sed iuris.
Postq̃ est conclusum:omnia sunt victoris.
Postq̃ est conclusum in causa: dicitur res esse notoria ⁊ liquida: ⁊ constare iudici notorie ⁊ manifeste.
11 Postq̃ conclusum est in causa/nõ potest probari error: sed bene reuocari.

1 a SI aduersus, Exclusus * a bñficio a restitutiõis vt.s̃.ꝓximo/ non excludit ꝑpter hoc a via iuris b cõis si cõpetat.
b c 2 d ¶ Et c sic nota.ꝙ vna via aliã nõ excludit/ ꝑsertim hoc casu/ q2 * exclusus ꝑ ius speciale d non ꝑpter hoc excludit a iure cõi: vbi tñ via gñalis cõtinet viã specialẽ e actu/ ⁊ a speciali q̇s esset exclusꝰ: ꝑ cõsequẽs a e gñali.ff.de iureiu. duobꝰ.§.exceptio.⁊.ff.de excep.doli. l.ij.§. Itẽ querit.⁊.§. sequẽ.[factã]idẽ si ꝑ ꝓcuratorẽ.j.de appella.suborta[admittẽda].s̃.c.ꝓxio[finitũ]trãsactiõe vel sentẽtia: ⁊ de hoc habet.j.de cõfe.c.vlti.C.de iur.⁊ facti ignoran.error.
¶ Idẽ credo si est ꝯclusũ.s̃.de ꝓcu.audit j.⁊.j.de cau.po. ⁊ ꝓprie.pastoralis.⁊.C.de adulte. q̃uis vbi notatur.
3 f ¶ Itẽ post * cõclusionẽ nõ est cognoscere/sed est f cognitũ:ex quo est cõclusum.Et ideo probatio refutãda que est necessaria in ꝓbatione erroris. Ioan.Mona.Cardi.

a 1 ABeneficio restitutiõis / Qđ etiã * competit aduersus rescriptionem.xl.annorum ⁊ ista est communis scribẽtium in.c.j.s̃.isto ti. que placere videtur Hostien.in.c. contingit in fine.s̃.de transac.⁊.in sũma hoc ti.in.§.vtrum prescriptiones et Car.post alios ibi in cle.j.eo ti.per tex.illius cle.j.vbi generaliter dicitur ꝙ etiã aduersus lapsum temporis restituitur.

2 ¶ Hanc sententiam latius vide comprobatam per Alexã. con.clxix.col.fi.viso themate vol.ij.vbi dicit:id maxime ꝓcedere/si probabilis * ignorantia interuenerit : quia tunc dicitur iustum impedimentum/propter quod subuenitur ꝑ notata in.l.qui in alterius.ff.de regul.iur.c.primo.supra de constitu.

3 ¶ Et pro hac sententia communi habes/quia si cõceditur restitutio in integrum aduersus prescriptionem longi temporis:quanto magis concedi debet aduersus prescriptionem longissimi attento * ꝙ prescriptio longissimi temporis est magis odiosa q̃ prescriptio longi tẽporis:iuxta notat.in.l.fi.C.de edil.edic.Et in prescriptione longi temporis prescribens prescribit cum titu.sed in prescriptione lõgissimi temporis nullus requiritur titulus.

4 ¶ Et dic competere * hoc remedium alienantibus:non autem alienationi consentientibus/prout in simili dicitur de remedio.l.ij.C.de rescin.vẽdi.notat decius con. ccccLxxv. Nurr.in causa que Mantue. Probus.

b 5 ¶ Iuris communis.Quod * intelligitur de iure Romanorum insti.de iur.na.§.quotiens Decius.con.cccclxix. in fine visa inquisitione. Probus.

c 6 ¶ Et sic nota.Istud not.potest cõprobari a cõtrario huiꝰ dicti vulgaris:ꝙ * vnius inclusio alteriꝰ est exclusio.l. maritus.C. de procura.l.cum pretor.ff.de iudi. Bar.in.l.ij.§. fina.col.fina.ff. ad tertu. latius per Sozi. con. ccvij. col. iiij.versi.primo ex capite.in causa domine.

¶ Et econtra quia vnius exclusio videtur alterius inclusio:etiã in statutis/vt ꝓbat Decius cõ.451.viso eleganti.

7 ¶ Istud intellige sane secundũ quod tradit idem Decius con.cccclxxj.nu.vij.iuridicã/ ꝙ regula generalis est ꝙ qñ vna * persona prohibetur succedere : etiã descendentes ex ea excluduntur Ang.in.§.reliquum in versi. ex diuerso in auten.de hered.⁊ fal.Bal in.l.fi.col.prima.C.de liber.ꝑter.facit tex.in.l. si viua matre.C.de bo. q̃ ma. Et dic hoc procedere ratione infecte radicis.

¶ Uide que Alex.tradit pro comprobatione primi dicti in con.cxxj.nu.vj.viso processu.vol.primo. Probus.

d ¶ Speciale.Uide Decium con.516.nu. xviij. quoniam et con.sequen.nu.vj. Probus.

e 8 ¶ A generali.Pro hoc vide quođ citat Decius con.clxxj. nu.tertio.in causa venerabiliũ/ꝙ clausula * generalis nõ porrigitur ad specialiter expressa.l.doli clausula.ff.de verbo.obliga.⁊.l.sanctio legum.ff.de penis.

¶ Et ideo masculinum non concipit femininum quãdo de feminino sexu exprimitur:quia expressum facit cessare tacitum.Bal.in.l.in multis.ff.de sta.ho. Probus.

f ¶ Est cognitum.Licet in causa matrimoniali multa reperiantur fauorabilia: tamen post conclusionem non admittitur probatio per hanc regulam Ioan. mona.⁊ sequacium

9 hic:* quod verum dicas ad partis instantiam:secus ex iudicis officio:ita firmat Calca.con lxiiij.nu.xxij.preclare et Ang.de castellione.Areti.in quodã con. reperto inter cõ. Petri de Anha.sub nume.ccxij.quod exorditur.Ego Angelus de castellione vbi subdit verbum notandum pro aduocatis nostre tempestatis in Gallia/ꝙ sui moris nõ est in consilijs a se requisitis per iudices causarum:aliquas allegatiões apponere/motiua vel causas exprimere iuxta no. per doc.in.c.sicut.s̃.de re iudic.⁊ in.l. properandum.§. illo proculdubio.C.de iudi.

¶ Uide que dico in.c.Romana.in verbo aduocatoruz.j.de foro compe.

¶ Et in proposito Ioan.Mo.hic quod est cognitum.adde ꝙ Bal.in auten.at qui semel in fi.C.de probatio. dicit hoc dictum fore Archi.hic:quem in hoc sequitur Alexan.con. clxxxij.in fine in causa ⁊ lite vertẽte inter tutorem vol.vj.

¶ Sed in hoc errant:quia imo est dictũ originale Ioã.mo. hic/quem hic in nouella refert ⁊ sequitur Ioan.And.

¶ Hoc dictum reducit ad memoriam idem Alexan. consilio.lxij.numero quinto in causa ⁊ lite vertente inter Christophorũ/vol. vij.per quod firmat dictum vnum videlicet

10 quod poſtq̃ * concluſum eſt in cauſa non eſt queſtio facti ſed iuris: ſubdẽs ꝙ poſtq̃ eſt concluſum/omnia dicũtur eſſe victoris/vt not. glo. ⁊ doc. in. c. ſignificauerunt. ſ. de teſtibus in verbo liquere/quam glo. doc. ibi ⁊ ipſe Alex. in. l. gñaliter. §. nihil cõmune in. xxxi. col. ff. de acquir. poſſeſſio. reputant ſingularem ad hoc/ ꝙ poſt cõcluſum in cauſa dicitur res eſſe notoria et liquida/ et cõſtare iudici notorie ⁊ manifeſte vt ibi per eos.

¶ Premiſſis adde que tradunt Neapol. deci. xliiij. nu. ij.

11 de tribus mihi occurrit/ꝙ poſt * concluſum in cauſa non poteſt ꝓbari error vt dicũt Archi. ⁊ Jo. and. hic in nouel. qđ p̃cedit Jo. mo. hic Sed bene poteſt reuocari qñ nihil venit ꝓbandum: ⁊ conſtat de errore/ ⁊ talis error in libello nõ nocet ſecundũ Bar. ⁊ Bal. in. l. errores. C. de erro. aduocato. ⁊ Bal. in. l. j. C. de fal. cauſa adiecta lega. ⁊ Inno. in c. primo de confeſ.

¶ Et quando erratum eſt in nomine/⁊ corrigitur/non dicitur mutatio ſed declaratio vt dixit Ang. in. l. heredes palam. §. ſi quid poſt. ff. de teſta.

¶ Et illud quod dicitur ꝙ poteſt litem coteſtatam error in libello nõ poteſt corrigi ſecundũ Bal. in. l. edicta. C. de edẽ. ⁊ in. l. ex his. C. de teſta. milita. non loquitur de errore nominis in libello: ſed de alio errore.

¶ Et dicitur conſtare de errore quando conſtat de cõtrario eius quod fuit confeſſus. Bar. in. l. nõ fatetur de confeſ. ff. ⁊ in. l. de etate. §. ex cauſa ⁊. §. qui iuſto. ff. de interroga. actio. Probus.

¶ De arbitris Rubrica.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Arbitrij ſunt ſimiles iudicibus.
2 Judicia nonnullas moras habent.
Arbiter eſt nomen equiuocum.
3 Sibi imputet qui compromiſit in eum/qui iniquam ſentẽtiam tulit.
Coram arbitro non fit reconuentio.
De maioribus cauſis non poteſt arbiter aſſumi.
Arbiter vnde dicitur.
4 Arbitrorum duo ſunt genera.
5 Forma eſt indiuiſibilis.
Arbitria ſunt reducta inſtar iudiciorum.
6 Ubi partes ſibi male ꝓuidẽt: ius partibus nõ prouidet et factum illegitime caſſat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Confeſſio facta in iudicio ſine cauſa valet.
Confeſſio facta coram arbitro non dicitur facta in iudicio.
2 Sententia arbitri emologata parit actionem.
Preſumitur pro laudo/vt rite ⁊ recte latum dicatur.
Confeſſio facta corã arbitro/facit fidem coram iudice.
3 Arbitramentum magis accommodatur nature contractuum/q̃ iudiciorum.
Compromiſſum dicitur eſſe tranſactio.
4 Compromiſſum non fit ſuper re deciſa per ſententiam que tranſiuit in rem iudicatam.
5 Clauſula ad arbitrium boni viri importat verbum diſcrete/non autem liberam poteſtatem: prout verbũ iudiciũ/ quia talis debet ſeruare omnes regulas iuris cõmunis.
Non poteſt fieri quominus reductio petatur/data magna iniquitate.
6 Quis iudex debeat adiri: quãdo petit reductio ad arbitrium boni viri.
7 An petitiõi reductiõis ad arbitriũ boni viri: pacto poſſit renunciari.
8 Appellationi future interponende quis renũciare poteſt.
9 Promiſſio de ſtando laudo ⁊ ordinationi arbitrorum habet in ſe tacitam conditionẽ/ſi eque fuerit arbitratum.
10 Non eſt recurrendum ad arbitrium cum apparet de clara voluntate ⁊ diſpoſitione teſtatoris.
Ubi eſt glo. hois ceſſat glo. legis.
11 Reductio ad arbitrium boni viri poteſt peti durãte ſpacio xxx. annorum.
Aditus tanq̃ arbitrium boni viri: ſuccedit loco iudicis appellationis.
12 Reductione pendente ſententia non exequitur/nec aliq̃d innouatur: ſicut in appellatione dicitur.
13 Reductio poteſt peti quando pars exiſtimat ſe grauiter leſam.
Reductio eſt quedã ſpecies appellationis.
14 Arbitrium boni viri eſt arbitrium iudicis.
15 Arbitrator rem vnius partis auferre poteſt: ⁊ concedere alteri parti.
16 Arbitrator debet pronũciare ſecundum equitatem.
17 Abbates poſſunt eſſe arbitratores ⁊ arbitri ⁊ etiam monachi de licentia ſui abbatis ⁊ ſine licentia ſi habeant adminiſtrationem.
18 Arbitratores nihil habent commune in actibꝰ iudicialibꝰ.
19 Differentia inter arbitrum ⁊ arbitratorẽ/principaliter cõſiſtit penes finem ſententiandi.
20 Compromittens in aliquem/ videtur compromittere tanq̃ in arbitrum.
21 In dubio quis videtur velle facere actum validũ iure cõi ordinario/nõ autem ſpeciali/vel extraordinario.
22 Arbitrator non obſeruat iuris ſolennitates/ quo ad ſtrepitum.
23 Nõ omnibus eſt permiſſum cõpromittere: quia quibus eſt ꝓhibitum alienare eſt ꝓhibitũ compromittere.
24 Compromiſſum eſt tranſactio.
25 Arbitramenta ſunt redacta inſtar tranſactionum.
26 Non preſumitur pro ſententia arbitratoris/a qua pendet reclamatio.
27 Judex cui data eſt in penalibus poteſtas arbitrandi non poteſt arbitrari de pena mortis.

1 a ARbitri, * ſunt ſimiles [a] iudicibus. ff. eo. l. j. ij. q. vj. c. a iudicibus.

¶ Dicto ergo de iudicibus ſequitur videre de arbitris.

¶ Uel dic cum iudicia nõnullas moras habeant. ff. vt leg. no. cau. l. etiã. j. Reſpõ. Et metu iudicioꝝ ad arbitros recurritur ideo ante ti. de iudi. p̃mittit de arbi.

2 b ¶ Et dic ꝙ * arbiter eſt nomẽ equiuocum [b] aliquando enĩ accipitur pro iudice delegato vt. ff. qui ſatiſda. cogan. ab arbitris ⁊. l. ſequen.

Aliquando accipitur pro arbitro ſumpto in cauſa ſuſpitionis/⁊ ab iſtis appellatur. ſ. hoc libro de offi. delega. ab arbitris.

¶ Aliquando accipitur pro reuelatore conſiliorum: vnde Saluſtius/procul arbitris omnibus remotis.

¶ Aliquando accipitur arbiter in quem ex mera volũtate c contracrantium eſt conuentum [c] ſic accipitur hic. ⁊. ff. ⁊. C. 3 eo. ti. l. pri. et a tali non appellatur. C. eo. l. prima cuius * ſententia ſiue equa ſiue iniqua eſt tenenda et ſibi imputet qui compromiſit. ff. eo. l. diem. §. ſtari. ⁊. ij. q. vij. arbitrarij: et coram tali arbitro non poteſt fieri reconuentio: nec de maioribus cauſis poteſt arbiter aſſumi. ſ. eo. cum dilectus. ſ. de in integ. reſti. cauſa in fi.

¶ Et dictus eſt arbiter ab arbitrando/ ⁊ arbitrari eſt eſtimare: nam arbiter eſtimat inter partes: et dicitur arbiter quaſi arcens bis iter: nam iter bilis/ hoc eſt ire que habetur ex anfractibus iudiciorum/per abitros artatur.

4 ¶ Et notandum ꝙ arbitrorum * duo ſunt genera. ff. pro ſocio. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum vnde nullus eſt arbiter cu- d ius dictum non redigitur ad arbitrium [d] boni viri vt. d. §. ſtari alter cuius dictum redigitur ad arbitrium boni viri ar. ſ. de iureiur. quintauallis. ⁊. c. veniens. ff. de oper. liber. ſi libertus. Ita ⁊ in primo genere arbitrorum ſi cõpromittatur in duos ⁊ de tertio aſſumendo in certo ſit compromiſſum non tenet vt. ff. eo. item ſi vnus. §. ſi in duos.

¶ Et dato ꝙ ex clauſula indeterminata aſſumatur tertius non valet/vt. d. §. ⁊. ſ. eo. innotuit.

¶ Et eſt ratio: qr hec forma eſt a iure reprobata: et ob hoc materie vniri non poteſt: hoc eſt queſtioni decidende. Et 5 forma * ſecundum philoſo. eſt indiuiſibilis/⁊ hoc habetur in hac materia. ff. eo. ti. parui. in fi.

¶ Et arbitria ad inſtar iudiciorum ſunt reducta. ff. eo. titulo. l. prima.

¶ Et sicut iudiciũ est actus qui vult recte nunciari. C. qui dar. tuto. vel cura. po. l. vniuersis/ ergo ⁊ arbitriũ. vñ vbi partes sibi non ꝓuident de tertio quoquomodo: ius partibus prouidet. ff. eo. item si vnus §. principaliter.

¶ Sed vbi * partes sibi male prouident vt. d §. si inter duos: ius partibus nõ prouidet ⁊ factum illegitimũ cassat

9 ¶ Sed in secundo arbitro dico secus: nec mirũ: q2 iste secundus latiorem habet potestatem/ q̃ reduci potest ad arbitrium boni viri/ ⁊ est casus. s̃. eo. cum a nobis.

e ¶ Et iste ꝓprie dicitur arbitrator e quid in dubio. ff. de iudi. l. j. in suo simili notatur. Et no. Inno. in. d. c. quintauallis. Jo. mo. Cardinalis.

a 1 Similes iudicibus. Habeo tamen ꝙ * licet confessio facta in iudicio sine causa valeat: Bar. ⁊ doc. in. l. j. ff. de inter. actio. glo. ⁊ doc. in. c. fi. s̃. de cõfes. tamẽ cõfessio facta corã arbitro/ nõ dr facta in iudicio. no. Petr. ⁊ Cy. in. lj. C. de ꝯfes. i. l. j. C. isto ti. tradit ⁊ sequitur Alex. cõ. xix. nu. ix. i his q̃ in themate vol. iiij. vbi subdit/ ꝙ licet quandoq3 * sen-

2 tentia arbitri (puta emologata) pariat actionem/ sicut sententia iudicis. l. cum antea. C. isto ti. tamen in confessione sola facta coram arbitro non reperitur aliquid immutatũ quod late ibi comprobat.

¶ Et quod presumatur pro laudo quod rite ⁊ recte latum est: probat Decius con. 587. in prin. coram magnificis.

¶ Quod si queras. An confessio facta coram arbitris faciat fidem/ coram iudice. Dic ꝙ sic ꝑ. l. pe. C. hoc ti. Panor. Jo. and. ⁊ Antho. in. c. presentata. s̃. de testi. id firmãt vbi Jo. de Jmola dicit/ ꝙ valet vt iudicialis. Notãt Neapol. deci. clxxviij. nu. x. in causa filiorum. Probus.

b ¶ Equiuocum. Jn simili dicit ipse Jo. mo. de verbo possessio in. c. si tibi de preben. ⁊ de verbo publice Calca. in con. 76. nu. xxx. casus. d. catalanus. Probus.

c 3 ¶ Est conuentum. Et dicitur tũc ꝙ * arbitramentum magis accommodatur nature contractuũ ꝙ iudiciorũ Alex. con. cxxxv. in fi. Anthonius vol. vj.

¶ Et compromissum dicitur esse transactio no. in autẽ. vt diffe. iudi. in prin. Alex. con. xl. nu. x. circa primũ vol. v. ⁊ dic transactio in arbitrium boni viri eius arbitrio moderãda ideo dicit Calca. in con. lxxix. in prin. spectabilis quando minor cõpromittit requiritur decretũ tẽpore compromissi Bal. in. l. j. ꝑ glo. ibi. C. si aduersus transactio. ⁊ ibi Bar. latius dico in sequentibus.

4 ¶ Et dic * compromissum fieri nõ posse: suꝑ re decisa per sentẽtiam que trãsiuit in rem iudicatam. Bar. in. l. post rẽ ꝑ illum tex. ⁊ ibi clari9 Bal. ff. de transac. idẽ Bar. ⁊ Bal. in. l. elegãter in prin. ff. de cõditio. indeb. ⁊ Bal. in. l. si diuersa. C. de transac. quod placet Alex. in consi. xciiij. nu. iiij. in causa: volu. ij. vbi subdit id verum nisi expresse per eũ qui obtinuit sententiã renũciatũ esset sententie/ facit. l. fi. C. de noua. l. iiij §. si ex cõuentiõe cum ibi not. ff. de re iudi. no. in c. exposita. s̃. isto titu. ꝓmissa firmat idẽ Alex. in cõ. seque. ibi tamẽ adducit glo. repu. singul. in. l. si diuersa. C. de trãsactio. que vult consensum partium in hoc nihil operari. Philippus Probus.

5 d ¶ Ad arbitrium boni viri. * Illud importat verbu3 discrete/ non autem liberam potestatem not. Alex. in con. xxxiij. nu. iiij. viso themate: vol. j. vbi idẽ dicit de hoc verbo iudicio. l. tais §. lucius in verbo arbitriu3. ff. de fideicom. liber. secundum verum intellectũ quem posuit Bar. in extrauagãti ad reprimendã in verbo videbatur ⁊ Antho. de butrio ⁊ Jo. de imola in. c. j. s̃. de constitu. ꝓbatur in. c. illud in verbo iudiciũ. s̃. de cler. excõica. ministran. ⁊. c. inter corporalia ante finem. s̃. de transla. prela.

Et vbicunq3 committitur aliquid alicui per verba importantia arbitrium boni viri/ tunc debet seruare omnes regulas iuris communis ar. l. j. ff. isto tit.

¶ Et sic sententiare ꝫm qd est petitũ ⁊ nõ vltra cõmissum/ alias esset nullũ: q2 oĩs potestas arbitroꝝ vel arbitratoꝝ a tenore cõmissiõis ⁊ cõpromissi depẽdet cũ arbitri vel arbitratores tantã potestatem habeãt q̃tam sibi partes ⁊ non plus dãt. l. nõ distĩguem9 §. de officio: ⁊. l. si cũ dies §. plenũ ff. eo. ti. c. cũ dilectus. s̃. eo. ti. notat Jason in con. lxij. inter ceteras: volu. iij.

¶ Hinc est ꝙ si relinquatur executio ꝑ verba denotantia boni viri arbitriũ alicui certe non poterit eligere indignũ ⁊ si eligat talis electio erit nulla/ ⁊ habet pro non facta. Secus si ad liberam volũtatẽ. Calca. cõ. viij. nu. xxx. i causa quem vide con. lj. col. iij. Item sentẽtiare suꝑ rebus dubijs ⁊ nõ decisis. Bal. in. l. vol untatis. C. de fideicom. vbi ait ꝙ si datur potestas vel arbitriũ alicui illud intelligit in dubijs indecisis nõ autem decisis ⁊ sic non poterit vltra q̃ lex decidat ar. l. fi. C. de insti. ⁊ substi. sub cõditio. fac. facit. l. tutor: ⁊. l. q̃q̃. de ritu nup. ff. notat Calca. con. l. col. iij. Reuerendissimus.

¶ Et in proposito vnum subdit Decius in cõ. 587. nu. xj. coram: ꝙ per nullam cautelã verboꝝ appositoꝝ in cõpromisso potest fieri quominus reductio petatur data magna iniquitate quia de ea non cogitauerunt cõtrahẽtes. Ang. con. cccv. Statuto. ⁊ ita practicant aduocati inquit Bald. in. l. vn9 §. illud. ff. de pac.

6 ¶ Et pro habenda reductiõe ad arbitriũ boni viri debet * adiri iudex laudum pronũciantis/ nõ partiũ/ q2 boni viri arbitriũ habet se instar appellationis. d. l. nõ distinguem9 §. cum quidam. ff. hoc. tit.

¶ Sed cum appellatur a sentẽtia iudicis recurritur ad superiorem iudicantis. l. precipimus. C. de appella. ⁊ sic non respiciuntur in hoc persone litigãtes/ sed ꝑsona a quo: notat Roma. cõ. ccclxv. in casu proposito. Neapol. decisio. lj. Item fuit dubitatum.

7 ¶ Preterea si queras an * petitioni reductiõis: pacto renunciari possit. Jo. de anania. con. l. in. q. Eustachij/ mouet hoc dubiũ citando plures scribentes/ ⁊ tãdem dicit ꝙ communis doctrina videtur esse/ ꝙ vbi interuenit iuramẽtum nec apparet dolus sordes vel gratia arbitratoris/ nec est lesio enormissima siue maxima: dato ꝙ fuerit parua: vel magna enormis/ vel enormior/ tũc peti nõ potest ⁊ valet renũ-

8 ciatio: ⁊ ita videtur intelligenda doctrina quam ipse de Anania citat ibi in prin. ꝙ * appellatiõi future interponẽde potest quis renunciare: nec auditur volẽs postea appellare per ea que habentur in. l. prima §. si quis ante. ff. a quibus appellare non licet. ⁊ in. leg. finali §. fina. C. de temporibus appellationum. ⁊ per Barot. in. l. tale pactum §. qui ꝓuocauit. ff. de pac. iuuat quod dicit Angel. in. dic. con. cccv. vbi subdit non posse peti reduc. quando laudũ est approbatum per partem vt quia soluit id ad quod est condemnata. Et etiam qñ partes dederunt arbitro potestatem auferendi de iure vnius ⁊ alteri cõcedendi in magna quãtitate quia tunc non infertur iniuria aut dolus: ideo est seclusa via hec.

¶ Et pro ipso intento vide eundem Joan. de Anania con. lxxx. visis ⁊ intellectis. Et do. Bertrãdi con. viij. in fi. etiã

9 si sententia/ parte prima/ vbi dicit ꝙ quemadmodũ * promissio de stando laudo: ⁊ ordinationi arbitrorũ simpliciter facta/ habet in se tacitam conditionẽ si eque fuerit arbitratum. l. si libertus. ff. de oper. liber. c. veniens. ⁊. c. quintauallis. s̃. de iureiur. Firmat idem do. Bertrandi in con. 235. nu. vj. adeo plene eadẽ parte prima facit quod not. Joãnes mona. in. ca. non solum de regul. ⁊ Alex. in cõ. xxxij. opportune vol. ij. ⁊ domi. meus de ripa. primo lib. interpreta. de cõsti. col. fi. idem Alex. in cõ. ccxviij. col. ij. visis vol. ij. Bertrand. Hymberti in cle. sepe. de verbo. significatio. Ita etiã habet renunciatio recursus ad arbitrium boni viri/ tacitã conditionem: scilicet nisi renuncians immoderate lesus extiterit ar. l. quero §. inter locatorem. ff. loca.

¶ Preterea dic ꝙ secundum Bertrandi con. cclxviij. nu.

10 quinto ponitur in facto/ parte secunda: non * est recurrendum cum apparet de clara voluntate ⁊ dispositione testatoris. Ratio quia vbi est glo. hominis cessat glosa legis ideo dicit Alex. consi. lij. nu. xxxj. circa hanc vol. iiij. ꝙ vbi est manifestissimus sensus testatoris/ nusq3 interpretatio verborum est facienda: sic interpretatio cadit super dubio: ⁊ actus actiuorum sunt in patiente bene disposito/ Joannes monachus in capitulo Romana. ⁊ ibi dico de sententia excommunica. infra.

11 ¶ Item ad arbitrium boni viri reductio * (secundum communem opinionem nostrorum in cap. quintauallis. s̃. de iureiur.) potest peti spacio. xxx. annorum durante: quod firmat Bal. in. l. fi. C. de contrahen. emp. Idem Bald. ⁊ Ang. in. l. sicut. C. de prescrip. xxx. annorum/ sequitur Alexan. in con. clxxxiij. col. secunda in causa ⁊ lite vertente inter Frãciscum vol. sexto. Et sic hoc ius petendi dicitur personale. Ang. in. d. con. cccv.

¶ Et talis bonus vir aditus/ succedit loco iudicis appellationis: dicit Petrus de Ancha. consilio. xxxv. apud intelligentes.

vide si cupis que de ipsa reductione late tradit Antho.de butrio.con.xxiiij.q̃stio hec/addẽdo ꝙ hec clausula ad arbitriũ boni viri habet locũ etiam si dictũ fuerit ꝙ arbitraret secundũ suam conscientiam per ea que late tradit Joan. de anania ⁊ ibi Bolog.in addi.cõ.xxxiiij.visis ⁊ diligẽter.

12 ¶ Preterea dic ꝙ reductiõe * pendẽte sentẽtia nõ exeq̃tur:nec aliq̃d innouat sicut in appellatione dicitur / q̃r assimilatur huic not.Pet.de ancha.cõ.lxxxv.col.fi.Ex theoricis/ad idẽ Ludo.bolog.in additio.ad con.Jo.de Anania.d.con.l.in questione eustachij.

¶ Et de causa reductiõis ad arbitriũ boni viri:vide Alex.con.lxvj.nu.iij.visis dubitationibus.vol.v. ¶ Cui autẽ incumbat onus probandi in causa reductionis vide Car.consi.cxxxix.factum.

13 ¶ Item reductio * potest peti : q̃n pars existimat se grauiter lesam notat plene Sozi.con.ccxx.col.iij.versi.circa secundam:visis cõpromisso:⁊ ibi ponit infra q̃d tẽpus possit peti reductio:quã dicit fore quandam speciẽ appellatiõis.d.l.nõ distinguemus.§.cũ quidã.ff.hoc.tit.quod ita ibi.col.fi.latius cõprobat: put calca.cõ.fi. vbi discutit corã quo iudice debeat peti reductio si cõpromissum fuerit inter clericũ ⁊ laicum.

¶ Uide q̃ late tradit Alex.cõ.cxxxix.viso puncto vol.vij. ⁊ Decius cõ.ccccclxxxvij.in fine coram vbi querit.j.quod tempus petatur reductio huiusmodi. Neapol.deci.cxxxij.

14 ¶ Postremo dic ꝙ arbitrium * boni viri nõ est arbitrium iudicis.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obliga.l.vir bon⁹ ff.iudi.solu.in pposita ⁊ ibi not.ff.pro socio Alex.consi.ij. in fine volumine primo.Probus.

15 ¶ Arbitrator.* Qui de iure rem vnius partis auferre potest/⁊ concedere alteri parti glo.in.l.si de meis.§.recepisse.⁊ in.l.sed ⁊ si seruũ.§.si quis iudex.ff.hoc ti.Bar.in.l.si societatẽ.§.arbitror.ff.pro socio.Inno.Panor.⁊ alij in c.quintauallis.ẽ.de iureiur.Calca.in cõ.j.col.xxx.⁊ Sozi.con.ccxx.col.j.visis cõpromisso/vbi subdit:id verum/dũmodo nõ extẽdat manus ad res nõ comprehensas in cõpromisso.Bar.in.l.cum aquiliana.ff.de trãsactio. vbi vult ꝙ si est cõtentio inter me ⁊ te:de quodam fundo/⁊ cõpromisimus in aliquẽ ⁊ dedimus ei plenã potestatẽ arbitrandi:(dũmodo etiã enormiter nõ ledat Calca.in.d.cõ.j.col.30.)non tamẽ poterit arbitrator cogere alterã partem : vt det alteri aliquam aliã rem de qua non erat cõtentio ar.§.de officio in.l.non distinguem⁹.ff.isto ti.q̃r tunc plus debito arbitratur quo in casu dicit in dolo: ⁊ sic enormiter ledit:vt pbat Jason in con.cxxxiij.col.viij.p̃ supponitur vol.iiij. ¶ Sicut etiã in simili iudex in iudicio cõmuni diuidũdo/nõ potest ratione rei cõis ponere manũ in aliam rẽ nõ cõmunẽ:vt.l.arbor.§.de vestibulo.ff.cõi diuidundo quam opi.Bar.sequit/ibi Bal.⁊ Ang.in.l.de his.ff.de trãsactio. dicens ita obtinuisse de facto Psequitur Antho.in.c.nisi essent.ẽ.de pbe.1.⁊ in.d.c.quintauallis:vbi Panor.⁊ alij. vide Alex.con.cxiij.nu.xiiij.gspectis his vol.vj.vbi dicit

16 ꝙ * arbitrator debet pnũciare nõ secũdũ ius sed sc̃dm eq̃tatem id est ꝙ cõpositioni ⁊ transactioni conueniat ⁊ istud est de natura arbitror ꝙ non teneatur pnunciare secundũ ius. ¶ Et istud est ita verum adeo ꝙ si fuerit cõpromissum ĩ arbitratorẽ/cũ hoc ꝙ deberet pnunciare ẽm ius/q̃d illud pactũ reddit cõpromissum nullũ:q̃r est appositũ contra naturã ⁊ substantiã actus secũdũ Jo.de lignia.quẽ allegat ⁊ sequitur Jmol.in.d.c.quintauallis.ẽ.in.q. Quid aũt si est cõpromissum tanq̃ in arbitratorẽ.Et finaliter dicit ꝙ dicitur esse contra substantiã actus quãdo cogeret pnunciare de iure:cum substantia actus sit vt possit pretermittere ius positiuum ⁊ possit cõtra ius pnunciare : ideo dicunt doc.tale pactũ esse nullum g.l.cum p̃cario.ff.de preca.⁊ per.l.ppter seruum.§.j.ff.de vsu.⁊ habita.

¶ Et in hoc differt a iudice Jo.de imola.in.d.c.quintauallis in quarta differentia qui iudicare habet ẽm iusticiam i.ẽm ius.c.ius dictũ.ẽ.de verbo.signifi. Nam iudex semp debet habere equitatem ante oculos.l.quod si ephesi.ff.de eo quod certo loco.

¶ Hinc idem Alex.con.cxxxv.post prin.versi.accedit Antho.vol.eo.dicit(cõtra tamẽ p̃missa)post Bal.in.l.si super possessione.C.de transac.ar.illius legis ꝙ arbitrator potest apponere cõditiones ⁊ modos cõgruos ⁊ adiacentes vnde si super fundo vertebatur lis de qua factum est compromissum in arbitratorem qui condẽnauit possessorem ad restituendum actori fundum hoc addito ꝙ actor.x.daret possessori/valebit sententia/licet de.x. nulla in cõpromisso facta fuerit mẽtio:ita dicit.Specul.in ti.de arbi.§.excipitur ver. Sed pone ꝙ litigantes/ vide q̃ de arbitratore tradit Petrus de ancha.con.ccxix.pro declaratione. Et cõ.

17 fi.col.iiij.Ubi dicit * ꝙ nedum arbitri esse possunt abbates sed etiam arbitratores quia non sunt simplices monachi/sed prelati in dignitate positi : igitur multo magis monachi facti episcopi.Bal.Pet.Cy.⁊ Guil.in.l.si qui ex consensu.C.de epi.⁊ cler.Bertrandi con.v.in fine in compromisso parte prima.

¶ De fratre minore vide Decium in con. 494. quod supra/⁊ con.499.in causa que parmiani.

¶ Et etiam simplex monachus de licentia sui abbatis potest esse arbitrator/⁊ amicabilis compositor no.Alex.in cõsi.lxxx.col.prima visis themate.vol.v.etiam sine licentia si haberet administrationez seu priorãtũ extra monasteriũ quia videtur quasi manumissus.

¶ De iudice autem an possit esse arbitrator:vide Calca.in cõsi.lxxv.nu.lxiij.in.causa communis.

¶ Item habes ad vnum attendere in iure nostro:ꝙ vbicũq̃ iura faciunt mentionem de arbitratore/semper loquuntur super contractibus/puta societatis locationis/emptio

18 nis/⁊ similium:vt patent recte intuenti/ quasi velint ꝙ * nihil habeant cõmune cum actibus iudicialibus.

¶ Et licet qñq̃ reperiat assũpt⁹ esse sup lite iuxta no.in.l.si de meis.§.recepisse.ff.hoc titu.⁊.l.j.§.⁊ post operis.ff.de no.oper.nuncia.tamen dicitur assumptus super cõtractu transactionis/ vt declarat Bar.in.l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio ista sunt verba Jo.de Anania cõ.xvj.col. prima/viso puncto ⁊ his que abunde.Dicit eĩn Alex.con.

19 xxij.nu.x.viso titu.questionis:vol.v.ꝙ differentia * inter arbitrum ⁊ arbitratorem/principaliter consistit penes finẽ sententiandi:q̃r arbiter habet iudicare de iure sicut iudex l.fi.ff.hoc ti.Secus in arbitratore.l.si de meis.§.recepisse ff.eo.tit.cum ibi no.⁊ in autẽ.vt differ.iudi.§.j.

20 ¶ Item vbi * aliquis compromittit in aliquẽ: videtur cõpromittere:vt in arbitrum /non vt in arbitratorem: q̃r coram arbitro proceditur ordinarie/sicut coram iudice:nõ autem coram arbitratore.l.j.C.isto tit.⁊.l.rem nõ nouam.C.de iudi.l.pe.C.isto ti.⁊ ibi Bal.vlti.col.

¶ Et quod videatur in dubio factum esse compromissum: vt in arbitrum/ no.specul.§.fi.isto ti.⁊ clarius Jo.de Jmola.in.l.j.§.⁊ post operis.ff.de no.oper.nuncia.tradit Alex.con.lv.nu.ix.quoniã causa volu.v.vbi subdit.nu.vij.ꝙ in du

21 bio * videtur quis velle facere actum validum iure communi ordinario/ non autem speciali vel extraordinario.l.q̃q̃.C.de testa.mili.

¶ Et sic:si quis potest pcedere vt ordinarius ⁊ delegat⁹ presumitur in dubio vti potestate ordinaria:prout in simili dicitur/ ꝙ vbicunq̃ quis potest facere actum legitime nomine suo ⁊ nomine communi:videtur facere ⁊ negotiari nomine suo tantum/⁊ non communi: vt est bonus tex.in.l.Titium ⁊ Meuium.§.prefectus.ff.de admi.tutor. etiam si gerens fuisset tutor pupilli ⁊ cum pecunijs pupilli negotiatus esset:quia non videbatur gessisse nomine suo ⁊ pupilli: sed suo nomine tantum/quod fortius est vt probatur in.d.§.prefectus:bene facit.l.⁊ magis.ff.de solu.quod placet Alexand.consilio.cxxxij.col.tertia.perlectis vol.v.⁊ con. cxxxiiij.in prin.circa ea de quibus eo.vol.⁊ con.cxxxvij. discussis eo.vol.quinto.

22 ¶ Item * coram arbitratore non porrigitur libellus / nec pcedit vt iudex in aliquo de necessitate/nec oportet vt iudicando sedeat pro tribunali:⁊ valet eius sententia etiam lata die feriata in honorem dei: sicut transactio.C.de fer.l.fi.⁊ ibi per Jacob.Butr.⁊ Bal.qui plenius no.in.l.j.C.hoc ti.tradit Card.con.xxix.nu.xxiij.punctus questionis/ quem vide in con.cxxxix.factum/vbi late discutit de dolo arbitratoris:⁊ Alex.in con.v.col.fi.vol.primo.vbi etiam discutit.An habens potestatẽ arbitrandi possit arbitrari vltra ius commune ⁊ consuetudinem.Quodq̃ an arbitrator possit ferre laudum partibus non citatis vide latissime p Raph.Cuma.con.vij.

23 ¶ Et dic * non omnibus fore permissum compromittere/ quia his quibus est prohibitum alienare/prohibitũ est cõpromittere:quod late Decius comprobat con.ccccxlv.nu.xxiiij.in casu.Tangit idem in con.cccclxxix.nu.iiij.in controuersia/⁊ con.cccccij.col.prima. Ex duobus/pone instantiam in prelato:quia prelatus ⁊ tanto minus ecclesie procurator/non possunt compromittere super rebus ecclesie inconsulto ipso superiore.c.veniens ⁊.c.de cetero ⁊ vtrobiq̃ no.doc.ẽ.de transac.⁊ etiam in.c.contingit eo.tit.vbi prelatus in talibus rebus ecclesie que sine autoritate possunt alienari/non possunt transigere:ergo nec pari ratione

24 compromittere:quia * cõpromissum est transactio/in autẽ.

vt differ. iudi.in prin.⁊ ibi not.⁊ in auten. Si vero cõtigerit.C.de iudi.⁊ plene in.d.c.quītauallis.Bal.i.l.j.C.si aduer.transac.vbi dicit ꝙ sicut tutor/vel curator/vel prelatus/non possunt transigere nec alienare sine decreto superioris:ita nec compromissum in arbitratorem facere quia compromissum in arbitratorem dicitur transactio: not. Alexan.in consi. lxxxij.in fine in causa volumine.j.firmat idem Alex.in con.lxij.in fine visa facti: vol. ij. Et sic si de facto laudum est latum ⁊ sic nullum non potest nec tacite nec expresse emologari nec ratificari:qꝛ non potest emologari laudum super quo non ꝓcedit cõpromissum.c. examinata.§.de cõfirma.vtil.qꝛ non ꝓcedit notio vbi non procedit sentẽtia neq̃ valet auctoritate partium ordine pretermisso.l.prolatam.C.de senten.⁊ interlo.om.iudi.Bal.in.§. sententie.in ti.de pace cõstan.Calca.con.j.col.xxviij.

¶ Unum tamen in ꝓposito dic ꝙ licet in laicũ(vbi de causa spirituali agitur)nõ possit de iure cõpromitti.c.cõtingit §.isto ti. tamen illud ꝓcedit in arbitro non in arbitratore:

25 qꝛ arbitramẽta * sunt redacta instar transactionũ no.doc. in.d.c.quintauallis quod placet Alex.in cõ.xcj.nu.iiij.visis actis:vol.ij.⁊ cõ.xl.nu.x.circa primũ.vol.v.quẽ vide cõ cxix.col.j.⁊ sequẽ.eo.vol.ij.queritur ergo/ cuius dictũ etiã nõ tradas obliuioni ⁊ quod tradit in ꝓposito thematis in

26 con.cxxiiij.col.pe.in causa eo.vol.ꝙ * non p̃sumitur ꝓ sententia arbitratoris a qua pẽdet reclamatio) quod comprobat vt videre licet ⁊ Deci⁹ in alio casu fallentiali.cõ.475. nu.xiij.in causa.

¶ Et si cupis videre aliqualem differentiam inter iudicẽ arbitrum/⁊ arbitratorem attende ad Alex.in con.xiij.nu. vj.ex his vol.primo.

¶ Et ad id quod.§.proxime diximus de p̃lato:vt nõ possit tãsigere/intellige sane secundũ quod tradit Decius in con.474.viso instrumento vcꝫ quando ius est valde dubium ⁊ incertum/quod optime cõprobat:⁊ con.564.in causa magnificorũ comitũ/⁊ con.587.nu.8.coram.

¶ Item si ꝓhibeatur prelato alienare: ita videtur ꝓhibitum alienationi cõsentire per ea q̃ tradit idem Decius in con.543.nu.ij.in casu ꝓposito:vbi idem subdit fore a contrario/quando eadem est ratio:alias secus Bal.in.l.fi.col. ij.versi.collige ergo.C.de pac.

¶ Et quando datur in solutum. Uide que latissime tradit Decius con.586.in causa que Mantue:⁊ con.sequẽ.nu.v.

27 ¶ Item postremo iudex * cui data est in penalibus potestas arbitrandi:non potest arbitrari de pena mortis/vt cõprobat Alex.in con.cxj.nu.iiij.⁊ sequen. põderatis verbis vol.j.pro quo vide eundem Alex.in con.ciiij.col.j. statutũ loquẽs/eo.vol.⁊ Neapol.deci.cclxxvj.nu.vj. Serenissim⁹ rex/allegant glo.in.c.inquisitionis de accu. ⁊ Anthō. de Butrio.in.c.de causis.§.de offi.deleg.Bal.in.l. quicunq̃ C.de seruis fugiti.Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

SI ex tribus arbitris, te duo in decem,&.tertius in quinque condemnet debet sententia preualere duorum,licet cũ vnus in.xv.ali⁹ in.x.terti⁹ vero in.v.ꝓnunciãs illius qui dicit de summa minori(cum in illa omnes concordes existãt)sententia efficax censeatur,

a SI ex tribus, Hac decretali obuiatur opiniõi fraudulente que habebat argumentũ ff.eo.tit.diem.§.si plures.

¶ Et est ratio huius decretalis: vbi duo arbitri omnino essent cõcordes in vnam sententiã: ⁊ tertius omnino aduersus valeret a duorꝫ sententia.vt.d.§.si plures ⁊ ff.de re iudi'. duo ex tribus:ergo multo magis vbi tertius (in ali-quo b saltem)concordat: secus vt hic: vbi tres in summa discordant.ff.de re iudi.inter pares in fine.Jo.mo.Car.

a VAleret. Adde Joan. de Jmola. in consilio cxxx. Probus.

b ¶ Jn aliquo. Uide Joan. de Anania ⁊ ibi Ludo.Bolog.con.lxxvij. visis ⁊ consideratis. ¶ Et adde ꝙ hic per scribẽtes tractatur/ꝙ in maiori summa minor inest:que regula secundum Neapol.non ꝓcedit in cõtractu facto ex causa onerosa deci. lxxij. Nardus/ vbi dicunt) ꝙ si vnus testis deponit ꝙ res fuit vendita; vel concessa pro.x.alius dicit/ꝙ fuit pro.xv.sunt singulares ⁊ non ꝓbant: qꝛ agitur de probando certum actum/⁊ non agitur de probando aliquid in vniuersali/vel aliq̃d in genere istud idem Neapol. reassumpserunt deci.ccxl.nu.iij.in causã/ ⁊ ibi videbis pro parte contra.⁊ deci.ccclxij.fuit maxime.Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. ij.

VT questionibus (que plerunque propter arbitrorũ voluntariam seu malitiosam absentiam remanent indecise)finis celerius imponatur. ¶ Statuimus vt si ex tribus arbitris a partibus electis eorum aliquis ab alijs legitime requisitus ad examinandum vel diffiniendũ vna cum eis negotium,super quo in ipsos exstitit cõpromissum non curauerit(cessante impedimento legitimo) conuenire duo presentes penes quos(licet ex ciuilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem possint (maliciosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negotium,& libere diffinire,sicut possent illo præsente nec volente cum eis in vnam sententiam concordare,vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina eum reputari faciat pro præsente. Circa iudices vero antiqua iura nolumus immutari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Judices maiori maturitate creantur ꝙ arbitri.
Jn iudicibus attenditur rigor/qui non habent esse clementiores lege.
2 Duo iudices ex tribus commissum non possunt expedire: secus in arbitris.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

A sententia arbitrorum appellatur.
Clausula vos vel duo in quibus literis describatur.

VT quæstionibus, Hec decretalis immutat de iure ciuili aliquid vt lites facilius finiantur.ff.co. si in tres alias sub lege. Jtem si vnus/simile.§.hoc lib.de offi.ordi.vt litigantes.

¶ Et hec decretalis tres abitros reducit ad tres iudices cum clausula/quod si non

¶ Et quod hic dicitur sumitur ex doctrina glo. s̄. de officio delega. cum causa.

¶ Et hec decretalis habet tria dicta. Primo ad dicenda prohemium ponit. Secundo versi. [statuimus] ius nouū statuit. Tertio versiculo [circa] respondet tacite questioni [celeri⁊] quod habēt desiderare iudices. ff. si. cert. pet. l. quidam. s̄. de dolo ⁊ cōtuma. finem [videatur] vt. d. l. si in tres [repleta][a] hec verba sumūtur. C. de iud. properandū §. cum autem heremo [imitari.]

¶ Sed que est ratio? Dic ꝙ arbtri a partibus eligun tur / ⁊ ius quod est minus datum a partibus supplet: vt⁊ alias. ff. eo. Item si vnus §. principaliter / que ratio nō habet locum in iudicibus * qui maiori maturitate creātur ⁊ ideo ius ita non habet curare / supple in eo quod presumitur factum firmius.

¶ Item in iudicibus attenditur rigor: cum iudices nō debeant esse clementiores lege autenti. de iudi. §. oportet columna sexta.

¶ Et de iuris rigore / factum * tribus iudicibus commissum / duo non possunt expedire: vt. ff. de re iudic. duo ex tribus. Secus in arbitris[b] qui prout visum est eis pronūciant.[c] ¶ Dic ergo nihil esse immutatū in iudicibus. Nam aut sunt ordinarij / aut delegati. Si ordinarij quilibet procedere potest. ff. de offi. consulis. l. j. si delegati / aut simpliciter. Et tunc vn⁹ non potest sine altero. ff. de re iudi. duo ex tribus / aut non simpliciter ⁊ hoc dupliciter. Aut cum clausula[d] vos vel duo aut vnus vestrum / ⁊ tunc quilibet potest occupare. s̄. hoc lib. de offi. deleg. cum plures. j. Respon. Nec mirū / q² hoc casu duo ordinarij ⁊ delegati equiparantur no. ff. de re iudic. pomponius alias incipit si vni. ¶ Aut est clausula / ꝙ si non omnes ⁊c. Et tunc tene. s̄. de offi. delega. prudentiam. §. adijcimus. ⁊. c. causam matrimonij. Jo. mona. Cardinalis.

a REpleta. Pro hoc vide alex. consi. xxij. viso processu vol. ij. Probus.

b ¶ Secus in arbitris. Istud limitandum venit nisi actum foret in compromisso: quod cōcorditer pronunciarent: q² verba debent aliq̄d operari. l. si quando in prin. de lega. j. l. j. in fi. ff. ad municipal. l. si stipulatus in prin. ff. de vsur. hāc sententiam sequitur hic glo. in verbo pro presente tex. in. c. fi. j. de testa. hoc lib.

¶ Istud latius vide comprobatum per Alex. in con. cxxiiij col. j. in causa vol. ij. vbi late videbis de hoc verbo cōcorditer de quo diximus. s̄. de elec. in. cap. vbi piculum. nu. x. in verbo concorditer. Probus.

1 c ¶ Pronūcient. An * a tali pnuntiatione liceat de iure appellare tractant doc. in. c. ab arbitris. s̄. de offi. dele. hoc lib. vbi dixi quibus adde glo. Prag. in ti. de causis / in verbo iudice in §. statuit autem / vbi subdit / ꝙ de consuetudine regni francie in patria consuetudinaria: in foro seculari appellatur a sententia arbitroꝝ: ⁊ si male fuerint arbitrati emendant / tamen pro hac pronunciatione p̄sumitur, put late cōprobat Decius con. 491. circa finem in casu pposito: dūmodo fuerit facta partibus citatis alias est nulla vt pbat Jason ī cō. xlviij. col. ij. tot⁹ vol. iij. Et ꝙ possit appellari ītellige nisi modica esset lesio / q² ppter modicā lesionē nō potest appellari vel de snīa conqueri per ea que habentur in. l. si de mea §. recepisse. ff. isto titu. q² possunt ledere arbitri in modica quātitate: vt late comprobat Calca. in cōsi. j. col. iij. quod fit maxime pro bono pacis ratione cuius multa fiunt que alias non fierent: vt ibi late probat ipse Calca. ¶ De iure autem cōi corā quo proponi possit nullitas laudi: vide Jo. de imola in con. 130. vbi dicit ꝙ coram iudice ordinario. Probus.

d ¶ Clausula vos vel duo. Hec clausula solum ponitur in literis gratie. Clausula vero / ꝙ si non omnes in literis iusticie / habeo tñ ꝙ de stilo cancellarie Romane in rescriptis sub forma humilibus confectis / clausula ipsa / vos vel duo ⁊c. ponitur: ⁊ hac de causa plus taxatur: eo etiā quia habet aliquid gratie testatur prouincialis Carta mihi. xxij. ⁊. xxix. in impres. Rome. 1514. Probus.

¶ Postremo dic ꝙ si sint duo arbitri qui pnunciauerūt ⁊ vnus erat tēpore pnūciatiōis laudi excōmunicatus seruus aut alias a iure damnatus quo ad actus ciuiles ꝙ laudum erit nullum / ponit exemplum de seruo cum libero tex. in. l. si in seruū. §. si iudex. ff. isto ti. pro quo vide Ang. in. l. consensisse. ff. de iudi. ⁊ in. l. si per errorem. ff. de iuris. oīm iudi. qui ita tenuit in repeti. l. falsus in vltima. q. C. de fur. hinc dicimus ꝙ sentētia lata per incōpetentes cū iudicibus cōpetentib⁹ sociatos: sententia est nulla ratione defectus iurisditionis: quod enim potuerunt competētes sine incompetentibus noluerunt ⁊ quod voluerunt non potuerunt. c. cum super de offi. delega. s̄. vbi si in electione facta per collegium interuenerit aliquis excomunicatus: illa electio est nulla / ratione defectus iurisditionis illius solius excommunicati: pro his accedat tex. in. c. ex parte. s̄ de conce. prebend. vbi qui poterat procedere vno iure competente si procedit prouidendo ex iure incompetente non sustentatur prouisio ex iure competente / not. in. l. prima. C. de fur. Pro his vide que tradit Calca. con. xcj. nu. quarto. in causa domini ⁊ in consilio. lxxvj. Statuto Brixiensi vbi vnum subdit ꝙ capaces ⁊ habiles: admittendo secum inhabiles ⁊ incapaces etiam ipsi efficiuntur inhabiles ⁊ incapaces. l. diuus Traianus. ff. de testa. mili. ⁊. l. non ignorat. C. qui accu. non possunt. not. Bar. in. l. prima. §. primo. ff. quod vi aut clam.

Finit liber primus.

¶Incipit Liber Secundus de iudicijs Rubrica.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Judicum est diligenrer inquirere.
2 Judicium est actus legitim⁹ trium personarum: iudicis/ actoris ⁊ rei.
Judicium deriuari dicitur: vt hic.
3 Primo est inquirenda persona.
Parum esset condere iura nisi essent persone que ipsa redderent.
4 Judicium habet. xv. significationes.

¶Summarium domini philippi Probi,

1 S p rocessus sit nullus: per consequens ex eo sententia p cedens est nulla.
2 Non interest non esse: vel esse inhabilem.
3 Maior est defectus circa inhabilitatem persone: q̃ in iure agendi.
4 Qui gerit officium eius cui⁹ executio est sibi interdicta: nihil agit.
5 Judicium tres partes habet principium/ medium ⁊ finem
6 Judex dicitur potissima pars/ ac dux ⁊ imperator iudicij
7 Libellus de substantia requirit expressionem talis cause: ex qua oriatur obligatio ⁊ actio.
8 Facta iudicum repatantur facta partium: idem de factis arbitrorum vt dicantur facta partium.
9 Primo de personis: q̃ de iuris ratione querendum est.
10 Sicut equus regitur per militem: tanq̃ per auctorē: ⁊ frenum: ita per executores ⁊ iudices ius ciuile.
Esse iudex: ⁊ habere iurisditionem est honor: quem quis de facili non presumitur abijcere.
11 Apparitor dicitur cursor; vel nuncius curie qui parat homines ad lites.
12 Sententia est ipso iure nulla: si perempta instātia feratur.
13 Satisdatio expirat: instantia perempta.
14 Sētētiā qua dicitur peremptā fore instantiam/ an dicat interlocutoria.
15 Appellatione deserta non valet sententia in fauorem appellantis lata.
16 Tempus instantie an possit partium consensu prorogari.
17 Per desertionem appellationis: prima sententia transiuit in rem iudicatam.
In dubio est pronunciandum appellationem non esse desertam.
Minus preiudiciale debet semper attendi.
18 Aliud est iudicium auctoritatis/ aliud ministerij / ⁊ aliud approbationis/ ac aliud comparationis.

1 a HAbito Primo libro de officio iudicum * ⁊ quia ipsorū est diligēter inq̄rere a s. de offi. or. c. j. lxxxvj. dis. si q̄d No. xxx. q. v. iudicātē: ⁊ sic p ꝯsequēs iudicare: subijcit de iudicijs. i. de iuris disq̄sitiōe seu discussiōe. Nā causa ē dum proponitur iudicium dū discutitur iusticia dum finit j. de verb. significa. c. forus. 2 b Et sic iudicium * est act⁹ legitimus trium b personarum iudicis actoris/ ⁊ rei/ ⁊ redditur in inuisum. ff. de verb. obliga. l. inter stipulantem §. primo. Sed cōtra. d. c. forus §. in omni. Sed dic q̄ testes non semper sunt necessarij: sed quando est factum negatum vel alie probationes desunt vt. d. §. in omni ⁊. iiij. q. iiij. c. primo Et ex hoc soluitur questio tentatiua qua queritur/ quare magis dicatur iudiciū a iudice q̃ ab actore: vel reo. Nam non a iudice/ sed a iuris disquisitione seu discussione iudicum deriuatur.

c ¶Vel dic si vis sustinere primū q̄ iudicium a iudice c dicitur sicut a psona principaliori arg. C. d accusatio. qui explicādi. d ¶Vel d sic ꝯtinua: dicto pri⁹ de psonis iudicū. j. lib. e seq̄t hic videre de factꝭ e iudicū. i. de pcessu iudiciario. Nā f 3 primo * est inquirenda: persona f. ff. de iurisditio. omni. iudic. quidam referunt insti. de iure natura. gen. ⁊ ciuili g in fine. Et parū esset condere iura nisi g essent persone que iura redderent. ff. de origi. iur. l. j §. post originem. s. hoc lib. de electio. vbi §. preterea. j. hoc lib. de statu regula. c. j. §. ⁊ quoniā: vnde sequitur de iudicijs/ hoc est de processib⁹ iudiciarijs: de quibus hoc libro tractatur/ ⁊ enumerantur isti processus. j. de proba. quoniā sic accipitur. C. de iudic. l. sancimus. j. hoc lib. de except. c. pia in prin. s. de rescrip. nonnulli. ff. vt lega. no. cauea. etiam in prin.

h 4 ¶Et nota * iudicium habet. xv. significationes h contentas his versibus. Actio/ lis auctoritas/ forus arbiter/ vltima velle. Quomodo/ discretio/ sententia/ instantia/ discussio posse/ Pernicies/ pena processus iudicialis [actio]. ff. de iudic. l. in tribus. j. de procura. c. ex literis [lis]. ff. de pecul. quod debetur. ff. ad trebel. l. prima. ij. respon. [auctoritas] j. eod. decernimus [for⁹]. j. eo. quanto [arbiter]. ij. q. vj. a iudicibus ⁊. ff. qui satisda. cogan. ab arbitro. s. hoc libro de officio delega. ab arbitris. Si enim arbiter est iudex ergo arbitrium est iudicium [vltima velle]. C. de sacrosanc. eccle. habeat. j. hoc libro de sepultur. licet in fine [Questio] C. de ordi. iudic. l. questionum. j. qui fil. sint legiti, per venerabilem §. non debet alias rationibus [discretio] i. ff. de iudic. cum pretor. j. de preben. graue [snia]. s. de officio delega. de causis. j. de appella. si duobus circa finem. j. de prescriptio. c. fina. ff. de lega. iij. qui concubinam §. si heres k ⁊ ecclesiasti. xviij. c. ibi ante iudicium iusticiam tibi k para l [instantia] l. C. de iudic. properandū §. j. j. eodem venerabilis [discussio] vt hic: ⁊. C. ⁊. ff. eo. titu. ⁊. j. de ver. signifi. forus in princi. [posse]. ff. de iudic. l. iudiciū soluitur. i. po m testas iudicandi [pernicies] m vnde apostolus primo ad Corinthi. xj. ibi Qui manducat ⁊ bibit indigne corpus et sanguinem domini: iudicium. i. perniciem sibi manducat et bibit/ sic exponitur. iiij. senten. distin. ix. in fine [pena]. iij. c. matthei. Qui occiderit reus erit iudicio. i. pena sicut. iiij. Joan. qui bona egerunt ibunt in vitam eternam/ qui vero mala in resurrectionē iudicij/ hoc est pene eterne [processus iudicialis]. j. eo. cap. primo. ⁊ hoc libro de excep. c. pia. in principio.

n ¶De diuisione n autem iudiciorum ⁊ partibus eorundem in suis locis ⁊ titulis dicetur. Jo. Mo. Card,

a INquirere. Petr. de Ancha. consilio. ccviij. in prin. iudex de iure dicit q̄ iudex debet esse medius ⁊ vt quoddā animatum iustum partis vtriusq̄ iura eque perpendere/ ⁊ quod medium ⁊ iustum fuerit iudicare/ pro quo vide que in simili citat Maria Soz. consilio. clx. col. fi. in presenti. Probus.

b ¶Trium personarum. Habilium dico: quia vna existente inhabili iudicium dicitur nullum: cum hec copulatiue requirātur ad cuius copulatiue veritatem requiritur vtrunq̄ verum/ iuribus vulgatis.

1 ¶Pone exemplum *: stylo/ aut statuto cauetur quod bannitus in iudicio non audiatur tanquam actor: modo accidit quod bannitus ille conuenit Titium in iudicio: in quo vsque ad sententiam est processum/ quampro se reportauit: modo Titius in executione dicit sententiam ipsam fore nullam/ quia descendit a processu ipso iure nullo: queritur an sit verum. Breuiter dic quod sic/ quia processus est ipso iure nullus; ⁊ ex consequenti sentētia ab eo descendens per regulas vulgares: intentum comprobo p ea que in proposito thematis citat Joan. And. in addi. ad specula. in ti. de sententia in §. Juxta propositionis seriem 2 col. tertia. q̄ non * interest non esse vel esse inhabilem. ff. q̄ cuiusq̄ vniuersita. l. j §. fina. Item est factum contra legem siue statutum/ vel stylum/ ⁊ sic irritum. l. non dubium. C. de legibus.

¶Item quia hic deficit qui fungatur vice actoris/ ⁊ sic iudicium non est perfectum. c. forus. s. de verbo. significa. l. ij. circa princi. C. de iura. calum. l. vnica. C. de litiscon. Neapoli. decisio. lxxxv. diu est/ igitur si talis non habuit executionem officij actoris/ quod fecit viribus caret. l. qui furem ff. de sta. homi. l. nec mandante §. j. ff. de tutor. ⁊. cura. datis ab his: pro hoc allegat Jacob. de Aretio in quadā sua

questione/que incipit:questio si sententia lata est ꝓ bannito actore:vbi in pena ꝓhibitiua iurisditionis/quod ius nõ redditur quod quis nõ audiatur/concludit ꝙ ipso iure intelligatur/⁊ nõ valet iudiciũ si cõtra fiat/sequitur Jmola in.l.prima.§.sublata.ff.ad trebel.vbi Alexã.dicit istam magis cõmunẽ opinionẽ fore ꝙ idem firmat consi.xxxvij.nu.ij.viso:⁊ opportune discusso.volu.ij. Areti.consi.lxxxv.nu.vj.quod incipit cõsiderata diligẽter (quia vt dicit) deficit persona in quo substãtietur iudiciũ. Secus si nõ deficeret persona/sed quidã defectus/qui nõ personã sed causaꝫ respiceret:vel si adesset quedã deformitas in iudicio/q; tunc valet processus nisi opponatur:vt ibi late concludit.

¶ Jntentum nostrũ amplectitur Bal.plerisq; in locis:videlicet in.l.prima.col.fina.ꝟsi.v.queritur.C.de hered.institu.⁊ in.l.scire oportet.§.cõsequẽs per illũ tex. ꝟsicu. iste.§.ff.de excusa.tutor.allegat tex.in.l.j.§.quod autem.ff.de aleato. Jdem Bal.in.l.cũ lege per illũ tex. ff.de testa.⁊ ibi Angel.post eũ/⁊ in.l.cũ prolatis.ff.de re iudica.idẽ Bald. in.l.edicta.col.pe.C.de edẽdo.⁊ in titu.de pace constan. in ꝟsicu.si non admittemus. Alij docto. possent pro intento adduci sed hi sufficiunt. ¶ Unum tamen restat ꝓ distinctione Areti. s̃.relata/vt dicamus pro eius elucidatione:

3 quia * maior est deffectus circa inhabilitatem persone/q̃ in iure agẽdi glo. est no.in.l.ij.§.primo.ff.qui satisda.cogã. ⁊ ideo Jmol.ambo.in.d.§.sublata in princi.cõstituũt discrepantiã/an lex/ vel statutũ dicat actionẽ nõ cõpetere prout Bar.ibi loquitur/ ⁊ tunc valet ꝓcessus parte nõ opponente:secus si ꝑsona inhabilitata sit/vt quãdo statutũ/vel lex dicit ꝙ nõ audiatur/quia tũc ipso iure non valet ꝓcessus: vt.s̃.discussum est:firmat Petr.de Ancha.cõsi.cclxxj.col.fina.de titulis vbi disputat de bannito agere ꝓhibito per statutum/quo obstante non habet executionem officij a-

4 ctoris: ⁊ qui * gerit officium eius/cuius executio est sibi interdicta: nihil agit. ff. de tutor. ⁊ curator. da. ab his.l. nec manifeste.

¶ Ex quo infertur/ꝙ premissa procedunt multofortius/ quando inhabilitas subest in iudice carente iurisditionis exercitio/vt ibi comprobat idem Petrus de Anchara.

¶ Ultra predicta adde etiã/quod iudiciũ dicitur triũ par-

5 tium:seu tres * partes habet/ scilicet principium/mediũ/ ⁊ finem/ principium dicitur ipsa litiscontestatio/ medium vsq; ad conclusionem in causa/ finis post conclusionem in causa vsque ad sententiam: vt probatur in auten. ad hec C.de iudic. Jta declarat Barto.in lege secunda/versicu. quero quomodo. ff. de furt. Et dic trium personarum/ quando agitur iure actionis. notat Domi. in consil.cxiiij. in princi. si procurator. Probus.

c 6 ¶ A iudice dr. Ratio quia * iudex dicitur potissima pars iudicij. Barba.in clem.ad capessendas.col.v.de sequestra. posse.⁊ fruct.allegat glo.in.l.si ꝓcuratorẽ absentem.ff.de ꝓcurato.firmat Bal.in rub.C.si a nõ cõpe.iudi.vbi subdit ꝙ dicitur dux ⁊ imperator iudicij/⁊ dictũ Joã. Mona. hic sequitur Bal.in rub.s̃.codẽ/vbi do.meus.nu.50.allegat l.queritur.ff.de sta.homi.⁊ que tradit Bar. in rubri. ff.solu.matrimo. Et quod sit potissima pars iudicij habeo vnũ in arg. quia cũ videt actorem actione carere ex officio/etiã si pars nõ opponat potest agentem repellere glo. est in.l. vbi in ver.pena in ꝟsi.tertia/quia cũ iudex/ quã ibi sequitur Bar. Alex.⁊ Jas.de trãsactio. Et Bar.in.l.si vnꝰ.§.pactus ne peteret post glo.ibi.ff.de pact. Alexã.post eos in cõsi.clxvj.col.j.in causa ⁊ lite.volu.vj. Ubi subdit in propo-

7 sito ꝙ * libellus de sua substãtia requirit expressionẽ talis cause ex qua oriatur obligatio ⁊ actio glo.⁊ Docto.in.l. prima.ff.de edendo/ ⁊ in.l.edita. C.eodem. ⁊.capitu.ij. de libelli obla. Probus.

d ¶ Uel dic. Domi.meus de Ripa.s̃.ea.rub.nu.32. aliã ⁊ nouã ponit cõtinuationẽ: viso de iudicibus/tã ordinarijs q̃ delegatis:vt in titu.de rescript.de electio. de offi.delega. de offi.ordina.⁊ similibus:fuit cõueniẽs videre de his que iudicibus assimilãtur:⁊ ideo positus fuit de arbitris: ⁊ viso plene tractatu iudiciũ:⁊ eoꝝ qui iudicibus assimilantur: congruum fuit videre de iudicijs: que continuatio videtur congruere huic. Probus.

e 8 ¶ De factis iudicum. Que reputantur * facta partium.l. si ob causam.C.de euictio. Jta facta arbitrorum reputantur factũ partium (Et multo magis) quia iudiciũ redditur in inuitum.l.inter stipulantem.§.si stichum. ff.de ꝟbo.obli. firmat Maria. Sozi.consilio.cxxliij. col.ij. presens consultatio. Probus.

f 9 ¶ Persona. Jn simili dic primo * de personis q̃ de iuris ratione esse querendum.l.si queramus de testa.⁊.l. quidã referunt de iure codicillo.ff. Petr.de ancha.con.ccccciij.in princ. Probus.

g ¶ Nisi essent persone. Uide que in ipso proposito citat Dominicus in.c.humanum genus col.pe.distin.prima. Quod

10 sicut * equus regitur per militem tanq̃ per auctorem/et per frenum tanq̃ per istrumentum:ita ꝑ iudices ⁊ executores regitur ius ciuile ⁊ ecclesiasticum ius per sacerdotiũ: frustra enim essent iura nisi forent tuentes Aufre. in repeti.cle.prime.in.iij.quesi.ver.contrarium tenet hic Guiller. de offi.ordina.

¶ Ex quibus apparet ꝙ esse iudex:⁊ habere iurisditionem est honor:quem quis de facili non presumitur abijcere/per ea que not. Sozinus con.cclxxxv. col. prima reuerendissimus do.cardinalis de medicis/vbi dicit ꝙ si aliquis prepositus habens in canonicos ⁊ alias personas ecclesie iurisditionem impetrat aliquod indultũ exemptionis pro ipsa ecclesia:non presumitur quod impetrauerit in preiudiciuꝫ ⁊ damnum suum.l.cum de indebito.ff.de proba.l.cum aurũ. ff.de solutio. Probus.

h ¶ Significationes. Uide glo.rubrice hoc titu.in extrauagan.que est plenior. Probus.

i ¶ Discretio. Jstud comprobat domi. Stepha. Bertrandi consilio.ccxxxvj. num.xiiij.multa sunt que parte prima. Philippus Probus.

k ¶ Tibi para. Jn simili vide que citat abbas antiquus in.

11 c.veritatis circa medium.s̃.de dolo et contuma. Quod * apparitor dicitur cursor vel nuncius curie/qui parat homines ad lites. Probus.

l 12 ¶ Jnstantia. Qua * perempta si iudex fert sententiam est ipso iure nulla.l.properandum in prin.cum glo.C.de iudic. vbi docto.⁊.l.scire oportet.§. consequens. ff. de excusatio. tuto. Bal.in autẽ.clericꝰ.C.de episco.⁊ cleric.⁊.l. obseruare.§.proficisci.ff.de offi.presidis:⁊ ideo perempta instantia: iudicis officium superest vt possit pronuntiare ⁊ declarare instantiam cause esse peremptam/⁊ in expensis condemnare.l.j.⁊.ij. C.vt intra cer. tẽp.et in.l.si preses.C. quomo.et quan.iudex docto.in.d.l.properandum.§.illo proculdubio/ no. Alex.con.clxxx.in princ.in causa ⁊ lite vol.vj.quem vide consilio. clxxxj.col.fina.in causa ⁊ lite eo.vol. vbi prima facie videtur innuere contra premissa:sunt tamẽ diuersa et non aduersa vt intuenti apparet.

13 ¶ Et etiam * perempta instantia expirat satisdatio.l.cuꝫ lite mortua.ff.iudica.solui.d.l.properandum.§.⁊ si quidem in versi.oĩ cautela.C.de iudic.glo.pe.in ꝟs.vl' saltẽ in.l.pe. C.d̃ fideiussor.vbi Bal.⁊ Angel.dicũt ꝙ si instãtia fuit finita per sententiam siue sopita/ liberatur etiam fideiussor.l. grece.§.⁊ post litem ⁊ ibi Bar.ff.de fideiusso.ꝙ placet Alexan.consilio.ccx.nu.v.reuerende pater vol.vij.

¶ Sed iuxta premissa videndum est an sententia qua iu-

14 dex * pronunciat instantiam esse peremptam dicatur interlocutoria/dic quod sic:q; ipsa lata adhuc agi potest.no. Joannes de Anania consilio.xciij.col.ij.viso processu. Uide de peremptione instantie per Alexand.consilio.xlij. volu.tertio.in causa.

¶ Jtem perempta instantia ⁊ noua incboata licet ponere idem ⁊ contraria articulis partis aduerse Angel.in leg.si quis in seruitute.ff.de furt. Panor. in capitulo fraternitatis in.iiij.fallen.supra de testibus tradunt Neapolita.deci. ccxvj.quotidie.

¶ Et quod supra diximus de peremptione instantie: idem

15 dicas de desertione * appellationis: quia lapso tempore appellationis non valet sententia postea lata in fauorem appellantis/ quia eo lapso prima sententia remanet firma: ac si nunquam esset appellatum.l.ij.in fine ⁊.l.fina.§. illud. C.de tempo.appella.⁊.l.si contra.C.de appe. ⁊ cle. penul. de applla.

¶ Et si feratur alia sententia censetur lata a non suo iudice: et per consequens non valet capitulo at si clerici supra de iudic.⁊.C.si a non iudice competen. Et istam opinionem communiter sequuntur docto. in dicta clementina penulti.et in capitulo ex ratione supra de appella. prout refert et sequitur Alexan.de Jmola.in cõsilio.ciiij.in princi.circa primum volum. quinto de quo meminit idem Alexan.consilio.xxxvj.numero tertio viso themate volumine quarto et ibi late quando noceat desertio/ et si sententia retrotrahatur/et consilio.xxxiij.col.fi.vol primo: et sic iudex talis debet solum pronunciare super desertione: videlicet desertam esse apppellationem.l.si preses quasi desertam.C.quomodo et quan.iudex.not. Bar.⁊ alij.in.leg. eos

in princi.C.de appel.ista psequitur idem Alex.cōsi.cxiiij. in princi.visa scripturax/eo.volu.quē vide in consi.xxiiij. Psicu.postremo inspecto pcessu.volu.iiij. An tēpus instan
16 tie * possit partiū consensu progari vbi decidit quod non possit siue fuerit statutum a iure communi/siue a statuto/ꝛ cōsi.lxiiij. supremi dei.eo.volu. Idē Alexā.in cōsi.cxxxvij. nume.ij.in causa ꝛ lite.volu.ij.

¶ Attende ad vnum Bald.in.l.quoniā nōnulli.C.de appella.ꝙ quādo reus condēnatus appellauit / ꝛ appellatio est deserta: non amplius datur quadrimestre ad soluēduꝫ/ refert ꝛ sequitur Alexand.in consilio.xcv.nume.v.Et si vt puto.vol.iiij. ¶ Si queras an sententia nulla a qua fuit appellatum: vt effectus illius suspēderetur/ ꝛ de ea fieret deuolutio ad superiorem nota.Jo.mo.in.c.fi.de sentē.ꝛ re iudic. conualescat per desertionē appellationis sup ea interiecte/vide que tradit Domi.in cōsi.xcix. sup primo q̄sito vbi decidit ꝙ non/etiam si foret sentētia excōicationis.

¶ Attende equidē ad ea que tradit ipse Alex.in cōsi.123.
17 circa finē viso pcessu.volu.ij. ꝙ per desertionē * appellationis prima sentētia in rem iudicatā transiuit. l.fi.§.illud. C.de ordi.cognitio.nec aliquis (superiorē recognoscens) talem sententiā saltem in preiudiciū partis tollere potest. l.nemo.C.de tempo.appella.l.fina. C.senten. rescindi non posse.l.ij.ꝛ.iij.C.vt lite penden.

¶ Item in pposito desertionis appellatiōis/habes attendere ꝙ in dubio est pnunciādū appellationē nō esse desertā.not. Paul.de castr.in.l.j.ff.si quis cautio. Et ratio/q꞉ id est minus p̄iudiciale/qđ semp debet attendi facit text. in l.ex his in fine.ff.de his que in fraud.credito. ꝛ ista ratiōe (in dubio) iudex debet admittere articulos de quibus dubitatur an debeāt admitti:q꞉ hoc videꝛ minus p̄iudiciale/ Imol.post Hostiē.in.c.p tuas. col.j.s̄.de testib. p quo vide Dec.cōsi.162.nu.1.in causa que agitatur/ ꝛ consi.ccccc. nu.xiij.in causa que Mātue/ꝛ cō.124.in fine/ vbi idē subdit ꝙ debet admittere in dubio appellationē. Probus.

m ¶ Pernicies. Adde qđ citat Jo.And.in.c.quorūdā.in nouel.s̄.de elec.hoc lib.ꝙ nō solū p̄toris manꝰ a pecūie lucro sꝫ etiā ocl'os a libidioso aspectu ꝯtinētes eē debēt. Probꝰ.

n ¶ De diuisione. Prepo.in.c.vereor.viij.q.j.citat aliud fore
18 iudiciū * autoritatis/ꝛ tali modo iudicat Papa/ iudicāte eiꝰ delegato:q꞉ nō sua sꝫ delegātis.c.sane.ij. de offi.delega.ꝛ istud totū iudiciū erit totius trinitatis ī vlti.iudicio. ¶ Aliud est ministerij/ꝛ tali modo iudicat delegatꝰ q꞉ eiꝰ ministeriū est electū.ca.fi.s̄.de offi.delega.ꝛ istud erit filij dei/cui pater dedit omne iudiciū.Jo.v. ¶ Aliud est iudiciū approbationis / tali modo iudicant clerici / ep̄o causas agente.xv.q.vij. ca.ep̄us. ꝛ illud est apostolox/ q꞉ vos qui sequuti estis me ꝛc. Matthei.xix.cap.

¶ Aliud est iudiciū cōparationis / tali modo iudicātur mali a bonis/ꝛ peiores a malis /vt in.d.c.vereor.ꝛ istud est iudicium iustorum ꝛ medicorum malorum. Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap.j.

IVris esse ambiguū non videtur iudicem delegatum, qui a sede apostolica mandatū ad hoc non receperit speciale, iubere non posse alterutram partium coram se personaliter in iudicio cōparere. ¶ Nisi causa fuerit criminalis, vel nisi p veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel alias iuris necessitas partes coram eo exegerit personaliter præsentari.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Jus est ambiguum/vbi iura videntur aduersa.
2 Ambiguum deriuatur vt hic.
3 Jurisditione commissa omnia sine quibus iurisditio explicari non potest/committuntur.
Sine citatione iurisditio explicari non valet.
Juris beneficium nemini est auferendum.
4 Delegatus nihil potest nisi quod probauerit sibi specialiter commissum:nisi sint illa sine quibus negotiū non potest expediri.
5 Ordinarius latissimum habet officium.
6 Tres sunt gradus iudicum vt hic describitur.
7 Jurium correctio(vt est possibile)euitanda est.
8 Expedit vt sententie firme maneant/etiā causa nō exp̄ssa.
9 Judicium quod nullum est ratū haberi non potest : ꝛ etiam alia non iudicialia.
10 Omnes qui alieno nomine agunt dicuntur procuratores.
11 Egregie persone non coguntur venire ad iudicium.
12 Exigo componitur vt hic.
Exigo habet quinqꝫ significationes.
13 Domi adisco qualem me foris exhibere habeo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Rescriptum principis ambiguum/priusq̄ ad illius executionem procedatur debet declarari.
2 Prescribens fundum / etiam prescribit quicquid in eo est plantatum:sic prescribens territorium: prescribit iurisditionem quia iurisditio coheret territorio.
3 Dominium ꝛ iurisditio pari passu ambulant ꝛ equipollēt.
4 Jurisditio videtur quid indiuiduum.
5 In iurisditione prescribenda:tria sunt consideranda vt hic declaratur.
6 Usus tēporis de cuius initio non extat memoria presumiꝛ iustus ꝛ diuturnitas tanti temporis facit presumere bonam fidem.
7 Quasi possessio iurisditionis videtur acquiri per prestationem iuramenti fidelitatis.
8 Jurisditio regulariter dicitur pertinere de iure communi ad imperatorem.
9 Gesta a principibus nō cognoscentibus superiorem in terris suis:iudicantur ac si a summo pontifice seu imperatore facta essent.
10 Dux Mediolanen.non recognoscit superiorem.

IVris, Hec decretalis primo ponit regulam. Secundo versi. [nisi] ponit instantiam a regula/ecce ergo ambiguum.

a 1 ¶ Jus * est ambiguum [a] vbi iura videtur aduersa.ī.qui fil.sint legi. per venerabilem.§. rationibus.s̄.de eta.ꝛ qualita.a multis.s̄. hoc lib.de offi.ordina.presenti.§.sane.

¶ Et hoc dicit vocabulum ambigu-
2 um * quod deriuatur ab ambigo quod componitur ab am quod est circum ꝛ ago.b.interposita/nam qui habet diuersa iuris argumenta pro ꝛ contra directo nullam partem te
b net fixe/sed circum circa voluitur [b] vt in opinionibus non decisis.ī.hoc lib.de prebend.quia sepe.ī. vt lite non contesta.quoniam/ ꝛ.l. distinct. quia tua[in iudicio].i.in processu iudiciario quia quo ad alia priuatus est: vt si mandaret ire ad sanctum Jacobum[comparere] ꝛ est ratio iurisditio
3 c ne cōmissa * :omnia sine quibus iurisditio [c] explicari nō potest cōmittuntur.ff.de iurisdi.omni.iudic.l.ij.nō oīa cū q̇bꝰ cōmode vñ cū sine citatione iurisditio explicari nō valeat/ illa censetur cōmissa.s̄.de offi.delega.preterea nō personalis citatio.ꝛ est ratio iuris beneficium est/ vt que cause sue superesse non potest/illam per alium regulariter valeat exercere.ff.de procurato.l.prima.§.vsus/ hoc ergo iuris beneficium nemini est auferendum.ī.hoc lib.de reg.iur. indultū xxviij.distinct.aut.de nupt.§.soluto ꝛ.§. si vero solum. col. iiij.ꝛ hec sunt vera in causis priuatorum.

¶ Collegia autem habent constituere procuratorem.s̄.de procura.c.primo ꝛ.c.quia in causis.

4 ¶ Item * delegatus nihil potest nisi quod probauerit sibi specialiter commissum.C. de exact.ꝛ executo.quicunqꝫ lib.xij.quod est extractū expresse de potestate ordinaria hoc habet.C.de appella.precipimus in fine/nisi sint illa sine quibus negotium non potest expediri/ vt.d.l.ij.de iurisdi.omn.iud.ꝛ.d.c.preterea.

¶ Sed quid in ordinario/ dicit Ber.idem.dic non in omni-
5 bus est idem/quia ordinarius * cuius officiū est latissimū.

ff. de iurisditio.omni.iudic. l. prima / latiorem habet potestatem / nam vocat abbates / presbyteros / et clericos personaliter ad synodum.xviij.distinc.cap.vlti.

¶ Item clerum et populum ad sermonem cōgregat.s.hoc libro de electio.capitu.vbi.§.quia vero.

¶ Item episcopus ad curiam mittit clericum.xvj.questio. prima / vos autem.auten.de sanctissimis episcopis §. reuerendissimi. colla. ix.

¶ Item vocat clericum ad ordines suscipiendos / s.de eta. et qualita. queris.

6 ¶ Et ad premissorum euidentiam not. q tres * erant gradus iudicum / quidam pedanei / et isti non citabant : nec per se / nec per nuncium / sicut nec arbitri. C. de iudic. sancimus in fine. ff. de arbi. sed si interpellatus.§.primo.

¶ Item delegati a principe / et isti citabant dictis modis et etiam per edicta auten. de litigio.§.omnem.colla. viij. et C. quo. et quando. iudex auten. qui semel.

¶ Item ordinarij / qui poterant citare dictis modis / et per preconem: vt dictis auten. et etiam personaliter re et verbo auten. de exhiben. et introdu.§.si vero quidam / colla.v. et not. ff. de in ius vocan. l.sed et si is. nec dictus.§. si vero

7 quidam est correctus per. d.§.omnem licet subsequatur / cū in diuersis casibus loquatur: et iurium * correctio : vt est possibile est vitanda. s. hoc libro de electio. cum expediat.

d ¶ Nec obstat. ff. de procura. l. prima.§.vsus / quia iste vocatus habet venire propter euidentiam iurisditionis [d] fundate et allegare de priuilegio suo seu defensione. ff. si quis in ius voca. nō ier. l.ij. et.xxiij.quest.prima / quod culpatur.

e ¶ Item cum priuilegium sit iudicis ordinarij: vt personaliter citare possit: prestantius [e] erit priuilegio partis. ff. de minori. verum in fine.

¶ Sed quid si citet personaliter delegatus: nec exprimat causam dic / aut statum cause / aut forma rescripti habet de potestate citandi personaliter: et tunc potest / si non habet dico q nō potest / nisi in casibus hic expressis: sicut video in citato tempore feriarum et messium / vel vindemiarum / argu. ff. de ferijs. l.prima. et hoc libro de appella.cordi.§.primo. j. hoc libro de senten.excommunica. Romana §.caueant / in fine.v.questio.ij.si primates.

8 ¶ Nec obstat. j. de re iudi. sicut nobis. Quia * expedit q sententie firme maneāt / etiā causa nō expressa arg. ff. de off. p̄to. Barbari9. [crimialis] scilicet grauis / et tāta q pena maior relegatione sit imponēda: et tūc nō interuenit procurator. v. q. iij. in criminalibus. j. de accusa. veniēs / procurator tamē ad pponēdas causas absentie potest interuenire. v. q. iij.§.reos. et C. de accusa. reos / verū si pena relegationis vel minor sit imponēda / tūc procurator cōstitui potest / sic intelligitur. ff. de publ. iudic. l.penul.§.ad crimen. et ff. de penis absentē.§.aduersus. et ff. an cau. ap. per aliū explic. poss. l.j.§.j. et hoc intellige si agatur criminaliter / secus si de crimine agatur ciuiliter. C. ad. l.corne.de fals. l.vlt. j. de testi. testimoniū. Et ideo in causa denūciationis / vel inquisitionis / potest cōstitui procurator. s. de procur. in nostra. j. de sen ten. et re iudi. cuz J. et A. Et forsan est hoc tē perandū scdm distinctionē positā. j. de accusatio. inquisitionis in prin. alias posset fieri elusio per fugam. ¶ Item aliud si causa est mixta. s. de procura. tue. j. de accusa. sup his / et hāc voco criminalē largo modo: vt etiā popularem cōprehendat / in qua ex parte actoris nō interuenit procurator / nisi actor afficiatur priuato incōmodo. ff. de procurato. l. in popularibus primo respon. ff. de popula. actio. qui populari.

¶ Sed quero procurator qñ agitur de crimine crimialiter / et in atrocioribus admittitur / nec aliquid pponitur contra eū: an pcessus habitus cū eo teneat: dic q sic. C. de procura. Ita demū. ff. de procura. filiusfa.§.veterani. Nā iudiciū *

9 quod nullū est / ratū haberi potest / et verbo / et facto. l.licet. ff. de iudic. et ff. rē rat. habe. l.iij.§.falsus: et etiā alia / nō iudicialia. ff. de cōdi. indebi. si procurator.§.primo / et quod quis mandauit nō potest nō habere ratū. vt. d. l. si procurator / primo respō. Iudex tamen ex officio talem procuratorē potest repellere. j. de exceptio. exceptionē / de accusatio. cum P. et cap. veniens. ¶ Sed cōtra: vt. d.§.ad crimen. et. d. ca. in criminalibus: sed dici potest p predicta / quod admitti non debet: ex quo tamen est admissus / actū cū eo tenet / arg. j. de matri. cōtrac. cōtra interd. eccle. ca. primo. et. j. et. d. l. qui populari [dicenda] vt in causa spūali. j. de iura. calū. literas. j. hoc lib. de iura. calū. cap. primo.§.Quis. ¶ Uel dic hic loquitur qñ dñs melius nouit veritatez / aut est legalior persona. C. de procurato. l. vlti. ff. de procura. l. si actor [calūnie] vt quādo agitur inter priuatas psonas / et de priuato iure. C. de iura. calū. autē. pricipalis / et de iura. calū. c. j.

Secus quando est procurator episcopi / vel conuentus / seu vniuersitatis / quia talis iurat in propriam personam. j. de iura. calum. c. pe. et vlt. C. eo. l.ij.§.qd̄ obseruari / vbi de hoc / et tunc debet habere potestatē procurator iurādi in animā

10 dñi. j. hoc. lib. de testi. p̄sentiū. Et oēs * q̄ noīe alieno agūt procuratores dicūtur. C. de procura. petitio. j. q. iij. saluator.

¶ Sed contra. j. de iura. calū. nullā. Sol. illa loquitur quādo partes principales multū distāt a iudice: quo casu esset durum principales personas venire / vnde ne negotia habeant dilationem / in hoc casu partes in probando concurrunt ne fiant diuerse remissiones arg. d. c. presentiū / cum enim sit speciale in clericis qui iurare non habent per se / sed per procuratorem. j. de iura. calum. ca. primo ius commune erit in contrarium. ff. ad municipal. l. prima in fine / vnde forte ibi redditur ad casum specialem / vbi pars principalis dāno graui arceretur.

¶ Uel dic q opinio fuit antiqua / an procurator habēs speciale mandatum ad iurandum de calumnia / iurare possit: et notat eam Innocen. j. de iura. calum. c. primo / que opinio d. c. nullam approbatur / et dato q procurator admittatur ad iurandum: nihilominus dominus vocari poterit si est lega

f lior persona: vel [f] melius nouerit veritatem. ff. de procura. si actor. C. de procura. l. fina. similiter si sunt psone egre

11 g gie * non cogūtur venire: sed [g] mittitur ad eas qui iuramētum recipiat: ff. de iureiur. ad egregias. Idem in mulieribus. j. c. primo [Alias] forsan iudex vult sup dubio actorum interrogare partes. j. de fide instru. cum Joannes in fine. xxx. q. v. iudicantem [coram eo] scilicet delegato [exegerit] i. coegerit / alias non potest. s. de offi. delega. preter ea et. s. notaui.

12 ¶ Et dic * q exigo cōponit ab ex et ago / et ago idē est q facio vel duco. vt hic: iste agit domū / vel agit oues / vnde versus: Interea tacite serpunt in viscera flamme. Et mala radices altius arbor agit.

¶ Et exigo habet quinqz significationes / vnde exigere idē est quod perficere seu cōplere. s. de elec. cum in cunctis in princi. C. manda. in re mandata. Et sic exigo. i. extra duco / vel facio / alio modo exigere idem est q petere / et sic componitur de ex. i. valde / et ago. id est / duco / hoc est ex liberalitate requiro.

h ¶ Item idem q cogo vt hic / et sic exigere idem est q ab inuito extorquere / tunc enim extra agitur: hoc est ducitur cum ab eo extorquetur. ff. de lega. iij. fideicōmissa.§.si rem.

¶ Item idem est q diuido / et tunc dicitur exigere extra facere et inde dicitur exiguus / exigua / exiguum: illud quod a magno extrahitur seu diuiditur.

¶ Item exigere idem est q expellere / vnde inuenitur de Socrate qui inuitatus ab amico / et vidēs eius vxorem iurgiosam: ei dicit quare mulierē iurgiosam non exigeret / hoc

13 est expelleret / qui respondit domi * adisco qualem me foris exhibere habeo / vnde versus exigo / perficio / peto / diuido / cogo / repello nec obstat. lxxxvj. distinct. cum multa. Joannes Mo. Cardi.

a
1 Ambiguū. In simili dic q vbicūqz in aliquo est ambiguum rescriptū * principis: nō potest per illud ad aliquid procedi donec fuerit declaratum per delegantem. c. cum contingat. s. de offi. delega. c. cum venissent. s. de iudic. Ita dicit specula. de rescrip. presen.§.fi. versi. Itē quando est aliquod verbum ambiguum / quod placet Alex. in consilio. cxxxvj. col. fi. vol. ij. Probus.

b ¶ Uoluitur. Adde videndum Maria. Sozi. con. cl. col. penul. versi. finaliter. Probus.

2 c ¶ Iurisditio. Adde q * prescribens fundum etiam prescribit quicquid est plantatum ibi / et radicatum: ita prescribēs territorium / etiam prescribit iurisditionem tanqz plantatā et annexam territorio a quo non potest euelli / facit. ff. de cōtrah. emp. l. in modicis. et. s. de iure patro. c. ex literis iuncta l. prima.§.cum vrbem. ff. de offi. prefecti vrb. et. l. fina. eo. tit. l. iij. ff. de offi. p̄sid. et. l. fi. ff. de iurisditio. omn. iudic. in quibus dicit q iurisditio coheret territorio. c. fina. in fine. s. de consititu. l. fina. C. vbi et apud quos et. l. pupillus.§.territoriū. ff. de ver. significa. l. quicunqz. C. de fundo limitro. lib. xj.

¶ Item dicit Sozi. con. lxxiij. col. prima / in presenti consultatione / q iurisditio coheret territorio tāqz nebula sup paludē ex qua generat p actiuā potentiā solis secundū Bal. in. c. primo.§.ad hec in. iij. col. de pace iura. firma. p hoc etiā

allegatur Bal. in. l. imperiū. ff. de iurisdi. om. iudic. quod intellige verū de territorio vniuersali/ secus de particulari istius vel illius predij. l. in modicis. ff. de cōtra. emp. Bald. in. l. j. ad finē. ff. de iurisdi. om. iudi. ꝛ in. l. a ꝓcura. C. māda. not. Iason in cōsi. lvij. col. fina. visis literis. volu. iij.

3 ℂ Item in ꝓposito dominiū/ ꝛ iurisditio * pari passu ambulant ꝛ equipollēt: tenet Iacob. de sancto Georgio in. l. cū furiosus. col. ij. ff. de iudic. ꝛ ante eū tenuerūt Guiller. de cuno. Bar. Bal. ꝛ Alber. in. l. qui furere. ff. de statu. homi. ꝑ quo vide que nouissime cumulauit do. Auriolus in addi. d. Guiller. de mōte lau. in. c. si sentētia. de sen. excō. j.

4 ℂ Item * iurisditio videtur quid indiuiduū ꝓbāt ea que tradit Calca. in cōsi. lxxxvj. Statuto/ cū ꝑ parte explicari nō possit/ vt. l. in hoc iudicio. ff. familie herci. ꝑ quo vide q̄ tradit Sozi. cō. cclxxij. col. j. non ꝓsequendo. Et in ea prescribenda * tria sunt cōsiderāda/ scilicet actus superioris cōtra quē prescribitur/ scilicet sciētia ꝛ patiētia/ ꝛ iste actꝰ habet causam cōtinuā/ ꝛ est facti ꝑ not. in. l. ij. in ꝟsi. ꝛ harū ff. de ꝟbo. obliga. Secūdo cōsideratur actus prescribētis/ ꝛ istud in genere suo semꝑ est cōtinuus/ quia tribunal perpetuū habet/ ꝛ eius banna/ ꝛ statuta semper vigent. l. arriani. C. de hereti. ꝛ licet in singularibus actibus sit discōtinuus vsus/ hoc nō debet attendi. l. formā. ff. de seruitu. verba. predio. Barto. in. l. iusto. § non mutat. ff. de vsucapio. Tertio cōsideratur factū obedientis/ ꝛ eius patiētia ꝛ silentiū dicitur habere causam cōtinuā/ ꝛ ista nō reperiūtur in ꝑscriptiōe seruitutū que debētur a re rei/ vt in seruitute aque ductus/ quia predia non dicuntur obedire: ꝛ passiua possessio ibi nō fundatur in animo sed in facto/ non mirū si tūc requiritur spaciū tanti tēporis cuius in cōtrariū memoria nō existat scđm Alex. cōsi. xvj. nu. xxiij. in causa/ volu. v. vide ꝑ intento eundē Alex. cōsi. xxiij. ꝟsic. Item respōdeo scđo loco/ viso ꝓcessu. volu. eodē/ ꝛ cōsi. seq. nu. xv.

6 vbi subdit/ ꝙ in vsu * tēporis de cuius initio nō extat memoria in cōtrariū: presumitur ꝙ iustus fuerit talis vsus/ ꝛ ꝙ intercesserit patientia superioris cōtra quē prescribitur quod ibi id cōprobat/ ꝛ quod ex diuturnitate tāti tēporis presumitur bona fides prescribentiū: Inno. in. c. ij. in glo. in verbo ꝑ monachos. ꝭ. de resti. in integrū/ ꝛ Bar. ꝛ Sali. in l. fi. C. vñ vi ꝑ illū tex. Ange. in. l. pe. C. quib. nō obst. long. temp. prescrip. ꝛ Bal. in repe. l. j. in. iiij. col. C. vñ vi Anto. de butrio in. c. cū ecclesia. vlti. col. ꝭ. de causa. posses. ꝛ ꝓprie. ꝛ Panor. in. c. si diligēti. ꝭ. de prescriptio. Probus.

d 7 ℂ Iurisditionis. Cuius * quasi possessio videt̄ acquiri ꝑ prestationē iuramēti fidelitatis. Bal. in. l. ij. C. de seruitu. Alexā. cō. xciiij. visis ꝛ sepius/ vol. v. ꝛ si diu fuerit possessa iurisditio ꝑ inferiores principis/ princeps eos nō cōpellit ad mōstrandū quare illā possident. Nā cōsuetudo dat iurisditionē Bertrā. Imberti/ in cle. fina. de senten. excōica. ℂ Et de ꝓbatione quasi possessionis/ ꝛ aliaꝝ rerū incorporalium: vide late per Iaso. consi. lxxxj. Cōitas. volu. iij.

8 ℂ Ultra premissa in puncto iurisditionis dic ꝙ * regulariter iurisditio dicitur pertinere ad imperatorē de iure cōmuni/ per ea que tradit Alexand. consilio. xxiiij. nume. iij. ponderatis his. volu. v. ꝙ de iure causa est fundata intentio illius qui allegat omnem iurisditionem/ ꝛ potestatem distringendi/ pertinere ad imperatorem not. glo. in clemē. pastoralis/ in versicu. districtum de re iudica. Docto. in capitu. fina. ꝭ. de offi. archidia. facit. l. deprecacio. ff. ad legem rhodi. de iactu. ꝛ. l. bene a zenone. C. de quadri. prescriptio. capitu. quo iure. viij. distinctio.

ℂ Item dic de Rege Francie/ quod de Imperatore/ per theoricam quam tradit idem Alex. consilio. xv. col. ij. versicu. ꝛ satis super primo quesito. volu. predicto. Ut * gesta a principibus non recognoscentibus superiorem in terris suis: iudicantur ac si a summo pontifice seu imperatore facta essent. Barto. in. l. relegati. ff. de penis cum infinitis alijs ibi per eum adductis.

10 ℂ Idem etiam dicito * de Duce Mediolanen. quia non recognoscit superiorem. Alexā. consilio. xxx. nume. ix. ponderatis narratis. volu. v. Quia in terris suis vti potest potestatis plenitudine/ ꝛ omnia facere sicut imperator in vniuerso. Iason consi. cj. volu. iiij. Probus.

e ℂ Prestantius. Adde videndum que ad huius dicti comprobationem dico in capitu. cum persone in versi. ita cadit de priuileg. Probus.

f ℂ Uel melius nouit. Et tunc iudex potest ei facere mandatum quod personaliter veniat. notāt Neapoli. deci. clxxvij nobilis quidam/ vbi subdunt ꝙ id fiet expensis absentis/ ꝛ quod nō veniūt restituende absenti per succūbentē in causa: quia facte fuerint ex causa sue absentie. Probus.

g ℂ Mittitur. Sed cuius expensis: vide Decio. capel. Tholo. cclxxiij. ꝛ ibi Aufre. qui concordātes cumulat. Probus.

h ℂ Ab initio. Adde Maria. Sozi. cō. clj. col. tertia ꝛ. vij. vbi subdit col. viij. ꝙ exactorum officium/ non conuenit hominibus dignis tex. ꝛ ibi Bar. in. le. fina. de suscepto. ꝛ archa. lib. decimo. C. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. ij.

Mulieres (quas vagari nō cōuenit, nec virorum cętibus immisceri) autoritate literarum sedis apostolicæ vel legatorum ipsius, aut alia quacūque ad iudiciū personaliter euocari vel trahi inuitas causa ferendi testimoniū, aut alia qualibet quę in iure non exprimitur prohibemus.

ℂ Sed cum necessarium fuerit testimoniū earundē, iudex in expensis partis producentis easdem tabellionem aut aliam personam idoneā ad eas trasmittat, vel si forte talis casus occurrerit quo iure prohibente receptio testium alteri committi non possit, iudex tunc propter hoc personaliter ad illas accedat, aut si talis sit personæ iudicantis conditio, quod id per ipsum non deceat fieri vel nō possit, mittat ad eas prouiso quod casus huiusmodi videlicet vt iudex vadat personaliter non fingatur, nec fraus interueniat in hac parte. Alioqni fictor huiusmodi vel fraudator ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

ℂ Cæterum feminæ religiosæ præsertim quæ debent sub clausura morari extra suum monasterium vel clausuram non vocētur ad iudiciū, vel trahantur ex quauis causa personaliter, etiam si ad hoc voluntas accederet earundem.

ℂ Decernimus quoque, vt ipso iure sit irritum & inane si quid cōtra ꝑmissa cōtigerit attētari.

ℂ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mulier pro alio non debet esse procuratrix: pro se tamen agere potest/ ꝛ pro parentibus ex causa.
2 Certus modus in mulieribus delatis debet obseruari.
Licet testis pro vtraꝙ parte habeat dicere veritatem: tamen a producente recipit expensas.
3 In causa criminali testiū examinatio nō debꝫ alij ꝯmitti.
4 Fraudi q̄ potest occurrere: ꝑ pene adiectionē ꝓuidetur.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Femina non potest esse tutrix.
Mulier non fungitur officio virili.
2 Mulier potest esse testamenti executrix.
3 Reuerentia persone debita remitti non potest.
4 Dispositio sub conditione cum aliquo morari: quomodo intelligitur.
Uerba indefinite prolata sunt ciuiliter intelligenda ꝛ non amare.

Mulieres, Hec decretalis habet duo dicta. Primum loquitur in mulieribus nõ religiosis. Scdm. §. [Ceterũ] in religiosis [immisceri] C. de pcura. maritus. C. de arbit. l. vlt. [inuitas] ergo possunt volũtarie trahi/ qđ fallit in religiosis [a] feminis. j. eo. in fine [nõ exprimitur]. Exprimitur enim ꝙ mulier. Et sic p alio [1]* nõ debet [b] esse pcuratrix: [c] p se tamen agere potest/ ꝛ p parẽtibus ex causa. ff. de pcura. l. feminis. ff. de regu. iur. l. ij. exprimitur etiã a iure in criminibus. ff. de public. iudic. l. penul. §. ad crimẽ: licet certus [2]* modus in mulieribus delatis debeat obseruari. Auten. vt nulli iudic. §. si vero criminen colla. ix. [producẽtis] licet enim testis p vtraqꝫ parte habeat dicere veritatẽ/ a pducẽte tamen expen. recipit ff. de testib. l. iij. §. sabino. s. hoc lib. de rescrip. statutũ. §. pferendo [idoneã] forsan melius dixisset idoneas: vt quia causa est criminalis in qua testiũ [3]* examinatio non debet alij cõmitti. ff. de questio. de minore. §. tormenta. auten. de testib. §. primo. ꝛ. §. qm̃ sancimus in fine. col. vij. [vel nõ possunt] ꝛ hoc casu cõmittat autoritate hmõi constitutionis/ licet alias nõ posset [prouiso.] [4] ¶ Nota hic fraudi * que posset occurrere/ prouideri per pene adiectionem [morari [d]]. j. hoc lib. de statu regula. ca. vno. [attentari] simile s. hoc lib. de rescript. d. capi. statutũ. in fi. Jo. Mo. Car.

[a] Religiosis. An habiles sint femine ad dignitates administrationẽ habentes/ vide per Dec. consi. cccccxvj. quoniam. Probus.

[b] [1] ¶ Nõ debeat. Etiã nõ potest esse * tutrix femina. l. j. C. quando mulier tutel. offi. ꝛ. l. scire oportet ff. de tuto. ꝛ curato. datis ab his. Est enĩ virile officiũ/ quo mulier fungi nõ potest. l. femine ꝛ ibi late Decius. ff. de regu. iur. speciali tñ priuilegio cõcessum est matri/ ꝛ auie/ vt volẽtes possint esse tutrices filioꝝ ac nepotũ/ late tradit Maria. Sozi. cõsi. xx. col. v. visis. ¶ Itẽ nec etiã testis in causa criminali esse potest/ vt late notat Alex. in cõsi. xj. vol. j. Probus.

[c] [2] ¶ Procuratrix. Potest * esse tñ testamẽti executrix/ tenet Maria. Sozi. cõsi. xj. col. iij. circa psentẽ/ allegat Bal. in. l. id qđ/ ꝛ in. l. si quis ad declinãdã. C. de episco. ꝛ cler. ꝛ Panor. in. c. tua nos. s. de testa. pro quo Deci. in. c. cum dilecta sub. nu. xv. s. de cõfirma. vtili vel inutili. ¶ Itẽ nec bonoꝝ curatrix no. Deci. in cõ. 575. in casu in quo. Probus.

[d] [3] ¶ Morari. Hic videtur casus singularis/ ꝙ reuerẽtia * psone debita/ remitti nõ potest. put ea que debẽt a filio patri/ aut ab vxore marito: vt. l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. vel que a iudice debẽt doctori/ vel alteri persone egregie/ iuxta. l. ad egregias. ff. de iureiur. fm Cy. in. l. nec honore. C. de episco. ꝛ cler. ¶ Bal. ꝛ Angel. in. d. §. eleganter/ dicũt ꝙ iuri reuerẽtiali per pactum renũciari nõ potest: vide Roma. singul. clxxj. tu audiuisti. ¶ Preterea dic/ ꝙ quã-[4]do istud verbum ponitur in aliqua dispositione * videlicet ꝙ quis teneatur cum aliquo morari/ non intelligitur velle singulis horis/ vel momentis. l. si quis ita legauerit. ff. de condi. ꝛ demonstra. ꝛ. l. meuia de annuis lega. quia verba indefinite prolata/ sunt ciuiliter intelligenda/ non amare. l. prima. ff. solu. matri. ꝛ. l. vlti. ff. ad exhiben.

¶ Uide que dico in regul. in generali. ꝛ Petr. de Anchar. consilio. cexxxvij. quia in primo quesito/ vide etiam de vxore cui est factum legatum/ seu pensio annua sub conditione/ si cum heredibus concors morari non possit/ an teneatur probare discordiam/ petendo pensionem/ hanc questio. discutit do. Bertrandi consi. ccclxiij. viso instrumẽto/ parte prima/ ꝛ ibi decidit vxorem teneri probare hanc negatiuam/ cum sit fundamentum intentionis eius: per ea que dico in capitu. presentium. nume. vij. in verbo intentionis de testib. Attende ad Deci. consi. ccccclxxxv. casus/ de quo queritur/ vbi discutit/ si est relictum legatum sub cõditione/ ꝙ vxor moram faciat cum filio suo/ an filio mortuo desinat legatum/ quod mouet etiam idem Deci. cõ. ccccccxxvj. in casu/ ꝛ consilio. cccccxxxvij. casus de quo/ ꝛ con. fin. tertie partis. Uide premissa que dicuntur de legato conditionali si moretur cum tali per Alexan. consilio. 100. super primo. volu. primo. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

Si annũ quartundecimũ tuę percgisti ętatis in beneficialibus, & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdẽ acsi maior. xxv. an. existeresad agendum & defendendum per te vel per procuratorem quẽ ad hoc constituendũ decreueris admitti debebis.

¶ Si vero infra. xiiii. annum existas, per te agere aut defendere nõ poteris super ipsis, sed vel per tuũ episcopũ, vel per officialem eiusdẽ tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas, aut tuipse (si maior infante fueris) cum auctoritate alterius eorundẽ procuratorem ad eas poteris deputare, Delegatus etiã apo. se. & subdelegatus ab eo tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem præstare, ad illas causas, vel lites duntaxat quæ corã ipsis fuerint ventilandæ.

¶ In huiusmodi quoque litibus, siue causis quãquã in potestate patris existas, nec alias absque ipsius assensu in iudicio regulariter esse possis. eius (cum de his se intromittere non habeat) nequaquã requiri debebit assensus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Jura ecclesie publica appellantur.
2 Minor infante non potest habere beneficiũ: quia ante non debet tonsurari.
Non clerico non potest conferri beneficium.
3 Delegatus potest explere sibi non cõmissa/ sine quibus tamen iurisditio explicari non potest.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 In causa matrimoniali debemus insequi canones.
2 Filius ꝛ filia sine patris consensu legitime matrimonium contrahere possunt.
3 Pena est magna patris hereditate priuare filios eis debita voto naturali.
Ubi non est delictum pena cessare debet.
4 Pena legalis nunqꝫ potest incipere a permissis.
Qui non potest disponere simpliciter: non potest disponere penaliter.
5 Quando prohibitio cessat: pena etiam cessare debet.
6 A pari procedunt exheredatio ꝛ alimentorum priuatio.
7 Pupill[9] põt pñtare sine tutoris aut curatoris autoritate.
8 Uolens conuenire heredes quid habeat inuestigare.
Presbyter non potest dari tutor/ etiam iure nostro.
9 Datio curatoris competit iudici coram quo lis vertitur: licet persona non sit subdita.
10 Bona clerici sunt de iurisditione iudicis secularis.
11 Bona ĩmobilia nõ ĩsequũť cõditionẽ psone: sec[9] ĩ mobilib[9].
12 Curatoris datio est voluntarie iurisditionis: idem de legitimatione.
13 Curator non datur persone/ sed principaliter rebus.
14 Tutor datur persone principaliter.
15 Decretum dationis curatoris facit quem presumere minorem/ ratione cuius presumptionis: hoc non probat aliter minor/ si minorem se dicat.
16 Ex datione tutoris quis presumitur pupillus.

SI annum, Olim fuit dubitatũ/ ⁊ est nota. ĩ de restitu. spo. ex parte. An minor beneficiatus agere/ ⁊ deffendere possit: ⁊ hoc hic deciditur/ ⁊ primo in maiore xiiij. annis: secundo. §. si vero in minore. xiiij. tertio. §. in huiusmodi] respõdet tacite questioni [in spũalibus] vt pote in matrimonio a vt. d. ca. ex parte [dependẽtibus] vt est dos. ĩ. de do. post diuor. restitu. de prudẽtia: vel dic spũalia: vt sunt b decime/ ⁊ dependentia: vt sunt fructus puenientes ex eisdẽ [debebit]. ¶ Contra. C. de legiti. tuto. nemo. Si eniz minor. xxv. annis nõ potest administrare patrimoniũ priuati/ vt ibi: minus patrimoniũ publicũ. Nã iura ecclesie * publica appellãtur. ff. de iusti. ⁊ iure. l. prima. §. publicum. ⁊. C. de sacrosanc. eccle. l. vlti.

¶ Item adultus c vel adulta de se nõ possunt facere pcuratorẽ in re propria: sed curatore interueniente possunt/ ergo minus in re ecclesiastica. C. de procura. neqꝫ.

¶ Solutio/ forsan hic loquitur quo ad sui preiudicium/ nõ quo ad beneficiũ: quia eius factum etiam si esset maior est potius personale ꝙ reale arg. s. de transact. veniens.

¶ Uel dic princeps qui sciens/ minori beneficiũ dedit/ omnia facere ei decreuit que in hoc. c. cõtinẽtur. ff. de re iudi. l. quidã cõsulebat in fine [infante]. ¶ Quid si est minor infante: certũ est quod nõ potest cõstituere pcuratorẽ/ sed dat curator d ad litem. ¶ Sed nũquid * minor infante potest habere beneficiũ: dic ꝙ nõ/ cũ antea nõ debeat tõsurari. s. hoc lib. de tempo. ordi. nullus. ¶ Et certum est ꝙ nõ potest conferri beneficiuz non clerico. s. de rescrip. cum adeo. s. de trãsactio. ex literis/ ⁊ si secus fiat est dissipatio/ non dispensatio/ que debet fieri ob necessitatem vrgẽtem: vel vtilitatem euidentem beneficij non beneficiati: vt eius crumena repleatur [ventilande].

¶ Nota delegatũ * posse explere sibi nõ cõmissa sine quibus tamen iurisditio explicari/ non e posset: vt hic. s. de offic. delega. prudentiam. §. ceterum. ¶ Sed quid de delegato dato ab alio ꝙ a principe/ dic secus/ cũ possit ad episcopũ vel eius officialẽ haberi recursus. s. titu. primo.

¶ Itẽ regulariter hec dictio cõpetit f ordinarijs insti. de attilia. tuto. §. ij. ff. de tutor. muto. [possis] C. de bonisqꝫ liber. l. vltima: ⁊ de hoc nota. s. hoc lib. de pcura. qui generaliter. ij. respõso [assensus]. ¶ Et est ratio/ qꝛ quo ad hoc/ nõ est sibi subditus. ff. ad trebellia. ille a quo in fine cũ. l. sequẽ. vnde hoc casu filius agere posset g cõtra patrẽ/ arg. ff. de iudic. l. lis nulla. Ioan. Mona. Cardi.

IN mrĩmonio. Per id videt̃ debere cõcludi/ ꝙ in causa * matrimoniali debem⁹ insequi canones Bar. in. l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle. glo. in. c. possess. de reg. iur. hoc lib. no. doc. in. c. j. s. de no. oper. nũcia. Calder. in cõ. xviij. an ciuitas/ in ti. de cõstitu. ¶ Et ideo fili⁹ * ⁊ filia sine cõsensu patris matrimoniũ legitime cõtrahere possunt/ no. in. c. fi. s. de secũ. nup. glo. in. c. fi. 32. q. 2. Panor. in. c. j. s. de adult. Card. Panor. ⁊ Prepo. post glo. in. c. j. s. de despõ. ipub. glo. in. l. paulus. ff. de statu homi. ⁊ ita cõsuluit Pet. de ancha. cõ. xxj. p solutiõe dubiorꝫ. Ang. cõ. 29. ex themate/ vbi subdit/ ꝙ oĩa iura ciuilia sup essentia ⁊ substãtia mrĩmonij disponẽtia q̃ iuri canonico sunt cõtraria/ abrogata sunt/ istõ firmat post Petr. Panor. in cõ. xij. in prima pte/ ⁊ cõ. lxv. ad decisionez pdictorꝫ: in. ij. parte/ facit qđ citat Io. And. in. c. statutũ el primo de hereti. hoc lib. vbi inter alia dicit/ ꝙ correcte sint leges q̃ requirũt cõsensuz pr̃is in mrĩmonio filiorꝫ: ⁊ sic nõ valet statutũ/ ꝙ filius nõ possit cõtrahere matrimoniũ sine cõsensu patris: id sequitur Domi. ibi col. ij. in. d. capitu. primo. s. de desponsa. impube. ⁊ in capi. ecclesia sancte Marie. co. l. viij. in versicu. ad predicta/ adde. s. de constitu. Et ratio/ cum per hoc statutum intimidetur matrimoniũ quod debet esse liberum. cap. cũ locum. s. de sponsali. Laici enim carent iurisditione circa matrimonia impedienda/ seu timoranda/ ⁊ per consequens circa penam adijciendam. Istud procedit non solum circa id/ quod statutum penam imponit: sed etiam quando lucrum aufert/ puta quod nubens extra territorium nõ succedat patri vel agnatis/ vel auferendo lucrum quod lex secularis attulerat/ cum in auferendo lucrum videatur etiam intimidare matrimonium ita quod non est mera libertas in contrahẽdo timore pene perdendi lucrum datum a lege/ ita sentit Franci. cursius consilio. 27. In primo dubio/ magnificus vir/ vbi subdit quod hec est verissima ⁊ sequenda opinio in iudicãdo/ quia est canonistarum quibus in casu supposito venit adherendum. Aliam dicit opinionem fore erroneam ⁊ communiter dãnatam: ponit exemplum statutum nõ valere vt non contrahatur matrimonium inter Gebelinos ⁊ guelphos/ factum quidem vt non oriatur scandalum quia imo maius potest oriri scandalum/ et maior diuisio in ciuitate si non fit inter tales matrimonium/ cum ex ipsis nuptijs amici aduersantium reconcilientur/ alias enim ciuitas/ que dicitur ciuium vnitas Io. mo. in. c. si ciuitas in princi. (. ĩ. de senten. excom.) diuisio ⁊ partialitas ostenderetur Et per hec stet communis opinio firmata.

¶ Ex qua infero/ quod propter hoc talis sic contrahens/ a patre tanqꝫ ingratus non potest exheredari. ex quo fit lege permittẽte penã nõ meretur. l. gracchus. C. de adul. Istud in terminis tenet Panor in. d. consi. xij. vbi dicit istã non esse iustam causam exheredationis/ quia de iure canonico matrimonium debet esse liberum/ non debet ergo p istam penam exheredationis restringi et coartari: tenet Petrus de ancha. in. d. consi. xxj. vbi dicit ꝙ pena * est magna patris hereditate priuari filios/ eis debita naturali voto. l. nam ⁊ si parentibus. ff. de inoffi. testa. l. in suis. ff. de liber. ⁊ post hu.

¶ Item vbi non est delictum pena cessare debet. l. sancimus. C. de penis.

¶ Et ideo filia q̃ ꝯtraxit mrĩmoniũ absqꝫ ꝯsensu pr̃is/ put canones pmittũt/ nõ prohibetur dotem petere/ glo. in. c. fi. xxxij. q. ij. glo. in verb. excusata in. c. de raptoribus. xxxvj. q. j. pari ratione videtur ꝙ filius exheredari non possit licet sine consensu patris matrimonium contraxerit.

¶ Item per supradicta habemus quod non valet statutũ prohibitoriuz ergo nec penale/ qꝛ * pena legalis nunquam potest incipere a permissis argu. l. ab administratiõe. C. de lega. facit quod no. Bal. in. l. omnes populi col. vj. versi. sed nunquid statutum inualidum. ff. de iusti. ⁊ iure vbi dicit/ qđ qui non potest disponere simpliciter/ non potest disponere penaliter/ ⁊ quod in adiectione pene maior potestas requiritur/ ꝙ in dispositione principali.

¶ In proposito bene facit id quod no. glo. in. c. de puellis. 36. q. ij. que vult/ quod sicut non valet prohibitio legis ciuilis prohibentis mulierem raptam matrimonium contrahere cum raptore. c. penul. s. de rapto. Ita pariter non valet dispositio iuris ciuilis que penam imponit mulieri contrahenti matrimonium cum raptore. Quia cum * prohibitio cesset/ etiam pena cessare debet/ vt ibi dicit. d. gl. in verbo nullatenus. Alex. in con. xcvij. nu. viij. principalis dubitatio/ in primo vol. vbi ꝯcludit pro nostro principali intẽto.

¶ Infero ⁊ secundo ꝙ talis sic nubens sine patris consensu: non poterit repelli a petitione alimentorum/ quia si non possit filius propter hoc exheredari/ nec alia astringi pena: pari ratione non potest priuari alimentis. A pari * eñ procedunt exheredatio ⁊ alimentorum priuatio. not. Bar. in. l. si quis a liberis. §. si quis ex his versi. Idẽ iudex post glo. ibi in verb. detulerat. ff. de liber. agnosc. ⁊ in. l. diuus ð parricid. ⁊ in. l. fina. C. de alend. liber. ⁊ ibi glo. similis in anten. vt cum de appella. cognos. in. §. sane igitur in. §. habere. colla. viij. que reputat̃ notabilis ad hoc/ quod ex illis causis quibus filius potest exheredari/ possunt sibi alimenta denegari/ ⁊ filia dote priuari. Bal. in. l. fina. col. iij. C. de dotis promissio.

¶ Et vassallus etiam eius feudo Bal. in. l. solo. C. de libera. causa tex. in capitulo primo. §. porro que fuit prima causa benefi. amitten.

¶ Pro ipso intento vide Bar. in tracta. de alimen. col. ij. in versi. quero an ex causis/ tangit Panor. in. c. cum haberet nu. x. s. de eo qui duxit in matrimo. quam pol. per adulter. dum dicit ꝙ omnes cause sufficientes ad exheredandũ filium/ sufficiunt ad priuadum eum alimẽtis/ ⁊ Franci. Cremen. sing. xix. tu scis vbi dicit ꝙ hoc sciunt lipi et tonsores.

¶ Et redeundo ad thematis initium/ dic etiam ꝙ * pupillus potest pñtare sine tutoris aut curatorꝫ autoritate. no. Pet. de Ancharano consilio. cclv. in fine visis puncto et quesitis/ vbi subdit ꝙ in talibus vt publici iuris non attendit̃ talis potestas/ sicut nec minor etas vt ĩ tex. nr̃o/ firmat Antho. de Butrio. con. xxix. visis puncto ⁊ quesitis/ ⁊ hec

duo consilia sub eodem verborum cōtextu sunt scripta/nec mireris ꝙ Anch. ⁊ Antho. erant conterranei vt sepe videre licet apud vtrunq;/testatur ipse Antho. de Butrio consi. xxxv. in fine/vt supra solenniter est consultū. Petr. de Ancha. patrē ⁊ dñm suū vocat Anth. ¶ Act em̄ extra regulas iuris communis fiunt a talibus permissis/sub qualitate permissorum ⁊ non alia per ea que tradit Alexā. in consil. ccviij. nu. x. viso summario/vol. ij. vbi dicit post Bal. in l. si ita. §. ex hoc edicto. ff. naute campo. stabul. ꝙ si statutum disponit: ꝙ filiusfa. non possit obligari nisi sit artifex vel mercator: ꝙ tunc valebit obligatio/quando contrahit occasione artis vel mercantie/⁊ sic ita demum obligabitur/si contraxerit vt artifex vel mercator quod no. pro his que traduntur in cōsuet. bituri. in rub. de cōsue. iur. stat. psona. §. iiij. vbi do. Nico. Boerij. Probus.

b ¶ Ut sunt. Domini de Rota in no. decisione. 46. capitulum dicunt tex. nostrum locum habere in laico maiori. xiiij. annis deffendente decimas/si eas sibi pretendat ex priuilegio apostolico sibi debitas/vel ante Lateranen. concilium in feudum concessas ꝓpter verba in alijs causis spiritualibus ⁊ dependentibus ab eisdem: idem Do. de Rota in Antiq. decisio. 498. Probus.

c ¶ Adultis. Hic habes tex. ꝙ minor in spiritualibus causis habetur pro maiore/dummodo sit adultus. c. ex parte: ⁊ ibi not. ṡ. de restitu. spolia. tamen non sequitur ꝙ vbi leditur non debeat restitui in integrum glo. melior de iure secūdū Bal. ibi in l. prima. C. si de momen. posse. fuer. appel. in versi. Nec obstat ꝙ admittitur in hac causa vt maior quod placet. Alex. consilio. lxxx. colum. prima: volu. vij. vide lapum allega. cxv. quidam exposuit. Probus.

d ¶ Datur curator. Adde quod infans non potest (vt legitime compareat) citari/per id quod tradidit Jo. a nd. in additio. Specul. in titu. de reo. inver. auctoritate/vbi tenet ꝙ 8 ille qui vult conuenire * heredes alicuius debet prius diligenter inquirere/si aliquis heres est infans siue infra septem annos: ⁊ si ibi sit infans/non faciat citationem contra eum: vt heredem: ꝙ legitime compareat/ quia citatio esset nulla: sed citari faciat tutorem pro eo si habet per tex. in l. prima. §. sufficit. ff. de admi. tuto. tenēt hoc Bar. ⁊ Paul. de castro. in l. j. C. de cōditio. fur. ⁊ talis tutor non sit pʾsbyter quia presbyter tutor dari non potest/etiam iure nostro firmat Areti. in cōsilio. xxvj. col. iiij. factum.

¶ Et si non habet tutorem /citari faciat cognatos ⁊ agnatos/vt veniant ad ipsum infantem defendendum. Bal. in c. j. de mili. vas. qui contumax est ⁊ Bar. in. di. §. sufficit/⁊ Bal. in. l. donatarum. C. de acquirē. possessio.

¶ Et in tantum premissum est verum/ ꝙ si citatur ille qui est infans: vt legitime compareat / nō potest procedi ad primum decretū. Imola. in. l. contra pupillum. ff. de re iudica. Et ratio videtur quia fundamentum est nullum/videlicet citatio etiam si infans citetur vt maior/⁊ in veritate apparet ꝙ sit infans. Alex. in. d. §. sufficit: ⁊ in. l. si ex legati causa. ff. de verbo. obliga. ⁊ in. l. j. ⁊ in. l. neq;. ff. de in ius vocan. tradunt Neapoli. decisio. cclxij. fuit in consilio vbi subdunt: quid si infans est citatus vt legitime cōpareat/⁊ tutor comparet/an processus valeat ⁊ noceat infanti ⁊ concludunt processum nullum: ⁊ non nocere vt late ibi comprobant. ¶ Adde etiam ꝙ curator dandus est in principio litis/quia fundande sunt persone in iudicio anteq; ad ea procedatur Bal. consilio. ccclxvij. col. prima. Ecce formata apparet in. iij. parte / alias si proceditur/ processus est nullus. not. in. l. arbitro. ff. qui satisda. cogant. Et dic etiam procedere in omni causa/etiam sūmaria. no. Alex. in cōsi. lix. col. j. viso processu. vol. ij. Probus.

e ¶ Non posset. In proposito vide Neapoli. decisio. cccxvij. quidam nobilis: vbi dicunt quod annexa veniunt in delegata iurisditione. Probus.

f 9 ¶ Competit ordinarijs. Etiam datio * curatoris cōpetit iudici coram quo lis vertitur/licet persona non sit sibi subdita tex. l. finalis. §. sed si quis. C. de administr. tuto. ꝓ quā tenet Rota in antiq. decisio. q. ccvij. ⁊ Paul. de castro con. ccclij. col. ij. curator: in prima parte / dicit consuluisse ꝙ si clericus minor agit coram seculari iudice dabitur curator 10 ad litem per ipsum secularem. Ratio suadet: quia bona * clerici sunt de iurisditiōe secularis iudicis. viij. distinctione que iure.

¶ Hinc est quod clerici tenentur ad onera ⁊ tributa realia. i. que rebus imponuntur. l. fina. ꝺ exact. tribu. lib. v. C. l. iij. C. de episco. ⁊ cler. no. in. c. primo de censib. ⁊ in. c. non minus. ṡ. de immuni. eccle. vnde secundū innocen. in. c. postulasti. ṡ. de foro compet. laici possunt per suum statutum imponere tributa vel aliquod onus reale bonis clericorū sicut bonis cuiuscunq; nō subditi: dummodo bona sint in iurisditione imponentium/quod sequitur ⁊ refert Bar. in l. rescripto. §. fina. ff. de numere. ⁊ hono. istud comprobatur 11 quia * bona immobilia non insequuntur conditionem personae: secus in mobilibus. l. prima. C. de impo. lucra. descripti. lib. x. ad idem: quia si conuentus habeat bona in aliqua ciuitate vnde non sit oriundus / nec domicilium habeat/quod ille iudex mittit in possessionem illarum rerum in cuius sunt iurisditione: no. in. l. cum vnus. §. penul. ff. de bo. aucto. iud. possid. licet persona non sit de iurisditione illius. l. a diuo pio circa principiū. ff. de re iudica.

¶ Item si in alienatione illarum rerum / necessarium est decretum: recurrendum est ad iudicem illius loci vbi sunt l. si predium. C. de pred. minor.

¶ Et si intento nostro obijciatur/quod curator datur secūdario persone/ergo non potest dari clerico per secularem/ ne per indirectum fiat/quod per directum fieri non potest l. qui decedens. ff. de administr. tuto. ad hoc dic/cum secularis habeat iurisditionem in bonis/⁊ sic in principali similiter in persona. l. in accessorio. arg. l. prime. ff. de aucto. ⁊ cōsen. tuto. ⁊ ibi glo. vbi permittitur in consequentiam: quod alias non permiteretur principaliter.

¶ Intentum nostrum alio medio possumus firmare 12 quia curatoris * datio est voluntarie iurisditiōis: ⁊ ideo potest expediri coram illo qui nō habet iurisditionē in personam. l. prima. C. de emancipa. libero. ⁊. ff. de offi. proconsul. l. prima ⁊ secunda. hinc est ꝙ imperator potest legitimare in terris ecclesie quo ad temporalia: scilicet hereditates ⁊ papa in terris imperij quo ad ordines quia cum legitimatio sit de iurisditione voluntaria potest in alieno territorio expediri. Doct. in cap. per venerabilem. supra qui fil. sint legitimi.

¶ Uel probabiliter dici potest ꝙ si detur clerico curator a seculari: habebit bonorum administrationē: duntaxat que sine sua auctoritate vel consensu non poterunt alienari/ sed circa personam non: sed si ab ecclesiastico detur tunc econtra: quia in bonis non habebit administrationem/sed circa personam. Et ideo bonum est ꝙ detur curator ꝓ vtrūq; iudicem: ⁊ sic dicetur competere ordinarijs vt hic dicit Joan. mo. Sic debet intelligi dictum Petri de ancha. cō. xxxiiij. col. ij. in hac causa vbi dicit ꝙ autoritas tutoris iudicis secularis quo ad spiritualia nō potest aliquid operari: quia verum in ipsis spiritualibus/ secus in temporalibꝰ ⁊ mere prophanis: vt est possessorium iudicium in causis beneficialibus.

¶ Pro cōprobatione premissorum habeo que citat Alex. cōsilio xliiij. nu. xiiij. videretur/vol. quinto ibi/ nam videmus ꝙ iudex sub cuius iurisditione bona adulti sita sunt/potest dare curatorem adulto: etiam sibi non subdito vt est tex. in l. prima in versi. vbi eorum sunt facultates. C. vbi tuto. vel curato. pet. referendo illud verbum ad curatores tantum: ita ibi declarat Bal. ⁊ etiam Bar. in. l. pupillo. de tuto. ⁊ curat. datis ab his/qui ad hoc alleg. l. iurisperitos. §. cum oriundus. ff. de excusa. tutor. bene facit. l. ij. C. eo. tit. Et ra- 13 tio secundum eos/quia curator * non datur persone: sed datur principaliter rebus. l. in copulandis. C. de nup. vnde ꝙ dispositio sua fit super rebus/⁊ res sue iurisditioni subiecte sunt: valet talis datio curatoris quo ad bona ibi sita/ nec attenditur ꝙ persona non sit subiecta: in tutore vero cōtrarium est: quia siue bona supposita sint iurisditionis iudicis siue non: ita demum valet datio tutoris / si pupillus sit iurisditionis iudicis dantis tutorem subiectus. l. prima. in fine. ff. de tuto. ⁊ cura. dat. ab his/⁊. d. l. pupillo secundum verum intellectum/⁊. l. propter litem. §. licet de excusa. tutor. plene notant doc. in. d. l. prima. C. vbi tutor. ⁊. l. si curatores per illum tex. C. de excusa. tuto.

14 ¶ Et ratio secundum eos/quia * tutor datur persone principaliter. l. quia persone. ff. de testa. tutel. ⁊ institu. qui dar. tuto. §. recte. Ita ergo dispositio que fit in personā / ad hoc vt valeat etiam quo ad bona subiecta iurisditioni disponētis/requiritur quod persona sit subiecta disponenti.

¶ Et attende ad duos effecus quos operatur datio curatoris: primus est quia per eam intelligitur interdicta administratio ipsi indulto: ⁊ consequenter intelliguntur interdicti contractus sicut ⁊ prodigo/notat Jason consilio. lxxxix. col. ij. vol. iij.

¶ Secundus effectus est quia licet alias habeamus ꝙ illi incumbit onus probandi/qui se fundat in etate. l. cum te. C. 15 de proba. tamen fallit * in eo qui pro se adducit decretum iudicis / per quod apparet tali datum esse curatorem vt mi-

noui. Not Angel. ꝛ Bal. in. d. l. cum te/ quod placet Alexã. consilio. lxxxvj. nu. x. viso processu satis volu. primo: vbi di cit id non procedere inter alios cum quibus non est dat⁹ ipse curator: per regulam res inter alios ꝛc. quia alij non dicuntur legitimi contradictores.

¶ Ex hoc resultat cautela/ ꝙ vt facilime ꝛ literatorie pos sis te probare minorem/ facias vt in minoris cause discus sione tibi prouideatur de curatore tanꝗ minori: quia id fa cit fidem promptam in alio iudicio: vt dicaris minor/ nec incumbit tibi probatio iuxta regulam. d. l. cum te/ sed ad 19 uersario quod nota perpetuo.

¶ Comprobo ꝛ vlterius premissa. Quia * ex datione tu toris presumitur pupillus. Saly. in. d. l. cum te. colum. fina. in versic. exemplum pone. Pater enim prouidendo illis de tutoribus reputauit illos pupillos: ergo pro pupillis ha beri debent. argu. eius quod notat Bal. in §. item furiosi institu. quibus non est permiss. face. testa. vbi inquit/ quod probatur mentecaptus/ vel furiosus/ ille quem pater re putauit furiosum/ vel mentecaptum/ sequitur id referen do Decius con. cccccxxvj. nu. v. ꝛ seq. in casu occurrẽti.

¶ Uide in argu. premissorum a Joan. de Jmola adducta in consilio. xxiij. in casu premisso est ante omnia/ ꝛ Neapoli ta. decisio. cclvj. mater vidua.

¶ Postremo adde vnum notandum ꝙ tutela nulla dicitur ex quo tutor expresse non promisit defensionem pupilli si ne mora suscipere ꝛ vtilia facere/ ꝛ inutilia pretermittere iuxta. l. fina. §. omnem. vbi Bart. ꝛ ang. C. de admi. tutor. Barto. in. l. pretor in prin: vbi Rapha. Cuma. ꝛ Roma. ff. de no. ope. nuncia. Barto. in leg. legitimos. ff. de legi ti. tutor. vbi dicit. quod per hoc iam vidit multas tute las cassari/ eo quia in instrumento tutele premissa ver ba non erant descripta/ quod placet Jaso. consilio. iiij. in fi ne volumi. iij. vbi id latius comprobat: ꝛ consilio. xcvij. col. pe. volumine quarto.

¶ Et dic aliud postremũ fore ꝙ tutoribus de iure nullum salarium debetur prout nec expense ꝛ alimenta: vt com probat idẽ Jason in consilio. xiiij. volumi. tertio. Probus.

g ¶ Contra patrem. Quando patris consensus debet ne cessario interuenire in iudicio in quo filius occupat par tem iudicij: ꝛ an sufficiat in quacũꝗ iudicij parte vide Do mi. Neapoli. decisio. clxxx. filiusfamilias. Probus.

¶ De foro competenti Rubrica.

¶ Summarium Domini Phi= lippi Probi.

1. Regulariter delegatus ab inferiore: non potest realiter citare.
2. Exceptio incompetentie iudicis: nunꝗ potest opponi cõ tra capturam factam ratione suspitionis fuge.
3. Quotiens apparet de innocentia carcerati/ non debet il le detineri quousꝗ per sententiam fuerit absolutus imo incontinenti relaxatur.
4. Quando negatur qualitas que tribuit iurisditionẽ: de bet de illa saltem summarie in primis constare.
5. Judex habens declarare se incompetentem/ prius in ex peñ. condẽnet.
6. Exceptio incompetentie durat vsꝗ ad litiscontestationẽ: idem dic de electione iudicis: idem in facultate peten di vt in arbitros compromittatur.

a Abito [a] de iudiciis. que red di habẽt vbi iudex sal ua maiestate imperij sui saluoꝗ more maiorum ius dicere habet et de tali re seu persona que ad eius forum spectet: vt. ff. de iu stic. ꝛ iure. l. penul. §. alia ꝛ supra titulo proximo. cap. quanto. ꝛ in cap. at si clerici: ꝛ infra eodem ca pitu. secundo et hic est forus cõ b petens [b] Ideo subijcitur de fo ro competenti.

¶ Et quid sit forus ꝛ vnde dicatur habetur infra de verb. significa. forus. Joan. Mona. Cardi.

a Abito. Uerba hec ad cala mũ nõ tamẽ tacito auctore more paucorum refert Egi di⁹ de Bellamera in repe. c. Romana infra eo. quem vi deas ad illius intellectum/ vbi quando illum citat vo cat Car. solum. Tamẽ arch. b solet dicere Jo. Car. pbus

¶ Cõpetẽs. Adde quod de 1 legatus * ab inferiore (etiã post litem contestatam) non potest realiter citare. glo. in l. consentaneum in ver. eum. C. quomodo ꝛ quando iudex Bar. in. l. pleriꝗ. ff. de in ius voc. idem Bartol ꝛ commu niter Docto. in. l. ij. ff. de iurisdi. omni. iudic. nisi esset dele gatus ad vniuersitatem causarũ/ vt voluit Saly. ibi.

¶ Nihilominus vbicunꝗ debitor esset suspectus de fuga: tunc posset delegatus citare realiter talem debitorem ra tione suspitionis fuge ita dicit Petr. de Ancha. consilio cxcij. colũ. j. in auxilium veritatis: vbi vnum notabile sub 2 dit/ ꝙ exceptio * incompetentie iudicis nunꝗ potest op poni contra capturam factam ratione suspitionis fuge/ quod dictum placet Roma. ꝛ Alex. in. d. l. ij. tradit Ludo. Bolog. in addi. consil. Joan. de anania consil. liij. visis et consideratis/ quod comprobat idem Bolog. in additio. ad consi. lv. col. ij. quia dubia/ in versic. Preterea: vbi subdit/ ꝙ ille iudex incompetens summatim cognito de causis cap ture: debet remittere ad iudicem competentem. l. prima. C. vbi quis decurio ꝛ in. l. prima vbi de causa status. C. ꝛ idem col. fi. vbi subdit etiam in proposito: notandum quo ad sum mariam cognitionem/ ꝙ si potestas vel officialis reperit aliquem incarceratum/ ꝛ non apparet causa propter quam sit ibi/ non potest relaxare: sed prius debet facere bannum quo facto si nullus comparet debet ipsum relaxare: ꝛ hoc bannum equipollet apparentie innocentie/ per ea que ci tat Alex. in consilio. clxxx. nu. viij. in causa angelorum/ vo 3 lu. ij. ꝙ * quotiescunꝗ apparet de innocentia carcerati nõ debet ille detineri quousꝗ per sententiam fuerit abso lutus imo incõtinenti relaxatur tex. est no. in. l. ij. ꝛ ibi Ja. Butri. ꝛ bal. ꝛ in. l. sed hi. C. de exhib. reis.

¶ Jdem Butriga. in. l. sed hi. ff. de inius vocan.

¶ Et per id quod. s. diximus/ ꝙ exceptio incompetẽtie iu dicis ꝛc. infertur ꝙ in hoc non habet locum doctrina quã 4 citat Alex. con. j. nu. x. vol. v. Quod quãdo * negat quali tas que tribuit iurisditionẽ: debet de illa saltẽ summarie in primis cõstare/ per id quod habetur in. ca. super literis ꝛ ibi no. doc. s. de resc. no. Panor. post Antho. de butrio in cap. si clericus. s. isto titu. facit glo. magna in. c. primo. s. de offi. delega. hoc lib.

¶ Jtem in proposito vnum venit singulariter notandũ/ de quo meminit Alex. in con. xc. nu. iiij. fere omnis vis/ vol. j. 5 Quod si iudex * habet pronunciare se incompetentem/ et condemnare partem in expensis: debet prius pronunciare super expensis/ ne si pronunciet prius se incompetentẽ nõ valeat postea pronũciatio super expẽsis tanꝗ facta ab in competenti/ not. Specul. in tit. de expen. §. iuxta versic. ix. cum versi. seq. ꝛ Jo. And. in. l. fina. de rescrip.

6 ¶ Jtem hec exceptio * incompetentie/ durat vsꝗ ad litis contestationem. c. fina. C. de exceptio. facit dictum Bal. in autẽ. habita. C. ne fil. pro patre vbi dicit ꝙ quãdo quis ha bet electionem eligendi iudicem/ hec potestas durat vsꝗ ad litiscontestationem notant Neapoli. decisio. clxxxv. di ctat regia prag. vbi subdũt idem dicendum in facultate pe tendi/ vt in arbitros compromittatur/ que non durat nisi vsꝗ ad litiscontestationem. Probus.

Innocentius Quartus. Cap. j.

Romana ecclesia, & in fra. Nec appellationis ar ticulo prætermisso, nec alias etiam cum appella tum extiterit Remẽ. epi scopus vel eius officialis de causis clericorũ tãquã iudices (licet ĩ ipsos ijdẽ

clerici de facto conſentiant)abſque dioceſanorum ſuorum voluntate cognoſcant.

¶Neque ſuffraganeorum remẽſis eccleſię ſubditos ipſorum delegationem ſuſcipere vel ſententias & præcepta exequi, aut in cauſis per ap.deuolutis ad eos teſtimonium(niſi aliud in his tribus de conſuetudine obtineant)perhibere compellant.

¶Nec etiam ſuffraganeorum ipſorum officiales,aut archidiaconos,archipreſbyteros,& alios inferiores prælatos, ſuffraganei eiſdem ſubiectos(dummodo aliud eis contraria conſuetudo non tribuat) nec ſubditos ſuffraganeorum ipſorum ſuper ſalariis aduocatorum & procuratorum in cauſis quæ in remenſi ventilantur curia cogant querelantibus in ſua p̄ſentia reſpõdere.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Paria non ſunt quod non ſit appellatum:vel ſit/⁊ pretermiſſus ſit articulus appellationis.
Metropolitanus regulariter non habet iuriſditionem in ſubditos ſui ſuffraganei via ſimplici querele.
2 Papa eſt ordinarius omnium.
Laici poſſunt conſentire in iudicem non ſuum:ſine cõſenſu iudicis ꝓprij/ſecus in clericis.
3 Ut fiat prorogatio.ix.debent concurrere.
4 Nedum archipreſbyteri ſed etiam inferioris/vt plebani:⁊ rectores eccleſiarum ſunt prelati.
5 Iudex habet ſalarium aduocatis extimare/pro ſcientia ⁊ facundia aduocati cauſe:qualitate/⁊ q̃titate:ac fori conſuetudine.
Non valet conſuetudo qua homines inuitantur ad delinquendum.
6 Officium procuratoris eſt gratuitum:ſed aduocati nõ eſt gratuitum.

¶Summarium domini philippi Probi,

1 Quare ſubditi ſuffraganei debent conueniri corã epiſcopo ⁊ non coram metropolitano.
In papa eſt pro ratione voluntas in his que ſunt poſitiui iuris.
2 Si agatur in foro eccleſiaſtico contra clericos: debent ſeruari canones.
3 In ſpiritualibus ius naturale prefertur poſitiuo.
4 Clericus falſum deponens coram iudice laico/ per quem puniatur.
5 Tota humana creatura eſt diuiſa in duas partes:clẽcos videlicet ⁊ laicos.
6 Nullus debet alterius iura vſurpare.
7 Laicus ſuper ſpiritualibus non ſtatuit.
8 Inter curatos ⁊ parrochianos eſt tanta connexio:ſicut dicitur inter dominum ⁊ vaſalum.
9 Prelati dicuntur quaſi pre alijs ditati/vel ante lati.
10 Iudices iuſticiam gratis debent miniſtrare/⁊ ab omni exactione abſtinere.
11 Sumptuoſe expenditur in aduocatis:procuratoribus/ſyndicis/⁊ alijs.
Taxatio expenſarum fit parte vocata.
12 Salarium aduocatorum dicitur peculium quaſi caſtrẽſe.
13 Qualitas in rebus agendis eſt attendenda.
14 Ex qualitate rei preſumitur quid ſit actum a contrahentibus.
15 Quis tenetur ad ea facienda que ſunt de conſuetudine.
Expenſe que non poſſunt ſine verecundia pretermitti / dicuntur debite ⁊ neceſſarie.
16 Expenſe que fiunt in curia pro promotione p̄lati / fiunt per capitulum.
17 Bonorum aduocatorum eſt in finẽ reſeruare bonas leges ⁊ rationes.
18 Pretextu abſentie aduocati danda eſt vnica dilatio.
19 Carere aduocato eſt carere magna parte deffenſionis.
20 Adeo non anguſtantur dilatiões ꝙ tollatur neceſſaria defenſio.
Si denegetur dilatio pretextu abſentie aduocati / poteſt appellari.
21 Officium procuratoris eſt viliſſimum non publicum / ſed priuatum.
22 Animalia eadem carne viuentia mutuo ſe non edunt.
23 In iudicio quaſi contrahimus.
24 Conſuetudo dat iuriſditionem.

Romana, Hec decretalis habet.xi. dicta:ĩ quorum quolibet de foro competenti/vel non competenti habetur[Appellationis]emiſſe per illos de prouincia a remen. ad archiepm̃ Remen. [pretermiſſo] [a] ſicut nec ⁊c. nam * non ſunt paria/ꝙ non ſit appellatum: vel ſit/⁊ pretermiſſus ſit articulus appellationis : nec metropolitanꝰ regulariter habet iuriſditionem in ſubditos ſui ſuffraganei via ſimplicis querele .ſ̃. de offici.ordina.ca . paſtoralis. Sed ſi appellatio eſt iuſta procedat vel remittat ſi eſt iniuſta.ĩ.de appella. vt debitꝰ ĩ.hoc lib.eo.titu.romana.§.quod ſi obijciatur.⁊ .§. vltimo: ſed in curia [b] romana quãdoq; omittitur articulus appellationis.ĩ. hoc lib.de appellatio.cordi.[c]

¶Nec mirum quia papa * ordinarius eſt omnium. ix. q. iij.c.cuncta:⁊.c.per principalem [clericorum] [d] prouincie Remen.aliud in laicis qui poſſunt conſentire in iudicem non ſuum ſine conſenſu iudicis proprij. ff.de iudici.l. priã ⁊.ij.ĩ.de parrochia.c.vltimo.quod eſt verum quo ad temporalia/ſecus quo ad ſpiritualia [e].ĩ.de penit.⁊ remiſſio.omnis/quo caſu etiam conſuetudo non valet.ĩ.hoc lib.de penit.⁊ remiſſo.c.illud.ij.reſpon.[tanq̃ iudices] ſed poſſunt vt arbitris cũ hoc nõ ſit prohibitũ:ſed de iudicibus prohibetur.ſ̃.hoc libro.de offi.ordina.Romana.primo reſponſo/ ⁊.ſ̃.hoc lib.de ſupplend.negli. prela. Romana [de facto] non de iure/quia hoc non poſſunt [f] ſine licentia ſui epiſcopi.ſ̃.eodem ſignificaſti.

¶Et nota * ꝙ ad hoc vt [g] fiat prorogatio iuriſditionis hoc caſu nouem debent concurrere/primũ quod ille in quẽ conſentit habeat iuriſditionem. C.de iuriſdi.omni.iudic. priuator.

¶Item ꝙ ordinariam/ non delegatam nam delegata quo ad perſonas prorogari non poteſt. ſ̃.de offic.delega.p. et. g.ſicut nec de nouo dari.ſ̃.de offi. delega.ſignificantibus.

¶Item ꝙ conſenſus.l.prima.ff.de iudic.

¶Item ꝙ nõ erroneus ſit cõſenſus.ff.de iuriſditio.omni.iudic.l.ſi per errorem.

¶Item ꝙ liber ſit conſenſus:non per metum.ff.de iudic.l. ſecunda in fine.iij.Reſo.

¶Item ꝙ conſenſus non reuocetur re integra.ff. de iuriſdi.omni.iudic.ſi conuenerit.

¶Item ꝙ ille in quem conſenſum eſt/ſit perſona eccleſiaſtica.ſ̃.tit.proxi.decernimus.ĩ.eo.ſeculares.

¶Item ꝙ fiat prorogatio [h] cum conſenſu proprij epiſcopi vt eſt dictum.

¶Item ꝙ talis ſit cauſa que recipiat prorogationẽ in perſona iudicis accepti/quoniam ſi eſt laicus de ſpiritualibus cognoſcere non poteſt [i].ſ̃.de arbitrijs contingit.ĩ. de ordine cogni.tuam[voluntatem] nam ipſis volentibus poteſt. ſ̃.eo.ſignificaſti.[ſuſcipere cõpellant] quod eſt.ĩ.⁊ ꝙ hic dicitur ⁊.ſ̃.hoc lib.de offi.ordina. Romana.§.primo reſtringitur vt.d.tit.c.vt litigantes:nec iſto caſu erit ſubdelegatio fruſtratoria/cum metropolitanus requirere valeat ſuum ſuffraganeum argu. ſupra.de treuga ⁊ pace. capitulo primo auten.de teſtib.§.primo. ⁊.§.ſancimus colla.vij. ⁊ ſi ſuffraganeus non acquieſcat.poterit animaduertere in eum/ ſicut in ſubditum immediatum.ſ̃.de offi.ordina.paſtoralis ⁊.ĩ.de iure patro.nullus[ſententias] vbi eſt proceſſum libello oblato ⁊ ordine iudiciario[p̄cepta] vbi eſt p̄ceptũ ſi-

ue potestas in confessum. ff. de iudic. si debitori [ad eos] ad archiepm Remen. vel eius officiales [testimoniũ] scz perhibere compellant: quod est. j. cõtra. s̃. de offic. deleg. prudentiam. §. penul. & vlti. Solutio hec possunt metropolitani/ sed necesse est q ordo seruetur in requirendo suffraganeos vt est premissum [in his] scz tribus casibus premissis & cõsimilibus/ nec etiam compellant in predictis [ipsorum] &c. [Officiales] contra. j. hoc lib. de appella. Romana in princi. Sed dic vt notatur. s̃. hoc lib. de offi. vicarij Romana [prelatis.] Nota * nedum archipresbyteri sed etiam inferiores: vt plebani & rectores ecclesiarũ sunt prelati. s̃. de offi. ordi. cum ab ecclesiarum. s̃. de officio delegato si quando [eis] scilicet archiepo Remen. vel eius officiali [salarijs] etiam in diocesi Remen. promissis: & hoc est contra regulam cõmunẽ/ quia cauetur: q sortiri forum ratione contract9: sed speciale est hic propter rationẽ positã infra super ver. cogant/ & habent hoc casu suum iudicẽ ad quem leuiter recurrere possunt: & prouisio super hoc non debet fieri de quota parte litis. C. de postul. si quis aduocatorum. Et propter auaritiam istorum/ & procuratorum taxauit cõcilium Lugdunen. eis salarium/ que cõstitutio incipiebat properandum/ & hodie est sublata: iudex* tamẽ habet extimare salarium aduocatis pro sciẽtia/ & facundia aduocati cause qualitate & quantitate/ ac fori cõsuetudine. ff. de var. & extra. cognitio. l. j. §. in honorarijs. [aduocatorum] qui habent iurare secundum formã. l. C. de iudic. rem non nouam. § patroni. sed Bulga. ibi dicit/ q iuretur/ lege cauetur: sed consuetudine non habetur/ quã cõsuetudinem dico non prescriptibilem/ sicut illam qua homines inuitarentur ad delinquendum/ que non valet. s̃. de consuetu. ex parte [procuratorum] officium * procuratoris est gratuitum. C. de procurato. litem/ sed aduocati non est gratuitum quod licite venditur. xj. q. iij. non licet. xiiij. q. v. non sane. C. de assesso. l. prima [erigãt] aliquomodo nisi infra diocesim Ramen. facta fuerit promissio/ sed nec tunc precise: nisi ibi inueniantur promittentes vt infra primis. §. & hoc forte est statutum ne occasione horũ salariorum differatur negotium principale. Joan. monachus Cardinalis.

a Pretermisso. Ratio suadet vt his duobus primis casibus consuetudo non ĩducatur/ vt in tribus sequentibus/ late comprobauimus in. c. fi. versi. postremo mouetur. s̃. de constitu. vltra que dic. Quia * in ipsis duob subditi episcoporum inuitarentur adire deos alienos/ contra preceptũ domini/ vt in simili citat panor. in. c. a nobis. supra de decimis/ & fugere faciẽ sui pastoris quem potius frequentare tenentur ob mutuã cognitionem per euangelij preceptũ Ego sum pastor bonus/ & cognosco oues meas: & cognoscunt me mee/ & sic consuetudo esset contra ius diuinum: in eo etiam quod dicitur non facies alijs q tibi fieri non vis/ contra quod non admittitur consuetudo aut prescriptio. Jo. mo. s̃. in rubrica. de consuetudi. Alber. in. l. de quibus. ff. de legi. Et in summa dic rationem diuersitatis nõ querendam postq pape placuit aliter disponere in tribus q in duobus primis/ cum ei sit pro ratione voluntas glo. post tex. in cle. prima in fine de censib. etiamsi dispensetur super prohibitiuis a iure positiuo no. Feli. in. c. ad audientiam el. ij. nu. iiij. s̃. de rescrip. Probus.

b Sed in curia romana. Dictum hoc non habere locũ dic in gallia propter decretum de causis in pragma. & concordatis descriptum. Probus.

c Cordi. Illa decretalis habet locum in papa specialiter secundum hostien. ibi & per hoc approbatur eius opinio secundum Egidi. Bellamere hic colũ. prima quod placet cõmuniter scribentibus hic. Et sentit idez Bellamera/ quod hoc habeat locum in delegato pape/ & in metropolitano: si suffragraneus detulit appellationi vt cognoscat de principali/ omisso appellationis articulo/ quasi suffraganeus hec voluerit pro hoc vide. c. cum appellationibus de appella. hoc lib. Probus.

d Clericorum. * Contra quos si agatur in foro ecclesiastico debent seruari canones/ siue conueniantur ex facto suo: siue ex mera legis dispositione. Dummodo statutum nõ iniecerit vinculũ clerico ante clericatum Joan. and. in reg. sine culpa in mercuria. supra hoc libro cuius dicta sequũtur omnes in. c. quod clericis. s̃. hoc tit. quod placet Arety. consi. xxv. in princ. viso. Probus.

e Ad spiritualia. In quibus * ius naturale prefertur positiuo/ ponit exempla Alexan. consil. xviij. nu. iiij. viso statuto. vol. vj. & ibi vide multa que cõgerit. Probus.

f Non possunt. An hoc priuilegium competat fideiussoribus clericorum quando sunt laici/ vide Neapolita. decisio. ccvj. penes & apud acta. Probus.

g Nouem debent. Hos etiam vide hic per Bellameram colum. secunda. Probus.

h Prorogatio. De prorogatione gratie vide Deci. consil. 497. numero. ij. accurate. Probus.

i Non potest. Etiam incidenter: pone clericus falsum * coram iudice laico deposuit/ tamen non punietur per ipm sed per iudicem suum ecclesiasticum: licet in hoc puncto varie reperiantur opiniones. Prima fuit opinio glo. quam ibi sunt sequuti Cy. Bal. & Saly. in. l. nullum. C. de testib. que vult/ q iudex laicus potest punire testem clericum coram eo falsum deponentem.

Secunda dicitur opinio hostien. huic contraria q nõ punietur per laicum/ pro quo allegatur. text. in auten. statuimus. C. de episco. & cler. concordat. c. si diligenti. s̃. hoc tit. hec placet Antho. post Innoc. & Joã. and. in. c. verum eo. tit. & Joa. and. in. c. at si clerici de iudic. & cõmuniter canonistis in cap. dilectus supra de penis. & in. cap. secundo. s̃. de crimi. falsi. vbi Jo. de Ana. post alios.

Placet equidem Neapolita. decis. ccxxx. fuit per relatorem dicentibus illam magis securam/ quo ad conscientiã & ideo tenendam iuxta ea que per nos tradũtur in. cap. primo in verbo conscientiam de re iudic. pro hoc adducunt illud vergilij. Quia diuisum imperium cum Joue cesar habet/ & aliud vulgare sacre pagine. Nolite tangere christos meos id est clericos. Cum * tota humana creatura sit in duas diuisa partes/ scilicet in clericos & laicos. c. duo. xij. questione prima: & sic distinctos habet iudices vt hic. & in c. solite de maior. & obedien. Et nullus debet * alterius iura vsurpare. c. cum ad verum. xcvj. dist.

Tertia fuit opinio Frederi. de senis in consilio. xciij. factum quod proponitur/ vbi vult/ quod iudex secularis non ad accusationem partis/ sed ex officio extraordinarie in pecunia vel contra fideiussores potest punire clericum: sed extraordinarie & per viam accusationis non potest: sed debet remittere ad iudicem suum: hanc dicit equaz Petr. de Anchara. in reg. ea que in. xxj. q. & eam tenet Angel. in l. quotiens. C. de iudeis. & in. l. si vacantia. C. de bonis vacantibus.

Postremo dic in proposito Joan. Mo. q laicus * sup spiritualibus statuere non potest. not. Alex. con. xviij. versic. Secundo moueor/ viso statuto vol. vj. vide que dixi in simili in. c. vt animarum. s̃. de constitu. Probus.

k Rectores ecclesiarum. Dic vnũ q * inter rectores ecclesiarum/ seu curatos/ & suos parrochianos est tante virtutis connexio: sicut inter dominum feudi & vassallũ/ qui ambo sibi mutue fidelitatis confederationẽ iurauerũt & vnus alteri pari cõditionis obligatione cõstringit/ sic etiã inter curatum & subditum: nam tali fidelitatis conditione sunt colligati & sibi confederati: quia parrochianus in quacunq tribulationis angore videlicet morbo putrido/ fetido/ cõtagioso/ seu morboso/ vt puta lepra/ pestilentia/ epydimia/ morphea/ epylentia/ aut quocunq maleficio fuerit infect9/ vel cõtaminatus seu paupertatis extreme cõtumelia grauatus/ aut in patibulo vel alio turpitudinis loco constitutus: & ipse curatus per eundem requisitus obligatur ex fidelitatis predicte vinculo vt veniat & sibi ministret diuine consolationis/ & humane cõpassionis potentatus & omnes sacramentales apparatus/ & ecõtra ipse parrochianus ad curatum qualitercunq constitlitum/ & ab ecclesia tolleratum: & non ad alium accedere tenetur. Probus.

l Sunt prelati. Istud placet glo. pragma. in ti. de electio. in prin. in verb. prelatis. allegat. c. tua. s̃. de cleric. egrotã. & Archidia. in. c. vt animarũ. s̃. de cõstitu. hoc lib. Et istud intellige large secundum ethymologiam/ quia * prelati dicuntur quasi pre alijs ditati vel ante lati quia stricte prelati dicuntur qui habent iurisditionem in foro cõtentioso. c. decernimus iuncta glo. s̃. de iudic. cle. dudum de sepultu. vbi per se fit mentio de prelatis/ et per se de sacerdotibus. Probus.

m Salarijs. An salarium aduocatis & procuratoribus debeatur ex processu nullo: vide domi. Neapol. decis. lxxx. dicitur q processus: & vltra dic q hic nihil dicitur de salarijs

scribarum seu grefariorum merito videtur tacitum et omis
sum/adeo quod nihil videtur deberi: quod probo per nota
ta in cap.cum ab omni specie.§.de vita & honesta. clerico.
& in auten. vt iudic.sine quo.suffra. per totum vbi iudices
10 * gratis iusticiam ministrare debent: & ab omni exactione
abstinere.

¶Sed habeo q scripture grefariorū videntur esse potissi
ma pars iudicij/quia absq istis iudicum assertionibus:nō
creditur & per ipsas rerum memoria conseruatur.cap. quo
niā contra.supra de proba.c.significauit.&.c.albericus.su
pra de testibus.capit.cum dilecta. §.de confirma.vlti. vel
inutili &.l.curent.ff.de testib.

¶Si ergo pro iudicio nihil debet exigi vt sit prohibitio
in toto/extendatur ad quamlibet eius partem argu.l. que
de toto.ff.de rei vendica.q no.Cy.in.l.reos. C.de accusa
tio.tamen in contrarium videtur tex.in cap.statutum.§.no
tarium vero.supra de rescript.& hanc partem late compro
bat Petrus de Anchara.consilio.ccxviij. iuxta ordinem
vbi adducit rubrica de tabellarijs siue de tabellionibus.
columna quarta:vbi diuersimode taxantur salaria/secun
dum diuersitatem prouinciarum: & hoc comprobatur an
tiquissima consuetudine/maxime apud gallos qui ratione
scribaniarum: seu grefariarum multas congeruut pecu
nias potissime rex: et alij domini temporales: vt videre
licet. Hinc dicit Petrus de Ancha. consilio finali co
11 lumna sexta.Quod sumptuose* expenditur in aduocatis
procuratoribus/syndicis ac notarijs/& similibus:& hoc ex
perti sciunt/ quod inde consumptionem incurrunt: vt.le.si
procurator.ff.rem.rat.haberi in verbis illis: quod litigat
quod aduocat/quod consumit &c.

¶Et dic taxari debere parte vocata Bald.in.l.terminato
columna.ij.versic:sed nunquid ista taxatio.C. de fructi.&
liti.expen.no.Domi.Bertrandi consilio.clxxxiij. Etiam si
licuisset/parte prima:vide pro premissis glo.pragma.in ti.
n 12 de elec.in.§.notarijs.& in ver.taxetur. Probus.

¶Salarium quo dicitur * peculium quasi castrense / no
tat late Alexan.consi.ij.volu.vj.& consilio.cix.super eo.vo
lu.eo.de peculio laicorum & clericorum:vide car.con.lxxix.
o 13 thema tale est.Probus.

¶Qualitate.Que * in rebus agendis venit attenden
da/& probanda per regulam/qua diximus: quod vbicunq
in aliquo actu pficiendo aliqua reqrit qualitas: anteq ille
actus perficiatur: illa qualitas est probanda. Barto. post
tex.in.l.fulsinius.§.cum hoc.ff.qui.ex caus.in posse. ea.hinc
dicit Jo.Andr.in.c.primo col.tertia.de homicid. hoc lib.
Quod de facto defendit quendam prelatum a pena impo
sita de iure:prelato faciente assassinari christianum: vt est
tex.in.dicto.c.primo:quia licet fuerit probatum contra pre
latum quod fecerat assassinari quendam hominem/tamen
quia non fuit probatum quod ille fuisset christianus/ eua
sit/istud latius firmat Jas.in.l.non solum §. sciendum co
lumna prima.versic.secundo pro ista conclusione.ff.de no.
oper.nuncia.& ante enim Bal.in.l.si quis non dicam rape
re col.ij.C.de episco.& cleri.Alexan.consilio primo. nume
ro.xxviij.in.iij.volu.

14 ¶Jtē ex* qualitate rei p̄sumit q̄d sit actū a cōtrahētib9
glo.i.l.semp ī stipulationibus.ff.de regu.iur.vnde si vēdo
tibi librū p decē florenis/& nō dixi de quib9 florenis:hoc
discernit ex qualitate valoris libri hic dicit Bar.ibi & in.l.si
patronus.§.primo de lega.iij.Si vendo tibi talem domū
vsq ad talem domum pro centum / & dubitatur an dictio
vsq stet inclusiue/& sic comprehendat illam aliam domum
hoc ex qualitate precij discernitur/& rerum.Similem deci
sionem ponit Angel.in.l.quicquid astringende in princ.ff.
de ver.obliga.tradit Alex.consil.xxxiij. in fine considera
tis verbis/volu.vij.

¶Et pro intento vide Bertrandi Carpen. consilio.clxx
nume.iiij.si non sine grandi.ij.parte quod quantitas dici
tur magna vel parua: respectu qualitatis personarum et
cause. Probus.

¶Consuetudine.l.cum clericis in fine. C. de episcopis et
p 15 cleri.facit/quia * quis tenetur ad ea facienda que sunt de
consuetudine.l.si pignore.§.si creditor.ff.de pigno. acto. l.
quod si nolit.§.qui assidua. ff.de edilit.edict. Alex. consi.
xxxvj.col.prima/viso themate & dubijs/vol. vj. vbi vnum
subdit/q expense que sine verecundia non possunt preter
mitti / dicuntur expense debite & necessarie. l. prima & ibi
no.Bar.ff.de ali.& ciba.lega.pro hoc vide que in simili ci
tat Angel.consilio.ccxlv.colum.iij.quia omne datum/ vbi
16 dicit q expense que * fiunt in curia pro promotione prela
ti/sunt soluende per capitulum/aut conuentum / quia sunt
necessarie ne pro defectu pastoris gregem dominicum lu
pus rapax inuadat aut in facultatibus suis ecclesia vidua
ta graue patiatur dispendium.c.ne pro defectu.§. de elec
tionibus:quia quanto mora prouidendi magis est prolixa
tanto magis ecclesijs viduatis solet esse nociua.c.cū inter
vniuersas de electio. Probus.

q 17 ¶Aduocatorum. Qui non semper * tenentur exprimere
rationem vel legem. Jmo est cautius tacere / & in fine re
seruare bonas rationes/& bonas leges & sufficit illas ex
primere ad aures iudicis ne per hoc instruant aduersariū
vt cauillationibus opprimat allegationem:ita citat Antho
nius de butrio post specul.in titulo de disputa.& allega.in
repe.cap.vestra versic.sed queritur an iudex. supra de co
habi.cler.& mulier.

18 ¶Et vlterius dic: quorum aduocatorum absentie * pre
textu/partibus semel danda est dilatio/vt placet iuribus
gallicanis in ordina.regijs prout & stilo curie Bitu.eccle
siastice:istud enim ex quadam equitate inuentum dicitur
vt non habenti aduocatum dandu s'sit terminus. l. prima
§.ait pretor.ff.de postulatio.l.nec quicquam §. obseruare
ff.de offic.procōsul.& lega. Jnnocen.in.ca.primo columna
secunda: vt lite non contesta. Alex. post Barto.in.l.si lon
gius.ff.de iudic.

¶Jdem Bar.in.l.prima.ff.de vaca.numer. Bal. in mar
ga.in verb.dilatio in fine.

19 ¶Suadet ratio. Quia carere * aduocato/est carere ma
gna pte deffēsiōis.l.aduoca.C.de aduoca.diuer. iudic. ra
pha.Cuma.in.l.certi iuris.C.de iudi.refert Fely.i.d.c.pri
mo in princi.vt lite non contesta. vbi allegat Bar. in ex
trauag.ad reprimendam in ver.sine strepitu in fine/dicere
id non habere locum/in causis summarijs quod nō placet
20 quia non adeo * angustantur dilationes/q tollatur neces
saria defensio: prout testantur aliqui in cle. sepe de ver
bo significationi.

¶Premissis astipulatur stilus predictus/dum dicit/q cau
se beneficiales/matrimoniales / & alie ardue/nunq expe
diantur sine aduocato.

¶Scias tamen (dicit idem. Fely. vbi supra) q propter
absentiam vnius aduocati non datur dilatio si habet aliū
sufficientem Angel.in.l. idcirco per illum tex. in princ. ff.
de iudic.secus si forsam aduocatus vtilior & magis instru
21 ctus se absentasset. Et subiungit q si denegetur * huius
modi dilatio poterit pars tanq grauata appellare / Bar.
in.l.prima nu.ij.de senten.aduers.fisc.lat.retrac.lib.x.C.

¶Uide vnum q tradit de aduocatis Alex.in consilio.cix.
nu.xij.visis vol.primo. Probus.

r ¶Officium procuratoris. Quod dicitur ville not.in.l.si.
quis procuratorem de decurio.lib.x.C.etiam villissimum &
non publicum/sed priuatum Alex. de imol. consilio.ij. post
princip.in consultatione premissa vol.vj. Probus.

s ¶Gratuitum. Merito dicitur q non potest pacisci/nā tūc
esset locatio:quod sibi non licet/tamen pro suo labore pete
re aliquid potest.l. salarium.ff. manda. secundum Archid.
hic col.secunda.

¶Et dic q salariū non conuenit procuratori/ nec aduoca
to/petere ab alio procuratore vel aduocato:per dictū phi
losophi/a Maria.Sozino citatum cōsilio.viij.col. prima vi
22 sis.Quod animalia * eadem carne viuentia mutuo se non
edunt. Probus.

t ¶Cogant. Dic insequendo tex.nostrum q hoc in casu iu
uat consuetudo:nō in duobus primis casibus tex. Et ratio
potest esse/quia hoc casu causa est pendens in curia archie
piscopi/ex quo nulla vsurpatio iurisditionis seu cōfusio indu
citur:ideo facilius permittitur consuetudo q̄ in ipsis duo
bus primis in quibus permitteretur iurisditionis vsurpa
tio ordinarie.

¶Jtem in hoc casu videtur pars cum aduocato contrahe
23 re vel quasi iuxta regulam vulgatam. Quod in iudicio *
quasi contrahimus:& in hoc casu hic firmat Egidius. Bel
lemer.col.vij.versi.tertio queritur/valere ipsam consuetu
dinem dicens q eadem ratio vel maior viget in hoc casu/
sicut in precedentibus/& ideo cum non sit specialiter prohi
bitum in hoc casu consuetudine introduci / & generalis re
24 gula iuris:habet consuetudinem * dare iurisditionem.l.a
Titio in fine.ff.de ver.obliga.hūc casum omissum videtur
iuri communi reliquisse.ff.de conditio.ob causam.l.si extra
neus &.l.si extante in prin.ff.solu.matri. Et hec consuetu
do(dicit Bellamera in fine)requirit.xl.an.spatium/cum sit
contra ius & contra ecclesiam/firmat glo.pragma.in titulo
de causis in.§.statuit in ver.prescripta. Probus.

¶ Contrahentes vero aliarum dioce. ſuper cō-tractibus initis in remen. dioceſi ab eiſdem (niſi inueniantur ibidem) trahere coram ſe nō debent inuitos, licet in poſſeſſionem bonorum quæ ibi habentur, etiam cum alibi copiam ſui faciunt, ſi eorum auctoritate citati comparere contemnant, poſſint miſſionem facere contra eos, vel ſi forte malitioſe ſeipſos occultent, ne citatio perueniat ad eoſdem decernere facien dam in poſſeſſionem bonorum quæ in alia eti am dioceſi obtinere noſcuntur, ſed tunc loci dioceſanus ad denunciationem ipſorum faciet huiuſmodi miſſionem.

¶ Nec clericos ſuos mittant ad ſuffraganeorū ipſorum dioce. pro iniendis vel recognoſcen-dis contractibus coram ipſis. Nec eorundem ſuffraganeorum ſubditos compellant coram ſe occaſione huiuſmodi iuri ſtare. Neque poteſt archiepiſcopus ipſe in ſuorum ſuffraganeorum officiales & ſubditos pro eo quod vocati ab ip ſo nolunt querelantibus in ſua preſentia reſpō-dere eccleſiaſticam exercere cenſuram.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quotidiana ſunt plenius attingenda.
2 Contractus equiparantur delictis: quo ad forum faciēdū
3 Aliud eſt ſortiri forum: ⁊ aliud eſt trahere aliquem ad iudicium inuitum.
4 In criminalibus iudex habet teſtes examinare.
5 Teſtes non ſunt extra prouinciam euocandi / ne officium eorum ſit eis damnoſum.
6 Contrahens poteſt ⁊ debet ſibi cauere: cum quo contrahat.
Alia eſt ratio cōtrahendi/⁊ alia delinquendi.
7 Citatio quedam fit/re/et/verbis: ⁊ quedam verbis tantū.
Citatio habet duo extrema.
8 Citatio in iure/aliquando appellatur ſententia.
9 Citatio iuris poteſt notificari per aduerſarium citato.
10 Non eſt noſtrum leges extendere.
11 Pupillus non poteſt dici contumax: et ſic non poteſt excommunicari.
12 Impediēs citationem ne perueniat ad eum: an iterato ſit vocandus.
13 Iuſſus quandam ſuperioritatem importat.
Iudices inuicem ſe habent iuuare.
Par in parem non habet imperium ad cogendum.
14 Iudex qui requiſitus non vult facere iuſticiam: facit litem ſuam.
15 Vocamus contractum obligationem omnem: tamē proprie dicitur/ vbi vltro citroq; obligatio oritur.
16 Unus exequitur/quod alius decreuit.

¶ Summarium domini philippi Probi,

1 Que de facto emergunt ſubtilius in iudicijs ruminātur: ꝙ illa que aliter in ſcriptis tanguntur.
2 A pari procedunt/forum ſortiri/⁊ ſtatutis ligari.
Statutū afficit res, ſiue poſſideantur a ciue ibi decedente ſiue ab auena.
Quo ad bona ſtatuta in territorio ſtatuentium: ſeruari debet ſtatutum loci.
3 In deciſorijs debet ſeruari ſtatutum loci contractus: non autem loci iudicij.
4 Iudex appellationis/quam ſeruare debet legem.
5 Attenditur locus capture/⁊ non ſpoliationis.
6 Ut inhibitio fiat/aliqualis cauſe cognitio fit prout dicitur in remiſſione.
7 Citandi ſolum ſunt/qui poſſunt de iure contradicere.
8 Ratificatio fit re et verbis/prout citatio.
9 Ex perceptione fructuum/probatur ⁊ inducitur ratificatio poſſeſſionis: ſicut agens ex contractu: videtur ratificare contractum.
10 Citatio per edictum/regulariter prohibetur.
11 Citatio dicitur iudicij preparatorium.
12 Citra ſolet poni inter extrema.
13 Qui in conſequentiam pretendit intereſſe: non eſt citandus/ſed ille de cuius intereſſe principaliter agitur.
14 Extremum ponitur pro principio ⁊ fine.
15 Extrema non media attenduntur.
16 Quandiu quis inuenitur perſonaliter: non eſt citandus ad domum.
17 Citatus perſonaliter non comparens: eſt in dolo: et citatus ad domum eſt in culpa: que potius preſumitur quam dolus.
18 Aliud eſt in commiſſo: aliud eſt in comittendo.
19 Non poteſt contra aliquem inquiri/niſi precedat infamia.
20 Sacerdos poteſt reuelare delictum committendum.
21 Iudex regulariter non cogit partes ad concordiam.
22 Ubi eſt forus ſolutionis: ibi eſt forus legis municipalis.
23 Quando quis ex parte ſua ſatiſfacit contractui: eo ipſo alterum contrahentem interpellat: ⁊ in mora conſtituit.
24 Contractus ſocietatis: dicitur vltro citroq; obligatorius
25 Conueniens non ſeruans conuētum contract⁹ iurati: perdit commoda contractus: ac ſi factus non eſſet.
26 Liquida debet eſſe cauſa: vt pena petatur.
27 Azo fuit mens legum / et vas electionis ſubtiliſſimus apud omnes.
28 Ratione ſigilli poteſt aliquid exigi.
Litere ſigillate an faciant fidē ſine notarij ſubſcriptione.
29 Signum an requiratur ad ſubſtantiam inſtrumenti.
Conſuetudo notarij attenditur in confectione protocolli.

1 Contrahentes, Materia huiuſmodi ·§· ē quotidiana ⁊ ideo * quecunq; ſpectant ad eam: ſunt plenius attingenda. ff. de libera. lega. l. legaui[a] in princi.

a ¶ Et Inno. in hoc ·§· quatuor proſequitur: nam primo regulam ponit. Secundo verſi. [licet] iuxta ſeu preter regulam prouiſionem annectit.

¶ Tertio verſic. [vel ſi forte] ampliationem ad prouiſionem poſitam adducit. Quarto verſi. [ſed tunc] formam exequendi prouiſionem ampliatā tribuit: ⁊ hec regula fundatur. ff. de iudic. l. heres abſens primo reſpon. fuerunt tamen nonnulli dicentes remiſſionē faciendam in contractibus ſicut in delictis.

2 b ¶ Nam contractus * equiparantur delictis: quo ad forū[b] ſortiendum. ſ. eodem licet ratione. C. vbi de cri. agi oport. auten. qua in prouincia hoc etiam habetur in ciuilibus vt

c fiat remiſſio[c] in his. C. vbi de cri. agi opor. l. ij. C. vbi de curia. vel coartal. l. vlt. auten. vt iudices ſine quo. ſuffrag. ·§· neceſſitatem col. ii.

¶ Et ſic fiet remiſſio in contractibus: vt in delictis: et hoc notauit Ber. d. c. licet ⁊ male contra hunc ·§· et. d. l. heres abſens.

¶ Nec obſtat equiparari delicta ⁊ contractus quo ad forū

3 d ſortiendum. Quia * aliud eſt ſortiri[d] forū in quo eſt equiparantia et aliud eſt trahere aliquem ad iudicium inuitum in quo non fit equiparantia: ſed diſtinguitur vt hic: ⁊. d. l. heres abſens: ⁊ probantur hec diuerſa. ff. de in ius vocan. l. prima.

¶ Nec obſtat. l. C. vbi de ratioc. ⁊ alie allegate: preſertim ·§· neceſſitatem ⁊ ibi iudex recedens deliquit: quia illa iura loquūtur in caſibus ſpecialibus ratione publice vtilitatis vt liquet ex eis.

¶ Sed cur tam varie in contractibus ⁊ delictis: dic in cri-

4 e minibus non * fit remiſſio[e] ad receptionem teſtium: ſed iudex habet eos examinare. C. de fide inſtru. auten. apud eloquentiſſimū autē. de teſtib. ·§· ⁊ qm̄ ſcimus col. vij.

5 ¶ Nec * teſtes ſunt extra ſuā prouinciā euocādi. ff. de teſtib.

l.iij.§.vlti.ne officiū eoꝝ eis sit dānosum.ff.quemad. testa. aper.l.sed ⁊ si quis.⁊.§.hoc lib.de elect.cū nō deceat primo respō. Unde si iudex ordinarius delinquentis cognosceret de delicto cōmisso extra territoriū suū ibi nō posset testes recipere sicut nec aliū actū iudiciariū facere. ff. de iurisdi. omni.iud.l.extra territoriū.§.hoc lib. de cōstitu.vt anime rum in fine. Nec ipsoꝝ testiū receptionē ibidē cōmittere/ nec ipsos testes ad se euocare/vt.d.legibus. ℭ Et optime tāgitur ratio remissionis in iudicibus qui deliquerūt / aut pecunias receperunt/auten.vt oēs obedien.iudici ꝓuinc.§.hoc cōsiderātes colla.v.⁊.ff.de penis capitaliū.§.famosos. Et dicte rationes in cōtractibus locum nō habēt.

6 ℭ Item cōtrahens * potest ⁊ debet sibi cauere cū quo cōtrahat. ff.de regul.iur. l.qui cum alio contrahit / vnde sibi f imputet [f] si eat vel ire habeat ad locum domicilij eius cū quo contraxit. ℭ Et est alia ratio cōtrahendi/⁊ alia delinquendi. ff.de exercito.l.prima.§.primo.

ℭ Sed nunquid creditur deferenti/vt remittatur delatus g ad iudicem in cuius territorio dicitur deliquisse: ꝰ dic ꝙ h non. Sed hic debet esse aliqualis [h] cause cognitio / et pronunciatio super cognito. C. de exhib.reis.l. neminem/⁊ in auten. vt nulli iudic.§.si vero quis comprehensorum / colla.ix.argu.C.vbi de crimi.agi opor.l.prima / ⁊ de accu i sa.l.vltima. ℭ Alij [i] dicunt credendum literis iudicis noti argu.ff.de nova.l.vlt.⁊.ff.de re milita.l.non omnes.§. a barbaris. ℭ Sed quero contraxi in territorio Uiterbien. moror postmoduꝫ in territorio Urbenetano/iudex in cuius territorio cōtraxi scribit iudici sub quo moror: vt me citet in iuris subsidium/ responsurum coram eo super contractu inito in territorio suo / nunquid potest: videtur ꝙ non/quia iam indirecte fieret remissio in contractibus/ qđ est contra hunc.§. Dic contra ⁊ est expressum. ↄ.hoc lib. de priuileg.volentes/ ver. neqꝫ domiciliorum pretextu/qui loquitur in casu speciali:⁊ sic ius cōmune tenet contrarium. ff.ad municipal.l.prima.

7 k ℭ Et dic ad hūc.§. Quod citatio * quedam fit re [k] ⁊ verbis/quedam verbis tantum not.ff.de in ius vocan.l.sed ⁊ si is/⁊ auten.de exhiben.reis.§.si vero quidam/colla.v.vnde prima citatio non potest fieri a iudice sub quo quis contraxit/nisi ibidem inueniatur:vt hic. Sed citatio verbalis tantuꝫ/vt.d.ver. neqꝫ domiciliorum/ vbi expresse innuitur/ ꝙ in delictis fit remissio / sed quoad contractus fit minutio. ℭ Sed quero iudex in cuius territorio quis contraxit contrahentem in illo territorio existentem citat ver l m bo per nuncium [l] seu epistolam [m] / nunquid potest videtur ꝙ non/ vt hic ⁊.d.l.heres absens/⁊.d.l.extra territoriū/⁊.ↄ.eodem versicu.sed tunc.⁊.§.eodem postulasti.

ℭ Dic contra/ vt in versicu. licet / propter dictionem alibi: et iam iste versiculus licet / nihil adijceret ad precedentem: et constat ꝙ dictus versiculus est additamentum precedētis.§.⁊ arg.ad hoc.C.de episc. ⁊ cler.oēs qui vbiqꝫ.§.verū/credo tamē tutius si fiat per iudicē sub quo degit citatus:vt.d.ꝟsi.neqꝫ domiciloꝝ.C.de pigno.l.iij.

ℭ Nec obstat iste.§.qui loquitur de citatione re ⁊ verbo/⁊ hoc denotat verbū inuitos. ℭ Nec obstat lex extra ter-

8 n o ritoriū qꝛ * citatio [n] habet duo extrema [o] / primū interlocutoriū seu sententiā de citando/⁊ hoc est iurisditionis: vt d.l.heres.§.preterea/⁊ hūc actū nō potest facere quis ex p tra territoriū / ⁊ quo ad istū actū citatio [p] in iure appellatur sentētia.d.§.verū/⁊ eo.ti.l.cū clericis circa finem.⁊.C. q de ꝓcura.l.fina. ℭ Aliud extremū [q] est mera denūciatio citationis/⁊ iste actus nō est iurisditionis: sic loquitur d.§.vtrū/⁊ hoc ꝓbatur/qꝛ sic citare potest arbiter.l.sed ⁊ si interpellatur.§.primo. ℭ Nec obstat ꝟsiculus fina.⁊.c.postulasti.que loquūtur in executione sentētie / ⁊ in missione in possessionem/que fit re ipsa:⁊ ista sunt magni imperij/qꝫ iurisditionis.ff.de iurisdi.omni.iudic.l.iubere.

9 ℭ Item * aduersario meo citationeꝫ iuris que fit ꝓpter appellationē meā possum notificare.§.hoc lib.de elec.sta- r tuimus.⁊.c.cupiētes. Ergo ⁊ citatio [r] iudicis poterit de- s nūciari vbiqꝫ [s] citato. ℭ Sed quero an cōtra istū sic citatū possit ꝓcedi ad aliud qꝫ ad missionem in possessionē/⁊ videtur ꝙ non/ qꝛ iste ꝟsiculus licet / nihil plus cōcedit: ⁊

10 non * est nostrū legē extendere.ff.solu.matri.l.si vero negociū.§.de viro. ℭ Dicūt tamen quidaꝫ / ꝙ potest ꝓcedi ad multe indictionē.ff.si quis ius dicenti nō obtēper.l.prima/⁊ ad excōicationē cū hec equipparētur.ↄ.vt lite nō contesta.tuc.⁊.c.qm̄ frequēter in fine. ℭ Sed in excōicatione dic contra. Cū tunc vocatus ꝑsonaliter haberet precise venire ad iudicē sub quo cōtraxit/ suā absolutionē petiturus.supra de offi.delega.cum contingat in fine ⁊ infra

de sentē.excommunica.capitulo cum desideres: ⁊ iam etiā esset recte contra mentem huius.§. in princi. ⁊ cōntra.di.l. heres absens.

ℭ Nec ista duo excommunicatio ⁊ missio in possessionē passim pari passu ambulant:nam quandoqꝫ potest fieri missio contra aliquem:non tamen excōmunicatio.ↄ.de eo qui mit. in possessio.causa rei ser.c.vlti.

11 ℭ Item * pupillus non potest dici contumax/⁊ sic non potest excommunicari.xv.q.iij.nemo episcoporum:tamen contra ipsum proceditur ad missionem in possessionem.ff. ex quibus causis in possessio.ea.l.iij.§.penulti. ⁊ vlti. ⁊.l. sequen.⁊ sequen.

12 ℭ Item quero super verbo vel si forte. An impediens * citationem ne perueniat ad eum iterato sit vocandus: vel t aliquid loco citationis faciendū:⁊ videtur hic ꝙ non [t] cuꝫ hic plus non requiratur arg.ↄ.vt lite non contesta.quoniā §.porro/⁊ hoc credo verum:si manifeste liqueat de impe u dimento vel malitia/alias debet fieri citatio ad domum [u] vel in publico.ↄ.de dolo ⁊ contuma.causam ⁊ cap. vlt.ff.de dam.infecto.l.iiij.§. quotiēs.ff.ex quib.caus.in possessio.ea. hoc autem.ff.ex quib.caus.maior.ego. Et hodie est expres- x sum in extrauaganti rem non nouam.[x]

ℭ Sed quero nunquid in hoc casu iudex sub quo contraxit iste/ potest procedere ad missionem bonorum que habꝫ in territorio suo/dic ꝙ sic/⁊ ab illis debet incipere/ arg.ff. de bo.auctori.iudic.possiden.cum vnus.§.is qui.dico etiaꝫ ꝙ in casu versiculi precedentis posset iudex decernere missionem faciendam in bonis que habet contrahens alibi/ maxime si sub se habita non sunt sufficientia ⁊ hoc apparet ꝙ iste versiculus ampliat precedentem vt dixi.§.

ℭ Sed quero in versiculo: sed tunc iudex potest requirere iudicem sub quo degit hic contrahens vt hic ⁊.§.eo.postulasti.ff.de re iudica.a diuo pio:iudex sub quo sunt bona non vult facere missionem ad denunciationem iudicis qui missionem decreuit quid fiet?

ℭ Dicunt quidam quod iudex decernens potest istum ad hoc compellere arg.di.l. a diuo pio.§.primo/ibi si hoc iussi fuerunt.

13 ℭ Et iussus * quandam superioritatem importat arg. insti.de attilia.tuto.§.sed hoc iure.

ℭ Dic contra/nam licet iudices inuicem se habeant iuuare.C.de offic.prefec.preto.l.ij.§.postqꝫ.§.de treuga ⁊ pace cap.primo/non tamen habet imperium par in parē ad cogē y dum [y].§.de electio.innotuit.ff.ad trebellia.ille a quo.§.tēpestiuum.ff.de arbitris.nam magistratus. Sed hoc casu fiet compulsio per superiorem.ↄ.de iure patro.c.nullus.⁊.ↄ. de exceptio. capitulo finali in fine et not.simile supra eod. §. neqꝫ.

ℭ Nec obstat.l.a diuo pio:quia non dicit ibi iussum ab isto vel ab illo vnde intelligitur a superiore vt valeat in casu quo melius valere potest.

z ℭ Uel dici [z] potest verbum iussum intelligi:vt.ff. ꝙ iussu.l. prima.ij.respon.

14 ℭ Et iudex qui requisitus * non vult [a] facere iustitiam/ A facit litem [b] suam.C.de pac.l.si quis in conscribendo in fi- B ne.ff.de iudic.l.si filiussa.⁊ not.de hoc.xxiij.q. secunda dominus/⁊ infra hoc libro de re iudic.cum eterni [aliarum diocesum] a Remen.diocesi/nam sunt extranee quo ad id de quo agitur/ sicut cetere dioceses regulariter.§.de offi.

15 ordina.pastoralis [super contractibus] Et voco * contractum obligationem omnem/⁊ etiam si quis contrahit vbi C promisit se soluturum [c].ff.de iudic.d.l.heres absens.§.primo ⁊.l.omnino ⁊.l.interdum.§.vlti.ff.de actio.⁊ obliga.con traxisse.§.eodem dilecti.

D ℭ Sed dicitur proprie [d] contractus:vbi vltro citroqꝫ obligatio oritur.ff.de verbo.significa.l. labeo.ij. [ab eisdem] cōtrahentibus [ibidem] scilicet in Remen.diocesi [inueniantur] ergo a contrario cogantur si ibi inueniātur [inuitos] hic decidi tur antiquorum dubitatio quorum quidam dicebant vt Azo [e] ⁊ Jo. * ꝙ remissio fiebat in contractibus si

E 16 cut in delictis/⁊ quidam contra/ vt notatur.di.l. heres absens ibi scilicet in diocesi Remen. [faciant] idem si non faciant: sed latitant ⁊ vbi copiam sui faciunt citandi sunt/ antequam contumaces reputentur.ff. que senten.sine appellat.rescindū.l.prima.§. Item cum ex edicto [autoritate] si sunt in citantium territorio [facere] ⁊ multo fortius decernere/vt in versiculo sequen. [Maliciose] latitando vel ꝓcurando / ne citatio ad ipsos peruenire valeat . infra vt lite nō contesta.quoniam frequenter.§.primo/ quo casu dic edictū debere ꝓponi in eccl'ia cathedrali/⁊ in parrochiali in qua sunt bona si ipsa habeat in eadem diocesi arg.ↄ. de

dolo ꝛ contuma.cum causam/ꝛ capi.vlti.ꝛ.j.de eo qui mitti. in possessio.causa rei seruã.cap.vlti. [faciendam.]
¶Contra.ff.de bo.auto.iudi.possiden.l.cũ vnus.§.penul.
¶Sol.Generaliter decernẽdo/ videtur decernere de bonis in suo territorio cõstitutis/vt.d.l. Sed specialiter potest hoc decernere vt hic/nõ precipere seu exequi.§.eo.postulasti. ¶Sed iudex in cuius territorio sunt bona hoc potest facere requisitus/vt.j.ꝟsi.ꝑxi.ꝛ.ff.de tutoꝛ.ꝛ cura.dat.ab his:diuus [ad denũciationẽ] simile.§.de treuga ꝛ
16 pace.c.j.[faciet] ¶Et sic * exequitur vnus/ qđ alius decreuit:sic fit quãdo diffinitiue ꝓnũciatꝰ.§.eo.postulasti. ff.de re iudica.d.l.a diuo pio.ij.respon.[corã ipsis]quo fa
f cto sigillabũtur f acta sigillo curie/ac si facta essent coraꝫ archiepõ/vel suo officiali arg.j.de appel.cũ parati.ff.de offi.prefecti vrb.l.j.§.penul.[Occasione huius]Cũ contractus non sit initus in diocesi archiepi sed suffraganei sui/ ꝛ ideo ptinet cognitio de hoc ad suffraganeũ nõ ad metropolitanũ/ etiaꝫ si corã ipso nedum clerico suo ad hoc misso iste cõtractus initus esset/nec valet missio in hoc casu / sicut nec officialis foranei.§.hoc lib.de offi. ordina. Romana in princi. [querelãtibus] nisi in casibus a iure cõcessis ꝛ de hoc no.§.hoc lib.de offic.vica. c.j.ꝛ.§.de offi.ordinarij pastoralis in princi. [respõdere] nec etiã citatus venire/ cũ nõ exprimat citãs causam ad ipsum spectãtem. ff.de iurisdi.om.iudic.l.vlti.§.eo.§.nec etiã [censurã] quod hec cõtineat habetur.j.de ꝟb.signifi.querẽti. Ioã.Mo.Car.
a I Egauit.Petrus de Anchara. consi.ccccxj.in fine. Et prima
1 facie / dicit hanc.l.facere ad hoc * / ꝙ que de facto emergunt: subtilius a iudicijs ruminantur/ꝙ̃ illa que aliter in scriptis tãgũtur. Probus.
b ¶Quo ad forum sortienduꝫ.
2 In simili dic ꝙ a pari * procedunt/forũ sortiri/ꝛ statutis ligari. Decius cõsilio.ccccxcvj in princi. in causa glo. in capitu. que contra morem. xij.distinctio. glo.in capitu. illud. in ver.contrario more.xij.distinct.Docto.in rubri.de cõsuetu.ꝛ in capit.quod clericis.§.isto titu. Iason in consi.lxxx. in princi. visa facti.volu.iij.firmat Alexand.consil.xix.nume.6. circa primũ.volu.6. vbi subdit/ ꝙ statutũ afficit res ipsas:siue possideãtur a ciue ibi decedẽte: siue ab aduena. Bar.in.l.cũctos populos.C.de summa tri.in.vij.q.ad finẽ in ꝟsicu.sed dubitari de tali.q.allegat.l.rescripto.§.fina.ff. de muneri.ꝛ hono.ꝛ.l.an in totũ.C.de edific.priua.
¶Idẽ quo ad bona sita in territorio statuentiũ: seruare debet statutũ loci: ꝑ quo allegatur. c.Raynutiꝰ.§. de testa.Ita tenuerũt Iaco.de Ra.Cy.Guil.de Cu.ꝛ Ray.in d.l.cũctos argu.l.pupillo.ff.de tuto.ꝛ cura.dat.ab his/ꝛ.l. Titiũ.§.tutoꝛ.ff.de admi.tuto.Iason in cõsi.lix.in prin.viderꝰ.volu.iij. ¶Quod intellige quo ad decisionẽ/secus quo ad ea que cõcernũt ordinẽ ꝓcedẽdi:q2 tũc seruãdũ est ius fori in quo litigatur Alex.cõsi.xij.nu.vj.vol.vj.ꝛ Calca.in cõsi.ij.nu.xvj.ꝛ cõsi.vij.nu.xxv. do. Nicolaus/ ꝑ hoc etiã vide eundẽ Alex.cõsi.cxvj.col.j. visis que subtiliter/
3 eodem volu.6. vbi dicit ꝙ cõmunis * cõclusio habet ꝙ in decisorijs debet attẽdi ꝛ seruari statutũ loci cõtractus. c. cõsti.§.de resti.in integr.ꝛ.l.si fundus.ff.de euictio. l.prima in princi.ff.de vsufruct.glo.in ver.omnimodã/in cle.prima iste titu.Iason in cõsi. 133.nu.16.volu.4.ꝑ supponitur/ qđ limita non ꝓcedere in clericis / quia in decisorijs populi cõsuetudo non ligat clericos:vt late cõprobat Calca.in.d. cõsi.vij.col.ij.dñs Nicolaus. ¶Et ratio q2 istud est contra libertatẽ ecclesiasticã cõtra quã nihil possunt laici: vt ibi latissime cõprobat ipse Calca.subdendo ꝙ illud dicitur esse cõtra libertatẽ ecclesiasticã / quod est cõtra ius cõe ꝛ canonum. Nõ autẽ attenditur loci iudicij/vt not.in.d.cle. ꝛ per Cy.ꝛ alios post glo.in lege prima.C.que sit lõga cõsuetu.ꝛ Iaco.de bello visu in.l. prima. C. de emancipa. libero.Barto.ꝛ Alij in.d.l.cũctos populos. C.de summa trinita.vide que latissime per Neapo.tradũtur decisio. 226. serenissimus rex. Ratio/ quia contrahendo sortitur quis forum in illo loco/ꝛ efficitur de illo foro.l. heres absens in princi.ff.de iudi.quod probat text.noster ꝛ hoc procedit ratione cõsensus : quia cõtrahentes vidẽtur cõsentire legibus fori vbi causa est agitãda.Calca.in.d.cõsi.7.nu.xxiij. dñs Nicolaus/vbi subdit illud habere locũ in clericis quo ad forum secularem qui contrahendo illi subijciuntur / vt alij homines ex dispositione legis scilicet canonice.

¶Et istud dic procedere nisi in lege vel statuto dicatꝰ contrarium:quia statuentes possunt condere statutum ligãdo subditum/etiam quo ad ea que geruntur extra territoriuꝫ si hoc exprimatur in statuto.l. fina.ff. de decre.ab ordi. facien.cum alijs ibi per Alex.allegatis vide eundem Alex. consi.xvj.nu.iij.in causa vol.v.vbi dicit ꝙ in decisorijs quo ad discernenda an probatio sit sufficiens vel non/debet attendi locus vbi sita res est de qua agitur/ si illa nõ petitur ex contractu/ꝛ idem Alex.con.xlj.nu.iiij.visis que subtiliter eo.vol.v.vide etiam pro hoc Lapuꝫ allega.lxxxj.col.j. nõ valuit/vbi dicit ꝙ statuta seu iura municipalia sunt seruanda:etiã in foro ecclesiastico ꝛ per clericos: si non inhonesta ꝛ sunt simpliciter facta. Modificare etiã habes q̃ in precedẽtibus dicta fuere:nisi adesset statutũ ꝓhibitiuũ/puta ꝙ vxoꝛ non possit donare vel legare viro/ quod quidẽ fuit introductũ ob causam fauorabilẽ scꝫ ne mutuo amore se spoliarẽt.l.j.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxoꝛ.habet locũ etiaꝫ in ea vxore q̃ existẽs extra territoriũ statuẽtiũ donauit viro.
¶Pro veritate tamẽ huius pũcti/habes videre Alex.vbi. §.col.ij.vbi pro hoc multa deducit que delectant lectoreꝫ/ ꝛ in con.clxiiij.Circa dubitationem premissam/ vol.vj. que
4 refocilant animũ/quia ibi disputat an iudex * appellatiõis debeat sequi cõsuetudinem loci vbi iudex principalis cause tulit sententiam an vero consuetudinem loci litigantiũ/ an propriam loci vbi de appellatiõe cognoscitur.Et in hoc puncto dicunt doc.concludendo/post Io.And.in rub.§.de consuetu.Quod aut queritur quo ad decisoria ꝛ tunc seruari debet consuetudo loci contractus.l.saccularij.§.sunt quidam.ff.de extra.crimi.l.ij.C.de noxa.
¶Aut queritur quo ad preparatoria vel ordinatoria iudiciorum/puta an debeat produci libellus in scriptis/ an debeat procedi summarie ꝛc.ꝛ tunc si iudex appellatiõis cause habet iudicare ex actis preteritis/ de quibus queritur: ꝛ tunc debet sequi consuetudinẽ loci principalis cause no. glo.in ver. decetero in.c.licet canõ.de elec.hoc lib. sꝫ si agitur de actis facturis in loco vbi agitatꝰ causa appellatiõis tunc quo ad illa inspicietur consuetudo ꝛ statutum loci cause appellationis.l.iij.in fine.ff.de testa.no.d.glo.in.d. ver. d.cetero.in.d.c.licet canon.
¶Idem dic in delegatis vt ibi per Alex.de hoc commemorat Petr.de Ancha.con.xviij.col. prima in questione que vertitur inter Nicolaum.
¶Premissa intellige si tribunalia sint eiusdem qualitatis: secus si diuerse/vt pote si laicus conuenitur coram ecclesiastico : iudex ille habet seruare canones non leges (etiã in decisorijs)no. Card.con.cxxviij. nu.xiij.in questione q̃ vertitur/maxime in his que concernũt anime fauorem per ea que ample cumulat Alex.con.lxiij.col.iij.stantibus vol. iiij.vide que late dico in.c.primo in ver.bona fides de prescriptio.infra.
¶Uide etiam pro premissis eundem Alex.in con.clxvij. in fine viso processu/vol.ij.ꝛ cõ.ccxj.visa facti narratione/vol. eo.vbi col.iij.dicit ꝙ dum dicimus ꝙ in decisorijs debet attendi locus contractus vel delicti commissi/intelligitur in foro contrahentis vel delinquentis/vt si clericus conuenitur coram laico.c.si quis.ꝛ.c.si diligenti.§.hoc titulo.
¶Uide preterea Alexan.in consilio.xvj.col. prima viso titulo vol.primo. vbi querit an statuta loci testatoris mortis debeant attendi. Probus.
c ¶Ut fiat remissio.Uide que dico in.c.inquisitoris de heretic.infra. Probus.
d ¶Sortiri forum.Sortiri forum in loco ꝛlegibus seu statutis illius subijci/a pari procedunt:no.Alexand.in consilio. ccx.col.prima ponderatis/ volumine secundo ꝛ consilio sequen.col.iij. Probus.
e ¶Remissio.Hec vsq ad versicu.sed nunquid:ad calamuꝫ ponit Iaco.de bello visu in repe.huius.§.nu.cx.tamẽ citat Ioannes Cardi.ꝛ sic non tacito auctore: prout aliqui nostrum faciunt fures aliene laudis vt Andr. de pisis fecit/ qui quasi in omnibus recitat doctrinã protestationis:quã Io.mo.posuit in regu.in gñali de regu.iur. de eo tamẽ nullam faciẽdo mentionẽ/testatur Bar.in.l. nõ solũ.§.morte: nu.ix.ꝛ.x.ff.de no.oper.nuncia.ratione cuius subdit iudex ego de omnibus facio mentionem/vt quod suum est furari nõ videar:in eo vero quod est meũ cognoscar. Probus.
f ¶Sibi imputet.Idem dicendum est de contrahente cum exempto a iurisditione ordinariorum quorumcunq per ea que no.Sozi.consilio.cclxxxv.reuerendissimꝰ do. Car.de medicis facit ꝙ dico in.c.j.in ver.difficultas ne sede vacã.
¶Uide de imputatione que tradunt Neapol. deci.ccxxix. sepe ꝛ sepius. Probus.

g ¶ Deliquisse. Qꝛ delictū habet plures ptes diuisibiles/ꝛ iurisditio ꝛ pena diuisionē recipiūt.l.si cōis seruus Meuij .§.fina.ff.de stipula.seruo.ꝛ.l.apꝰ antiquos.C.de fur. ideo si qs in vno territorio Titiū cepit/ꝛ ligauit/ꝛ postea ad aliud territoriū duxit/ꝛ ibi eū vestibꝰ spoliauit: debet puniri/ꝛ cōtra * eū inquiri p iudicē territorij capture: ꝛ nō spoliatiōis/qꝛ debet attēdi locus vbi captus fuit/qꝛ tūc videt priuatus naturali potestate: sic videmꝰ in feris aīalibus q̄ tūc nostra fiūt cū ea naturali potestate seu libertate priuamus.l.iij.in fine/cū duabꝰ.ll.sequ.ꝛ in.l.in laqueū.ff.de acquir.rer.do. Istud late cōprobat Alexan. consi.ccxvj.col.iij.ponderatis his. volu.vj. Probus.

5

h ¶ Aliqualis cause cognitio. Qđ fit vt aliqualiter appareat de cōmisso delicto/vel p cōfessionē delinquētis/ vel per aliquas pbationes/vel cōiecturas/nā absolute remittēdo iniuste posset infamari si statim ligatus mitteret glo. ī cle. pastoralis.in ver.de more in fine de re iudic. firmat latius Cepol.cōsi.59.col.x.dico in cap.inquisitores de hereti. ī. tenet Oldra.cōsi.89.eps inuocat. Petr.de Ancha.in repe.cap.ea que.quest.x.de regu.iur.hoc lib. ¶ Intētū nostrū possumus cōprobare a simili q̄ dicitur de inhibitiōe * alteri faciēda/vt p̄cedat aliqualis cause cognitio/ pbat p illū tex.Gemi.in.c.nō solū.in.§.illa vero in.vj.no.de appel. hoc lib.c.Romana.§.si vo eo.ti. ꝛ.§.j.in auten. in medio litis sacras iussio.firmat Petr.de Ancha.cōsi.234.casus talis est post p̄ceptū factū/ꝛ latius Alex.de Imola cōsi.68. in causa ꝛ lite vtēte inter spectabilē virū Bartholomeuz. vol.7. vbi istud limitat nō pcedere in inhibitiōe quā facit iudex ecclesiasticus iudici seculari/ex eo qđ in causa mota corā iudice sclari incidit articulꝰ spūalis ꝛ p̄iudicialis ad causam principalē: quia tunc super illo spirituali articulo ꝛ preiudiciali habitus est recursus ad iudicez ecclesiasticū statim liquet inhibitionez fieri debere/ꝛ nō posse per secularē pcedi/ꝛ eiꝰ iurisditionē esse suspēsam.c.lator.§.q̄ fili. sint legi. Et hoc dūmodo p̄cesserit oppositio p partez/qđ nō pcederet qꝛ nisi sit oppositū nō esset suspēsa iurisditio iudicis secularis ipso iure: p id qđ habet i.c.exhibita.§.de iudic.facta vo oppositiōe poterit inhiberi iudici absqꝫ alia citatiōe/vel cause cognitiōe. Qꝛ etiā si aduersariꝰ citatꝰ esset nihil posset contradicere/nec de suo p̄iudicio tractare/ ppterea nō est citādus.c.pastoralis.§.j.§.de appel.facit ꝙ dico in seq.in vsi.citatio/ꝛ in rub.de priuileg.dixi in.c.si cōfirmationē.de electio.§. Sūt * em̄ citādi solū hij q̄ possūt de iure cōtradicere.l.cū adoptio.ff.de adopt.l.j.§.denūciari.ff.de vētr.inspi.notat Ludo.Bolog.in addi. ad Ioā.de anania cōsi.29.col.2.visa impiali. Et quo ad intētū thematis/vide q̄ tradit in sūi lapus allega.59.platus eccl̄ie/vbi subdit ꝙ si qs in libello pponat reū cōtraxisse in loco iudi/ ꝛ reus neget/de eo primo venit discutiendum. Pro his vi de que tradunt Neapoli.decisio. ccxcvij. pluries fuit/ vbi late intentum Ioan.Mona.comprobant. Probus.

6

7

i ¶ Alij. Hāc opinionē videt tacite tenere Ioā.mo. ex quo refert ꝛ non reprobat Maria.Sozi.consi.xxvij.col.iiij. pro decisione. Probus.

k 8 ¶ Re ꝛ vbis. Idē dicēdū videt de ratificatione * q̄ etiaz fit re ꝛ vbis.l.paulus respōdet.ff.rē ratā haberi. Et ideo si vniuersitas soluit expēsas factas in lite p syndicū nō legitime cōstitutū/videt gesta p eū ratificare no. Specul.in titu.de syndi.col.ij.in vsi. Sed pone ꝙ vniuersitas/qđ refert/ꝛ sequit Alex.cōsi.127.nu.2. viso instrumēto locationis.volu.6.ꝛ Deci.cōsi.316.nu.6.qđ incipit in casu ppositoto/vbi subdit ꝙ ex pceptione * fructuū pbatur ꝛ inducit ratificatio possessionis: ꝛ agēs ex cōtractu/videt ratificare cōtractū. Idē Deci.consi.449.nu.34.visis/ vbi aliud subdit/ꝙ agēs ex cōtractu/ videt ratificare cōtractū allegat Ang.cōsi.clxj.viso.col.fi.ꝛ Bal.cō.xiiij.functus.vol.v. Et p themate vide q̄ dicimꝰ in.c.degradatio.in vsi.factis de penis/ꝛ Dec.cō.486.in fi.visis ꝛ cōsideratis. Probus.

9

l ¶ Per nuncium. Adde vnum de quo meminit Areti.in cōsilio.xxx.colū.penulti.viso themate / ꝙ presumitur ꝙ nuncius citauerit/licet eius relatio nō appareat. Ita dicit Petrus de Susanna/in capitu.bone.de elect. ꝛ Anto.de Butrio/ in capitu.primo.§.de iudic. licet dicat ibidem / ꝙ ista doctrina est vera / quando pars que comparuit in iudicio: venit de longinquo / vel comparuit per nuncium/ vel per procuratorem/ ꝛ tunc in dubio comparens presumitur fuisse citatus. Idem ꝛ multo fortius/quando pars comparen do voluntarie procedit in iudicio/ ꝛ ex actu suo ostendit ꝙ ad iudicium venit instructa/quod est quando respōdet intentioni aduersarij. Probus.

m 10 ¶ Seu epistolā. Non tamē per edictū qꝛ citatio * p edictū regulariter prohibetur nisi in casibus qui leguntur/ꝛ not. in cle.pri.de iudic.ꝛ per Bar.in extra.ad reprimēdā. Si em̄ nescitur quis sit citandus: habet locū citatio per edictum. c.fi.§.qui matri.accusa.pos.c. significauit ꝛ.c. albericus.§. de testib.vbi doct.

¶ Uide que diximus in.c.fi.§.de electio.ꝛ q̄ no.glo. pragma.in ti.de electio.in.§.facta autē in verb.vocet. Probus.

n 11 ¶ Qꝛ citatio.* Que ē iudicij p̄paratoriū/ꝛ illō interp̄tat in fauorē actoris.l. de die in prin.ff. q̄ satisda.cog. Dec.cō. 449.col.j.visis vbi vide que de citatione dicit. Probꝰ.

o 12 ¶ Duo extrema. Inter que dictio citra solet * poni no. Do. in con.xviij.post princi. quia copiose ꝛ subtiliter/quod vide pro ipsa dictione citra/ꝛ Alex.consi.cviij. col.ij.et consilio. cxviij.nu.xij.ꝛ con.cxx.eo vol. Probus.

p ¶ Citatio. Que debet fieri illi de cuius interesse principaliter agit quo ad validitatē actus/ꝛ eius qui * in cōsequētiā pretēdit interesse/nō est necessaria no.p gl.ij.ī.l.ō vno quoqꝫ.ff.de re iudic.quod firmat Franc. in ca. cōquis col.v. §.de pact.ꝛ Do.in.c.fi.de electio.hoc lib.no.Bar.in.l. in di em.ff.de aqua pluuia.arcē.ꝛ Bal.in.l.ab eo.col.fi.versi. extra quero.C.quomodo ꝛ q̄n iudex vbi ad hoc allegat dictū Inno.in.c.humilis.§.de maior.ꝛ obedie. ꝛ hoc intelligitur quo ad hoc ꝙ actus valeat/sꝫ quantū ad hocvt preiudiciuz inferatur illi de cuius preiudicio agit in cōsequentiā/citatio videt necessaria. Alex.in.d. l.de vnoquoqꝫ ꝛ Fely.in.d. c.humilis col.ij.versi.ꝛ intellige/allegat inter alia glo.in.l. cum miles in ver.facienda.ff.ex quibus cau.maior.

13

¶ Pro intēto ꝙ talis debeat citari/saltē gn̄ali pclā.Bal.in .l.si eo tempore p illū tex.C.de remissio.pigno.not.p Bar. in extrauag.ad reprimendā in ver. p edictum istud firmat Dec.consilio.cccxvj.nume.iiij.in casu proposito dum discutit an citatio requirat in legitimatione superiorū. Probꝰ.

q 14 ¶ Aliud extremū * Quod ponit p principio ꝛ fine/hinc dicimus ꝙ pbatis extremis principij ꝛ finis p̄sumptiue probatū est mediū. Pone in pbatiōe possessionis cōtinuate: q̄ p̄sumitur si probetur extrema scꝫ principiū ꝛ finis. Bar.in. l.celsus.ff.de vsucapio.tradit ꝛ sequitur Petr. de Ancha. cō.v.p parte nobilis/quē reperio citare vnū quo ad extremū cō.cciij.col.ij.ex themate. Qꝛ cū dubitatio est inter duo extrema/ quorū quodlibꝫ est eiusdē nature nihil operat et nullum impedimentum pducit.l.quod si dubitet.ff. de acquir.heredi.

15 ¶ Et dic * non media sed extrema attēdi Bal.in.l. si plures.C.de conditio.inser.not.in.l.sed ꝛ si.§.seruus.ff.de heredi.insti.Neapol.decisio.ccxv. numero quinto dictat capitulum. Probus.

r ¶ Citatio. In qua ꝛ alijs actis iudicialibus ꝛ extraiudicialibus requiritur dies. Alex. cōsilio.xc.in fine viso processu vol.v. Probus.

s ¶ Ubiqꝫ. Intellige seruato iuris ordine/vt no. per glo. et doc.in.c.causam que.§.de dolo ꝛ contumacia ꝛ Alex.consi. ij.vol.iij. Probus.

t ¶ Hic ꝙ non. De eo qui in prima citatione dicit ꝙ non comparerет/vide an sit iterum citādus per Alex.con.lxxxj. nu. vj.stantibus his vol.iij. Probus.

u ¶ Ad domum. Adde ꝙ citanti asserenti citasse ad locū habitationis creditur/propter officium not. Cardi. consilio. x.numero.iij.Iacobus executor vbi refert numero.xiij.ꝙ quādiu * quis inuenitur personaliter non est citandus ad domum: quia citatio ad domum est quasi quoddam refugium subsidiarium : ꝛ hoc stat pro vero/ nisi pars aduersa velit probare quod ille locus assertus non est locus habitationis.

16

¶ Tu tamen latius examinando hunc punctū/ dic non sufficere citasse ad domū sed opꝫ dicere id fecisse ad domū habitatiōis solite/qꝛ qs pōt habere plures domos: ideo nō cōcludit relatio ꝙ fuerit seruata iuris forma/que est ꝙ primo citetur ad personam si personaliter inueniri potest: sinautē ad domū solite habitationis. Bar.ꝛ alij in.l.iiij.§.p̄tor.ff.de damn.infecto prout refert Alex.in con.ij.vol.iij.vbi querit de nuncio in cuius mandato erat scriptum. Cites Titium ad eius personam si personaliter apprehēdere possis/alioqui ad eius domum/ꝛ nūcius in relatione sua dicat: citaui Titiū ad suā domū/ꝛ alia fecisse certifico put fieri mihi mādabatur an ratione horum verborū presumatur circuitus datus in mandato fuisse factus per nunciū. Et breuiter dicit ꝙ hec verba non sufficiunt: quia oportet illa esse clara. Et de eis iudicamus/ put de depositione testis cuius verba debēt esse clara nō ambigua/vt late deduco in.c.primo

de testib. Et in dubio potius presumitur facta citatio ad
17 domū/ꝙ ad personā. Quia citatus * ꝑsonaliter/nō cōpa-
rendo est in vero dolo. Sed citatus ad domū est in culpa: ⁊
potius presumitur culpa ꝙ dolus. Cuȝ debeamus presu-
mere in minorē partē. l. quotiēs. §. qui dolo. ff. de ꝓba. ⁊ l. si
preses. ff. de penis. Uide Philippū Corneū in prima par-
te cōsi. clix. col. iij. viso processu/⁊ que late in hoc finali pro
pósito tradit Areti. in cōsi. xxxj. cōsiderata. Probus.

x Rem non nouam. Quā glosauit Joan. Mona. vt ibi vi-
dere licet. Probus.

y Ad cogendū. Adde eundē Joā. mo. in. c. ij. j. de preben.
istud dic fore regulare/ qꝛ reperio nō ꝓcedere in nō factis
⁊ cōmissis quod firmo multipharie. Primo habeo doctri-
nā Frācisci Areti. in. c. cū nō ab homine. col. iij. s. de iudic.
ꝙ licet nō sit licitū laico detinere clericū qui deliquit/⁊ sic
18 quādo delictū est iam * cōsummatū: tamē si sit cōsumman
dū potest/ qꝛ est quedā species deffensionis ꝑsone/ vel re-
rū/⁊ etiā reipublice ⁊ obuiat delicto cōmittēdo in quo oīa
iura/⁊ eorū executores laborāt quod cōprobo exēplo de
Balaā ꝓpheta. nu. xxij. c. trāsumptiue. in. c. nos si cōpeten
ter. ij. q. vij. ⁊ in. c. cū ex iniūcto. s. de heretic. Qꝺ licet non
sit licitū aīali irrationali corrigere hoīem/ tamen in deli-
cto cōsummādo videmus ꝙ ab asino fuit deprehensus.

Et sic aliud est in cōmisso/⁊ aliud in cōmittendo/qꝺ etiā
verificatur per ea que citat Inno. in. c. prio. col. ij. s. de po
19 stula. prela. vbi dicit ꝙ licet non * possit inquiri cōtra ali-
quē nisi precedēte infamia/vt no. s. de iudic. in. c. at si cleri-
ci/nō tamen locū habet in delicto cōsūmando vt euitetur
delictū. Hinc est ꝙ ad euitandū delictū nondū cōsum-
matū sed cōsummāduȝ: possunt recipi testes etiā nō iurati:
dictū hoc Inno. refert apostilla. ad Angel. in tracta. de ma
lefi. in glo. prima. col. iij. in ꝟsi. atrocia/ad idē Inno. in. c. om
20 nis. col. fina. s. de penitē. ⁊ remissio. Ubi sacerdos * potest
peccatū sibi dictū in cōfessione reuelare/si illud peccatū sit
cōmittendū/⁊ hoc vt peccato obuietur: ⁊ ita debet intelli-
gi glo. in capi. tua nos. s. de spōsa. Quod si quis confitea-
tur sacerdoti se despōsasse quandā mulierem per verba de
presenti/ꝙ sacerdos poterit reuelare/vt matrimonium cō-
sūmetur/ ⁊ hoc est: quia eo ꝙ desponsauit mulierem si ne-
gauerit ⁊ illum recusauerit videtur esse delictum/ habēs
tractum successiuum ⁊ durare quousqȝ illam acceperit: vt
ergo tali delicto futuro obuietur licitum est sacerdoti re-
uelare. Item licet regulariter iudex de iure commu-
21 ni * cogere partes non possit: vt veniant ad cōcordiā. Bar
to. in. l. congruit. nume. iiij. ff. de offi. presid. ⁊ in. l. si de meis
§. recepisse. ff. de recept. arbitr. Alexand. in §. post operis
in. l. prima. ff. de oper. no. nuncia. latius per Feli. in rubr. de
treuga ⁊ pace in princi.

Etiam in bona conscientia dicit Panormi. in capit. fina.
nume. vij. s. de transactioni. quem videas. Tamen secun-
dum Barto. in. d. l. congruit circa finem/⁊ Alexand. vbi. s.
non procedit in criminalibus / quia tunc anteqȝ nascatur
delictum si videat iudex delictum nasciturum/ ne consum-
metur/ iudex potest cogere partes ad concordiam argu. l.
si vsusfructus. §. inter duos. ff. de vsufru. ⁊ quemad. amit-
ta. firmat Feli. vbi. s. in versicu. fallit primo/vbi restringit/
dummodo hoc non vergat in detrimentum reipublice / vt
quia hoc medio maleficia remaneāt impunita. Et pro com-
probatione eorum que dicta sunt/habes dictum Bal. in. l.
prima. §. quies in fine. ff. de offi. pref. vrb. ꝙ si iudex videat ꝙ
partes veniant ad arma ⁊ rixas/ ⁊ non prohibeat / vt deli-
ctum nondum consummatum euitetur: est ab officio depo-
nendus. Uide pro his Alexand. consilio. vij. col. fina.
versicu. confirmo/preterea in consultatione premissa. volu.
5. vbi dicit ꝙ iudex seu alius superior potest cogere ali-
quos habentes iurisditionem / vt vsu iurisditionis alteri-
us viribus vtantur/vt euitetur scandalum: ⁊ hoc etiā in-
stantibus subditis de quorum preiudicio agitur no. Ang.
in. l. ij. §. ex his. ff. de verbo. obliga. Probus.

z Uel dici potest. Hic apparet hoc verbuȝ iussis habere
duplicem intellectum. Ex quo infero/ꝙ si ꝓducatur instru
mentum in quo contineatur hoc verbum vel simile/habēs
duplicem intellectum/fiet interpretatio contra producen.
l. veteribus. ff. de pact. capitu. ex literis. s. de sponsal. not.
Alexan. in cōsi. lxxxj. nu. iiij. volu. iij. lecto. Probus.

A Nō vult facere. Quid dicēdū an ꝓpter defectū iusticie
seu negligentie iudicis ecclesiastici/permittatur ꝙ traha-
tur clericus corā seculari/dic ꝙ nō. cap. qꝛto. s. de iudi. not.
xj. q. prima/placuit. Sed tunc recurrenduȝ est ad proximū
superiorem. c. nullus. s. de iure patro. pro quo vide Alexā.
con. viij. vol. primo quem pro hoc vide latius con. xj. in nu.

viij. ⁊ seq. circa primum eo. vol. ⁊ Deci. cō. 528. nu. 8. ꝓ reso
lutione/⁊ cō. 544. nu. xxiij. serenissimus. Probus.

B Litem suam. Idem dic quando male iudicat/ quod pro
cedit in arbitro ⁊ arbitratore testatur Ludo. Bolog. in ad-
di. consilio. Jo. de Ana. con. l. in questione Eustachij.
Uide que tradit de iudice denegante defensiones per
Alex. in con. lxv. habita/vol. primo/⁊ de nolente seruare or
dinē iuris vt dicatur facere iniustitiā. Dec. con. cccclxxxiij.
col. prima pro resolutione. Probus.

C Soluturum. Uide Maria. Sozi. con. cj. in fine viso testa-
mento. Et dic vnum de quo per Neapoli. decis. ccxxvj. nu.
22 viij. serenissimus/ꝙ vbi * est forus solutionis/ ibi est forus
legis municipalis. Probus.

D Proprie cōtractus. Pone exemplū in cōtractu dotis/qꝛ
is dicitur vltro citroqȝ obligatorius: qꝛ in promissione do-
tis semper inest tacita cōditio si nuptie seu matrimoniū se-
quantur/⁊ ante nō cōpetit marito vel eius patri ius agen
di ad dotem/dato ꝙ hoc nō fuerit expressum in promissione
dotis. l. stipulationē cum. l. seq. ⁊ l. promittēdo. ff. de iure do
ti. l. itē qꝛ in prin. ff. de pac. l. a Titio. ff. de ver. obliga. facit. l.
Julianus. §. offerri. ff. de actio. empti iūcta. l. ex promissiōe.
23 ff. de actio. ⁊ obliga. Et vbicunqȝ * ab vtraqȝ parte cōtra-
hentium aliquid reciproce implēdum est/ eo ipso ꝙ ex par
te vnius eorum impletur: videtur tacite interpellatus / et
in mora constitutus ille qui nondum pro parte sua imple-
uit/vt implere debeat quod promisit/⁊ illud ad quod tene-
tur. l. curabit. C. de actio. empti ⁊. d. l. Julianus. §. ex vendi-
to vbi si venditor fundum vendidit pro certo pretio ⁊ illum
fundum emptori tradidit pretio nondum recepto/ qꝛuis vē
ditor non interpellet emptorē vt pretiū soluat/tamen a tē
pore quo venditor pro sua parte impleuit ⁊ sic rem tradi-
dit emptori/poterit licite ⁊ oīni iure petere vsuras ꝓtij nō
soluti a tempore quo res fuit tradita emptori. quia equitas
non patitur ꝙ emptor habeat fructus rei/ ⁊ etiam retineat
pretiū ⁊ vēditor careat re ⁊ pretio/⁊ hoc casu nedū iure ci
uili: sed etiam canonico ⁊ omni iure licite petūtur vsure vt
interesse: c. conquestus vbi glo. s. de vsur. dico late in rub.
illo ti. in ver. cōtra dic quod placet Alex. con. cxlvij. perspe
ctis instrumentis vol. v. vbi subdit doctrinam Bal. in. l. ij.
C. de vsur. ꝙ si emptor cui res fuit tradita/non est in perfi-
dia si non soluit pretium: vt quia venditor promiserat em-
ptori dare fideiussorem ⁊ non dedit: vel promisit sibi dare
possessionem liberam/⁊ nōdum fecit liberam: ⁊ propter hoc
emptor pretium non soluit/⁊ sic non potest ascribi mora em
ptori. l. fi. §. fi. ff. de rescind. vend. Attamē hoc nō obstāte te
net emptor: qui percepit fructus rei empte ad dictas vsu-
ras ratione pretij nō soluti qꝛ licet venditor cessauerit im-
plere quantū ad dationē fideiussoris/ vel quo ad faciendū
rem liberam: tamē proter hoc nō minuitur vsus rei vēdite
⁊ tradite: ergo non debet diminui interusuriū pretij/ qꝛ ta-
les vsure potius veniūt ex quadā equitate ꝙ ratione mo-
re/vt dicit signanter tex. in. d. l. curabit ſm Bal. ita cōclu-
dentē in. d. l. ij. ⁊ tales vsure cōmensurantur quātitati fru-
ctuū ꝑceptorū: vt est de mēte glo. in. d. l. ij. seu qui percipi
ꝑ venditorē potuissent vt clare firmat Paul. de castro in. d.
§. ex vendito: ⁊ similiter ecōtra quādo emptor adimpleuis-
set pro parte sua/⁊ vēditor ecōtra absqȝ alia interpellatiōe
nō traderet rem/teneretur ad fructus: qꝛ diceretur esse in
mora. l. mora. §. in bonefidei. ff. de vsur. iūcta. d. l. curabit. po
nit Bal. in. l. fina. §. preterea in vlt. col. C. de iure doti.

24 Pone etiā exemplū in cōtractu societatis/qui * dicitur
cōtractus vltro citroqȝ obligatorius. l. societas. cōtrahitur
§. fi. ⁊ l. iure societas. C. ꝓ socio Alex. con. xxxvij. in princ.
consideratis his: vol. iiij.

Et attende ad vnum in proposito qꝺ tradit Alex. in cō.
25 cv. col. v. magnifice ꝓtor vol. iij. ꝙ vbicūqȝ * ꝯtractꝰ est iura
tus/⁊ vnus ex cōuenientibꝰ nō ſuat cōuenta alteri ꝑdit ipo
iure oīa commoda illius contractus acsi factus non esset.

Ex ꝓmissis igitur habes ꝙ nūqȝ quis potest mihi impu-
tare ⁊ sibi ꝓmissa nō seruari quādo ipse prius nō seruauit.
l. qꝛro. §. inter locatorē. ff. locati. l. cū ꝓponas el. ij. C. de pa-
ctis. Et hec regula militat in oī cōtractu etiā noīato Bal.
in. l. inciuile. C. de rei vendi. probatur in. l. si ita quis. §. seia.
ff. de verbo. obliga. ⁊ in. l. si conueniat. ff. pro socio.

Et dicit exꝓsse Bal. in. c. j. qualr de. ꝓprie. priuet in vsib.
feudo. ꝙ ista est natura penarū/siue legaliū siue couentio-
naliū/ꝙ nisi petēs penā ꝓbet ex parte sua impleuisse con-
26 tractū repellit a petitiōe pene qꝛ liqda * debȝ esse causa vt
pena petat. d. l. quero. §. inter locatorē ⁊ quod no. in. l. si nō
fuit. ff. de iureiur. quod nota: quia etiam placet Alex. in cō.
cxij. col. ij. visis ⁊ discussis vol. ij. Probus.

27 e ¶Ut Azo. Qui * fuit mens leguz. Cy.in.l.certi iuris.C. loca.⁊ vas electiõis ꝺm Bal.in.l.cõtractus. C.de fide instru. Barba.in rubr.de ꝓbã.col.4. Bolog.in repe.autẽ.habita.col.53.C.ne fil.ꝓ patre. Lãcel.in.l.fi.col.ij.C.de pact. fuitqꝫ subtilissimus apud oẽs. Cy.in.l.si ex cautiõe. col.ij. C.de nõ nu.pecu.⁊ tẽpore quo legebat Bononie erãt ibi scholares.x.milia. ¶Et nũqꝫ infirmabatur nisi tempore vacationũ/⁊ tali tempore mortuus est: vt per Odofred.in vlt.verbis sui cõmenti. C.dicitur etiã vas legũ ꝺm Jaso. in.l.si mihi a Titio.ff.de vb.oblig. ⁊ fons legũ ꝺm Maria. Sozi.consi.cxxiij.in princi.suprascripti. Probus.

28 f ¶Sigillabũtur. Ratione * huius poterit aliquid exigi/facit cle.penul.de elect. Pet.de Anchara.cõsi.ccxviij.col.ij. iuxta ordinẽ. Uide que ꝓ sigillo late scribit Bertachi.de firmino in tracta.de epo in.iij.lib.col.6.cũ sequentibus. ¶Et quãdo litere sigillate faciãt fidẽ Maria.Sozi.cõsi. cxx.col.vij.cũ in p̃senti/⁊ latius cõsi.cclviij. in causa vicarie. Alex.cõsi.cl.in causa appella.volu.6. ⁊ cõsi.86. versic.3. q̃ non est probatum/quod incipit letatus sum. volu.vij. ¶Et an literis sigillatis sigillo epi/sine testiũ subscriptione credatur (pone exẽpiũ in collatione bñficij) vide que late dicit do.Stepha. Bertrãdi in cõsi.132.col.2. dubitatur parte.ij.vbi plura adducit pro parte negatiua/que videre iuuãt ⁊ ea que etiã deducũtur in cõsi.sequẽ. versi. Ad scdm quesitũ/vbi dicit/ ꝙ cõis stat ꝙ in his que nõ sunt modici preiudicij literis epi testium subscriptione non roboratis/ fides nõ datur/qđ deducit ꝓ apostolicis ad idẽ Domi.cõsilio.cxliiij. circa finem/ opponitur ꝙ dñs. ¶Nũc autẽ

29 videndũ est de substãtia signi/an videlicet ad essentiã * veri instrumẽti requirat appositio signi notarij illud cõficiẽtis. Breuiter dic scdm Cardi.cõsil.133. ad singula p̃missa/ ꝙ de iure cõmuni nõ requiritur/⁊ sic eius omissio nõ vitiat/⁊ hoc habes firmiter tenere ꝺm eũ. ¶Si tamen consuetudo loci se habeat in cõtrariũ/illã serua/quia magnaz vim habet in talibus:⁊ sic ipsi est stãdũ. Bar.in.l.ad testiũ. §.si quis.ff.de testa. ¶De ꝓthocolo etiã attende ad cõsuetudinẽ loci/⁊ maxime etiã ad cõsuetudinẽ notarij/quia si cõsueuerit apponere signũ in ꝓthocolo/⁊ repertum nõ fuerit videtur ꝓthocolũ habuisse ꝓ nõ perfecto/ vt ibi latius cõprobat. ¶Attende etiã ad legẽ prouincialẽ/quia si hec lex appositionẽ signi reqrat necessaria est: vt habes in cõcordatis Gallie de signo scribe vniuersitatis. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.ij.

SAeculares iudices q (licet ipsis nulla competat iurisditio in hac parte) personas ecclesiasticas ad soluendũ debita, sup quibus coram eis contra ipsas earum exhibentur literæ, vel probationes aliȩ inducuntur, dãnabili prȩsumptione compellũt, a temeritate huiusmodi per locorum ordinarios censura ecclesiastica decernimus compescendos.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Fides probationum facienda est iudici.
Qui non est iudex/frustra probationes recipit.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Iudex secularis non est iudex clerici/etiam incidẽter per viam exceptionis.
2 Ratione contumacie non potest clericus a iudice seculari multari.
3 Judex laicus est inhabilis ⁊ incapax iurisditionis contra clericum.
4 Clericus qui passus est conueniri coram laico/ an debeat in expensis condemnari.
5 Debitor citatus absqꝫ interpellatione/si confiteatur nõ tenetur ad expensas.
6 Probationes non debent fieri grefario cause sine mandato iudicis.
Recipere testes ad iudicem/ scribere vero ad tabellionem pertinet.
Confessio facta coram tabellione absqꝫ presentia iudicis non preiudicat.
7 Judex non debet mentem suam applicare ad vnam speciẽ probationis.
8 Omnes probationes sunt in arbitrio iudicis/ ⁊ est in eius potestate alteras preeligere.
An aliquid sit plene probatũ/pendet ex arbitrio iudicis.
9 Probationes non sunt de substantia iudicij/maxime in causa beneficiali: in quo casu magis exuberat officiũ iudicis.

a SAEculares, [a] Hec decretalis ius fauorabile ꝓ personis ecclesiasticis continet/ licet de facto iudices seculares cõtrariam attentent: vnde forsan pena grauior adijci debuisset [inducũtur] si enim persona ecclesiastica coram istis non potest [b] conueniri.s̃.de iudic. at si clerici/ ergo nec probatio contra ipsam iudici. nam fides probationum * est facienda [c] iudici.ff.de probatio.quinquaginta: qui ergo non est iudex/frustra probationes recipit [compescendo] Olim grauius puniebantur per decre.extrauagantem ꝙ sit graue/que consequebatur pene adiectione decreta.s̃.eo.si diligenti/⁊ forsan hec decretalis loquitur vbi iudex secularis ex officio procederet contra ipsos: sed dicta iura quando procederet ad instantiam [d] partis. Joan.Mo.Car.

a SEculares. Adde que late tradit Alex.in cõ.viij.vol.primo. Probus.
b ¶Non potest. Adde id fieri/quia hoc casu agitur de condemnatione persone clerici/ ⁊ sic de re ecclesiastica ⁊ spirituali vt in c. si iudex de senten. excommunica. hoc lib. vbi
1 Do.dicit ꝙ iudex * secularis nõ est iudex etiam incidenter per viam exceptionis vt no. Panor.post glo.in.c.etiam.s̃. de ordi.cogni.⁊ in.c.si diligenti col.pe.s̃.isto ti. vbi concludit ꝙ secularis iudex nullo modo possit esse iudex contra clericum/nec principaliter/nec incidẽter: ⁊ propter hoc in-
2 fert: ꝙ ratione * contumacie nõ potest clericus a iudice secular multari iuxta.l.si quis ex aliena.ff.de iudic.quia illa.l.nõ habet locum in clerico/cũ illa intelligatur in eo qui potest esse iudex/licet non sit: sed iudex secularis nõ est iudex/nec esse potest contra clericum:⁊ sic argumento illorũ idem possumus dicere de expensis: pro hoc Bal. in.di.l.si quis ex aliena/col.prima/versi. Et per hoc videtur/vbi di-
3 cit ꝙ laicus * iudex est inhabilis ⁊ incapax iurisditionis contra clericum vnde clericus citatus non tenetur comparere nec ratione contumacie potest puniri: vide Bald.in l.generali col.ij.versi. Per hoc soluitur ista questio.C.de episc.⁊ cler. Dec.in.c.si duobus col.iiij.s̃.de appella.
4 ¶Ex quibus habeo intentũ pro questione pone * clericus de facto fuit conuentus coram seculari/coram quo tacuit se clericum/⁊ passus fuit se ab eo condemnari/ queritur an condemnatio valeat/ saltem respectu expensarum coram laico factarum/breuiter per predicta videtur ꝙ nõ: sed an expense ipse possint peti coram ecclesiastico iudice/ in hoc videtur distinguendum: aut actor facta sibi fide clericatus destitit a lite coram seculari inchoata/ ⁊ tunc tenetur clericus ⁊ ad eas poterit per iudicem ecclesiasticum condemnari: quia verisimiliter sicut tunc destitit ita presumendum est quod a principio (facta fide de clericatu) destitisset/ aut non destitit et tunc non tenetur clericus: quia verisimiliter non destitisset si a principio facta fuisset fides de clericatu/ quod comprobo quia si debi-
5 tor * citatus absque interpellatione confitetur debitum

nõ debet in expẽsis cõdẽnari/q: si debitũ cõfitetur: ita videtur q interpellatus pariter cõfessus fuisset/ secus si conuẽtus debitũ negauit/q: tũc cõuẽtus debz in expẽsis cõdẽnari/licet extraiudicialiter interpellatus non fuerit: q: verisimiliter sicut debitũ negauit in iudicio: ita etiam interpellatus negasset:ita dicit Roma. sing.ccccxcviij. Alio fero dominus Manuel: ita concludit Deci.consilio.ccxlj. scripsi alias breuiter. Probus.

c ¶ Facienda iudici. Pro verificatione dicti Jo.mo.vide.l.si qñ.C.de testi.⁊.l.primã.C.de reb.alie.nõ alienã.l.ij. C.ex quib.cau.maio.l.doce ancillã.C.de rei vẽdic. Et sic * non possunt fieri pbatiões notario seu grefario cause/ sine mãdato iudicis. Bal.in.l.hac consultissima. C.de testamen.

6

¶ Recipere eñ testes ptinet ad iudicez / scribere vero ad tabellionẽ/citat Hipoly.de Marsil.cõsil.2.nu.27.cũ sequ. vbi plura in pposito subdit/⁊ inter alia q tabellio non potest de cõsensu partiũ sine presentia iudicis recipere dicta testiũ ⁊ iuramenta /nulla sibi facta cõmissione p iudicẽ/ ⁊ q cõfessio facta corã tabellione absq; psentia iudicis nõ preiudicat glo.in.l.iubemus.C.de liber.causa. Ubi Sali.addit Qd ad hoc vt talis cõfessio piudicet requiritur q fiat iudice sedẽte pro tribunali/quod perpetuo nota/ contra abusum Pcuratorũ Gallie. ¶ Preterea adde q iudex non

7 debet * mentẽ suã applicare ad vnã specẽ pbationis/ sz ex allegationibus ⁊ alijs que in eius presentia pponũtur debet motũ animi sui formare: vt dicit in.c.in presentia. s. de renuncia.c.causamq;.de re iudi.⁊ in.l.ob carmen.§.si testes. ff.de testib. vbi dicitur q iudex debet cõfirmare motũ animi sui ex argumentis ⁊ testimonijs que ad rem aptiora

8 sunt/⁊ vere pximiora/nã oẽs * pbationes sũt in arbitrio iudicis/⁊ est in eius potestate/alteras preeligere sm Anto.de Butri.in.c.ex lris.no.6.s.de pba.idẽ dicit Bal.in.l. fin.in prin. C.cõmin.vel epi.hinc Paul.de cast.in.l.admonẽdi.col.pe.ff.de iureiur.q an aliquid plene sit pbatũ/pendet ab arbitrio iudicis p tex.in.l.iij.§.fina.ff.de testib.ibi tu magis scire potes q̃ta fides adhibenda testibus/nã quãdoq; fertur sentẽtia sine testib9 vel alijs pbatiõibus. c.afferte.s.de psumptio. Ideo Bar.in.l. platã/in fi. de sentẽ.

9 ⁊ interlo.om.iudi.dicit q pbationes * nõ sunt de substan. iudicij. Idẽ no.Bal.in.l.ij.col.ij.C.de edẽ. que pcedere videtur maxime in causa bñficiali in qua magis exuberat officiũ iudicis.c.cũ nobis.s.de electio.glo.in vsi.exceptiões in.c.cõstitut9.s.de appella. ¶ Et q pbationes sunt arbitrarie/seu in arbitrio iudicis / vide Deci.cõ.cclxxij.col.iij. viso pcessu/allegat Anto.de Butr.in.c.ex lris.in.6.no.de pbatio.⁊ Bal.in.l.fi.in prin. C.cõmin.vel epi.⁊ Paul.de castro,in.l.admonẽdi.col.j.ff.de iureiur. Et q pbationes non sint de substãtia iudicij/firmat Deci.cõsi.395.in princ.post Bar.in.d.l.prolatam circa finem.C.de senten.⁊ interlocuto. omni.iudic. Probus.

d ¶ Ad instantiam partis. Pro hac distinctiõe/ vide que tradunt in simili Neapoli. decisio. ccxxx. versicu. tertia fuit opinio per relatorem. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

C Vm. C. laicus pro quo soluisti certam pecuniẹ quãtitatem, in qua pro eo te fideiussorio noĩe obligaueras, te seruare recuset indẽnem contra iuramẽtum a se præstitum temere veniendo. ¶ Ipsum coram ecclesiastico iudice(ad cuius forum ratione iuramenti causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere)de iure poteris conuenire. ¶ Vt ipsũ monitione præmissa per censuram ecclesiasticam quod te sup prædictis(vt tenetur)seruet indemnem, prẹuia ratione compellat.

¶ Summariũ domi.Ioan.Mo.Cardi.

1 Juramentum prestitum dat cognitionem induci ecclesiastico vbi sine eo potestatem non haberet.

2 Adiectio iuramenti mutat forum/sicut ⁊ contractum inualidum facit quandoq; validum.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uerba propter adiuncta declarantur ⁊ limitantur.

2 Periurium est crimen ecclesiasticum.

3 Si statutum inualidat cõtractum iuratum/ recurritur ad forum ecclesiasticum/ vt cogatur iurans ad obseruãtiaz iuramenti.

4 Parrochiales villarum muratarum debentur graduatis/ cumulatiue non priuatiue.

5 Duplex est habilitatio.

6 Judex qui incipit cognoscere de possessorio / preoccupat etiam iurisditionem in petitorio.

7 Causa principalis ⁊ incidens sic se habent quod ad positionem vnius/sequitur positio alterius.

Maior causa trahit ad se minorem.

1 C Vm.C.laicus, Juramentũ * prestitum dat cognitionem iudici ecclesiastico/ vbi sine eo/iudex potestatem non habet. Ecce ergo[compellat]simile.s. hoc lib. de pact. q̃uis.j.hoc

a libro.de iureiur.licet. Et a sic adie

2 b ctio * iuramenti mutat forum b/sicut ⁊ contractum inualidum facit quãdoq; validum/ vt dictis iurib9 ⁊ quandoq; non notatur.j.hoc lib.de reg.iur. non est obligatorium. Joannes Mo.Cardi.

a E T sic adiectio. Jn simili vide que citat Paul. de castro consi. cccl vj. nu.iij. Primo videndum in prima

1 parte q verba * propter adiuncta declarantur et limitantur allegat de lega.iij.l.quesitum.§.primo.⁊.l. predijs in princ.⁊ ibi per glo.de lega.primo.l.si seruũ.§.fi.⁊.ff. de petitio.heredi.l.vtrum: vide pro intẽto Neapol.decisio.cclxiij.in causa. Probus.

b ¶ Mutat forum. Hec verba videtur innuere q laicus qui in contractu iuramentum prestitit: coram suo iudice seculari non poterit(ratione illius cõtractus)conueniri quod sequitur hic Archid.⁊ post eum Guiller. pro quo Petr9 hic

2 col.j.adducit: quia periurium * est crimen ecclesiasticum glo.magna in.c.cum sit.s.eo.hinc dicit Alex.con.xxix.nu.

3 vj.viso statuto.vol.iiij.q si statutum * inualidat cõtractũ/ etiam si interuenerit iuramentum q tunc potest ad forum ecclesiasticum recurri vt cogatur iurans ad obseruantiam iuramenti/quod probat tex.noster.

¶ Sed premissa non placent hic Jo.And.in nouella/ quia imo potest conueniri coram laico si agatur ad interesse partis:quia tunc non dicitur crimen ecclesiasticum/secus si ageretur ad penitentiam agendã/quia tunc sine dubio procedit dictum glo.d.c.cum sit dictum Joã.And.cum eius distinctione/sequitur hic domi. et Phil.et ante eos Petrus qui dicit q adiectio iuramenti non mutat forũ sui iudicis sed accumulat sibi aliuz forũ scilicet ecclesie:non autem priuat iudicem laicum sed addit forum foro: ⁊ ita intelligendus est hic tex.ibi cognitio noscit ptinere scilicet cumulatiue nõ priuatiue/prout dicimus apud Gallos q par

4 rochiales * ecclesie in villis muratis existẽtes viris graduatis debentur cumulatiue non priuatiue/ videlicet concurrentibus graduatis/qui alijs preferuntur si suas diligentias fecerint/testatur glo.prag.in.§.statuit autẽ in verbo censeatur in fine de colla. Et ista est rei veritas vt intuenti apparet:alias esset in potestate laicorũ contrahentiũ/ in toto:aut maiori parte secularem eneruare iurisditionem quod viro non conuenit dicere.

¶ Ex quibus habeo/q cumulatiue iudex ecclesiasticus cognoscit inter mere laicos/non tantum de iuramento an sit licitum vel illicitum/sed etiam de causa que est contractus super quo fuit iuratum/ an sit obseruandus vel ne:⁊ sic procedit etiam si agatur ad rescissionem contractus testatur do.meus de ripa in rub.de iud.nu.xxviij.⁊ sequenti contra Decium ibi dicentem non obstare q concessa habilitatio

ne: sublati sunt effectus iuramenti argumen.c.cum cessan- te.§.de appella.quia duplex * est habilitatio quedam plena ria per quam declaratur iuramentū illicitū/et propterea absol- uitur iurans:isto casu fatetur quod non cognoscetur per iudi- cem ecclesiasticū de causa preparata videlicet principali cū iamque suo sit functus officio.l.iudex posteaquam.ff.de iudic.

¶Secunda habilitatio est ad finem agendi:et ista nō tollit effectus iuramenti secundum Panor.et ibi Fely.in.c. pri- mo.§.de iureiur.Quia cum iudex ecclesiasticus sit iudex competens ratione iuramenti/in causa tam preparatoria quā preparata incipiendo cognoscere de preparatoria preoc- cupat iurisditionem in causa etiam preparata.c. ex tenore de rescript.l.vbi ceptum. ff. de iudic.prout diximus de iu- dice qui incepit * cognoscere de possessorio/preoccupat iu risditionē etiā in petitorio.l.ordinarij.C.de rei vēdica.glo. due in.c.cum dilecta.§.de rescrip.tex.et ibi glo.in.c.cum di lectus.supra de causa posse.et proprie.quod verum genera liter data habilitate iudicis vt ī casu nostro quo ad iudicē ecclesiasticum qui de quacūque causa ciuili potest cognosce re inter laicos/secus de iudice seculari:vt puta de petito- rio in materia beneficiali et principaliter.

¶Pro premissis vide Cald.consi.ij.in titu.de iudic.vbi di cit quod cause * principalis et incidens/sic se habent/quod ad positionem vnius sequitur necessarie positio alterius: et sub eodem iudice terminātur/posito quod iudex alias cause principalis non posset se intromittere de incidenti.l.quo- tiens.C.de iudic.et.c.lator qui fil.sint legi.

¶Item maior causa trahit ad se minorem.l.quoniam.C. de ordi.iudicio.Sed maior est causa cognoscere super iu- ramento(que est causa spiritualis)quam super proprieta- te/que est temporalis.

¶Et ista est rei veritas:quam intelligo procedere vbi iu- dex secularis ante petitam habilitationem non incepisset cognoscere de causa preparata/alias si incepisset secus:quia fundamentum preoccupationis contra iudicem ecclesiasti cum retorqueretur.Probus.

¶De litis contestatione, Rubrica.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Litiscontestatio est de substantia iudicij:et sic ea omissa processus est nullus.
2 Datio libelli est necessaria prout litiscontestatio ad validi tatem processus.
3 Datio libelli/partium consensu/et consuetudine potest omitti.
4 Iuxta formam petitionis debet formari sententia.
Iudex non impartitur officium suū ad priuatam vtilitatem parte non petente/nisi alias periret instantia.
5 In iudicijs quantūcunque summarijs requiritur aliqua pe- titio simplex per viam poste.
6 Quod nullum est:aliquem effectum producere nō potest.
7 Per exceptionis declinatorie oppositionem nō inducitur litiscontestatio.
Conditionalis responsio:non inducit litiscontestationē.
Sententia lata de procedendo/contra iuris ordinem/nō iustificat processum contra iuris ordinem habitum.
9 Sententia continens expressum iuris errorem est nulla/ idem si continet expressum errorē statuti inserti in volu- mine statutorum.
10 Litiscontestatio fit per petitionem iure propositam/et re- sponsionem ad eam sequutam.
Quando nullitas sententie deducitur per viam exceptio- nis/non requiritur litiscontestatio.
11 Sentētia lata super inepto libello/est ipso iure nulla.

Egitima intentione propo sita coram iudice competente:vt supra titu.pro ximo debet fieri litiscontesta tio/ideo subijcitur de litiscon testatione a que regulariter per obiectū exceptionis perē torie non impeditur infra eo. c.primo nec obiectum huius litiscōtestationis operatur.ī. eo.c.ij.Io.car.

a 1 Litiscōtestatiōe.Que est * de substātia iudicij. Bar.in.l.prolatū.C.de sentē.Et ideo omissa li tiscontestatione/processus est nullus Dec.con sil.cccij.numeri.vij. Et pro tenui/tex.est pro hoc rotundus in.cap. vnico.supra hoc titu. vbi papa pro- nunciauit processum irritum propter defectum litiscōte- stationis/tenet glo.in verb.oportebit in.c.ij.ī.isto tit.quā cōmuniter ibi Doct.sequuntur firmat Alex.in consi.ij. nu me.ix.vol.iij. Dec.consi.483. pro resolutione:et Maria. Sozi.consi.xcvj.col.pria viso processu: vbi idem subdit de 2 libello * vt datio illius sit necessaria prout et litiscontesta- tio que ad validitatē processus regulariter potest nec taci- te/nec expresse omitti glo.in.c.j.§.de libel.oblatio.quā cō muniter sequuntur Docto.ibi secundum Panor. Barba.et Fely.ad idem glo.in verb. necessario in cle.sepe de verb. signifi.vbi Car.vers.xv. quero.et Io.de Imol.col.vj. post Stepha.et Paul.de leaza.ad idem glo.c.de causis.§.de of fi.delega.in ver.partium in fine glo.in.c.fina.de re iudica. hoc lib.glo.in ver.petitiones in.c.quoniam.§.de proba.tā git glo.in.c.inter dilectos.§.de fide instrumē.et glo.in.cap. prout.§.de dolo et contuma. Docto.in auten.offeratur.C. isto titu.tāgit late rofred.in rub.in quib.caus.offera. libel. vbi multas fallentias ponit ad regulam hanc/et tandē cō- 3 cludit hanc * oblationem partium consensu/siue consuetu dine remitti posse/et sic non peccant multum quedam pro uincie/in quibus libelli non dantur: quod non dicas verū in magnis et arduis causis:secus in paruis:et leuibus cau sis/in quibus secundum cōmunem debet scribi apud acta paucis verbis/et hoc per viā poste(vt verbis Docto.vtar) 4 vt iuxta * petitionis formā formari possit sentētia.l.vt fun dus.ff.cōmu.diuid.et.c. licet hely.de symo.Io.mo.in.c.j. nu.primo.ī.de reb.eccle.non alienan.

¶Et quia alias iudex non posset impartiri officium suum ad priuatam vtilitatem parte nihil petente.l.iiij.§.hoc au- tem iudicium et ibi per Bar.et Doct.ff.de dam.infecto in.c. ad nostram el.ij.§. de iureiur. nisi alias instantia periret Bar.in.l.seius et Augerius.ff.ad leg.falci.et Docto.in.c.j. §.de iudic.et in.d.§.hoc autē tradit idem Sozi. d.consi.xcvj. col.v.versic.secundo quia fuerunt.

5 ¶Et ideo * communiter concludi solet/quod in iudicijs quantuncunque summarijs/exigitur aliqua petitio simplex per viam poste/quod tenēt Iacob.Butri.et alij in.d. autē. offeratur Bal.in.l.ab executione.C.quo. appel. non reci- pian. quod licet dicatur in commissione simpliciter proce- datur/et sine querela/vel per simplicem querelam: debet in telligi sine libello in scriptis/non tamen includit quod quis in actis non faciat scribi petitionem verbotenus. Bal. in.l.j. C.vt in possessio.lega.allegat no.in.l. si quis vbi idem di- cunt ipse Bal.et Saly.C.de accusatio.

¶Et sic infero quod si ratione omissionis libelli et litiscōtesta. processus sit nullus/ita et omnis actus iudiciarius et sic sen- tentia iuxta no.in.l.prolatam.C.de senten.et in.d.c.quoniā §.de probatio.et in.c.quā frequenter.§.isto tit.Facit vulga 6 re apud nos.Quod * nullum est/aliquem effectum produ cere non potest.l.iiij.§.condemnatum.ff. de re iudi. cum ibi plene no.per doc.et in.l.non putauit.§.non quibus.ff. de bo. posse.contra tabul.

¶De multiplici nullitate vide Petr.de Ancha. con.ccvij. col.penul.in.q.§.dicta.

¶Et quo ad primum intentum de litiscontestatione vide 7 Alex.con.lxxvj.vol.vij. vbi vnū dicit quod per exceptionis * declaratorie oppositionem/non inducitur litiscontestatio vt not.glo.et doc.in.l.j.C.isto tit.Et licet in eadē scriptura exceptionum reus conditionaliter opponat et alleget exce ptiones peremptorias:tamen conditionalis responsio non inducit litiscontestationem:vt singulariter no. Bal.in.l. si quidem in vlti.col.C.de exceptio.vbi ad hoc subtiliter pō derat glo.ibi.

¶Adde etiam eundem Alexan.in con.lxxxij.col. prima vi 8 so processu/vol.iij.vbi dicit post Antho.de Butr.in.c.exhi bita.ij. col.§.de iudic. quod sententia lata * de procedendo contra iuris ordinem/non iustificat processum contra iuris ordinem habitum.

¶Ex quo infertur quod si iudex in lite ordinaria procedat sentē tialiter esse procedendum lite non contestata/vel pronun- ciat litem esse contestatam vbi non est:ex tali pronunciatio ne processus non validabitur/ratio est:quia vt prediximus/ litiscontestatio est de substantialibus iudicij/que non pos sunt tolli per iudicem/aut cōsensu partium no.in.d. auctē. offeratur.C.hoc titu.l.j.ff.de fer.ibi neque cum prouis factū iuri derogare/et ratio rationis: quia talis sententia dicitur

9 continere * expressum iuris errorez/ideo nulla.l.ij.C.quã do prouo.non est necesse.c.primo. s.de re iudi.

¶ Idem si continet expressum errorem statuti inserti in volumine statutorum.Bal.in.d.l.ij.& Panor.in.d.c.primo & est de mente Bar.in.l. cũ prolatis.C.de re iudic. intellige vt cõtestatio sit de substãtia iudicij verũ esse super deductis in petitione & libello: secus super deductis per viã exceptionis/quia in eo nõ reqritur litiscontestatio no.Panor.post glo.& Doct.in.c.prudẽtiam in.§ sexta. nu. vij.s.de offi.delega.vbi dicit hanc fore cõmunẽ que sibi

10 placet/ea ratione & litiscõtestatio * fit per petitionem iure propositam:& responsionem ad eam sequutam: vt in.c. vnico.s.isto titu.Sed ille qui excipit nihil petit.c.ij.s. de ordi.cogni.cui adstipulatur idem Alex.in.d.consil.lxxxij. col.iij.vbi subdit/ꝙ quando nullitas sententie deducitur per viam exceptionis: non requiritur litiscontestatio per no.per specula.in titu.de libel.conceptio.§.nunc dicendum

11 ad finem. ¶ Et vnum est quod si feratur * sententia diffinitiua super inepto libello/est ipso iure nulla: glo. sing. insti.de oblig.§.primo ẽm Bald.qui ita dicit.in.l. actori.C. de reb.credi.pro quo tex.in.c.cum dilecti.s.de emp.& ven. quod placet Alex.consilio.cxxxvij.nu.iij.in causa volu.ij. Jas.in.§.omnium inst.de actio.Probus.

¶ Innocentius.iiij.in consilio lugdu. Caput.j.

EXceptionis perempto rię seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionem negotij contingentis ante litem contestatam obiectus. ¶ (Nisi de re iudicata trãsacta seu finita excipiat litigator) litiscontestationem non impediat,nec retardet.

¶ Licet dicat obiector quod rescriptum non fuisset obtentum si quę sunt impetrãti opposita fuissent exposita delegãti,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Exceptio est actionis exclusio.
2 Defensio proprie dicitur/vbi nil est perimendũ/sed est repulsio intentionis agentis.
Quando est notorium de exceptione proposita iudex nõ debet permittere:vt causa in iudicium deducatur.
3 Maximum remedium finiendarum litium/est iusiurãdũ.
4 Agere/est causam in iudicium deducere.
5 Iniuria videtur fieri iudicio:si iam de iudicato iterum cognoscatur.
Transactio quid dicatur.
6 Transactio habet effectum sententie.
Omnis controuersie finis/est iusiurandum.
7 Decet vt finis vnius/non sit exordium alterius.
8 Tantuz facit amicabilis compositio in spiritualib⁹/ꝙtum transactio in temporalibus.
9 Actore proponente/& reo confitente/fit reo preceptum:vt soluat.
10 Per obiectum exceptionis peremptorie/non fit litiscontestatio.
11 Actor non habet facere mentionem in libello suo/de exceptione rei.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando verbum lis.seu questio/profertur a lege/intelligitur post litem contestatam.
2 Iudex quando pronunciat ad vlteriora procedendum.
3 Productio & publicatio attestationum facta ĩ iudicio summario/non nocet plenario.
4 Non mutat substantiam rerum/non necessaria verborum multiplicatio in promptu & incõtinẽti quid dicat,pbari.
5 Sententia lata sub conditione:tenet/nisi per appellationem rescindatur
6 Incontinenti dicitur/antequam diuertatur ad extraneos actus.
7 Incontinenti idem est dicere/ꝙ in actu se simul tenenti.
8 Omnis exceptio que impedit litis ingressum/impedit cõpromissum.
9 Exceptio prescriptionis/an impediat litis ingressum.
10 Paria sunt ꝙ aliquid sit liquidum/vel possit cito aut de facili liquidari.
11 Hodie constat/hodie agatur.
12 Ut quid dicatur potuisse de facili vel incontinenti liquidari/committitur iudicantis arbitrio.
13 Notoria iniusticia impedit litis ingressum/ prout compromissum.
Calumniose notorie agentem/non solum potest repellere pars:sed etiam iudex:parte non petente.
Quando periculum aliter reparari non potest/exceptio admittitur/vbi alias non admitteretur.
14 Casus in quo admittitur indirectum/& non directum.
Modus probandi possessionem per instrumenta describitur hic.
15 Exceptio inadmisibilitatis opponitur ante litem contestatam/post vero non:idem de petitione cautionis.

EXceptionis, Hec decretalis habet tria dicta Primo regula ponitur. Secundo versic.nisi inuente regule exceptio inseritur. Tertio versic. licet regula posita exagregatur regula & hoc est.

1 ¶ Et dic differentiam inter exceptionem peremptoriam: & defensionem. Nam exceptio est * actionis exclusio.ff. de exceptio. l.ij.vnde proprie est exceptio vbi superest actio: licet possit elidi per exceptionem insti.de exceptio.in princ.ff.de so

a lutio.stichum.§.naturalis:vbi naturalis obligatio est sublata per pactum:sed ciuilis remanet que tamen eliditur ope exceptionis peremptorie obiecte.

¶ Et ideo est dicta peremptoria/quia perimit/ nõ quod erat peremptum/vt naturalis per pactum:sed perimit quod remanebat elidendum cum ope exceptionis.

2 ¶ Sed defensio * proprie ibi dicitur/ vbi nil est perimendum:sed est repulsio intentionis agentis vt est exceptio de soluto/& acceptilationis interposite super cõtractu verbis celebrato inst.quib.mod.tolli.oblig.in princ.&.§. primo & sic cõstrue obiectus exceptionis &c.propositus ante &c. [contingentis] tantum vt dicit Inno. vt est exceptio pacti de non petendo:vel debiti soluti:sed aduersari videtur. j.eo.versi.licet:sed ibi dices/vnde pone ꝙ exceptio est talis que afficeret & literas & quod in eis conceditur: vt prouisionem faciendam/tunc illa exceptio competeret etiam

a contra rescriptum ante litem [a] contestatã:vt si habens beneficium impetret super alio beneficio tacito de primo/hec taciturnitas similiter afficeret rescriptum & gratiam in rescripto contemptam.supra de rescrip.ad aures et capitulo constitutus.

¶ Secus dicunt quidam si papa primo daret beneficium: & postea mandaret ꝙ in possessionem induceretur.j. de re

b iud.cũ olim.j.de accusatio.accedens: distingo [b] tamẽ hoc casu secundum.d. decretalem accedens: vel refert an statim possit liquere de exceptione proposita/& tunc exceptio est admittenda. Aut non offert se probaturum incontinen

c ti [c]/& tunc demandanda est gratia executioni/ qua demandata cognoscitur de exceptione proposita/vt.d.c. cum oliz arg.ff.ad Trebel.ille a quo.§.si de testamento.ff.de cõpensa.quod debetur.§.primo.C.de compensa.l.fi. et hoc dicit hec litera cognitionem principalis negotij contingentis/ hoc est negotium principale contingentis/de quo erat cognoscendum/secus si erat iam cognitum/ vtpote liquebat de gratia facta que est exequenda in casibus quos dixi in exceptione peremptoria proposita que habebat longũ tractum in probando.

¶Sed pone hic agitur de exceptione propoſita non probata quid ſi eſſet probata/dic ipſi actori imponi ſilentium ĩ.de accuſatio. veniens ad finē. Ex quo enī eſt notoriũ de exceptione propoſita/iudex non debet permittere vt cauſa in iudicium deducatur [d].s̃.de fili.preſby.c.quoniam ſacris/per hoc enim euitatur circuitus ⁊ finis litibꝰ imponitur.ĩ.hoc.lib.de re iudica.abbate circa finem de agric.⁊ cēſit.litibus.lib.xj.C. ¶Idem pari ratione ſi vtrun̄qꝫ eſſet probatum/vt principale negociũ/⁊ exceptio peremptoria.

¶Item quero exceptio peremptoria admitti non debuit/ eſt tamen admiſſa:non tamen probata/nunquid iſta poſt litem conteſtatam poterit proponi:videtur ꝙ ſic/quia diuerſus eſt effectus/⁊ modus proponēdi ante litem conteſtatã ⁊ poſt exceptionem peremptoriam/quia vnus eſt ad differendum intentionem actoris/⁊ alter ad perimendum: vt in dilatorijs ⁊ pemptorijs exceptiōibꝰ.ff.đ exceptio.l.ij.in fi. ¶Dic contra/quia re ipſa idem cōſequebaᷓ vtrobiqꝫ ſi intentionem ſuam reus fundaſſet vt eſt probatum. Et ſi dicta exceptio differre non poteſt non probata multominus perimere poterit/arg.C.de appella.addictos. C.de ꝓba. ſciant/hec verba ſumpta ſunt.ff.ad tertul.l.prima in fine ⁊ ſeq.⁊.ff.de ver.ſignifi.tranſacta.⁊.l.ſeq. ⁊ dic. [iudicata] efficaciter ab eo cui iudicandi ius fuit ar. ff.de re iudi.l.iiij.§.condemnatum[tranſacta]firmiter hoc eſt bona fide: vt valeat tranſactio[ſeu finita]irrefragabiliter/conſenſu/vel longo ſilentio ſcilicet per p̃ſcriptionē. [e] Sed qualiter poteſt finiri lis/niſi ſententia vel tranſactione: propter hoc dicit Inno.ꝙ hec dictio ſeu non notat hic noui caſus diuerſitatē/ſed multiplicatis verbis idē repetit: tu dic finitã iureiurando:nam exceptio de iureiurando eſt ſpecies tranſactionis: ⁊ maximum * eſt remedium iuſiurandũ litium finiendarum.ff.de iureiur.l.j.⁊.ij.

¶Item ſi quis dicat pactum de non petēdo ⁊ illud firmauerat iureiurando: nam ſi ſolum iuramentum a parte parti delatum:hoc operaretur pactum cum iureiurando magis arg.ĩ.de accuſa.veniens:nam hoc caſu dicetur finitum longo ſilentio cum habeat dicta duo in ſe:quorꝫ quodlibet longe facit a petendo/vt nō loquatur de preſcriptione idem ſi pactum eſſet factum de non agendo. Nã agere * eſt cauſam in iudicium deducere: ⁊ reus poteſt paciſci cum actore ne cum eo agatur/licet hoc caſu petere extra iudicium permittatur. Et ideo hoc caſu exceptio pacti de non agendo repellit agentem/ante litem conteſtatam:nō ſic pacti ſimplicis de non petendo.

¶Sed que eſt ratio ꝙ iſte exceptiones [f] retardant litiſcōteſtationem/⁊ non alie regulariter.

¶Dic ideo quia * iniuria videbaᷓ fieri ipſi iudicio: ſi iam de iudicato iterũ cognoſceretur:⁊ ideo aditus iudicij clauditur iſti actori/quãdo obijcitur ſibi de iudicato [g].ĩ.de re iudic.ſicut nobis.C.ſenten.reſcind. non poſ.l.vlti.

¶Idem dico de tranſactione que eſt de re dubia ⁊ lite incerta ⁊ nondum finita.ff.de tranſact.l.prima hec retardat litiſconteſtonem.ff.de conditio.indebi.eleganter.§.ſi,poſt C.de tranſactio.cauſas.

¶Unde tranſactio * habet effectum ſententie qꝛ ſicut ſententia imponit finem controuerſie:ſic ⁊ tranſactio/ne lites ex litibus oriantur.C.de fruct.⁊ liti.expen.l.terminato vnde Cato. Litis preterite noli maledicta referre: idem de iureiurando delato a parte parti. Quia omnis controuertie finis eſt iuſiurandum.s̃.de iureiuran.⁊ ſi chriſtus circa princ.⁊ poſt tale iuramentũ preſtitum nil ãplius ħ eſt querendũ.de iureiur.non erit.ĩ.de accuſa. veniens.

¶Unde dic rationē generalē/ſnĩa/trãſactio iuriſiurandi delatio/⁊ eiuſdem preſtatio/concernũt inſtantiam litis et ipſam finiũt [i]. Et iō * decet vt finis vnius/non ſit exordiũ alterius.C.de reb.cred.ſiquis iuſiurandũ in fine/propter quod ante litē [k] conteſtatam proponunᷓ/auten.vt litigan. in exord.lit.iur.colla.ix.⁊ dicte exceptiones tunc poſſunt obijci.s̃.de cauſa poſſe.⁊ proprie.paſtoralis.§.ſi vero idem dico in exceptione rei arbitrate/ex qua naſcitur actio ⁊ exceptio.C.de arbitr.l.cum antea.ij.reſpon.quia per eam finita eſt litis inſtantia:ſi vna partium renunciauit liti. C.de pact.l.poſtq̃/⁊ ſic loquitur.d.decretalis veniens.

¶Idem ſi amicabilis compoſitio ſit habita in ſpiritualibus,bona quia * tantum facit amicabilis compoſitio in his quãtũ tranſactio in tēporalibus.s̃.de tranſactio.ſup eo.

¶Idem ſi iudicato ſuſpenſo appellatione/tandem appellationi ſit preſcriptum.ĩ.hoc libro de appella. Romana.§.ſi vero.C.de appella.eos:nam ⁊ tunc poſſet dici negociũ finitum longo ſilentio/ſecus in exceptionibus que cōcernunt rem de qua agitur/non iſtantiã:vt pacti de non petendo doli/non munerate pecunie/⁊ſimiles.

¶Sed qualiter formabitur ſententia vna de omnibꝰ iſtis exceptionibuſ probata. Dic quod narrabitur intentio actoris/⁊ exceptio rei/⁊ qui eam probauerit: iudex actori ſuper impetitione ſua ſilentium imponet:vt.d.c.veniens in fine Nã iudicio ordinato:⁊ actore ꝓbante intentum/⁊ reo probante legitimam exceptionem contra intentũ/imponeᷓ actori ſilentium ergo multo fortius vbi actor nil ꝓbauit.

¶Et eſt ratio dicte ꝓnunciationis actore * ꝓponente et reo confitente [l] fit reo preceptum vt ſoluat.ff.de iudic.ſi debitori ergo vbi reus ꝓbauit de intentione ſua iudex habet facere preceptum ipſi actori vt ſileat/vt eſt expreſſum d.c.veniens in fine.

¶Si vero lis eſſet conteſtata/non preceptum ſed ſentētia fori deberet.s̃.de elec. dudum.ij.§.licet [Non retardat] Ex hoc liquet quod per obiectum * exceptionis peremptorie nō fit litiſcōteſtatio [m] nam ſi fieret nō diceretur impediri per ipſam.ĩ.c.j. Et ratio redditur.ĩ.hoc lib.de reg. iur.exceptionem/⁊ ad hanc literam non retardat/cōtinetur verſiculus licet. Nam dato ꝙ fides eſſet data aliqualiter deleganti de exceptione pemptoria/ſuperior haberet dicere:de hoc cognoſcet delegatꝰ. Et forſan intētio actoris contra exceptionem replicatione iuuatur/⁊ ſic cōmittet ⁊ non cognoſcet de equitate legis.C.de appella. cum poſt ſententiam.

¶Item cum actor * non habeat facere mentionem in libello ſuo de exceptione rei no.Innoc.in.c.dilecti.s̃.de libel.obla.minus in reſcripto ꝙ libellũ precedit [obiector] exceptionis peremptorie[per reſcriptum] Et ſic hec decretalis loquitur in delegato/quid in ordinario/dico idem hoc ſaluo ꝙ eius poteſtas eſt latior [n] vt notatur.s̃.hoc libro de iudic.c.j.[obtentum]contra.s̃.de reſcript. ſuper literis in fine. Solu.illa intelligitur de exceptionibus que principaliter non tangunt/hic aũt de illis que tãgunt[oppoſita]coram delegato.Io.mo.Car.

[a] Item.Sozi.conſilio.ccxliij.col.vj.verſic.reſpōdetur etiam alio modo conſiderata in propoſito dicit ꝙ verbum * lis ſeu queſtio quando ꝓfertur a lege/intelligitur poſt litem conteſtatã l.iij.⁊ ibi nota.C.fini.regũ.Bar.in.l.ampliꝰ nō peti.C.rem ratam haberi. Probus.

[b] ¶Diſtingo. Pro intento Io.mo.Petr.de Ancha. conſilio. ccclxxij.col.j.pro declaratione iſtorum ponit regulã quod quotieſcũqꝫ opponitur * ad proceſſum aliqua exceptio oriens ex tali facto:ꝙ ex eo iteruꝫ poteſt opponi exceptio vt peremptoria ad merita cauſe/tunc niſi opponens ſe offerat eam incontinenti probaturum/videlicet in modicum tempus arbitratũ/⁊ eam infra illud clare probet: ⁊ liquide/ita ꝙ nulla ſit probabilis dubitatio in iure vel in facto iudex debet pronunciare eſſe procedendum ad vlteriora: vt.l.nã ⁊ poſtea.ff.de iureiur.⁊ ſubdit ibi idē Petrus col.ij. ꝙ vbicunqꝫ tales exceptiones oppoſite ad proceſſum in vim dilatorie repelluntur per iudicem tacite vel expreſſe/lꝫ ipſe nullam reſeruationem fecerit:ſed ſimpliciter pronunciauerit procedendum eſſe ad vlteriora/non obſtantibus dictis exceptionibus oppoſitis:tamen non preiudicatur opponēti quominus eaſdem exceptiones poſſit opponere vt peremptorias cauſe/imo etiam ſi teſtes producti/iurati/⁊ examinati ante litiſconteſtationem ad inſtantiam opponentis non probauerint dictas exceptiones: iterum circa merita cauſe(oppoſitis illis exceptionibus vt peremptorijs) poterunt ijdem teſtes ⁊ alij ab eodem produci ⁊ ad eius petitionē examinabuntur ⁊ publicabuntur. Quia * ꝓductio ⁊ publicatio atteſtationum facta in iudicio ſummario non nocet plenario.c.veniens el.ij.s̃.de teſtib.⁊ in.c.ſolite.s̃.đ reſtitu.ſpolia.l.ſi iudex.ff.de his qui ſunt ſui vel alie iur. ⁊.l.ſi quis a liberis.§.ſi vel parens.ff.de liber.agnoſcen.

¶Et per hec videtur fruſtratorius modus noſtre tempeſtatis iudicum qui reſeruant actiones ⁊ exceptiones partibus:quia videntur reſeruate a iure communi/dic tamen ꝙ hoc faciunt ad cautelam licet non ſit neceſſe/facit tex. in.c.querelam.s̃.de elec.⁊.c.cum olim.s̃.de cauſa poſſeſſio.⁊ proprie.facit etiam regula iuris/non mutat ſubſtantiam rerũ * non neceſſaria verborum multiplicatio.l.pediculis.§.Labeo.ff.de auro ⁊ arg.lega.no.idem Petrus con. ccclvj.col.ij.quia preſupponitur.

¶Quando autem dicatur in promptu ⁊ incontinenti probari dico ꝙ quando excipiens dicit ſe non fuiſſe citatũ vel illum qui egit non fuiſſe procuratorem/vel aliud ſimile qđ appareat ex inſpectione actorum no.do. Bertrandi in.iij.

parte consi.cxxvij.nu.lij.non puto q in vim.

¶ Et quādo ꝓponitur exceptio cōtra sentētie executionē an debeat ꝓbari incontinenti/vide per Alex.in consi.lxj. col.fi na. Et si puto.vol.iij.

¶ Habeo ⁊ aliud simile in ꝓposito quod idē Alex.in con. lxxiij.in fine videtur/eo.vol.iij.citat: q quando diximꝰ q

5 sententia * lata sub conditione tenet/nisi per appellatio nem rescindatur.l.prima.§.biduum.ff.quando appel.sit/il lud verum est in conditione extrinseca vt si nauis ex asia venerit secus in conditione intrinseca q̄ illam oportet ve rificari post sententiam incontinenti/alias non tenet. glo. in.l.cum iudex.C.de senten.⁊ interlo.Jo.de imola.in.l.qui rome.§.augeriꝰ.ff.de ver.obliga.ratio quia tunc sententia dicit̄ incerta/⁊ ꝓpter incertitudinem vitia t̄.l.fi.C.de sen ten.que sine cer.quāti.ꝓfer.ad idē Paul. de castro.in.l.cō tin uꝰ in princ.ff.de ver.obliga.vbi dicit q sentētia potest ferri sub cōditiōe intrinseca dūmō incontinenti impleatur.

¶ Pone licet iudex ipse iudicauerit hoc modo / condemno te ad dandum.x.titio si titius probabit/an valeat / dicit se de facto respondisse q non:quia ista conditio non potest im

6 pleri incōtinenti lata sentētia/cum * incontinenti dicatur anteq̄ diuertat̄ ad actus extraneos.d.l.cōtinuus in p̄ric. Sed productio testium ⁊ instrumen torum/non potest fie ri incontinenti anteq̄ diuertatur ad extraneos actus se cus in conditione si iurauerit/ita dicit tenere Bar.in.d.l. cū iudex/⁊ Bal.ibi ⁊ in addi.ad specul.in tit.de sentē.pla. in.vij.col.versi.c.an valeat hec sententia condemno te si ac tor iurauerit. Probus.

7 c ¶ Incontinenti. Adde * idē esse dicere incōtinenti / q in actu se simul tenenti:sicut alias dicitur de cōtinētia cause l.nulli.C.de iudic.l.prima in fine.ff.de solutio. Maria. So zi.consi.lxvj.col.ix.frustra.

¶ Uide que dico in sequen.in verb.prescriptionē. Et quid dicat̄ incontinenti factum vide ꝑ hiero.de tortis in suo cō si.col.ix.quod reperies post cōsi. Antho. de Butri . ⁊ que dicit Alex.in con.xciiij. clarissime.vol.iiij.Probus.

8 d ¶ Deducatur. Adde q omnis * exceptio que impedit li tis ingressum/impedit cō promissum. Bal.in.l.penul.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Bal.Saly.Ang.⁊ moder.in.l. fratris.§. de transactio.tradit Sozi.cō.ccuj.col.iiij. vers. circa secundā difficultatē capiendo primum/vide Alex.cō silio.lxij.in causa ⁊ lite vertente inter xp̄oforum . vers. iij. q statutū vol.vij.vbi dicit pꝰ Bal.i.l.postq̄ liti.C.de pac. q etiam si opponatur exceptio ꝑemptoria/q̄ alias non cō sueuit impedire litis ingressum/tandem si de dicta excep tione ꝑemptoria cōstet ꝑ narrationem actoris / semꝑ talis exceptio impedit litis ingressum/Allegat.l.cū precū . C. de liber.cā q̄ seipsum excludit agens.l.si procuratorio.§. si alius.ff.q̄n appel.sit. Probus.

9 e ¶ Prescriptionē. Hic deducā vtrum exceptio * prescrip tionis impediat litis ingressum. Et q̄ hic Jo.mo . nō in sistit:ideo ꝓ huius.q.decisione breuiter dico / q impedit: tex.videtur formalis in.l.fi.ff.ꝓ suo/ibi vt aliquis litiū fi nis esset:vbi Bar.adducit.ꝓ hoc.l.omnes.C.de p̄scri.xxx. anno.vbi ꝓhibetur moueri lis in tuto.p̄scrip.⁊ibi no.Bal. ⁊ Saly.tenet Alex.de imola cō.ccxiij.viso ⁊ opportune di scusso ꝓcessu/col.j.in.ij.volu.hanc cōclusionē firmat Pre po.Alex.in.c.si quis per triginta circa finē prime col. ⁊ in princ.ij.col.in titu.si de feudo fuer. cōtro.dicēs q est exce ptio litis finite:⁊ q potest opponi tam ad ꝓcessum q̄ ad merita/vltra ꝑpo.⁊ Feli.ī loco stati allegādo adde tex.for malē.in.l.sicut in fine ibi nulli litem mouendi vlteriꝰ facul tatē patere cēsemus/quē ibi Bal.no.col.ij. dicens casum esse rotundum.C . de p̄scriptio . xxx.anno.qui exp̄sse tol lit facultatem mouēdi litē cōpleta p̄scriptiōe etiā si legis ignorātia excusare tētauerit no.late Bal.in.l.fi.in.xlij.op po.C.de edict.diui.adri.tollen.vbi inter alia dicit/q si lex ꝓhibet ⁊ ānullat talis exceptio impedit litis īgressum : et perpulchre idē Bal.in repet.l.ij.circa.xx.col.ff.de iureiu. Declarās ad extēsum/q̄n possit opponi p̄scriptio statuta ria/⁊ pōderat diuersa verba statutorū vt si dicat nō audia tur ista impedit litis ingressum.Secus si dicat non possit exigere/vel similia verba que impediunt a sententia obti nenda:vt ibi latius per eū:vide Calca.cōsi. lxxiiij. nu.iiij. ⁊ Decium con.cclxxj.col.iij.versi.Sed supradictis/viso ꝓ cessu:vbi intentū cōprobat/pro quo adde Maria.Sozi.cō si.xxxviij.col.penul.pro decisione/⁊ ibi vide exceptiones a lias litis ingressum impedientes.

¶ Hanc conclusionem etiam firmat Fely.in rub.de p̄scrip. s̄.col.iiij.versi . fallit /vbi videtur eam limitare duobꝰ mo dis primo vt ꝓcedat q̄n exceptio p̄scriptionis opponitur ad impediēdum processum. Secus si ad merita cause op ponatur iuxta no.per Bar.in.l.cum querebatur.ff.iudica. sol.⁊ per Doct.in.l.nam.⁊ postea in princ.ff.de.iureiurā. et per Docto.hic.

¶ Secūdo limitat:dūmodo sit liquida ex solo lapsu tēpo ris vel stati liq̄dabilis s̄m Bal.in.l.si is quē. C. ne de sta. defuncto.⁊ per illum tex.sentit Bar.in.d.l.fina.ff. ꝓ socio. Pro his adduco notata ꝑ Bal.⁊ Sali.in.l.neq̄.C. de cō

10 pensa.Quod paria * sunt q aliquid sit liquidū/ vel possit cito vel de facili liquidari / per.l.fi.C.de cōpensatio. refert Alex.de imola con.cj.sup quo quesito.vol.iiij. De hac ꝓ batione incōtinenti adducta:vide tu Bar.⁊ alios in.l.iiij. .§.condemnatum. ff.de re iudic. Archid. in. c. vt circa.s̄.de electio.vbi dicit q omnis exceptio ꝑemptoria/ etiā nō no toria impedit litis i ngressum/si opponens offerat se incōti nenti ꝓbaturū.l.iij.§.ibidē.ff. ad exhiben.quod dictum di cit sing. Panor.in.c.super literis.nu.viij.s̄.de rescrip.illud tamē(licet verum)a multis mordet̄ prout ibi dicit vide Ol dra .cōsi .cvj.quod incipit qd̄ litera executoria in fine:vbi dicit in ꝓposito. Q̄d q̄n ꝓbatiōes fiūt in prōptu ⁊ offerūt̄ nō videt̄ esse iudicatū imo negari potest esse iudicatum . ad quod.l.post iudicatū cum ibi no.ꝑ glo.sup ver.subesse possit ff.de transactio.vide etiā Roma.cō. ccxliij. in fine ꝓ eui dentia dicendorum / quod verificatur ꝑ id tritum in iure

11 hodie * cōstat hodie agatur/dicit text . in.l.si is a quo in princ.ff.vt in possessio.leg.vbi tex. sin.ꝓ intēto nr̄o vbi ita pūctualiter sūmat Bar.q exceptio requirēs altiorē inda ginem/⁊ que alias opponi non potest/tūc licite opponitur cum offert se opponens eandem incōtinēti ꝓbatu ꝝ : ⁊ ibi glo. idem dic si in breui tēpore:cum idē videatur incōtinē ti/⁊ breui tēpore testatur glo.ij.in.c.p̄terea de eta.⁊ quali ta.ordinā.vide Areti. con. xcix. quod exorditur/clarissime doctor/⁊ eundē Alex.cō.clxvj.in fi.viso pūcto/volu.ij.vbi

12 dicit/q̄n * intelligatur potuisse de facili:vel cito liquidari cōmittitur iudicantis arbitrio.Cy.in.l.fi.in.iiij.q.C.de cō pensa.cum alijs ibi per eū adductis/ Themati adde Nea poli.deci.lij.in causa illoꝝ de vespulis. Probus.

f ¶ Iste exceptiones. Aliā secundū Maria.Sozi.consi.38.

13 col.viij.pro decisione adde videlicet q notoria * iniusticia litis impedit ingressum/⁊ compromissum quod cōprobat la te/subdens vnū quod notorie calumniose agētem/nō solū potest pars ab ingressu litis repellere : sed etiā potest iu dex parte non petente:facit quod dico in capitu. Romana in ver. rem iudicatā de appella. ¶ Item adest notandū in proposito q quando periculum aliter reparari non po test:exceptio admittitur vbi alias non admitteretur:istud late firmat Alex.in con.xvij.numero.iiij.requisitus/ volu mine.iiij. Probus.

g ¶ De iudicato. Uide Alexan.in consilio.xciiij.in princi.in causa/vol.ij.vbi ponit exceptionem a regula tex.nostri:vi delicet quando rescripto principis mandatur cum clausula non obstante tali sententia transacta in rem iudicatā.l.fi na.⁊ ibi no.C.senten.rescindi non posse ⁊.l. causas cum ibi no.C.de transactio.idem Alex.in con.sequen. Probus.

h ¶ Nil amplius. Uerum dic directe:secus indirecte/quia si fiat denūciatio de periurio:⁊ reperiatur pelerasse/ tunc re tractabitur et contra eum fiet condemnatio propter peni tentiam agendam quia non dimittitur peccatum nisi resti tuatur ablatum:pro quo vide glo.in.c.nouit in ver.iudica re.s̄.de iudic.⁊ Panor.in.c.ea.s̄.de senten.excommunica.

14 ⁊ sic habes casum * in quo admittitur indirectum ⁊ non di rectum/contra regulam quam citaui in.c.nemo in versicu. Si enim fateamur.s̄.de elec.q id quod directe fieri nō po test:per indirectum non admitti.

¶ Et pro intento nostro habeo quod not. Jannes And. ⁊ docto.in.c.cum nobis.s̄.de prescriptio. Quod possunt fie ri instrumēta solutionis mercedis ⁊ pensionū/ ex quibus ꝓ batur perceptio fructuum/⁊ sic possessio/vnde concluditur q directe non probatur possessio: sed probatur actus pos sidēdi/ex quibus indirecte possessio probatur que resultat ex illis actibus:tradit ⁊ latius Sozi.con.ccv.difficultas.

¶ Et pro his que in princi. apostille dicimus: vide que la te tradit idem Sozi.consilio.ccxix.circa primā/vbi late di scutit quando iudex possit impartiri officium suum ad pri uatam vtilitatem. Probus.

i ¶ Et ipsam finiuit. Et sic dicuntur eorum propositiones questiones preiudiciales de quibus per Do.consi.lxvj.pro declaratione. Probus.

15 k ¶ Ante litem contestatā. Adde ante quā litē/exceptio * inadmissibilitatis debet opponi/postea vero non:⁊ sic non potest opponi in causa appellationis per regulam q si ex

ceptio q̄ debet opponi ante litem cōtestatā/ꝛ nō est opposita in causa principali nō potest amplius opponi in causa appellationis tex.sing.q̄ non est alibi in.l.ita demum ꝛ ibi scrib.C.de ꝓcura.no Alex.con.lxxiij.in causa appellationis:col.j.vol.vj. Idem dicit Alex.de petitione cautionis vt debeat peti ante litiscōtestationem nō post: con.176. in fi.visis narratis.vol.vij. quod potest intelligi si potuit petere ꝛ ꝓponere alias secus:debuit tñ hoc in casu impedimenti/publice ꝓtestari ꝙ per eum nō stabat quominus id faciebat.c.si iustus.§.de appella.l.ij.C.de his qui per met.iudic.non appel.late per eundem Alex.con.cxiiij.nu.iiij.visa scripturarum.volu.v.Probus.

l ¶Reo confitēte.(Quod potest tripliciter fieri/ore rei euidentia/ꝛ contumacia)no. Neapoli.decisio. cxcj. in fine abbas. Probus.

m ¶Non fit litiscontestatio. Adde ꝙ etiam per positiones/ꝛ responsiones ad eas factas non inducitur litiscōtestatio. c.dudum el.ij.§.de elect.firmat Dec.consil.ccclj.nu.vj.ꝛ ꝓtenui/non fit etiam per confessionem factam ante libelli oblationē no. Panor.in.c.prudētiam.§ sexta.nu.vij.de offic.deleg.alleg.glo.in dict.ca.dudum.ꝛ in.l.prima.C.de confessis. Probus.

¶Bonifacius octauus. Cap. ij,

SI oblato ab actore libello ex parte rei exceptio peremptoria ꝓponatur, nequaquā per hoc litis contestatio intelligitur esse facta. ¶Imo ea nō obstante, nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt, fieri oportebit eandem.

SI oblato, Hec decretalis ꝛ eius ratio sumūtur. §.eodem.c.primo. ff.de exceptio.l.non vtiqꝫ.j.hoc.lib.de reg.iur. exceptionem[facta].j.de dolo.ꝛ cōtuma.ꝑ ut ꝛ aucten.de exhib.ꝛ itroduc.reis.§.suscepto colla.v.Sol.contra istas opiniones facta est hec decretalis/ꝛ dic:vt in.d.c.prout factā fuisse litis contestationē[impediunt].supra eodem capitulo primo. Joannes Mona.Cardinalis.

¶De iuramento calumniæ Rubrica.

LIte contestata:iuramentum calumnie est prestandum:vt timore iuramenti contentiosa litigantium instantia compescatur. C.eo.l.prima vnde subijcitur rubrica de iuramento calumnie s.vitande non committende ꝛ que capitula comprehendat iuramentum calumnie.not.supra eodem capi.primo. Joannes Mona.Cardinalis.

¶Bonifacius octauus Cap. j.

SI de calumnia seu de veritate dicēda in primo litis exordio nō iuretur(vt debet) poterit postmodum in qualibet parte litis iurari, cum huiusmodi iuramenta præstari ab initio de substātia ordinis iudiciarij non existat. ¶Propter omissū

quoque tacite in tota causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus alias factus legitime nō est nullus nec etiam adnullādus. ¶Quāuis in causis spiritualibus(in quibus debet de veritate dicenda iurari)canones non indicant alicui calumniæ iuramentum,nos tamen(quia frequēter calūniari videmus in ipsis)vtile reputamus quod simul(sicut plærique obseruāt)tam de veritate dicēda quam de calumnia(vt via præcludatur calumnijs)iurari debeat in eisdem.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 In causis spiritualibus/nedum de veritate dicenda/sed de calumnia est iurandum.
Exordium litis/proprie dicitur litiscontestatio/ vel alijs modis hic descriptis.
2 Juramentum calumnie prestatur vt via malicijs ꝓcludatur.

¶Summarium domini philippi Probi,

1 Verbum agere denotat tempus post litē contestatam.
2 Tempus instantie incipit currere a tempore litiscontestate.
3 Abrogatio legis quo ad iuramentū calūnie prestandum an fiat temporis cursu.

SI de calumnia, Hec decretalis habꝫ tria dicta. Primum hoc iuramentum qualibet parte litis potest prestari. Secundum hoc iuramentū omissum/ꝓcessum habitum non ānullat. Tertium in causis * spiritualibus nedum de veritate dicenda:sed de calumnia est iurādū[exordio]Exordiū litis ꝓprie dicitur litiscontestatio [a] vt hic ꝛ in auten. de litigiosis.§.si vero initium col.viij.potest etiam dici exordiū litis citatio:vt hic quo ad perpetuandum rescriptum/ potest etiā dici exordium/quo ad faciendam rem litigiosam vt no.§.de offi.deleg.c.super questionum.§.primo[precludatur]Nota hoc iuramentum * hic prestari vt via malitijs precludatur.j.c.proximo/in fine.

¶Et hec ratio fuit quare a principio hoc iuramentum nō fuit de substātia ordinis iudiciarij:sed hominū succrescente malitia ad finem imponendum litigijs hic fuit prouisuꝫ. C.eo.l.ij.§.si autē[iurari]Cōtra.§.eo.literas Sol. hic nouum ius/illud vetus.

¶Vel dic iuramentum calumnie in causis spiritualibus principaliter non prestari vt ibi:sed subsequenter/sic malitia [b] hominum succrescente vt hic. Joan.Mo.Car.

a ¶Dicitur litiscontestatio. Et diximꝰ agere tunc/nam verbum agere * denotat tempus post litem contestatam. Specula.in ti.de cita.§.dicitur versi. Et nota/ꝛ insti. de exceptio.§.primo in fi. ita refert do. Bar.de chassaneo con.primo.§.cōtrarium tamē mihi videtur nume.xl.hinc Paul. de castr.consi.ccciij.nu.iij.super primo dubio/in prima parte dicit ꝙ tempus * instantie incipit currere a die litiscontestationis.l. properandū post princ.C.de iudic.quod verum in ordinarijs iudicijs in quibus lis cōtestatur:sed in executiuis/summarijs/vel extraordinarijs incipit tempus instantie a die mote controuersie secundum Cy.qui ita no.in.d.l.properandum in princi. per.l.penul.de naufrag.lib.xj.C.vide Maria.Sozi. consi. xcv.capiendo primum ꝛ que dico in.c. is cui in verbo executionem de senten.excommunica. Probus.

b ¶Sic.Licet hoc iuramentum a longo tempore non fuerit prestitum:tamen propter hoc non videtur * .l.abrogatio ꝑ

consuetudinem inducta/per ea que tradit Alexan. in consilio.xlv.colū.ij.visis attestationibus/vol.ij.vide quē dico in.c.j.in ver.non sunt species de confes. pro Alex. facit.l. vulgata. C.de heretic.⁊ manich.arriani / que dicit quod lex semper stat in virili obseruantia: ⁊ hoc intellige quādo non vsus habet implicitum actum affirmatiuum contrariū legi: secus si habet/pone instantiam: ius disponit diuidi hereditatē inter filios equaliter. l.inter filios. C.familie ercis.l.fi. C.de lib.preteri. Sed tamē fuit diu obseruatum ꝙ non diuidatur sed assignetur in totum primogenito: tunc quia iste vsus habet actum affirmatiuum cōtrarium legi per talem non vsum tollitur lex et inducitur consuetudo. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.ij.

IN appellationis causa quanquam in principali iuratum fuerit prestari iubemus iuramentm calumuiæ, Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus obseruari,

¶Procuratores quoque qui post iuramentum calumniæ deputantur teneri volumus(vt calumnia vitetur ab ipsis)ad subeundum huiusmodi iuramentum etiam si a suis dominis quid ponere aut respondere,seu agere debeant sint instructi. ¶In omnibus autem causis nedum ante,sed etiam postquam lis fuerit contestata siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis,potest iudex a partibus exigere iuramētum malitiæ quoties viderit expedire.*

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Iuramentum malitie est prestandum / quotiens iudici videbitur expedire.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dominus non tenetur iurare de calumnia/qn̄ agitur contra vasallum:bene tamen vasallus.

2 Vassallus semper habet cogitare dominum suum esse bonum ⁊ sanctū/sicut libertus dominum/quia vassallus liberto equiparatur.

IN appellatiōis. Hec decreta. habet tria dicta que clara sunt[malitie]licet iuramentū veritatis dicende ⁊ calumnie sit cōe/primū in spūalibus secundū in ciuilibus questionibus. 1 Hoc tamen iuramentum * malitie communi⁹ est prestandum a/vt quotiens iudici videbitur expedire b.s̄ de elec.c.cum dilectus.§. nos vero. ĩ.de restitu.spolia. literas circa finē ⁊ etiam quandoq; probatur per solum iuramentū.ĩ. de exceptio.pastoralis in fine.s̄.hoc lib.de elec.vt circa.§. super hui⁹. Ioan.Mona.Cardinalis.

a EST prestandum. Excipe in domino/q2 quādo agitur inter dominum ⁊ vassallum/ domi 1 nus non tenetur * iurare de calumnia sicut tenetur vassallus.c. primo.§. in quibus de consuet.recti feudi. Bal.in.c.primo.§.sin autem de controuer.inuestitu.ratio videtur

2 q2 * ipse vassallus semper debet cogitare dominum suum esse bonum ⁊ sanctum/sicut libert⁹:vt in.l.honori.ff. de obseq.a liber.pa.prestan.q2 doctores equiparant vassallum liberto.notāt Neapo.decisio.cclxv.col.v.illustrissime/vbi subdunt in proposito ꝙ vassallus non potest agere contra dominum de dolo/nec etiam excipere de dolo/ sicut agit ⁊ excipit dominus contra vassallū de dolo argu.l.apud celsum.§.aduersus parentes.ff.de dolo iuncta. leg.iij. C.de arbitr. Probus.

b ¶Expedire. Non solum per partem:verum equidem per procuratorem/licet principalis iurauerit:quia ipse calumniare potest sicut dominus/⁊ quando scit dominum suum deierare seu habere malam causam/ ipse deierare non debet imo in quacunq; parte litis veniat mala fides: debet desistere:⁊ vlterius eam non prosequi. Notant domini de Rota in no.decis.xxxvij.quidam pcurator. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.iij.

NVllam tibi iudex iniuriam fecisse cēsetur,qui procuratorem tui aduersarij cōstitutum ad causam habentē super hoc speciale mandatum admisit ad præstādum in ea calmniæ iuramentum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Causa multipliciter accipitur vt hic.

2 Causa potest esse sine ratione sed ratio non potest esse sine causa.

3 Causa vnde dicitur.

4 Prestatio iuramenti de calūnia requirit speciale mādatū.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quelibet dispositio surgens ab alio/vt a causa illius existentiam presupponit.

NVllam, Contra.s̄.hoc lib.de iudic. iuris in fine:sed dic vt ibi [ad causam.]

1 ¶Nota ꝙ causa * multipliciter accipitur ⁊ causa est animi impulsus ad aliquid agēdum:sic accipitur.ff.de postul.l.j.§.sexū.

¶Sed ratio/est gerendorum ordo ex cau 2 sa venientiū:vnde causa * potest esse sine ratione/ sed ratio nō potest esse sine causa verbi gratia/ aliquis pro causa allegat id quod non est sufficiens: dico ꝙ est causa/sed non est ratio:sic accipitur.ĩ.de spon.c.j. Item causa est secundū a artistas/ad cuius esse sequit̄ aliud a: ⁊ iste cause sunt quatuor/due essendi ⁊ due fiendi vt not.s̄.hoc lib. in proe. Et sic causa est propter quod vnumquodq; fit. Et sic causa di 3 citur * a chaos/quod fuit principium omnium rerum iuxta illud Ouidij. Rudis indigestaq; moles quā dixere chaos.

¶Causa etiam dicitur modus quidam seu forma iudicij/ ⁊ tunc sic diffinitur causa est de preteritis accidens suasio: vt cū dico lego vxori mee que eius causa paraui.ff.de aur. ⁊ arg.leg.quintus.⁊.ff.de cond.indeb.l.damus.

¶Alio modo causa dicitur facti explicatio.ff. ad.l. aquil. si ex plagis.§.incliuo ibi ius ⁊ iuris responsio positum est in causa/hoc est in explicatione facti.

¶Item alio modo insti.de actio.§.huic autem: versi. plus petitur causa:hoc est contractu qui est causa agendi.

¶Alio modo dicitur causa secundum Tulliū/ res in se habens controuersiam in dicendo positam cum certarum interpositione personarū/sic accipitur. C.de transac.causas.

¶Dicitur etiam causa a casu quo venit. Est enim causa origo ⁊ materia negotij que dum proponitur causa est.ĩ.de ver.sig.forus:sic accipitur hic[mādatū] Nota prestatio * 4 hui⁹ sacramēti spēale mādatū exigit ⁊ multa alia. Io.mo.

a Sequitur aliud. Uidetur facere ad hoc quod citat Cardi. consilio. xxix. nume. xviij. punctus questionis q regulariter qlibet dispositio * surgens ab alio: vt a causa/ illius existentiam presupponit. Ita q sublata causa vel non ente seu non vera/ effectus non inducitur vel aufertur. C. si contra ius vel vtili. publi. l. 2 si legibus/ 2 hoc quado causa est inducta substantie. Probus.

De restitutione spoliatorum. Rubrica.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Inter alias causas/ preceteris causa spoliationis est multipliciter priuilegiata.

1 Quia In causis est iuramentum prestandum vt. §. titulo proximo per totum. Et inter * causas alias pre ceteris/ causa spoliationis est multipliciter priuilegiata argu. §. eo. in literis. 2. iij. q. prima episcopi. Ideo primo de restitu. spolia. subijcit. Jo. Mo. Car.

Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap. j.

Frequens et assidua nos querela circumstrepit, quod spoliationis exceptio nonnunquã in iudicijs calumniose proposita causas eccl'iasticas impedit, et perturbat. dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit, et sic intermittitur, et plærũque perimitur causę cognitio principalis, et ppterea nos, qui voluntarios labores appetimus/ vt quietẽ alijs pparemus, finem litibus cupientes imponi, et calũniæ materiã amputare ¶ statuimus, vt in ciuilibus negotijs spoliationis obiectu, quæ ab alio, quam ab actore, facta proponitur, iudex in principali pcedere nõ postponat. Sed si in ciuilib9 ab actore in criminalibus autem se spoliatum reus asserat a quocunque infra quindecim dierum spatium post diem in quo proponitur, quod asserit, cõprobabit. Alioquin in expẽsis, quas interim actor ob hoc fecerit, (iudiciali taxatione p̄habita) condemnetur. Alias, si iudici æquum visum fuerit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cum criminaliter accusatur. Qui tota sua substãtia, vel maiori parte ipsius se per violẽtiam destitutũ affirmat, & scdm hoc loqui canones sano credẽdũ est intellectu. Quia nec nudi cõtẽdere, nec inermes inimicis opponere nos debemus. Habet enĩ spoliat9 priuilegiũ vt nõ possit exui iam nudatus.

¶ Solet autem inter scholasticos dubitari, si spoliatus a tertio de spoliatione contra suum accusatorem excipiat, an ei tempus a iudice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret, ne forte sic velit existere, vt omnen accusationem eludat, quod satis æquitati, & iuri cõsonum æstimamus, quod si infra tempus indultum restitutionem nõ petierit, & causam, cum potuerit, non ducat ad finem, non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari.

¶ Ad hoc sancimus vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel econtrario nullatenus opponatur.

Summarium Domiui Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Si spoliationis exceptio calumniose preponatur/ eidem calumniose obuiatur.
2 Nullus alterius odio debet pregrauari.
3 Accusatus amicis indiget.
Homines communiter sequuntur formam/ non naturam.
4 Grauis causa potest dici quãdo de omnibus bonis/ vel maiori parte est.
5 Notitia legis abrogate bona est/ que allegari potest propter eius rationem.
6 Accidens a subiecto non nominatur/ nisi adsit in toto vel maiori parte.
Jus est interpretandum/ vt non sit instrumẽtum deceptionis vel malitie.
7 Accusatores eo ipso inimici presumuntur.
8 Quis inuitus aliquando agere compellitur.
9 Agens nomine ecclesiastico/ non agit iure suo/ sed nomine ecclesie.
10 Res ecclesiastice dicuntur publici iuris seu diuini.
Compensatio non fit de publico ad priuatum / nec de vna actione ad aliam.
Res priuate proprie dicuntur/ quia a priuato haberi possunt: 2 ecclesiastice que non cadunt in laicum.

Summarium Domini Philippi Propi.

1 Admittens exceptionem de proprietate/ renunciat priuilegio/ q spoliatus ante omnia venit restituendus.
2 Ratio potius habetur in consideratione q̃ autoritas / et verba/ 2 hoc quando est expressa.
3 Sufficit q dispositio legis sit rationabilis in sua generalitate.
4 Appellatio non debet esse vinculum iniquitatis/ sed presidium innocentie.
Priuilegium quando dicatur flebile.

a Frequens, Hec decreta. loquitur de spoliatiõe posita in mediũ exceptionis a. Et habet. v. dicta. Primo proemiũ ad dicenda ponit secundo ver. [statuimus] in ciuilib9 de exceptione spoliationis facta: tertio ver. sed: si in criminalibus de eadem exceptiõe spoliationis statuit: quarto. §. illud quinto. §. solet: sexto. §. ad hoc primo tribus tacitis questionib9 responsum tribuit [frequens] in hoc notat actuum frequentiã [assidua] in hoc notat temporis cõtinuationẽ [circũstrepit]. i. circum circa strepitum facit [spoliationis] Et sic spo1 liationis * exceptio calumniose proponitur/ 2 ideo calũniob se obuiatur b vt hic/ 2. j. de exceptio. pia idem in peremptoria. j. de dolo 2 ptuma. finẽ [itermittit]. i. progat [labores]

hoc.sumitur auten. vt diui. iussio. colla. viij. ꝛ arg. ṡ.hoc libro in prohemio [amputare] ꝛ audaciã per condemnationem expen. ꝛ per alios modos. j. de penis calumniam [ab actore] esset eñ iniquũ ꝙ reus exciperet cõtra actorẽ 2 de spoliatione ab alio facta. Cũ nullus * alterius odio debeat pregrauari. C. de inoffi. testa. l. si quis in suo. j. de his q̃ fiũt a maiori parte capi. quesiuit. C. penis. sancimus. j. hoc lib. de regu. iur. nõ debet [nõ postponat] cognoscẽdo ꝛ diffinitẽdo/ nõ tamẽ exequẽdo/ cum nõ sit in quo fiat executio cũ a tertio reus sit spoliatus. Ideo restitutio ipsi9 est expectãda. ṡ. eo. cũ olim. ij. ¶ Sed si [a quocũqꝫ] ꝛ est ratio 3 huius casus ad preceden. Quia accusatus * amicis indiget ꝛ multi assisterẽt restituto qui deficerẽt spoliato. Naz regulariter hoĩes sequũtur formã nõ naturã arg. xj. q. iij. pauper. Unde Ouidius in fastis in princ. Dat pretiũ mores ꝛ donat cẽsus honores. Arbor dat flores flos fructus fructus odores/ Census amicitias/ pauper vbiqꝫ iacet. [xv. dierũ] artatur ergo hoc tẽpus ꝓbãdi timore calũnie. j. hoc lib. de exceptio. pia. §. si quis. j. de sentẽ. excõic. solet. ¶ Sed nũquid hec dilatio potest a iudice ꝓrogari/ dico ꝙ sic ex causa: saltẽ ex clausula gñali. Si qua mihi iusta causa videbitur. ff. ex quib. caus. maio. l. j. ad finem. Sed nõ est ꝓprie ꝓrogatio tũc: vt. ff. de minori. l. qđ si minor. §. restitutio [post diẽ]. Sic dies in quo ꝓponitur excõicatio subtrahitur: vt. d. ca. pia [Alioquin]. i. si exceptionẽ spoliationis obiectam nõ ꝓbauerit [interim] pẽdente dilatione in qua impeditus est ꝓcedere in principali arg. ṡ. de ꝓcura. auditis [ob hoc]. j. hoc lib. de dolo ꝛ contuma. actor [ꝓhibita] nota. ṡ. ꝙ met. causa. c. vlt. [puniẽdus] ad arbitriũ presidẽtis. ṡ. de off. deleg. de causis in fine [maiori parte] hec po- 4 test dici * grauis causa: que est de oĩbus bonis/ vel maiori parte arg. ff. de excusa. tuto. ꝓpter litẽ insti. de excu. tuto. §. Item ꝓpter litem/ ꝛ licet. d. ll. corrigãtur per autẽ. vt 5 hi qui oblig. §. ij. iij. iiij. colla. v. Noticia * tamẽ legis ab- c rogate bona est/ que allegari potest ꝓpter eius rationẽ [c] insti. de testa. in princ. ꝛ. ṡ. de iudic. nouit. §. j. ꝛ est equa hec 6 interp̃tatio: cũ accidẽtia subiecta nõ denominẽt * / nisi adsit in toto vel in maiori parte arg. ff. de lega. iij. legatis seruis. §. si vnus/ ꝛ no. j. hoc lib. de vb. signi. sicut [destitutũ]. i. spoliatũ [intellectu] ꝛ est notatu dignũ ius cõditũ: sic est d interpretãdũ/ vt nõ sit [d] instrumentũ deceptionis vel malicie/ ꝛ ideo q̃ꝫ cito per ius ꝑcipitur/ aperitur via ad maligñãdũ/ ꝛ illud ius interpretandũ/ vt casum verisimilem cõprehẽdat/ vt hic. ff. ad exhibẽ. l. penul. xxij. q. ij. c. ne q̃s arbitretur in fi. C. mãda. l. ab Anastasio in princi. j. hoc lib. de exceptio. pia in princi. [nudi]. iij. q. ij. c. oportet [cõtẽdere] i. in iudicio conueniri ꝛ criminaliter accusari [inermes]. i. rebus nostris oĩbus vel maiori parte ipsaꝝ spoliati [ini- 7 micis]. i. accusatoribus qui eo ipso * inimici ꝓsumũtur. j. de accusa. meminerim9. ṡ. eo. ¶ Itez cũ quis [spoliatus] ij. q. ij. nullus potest [priuilegiũ]. i. defensionez que sequiꝶ/ e ꝛ dic priuilegiũ [e] flebile quod sequiꝶ ꝛ habetur. ff. de furt. Itaqꝫ in princi. [nudatus] ꝛ sic spoliatus. iij. q. j. epi. ꝛ. q. ij. cũ eccľie [de spoliatiõe] facta ab alio q̃ꝫ ab accusatore [excipiat] criminaliter accusatus [Ei]. i. accusato ꝛ spoliato [indulgeri] si petat: vel assignari si nõ petat [existere] cum nõ vult recuperare res cũ sibi offeruntꝶ/ vel quãdo nõ agit cũ potest [quod] scilicet vt dictũ tempus sibi a iudice assi- f gnetur. [Equitati [f]] que sequẽda est. C. de iudic. placuit. ¶ Quod si [petierit] cũ potuerit/ vt sequiꝶ [causam] spoliationis cõtra tertiũ [ad finẽ] excusantur tñ si ꝑ iudicẽ steterit autẽ. vt spõsal. largi. §. hoc quoqꝫ sancimus colla. ix. 8 ¶ Et sic nota ꝙ quis * inuitus agere cõpellitur/ regulariter cõtra. C. vt nemo inuit. agere vel accusa. coga. l. j. precedentia tamẽ ꝛ subsequẽtia vel malitia que timeꝶ/ vel aliud extrinsecus operãs: facit/ vt nemo agere vel accusare cõpellaꝶ/ vt hic/ ꝛ. C. de ingen. ꝛ manu. l. diffamari. j. de ꝓba. licet. j. hoc libr. de appel. legitima in fine. ff. de optio. lega. mãcipioꝝ [spoliationis] cõtra accusatorem obiecte [deinceps]. i. termino elapso [accusari]. i. accusatione ꝓcedi. ṡ. de offi. ordi. irrefragabili. §. excessus. j. de exceptio. pastoralis. j. de appel. personas/ ꝛ. ca. cũ sit Romana. ꝛ. ca. oblate. 9 ¶ Ad hec [opponatur.] Et est ratio/ agens * noĩe ecclesiastico: nõ agit iure suo sed eccľie noĩe. ṡ. de dilatio. litere. Sed agens super re sua priuata nomine suo agit/ vnde sicut ꝓcurator agẽs noĩe alieno nõ posset excipere de iure suo/ sed de iure noĩe dñi cuius habet exercitiuz nõ dñiũ sic 10 nec hic arg. ff. de excep. doli si ꝓcurator. ¶ Itẽ * res ecclesiastice dicunꝶ publici iuris seu diuini. C. de sacrosanc. ec- g cle. l. vlti. ff. de iusti. ꝛ iure. l. prima. §. publicum. Et sic ꝫ de publico ad priuatum non fit compensatio/ nec de vna actione ad aliam vt. C. de compensa. l. prima ꝛ. iij. sic nec hic exceptio. ¶ Sed quero nunquid per hunc. §. corrigitur. ṡ. de ordi. cogni. c. cum dilectus/ vbi agebatur inter perso- h nas ecclesiasticas ꝛ seculares: dic ꝙ h nõ quia vtrobiqꝫ cõtẽdebaꝶ de tẽporalibus que possunt cadere in istũ vel illũ: 11 ¶ Et dicuntur * ꝓprie res priuate/ q2 ipse a priuato haberi possunt: sed proprie hic vocantur res ecclesiastice q̃ non cadũt in laicũ/ vt decime ꝛ alia spiritualia arg. ff. de lega. iij. hoc legatũ/ ꝛ. ff. de auro ꝛ arg. lega. quintus. Jo. mo. C.

a 1 IN modum exceptionis. Contra quem si patiaris ꝙ admittatur * exceptio de proprietate renũciasse videris priuilegio iuris: quod vult: ꝙ spoliatus ante omnia venit restituẽdus. c. primo vbi Panor. ṡ. hoc tit.

¶ Et ideo caueat sibi actor ne litẽ contestetur super proprietatis exceptione quia tunc videretur cõsentire/ vt in. l. sed si susceperit de iudic. vnde actor contra excipientem replicet/ ꝙ sua exceptio non debet admitti no. Ang. in. l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Jul. de vi.

¶ Sit igitur cautus aduocatus agẽtis/ vt nõ ꝑmittat examinari testes super exceptione proprietatis: tradunt Neapol. decisio. cxciij. fuit decretum.

¶ Uide alios casus quãdo spoliatus nõ veniat restituendus per Jaso. cõ. xxxviij. col. prima in causa ꝛ lite/ ꝛ con. ix. vol. tertio. Probus.

b ¶ Obuiatur. Adde que late diximus in. c. fina. in. iiij. quesito. ṡ. de constitu. Probus.

c ¶ Rationem. Adde glo. in ver. quicũqꝫ ibi ꝛ ratio eius du- 2 rat in. c. nouit ille. ṡ. de iudic. ratio * enim potius habetur in consideratione q̃ꝫ autoritas. Barba. con. primo charta mihi. x. col. iiij. sub nu. xxxiij. primo vol. ꝛ magis attendẽda q̃ꝫ verba quãdo exprimitur. l. milites. ff. de re mili. sed si nõ est expressa nec scripta tunc magis debent attẽdi verba q̃ꝫ ratio. l. prospexit. ff. qui ꝛ a quib.

¶ Idem quando mens legis est certa: quia etiam tunc magis debemus mentem q̃ꝫ verba attendere. l. non dubium. C. de legib. Aut mens legis non est certa ꝛ tunc verbis inherere debemus. l. prima. §. si is qui nauem. ff. de exer. ꝛ. d. l. prospexit/ per quam. l. Bal. in. d. l. non dubium dicit/ ꝙ ratio legis debet attendi in sua generalitate/ id est in generibus singulorum/ non in singulis generum.

¶ Et propterea infert ꝙ licet in aliquo casu singulari cesset ratio legis: non tamẽ propterea restringitur dispositio 3 legis: q2 sufficit * ꝙ dispositio legis sit rationabilis in sua gñalitate tradit Alex. cõ. 32. nu. vj. clarissime/ vol. 7. Prob9.

d 4 ¶ Ut non sit. Facit in simili quod dicitur de appellatiõe * que non debet esse vinculum iniquitatis/ sed presidium innocentie. c. cum spirituali. §. porro/ ꝛ. c. consuluit el. ij. ṡ. de appella. Notant Neapol. decisio. clxxxviij. nume. vj. si conuenitur. Probus.

e 5 ¶ Priuilegium flebile. Priuilegium * flebile dicitur contra tertium per ea que tradit Bal. in. l. prima. C. cõmunia de lega. vbi dicit ꝙ statutum tribuens priuilegium instrumẽto garẽtigionato/ habet locum quando agitur personali vel hypothecaria cõtra ipsum principalẽ debitorẽ. Secus si hypothecaria cõtra tertium possessorem/ quia preceptum vel confessio non sequitur fundum arg. l. prime. C. si cer. peta. illud sequitur Petr. de ancha. in repetito. c. canonum statuta. ṡ. de constitu. versi. circa istam extensionẽ alibi/ quod placet Alex. in con. lxxxiij. col. fina. viso themate/ volu. iij. quod ibi adducit pro comprobatione. q. si statutum dicat ꝙ contra instrumentum nõ admittatur nisi talis exceptio/ intelligitur quo ad contrahentes/ vel contra eorũ heredes qui eos representant/ nõ cõtra tertiũ no. Jo. de imola in. l. fina. ff. a quib. appell. nõ licet per id quod habetur in c. sup eo. ṡ. de off. deleg. ꝛ ꝑ Ang. in. l. si vn9. §. añ oĩa. ff. de pac. firmat ipse Jo. imol. in cle. j. col. iij. de re iud. vbi inquit ꝙ si ꝯtra instrumentũ garẽtigie statutũ nõ ꝑmittit opponi certas exceptiões non habebit locũ quo ad tertiũ/ cũ quo nõ est ꝯfectũ ipsuz instrumẽtũ/ ꝑ id qđ sensit gl. no. j. d. cle. pri. ver. ꝯtra ꝛ qđ ibi no. doc. vbi tradiꝶ ꝙ dispositio illi9 cle. volẽtis nõ posse opponi exceptionẽ nullitatis contra tres sñias ꝯformes: nõ habꝫ locũ quo ad tertiũ ꝯparentẽ ꝓ interesse suo/ si ꝯtra ipsuz nõ fuerãt late sñie/ id cõprobat ipse Alex. in consilio. lxxxiij. col. penul. in causa q̃ vertiꝶ vol. iij.

¶ Istđ vltimũ poteris moderare ꝫ doctrinã quã citat idẽ Alex. d. consi. lxxxiiij. nu. iij. in causa q̃ vertiꝶ/ vol. tertio dũ dicit/ quia q̃ꝫuis agatur de his que cõcernunt commoduz burse publice/ sentẽtia pro delicto lata cõtra vnũ nocet tertio: adeo ꝙ in cõsequẽtiã potest sine nouo ꝓcessu vigore dicte sñie deueniri ꝯtra tertiũ q̃ se tueri nõ põt/ ex eo ꝙ non

fuerit ad causaz citatus.l.prima.C.vbi caus.fisca.l.quisqs.C.ad leg.iul. maiesta.cum alijs ibi per Alexan.adductis. ¶Potest equidezalia moderatio adduci per ea que tradit ipse Alex.in ipso cõsi.84.nu.7.vt videre licet. Probus.

f ¶Equitati.Cuius curia est curia mercãtie.Bar.in.l.quintus/z in.l.si fideiussor.§.quedam.ff.manda.tradit Joan.de Jmola cõsi.cxlj.visis statutis. ¶Ulterius vide de equitate canonica lapũ alleg.lxvij. Probus.

g ¶Et sic.Adde do.Neapoli.decisi.xix.quidaz Baro/ quos vide decisio.cxcij.Michael bono basso. Probus.

h ¶Dic q non.Pro hoc vide lapum allega.lxvij. col.penul. quoddam monasterium. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. ij.

AD decimas quas canonici scti Nicolai se asserũt infra parrochiã eccl'ie B clerici possedisse aliquã diu, et eis per eundem clericum spoliatos fuisse nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint quod eorum possessionem legitime assequuti fuissẽt. ¶Quia eas occupasse iniuste verisimiliter præsumuntur, cum proueniant ex prędijs intra alienã parrochiã constitutis. ¶Sitque manifestũ (nisi aliud ostẽdat) eas de iure cõmuni ad eandẽ ecclesiã pertinere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Agens restitutorio iudicio contra eum qui iure communi iuuatur:debet docere de titulo.
2 Petitorio probato pro reo/possessio z spoliatio probate nõ aduocant/vt fiat restitutio.

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Quando constat notorie de non iure agentis/ quid faciendum sit hic dicitur.
2 Eo ipso q constat de non iure / eo ipso constat q non interest petentis.
Aliquando spoliato non fit restitutio.
3 Notorium quid dicatur.
4 Quando requiritur ministerium iudicis in pronunciando/ nunq notorium habet vim sententie.

AD decimas, Agẽs restitutorio* iudicio contra eũ qui iure cõi iuuat: debet docere de titulo [legitime].i.legitimo titulo.j.hoc lib. de prescriptio.c.j.[fuissẽt].Et est ratio:vt j.subijcitur: qr reus cõtra quem agebat ius cõe habebat p se/ vt hic.Et ideo petitorio* pbato p

2 reo.j.de parro.c.vl.j.de decimis cũ cõtingat possessio z spoliatio pbate nõ aduocãt/vt fiat restitutio.§.de causa posse.z proprieta.cũ eccl'ia/z.c.cũ dilectus.ff.de rei vẽdic.officiũ.Cũ eñi petitoriũ pbatũ p actore aduocaret possessionẽ a reo/ multo magis petitoriũ pbatũ p reo faciet possessionẽ apud reũ possessorẽ remanere arg.dictoz iuriũ/ z.ff.de suppic l.

a j.§.qđ ait. ¶Jdẽ dico vbicũq factũ est notoriũ a p reo j.de diuor.significasti [ostẽdatur] qđ tollat ius cõe/vt priuilegiũ cõpositio vel pscriptio.j.de decimis.c.iij.z.c.cũ cõtingat.j.de pscripti. de quarta.j.de his que fiũt a prel.cũ apostolica.j.de donatio.apostolice. Joan.Mo.Cardi.

a 1 Notorium.Dic hic notandum q vbi * notorie constat de nõ iure agentis seu petentis reuocationem attentatorum:remedium sublationis attentatorum non habet locum.Jo.de Jmol.in.c. bone de appella.ratio est secundum Domi. de rota/ decisio.xiij.in nouis/fuit dubitatum: qr

2 eo ipso * q constat de nõ iure/eo ipso constat q nõ interest petentis attentata reuocari z in iudicijs:quorũ non interest non audiuntur.c.cum inter canonicos de elec.c. super his.§.de accusa.c.nõ solum.ij.q.vj.premissa placent Domi. Neapol.decisi.xcviij.in fine pulchrum/ vide Phil. Franc. in.c.bone.col.antepe.de appella.

¶Et hic est casus vnus in quo restitutio non fit spoliato/ not.z late Neapol.decisio.cccxxiij.nu.iij.agit causa/ quos vide decisio.ccclj.nu.ij.quidam.Alium vide per do.meum de ripa in responso.xiij.numer.xix. libro primo/z ni terminis tex.nostri et per Jaso. consi.ix.vol.iij.tamen pro regula vide Jaso.in con.clxij.col.ij. vol.iij.Statutuz vbi inter alia dicit q ipsa regula procedit etiam in latrone z predone spoliatis:z etiam licet probationes incontinenti de dominio offerantur z hoc vsq ad vltimũ quadrantẽ tam possessionis q fructuũ:z si vnus nũmus deficeret nõ tenetur in alijs respondere. Bal in.c.cõquerẽte per illũ tex.§.hoc ti.idẽ Jason in cõ.clxxij.col.ij.inter illustrissimum vol.iiij.

3 ¶Et vlterius dic q notoriũ * dicitur quod resultat ex cõfessione facta de crimine in iudicio/ dicit Bar.in.l.scriptus. ff.de religio.z sump.fune.no.in.l.ictus fustiũ.ff. de infami. Bal. in.l.properandum in fine prin.C.de iudic.not.in.c.vestra.§.de coha.cler.z mulier.z talis cõfessio habet vim sententie/no.Bar.in.d.l.ictus z in.l.is cui bonis.ff.de ver.obliga.z in.l.si decesserit.ff.qui satisda.cogan. tamen quando requiritur mysterium iudicis in sententiando / non sufficit q confessio illa habeat vim sententie. Bal in.c. primo quali

4 ter de proprie. fuedi/vbi dicit / quod * quando requiritur mysterium iudicis in pronunciando/ nunquã notorium habet vim sententie quod placet Neapoli. decisio.clxxxij. nu.ix.quia regia maiestas. Probus.

¶De dolo & contumacia Rubrica.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dolus est caliditas/fallacia/seu machinatio/ ad circumueniendum/fallendum/z decipiendum alterum adhibita.
2 Contumax ille est qui tribus edictis/vel vno pro omnibus z vocatus presentiam sui facere contemnit.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dolum quelibet causa(etiam bestialis)excusat.
2 Grauius punitur qui in iudicio falsa crimina obijcit/q qui extra iudicium.
3 Dolus non presumitur nisi ex maxima lesione.
4 Contumax perdit priuilegium declinatorium fori.
5 Sicut quis potest expresse renunciare priuilegio suo/ sic z tacite.
6 Jus commune difficilius perditur q priuilegium.

DIcto de iudicijs in quorum processibus a nonnullis dol9 z contumacia cõmittitur:ideo subijcit de dolo a z contumacia. b

a b ¶Uel sic/ dicto de spoliatis qui extra iudiciũ grauãtur:nunc subijcit de his qui dolo vel contumacia aduersariorum fatigantur.

1 ¶Et* dolus est caliditas fallacia seu machinatio ad circumue

c niendum c/fallendum/z decipiendum alterum adhibita.ff.de dolo.l.prima.§.primo.

¶Uel dic secundum Ysido.dolus est occulta malitia blã

2 dis sermonibus adornata.Et ille est contumax * qui tribus edictis vel vno pro omnibus quod peremptorium appellatur vocatus/presentiam sui facere contemnit.ff.de re iudic.contumacia.§.primo. Jo.Mo.Card.

a 1 Glo.* Quem dolū quelibet causa (etiā bestialis) excusat ꝑ hoc Doct. allegant glo. in l. vnica in fine. ff. si quis ius dicen. nō obtēp. ⁊ Ange. in l. ex cōsensu §. fina. ff. de appel. ⁊ in l. prima. ff. de eo per quē fact. erit: firmat Maria. Sozi. cōsil. cviij. col. vij. in hac cōsultatione/ ⁊ consi. cxviij. col. iiij. visa narrati pūcti: vbi subdit illud fore verū in extraiudicialibus delictis: sed in delictis que in iudicio cōmittūtur/ sicut est delictū calūnie/ iniusta causa nō excusat a calūnia. Bal. l. iij. C. de calūnia: ꝑ hoc habeo vltra Bal. qđ no. Petr. de Ancha. cōsi. 325. sup primo
2 dubio subtiliter ibi. Et credo grauius puniēdū illū* / qui in iudicio falsa crimina obijcit/ ꝙ qui extraiudiciū/ quia in iudicio magis grauatur eius opinio ⁊ efficit infamis in facto. ¶ Item etiā a dolo excusat qui credidit fide digno glo. no. in l. Titio fūdus vbi Bar. ff. de cōdi. ⁊ demō. Bal. ⁊ Angel. in d. l. j. in prin. ff. de eo ꝑ quē fact. erit Alex. in cōsil. cxc. nu. vij. visis attestationibus. volu. vij. ¶ Uide que dico in c. primo/ in ꝟb. cōfessionē de cōfes. hinc Alex. consi.
3 xvij. nu. xx. circa primū/ volu. j. dicit* ꝙ dolus non presumitur nisi ex maxima lesione seu ratione maxime lesionis scilicet super toto vel quasi. Probus.
b ¶ Et cōtumacia. Mirabilis est effectus cōtumacie: q2 licet
4 * priuilegiatus habeat priuilegiū declinandi forū: tamē si fuerit cōtumax/ ⁊ postea sup cōtumacia citatus cōpareat petatqꝫ cōtumaciā purgari/ ⁊ postea declinatoriā fori: nō admittitur/ q2 illud priuilegiū militat/ nisi citatus ꝑ interlocutoriā iudicis sit factus cōtumax/ q2 tūc ꝑdit priuilegiū declinādi forū/ voluit Angel. in l. eū qui in prima/ de priuile. credito. allegat glo. in l. si finita. §. videamus. ff. de dā. infecto/ ⁊ dicit esse casum quē alibi nescit in l. de die §. plane. ff. qui satisda. coga. ratio suadet/ quia sicut potest
5 quis * expresse renūciare priuilegio in sui fauorē introducto. l. si quis in conscribēdo. C. de pact. cū alijs vulgatis. Ita ⁊ tacite ꝑ cōtumaciā: vt firmat Ioā. de Imol. in d. §. videam⁹: quod intellige nisi priuilegiū sit a iure introductū/ cui renūciari nō possit expresse/ vt in c. si diligenti de foro cōpe. s. q2 tūc cōtumacia nō excluderet dictā exceptionem fori declinatoriā: i d est non solū dicitur priuilegiū/ sed ius
6 cōmune * quod difficilius perditur ꝙ priuilegium. l. eius militis §. militie missus. ff. de testa. mili. dico in c. priuilegiū de ꝟbo. signifi. j. ita firmāt Neapol. deci. 133. fuerūt citati ⁊ in facti cōtingētia vocatū fuisse. ¶ Et ꝑ hoc habeo intētū/ ꝙ sicut declinatoria fori ꝑ mutationē ꝑsone/ de ꝑsonali fit realis: q2 nō trāsit ad successores siue heredes: vt late cōprobāt ijdē Neapoli. deci. 74. ita ꝑ cōtumaciā venit dicendum. ¶ Pro intēto principali vide que in simili dicūt ijdē Neapoli/ deci. 137. dictat nouella pragmatica regis. Philippus Probus.
c ¶ Circūueniēdū. Ludo. Bolog. in addi. cōsi. xlviij. Ioā. de anania/ circa ꝑsentē/ dicit istud ꝟbū fore ciuile/ includēs lesionē sui facilitate vel dolo aduersarij alleg. l. ꝙ si minor §. j. cum ibi not. ff. de minori. ⁊ l. nam ⁊ postea §. si minor. ff. de iureiuran. Probus.

¶ Innocentius Quartus. Cap. j.

Actor qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerat, non curauit, venienti reo in expensis propter hoc factis legitime condemnetur. ¶ Ad citationem aliam minime admittēdus, nisi sufficienter cauerit, quod in termino fideliter debeat comparere.

¶ Summariū Do. ioan. Mo. Cardi.

1 Cōtumacia est magis punienda/ in actore ꝙ in reo: qui in iure vocatur fugiens.
2 Culpa culpe/ ⁊ cōtumacia cōtumacie compensantur.
3 Quis debet puniri in quo deliquit.

¶ Summariū Domini Philippi Probi.

1 Iuri nouo ratio antiqua extenditur.
2 Si pendente termino superueniat impedimentum tota dilatio debet reintegrari.
3 Quando actor est contumax in parendo mādatis iudicis/ sibi denegari debet audientia.
4 Innocentij pape quarti dicta vim legis non habent.
5 Quando dies interpellat pro homine dicitur hic.

Actor; Primo ius antiquum repetitur secūdo versi. [ad citationem] ius
a nouū a a dicitur. Ecce ergo [actor] in reo hoc erat statutum. C. de iudic. sancimus. s. vt lite non contesta. quoniam frequenter: idem etiam in actore. C. quomodo/ et quando iudex autē. qui semel. C. de fruc. ⁊ li. e xpen. non ignoret. s. de procura. auditis/ ⁊ sic hoc est antiquum ius/ vt tam actor ꝙ reus non veniens in termi
b no b in expensis condēnetur vt. d. l. sancimus que in vtroqꝫ loquitur: in actore tamen qui habet instare. iij. q. iij. capitulo primo.
1 c ¶ Contumacia * est magis punienda in actore ꝙ in reo c: qui in iure vocatur fugiens. C. de iudic. properandum §. si quid pars. ff. de reg. iur. qui in alterius [ad terminum] quēcunqꝫ/ cum indefinite loquatur. xix. distinctio. si Romanorum. j. de priuileg. quia circa. ff. de publicia. de precio. Idē si venit/ ⁊ temere aduersarium vocari fecit. ff. de iudic. l. eū quem: idem in accusatore. iij. q. v. quisquis/ quod est verū nisi iusta causa vocantem excuset. s. de procura. querelam. j. de re iudic. cum Bertholdus ⁊ d. c. quisquis in fine.
¶ Sed qualiter cōstabit de hoc/ dic testibus vel instrumē
d tis: vel ex qualitate persone vel circunstantijs d cause: alioquin iudex plenam probationem requiret/ ⁊ aliquando deferet parti alteri iuramentum. s. de procura. ex insinuatione. j. de testib. preterea. j. de iureiur. c. vlti. [fecerit.]
¶ Et sic debet magis sibi impingi ꝙ reo. iij. q. iij. §. spatiū [non curauit] cum hoc facere potuisset. s. hoc lib. de restit. spolia. frequens §. solet/ [reo] ergo non veniēte reo in nullo condemnabitur.
2 ¶ Sed ⁊ culpa * culpe/ ⁊ contumacia contumacie/ compensabitur. ff. de dolo si duo. ff. de compensa. si ambo. ff. solu. matri viro.
¶ Sed quid si iudex fuit absens vel presens: sed nō potuit procedere: nunquid fiet hic condemnatio dic ꝙ non. ff. de iurisdi. omn. iudic. si quis id §. doli. ff. si quis in ius voca. non ier. l. ij. [propter hoc]. i. quia non venit: et sic fuit impeditus iudex procedere propter contumaciam actoris.
¶ Et quales debeant esse expense no. s. hoc libro. de rescrip. statutum §. insuper [legitime] scilicet premissa taxa
e tione/ ⁊ iuramento e sequuto. s. hoc lib. de restit. spolia. frequens §. sed si ⁊ auten. de iudici §. oportet colla. vj. s. quod
3 met. causa capitulo vltimo [admittendus] vt puniatur * in quo deliquit. supra de tempor. ordinan. literas in fine [sufficienter.]
f ¶ Et sic per pignora f vel fideiussores. ff. manda. l. si mandato Titij §. vlti. vbi tamē non posset dabit iuratoriam. C. de episcopis ⁊ cleric. auten. generaliter. C. de ordi. cogni
g tio. l. vlti §. ꝙ si ei. Inno. g tamen hic dicit quod sufficit solo verbo cauere cum pena: quod credo secundum distinctio
h nem premissam [in termino h] scilicet primo arg. ff. de ver. obliga. eum qui calendis. ff. de ver. significa. boues §. hoc sermone: tu dic in termino quocunqꝫ cum hec sit indefinita que equipollet vniuersali/ vt hic videtur propter contumaciam actoris reuocata auten. generaliter. C. de episco. ⁊ cleric. que est excusabilior in reo ꝙ in actore auten. de litigio §. omnem/ colla. viij. Io. Mo. Cardi.

a 1 Ius nouū. * Cui ratio ātiqua extēditur not. Lappus alleg. 8. in fi. Prob.
b 2 ¶ In termino. Pendēte quo si superuenitat * impedimentum tota dilatio debet reintegrari. l. si ita stipulatus. ff. de ver obliga. no. in cle. prima de restitu. in integ. ⁊ in l. ab hostibus §. sed quod simpliciter. ff. quib. ex caus. maior. Bal. in l. fina. ff. de fer. Prob⁹.
c ¶ Quā in reo. Alex. consilio. iij. nu.
3 iiij. vol. ij. dicit ꝙ quando actor * est contumax in parendo mandatis iudicis: denegari sibi debet audientia. l. sed ⁊ si pretorem §. sed ⁊ si dum decreto. ff. quib. ex caus. maio. notat Bal. in l. consentaneum. C. quomodo ⁊ quando iudex ⁊ in l. ij. C. de episco. audien. Probus.

d ℭ Circunstantijs. Cardi. consi. lxxxvij. nume. xij. A sentẽtia per vicarium pro hoc allegat. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re militari. Probus.
e ℭ Iuramento sequitur. Adde Cardi. consi. lxxxvij. col. fina. a sententia per vicarium. Probus.
f ℭ Et sic per pignora. Istud limitãdũ venit/ prout dico. j. in ca. quãq̃. circa finẽ. in psi. cauit de vsur. Probus.
g ℭ Inno. Qui licet Petri fuerit in cathedra successor/ eius
4 tamen dicta vim legis * nõ habent/ ipse enim de seipso testari videtur in cap. per tuas el. ij. s. de symo. & latius Feli. in. c. ij. versi. de diuersorum. s. de rescript. vbi alleg. Hostiẽ. in. c. solet. de senten. excõmunica. j. Probus.
h 5 ℭ In termino. Qui terminus * siue dies interpellat pro homine. l. magnã. C. de cõtrahẽ. stipula. & l. traiectitie. §. de illo. ff. de actio. & obliga. quod verũ dicas/ qñ extat psona in fauorẽ cuius est introductus/ alias secus notat Alex. consi. xlj. col. j. visis & optime. volu. iiij. vbi ponit exẽplum de eo qui certa die debebat obsignare seu dare aliquid Meuio/ & Meuius ille illa die nõ reperitur psens in loco destinato: certe nõ incurrit penã cõuentionalẽ: idẽ si ille qui concesserat i emphiteosin decesserit sine herede/ nõ icidit emphiteota in penam priuationis si non soluerit canonẽ not. Bald. in. l. ij. in fine. C. de iure emphiteo. per. l. si predio. ff. de in diem adiect. Probus.

ℭ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

Vm qui a tua interlocutoria vel grauamine quod per te sibi proponit illatum a tua præsentia recedit appellans. ℭ (Cum protestari videatur hoc ipso se nolle coram te de cetero litigare) citare ad alia quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiam audiendam. ℭ (Nisi sponte appellationi suæ renuntiet) non teneris. Nec ideo minus quod in eius absentia processeris tuus processus validus reputari debebit.

ℭ Summariũ Do. Ioan. Mo. Cardi.

1 Regulariter nõ est aliquid innouãdũ per executionem.
Nõ potest dici cõtumax/ qui ex iusta causa se absentat.
Quedam est protestatio hominis/ & quedam iuris.
2 Cõtumax in vno actu/ nunquid ad alium vocabitur.
Qui malũ sub colore boni defendit an debeat audiri.

ℭ Summariũ domi. Philippi Probi.

1 Absentia contumacis/ dei presentia repletur.
2 Protestatio hominis eque debet operari/ sicut protestatio legis.
3 Prouisio hominis est potẽtior q̃ legis mortue prouisio.
4 Legis autoritas/ est maioris potentie/ q̃ hominis.
5 Terminus prefixus ad vnum actum/ ad alium separatim (quis aliqualiter sibi coherẽtem) nõ extenditur.
6 Patronus negligens in vna presentatione/ non sibi preiudicat in alijs presentationibus.

a Vm qui, a Hic deciditur dubium antiquũ tactum p Inno. j. de accusa. ad petitionem [grauamine] quid si a diffinitiua secus/ cũ tũc nõ sit cognoscẽdum: quod requirit ista cõstitutio: nec est
1 aliquid * regulariter p executionẽ innouãdũ. j. hoc libr. de appel. nõ solũ [appellãs] & male nam si bene facit illum a quo appellauit nõ iudicẽ/ & sic nõ potest dici con-
b tumax b qui ex iusta causa se absentat. ff. de re iudic. cõtumacia. §. penul. & vlti. [ptestari]. Nota q̃ quedã est protestatio hominis. j. hoc lib. de homicid. prelatis/ quedam autem est iuris & tacita vt hic.
ℭ Sunt etiam alie multe diuisiones protestationum notate. j. hoc lib. de reg. iur. in generali [renunciet] quod potest C. de appella. l. si quis libellos: que est. ij. q. vj. si quis libellos [non teneris.]
ℭ Sed nunquid idem in contumace verbi gratia aliquis
2 est contumax * in vno actu: nunquid ad alium vocabitur/ dic q̃ sic: quia licet sit in vno actu contumax/ non tamen p-
c testatur q̃ in alijs velit c esse contumax: secus est hic/ nam male appellans/ & malam appellationem pretextu protestationis defendẽs censetur in maiori culpa q̃ in casu alio.
d Quia malum sub colore d boni defendit/ sed contumax nõ ratio notatur. j. hoc lib. de sentẽ. excõ. is cui [processeris] alias canonice [debebit.]
ℭ Sed quero negotium est cõmissum tribus/ cum clausula/ q̃ si nõ omnes potueritis interesse duo vestrum ea nihilominus exequantur: tres pronunciauerũt/ duo vnum/ & tertius aliud: duo volunt exequi pronũciatũ: queritur an possint (tertio non vocato) & videtur q̃ non sit vocãdus: quia valet duorum sententia. s. hoc libro. de arbitr. c. j. ff. de re iudic. duo ex tribus ergo & duorum executio.
ℭ Dic contra nam licet ius velit duorum sentẽtiam tenere/ dato q̃ alter articulus emergat/ ille est communis tribus ita q̃ duo (tertio non vocato) procedere nequeunt. s. de offi. deleg. prudentiam. §. adijcimus. Io. Mo. Cardi.

a Um qui. Uide Domi. in consilio. cij. in causa vertente. Probus
b ℭ Cõtumax. Hoc casu potest dici habere lo-
1 cum vulgare * q̃ absentia contumacis dei presentia repletur. c. veritatis. s. hoc titulo. c. ij. de arbitr. hoc lib. l. properandum. §. sinautem. C. de iudic. Alexan. consilio. xxv. col. prima. viso processu vol. vj. Probus.
c 2 ℭ Hominis. Hec * protestatio hominis debet eque operari sicut protestatio legis/ vt in simili dicimus de forma data ab homine/ que ita debet seruari sicut forma legis. l. Pedius. ff. de arbitr. & l. celsus eo. tit. tex. in auten. de hered. et falci. §. si quis autem versicu. si vero institutio col. prima/ et in auten. hoc amplius. C. de fideicom. Quibus iuribus cauetur/ q̃ herede priuato hereditate: substitutus qui venit ex prouisione hominis: prefertur coheredi qui ex iure accrescendi (et sic ex prouisione legis) venit.
3 ℭ Ex quibus infertur q̃ forma * siue prouisio hominis est potentior q̃ legis mortue prouisio: pro hoc vide que dixi in. c. si duo in verbo hominis pruisio. s. de procurato. & que dico in. c. non potest de preben. j. non tamen idem dicas de
4 autoritate. Quia legis * autoritas est maioris potẽtie q̃ hominis/ no. Alex. con. ccxxv. nu. xvj. ponderatis his vol. vj.
ℭ Et de protestatione iudicis/ & inhibitoria/ vide per eundem Alex. consilio. lxxviij. nume. ix. viso & diligenter vol. quinto. Probus.
d ℭ Uelit. Adde id quod in proposito voluit Roma. consilio
5 cccclxiij. nu. x. quod incipit quo ad primũ q̃ * terminus prefixus ad vnũ actũ/ ad aliũ separatũ (q̃uis sibi aliqualiter coherẽtẽ) nõ extendit. l. qui fundũ. ff. de cõtrahẽ. emptio.
ℭ Intẽtum Io. mo. cõprobat Alex. in con. cxxxvij. nu. ix. in causa & lite. vol. ij. & Cal. cõ. viij. an sñia lata i rub. de re iud.
ℭ Pro comprobatione dicti intenti adde Freder. consi. cij. in fine/ nobilis quidam patronus: vbi loquitur in pluribus patronis/ quorum si vnus fuit negligens in vna presen-
6 tatione * non preiudicat sibi in alijs presentationibus: nec quo ad proprietatem/ nec quo ad possessionem/ vt ibi late cõprobat: meminit Decius con. 534. nu. xj. procedẽdo breuiter Ioan. de Imol. in consilio. xcvij. nume. ix. in causa que vertitur. Probus.
e ℭ Sub colore. Glo. in. l. prima in ver. mandari in fine dicit/ malum plerunq̃ sub velamine faciebant. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. cui adde glo. in cle. prima in ver. sanctitatis de religio. domi. Probus.

De eo qui mittitur in possessionem causa rei seruandæ. Rubrica.

P Ropter contumaciam fit sepe missio in possessionem causa rei seruande. s. vt lite non contestatue. s. eo. capitu. primo/ & ideo subijcitur rubrica de eod. &c.

ℭ Innocentius Quartus. Cap. vnicum,

Vm qui super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendis cum aliquo litigat possessore, ob partis aduersæ contumaciam causa rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum. ¶ Ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. ¶ Sed liceat in hoc casu (contumacis absentiam diuina replente præsentia) etiam lite non contestata diligenter examinato negotio ipsum fine debito terminare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Ius patronatus nõ est spũale/sed spirituali annexum.
2 Beneficiũ sine canonica institutione obtineri nõ potest.
3 Auxilium missionis in possessionem est extraordinarium/ quod non habet locum vbi suppetit ordinarium.
4 Cõtumax de sua cõtumacia cõmodum nõ reportat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Omne multiplex indistinctum cõfusionem parit.
2 Ius patronatus qñ dicat mere spũale/nõ spũali annexũ.
3 In remedio.c.reintegrãda/an requiratur litiscõtestatio.
4 Remedium agendi ex.c.reintegrãda dicitur perpetuum.
5 Remedium/capi.reintegranda/competit etiam laicis/⁊ ꝑ possessione rerum prophanarum.
6 In canonica institutione non debet adesse pactio/ seu conditio/etiam reseruationis pensionis.
7 Confessio aduersarij nihil prodest in beneficialibus vera vel ficta / quod intellige vt hic.
8 Bene valentibus non est opus medicus.

Vm qui, Hec decretalis ponit instantiam cõtra regulã positã.s̃.vt lite nõ contesta.qm̃ frequẽter prio responso ⁊ loquitur qñ agitur de bñficio: vt beneficiũ/⁊ nõ vt est ꝓprietas:qꝛ tunc bene fit missio causa rei seruande.s̃.eo.capi.primo.⁊.ij.

a ¶ Et hec decretalis habet [a] tria dicta. Primo/regula ponit. Scdo ꝟsi. [ne ꝑ hoc] ratio regule reddit. Tertio ꝟsi. [sed liceat] c questioni tacite respõdetur [bñficio] quocũq; noĩe censeatur.q.d.locũ habet hec decretalis de quocũq; bñficio agat arg.ĩ.de preben.ca.maioribus [ecclꝫiastico].i.spũali: secus esset si ecclia dedisset alicui laico: vel etiã clerico tãq; laico/fundũ vel vineã ad substẽtationẽ vite sue/tanq; bñmerito.xvj.q.j.possessiones/⁊ dic tẽporaliter nõ perpetuo: vt d.c.possessiões.⁊.C.de sacrosan.eccle.l.iubemus.l.nulli.§.j nã hoc casu posset fieri missio.s̃.eo.c.iij.ĩ.de sequest.possessio.c.j.secus si agatur de iurepatronatus/ qđ licet non sit

b 1 spũale [b] * est tñ spũali annexũ.s̃.de iudic.q̃to.ĩ.de iure patro.c.de iure.ff.de rei vẽdi.que religiosis/[obtinẽdis].

¶ Quid de obtẽto/vt qꝛ est cõfirmat⁹/⁊ in possessionẽ inductus:tãdẽ spoliat⁹.s̃.de cau.pos.cũ olim/⁊.c.cũ sup/vel dato ꝙ sit cõfirmat⁹/ vel collatio sibi facta/ ⁊ petit vt hec sortiãtur effectũ.ĩ.de appel.ↄstitutꝫ.ij.⁊ de cõces.p̃bẽ.post electionẽ/vt dato ꝙ petat possessionẽ per cõstitutionez cũ q̃rebatur.C.vnde vi.l.si quis in tãtam/ vel cõditione ex illo canone.iij.q.j.cap.reintegrãda [c] ⁊ de resti.spolia.c.sepe

c cõtingit.nunquid debebit fieri missio in possessionem.

¶ Dicũt quidã ꝙ sic/ ꝓpter lr̃am istã q̃ loquit in obtinẽdo ⁊ sic nõ in obtento.§.Dic cõtra. Et dic in oĩbus dictis casibus agi de obtinẽdo bñficiũ/ vel simplr̃: vt qꝛ dico bñficiũ mihi debituz/vel dato ꝙ sit meũ:dico ꝙ ago de obtinendo quod non est meũ / sicut est detentatio que est apud alium.

ff.de rei vendica.officium:nam rem habeo ⁊ rem peto/non propter rem quã habeo sed propter id quod est consequẽs ad rem quam non habeo.ff.de ver.oblig.l.Iulianus.§.qui fundum.

¶ Et est alia ratio hic in quocunq; casu de predictis remanet ratio decretalis:scilicet ne pateat ad beneficiuz vitio

d 2 e sus ingressus/cum beneficium [d] * sine institutione [e] canonica obtineri non possit.ff.de decur.l.Herennius.ĩ.hoc libro de reg.iur.c.primo.

¶ Item omnes isti casus sunt connexi prima.q.iij.si quis obiecerit. Et ideo terminus hic expressus in omnibus pre-

3 dictis casibus locum habet. Item auxilium * missionis in possessionem est extraordinarium pro tanto ꝙ ordo iuris non potest habere locum propter cõtumaciam rei quod nõ

f habet locum vbi suppetit [f] ordinariũ.ff.de minori.l.in causa.ij.in princ.nisi extraordinariũ plenius subueniat.ff.naute caupo.stabu.l.⁊ ita de facto.§.primo.

¶ Sed hic non est plenius/⁊ procedi potest hoc casu.i.ꝓcessu iudiciario lite non contesta.s̃.vt lite non conte.quoniam.§.porro ⁊.§.sequen. Ergo ⁊ subsidium extraordinarium cessabit [possessore] quod si duo sint cõpetitores /⁊ nullus possessor:vt quia agunt de beneficio sibi debito/adhuc idẽ:propter rationes predictas [possessionẽ] Sed est procedendum ad negotij examinationem ⁊ decisionem vt sequitur [non mittendũ] Et est ratio huius statuti vt sequitur [ad ea] scilicet beneficia/siue sint tangẽtia beneficia vt accessoria que naturam sequũtur principalis.ĩ.hoc lib.de reg.iur.accessorium [vitiosus] qui haberi non potest ex sola possessione vt.d.l.Herennius ⁊.ij.q.prima legum [sed li-

4 ceat] contumax * ergo de sua contumacia commodum non reportabit [in hoc casu] cum agitur de beneficio ecclesiastico spirituali/ non vt proprietas est obtinendo vel obtento [presentia].s̃.hoc libro de arbitr.c.ij.in fine [diligenter] hoc semper est faciendum.xxx.q.v.iudicãtem [fine debito] nam si liquet de causa pro actore fertur sententia pro eo:si autem non liquet fiat fructuum sequestratio de rescrip.olim:nec ibi est sequestratio prohibita/ vt not.ĩ.hoc lib.de reg.iur.locupletari/⁊ hoc casu sic debet fieri: quia nisi fieret missio in possessionem reus non gauderet de fructibus/ vt not.s̃.vt lite non contest.quoniam.§.in alijs. Ergo nec hoc casu cum sequestratio hoc casu sit loco missionis in possessionem causa rei seruande subrogata. Io. Mo. Card.

a Ria habet dicta. Attende ad hãc doctrinam Io.mo.⁊ sequa.quia diuisio huiusmodi multum ad intel-

1 lectum iuriũ operatur/iuxta illud omne multiplex * indistinctuz/parit cõfusionem.c.de muliere.s̃.de sponsa.⁊ matrimo. Probus.

b ¶ Non sit spirituale. Excipi debe-

2 re * dic ius patro.in ecclesia collegiata/quia illud dicitur mere spirituale ⁊ spirituali minime annexum.c.sacrosancta.⁊.c.messana.s̃.de electio.not.Alexã.in con.lxxiij.col.iiij.viso puncto.vol.iiij. Probus.

c 3 ¶ Reintegranda. In cuius * remedio requiritur litiscontestatio/late cõprobat Alex.con.ij.col.iij.vol.iij.qđ exordit cõsideratis his. Quodq; vt habeat locũ remedium.d.c.satis est comprobare possessionem antiquiorem agentis: et postea possessionem ad alium peruenisse absq; eo ꝙ aliter probetur de vlla spoliatione vel violentia saltẽ quando antiquior possessor possidebat bona fide nisi probetur ꝙ antiquior possessor iuste possessionẽ amiserit/ita concludit Innoc.⁊ alij communiter post eum in.c.sepe.s̃.de restitu.spolia.⁊ Lapus allega.lij.letatus sum ⁊ Panor.in.c.si diligenti.s̃.de prescrip.⁊ in.c.cum ad sedem de restitu.spolia.sequitur Alex.consilio.vj.nu.v.circa processum volu.iij.qui ibi

4 subdit nume.xj.ꝙ remedium * agendi ex.c.reintegrãda dicitur perpetuũ. Ioã.And.⁊ Antho.de butrio in.c.solicite in fine per id quod ibi no.tex.⁊ voluit glo.fi.in fine.s̃.de restitu.spolia.

¶ Et ꝙ conditione.d.c.agenti/ non potest excipi exceptio dominij/vel similis:sed debet ante oĩa fieri restitutio spoliationis notat Antho.de butrio in.d.c.sepe col.fina.vbi Panor.⁊ in.d.c.si diligenti comprobat late Iason in consi.clxxij.inter illustrissimum vol.iiij.

¶ Uide pro hoc.c.reintegranda Lap.d.allega.lij.letatus Alex.con.xxxiij.viso processu/vol.vj.⁊ con.cxvij.viso processu vol.ij.⁊ con.sequen.⁊ con.cc.viso ⁊ discusso/vol.ij.vbi

5 dicit/ꝙ remedium * d.c.reintegranda competit etiam lai-

cis/⁊ pro possessione rerum prohanarum / ⁊ talis est stilus ⁊ communis obseruantia: ⁊ etiam est de iure no. Bar. in.l. si coloni.C.de agrico.⁊ censitis libro.x.C. Antho. in.d.ca. cum ad sedem. Roma.in.l.rem que nobis.ff. de acquir.pos= sessio.⁊ ita communiter seruatur in practica dicit Joan. de Imola in.d.c.cum ad sedem: ideo non est hesitandum arg. l.minime ⁊.l.si de interpretatione.ff.de legib.

¶ Competit equidem contra titulo possidentem seu bo= na fide. Antho.post Cald.in.d.c.cum ad sedem. Alex.in cõ si.lj.in princ.viso ⁊ discusso.volu.j.vide Deci.con.449. vi sis ⁊ Rubeum in con.clxvij.quod est finale.

¶ Item quando agitur hoc remedio nõ irrogatur infamia comprobant Neapol.decisio.ccl.sepe ⁊ sepius vbi subdunt quando in ciuilibus causis infamiam irrogantibus pebeat tempus exprimi: vt dicitur in criminalibus. Probus.

d ¶ Cum beneficiũ. Quid sit canonica institutio/⁊ canonica promotio vide per Domi.consil.viij.col.iij.quidam cardi= nalis.⁊ consilio.lxxxviij.col.iij.innocẽtius/⁊ canonica ele= ctio per eundem Domi.in cõsil.cxlj.col.ix.⁊ seq̃n. Prob⁹.

e ¶ Sine canonica. Uide qui dicatur canonice obtinere per ea que dico in.c.nõ potest de p̃ben. ⁊ in canonica institutio= 6 ne * non debet adesse pactio aliqua seu conditio(etiam reseruationis pẽsionis) Do. Bartho. de chassaneo consi. xx.nu.xxxv.allegat Panor. in.c.cum vniuersorum in pri= ma col.s̃.de rer.permuta. Fely.in.c.ad audientiam el.ij.in ij.⁊ tertia.col. ibi tertia conclusio: vbi dicit / ꝙ si fiat talis renunciatio in manibus alterius quam summi pontificis (qui in hoc solus potest dispensare)⁊ fiat collatio ab alio quam a summo pontifice / potest impetrari beneficium tanq̄ vacãs/⁊ ibi idem dicit illa equiparando/ꝙ aut sit re nunciatio in fauorem alicuius/aut ꝙ fiat retenta pensione que non potest per aliquem admitti nisi per summum pon= tificem/alia est nulla tanq̄ symoniaca notant scriben. post glo.in.c.ex parte el.primo.s̃.de offi.deleg.glo.in.c.ordina tiones.j.q.prima.glo.in.c.cum pridem in verbo illicite. s̃. de pact.⁊ in.c.saluator prima.q.iij.

7 ¶ Ex quibus resultat ꝙ confessio * aduersarij nihil in be neficialibus ꝓdest: vera vel ficta/de vera notat.glo.prag. intitu.de paci.posse.in verbo inquirant.col.iij.de ficta no= tat Rota in decisio.antiq.ccxlv.subditur tñ ibi ꝙ confes= sio tacita sufficit ad imponendum silentium parti tacite cõ fitenti. ¶ Uide Deci.in.c.dilecto.col.ij.s̃.de appel.pro q̇= bus habes attendere ad vnum quod no.glo.in.c.duobus in ver.nõ appareat in fi.de rescrip.s̃.hoc lib. que dicit / ꝙ licet in causa beneficiali probatio actoris sit effecta dubia propter probationem rei nihilominus potest condẽnari ꝑ confessionem ipsius rei quod est mirabile ad declarationẽ tex.nostri secundum Alex.con. lv.nu.lij.prospectis.volu. iiij.pro hic vide Domi.in con.xxxviij.colum.ij.pro clariori/ dum dicit/ꝙ licet confessio rei non prosit actori in materia beneficiali quando ex illa sola vellet probare suã institutio nem/tamẽ quãdo nõ fundat titulum suum ex illa/sed admi niculatiue deducit ad ostendendũ ꝙ ex illa confessione be neficium de quo contenditur includitur in literis actoris ex tali confessione potest se fundare allegat.d. glo.si nõ ap pareat istud idem Domi.firmat in consi.xj.in fine/ lite pen dente in romana curia/qui in consi.cxlvij.col.fi. super isto dubio/vnum subdit in proposito: ꝙ vbi agitur possessorio recuꝑande in beneficialibus/admittitur actor habens se= miplenam probationem/cũ delatione iuramẽti ad finez vt consequatur restitutionem ecclesie.cap. ex insinuatione.s̃. de procura. Probus.

f 8 ¶ Ubi suppetit. Et sic recte valentibus * non est opus me dicus ita in proposito dicit Alex.in consi.liij.nume.xxij. in uocato: volu.iiij.

¶ Vt lite pendente[a] nihil innouetur,[b] Rubrica.

¶ Smmarium Domini Ioan= nis Monachi Cardinalis.

1 Coniuges impetrãtes dispensationem super impedimen= to lite pendente.

Summarium Domini Phi lippi Probi.

1 Lis quando dicitur pendere.
2 Lis dicitur pendere/donec non est sententia tũ diffinitiue. Inualida citatio non operatᷣ prescriptionis interruptionẽ
3 An litispendentia contra vnum ex correis debendi impe= diat quin possit agi contra alterum.
4 Instrumentum cũ libello productum post litem contesta= tam/debet reproduci/alias nihil est.

INnouetur, .i.nullum be= neficium im= petretur sic loquitur.C.ne li= te penden. per totum.j.de te stib.causam.ij.s̃.eo.c. dilect⁹ quod est verum quando impe tratum esset contra litem pẽ= dentem seu preiudicium ipsi⁹ secus si esset secundũ vel pre ter/vt si copia actorum velvt iudex procedat/vel sibi alter associetur petatur.C. ne lite penden.l.ij.auten.in med.litis sacras iussio. non fieri.§. su per hoc colla.viij.vel si accusetur matrimonium lite pen= 1 dente/impetrent coniunges * dispensationem suꝑ impe= dimento.propter quod matrimonium accusatur: vnde iste titulus prouidet ne litigantibus fiat preiudicium/sed non tollit litigantiũ suffragium.arg.C.de leg.⁊ cõstitu. quod fauore.j.hoc lib.de reg.iur.quod ob gratiam potest tamẽ quis vti possessione sua/quia hoc non est innouare: sed ve teri iure vti.ff.de rei vendi.vtiq̄: potest etiam possessor no ua facere/⁊ ante litem contestatam ⁊ post: dummodo non faciat in preiudicium iuris aduersarij.j.de appella.signi= ficante.ff.de inius.rup.⁊ irri.test.l.si quis filio.§.hi autem.

¶ Item nihil est innouandum in preiudicium litis et cau= c se pendentium: ⁊ sic fit inhibitio in causis lite cõtestata[c] regulariter et dic nil innouandum, presertim appellatio= ne pendente in vi sñie in qua est appellatum. ¶ Unde po ne est sententiatum/que sententia habebat duos articu= los: ⁊ est appellatum ab vno non ab alio in alio potest fie= d ri executio saltem post decendium[d] infra hoc libro de ap= pellatione non solum.

¶ Dicto igitur supra titulo proximo de quodam beneficio quod competit actori contra reum contumacem nunc di= cit de quodam alio quod competit / presertim reo contra actorẽ sicut vt lite pendente ⁊c. Joan.mo.Cardi.

a VT lite pendente. Licet olim du= bium foret quando lis diceretur pendere: tamen hodie quo ad effe 1 ctum huius tituli expeditum est * ꝙ per libellum et citationem que peruenit ad partem/dicitur lis pẽ dere tex.apertus in cle.ij. hoc tit. firmat Maria.Sozi. con.xxxviij. col.iiij. pro decisione: ⁊ recte dicit que peruenit ad partem/ quia an= teq̄ peruenerit nõ dicitur litispẽ= dentia seu inducta/clementina prima hoc tit. testatur idez Sozi.consilio.xlj.col.fina.anteq̄/⁊ Alexã.cõsilio.cxxx.nu. xv.in causa strazacolorum vol.iiij.

2 ¶ Et dicitur pendere * donec non est sententiatum diffini tiue/ ⁊ hucusq̄ habet locum reuocatio attentatorum / no= tant Neapol. decisio.ccclij.quidam curbiceruix: quos vide decisio.ccclxvj.col.fina.in pleno consilio/vbi probant ꝙ ci= tatio debet esse valida/quia si inualida nullũ producit ef= fectum/nec operatur prescriptionis interruptionem vt ibi comprobant: pro quo vide que per nos dicũtur post Joã. mona.in.c.si tibi concesso in fine de preben.j. Quod si que 3 ras an * litispendentia contra vnum ex correis debẽdi im pediat quin possit agi contra alterum / ⁊ dic ꝙ non tam in causa principali q̄ in causa appellationis tex.in.l. creditor in prin.ff.mãda. Bar.in.l.duobus.§.vbi duo.col.ij.ff.de duo bus reis/bene facit tex.in.l.fina.C.de fideiusso.notat Are ty.in consilio.xxxiij.col.prima/consultatio/ vbi subdit : ꝙ si reus principalis dicit instrumentum vsurarium coram iu= dice ecclesiastico suo nomine ⁊ fideiussoris nomine/⁊ postea facta fuit inhibitio per iudicem ecclesiasticum ne procede= retur ad capturam dicti rei: ꝙ ista inhibitoria non prodest fideiussori/aliqualiter tamen obstat doctrina relata ꝑ Bal. in.l.quotiens in fine.C.de precib.imper.offer. ꝙ licet dila= tio concessa reo non extendatur ad fideiussorẽ quando con ceditur persone ⁊ non cause: tamen reus ex persona sua po

terit defendere fideiussorem per.l.idemq̃.§ generaliter:⁊ .§.penul.ff.manda.

¶ Ulterius in proposito vide Neapol.in decisio.xcviij.pulchrum est dubium:⁊ decis.ccxx.nu.xiij .in causa domini: vbi tractant quomodo lis dicatur pēdere ⁊ de rescripto lite pendente impetrato:de ea non facta mentione aliqua. Philippus Probus.

b ¶ Nihil innouetur. Hec rubrica procedit in lite ⁊ in appellatione/quia his pendentibus nihil potest innouari secus pēdēte causa reuisionis p modū supplicationis ⁊ratio secūdum Neapol.decisio.cccxlj.lata est sententia:quia supplicatio conceditur de gratia ⁊ ex benignitate principis : vt in.c.ex literis vbi panor.de restitu.in integ.no.in. l. vnica C.de senten.prefect.preto.sed appellatio innititur iusticie ⁊ iusticia vult q̄ appellatione penden. nihil innouetur pro ut nec dilatione pendente/alias innouatum dicitur ipso iure nullum: vt probat de sententia latissime Jason in con. xliiij. Ex sola inspectione tituli vol.iij.vbi subdit rationem quia lata est ab eo qui carebat exercitio iurisditionis ⁊ sic non potest consensu partium ratificari: eo quia non potest consensus partium hoc facere q̄ fingatur retro habuisse exercitium.leg.obseruare.§. finali.ff. de officio procon .et lega. Probus.

c ¶ Lite contestata. Ante hunc actum nō valent ꝓbatiōes fieri:q̄ si fiant nō valent.c.primo ⁊.ij.⁊.c.quoniam.s̃.vt lite non contesta.nec talem ordinem iudex peruertere potest.c.exhibita.s̃.de iudic.notant Doc.in.l.si queramus.ff. de testi.tradit Alex.in cōsil.iij.nu.viij.in causa.volu.ij.vbi subdit dictum Antho.de Butrio.in.c.primo.s̃ . de probation . referentis Feder.de senis cōsuluisse/q̄ si actor vna

4 * cum libello suo producat instrumentum/in quo fundatur intentio sua:quod nisi illud instrumentum reproducat post litem contestatam obtinere non potest istud reassumpsit idem Alexan.consi.xxxvij.nume.vj. viso ⁊ opportune. eo. volu.ij.⁊ sic habet locum regula quam idem Alexā. citat: con.cxxvij.col. fina.in causa ⁊ lite vol. ij. q̄ qñ instrumētū non reperitur productum/nō facit fidem. Probus.

d ¶ Post decendium. Et ratio:quia per lapsum illius censetur sn̄ie acquiescere.l.ab eo. C. quomodo ⁊ quando iudex notat Alex.consilio.cxxvj.vol.ij.vide que dico.in.c.non solum.hic per Jo.mona.allega. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. j.

DIspendijs, quæ propter electiones diuersas ecclesiæ patiūtur interdum, occurrere cupientes,

¶ Statuimus vt si aliquibus apud sedem aposto, vel alibi litigantibus super electionibus de se in discordia celebratis aliquem ipsorum mori, vel suo iuri renuntiare,aut a prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi,ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi pendente)nullatenus procedatur.

¶ Alias attentata contra hoc electio ipso iure viribus non subsistat.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Secunda electio non debet attentari:prima nō cassata.

DIspendijs, Hec decretalis ⁊ sequens loquuntur in competitoribus:nō in petitore ⁊ contradictore de quib9 habetur.ff.de decurio.l.gñaliter.§.spurios[celebratis] Sed contra.s̃.de resti.in integ.c.ij. Sol. hic loquitur in competitoribus quib9

debetur maior fauor.d.§.spurios illa vero in petitore ⁊ cōtradictore ⁊ qui innititur contra ius commune: ⁊ ideo hoc casu non proceditur ad aliam.s̃.de arbitr.ex parte[renunciare] hoc enim potest (etiam electus in episcopum ante confirmationem).s̃.hoc lib.de elec.si electio secus post.s̃. de trāsla. epi. c.inter corporalia[excludi].s̃.hoc lib.de elec tio.cupientes:quia forsan non est prosequutus ius suū infra tempus.s̃.statutum:vel pone exemplum.s̃. eo.q̄ sit .§.quod si elect9:⁊ .§.fina . [ipso iure] hoc est sine adminiculo hominis no.d.c.q̄ sit/in fine[non subsistat] hic loquitur de duabus electionibus eodem contextu celebratis:sed si non eodem contextu celebrentur/ habet locū materia.no. s̃.de elect.auditis non ista/⁊ tunc credo vbi electio prima est nulla propter defectum vel reatum persone electe primo dico secundam tenere:licet in processu liquere valeat de reatu vel defectu huius/tunc enim est defectus in materia/que inhabili nulla forma potest induci. Sed si prima

a electio posset quoquomō iustificari dico q̄ secunda [a] nō debet attentari prima non cassata/ sic fuit propositum in facto Antissiodoren.cuius prima electio fuit a minori parte numero celebrata/modo hoc posset stare q̄ electio prima sit celebrata a maiori parte numero attamē sit sanior q̄ electio.ij.celebrata vt no.in.d.c.auditis.

¶ Sed cum ius cassat electionem in discordia. s̃.de eletio.quorundam.§.primo/aut a minori parte numero factā d.c.quorundam.§.circa.⁊.c.īdēnitatib9 .§.si qua vero potest procedi ad secundam quia prima non potest iustificari iam a iure reprobata dicto cap.quam sit .§. alioquin. Jo Monachus Cardinalis.

a DIco q̄ secunda. Adde que in ꝓposito tex.nostri.⁊.c.sequen. voluit Paul.de castro consi.cccxlvj forme capituli quia propter : in prima parte/q̄ lis dicitur pendere dupliciter : primo inter duos electos in discordia ⁊ tunc interim alia electio non est fienda/ quousq̃ lis sopiatur vt hic. ⁊.d. c.seq. Secūdo dicitur pēdere lis super iure eligendi:vt cum dicitur capitulum non posse eligere:⁊ hec est questio scribentium de qua per Compo.⁊ Inno.in.c.cum.M.s̃.de consti tu.⁊ de arbitr.c.ex parte ⁊ per glo.magnam in.c.ex literis s̃.de iure patro.⁊ cōmunis opinio est q̄ si capitulū erat in possessione eligendi valet electio/non obstante lite vel appellatione:cum in lite nō reuocetur in dubiū de possessione prout dicunt scriben.in.d.c.ex literis.

¶ Intentum verificatur per glo.in.c.non solū de appella. hoc lib.quam ibi insequuntur doc.vbi dicitur/q̄ hoc in casu nihil dicitur innouari/nec lite vel appellatiōe fieri:sed possessio cōtinuari(cuius fructus est eligere.c.cum vintonensis.s̃.de electio.) Et lite pendente nō debet quis cōmodo possessiōis priuari vt hic: facit enim fructus suos possessor (etiam post litem motā)licet teneatur illos restituere si succumbat .l.qui scit.§.fi.ff.de vsur.que restitutio nō cadit in electione per quam queritur ius electo:quod non debet sine facto suo priuari.l.non debet.ff.de reg.iur. sufficit enim eligentes esse in possessione iuris eligendi/ licet ius nō haberent vt electio valeat.c.querelā.s̃.de elec.c.cum olim.s̃. de causa possess.⁊ de iure patro.s̃ .c.consultationibus/et ibi scrib.⁊ in.c.cum Bertholdus.s̃.de re iudic.

¶ Et intellige q̄ possit eligere/quando scilicet de iure cōmuni eligit/⁊ est in continua possessione eligendi : secus si de iure speciali scilicet propter malam colectionem alterius Paul.de castr.in simili(videlicet collationis) in con.403. col.prima/illa que infirmari parte prima. Probus.

¶ Bonifacius octauus Cap. ij.

SI hi,cōtra quos sup dignitatib9,ꝑsonatib9 vł alijs ecclesiasticis beneficijs, quę possidēt,litigaẗ,lite pēdēte cedāt , vel forte decedāt,ne ꝓpter nouos aduersarios ,qui malitiose interdum petito

ribus subrogantur, litigia in ecclesiarum dispendium prorogari cōtingat, statuimus ut dignitates, personatus, vel beneficia huiusmodi (donec contra superstites lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur. ¶ Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur.

¶ Sane si ad defenssionē ipsius litis aliqui (quórum interierit) petierint admitti, eos in illo statu, in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In beneficiis licet sit successio/ non tamen hereditaria: quia ex iure primi: secundus nil sibi vendicat.
2 Culpa suos tenet auctores/ nō alios inficit.
3 Processus habitus cum possessore: omnibus preiudicat.
4 Considerare quis debet, quod accidere poterat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prelatus dicitur in ecclesia non vniuersalis: sed successor particularis.
Heres vniuersalis dicitur ille: qui succedit in totum ius defuncti.
2 Successor in beneficio: ad que debita per predecessorē facta teneatur.
3 In titulis beneficiorum qui omnino sunt singulares/ possessio vnius non iuuat alium.
Sola lis incepta in beneficialibus de iure predecessoris transit in successorem.
4 Triennalis possessor pacificus/ dicitur habere optimū ius in preiudicium eorum qui ius suum intra triennium in iudicio non deducerunt.
5 In beneficialibus licitum est vti iure predecessoris/ quod est exclusiuum intentionis agentis.
In beneficialibus sufficit excludere petitorem per exceptionem iuris non sui.
6 Tertius petens admitti pro suo interesse: ad litis prosequutionem an possit testes producere post dīdicita testificata.
7 Quis non tenetur considerare remota: sed propinqua.

Si hi, Propter fraudes que fiebant in hac materia fomentum habentes a glo. inno. s. de iudic. quia vero contra dictam glo. hic est prouisum & per dictaz glo. vidi in facto prepositure normanie posteaq̄ fuerat, conclusuz: illam conferri prouisione facta possessori/ & etiam a capite inchoari: cōtra. d. glo. allegabat. ff. d iudi. tā ex cōtractib. ff. de adminis. tu. chirographis. §. fi. ff. de re iudi. ex cōtractu. ff. fami. her. l. heredes. §. idē scribit/ & respōdebat illā loq̄ vbi est successio ex eodē iure/ hic non: quia secūdus non habet ius ex iure primi/ sed ex noua electione/ vnde licet * in beneficiis sit successio [a] non tamen hereditaria: quia ex iure [b] primi secundus nil sibi vendicat. viij. q. prima moises & c. seq. vbi tamē esset successio hereditaria/ sicut sententia habita contra vnum faceret fidem contra alium: vt. d. ll. sic processus ante sententiam habitus contra successorem esset firmus/ qd ergo hic est statutū nō est de rigore sed de equitate vt maliciis occurratur/ & vt lites super beneficiis citius finem habeant [beneficiis] hoc expone vt. s. titu. primo [admittendos.] ¶ Sed pone reus erat in cadendo ꝓpter appellationem non initiatam/ vel quia est sibi prescriptum per prescriptionem iuris/ vt per conclusionem/ vel peremptoriam facti/ vt per terminum hominis/ nunquid preiudicabitur alii cuius intererat/ & videtur q̄ non: cum culpa * teneat suos auctores non alium inficiat. i. de his que fiunt a maio. parte capitu. quesiuit.

¶ Dic contra quia si negocium est in curia per constitutionem statuimus. s. de electioni. hoc lib. iam omnes sunt citati quorum interest & processus * habitus cum possessore omnibus preiudicat.

¶ Sed pone negocium non est in curia/ vel si est/ non est ꝑ dictam constitutionem: adhuc dico idem cum ille defenderet vt possessor cuius principaliter intererat argu. ff. de collusio. detegē. cum non iusto. Sed contra predicta iura loquuntur vbi plurimū intererat in presenti lz s̄m grad⁹ differentiā. Sed hic non incipiebat interesse/ nisi ex post facto vnde durum videtur si iste excludatur qui antea admitti non poterat/ sicut ille cuius non intererat. Sol. iste non repellitur ex sua persona/ sed ex persona sui autoris: infra de hereticis fraternitatis: cuius manus sunt ligate: per hoc. c. Unde si ille a quo iste habet causaz repelleretur per constitutionem statuimus/ vel pro eo q̄ sciuit ꝓcessuz haberi cū possessore. i. de re iud. quamuis. i. de testib. veniens. ij. non dico q̄ isti fit preiudicium. Sed non vbi auctor suus ignoraret: [c] vt quia appellatio non fuit denunciata/ vel quia vbi non est appellatū ignorat causam agi/ quo casu/ nec sententia/ nec processus firmus esset contra eum: vt d. c. ¶ Nec obstat. d. c. quesiuit: quia isti qui vult conferre de nouo imputet sibi si causam non defendat considerare [d] * enim debuit quid accidere poterat. ff. locati. l. si quis domum. Jo. Mona. Cardinalis.

Successio. Particularis * non vniuersalis/ cum successor in ecclesia non cēseatur loco heredis vniuersalis: testatur Jacob. de bello visu in auten. vt nulli iudi. §. & hoc vero ꝓhibemus: ratio quia non succedit in omnib⁹ bonis predecessoris. Imo in bonis suis propriis succedunt sibi agnati/ iuxta ea que habentur in. c. cū in officiis. s. de testa. & in. c. primo. s. de succes. ab intesta. heres * enim vniuersalis dicitur ille qui succedit in totuz ius defuncti. l. heres in omne. ff. de acquir. hered. l. heredē & l. hereditas. ff. de reg. iur.

¶ Facit in proposito/ quia successor in beneficio tenetur tantum ad debita predecessoris facta pro vtilitate ecclesie capitu. primo & secundo. s. de solutio. videlicet pro impensis necessariis factis in rebus ecclesie arg. ff. ex quib. caus. pig. taci. contrah. l. j. & l. interdum. ff. qui po. in pig. hab. & in auten. de equali. do. §. his sequens.

¶ Heres vero tenetur regulariter ad quecunq̄ debita defuncti. l. fi. §. & si prefatam/ & §. sin vero postq̄. C. de iure delibe. & l. cum a matre. C. de rei vendi. & l. si creditoribus. C. de seruo. pig. da. manu.

¶ Pro intento Jo. mo. vide Alex. illud firmantem in con. ccxiij. col. pe. viso & opportune/ vol. ij. Probus.

¶ Ex iure primi. Jo. mo. istud firmat in. c. indemnitatibus. s. de electio. vide que ibi dixi & in. c. fina. ante finem. s. de renuncia. idem Jo. mo. in. c. si tibi de prebend. hoc lib. Calca. in con. cxxiij. col. ij. & vj. in causa. R.

¶ De dicto Jo. mo. meminit do. Bar. de chassaneo consilio xx. nume. xxvi/. vbi istud comprobat & adducit dictū Guiller. in extrauagan. execrabilis in ver. pluralitatem. q̄ in titulis * beneficiorum qui omnino sunt singulares: possessio vnius non iuuat alium/ cum in talibus non cadat successio iuris vel facti.

¶ Uide glo. prag. in titu. de pacific. possesso. in ver. possedit firmat intentum etiam Jo. mo. Rota in no. decisio. ccxxxij. in fine/ si prelatus.

¶ Nihil igitur in beneficialibus de iure p̄decessoris trāsit in successorem/ nisi sola lis incepta gl. in extrauag. suscepti in verb. vacantium/ ne sede vacan. Ideo decretum de pacif. possesso. prout nec regule cancellarie/ non suffragantur successoribus/ cū contineant ius ꝑsonale ei⁹ q̄ pacifice possedit/ quod non transit in successorem. l. quia personale. ff. solu. matri. glo. penul. in. c. fina. de iure patro. hoc lib. et hec maxima iuris procedit maxime in successoribus in beneficiis qui metiuntur ius nouū/ tam respectu tituli q̄ possessionis/ vt hic.

¶ Propter hec tamē non dicas q̄ si possessor pacificus triēnalis alicui⁹ beneficii fuisti/ & postea ab humanis decedas: si impetro beneficium illud per decessum tuum/ q̄ illa possessio triennalis mihi suffragatur contra tertium habentē titulum ante triennalitatem effluxam: non tamen possessionem & litigium contra te/ cum triennalis * possessor pacifi-

cus dicat habere optimū ius: in preiudiciū eorum qui ius suum intra triennium in iudicio non deducerunt / vt clare disponunt concilia basilien. et lateranē. in titu. de pacif. pos ses. et regul. cancella. Et sic loquitur quod beneficium in preiudicium negligentis vacat per cessum vel decessū possessoris triennalis pacifici/cum titulo colorato: cum titulus ille(quantum ad negligentes)pacifici possessoris triēnalis/pro vero et iusto titulo reputetur. Et sic succedit doctrina Jo. and. et Card. in. c. mandatū de rescript. post compostel. q * in beneficialibus licitum est vti iure predecessoris/quod est exclusiuum intentionis agentis: istud fuit de mente Jo. de imola: et Fely. in. d. c. mandatum.

5

¶ Aliud enim dicunt compostel. et Joannes Andreas in dicto capitulo mandatum / q sufficit in beneficialibus excludere petitorem per exceptionem iuris nō sui. Et premissis non refragantur que prius dicta sunt videlicet q non possit successor in beneficio vti accessione predecessoris quia illud verum est quando successor ex titulo et possessione predecessoris vult fundare ius suum sine nouo titulo/et iure nouo: secus quando successor se fundat in titulo proprio/et ad elidendum titulū alterius excipit de iure predecessoris sui quod nota perpetuo/ pro compermutantibus qui possunt vti defensionibus actoris sui cōtra quem habent regressum de euictione. l. emptori. C. de euictio. cum suis concord. Probus.

c ¶ Ignoraret. Adde in proposito vnum effectum ignorantie. Pone mota est lis/et in ea est processum vsq ad publicationem testium inclusiue/modo tertius * petit se admitti in cā pro suo interesse qui per iudicem admittitur. Et eo admisso petit admitti ad producendum testes/etiam super articulis aut similibus super quibus testes rei principalis vel ac toris fuerunt producti/queritur an veniat audiendus. Istam. q. tāgit Bar. in. l. si per lusorie. ff. de appella. et dicit q si iste tertius veniat post dilationes datas ad probandum/vel post publicationem testium factam / non potest de nouo testes producere/ quia primum processum prosequitur non nouum allegat Inno. in. c. cum super de re iudi. hoc verum dicit/quando iste tertius sciuit istas dilationes dari et testes examinari: secus si ignorauit / qr tunc auditur/hanc. q. etiam tangunt Neapol. decisio. ccxxxv. An tertius/vbi dicunt super hoc dubio fuisse votatum per sacrum consilium q tertius veniens pro suo interesse / qui sciuit litem motam/licet ignorauerit publicationem/ et ignorauerit dicta testificata: debet audiri in terminis in quibus reperitur causa: et sic si est publicatum et dicta sunt testificata/non poterit tertius audiri nisi super articulis nouis: non super eisdem/vel directo contrariis iuxta. c. fraternitatis. s. de testib. et auten. qui semel. C. de proba. vel poterit producere scripturas / et instrumenta et testes pro eorū confirmatione et approbatione iuxta n tata in. c. series supra de testibus.

6

¶ Sed si tertius ignorauit litem/tūc potest inducere testes in causa/etiam q sint dicta testificata / etiam super eisdem vel directo contrariis quod late ibi comprobant subiiciendo q tertius non poterit opponere exceptiōes dilatorias vel declinatorias/nec q acta sint nulla: eo quia non citatus/bene tamen poterit recusare iudicem vt suspectum no. Doct. in. c. cum super. s. de offi. deleg. Antho. Panor. et Philip. in. c. cum speciali. xx. q. s. de appel. Probus.

d ¶ Considerare. Pro hoc Bal. in. l. edem col. iii. vers. quero de quibus vsib9. C. loca. dicit/q quis * non tenetur cōsiderare remota sed propinqua: ea enim que non sunt/satis remota erunt/et forte non erunt vt ait Seneca/prospectus futurorum quāuis pertineant ad sapientem virum/ non tamen non afficit damno non cogitantem/nisi ex presente statu debuerit cogitare. l. si quis domū hic per Jo. mo. allega. et ff. si quis cautio. l. sed et si quis. §. quesitum/quando autem cogitari debeat tempus futurum vide Neapol. decisio. 87. magnum est dubium: et que tradit Jason in consi. xliiii. columna fi. volu. tertio.

7

¶ De confessis. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quod quis requirit ab alio: magis seruare debet i seipso.
2 Philosophus respicit finem.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Probatio non est de substantia iudicii.
2 Sententia est nulla/ quando iudex se refert ad acta: quib9 inspectis appareret de errore iudicis.
3 Probatio nihil aliud est/nisi iudicem ad fidem deducere.
4 Alderico inuitato ab hispanis: datum est vinum albū quasi aqua rubeo mixtum.
5 Indicia que ad bonum retorqueri non possunt/ nec ad aliud q ad id quod indicant / pro probationibus sunt habenda.
6 Qui iudicare habet/oportet eum cuncta rimari / et rerum ordinem plena inquisitione discutere/quousq ad rei veritatem perueniatur.
7 Probatio dubia non releuat.
8 Nulla legis virtus: potest excludere probationem que fit per rei euidentiam.
9 Jurisconsultus posuit in pectus iudicantis: quanta fides sit testibus adhibenda.
10 Confessio dicitur inseparabilis/qr pro parte non acceptatur/et pro parte acceptatur.
11 Responsio ad positiones debet interpretari taliter / q respondens nō incidat in contrarietatem.
12 Quis non tenetur respondere positionibus/nisi ponēs iuramento affirmet illas continere veritatem.

1 Quod * quis requirit ab alio / magis seruare debet in seipso. ff. de pact. l. cum in eo. ff. si serui. vendice. altius. ff. de admi. tutor. quotiēs §. item si tēporalis: pars ergo actrix vel rea intendens suam intentionem fundare hoc habz potius adminiculē requirere q a tertio.

a ¶ Et ideo probatio [a] que est per cō
b fessionē [b] partiū pcedit titulū q est de probatione per testes/vnde subiicitur rub. de confessis nec ponitur rubrica de positionibus/ sed de confessis. Et
2 est ratio moralis philosophus * respicit finem. Et ideo p causam finalem diffinit/et cū hec scientia supponatur ethice vt. s. in proe. no. non curatur hic de positione in se: sed pro
c pter finem vt propter responsionem [c] ex qua habetur confessio.

¶ Et ideo melius dicitur rubri. de confessis q de positionibus vel probationibus. Jo. Mo. Cardi.

a 1 Probatio. Que non est de * substantia iudicii. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoffi. test. et l. cum putare. ff. famil. erci. tradunt Neapolita. decisio. xlvii. vbi subdunt/q sententia lata nullis existentibus probationibus: non dicitur nulla/ sed bene dicitur lata contra ius litigatoris: et ideo valet. l. prima. §. item contra sacras. ff. que senten. sine appella. rescin. Innoc. in. c. cum venerabilis de exceptio. doc. in. l. ait pretor. §. primo et in. l. preses. ff. de re iudica. doc. in. l. prolatam. C. de senten. et in. l. fina. C. commi. vel episto.

2 ¶ Istud intellige * nisi sententia se referat ad acta in processu facta que reperiuntur nulla/quia tunc sententia redditur ipso iure nulla/hec est communis sententia doct. maxime Anth. de Butrio in. c. ab excōmunicato. s. de rescrip. et Panor. in. c. inter ceteras de re iudi. nam quando iudex expresse se refert in sententia ad acta quibus inspectis apparet de errore iudicis: hoc in casu sententia est nulla/ tenent Bar. et Bal. in. l. prima. C. de erro. calcu. et Jo. de Imola: et Alex in. l. rei. §. primo. ff. solu. matri.

3 ¶ Ulterius dic q probatio * nihil aliud est/nisi iudicem ad fidē deducere. l. quinquaginta. ff. de proba. no. Bar. in. l. ad monendi. ff. de iureiur. sequitur Paul. de castro consi. cxciii. in fine in causa et questione/in prima parte/ vide q dixi post Jo. mo. in. c. seculares. s. de foro competen. et Paul. de castro consilio. clxix. nu. iiii. viso puncto in secunda parte Maria. Sozi. con. lxxxix. col. vi. in causa agitata et consi. ccxxix. col. fina. primo aspectu.

¶ Et dic ad fidem plenam et solamē glo. et ibi Imola in cle. constitutionem de electio. glo. in. c. statutum. §. cum vero in

ver.saltem de rescrip.§.hoc lib. Et hec plena probatio aliquando resultat ex perspicuis indiciis.l.dolum.C.de dolo vbi glo.citat Aldericum * quem hispani inuitauerant ad prandium: vt fide iuberet pro eis/ & rationes suas accommodaret/ & dabant ei vinum album quasi aquã rubeo colore mixtum/ vt eum inebriarent.

¶ Ex quo resultat vera doli probatio/ cum indicium illud ad aliud retorqueri non possit iuxta regulaz quã citat Jo. de ana.in.c.excommunicamus.§.credentes sub nu.xi.§.de heret. q indicia * que ad bonum retorqueri non possunt nec ad aliud q ad id quod indicant/ pro probationibus sunt habenda.d.l.dolum.

¶ Et pro themate vide que notat Petr. de Anchar.con. cccxvi.in prin.in causa que vertitur inter Jacobum/ q qui iudicare * habet: oportet eum cũcta rimari: & rerum ordinem plena inquisitiõe discutere/ quousq ad rei veritatem queniatur.c.iudicantem.xxx.q.vlti.nec ad vnam speciem probationis applicet mẽtem suam/ sed ex variis coram eo productis & discussis informet animi sui motum.c. preterea.§. de testib.c.in presentia.§.de renunciat.

¶ Non sit ergo probatio * dubia/ cum non releuet/ per id quod habetur in.c.in presentia.§.de proba.& in.l.matrem.C. eo.Bar.& Docto.in.l.non solum.§.sed vt probari. ff. de no. oper.nũcia.glo.& Doct.in cle.fina.de rescript.

¶ Et pro eo quod.§. diximus proxime/ q indicia que ad bonum &c. dic facere ad id quod no.Bar.in rub.C. de proba. q nulla * legis virtus potest excludere probationem que fit per rei euidentiã.l.inde neratius.§.fi.ff. ad leg. aql. &.l.confessionibus.ff.de interro.actio. qđ refert & sequtur Alex. in cõ.xxxix.nu.xxiii.quod exorditur statibus volumine.vi

¶ Quod autem iudex habeat informare animum suum ex variis/ vide que late tradit Petr. de Anchar.con.385. licet pridie: vbi ponit vnum quotidianum/ de resignãte beneficium/ qui per aduersarios respectiue probatur eodem die fuisse sanum & egruz/ quod prosequitur & latius consil. 388.in casu premisso/ vide Domi.con.liii.col.iii.Gregorius. xii.vbi in proposito adducit illud Job. Pater eram pauperum/ et causam quam ego nesciebam: diligenter inuestigabam/ non immerito igitur iurisconsultus * in pectus iudicantis posuit quanta fides sit testibus adhibenda.l.iii. ff.de testib.prout nec q officium iudicis principaliter versari debet in inquirenda veritate.d.c.iudicantem.&.l.ii.C. de eden. Alex.con. cxxii. in prin. viso processu/ vol.ii.etiam postq cõclusum est in causa/ maxime vbi causa est summaria/ notat idem Alex.in cõsilio.cxlvii.in fine / ponderatis. vol.ii.vide Decium con.501.in causa.

¶ Et dic q in tantũ posuit q Bar.in.l.lucius.ff.de his qui not.infa. dicit q licet testis assignet bonam rationem dicti sui/ si tamen iudici videtur q ei non debeat fidem adhibere quod poterit non adhibere fidez consulit tamẽ quod appareat in actis causa quare sibi non adhibet fidem propter sindicatum meminit Calca.consi. lxiiii. numero. xvii. preclare. Probus.

¶ Per confessionez partium *. Que aliquando dicitur inseparabilis/ vt pro parte nõ possit acceptari/ & pro parte sperni notat Alex. consil. lxxx.col.fina. in causa & lite vertente inter volu.vii. Et de productione instrumenti an in parte possit approbari/ & in parte reprobari vide eũdem Alex. cõsil.cxxiii. nu.iiii. eo. volu. vbi eum vide in fine consilii. & Jo.mo.in.c. vt inquisitionis de heret. Et quo ad confessionem firmat do. Stepha. Bertran.con.ccclv.in fine proposita parte prima allegat glo.in.l.si quidem.C. de except. & Salic.in leg.si quidem. C.de transactio.& Angel. Arety.in.§.si quis postulante institu.de actio. idem Bertran. consilio.315.nu.ii.si bene & alias in.iii. parte/ allegat Bar. in.l.aurelius.§.idem quesiit.ff.de libera.lega. Panor.in.c. bone el.ii.col.penul.de postul. prela.no. Jacob.rebuffy.in l.rura: circa finem de omni agro deser.lib.xi.C. Cardi.cõsil.xxxvii.nu.ix. consilium redditum/ vbi dicit id procedere quando est facta confessio sub vno structu verborum.

¶ Vide eundem Cardi.consil.cxxiii.vbi ponit de acceptatione & repudiatione respectu eiusdem rei.

¶ Postremo dic cõfessionẽ fieri. p recognitionẽ scripture/ vt late tradit Jason i cõ.lxv.col.i. henricus. vol.iii. Probus.

¶ Respõsionem. Que responsiones * positionibus facte debẽt interpretari/ taliter q respondens non incidat in cõtrarietatem: vt decidunt Petr. Cy.& Bal.in.l.cũ falsa.C. de iur.& fact.igno.tradit Alex.con.xxviii.col.iii.viso & discusso.volumine. vi.vbi subdit q prima dicta seu responsa debent trahi ad vltima/ & vltima ad prima / vt euitetur contrarietas: secũdum Bal.ibi.& in.l.prima in princ. in lectura antiq.ff. ne quis eum vbi Paul.de castr.facit tex.in c.cũ tu.§.de testi.& in pria cõsti.C.§ qbus & quod no.Bar. in.l.scripture. C.de fide instrumen.

¶ Et attende q de stilo * cõmuni de quo per Jacob.rebuf.in.d.l.rura de omni agro deser.lib.xi.C. pars aduersa non tenetur respondere per verbum credit/ nisi prius ponens affirmet positiones suas (medio iuramento) continere veritatem pro quo videtur tex.in.c.presentium versi.recepto iuramento &c.de testib.hoc lib.

¶ Et quod est maius quia ad hoc vt ponẽs possit se iuuare ex responsione positionum debet prius iurare q credit eas esse veras glo.mag.ad fine. C. hoc tit. Jason in consi. ii.col.xii.volu.iii.& hoc est qđ vult idem Rebuffy. Probus.

¶ Innocentius quartus in concilio Lugdunensi. Cap.i.

Statuimus vt positiones negatiuas quę probari non possunt nisi per confessionem aduersarii, iudices admittere possint si ęquitate suadente viderint expedire.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Positio quid sit.
2 Ad positionem iuris/ non est respondendum.
Positio debet esse pertinens/ non impertinens.
3 Contradictio est oppositio.
4 Reus negans/ & ex negato se iuuare volens.
5 Allegans seu veniens contra factum suum/ non auditur.
Error reuocari potest.
6 Probatione/ cautione/ seu responsione indebita / quis non debet onerari.
7 Quãdo est aliquid dubium/ iudex debet se inclinare ad id quod est sibi verisimilius.
Quando positiones sunt aduerse/ an teneatur respondere aduersarius.
Quando aduocatus debet adesse in responsione ad positiones.
8 Negatiua multiplex est.
9 Negantis factum per rerum naturam/ nulla est probatio.
10 Negatiua dicit mihi carentiam illius rei/ & non existentiã.
Non entis non sunt species nec differentie.
Probatio habet fieri per principia/ sicut causatũ habet extendi per causam & principiatum.
11 Affirmatiua probatur probatiõe directa/ secus indirecta.
Contraria non insunt eidem/ sed mutuo se expellunt.
Mirandũ dicitur quia mirum factum est: quia est super facultates seu vires nature.
12 Uia nature: non est regressus a priuatione ad habitum.
13 Quod non est meum/ scire teneor hoc ad alios modis omnibus pertinere.
14 Ex quo vna sola via mihi probanti superest / illa est mihi seruanda.
15 Non quicquid iudicis potestati permittitur/ hoc necessitati iuris subiicitur.
Judex semper debet habere equitatem pre oculis.
Ubicunq ius deficit/ & equitas suggerit: illa est sequẽda.
In sententiam humaniorẽ/ quam equitas astruet est declinandum.
16 Interrogationes quando fiant.
17 Positiones post litem contestatam/ & iuramentum prestitũ fieri habent.
18 Interest reipupublice lites dirimi.
Positiones fiunt ad releuationem partis.
19 Probationum copia non est angustanda.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Materia interrogationum/ fuit inuenta / a iure communi scripto: materia vero positionum a consuetudine.
Positionibus respondetur per verbum credit vel non credit aut aliud equipollens.
2 Conditio debet impleri in forma specifica: sufficit tamen quod impleatur equipolenter.
Dictio taxatiua/non excludit omnino simile: et idem importans.
Lex non est imposita verbis: sed rebus.
3 Positiones principale concernunt/interrogatoria vero litis preparatoria.
4 Quelibet cause positio/ que cause adaptari potest/ dicitur pertinens/siue ad causam faciat directe / siue indirecte quoquomodo.
5 Modicum conferentia: dicūtur pertinentia.
Pertinens positio que dicatur.
6 Admittitur probatio pertinens/licet non vrgens.
De iure prescripto/potest fieri positio ad quem debet responderi.
7 Articulus concludens presumptiue admittitur.
Impertinentes probationes que dicantur.
8 An facta impertinentia ad probandum admitti debeant.
9 Licet positioni iuris scripti non sit respondendum: bene tamen positioni iuris non scripti.
An ius non scriptum/sit certum.
10 Responsio per verbum credit/est sufficiens in ciuilib⁹ nō in crimanalibus.
Credulitas habetur pro veritate: in preiudicium respondentis ad positiones.
11 Testes debent deponere per sensus corporeos / non de credulitate: alias non probant: nec in contrarium valet consuetudo.
Testi deponenti sine causa non creditur: quia talis dicit deponere vt pecus / ꝛ non vt homo.
12 Tempus ad deliberandum non est dandum interrogato/ an credat vel non.
13 In dubijs opinionibus/ est sequēda opinio glo. ordinarie.
Non possumus iuuari facto ꝑ nos impugnato: secus si solum impugnauerimus solennitatem facti.
14 Capitula separata possunt pro parte approbari/ꝛ pro parte reprobari.
15 Probatio non potest esse nō communis.
16 Nō pōt acceptare qualitatē ꝯfessiōis/ īpugnādo ꝯfessiōe3
17 Auditur quis contra factum suum/quando tangit factu3 anime.
18 Post conclusionem/non admittitur productio eorum que in facto consistunt: nisi fauor anime insit.
19 Quando quis audiatur allegans turpitudinem suam.
20 Ubi exceptio elidit ius agendi: non debet iudex audire actorem/ex quo notorie fouet iniusticiam.
21 Nemo est dn̄s membrorum suorum/sed deus ꝛ respublica.
Confitenti in articulo mortis: in preiudicium alterius non statur.
22 Qui sine causa promittit: videtur per errorē promittere.
De errore tractatur/etiam post sententiam/ que transiuit in rem iudicatam.
23 De errore apparet / eo ipso quod constat rem aliter se habere.
24 Interpretatio verbi dubij semel facta per iudicem: non reuocatur.
25 Rei declarate/nihil adijci potest/nec detrahi.
26 Iudex habet latas habenas/in reuocando interlocutoriā
27 Declaratio voluntatis ostenditur/etiam ex actu inualido
28 In factis: pars nullo instructo aduocato: debet positionibus respondere.
29 Testis probare volens negatiuam quid habet dicere.
30 Testis deponens super negatiua non coartata loco ꝛ breui tempore: est suspectus de falso.
31 Proponens negatiuam eo ipso probat/quod non probat contrarium/ex quo super ea non se fundat / nec presumptio est contra negantem.
Negatio verificatur/per meram non existentiam.
Negatio quicquid inuenit destruit.
In mera negatiua nulle sunt cause.
32 Caueat testis: ne meram negatiuam attestetur.
Plus creditur testibus affirmantibus/q̄ testib⁹ negātib⁹
33 Negatiua debet probari/per eum: qui se fundat in ea.
34 Testis super negatiua deponens: debet reddere rationē dicti sui concludentem/ etiam non interrogatus.
35 Non entis nulle sunt qualitates.
Illud quod non incepit: finire non potest.
Que non sunt/possideri non possunt.
36 Non entis/nulle sunt cause.
37 Ex quo cōditio remota est/etiam qualitas temporis sublata videtur.
Qualitas non potest esse sine subiecto quod non est: reperiri non potest.
Nunq̄ decedit/ qui nunq̄ fuit/qꝛ solus viuus moritur.
38 Quod non potest acquiri/non potest auferri.
39 Non ens non implicat species/ꝛ sic non causat subiectum.
40 Ad nō entia certa ꝛ īdiuidua: affectio nō potest applicari.
De non ente/non est dare partē nec quotam.
41 Ubi non subest materia/non potest dari materiatū ex materia.
Ubi non subest causa propter quam aliquis effectus producitur ꝛ conseruatur in esse/nunq̄ ex illo effectu potest induci productio/vel existentia.
42 Omnis dispositio requirit: vbi subiectum fundetur.
Non entis/non est dare ordinem ipsius.
43 Circa incertos/non cadit affectio.
Ubi nō est substantia iusticie: non potest qualitas negligentie esse/circa eam administrandam.
Ubi non est negligētia nō debet esse pena.
44 Gesta debent ad auctores suos restringi / ꝛ non extendi ad alios qui culpa carent.
Ubi non est subiectum interesse non potest esse determinatio interesse.
45 Quod caret esse caret virtute ꝛ operatione.
46 Non potest euelli/quod non egit radices.
Deponēs de simplici non vsu legis: non ꝓbat cōsuetudinē
47 Non possidens non transfert possessionem.
Quod non est: non potest esse notorium.
48 Iniustus non dicitur/qui non potest esse iustus.
De literis nullis non tenetur facere mentionem/vt euitetur subreptio.
49 Non potest dici relapsus/qui non erat excōicatus.
50 Id quod non est: obseruari non potest.
Non potest amplius dissolui/quod est dissolutum.
Quod cōmune non est/non potest diuidi.
Quando species transit in specificatū: desinit esse species ꝛ totū attribuitur specificanti.
51 Sine miraculo non potest qualitas a subiecto separari.
52 Confessio de equitate canonica (etiam facta parte absente) habet effectum plene probationis.
53 Ius canonicū principaliter dirigit hominē / vt aīa saluet.
54 Cōfessio si fiat ꝑ scripturā indistincte/nō reqrit p̄ntia ptis.
55 Per confessionem admittitur probatio contra presumptionem iuris ꝛ de iure.
Nulla probatio est clarior/q̄ ea que resultat ex confessione propria.
56 Perinde est post cōclusum in causa quid allegare: acsi post sententiam allegaretur.
57 Persona legalissima admittitur ad probandum/contra presumptionem iuris ꝛ de iure.
58 Testes deponentes contra verisimile non probant.
Uerisimile est falsitatis imago.
Testes valde digni tantum probant/ quantū testes alias idonei cum fama.
59 Testis postq̄ deposuit non potest corrigere dictum suum: nisi sit testis dignissimus ꝛ legalissimus.
Testis sponte deponens/ꝛ non citatus non probat nisi sit persona legalissima ꝛ fide digna.
Probate opinionis/dicitur testis idoneus/ licet sit familiaris producentis.
60 Quis excusatur quando credit fide digno homini.
61 Presumptio iuris ꝛ de iure dicitur quando lex presumit/ꝛ super ipsa presumptione statuit.
Contra fictionem non fit probatio.
62 Equitas dicitur/que est inter misericordiā ꝛ rigorem.
63 Disciplina vel misericordia multu3 destituitur / si vna sine altera teneatur.
Melius est de misericordia q̄ de seueritate dare rationē.
64 Licet sententia sit nulla: tamen si constet illam fore equa3 debet confirmari.
65 Appellatio dicitur communis appellato ꝛ appellanti.
66 Iudex quantum potest debet inherere veritati.
67 Positiōes d̄bēt oriri ꝛ formari ex tenore libelli/ꝛ nō aliter.
Confitens positionem prout in tali instrumento habetur: si nihil in eo reperiatur/nihil dicitur confessatum.
68 Ille qui confitetur/videtur confiteri omnes qualitates ꝛ coherentias secundum pretendentem interrogatione3.
69 A cotale montone cotale bocone.

Probationes de necessitate non requiruntur/quando alicui est cõmissum/q̃d faciat put visum fuerit expedire.
Probationes dicuntur media iudicij / in quibus non plus fauetur reo q̃ actori.
Tres sunt partes iudicij: vt hic dicitur.

Statuimus, Hec decretalis magna inititur equitate / vt quod per testes probare nequeo/ per partem aduersam probem :si equitas hoc suggerat expedire [positiones]. a
¶ Et nota q̃ positio * est narratio facti nondum probati ad experientis intentũ/directe vel indirecte spectantis/ quod intenditur probari per responsionez aduersantis. Et probatur q̃ non positio sit narratio. s. de electio. dudum.ij. §. licet. s. de litiscontesta. capi.j.
¶ Item per hec verba facti nondum probati excludo positionem superhabundantem: non dico superfluam/ aut impertinentem b. Nam si factum super quo est positum esset alias probatum: statim diceret respondens/responsum est/ vel alias confessatum/ nec dico hic superfluitatem/ cum duplici responsione: seu pbatione fiat certior intẽtio pponẽtis: ⁊ p dicta pba excludo * positionẽ iuris c/ ad quã non est respõdẽdũ: sz iudicis de hoc est decidere: sed partis est dicere factũ: vt sic esse/ vel nõ esse: fm Philosophũ. ¶ Itez p hec pba ad experiẽtis ⁊c. tãgit q̃ positio debet esse ptinẽs nõ imptinẽs. Et dico directo vel indirecto d/ simpliciter vel adminiculatiue: vbi grã/ volo pbare Titiũ excõicatũ esse: p eo q̃ Giterbien. epus eũ excõicauit/ pono q̃ dictus epus est suus ordinarius. Item q̃ dictus Titius est originarius dicti loci: ⁊ tõsuratus ab eo. ¶ Itẽ q̃ est bñficiatus in diocesi dicti epi: nulla istaz per se pbat: sed adminiculãtes sibi inuicem cõprobãt ⁊ adiuuãt principaliter intentũ super quo forsan sunt instrumẽta publica. ¶ Itez p hec pba q̃ intẽdit ⁊c. tãgitur an positio sit depẽdẽs vel nõ/ ⁊ hoc colligit de positioibus ante negatis. Nã si esset respõsum affirmatiue/ nõ esset dependẽtia sed cõpatiẽtia: verbi gratia pono q̃ appellaui contra te: tu respondes credit. e Secundo pono q̃ in scriptis: hic non est dependentia sed compatientia vt predixi: nam potest se compati q̃ non appellaui in scriptis: tamen appellaui: ⁊ potest se compati / q̃ appellaui ⁊ in scriptis.
¶ Sed pone posui q̃ appellaui cõtra te respõdens nõ credit. f Scdo pono q̃ in scriptis dico hãc depẽdentẽ/ ⁊ hec dependentia cognoscit p regulã artistaz q̃ est: si nõ sequit da opposi tũ: scz appellaui in scriptis. Sed hoc nõ potest se cõpati cũ pria, nã si appellaui in scriptis/ ergo appellaui/ ⁊ ista sunt cõtradictoria: scilicet appellare/ ⁊ nõ appellare: q̃ nõ possunt stare sil: cũ cõtradictio * sit oppositio/ cui9 scdm se non est mediũ: ⁊ de quolibet affirmatiuo vel negatiuo: ⁊ de nullo simul/ ergo cũ opponitur stare nõ possit prius sequebat/ scilicet nõ appellaui/ ergo nõ appellaui in scriptis.
¶ Et ideo hoc exẽplo vbi est dependẽtia/ potest dici respõsum est in añcedẽte. Qz si nõ est appellatũ: ergo nec in scriptis respõderi etiã potest dependẽs est. Qz ad primã positã negatiue/ sequitur scda negatiue/ ex quibus colligit q̃ est diuisio positionũ. ¶ Sed quero actor facit positionez p imperitiã/ intẽtioni sue cõtra oĩa/ reus eã cõfitetur: nũquid actor succũbit/ dic q̃ sic. s. de rescrip. ex parte decani. C. de libe. cã. l. cũ precũ. ¶ Sed pone reus eã negat: tandẽ * reus vult se iuuare de ea cõtra actorẽ/ vel ecõtra: dicit actor reo/ tu negasti eã: ⁊ de negato g a te nõ debes h iuuari arg. j. de cẽsib. cũ olim/ queritur an possit: videtur q̃ sic/ qz hoc se cõpatiũtur/ q̃ sit ita vt pono/ ⁊ tñ reus nõ credit: cõtra tñ videt verius arg. j. de pba. p tuas/ qz iã quilibet suã turpitudinẽ seu inhonestatez allegaret veniẽdo * cõtra factũ suũ q̃d esse nõ debet i ff. de adoptio. post mortẽ. C. de trãsactio. l. trãsactione. C. de reuocã. dona. cum pfitearis: nec nego quin error k reuocari l possit. j. de confes. c. fina. ¶ Sed quid si positio dicat imptinẽs/ dic si est euidẽter imptinẽs nõ cogatur respõdere: qz pbatione * cautione/ seu respõsione indebita quis non debet onerari. ff. de pcura. l. non cogẽdum. §. vlti. ff. vt in posse. lega. l. hec stipulatio. §. primo. s. de offi. delega. c. cũ cõtingat. §. verum s. de elec. c. bone. j. §. cõtra vero. ff. de iterroga. actio. si defensor. §. fina. sed si est certũ q̃ ad causam faciat/ debet cogi. j. titu. primo p̃sentiũ. Si autẽ * est dubiũ/ inclinabit se iudex ad id quod est sibi verisimilius m: ⁊ in dubio tutius est q̃ cogat arg. hic in fine/ ⁊. ff. de interro. actio. l. de etate. §. ex causa ⁊. l. qui seruũ. §. in iure ⁊. l. vbicunq̃. j. de fide instru. cum Joannes.
¶ Sed pone fiunt positiones aduerse/ dic si est vera aduersitas: non habet respondere ponens contrarium / sed dicere posui contrarium: ⁊ sic iam responsum est: et in hoc casu tenet aduocatus adesse parti sue defendẽdo/ ne suus cliẽtulus cogatur indebite respondere, n argu. ff. de adu. ter. l. si postulauerit. §. questioni: sed pone respondet: dic tenere responsionem. ff. de interro. actio. si sine.
¶ Sed pone q̃ non vult respondere: tunc tene quod dicitur. j. c. proximo [negatiuas o.]
¶ Dic q̃ est multiplex * negatiua/ quedam iuris/ hoc probatur. ff. de proba. ab ea parte. j. de sponsa. cum locum.
¶ Secunda qualitatis/ ⁊ hec probatur. j. de psump. c. vlti.
¶ Tertia facti pregnantis/ ⁊ hec probatur. s. de renuncia. super hoc.
¶ Quarta facti determinati/ ⁊ hec probat de testib. ex tenore ⁊. C. de contrah. ⁊ commit. stipul. optimam.
¶ Quinta pura simplex ⁊ indeterminata/ ⁊ hoc quandoq̃ probat p. j. de pba. tertio. j. de testib. tam literis. §. vlti.
¶ Et regulariter negatiua simplex probari nõ potest. Qz negantis q * factum per rerum naturam nulla est probatio: vt hic ⁊. d. c. bone ⁊. C. de proba. l. actor.
¶ Nec dictis casibus probat negatiua directe r: sed indirecte: qz tale quid pbatur ibi/ quod saltẽ iuris presumptione nõ potest se cõpati cũ assertione data/ vt. d. c. tertio ⁊ alijs iuribus. ¶ Et est ratio/ quare negatiua pbari nõ potest qz vt est dictũ negãtis factũ p rerũ naturã nõ est pbatio.
¶ Nã negatiua * dicit mihi carentiã illius rei ⁊ nõ existentiã: ⁊ nõ entis nõ sunt s species nec differẽtie fm philosophum/ cunq̃ pbatio habeat fieri per principia: sicut causatum habet extẽdi per cãm ⁊ principiatũ. l. cõpositum principatuz vt spẽs t per genus ⁊ differẽtiaz ;et qz hoc habet affirmatiua ⁊ non negatiua: affirmatiue sunt per rerum naturã. l. principia que sunt naturã rei inducẽtia/ probari põt quod est verũ * : directa pbatione: secus est in pbatiõe indirecta u. ¶ Verbi gratia: volo pbare q̃ P. nõ sit albus: si possum pbare ipsuz esse nigrũ: iam habeo per cõsequẽs q̃ ipse nõ sit albus/ qz cõtraria nõ insunt eidem sed mutuo se expellũt. ¶ Sic dico in facto miraculoso nihil potest pbari directo: sz quãdoq̃ probet indirecto: nã miraculũ * mirũ factũ est: qz est super facultates/ seu vires nature vel quo ad factũ vel quo ad modũ quo ad factũ, vt q̃ cecus fiat vidẽs vel mortu9 resuscitat9: nã hec sunt supra facultates seu vires nature/ qz via nature * nõ est regressus a priuatione ad habitũ y/ ⁊ est miraculum quo ad modum facti.
¶ Verbi grã aliqs est febricitãs via nature p certas alteratiões iste põt fieri sanus: sed si fiat in instãti ad inuocationẽ dei: seu per deũ meritis alicuius sancti inuocati/ est hoc supra vires nature quo ad modũ qui operat successiue per alterationes diuersas: ⁊ dico hoc non posse probari directo qz directa pbatio est per rei principia vt predixi/ cum ergo miraculũ ex subiecto in quo fit: principia nõ habeat/ cõcluditur q̃ directe miraculũ probari nõ potest. Sed dico q̃ potest indirecte: nã cum reperio miraculũ q̃ vires nature excedit/ vel quo ad factũ/ seu quo ad modũ facti vt premisi/ ⁊ constat illud esse factum: ⁊ hoc nõ ex causa naturali: habeo consecutiue ⁊ indirecte illud miraculũ causatũ a causa super naturali: attribuere habeo cause supernaturali vt * q̃d nõ est meũ: scire teneor hoc ad alios modis omnibus pertinere. C. vnde vi. l. cũ querebatur: vnde natura videns hoc mirum factũ nõ esse suum/ nec ex suis principijs deriuatũ: licet sit in se factũ: habet cause maiori ascribere/ ⁊ secundũ hoc dico miraculũ ⁊ negatiuã probari nõ directe sed indirecte [nõ possunt z] directo vt premisi [per confessionem.
¶ Et ideo est magis ponenti succurrendum. j. de testi. cog. preterea ⁊. c. vltimo. Ex quo enim * vna sola via mihi probãdi superest: illa est mihi seruanda. j. de testib. dilecto filio [aduersarij] verbi gratia/ promisi me redditurũ P. decem que confessus sum me recepisse spe future numerationis: agit P. contra me lite contestata/ pono quod promissio fuit facta spe future numerationis : ⁊ quod ipse. P. non numerauit: [ad hanc cogitur respondere : presertim cum non possit probari nisi per confessionem aduersarij / et de hoc contractu habetur. C. de non numera. pecu. l. vlt. ⁊ insti. de litera. obligat. [iudices] siue ordinarij siue delegati/ infra de probationib. capitulo quoniam / siue etiam sint arbitri. ff. de arbitr. lege prima. C. de arbitr. l. penultima. §. vltimo [possunt] et debeant/ dummodo ad causam faciant/

A 15 & hoc sequitur: si equitate a &c.alias nõ * quicqd iudicis potestati permittitur/hoc necessitati iuris subijcitur.ff.de off.presid.sepe.ff.de iud.nõ quicqd.C.quomodo.& qñ.iud.
B l.j.[equitate]quã sem͂p iudex debet habere b pre oculis/ ff.de eo qd cer.loco.l.qd si ephesi.§.in sũma/& hec est preferenda rigori.C.de iudic.l.placuit.j.hoc lib.de rerũ ꝑmuta.c.vnico. Et vbicũq; ius deficit vbi tamẽ equitas suggerit illa est sequẽda.ff.de aqua pluuia.arcen. l.ij.§.apd ꝟsi. labeo.s.de trãsactio.c.vlti.[suadẽte].Suadet enim equitas/ex quo cõstat iudici/ꝙ positio facit ad causaꝫ seu facere potest/nec aliter ꝓbari potest/ꝙ respõdeatur & in sentẽtiã humaniorẽ quã equitas astruit est declinãdũ.ff.de interro.actio.l.vbicunq;/&.s.de trãsact.c.fina.& C.de cõmu.ser.manu.l.fina.in fine.

16 ¶Et interrogationes * quãdoq; fiũt ante litẽ cõtestatã/ vt iudiciũ ordinetur/vt.ff.de interrog.actio.l.qui seruũ.§. vlti.quãdoq; fiũt ad dubiũ nascẽs ex actis declarãduꝫ vt j.de fide instr.cũ Joãnes in fine.Aliquãdo equitate suadente causa/tã ante litẽ contestatam q͂ post.ff.de interro.actio.vbicunq;.xxx.questio.v.iudicantem.

C 17 ¶Sed positiones c * post litem cõtestatam/& iuramentũ prestitum fieri habent:vt apparet ex tex.huius decreta.&
D s.de iura.calũ.cũ cãm. ¶Ex quo dicũt quidã d/ꝙ si vna
E pars vel vtraq; nõ posuit:sed ad ꝓbationes e per testes ꝓcessit:via probandi per positiones est preclusa.Et respõdent.s.de iura.calum.ca.primo.j.respon.dicentes ꝙ illud iuramentũ interponitur nedum propter partem solum/ sed
18 propter publicam vtilitatem * cuius lites interest dirimi.
F Sed positiones fiunt ad releuationem f partis. Et pars fauori suo potest renũciare/non publico.s.de foro cõpe.si diligenti.C.de pact.l.si quis in conscribendo. Cõtra dic/
19 cũ probationũ * copia non sit angustanda. C. de hereti.l. fina. ¶Item cũ iuramentũ calũnie omissum iterato possit prestari/ergo & positiones cum ad eas in vim iuramenti prestiti respondeatur/ & sicut vnum capitulum dicti iuramenti. Joan.Mona.Cardi.

a 1 Positiones.Paul.de castro.cõsi.clvij.ad primũ.volu.ij.dicit ꝙ * materia interrogationũ fuit inuẽta a iure cõmuni scripto:vt.ff.de interroga.actio.per totũ/materia vero positionũ nõ/sed a cõsuetudine Cy.in.l.ij.§.sed quia.C.de iura.calum.Bart.in.l.assiduis de lega.primo:vide Scriben.hic post glo.primã:& subdit ibi ipse Paul.col.j.ꝙ si statutũ dicat/aut stillus/debere respõderi positiõib9 ꝑ ꝟbũ credit vel non credit:dꝫ intelligi vel aliud eq̄pollẽs/ꝑ id qd no.in si.Bar.in.l.ab emptiõe.
2 ff.de pecul. ¶Hinc est ꝙ licet * cõditio debeat ipleri in forma specifica.l.meui9.&.l.q̄ heredẽ.ff.de ꝯdi.& demõstra. attamẽ sufficit si ipleat eq̄pollẽter.l.iulian9 eo.ti.&.l.si mõ. C.de cõdi.& substi.sub cõdi.fact.&.l.mulier in pri.ff.ad trebel.&.ff.de stat.lib.l.peculiũ.§.j.Qd ꝓcedit etiã si dictio taxatiua in statuto vel stilo reperiat descripta/videlꝫ ꝙ ꝑ solũ ꝟbũ credit/ vel nõ credit fiat respõsio/ quia nõ excludit oĩno aliud sibi & idẽ iportãs.l.ob es cũ ibi no.C.de ꝓd.minor.&.l.illud i fine.C.de sacrosan.eccle.alias esset poti9 imposita ꝟbis q͂ reb9/qd dicere nõ ꝯuenit viro.l.j.C.coĩa de lega. ¶Ulteri9 adde ꝙ positiões multũ differũt ab inter
3 rogatorijs/q: hoc * negociũ pꝛicipale cõcernũt/illa vero litis preparatoria/no.Domi.de Rota.deci.31.que exorditur/voluerũt & ordinauerunt/in nouis/Panor.in.c.fina.s. isto ti.Docto.in.c.cũ causam.s.de iura.calũ.Bertrandi in cõsilio.cxv.in princ.nõ tenebatur in pria parte. Probus.

b 4 ¶Impertinẽtẽ.Adde in ꝓposito/ꝙ q̄libet * positio/q̄ cause adaptari põt dr ꝑtinẽs/siue ad causã faciat directe siue indirecte quoquomõ.Bal.in.l.si duo.§.idẽ Julian9 ꝟsic.vlti.no.ff.de iureiur. ¶Et positiões q̄ aliquod adminiculũ cõferũt dicũtur ꝑtinẽtes/vt no.idẽ Bal.in.l.ad ꝓbationẽ el prio.C.de ꝓba.Dec.cõ.lj.col.j.in sentẽtia dr. ¶Itẽ iu
5 uatur illud/q: modicũ * cõferentia ad cãm: dñr ꝑtinentia tex.est sing.ꝭm Bal.ibi in.c.qm.s.de testib.Itẽ ꝑtinẽs dr positio/nõ solũ q̄ directe & pꝛincipaliter facit ad causam: sed etiã q̄ qualitercũq; adminiculat/ etiã ex leui ꝓsumptione: istud est dictũ Bal.in.c.licet cãm/ꝟsic.ex ꝓdictis apparet. nu.33.s.de ꝓba.allegat Jacob.Butriga.in.l.incerta.C. de iterdic.seq̄t Bal.in.l.ordĩarij.col.v.C.de rei vẽdic.facit i ꝓposito qd no.idẽ Bal.i.l.cũ virũ in prĩo no.C.de fideic.
6 dũ dicit.Rota ꝙ admittit ꝓbatio * ꝑtinẽs/lꝫ nõ vrgẽs: ex q io seq̄t:ꝙ de iure ꝓsũpto põt fieri positio:& dꝫ ei respõderi/& si positio parum facit ad factũ/tamen pertinẽs iudicatur:allegat.l.ergo.ff.de fideicom.liber.

7 ¶Pro premissis habeo q̄ citat do.Steph.Bertrãdi Carpen.con.cxcviij.Quis/parte.iij.ꝙ siue * articulus cõcludat de necessitate/siue presumptiue/ aut presumptionem inducat que trãsferat presumptionẽ in aduersariũ/siue presumptionẽ que nõ plenã probationẽ faciat siue probationẽ coadiuuet/siue etiã qualequale iudiciũ faciat/admitti debet. Et subdit quod dicuntur impertinẽtes probationes/ que neq; per seipsas/neq; per cõiunctionẽ aliarũ afferũt adminiculum no.Alex.de Jmol.in.d.§.idem Julianus.

¶Jnquantum vero sepe in iure nostro proponitur / an fa
8 cta * impertinentia ad probandũ admitti debeãt per iudices: disceptatio fit per doc.in.d.c.cum contingat vbi glo.s.de offi.delega.

¶Et pro puncti narratiua (breui tamen) videt dicendum nullomodo ad probandũ admitti debere/probat tex.in.d.l. si duo.§.Jdem Julianus.vbi Bar.in prin.dicit/ꝙ iudex nõ debet articulos impertinẽtes admittere/ ad idẽ tex.in.d.l. ad probationẽ el prima.C.de probatio.vbi Bal.in.ij.no.et in.l.si defensor.§.qui interrogatus/in versic. summatim.ff. de interro.actio. Adeo igitur nõ debẽt admitti/ꝑ id qd dicitur:ꝙ si iudex tales articulos express. admiserit tanq̄ pertinentes(etiam factis probationibus)poterit eos recipere non obstãte ꝙ illos prius admiserit/quia talis admissio fuit sentẽtia interlocutoria: que reuocari potest.l. quod iussit.ff.de re iud.vbi.Petr.Rebuff.late in sua solẽni repe. ita dicit Car.in cle.quia sepe in.§.& quia in.vij.no.de verbi signi. ¶Uel dic ꝭm do.Bertrandi con.ccxiiij.nu.viij.viso processu/parte.iij.ꝙ talis admissio censetur conditionalis facta sub conditione si admitti debeant:et si non fuerit cõditio purificata non nocet admissio idem Bertrandi cõ. cclxxij.nu.vj.Etiam si dicamus/ea parte/tamen si dubiuꝫ videatur apud iudicem/an sint pertinẽtia vel impertinẽtia ne processus retardetur illa admittere debet iudex cũ protestatione solita/videlicet saluo iure impertinẽtiũ & nõ admittendorũ no.hostiẽ.Jo.And.Bal.Panor.& alij post gl. in.d.c.cũ contingat/ vbi Antho.de Butrio col.ij.dicit/ꝙ multotiens ita practicauit.

¶Et dicit Ang.in.l.in speciali.ff.de rei vendica.ꝙ generalis cõsuetudo inoleuit:ꝙ iudex ita admittat/& postea de ꝑtinẽtia & impertinẽtia disputabitur/cuꝫ fuerit reseruatum Bar.Bal.Alex.&communiter alij in.d.§.idem Julianus. Quod licet ista sit cõis praxis prout sepissime vidi:tamen eam non laudo:cum ꝑ eam sepe vexẽtur prout & vexari possũt ꝑtes litibus & expensis supfluis:potius eniꝫ foret primo discutere sup pertinentia vel imptinẽtia merito talis cautela nõ seruatur in curia:testatur Car.in.d.c.cum contingat:col.fin.idem comprobat ibi Barb.

¶Jn hoc & alijs vexationibus maxime attẽdit curia ꝓut in simili testatur Joã.mo.in.c.filij:in prin.j.de heret.

¶Uide in ꝓposito Alex.cõ.clxvj.nu.vj.in causa & lite/vol. vj.& do.Steph.Bertrãdi carpen.cõ.cxlij.nu.iij.&.iiij.quia ꝑ dictamina/parte.j.& ibi refert nu.vij.cõtra Car.quia imo in curia Ro.seruatur/ꝙ omnes positiones admittãtur saluo &c.& in fine examinãtur que sunt pertinẽtes vel nõ: qd capio verũ ꝭm praxim hodiernã solũ qñ causa discutit diffinitiue:& sic post probationẽ factã ideo nõ disceditur a vexatione & expensis quod videtur satis absonum: ideo videtur cum Car.adherendũ. Probus.

c 9 ¶Positionẽ iuris.Jntellige scripti/qd dr certũ:sed * bene positioni iuris nõ scripti est respõdendũ:q: ius nõ scriptuꝫ certũ nõ est/probo intentũ primũ ꝑ.l.ornamẽtorũ.ff.de auro & arg.lega.Scdm vero ꝑ ea que tradit Bar.in.l.ij.col.fi. .ff.hoc tit.vbi dicit ꝙ positioni iuris municipalis seu cõsuetudinarij est respõdendũ/ista firmat do.meus in rub.de constitu.sub nu.v.vbi insistit/ꝙ ius nõ scriptũ dr certũ / sicut scriptũ propter publicationẽ q̄ deducit rẽ in notoriũ.c.primo.s.de po.pla.adeo ꝙ si cõsuetudo sit generalis nõ licet eã ignorare:sicut nec legẽ ꝭm Bal.in rub.s.d cõsuetu.nisi dicat ꝙ licet cõsuetudo notoria vel vniuersalis nõ sit probãda:nõ ita tñ est certa sicut lex scripta(que videri & palpari potest.l.j.§.primo.ff.de his que in testa.delen. Prob9.

d ¶Jndirecto.Uide que dico in.c.presentium in fi.de testib. in ver.testium. Probus.

e 10 ¶Credit.Licet * in ciuilibus causis respõsio ꝑ verbũ credit sit sufficiẽs vt hic per doc.post tex.hoc tamen non habet locũ in criminalib9 no.Bar.in.l.ij.§.quod obseruari.C. de iureiur.prop.calum.Bertrandi con.cclviij.positiones/ iij.ꝑte vbi late tradit:ad qd inuẽte fuerunt positiones.
¶Ulterius dic ꝙ hec credulitas habetur ꝑ ꝟitate in pre=

iudiciū respōdentis/de hoc habes glo. in.c.ex lris. in ꝟsi. veritate.ʃ.de iureiur.ibi/ qr eque ꝑiudicat cōfessio de credulitate sicut de veritate/q̄ ad hoc reputatur ꝓ singulari scd̄m Bar.de belāzinis in rub.de ꝓba.ʃ.⁊ Philippū Frā. in.c.j.ʃ.de iudic.hoc lib.⁊ Cardi.in.c.cū causam.ʃ.de iura. calū.vbi dicit istud solū debere intelligi de partis credulitate/nō testis.Qr ille * tm̄ debet deponere ꝑ sensus corporeos/non de credulitate.Istud poteris credere verū in ciuilibus:secus in criminalibus/qr in his nō admittuntur responsiones/vt dixi.ʃ.(ꝑ verbū credit/vel nō credit)/nam tuū credere/nō faciet te plus puniri:si veritas aliter se habeat Bar.in.l.genero.colū.j.ff.de his qui notan.infa.

11

¶ Ad id autē q̄d.ʃ.diximus de teste.habes firmare/ etiā si in cōtrariū reperiat̄ cōsuetudo/qr nō valet cōsuetudo ꝙ credatur testibus deponentibus de credulitate: in his in quibus vera probatio de iure cōi requiritur : tenet Anto. post Hostien.in.c.j.ʃ.de appel.refert Dec.cōsi.37.nu.6.in causa rigorose. ¶ Idē credere/vt testi deponēti sine causa ⁊ interrogato no credatur/ qr talis dicitur deponere vt pecus:⁊ nō vt homo Bal.in.l.edicta vulgata quam refert Alex.cō.cl.col.fina.in causa appellatiōis.vol.6. Probus.

f ¶ Nō credit/Attēde ad glo.in.c.quosdā in fine. ʃ.de presump.Qd̄ vbi * quis interrogat̄/ an credit vel nō/non est dādū tēpus ad deliberandū/ qr ex presumptione informat suā credulitatē:q̄d intellige scd̄m Bal.ibi/in facto notorio vel ꝓprio ⁊ recēti/⁊ nō intrincato/ qr si esset factū alienū vel ꝓpriū antiquū/vel intrincatū/datur spaciū/qr posset credere vnū nūc/⁊ deliberatione habita crederet cōtrariū allegat.l.ij.§ fina.ff.quis ordo in bono.posse.serue. (iurāti tamē ꝙ nō petit dilationē animo differendi litem) allegat l.iusiurādū/⁊ ad pecunias.ff.de iureiur.⁊.l.qui interrogatus.ff.de interroga.actio.hanc glo. Roma.sing.692.parti respōdere debēti dicit cōiter per canonistas sequi:licet sequi dubitaret/nō dubites tamen sequi glo.(etiā in dubio) per id quod voluit Bal. in.c.pⁱmo/in titu. de natu.feudi/ in finali.verbis * ego in dubijs opinionibus sequor glo.ordinariam/ quia non possum adherere meliori: refert Barba.consilio.50.2.col.volu.4. Probus.

12

13

g ¶ Et de negato a te. Adde ꝓ cōprobatione huius dicti/ vltra que in sequēti apostill. dicemus/Alex.de Imol.cōsi. clj.nu.ij.repetitus in causa.volu.v.⁊ cōsi.clxxxiij.viso puncto/eo.volu.vbi subdit.col.ij.vnū notandū/ꝙ licet ex positione negata nō possit negans se fundare/ tamē bene poterit se fundare ex dictis testiū receptoꝝ sup positione negata:ꝓ hoc bene facit/qr ex dictis testiū cōstat iudici/actori nō cōpetere actionē intentarā ipso iure: vnde ex officio debet repellere eū/vt no.glo. in.l.vbi pactū. C.de trāsactio.⁊ in.l.pⁱma.ff.de offi.assesso. ¶ Vide que in ꝓposito dixi.ʃ.in.c.fina.in fine.vij.quesiti de cōstitu. ad idē q̄d voluit Bar.in.l.post legatū.ff.de his quib.vt indig.in ꝟsicu. ad vnū tamen aduerte/ ꝙ licet pars non possit se fundare ex instrumento impugnato ꝑ se/tamen iudex ex officio suo ad fauorē impugnātis poterit se fundare ex illo instrumēto no.Inno.in.c.cū olim.ʃ.de censib. Probus.

h ¶ Non debes.Idem tenet Alexan.cōsi.xcj.nu.7.in causa ⁊ lite/volu.6.Allegat Specul.in ti.de depo.§.pⁱmo.Bar. in.l.non vtiq̄.ff.de exceptio. ⁊ in.l.post legatū in princi.ff. de his quib.vt indig.vide que dico post Jo.mo. in.c.cōtra in ꝟsi.nec iuuare/de hereti.Idem Alex. consilio.xcj.col. ij.viso ⁊ opportune.volu.v.quez videas etiam cōsilio.132. nu.9.perlectis/co.volu.⁊ pariter pro intento sequen.apostil.Qr quando est vnū capitulū:nō potest pro parte acceptari/⁊ pro parte non.Idem si essent plura capitula cōnexa/scd̄m quod habetur in.l.cum queritur.ff.de admi.tuto. l.etiam.§.pⁱmo.ff.de minor.Cy.⁊ Bal.in.l.ij. C. de donatio.ante nup.cum alijs per eundem ibi allega. licet esset aliud/ quando capitula essent plura ⁊ separata.l.publia.§.fina.ff.deposit.quia tunc vnū potest acceptari/⁊ aliud non pro hoc adde que in simili citat Decius cōsilio.cccxvij.nu. vij.visis que acutissime/vbi sentit ꝙ non * possumus iuuari facto impugnato per nos/ secus si solum impugnauerimus solennitatem facti Panor.per illū tex.in cap.ex parte decani in.v.no.ʃ.de rescrip. sunt enim capitula separata/ factum ⁊ solennitas. Ideo approbatio vnius/approbationem alterius non includit/ vt dicitur de libro Rationum/ qui licet approbatus sit in vno capitulo / non intelligitur tamē approbatus in alio capitulo separato: vt sentit Bar. in.l.quedā.§.nūmularios.ff.de eden. Bald. in.l.pⁱma.§.fina.C.eo.Idem Bart.in.l. Aurelius.§.idem quesiuit. ff.de libera.lega. vbi concludit : ꝙ scriptura que habet diuersa capitula separata/potest pro parte approbari ⁊ pro parte

14

reprobari: quod firmat Panor.con.xxxvj.col.fina.circa pⁱmum/vol.ij. Alex.con.ij.in fine. Ex narratis.volu.iij. ⁊ ibi dissentit an cōfessio possit diuidi/videlicet pro parte approbari ⁊ pro parte reprobari/ ⁊ idē dicit con.lxxxvij.vol.j.

¶ Vlterius inquantum hic dicit Jo.mo. non debes/ dic id verum si nō probatur/secus si probetur: quia tunc * probatio prodest negāti/cum nō possit esse nō communis Petr. de Ancha.con.ccviij.col.pe.iudex de iure : vide tamen pro Jo.mo.Alex.con.ccix.in fine/in causa ⁊ lite/ vol. vij. ⁊ do. Stepha. Bertrādi con.cxxxj.nu.iij.libellus in tertia parte ⁊ que dico in.c.licet de priuileg.tamē cū Petr.stat Car.cōsilio.xxix.nu.xxxvj.punctus questionis/⁊ Arety.in cō.xiij. col.fina.viso/vbi dicit ꝙ * nō potes acceptare qualitatē cōfessionis impugnādo cōfessionē/no.Bar in.l. Aurelius.§. idem quesijt.ff.de libera. lega. ⁊ in.l.publia.§. fina.ff.deposi. Probus.

15

16

i 17 ¶ Non debet.Excipe nisi casum siue * periculū anime tangat/quia tunc auditur glos. in capitulo constitutus/ supra de transactio.glos.in capi.ex tenore.ʃ. de testib. quam ibi sequūtur Car.Jmola.⁊ Panor.facit gl.in.c. lator.ʃ. de re iudic.dum dicit/ꝙ in causis in quibus vertitur periculum anime:potest venire quis cōtra factū suū/ vt reuocet̄ sententia quia ferri procurauit:idem in qualibet sententia cuius obseruantia nutrit peccatū hostiē.⁊ Panor.ibi: firmat intentū Prepo.(ponēdo exemplum in causa matrimoniali) in.c.litere tue col.fina.ʃ.de frig.⁊ malefic.imo probat in .c. iij.loco in pⁱn.ʃ.de presump.Bal.in marga.in ver.allegās ⁊ est de mente Jo. And.in.c.cōsanguinei.ʃ.de re iudic.firmatur per id quod citat Car.con.lxxij.nu.xxj.quod exorditur/Titius nūc sunt.xix.anni:ꝙ licet * regulariter post cōclusionem nō admittatur productio eorū que in facto cōsistūt. Fallit tū in causis in q̄b⁹ vertit̄ periculū aīe/ in q̄bus ex officio iudex(etiā post cōclusionē)potest recipere probationes.c.ad petitionem.ʃ.de accusa.vbi hostien.Jo. And. ⁊ alij cōmuniter/ad idē Panor.in.c.cū sup nu.ix.ʃ. de concess.prebend. ¶ Et ideo si contraxit quis matrimoniū cū cōsanguinea sua per falsas probationes:habet postea audiri si allegat hanc turpitudinem ⁊ vult probare cōtrariū.d. c. Lator ⁊.c.cōsanguinei glo.in.c.inter dilectos vbi cōcordan.pro regula.ʃ.de dona.⁊ in.l.filios.de reuoc.his que in fraud.cred. Barb.con.lxiiij. in fine pⁱmo vol.firmat hunc casum. ¶ Moderare regulā nostrā ⁊ secūdo vt quis * audiat allegās turpitudinē suā/qñ turpitudo ipsa prius fuit detecta: vñ dicimus licitū fore excōmunicato allegare excommunicationē propriā qñ detecta est per sentētiā excōicatiōis:testat̄ Bal.in.c.intelleximus nu.vij.ʃ. de iudic. dicens idem in periuro. qr magis allegat sentētiā ꝗ crimē allegat gl.in.l.alias.ff.de iureiur.Inno.in.c.mulieri eo. dū dicit/ꝙ post sñiam cuilibet licet venire ꝯtra suā cōfessionē: hoc dictū refert ⁊ sequit̄ Bal. in.l. si quis hoc genus.C.de epi.⁊ cler.idē Bal.in.l.si creditoribus in fine de ser.pigno. da.manu.ꝙ quis potest allegare sententiā que cōtinet turpitudinē suā:qr est detecta vide Jmol.in.c.ad nostrā ad finē.ʃ.de empt. ⁊ vēdi. ⁊ Bar. in.l. iusiurādū.§. procurator/ nu.iij.⁊.v.ff.de iureiur. dicentē ibi fore pro hoc tex. probat idē per.l.antepe.ff.de suspec.tuto.vbi ille qui est remotus vt suspectus/potest hoc allegare ad defendēdū se ab actione tutelle/⁊ hoc in casu dicitur allegata cōtra fiscū Cepola.in loco statim allegando in versiculo. Quarto modo idē de quolibet infame per sententiā/ quod potest se allegare infamē vt excusetur ab oneribus.l. relegatorum in fine.ff. de interdic.⁊ relega.sequitur Bar.⁊ Panor.in.d.c.cum super nu.ix.in fine.ʃ.de prebend. et Cepol. con.lviij. col.iiij. quod exorditur Franciscus.

18

19

¶ Ad propositū facit quod citant Bal.⁊ Saly.in.l.fina.C. de nō numer.pecu.ꝙ licet vbi iuratū est oīa esse vera:nō possunt iurātes venire cōtra iuramētū allegādo simulationē/vt ꝑ Butri.in.c.cū cōtingat in.vij.mēbro.ʃ. de iureiur. ⁊ Jmol.in.d.c.j.ad finē.ʃ.de emp.⁊ vend.tñ si ꝓbatiōes allegātis simulationē fuerint recepte ⁊ admisse: tunc post dictā turpitudinē licitū est allegare iuratā simulationem refert Fely.in.c.sciscitatus col.4.ver.nō se excusat.ʃ.de rescrip.dicēs hoc nō fore ꝓprie allegationē/ sed excusationē quod extēdit ad testē/qui potest se excusare dicēdo nō suū habilis ad testimoniū ferēdū:pro quo glo.in.c.querēdum ij.q.vij.⁊ Jnno.in.c.sup his.ʃ. de accusa. ¶ Cepola. vbi. ʃ.dicit vnū in pūcto/ꝙ regl'a nr̄a ꝓcedit:qñ turpitudo ipa non est confessata per partem aduersam/secus si confessata sit/adducit not.per Bart. in.l. Marcellus.ff. rerum amo. ¶ Moderare et tertio quando turpitudo ipsa est talis quod ex toto potest elidere ius agētis: pro hoc habeo

doctrinā. Joā. And. in. d. c. inter dilectos. col. fi. ibi satis ta
men dici posset. Q̄d si exceptio in qua versatur turpitudo
excipiētis sufficiens sit ad perimendū intentionē actoris/
ea ꝓbata vera sit illa solutio: al's secus/ quod ibi nu. vij. cō
20 probat Panor. Nā vbi exceptio * elidit ius agendi/ nō de=
bet iudex audire actorē: ex quo notorie fouet iniustitiā: ad
hoc quod not. Inno. in cap. primo. s̄. de offi. vica.

¶ Pro dicto Joā. And. habes dictū Bal. in. d. ca. cum M.
nu. xx. ꝙ allegari potest turpitudo ꝓpria/ quando includit
in se patentē nullitatē/ vel actus impossibilitatē/ ꝓ hoc vi
de Sozi. cō. cclxiiij. col. v. v̄si. Fortius autē/ visis in instru=
mēto/ dū dicit/ ꝙ nō audit̄ q̇s fraudē suā allegās: ⁊ sic tur=
pitudinē/ nisi reus allegādo turpitudinē suā ostēdat acto=
rē actione carere: q: tūc auditur arg. c. ex tenore. s̄. de con=
cessio. p̄ben. ¶ Moderare tu ⁊ quarto: vt quis audiatur
allegās turpidinem suā/ excipiendo vel replicādo/ vel alio
modo adiuuādo intentionē seu exceptionē suā/ ⁊ hoc intel
lige/ quādo allegat cōtra eum qui fuit particeps criminis
Barba. cō. liiij. nu. ij. p̄ clare scripsit psalmista/ allegat Bal.
in. l. j. ⁊. ij. C. si minor se maior. dixe. ⁊ Alex. cō. xviij. in fine
viso statuto. vol. vj. ⁊ qñ certat de dāno vitādo/ ⁊ particeps
de lucro captādo/ Bar. in. d. §. ꝓcurator. nu. v. inducit. l. vi=
ro atq; vxori. ff. solu. matri. ⁊. l. apud celsuȝ. §. Marcellus. ff.
de except. doli vbi allegāti turpitudinē cōtra participē ad
finē lucri pōt replicari de eodē crimie/ ⁊ cōpēsari iuxta. c.
fina. s̄. de adul. Et ꝑ hoc dicit Bar. vbi. s̄. nu. 6. ꝙ mihi agē
ti vēdicatiōe ꝓ re mea opponis ꝙ fuit a me tibi vēdita: pos
sem replicare vēditionē fuisse simulatā/ cū allegē turpitu
dinē meā coadiuuādo intētionē meā: ⁊ cōtra te participeȝ
certātē de lucro/ ego vero de dāno: ꝓ quo vide eūdē Bar.
in. l. filios. C. de reuocā. his q̄ in fraud. creditor. ⁊. l. cū ꝓfi=
tearis. C. de reuoc. donatio. ¶ Pro hac moderatione ha=
bes tex. in. l. fi. C. de actio. ⁊ obliga. differentiā inter agētē
⁊ excipiētē vide ꝑ Imol. in. l. qui superstitis. ff. de acq. hered.
quo ad pūctū/ vide etiā Dec. cō. 14. in fi. Alex. cō. 59. in fi.
p̄io vol. ⁊. 4. vol. in fi. cō. 309. ⁊ vbiq; cōcludit̄ ꝙ etiā in re=
plicādo q̇s nō audit̄ allegādo suā turpitudinē/ cōtra eū q̄
tractat de dāno vitādo/ q̄d firmat Panor. in. d. c. cū sup. col.
fina. de concessio. preben. dicens hoc fallere in casu. l. quis=
quis. C. ad leg. iul. maiesta. vbi quis auditur allegando/ ꝙ
coniurauerit contra principem ad effectum/ vt alij punian
tur: sed ibi non videtur certare de lucro.

¶ Ex quibus habeo licitū allegare turpitudinē suā in dā=
num suū/ patet in eo qui cōfitetur hominē occidisse qui re
vera occisus est per aliū q̄ per cōfitentē tex. in. l. si is cum
quo. ff. de cōfessis. Et medio talis cōfessiōis punitur. Bar.
in. l. prima. C. de cōfes. q̄d verū ciuiliter nō criminaliter/ te=
statur Angel. in. d. l. si is cum quo Specul. in titu. de cōfes.
in. §. postremo v̄si. ceterū/ suadet ratio in. l. liber homo. ff. ad
21 leg. aquil. (deducta) Quia * nemo dn̄s est mēbroꝝ suoꝝ:
sed deus ⁊ respublica/ istud latius firmat Jas. in. d. §. ꝓcu=
rator. nu. xix. nō autē in dānuȝ alterius vt ꝓbatur. Nam si
iudex tulit vnā sententiā: postea in articulo mortis consti=
tutus/ cōfitetur ꝙ illā tulit falsam (pecunia corruptus) ꝓ=
pterea non statur cōfessioni sue: in preiudiciū illius qui sen
tentiā obtinuit: idem dicito in teste qui testimonium tulit/
postea in extremis cōstitutus fatetur falsum tulisse testi=
moniū: q: corruptus pecunia/ aut alio cōsimili. Ista verifi
cantur per doct. Bar. in. l. si quis in graui. §. si quis moriēs.
ff. ad silleia. allegat. l. primā. §. si q̇s filiū. ff. de carbo. edict.
⁊. l. seia in princ. s̄. ad velleia. ⁊. c. sicut. s̄. de testib. ⁊ ibi Fe=
li. in princ. ⁊ latius in. c. literas. nu. xx. s̄. de p̄sumpt. ⁊ Bal.
in autē. si testis. C. de testib. Angel. in cōsi. cccix. col. ij. v̄si.
de scd̄o factuȝ tale/ quod extēdit ad electores prelatoꝝ q̄
dicūt se (corruptos pecunijs) elegisse: ⁊ sic nil iuuat/ an sit
sanus vel in mortis articulo constitutus/ q: licet hoc casu
citius p̄sumatur/ nō tñ sanctus Joā. bapti. prout nec eius
imitator dicitur/ dicit Bal. in titu. de pace cōstā. Probus.

k ¶ Error. Per quem errorē videtur aliquis ꝓmittere: qui
22 sine * causa aliquid ꝓmittit dare: ⁊ ideo non tenetur. l. ij.
§. circa. ff. de except. doli. l. qui sine causa. ff. de cōditio. sine
causa cū alijs nota. per Alex. cōsi. ix. sub nu. xij. pōderatis
his. vol. v. ¶ Merito dicitur ꝑ Alex. cōsi. lxiij. nu. xv. stā=
tibus. vol. iiij. ꝙ de errore potest retractari (etiā postq̄ sen
tentia transiuit in rē iudicatā) impetrādo beneficiū resti=
tutionis in integrū tex. est nota. scd̄m vnā lecturā quā ibi
approbat glo. ⁊ Bar. in. l. penul. ff. de cōfes. Idē Bart. in. l.
nō fatetur eo. titu. ⁊ in. l. error. C. de iur. ⁊ facti igno. Uide
mate. volu. ij. Decius consilio penul. colū. fina. ⁊ inspecto.
23 ¶ Alterius de * errore apparet eo ipso ꝙ cōstat rem aliter

se habere. l. si post. C. de iu. ⁊ facti igno. no. in. l. de etate. §.
qui iusto. ff. de interroga. actio. ⁊ in. l. cum de indebito/ ff. de
probatio. Bar. et alij in. l. nō fatetur. ff. isto tit. tradit Alex.
con. cxlv. col. ij. visis narratis/ vol. vj. quē videas cō. cxxiiij.
nu. iiij. viso processu cause vertētis: vol. vij. vbi tāgit de re
uocatione productionis instrumēti nulli per errorē produ
cti: primum dictum cōprobat idem Alex. etiam in consilio.
lxix. nu. iij. in causa/ vol. iij. vbi ꝓ hoc allegat. l. sed si me pu=
tem in princi. cum ibi no. ff. de condi. indeb. Probus.

l ¶ Reuocari possit. Idem de simplici mandato dico/ vt quā
docunq; reuocari possit/ licet vigore illius fuerit alteri ꝓ=
missuȝ (ante solutionē tamē) Sozi cō. cclxvij. col. ij. presens
vlterius ꝙ reuocari possit/ dic nisi semel fuerit reuocatus/
24 vt in simili dicitur de * interpretatione verbi dubij/ quā si
iudex semel fecit nō potest eam amplius reuocare glos. a
scriben. ibi cōmendata in. l. quicq̄d in ver. s̄m. ff. de v̄. oblig.
ꝓ qua habeo tex. sing. in. l. si q̇s iusiurādū. C. d̄ reb. cred. s̄ȝ
Bal. in au. habita. C. ne fili⁹ ꝓ p̄re: idē Bal. in. l. ij. col. ij. C.
de sent. ex scrip. recitā. Lanfranc. in rep. c. qm̄/ in ver. inter=
locutiones col. vj. s̄. de ꝓbatio. Imola. in. l. ab executore in
prin. ff. de appel. ⁊ in. l. inter stipulātez. §. fi. in fi. ff. de v̄. obli.
Corset. in sing. in ver. s̄nia in. ij. Jas. in. l. edicta nu. viij. C.
de edē. Et ratio p̄missorū dicit Petr. rebuffus in repe. l. q̄d
iussit in primo no. nu. lxv. ff. de re iudica. q̄ ibi lati⁹ hūc ꝓse
quit̄ punctū: q: si iudex semel dixerit se intellexisse: ita non
25 pōt iterū declarare: q: rei declarate * nihil adijci pōt/ nec
detrahi: Bal. in. c. j. col. iiij. ver. s̄ȝ nūquid. s̄. de ꝯsti. l. j. in fi.
ff. de dote p̄lega. facit. l. gñaliter in fi. C. de nō numera. pe.
refert tñ idē. d. Rebuffus ibi Ang. in. d. l. q̄cquid p̄dicta in
telligi nō debere ad iudicē/ s̄ȝ ad priuatos. q̄ tm̄ semel pos=
sunt declarare. l. boues. §. hoc s̄mone. ff. de ver. signifi. ⁊. d. l.
26 si quis iusiurandū: q: iudex * habȝ latas habenas in reuo=
cādo interlocutoriā: a fortiori ⁊ in declarādo. l. videamus. §.
iurare. ff. de iureiur. hāc rationē diuersitatis oppugnat re
gula iuris/ ꝙ infinitas venit vitāda: q: si secūdo ꝑmittatur
declarare aut reuocare: ita idētitate rationis tertio ⁊ quar
to ⁊ singulis in infinitū vt dico in. c. nō potest de p̄bē. vbi di
co etiā id ꝓcedere in actu hoīs secus in actu legis ꝓbo et
27 alio medio: q: declaratio * volūtatis ostēdit̄ etiaȝ ex actu
inualido. l. qui a patre. ff. de confir. tuto.

¶ Hinc dicit Franc. Curtius con. xxvij. in quarto quesito
col. iij. Quod sumit initium magnificus vir dn̄s: ꝙ si pater
desponsando filiam per verba de presenti/ vel futuro/ et ei=
dem dotē promiserit/ ⁊ illa spōsalia nō fuerint sortita effe=
ctum (subsistente aliquo iuris vel facti impedimento) tamē
eadē dos dabitur in alio matrimonio/ tanq; debita/ ex quo
semel facta est dotis declaratio/ in qua est filie ius quesi=
tum irreuocabile vt probat ibi clare/ comprobando late in=
tentum nostrum.

¶ Et inter hanc differentiam hominis ⁊ legis declaratio=
nem/ videre licet q̄ no. per Sozi. cōsilio. ccxcj. col. v. versicu
lo sed adhuc alia via/ visis literis.

¶ De reuocatione autem statuti vide que no. late Alexan.
consilio. lxv. col. vj. qm̄ omne datum/ vol. vj. ⁊ de reuoca=
tione erroris aduocati vide per eundem Alexā. in consilio
lxxj. clarissime vol. iij. Probus.

m ¶ Uerisimilius. Dico in regula in generali vltra que vide
Decium consi. cclxxij. col. penul. versicu. preterea viso pro=
cessu/ et que dico etiam in. c. si beneficia de prebend. infra
Probus.

n 28 ¶ Respōdere. Dic tamē ꝙ * in factis pars (nullo instructo
aduocato) debet respondere glo. ordina. ⁊ not. in. l. secun=
da in ver. vtriusq;. C. de iureiur. propter calū. dando: quā
ibi sequitur Bar. Bal. Saly. Paul. Franci. Curt. ⁊ Pa=
nor. in capitulo pastoralis. s̄. de iudic. ⁊ Fely. in. c. pri. col.
x. s̄. de proba. refert do. Bartho. Chassene⁹. con. primo ver
sic. Et ad primum dicendum. nu. iiij. quod verum secundū
doc. prefatos in. d. l. ij. insequendo Joan. Mo. hic nisi par=
tes essent nimis simplices: que in respondendo possent de=
cipi/ quod nota in praxi: quia hoc iure vtimur.

¶ Poterit etiam adesse aduocatus: in protestatione fienda
ante responsionem: videlicet ꝙ non intendit respondere po
sitionibus quibus non arctatur de iure: ꝙ si respōdeat/ ha
beatur pro non responso: quod postea respondendo non
valet ipsa responsio/ vbi erant positiones quibus de iure
non tenebatur respondere no. Domi. s̄. in proe. in prin.

¶ Et attende ꝙ in respōsione facienda non est tempus dā
dū ad deliberandū q: ex p̄sumptione informat suā creduli
tatē. gl. in. c. quosdā de p̄sump. q̄d verū dicit Bal. ibi in fa=
cto notorio vel ꝓprio recēti ⁊ nō intrincato ꝓ quo Bar. in
l. nō fatet̄ nu. vij. ff. hoc. ti. q̄d cōprobaui. s̄. in p̄cedē. Prob.

o ¶ Negatiuas. De pbatiõe negatiua vltra ea que in sequētibus dicetur/vide Alex.cõsi.xliij.nu.xv.visis/volu.4.vbi 29 dicit q testis * deponēs sup negatiua / scilicet qd aliquid nõ fuerit dictũ vel factum: oportet q cõcluderet deponat: scilicet q illo tēpore nõ potuisset dici vel fieri qn ipse audiuisset/vel vidisset glo.in autē. de hered.z falci. in §.si vero absunt/z ibi Angel. Bar.post Dy.in.l.j.§.primo.ff.de itinere actuq priua. Cy. Butriga. z Bal.in.l.actor. C.de pba. idē Alex.cõsi.cxlj.col.fina.in causa z lite.vol.iiij.z cõ.24. col.j.animaduersis.vol.ij.allegat Joan.And. in.c.bone el primo.§.de elect.z glo.ac Doct. in.l.pātonius.§.rei pduellionis.ff.de acquir.hered. ¶ Premissa firmat Alex.in cõsi.cviij.Psi.z licet dicat iste testis: in causa z lite. vol.ij. vbi subdit q pfertur pbatio testiũ(actoris)deponentiũ de affirmatiua.l.de cõtradictione z de negatione pacientie/ testibus rei deponētibus de negatiua / saltem coartata loco z breui tēpore vt not.p glo.z Bar.in.l.diem pferre.§.si plures.ff.de arbitr.glo.in.c.j.de prescript.hoc lib.Docto.in.c. cũ eccłia.p illũ tex.§.de caus.possess.z ppue.Bar.in.l.palaz in princ.ff.de testa. Et quod est fortius/ qz testis depo- 30 nens * sup negatiua nõ coartata loco z breui tempore/ est suspectus de falso Jnno.in.d.c.cũ eccłia.z in.c.licet causā. §.de pba.Bal.in.l.de die.§.penul.ff.qui satisd.cog.Ange. in.l.si per aliũ.§.docere.ff.ne quis eũ qui in ius voca.vi exi. Idem Alex.in cõsi.cxxxvj.col.fi.in causa z lite. vol.ij.z cõ si.lxv.nu.vj.habita.volu.primo.vbi subdit aliud/q requiritur q deponat de causa scientie (coartādo dictũ suũ loco z tēpore)Bal.in.l.cũ hi.§.j.ff.de trāsac.dicitq Dec.cõ.534. nu.x.pcedendo breuiter/ q ratio cõgrua in pbādo negatiuā esse dicitur/q actus de quo agitur fieri nõ potuisset cũ ipse testis nõ vidisset quod.§.pbauimus. Probus.

p 31 ¶ Probatur. Dic * q pponens negatiuā:eo ipso probat q non probatur contrariũ:ex quo super ea non se fundat/nec presumptio est contra negantem no. Cardi. consil.lxix. nu. ix.vacante quadaz parrochiali ecclesia/ qui subdit in consilio.cxj.col.fi.factum sic se habet. Quod negatio verificatur per meram non existentiam / etiam si non adsit habilitas ad existentiam:nam negatio quicquid inuenit destruit glo.in ca.cum dilectus.§.de consue. Uide eundem Cardi. cõsi.cxxxix.nume.xxiij.factum tale est/ vbi dicit q in mera negatiua nulle sunt cause:z sic per rerũ naturam zc.

¶ Ultra ea adde q in pposito citat Decius cõsi.lxxiij.nu. iij.viso processu/q testis qui super negatiua deponit est su- 32 spectus de falso:vnde * caueat testis tāq ab igne/ne meram negatiuam attestetur/no. Angel.in.l.penul.§.docere. ff.ne quis eum vbi alleg. Jnno.in capi.cum ecclesia. §. de causa possess.z proprie. Idem Bald.in.l.actor.colũ.ij.C.de proba.z in.l.de die.§.penul.ff.qui satisda.cog.

¶ Et ideo recte dicitur/q plus creditur testibus affirmātibus q testibus negātibus glo.in.l.diem pferre.§.si plures.ff.de arbi.glo.in.c.j.de prescrip.hoc lib. Alex.cõsi.54. 33 nu.6.circa primũ.volu.6. ¶ Et dic * q negatiua debet pbari per eũ qui se fundat in ea.l.hoc iure / z.l.ita stipulatus in princi.ff.de Pbo.obliga.l.si quis consortiũ de fabric. lib.xj.C. Doct.in.l.in illa stipulatiõe si calendis.ff.de Pb. obliga.z in cap.super his.§.de accusa.z in.c.bone el.ij.§.de elect.tradit Alexā.cõsi.cxxiij. col.j. viso pcessu cause ver- 34 tentis. volu.7.vbi subdit q testis * super negatiua deponens debet reddere rationem dicti sui cõcludentem(etiaz non interrogatus)Bal.in.l.cũ hi.§.j.ff.de trāsac.z.l.actor C.de pba. Jason cõsi.ij.col.x.vol.iij. Uide que dico/in ca. primo.in Pi.minus de testib. ¶ Pro intento probationis negatiue per eũ qui se in ea fũdat/ vide vltra premissa que citat idē Alex.cõsi.sequen.nu.ij.z cõsi.cxxxvij.in prin.viso pcessu. ¶ Pet.de Ancha.cõsi.ccliiij.sup primo quesito/ ponit exēplũ de eo qui dicit se cũ talibus/z in tali loco habitare non posse dico in.c.ij.in Pb. intentionis/ titu.sequē. z Decius consi.47 1.iuridicam. Probus.

q ¶ Negantis factum. Dic secundum Jnno.in capit.cum in iure.col.ij.§.de offi.delega.id verũ esse/nisi presumptio sit contra negātem.c.vt nostrum.§.vt ecclesiastica benefi. cũ alijs ibi per eum allegatis. Probus.

r ¶ Directe. Bal.in.c.bone el priõ.nu.viij.de elect.videt arguere Jo.mo.hic/dũ dicit/sed aliqui minus subtilisantes dicunt/q ppositio/de non ente non potest directe probari z ibi vide late que dixi de negatiua. Probus.

s ¶ Non sunt species. Uide que dico post Joā.mo. in.c. nemo.de reg.iur.z in.c. Romana. §.de offi.ordina. Ad idem 35 dic * in pposito. Quod nõ entis: nulle sunt qualitates.l. eius q.§.fi.ff.si cer.peta.l.si seruũ.§.fi.ff.de actio.emp.l.ij.vbi Bar.ff.de vsufruct.dico in capi.quā.§.de vsur.

¶ In proposito ipso facit illud quod citat Paul. de castro con.ccciij.nu.iij.super primo dubio in prima parte/q illud quod non incepit: finire non potest.idem Paul. cõ. ccclxiij. versi.sequitur/circa primum/ eadem parte/ q non potest esse in possessione iuris:quod nondum fuit quesitũ: licz possit esse in possessione actuum:quia illa que non sunt possideri non possunt: Jnno.in.c.primo de causa posse.z ppzie.

36 ¶ Itē nõ * entis nulle sunt cause.c.ad dissoluendum.§. de desponsa.impube.c.bone el primo.§.de elec. Alexan.consi. cxcvj.nu.xv.viso testamento/volu.ij.pro dicto Pauli vide Decium con.ccxv.ver. Sed his tamen non obstantibus in causa vertente.

¶ Item quod non est/non est dare priuationem Sozi.consilio.ccxxx.col.ij.viso testamento.

¶ Premissis addere poteris que citat Decius cõ. cccxvij. 37 sub nu.v.visis que acutissime/vbi dicit: q ex quo * cõditio remota est:etiā qualitas temporis sublata videtur:qz qualitas sine subiecto esse non potest.d.l.eius qui/z.l.si seruũ per quā.l.idem Dec.cõ.ccclxxxj. sub nu.vj.visis his / dicit q nõ est:reperiri nõ potest:ad idem quod ipse Decius dicit con.ccccxxvij.nu.iiij.licet in casu q nunq decedit / qui nũq fuit/z solus viuus morit no.in.l.qui duos.ff.de manu. testa. ¶ Ad idem facit quod no. Maria.Sozi. consi.xxij. 38 col.penul.prosequendo ordinē/vcz quod nõ potest * acquiri:nõ potest auferri.l.decem.ff.de ver.oblig.d.c. ad dissoluendũ.§.de desponsa.impub.per quod dictũ cõprobat vnũ (notandũ dico) p qn aliquis est incapax hereditatis vel legati:illa non aufert a fisco tanq ab indigno: sed remanet penes veniētes ab intestato/tex.est in.l. si quis mihi bona §.si quis plane.ff.de acquir.hered.probat in.l.si in metallũ. ff.de his que pro non scrip.haben.z in.l.in metallum.ff. de iure fisci tenent Jacob.de Are.Petr.Cy.Bar.Bal.Ang. Paul.de castro Rapha.Fulgo.z Moder.in.l.prima.C.de hered.instit.tāgit late Alex.cõ.ccij. pspectis Pbis vol.vj.

¶ Itē pro themate habes que citat do. Maria.Sozi. con. 39 xxiij.col.ij.circa predicta/q * nõ ens nõ implicat species:z sic nõ causat subiectum:z ratione dicit/q iudicio suo nemo sane mentis potest iusta ratione inficiari/q auus nõ videatur magis affectus circa nepotē iam natũ/q circa nasciturũ:idē Sozi.cõ.ccxxxviij.col.iij.§.scripti: nisi forte ab ipo 40 iam nato aliquod indignũ receperit:quia cũ nõ * entia certa vel indiuidua affectio non potest applicari : sed dũtaxat respectu cuiusdam speciei in genere.

¶ Item de non ente non est dare partem nec quotam.d.l. eius.c.super.§.de renũcia.facit.l.duobus.§.colonus.ff. de iureiur.l.si chorus de lega.iij.l.iurisgentium.§.si fraudan- 41 di.ff.de pac. ¶ Itē vbi * nõ subest materia/nõ potest dari materiatũ ex materia.l.q res.§.areā.ff.de solu.Bal.i autē. cõferat.C.de litiscõtest.l.qsitũ.§.illo fortasse de leg.iij.Sozi.pr cõ.xxx.col.iiij.Quis. ¶ Itē facit qd citat Alber.bru n9 cõ.cix.col.j.in fi.repetita q vbi nõ subest causa propter quā aliquis effectus pducit z pseruat in esse:nunq ex illo effectu potest induci pductio vel existētia/sic videt argue re Gratian9 de penitē.distinc.j.§.hoc qdē ver.si aũt illam 42 facit. Itē * ois dispositio requirit vbi subiectũ fundetur Bal.in.l.ex facto la grāde col.ij.ff.de hered.inst.

¶ Itē nõ entis nõ est dare ordinē ipsius Maria.Sozi. cõ. cxiij.col.ij.suprascripti/vbi p hoc firmat q circa icertos nõ cadit affectio:p id qd habet in.l.q filiab9 de lega.primo/et in.l.si cognatis.ff.de reb.du.ergo nõ potest cadere ordo affectionis/qz non entis non est dare ordinem ipsius.

43 ¶ Itē vbi * nõ est substātia iustitie nõ potest qualitas negligētie esse circa eā administrandā/idē Sozi. cõ.cxx. col. pe.cũ in pnti. ¶ Itē ubi nõ est negligētia/ nõ debet esse pena/testat idē Sozi.cõ.cxxj.col.ij.visa ptingētia/p qd firmat dictũ Bal.in autē.nisi tricēnalis.C.de bonis q mr.vbi ait q si statutũ dicit/q oib9 currat prescriptio:nõ currit filiosa.nõ valēti agere/qz illa regula q nõ valēti agere non 44 currit prescriptio est naturalis:sicut dicimus:q gesta * debēt ad auctores suos restringi/z nõ extēdi ad alios qui culpa carēt.l.sancimus.C.de penis:ita dictat ratio naturalis tradit idem Sozi.con.cxxij.in prin.prestantissime doctor.

¶ Item vbi non est subiectum interesse:nõ potest esse determinatio interesse.c.cum marte.§.de celebra.missa. z di. l.eius qui cum ibi no.ff.si cer.peta. Sozi.consilio.cclj. col. penul.in causa domini Joannis.

55 ¶ Itē * qd caret esse/caret virtute z operatiõe: qz opatio est posterior pars mētis:essentia Po est prior/ sicut patz ad sensuz/no. Alex.con.ccxlvj.placet admodum/vol.sexto.

¶ Item non potest euelli quod non egit radices Petr. de Ancha.consilio.clviij.col.iij.ex narratis.

¶ Item vbi nõ fuit habitus/nõ est dare priuationẽ:nec potest dici mortuũ/qđ nõ vixit. Idẽ Petr. cõsi. clxxvij. in principio/reuocatur in dubiũ. ¶ An autez donari possit nascituro: ꝛ sic nõ enti/ vide que tradit Stepha. Bertrã. cõsi. primo col. ij. parte. ij. vbi cõcludit ꝙ sic. ¶ Pro cõprobatione intẽti principalis/habeo que citat Alex. in cõsi. xlv. col. ij. visis attestationibus volu. ij.

46 Qđ testis deponẽs * de simplici nõ vsu legis/non ꝓbatur cõsuetudo: nisi deponat saltẽ de implicito actu cõtrario: qꝛ nõ entis nulle sunt cause/ ponit exẽplũ: si domus minabatur ruinã/ꝛ nũꝙ̃ fuit prestita cautio dãni infecti: qꝛ nunꝙ̃ fuit petita: certe ꝑ talem nõ vsum nõ remittitur cautio / nec inducitur cõsuetudo/ nec tollitur lex disponẽs caueri debere de dãno infecto. Alia ponit exẽpla que videbis cũ luminaribus tuis.

47 ¶ Item nõ * possidens nõ trãsfert possessionẽ glo. ꝛ post eã apertius Angel. in. l. Quis. §. si cõductor. ff. de acquirẽ. posses. ꝛ in. l. ij. C. eo. titu. Areti. in. §. actionuz insti. de actio. tradit Bertrãdi Carpen. cõsi. 238. nu. 3. cõtra donationẽ/in iij. parte. ¶ Item quod nõ est/nõ potest esse notoriũ. Decius cõsi. 544. nu. 25. Serenissimus. d. c. ꝙ̃to. s̃. de trãsla. Ibi quod quidẽ si verũ est/non potest nõ esse notoriũ / firmat Car. cõsi. 56. nu. 13. Casus sup quo/quẽ vide cõsi. cxi. in pñic. Alij cõsuluit/factũ sic se habet/vbi dicit ꝙ hoc participiũ intestatus/significat hoc accidẽs inesse alicui. Sed accidens priuatiuũ significat amotionẽ qualitatis inherẽtis. Nõ ergo intestatus est nisi qui cũ testari posset/tamen

48 intestatus decessit. Sicut * nec iniustus dicitur: nisi de illo qui potest esse iustus/vnde lapis nõ dicitur iniustus: vt dicunt logici. ¶ Item nõ ens verisimiliter nõ potest subijci intentioni scribẽtis no. Domi. in cõsi. 69. col. ij. dñs noster Papa. ¶ Item de literis nullis non tenemur facere expressionẽ/vt euitetur surreptio/ per ea que late deducit Domi. in cõsi. cxx. col. ij. quia in facto presupponitur/ ratio est (dicit) qꝛ surreptio imprimitur ex taciturnitate eius ad cuius expressionẽ impetrãs arctatur. c. sup literis. s̃. de re

49 script. ¶ Itẽ nõ * potest quis dici relapsus/ qui nõ erat excõicatus: quia nõ entiũ nulle sunt qualitates not. idem Dominic. in consilio. cxxij. quia reuerende pater.

¶ Item quod non est: obseruari nõ potest/qꝛ esse in obseruantia dicitur illud quod est inesse formato. Sed id quod est: obseruari potest/qꝛ dicit philoso. actus actiuoꝝ sunt in patiente bene disposito. Meminit. Ioã. Mo. vbi dico in. c. Romana. de senten. excõica. ¶ Item nõ potest amplius dissolui/quod est dissolutũ/ vt in autẽ. de nupt. §. si distraxerit notat Alex. in cõsi. cxxxix. nu. ix. viso themate/vol. ij. dico in capi. quicunꝙ̃. in verb. non poterit/ de hereti.

¶ Item quod commune non est / non potest diuidi. l. magis puto. §. fina. cum. l. sequen. ff. de reb. eo. Probus.

t 50 ¶ Species. Dic vnũ * ꝙ quãdo species trãsit in specificatũ desinit esse species/ ꝛ totũ attribuitur specificãti. l. seia ĩ fine. ff. de auro ꝛ arg. lega. sicut materia trãsit in materiatũ/ꝛ desinit esse materia/ ꝛ sequitur materiatũ si nõ est reducibile ad primã formã. Signorel. cõsi. clxviij. col. penult. in curia. Probus.

u ¶ Indirecta. De ꝓbatione indirecta exẽplũ ponit Bald. in. c. bone el prĩo col. ij. s̃. de electio. de dispositiõe autẽ indirecta/vide Domi. cõ. xlvj. col. pe. an de relicto. Probus.

x 51 ¶ Miraculũ. Sine quo * nõ potest qualitas a subiecto separari. c. cum Marte. §. quesiuisti. s̃. de celebra. missa. Pet. de Ancha. consi. ccviij. col. penul. iudex.

¶ De probatione miraculoꝝ/vide Alex. cõsi. ciiij. col. fina. in causa. vol. iij. ꝛ cõsi. lxxij. col. ij. inspecto. vol. j. Probus.

y ¶ Ad habitum. Vide Bal. in. c. bone. el primo in fine. s̃. de electio. qui ꝓ hoc allegat. l. iij. C. de libe. ꝛ eo. lib. Probus.

z 52 ¶ Per cõfessionẽ. Que de * equitate canonica (etiã facta parte absente) habet effectũ plene ꝓbationis no. Anto. de Butr. Car. ꝛ Ioã. de Imola in. c. si cautio. s̃. de fide instr. Bal. in. l. gñaliter. x. q. C. de nõ numer. pecu. Domi. in. c. testes. §. de his. col. 2. 3. q. 6. quẽ prefati allegãt/qđ ꝓsequitur latius Alex. in cõ. cxv. col. ij. visa scriptura. vol. vij. quẽ vide cõ. cxxij. nu. iiij. viso ꝓcessu/eo. vol. ꝛ alia q̃ dixi de equitate canonica in. c. j. de pact. s̃. ¶ Ratio potest esse/quia

53 ius canonicũ * principaliter dirigit hominẽ/vt aĩa saluetur/ꝛ in hoc nõ attẽdimus rigorositates ciuiles / ꝛ positiuas/sed ea que scđm metã iuris naturalis sunt tradita/ vt in simili dicit Anto. de Butr. cõsi. 36. col. ij. visis/merito dicitur ius nostrũ/cũ magna benignitate edictũ. ¶ Pro his autẽ que in princ. dicta sunt/ vide Io. de Ana. cõsi. 85. intẽtio.. ¶ Et ꝙ confessio facta parte absente valeat de iure canõico/vide q̃ late tradit do. Bertrã. Carpẽ. cõ. 319. col. ij. si ille/ꝑte. j. ꝛ cõ. ccxxj. ꝑte. iij. Dic tamẽ ꝙ illi⁹ cõfessiõis probatio per vnum testem nihil releuat/nec facit indicium/ no. idem Alex. consilio. cxxxij. nu. xiiij. perlectis/vol. v. vide que dico in rub. de iureiur. ꝛ in. c. primo. s̃. de pact.

54 ¶ Unum tamen est si confessio * fiat per scripturã/tunc indisticte non requiritur presentia partis/notat idem Alex. con. xcj. circa primum dubium/vol. iiij.

¶ Quod autem dicimus de confessione parte absente valere de iure nostro: intellige in causa ciuili/non in criminali not. Philippus Corneus in consi. cxxviij. viso copiosissimo/parte prima.

¶ Ultra premissa dic confessionem cuius magna est efficacia/vt patet hic/ꝛ per ea que notat Bal. in rubri. C. de pro

55 ba. col. penul. ꝙ * licet contra presumptionem iuris ꝛ de iure non admittatur probatio: bene tamen admittitur per cõfessionem. Ista est doctrina glo. singul. in auten. de equal. do. in. § si autem mulier: col. vij. quam ad hoc singularisat Io. de plat. in. l. quicunꝙ̃ de apoch. publ. lib. x. C. ꝛ Ioã. de Imol. in. l. si duo. ff. de acq. hered. que probatio admittitur/ etiam postꝙ̃ est in causa conclusum: vt dicit ibi idem Bal. ratio potest esse/ quia nulla probatio est clarior ꝙ̃ ea que resultat ex confessione ꝓpria. l. generaliter. C. de non numer. pecu. ꝛ. c. per tuas. s̃. de proba. dicitur enim confessio proprium testimonium confitentis: hinc in euangelio/ quid adhuc desideramus testes/nos ipsi ex ore eius audiuimus: contra tamen predicta videntur vrgere que citat Roma. consilio. cccxlvj. nu. viij. in hac causa Basiliẽ. Quod

56 perinde * est post conclusum in causa: quid allegare / acsi post sententiam allegaretur: Bar. in. l. si mater. §. eandem in fine. ff. de excep. rei iudic. arg. l. si rem. §. fina. ff. de euictio. et capitulo auditis. s̃. de procura. glo. fina. in. d. §. fina. Apost. tamen ad Bar. ibi tenere dicit contrariũ Arety. in. l. si Titius. ff. de ver. obliga. vide eundem Apost. in. l. si duo. §. idẽ Julianus. ff. de iureiur.

¶ Et attende ad ea que in prin. diximus/ꝙ contra presumptionem iuris et de iure non admittitur probatio in contrarium nisi per confessionem: tamen potes addere aliã exceptionem a regula/quam citat Antho. de Butrio in. c. vidua de regula. s̃. vbi dicit regulam fallere in persona lega

57 lissima ꝛ fide * digna quia licet habeat presumptionem iuris ꝛ de iure contra se: tamen admittitur ad probandũ contrarium: facit quod notat Feli. in. c. quia verisimile col. fi

58 na. s̃. de presumptio. vbi dicit ꝙ licet * testes deponentes contra verisimile non probent per illum tex. quia nõ verisimile est falsitatis imago. Bal. in. l. prima col. tertia. C. de ser. fugi. tamẽ hoc fallit in testibus valde fide dignis / quia tales tantum probãt quantum testes alias idonei cum fama/quod dicit fore singulariter notandum.

¶ Et sic dignitas ꝛ legalitas testium sepe derogat regulis iuris: quod amplius comprobo: primo habeo quod no

59 tat Bal. in. c. preterea nu. iiij. s̃. de testib. cogen. ꝙ licet * testis non possit corrigere dictum suum postꝙ̃ deposuit / vt in auten. de testi. §. quia vero ꝛ in auten. qui semel. C. de ꝓba. ꝛ in cap. fraternitatis. s̃. de testib. hoc tamen fallit in teste dignissimo ꝛ legalissimo: quia talis poterit corrigere dictum suum postꝙ̃ deposuit/dum tamen testimonia non sint publicata: iurabit tamen ꝙ cum nemine sit loquutus. c. vltra tertiam. s̃. de testib.

¶ Item licet testis non citatus: sed sponte deponens non probet Bar. per illum tex in. l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt indig. ꝛ in. l. libertorũ. C. de testib. Bal. in. l. qui liberi. C. eo. titu. ꝛ in. l. presbyteri. C. de episco. ꝛ cler. latius per do. Hypo. de Marsil. con. ij. nu. xlj. Istud tamẽ fallit in teste legalissimo ꝛ persona fide digna/ quia si talis venit sponte/ꝛ non citatus ad deponendum/valebit eius dictum: istud est dictum Bal. in addi. ad specula. in titulo de teste refert Hypoly. de Marsil. con. primo col. penul. vbi in proposito multa cumulat vt videre licet.

¶ Pro his facit quod citat Sozi. con. cclxxiiij. col. antepe. in causa do. Lyse/vbi dicit ꝙ licz testis familiaris sit suspectus: tamen si est probate opinionis dicitur validus/ꝛ hec secũda presumptio tollit primã. Lappus allega. cxxvj. in fi.

¶ Uide preterea in proposito Decium con. clxxviij. col. pe

60 nul. in causa que proponitur dum dicit/ꝙ quis * excusatur quando credit fide digno homini: probat glo. pe. in. l. e. Titio fundus. ff. de condi. ꝛ demonsta. facit tex. in. l. si res pupillaris. ff. de adminisṫ. tuto no. Bal. in. l. iudicia. C. de rei vendic.

¶ Uide que late scribit Franc. Balb. in repe. l. celsus numero. xlv. ff. de vsucapio.

¶ Et pro themate etiam vide Iaso. in con. clxx. col. v. vol. ij. ꝛ Maria. Sozi. consi. xxiij. col. vj. circa vbi dicit ꝙ presum

61 ptio * iuris ⁊ de iure/ dicitur quando lex presumit et super ipsa presumptione statuit.c.is qui fidem de sponsali. Et in hoc presumptio ⁊ fictio pari passu ambulant: quia cõtra fictionem non fit probatio vt ibi subdit ipse Sozi. Probus.

a 62 ¶ Equitate. Que * equitas est media inter dispensationẽ siue misericordiam ⁊ rigorẽ: vel secundum Ciprianũ. Equitas est iustitia dulcore mĩe tẽperata/ vel sic ẜm Prepo. in. c.requiris col.ij.prima.q.vij. equitas est motus rationabilis regens misericordiam ⁊ rigorem: hec enim est equitas quam iudex qui minister est legis (⁊ in quo ministro se confidit lex ipsa: dicit Barba.con.83.colũ.vj.sub nume.ix. qđ sumit exordium supremus: volu.iiij.) semper debet habere pre oculis.d.l.ꝙ si ephesi hic ꝑ Jo.mo.allega. facit. c. disci-

63 plina.xlv.distinc.vbi in princi.dicitur ꝙ disciplina * vel misericordia multum destituitur si vna sine altera teneatur. Hinc est ꝙ dici solet ꝙ melius est de misericordia ꝙ̃ de seucritate dare rationem.c. alligant.xxvj.q.vij.

¶ Premissis cõuenit quod citat Alex.cõsilio.181.in col.fina.in causa ⁊ lite vertente inter petrum. volu. vj. Quod

64 licet sententia * sit nulla/tamen si constet illam fore equã debet confirmari vt ibi comprobat late/pro hoc etiam habeo quod citat idem Alex.con.clxxxiij.versi.⁊ fortius: vol. vj.ꝙ si iudex condẽnauit titium.in.v.de.x.petitis ꝑ Seiũ. seius appellauit a sñia ⁊ dicit sñiaʒ iniquã q2 titi⁹ debuit condemnari.in.x.⁊ non in.v. certe licet titius non appellauerit/potest iudex appellationis in totum absoluere tituiʒ etiam in.v.in quibus fuit condemnatus per primũ iudicẽ tex.no.in.l.ãpliorẽ in prin.C.de appella.quẽ Bal. ibi dicit esse mirabilẽ) qđ sẽtit Bar.in.l.si q̇s libellos.C.de appel. Cy.Bar.⁊ Bal.per illum tex.ibi in.l.fina.C.quando pro-

65 uoc.non est nec. Ratio est: q2 * appellatio dicitur cõmunis appellato ⁊ appellanti.d.l.ampliorem.

¶ Vide que in proposito tradit hypoly.de marsilijs consi. xvj.nu.xxxvij.cum sequentibus. Probus.

b 66 ¶ Habere. Etiam * semper veritati debet inherere ꝙ̃tũ potest Maria.Sozi.consilio.cij.col. iij. versi. licet autem/ in presenti consultatione. Probus.

c 67 ¶ Sed positiones. Que * debent oriri ⁊ formari ex tenore libelli ⁊ non aliter: vt late comprobat Alex.consi.clxvj. nu.vj.in causa:⁊ lite. vol.vj.quem vide consil.viij.nu.xiij. vol.ij.vbi dicit/ꝙ quando quis respondet confitendo positionem/⁊ addit prout in tali instrumento continetur: ꝙ si in illo instrumento non sic continetur illa positio non habetur pro confessata per tex.in.l.ij.C.de erro.aduoca.⁊ ibi Bal.⁊ Angel.vbi dicũt secus si simpliciter respondisset/⁊ sic non obstat tex.in.l.si defensor.§.qui interrogatus. ff.

68 de interro.actio.vbi dicitur ꝙ * ille qui confitetur videt̃ confiteri omnes qualitates ⁊ coherentias secundum precedentem interrogationem: facit tex.in.§.preterea institu ta de inutil.stipula. no.Bar.in.l. si quis intentione. ff.de iudic.⁊ Bal.in.l.prima.C.de edilic.edict. Probus.

d ¶ Dicunt quidam. Istud videtur placere glo. in.c.presentium in ver.productos.ĩ.titu.proximo per rationem sequẽtem/videlicet cum probationum copia non sit angustanda istud est menti tenẽdum dicit francus ibi quod vidi ita in praxi obtineri in curia seculari: debent tamẽ super hoc obtineri litere regie ad hunc finem/prout alias obtente fuerunt per Do.Stephanũ quo ad actorem contra quendam suum antiquum aduersarium nomine doulceron: vnum tamen est/ꝙ inquestarum expense per aduersarium ad positiones per verbum credit in omnibus respondentem obtinenti/non debent solui ⁊ adiudicari per iudicem/quia ꝓbationi superflue se onerauit: nisi dicas ꝙ imo propter dolũ ⁊ maliciã succũbentis qui potius temere litigare voluit quã soluere/⁊ in hoc verificatur vulgare italoꝝ per glo.ij. circa finẽ in leg.quod in heredeʒ.ff. de tributo.actio. cita-

69 tũ videlʒ a Cotale * moutone cotale bocone. Probus.

e 70 ¶ Ad probationes. Que * vbi commissum est alicui quod faciat prout visum fuerit expedire: de necessitate non requiruntur. Alex.con.clxxxix.in fine vol.vj.

¶ Ulteri⁹ dic ꝙ ꝓbatiões dñr media iudicij in q̇bus non plus fauet̃ reo ꝙ̃ actori glo.in.c.cũ ad sedẽ in ver. cũ ptinẽtijs.s.đ.resti.spolia. Alex.ↄ.lvij.nu.iiij.viso ꝓcess.vol.vj.

¶ Tres enim sunt partes iudicij scilicet principium/medium/⁊ finis. Principium dicitur ipsa litiscontestatio/ medium vsq; ad conclusionem in causa finis post conclusionem in causa vsq; ad sententiam probatur in auct. ad hec C.de iudic.idem Alexã.eodem volumine consilio. clxxxij. columna finali.⁊ consilio.xxxvj.numero.iij. viso processu. volumine.v. Probus.

f ¶ Ad releuationem partis. Vide Do.Bertrand.con.258.

positiones in tertia parte.

¶ Et si cupis scire an confessio minoris facta hoc in casu vel alio coram iudice per minorem/sine curatore/noceat vide Neapol.Decisio.ccviij.minor adultus: vbi dicunt ꝙ sic sed restituitur allegans se lesum/quod dicunt etiam in delictis verum. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

SI post præstitum veritatis, aut calumniæ iuramẽtum, reus vel procurator ipsius positionibus ab aduersario sibi factis interrogatus, iussusque a iudice respondere absque rationabili causa recuset, aut nolit, seu contumaciter se absentet, haberi debet super his de quibus in eisdem positionibus interrogatus extitit pro confesso.

¶ Verum si antequam respondere sic iussus fuerit eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi, sed est alias contra eum, tanquam contra contumacem (pro vt ratio dictauerit) procedendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Post litiscontestationem contumacia procuratoris nocet domino.
2 An contumax in non respondendo positionibus; habeat̃ pro confesso ipso iure vel per sententiam.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Probi ⁊ periti in arte an vocati iurare debeant/etiam parte presente.
2 Contumax in quo dicitur haberi pro confesso.
3 Ad omnem penam deuenitur/etiam ex inepto processu: stãte confessione.
4 Aliud est esse talem ⁊ haberi pro tali.
Jura exorbitantia nõ vendicant sibi locum in casu ficto.
5 In dubio fit interpretatio in partẽ/ꝑ quã euitat̃ delictuʒ.
6 Presumptio surgens ex contumacia ex dispositione statuti habetur pro liquida.
7 Ficta ↄfessio ↄtumacis nõ valet ĩ bñficialib⁹ parti ponẽti.
Plus non operatur tacitum ꝙ̃ expressum.
8 Pena cõtumacis ꝙ habeat̃ ꝓ cõfesso/nõ trãsit ad heredes si ↄtumax moriat̃ añq; iudex ꝓnũciauerit suꝑ ↄtumacia.
An contumax sit citandus/vt declaretur haberi ꝓ ↄfesso.
R'la ꝙ cõtumax habet̃ ꝓ cõfesso: nõ ꝓcedit ĩ crimĩalibus.
9 Contumacia non habetur pro legitima probatione.
10 Exceptio innocentie a lege ciuili seu positiua/tolli non potest/quia est de iure naturali.
11 Ad probatiotem innocentie recipiuntur testes de credulitate deponentes.
12 Licet duellum sit prohibitũ/nec valeat consuetudo in contrarium: tamẽ ratione innocentie permittit̃ ꝑ principes.
13 Perditio honoris timenda est: prout perditio vite.
Crudelis est qui negligit famam.

SI post, Hec decreta. vsq; ad §. verum/sumpta est đ decretali Alexãdri quarti que incipiebat retulisti [iuramẽtum [a]] quod prestatur secundum formam notatam.s. hoc lib.de iura.calum.c.primo [procurator.]

a

1 ¶ Et sic nota * ꝙ post litiscontestationem cõ

tumacia procuratoris nocet domino arg. ff. de exceptio. do li si procurator [interrogatus.]

¶ Et sic positiones erant exhibite/ & petitum ab actore vt responderetur eisdem [recuset] vt quia iussus erat licitus/ nec fuerat appellatum ab eo vel si fuit appellatum/ non tamen ex causa legitima [nolit] forte non respondendo infra diem assignatam/ seu alias inutiliter transeundo diem istis modis & alijs ipso facto quis declarat voluntatem suam ff. de legib. l. de quibus in fine [recuset] expresse vel friuole appellando [pro confesso][b] sed nunquid ipso * iure videtur q sic. s. hoc lib. de dolo & contuma. eum qui dic[c] non ipso iure sed per sententiam[d] auten. vt litigan. iurent circa principium colla. ix. & no. s. de iura. calu. c. vlti.

¶ Sed quid in actore/ vel procuratore actoris: dic q cadit ab actione instituta: vt. d. c. vlti. & C. de iura. calum. l. secunda §. q si actor.

¶ Et est ratio premissorum/ ad positiones respondetur in vim iuramenti prestiti: & ideo pena nolentis iurare ad hunc casum prorogatur [procedendum.

¶ Nam si liquet[e] de causa diffinietur pro actore / si non liquet/ procedetur ad examinationem cause: & citabitur reus ad singulos actus. vt no. s. eo. l. ibi. de dolo & contuma. eum & poterit alias procedi: vt no. s. de eo qui mit. in possessio. causa rei seruande eum. Io. Mo. Cardi.

Iuramentum. Unum dic notandum an aliqui qui ad negocium aliquod discutiendum vocantur/ tanq * probi & in arte periti/ teneantur iurare instar testium (parte vocata) vt eorum dictum comprobet laudum arbitrorum & remaneat firmum no. Do. Stepha. Bertrand. consi. clxv. perscrutato/ parte prima / vbi dicit communem fore/ q debent iurare (parte vocata) quia posset pars presens opponere contra tales electos / & sic agitur de eius preiudicio: igitur vocanda. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. c. j. supra de causa possess. & proprie. Et hoc nisi tales essent vocati de communi partium consensu Bar. in. l. theopompus ff. de dote plega. Anth. de Butr. in. c. veniens el prio. col. ij. s. de testib. de quo per Fely. late in. c. quia iudicante. s. de prescriptio. qui dicit hoc non habere locum in consiliarijs proprio motu iudicis vocatis. Probus.

¶ Pro confesso. Dic q licet * contumax habeatur pro confesso: intelligitur tamen quo ad delictum & principale/ non tamen quo ad qualitatem persone aggrauantem delictum persone delinquentis vel eius in quem delinquitur. l. aut facta §. sunt persone. ff. de penis no. Petr. de Ancha. consi. ccccviij. in fine probata tanti viri sentetia / tamen contra istud videtur facere: quod citat Alex. in con. cxxvij. nu. ij. visa inquisitione/ volu. iiij. q ad omnem * penam deuenitur etiam ex inepto processu stante confessione. Angel. in. l. ea quidem in. vj. col. C. de accusa. & l. inter stipulantem §. si sticum ff. de ver. obliga. illud est verum in confessione vera: secus in ficta/ vt ibi late comprobat.

¶ Suadet dictum quod in simili citat philippus Corne. in con. clix. col. ij. viso processu in. j. parte/ q * aliud est esse talem/ & haberi pro tali. l. mercede. ff. de petitio. hered. & l. predonis eo. tit. l. in bello §. facte. ff. de capti. & l. si maritus §. j. & ibi Bar. ff. de adulte. Pro hoc autem quod dicit de confessione vera: facit quia huiusmodi iura exorbitantia non vendicant sibi locum in casu ficto. l. fi. C. de his qui veni. eta. impe. l. iij §. hec verb. ff. de nego. gest.

¶ Et per hec habes comprobatum quod no. per Bar. & Doc. in. l. cum filius. ff. de ver. obliga. & per Bal. in. l. transigere C. de transactio. & in. l. vnica §. si procurator. ff. si quis ius dicenti non obtempe. q statuta loquentia de condemnatis ex delicto per eos commisso: non vendicant sibi locum in condemnatis / qui ratione contumacie habentur pro conuictis seu confessis.

¶ Pro comprobatione huius videtur in arg. facere theorica cois citata per Alex. in consi. lxxiiii. nu. iij. viso processu/ vol. ij. q in dubio * semper debet fieri interpretatio in partem/ per quam euitatur delictum: & dubia probatio debet ad illud adaptari / vt eleganter voluit Bar. in. l. non solum §. sed vt probari. ff. de no. oper. nuntia. Bal. in. l. precibus. in versi. & scias. C. de impub. & alijs. substitu. ad hoc. l. ij. cum ibi no. C. de petitio. heredita. & l. merito. ff. pro socio.

¶ Vide pro premissis que notat Alex. in con. cxiiij. repetitus vol. ij. & Io. de imola co. xxxv. nu. xxij. vbi dicit/ q * presumptio surgens ex contumacia ex dispositione statuti/ habetur pro liquida per id quod no. glo. in. l. si tutor. C. de periculo tuto.

¶ Sed quid de contumacia in criminalibus vide Bolog. consilio primo.

¶ Et dic vnum q licet iussus respondere positionibus non respondeat: & propter hoc habeatur pro confesso. vt hic/ tamen si vult aliter rem se habere admitti debet & sic ad reuocandum ipsam confessionem fictam admittetur secundum Alex. con. cxlv. in fine / visis narratis: vol. vj. vbi subdit/ q propter illud non dicitur admitti q non fuerit confessus sed solum quod confessio non sit vera: & illud non repugnat fictioni pro quo vide que tradit Deci. in consi. ccccclj. in fi. plene vbi probat hanc confessionem fore fictam non veram prout est illa que fit per libellum & scripturam que semper loquitur.

¶ Preterea. Adde q Io. and. Guil. Petr. Domi. & francus hic limitant tex. nostrum non procedere in beneficialibus: in quibus * confessio hec non iuuat ponentem/ qui aliter non probat de titulo/ ne per illusionem vitiosus pateat ingressus. c. eum qui s. de eo qui mit. in posse. ratio quia non plus operatur tacitum q expressum/ sed confessio expressa in beneficialibus non admittitur pro probatione tituli: no. domini de rota decisio. ccxlv. & glo. prag. in tit. de pacifi. posses. in § ordinarij in ver. inquirant col. iij. quod intelligas (vt dixi) quantum ad vtilitatem ponentis/ & quod secundum eam iudex teneatur iudicare/ bene tamen valet contra contumacem tacite confitentem/ ad imponendum ei silentium & vt possit amoueri a beneficio. Alias limitationes hic sentit francus ante finem: vt non procedat regula quando iudicium est fundatum cum minus legitima persona. l. si filius ei. ij. ff. de interro. actio. & quando libellus esset ineptus / vel contineret manifestam defensionem rei Bal. in. l. fi §. quod si actor in fine. C. de iuram. prop. cal. dando: quod latius comprobat Hypoly. de marsi. consil. lxxxij. nume. iij. cum seq. quod incipit scientiarum. Probus.

¶ Dic non. Sententia Io. mo. hic non placet Archi. Io. and. & Gul. sed primum tenent/ q ipso iure: non expectata sententia tamen cum Io. mo. conueniunt Petr. de ancha. Do. & fran. hic. Et pro eorum parte adducunt. Bar. in. l. fi. §. quod si actor in fi. C. de iur. propter calum. dando. vbi dicit q necesse est: q ipse iudex pronunciet eum contumacem in respondendo vel pronunciet eum sine causa rationabili recusare/ & sic oportet iudicem patefacere eius delictum anteq habeatur pro confes. allegat. l. eius qui delatorem in princ. ff. de iure fisci. vbi idem tenet ipse Bar. & Bal. in. l. ij. C. de pena iudic. & in. l. iubemus §. sane. C. de epis. & cler. & in. l. q sub conditio. in fi. ff. de condi. insti. facit pro opinione Io. mo. & sequa. c. felicis de penis. c. cum secundum de heretic. c. primum de homicidio hoc lib. vbi singulariter probatur: q quantuncunq pena imponatur ipso iure: tamen semper requiritur sententia declaratoria. Et ideo subdit Bar. in. d. l. fina. q si * contumax anteq iudex pronunciet moritur/ non transit ad eius heredem ista pena/ q habeatur pro confesso: vide Hypoly. de Marsil. consilio. lij. nu. xx. & que tradit Alex. in con. ciij. nu. xxij. videtur volumine primo & ibi latissime & in consilio. cxxiij. col. prima/ omissis/ volu. eo.

¶ Continuando intentum premissum queritur/ an in huiusmodi pronunciatione (q quis habeatur pro confesso) requiratur q citetur contumax ipse/ istud videtur in simili mouere Alex. de Imol. con. ccxij. nu. xv. ponderatis his/ vol. vj. vbi dicit/ q si statuto cauetur q si quis bis fuerit citatus vt compareat ad respondendum positionibus/ & fuerit contumax: possit iudex pronunciare positiones haberi pro confessis/ certe non erit necesse ad dictam pronunciationem eum citari/ ad se excusandum ne pronuncietur positiones haberi pro confessis: si in talibus comminatio fuerit apposita q alias pronunciabitur positiones haberi pro confessis.

¶ Et sic habes comprobatam opinionem Ioan. mo. hic/ que placet Alex. con. cxxviij. col. fina. ponderatis narratis. volumine secundo.

¶ Attende tamen in proposito: vt premissa non procedant in criminalibus/ per ea que traduntur per Decium consilio. cccclviij. col. fina. visis allegationibus/ vbi ait q si iudex procedit contra contumacem tanq habitum pro confesso/ proter eius contumaciam & ille venerit / non debet executio fieri: sed de nouo erit de crimine cognoscendum / quod ibi comprobat et hoc est clarum de iure communi: quia * contumacia non habetur pro legitima probatione Bar. in. l. diuus ff. de custodi. reorum col. prima. in fi. versi. vlterius vos videtis: & in. l. absentem col. iij. versi. extra glo. ff. de penis.

¶ Firmatur preterea quia si fieret executio: condemnatus excluderetur * exceptione innocentie: que a leg. ciuili & positiua tolli non potest: quia est de iure naturali Bal. in. l. edita col. penul. in versi. ex tribus autem. C. de eden. sequitur Io. de Ana. in. c. si aduersus. s. de heretic. & in consilio. lit. col. ij. visa inquisitione Alex. consilio. cxiij. visis themate &

statutis.vol.v.ꝛ cõsil.xcvij.nu.iiij. viso themate ꝛ statutis vol.vj.ꝛ ibi late.

¶ Ideo si statutum dicat ꝙ habeatur pro cõfesso: intelligitur nisi per testes ꝛ iura de eius innocentia probet / notat Cepola con.xxix.viso processu/innocentie eius intentum fa- 11 uore* iuuatur/cum ad illius probationem recipiantur testes qui de credulitate deponunt.

¶ Pone instantiam s͠m Alex.in consil.lxxvj.in fine visa inquisitione contra fortunerium/vol.j.ꝙ testis deponens ꝙ titius occidit seium ad defensionem suam/probat/ licet deponat per verbum credulitatis: dũmodo exprimat causas tendentes/ad hoc probare enim/ꝙ egrediẽs voluerit me occidere vel non videri non potest per teste͂ sed ex actibus visis per testem recte dicere potest se hoc credere pro quo alleg.l.primam.§.j.ff.de vent.inspicien.ꝛ quod legitur ꝛ not.in.c.quotiens.ẽ.de test.

¶ Iuuat quia si quis occidat ad defensionẽ/non potest videri/q: stat in intellectu occidentis vnde non potest testis de hoc deponere nisi per credulitatem ꝓ hoc bene faciunt notata per Cy.in.l.testium.C.de testib.in.v.q.vbi Bal.in vlt.col.Bar.in.l.ij.§.item labeo.ff.de aqua pluuia.arcen. ꝛ in.l.solum.q.v.C.de testib.cuius dictum Bal. in ꝓposito refert Decius con.cccclix.nu.vj.viso eleganti vbi hoc cõprobat auctoritate alioꝝ cõsiliarioꝝ/ꝛ cõ.cccclxix.nu.viij. visa inquisitione.

12 ¶ Habeo ꝛ alium casuꝫ/in quo ratione innocentie receditur a regulis iuris cõmunis: q: licet duellum * de iure cõmuni sit reprobatuꝫ vt in.c.monarchiã.ij.q.iiij.ꝛ.c.ij. ẽ.de cler.pug.in duello/adeo ꝙ consuetudo in contrarium non valet: vt ibi dicitur etiam no.hostiẽ.ibi in summa ꝛ Alber. in.l.hac rõne.§.si quis in colluctatiõe. ff.ad leg.aquil.luc. de penna ꝛ Iacob.rebuff. in.l.j.de gladia.lib.vj.C. Bal.in l.ex hoc iure.ff.de iustic.ꝛ iure late Surgetus in suo enchiridio milita.disciplinę/ tamen q: duellũ fuit inuentum ad probationem veritatis/ꝛ experimentum innocentie: ꝑmittitur per principes/not.Decius con.487.in questione/vide stilum curie parlamenti Parisiensis: ratio suadet quia 13 dicitur conseruatiuum honoris; cuius timor * ꝛ perditio non minor videtur ꝙ̃ vite arg.l. isti quidam. ff. quod met. causa glo.in.l.iusta.ff.de manu.vindic.et in leg. suspectus ff.de susp.tuto.

¶ Conseruatio enim honoris vtilitati preponi debet.l.iulianus.ff.si.quis omis.causa testa.Ideo succedit vulgare/ crudelis est qui eius famam negligit.cap.nolo.xij.questione prima.Probus.

d ¶ Per sententiam.Idem dicenduꝫ est: vt quid dicatur notorium.Decius con.544.nu.xxv.serenissimus. Probus.

e ¶ Si liquet.Ut quia intentio actoris est fundata/puta de iure communi: vel per instrumentum aut ꝑsumptionẽ/vel quid simile: ꝛ tunc nisi probetur exceptio rei / sententia fertur pro actore.c.post electionem ꝛ.c.cum super.ẽ.de cõcessio.preben.nec sufficit semiplena probatio no.Alex.consi. lviij.in prin.viso ꝛ perlecto.vol.v.ꝛ in hoc videtur fundata practica hodierna/ꝙ qñ reus non vult excipere excludit: ꝛ per iudicem ordinatur /ꝙ ei sola negatio remanebit/ꝛ actor faciet apparere de eius intentione/tam per literas ꝙ̃ per testes. Probus.

¶ De testibus & attestationibus. Rubrica.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quando deest probatio per confessionem: recurrendũ est ad testes/quia dicuntur superstites.
2 Testes supersunt ad causam probandam.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando fit mentio de probatione/ intelligitur de plena/ idem de fide.
2 Indicium dicitur minus ꝙ̃ semiplena probatio.
Prestationes annue an faciant ad probandum causam obligationis.
3 Uera confessio non cadit in errante/prout nec ꝑsumptiua
4 Probatio debet necessario concludere.
5 Presumendum est pro instrumento.
Probationes que sunt/etiam per instrumenta: debent de necessitate concludere.
6 Probationes imperfecte / an possint iungi cum alijs imperfectis.
7 Omne genus probationis/ ad heredeꝫ transit/nisi priuilegium probationis per iuramentum.
8 Confessio est quedam tacita donatio.

1 a b Cum probatio a * deest per confessionẽ b recurrendum est ad testes qui dicuntur supstites: eo ꝙ supstatu cause ꝓferuntur.j.de ver.significa.forus.§.in omniũ ¶ Unde dicto de confessis /sequitur de super 2 stitibus: hoc est de testibus * qui supersunt ad causam probandam. Io.Mo.Cardi.

a 1 Cum probatio. Adde cum de ea* fit mentio intelligitur de plena Bar.in.l.ait pretor.§.primo in fine.ff.de re iudica.facit.l.lucius.ff. de conditio.ꝛ demonstra .idem neapolita.decisio.cclxxij. nu .iij. deinde.

¶ Idem dic de fide glo. ꝛ ibi imola in cle.constitutionem in verbo fides de electio.pro hoc vide Alex.cõ.clxxxiiij.ver.accedit vltra/viso ꝓcessu.vo.vij.ꝛ sic excluditur probatio seu species ꝓbationis que appellatur indicatiua scꝫ quando facit indiciũ * quodquidem dicitur 2 esse minus ꝙ̃ semiplena probatio no.Alex.con.89.nu.xiij viso themate:vol.iij.quem vide cõsil.clxxx.in causa angelorum/volu.ij.ꝛ que dico in.c.Romana in ver.semiplenam.j. isto titulo.

¶ Pro premissis satis videt̃ vigere quod no. Bald.in.l.si certis annis in.4.col.C.de pact.vbi cõcludit/ꝙ ad hoc: vt ꝑstationes annue per longum tempus sufficiant ad ꝓbandum causam obligatiõis allegatã/requiritur ꝓbari ꝙ fuerint facte ex certa sciẽtia soluẽtis/quia secundum eum si- 3 cut vera * cõfessio nõ cadit in errãte.l.nõ fatetur.ff.de cõfessis.l.error.C.de iur.ꝛ facti ignorã.Ita nec presumptiua ex diuturnitate prestatiõis (eadem ratiõe) arg.l.cum quid ff.si cer. peta. meminit Alexã.in cõsilio.cxiij. col.ij. super primo/vol.primo.

4 ¶ Adde pretera ꝙ ipsa probatio debet* necessario concludere.c.in presentia.ẽ.de probatio.cum suis similibus.

¶ Hinc Car.in.c.cum Ioannes.ẽ.de fide instru. quem ibi Panor.nu.xvj.sequitur: dicit vnum notandum perpetuo ꝙ si in instrumento sunt descripti.A.ꝛ.B.expresso eorum cognomine pro testibus/demum dicitur instrumentum illud falsum/ꝛ producuntur duo qui dicunt vocari illis nominibus: sed negant se interuenisse non sufficit ad reprobationem instrumenti/quia per hoc non est probatũ istos testes esse illos qui sunt descripti in instrumento: nam potuerũt illi qui interfuerunt instrumento sibi mutare nomina.l.prima.C.de muta.nomi.dixi.ẽ.in proemio.

¶ Suadet aliud quia possibile erat ꝙ tempore instrumenti essent alij qui hocmet nomine vocabantur/ꝛ sic non concludit probatio de necessitate: ideo presumendum * est pro 5 instrumento.c.ad audientiam.ẽ.de prescriptio.l.cum precibus.C.de proba.istõ placet Alex.in cõ.cxc.nu.31.plura narrata/vol. vj.vide que in proposito dico in.c.primo in verb. maioris de exceptio.ꝛ eundem Alex.eo. vol.cõ. ccxxxviij. nu.v.ponderatis his/vbi etiam comprobat probationes q̃ fiunt per instrumenta/debent de necessitate concludere.

6 ¶ De probationibus autem imperfectis * an possint iungi cum alijs imperfectis/vt vna perfecta resultet / vide post alios eundem Alex.consilio.xciiij.nu.iij.repetitus in causa appellationis volu.vij.vbi dicit omnes fateri: ꝙ vbi plures testes sunt singulares nunꝙ̃ probatio imperfecta facta per vnum/iungitur alteri probationi imperfecte: facte ꝑ alium.Panor.in.c.antepe.ẽ.de proba. idem Alexã.consilio cxxvj.nume.vij. viso processu cause vertentis inter Martinum/co.vol.vij.vbi dicit post Cy.in.l.ij.C.que sit longa cõsuetudo/ꝙ si vnus testis probat de numeratione/alius deponit de cõfessione numerationis non coniunguntur ad plenam probationem.Bal.in.l.si ex cautione.xij.q.C.de nõ numera.pecu.vbi Saly.q.vlti.ꝛ Bal.in.l.ij.§.fina.in fine.ff.si

ter.peta.not.idem Alex.in con.lxviij.col.penul.viso ꝓces-su vol.iij.allegat Antho.de Butrio.in.c. licet ex quadam in.iij.colũ.s̄. ista titu.z con.cxxviij.col.fina. ponderatis narratis/vol.ij.quem de hac cõiũctione: vide in cõ.clxxvij col.iij.viso themate/eo.vol.ij.vbi dicit non valere testimo-nium testiũ deponentium de vna parte testamẽti/z non de alia/nisi probetur alia per alios/z subrogatio illorũ ex cau sa necessitatis idem Alex.con.clxxx.nu.v.in causa angelo rum eo.vol.ij.z con.xiij.col.pe.ex his vol.j.z consi.liij.colũ. fina.in causa eo.volu. istud ꝓcedit a fortiori in criminalibꝰ not.Decius con. 458.colũ.secunda visis.

¶ Et hoc dic verũ quando due imperfecte ꝓbationes sunt eiusdem generis secus si diversi z alterius generis: quia tunc iunguntur ad faciendum plenam probationẽ/vt pla cet Alex.con ciij.versi.tertio p̃ suppono.vol.vij. vbi dicit ꝙ fama in casibus in quibus non sufficit ꝓ plena ꝓbatio-ne sed pro semiplena(vt dico post Jo.mo.in. c. filij de he-retic.)potest iungi cũ alia semiplena probatione alterꝰ ge-neris/ad finem vt resultet plena ꝓbatio.not.Dy.in.l.excu satur.§.j.ff.de excu.tuto.Cy.in.l.proprietatis.C.de proba tio.Bar.in.l.admonendi in versi.his p̃missis quero vtruz due semiplene.ff.de iureiur.istud ꝓsequitur idẽ Alex.cõ. xj.sentio:vol.iiij.dum dicit illud quod dicitur vbi singula non iuvant multa ꝓsunt:intelligitur hoc modo/quia si plu res probationes diverse tendunt ad vnum z sint sufficiẽ-tes ad iudicis animum inducendum ad plenã credulitatẽ vt si agatur de probando cõtractum z producuntur plu-res testes cõtestes. Nã ista probatio plurium testiũ simul iungitur.l.vbi numerus. ff. de testib.secus si sint singula-res:vt.s̄.diximus quod ibi multũ cõprobat idẽ Alex. cõ. xx.in fine.z.xxj.repetitio/vol.iiij.

¶ Vide de iunctione ꝓbatiõis/ que notat Do.in consi.lix. dubiũ z que no.idem Alex.in con.lxv.visis/volu.ij.

7 ¶ Et postremo dic ꝙ omne * genus/ad heredem trãsit/ ni si privilegiũ ꝓbationis per iuramẽtum.Bald.in.l.ij.ff. de condi.indeb. tradunt Neapol.decisio.clxix.nu. iij.in dicta causa/quos vide ad limitationẽ huius dicti Bal. Probꝰ.

b ¶ Per confessionem . Pro diffinitione confessionis vide

8 Aretyn.consilio.iij.vbi dicit ꝙ confessio * est quedã tacita donatio que non permittitur tutori qui habet liberã/ nec cuicunq; alteri liberam habenti.Probus.

¶ Gregorius nonus in concilio generali Lugdunen, Ca.j.

MEdiatores per quos scelus simoniæ plærunque committitur,ad testimonium cõtra sceleris eiusdem autores in detestationem criminis admittuntur, si non agatur criminaliter sed ciuiliter, & emolumẽtum exinde non fuerint assequuti.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mediator contractus in testem admitti non debet nisi cõ sensu partium.
Particeps crimĩs in testem admitti non debet.
Multa sunt specialia in detestationem symonie/ z in causa heresis/vt hic.
2 Probatio requiritur liquidior/quando agitur criminaliter q̃ quãdo agitur ciuiliter.
Agi ciuiliter quando dicatur.
3 Exceptio aliquando reperitur quedam accusatio.
4 Ubi est turpitudo duorũ/potior est cõditio possidentis.
5 Factorum quedam sunt turpia/de se z secundum se.
Mediator qui habuit emolumentum : est magis infectus/ z ideo minus est sibi credendum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Mediator est idoneus:si vult sponte testificari/ etiam si vna pars consentiat.
2 Testi non est fides adhibenda deponenti de facto suo quã do ex eo laus vel vituperiũ potest attestanti ipsi ascribi.
3 Cedens actiones/ an possit esse testis ad vtilitatem ces-sionarij.
Cessionarius representat imaginem cedentis.
4 Iudex ex officio informat se de conditione testis: etiam si pars nihil probet/aut deducat.
5 Aliquando minor.xx.an.in causa criminali/in testem reci-pitur officio iudicis:non ad partis instantiam.
6 Iudex qui principaliter cognoscit de maleficio/ poterit in cidenter cognoscere de interesse z damno.
7 Qualitas testium non omni exceptione maiorum/ supple tur per alios omni exceptione maiores.
Idem operatur numerus/quod qualitas.
8 Testis nonvalde dignus:non supplet defectum alterius.
9 Testes omni exceptione maiores / qui dicantur.
10 Per testes omni exceptione maiores / debet reprobari in strumentum/non per alios.
11 Probationes reprobatorie debent esse manifestissime in su perlatiuo gradu.
12 Omni exceptione maior non dicitur testis : quem apparet habere affectionem ad vnam partem/ vel odium.
13 Ad faciendum indicium vt procedatur ad torturam/requi runtur testes omni exceptione maiores.
14 Non probat testis/non assignans causam dicti sui:licet nõ interrogatus.
15 Ratio testis est/que dat esse testimonio/z trahit ad se di-ctum/z si non est includens/illud infringit.
16 Quando causa reddit ad non causam:perinde est acsi cau-sa non esset adiecta.
17 Uerbum scire est equiuocum/quia multis modis scimus.
18 Ueritas non est aliud/nisi res visu percepta/ z per memo riam retenta.
19 Dictum vnius testis/per dictum alterius declaratur.
Ratio adducta a teste quando non est sufficiens infringit z diminuit dictum.
20 Ratio dicti reddita per testem / restringit et declarat di-ctum suum.
21 Secundum communem accidentiam testium: depositio cõ probatur z regulatur.
Ubicunq; oppositum eius quod dicit testis non potest sta re cum veritate cause/per quam testis se fundat / nunq̃ talis testis probat.
22 Causa testis(quia sum vicinus)an concludat.
23 Ratio legis restringit z ampliat ipsam legem.
Lex non est nisi ratio legis.

MEdiatores, Hec decretalis po-nit casum specialem contra regulam qua habetur: me-

a 1 diator a * contractus in testẽ ad-mitti non debet/nisi consensu par-tium auten.de testib.§. quoniaz ve ro colla.vij.

b ¶ Itez quia particeps criminis in testem non debet b admitti.s̄. eo. veniẽs primo:nec mirũ / quia hoc casu multa sunt specialia in dete-stationem symonie.j.de symo.tãta.Simile in causa heresis j. hoc lib.de heretic.in fidei[ciuiliter.]

2 ¶ Sed que est ratio.dic probatio * requiritur liquidior/qñ

c agitur c criminaliter q̃ quando agitur ciuiliter.C.de pro-batio.sciant z.C.de appella. addictos:z ideo probatio suf-ficit in vno modo agendi qui non sufficit in alio.

¶ Et dico agi ciuiliter/si vnus ageret de vno beneficio et exciperetur ꝙ non est capax/quia commisit symoniam cum B.episcopo mediantibus talibus:super tali beneficio. Et

3 hec exceptio est quedam * accusatio que nedum habet ef-ficaciam in casu proposito: sed in alio.s̄. de electio. super eo:z hec exceptio accusatio vocatur/auten.de sanctis. epis-copis §.si quis autem col.ix.

¶ Sed si ageretur de hoc crimine vt puniretur vt symo-niacus/z a beneficio per symoniam obtento amoueretur:

d tunc mediatores huius criminis nõ admitterentur d: pro-

pter ratione͂ dictis iuribus allegatam.

¶ Dic etiam agi de hoc crimine ciuiliter.j.de simo.c. per tuas.j.§.fina. ¶ Uel dic agi ciuiliter: vt si dans ageret contra recipientem repetendo.

4 e ¶ Sed cōtra quia vbi * est turpitudo duorum e potior est conditio possidentis: vt.ff.de conditio.ob turp. cām.l. si ob turpe͂. ¶ Ad cuius materie euide͂tiam est notandum/

5 φ factorum * quedam sunt turpia de se/ et secundum se: vt occidere et furari: et datū ꝑpter hoc in his est regulare/ φ melior est conditio possessoris vt.d.l.si ob turpem. Sed vbi factum in se non est turpe/ sed qualitas rei adiecte: vel psonarum facit turpitudine͂: tunc non est melior conditio possidentis/ vt est expressum.j.de simo.veniens. Et ratio optime redditur.ff.de cōditio.sine causa A iuuenlo.j.et.ij. respon. Nec hoc casu est turpitudo dare/ licz sit reprobū ideo a possessore repetitur/ et quandoqz in duplum.j.de symo.audiuimus auten.de sanctissi.epis.§.pre omnibus et.§.sequen. et seque͂.j. de magistr. c.ij. [assequuti.]

f g 6 h ¶ Et est ratio/ quia * mediator f qui habuit emolume͂tū est magis infectus/ et ideo minus h est sibi credendum Joā. Mona Cardinalis.

a Mediator contractus. Alex.consi. cxvij.col.j.viso ac pōderato: vol. vij.dicit hāc regulaz ꝓbari ꝑ tex. nostrū argu. a speciali: tenēt hoc Jo.and. Antho.de butrio. Car.et Jo.de imol.in.c.dilectorū.ṡ.de te stib.cog.et alij ibi per eūde͂ Alex. allega. ¶ Uide eunde͂ Alex. cō. cxxvij.in fine eo. vol. vbi videtur dicere contra regulam: φ media-

1 tor * est idoneus si vult sponte testificari: etiam si vna pars consentiat/ et ita tenere Bald. et Saly.in.l.omnibus.C.hoc titu.et Angel. in Aucten. de testib.§.penul.col.vij.

¶ Pro concordia dic ſm Panor.in.d.c.dilectorum/ quod admittetur mediator ad testificandū vna parte contradicente: sed quanta fides ei adhibeatur iudex considerabit ex circunstantijs/ qualitate ꝑsonarum/ et cause ꝓ quo vide que dico in seque͂.in ver.non admitterentur.et istud est de mente Joan.mo.hic in fine quod placet.

¶ Uide Petr.de Anchar.con.cccxxxj.col.ij.visis diligenter/ et Antho.de butrio con.xxiiij.col.v. q͂stio/ et ibi late in-

2 tentū cōprobat subde͂s φ testi * nō est fides adhibe͂da deponenti de facto suo/ q͂n ex eo laus / aut vituperiū potest attestanti ascribi.

¶ Uide pro intento Do. Stepha.bertrandi. in tertia parte con.ccxxv.dixerā: vbi loquitur de ꝓsseneta.et in con.cxj. nihil opponitur/ in prima parte.

¶ De mediatore autem vide que tradit Alex. consi. xix. nu.xiiij.cū seque͂.in his que in themate.vol.iiij.per quod

3 comprobat. Quod cedens * actiones: non potest esse testis ad vtilitatem cessionarij/ super iure quod dicitur competere cessionario: dato φ illa cessio esset vtilis: et quod cedens non teneatur de euictione vel de periculo aliquo: quia cessionarius representat imaginem cedentis.l. qui stipendia.C.de procypra.tū etiam quia fuit mediator et prozeneta et mediator repellitur vt hic igitur. Probus.

b ¶ Non debet admitti. Etiam id ꝓcedere dic solo iudicis officio/ et parte nihil ꝓponente: per ea que tradit Sozi.cō.

4 clv.col.ij.ꝓstātissime doctor/ φ iudex * ex officio informat se de cōditiōe testis (etiam si pars nihil ꝓbet neqz deducat) voluit Innoc.in.c.inquisitionis.ṡ.de accusatio.tene͂t Barto.et moder.in. l.iiij.§. hoc autem.ff.de dam.infecto.et Bal.in.l.quos prohibet.ff.de postulan.

5 ¶ Facit in simili φ citat Alex.con.cxix.nu.vj. viso ꝓcessu volu.vij.vbi dicit/ φ licet ad instantiam * partis non debeat recipi in causa criminali testis minor.xx.annis tamen iudex ex officio suo (si vult) potest eum recipere: maxime in defectū aliarum probationum: quia nulla lex hoc ꝓhibet.

¶ De muliere aute͂ in causa criminali teste. vide Ber.con. cxxxvj.nu.iij.viso processu parte. ij.

¶ Intentum probat Idem Alex.con.cliij.nu.xiij. viso processu volumine.v.

¶ Et in proposito Joan. mo. quod non debet admitti dic sufficere probare talem infamem licet non probetur quod pro tali habebatur et reputabatur: quia ꝓbato crimine opponens habet intentionem suam fundatam de iure cōmuni: no.Alex.con.cliij.nume.xiij.viso ꝓcessu: volumi. v. vbi sub dit/ φ si aduersarius vult se iuuare: debet replicare/ φ cō-

muni opinione reputabatur bone fame et vite: quod cōprobat ibi multis auctoritatibus Docto. Probus.

c ¶ Agitur criminaliter. Adde vnum satis (incidenter tn̄) quod citat Maria. Sozi.con.lxij.col.fi.cōsilijs nostris / φ

6 iudex * qui principaliter cognoscit criminaliter de maleficio: poterit incidenter cognoscere de interesse/ et de damno/ et conde͂nare ad satisfaciendum omne damnum et interesse : vt est casus et ibi no. Bar.et alij in.l.interdū.§. qui furem.ff.de furt.traditur in.l.iij.§.si dicatur.ff.finium regundo.in.l.j.C.quādo ciuil.actio.criminali preiudicet. Prob9.

d ¶ Non admitterentur. Istud posset modificari/ nisi alij testes omni exceptione maiores: sint cum talibus concordes: quia tunc videntur debere admitti: per ea que not. Bal.in.l.si quis ex argentarijs.§.penul.ff. de eden. quem

7 ibi sequūtur moder. φ qualitas * testium nō omni exceptione maiorum: suppletur per alios omni exceptione maiores: tangit Angel.consilio primo.

¶ Item idem operatur numerus/ quod qualitas: nam illegalitas seu minus bona qualitas testiū/ suppletur ex numero voluit glo.in.l.iij.§.eiusdem in ver. numerus. ff. de test.quā glo.dicit menti tene͂dam. Bald.in.c.si qui testiuz nu.v.ṡ.hoc titu.et in.d.§.penul.sequitur Sozin9 cō. cxciij. col.iiij.subtiliter/ ad idem Sozi.ipe late con.ccxxxv.col.fi. visa contingentia/ latius per Alex.de imola con.iiij.in fine viso ꝓcessu.vol.vj.vbi dicit post iacob.Butriga. in.d.l.iij. ff.de testib.φ licet duo testes cōiuncti magna amicitia non ꝓbarent/ tamen tres ꝓbarent: quia fidem supplet numerus vt supra diximus: notat etiam idem Alex.con.xciij.nu.xv.

8 repetitus in causa/ eo.vol.vj.vbi vnum su bdit/ φ testis * non valde dignus non supplet defectum alterius. Et dic non suppleri quando sunt tantum duo testes quorum vn9 vix esset idoneus/ et alius esset minus idoneus. Sed soluz quando essent tres vel quatuor idem Alex.con.cxxxj. perspectis his/ eo.volumine.vj.

¶ Unum tamen est/ quia non tam numerus attendi debet l.vbi absunt.ff.de tutor.et cura.dat.ab his vbi glo.in verb. maior pars Alex.eo.volu.cō.cxcij.nu.j.ꝓspecta. facti nat ratione/ et cōsi. lvij.col.penul.vol.vij.et con.24. nu.22.animaduersis.vol.ij.et cō.xxvij.col.fi.in cā et lite/ eo. vol. vbi dicit φ pauciori numero creditur/ quando ex illa parte est dignitas vel quando dictū eorum ꝯsonat rationi: et con.xlvij. col.j.abunde vol.eo.et cō.lvj.in.fi.viso ꝓcessu eo.vol.ij.

9 ¶ Et dic * testes omnium exceptione maiores/ quādo nulla exceptio mundi potest opponi cōtra eos iuxta glo. reputatam sing.in.c.primo in ver.maiores/ quā ibi sequitur Panor.ṡ.de cōsang.et affinita.Bal. in.l. optimam col.ij.C. de cōtrahen.et cōmitten.stipula.quos sequitur Alex.consilio. clxxx.nu.vj.in causa et lite/ vol.vj.et eo.vol.con. clxxxiij.nu. xij. Fely.in.c.licet.ṡ.isto tit. Alex.in con.xviij.statim allegando nu.ix.quod ibi late comprobat/ et alium casum adducit quando videlicet qualitas testis valet qualitatem executionis quia tunc dicitur omni excep.maior.

10 ¶ Et ꝑ tales * testes debet reprobari instrumentū nō per alios: no.idem Alex.con. liij.nu.ij.in causa et lite vertente inter lucam vol.vij.et Joan.de Ana.consilio.xcvij. col. prima in ista causa subdens procedere tam in personis q͂z in dictis.

¶ Hinc est φ si simpliciter probarent/ nō defertur iurame͂-

11 tum in suppleme͂tum: * quia debe͂t esse manifestissime in superlatiuo gradu probationes reprobatorie tex. in.§. Item verborum insti.de inutil. stipula. in ver. manifestissimis facit glo.in.l.fina.in prin.ff.quod met.causa: probat etiā tex. in.l.fina.§.finautem.C.de edict.diui Adria.tol.iuncto tex. cum glos.in verb. legitimis in.l.cum de indebito.ff. de probatio.

¶ Intentum nostrum late comprobat Ludo.Bolog.in addi.ad eum: et finaliter discutit: si testes nō descripti in instrumento deponūt contra instrumentum: quia tunc nō solum debe͂t esse plures numero: sed debe͂t deponere se fuisse presentes loco et tempore quo cōtractus dicitur fuisse celebratus: alias nō concluderet eorum probatio: quia alio loco et tempore potuissent fieri inter partes diuersi contractus: et diuersi tenoris cum sit actus reiterabilis: nec probare hoc esse φ ab hoc contingit abesse.

¶ Attende ad vnum quod dicit Alex.cōsi.cxlvj.nu.xx. in

12 causa.et lite: vol.v.φ * vbicunqz apparet testez habere affectionem ad vnam partem vel odium ad aliam: non potest dici omni exceptione maior.

¶ Pone exemplum in fratre / vxore fratris et affine / prout comprobat Alex.con.xviij.col.ij.viso processu/ vol. primo et con.xxxij.viso puncto/ eo volu. Decius con.cccclxiij.

13 columna.ij.in causa. ¶ Et tales testes * requiruntur ad faciendum indicium: vt procedi valeat ad torturam: per ea que tradit Alex.in con.xiiij.col.ij.ponderatis.vol.iij.⁊ cō. seq.⁊ Latius con.89.viso themate:eo.vol.

¶ Uide que dico in.ca.cum quis in ver.participare de.senten.excō.postremo in puncto habeo quod notat Ioa. de imola.in.l.qui testamento in princ.ff.de testa.ꝙ si vbi requiruntur septem testes reperiretur ꝙ interuenerunt duo q non erant ex toto omni exceptione maiores: illi duo habentur saltem loco vnius/⁊ valebit dictum eorū qđ placet Alex.con.xlvij.col.j.abūde:vol.ij.Probus.

e ¶ Duorum.Uide Innocē.in.c.quia plerūq̧.s̄.de imunita. ecclesia.Probus.

f ¶ Mediator.Uide Decium:con.ccccl xiij.col.ij. Probus.

g ¶ Emolumentum.Igitur si non habuit emolumentū dicitur idoneus/put dixi in prima apostilla cui adde que not. Alex.con.cxvij.nu.iij.in causa vertēte/volu.vij.Ex cuius dictis resultat/ꝙ potius talibus statur quando cessat cōmodum:q̄ alijs per.l.si quis decurio:vbi Saly. in.iij.oppo.C.de fals.

¶ Et licet in quandam consequentiam habeat commoduz propter hoc tamen non repellitur:per ea que no.Alex.cō. xlj.numero.vj.visis: vol.iiij.post Io.and.in regul.sine possessione in mercuria.

¶ Uide eundem Alex.con.xliij.nu.xix.visis.eo. volu.iiij.⁊ cō.cxxviij.ponderat.vol.ij.et.ibi latissime/⁊con.clxxij.numero sexto. visis et opportune.eodem volumine secundo.

¶ Et in hoc verificatur regula iuris ꝙ attenditur id quod principaliter agitur non qđ in consequentiam. Probus.

h ¶ Minus sibi est credēdum. Prout in simili diximus ꝙ te
14 stis * etiam non interrogatus:si non assignat causam dicti sui/non probat/vt per glo.⁊ clarius per Bar.⁊ Bal. in l.iij.hoc titu.C.inno.⁊ alij Doct.in.c.cum causam eo.Bal. in.l.p̄sbiteri.⁊ in.l.conuenticulam ad finem. C. de episco. ⁊ cleri.⁊ in.l.penul.ad finez.C.de sentē.que sine certa quāti.notat Alex.cō.liij.nu.ij.in cā ⁊ lite vertē. īter lucā:vol. vij.⁊ cō.183.i pri.viso pc.eo.vo.vij.vbi dicit/ꝙ ad hoc:vt testis pbet i his q̄ pcipiunt poti⁹ ex rōe mētis vel pitie: q̄ ex sensu corpis:requirit (licet nō interrogat⁹) ꝙ reddat rationez/idē Alex.in con.32.colum.j.viso puncto/volu.pri-
15 mo:causa edicti videtur euidens quia ratio * testis est/q̄ dat esse testimonio/⁊ trahit ad se dictum/⁊ si nō est cōcludens:illud infringit.no.in.l.solū.C.isto titu.

¶ Et dicitur non concludere si dicat contenta in capitulo vera esse/⁊ postea non reddit causam veram scientie differentem a dicto/pbat.l. fina.⁊ ibi bar.ff.de offic.pcur.cesa. Bal.in.d.l.conuenticulam.C.de episcopis ⁊ cler. facit.l.q̄ interrogatus.ff.de petitio.hered.ꝙ autem ratio trahat ad se dictum clare comprobat Alex.consi.clxvij.nu.ix.quoniam res.volu.vj.⁊ consi.clij.in fine in causa ⁊ lite.volu. vij. ⁊ con.cxlviij.excellentissime/volu.ij.vbi multa tradit in proposito nostro.

¶ Ex quibus habeo intentum pro regula/quam tradit ipse Alexan.consilio.ccvj.numero.vj.ponderatis verbis/vo
16 lumine.vj. quod * quando causa reddit ad non causam/perinde est ac si causa non esset adiecta. leg.si fullo.ff.de conditio.sine causa.l.adigere.§.q̄uis.ff. de iurepatrona.l. eleganter.§.si quis post.ff.de condi.indebi.pro intento ipso habes Bal.in.c.fina.in fine.s̄.de iura.calum.vbi voluit ꝙ si testis deponat se scire ꝙ titius occidit Seium/nisi declaret se per rationem visus non probat:quia loquitur ob-
17 scure ⁊ equiuoce/quia hoc verbum scire * est equiuocum: quia multis modis scimus/scilicet fm scripturas/⁊ secundum vehementem opinionem/⁊ secundum presentiam. l. si is ad quem et.l.cum quidem.§. quod dicitur ⁊.l.falsum ⁊.l. pantoninus.§.rei perduellioīs cum glo.ff.de acq. hered.
18 Et ratio (dicit idem Bal.ibi) Quia * veritas nō est aliud nisi res visu percepta/⁊ per memoriam retenta/vt dicit sing.no.in.l.ij.in princ.ff.de aqua pluuia.arcen.

¶ Uide que tradit ad comprobationem premissorum. Alex con.cxiij.nu.ij.super primo vol.j.

¶ De ratione autem que fit per aspectū corporis/vide an sit sufficiens per Alex.con.cxcvij.versi.restat ergo videre volu.vij.visis dubitationibus/meminit Antho.de Butrio con.xlv.domina orabilis:vbi vnū subdit in proposito. Qđ
19 dictū * vnius testis declaratur per dictum alterius.

¶ Item babet in pposito/quod citat idem Alex.consi.120 nu.vj.ponderatis narratis/vol.v.quod ratio adducta a teste quando non est sufficiens/infringit ⁊ diminuit dictum: idem Alex.in consi.lxxxvj.col.fi. viso volu. ij. Quia ratio in teste est illa que prestat essentiam dicto per nota.in.l.solam.C.eo.titu.cap.cum causam que inter archiepiscopum supra eodem titulo.

¶ Pone exemplum in teste deponente de fama/⁊ interrogatus quid sit fama ⁊ dicat nescire: tunc nō iuuat eius ratio scientie fundata in fama:secus si dicat ꝙ nescit diffinitionem fame per iurisconsultos datam tamen dicit se audiuisse a parte maiori/⁊ tunc probat ⁊ concludit/per ea que dicemus.in.c.filij in ver.fama de hereti. quia expressit illud ex quo comprehēditur fama/ista late vide comprobata per Alex.consi.cxvij.nu.iiij.cū seq.viso pcessu.vol.iiij.⁊ consi.lxx.in causa vertente:vol.iij.

20 ¶ Item ratio dicti * reddita per testem restringit ⁊ declarat dictum suum secundū Bal. in.l.conuenticulam:col.antepenul.C.de episco.⁊ cler.tex.est in.l.cum pater.§.dulcissimis de lega.ij Innocē.in.c.cum causam que inter.s̄. isto titu.sequitur Alex.con.ij.viso processu.vol.ij.prout in simili dicit idem Alex.in cōsi.xxiiij.nu.xviij.animaduersis. eo.
21 volu.ꝙ secundum * cōmunem accidentiam testium depositio comprobatur ⁊ regulatur/vt est glo.no.in.l. neq̧ natales ⁊ ibi Iaco.butri.⁊ Bal.C. de proba.⁊ subdit ibi Alex. nu.xxix.regulam.Quod vbicunq̧ oppositū eius quod dicit testis nō potest stare cum veritate cause per quam testis se fundat/nunq̄ talis testis probat Bal. in.d.l.conuenticulam versi.modo venio ad testes/⁊ in.l.data opera.C.q̄ accusa.pos.⁊hoc per nota.in.l.prima.§.hoc interdictum. ff. de fonte.⁊.in.l.iij.C.isto titu.Docto.in.c. quotiens: ⁊ in.c. cum causam. s̄.isto titulo.

22 ¶ De ratione * testis dicentis quia sum vicinus an concludat vide Alex.con.80.nu.8.examinato:vol.ij.vbi dicis nō concludere/nisi in his que communiter sunt nota vicinis/vt circa diuitias mores/⁊ similia/alias non:vt declarat Bal.in.d.l.conuenticulam.C.de episco.⁊ cleri. ⁊ Angel.⁊ Paul.de castro in.l.j.ff.si cer. peta. vnde infertur ꝙ ad probandum/ꝙ vicinus:vel coniunctus tu⁹ fecerit vnū contractum non est bona redditio rationis sui dicti si dicat scio quia sum vicinus/vt probatur in.l. quoniam sororem cum ibi no.p Bal.C.de iure deliber.

¶ Istud enim quod diximus ꝙ ratio testis restringit ⁊ declarat/poteris comprobare per ea que tradit glo.pragma.
23 in titu.de pacif.possesso.in ver.inquirant.col.10.ꝙ ratio * legis restringit ⁊ ampliat ipsam legem.l.cum pater.§.dulcissimis de lega.ij.c.intelligētia.s̄.de verbo.signif.no.doc. in.c.ad audientiā.s̄.de decimis:lex enim nō est nisi ratio legis/prima distin.consuetudo/⁊ sicut corpus regulatur per animā ita ⁊ lex regulatur per rationē ipsius legis/ Bal.in .l.nō dubiū.C.de legib.Ang.in con.lxviij.col.j. Martinus Ioānes:vbi dicit ꝙ ratio ⁊ mens legis sunt idez.l.cū mulier.ff.solu.matri. Et ideo vbicūq̧ potest de ratione legis cōstare per eandem legem vel aliam possumus ⁊ debemus absolute verba legis restringere ad id tātū ad quod ratio se extendit:⁊ hoc est infallibile:dicit idem Ang.qui subdit ꝙ vbi de ratione legis non apparet per legem expressam: sed apparet coniecturatiue:tunc possumus ⁊ debemus generaliter legem restringere ad coniecturam.

¶ Quod autem dicimus de ratione testium intellige sane: in his que ad delictum ⁊ ad non delictum cadunt non procedere p ea que tradit Decius con.cccclix. nu.vj. viso elegāti vbi dicit ꝙ si testes deponūt homicidiū fuisse factū ad defensionē probant licet etiam aliam rationē non adducāt Bal.in.l.solam col.fina.versi.ij.hic queritur.C. de probatio.Uide que dico in.c.si sentētia.nu.x.j. de sentē. excōica.

¶ Ratio dicti in campo resultat:quia defendere est quedā necessitas quaz testis potuit videre inesse per coartationem loci ⁊ temporis:⁊ hoc non pēdet a mero iudicio intellectus.Istud reassumpsit latius comprobando idem Decius con.ccccl xix.nu.v.visa inquisitione. Probus.

¶ Gregorius nonus in concilio generali Lugdunen, Ca.ij.

PRæsentium authoritate mandamus, quatenus in causa quę inter abbatem & conuētum sancti Nicolai Andegauen.ex vna parte, & priorem & conuentum de paldigé. Lingonen.dioce.ex alte

ra super eo quod iidem Abbas & conuentus se ab ipsis priore & conuētu de paldigen. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos, & super irritanda quadam compositione olim inita inter partes, & rebus alijs vertitur ab eisdem abbate & priore nomine suo, & in animas conuentuum eorundem, vel maioris & sanioris partis ipsorum recepto iuramento de veritate dicenda, iniungas dictis Abbati & priori, vt tam ponendo quam respondendo dicant veritatem, quam super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis ipsi sciunt, & per ipsos intelligūt, in quorum animas iurauerunt. Præterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento, facias partibus sufficienter adinuicem responderi, nulla prorsus ab eis, super ipsis positionibus contradictione recepta Sine iuramento autem a syndico vtriusque partis quid sciat de huiusmodi positionibus, vel credat, inquiras.

¶ Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla transmissis, pars dictorum prioris & conuentus duxerit producendos ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos, quorum nomina in eisdem articulis continentur vsque ad calendas Nouembris proxime futuri examines (secundum partis aduersæ interrogatoria quæ tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter, primo tamen in personam cuiuslibet testis a prædictis abbate & conuentu producti facta sigillatim specificatione criminum, & aliorum obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. ¶ Si vero dicti Abbas & conuentus aliquos testes coram te produxerint contra testes ab eisdem priore & conuentu producēdos iuxta articulos, quos ipsi Abbas & conuentus tibi super reprobatione testium prædictorum prioris, & conuētus in eadem causa produxerint recipere, ac eos vsque ad calendas Februarij proxime futuri diligenter examinare procures, simili specificatione criminum. & aliorum. quæ contra testes eorūdem prioris et conuentus obiecta fuerint obseruata, prius tamen pr̨stito iuramento a procuratore dictorum Abbatis & conuentus, quod ad hoc ex malitia non procedant.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1. Aliquid potest melius sciri practica curie / q̄ doctrina.
2. Incorporalia ꝓprie non possidentur: sed quasi possidētur.
3. Trāsactio in spūalibus nō valet / nisi amicabiliter fiat. Nō dr realis cōpositio qn̄ autoritas iudicis nō interuenit.
4. Conuentus non habet animā / prout nec vniuersitas & collegium.
5. Responsio ad positiones per que verba debet fieri.
6. Prelatus non habet mentiri / sed bonam cognoscere fidē.
7. Regulariter maiori parti est standum.
8. Ponens debet ponere certum / & respondens debet respondere certum. Omnis disiunctiua est incerta. Dubitans debet habere diem ad deliberandum.
9. Scientia est maior credulitate.
10. Articulus appellatur pars intētionis que intendit ꝓbari. Iuramentum testium potest a partibus remitti.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. Sufficit rem demonstrare per aliquas demonstrationes veras: licet relique sint false.
2. Quando probationes sunt pares: res redditur in ambiguo adeo q̄ succūbit ille ad quē spectabat onus ꝓbādi.
3. Quis tenetur probare fundamentum sue intentionis: etiā si consistat in negatiua aut tempore.
4. Quasi de sua natura denotat fictionem.
5. Quasi possessio in incorporalibus nō potest creari sine scientia & patientia.
6. Dari potest proprietas / & quasi proprietas.
7. Natura transactionis est / non transferre titulum: sed a mo lestatione desistere / & vexationē redimere: quod licet in spiritualibus absq; vitio symonie.
8. An compromittere liceat super papatu. Potestas pape est de iure diuino.
9. Sine decreto superioris non potest compromitti super spiritualibus.
10. Ceteris paribus testimoniū clericorum prefertur testimonio laicorum. Quando vnius testis dictum contradicit alterius dicto / neutrum valet / nisi vt hic.
11. Si in causa principali fuerit omissum opponere contra testes: opponi poterit in causa appellationis.
12. In dubio responsio interpretatur facta secundum interrogationem.
13. Consuetudine non potest induci quod credatur testi deponenti per verbum credit.
14. Consequentia non est bona in qua necessario nō cōcludit.
15. Valet dictum testis qui deponit per verbum credit / quando materia non est perceptibilis.
16. In materia que est difficilis probationis: sufficit probatio per presumptiones & coniecturas / seu alias imperfecte probationes sunt valide.
17. Quando res aliter probari non potest / creditur testibus quibus alias non crederetur.
18. In re que de facili non est probabilis / accipitur probatio q̄ potest haberi. Veritas habetur ex his que visu percipiuntur / non autē per relationem vnius testis.
19. Deponens de credulitate non dicitur verus testis. Credere idem dicitur q̄ opinari / & qui opinatur aliqualiter dubitat. Testis deponens per verbum sine iudicio / non facit fidem quia non tanq̄ testis sed tanq̄ iudex videtur deponere.
20. Confessio syndici an noceat.
21. Imputet sibi qui fideiussorem minus idoneum suscepit.
22. Scholaris non dicitur idoneus fideiussor de iudicio sisti.
23. Imputet sibi qui se ad probationem superfluam astrinxit.
24. Scientia & patiētia cum presentia non arguunt consensum / qn̄ talis pn̄s patiens / & sciēs / nō poterat actū impedire.
25. Syndici officiū an expiret ꝑ expirationē officij ꝯstituētiū. Modū ꝯstituēdi syndicū / vide hic.
26. Tabellioni affirmāti q̄ homines pn̄tes ascendūt ad duas partes vniuersitatis an stetur.
27. Testes si deponāt vltra articulos nihil ꝓbatiōis faciunt.
28. Quilibet tenet probare fundamentum sue intentionis. Qui se fundat in tempore illud habet probare: idem de eo qui se fundat in negatiua.
29. Duobus testibus simul deponentibus super negatiua magis creditur q̄ vni super affirmatiua deponenti.
30. Verba testium sunt iuuanda / non cauillanda / & interpretari debent ne sint captiosa.
31. Sufficit testes concordare in effectu & substantia rei. Testes debent reduci ad concordiam vt euitetur cōtrarietas / prout dicitur ꝯ instrumētis / & hoc si verba patiunt.
32. Dicta testium debent concludere.
33. Verba testium debent interpretari potius vt sonent in factum q̄ in ius.

34 An credatur testi deponenti pro parte verum/ ⁊ pro parte falsum.
35 Quando testes singulares admittuntur: responsiones ad positiones debent reduci ad concordiam.
36 Testes non debent per eundem / ⁊ premeditatum sermonem deponere.

PRæsentium, Hec decretalis potest melius* sciri practica curie: q̃ doctrina / ⁊ loquitur in remissionib' que sepe fiūt in curia/ ⁊ lite cōtestata sup libello/ iurato/ posito/ respōso ⁊ articulato/ si est respōsum negatiue vel minus plene p procuratores partiū / debet responderi corā deputatis iudicibus in remissione/ per personas principales: seu alias legitimas/ positionibus p̄dictis: ⁊ super articulis/ ⁊ si dētur vtrinq̃ debēt induci testes pbatorij: ⁊ hec est prima pductio/ ⁊ si vtraq̃ velit pars reprobare a testes alterius: tunc erunt testes reprobatorij primo/ ⁊ hec erit secūda pductio: ⁊ si tertio velit dare consimiles: erūt testes reprobatorij secundo/ ⁊ erit tertia pductio. Nec vlterius dabuntur testes reprobatorij: vt infinitas euitetur/ ⁊ si aliqua pars defecerit b in aliqua probatione: sicut hic in prima pductione/ sibi imputet pars/ non articulās nec per consequens testes producens vt hic/ ⁊ s. eo. licet. ij. ¶ Dic ergo casum. Primo ponit factū in quo plura subintelligit/ sicut litiscōtestatio/ iuratum/ positum/ articulatum/ ⁊ testes productos pro parte attrice. Scdo versiculo ab eisdem/ docet modum ⁊ formam respondendi positionibus remissis. Tertio §. [testes] dat formaꝫ procedendi in testibus reprobatorijs. Quarto §. [Si vero] dat modū consimilem in testibus reprobatorijs [abbatem ⁊ conuentum] isti erant actores [priorem ⁊ conuentum] isti erāt rei [possessione] melius c dixisset quasi possessio 2 ne d / quia ista incorporalia * proprie non possidentur. ff. de acquir. rer. domi. l. seruus. §. incorporales. ff. de vsucapi. l. sequitur. §. si viam. Sed quasi e possidentur. s. de foro cōpe. conquestus/ ⁊ de causa posse. ⁊ proprie. cum ecclesia. s. de electio. querelam [Subiectionis.]

¶ Nota q̃ hic agebatur de possessione spiritualiū/ ⁊ tamen de veritate dicenda iuratur: sicut quando de proprietate agitur. s. de iura. calū. literas. ⁊ s. hoc lib. eo. tit. ca. primo [spoliatos] per substractionem. s. de trāsactio. preterea. ij. ⁊ s. de elect. querelam. ff. de acquir. possessio. clam possidere. §. qui ad nundinas [compositione] super spiritualibus habita/ ⁊ hoc probatur ex eo: q̃ infra subijcitur q̃ de veritate f dicenda est iurandum [inita] amicabiliter / alias trāsactio * non valeret g in spiritualibus: h s. de transactio. super eo in princ. j. de preben. nisi essent [inter partes]. Et sic non fuit realis compositio/ cum autoritas iudicis nō interuenerit. s. de trāsactio. de cetero/ ⁊ c. veniens [⁊ rebus alijs] de clausula generali habetur. s. hoc lib. de rescript. cum in multis. s. de restitu. spolia. cum ad sedem/ ⁊ hic subaudias/ vt in casus positione [abbate ⁊ priore] psonaliter/ qui tanq̃ honestiores i requirendi sunt. C. de procura. l. vlti. ff. de procur. l. si actor. s. de iura. calū. in pertractādis [noīe suo] quia de conuentu sunt [in animas conuentuū.]

4 Sed qualiter hoc potest esse/ cum conuentus* non habeat animam: sicut nec vniuersitas/ nec collegium/ not. j. hoc lib. de senten. excōi. Romana ecclesia. §. vlti. Sed dic conuentuum/ hoc est singulorum de cōuentu/ vel maioris partis ipsoꝝ ibidē residentiū. xj. q. ij. hoc ius. ¶ Uel dic ipsoꝝ simul vocatoꝝ de electio. q2 propter. Et vbi discreparēt in k responsionibus/ stabitur dicto maioris k partis ⁊ sanioris. l s. de electio. coram [transmissis] quibus nihil opponi l potest cum sint examinati in curia/ ⁊ in hoc sunt delegati quibus est remissum negocium meri executores [sciunt]. Et ideo habes hic/ q̃ sicut iuramētum hic prestitum est de veritate dicenda: sic ⁊ responsio m data ad * positiones debet esse p scio/ vel ignoro/ ⁊ dico q̃ sufficit n si dicatur credo o vel non credo p / ⁊ in hanc partem magis declino / maxime vbi respondet nescio. j. versic. proximo: cum nouo iure etiam in causis spiritualibus (etiaꝫ de calūnia) iuretur. s. hoc lib. de iura. calū. ca. primo in fine [p illos] scilicet conuentus [intelligunt] abbas ⁊ prior [in quoꝝ] omniū vocatoꝝ [iurauerunt.] ¶ Et ita abbas ⁊ prior habēt se cōformare secundū scientiam ⁊ intelligentiā illoꝝ in quoꝝ aīas iurāt. Sed q̃d si cōsciētia prelati est conscientia contraria

6 responsioni cōuētus/ nec* prelatus habet mētiri/ sed bonā fidē agnoscere vt tutor. ff. de adminis. tut. quotiēs. §. sicut ⁊ secundum hoc dicunt quidam/ q̃ respondebit vnum secūdum conscientiam conuentus ⁊ aliud secundum conscientiam suam secundū quod dictū magis tenebitur vt hic deroget illi. ¶ Dic q̃ responsioni pro cōuentu erit standuꝫ q2 hic abbas ⁊ prior non respōdebāt vt plati/ sed vt pars 7 cōuentus vt est premissum/ ⁊ regulariter * maiori parti est standum: preterea quasi dicat/ nedum est respondendum positionibus vt est dictum sed est sigillatim vt sequitur.

¶ Et est ratio/ quia si positio habet plura mēbra: forsan pro vno est falsa pro alijs vera ⁊ sic hec copulata possent negari. ff. de reb. dubijs. l. si is qui ducenta. §. vtrum: nec distin8 q cte hic recipi debent/ quia ponens * debet ponere certuꝫ q ⁊ respondens debet respondere certum. ff. de confessis certum/ ⁊ omnis disiuncta est incerta. ff. de ver. obliga. vbi autem. §. qui illud. ff. de iniur. pretor edixit. §. quod autem [sufficienter]. i. clare ⁊ dilucide [q̃ sciat] si certus sit [vel credat] si certus non sit/ ⁊ sic non sufficit respondere nescio vt supra dixi.

¶ Sed quid si dubitat: debet habere diem ad deliberandū. ff. de petito. hered. si debitor: ⁊ forsan debet iurare q̃ hoc malitiose non proponit. s. de iura. calum. ca. ij. in fine. s. de elec. cum dilecti ⁊. j. eo. in fine.

¶ Sed quid si nesciat applicare animum suum ad alteram partem determinate/ vt quia est quesitum/ an rex parthoꝝ viuat: tunc potius respondebit negatiue/ dicēdo non credo ipsum viuere: nec propter hoc sequitur/ q̃ credat ipsuꝫ mortuum: quia titubat non credens hoc vel illud [inquiras] tanq̃ de persona que in lite processit/ nec distingo vtrum iurauerit vel non. j. de accusa. si constiterit.

¶ Sed quid si responsio syndici sit contraria respōsioni cōr uentus: dic aut syndicus est sine mandato r: ⁊ tunc non nos cet. ff. de interro. actio. l. si defensor si cum mandato obest s ff. de procura. l. non solum primo respon. s. de confessis ex t parte: ⁊ imputet t sibi qui talem elegit. ff. de minor. cum mā u dato in fine. Et hec sunt vera quando de scientia u vel credulitate respondetur vtrobiq̃ aduerso modo.

¶ Si autem conuentus de scientia/ ⁊ syndicus de creduli9 tate aduersa responderet cum * scientia sit maior credulitate: adherebo responsioni de scientia: iudex tamen motū animi sui informet per aliquas circunstantias: ⁊ secunduꝫ hoc stabit declinādo in partem vnā vel alteram. s. eo. preterea ⁊. j. de senten. ⁊ re iudic. c. vlti. ⁊. j. eo. c. proximo in fine: ⁊ licet syndicus hic non iuret de veritate dicenda/ tamen iurabit in litem ⁊ de expensis ⁊ sibi deferendum est iuramentum. C. de iudic. properandum. §. vlti. ⁊. C. de iura. calum. l. ij. §. ij. ff. de iureiuran. iusiurandum quod ex conuentione §. si tutor.

x ¶ Sed quomodo potest esse syndicus x sine mandato dici q̃ iste syndicus in causa fuerat/ ⁊ cum ipso fuerat processuꝫ in curia vsq̃ ad remissionem: vnde cum propter maiorem legalitatem abbatis/ prioris ⁊ conuentus fuit mandatū syndico commissum ex causa rationabili reuocatum. s. hoc lib. de procura. c. ij. in fine primi responsi/ ⁊ cōmissus articulus de responsionibus ad positiones abbati ⁊ priori secundum formam supra positam.

¶ Uerum quia iste syndicus in causa fuit/ nec quo ad hunc actū est procurator: inquiritur ab eo sine iuramento vt hic y 10 [ex articulis] articulus * appellatur pars intentionis y/ q̃ intenditur probari. s. eo. veniens. ij. [producendos] iuratos tamen/ alias non valeret eorum testimonium / etiam si religiosi essent. s. eo. nuper: hoc tamen iuramentum remitti potest a partibus. s. eo. tuis [alterius] scilicet conuētus S. Nicolai [productos] ergo erat lis cōtestata vt posui in casu/ alias non valeret regulariter testium receptio. s. vt lite non contesta. quoniam [nomina] ne sit locus variationi. s. hoc libro de rescrip. cum in multis [vsq̃ ad Calendas] vltra non licet. s. de probatio. licet: nec terminum possunt prorogare isti delegati qui habent potestatem limitatam/ nisi forsan partes in prorogatione temporis consentirent. s. de offi. delega. de causis primo respon. [interrogatoria] illa sunt que dantur super articulis/ de quibus premisi/ et hec formantur secundum circunstantias cause ⁊ personarū productarum vt. d. c. licet. §. primo. j. de testib. causaꝫ. j. [specificatione] notat igitur de specificatione ⁊ expressione criminum obiectorum: simile. s. hoc libro. de elec. vt circa [te3 stiū 3] productorum in principali [simili] vt. s. §. primo [nō procedant] hoc est in potestate iudicis. s. de restitu. spolia. literas ⁊. s. hoc lib. de iura. calū. c. ij. in fi. Jo. Mo. Cardi.

a Reprobare. Adde vnū casuz satis notādū in quo nō reprobātur testes: quē no. Alex. cōsi. 43. nu. 28 visis/ volu. 4. q si vnus deponit aliquid factū fuisse presente tali/ licet ille dicat se nō fuisse presentem: nō per hoc primū dictum testis reprobatur. Bald. in. l. testiū/ in. 4. col. C. de testib. Bal. Ang. ⁊ Imola/ in. l. heredes palā/ in prin. ff. de testa. ⁊ Barto. in. l. j. §. j. ff. de auto. tuto. ¶ Tamē potest dici q iste pbationes collidūt se adinuicem/ ⁊ res remanet in obscuro: vt traditur in. c. ex literis de pba. ⁊ in. c. licet causam/ in fine eo. ti. ⁊ in. l. cū de etate. ff. eo. ti. vnde nō potest dici/ q alter cōuincat alterū de falso: ⁊ sic licet pbatio obscuretur in illo articulo: in alijs tamē testes nō repellentur/ no. Areti. cōsi. xiij. col. vj. viso. Probus.

b ¶ Defecerit. Idē videtur dicendū/ si eā reddiderit ambiguā: vt qz pares sunt pbationes: ⁊ tunc succūbit/ p ea que in simili not. Alex. de Imola. cōsi. 38. visis/ ⁊ diligēter/ volu. 5. vbi dicit q 1 * licet sufficiat rem demōstrari: per duas qualitates vel demonstrationes veras: licet relique sint false. Bar. in. l. demōstratio falsa. ff. de cōditio. ⁊ demōstra. p. l. hac cōsultissima. C. q testa. face. poss. l. forma. in prin. ff. de censib. ⁊. l. patronus. §. j. ⁊. ij. de lega. iij. ⁊. l. fina. in fine. ff. de dote prelega. not. latius idē Alex. cōsi. 39. nu. 3. eo. vol. 5. Et sic est cōsiliū sequens/ illud est verū q preferūtur ille due/ ⁊ tertia falsa nō vitiat: ita intelligitur dictū Bart. Sed vbi sunt quatuor demonstrationes vel plures/ ⁊ due tātū cōcordāt/ ⁊ relique cōtradicūt/ tūc nō dicitur cōstare de illo corpore: in quo cōcordant ille due demōstrationes tex. est in. l. in testamento quidam. ff. de conditio. ⁊ demonstratio. per quem declaratur ⁊ limitatur doctrina Bart. in preallega. l. demonstratio per Paul. de castro in. d. l. in testamento quidā. Et hoc quia vbi demonstrationes vel p 2 bationes sunt * pares: res redditur in ambiguo ⁊ incerta/ adeo q succumbit ille ad quem spectabat onus pbandi. i. actor circa id quod est fundamentum intentionis sue/ cap. ex literis. s. de pbatio. cū similibus (dico in ver. intentio 3 nis hoc cap.) Tenetur enim * quisquis fundamentuz sue intētionis pbare: etiam si consistat in negatiua. l. hoc iure. ff. de verb. obliga. firmat latius Alexā. in consilio. xxviij. in fine/ viso ⁊ prehabito/ volu. ij. ⁊ consi. sequen. in princi. vbi late discutit ad quē pertineat probationis negatiue onus de quo idem Alexā. meminit in consilio. 37. nu. x. eo. volu. 2. viso ⁊ opportune. ¶ Et etiam si fiat fundamentū in tēpore per regulam: q fundāti se ex tempore incumbit onus probandi tempus. l. non solum. §. sed ⁊ probari cum ibi not. per Bar. ff. de no. oper. nunciatio. Probus.

c ¶ Melius dixisset. Ratio quia fictione dicitur possideri/ ⁊ 4 hac de causa Ioan. Mo. hic vtitur hoc verbo quasi * qd de sui natura denotat fictionem. l. posthumor. ff. de iniusto testa. l. si cū dotē. §. fin. ff. solu. matri. Alex. cō. ij. nu. xij. vol. prio/ ⁊ cōsi. xv. nu. xiiij. eo. vo. ⁊ ibi latius. Probus.

d ¶ Quasi possessiōe. Uide q requirant ad acquirēdū quasi possessionē/ p Neapo. dec. 67. sup causa. ¶ Ultra dic q ista 5 quasi possessio * nō potest creari in istis iurib9 incorporalibus/ sine sciētia ⁊ patiētia. l. ij. C. de seruitu. ⁊ aqua. l. penul. de seruit. titu. gnali. ff. cōprobat latius Alexā. in cō. 6. col. ij. vol. j. viso themate/ qd intellige sane: vt ibi per eum. ¶ Et hec quasi possessiōis pbatio/ aliqn multum cōmodi affert: etiā si fiat per solam famam: quia est sufficiens ad transferendum onus probandi in aduersarium/ vel per cōmunem opinionem/ pone exemplum quando aliquis est cōstitutus in quasi possessione alicui9 qualitatis puta seruitutis/ vel libertatis/ no. Alex. in cō. lj. nu. 4. viso/ volu. j. Probus.

e ¶ Sed quasi. Uide p hoc que dicit Alexā. cōsi. 82. in fine/ viso pcessu/ volu. iij. ⁊ cōsi. ccij. nu. iij. volu. ij. Super causa ⁊ lite/ dū dicit q sicut est dare dominiū/ ⁊ quasi dominium. 6 Ita ⁊ est dare * proprietatem/ ⁊ quasi proprietatem glo. sing. in. l. quedam/ in verb. de liberis. ff. de interdict. scdm Bald. in capi. primo. §. primo/ de inuesti. de re alie. facta pro qua allegat tex. in cap. fina. s. de iudic. Probus.

f ¶ Dicēda est iurandū. Dic vnū in simili/ ⁊ p themate rub. q si testes simpliciter iurarunt dicere veritatē super tota causa: q post publicatas attestationes nō poterūt ampli9 i causa pduci testes sup articulo aliquo cōprehēso sub petitiōe illi9 cause in qua recepti sūt/ istud fuit dictū egregiū Inno. ⁊ alior i. c. fraternitatis. s. isto tit. vbi Anto. ⁊ in cle. de testibus eo. tit. quod placet Alex. in con. lxj. nu. vij. viso processu/ vol. ij. Probus.

g ¶ Non valeret. Id firmat Petr. de ancha. con. xxxiiij. col. 7 ij. in causa vbi vnum subdit q natura * trāsactionis est/ nō transferre titulum: sed a molestatione desistere ⁊ vexationem redimere/ quod licet in spiritualibus absq vitio symonie capitulo cum venissent. s. de institu.

8 ¶ Ultra attende: An compromittere * super papatu liceat per Car. con. cl. nu. xvij. in questiōe duorū pontificū/ vbi dicit q licet potestas pape sit de iure diuino ⁊ nō positiuo. c. j. ij. ⁊. iij. ⁊ fina. s. de transla. prela. tamen hunc dicere papam vel illum/ non est de iure diuino: vnde non est illicitū q sup papatu interueniat transactio: dum tamen alias nō illicita: vt pro sedando scismate alter remaneat in papatu ⁊ alteri aliter consulatur: prout visum fuerit commissarijs: dum tamē cōpromissuz fiat cōsētiente collegio cardinalium: cum ad eos spectet eligere papam. Probus.

h 9 ¶ In spiritualibus. Super * quibus sine decreto superioris non potest cōpromitti no. Petr. de ancha. consi. cccix. in prin. prima facie videtur dicendū laudum valere/ quod placet Do. in con. lxviij. col. ij. Titius vendidit: secus tn in bonis patrimonialibus clerici iuxta notata per Io. And. in. c. peruenit. s. de arbitr. in glo. fina. cum alijs ibi per Domi. allega. Probus.

i ¶ Honestiores. In iudicijs vndequaq qualitas personarum attenditur/ siue partium siue testium/ de testibus habes quod no. Alex. post alios con. xliij. ex his vol. vij. q ce 10 teris paribus * testimoniū clericorū prefert testimonio laicorū/ no. Antho. de Butrio p illū tex. in. c. ij. in prin. s. de elec. facit glo. in ver. idoneā in. c. ij. de iudic. hoc lib. pro quo habeo in ar. q licet qn sunt duo testes/ quorū vnus cōtradicit alteri/ neutrius dictū valeat Io. And. ⁊ alij post eū in c. in nostra. s. isto ti. tamē hoc verū nisi dignitas vni9 pducet iudicē ad magis credēdū illi/ quo casu posset etiā deferre iuramētū illi pti p qua testis ille deponeret no. Alex. cō. cxxvij. nu. viij. viso processu cause vertentis inter Marinum/ vol. vij. Probus.

k ¶ Dicto maioris partis. Placet Alex. in con. cxxxvj. col. fi. in causa ⁊ lite/ vol. j. vbi subdit/ q si sunt pares numero/ statur negantibus in fauorem rei: iuxta no. per inno. ⁊ docto. in. c. in nostra. s. de procura. Bal. in. l. prima in ver. duo procuratores. C. de confessis. Probus.

l 11 ¶ Opponi potest. * Si fuerit omissum opponere contra testes in causa principali possit opponi in causa apellationis Neapoli. decisio. cclxvj. fuit in quadam causa. Probus.

m 12 ¶ Responsio. * Que in dubio interpretatur facta secundū interrogationē. l. si defensor. §. qui interrogat. ff. de interroga. actio. et insti. de inutil. stipula. §. preterea Alex. vol. vj. con. 138. nu. 8. visa copia/ pro hoc vide Antho. de Butrio consilio. iiij. Probus.

n ¶ Sufficit. Uel aliud equipollēs dixi in. c. j. in ver. positiōes. s. de cōfessis. ¶ Preterea dic istud iuramētū credulitatis habere locū in eo qui iurat dare fideiussorem nō posse/ quia scire non potest an dare possit testatur Maria. Sozi. consilio. cxx. col. ij. cum in presenti/ allegat Odofre. ⁊ Cy. in. l. prima. ff. qui satisda. cogantur. Probus.

o ¶ Credo. Hec verba put nec similia (vt si dicat mihi visuz fuit) nō cōueniūt testib9: ⁊ nō probāt nisi ratiōe dicti seu vi ratiōis adiūcta/ vt si dicat testis credo qd vidi: ⁊ tūc pbat virtute ratiōis: firmat Dec. cō. 363. nu. 4. in causa q agitur p hoc vide Maria. Sozi. cō. cxlvj. col. v. ver. si. nec obstat viso pcessu: vbi cōprobat q testis dictū nō valet factū p verbū cre 13 dulitatis: ⁊ q cōsuetudine * non pōt induci vt credat testi deponēti p verbū credit/ alleg. Antho. in. c. j. s. de appella. hinc Bal. in. l. siue possidetis. C. de probatio. q si testis di 14 cat se p certo credere/ nō probat qz * cōsequētia nō est bona in qua necessario nō cōcludit: no. in. l. si iudex. ff. q sunt sui vel alie. iur. ⁊. l. ad pbationē ⁊. l. neq. C. de pba. Qd intellige nō pcedere in his q sunt difficilis pbatiōis/ vt in antiquis factis in quib9 de facili haberi nō pōt pbatio necessaria ⁊ cōcludēs: ideo admittit psumpta pbatio. l. si arbiter. ff. de pba. de quo late p Iaso. in cō. lxv. col. 3. Hēricus vol. 3. ⁊ p Calca. cō. 8. nu. 5. ⁊ seq. istud clarificat. p regulam q in 15 materia * non perceptibili ⁊ non certitudinaliter cognoscibili: valet dictum testis qui deponit per verbū credit Cy. ⁊ Bal. in lege testium. C. de testibus ⁊ alij ibi per eum adducti. ¶ Uide eundē Sozi. con. clxxj. col. ij. diu profecto 16 qz in materia (que a cōmuniter accidētibus est difficilis * probatiōis) sufficit pbatio p psumptiōes ⁊ cōiecturas/ seu per probationes que alias essent imperfecte. Alex. cō. 37. cōsultus sum. vol. vij. vbi plura cumulat p intēto ⁊ cō. 77.

in fine/eo.volu.⁊ cõsilio.50.nu.6.visis/volu.j.vbi dicit regulã hanc ꝓcedere/quãdo agitur ciuiliter/ꝑ hoc facit qđ no.Frãcus post glo.in ver.electione in cap.cũ ab vno.de re iudic.hoc lib. ꝙ quãdo * res aliter probari non potest/ creditur testibus quibus alias nõ crederetur:similis est in cap.veniẽs.ij.§.isto titu.⁊ in cap.super eo/⁊ in cap.fina.§.de testib.cog.in cap.cũ dilecti de electio.quas intellige in rebus que de sui natura ab alijs sciri nequeũt per text. in cap.in literis.§.isto titu. ¶Et redeũdo ad ipsum thema/ ꝙ ea que sunt difficilis ꝓbationis ⁊c.ꝓbat Domi.in consi. 109.col.3.hoc est summariũ.Alex.cõ.lxvj.in fine/viso testamẽto/vol.iij.lapus allega.liiij.Alex.cõsi.xxiiij. col.ij.vol. ij.Sozi.cõsi.ccxiij.col,v.Cũ in presenti/allegat Domi.post glo.in ver.auctores in cap.primo.§.hoc titu.⁊ latius in cõsilio.ccxvj.col.fina.Accurate meminit ipse cõsi.ccxlix. col. fina.Materia presentis/vbi hoc adducit ad cõprobationẽ. Quod estimatio hereditatis probatur per testes dicentes/ꝙ erat tante estimationis: ⁊ hoc si se referunt ad communem estimationem / ꝙ ita communiter fuisset estimata / attentis bonis ⁊ iuribus dicte hereditatis.

18 ¶Pro premissis habeo/ꝙ in re * que de facili non est probabilis pone in parentela.Calca.in consil.ix.col.fin.vel in factis antiquis not.Calca.ipse consi.lxiiij.nume.xij.preclare/vbi hoc quod hic dicimus de deponen.credulitatis cõprobat/ quia tunc accipitur illa probatio que potest haberi.Alex.de Imola consi.xc.nume.viij.in causa ⁊ lite/volu. 6.qui subdit vnum ad propositum in consilio sequẽ.nume. 4.in causa ⁊ lite pendente inter Anto.ꝙ veritas habetur ex his que visu percipiuntur / non autem per relationem vnius testis:maxime deponentis de credulitate. Ita not. Bar.in effectu in.l.prima in vlti.col.ff.de interroga.actio. ⁊ in.l.admonendi.ff.de iureiur.⁊ Bald.in.l.in bonefidei.ij. col.C.de reb.credi.Doct.in cap.fina.§.de iureiurã. Alex. consi.cxliij.circa finem:viso titulo/volu.6.⁊ cõsi.cxlvj.viso themate/eo.volu.⁊ idem eo.volu.consilio.189. nume. 12.⁊ consilio.ccxviij.col.iij.ponderatis narratis/eo.volu.6.vbi dicit ꝙ vt factum dicatur esse de antiquo/ adeo ꝙ propter probationis difficultatem recedamus a regulis iuris cõmunis/vt stetur leuiori probationi/requiritur ꝙ transiuerit tempus centum annorum.Idem Alexan.cõsilio.xciij. in fine/volu.vij.⁊ consilio.cxvj.nume.iij.perspectis/ volu. v.firmat Iason in consilio.cxxviij.nume.primo/in questione/ vbi dicit ꝙ in factis ita antiquis que sunt vltra centum annos / ⁊ sic que excedunt omnium hominum memoriam: non requiritur exacta probatio/ sed sufficit probatio per solas coniecturas ⁊ per indicia. Et talis probatio coniecturalis habetur pro plena ⁊ perfecta probatione.

19 ¶Testis enĩ qui deponit de credulitate * nõ dicitur verus testis/qꝛ non deponit de veritate/ sed de credulitate. Anto.de But.in.c.3.in fine.§.hoc ti. allegat no.ꝑ glo.in.l. ij.§.idẽ labeo.ff.de aqua pluuia.arcẽd. etiã si dicat credere pro certo Iason in consilio.clxvij.statim alleg.volu.iij.

¶Intellige ẜm Alex.cõsi.cxlix.viso ꝓcessu/ vol.v. id non ꝓcedere: quãdo testis sup principale deponit de sciẽtia/ ⁊ ex ꝓprio sensu:⁊ sup incidẽti:vt pote tẽpus ꝓverbũ credo/ aut aliud equipollẽs: quia tunc valet dictum testis.

¶Uide Deciũ cõsi.524.nu.6.visis his/⁊ Alex.in cõ.cix. col.j.visis/vol.j.vbi aliã fallẽtiam ponit: vt videre ibi licet. nu.xij.⁊ seq. ¶Itẽ credere/idẽ dicitur qđ opinari ⁊ qui opinatur/aliqualiter dubitat.l.fina. ff.de insti.⁊ substi.sub cõdi.fact.Bal.in.l.si.in.xv.oppo. C.de edicto diui Adria. tollen. ¶Idẽ dic de teste qui deponit ꝑ verbũ suo iudicio:qꝛ talis fidẽ nõ facit Angel. in repe. l. sciẽdũ in.ij.col. ff.de verb.obliga.ꝑ.l.testiũ.C.hoc ti.quẽ refert ⁊ sequitur Alex.cõsi.xxix.post princi.clarissime doctor/volu.vij.

¶Ratio/quia nõ tanꝗ testis videtur deponere/sed tanꝗ iudex cõprobat Iaso.in cõsi.clxvij.nu.ij.formate/ volu.iiij. ꝑut ille qui deponit ex cõsciẽtia sua/igitur nõ credit:pro ut nec ei qui dicit ꝙ nõ fuit aliud dictũ in substãtia: qđ ꝓcedit maxime in rustico ⁊ imperito ad quẽ nõ pertinet iudicare ⁊ discernere quid sit de substãtia vnius actus/ideo nõ ꝓbat.argu.l.qui testamẽto.§.fina. ff.de testa. ⁊.§.si vero absunt in auten.de heredi.⁊ falci.Doct.in.d.l.sciendum Alex.cõsi.liij.col.penul. in causa ⁊ lite vertẽte inter lucã/ volu.vij. ¶Ad idẽ de eo qui dicit/ꝙ fuit vox ⁊ fama/ qꝛ talia verba nihil releuãt:qꝛ testis nõ debet esse iudex: vnde ipse nõ habet iudicare/an exaudita ab illis quos audiuit/resultet publica vox ⁊ fama: sed habet testificari ⁊ deponere de his que sunt facti ⁊ percipiũtur sensu corporis. l.testamento.§.fina.ff.de testamen.Ita dicit idem Alexan. consilio.lix.col.ij.in causa appellationis/volu.vij.

¶Pro intento vide do.Stepha.Bertrandi consi.liij.nu.3. visis titulis/parte prima ꝙ si testis dicat se pro certo credere sibi non creditur:nisi reddat bonam rationem per sensum corporis.Bal.in.l.siue possidetis.C.de proba. Prob⁹.

p ¶Credo.Ultra que in precedenti apostilla dicunt de teste deponente per verbum credo vel similia:vide Alex.consi. cxxxiiij.nu.iiij.in causa/vol.ij.⁊ con.cxlvij.col.fina. ponderatis/vol.ij.⁊ con.clvj.nu.xj.viso processu vol.v. vbi vnum subdit ꝙ si quidam ex testibus deponit/quod possunt esse xx.anni sed quod non bene recordatur de tempore/non potest redargui ꝙ falsum dixerit in tempore:quia per illa verba apparet quod quicquid de tempore dixit/dubitatiue dixit:⁊ plus fidei est adhibendum huic testi/ꝙ̃ illis qui certitudinarie deponerent de tempore:quia cum labilis sit memoria.l.peregre in prin.ff.de acquir.posse.dicitur verosimilior a deponere ille qui nõ ita certitudinarie deponit de tẽpore/ergo ei magis credendũ.l.iij.post prin.⁊.l.ob carmen §.fina.ff.hoc ti.⁊ in.c.in nostra cum ibi no.eo. ⁊ in.c.lꝫ causam.§.de probatio.istud fuit dictum.Angel.con.xxv. circa medium pro decisiõe questionũ ⁊ dubiorum/vbi lati⁹ citat.

¶Et attende ad vnum quod ait ipse Alex.in cõ.xxiiij.nu. xvj.animaduersis/vol.ij.ꝙ fides testis attestantis de iudicio suo vel credulitate in his in quib⁹ est difficilis ꝓbatio non repellitur: vt quãdo deponit testis de filiatione vel super adulter.Bar.in.l.ij.§.idem Labeo.ff.da aqua pluuia.arcen.Late Decius consilio.cccclxxxix.in fine/ in casu/ ⁊ ita intellige que dicta sunt in precedenti apostilla.

¶De credulitate testis instrumentarij/vide Alex. in consilio.lvj.nu.vj.viso processu.vol.ij.

¶Et de confessione partis facta per verbum credo nõ est dubitandum:quia preiudicat sicut confessio de veritate/ ⁊ hoc in facto proprio in alieno secus:Panor. post glos. fina. in capitulo ex literis.§.de probatio. que ad hoc reputatur sing.ẜꝫ Frãc.in.c.primo.§.de iudic.hoc li.Et quo ad testẽ postremo vide Alex.in con.cxxxiij.viso processu/volumine primo. Probus.

q ¶Certum.Dic certum vt per Io.mo.in.c. constitutionem de ver.significa.j. Probus.

r ¶Sine mandato.Ualido vt quia agit vigore mandati facti a capitulo cum autoritate superioris contra ipsum superiorem/quia non potest.Bar.in.l.potest circa finẽ.ff.de autori.tuto.Pone exemplum in cõmunitate vicariorum ecclesie Bituricen.qui nomine capituli ⁊ decani agunt ad eorũ vtilitatẽ/⁊ sic vigore procuratorij ⁊ syndicatus contra capitulum agere nõ possunt:sed de super sibi prouidere habẽt vt no.per Inno.in.c.edoceri.§.de rescrip. Probus.

s ¶Obest.Glo.in.l.proinde el.ij.ff.ad.l.aquil.Bar. in.l.certum.§.sed ante ipsos.ff.de confessis Antho. ⁊ Panor. in.c. primo.§.vt lite non contesta. Decius con.ccxxj.nu.iij. non

20 patitur angustia/vbi subdit * ꝙ confessio iudicialis per syndicum facta/est tante efficacie ꝙ probationem facit:⁊ attenditur/etiã nõ obstante nullitate processus.Inno.in.c.qualiter el.ij.col.pe.ibi non negamus tamẽ.§.de accusa. sequitur Bar.in.l.si confessus.ff.de custod.reo.

¶Et de confessione syndici mandatum speciale habentis/ ⁊ prelati ⁊ capituli/vide que tradit Car.consi.lxxj.col. pecuius mee.an noceat ecclesie etiam non probato ꝙ mutuum versum fuerit in vtilitatem ecclesie. Probus.

t 21 ¶Et imputet.In simili dic de eo q̃ * fideiussorẽ minus idoneũ suscepit/vt sibi imputet:de quo late ꝑAlex.cõ.xxxiij. cõsideratis his vol.vij.talis enim dꝛ seipꝫ circũuenire per regulã quã citat do.Steph.Bertrãdi cõ.cccxix.nu.iij.ponit in facto prima ꝑte vbi dicit ꝙ si q̃s nõ ꝓsperit qđ euenire poterat/seipꝫ circũuenit alleg.l.Imo. in prin.ff.de liber.causa ⁊.l.nam etsi actor.ff.de rei vendica.

¶De nõ idoneo fideiussore poteris ponere exẽplũ/ĩ schola

22 re * qꝛ nõ est idoneus fideiussor de iudicio sisti:nisi specialiter renũciet priuilegio suo.l.fi.ff.si quis in ius voca.no.Alex.con.xcv.in prin.diligenter consideratis/vol.quinto.

¶Uide pro themate Neapolita.in decisio.lvij.illo die quo

23 rex Ferdinãdus. ¶Ultra q̃ vide simile ꝙ imputet * etiam sibi qui ad ꝓbationẽ supfluã se astringit/nisi dicat cũ clausula citra onus supflue/⁊ nõ necessarie ꝓbatiõis/cui astringere non intendit pro quo.l.habebat vbi Ang. ⁊ Paul. de castro.ff.de instito.actio.Bar.⁊ alij in.l. diuus.ff. de re iudi.Angel.insti.de actio.in.§.primo/versi.itẽ est vtile/⁊ insti.de exceptio.versi.vnum aliud.

¶Pro intento Io.mo.vide Alexã.in con.xcv.nu.vij. visis ꝓcessib⁹/vol.ij.Et quo ad supfluã ꝓbationẽ q̃ tradit Prepo.in.c.oẽs leges col.ij.prima dist.post archi.ibi/quorũ distinctionem vide tu pro ampla informatione.q. Probus.

u24 ¶ Scientia. Que * ⁊ patientia etiã cũ presentia / non arguit cõsensum aliquẽ / quãdo ille nõ poterat actũ impedire: vt in. l. gaius. ff. de pigno. actio. no. Bar. in. l. que dotis. colũ. penulti. ff. solu. matri. traditur in. l. sepe. ff. de re iudi. Philippus Probus.

x ¶ Syndicus. Uide de syndico creato ab vniuersitate habente potestatẽ legis cõdende / an possit p̃iudicare ⁊ quomodo p Alex. cõsi. xliiij. nu. vij. viso themate / volu. primo.

¶ Ulterius de modo cõstituẽdi syndicũ vniuersitatis per

25 Alex. cõsi. xvij. in causa ⁊ lite / volu. 6. ¶ Et an * expiret eius officiũ p expirationẽ officij cõstituentiũ. Alex. consi. cxxviij. sentio insup / eo. vol. 6. vbi dicit / ꝙ nõ / si res non est integra: per ea que not. in. l. si per epistolã. ff. de acquiren. hered. ⁊ in. l. si quis mancipijs. §. si impubes. ff. de institu.

¶ Uide que late dicit de cõstitutione syndici idẽ Alex. cõsi. xl. in causa ⁊ lite ꝟtente / vol. 7. ⁊ cõsi. xlix. nu. xj. In causa ⁊ lite vertente inter Jacobũ eo. volu. vij. ⁊ cõsi. cxcviij. in fine: sup hac dubitatione / volu. ij. vbi dicit ꝙ si in instrumẽto cõtinetur / ꝙ canonici talis eccl'ie cõstituerũt talẽ syndicũ / vel fecerũt talem actũ / nõ per hoc ꝓbatur ꝙ ille actus fuerit legitime gestus ab oĩbus canonicis / vel maiori parte / q2 possent illa verba pluralis numeri / verificari in duobus canonicis / cũ nõ dicerit oẽs canonici. l. inter illã. §. fina. ff. de verb. signifi. idẽ Alex. cõsi. cxij. in fine / visa copia / volu. vij. vbi subdit ꝙ nõ sufficit in instrumẽto dici cõuocatis ⁊ coadunatis decurionibus: nisi dicatur ꝙ interuenerint due partes. l. noĩationi de decurio. lib. x. C. idẽ Alexã. in cõsi. cxiiij. nu. viij. in causa ⁊ lite. vol. iiij. quẽ vide p̃cor in cõsi. cx. col. j. visis acutissimis. volu. j. secus si per nomina collectiua / certã a iure determinationẽ habentia / vt capitulum talis eccl'ie cõstituit talem syndicũ: ista est doctrina Petr. de Ancha. in. c. q̃to. vbi Imol. ẽ. de his q̃ fiũt a prela. sine cõsen. capi. ⁊ ante eos Oldra. cõsi. 100. in executione incũbentiũ: vide Alex. cõsi. cxcv. in fine / reddito per me cõsilio. volu. vij. ⁊ cõsi. ccx. col. ij. reuerẽde pater. eo. volu.

26 ¶ Unũ tamen est attendendũ in ꝓposito / ꝙ qñ tabellio * affirmat ꝙ hoĩes presentes ascendũt ad duas partes vniuersitatis / statur eius assertioni: donec cõtrarium ꝓbetur not. Alber. in. l. nulli. ff. ꝙ cuiusq̃ vniuersita. Car. ⁊ Anto. de Butrio in. c. ea noscitur. col. penul. ẽ. de his que fiunt a prela. sine cõsensu capi. quos refert ⁊ sequit̃ Barthol. Sozi. cõsi. xcv. col. iij. nu. viij. in causa cõmunis. volu. primo.

¶ Uide que in puncto tradit domi. Stephanus Bertrãdi consilio. clxviij. non puto / parte scd̃a / facit in simili quod dicit Alexan. in consilio. lxj. nume. iij. viso processu cause / volu. ij. Quod si in instrumento tabellio scripsit / ꝙ talis ex certa scientia / ⁊ non per errorem iuris ⁊ facti locauit ⁊c. in hoc stabitur instrumento. ¶ Postremo attende / ꝙ syndicus / tutor / vel similes possunt etiã post finitũ tẽpus sui officij causam ceptã ꝓsequi / q2 sunt dñi litis / cõprobat Alex. in cõsilio. cxxxv. in princi. põderatis. volu. ij. Probus.

x 27 ¶ Articulis. Ultra quos: testes * non debent deponere / ⁊ si deponant nihil est: quia reperiuntur deposuisse super eo quod non iurauerunt / ergo dictum ipsorum non valet tex. ⁊ ibi Innocen. in capi. de testibus. ẽ. de testi. idez Innocen. in capi. inquisitionis. ẽ. de accusa. no. Domi. in consilio. cxxxiiij. col. ij. in causa Mornen. Probus.

3 28 ¶ Intentionis. Cuius * quilibet siue agendo / siue excipiendo / probare tenetur fundamentum. l. actor. C. de proba. l. in exceptionibus in princ. ff. eo. titu. l. si quis de fabri. lib. xj. C. l. in illa cum. l. sequen. vbi Bar. ⁊ Alexan. ff. de verbo. obliga. capi. super his. ⁊ ibi Innocen. ẽ. de accusa. prout diximus de eo qui se fundat in tempore / quia tempus illud habet probare. l. eum actum. C. de nego. gest. l. matrem. C. de proba. Alexan. consilio. xvj. in nume. xxix. in causa. volu. v. not. Bellamera decisio. lxxvj. non expresse.

¶ Ulterius dic ꝙ quando fundatur seu fundamentum habet super negatiua / ipsa negatiua probari debet / siue agẽdo / siue excipiendo. Barto. in. l. penulti. §. docere per illum tex. ff. ne quis eũ. ⁊ in. d. l. in illa. ff. de verb. obliga. sequitur Decius consilio. clxxvj. Quod supra. colũ. prima. ad idem Alexand. consilio. xcj. col. fina. repetitus in causa. volu. vij. vbi dicit / ꝙ quando negatiua est fundamentum intentionis alicuius: onus probandi incumbit alleganti. l. hoc scire / ⁊. l. ita stipulatus vers. ꝙ si ab initio. ff. de verbo. obliga. ⁊ in auten. hoc si debitor. C. de pigno. not. Innocen. in cap. super his. ẽ. de accusa. ⁊ Joan. Andre. in capi. bone. de electio. ⁊ Barto. in. l. in illa stipulatione si kalendis. ff. de verbo. obliga. quod verum dicas si ille qui opponit non habet fundatam intentionem suam. Jason cõsilio. xxxiiij. nume. vj. ad motiua. volu. primo.

¶ Adde vnum in probatione negatiue quod no. Frãcus in

29 c. cũ ab vno col. ij. de re iudica. hoc lib. ꝙ duobus * testibus simul deponentibus super negatiua magis creditur q̃ʒ vni super affirmatiua ratio est: quia isti duo non solum negant: sed etiam asserunt contrariũ eius quod dicit affirmans: vide tamen Panor. in. c. cum in tua hoc ti. ⁊ pro primo intento Bertran. con. ccxx. parte prima. Probus.

A 30 ¶ Testium. Quorum * verba sunt iuuanda / non cauillãda Bal. in. l. de quibus col. fina. versi. sed q̃d testis. ff. de legib. ¶ Et dicta testium debent interpretari ne sint captiosa / dicit Ang. in. l. ex militari in fine. ff. de testa. mili. Ratioq̃ testis non est cauillanda sed adaptanda ad id quod dicit testis no. Bal. in. l. ij. in. v. no. in fi. C. de tempo. appella.

31 ¶ Item sufficit * testis concordare in effectu ⁊ substantia rei / no. Jo. de Ana. consi. lxxvj. in princi. visis / allegat glos. in ver. vacillasse in. c. cum ecclesia. ẽ. de causa posse. ⁊ proprie. Bal. in. l. qui sententiam. C. de penis / tradit Alex. cõ. xlvij. Abunde volu. ij. ⁊ con. cxlix. nu. vij. viso processu / vol. v. Decius. con. cclxxij. col. j. viso processu ⁊ consilio. cxlij. nu. v. in casu partus.

¶ Item debent reduci ad concordiam vt euitetur contrarietas: prout diximus in instrumentis no. Alex. consi. clvj. nu. vij. viso instrumento vol. vj. quod intellige verum / quãdo verba patiuntur: secus si non patiantur: quia tunc non fit cõcordia / idẽ Alex. cõ. ij. nu. x. vol. vij. ⁊ cõ. ccxij. eo. vol.

32 ¶ Ulterius dic ꝙ dicta testium debẽt * concludere iurib9 notis ꝙ licet indirecte concludant / tamẽ sufficit (dicit Maria Sozi. consi. lxxxvj. col. iiij. versi. Preterea in causa communitatis: allegat. l. optimam cum sua materia. C. de contrah. ⁊ commit. stipul. ⁊ cle. de testib. hoc tit. pro quo habes que no. Jo. mo. in. c. primo. ẽ. de confessis. Quod positio debet esse pertinens directo vel indirecto simpliciter vel adminiculatiue / idem ⁊ clarius ibi in versi. sic dico in facto miraculoso.

33 ¶ Item verba * testium debent interpretari potius vt sonent in factum q̃ʒ in ius / Inno. quem ibi sequuntur doc. in cap. cũ causam. ẽ. hoc ti. refert ⁊ sequitur Maria. Sozi. cõ. cxlvj. in prin. viso processu.

¶ Item dicta eorũ debent ciuiliter intelligi vt fiat cõcordia: vt pote si duo testes dicunt tale quid fuisse factum presente Titio ⁊ Seio. ⁊ postea in fine interrogati quibus presentibus factum fuit: dixerunt nullis presentibus debet intelligi nullis presentibus / scilicet excepto Titio ⁊ Seio: ⁊ isto modo saluabitur dictuz eorum: firmat post Alber. in. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur. Alex. con. clxx. in fine viso instrumento / vol. vj.

¶ Concordia igitur fiat saltem ad hunc effectum vt euitetur periurium ⁊ falsum / notat late idem Alexan. consilio. cxc. in prin. visis attestationib9 / vol. vij. firmat Pet. de Ancha. con. ccclxxxv. licet pridie / idem Alex. con. clxxx. in fine vol. v. ⁊ con. cix. nu. xij. visis / vol. primo. Jo. de Imola. consi. cj. pro quibus; vide eundem Alex. con. xx. col. j. in causa appellationis / vol. iiij. inquantũ dicit / aut testis sibi ipsi manifeste cõtradicit: ita ꝙ non potest concordari vnuz dictũ cuz alio / ⁊ tunc certum est ꝙ nullo modo fit reductio ad cõcordiaz: aut manifeste sibi non contradicit / ⁊ tũc posito ꝙ quãtum ad euitandũ periuriũ ⁊ falsuz reducatur ad concordiã tamẽ quãtũ ad hoc vt probet nõ fit reductio / prout in simili dicit idẽ Alex. con. cxxvij. nu. xiiij. visa inquisitione / volu. iiij. ꝙ presumptio admittitur ad liberationẽ non ad condẽnationẽ qđ dicit esse de mẽte glo. in. c. in nostra. ẽ. isto titu. quã ad hoc põderat Antho. de Butrio. hoc latius ꝯprobat idẽ Alex. cõ. 43. nu. xj. eo. vol. 4. ꝓ hꝫ videt̃ facere qđ citat

34 idẽ Alex. in cõ. cxiiij. nu. iiij. ĩ cã ⁊ lite / vol. iiij. ꝙ * vni testi deponẽti ꝓ pte verũ ⁊ ꝓ parte falsuz: nõ credit̃ in aliquo / ⁊ est presumptio cõtra eum in totũ / quod cõprobat idẽ Alex. in cõ. xxvij. nu. iij. in causa ⁊ lite / vol. ij. ⁊ con. xlv. nu. vij. visis attestationibus eo. vol. quẽ vide pro ipsa cõcordia in cõsilio. cxxxiij. nu. iiij. viso processu volu. primo. Et etiam pro ipso intento ꝙ in aliquo non creditur col. v.

35 ¶ Et quando * testes singulares admittantur / vide casum citatum per Alex. in con. xviij. nu. ix. consideratis his / vol. iij. ⁊ Calca. in cõ. xix. nu. xvij. ꝟtit̃ ⁊ hic est in causa heresis. ¶ Attende (ꝙ huic testi non creditur) ad Alex. in cõ. lxxxj. col. pe. lecto eo. vol. quia ibi hec late comprobat.

¶ Et quod diximus de concordia testium / idem dic de responsionibus ad positiones factis / vt intelligantur ⁊ interpretentur vt non contineant repugnantiam: specifice not. Cy. ⁊ Bald. in lege cum falsa ad finem. C. de iur. ⁊ facti ignoran. Bald. in. le. prima in principio in lectura antiqua vbi Paulus de Castro. ff. ne quis eum qui in ius voca.

est vi eximat. Sali. in. l. cū precū in fine. C. de libera. cā arg. c. cū tu. s̄. isto ti. qḋ placet Alex. in cō. 82. col. 4. viso ꝓces su. vol. iij. quē vide ꝑ ꝯcordia. cōsi. 24. nu. 26. Aiaduersis. vol. 2. firmat idē Alex. de respō. ad positiōes ī cō. xliiij. nu. xij. viso. vol. eo. vbi subdit ꝙpria dicta seu respōsa debēt trahi ad vltia/ ⁊ vltia ad pria/ vt euiteꝛ cōtrarietas. ¶ Et qḋ dictū ē de reductiōe ad ꝯcordiā. Attēde ad doctrinā ipsi⁹ Alex. in cōsi. cxliij. col. j. qm̄ abūde. volu. ij. vbi dicit id ꝓcedere quādo reperiūtur plures contestes/ saltem duo. d. c. cū tu: qui licet reperiātur discordes seu singulares in aliquibus qualitatibus vel circūstātijs: hoc tamē nō refragatur si cōcordent in principali facto no. Alexā. in cōsi. liij. in causa. vol. prīo. ¶ Et per hec ⁊ alia que possunt ad cāpū adduci/ patet ꝙ singularitas in testibus reprobata dicitur/ habeo equidem/ ꝙ nō solū singularitas: sed etiā ipsa 36 cōcordia in testibus reprobatur: qꝛ * nō per eundez ⁊ premeditatū sermonē nō debent deponere. Bar. per illū text. in. l. iij. §. ideoq̄. ff. isto titu. pro quo vide Deciū cōsi. 448. nu. 24. vis tota. Adde premissis que tradit Areti. in cōsil. xiij. ꝑsic. ad tertiā/ dico viso diligēter themate/ ꝙ etiaz testes qui ꝓducūꝛ ab eadē parte reducūtur ad cōcordiaz ad hoc vt probent/ qꝛ si vna scriptura producta ab vna parte saluatur sub diuisione/ ⁊ ad cōcordiā reducitur: vt in. c. inter dilectos. §. ceterū de fide instru. fortius reducuntur testes/ qꝛ plus potest imputari ꝓducenti scripturam cōtrariā q̄ꝫ testes cōtrarios qḋ maxime videtur verū / in accessorijs ad dictum principale/ quia facilius reducūtur testes ad concordiā in dicto accessorio/ q̄ꝫ in dicto principali. Inno. in capi. qualiter de accusatio. Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap. iij.

Romana ecclesia, & infra. In appellationis causa is qui appellantis procurator, vel aduocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem. ¶ Neque indistincte ipsi appellanti præsumptione faciente pro ea deferatur etiam iuramentum, sed tunc cum inspectis personarum & ipsius causę circunstantijs id fuerit faciendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Aliud debet esse testis/ ⁊ aliud pars.
Aliquis duplici officio fungi non debet.
Appellans/ procuratorem/ vel aduocatuz appellati/ in testem producere potest: ⁊ econtra.
2 Edictū de testibus sicut de ꝓcuratoribus/ est ꝓhibitoriū.
3 Si appellatus producat procuratorem appellantis ꝓ se/ appellans potest recipi facere pro se.
4 Procurator ⁊ aduocatus videt se vituperatum / si amittat causam: ⁊ honoratum si lucretur.
Procurator ad negotia/ an in testem admittatur.
Iudex quando admittatur in testem/ vide hic.
5 Nō est oīno eadē causa principalis/ ⁊ appellationis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Varietas qualitatis/ facit presumi diuersitatem actus.
2 In maiori summa minor inest.
3 Vassallus in testem admittitur pro domino.
4 Deponens super eo/ ex quo laus vel vituperium potest ascribi/ redditur suspectus.
5 Solicitator an admittatur in testem/ vide hic.
6 Executor negotioꝝ/ ⁊ pꝛoxeneta/ an admittātur in testes.
7 An ⁊ quando stetur dicto vnius.
8 Iudex cause principalis/ potest esse procurator/ vel aduocatus in causa appellationis.
9 Quando testes possint examinari sine citatione.
10 Iudicium quando dicitur probatum.
11 Una imperfecta probatio tollit aliam imperfectam.
12 Quid dicatur facere semiplenam probationem.
13 Fama quando habetur pro plena probatione.
14 Unicus testis facit semiplenam probationem.
Testis deponens de verbis formalibus.
15 Confessio facta parte absente facit semiplenā probationē.
16 Heredi non defertur iuramentum in defectū probationis.
17 Testis dicens se non recordari / non dicitur probare aliquid contra instrumentum.
18 Quando plures testes possunt verisimiliter reperiri/ non defertur iuramentum.

Romana, Hec decretalis habet duo dicta/ ecce primuz [appellatiōis] multominus in principali/ quia aliud debet * esse testis ⁊ aliud pars a. j. de verbo. signifi. forus. §. in omni. nec aliquis officio duplici tam diuerso ⁊ suspecto fungi debet. j. de cler. coniuga. diuersis. ff. ad Trebel. ille a quo. §. tēpestiuum. C. de assesso. nemo. [appellantis] ergo a contrario appellās procuratorem vel aduocatum appellati vel econtra producere potest. Et est ratio quia hoc non prohibeꝛ: ⁊ edictuz * de testibus b sicut de procuratoribus est prohibitoriū c. ff. de testib. l. prima. ff. de procurato. l. mutus. §. primo. s̄. hoc libro de procur. c. primo: et quia hoc in fauorem alterius introducitur/ cui renunciari potest. ff. de pac. l. si quis in conscribendo.

3 d ¶ Sed quid si appellatus * producat procuratorem d appellantis pro se: nunquid potest tunc appellans illum facere recipi pro se/ dic ꝙ sic. s̄. eo. c. de testibus. iij. q. iij. in criminali versicu. Item si quis testibus [in testem] ⁊ est ratio vterq̄ est obligatus de dolo ⁊ de negligentia domino cause. C. mandati in re mandata. C. de administ. tutor. non est ignotum.

¶ Et aduocatus fidem susceptam adhibere debet. ff. de 4 var. ⁊ extraor. cogni. l. pri. §. in honorarijs/ ⁊ vterq̄ * reputat se vituperatum e si amittit: ⁊ honoratū si lucretur causam/ ⁊ sic tanq̄ꝫ suspecti repelluntur f vt in simili. s̄. eod. in literis.

¶ Quid de procuratore ad negotia/ dic in negotio quod g procurauit de consensu g partium potest admitti/ aute. de testib. §. qm̄ vero/ col. vij. in alijs negotijs admittitur etiaz parte inuita arg. ff. de iure fisci. l. deferre. §. idem decreuerunt: procuratores autem ad iudicia non sic propter affectum cause. ff. de testib. l. vlti. ⁊ ibi de hoc nota. Et est ratio primi dicti cum non inueniatur prohibitus vt. di. l. mutus/ nisi alia ratio obsistat: vt quia familiaris vel similis. s̄. eod. in literis.

h ¶ Quid de iudice/ dic ꝙ vni h non est credendum / ⁊ ratio ponitur. s̄. de probatio. quoniam contra in fine ⁊. s̄. eo. cum a nobis: verum si sunt plures/ nec per alios possit probari/ admitti pn̄t. j. ꝟ exc. pla. inter dilectos. §. p̄terea. j. ꝟ accu. cū dilecti. §. qꝛ ꝓo ⁊. §. fi. s̄. de electio. cū; dilecti. §. j. ⁊. ij.

¶ Et iudex ante litem cōtestatam petitur mutari propter defectum probationis habite super principali. s̄. eo. dilecto ⁊ hec litera videtur tacite iudicem excepisse inhibens de certis personis [non recipiatur] videtur contra quia procurator non tenetur prosequi causam appellationis. s̄. de i procuratoribus/ non iniuste in fine. C. de procura. inuitus/ 5 nec i est omnino * eadem causa principalis ⁊ appellationis sed ratio dicte legis nemo preualet presumptione: quia forsan habet semiplenam k probationem/ vt pote vnum testez s̄. de procura. c. ex insinuatione. ff. quemadmo. testa. aperiā. l. prima/ in fine. ff. de dote prelega. Theopompus. xxiiij. q. iij. si habes in fine [personarum.]

¶ Et secundum hoc aliquando appellanti/ aliquādo appel l lato deferri l poterit iuramentum. j. de iureiur. capitu. vlti. Io. Mo. Cardi.

a Et aliud pars. Qꝛ sunt officia incōpatibilia c. j. iiij. q. iiij. idez de teste ⁊ notario. Bal. in. l. Domitius in fi. ff. de testa. vide ⁊ late ꝑ Pet. de ancha. cō. 424. viso dicto pūcto/ vbi dispu tāt qn̄ q̄s possit fungi duplici officio. Prob⁹.

b ¶ De testibus. Adde vnum in themate notandum: quod licet dicamus quod in maiori summa minor inest: tamen hoc non est verum in testibus: quia varietas 1 * qualitatis facit presumi diuersitatem actus et sic in

actu videntur discordare Jo.and.in.c.j.de arbitr. in no= uel.hoc lib.Jo.de imol.in.l.prima.§ si stipulanti.ff.de ver. obliga.τ in.l.iter pares.in.iij.colum.ff.de re iudica. tradit Alex.con.50.nu.x.in causa τ lite/vol.v.istud tamen fm eū dem Alex.con.liiij.nu.iij.viso ꝓcessu eo.vol.v.non ꝓcedit in tempore/quia maiori tempori inest minus quo ad ꝓba= tionem possessionis per testes:no.Paul.de eleaza.in sua di sputa.incipiente contra instrumentum/τ Jo.de imola.d.l. inter pares τ.d.§.stipulanti/τ in. c.cum oporteat ad finem supra de accusa.

2 ¶Pro hoc vulgari ꝙ in maiori summa * minor inest vide Calca.in.con.xlij.Philippus/τ alex. con.clxxix.in fine vi= so ꝓcessu/vol.v.vbi dicit ꝙ illud fallit nisi diuerse τ separa te sint dispositiones / vna facta de maiori summa/alia de minori / quia tunc in maiori summa minor non compre= henditur. leg. ex facto .§. item quero. ff. de vulga . vnde Bald . τ Ang.ibi τ moder. in.l.prima .§.si stipulanti.ff.de verb.obliga.Si vnū statutum disponit ꝙ in causis a.x .li= bus infra potestas sit iudex. Et aliud statutum dicit ꝙ in causis a.x.libus infra capitaneus sit iudex nō poterit ca= pitaneus iudicare in causis a.x.libus infra.

¶Et subdit idem Alex.ꝙ quando ab vno τ eodem dispo= nente/τ ab eadē auctoritate ꝓcessit:vtraqꝫ dispositio:sci= licet maioris summe τ minoris verum est ꝙ intentio dispo nētis fuit/ꝙ minor summa tanqꝫ species in eo casu derogat maiori summe tanqꝫ generi/ita loquitur.d.§.item quero.

¶Sed quādo dicte due dispositiones facte sunt a diuer= sis personis τ a diuersis disponentibus/ tūc remanēt re= gule ꝙ ī maiori summa minor inest:τ tunc indubitāter speci es generi non derogaret.

¶Fallit preterea propter obseruantiam forme mandati. c.cui de nō:de ꝑben.hoc libro vbi si mādatū est ꝓuideri Ti tio de beneficio certe summe/nō venit minor/licet placeat mandatario:quod mirabile dicit Car.cōsi . ciij.nu.xiiij. ca sus sup[?] quo qđ sub dicto modo non venit alius etiam for= tioris rationis.

¶Pro intento/quo ad testes deponentes de maiori τ mi= nori:vide que tradit Alex.in consi.lxiiij.in princi. visa con

c 3 sultatiōe/vol.ij.τ Latius con.4.vol.j. Probus.

¶Est ꝓhibitoriū. Et ideo * vassallus in testem admitti p̄ pro dn̄o/de cuius veritate vide que late tradunt Neapoli ta.Decisio.ccciij.in causa baronis.

¶De colono autem vide que late tradit Alex.in cōsi.xiij. col.vj.viso diligenter themate vbi etiam subdit col.j . qđ edictū de cōtrahendo matrimonio est ꝓhibitoriū vt cuili bet censeatur permissum cui nō est ꝓhibitū. Probus.

d ¶Procuratorem.De procuratore ad negotia vltra ea q̄ di centur in sequen. vide Alex. in con.xix. nu.xvj.in his que in themate.vol.iiij.Probus.

e ¶Se vituperatum. Pro hoc doctrinam vide Jo.an.in ad di.Specul.hoc titu.§.primo versic.Sed pone/ꝙ vbicunqꝫ

4 * aliquis deponit sup eo.ex quo possit ascribi laus vel vi= tuperium/semꝑ redditur suspectus no. Alex. con.lxx . nu. xj.in causa.vol.iiij.τ ibi ponit de iudice/quod facit ꝓ sequē tibus idem con.86.nu.9.visis vol.ij.

¶Adde preterea ꝙ ratione huius ꝑsumitur affectio(etiā que dicitur causa edicti)probat glos.in.c . postremo .s̄.de appella.Ex quo infero/ꝙ in alia causa poterit esse testis/ aut iudex/quia ratio edicti cessat/quod placet Do.meo de ripa.in.c.j.in.ij.cōclu.s̄.de iudi. τ etiam in his que ꝑcesse= runt actum/ratione cuius ꝓhibetur:per ea que no. Alex. con.154.sub nu.ij.viso themate.vol.v.

¶Facit in simili quod no.idem Alex.cō.156.versi.nec ꝑdi ctis/viso ꝓcessu eo.vol.ꝙ licet testis coniunctus producē ti sit suspectus/tamen fallit si aduersario esset taliter con= iunctus:qꝛ cessat suspitio.Probus.

f ¶Repelluntur.Quia deponunt ad se exonerandum no. Alex.con.28.col.iij.sub nu.v.viso τ discusso/ vol. vj . idem Alex.con.32.nu.iiij.viso ꝓcessu/vol.eo. vbi id comprobat nu.vj.τ Latius nume.vij.

5 ¶Et de solicitatore * vide eundem Alex.con. 253.queri tur in causa/eo.vol.vj . vbi concludit non sufficere dicere talem fore in causa ipsa solicitatorem /nisi dicatur ꝙ depu= tatus sit per principalem:qꝛ potuit deputari per ꝓcura= torem cause/τ tunc non repellitur Antho. de Butr. in.c. cum a nobis.s̄.isto tit.Et sic in ipsa causa si fuerit posit⁹ ꝑ partem non est idone⁹ testis ipse solicitator:no.ipse Alex. con.clij.nu.vj.in causa τ lite/vol.vij.rota in nouis.cliiij.et ita intellige que citat Domi.in cō.cxvj.colum.ij. in causa prioris. Probus.

8 ¶De consensu. Alex.in con.xlij.col.penul.vol.j.τ con.35. col.fina.visa scriptura/eo.vol.ij.Decius con.463. nu.12. in causa. ¶Alterius istud firmant ea que videtur tene= re ipse Alex.con.clxvij.nu.j.quoniam res:vol.vj.vbi ipse concludit/ꝙ si de cōsensu vnius tantum/secus/quia execu

6 tores * negotiorum a testimonio repellūtur/glo.fina . in.l. fina.ff.isto tit.vbi late Docto . tangunt hic ipsi post glosā in verbo in testem.

¶Idē dic de prozeneta qui etiam non est idoneus testis/ nisi ambe partes consentiant : quia presumitur ꝙ affectet compleri illud propter quod laborauit/τ quod non impu= tetur ei ꝙ caute se non habuerit Alex.con.ccxij.nu.xxvij ponderatis his eo.vol.vj.τ con.43.ex his:vol.vij. τ con. cl.nu.vj.in causa τ lite/vol.v.τ con.cliij.nume.iij. visis nar ratis:eo.volu. Probus.

h 7 ¶Quod vni nō est credendum * Nisi aliter dicatur/ratio ne nature officij:qꝛ tunc soli creditur in pertinentibus ad eius officium/secus in alijs.

¶Quid autem dicendum de priuato deponente de actu gesto a se/an faciat plenam probationem.Saly.in.l.si quis decurio in.4.oppo. C. ad leg.corne.de fal.dicit ꝙ sic ꝑ.d. l.si quis decurio/quod non admittūt ibi.Bal.Petr. τ Cy. qꝛ ille tex.loquitur in tabellione cuius fides est approba= ta a lege τ sic non statur soli dicto vnius qui deponit de facto a se:etiam si non sit priuata persona:sed etiam officia lis puta iudex:quod ꝓbat Joan.mo. hic τ expresse Inno. in.c.ij.col.j.s̄.de arbitr.quem ibi omnes sequuntur per. c. cum dilectus.s̄.de electio.Antho.de Butrio.in. ca .cum a nobis col.penul.versic.Octauus casus.s̄. hoc titu. τ hec est cōis sententia/ꝓut tradit Alex.con.cxcij.col.penul. per specta volumine.vj.

¶Premissis adde quod voluit idem Alex.con. cclx. circa finem/ponderatis his/eo.vol.ꝙ vigore cuiuscūqꝫ dati ar= bitrij/nō possunt arbitri adhibere fidem vnico testi ꝑ not. ꝑ Doc.in.l.filiussa.ff.de dona.istud tamē potest fieri ꝙ cre= datur vni testi/per pactum conuentionem / aut statutum no.Alex.con.188.col.ij.viso ꝓcessu/vol.vij.quem vide cō. cxiij.nu.vj.viso volu.iiij.ꝑ cuius dictū in con.85.vol.iij.po teris comprobare id quod prīo diximus loco. Probus.

i ¶Nec est. Facit quod not.capel.tholo. decisio. 277. vbi dicit/ꝙ ille qui fuit iudex * in causa principali/ potest esse

8 procurator vel aduocatus in causa appellationis τ istud videtur firmum/maxime pro appellato/vt defendat senten tiam τ processum coram eo formatos:ita no. Aufrerius ibi allegat Inno.in cap.de cetero.s̄.de transcaction.Panor.τ Prepo.in.c.cum speciali in fine.s̄. de appella.firmat ipse Prepo.in.c.placuit vbi Arch. τ Domi.ij.q.vj. qui Prepo. allegat.c.dilectus primo.s̄.de rescrip.vbi idē Panor. not. Domi. τ communiter alij.in cap.venerabilibus post prīn.de senten.excommunica.hoc lib.

¶Et recte dicit hic Joannes monachus / nec est omnino quia causa seu instantia principalis τ instantia appellatio= nis multum inter se fraternisant:vt in simili dicemus de iu re canonico τ ciuili in capitulo cuꝫ de diuersis de priuileg. per ea que no. Alex.in con .xix.in prīn.in his que in thema te/vol.iiij.vbi dicit quod cōfessio facta in vna causa vel in= stantia communi consideratione/inducit in aliā probationē inter easdem personas/saltem quando vtraqꝫ instantia tē= debat ad eundem affectum.l.iubemus cum ibi no.C. de li= ber.causa.l.cum autem.§.fi.de arbitr.C.quod latius ibi cō probat vide que citat Domi.in consilio.ij.col.penul.

¶De testibus autem nondum publicatis/ an fidem faciāt inter easdem personas in alia instantia/attende ad ea que tradit Alex.in consilio.lxxxij.col.penul. viso processu/ vol. iij.vbi concludit ꝙ nō/nec potest eos publicare nisi qui fue rit successor in officio iudicis recipiētis testes/ quod est ve rum(dicit idem Alex.)nisi probatū esset quod dicti testes mortui essent.l.fina.C.isto ti. quod latius comprobat vt vi dere licet: τ ita intelligas que no. Joānes monachus in.c. abbate de senten.τ re iudic.

¶Pro themate vide que tradit Alex.in consilio.xcvj. viso processu/vol.ij.vbi ponit multas differentias inter causam principalem τ causam appellatiōis:quas videto cum tuis luminaribus. Probus.

k ¶Semiplenam.Unum citat in proposito Sozi.con.cclxij. col.v.versi. confirmatur in causa magnifici quod si lex vel statutum non exigit plenam probationem sed contenta sit

9 solis argumentis:* sufficit testes examinari sine citatione τ examinatio facta parte non citata: licet non plene probet no.Alex.consilio.lxxiiij.nu.viij. viso ti. vol.vj.facit tamen argumentum quod vltimum intelligas cum grano salis: nisi subsit necessitas prout diximus in capitu.primo/in ver.

ne cessitas.§.de eta.& qualita.hec enim semiplena probatio resultat aliquãdo ex dispositione duorum testium deponentium de confessione facta parte absente.c.fi.§.de successio.ab in testa.Doc.in.c.fina.§.de iureiur.glo.&Doc.in.l.fin.C.fami lie ercis.tradit Alex.con.lviij.nu.viij.viso processu/vol.vj.

¶Et recte dicitur q testes recepti parte nõ citata nõ faci unt plenam fidem qz si iuriscõsultus diceret q testes rece pti parte non citata pro informatione iudicis haberent effe ctum plene probationis/ & fidei in causa que vertitur in ter actorem & reum non bene diceret no.Alex.in con.180. nu.7.quod statim allegabitur/ idem Alex. con. cxlviij. in princ.visis dubitationibus volu.vj.vbi subdit. Ego bene fateor q testes summarie recepti per iudicem(etiam sine iu ramento)faciunt aliquale indicium.c.cum olim el primo:& ibi no.§.de preuileg. Sed ad plenam probationem hoc nun q reperietur/& bene hic dicitur aliquale indicium /quia vt

10 indicium * plene dicatur probatum:requiritur quod sit probatum per duos testes contestes:vt no.glo. reputata singul.in.l.fina.& ibi not.Bar.& alij.C.famil.erci.late Alexã. consi.ccxvj.nu.viij. ponderatis his volu.vj.consil.xviij.in fine & consil.xiij.col.penul.vol.j.in consi. xj.nu.vj.sentio:& cõsilio.xix.nume.xix.in his que in themate vol.4.& consi. clxxx.colum.ij.in causa angelorum/volumine.ij. & consilio v.nume.iij.volumine primo.& consi.xj.eodem volu.& consilio.ij.nu.xv.volu.7.quem vide consilio .lviij.in causa mo ta eo.volumine.vij.vbi tractat an cõparatio faciat plenam aut semiplenam fidem/de quo etiam per eundem Alexan. con.lxxxvij.nu.7.nos doctores eo.vol.vij.

¶Ultra premissa adde q hec dictio semi denotat diminutionem perfecte probationis notat Maria.Sozi.con.136. colum.iij.prestantissime doctor/ vbi tractat q ratione illius defertur iuramentum/non tamen omnibus(vt pote periu ris)pro quo ponunt theoricam Doct.in.l.admonendi.ff.de iureiur.q illa qualitas que repellit testem a testificãdo in facto alieno/nec aliquid creditur huius testimonio: fortius repellit partem a tali iuramẽto in facto proprio. Sed ego habeo q si testis iurat super pluribus capitulis : si reperia tur periurus in vno in omnibus repellitur eius testimoni um tanq fundatum super iuramẽto indiuisibili:ista est cõ munis cõclusio Doc.in.d.l. admonendi: & in.c.fina.§.de iu reiur.& Bal.Saly.& aliorum in.l.si ex falsis.C.de transac tio.idem Sozi.consi.clv.col.penul. prestantissime doctor.

¶Ratio quare non semper deferatur iuramentum licet subsistat semiplena probatio(vt quia est vnus testis)quia modicus defectus impedit semiplenam probationem vnius testis nimirum quia satis exorbitat fides vnius testis a iure communi.c.in omni.§.hoc tit.secundum Alex.consi. clxxx.in causa & lite/vol.vj. vbi late tractat de semiplena probatione:quem vide pro premissis consi.clxxxij.col.iij. eo.volu.vbi nume.xiij.adducit not.doctrinam glo.Barto. & Bal.in.l.prima.C.qui & aduers. quos no.po.in integ. q

11 vna * imperfecta probatio tollit aliam imperfectam/adeo q non est locus delationi iuramenti: nedum si semiplena probatio elidatur per aliam semiplenam probationem :sed etiam si elidatur per quanlibet presumptionem vel indicium:ita dicunt glo.& Doct.in.d.l.prima.no.Bar.in.d.l. ad monendi versic.quero vtrum vna probatio imperfecta Bal. in.l.in bonefidei.in.iij.oppo.C.de reb.credi.vide glo.magnam in.l.fina.ff.quod met.causa.

¶Pro premissis facit quod not. Petr.de Ancha . consilio ccxxvj.colum.iij.ad corroborationem / q vbi semiplena pro batio attenuatur ex aliquo verissimili contrario nõ est sufficiens ad iuramenti delationẽ.l.j.C. qui et aduers. quos.

12 ¶Quid autem * dicatur facere semiplenam probationem dic q regulariter fama:in causis ciuilibus facit semiplenã probationem.l.iij.§.eiusdem.ff.isto titu.no.in.d.l.admonẽdi.ff.de iureiur.& in.l.in bonefidei.C.de reb.credi.& in.c.j. §.de appella. & in.c.veniens el primo.§.hoc titu.non autẽ

13 plenã/nisi agatur de modico * preiudicio vt põt esse in causa possessoria / seu iudicio possessorio:qz tunc fama habetur pro plena probatiõe cũ in talibus iudicijs semiplena probatio/vel presumptiones/sufficiãt pro plena probatione:per no.in.l.j. C.quorum bono.vbi Bar. dicit/ q in iudicijs possessorijs in quibus non videtur agi de magno preiudicio / propter causam proprietatis/ per quam posset postea contingere retractari omnem effectum iudicij possessorij iuxta.l. primam.C.si de momen.possessio.fuerit appel.&.c.cum dilectus §.de causa posses.& proprie.dixi & late in.c.ordinarij in vers. & per hec idem dicito.§.de offi.ordi.quod placet Alex cõ. cuj.super eo dubio quo queritur/vol.vij.

¶Moderare etiam poteris non procedere in factis antiquis distantibus per centum annos vel circa propter pro bationis difficultatem:quia tunc facit plenam probationem not.Alex.consi.lxxxiij.nume.ix.viso themate. volu.iij. di co in regula scienti.

¶Et per hec habes limitationes ad regulam quod fama equipollet vni testi secundum Joannem mona.in.cap. filij vbi dico de heretic.

14 ¶Et licet regulariter vnicus * testis faciat semiplenam probationem argu.l.vbi numerus.ff. hoc tit.c. nouit.§.de iudic.& iuratus parte citata/& omni exceptione maior Alex. consi.lxxxix.volu.iij. hoc tamen fallit in eo qui se ostendit multũ odiosum ei contra quẽ producitur/vel multũ affectũ ei pro quo producitur/quia tunc non facit semiplenam probationem per no.in.l.prima.C.qui & aduer.quos tradit idem Alexã. consi.cliij.nu.vij.in causa & lite.volu.vij.& Petr.de Ancha. consi.ccxlvj.in causa agitata/vbi fortius concludit/ q duo domestici:& vnus inimicus non faciunt semiplenam proba tionem:eundem Petr.vide ibi/quia comprobat quod.§.proxime diximus de periuro vt ei non deferatur iuramẽtum.

¶Idem possumus dicere de teste asserente se testificari de verbis formalibus & reperitur alius ita dicens in ipsis ver bis:tamen non conueniunt:ideo non probat quilibet semiplene/pro quo habeo que citat idem Alex. consi. clxxvj. colum.prima visis narratis in themate:volu.vij.q quando testes asserunt se testificari de verbis formalibus:vt ab aliquo prolatis/oportet q non solum sint concordes in sub stantia & effectu:sed etiam in cortice verborum : vt singul. dicit Antho.de Butrio.in.c.nihil obstat.§.de ver.signifi. & ibi Panor.licet regulariter id sufficiat Domi.consi. cxvij col.ij.in questione.

¶Quod autem.§.proxime diximus q in iudicio possesso rio sufficit semiplena probatio tamen reperio contra hoc communem opinionem fore: videlicet q non sufficiat probatio semiplena:no.glo.magna in.l.prima.C.quo. bono.et ibi Jacob.Butriga.Angel.Saly.& Bar.in extrauag. ad reprimendam in ver.summarie & Petr. de Ancha. in cle. sepe de ver.signi.quod refert & sequitur ipse Alexan.con silio.clxxxvij.visa copia:.in fine volumine.vij. cui adhereo non precedenti.

15 ¶Et quod dicimus famam facere semiplenam probationem:idem dic * de confessione facta parte absente secundũ Alex.con.xxxvj.nu.vij.viso processu vol.quinto & consilio xxxix.nu.vj.vertitur lis eo.vol.cui nõ astipulor per ea que diximus in.c.primo in ver.per confessionem.§.de confessis & hoc de equitate canonica vt etiam citauimus in.c.primo. §.de pac.subditq idem Alex.in.d.consilio.xxxix.nu.septimo vnum notandum/& quotidianũ in proposito: q licet in defectum plene probationis aliquando deferatur iuramen tum/vt in locis vulgatis dicitur:hoc tamen * nõ habet lo

16 cum in herede quia regula est q heredi non potest deferri iuramentum in defectũ semiplene probationis:de eo quod factum fuit a defuncto/quia iuramentum non potest deferri nisi ei quem apparet habere veram notitiam & scientiam facti:ita dicit no.Bal.in.l.in bonefidei.C.de reb.cred.vide tur tex.& ibi Bal.in.l.generaliter in prin.ibi multum enim discrepat hereditarium iuramentum a principali sacramento.C.de iureiur.bene faciunt nota.per glo.& docto.in.l.Põ ponius scribit.§.fina.ff.de rei vendi.

¶Quod autem dictũ est.§.de verbis formalibus vide cõprobatum per Alex.con. cl.col.prima/in causa & lite vol.vj. qui adducit ibi simile de testibus deponentibus de institutione heredis:quia si vnus dicat q verba formalia testatoris fuerunt ista: Titius heres esto/alius dicit q verba formalia testatoris fuerunt hoc modo/scilicet Titius sit heres ad idem Domi.in cõsilio.cxlij.col.iij.in causa prioris & Alex.in con.cxj.col.fina.viso superiore/ volu.iij. & Bal. in. c.bone primo/col.iiij.§.de electio.vbi dicit & si vnus testis interrogatus quibus verbis vsi fuerũt contrahentes:deponit q dictum fuit promitto tibi.24. denarios/ alius testis deponit quod dictũ fuit promitto tibi duos solidos nõ probant:& intelliguntur testes esse varij & singulares/idem Alex.con.cliij.nu.iij.visis narratis/eo.vol.v.Et sic est casus in quo non sufficit concordare circa substantiam regulariter tamen contra prout.§.diximus quod probat idem Alex.con.clvj.nu.xlj.viso processu vol.v.& Domi.d.consilio cxvij.Idem Alex.consilio.xlvij.nu.vij.abunde vol.ij.

¶Licet tamen concordent in substantia & in circunstãtijs non hoc reddit testimonium suspectum no.idem Alex.in cõ silio seq.sub nu.ij. quem vide satis ad propositum in con.

17 lxxviij.nume.iij.in causa Domine Bartholomee.colum. iiij.vbi dicit ꝙ testis * dicens se non recordari non dicitur probare aliquid contra instrumentu3:per not.per glo. ꝛ Bar.in.l.prima.§.si quis neget.ff.quemad.testa.aperiã. no.idem Alex.in.l.cũ antiquitatis ꝛ ibi docto.C.isto titu. ꝛin consil.cv. colum.finali.viso ac diligenter/volu.eodem vbi dicit ꝙ testes doponentes eundem effectum per diuersos tamen sermones/maiorem fidem faciunt ꝙ̃ per eundẽ premeditatum sermonem loquerentur.l.iij.§.ideoq3 diu⁹ ff.hoc titulo.vbi Barto.ꝛ Joan.Andre.in.cap.nihil supra de verb.significa.

¶Et redeundo ad thema habeo vnum notandum/citatu3 per Domi.in consi.xvj.colum.fina. Seminianus ꝙ vbi aliquid preambule ꝛ incidenter petitur ad finem remouendi obstaculum excludens agentem a potestate petendi:in illo preambulo sufficit semiplena probatio ad obtinendam remotionem illius obstaculi tex.ꝛ ibi Inno.in.c.ij.versic. nos igitur.§.de restitu.in integr.ꝛ in.c.ex literis eo.titu. idem Innoc.in.c.tam ex literis.eo.titu.in glo.magna vbi dicit ꝙ si dico me lesum propter quod peto restitutionẽ ad finem/ꝛ postea audiat in iudicio super negocio principali: in illo preambulo sufficiet semiplena probatio:ꝛ licet in aliquo ledatur ius alteri⁹(dum tamen non pereat ex toto) sufficit petenti probare intentum semiplene glo.in.c.ex insinuatione de procura. facit glo.plene ꝛ ibi Domi.in cap. primo de electio.hoc.lib.Et iste cause dicuntur summarie proprie lapus allega.iij.circa medium/vbi subdit ꝙ alie dicuntur improprie:vt quia tolluntur solum substantialia iudicij.¶An autem semiplena probatio faciat vt possit ꝓcedi ad torturam/vide que tradit Alex.in.d.consi.89.viso themate.vol.ij. Probus.

e 18 ¶Deferri.Adde casus in quibus non defertur iuramentum/videlicet * in casibus in quibus verissimiliter possunt plures reperiri testes/quia tunc non est locus delationi iuramenti notat Alex.consi.cix.nu.xiij.viso processu.volumine.4.alleg.Bar.in.l.admonendi:ꝛ Bal.in.l.bona fide.C.de reb.credi.

¶Uide que pro hoc dico.in.c.filij.in ver.non valeant de hereti.idem dic.in causa matrimoniali Docto.in.c.fina.§. de iureiuran.quod tenet Domi.in consilio.lxj.colum.fina. super premisso dubio.

¶Postremo attende/ꝙ licet in iudicis optione sit cui iuramentum debeat deferri cõsideratis qualitatibus personarum vt in.c.fina.§.de iureiur.tamen iudex semper debet deferre illi parti que de eo quod iurat est per veram scientiam informata ꝛ non per credulitatem / pro quo vide lapum alleg.lxxxvj.colum.fina.in causa Neapolita. decisio.clxix.in dicta causa/quia iurans habetur loco testis/qui non admittitur nisi per veram scientiam not.idem Do.con.cxlvij.in fine super isto dubio.Probus.

¶ De Iureiurando, Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Confessio debet fieri parte presente ꝛ recipiente: ad hoc vt inducat plenam probationem.
Confessio est idem quod simul facio.
2 Jusiurandum est affirmatio religiosa quod seruandum est quasi deo teste promiseris.
3 Licet iuramenta tanq3 personalia successores nõ obligẽt tamẽ leditur decus publicũ/si pacta iurata nõ seruent.

a b n Edum per confessionem a seu testes fit probatio/sed et per iusiurandum b:ꝛ ideo de hoc subijcit Joan Mona.Cardinalis.

a 1 PEr confessionem.Que dicitur liquidior probatio per ea que diximus.§.in.c.primo in ver.per confessionẽ de confessis.Et debet * fieri parte p̄sente ꝛ recipiente/ad hoc vt inducat plenam probationem.Cy.in.l.prima.in.vj.q.C.de confes.vbi Saly.in.xv.oppo.ide3 Saly.i.l.iubem⁹.C.de libera.causa:ꝛ in.l.generaliter.in.vj.q.C. de non munera.pecu.probant p.l. fi.ff.de interro.actio.tradit Alex.con.xx.col.j.in causa appellationis vol.iiij.vbi subdit hoc ꝓbari ex significatione vocabuli:q2 confessio est idem ꝙ simul facio:q2 deriuat a faris vel fare fatur/ꝛ dictio cum illi iuncta denotat similitudinem locationis.l.prim.§.primo.ff.de pac.l.consensu in prin.ff.de actioni.ꝛ obligationi.hinc dicit Saly.in.dicta.l. iubemus/non sufficere/ ꝙ testes dicant confessionem fuisse factã parte presente / nisi dicant:ꝛ ea instante/ꝛ petente/seu cõfessionem ipsam acceptante:ideo testis deponẽs ꝙ talis ꝓtulit talia verba p̄sente Titio nõ dicitur probare/ꝙ titius intellexit.l.j.§.fi.ꝛ ibi Bar.ff.de aucto.tuto.qd latius Alex.ibi probat:ideo testimoniũ tanq3 non cõcludens est inualidũ/pro quo faciunt que dico.in.c.j.in verbo maioris de exceptio.

¶De confessione autẽ iudiciali facta parte absente an ꝓsit vide Signorel.de homed.in cõ.xxxiij.q̃ro.ꝓpũs ꝓb⁹.

b 2 ¶Per iusiurandũ.Jusiurandũ enĩ est * affirmatio religiosa/quod seruandũ est/quasi deo teste promiseris:nec maius vinculum ad astringendũ fidem iureiurando maiores artius esse voluerunt/id indicãt leges in.xij.tabulis/indicãt sacra indicãt federa: testaẽ Tulius.in.ij.lib.de offi. vbi subdit de Regulo quẽ nec charitas patrie nec suoꝝ retinuit quin aperte reuerteret ad exq̃sita supplicia/ne trãsgressor esset iuramẽti/ etiam hostibus prestitit:tradit Petrus de ancha.con.cccxvj.in princ.legitur in canone/hinc Antho.de butrio.con.lix.primo aspectu dicit ꝙ licet iura-

3 mentũ * successores non obliget ad piuriũ ex contrauentione/q2 est vinculũ personale/ꝛ sic non transit ad herede3 c.veritatis.§.isto ti.ꝛ ꝙ ibi no.Doct.de quo per Bal.ꝛ alios in auct.sacramenta.C.si aduers.vendi.late p Car.con. cxxxvij.circa finem/ꝛ fuit questio regis de quo etiã late p Domi.in cõsilio.lx.circa dubium/vbi loquitur de successoribus ius a ꝓlatis non a defunctis suscipientibus:vide etiam Alex.consil.lxxj.versi.Alia ratione clarissime:vol.iij. lapus allega.xv. ¶Tamen leditur decus publicũ si pacta iurata non seruentur/ꝛ iuramenta talia fortificant contractus contra successores capi.cum contingat supra hoc titulo. ¶Suadent hec que citat Card.in dic.consi.ꝙ honestum est vt filius in obligationib⁹ spũalib⁹ adimpleat volũtatẽ patris/nõ tamẽ est necessariũ.c.j.§.de spõsali.impuber.ꝛ sic multomin⁹ ĩ successorib⁹ bñficioꝝ ꝓcedit idẽ ĩ singularibus successoribus de vniuersitate dicendũ venit: vt nõ ligẽtur iuramento predecessorum no.Jo.And.in nouella in.c.si sententia de senten.excõica.hoc lib.quem vide in.c.veritatis in fine.§.isto ti.Domi.in con.lxxxiij.col.prima opponitur/vbi discutit de iuramento quõdam prestito ab abbate ꝛ cõuentu/vt ad illud nõ teneantur successores: licet de cõuentu adhuc sint qui iurauerũt/ nõ tamẽ maior pars:quia appellatione cõuentus intelligitur de omnibus vel maiori parte.c.quod sicut.§.de electio.ꝛ.c.primo.§.de his que fiunt a maiori parte cap.Jlla enim que respiciunt animam(de collegio dico singulariũ) extinguntur mortuis omnibus vel maiori parte tunc existẽtium in collegio/ꝛ sic cõsequenter mala fides tunc extinguitur.

¶Et dic obseruãda iuramẽta in forma specifica nõ p equipollẽs.c.ad nostram.j.ꝛ ibi Panor.ꝛ Jo.imola.§.hoc ti.vbi Fely.dicit hanc fore communem pro quo.l.qui per salutem ff.eo.titulo. Probus.

¶Nicolaus Tertius. Cap.j.

COntingit in nonnullis ecclesijs de earum consuetudine obseruari, qđ ipsarum prælati cum primo ad ecclesias ipsas accedunt, vel cum de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur,nec prælati admittuntur, nec canonici aliter recipiũtur in ipsis,nisi iurent statuta, & consuetudines ipsarum ecclesiarum scripta & non scripta inuiolabiliter obseruare.¶Inter laicos etiam in multis ciuitatibus,castris ,& terris, in suis potestatibus,

rectoribus,vel officialibus aſſumendis,conſuetudinis morbus irrepſit,quod poteſtates, rectores, & officiales huiuſmodi ad poteſtarias,rectorias, & officia eadem niſi prius ſeruaturos ſe ſtatuta ipſorum locorum clauſa iurauerint, nullatenus admittantur. ¶Quia vero in ſtatutis ,conſuetudinibuſque ſupra dictis interdum aliqua reperiuntur illicita,ſeu impoſſibilia,vel obuiantia eccleſiaſticæ libertati(ne ſub tali generalitate iurādi,ſic iurantibus peccandi occaſio præbeatur,cū iuramētū nō fuerit,vt eſſet iniquitatis vinculū, inſtitutū)hac generali cōſtitutione animarū periculis obſiſtere cupientes, præcipimus a quibuſcūque ſciētibus cōtineri in prædictis conſuetudinibus,& ſtatutis illicita impoſſibilia,vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia iuramenta huiuſmodi aliquatenus non præſtari. Et talia iuramenta ea intentione facienda,vel facta,vel etiam illicita, vel impoſſibilia,ſeu eccleſiaſticæ libertati obuiantia obſeruentur(cum etiam ſub tali intentione præſtari non poſſint ,abſque diuinæ maieſtatis offenſa(decernimus in huiuſmodi illicitis,impoſſibilibus,ſeu libertati eccleſiaſticæ obuiantibus non ſeruanda,quin potius pro animarum ſalute,ſi ſub forma prædicta,vel ſimili,aliquos ignorantes prædicta illicita,ſeu impoſſibilia,vel libertati eccleſiaſticæ obuiantia iurare contigerit,ad obſeruanda duntaxat licita , poſſibilia , & non obuiantia libertati eccleſiaſticæ iurantium referri debet intentio.

¶Declaramus quoque iuramenta ſub huiuſmodi generalitate qualitercunque,& ſub qualicunque verborum forma præſtita, vel præſtanda ad licita,poſſibilia,& libertati eccleſiaſticæ non obuiantia tantum extendi,ipſoſque iurantes ad alia per præſtationem iuramēti huiuſmodi non teneri.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Poteſtas eſt nomen magiſtratus.
2 Sicut promiſſio illicita non obligat:ſic nec iuramentum ſuper hoc interpoſitum aſtringit.
3 Genus non intelligitur claudere niſi licitum.
4 Inhibitio generalis ſolum illicitum prohibet.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Lex vel poteſtas ſecularis/ſuper iuramento tanq̄ ſuper re ſpirituali diſponere non poteſt.
2 Iuramentum eſt indiuiſibile.
3 Iuramentum non extendit conſenſum: habet tamen vim vt ſuppleat ſolennitatem.
4 Iuramentum vt obliget/quid requiratur.
5 De voto ad iuramentum licite arguitur.

6 In generali confirmatione ſtatutorum:non videntur confirmata ſtatuta que iniuſta ſunt.
7 Iuramentum quod non habet tres comites:non excludit allegationem erroris.
8 Honeſtas(quibuſcunq̄ rebus preferenda) ſemper excepta videtur.
Honor eſt quibuſcunq̄ rebus preferendus.
Verecundum eſt honorem ſuum relinquere inultum.
9 Crudelis eſt qui famam ſuam ſpernit.
10 Depredari deſiderat:qui theſaurum in via publice portat

a Ontingit, Hec decreta. loquitur de iuramento a in genere p̄ſtito. Et primo thema/tam in eccleſiaſticis q̄ ſecularibus pſonis recitat. Secundo §. q̄ vero: illud thema ad contenta ſub genere / tam in ſcientibus q̄ ignorantibus ptractat. Tertio verſic[declaramus]quod intendit ſuper p̄miſſis declarat. Ecce ergo[non ſcripta] referas ſingula ſingulis [poteſtatibus]in vno ſenſu pote-
1 ſtas * eſt nomen magiſtratus ꝛ ſic accipitur hic ꝛ. ff. de ver.ſigni.poteſtatis[vinculum]ſupra eo.quanto.xxij.queſtione.iij.inter cetera ꝛ eſt ſimile.j.de appellationib.cum ſpeciali.§.porro.
2 ¶ Et ſicut * promiſſio illicita non obligat. xxij.queſt.iiij. in malis.j.hoc lib.de regu.iuris in malis promiſſis . ſ. eo.
b intellecto ſic nec iuramentum b ſuper hoc interpoſitum
c aſtringit c.j.hoc lib.de reg.iuris non eſt obligatorius:ꝛ ra
3 tio no.ibi[intentio.] Et eſt ratio/quia genus * non intelli
d gitur claudere niſi licitum d.ff.de conditio.indeb.l. ſi procurator.§.penul.ff.ad exhiben.l. penul.ſ.eo. quintauallis.
4 Sicut inhibitio * generalis ſolum illicita prohibet.infra de ver.ſignifi. ſuper quibuſdam vnde genus. vt infra ſu-
e bijcitur ad licita poſſibilia ꝛ libertati e eccleſie non aduerſa duntaxat extenditur. Joan. Mo. Cardinalis.

a 1 E iuramento.* Super quo lex ſecularis vel poteſtas/ tanq̄ ſuper re ſpirituali diſponere non poteſt not. Hoſtien.ꝛ Jo. And.in.c. queadmodum.ſ.hoc ti.bene facit tex. in.c.venerabilem.ſ.de electio.ꝛ in c.nouit.ſ. de iudic. firmat Arety. in conſilio.xxij. in fine/ diligenter ꝛ mature vbi vide que late tradit de effectu iuramenti. Probus.
b 2 ¶ Juramentū.* Quod eſt indiuiſibile/ adeo ꝙ omiſſio vnius quadrātis vitiat illud Bal. in ca.primo.§.cum autem in ti.de cōtrouer.inueſti. tradit Jo. de Ana.con.vij.col.iij.vide que dicit Maria.Sozi.cōſilio. cxxxvj.col.fina preſtantiſſime doctor/vbi ponit exemplum quomodo dicatur indiuiſibile.
Item quod dicitur continere iuſtitiam/quando non continet quid turpe/vel non tendit ad obſeruantiam peccati q̄ exemplificat Jaſon in conſilio.cxxxij/. col.iiij. preſupponitur vol.iiij. Probus.
c 3 ¶ Aſtringit/Dic in ſimili quod iuramentum non extēdit * conſenſum:habet tamen vim vt ſuppleat ſolennitatem Decius conſilio.ccclxxiiij.in fine in caſu propoſito.
4 ¶ Dic etiam quod iuramentum ad hoc vt obliget * requiruntur duo extrema videlicet perſona iurans ꝛ perſona recipiens videlicet cui iuratur/alias non obligat tex. ꝛ ibi Joannes And.in.c.ſicut el.iij.in fine.ſ.iſto tit. Archi. per eundem tex.in.c.quacunq̄ arte in fine.xxij.q.v.pro hoc videtur in argu.tex.in.c.ad apoſtolicā.ſ.de regula.vbi in voto requiritur vouens ꝛ recipiens ad hoc vt inter eos inducatur obligatio no. Jnno.in.c.porrectum col.fina.eo. titulo vbi de regul.ꝛ Paulus de eleaza.in cle.eos eo.ti. expreſſe dicunt/ꝙ ſi vouēs nō facit votum in manibus illius qui poteſt monaſterium obligare/ non inducitur obligatio : ita
5 dicamus de iuramento:quia de voto* ad iuramentum licite arguitur probat tex.de voto.ſ.in.c.magne verſi.cum igitur/ glo.in.c.fina.xxvij.q.prima.
¶ Dic vlterius videndum que not.de iuramentis per prelatos in ſua receptione preſtandis Domi. in conſi.lxxxiiij. quia iſtud dubium. Probus.
d ¶ Niſi licitum. Vide que in ſimili voluit Alex.in cō. xxxij.

col.fi.opportune/volu.ij.facit quod not.Barto.in.l.j.ff. de
6 his qui sunt sui vel alie.iur.vbi dicit * ꝙ in generali con=firmatione statutorum / non videntur confirmata statuta que iniusta sunt ⁊ Ange. ibi idem dicit:pro hoc adducunt tex.nostrum/vt tradit Dec.in con.538. in fine viso puncto vbi alia adducit.

7 ¶Ulterius dic.in simili iuramentum * quod non habet tres comites / scilicet veritatem / iudiciū ⁊ iustitiam non excludit allegationem erroris ſm Neapoli.decisio.lxxx. nu.vj.fuit magnum dubium quod alias faceret/not. Alex. in con.xvij.col.j.ponderatis his vol.iij.

¶Pro dicto Jo.mo.faciunt que dico.j.hoc titu.in.c.nō solum in ver.canonice/facit etiā quia in quacūqꝫ dispositio=
8 ne ꝗtūcunqꝫ generali * intelligitur semper excepta hone=stas quibuscunqꝫ rebus/quasi dignior anteferenda.

¶Hinc Bal.in.l.quod ex liberta.C.de oper.liber. dicit/ꝙ dñi terrarum non possunt cogere subditas suas vt vadant ad tripudiandum in castro quia ab omni superioritate ius honestatis intelligitur esse exemptum / honor enim rebus quibuslibet est anteferendus.l.iulianus.vbi notat.ff.si q̄s omis.causa testa.quem ad hoc allegat Jason.in.l.repeten=da vbi idem no.per illū tex.C.de institu.⁊ in.l.admonendi. ff.de iureiurando.

¶Hinc tex.in.l.miles.§.socer.ff.de adulter.Uerecundum est honorem suum inultum relinquere/⁊ tex.xij. q. prima.
6 c.nolo/ꝙ is crudelis est * qui famam suam spernit:ideo honor ⁊ honestas habendi sunt precio:vt pari passu cum vi=ta ambulent.l.iusta.ff.de man. vindic.glo.in.§.suspectus de suspectis tuto.institu.

¶Uide que dico in.c.romana de senten.excommunicatio.

¶Et in proposito Guil.Bened.in repe.c.raynuti⁹ in ver. cuidam Petro tradiderunt.nu.lxxiiij.s.de testa.citat.principes ⁊ curiales cogere non posse puellas ciuium virgi=nes/nec cōiugatas ad choreas ⁊ tripudia curie ī quo sit in honestatis suspitio/nec debent eas inuitare ſm Jo.de pla. in.l.finali ne fisc.rē quā vendidit euincat.libro.xj.C.hodie tamen non legimus prout nec auribus percipimus inuitas ad choreas duci quia potius viros incitant ꝗ per eos inuitentur/⁊ ad predam viros inuitant:cum per earū deauratos ⁊ bracteatos vult⁹ depredari desiderent iuxta illud Grego.omelia.xij. depredari * desiderat qui thesaurum in via publice portat.

¶Pro themate vide que citat Maria.Sozi.consilio.clix. col.fina.in presenti cōsultatione. Probus.

e ¶ Libertati ecclesie. Uide que pro hoc citat lapus alleg. xcij.inspeximus ⁊ examinauimus. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. ij.

LIcet mulieres,quę alie=nationibus dotium & do=nationum propter nuptias consentiunt,non con=trauenire proprio iura=mento firmantes, serua=re iuramētum huiusmo=di nonvi,nec dolo prę́stitum de iure canonico teneantur,quia tamen quidam iudices sęculares eas contra pręfatas alie=nationes audiunt,quamuis eis constet legitime de huiusmodi iuramento.

¶Nos animarum periculis obuiare volentes,e=osdem iudices ad seruādum hoc ius canonicum per locorum ordinarios censura ecclesiastica de=cernimus compellendos.

¶ Summarium Domini Ioan=nis Monachi Cardinalis.

1 Judex secularis quod secundum ius canonicum est si nō admittit:per loci ordinarium ad id potest censura cōpel=li ecclesiastica.

Quando interueniunt duo iuramenta/quod seruabitur.

¶Summarium Domini Phi=lippi Probi,

1 Non dicitur periurus qui iusta causa deserit iuramentū.
2 Uerbuꝫ iurauit in quo verificatur.
3 Promisit importat pactum nudum/⁊ etiam stipulationem
Judex ecclesiasticus quare non potest inhibere iudici laico.

1 LIcet mulieres, Judex * secularis quod est secundum ius canonicum non admittit iste per loci ordinarium potest
a ad id censura ecclesiastica cohercer[a] pone igitur[teneātur].s.eodem cum cōtingat. s. hoc lib.de pact.ꝗuis.

b ¶Sed pone mulier dedit dotē:⁊ iurauit [b] se non alienaturam:tendem iurat contrarium vt hic ⁊.s. eo . cum contin=gat:quod iuramentum seruabitur : dic ꝙ primum:quia est licitum/⁊ auget obligationem iuramentum: vt etiam alie=nari non possit/vbi alias posset.Auten.de aliena.§. sanctissimas.col.ix.Unde secundo prestitum aduersum primo est illicitum/⁊ sic non seruandum.s.eodem eam te in fi. ⁊. ca=pitulo intellecto.

¶Sed contra.s.eodem tua nos primo.Solu.ibi est casus conuersus/ quia primo fuit prestitum iuramentū illicitū:⁊ hec prestatio repellit(etiam a beneficio obtēto)vt.d.c.tua

¶Item in.d.decre.tua/iuramentum iure reprobatur : sed hic non:sed aduersitas factorum hec contrarietatem inducebat[audiunt]que tria importat.j.de verb.signifi. querē=
c 2 ti [compellendos] [c] Et sic iudex * ecclesiasticus potest
d animaduertere in secularē vt obseruet [d] iura sua ⁊ sententias.j.titu.proximo.c.ij.Joan.Mona.Cardina.

a COerceri. Alexander consi.clj.viso thema=te suprascripto/⁊ statuto verenensi:volu.vij. late firmat / ꝙ per statutum potest fieri / ꝙ
1 certa de causa iuramentū non seruetur:qr * non dicitur periurus:qui ex causa iusta de=serit iuramentuꝫ.l.fina.ff. qui satisda. cogan. alias ⁊ multas rationes adducit quas videre licet: et hoc in casu episcopus non potest mandare iudici seculari quod faceret tale iuramentum contra statutum prestitum serua=ri:ratio quia episcopus non potest ampliare iurisditioneꝫ secularem vltra formam statutoruꝫ:vnde posset iudex secularis respondere episcopo/nequeo adimplere quod iubes: quia non habeo iurisditionem secularem vltra formam sta=tutorum arg.l.ij.ff.de offi.procons.⁊.l.ad res.ff.de edil.edicto facit qd'in simili notat idē Alex.con.iij.nu.x.volu.ij.in causa/ quod non valet constitutio synodalis disponens/ quod ad probandū quem esse vsurariuꝫ manifestū:sufficiat probare per solam famam vel,per vnum testem/vel per indicia pro cuius comprobatione adducit dictum Bald.in.l. si non speciali ad finem.C.de testa.ꝙ non valet statutum disponens ꝙ credatur testibus malam rationem dicti sui reddentibus. Probus.

b 2 ¶Jurauit.Quod verbum * ex suo significato verificatur in iuramento verbaliter prestito:⁊ etiam in iuramento pre=stito ad sacra dei euangelia/manu tactis scripturis : cum vtroqꝫ casu sit verum dicere eum iurasse:ideo si secundum formam statuti iurari debeat ad sancta dei euāgelia manu tactis scripturis presumi debet solennitas/ sicut diximus
3 de verbo promisit * prolato in scriptura:quia est aptum ex sui significato importare nudum pactum/ ⁊ etiam stipula=tionem no.Jo.Jmol.consilio.lxxxvj.quod alijs iuribus cō=probat idē Jmol.in consil.cij.nu.vij.in causa vertente/vbi subdit secus fore quando verbum promisit profertur a te=ste no.in.l.prima.C.de vsur.quia tunc non probat stipula=tionem sed pactum nudum:quod actionem non parit.l. iu=risgentium.§.sed cum nulla.ff.de pac. Probus.

c ¶Compellendos.Unum modum compulsionis habes vi=delicet per multam de qua Alex.in consilio.xxxv.viso the=mate/⁊ dubijs /vol.ij. Probus.

d ¶Ut obseruet.Facit contra istud quod notant Neapoli. decisio.xxx.nu.iij.fuit dubitatum/post Bal.in.le. prima in

4 fine. C. quomodo & quando iudex q̃d * non potest iudex ecclesiasticus inhibere iudici seculari/ quia iudex secularis non habet iurisditionem ab ecclesiastico: & sic succedit regula q̃ par in parem non habet imperium de electio. c. innotuit & ff. ad trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. Io. mo. & ibi dicitur per nos in. c. ij. de preben. li. que nota quia galli sunt huius voti: & in hoc cõueniũt cum Neapoli. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

CVm in positiõibus super electionis tuę negotio post iuramentum in causa præstitum a te datis, seu responsionibus, quas ad positiões tui aduersarij fecisse digno sceris, reperiatur contrarietas manifesta, tibi tanquam periuro (nisi iusta causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit. Idem fiet si (te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habẽte, seu non reuocante) positiones aut responsiones huiusmodi cõtrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Multa impediunt que non deiiciunt periurium.
2 Contrarietas manifesta que dicatur.
3 Ea que fiunt in contextu iudiciario sunt coniuncta.
4 In facto alieno est tollerabilis error.
5 Quis agendo consequitur ius agendi: & quis non agendo ius amittit
6 Antiqua crimina & nata post electionẽ repellunt electos.
7 Paria sunt quod quis faciat vel mandet.
8 Quod facit meus procurator me sciente & non reclamante/ perinde est acsi mandassem.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Lex vel statutum nunq̃ tollit probationem que per rei euidentiam fit.
2 Confessio quando possit reuocari incontinenti vide hic.
3 Exceptio dominij non admittitur quando agitur possessorio recuperande.
4 Quando admittatur probatio: contra presumptionem iuris & de iure.
5 Ponens/ dicitur fateri contenta in positionibus.

CVm in positionibus, Primo tangit de electo ponẽte vel respondente aduersa. Secundo versi. [idem] de procuratore electi ipso electo mãdante seu scientia & non reuocante premissa faciente.

1 ¶ Pone igitur [tue] siue agatur de beneficio obtinẽdo vel obtento. Quia licet * multa impediant que non deiiciũt periurium: tamen ex quo cõstat semper deiicit supra eodẽ. tua nos/ & c. peruenit [manifesta.]
2 ¶ Sed que dicetur contrarietas * manifesta/ dic euidens
a a seu notoria. li. hoc lib. de ver. significa. cõstitutionẽ. Sed si responsio aduersa/ vel positio aduersa sit euidenter contraria alteri/ diuersis temporibus/ nunquid adhuc reputabitur contrarietas: videtur q̃ non. ff. de dam. infecto si finita. §. si quis stipulaturus.

3 ¶ Dic contra q̃ * ea que fiunt in contextu iudiciario/ sunt cõiũcta/ & sic nõ est ordo prioritatis & posterioritatis. ff. de pecul. lega. l. quidã: vnde licet sit prius & posterius in actis, tamẽ cause concurrunt. ff. de procura. l. de peculio legato [excu-
b set] vt quia icõtinenti b se correxit. s. de testib. cog. preterea: vel excusatur pro eo q̃ vnum dictum potest multipliciter intelligi. li. de accusa. cum dilecti. §. primo & vlti. vel quia vult probare se errasse/ saltem in altero de contra
4 rijs: presertim si in facto alieno consistit: in quo est * tollerabilis error. ff. pro suo. l. fina. & li. de pigno. significante [debebit] nec propter hoc adiudicabitur competitori. s. de re-
5 scrip. olim/ & hic nata q̃ sicut * quis agendo ius consequitur agendi. ff. de pigno. actio. l. si rem. §. vltimo. Si quis nõ
6 agendo ius agendi admittit vt hic. Nec mirum quia * nedum antiqua crimina ante electionem perpetrata repellũt electos. s. de tempo. ordina. quesitũ sed etiã nata post s. de hoc lib. de electio. vt circa. §. nisi/ nec miruz/ q̃ res deuenit ad sui complexionem ad statum in quo non potuit habere efficax exordium. ff. de seruitu. pro parte.

¶ Est tamen verum regulariter/ q̃ tempus confirmationis petite est considerandum. s. de electio. dudum. j. & ij. Emergentia tamen postmodum possunt cõsiderari/ vt p̃dixi [idem fiet] vt electo imponatur silentium [site] & c. [mã
7 dante] sunt * paria/ q̃ quis faciat/ vel mandet. li. hoc libro de reg. iur. qui facit. & li. de senten. excõica. mulieres. §. vlt.
8 [sciente] quia * quod facit meus procurator me sciente &
c d non, reuocante c perinde d est acsi mandassem. s. de offi. de lega. cum olim. ij. q. prima. votum. Io. mo. Cardi.

a DIc euidens. Euidens multũ dicitur operari in iure nostro. Primo
1 quia * nunq̃ lex seu statutũ tollit probationem que per rei euidẽtiam fit. Bal. in rub. de proba. col. j. sequitur Alex. con. 186. nu. 13. visis subtilissimis/ volu. ij. quod nota pro his que dicũtur in apostilla seq. in ver. incontinenti.

¶ Bene tamẽ tollit exceptionẽ/ q̃ stipulatio est facta sine causa notat Alex. in col. iiij. col. pe. vol. j. Probus.

b ¶ Incõtinenti se correxit. Uide que in proposito citat Alex. con. xcij. nu. ix. versi. hoc etiam fatetur/ viso & opportu-
2 ne/ vol. v. Quia licet confessio * reuocari possit incontinenti (etiam non docto de errore) illud intelligitur esse verum quando reuocatur anteq̃ confessio sit redacta in actis seu scriptis/ quod sentit glo. hic in ver. reuertitur & in. c. apud misericordem. xxxij. q. prima: quod comprobat Panor. in. c. preterea nu. iiij. s. de testib. cogen. imo etiam confessio nunq̃ potest reuocari/ postq̃ fuit acceptata a parte aduersa non probato errore/ Bal. in. l. Gallus. §. primo. ff. de liber. & posthu. arg. l. sicut. C. de actio. & obliga. firmat & optime idẽ Alex. in con. xc. col. j. fere omnis vis/ vol. primo.

¶ Et pro intento vide que late tradit Alex. in cõ. lxxj. clarissime/ vol. iij. quibus adde que notat idem Alexan. in cõsilio. lxxvij. nu. xvij. in causa & lite/ vol. ij. Quod licet inducta sit specialitas quando petitur executio trium sententiarum conformium non possit opponi exceptio nullitatis/ vt impediatur ipsa executio clc. prima de re iudic. tamen si vna vel due tantum fuerint late que transiuerũt in rem iudicatam non procedit illud/ si reus coram executore infra breuem dilationem offerat se de nullitate probaturum seu incontinenti/ vt pote per acta processus: quia hec probatio nunq̃ tollitur cum resultet per rei euidentiam/ idem Alexand. in consilio. clxxxvj. numero. xij. visis subtilissimis eo. vol. secundo.

¶ Ista comproba quo ad probationẽ incõtinenti/ per ea q̃ tradit Decius con. xlvj. nu. iiij. bene & consulte/ & subdit ibi d. consilio. lxxvij. col. finali. Idem Alexand. alium casum in quo militat propositio nullitatis: vt quando est opposita & probata: & sic si petens executionem passus est probari exceptionem & nullitatem: quia tunc semper debet pronunciari super nullitate & impeditur executio/ prout dixi-
3 mus. Quod licet * contra agentem possessorio recuperande non admittatur exceptio dñij. l. si quis ad se fundum. C. ad. l. Iul. de vi & l. si maritus. C. de dona. inter vir. & vxo. tñ si exceptio dñij fuit opposita & probata/ & sic actor passus est eã probari/ & sup ea discutierit/ sup dñio & petitorio est pronũciãdum: & impedietur restitutio possessionis. c. j. de restitu.

spolia. Bar. in. d. l. si quis ad se/ & in. l. naturaliter. §. nihil cō
4 mune. ff. de acquir. poss. Istud cōprobatur/ q2 * licet cōtra
p̄sumptionē iuris/ & de iure nō admittaī ꝓbatio in cōtra-
riū/ no. in. l. fina. C. arb. tutel. & in. l. antique. C. ad velleia. tñ
fallit nisi parte nō resistēte fuerint facte ꝓbationes in cō-
trariū. ¶ De oblatione ꝓbationis incōtinēti/ vide q̄ tra-
dit Alex. cōsi. xcv. nu. vij. visis ꝓcessibus/ volu. ij. ¶ Et ꝓ
themate attēde ad vnū qđ citat idē Alex. cōsi. cxxij. versi.
secus si nō viso ꝓcessu: volu. ij. ꝙ ea q̄ dicta sunt in p̄fatio-
nibus cōtractus/ intelligūtur repetita in sequenti cōtra-
ctu/ si incōtinēti fuerit subsequutus. l. Itē q2 in fine/ cū ibi
not. per Docto. ff. de pact. Probus.

c ¶ Nō reuocāte. Intentū Ioā. Mona. vide late cōprobatū
ꝑ Alex. cōsi. 84. sup cōsultatione/ in prin. volu. v. & Neapo.
decisio. 82. dubitatur an dñs nauis. Probus.

d 5 ¶ Perinde. Et sic habes quod * ponens / vel alius/ dicit
fateri contenta in positionibus vt hic/ Bart. in. l. ij. §. quod
obseruari/ col. iiij. C. de iura. calū. & Bal. in. l. sicut/ circa fi-
nem. C. de repudien. heredi. facit tex. in. l. cū preciū. C. de li
bera. causa Decius cōsi. 252. col. 2. Agitur causa. Alex. in
cōsi. 71. Clarissime/ volu. iij. quē vide ꝓ intēto Ioā. Mon.
in cōsi. 157. nu. 13. viso instrumēto/ volu. ij. Probus.

¶ De exceptionibus [a]. Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1. Omnis exceptio fūdatur super equitate & fauore que de-betur excipienti.
2. Statutum dictans ꝙ nulla exceptio possit opponi contra instrumentum.
3. Rei sepe excluduntur ab exceptionibus.
4. Aliud est negare/ & aliud excipere.
5. Per statutum/ non excluditur solutionis exceptio.
5. Statutū dictās ꝙ nulle exceptiōes admittātur: venit in-telligendū de exceptionibus friuolis: nō de legitimis.
6. Exceptio surgens ex defectu iurisditionis: est multū pri-uilegiata.

b Ictum est de armis actorū: nunc sequitur de armis reorū/ vt pote de exceptionibus [b]: per quas nonnunq̄ intentum actorum differtur/ tollitur/ seu minuitur. ff. de exceptio. l. ij. iiij. q. iiij. capi. primo. Ioan. Mona. Cardi.

a 1 E exceptionibus, Dic ꝙ omnis * exceptio fundatur super equitate & fauore que debetur excipienti in sti. eo. in princi. ibi iniquū. Cardi. consilio. xlix. hinc est ꝙ si statuto dicatur ꝙ nulla alia exceptio a solutione vel simili / non possit opponi: intelligitur stricte / per ea que tradit Alexā. in consilio. lvj. col. iij. viso processu/ volu. ij. dico in sequenti apostil. ¶ Ultra que attende ad ea que idem Alex. tradit in consi. cxix. col. ij. viso ꝓcessu/ volu. j. Quod
2 statutū disponēs * ꝙ instrumentū habeat executionē paratā/ quodq3 cōtra illud nō possit opponi exceptio: semper intelligiī dūmodo cōtract9 cōditio sit adipleta/ vt late dicit Bal. in. l. si causam. C. de execut. rei iudi. Imol. in. l. fina. ff. de acqr. poss. Bar. in. l. etiā. C. de execu. rei iudic. ad idē qđ no. Bal. in. l. ex p̄dijs. C. de euictio. vbi dicit/ ꝙ si statutū disponit/ ꝙ cōtra instrumētū cōfessionatū nō possit opponi aliqua exceptio: tñ poterit opponi exceptio rei nō tradite/ vel nō libere tradite: si exceptio ꝓueniat ex instrumēto/ allegat notata ꝑ Bar. in. l. eū qui ita. §. q̄ ita. ff. de verb. oblig. facit etiā qđ no. idē Bal. i autē. p̄sente. C. de fideius. ꝙ si cōtra executionē instrumēti cōfessionati nō potest opponi ex forma statuti aliqua defensio/ modo fideiussor cōnuētus ex instrumēto cōfessionato petit iura sibi cedi/ nunqđ talis defensio admittetur: & concludit ꝙ sic/ q2 quando defensio venit ex eadem causa/ & inest/ & procedit ex eodē fonte/ seu instrumento a quo procedit petitio/ tunc semper potest opponi per not. per Bart. in. l. peremptorias. C. senten. rescin. non posse. & in. l. j. ff. de iur. & facti igno. Fulgo. & Paul. de castro in. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiurā. Alex. in. l. custodias. ff. de publi. iudic. Probus.

b 3 ¶ Exceptionibus. A quibus sepe rei excludūtur * ꝑ statutum/ stilū/ aut alias ob cōtumaciā vel defectū excipiēdi: nō tñ excludūtur a negatione/ q2 aliud est negare & aliud est excipere. l. si quidē. C. de exceptio. citat Barba. in. c. mādatum nu. lxxj. ā. de rescrip. quod nota pro stilo curie laicalis Bitur. vbi quando quis excluditur ab exceptionibus: semper remanet reo sola negatio.
4 ¶ Item nō excluditur * ꝑ statutū exceptio solutionis / vt pote si dicatur per statutū precise ꝙ cōtra instrumentū nulla exceptio opponatur: tñ exceptio solutionis excluditur: Angel. in. l. 2. nō tantū. §. quod si pro emptore. ff. de petitio. heredita. videtur enim hec exceptio fauorabilis / vt semel exactum iterum non exigatur regula iuris est trita.
¶ Istud firmat Alex. con. cxiij. nu. vij. & viij. viso themate
5 vol. v. vbi subdit ꝙ si statutum * disponat ꝙ nulle exceptiones admittantur: intelligitur de friuolis/ non de legitimis ꝑ id qđ habeī in. c. ex pte. ā. de off. delega. & in. l. si mihi me uia de lega. iij. ꝯcordat dictum Ioan. And. in addi. ad specul. in tit. de executio. sñie. §. fi. versi. xvj. in fi. post Guido. đ susan. quē ibi refert/ ꝓ quo vide q̄ tradit Alex. in consi. cvj. nu. xxvj. viso themate anteposito/ vol. iij. Qđ q̄n denegaī appellatio vel aliud simile remediū: nō intelligiī denegari vbi euidenter & notorie cōstat de iniustitia: no. Bal. in. l. prima in ver. deinde q̄ro. C. si de momē. posses. fuer. appel. & in l. cōsentaneū versi. q̄ro nūquid a tali. C. quō & q̄n iudex: faciūt notata ꝑ eūdē in. l. fina. C. de ord. cog. & in. l. j. C. ne liceat tertio ꝓuo. & Io. de Imol. in. l. đ pupillo. §. qui op9 in fine. ff. de no. oper. nūcia. & in. l. si expressuz. ff. de appel. in qui b9 locis d2/ ꝙ q̄n sunt tres sñie cōformes: l3 nō possint (ad impediēdū earū executionē) opponi de nullitate earū vt in cle. pri. đ re iudica. fallit tñ si notorie ꝯstaret de nullitate/ vt etiā tenuit Roma. in. l. si vero. §. de viro in. xxxij. fallen. ff. solu. matri. & in. l. de vrbe de fer. ff.
6 ¶ Intellige maxime * de nullitate surgēte ex defectu iurisditonis/ glo. cōmuniter reputata singu. in cle. vnica. & in gl. fina. de sequestra. possessio. & fructuū Calca. in cō. cxvij. casus: istud late ꝯprobat idē Alex. in cō. lxxvij. nu. xij. in causa & lite/ vol. ij. vbi subdit id ꝓbū/ etiā si vtaī his ꝟbis gñalib9 & vniuersalib9 nulla exceptio possit opponi vel nulla exceptio nullitatis admittaī. ¶ Ratio q2 l3 p̄sumaī ꝓ iudicib9 publicis/ nō tñ ꝓ priuatis: alias sequereī absurduz/ ꝙ q̄s pōt ꝓcurare habere tres sñias a trib9 priuatis ꝑsonis nullā iurisditionē habētibus: & hoc modo reiecta omni exceptione nullitatis iudicātis obtineret excep. sñie ꝯtra mētē iuris. ¶ Uide q̄ in ꝓposito tradit de arbitris Dec. cō. 499. nu. xiij. i cā q̄ papiani & Rap. Cuma. in cō. vij. Prob9.

Innoc. Quart. in cōc. Lugd. Cap. j.

Pia consyderatione statuit mater ecclesia, qđ maioris excōmunicationis exceptio in quacunque parte iudiciorū opposita lites differat, & repellat agentes, vt ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, & communionis periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excommunicati dum a communibus actibus excluduntur rubore suffusi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum facilius inclinentur, sed hominum succrescēte malitia, quod prouisum est ad remedium tendit ad noxam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, cōtingit interdum differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis, proinde quia morbus iste quasi communis irrepsit, dignum duximus communem adhibere medelam.

¶ Si quis igitur excōmunicationē opponit, speciem illius & nomen excommunicatoris exprimat. sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierū spatium (die in quo proponitur minime computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probauerit iudex in causa procedere non omittat, reū in expēsis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit (præhabita taxatione) condēnans. ¶ Si vero postmodum instantia durante iudicij & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione vel alia excipiatur iterum, probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiā obtinere, his quæ præcesserūt nihilominus in suo robore duraturis. Prouiso quod vltra duas vices hæc nō opponatur exceptio, præterquā si excōmunicatio noua emerserit, vel euidens & prompta probatio superuenerit de antiqua.

¶ Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet, sed sentētia quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit, Eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus sit publice, & hoc iudex nouerit, quandocunque, & si de hoc reus non excipiat, iudex ex officio suo actorem repellere non postponat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Maior excommunicatio/a communione hominū separat: & minor a sacramentis duntaxat.
2 De dilatoria exceptiōe/& negotio principali/ simul & semel cognosci non potest.
3 Excommunicatus in causa appellationis: non repellitur ab agendo.
4 Appellatio extraiudicialis: dicitur prouocatio ad causam.
Que dicatur appellatio/ habere aliquid de iudiciali appellatione vide hic.
5 Spiritualia excommunicati acquirere non possunt: etiam extra iudicium: quia nec capaces eorum sunt.
6 Vexatio dat intellectum.
7 Non sufficit in genere proponere/quādo species illius generis non habet effectum propositionis: secus si quelibet species sufficeret.
Auferenda est materia euagandi.
8 Nomen excommunicatoris est exprimendum: vtrum excōmunicator sit canon/vel iudex.
9 Que habent eundem effectum: non debent diuersis mensuris metiri.
Terminus in tex. positus/an prorogari possit a iudice.
10 Quando stat per iudicem vel maliciam aduersarij/ quominus fiat probatio an debeat imputari.
11 Decem dies dati ad appellandum computantur ab hora prolationis sententie.
Verbum infra/an intelligatur inclusiue/vel exclusiue.
12 Reus excipiendo actor est.
13 Excommunicationis exceptio/quando proponitur contra iudicem quis cognoscit.
Primo dicto testis magis creditur/q̄ secundo.
Attestationibus publicatis: nō debent testes super eisdē capitulis produci: propter timorem subornationis.
14 Executor merus/debet admittere exceptionem excommunicationis: alias appellari potest.
Multe exceptiones hic contente proponūtur coram mero executore.
15 Exceptiones rationabiles debent admitti quantuncunq; precise scribatur.
16 Iudex ex officio publice repellit nō occulte excōicatum.
Iudex potest supplere de iure & de notorio facto: non de occulto.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Aduocatus sit catus qn̄ pponit excōicatiōis exceptionē.
Absolutio excommunicationis dupliciter petitur.
Absolutio non probat quem excommunicatum.
2 In materia probationis verba accipiuntur secundum subiectam materiam.
Minor etas duobus modis intelligi potest vt hic.
3 Probatio consanguinitatis fiat per gradus.
4 Interpretatio fit contra probantem.
Probatio sit concludens/vt ex ea iudex possit habere veram probationem in nullo ambiguam.
5 Qui vitio suo incidit in paupertatē/nō est testis idoneus.
6 Quilibꝫ presumit idoneus in morib9 nō in facultatibus.
7 Vsuraria qualitas probetur.
8 Qualitas quando est causa alicuius effectus pūctualiter debet probari.
9 Non sufficit probare contractum sed oportet probare ita conclusum.
10 Probatio q fuit contractum matrimonium/ non concludit q de presenti.
11 Maior in dubio videtur recipi pro maiore natu seu etate/ si ratio subiecte materie in aliam non suadet interpretationem.
12 Excōicatus minori excōmunicatione prohibetur eligi.
13 Duntaxat est dictio taxatiua/prout dictio tantum.
14 Dilatoria exceptio superueniens reo (etiam lite contestata) eidem prodest.
15 Omissio pbationis exceptiōis dilatorie est leuis p̄iudicij.
Restitutio non datur pro modico.
Procurator in causis criminalibus non admittitur.
16 Exceptio tua non interest impedit litis ingressum.
17 Scriptura ad quem fit relatio/est exhibenda.
18 Exceptio tua non interest/ opponitur post litem contestatam/non autem exceptio excussionis.
19 Excommunicatus legis remedio non vtitur.
20 An in beneficialibus sit licitum redimere vexationem.
21 Exceptiones ex equitate canonum descendētes: debet iudex secularis admittere.
22 Natura exceptionis est perpetua non actionis.
23 Mora non purgatur post terminum iuris elapsum.
24 Quando alter ex litigātibus per subterfugia causam protelat non currit instantia alteri in quo culpa cessat.
25 Quando lex vel canon statuit certum tempus/non potest reddi ratio.
26 Exceptio excommunicationis obstat huic qui opponit exceptionem compensationis.
27 Quando stat per iudicē quominus causa terminetur/non currunt tempora.
28 Lapsus momenti facit transire sententiam in rē iudicatā.
29 Quando lex vel statutum vtitur hoc verbo/ ab hinc tempus currit de momento in momentum.
30 Tempus appellandi currit de momento in momentum.
31 Post decem dies nō appellatur etiā consentiente parte.
32 Statutio termini simpliciter facta intelligitur currere de momento in momentum temporis.
33 Vsq; an stet inclusiue vel exclusiue.
34 Actor dicitur qui prius mouit litem.
35 Error iuris quandoq; excusat.
36 Quando primum iuramentum licitum est contrarium secundo/secundum non ligat.
37 Non solennis publicatio testium nō impedit nouam testiū productionem.
38 Expedit iudici cuncta rimari.
39 Repetitio testis quando fit.
40 Que pertinent ad iudicis officium: licet non interuenerit cause cognitio.
Vltima voluntas est ambulatoria vsq; ad mortem.
Publicatio testium/quomodo debeat fieri.
41 Publicatio attestationū videtur terminus exclusiuus productionis testium.
42 Paria sunt non probare vel infra terminum non probare.
43 Statutum loquēs q nulla exceptio admittatur: intelligitur si fuerit proposita per partem/secus si per tertium.

44 Exceptio solutionis/semper potest opponi.
45 Sententia remissionis/dicitur interlocutoria/ habens vim diffinitiue.
46 In curia Romana nunq̄ fit remissio.
Curia Romana est sicut infernus/vel sicut paradisus.
47 Judex quando non potest supplere.
48 Sententia lata contra notorium facti est nulla.
49 In beneficialibus iudex ex officio procedit.
50 Judex supplet ea que sunt de consuetudine/ ꝛ stilo/ ac de iure iudex repellit ex officio eum/ quem actione carere videt.
51 Notoriū releuat ab onere ꝓbandi/non proponendi.
52 In notorio iudex potius dicitur procedere exequendo q̄ sententiando.
In notorio non exigitur cause cognitio/ nec sententie solennitas.
53 Quando lex vnū presupponit/ꝛ aliud decidit/non habet locum decisio:nisi probetur presuppositum.
Paria sunt aliquid non allegare/ vel solo verbo allegare/ actualiter non probando.
54 Notorium si negetur debet probari/si non sit notorium facti permanentis.
55 Notorium dicitur vt hic.
56 Ea que sunt facti momentanei/ possunt trāsire in notoriū.
57 Presumptio non excludit allegationem.
58 Ex possessione quis presumitur dn̄s.
59 In notoria consuetudine/iudex supplere potest.
60 Notoriū facit cessare discussionem principalis debitoris.
61 In notorijs ordo est/ordinem non seruare.

Pia. Hec decretalis loquitur de exceptiōe excōicationis ꝓposita in modū dilatorie. Et primo ponitur ad dicenda ꝓhemiū. Secundo. §. si quis] statuitur de excōicatione differente iudiciū in quo bis potest proponi dicta exceptio/ꝛ tertio ex causa. Tertio. §. sed si post] statuitur de excōicatione differente iudicatum seu executionē iudicati/ꝛ in fine ꝓsi. Eo tñ] respōdetur tacite questioni [eccl̄ia]. s̄. eo. exceptionū [maioris [a]] q̄ * a cōione hoim separat: sed minor [b] a sacramētis dūtaxat [c]. j. de cler. excō. mini. si celebrat. s̄. eo. a nobis [opposita] cōtra agentez. ¶ Et excōicatio ista qn̄q; oppōitur in vim dilatorie vt hic/ ꝛ qn̄q; in vim peremptorie. s̄. de eta. ꝛ quali. cū bone. s̄. de electio. cū inter. §. vlti. [differat] postq̄ de ipsa cōstat/ ꝛ q̄diu de ea cognoscitur. ¶ Quia de dilatoria [d] * exceptione/ ꝛ negocio principali simul ꝛ semel cognosci nō potest. s̄. de iudic. exhibita [agētes] nō dicit defendētes. Nā est licitū q; excōicatus se defendat. s̄. eo. cū inter priorē/ꝛ. c. dilecte/ ꝛ. c. significauerūt: ꝛ dic agētes in causa principali. Naz in causa * appellationis excōicatus nō repellit/ etiaz ab alio iudice. s̄. eo. cū venerabilem: qd̄ est verū in appellatione iudiciali.
¶ Quid de extraiudiciali no. Inno. [e] ꝑ ꝛ cōtra. s̄. eo. cū inter priorē/ꝛ. s̄. de maio. ꝛ obediē. dilecti/ quas opiniōes sic cōcordo. ¶ Aut appellatio est mere extraiudicialis/vt. s̄. de elect. cū nobis oli/ꝛ. j. de appel. bone/ꝛ tūc dico/q; * hec appellatio est ꝓuocatio dūtaxat ad cām. j. de appel. cuz sit Romana. §. j. ꝛ sic appellās bn̄ repellit [f] ab agēdo p exceptionē excōicatiōis. ¶ Aut appellatio nō est mere extraiudicialis/ sʒ habet de iudiciali aliqd qd̄ impugnat vt de facto nedū ptis sʒ potestatis/vt si tu executor ꝓuidisti de beneficio/ qd̄ dico meū/vel mihi debitū/vel tu executor legitimas exceptiōes corā te ꝓpositas nō admittas/dicēdo te non hr̄e necesse partē assumere iudicis/ vt notat Inno. s̄. de ꝑ̄sump. dudū: ꝛ appellat ꝓpter hoc talis appellationis ꝓsequutio: nō impedit [g] p obiectū exceptiōis excōicationis: nec dʒ hic appellās esse deterioris cōditiōis/qui q̄ cito potuit/ꝛ qualiter potuit sibi ꝓuidit ille q̄ in iudicio fuit/ nec temeritas ꝑ̄sidētis debet isti obesse[vt ex hoc] hic assignat plures ratiōes dicti ꝑcedētis[reprimat.] Et ꝓpter hoc solū hec sentētia est ferēda. xj. q. iij. certū/ꝛ. c. nemo episcopoꝝ. ¶ Nā quos diuinus timor a malo nō reuocat ꝛc. s̄. de elect. cū in cūctis. §. penul. [excludūtur] nedū in iudicijs/sʒ etiā extraiudicia q̄tūcūq; agat de vtilitate coīūdē tēporali/vt sicut inter homies cōuersent/hominū careant suffragijs tp̄alibus. C. de apost. hi qui sanctā. ¶ Et certū est * q; sp̄ualia excōicati acq̄rere nō possunt: (etiam extra iudicium) quia nec capaces sunt eorum. s̄. de etate ꝛ qualita. cum bone. j. de cler. excom. ministr. postulastis. j. de excessib. prela. tanta. [humilitatis.]
¶ Quia sola vexatio [h] dabit intellectū [malitia] que succrescit. xij. q. prima omnis etas[noxā] .i. delictū. s̄. de trāsla. epi: inter corporalia. §. sed nec [ecclesiasticis] potest etiaz pro alijs promulgari. s̄. de iudic. nouit[differri] Contra iura iubentia finem imponi controuersijs. s̄. de dolo ꝛ contuma. finem. ff. si cer. peta. quidā [laboribus] qui sunt vitandi. j. de appella. vt debitus [irrepsit] .i. latenter inualuit. C. de episco. ꝛ cler. repetita ꝛ. ff. de constitu. pecu. l. qui autē. §. j. [medelam] id est constitutionem generalem [si quis] idest si qua. ff. de ver. signif. l. prima [opponit] in quacūq; parte iudicij ꝛ coram quocunq; iudice ecclesiastico/vel seculari [i] vt in modū dilatorie [illius] quia vna species repellit ab agēdo alia non. Unde nota/nō sufficere * in genere proponere quādo quelibet species illius generis non habet effectum propositionis: tunc enim nō est admittenda propositio/nec valet propositi probatio: vt hic ꝛ. s̄. de proba. in presentia: secus si quelibet species sufficeret. ff. de peti. hered. l. item veniūt. §. ille a quo. ff. de admi. tuto. quidā decedens. §. vlt. [exprimat] vt auferatur vagandi materia/ vt. ff. de iniur. ꝑ tor respon. primo/ꝛ. §. quod autem ꝛ. ff. de dolo si ex dolo. §. vlti. ꝛ. l. sequen.
¶ Et dic exprimendū nomen * excōmunicatoris: vtrum excōmunicator sit canon vel iudex ad speciem descendendo/ ꝛ sententia excommunicationis quedam est iuris quedam hominis[eam rem] id est excōmunicationē [notionem]. C. de probatio. l. sciant [octo [k]] simile. j. hoc lib. de senten. excom. solet. §. in prima. Et si probationes nō habeat paratas taceat. xj. q. ij. si tantum ꝛ. c. placuit.
¶ Sed quare non dantur hic. xv. dies vt. s̄. hoc lib. de restitu. spolia. frequens. Sol. de spoliatione de qua ibi agitur non cōsueuit fieri instrumentū/sed de excōmunicatione saltem hominis/secus est. j. hoc lib. de senten. excommunica. cum medicinalis.
¶ Et sic breuior terminus datur in probatione excōmunicationis [l] quia de ipsa facilius constare potest arg. ff. de pignor. contrahitur in fine.
¶ Et excōmunicatio probat p literas. s̄. de proba. post cessionem. Quare igitur nō datur prolixius tempus in excōmunicatione canonis/cum de ea non fiat scriptura.
¶ Sol. ista duo in hoc casu * habent eundem effectum / et ideo diuersis mensuris temporum non debuerunt metiri: ꝛ nullum fit preiudicium actori in principali.
¶ Sed quid si excōmunicatio proponatur in curia/ dic idē arg. j. de priuileg. cum olim essemus. §. j.
¶ Sed nūquid * iste terminus poterit ꝓrogari a iudice/ ꝛ abbreuiari dic q; sic [m] ex causa. ff. de re iudi. l. ij. Et intelligo hūc terminū quādo ꝓponit excōmunicatio in modū dilatorie: secus si in vim peremptorie.
¶ Sed quid si stetit p iudicē [n] */vel malitiā aduersarij/ q; excipiens ꝓbare non potuit [o] exceptionē. j. octo dies nunquid subuenietur excipiēti: dic q; sic [p]. j. de re iudi. cū Bertoldus ꝛ. j. de appellatio. ex ratione [cōputato] simile in. d. capitulo frequens. §. sed si in ciuilibus. ff. si quis cautio. l. j.
¶ Secus in decem diebus * qui dantur ad appellandum i qb9 oputat [q] ab hora [r] ꝓbatiōis/siue. j. d re iud. qd̄ ad cōsultationē. ¶ Sʒ nūqd in. viij. die poterit exceptio ꝓbari cum hic dicat. j. et hoc est querere vtrum verbum. j. teneatur inclusiue vel exclusiue/ꝛ dic q; inclusiue: nam maritus accusat infra. lx. dies. ff. de adult. l. miles. §. sexaginta/ꝛ. l. is cuius. §. ex senatus: ꝛ tñ sexagesimus dies cōputatur. ff. d adult. pater. §. lx. Simile in bonorū possessione. ff. de successo. edict. l. j. quod diximus simile de ver. obliga. qui ante calēdas/ꝛ similis questio est in verbo vsq;/ad quod etiā tenetur inclusiue [s]. ff. de lega. iij. l. patronus. §. Sempronio [apertissimis] .i. indubitatis ꝛ claris. C. de proba. sciant. ij. q. viij. quisquis [documētis] .i. testibus vel instrumentis. j. de testib. cogen. peruenit. ff. de fide instru. l. prima [Quod] id est quam exceptionem sic propositam non probauerit aliquo modo vel clare vt premissi [non omittat.]
¶ Sed quid si hec exceptio non proponatur contra actorem: sed iudicem ordinarium: quis de hoc cognoscet: dic q; superior istius iudicis. Quia * reus excipiēdo: actor [t] est de exceptio. l. prima. Et sic sequitur forum rei. supra de foro competen. cum sit generale. Innocentius videtur notare contra supra de offic. delegat. cum super circa finem magne glos.
¶ Si vero sit delegatus sedis ap̄lice/ tūc dico arbitros eligendos arg. s̄. hoc libro. de offi. delega. si contra ꝛ cap. ab arbitris/ne plus debito iurisditio valeat impediri [reum] excipientem/in probatione deficientem/ꝛ de his expen. est

notatum.§.hoc libro de rescrip.statutum.§.insuper[actori] originaliter[illis dieb9].i.a tẽpore quo fuit pposita exceptio/quousq; pcedat in principali.§.de pcur.auditis.§.de dolo & ptuma.cũ dilecti in fine[docuerit] pprio iuramẽto. §.qd met.causa.c.vlti. & no.§.de foro cõpe.dilecti [phibita]p iudicem.§.hoc lib.de restitu.spo.frequens.§.sed si in
B ciuilibus[cõdẽnans]nisi errore pbabili u excusetur.j.de sent.excõ.sacro.§.ij.§.hoc lib.de electio.statuimus in fine [iudicij]p sententiã diffinitiuã [nõ finiti] vt.j.sequit [de eadem] iã proposita. ¶Sed nũquid testes primo producti/poterũt scdo pduci:videtur q sic.§.de testib.veniẽs.ij Sed ibi erat diuersa instãtia/ & diuersus modus agendi/&
13 ad aliũ finẽ:sed hic secus:vnde dic contra. ¶Nã * dato q testis primo pductus pduceretur scdo:magis crederetur primo dicto/q̃ scdo x vt nota.d.c.veniens.
y ¶Itẽ attestationibus publicatis non debent y testes super
z eisdem capitulis pduci z: pter timorẽ subornationis.§. de testib.fraternitatis/& hec litera admittẽs secũdo exceptionem excõicationis:dictũ ius antiquũ non tollit:& potest esse q p alios testes/ vel aliud genus pbãdi excipiẽs poterit docere de exceptione pposita vel alia de nouo excipienti exorta.§.eo.pastoralis [a reo]originaliter / sed a ctore in excipiendo.ff.de proba.in exceptionib9 [pbetur] j.viij.dies:vt.§.[his].s.actis oĩbus/ que precesserũt exceptionem ppositã[duraturis] etiã si fuerit actũ cũ excõicato publice:secus in iudice.j.de re iudic.ad probandum.
¶Et dic de hac materia vt no.§.hoc lib.de rescrip.capl.j.[vices.]Simile in teste.C.de testa.licet.iij. Simile in appellationibus & dilationibus.j.de appel.sua nobis.ff.de dila.l.vlt.[hec].i.similis excõicationis exceptio/ vel dic hec .i.eadem si prõpta pbatio supuenerit de antiqua vt sequitur &.§.eo.pastoralis.Sed si noua emerserit tũc dic vt prius dictũ est:vt sit relatio similitudinis vt hic hec herba.i. cõsimilis crescit in orto meo/nõ idẽtitatis/ [emerserit] §.
& de offi.deleg.insinuãte[prõpta].i.q dicat reus hodie/& cõstat/hodie agatur.ff.vt in poss.lega.si is a quo.j.respon.§. de testibus.veniens.ij.§.j.§.de restit.spolia.literas.§.preterea[superuenerit]de hoc fidem faciet iuramento. §. eo. pastoralis.§.eo.lib.de elect.vt circa.§.super huius.
¶Vel dic hoc nõ esse necesse/ex quo pbationes offert[antiqua] iam bis pposita:vel dic etiã nõ pposita [rem iudicatã].i.diffinitiuã sententiã[exceptio] scilicet excõicatio-
A nis[pponatur] a & admittatur & probetur[impediet]etiã in causa appellationis: in qua cognitio pretextu excõicationis nõ impeditur:licet executio impediatur no.§.eo.significauerunt. ¶Est igitur hoc expressum quod execu-
14 tor * merus debet admittere exceptionem b excõmuni-
B cationis:alias appellari potest:vt hic/&.xj.q.iij.Cũ excõmunicato. ¶Secũdo potest proponi/corã eo/ coram quo nouatio facta est.ff.de re iudica.l.iiij.§.si ex cõuentione.
¶Tertio q facta est transactio post sententiã.ff. de in ius vocan.neq;/in fine.
C ¶Quarto c q sententia lata est per testes/vel falsa instrumenta.§.de pcura.licet.j.de crimi.falsi. super eo.
¶Quinto/q male interpretatur sententiã.ff.de appel.ab executore.j.respon. ¶Sexto/q aliquid dolose facit.ff.de nego.gest.l.iij.§.si executor. ¶Septimo/q excedit d for-
D mam sibi cõmissam.j.de re iudic.quo ad cõsultationẽ in fine.§.de offi.ordina.irrefragabili.§.primo.
¶Octauo/q is contra quem est lata sententia/ iusto impedimento detentus fuit.j.de re iudica.cuz Bertholdus .§.postmodum. ¶Nono/q per dolosam allegationem obtinuit.ff.de iudic.si pretor.§.Marcellus.
15 ¶Decimo admittatur * exceptio si occurrat rationabilis/
E nam huiusmodi exceptiones admitti e debent/ q̃tunc unq; precise scribatur.§.de offi.delega.ex parte.ij.& hec executor summarie examinabit.ff.de re iudic.diuus. ff.de custo.& exhib.reo.diuus.ij.§.primo.ff.de iudic.si pretor : nec
F de hoc pronunciabit/sed remittet f partes/ex quo est merus executor:sic intelligi potest.xxv.quest.ij.Et si non cognitio.j.de re iudic.de cetero.C.de except. rei iudic. si vt proponis [impediat].i.retardet vel differat [obtinebit] quam obtineret si tempore sententie excommunicatus nõ esset. ¶Distingunt tamen quidam / si excommunicatio est occulta vel publica : vt distinctio illa videtur fundari per versicu.sequentem. Sed dictus versic.loquitur in ex-
16 communicato * publice / quem iudex ex officio repellere potest:non sic occulte excommunicatum. Nam iudex po-
G test supplere g de iure h & de notorio i facto / non de oc-
H I culto.C.qui & aduers.quos in integr.l.prima.iij.questi.prima.§.quando autem [non excipiat] timens forte condẽ-

nationem expensarum [actorem] non reum. Nam ille potest se defendere. supra de iudic.intelleximus [ex officio suo] etiam si nil proponatur: vt.§.eodem exceptionem [repellere]si adhuc duret iudicium vel si est finitũ/ potest abstinere ab executione/cũ hoc possint ex propositione rei vt.§.probat[proponat]§.eo.exceptionẽ. Jo.Mo.Card.

a 1 Maioris.Ideo * cautus sit aduocatus: vt dicat de maiori/quia minor nõ repelleret ab agendo vt hic sonat tex. & si probatio fiat per testes oportet q concludant de maiori:qr si simpliciter deponãt de excõmunicatione nihil est:quia potest intelligi de minore excõmunicatione : in dubio tamen intelligitur de maiore.c.pe.de senten.excom.§.
¶Idem de absolutione excommunicationis/que peti potest dupliciter:primo quando quis vere sit excommunicatus.Secundo quandoq; petitur ad cautelam/et ideo non probatur quem fuisse excommunicatum ex eo q absolutus fuerit/Car.in repe.c.perpendimus col.fina.§.de sentẽ. ex com.in simili no.Bar.in ver. violẽter in.l.ij.§.fi.circa finem ff.de duobus reis.
¶Nec iuuat q verbum debet capi in potiori significato in ribus vulgatis.Quia imo dicit Panor. in.c.in presentia in
2 penul.no.§.de pba. q in materia * probationis/verba accipiuntur ẽm subiectã materiã:ista cõprobat Dec.in cõsilio ccc.xxj.col.iiij.ver.vlterius etiam cõsiderandũ .In causa q̃ Alexãdrie/ vbi idẽ dicit de pbatione maioris etatis:quia minor etas duobus modis intelligi potest:ideo pbatio minoris etatis simpliciter facta/nõ probat quia nõ cõcludit/ idem de probatiõe cõsanguinitatis intra aliquẽ gradu3 vt
3 nõ sufficiat aliquos fore consanguineos.Probatio enim * cõsanguinitatis & proximitatis requirit q gradus probentur & distinguantur:firmat Petr.de Ancha.con.lij.col.ij.p clariori/vbi dicit q cõsanguinitas nõ potest pbari a testibus:quia nõ cadit in sensum testiũ/nisi ratione adducãt p gradus vide que late dicit Alex.consil.cliij.viso themate/ vol.vij.Sit igitur in omnibus probatio concludẽs: quia si
4 nõ reperiatur/etiã in dubio interpretatio * fit cõtra pbantem:licet agatur de materia fauorabili:qd late comprobat Alex.cõsilio.clij.col.prima/ viso pcessu/ vol.v. placet Decio cõsi.cccclxij.in prin.in causa/vide que in pposito dixi in rub.de testib.§.Sit etiam probatio cõcludens: vt ex ea iudex possit habere veram probationem in nullo ambiguã/ & sic nõ cadat in diuersos intellectus:per ea etiã que tradit Jo.And.in.c.j.col.iij.in ver.Christianorũ hoc lib.de homicidio in nouel.vbi dicit se semel defendisse quẽdã prelatum cõtra quem fuerat probatũ/ q fecerat occidi homine3 per assasinos:qr non erat pbatũ q ille occisus esset christianus/prout requirit tex.in.d.c.primo cuius dictũ sequit Bal.in.l.si quis nõ dicã.C.de episco.& cler.& cõmuniter doc.to.in.d.c.j.& Alex.con.clxvj.in fine vol.vij.& consi. clxxij. nu.v.visis/vol.ij.facit quod no.Jo.And.in cap.ij.in princ. de vsur.in nouel.hoc libro idem Alexand. consilio.xlj.nu. v.visis/volumine quarto & consilio primo/nume.xxvij.vol. tertio & consilio lxxxij.nume.xiiij. viso processu vol.tertio/ vbi ponit regulam!quam vide.Cui iunge ea que tradit de occultante siue cellante bannitum quem ignorabat bannitum Calca.con.lxiiij.nu.xviij.preclare.
¶Pro comprobatione horum possumus adducere quod not.Bald.in capitulo si qui testium nume.quinto.§. de te-
5 stibus.Quod testis * pauper non est idoneus si vitio suo incidit in paupertatem:quia non solum rerum suarum/sed fame prodigus est/& si vitiosus in se presumitur multomagis vitiosus in alium.l.finali.C. de senten. pass. Si autem vitio suo non incidit in paupertatem/ & tunc si quidem est bone fame/tunc est idoneus:secus si male fame/ quod placet Alexand.consilio.clxxvj.numero.iiij. visis narratis in themate/vol.vij.
¶Ex quo in proposito habeo q si non probet q testis pauper in paupertatem vitio suo inciderit non est probatũ concludenter / vt minus dicatur idoneus : idem dic de fama: cum non sit presumptio contra eum pro vitio & mala fama: facit.l.merito.ff.pro socio glos.penul.in.l. si vero.ff. qui sa-
6 tisda.cogã.que reputatur not.per scriben. ad hoc q * quilibet presumitur idoneus in moribus/non in facultatibus: ideo non obest probatio paupertatis/cum insit presumptione iuris.Et sic si non probetur mala fama / reperitur idoneus testis : tamen si non probetur nec mala nec bona minus credit q̃ diuiti iuxta no.in.l.iij.ff.de testib.p quo vide que dixi.§.in.c. primo in verb. confessionem de confessis

quibus adde que tradit Claudius de Seissello f.l. vt vim col.xiiij.versi. Quarto declarari possunt.ff.de iusti.⁊ iure/ vbi ponit de eo qui confitetur se cognouisse mulierẽ violenter/ quia per hoc non confitetur ipsum vim commisisse/ cum potuerit vis a muliere committi alia/proponit que videre poteris tanq̃ in puncto vrgentia.

7 ¶ Item qui proponit aliquem vsurarium * ⁊ sic contractum cum eo factum non valere/ ratione huius debet probare istam qualitatem vsurarie prauitatis limitate/ ⁊ affuisse tempore contractus argu.l.in delictis.§.si extraneus. ff.de noxal.⁊.l.non solum.§.sed vt reprobari. ff.de no.oper. nũcia.per Bar.tradit Petr.de Ancha.cõ.clxxix. col.ij.prim. facie.Decius cõsi.466.nume.7.stante statuto.

¶ In simili dicimus ꝙ si proponat ꝙ quis percussit Titiũ cũ magna sanguinis effusione/si ꝓbatur percussio ⁊ nõ sanguinis effusio non condẽnabitur ratione effusionis vt late comprobat Calca.consi.xv.nume.xl.viso instrumento.

¶ Ratio p̃missoꝝ videtur qꝛ qualitas est causa efficiens.

8 Sed in iure habemus ꝓ maxima/ ꝙ quãdo * qualitas est causa alicuius effectus/puta pene inferende:nõ sufficit ꝓbare factũ/ nisi pũctualiter deducatur ⁊ ꝓbetur qualitas. l.nõ solũ.§.vt ꝓbari:vbi pulchre Bar.ff.de no.oper.nũcia. glo.⁊ Angel.in.l.cũ actũ.ff.de nego.gest. Bal.in.l.matrẽ. C.de ꝓba.Alberi.in.l.spadonẽ.§.qui absolutus/ vbi est bonus tex.ff.de excusa.tuto. facit in simili qđ not.Ioã.And. in nouel.in.d.c.j.de homicidio hoc lib. vbi dicit/ꝙ vbi agit̃ de pena imponẽda alicuius specialis cõstitutionis/ oportet ꝙ om̃es qualitates verificẽtur in casu de quo agitur/

9 al's pena nõ cõmittitur:ad idẽ:qꝛ * si testis dicat ꝙ ita fuit inter partes tractatũ ⁊ habitũ colloquiũ:tñ non sufficit:qꝛ oportuit eũ dicere/ꝙ ita fuerit firmatũ ⁊ cõclusum:vt dicatur testimoniũ cõcludere:cũ multa tractentur inter partes que effectũ ⁊ cõclusionẽ nõ sortiũtur/ꝓbat ⁊ late Deci.d.cõ.463.in prin.in causa q̃ noĩe/⁊ cõ.488.nu.8.in causa ⁊ lite dico in.c.si cĩn.in.iij.apostil.de p̃bẽ. no.Alex.cõsi. cxlviij.col.ij.in causa appella.volu.v.⁊ cõ.xix.nume.xix.in his q̃ in themate/volu.iiij.vbi allegat̃. l.si ex causa.§.nunc videndũ.ff.de minor.l.si volũtatis.C.de rescin.vẽditio.quẽ vide ꝓ intẽto in cõsi.cxxij.col.ij.viso ꝓcessu.volu.ij. Et ꝓ tractatu cõsi.xiij.nu.xxij.volu.j.⁊ cõsil.xviij.nu.iij.viso ꝓcessu.eo.volu.

10 Idẽ si * dicat testis ꝙ Sẽpronius ⁊ Berta cõtraxerũt matrimoniũ/qꝛ illud potest intelligi dupl'r/ videlicet ꝑ verba de presenti/⁊ ꝑ verba de futuro/⁊ nõ interpretabitur ꝙ ꝑ verba de presenti cõtraxerũt:qꝛ id nõ reperitur iure cautũ scđm Alex.cõsi.cliij.nu.iij.viso ꝓcessu/co. volu.v.Idẽ habes de familiaritate ad repellendũ iudicez ꝑ ea q̃ no.idẽ Alex.cõ.cliiij.nu.iij.viso themate/eo.volu.

¶ Uide que aliqualiter dixi ꝓ premissis in.c.j. s̃.de his q̃ vi metu ⁊ que dico in capitu.q̃q̃.de vsur.in princi.

¶ Quod.s̃.diximus de minori/nõ videtur extendendũ ad maiorẽ/per ea que notat Alexã.cõsi.iiij. col.prima ponderatis/volu.iiij.vbi dicit.

11 Qꝫ * maior in dubio/videt̃ recipi pro maiore natu seu etate / si ratio subiecte materie in aliã nõ suadet interpretationẽ/ vt bene ꝓbatur in.l.si pater.§.fina.cũ.l.seq.ff.de adoptio.cũ alijs ibi ꝑ eũ adductis.

¶ Si cupis videre quid de depositione mutui simpliciter/ nõ dicẽdo naturali vel ciuili/vide Alex.cõsi.179. visa scriptura / volu. ij. Probus.

b ¶ Sed minore. Dic ꝙ electio facta de excõmunicato minori excõicatione est nulla/quod cõmuniter approbatur scđz Cardi.in.c.si.ꝓsi.oppono quarto.s̃.de cler.excõi.ministrã.

12 vbi ĩ fine subdit/ꝙ excõicat⁹ * minori excõicatiõe/eligi ad qđcũq̃ bñficiũ etiã ad simplicẽ clericatũ ꝓhibet̃: sit ergo caut⁹ eligẽd⁹/vt cõfiteat̃ pri⁹/⁊ faciat se absolui. Probus.

c 13 ¶ Duntaxat. Dictio est taxatiua * prout dictio tantũ:de qua per Domi.in consi.lxxvj. col.iij.super dubio ⁊ Alexã. in cõsi.xciiij.nu.x.alias cõsultus/ volu.iij.vbi dicit ꝙ hec dictio tãtũ bis repetita ministeriũ importat.l.seruus.ff.de verb.signi.glo.in cle.j.de iure patrona. Probus.

d 14 ¶ Dilatoria. Que * exceptio superueniẽs reo/ etiã lite iam cõtestata prodest ipsi.l.si mulier diuerterit ⁊.l.rei iudicate in prin.ff.solu.matr.l.sin autẽ.§.primo. ff. de rei vendic. qđ latius cõprobat Alex.de Imol.in cõsi.100.nu.6.discussis his/volu.v. Et termino elapso ad ꝓbandũ dilatoriã an debeat iterũ admitti etiã minor:istã.q.examinat Domini.cõsilio.lviij.quidaz vsurarius/vbi concludit ꝙ non/quia * omissio probationis exceptionis dilatorie est leuis preiudicij/quia etiaz ea probata obligatio naturalis ⁊ ciuilis non tollitur no.Inno.Hostiẽ.⁊ Ioã.And.in.c.corã.s̃.de resti. in integrũ/ etiã ꝑ modũ restitutionis in integrũ/qꝛ ipsa restitutio nõ dat̃ ꝓ modico.c.j.⁊.c.auditis.s̃.de resti.ĩ integ.

15 (margin)

ergo secus si sit graue preiudicium vt per.d.doct.

¶ Alterius adde ꝙ licet alias in causis criminalibus non possit admitti procurator secundum distinc.traditã in.l.penul.§. ad crimen.ff.de public.iudic. ⁊ in.l.reos.C.de accusa.⁊ in.c.veniens.s̃.de accusa.tamen bene potest procurator rei opponere exceptiones impedientes processum/puta ꝙ libellus inquisitiõis nõ procedit/vel ꝙ iudex non potest inquirere/seu ꝙ accusator non potest accusare/⁊ sic de similibus exceptionibus dilatorijs.Bar in.d.§.ad crimen/ quẽ seq̃t Alex.con.cxxxviij.circa finẽ visa copia/vol.6.P.

e ¶ Inno. Quem hic Archid.col.ij.appellat patrem ⁊ organum veritatis. Probus.

f ¶ Repellitur. Id verum dic quando suo nomine ⁊ pro suo interesse vellet quis se opponere electo etiam per modum appellationis /⁊ in curia cõtra eũ prosequi non erit admittendus:⁊ ita obseruat Roma.curia dicit Specul. in tit.de actore col.v.versi.Item ꝙ est excõmunicatus quod sequitur Io.And.Panor.⁊ cõmuniter doct.in.c.dilecti.s̃.de exceptio.Ratio qꝛ hoc casu dicitur agere/nõ defẽdere/⁊ hoc voluntarie:qꝛ pro suo interesse:secus si pro interesse ecclesie vt sentit ibi Specul.in qua exceptione tua nõ interest *

16 habemus attendere ꝙ ea litis ingressum impedit. Bar.in. l.Si pupilli.§.videam⁹.ff.đ nego.gest.in.l.si vnus.§.añ omnia.ff.de pac.⁊ in.l.Papinianus.§.si quis impubes.ff.đ inoff.testa.Ratio quia apparet actionem non competere seu exceptionẽ/⁊ per cõsequens talis repellitur.d.§.videam⁹.

¶ Hinc sumpta occasione Decius consi.cccij.Et pro tenui concludit ꝙ quando agens dicit reum sibi obligatũ ex tali instrumento:reus ante omnia petere potest vt tale instrumentuz allegatũ sibi edatur/vt deliberare possit an cedere velit vel cõtendere/vt si instrumentũ * de quo facta sit mẽ

17 tio in libello referat se ad aliud instrumentũ/illud (etiam a quo relatio habetur)debet produci Bal.in.l.inciuile ad finem.ff.de legib.tangit Alex.con.iij.in prin.in causa ⁊ lite vertẽte/lib.ij.vbi dicit ꝙ si nõ apparet ea scriptura ad quã relatio facta est:dicitur scriptura referens: virtute carere .l.in testamẽto quidã.ff.de ꝯdi.⁊ demõstra.hinc dicit Bal. in.l.prima ad finem.C.de epi.⁊ cler.⁊ in.l.ij.C.de erro.aduoca.ꝙ si quis(respõdendo positionib⁹)dicat cõfiteor prout in tali instrumento continetur/ quod nisi appareat tale instrumentum ad quod facta est relatio:habetur pro nõ facta per tex.in.d.l.ij.quod prosequere latius vt per eundez Alex.vbi.s̃.cui adde que notat Calca.in cõ.xv. nu.xxiiij. viso instrumento.

¶ Unum tamen in proposito exceptionis (tua nõ interest)

18 non omitto videlicet ꝙ hec post * litem contestatam opponi potest notãt Bal.⁊ Angel.in.l. posthumus.§.si quis ex his.ff.de inofficio.testa.ita cõcludũt Card.Antho. Imola Fely.⁊ alij in.c.super his.s̃.de accusa. Idem Feli.in.c. ex parte Ade col.ij.s̃.de testib.quod nõ procedit in exceptione excussionis:quia talis tanq̃ dilatoria debet opponi ante litem cõtesta.non post ⁊ ista est cõmunis doct. sententia secundum Alex.consilio.xxix.in.iij.dubio clarissime vol.7. vbi hoc late cõprobat vt videre licet/⁊ latius per eundem in consilio.xxxij. nume.iiij.in causa executionis vol.iiij.vbi in puncto citat Bal.in.l.prima de cõueniẽ. fisci debito.lib. x.C.ponere duas opiniões. Prima est ꝙ possit opponi huiusmodi exceptio excussionis post litis contesta.quia ipsa prouenit a cõuentione tacita/quasi tacite fideiussor indẽnitatis videatur promittere illud quod creditor non poterat exigere a principali:⁊ sic actor videtur obligatus ante exigere seu excutere principalẽ que obligatio actoris circa hoc nõ videtur quod pereat per litis contestationem nihil tamen allegat/⁊ subiungit secundã ⁊ vltimã opinionem ꝙ nõ possit opponi post litiscontestationẽ:qꝛ talis tacita cõuentio valet ꝙ debeat fieri excutio ⁊ ordinat̃ nõ ad impediendam natiuitatẽ actionis:sed exercitiũ. Et ideo cum cepit exerceri si non opponatur:videtur renunciatum illi tacite conuentioni:sicut diximus in qualibet alia exceptione dilatoria iudicij.l. exceptionem cum ibi nota.C.de proba. ⁊ in qualibet alia exceptione ordinis.l.si maritus.§.penul. ff.de adult.vide eundem Alexã.consilio.xxxiiij. consultus alias eo.vol.iiij. Probus.

g ¶ Nõ impeditur. Dic id non habere locũ in materia.l.diffa

19 mari quia * excõmunicatus legis remedio non vtitur nota.Neapoli.decisio.cclxviij.in alia causa/quos vide decisi. cclxiiij.quidam Baro. Probus.

h 20 ¶ Uexatio. Uide an ipsam * in beneficialibus redimere licitũ sit per Domi.con.lxvij.col.penul.presbyter Franciscus glo.prag.in tit.de elec.in.§.ego.n.in versi.datione Io.mo. in.c.primo.⁊ ibi dico in ver.nõ est de accusa. Probus.

i ¶ Uel seculari. Quia scdm Petr. de Ancha. cōsil. v. in fine
21 pro parte nobilis / est regula q * exceptiones ex equitate canonū descēdentes / debet iudex secularis admittere. ca. licet. de iureiur. hoc lib. ⁊ c. seq. isto titu. hoc tamen nō admittūt iudices seculares in Gallia / dico in. c. decernimus. ī. de senten. excōmunica. ⁊ hoc ne videantur recognoscere iudices ecclesie / ⁊ quodammodo impedire exercitium iurisditionum suarum. Probus.

k ¶ Octo. Dic id fore contra regulā. l. pure in fine. ff. de doli
22 exceptio. vbi dr q * natura exceptionis est ꝑpetua / secus dicitur de natura actionis: hinc dicimus q prescriptiones introducte sunt / vt ꝑ eas obuietur iuri agēdi / ⁊ nō iuri excipiēdi ⁊ retinēdi / cū illud causetur. l. sicut. C. de prescript. xxx. anno. l. j. C. si aduer. credito. Decius cōsi. clxiiij. in fine /
23 nō fuisset ꝓpositi. ¶ Ulterius dic q si hunc * terminū dicamus terminū iuris / siue a lege / nō poterit eo elapso mora purgari ꝑ no. ꝑ Inno. in. c. cū in tua. s. de his qui ma. ac cu. poss. no. Alex. cōsi. xxiiij. nu. vij. inspecto ꝓcessu / vol. iij. quod intellige verū nisi id ꝓcesserit culpa aduersarij / per regulā quā citat ipse Alex. in cōsi. lxxij. col. j. videtur prīa
24 volu. iij. Nā vbicūq * alter ex litigātibus ꝑ subterfugia causam ꝓtelat / nō currit instātia alteri in qua culpa cesset: vt aperte sentit glo. in capitu. venerabilis: ibi: sed per subterfugia. s. de iudic. pro hoc text. in. l. si cum ipse iuncta. l. preceden. ff. de excusa. tuto. per quam. l. dicunt Dy. Cy. ⁊ Bald. Quod si ex forma statuti omnis causa decidi debet infra tres menses / ⁊ aduersarius (causa testium producendorum quos dicit habere in longinquis partibus) petit dilationem que vltra tres menses extenditur / q nō obstante statuto / causa post tres menses erit decidenda.
¶ Unde dicimus q si statutus est actori terminus ad probādum / ⁊ in termino actor positiones producat / ⁊ stet per reum quominus positionibus respondeatur / non currit terminus actori statutus: vt not. glo. in clemē. sepe in ver. post dationem de verbo. significa. pro quo Bal. in. l. prima. C. de iuramen. calū. dico latius in sequen. apostilla sub litera P. ¶ Alia dico in proposito in sequentibus in ver.
25 dic q sic. ¶ Preterea adde q vbicunq lex * vel canon statuit certum tempus non potest reddi ratio / quia ita de citeriori vel vlteriori dicere potuisset glo. est not. in capitulo vnico / in verbo: compleuerint. s. de etate ⁊ qualitate / hoc libro. Probus.

l 26 ¶ Excōicationis. Que etiā * obstat huic / qui exceptionē cōpēsationis opponit / qr nō tā excipere videtur: ꝙ petere l. amplius. ff. rem rat. haberi / ⁊ ibi Bar. in fine: quod placet Alex. cōsi. xij. col. fina. viso themate / volu. ij. Probus.

m ¶ Dic q sic. Idem tenet in simili Joan. Mona. in capi. primo. s. de restitu. spolia. Probus.

n 27 ¶ Per iudicem. Quod licet * dicamus: q si per iudicem stetit / quominus causa fuerit terminata: nō currūt tēpora ipso iure / vt in autē. vt spōsa. largi. §. hoc quoq / ⁊ de appel. ⁊ intra q̄ tēpora. §. ad hec sancimus / cū similibus: tn̄ hoc sane est intelligēdū: videlz qn̄ sibi appellāti ꝑ recursuz ad superiorē / vel alias ꝓuideri nō pōt: alr̄s secus / tex. in. l. fina. §. illud. C. de tēpo. appel. in ver. sūmopere / iūctis ꝟbis sequē. ibidez / q̄a sūmopere nititur / qr nihil admittit: qr idē est sūma / q sūpma quo nihil amplius excusatur: ergo appellās ꝓpter factū iudicis / qn̄ nō habet remediū quo sibi cōsulere potest / ⁊ ꝑ hoc dicit Ludo. Roma. in. l. ij. ff. de iudic. q si facto appellati īpeditus est appellās causaz appellatiōis ꝓsequi: si aduersus tale īpedimētū appellās potuisset de facili ꝓuidere sibi implorato pretoris auxilio: tūc nō obstāte tali impedimēto currit appellāti tēpus / appellatiōis ꝓsequēde sine spe restitutiōis in integrū. Et sibi imputet qui ad allegationē impedimēti p̄torē nō adiuit / ⁊ sibi cōsuluit allegat. l. q̄bus dieb⁹ in princ. ff. de cōditio. ⁊ demōstra. tradit Alex. in cōsi. lxxij. col. penul. videt͛ / volu. iij. ⁊ ita intellige que dicemus in fine sequen. apostille. Probus.

o ¶ Non potuit. Aliquo modo / nec ꝓ parte / nec ꝓ toto: qr si potuit saltem in aliquo / nō subuenitur ei qr debuit facere q potuit: per ea que no. Alex. cōsi. lxxj. col. fina. videretur / volu. v. vide Domi. in cōsi. lv. quidā vsurarius. Probus.

p ¶ Dic q sic. Dic in simili / q vbicūq alter ex litigātibus ꝑ subterfugia causam protelat / non currit instantia alteri / in quo culpa cessat vt aperte sentit glo. magna in ca. venerabilis. s. de iudic. ibi per subterfugia / pro hoc est text. in. l. si cum ipse iuncta. l. preceden. ff. de excusa. tuto. per quā. l. dicunt ibi Dy. Cy. ⁊ Bald. q si ex forma statuti omnis causa terminari debet infra tres menses / ⁊ aduersarius (causa testium producendorum quos dicit habere in longinquis partibus) petat dilationem que vltra tres mēses extendatur / q non obstāte statuto / causa post tres menses erit decidenda quod Bal. reputat ibi no. dignū ad idē tex. in. l. petende. C. de tempo. in integ. restit. pe. ⁊ quod ibi not. doc. tex. in. l. vltra vtile in prin. ff. de minor. ⁊. l. contra maiores. C. de inoff. testa. ⁊. l. fina. in fine. C. de adulter. vbi Cy. dicit / nota q si causa debet expediri infra certum tempus: illud tempus non currit impedito propter dilationem aduersarij: idē tenent ibi Bal. ⁊ Saly. ⁊ Jacob. Butri. ⁊ Bal. in auten. clericus. C. de episco. ⁊ cler. hinc dicimus / q si statutus est terminus actori ad probandū / ⁊ in termino actor positiones producat ⁊ stet per reum quominus positionibus respondeatur non currit terminus actori / pro hoc glo. in cle. sepe in ver. dationem de ver. signif. per quā no. q vbi alicui datur certa dilatio qua pendēte producitur vel admittitur aliquid / vel adducitur super quo disputatur an sit admittendū / tali disputatione pendente non currit dilatio secundum Jmol. ibi glo. est in. c. cupientes in. §. quod si per xx. in ver. videbit͛ quā ibi sequit͛ Domi. s. de elec. hoc libro
¶ Pro his vide Bal. in. l. prima. C. de iura. calū ⁊ in. l. fina. ff. de fer. ⁊ in. d. l. si cum ipse: placet Alex. consi. lxxj. videret͛ in cōsultatiōe / vol. v. vbi subdit quando stat per iudicē quominus in causa appellationis procedatur quia tēpora ipso iure non currunt q no. pro causis pendentibus in parlamētis Gallie. Probus.

q ¶ Computatur. Facit pro hoc glo. regul. cancel. cxviij. in fine ⁊ vltra que in sequē. apostil. dicētur / vide glo. in cle. sicut in verbo a die. de appel. per quam Fely in. c. consuluit
28 in. ij. col. s. de off. deleg. dicit q lapsus * momēti facit transire sententiā in rem iudicatam: istud non procedit in prosecutione appellationis: quia licet debeat prosequi ⁊ finiri. ī. annum. d. cle. sicut: tamen dies in qua appellatur nō computatur / qr dr a die interpositionis / ⁊ stat exclusiue Franciscus post glo. in. c. statutum de preben. hoc lib. alias glo. adducit in ꝓposito Alex. cō. cxiiij. visa scripturarū: vol. v. Pr.

r ¶ Ab hora. Et sic currit de momēto in momentū huiusmo
29 di tempus: prout dicitur quando lex * vel statutum vtitur hoc verbo abhinc no. Alex. con. lvj. ponderatis his / vol. vj. vide Jo. And. in. c. vnico de iniur. hoc lib.
¶ Pro intento Jo. mo. habes glo. in verbo sciuerit in. c. concertationi ⁊ in. c. non solum in verbo decendium de appel. ī. gl. in ver. substraxisse in. l. prima. §. dies. ff. quando appellā. sit / ⁊ ita cōmuniter tenetur dicit Alex. con. lxxxvij. in prin. vol. vij. nos doctores / vbi refert doc. modernos in. d. §. dies
30 citare cautelam * vt appellans tam in sententia ꝙ appellatione faciat ponere nedum diem sed horam: quia alias vbi posset esse dubium an appellatio fuerit interposita decima die vel elapsa decima die cōputato tēpore de momēto ad momentū nō admittitur appellatio per id quod habetur in l. matrē. C. de proba. ⁊ per no. ꝑ Bar. in. l. non solū. §. sed vt probari. ff. de oper. no. nuncia. ⁊ per eundē in. l. hi qui. C. de
31 appella. ⁊ dato * q appelletur post decē dies (etiā appellato consentiente seu nō opponēte) non procederet appellatio ⁊ per no. per doc. in. c. ex ratione. s. de appell. firmat clare Bald. post Cy. in auten. ei qui. C. de tempo. appella. ⁊ in auten. hodie. C. de appella. ⁊ in. l. Cēturio in fine. ff. de vulga. vbi dicit q si per constitutionē ecclesie sunt limitata tēpora ad appellationē / q ista tēpora nō possunt prorogari ꝑ consensum partiū ratio / quia ibi versatur publica vtilitas: ita dicit in proposito nostro glo. in versic. triennij / in. l. properandum. C. de iudic.
¶ Et pro themate vide que no. Joā. de Ana. consilio. xcijj. in fine viso processu / vbi videtur innuere contrarium.
¶ Adde etiā Domi. in con. xcj. col. ij. premitto q possessor /
32 vbi citat regulā * q statuitio termini simpliciter facta / intelligit͛ assignata ⁊ currere de momēto ad momētū tēporis nisi aliud exprimat͛ / quā regulā citat Jo. And. in. c. sup eo el. ij. in fi. s. de appel. ⁊ Alex. in cō. lxxv. nu. v. ponderatis / vol. ij. firmatur per Neapol. decisio. lxxiij. emptor / per. l. iij. §. minorē vbi glo. ff. de minor. et subdunt q si feratur laudū per horam post diem compromissi / non valet laudum.
¶ Attēde q momentū habet duas extremitates vnā priorem / aliam posteriorē vt videre late licet ꝑ Signo. de homed. con. xcvj. col. iiij. versi. ꝑterea q̄stio disputāda. Prob⁹.

s ¶ Tenet͛ īclusiue. Pro hoc itēto Alex. dr imol. cō. cxjiii. col. pe. visa scripturaꝝ / vol. v. alleg. l. ad diē ⁊. l. cū q̄ ita. §. q̄ ita. ff. dr ꝟb. oblig. Bar. in. l. patron⁹. §. j. de leg. ij. ⁊ in. l. meminisse. ff. de offi. proconsul. Bal. post Cy. in. le. a caligato. C. de nup. Bal. in autē. hoc āpli⁹ ad finē ꝑ illū tex. C. de fideicō. Jo. And. ⁊ alij in. c. j. s. de ordina. ab epo q̄ epi. renuncia.
¶ De hac dictiōe vsq / ipse Alex. cō. cxxv. attētis ꝟbis / co. vol. v. late discutit proponēdo factum in concessione facta

33 alicui * usque ad tertiam generationem: et subdit ibi.nu.xj. quod hec dictio usque stat inclusiue/quando refertur ad determinationem graduum, qui diuersificantur per quantitates vt primus/secundus/tertius etc. vel quando diuersificantur per dignitates vel nomina successiua/et tunc in dubio stat inclusiue secundum Bar.in.d.l.patronus.§.j.per id quod habetur in.c.ij.et c.statutum felicis cum glo.de hereti.hoc lib.notat Alexan. in con.xc.nu.xvj.circa primum.vol.iij.Probus.

t ¶Actor est. Istud comprobat glo.pragma.in titu. de electio.in.§.facta autem electione in verb. examinentur/et adducit.l.in exceptionibus.ff.de proba.et.c.in presentia eo.tit.s. 34 tamen proprie * actor dicitur qui prius mouit litem.l.in tribus.ff.de iudic.et hoc etiam procedit si quis petat quod aduersario silentium imponatur notat comprobando Decius con. cccclxxxvij.nu.x.in questione.Probus.

v 35 ¶Errore probabili.* Etiam iuris/quia error iuris probabilis excusat: cum talis error errori facti equiparatur / iuxta nota.per Jo.And.et Petr.de Ancha.in.c.j.de postulatio. prela.tradit Jo.de imol.in con.xcviij.nu.xv.in.quest. que vertitur. Probus.

x ¶Quam secundo. Ratio quia secundum videtur illicitum/ex 36 quo primum est licitum/et ideo habet locum regula: quod vbi secundum * iuramentum est contrarium primo licito: secundum iuramentum non ligat.c.tua.c.querelam.et.c.intellecto.s.de iureiur.quod comprobat Domi.in con.lx.circa dubium/et Alex. in con.xvj.col.j.ponderatis narratis/vol.iij. quem vide qui late tradit de teste / qui vnum dicit in iudicio: et aliud extra y 37 iudicium in con.lxiij.breuiter.vol.j. Probus.

¶Non debet. Id verum * quando testes fuerunt solenniter recepti/secus si minus solenniter: quia tunc publicatio attestationum non impedit nouam testium productionem glo.in cle.testibus de testi.facit glo.fi.cum ibi nota.per Doct.in.c.cum causam eo.tit.Ludo.Bolog.in additio. ad consilia Jo. de ana.consi. 83.in fine: visis his que in facto Neapol.decisi. 33. postque Latius firmat Alex.con.46.nu.17.viso et opportune.vol.6.

¶Moderare et secundo/per id quod not.Bal.in.l. ampliorem. col.ij.C.de appella.vbi dat cautelam/quod iudici dentur per partem nomina testium/et poterit iudex parte absente recipere testes ex officio/licet non compellatur: quia non timetur in eo sub 38 ornatio Arg.l.j.C.de accusa.et in.l.ij.C.qui accusa.non pos. et bene facit iudex si hoc facit cum ad ipsum * pertineat cuncta rimari.c.iudicantem.xxx.q.5.et.l.ij.C.de eden.auten.qui semel.C.quomo.et quando iudex/etiam post conclusum in causa. c. cum Joannes de fide instru.s.l.vbicunque.ff.de interro.actio.et non debet ista larga potestas data iudici impediri: ex eo quod quis petierit arg.l.ne in potestate.ff.de arbitr.et.l. si idem cum eodem: ibi ne in potestate.ff.de iurisd.om.iudi. hinc dicit Alex.con. 238.nu.viij.ponderatis his / vol. vj. 39 quod testis * semel examinatus propter obscuritatem dicti sui potest iudicis officio repeti etiam postquam pars petijt, repetitis testes quamuis iudex non teneatur ad partis petitionem hoc petere.ex quo infert/quod si iudex non vult parte petente repetere/non tenetur parti in syndicatu ad exteresse: cum sit in suo arbitrio facere vel non/et sic non grauat partem si non vult facere: idcirco non erit locus appellationi legitime etiam 40 si id fiat sine cause cognitione quia * que pertinent ad iudicis officium(etiam si fiant sine cause cognitione) valent/firmat idem Alex.consi.ccxl.nu.vj.perspectis et ponderatis: eo. vol.vj.no. Innoc.in.c.ij.col.penul.s.de resti.in integ.

¶Pro themate habeo in arg.quod vltima voluntas est ambulatoria vsque ad mortem/et sic ad libitum per aliam videtur mutata: verum est si mutatio fit solenniter/alias secus.no. Alex.con.clix.nu.vij. Uiso testamento condito/volu.vij. ad idem facit quod not.idem Alex.in con. sequen.quod statutum permittens bannitum posse impune occidi / intelligitur de eo qui rite bannitus est.l. non putauit.§. non queuis et tibi hoc no.Bar.ff.de bono.posse.contra tabul.et ibi alia subdit/et apostilla.ad eum que sufficiant in proposito.

¶Ut adhuc ad comprobationem premissorum alio medio veniamus /pro quo capio doctrinam Bar.in auten.at qui semel col.iiij.C.de proba.vbi dicit/quod ad hoc vt impediatur noua productio siue noua receptio testium propter publicationem: requiritur quod iudex pronunciauerit dicta testium esse publicata/et pro publicatis et apertis haberi. Et plus dicit quod si solum iudex pronunciaret dicta testium esse publicata / et non subiungeret illud verbum et aperta non sufficeret ad impediendum nouam examinationem testium/quia illa verba scilicet publicata intelligitur illa publicatio que requiritur vt scriptura facta de dictis testium sit publica/et fidem faciat.l.gesta. C. de re iudic.cum ibi nota.et in.l.solam.C.de testib. Sed illa verba scilicet et aperta etc. intelliguntur de apertura et publicatione que fit partibus de dictis testium/et huiusmodi publicatio et apertura que fit de dictis testium si fiat parte volente et petente est impedimento/si vellet postea testes producere et examinari facere. Sed si parte absente vel nolente fieret huiusmodi publicatio et apertura per iudicem/non impediret tunc nouam productionem testium vt in.§.quia vero multi cum ibi no.in auten. de testib.secundum Bar.vbi.s.vbi subdit quod si publicatio non prestat impedimentum.l.non putauit.§.non queuis. ff. de contra tabul. nisi vigore talis nulle publicationis appareret quod pars producere volens didicisset testificata.

¶Uide que latius tradit Alex.con.clxxxj.viso processu.volu.vij.hunc punctum tangit Petr.de ancha.consi.ccxxiij.ad euidentiam/vbi dicit quod istud dubium est subtile: an sola publicatio et apertio testium/attestationum/et totius processus viam precludat noue productioni testium super eisdem capitulis/an etiam requiratur quod sint testificata didicita glo.in.c.constitutis el.ij.s.de testi.quam ibi sig.dicunt Imola et Fely.tenet quod sola publicatio non sufficiat quod placere videtur Specul.in titu.de testi.§.satis vtiliter/versi.quod autem dixi/et versi. sequen.Et hoc nisi didicerit producere volens dicta suorum vel aduersarij/refert tamen Inno.in.c.vltra.s.de testib.tenere contrarium:quod est verum in eo quod parificat ibi testium aperturam/et scientiam attestationum/et ibi Hostien.et in summa in titu.de testib.§.et vtrum quem idem Specul. tanquam domi. suum citat/pro hoc allegat.c.causam el.ij.et.c.cum venissent.s. eo.titu.de testib.tex.videtur in cle.testibus de testib. ibi eorum attestationibus publicatis/et hec vltima videtur verior et magis consona equitati/secundum Petr. vbi.s. ratio quia vbi parte sciente et acceptante fit publicatio/stati videtur acceptare et confiteri se testificata didicisse Bar.in auten.at qui semel.C.de proba.istud videtur placere Jo.and.in.d.c. constitutis dum dicit quod si publicatio est facta parte inscia vel inuita non officit/quin super eisdem capitulis possint de nouo produci testes/alias secus/et ita procedit opinio glo.et sequacium secundum Anth. de Butr.in.d.c.constitutis vbi Bal.sequitur predictam distinctionem Jo.and.

¶Adde predictis quod notat Alex.con.84.in prin. conside41 ratis his/vol. iiij.vbi dicit/quod publicatio * attestationum videtur esse terminus exclusiuus productionis testium/ saltem respectu illius partis qui petijt publicationem aut illi consentijt glo.a Doct. approbata in.d.cle.testibus:de testib.istud tamen intellige sane per ea que iam dicta sunt et que late dicit idem Alex.in.d.consilio.lxxxiiij.

Uide de eo qui petit admitti pro suo interesse post didicita Neapoli.decisio.ccxxxv. Probus.

5 ¶Produci. Quod si producantur habentur pro non productis/notat late Alex.con.clxxxiij.nu.v.in causa et lite vertente inter Franciscum/vol.vj.idem dic de probatione que fit 42 post terminum/quia non prodest. Cum paria * sint non probasse/et intra terminum non probasse.c.coram.s.de restitu.in integ.c.auditis et.c.licet causam.s.de proba.et.c. ordinarij.s. de offic.ordina.hoc libro de quo per Domi. in consilio.xcj. premitto quod moderare nisi fiat iudicis officio. Rota in nou. decisio.vj. per eadem motiua. Probus.

z ¶Hodie constat. Uide que dixi supra in.c.primo in verbo prescriptionem de litiscontesta. Probus.

A ¶Proponatur. Quod si non proponatur valet iudicium/ Decius in simili con.cclxxv.col.ij.in causa que luce / quod probat tex.hic ibi his que precesserunt/etc. alias si id non apponeretur ipso iure nullus esset processus per ea que dixi in rubri.de iudic.sub verbo trium personarum. Probus.

B ¶Exceptionem excommunicationis. Ratione cuius si quis habeat exceptionem paratam et super ea imploret officium iudicis petendo imponi silentium perpetuum aduersario non repellitur: quia de eo iudicandum est vti de reo: et quicquid agit talis excommunicatus ordinatur ad defensionem seu finem defensionis Antho.de Butrio in.c.cum inter in fine.s.isto ti.sequitur Alex.con.ciij.nu.ix.consideratis his vol.v.Probus.

C ¶Quarto. Pro hoc Hippoly. de Marsil.consilio.lxx.in fine. Probus.

D ¶Excedit. Ut quia ordinem rescripti non sequitur/quod dz secundum qui not. Domi.in con.lvij.col.j.in causa. Probus.

E ¶Admitti debent. Alex.in con.lxxvij.nu.xj.visis dubitationibus/vol.iij.discutit de exceptione nullitatis sententie/ que ex inspectione ipsius apparet: vide etiam eundem Alex. 43 in con.lxxxiij.col.fina.viso themate/eo.vol.iij.vbi dicit quod * si statutum dicat quod contra tale instrumentum non possit opponi aliqua exceptio: habet locum quo ad contrahentes/non quo ad tertium: quia res inter alios acta: et sicut si non admitteretur exceptio tertij illud esset iniquum per ea que dicimus in.c. dispendia in finali apostilla.s.de rescrip.igitur equum videri admit

ti ꝛ rationabile/ꝛ sic habeo intentũ pro Io.mo.hic.

¶ Adde alium casũ in quo pars admittit/q2 licet statutũ dicat ꝙ ɔtra instrumentũ nulla penit⁹ exceptio admittat opponi tñ potest/ꝙ nõ sit istrumentũ de quo statutũ loquitur Bar.in.l.diuus ꝑ illum tex.ff.de testa.mili.ꝛ.l. primã .§.ꝛ parui.ff.qđ vi aut clam cũ alijs traditis ꝑ Deciũ.cõsi.

44 458.col.j.visis allegationibus : idẽ dic de exceptione * solutionis:vt semꝑ opponi possit Angel.in.l.ꝛ nõ tantum .§.ꝙ si ꝑ emptore.ff.de petitio.hered.cõprobat Deci⁹ in cõ 562.nu.vij.viso pũcto:vide pcoꝛ Alex.in con.xcv.in causa ꝛ lite.volu.j. Probus.

F ¶ Remittet.Hanc * sententiam remissiõis dicim⁹ sententiã interlocutoriam/habẽs vim diffinitiue/ vt qñ iudex laicus ꝓnunciat clericoꝝ remittendũ/ ꝛ remittit ad iudicem ecclesiasticum.c.si iudex.j.de senten.excõ.no.Doct.in.c.tuam de ordi. cogni.c.lator qui filij sint legiti. ad idẽ scrib.in.l.titia.ff.solu.matr.ꝛ.l.quotiens.C.de iudic. Freder.con.cxcviij.casus talis est prepo.in.c.sua nobis in.5.no.s. de appella.Gui.pape cõ.cx.qđ exorditur pro declaratiõe in.iiij.dubio/ita ꝑ hec firmat Do.Petr.Rebuffus Doctor regens hic Parisijs in restaurata facultate decretoꝝ in repe.l.qđ iussit in pña.nu.47.ff.de re iudic. addens ibi in

45

46 primo no.nu.84.ꝙ in curia * romana nõ fit remissio Do. de rota in no.decis.cccxxj. si appellat⁹ i causa bñficiali firmat/q2 illa curia est sicut infernus:q2 qđ semel recipit nũꝗ dimittit.Prepo.in.c.vt debitus.s.de appel. colũ.v.vel dic ꝛ curialius/curia est sicut paradisus huic dicto prepo. potest iungi illud/spũs vadens ꝛ non rediens:vt pote pecunia ꝛ alie res que deferuntur ad eã exbursandã/ put in gallia dicim⁹ de hac parisien.ciuitate. Probus.

G ¶ Potest supplere nõ ꝓcedet i absẽte cõtumace/q2 tũc nõ supplet ante litẽ cõtestatam Bar.in.l.fina.de appel.quod ver dicas vbi lis debet cõtestari/sed vbi lis non cõtestat secus.Bar.in.§.hoc autem iudiciũ.in.l.iiij.ff. de dam.infecto sequitur Alex.in cõ.186.col.fi. visis subtilissimis.vol. ij.quem vbi vide ꝑ sequentibus.

47

¶ Pro dicto Io.mo.hic vide Pet.de Anch.cõ. ccxij.in fi. de iure cõi/ꝛ illius dictũ tenet Inno.in.c.ꝑ tuas i fi.s.de testi.ꝛ idẽ Petr.de Ancha.con.vj.col.fi.viso themate/vbi

48 dicit ꝙ* sñia lata(etiam ꝑ iperatorẽ)contra notoriũ facti notũ sibi iudici/vt iudici est ipso iure nulla/nec expedit ipsum aliter allegare/vel de ipso excipere:q2 iudex ex officio suo hoc facere debet/cum ex actis apparet iniquitas manifesta:facit qđ not.in.l.vbi pactũ.C.de trãsac.ꝛ Ioã. And. post Innoc.in.c.j.s.de offi.vica.vbi subdit hoc maxime ꝓ-

49 cedere in bñficijs * in quibus iudex(etiam tacente aduersario)inquirit ex officio.c.cũ nobis olim.s.de elec.quodꝗ ex quo ɔstat ꝙ aliquis litigantiũ suꝑ aliquo beneficio/nõ habet ius in beneficio:potest vtriꝗ ex officio silentiũ imponi pro quo glo.prag.in ti.de pacif.posses. in ver. inquirant.col.iij.in.§.ordinarij. Probus.

H ¶ De iure.Idem de * cõsuetudine dic que ꝓfatur in foro

50 ꝛ de stilo curie/notat Alex.con.82.nu.ix.viso vol.iij.de iure aũt vide que dicit Alex.con.cxxxvj.nu.xj.in causa ꝛ lite vol.ij.ꝙ qñ iudex videt actorem actione carere / etiam ex officio potest agentem repellere/iuxta nota. ꝑ glo. ꝛ Doc. in.l.vbi pactũ.C.de transactio. Probus.

I ¶ Notorio. Qđ * ab onere ꝓbandi releuat / nõ tñ ꝓpo-

51 nendi:ista est glo.in cle.appellanti in ver.alias de appella. reputata singularis scđz Panor.ꝛ Imol.ibi ꝛ Bar.in.c.prior col.xxj.de offi.ord.ꝛ.c.ij.col.xv.de iudi el.oblatio. ꝛ in.c. ex literis.col.xiiij.de ꝓbatio.ꝛ in.c.peruenit.col.ij.de emp.ꝛ vẽdi.ꝛ in.c.penul.col.j.de testa.est singularis etiam ɓm Fely.in.c.cum dilecta.col.16.versi.Amplia. x.s.de rescrip.ꝛ in.c.ex tenore.s.de testib.ꝛ ɓm Iaso.in.l.ij.col.vij.ff. si qs in ius voca.non ier.ꝛ franc.in. c.primo de appella.hoc lib. tenet etiam Io.And.in.c.ij.col.fina. vt lite non contesta. ꝛ Bar.in.l.pri a.col.vlti.ff.de exceptio.allegat.l. ciues. ff. de appella.Idem tenet Alex.in.l.prima.colum.j.C.vt que des.aduoca.vbi Bal.Iason in.l.de quibus.nu.87.ff.de legib.idem Alex.con.lxvij.in causa ꝛ lite vertente inter georgium.vol.vij.Barb.consi.vlti.col.iij.vol.iiij.

52 ¶ Et.attende ꝙ * in notorio iudex poti⁹ ꝓcedere dicitur exequendo ꝗ̃ sententiando innoc.in.c.ex parte.s.de verb.signi.facit tex.ꝛ quod ibi no.glo.in.l.ictus fustium.ff. de his qui not.infa. vbi secundum vnã lecturã no.ꝙ in notorio nõ exigitur cause cognitio:nec sentẽtie solennitas/sed sufficit ꝓceptum iudicis ad exequendũ/tradit Maria. Sozi.con.xxij.col.iij.sequendo ordinem.

53 ¶ Item habeo ꝙ quando * lex vnum presupponit/ꝛ aliud decidit/non habet locum decisio/nisi ꝓbetur presuppositũ glo.est no.in.l.mancipia in ver.aduocandum/ quam ibi ad hoc ponderãt Iaco.Butriga.ꝛ fulgo.C.de seruis fugitiuis refert Maria.Sozi.con.lxiij.col.iiij.ꝟsi.capiendo.

¶ Et hoc in casu habet locũ quod citat idem Alex.in con. lxxj.nu.v.videretur vol.v.ꝙ paria sunt aliquid nõ allegare/vel solo verbo allegare/actualiter nõ ꝓbando.l.si,prius in ver.egisset.ff.de no.oper.nuncia.

54 ¶ Et intellige ꝙ.s.diximus verum esse de notorio * facti permanentis:secus de notorio facti transeuntis quia si illud negetur/venit ꝓbandum no.glo.Cy.ꝛ Bal.in.l.ea quidem.C.de accusa.Bal.in auten.qui semel.C.quõ ꝛ quãdo iudex Doc.in.c.vestra.s.de cohabi. cle. ꝛ mulier.Alex. de Imola.con.j.col.fina.volu.vj.Cardinalis.consi.lvj.nu. x.casus super quo iuris.

¶ Pro his quippe facit quod not.idem Alex. consi.xxvj. colum.fina.viso ꝛ diligenter.eo.vol.vj.ꝙ vbi iura cõcedũt alleganti factum aliquod intelligitur non de allegatione sola/sed quod ꝓbet ita esse verũ glo.in.l.j.in princ.ff.si qđ quadr.pauper.fecis.dica.cum alijs ibi per ipsum Alex. allega.¶ Et dic secundum hiero.de tortis cõ.suo col.xvj.po-

55 sito post cõn.Antho.de butr.Notoriũ * fore ꝓprie/ quod ante oculos situm est/vel in mentibus hominũ ita radicatum ꝙ euelli vel occultari non potest : sic requiritur loci qualitas astantium multitudo ꝛ temporis qualitas.

¶ Ex quo infertur ꝙ factum in villa vbi non habitant nisi quinꝗ homines/non potest esse notorium:eadẽ ratione nec factum in syluis.l.si putator.ff.ad leg.aquil.

56 ¶ Item nec factũ de nocte/q2 hoĩes nõ possũt bene videre:ꝛ subdit ibidẽ idẽ de tortis ꝙ cõmunis * est/ꝙ ea que sunt facti momentanei/etiam possunt trãire in notoriũ qđ cõprobat auctoritatibus doct. ¶ Et pro ꝑmissis vltra predicta habes que citat idẽ Alex.con.xxxv.nu.v. in causa ꝛ lite vertẽte/vol.v.ꝙ etiã dato * ꝙ alias ꝓsumeret ꝙ qs

57 ex certa scientia aliquid faceret/vel quod dolo aliqđ faceret:tamẽ semꝑ oportet hoc allegari/alias ꝓsumptio illa vel similis in hoc non releuat vt est tex.no.ꝛ ibi Doct. in l.si adulteriũ cum incestu.§.idem pollioni.ff.de adult.ꝛ qđ no.Bar.in.l.cum quid circa.iiij.col.ff.si cer.peta.hunc Bar. in.l.rem alienã.ff.de pigno.actio.ꝛ Bal.in.l.etiã.C.de exe

58 cu.rei iudica.ꝛ Saly.in.l.certi.C.loca. Quod licet * quandoꝗ ex possessiõe quis presumatur dñs iuxta not.in.l.quidaz in suo.ff.de instito.tamẽ debet esse cautus aduocatus/ vt hoc ponat seu deducat in actis :scilicet ꝙ ille erat dominus /alias non releuaret talis presumptio/ pro hoc vide q̃ in simili tradit Alex.in con.lxxxij.viso processu/vol.iij.

59 ¶ Itẽ iuxta thema in notoria* cõsuetudine iudex supplere põt Bal.in.l.filiusfa.§.veterani col.ij.ver. Itẽ põt supplere.ff.de procura.ꝛ in autẽ.iubemus in.4.no.C. de iudi. Bar.in.l. lege Iulia. in fine.ff.de testib. Decius cõ.483. nu.xx.ꝑ resolutione litis/vbi in fine dicit id verũ de cõsuetudine q̃ respicit ordinẽ procedendi/q2 illa est modici preiudicij.secus in cõsuetudine q̃ cõcernit decisionẽ cause/ q2 legitime probari dꝫ vt ibi ꝑ eũ ꝛ ꝑ ea q̃ diximus.s. in rub. de cõsuetudi. ¶ Uel dic verũ de cõsuetudine fori/ vbi agitatur iudiciũ:q2 tũc iudex supplet Alex.in.l.iij.§.hoc autem iudiciũ col.penul.versi.item iudex supplet.ff.de dam.infecto vide que citat Deci⁹ in cõ.cccccxliij.nu.vj.serenissim⁹.

60 ¶ Itẽ dic notoriũ * facere cessare discussionẽ principalis: vt quia est notorie nõ soluẽdo/q2 tunc incipit a fideiussore Neapol.decisio.cccxviij. in causa introducta ponũt exemplũ de eo qui fuit exulatus ꝛ oĩbus bonis suis destitut⁹.

61 ¶ Item in notorijs * ordo est ordinẽ nõ seruare.Bal. in.c. ad nostrã.iij.s.de iureiur.tamẽ anteꝗ ad id deueniat ꝛ pena censeatur imposita/requirit ꝙ suꝑ illo notorio interueniat sententia/vsꝗ adeo ꝙ notorium non sufficit vbi requiritur sententia. Probus.

Bonifacius Octauus, Cap.ij.

CVm quidam sæculares iudices, dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata in casu, quo ad eum pertinet cognitio, de consuetudine/vel de iure recusent excipientes audire, in derogatio-

nem iurisditionis ecclesiasticæ &contemptum Decernimus vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi,& ad admittendam exceptionem eandem(vbi alias de iure debet admitti)a locorum ordinarijs compellantur. ¶Similiter ecclesiastici iudices si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata,exceptionem ipsam admittant in his, quæ animarum periculum non inducunt per superiores suos(nisi fecerint) animaduersione debita castigandi.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

Secularis iudex per ecclesiasticum vel econuerso / in his q̃ animarum periculū nō inducunt admittere debet/alioquin per superiores compellatur.

Vum quidam, Secularis iudex iudicatū per ecclesiasticum/ vel ecōuerso in his que animarꝫ periculū non inducunt admittere debet alioquin ꝑ superiores cōpellatur[de iure].s̄.de offic.ordina.cōquerente[cōpellantur].s̄.hoc.lib . de foro cōpe. seculares.s̄.hoc lib.de iureiur.licet[non inducunt].d.c.licet[castigandi.]

¶Et sic non per iudicem qui iudicauit : sed per superiorē vt not.s̄.hoc libro de foro compe. Romana.§. contrahentes.Ioan.Mona.Cardinalis.

¶De præscriptionibus. Rubrica.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prescriptio actionē excludit.
2 Exceptio est actionis exclusio.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prescriptio nullo tempore currit qn̄ pars promittit aliqd perpetuo attendere ⁊ obseruare.
2 Prescriptioni/⁊ tacite/⁊ expresse renunciari nō potest.
3 Prescriptio habet vim solutionis.
4 An in prescriptione fiat extensio de vno casu ad alium.
5 Prescriptio dicitur quid odiosum.
6 Prescriptio actionem excludit:non ipso iure / sed ope exceptionis.

Iso de exceptionibus In genere sequitur de quadaꝫ exceptione in specie [a] vt pote de prescriptionibus. Prescriptio [b] * em̄ actionem excludit [c].s̄.eo. ad aures.⁊exceptio * est actionis exclusio.ff. de exceptio . l. prima ⁊ quid sit prescriptio ⁊ que prescriptiōis diuisio. no.xvj.q.iij.in summa.Io.Mo.Car.

a N specie. Que dicitur presidiū iniquissimū dicit Maria.Sozi.consi .86.columna. v . in cau. Probus.

b ¶Prescriptio. Quid requiratur ad illius interruptionem vide per Arethi.in consi.xxx. viso themate.

1 ¶Preterea dic/ꝙ prescriptio nullo * tempore currit qn̄ pars ꝓmittit aliquid perpetuo attēdere/⁊ obseruare Angel.quem sequitur imola.in.l.j.ff.de vsucapio.arg.tex.in.l. quod si nolit.§.si q̄s ita.ff.de edil.edicto tradit Maria.Sozi.con.86.col.fi.in causa/hoc tamen videtur cōtra ea que habentur ⁊ no.in.d.l.j.⁊ in.l.nemo potest de lega.primo vbi dicitur ꝙ * p̄scriptiōi non solum tacite / sed nec expresse renunciari potest: ꝓpter quod quidā damnauerunt dictū Ang.vt refert quidam doctor se subscribēs.d.con.lxxxvj. Et si per famosissimos.

¶Istud nouissime reassumpsit Do. Bar. de chassaneo cō.xj.nu.vj.§.pro decisione/ vbi subdit ꝙ per verba generalia debitoris ꝓmittentis soluere ad omnem petitionē talis/ nō intelligitur renunciatum prescriptioni: allegat Alex. de imol.con.clxx.visis statutis/versi. nec predicti conclusioni/ vol.vij.referentem dico Io.de Imol.post Angel.in l.cum stipulat⁹ sim mihi a ꝑculo.ff.de ver.obliga. ⁊ in hoc videntur sibi contrarij vt predixi in princ.contra quos facit dictum Bar.in.d.§.si quis ita/⁊ in.l.prima in vlt.col.ff. solu.matr.vbi vult ꝙ per illa verba generalia/ꝓmitto soluere quandocunqꝫ / non intelligitur renunciatum p̄scriptioni:cum ipsi etiam expresse renunciari nō potest qđ perpetuo nō currat vt traditur per Bar.⁊ Iaso.in.d. l. nemo de lega.primo/⁊ Fely.in rub.s̄.hoc titu.

3 ¶Habet * enim p̄scriptio ipsa vim solutionis no. Do. Bertrandi con.clxxxj.nu.iiij.viso cōsultatiōis/parte.iij.

4 ¶Nūc intro dubium aliud:an in * p̄scriptione fiat extensio de vno casu ad alium/et breuiter more addentis dic distinguendo/aut volumus extensionem fieri ad alium actum positum sub alia specie separata / aut sub eadem specie/ in primo casu/non fit extensio : in secundo vero sic:ne vnum ⁊ idem diuerso iure censeatur arg.l.qui edes . ff. de vsucapio.tex.in.c.cognouimus.xij.q.ij.istud cōprobari potest per ea que notant Petr.Cy.⁊ Saly. in.l.prima . C. de emancipa.liber.vbi querunt/quid si iudex per consuetudinem iudicandi quesiuit sibi aliquam iurisditionem/ an fiat extensio : vt possit vti omni specie iurisditionis/ ⁊ concludunt ꝙ cum sint plures species:q² est merum imperiū/mixtum) ⁊ simplex/iurisditio/vt no.in.l.imperium.ff . de iurisd. omnium iudi.vnde si vsus est aliqua specie:puta mixto imperio / non extenditur ad merum . Sed bene extenditur ad omnes actus qui comprehenduntur sub illa specie: iurisditiōis mixti imperij / argu.l.si stillicidij.§.fina.ff.quēad seruit.amitta.non autem ad diuersam speciē arg.l.si prius in prin.ff.de aqua pluuia.arcen.no.doc.in.c.ij.de capel. monacho.firmat post alios(per eum ibi citatos)Maria.Sozi. con.cxj.col.pe.⁊ fina. Abunde ⁊ subtiliter/⁊ hec videntur firmari per ea que diximus ꝙ dn̄s potest mulctare vassallum:quādo denegat domino facere iustitiā/q² illud verū si denegat de re feudali: sec⁹ si de alia re nō feudali/testatur Io.de Ana.con.vij.col.prima visis ⁊ ponderatis his que narrantur. ¶Per hec que primo dicta sunt possumus audacter modificare regulā.s̄.tactā ⁊ a Sozi.citatam consil. cclxxv.col.iij.in causa fratrum ꝙ prescriptio nō extenditur de similibus ad similia/quod ibi late cōprobat: ideo sisto ratem ratio videtur:quia * prescriptio dicitur quid odiosuꝫ/ hinc habes quia dicitur se defendere ex circunuentione/ qui defendit se ex tempore vt in auten.de his qui ingredi. ad appella.§. volumus notant Neapoli. decisio.cclxv. nu. xcj.illustrissime. Probus.

c 6 ¶Excludit. Ope * exceptionis non ipso iure: Alex. consilio.clxxvij.nu.xj.in causa ⁊ lite/volu.vj.⁊ consil. ccxxviij. in fine ponderatis eo.vol.vj. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.j.

Piscopum qui ecclesias/ & decimas,quas ab eo repetis,proponit(licet in tua sint costitutæ dioce.) se legitime præscripsisse allegare oportet (cū ius commune contra ipsum faciat) huiusmodi p̄scriptionis titulum,& probare.

¶Nam licet eum qui rem præscribit ecclesiasticam si sibi non est contrarium ius commune,vel cōtra eum præsumptio non habetur, suf

ficiat bona fides, vbi tamen est ei ius commune contrarium/vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi. ¶ Nisi tanti temporis allegetur præscriptio cuius contrarij memoria non existat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prescriptio contra ecclesiam est.lx.annoruz: cõtra vero ecclesiam romanam/est centum annorum.
2 Contra laicos regulariter currit pscriptio.xxx.annorum.
3 Episcopus fundat intentionem suam de iure communi in decimis & ecclesijs.
4 Sine possessione prescriptio non procedit.
Quando non oporteat allegare titulũ vide hic.
5 In prescriptione non longi temporis/cũ bona fide requiritur titulus.
Differt an quis setueatur iure speciali vel cõmuni.
6 Prescriptio cui9 contrarij memoria non existit/iure cõstituti habetur: & ex tanto tẽpore titulus psumi debet.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Titulum habens/presumitur bonam fidem habere/nisi cõtrarium doceatur.
2 Ubi non agitur de nimis magno preiudicio/ ex patiẽtia longi temporis presumitur consensus: secus quando de magno.
3 Prescriptio pacto equiparatur: & habet vim cõtractus.
4 Prescriptio qãtum ad inculpandam culpam / & contra quẽ prescribitur: habet effectũ solutionis.
5 Articulãs pscriptionem/sit cautus/vt hic dicitur.
6 Clericus debet sequi statuta laicorũ: si eis vti vult.
7 Qui recipit legem humanam pro se: tenetur illam recipere contra se.
8 Post.xxx.annorum prescriptionem: mala fides non potest allegari.
9 Quod est intra fines presumitur de finibus: vel illius cuius sunt fines.
10 Qui se fundat in toto territorio: fundat se in qualibet parte territorij.
11 An per instrumenta antiqua inducatur pbatio finiuz & eorum que enumerantur in instrumẽtis.
12 In agnitione bonefidei/ non est disputanduz de apicibus iuris.
Ea que spiritu dei aguntur /non sunt sub lege.
13 In curia mercatorum agitur de equitate: omissis apicibus iuris.
14 Bona fides requiritur in prescriptione.xxx.annorũ.
15 Ubi agitur de pctõ: debet seruari ius canonicum in vtroqz foro.
16 An mala fides defuncti obstet pscriptioni heredis bonam fidem habentis: constante pbabili ignorantia.
Ignorantia heredis vitia defuncti non excludit.
17 Heres tenetur exonerare cõscientiã defuncti.
18 Statutum potest inducere pscriptionem solutionis/& satisfactionis.
19 Bona fides (licet psumatur ex titulo) tñ debz allegari.
20 Bona fides causatur nedum ex iustis rationibus: sed etiam ex iniustis/& temerarijs.
21 In dubio quis psumitur esse in bona fide.
22 Qui nec malã fidem nec bonã habet/non dicitur habilis ad prescriptionem requirentez bonam fidem.
23 Reseruata principi acquiruntur per prescriptionẽ que vim habet constituti.
24 Qñ in rescripto dicitur remota prescriptione.
25 Unio duax parrochialiũ/quomodo probatur.
26 Que ad publicã vtilitatem pertinẽt pscribi nõ possunt.
27 Prescriptio de cui9 initio non extat hominũ memoria habet effectũ publici instrumenti.

28 Titulus nõ psumitur ex diuturnitate tẽporis/quando de graui preiudicio agitur.
29 Qd non potest solus cursus tpis: psumptio tituli operat.
30 Si psumatur titulus: ergo bona fides magis psumitur p titulo: qz pro fama/qz illa sepe a veritate discordat.
Uerbum/debet/est necessitatis de sua natura.

Episcopum, Hec decretalis sũpta est paucis exceptis de quadã litera remissiõis q̃ data fuit p Grego.ix. in cã que agebatur inter Rotomagẽ. archiepm & Lexouien. epm/& incipiebat venerabiliũ: & loquit hec & illa de titulo [a] pponendo & pbãdo/& de hoc no.j.hoc lib. de priuileg. cũ psone.§.q si tales [legitime] hec prescriptio [b] * est.xl. annox [c] ꝯtra aliã/et ꝯtra ecclesiã Romanã est cẽtũ annox.j.eo.c. primo &.s. eo. ad aures &.c. illud &.c. cũ nobis &.c. si diligenti &.c. vlti. Sed cõtra laicos [d] * currit pscriptio.xxx. [e] annox/& cuz hoc det ius ciuile laico cõtra laicũ: deterioris ꝯditionis esse non debet ecclesia pscribens laico prescribẽte arg. C. de legib. qd fauore/nec est hoc immutatũ p ius canonicũ/ ergo stet. C. de testa. sancim9 [Et probare.]

¶ Et est ratio. Eps * in cuius territorio erant decime/& ecclesie/intentionem suã fundat [f] de iure cõmuni: vt hic & j. de dec. cũ cõtingat. ¶ Unde dic/aut duo cõtẽdẽtes sunt capaces rei vel iuris de qua vel quo ꝯtenditur/aut non: si non/vt qz laici/tunc prescribere nõ possunt: qz nec possidere possunt. s. eo. cãm & sine possessiõe * pscriptio nõ pcedit ff. de vsuca. sine de reg. iur. sine hoc lib.

¶ Si sunt capaces/aut/vniformiter/ aut difformiter. Si vniformiter vt habere fundum ita cadit in me sicut in te/ & tũc n õ oportet titulũ allegare: vt in possessione. xxx. vel xl. annox: & tũc sufficit bona [g] fides &. C. de pscrip. xxx. vel xl. annox si quis emptiõis. C. de pscrip. longis. tẽpo. autẽ. malefidei. s. eo. de quarta &. c. ad aures: in pscriptiõe * nõ longi temporis cum bona fide requirit titulus. C. de pscri. longis. tempo. diutina: &. l. sequẽ. Si differunt: aut quis iure speciali aut cõmuni se tuetur: si speciali contra habentem ius cõmune oportet illud ius speciale allegare & pbare vt hic &. j. de decimis dudũ. arg. ff. de rei vendi. l. j. §. j.

¶ Aut iure cõmuni/vt eps in sua diocesi cõtra priuilegiatum. j. de priuileg. si de terra &. c. accedẽtibus: seu in alium qui habet ius in decimis: istis casibus sufficit bona fides in exordio. ff. de diuer. & tempo. prescrip. cũ heres in fine cũ ius cõmune sit p titulo. s. eo. qm̃ omne [cõmune] vt qz duo cõtendũt de decimis situatis in territorio tertie parrochie s. eo. ad aures [habet] hec clausula nõ habetur in antiqua vt pone exemplũ. x. q. iij. qz cognouimus: vel pone quis habuit sententiam contra alterũ. Et si sentẽtia nõ faciat preiudiciũ quoad tertiũ quoad petitoriũ: facit tñ quo ad possessoriũ. j. de re iudic. cũ sup: tunc nõ sufficit bona fides/cuz sit presumptio cõtra eum propter iudicatũ [prescribẽdi] qs titulus dat libertatẽ/& quis dat causam prescribẽdi not. d. c. cũ persone [nisi] hoc nõ habetur in antiqua [existat] tunc enim iure * cõstituti [h] habetur. ff. de aqua quotidia. & estiua. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua pluuia. arcen. l. prima in fine/&. l. sequen. in prin. &. j. de ver. signif. sup quibusdam [tanto tẽpore] tẽpus tollit dominiũ. ff. de acquir. rer. domi. nunqz. §. thesaurus: ergo dabit licet regulariter contra. ff. de actio. & obliga. l. obligationũ fere. §. placet: & ex tãto tempore titulus presumi debet [i]. ff. de vsur. l. cum de iure verso.

¶ Et credo q sit titulus pro suo. ff. pro suo. l. prima in prin. &. l. iiij. in fine & fi. Jo. Mo. Cardi.

De titulo. Quem * habens presumitur bonã fidem habere/nisi contrariũ doceatur. l. penul. C. de euictio. no. per glos. et doct. in. l. fina. C. vnde vi. Bar. i. l. celsus. ff. de vsucapio. Bal. & Cy. in. l. super lõgi C. de prescript. longis. tempo. glo. insti. de vsucapio. in prin. no. in. l. quemadmodum C. de agri. & cens. lib. xj. tradit Alex. con. lxx xiij. nu. xlij. viso processu/vol. vj.

¶ Attende tamen quia titulus non presumitur concessus ex aliqua scientia & patientia: vnde licet possideam longo tempore rem tuam te sciente & patiente: non tamen prescribo si aliud de titulo non constet. l. nullo. C. de rei vendic. et C. de prescrip. long. tempo. per totum/ tamen si precedat titulus bene presumitur consensus illius qui longo tempore scit & patitur. l. si filius. C. de pet. hered. &. l. qui in aliena

.§.sed si non adiecit.ff.de acquir.heredi.notat Alex.consi. cxiij.nu.ix.viso et diligenter.vol.iiij.vbi subdit q magis cõ
2 munis conclusio Doc.est/q vbi nõ agitur * de nimis magno preiudicio:tũc ex patiẽtia longi tpis presumitur cõsensus:no.in.l.penul.C.cõmuni diuid.glo.et Bar.in.l.cum de in rem.ff.de vsur.glo.Dy.et Bart.in.l.j.§.fi.ff.de aqua pluuia.arcen.ergo secus quondo agitur de maximo/et hoc argu.a contrario sensu:Paul.de cast.in.l. licet in prin. C. de iure deliber.Probus.
b ¶Hec prescriptio.Ratio quare p prescriptionẽ nobis ac-
3 quiritur:qr * prescriptio pacto equiparatur/et habet vim ɔtractus:vt per Bal.in.l.j.C.de serui. et aq. refert et sequit Mari.Sozi.con.86.col.fi.in causa. Pro quo facit qd citat idẽ Sozi.con.cciij.col.iiij.versi.vel secũdo/capiẽdo primũ
4 q prescriptio * qũtum ad imputandã culpam ei cõtra quẽ prescribitur habet effectum solutionis/casus est in.l.si pupillus et ibi Bar.ff.de administr.tuto.Probus.
c ¶Quadraginta annoꝝ.Dic vnum in hac et similib⁹ pre-
5 scriptionibus q ad hoc vt pbentur * legitime / non sufficit articulare et pbare q quis possederit:puta p.x.annos: vt quis dicatur rem pscripsisse:sed debet articulare/q possederit per.x.annos finitos tali tempore : vt sic se ad certũ tempus referat/alias autem poterit esse q vnus testis sentiet de quibusdam decem annis/et alius de aliis.x.ãnis et sic pbatio erit dubia:ideo non releuabit.c.in pñtia.§.de pba.ista est solẽnis practica Bar.in.l.celsus in fine.ff. de vsucap.quem refert et sequitur Bal.in.l.fina .in. xv.oppo. C.de edicto diui adria.tol.et Alex.con.clxxvij.nu. viij.in causa et lite/vol.vj.Probus.
d ¶Sed cõtra laicos.Jure cõsuetudinario generali gallie cauetur rem omnem pscriptibilem acquiri spacio. xxx.annoꝝ vtendo/et eodem spacio perdi non vtẽdo:hec prescriptio habet locũ contra clericos: quãdo agunt coram ipsis
6 laicis/et hoc iure vtimur:quod potest suaderi.Quia * clericus debet sequi statuta laicorum si eis vti vult:quia qui sequitur forum tenetur sequi iura fori. Citat Maria. Sozi.con.cxx.col.penul.cũ in pñti: vbi multa adducit iura: idem in con.97.col.fi.habunde et subtiliter videt/et ibi col. ij.addit aliqua que intentũ nostrũ firmãt: dicit em̃ ex quo clericus vult vti statuto de executione loquente/tenetur recipere etiam statutũ cõtra se:vt cõcludit Bal.in.l.oĩ nouatiõe.C.de sacrosan.eccle.et in.l.j.C.de ɔtrahẽ.empt. idẽ et elegãter:in.l.Jtem illa in antiqua lectura de cõsti. pecu. ff.et in.l.de qbus.ff.de legib.
7 ¶Jtem facit qd not.Freder.con.xxj.nũquid heres / q * ille qui recipit legem humanã pro se adeũdo hereditatẽ: tenetur legem humanã recipe cõtra se:vt nõ ɔficiendo inuẽtariũ teneatur vltra vires:istud ius galloꝝ videtur solum obtinere partes in puncto iuris cõmunis in reb⁹ que rendis/et nõ qstis/p ea que dixim⁹.in.c.qr in pbo.et inqz tũ §.de rescrip.nec iuuat q debet clericis imputari q agunt corã laicis/qr imo coacti agũt/et conueniuntur qr hi laici cogunt clericos in talibus realibus(priuatiue)corã ipsis litigare:dicendo ad ecclesiasticos iudices id non spectare Et sic si agant aut cõueniantur clerici corã ecclesiasticis iudicibus/seruabimus ius cõmune/et non galloꝝ:qui non potuerunt iura nostra in hec infringere pp̃ter defectũ potestatis:vide que p ipsis laicis dixi in.c.dispendia. supra de rescrip.Probus.
8 e ¶Triginta annorum.Post quod tẽpus * non potest mala fides allegari Bar.in.l.fina.C.vnde vi et Bal.in.c.sepe supra de restitu.spolia.Neapol.decisio.ccxl.numero.iij. in causa.Probus.
f ¶Fundat.Vide que not.Petr.de Ancha.con. cxlij . clarior et breuior/in simili de illo intra cuius fines aliqua sunt quia etiam talis fundat se de iure cõmuni/cum illud quod * est intra fines presumatur esse de finibus vel illius cui⁹ sunt fines.Bal.in rub.C.de cõtrahen.empti.versi. xxij. q ro per.l.res sacra.§.fina.ff.de cõtrahẽ.emptio.Accedat q dicit Paul.de castro p illum tex.in.l.prima.ff.de acquiren dis.posses.vbi elicit q loca que sunt intra fines psumuntur
10 esse cõitatis cuius sunt fines.Nam * ille qui se fundat in toto territorio/fundat se in qualibet parte territorij:qr qd iuris est de toto quo ad totum/est de parte quo ad partem l.que de tota.ff.de rei vend.et in.c.si diligenti. §.isto titu.p quem tex.dicit ibi hostien.ad ppositum/quod est ibi argumentũ/q cõitas et dñi tpales fundant intentionẽ suã de iure cõi / quo ad res sitas intra limites sue terre firmat Maria.Sozi.consi.86.col.ij.in causa et consi.lxxxix.colũ.ij. in causa agitata.
¶De pbatione finium vide eundem Sozi.con.cxvj. col. antepenul.viso processu.
¶Dictum Paul.de castro firmat idem Sozi.consi.cxxvij. col.ij.versi.circa secundam/visis capitulis/vbi dicit col.iij dictum Paul.de cast.debere intelligi/quando res sunt infra fines alicuius territorij : nec possidentur p aliquem nec apparet cuius sint:aliquando res sunt site infra fines alicuius territorij/et psumũtur esse illius cuius sunt fines quo ad iurisditionem non autem quo ad dominiũ rerũ particularium:et ita loquitur hostien.in.d.c.si diligenti : vt ibi per Panor.put dicimus de imperatore qui totius mundi dicitur domin⁹.l.deprecatio.ff.ad leg.rho.de iact.l. bene a zenone.C.de quadri.prescrip.non tamen dicitur habere dominiũ rerum particularium/glo.et Bar.in phe.ff.et Bar. in.l.prima.§.p hanc.ff.de rei vendica.et in extrauag. ad reprimendã in verbo totius orbis/et Ang.in.dic.l.bene a zenone. ¶De natura tamen finiũ est includere quicquid est intra fines/vt iam dixim⁹post Bal.in.d.rub. ¶Vide tu p intellectu thematis Maria. in. d.consilio vlt.allegato/firmat Alex. consi. cvij.Quis circa.volumine.vj.
11 ¶Et an per instrumenta * antiqua inducatur pbatio con finium/et eorum que enumerantur in instrumentis: vide p eundẽ Alex.cõsil.xciiij.in fine repetitus in causa appellationis/volumine.vij.
¶Quot autem sufficiant demonstrationes ad demonstrãdum rem vide etiam eundem Alex.con.xxxviij.nu. iij. visis.vol.v.qui dicit q due/licet relique sint false / et eundem Alex.vbi nu.v.quomodo id intelligat.
¶Premissis iunge que tradit Alex.cõ. lxxvj.vol.ij.et Neapol.decis.cclxvij.Probus.
g 12 ¶Bona fides.Jn * cuius agnitione non disputandũ est de apicibus iuris.Maria.Sozi.con.cxv.col.iij.circa primã pro hoc videtur facere vulgare/q ea que spiritu dei aguntur non sunt sub lege.c. licet de regula.faciunt etiam que citat idem Maria.Sozi.con.cxvj.col.j.idem dic quando
13 agitur * in curia mercatorum/quia in ea agitur de equitate/omissis apicibus iuris iuxta nota.in.l.si fideiussor.§.quedam et in.l.quintus.ff.manda.idem Sozi.con.cxx. colũ.vij. cum in pñti/non tamen intelligas q sit sublata iuris dispositio arg.l.bona fides.ff.depositi.Sed tantum intelligũtur reiecti apices iuris/qui veritatẽ negotij non tangunt: et sic equitas hec debet esse cõformis iuri:qd est cõtra idiotas dicẽtes/aliud de iure aliud de equitate / vide Alexã. consil. cxiij.volu.vj.
14 ¶Preterea q bona fides * requiritur in prescriptiõe.xxx. annorũ iuxta no.in.c.fina.§.hoc tit.licet Bar.in.l.sequitur §.si viam habeam.ff.de vsucap.teneat contrarium:dum dicit quia in prescriptione in actionibus personalibus non requiritur possessio/ideo nõ requiritur bona fides: et ex parte mea non est possessio:sed prescribo per tuam negligentiam/vel potius tu perdis quam ego prescribam : contra Bar.babes tex.in.c.possessor/de reg.iur.hoc lib. vbi cauetur q est necessaria bona fides: quod firmat contra Bart. Petr.de Ancha.consi.v.col.fina.pro parte nobilis viri.d. Roberti/vbi dicit q dictũ Bar.de iure canonico nõ videt procedere/nec hoc dixisset si causam finalem iuris canonici attendisset siue ponderasset/idem Petr.con.cxxxix.visa vbi dicit se plene scripsisse in.d.c.possessor/idem Raph.cuma.con.cxlvij.col.j.domina cõtessia/dum dicit q debitor sciens non prescribit:tenet Jo.And.in.c.fi.de excep.hoc lib. in nouella / et hanc fatetur cõmunẽ moderno. canonistarũ. d.c.fina.Jo.de Jmol.late con.cxxiij.et Raph. Fulgo. con. lxxxiiij.col.ij.quod incipit bona cursus/et latius con.cxxiij. col.prima Ser.P.ciues vbi dicit:sciẽtia nanqz debiti et date fidei sue creditori non patiuntur enim prescriptione tueri/vt fidem datam quam nec datam ignorat possit verecunde negare quinimmo ibi in.d.§.si viam audet Angel.nec iure ciuili propter peccati causam/cum qui sciat debitorẽ pos se presidio prescriptionis velut improbo et improba allegatione tueri vt in autẽ.vt Roma.eccle.circa mediũ.§.habeat colla.ij.vbi ait legislator esse:impiũ et iniquis hoĩbus presidiũ prescriptionis: et per ipsum sciẽtibus tutũ peccandi locũ cõcedi/et improbã allegationẽ tẽporis cõtra purã veritatẽ. ¶Alex.nolens adherere Bar.dicit con.xxxiiij.col. prima viso processu vol.iij.q opinio Bar.cõmuniter dãnatur p plura et maxime p tex.in.d.c.fi. vers. Ut nulla valeat absqz bona fide prescriptio tam canonica qz ciuilis etc. et latius con.lxiij.col.iij.stantibus vol.iiij.et consi.clxxxv.nu.33. viso titulo questionis in.ij.vol.et vbiqz dicit hoc debere seruari in vtroqz foro ecclesiastico/videlicet et seculari:quia incurreret peccatũ qui cũ mala fide vellet se exceptione prescriptiõis tueri:etiã attẽta dispositiõe iuris ciuilis.d. au-

15 ten. vt roma. eccle. ¶ Et vbi agitur de peccato * debet seruari ius canonicum in vtroq; foro glo. in. d. c. possessor Bar. ⁊ alij in. l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccle. scribẽ. in c. fina. ẽ. de solutio. cum similibus.
¶ Nec obstant prescriptiones annales vel triennales inducte ꝑ ordina. regias ꝯtra mercatores respectu mercium nõ solutaꝝ / ꝓut nec statuta similes ꝑscriptiões inducẽtia q2 debent intelligi ẽm ius cõmune ne quis indebite dãnũ patiatur. l. ij. C. de noxal. c. cum dilectus. ẽ. de consue. not. Doc. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iu. ergo non debet intelligi ordinatio vel statutum / quando ꝑscribens esset in mala fide: alias non valeret Jo. And. in. d. c. fi. ẽ. de exceptio. ⁊ post eum Alex. in. d. con. clxxxv. nu. xxxiiij. vbi adducit concordãtes. Et sic per ꝑdictas ⁊ alias infinitas rationes ⁊ Doct. auctoritates habes ꝙ Bar. defecit in salutari suo: vt etiã late ꝓbat Calc. in cõ. lxxiiij. nu. lxvj. Statuim⁹.
¶ Tu tamen dic ꝙ ipse bar. decisiue ꝑtinus nõ loqͥtur: sed se submittit sancte matris ecclesie ⁊ theologoꝝ determinationi / ⁊ rectissime facit vt ibi scribit post eum Angel.

16 ¶ Sed dubium est: an mala fides * defuncti obstet prescriptioni heredis bonã fidem habentis / causante ꝓbabili ignorantia iuxta. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. breuiter videtur ꝙ sic / pro quo habeo. l. cũ heres. ff. de diuer. ⁊ tẽpo. prescrip. vbi dicitur ꝙ cum heres in ius defuncti succedat: ignorãtia sua vitia defuncti non excludit / ad idem tex. in. l. si ego. §. partus. ff. de public. ibi q2 vitioꝝ defuncti successor est / ⁊. d. l. seqͥtur. §. heres. ff. de vsucapio. licet Dy. in. d. c. possessor dicat ꝙ de eqͥtate canonica heres ex eius persona ꝓpter bonam fidẽ suã ꝑscriptionẽ inchoare possit Bart. refert. in. d. l. cum heres ⁊ in. l. vitia post Cy. C. de acquiren. possessio. ⁊ Alex. in. l. pomponius. §. cũ quis: col. ãtepenul. ff. de acquir. po. tñ cõtra Dy. cõis opinio est in cõtrariũ: q2

17 heres tenet * exonerare cõscientiã defuncti. c. fi. ẽ. de sepul. neuisa. inter cõsi. bruni. xij. col. vij. patres comederunt vuam acerbam. Sozi. cõ. cciij. capiendo primũ vbi late pro opinione Dy. Alex. con. xxxix. nu. xiiij. stantib⁹ / vol. vj. idẽ Alex. con. xlvj. col. iij. viso ⁊ opportune eo. volum. ⁊ consili. xxxvij. viso ꝓcessu / eo. volu. vj. ⁊. d. con. lxiij. vol. iiij.
¶ Firmat Decius consi. cccuj. numero. vj. in casu occurrẽti / qđ cõprobo medio vno firmato per. l. cum seruus ver. nã ⁊ si vnus. ff. de conditio. ⁊ demõst. ibi quod ipse viuus facturus sit / ab heredibus suis fieri iussisse intelligitur. Paul. de castro in. l. mulier. §. cũ ꝓponeretur in princ. ff. ad trebel. tradit Decius con. 376. nu. ij. viso casu.
¶ Et redeundo ad thema ꝓxime deductũ. Alex. post alios quos ibi refert in. d. l. põponi⁹. d. §. cum qͥs. col. antepe. dicit istã opinionẽ equiorẽ esse ⁊ sepius ita ꝯsuluisse: quod firmat con. iiij. nu. xlj. videtur inspectis his / vol. ij. allegat ꝓ hoc Antho. de butr. Jo. de imola. ⁊ Panor. in. c. si diligẽti. ẽ. hoc titu. ⁊ roma. con. ccj. nu. v. pro decisione Panor. prosequitur membrũ hoc consili. xix. quod incipit / ad huius casus claram parte. ij. dicens / istud fore indubitatum de iure ciuili / a quo non differt ius canonicum in hoc / q2 nõ reperitur iure cautũ: vt. c. j. ẽ. de no. ope. nuncia. ⁊ semper dicit tenuisse cõtra Dy. nec obstare iura per eum allegata q2 illa nõ loquũtur in herede qui causat ius suum a defuncto: ⁊ censetur eadem ꝑsona cum defuncto: vt in auten. de iureiur. a moriente ꝑstito in princ. colla. v.
¶ Intentum ipsum reassumpsit ipse Alex. con. xj. col. fina. ex his vol. vj. quem vide: vol. v. con. lj. nu. iij. videret / idem not. in con. xxxix. visis scripturis / vol. ij.
¶ Sed in successore in dignitate qui non causat ius suũ a defuncto: sed a superiore a quo institutionem habuit no. Jo. mo. in. c. indẽnitatibus. ẽ. de elec. ⁊ in. c. si tibi de ꝑben. ⁊ in. c. ij. vt lite penden. vbi dixi igitur nõ cẽsetur eadẽ ꝑsona cũ defuncto: merito ꝑscribit / si habeat bonã fidem / licet ꝑdecessor habuerit malam. quod firmat idẽ Alexã. d. con. xlvj. viso. nu. xv. ⁊. d. con. lxiij. vol. iiij. vbi subdit / ꝙ eo casu succedit opinio Dy.
¶ Et quo ad hoc que. ẽ. ꝓxime diximus de iuribus nõ excludentibus causam peccati / ⁊ cum mala fide prescriptionẽ inducentibus / vide Alex. con. ccxx. ponderatis his que in supiore facti. vol. vj. vbi concludit nõ valere. Subdens ꝙ si statutũ nõ dicit ꝙ si creditor ꝑ decem annos debitũ non petierit cadit a iure suo sed aliter puta ꝙ si creditor nõ petierit debitũ. j. decẽ ãnos / cõtract⁹ ꝑsumatur fictitius: tũc q2 per statutũ excludit causa pcti: valebit statutũ q2 statu

18 tũ * põt iducere ꝑsũptionẽ solutiõis: ⁊ satisfactiõis. l. ꝓcula est. ff. de ꝓba. no. i. l. liber; quos. §. j. ff. de alimẽ. ⁊ ciba. lega.
¶ Nec obstat regula cum quid vna via / per distinctionem quã posui in. c. nemo in versi. Si eñ fateamur. ẽ. de electi.

vltra predicta vide q̃ notat in ꝓposito Alex. con. clxx. visis statutis predictis. volu. vij. vbi disputat an statutum excludens creditorem propter eius negligentiam debeat seruari in foro ecclesiastico / quod etiam examinat Petr. de Ancha. consilio. cclviij. supradictum statutum vbi concludit ꝙ non ⁊ consi. xcix. nume. ix. videtur prima facie / vol. iiij vbi istud modificat non procedere qñ statutum hoc induceret ex causa: vt quia fit contra personam odiosam / ⁊ contra quam ius presumit: vt contra feneratorem: verbi gratia statutum dicit / ꝙ fenerator post quinquennium non audiatur etiam super sorte.

19 ¶ Preterea habes ꝙ licet * bona fides presumatur ex titulo: tamen debet allegari: late comprobant Neapol. decisio. clxxviij. ideo sis cautus in allegando bonam fidez alias succumbes Bal. ⁊ angel. in. l. super longi. C. de prescriptio. lon. tempo. Angel. i. l. eum qui. §. fina. ff. de publicia. notat Alex. in consi. xciiij. nu. vij. in causa ⁊ lite volu. ij. quem vide eo. vol. con. cxxxiiij. nu. xij. vbi cõprobat ꝙ bona fides presumitur ex titu. per. l. penul. C. de euicto. ⁊. l. cels⁹. ff. de vsucapio. ⁊. c. si diligenti isto eo. tit. ⁊ per tex. nostrũ de hoc recordati sunt Neapol. decisio. xl. numero. 5. qui subdunt

20 ibi nu. xj. ꝙ bona fides * causari potest / nedum ex iustis rationibus: sed etiam ex iniustis ⁊ temerarijs: pro quo vide Paul. de ca. p⁹ glo. in. d. l. celsus. ff. de vsucapio. ⁊ Calc. cõ. xxviij. illud afferam: vbi ponit nu. xviij. modũ ꝓbandi bonam fidem ꝓut ⁊ malã ad quod precor eã videto tu.

21 ¶ Vltra predicta dic ꝙ in bona fide qͥs * ꝑsumit in dubio esse glo. in verb. bona fides insti. de vsucapio. in prin. Bar. in. d. l. celsus col. pe. facit glo. in. c. si diligenti in verbo bona fides. ẽ. hoc titu. tradit Decius consi. ccclxxv. circa finez quod exordit iuridicã esse / vbi vide quo spacio inducatur bona fides. ¶ Et inquantũ hic a cõtrario sensu seu tacite dr / ꝙ si adsit mala fides nocet: verum id dicas de mala fide vera: nõ de ficta / ꝓbat tex. i. l. illud. §. j. ff. de petit. hered. ẽz Bar. in. l. sed si. §. de eo. ff. eo. bene facit tex. in. l. preterea. ff. de rei vendic. Antho. de Butr. in. c. si diligẽti. ẽ. eo. tradit Sozi. cõ. cciij. col. iij. capiẽdo primũ. ¶ Et dic ꝑsumi bonã fidẽ maxime ex longo tp̃e iuxta no. in. c. ij. de restitu. in integrum. per Innocẽ. ⁊ alios / ⁊ Bar. in. l. fi. C. vñ vi Alex.

22 consi. cciij. nu. xij. perspectis his vol. vj. is autem * qui nec malam fidem nec bonam habet / non dr habilis ad prescriptionẽ requirentem bonã fidem. l. possessio quoq;. §. fi. ff. de acquir. possessio. no. in. l. prima. C. eo ti. Alex. consi. ccxxviij. nu. vj. vol. vj. vide Areti. in con. xxx. viso: hec enim videtur aliqua priuilegia bonefidei. vltra q̃ adde ꝙ illa põt allegari postq; est conclusum not. Neapoli. deci. clxxviij. in fine in causa filiorum. Probus.

h ¶ Constituti. Dec. con. cclxxj. col. ij. in casu trãsmisso de hi

23 spania: inter alia in proposito dicit ꝙ etiã * reseruata principi ꝑ ipiam prescriptionẽ acquirũtur. c. super quibusdã. §. preterea de ver. signifi. ⁊ in tali prescriptione non est necessaria aduersarij sciẽtia. Bal. in. c. primo que sunt regal. Angel. in. d. §. ductus aque. hic per Jo. mo. allega. et sic possumus dicere hanc prescriptionẽ fore fortioris potentie q̃ alias: quod cõprobo. Quia si dicatur in rescripto aut priui

24 legio principis * remota prescriptione / nũq; videtur sublata prescriptio cuius initij memoria non est in contrarium quia habet illa vim priuilegij firmat Arety. consil. xv. col. fina. reuerendissime pater Fely. in rub. eo titulo col. fina. in fine Decius. d. con. cclxxj. nu. xv. in casu transmisso de Hispania. Latissime idem Decius in con. ccccxcvj. nu. x. in causa: Neapol. deci. ccxliiij. in fine sepe fuit: recte dicitur in rescripto vel priuilegio vel pacto / aut statuto: quia si lex facit materiã imꝑscriptibilẽ / tũc videt sublata no. Fely. in. c. cũ ex officij in prin. ẽ. isto ti. ⁊ istud operat partiũ cõsensus qui resultat ex tali prescriptione vt id habeo ex mẽte Sozi. con. ccxcvij. col. ij. vsi. iij. ista cõclusio viso priuilegio / duz dicit ꝙ hoc tempus habet vim cõstitutionis ac si de cõsensu partiũ tale ius statutũ fuisset.
¶ Itẽ in ꝓposito habeo id quod no. Jo. An. in regu. quod

25 contra in mercurial. ꝙ ad inducendũ vnionẽ duoꝝ * bñficioꝝ curã aiarũ habẽtiũ necessaria est ꝑscriptio tãti tẽporis cuius in contrarium memoria nõ existat / ad qđ probandum debet testis dicere / ꝙ communis opinio est memoriam nõ extare. l. si arbiter. ff. de ꝓbatio. Alex. d. cõ. clxxvij. nu. vij. in cã ⁊ lite / vol. vj. ⁊ cõ. xvj. nu. xj. in cã vol. v. vbi subdit hanc non posse per instrumenta comprobari / adducit pro hoc plures rationes idem Joannes And. ibi et presertim

26 vnam: quia * illa que ad publicam vtilitatem pertinent prescribi non possunt. l. prescriptio. C. de oper. public. l. competit. C. de prescriptio. xxx. vel. xl. anno. sequitur

Alex.cōsi.cj.col.j.volu.vj.circa primū/⁊ latissime in consi. lxx.in causa vertēte inter dn̄m Balthasarē/ volu.iij.queꝫ vide amplissime/volu.j.in cōsi.vj.vbi ponit ea que non sunt necessaria in tali p̄scriptione ꝓut in alijs. ¶ Et sic p̄missis attentis: si nobilis tāto tēpore est vsus imperio in aliquo loco ꝙ initij memoria nō sit in cōtrariū: habet fundatā intentionē: dato ꝙ aliud priuilegiū nō ostēdat. Angel. in.d.§.ductus aque: istud late ⁊ supradicta cōprobat Decius cō.468.nu.3.cū seq.superiori anno: hec em̄ p̄scriptio
27 * nō solū habet vim cōstituti/ sed etiā habet effectū publici instrumenti: ſm Inno.in.c.nouit.s̄.de iudic.⁊ in.c.super quibusdā.§.preterea/de ver.signifi.⁊ Bal.in.l.j.C.de emāci.liber.tradūt Neapol.decisi.239.in fine/ alia cōsuetudo/ vbi subdūt pro intēto Joā.Mo. hic dū dicit/⁊ ex tāto tempore ⁊c.ꝙ probata possessione (tringita annoꝝ) feudi ⁊ allegato titulo: presumitur ꝙ inuestitura p̄cessit glo. in.l.cū de in rē verso. ff.de vsur.Doct.iūcta glo.fi.in.l.si certis annis.C.de pact. Probus.

28 i ¶ Debet. Nisi * de graui preiudicio agatur/q2 tūc ex diuturnitate tēporis titulus nō presumitur/ testatur Decius in.c.j.nu.xvij.s̄.de fide instru.allegat Areti.cōsi.exordiēte in premissa cōsultatione per.l.nullo.C.de rei vendica.⁊ Bar.in.l.cū de in rē verso.ff.de vsur.⁊ alibi puta/cōsi.271. nu.17.in casu trāsmisso de Hispania/idē patrinus nr̄ dicit
29 Quia * quod nō potest solus cursus tēporis/presumptio tituli operatur: citat ꝓ hoc Oldra.cō.296.de iure/⁊ Car. in cle.j.in.xx.q.de suppl.negli.p̄la.Domi.in.c.ij.§.sane/ī fi. j.de decimis in.vj.no.in.c.cū ab ap̄lica de his q̄ fiunt a p̄la.
30 vt Feli.tradit in.c.cāmqꝫ/col.ij.isto ti.s̄. Qd̄ si * p̄sumat̄ titul9/ergo bōa fides Neapo.decisi.xl.quos vide allega. 178.in causa filioꝝ/vbi nu.xj.dicūt post Bal.in.c.vigilāti.s̄.hoc ti. Qd̄ si emi ab eo qui titulū bꝫ ⁊ possedit lōgissimo tp̄e: tn̄ est publica fama ꝙ res est eccl̄ie: ꝓ hoc nō dicor hr̄e malā fidē: q2 fama sepe a ṽitate discordat/⁊ magis p̄sumit̄ ꝓ titulo q̄ꝫ ꝓ ipsa: nec tenet̄ credere nisi qd̄ credit bon9 vir .i.iudex: q̄ in facto alieno nō debꝫ credere nisi ꝓbatiōibus.
31 ¶ Alteri9 dic/ꝙ hoc * ṽbū/debet/est ṽbū necessitatꝫ de sui ꝓpria natura glo.ī ver.debeāt/in cle.attēdētes de sta.mo. facit tex.ī.l.j.§.j.ff.ꝙ q̄sqꝫ iur.l.p̄tor ait/in princ.ff.de eden. citat Deci9 cōsi.340.in prin.ꝓ resolutione. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.ij.

Si qui (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis, quæ a Rom. vel ab aliis tenent ecclesijs, sint per sententiam, vel ipso iure priuati, statuimus vt in aprehendēdis vel occupandis postea quandocunque bonis, eisdem nullus (licet leges humanæ super hoc alia tēpora statuere videātur) ipsis ecclesijs tēporis lapsus obsistat, nisi contra ipsam Rom. ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria p̄scriptio legitime sit cōpleta. ¶ Si post mortem hæreticorū, qui dum viuerent, catholici putabantur, bona ipsorum a catholicis eorum filijs vel nepotib9, aut extraneis quibuscūqꝫ spatio. xl. annorū fuerint bona fide possessa, sancimus eos super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent ecclesiam) in hoc casu non esse vlterius molestandos, quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitisse.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Tempora vacationū semp ded ucūtur in p̄scriptionib9.
Memoria potest damnari in perpetuum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Restitutio an detur ex capi.ignorantie in prescriptione lōgissimi ⁊ lōgi temporis.
Molestia sonat in vitium ⁊ culpam.
2 Molestatio nō solum fit in iudicio ⁊ facto/ sed etiā verbis.
3 Per leges generales non videtur auferri priuilegium speciale alicui in iure concessum.
4 Equipollent non molestare ⁊ habere licere.
5 Bona fides in dubio presumitur.
6 Propter lōgitudinem temporis presumitur id quod alias non presumeretur.

Si qui, Hec decretalis habꝫ duo dicta: Ecce primum [per sententiam].j.hoc lib.de scisma.c.vno.§.contra natos [ipso iure].j.de penis in quibusdam:⁊.j.hoc libro de penis.c.penul.⁊ vlt.§.si vero feuda [videantur] auten. vt cū de appel.cogno.§.generaleꝫ/ versic. Si vero liberi colla.viij.autē. de sanctissi.episcopis.§. si quis rapuerit primo respon.in fine tituli colla.ix.arg.ff.de diuers.⁊ tempo.prescrip.in omnibus ⁊ ibi nota.[centenaria] vt.s̄.eo.si diligenti in fine [quadragena
a ria [a]]xvj.q.iij.quas actiones.s̄.eo.ad aures auten.constitu.hec innouat. constitu.que prescript. centum anno.colla.
1 viij.[cōpleta] sed subductis * temporibus vacationuꝫ que
b semper deducūtur.s̄.eo.c.j.[molestandos [b]]contra memo-
2 ria * potest dānari in ꝑpetuū vt.j.sequit̄ ergo ⁊ bona q̄ hoc casu sequūtur ꝑsonā arg. C.de bonis dā.auten. bona Sol.
c hoc facit hic bona fides [c] possidentium. Jo.Mo.Cardi.

a 1 Quadragenaria. * An in hac que dicitur prescriptio longiss.tēporis ⁊ alia longi temporis detur restitutio in integrum ex capite ignorātie/ vide que tradunt Neapol.decisio.xxxvij.col.ij. quedam Altruda. Probus.
b ¶ Molestādos. Quo ad molestationē in beneficialibus vide que citat Domi.in cō.lxxviij.col.iij.formātur/⁊ Lapum allega.lxv.in fine nunquid vbi dicit ꝙ molestia sonat in vitium ⁊ culpam:⁊ ꝙ contradictio quam facit reus in iudicio probat molestiam/⁊ sufficit ad condemnandū: quod intellige sane vt patet sano cerebro.
¶ Adde que in proposito latissime tradit Alex.con.lij.viso testamento Barto.vol.ij.vbi dicit ꝙ molestatio * non so-
2 lum fit in iudicio ⁊ facto/sed etiam verbis: per ea que not. Bar.in.l.j.§.hui9 autē interdicti circa prin.ff.vti possidetis. ꝙ si quis diffamat me/dicendo ꝙ tale predium non est meū sed suum/⁊ ꝙ teneo indebite/⁊ propter hanc diffamationē non possum ibi inuenire colonos ⁊ laboratores qui velint predium illud colere: dicitur ille mihi facere vim respectu possessionis dicti predij: facit.l.vim.ff.de vi ⁊ vi arma. Ecce ergo ꝙ sola inquietatio verbalis dicitur molestatio/⁊ sic est vis turbatiua: premissa firmat ideꝫ Alex.in con.cxxxvj. nu.x.in causa ⁊ lite/vol.ij.
¶ Ulterius dic in ꝓposito que citat Maria.Sozi. cō.cliij. col.x.pulchra/ꝙ per ista verba generalia/ꝙ quis molestari vel inquietari nō possit directe vel indirecte a quauis persona non tollitur speciale beneficium restitutionis in inte-
3 grū: quia ista est regula/ꝙ * per leges generales non videtur auferri priuilegium speciale alicui in iure concessum.l. decurionibus/⁊ ibi Bar.de silen.libro.xj.C. Bal. in prima constitu.C.⁊ in.c.primo in fine quo tempo.miles.
¶ De hoc verbo molestare vide q̄ tradit idē Sozi.cō.288.
4 col.pe.circa primā/vbi dicit ista equipollere * nō molestare ⁊ habere licere/⁊ ambo continent factū successiuū ⁊ Alex. cō.cxcv.nu.vij.perspectis instrumētis/vol.vj.vbi dicit ꝙ si verba promissionis sunt de non inferendo questionem/aut

cõtrouersiã vel molestiam de iure vel de facto: verificãtur siue talis cõtrouersia ⁊ molestia inferatur in iudicio agendo / siue excipiendo / seu resistendo / siue etiam extra iudiciũ. l. lucius. §. tres heredes / ⁊ ibi glo. ⁊ Doct. ff. ad trebel. l. nõ solũ. §. si stichus. ff. de ꝓcura. l. si cõtrouersia. ff. de euictio. l. j. ⁊ ibi Bal. C. de testi. no. in. l. qui fidem. ff. de trãsac. doc. in. l. amplius nõ peti. ff. rem ratã haberi / in. c. si diligẽti. ext. de foro cõpe. idẽ Alex. cõsi. clxxvij. col. j. viso testamẽto / volu. v. ⁊ ibi ꝙ latius de hoc verbo / ⁊ cõsi. clxiij. nu. iiij. viso processu / volu. ij. ¶ Et dicit Do. Stepha. Bertrã. consi. cxxxix. nu. iiij. parte. ij. Cũ supponatur / ꝙ molestia dicit̃ inferri / etiaꝫ quando quis iudicialiter cõuenitur aut vexatur auten. de fideiusso. in princi. in ver. molestus / col. j. ⁊ in l. j. cũ ibi no. per Bal. C. de nũdi. ⁊ subdit ibi idẽ Bertrã. cõsi. clv. nu. ij. exordiente / deliberãdo / parte prima / ꝙ hec verba vexãdi ⁊ molestãdi importãt cõuentionẽ minus iuridicam ⁊ illicitã. ¶ De verbo vexãdi habetur in. l. j. §. j. ff. de vaca. muner. ⁊ in. l. fina. in fine. ff. de testib. ⁊ in cle. prima de rescrip. ⁊ in. c. ad audiẽtiã el. j. de rescrip. ext. ⁊ de verbo molestãdi per Bal. in. l. j. col. iiij. versi. Item quero si testator. C. de his que pe. no. Probus.

c 5 ¶ Bona fides / * Que in dubio presumitur glo. habes in capi. si diligenti. in ver. bona fides. ext. isto titu. similis insti. de vsucapio. in princ. in ver. bona fides quod verũ est (dicit Bar. in. l. celsus / nu. xvij. ff. de vsucapio.) si precedat titulus verus / vel putatiuus / etiã errore iniusto / vt. l. igitur. §. penul. ff. de liber. causa. ¶ Intentũ prosequitur Alexan. cõsi. cc. nu. iiij. viso ⁊ discusso / volu. ij. qui vltra premissa allegat ꝓ ipso Dy. in. l. j. §. j. ff. de itinere actuq; priua. Inno. in. c. vigilanti. ext. hoc titu. ⁊ glo. in capi. fina. eo. titu. Bar. in l. cõmuni. §. inter predones. ff. cõmu. diuidun. qui Alexan. subdit aliã moderationẽ post Bar. in. d. l. celsus / videlicet nisi alius antiquus possessor appareret / naꝫ ille talis bene posset opponere iuniori possessori: ꝙ nõ habet bonã fidem per. l. fina. C. vnde vi. Sed quo ad aliũ / videt̃ tenere ⁊ possidere bona fide / ⁊ hoc quãdo ius cõmune non cõtradicit. c. ext. primo. ¶ Item de bona fide ꝓbatur ex possessione lõgi tẽporis. x. annoꝝ / tradit Alex. in. d. cõsi. cc. col. ij. vbi allegat ꝓ hoc plures scribẽ. quos reducit ad memoriã. cõsil. cxlij. in princi. Cõsideratis / volu. j. ⁊ cõsi. lxix. num. v. circa primũ dubiũ / volu. v. a fortiori est dicendum in possessione longissima. xxx. annoꝝ: ex tali enim presumptione adeo insurgit ꝓsumptio bone fidei ꝙ purgatur mala fides: de qua prius cõstabat / vt singulariter no. Bar. in. l. fina. in fine. C. vnde vi / vbi dicit / ꝙ licet ille qui ingreditur possessionẽ vacantẽ presumatur esse in mala fide per illũ tex. talis tamẽ presumptio tollitur per cursum. xxx. annoꝝ / quia tunc retro presumitur quod fuerit in bona fide: istud prosequitur Franci. Areti. consilio. lxiij. col. penul. versic. modo posito in presenti consultatione / ⁊ consilio. ciij. col. vlti. sub. nu. vij. in causa ⁊ questione / ⁊ cõsilio. cliij. in fine / consultatio: ideꝫ tenet Panor. cõsi. lxxxix. nume. v. in questione que ad presens vertitur / ⁊ cõsi. cij. nume. primo in causa que vertitur / parte. j. ⁊ vbiq; allegat Innoc. in. c. ij. de restitu. in integr. ⁊ Alex. cõsi. clxvij. nu. vij. qm̃ res / volu. vj. ¶ Et attẽde ad vnũ / ꝙ licet bona fides presumatur in illo qui habet titulũ / vt. ext. ꝓbauimus: tu tamen dic ꝙ semper debet allegari / alias nõ opitulatur exceptio prescriptionis. l. si adulteriũ / cũ incest. §. Idẽ pollioni. ff. de adult. ꝑ quẽ tex. ita not. dicit Bal. in. l. super lõgi versi. illud autem tene fixum cordi. C. de prescript. long. tempo. ⁊ Angel. in. l. eũ qui. §. fi. ff. de publicia. tradit idem Alexand. eo. volu. cõsi. clxxvij. nu. xij. in causa ⁊ lite vertente. ¶ Et sic ex premissis habes / ꝙ pro-

6 pter longitudinẽ * temporis presumitur id quod alias nõ presumeretur: iuxta. l. si filius. C. de petit. heredi. cum similibus adductis per Alex. consi. cxcj. nu. iiij. ꝑspecto instrumẽto / vol. 6. vbi subdit hoc nõ habere locũ in mãdato / qꝛ illud ex diuturnitate tẽporis nõ presumit̃ / eũdẽ Alex. vide ꝑ intẽto tex. nostri cõsi. lj. videret̃ ꝓ decisione / volu. v. ⁊ cõsi. 34. viso ꝓcessu / volu. 3. ¶ Preterea adde ꝙ bona fides multũ exuberat in prescriptionibus iuncta cum titulo: vt patet in remedio cano. reintegranda. iij. q. j. quod licet sit remediũ pinguius ꝙ alia remedia possessoria / testãtur Inno. Cal. Anto. ⁊ alij in. c. cũ ad sedem. ext. de restitu. spolia. ⁊ Anto. in. c. cũ sepe. eo. titu. tamẽ nõ datur cõtra eũ / qui titulo iusto ⁊ bõa fide possidet: nisi res esset vitiosa / vel violenta / vel furtiua. Bar. quẽ sequit̃ Ange. ⁊ Ioã. de Imo. in. l. rem que nobis. ff. de acquir. posses. Bart. in. l. fina. §. sed cũ / in secunda. C. de furt. tradit latius comprobando Sozinus cõsilio. cclxvj. col. vj. versi. Secũdo cadẽ cõclusio / in causa que vertitur. ¶ Adde Petr. de Ancha. cõ. v. in fine / ꝓ pte

nobilis viri: ibi quis dubitat ꝙ ille peccat qui debitũ quo tenetur alteri per prescriptionem vsurpare contendit / vide Io. Imol. con. xxvj. in casu premisso. Probus.

¶ De Sententia & re iudicata. Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Verba sententie debent stricte interpretari: idem de verbis compromissi.
2 Si iudex pronunciauit se competentem / amplius de incompetentia opponi non potest si a sententia non fuerit appellatum.
3 Statuta sunt stricte interpretanda.
4 In iudicijs / in stipulationibus / arbitrijs / ⁊ priuilegijs / quicquid non reperitur concessum: intelligitur partibus denegatum.
5 Consuetudo est stricti iuris.
Verba sententie simpliciter prolata / sunt referenda ad iuris communis intellectum a quo recipunt modificationem secundum materiam subiectam.
6 Omnis dispositio que simpliciter ꝓfert̃ / vestit̃ a iure cõmuni.
Verba statuti debent intelligi secundũ ius commune.
7 In his q̃ sunt stricti iuris masculinũ nõ cõcipit femininũ.
Dispositio stricti iuris loquens in casu simplici non comprehendit mixtum.
8 Statutum contra ius commune loquens de vltima voluntate non extenditur ad donationem causa mortis.
9 Sub simplicibus non cõprehenditur mixtũ / in his in quibus fit stricta interpretatio.
10 In his que sunt stricti iuris / casus omissus habetur pro omisso.
11 Per sententiam non inducitur nouatio prime actionis.
12 Venetijs / sententia nunq̃ transit in rem iudicatam.
13 Que faciliter ligantur facile disoluuntur.

Actore & reo in iudicio contendentibus: post eorum conflictum in iudicio habitum: est sententiandum / ideo dicto de intentionibus eorum: sequitur de sententia [a] ⁊ re iudicata [b]. Io. Mo. Cardi.

a 1 De sentẽtia. Cuius * verba debẽt stricte interpretari: ex quibus etiã verbis plus inferri nõ debet ꝙ ex eis necessario inferatur Bar. in. l. Julianus col. iiij. ff. de cõditio. indeb. firmat Fulgo. con. cxl. col. ij. versi. ad secundum presuppositis duobus dum. dicit / neq; enim plus inferri licet ex sentẽtia ꝙ quo ad eam necessario sequitur ff. de itine. actuq; priua. ⁊. ff. de his q̃ sunt. sui vel alie. iur. l. si iudex: firmat Alex. in cõ. lxxxiiij. nu. ij. in causa que vertitur / vol. iij. ⁊ con. clxxiiij. col. prima opportune vol. ij. ¶ Item facit quia verba sententie debent stricte intelligi prout iacent / Bar. in. l. si expressiꝫ col. ij. ff. de appel. Panor. in. c. auditis in prin. ext. de prescrip. Decius cõ. cccxlviij. nu. vj. de duobus / Maria. Sozi. consil. cxxxiiij. col. ij. visa / idem Alex. con. xlviij. nu. ix: visis accurate / vol. vj. ⁊ consi. xlix. in prin. in causa ⁊ lite vertente inter Jacobum / vol. vij. Io. de Ana. con. xviij. in prin. visa sententia / ideꝫ Alex. consi. xlvj. nu. iiij. visis / vol. j. ¶ Et dic idẽ in cõpromisso quod dr̃ stricti iuris: qꝛ etiã in eo veniunt solũ ea de quibus specialiter actũ est: l. si cũ dies. §. plenũ. ff. de arbi. no. Maria. Sozi. cõ. xix. col. fi. pro decisione / ad ideꝫ ipse Sozi. ꝙ sentẽtia sit stricti iuris consil. xcvj. col. iij. versi. si adhuc / viso processu / allegat. l. Paulus el. j. ff. de re iudi. ⁊. l. j. C. si plures vna sentẽ. quod inducit pro comprobatione dubij / licet iudex * pronũ-

2 ciauerit se iudicẽ incompetentẽ / ⁊ sic nõ possit amplius de incompetentia opponi quando nõ est ab ea sentẽtia appellatũ Bar. in. l. ij. ff. si quis in ius voc. nõ ie. qd̃ sequit̃ Domi. post Lap. in. c. j. ext. de rescrip. hoc lib. ⁊ Car. in. c. cũ olim el. j. ext. de off. deleg. ⁊ Panor. in. c. super literis. ext. de rescri. tamen non potest procedere omissa prorsus iuris solennitate / nam compatiuntur ꝙ quis sit competens ⁊ ꝙ debeat ordinarie procedere.

3 ¶ Item habes etiã statuta * stricte interpretãda quia cõmuniter cõsistũt: sic volo / sic iubeo: ideo ꝟbis eoꝝ tenaciter

eſt inherendũ: nil addendo/vel minuendo. Bal.in.c.primo de aliena.feud.tradit Maria.Sozi. cõ.cviij. col.iiij.in hac conſultatione. ¶ Vide Petr.de Ancha.cõſi.ccvij.col.j.in (4) q̃ſtione ſupradicta/vbi tradit regulã ꝙ in iudicijs * ſtipulatiõibus/arbitrijs/⁊ priuilegijs/quicq̃d nõ reperitur cõceſſum: intellig:ĩ partibus denegatũ no. in.c.inter corporalia.§.ſed neqꝫ.ſ̃.de trãſla.p̃la. (5) Ad idẽ * de cõſuetudine dicito:vt ſit ſtricti iuris/per ea q̃ no.Alexã.cõſi.cx.col.iij. Adeo grauis/volu.vj. ¶ Et redeũdo ad thema:videlicet ꝙ ad verba ſententie/ ⁊c. dic ꝙ ipſa ꝟba ſimpliciter ꝓlata: ſunt referẽda ad intellectũ iuris cõis a quo recipiũt modificationẽ ſcd̃m ſubiectã materiã de qua in ſentẽtia cõtinetur.l.miles.§.decẽ. ff.hoc tit. ⁊.l.iij.C.de noxa.facit regula quã citat Petr.de Ancha.cõſi.vj.col.fina.viſo themate/ꝙ (6) omnis * diſpoſitio q̃ ſimpliciter ꝓfertur/veſtitur a iure cõi ⁊ ſcd̃m ipſuꝫ debet reſtringi ⁊ ampliari. l.quid ergo.§.ſi heres inherẽtem de lega.primo cũ ſimilibus ibi per eũ adductis. ¶ De verbis ſtatuti idẽ dic/q: ſtatuta que ſimpliciter loquuntur debent intelligi ⁊ modificari ſiue reſtringi ſcd̃m ius cõe.l.ij.C.de noxa.no.in.l.fina.§.in cõputatione. C.de iure deliber.c.cũ dilectus.ſ̃.de cõſuetu.tradit Petr. de Ancha.cõſi.cclxiiij.in princi.premittẽdũ eſt/ ꝑ quod cõprobat ibi:ꝙ ſi ꝓ equis debeatur vectigal/aut pedagium/ nõ ꝓpterea deberi ꝓ equis ſuꝑ quibus equitãt trãſeũtes q: cauſa ſui vſus/nõ cauſa negociationis. l.ſi publican⁹.§. primo.ff.de publica.⁊ ibi not.⁊.l.fina.§.quotiens eo.titu.

(7) ¶ Et attẽde ꝙ in his * ⁊ alijs que ſunt ſtricti iuris/maſculinũ non concipit femininũ:prout late cõprobat Alex.con. primo.nume.xvij.volu.v. ¶ Item etiã quelibet diſpoſitio ſtricti iuris loquẽs in caſu ſimplici (puta in contractu locationis) non comprehendit caſum mixtũ.Anto.in prohe. Grego.allegat no.in.l.ij.in princ.ff.de ver.obliga.⁊ in.l.cũ paſſam.§.preſcriptione de adulte. ¶ Et per hoc dicit not. Bal.in.l.hac conſultiſſima.C.qui teſta.facere poſſ. (8) Quod ſtatutum * contra ius commune loquens de vltima voluntate/non extenditur ad donationem cauſa mortis: que nõ eſt mere vltima volũtas:ſed participat iuxta no. in.l.fina. C.de dona.cauſa mort.⁊ inſti.de donatio.§.primo/ ⁊ in.l.ij. ff.de dote prelega.Doct.in.l.ij.de lega.primo/iſtud cõprobat idem Alexan.conſi.cxl.nume.iij.circa primũ/ eo. volu. (9) v.vbi allegat. Quod * ſub ſimplicibus non comprehenditur mixtum : in his in quibus fit ſtricta interpretatio. l.ſi ita ſcriptum.ff.de liber. ⁊ poſthu.d.l. vim paſſam.§.preſcriptione.ff.de adulte. Doct.in.l.ij.ff.de verbo. obliga.

¶ Et de contractibus vide Bar.in.l.ſi extraneus.ff.de cõ(10)ditio.ob cauſam. ¶ Item etiam in his * que ſunt ſtricti iuris / caſus omiſſus habetur pro omiſſo. Ita ꝙ remanet in diſpoſitione iuris cõmunis.l.quicquid aſtringẽde. ff.de verbo.obliga.⁊.l.cõmodiſſime.ff.de libe.⁊ poſthu. no. Cardi.conſi.xviij.nume.ix.circa primũ. Bald.in.l.ſi mater. C. de inſti.⁊ ſubſti.vbi dicit ꝙ caſus omiſſus habetur ꝓ omiſſo/ſiue omittatur a lege/ſiue a reſcripto/ſiue a paciſcente: quod dictum reputat elegans ⁊ ſolenne Alexand.conſilio liij.nume.xliij.circa hanc/volu.iiij.quem vide eo.volu. conſi.lxiij.nu.xviij.ſtantibus. ¶ Pro intento eorũ que diximus de ſtatuto/ ꝙ cum ſtatutum generaliter loquitur non debet reſtringi nec interpretari/maxime cum per illud nullus indebite damnum patiatur.l.proſpexit.ff. qui ⁊ a quib. cum alijs ibi per eum deductis.

(11) ¶ Preterea dic ꝙ per ſententiam * non inducitur nouatio prime actionis. Bar.in.l.prima.C.de iudic.⁊ in.l.nepoti.ff. de fundo inſtructo.Alex.in.l.ſingularia.xiij.col.ff.ſi cer.peta.no.glo.in.l.duobus.ff.de exceptio. rei iudi. de quo ſunt recordati Neapoli.deci.xciij.in fine ſi fuit actum.

¶ Poſtremo adde quando ſentẽtia faciat fidem ſine actis vide Alexan.conſilio.cl.in cauſa appellationis/volu.vj. de narratiua autem actorum in ea facta / vide Domi.conſilio lxxvj.ſuper dubio. Probus.

(b) ¶ Re iudicata. Petr.de Anchara.conſi.cclix.circa finem.
(12) Ex verbis/ dicit ꝙ Venetijs * ſententia nunꝙ̃ tranſit in rem iudicatam : ſed perpetuo coram domino ſententiarum poſſunt ſententie de iniquitate redargui / quia omnes de facili cõtra abſentem inauditũ ⁊ indefenſum pronunciant. Ideo de facili poſtea querelantem audiunt iuxta regu. ꝙ (13) ea * que faciliter ligantur/facile diſſoluũtur regu.nihil tã naturale/⁊ regul.omnis res. Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunenſi. Cap.j.

CVm æterni tribunal iudicis illum reum non habeat, quem iniuſte iudex condemnat. teſtante propheta, Nec damnabit eum cum iudicabitur illi. ¶ Caueant eccleſiaſtici iudices, & prudenter attendant, vt in cauſarum proceſſibus nil vendicet odium, vel fauor vſurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iuſtitiam non euertat, ſed ſtateram geſtent in manibus, lances appendant æquo libramine, vt in õnibus, quę in cauſis agenda fuerint, præſertim in cõcipiendis ſentẽtijs, & ferendis, præ oculis habeant ſolum deum. Illius imitantes exemplum qui querelas populi tabernaculũ ingreſſus ad dominum referebat, vt ſecũdum eius imperium iudicaret. ¶ Si quis autem iudex eccleſiaſticus ordinarius aut etiam delegatus famę ſuę ꝓdigus, & proprij perſequutor honoris, cõtra conſciẽtiam, & contra iuſtitiã, in grauamen partis alterius, in iudicio quicquã fecerit ꝑ gratiã, vel ꝑ ſordes, ab executione officij per ãnum nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem litis parti, quã læſerit, nihilominus condẽnandus. ¶ Sciturus, quod ſi ſuſpenſione durante dãnabiliter ingeſſerit ſe diuinis, irregularitatis laqueo ſe inuoluet, ſecũdum canonicas ſanctiones, a qua nõ niſi per ſũmum põtificem poterit liberari, ſaluis alijs conſtitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus pœnas ingerunt, & infligunt. Dignum eſt enim, vt qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Tribunal dicitur locus in quo ius redditur /ſiue in quo iudex ſedet pro tribunali.
2 Conſiſtorium dicitur quo ad papam.
3 Non ſtatim quo quis accuſatur reus eſt/ ſed qui conuincitur crimïnoſus.
Reus dicitur vt hic.
4 Iudex eternus nõ errat nec errorẽ humanum approbat.
5 Plerunqꝫ homo in hoc mundo iudicatus ab inferiori iudice recipit ſententiam ſibi aduerſam/⁊ a ſuperiore coronã.
6 Fauor peruertit iudicium ⁊ alia vt hic.
7 In coertionibus eſt dignitati deferenduꝫ: prout et in ceſſionibus.
8 Qui facit contra conſcientiam edificat ad gehennam.
9 Auditor vel executor non ſunt iudices.
10 Iudex corruptus facit litem ſuam.
11 Beneficium debetur propter officium.
Vbi vnum propter alterum vtrobiqꝫ tantum vnum.
12 Iudex non debet eſſe clementior lege.
Annus ex quibus conſiſtat diebus.
13 Cenſura eccleſiaſtica fauorem habet.
14 An de vno ⁊ eodem delicto quis pluries puniatur.
15

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Tribunal aliquando sumitur pro iudicio.
Iudex semper debet inniti veritati.
2 Proprium iudicij humani est sepe falli: & in hoc differt a iudicio diuino quod nunq̃ fallit.
3 Prodigus qui dicitur.
Prodigus cognoscitur ex factis/non ex sermonibus.
4 Prodigi equiparantur furiosis.
5 Cõtractus factus a ꝓdigo/an valeat iuramẽto firmatus.
6 Conscientia quid sit/ vide hic.
7 Triplex est conscientia/vt hic dicitur.
8 Insignis curia potest & forte debet iudicare secundũ conscientiam/prout & papa.
9 Quod conscientie committitur / videtur cõmissum vt viro optimo/& qui nõ debet leges transgredi.
Conscientia sine scientia/est insipida: & scientia sine cõsciẽtia est diabolica.
10 Per aliqua verba partes non videntur velle stare inique sententie.
Quis nõ p̃sumit mãdare vel cõsentire q̃ ei iniusticia fiat.
11 Iudex nõ cogitur insequi iniustum consilium.
12 Partium consensus/nihil operatur ad validitatem inique sententie.
In generali & simplici ratificatione: non intelligitur remissus dolus.
13 Iniusticia etiam diabolo fieri debet si litigaret.
Propter fauorem vnius partis / alteri iniusticiam facere non debemus.
14 Sententia nulla non debet exequi. Idem si manifestam contineat iniquitatem.
15 Plus est renunciare facto q̃ verbo.
16 Ubicunq̃ alicui competunt plura/iura & remedia / per renunciationem vnius non preiudicatur alteri.
De separatis non fit illatio.
17 Appellans renuncians appellationi/ videtur fateri se malam causam habere.
18 Censura & animaduersio in quo differunt.
19 Copulatio non procedit in testibus singularibus / vt fiat plena probatio.
20 Copula/&/requirit vtrunq̃ copulatum verificari/& potissime quando copulantur respectu eiusdem finis.

CVm æterni, Hec decretalis habet quatuor dicta. Primo ad dicenda ꝓhemium premittit. Scdo vers. [caueant] formã sententiandi tribuit. Tertio § [si quis] secus facientes pena suspensionis punit. Quarto § [sciturus] suspensionẽ non seruãtes: pena multiplici astringit [tribunal] * .i. locus in quo ius redditur [a] siue in quo iudex sedet pro tribunali.
¶ Et iste locus quo ad superiorẽ vocatur auditoriũ. ff. de minoribus .l. minor autem magistratus § primo. s̃. de restitu. in integ. tum ex literis § nos igitur: etiam quo ad prefectum pretorio. ff. si cer. peta. lecta: & quo ad archiepm. ĩ. de appella. Romana .j. respon. & quo ad maiores iudices. ff. de re iudi. contra pupillum in fine.
2 ¶ Sed dicitur consistorium * quo ad papam: licet aliquãdo etiam pro alijs dicatur/vt. d. cap. Romana: & proprie ꝓ principe. C. de tempo. appella. auten. sed lis & ĩ. de appel. ex insinuatione. ¶ Sed forus est cõmune nomen de ver. signifi. forus .j. respon. [iudicis] .i. dei viui. s̃. de summa trinita. cap. primo § hec sancta [Reum] a reatu .i. culpabilẽ *: non statim tamen quo quis accusatur reus est/sed qui conuincitur criminosus. xv. q. vlti. cap. vlt. in fine: & alias dicitur reus/non a reatu: sed a re que petitur ab ipso. ĩ. de ver. signi. forus § in omni: & ff. & C. & in auten. de duob. reis per totum [iudex] humanus & malus [condemnat] q2 iudex * eternus non errat [b] / nec errorem humanum approbat/ .ĩ. de sententia excõmunicatio. a nobis .ij. § primo. Et ideo * plerunq̃ homo in hoc modo iudicatus: ab inferiori iudice recipit sententiam sibi aduersam / & a superiore coronam. xj. questio. tertia/& si ad tempus [propheta] Dauid [non condemnabit] scilicet dominus Iesus Christus [illi] .i. contra illum. xxiiij. q. iij. non in perpetuũ [caueant] .i. ante tempus prouideant [ecclesiastici] & sic nõ ligantur seculares: quia nec pena infra posita ipsos tenere posset / cum officio ordinis careãt [iudices] ordinarij siue delegati [processibus] quibuscunq̃ qui enumerantur. s̃. de probatio. q̃m [odiũ] priuatũ. s̃. de testib. quotiẽs .ij. respõso [fauor] * qui peruertit iudiciũ. xj. q. iij. quatuor. xj. q. iij. quisquis [expectatio] cõuentionalis vel tacita/que ipsũ iudicẽ mouerit ad male iudicandum. xj. q. iij. qui recte & ista quatuor/& iudices/& testes corrũpere cõsueuerũt. xj. q. iiij. quatuor § si ergo. s̃. de testib. quotiẽs & c. licet ex quadam § vlti. quidã etiã adducit quintũ/scilicet ignorantiã. s̃. de tẽpo. ordinã. vel nõ est cõpos: & alij sextũ scilicet negligentiã. ĩ. hoc lib. de homicidio pro humani § primo [staterã.]
¶ Nam iudices sunt medij. C. de iude. nullus. C. de fal. l. vbi & ob hoc extrema nõ teneãt: in coertionibus * tamẽ est dignitati deferendũ. s̃. de off. delega. c. sane .ij. s̃. hoc libro de offi. delega. c. quia põtificali. Item in cessionibus/vnde versus: non in personis acceptio iuris habetur: verum deferri sibi quis virtute meretur [agenda] in principio/medio siue fine. ff. si quis ius dicen. non obtempe. l. j. s̃. de offi. deleg. sup questionũ § intentionis [cõcipiẽdis] .i. dictandis & scribendis [solũ deũ] a quo sicut iudicabũt & ipi iudicabunt C. de iudic. l. rem nõ nouã § j. [illius] scz Moysi [eius] scz dei [ordinarius] exceptis episcopis & superioribus de senten. excõica. q2 periculosam hoc lib. [prodigus [c]] simile. ĩ. de accusa. c. vlt. [prosecutor] q2 indignũ se reddit honore quo fungit auten. vt iudi. siue quo. suff. § necessitatẽ & § si q̃s autẽ col. ij. auten. vt liti iur. § si quis autẽ & § & hoc quoq̃ colla. ix. [iustitiã] bene hec copulat/q2 nõ est satis ad incurrendã penã huius cõstitutionis facere cõtra cõscientiã: [d] nisi etiã faciat cõtra iustitiã [e] licet alias qui facit cõtra cõscientiã * edificet ad gehennã. ĩ. de symo. per tuas .ij. in fine & s̃. de rest. spolia. literas circa mediũ [in iudicio] nunq̃d idem in arbitrio dic q̃ nõ arg. de peni. distinct. j. pene. ff. de penis si preses & l. de interpretatiõe/quod est verũ si est arbiter cõpromissarius secus si succedit loco delegati. s̃. hoc lib. de offi. deleg. ab arbitris [fecerit] scilicet iudex. Quid * de auditore vel [f] mero executore dic secus: q2 isti nõ sunt iudices. s̃. de offi. deleg. super questionũ § j. & § verũ/& hec cõstitutio loquitur in iudicibus [ꝑ gratiã] hoc est ꝑ preces quo casu sentẽtia potest rescindi. ff. ad Trebel. seruo inuito § cũ pretor [Sordes] .i. ꝑ pretiũ/quo casu sentẽtia est nulla [g]. C. q̃n. ꝓuo. nõ est neces. venales. Et istis casib9 iudex * corruptus facit litẽ suã [h]. ff. de iudic. filiussa. C. de pena iudic. qui male iudi. l. vlti. [officij] scz diuini & ecclesiastici.
11 ¶ Quid ergo de beneficio/vidẽtur ab illo suspensi: quia * beneficiũ debetur ꝓpter officiũ. ĩ. de appella. pastoralis in fine. s̃. hoc lib. de rescrip. c. fin. Si igitur causa est extincta vel suspẽsa/& causatũ similiter dicũt quidã q̃ alia est suspẽsio a beneficio/& alia ab officio: & ideo vna inflicta ꝑ hãc cõstitutionẽ penalẽ/alia nõ infligitur: & hec ratio bene cõcluderet: vbi ista essent separata: sed vbi vnũ propter alterũ vtrobiq̃ tantum vnum. j. q. iij. si quis obiecerit.
¶ Dic hec diuersa. s̃. hoc lib. de elect. q2 sepe & si de vtroq̃ voluisset hic expressisset vt. d. ca. q2 & argu. ĩ. de decimis ad audientiã. Alij dicũt referri an sit sentẽtia iuris/& tunc suspensus ab officio nõ est a beneficio vt hic: secus in suspẽsione iudicis * qui nõ debet esse clemẽtior lege Auten. de iudicib. § oportet. colla. vj. & mitius agitur cum lege q̃ cũ ministro legis. ff. de arbitr. l. celsus [leserit]. ff. de iudic. si filiussa. ff. de var. & extraordi. cogni. l. vlti. [durãte] scilicet. ĩ. terminum predictum.
13 ¶ Sed nunquid * intelliges per annũ. ccclxvj. dies si incidat in annũ bisextilẽ est arg. ff. de minor. l. iij § minorẽ: sz cõtra de stat. lib. l. iiij § stichus. ij. primũ credo veri9 quia cũ agatur de facto anime quod est ei tutius teneatur. infra. de spon. iuuenis: & * censura [i] ecclesiastica fauorẽ habet/ q2 est medicinalis. ĩ. hoc lib. de senten. excõ. cum medicinalis. ij. q. j. multi: vnde in dubio pro ista censura est presumendum. ĩ. de cler. excõ. ministr. illud § licet.
¶ Item vbi agitur de anno indistincto intelligitur. d. § stichus: sed vbi agitur de anno distincto vt hic/ sicut de illo in quo est incursa suspensio: non potest intelligi de alio anno in quo suspensio est inflicta: & ideo secundum illud indicet quot dies habeat annus [ingesserit] id est se immiscuerit voluntarie sicut prius [diuinis] scilicet officijs nec dicit beneficijs [irregularitatis] simile infra hoc libro de senten excommunica. cum medicinalis § vltimo [inuoluet] in officio suo/scz ordie dicat matutinũ vel vesperũ in ecclesia solẽniter sicut añ. xj. q. iij. si quis episcop9 in cõsilio [a quo] scz laqueo [per summũ] q2 ille est de casib9 summo pontifici reseruatis. xj. q. iij. si quis episcopus damnatus/& cap. seq.

de quibus no.s.de offi.lega.quod trāslationē [cōstitutionibus] quas volumus vires suas habere / de quibus est actū.s.[iudicātibus] in foro cōtētioso ꝛ iudiciali [infligūt] sed qualiter de vno ꝛ eodē delicto quis * pluries [k] puniatur cōtra.l.licet.§.vlti.ff.naute caupo.stabu. Sol.hoc speciale/nec mireris [dignū est] ꝛc. [in tot] cōtra deū/cōtra iusticiā/cōtra officij debitū/cōtra naturā humanā/cōtra conscientiā/quia procedit contra proximum corruptus.

k 15

l ¶ Et sic predicta omnia copulata [l] inducūt penam istius constitutionis/alias non arg.ff.de verbo.obliga.l.si quis ita stipulatus [presumit]. Quia nec deum timet nec hominem reueretur. Joan.Mona.Cardi.

a 1 Ius redditur. Dic tribunal sumi * ꝓ iudicio.ij.ad Corinth.v. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi/vt referat vnusquisqꝫ ꝓpria corporis prout gessit:siue bonū/siue malum:vbi glo.ordina.i.ante iudiciariā potestatem:vel dicit interlinearis.i.iudicē Christū. Idē testatur ad Roma.xiiij.c. vbi etiā tribunal dicit fore sedē iudicum q̄ in excelso locatur:vt iudex ab omnibus videatur/ꝛ ipse ex eminente loco omnes valeat intueri. Ita ꝛ Christus quasi in tribunali sedebit/q̄ ab oībus videbitur:ꝛ ipse omniū conscientias videbit/ꝛ causas diiudicabit:ꝛ istud est maius/ꝛ sic preferendū.l.cōtumacia.§.qui ad maius. ff.de re iudic. Specula.de elect.§.nūc nobis in princ.ꝛ est ꝓprie ordinarij vbi sedet audiēdo ꝛ iudicādo. ¶ Cōsistoriū vero principis/ꝛ pape auten.de appella.ꝛ intra que tempo.§.illud/colla.4.vbi glo. hec narrat cōcordat Card.in cle.ij.§.nostorio eo.isto titu.de eo enim tribunali(locū signāte) recordatur Bar.in.l.si vt ꝓponis versic. Quero an in citatiōe vbi etiā Paul.de cast.C.quomodo ꝛ quādo iudex dicit ꝙ caute faciūt hi qui certū tribunal nō habent (vt delegati ꝛ arbitri) a principio assumant ꝛ deputent sibi certū locū: quo electo oēs citationes intelligentur relate ad illū/dicit enim Ludo.Bolog.cōsi.36.in princi. nobilis.d.gometius. Quod veritati debet iudex semꝑ inniti/q̄ ꝛ iudicabitur ante tribunal iudicis eterni scd̄m Raph. Fulgo.cō.clxij.col.ij.visis actis ꝛ toto processu. Probus.

b ¶ Non errat. In hoc iudex eternus ꝛ diuinus differt ab

2 humano no.Petr.de Ancha.cōsi.ccx.col.prima/inter contraria:vbi subdit ꝙ * propriū iudicij humani est sepe falli ꝛ in hoc differt a iudicio diuino quod nūq̄ fallit. ca.cum a nobis.s.de senten.excōi.ꝓbat tex.noster. Probus.

c 3 ¶ Prodigus. Prodigus dicitur qui nec * tēpus/nec finē expensarum habet:sed bona sua dilacerando ꝛ dissipando profundit tex.in.l.j.§.j.ff.de curato.furio.

¶ Item dicitur etiā ꝓdigus/qui expendit etiā vltra substātiā suā/citra necessitatē.§.cū vero/ꝛ ibi Ang.in autē.vt deter.sit numer.cler.cognoscitur enim ex factis/nō ex sermonibus.Bar.per illuꝫ tex.in.l.is qui.§.diuus.ff.de tuto. ꝛ cura.dat.ab his: hi enim dicūtur infantes. l.non debet.

4 ff.de dolo malo *. ¶ Item prodigi equiparantur furiosis. l.fulcinius.§.adeo.ff.ex quib.caus.in posses.ea.l.si predia de reb.eoꝝ/ꝛ.l.prima.C.de cura.furio.not. per scrib.in l.is cui.ff.de verb.obliga. Pro intento vide Deciū consilio

5 cclxxiiij.viso decreto. ¶ Et de * cōtractu prodigi an valeat iuramēto firmato:questio est disputabilis ad partem vtrāqꝫ:prout videre licet apud Domi.Steph.Bertr.cōsi.clxxij.ponitur in facto ꝙ honorabilis / parte.j.vbi dicit ꝙ cōmunior est ꝙ non valeat cōtractus:cōtraria tamē videtur per maxima fundamenta verior. Elige igitur quā volueris quia magnū est dubiuꝫ ꝓut ipse Bertrādi testatur/cōsi.cxcviij.nu.vij.ponitur in facto quod pridem / ea.parte prima/tamen ipse consi.clxxxviij.nume.x. casus super quo in tertia parte dicit ꝙ prima opinio videtur sibi sanctior ꝛ equior/tangit etiam in consi.sequē.nu.iij. ¶ Et de relicto ad pias causas ꝑ ꝓdigū vide que late tradit Alexā. consi. 182.sup eo.volu.5.vbi cōcludūt nō valere. Probus.

d 6 ¶ Cōscientiā. Scd̄m Ludo.Bolog.in addi.ad cō.Joā.de Ana.34.visis ꝛ diligēter habes q̄d cōsciētia nihil * aliud est/nisi sensus aīe cognoscētis bonū vel malum. Ita dicit Bal.in autē.ad hec in versi.Sed dubitat.C.de vsur.q̄ quide cōsciētia est etiā quid intrinsecus latens in mēte que nullatenus directo ꝓbari potest scd̄m eundē Bald.in.l.si

7 quis filio exheredato.§.irritū.ff.de inuist.test. ¶ Et attēde quia triplex * est cōsciētia scd̄m eūdē Bal.in.l.fina.C. de pena iud.q̄ male iudica. Nā quedā rebus ligat/q̄dā legib⁹/alia vero est motiua ꝛ adherēs q̄busdā imaginib⁹ intellect⁹ q̄ nō obligat aīam nostrā que est impulsiua ꝛ nō artatiua. Subdit preterea ꝙ etiam reperitur conscientia publica/ꝛ illam debemus sequi quādo habemus potestatem disponendi ꝛ prouidēdi ꝟm cōscientiā no. Cy.in.l.quisquis C.ad.l.iul.maiesta.non priuataꝫ/ꝛ hoc quando agitur de ꝑiudicio tertij:sec⁹ si nō agat:q̄ tūc possum⁹ seq̄ priuataꝫ testat Bal.in.d.l.fina.vbi dicit iudicē posse sequi suam conscientiā/que nemini noceat/facit q̄d no.in.l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.presid.ꝛ ita videtur intelligendū dictū do. Stepha.Bert.Carpen.con.cxxxvij.nu.iiij. viso processu/

8 parte prima:dum dicit ꝙ insignis * curia potest ꝛ forte debet iudicare ꝟm conscientiam per ea que voluit Bar.in.l. prima /ad finem.C.vt que desunt aduoca.idem dic de papa vt late probat Decius con.cccclxiij.in fine in causa.

9 Quod * autem alicuius conscientie cōmittitur videtur cōmissum vt viro optimo:ꝛ qui non debeat leges transgredi dico in capitu.in fidei de hereti. facit quod citat do. meus de ripa.in primo lib.interpre.de consti.col.fina.vbi inter alia ait ꝙ conscientia sine scientia est insipida/ꝛ sciētia sine conscientia est diabolica teste Bal.in.l.hāc lege.C.de senten.no.Alex.con.ccxviij.col.ij.visis vol.ij.ꝛ cō.cxviij. in casu de quo volu.v.quem vide cōsilio.ij.col.prima volu.ij. vbi dicit ꝙ declarationi tali standum est glo.in ver.relinquitur in.§.accessorem in.c.statutū.s.de rescrip.hoc lib.ꝛ a tali declaratione non appellatur secundum Franc.ibi vide Calca.con.xxxviij.col.iij.dubitatur. Probus.

e ¶ Justitiam. Dic vnū in proposito ꝙ si partes conueniunt cū iudice aut arbitro/vl̄ alio eoꝝ mediatore/ꝙ possit cognoscere ꝛ terminare ꝟm iustitiā/ꝛ illius sentētie qualiscunqꝫ fuerit stetur:ꝙ nihilominus nō valebit sentētia si reperiat lata cōtra iustitiā:q̄ verba huius clausule(ꝟm iustitiā) debēt totū qualificare ꝟꝫ ea que tradūtur per Panor.ꝛ alios in.c.ij.requiris.s.de appella.ꝛ per Bar.ꝛ alios in.l.talis scriptura de lega.primo de iure enim talis clausula subaudit.l.creditor.§.Lucius.ff.māda.no.in.c. quintauallis vbi scrib.s.de iureiur.facit quod not.in.l.iij.§.fina.ff. rem rataꝫ haberi ꝛ in.l.cū apud:iudic.solui.tex.in.le.vnde si nerue.ff.

10 pro socio ꝑ hec * enim verba sequētia/ nō videntur partes ipse velle se corrigere ꝛ stare inique conclusē sentētie:ar.l.nā ad ea ff.de cōdi.ꝛ demō. ¶ Itē subintelligit etiā tacita cōditio si sentētia fuerit iusta:ꝛ ꝟm cōsiliū iustū.l.si libertus.ff. de oper.liber.nec militat aliquomodo in ꝯtrariū ꝓsumptio aliqua/arg.l.cū de indebito.ff.de ꝓba.q̄ nō ꝓsumit quis mādare vel cōsentire ꝙ ei iniustitia fiat.l.si ꝓcuratoris.ff.d̄ cō di.indeb.

11 ¶ Et queadmodū iudex * nō cogit cōsiliū iniustum sequi.l.quidā decedēs ꝛ.l.Titiū ꝛ Meuiū.ff.de admini.tut.Bal.in.l.j.ff.de iurisdi.omn.iud.Jo.And.in reg.nullus ex ꝯsilio ita nec minus pars cui⁹ principalitas interest. ¶ Et sic ꝑ hec verba ḡnalia videt dictū ꝙ iudex vel arbiter ferat sententiā ꝟm iustitiā/nō aūt cōtra:quā cōclusionē dices ꝓcedere etiā si post redditū cōsiliū imo ꝛ apertū partes requirāt a iudice/vt ꝟm cōsilij formā sentētiā ferat:dū-

12 modo partes cōsilij noticiā nō habuerint/q̄ talis partiū * consensus nihil operatur ad validitatem inique sententie: ꝓ quo faciūt notata in.l.qui cū tutorib⁹.ff.de trāsactio.ꝛ in l.nec ignorās.C.eo.ꝛ.l.tres fratres.ff.de pac.

¶ Etiā videt ꝓcedere ipsa conclusio si simpliciter ante cognitionē cōsiliū ipsuꝫ ratificassent:q̄ in ḡnali ꝛ in simplici ratificatione nō intelligit remissus dolus:no.in.l.j.C.si minor fac.ꝛ sic intelligitur ratificasse si fuerit iustum.

¶ Dic etiā ꝓcedere si partes cōueniāt stare sentētie qualiscūqꝫ sit/nec reclamare ratiōe cuiuscūqꝫ iniq̄tatis ꝛ enormis lesionis:possunt nihilominus partes reclamare etiā si in tali ꝓmissione interuenerit iuramentū: q̄ tunc ratione iniquitatis ꝛ enormis lesionis fit reclamatio/ꝛ ad arbitriū boni viri reductio:testatur Jo.de imola.in.d.c. quintauallis:tenet glo.in.l.qui maior. C.de transactio.tex. in.d.l.vnde si nerue.Ang.in repe.l.tale pactuꝫ.§.qui prouocauit.ff. de pac.cum infinitis similibus.

13 ¶ Postremo dic ꝙ iustitia * etiā diabolo fieri debet si litigaret:dicit Guil.de mōte laud.in.c.in iudicijs.j̄. de regu. iur.facit.q̄ propter fauorē vnius partis alteri iniustitiā facere nō debemus.c.ex tenore.s.de foro cōpet.Alex. consi. clij.col.j.viso ꝓcessu/vol.v.Hinc Calca.cō.vij.nu.xx. in fi. ꝙ fauor ecclesie nō debet esse ita immoderatus ꝙ sit iniustitie ꝓductio.c.nup.s.de do.inter vir.ꝛ vxor. Probus.

f ¶ Mero. Qui non recusatur:quia nullum preiudiciuꝫ infert Cal.in ti.de appella.con.vj.an officiales. Probus.

g 14 ¶ Est nulla. Et * sic non debet exequi.l.iiij.§.condemnatū ff.de re iudi.Neapo.decl.39.ꝑ binas ratiōes/ vbi subdūt/

idē de sentētia que manifestā cōtinet iniquitatē/qꝛ est hec nulla Anto.ꝛ Panoꝛ.in.c.inter ceteras.š.eo.ti.vbi tex.dicit/ꝙ manifesta iniquitas equiparaꝫ nullitati. Pꝛobus.

h ¶ Facit litē suā. Et sic pars ꝯtra quā est iniuste sentētiatū:potest cōtra iudicē agere de syndicatu/etiā nō obstāte ꝙ renūciauerit appellationi: ista est sentētia Bal.in.c.sepe.nu.xj.š.de appel.dicētis ꝙ istud est no.dignū:ꝛ hoc nō solū in renūciatiōe tacita/ videlicet nō appellādo/ vel appellationē deserēdo: sed etiā in expꝛessa. Idē Bal.in.l.fi.§.si autē.C.de tēpo.appel.vbi dicit/ ꝙ ꝗuis quis renunciet appellatiōi tñ iudex teneꝫ de syndicatu/ qꝛ facit litem suā: ꝛ idem allegando Bal.tenet Ang. in.l.pꝛima in noua lect.ff.de appel. de tacita vel expꝛessa renūciatione nō videtur discrepantia/qꝛ si expꝛessa valeat multomagis tacita per regul. Qō plus 15 * est renūciare facto ꝗ̄ verbo:pꝛo quo vide que dico post Jo.Mo.in.c.ij. in verbo factis/de penis/ꝛ in.c.Is qui de homicidio. ¶ Intentū nostrū possumus 16 rationibus cōpꝛobare/videlicet quod vbicūqꝫ * alicui cōpetūt plura iura ꝛ remedia:per renūciationē vnius nō pꝛeiudicatur alteri.l.si seruo de lega.j.l.si domus.ff.de seruit.vꝛba.pꝛedio.c.ex tuaꝝ.š.de autē. ꝛ vsu pal.cū similibus:ratio quia sunt separata/ in quibus de vno ad aliud nō fit relatio.l.naturalis.§.nihil cōmune.ff.de acquir.possessio.ꝛ ad positionem vnius:non fit positio alterius.

¶ Pꝛemissis tñ videtur obstare quod not.idem Bal. in.c. pꝛimo.§.iudices in fine de pace iura.firman. vbi dicit/ ꝙ si 17 appellās * expꝛesse renūciet appellationi: videtur fateri se malam causam habere.l.iij.C.de fide instru. Et ideo iudex liberatur per tacitā cōfessionē/hanc opinionē Panoꝛ. in ca.pastoꝛalis.§.quia vero.š.de offi.delega.sequitur: tu tamen dic/ꝙ Bal.pꝛopter hoc nō videtur sibi contrarius/ quia. d.§.iudices;loquitur quādo renūciatio facta fuit appellationi iam interposite. Sed in. d.c. sepe loquitur Bal. quādo fuit facta renūciatio potētie appellādi/ appellatione adhuc nō interposita:ꝛ sic termini sunt diuersi:quoꝝ diuersitatē late ꝛ exemplificatiue ponit Maria.Sozi. consi. xxiiij.col.iiij.versicu. Dico ꝙ pꝛedicte opiniones/ꝛ incipit visis ac diligenter. Pꝛobus.

i ¶ Censura. Idem dico de aīaduersione/ qꝛ sunt synonima no.Domi.in ca.fi.š.de excep.hoc lib.ꝛ ante eū Guiller.de 18 mōte Laudu. Ibi in fine dū dicit * aīaduersione ꝛ censura ecclesiastica per quaꝫ gratia diuina que est vita aīe homini subtrahitur: ꝛ sic quasi anima de homine eruitur.

¶ Itē dupliciter ecclesia animaduertit cōtra aliquē:quādoqꝫ spūaliter/vt in.d.c.fina.ꝛ ca.querēti.š.de verb.signi. ꝛ tunc pꝛopꝛie vocatur censura/quādoqꝫ tēpoꝛaliter.c.nouerimus.š.de verb.signi.ꝛ.c.dilecto.š.de senten.excōic.ꝛ tunc ꝑpꝛie vocatur ecclesie seueritas.c.in quibusdā. š.de pact.tamen vnum pꝛo reliquo sepe ponitur. cap.visis.xvj. q.ij. Pꝛobus.

k ¶ Pluries puniaꝫ. Uide Alex.cō.xj.nu.xij.circa pꝛim dubiū vol.j.ꝛ que dicim⁹ in.c.per hoc de hereti. Pꝛobus.

l 19 ¶ Copulata. Que copulatio nō ꝓcedit in testibus singularibus/vt fiat plena pꝛobatio no. Alexā.consi.lvij.nu.vij. viso pꝛocessu/volu.6.scōm quem vide in cōsi.ccxvij. nu.8. pōderatis his que iu themate eo.volu. dicentē in pꝛoposito/ꝙ quādo duo adiectiua apposita cū copula possunt referri ad diuersa subiecta:ꝛ sumus in materia fauoꝛabili/vt in legato/vel institutione facta in vltima voluntate:fit interpꝛetatio/ vt sequens adiectiuū cum copula sit adiectū: vt augeat relictū/ ꝛ ad aliud subiectuꝫ in dubio referatur/ ꝗ̄ ad illud subiectum ad quod refertur pꝛecedens adiectiuum/per.l.ea tamē adiectio de lega.iij.vbi Bar.Bal.in.l. pꝛima in pꝛinc.ff.de iusti.ꝛ iur.hinc subdit idem Alex. vbi š. ꝙ si testatoꝛ dicit lego centū his qui sunt doctoꝛes in legibus/ ꝛ doctoꝛes in medicina:non requiritur ꝙ petens legatum sit doctoꝛ in vtraqꝫ facultate: quia in materia fauoꝛabili quando copula cadit inter duo adiectiua/seu duas qualitates:ꝛ non constat expꝛesse:vel ex coniecturis/ꝙ illa duo adiectiua: seu ille due qualitates sunt adiecta vel adiecte respectu vnius/ꝛ eiusdem substantiui an vero respectu diuersoꝛuꝫ: debet in dubio referri ad diuersa si hoc fieri potest:ꝛ sic augeat/quia illa est natura copule.

¶ Uide in pꝛoposito per nos deducta in reg.plus in verb. copulatiua/ꝛ que citat Alexan.in consil.cx. circa pꝛimum/ volu.iij.ꝛ consilio.xlviij.nume.ij. visis/ ꝛ oppoꝛtune/ volu. pꝛimo vbi allegat Joan.Mona.hic ad pꝛobandum / ꝙ hec 20 copula * ꝛ requirit vtrunqꝫ copulatum verificari:ꝛ potissime quando copulantur respectu eiusdem finis / vt licet videre in intento Joan.Mona.hic. Pꝛobus.

¶ Innocentius quartus sacro præsente concilio ad memoriam sempiternam. Capitulum ,ij.

AD Apostolicæ dignitatis,& infra. Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Fredericum præcipuum principem secularem huiusmodi dissentionis & tribulationis authorem a fœlicis recordationis Greg. pap.ix. ꝑdecessore nostro pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum speciales nuntios ,& magnæ authoritatis viros videlicet venerabiles fratres P. Alba,& Hu.Sabinē.episcopos,ac dilectum filium Guillelmum Basilicę duodecim Apostolorum prębiterum Cardinalem, qui salutem zelabantur ipsius,duximus destinandos , facientes sibi proponi per ipsos,quod nos & fratres nostri quātum in nobis erat pacem per omnia secum habere necnon cum omnibus hominibus optabamus,parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso.

¶ Et quia prælatorū, clericorū,omniumque aliorum quos detinebat captiuos,& omnium tam clericorum quam laicorum,quos ceperat in galleis,restitutio poterat esse pacis plurimum inductiua,eum,vt illos restitueret,(cum hoc idem tam ipse quam sui nuntij antequam ad Apostolat⁹ vocati essem⁹ officiū,promisisset)rogari,& peti ab ipso fecimus per eosdem ac proponi,insuper quod ijdem pro nobis parati erant audire & tractare pacem,ac etiam audire satisfactionem,quam facere princeps vellet,det omnibus pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus,& offerre præterea quod si ecclesia eum in aliquo contra debitum læserat(quod non credebat)parata erat corrigere ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse quod in nullo contra iusticiam læserat ecclesiam,vel quod nos eum contra iustitiam lęsissemus,parati eramus vocare reges,prælatos,& principes tam ecclesiasticos quam seculares ad aliquem tutum locum,vbi per se,vel per solennes nuntios conueniret , eratque parata ecclesia de consilio concilij sibi satisfacere,si eum lęsisset in aliquo,ac reuocare sententiam si quam cōtra ipsum iniuste tulisset,& cum omni māsuetudine & misericor

dia quātū cū deo & honore suo fieri poterat recipere de iniurijs & offensis, ipsi ecclesię suisq; per eum irrogatis satisfactionem ab eo volebat & omnes amicos suos sibique adhærentes in pace ponere plenaque securitate gaudere vt nūquam hac occasione possent aliquod subire discrimen. ℭSed licet sic apud eū pro pace paternis monitis & precum curaremus insistere lenitate. ℭIdem tamen pharaonis imitatus duriciā & obturans more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita elata obstinatione ac obstinata elatione despexit propter quod non valentes absque graui offensa christi eius iniquitates amplius tollerare, cogimur vrgente nos cōscientia iuste animaduertere in eundem. ℭEt vt ad p̄sens de cęteris eius sceleribus taceamus quatuor grauissima quę nulla possunt tergiuersatione celari commisit. ℭDeierauit enim multoties pacē quondā inter ecclesiam & imperiū reformatam temere violando, & infra. ℭPerpetrauit sacrilegium capi faciens cardinales sanctę ro. ec. ac aliarū ecclesiarum prælatos & clericos religiosos & sęculares venientes ad concilium quod idē pręcedessor noster duxerat conuocādum, & infra. ℭDe hęresi quoque nō dubijs & leuibus sed difficilibus & euidentibus argumentis suspectus habetur & infra. ℭPręter hęc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimoniū beati Petri, & idem princeps ab ap. se. tenebat in feudum) iam ad tātam in clericis, & laicis exinanitionem, seruitutemque redegit, quod eis pene penitus nihil habētibus, & omnibus exin de fere probis eiectis, illos qui remanserunt ibi dē sub seruili quasi cōditione viuere, ac Romanā ecclesiā (cuius sunt hōies pricipaliter & vasalli) offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. ℭPosset etiam merito repręhēdi quod mille quidem fartorum annuam pensionem in qua pro eodem regno ipsi eccle. Rom. tenetur per nouem annos & amplius soluere pręterrmisit. ℭNos itaque super pręmissis & quam pluribus alijs eius nephandis excessibus cum fratribns nostris & sancto concilio deliberatione pręhabita diligenti (cum Iesu christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum. Quodcunque ligaueris super terram ligatum erit et in cœlis) memoratum principem qui se imperio et regnis omnique honore et dignitate reddidit tam indignū, quique propter suas iniquitates adeo ne regnet vel imperet est abiectus suis ligatum peccatis, & abiectum omnique honore ac dignitate priuatum a domino ostendimus, denuntiamus, et nihilominus sententiando priuamus omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur astricti a iuramēto huiusmodi perpetuo absoluentes, authoritate Apostolica firmiter inhibendo ne quisquam de cætero sibi tanquam imperatori, vel Regi pareat, et intendat.

ℭDecernendo quoslibet qui ei deinceps velut imperatori vel regi consilium vel auxiliū pręstiterint seu fauorem ipso facto excōmunicationis sententię subiacere. ℭIlli autem ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio eligant libere successorē. ℭDe pręfato Siciliæ regno prouidere curabimus cum eorundē fratrū nostrorum consilio sicut viderimus expedire.

ℭSummarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Validiores rationes debent prosequi.
Zelari quid dicatur.
2 Quilibet anteq; aduersarium suum cōueniat: debet prius illum requirere: vt cum ipso ad concordiam & peruenIat.
3 Papa non requirit consilium concilij de necessitate: quia papa dat robur concilijs/nō econtra.
4 Modus reuocandi interlocutoriam hic describitur.
Sicut quis pure pronunciauit: sic pure reuocet/& appellātem in pristinum statum reducat.
5 Sententia pape per alium retractari non potest.
Fidelitas Romane ecclesie habetur hic.
6 Pharao flagellis durior effectus est nec conuerti voluit.
Clericus pro quolibet peccato graui deponi potest.
7 Periurium in principibus & prelatis est grauissimum peccatum propter malum exemplum.
Testamentum Christi fuit in verbis: pacem meam do vobis pacem relinquo vobis.
8 Dubius in fide infidelis est/& pro hoc crimine papa deponi debet.
9 Papa deponit imperatorem & reges.
Ecclesia principes compellit exhibere iustitiam.
Oportet ponere vnum principatū ad quē omnes recurrāt.
10 Qui sententiam dat non debet dicere verba narrationis.

ℭSummarium Domini Philippi Probi.

1 Sententia quando est apta multos ledere videtur hic.
2 Pro sententia presumitur intelligitur vt hic.
3 Absentia contumacis repletur dei presentia.
4 Tantum est dictio taxatiua.
5 Quando interlocutoria non reuocatur.
6 Sententia lata pretextu consilij periti seu sapientis: nūq; trasit in rem iudicatam.
7 Sententia lata ex probationibus priuilegiatis nunquam trāsit in rem iudicatam/sed semper veritas potest perscrutari.
8 Qui deponunt de peritia non sunt proprie testes/sed quasi iudices.
9 Nihil & parum ad equalia iudicantur.
10 Forma impetrandi beneficium periurij hic describitur.
An periurij pendente cognitione/quis possit resignare sua beneficia.
11 Taciturnitas qualitat; ignorate qñ imprimit surreptionē.
12 Pro periurio non datur priuatio/nisi periuriū sit iudiciale.
13 Quando sententia depositionis est nulla non inducitur vacatio beneficij.

14 Qui incidit in periurium: non est dignus absolutione.
15 Periuro non creditur in his que post periurium testificatur: secus in alijs.
Cum periuro/episcopus non dispensat.
16 Dubius ꝛ ignorans equiparantur.
17 Varie opiniones doctoꝝ: rem ambiguam faciunt.
18 Que sunt fidei: in dubium non veniunt reuocanda.
19 Quod princeps facit ex certa scientia: videtur facere de plenitudine potestatis.
20 Dubius/est similis erranti.
21 Ab imperatore tanꝙ a fonte: fluunt omnes regales dignitates.
22 Quilibet rex est monarcha in suo regno.
Plus iuris habet rex in regno/ꝙ in imperio.
23 Rex francoꝝ/super oēs reges christianoꝝ obtinet coronam libertatis ꝛ glorie.
24 Verba narratiua inter duos ꝓlata non faciunt fidem/in preiudicium tertij.
25 Narratio non probat sed probatur.
26 Verba enunciatiua aliquādo inducunt plenā probationē.
27 Ex verbis narratiuis non sumitur argumentum a contrario sensu: sed solum ex verbis decisiuis.
* Creditur pape: si dicat talem renunciationem factam fuisse coram eo.
28 Quando vna scriptura se remittit ad alteram: vtraqꝫ est edenda.
29 Verba narratiua notarij/an faciant fidem inter partes.
30 An de verbis legis narratiuis/liceat sumere argumentū
31 Ex narratione non resultat legis dispositio.
32 Verba precedentia declarant ꝛ qualificant sequentia.

Ad apostolice, Hec decretalis habet quatuor dicta: Primo/papa p̄missa materia defensionis: inter ecclesiam ex parte vna: et quendā Fredericum imperatorem ex altera parte: papa oblationes ex parte ecclesie sibi facultas recitat. Secundo. §. sed licet/oblationib⁹ ob auditis plura que faciebant contra prefatum Fredericum enumerat. Tertio. §. [nos itaqꝫ] sententiam [a] cōtra ipsam promulgat. Quarto. §. de prefato de prouisione regni Sicilie ꝓtestationem insinuat/ꝛ infra. Sub hoc infra residuum continetur ꝛ sub sequen. infra fit decisio de quibusdam rationibus/ꝛ validiores * prosequitur in textu [zelabantur] i. feruenter amabant tales em̄ mitti debent ne ille ad quē mittitur ad deteriora ꝓuocetur. iij. q. vij. in grauibus. lxix. distinct. ecce [per omnia.]

2 ¶ Ex quo nota ꝙ nedum ecclesia: sed etiam quilibet alius anteꝙ aduersarium suum conueniat: debet prius illum requirere/vt cum ipso ad pacem ꝛ cōcordiam veniat. ij. q. vij. accusatio. C. de pigno. debitores arg. insti. de actio. §. appellamus: ꝛ. ff. de seruitu. vrb. predi. quidā hyberus/ꝛ in hoc ora detractorum obturantur [reuocare.]

3 ¶ Nota * ꝙ papa sententiā suam nō supposuit correctioni vel emendationi de consilio concilij seu alioꝝ: sed sue duntaxat emendationi reseruauit: sed dicit ꝙ super emendatione sententie sue consiliū cōcilij quereret ꝛ hec requisitio non est necessitatis/sed solenniter tantum.[b]

[b] ¶ Quia papa sine concilio posset procedere ad sententiā cum habeat plenitudinem potestatis. ij. q. vj. Decreto. j. de peni. ꝛ remissio. cum ex eo in fine.

4 ¶ Et papa dat robur concilijs non econtra. s. de elec. significasti. Et ex hoc * loco notant aliqui/ꝙ satis est si appelletur ab aliquo se ipse dicat: si te grauaui in aliquo parat⁹ sum reuocare [c] interlocutoriā de cōsilio [d] sapientum/ꝛ qd tunc prefigere potest appellanti terminum ad habendum consilium super hoc/ꝛ si non veniat potest in negocio procedere. ¶ Sed hoc nihil [e] est quia ad hoc ꝙ procedere possit iudex a quo est appellatum: oportet ꝙ sicut pure ꝓnunciauit/pure reuocet/ꝛ appellantem in pristinum statū reducat. j. de appella. cum cessante ꝛ. j. titu. ꝓximo. si a iudice.

5 ¶ Sed alia est ratio in casu isto. Nam * sententia pape per alium retractari non potest. ix. q. iij. patet ꝛ. c. sequē. ipse tamen papa suam sententiam reuocat/cum apparet esse surreptum. s. eo. cum olim. xxxv. q. ix. sententiā. Et ideo papa cuius sententiam ipse corrigit non alter potest prefigere terminum vt hic dicitur [adherentibus.]

¶ Nota fidelitatem romane ecclesie: que nunꝙ voluit habere pacem nec pacis tractatum/nisi prius premitteret et exprimeret de pace sibi adherentium. ꝛ de ꝑpetua securitate eoꝝ [pharaonis] * qui flagellis durior est effectus/nec ꝯuerti voluit. xxiij. q. iiij. Nabugodonosor [grauissima] bn̄ dixit/qꝛ non solū multa crimina sed etiā multa genera peccatorum debent subesse/anteꝙ sententia in tali casu proferatur/ꝛ ob hoc plura grauia subiecit sententie depositionis imperatoris nec est simile depositioni [f] clericorum/qui pro quolibet peccato graui deponi possunt [g]. xxv. dist. primum. l. dist. vt constituetur.

¶ Quia imperatores ꝛ alij principes deponi non possunt absqꝫ magnis ꝛ multis periculis: ꝛ periculū est causa quare aliquando detrahitur rigori. infra de cleri. excom. ministran. latores.

¶ Item imperatores ꝛ principes non ministrant sacramēta ecclesie. sed clerici sic. xxxj. dist. tenere [deterauit] periurij [h] licet in omnibus sit graue crimen: in principib⁹ tamē * ꝛ in prelatis: est grauissimum propter malum exemplum/quod enim a prelatis agitur/de facili ab alijs trahitur in exemplum. j. de voto ꝛ voti redempti. c. magne. §. j. Et ideo grauius punitur. xj. q. iij. precipue. xxv. q. j. nulli fas sit [pacem] non est heres ex testamento christi/qui pacem non seruat: cum testamentū eius fuerit/pacem meā do vobis/pacem relinquo vobis: ꝛ principes ad hanc seruandam maxime tenentur: arg. ff. de pact. conuentionum ꝛ. x. col. de pace tenen. ꝛ in rubro ꝛ in nigro [sacrilegiū] hoc est secundum papam/ꝙ sententia fertur/ꝛ ab istis sacrilegijs oblationes recipi prohibentur. xvij. q. iiij. miror. xij. q. ij. de viro: vnde iste imperator capi faciens cardinalem: ꝛ alios prelatos/ꝛ clericos: ad conciliū venientes fuit excōmunicatus ipso facto. j. de senten. excō. mulieres in fine [de heresi] hoc est tertium.

8 ¶ Et dubi⁹ [i] * in fide ī fidelis [k] est. C. de heretic. l. ij. ꝛ pro isto crimine etiam papa deponi debet. xl. distinct. si papa.

¶ Item suspectus de heresi si se nō purgauerit/debet excommunicari: ꝛ si per annum sic steterit/hereticus debet reputari. j. hoc lib. de heret. cum cōtumacia [propter hoc] hoc est quartum [reprehendi.]

¶ Nota ꝙ licet papa eum posset priuare regno/quia debitam pensionem per biennium non soluit. j. de loca. c. vltimo tamen ex causa que ipsum tantum tangit non priuat/sed reprehendit dumtaxat [vices]. s. de transla. episcop. ꝙto in princ. [quodcunqꝫ] verba ista sunt. xxiiij. q. j. quodcunqꝫ ꝛ Mathei. xvj. priuamus.]

9 ¶ Nota ꝙ * papa deponit imperatorē [l] propter crimen vt hic etiam propter inutilitatem reges deponit. xv. quest. vj. alius. etiam ipsis regibus male administrantibus coadiutores ꝛ quoadministratores dat. s. hoc lib. de suple. negli. prelato. grandi. Ecclesia etiā principes compellit exibere iusticiam. xxiij. q. v. administratores etiam de iurisdictione vtitur: ex eorum negligentia. s. de foro compe. ex tenore: oportet enim ponere vnum principatum ad quem omnes recurrant. vj. q. j. in apibus.

¶ Et que sit forma deponendi papam primum notat Inno. supra de foro competen. licet ꝛ notaui in extrauag. antiquorum [m] ꝛ bene dicit priuamus quia qui sententiam * dat/non debet dicere verba narrationis [n] scribēdo vniuersis: sed verba assertionis de presenti quo ad sententiā talem: nam precedentia [o] narrantur per verba de preterito/no. Inno. s. de proba. quoniam contra. Jo. Mo. Cardi.

1 Sententiam. Que * vbi tangit statum persone ꝛ producit effectū generaliter contra multos: ibi sententia ipsa est apta multos ledere/quia facit ius contra omnes. l. ingenuum/ꝛ ibi Bar. ff. de statu homi. no. late Petrus de ancha. con. cccxxxvj. premitto ponit exemplum de minore qui confessus est in aliquo iudicio se maiorem/vel lata est sentētia contra eū tāꝙ contra maiorem/vt faciat ꝛ producat effectum generaliter pro omnibus alijs: quia non potest propter repugnantiam esse maior ꝛ minor: sicut nec liber ꝛ seruus aut spurius ꝛ legitimus.

2 ¶ Et dic ꝙ pro ipsa * sententia presumitur quo ad rītudinē ꝛ rectitudinem: saltem quando transiuit in lōgum tempus no. Alex. consi. xxx. nu. vij. ponderatis narratis/vol. v. ꝛ latius con. xxij. in prin. viso processu vol. ij. vbi subdit rotam

id tenere indistincte: siue lata in presentem siue in contumacem quomodocunq3/quia* absentia contumacis repletur dei presentia.c.ij.de arbitr.hoc libro.c.veritatis.§.de dolo ꝛ contu.l.properandum.§.sinautem reus absuerit.C.de iudic.istam opinionem latissime firmat ibi idem Alexan. per multa que referre non conuenit.

¶Ulterius dic cum sententia non nocet/nec alia nocent acta no.Inno.in.c.cum causam.§.de testib.Bar.in.l.e.si mater.§.fina.ff.de excep.rei iudi.Latius firmat Alex. in con. ccvlij.col.fina.viso summario/vol.ij. Probus.

b 4 ¶Tantum.Que* est dictio taxatiua de qua vide per Decium con.cclxxxj.col.ij.viso puncto/ꝛ con.cccxxviij.numero quinto in casu proposito/ꝛ Domi. consilio.lxxvj.col.iij. super dubio. Probus.

c 5 ¶Reuocare interlocutoriam.Quam* dic non semper posse reuocare/vt si dicit se non iudicem cōpetentem.c. significantibus.§.de offi.delega. Idē si dicat vlterius non fore ꝓcedendum cōprobat late Alex.cōsi.lxxj.nu.vij.videref: vol.v.ꝛ cō.lxxij.co.ij.videtur:volu.iij. adde Arety. con. xxvj.col. fi.factum/vbi dicit ꝙ sententia interlocutoria q̄ trahit secum sententie executionem:sicut aliquem nō audiendum/vel instrumēto fidem non adhibendam/iudex reuocare non potest.l.j.§.vlt.vbi Bar.ff.de preto.stipul. ꝛ in l.quod iussit.ff.de re iudic.vbi late ꝑ Do.Petr.Rebuffum in eius repetitio.Probus.

d 6 ¶De consilio sapiētum.Adde(satis tamē a ꝓposito remote) *ꝙ sententia lata ꝓtextu cōsilij sapientis seu periti/ nunq3 transit in rem iudicatam/imo semp retractari potest peritioribus iustisq3 cōsulentibus : ista firmat roma. con. ccxxviij.in fine/pro plena allegat ꝓ hoc dictū no.Jo. and. in addit.ad specul.in titu.de homicidio/ quod regies sub ver.noscunt/tenet etiam Antho.de butrio in.c.proposuisti in ver.nunquid aūt.§.de proba.cuius dictū refert pro singulari Alex. in.l.si ab hostibus col.iij.ff. solu. matri. idem testatur Alex. cō. cx.sub nu. v.clarissime.Bal.in.l.si quis testibus in fi.C.de testib.Angel.in.l.quod si nolit.§. quod si mancipium.ff.de edil.edicto ꝛ Phil. Franc.in.c. intimasti in fine.§.de appella.pro quo allegat. l. diui fratres. ff. de iure patro.istud ꝓsequitur Decius in.d.c.ꝓposuisti nu. xiij.§.de ꝓba.qui ibi ꝛ con.cclxxviij.in fi.non leuis pplexitas/dicit hanc fore communē ꝙ cōprobat/q2* sententia

7 lata ex probationibus priuilegiatis/nunq3 transit in rem iudicatam:sed semper veritas potest perscrutari vt not. dicit Inno.in.c.tua nos versi.sed quod est mirabile.§. de cohabi.cler.ꝛ mulier.qꝺ dictum ꝓ nota. refert ꝛ sequitur ī l.sub specie. C. isto titu.ꝛ in.l.j.de senten.re nō po. ꝛ in.l. diuus.ff.de testa.milit.Panor.in.c. ex tuarum circa finem. §.de purga.cano.ꝛ in.c.significantibus.§.de purga.vulg. tex.in.l.admonendi vbi Bar.Roma.ꝛ Woder. ff. de iureiur.ad idem Joa.de Ana.in.c.significasti.nu.xix.§.de homicidio vbi subdit dictū hoc/ꝙ sententia lata ex ꝓbationibus priuilegiatis debet intelligi per veras ꝓbationes ꝛ ex ꝓbationibus priuilegiatis.Suadet premissa idē Jo.

8 de Ana.Quia isti* qui deponunt de peritia: nō sunt pro prie testes/sed quasi iudices:vt probat tex.in.l.certi iuris ibi qui cuiusdam rei peritiā.C.de iudic. ꝓbat etiam text. in.c.quia iudicante.§.de ꝑscrip.ibi agri messoris diffinitione/sicut ergo veri iudicis imperitia potest corrigi per peritiū.l.j.in princ.ff.de appel.ita ꝛ imperitia talis consulentis/ꝛ hoc semper fieri potest quādo apparet de falsitate.l. querelam. C.de falsi.c.cum venerabilis.de exceptio.

¶Et attende q2 si statutum dictat ꝙ sententia feratur de cōsilio antianoꝝ/ꝛ in alio capitulo/ꝙ sententia statim executioni mandetur/ꝙ nisi appareat de ꝑstatione consilij sententia non mandabitur executioni no.apud Alex.con.123. scripsit ecclesiasticus:vol.iiij. Probus.

e 9 ¶Nihil est.Idem si diceret parū cum* nihil ꝛ parum ad equalia iudicentur.Sozi.consi.cxlix.colum.ix.in causa ambrosij. Probus.

f ¶Depositioni clericorū. In textu nostro videtur decidi/ ꝙ ratione periurij quis possit deponi:ꝛ sic clericus beneficio priuari:hinc sumpta occasione pone titi9 delerauit/ꝙ obrem melius obtinere rescriptum sub hac verborum serie procurauit.

10 ¶Clemens ꝛc. Dilecto* nr̄o Bitur.archiepō ꝛc. mādamus ꝙ si cōstet de periurio titij/eū priues beneficijs per eum obtentis:ꝛ in casum priuationis cōferas impetranti.

¶Nunc queritur an pēdente huiusmodi cognitione: titi9 possit renunciare illis simpliciter vel causa ꝑmutationis: quo ad primum videlicet membrū an possit renunciare simpliciter in preiudicium impetrantis:ita ꝙ illa non sint affecta cōferri eidem. Et ꝓ decisione videtur primo ꝙ possit renunciare/etiā si iudiciū esset contra eū inchoatum/ et ꝓbatiōes periurij essent recepte etiam vsq3 ad conclusionem cause:patet.§.de elect.dudum el.ij.ꝛ de symo.per tuas in fi.ꝛ de excessi.prelato.ex literis/non tamen in preiudicium impetrantis cum isti videatur ius quesitum ad rē quod suadet euidens ratio:quia quando rescriptum refertur ad beneficia demonstrata respectu certe persone loci vel ecclesie/per tale rescriptum querit ur ius ad rem quo ad illa beneficia/de quorum vacatione speratur/ casus est in.c.si postq3 ꝛ in.c.quoddam de preben.hoc lib.ꝛ.c.fi.de cōcessio.preben.eo.lib.ꝛ sic alteri conferri non possunt si titiū appareat fuisse periurū: quod dependet a futuro litis euētu qui qn̄ expectatur non debent beneficia interim alteri conferri vel confirmari quousq3 aliter per sententiam discernatur iuxta no.in.c.ij.§.de restitu.ī integr. ꝛ.c. ex literis.§.de iure patro.ꝛ.c.j.§.vt lite penden.ꝛ cle.j.eo.tit.faciunt q̄ diximus in.c.cōmissa in ver.euētus. §.de elec. iuuat manus appositio pape que inducit affectum.c. vt nostrum cū ibi no.§.de appella.qꝺ vrget in ordinarijs/secus in ipso papa/qui eo affecto nō obstāte:poterit ꝓpter supremam potestatem/in eius tamen prouisione erat necessaria mētio ꝑmissoꝝ :alias diceref subreptitia:q2 si hoc sciuisset sic ius quesitū ad rē/impetranti nō cōcessisset:saltem non sic de facili/ꝛ sic talis ꝓuisio nulla reperietur ꝑ regulam vulgatam.c.super literis.§.de rescript.ꝛ.c.postulasti.eo. titu.Domi.cō.cvij.col.ij.super primo dubio. Et hec exꝑssio in literis gratiosis/non rigorosis siue executorialibus solum fiat/per ea que tradit Do.in cō.xcij.in causa canonicatus.Qꝺ ꝓuisio sit nulla/illud extē de etiā si tenoꝛ rescripti

11 ignoraretur:quia taciturnitas* qualitatis ignorate imprimit subreptionē qn̄ impetratiōe:gr̄a ꝑiudicatur iuri alterius.c.constitutus.§.de rescrip. secus si non preiudicaretur.c.gratia eo.tit. hoc lib.idē Do.cō.cv.col.fina.

¶Quo ad secundū membrū/an possit renūciare causa per mutatiōis:breuiter videf ꝙ non:tum p2io q2 ꝑmutationes principaliter fieri debent propter necessitatem ꝛ vtilitatem vtriusq3 ecclesie capitu.quesitum.supra de rerum permutatione.Sed hic non potest esse vtilitas/nec necessitas ex parte titij quod promoueatur ad ecclesiam secundam cum ab illa propter periurium debeat remoueri.c. tua el.j. ꝛ.c.querelam.§.de iureiur.no.in.c.ij.§.de fideiusso. Et sic in ista ꝑmutatione cessant cause finales permutationis/ergo non potest valere per regulam.c.cum cessante.§.de appella. ¶Item facit quod in proposito citat Domi.in con. cv.col.ij.ad supplicationem ꝙ si papa mandat prouideri de certo beneficio cum vacabit/ille obtinens tale beneficiū non poterit permutare:mouetur quia habens beneficium vnitū alteri non potest permutare illud:quia si primus posset permutare per consequens secundus ꝛ tertius/ ꝛ sic in infinitum:pro hac parte allegat tex.in.c. licet de re. permuta.hoc lib.qui tex.vult/ꝙ impetrans proximū vacaturum in genere non possit impedire permutationē3 qui tex. est exorbitās:vt ibi patet/vnde non debet extendi ad aliū casum cum ibi dicat in hac parte arg.regu. que a iure hoc libro:sed in casu nostro non impetrauit proximum vacaturum in genere sed specialiter:ergo patet ꝙ permutatio nō potest impedire impetrantem/ꝛ si daretur facultas permutandi posset decipere impetrantem/ꝛ totaliter excludere per dolum suum ꝛ malitiam/quibus est obuiandum:ita resides Domi.in.d.con.cv. Ad vnum tamen attende ꝙ pro

12 periurio* non datur priuatio nisi sit periuriū iudiciale: ita reperio statutum per Alex.vj. sub rub. de signatura gratie in prin. Probus.

g 13 ¶Deponi possunt. Tamē* si sentētia depositionis sit nulla/ non inducitur vacatio beneficij aut dignitatis.ij.q.j. capitulo in primis no.Domi.in con.cxlj.col.ix.versi.in contrarium. Probus.

h 14 ¶Periurium.Dic ꝙ ille* qui incidit in periurium non est dignus absolutione secundū magis communes conclusiones doct.quia frustra legis auxilium inuocat ꝛc.no. Alex. con.lxxxij.nu.vij.interrogatus sum vol.v.

15 ¶Item* periuro non creditur in his que post periurium testificatur:secus in alijs(etiam si sit vnica depositio continens plures articulos)per ea que no.idem Alex.cōsilio. lxxxviij.nu.xij.quoniam omne datum vol.v.vide que dico in.c.accusatus.§.de heretic.

¶Item cum periuro non dispensat episcopus/ꝛ qui dicit hoc in iure expressum ꝙ possit/det causa3 de hoc/dicit Domi.in consilio cv.col.iiij.ad supplicationem/vbi subdit ꝙ ls

reperiatur in iure expressum vt eps dispensare possit causa legitima subsistente: q quis veniat cōtra iuramētum suū iuxta no. in. c. j. ꝛ in. c. debitores. s. de iureiur.

¶ Item etiam q possit habilitare quē: vt veniat contra iuramentum temerarium/ vt patet. s. de testi. intimauit. ꝛ. c. ꝯstitutū. ꝛ de testi. cog. c. fi. tamen non reperitur iure cautum/ q violans iuramentū licitū/ ꝛ sic incurrens periuriū/ possit per dispensationem epi habilitari ꝛ talis macula remoueri. Probus.

i 16 ¶ Dubius. Dic q dubi⁹ * ꝛ ignorans equiparantur/ q̃tū ad effectum remittendi aduersario. l. manifestissimi. §. sed querebatur ibi nescius ꝛ dubitans. C. de furt. vbi Barto. ꝛ Doct. in. l. fina. C. de condi. indebi. Bar. in. l. ij. si quis ī ius voca. non ier. ff. Bal. in. l. leges sacratissime. C. de legib. Calca. in con. xvij. nu. iiij. in casu ꝛ Saly. in. l. licet. C. de procura. tradit Alex. con. xiij. nu. iij. viso pcessu. vol. v. quem vide consi. cxxj. nu. xij. viso themate. vol. ij. vbi dicit q va-

17 rie * opiniones dictoꝝ rem ambiguā faciunt no. glo. in. l. cum de nouo. C. de legib. ꝛ in. l. etiam ideo. ff. de legib. ꝛ in prima cōsti. C. §. quib⁹ Bar. in. l. qui rome. §. fina. ff. de ver. obligation. ¶ Et per hoc possum dicere quod dubitanti datur repetitio soluti: sicut ei qui per errorem soluit. l. finali. C. de conditioni. indebi. cum dubitans ꝛ errans equiparentur per. d. l. sed querebatur notat Jason in con. clx. nu. viij. vol. iiij. vbi subdit q ita dubitanti parcit sicut ignoranti ꝛ erranti Bal. in. l. leges sacratissime. C. de sacrosan. eccle. Jo. de Anania in con. lxxij. vlti. colū. visis ꝛ consideratis his que in facti narratione. Probus.

k 18 ¶ Infidelis est. Igitur dic q ea * que sunt fide ī non veniunt in dubium reuocanda: quia sunt certa/ ꝛ pro talibus tenenda prout ea ꝛ multo magis que ex certa principis scientia emanant/ q2 ea in dubium reuocari non cōuenit/ tradit Deci. in con. cxcj. col. ij. in causa que agitatur ratio q2

19 q3 * princeps facit ex certa sciētia: videt facere de plenitudine potestatis Bald. in. l. eos in prin. C. de appella. ꝛ clausula ex certa scientia/ habet vim clausule de plenitudine potestatis Panormi. in cap. ad hec. supra de rescript. ꝛ in. capitu. cum inter. supra de exceptio. ꝛ in. capi. cum olim s. isto titu.

¶ Et intellige dictū Jo. mo. sane: videlicet quādo in dubitatione tali habuit firmitatem animi ꝛ quandam pertinaciam: vt quia perseuerat in illa dubitatione alias sec⁹ Jo. and. in. c. j. s. de heret. istud latius firmat Jo. Lupus in sua alleg. in materia heresis in versic. Et per ista iudicio meo ratio thematis videtur comprobata per vnum quod

20 citat Alex. in con. 37. nu. vj. in causa mota: vol. j. q dubi⁹ * similis est erranti. l. fi. C. de cōdi. indebi. l. manifestissimi. C. de furt. ꝛ error habet vitare. l. eam quam. C. de fideicōmis. Philippus Probus.

l 21 ¶ Imperatorem. A quo tanq̃ * a fonte fluunt omnes regales dignitates. l. sacrilegij. C. de diuer. rescri. ꝛ. l. penul. ff. de cōstitu. princi. idem tamē dicendū est in regib⁹: vt cōferant alias dignitates puta ducatus/ marchionatus/ comitatus in eorum regnis Andre. de isernia in. c. primo qui

22 feud. dare possunt. Quia * quilibet rex est monarcha in suo regno. vj. q. iij. c. scitote ꝛ. vij. q. j. c. in apibus Jacob. de bello visu ꝛ Bal. in. c. j. quis dicitur dux vel comes vel marchio: q̃m immo plus iuris habet rex in regno: q̃ imperator in imperio: q2 rex transmittit regnum suum ad posteros. Sed imperator non transmittit imperium: sed ex electiōe creatur. c. venerabilem. s. de elec. vide. c. licet. s. de voto facit quod citat Bal. con. ccxxviij. colum. j. petita venia/ in. iij.

23 parte q rex * Francorū super omnes reges xpianorū obtinet coronam libertatis ꝛ glorie/ ꝛ in consilio precedenti: q contra vexilla inuictissimi Francorum regis nemo p̄sumat honorem: non tamen dico q contra naturalem errorē quis non audeat: q2 habet auxiliantē deū qui exaudit preces iustorum cum rex iustus sederit sup sedem non aduersabitur ei quicq̃ malignū in epistola inter claras. C. a contrario ergo sensu iniustus habet plectentem ac resistentem deū/ ꝛ maxime temporib us istis vindicta dei non habet moras. Probus.

m ¶ Antiquoꝝ. Que situat sub rub. de peni. ꝛ remissio. quā ꝛ plures alias extrauagātes glosauit ipse Jo. Mo. vt apparet intuenti. Probus.

n ¶ Uerba narrationis. Uide que pro hoc citat Do. in consil. lxxvj. col. iij. si super dubio quod licet iudex numeret acta iudicij in platione sentētie: tamen tale instrumentum per notarium tunc cōfectū/ nō pbat nisi id quod dispositiue agit tpe quo notarius est rogat⁹/ q2 debet intelligi notarium dicere solum de his que codē loco ꝛ die acta sunt

ista est conclusio Inno. in. c. eum in iure. col. fi. ꝛ. c. q̃m contra. s. de pba. fiunt enim ille narrationes in sententijs/ potius ex supabundanti cautela/ q̃ ex necessitate: ꝛ sic nō vitiant dispositionem. Cōtra tamen istud videtur obstare quia iudex super his narratis videtur fundare intentum suum: ideo succedit quod dicitur in cle. literis de pbatio. tu tamen dic/ q id non obstat q2 secundum Domi. in consi. xcvj. col. iiij. super huius dubij. d. cle. non habet locum nisi in papa cum ipsa sit a iure cōmuni exorbitans: non debet extendi ad alium casum q̃ comprehensum/ regula est hoc

24 libro que a iure: Nam contra ius est/ q verba narratiua * prolata inter duos: faciant fidē in preiudiciū tertij Inno. in. cap. cum in iure. s. de offi. delega. cap. si papa de priuileg. hoc lib. cle. fi. de senten. excōmuni. Ergo illa cle. priuilegians papam non debet extendi ad aliam personam/ cum priuilegia non extendantur/ etiam ex rationis identitate. c. porro. ꝛ. c. sane. s. de priuileg.

25 ¶ Ratio ad thema potest dici quia * narratio non pbat/ sed pbatur Jo. mo. in. c. si papa de p̄uileg. vbi dico lati⁹ de verbis narratiuis: vltra que attende ad cōclusionem quā tradit in pposito Domi. in con. cuj. colū. ij. pro respōsio-

26 ne q si verba * enunciantur in instrumento/ ꝛ sup enunciatis fundatur intentio enunciantis: ꝛ illud enunciatum poterat esse ꝛ concurrere tēpore enūciationis: ꝛ ex illis enūciatis fit preiudicium enunciato/ ꝛ enuncians est talis psona que potest sibi piudicare: ista verba enunciatiua inducunt plenam probationem illius enunciati/ ista conclusio probatur per tex. in. d. c. si papa. no. in. d. cle. prima de proba. ꝛ in. c. fi. de succed. ab intesta. ꝛ est tex. in. l. optimam. in princ. C. de contrah. ꝛ cōmit. stipula. vbi expresse dicit tex. q si enuncio in instrumento me seruum tuum pro te stipulando rem/ illa verba pbant me seruum tuum: quo ad hūc finem vt valeat illa stipulatio ponit exemplum idem Do. ibi de quolibet membro cōclusionis quod videbis.

27 ¶ Attende preterea ad * vnum/ q ex verbis narratiuis non sumitur argumentum a contrario sensu: sed solum ex verbis decisiuis comprobat Alexan. consi. cv. nume. viij. magnifice pretor. vol. iij.

¶ Pro intento thematis insup vide Lapū alleg. vlj. discepṫat/ vbi post Paul. in. d. cle. prima de proba. dicit q literis pape non solum credi debet in eo q dicit se fecisse: sed etiā in eo quod dicitur ab alio coram se factum esse. Et si narrat per talem factam renunciationem beneficij corā se per procuratorem/ q per tales literas (quibus alteri confert) probatur renunciatio: poterit tamen indirecte contra probari: probando ipsum reuocatum esse/ ꝛ reuocationem ad eum deuenisse/ pro hoc vide eundem Lapum allega. lxxx. col. ij. queris.

¶ Aliud subdit q si papa conferat beneficium/ quod vacare in curia narrat per obitum Sempronij/ q fidem facit tā de morte q̃ de mortis loco: licet possit probari contrarium: que no. tanq̃ quotidiana apud nos/ primo dicto Lapi astipulari dicas per Gallos/ vt docet communis praxis/ dummodo reperiatur descriptio consensus a tergo prouisiōis resignationis/ a quo consensu sumitur efficacia resignationis: vt videre licet in regula de public. resig. Secundū autem dictum Lapi nō vidimus experientia praxis comprobari: est tamen notandū quia ex eo potest sumi optima cautela/ quam in presentiarum non cito ne maligni ꝛ beneficiorum cupidi in ea excitentur.

¶ Uide pro intento eundem Lapum allega. lxvij. in fine quoddam monasterium/ ꝛ Bal in. le. inciuile. ff. de legib. q

28 vbi * vna scriptura se remittit ad aliam/ q vtraq̃ edenda est quādo vna continuatur alteri ex natura relationis que si non apparet ea scriptura ad quam relatio facta est: dicitur scriptura referens virtute carere. l. in testamento quidam. ff. de condi. ꝛ demonstra. no. in simili idem Bal. in. l. j. ad finem. C. de episco. ꝛ cler. ꝛ in. l. ij. C. de erro. aduoca. q si quis respondendo positionibus dicat confiteor prout in tali instrumento cōtinetur q nisi appareat illud instrumentū ad quod facta est relatio: respōsio habetur pro non facta/ refert latiusq̃ firmat Alex. in consilio. iij. col. prima in causa ꝛ lite/ vol. ij. vbi idē subdit de libello in quo dicitur/ prout apparet in tali instrumento/ quia tunc libellans tenetur etiā ante litem contestatam edere illud nisi fuerit instrumentū alienum/ ꝛ non habeat facultatem edendi/ quia tunc prestito per eum iuramento q exhibere non potest: nō tenebitur edere ante litem contestatā/ sed post tenebitur.

29 ¶ De verbis * autem narratiuis notarij seu enunciatiuis: an fidem faciant inter partes: dic q sic/ si non apparet de contradictione eorū eo tempore. l. optimam. C. de cōtrahē.

ꝛ cōmitten.ſtipula.no.Doc.in.l.ex hac ſcriptura.ff. de do. tradit Alex.in con.xcij.nu.vj.viſo ꝛ diſcuſſo.vol.ij.licet di cat con.lxxxvj.col.fi.viſo themate.eo.vol.ꝙ licet notarius in inſtrumēto ſcripſerit Sempronius ſane mentis:illa ver ba(cum non contineant negocium illud de quo rogatur a partibus)non probant Bal.in.l.ij.ff.de teſta.Angel. in.l. penul.de cōdi.inſti.ꝛ alij ibi per eum adducti: idem ſi non ſint de quibus teſtificatur:de eius officio/alias ſecus: ꝑ ea que tradit Alex.in con.xcv.col.j.reuerende domine eo. vol.ij.ponit exemplum de notario aſſerente originalē ſcri pturam contractus ſeu matricem.

30 ¶Uide pro intento Do.de Neapol.deciſio.lxxxiij.in cauſa antiqua. Et de verbis * legis narratiuis / an liceat ſumere argumentum:dic ꝙ non glo.dicit ſingularis in.l.vnica.C quādo non peten.ptes/per Roma.in auten.ſimiliter C.ad leg.falcid.glo.in.c.auditis.ꝫ.de elec.glo.in.c. lator. de re.iudi.glo.in.c.cum inter canonicos de elec.ꝛ in.c.dudum.ꝫ.de decimis.glo.in.c.ſequen.in ver.iudicio glo.in.c. ij.ꝫ.de dolo ꝛ contumac.hoc lib.ꝛ in.c.j.in ver.collationez de rer.ꝑmuta.eod.lib. Raph.Cu. in.l.inſulam.ff.de verb. 31 obliga.ꝛ in.l.qui rome.§.calimachus eo.tit. ratio qꝛ * ex narratione non reſultat legis diſpoſitio Joā. And.in.c. dilecto.ꝫ.de p̄ben.Roma.cō.cxxxiiij.col.j. ꝑ declaratiōe ꝛ ſic non licet ex ea arguere Bar.in.l.extat vlt.colū.ff. qđ met.cauſa.Saly.in.l.accuſationem.C.de accuſa.ꝛ in.l.qui ſe patris.col.viij.vbi late Alexan.C.vnde liberi.Probus.

32 0 ¶Precedentia. Jn ſimili * dic ꝙ verba p̄cedentia declarent ꝛ qualificant ſequentia/maxime que veniunt acceſſorie ad illa/ꝛ tendunt ad eundem effectum. Bar.in.l.ita ſtipulatus.§.griſogonus.ff de ver.obliga. bene facit tex. in l.finali.C.de non.nu.pecu.ſecundum Arety.conſilio.xviij. numero.iij.viſa.Probus.

¶Innocētius.iiij. præceptori hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſoly.in Hiſpania,& commendatori ac fratribus domus de Curuaria hoſpitalis eiuſdem. Cap. iij.

ABbate ſane, & infra. Abbas de Boneſa.ꝑ ſe & cōuētu ſuo ꝓponēs locū de Roſellis eſſe p̄dicti monaſterij iure dominij,vel quaſi,& cum ſuis finibus,ex largitione Regis Arragoniæ ad ipſum monaſterium pertinere,petijt adiudicari eidem monaſterio locum ipſum,& vos exinde amoueri.

¶Allegabatur autem ꝑ parte veſtra,quod facta vobis donatio de prædictis valida exiſtebat quamuis illa ſub Sarracenorū tunc exiſterent poteſtate,quia non ſimpliciter,ſed ſub conditione fuere donata, videlicet ſi ad manus fidelium deuenirent.In quo caſu conceſſio poterat,& debebat habere vigorem, quia ipſi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obſtabat,& ſalubre ac laudabile quidem erat ſpectare,ac prȩſtolari tp̄us quo,illa Chriſtianorum dominio ſubderentur,quare mox cum peruenerunt ad ipſos,fuerunt ad vos totaliter deuoluta. Multum quoque diſtabat,an ipſi monaſterio de Bonefac.vel prædicto monaſterio populeti ab eodem Rege facta donatio fuiſſet, quia & ſi liquebat p̄dicta monaſterio populeti ab ipſo Rege,ac ab illo Abbati, & conuentui de Bonefac, fuiſſe collata,non tamen ob hoc conſtabat dictum Regem ipſi monaſterio de bonefac. illa donaſſe vel mandaſſe donari.

¶Nec pro eo quod voluit & ſtatuit, vt ȩdificaretur ibi monaſterium,poterat & debebat intelligi eum prȩdicta vel eorum aliqua conſtruēdo monaſterio donauiſſe,cum illa potius ſua videretur intētio vt quia prȩfatum monaſterium populeti tot & tantorum bonorum largitionem ditabat,abbas & conuentus ipſius pro ſua ſuorumque ſalute monaſterium conſtruere tenerentur prȩſertim,quia monaſterio quod nondum erat aliqua fieri donatio non valebat.

¶Prȩmiſſa vero conceſſio facta monaſterio de bonefa.ab abbate & conuentu monaſterij populeti nullum prorſus ei videbatur afferre ſuffragium,pro eo potiſſime quod poſt lit.conteſ,&proceſſum iudicij facta fuerat,ſicut clare patebat ex inſtrumento prȩfato, vnde cum ius (ſi quod in prædictis ipſi monaſterio de bonefa. ex conceſſione huiuſmodi competebat)in iudicio minime deduxiſſet,(quia videri non poteſt illud veniſſe quod poſtmodum accidit)pronunciari vtique ſuper petitis non poterat ex eadem.

¶Pro parte autem altera dicebatur quod cum rex ipſe ſua probitate ac ſtudio ab infidelibus loca cōquiſiuerit ſupradicta donatio aui vel patris ipſius prius facta de illis cum ad cultum fidei peruenirent,regem eundem quo ad hæc ſic per eum poſtmodum acquiſita obligare nō potuit, cum ſua propria facta eſſent & viderētur ab alijs bonis hæreditarijs ſeparata.

¶Porro præfata conceſſio facta monaſterio de Bonef.a monaſterio populeti licet poſt acceptū iudiciū cauſæque proceſſum interuenerit, prodeſſe tamen & valere debebat cum pro actore quod de iure ſuo ex cauſa idonea quāuis ſuperuenienti appareat,ſatis ſufficere videatur, ſatiſque eſſe ſi (prout ſeruatur in reo) interſit ipſius tempore ſententiæ proferendæ.

¶Sed ad hoc pars veſtra reſpondit, quod cum tam ſupradicti aui donatio quam locorū acquiſitio præmiſſorum fuerint nomine regni factæ memoratus rex donationem ſeruare huiuſmodi tenebatur.

¶Cæterum prædicta monaſterij populeti cōceſſio monaſterio de Boneſa.auxiliari non poterat in hac parte.quia cum quis egit ex aliqua certa & ſpeciali cauſa, & poſtea ſiue alia ſiue

ſimilis ei quā expoſuit accidit, videri non poteſt illam in iudicio deueniſſe, cum iudex tunc proſpicere & attendere debeat diligenter, an ex ea omnino eadem quę prius expreſſa extitit. vt pote quę tunc etiam competeret, actoris intentio ſit fundata.

¶ Secus autem cū egit, vel petijt in genere nullius certis vel ſpecialis cauſę faciens mentionem videlicet quia generaliter forte ꝓpoſuit aliquē obnoxium eſſe ſibi vel ad ſe iure dominij vel quaſi rem aliquam pertinere, tunc enim hoc pręcipue eſt inſpiciendum iudici, an ſufficienter vel minime de iure vel intentione conſtet actoris, vnde ſi de hoc ex cauſa etiam poſtmodum accidenti liqueat, poteſt & debet iudex (etiam ſi appareat minus iuſte a principio fore actum) ſuum exinde animum informare, quoniam & ſi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minꝰ valuit & tenuit iudicium ſubſecutum, nec illius acta vel geſta propterea minus valida extiterunt. Nec etiam iudex ipſe cognita taliter veritate ꝓnunciare in contrarium poſſet cum libera conſcientia & ſecura. Non prodeſſet etiam multum reo ſi tunc forte ī ipſum ex huiuſmodi ſupueni enti cauſa condemnatio non ferretur, cum mox alio inſtituto iudicio foret ex illa merito condemnandus. Vnde & ſi actori ſuam ex ſuperuenienti cauſa intentionem ſufficiat fundauiſſe cū egit aliqua cauſa ſpecialiter nō expreſſa, ſecus tamen eſt ſi certam & ſpecialem in ſua petitione ſubiunxerit niſi poſtmodum intentionē ſuam ex eadem prorſus quam prius expreſſit, & tunc etiam competenti cauſa fundarit.

¶ Quare cum memoratus abbas monaſterij de bonefac. propoſuerit ſępe fatum locum de roſellis cum ſuis terminis ad ipſum monaſterium ex prędicti regis largitione ſpectare, nec de aliqua facta ipſi monaſterio ſuper hoc ab eodem rege conceſſione docuerit, oſtenderit aut donationem quandam factam illi de his ab abbate & conuētu monaſterij populeti, quæ nec in ſua petitione fuerat expreſſa. nec etiam ante facta nullum profecto commodū ex ea reportare debebat. ¶ Pręfatus igitur cardinalis pręmiſſis omnibus & alijs que hincinde fuerunt ꝓpoſita diligenter audictis ad vtriuſqꝫ partis meritis ęqua iuſticię lance diſcuſſis, prudenter attendit id quod prędicti abbas & conuentus de bonefac. propoſuerunt intentionem, videlicet actoris ex his quę poſt litem conte. accidunt poſſe fundari, eaque debere in iudicium deuenire, tunc locum habere (ſicut congrue allegatum eſt ſupra) videlicet quando ex certa & expreſſa cauſa ſpecialiter non eſt actum. Ex his enim quę poſt inchoatum iudicium eueniunt, quando cauſa fuit expoſita ſpecialis, nec debet nec poteſt iudicis animus ad proferendam ſententiam informari, quia cum certę cauſę facta eſt mentio vt pote donationis vel venditionis aut alterius ſpecialis, oportet incępti iudicij tempus attendi vt liquido cognoſcatur an tunc interfuerit actoris propter illa quæ ſpecialem comitantur cauſam & neceſſario adeſſe debent, veluti locus & tem tempus, & huiuſmodi quæ ſunt ſolicite attendēda, & ſine quibus cauſa vacua & inualida cenſeretur. Sed cum eſt in genere abſque alicuius cauſę declaratione petitum non ſic oportet accepti iudicij tempus inſpici, quia non requiruntur nec ſunt opportuna nec attendi poſſunt huiuſmodi comitantia in hoc caſu. Et licet aliquibus curioſis (qui de his quæ non multum expediunt ſæpe diſceptant) aliter forſan appareat quando actum eſt cauſa aliqua non expreſſa, vtilius tamen videtur negocia tali expediri compendio, quam per quandam exactā ſubtilitatem longo diſpendio prorogari, pręſertim cum nonnulla pro vtilitate communi contra iuris aſperitatem ex ęquitatis manſuetudine tolerari noſcantur. Vnde idem Cardinalis conſiderans quod ipſi abbas & conuētus de Boneſa, non probauerunt largitionem ſuper his regiam legitime ſibi factam, ex qua ſpecialiter vos impetere videbantur, ab huiuſmodi eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato noſtro præhabito fratrum noſtrorum conſilio vos duxit ſententialiter abſoluendos.

¶ Nos igitur Cardinalis eiuſdem ſententiam ratam habentes eam autoritate apoſtolica confirmamus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Modus ſententiādi ⁊ ſentētia confirmandi recitatur hic.
2 Prius eſt vt noſtra firmemus/deinde obiecta cōfutemus.
3 Abbas agit pro ſe ⁊ conuentu ſuo/⁊ quandoqꝫ nomine ſui monaſterij.
Prelati ſunt procuratores non domini:⁊ ideo non nomine ſuo ſed dignitatis agunt ⁊ defendunt.
4 Libellus ſub diſtinctione admittitur.
Petens aduerſa non auditur.
In petitione certa cauſa ⁊ expreſſa debet exprimi.
5 Omnis diſiuncta dubia eſt.
6 Vaſſallus dicitur habere vſumfructum: nō dominium directum vel vtile/vel prout fuit conuentum.
7 Traditio non eſt neceſſaria ad acquiſitionem dominij in re eccleſie tradenda.
Illud quod eſt meum/petere poſſum mihi adiudicari.
8 Proprie fit adiudicatio in his actionibus que mixtam habent cauſam.
9 Quando duo ſunt ⁊ vnus eſt ſub alio: vterqꝫ poteſt agere

z deffendere coniunctim.
Probato petitorio/ipsum trahit ad se possessorium.
10 Pignoratitia statim nascitur soluto debito: pro quo prius fuerat obligatum.
11 Obligatio conditionalis astringit successorem.
12 Bonorū separatio non habet locum nisi in certis casibus.
In rei vendicatione duo sunt extrema.
13 Locus z tēpus que mensurāt rē extra/ nō possunt esse di uersoꝝ cōtractuū: quādo sunt diuerse mensure.
14 Probationes z acta inter easdem personas preiudicant: etiam in alio iudicio: si ad idem agatur.
15 Omnis species cōtinetur sub genere habitu/ licet genus contineatur in specie actu.
16 Genera certis loco z tempore nō mensurātur: sed species que habēt tempus z locum se concomitantia.
17 Reales actiones/causa nō expressa sepe admittūtur.
18 Sententia habet post specialia subijcere/clausulam generalem sub qua omnis causa decisionē iustificans valeat comprehendi.
Per litis contestationem/est vere litis exordium.
19 Dies z locus facti cōtractus/nō debēt exprimi in libello.
In dubio regulariter cōtra actorem venit ꝓnūciādum.
20 Agens generaliter certa causa non expressa / non habet certa locum z tempus probare.
Actus speciales/nō mensurātur loco z tempore.
Homo nō generat in genere: sed homo sortes generat.
21 Iura sunt promptiora ad soluendū ꝙ ad condēnandum.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Bonus aduocatus fundet suam intentionem / deinde respondeat ad obiecta.
2 Simpliciter quid importet.
3 Dictio quasi/est nota impropietatis/z quandoqꝫ veritatē exprimit scdm subiectam materiam.
4 Proprietas solum conuenit directo z non vtili dño.
5 Agenti publiciana sufficit probare titulum / allegare bonam fidem/ z probare rem fuisse traditam vere/ vel probare id quod est loco traditionis.
6 Vassallus dño prestat iuramentum fidelitatis.
7 Vsufructus ex parte stipulatoris dicitur ꝑsonalis/ ꝓut z vlus: secus ex parte promissoris/quia transit.
8 Obligatio est magis transitoria ex parte promittentis/ꝙ ex parte stipulantis.
Alimenta non transeunt ad heredes ex parte stipulatoris secus ex parte debitoris.
9 Emens rem ad se pertinentem/non sibi preiudicat: etiaꝫ si illud scienter faciat.
10 Sola adiudicatio iudicis(non sequuta corporali traditione)non transfert possessionem.
11 Iuuat vt possessoriuꝫ iudicetur: quia is pro quo fertur/ nō tenetur ad expensas.
12 Causa ꝓprietatis/tāqꝫ dignior: ꝑfertur cause possessiōis.
13 Quis post mortem suam constituens se precario nomine possidere/nihil operatur.
14 An donans vel emptor teneantur probare ꝙ res donate aut vendite: tempore donationis vel vēditionis erāt in dominio donantis/vel vendentis.
15 Appellatione rei persona venit.
Appellatione rerum continentur homines.
16 Immunitas data rebus: videtur data hominibus.
Probatio dominij est difficilis.
17 An dominium probetur per partis recognitionem.
18 Possessio quomodo probetur/vide hic remissiue.
19 Ordo iuris duplex reperitur.
20 Sine cause cognitione nulla est sententia.
21 Agens ex vna causa/z ꝓbans ex alia/non obtinet.
22 Cōfessio ꝓcuratoris quādo preiudicare potest dño.
Confessio inter easdem personas facta quando habet nocere/etiam in alio iudicio.
Attestationes in vno iudicio facte: quando valebunt in alio iudicio.
23 Perempta instantia/perijt acta ordinaria iudicij vt hic.
24 Genus nunqꝫ includit illicitum/vel contra legem.
25 Differt a quibus nominibus incipiat venditio.
Non potest dici corpus determinatum / nisi exprimantur confinia.
26 Ius superueniens non validat iudicium.
27 Aduocatus sit cautus in conclusione/ꝙ ius cōpetit actori/ante litem contestatam.
Plus / importat vt hic remissiue.

Abbate, Postqꝫ fuit conclusum et sententiatum per Cardinalē auditorem deputatum in hoc negotio: papa * in confirmatione sententie totum factum recitauit/ z recitādo principalia repetijt: docens in hoc nos formam sententiādi z sententias confirmandi. (1)
¶ Et hoc.c.diuidit in sex partes: nam primo tangitur actoris intentio: secundo .§. allegabatur rei defensio que est triplex: vna que accipitur de iure rei: secundo .§.[multū] ex impugnatiōe intētiones actoris. Tertio .§.[premissa] ponit impugnatio ex loco datorum in processu iudicij/ z bene procedit reus in defensione sua: tenens dictum Ysidori dicentis prius est * vt nr̄a firmem[9]/deinde obiecta cōfutem[9]. (2 a)
¶ Primo ergo firmat vt in .§.[allegabatur]. Secundo confutat vt in .§.[multū] z .§. premissa. Tertio .§. pro parte ponitur actoris replicatio que est duplex. Quarto .§. sed ad hoc rei plenaria duplicatio. Quinto .§. [prefatus] Cardinalis diffinitio. Sexto .§.[nos igitur] pape confirmatio [pro se z cōuentu suo] agit* igitur abbas pro se z conuentu suo vt hic z.s̄.de rescrip.edoceri no. (3)
¶ Et quandoqꝫ nomine sui monasterij.s̄.de fide instrumē. inter dilectos in prin. z hoc proprie quia prelati sunt procuratores non domini.j.de donatio.fraternitatem.
¶ Et ideo non nomine suo: sed monasterij seu dignitatis agunt z defendunt.j.de institu.cū venissent.ij. respō.s̄.de dilatio. litere.s̄. de restitu. spolia.olim causam: quandoqꝫ etiam agunt simpliciter [b] .s̄.de prescriptio.auditis z.c.veniens [vel quasi [c]] Nota * libellum sub disiūctione admitti vt hic/z.s̄.de restitu.in integr.constitutus.ff. quorum legator.l.prima .§. quia autem. (b c 4)
¶ Sed contra/ista distincta sunt aduersa: z petens aduersa non auditur.C.de furt.l.j.j.de appella.solicitudinem.
¶ Itez in petitione certa causa z expressa debet exprimi.j. de censib.peruenit: sed omnis disiūcta dubia * est.ff.de lega.j.l.si ex toto .§. si ita legatum.ff.de conditio.indebiti cum is .§. qui hominem. (5)
¶ Sol.potest esse ꝙ iste recepit rē a vero dño ex cōtractu quo transferri potest dominiū: z sic recipiēs est verus dominus.C.de pact.traditionibus z.ff.de acquir.rer.domi.tradite.j.respon.z tunc intentat directam rei vendicationē.ff. de rei vendi.in rē.j.respōso vel vtilē: qn̄ quis vtile [d] dñiuꝫ acquisiuit.ff.de rei vēdi.in speciali .§. superficiario z.l. seq. et seq. ff.de superficie.l.j .§. j.z .§. quod ait.ff.si ager vectiga.peta.per totū vel si recipit a nō dño bona fide/ex tn̄ tali titulo quo prescribere potuit z tūc ante vsucapionem ipse habet [e] publicianā cōtra omnē tenentē excepto dño: vnde iste quasi dñs dicitur insti.de actio .§. alie.ff.de publica.l.j.z.l.pe.et vltimo/vel ignorat verisimiliter ex post facto si directo est verus dñs vel vtiliter.ff.si ager vectig.v l amphiteoti.peta.l.j.z.ij. ¶ Vn̄ vbicunqꝫ est sibi verisimiliter dubiū: ideo disiūgit istam ex equitate.j.cod.in fine argu.dicto .§. quia autem/z ista non tendunt ad diuersos fines/ sed ad eundē finem: secus in contrarijs. (d e)
¶ Quid de vassallo [f] *. dic ipsum habere vsumfructum [g] non dominiū directum vel vtile auten.quib.ex cau.feuda. amitta .§. fina.colla.x.vel dic ipsum habere/ prout fuit conuentum [h] [finibus] simile supra de restitutio. spoliato.cum ad sedem.j.de appellatio.significauit in fine.s̄.de procura. auditis.ff.de vi z vi arma.l.j .§. ex die.C.si quis alteri vel sibi cum propria[largitione regum] propter istam expressionē/abbas amisit causam suam vt liquet ex sequentibus: nec hac decreta.fit mentio de traditione: cum hoc * casu non sit necessaria ad acquisitionem dominij.C.de sacro sanct.eccle.l.fina. [i] [adiudicari.] (f g 6, h, 7, i)
¶ Et sic nota ꝙ illud quod est meum petere possum mihi adiudicari [k] .s̄.de consue. cum dilectus z hoc dicit verbum adiudicare.i.ad se spectare iudicari simile.j. hoc lib.de cōcessio. prebend. quia in cunctis in fine.s̄.de prescriptio.auditis in fine z.j.de religio.domi.cum venerabilis. (k)
¶ Proprie * tn̄ fit adiudicatio in his actionibus que mixtā causam habent insti.de actio. quedam insti.de offi. iudic .§. si familie z seq. ¶ Verum rem meam ab alio detentam peto mihi restitui.s̄.de fide instr.inter dilectos.j.respon. Sed iure ciuili peto rem meā ad me spectare declarari.ff. de rei vend.l.ex diuerso .§. j.ff.si seruit.vendice.sicuti.j .§. sed si queritur[z vos] quibus papa scribit. (8)
¶ Et sic nota * ꝙ quādo duo sunt z vnus est sub alio: vterqꝫ pōt agere z defendere ꝯiūctiꝫ vt hic z hoc est tuti[9] ar. (9)

s̄.de maior.⁊ obedi. inter quatuor/⁊ diuisum.ı̄. de religio.
do.cū venerabilis.s̄.de trāsactio.veniēs/⁊.s̄.de iudici.cū
l deputati [amoueri]. Nam probato [l] petitorio:ipsum tra-
m hit ad se possessoriū [m] s̄.de causa posses.⁊ ꝓpric. cū dile-
ctus[sub cōditione]⁊ hec respōsio ꝓbatur. ff.de lega.pri-
mo ceterū in princ.⁊.§.si sub cōditione/⁊.ff.de cōditio.⁊ de
mōstra.l.eū qui.ff.de verbo.obliga.l.si rem meā. Sed si il-
lius rei nō est cōmerciū: secus vt.ff.de verbo.obliga. l.li-
ber homo/⁊.ff.de actio.emp.l.fina.ff.de verb.obliga.inter
stipulantem.§.sacram. ¶ Et enim abbas de bonefon.di-
cebat donationem factam hospitalariis nō tenere:vt quia
n facta eo tempore quo res donata erat apud hostes [n] non
o in dominio [o] donatoris:⁊ ipsi hospitalarii respōdent:vt ha
betur in textu[natura]vt.d.§.sacram/ibi expectari [equa-
litas] vt.d.l.liber homo vbi est estimabile [mox].C.de sa-
crosan.eccl.l.vlti.[ad ipsos]scilicet christianos [distabāt]
dicebant hospitalarii/ ꝙ Abbas de Bonefon.nō ostende-
bat donationem regis sibi factā de loco de Rosellis: dice-
bat abbas predictus ꝙ non nocebat eis/ quia ostendebat
donationem monasterii populeti factā a rege/⁊ donationē
monasterii populeti factam monasterio de bonefon.⁊ tunc
respōderunt hospitalarii vt sequitur[intentio]bene dicit:
quia ex nullo verbo ꝓposito in donatione facta monaste-
rio populeti apparebat volūtatem donatoris fuisse ꝙ lo-
cus de rosellis daretur monasterio de Bonefon.⁊ per hoc
facit ꝙ verbum donationis nō referebatur ad monasteriū
de bonefon.sed ad monasteriū populeti/⁊ ideo nō videba-
tur ius quesitū in re sed ad plus in persona.ff.de annis le-
ga.gaius.ff.de lega.primo quidā testamēto in princi.ff.de
cōtrahen.empt.l.vlti.in fine.Si autem apparet aliis pre-
p sumptionibus [p] de voluntate donatoris/scilicet ꝙ ad mo
nasterium de bonefon.perueniret res donata aliter proui-
deretur monasterio de bonefon.ff.de rei vendic.emptor.§.
ancilla.ff.de lega.ii.titia cum testamento.§.titia cum nube
ret[donatio].ı̄.de eccle.edifican.ad audientiam/contra.ff.
de seruitu.vrba.predio.si seruitus.§.vlti.ff.de libera.causa
seru⁹.Sol.ibi nō q̄rit ius in re sed ꝑsonalis obligatio [lite
contestata].Item alia ratio/quia ex alia causa expressa a-
gebatur:vt.s̄.eo.in princi.[videri].ff.de iudic.non potest/
⁊.l.solēnius.ff.ad exhiben.tigni.§.vlti.nec obstat.ff.de pi-
10 gno.actio.l.si rem.§.vlti.quia ibi loquitur in pignoratitia*
que statim nascitur soluto debito: pro quo pignus fuerat
obligatum. ¶ Uel dic eam statim natam: cum conuenit
de pignore: sed impeditam quousq; fuerit solutum preciū:
sed contra est eadem lex.§.omnem [ex eadem] scilicet con
cessione [altera] scilicet monasterio de Bonefon.[diceba-
tur] bene allegabat iste in hoc: quia si ista res non perti-
nuerit ad regē nihil poterat de hac disponere:sed si ad re-
gnum pertinebat/licet eam non possideret: ius quod in ea
habuit bene dare potuit.ff.de fundo dotal.l.si fundū: ⁊ ad
hoc obligare potest successorem.
11 ¶ Uel dic male allegabatur:quia obligatio* conditiona-
lis bene astrinxit successorem.ff.de pact.l.pactum.C.de do
na.spem.inst. de verbo.obliga.ex conditionali [separata].
12 Nec hec valebat/ quia * bonorum separatio non habet lo
cum nisi in certis casibus qui enumerantur.ff.de sepa.l.pri
ma/que hic non dicebantur impetrata seu facta [superue-
nienti].ff.de rei vendi.sinautē in princ.⁊.§.primo. ff.ad ex-
hiben.tigni in princ.[seruatur]in reo:vult sic arguere:vbi
q r agitur rei [q] vendica.duo sunt extrema dominiū [r] ex par-
s te actoris.ff.de rei vendi.in rem primo respon.⁊ possessio [s]
seu detentio ex parte rei.C.de alie.iudi.mut.causa fac.l.j.ff.
de rei vendic.l.officium.Sed ex parte rei sufficit detentio
(etiam tempore sententie ferende)vt.d.ll.sinautem/⁊ tigni
⁊.ff.de pecul.quesitum.j.respō.ergo idem in actore: sed ad
hoc statim soluitur[ipsius]scilicet actoris [Speciali]vt in
libello.puta ex causa donationis regis: ⁊ postea lis cepta
fuit ex causa predicta [siue alia]scilicet:quia res quā petit
ex causa donationis:sua facta est post litem contestataz ex
causa donationis: que penitus est alia a causa donationis
prime: vt pote ex causa donationis facte monasterio de bo
nefon. non per regem: sed per monasterium populeti:quia
alio loco ⁊ tempore facta post litem contestataz: ⁊ sic ex ea
13 actum non est. Nam locus * ⁊ tempus que mensurāt rem
extra:non possunt esse diuersorum contractuum : quando
sunt diuerse mensure. Et sic alius locus/⁊ aliud tempus
in vno ⁊ altero [que tunc] id est tempore litiscontestatio-
nis [obnoxium] talis libellus in personalibus admitti
non debet.s̄.de libel. obla.dilecti : si tamen admissus fue-
rit tenet. C. de anna. exceptio. si ex multis. Sed in rea-
libus communiter admittitur. ff. de exceptio. rei iudic.

si mater.§.eandem[qm̄ ⁊ si]hic allegat tres rationes ad ꝓ
bandū propositum:secunda ibi nec enim iudex:tertia ibi nō
prodesset:⁊ aliquas de illis repetit papa.ı̄.eo. §.prefatus
quas fortificando adiuuat[indebite] scilȝ in exordio litis:
q2 tūc nō debebatur:lȝ enim iniuste petat/nihilominus iu-
t diciū.i.instantia iudicij tenet:dū tm̄ ordo iuris [t] seruetur/⁊
u sententia tenet etiā [u] si feratur contra ius litigatoris: nisi
fuerit appellatum.s̄.eo.cum inter nos.ı̄.de sen.excom.hoc
lib.venerabilibus.§.vbi autem[iudicium] q2 hoc casu tem-
pus sententie erat spectandum.ff.de rei vendica. sinauteȝ
.j.responso.⁊.§.j.⁊.ff.de pigno.actio.si rem.§.vlt.[cōsciētia]
q2 cum in genere dicat eum sibi obnoxium/⁊ eū inuenit tē-
pore sentētie obnoxiū contra conscientiaȝ iudicaret si eum
non obnoxium iudicaret.
¶ Item ex hac sentētia perpetuo.ex omni causa pararetur
exceptio rei iudicate absoluto:sed sic nō est quando ex cer-
ta causa petiit:q2 tunc tm̄ paratur exceptio ex illa causa.s̄.
de causa possessio.⁊ proprie.c.fina.⁊.ff.de exceptio. rei iu-
dic.si mater.§.eandem.
¶ Et sic proponens in gn̄e lite cōtestata potest de vna cau
x 14 sa probare ⁊ obtinere [x] [iudicio.] Q2 * probatiōes ⁊ acta[y]
y 3 inter easdē personas preiudicāt [z] etiā in alio iudicio: si ad
A idem [a] agatur:vt hic quia sub generalibus verbis ius om
nis tēporis scilicet ante litem contestatam ⁊ post deduci-
tur in iudiciū. ¶ Sed qualiter valebunt attestationes li
te non cōtestata: q2 cōstat ꝙ hic superuenit causa post litē
B contestatam: dicūt quidā ꝙ attestationes valebunt [b] ꝓut
traditur.s̄.de testib.presentata.C.d̄ testib.l.fina.dic ꝙ hic
facta est contestatio super causa que etiam emersit post li-
15 tem contestatā. Quia * omnis species cōtinetur sub gene
C re [c] habitu.s̄.d̄ rescrip.pastoralis:licet genus contineatur
in specie/actu:vnde eo ꝙ dico mihi obnoxium/et ipse litem
contestatur/negat omnē obnoxietatē : vnde probata vna
obnoxietate etiam emergente post litē cōtesta. probat in-
D tentum vt infra sequitur nec hic est considerāda mensura [d]
E 16 temporis vel loci [e] /quia * genera certis loco et tempore
non mensurantur:sed species que habent tempus ⁊ locum
se concomitantia vt infra eod. circa finem [et tunc] scili-
cet tempore litiscontestate [fundauisse] non habita distin-
ctione inter personales et reales actiones nisi quia perso-
17 nales raro admittuntur causa non expressa : sed * rea-
les causa non expressa sepe admittuntur. ⁊ si in eis certa
causa sit expressa:nisi causa expresse proposita sit nata tem
pore litiscontesta.non prodest ei si postea alia superueniret
ff.de excep.rei iudic.si mater.§. si quis aūt petat ⁊.§. si ege
ro ⁊ de istis causis in libello exprimendis notar̄.s̄.de libel.
18 ob.capitulo.ij.[Aliis] nota * ꝙ sententia habet post spe-
cialia subiicere clausulam generalem:sub qua omnis causa
decisionem iustificans valeat comprehendi [inchoatam]
F per litiscontestationem:quia tūc est vere litis exordiū [f] au
ten.vt litig.in exord.litis in principio colla.ix. ⁊ not. supra
de offi.delega.super questionum.§.primo[donationis]pu-
ta quia dicit peto talem fundum ex causa donationis: licet
non adiecerit de tempore ⁊ loco donationis/ quia cum do-
nationem comitantur necessario locus ⁊ tempus non pro-
derit petitori si post litiscontestationem eadem res sibi do
netur cum de certa donatione intelligi oporteat loco et
tempore certis facta vt hic dicit:nam vt continetur in par
te decisa monachi de Populeti donauerunt locum de Ro-
sellis monasterio de bonefon.post litem contestatam vt li-
quet in parte decisa:secus si dicat hanc rem ad se pertine-
re iure dominii/vel quasi vt hic si post litem cōtestatam no
uum ius acquirit:fertur sententia pro eo.ff.de rei vendic.
si autem.§.primo ⁊ primo respon.Cum enim nullas causas
dominii expressit specialiter/ non habet concomitantias lo
ci ⁊ temporis certorum. Et ideo non est vis quo loco vel
tempore dominium ad ipsum perueniat ante sententiam
[causam] scilicet emptionis vel donationis vel similis[va-
cua]id est impossibilis/certa enim venditio non potest fieri
nisi certis locis ⁊ tempore non tamen propter hoc actor de
19 bet * exprimere in libello diem ⁊ locum facti contractus:
sicut nec testis.s̄ de fide instru. cum Ioannes : nisi iudex
hoc ex certis causis faciat fieri vt dicto capitulo cum Io-
annes circa finem argu.insti. de actio.§. curare [inualida]
cū' in dubio regulariter contra actorem sit pronunciandū
supra co.si duobus supra de probatio. ex literis/ cum enim
non sit probata venditio certis loco ⁊ tempore facta. Et
sic fit dubium an ante litiscontestationem vel post fuit fa-
cta / ⁊ propter hoc est inualidum actori probare causam si-
ne loco et tempore concomitantibus : ⁊ consimilis questio
est notata.xxxiij.q.j.in prin.[concomitantia] scȝ tempus ⁊

locus: sed sufficit quouis loco & tẽpore illud factũ fuisse.

20 ¶ Ex quibus cõcluditur/ q agens * gñaliter certa causa nõ expressa: nõ habet locũ & tẽpus certa ꝓbare: q: hec nõ cõcomitãtur genus: secus si ageret causa specialiter expressa/ q: actus speciales nõ mensurãtur loco & tẽpore: nã actus sunt suppositoꝝ hoc est singuloꝝ: vñ homo nõ generat in gñe/ sed homo sortes generat/ & ideo genera nõ mẽsurãtur loco & tẽpore/ & tẽpus qđ est mẽsura motus singularia que sunt mobilia mensurat nõ intellectualia/ vt genera. [Et licet] .q.d. & si hec q: dicta sunt nõ possent tollerari de iure stricto: sic tamen de equitate est seruandũ argu. ff. quib. mo. pig. vel hypothe. solui. sicut. §. si debitori. l. ita vulneratus in fine. ff. ad leg. aquil. §. hoc libr. de offi. delega. si is cui/ & ne causa ꝓrogetur saltem vt tollatur circuitus. ff. de cõdi. indebi. dñs testamento.

21 ¶ Sed cõtra/ iura sunt prõptiora * ad soluendũ q̃ ad condemnãdũ. ff. de actio. & obliga. Arrianus. ff. de reg. iur. fauorabiliores/ & .j. hoc lib. de reg. iur. nõ licet actori. Sed si reus sine facto actoris acquirat lite pendẽte exceptionẽ: sibi nõ prodest. ff. de excusa. tuto. l. ij. §. munerũ/ & . ff. de vaca. & excusa. muner. l. ij. §. & qui ad munera. §. vt lite pendẽ.

g dilectus. §. de testib. cãmq;. Ergo minus s in actore.

h ¶ Sol. hoc obtinet ex equitate que sumitur. §. eo. versi. nõ ꝓdesset/ & .d. l. dñs. ¶ Item actor plus h grauaretur/ q: sibi agenti gñaliter posset opponi exceptio rei iudicate. ff. de except. rei iud. si mater. §. eandem/ & sic enormiter lederetur actor. ¶ Nec obstant. d. §. munerũ/ & qui ad munera: q: vocatio ad munera fuit legitima que ex post facto supueniente causa nõ potest infringi. j. hoc lib. de reg. iur. factus legitime. Nec obstant. d. decreta. que loquũtur in genere quod speciem de qua lis pendet nõ cõprehendit/ & idẽ no. hoc lib. de reg. iur. in generali. Joan. Mona. Cardi.

a ¶ Onsutemus. Joã. de Ana. cõsil. xix. col. ij. visis instrumentis/ di-

1 cit * iste est modus boni aduocati: vt p̃io fundet suã intẽtionẽ/ &

b 2 deide rñdeat ad obiecta. Prob⁹. ¶ Simpliciter *. Uide de hac di-

c 3 ctiõe/ q̃ tradit Alex. cõ. 37. nu. 2. visis his/ volu. v. Probus. ¶ Uel quasi. De * hac dictiõe vide vt no. Alex. in cõsi. xv. nu. xiiij viso ꝓcessu inquisitionis/ vol. j. & Deciũ cõsi. 539. nu. xj. in inclita ciuitate Janue/ vbi dicit/ q est nota impropriectatis l. hoc colore/ vbi Bar. ff. de inoffi. testa. & . l. diuortio. §. si fundũ/ in princ. ff. solu. matri. tñ ibi subdit Decius q qñq; quasi veritatẽ exprimit scđm subiectã materiã/ allegat. l. Lucius Titius. la. j. in fine. ff. de admi. tut. & . l. dedi/ in prin. vbi glo. ff. de condi. causa dat. text. Joan. primo quasi vnigeniti a patre. Probus.

d 4 ¶ Utile dominiũ. In ꝓposito dic q * ꝓprietas solũ cõuenit directo & nõ vtili dño/ cõprobat Alex. in cõ. lxxxiij. col. prima/ viso themate/ volu. iij. quem vide pro materia publiciane actionis hic per Joã. Mona. rememorata/ & Neapol. decisio. xl. casus est iste. Probus.

e 5 ¶ Habet publicianã.* In qua sufficit agenti ꝓbare titulũ: item allegare bonã fidem / & ꝓbare rem fuisse traditam vere/ vel ꝓbare id quod est loco traditionis/ vt in. l. prima in princi. & in. l. sinautez. §. primo. ff. de publicia. Angel. in. l. cum qui. §. publiciana/ eo. titu. Item oportet q res non sit prescripta. d. l. prima. Probus.

f 6 ¶ Uassallo.* Qui domino prestat iuramẽtum fidelitatis: de quo per Domi. Stepha. Bertrandi consi. cccxj. cum ho norabilis parte. iij. Probus.

g 7 ¶ Usumfructum.* Qui & vsus ex parte stipulatoris dicitur personalis/ quia morte finitur/ ex parte vero promissoris secus: quia transit. l. v. §. reo. ff. de vsufru. l. vti frui. §. primo. ff. si vsusfruc. peta. & insti. de vsufruc. §. amititur. Hinc est scđm Alexan. consilio. xviij. nume. xvj. qđ exorditur at-

8 tentis narratis/ volu. v. Quod obligatio * est magis transitoria ex parte promittentis / q̃ ex parte stipulantis / declarat Barto. in. l. iiij. §. catho. ad finem penulti. questio. ff. de verbo. obliga. & adducit idem Alexan. ibi in fine. Idem fore de alimentis / quod in vsu & vsufructu: quia ex parte eius cui debentur non transeunt ad heredes. l. cũ hi. §. modus. ff. de transactio. secus ex parte debitoris. l. libertis quos. §. j. ff. de alimen. lega. Probus.

h ¶ Fuit conuentum. Istud videtur placere Bald. in. l. prima in fine. C. si plur. vna senten. Alexan. consi. xxx. in fine/ quoniam omne/ volu. primo. Probus.

i ¶ C. L. fi. Pro qua vide Neapo. decisio. clxiij. Probus.

k 9 ¶ Adiudicari. Licet * possiz petere mihi adiudicari/ tamẽ id quod est meum non possum aliquo titulo valido iterũ acquirere: vnde si is qui dominus est: iterũ emat rem illã/ nõ videtur renũciare dño imo cõtractus emptionis nõ valet (etiã si dñs scienter emat rem suã) tex. est formalis in. l. sue rei. ff. de contrab. emp. quod no. pro vitanda laudumiorum solutione/ que debetur quotiens dominij fit mutatio.

10 ¶ Et pro hoc termino adde q * sola adiudicatio iudicis nõ sequuta corporali traditiõe/ nõ trasfert possessionẽ. l. nõ est mirũ. ff. de pigno. actio. no. Petr. de Ancha. cõ. ccclij. oportet primo. Probus.

l ¶ Nã probatio. Uide que in proposito notat Alex. in con. xlv. visa facti/ vol. iij. & con. lxxvj. in causa & lite/ volu. ij. vbi

11 dicit q iuuat * vt possessoriũ iudicetur/ quia is ꝓ quo fertur non tenetur ad expẽsas. l. vtiq;. ff. de rei vẽdic. Prob⁹.

m 12 ¶ Possessoriũ. Ratio est: quia * causa proprietatis semper (tanq̃ dignior) prefertur cause possessionis not. Alex. con. lxxvj. nu. iij. in causa/ vol. ij. quia in iudicio possessorio solũ petitur restitui possessio: notant Neapol. decisio. lxxvij. nu. vij. fuit satis/ quos vide ad comprobationem dicti Jo. mo. in decis. ccxxix. nu. iij. Alia consuetudo. Probus.

n ¶ Apud hostes. Uide que in simili dicit Alex. in cõ. xl. col.

13 iij. perspectis his/ vol. iij. Quod si quis * post mortẽ suã cõstituit se precario nomine ab aliquo possidere/ nihil operatur: inquit singulariter Angel. in. l. Quis. §. si ꝯductor. ff. de acquir. posses. arg. illius tex. Ratio quia cõfertur in temp⁹ mortis/ quo possessio defuncti est extincta. l. qui vniuersas. §. per colonum. ff. de acq. posses. sic extremũ ad quẽ confertur in tempus inhabile/ hic vero extremum a quo fit tẽpore inhabili que videntur similia. Probus.

o 14 ¶ In dominio donatoris. Uide * in proposito an donatarius/ aut emptor teneatur probare q res donate aut vẽdite/ tempore venditionis aut donationis erãt in dominio donantis vel vendentis/ dubium videtur clarificari ꝑ do. Neapol. decisio. xl. casus est iste. Probus.

p ¶ Presumptionibus. Pro hoc vide que tradit Alexan. in consi. lxxxix. viso themate/ vol. iij. Probus.

q 15 ¶ Rei. Si persona vendicetur/ cum * appellatione rei persona veniat tex. in. l. omnia. §. fina. de lega. ij. Bal. in. l. prima in fine. ff. de statu. homi. vbi querit post doc. Si do omnia bona mea/ vtrum vassalli contineãtur/ & dicit q sic: probat per. d. l. omnia & . l. talem. §. finali. ff. de hered. instituen. hinc Barba. con. xxvj. col. iiij. versic. sed si quis opponat quod exorditur sapiẽter scripsit doctissimus apud Grecos / quod appellatione rerũ continẽtur homines: sic immunitas data rebus videtur data hominibus/ vnde si exemptus sit ab bas: sunt exempti homines & res eorum. Probus.

r 16 ¶ Dominium.* Cuius probatio est difficilis vt in. l. cũ res C. de probatio. Alex. in con. cxviij. col. iij. vers. sed circa petitorium / vol. ij. in causa & lite.
An autem probetur per partis recognitionem vide Neapoli. decisio. clxiij. in causa monasterij. Probus.

s 17 ¶ Possessio.* Quomodo probetur possessio/ vide Nepol. deci. clxvij. Gabriel. Probus.

t 18 ¶ Ordo iuris. Qui duplex reperit* no. glos. in summa. ij. q. j. Et pro intento Jo. mo. vide Alex. consilio. lxxxij. col. j. & . ij. viso processu/ vol. iij. Probus.

u ¶ Etiam si feratur. Ratio q: istud non reperitur de substã-

19 tialibus sententie: sicut* cause cognitio sine qua nulla est sñia no. in. c. ecclesia sancte Marie. §. de cõsti. gl. in summa ij. q. j. ꝑ quo est casus ꝑm vnũ intellectũ Inno. in. c. cũ Bertholdus. §. isto ti. sequit Do. in cõ. 76. col. 4. sup dubio. Pr.

x 20 ¶ Et obtinere.* Secus si quis egit ex vna causa et ꝓbat ex alia/ q: tũc nõ potest obtinere. l. habebat in prin. ff. de institu. actio. ꝓbat tex. nř & . l. j. ff. si mẽsor fals. mod. dixe. Bar. in. l. j. in prin. ff. de eden. Antho. in. c. dudum. §. de electio. & in. c. examinata. §. de iudic. Probus.

y ¶ Acta. Que si quis reperiat habere/ & alia iura/ & instrumẽta ad causaz faciẽtia: ab onere satisdandi releuat Jo. de Ana. con. lxxxij. viso statuto/ & ibi Bolog. Probus.

z 21 ¶ Preiudicãt. Quid dicendũ de cõfessione * ꝓcuratoris facta in vno iudicio ad vnum finem/ an faciat fidem in alio iudicio intẽtato ad aliũ finẽ/ etiã inter easdẽ ꝑsonas/ vide ꝑ Specul. in ti. de confes. §. videndũ/ versi. sed nunquid/ vbi dicit q nõ: idem tenet Antho. de Butrio. in. c. j. vt lite non contesta. §. tradit Arety. in con. xiij. col. fina. viso/ vbi vnuz subdit in cõfessione per procuratorem facta/ q procurator constitutus ad lites non potest aliquid confiteri in fauorẽ sue voluntarie iurisditionis: vt traditur in. l. certum. §. sed an ipsos. ff. de confes. & in. l. vna. C. eo. titu. Probus.

A ¶ Ad idem. Ergo si nō ad idem agatur nō preiudicauit/ p quo facit qđ tradit Jo. Jmol. in cōsi. cv. nu. ij. in causa que
22 vertitur q̄ cōfessio * facta inter easdē psonas (etiā in alio iudicio) habet nocere / licet secus sit in alia pbatione per not. per Jnnoc. z Joan. Andr. in capi. per inquisitionez de electio. z in capi. causamq̄z de testibus. z in capit. ij. de ordi. cogni. capi. fina. de confessis. Probus.

B ¶ Ualebūt. Si fuerint publicate vt diximus. in. c. fina. in ver. nec est. s̄. de testib. post Alex. cōsi. 82. col. penulti. viso pcessu/ vol. iij. quē vide p intento in cōsi. 58. visa petitiōe/ volu. ij. dū dicit/ qđ perēpta instātia pereūt acta ordinaria iudicij. l. pperādū. §. z si quidē/ z ibi Bar. C. de iudic. l. cum lite mortua. ff. iudica. sol. vbi idē Bar. z alij/ z in. l. si vt ppo nis. C. quō z qñ iudex/ z sic perit actus pductionis libelli/ perit litiscōtestatio/ iuramentum calūnie/ z similia.

¶ Acta vero que cōcernūt litis decisionē: vt sunt cōfessio nes/ attestationes publicate corā iudice/ z similia tendētia ad pbationē iuris z merita cause/ nō pereūt. l. iubemus. C. de libera. causa. l. cū antea. §. fina. C. de arbitr. Et sic faciūt fidē in alia instātia z causa tēdente ad effectū eūdē cū pria Bar. in. l. ij. §. j. ff. vi bono. rapto. lati⁹ cōprobat ibi Alex. z latissime cōsi. lxj. nu. ix. z sequ. viso pcessu/ eo. vol. Probus.

C 23 ¶ Sub genere. Jdē dic q̄ * nūq̄ includit illicitū/ vel cōtra legē. l. si pater. ff. de his q̄ in fraud. credi. z. l. pe. ff. ad exhi bē. no. Alex. in cōsi. 32. col. fina. opportune/ vol. ij. Probus.

D ¶ Mēsura tēporis z loci. Tolle cōclusiones duas quo ad
24 mensurā loci. Prima est * q̄ venditio facta incipiēdo a no minibus denotātibus numerū vel mensurā limitata vide tur in numero vel mensura que exprimit z vltra numeruz vel mensurā emptor vltra nihil cōsequi potest. ¶ Scđa cō clusio est q̄ si vēditio facta sit/ incipiēdo a corpe designato p cōfines totū illud corpus debetur emptori q̄tūcūq̄ sit Nō obstāte q̄ post corpus determinatuz exprimit certus numerus vel mēsura/ q: p illā expressionē numeri vel mē sure nō minuitur nec augetur illa concessio prius facta de toto corpore designato/ z in his duabus ꝯclusionib⁹ Doct. cōiter cōueniūt/ tradit Decius id autoritatibus cōproban
25 do in cōsi. cccc. in causa que Mātue/ vbi subdit q̄ * nō po test dici corpus determinatū/ nisi exprimātur cōfinia. l. fin. §. cū seruo. ff. de cōtrahē. emptio. Bar. in. l. demōstratio fal sa. ff. de cōditio. z demōstra. vbi inquit/ q̄ ad demonstrādū fundum/ debet exprimi nomen loci/ cum duobus cōfinibus l. forma. ff. de censib. Probus.

E ¶ Et loci. De pbis significātib⁹ mēsurā z corpus vide p Alex. in cōsi. lxxiij. col. j. videtur/ volu. iij. Probus.

F ¶ Exordiū. Quādo autē dicat instāte exordiū/ vide Ma ria. Sozi. consi. xcv. capiendo/ z Alexan. consi. xxij. viso in strumento/ volu. primo. Probus.

G ¶ Minus in actore. Jgit hic notari videt q̄ * ius supue
26 niens nō validat iudiciū/ p hoc habes Alex. cōsi. 39. col. j. vertit lis/ vol. 5. Qđ ius hereditariū supueniēs post litez cōtestatā actori/ nō validat iudiciū. l. nō potest/ z. l. nō quē admodū. ff. de iudic. z ideo dicit Bar. in. d. l. nō potest / z. l. z an eādem. §. actiones in psi. pcede vlteri⁹ circa hoc zc. ff.
27 de except. rei iudi. Qđ * aduocatus debet esse cautus in capitulādo/ vt cōcludat ius ex quo agitur cōpetijsse acto ri ante litē cōtestatā/ alias succūbit idē Bar. in. l. nō soluz. §. sed vt pbari. ff. de no. oper. nūcia. Bal. z Angel. in simili/ in. l. eū actū. ff. de nego. gest. vide eūdem Bal. in. l. prima an te finem. C. si plur. vna senten. Probus.

H ¶ Plus. Uide que de hac dictione * plus tradit Feli. in
28 capi. pastoralis. col. iij. de rescript. s̄. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

Cum ab vno arbitrorum vel iudicum, alijs præsentibus & mandantibus scripta sententia recitatur, habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata.

¶ Oportet tamen, vt is qui recitat, non vtatur verbis singularis numeri sed pluralis, vt dicat. Nos tales iudices vel arbitri pnūtiauimus/ seu statuimus in hūc

modum. ¶ Licet secus in electione seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica / & communis) est ab vno vice omnium, siue per compromissum siue per scrutinium procedatur, electionis pronuntiatio per verba singularis numeri facienda.

Cum ab vno, Ratio huius decretalis est dicta. s̄. hoc lib. de electio. cū per formam [presentibus] ex quo sunt p sentes z consentientes: est perinde ac si pronūciaretur ab vno. C. de erro. aduoca. l. prima. ff. q̄ ver. obliga si procuratori: secus si nō concordarent in vnā sententiam Auten. vt iudic. expec. sci. iuf. §. si autem/ colla. ix. [nos tales] vt pro ferat tam nomine suo q̄ aliorum/ z sic aliorū minister arg. ff. de cōstitu. pecu. licet z. l. eum qui. §. Julianus. Jo. Mo.

Bonifacius Octauus. Cap. v.

Et si sententia diffinitiua, postquā scripta fuerit debeat a iudice non ab alio de scripti recitatione proferri alias nec nomen sentētiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse episcopo tamen (quē pter dignitatis prerogatiuā ampliori conuenit honore fulgere) sentētiā ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium personarum) per aliū recitare. Sententia quā scriptam edi a iudice litigatoribus nō recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit nullius est penitus momenti.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Licet prescribatur appellatiōi/ via tñ nullitatis remanet.
2 Episcopatus nedū est dignitas/ sed culmen dignitatis/ et ob hoc appellatione dignitatis non continetur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Appellatio deuoluit id sup quo appellat cū cōtingētib⁹.
2 Sedendo anima fit prudens.
Prepositi Marescallorum ferunt sententias non sedendo.
3 A verbis nō est recedēdū: licet grauia z aspera reperiant.
4 Sententie inualide/ per solum principem validantur.
5 Sentētia nulla an possit p iudicē appellationis cōfirmari.
6 Sententia nulla an possit partium consensu validari.
7 Sententia nulla an possit exequi.
8 Jurisditio an sit extincta per sententiam nullam.

Et si sententia, Hec decretalis in maiori parte sumpta est. C. de sē tē. ex perlc. recitād. z hz tria dicta primo po nit regulā. Scđo [epo] cōtra regulā anne ctit instantiā. Tertio. §. [sntaz] aliā ponit re gulā: ecce primū [ab alio] vbi vn⁹ est iudex: secus si plures. s̄. co. c. proximo [tēpori]. C. q̄ senten. ex pericul. recitan. l. ij. [interesse] potest tamē appel
1 lari/ z licet * prescribatur appellationi: via tamē nullitatis remanet. ff. de appella. si expressim. ij. respon. z tunc licet hoc casu appellatio non habeat effectum extinguendi vel suspendendi: habet tamen effectum deuoluendi a not. j.
8 de regu. iur. in generali [prerogatiuā]. s̄. hoc lib. de officio delega. c. ij.

2 ¶ Et eñ* episcopatus nedū est dignitas: sed culmen dignitatis. ī. de prebē. venerabilis: ⁊ ob hoc appellatione dignitatis nō cōtinetur[b]. ī. hoc lib. de p̄bē. c. ij. [illustriū]. C. de sentē. ex pericu. recit. l. j. Idem ecōtra/ vt si recitauit ⁊ nō in scripto. C. de senten. ex pericu. recitā. l. iij. [stando[c]] C. de dilatio. a ꝑcedente. Et sic nota hic tres casus in quibus sententia nulla est ipso iure. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Deuoluendi. Vide vnū quod citat lapus allega. ij. col. ij. Q̄d* appellatio deuoluit/ id sup̄ quo appellatur/ cū cōtingentibus siue accessorijs/ ⁊ cognitione seu iurisditione ipsius; ⁊ suspendit iurisditionē iudicū inferiorū: ita ꝙ nullus nisi papa de his se intromittere potest: nec appellās vel appellatus sup̄ his ad aliū potest recurrere. ¶ Quo ad deuolutionē vltra Doct. hic vide do. de rota in nouis decisio. ccclxj. fuit dubitatum vtrū/ Calderi. cōsi. xiij. hoc titu. ⁊ latissime Preposi. in cap. dilecto filio. G. nu. lxuj. de appel. ⁊ añ eū alios scribē. quos cōgerit ibi Decius/ late discutit Alex. cō. lix. viso titu. volu. iiij. quē vide cōsi. ij. volu. iij. vbi discutit de hac clausula/ dico sententiā nullā: ⁊ si qua est appello. Probus.

b ¶ Non continetur. Per hoc dictū do. meus de Ripa/ in. ij. respō. lib. c. xvj. cōsuluit aliquē dispēsatū/ vt nō obstāte defectu nataliū possit ꝑmoueri ad dignitates ꝑsonatus ⁊ officia/ nō potuisse in ep̄m eligi scd̄m Specul. titu. de lega. §. postremo/ versi. quid si dispensatū not. Inno. Car. Imola/ ⁊ Panor. in. c. dilectus. ē. de cōcessio. prebē. ⁊ Panor. in ca. cū vintonen. col. ij. ē. de electio. firmat Decius in. c. at si clerici. §. de adulterijs col. fina. ē. de iudic. Probus.

c 2 ¶ Stando. Sedendo enim dicit philosophus. ij. de aīa fit prudēs* ipsa aīa: istud fuit motiuū dñi pape hic/ de quo p̄ Sali. ⁊ alios/ in. l. j. col. j. C. de senten. ex libel. recitandis.

¶ Modera nisi consuetudo in contrarium disponat Butriga. in. l. prima. C. de senten. ex periculo recitandis/ quod dicit procedere domi. Rebuffus/ in repeti. l. quod iussit in. ij. nota. nume. ccxiiij. ff. de re iudic. in propositis marescallorum/ qui etiā in syluis malefactores quandoq; condēnant si eos inueniant in crimine flagranti. Bald. in. §. preterea col. penulti. de prohib. feudi aliena. per Frederi. Jason in l. penulti. ff. de iustic. ⁊ iure. ¶ Hi enim dicuntur suspendere malefactores postea informare de quo in. l. si quis filio. §. hi autem in fine. ff. de iniusto rupto ⁊ irri. testa. Luc. de penna in. l. ij. col. iij. de deserto. lib. xij. C. pro quo stringunt ordinationes regie. ¶ Et dic sententiam diffinitiuam cum interlocutoria ferri possit per nō sedentem. Bar. in. l. iiij. §. hoc autē in. vj. oppo. ff. de dam. infecto. Bald. in d. l. prima/ col. penul. C. de senten. ex lib. recitan. Feli. in capi. querenti/ col. fina. ē. de offi. lega. Roma. sing. mihi. 732. de vno summario. ¶ Et sic habes hic vnum casum vltra alios duos in text. positos/ ⁊ quosdam de facili in iure nostro colligendos: in quo sententia est ipso iure nulla. Ideo

3 succedit regula ꝙ* a verbis non est recedēdum/ licet grauia ⁊ aspera reperiātur: vulgata. l. ꝓspexit. ff. qui ⁊ a quib. ⁊. l. seruum qui. §. non dixit pretor. ff. de acquiren. heredi. ⁊ in. l. prima. §. is qui nauem. ff. de exercito. Etiam si verba legis aut statuti contineant iniquitatem Calca. consi. xj. nume. xiij. ⁊ presertim vbi est decretum annullatiuum/ quia tunc lex induceret quod illud sit de forma. Docto. in. l. prima. ff. de liber. ⁊ posthu. vide que dico in capitu. cui. de nō in verb. forma. ī. de prebend.

¶ Et ideo licet princeps possit sententiam ratificare nullam. l. adoptio. ff. de adoptio. Jason late consil. lxxxvj. col. vij. volu. iij. tamen nihil facit consensus partium contra talem defectum forme omisse propter decretum annullatiuum in textu positum/ per ea que luculentissime cumulauit in capitu. tibi. ē. de rescript. not. Alexan. consilio. xxxij. opportune/ volu. ij. vbi etiam ponit de eo qui promisit non allegare nullitatem cum iuramento/ ⁊ decidit per multa promissionem valere/ ⁊ hoc nisi promissio redundaret contra publicam vtilitatem. l. senis sancta. l. cum de bonis. §. primo. ff. ad legem falci. ⁊ hoc ne timore pene fiat peruersio publice vtilitatis: vide que late tradit de exceptione nullitatis sententie Calca. in consilio. xvj. nume. lv. cū sequen. lata.

4 ¶ Et attēde ꝙ tales* sententie inualide per solum principem validantur per doctrinā quam citat Alexan. in consilio. cliij. col. fina. videtur prima/ volu. ij. vbi dicit/ ꝙ solus princeps validat inualidum. iij. questio. vj. hoc quippe cum concordan. allega. per glo. in capi. q̄to. in verbo. puri hominis. ē. de translatio. episcopi.

6 ¶ An autem* sententia nulla possit per iudicem appellationis cōfirmari: vide p̄ Deciū cō. ccccxlix. nu. xvij. visis et consilio. cccclxxxiij. nu. viij. pro resolutione.

¶ Et an sñia nulla possit cōsensu partiū validari Decius con. cccclxxv. nu. xxxv. in causa q̄ Mātue/ vbi dicit ꝙ nō potest tñ approbari vt valeat in vim pacti ⁊ cōuentionis glo. ⁊ ibi Bar. in. l. ij. C. cōia vtriusq; iudic. idē Bar. in. l. j. col. j. C. qui pro sua iurisdi. tradit ⁊ latius idē Dec. con. 488. nu. xvij. in causa ⁊ lite notat Calca. con. viij. isto titu. in versiculo nec obstat si dicitur.

7 ¶ Et si queras* an sñia nulla possit exequi vide Neapol. deci. cclxxxiij. diu est/ ⁊ Jo. de imol. in cō. cxxvij. ⁊ cō. cxxx.

8 ¶ Item an* sit extincta iurisditio p̄ sententiā nullā vide Jo. de Imol. in cō. xcvij. nu. x. in causa que vertitur/ vbi dicit ꝙ nō vt legitur in. l. iiij. C. de accusa. ⁊ in. l. p̄ses. C. quomodo ⁊ quan. iudex. Secus in delegato no. in. l. iudex de re iudi. ff. ⁊ in. d. l. iiij. ⁊ in. l. si vt proponis la. j. C. quomodo ⁊ quando iudex.

¶ Et sic non obstat ꝙ ex quo iudex semel sententiauit/ non potest amplius se intromittere per id quod legitur in. di. l. iudex: quia illud ꝑcedit quādo sñia est aliqua licet iniqua vel qñ fuisset delegatus/ lz fuisset nulla: ⁊ est iudex ordinarius: qr illā tulit/ qr tūc hoc nō obstāte/ potest de causa se intromittere ⁊ iustitiā partibus ministrare per no. per glo. ⁊ doc. in. d. l. si iudex. ⁊ in. d. l. si vt ꝑponis ⁊ in. d. l. iiij. Prob.

¶ De appellationibus Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Res iudicata quandoq; appellatione extinguitur ⁊ quandoq; suspenditur/ ac quandoq; status integer seruatur.
2 Nedum appellatione sed recusatione ⁊ relatione suspenditur potestas iudicis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Appellatio permissa dr̄ nisi expresse reperiatur ꝓhibita.
2 Producens falsum instrumentū punitur si in productione perseuerauerit vsq; ad sententiam.
Quis se desistit a productione etiam post sententiam.
3 Mora pōt purgari post sententiā in causa appellationis.
4 Per appellationem extinguitur iudicatum/ attento statu de presenti: ⁊ suspenditur statu de futuro inspecto.
5 Causa appellatiōis s̄m que iura debeat iudicari vide hic.
6 Fideiussor in prima causa an teneatur in causa appellationis de iudicio sisti.
7 Querela largo modo dicitur species appellationis.
Excommunicatio sicut non tenet post appellationem/ sic nec post recusationem.

1 a Quia res iudicata quandoq;* appellatione[a] extinguitur seu soluitur. ff. ad turpilia. l. prima in fine. vj. q. iiij. subintelligendū/ ⁊ quandoq; suspenditur[b]. ē. de elec. cum dilecti in fi. C. quor. appel. non recipiā. ab executore respon. ij. ff. de his qui no. infa. furti. ij. respon. C. de tempo. appel. l. vlti. in prin. quandoq; status integer seruatur. ff. nil noua. appel. penden. l. j. §. in integrum. ff. de iniusto rup. ⁊ irri. testa. l. si quis filio. §. ij autem omnes/ ⁊ verius hic effectus est sequela precedētium: ideo subdit de appellationibus.

2 c ¶ Et quia* nedum appellatione sed recusatione[c] ⁊ relatione[d] suspēditur potestas iudicis: ideo de his subijcit. ē. de off. deleg. licet. ē. co. c. intimasti ⁊. c. legitima. Jo. Mo.

a 1 Appellatione. Que* ꝑmissa dr̄ nisi reperiatur expresse ꝓhibita glo. ordinaria in. l. qui restituere. ff. de rei vend. Soz. con. cxcv. col. ij. circa primū. ¶ Quid aūt dicat appellatio/ ⁊ ad quid fuit inducta vide per Alex. consi. cxuj. in prin. viso themate ⁊ statutis vol. v. Probus.

b ¶ Suspenditur. Tex. in. c. venientes. ē. de iureiur. ⁊. l. si q̄s de reb. cred. C. ibi appellatione suspēsa nō sit ⁊. C. de transacto. in. l. si causa ibi suspēsa nō est. Sozi. con. lxxvj. visa facti contingentia col. iij. ver. sed his nō obstātib⁹ vol. j. Jo. mo. in. c. is cui de senten. excōmu. ⁊ ea suspensione sublata

agitur ex eadē sententia/secus si ꝑ appellationē extingueretur iudicatū/per ea que in simili citat Decius. cōsi.385. col.j.Psi.nō omitto/ꝛ ea ratiōe ꝙ appellatione iudicatū su-

2 spēditur/diximus ꝙ si lex dicat ꝓducentē * falsum instrumentū cadere a causa: debet intelligi si in ea productione ꝑseuerauerit vsqꝫ ad sententiā/ꝛ non destiterit/al's secus: Bar.ꝛ alij in.l.ampliꝰ nō peti.ff.rē rat.haberi/ꝛ in.l.in criminali.C.de iurisdi.oīm iudi.ꝛ in.l.si q̄s maior. C.de trāsactio.no.in.c.si diligēti.ē.de foro cōpe. tāgo in ca.statutū. in fine de rescrip.Ita dicemꝰ admittēdū/vt possit se destitere post latā sententiā in causa principali/si a tali sententia appellatum sit/ ꝛ pendeat appellatio : ista fuit sentētia Cy.ꝛ Bald.in.l.alia causa/col.fina. C.quib.vt indig. idem Bal.in ti.que fuit prima causa bñfi.amit.in.§.porro in fine: ꝓ quo facit / q: in casibus in quibus mora potest purgari

3 vsqꝫ ad sententiā. Ita purgari * poterit in causa appellationis post primā sententiā:sicut poterat in causa principali glo.magna in fine.l.j.ff.de actio.emp. vbi Doctor. maxie Bar.Bal. ꝛ Paul.dicūt/hoc verū/quādo res fuit tātū petita/vel res ꝛ interesse scd'ꝫ primū ꝛ tertiū modū glo.secus si fuisset iuxta scd'm modū glo .tamē petitū interesse/ quia tūc post litē contestatā non potest offerri res/ nec purgari

4 mora.l.insulā.ff.de verb.oblig. ¶ Et dic ꝓ themate ꝙ * extinguitur attento statu de p̄senti/suspenditur tñ inspecto futuro euentu:vt cōprobat Alex. in cōsi.188.col.fina. viso ꝓcessu/vol.ij.qđ placet Neapo.decisio.188.nu.v. Si

5 cōuenitur. ¶ Si autē queras scd'm * quas leges debeat terminari causa appellationis:an scd'm iura que seruabātur a iudice a quo/vel scd'm iura iudicis ad quē/ vel scd'm iura nouiter emanata/vide Alexā.cōsi.xcvj. viso processu agitato/volu.ij.ꝛ ibi late discutit arguendo / an causa appellationis sit separata a causa principali de quo memini in capi.fi.in versi.nec est.ē.de testib.¶ Et quo ad iura ꝯm q̄ debeat ferri sententia cause appellationis / dic ꝙ ꝯm iura que vigebant tēpore prime sententie non secundū que secuta sunt post sententiam licet ante appellationem §.j. in auten.vt cum de appellatio.cog.notat Calca. consi.xv. nume.xiij.viso instrumento.

6 ¶ Item an * fideiussor de iudicio sisti ꝛ iudicato soluendo datus in prima instantia/ teneatur in secūda videlicet causa appellationis/vide q̄ tradit Ioā.Imol.in cōsi.xlvij.vbi videt' decidere ꝙ nō/qđ cōprobat vt videre licet. Probꝰ.

c ¶ Recusatione.Uide q̄ tradit latissime in materia recusatiōis.Alex.in cō.89.diligēter cōsideratis/vol.j. Probꝰ.

d 7 ¶ Et relatione.Idem dici potest de querela * que largo modo dr species appellatiōis/notat Maria.Sozi.cō.96. col.iij.viso ꝓcessu.Et quo ad intentū Ioā.Mona.hic vide lap.allega.prima/ vbi infert ex eo/ꝙ sicut excommunicatio non tenet post appellationem:sic nec post recusationeꝫ qđ est nota.dignum. Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap.j.

Q Ordi nobis est lites minuere, & a laboribus releuare subiectos. ¶ Sācimus igitur, vt si quis in iudicio vel extra sup interlocutoria vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellādū causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat apostolos, quos ei p̄cipimus exhiberi. ¶ In quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio nō sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris reuerentia sit delatum. ¶ Post hoc appellatori scd'm locorū distātiam personarū, & negocij qualitatē tēpore ꝓsecutionis indulto, si voluerit appellatꝰ & petierit, principales personę ꝑ se vel per ꝓcuratores instructos cū mādato ad agēdum, & cū rationibus & munimentis ad causam spectantibus accedant ad se. aposto. sic parati vt si nobis visum fuerit expedire finito appellatiōis articulo, vel de partium voluntate omisso procedatur in negotio principali quantum de iure poterit & debebit. ¶ His quæ in appellationibus a diffinitiuis sententijs interpositis antiquitas statuit non mutatis. ¶ Quod si appellator quæ præmissa sunt non obseruet, reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus.

¶ Si autem apellatus contempserit hoc statutū in eum tanquam in contumacem tam in expensis quam in causa (quantum a iure permittitur) procedatur. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius & iudicem & partem eludit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Exceptio debet esse sub statuto vel regula.
2 Paria sunt exceptionem legitimam proponere/eam nō admitere vel eam proponere ꝛ ad alia procedere: que non possunt se compati cum exceptione proposita.
3 Si non est iudicium non potest dici factū ꝙ transeat in reꝫ iudicatam.
Interlocutoria que dicitur vide hic.
Singula singulis sunt referenda.
4 Si appelletur a suffraganeo ad metropolytanū/ omitti nō potest articulus appellationis.
5 A diffinitiua appellatur viua voce.
Expediēs est ꝙ appellatio ī scriptura autētiqua redigat'.
6 Nō est vis facienda in verbis ex quo de mente constat.
7 Propositio de/auget vt hic dicitur.
Apostoli dicuntur vt hic.
8 Eo ipso ꝙ quis dat apostolos: appellationi deferre cēset'.
9 Sicut appellans debet exprimere causam sue appellationis: sic ꝛ iudex cur deferat vel non deferat.
Et tenetur aliquando expositiue.
10 Ante delationem iudex potest reuocare grauamen.
11 Non sufficit velle nisi exprimatur ore.
12 Quando terminus non est prefixus ab homine legis terminus expectatur.
13 Beneficium iuris appellanti cōcessum diminuere quis nō potest: bene tamen terminus hominis potest diminui.
14 Procurator cause principalis inuitus nō compellitur exercere articulum appellationis.
Omisso articulo appellationis qñ ꝓcedatur in principali.
15 Plus habere nō potest appellās nisi ꝙ appellatione canonica pronūciata: in principali negotio procedat' ꝛ appellans nisi quod remittatur/ꝛ ipse in expēsis condemnet'.
16 Antiquitati reuerentia debetur.
17 A quo tēpore sit appellās in expensis condemnandus.
Appellatus aliqñ condemnatur in expensis vt hic.
18 Regulariter victus victori in expēsis est cōdemnandus.
19 Quando victus victori non condemnetur in expen. iudex debet declarare per suam sententiā/dicendo neutrā partium equitate suadēte subdentes cōdēnationi expēsar'.
20 Quod quis non potest in bursa luat in persona.
Regulariter in delictis non debet differri executio.
21 Monasterium tenetur ex facto monachi etiam si factū reperiatur ante monachatum.
Terminus datus ad prosequendū vicē ꝑemptorij obtinet.
22 Actor contumax non auditur nisi refusis expensis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ille qui allegat fuisse in iudicio de preterito non videtur illud affirmare de presenti.
2 Diffinitiua nō potest pronunciari nisi preexistēti instātia.

3 Ad executionem non potest perueniri nisi procedente cognitione.
Commissa executione: videtur cōmissa cause cognitio.
4 Que dicuntur de diffinitiua/videntur habere locū in interlocutoria que habet vim diffinitiue/quia paria sunt/esse diffinitiuam vel habere vim diffinitiue.
5 Sententia quando dicatur habere vim diffinitiue.
6 Interlocutoria habens vim diffinitiue/habet mixtam naturam.
7 Quid est dicere/ꝙ interlocutoria habet vim diffinitiue.
Diffinitiue vices hic describuntur.
8 Interlocutoria nō debet ferri/nisi citata parte/ maxime qñ affert preiudicium parti.
9 Interlocutoria mera dicitur que nullam habet participationem:vel mixturam cum diffinitiua.
Uerum quid dicitur vide hic.
10 Appellans viua voce/saluo iure appellandi in scriptis.
11 Uerba sunt corpus/ꝛ superficies actuum hominum:mēs autem/ꝛ ratio sunt anima.
12 Legislator condendo/legem: qua ratione motus presumatur.
13 Uerba impropriātur vt mens salua maneat.
14 Ad iudicandum qualitatem contractus: nō sonus verborum:sed effectus rei inspicitur qꝛ verba potius discernūt nature cōtractus:ꝙ natura verbis.
15 Nomen appositum quod non conuenit effectui habetur ꝓ non apposito.
16 Nominatio non attenditur/sed effectus rei consideratur
17 Appellans dicitur sustinere vices defensoris.
18 Satis est exprimere grauamē ꝑ quādā relationem.
19 Procurator non potest appellationi renunciare / ꝓut nec syndicus: qꝛ renunciare est donare.
20 Terminus iuris augeri vel minui non potest.
21 Appellans dicit actor:licet fuerit reus in causa pricipali.
22 Appellatus consequitur aliquid/alias non consecuturus ratione appellationis.
23 Licet antiquitas in multis iuuet:ea tamen sola de per se nunꝙ adhibet scripture vel alteri.
Documento plenam fidem:bene tamen adminiculatur.
Propter antiquitatē/ exemplum ꝓbat.
24 Habens opinionem doctoris excusatur a condemnatione expensarum.
25 Quādo apparere dicatur de iniusticia sententie.
Sententia qñ dicatur iniqua.
26 In taxatione expensarum requiritur partis condemnate citatio/alias est nulla taxatio.
27 Iudex ignorans illud ex quo sibi principaliter iurisditio cōpetit nihil agit.
28 Taxatio expensarum est executio quedam sententie precedentis.
Sub verbo expensarum/non comprehenditur principale/ vel eius precium.
29 Quando iudex non condemnat victum victori in expen. illud habet in sententia exprimere.
30 Quando in sententia deficit verbum condemno.
31 Compensatio fit in expensis.
32 Quando expense sunt promisse semper debent adiudicari.
33 Iusta causā non excusat a pena contractus voluntarij.
34 Sententia lata ex nouis actis / vel ꝓductis / non debet continere condēnationem expensarum.

Cordi, Hec decreta.habet.vj.dicta:primo ꝓmittit ꝓhemium ad dicenda.Secundo versic.[sancimus]formā appellādi ante diffinitiuam dat.Tertio.§.[in quibus]quid sit facturus iudex a quo est appellatum informat. Quarto.§.[post]viam ꝓcedendi in forma eius ꝑtractat.Quinto.§.[ꝙ si]ꝛ Sexto.§.[si autem] appellantem ꝛ appellatum premissa non seruantes:certa pena puniri mandat[minuere] ff.si cer.peta.l.qdā.§.de rescri.nonulli.§ vltio[subiectos] §.hoc lib.in ꝓhe.§.hoc lib.de offi.lega.officij[in iudicio] i.actu iudiciali in quo est iudicium / hoc est iuris partium disquisitio:ꝛ hoc fieri dꝫ ꝑtibus ꝓsentibus/vere ꝛ interpretatiue/sicut parte absente cōtumaciter: vt qꝛ iudex ꝓcedit in figura iudicij ordinarij / vel extraordinarij.ff.de re iudi.de vno quoqꝫ ꝛ.§.de proba.qm̄ cōtra[vel extra] a iudice tamen:nec potest intelligi de appellatione vsquequaꝙ extraiudiciali:de qua habetur.§.de elec.cū nobis olim quod sic probo/qꝛ iste habet dare apostolos vt.ī.sequitur Et in eo ꝙ dicit iudex exprimat hoc etiam apparet.ī.eod. versi.his que vbi excipitur a regula.

1 ¶Et sic* exceptio debet esse sub statuto seu regula/arg. ff.de penu lega.l.nam quod.§.vlt.

a b ¶Et quandocūqꝫ appellatur in iudicio[a]/vel ab actu iudiciali extra iudicium ante diffinitiuā[b]:oportet exceptionē legitimam ꝓponere:ꝛ propter eam non admissam appella
2 re:vel ea ꝓposita si fiat tacite contra eā.Sicut eīm * hec paria/exceptionem legitimam ꝓponere ꝛ eam non admittere : vel eam proponere ꝛ ad alia procedere que non possunt se compati cum exceptione ꝓposita.supra eodem dilecto ꝛ.c.ex parte.

c ¶Quid de appellatione a diffinitiua[c] habetur. ff.eo.l.j. in fine.ꝛ.l.ij.ꝛ.iij.ꝛ no.de offi.deleg.pastoralis.
¶Et vbi non appellaretur ab actu iudiciali:licet a ꝓsidente iste actus posset infringi via simplicis querele argu.§. de re iudic.cum Bertholdus.

3 ¶Nam * si non est iudicium/non potest dici factū/ꝙ transeat in rem iudicatā.C.cōmina.epistolas ꝓgrāmata a tali tamen actu est.ī.decendium appellandū.j. codē quo ad
d consultationē ꝛ ibi no.[interlocutoria][d] iudicialiter lata.
¶Interlocutio est(vt ait tullius)locutio inter principiū ꝓcessus iudiciarij.quod est citatio insti.de pena temere li
e tigant.§.vlt.ꝛ finem[e] hoc est sententiā.ff.de re iudic.l. prima/aliquando accipitur aliter.C.de episco.ꝛ cler. omnes .§.preterea[grauamine.]
¶Referas singula singulis: vt interlocutoria ad actum iudicialem/ꝛ grauamen ad actum extra iudicialem/factū tamen a iudice:quo casu appellans confitetur illum a quo appellat iudicem:sed tamē dicit ꝙ ipsum iniuste grauat / ꝛ extraiudicium:vt si quis prouideat alicui/ me non vocato de beneficio meo:vel mihi debito/ seu de beneficio quod possideo.ī.hoc lib.de preben.licet episcopus[ad nos]quid si ad alium.

¶Dic ꝙ hec constitutio locū non habet vt seruetur in om
4 nibus:nam si appellaretur* a suffraganeo ad metropolitanum omitti non potest articulus appellationis.§.hoc libro de foro compet.Romana primo responso:qui tamen articulus hoc casu omitti potest.ī.§.proximo[appellandum] verbo:nam ipso facto fieri poterat olim appellatio.§.eo.memi nimus ꝛ.c.suggestum ꝛ.c.ad hoc[sicut asserit] vtrum autē
f hec iura sint correcta no.§.eo.vt debitus[in scriptis[f].]
5 ¶Sed nunquid corrigitur/cum * possit appellari a diffinitiua viua voce.ff.eo.titulo.l.ij. dic ꝙ non/quia hic loquitur de appellatione ante diffinitiuam vt posui in diuisione huius.c.ꝛ.ī.eo.versi.his que.
¶Et dico hoc casu appellādū in scriptis/nec est necessariū auctenticis seu sub manu publica scriptis/ quod requirit §.hoc lib.de electio.vt circa:sed satis est vt forma sub qua est in scriptis appellatum:possit probari/licet sit expedientius ꝙ in scriptura autentica appellatio redigatur.§. de fide instru.cap.ij.
¶Sed quid si subditus non appellauit:sed intendens ap
6 pellare protectioni superioris se supposuit/dic tunc * non
g h esse vim faciendam in verbis: s ex quo de mente[h] constat §.eo.ad audientiā.ī.de ver.signi.in his[deproperet]i. valde properet vt propositio de/ augeat vt.ff.de po.l. prima.ī. respon.[apostolos].ī.xxx.dies.ī.eo.ab eo.ī.respon.ꝛ intelligo apostolos non beatos Petrum ꝛ Paulum/ sed est que
7 dam scriptura/que sic vocatur *:ab apos quod est de ꝛ stolon quod est missio:nam ille cui dantur apostoli:dimittitur a potestate seu iurisditione vnius/ ꝛ mittitur ad potestatē seu iurisditionem alterius:ꝛ iste litere vocantur dimissorie ff.de libel.dimissor.l.prima:tunc enim est quis dimissus/qñ
8 de vno ad alium est missus.ij.q.vj.post appellationē. Et * eo ipso ꝙ quis dat apostolos:appellationi deferre censetur.§.hoc lib.dilectus.§.preterea: quod credo verum vbi apostoli essent dimissorij vel reuerendi: secus si essent refutatorij/de quibus omnibus habetur.ī.eo.§.precipimus.Si ergo nō facit:penā habet.xxiij.q.j.quod precipitur.Et quādiu iudex se nō exhibuerit loco ꝛ tempore congruis requisitus: ꝛ post processerit/eius inualidus est processus.ī.eo.vt super ꝛ.c.ab eo in fine [in quibus] scilicet apostolis [causā]m]hoc est formam appellationis emisse de verbo ad verbum debent apostoli continere.
¶Uel dic causam appellationis scilicet admittende vel re
9 i k futande.Et ita sicut * appellans[i] debet exprimere[k] causaꝫ sue appellatiōis:sic ꝛ iudex cur deferat vl nō deferat ꝛ tūc cōuētio ꝛ ꝙ sequit nō tenet copulatiue sed expositiue

[admissa].ff.de appella.recip.l.sciendū.z.l.sequē.[reuerētia]vbi de iure fuit admittenda/vel etiam vbi iudex verisimiliter dubitabat an esset admittēda appellatio necne: sz tamen ex reuerentia superioris illi detulit/z illis casibus appellatus succumbens est remittendus ad iudicez a quo appellauit condēnandus in expensis.j.eo.Romana.§.vlti.z.j.eo.§.vlti.Si vero iudex detulit ex malitia vel imprudentia: iam est puniendus institu. de obligationi. que ex quasi delicto nascun. in punci. supra de officio delegati pastoralis in principio. ff. de iudicijs. si filiussa. z tunc non est reuerentia/z sic per consequēs nō est deferendum eidem remittendo/qui male a se iurisditionem abdicauit.

10 j.eodem cum appellationibus[sic delatum]sed ante * delationem iudex potest reuocare grauamen.s.eodē cū cessante/sed postea non potest:cū partes a se dimiserit/z ad superiorem remiserit [l] argu.s.de offic.lega.licet.s.eo. intimasti.s.eo.interposita.§.ille [post hec].i.post traditionē apostolorum/vel dic post hec.i.postq̄ fuit appellatum z delatum vt est premissum/fiat vt sequitur[distantiam].s.eo. cum sit romana z.c.oblate[indulto]ab illo a quo est appellatum/nā de alio non debet se intromittere:ex quo detulit/z terminum prefigendo nō facit nouū :sed delationem iam factam exequitur. s.de offi.deleg. causis vbi simile notat

11 [petierit]bene hec copulat/q2 * non sufficit velle nisi exprimatur ore argu.ff.de ver.obliga.quicquid: z dic petierit re integra/alias sufficit appellanti mittere pcuratorē [m] ad impetrandum [n] z contradicendū.s.eo.nicolao.

¶Uel dic petierit q̄ primū cōmode potuerit arg.ff.de cōditio.z demōstra.hec cōditio.ij.z hoc intelligit / nisi pars alterutra malitiose festinaret : vel in mittendo nuncium vel impetrando literas.s.eo.oblate.

Sed pone iudex nullum terminum prefigit nūqd pars poterit pfigere dic q̄ potest.s.eo.sepe.s.de renuncia.veniēs

12 Si alias nec iudex nec pars terminum pfigit.tunc * expectabitur terminus [o] legis arg.s.eo.oblate/ esset enim iniquū q̄ appellatus pfigeret terminum appellanti/nisi terminum iuris: quia appellanti [p] incumbit onus probandi/ z esset graue illud metiri ex termino assignato ad voluntatem appellati. ff. qui satisda. cogan. de die in princip.

13 Nam * licet appellans possit sibi diminuere terminum iuris sibi datum : vel etiam iudex /tam a quo appellatur q̄ ad quem appellatur:ex causa iusta.s.eo. cum sit Romana z.c.oblate:appellatus tamen beneficium iuris appellāti concessum diminuere non poterit.j.hoc lib. de reg. iur. indultum:sic habebit locum hec decretalis vbi nō est prefixus terminus a iudice/vel a parte/z sic appellatus [q] poterit petere appellantem comparere coram iudice appellationis circa finez in termino assignato a iure.C.de tempo. appella.auten.ei qui appellat.

¶Unde in beneficialibus causis/et in electionib9 tene citationem/z comparitionē:vt.s.hoc lib.de elect.statuimus z.c. cupientes.

¶Si aūt appellatio sit recepta a iudice/vel a parte approbata/tene.s.eo.sepe.Si vero simus in casu huius decreta. vbi appellatus dixit appellanti/ad cesarem appellasti: ad cesarem ibis actuū.c.xxv. tunc tene hanc decretalem/ alias satis est mittere pcuratorem ad impetrandum/ cū hoc sit fm ius cōmune.C.de appella.cum post:z de hoc notat in.d.c.statuimus [ad agendum] z sufficit hoc casu pcurator/qui fuit in negocio principali: licet intus nō * cōpellatur exercere articulum appellationis.C. de pcura.inuit9

14 [munimentis].i.instrumentis/priuilegijs/ z alijs causam munientibus.s.de dolo z contuma.c.vltim. exceptis testibus/quos ducere non compellitur.j.de fideiussor.cōstitutus.§.vlti.[nobis]hoc est speciale in papa: vt omisso articulo appellationis:possit pcedi in negocio principali (de partium voluntate)cum ius cōmune sit cōtrariū.s. de foro cōpet.significasti.j. hoc lib.de foro cōpet.Romana. j.respon.[finito]confirmatione/vel cassatione/vel lapsu termini a iure vel ab homine cōstituti.s.eo.sepe.z.j.eo. Romana.§.si vero vocatis.C.de tempo.appel.l.fina.§.illud idem

15 [voluntate]idem si hoc petat appellatus:nam * plus habere non potest appellans:nisi qd appellatione canonica pnunciata:in principali negocio procedetur : sicut video q̄ appellans necessario remittitur ad iudicem a quo appellatur non obstante contradictione appellati/cum plus appellat9 habere nequeat nisi quod remittatur z in expē. condēnetur appellans.s.eo.interposita.§. ille [antiqtas]

[r] 16 [s] z cui * reuerētia debetur [s].ff.de iure imunita.super statuit ff.eo.l.ij.z.iij.[non obseruet].i.q2 non appellauit in scriptis/vel apostolos non petijt.s.eo.ver. sancimus : vel q2 per se seu pcuratorem legitimū in termino assignato non comparuit.s.eo.versic.post hec z hic nota.aduersatio [q̄ sit]que pcedit verum venire/nō cum munimentis nō operatur penam huius constitutionis sed appellans hoc casu non habebit remissionem super munimētis/quia est q̄ sibi imputetur arg.hoc lib.s.de electio. cupientes §. electos [non appellans].s.eo.psonas z.c.reprehēsibilis[examē] s.eo.consuluit.ij.z.c.vt debitus[condemnandos] appel-

17 lans appellato * in expen. factis ab appellato a tempore appellationis interiecte/quia extunc incipit differri negociuz per appellantem arg.s.de dolo z contuma.dilecti s.de procura.auditis[statutum] vt quia nō comparuit instructus:in termino/quem prefixit iudex.

¶Sed quare astringitur ad hoc appellatus/cum ad hoc precise non astringatur appellans no.s.eo.ver.q̄ si.

¶Sol.fortius astringitur ex facto suo appellatus: scz ex prefixione siue requisitione facta q̄ ex ea appellantem astringat/z in vtroq̄ casu est i hoc equalitas:q2 neutra pars habebit remissionem ad acta producenda: vt no.s.[expensis] no.appellatum hic contra regulam/ in expensis condēnandum z ratio.j.subijcitur/scz culpa z contumacia appellati. Et nota rl'are q̄ in causa appellationis iudicialis appellans succūbens regulariter cōdēnatur in expen. ij. q.vj.omnimō/sed appellat9 nō: no.s.eo.vt debitus / hoc

[t] [u] autem fallit [t] quando sententia est euidenter iniqua [u] vt not.Inno.s.de dolo z contuma.finem.

¶Et est ratio euidens/quia tunc iusta causa non excusat appellatum Item fallit vbi victus in principali appellat.

[x] Sed victor pro expensis [x] in quibus non est condēnatus victus:non potest appellare/quia eas victor potest petere in iudicio appellationis.C.quādo prouoca. nō est necesse. omnem.Sed in causa appellatiōis extraiudicialis:q2 prorsus est extraiudicialis/vel quia emissa a presidente:qui tamen iudicialiter non pcessit/dico appellatum debere condēnari in expensis.C.de sumpt.recuper.l.vna.C. de decurio.l.ij.libro.x.

¶Nec mirum/quia dicta appellatio non est nisi puocatio ad causam/z protestatio quedam/s.eo.cuz sit romana z.C. de filijsfa. l.j.z.ij.lib.x.

18 ¶Sed in negocio principali regulare est/vt vict9 * victo [y] ri in expensis [z] condemnetur.j.de penis calumniam/ z ab hac regula excipitur contumacia z iusta ignorantia notatur.C.de iudic.properandum.§.sinautem alterutra.

¶Unde iudex in causa principali habet videre/si victus in

[5] iudicio habuerit iustam causam [5] litigandi/z tunc non condemnabit victum.ff.de peti.hered.illud z de lega.ij.qui solidum.§.etiam.

¶Et quando iusta causa subest/ z hoc iudex declarat sua sententia dicendo:neutram partiū equitate suadente subdentes condēnationi expensarū Auten.de iudicib.§. oportet colla.vj.alias regulariter victus victori condēnari debet in expensis vt.d.c.calumniam.

¶Item fallit hec regula propter inopiam.s.de dolo z contuma.c.finem.Et est ratio in delictis pena pecuniaria plectendis:quod non * potest quis in bursa luat in persona.ff.

19 de in ius vacād.l.vlti.ff.de penis.l.j.in fine/z hoc dicit expresse tex.decretalis finem/ ibi z si soluendo non fuerit z c. Nec debet in delictis regulariter differri executio.C. de penis cum reis/licet quandoq̄ fallat.ff.de penis pregnantis.Et ideo cum condemnatio expēsarum non possit fieri propter inopiam/pena corporalis est infligenda: secus vbi quis teneretur ad pecuniam ex contractu.j.de solutio.Odoardus.C.de actio.z obliga.ob es.

¶Item fallit propter impossibilitatem/vt si regularis condemnetur in expensis quia vna manu auferretur monasterio/z alia daretur eidem/licet regulariter monasteriuz suo

A 20 teneatur quatenus ad ipsum peruenit [a] ex facto suo * : siue illud factum precesserit monachatum vel non.C. de episco.z cler.Auten.causa que fit.xj.q.j.de persona no.[procedatur] vt si appellatus sit reus z lis non fuerit coram primo iudice contestata cum terminus datus ad prosequendum/vicem peremptorij obtineat.s.eo.sepe.

¶Et sic non veniens in termino peremptorio ad causam principalem z ante litem contestatam patietur missionem in possessionem si locum habeat missio/vel si non habet locum excommunicetur.s.vt lite non contesta. quoniam z.c. tue/verum si actor ad terminum peremptorium nō veniat

B reo veniente [b] absoluetur reus ab instantia iudicij / nec a-

21 C ctor * audietur nisi refusis expensis [c] .ff.de iudic.z post edictum.C.de iudic.sancimus.C.quomodo z quando iudex auten.qui semel.s.hoc lib.de dolo z contuma.actor.

¶ Idem fiet in causa appellationis: vt hic ꝓbatur ⁊ .s. eo. sepe contingit ⁊ .c. reprehensibilis.

¶ Si autem lis sit contestata in primo iudicio/ ⁊ reus appellatus non veniat (appellatore prosequēte suam appellationem) procedetur in causa appellationis. C. de tempo. appella. auten. ei qui appellat. ⁊ .ij. q. vj. si quis appellat. Nam ⁊ in primo iudicio ꝓcedetur cōtra reum contumacē post litem contestatam ad diffinitiuā/ si liquere pōt de causa vel ad missionem incōmutabilē si liquere non possit. C. de iudic. ꝓperandum. §. sin autem abfuerit reus. C. quō ⁊ quando iudex consentaneum si autem actor appellatus nō veniat reo (appellante veniēte) similiter ꝓcedetur in causa appellationis/ appellante in expensis nihilominus condēnato/ hoc enim est cōmune in quolibet contumace/ siue vincat in principali siue succumbat. C. de iudic. properandum. §. si autem ex gestis ⁊ dic [procedatur] ꝑ illum ad quē appellatum est nec mirandum si tales grauiter puniantur iustum est ⁊c. [insurgant]. C. de adulter. cum vir [iudicem] qui appellationem recepit/ ⁊ terminum assignauit/ ⁊ partē que instructa venit. .s. eo. §. post hoc [deludit] delusio hic merito reprobatur. .s. de aliena. iudic. mutan. causa facta. c. j. ff. de iudic. si pretor. [punitur] etiam iudicis delusio punitur. ff. ne quid in loco publi. l. fina. Jo. Mo. Car.

a 1 In iudicio. Dic ꝙ ille * qui allegat fuisse in iudicio de p̄terito/ non videtur illud affirmare de p̄senti esse: sed potius negare ꝓut i simili. Bar. ⁊ alij dicūt in. l. certū. §. j. in ver. ꝯfessus. ff. de confessis ꝓut ⁊ Bar. in. l. si minorē. C. de in integ. restit. minor. Cy. ⁊ Bal. i. l. edicta. C. de eden. ⁊ Angel. in. l. j. in prin. ff. eo. ꝙ ille qui fuit dominus/ debet allegare se de p̄senti fore dn̄m/ nec sufficeret se fuisse dominum simpliciter allegare/ etiam si reus hoc cōfiteretur: ꝓ quo vide Alex. con. xxxiiij. in prin. consultus alias vol. iiij. Probus.

b 2 ¶ Diffinitiuam. Que * non potest fieri sine preexistēti instantia no. Bal. in. l. ꝓlatam. C. quan. ꝓuoca. nō est necesse. l. j. ⁊ l. duobus. ff. de exceptio. rei iudic. no. Ro. cō. 174. nu. ij. amplissime doctor.

3 ¶ In simili dic de executione qꝛ ad eā non * potest ꝑueniri nisi p̄cedente cognitiōe. l. j. C. de execu. rei iudica. Deci. con. cccxxij. nu. ij. visis cōsilijs vbi refert Bar. in. l. ⁊ si nō cognitio. C. si cōtra ius vel vtilita. public. vbi inquit/ ꝙ qn̄ cōmittitur executio alicui⁹ facti in quo nulla fuit lata sententia/ cum ad executionē ⁊c. vt. .s. diximus cōmittēdo executionem videtur commissa cause cognitio/ quia aliter non potest exequi ideo ⁊c. facit quod tradit Arety. in cō. xvij. nu. xviij. cōsideratis. Probus.

c 4 ¶ A diffinitiua. Adde quod dr̄ * de diffinitiua videt̄ habere locū in interlocutoria que habet vim diffinitiue: cum paria sunt esse diffinitiuam/ vel habere vim diffinitiue glo. in ver. inanes. in. c. fina. de elect. hoc lib. Bal. in. l. minorib⁹ de his quib⁹. vt indig. C. Angel. in. l. stipulationū alie. ff. de ver. obliga. Jo. and. in. c. ꝑuenit el. ij. .s. de appella. vbi ponit exemplum in mandato alicui facto vt deseruiat sue ecclesie. Nam tale mandatū quod est factum sine aliqua cause cognitione/ habet tantā vim q̄tum haberet diffinitiua/ quia per sententiam diffinitiuam non posset clerico iniūgi ꝗ̄ hoc quod per mandatum factum est.

5 ¶ Et dixit Alex. con. clxxxij. nu. ij. in causa ⁊ lite vertente inter tutorē/ volu. vj. ꝙ sententia * dicit̄ habere vim diffinitiue/ etiam si totū negociū non diffiniret/ sed tantū partē substantialem. Bal. in. j. versi. Decimo quero. C. qn̄ prouoc. non est neces. allegat tex. in. l. intra vbi glo. j. in fi. ff. de minor. quod sequitur Do. Petr. Rebuffus in repeti. l. ꝙ iussit. ff. de re iudica. in exordio. nu. xlij. vbi plura deducit maxime glo. amplā in ꝓposito in ver. nō habēte de friuol. appella. in prag. Alex. con. lxxij. vol. vj. vnde Antho. de butrio. con. vj. vbi dicit triplicē fore sententiā ꝙ declarat.

6 ¶ Et quo ad eā que sapit vim diffinitiue dicit ꝙ * est mixta seu mixte nature/ qꝛ participat de natura interlocutorie/ ⁊ de natura diffinitiue/ ⁊ hec negocium terminat/ ⁊ finit/ licet in ea solenniter non ꝓcedatur: ⁊ sic hec magis incalescit in naturā diffinitiue/ ergo ad illius naturam potius trahenda. l. queritur. ff. de statu. homi. ⁊ l. si sint. §. per ueniamus. ff. de auro ⁊ argento. lega.

7 ¶ Premissis adde Arety. in con. xx. col. j. in inquisitione/ vbi ait ꝙ dicere * ꝙ interlocutoria habeat vim diffinitiue/ nihil aliud importat: nisi ꝙ parat tātū preiudiciū in effectu: sicut diffinitiua: licet formaliter diffinitiuam expectet post se quod est quando ipsa interlocutoria p̄cedens est fundamentū ⁊ causa diffinitiue que sequitur: ⁊ cum a tali appellatur non requiritur insertio cause/ ꝓut in sententia interlocutoria no. Antho. de Butrio: ⁊ alij in. c. peruenit. .s. hoc titu. ꝓut refert Arety. vbi. .s. quē vide pro informatiōe cognitiōis sentētiaꝝ. ¶ Postremo de vi diffinitiue maxie qn̄ i rē iudicatā trāsiuit. attēde ad Jas. i cō. cxlj. cōtas volu. iiij. ꝙ sn̄ia a partibus approbata facit ius irretractabile inter ipsas partes. l. eleganter. §. si quis post. ff. de conditio. indeb. item habet vim cōstitutionis ⁊ statuti glo. in. l. j. C. quando ꝓuo. non est nec. item habetur ꝓ veritate. l. ingenuū. ff. de sta. ho. item facit notoriū. l. emptorē. in prin. cum glo. ff. de actio. emp. ⁊ ca. fi. .s. de. cohabi. cleri. ⁊ mulier. Item ius facit ⁊ originem creat. l. ij. in fi. ⁊ prin. seq. ⁊ melius in. l. iiij. in prin. ff. de lib. agno. s̄m Bal. in. c. nihil. .s. de elec. Probus.

8 d ¶ Interlocutoria. * Que nō debet fieri non vocata seu parte nō citata/ ⁊ hoc maxime qn̄ affert preiudiciū parti/ qꝛ tunc requiritur cause cognitio/ ⁊ cōsequenter citatio. l. in cause. §. causa cognita. ff. de minoribus: vt in sententia competentis iudicis quod patet/ qꝛ si nō inferretur grauamē nō posset appellari. l. ij. cum ibi no. per Bar. ⁊ Docto. de appella. recipien. ⁊ a tali sententia licitum est appellare glo. in auten. habita. C. ne fili. pro patre: ꝓ hoc vide que latius citat Maria. Sozi. con. xcvj. col. iiij. viso ꝓcessu. Probus.

e ¶ Et finem. Ista est diffinitio interlocutorie cui potest addi. Et finem cause sup aliquo incidenti vel emergenti in causa no. Specul. in titu. de senten. §. j. circa principium/ ꝙ placet glo. in cle. vna in ver. diffinitiua de sequestra. possessio. ⁊ fruct. que reputatur singul. ibi per Cardin. in. q. v. ⁊ Barba. in. c. fina. col. viij. .s. de iudic. ⁊ magistral. secūdū eūdem in repe. c. raynaldus. col. xciij. de testa. vide Fely. in c. qualiter in. j. supra de accusa. col. iiij.

9 ¶ Et illa * dicit̄ mera interlocutoria/ quia nullam habet participationē vel mixturā cū diffinitiua/ qꝛ illud est merū ꝙ a natura cuiuscūq̄ alteri⁹ est abstractū. l. si sic in prin. vbi Angel. de lega. j. ⁊ in. l. imperiū. ff. de iurisditione omnium iudi. Probus.

f 10 ¶ In scriptis. * Quid dicēdū aūt de eo q̇ appellauit viua voce saluo sibi iure apellādi i scriptis: ⁊ postea ītra debitū tp̄s appellauit i scriptis/ an possit appellās dicere tp̄s currere a die appellationis in scriptis. vꝫ ꝙ tempus fieniende appellatiōis dicat̄ currere a die. lx. appellatiōis in scriptis Alex. cō. lxiiij. col. fi. viso ꝓcessu cause/ in ꝓposito dicit ꝙ a die appellationis in scriptis currit: ⁊ ita solitus est tenere legendo ⁊ consulendo/ vt tenet Angel. in. l. si quis libellos vbi Saly. per illum tex. C. de appella. ⁊ Imol. in. l. prima. §. libelli. ff. de appella. ⁊ in. c. dilecto. .s. eo. cum alijs ibi per eum coadunatis ⁊ hoc saltem quando in appellatione interposita in scriptis non repetit diem prime appellationis. Bene facit quod no. Jo. And. in. c. bone. .s. de appel. ⁊ Bal. in. l. generaliter. §. j. C. de reb. credit. Panor. in. c. tua nobis. .s. de appella. idem Alex. con. lxxxij. in fine/ viso processu cause vertentis/ quod est idem consilium. Probus.

g 11 ¶ In verbis. Que sunt * corpus ⁊ superficies actuum hominum/ mens vero ⁊ ratio sunt anima que (sicut prestantior ⁊ preciosior) debet attendi. l. fin. C. de sacro sanct. eccle. ca. ⁊ c. cum infirmitas. .s. de penit. ⁊ remissio. c. cum Mattheus. .s. de symo. cum similibus: firmat Maria. Sozi. consilio. xxxv. col. ij. circa predictum/ vbi subdit/ ꝙ sicut homo consistit ex anima ⁊ corpore/ ita lex generalis vel municipalis ex ratione ⁊ verbis.

12 ¶ Est autem elicienda ratio secundum quod instruit philosophus in topicis notabiliter dicens: quod ad legem * cōdendam presumitur legislator motus ea ratione qua motus esset discretus ⁊ sapiens vir si de hoc fuisset interrogatus/ cum per homines sapientes ⁊ viros prudentes ac doctos/ leges ⁊ statuta fiant vt ex proe. C. ⁊ ff. instit. decretal. Sexti ⁊ cle. colligitur. Probus.

h 13 ¶ De mente constat. Quod vt de * ea constet ⁊ salua maneat/ verba impropriātur tex. habeo in. l. sed si possessori in §. Item si iurauero vbi auriga ciuilis prudentie Bar. ⁊ ceteri scriben. cōmuniter. ff. de iureiur. Idem Bar. in. l. penul. col. penul. ff. de actio. ⁊ obliga. ⁊ in. l. fina. in fine. C. de vsufructu. ⁊ l. si mater. ff. de exceptio. rei iudic. docto. in. c. j. .s. de clandesti. desponsa. quod dicas procedere etiam in verbis sententie/ prout lego apud Accursium in. l. puto in §. non cōmunicari. ff. famili. ercis. quam in proposito dicit sing. Bal. in. c. finali. supra de transla. episcopi. idem Bal. in marga. in ver. sententia in versicu. sententie verba apposita in sententia in dubio/ ⁊ Angel. insti. de actio. §. j. col. viij. ⁊ in §. primo de legiti. patr. tutel. Comprobat dictum Roma. cō.

180.nu.x.si admittimus Fely.in.c.series in princ.s. de testi.⁊.c.qualiter el.j.col.xv.s.de accusa.Do.rebuff. in repe. l.qđ iussit.in.ij.no.nu.clxix.de re iudi.ff. vbi dicit dūmodo nō mutetur natura verbi/alias secꝰ Petr.de ancha.consi. 33.per statutū:licet verba offendantur. l. scire oportet.§. sufficit .ff.de excusa.tuto.l.credēdū.ff. qui pet.tuto.Rom. vbi.s. ¶ Adde in ꝓposito ꝙ * ad iudicandū qualitatem contractus/nō sonus verboꝝ sed effectus rei inspicit: qꝛ verba potius deseruiunt nature cōtractus/ꝙ̄ natura verbis.Bal.in.l.ij.ꝟsi.Sed hoc q̄ro.C.ꝯmoda.in fi.vbi alleg. tex.no.in.l.insulā.ff.de ꝑscrip.ver.ꝑ quē tex.idem Bal.in rub.de iure.emph.in.j.q.⁊ in fine ꝙ siue in contractu/ siue in iudicio ponatur nomen cōtractus alicuius ⁊ effectus alterius quod est iudicandū ſm naturam illius cōtractꝰ cuius effectus ponitur qꝛ * nomen appositū:quod nō couenit effectui habetur ꝓ non apposito allegat:sed ⁊ si possessori.§.item si iurauerit.ff.de iureiur.⁊.l.si vno in versiculo. Sed ⁊ si verbo.ff.loca.vide Bal.in.l.prima col.ij.versi .qui si notarius .C.de rer.permuta.vbi dicit ꝙ si notarius scripsit ꝑmutationē/⁊ in rei veritate sit venditio:statur nature rei ⁊ non verbo notarij:quia non attenditur nomen cōtractus sed substantia.d.l.insulam:ita firmat Decius con. clx.col.j.prima in causa monasterij/p̄missa firmat ipse Dec. consilio.clxiiij.numero.iij. quod exorditur nō fuisset ꝓpositi mei dū dicit/ꝙ nominatio * nō attenditur: sed effectꝰ rei consideratur:subdens ꝙ licet inter ꝑtes dictū fuerit ꝙ cōtractus esset libellarius/vel emphiteoticarius(q̇ idem reputātur)tñ si in effectu reperiat cēsualis ꝓ illo iudicabitur:adeo ꝙ ob nō solutionē pēsionis nō habebūt locū pene in emphitco.⁊ libellarios introducte:⁊ sic non secundū verboꝝ formam / sed ſm naturam ⁊ effectuꝫ iudicabitur. Panor.in.c.cōstitutus.s.de relig.do. ⁊ ibi imol.⁊ in.c.ad audientiam.s.de.reb.eccle.non alien. Probus.

i 17 ¶ Appellās. Qui dicit * sustinere vices defensoris Alex. con.cxxxv.col.fi.circa primaꝫ dubitationē.vol.vj.Probus.

k ¶ Debet exprimere causā. Licet de iure appellās ab interlocutoria nominati debeat causas grauaminis in appella tione exprimere cle.appellanti isto titu.tamen dic * satis esse per quandam relationē exprimere / vt allego ꝓ causa grauaminis exceptionē pacti mihi cōpetentem ꝓut de ea constat in actis. ¶ In proposito dicunt Angel.⁊ Jo.de imola in.l.p̄tor.§.j.ff.de oper.no.nuncia.ꝑ illum tex.cū glo. idē Angel.in.l.vbi aūt.§.illud.ꝑ illū tex.ff.de ver.obliga.ꝙ sufficit appellāti ab interlocutoria/ exprimere causas grauaminis q̄ virtualiter seu mētaliter cōprehendant necessario ex verbis/⁊ tunc dr̄ nominatim ⁊ sigillatim expressa causa idē si de grauamine cōstet iuris p̄sumptione Bald. in.l.minoribꝰ.C.de his quib.vt indig.quod sequit Alexā. con.cxxvj.col.fi.repetitus in cā Andree.vol.vj. Probus.

l ¶ Remiserit. Et sic videtur dicere/nō fore amplius iudicē ideo functus dicitur officio suo:ꝓ hoc vide Alex.con. 72. nu.iij. videtur. vol.iij. Probus.

m 19 ¶ Procuratorē.* Qui appellationi non potest renunciare ꝓut nec syndicus no.late Alex.con.cxv.Attentis narratis:vol.v.ratio qꝛ renunciare est donare.l.si quis delegauerit ⁊ ibi no.ff.de dona .⁊ donare non potest ꝓcurator nisi specialiter habeat in mādatis.l.filiusfa.ff.de dona.⁊.l.cōtra iuris.§.fina.ff.de pact.idem dic in p̄lato ecclesie Bal.in l.fi.C.de tempo.appel.Angel.⁊ Jo.de imola.in.l.ab executore.§.fi.ff.de appel.nisi ſm eos ꝑmittendo labi tēpus datum ad prosequendum appellationem/pro quo facit quod habet per Doc.in.l.iubemus/nullam.C.de sacrosan.eccle. ꝙ culpa p̄lati commissa in negligendo nocet ecclesie: sed non in faciendo. Probus.

n ¶ Ad impetrandū. Uide Alex.con.135.ponderatis.volumine.ij. Probus.

o ¶ Terminus legis. De quo vide que no. Alex.cō. xxxiiij nu.vij.i specto processu:vol.iiij.⁊ Dominic. cō.cxxj. Atten 20 ta forma. Et is * terminꝰ augeri vel minui nō potest no. glo.prag.in titu.de auto.gene.conci. in §.quem terminuꝫ in ver.prorogetur. Probus.

p 21 ¶ Appellāti. Qui * licet esset reus in causa principali/tñ in causa appellationis dicitur actor Maria.Sozi.consilio xxiiij.col.vij.visis. Probus.

q 22 ¶ Appellatus. Qui * propter appellationem partis aduerse potest cōsequi/addi sententie in fauorem suū: quod cōsequi nō poterat ex ꝑsona sua.l.petende.C. de in integ. restitu.pet.c.auctoritate de cōcessio.p̄ben.hoc lib. tradit Alex.in cōsi.75.colum.ij.volumi.vij.⁊ con.36.nu.xv. viso themate volu.iiij. Probus.

r 23 ¶ Antiquitas. Dic vnum quo ad antiquitatem ꝙ licet * in multis iuuet(etiā in probationibus doctrinis satis vulgatis)habeo tñ vnū/ꝙ sola antiquitas de per se nūq̄ adhibet scripture vel alteri documēto plenā fidē/ sed bene adminiculatur:testatur Alex.con.cl.nu.ix.in causa appellationis.vol.vj.Deci.tamen in cō.ccccxlv.nu.xv.casu ad me trāsmisso de inclita insul.Sicilie/dicit ꝙ propter antiquitatem etiā exemplū probaret:pro quo Arety.cō.36.casus talis est idē Dec.con.36.⁊ pro tenui facultate mea/ ⁊ ante cum raph.Cuma.con.clviij.col.ij. visis instrumēto istud tamen intellige sane /videlicet qñ exemplū sumptū est cuꝫ auctoritate iudicis ⁊ citata ꝑte no.ꝑ glo.⁊ Doct.in auten. si quis in aliquo.C.de eden.⁊.c.fi.s.de fide instru. cōprobat idem Decius.in.d. con.445.nu.68. Probus.

s ¶ Debetur. Dixi late. s.in.c.cū in tua:de cōsue.vltra que vide Do.Alex.con.iiij.col.j.vol.iiij. Probus.

t ¶ Fallit. Adde alium casum/ videlicet quando appellans 24 habet * pro se opinionem doctoris/qꝛ tūc excusatur a pena condēnationis expensarū. Petr. de Ancha.in cle.nero mani in princ.de elect.est eñ pena legalis a qua quis excusatur propter iustam causam.l.qui solidū.§.etiam de lega.ij.notat Alex.cō.76.in fine in causa ⁊ lite vertente inter moniales.volu.vj. Probus.

u 25 ¶ Iniqua. Ut quia * ex eisdem actis dicitur male sententiatū ⁊ bene appellatum qꝛ tūc videt apparere de iniusticia ipsius sententie/que sententia non excusat a cōdēnatione expensarum rota in nouis.cclj.licet sententia.

¶ Potest etiā dici iniqua/qñ iudex non vidit acta nec discutit de meritis cause Angel.in.l.iudices in.ij.no. C.de iudic. ¶ Uide que tradit alex.in con.cxxxix.viso puncto ⁊ copia.vol.vij. Probus.

x 26 ¶ Pro expensis. In quarum * taxatione requiritur partis condēnate citatio alias est nulla:prout dicimus in sententia diffinitiua in qua requiritur : ꝙ precesserit citatio peremptoria sub pena nullitatis.l.prima.§.item cum ex edicto.ff.que senten.sine appella.rescind. Nec sequens nuntij relatio referentis se citasse/iustificat sententiam publice latam contra absentem de cuius contumacia sibi vt iudici non liquebat/pro quo habes quod not.Bar.in.l. mul 27 tum col.ij.ff.de conditio.⁊ demonstra.vbi dicit ꝙ si iudex * ignorat illud ex quo sibi principaliter iurisditio competit/ non valet:quod facit in arg.l.quero.ff.de eo qui pro tuto. ¶ Sed si stat illud propter quod principaliter est iudex: ignorat tamen aliquod adminiculum(vt puta iurisditioneꝫ eius prorogatam per partes)tunc non vitiatur quod agit l.ij.§.primo.ff.de iudic. Sic idem venit dicendum de actu 28 taxationis in quo non venit citatio. Quia * taxatio expensarum est executio quedam sententie precedentis/qꝛ qualis nullitas cōcernit sñiaꝫ ita eiꝰ executionē ⁊ istiꝰ opinionis vr̄ Pet.de ancha.cō.ccxj.col.j.de iur. cōi. Et adde ſm Alex.con.xx.nu.vij.requisitus vt breuibus dicam volu.v. Quod sub verbo expensaꝝ nō cōprehenditur ipsum principale vel eius p̄cium.tex.sing.ſm Bar.⁊ Doc.in.l.quibus diebus.§.j.ff.de cōditio.⁊ demōstra.facit.c.in nostra. s. de iniur.⁊ dā.dato Bal.in.l.alimenta.C.de nego.gest. Probꝰ

y 29 ¶ In expensis. Adde ꝙ * qñ iudex nō cōdemnat victum victori in expensis debet specificare causam in sententia Specul.titu.de expensis.§.nunc videndū versi.quidā/ qđ sequitur Bal.in auten.generaliter.C.de epis ⁊ cler.tradit Alex.con.183.nu.ij.in causa ⁊ lite vertente inter franciscū quod placet Jo.mo.hic nu.xix.

¶ Ulterius dic vnum in proposito qđ dicit Bart. ꝑ illum 30 tex.in.l.j.in fine.ff.de hered.insti. Qđ si * i sñia dictū est/ti tium absoluo ⁊ victum victori in expensis nobis ⁊ successoribus nostris taxatione reseruata/vtrū videatur facta condemnatio expensaꝝ/qꝛ deficit verbū cōdēno: decidit ꝙ sic ꝑ illum tex.licet eñ ibi non sit verbum condēno:tamen debet subintelligi:qꝛ in ipsa taxatiōe nō requiritur alia citatio partis vt ꝓbat Calca.in con.xvj.nu.xxxix. lata alleg. inno.in.c.querelam.s.de procura.⁊ in.c.sacro de sentē. ex cōica.s. ¶ Nec obstat ꝙ sentētia req̄rat scripturā.l.ij.C. de senten.ex pericu.recitan.c.fina.s.de re iudic.hoc lib.qꝛ etiā tex.in.d.l.j.loquitur in testamento in scriptis:ecce ergo ꝙ sententia ⁊ sic actus requirēs scripturā habens de iure executionem paratam iuxta.l.a diuo pio.ff.de re iud. ⁊.l.j. ⁊.ij.C.de executio. rei iudic.habet locū etiā in expensis in quibus non potest legi cōdemnatio sed solum virtualiter subintelligitur ⁊ cum illa decisiōe Bar.trāseūt Jo.de imola.⁊ Paul.de castro.in.d.l.j.⁊ Joā.de imol.in.l.iudex. ff.de re iudic.⁊ Alex.con.cxxvj.nu.viij.repetitus in causa Andree.vol.vj.quem videas pro cōprobatione.

31 ¶ Et adde ꝙ si * quilibet est victus/⁊ victor/sit compen-

ſatio ⁊ inuicem ſunt confundende expenſe/ cõprobat late. Alex.conſi.ccxij.in cauſa dñoꝝ vol.vij. pro dicto Bar. ⁊ ſequaciũ vide que no. Petr.de Ancha.con.xvj.col.j. viſo proceſſu/ꝙ non refert quibus verbis iudex vtatur in pronunciatione:dummodo poſſit percipi ex eis eius intentio c.in his.ſ.de ver.ſignifi.⁊.l.quod tñ.§.j.ff.de arbitr.

¶Uide que in propoſito late tradit Petr.de Ancha.conſi. 182.videreẞ. ¶Et de taxationis expenſaꝝ reſeruatione/ vide Do.Bertrã.cõ.cclxix.nu.ij.viſo ꝓceſſu.iij.pte.

¶Poſtremo dic ꝙ expenſe veniunt ratione retardati proceſſus ⁊ quandoꝗ ratione contumacie ⁊ quandoꝗ ratione victorie.not. Signorol.de homede.in conſi.xxxvj.col. ij.in queſtione vertente/⁊ ibi vide an tutor in cauſa succũbens teneatur ad expenſas nomine proprio. Probus.

⁊ ¶Juſtam cauſam.Uide que dicit de iuſta cauſa ⁊ eius efficacia Alex.conſilio.xliij.col.j.quia ſubtiliter vol.vj.⁊ conſilio.cxxxv.eo.vol.quod exorditur Anthonius.

¶Alterius pro intento adde Alex. conſilio.xxxvij. in fine

32 viſo/⁊ opportune/vol.ij.vbi hoc limitat/ niſi * expenſe fuerint promiſſe Bal.in.l.eos.§.cautione.C.de appella.⁊ in auten.generaliter colum.iij. C. de epiſcopis ⁊ cler.⁊ in.l.properandum.§.ſinautẽ alterutra.C.de iudic.⁊ ibi Angel.idẽ Bal.in.l.non ſolum.ff.de rei vendica.premiſſa proſequitur idem Alex.d.con.cxxxv.col.fina.Anthonius vol.vj.⁊ in cõſilio.xxxiij.in fine.conſultus alias volu.iiij. late Jaſon in conſilio.cxxxiij.col.pe.Quantum ad ſolutionem/volu.iiij vbi ſubdit theoricam ꝙ vbicunꝗ expenſe debentur iure actionis/nunꝗ iuſta cauſa litigandi excuſat a talibus expẽſis glo.in.l.iij.§.ſi rem de leg.iij.⁊ in.le.non ſolum.ff.de rei vendica.imo fortius etiam ſi iudex abſolueret victũ ab expenſis/non intelligitur abſoluiſſe ab expenſis ꝓmiſſis per ſtipulationem ⁊ que debentur iure actionis Saly.⁊ Alex. in.l.ꝓperandũ.§.ſinautem alterutra.C.de iudi. maxime a pena ꝓmiſſa voluntarie in cõtractu idẽ Jaſon vbi.ſ. col. fi.no.idem Alex.con.cxv.nu.x.viſo themate:vol.iiij.tamẽ expenſe debite ex expreſſa diſpoſitione hominis / puta ex diſpoſitione teſtatoris:vel cõtrahentis debent adiudicari glo.in verſicu.fortaſſis in fine in.l. ſi mulier.§. ſi rem de lega.iij.ſimilis glo.in auten.de iudicib.§.oportet in verb. ſolo colla.vj.firmat latius Alex.con.cxix.nu.xj. queritur ergo/volumine.ij.

33 ¶Et ſic * iuſta cauſa non excuſat a pena contract⁹ volũtarij ideo mitius agitur cum lege ꝗ cum homine.l.celſus ff.de arbitr. ¶Jtem habeo alium caſum in quo vict⁹ victori in expenſis nõ cõdẽnatur/quem citat Bal.in auten. generaliter.col.iij.verſi.ſexto oppono.C. de epiſcopis et cler.ꝙ vbi actor ꝓbat per vnum teſtem ⁊ ſupplet per iuramẽtũ ſibi delatũ in defectũ ꝓbatiõis ſi reus habet vnũ teſtẽ ꝓ ſe vel ſaltẽ aliquã ꝑſumptionẽ/ nunꝗ debet reus in expen.condẽnari/quia iudex debet eſſe mitior.vbi ꝓcedit ex preſumptionibus:iſtud ſequitur ꝓ ſingula.Alex.conſi. clxxxiij.nu.xvij.vol.vj.vbi ſubdit:quia ſi actor in vno releuaẞ: ſcilicet in ꝓbando per iuramentum: in alio grauatur ſcilicet ꝙ non obtineat expenſarum condẽnationem. arg. l.eum qui in prin.ff.de iureiur.

¶Adde tu alium caſum no.per glo. in ver. diſpendij in.l.

34 generaliter.§.ſinautez.C.de reb.credi.quam ſequũtur ibi Cy.Bar.⁊ Saly.ex qua notant/ꝙ ille * qui habet ſententiã pro ſe/ſi in ſecunda inſtantia ſuccumbat: non debet ſoluere expenſas ſi talis fuerit ſentẽtia lata ex nouis actis vel productis nouis.qđ placet Alex.d.cõ.clxxxiij:nu.18.

¶Dicit tamen Bald.in.d.§.ſinautem ꝙ hoc relinquitur iudicis arbitrio.

¶Uide que de expenſis dicitur per neapo.in deciſio.lxx. ꝙ ꝓceſſus/⁊,an habẽs iuſtã litigandi cauſam ſi cõdẽneẞ: poſſit iuuari beneficio ceſſionis bonoꝝ: vide eodem Neapoli.deciſio.ccxcvj.quidã debitor.Probus.

A ¶Prouenit.Uide que citat in ꝓpoſito Decius con. 282. nu.iiij.viſo puncto/⁊ que dixi.ſ.in. c.j.in ver. etiã eccleſia de reſtitu.in integ.Probus.

B ¶Reo veniente.Uide que citat Jnno.in.c.calumniã.ſ.de penis ⁊ poſt eũ Alex.con.lxxij.columna.iij.videtur.volumine.iij.Probus.

C ¶Expenſis.Sub quo verbo non comprehenditur principale.not.Alexan.conſilio.clxviij.numero.v.requiſitus vt breuibus/volumine.ij.allegat textuz ſing. in.l.quibus diebus.§.j.ff.de condi.⁊ demonſtra.facit.c.in noſtris.ſ.de iniur.⁊ dam.dato not. Baldus in.l.alimenta.C.de nego.geſt.Probus.

¶Innocentius quartus
Cap. ij.

Legitima ſuſpitionis cauſa contra iudicem aſſignata,& arbitris a partibus ſecũdum formam iuris electis, qui de ipſa cognoſcant ſæpe contingit quod ipſis in idem conuenire nolẽtibus/nec tertium aduocantibus,cum quo ambo vel alter eorum procedat ad deciſionem ipſius negotij ,vt tenentur , iudex proferat excommunicationis ſententiam contra ipſos,quam ipſi tum propter odium,tum propter fauorem partium diutius vilipendunt,quare cauſa ipſa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. ¶Volentes igitur morbo huiuſmodi neceſſariam adhibere medelam , ſtatuimus vt ipſis arbitris per iudicem competens terminus præfigatur,infra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent,cum quo ambo vel alter eorum eiuſdem ſuſpitionrs negotium terminare procurẽt. Alioqui iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Legitima cauſa ſuſpitionis eſt que lege datur / vel lege approbatur.
2 Judex recuſatus in quo habeat iuriſditionem.
3 Aſſiduis eſt obuiandum.
4 Jn principali cauſa non proceditur recuſationis cauſa pendente.
5 Qui ſentit ſe grauatum ab arbitris ad delegantem poteſt appellare.

Legitima, Primo narratur iuris antiqui prouiſio.Secundo.§. volẽtes ponitur noui iuris adiectio.ius antiquum erat. ſ.de offi.delega.ſuſpitionis ſupra eo.cum ſpeciali in prin.

1 ¶Et dic * legitimam cauſam ſupitiõis/ que lege datur:vel lege approbatur.ff.de verbo.ſignifi.l. obuenire:ſi vero dubia dicatur de hoc cognoſcerent arbitri aſſumpti qui ſunt hoc caſu delegati vt.d.c. cum ſpeciali circa princi.ſ.de offi.delega.ab arbitris:⁊ que ſit cauſa legitima notatur.ſ.de offi.delega.cauſam que [contra iudicẽ] id eſt coram iudice:nam ei eſt libellus recuſationis porrigend⁹.C.de iud.apertiſſimi.ſ.eo.ſecundo requiris.§.iij.et hoc ſiue ſit delegatus.ſ.de offi.delega. ſuſpitionis ſiue ordinarius.ſ.eo.cum ſpeciali.j.reſpon.⁊.d.§.iij.effectus recuſationis exprimitur/⁊ hec ſunt vera regulariter : ſed fallit in caſibus notatis.ſ.hoc lib.de offi.delega. ſi contra vnuz [aſſignata]in ſcriptis.ſ.de proba.c.quoniam.C. de iudic. apertiſſimi[continentibus]quis contra quem/⁊ in qua cauſa ⁊ ex qua cauſa recuſat[electis]vbi ius dat electionem: nã ſunt caſus in quibus non daẞ hec electio.ſ.hoc libro de offi.delega.ſi quando ⁊.c.ſequen.[qui]arbitri[de ipſa]ſcilicet recuſationis cauſa:⁊ primo vtrum ſit admittenda/et ſi admittatur recipiuntur ꝓbationes ſuper eo.⁊ ſi non probetur ad iudicem recuſatum remittãt/ſicut fit in cauſa appel

latiõis.ĩ.eo.Roma.§.vlt.s̃.eo.vt debit⁹: ⁊ dico ꝙ testes ĩ cã recusatiõis sunt necessarij: nõ arbitri/ſʒ iudex delegat⁹ cõpellet testes/⁊ sic erat in cõstitutione Gregorij.ix. que
2 incipiebant exhibita/⁊ est ratio licet * iudex recusat⁹ non habeat exercitiuʒ iurisditionis contra partem recusanteʒ
a recusatione proposita [a] qui forsan ꝓuocatus obesset: habet tamen iurisditionem vt causa suspitionis finiatur/vt arbitros compellendo/terminum eis prefigendo/⁊ testes ꝯpellẽdo vt hic.⁊.d.decreta.Grego. Quidã tñ notant contra vt.d.c.suspitionis hodie crede hoc bene cõpetere arbitris loco recusati subrogatis qui sunt iudices delegati
3 vt.d.c.ab arbitris [sepe contingit] Et quia hic * est assiduitas ideo est subueniendum sic.s̃.de restitu.spolia.sepe
b secus autem si raro accideret [b].ff.de legib.nam ad ea [ipsis] arbitris vel aliter secundum consilium legis.ff.de arbitr.l.item si vnus.§.principaliter ⁊.§.sequen [excõis] vel aliam.ff.de offi.delega.suspitionis.ij.respon. [quam] sententiam [ipsi] arbitri [fauore] de quo etiam odio est dictuʒ s̃.hoc lib.de re iudic.cũ eterni [vilipendunt] et ex hoc magis ligant.ĩ.de senten.excõmuni.per tuas.§.verum/⁊ hoc lib.eo.titu.cum medicinalis. Et ideo contra tales esset acrius procedendum.ĩ.de exces.prela.tanta.ĩ.de pen.c.vlt. [prorogata] contra intentionem legislatoris.s̃.hoc lib.de
4 exceptio.pia in princ. [principalis] in qua * non potest (recusatiõis cã pendẽte) ꝓcedi/cũ sit suspẽsa recusatiõe ꝓposita sicut ĩ appellatiõe vt no.s̃.eo.ĩ rubri. [morbo].s̃.d̃ except.pia [ꝑiudicẽ] ꝯtra.s̃.de off.deleg.suspitiõis/dic casũ diuersum quia ibi loquitur de termino assignando arbitris vnde vbi arbitri non faciunt vt hic dicitur: tunc habet locum hec litera/qui cum sentit se grauatum ab arbitris/ad delegantem appellare potest supra hoc libro de offi.delega.ab arbitris [negocium] hoc enim est regulare vbicunqꝫ duo arbitri concordare nequeunt/tertius est assumendus ff.de arbit.item si vnus.§.si in duos [terminare] ⁊ idem facit ordinarius recusatus.s̃.eo.cuʒ speciali/nec hic loquitꝛ specialiter in delegato seu ordinario/sed generaliter [iudex] recusatus [ex tũc] scilicet lapso termino assignato ⁊ non ante cum sit suspensa eius potestas. Jo. Mo. Cardinalis.

a Proposita. Nisi recusans post recusationem comparuisset coram recusato ⁊ super aliquo articulo coram eo litigasset. Alex.consi.xlj.nume.iiij.volu.vj. Panor.in c.cum speciali.s̃. hoc titu. allegat in argu.c.ex parte nu.v.hoc titu.⁊ no.per Bar.in.l. a procedente.C.de dilatio. Probus.
b ¶ Si raro. Dic prout dicitur/ꝙ quis sine herede decedat saltem extraneo. Dec.consilio.ccxciiij. numero.iiij. in testamento. Probus.

¶ Innocentius quartus Cap.iij,

Romana ecclesia,&infra. Cum suffraganeorum Remen.ecclesiæ suorumque officialium, qui generaliter de causis ad ipsorũ forum pertinentibus,eorum vices supplendo, cognoscunt,vnum & idem consistorium siue auditorium sit censendum, ab ipsis officialibus,nõ ad dictos suffraganeos,(ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remen.est curiam appellandum.

¶ Ab archidiaconis vero/alijsque inferioribus prælatis suffraganeis subiectis eisdem, & eorũ officialibus ad suffraganeos ipsos debet & non ad eandem curiam omissis dictis suffraganeis appellari nisi aliud Remen.ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte.

¶ Cum autem ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialiũ audientia fuerit appellatum, Remen.archiepiscopus qui pro tempore fuerit, vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositę ante diffinitiuam sententiã citent partes nec etiã alijs illam cõmittant appellationis eiusdẽ causa probabili seu legitima non expressa.

¶ Si vero vocatis partibus vel nullatenus aut non infra.x.dies post interlocutoriam vel diffinitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile,sicque non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negocium proponatur, ijdẽ (nisi prius ipsis constiterit causã ipsã ad eos totaliter fuisse delatã) prohibere ne in illa vel ne ad executionẽ ꝓcedatur sentẽtię nõ præsumãt.

¶ Quod si obijciatur ex iniusta causa seu minus legitima ante sentẽtiam appellationem interpositam extitisse,& ex eo non esse appellationem huiusmodi admittendam nequeũt prędicti archiepiscopus vel eius officialis prohibere,ne procedatur in causa,nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili cognoscere incipiãt de causa huiusmodi an sit vera. ¶ Si autem post sententiam in casibus a iure prohibitis vtpote a sententia super manifesto & notorio crimine,vel de quo quis in iure confessus extitit promulgata,vel consimilibus appellatum fuisse dicatur,possunt,ne sententia executioni mandetur,postquam cognoscere cœperint,vtrum sit recipienda vel non appellatio ab eo interposita,inhibere.

¶ In aliũ quoque,qui circa rem,de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur aliquid post eorum inhibitionem attentãt,non valet occasione huiusmodi iurisditionem aliquam vendicare.

¶ Cum vero is qui ad Remen. curiam super aliqua causa vocẽ appellationis emittit,nihilominus in causis alijs ordinarij sui iurisditioni subijciatur Remen.archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisditionem ipsam in alijs impediant,vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

¶ Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ

prouinciæ ſuper cauſis in quibus temporalem iuriſditionem exercent(niſi forte de conſuetudine aut priuilegio ſiue iure alio ſpeciali ſit appellandum ad alium)appellari.

¶Sententias quoque interdicti vel ſuſpenſionis ſeu excommunicationis in appellantem ab eo a quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus(niſi vocatis partibus & de appellatione legitime cognito)reuocent/ aut denuntient eſſe nullas.

¶Cum autem ad Remen.archiepiſcopum ab audientia ſuffraganei ſui ſuper aliqua cauſa fuerit ante ſententiam appellatum,idem archiepiſcopus poſtquam de appellatione cognito conſtiterit eam minus rationabilem extitiſſe,cauſam ad eundem ſuffraganeum remittere non poſtponat.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Vicarius habet poteſtatem ordinariam.
Officialis non eſt delegatus/ſed ordinarius.
2 Delegati non habent proprie auditorium: ſed in ſeceſſibus iudicant.
Appellando ab officiali ſuffraganei ad Metropolitanum eſt appellare gradatim.
3 Cum quis vtitur iure ſuo:iniuria ſiue culpa dici nõ poteſt.
4 Firmior eſt iuriſditio in ſuffraganeo/ ꝙ in vicario: ſicut in fonte ꝙ in riuulo.
Differentia debet eſſe in gradibus/inter iudicẽ a quo appellatur/et illum ad quem appellatur: vt inter ſuperiorem ⁊ inferiorem.
5 Idem eſt auditorium epiſcopi ⁊ officialis.
6 Conſuetudo iuriſditionem dat.
7 Metropolitanus iuriſditionem non habet / cauſa ꝓbabili/ ſeu legitima non expreſſa.
8 Tres gradus ꝓſecutionis appellatiõis hic deſcribũtur.
9 Appellare ſed nõ infra decẽ dies:⁊ nõ appellare idẽ ſunt.
Regulariter diffinitiua in rẽ iudicatã trãſit/quo ad partẽ ⁊ quo ad iudicẽ/ſed interlocutoria ſi trãſeat/quo ad ꝑtẽ nõ quo ad iudicem:quin per eum valeat reuocari.
10 Cognitio an quis ſit iudex:debet precedere omne exercitium iuriſditionis.
11 Omnes cauſe in iure exprimi non poſſunt/quia plura ſunt negocia:ꝙ rerum vocabula.
Bonus vir idem eſt quod iudex dicens cauſam a iure approbatã minus legitimã/audiendus non eſt.
12 Notorium quando dicatur.
Quando poteſt appellari/vide hic.
13 Confeſſus in iure/non auditur appellans.
14 Non ſufficit dicere niſi probetur.
15 Quis exequi debeat ſententiam.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quicunq; eſt officialis alicui⁹/ dicitur officialis illius eſt officialis ille cui ſuum prebet officium.
Heres heredis nõ cenſetur eſſe heres meus.
2 Subſtitutus ab eo qui habuit mandatum a dño/ cenſetur ab eodem domino conſtitutus.
3 Iuriſditio per non vſum/⁊ ꝑ preſcriptionem perditur.
4 Iudex/vt iudici inhibere poſſit/quid requiratur.
5 Paria ſunt aliquid non fieri/vel minus legitime.
6 Cõtra rem iudicatã nõ valet ſententia: ꝓut nec reſcriptũ ⁊ poſt eã nõ eſt licitũ dicere de iniuſtitia.
7 Ex iniuſta ſententia/ non inducitur vera ⁊ naturalis obligatio.
8 Quando a poteſtate partis dependet tollere ſententie iniuſtitiam/⁊ quando non dependet.

Acquieſcens ſententie quomodo ſibi preiudicet.
9 Quare ſententia in cauſa matrimoniali non tranſit in rem iudicatam.
10 Homo non eſt dominus membrorum ſuorum : ſed deus et reſpublica.
Quando ex obſeruatione ſententie quis incurrit periculum anime ſententia non tranſit in rem iudicatam.
11 Appellatione ſententie venit diffinitiua.
12 Euidentia facti plus operatur ꝙ vocis efficacia.
Nulla eſt maior probatio ꝙ rei euidentia.
13 Actus quomodo dicuntur notorij.
14 Quando confeſſioni non ſit ſtandum.
15 Quando quis ſit exemptus a iuriſditione iudicis appellationis.
16 Per appellationem fit iniuria iudici.

Romana, Hec decretalis loquitur in appellatione iudiciali: ⁊ habet.xj. dicta que ſunt plana/⁊ tractat / a quibus perſonis ⁊ in quibus cauſis ſit ad metropolitanum appellandum vt primo.ij. et.ix. reſponſo. Secundo §. [Cum autem] de officio eius ſuper appellatione huius ad quẽ eſt appellatum:⁊ hec in duas/primo tractat de officio iudicis ſuper appellatione huius in cognoſcendo. Secundo §. vult cum eſt cognitu3/prima in duas/primo loquitur de cognitione ſuper appellatione ipſa. Secundo §. pe.ſuper cognitiõe ſentẽtiarum interdicti ſuſpenſionis ſeu excommunicationis laturum in apellantem/prima in tres: primo tractat de officio iudicis ad quem eſt appellatum/quando eſt citandum / et quando cõmittendum per eundem. Secundo §. [Si vero vocatis]⁊ §.ſeq.⁊ ſeq.quãdo eſt inhibendum. Tertio §. [in alium]⁊ §. ſeq.tractat An in alias perſonas ꝙ ſit appellãs ⁊ appellatus/⁊ in alias cauſas ꝙ ſit cauſa ſuper qua eſt appellatum metropolitanus habeat poteſtatẽ [generaliter] Ex hoc verbo colligitur ꝙ officialis habet iuriſditionẽ ordinariam Auten.de iudicib.in prin.⁊ §.illo cuſtodiẽdo col. 1 vj.nam iſti ſunt vicarij/⁊ vicarius * habet poteſtatem ordinariam.C.de offi. iudic.qui vic.alter.ger.l.j.⁊.ij.⁊ hoc colligitur ex ordine titulorum.ſ.de off.vic.ꝗ titulus ꝓcedit titulũ de offi.deleg.⁊ preſertim.ſ.hoc libro de offi. vica.licet.

¶Nec obſtat.ff. qui ⁊ a quo appellan.ſit.l. prima/⁊.ff. eo.l. imperatores.j. Reſo. quibus habetur a delegato ad delegantem fore appellandum:quia officialis non eſt delegatus ſed ordinarius:⁊ hoc colligitur ex ver.quod eſt.j.audi 2 torium/quia delegati * non habent proprie auditorium vt habet officialis vt hic:ſed in ſeceſſibus iudicant arg.C.de appella. precipimus [ipſorum] ſuffraganeorum [eorundẽ] ſuffraganeorum[ſupplendo]non tamen in omnibus.ſ.hoc libro de offi.vica.licet[⁊ idem]hic tollit omnem contrarietatem:⁊ ideo appellando ab officiali ſuffraganei ad metropolitanum eſt appellare gradatim/nec obſtat.ſ.eo.dilecti. ij.quia ibi fit appellatio non ab officiali epiſcopi ſed a delegato in certa cauſa/⁊ ſecundum hoc poſſet fraudari metropolitanus/vt cauſa nũꝙ deferretur ad eum a ſuffraganeo vel eius officiali committendo ſpecialiter:ſed tunc erit ſuccurrendum per excommunicationem generalem/ que feretur in oẽs turbatores iuriſditionis metropolitane : de qua dic vt infra hoc libro de ſenten.excommunica. Romana §. caueant.

¶Sed qualiter feratur hec ſententia cũ ſuffraganeus vel 3 eius officialis vtantur iure ſuo quo * caſu iniuria ſiue culpa dici non poteſt.ff. de dam. infecto.l. proculus.ff. de aqua.pluuia.arc.l.prima §. deniq;.ff. de iniur.iniuriarum §. primo dic ſpecialem ſententiam non debere ferri/ niſi fraude probata.ſ.hoc libro de renuncia.ſi te ſed generalis nõ prohibetur/⁊ per generalem non prohibetur niſi illicitum .j.de verb.ſignifi.ſuper quibuſdam[cenſendum]quo ad appellationem/non quo ad omnia quia forſan a ſententia officialis poſſet ſupplicari a ſuffraganeo non econtra.

a ¶Item ſuffraganeus habet latiorem poteſtatem.ſ. hoc libro de offi.vic.licet.

¶Itẽ officialis poteſt inhibere officiali ne iudicet:nõ ecõtra.ff.de iudic.iudicium ſoluitur/⁊ firmior * eſt iuriſditio in 4 ſuffraganeo ꝙ in vicario/ſicut in fonte/ꝙ in riuulo[ad ſeipſos]quia differentia debet eſſe in gradibus / inter iudicem a quo appellatur/⁊ illum ad quem appellatur: vt inter ſuperiorem ⁊ inferiorem.ij.q.vj.anteriorum §.j.⁊.c. placuit/

s.eo.dilecti.ij. Si aūt appellaret omisso medio: hoc est de consuetudine.s.de prebend. referente. j. de no.oper.nunciа.significantibus [de iure] quasi dicat/ de iure communi est ita tenendum/ ꝛ consuetudo de qua appellabatur ab officiali episcopi ad episcopum est reprobata hoc libro. s. de consuetu.non putamus/ ꝛ ideo notabiliter nihil de consuetudine tetigit/ sed in sequenti §. bene tangit [inferioribus]. Cum idem sit auditorium [b] episcopi ꝛ officialis/ vt s. primo respon.* Officialis [c] episcopi erit superior omni prelato episcopo subdito [prelatis] quorum sententias etiā epi suffraganei obseruare debent.s.de offi.ordina.cū ab ecclesiarum [officialibus] inferiorum prelatorum/ ꝛ isti habent idem auditorium cum his quorū vices gerunt arg. s.proximo respon. [debēt] de iure secus de consuetudine vt infra sequitur [Curiam] scilicet Remen. [omissis] quia gradatim est appellandum [nisi] sed quomodo hic fertur sententia hec sub cōditiōe. Sol. Remen. archiepiscopus ex parte vna/ ꝛ eius suffraganei ex altera/ petierūt decidi inquātū iurisditio archiepiscopalis se extēderet quo ad subditos suffraganeorum suorum secundū canonicas sanctiones/ ꝛ ob hoc hic diffinit Papa cū cōminatione nisi. Et ideo iura inter pdictos cōdita/ ad alios Metropolitanos ꝛ suffraganeos extēdūtur. s. hoc lib. de offi.ordin. Romana in fine. j. hoc lib. de cēsi. Roma. i fine. j. hoc li. de penis/ Roma. i fine [de cōsuetudie] q̄ * iurisditionē dat [d]/ s. hoc lib. de offi.ordi. Romana §. qꝛ in causis [curiā] scʒ Remē. [ꝛ appellatū] ante diffinitiuam vt sequitur [pro tempore] q.d. hoc nō est ius personale quod extinguatur cū persona/ sed perpetuū s. de transactio. de cetero/ ꝛ.c. veniēs [partes]. Et est ratio/ quia * Metropolitanus iurisditionē non habet/ causa probabili seu legitima non expressa/ vt. j. sequitur/ ꝛ. s. eo. cordi/ ꝛ ideo citando/ vel cōmittendo hoc casu nihil agit/ et sibi non parebitur. ff. de iurisditio. omni. iudi. l. vlti. Si vero de hoc dubitetur cognitio est Metropolitani an causa expressa sit legitima necne: sicut i causa suspitiōis ppositam est cognitio arbitrorum. s. eo. legitia. s. de constitu. ca. vlt. in fine in dubio autē appellatꝰ cōparere tenet. ff. de iudic. si q̄s ex aliena [nō expssa] in citatorio/ seu alias vnde hoc colligi possit/ [vocatis] tangit hic tres * gradus in psecutione appellationis/ primus est quando pponitur nō esse appellatum/ vel alias non pertinere iurisditionem ad metropolitanum ad quem est appellatum: ꝛ tunc iudex appellationis non debet inhibere primis iudicibus/ vt non procedant: sed habet [e] primo cognoscere an sua sit iurisditio vt hic. s. de rescrip. sup literis. ff. de iudic. si q̄s ex aliena.

¶ Secundus gradus est/ quando is qui appellatus est/ confitetur appellatum esse infra tempora: sed dicit causam non esse sufficientem seu legitimam / ꝛ tunc si est appellatum a diffinitiua / ꝛ appellatio sit recepta / potest inhibere primis iudicibus ne procedant. ff. nil noua. appella. penden. l. prima in princi.

¶ Sed quare hic causa exprimitur/ cōtra. l. seio [f] §. fin. ff. de appel. ¶ Solu. illud est verū vbi appellato inhiberetur/ vt est in multis casibus not. j. eo. § si vero post. Sed si ante diffinitiuā fuerit appellatū nō habet inhibere primis iudicibus/ nisi primo [g] decidat ex causa legitima fuisse appellatū. j. eo. § si obijciatur. ¶ Tertius gradus est/ q̄n nō diffitetur appellatum: nec dicit causam minus sufficientem/ sed dicit ꝙ nō est vere/ ꝛ tūc iudex potest inhibere primis iudicibus. s. de rescript. dilectus. ij. [partibus] q̄ semper sunt vocāde. s. de iudic. exhibita. s. de malo. ꝛ obed. inter quatuor. s. de causa posses. ꝛ ppie. c. j. [nullatenus] vt quis pars appellata asserit nullo modo fuisse appellatum/ aut cōfitetur esse appellatū/ sed non * infra decē dies: vnde perinde est ac si appellatū nō esset [h] s. de re iudi. quo ad cōsultationem/ ꝛ tunc interlocutoria seu diffinitiua trāsit in rem iudicatā. s. de re iudic. cū inter vos. §. penul. ꝛ vlti. s. de elect. cū dilecti in fine. s. de testib. significauerūt aliter tamen/ ꝛ aliter quia diffinitiua in rem iudicatā [i] transit regulariter quo ad partem/ ꝛ quo ad iudicem. Sed interlocutoria si trāseat quo ad partem nō quo ad iudicem/ quin per eū valeat reuocari [k] s. eo. cū cessante/ ꝛ. ff. de arbitr. qualē [aliud] vt quia dicit pars appellata ꝙ si aduersa pars appellauit/ post appellationē tamen expresse renūciauit eidē vel tacite/ recipiendo terminum ad pducendos testes/ vel aliud cōsimile faciendo / vt terminū ad soluēdū iudicatum. s. de offi. delega. gratum. s. de re iudic. ad solutionē [taliter] .i. per appellationē/ que mero iure teneat/ et causam ad superiorē deferat: licet forsan causa sit falsa sed ignoratur [ne in illa] scilicet causa/ quādo ante sententiam est appellatū nō de illa hic loquit [executionem] vt quādo

constat de appellatione facta a diffinitiua/ licet dicatur p notorio crimine esse lata. j. eo. § si post [presumant] Et hec cognitio * an si iudex precedere debet omne exercitiū iurisditionis/ poterit tamen cognitionem huius dubitationis committere. s. de offi. delega. sup questionū §. j. Nec obstat s. eo. §. cū aūt/ qꝛ ibi simpliciter nō cōmittit/ ʒ hic dubitationē prout fit a partibus cōmittit decidendā. Et nota ꝙ q̄n appellatur ante diffinitiuam: iudex a quo appellatur/ procedere potest nisi per iudicem appellationis prohibeatur: verumtamē si constiterit legitime appellatum/ totum cassabitur quicquid fuerit post appellationem attentatum. s. de ref. significāte. c. Radulphus. ꝛ. c. significauit in fine. s. de exceptio. dilecte in fine.

¶ Si vero appellatio reperiatur minus canonica/ processus omnino tenebit/ ꝛ appellans in expensis condemnabitur/ ꝛ ad illum a quo appellauit remittetur: hoc saluo ꝙ si post prohibitionem in casu concesso factam/ iudex inferior processisset illud reuocari deberet vt attentatum contra. l. C. de legib. non dubium distinc. vides. j. ꝛ. j. eo. nō solū §. j. ꝛ quod tunc iudex inferior licite facere non potuit nunc potest vt pote non vt inhibitus: nec hic prosequor de appellatione extraiudiciali cum non sit materia huius. c. de qua actum est. s. hoc lib. vt lite penden. c. j. ꝛ hoc lib. de election. cupientes in fine [minus legitima] hoc est in iure non expressa/ non enim * omnes cause in iure exprimi possunt. C. de legib. non possunt. Quia plura sunt negotia ꝙ rerū vocabula. ff. de prescript. verb. l. iiij. Et ideo de hoc arbitrabit bonus vir/ hoc est iudex. s. de offi. delega. de causis. ff. de verb. obliga. continuus §. cum ita. ff. iudica. solui vir bonus Et si male arbitretur erit locus appellatiōi. ff. qui satisda. cogan. ab arbitro ꝛ. l. sequen. Si autem causam in iure approbatam diceret minus legitimam / audiendus non esset. ff. de proba. ab ea parte [prohibere] neqꝫ quo ad partem/ neqꝫ quo ad iudices [in causa] coram primis iudicibus [recepta] Nam ea recepta hec possunt. s. de offi. delega. pastoralis. s. eo. vt debitus [probabili] quam approbant eo ipso ꝙ appellationem recipiunt ad probandum veritatem eiusdē diem assignant partibus citatis/ [an sit vera] nec sufficit ꝙ causa sit probabilis: nisi veritas cause probetur/ etiam si offerens probaturum non fuerit admissus/ quod sic intelligo. Nam proponens legitimam causam ꝛ non offerens se probaturum eam vt appareat de grauamine / duo oportet docere/ ꝛ quod grauamen fuerit propositum/ ꝛ quod sit verum: ꝛ sic loquitur hic.

Sed si proposuerit quis grauamen legitimum/ ꝛ obtulerit se legitime probaturum: eo ipso ꝙ hec duo probat/ est appellatio legitima quo ad translationem iurisditionis: quia eo ipso ꝙ hec duo docet est grauatus. s. eo. interposita. j. Reso. veritas temen cause est probanda coram iudice appellationis. Et est ratio/ quia per predicta duo proposita ꝛ probata est translatio iurisditionis/ quia eo ipso constat de grauamine: iudex tamen ad quem est appellatum est subrogatus loco eius a quo est appellatum. Et ideo vbi ille grauauerit scilicet in non recipiendo oblationem probationis legitimi grauaminis / iudex ad quem est appellatum in hoc puncto habet resumere negotium/ et sic cognoscere de veritate grauaminis [sententiam] scilicet diffinitiuam [l] [prohibetis] sic ergo in prohibitis habet locum quod hic sequitur / multo fortius in non prohibitis supra de iureiur. veniens infra eod. non solum in principio [notorio] per euidentiam facti [m] [confessus] ꝛ sic est * notorium iuris. j. de cohabi. cler. ꝛ mulie. vestra [n] et capitulo vltimo. j. de verb. signi. cū olim. Si ergo confessus condemnatus in notorio crimine auditur appellās vt hic/ idē videtur in causa ciuili. ff. de confes. si fideicōmissum. Sed contra. s. eo. cum sit Romana §. vlti. ꝛ capitulo peruenit. j. ꝛ capitulo consuluit. Quidam dicunt/ ꝙ semper potest appellare / nisi tria concurrant/ scilicet ꝙ confessus fuerit/ testibus conuictus/ et argumentis superatus. ij. q. vj. §. sunt quorum vero nullus homicidarum.

¶ Alij dicunt si est notorium facti/ appellare non potest secus si est notorium iuris/ sed hoc reprobatur. s. eo. cum speciali §. porro.

¶ Vel dic ꝙ confessus * in iure non auditur appellans: quia standum [o] est sue confessioni quam sponte fecit / non tormentis/ nec tormentorum terrore extorte/ nisi forte allegert se errasse in facto. ff. ad Turpilia. l. prima. §. vltimo. ff. ad legem Aqui. inde Neratius §. finali ꝛ seq. vel nisi velit determinare confessionem suam / infra de accusa. dilecti primo vel dic quod semper potest appellare vt hic/ ille tamen a quo est appellatum non tenetur appellationi

deferre/ vt in contrarijs/ nisi forsan in appellatione emissa causam exprimat/puta q: asserit se cõfessum terrore tormẽ toꝝ/seu se errasse/seu cõfessionẽ suã velle declarare/seu aliud rationabile proposuit.ff.de cõfess.l.penul.ꝛ vlti.

¶ Sed quomodo quis tenetur causam appellationis exprimere cõtra iura.s.eo.cordi.§.post hec in fine.ff.eo.ti.l.j.

¶ Sol.nõ astringitur hic appellãs causaꝫ exprimere quin teneat appellatio vt in cõtrarijs/tenetur tamen exprimere quo ad leuiorẽ receptionẽ appellationis/ꝛ inhibitionẽ faciendã. [Cõsimilibus] puta si appelletur ne testamẽtũ aperiatur/vel ne scriptus heres in possessioneꝫ inducatur ff.de appel.recipien.l.penul.ꝛ vlti.s.eo.cõstitutis.ij.§.vlt. 14 [dicatur]licet nõ cõstet.Nec * eñ sufficit dicere/ nisi ꝛ probetur.s.de re iudic.cũ super.§.j.Si eñ de hoc constaret: ꝛ aliud rationabile nõ allegaretur nõ deberet iudex ad quẽ est appellatũ appellationeꝫ recipere/ sicut nec illũ recepit ille a quo appellatũ fuit[ceperit]ꝑpter causam rationabilem allegatam/quam appellans pretendit vt est dictuꝫ.s. hoc.§.[inhibere] quod potest facere/ex quo appellationem recepit.s.de re iudica.cũ super.§.mandamus/ꝛ nõ ante.ff.nil noua.appel.penden.l.j.s.de offi.delega.pastoralis.§.preterea [in alium] quãtũcũqꝫ vis alium qui ab eis qui corã archiepiscopo litigauit[Circa rem]nã super hoc/ est ad ordinariũ recurrendũ.s.eo.cũ teneamur/ꝛ licet certis de causis aliqui sint ad eundem iudicem remittendi.ff. de liber.cau sa liberis/ꝛ.l.si pariter.

¶Similiter in actione familie erciscũ.ꝛ vbi est commixtio actuũ vel rerũ.ff.quib.ex caus.ad eũdeꝫ iudic.ca.l.j.ꝛ.ij.ff. iudica.solui iam tñ.§.in hanc.ff.de ꝓcurato.om.ꝛ super his audiri possunt/etiã extranei:si se iudicio offerãt.ff.de re iudic.a diuo pio.§.similiter.s.de testib.veniens.ij.eos tamen vocare ad iudiciũ nõ possunt/nisi iurisditionẽ ipsoꝝ impedirent.s.de offi.delega.cap.j.j.hoc lib.de penis.Romana [inhibitionẽ] q: inhibitio sua nõ astringit alios/ cũ non sit ordinarius illoꝝ/nisi in casibus. s.de offi.delega.pastoralis/ꝛ.s.de supplen.negl.prela. Romana [occasione].Cuꝫ casus iste non sit expressus in iure/ vt Primis iuribus notatur [subijciatur]. Quia licet sit iurisditio archiepiscopi in causa in qua est appellatum/in alia tamen remanet sub iurisditione episcopi sui/vt hic.Et si grauetur in alia causa appelletur ab eo/ꝛ est secus in delegato:a quo est appellatũ in vna causa/quia potest recusari in alia.s.eo.ad hec si in vna accepta. Secus in ordinario in quo appellans eximitur duntaxat quo ad articulum in quo est appellatum. s.eo. proposuit nobis ꝛ hic [in alijs] in quibus appellatum p non est [totaliter] occasione appellationis super certis articulis facte [ad eos] scilicet archiepiscopum ꝛ eius officiales [temporalem] siue enim res temporales sint siue spirituales/omnes sub potestate ꝛ dispositiõe episcoporum cõsistunt.x.quest.prima.nouerint.xvj.quest.vij. omnes.lxxxix.distinc. iudicatum.

¶ Et ideo si in temporalibus appelletur ad Metropolitanum/est tanqꝫ ad superiorem proximum appellãdum. Fallit tamen in casibus/vt subijcit [de consuetudine] prescripta/alias non valeret: cum ius cõmune sit in contrarium. s.de consuetu.capi.vlti.[Priuilegio]. Cum enim ecclesia quandoqꝫ laicis concesserit decimas in feudum possidendas.j.de his que fiunt a prela.sine consen.capituli.capi.cũ apostolica/ quarum tamen possessio non cadit in laicos. s. de prescriptio.causamqꝫ magis hoc ius potuit ecclesia cõcedere priuilegialiter laicis [iure] sicut in causis feudorum.s.de foro cõpeten.ex trãsmissa/ꝛ cap.verum.[Reuocent] vel absoluãt/nisi periculum sit in mora.s.eo.qua frõte.§.j.j.de senten.excõica.sacro.§.j.s.de offi.ordi.ad reprimendã/not.j.hoc lib.de senten.excõica.solet [ante sententiã]scilicet diffinitiuaꝫ/secus a diffinitiua/ q: tunc non est necessaria remissio cũ iam non agatur de cognoscendo/sed 15 de cognito exequendo.Et quis possit exequi eam*/dic si secunda est confirmatoria prime/vt quia appellatio est iniuste pronunciata/vterqꝫ poterit exequi eam.Sic intelligo glo.s.de offi.delega.pastoralis.§.primo/nec contradicit auten.de sanct.episcopis.§.si quis autem litigantium/ que expresse hoc dicit de iudice appellationis/ nec ꝑpter hoc negat de iudice a quo fuit appellatum: cuius sententia est confirmata . Quia secũda sententia nõ innouat primam faciendo eam deteriorem.ff.de nouatio.aliam.

¶ Si vero secunda sententia esset infirmatoria prime: secũdus exequeretur/nõ primus:de quo est declaratuꝫ per secundam sententiam ipsum primum nõ habere iurisditionem/ verũ si secundus iudex pronunciasset scḋm decreta.

s.eo.sua vt tempora appellatiõis ꝓsequẽde essent decursa vt no.C.eo.l.eos/dicerem primum exequi debere nõ secundum:quia in his casibus interloquitur pro primo/ primam sententiam firmando nihil diffiniendo/vt.d.c.sua[cognito] scilicet legitime/vt partibus presentibus/ seu altera absente per contumaciam.s.eo.interposita.§.vlt.ff.de re iud.de vno quoqꝫ.j.Reso.[rationabilem]vt quia causa non fuit expressa seu alias non fuit rationabilis/vel nõ fuit seruata forma constitutionis.s.eo.Cordi. Jo.Mo.Cardi.

a Supplicari.Hic aliquã tulũ de modo supplicãdi ꝛ alijs requisitis ad supplicationem iustitiam cõcernẽtibus descripsissem:sed quia late p d.Rebuffum in repe.l. quod iussit/ in.ij.no.ff.de re iudi.vidi tractatũ ideo ad eum adeunto. Probus.

b ¶ Idem sit.Uide Pet. de Ancha. con.cccxl.viso themate. Probus.

c ¶ Officialis epi.Idem dic de officiali officialis epi ꝑ regulã quaꝫ tradit Petr.de Ancha.con.cccxl.viso themate ꝙ quicũqꝫ 1 * est officialis alicuius/dicit̃ officialis illius cuius est officialis ille cui suũ prebet officiũ arg.l.debet.§.si seru⁹.ff.naute cãpo.stab.ff.de pecul.lega.l.dñs.§.j.l.quesitum.§ si quãdo instrumentũ.ff.de fundo inst.vt in simili dicit̃ heres heredis mei cẽset̃ heres meus.l.fi.C.de hered.instit. Et etiã 2 * substitutus ab eo qui habuit mãdatũ a dño cẽsetur a eo dẽ dño cõstitutus/ideo post litẽ cõtestatã potest aliũ substituere Rota in nouis decis.cxlvj.substitutus:poteris ponere alia similia que in se habent connexitatẽ vt premissa/ secus si non habeant vt dicitur socius socij mei/non est meus socius.l.nam socius.ff.pro socio alia ponit exempla gl. in.c.legitur.lxxxj.dist. Probus.

d 3 ¶ Dat.Etiã nõ vsu * ꝛ ꝑ pscriptionẽ ipsa pdit̃ no.Alex.cõ. primo/nu.xx.vol.v.allegat.l.vicos de diuers. offic.lib.xij. C.no.in.c.cum contingat.s.de foro compet. Probus.

e ¶ Sed habet.Uide que in proposito dixi in.c.primo.§ con trahẽtes in ver.aliqualis.s.de foro cõpet.vltra que Alex. con.lxix.vol.vij.vbi vnum subdit post Bal.ꝛ Angel.in.l.iu 4 dicium soluitur.ff.de iudic. Quod * ad hoc vt vnus iudex possit alteri inhibere/non sufficit ꝙ inhibens sit maior/ sed requiritur/vel ꝙ ille cui inhibetur habuerit iurisditionem ab inhibente vel ꝙ iudex inhibens sit maior in eadem specie iurisditionis nam secundum eos videmus ꝙ preses prouincie(qui est maior defensore ciuitatis)non potest inhibere defensori ne suo fungatur officio.§.in rerum in auten. de defenso.ciuita. Probus.

f ¶ Scio.Idẽ Bar.in.l.per hanc.C.de tempo.appella.in.ij. oppo.l.iij.§.fina.ff.de appel.ꝛ eo.tit.l.si expressim.c.cũ causam hoc titulo. Probus.

g ¶ Nisi primo.Idem Fely.in.c.dilect⁹.ij.ver. nõ inhibet col. penul.s.de prescrip.post Bal.in sua pract.q.v.rub. questiones/circa appellationes/quibus assentit Philippus Frãc. hic post glo. Probus.

h ¶ Non esset.Uide in simili quod no. Jo. de Jmola. in con. 5 cx.nu.primo. Quod * parta sunt aliquid nõ fieri vel minus legitime.l.quotiens.ff. qui satisda.cog.ꝛ.l.prima.§. quibus ff.ꝙ cuiusqꝫ vniuersi. Probus.

i 6 ¶ In rem iudicatam.Contra * quã nõ valet sententia s̃m cõmunẽ scribentiũ sententiã/testatur Dec.consi.ccxcv.nu. iiij.in causa istorum/allegat Alex.in.l.nam ꝛ postea.§. si dã netur.ff.de iuretur.quod late firmat Antho. de Butr. con. xxvij.col.ij.visis presentibus ꝛ quesitis.Nõ valet etiã rescriptũ vt ibi per eum.l.fi.C.senten.rescindi nõ posse.l. causas vel lites.C.de transactio.

¶ Jtem etiam postqꝫ sentẽtia transiuit in rem iudicatã nõ est licitũ dicere de iniustitia.c.quo ad cõsultationẽ.s.isto titu.nisi quando cõstaret de iniquitate sentẽtie per confessionẽ partis:per no.per Jnno.in.c.fraternitatis.s.de frig. ꝛ in.c.q: plerıqꝫ.s.de immunita.eccle.ꝛ in.c.cuꝫ dilecta.s. de rescrip.ꝛ per doc.in auten. sed iam necesse.C. de donante nup.no.Alex. con.lxxxiij. nu.iij.interrogatus/vol.v. Pro quo vide Domi.in con.lxiij.col.v.dubia / dum dicit ꝙ transitus in rem iudicatam/validam sententiam(etiam iniustã/ꝛ contra ius litigatoris solum ex taciturnitate et pastientia illius contra quem profertur) facit:quia ius per suam interpretationem presumit/ex quo acquieuit sententie ꝙ ipse velit illi obedire:et hec est ratio tex.d.c.quo ad consultationem.

¶ Et per hoc dicit Barto.in.l.ab eo in fine. C. quomodo/
7 ⁊ quãdo/iudex ꝙ * ex iniusta sententia non inducitur ve-
ra ⁊ naturalis obligatio/cum non detur naturalis consen-
sus:sed fictus/⁊ a iure interpretatus:quod placet Anto.
de Butrio.in.d.capi.quo ad consultationem/col.ij.

8 ¶ Ex quibus infertur/ꝙ vbicunq̃ * a potestate partis(cõ
tra quem fertur sententia) dependet tollere iniusticiã sen
tentie taciturnitas.x.dieruz facit illã transire in rem iudi-
catam:etiaz si sumus in causa matrimoniali/vnde si fertur
sententia inter duos qui contraxerunt matrimonium / ta-
lis sententia transibit in rem iudicatam quo ad forum con
tentiosum/⁊ compellentur stare illi sententie.

¶ Ratio quia partes(vbi non est contractus)possunt de
nouo contrahere/quia solo consensu contrahitur/capi.cuz
locum.ſ̃.de despon.cum similibus:⁊ acquiescendo senten-
tie ex iuris interpretatione p̄sumitur ꝙ velint obedire sen
tentie/⁊ illi consentire no.glo.fina.in fine/in ca.lator.quaz
sequitur ibi Panor.⁊ Feli.ſ̃.de re iudic. Ubi autem a po-
testate partis non dependet tollere vitiũ sentẽtie/acquie
scere non facit nec illam transire in rem iudicatam pro quo
faciunt que tradit Iason in consi.xxj.nume.ij.venerabilis
vide que late deduximus/in capi.tibi. versic.ꝙ consensus.
ſ̃. de rescript. Sed potest petere retractationem(etiam
post decem dies)vnde si inter legitime coniunctos matri-
monialiter:fertur sententia ꝙ non sit matrimonium/nunq̃
transit in rem iudicatã.Quia partes per suum consensum
non possunt dissoluere matrimoniuz:iuxta illud/quos de-
us coniunxit/homo non separet/capi.ij.ſ̃.de transla. pre-
la.Et sic econuerso/ si inter male coniunctos propter im-
pedimentum consanguinitatis/vel aliud/fertur sententia
ꝙ matrimonium sit validum lapsus decem dierum non va
lidat sententiam/quia partium taciturnitas/prout nec ex-
pressus consensus potest tollere illud impedimentum.

9 ¶ Et hec * est vera ratio quare sententia matrimonialis
non transit in rem iudicatam.d.capi.lator/⁊ non ex eo ꝙ sit
fauorabilis/vt pleriq̃ existimant:ita sentit glo.fina.in.d.c.
lator.facit in simili quod no.Paul.de eleaza.in cle.pastora
lis/in ꝟbo qđ in eũ in fine de re iudi.vbi dicit ꝙ iniqua sen
tẽtia lata ad penã corporalẽ non transit in rem iudicatam
nec omissio appellatiõis potuit turpitudinẽ sẽtẽtie tollere
⁊ eaz iustã facere: licet hoc possit in his q̃ sunt liberi arbi-
trij/⁊ a nostra potestate dependent: vt supra diximus.

10 ¶ Ratio q2 quis * nõ est dñs mẽbroꝝ suoꝝ.l.liber homo.
ff.ad leg.aquil. vbi dicit Bald. ꝙ imo deus ⁊ res publica:
hinc est ꝙ in.l.j.§.⁊ gñaliter.ff.de vẽtre in posses.mit.iuris-
cõsultus Ulpia.dicit/ꝙ non solũ patri filius nascitur/imo
etiã reipublice. Ideo si hoc fiat ratione periculi corporis:
multo fortius ratione periculi aĩe/que corpori ⁊ oĩbus re-
bus est anteponẽda ⁊ preferenda.c.cũ infirmitas.ſ̃.de pe
niten.⁊ remissio.

¶ Et per hec dicit Hostien.in.d.capi.lator.ꝙ vbicunq̃ ex
obseruatione sententie quis incurreret periculum anime/
hec sententia nunq̃ transit in rem iudicatam allegat.cap.
pia/de exceptio.hoc lib.per quẽ tex.Domi.in cõsi.58. col.
2.quidã vsurarius:dicit ꝙ exceptio dilatoria cõcernẽs fa-
uorẽ anime illius cõtra quẽ opponitur/est admittẽda/etiã
post lapsum termini ad illã ꝓbandũ statuti:(dixi latius in
ca.j.in ꝟsi.dilatoria.ſ̃.de exceptio.)Et cũ Hostiẽ.trãsit ibi
Panor.Ratio ad istud resultat/ q2 nulla lex/nulla prescri-
ptio/nulla ve cõsuetudo in talibus est obseruãda de cõsue
tu.c.fi.de prescrip.c.fina.ꝑ hoc vide glo.no.35.q.9.ĩ sum-
ma/⁊ que diximus in.c.fina.ſ̃.de cõstitu. in fine sexti q̃siti.

¶ Ex quibus cõcluditur ꝙ ad retractationem huiusmodi
sentẽtiaꝝ ꝓcedi potest ꝑ episcopũ/qui ex officio ratiõe so-
licitudinis sibi in aĩas cõmisse(etiã inuitis ⁊ cõtradicenti
bus partibus ꝓpter periculũ animarũ)huiusmodi sentẽ-
tias retractare ⁊ nouas ꝓbationes recipere debet no. Io
an.And.in.c.ad petitionẽ col.iij.ſ̃.de accusat.ꝓ quo alle-
gat.c.fina.ſ̃.de ꝓba.c.series.ſ̃.de testib. ¶ Et istud dicit
ꝓcedere multo fortius/ qñ agitur de bñficijs/maxime cu-
ratis/⁊ p̄cipue episcopatibus/vbi maior adest causa ⁊ ma-
ius periculũ:cũ de multaꝝ animaꝝ periculis agatur/quia
in his quãtũcũq̃ sit cõclusum/(partibus etiã inuitis ⁊ cõ-
tradicentibus expresse)iudex ex officio suo potest nouas
ꝓbationes recipere/⁊ negociũ/⁊ sententiã examinare: ꝓ-
pter animaꝝ periculũ:⁊ ne quis per surreptionẽ ascendat.
¶ Et vt cõueniat premissis/dic nõ solũ habere locũ postq̃
est cõclusum:verũ etiã post sententiã que trãsiuit in rẽ iu-
dicatã:no.Inno.⁊ post eũ.Ioan.And.in cap.cũ Berthol-
dus.ſ̃.de re iudic. ⁊ hoc in casu non habet locũ decretum

de pacificis possessoribus (pro Gallis edictum) quod pa-
tet ex tenore illius in quo videbis intrusos/ violentos/ et
alias indignos excipi/de quoruz numero tales extant/qui
tuta conscientia beneficia obtinere non possunt.

¶ Itellige premissa dummodo in tali retractatione citetur
pars/cui ex reuocatione fieret preiudicium/ prout in simili
dicitur de reuocatione interlocutorie/ vt interueniat cau-
se cognitio ⁊ partis citatio/de quo late per do.Petrũ.Re-
buffum in repeti.l.quod iussit in primo nota.ff.de re iudic.⁊
paulo ante finem. Probus.

k ¶ Reuocare.Alias differentias vide per do.Rebuffum in
repet.l.quod iussit in.ij.nota.ff.de re iudi.vbi videre pote-
ris melius ⁊ abundantius q̃ alibi credito. Probus.

l 11 ¶ Diffinitiuam.Dic ꝙ appellatione * sententie in materia
(dico iudiciali)venit diffinitiua/ita intelligas tex.in.le.qđ
iussit.ff.de re iud.⁊ alios adductos pro communi opinione
in.c.venientes.ſ̃.de iureiur.de quo per Panor.⁊ alios in
c.super eo.ij.ſ̃.hoc titu. Quod firmare habes/ quia omne
analogum pro suo famosiori significato stare dicimus.l.
prima,ff.si ager vectigal.§.sed ius insti.de iure natura.l.q̃ri
tur.ff.de statu homi.Sed in iudicialibus potius est signifi
catum sententia diffinitiua:ideo venire concedas testatur
Alex.con.l.nu.iiij.vol.ij.visis actis cause.Calca.con.lxxv.
col.vlti.in predicta causa Marsilius in.l.de minore.§.plu-
rium nu.cxiij.cum seq.ff.de minorib. Secus dicito in mate
ria extraiudiciali: quia tunc necessario nec diffinitiua nec
interlocutoria venit:sed secundum materiam subiectã de-
bet intelligi:ita lepidissime concludit do.Rebuffus in solẽ
ni repe.d.l.quod iussit in vlt.nota.nu.ij.iij.⁊.iiij.

¶ Adde pro primo dicto Alex.in consilio.l.col. prima visis
actis/vol.ij.vbi hoc iuribus ⁊ autoritatibus comprobat:di
cens id procedere maxime in statuto contra ius commune
Bal in.l.prima in prin.ff.de off.prefect.pretor. vbi dicit ꝙ si
statutum disponat ꝙ a sententia potestas non possit appel
lari/an poterit saluo statuto appellari a decreto vel inter-
locutoria/quia tale statutũ est contra ius commune:⁊ ideo
nomen sententie accipitur stricte pro diffinitiua tm̃/ quod
comprobat multifarie. Probus.

m 12 ¶ Euidentiam facti. Que * plus operatur q̃ vocis effi-
cacia.Bald.in.l.j.col.ij.C.de edil.actio. notant Neapoly.
decisio.cvij.vbi in proposito subdunt/ꝙ nulla est maior pro
batio q̃ rei euidentia Inno.in.c. proposuisti de proba.fa-
cit.l.emptorem in prin.ff.de actio.empti.hinc Neapoly.di-
cunt decis.cxcj.in fine/abbas Russillus qđ tripliciter quis
confitetur ore/rei euidentia/⁊ contumacia:hec enim proba
tio per euidentiam rei dicitur priuilegiata: quia non sub-
ijcitur decisioni tex.in cap.fraternitatis.ſ̃.de testib. et cle.
testibus eo. prout notant idem Neapoli. decisio.ccxvj. nu.
iij.quotidie. Probus.

n ¶ Uestra. Per quem tex. Franci. Arety.con.xlij. nume.v.
13 viso consilio. dicit ꝙ * actus qui fiunt ab officiali in vim
contentiose iurisditionis sunt notorij propter copiam ho-
minum qui presumuntur esse in iudicio. Probus.

o ¶ Stãdũ est.Uerũ qñ cõfessio fuit facta principaliter in iu
dicio/vt q2 sup ꝯfesso agebaẽ crimine secus si * incidenter:
14 q2 tũc nõ est stãdũ nec ex ea potest fieri cõdẽnatio:sz opor
tet ꝙ specialiter inquiraẽ ⁊ detur copia defensionis Bar.
in.l.ij.§.si publico.ff. de adulterijs/ ⁊ in.l.si confessus.ff.de
custod.reo.Bal. in.l.mercalem.C.de conditio.ob turp.cau-
sam vbi dicit ꝙ dicta confessio valet ad iudicem instruen-
dum vt possit formare inquisitionem et non vt ex hac sola
condemnetur:quia hec confessio fuit sine instantia/ideo nõ
potest puniri quia ad hoc iudicium non erat ordinatum: fa
cit ad hoc quod dicit Panor. in.c. causamq̃ el.j. col.ij.ſ̃.
de testib.ꝙ iudex ex officio suo ratione confessionis facte
in processu inter priuatas personas:potest inchoare nouã
instantiam contra illum virtute confessionis:quod placet
Neapoli.decisio.clxxvj.quedam mulier vidua. Probus.

p ¶ Appellatũ non est.Attende in proposito ad leges Gal
lie que in hoc ius commune stringunt/vt non procedat ius
commune in casibus sequentibus.

15 ¶ Primum est quod vbi * quis appellat a Paribus Fran
cie vel eorum iudicibus.Quia siue sis in patria iuris scri
pti/siue consuetudinaria appellans est exemptus a iurisdi-
tione paris ⁊ omnium suorum iudicum/in omnibus causis/
siue agendo siue defendendo.

¶ Secundum si appellatur a iudicibus patrie consuetudi-
narie alijs q̃ regijs a iurisditione eorum exemptus est ap
pellans in omnibus causis/tam agendo q̃ defendendo pẽ
dente appellatione.

¶ Ista ꝛ alia sub exceptione cõtenta describuntur in stilo parla. in rub. qñ quis sit exẽptus a iurisdi. illiꝰ a quo appellauit / vbi Aufrerius ꝓ his adducit rationez cõtra ius cõe 16 Quia * ꝑ appellationẽ fit iniuria iudici. l. fina. C. qñ ꝓuoca. nõ est neces. c. vt debitus. s̃. hoc titul. ideo pars sciẽs se iudicẽ offendisse / potest verisiłr dubitare / vt inde eũ ledat. Ideo eum verisimiliter habet suspectũ ſm Inno. c. ad hec s̃. hoc titu. ¶ Si tamẽ talis appellãs in alia causa cõpareat corã tali iudice a quo ꝛ ꝓcedit nõ poterit vlterius eũ recusare ꝓpt̃ dictã appellationẽ / vt in. d. c. ad hec. Probꝰ.

¶ Innocentius Quartus. Cap. iiij.

VT super appellatione / ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi, districte præcipimus, q̃d ille a quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ suꝑ hoc editę) tribuat requisitus.

¶ Si vero non exhibuerit ex tũc si forte in causa ꝓcedat (nisi appellationi renũciatum fuerit) eius inualidus & irritus sit processus.

VT super, Hec decretalis ad. c. s̃. eo. cordi. ij. respon. penã adijcit cõtra iudicẽ nõ dãtem apłos: ꝛ scđ̃z hoc primo narrat ius antiquũ. ij. ꝟsi. [si vero] penã adijcit cõtra faciẽtes [edite] . s̃. eo. Cordi [exhibuerit] hic articulus declarał. j. eo. ab eo. ij. respõ. Ioã. Mo. Cardi.

¶ Clœmens Quartus. Cap. v.

CVm appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit a iudice deferendum, si iudex inferior appellationem minus legitimã nõ admittat, eã appellatore nihilominus prosequẽte, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat, eadem die condẽnationem faciens expensarum.

¶ Si vero iudex admittat eandem, licet tam appellatio quam ipsius iudicis delatio a superiore valeant refutari, quia tamen iudex ipse, quãtum in se fuit, a se iurisditionem abdicauit eandem appellationi deferens minus iuste, totius causæ decisio in superioris est potestatem transfusa, nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda.

¶ Saluis his quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

¶ Summariũ Do. Ioan. Mo. Cardi.

1 Appellatio non sit defensio iniquitatis: sed ad presidium innocentie est inuenta / prout ꝛ iuramentum.
2 Consequentia gestoꝛũ vt fructus ꝛ expense eadez die qua ꝛ pꝛincipale debent expediri.
Iudex appellationis illicitum refutare habet ꝛ legitimum appꝛobare.
3 Appellatio est introducta vt illicitum rescindat.
Reatus omnem honoꝛem excludit.
Iudex male deferendo peccat.
4 Appellans volens reuerti ad iudicẽ qui detulit / an possit.
5 Iudex male deferens / ꝛ iudex ad quem est appellatum nõ sunt supꝛa iura: sed sunt ligati iuribus.
6 Appellans re integra habet reuerti ad iudicem a quo appellauit / nec potest iudex ipsum respuere.
Sententiam pꝛetoꝛis iuri derogare non opoꝛtet.
7 Quando est speciale ius: in contrarium est ius commune.
Renunciatur appellationi tacite ꝛ expꝛesse.
8 Culpa / odium / ꝛ pena iudicis non debet redundare in dãnum partis.
Consensus pꝛiuatoꝛum non facit quem iudicem.
Iurisditio reuixit per partes.
9 In appellatione a diffinitiua est querela iniquitatis sententie.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Inducta ad vnum finem nõ debẽt opari aliũ contrarium.
2 Propter delationẽ iudicis transfunditur tota iurisditio in superioꝛem: nec operatur cõsensus partium cõtra illud.

CVm appellationibus, Hec decretalis loquił de appellatione ante diffinitiuam interiecta: ꝛ pꝛimo loquitur de appellatione / cui merito non est delatum. Secũdo ver. [Si vero] de appellatione cui indebite est delatum. Tertio versi. [saluis] pꝛemissa interpꝛetatur loqui / nõ in appellatione a diffinitiua interposita [deferẽdum. [a]] Et 1 est ratio * qꝛ appellatio nõ est inuenta vt sit defensio iniquitatis [b] sed est ad pꝛesidium innocentie instituta. s̃. eo. cum speciali. §. poꝛro / sicut [c] est iuramentũ. s̃. hoc lib. de iureiur. c. cõtingit / ꝛ qñ iudex peccat in deferẽdo no. s̃. eo. coꝛdi. ij. Reso. [canonicas]. s̃. eo. vt debitus ꝛ. c. Romana. §. vlt. [eadem die] que * enim sunt ad cõsequentiã gestoꝛũ / vt fructꝰ ꝛ expense: eadẽ die qua ꝛ pꝛincipale debent expediri. ff. de re iudic. Paulus. j. [eandẽ] appellationẽ friuolã [refutari] cũ iudex appellationis illicitũ refutare habeat / ꝛ legitimũ 3 appꝛobare. j. de pꝛeben. dilectus. j. ad hoc eñ * appellatio est introducta vt illicitũ rescindat. s̃. đ electio. cũ nobis olim. ff. eo. l. j. Reso. j. [abdicauit[d]] male deferẽdo appellationi friuole. Et ideo honoꝛẽ iudicãdi perdit: cũ reatus omnẽ honoꝛem excludat. C. vbi senatoꝛ. vel clari. l. j. [transfusa] Nec mirũ vt ad pꝛimũ iudicẽ fiat remissio / ex quo peccauit male deferẽdo arg. j. hoc lib. de heretic. vt cõmissi. §. vlti. ꝛ. c. ij. §. ad hoc. ff. solu. matri. si ab hostibus. §. j. ff. de pac. tres fratres.

4 ¶ Sz q̃ro * appellatiõi friuole añ diffinitiuã interposite est delatũ: re integra appellãs vult reuerti ad iudicẽ qui detulit an possit: ꝛ videtur ꝙ nõ arg. iuriũ pꝛedictoꝛũ / quibus cauetur iuuari non posse ex facto in quo commisit.

¶ Sed nõ[e] obstant hec: qꝛ deferens appellationi friuole sibi pꝛeiudicat vt cõqueri nõ possit si sibi remissio non fiat in facto in quo peccauit vt dictis iuribus; sed iudici ꝛ partibꝰ qui non peccauerunt non obsistit / hic liquet de iudice per hanc literam que transfusionem totius cause in superioꝛez asserit factam per delationem ꝛ per sequentem literam que ipsi superioꝛi remittendi necessitatem iudici male deferenti non imponit: ergo potest remittere si vult arg. s̃. de offi. oꝛdina. ad repꝛimendam.

5 ¶ Nec mirum quia * iudex male deferens / ꝛ iudex ad quẽ est appellatum: non sunt supꝛa iura: sed sunt ligati iuribus supꝛa de constitu. capitulo pꝛimo ꝛ capitulo finali. Et licet pꝛimus ius non habeat quo petat sibi remitti vt hic / ius tamen quo cauetur male appellantẽ ad iudicẽ a quo appellauit remittendum esse. s̃. eo. vt debitus durat. Et sic iudex superioꝛ habet facultatem remittendi licet non habeat necessitatem vt hic: hoc etiam liquet de partibus: nam partes hoc ius habẽt ꝙ appellationis articulus potest omitti

⁊ in principali negocio ꝓcedi. ſ. eo. Cordi. §. post hoc / habet etiā * pars appellās ꝙ re integra potest reuerti ad iudicē a quo appellauit ꝙ̄ pars appellata ꝓ qua fecit dict⁹ iudex ipsum respuere nō potest. ſ. eo. interposita. §. ille. Ergo ista iura partium iudex male deferens auferre non poterit: sententiā enim pretoris iuri derogare non oportet. ff. de ferijs. l. j. §. j. ⁊. ff. de euictio. si per imprudentiā in prin.

6

¶ Item probatur idem / quia cum iudex ad quem est appellatum: declarato per eum appellationē friuolam extitisse / ⁊ sic ex aggregato delicto iudicis / possit si velit remittere causam ad iudicem appellatum vt hic / multomagis partes possunt redire ad eum re integra. ff. de appella. ad imperatorem / quia tunc non sic est exaggregatum / nec declaratū delictum iudicis a quo est appellatum.

¶ Item iam esset in iudice beneficium iure datuz parti de recedendo ab appellatione. ij. quest. vj. si quis libellos auferre / quod esse non debet. xviij. distinct. de his. j. hoc libr. de regu. iur. indultum ⁊ posset iudex mandatum delegantis subterfugere / quod esse nō debet. ſ. de offi. delega. prudentiam. §. primo. ¶ Nec obstat. ff. de pact. l. fina. ⁊. ff. de iure doti. l. appellationem / ⁊. l. sequenti. ff. loca. ⁊ conducti. Item queritur. §. qui impleto / quia hic reintegra non videtur fieri preiudicium superiori / quia iurisditio non est cū effectu translata in eum argu. ſ. hoc lib. de electio. Quis ⁊ ſ. hoc libro de offic. delega. Quis.

7 ¶ Item in causa * episcopali est speciale / quia ab appellatione non potest recedi / postꝙ̄ fuit superiori presentata. ſ. hoc libro de electio. Quis / ⁊ capi. prouida. Ergo contrarium erit ius commune. ff. ad municipal. l. prima.

¶ Item renunciari potest appellationi tacite / vel expresse ſ. eo. titu. Romana. §. si vero vocatis not. Et sic ad primū iudicem redire poterunt partes. ¶ Nec obstat si dicatur hoc introductū in penā ⁊ odiū male deferentis nō posse renūciari p partes argu. ff. ad macedo. l. j. ⁊ fina. Sed respon

8 deo * culpa seu odiū ⁊ pena iudicis / nō debet redūdare in damnū partis. j. hoc lib. de reg. iur. nō debet. ¶ Itē non obstat si dicatur / tota iurisditio fuit p appellationē ⁊ delationē in superiorē trāsfusa: vt hic. Ergo primus desijt esse iudex / ⁊ sic cōsensus priuatoꝝ nō faciet eū iudicē. C. de iurisdi. om. iudi. priuatoꝝ. ¶ Respōdeo nō faciet hoc solus consensus: sed iuris autoritas vt. ſ. eo. cū cessante. Et hic habuit iudex primordia iurisditionis / ⁊ reuixit per partes arg. ff. de lega. ij. cū filius. §. heres. ¶ Sed cōtra. ſ. de offi. delega. significātibus. Sol. ibi p ꝓnūciationē erat abdicatio super toto / hic secus. j. eo. Psi. saluis: ergo ex iuribus appellatiōis solius cui nō delatū est ante diffinitiuā interiecte. Serua qđ dicitur. d. c. vt debitus. Sed in appellatione cui est delatū ante diffinitiuā. Serua ꝙ delatio que est qualitas appellationis que opatur cōtra deferentē / nō cōtra partē / siue iudicē / eo quod appellatū est vt ꝓbaui [statuta.]

9 Et est ratio: * in appellatione a diffinitiua est querela iniquitatis sentētie. ff. de minor. l. prefecti / vnde iudex primus potuit iuste ꝓnūciare scđm allegata / ⁊ scđs exceptione ꝓposita in iudicio appellationis ⁊ probata si iuste potuit ꝓnūciari. C. de tēpo. appel. p hanc. ſ. de testib. fraternitatis / ⁊ est exp̄ssuz. ſ. de fide instr. cū Ioānes in fine.

¶ Et ideo in deferēdo appellationi a diffinitiua / nō potuit primus iudex increpari. Sed in delatione appellationis ante diffinitiuā increpari potest / vt hic primo respon.

¶ Et est ratio / q2 in appellatione ante diffinitiuā / fit querela de iniquitate iudicātis que ex alijs iustificari non potest. ſ. eo. interposita. §. vlti. Ioan. Mona. Cardi.

a Deferendū. Uide Paul. de castro consil. 237. viso pūcto. 2. parte. Probus.

b ¶ Iniquitatis. Et ideo iura que prohibent appellationem: debēt stricte interpretari. Decius consilio. 385. col. 2. iuridicam. Probus.

c ¶ Sicut iuramētū. Ideo succedit regu-

1 la iuris. Qđ * inducta ad vnū finē / non debēt operari cōtrariū. l. qđ fauore. C. de legib. ⁊. l. legata inutiliter. ff. de adimē. lega. de quo p Deciū / cōsi. 386. licet vide eūdē ꝓ intēto Io. mo. cō. 403. nu. 21. Quis. Probus.

d ¶ Abdicauit. Uide Alex. cōsi. 77. nu. xj. in causa ⁊ lite / volu. ij. vbi subdit / ꝙ iurisditionem sic abdicatam non potest reuocare no. Io. And. in. c. cōstitutus el. ij. ſ. isto titu. ⁊ in capi. meminimus. ſ. de accusa. Probus.

e ¶ Sed non obstant. Opinio Io. mo. hic nō placet domi. de Rota vt videre licet in nouis decisio. lxx. Si iudex / ⁊ ibi indistincte: sed in decisio. cccxiij. Ex hoc insurrexit dicūt opinionem Io. mo. non procedere per tex. nostrum vbi appa

2 ret expresse ꝙ * per delationem iudicis transfunditur tota iurisditio in superiorem: in tantum ꝙ de illa causa amodo se intromittere non potest / etiam de consensu et voluntate partium nisi per superiorem sibi remittatur / que remissio censetur noua commissio ⁊ in vim illius noue ⁊ antique cōmissionis procedere potest: fatentur tamē ꝙ opinio Io. mo. potest habere locum in ordinario vel tali iudice qui potest adiri per simplicem querelam ad quem partes possunt redire / non obstante delatione arg. c. j. de foro competē. ⁊. c. Romana / isto tit. ⁊ libro. hec distinctio non placet Philippo Franco. hic col. iij. in vers. Nec cōtra vbi dicit ꝙ siue delegatus siue ordinari⁹ sit / possunt redire partes re integra ex quo possunt appellationi renunciare post delationem / sicut ⁊ post denegationem apostoloꝝ que vim delationis habet vt. ſ. c. proximo.

¶ Et licet deferens quo a se abdicet iurisditionez / non tamen in totum / ergo eam reassumere potest ex facto partiuz istud placet Petro de Ancha. hic in. ij. q. vbi id comprobat post Archid. hic ⁊ hostien. in. c. licet de off. lega. ⁊ Guiller. hic contra Io. And. Probus.

Bonifacius octauus. Cap. vj.

AB eo qui appellat infra. xxx. dies instanter apostoli peti debent, & eidem infra dictū tempus a iudice exhiberi, alias præsumitur appellationi suæ renuntiare appellans, si eos infra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationē huiusmodi prosequendam. ¶ Illud autē quod fęlicis recordationis Innocētius papa. iiij. prędecessor noster statuendū decreuit vt si is a quo appellat̄ ap̄los appellāti nō tribuat requisitus, ex tūc si forte in causa ꝓcedat (nisi appellationi renunciatū fuerit) eius inualidus sit processus, tunc demū obtinet cum iudex super hoc cum debita instantia loco & tempore congruo requisitus, eos expresse denegat, vel infra præmissum tempus maliciose aut negligenter illi tradere prætermittit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Plus est appellare facto ꝙ̄ verbo.
2 Apostoli sunt pars appellationis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Ab / est dictio monosyllaba que inducit separationem vel priuationem eius ad quod ducitur.
2 Apostoli quare petantur / ⁊ quid si peti omittantur.

a AB eo, a Hec decretalis habet duo dicta. Ecce primum [instāter] [dies]. C. eo. iudicibus. ff. de libel. dimisso. l. vna arg. c. distinct. prisca. ij. q. vj. post appellationem [exiberi] alias iudex pu nitur. ſ. eo. vt super ⁊. j. eo. ij. Respon. [aut mittat] Sed ꝯtra plus

1 * est appellare facto / ꝙ̄ verbo: qđ est eundo / vel mittendo ad sedez apostolicam. ſ. eo. dilecti primo.

ergo satis est facto petere apostolos: scilicet eũdo vel mittendo ad prosequendum appellationem.

b 2 ¶ Solu. apostoli * [b] sunt pars appellationis: vnde sicut appellatio regulariter habet fieri in scriptis: ita in eius parte seu sequela non est satis mitti facto/ nisi et illud per aliã viam appareat.

¶ Vel dic vbi sufficit appellare facto/ et per consequens apostolos hanc appellationem sequentes petere: secus in appellatione que fit verbo vt hic [decreuit]. s. eo. vt super [processus] illud est de iure ãtiquo/ sed quod sequitur de iure nouo [congruo] hoc enim est de iure intelligendum. ff. de in ius vocan. l. ij. iij. et iiij. in princ. ff. de solu. l. si solutus. Joan. Mona. Cardi.

a 1 B. Que est * dictio monosyllaba inducens separationem / vel priuationem eius ad quod ducitur. l. ratio §. finali. ff. de actio. emp. notat Signore. de homede. consi. cj. col. ij. factum sic se habet/ vbi idem dicit de dictiõe in/ ponit exemplum in verbo intestatus / hoc est non testatus. vt §. j. C. de iusti. C. cõfir. Nam in/ priuat attestationem/ et per consequens infertur testationis oppositum/ videlicet intestatum. l. hoc autem. ff. de verb. signifi. et l. iij §. fina. ff. pro socio. Probus.

b 2 ¶ Apostoli. Qui quando * peti omittunt insurgit: vt per Alex. consi. clxiiij. colum. ij. circa dubitationem volumi. vj. quare autem petantur/ vide per lapum allega. xxxix. an valeat/ vbi dicit quod hoc fit ad mitigandum iram iudicis / qui vt plurimum prouocatur et irascitur contra appellantem. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. vij.

Non solũ innouata post appellationem a diffinitiua sentẽtia interiectã debent semper (exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibent appellare) ante omnia per appellatiõis iudicem penitus reuocari, sed etiam ea omnia, quę medio tempore inter sententiam & appellationem, quę postmodum infra decendium interponitur ab eadem contingit innouari, acsi post appellationem eandem innouata fuissent. ¶ Illa vero quę post appellationem interpositam ante diffinitiuam sententiam innouantur donec appellationis causam veram esse constiterit reuocari non debent. Nisi iudex appellationis postquam sibi constiterit per appellationem emissam ex causa probabili fore ad se negociũ deuolutũ inhibeat canonice iudici a quo appellatum extitit ne procedat. tunc enim quicquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem ante omnia in statum pristinum reducendum.

¶ Summarium domini Joannis Monachi Cardinalis.

1 Sicut non debet atentari post appellationem a diffinitiua sic nec contra ius quod competit ad appellandum.
2 Nedum auferendũ est ius alicui/ sed etiã nec spes ad ius.
3 Appellans in iudicio/ seu ab actu iudiciali extra iudicium oportet quod proponat legitimum grauamen.
Ordo est in proponendo et in probando.
Non valet facti illegitimi propositio/ nec eius admissa probatio
4 Sola appellatio legitima) transfert iurisditionem.
5 In appellatione est quedam subrogatio.
6 Appellans quando dicatur grauatus inceptiue /et completiue.
7 Quando est appellatum/ et appellationi delatũ / potestas primi iudicis tam super negocio principali quam appellationis in alium est transfusa.
8 Quod fit contra inhibitionem legitimam/ debet irritari.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Diffinitiua contingit duobus modis.
2 Per lapsum decem dierum/ quis dicitur sententie acquiescere: si infra illud tempus non appellauerit et aliis modis hic descriptis.
3 Postquam causa appellationis est introducta in consistorio principis: non currunt tempora appellatiõis/ donec princeps constituat quis cognoscat.
4 Non idonea probatio non est proprie probatio.
5 Que leges debeant seruari in causa appellationis.
6 Ostendere et constare quid importent vide hic.
7 Verbum canonice quid comprehendat.
8 Verba debent intelligi ciuiliter.
Expressio eorum que tacite insunt/ non faciunt cõditionẽ.

Non solum, Hec decretalis est magnũ fundamentum in materia attentatorum / de quibus est dictum. s. hoc lib. de elec. cupientes circa finem.

a ¶ Et hec decre. habet tria dicta / primo tãgit de attentatis ante diffinitiuam [a].

¶ Secundo §. illam vero de attẽtatis ante diffinitiuam. Tertio vero [nisi iudex] excipit a proxime data regula [prohibent]. s. eo. Romana §. si autem post [ante omnia] non expectato fine litis: nã si constet diffinitum primo/ et appellatũ secũdo/ attentatũ tertio/ ante oẽs cognitionem istorum si constet de hoc ordine reuocabitur attẽtatum: vnde dic ante omnia cause cognitionem habentia/ si constet de dicto ordine reuocatio fiet [reuocari] nõ solum premissa/ sed etiam ea etc. et idem erat ante hanc cõstitutionem vt no. ff. nil noua. appel. pẽden. l. j. in prin. in glo. prima/

b arg. ff. de verbo. signifi. si qua pena circa medium [decẽdiũ [b]] Olim dabatur biduũ vel triduũ. ff. quãdo appel. sit. l. j. §. biduum: hodie decendium etiam si sententia sit in diẽ vel sub conditione lata. C. de appella. auten. hodie. s. de re iudic.

c quo ad consultationem. ij. q. vij. anteriorum [c] et hoc tempus est statutũ ad tempus appellationis interponende / vt in extraiudicialibus. j. eo. c. proximo. Sed tempus appellationis interposite prosequende/ est annus / vel iusta causa biennium seu maius tempus. C. de tempo. appella. auten. ei qui appellat. ij. q. vj. §. tempus. s. eo. ex ratione [fuissent] ff. de ver. signifi. si qua pena est. C. communia delega. l. vlti. §. sin autem [auaritie] Et est ratio/ sicut * non debet attẽ-

1 tari post appellationem a diffinitiua vt. s. j. Reso. sic nec cõtra ius quod competit ad appellandum infra decendiũ vt hic. j. Reso. iam enim ius quod habet appellandi infra decẽdium auferret ille pro quo sententia est lata/ quod non decet. xxviij. dist. de his. j. hoc lib. de reg. iur. indultum. Et ne-

d 2 dum * auferendum est ius alicui: sed etiam nec spes [d] ad ius. ff. vsusfruct. quemadmodum caue. si vsusfruct. in principio. ff. de ventre inspicien. l. prima §. publice. ff. de adulter. l. si vxor §. diuus tunc enim proprie est iudicatum/ cum non potest attentari contra illum. ff. de condi. indebi. l. eleganter §. si post in fine [illa vero] hic §. Primo ponit regulã Secundo instantiam a regula/ et hec eadem regula ponitur supra eod. interposita. j. Respon. Et est ratio: vbi quis

3 * appellat in iudicio/ seu ab actu iudiciali extra iudicium oportet quod proponat legitimum grauamen: nec sufficit proponere legitimum/ nisi doceatur esse verum: vt hic et supra eodem interposita.

¶ Et est ratio/ quia est ordo in proponendo/ et in probando

Nam primo debet proponi factum legitimum/ et eo amisso/ debet probari: sicut nec valet facti illegitimi ppositio: nec eius admissa probatio [e] supra de probatio. in presentia/ vnde vbi appellatur per illegitimam appellationem non est recessum a iudice primo. Quia sola * appellatio legitima transfert iurisditionem. not. s. de offic. delegati cum contingat. Et dato quod proponatur exceptio legitima/ et non admittatur iam est grauatus appellans inceptiue/ sed non completiue/ nisi doceat exceptionem propositam esse veram: et ideo oportet quod coram iudice appellationis doceatur de veritate cause appellationis. Et sic ostendo/ certum * est quod in appellatione est quedam subrogatio. ff. iudica. sol. cum apud in fine. Sed constat in primo iudicio/ habet ille qui proponit legitimam exceptionem duo facere et proponere/ factum legitimum et illud probare [f] Ergo iisdem in iudicio appellationis/ quod est subrogatum loco primi. Dicta regula fallit/ quando appellans nedum quando proponit factum legitimum sed cum offert illud se legitime probaturum/ quia hoc casu est satis docere de propositione legitimi facti/ et de oblatione probationis eiusdem ad traslationem iurisditionis: non quo ad hoc quod factum propositum habeatur pro probato/ et est ratio in hoc casu * appellans est grauatus/ et inceptiue/ et completiue: inceptiue in eo quod factum legitimum non est admissum/ et completiue in eo quod oblatio propositionis legitimi facti est repulsa. Et ideo istis probatis nunquam fit remissio ad illum a quo est appellatum/ licet iudex appellationis habeat cognoscere de facto oblato ad probandum et si non haberet cognoscere/ iam non esset subrogatus cuius contrarium est supra ostensum. et iam sequeretur maxima absurditas [g] quia posset collusio fieri vt iudex non admitteret factum legitimum: cuius probatio est oblata: et sic haberetur huius factum pro probato. Et ideo istis duobus probatis antequam ostendatur quod causa appellationis [h] sit vera/ rescindetur quicquid est factum. supra eodem interposita in princ. et tandem cognoscetur de veritate grauaminis.

¶ Si vero appellans proposuerit legitimum factum tantum et illud non est admissum/ non est satis ostendere [i] premissa nisi doceatur esse verum vt hic. Et ratio est iam dicta: sed hoc fallit hic in versicu. item fallit/ si est appellatum/ et appellationi delatum: * quia tunc potestas primi iudicis/ tam super negocio principali/ quam appellationis in aliam est transfusa. s. eo. dilectis. §. preterea et c. cum appellationibus. §. si vero.

¶ Ubi autem est propositum factum legitimum/ oportet quod expectetur responsum iudicis/ alias non tenet appellatio. s. eo. dilecto. Et idem est vbi factum legitimum proponeretur et iudex illud negligit ad talia procendens que non possunt se compati cum facto proposito. s. eo. ex parte. iii. [canonice] [k] Ex quo * enim inhibitio [l] est legitima quod fit contra eam debet retractari. j. de no. oper. nuncia. cap. j. et ff. de no. oper. nuncia. l. prima. in princ. et hoc est equum/ ne imperium presidentis fiat illusorium. ff. ne quid in loco publi. l. vlti. Joan. Mon. a. Cardi.

¶ Anterior. Uide ibi Archi. dicentem quod in consistorio principis qualitercunque appellans sit impeditus/ non currunt tempora annale vel biennale/ tradunt Neapoly. decis. lxxviii. in causa firmani/ per quem tex. et auten. sed lis. C. de re iudicata dicunt quod * postquam causa appellationis est introducta in consistorio principis/ non currant tempora appellationis donec princeps constituat quis cognoscat. Probus.

¶ Nec spes. De cuius affectu aliquid dico in. c. si postquam de preben. Probus.

¶ Probatio. Uide que dixi in. c. cum in positionibus in ver. incontinenti. s. de iureiur. Probus.

¶ Probare. Idonee/ alias secus. Nam * probatio non idonea non est proprie probatio glo. et Barto. in. l. lucius. ff. de condi. et demonstra. refert Arety. consi. cviii. nu. iii. elegantissime. Probus.

¶ Absurditas. Nec potest esse maior prout in simili dicit Dy. in titul. de actio. in. §. sed iste col. iii. circa medium ibi ista est tanta abusio quod non potest esse maior.

¶ De absurdo vide que dixi supra. de electio. in capitulo generali. Probus.

¶ Causa appellationis. Que leges debeant * in ea seruari vide per glo. in. c. licet canon. s. de electioni. hoc lib. vbi Doct. et post eos Alex. consi. clxiiii. col. ii. circa dubitationem. volu. vi. Probus.

¶ Ostendere. Idem est * quod demonstrare et probare. l. cum de indebito. §. si autem. ff. de proba. et in. l. ii. ff. de fide instrumen. Sicut verbum constare positum in conditione/ significat probationem/ et declarationem legitimam. l. qui rome. §. Augerius vbi Doc. ff. de verb. obliga. Probus.

¶ Canonice. * i. secundum regulas canonum/ dicit Domi. meus. in. ii. li. Respon. c. xxiii. colum. fina. quod tacite intelligitur/ testatur Domi. consi. cvi. colum. penultima. Super dicto dubio/ vbi citat dispensationes semper referri et intelligi de beneficiis que canonice conferuntur/ vt patet supra de rescrip. si gratiose in fine/ et in cap. non potest. j. de preben. hoc libro quod patet verbis etiam expressis de stilo curie apponi solitis. Si tibi alias canonice conferantur aut eligaris/ presenteris/ vel ad illa assumaris/ seu in eis instituaris/ facit. Qr * verba debent intelligi ciuiliter. l. si cui. ff. de seruit. nec dicas huiusmodi dictionem si in hoc casu facere conditionem/ cum expressio illorum que tacite insunt cum exprimuntur prout insunt/ non faciunt actum conditionalem de presump. c. fina. glo. fi. et ibi scribe. in. c. vno de sponsa. j. glo. in. c. ii. s. de elect. eo. lib. Doct. in. l. iii. de lega. primo.

¶ Uide in proposito Jo. mo. in. c. j. in fi. j. de concessio. prebe. vbi discutit que dicatur canonica collatio: et si exprimatur vt ex ipso stilo videre licet non videtur absurdum per no. in c. iii. s. de elect. in antiq. cum non det formam mandato dicit Domi. vbi. s. in fine. d. consilii. sed est potius quedam monitio que seruanda est respectu finis causa euitandi peccatum.

¶ Facit etiam ad premissa id quod voluit Jo. mo. in. c. primo. s. de iureiur. quod genus non intelligitur claudere nisi licitum. Probus.

¶ Inhibitio. Uide Alex. consilio. xci. nu. vi. visis actis/ vol. secundo. Probus.

Diffinitiuam. Quam * dic contingere duobus modis/ vel ratione solennitatis/ vel quia diffinit totum negocium/ iuxta ea que tradit Barto. late in. l. titia. ff. de accusa. et in. l. dicere in princ. ff. de arbitr. et in l. generali de censi. libro. x. C. refert Aret. consi. cxix. columna prima in presenti consultatione. Probus.

¶ Decendium. * Per cuius lapsum dicitur quis sententie aquiescere/ si infra illud non appellauerit. l. ab eo. C. quomodo et quando iudex. l. ad solutionem de re iudica. C. no. Bar. et alii in. l. si separatim ad finem. ff. isto titu.

¶ Si autem vis habere alios modos: vt quis dicatur sententie acquiescere/ dic per solutionem iudicati. d. l. ad solutionem et. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pact.

¶ Item qui presens est sententie et non contradixit. l. prima et ibi Doct. C. de relatio. et. l. ne arbitris et ibi Bal. C. de arbitr. bonus tex. in. l. finali quando appel. sit et. l. cum ostendimus. §. fina. de fideiusso. tuto. ita dicit Alex. in con. 136. in causa et lite/ vol. ii. Probus.

Bonifacius octauus. Cap. viii.

Concertationi antiquæ finem imponere præsenti cōstitutione volētes. ¶ Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, puisionibus, & quibuslibet extra iudicialibus actibus, in quibus potest appellatio interponi, quisquis ex eis grauatum se reputans per appellationis beneficiū grauamen illatum desiderauerit reuocari infra. x. dies postquam sciuerit, si velit appellet. Post decendiū vero eidē aditus non pateat appellādi. ¶ Sed si per cōtradictionem debitam vel alia

iuris remedia petierit reuocari grauamen ei. (Dummodo medio tempore his non assenserit) lapsus decendij non obsistat.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Appellatio extraiudicialis/dicitur multipliciter.
2 Quando iudex diffinit fungitur officio suo/siue bene siue male.
3 A tempore noticie currit tempus.
4 Habens plures vias: si sit sibi prescriptum in vna/non tamen in alia.
5 Que quis probauit: reprobare non potest.

Concertationi, Hic deciditur antiquum dubium notatum.ij.q.vj.§. biduum et sicut. c. precedens loquitur in appellatione iudiciali: sic et istud in appellatione extraiudiciali.
1 ¶Et dico * appellationem extraiudicialem multipliciter: primo quia est omnino extraiudicialis exemplum.s.de elect.cuz nobis olim.s.eo.bone.
¶Alio modo dicitur extraiudicialis: quia nō fit ab aliquo actu iudiciali: verbi gratia/iudex habet procedere partibus presentibus: vere vel interpretatiue.ff.de re iudic.de vno quoque.s.eo.Romana.§.sententias: sic non procedit/sed iubet/seu facit aliquid in grauamen partis.s.de ver.signi. ex parte.s.de temp.ordi.ad aures.j.de eta.et qualita.queris.xxiij.q.j.quod culpatur tunc non potest dici factum iudicantis.C.commina.epistol.per totum/et hoc casu dupliciter aut est attentatum tale quid / quod non potest attentans reuocare / vt quia iudex diffinit/et sic est functus * officio suo: siue bene siue male.s.de offi.delega.in literis: vt pote prouidit de beneficio quod erat meum/seu mihi debitum: et tunc oportet quod appelletur infra decendiū/ via tamen simplicis querele hic non est exclusa: cuz hic nō sit iudicium: et sic in autoritatem rei iudicate transire non potest. ¶Si vero est iussus vel tale quicquam reuocari posset a faciente: tunc posset accedi ad iubentem: et si non reuocaret appellari posset.j.eo.i fi.et.j.eo.si a iudice dūmodo infra decem dies.s.de re iudic. quo ad consultationem.
2 ¶Sed nunquid est necesse ire ad iubentem/ dic quod non. Et hoc casu cancellaria dat literam super narratione propositionis grauaminis: dicendo quia me vocasti ad locum non tutum: vel vltra duas dietas sentiens me grauatum/ ad sedem apostolicam appello.s.de rescrip.nonnulli.s.eodem ex parte.j.Respon.
¶Ubi autem esset iussus super principali: vt de soluendo x.consulerem quod iste cui esset factus iussus veniret ad iubētem/et diceret quod paratus est stare iuri coram eo/ qui nō est citatus/monitus nec conuictus/et si nonvult appellare potest tunc/et etiam ante.s.de maior.et obedien.inter.
a ¶Itē nec dico appellationē proprie extraiudicialē a que fit ab actu iudiciali/extra tamen iudicium: decendio tamē durante: et sic loquitur.s.eo.cordi in princ.
¶Ubi autem fieret actus extraiudicialis omnino: fieret tamen ab illo qui habet aliquam potestatem / intelligitur hec litera: vt est capitulum habens potestatem eligendi a iure.xvj.q.vij.capi.fina.et infra hoc libro.de senten. excommu.solet in fine [sciuerit] a tempore * eius noticie currit tēpus.j.de concessio.preben.quia diuersitatem.s. de supl. negli.prela.licet.[debitam.]
3
4 b ¶Et est ratio quia habēs plures b * vias: si sit sibi prescriptū c in vna: vt in via appellādi: nō tamen in alia: vt in via contradicēdi per simplicem querelam.ff.eo.si expressim: vt si est prouisū me non vocato alij/de beneficio quod possidebam.j.hoc libro de preben.licet episcopus [remedia] siue agatur possessorio/siue petitorio [lapsus] quod est infra: etc. dummodo etc.[assenserit] tunc enim que probauit * reprobare non potest.s.de probatio.per tuas.j.hoc lib.de regu. iuris.quod semel et infra hoc lib.de electio.nulli.Joan. Monachi Cardinalis.
c
5

a Extraiudicialē. Attēde ad differētiam inter appellationē iudicialem et extraiudicialez quam ponit Maria. Sozi.cōsi.xlv.colum.iij.visa quia multū confert maxime circa attētatorū reuocationē. Probus.
b ¶Pluresvias. Uide maria. Sozi.consi.xxiiij. colum. iij. visis. Probus.
c ¶Prescriptum. Pro intento vide quod notat Petrus de Ancha con.ccclvij.quia presupponitur: quod licet alicui ius competat: si per viam incompetentem nititur ad illud peruenire nihil agit iuribus per eum allegatis. Probus.

¶Bonifacius octauus. Cap.ix.

Appellatio, quam in scriptis iudici a quo appellare volebas te porrexisse proponis, non potest ex eo quod coram ipso lecta nō fuerit rationabiliter impugnari.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Maior solennitas requiritur in diffiniendo quam in appellando.
2 Assignatio potest fieri verbo verl nutu.

Appellatio, Ratio dubitationis huius capituli sumpta est ex iuribus tactis.s. hoc libro de re iudic. capitulo vltimo
1 Sed maior * solennitas requiritur in diffiniendo quam in appellando. Et ideo hic sufficit appellationem conscribere / et illam iudici a porrigere: licet non legat.
a ¶Uel dic quod sufficit in scriptis appellationem iudici porrigere seu assignare plus enim non requiritur in interponēda appellatione.s.eo.cordi ibi causam assignare deproperet.
2 ¶Et assignatio * potest fieri verbo/vel nutu/testamento/ vel codicillis.ff.de assigna.liber.l.prima.§. assignare instit. de assig.liber.per totum.ff.de ver.signifi.assignare.
¶Et secundum iura canonica assignare seu porrigere/idē est quod presentare supra hoc libro de offic. ordina.si canonici. Et hec presentatio non requirit lecturam vt hic. Joannes Monachus Cardinalis.

a Iudici a quo. Pro quo vide Maria.Sozi.consilio xlv.in principio visa vel obstante metu vel absentia debet appellari coraz honestis personis vt hic dicit glo. et docto.post eam/ et hoc faciendo habet protestari quod libēter coram iudice a quo appellasset: sed quia eius copiam habere non poterat / vel timebat coram eo appellare: ideo extraiudicialiter appellabat.c. si iustus et ibi scriben.eo titulo/et in.l.cum quidam.ff.eo.et probari debet talis metus videlicet quod solitus esset incarcerare/ vel iniuriam inferre in eos qui appellabant a sententijs ipsius: vide pro intento Lapum allega. xxxix. An valeat appellatio. Probus.

Bonifacius octauus. Cap.x.

SI a iudice, a quo propter grauamen quod tibi p̄ ponis illatum, appellas, ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiuſdem grauaminis, ſi de ipſo docueris, tibi terminus præfigatur.

¶ Nec coram eo (cum ipſe per ſe id videre habeat) hoc docere, nec etiam tanquam coram iudice (cum per appellationem ſit ſuſpenſa ipſius iuriſditio) comparere teneris.

¶ Niſi ad hoc ſolum vt reuocationem ipſam audias, ſi eam duxerit faciendā alias ſi non comparueris, & ipſe in termino grauamen reuocauerit cum effectu, poterit ex tunc libere in cauſa procedere, acſi appellatio interpoſita non fuiſſet.

SI a iudice, Hic deciditur dubiū tactum. ſ. hoc lib. de re iudic. ad apoſtolice. §. primo. Et notat illud Inno. ſ. eo. cum ceſſante [ſuſpenſa] alias ante hic vires habet appellatio. ſupra eo. in rubrica notat. [cū effectu] ſicut eū grauauit / reuocare debet / ſupra eo. cum ceſſante Io. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus.
Caput xj.

A COLLATIONE beneficij quam cōmuniter per epiſcopū & capitulū in tuum præiudicium factam eſſe proponis.

¶ Non ad ipſum epiſcopum (ſi in ea vt prælatus interfuit) ſed ad ſuperiorem te oportuit appellare.

¶ Alias ſi vt canonicus interfuiſſet in ea, potuiſti appellare licite ad eundem.

A Collatione. Hec diſtinctio ponitur. ī. de conceſſio. preben. poſtulaſti: ⁊. ī. hoc lib. ne ſede vacante. c. j. Reſpon. j.

¶ Sed quid in dubio: dicunt quidam / quod appellabitur ſicut et dubium eſt / ſed diſiunctiue: vt ad epiſcopum: ſi interfuit vt canonicus / alioqui ad ſuperiorem.

¶ Tu dic. cum epiſcopus ⁊ capitulum faciant vnum corpus / in quo epiſcopus eſt caput / ⁊ canonici membra. ī. de his que fiunt a p̄la. ſine conſen. capitu. nouit: intelligam in dubio epiſcopum eligere: vt prelatum ᵃ no. ſupra eo. cum eccleſia ⁊ in dubio ad ius eſt recurrendum ſupra de conſuetu. c. cū dilectus. §. ceterum arg. C. de appel. precipimus in fine. Scio tamen quod in multis eccleſijs / epiſcopus de cōſuetudine intereſt vt canonicus ᵇ Io. Mo. Cardi.

a VT prelatum. Iſtud refert ⁊ ſequitur. colec. in capitulo poſtulaſtis. in princ. ſ. de conceſſio. preben. Probus.

b ¶ Ut canonicus. Uide capitulū poſtulaſtis ſupra de conceſſio. preben. ⁊ dic hanc conſuetudinem fore in eccleſia Bituricen. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus.
Cap. xij.

LIcet ab interlocutoria p̄ quā pacti vel preſcriptionis aut alia principali negocio preiudicans vel iudiciū nullum reddens exceptio eſt repulſa, non fuerit appellatum ſi tamen a diffinitiua, quæpoſtmodum etiam vltra decendium promulgatur, appellari contingat, poteſt in appellationis cauſa ipſum grauamen per interloquutoriam eādem illatum licite per appellationis iudicem emendari.

¶ Vbi vero interlocutoria ſuper eo profertur, quod non parat præiudicium negotio principali / vel iudicium nullum reddit. niſi fuerit appellatum ab ipſa, per appellationem a diffinitiua poſtea interiectā grauamen illatum nequaquam poterit reuocari.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ante ſententiam nō eſt quis vere leſus: ſed eſt in ledendo.
2 Leſio conſumitur per diffinitiuam.
Reſciſſo fine: reſcindūtur ⁊ ordinata ad finem.
Appellatio nedum finem iudicij ſuſpendit / ſed etiam omnia precedentia.
3 Regulariter ante diffinitiuam non appellatur.
Quis per legem non debet decipi.
4 Conceſſo extincto vel ſuſpenſo antecedentia cōſequentia ad illud videntur conceſſa.
5 Dilatoria non reddit iudicium nullum.
Exceptio falſi procuratoris reddit iudicium nullum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Geſta per falſum procuratorem an poſſint ratificari.
2 Falſus procurator aſſerens ſe procuratorem.
3 Iudicium requirit tres perſonas.
4 Exceptio iudicis incompetentis poteſt ſemper opponi.
5 Sine ſcientia ⁊ patientia non cadit preſumptio mandati.

LIcet, Hic deciditur dubium tactum per Innocē. ſ. de re iud. quo ad conſultationem [emendari] Et eſt ratio / quia * ante ſententiam non eſt quis vere leſus: ſed eſt in ledendo: cum totus proceſſus ordinetur ad diffinitiuam ſententiam. [1]

Et ideo cum leſio conſumetur per diffinitiuam / appellatio

ab ipsa interposita totum rescindit seu suspendit / nedũ dif finitiuam sed etiam ordinata ad eam.arg.ff.vt lega.no.caueat.l.j.§.si quis sub conditione.ff.si quis cautio.l.si eam.§.qui iniuriaruз.ff.de tutel.ꝛ ratio.distrahen. si cũ ad huc.

2 ¶Nam cum precedentia diffinitiuam ordinentur ad ipsam vt ad finem: rescisso * fine / rescinduntur et ordinata ad finem.

¶Et ideo appellatio rescindit seu suspendit / nedum finẽ iudicij vt sententiam: imo omnia precedentia regulariter peremptorios terminos ꝛ interlocutorias. Et ideo illis suspensis / potest remoueri grauamen habitum in preceden tibus sententiam nec dico litiscontesta.reuocari.ff.§.eo.ꝑ tuas.C.de tempo.appella l.fina.§.illud. Nec acta causevt sunt attestationes.C.de arbitr.l.penul.§.fina.supra de testib.fraternitatis.C.de tempor.appellatio.per hanc. Nec procuratoris admissionem.C.de procurato.ita demum.

3 ¶Item alia ratio / ante diffinitiuam * regulariter secundum legem non appellatur.C.quor.appella.non recipian. autem: sed si grauamen illatum ante diffinitiuam non posset rescindi per appellationem a diffinitiua interiectam / iã quis per legem deciperetur: quod esse non debet.argu.C. de his qui veniam eta.impetra.l.prima / ꝛ iam via daretur malignandi iudicibus.

4 ¶Et hec suntvera in ordinatis ad inuicem / vbi habet locũ regula / concesso * extincto / vel suspenso / seu dilato principali / antecedentia / cõsequentia ꝛ concomitantia ad illud / videntur concessa / extincta / suspensa / vel dilata / argu. ff. de iurisditione omni.iud.l.j.supra de offi.delega.preterea. ff. quemadmodum testamen. aperian. l.ij. §. si dubitetur. ff.de instito.cuicunqꝫ.§.penul. ff. de liberis ꝛ posthumis si posthumus.§.j.infra de dote post diuortium restitu. de prudentia.§.de offi.delega.prudentiam.§. penul. Secus si nõ essent talia: vt infra sequit[principali] nec in expẽsis / 5 quarum causa non dependet a sententia[reddit] repete nõ quod est.§.vnde dic / non reddit iudicium * nullum vt est dilatoria que nõ reddit iudiciũ nullũ ideo potest omitti.ff. 6 ab manda.si fideiussor.§.quidam.

c ¶Sed exceptio * ᵃ falsi ᵇ ꝓcuratoris: reddit iudiciũ nullũ ᶜ.ff.de iudic.licet supra de procura.in nostra in fine. C. si aduer.rem iudica.cum ꝛ minores.C.de iudic.si vnus supra hoc lib.de rescrip.c.j.Jo.Mo.Cardi.

a

Ed exceptio. Uide vnum in proposito quod voluit Bal. in.l.ei q̃ nõ prouocauerit ver. quero nunquid si dominus. C.si ex fal.instr. quod si lata fuit sententia contra falsum procuratorem / ꝛ dominus nõ appellauit / non per hoc videtur dominus approbare sententiam: quia silentium nihil est: ideo secundum eum / ex quo non constat de mandato poterit dominus vsqꝫ ad mille annos dicere de nullitate sententie / quod placet alex.consi.cxcj.colum. fi. perspecto instrumen.vol.vj.quem vide in consi.xxxij.colum.fina. vi1 so puncto vol.j.vbi querit an gesta * per falsum procuratorem possint expresse ratificari / ꝛ secuta ratificatione valeant in fauorẽ ratificantis / ac si fuissent gesta cũ mandato: ꝛ decidit non valere propter vitium obreptionis arg.l. si q̃s obrexerit in verbo nihil agit. ff. ad legẽ. corne. de fals. Philippus Probus.

2 b ¶Falsi. Dic ꝙ ꝓcurator * falsus / se asserens procuratorẽ cum non esset: incidit in crimen falsi. Bar.in.l.j.colũ. viij. de digni.lib.12.C.ꝛ in.l.eos q̃.§. fi.ff.ad leg.corne.de fals. vbi dicit ꝙ assumens dignitatem quam non habet / incidit in crimen falsi refert in proposito de vicario Do. Bar. de Chassa.con.xvij.numero.v.dixi in.c.cum nullus.§.de tempor.ordina.Probus.

c 3 ¶Nullum. Et ratio secundum Bal.in.l.licet.colum.prima.C.de procura.quia iudicium * requirit tres personas scilicet iudicis / actoris / ꝛ rei.c.forus supra de verb.signifi. no.Jo.mo.supra in rub.de iudic.

¶Sed falsus procurator non gerit vicem alicuius persone / ergo vna deficit persona de sustantialibus: merito dicitur iudicium retro nullum pro cuius comprobatione vide que dixi in rub.de iudi.in ver.trium personarum.

4 ¶Hinc est ꝙ exceptio ista quandocunqꝫ potest opponi.d. l.licet: ꝛ equiparatur exceptioni incompetentis iudicis: * que semper potest opponi / notat Ludo. Bologni. consi. ciiij.colum.fina.seu ꝛ verius Joan.de Ana. vbi ipse Bolog.in additi.subdit: quod intantum lex aborret quod falsus procurator interueniat in iudicio / ꝙ si contingeret iudicem pronunciare procuratorem esse verum: inter procuratorem actoris ꝛ reum conuentum: talis pronunciatio nõ nocet domino asserenti illum non fuisse procuratorem suum dicit ita velle in terminis Inno. ꝛ Joan. And.in cap. super literis.§.de rescrip. ꝛ specul.in titu. de sindico.§.j. versi.quod si iudex.

¶Uide que in preceden.apostilla dicimus in verb. sed exceptio quod dictum limitare habes secundum Bal.in.l.falsus.C.de furt.non habere locum quando dominus sciuisset disputari de mandato inter illum procuratorem ꝛ reũ: quia tunc bene sibi preiudicaret si tacuisset per dictum singulare eiusdem Innoc.c.ex parte decani.§.de rescript. Et subdit ibi Bal.ꝙ procul dubio hoc esset verum si dominus fuisset citatus / ꝛ receptis literis citatorijs non contradixisset per tex.in.l.si filius.ff.ad Macedo.idem dic si presente domino talis procurator comparuisset in iudicio nomine domini / quia tunc preiudicaret domino: ita voluit Guido de Susan.in.d.l.licet per tex.in.l.si fine.C.ad velleia.ꝛ in.l.Sabinus.ff.communi diuidun.ꝛ in.l.Item queritur.§. qui impleto.ff.loca.

¶Adde pro intento eundem Jo.de Ana.consilio.xcvj. viso dubio vbi idem Bolog. Et quod notat Alex. in consilio 5 xxxvj.nu.ij.visis his / vol.primo / ꝙ sine * scientia ꝛ patientia non cadit presumptio mandati.l. prima.§. magistrum.ff. de exerci.l.prima.§.scientiam.ff. de tributo.l.finali.ff. quod cum eo.c.olim.§.de offi.delega.Inno.in.c.ex parte decani §.de rescript. Probus.

Finit liber Secundus.

¶ Georgij Decombei Matisconensis, ad vnde-
decunque doctissimum virum Phi
lippum Probum, Epigramma.

Indita diuino multis sunt nomina nutu,
Sic pia iam probitas te facit esse probum.
Condita dum piceis reuoces monumenta latebris,
Et grauium promas scripta sepulta patrum.
Nostra tibi multum debere intelligit ætas,
Hæc accepta tibi commoda iure refert.
Cardineo Monachus decoratus schemate quondã,
Mitis Ioannes hoc opus ædiderat.
Effecitque hominum multis incuria sæclis
Puluereo tantum dogma latere situ.
Cum tineis blattisque simul rixatus abunde,
Inque nouo lucem prodit honore liber.
Irritus ille labor nusquam mandabitur vndis
Lethæis,pretinm gloria digna manet.
Hoc tua nõ passim desunt monumenta Philippe,
Hic docta pollet plurimus arte labos.
Non minor est virtus his,qui documenta priorum
Restituunt,quam quis iam fuit ante decus.
Quin tibi,non dubium,cupiant bene iuris alumni
Et pura superam mente precentur opem.
Gratulor,& Pilios viuat tua fama per annos,
Ac deus æthereo te beet orbe Probum.

SECVNDA PARS GLO. SVPER SEXTO DECRETALIVM

libro, nobis primo loco traditę, per Reuerendissimum dominum, Dominum Ioannem Monachi presbyterum Cardinalem, & Vicecancellarium Romanum meritissimum,

Cum Additionibus (praxi curiæ Romanæ mirifice comprobatis) domini Philippi Probi Biturici, iuris pontificij interpretis, & in supremo Parisiensi senatu Aduocati.

¶ STEPHANI Lesculier, sacrarum literarũ humilimi palestritę/ ad PHILIPPVM Probum, iuris vtriusque peritissimum, Pręscriptio Panegyrica.

Visus essem omni sup̃cilio plenus, ac prorsus charitũ dignitate lõge alienus, si rẽ pręconijs haud indignã qualẽ cernitis (spectatores egregij) silẽtio, aut amiclęa taciturnitate pręterijssem, quę quãtũ editioribus documẽtis est referta, tãtũ p̃uectioribus vsui futura esse p̃spicitur. Est hęc Ioãnis Monachi citra cõtrouersiã inter legisperitos doctissimi, nuperrime in lucẽ adducta lucubratio, ad cui⁹ cõmoditatẽ docti haud secus accurrũt, quã ad sacrã anchorã nautę, aut ad pocula qui siti pręmũtur. Hoc igitur opus vt in peritissimorũ manus veniret, ac iure cõsultorũ cellulas subiret, typis bibliopolarũ excudẽdũ iusserũt, tuq; imprimis Philippe Probe reipublicę literarię plusquã vitę tuę cõsulẽs, cuiusquidẽ laudes cũctis notissimas cõsultus pretereo/ cũ te vnũ cęteris postpositis ad hoc opus expromẽdũ, tuaq; cẽsura emaculãdũ maxime natũ, aptũq; cognouerim. Vestro arbitratu ipsimet auditores iudicabitis, vt autẽ ad cões operis vtilitates deueniã, ipsius rei meipsum splẽdor inuitat. Queadmodũ diuersis ex floribus mellis fauũ cõponũt apes/ ita ex literarũ grauiorib⁹ lustratis argumẽtis, ad calculũq; deductis, omni nectare, & ambrosia dulcior liber, multas in horas expectatus, ridẽti veluti stomacho lucidatus p̃ponitur, qui cũctas fœlicitatis amplitudines ostẽtat, & dũ careat omni cõparatiõe, ita q̃d nisi magno precio ęstimari nõ potest. Hic eni (vt asphodelus cõtra veneficiorũ noxas) sic ad oẽs litiũ ĩpetus extinguẽdos p̃dest. Quid mehercule potest hoĩbus esse iucũdius/ quã vinculũ istud p̃stare, quo nectitur humana societas? pax adaugetur, & hoĩm inter hoĩes charitas cõseruatur? Illud apud veteres fieri tã operosũ & ardui laboris esse videbat, vt nulli⁹ in potestate fuerit, nisi tũ p̃stãtis animi, tũ cõsilio referti, multarũq; rerũ vsũ haberet, totiusq; sanctimonię & diuinitatis imaginẽ p̃sonaret, qualẽ licurgũ apud spartanos accepimus, apud Atheniẽses Solonẽ, & apud Hebręos Moysen, qui hãc ob causã rudi populo eorũ leges ab aliquo tãquã a diuino numĩe acceptas referebãt, ille ab Apolline, iste a Themide, hic aũt a sũmo oĩpotẽtiq; deo traditas sapiẽter asseuerabat, sic deniq; ageographa diuinitusq; scripta, plebs haud secus quã diuinos hoĩes cõtẽplabat. hic fit vt dij tãquã geniti heroes exciperẽtur, samius Pythagoras in hesperia nõ tãquã actionũ oratoriarũ pręco, formularũ cãtor, aut syllabarũ auspex, sed legũ exactissimus cẽsor. Gręcia suis sapiẽtibus moderabat, Gallia druidis, persia magis, qui oẽs instar fumi ignẽ pręcedẽtis p̃currebant, inter quos studiorũ suorũ ducẽ quęrẽtes, erupit veritatis apotheca Iesus x̃ps oĩm nebularũ soluturus caliginẽ, insopita lucerna quę lucet in tenebris citra fucũ gratiarũ oĩm myrotheciũ viã certissimarũ legũ reserãs quẽ cominus sunt secuti qui simplicis essent veritatis amatores, quales hoĩes ornatissimi ad decus oĩpotẽtis & totius reip. ornamentũ nati. Ex quorũ numero vir alioqui multiplici doctrina p̃politus, indefesso ac p̃uigili studio plenus, Ioannes Mo. exurrexit, qui quo antiquorũ sepulcris delituit eo nũc celebritate maior apparet, q̃d Philippi Probi p̃uigili diligẽtia ac literatura viro factũ est. Hic eñ admirãdo odoratu mysteriũ in Ioãne Monacho recõditũ singulari quodã studio est persecutus, nec vnquam quieuit donec ferme deploratũ opus a laruis & lemuribus retraxerit erroribus ac labeculis absterserit, & pro more elegantioribus peristromatis resarciuerit, hinc in heroicę virtutis absolutissimũ exemplũ redegerit, tandẽ velut is qui pingitur ab euangeliographo nactus optimam margaritã quicquid rerũ haberet aspernatus est, vt hãc sibi compararet. Sic mea quidem sententia Philippus ille probus solertioribns terris, & integris scrobibus margaritã literariã effodijt, nulli pretio cõferendã, cũ athletis legũ anhelantibus perquã vtilẽ, tum prouectioribus fruge vberrima vtilissimã. Nouit is qui rerũ oĩm est ęquus p̃pensor Deus. Τέλος.

Eiusdẽ Stephani Lesculier ad Philippũ probũ cumulatę virtutis virum ornatissimum.

Candida per celebres erexit fama Philippos.
Arma Macedonium: iuraq; causidicum.
Nouerat ille dolo populos frenare rebelles:
Huic iure atq; fide subdita Roma fuit.
Hic Probus exuperat geminos virtute Philippus.
Iura dat, arma terit/ comprimit ille dolos.
Humanos Orpheus placauit/ & egit in vrbes
Monticolas homines/ indomitos populos.

Almam concordi legum dictamine pacem
Contrahit: hic fraudes elidit ambiguas.
Tractus Joannes Monachus de scrobibus atris:
Qui dat Aristidis dogmata leguleis.
Pro meritis igitur debetur gloria rebus.
Gloria Phebeis commemoranda choris.

Τελοσ.

¶ Incipit Liber Tertius.

¶ De vita & honestate clericorum, Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In iudicijs plures iudiciorum anfractus versantur.
2 Non sufficit clericos ab anfractibus iudiciorum abstinere/sed decet eos vitam honestam seruare.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Vita quid sit:legitur hic.
2 Vita regulariter centum annos non excedit.
3 Qui centenarius est:diu viuere non potest.
4 Res antiqua que dicatur/vide hic.
5 Vita breuiatur multis de causis/vt hic.
6 Anima in sanguine habitat/non in sicco.
7 Coitus multifarie aduersari dicitur nature.
8 Quelibet scientia totum exposcit hominem.
9 Vita hominis est quedam peregrinatio in terris: ⁊ aliter vt hic.
10 Generosum spiritum labor nutrit.
11 Triplex est vita/nature/discipline/⁊ gratie.
12 Omnis rerum proprietas:in natura consistit.
13 Eo ipso ꝙ quis delinquit/ad penam iuris se obligat.
14 Exheredatus habetur pro mortuo.
15 Gaudent breuitate moderni.
16 Honestas dicitur honoris status.
17 Honestas familiarum seruatur per diuitias.
18 Vestes sordide pudorem inducunt.
19 Honestas absq; diuitijs/seruari non potest.
20 Egestate sordentibus/vita est supplicium/⁊ mors solatiũ.
21 Plus conferunt boni mores:q̃ diuitie plures.
22 Ius honestatis ab omni reuerentia semper exemptuz esse intelligitur.
23 Clausula vite/ac morum honestas/an veniat clarificanda per executorem gratie.

1 Viso s.ij.libro de iudicijs ⁊ partibus iudiciorũ * / in quibus plures litigiosorum anfractus versantur. Et quia clericos istis immisceri non decet.ij.quest.vij. 2 sicut sacerdotes. Nec * sufficit clericis ab istis abstinere: sed decet eos vitam honestam seruare. Ideo subijcit de vita ⁊ honestate clericorum. Ioan.Mona.Cardi.

1 Vita. Ambrosius enim in libro de bono mortis: citat ꝙ vita * est frui spirandi mirare alias migrare. Et viuere morte priuari: merito dicitur substantia hominis / quia ex ea homines viuunt:in auten.de refer.§.multitudo colla.ij. ibi qui secundum virtutem est vita saluatur.

2 ¶ Et hec vita * seu secundũ aliquos memoria regulariter centum annos non excedit:testatur specula. in titu. de proba.§.primo ꝟsi. Si vero testes rectoris: hinc ecclesiasti.xviij. cap.legitur.ꝙ etas hominis centum annorum dicitur longissima. Iosephus de bello iudaico/lib.v.cap.ij.post medium/adeo ꝙ quis vltra viuere nõ presumitur nisi probetur. Barba.in rubri.C.qui admitti.col.xlvij.pro quo vide capi. in presentia.s.de spon.⁊ Bald.s.in rubr.isto titu. Alexan. de Imol.cõsi.primo.nume.xlviij.volu.v. Bonifa.in clemẽ. prima.nume.xxiiij. s.de reb.eccle.non alie. Barba. in cle. abbates.col.4.de rel. Oldra.consi.324.col.3. nu.vj. 3 Factum tale est/ibi qui * centenarius est:diu viuere non potest. Collec. in capi. olim. s. de verbo. signifi. Neuisa.in sylua nuptiali/charta mihi.lxxxv. Calca.cõ.xcj.col.penul. in causa domini Manuelis. Corneus consi.ccviij. in litera E. quãquam:⁊ consilio.ccxliij.in princi. Circa volu.iij. Iason in consilio. cxxxj. colũ.prima. Nicolaus volu. quar.

Ang.tamen post tex.in auten.de mo.in.§.si vero intra col. j.dicit ꝙ homines possunt viuere centum ⁊ viginti annis/ ⁊ in illo centesimo ⁊.xx.anno hominem pollere virtutibus sic facit contra vulgares qui dicunt senem reuerti ad sensum puerorum. Tales enim possunt appellari antiqui iuxta 4 illud ꝙ res * antiqua dicitur que excedit metam centũ annorum/vt concludit Alex.qui alios refert in.l. cum aliquis.C.de iur.deliber.vbi dicit ꝙ cõmuniter hoc tenetur/ sequitur Decius cõ.cccxxj.nu.xj.in causa que Alexãdrie.

¶ Quomodo autem intelligatur istud/ꝙ quis presumatur viuere vsq; ad centum annos/ vide per Alexand. consilio. xxvij.nu.iij.consideratis his vol.vij.vbi ait ꝙ ille qui habet probare aliquem viuere seu viuum fuisse certo ⁊ limitato tempore:astringitur ad id probandum tanq̃ fundamentuz sue intentionis:nec sufficit probare ꝙ antea viuus fuerit.l.in confirmando.ff.de confir.tutor.vbi Bar.no. ꝙ licet probatum sit quem fuisse semel diuitem vel pauperem:non presumitur hodie de necessitate talis/ quoniam diminutio vel augmentum facultatum/de facili obuenit/vt ibi.

¶ Idem in vita hominis que varijs modis faciliter deficere potest.l.si quis domum.§.⁊ hic subiungi.ff.loca.l.iij. cum .l.sequenti.ff.de dona.causa.mor.idem Alex.consilio.cxxv. col.vj. perspectis.vol.v.quem vide in distinct.

5 ¶ Breuiatur * quippe vita nonnullis occurrẽtibus/vtpote coitu assiduo/quod precipuum in paginis lego / quia eo nihil magis vires corporis atq; animi debilitat / subneruat/frangit/labefactat/q̃ superflua immoderataq; libido/ istud experientia rerum magistra comprobatum est.

¶ Et animalia queq; eo esse breuioris vite citiusq; senescere/quo plus crebriusq; coeunt:quod philoso.sententia probatur in libro de breuitate vite exemplo/ quia mulus longioris vite est q̃ equ⁹/ cũ nullus ei sit veneris vsus. Econtrario passeres breuiuscule sunt vite/quoniaz salares sunt ⁊ in libidinem proni/ratio per Alber.traditur libro de animali.ix.tract.primo/ c.ij. Quoniam subtile ⁊ calidum humidum exit per coitum remanetq; viscosum:quod in homine probatur qui omnium animalium ex frequenti coitu dissoluitur/languescit/exhauritur/testis est philosophus in orbicularibus questionibus sectiõe.iiij.c.vj. ea videlicet motus ratione:quoniam semen pro portione corporis plurimum emittit. Et idem de gener . animal.lib.iij.c.vlt. Qui concũbunt magna ex parte resolui atq; languere solent/ hinc Auicena lib.tertio de ani.c.vlt.asserit hominẽ ex coitu vsq; adeo debilitari ac discolorari vt si quadragies tantum sanguis emitteret non tãtum palesceret atq; tabesceret/ cũ sperma ex sanguine optime decocto digestoq; quarta nouissimaq; digestione gignatur testante eodẽ/ cui astipulatur Pytagoras apud Plutarchũ de placitis philosophis lib.v. Sperma inquit probissimi sanguinis esse spumã alimẽti retrimentũ vt sanguine quoq; ⁊ medellam. Et in sanguine(testãte Plinio lib.xj.c.xxxij.)magna est vtilitatis portio emissusq; spiritũ trahit secum/merito philosophi referũt non salubre fore venã sepius incidere:nam cum sanguine simul discedit ⁊ vitalis spiritus/ cuius euidens 6 rei ratio assistit:q2 anima * in sanguine habitat nõ in sicco. c.Moyses.xxxij.q.ij.vbi glo.refert arg.pro Normanis/Anglicis/ ⁊ Polonijs vt possint fortiter bibere: ne anima habitet in sicco:quamobrem in sacra pagina sepius legimus sanguinem pro anima poni/ Deutero.c.xij.

7 ¶ Coitus enim * (maxime literarũ militibus)aduersari dicitur q2 stomacho nocet:philoso.testãtur/magis q̃ quippiã alius testis est Auicena in prima tertij trac.j.c.xij.⁊.xiij.eiusdẽ tertij.c.vl.primi trac.atq; cerebro ⁊ membris illi vicinis:quia ex eo semen descendere aiunt nonnulli.

¶ Obest equidẽ coitus ipse oculis/ vt cerebro proximis/ ob quod poete cupidinem libidinis deum ducemq; cecum finxerunt ab effectu/hinc illud poeticum dictamẽ:que sors eripuit immoderata libido:refert diuus Ambro.in cõmen. Luce lib.4. Socrus autẽ Symonis tenebatur magnis febrib⁹: ꝙ cũ Theotinus cũ graui oculorũ morbo laboraret medici coitũ interdixerũt/verũ is vxoriꝫ amãtissimus ac libidinis impatiẽs nõ potuit sibi tẽperare quin vxorem amplecteret:itaq; cũ esset in actu feruẽtis cupiditatis ⁊ consuetudinis apparatu/venissetq; in mentem interdictuz medicorũ/vale(inquit)amicuz lumen:nimirũ intelligens sese voluptatem eam perbreuem oculorum dispendio emisse.

¶ Nocetq; cordi/epati/⁊ lũbis:prout aliqñ legimus: illud aũt nõ est tacendũ multa morboruz genera hinc quoq; exoriri/⁊ orta augeri/podagrã em̃ gignit ⁊ oẽs iunctarũ egritudines producit productasq; nõ mediocriter irritat ⁊ offendit:⁊ ita aliqñ respondebatur gallico pereũti ex morbo

Neapolitano/vel Gallicano/qui cõquerebatur dicens vul
gari sermone/ Femmes mont faict/femmes mont deffaict/
meminit Neuisa.in sylua Carta mihi.lxxxij.

¶ Uides enim in experiẽtia eunuchos atq̄ pueros ante
coitum padagram minime pati : hinc scabiosis vt omnino
coitum dimittant dictatum est sententia philosophi/idcir-
co si immodicus exuberansq̄ coitus corpori noceat/ tanto
maiora grauioraq̄ incõmoda in animo putanda sunt.Cuz
animus ipse corpori prestare dignoscatur : refert Guil. de
monte lauduno.in cle. j. de mag. col.iij. vbi studiosos stu-
diose monet:vt pre ceteris rebus a venere careant : quo-
niã per eam ratio ⁊ intellectus/ qui tanq̄ superiores par-
tes mentis ascensum appetũt sensualitate/qui inferior par
est/ad inferiora quoq̄ trahuntur atq̄ confunduntur. Ad-
ducit exẽplum/de Caule/herba cuius spica per quã emit-
tit semen:si luxuriari permittitur:cito arescit/quod ⁊ itidẽ
(dicit) vsu euenire in hominibus/ vt sic riuulum id est in-
geniuz permittant defluere:virtus superne rationis ⁊ in-
tellectus impeditur/huic dicto assentit Car.ibi addens se
habuisse auditorem qui ob id notorie mortuus est:prout ⁊
sepius his nostris temporibus mori testamur / huic equi-
dem auditori conuenientius fuisset lumbos habuisse va-
cuos : prout ⁊ quidam nostre tempestatis qui cum non ha-
beret medium seu arbitrium ad componendum lites: que
oriuntur inter coniuges / a sua pretensa sponsa iuuencula
perpetuo extitit segregatus.

¶ In proposito legito diuum Augustin . lib. primo solilo-
quiorum/ nihil ait sentio ꝙ magis ex arce deijciat animum
virilem/q̄ corporum ille contractus.

¶ Coitus etiam non solum animum debilitat/ sed tandem
de homine brutum animal/etiam in quoquo illius contra-
ctu efficit.Quid magis brutum inter animantia q̄ fodere
talpas/id est coire. Frangitur enim corpus ⁊ animus de-
mentareq̄ homines/eorũq̄ mentem furiari dicimus/iux-
ta illud Gregorij in libro moralium cecitatẽ mentis ex ve-
nere exoriri. ¶ Diuus autem Thomas.ij.ij.quest.xv.ar-
ti.iij. vnum scribit notatu dignum / intentionem hominis
per venerem maxime applicari ad corporalia. Ideoq̄ debi
litatur operatio hominis circa intelligibilia. Profectio eni
intellectualis operationis in homine consistit/ in quadam
abstractione a sensibilium fantasmatibus. Propterea q̄to
intellectus hominis magis liber fuerit/ab huiusmodi fan-
tasmatibus / tanto melius considerare intelligibilia pote-
rit/⁊ ordinare sensibilia. Nemo enim dum est in illa mente/
percipere quicq̄ potest/ teste philoso.lib.vij.Ethicor.ca.
xj. vbi prodit voluptates esse impedimento prudentie .

¶ Nihil quippe (Seneca referente) tam mortiferum est
ingenijs q̄ luxuria/ non ideo ab re antiqui vates ⁊ philo-
sophi / mineruam prudentie ⁊ literarum deam : atq̄ disci-
plinarum musas presides inuentricesq̄ virgines esse vo-
luerunt:nam ⁊ camene (teste Pompeio) muse dicte sunt:ꝙ
sint caste mentis presides; per hoc insinuantes castos esse
debere/⁊ a venere alienos/literarum animiq̄ cultores.

¶ Coitus enim est ludus porcorum / ceterorumq̄ anima-
lium brutorum. Et enim inter precipuos studiosorum ho-
stes enumerant antiqui . Igitur ludus ille solis relinqua-
tur viris coniugio dicatis: qui ad exercitium illius ex de-
bito officij ascribũtur : qui tamen non semper teneri ire cũ
sacco parati: dicit glo.in capi.quoniam.xxxj.distin.in ver-
bo opportuno. Angel.in.l.qđ dicimus in fine.ff.de solu.

¶ Incidenter tamen ad verbum relatum per Abba.antiq.
in.c.vt clericor.in fi.s.isto ti.veniamus/ꝙ maior pena ve-
nit imponenda coniugato / si ad alienum thorum accedat/
q̄ clerico si fornicetur.

¶ Abstineant ideo clerici a fornicatione: iuxta dictum apo
stoli. Et elongare procurent vitam hanc mortalem/per coi
tus abstinentiam: cum breuis sit:ars vero longa / ⁊ in tam
8 breuissimo vite curriculo scientia * quelibet totum expo-
scat hominem : etiam si excelsum haberet intellectum : ci-
tat Bald.in.l.si duobus/col.ij.versi.pone testator. C.com
munia de lega.quod improbat morem quorundam huiusce
tempestatis/qui pluribus ⁊ diuersis disciplinis etiam gre
cis incumbunt Caldeis ⁊ Hebraicis vno ⁊ eodem tempo-
ris curriculo/⁊ in finalibus nihil medule superest:pro hoc
no.in cap. vigilanti.s.de prescrip. vbi Panor.in prin.

¶ Nunc redeamus vnde digressi sumus : dicamusq̄ ꝙ vi-
ta hec(que inter infernum ⁊ celuz sita est) vtrarumq̄ par-
tium ciues recipit.xxiij.quest.iiij.cap.hec autem. in princ.
⁊.xxxij.questione.iiij. capitulo recurrat. vbi glo. in verbo
9 peregrinationis/dicit ꝙ vita * hominis est quedam pere-
grinatio in terra: in qua dominus apparuit vt peregrinus.

prima quest.j.§.opponitur.versic. quod vt plane:⁊ in ea nõ
est retributio malicie : vel bonitatis : ⁊ si aliqua fit non fit
secundum condignum:sed est quidam gustus:de peni.dist.
iij.§.quãq̄/ cum in ea/ vt frequentius boni affliguntur/ ⁊
mali prosperãtur.d.§.q̄q̄:hanc enim(teste posterioris Ca
tonis sentẽtia)veluti ferrũ existimamus/ ꝙ si exerceatur con
teritur/si vero nõ exerceatur rubigine consumitur.

¶ Et quẽadmodũ poptimi piscis.i.salmonis difficiles cur-
rẽtes ⁊ impetuosas fluminis aquas vincere/ita nõ est viri
10 timere sudorẽ/cũ * gñosuz spiritũ labor nutriat : hinc vir-
tus exercitio recreatur iuxta illud oĩe honestũ in arduo
est/tũ ⁊ etiã q̄ cunctã malitiã docuit ociositas eccl.xxxiij.

¶ Preterea vt veniamus ad intentũ rubri ⁊ nigri Bal.s.
11 in hac rubrica in prin.citat triplicẽ * vitã nature/videlicz
discipline ⁊ gratie quas ibi dissentit subdiuidẽdo.Et cum
loq̄mur de vita/loq̄ intelligimur s3 naturã nõ s3 fictionẽ/
12 cũ * oĩs rerũ.ꝓprietas in natura cõsistat.l.ex ea parte.§.pe.
ff.de verb.oblig.vbi glo. ꝙ appellatione mortis intelligit
naturalis nõ ciuilis ⁊ in hoc eã approbãt Barto. Paulus
⁊ Imola.ibi ad idez.l.Statius florus.§.Cornelio.ff. de iu
re fisci/qđ verũ/nisi in re de qua agitur/ representetur idẽ
effectus per iuris dispositionẽ secundũ quã diximus/quod
exportatus habetur pro mortuo.ff.de libe.⁊ posthu.l. gal-
lus.§.⁊ quid si tantum/vbi late scriben.

¶ Uita enim hec naturalis aliquando ⁊ maiori et famosiori
significatu sumi dicitur pro coniunctione anime ⁊ corporis
nã quandiu anima est in corpore etiã si homo sit ita proxi-
mus morti ꝙ nullũ habeat vite officiũ ⁊ spes vlla sit: tamẽ
adhuc viuere dicitur/adeo ꝙ euz occidẽs punitur tãq̄ ho
micida.l.huic scripture.ff. ad.l. Aquil.⁊.l.in hac.ff. de triti-
ca.quod patet/quia viuus moritur:mortuus autẽ non mo
ritur nec vulneratur/no.in.l.prima.C. qui accu.nõ po. in glo.
magna:⁊ non est alibi/ testatur Bal. in Margarita in ver-
bo vulneratus/no.etiam.ff.de manu.testa.l.qui duos.

¶ Pro qua vita abdicanda non potest fieri minusq̄ tracta
ri per quempiam aliqua obligatio/prout nec ꝙ admittatur
membrum:cum nemo sit dominus membrorũ suorũ/ vulga.
l.liber homo.ff.ad.l.Aquil.vbi Bal.dicit ꝙ deus ⁊ res pu-
blica dicũtur domini membrorũ hominis:vnde qui promit
tit reuerti ad inimicũ/⁊ ꝙ si reuertatur iugulabit eum:non
obligatur ex fide promissi/quia dat materiam delinquendi
l.si a reo.§.si reo.ff.de fideiussor.⁊.ff.de nego.gest.l. nam et
Seruius in princi.⁊ ibi scribentes/quod modificare nisi in
13 ipso delinquente. Cum * eo ipso ꝙ delinquit ad penam in
tales per iura inflictam se obliget glo.habes singularez in
lege prima.§.deniq̄ in verbo onerari / quam ibi Barto. et
Paulus inter alios sequitur.ff.de postulan.tex. in.l. Im-
peratores ibi ipse te huic pene subdisti : vbi idem Barto.
ff. de iure fisci glo.in. l.cum probatio.in verbo. videtur ibi
delictum tuum te punit.ff.de probatio.glo.in capitulo fina
li.s.de accusa.ibi vt sapiens sit in pena/qui stultus fuit in
culpa/allegat.xxxviij.distin.c.qui ea cui est similis in cap.
ea que.s.de statu.mo.

¶ Intelligas oriri obligationem naturalem in committen
do delictum:dico naturalem large capiendo pro omni ob-
ligatione que oritur ex equitate naturali:ita reperio tene-
re Bar.in.l.prima col.secunda nume.x.ff.de cõditio.indebi
ti vbi dicit ꝙ ex maleficijs quis obligatur ciuiliter ⁊ natu
raliter ex equitate.l.non solum.§.primo.ff. de iniur. Et ta-
men ille qui delinquit ⁊ in quem delinquitur non consen-
tit : ideo non dicas illam naturalem dici in eo ꝙ descen-
dat a consensu licet videatur vigere in contrarium tex. in
dicta.l.Imperatores/ad quẽ tñ dic ꝙ delinquẽs se subdit
pene occasionaliter ratione delicti qđ est causa pene nõ au
tem ex consensu:ita residet moderne Io. Balbus in tract.
de prescriptionib.Charta mihi quarta versiculo.vij.prin-
cipaliter.

¶ His adde Pet.de ancharano in dicto capitulo finali.s.
de consuetud.ꝙ in delictis est dare obligationem natura-
lem etiam quo ad fiscum:quia ille qui delinquit videtur cõ
sentire ad penam.

¶ Pro ciuili tamen vita abdicanda potest fieri et tractari
obligatio vt supra luculenter probatum est quod verifica-
tur per ea que diximus de filiafa. qui vitam turpem ⁊ lu-
xuriosam duxit:quia tunc videtur se facere extraneam a
successione patris:cum talem exheredari a patre posse di-
iudicet Bal.consilio.ccliij.in.ij.parte:quod exorditur filia
14 fa.vbi dicit * exheredatum haberi pro mortuo.ff. de con-
iungen. cum emancipatis liber . l. prima .§. si pater eman-
cipatus . Notari consueuit .ff. de vulga. l. cum ex filio
in principio : et de ea non loquitur diuus Gregorius:

ſed de naturali/dũ dicit homo habet eſſe cũ lapidib⁹ viue-
re cũ arboribus/ſentire cuꝫ animalibus/⁊ intelligere cum
angelis. Omelia.xxix. hinc philoſophus.ij.lib.de aīa dicit
fore quatuor gradus vite ſeu viuentiũ vegetatiuũ/ſenſiti-
uũ/motiuũ/ſcđm locũ/⁊ intellectiuũ. Et inter iſtos grad⁹
intellectiuus tenet ſummũ locum.

¶ Item alio modo ſumitur vita ſecundum Bal.in.d. rubr.
vt pote: pro his que ad ipſam vitam ſunt neceſſaria/ id eſt
potu/cibo/⁊ alijs que cadunt in via nutrimenti.

¶ Aliter ſentit Lucas de penna in.l. neqꝫ famoſis.col.iij.
de dignitatib. libro.xij.C. videlicet pro actu viuendi irre-
prehenſibiliter iuſto ⁊ recto ad hoc.l. cum filio poſt princi.
deleg.iij. Subijciendo ꝙ vita eſt proprie vigor aīe: qr vim
tenet viuendi/naſcendi/⁊ creſcendi/ ſcđm Papiam: vel vt
ſentit philoſophus/eſt bonoꝝ letitia/miſeroꝝ meſtitia/ex-
pectatio mortis. Itaqꝫ bona ⁊ recta vita cũ fide ⁊ eligēda
eſt. Nã ſi vita deeſt fides meritum nõ habet.c. fertur.j.q.j.
Et ſanctius eſt dño in hac vita ſub inferiore habitu irre-
prehenſibiliter famulari/ꝙ̃ alta indebite appetendo dãna-
biliter in ꝓfundum demergi.cap.de his. 50. diſtin.

¶ Item alio dicitur modo: ꝙ deus eſt vita anime/⁊ aīa eſt
vita corporis/quia ſicut corpus ſine aīa viuere non poteſt.
Ita anima ſine deo/de peni.diſt.j.§. Item ſi corpus xpi/eſt
vita mundi/⁊.c. Chriſtus.de cõſecra.diſt.ij. Faciũt/no. Io
an.prime.c.v. vitã eternã dedit nobis deus/⁊ hec vita in fi
lio eius eſt. Qui habet filiũ dei/habet vitã: qui non habet
filiũ dei/vitã nõ habet: hec ſcribo vobis vt ſciatis: qm̃ vitã
eternã habetis qui creditis in noīe filij dei. Alia per te vi
de in prõptuario Mõtelonij.in verbo/vita/ ad quē impre-
15 ſentiarũ te remitto/gaudēt * enim breuitate moderni.doc.
in.l.prima quod met.cauſa.ff.reffert. Calca.cõſi.xxxviij.in
prin.⁊ cõ.lvij. col.j.allegat. l.ampliorē.§.in refutatione.C.
de appella.dico in capitu.ſuper eo.de preben.circa princi.

¶ In ſumma de vita naturali: vide que citat Cicero pri-
mo officio. Principio generi omniũ animantiũ eſt a natura
attributum/ vt ſe vitam corpuſqꝫ tueatur: queqꝫ ad viuen-
dũ neceſſaria ſint inquirat: hinc eſt ꝙ etiã iure diuino per-
miſſum eſt fundum alterius ⁊ vineas propria autoritate in
trare: ⁊ vuas comedere ſed non exportare/ ſpicas contere-
re comedere/ſed non mittere falcem/glo.no.in cap.omnes.
prima diſtin.habetur. Matthei.c.vij.⁊.xij. Luce.vj.⁊ Mar
ci.ij.tranſumptiue/ in capitu.diſcipulos.de conſe.diſtin.v.

¶ Uide pro hoc Alber. de gandino in titu.de penis.reo.
col.pe.vbi dicit ꝙ nõ punitur quis qui tantũ tres vuas de
vite accipit aliena: vide not.text.in capi.j.§.fin.de pace te-
nen.⁊ eius viola.vbi ratiõe neceſſitatis famis/poteſt quis
intrare fundum alterius propria autoritate/ ⁊ dare herbã
viridem ſeu fenũ ſuo equo ⁊ dimittere paſcere ſuũ equũ.

¶ Nunc ſubditur de alio rubri vocabulo: ⁊ dic ꝙ hone-
16 ſtas * ſecundum Papiam quem refert Cardi.ſ̃.ea.rubri.
dicitur quaſi honoris ſtatus/vel ſecundum Archid.in ca-
pi.erit autem lex.iiij.diſtinc. Ioan.And.⁊ Bald. ea.rubri.
quaſi honoris ſtatum ſeruans: vnde honeſtũ eſt: ꝙ ſua vir-
tute trahit/⁊ ad dignitatem alicit/in verbis etiaꝫ conſiſtit/
iuxta id: quod not. Maria.Sozi.cõ.ccij.col.iiij.in preſenti
conſultatione. Quod dicere id quod homo de inhoneſtate
diligens ⁊ diligentiſſimus non diceret: eſt culpoſum ⁊ in-
honeſtũ: ⁊ ibi ſubdit ꝙ iure non declaratur/que verba ſint
honeſta vel inhoneſta: ideo iudicis arbitrio committitur.
capitu.de cauſis.ſ̃.de offi.delega.l.j.C.de iure delibe.

¶ Uel dic ꝙ eſt compoſitio vel apparatus diuitiarum: vn
de Eccleſiaſtici.xj. paupertas ⁊ honeſtas a deo ſunt: ⁊ Sa
pien.x. honeſtauit illum in laboribus ſuis/id eſt ditauit euꝫ
in labore quo ſeruiuit laban/ hinc Alexand.con.liiij.nume.
17 xj.volu.iiij. ꝙ * honeſtas familiarum conſeruatur per di-
uitias: facit.l.j.de deſerto.lib.xij.C. ꝙ honeſtus pro diuite
accipitur. Et ideo vt vtrunqꝫ comprehenderet/ ⁊ de modo
viuendi quo ad obſeruationem honeſtatis: morum ⁊ vite/
poſuit Papa hec duo. Ita proſequitur Hoſtien. eo.titu. in
ſumma/vbi colligit iura concernentia honeſtatem.

¶ Et poſſumus exponere verba hec/vita ⁊ honeſtate cle
ricorum/id eſt de honeſtate vite clericorum: qui in cunctis
honeſtatem ſeruare/⁊ eorum geſta debent/ ipſa ſumma ho
neſtate ſplendeſcere.capi.vt clericorum.ſ̃.eo.titu. hi enim
ſunt qui onera ſubeunt in populo: quia eorũ orationibus
⁊ diuinis officijs liberamur a peccatis ⁊ ciuitates conſer-
uantur: teſtatur Petrus de Ancharano/ conſilo. lxj. iſta
queſtio. Merito clericus non dicitur forenſis. Decius con
ſilio.cclxxv.in princi.in cauſa que Luce agitatur.

¶ In quibus autem conſiſtat honeſtas clericorum/late vi
dere licet / per Ioan. Andre. ⁊ Petrum hic / ⁊ Goffred.
in ſumma eodem titulo.

¶ Bal.vero in.d.rubrica dicit ad honeſtateꝫ clericorũ non
ſolum pertinere honeſte et parce viuere / verum a veſti-
18 bus ſordidis abſtinere. Cum * veſtes ſordide pudorem in-
ducant.l.veſtem ſordidam.ff.de iniur. Pro hoc vide hic do
mi.cui adde hoc verbum/carnis voluptates odio proſeque
re: nam corporis ſordes animam quoqꝫ inficere ſolent: pro
19 his habeo que citat Maria.Sozi.con.xc.abunde/ꝙ * ho-
neſtas abſqꝫ diuitijs conſeruari non poteſt/no.in.l. prima.
ff.de ven. inſpi. ⁊ Cy.in.l. publico.C. de aduo. diuerſorum
iudi.⁊ ſubdit ibi ꝙ perditis diuitijs ſordeſcit familiarum di
gnitas.l.quiſquis ad.l.Iul. maieſt.C. de quo meminit A-
lexan.conſilio.xxxvj.nume.vij.viſo themate ⁊ dubijs vol.
vj.dum dicit quia per diuitias conſeruatur familiarum ho
neſtas/ que per inopiam perit in auten. de teſtib.§. ſanci-
mus ⁊.l.iij. in prin.ff. de teſtib. ⁊ in.l.prima.ff. de cuſto.reo.
Alexand.conſilio.cxxxiiij.in principio. Animaduerſis dili
20 genter his/volu.vj.vbi ſubdit ꝙ egeſtate * ſordentibus vi
ta eſt ſupplicium ⁊ mors ſolatium.d.l. quiſquis.C. ad leg.
Iul.maieſt.

¶ Bonifacius quippe in rubrica ea.in cle.citat ꝙ vite pro-
prie eſt honeſtas: alias hac ceſſante honeſtate non eſt vita
ſed beſtialis pueritia/⁊ ſic debere preferri omni lucro: Ia-
ſon.in.l.reprehendenda.C.de inſti.⁊ ſubſtitu. ſub conditio.
fac.nume.vj. Et honeſtus amor pendet ex animo non ex lu
cro teſte iureconſulto Ulpiano in.le.hec ratio in princi.ff.
de dona.inter virum ⁊ vxorem ibi amorem honeſtum ſolis
animis eſtimantes. et ibi ne concordia pretio conciliari vi-
deretur.

¶ Et huius medio ſumpta eſt occaſio premiſſorum de coi-
tu/qui hominē inhoneſtum reddit/⁊ brutalem efficit ſpiri-
tum: lex enim precipit hominem ipſum honeſte viuere.l. iu
21 ſtitia.§.iuris precepta.ff.de iuſti.⁊ iur. Et * plus conferũt
boni mores ꝙ̃ diuitie plures.l.ſcire.§.prefectorum.ff.de tu
to.⁊ cura.dat.ab his hinc Decius in.l.ſemper in contracti-
22 bus.ff.de regu.iur. ꝙ * ius honeſtatis ab omni reuerentia
ſemper exemptum eſſe intelligitur.notat Bal.in.l.ex libe-
ra.C.de oper.liberto.vbi per illum tex.infertur/quod ſubdi
ti alicui domino non debent compelli vt eorum vxores va-
dant ad domum domini ad tripudiandum ratione honeſta-
tis/⁊ Paulus de caſtro in.l.nullus.C.de ſumma trinitate/
quod ſi mulier inhoneſta ad habitandum veniat/ vicini il-
lam expellere poſſunt/ allegat not.in.§. finali in auten.de
leno. hinc videmus in nonnullis partibus meretrices poſ-
ſe cogi portare aliquod ſignum/ vt puta ligam in manica/
aut aliquid aliud ſimile/vt diſcernantur ab alijs. Bal. per
illum tex.in.l.mime.C.de epiſcop.audi. Etiam ratione ho-
neſtatis inſtante vxore ſiue coniunctis poteſt compelli ma
ritus ad dimittendum concubinam: ita Paulus in dicta.l.
iuſtitia.§.iuris precepta/cui adde quod not. in.l.ex ea par-
te.§.primo.ff.de verborum obliga.vbi patet: quod licet con
tractus regulariter ſint inter cõiuges prohibiti: poteſt ta
men maritus ſe obligare vxori ad penam/ ſi tenuerit con-
cubinam/quo in caſu vxor poteſt agere ad thori ſeparatio-
nem ⁊ dotem repetere/et lucrabitur donationem propter
nuptias: ita concludit Raphael Cumanus conſilio.clxxv.
Domina Andriela in fine/quam obligationem dicas ciui-
lem et canonicam / quia metus illius maritus retrahitur
ab huiuſmodi inhoneſtis mulieribus / que non mulieres
ſed muliercule appellari debent/ et ſic diminutiue quia de
anima et de vita/et de fama ſua /⁊ ſibi adherentibus dimi-
nuunt: dicit hoſtien.in capitulo a nobis ſupra de coha.cle.
et mulie. his enim conuenit diffinitio belli: quod dicitur
corporis ⁊ anime conſumptio cum rerum ſubſtantia. So-
leo enim has nature inimicum vociferare / quod patet ex
precedentibus.

¶ Inſuper reperio ꝙ honeſtas reddit pontificem maximũ
in conceſſione gratiarum beneficialium ⁊ aliarum prouiſio-
num etiam diſpenſationum promptiorem/ teſtatur illarum
exordium/dum dicitur vite ac morum honeſtas/aliaqꝫ lau-
dabilia probitatis ⁊ virtutum merita/ ſuper quibus apud
nos fide digno commendaris teſtimonio/nos inducunt/vt
tibi reddamur ad gratiam liberales.

23 ¶ Sed * an hec clauſula debeat per executorem verifica-
ri/tangit Alber.in dictio.in verbo/vita/vbi dicit ꝙ non de
bet executor de honeſtate ⁊ idoneitate huiuſmodi inqui-
rere: nec obijcientes audire argu.l.ſi vt proponis.C. de
executio.rei iudic.not.per Innocen.in capitulo propoſuit/
in principio/ ſupra de conceſſ.prebend.et capitu. de cetero.
ĩ.de re iudi. Compo.in capitulo cum inter canonicos in fi-
ne.ſ̃.de elect.

¶Secus ſi mãdatur ꝙ ſup idoneitate perſone ſolerter inquirat: ⁊ ſi eũ idoneũ repererit/ ſibi ꝓuideat: q⁊ tunc ante ꝓuiſionem oportet inquirere: ar. l. Cuz hi. §. ſi pretor. ff. de trãſac. ⁊. l. magis puto. §. ſi es alienũ. ff. de reb. eoꝝ que ſub tutella: ⁊ hoc ꝑpter formã mãdati que debet diligenter ⁊ attente ſeruari. l. diligẽter. ff. mãdati. c. cũ dilecta. s. de reſ. precipue pape: cũ illius mãdatuz (licet per quã durũ ⁊ vix ferendum) ſuſtinere ⁊ adimplere oportet. c. in memoria/ in princ. xix. diſt. Ita Bellame. cõſi. xvj. in prin. ⁊ ſic hec clauſula. Si vite laudabilis eũ repereris/factũ hominis declarantis requirit: prima autẽ ſecus ſi idoneitatẽ de preſenti ſolum expoſcit: que in rerũ certa eſt: glo. in. l. ſi vero. ff. qui ſatiſd. cog. ꝙ quis preſumitur idoneus in moribus: ideo nõ eſt cõditio. l. Sed ⁊ ſi reſtituatur. §. fina. ff. de iudi. ⁊ iſta eſt qualitas que in oĩbus noſtris actibus debet attendi: etiaz in paruis: alias ſi preſumptiue appareat de cõtrario: in nobis nihil remanet ex iuris preſumptione. Sozi. cõ. clv. col. pe. ⁊ fi. latius dico in ca. ſemel malus. de regu. iu. Probus iuris pontificij interpres minimus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

Clerici qui clericalis ordinis dignitati non modicũ detrahentes ſe ioculatores ſeu goliardos faciunt aut buffones, ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint ipſo iure.

¶ (Si autem tempore breuiori & tertio moniti non reſipuerint) careant omni priuilegio clericali.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi cardinalis.

1 Eſſe clericum eſt habere dignitatem.
Inter ſeruos: contigit aliquos habere dignitatem.
2 Inter dei ſeruos/clerici debent eſſe precipui.
3 Dignitati detrahitur per delictum: ⁊ ea inquinatur ⁊ excluditur.
Recreare infirmum per iocum in occulto/ſeu ex alia cauſa honeſta/non reprobatur in clericis.
4 Clerici mimis: ioculatoribus / ⁊ hiſtrionibus/non habent intendere.
5 Clerici in ſacris conſtituti/non amittunt clericatum/ propter impreſſum caracterem: ſecus ſi nõ ſint in ſacris conſtituti.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Appellatione clerici comprehenditur Monachus: ſi clericus tonſuratus eſt.
2 Leue dicitur: quicquid non eſt ratione munitum.
3 In vita noſtra ceſſatio/iocus / ⁊ ludus neceſſaria eſſe videntur.
Iocus proprie/in verbis conſiſtit.
4 Actus iocoſe factus non obligat.
Percutiens clericum iocoſa leuitate/nõ eſt excõicatus.
5 Impoſitio pene attenditur vt hic.
6 Grauitas peccatorum attenditur tribus modis: vt hic.
7 Inquirere vltra ſenſum naturalem non eſt niſi infirmitas intellectus.
8 Omne peccatum/eſt deuiatio ab aliqua lege naturali: diuina: vel humana recte poſita.
9 Maius eſt peccatum cognoſcere mulierem (carnaliter) difformem/ ꝙ pulchram.
Circunſtantia facit peccati grauitatem.
10 Maior magis preſumitur contemnere.
An magis puniatur nobilis ꝙ ignobilis.

Qui eque puniãtur in delictis perpetrandis: vide hic.

a Clerici, [a] Hic quis amittit dignitatem clerici/ tam tẽpore ꝙ trina monitione ſi ab incepto hic prohibito nõ deſiſtat [dignitati] ⁊ ita liquet ꝙ * eſſe clericũ eſt habere di-1 gnitatẽ. iiij. diſt. deniq̃. j. Reſo. Nam inter ſeruos cõtingit aliquos habere dignitatẽ. ff. de vſufruc. l. ſed ⁊ ſi quis edificauerit. §. j. Et inter * dei ſeruos 2 clerici debent eſſe precipui: et ob hoc a cleros quod eſt ſors dicti ſunt/ quaſi in ſortem do-b mini precipue vocati [b]. Et qui contineantur appellatiõe clerici/ habetur. xxj. diſt. cleros: ⁊ priuilegium de quo hic agitur non eſt conceſſum perſone ſed dignitati/ ſeu toti collegio clericorum. j. de ſententia excommunicationis. Contigit arg. s. de foro compe. ſi diligenti: ⁊ hoc priuilegiũ amittitur trina monitione quando ei non paretur/ vt hic/ et s. eodem ex literis ⁊. j. de ſenten. excom. contingit. ij. [de-3 trahentes] No. * dignitati detrahi per delictum vt hic/ ⁊ eam inquinari. s. eo. cum decorem in fi. ⁊ eam excludi. C. vbi ſena. vel clar. l. j. [ioculatores] hoc eſt ioci in publicum latores/ facientes ſpectaculum proprij corporis. s. eo. cum decorẽ. ff. de his qui no. infa. l. ij. §. fi. Recreare tamẽ infirmuz c per iocum [c] in occulto ſeu ex alia cauſa honeſta ⁊ cõſimilia facere/ nõ reprobo [goliardos] vulgare eſt Gallicorũ [Buffones] vulgare eſt Tuſcorum [annum] cõtinuum. ff. de ſtatu. lib. Cum heres. §. ſticum arg. ff. de public. ⁊ vecti. cõmiſ. l. fi. § ſunt autem. ff. de vſuca. l. iij. Et in hoc eſt noui iuris editio: quia abſq̃ monitione quis nõ amittebat priuilegiũ clericale/ vt. d. c. ex literis ⁊. c. contingit: ergo hoc tempore factum cum curſu anni facit aliquem perdere ſtatum clerici/ ſimile. j. hoc lib. de heret. Cum cõtumacia de eta. ⁊ quali. Cũ bone [ignominioſaz]. ff. de his qui no. infa. l. ij. §. igno-4 minioſa ⁊. §. fi. vj. q. iij. fames [exercuerit] Cum * enim clerici Mimis/ Ioculatoribus/ ⁊ hiſtrionibus/ non habeant intendere. s. eodem clerici. j. Reſo. Minus eorũ artem habẽt exercere. lxiij. diſtin. non liceat [iure] hoc eſt ipſo facto ſine alio hominis adminiculo. s. hoc lib. de elect. ꝙ ſit in fi. ⁊. c. cupientes. §. j. [clericali] hoc intelligo de clericis non in ſa-5 cris conſtitutis: quia in ſacris * conſtituti priuilegium cle-d ricale non amittunt/ [d] vt deſinant eſſe clerici: ſed eos oportet clericaliter viuere/ vnde licet exiſtentes in ſacris ma-e gis [e] peccent non tamen amittunt clericatum propter caracterem impreſſum. s. qui clerici vel vo. c. j. ⁊. ij. ⁊. j. de cleric. coniu. ſane. in fi. Io. Mo. Card.

a Clerici. Uide Alex. con. lxj. quia ſepiſſime vol. iiij. Probus.

b ¶ Uocati. Uide Paulus de caſtro con. cccxxxvj. in fi. in hac ſubſtitutione/ in prima parte: qui pro hoc allegat. c. duo ſunt. xij. q. j. ſubdẽs 1 ꝙ appellatione * clerici comprehenditur Monachus: ſi clericus tonſuratus eſt: nã non omnis Monach⁹ eſt clericus: nec omnis clericus eſt monachus: ſed ſi vtraq̃ qualitas in eodem cõcurrat/ altera per alteram non abſorbetur. l. ſi enim. §. j. in fi. ff. de extraordina. cogni. ⁊. l. ceſſat. ff. de actio. ⁊ obliga. ⁊. l. falſa. §. j. de condit. ⁊ demon. ff. ideo expreſſa vna qualitate venit alia ſibi coherens. Expreſſo enim nomine monachatus veniunt monachi/ clerici ⁊ non clerici / expreſſoq̃ nomine clericatus/ veniunt clerici / monachi ⁊ non monachi: cum quibus ⁊ potiſſime regularibus quilibet non ſecus/ ꝙ a re peſtifera ⁊ pernicioſiſſima contrahere non debet: iſtud fuit conſiliuz Maria. Sozini. con. xv. col. xj. verſi. ex quibus viſis/ adducit pro hoc quaſdam rationes leues tamen. i. ratione nõ munitas/ prout in ſimili citat Bal. in. l. ambiguita-2 tis. C. de teſta. ꝙ leue * eſt quicquid non eſt ratione munitum: refert idem Sozinus. d. con. xv. col. antepe. Probus.

c ¶ Per iocum. Uide Sozinum conſilio. xvj. col. prima circa 3 predictam conſultationem/ ibi in vita * noſtra ceſſatio/ iocus ⁊ ludus neceſſaria eſſe videntur: a negocijs enim quibus principaliter intendimus quandoq̃ ceſſari oportet/ hec autem ceſſatio non ſolum laicis / verum etiam clericis permiſſa/ dummodo aliquid vitij non admiſceatur.

¶ Et iocus, ppue in verbis consistit: in quo mediocritas il la laudabilis est: quam greci Eupeliam vocant. Nos vero quandoq; festiuitatem interdum iocunditatem / plerunq; vrbanitatem.

¶ De ludo permisso omni iure videlicet pille. l. item me= la in prin. ff. ad legem aquil. vide late per Ang. de perusio consilio. cccxcvij. Ludus pille: De ludo niuis: an sit phi= bitus clericis: vide Cal. con. vij. in titu. de sen. excō.

4 ¶ Et quo ad * actus iocose factos dic non obligari. l. ob= bligationum substantia. ff. de actio. & obliga. vbi alber. dicit q institutio iocose facta non tenet p. l. diuus traianus. ff. de milita testa.

¶ Item percutiens clericum iocose & leuitate iocosa / non est excommunicatus. c. j. s. de senten. excōmunica.

¶ Item sponsalia per iocum facta sunt nulla. No. archid. in. c. vnico. colum. penul. de sponsa. hoc lib. Joan. de anania consilio. xliij.

¶ De ludo iocoso & qui fit gratia recreationis / & virtutis / aut glorie: vide Decium late con. ix. col. ij. & fi. & Sozinum vbi. s. ¶ De matrimonio autē aut verbis matrimonialib9 iocose prolatis an operentur: vide Joan. and. post hostiē. in. c. fi. s. de despō. impube. & in. c. duo pueri eo. titu. & si post eos. Aureol. in additio. Guil. in. ca. j. de spon. & Matri. hoc lib. vbi concludit q in matrimonio & testamēto debet inter uenire liber consensus non extortus per adulationem vel dolum aut fraudem etiam tertij.

¶ Quod autem dicimus per actus iocosos non obligari: idem dic nec etiam per aliqua generaliter per modum cu= iusdam liberalitatis prolata quia hec non inducūt disposi tionem adeo q si tu petis a me talem librum / & ego respō= deo q nedum de illo libro: sed etiam de omnibus bonis meis faciam ad placitum tuum: q quicquid tibi placebit: non obligant. no. Antho. de butrio Panor. Cardi. & Jo. de imola. in. c. cum venissent. s. de insti. quos sequitur Alexā. con. ccxxxvij. nu. xiiij. per specti his vol. vj.

¶ De confessione autem iocose facta presente & acceptan= te aduersario / & postea reuocata: vide Do. Bertran. consi. cclxxvij. nu. vj. Non videntur nobiles parte. iij. Probus.

d ¶ Non amittunt. Jmo. amittunt. Archid. Joā. and. Pet. Domi. & franc. hic recuperāt tamen per dispensationē epi scopi. Cum quibus (penitentibus tamen & vere contritis) dispensat vxper eorum rationes iuribus fulsitas videre / licet / ad quas recurre: quia nolo transferre porros de hor= to in hortum. vt in simili ait Panor. in. c. vigilanti. columna ij. s. de prescrip.

¶ Quod licet opinio Archidiaconi sit communis tamen tutius est tenere cum Joan. mo. propter actualem degra= dationem: que hoc in casu videtur esse necessaria: ista dicit Do. de chassaneo in consuetu. Burgundie. in titu. des iu= stices & droitz dicelles. in verbo. Sil na grace. nu. lv. versi. Septimo fallit. Probus.

e ¶ Magis peccent. Jstud comprobatur per ea que voluit abbas antiquus in. c. vt clericorum. s. hoc titu. q imposi=

5 tio * pene attenditur & consideratur secundum magnitu dinem peccati / & excellentiam dignitatis. c. homo christia nus. xl. dist. vbi glo. no. & post eam prepositus / cuius doc=

6 trinam insequendo / dico q grauitas * peccatoꝝ potest at tendi tribus modis. Primo ex magnitudine peccati in se se cundum genus suum: & hec grauitas dicitur accipi ex par te obiectorum / ex quibus peccata speciem respiciunt: sicut homicidium grauius est furto. Clarum enim est: q ille gra uius peccat / qui grauiori peccato labitur grauius autem peccatū est simpliciter ex genere: quod ex suo genere plus aduersatur deo & recte rationi. i. deuiat magis a natura: si ue dicamus de natura naturante: in quo solo cognoscitur peccati minoritas: & non in maioritate pene: & ipsius impo sitione: quod tamē sentiunt aliqui theologi: prout audio p quib9 facit quod no. Alex. con. xiij. nu. viij. Attētis igit his vol. vij. q crimina inducantur grauiora vel leuiora ex qualitate pene. l. ij. ff. de publi. iudi. Bar. in. l. leuia in prin ci. ff. de accu. ¶ Quo ad naturam naturantē. Quia ma= ior culpa est blasphemare in deum: & eius reuerentiam: q in hominem: & eius dignitatem mortalem siue caducā. ratio: q magis deuiatur a natura: cum maiora suscipiat be neficia a deo q ab homine: quia quanto deus est melior: tanto peccatuꝫ in eum est grauius: istud enim cognoscim9

7 per sensum naturalem: vnde * aliam rationem inquirere non est: nisi infirmitas intellectus / secundum philosophū refert Ang. de perusio. con. 397. ludus pille. col. j. & consi. 367. col. iij. versi. j. q capta quod exorditur / in questione vertente: Jason in. l. illam. C. de colla. dico in. c. pēsenti de

sen. excōi. ¶ De natura aūt naturata: ptꝫ: q grani9 est ho minē occidere / q hominis bona furari: & filium propriū oc cidere q extraneū: quid em pulsat cor hominis: vt similē & quasi seipsū occidat vt i occisiōe filij dixi. s. i rub. de renū cia. inver. habeo pterea: istud enim est contra votum cuiu s cunq; animantis: etiam brutalis.

¶ Pro premissis habeo quod citat prepositus: in. c. latorez

8 j. q. j. col. ij. Quod omne peccatū * est deuiatio ab aliqua lege naturali / diuina / vel humana recte posita: vnde Am bro. dicit q peccatum est dictum / vel factum vel concupi= tum contra legem.

¶ Secundo modo dicitur & attenditur grauitas: ex parte cause motiue: sicut fornicatio. que fit ex maiori libidine mo uente / maior est: huic tamen videtur aduersari Jason insti. de actio. in. s. ex maleficijs. col. iij. & ante eum Panor. in. c. cum quidam. col. j. s. de iureiur. post glo. in. c. fi. xxiij. q. fi. et

9 fely. ibi col. iiij. q maius * est peccatum cognoscere (carna liter) mulierem difformem q pulchrā: quia pulchre magis suadent commisceri: q licet id habeat quandā rationis cō formitatem: tamen patitur in se moderationem videlicet i quibusdam incensatis viris. qui maiori libidine mouentur in vetula q in iuuencula seu vili: & per quā abiecta q pul chra: vt videri solet i his qui sepe pulcherrimas vxores & venustissimas relinquūt: vt fornicarias publicas pstituāt & actiones suas cum his cōmunicent: istud continet tertiū modum / quia ex circunstantiarum parte cognoscitur pec= cati grauitas / & in casu nostro circunstantia trahit in ali= ud genus peccati. sicut peccatum fornicationis cōsistit in hoc q vir non accedit ad propriam vxorē: si aūt addatur hec circunstantia vt illa ad quā accedit sit alterius vxor / transfert in aliud genus peccati secundū iustitiā: inquātū homo vsurpat rem alterius: & ipse habens / alterius rem amouit / in quo magis deuiat a natura q si non haberet.

¶ Ideo his suadentibus concludo: adulteriū grauius pec catū q sit fornicatio / aut stuprum: per ea que Alex. d. con. xiij. nu. vij. notat / q maius crimen est adulterium quod cō mittitur cum nupta q stuprum quod committitur cū mulie re non nupta: pro hoc facit dictū Abba. antiq. in. c. vt cleri coꝝ. s. hoc nostro titu. q maior pena sit cōiugato imponen da / si alienum thorum accedat q clerico / si fornicetur: qd credo in tonsurato tm: secus in pbyteratus & alijs ordini bus sacris constituto / qui tacite vouendo ad sacros promo uentur / vt infra deduco.

¶ Aliquando tamen circunstantia non aggrauat peccatū / quasi trahens in aliud genus peccati: sed solum multipli= cat rationem peccati. Sicut si prodigus dat quando non debet / & cui debet ex hoc ipso peccatum fit grauius secun= dum prepo. vbi. s. col. j. dicentem / tertio modo circunstan= tiam aggrauare peccatum ex eo q auget deformitatē pro= uenientem ex alia circunstantia / sicut accipere alienum cō= stituit peccatum furti / si autem addatur hec circunstantia / vt multum accipiat de alieno erit peccatum grauius / quia magis deuiat a natura / q uis accipere multum vel parum de se non dicant rationem boni vel mali.

¶ Nec ad hoc suffragari potest ratio que adduci posset / q nobilitas vel dignitas (cum de se bona sint) non debent peccatū aggrauare: & sic illas habenti nocere / dic q ille nō tantum nocent vt erratum nostrum: ratio secundum diuuꝫ Thomam in prima Secunde: quia homo magnus siue in excellenti dignitate constitutus non reportat commodum ex bono quod habet (siue ex dignitate quam habet: sed ex malo vsu illius: rationes enim aggrauandi in talibus sunt quia facilius possunt resistere maiores / puta quia excedūt in scientia & virtute / hinc dominus Luce. xij. Seruus sci= ens voluntatem domini sui & non faciens / vapulabit pla= gis multis.

¶ Iteꝫ propter magnitudinē / quia omne bonum quo quis magnificatur est beneficium / cui homo fit ingratus peccan do / & quantum ad hoc quelibet maioritas (etiam in tempo= ralibus bonis) peccatuꝫ aggrauat: testatur illud Sapien. vj. c. potentes potenter tormenta patientur.

¶ Jtem propter specialem repugnantiā actus peccati ad magnitudinem persone / sicut si princeps iustitiam nollet / qui ponitur iustitie custos ac preceptor equitatis & ipsius iustitie / qui ponitur vt sit forma gregis non dominator in populos: testis est Lucas de penna in. l. grauissimum. col. prima. Ne fiscus rem quam vendi. lib. x. C. vide que in pro= posito dixi. s. in. c. non putamus: versi. q princeps de con= suetudi.

¶ Jtem & si sacerdos fornicetur siue coinquinet cū mulieri bus videtur adulterium committere & incestum: quia vo=

uit tacite/glo.testatur.in.c.cum olim.§. de cler. coniuga. prout monachus expresse: ita fatetur Jmol. in cle.fina. in fine. de here.

¶ Juuat id quod refert Abbas antiq.in.d.c.vt clericorum ꝙ diaconus plus punit ꝙ̃ subdiaconus: ⁊ p̃sbyter ꝙ̃ diaconus: si incontinenter vixerit ⁊ hoc ꝓpter exẽplum siue scãdalum: hinc diuus Greg.in pasto.inquit/ in exẽplũ vehemẽter extenditur/ qñ pro reuerẽtia gradus peccator honoratur. Ad pluriũ enim notitiã ꝑueniunt pctã maloꝝ/ ⁊ magis homines ea indigne ferunt.

¶ Et sic vbi est maius delictum ibi est maior pena. l.pri. C.de rapto.virg.in fi.j.Ꝑ.xxxiiij.q.j.non afferamus.c.que fiunt.§.de his que fiunt a maio.parte capi. ⁊ de homici.sicut dignum/refert Nicol. de vbal. de perusio in trac. de success.ab intesta.ver.quarta species.in fi. Sed nõ cõuertitur: qꝛ non sequitur/est maior pena/ergo maius delictũ.

¶ Quod enim constitutis in dignitate maior pena imponatur: istud comprobo per ea que no.in. c. cum quidã vbi glo.§.de iniur. ⁊ Panor.post eam dicẽs ꝙ * maior magis p̃sumitur contemnere: qꝛ videtur deo magis ingrat⁹ cũ maiora sumpserit. Jo.mo.in.c.sciant in fi.§.de elec. vbi vide que dico remissiue.

¶ Et sic ratione p̃sumptionis magis puniri: ideo cõuenit dignitatem non aggrauare delictũ: sed magis ipsum delinquentem ratione presumptionis: firmat Cardi. in cle. ij.§. dignitatem hoc titu.q.v.in his enim maior est status prerogatiua: ⁊ sic exigit maior honestas.l.p̃sbiteri. C.de epi. ⁊ cle. ⁊ ob vitandum malum exemplum/ quod ex eis magis ꝙ̃ ex alijs oritur: hec firmat Latius Fely.in.d.c. cum quidam in princ. ⁊ in fi.iij.col. vbi dicit: ꝙ in dubio existens in dignitate/videtur plus contemnere / qꝛ plura a deo recepit/ ⁊ sic magis deo est obligatus: ideo in eo videtur magis esse ingratitudo/ ⁊ sic magis peccare maxime ratione exempli secundum Jnnoc.ibi ⁊ alios/firmat Calca. consi. j.nu.vij: allegat Bald.post tex.ibi in.c.primo de pace constantie dico in.c.felicis circa princ.j.de penis.

¶ Et sic habes firmã regulã: ꝙ constituti in dignitate delinquentes/magis puniuntur ꝙ̃ ceteri/ qđ moderare modis sequentibus vt equa fiat punitio. Primo in heretico: qꝛ rusticus ⁊ alij (etiam nobiles ⁊ in dignitate cõstituti) eque puniuntur testatur. Archi.in.c.qui contra.xxiiij.q.j. ꝙ licet mitius aliquando agatur cum nobilib⁹ * ⁊ alijs potentioribus/tamen hodie inter nobiles ⁊ ignobiles nõ est differentia de heresi cõdemnatos. Nam siue sit clericus/ siue laicus/siue Papa/siue Jmperator / vel quicunq̃ inferior deponi/debet ab omni dignitate/prout his dieb⁹ de facto contingit in quodam nobili Picardie nomine Berquin/ qui tanq̃ hereticus hic parisius exustus est viuus: ꝓut ⁊ alij multi hoc anno.1534.supra numerũ.xv.

¶ Jdem dic in pena pecuniaria: quia eque soluit nobilis: vt rusticus/glo.in.d.c.qui contra vbi Fely. nu.v. qui addit idem fore in pena spirituali. Bal.in.l.fi.circa medium. C.de summa trini. ⁊ fide.ca.

¶ Equa etiã fit punitio in ꝓditore. Bal.in.d.c. cũ quidã.

¶ Jdem in eo qui deliquit in officio suo/ qꝛ eque punitur nobilis sicut plebeius. Bar.in.l.quedam.ff.de penis.

¶ Jdem vbi est minima contumacia Joã. And. ⁊ Antho. in.c.ex ea supra de sta.mo.

¶ Pro hoc intẽto vide Guil.de cuneo.in.l.nemo in fi.C.de sacrosan.eccle.vbi distinguit / aut pena est taxata a lege/ ⁊ tunc taxatio est seruanda / nec fit differentia vtrum sit pauper vel diues.

¶ Si autem non est taxata sed est arbitraria / tunc debet plus puniri pauper quam diues.l.illicitas.ff.de officio p̃si. ⁊.l.j.§.j.ff.de col.illici. Philippus Probus.

¶ De clericis coniugatis. Rubrica.

Clerici in minoribus ordinibus constituti matrimonia licite contrahere possunt.§.eo.ca. proximo. ⁊.c.ex parte. ⁊.c. Joannes: ideo dicto de honestate clericorum / quorum aliqui contrahũt matrimonia: subijcit de clericis coniugatis.

¶ Vel dic.dicto de clericis in genere nunc in certa specie.

¶ Vel dic: dicto de honestate clericorum que diminuitur per matrimonium infra eo.c.vno. Jdeo de his tractat Joan.Mona.Cardinalis.

¶ Bonifacius octauus. Cap. j.

Clerici qui cum vnicis & virginibus contraxerunt, si tonsuram & vestes deferant clericales, priuilegiũ retineant canonis ab Inno. papa.ij. ꝑdecessore nostro editi in fauorem totius ordinis clericalis. ¶ Et cum iuxta parisiense concilium nullus clericus distringi aut condẽnari debeat a iudice seculari, presenti declaramus edicto huiusmodi clericos coniugatos pro cõmissis ab eis excessibus vel delictis trahi non posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare, nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter/vel etiam pecuniariter (ne per vnam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur) vllatenus condemnari. ¶ In cæteris autem vel nisi (vt præmittitur) tõsuram vel vestes deferant clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus priuilegio clericali.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1. Clerici coniugati leuius amittunt priuilegium clericale.
2. Clericus coniugatus non deferens vestes ⁊ tonsuram clericales/ ⁊ illas postmodum resumens/et priuilegio gaudere volens.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. Mercatura non dicitur actu vno exerceri.
2. Vna hirundo non facit ver/prout ⁊ similia hic deducta.
3. Possessio presentandi seu quasi probatur vnico actu.
4. Vestes clericales non reperiuntur a iure determinate.
5. Consuetudo contra ecclesiam non valet.
6. Omnis hesitatio ad ius refertur.
7. Habens ius in re debet renunciare in manibus superioris/ si ad rem satis est ꝙ dicat illud habere pro derelicto.
8. Plus valet tacita renunciatio ꝙ̃ expressa.
9. Qui eligit vnum ex duobus incompassibilibus/videtur alteri renunciare quod se non compatitur cum illo.
10. Plus facto ꝙ̃ verbo mens comprehenditur.
11. Quis renunciat iuri suo quando huic contrarium facit.
12. Clericus beneficiatus contrahens de facto matrimonium cum consanguinea punitur vt hic.
13. Homicida non est ipso iure priuatus beneficio.
14. Pena priuationis non habet locum nisi exprimatur.
15. Quando actus est nullus pena non habet locum.
16. Coniunctus presumitur scire coniunctionem quam habet cum coniunctis.
17. Priuilegiũ ratione professionis vel officij concessum quatenus durat eatenus officium suum stat.

18 Res est intelligēda/si in eodem statu perseuerauerit/et rebus sic se habentibus.
19 Officio priuatus / etiā censetur bñficio cum sit ei⁹ sequla.
20 Debemus inspicere cuius contēplatiōe sit adiecta ꝯditio.
21 Expiratum non reuiuiscit.
22 Noua causa superueniens tollit priuilegium ex causa sibi contraria factum.
23 Nobilis exercens artes mecanicas/perdit nobilitatem.
24 Mutatione persone mutatur priuilegium.
25 Priuilegia personalia debent cum personis sepeliri.
26 Coniugati de liberis efficiuntur vxorum serui.
27 Si nup serit/dicitur conditio non de facili portatura.
Quis non potest renunciare libertati Vs abat ius.
28 Mutatio status in melius auget ius antiquum / non autem aufert.
29 Ecclesia parrochialis erecta in cathedralē non perdit priuilegia prius ipsi ꝯcessa.
30 Facilius perditur ius querendum quā quesitum.
Per dispensationem non queritur ius etiam ad rem.
31 Dispensatio super pluralitate dicitur beneficium.
32 Mutatione rei possessio perimitur.
Sublata causa vnius beneficij/intelligitur esse sublatum beneficium/illius cause contemplatione concessum.
33 Curatus parrochialis dispensatus vt non teneatur ꝓmoueri infra tempora iuris ad presbyteratum an sit dispensatus ꝙ etiam non teneatur promoueri ad subiaconatū vel diaconatum etate sibi suffragante.
34 Dispensatus ad sacros non intelligitur dispensatus ad beneficium curatum.
35 Dispensatio circa vnum defectum non porrigitur ad aliū.
36 In dispēsationib⁹ nō licet extendere ex maioritate rōis.
Dispensatio ad conn exa extenditur.

a Clerici,[a] Heu mihi/olī i clericis coniugatis consueuit esse regula ꝓ ecclesia/ et instantie pro brachio seculari vt in mercaturis [b].s̄.eo.ex parte.s̄.de vita et honest.cle. ex literis hic vero ꝯuertiꝉ et melius.C.de epi. et cle.l.ij.xij q.j.q: tua: et no.xxxij.di .eos.
b ¶ Et hec decre. primo ponit duas exceptiones.Secundo .§.[inceteris] ponit regulam [retineant]cōtra.j.de senten.excōica.in audientia vbi priuilegium hic tactum non amittit clericus/ absq; trina monitione vt et alias.j.de senten.excōica.contingit.s̄.de vita et hone.cle.ex literis.

1 ¶ Sol.illa corrigitur per istam/vel illa loquitur in non cōiugatis:hic in coniugatis * qui leuius amittunt priuilegium clericale:q: iam nō tenētur viuere clericaliter.s̄.eo. Joānes et.c.sequē.et seq.[nřo]xvij.q.iiij.c.si. quis suadente [concilium].s̄.de foro compe.c.ij.xj.q.j.c.ij.[denegaꝉ] j.de regu.iu.cum quid vna/et ibi no.s̄.de resti.in integ. coram[condemnari]idem de vxoribus istoꝝ no. xxxiij. dist. eos[in ceteris]et in contractibus. s̄.eo.ex parte / et etiam in premissis vbi episcopi clerici cōiugati vestes et tonsuraꝫ
c non deferūt clericales [c] vt.j.sequitur.
2 ¶ Sed quero * clericus coniugatus non deffert tonsurā nec vestem clericales:postmodū vult resumere et gaudere priuilegio clericali/nunquid potest:videtur ꝙ nō arg.ff.de acquir.here.nec is qui.vij.q.j.quā periculosum.
d ¶ Contra dic [d] saltem in casibus resumptionē sequentibus.Nec dicit hic ꝙ amittunt:sed nō coguntur deferre.s̄.
e eo.c.proxi.et si amittāt hoc est vsq; [e] ad resumptionem / ar. ff.de testa milita.l.pe.C.de cura . furio.l.vltima.
¶ Item nunquid hic tollitur consuetudo arg.ꝙ sic.s̄.hoc lib.de biga.c.vno.
f ¶ Solu.ibi prorsus recessit a clero.Item ibi est expressuꝫ de cōsuetudine/hic nō:et ideo cōsuetudo [f] nō tolliꝉ.s̄.hoc lib.de consti.c.j.Jo.Mona.Cardi.

a Clerici.Vide ꝙ citat lapus alleg. cxviij.Queritur nō leuiter. Philippus Probus.
b
1 ¶ Mercaturis. Que mercatura * non dicitur vno actu excerceri Bar.in.l.legatis seruis nu . iiij. de leg.iij.facit.l.j.ff.de tribu. actio.sequitur Bal.in prima parte: consi.495.col. ij. punctus super quo:idem Bal.et Latius in rub. de constitu.pecu.C.vbi dicit hoc verum/ nisi hanc vnicam mercantiam precedat professio seu matriculatio in matricula mercatorum. Nam nomina dicta a consuetudine / seu ab actuum generalitate acquiruntur vsu et exercitio/ non per vnicum actum.vnde non dicitur quis aleator/licet semel ludat/nec peccator licet semel deliquerit/ nec lector licet semel legat.
¶ Preterea dicit Jason con.clij.col.vij.presupponiꝉ: vol. iiij.ꝙ ex vnico vel bino actu nō iudicamus huū esse erronē sed quando frequenter et sine causa vagatur.l. quid sit fugitiuus.§.erronem.ff.de edil.edic.
¶ Item non dicitur plagiari⁹qui semel huū abduxerit: sed qui habet ex consuetudine glo.j.in.l.si abducta.C . de fur. idē in abigeo .idem i n vsurario vt ibi ꝓbat.
¶ Nomina vero dicta a professione acquiruꝉ ꝓfitendo/ sꝫ nomina que non denominantur respectu actuū in genere/sed respectu vnius actus:vt puta hoc nomen homicida/vel adulter etiā ex vno actu verificatur:vt sicut habēt esse formale i se ita hñt esse nois facit.l.iij.C.de epi.audi.
¶ Facit ad primū ꝓpositum quod dicit Aristo.prio ethi. refert in simili Sozi.con.cclxij.col.iiij.ver. Sed ꝓ certo:
2 in causa magnifici ꝙ sicut vna * hyrundo non facit ver: ita nec vna calida dies/nec modicum tempus facit estatē: nec vna virtus virtuosum hominem.Sic necvna dies nec modicum tempus facit hominem felicem.
¶ Item ꝓpter vnum actum non dicitur quis solit⁹ lucrari et negociari.d.l.iij.C.de epi.et cler.glo.in.c. ita nos.xxv. q.ij.Bar.in.l.legatis seruis de lega.iij.late cōprobat Do. Petr.rebuf.in repe.l.vnic e.in glo.fi.nu.xxxj.C.de sen. que pro eo quod interest,ꝓfer. quibus adde que tradit Calca. consilio primo.nume.xix.
¶ Vide Jo.de anania in.c.vnico.nu.ij.s̄.d sagitt a.Paul. de castro con.clxj.in fi.non est dubiū/in.ij.parte.Bal.in.d. con.495.in fi.Punctus in prima parte/et Are.in con.xxix. nu.xiiij. ¶ Quod licet.s̄. diximus mercaturam vnico
3 actu non exerceri/ nō ꝓcedit in ꝓbatione possessionis * seu quasi presentandi: q: hec ex vnico actu probatur: et alique per illum actum esse in quasi possessione presentandi Frede.con.ccxxxiiij.Super primo pūcto / et Oldra. cōsi. 312.thema questionis Decius con.ccxv.nu.v.in causa vertente:ratio differentie inter ista videtur:quia in primo casu iura resistunt:in secundo vero assistunt seu non resistunt vt in simili dicit ibi Decius.
¶ Hunc punctum latius comprobo in.c.primo de iure patro.vide Jo.Mo.in regula prima in fi.de regul. iu.
¶ Facit pro premissis quod citat Sozi.con.cclviij. col.prima in causa vicarie:ꝙ per vnicum actum in his que nō solent concedi ratione amicitie vel familiaritatis:acquiritur quasi possessio vt est in actu electionis : idem in presentatione secuta confirmatione secundum Innoc.in.c. cum ecclesia.s̄.de causa possessio.et proprie.Barto.in.l. prima.§.si quis hoc interdicto.ff. de itinere actuq; priua. Probus.
c 4 ¶ Clericales.Que * nō regiunꝉ a iure ꝺterminate gl. fi.in cle.j.ꝺ elec.gl.et doct.in.c.pe.s̄.de vita et hone.cle.gl.prag. in verbo honesto et in verbo regionū quo.diui.offi.sit cele.
¶ Et sic sufficit clerico seculari habere habitum clericaleꝫ conuenientem clericis:dūmodo non sit a consuetudine ibi reprobatus quod sequitur Alex.cōsilio. cxlix.col.ij. in causa volu.vj.Sic intellige que no.Petrus de ancha. consilio ccxvj.in prin.nos Bartholomeus vide que late tradit in proposito idem Alex.in consilio.viij.vol.j. Probus.
d ¶ Contra dic.Vide Joannem And.in.c. Joannes/ col.v. s̄.hoc tit.vbi citat Jo.mo.et Archid.hic. Probus.
e ¶ Usq; ad resumptionem.Hunc punctum late comprobat Alex.con.cxlix.col.ij.in causa vol.vj.pro quo dicit fore optimum tex.in cle.prima/in verbo quandiu secundum primū intellectum positum ibi in verbo omnino: qui est communiter approbatus:quia illa qualitas importata per illam dictionem quandiu refertur ad omnia posita in eadem oratione Bar.in.l.iiij.§.eritq; differentia.ff.vi.bo.rap. Prob⁹.
f ¶ Cōsuetudine non tollitur.Pro hoc hostiē.in.c.primo circa finem.s̄.de aposta.dicit ꝙ si sit consuetudo que faciat ꝓ foro ecclesiastico:puta ꝙ etiam ducens viduam omni priuilegio gaudeat clericali tam personali ꝙ̄ reali valet: secus
5 si * esset contra ecclesiam:vt quia diceret cōstitutum etiā in sacris vel in minoribus clericaliter viuentem et obedientem potestati subiacere seculari: quia hec non valet quod pro notabili dicit Alexā.consi.cxlix.numero.x.in causa volumine.vj. Ratio diuersitatis videtur quia talis consuetudo irrationabilis et odiosa esset: et prima ꝙ̄ ꝓ ecclesia facit fauorabilis est et rationabilis inducitur:vide que dico in cap.

si iudex de sententia excommunicatiōis infra.

¶Preterea in ꝓposito text. nisi Doctores hic puta Jo. and. vtrobiq₃: in glo. vid elic₃ nouel. Petr. de Ancha. Do mi. ⁊ franc. citant dubium a quo videtur pendere questio hec. Pone Gilbertus probus clericus ⁊ in minoribus cōstitutus/a sede apostolica: vt quecunq₃ duo curata secularia/ seu alias inuicem incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinere posset: secum in forma dispensari obtinuit: post modum carnalibus desiderijs compunctus matrimonium per verba de p̄senti cum Berta cōtraxit/ modo tēpore ꝓcedēte Berta ipsa nature debitum persoluit in domino secutiue ipse gilbertus ad sacros etiam presbyteratus ordines se promoueri rite ⁊ recte curauit beneficiaq₃ curata huiusce dispensationis vigore conferri sibi de facto obtinuit. Nunc inter eum ⁊ illius aduersarios contenditur/ 6 ⁊ super hoc hesitatur (dico in iure) cum omnis hesitatio * ad ius referatur dicit Do. meus de Ripa. libro. ij. respon. cap. xxij. in prin.

¶Pro cuius. q. decisione vt iamq₃ dixi. q. ipsa dependet a dubij ipsius decisione/ videlicet clericus in minoribus cōstitutus/ literas ad vacatura impetrauit post modū cum vnica ⁊ virgine contraxit/ que procedente tempore ad dominum migrauit/ questionis est/ an litere ipse nunc eidem clerico suffragent̄/ secundū earum formā/ ⁊ tenorem in eis contentam: vt puta q̄ vigore earum possit petere de beneficijs sibi ꝓuideri. Pro discussiōe prime nostre questionis aliqua motiua in deductione secūde deducta adducam/ ea tamen multis alijs iuribus ⁊ auctoritatibus comprobando: ideo declinando in partem negatiuam adduco ea que voluit Gaspar Cal. con. v. in titu. de renuncia. vbi dubiū mouet. Pone impetrans gratiam ad beneficia offerens se aliam dimissurum gratiam quā prudem obtinuerat/ si consequatur beneficium per secundam/ an eidem sufficiat verbo exprimere/ q̄ eam pro derelicto habet aut requiratur renunciatio expressa qui ait sufficere verbo exprimere/ q̄ 7 * licet habens ius in re volens renunciare / debeat hoc facere in manibus superioris. c. admonet. ē. de renuncia. Archi. in. c. deliberatione. col. fi. ē. de offi. leg. Calde. con. iij. d. titu. de renuncia. (dixi late. ē. eo. tit. in. c. q̄m) habens tamen ius ad rem dūtaxat/ puta electus ante confirmationem / ⁊ impetrans ante collationem. c. pe. ⁊ fi. de cōces. p̄bē. hoc libro satis est q̄ dicat se gratiam habere ꝓ derelicto: ⁊ hoc facto desijt esse ipsius. l. j. ⁊ fi. ff. pro derelic. ex hoc em̄ dicitur dimittere immo facto dimittere non posset/ q̄r factum non habet: ⁊ sic succedit regula/ q̄ priuatio p̄supponit habitum. l. decem: ⁊ ibi Bar. ff. de verb. obliga. dixi. ē. in. c. romana de officio ordi. ideo dic sufficere verbalem dimissionem/ per quam suam declarat voluntatem: faciunt no. in. c. ij. ē. de trāsla. p̄la. ⁊. c. si electio. ē. de elec. hoc libro hostien. in. c. constitutus. ē. de appella. vbi glo. in verb. renunciasse que dicit licuisse Archidiacono renunciare electioni etiā sine consensu ⁊ auctoritate superioris: licet ipsi consensissent/ ex eo quia non erat electus in concordia/ et non habebat ius pacificum ita testantur ibi Panormi. Prepo. et Franc.

¶Et vlterius quod est magis: q̄r immo habens ius in re quo ad sui preiudicium ei videtur renunciasse: si habeat ꝓ derelicto not. in. c. quod in dubijs. ē. de renuncia. glo. habes in. c. ex ore de his que fiunt a ma. parte. ca. Et plus va 8 let * tacita renunciatio q̄ expressa. c. j. ij. Ro. de iura. calum. hoc lib. Nam in ꝓposita questione est tacita renunciatio resultans ex contractu matrimonij: quod facit vt quis dicatur ipso facto renūciare iuri suo cle. gratie de res. ⁊. d. c. ex ore: in hoc enim apparet animus ⁊ intentio cōtrahentis de tacita beneficij renunciatione/ ⁊ sic quid incompas 9 sibile cum gratijs ad beneficia / hinc ille * qui elegit vnū ex duobus incompassibilibus / videtur renunciare alteri quod se non compatitur cum illo. l. illud. ff. de acquir. hered. vbi ad positionem consequentis positio sequitur antecedentis/ ad idem. c. vt quis duas. ē. de elec. hoc lib. vide Ppo. in. c. ab exordio. xxxv. dist. in fi. vbi loquitur de impetrante priuilegium ad archidiaconatū et postea vxoratur.

10 ¶Sic in proposito si valeat verbalis renunciatio multo magis valebit realis. Cum * plus facto q̄ verbo mens comprehendatur Joan. Mo. in. c. in generali de reg. iur. ⁊ in. c. is qui de homicidio ⁊ ibi dixi/ quod ꝓcedit maxime in moralibus Neapoli. decisio. prima: ita tenent Archid. Jo. and. ⁊ alij hic ꝑ tex. nostrū tenet Decis. tholo. cccxxix. ꝑ no. colle. in. c. j. ē. hoc tit. cōprobat ibi Aufre. in addi. ad eā dicens vex quando cōtraxit ꝑ verba de presenti/ etiam non subsecuta copula carnali: q̄r exercuit actum omnino cōtrarium clericatui: non enim vxorē debet habere carnalē et spiritualem/ secus si per verba de futuro: tenēt cōiter doc. in. c. j. ē. isto titu. Rota in nouis decisio. xxvj.

¶Intellige etiam si ex parte ipsius solum forēt verba de p̄senti/ secus si ex parte mulieris: vt quia contraheret cum impubere que nō habet verba de p̄senti efficacia/ nihilominus eo ipso sit vacatio / ex quo non stetit per eum/ ista est deci. Rote in antiq. ciij. licet Panor. in. d. capi. j. nu. vij. videatur cōtrarium sentire.

¶Comprobant preterea scriben. de constituto in sacris/ q̄ de facto matrimonium contrahit: quia vacant eius beneficia/ nec ea recuperat/ propter eius intentionem: vt cum vxore perpetuo maneret/ alias non diceretur matrimoniū c. solet queri circa finem. xxxij. q. ij. ideo statim habuit ecclesiam pro derelicto ⁊ desinit eius esse/ ⁊ occupanti cedit d. l. j. ij. ⁊ vlti. ff. pro derelicto ⁊ facto suo inquantum eum cernebat ecclesie renunciauit/ ergo in ea petenda amplius no audit̄. l. ij. C. de iur. do. ipe. ⁊. l. vlt. C. de inoff. test. c. gra 11 tū. ē. de off. dele. vbi glo. no. q̄ * q̄s renūciat iuri suo seu renūciare p̄sumitur/ quādo huic contrariū facit ⁊ operatur/ ꝓ hoc vide Brixi. in. q. dn̄icali. q. ix. x. xv. Panor. in. d. cap. primo. colum. ij. ē. hoc titu. facit quod notat Maria. Sozi. con. x. colum. iiij. q̄uis questiones q̄ assumendo statim penitus contrarium iuri sibi quesito ex legato videt̄ legato ipso facto renunciare alle. glo. hic ⁊ plures doc.

¶Comprobant etiam de constituto in minoribus contra 12 hente * matrimoniū cum consanguinea/ quā. q. firmat idē Brixien. in. d. q. x. vbi cōcludit/ q̄ talis ad beneficia sua nū quā admittit̄: cū suo facto ecclesie renunciauerit. d. c. ex ore/ hanc tenent Card. Panor. ⁊ Jmol. in. d. c. j. tenet etiā Roma. con. 483. Dubitatur primo. nu. vi. per. c. eum qui de prebē. hoc lib. ⁊. c. nuper. ē. de biga. vbi apertū est bigamiā induci per matrimonium contractū/ licet nulliter/ omni eo casu quo induceretur per matrimonium legitime contractum Jo. and. in ca. Joannes circa finem. ē. hoc titu. dicit hoc sibi placere nisi fiat in fraudem prelati in cuius manibus renunciare debebat vt predixi. Nam licet tunc teneat renunciatio tacita quo ad eum/ nō tamen quo ad superiorem/ quin illum inuitum possit in beneficio retinere/ alias facile esset prelatum illudere contra notata in. c. admonet ē. de remunciatio. his enim fraudibus claudenda est via. c. quanto ad finem: ē. de diuor.

¶Hunc passum latius tangit collec. in. d. c. Joannes quem videbis.

¶His tamen non obstantibus quidam contrariam asserūt sententiam ⁊ clericum in minoribus constitutum contrahētem matrimonium cum consanguinea ipso iure non priuari beneficijs: cum glo. in. d. c. j. ē. hoc tit. (ibi per Antho. approbata) dicat clericum in sacris constitutum matrimoniū de facto contrahentē ipso iure non priuari beneficijs: ideo paritate rationis idem videtur dicendum in clerico in mi 13 noribus constituto: si contrahat cum consanguinea/ ex quo in ambobus non valuit matrimonium: facit in arg. de * homicida qui ipso iure non reperitur priuatus Innocen. in. c. cum nostris vbi Panor. nu. xxij. ē. de conce. preben. ⁊ in ca. querelam col. iij. versi. Sed ego quero. ē. de iureiur. Bald. in. l. cum fratrem col. ij. C. de his quib. vt indig. firmat Joannes de Ana. in. c. inquisitiōis nu. iij. ē. de accu. vbi testatur hanc fore communem per. c. clericis. ē. ne cle. vel mo. ibi honore priuatur ⁊ loco. l. beneficio.

14 ¶Facit * quia pena priuationis non habet locū nisi exprimatur/ testis est glos. magna in fi. c. fi. ē. de iure pa. tex. in. l. at si quis. §. diuus. ff. de relig. ⁊ sump. fu. glo. in cle. ij. ē. de vita ⁊ hone. cle. dico. ⁊ latius in capitulo quamuis de cogna. spirituali. j.

15 ¶Quodq₃ vbi imponitur pena * pro aliquo actu/ si actus est nullus/ pena nō habet locum: istud cōprobo per ea que no. voluit Bar. in. l. filius. §. si quis bonorum in fi. ff. de leg. prestan. pone statuto cauetur q̄ si quis actiones cesserit nobili aut alteri potēti a iure suo cadat/ modo Titius cessit (qui tamen cedere non poterat: vel quia cessio inutilis facta cadetne a iure suo: ibi est tex. q̄ non: quia nō sufficit facere de facto contra vt quis incidat in penam: notat idem Bar. in. l. vbi pactum in fi. de transactio. late per Bal. in. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his qui no. infa. idem Bal. in l. ij. col. ij. C. de iure emphi. ⁊ in. l. prima. §. fi. in fine. ff. quod quisq₃ iur. Joannes And. in nouella in. c. perpetue de elec. hoc libro vide que dico in. c. fi. de cogna. spirituali.

¶Et sic ex premissis resultat diuersarum opinionum/ ⁊ aduersarum conflictus: pro quarum concordia / capio doctrinam Jo. de Jmol. in. d. cle. gratie col. fi. cuius mentem refe

ro vt habeas hunc punctũ manifestum/ideo dic aut matrimonium fuit nullum/ ꝛ tunc si propter defectum vtriusq̃: tunc potest reuerti ad beneficia ꝛ sic infertur ꝙ non vacauerit q2 alias noua indigeret collatiõe ꝛ nõ supuenit vinculũ incõpatibile/ex quo nullũ aut ꝓpter defectũ ꝯsensus clerici/vt q2 tũc furios9: vel mẽtecapt9 ꝛ tũc idẽ/aut ꝓpter defectum consensus mulieris/ ꝛ tunc si non erat apta ad matrimonium: non perditur beneficium.c.literas de spon. impub. huic tamen membro contrariatur.d.decis. Rote.c. iij.in antiq. Si vero erat apta perdit illud/ nec ad illud datur regressus/quia quantum in eo fuit contraxit / ꝛ sic ad fuit voluntas renunciandi. Si vero non tenuit propter alium defectum q̃ consensus/ vt puta impedimentum consanguinitatis / vel aliud simile / tunc si notum vtriq̃ vel saltem clerico/ non perdit beneficium : quia non videtur habuisse voluntatem renunciandi nec abdicandi a se beneficium : argumento textus nostri in lege non solum.ff. de actioni. ꝛ obliga.ibi proculdubio in huiusmodi actu talis cogitatio est: vt nihil agi existimetur: apposita ea conditione quam sciant esse impossibilem: quod verum nisi ꝓcesserit ad copulam: quo casu propter affectum cum opere subsecuto: saltem esset priuandus ar.c.nuper.ꝫ. de biga. ꝛ in tali scientia clericus ipse presumitur constitutus cum 16 * coniunctus presumatur scire coniunctionem quam habet cum coniunctis tex.in.l.octaui.ff. vnde cogna. Bald. in.l.quoniam sororem. C. de iure delib. facit. l. de tutela. C.de in integ.resti.minor.

¶Si vero vterq̃ ignorabat: vel saltem clericus: tũc perdit: nec ad illud datur regressus.

¶Et per hec habes contrarietatem dissolutam. Tu tamẽ vide ꝑ themate que citat Henricus bohic in.c. quod a'te ꝫ.hoc titu.dum querit quid de impetrante ad primam ꝑbendam/qui anteq̃ vacaret cõtraxit cum virgine / ea demum mortua non potest petere prebendam.

¶Nunc prosequendo thema ipsum ꝛ comprobando ipsam negatiuam.q.proposite vltra doct.hic adduco vnum ꝛ de 17 lectabile fundamentum. Quia * priuilegium ratione professionis vel officij concessum / eatenus durat quatenus officium ipsum stat: ista est doctrina Bar.in.l. maximarum de excu.munerum.lib.x.C.ꝛ in.l.qui sub pretextu vbi etiã idem Bar.C.de sacrosan.eccle.ꝛ in.l.semper.ff.de iure immunita.no.in.l.scriniarios.C.de testa.mili.ꝛ per Fely.colum.ij.post Areti.in.c.clerici.ꝫ.de iudi.istud enim recte video firmari/per ea que tradit Maria.Sozi.con. cxxi. visa contingentia dum discutit qñ res desinat esse dotalis et hereditaria: quem videas si placet. Ad idẽ facit quod res 18 * est intelligenda si eodem statu perseuerauerit/ ꝛ rebus sic se habentibus. Jo.mo.ꝛ ibi.dico in.c.statutum in verbo cum perseuerantia de hereti. huiusmodi cũ dispensatio eidem Gilberto probo fuit data contemplatione officij in posterum ampliori modo exercendi: q2 ꝓpter officium datur beneficium.c.fi.ꝫ.de resc.vbi glo.in verb.datur que ci-19 tat/ꝙ officio * priuatus censetur etiam beneficio cum sit eius sequela vt ꝓbant iura per eum in medium deducta.

¶Item si talis matrimonium contrahit/ amplius non tenetur ad officium(dico vt per prius)igitur cessat ꝛ expirat gratia illius officij contemplatione data.c.cu3 cessante.ꝫ. de appella.cum similibus.

20 ¶Facit in simili quod not. Petrus de Ancha.consi. 185. col.j.questio videtur/ꝙ * debemus inspicere cuius cõtemplatione sit adiecta conditio.

¶Et ꝯtinuãdo ꝙ dat bñficiũ ꝓpter officiũ. Nã queadmodũ in tpalib9 ratiõe seruitij/tpalis fuerũt ꝯstituta ꝛ ordinata officia.l.pe.C.de testa.milita.ita licet dicere/ꝙ pro officio spirituali ordinata fuerunt beneficia.c.concesso. xij. q. ij.c.fi.ꝛ. c. pe.j.q.ij.glo.in.c.fi.supra de officio vica.tex. in d.c.fi.ꝫ.de regula.hoc libro.

21 ¶Et sic ipsa dispensatione expirata * amplius non reuiuiscit ar.l.qui res.ꝟ.aream.ff.de solu.ꝛ.c.si illic.xxiij.q. iiij. Finitaq̃ est causa priuilegij/ergo finitur priuilegiũ. l. titia.ꝟ.vsuras de leg.ij.l.cura deficientium.ff. de muneri.et hono.ca. generaliter.xvj.q.j.not.late Roma.consi.404.

22 in casu proposito vbi inter alia ad propositum citat ꝙ * noua causa superueniens/ priuilegium tollit/ex causa sibi cõtraria factũ: casum habes no.in.c.suggestũ. ꝫ.de deci.vbi glo. Cõprobat Sozinus con.cl.col.ix. in primo volumine versiculo.vi.confirmatur/ꝙ vbi vnum beneficium competit contemplatione alterius: si mouetur illud cuius cõtẽplatione dabatur/intelligitur in consequentiam remotum illud quod contemplatione remoti dabatur siue concede-

batur: quod patet ex no.per Bar.in.l.gallus.ꝟ.ꝛ quid si tãtum.ff.de lib.ꝛ postu.probatur in.l.filio.ꝟ.mariti.ff.de adi. leg.Alex.con.xix.versi.Secundo probatur. Circa primum vol.vj.facit quod habetur in.l.cum ex oratione ad fi.ff. de excu.tuto.vbi idẽ quod supra prime diximus ꝙ finita causa priuilegij finitur ꝛ priuilegiũ: ad idem.l.filia.ꝟ. alumne. ff. ad trebel.

¶Or in ꝓposito dispensatio data fuit contemplatione officij ꝛ beneficiorum consequendorum gratia /vt patet intuenti/que contemplatio nunc cessat quia habere vxorem ꝛ ecclesiam contraria sunt: cum clericus coniugatus hoc in casu laicus reputetur/perditq̃ omnia priuilegia clericatus ordinis exceptis duobus tactis hic ꝛ per scriben. post tex.nostrum puta priuilegio canonis ꝛ fori ex quo resultat laicos beneficiorum incapaces no.ꝫ.de insti.c.ij.dixi late in.c.nullus de tempo.ordi. ideo eligendo vnum ex contrarijs amplius recursus ad alium non dari.l. vlti.circa princi.C.de codicil.ꝛ.l.prima.C. de fur. pro hoc habeo 23 vnum in simili ꝙ si * nobilis exerceat artes mechanicas perdit nobilitatẽ. Bal.in.l.nobiliores.C. de cõmer.ꝛ mer ca.non solum pro illo tempore quo exercet artes illas/ sed in totum ꝛ omne per eum: quod intellige non ꝓcedere si foret nobilis genere quia tunc hoc tempore solum dicit nobilitas obfuscata.secus si nobilitas foret per priuilegium principis ar.no.in.l.si Auguste.ff.de lega.ij.quod seruit proposito cum illa nobilitas dispensationis ꝛ cetera huiusmodi dicantur quesita nõ genere: sed priuilegio canonis siue principis : Ratio diuersitatis potest esse / quia prima nobilitas non potest in totum tolli cum iura sanguinis in totum tolli non possint iuribus vulgatis: offuscari tamen per aliquod obstaculum valent/quo remoto iterum sunt in suo esse generis /quod non procedit in secunda nobilitate que in totum eneruatur per contrarium actũ : vt in proposito nostro dicitur.

24 ¶Moueor preterea * mutatione persone mutat priuilegium.l.paul9 alias ꝓcuratorẽ.ff.de acqr.hered.ibi in fi. q2 castrẽtia esse mutatiõe ꝑsone desierũt/ quẽ tex.ibi Di. Jmol.ꝛ Areti.dicũt no.ad hoc ꝙ si res reipubl.vl eccl'ie vẽdantur legitime alicui priuate persone ꝙ ille amodo possunt prescribi spatio quo cetere res priuate prescribuntur Maria.Sozin9 consilio.xciij.col.vj. circa primum ad idem tex.in arg.in.c.dilectus el.iij.ꝫ.de prebend.ꝛ in.l. cum patronus de leg.ij.quem ad hoc ponderauit Sozinus consi. cliij.col.vj.circa mediũ/maxime quando persona fuit immediata causa priuilegij vt in themate nostro/quia papa prouidet hoc in casu ꝑsone principaliter non beneficijs cũ obstet pluralitas iure communi: ergo dispẽsatio dicitur facta contemplatione solius persone: ꝛ sic cum persona extinguitur priuilegium/comprobat in simili Jason in con.xxxj. in fine. Nicolaus vol.iiij.vbi pro hoc allegat.d.l. cum patronus de leg.ij.ꝛ.l.si fundum per fideicommissum.ꝟ. fi.cum.l. sequen.de lega.primo/vbi impubes licet in legitima non possit grauari onere fideicommissi: tamen si eius legitima veniat ad substitutum ipsius impuberis vel ad legitimos heredes ipsi tenebuntur ad onus fideicommissi : facit etiã 25 regula in omnibus causis.ff.de re.iur.vbi Decius citat * talia priuilegia cum priuilegiato debere sepeliri instar pallij.c.ij.ꝫ.de autoritate ꝛ vsu pal. Jta in proposito clericus coniugatus quo ad hoc censetur mortuus/ propter status mutationem /certe in coniugatis clericis potest dici muta 26 tus status: quia de liberis * efficiuntur vxorum serui/ vt plurimum vides/de quibus pro presenti me remitto ad ea que traduntur in sylua nuptiali ꝛ in legibus connubia.firmat Decius con.cccx.col.prima visis diligenter/ibi cum ꝑ hoc in ipso quedam seruitus constituatur ꝛ Aureol. in ad di.ad Guil.in.c.vnico de spõ.vbi dicit ꝙ in matrimonio est mutua seruitus/merito dicere poterimus ꝙ conditio si nupserit /est conditio non de facili portatiua no. Alexand. cõ. cxiij.col.iij.in fi.in causa ꝛ lite/vol.iiij.quem vide in consilio.lxxj. in.ij.col.ponderatis/vol.ij.ibi nam et vxoratus in seruitute esse dicitur.l.ij.ff.de liber.ho.exhibẽ.quod est cõtra dictum Bal.in.d.l.cum ex oratione.ff.de excu.tuto. vbi 27 dicit ꝙ quis * non potest renunciare libertati.

¶Hoc tamen in proposito potest saluari per id quod dicit dominus Nicolaus Boerij in consue. Bitur.in titu.de cõsue.ꝛ iure sta.perso.ꝟ.iiij.ꝙ vs abat ius. Ratio quia mariti sunt causa cause/ideo fatui ꝛ bestie propter id tamen nõ minus dicuntur habiles ad contrahendum matrimoniũ. Jo. mo.in.c.vnico de spon.impub.

¶Et pro ampliori elucidatione thematis propositi oppo-

no in id quod dicimus privilegium extingui mutatione
28 status/mutatio * status in melius auget ius antiquum/ non autem aufert glo. in capitulo ex parte in verbo Andegaven. ꝫ. de foro compe. quam ibi approbant Panormi. ⁊ Feli. vbi dicitur ꝙ licet adeptus senatoriam dignitatem desinat esse municeps quo ad munera non tamen quo ad dignitatem: pro quo. l. pe. ff. de senator. Ad idem l. falsa. §. sed si cui. ff. de condi. ⁊ demon. ibi nam honor eius auctus est non conditio mutata: istud poteris latissime comprobare per ea que tradit Alex. de imol. con. xxxij. visa concessione: volumi. quinto.

¶ Ad hec poteris respondere ꝙ in his iurib⁹ fit mutatio in melius ⁊ in dignius: secus in casu nostro: quia in eo fit deterius ⁊ status dignior nõ mutat privilegia ꝯcessa.

¶ In proposito facit quod in facti contingentia consuluit do. con. cxxv. quod exorditur dubia sive cõclusiões: in fine
29 viij. dubij: vbi vult ꝙ ecclia * parrochialis erecta in cathedralẽ non perdit privilegia prius concessa ipsi parrochiali: quia dignitas superveniens non tollit obligationẽ/ vel iura inducentia vinculum in maiori statu. c. cum te. ꝫ. de rescrip. pro quo vide Oldra. consilio. cclxij. et consilio ccxxxix. Bone memorie: vbi dicit ꝙ si episcopus tholosanus datus est conservator postea vero est factus archiepiscopus eiusdem civitatis/ non expirat officium/ per supradicta ⁊ non desinit esse episcopus tholosanus sed natura in eo mutatur. l. servus alienus. §. fideicõmissariaꝫ ff. de hered. insti. videturq; sibi ipsi succedere. l. si prior in prin. ff. qui potio. ĩ pigno. habe. ⁊ sibi ipsi substitui. l. sed si plures. §. nemo. ⁊. l. vlti. ff. de vulga. ⁊ pupil. substi.

30 ¶ Et sic habes intentum liquidum: facit vlterius quia * facilius perditur ius querendum q̃ quesitum Barb. in. d. cle. gratie. colum. ix. ⁊. x.

¶ Per hec tamen non intendas per dispensationem acquiri ius ad rem in beneficio/ cum per eam non queratur ius sed solum fit capax ⁊ habilis. Ioan. mona. in cap. primo. ꝫ. de filijs presbyterorum.

¶ Facit etiam quia si perdat beneficia ecclesiastica/ cõsequenter perdit dispensationem cum dispensatio super pluralitate dicatur beneficium dicit Io. and. in. c. olim. col. ij. supra de verb. signifi. per tex. in. c. ordinarij. §. si vero de officio ordi. hoc libro.

¶ Ultra predicta in mutatione status habeo que in simili
31 citat Decius con. ccclj. nu. xxiij. Et pro tenui * ꝙ mutatione rei possessio perimitur. l. qui vniversis. §. item si id quod possidebam. ff. de acqui. po. per quod subdit ꝙ si terra arida efficiatur lacus vel stagnum/ propter impetum aquarum/ vel industria mea: prescriptio dicitur interrupta: qr prima qualitas vsus/ perẽpta est/ quasi mutato elemento/ qr primo erat terra/ nunc est aqua.

¶ Ad idem quando debetur servitus superficiei extincta superficie cui servitus debetur extinguitur ipsa servitus: nec edificium restauratum cẽsetur illud cui debebatur servitus/ sed aliud diversum Bar. ⁊ Ang. in. l. j. ff. de superficie. Paul. de castro in. l. ij. ff. de servi. tradit Maria. Sozi. consi. cxxxviij. col. iij. circa primum.

32 ¶ Itẽ sublata * causa vnius beneficij intelligitur esse sublatum beneficium illius cause contemplatione concessum idem Maria. con. cl. col. xvj.

¶ Istud extendere poteris in nominationib⁹/ quia si contingat nominatos aut graduatos matrimonium contrahere/ ⁊ postea vxores eorum mori reperientur privati fructu graduum ⁊ nominationum/ quod placet Do. Pe. rebuffo. in repeti. c. postulastis vltima charta. ꝫ. de cle. excomunicato mini.

¶ In eo autem ꝙ supra proxime deduxi dispensationem facere capacem ⁊ habilem trahitur in consequentiam ꝙ remittit ad ius commune vt licet colligere ex no. in. l. nõ prohibentur ⁊. l. si conven. ꝫ. de his qui accu. non po. vbi patet in milite qui habilitatur ad accusandũ si suam vel suorum iiuriã ꝓsequat᷑/ q̃ accusatio reducit᷑ ad ius ꝯmune ⁊ sic ĩ ea op⁹ est inscriptione cũ alijs solennitatib⁹ a iure requisitis.

33 ¶ Ex quo in simili infertur ꝙ * si cũ minore ãnis ad curatum dispẽsatur/ dicitur reduci ad ius cõmune: ideo intra annum a die pacifice possessionis tenetur se facere promoveri ad sacros ad quos tũc ꝓmoveri potest: vt si sit in. xviij sue etatis anno constitutus ad ordinem subdiaconatus et sic de alijs cle. generalem de eta. ⁊ quali. ordi. quod si non fuerit promotus/ perdit beneficium quod patet ex no. in. c. exeo de elec. hoc libro.

¶ Et sic dispensatio super etate non inducit dispensationẽ sup ordinib⁹ vt peroptime in casu cõsuluit Pet. de Ancha. con. cccciiij. ista allegata in ꝯtrariũ/ ⁊ hec est veritas secundum modernos in. d. c. cum ex eo quicquid dubitaverit Panor. in. c. quia intantum. ꝫ. de preben. dubium hoc tãgere voluit novissime do. Aureolus in addi. ad Guil. in. c. licet canon. ꝫ. de elec. hoc lib. allegat lapum decisio. 84. quam non reperio ad propositum. Ego tamen ampliori stilo comprobando addo no. per Antho. cor. in reperto. Pa-
34 nor. in vbo dispẽsat⁹ vbi ait ꝙ * dispensat⁹ ad sacros/ non intelligitur ad beneficium curatum dispensatus/ quod cõprobat q̃ plurimis auctoritatibus: ⁊ hanc fatetur communẽ/ tenet Fely. in. c. ac si clerici. §. de adulterijs col. x. ver. Et quod dispensatio non trahatur. ꝫ. de iudi.

¶ Iuvat etiam in proposito argumentum de multomagis quod cessat in dispensationibus dixi. ꝫ. in. c. permittimus de eta. ⁊ qualita. ordi. facit. l. cum propter. ff. de leg. ꝓstan.
35 que allegatur secundũ Bar. ibi ꝙ dispensatio * circa vnũ deffectũ non porrigitur ad aliũ: facit dictũ a dño meo relatum libro. ij. respon. c. xxxv. nu. vj. ꝙ in dispẽsationibus nõ licet extendere ex maioritate rationis Hostien. ⁊ alij communiter in. c. postulasti. ꝫ. de res. Panor. ⁊ moderni in. d. c. at si clerici. §. de adulterijs. Fely. in capitulo finali supra de symo.

¶ Pro contraria opinione vide eundem do. meum. ij. libro
36 respon. c. primo vbi late discutit ꝙ dispensatio * ad connexa extenditur secundum Io. and. in addi. ad specu. in titu. de leg. §. fi. versi. iiij.

¶ Hinc dicimus ꝙ dispensatus ad diaconatum/ censetur etiam ad subdiaconatum dispensatus/ ⁊ dispensatus super pluralitate beneficiorum/ censetur etiam dispensatus super residentia/ glo. in. c. si quis in clero. vij. quest. prima. Domi. in. d. c. licet canon. Fely. in. d. ca. postulasti. supra de res. glo. ⁊ Panor. in dicto cap. quia in tantũ/ vide de Selua. in tractatu benefici. iij. parte questione. xlij. vbi multum comprobat predicta: quibus adhereo potius quam primis vide etiam que dixi supra capitulo vno de etate ⁊ qualitate in fine.

¶ Que postremo comprobo per ea que citat apostil. ad Panor. in. c. cum esses in fine. ꝫ. de testa. ꝙ licet clericus sit privilegiatus vt possit facere testamentum cum duobus testibus ⁊ presbytero. d. c. cum esses: tamen si hoc modo faciat/ ⁊ demum cum vnica ⁊ virgine matrimonium contrahat ⁊ sic perdat privilegium hoc ⁊ alia (dẽptis tamen duobus in tex. nostro contentis) mortua postea vxore iste iteruꝫ incipiat esse clericus vivereq; clericaliter/ deinde moriatur nulla facta mentione de suo priori testamento ꝙ heredes in eo instituti non debent admitti/ adduxit tex. in. l. quod dicitur. §. miles testamentum. ff. de milita. testa.

¶ Item talis mutatio fit ministerio legis sine facto hominis prout in simili dicit Maria. Sozi. consilio. cxxxj. col. ij. in presenti consultatione quem videas.

¶ Ultimo pro intento principali habeo quod no. Alexand. consilio. cxxv. nu. vj. viso processu/ volu. vij. ꝙ si privilegiuꝫ conceditur mihi ⁊ omnibus descendentibus meis masculis ⁊ feminis/ ꝙ descendentes femine: ita demum sortiuntur privilegium si sint vidue/ non autem si ad maritum convolaverint: quia postq̃ virum assumit in totum dicũtur in alium se transferre/ ⁊ statum suum mutare. l. mulieres de digni. lib. xij. C. istud tamen prima facie videtur potius contra intentum/ nisi dicas id procedere solum in prophanis ⁊ mundanis: secus in spiritualibus/ vel quod dictum illud iuribus non comprobatur vt ibi per ipsum Alexand. dicitur. Probus.

¶ De clericis non residentibus in ecclesia vel præbenda, Rubrica.

1 CLerici * amittunt beneficia per coniugium/ supra de clericis coniugatis. et capitulo sane/ et xxviij. distin. de siracusane: et nedum dicta via: sed etiam non resi-
a dendo [a] in ecclesia vel prebenda. ꝫ. eo. ex gestis ⁊. c. inter/ amittunt beneficia: ideo subijcit de clericis non residẽtibus in ecclesia vel prebenda. Io. Mo. Card.

a NOn residēdo. Uide que late tradūt Neapoli. decisio. cclxxxix. Serenissimus Rex vbi tractant de cardinalibus nō residentibus in curia / & de modo citandi absentes / & eos priuandi / ac de excusatione eorum. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

COnsuetudinem, quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canōici / & alij beneficiati / seu clerici cathedraliū / & aliarū collegiatarū eccl'iarū distributiōes quotidianas (quę alias manualia beneficia / seu victualia nuncupantur, & tantum residentibus tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus / seu alijs locis, in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ, sint præsentes, licet diuinis officijs non intersint, ex integro percipiunt, ac si continue ipsis ecclesijs in eisdem officijs deseruirent, penitus improbantes.

¶ Statuimus, vt distributiones ipsæ quotidianę in quibuscunque rebus consistant, canonicis ac alijs beneficiatis / & clericis ipsarum ecclesiarum, qui eisdem in ipsis ecclesijs affuerint, tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciēdam.

¶ Qui vero aliter de distributionibus ipsis quicquam receperit, (exceptis illis quos infirmitas, seu iusta & ratiōabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, imo ad oīm restitutionē, quæ cōtra huiusmodi nostrā constitutionē receperit, teneatur. ¶ De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis idem decernimus obseruandum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Uerbum simpliciter dictum / intelligitur cū cōtinuatione.
2 Uisitando quis dicitur ecclesie seruire.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Distributiones quotidiane proprie dicuntur / que actu & re ipsa distribuuntur.
2 Nomina debent habere conuenientiam cum rebus.
3 Quidā sunt cōtractus / qui denoīantur ab actu exequēdi.
4 Manualia dicuntur vt hic.
Cui legata sūt alimēta in domo testatoris prestāda: debet in domo pstare seruitia scdm qualitatem sue persone.
5 Quotidiane distributiones sunt inducte in fauorem cultus diuini.
6 Distributiones quotidiane solum interessentibus dātur.
7 A quo remouet naturalis effectus remouet eius species.
8 Consuetudo non valet contra substantiam actus.
Ubi substantia remouetur actus consistere non potest.
9 Pacta contra naturam actus non sunt seruanda / etiā si iuramento sint vallata.
10 Consuetudo potest fingere absentem vel mortuum pro residente / sed non pro interessente.
Sicut veritas non potest esse / sic etiam imago non potest fingi.
11 Papa nō potest dispensare contra substantiam actus.
Papa non dispensat cum monacho vt habeat propriū: sed bene facit de monacho non monachum.
12 Duo sunt genera distributionum vt hic.
13 Infirmitas excusat a residentia.
Infirmitas multis modis probatur.
14 Semper nō est credendū omni spiritui / vel iudicio medici.
15 Canonicus repertus cum muliere nuda nō presumitur dicere pater noster: secus si non nuda / quia presumitur eā benedicere.
16 Infirmus fingitur ecclesie deseruire.
Fictio super aliquo principali trahitur ad id quod venit in consequentiam fictionis.
17 Quis non debet non sine sua culpa suo priuari stipendio.
18 Infirmitas quando non est causa absentie non operatur dationem distributionum.
19 Sublata causa beneficij intelligitur esse sublatum beneficium illius cause contemplatione concessum.
Famulus qui dedit causam infirmitati / non habet salariū durante infirmitate.
20 Afflicto non est danda afflictio.
Infans hereditatē patris non aditā / transmittit ad matrē.
21 Ea que casualiter absunt / abesse non videntur.
22 Iniuste excommunicato / suspenso / & incarcerato canonico / debentur quotidiane distributiones.
23 Res censetur vita hominis.
24 Uir verberans vxorem debet alimenta extra domum vxori dare.
Alienatio que fit propter delictum non habet fauores.
25 Nulla potest esse iustior necessitas q̄ facti impotentia / vel periculum persone & rerum.
26 An absentes causa pestis percipiant distributiones.
Canonia non debet esse sine prebenda.
27 Lex viuere in paupertate & mori in anxietate non pmittit.
28 Euidens vtilitas que sit / vt percipiantur quotidiane distributiones.
29 Officium non debet esse damnosum.
30 Relictum ecclesie in genere cui debeat dari.
31 Non valet consuetudo q̄ omnes distributiones diei / vna hora lucrentur.
32 Uerbum vsurpat male sonat.
33 Pars denotat mediam.
34 Sublato labore tollitur premium.
35 Canonicus iurans continue residere nō est periurus / si nō resideat ratione trium casuum in tex. hoc descriptorum.
Magis est amica veritas.
36 Quando casus expressus & fictus equiparātur: Dispositio in casu vero / locum habet in casu ficto.
37 Distributiones non computantur in valore beneficiorum.
38 Aliquid nō potest tale dici eo q̄ potest contingere tale.
39 Consuetudo irrationabilis quando excusat.
40 Non debet puniri qui communi iudicio peccat.
41 Iniusta causa excusat a dolo.
Omnis crudelitas etiam futura excusat a doli pena.
42 Consuetudo non habet locum contra legem diuinam.
43 Noua consuetudo quando introduci non potest.
44 Faciens contra legem non excusatur prout nec qui obseruat consuetudinem a lege reprobatam.
45 Clericos rebus ecclesiasticis abutentes: obligatos ad restitutionem dicito.
46 Forma rescripti vt non interessentes diuinis / non habeāt distributiones hic inseritur.
47 In dubio articulo non peccat qui in alterā partē inclinat.
48 Episcopus non statuit contra ius / ex consuetudine tamen potest contra ius interpretari.
49 Episcopus statuit circa dubium iuris.
50 Familiares cardinalium non se exercentes in famulatu / non gaudent prerogatiua familiarium.
51 Forma supplicandi pro indulto (de fructibus in absentia percipiendis) consequendo hic inseritur.
52 Quando ius non determinat certum locum vel tempus / quocūq; loco vel tempore actus explicatur.

Consuetudinem, Hec decre. habet tria dicta: primo cõsuetudinẽ narrat/⁊ cõtra illam statuit secundo §. [Qui vero] facientes cõtra punit tertio §. [de distributionib⁹] premissa ad casum similem extendit [manualia]. j. de verbo. signi. olim. [victualia a] s. eo. de cetero [deseruiret]. Sed qui si cõsuetudo est ibi/vt in Morino/ ꝙ canonicus veniẽs inibi de nouo: per tres dies existens in domo/ non veniens ad ecclesiam: habet dictas distributiones integre. An hec cõsuetudo hic reprobetur/dic ꝙ non/q; hec littera intelligitur de his qui cõtinuo habere vellent in domibus suis remanentes. Nam verbum * 1 simpliciter dictũ: intelligitur cum cõtinuatione b ff. de solu. cũ quis in prin. j. de iureiurã. quẽadmodũ in prin. xxij. q. ij. in prin. ne quis arbitretur. ff. de annuis lega. seio § medico/⁊ § fina. ¶ Item est argu. ff. ex quibus causis maio. ab hostibus § vlt. ⁊ hoc videtur pbari per § sequentẽ vbi iusta ⁊ rationabilis causa excipitur. ¶ Item per eadem iura dico/ꝙ si Archidiaconus ecclesie visitans suum archidiaconatum habebat de consuetudine antiqua ante hanc decretalem suas distributiones/ꝙ ipse non subtrahuntur per hanc constitutionem: ⁊ visitando * 2 ecclesie seruit: caueat tamen ne alterius cõmodi gratia visitet argu. ff. ex quib. cau. maio. Item hi ⁊ l. sequenti [vtilitas]. s. hoc lib. de elec. cum non deceat/ dic vt ibi [teneantur]. j. hoc libro de censi. Romana § caueant/⁊ capi. exigit in fine. s. hoc libro de officio ordina. Si canonici in princi. Joan. Mona. Cardi.

a Victualia. Quod licet hic ⁊ in ca. de cetero. s. eo. ti. distributiones videãtur appellari victualia: hoc tamen non procedit de iure: sed id refertur ad cõsuetudines speciales: de iure autẽ potius accessiones ad ius canonicale sunt. ca. dilectus/el. j. in fi. s. de prebend. no. Card. cõ. liij. in fi. Probus.

b ¶ Continuatione. Uide que pro hoc dicimus in. c. vnico. in verbo assistẽtes/⁊ in vbo cũ pseuerãtia de scisma. j. ⁊ in. c. statutũ ij. j. de here. Dic etiã debere intelligi rebus sic extãtibus. Deci. cõ. 276. col. fi. pponit. Et q; materia textus nr̃i frequens est lõgas latasq; habenas hr̃e fert ⁊ quotidianas: eas tñ ni. fallor doc. hic illi⁹ ad saturitatẽ nõ laxarũt. Ideo p viribus id facere in psentiarum conabor intrãdo itaq; cãpũ tã fertilem a quo sumũt plurimi adipẽ frumẽti/ vini/⁊ olei/lacq; ⁊ lanã. Primo habeo ꝙ nõ placet vnũ discussum p Archi. hic p tex. nr̃m: ibi qui eisdẽ officijs in ipsis ecclijs affuerit: quasi dicat nõ alijs/cũ hic agat de bñficijs/quorum fruct⁹ tm̃ laborãtib⁹ tribuũtur ⁊ nõ alijs. c. licet. j. de pbẽ. ⁊ in. c. alma § adijcim⁹. j. de sen. excõ. ad idẽ. c. fi. de res. hoc lib. cui⁹ voti fuerũt Paul. ⁊ zẽzeli. hic (Domi. referẽte hic) ponit regulã negatiuã a qua dicit ꝙ certi casus excipiunt de quorum nũero iste nõ est: stemus/ ergo regle id cõprobat 1 idẽ domi/hic in § q vero in fi. ꝙ distributiões * quotidiane de qb⁹ hic agit pprie dñr/q actu ⁊ re ipa distribuũtur. Or noĩa debẽt habere cõueniẽtiã cũ rebus § est aũt aliud vsi. Sed nos insti. de dona. ideo in proposito dicit notabiliter

2 Bar. in. l. iurisgentium in prin. ff. de pact. ꝙ * sunt quidam contractus qui denominantur ab actu exequendi/ vt sunt contractus qui re contrahuntur pone depositum/ commodatum/mutuum ⁊ similes: ⁊ tales non habent nomen nisi a re facta ipsa executione: hinc dicimus pactum de commodando/ deponendo vel mutuando non fore mutuum/ commodatum/nec depositum vt ibi idem Bar. late prosequit facit tex. in. l. si tibi. x. ff. de pac. vbi dicitur/ꝙ si tibi dedi decem milia/ ⁊ paciscar ꝙ. xx. milia debeantur vltra decẽ milia obligatio non oritur cum obligatio re contrahi non possit nisi quatenus datum est: ⁊ si dedero decem/vt vndecim debeas Proculus putat amplius q̃ decẽ condici non posse/legitur in. l. rogasti § si tibi. ff. si cert. peta.

¶ Sic in proposito infero ꝙ cum quotidiane distributiones nomen ab actu ipso distristributionis ⁊ manualis beneficij accipiant (vt videre licet in tex. nostro) sequitur vbi non est realis siue manualis distributio/non dici quotidianas distributiones: ⁊ sic non deberi.

3 ¶ Facit quia * manualia dicuntur/eo ꝙ quasi ad manum ⁊ diebus singulis cuilibet pro victu tanq; residenti nõ tan q̃ interessenti diuinis diuiduntur Car. in. c. olim. s. de verbo. signifi. in fine vbi in tex. reperies hec verba manualia beneficia/hoc etiam testatur hic Jo. mo. dicitq; Joã. And. in prin. manualia dicuntur ea que vocamus distributiões: q q; videntur succedere loco alimentorũ vt patet intuẽti.

¶ Ex quo capite habeo ꝙ ad seruitia tenentur ⁊ residẽtiam pro quo iuuat quod citat Alex. con. clxxviij. versic. pro hoc 4 facit/ videretur forsan vol. vj. ꝙ * ille cui legata sunt alimẽta in domo testatoris prestãda/debet in domo prestare seruitia secundum qualitatẽ sue persone Bar. in. l. Caio § imperator. ff. de alimen. ⁊ ciba. leg. Bal. in. l. prima/col. ij. C. de lega. vbi dicit ꝙ talis persona saltem quo ad operas obsequiales tenetur: alias nõ debet habere alimenta iuxta vulgatum qui non laborat non manducat.

¶ Comprobo ⁊ alio medio/certum est iure communi: distri 5 butiones * quotidianas introductas fore in fauorem cultus diuini: vt facilius prebendati ⁊ alij beneficiati progrediantur ad diuina: no. Panor. in. c. licet. ij. nota. s. de prebẽ. probat tex. noster ⁊ in. c. de cetero. s. hoc ti. in cle. vna de re 6 liq. ⁊ vene. san. glo. in. c. fi. s. de magi. solumq; * interessentibus dari/Panor. in. d. c. olim/nu. vj. probat glo. in verbo vsurpat in pragma. in tit. quo tempore ⁊c. Rota in nouis decis. cxxxiiij. domi. meus lib. ij. interpreta. in. c. si quando/nu. lxxx. s. de res. Domi. con. cliij. Paul. de castro firmat in consilio. clxx. in princi. viso puncto/in prima parte dum dicit ꝙ quotidiane distributiones dantur pro labore ⁊ operis pretio/allegat. ff. pro socio. l. cum duobus § si in coeunda/ vide que latissime tradit Domi. in con. lxxxv. col. iij. Super primo dubio: ideo consuetudinem aliter q̃ premissum est disponentem ecclesie onerosam dicito/⁊ sic seruari non debere. c. j. s. de cõsue. ⁊. c. cũ causa. s. de re iudi. ⁊. c. primo. s. de his que fiũt a ma. parte capi. Qz sit onerosa patet eo ipso/ quia cultus diuini diminutionem importat/ cuius contemplatione dantur beneficia. c. fi. s. de res. non tamen simpliciter sed etiam/vt clericus assumptus in sortem domini viuat de patrimonio Christi/⁊ non mendicet. xciij. dist. diaconi. c. ij. de prebend. s. testatur glo. in pragma. in. d. tit. qualiter hore ⁊c. in verbo teneantur col. ij. quod firmat Barba. in. c. mandatum/nu. lxxx. de res.

¶ Item cõsuetudo ipsa facit contra ecclesiã ⁊ cultũ diuinũ ideo nõ valet per ea que dixi post Jo. mo. s. in. d. c. j. in vbo consuetudine/dico in. c. si iudex de senten. excom. j.

¶ Item ista cõsuetudo esset contra substantiam actus que non potest facere ꝙ hoc in casu dicatur distributio cum sit que actu ipso distribuitur/⁊ non alia (proprie sumẽdo) glos. habes in extrauagan. suscepti ne sede vacan. in verbo in totum/post medium. Firmat Antho. Roncinus in quodã consilio inter con. Decij posito in fine. ij. partis col. v. versi. postremo non omittam/⁊ Decius consilio. liij. nu. v. in casu proposito dum dicit: dos enim siue dotatio dicitur ab ipso actu dotationis/vt dicitur de mutuo deposito ⁊ alijs contractibus qui re contrahuntur. Bar. in di. le. iurisgentium in prin. ff. de pact. idem de distributionibus quotidianis/vt p Domi. hic. Iuuat id de quo p Neapol. decis. cccxxxviij. 7 numero. iij. Nobilis ꝙ * a quo remouetur naturalis effectus/remouetur eius species. Et sic non haberet nomẽ ab actu executionis vt patet re ipsa: sicut enim non potest facere consuetudo ꝙ promissio de mutuando dicatur mutuũ/ quia rei repugnat/ita in proposito non potest facere ꝙ debeatur talibus ipsa distributio.

8 ¶ Item in iure habes pro constanti ꝙ * non valet cõsue-

tudo contra substantiam actus: ista est doctrina glo. quam doct. ibi approbant in cap. ij. in verbo officiali/ circa finē. š. de cōsuet. hoc lib. quā ibi not. reputat Petrus Rauennas in cōpendio in prin. facit quod voluit. Joan. Mona. in cap. vnico de capel. mo. ¶ Item vbi substantia remouetur/ actus consistere non potest. l. cum precario. ff. de preca. tex. in. l. ij. ff. de vsufruc. ea. reruz que vsu consumuntur/ ibi nec enim naturalis ratio autoritate senatuscōsulti mutari potest. Ratio quia tam actus ꝙ verba hoc non patiūtur: nec potest talis actus in alium transfundi seu transire/ pro hoc faciunt que no. Decius consi. ccxciij. viso testamento.

9 ¶ Item in simili: * pacta contra naturam actus/ non sunt seruanda/ quod comprobat Petrus subert in tractatu de cultu vinee dñi in. ij. parte. ca. xj. etiā si iuramento sint vallata. Alex. cōsi. xviij. visis capitulis/ volu. ij. dixi in ca. fina. ⁊ cap. ꝗuis. š. de procura. ¶ Item habeo que citat domi. Brunellus in tracta. de potesta. lega. conclu. xix. versi.

10 quarta declaratio ꝙ consuetudo * potest fingere absentē/ vel mortuum pro residente/ sed nō pro interessente allegat Jo. And. hic ⁊ in regula nemo potest. ¶ Facit dictū Decij citatū in cō. 288. nu. 6. queritur/ ꝙ sicut veritas non potest eē: sic etiā imago fingi nō potest allegat. l. primā. C. de latina liber. tollē. ¶ Ex quibus infertur/ ꝙ nulla sit dabilis prouisio (etiā per Papam) vt cessantibus tribus casibus in text. nostro tactis de distributionibus quotidianis (non interessentibus diuinis) prouideatur pro quibus habeo in argu. id quod no. Decius cōsi. cxij. in presenti cōsul-

11 tatione ꝙ Papa * nō potest dispensare contra substātiam actus. c. cū ad monasteriū in fi. de sta. mo. ideo multomagis nō pōt ꝑ statuta capitularia/ ⁊ alios quoscūqꝫ īferiores dispēsari/ nec aliquomodo ꝓuideri. ¶ Inꝗtū autē Decius allegat. d. cap. cū ad monasteriū. vide Oldra. cōsi. clxxij. nume. v. Quia omnes fere obiectus/ dū dicit ꝙ summus pōtifex nō potest cū monacho dispensare ꝙ habeat propriuz/ sed potest de monacho nō monachū facere/ ⁊ statu mutato incipit habere proprium/ alia ad propositum suffragantia/ ibi idem Oldra. prosequitur que videre licet.

¶ Et sic ex his habes doctrinā Joan. Mona. in titubanti constitutam/ que vt non dicatur alij contrariari: saluari videtur medio distinctiōis. Aut talis se absentauit ꝓ vtilitate ecclesie/ ⁊ propter laborem itineris consuetudo dat aliquos breues dies: vt aliqualiter quiescat/ tunc procedit doctrina Joan. Mona. Ita firmant hic Domi. ⁊ Franc. pro quibus suffragari dicitur/ cap. ꝗuis. š. de offi. ordi. hoc lib. vbi dicitur/ ꝙ quando aliquis debet continuato tempore gerere actum: dantur ei aliqui dies ad quiescendum. Nihilominus dicitur continuare actum. ¶ Aut se absentauit pro proprijs negocijs/ ⁊ ex causa voluntaria: tunc procedat dictum Archi. Ita firmat glo. percipiunt in titu. quo tempore quisqꝫ ⁊c. in pragma. ¶ Et dic si absentauerit pro vtilitate ecclesie/ alias nō absentaturus: secus si mixtim/ quia tunc non debet percipere nisi quatinus plus expendit propter negociū ecclesie. Ang. in simili consi. ccxlv. col. v. quia omne datum. ¶ Et hec sufficiant quo ad id quod dicit Joan. Mona. ꝙ canonicus veniens ⁊c. Nunc intro aliud in eo ꝙ Archidiaconus visitans ⁊c. ⁊ dico ꝙ illud Joan. Andr. Domi. ⁊ Franc. hic placet prout ⁊. d. glo. percipiunt/ taxando tamen prout idem Joan. Mona. taxat si pro alio non visitet/ aut causa alterius commodi (prout fecit quidam nostre tempestatis canonicus/ ⁊ promotor Reueren. domini Bituricen. Archiepiscopi/ qui dum visitaret: idem reuerendissimus ⁊ cum eo ipse canonicus sisteret quotidianas distributiones eidem expediri contenderet a capitulo ipso pro omni distributione ridiculosum suscepit responsum Domitij in. l. Domitius. ff. de testa. descriptum: ibi aut non intelligo quid sit de quo me cōsulis/ aut valde stulta est consultatio tua quod merito datum est qr in verbis elatus erat (testor) prout de Domitio dicit protector noster diuus Hieronymus in tertia parte epistolarum epistola. vij. col. iiij. vbi de eo refert dictum vulgatum Cur vis vt te habeam vt principem/ cū me non habeas vt senatorē tex. est in. c. esto subiectus. xcv. dist. Barba. in. d. c. mandatum. nume. xlix. š. de res. Roma. consi. fin. nume. xv. ¶ Et hec quo ad punctum hunc sufficiant/ vt ad alia quotidiana descēdā insequēdo doc. iurecō. in. l. legaui in pri. ff. de libe. lega. meminit Jo. Mo. in. c. Romana. §. Cōtrahētes in prin. š. de foro cōpe. ⁊ sic nō insequar doctrinā Jo. Fabri in. l. vna. C. de suffragio. Ibi quod scribo/ cum sit cōtra aduocatos/ ad id tamē descendo licet sit cōtra canonicos.

12 Primo presuppono * duo fore genera distributionū/ si crediderimus Archidia. hic col. ij. Primum dicitur quādo distributiones ipse illis qui etiam non intersunt diuinis dātur: dummodo sint presentes: de talibus intelligas. d. c. olim de verbo. signifi. Secundum quando dantur tantū his qui diuinis intersunt/ ⁊ iste sunt vere distributiones de quibus tex. noster loquitur ⁊. c. licet. š. de preben. Et hec iure communi/ etiam non interessentibus diuinis corporaliter/ in tribus casibus expediuntur: quos per tex. nostrum habes signatos. Primus quando infirmitas adest/ Secūdus quando extat iusta ⁊ rationabilis corporis necessitas. Ter-

13 tius quando est euidēs ecclesie vtilitas: Infirmitas * ideo excusat a residentia cum excuset a diuinorum celebratione c. significatum: š. de preben. tum quia non potest glo. in ca. illud. vij. q. j. per. c. in literis. vij. q. ij. quequidez infirmitas probari dicitur multis modis quos enumerat Bertach. in suo reperto. in verbo infirmitas ⁊ Panor. in. c. querelam/ nu. v. š. de procura. Bar. in. l. prima. ff. de ven. inspi. Cardi. in cle. sicut de appellatio. Hoc tamen in casu crederem standum assertioni/ aut iuramento infirmi habita considera-

14 tione ad qualitatem persone iuncto corporis aspectu cū * omni spiritui non sit credendum aut saltem iudicio medici per ea que tradit Domi. in consilio. clij. pro intellectu: ꝙ si volueris postea contrarium probare id poteris/ per actum incompatibilem/ vt pote per coitum/ notant docto. in. c. tenor. š. de re iudi. ideo non venit dicendum si reperiatur mulier cum canonico asserto infirmo/ ꝙ ei debeantur distributiones: quia presumitur potens in opere/ infirmitati cōtrario/ intellige de muliere nuda cū nudo de quo late per Ale-

15 xand. consilio. xiij. in fi. vol. vij. attentis his: quia tunc * nō presumitur dicere pater noster Bal. in. l. neqꝫ natales col. ij. C. de probatio. secus si non cum nuda: quia tunc eam presumeretur benedicere glo. in. c. absit. xj. q. iij. Panor. tamen in. c. non liceat. š. eo. dicit inspicere debere coniecturas ex quibus inducatur actus licitus vel illicitus/ ⁊ sic per consequens bonum vel malum/ vt pote vbi talis mulier esset vetula/ ad minus sexagenaria vel deformis ⁊ turpissima: aut talis in qua fedus naturale nihil seui criminis suspicari permittat. c. primo. ⁊. ij. š. de cohabi. cle. ⁊ mulie. alias secus sic intellige Bal.

¶ Quod infirmo debeāt expediri distributiones ratio sua-

16 det in euidenti: quia * infirmus intelligitur ⁊ fingitur ecclesie deseruire: probat Domi. consil. primo/ col. iij. in principio: ⁊ Bonifacius in cle. cupientes/ nu. xlvj. de penis Joan. mo. in. c. fin. ĵ. de verbo. signifi. vbi dico: ergo si fingatur deseruire ecclesie: debet consequi omnes fructus quos cōsequeretur si continuo in ecclesia resideret arg. no. in §. interdum insti. de hered. que ab intesta. Maria. Sozinus in simili consi. cxj. col. ij. vbi subdit ꝙ fictio super aliquo principali/ trahitur ad id quod venit in consequentiā fictiōis. ¶ Dictum premissum probatur per id quod dicitur de famulo egroto cui debetur salarium tēpore infirmitatis no. deci. Tholosa. cclxviij. vbi late aufrerius/ quod intellige prout notat Alexand. consilio. cix. super eo de quo queritur/

17 vol. vj. ratio rationis quia quis * non debet sine sua culpa suo priuari stipēdio. l. dist. c. satis peruersuz. Ergo si sua culpa secus/ vt plurimi in hac tempestate asseruntur/ qui cum mulieribus actiones suas communicantes morbum Neapolitanum agitando suscipiunt/ quem postea cum graui mestu corporis ⁊ anime in propatibulo perpetuo ostentant/ vt videre licet experientia rerum magistra ⁊ hos ridiculose/ vulgus appellat colonas ecclesie. Sic habes intentum pro regula ꝙ ratione infirmitatis recedimus a regulis iuris communis dico in. c. fidei de here. Moderare ta-

18 men non procedere * quando infirmitas non esset causa cause. i. absentie ⁊ non interessentie: quia tunc non habebit distributiones ipsas/ testantur Joā. And. ⁊ Domi. hic Pano. in. c. plerunqꝫ. š. de res. Jo. And. Card. Petrus de Ancha. Panor. ⁊ alij in. c. ad audientiam. š. eo. pro quo tex. in. l. iij. §. si qs hered. ibi nisi dederit. ff. de statu. liber. doct. in. c. primo. š. de cler. egro. Feli. in. c. apostolice col. v. versi. suspensus autem. š. de excep. ⁊ glo. in. d. verbo percipiunt/ facit regula quam no. Petr. de ancha. con. ccccxxviij. col. fi. super casu nuper. Qꝫ * sublata causa vnius beneficij/ intel-

19 ligitur esse sublatum beneficium illius cause contemplatione concessum. l. filio. §. mater. ff. de adi. lega. facit quod not. Alexan. in cōsilio. clix. nu. v. vol. ij. circa primum/ vbi dicit ꝙ mulieri non succurritur Sena. velleiano/ quando ex fideiussione non patitur damnum: quia sublata est causa edicti ratio in proposito: quia infirmitas non prestitit causam ar. in. l. iiij. §. stichus. ff. de statu libe. facit. l. ij. ff. si quis cautio. cum ibi not. Innoc. in capitu. ex transmissa. š. de prescript.

¶ Idem dic de famulo qui prēstitit seu causam dedit infir-

mitati/ vt salarium pro tempore promissuz nō debeatur no. Flor.in.l.arboribus.§.de illo. ff.de vsufruct. Et iste casus habet in se rationem naturalem/ne duplici dāno afficiatur [20] iuxta regulam cōmunem afflicto * non est danda afflictio cap.pe.§.de cle.egro.notat Petrus de Ancha. consi.lij.p clariori/pro quo vide que in simili citat Decius consil.ccl. col.ij.Antiqua ⁊ satis nota vbi concludit post communem ꝙ infans hereditatem patris non aditam / transmittit ad matrem/⁊ hoc equitate suadente ne mater afficiatur dupli ci tristitia/⁊ duplici damno/ scilicet filij amissi/ ⁊ hereditatis eius deperdite. ¶ Facit in simili text.in.l.titia.§.qui in vita/ibi neq̄ enim est verisimile/de lega.ij. ⁊.l.maius.§. cum autem/ibi quia non debet duplici damno.ff.ad legem Rhodiā/de iac.ꝙ autem infans transmittat/vide late com probatum per Decium cōsi.cccxxxj.nume.vj. quod pro resolutione/⁊ Alex.cō.cxcviij.perspectis his/vol.vj.

¶ Secundus casus legitur in tex.nostro/quando adest iusta ⁊ rationabilis corporalis necessitas/ vt quia secundum doc.hic potionem/vel medicinam sumpsit vel sanguine minutus est:hoc enim verbum comprehendit omne iustū impedimentum ⁊ sic casum fortuitum . Ideo succedit regula [21] de qua meminit Decius consi.472.nume.2.testator/ꝙ * ea que casualiter absunt abesse non videntur. Barto.post tex.in.l.quesitum.§.fina.de lega.iij. ⁊ in.l.testamento.ff.de alimen.⁊ ciba.lega.⁊ cap.ex parte.§.isto titu.

[22] ¶ Ex quo * sequitur ꝙ canonicus iniuste incarceratus / excommunicatus/aut suspensus/si ante huiusmodi solitus erat frequētare chorum/⁊ diuinis interesse quotidiane distributiones sunt eidē expediende:tanq̄ interessenti. Ita tenet Feli.in terminis/in capi.cum omnes.col.xiiij.nu.xx. in fi.§.de consti.Idem Feli.in.d.capi.apostolice.in.d.versicu.suspēsus/⁊ hoc rationibus.§.de infirmo tactis/quod comproba per ea que hic Ioā.And.⁊ Domi.citant de extitijs ciuitatum qui propter partialitates in ecclesijs vel ciuitatibus in quibus ecclesie extant/morari non audent/ pro quo tex.in cle.prima de foro compe.qui loquitur de episcopis expulsis a suis diocesibus ad idem capi.ij.§.de arbitr.vbi Panor.nu.iij.ꝙ clericus exulās sine sua culpa/ nō debet beneficio priuari suo.Ideo idem dic de fructibus illius;hec late comprobat Cald.consi.xvij. in tit.de preben. vbi mouet. An canonicus expulsus debeat habere redditus prebende sue ⁊ quotidianas distributiones/si in ecclesia est consuetudo vel constitutio/ ꝙ absentibus subtrahantur redditus prebendarum suarum/ qui concludit pro parte affirmatiua/cum ista sit causa iusta/excusans a personali residentia: quia rationabilis corporalis necessitas : que excusat/vt in tex.nostro:nec hec consuetudo vel constitutio in casu nostro extenditur/alias foret irrationabilis ⁊ iniqua:contra not.in.c.erit autem lex.iiij.distin. ⁊.viij.distin. cap.mala.not.Decius cōsi.444.nu.x.cōcurrit patruus.

¶ Item includeret impossibilitatem/⁊ sic cōtra bonos mores : ꝙ deberet se periculo corporali exponere / vel rerum [23] suarum * que censetur hominis vita testatur glo. iuncto tex.in.l.aduocati.C.de aduoca.diuer.iudi. Panor. in capi. cū oporteat.§.de accusa. ¶ Pro premissis facit quod no. Alex.cō.clxxviij.versi.iij.querit/ quod exorditur videretur [24] forsan.lib.vj.⁊ Bal.in.l.j.de lega.C.Quod * si vir verberat vxorem ꝙ licitum est vxori se absentare / ⁊ debet extra domum mariti alimentari si non sit in culpa/ faciunt etiam ea que not.idem Alex.in consi.xxiij.in fine opportune cōsyderatis/ volu.j.Dū ibi dicit ꝙ alienatio que fit propter delictum non est digna habere illos fauores ⁊ priuilegia/que habet alia alienatio necessaria facta absq̄ delicto/ argu. l.sed si ex parte.§.q̄q̄.ff.quod cū eo.⁊.l.etiam.§.j.ff.solu. matri. ¶ Unde videmus ꝙ licet bona subiecta restitutioni possint alienari per heredem/ vt se(in captiuitate detentum) redimat: tamen hoc non posset facere si esset carceratus ex delicto suo Ang.⁊ moderni in autē. Res que.C.ad trebel.in simili dicimus/ꝙ iura loquētia de captiuis redimendis non habent locum in captiuis ex maleficio no.apostilla tor Panor.in.c.que in ecclesiarum in verbo si culpa.§.de cōsti.Ad idē quod notat Decius cōsi.449 col.fi.visis/ꝙ quando quis cadit a possessione sua/ sua culpa/nō iuuatur remedio iuris:quia nō restituitur nec ei subuenitur per cap.reintegrāda/de quo per nos. §.in.c.j. de eo q̄ mit.in po.Ergo in oībus ⁊ per oīa habetur tāq̄ residens/ ⁊ diuinis interessens q̄tum ad talium perceptionem.

¶ Item metus illatus ex hac causa dicitur iustus vt metū passo subueniatur;capitulo primo ⁊ secūdo.§. quod metus causa ⁊.l. interpositas.C. de transactioni. cum similibus/ sic ex hoc capite habes intentum ⁊ hec est ratio ꝙ infirmi

(licet non intersint)percipiunt quotidianas distributiōes: [25] quia si vellent de facto interesse non possent/nulla * enim potest esse iustior necessitas:q̄ facti impotentia vel periculum persone ⁊ rerum:merito/dicitur hic per Archi.⁊ alios ꝙ includat omne iustū impedimētum/imputari ei non debet cum per eum non stet.c.quia diuersita tem.§.de concessio.prebēd.quod loquitur etiam quādo impedimētum procedit ex culpa impediti quod nō admittit hic Petrus col.ij. per.l.ij.§.fi.⁊.l.sequē.ff.si quis cautio.⁊.l.in his.ff.solu.matr. Fortius ergo si sine sua culpa.

¶ Ad comprobationem horum addo quod voluit do.meus de Ripa.in trac.de peste charta mihi.xxv.versi. sed queritur an absentes ex causa pestis:vbi dicit/ pone prebēde nō sunt distincte:sed singulis diebus interessenti canonico dātur tot panes/tot vini amphore/⁊ certa pecunie quātitas/ vt in ecclesia Auinionē.sed nō interessentibus nihil prestetur:an absentes * causa pestis aliquid percipere debeāt: [26] videtur ꝙ non: quia huiusmodi redditus solum interessentibus diuinis tribuuntur:ideo tanq̄ de quotidianis distributionibus venit diiudicandum.

¶ In contrarium ꝙ debeāt percipere quia tales redditus sunt loco prebende:alias canonia sine prebenda reperiretur/quod dicere non cōuenit viro no. in capitulo cum.M. §.de consti.c.dilectus.§.hoc titulo. Fructus autem prebēde consequitur absens iusta causa suadente / ⁊ alias impeditus residere vt ex deductis videre licebit.

¶ Dic tamē in proposito ꝙ si nō habeat qui discessit ex causa pestis vnde viuat:tunc vsq̄ ad alimēta percipere debet tales redditus arg.eorū que no.doc.post glo.in.c.licet hoc tit.⁊.c.cum olim de verbo.signifi.§.

[27] ¶ Facit illud vulgatum ꝙ lex * nō viuere in paupertate/ prout nec in anxietate mori permittit: in auten. de here.⁊ falci.in fi.col.prima.

¶ Tertius casus est:quando subest euidens vtilitas(dico [28] ecclesie)que * interpretatur magna secundum doc.hic per no. in.c.ij.§.de verbo.signifi.hoc libro vbi glo. ponit differētiam inter ista. Tu dic tamē in proposito sufficere vt differat ab occulta vtilitate que non sufficit.

¶ Ex quo inuehitur contra multos nostre tempestatis qui fingunt pro negotijs ecclesie itinera petere vt interim recipiant quotidianas distributiones/asserentes causam arduam ⁊ occultam/⁊ non reuelandam: q̄q̄ si a terra festucam leuarent/ dicerent hoc ad ecclesie vtilitatem fore ⁊ similia/sub quorum vmbra distributiones percipiunt / ⁊ male/quia contra mentem iuris ⁊ constitutionis capituli.

¶ De hac vtilitate ponit hic Archi. exemplum / si episcopus precipiat canonico / vt pro euidenti necessitate vadat ad curiam Romanam/vel ad alium locum quod precipere potest iuribus per eum allegatis : talis canonicus huiusmodi legationis officio durāte distributionibus ipsis frau[29]dari non debet:cum * officium nemini debeat esse damnosum.c.cum non deceat de elec.§.hoc lib.

¶ Uide pro hoc tertio casu Petrum de Ancharano consi. xvij.super primo dubio/ ⁊ ibi videbis aliqua/quo ad intentum principale.

¶ Attende ad huiusmodi vtilitatem/quia debet intelligi in speciali vtilitate ecclesie de cuius distributionibus queritur/non de quacunq̄ ecclesia in genere sumpta iuxta illud vnam sanctam catholicam ecclesiam Ioā.Mo. (vbi dixi)in rubrica.§.de summa trini.quod verificatur per no. in. c.cum dilectus.§.hoc titu.⁊.c.licet de preben.

¶ Istud possumus comprobare per ea que in simili tradit Alex.con.ccxiij.ponderatis his que in themate/ vol.vj. ꝙ [30] si * testator relinquit aliquid ecclesie nō specificata ecclesia/intelligitur de illa ecclesia que sibi magis coniungitur vt est illa cuius ipse est parrochianus/ꝙ si esset parrochianus duarum ecclesiarū intelligeretur de illa cui magis afficeretur/puta de illa in qua magis versabatur arg.l.si seruus plurium.§.fi.de lega. primo cum alijs ibi per eum adductis:facit.l.fundo legato.ff.de fundo instr.ibi ex maxima parte. ¶ Et in his tribus modis multum attenditur consuetudo ecclesie secundum Archid. ⁊ alios hic ⁊ glos. amplaz in pragmatica in titulo quo tempore hore:in verbo actualiter:quia in alijs vniuersaliter reprobatur/⁊ recipientes tenentur ad restitutionem cum recipiant: contra mentem huius constitutionis ⁊ illius prohibitionem testatur Archi.hic in fi.pro quo vide glo.primā in tit.qualiter hore canonice sint dicēde in prag.q̄ cōtra alio modo recipiētes exclamat tanq̄ contra fures/ concludendo teneri ad restitutionem/cui astipulatur hic Franc.col.iij.in versi.tu dic. Comproba etiam per ea,que voluit Cardi. in clemen.ij.q.

xvij.de eta.⁊ qualita.vbi pariformiter resoluendo dicit nõ 31 valere consuetudinem ꝙ * distributiones totius diei/vna hora diei/puta matutinarum/ vel vesperorum quis lucretur/quod firmatum reperio per iura Gallicana/ in tit. quo tempore quisqꝫ in.§.iubet ibi tollens prorsus abusum illum quo in vna hora duntaxat hora presens totius diei distributiones vsurpat in pragma.

¶ Ex quibus verbis colligitur intentum male consuetu32 dinis/signanter per hoc verbum vsurpat * quod in malam partem sonat.l.vsus aque de fundo rei priua. lib. xj. C.ibi plurimarum dicitur vsurpatione sublatus / pro quo glo.in prohemio pragma. in verbo vsurpationes/ latius per Lucam de penna/in.l.vniuersos/col. ij .de stud.lib.vr.Ro. lib. xj.C.hec firmat Nico. milus in suo repertorio in verbo cõsuetudo non valet. Reperitur tamen equiuocum vt in malam aliquando sumatur partem/aliquando bonam:dico in cap.j.ĩ.de penis. ¶ Et sic confunditur opinio glo.in verbo certis horis/in cle.vt hi/de eta.⁊ qualita.que dicit hãc consuetudinem valere/quod ibi Card.⁊ alij cõmuniter reprobant nisi dicas secundum Guiller. ibi ꝙ hec verba certis horis nihil diminuunt de septem horis canonicis/ sed eas ab aliis horis discernit/vt in cap.nuncqꝫ.de conse.dist. v.⁊ de celebra.mis.capi.primo . instar illius quod dicimus/ pars dimidia. Idem fuisset de dimidia si non foret dictum 33 nisi de parte/cum sub * nomine partis dimidia contineatur.ff.de verbo.significa.l.nepos proculo/hanc etiam glo. reprobat idem Guiller.in cle.prima/col.ix.versic.septimo/ in quo loco/de celeb.mis. dicens illud irrationabile iudicãdũ.Ideo si ratione careat extirpari necesse est. ixviij.dist. c.Cor epi.cũ officiũ totius diei vnũ ⁊ idẽ sit/⁊ post cõpletoriũ finit: sicut vna est ⁊ eadẽ ecclia mũdi.ca.frequens.§. pe.de exces.priuileg.lap9 alleg.xliij.cũ p̄dictis cõcordat.

¶ Et per hec videtur firmatũ/si statutũ dictat qui in vna diuinis interest hora habeat totius diei distributiones:nõ valet:firmat etiam Henric.Bohic in capi.quia nõnulli.s̄. hoc titu. cum hoc medio grauentur ecclesie/ cultusqꝫ minuatur diuinus. ¶ Item denarius diurnus non debetur nisi integre tota die operanti.d.cap.quia nonnulli. capi.super specula. s̄.de magi.

¶ Item hec prestant materiã vagandi aliis horis/sic peccandi.cap.ex parte.s̄.de consue. pro horum comprobatione glo.in.d.verbo/vsurpat / que adducit vnum / quod fore asserit Guil.⁊ zenzel.videlicet si in eadẽ ciuitate sunt tres ecclesie collegiate in quarum vna sic ordinauerunt canonici/qui interfuerit matutinis omnes lucrabitur distributiones/(aliis etiam horis percipiendas) in alia qui in vesperis/in reliqua qui in missa/⁊ sic qui omnium foret ecclesiarum canonicus lucrari posset omnes distributiones/qđ non admittas attentis predictis / ⁊ per ea que not. Idem Henric.in capit.de multa. s̄.de preben.⁊ Alber. in tracta. horarum.quest.xxiij.quia etiam aliis horis non officiat/ ⁊ sic cessat labor ⁊ onus quoruz contemplatione dãtur: hinc vulgare. Commoda qui sentis/ iungas onus emolumẽtis.

¶ Cesset igitur emolumentum ar. regule qui sentit onus/ sentire debet ⁊ commodum facit.l.seio.ff.de annuis lega.in 34 princi. Quod * sublato labore tollitur ⁊ premium cle.cum sit de censib. cum sit nature consonum illos non recusare onera qui rerum commoda complectuntur.

¶ Facit in proposito quod not.domi.meus in tracta.de peste in.iij.parte/quest.iij.in fine/absentes actui qui celebratur quo ad illum actum pro mortuis habentur / huiusmodi statuti nullitatem firmat Alber.de ferra.in repeti.cap.j.s̄. de celeb.missa. versic.xxiij. vbi citat ꝙ videmus laicos ex precepto ecclesie (maxime diebus dominicis) debere vsqꝫ ad finem misse stare in ecclesia/ de con.dist.prima/ capitu. missas cum sequentibus/ergo multofortius de clericis venit dicendum qui ex debito ⁊ precepto ad horas ⁊ diuinũ officium tenentur. Alias si per eos cõtrarium agi dicatur exclamabit Hostien.in capi.ij.s̄.de officio Archi. Canonici ecclesiarum qꝫtum ad honores/ potestates / ⁊ dominia/ vsqꝫ ad vnguem ⁊ vltra obseruãt iura sibi concessa / sed qꝫtum ad seruitium/ordines/ ⁊ labores in ecclesia sumendos sunt tanquaz testudines ⁊ cancri: viuunt enim hi vt domini sed moriuntur vt serui. Bald.in cap. cum M.nu.xx.s̄.de consti. ¶ Per que ⁊ alia que in medium de facili possunt per sanum cerebrum adduci / possumus concludere damnatam esse consuetudinem licet multis temporibus effluxis in diuersis ⁊ pluribus ecclesiis huius regni Gallie signanter in Bituricen. ciuitate etiam in ecclesia patriarchali ⁊ metropolitana inoleuerit / q̄ canonici prebẽdati in decursu anni vt pote duobus aut tribus mẽsibus ad libitũ eligendis distributiones quotidianas suscipiunt / etiam canonici Assisij qui portare debent pondus diei et estus quasi asini dicit Card.in.d.c.ad audientiam in fine et hoc perinde acsi omnibus diebus ⁊ horis diuinis personaliter interessent/quod vocant accipere pro mense:alias vt ridiculose quidem aiunt/pour Macee/: quod dictatur absurdissimum: nec potest pro ipsius consuetudinis aut statuti fundamento aliquod iuris minusqꝫ rationis adminiculum reperiri: nec percipio cum per tex.nostri mentem dici debeãt fures/quia hec sunt quesita ecclesie/aut ius accrescendi ipsis interessentibus dici debet dictante omni equitate/ac iuris communis dispositiõe/ad quam si attente inuigiletur/ non reperientur alij casus a tribus predictis qui includuntur sub statuto conferente quotidianas distributiones diuinis interessentibus: tales enim persone(sub ipsis tribus casibus incluse)pro presentibus reputantur.d.c.cum dile35 ctus ⁊.c.ad audientiam: Includuntur dico adeo * ꝙ si canonicus iurauerit continue residere/non est periurus si nõ residet ex causis in tex.nostro expressis aut altera illarum/ qr interesse dicitur.d.c.ex parte.s̄.eo.concordat tex.l.hac lege.C.de prepo.sacr.scri.⁊.l.cum sumus de agric.⁊ censi. ⁊.l.predia.§.j.ff.de fundo instr.⁊.l.testamento.ff.de alimẽ. ⁊ ciba.lega.quod placet Iaso.in con.cxxxiiij.col.ij.quantuz ad solutionẽ vol.iiij.vbi subdit ꝙ talis maxime si sit absens pro negotiis ecclesie censetur residens ⁊ satisfacere iuramento quod fecerat de residentia. Et hic est casus in quo iuramentum non seruatur in forma specifica contra regulam communem ibi per eundem Iasonem comprobatam.

¶ Et ista est veritas non cauillando iura/ que omnia vincit.l.fi. in fi.ff.de proba.⁊ semper nobis debet esse ante oculos.l.quod si ephesi.ff.de eo quod certo loco semperqꝫ est dicenda / iuxta illud philosophi amicus Sortes / amicus Plato: sed magis amica veritas: dictum est Aristotelis reprobando quandam opinionem Platonis magistri sui/naz veritas est gratie preponenda ⁊ potentatui.l.eos.C.de testi.quod licet statuta non comprehendant casum fictum: tamen si ille casus procedat a iure communi ad talem casum extendetur statutum/ testatur Petrus de Ancha.hic ⁊ in.d.c.ex parte/⁊ in.d.c.ad audientiam.

¶ Pro hoc adde Sozinum consilio.clij.col.iiij. ⁊ in consil. cclx.col.viij.versi.secundum quod allegatur/vbi dicit ꝙ re36 gula est quando * casus verus ⁊ fictus equiparantur: dispositio in casu vero/locum etiam habet in casu ficto probat per.d.c.ad audientiam ⁊.c.cum dilectus idem in consilio.ccxciij. col.ij. Alexã. in.ij.vol.con.clxxviij.nu.xxij.in occurrenti casu/vbi dicit ꝙ dispositio hominis vel legis loquens in casu vero extenditur ad casum fictum eandez rationem habentem seu eundem effectum producẽtem.l. deo nobis.C.de epi.⁊ cler.vbi notat Cy. Bar.in.l.ex ea.§. insulam.ff.de verbo.obliga.quod procedit maxime quando sumus in fauorabilibus/quia tunc fit extentio fictionis ad alium casum/no. Domi.in consilio.lxvj.col.iiij. pro declaratione. Item vbi obseruantia iuramenti in casu ficto non tẽdit ad aliquam lesionem illius cui fuit prestitum/tunc iuramentum verificatur in casu ficto/ Panor. in.d.ca.ex parte ij.s̄.hoc titu.vbi autem esset contra intentionem recipientis iuramentum: tunc procedit tex. c.ad nostram.j.s̄.de iureiur.ꝙ iuramentum debeat precise impleri in forma specifica.

¶ Et attende ad vnum/quia quemadmodũ non valet predicta consuetudo/ita per locum ab oppositis nõ valet etiã consuetudo ꝙ quotidiane distributiones ex funeralibus portionibus procedentes non dentur interessentibus diuinis/ita refert post Lapum allega.xliij.ipse Nico. milus in reperto.in verbo consuetudo nõ valet. Sũt enim distributiones ⁊ funerales portiones per tex.nostrum parifica37 te: quia * quemadmodum quotidiane distributiones non computantur in valore beneficiorum. Rota in antiq. deci. 766. (dico latius in sequen.) quod limita nisi id expresse per iura dicatur(vt licet videre in concor.in titulo de elec. §.qui vero ad bñficia versi.si quis ad beneficia) sic nec funerales portiones pro quo vide que citat Domi. in consilio.clxiij. Titius vbi dicit si iudex condemnauit Petruz in fructibus qui prouenerunt ex canonia ⁊ prebenda/ꝙ appellatione fructuum non venient distributiones quotidiane pariformiter nec portiones funerales.

¶ Parificantur equidem in incertidine: quia sub incerta re dicuntur deducta: ideo in consideratione haberi non debent: cum multa contingere possint/ vt eas non percipiat prebẽdatus ar.l. pretia.ff.ad.l.falci.ibi sed nec haeredẽ post mortem: facit lex naturalem.§. primo in tertio responso.

ff.de acquir.rer.do.vbi dicitur/illud quod poteſt acquiri ⁊
non acquiri/ ante realem ⁊ actualem acquiſitionem/ queq̃
locupletiorem non reddit/quia multa accidere poſſunt/ vt
non capiat quod liquet ex his que per nos dicuntur in ca-
pitulo ſi poſtquam. de prebend.li.j.iſtud firmat Alexand.
in conſilio.cxiij.nume.iij.ꝓ deciſione/volu.iij.iuxta vulga-
re inter calicez ſupremaq̃ labra ⁊c.vrgent equidē que not.
38 Neapol.deci.385.nu.7.Dubiū nouum * aliquid nō debet
tale dici/ex eo ꝙ poteſt cōtingere tale.l.prima.ff.de in litē
iur.quod ſuffragatur in quotidianis diſtributionibus:ſiue
ipſaꝝ perceptione/que ex euētu depēdet/ quia factū homi
nis requirunt cū ipſo corpore prebēde/⁊ ſic habet incertū
fortune exitū. Ita per hec ⁊ alia premiſſa firmat Oldra.in
cōſi.cxviij.Ex virtute gratie ⁊ poſt eū Petr. de Ancha.in
cle.vna/col.pe.⁊ vlti.de cōceſ.preben.deducēdo portiones
funerales/ſic diſpoſitū in vno habet locū in reliquo/tradit
glo.⁊ poſt eā Antho.in.d.c.de multa.s̃.de prebē.vide Do
mi.in cōſi.lvj.col.iij.inter ſanctiſſimū/⁊ que dicemus in ſe-
quentibus/nume.liiij. ¶ Videtur autem dicendū in pun-
39 cto quo ad tāgit cōſuetudinem/licet * ipſa ſit irrationabi
lis nec teneat / excuſare tamen videtur tā a culpa q̃ a pe-
na/ſaltem quouſq̃ ſuper ea ꝓnūcietur/ iſta eſt deciſio que
reſultat ex doctrina Car.cōſi.cxxxij.Archipreſbyter/ col.
iij.verſi.ſed preſuppoſito/addendo inducere ꝓbabilem dubi
tationem.c.cū cauſam ibi dubitatis ⁊ merito/vbi Jo.And.
s̃.de elec.ꝓ hoc faciunt notata in.c.vnico. s̃.de poſtu.ꝓla.
¶ Si ideo canonici a culpa excuſentur/ergo a pena.c.ij.s̃.
de conſti.hec firmo per ea que ampliori calamo notata fue-
re per Petrū de Ancha.cōſi.lj.quod exorditur cōſuetudo
que habet vbi dicit/poſito ꝙ ius adminiſtrādi ſine cōfirma
tione ſuperioris eſſet impreſcriptibile ⁊ cōtra canones/ta-
men adminiſtrās vigore cōſuetudinis reprobe/ aliquā pa-
ti nō debet penā: imo debet per eā tolerari/ iſta fuit ſenten
tia glo.ꝓ ſingulari per Panor.ibi reputate in.c.cuz vene-
rabilis.s̃.de cōſuetudi. ꝙ gerens actū pretextu cōſuetudi
nis praue (dico actum cōtra ius ex quo prauitas ipſa non
eſt declarata per ipſum ius) nō debet tanq̃ legis trāſgreſ
ſor puniri/imo pretextu illius tollerari:ſimilem glo.habes
in.c.deniq̃.iiij.diſt.hanc glo.primā exclamant ſingularem
Roma.ſingulari.xix.Feli.in.c.ex tenore. col.viij. s̃.de reſ.
Barba.in cap.fin.col.xviij.s̃.de pecul.cleri. Jaſon in.l.de
quibus/col.iij.ff.de legi. Feli.in ca.primo/ col.ante pe. verſi.
limita octauo.s̃.de re iudi.⁊ in.c.nō ſatis. s̃.de ſymo. vbi
Panor.⁊ zacha.in addi.ad eum Roma.conſilio.cxlix.
¶ Nec deciſioni huic obſtant verba Panor. ibi ex quo ad-
huc prauitas cōſuetudinis nō erat declarata/ per hec que
voluit Petrus in.d.conſi.lj.in fi.vbi dicit/licet conſtitutio
dānet cōſuetudinē/ tamen ſi poſt reprobationem cōtinue-
tur lōgiſſimo tempore/ reaſſumit vires:allegat glo.que eſt
in verbo cōſuetudine in clemen.ſtatutum/de elect.
40 ¶ Item cōprobando intentū noſtrū/nō * debet puniri qui
cōmuni iudicio peccat.xxvij.queſt.ij.c.de viduis. ⁊ de trāſ
latio.prela.ca.inter corporalia.§. ſane/ ibi maiorum ſequu-
tus errorē ꝙq̃ etiā iniuſta cauſa excuſat a dolo glo. eſt in
l.prima/in verbo iuſtis.ff.de abigeis/ ⁊ in.l.prima.§.fin.in
glo.magna/in fi.ff.ſi quis ius dicen.nō obtēpe.⁊ ibi ſcribē.
tradit Alexā.in.l.qui Rome.§.duo fratres col.ij.ff.de ver
bo.obliga.vbi alias adducit glo.⁊ Barba.cōſil.xiij. in.iiij.
col.Jaſon late in.l.ſi quis maior in prin. C.de tranſact.vbi
41 dicit. Imo * oīs credulitas etiā futura excuſat a pena do
li.ſcđm Ang.in.l.prima ad finē prin.ff.de eo per quē factū.
Imo etiā propter temeritatē excuſatur a pena doli. Idem
Ange.in.l.plagij criminis accuſatio. C.ad legē fa.de pla-
gia. ¶ Facit quod dixi in rubrica de dolo ⁊ contuma. ꝙ
quelibet cauſa etiam beſtialis excuſat a dolo.
¶ Ex quibus ſic ad partes relatis/adeſt opinionum di-
uerſitas merito impreſentiarum reſtat videndum quis re-
ctius loquatur/⁊ quis iuſtius induerit arma/vt in ſimili di
cit Decius conſilio.clviij.
¶ Pro concordia idcirco dic breuiter / hanc vltimam opi-
nionem habere locum in foro contentioſo/ primam vero in
foro anime. Ita ex doctrina Roma.d.ſingu.xix. reſultat/
dum dicit.d.glo. capitu.cum venerabilis intelligi de pena
temporali non gehennali. Idem Petrus de Ancha.in ca-
pitu.inter dilectos.vj.no. s̃.de exceſ.prela.per.d.glo.in.d.
capitulo deniq̃.iiij.diſtinct. ⁊ expreſſe verbis ⁊ mente ſo-
nat/vbi Prepo.col.penulti.qui eam comprobat limitando
d.glo.in.d.capi.cū venerabilis/ videlicet niſi iure declare-
tur irrationabilis cōſuetudo/vt hic in tex.ibi improbātes:
nā tūc nō excuſaret a pena etiaz tēporali ꝓ quo dicit fore
gl.no.in cle.ij.de reb⁹ eccle.nō alie.quā ſequit Anto.i.c.fi.
s̃.de conſti.⁊ Gemi.in.d.c.vno de poſt.prela. hoc libro.
¶ Preterea expeditus de premiſſis venio ad maiorem no-
ſtri thematis comprobationem:qui altari ſeruit de altari
viuere debet/iuxta illud Gene.in ſudore vultus tui veſce
ris pane tuo.Ergo a contrario ſenſu(quod reperio validū
in iure.l.prima.§.huius rei.ff.de offi.eius cui manda.eſt iu-
riſ.)Si nō ſeruit altari de eo viuere nō debet:iſtud eſt iuris
diuini.Et ſic habes tertiam limitationem dicti Prepo.vbi
s̃.vbi dicit/ego illud limitarem verum vbi ageretur de eo
ꝙ propter legis humane diſpenſationem eſt prohibitum:ſe
42 cus ſi * a lege diuina quia tunc conſuetudo a pena nō ex-
cuſaret cum in his locum non habeat.d.c.fi. de conſuet. ad
idem Roma.con.cccclxvj.nu. primo videtur prima fronte:
ita Jaſon in.l.ſingularia nu.xxxvij.ff. ſi certum peta. dicit
inuenire.Bal.in repetitione.d.l.de quibus per Cardi.ver.
viſo de cauſis/⁊ per Imol.in.c. ſane de tempo. ordi. Facit
quod notat Innoc.in.c.ad noſtram.s̃.de appella.ꝙ in deli-
ctis corrigendis non valet conſuetudo que tollit correctio
nem.Juuāt no.in.d.c.fi.de conſue.vbi dicit non valere con
ſuetudinem ꝙ pro homicidio pena imponatur pecuniaria/
cum ſit contra legem Moſaicam ⁊ ciuilem/ quia inuitaren-
tur homines ad delinquendum ex quo redditur impro-
ba tex.in.c.ex parte de conſue. hoſtien.in ſumma de peni.
⁊ remiſſio.§.in quibus ⁊ qualiter/Jo.And.in.c. venerabi-
lem de elec.s̃. Bal.in.l.fi.C.ſi contra ius vel vtili.publi.ita
in propoſito/quia ex premiſſa perceptione diſtributionum
oritur vagādi materia/quod puto peccatum in viris eccle
ſiaſticis arg.horum que no.in cle.prima de renuncia.huiuſ
modi factionem operata eſt auaritia clericorum/quorū ge-
nus dicitur auariſſimum glo.in.c.ſi pluribus de prebē. hoc
libro no.s̃.hoc titulo in.c.quia nonnulli ⁊ in.c. auaritie vbi
dixi.s̃.de elec.Sozi.con.xv.col.v.
¶ Faciunt equidē pro premiſſis ea que nota.congerit Do
mi.conſilio.cxxxij.quod ſumit initium:caſus talis eſt ſtan-
43 te preſcripta/vbi diſtinguēdo dicit/aut ius * reuocat cōſue
tudinem illam reprobando tanq̃ irrationabilem/vt in tex.
noſtro/tunc noua poſtea induci non poteſt: Jaſon in.l. pri-
ma numero.xxxv.in prima lectura.C.de ſumma trini.⁊ fide
catho.quia ex quo eſt reprobata tanq̃ irrationabilis/repe
riretur poſtea ſine ratione ⁊ tunc non valet.c. primo.s̃. de
conſue.Paul.in cle.prima de elec.
¶ Aut ius reuocat conſuetudinem non declarando irra-
tionabilem/tunc iterato noua poterit introduci conſuetu-
do glo.in cle.ſtatutum de electio.⁊ in capitu.primo de cle.
egro.hoc libro/notat Petrus de Ancha.con.lj. in fi. con-
ſuetudo que habet.
¶ Et licet in tex.noſtro non fiat expreſſa mentio de reuo-
catione cōſuetudinis tanq̃ irrationabilis: ex mente tamē
tex.⁊ rationibus premiſſis luculenter conſtare videtur de
irrationabilitate/quod ſufficit iuribus vulgatis arg.l.ſcire
leges.ff.de legi. Sic apparet conſuetudinem huiuſmodi
in omnem euentum fore in foro poli damnatam/ quod pre-
cipuū dicas cū anima ſit corpore pretioſior.l. ſancimus.C.
de ſacroſanc.eccle.cōcordantes vide per Neuiza. in ſylua:
charta mihi.cx.col.ij.facit dictum euāgelij quid enim pro-
deſt homini ſi vniuerſum mundū lucretur/ anime vero ſue
detrimentuz patiatur? Firmat Calca.con.cij.nu.ij.pro par
te dicti Anthonij.
¶ Item alie abſentie potius videntur voluntarie q̃ neceſ
ſarie/ſic non debent excuſare glo.in verbo in totum in ex-
trauagan.ſuſcepti ne ſede vacan.vbi dicit ꝙ volūtarium et
exquiſitum ſeu procuratum impedimentum neminem excu
ſare debet.
¶ Poſſumus preterea dicere hanc conſuetudinē ſuas par
tes obtinere non poſſe in foro contentioſo: moueor medio
hoc:nam quottens conſuetudo expreſſe reprobatur per ali
quam legem:vt quia lex conſuetudini derogat / tunc non
excuſatur a pena/probat tex.in autē. omnes peregrini.C.
communia de ſucce.⁊ in auten.nauigia.C.de fur.quia ſicut
44 faciens * contra leges nō excuſatur.l.late culpe.ff.de ver-
bo.obliga. et.l.leges ſacratiſſime.C.de legib.pari ratione
non excuſaretur qui obſeruaret conſuetudinem a lege re-
probatam/cum tunc contra legem facere diceretur.
¶ Poſtremo in puncto addo quod voluit Archid.in.c.pri-
45 mo.xliiij. diſtin. vbi notabiliter determinat clericos * abu
tentes redditibus eccleſiaſticis fore obligatos ad reſtitu-
tionem/acſi fures forent ⁊ latrones/de quo per Feli.in.c.
poſtulaſti col.viij.s̃.de reſcript. Facit.c.quod ſicut in fine.
s̃.de elec.Sozinus conſi.xxxij.in primo volu. refert domi.
meus in trac.de peſte/charta mihi. cij.col.ij.verſi.itez vti-
lius ⁊ ſalubrius/vide que dixi in.c.nemo.s̃.de elec.

¶ Et ꝑ hec habes cãdide lector ꝓoptime cõprobatũ cõsuetudinem ecclesie Bituricẽ. ꝓut ⁊ aliaꝝ ecclesiaꝝ in quib⁹ ꝑbendati certis mensibus quotidianas distributiões ꝑcipiunt ꝑinde ac si diuinis interessentes forent) nõ valere etiam in foro cõtentioso sic multo fortius in foro anime hos ꝑbendatos. Jo.mo.in.c.fi.j.de ver.signi.appellat satis miseros ⁊ hoc casu: hi dicuntur contra ecclesiam nõ pro.dũ ibi inuehit contra nepotulos ⁊ asinos deferratos ⁊ in. c. cum ex eo. ŝ.de elec. hoc lib. vbi dixi hi quippe sunt qui habent beneficia a progenie in ꝓgenies. Nec video quin tales deficiant in salutari suo: facit quod citat Joã.mo.in c.alma.j.de senten.excõ.dũ ait. Nã si modico non possunt substinere officio interessendo/dignũ est stipẽdium nõ recipiant facit dictũ Fely.in.c.cũ.ex officij.nu.4.ŝ.de prescrip.videlicet ꝙ qui non visitat non debetur sibi ꝓcuratio. Ad idem in simili/si respectu certe qualitatis lex loquitur de persona vel re cessante illa qualitate/cessat legis ordinatio/not Petr.de ancha.con.ccxliiij.col.j.q: questio vbi subdit legatũ factum seruo sub cõmemoratiõe officij si cessat in eo officiũ: extinguitur legatũ.l. legatis seruis de lega.iij.etiã capitulũ contra papã ⁊ illius legem nõ posset inducere ꝯsuetudinem.c.inferioꝝ.xxj.dist.⁊.c.innotuit.ŝ. de elec. ¶ Non potest equidẽ introduci per statutũ iuramento firmatum: q: hoc iuramentũ qđ reperitur secundo loco datũ nõ infringit primũ/quod quilibet canonicus in sua noua receptione ꝑstat videlicet de obseruanda vtilitate ecclesie/que dicitur augmentare cultũ diuinũ ꝓ hoc facit que no.do.in con.lx.circa dubiũ: ideo ꝓ huic morbo antidoto preparando/obtinere procures rescriptum sub sequen.verbis contextũ ꝓut alias obtentum videre poteris in casu occurrente.

46 ¶ Clemens * episcopus seruus seruoꝝ dei ad perpetuã rei memoriam ⁊c. Sũmi dispositione rectoris ad regimen vniuersalis ecclesie q̃uis insufficientibus meritis deputati curis assiduis augemur vt opem ⁊ operã q̃tuz nobis ex alto conceditur impendum⁹: qđ vniuerse orbis ecclesie/presertim ad romanam ecclesiã nullo medio pertinentes per nostre ꝓuidentie ministerium obsequijs debitis non fraudentur.

¶ Cum itaq; sicut pro parte dilecti filij nobilis viri Joãnis ducis Bituris ac Comitis Pictauen. q̇ abbatiam secularũ ⁊ Collegiatorũ ecclesie sãcti Hilarij maioris Pictauen. romane ecclesie immediate subiecte / ex priuilegio sedis apostolice obtinet ꝑpositatũ/extitit coram nobis ꝓpositum ꝙ in eadem ecclesia quedam consuetudo existat/ que potius dicenda est corruptela ꝙ persone ipsius ecclesie in dignitatibus/personatibus/vel officijs constitute/in dicta ecclesia non residendo seu diuinis officijs ibidẽ non interessendo ⁊ ꝙ canonici eiusdem ecclesie in eadem residentes q̃uis inibi diuinis officijs huiusmodi nõ intersint etiam secularibus vel alijs negocijs insistendo absq; canonico titulo distributiones quotidianas in pane/vino/pecunia/⁊ blado ꝯsistentes: q̃ occasiõe ãniuersarioꝝ / ꝓcessionũ/⁊ alijs ꝑsonis ipsi⁹ ecclesie eisdẽ diuinis officijs duntaxat ibidem interessentibus dari deberent ꝑcipiant/acsi diuinis officijs ꝑsonaliter interessent/quod in diuini cultus diminutionem nõ modicã redundat.

¶ Pro parte dicti ducis nobis extitit humiliter supplicatum/vt ꝓuidere super hoc de opportuno remedio de benignitate apostolica dignaremur.

¶ Nos igitur huiusmodi supplicationib⁹ inclinati: auctoritate apostolica statuimus ⁊ etiã ordinam⁹ ꝙ deinceps canonici seu alie ꝑsone ipsius ecclesie qui vel que sunt vel erunt ꝓ tempore/distributiones huiusmodi non ꝑcipiant vel lucrentur/nisi q̃diu personalem residentiam fecerint in ecclesia antedicta /⁊ tunc duntaxat ⁊ non alias: cum dictis officijs ꝑsonaliter interuerint: huiusmodi ⁊ quibuslibet alijs ꝯsuetudinib⁹/necnõ statutis ipsius ecclesie/quatinus etiã iuramento ꝯfirmatione apostolica vel quacũq; firmitate alia roboratis/non obstantib⁹ quibuscunq;. Nulli ergo hominũ ⁊c. Datum Rome ⁊c.

¶ Postea expeditur forma executorie cũ assistentia iudicũ prout casus exigentia requirit alias ponat̃ in premissa forma/ꝙ ꝯtrariũ facientes eo ipso sententiã excõmunicationis ⁊ alias penas (etiam priuatiõis) incurrant.⁊c.

¶ Uide que in ꝓposito dixi in. c. quia. ŝ. de rescrip. dico quo ad indultũ de pericipiẽdis fructibus in absentia.

¶ Et redeundo ad ꝑmissoꝝ elucidationẽ que dicimus de cõsuetudine q: habemus cum grano salis moderare videlicet nisi dubiũ foret de validitate illius/ q: tunc non peccarent accipiendo ꝓ hoc tẽpore/ꝑ eã que voluit Alex. cõ.j.in.iij.col.in fi.ver.vlti.ꝓ.hoc vol.ij. vbi dicit in articulo

47 * dubio non peccat ille qui in alteram partem inclinat/ vt singulariter colligit̃ ex tex.⁊ glo.⁊ ibi no.per Antho.in c. capellanus.ŝ.de ferijs ⁊ innoc.in.c.ne innitaris.ŝ.de cõsti. vbi dicit si sancti inter se diuersas opiniones habeant/ vt pote de salomone dannato/licitum est cuiq; qđ vult dicere. ¶ Premissa cõprobo ex doctrina Antho.in.c.cũ dilect⁹

48 col.v.ŝ.hoc tit.licet * epũs non possit statuere cõtra ius nisi vbi reperitur cõcessũ.c.dilect⁹ de tẽpo.ordi.Car. con.cxxx.in quadã ecclesia/tamẽ ex cõsuetudine potest cõtra ius interpretari ⁊ ꝙ de se nõ operatur statutũ vigore ꝯsuetudinis/extenditur/⁊ subijcit hoc esse notabile/⁊ alibi nõ haberi idẽ tñ Car.⁊ Jo.de imol.in.c.ex tue i.vj. col.ŝ. hoc tit.tenent in effectu vbi dicũt/licet epũs nõ possit sta-

49 tuere cõtra ius potest tamen * statuere circa dubium iuris in alteram partem/ quod Fely.placet in .c.qđ sup his col.pe.ŝ.de maioꝝ.⁊ obedien.idẽ Rochus cõprobat in ꝓprijs termis in repe.c.fi.ŝ.de ꝯsue.charta.vij.col.iij.i pri. ꝙ licet distributiões quotidiane nõ debeãt nisi interessentibus diuinis dari: nec valeat cõsuetudo in cõtrarium: tamen si esset dubium in iure an deberentur tunc valeret cõsuetudo/allegat Bal.inter con.Car.in cõ.liij.incipiẽ. Dico ꝙ iste quotidiane/ꝙ non reperio nõ tamẽ dicas fore aliquod dubiũ cum sit clarum vt ex tex.nostro resultat oculata probatione: ⁊ si reperiatur aliquis contrarium dicere ⁊ terminare poterit recte dici/temerarius ⁊ fatuus est talis qui vere a consortio determinatiũ esset repellendus not.in simili Signorel.de ho.con.cj.in fine/factũ sic se habet: ita mihi Philippo Probo videtur de iure dicendũ/nõ cauillãdo iura pro quorum ampliori ⁊ liquidiori ꝓbatione adduco ea que voluit in simili Barba. consilio.82.volumine quar-

50 to ꝙ familiares * cardinalium non se exercentes in famulatu cardinalium (prout ipse ego familiaris reuerendissimi domini Frãcisci de Claromonte Auinionen.legati nunc sacri cardinalium collegij medio pontificatus sanct. domini nostri pape Pauli tertij decani) non gaudent beneficio familiarium.c.cum ex eo/ ibi literarum studio insistẽtes.ŝ.de elec.hoc lib.tex.in.l. semper.§.negotiatores.ff.de iure immunitatis.l.ne quidem/ibi occupati sunt.C. de testa.milita.l.si duas.§.maxime.ff.de excusa.tuto.cum similibus/ad idem Jo.mo.in.c.exigit de censi.ꝙ qui non facit visitationis officium non debet recipere visitationis beneficium seu stipẽdium pro his facit quod dixi.ŝ.de officio ordi.in.c.presenti.

¶ Et attende ad premissa quia placebunt canonicis de residẽtia quos vt prediximus appellamus assissios.c.penul. ŝ.hoc titulo vel assessinos secundum Anthonium de Butrio consilio.lj.in facto sancte Marie Maioris/quem vide con.xlij.pro intento distributionum.

¶ Sed q̃ro an sit dabilis alius casus in quo quis possit distributiones quotidianas (non interessendo diuinis) facere suas/dico ꝙ sic per priuilegium tamen apostolicum Joannes And.hic ⁊ alij testantur hanc nunq; vidisse formam prout nec ego Philippus Probus vidisse testor: immo quãdo super his priuilegium obtineri contingit / semper illas excipi dico: ⁊ hanc formam appellam⁹ indultum de fructibus in absentia percipiendis/quod contexitur verbis subsequentibus seu illius supplicationis forma.

51 Beatissime pater, * Supplicat humiliter. S.U. deuotus orator vester Philippus Probus in decretis licen.clericusq; Bituricen. diocesis/quatenus ipsum specialibus fauoribus ⁊ gratijs prosequentes sibi vt omnes ⁊ singulos fructus redditus et prouentus/ quorumcunq; beneficiorum suorum ecclesiasticorum cũ cura vel sine cura/que in quibusuis ecclesijs seu locis obtinet ⁊ imposterum obtinebit/etiam si qualificata fuerint cũ ea integritate (quotidianis distributiõibus exceptis) quo aduixerit in Romana curia vel altero beneficiorum suorum ecclesiasticorum residen. aut literarum studio in loco vbi illud vigeat generale insistendo/ percipere libere ⁊ licite valeat/cum qua illos perciperet/si in eisdem ecclesijs siue locis personaliter resideret/⁊ ad residendũ interim in eisdem minime teneatur: nec ad id a quoq; compelli possit concedere ⁊ indulgere dignemini de gratia speciali/generalis concilij ⁊ quibusuis alijs constitutionibus ⁊ ordinationibus apostolicis/statutis/consuetudinibus/ iuramento/confirmatione / apostolica vel quauis firmitate alia roboratis ⁊ innouatis Ac Feli. Recor. Bon.pape. viij.s.v. ꝑdecessoris per quã huiusmodi concessiones de fructibus in absentia ꝑcipiendis/sine prefinitione temporis fieri ꝓhibentur: ⁊ quibusuis alijs contrarijs quibuscunq;.

¶ Attende ad hanc formã & illius verba maxime ibi in romana curia vel altero beneficiorum suorum ecclesiasticorum resi dẽ. aut literarum studio seu loco vbi illud vigeat gñrale insistendo/ qz si simpliciter diceretur in quolibet loco residente illo cui est facta gratia/posset ea vti per regulã quã citat in simili Roma.con.cccxl.in prin. q * cum ius nõ determinat certũ locum vel tẽpus/quocunqz loco vel tpe actus explicet.C.de testa.ambiguitates & l. ꝑposteri. ff. de bo.auctoritate.iudi.po.l.in venditione §. de tempore. ff. de ven.inspi.l.j.§.meminisse.

52

¶ Et quia aliquando petit vbilibet vel alibi residen.hoc semp cassatur/visum tamẽ fuit(licet raro)cõcedi his q̃ seruitio regis insistunt puta secretario aut cõfessori/ seu cõsiliario,put alias vidi in cõsiliarijs curie parlamentorum Gallie/& adduntur verba/q̃diu in seruitio regis erit/vel durante seruitio huiusmodi/pro quo faciunt que.s.diximus in ver.Et per hec habes nu.xlv.in hoc indulto eĩm apponũtur derogationes statutorum/priuilegiorum/consuetudinũ qz/ecclesiarum/testatur Alex.papa.vj.sub rubrica de fructibus in absentia percipiendis/ illudqz docet experiẽtia rerum magistra.

¶ Attende etiã q si contingat tales nõ residere/ studere/ & alias put.s.percipere tamen fructus in absentia/iudiciũ sibi manducãt & bibũt put voluit in terminis Jo.mo.in.d.c.fina.in fine.j.de verb.signi.quem vide/ad idem Domi.in Con.lxiij.colum.iiij.dubia.

¶ Et licet satis intelligantur distributiones excipi quotidiane/tñ papa in talib9 indultis solet specifice adhuc exprimere:quod non videtur absurdum. hoc dicit Cal. hoc titu.con.vnico col.fi.fit ad maiorẽ expressionem/& dubium tollendũ ꝓpter verba generalia literarum vt etiã patet de clausula apponi solita tam in his q̃ cõmendis: & alijs ꝓuisionibus papalib9.Prouiso q propter huiusmodi gratiaz ecclesia debitis nõ fraudet obsequijs/& animarum cura que forsan illi imminet nullatenus negligãtur hec etiam subintelligitur:vt ibi per eundẽ Cal.tamen hec ponuntur ad maiorem scientiã & notitiã habendã vt in simili citat Joã. mo.i.c.Felicis.de penis hoc libro.ꝓbat hoc tex.in.c.j.j.de regu.iur.dũ dicit beneficiũ ecclesiasticũ:cũ sufficiat dicere simpliciter bñficium ꝑ regulã quam citat do.me9 de Ripa in.ij. lib.interpreta.in rub.de resi.in fi. q qñ in iure nostro fit mẽtio de beneficio / est intelligẽdũ de bñficio ecclesiastico Car.in cle.ij.in.viij.no.de iudi.

¶ Pro ꝯplemento materie quero.Statuto ecclesie cautũ reperitur q quando canonicus etiã per capitulũ receptus/& cui de fructibus fuit responsum occasione canonicatus & ꝓbende & illorum possessorij cõtrouersiam patitur/a q̃ busuis fructibus & illorum obuẽtionib9 priuat:An per hoc ipsis quotidianis distributionibus diuinis interessendo/ eo ipso priuat9 existat:prima fronte videtur dicendũ q sic tamẽ in cõtrariũ per sequentia patet rei veritas / moueor tum primo/qz statutũ huiusmodi nõ debet interpretationem recipere vt priuet canonicos residentes & diuinis interessentes/quotidianis distributionibus tum quia appellatione fructuum & obuentionũ nõ continent distributiones quotidiane:que vt supra dedux/ pro diuturno labore interessentib9 debẽtur:vt patet in tex.nostro & in.d.c. licet.s.de ꝓben.isto titu.late Do.con.lxxxv. Sup p̃io dubio.idem domi.con.cliij.in fine:pro solutione dubij.

¶ Comprobat rota in no.deci.cxxxiij.vbi dicitur / qñ impetratur beneficiũ certi valoris: distributiones fructuum nõ sunt cõputande/quia ille dantur ratione certi ministerij:puta interessentibus diuinis/ & non sunt de corpore beneficij:comprobat Oldra.in.d.con.cxviij. Ex virtute gratie vbi citat quotidianas * distributiões nõ augere corpus prebende istud firmat Domi.Stepha.Bertrand. cõ. cclxxv.col.j.visis apostolicis literis parte.ij.merito dicta tũ est expresse in cõcordatis vbi.s.q ꝯprehenderentur et augerent valorem & est exceptio que firmat regulã: sed ꝓpter operã persone debentur:ar.l.j.in.ij.Pro.ibi sed magis operum beneficij loco ꝓberi.ff.si men.fal.mo.dixe.& l.cum ꝓ duobus.§.si inchoanda ibi ꝓcium eĩm opere est.ff.pro socio:& sic cum debeant ratione opere persone nullã cõlonẽ habent cũ re ipsa sed personam tantum respiciunt.l. vsus aque.ff.de vsu & habi.& l.mella.§.vltimo.ff.de alimen.& ciba.lega. ¶ Tum & secundo:qz aptitudo * acquisitionis nõ auget ꝓcium rei:& hoc est qd̃ probatur tũ primo qz seruo herede instituto/non per hoc domin9 dicit locupletior nec seruus maioris estimationis q̃ prius dicit Alex. con. cxxxij.col.j.ꝓ decisione vol.vj.notat Do.de chassaneo.cõ. xlv.col.j.ex facto mihi proposito/per tex.in.d.l.ꝓ cia:ibi sz

53

54

nec herẽdem post mortẽ.ff.ad.l.falci.subditur in tex.ibi qz multis causis accidere potest ne iussu nostro adeat/ac si aperte dicat illud qd̃ potest acquiri & non acquiri.ante realem & actualem acquisitionẽ quenqz locupletiorem nõ reddit/qz multa accidere possunt vt illud nõ capiat.ff.de acqr. re.domi.l.naturalem.§.j.in.iij.Pro.Alex.con.cliij.in fine in causa Bartolini de nouaria.vol.vj. Tũ secundo qz casum * aduersamqz hominis liberi fortunã sperare nõ debem9 l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb.oblig. Curtius cõ. ij.nu.iiij. Nã videmus q deficiente opportunitate aliquo tẽporis momẽto:persepe hoĩes postea varijs de causis desistunt & ad alia se vertunt docet experientia efficax rerum magistra.c.q̃ sit de elec.hoc lib.his iunge q̃ tradit Do. Tiraquel.in leg.cõnubia. charta .clxviij.ꝟsi.huic autẽ q̃ iunctio placebit.

55

¶ Item perceptio quotidianarum distributionũ a futuro euentu dependet qui nõ semper est in potestate homĩs in simili dicimus in iudice:q tractus futuri tẽporis ad eũ non semper spectat no.in.l.non quẽadmoduz. ff.de iudi.qz factum hoĩs requirũt cum cõmunionem nõ habeant cum corpore prebende.

¶ Itẽ vt predixim9 perceptio distributionũ ex incerto fortune exitũ habet:& diuidunt per singulos dies singulasqz horas. ¶ Tũ & tertio:q nõ sit ꝯiunctio. Ea * eĩm que sunt diuersorum generũ & que vnaqueqz per se imperfecta sunt: inuicem non coniunguntur vt aliquod perfectũ faciant ideo qui est sexaginta duorum annorum:& tres liberos habet incolumes:a munerib9 ciuilib9 nõ excusatur: qz vnaqueqz excusatio per se est insufficiẽs: quia imperfecte excusatiões cõlonem non faciunt.ff.de var.& extraordi.mune.l.j.§.vlti.&.ff.de excusa.tut.l.spadonez.§ qui iura.sic ex distinctis & separatis non fit illati.c.susceptũ.§.fi.s. de res. hoc lib. & l.fi.ff.de calumnia.ideo ꝯgruit vulgatum separatorum separata est ratio.l.si marit9.C.de dona.inter vir. & vxo.melius in.l.si.idem cum eodem de iurisd.oĩm iudi.

56

¶ Preterea vt * ex duob9 diuersis ꝯstituatur vnũ corp9: necesse est vnionem fieri eadem materia mediãte: hinc dicimus q brachiũ adiunctũ statue per applũbaturã nõ constituit vnum corpus cum ea. Sed si per ferruminationem adiungatur vnum corpus constituit.ff.de rei vendica.l.in rem actio.§.item quecunqz.

57

¶ Item in proposito perceptio distributionum et fructuum corporis prebende/non concurrunt in personam eiusdẽ/nisi hoĩs opera mediante/qz si hoc esset necessario esset in vtroqz:sz hoc est falsuz:igitur. Istud late prosequit Fe. post alios in.c.ad aures/nume.xiij.s.de res. idem concludendo/que omnia verificantur per.d.c.licet.s.de prebend. vbi dicitur q appellatione fructuum & redditũm ecclesie/ non comprehenduntur distributiones quotidiane/facit.c. fi.§.in illis / versi.primo.de concessio.prebẽd.vbi iste distributiones ponuntur vt diuersa ab eo quod datur ratione prebende. Merito de valore illarum nõ tenemur vt dixi facere mentionẽ in impetratione beneficiorum no.in.d.ca.ad aures & per Milũ in verbo gratia de Selua in tract. bene. tertia parte.q.xij.idem dic de ãniuersarijs mortuoruz/que non computantur in valore secundum Oldra.consi.ccxvj. circa primum:hinc glo.no.in cle.suscepti ne sede vacan.ait q de distributionibus * quotidianis non est soluenda decima papalis/licet glo.in cle.ij.de deci.dicat alias papam declarasse q de his solueretur decima:tamen Domi. in consi. lxxxv.col.iij.incipien.super primo dubio/dicit hec declaratio nõ reperitur/ quia si papa hoc declarasset oporteret sue stare declarationi.s.de iudi.c.cum venissent de senten. excommunica.inter alia.s.de officio ordi.c.ordinarij.§.penul. vnde concludit per multa q ex his nõ debetur decima/idẽ de beneficijs debilibus que non excedunt summam septez florenorum/ vel verius quando victu extracto titularij et familie solutisqz iuribus episcopalibus nihil superest pro quo tex.in.c.primo de prebend.hoc libro:ibi q rectores ecclesiarum nõ possunt de residuo commode sustentari/quod tango in trac.de manda.apostolicis.

58

¶ Comprobo vlterius principale intentum per arg.ab absurdo * in iure validum no.in.c.dudum de prebẽd. hoc libro.c.cum inter de excep.c.quemadmodum.s. de iureiur. l.Nam absurduz.ff.de bo.liber.qz ia si cõtingeret omnes canonicatus fore litigiosos/prout possibilitas patitur/ et est de facili contingenti cultus desereretur diuinus : nam gratis penitet esse pium/ca. si quis prima.q.ij. & cap.habebat xij.q.j. Ideo concludas statutum non valere tanq̃ contra ecclesie vtilitatẽ.c.j.s.de his que fiũt a maio.parte capi. & c.primo.s.de consue.ita in proposito concludit domi. me9

59

de Ripa libro primo respon.c.v.
¶ Quod licet p̄dicta putem esse de iure verissima / tñ ea omnino subiicio iudicio ꝛ melius sentiēti.ar.l. Claudi⁹.ff. qui po.in pigno.habe.in his potero reprehendi maxime a viris nostre ꝓfessionis ecclesiastice/ qđ mihi molestū non erit: si votū suum melioꝛib⁹ rationibus firmauerint iuxta ea q̄ diximus.s̄.in.c.j.in verbo validioꝛibus de ꝯsti. Non equidem alios erubui reprehendere: ideo iniquus essem iudex si ab aliis reprehendi nollē vt in simili citat Deci⁹. con.419.col.ij.viso dixi in.c.nemo in fine de elec.
¶ Quod licet hic punctus satis abundeqꝫ discussus ad huc tñ superest vnū dicendū cōcernens vnū iam tantū videlicet distributiones quotidianas sub fructuū appella-
60 tione non venire vt procedat minime quando prebende * non sunt distincte in ecclesia/ qꝛ bona veniunt in cōmuni ꝛ postea fit distributio singulariter tantū cuilibet: qꝛ tūc appellatione fructuum distributiones veniūt testis est Do. in.c.p̄sentis.s̄.de officio ordi.refert Ludo.bolog.in addi. con.Jo.de anania.con.lxxvij.col.ij.ratio subditur per eū qꝛ iste portiones que dantur in ecclesiis hoc modo: succedunt loco p̄bende/ ꝛ iudicatur de eis sicut de p̄benda no. inno.in.c.dilectus el.j.s̄.hoc titu.ꝛ in.c.ex parte. s̄.de cōcess.p̄ben.ꝛsic subrogatum sapit naturā illius in cuius locum subrogat.l.si eū.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio. dixi.s̄.in.d.c.nemo in ver.ex quo capite de elec.pone exemplum in ecclesia Bituricē. vbi prebende nō sunt distincte.
61 ¶ Reliqua sūt adhuc tria. Primū est: qꝛ supra recordati sumus ꝙ * in distributionib⁹ quotidianis habet locū ius accrescendi: hoc tamen latius discutiendo: dic nō ꝓcedere indistincte ꝑ ea que no.ꝑ Jo.de imola in cle.ij.in fi.de eta.ꝛ quali.post glo.ꝛ scriben.ibi qꝛ aut ꝯsuetudine/ statuto/ fundatione vel alias cautum reperitur ꝙ detur certum quid cuilibet canonico interessenti tantūmodo detur illud deputatum/ ꝛ non plus: hic eñ sunt distincti nō cōiuncti: ideo non est locus iuri accrescēdi ꝑ no.in.l.re cōiuncti de lega. iij.facit qꝛ huiusmodi distributiōes a ꝯtractu depēdent: in cui⁹ materia nō est locus iuri accrescēdi: hic est ꝙ si testatoꝛ reliquerit cuilibet canonico īteressenti tali die diuinis non per hoc crescet pars nō interessentiū/ aliis interessentibus qꝛ non interessentibus nil datum videtur. Ratio qꝛ ius accrescendi locū habet in parte data ex voluntate disponentis nō in alia ex post facto facta quasi caduca vel ꝓ non scripta ꝑpter contrariam volūtatē disponētis.l.j.C. de cadu.tollen. Et hec pars nō interessentiū ꝯuertetur in vtilitatē ecclesie/ cui sustractū est officium.
¶ Aut dicit distributio fiat inter omnes interessentes diuinis: tunc habet locū ius accrescēdi ꝛ ita ꝓcedit glos.in verbo pars dimidia in.d.cle.ij.
62 ¶ Dic inter omnes/ scꝫ canonicos: qꝛ substitutis loco absentium nihil accrescit cū de * iure cōmuni nō possit canonicus per aliū deseruire.c.cōquerente.s̄.hoc titu. Panoꝛ.in.c.ꝑuenit el.ij.s̄.de appella.quod cōsuetudine ꝯprobatur. ¶ Secundum reliquū est qꝛ etiā supra late discussum. Reperitur ꝛ ꝑ ꝯstanti habetur statuta non valere vt distributiones nō interessentibus diuinis dent. Si tñ in aliqua ecclesia fiat simile statutum ꝑ canonicos dēpto vno an possit ille solus impedire effectū statuti dic ꝙ sic arg. l. si quis rem.ff.de arbit.no.in simili Feli.in.c.cum ex officij. col.ij.nu.iiij.s̄.de prescrip.
¶ Item(quod attendendū est) capitulum nō potest dispensare super hoc/ etiā si solum eius statuto hoc prohiberetur
63 ꝛ nō iure communi per ea que diximus ꝙ * eps nō dispēsat contra suas cōstitutiones Inno.in.c.dilectus.s̄.de tē po.ordi.ar.c.licet canon.s̄.de elec.qđ ꝓcedit maxime ſm Car.con.cxxx.in quadā ecclesia quando est ius alteri quesitum: sed in ꝓposito est ius q̄situm canonicis diuinis interessentibus: vt.s̄.patet igitur habeo intentū/ quod comprobat latius ibi idem Car.subdens hoc ꝓcedere/ nisi distributiones concederentur ad modicum tempus: qꝛ tunc
64 in * mora modici tempoꝛis nō est vis.l. si debitoꝛi.ff.de iudi. ¶ Pro tertio ꝛ vltimo reliquo habes videre qđ citat Maria.Sozi.con.89.col.ij.in causa agitata/ licet distributiōes ꝑcipere quotidianas ꝯueniat capellano sicut ꝛ canonico: si tamen percipiat eas vt canonicus: cōstituit in quasi possessione canonicatus allegat. Bal.in.l.non epistolis. C.de probationibus.
¶ Sed quid dicendum in casu: pone oēs fructus dantur canonicis tanqꝫ distributiōes/ ꝛ solis interessentib⁹ adeo qđ nullum reperitur(vt ita dicā) grossum: quid faciet priuilegiatus vt suum exequat indultū de fructibus percipiendis in absentia profecto videtur ꝙ priuilegium debeat

de aliquo operari.c.licet cum ibi no.per doct.ꝛ ibi dico de priuileg.j.ꝑut in simili late deducit Alex.consi.clxxxvij. videretur: vol.v.de clausula absqꝫ tamen p̄iudicio eoꝛum qui ab intestato succedunt/ que licet videatur enervare vires legitimationis tñ non facit vt ibi videre ꝯgruit q̄stio est dubitabilis ꝛ ardua: ideo cogita qꝛ instat tempus negocij proprij: quod si impresentiaruꝫ nō occurrisset alia dixissem in ꝓposito sic subtilitatibus legistarum ꝛ plano sensu canonistaꝝ comprobato ex quibus fit bona compilatio. Satis sit igitur lectoꝛi laboꝛ meus predictus tum pro laboꝛibus alevandis tum ꝑ aperienda via altius cogitandi ꝛ investigandi. Probus.

¶ De prebendis & dignitatibus. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Clerici debent residere in ecclesia.
2 Prebenda vnde dicatur.
3 Prebere est pre aliis habere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Materia prebendarum habet lac/ lanā/ pellem/ ꝛ carnes.
2 Quod raro fit/ dicitur miraculose fieri.
De his que raro accidūt regulariter nulla ratio habetur apud legislatorem.
Raro ꝛ nunqꝫ equiparantur.
Prebenda dicitur vt hic.
3 Sicut aliqui gradu ꝛ dignitate preeminēt: ita bono exemplo aliis debent preeminere.
4 Princeps debet conferre dignitates/ propter laboꝛes merita ꝛ virtutes.
5 Diffinitur prebenda vt hic.
Canonici ecclesie cathedral꜊ possunt dici clerici primi gradus/ alii vero secundi.
Ecclesia cathedralis est matrix ꝛ communis omnium diocesanoꝛum.
6 Prebenda nascitur ex canonia tanqꝫ filia ex matre.
Prebenda multipliciter capitur vt hic.
7 Canonia quid sit.
8 Duplex est canonia.
9 Omne dispositum trahitur ad suum concretum.
10 Spiritualia sine tempoꝛalibus diu esse non possunt.
11 Duplex dignitas in vna ꝛ eadem persona concurrens operatur vt hic.
Dux est spectabilis/ ꝛ comes clarissimus.
12 Magis dignum attrahit ad se minus dignum.
13 Dignitas quid sit.
14 Quomodo cognoscatur ꝙ sit dignitas.
15 Nomen Archidiaconi de iure cōmuni est nomē dignitatis
16 Dignitas bene reperitur sine cura ꝛ administratione.
17 Nobilis reputandus est/ quem cōmunis consuetudo ꝛ vulgi opinio nobilem tenet.
18 Appellatione dignitatis omne beneficium continetur.

1 Cum * clerici habeant residere in ecclesia vel prebenda vt.s̄. titu. proximo/ huius occasione de prebendis ꝛ dignitatib⁹ videamus: dicit quidem non a * prebendo re-
2 cte vocatur prebēda/ sed magis a pretio cuius amore datur: nam in carnis pretiis/ et muneris pretio: fit prebendarum collatio.
¶ Sed dici debet prebenda a
3 prebendo: nā prebere * est pre aliis habere/ vnde habentibus prerogatiuam moꝛum/ scientie/ ꝛ verisimilis defensionis ecclesie/ sunt conferende prebende. Joannes Monachus Cardinalis.

1 Materiam hanc (dicit Alber. in dictionario in verbo p̃benda) habere * lac/lanã/ pellem ⁊ carnes. i. abundantiã carnaliũ siue tẽporaliũ que licet q̃to fulget in cortice/tãto dulcior in medula est: idcirco iura varia circa eam sunt ꝓdita/multeq̃ questiões in ea oriuntur quotidie: ex quibus practici lucrantur in curia romana et alibi illãq̃ studuerẽt ⁊ studẽt quã obrem longe est dilatata plusq̃ materia de penitentijs et remissionibus ⁊ similes forũ anime ꝯcernentes post quoꝝ dilationem omissis pluribus titulis huiusce cõpilationis maxime fertili ac etiã fructuoso ⁊ nõ minus vtili titulo de electione eo p̃cipue q̄ electiões ipse in hoc gallie regno. (rugiente leone) quasi in miraculo * occurrunt tractande (q̄ raro) ideo miraculose: dicit Decius in. l. ea que raro. ff. de regu. iur. alleg. tex. in auten. de ꝯsul. § sextũ agens. col. iiij. Baldus in. l. si a sponso. C. de donatio. ante nup. glosa in. c. legimus. xciij. dist. hinc dicimus q̄ de his q̃ raro accidunt regulariter/nulla ratio habetur apud legislatorẽ. l. nam ad ea. ff. de legi. glo. in. c. literas. s̃. de spõ. impu. q̄ raro ⁊ nunq̃ equiparari. c. coram in fi. ⁊ ibi late Fely. col. j. s̃. de offi. deleg. Ad hũc titulum aliquantulũ tam in puncti iuris cõis dispositiõe q̃ in praxi curie romane occurri ego Philippus Probus tractaturus/prout spiritus diuinus qui in trinitate existit dabit/eloqui ideo exordiendo venio ad Jo. mo. cardi. deriuationem inq̃tum ait prebendam dici a p̃cio/vel a p̃beo prebes dico q̄ ipsi astipulatur Nycol. Milus in suo repertorio in verbo prebenda dicẽs stricte capiendo dici a precio qđ quis recipit a labore / non aũt a prebeo p̃bes: vnde versus. Nõ prebeo p̃bes iuris p̃bẽda vocatur. Sed magis a precio cuius amore datur: hanc tenet Car. in cle. fi. q. xj. isto titu. ⁊ con. liiij. nu. ij. dixi late. s̃. in. c. si ꝓpter de ref. large autem dici a prebeo p̃bes q̃ vera est deriuatio si crediderimus Archidia. in. c. alienationes. col. ij. nu. viij. xij. q. ij. quem sequitur Bonifa. in cle. fi. nume. xxxviij. hoc titulo.

¶ Bñuentanus vero in suis libel. iuris cano. in titu. hoc/ citat p̃bendã dici q̄ isti prendati bonũ exemplũ dare de-
3 bent alijs: vt * sicut gradu preeminẽt ⁊ dignitate/ita ⁊ exemplo bono alijs p̃emineãt: idẽ citat Guil. Andegauẽsis thesaurarius in. c. erit. iiij. dist. inuẽte quidez fuerũt p̃bende ⁊ institute vt p̃bendati deo in ecclesijs deseruirẽt/hinc Inno. in. c. ij. s̃. de insti. canonici debent scire literas ⁊ de seruire deo in ordinibus suis ⁊ in officijs cap. cleros. xxj.
4 dist. merito dicimus principes * debere ꝯferre dignitates ꝓpter labores/merita ⁊ virtutes. l. ⁊ virtutũ p̃mia. C. de sta. ⁊ imagi. l. contra publicã in fi. C. de re milita. Seq̄tur Bonus de curtili in tractatu de nobili. in. v. parte.

¶ Uisa igitur deriuatione ad diffinitionẽ necessariũ est ve-
5 niamus. Archi. in. d. c. alienatiões ait q̄ prebẽda * est ius ꝑcipiendi ꝓuentus in ecclesia cõpetentes alicui tãq̃ vni de collegio: estq̃ quidẽ dignitas p̃eminens in gradu/hinc Inno. in. c. sedes col. j. s̃. de ref. canonici ecclesie cathedralis possunt dici clerici primi gradus/alij vero secundi: ratio in euidenti se offert: q̄ cathedralis est matrix ⁊ communis omniũ diocesanoꝝ adeo q̄ ad eam singuli vtriusq̃ ꝓfessionis/clericalis videlicet ⁊ laicalis/ꝓ sacramẽtis recipiẽdis ⁊ diuinis audiendis accedere possunt ꝓ quo attende ad catho. glorie mundi in. iiij. parte con. xlvij.

¶ Aliter eñ Card. in. d. cle. fi. q. j. voluit diffinire q̄ p̃benda est ius spirituale recipiendi certos ꝓuentus in ecclesia ꝯpetentes ex diuino officio cui p̃bendat⁹ deseruit/ ⁊ nasci-
6 tur * ex canonia tanq̃ filia ex matre: hanc diffinitionem Car. Jo. de imol. ibi nu. viij. ꝯprobat/dicẽs illã fore diffinitionẽ Guil. Pro hac disceptatione: vide glo. in verb. receperũt in. c. cum. M. s̃. de cõsti. vbi scriben. maxime do. me⁹ de ripa q̇ inquit post alia prebendam capi quinq̃ modis in p̃sentiarum tñ eum nõ insequar sed dũtaxat dicã dupliciter capi. Primo q̄ quedam est spũalis que datur ratione canonie licet eius ꝯsistentia sit in reb⁹ temporalibus/⁊ hec recipit ꝑmutationez cũ alio iure spũali puta bñficio/dignitate: vel officio ecclesiastico/non autẽ cũ temporali. c. ad q̃stiones. s̃. de rerum ꝑmuta. ⁊ hoc modo dicitur capi ꝓprie ⁊ stricte. Mẽbrum hoc videtur tangere hostien. in. c. ex literis col. ij. in prin. s̃. de iure patro. fatendo p̃bendã hoc modo sumptã habere ius tẽporale ⁊ spũale: tamen resolutiue ait q̄ omnia dicuntur spũalia ⁊ spũalibus annexa pro quo vide Jo. mo. in. c. j. s̃. de elec.

¶ Quedam vero est tẽporalis/que datur de rebus ecclesiasticis: puta de decimis / vel primitijs alicui / ꝓ aliquo labore tẽporali tanq̃ bñmerito/ vt aduocato vel alij seruitorij/⁊ hec nullam spiritualitatem in se ꝯtinet: nec ꝑmutationem recipit cum iure spũali. c. cum esset. s̃. de symo. ⁊. c. querelam ⁊. c. veniẽs ⁊ de pact. s̃. c. cum pridem. xlj. q. ij. quicunq̃. xvj. q. j. possessionem. Car. ⁊ Jo. de imol. in. d. cle. fi. ratio/q̄ non est ꝑpetua cum solũ ad vitam pensionarij sit: ideo si cõtingeret ꝑmutantem superuiuere nihil ex ꝑmutatione remaneret apud eum / cum plus iuris nõ possit transferre quam habeat siue habuerit tp̄e permutationis. c. nup. s̃. de dona. inter vir. ⁊ vx o. que ratio cessat q̃ñ p̃benda permutatur tanq̃ titulus beneficialis q̄ tunc permutanti fit collatio ꝑpetuo duratura: igitur licet moriat̃ is qui primo habebat/non tamen desinit habere titulũ permutans superuiuens.

¶ Et q̄ supra diximus prebendã nasci ex canonia tanq̃ fi-
7 liam ex matre ratione cuius videre licet quid * sit canonia. d. glo. in. d. c. cũ. M. ait fore ius quod ex electione ꝓuenit ⁊ receptione in fratrem cui adde si insequaris Panor. ibi ⁊ imol. in. d. cle. fi. cuius ratione qui habet stallũ in choro/locum in capitulo/⁊ distributiones ratione eñ cõnexitatis ⁊ natiuitatis huiusmodi/p̃benda canonie annexa/dicit̃ ius spũale qđ est maius. Qua de causa inseq̄ndo regulas iuris cõis prebendas dicimus nõ temporales sed spũales seu ius spũale fore: probat tex. in. c. dilecto. s̃. hoc titu. vbi p̃benda ius spirituale appellatur: idem dicas quando cõpetit ratione diuini officij cui pars insistit/non tanq̃ canonicus/sed tanq̃ ep̃s/ vel capellanus/aut sacerdos: q̄ tale ius procedit etiam ex spiritualitate ⁊ cum ea coniunctũ est/testa. Do. meus in. d. c. cum. M. nu. clxxj.
8 ¶ Item quẽadmodum diximus duplicẽ * fore p̃bendam/ pariformiter canoniam dicemus duplicem / testatur Car. vbi. s̃. q. ij. quod prosequitur Fely. post alios. d. c. cum. M. nu. xiij. vna videlz est que prebende adheret/ita q̄ ea possessa/possidetur ⁊ prebenda/⁊ ea vacante/ vacat ⁊ prebẽda. Sicut quando canonicatus ⁊ prebenda simul ꝯferuntur: tunc dicuntur quedam annexa/⁊ collata prebenda/ eo ipso censetur canonicatus collatus/etiam primordialiter:
9 vt patebit ex sequentibus. Ratio/nam * ad suum concretũ trahitur omne dispositũ. l. si ꝓprietati. ff. de iure do.

¶ Est quippe alia canonia que per se ⁊ ad tempus stat: sed finaliter prebende consolidatur: vt puta quando papa confert canonicatum nulla prebenda vacante/ ⁊ mandat illum cui canonicatum contulit/in iurium canonicaliuz possessionem poni/etiã ante habitam prebendam/qua forma vtitur curia Romana. c. si clericus in fi. j̃. hoc titulo/qua ⁊ etiã ordinarius vti potest/testis est Car. vbi. s̃. ⁊ hoc/ dummodo non promittat prebendam vacaturam / licet ratione cano-
10 nicatus debeatur: cum spiritualia * sine temporalibus diu esse non possint. Rota in no. deci. ccccxlix. sic expressum noceret quod non tacitum. c. relatum. s̃. hoc titulo / ⁊. c. dilectus de cõce. preben. hoc libro/⁊. c. detestanda eo. ti. ⁊ libro ista sequitur do. meus in. d. c. cum. M. nume. clxx. in fine vbi dicit dictum Car. non obstare quando collata prebenda annexa canonicatui: intelligitur collatus canonicatus: dico non obstare huic q̄ prebenda nascitur ex canonia tanq̃ filia ex matre/q̄ ordine intellectuali prius intelligitur collatus canonicat⁹ ⁊ sic prius nasci/⁊ deinde p̃benda posterius vt diximus in matre ⁊ filia ⁊ alijs animantibus sensibilibus. Et sic aperta est differentia inter canoniam ⁊ prebendam: quia si sumamus proprie tunc differunt origine ⁊ effectu/origine quidem/quia prebenda nascitur ex canonia/⁊ est eius filia/vel quasi vt. s̃. proxime diximus: effectu vero/ quia ex iure canonie consequitur canonicus ea que sunt diuini officij / vt sedere in choro. Cantare/⁊ alia huiusmodi facere: ex iureq̃ prebende consequitur canonicus ius percipiendi fructus/pensiones/decimas/⁊ similia debita ratione p̃bende vt per Car. in. d. cle. fi. q. xv.

¶ Ex quibus resultat q̄ canonia dicitur vnum dignius/et ab ea denominationem accipere debem⁹ non a p̃benda iux-
11 ta illud quotiens * dignitas duplex in vna ⁊ eadem persona concurrit/ puta quia aliquis sit comes ⁊ dux/vel dux ⁊ marchio/attenditur maior dignitas/⁊ ab ea fit denominatio Inno. in. c. solite de maio. ⁊ obedien. latius per ias. in. l. imperium col. iij. nota. primo. ff. de iurisdi. omni. iud. vbi multas adducit concor.

¶ Nemini est dubium quod maior est dux q̃ comes/ cum dux sit spectabilis ⁊ comes clarissimus probantur hec. C. de epi. ⁊ cler. l. raptores. ff. de offi. prefec. vigil. l. iij. circa
12 princ. refert Beneuenta. in libel. in prin. col. ij. sic * magis

dignum trahit ad ſe minus dignũ/no.in.c.j.de conſec. eccleſie vel alta.hoc libro.firmat iuribus Alexan.in conſilio lxxxij.in fine in cauſa:vol.j.

¶Progrediamur ad aliud caput rubri noſtri vt pote quid
13 ſit dignitas * dic ꝙ eſt adminiſtratio rerum eccleſiaſticarum cum iuriſditione teſtatur Panor.in.c. de multa col.vj. nu.xxj.ſ. hoc titu.ſic dicitur quis habere dignitatem/ qui habet iuriſditionem vt Archipreſbyteri eccleſie Pictauẽ. qui licet non habeant eccleſiam ſpecialem:habent tamẽ iuriſditionem:dicit Inno.in.d.c.de multa in prin. Archid.in c.primo.ſ.de conſue.quem ibi Jo. And.& in.d.c. de multa
14 inſequitur: ponit ad cognoſcendum * dignitates/tria ſigna.Primum quando quis habet rerum eccleſiaſticarum adminiſtrationem cum iuriſditione.c. volumus.lxxxix. di. cum duobus.c.ſequen. intellige quando adminiſtratio eſt ſibi perpetuo aſſignata:ſecus ſi temporaliter dicit Joan. And.in.d.c.de multa/& in.c.cum non ignores eo.titu. poteris ponere exemplum in archipreſbyteris Bituricen.dioceſis quorum naturam vide per zenzel.in extraua. Execrabilis:ex maiori enim adminiſtratione & ex maiori iuriſditione/maior dignitas arguitur no.Hoſtien.in ſumma de maio.& obed.§.primo circa finem in verſic.diſpenſationis ſiue poteſtatis Domi.in.c.primo col.ij.verſi.Eſt ergo videndũ ſ.de conſue.hoc lib.ſequitur Decius con.clxj.verſi. ſeptimo.Iſta concluſio/quod incipit pro domino prepoſito.

¶Secundum ſignum eſt quando habet nomen dignitatis & prerogatiuas in eccleſia:tã in choro ꝗ̃ capitulo:licet nõ habeat veram adminiſtrationem vel iuriſditionem/ dat exẽplum in Archidiacono Parmenſi vbi quaſi nullum officiũ facit archidiaconus & tamen dignitas reputatur : allegat
15 no. in.c.cum olim de conſue.Eſt enim nomen * Archidiaconi de iure cõmuni/nomen dignitatis:quinimo & prima dignitas habet enim iuriſditionem & tenet vicem epiſcopi: vt in.c.ad hec.&.c.j.ſ.de officio archid.glo.in verbo cuicunꝗ in fine.ſ.de officio lega.hoc libro vnde licet actu de cõſuetudine archidiaconus non habeat iuriſditionem/ tamẽ quia nomen illud/eſt nomen dignitatis de iure communi/
16 ſi cum nomine illo habeat prerogatiuas ſedẽdi tam in choro ꝗ̃ in capitulo erit dignitas: q2 dignitas * bene reperitur ſine cura & adminiſtratione : vt in capitulo in illis in princ.hoc titulo infra & capitulo primo de eta. & qualitate vide que late dicit Deci9 de archidiacono & Archipreſbytero in conſi.ccccxx.queritur & Alexan.conſilio.cxlij. viſo proceſſu / volumine ſexto.

¶ Tertium ſignum dicitur / quando de conſuetudine eccleſie habetur pro dignitate/et huic ſtatur.l.de quibus.§. inueterata.ff.de legibus.c.conſuetudo:& capi. quemadmodum.xij. diſtin. ſentit Wilus in verbo dignitas / allegat Roma.in quibuſdam conſilijs que non inuenio in ſuis cotis/vide tamen franc.de Aretio.conſi.xxiij.col.pria.in preſenti conſultatione / in his concordat Joan. de londrinis in breuiario diſtin.lxxxix.col.j.vbi etiam ponit de pſonatu & officio Paul.de caſtro con.lxvj.colũ.ij.dubia ſupradicta/ in prima parte:vbi dicit/dignitas non ſolum dicitur illa q̃ a iure communi recipit nomen dignitatis ſed etiam illa q̃ ex conſtitutione vel conſuetudine dignitas appellatur/vt plebanat9 in partibus Tuſcie/late firmat intentum noſtrũ Domi.Stepha.Bertrandi.conſi.ſecundo.§.ſed forte volumine.iij.& Domi.in conſi.cj.quo ad primum dubium / vide Alexan.in conſilio.lxxvij.in cauſa & lite/volu.ij. vbi loquitur de primiceriatu vide etiam que luculenter ponit Bonus de curtilli buxien . in tractatu de nobilitate. in tertia parte numero.clx.& ſequen.vbi concludit in ſimili ꝙ il-
17 le nobilis * reputandus eſt quam commmnis conſuetudo & vulgi opinio nobilem tenet/vulgata.l.barbarius.

¶ Attende tamen quo ad rubrum quia verbum dignitas ponitur pro quocunꝗ beneficio eccleſiaſtico : vt patet ex diſcurſu nigri quod firmat Joan.Mona.in capitulo ſi for-
18 te nume.primo.ſ.de electio.ait * appellatione dignitatis omnia beneficia continentur/que dignis conferri habent/ quod proſequere vt de ſelua in tracta. benefi . in ſecunda queſtione prime partis addendo lapum allega . cj.columna.vj.in ciuitate Floren.vbi deducit in quo conſiſtat dignitas. Probus.

¶Clemens Tertius,
Caput j.

SVſcepti regiminis nos cura ſolicitat,vt vtilitatibus ſubiectorum,in illis præcipue per quas animarum ſaluti conſulitur,nunc nouorum editione iurium,nunc antiquorum innouatione ſolicite prouidere curemus.Sane fuit olim per ſedem apo.prouide conſtitutum,vt dioceſani locorum ad præſentationem religioſorum nullum ad aliquam eccleſiam recipiãt,niſi tantum ei de prouentibus ipſius eccleſiæ coram eis fuerit aſſignatum,vnde iura epiſcopalia poſſint ſoluere,& congruam ſuſtentationem habere.

¶Verum (ſicut nobis querela multorum frequens inſinuat)religioſi exempti de prouentibus parrochialiũ eccleſiarũ, in quibus ius obtinẽt patronat9,ſeu rectorũ p̃ſentatio pertinet ad eoſdem tantum,percipiunt annuatim,quod rectores eccleſiarum ipſarum non poſſunt de reſiduo commode ſuſtentari , & epiſcopalia iura perſoluere,ac alia incumbentia eis onera ſupportare,propter quod ſæpe contingit,quod non inueniuntur perſonæ idoneæ quæ huiuſmodi eccleſias velint recipere.Sicque frequenter minus idoneis conferuntur ex quo pericula imminent animarum.

¶Nos itaque volentes ſuper hoc ſalubre remedium adhibere , præſenti decreto ſtatuimus/& mandamus conſtitutionem huiuſmodi quo ad omnes patronos eccleſiarum religioſos tam exemptos quam non exemptos,& alios inuiolabiliter obſeruari,conſuetudine contraria non obſtante.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dioceſanus habet iuriſditionem in exemptos.
2 Conſuetudo quando reprobatur.

SVſcepti, Hec decre.habet quatuor dicta / primo harengat.Secundo.§.[ſane]ius antiquum narrat.Tertio.§. [veruz] abuſum religioſorum exemptoruz contra dictum ius recitat. Quarto.§.[nos itaꝗ]cõtra dictum abuſum decidit ſiue determinat: [curemus].ſ.hoc libro in proemio in princi. [habere] .ſ.eodem de monachis &.c.auaritie.ſ. de ſupl.negligen.prela.c.ſicut[exempti]non tamen eccleſia exempta eſt cum populo: quia tũc epiſcopus nõ ſe intromittet vt.d. c.ſicut/ſed alias ſecus vt hic [obſeruari] Et ſic nota dioce-
1 ſanum * habere iuriſditionem in exemptos:ſimile.j.de heret.ad abolendaz arg.ff. de acquir.reruz domi.ſtatuas:nec hic ſunt exempti quo ad id de quo agitur hic/ & de hoc not.
2 j.de priuileg.epiſcoporum[non obſtante] Et ſic * not.hic

consuetudinem reprobari/ꝛ ex quibus causis possit reprobari not. supra hoc libro de consuetudine in rubrica. Joannes Mona. Cardinalis.

¶Clemens Tertius. Cap. ij.

Licet ecclesiarū personatuum, dignitatum aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio ad romanū noscatur pontificem pertinere, ita quod non solum ipsa cum vacant, potest de iure conferre, verum etiam ius in ipsis tribuere vacaturis, collationē tamen ecclesiarum, personatuum, dignitatum, & beneficiorū apud sedē aposto. vacātiū specialius ceteris antiqua cōsuetudo romanis pōtificibus reseruauit, ¶Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate aposto. approbantes, ac nihilominus volentes ipsam inuiolabiliter obseruari, eadem auctoritate statuimus, vt ecclesias, dignitates, personatus, & beneficia, quę apud sedem ipsam deinceps vacare contigerit aliquis pręter romanum pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinarię potestatis ipsorum electio, prouisio, seu collatio ad eum pertineat, siue literas super aliquorum prouisione generales, vel etiam speciales sub quacunque forma verborum receperit, (nisi ei sit super cōferendis eisdem in curia romana vacātibus specialis & expressa ab ipso pontifice summo auctoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus non pręsumat. ¶Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit decernimus irritum & inane.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Hec constitutio non comprehendit episcopat⁹ ꝛ abbatias
2 An beneficia spectantia ad patronatum laicorū (vacātia in curia) reseruentur vt hic.
Jus patronatus de iure cadit in laicum.
3 An prebendam spectantem ad collationem laici (vacantē in curia) papa conferat.
4 Reges qui iuncti sunt/ personam laici meri obtinere nō videntur: sed excedere eandem.
Tempus cuius non extat memoria/ vice cōstituti habet.
Jus decime potest concedi laicis speciali cōcessione/ergo ꝛ ius conferendi prebendas.
5 Mero iure ius conferendi prebendas seu dignitates (cum sit mere spirituale) nō cadit in laicum.
Qui nō potest possidere nec prescribere.
6 Par in parem nō habet imperium.
7 Statuta principum sunt ꝑpetua/sic ꝛ donationes.
Imperium semper est.

8 Factum predecessoris habitum nomine prelationis mero iure ad successorem transit/licet possit cōtra illud excipi ꝛ rescindi.
9 Specialis reseruatio non continetur sub literis generalibus.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando papa ex causa priuat aliquem beneficio: intelligitur/prouiso sibi de beneficio cōtracambio.
2 Patriarcha constantinopolitanus vocatur papa.
3 Licet reges inungantur/nō tamen recipiunt potestatē disponēdi de spiritualibus.
4 De iure quatuor reges hic descripti inunguntur.
5 Prescriptio cuius non extat memoria pro veritate accipitur.
6 Non est cōsuetudinis habilitare prorsus inhabilem.
7 Priuilegium ꝛ consuetudo parificantur.
8 Que nō sunt quesibilia/non sunt prescriptibilia.
9 Princeps potest facere incapacem/capacem / sed non prescriptio.
10 Dispensatio fit propter tria: vt hic.
11 Quandoqꝫ causa vitandi scandali licitum est transgredi leges ꝛ canones.
12 Jurisditio est vnum indiuisibile / exercitium tamen illius est diuisibile.
13 Par priuilegiat parem.
14 Excommunicatus ab homine /non potest absolui nisi ab excommunicante/vel eius superiore.
15 Ecclesia nunqꝫ moritur.
16 Successor quando teneatur stare facto predecessoris.
17 Prelatus equiparatur tutori ꝛ curatori.
18 Successor vniuersalis tenetur stare contractui predecessoris.
19 Successor necessarius seu succedens ex dispositione legis tenetur stare contractui predecessoris etiam si sit successor singularis.
20 Duo requiruntur vt contractus gestus per prelatuꝫ trāseat ad successorem irreuocabiliter.
21 Quando ꝛ quibus modis bnficia dicūtur vacare in curia.
22 Beneficium resignatum in manibus pape/licet resignans sit in partibus/ dicitur vacare in curia.
23 Ubi fit resignatio ibi fit beneficij vacatio.
Actus gestus per procuratorem censetur per dominum factus: in loco vbi procurator actum gessit.
24 Resignans dicitur fictitie mori.
25 Gabelle solutio fit in loco vēditionis celebrate.
26 Beneficiatus contrahens matrimonium per procuratoreꝫ in quo loco vacare faciat beneficia.
27 Beneficia dicuntur vacare per matrimonium.
Actus censetur factus in loco in quo explicatur.
28 Ubi vacat beneficium ibi priuatur beneficiatus.
29 Ut dicātur vacare beneficia resignata in curia / requiritur ꝙ resignatio habeat effectum.
Quando non stat per aliquem ꝙ permutatio suum non sortiatur effectum.
30 Quando per papam confertur beneficium vacās in curia/ de hoc modo vacandi non habita mentione.
31 Forma prestationis consensus per cardinalem/vt de beneficijs sui familiaris defuncti possit prouideri hic inserit.
32 Impetrantes debent exprimere omnia que mouere possunt ad denegandum.
Liberalitas conferendi in quo consistat.
33 Que sunt digna speciali nota exprimantur.
34 Aliquando fortior est consuetudo ꝙ ius commune.
35 Habens potestatem conferendi beneficia sedi apostolice reseruata confert vt hic.
36 Reseruatio quando dicatur expirare.
37 Nō est dispositum si dispositio non est sortita effectum.
38 Dominium ꝛ iurisditio equiparantur.
39 Actus nullus non facit quem functum officio.
40 Reseruatio executoris apostolici afficit / prout reseruatio pape.
41 Repugnantie effectus operatur vt hic.
42 Quando papa non potest statuere vide hic.
43 Ecclesia dicitur altrix/cultrix ꝛ auctrix iustitie.
44 Quomodo sit licitum a regulari iure recedere.

Licet, Hec decretalis artatur etiaz quo ad tempus.j.cap.primo [artatur] & quo etiã ad ecclesias parrochiales.j.eo. si apostolica / & declaratur.j.eo.psenti: & habet tria dicta: & primo de iure & antiqua consuetudine que habet Romanus pontifex in beneficijs vacantibus in curia recitat. Scdo versi.[Nos itaqz] dictã cõsuetudinẽ approbat/ statuens ne beneficia ipsa per aliũ q̃ Romanũ põtificẽ (nisi certo casu)cõferãtur. Tertio versi. [Nos enim] 1 attentatum in contrarium irritat. Nec hec * constitutio cõprehendit episcopatus seu abbatias: sed illa que cõprehendit cõcilium Lateranen.j.de cõcess.preben.nulla.& episcopatus & abbatie dicto cõcilio non cõtinentur.j.de concess.prebend.dilectus.s.de elec.ne pro defectu. s.hoc libro de elec.cupientes.§.pri. Et sic curia seruat/ & in istis quando placet speciali reseruatione vtitur illa vice. [Vacatura].j.de cõces.preben.proposuit. Et not.q̃ quis habet ius in beneficio/vel ad beneficium de quo habetur. j.eod.si is cui/ & capi.sequen.j.hoc libro de conces.preben.quoniaz in prin. [pontificem].

2 a ¶Sed nunquid * beneficia spectantia ad patronatũ laicorum vacantia in curia [a] reseruantur Romano pontifici: vidi seruari q̃ non/quia de iure hoc ius cadit in laicũ.j.de iurepatro.illud & capi.cura.& capi.cum dilectus.&.j.de conces.preben.cum dilecta/ & hoc lib.de iurepa.cap.vno.

3 b c ¶ Sed nunquid [b] prebendam * spectantem ad collationem laici vacantem in curia/Papa [c] confert / hec questio tempore Nicolai tertij fuit tractata/ & postmodum subsequenter tempore plurium Romanorum pontificum/ preser d tim in illo casu q̃ Rex Francie & Anglie [d] in nõnullis ece clesijs suorum regnorũ dicunt se habere collationem prebendarum sede vacãte [e] / & sunt vsi pacifice ante istam con f stitutionem/ & non plus/ & cum hec constitutio consuetudinem [f] seu ius istorum expresse non tangat/ videtur remanere intactum.s.hoc lib.de consti.cap.primo. Et q̃ hoc ius cadat in laicum recitatur.s.eo.dilectus.iij.

4 g ¶Item * reges qui inuncti [g] sunt/personã laici meri obtinere non videntur / sed excedere eandem.

h ¶Item tempus [h] cuius non extat memoria / vice constituti habetur.s.hoc libro de prescript.cap.primo.ff.de aqua quo.& estiua.l.hoc iure.§.ductus. Cum ergo decime conce i di possint laicis [i] speciali concessione . j. de his que fiũt a prela.cum apostolica/ quod tamen est ius spirituale / ergo & ius conferendi prebendas/ & hec tandiu obseruata/ videntur concessa.xij.dist.illa/ laici tamen ex sola dotatione quã fecerunt/ ius non habent retractandi quod concesserunt/ sed totuz manet in potestate diocesani.x.questio.prima/ sic 5 quidam.xvj.questio.prima possessiones/ vnde * mero iure ius conferendi prebendas seu dignitates (cum sit mere spi k rituale) non cadit [k] in laicum.xvij.questio.vij.si quis deinceps/ & multis.capitu.sequen.j.de iure patrona. preterea.j. Nec illud laicus potest possidere.s.de prescrip. capi. causam/ & sic nec prescribere dicto capitulo causam/ &.j.de regu.iuris sine possessione. Et iura preallegata loquũtur quando cadere potest ius in aliquem absqz autoritate sedis apostolice expressa/alias tollerantia non sufficit.s.eo. cum iandudum/ & intelligo.l.ff.de vsuris . Cum de in rem verso / vbi est possidibile secundum ius/vel preter ius / vel citra ius/ quod tamen cadit in alium : vt ius decimarum/ quod licet sit ecclesiarum parrochialium de iure communi.j.de deci . cum contingat / tamen cadit in aliam personam / & ideo illa prescribit. s. de prescript.de quarta. Sed dictum ius conferendi nullo modo cadit in laicum.s.de electio.sacrosancta/ & capitu.massana.

l ¶Sed contra/hoc ius est possidibile ex cõcessione [l] pape. m lxij.dist. Adrianus &.c.sequenti/ergo prescriptibile [m] erit dic q̃ est possidibile ex cõcessione papali precedenti sed nõ possidibile vt ex possessione sola in posterum ius queratur Credo tamen sicut certis de causis fuit hoc ius concessuz n laicis vt.d.c.sic: credo si sit scandalũ [n] in auferendo magis possit eis dimitti[attributa] Non videtur dubium viuente concedente tantum arg.ne prela.vices suas.c.fin.sed in o alio succedente cõcesso videtur.[o] secus.s.de transac. veni6 p ens.j.de preca.c.ij. Cum * par in parem [p] non habeat imperium.s.de elec.Innotuit.ff.ad Trebel.ille a quo.§.tempestiuum/presertim in reseruato specialiter Romano pontifi.vt hic: nec hanc legem potest predecessor suo successori imponere expresse/ergo nec hic comprehendetur sub verbis generalibus no.j.hoc lib.de regu.iuris in generali argu.contra.j.hoc lib.de reg.iur.decet /autẽ.cõsti.que de dignita.§.illud col.vj.s.hoc lib.de offi.deleg.si super.

7 ¶Item sicut statuta * principum sunt perpetua.s.de officio leg.c.fi.sic & donationes.C.de dona.inter vi.& vxo.donationes.

q ¶Item imperium semper [q] est auten.quo.opor. episcopos §.legitimam.col.j.ergo & papatus.s.hoc lib.de res. si gratiose argu.s.de officio delega.quoniam abbas.ff.de officio procon.meminisse.

¶Sed certum est q̃ successor si vult potest reuocare ante q̃ res habeat complementum vt no.in simili de cle.non resi.c.pe.arg.C.de legib.digna.s.hoc lib.de res.c.fi. Et factũ 8 r * predecessoris habitum nomine [r] prelationis mero iure s ad successorem transit [s] licet possit contra illud excipi/et illud rescindi vt.j.de solu.c.j.j.de preca.c.ij.arg.ff.de verbo. obliga.cũ qui ita.§.qui ita.C.de quadri.prescrip.bene a zenone.§.primo. Et forsan j hac materia qui nõ reprobat etiã excessiuum probat.ff.nau.caupo.stab.l.j.in fine.s.de officio 9 deleg.cum olim.j.[non presumat] Et sic nota q̃ * specia t lis reseruatio non continetur [t] sub literis generalibus/seu u quibuscunqz non exprimentibus hunc casum [u]/ prout hic continetur/ & de hoc no.in simili.j. hoc libro de regul. iur. in generali. Jo.Mo.Card.

a In curia. In quibus papa dicitur specialiter habere liberam facultatẽ nõ in alijs secundum Joã. de Selua in trac.benefic.in.ij.parte.q.prima/col. v.tradit Neuisa.con.quod exorditur patres comederunt vuas / in tertia ratione/col.iiij.versi.quarto probat/ 1 vbi subdit/quando * papa ex causa priuat aliquez beneficio intelligitur prouiso sibi de beneficio contracambio Innoc.in.c.nisi cum pridem.s.de renun.Bolog.consil. xxxvij.col.fi.licet alias/accedat quod citat Jason in proposito in.l.quotiens col.iiij.C.de rei vendi.q̃ si papa confert vni beneficium ecclesiasticum/deinde illud alteri auferat de plenitudine potestatis/tenetur sibi prouidere de eque bono/ideo hec potestas pape procedit quo ad collationem seu prouisionẽ beneficiorũ nõ quo ad priuationẽ. Probus.

b ¶Sed nũquid. Scribentes hic concludũt in proposito/beneficia spectantia ad collationem laicorum (ex speciali priuilegio papali) vel ad presentationem non contineri sub hac constitutione/tenet Philippus Franc.in.c.sequẽ. col. ij.post Lapum allega.cv.etiam si procedat per modum resignationis causa permutationis/ & ita obseruanduz putat maxime de honestate/ad quam iura sunt trahenda.iiij.dist. erit autez lex. Idem dic de hospitalibus/quia lex loquitur de beneficijs. Card.con.cxvij.casus talis est vbi videtur tenere pretactam opinionem. Probus.

c ¶Papa. Intellige de Romano Pontifice vt differat a Pa 2 triarcha Constantino / qui * vocatur Papa : quia secundum locum post Papam obtinet/ & similibus gaudet priuilegijs.xcij.dist.capitulo renouantes. Ecclesia enim Constan.dicitur etiam Romana/ & apud Grecos quilbet prelatus ecclesie & quilibet presbyter dicitur Papa secundum Hugonem refert Domi.in capitu.si Papa col. tertia.xl.distin. Probus.

d ¶Anglie. Istud firmat Bald.in lege rescrip ta.C.de precib.imper.offerend. Probus.

e ¶Sede vacãte. Hanc materiã regalie discutit satis abũde domi. Malleretus in tracta. de elect. charta mihi.xviij. de qua per Joannem Monachum in capitulo in generali de reg.iur.hoc libro: & nouissime domi. Arnulph. Ruseus quem vltra omnes vide. Probus.

f ¶Cõsuetudinẽ. Pro hoc vide Alex. in cõsi. lxxiiij. nu. viij. viso pũcto/ vol. iiij. vbi allegat. l. rescripta. C. de precib. imper. offer. ꝙ reges ⁊ principes seculares qui ex cõsuetudine (de cuius initio memoria nõ existit) habẽt potestatẽ cõferẽdi in regnis prebẽdas/ q² talis cõsuetudo videtur sibi tribuere priuilegium/ ponit exemplum in Rege Ungarie/ Anglie/ ⁊ Apulie. Probus.

g ¶Reges qui inuncti sunt. Panor. in. c. tua. el primo in primo not. s̃. de decimis dicit hoc nihil facere/ vt reges sint spiritualitatis capaces/ q² licet inungantur. ca. j. s̃. de sac. 3 vnctio. nõ * ꝓpterea recipiũt facultatẽ seu potestatẽ disponẽdi de spũalibus. Nec ordinẽ ecclesiasticũ/ sed in laicoꝝ numero cõtinẽtur: hinc glo. fi. in. c. valentianus. lxiij. distin. reprobat opinionẽ quorũdẽ puta Nicolai furiosi (dicit ibi Archid. post Laurẽ.) asserentiũ Imperatorẽ ex cõsecratione recipere ordinẽ subdiaconatus/ quã glo. ibi idẽ Archid. Domi. ⁊ Preposi. sequũtur/ ⁊ Panor. ⁊ cõiter scribẽ. in. c. venerabilẽ. s̃. de elec. cõcludentes ibi ꝙ Imperatores ⁊ Reges dicũtur ꝓprie vngi/ improprie vero cõsecrari. Sed episcopi dicũtur ꝓprie cõsecrari/ ⁊ scias (dicit Ma4 leret⁹ in trac. de elec. Charta mihi. xij. col. ij.) ꝙ * quatuor dũtaxat de iure vngũtur Reges/ scilicet Hierosolimitaꝝ/ Francoꝝ/ Angloꝝ/ ⁊ Siculoꝝ. Alij vero nõ/ nisi ex priuilegio/ vel cõsuetudine hoc eis cõpetat Hostien. ⁊ Goffred. in summa. s̃. de sacra vnctio. ¶ Aduerte ꝙ vnctio Regũ Francie eo magis ꝓbãda est ceterisq́ꝫ anteponenda quo sola ꝓhibetur autoritate volũtateq́ꝫ dei cõprobata/ cuius rei luculentuꝫ prebet testimoniũ liquor ille celitus dimissus in sacratissima beati Remigij ede a Clodouei tempore/ vsq́ꝫ ad hãc nostrã etatẽ diligenter Remis obseruatus quo ipse Clodoueus primo/ ceteri inde Reges liniuntur/ vt scribit Gaguinus in hec verba in vita eiusdẽ Clodouei ita de ipso subiũgens/ dies abluendo regi inducitur parato/ ingenti ornatu lauacro/ cũ sacrosanctũ oleum quo liniri ritu christiano qui abluũtur solent/ siue ministroꝝ in curia siue hoc agente deo allatũ nõ esset. Ecce de superis delapsa columba phialam quam ampulam vocant ornatissimi liquoris oppletam ad manus Remigij detulit. Creditum est spiritus dei ministerio perpetratum esse. Probus.

h 5 ¶Item tẽpus. Bal. in. c. cũ causaꝫ. nu. v. s̃. de ꝓba. dicit * hãc prescriptionem ꝓ veritate accipi/ ꝓ hoc videtur glo. in. l. j. C. de seruitu. merito d² ꝙ virtute talis ꝑscriptionis etiã dominiũ directũ acquiritur/ vt cõcludũt Bal. Sali. ⁊ Alex. post alios in. l. traditiõibus. C. de pact. per §. ductus aque hic ꝑ Io. Mo. allega. Et non requiritur sciẽtia superioris late ꝑ Deciũ cõsi. lxxxv. col. ij. Et diligenter pro tenui. Alex. cõsi. vj. In primo volu. viso themate/ ꝙ etiã non requiritur scientia aduersarij glo. j. in dicto §. duct⁹ aque. ¶De hac materia vide remissiue ⁊ copiose ꝑ Frãc. Balbũ in trac. de prescrip. in. ij. parte. iij. partis principalis/ versi. Sexto quero/ col. iiij. ⁊ Areti. hoc dictũ. Io. Mo. cõprobãtem in cõsi. xxxvj. nu. ij. casus talis est. Probus.

i ¶Possint laicis. An ius percipiẽdi decimas laici possint acquirere per prescriptionẽ. Uide Balbũ in tract. de prescrip. in prima parte quinte partis principalis/ in versicu. Septimo igitur/ col. iij. ibi tertia questio est. Probus.

k ¶Non cadit in laicũ. In hoc nihil operatur cõsuetudo/ sic nec prescriptio que iuuat cõsuetudinẽ/ etiã tãti tẽporis de cuius initio nõ extat memoria. Firmat Panor. in. c. quisq́ꝫ. nu. iiij. s̃. de elec. allegat. c. Massana eo. ⁊ que no. Io. And. in. c. nostro. ⁊ latius in. c. sacrosancta. no. iij. eodẽ/ ⁊ in. d. cap. 6 Massana. in pe. nota. ¶Nõ * enĩ est cõsuetudinis/ habilitare prorsus inhabilẽ hinc glo. in. c. cõcilia. xvij. distin. in verbo reuerentiã dũ vult allegãdo. c. cũ inter. de cõsue. ꝙ Rex potest cõferre bñficia/ caute subiungit/ hoc veruꝫ esse vbi est cõsuetudo/ ⁊ priuilegiũ: sic loquitur copulatiue quasi velit innuere ꝙ sola cõsuetudo nõ sufficeret nisi priuilegio suffulta esset. Requiriturq́ꝫ ꝙ actus habeat originẽ ex priuilegio/ nõ ecõtra: q² non curatur aliquomodo cõsuetudo/ sic prescriptio vel consuetudo incapacem non facit capacem/ capi. q̃to. de consuetu. ⁊ cap. causam. s̃. de prescrip. Ana. in capi. de hoc. col. penul. s̃. de symo. Firmat hoc dictum Decius consi. cxlviij. nume. v. Reuerende pater/ allegat Panor. in dicto capit. q̃to. in princ. s̃. de consuetu. ⁊ in 7 c. causam. s̃. de ꝑscrip. ¶Et inq̃tũ dicim⁹ * priuilegiũ ⁊ cõsuetudinẽ parificari cõprobat glo. in ṽbo/ in iure/ in. c. fi. s̃. de excep. hoc lib. Feli. in. c. cũ cõtingat. s̃. de foro cõpet. firmat Oldra. cõ. cxlvj. vbi dicit specifice ꝙ id q̃d potest fieri per priuilegium potest fieri per consuetudinem. Idem Oldra. consi. clxxij. nume. j. Quia omnes fere.
¶Ad id/ autem quod dicimus quo ad decimas contra laicos vide Cardi. consilio. lxxxviij. nu. iij. capitulum ciuitaten. ⁊ latius Io. Lupum in prefatione repetitionis rubrice s̃. de dona. inter vir. ⁊ vxo.

¶Inquantum autem Io. Mo. hic dicit tempus immemoriale habere vim constituti/ intellige data persone capacitate tenet Panor. in. d. c. causam ⁊ in. c. ad aures de prescri. ⁊ in capitulo quanto in primo no. s̃. de consue. Antho. in capitulo peruenit in. vj. col. de censi. Bald. in. l. omnes. C. de prescrip. xxx. anno. sentit Domi. in. c. catholica. xj. distin. et hic/ latius etiã remissiue prosequitur Franci. Bal. in trac. de prescrip. in prima parte quinte partis principalis/ ver. septimo igitur/ col. iij. ⁊ sequen. dicens ꝙ si per mille millia dierum possideret laicus non prescriberet: nam acquireret ius in ea re cuius est incapax/ ⁊ sic succedit regula Ioan. 8 Mo. hic quem alij sequuntur ꝙ illa que non sunt * quesibilia/ non sunt prescriptibilia: sequitur Maria. Sozi. consi. lxxxvj. col. fi. in causa. Probus.

l ¶Concessione papali. Hoc probatur infinitis autoritatibus ꝙ laici ex pape priuilegio et ex consuetudine conferunt beneficia ecclesiastica fundamentum dicitur precipuũ in. c. Adrianus per Io. Mo. hic alleg. vbi patet ꝙ papa cõcessit Imperatori potestatem conferendi beneficia: tenet de Anania in. c. de hoc. s̃. de symo. ⁊ gl. in. c. imperium. x. distinc. Antho. de butrio in. c. massana. s̃. de elec. Bal. in. l. rescripta col. pe. C. de precib. imper. offer. Panor. in. c. dilect⁹ de officio lega. Imol. in. c. quod in dubijs ⁊ in. c. ad supplicationem. s̃. de renuntia. ⁊ hec est communis quam teneas infallenter/ non quod ex consuetudine sola/ quauis prescriptione introducta.

¶Ratio auteꝫ diuersitatis quare iura spiritualia sunt per laicum priuilegio ⁊ nõ prescriptione quesibilia videtur/ q² 9 * princeps potest facere incapacem capacem. l. quidã consulebat. ff. de re iudi. ⁊ c. cum. xx. s̃. de officio deleg. Sed ꝑscriptio nunq́ꝫ incapacem facit capaceꝫ vt in precedẽ. apo. deduxi/ nu. vj. quod firmat Fely. in. c. cum cõtingat sub nu. iiij. versi. ij. fallit. s̃. de foro compe. ista equidem procedunt in quibuscunq́ꝫ beneficijs magnis vel paruis etiam respectu electionis/ quod est minus q̃ꝫ collationis/ notat Cardi. con. lvij. Pro magnifico domino comite hec placent Alex. in con. lxxiiij. nu. xij. viso puncto/ vol. iiij. Et attende ad vnũ satis notãdum quia priuilegium conferendi beneficia datum laicis/ est reuocabile per papaꝫ si astipulemur doctrine per nos comprobate in rubrica de priuilegijs/ ꝙ princeps reuocat priuilegium datum subdito/ nec mireris si dicã ꝙ id procedat etiã in regibus et alijs principibus/ q² hoc casu dicũtur subditi pape/ per ea que no. Domi. in con. lxxiiij. col. fi. attentis/ vbi dicit ꝙ cũ papa cõcedit sup materia spirituali laicis aliquid illi sunt sibi subditi in tali materia vt patet. s̃. de iudi. quãto/ q̃d alias visum fuit durũ Philippo regi Frãcorũ (vt diximus in proemio in verbo Bonifacius) Non tamẽ procedit ecõtra/ si laici dent priuilegiuꝫ clericis: q² in quouis casu clerici laicis nõ subijciũtur. c. ecclesia. s̃. de consti. ⁊. c. fi. s̃. de reb. ecclesie nõ alie. Ratio videtur parata quia aliud est lumen maius ⁊ aliud lumẽ minus. c. solite. s̃. de maior. ⁊ obedien. alie possent adduci rationes que sano cerebro note sunt. Probus.

m ¶Ergo prescriptibile. Pro hoc vide que late dicit Fely. in c. cũ cõtingat/ versi. ⁊ subdũt. s̃. de foro cõpe. Ulterius vide pro hoc. c. duo simul. s̃. de officio ordi. c. cũ contingat. s̃. de foro cõpe. Oldra. con. clxxij. q² omnes fere Card. in cle. ij. de religio. domi. sentit aliqualiter Panor. in. c. accedẽtes/ no. pe. s̃. de prescrip. quod verũ (vt predixi in precedẽ. apostil. de priuilegio ⁊ cõsuetudine) data capacitate in ꝑscribẽte/ secus si est incapax possessiõis vt in casu nostro gl. pragma. in ti. de causis §. statuit in verbo priuilegio. Probus.

n ¶Scandalũ. Uide que dixi in proemio in verbo relaxatio 10 hinc dicitur ꝙ dispensatio * fit ꝓpter vtilitateꝫ necessariã vcꝫ scãdaluꝫ euitandũ vel ꝓpter maius bonũ habẽdũ gl. in. c. requiritis. §. nisi rigor. j. q. vij. vide Sozi. cõ. clxv. col. ix ⁊. x. visis. ¶Pro intẽto aũt Io. mo. attẽde ad Card. con. lvij. ꝓ magnifico/ vbi subdit dictũ hoc/ forti⁹ ꝓcedere in ecclesijs: quas coꝝ ꝓgenitores fundauerũt ⁊ dotauerunt/ ⁊ istud dicit ꝑ papã tollerari nõ aũt ꝑ aliũ: hic igit̃ habꝫ locũ 11 q̃d apud nos d² in. c. ex literis el. j. s̃. de homici. ꝙ q̃nq́ꝫ * causa vitãdi scãdali licitũ est transgredi leges ⁊ canones/ ꝓut dicimus id fieri ex causa (dico in. c. in fidei. de hereti.) ¶Itẽ etiã ratiõe vitãdi scãdali mal⁹ rex q̃ alias posset deponi põt tollerari. c. Iulian⁹. xj. q. iij. no. Do. igne⁹ doctor Aurelianẽ. nũc ꝑsidẽs ĩ curia Rothomagẽ. i. q. an rex Frãcie recognoscat imperatorem/ col. xxxviij. in fine vide text. ⁊ glo. in. c. ij. s̃. de iure pa. Probus.

o ¶ Uidetur secus. Contra istud tenet idē Joā. Mo. in.c.j.§.de consti.ꝛ male prout ibi dixi. Probus.

p ¶ In parē. Hinc dicit Guil. de Cuno in.l.fi. de rerū diuisio.ff.ꝙ si sunt duo dñi eiusdē ciuitatis/ ꝛ alter eoꝝ delinquat in eadē ciuitate/ alter dñs alterū dñm nō poterit punire. Firmat collec.in.c.ad questiones. nu.vj.§.de rerū ꝑmuta. Jo.Mo.in.c.j.§.de foro cōpe. vbi dixi. Uide ꝓ dicto

12 Guil. Alex. cōsi.vij.nu.vj.in cōsultatione premissa/ vol.v. vbi subdit/ licet iurisditio * sit vnū indiuisibile/exercitiū tñ illius est diuisibile alleg.l.inter tutores. ff. de administra. tuto.in fine/ tamen multū discutit ꝙ ex causa possit diuidi/ vt ꝓbat argumentis que videre licet.

13 ¶ Preterea dic dictū Jo.Mo.hic ꝓpositū verū:vt nō possit parem ligare vt sibi preiudicet/ potest tamē * ipsuꝫ priuilegiare in his que cōcernūt eius fauorē/testatur Domi. in cap.si papa.col.ij.xl.dist. ¶ Postremo per istud tritum ꝛ vulgare do.Stepha.Bertrā.cō.cclxxv.in fine/ visis apostolicis/parte.ij.dicit/ si quis excōicatus extiterit per alterū ex executoribus apostolicis/ ille excōicatus ab alio co=

14 executore absolui nō poterit/qꝛ par in parē ꝛc. Aliud suadet/ qꝛ excōicatus ab hoīe * absolui non potest nisi ab excōicante aut superiore ipsius excōicantis/ca.pastoralis.§. preterea ꝛ quod ibi no.Panoꝛ.§.de offi.ordi.ꝓ intento videtur casus in.c.cum plures.§.porro de offi.deleg. hoc libro:hec intellige nisi excōicatus esset mortuus/vel impeditus in causa procedere/ vel in ea procedere nollet / quia tunc aliter coexecutoꝛ posset absoluere per id quod nota. post lapum.Domi.in.d.§.porro.versic. Sed pone ꝙ ab vno

q 15 legatorum vel executorum. Probus.

¶ Semper est. Idē dic de ecclesia * que etiā nūꝗ͂ morit/ licet ꝑlatus moriatur.c.liberti.xij.q.ij.facit.l.j.ff.si q̃s/ ꝛ ad quo/ꝛ qđ no.in.c.qm̄ abbas.§.de offi.delega. Probus.

r ¶ Noīe prelationis. Secus si noīe ꝓprio/qꝛ tūc successoꝛ nō tenetur scđm glo.ꝛ doc.in.c.fi. §.ne prelati vices suas/ quos sequit Sozi.cō.32.col.3. Ex his/vbi dicit qđ est maius qꝛ non valet cōtractus sic/licet successoꝛ velit valere cōtractū/ vt pote locationis ꝛ huic stare/si tamē cōductoꝛ contradixit non valebit cōtractus/qđ placet Panoꝛ. in disputatione incipiente. Sempronius clericus in.v.dubio.

16 ¶ Ex quibus ꝛ no.per Joan. Mona. hic possumus concludere ꝙ successoꝛ * tenetur stare colono predecessoris/clarius probatur istud quia locatio facta per tutorem vel curatorem ad certum tempus : durat etiam finita tutela vel curatela.l.si tutele.ff.de administra.tuto.per quā.l.hoc te

17 net Roma.in.l.si filio.§.si vir in quinquennium. ff.solu.matri.versi. Sexta cōclusio/sed prelatus * equiparat tutori ꝛ curatori no.in cle.quia contingit de religio.domi. ꝛ.l.orphanotrophos.C.de epi.ꝛ cleri.glo.in verbo reddere rationem in capi.qualiter.el.ij.§.de accusa. imo habet pinguius ius ꝙ̄ habeat tutor ꝛ curatoꝛ:faciunt not. per Inno.in capi.primo.§.de eo qui mit.in po. causa rei ser.

18 ¶ Secūdo pro hoc intento habeo tex.in cle.prima in fine. ne prelati vices suas. ¶ Item successoꝛ * vniuersalis tenetur stare cōtractui predecessoris.l.viam veritatis.C. loca.ꝛ cap.fi.§.de preca.sed prelatus est successoꝛ vniuersalis/vt colligitur ex no.per glo.in cap. Cum ad sedem.§. de resti.spo.ꝛ per Inno.in cap.eam te.§.de rescrip.

19 ¶ Item successoꝛ * necessarius succedens ex legis dispositione tenetur stare contractui predecessoris/ etiam si sit successoꝛ singularis no.doc. in.d.§.si vir/ sed prelatus non est successoꝛ voluntarius / quia non succedit ex voluntate defuncti / nec ab eo dicitur habere causam sed a superiore no.Joan.Mona.in cap.si hi vbi adduxi concordan.§.vt lite penden.sic necessarius/quia succedit ex dispositione legis:siue superioris : ergo tenetur stare contractui predecessoris/ita firmat Sozinus vbi.§.

20 ¶ Tu tamen attende ad ea que tradit Domi.in consi.xvij in prin.pro declaratione clariori/vbi dicit ad hoc * vt cōtractus gestus per prelatum transeat ad successorem irreuocabiliter/duo principaliter requirūtur. ¶ Primo ꝙ cōtractus in se sit validus alias si esset inualidus/esset retractabilis etiam per eundem contrahentem/vt in capi.nosti. cum ibi plene no.§.de elec.ꝛ ca.si quis presbyteroꝝ.§.de rebus eccle. non alie. ꝛ per successorem etiam si super obseruatione fuerit adiecta pena.capi.ij.§.de preca.
¶ Secūdo requiritur ꝙ ex eius forma ꝛ solēnitate sit realis/quia si sit personalis/non transit ad successorē: sed extinguitur cum persona.§.de transact.capi.de cetero. ꝛ de arbi.cap.peruenit. Et ad hoc vt sit realis requiritur ꝙ fiat sub nomine dignitatis/vel sub materia concernente dignitatem/non sub nomine proprio capi.quoniam abbas.§.

de officio delega.ꝛ capi.si gratiose/de rescript.
¶ Item ꝙ interuenerit autoritas superioris.d.c. de cetero ꝛ hoc vltimum videtur necessarium in contractibus perpetuis vel ad longum tempus initis/non autem videtur necessarium in his que fiunt ad breue tempus iuxta no.in capitulo fi.§.ne prelati vices suas.
¶ Et de successore in papatu vide an teneatur per Domi. in consilio.lxiiij. Pro declaratione quesitorum. Probus.

s ¶ Transit. Uide de hoc late per Cardi.consilio.xcv.B.abbas. Et si reperiatur iuramentum an liget etiam si sit vniuersitas vide Domi.in con.lx.circa dubium. Probus.

t ¶ Non continetur. Uide Domi. in consilio.xij. vltimo ille Probus.

v ¶ Hunc casum. Quia hec materia frequens est ꝛ in praxi quotidiana non minus subtilis ꝙ̄ ardua :ideo ea de causa illius fimbrias tam in praxi ipsa ꝙ̄ puncto iuris pro viribus vltra scribentes hic extendere conabor/ pro qua extē

21 sione aggredienda primo premitto discutiēdum * quando ꝛ quibus modis beneficia dicātur vacare in curia: pro hoc adduco extrauagā. Joan.xxij. Ex debito de elec.vbi patet intuenti ea vacare in curia per electionem/cassationem/postulationem/repulsionem/renunciationem quorūlibet prouisionem/translationem/siue per susceptionem muneris cōsecrationis /aut benedictionis promotis impensam vel impendēdā apud sedem ipsam/vel etiam vbicunꝗ/aut a quouis alio modo canonice vacare apud sedem sentijt idem Joannes.xxij.
¶ Et vt predicta clarius pateant. Primo capio ꝙ per renunciationem(per quam frequentius fit ipsa vacatio in cu

22 ria)nam habemus pro constanti quotiens * quis in partibus existens constituit procuratores suos ad renunciandum beneficia simpliciter aut ex causa permutationis in curia/ siue in manibus pontificis maximi aut eius vice cancellarij si ea mediante resignatione subsequatur perfectio actus/puta resignationis admissio:vel etiam pura renunciatio:dicemus tunc vacationem in curia et non in parti

23 bus fuisse:quod comprobo quia vbi fit * resignatio/ibi fit beneficij vacatio Domi.hic glo.in verbo collato in cle.prima vt lite penden. reputata quidem singularis a Panor. in.c.cum in cunctis col.iiij.§.de elec. Imol.in.d.cle.prima/ ꝛ aurea.secundum Feli.in capitulo fi.col.sexta de foro compet.ad hoc ꝙ actus gestus per procuratorem/censetur per dominū:in loco vbi procuratoꝛ actū gessit/ merito dicit Petrus in.d.cle.j.ꝙ vacatio beneficij est referenda ad locum/ vbi beneficiatus moritur/quia tunc per seipsum actum ex

24 ercet.i.vacationem:dicimus enim * fictitie mori aliquem qui resignat per se aut procuratorem.
¶ Facit quod volunt domini de Rota in nouis decisio. xxiij.col.ij.ꝙ beneficia resignata etiam ex causa permutationis in curia in manibus episcopi ibidem degentis(antea etiam non reseruata)solus papa confert / ꝛ non episcopus ordinarius/ratio quia vacant per resignationem factam in curia/de quibus papa priuatiue sibi reseruauit dispositionem dicit tex.noster.
¶ Comprobat ꝛ vlterius idem Imol.vbi.§.post dictū glo. colligendo ex ea. Si per procuratorem ad hoc habentem speciale mandatum beneficij apprehenditur possessio: illo die vacant priora beneficia:ꝛ in loco vbi procuratoꝛ ipsam apprehendit possessionem/non autem in loco vbi est constituens:si autem amicus vel alius negotiorum gestoꝛ possessionem apprehenderet extra curiaꝫ/pro eo ꝛ nomine illius qui est in curia/ꝛ is in ea existens acceptaret seu ratum haberet/tunc bene vacaret in curia:sic tunc inspicimus locuꝫ in quo dominus ratum habuit:non vbi ille nomine domini actum gessit/quod est contra premissa:ideo dicit idem Petrus vbi.§.ꝙ ista ratihabitio retrotrahit vt signat eius natura no. Decius in.l.semper qui non prohibet.ff. de re. iur. etiam vbi requiritur mandatum speciale. Ang.in.l.licet in principio.ff.de iudi. Bal.in.l.si maritus.C.mādati/ per tex. in.l.si de speciali.ff. de minor. Jason in.l.si quis mihi bona §.iussuꝫ col.vj.ff.de acquir.hered.si retrotrahat quo ad tēpus/ergo quo ad locum.l.vinum.ff.si cer.peta. Comprobat etiam ibidem Car.in.viij.q.ꝛ pe.oppo.quod idem sit in gestore/sicut in procuratore. Rota tamē in antiq.decl.xxxiij. dicit ꝙ beneficium vacare dicitur/vbi est facta resignatio/ seu vbi erat ipse beneficiatus. Quod aūt dicantur vacare in curia/licet constituens in ea non sit/tenet hic Archid. col.j.ibi ꝛ credo ꝙ illud beneficium dicatur vacare in curia qñ vacat ibi ꝑ ꝓcuratoris renūciationē ad hoc specialiter ꝯstituti: sequūtur Jo.And. Fran.Do.ꝛ Pet.hic.ꝛ in.d.cle. prima dicens hāc veriorē quibus astipulatur Ro.cō.342.

nu.ij. Quo ad primum proposite consultationis. Mouetur idem Archid.per.l.qui absenti in prin.ff.de acquiren.pos.⁊ l.j.C.vbi de po.agi.opor.⁊.ff.de iudi.l.cũ furiosus/in prin. vbi non spectatur tempus commissionis/sed posterius. Et si id procedat in delegatione ergo ⁊ in procuratione / cum hec duo tanꝗ̃ paria fraternisent Archi.in capi.is quis.s. de procura.per text.in.l.⁊ quia.ff.de iurisdi.omnium iudic. glo.in clemẽ.prima/⁊ ibi Jmol.de procura. Firmat premissa Aureolus in addi.ad Guiller.in capi.cõmissa.in fine. s. de elec.hoc lib. In simili habeo quod not.Bald.in.l.prima. in.iiij.questio.C.de contrahen.emp.⁊ in.l.magis puto.§.il-
25 lud.ff.de reb.eor.per illum text.ꝙ si in vno * loco est celebratus contractus/⁊ in alio loco extat res vel fundus venditus/debet solui gabella solum in loco venditionis celebrate tradit Alexan.cõsi.xlix.nu.iij.in causa ⁊ lite/volu.v.
¶ Item cum in renunciatione factum requiratur/ ibi dicetur vacare/vbi facta est renunciatio/ nõ vbi facta est ꝓcuratoris constitutio quod patet.vij.questio.prima.§.ecce his in fi.in capi.sicut vir/in capi.qualiter.⁊ capi.quis.hãc tenet collec.in capi.cum in cunctis.col.ij.in fine.s.de elec. ibi quid si feci procuratorem. Idem Bonifa.in clemen.prima in fine.s.de renuncia.⁊ in clemen.si beneficiorũ. nume. iij. de decim. ⁊ latius in clemen.si duobus/vt lite penden. nume.lxviij. quia procurator non prestat nisi nudum ministerium cum non dicat dominus meus renunciat imo ego nomine procuratorio talis renuncio.
¶ Possum enim pro his adducere exemplum: de actu qui dependet a voluntate constituentis ⁊ alterius/sicut est in matrimonio quod requirit duorum consensum / tunc enim licet ipse procurator prebeat nudum ministerium/capi.fin. de procura.hoc lib.quia concipit omnia verba in personaꝫ
26 domini/⁊ habetur vt pica ⁊ organum: tamen * puto beneficia vacare per contractũ matrimonij vbi procurator verba concepit/⁊ non vbi moratur ipse constituens: quia in loco vbi est procurator ⁊ mulier/est mutuus consensus/⁊ ibi fit matrimoniũ: ⁊ sic perficitur actus vacationis. Ideo vacant in curia si hoc matrimonium per procuratorem fiat in
27 curia: non enim * dubites beneficia vacare per matrimoniũ. Intellige tamen dummodo per verba de presenti sit contractum/probat Rota in plerisqꝫ locis decisi.ciij. in antiqu.capella Tholo.quest.ccxxxix. post collec.in capi.primo.s.de cleri.coniuga.hoc lib. ¶ Habeo preterea dictũ Maria.Sozini cõsi.clxxij.col.fina.multum abunde: si aliquid mandatur fieri vno tempore/⁊ fit alio tempore a procuratore vel in alio loco: censetur factum illo tempore ⁊ in loco in quo actus explicatur/ ⁊ non quando mandatur alleg.glo.in clemẽ.prima/vt lite penden.per quam glo. Idẽ firmat Sozinus consil.cxij. col.fine. quod incipit multum abunde. ¶ Premissis adde Rotam in antiq. deci.lxxxvj.
28 vbi dicitur. Ibi * vacat beneficium : vbi priuatur beneficiatus idem Bal.in.l.Titius.§.Rome. ff.de excu.tutor.ꝙ si clericus Anglicus renunciat beneficio per procuratorẽ in curia/dicetur vacare in curia Romana/⁊ non in Anglia ad idem duꝫ queritur an episcopus ordinarius permutationem (alias sibi de iure debitam siue permissam) possit apud sedem apostolicam expedire. Frederi.in tracta.de permutatio.beneficiorum dicit/ licet renunciationes possit ibi recipere: ibi tamen non potest permutationem facere/quia statim receptis resignationibus/est verum dicere/ꝙ beneficia vacant apud sedem apostolicam/vt in text.nostro/qđ est verum propter generalitatem verborum text.nostri: et hanc partem amplectitur curia. Ita concludit Bellamera in dicto tracta. quod modifica non procedere in casu quo ordinarius loci in quo est curia de beneficijs ibi existentibus cum subditis suis causa originis vel beneficiorum ibi stantibus permutationem faceret argu.capi.presenti.§.sane.j.hoc titu. quod perpetuo nota ad intellectum materie nostre. ¶ Et sic habes optime comprobatum ꝙ beneficium resignatum in curia (licet constituens sit extra curi-
29 am) vacat tamen in curia: hãc conclusionem modificare * habes: dummodo resignatio habeat effectum secũdum intentionem resignantium vt pote Titius ⁊ Meuius causa permutationis sua resignarunt beneficia in curia : accidit ꝙ permutatio obstante aliqua causa suum nõ potest sortiri effectum / tunc non videntur vacare in curia. Ratio quia ipsa resignatio est facta sub modo qui nisi sequatur nõ videtur resignatio / ista est doctrina Innocen. in princ. ⁊ glo . ij.in capi.inter cetera.s.eo.ti.ꝓ quo habes text. in l.licet.ff.de iure do.vbi licet soleat dos per acceptilationẽ cõstitui/si tñ ante mrimoniũ acceptilatio fuerit iterposita/ nec nuptie secute sunt Sceuola ait matrimonij causa acceptilationem interpositam(nõ secutis nuptijs) nullam esse: in lege enim est tacita conditio: quia non conferuntur nisi permutare volentibus: alias collatio dicitur nulla cle.vna de rerum permuta.nec valent talia beneficia expectantes acceptare capitulo primo.j.de rerum permuta. ideo si non sequatur conditio tacita que a lege intelligitur/non videtur beneficium vacare: facit qđ no.in.l.si quis accepto.ff.de cõ.cã dat.vbi si causa ꝓpter quam debitor liberatur non impletur/agitur vt in pristinam obligationem reponatur.
¶ Pro premissis adduco ea que voluit Joannes And. in nouel.in.d.c.vno de rerũ permuta.qđ in casu in quo non sequeretur permutatio/extra curiam videntur vacare si moriantur permutantes extra curiam: quia per modum reuolutionis beneficia videntur ad permutare volentes reuerti vt dicitur in simili in lege secunda cum ibi no.ff. de in diem adiection.vbi autem beneficia sunt resignata in curia causa permutationis/⁊ vnus volentium permutare moritur non facta permutatione / superuiuenti confertur beneficium mortui: ⁊ in personam ipsius perficitur permutatio: Bullaqꝫ per cancellariam expeditur. Ita tenent Domi.de Rota decisio.ccxciij.in antiquis argu.l.iure.ff.de cõditio.⁊ demostra.vbi si per grauatum impeditur implemẽtum conditionis pro impleta habetur: indemnis enim debet seruari: si per eum non stetit quominus permutatio suum sortiretur effectum.
¶ Continuando propositum in medium adduco dubium
30 tale. Pone * papa confert mihi beneficium vacans in curia : de ea tamen vacatione expressa non fit mentio ꝙ confert tanquam vacans in curia/queritur an propter id collatio dicatur nulla. Scribentes hic varij varia sentiunt. Petrus in tertio no.dicit credere: si papa conferat beneficium simpliciter vacans non facta alia mentione de loco vacationis in curia/quod valet / quia talis prouisio facta est omni iure quo potest propter verba infinita que sunt apta comprehendere omnem speciem seu modum vacationis.l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.ff.de liber.⁊ posthu. Ego vero cum Lapo quem sequũtur hic Dominicus ⁊ Frãcus contrarium: credo quod est de mente Joannis Monachi hic in fine: mouẽtur prefati quadam regula Gregorij vndecimi que etiam plus disponit : quia si in persona per quam inducitur vacatio/ concurrãt plures qualitates per quas singulariter beneficium vacasset in curia/ puta quia erat scriptor apostolicus/Abbreuiator ⁊ Capellanus/⁊ familiaris pape/ac camere apostolice clericus ⁊ collector de omnibus his fieri debet mentio no.domini de Rota decisio.721.in antiq.vbi dicunt/impetratio beneficij in qua tacetur ꝙ defunctus fuerit familiaris Cardinalis/ est subreptitia ⁊ ita declarauit Gregorius vndecimus quod beneficium dicitur vacare in curia propter reseruationem pape que operatur vacationem in ipsa curia/licet moriatur aut cedat extra curiam.
¶ Et attende hic ad vnum incidenter tamen quia quando prouidetur de beneficijs vacantibus medio familiarium cardinalium/necesse est ad validitatem prouisionum consensum habere ipsorum cardinalium / cuius tenor sub his
31 verbis contexitur *.

¶ Nos Galeotus Miseratione diuina. S. Romane ecclesie presbyter Cardinalis titu li sancti Petri ad vincula gratie prouisionis/seu concessioni prouisionis parrochialis ecclesie. N. Cenomanen. diocesis per obitum quõdam Guillermi illius dum viueret vltimi rectoris tunc familiaris nostri continui commensalis extra Romanam curiam vacantem / per sanctissimum in Christo patrem ⁊ dominum nostrum dominum Julianum diuina prouidentia papam secundum in fauoreꝫ dilecti nostri Nicolai familiaris nostri continui commensalis facte seu fiende ⁊ literarum expeditioni consentimus nostrumqꝫ expressum consensum prebemus pariter ⁊ assensum: in quorum fidem hanc presentem cedulam manu nostra propria subsignatam fieri nostriqꝫ parui sigilli iussimus ⁊ fecimus impressione muniri.

Datum Rome in domibus nostris Anno.1508. die vero secunda Januarij Pontificatus eiusdem.S. domini Julij Anno quinto.

¶ Et vt reuertar vnde exiui: pro regula Gregor. adduco theoricam capituli postulasti.s.de res. vbi latissime scribẽtes ꝙ vbicunqꝫ tacetur aliquid pro expresso/papa non sic de facili cõcessisset/talis taciturnitas inducit subreptionẽ
32 facit quod no.Domi.de Rota. in antiq. deci.703.ꝙ * impetrantes debẽt exprimere omnia que mouere possunt ad denegandũ: sic in ꝓposito si fuisset expressuꝫ pape/ꝙ benefi

cium vacabat in curia non sic de facili concessisset propter affectionem quam habere dignoscitur in illis conferendis & in cui dando / & magis vni q alteri in quo consistit libera litas conferendi glo.in capi.relatum.§.hoc titu.Joã.Mo-na.in capit.cum in generali.de officio vica.vide Cald.hoc titu.consi.ix. ¶ Ex eo etiam quia illa confert quodã iure speciali/ puta consuetudine qua innititur: hinc glo. in cle.si de beneficio in verbo sine:isto titu. citat illa conferre
33 iure proprio/facit illud vulgare. Que speciali* nota sunt digna / nisi specialiter notentur neglecta seu omissa intelliguntur.l.apud Labeonem.§.hoc dictum.ff.de iureiuran. & capitu.Quis.j. hoc titu.capi.quia periculosum.j.de senten.excõmunica. ¶ Item significatus specialis est potior q generalis/ quia p primũ res magis declaratur Calc. consi.xx.nume.xj.dixi.s.in.d.capi.cum in generali.in prin. de offi.vica.q imitatur papa hoc in casu iure speciali/pro-
34 bat hic Petrus de Ancha. in.ij.no. Quod in hoc * fortior est consuetudo q ius commune cõpetens pape in collationibus/quia ius cõmune facit q Papa in beneficijs conferendis non irritet collationẽ ordinarij qui preuenit Papam in conferendo.capi.dilectus. s.eo.titu. sic conferunt cumulatiue/non priuatiue/ prout dicimus in simili. de beneficijs curatis siue parrochialibus existentibus in villis muratis/ vt secũdum iura Gallicana graduatis conferantur/quod verum si concurrant/ alias secus / sic non extat decretum irritans glo.habes in verbo censeantur in fine/in.§.statuit autem in titu.de colla.in pragma. Sed specialis consuetudo super vacantibus in curia plus facit/ quia ligat manus ordinarij: adeo q non prodest preuentio. Joan.Mona.in capi.proxime sequenti vbi dico hoc dictũ cõprobando:sic fit priuatiue. Ergo dicemus consuetudinem (quam ius speciale appellamus) ius cõmune fortificare/& eius effectum augere : & effectus sic auctus a consuetudine recipit denominationem/non a iure cõmuni arg.l.ius ciuile.ff.de iustitia & iure. Licet ergo omnes ecclesie sint pape/cap.cuncta per mundum/& cap.per principalem.ix.q.iij. tamen quedam iura sibi specialiter reseruat que vocantur iura curie Romane:sicut dicitur de imperatore quem dominum mundi aiunt.l.deprecatio.ff.ad leg.Rho. de iactu. habetq speciale patrimonium. l.bene a zenone. C.de quadri.prescrip. ¶ Confert ideo papa/quandoq ex potentia ordinaria/quãdoq ex potentie plenitudine/ & sic iure spe-
35 ciali. ¶ Pro premissis/ vide que decidunt do. de Rota/ in no.deci.xcvij.q habens* autoritate apostolica potestatem conferendi beneficia sedi apostolice reseruata / potest nedum specialiter/sed etiam generaliter reseruata conferre (vacantibus in curia per obitum duntaxat exceptis) qt illa non veniunt sub generali cõcessione/vide rotam in nouis/decisio.cxix.& ibi concordantes.

¶ Sic habes intentum liquidissimum q expressio ipsa requiritur / quod obtinet vires in praxi : prout sepissime expertus sum:& ista est cõmunis secundũ quam iudicantem oportet iudicare doct.in cap.ne innitaris.s.de cõsti. Joã. Mona.in capi.cupientes.§.denique.s.de elec.

¶ Modificare tamen habes secundum scribentes hic/ nisi prouisio papalis procedat motu proprio:quod facilime poteris cõprobare si sanum(nõ stolidum) geras cerebrum.
36 ¶ Sed quid * an & quando dicatur expirare ipsa reseruatio specialis. Dic per vnicam collationem subsequentẽ: secundum Franc.hic prout dicimus reseruationẽ medio cõmende generatam per vnam etiam prouisionem expirare not.late Roma.cõsil.cccl.in casu proposite. Quod intelli-
37 gas cũ grano sinapis/aut salis:si prouisio hec capaci:aut alias idoneo facta fuerit/alias nõ expirat/quia* tunc non censetur dispositum fuisse/ ex quo dispositio suum non fuit sortita effectum/argu.l.si pro patre.§.versum. ff.de in rem verso.l.quotiens.ff.qui satisda.coga.vbi paria sunt aliqua non fieri/vel minus legitime fieri lapus alleg.xxij.vbi dicit. Paria fore presentatum nõ fuisse/ vel minus sufficienter:tenet Rota in antiq.decisio.ix.& decisi.xx. sub titu.nostro/& in pprijs terminis Petrus de Ancha.cõ.cccxcix.circa finem/quod exorditur intentio domine constãtie/ ibi ad hec enim dico/prouisio Pape nulla:quacunq ratione non extinguit reseruationem pape factam/ non pro certa persona/quia verba debent intelligi cum effectu/capi.relatũ. s.de testamen.&.l.prima in fine. ff.quod quisq iuris/ facit l.nõ putauit.§.non que vis.ff.de bo.pos.cõtra tab. Faciunt ad casũ notata per eũdem Petrũ in cõsi.404.tria dubia
38 ¶ Premissis adde ea que no.p Feli.in.c.cũ ex officij.nu. xxj.s.de prescript. Quod iurisditio * & dominium equiparantur. l.qui furere.ff.de statu homi.vbi Barto.per quem text.dicũt ibi Baldus & Albericus post antiquos/ sicut & transferens dominium in eum qui non est capax non perdit ipsum.l. nec vtilem.ff. ex quib. cau.maio.ita delegans incapaci non perdit iurisditionem.

¶ Licet premissa optimis fundamentis videantur firmata:obstat tamen id quod voluit Joãnes And. in capitulo inter dilectos col. fin.s.de exces.prela. Si papa prouideat infra mensem aut prouideri mandet / et prouisio hec nulla sit vt quia subreptitia vel obreptitia aut alias facta inhabili vel incapaci:tunc ordinarius poterit conferre quia nõ est verisimile q superior prouisionem ecclesie in perpetuũ voluerit impedire:imo intentio sua est vt citius prouideatur q fieri poterit.c.ne pro defectu/& capitu. quia propter supra de elec.Joan. Mona.in capitulo sequen.in principio nisi(dicit idem Jo.And.vbi supra.) apparuerit aliquomodo q papa hac vice voluerit prouisionem retinere argu.ca. innotuit.§.de electio.& capitulo inter cetera.s.isto titulo/ puta quia sibi specialiter reseruauit prouisionẽ pro illa vice (dicit Compo. in capitulo capitulum col.xxvj.s. de rescrip.)quia sua intẽtio erat vt efficaciter prouideret/quod semper est presumendum:vel quando mandat illud conferri non expressa per sona:quia tunc etiam si collatio est nulla:iterum papa priuatiue prouidebit. Si autem cõtulit vel conferri certe persone mandauit/tunc(collatione existente nulla)ordinarius prouidere poterit:quia papa illi persone intendebat prouidere:sic postq prouisio est nulla propter literarum subreptionem aut indignitatẽ persone/potestas redit ad ordinarium : quia cessante causa cessat effectus/ capitulo cum cessante.s.de appel.cum similibus ita testatur glos.in capitulo secundo de elec.& reserua.in verbo causa in pragma.allegat inter alios Innoc.& Panor.in.d.c.inter dilectos col.fi.& est de mente Petri ibi/latius tamen ibi Cardi.in fine distinguit:vt puta si in literis sit verbum reseruationis/semper ad ordinarium reuertitur si litera non tenet: quia non operatur effectũ:sed si ex alio defectu aut est defectus inducens nullitatem ipso iure.Secundo casu cessat questio:tunc opus est irritatione prius:sed primo casu aut non tenuit per errorem iuris quia executor errauit in iure & tunc reuertitur ad papam non ad ipsum executorem quem non excusat error iuris/tenet Inno. in capitulo primo de re.iudi.aut ad ordinarium ex quo reseruatio tenebat/aut per errorem facti & tunc ad executorem reuertetur
39 quia * actus nullus non facit eum functum officio no.idem Inno.in.d.c.primo vide in proposito de Selua. in.iij.parte tracta.benefi.questione.xxxiij.

¶ Sed pone pape reseruatio adest:inutilis tamẽ & inefficax puta quia sibi certa beneficia reseruauit in Frãcia in qua (obstantibus sacris concilijs Basilien.& Lateranen.) non habent locum pape minusq legati de latere sedis apostolice reseruationes: et de eis prouideri mãdauit an obstet talis reseruatio & inutilis manus appositio/ quominus ordinarij possint de eis prouidere/breuiter dic q non:quia sublata est reseruatio per predicta concilia quibus tales damnantur reseruationes/ideo ipsa inutilitate ex defectu potestatis resultante/ non valet fundamentum/quod est reseruatio:& per consequens q ex eo subsequitur.c. Paulus prima.q.j.&.l.egi.de fideiusso.

¶ Quod autem inutilis manus appositio non afficiat beneficia/quominus de eis per inferiorem ordinarium prouideri legitime & libere possit/probo per textum quem ad hoc allegat singularem Ludo. Roma.consilio.cccxxxv. numero.xij.in capitulo ne captande de conce.prebend.hoc libro est enim ibi expressum q si executor per papam datus ad prouidendum expectanti de beneficio vacaturo apostolica autoritate/ qui certum beneficium nondum vacans acceptatum quidem per expectantem sue prouisioni reseruet/ inhibeatq ordinario:& postea prouideat: inualida est collatio ob defectũ potestatis. Quia non potest inhibitionem & reseruationem facere super certo beneficio nondum vacante/quominus vacatione occurrente ordinarius possit illud
40 conferre:licet certum sit quod ita * afficit reseruatio executoris apostolica autoritate deputati: sicut et reseruatio pape capitulo si executor / et capitulo si soli de conces.prebend.hoc libro.

¶ Pro comprobatione premissorũ adde dictum Roma.vbi supra dico singularissimum : posito quod papa potuisset huiusmodi bñficia cõferre aut cõferri/ mãdare seclusa etiã huiusmodi reseruatiõe scz ex capite plenitudinis potestatis aut alijs ex causis cõtẽtis in dictis cõcilijs/exceptis tñ ex quo contulit specialiter /aut conferri mandauit ex capite reseruatiõis/nõ valebit qcqd actũ ẽ/ p hoc videt tex.singlaris

scdm intellectum Joan. And. ⁊ Hostien. quos sequuntur doct. cōiter in cap. ex parte. de cōces. prebē. s. vbi patet si ordinarius in ecclesia in qua prebende non erant distincte nec canonicoꝝ numerus erat certus / aliquas prebendas contulerit ex eo capite / quia ipsarum collatio ad eum spectabat propter decretum concilij Lateranen. in capi. ij. s. de cōces. preben. sic ex capite incongruo quia concilium locum non habet vbi non sunt distincte prebende / nec canonicoꝝ numerus certus. d. c. ex parte / non substentabitur collatio illa ex capite congruo quo potuisset cōferre / quia ipsa ecclesia canonicorum patiebatur defectum / ⁊ capitulum negligens erat in prouidendo: sed nulla penitus remanebit. Pro his addo glo. auream in cap. ex literis. s. de offi. deleg. vbi per eam Panor. dicit / si ordinarius credat se delegatum / ⁊ ea occasione delegata procedat autoritate / non tenet processus si postmoduz appareat eum non fuisse delegatū / licet vt ordinarius procedere potuisset / ⁊ hoc ex defectu voluntatis. Jta Feli. in ca. cum ex officij col. x. versi. quarta cōclusio. s. de res. Facit glo. pragma. de colla. in prin. in verbo nulle. in §. volens. Facit etiam regula vulgaris sumpta ex lege multum interest. ff. si quis ius sibi. ⁊ c. Cū super abbatia. s. de offi. deleg. a. ꝙ faciēs actū firmiter ⁊ solēniter / dicat illum facere informiter ⁊ minus solenniter talis actus non valet propter * intentionē faciētis / forme ⁊ solennitati repugnantem / ⁊ etiā ꝑpter ipsā repugnātiā expssam ex ꝟbis resultātez. l. vbi repugnātia. ff. de re. iu. Ad idē. l. obligationū substātia. ff. de act. ⁊ obl. vbi dr qd qñ intētio expressa sensui ꝟborū repugnat / nō resultat obligatio: vide Aufre. in decisi. Tholo. clvij. ⁊ de selua. q. xvj. in. d. iij. parte. ¶ Nunc ad beneficiū cōmendatum veniamus. Pone Titius rector. S. B. in manibus pontificis maximi rectoriā ipsam resignauit occasione cuius frater Guiller. ordinis san. Augu. de ea per moduz cōmende perpetue prouideri sibi obtinuit / modo frater iste commēdatarius in partibus nature debitum in domino persoluit sic rectoria ipsa eo modo quo priusquam commendaretur vacabat / vacat (si non credamus Gallis vt late discussum habes per nos in cap. nemo. s. de elec.) ⁊ sic per ipsam resignationem / ⁊ in curia / queritur an illius prouisio ad Papam priuatiue spectet: dubium hoc tangit glo. pragma. in c. ij. de elec. ⁊ reserua. in ꝟbo causa / ⁊ post eā do. de selua in iiij. pte tracta. bñfi. cōcludētes / licet de iure dicatur vacare in curia p ea q. s. deducta fuere: tñ qꝛ nō placet Gallis tū qꝛ expirata cōmenda de beneficio electiuo reseruato facta redit potestas ad eligentes / idem de simplicibus beneficijs non electiuis: licet reseruatio hec locuz habeat per sacrum Basilien. cōcilium / excipiens ipsas reseruationes in corpore iuris clausas: quod stringunt Galli ad vacationem per obitū duntaxat qꝛ possent diutissime eligētes ⁊ ordinarij alij iure eligendi fraudari ⁊ ꝓuidendi cū cōtingeret multotiens papā prouidere per modum cōmende / ⁊ non tituli / sic contra mentem iurium Gallicanorum.

¶ Et hec in puncto tibi sufficiant vt descendamus ad clarificationem doctrine Joan mo. inqntum querit an episcopatus ⁊ abbatie includantur sub hac cōstitutione. Jta ꝙ his vacātibus in curia illoꝝ collatio ad papam priuatiue spectet: in hoc glo. Domi. Frāc. ⁊ cōiter alij hic ⁊ vbiqꝫ cōcordāt cum Joan. Mona. vt nos dicamus non includi / sic ꝓuidebitur per electionem / aut alias prout iura statuunt / alias collatio videtur nulla tanqꝫ facta cōtra cōciliū Basilien. cōprobat late glo. pragma. in titu. de elec. ⁊ reserua. in §. statuit / in verbo obstaculo / ꝑ hoc tex. in ca. videtur. in prin. xxxv. q. vj. ibi. Nā quod cōtra interdictū ⁊ ordinē ecclesie factū est ratum nō haberi / tam diuine qꝫ humane legis proclamat autoritas. Firmat hec Gul. de Mōserrat / in cōmento pragma. in. ij. parte charta mihi. v. vbi dicit ꝙ he electiue dignitates nō cōprehendūtur sub decisi. tex. nostri: allegat quo ad episcopatus ꝙ semel interpretatus fuit Nicolaus. iiij. in Bracaren. eccl'a / intellige de electiuis in quibus requiritur forma. c. quia propter. s. de elec. ⁊ medio vacationis / quaꝝ dicuntur viduate ecclesie presertim si haberent iurisditionem in illos de collegio / qꝛ tunc habet locū cōciliū generale. c. ne ꝑ defectu. s. de elec. Jta citat. d. glo. obstaculo.

¶ Jsta cōprobo sic / papa * nō potest statuere sine iusta causa per quod status generalis seu vniuersalis ecclesie immutatur glo. no. in. c. literas. in verbo non potest. s. de resti. spo. ⁊ in. c. ꝓposuit. in verbo dispensare. s. de cōces. preben. Ubi Panor. ⁊ alij: ⁊ quando ex tali statuto decoloraretur status ecclesie: ita intelligas tex. ⁊ glo. in. c. ⁊ si illa. prima q. vij. Jnno. in. c. qꝫto. s. de cōsue. circa finem. Panor. in ca. que in ecclesiarum. s. de consti. ⁊ ibi Feli. col. xx. versi. limita. quarto ꝙ si id statuat: tunc cetus cardinaliū debet monere papam vt desistat ⁊ se corrigat: non autem dico eum deponendum. c. si quis. lxxix. di. ⁊. lxiij. di. Adrianus faciūt no. per scriben. post inno. in. c. inquisitioni de senten. excommunica. ⁊ in. c. quanto. s. de cōsue. Refert ⁊ sequitur Marti. lauden. in trac. Cardi. col. xvj.

¶ Or per prouisionem papalem diceretur cōtrauenire sacro Basilien. concilio. sic immutaretur generalis ecclesie status / dignitates electiuas habens ordo confunderetur quia electione facta confirmationem ad immediatum superiorem spectare dicimus / et eo negligente gradatim ad alios glo. ampla in. §. si quis in verbo gradatim de colla. in pragma. Waleretus in trac. de elec. charta pe. col. iij. ⁊ Mōserrat in. ij. parte / vbi. s.

¶ Jtem papa non potest id statuere ex quo constat aut vehementer presumitur / vniuersalem ecclesie statum perturbari glo. in. c. per principalem. ix. q. vltima. Jnno. in. c. inquisitioni in fine. s. de senten. excōmu. Sed si huiusmodi modus prouidēdi obseruetur / status vniuersalis ecclesie perturbabitur / vt intuenti apparet maxime temporibus nostris quod ad oculum demonstratur: quia quādo papa his prouidet ecclesijs: de non notis populo / ⁊ inuitis capitulis prouidet: ipsos tanqꝫ non optatos / aut contemnunt / aut odiunt. Non enim solum turbatur sed (vt dixi) confunditur ordo ecclesie: qꝛ vnicuiqꝫ ordini ecclesiastico iurisditio non seruatur. c. peruenit. xj. q. ij. ⁊ per hec satis constat de nullitate huiusmodi prouisionum.

¶ Nec iuuat dicere presumendum pro facto pape vt semper iusta moueatur ex causa (dixi. s. in proemio in verbore laxatio.) Ratio quia in eo vigere debet omnis puritas. ca. per tuas. s. de dona. Facit. c. primū. §. sed diuersum: de alie. feudi / vbi * ecclesia dicitur cultrix / altrix / ⁊ auctrix iustitie que non patitur contra iustitiam in se vel alterum fieri / qd procedit in papa tanqꝫ in capite ecclesie militantis ⁊ vicario Christi (dixi. s. in proemio in verbo interiectio) Premissa veritate fulsiri dicas nisi vbi ipse papa facit contra constitutionem respicien. generalem statum ecclesie / vt pote in casu nostro: quia tunc non venit sustinendus nisi faciat ex magna causa per eum exprimenda ⁊ postea verificanda alias non presumetur quod probat Roma. con. cccclxxix. in premissa consultatione ⁊ Fely. in. d. c. que in ecclesiarū col. xx. per dictum singulare Jnnoc. ꝙ vbi * alicui ex aliqua iusta causa licitum est a regulari iure recedere / non sufficit causam subesse: nisi illa per eum cui hoc de iure cōpetit exprimatur. ¶ Premissis adde que voluit Oldra. in proposito ꝯsi. lxij. Circa hoc veniunt tria / quod prosequere vt per eundem Monser. in. iiij. parte.

¶ Et prouisionem papalem dicas adeo nullam ꝙ prouisus non est recipiendus in confirmatione electionis / vt legitimus contradictor / quod clarificat Roma. d. consi. cccclxxix. motiuis sequentibus. Primo quia * ad hoc vt quis obtinere possit electionez declarari nullā ratione forme nō seruate: necesse est probare plene ⁊ specialiter sua interesse: vtquia sit talis ad quem electio pertinet. Secundo probat ex nota. in. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoffi. testa. vbi expressum est quem repelli in effectu obtinende recissionis testamenti / nisi sua interesse plene probauerit: facit qd no. Antho. in. c. cum super. s de re iudi. ꝙ intendens obtinere cassationem sētētie: necesse est eū plene probare sua interesse / alias excludetur ab obtentu arg. capitulo veniens el. iij. s. de testi.

¶ Premissa autem intelligas procedere quando nondum erat facta deuolutio infra trimestre ex capite delicti / vt qꝛ canonici eligentes / indignum scienter elegerunt: quia si esset facta papalis ꝓuisio: haberet locū. c. cū in cūctis. §. fi. ⁊. c. cū Uintonē. ⁊. c. scriptū. s. d elec. vel post trimestre: vt qꝛ nō elegerūt infra illud tēpus. c. quanqꝫ. s. de elect. hoc lib. qꝛ * tunc electiua dignitas propter electorum negligētiam / delictum aut culpam / fit prouisiua vt in dicto capitulo ne pro defectu glos. ij. in capitulo primo / supra de elect. hoc libro: ⁊ in. c. cum inter canonicos eo. in antiq. ⁊ in. c. in synodo. lxiij. dist. in verbo confirmamus.

¶ Premissis enim non obstat si dicas quomodo potuit restringi potestas pape in istis bñficialibꝰ in qbꝰ habere dicitur liberam potestatem / dic ꝙ licet dispositio beneficiorum plenaria ad papam spectet / hoc intelligitur vt dixi vt non sequatur inconueniens vt perpulchre per Feli. in dicto capitulo / que in ecclesiarum colūna. xiiij. post Cardina. consilio. xlij. quod exorditur sanctissimus dominus noster Bonifacius papa nonus.

¶ Cum igitur ex reseruationibus & preuentionibus circa beneficia electiua & ex gratijs expectatiuis multa sequebantur incōuenientia/ vt patet ex discursu pragma. & titulorum de reserua. & colla. in pragma. nō debet quisq; in administrationem trahi si ad talia incōuenientia vitāda fuerit circa p̄dicta impositum frenum summo pontifici/ dicit malleretus in. d. pe. char. col. iiij. q̄ in col. ij. dicit vnū in proposito q̄ licet cessio epōrum a solo papa admittat. c. ij. §. de trāsla. epi. tamē nō potest prouidere de epatu vacante per cessionem siue resignationem factam in curia q̄ epatibus (cum vacant) est per electionē prouidendum nō obstāte quocunq; impedimento vt habetur in pragma. in titu. de elec. c. ij. in prin. istud satis fuit de mēte glo. pragma. i. d. ti. de elec. c. j. §. quibus in verbo clausis paulopost prin. Dic tū q̄ valebit prouisio dūmodo p̄cedat aut sequatur cōsensus capli aut eligere debētium Mōserrat in. ij. parte col. ix. ratio q̄ eorum interest & quasi * contractus geritur inter eligētes & electū. ar. d. c. cum inter canonicos & in. c. nisi cum pridē §. de elec. vnde sicut in cōtrahendo requiritur consensus: ita & in distrahendo/ & econtra/ quod prosequere vt per eundē malere. in antepe. charta.

47

¶ Licet in premissis discussum sit (in genere tamē) abbatiam nō cōprehendi sub hac constitutione & in hāc sententiam inclinare cōiter doc. quibus astipulatur lapus alleg. 84. col. xliij. dicens abbatiam * fore in primo gradu dignitatis/ sicut dicitur de epatu: tenet Jo. mo. in. c. in gnāli. j. de re. iur. de abbatijs q; prōnunciari in cōsistorio sicut de episcopatib⁹ dicit quod vltimum nō semp verū dicito vt experiētia & tenore prouisionū vidi q̄ in his describebat. Et ad sedem cādem ex quauis causa specialiter vel gnāliter ptineret: ac cōsistorialiter fieri deberet.

48

¶ Uel sic: de quibus cōsistorialiter disponi nō cōsueuit.

¶ Quando autē prouidetur consistorialiter dicitur. Nos vacatiōe huiusmodi fide dignis relatibus intellecta: ad prouisionem eiusdē monasterij celerem & felicem &c. Ne monasterium ipsum longe vacationis exponatur incōmodis/ paternis & solicitis studijs intendētes: post deliberationem quā de preficiendo eidē monasterio personā vtilem & etiā fructuosam/ cum fratribus nostris habuimus diligen. deinde subditur in verbis dispositiuis. de fratrum nostrorum cōsilio apostolica auctoritate prouidim⁹: teq; illi p̄fecimus in abbatem/ curam/ regimē/ & administrationem dicti monasterij in spiritualibus & temporalibus plenarie cōmittendo in illo qui dat gratias & largitur p̄mia cōfidentes q̄ dextra dñi tibi assistente ppitia dictū monasteriū per tue circūspectionis industriā & studium fructuosum: regetur vtiliter & prospere ac grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa.

¶ Subdit p̄terea idem lapus vbi. s. q̄ in abbatialibus prouisionibus nō datur executor vt prouisum inducat in possessionem: sed papa in bulla prouisionis scribit sic onus iniunctū propria deuotione prompte suscipiat &c.

¶ Uel dic secundum modernum stilum (vt dixi) curam/ regimen/ & administrationem in spūalib⁹ & tpalibus plenarie cōmittendo q̄ tamen nō detur executor infallēter id nō cōcedas prout etiā vidi & sepius diciturq; hoc in casu. Quo circa dilectj filijs. N. N. ac. N. Mādam⁹ quatin⁹: ipsi vel duo aut vn⁹ eorum per se vel per aliū seu alios: tibi in adipiscenda possessione vel quasi regiminis & administrationis ac bonorum eiusdē monasterij vel maioris partis eorūdem assisten. faciat auctoritate nostra tibi a cōuentu p̄fatis obedientiam & reuerentiam debitas & deuotas. Necnon dilectis filijs vassallis & alijs subditis dicti monasterij huiusmodi cōsueta seruitia: & iura ab eis tibi debita integre exhiberi cōtradictores &c. cōtrariū tamen hic dicit Aureol⁹ in addi. ad Guil. qui nō attente scrutat⁹ est stilū modernū.

¶ Et quia lapus vbi. s. voluit dare certā formā q̄n nō describuntur executores in prouisionibus abbatialibus satis tamē debilem & vt ita dicā macram: ideo tibi describo pinguiorem sub his verbis contextam.

¶ Quo circa discretioni tue per apostolica scripta mandamus quatinus/ impositum tibi onus a dño regiminis & administrationis ipsius monasterij prōpta deuotione suscipiens: curam et administrationē predictas sic feliciter geras & fideliter prosequaris: q̄ dictum monasteriū p tue diligentie laudabile studiū gubernatori prouido & fructuoso administratori gaudeat se commissum: tuq; preter retributionis eterne premium: nostrā & eiusdē sedis bñdictionem & gratiā exinde vberius cōsequi merearis necnō dilectis filijs cōuentui & vniuersis vassallis & subditis dicti monasterij cōuentus vero tibi tanq; patri & pastori animarum suarum humiliter intenden. & exhibentes tibi obedientiā & reuerētiam debitas & deuotas tua salubria monita & mandata suscipiant: humiliter et efficaciter adimpleāt: vassalli vero et subditi prefati te pro nostra et dicte sedis reuerentia grato suscipientes honore: tibi fidelitatem solitam ac cōsueta seruitia & iura tibi ab eis debita integre exhiberi procurēt Alioquin sententiā siue penam quam rite in rebelles respectiue tuleris seu statueris: ratā habebimus et faciem⁹ (dño auctore) vsq; ad satisfactionem condignam inuiolabiter obseruari. Hortamur quoq; attenti⁹ venerabilē fratrē nostrum epm. N. vt te sibi ordinario iure subiectum ac monasteriū huiusmodi habens pro nostra et dicte sedis reuerentia propensius cōmendatos in ampliādis iuribus ipsi⁹ monasterij/ sic sui fauoris presidio prosequatur q̄ per eius auxilium gratie te possis in cōmisso tibi dicti monasterij regimine vtilius exercere/ ipseq; preter diuinam misericordiā nostrā & dicte sedis benedictionem & gratiam exinde vberius valeat promoueri.

¶ Et in q̄tum dicimus de abbatijs prouideri cōsistorialiter: intellige de regularibus nō secularibus/ p ea que statuit Alexā. vj. sub rubrica de signatura gratie ibi in abbatijs secularib⁹/ nō dicas dūmodo consistoriales non sint.

¶ Capio eñi ipsa monasteria fore cōsistorialia q̄n. cc. ducatorum de camera valorem excedunt/ ita reperio dictatum p eundem Alex. vj. in rub. de deroga. iur. patro. ibi monasteria valoris vltra. cc. ducatos minime p signaturā seu cōsistorialiter/ & in rub. de nouis prouisionibus ibi cum monasteria excedunt. cc. ducatos tunc cōsistorialiter/ & in rub. de resignationibus ibi resignationes monasteriorum virorū vltra valorem. cc. duca. non admittuntur/ & non nisi cōsistorialiter prouidetur de personis idoneis aut cōmendatur.

¶ Continuando propositū executorialiū prouisionum dic q̄ in prouisionibus epalibus non inscribuntur etiam executores sed solum mādatur vicino epo/ pape & sedi apostolice iuramentum prestari per prouisum secundum formam & in prouisione ipsa aut alia litera siue bulla separata contentam/ pro hoc habes glo. in ti. de elec. & reser. in. §. censuit in verbo iuramentū in pragma. vbi dicitur q̄ confirmati/ aut cōsecrati/ vel promoti in curia iurāt pape. Nihilominus tamen debent iurare suis superiorib⁹ immediatis cum nō sint exempti ab eis.

¶ Idem dicas non describi in prouisionibus archiepiscopalibus: quia etiam mandatur prestari iuramentū/ postea scribitur ad capitulum/ ad clerū/ ad vassallos/ ad suffraganeos & ad regem & in diuersis bullis fit hec descriptio.

¶ Et sic ex premissis habes quandam conuenientiam inter dignitatem episcopalem/ & abbatialem: maiorem quippe poteris adducere: Nam quemadmodum * per assecutionem pacificam episcopatus & consecrationem vel post decursum temporis de consecrandis vacant priora beneficia. c. cum in cunctis. §. cum vero de elec. vbi Imol. col. iiij. citat vtrunq; requiri lapsuz videlicet temporis de consecrādis & liberam administrationem/ aut restet per eum quominus illam habeat/ concordant Compo. & Jo. And. ibi dicētes q̄ si propter iuris impedimentum puta propter peccatum occultum ministrare non possit/ perinde est acsi ministraret: impotentia enim ex delicto suo proueniens ei imputatur arg. l. si mulier primo ff. so. ff. quod me. causa sequitur ibi Petr. de Ancha. co. ij. in prima. q. & vij. nota. addēs quatuor requiri vt dicantur vacare. Electio/ confirmatio/ possessio/ seu bonorum episcopatus acquisitio & cōsecratio/ Concludendo tamen q̄ si non potest habere administrationem bonorum de iure vel de facto/ q̄ non vacabunt priora beneficia cui astipulatur collec. ibi in versi. quid si consecratus: et dic administrationem maioris partis secundum omnes.

49

¶ Ad propositum premissorum collec. vbi. s. nume. xij. ait q̄ si fructus debentur fabrice/ per tres vel quatuor annos aut alij vsui & episcopus est consecratus lapsumq; est tēpus de consecrandis/ propterea beneficia priora non vacāt/ licet contrariam videatur sentire sententiaz Archid. in. c. commissa. §. de elec. hoc lib. quod intelligas in alijs ab episcopatibus facit pro communi dictum commune q̄ non dicitur * rem habere quam non possidet: ideo priora beneficia non vacant: facit. c. licet episcopus hoc titu. vbi quis non debet perdere primum beneficium nisi plene secundum sit assecutus: vide glo. pragma. in tit. de elec. & reserua. in. §. cēsuit in verbo promotus Oldra. consilio. xiiij. Cum queritur hanc communem insequitur Panor. in. dicto. §. cū vero numero. vj. vbi mouet dubium. Pone confirmatus aut alias prouisus habet indultum vt non teneatur consecrari infra

50

annum:an interim vacent priora beneficia dic q non firmant ibi Inno. Joan.and. Car.pe.z Decius nume.vij.vbi dicit q per huiusmodi indultum seu dispensationem cessat causa finalis.d.c.cum in cunctis/puta mora z negligentia fm Antho.z Panor.ibi post eum.

¶ Facit ad premissa.c.cu ex eo.s.de elec.hoc lib.vbi patet q dispesatio(durante tepore illius)suspedit pena pter negligentia impositam:habes qd in simili tradit Panor. in.c.qr in tantum.s.hoc.nu.iiij.q si cum minore dispesatur vt possit obtinere ecclesia parrochialez/eo ipso cesetur cu eo dispensatu ne teneatur se facere promoueri ad sacerdotium infra annum iuxta.c.licet canon.s.de elec.hoc lib.Jason in.l.fi.ff.de cost.princ.¶ Intellige pmissa q dicunt de dispensatione vt pcedat ipsa in ea que motu pprio data extitit:secus ad instatia illaq talis electus p suo comodo priuato pcurauit.l.iiij.ff.ex qb.cau.maiores firmat rota in antiq.decis.575.z scribe.hic:ratio diuersitatis p Panor.in.d.§ cum vero.nu.vij.ponitur qr cum fit motu pprio debet fieri larga interpretatio secus quado ad supplicationem qr tunc de vno ad reliquum non fit extetio cum materia odiosa sit.c.si motu.j.hoc titu.Calc.co.77.versi.nono/qr rescriptum.Intellige secundo secundu eunde Jo.and.vbi.s.col.iij.nisi in dispesatione exprimeretur q interim bnficia non vacarent z posset illa retinere tunc planum est q non vacabunt cum verba dispensationis sint inspicienda.c.porro de priuileg.z.c.fi.de vsu pal.hanc doctrinam Jo.and.solitus sum sequi in memorialibus que mitto ad curiam(pro huiusmodi dispesationibus obtinedis) dicendo sic.Et cum decreto q propter non pmotione beneficia vacare non censeatur/dispensare/sibiq pariter indulgere z decernere dignetur papa.

51 ¶ Continuando intentum nrz idem videtur dicendu de abbatialibus * dignitatibus/qr si abbas alias pacificus non petat benedici infra annu vacant priora beneficia/tenet Collec.in.d.c. cum in cunctis.col.ij.allegat Jo.and. z vincen.in cle.ij.de eta.z quali.quod putat veru Aureolus in addi.ad Guiller.in.c. abbates. j. de priuile. quod pbat/ qr constitutio de consecratione infra tres menses petenda est penalis/ cu ex ea iuris sequatur priuatio ideo non credo eam extendendam ad alium casum : merito dicitur infra tres menses non teneri benedictionem petere/sed potest differri per annum/neq antea inducitur priuatio/p quo tex.in cle.ij.in.§.statuim⁹ de statu.mo.vbi loquitur de abbatissa que no recepit benedictione infra annum a tempore sue confirmationis computandu vt cadat a iure suo/causa non subsistente rationabili. Card.z imol. ibi post glo.in verbo cecidisse dicunt hoc no procedere in abbatibus/quia solum reperitur de abbatissis ideo no extendemus tanq penale.c.primo de supple.negli.pla. hoc lib.z.c.is qui.j.de senten.exco.cum similibus.

¶ Tu igitur dic q ex quo iure cautum non inuenimus q abbates benedici debeant infra annum seu aliud tempus determinatum/p no sumptione benedictionis:minime dicemus vacare priora beneficia:sed per adeptione pacifica citat late.Oldra.d.co.xiiij.quez sequitur Decius in.d.§.cu vero.nu.ij.Fely.tamen in.c.eam te.col.v.nu.vj. versi. iij. restringitur.s.de rescrip.dicit vacare per electione acceptatam/quod non credo. Ratione diuersitatis inter epm z abbatem discussam videbis per eosdem Oldra.z Deciu: vbi.s.z glo.pragma.in.d.§.censuit in verbo bndictionis vbi cocludit q beneficia electi z cofirmati in abbatez post pacificam possessionem vacant etiam ante benedictionem per.c.de multa.s.eo.ratio intuenti apparere potest qr ipsa benedictio potius censetur de solennitate no essentiali/q de substantia fm Card.in.d.§.statuimus.q.vj.hinc dicim⁹ q ante benedictionem potest vti baculo pastorali / notant fely. z alij.in.d.§.cu vero.Quam vacationem intellige fieri/nisi cu ipsis episcopis z abbatibus fuerit p papa dispesatum vt cu his priora retineat beneficia/pro quo vide glo sa pragma.in.§.item insup in titu.de colla.in verbo dispone re.col.iij.Roma.consi.cccxxxv.colum.prima circa primum consultationis articulum.

¶ Et vt habeas perfectum z sanum intentum de dispensatione necessaria/ z his que in ea exprimi debent tibi seque tem curaui describere clausulam / sub verbis his cotexta.

52 ¶ Nos * enim tecum vt etiam postq in vim prouisionis z pfectionis predictorum regiminis z administrationis/ac bonoz monasterij. A. huiusmodi possessionem pacifica fueris presentiu vigore affecutus monasterij. B.cuius ad.cccxx.florenos zc. Abbas no desinas/sed quoad uixeris vtriusq. A. vez z de. B.monasterijs in eam de comenda de iardo.etia quoaduixeris monasteriu huiusmodi cuius ad.cl. flo.similes fructus redditus z prouetus in libris camere apostolice taxati reperiuntur retinere vigore presentium libere z licite valeas/ generalis conciliij z quibusuis alijs costitutioibus zc. non obstantibus quibuscunq.q si no obtineatur dispensatio/poteris obtinere de his reseruationem sub hoc cotextu.

¶ Clemens zc.Cum itaq nuper de persona dilecti filij.J.abbatis monasterij.A.ordinis sancti B.Bitur.diocesis eidem monasterio tunc vacanti duximus prouidendum/preficiendo ipsum eidem monasterio in abbatem.Et propterea officium cantorie ipsius monasterij quod ipse tempore prouisionis z prefectionis huiusmodi obtinebat prout obtinet/q primum possessionem pacificam administrationis bonorum dicti monasterij fuerit pacifice assecutus vacare speretur. Nos igitur voletes tibi zc.coferendum reseruamus zc.datum zc.

¶ In gallia tamen non dicas hanc reseruationem obtinere vires per ea que late deduxim⁹ in.c.psenti de offi.dele.

¶ Pro hac dispensatione vide que dicit Ang.con. cclxxiiij Bonifacius episcopus.

¶ Reliquum est impresentiarum attendendum/quia licet epatus z abbatie soleant expediri consistorialiter : vt iam tactum est aliquado tame expediuntur per comissione palem/z tuc necessaria est approbatio cosistorialis vt vide re licet per hanc formam.

¶ Clemens zc.venerabili fratri nostro Roberto epo electen.Salutem z apostolicam benedictionem Romani potificis puidentia circuspecta his que auctoritate apostolica gesta sunt vt illibata cosistant libeter adijcit apostolici muniminis firmitate dudum si quide ecclesia Electe.per obitum bone memorie Arnaldum epm Electen. qui extra romanam curiam die clausit extremu vacan. Nos eande ecclesia sic vacan. cuius puisio antea fuerat p nos dispositioi z ordinationi nostre reseruata bone memorie petro. S. Roma.ecclesie psbytero Cardinali quem a vinculo quo ecclesie Laudune.cui tuc perat tenebatur de fratrum nostroz consilio z apostolice potestatis plenitudine absoluen.in ipsis Ro. ecclesie psbyterum Cardinalem assumpserimus ex certis causis vsq ad certum tempus duximus commendandam.Et deinde venerabili fratri episcopo Tusculanen.z dilectis filijs Petro tituli sancti Marci ac Joannis/ tituli sancti Uitalis presbyteris cardinalibus nostris dedimus literis in mandatis vt commendam huiusmodi autoritate apostolica reuocarent/ z de te qui tunc abbas monasterij beate Marie Burgidolen.ordinis S. B.Bituricen.diocesis existebas/eidem ecclesie Electen.eadem autoritate prouiderent teq illi preficerent in episcopum z pastorem ac tibi cura z administrationem ipsius ecclesie in spiritualibus z temporalibus plenarie committeret: z munus consecrationis per aliqué catholicum antistitem gratiam z communionem apostolice sedis habe.autoritate predicta impendi facerét prout in dictis literis plenius continetur. Et demum episcopus Petr⁹ tituli sancti Marci/ z Joanes Cardinales predicti ipsarum literarum vigore commenda huiusmodi reuocarunt z de persona tua eidem ecclesie tunc secundum premissa vacanti prouiderunt teq illi prefecerunt in episcopum et pastorem curam z administrationem ipsius ecclesie tibi in spiritualibus z temporalibus plenarie committendo/ ac tibi munus consecrationis huiusmodi impendi fecerunt/ tuq possessionem bonorum mense episcopalis Electe.fuisti pacifice assecutus/z ex tunc ecclesiam ipsam in spiritualibus z temporalibus rexisti:et etiam gubernasti. Et subsequenter premissa omnia z singula proponi fecisti in cosistorio coram nobis/ac nobis humiliter supplicari vt ea confirmari de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur puisionem z prefectionem predictas z munus consecrationis tibi vt prefertur/z que per te circa administrationem predictam rite gesta sunt rata z grata habentes illa de fratrum nostrorum consilio autoritate apostolica confirmamus: et presentis scripti patrocinio laudamus nulli zc.

¶ Postremo in proposito thematis hesitari videtur a nonnullis:pone beneficium tanto tempore vacauit q eius collatio est ad sedem apostolicam deuoluta vel vacauit in curia/sic non potest prouideri de eo per alium q per Roma. pontificem:nunquid hoc in casu ordinarius habeat potestatem durante huiusmodi vacatione ponendi economuz/ aut custodem pro conseruatione bonorum beneficij / prout posset de iure si ad eum accumulatiue z non priuatiue spectaret collatio/breuiter dic q sic/per ea que not. Panor. in

c.cum nobis olim.s.de elec.vbi dicit: licet collatio benefi-ciorum pertineat ad papam iure reseruationis vel deuolu-53 tionis nihilominus * interim custodia ecclesie vacantis/ et deputatio economi pertinent ad episcop:m. Ratio quia dispositio.c.ij.s.de conce.prebend.dicitur penalis et sic non extendi debet vt puniat episcopuz in alio quam in eo quod est expressum a canone. Pro his facit optime tex. noster cum glo.in.c.cum inter R.seniorem.s.de elec.vbi Panor.ponit quod dispositio.c.cum in cunctis in fine(que priuat eligentes indignum potestate eligendi)non habet locum nisi in dignitatibus in tex.expressis:ita no.Jo.And.in.c.odia de reg.iur. hoc lib.refert et sequitur Franci. Aretinus con. lxiij.col.iij.nu.vj.quod exorditur in presenti consultione vbi dictum hoc comprobat:quia ad illum aliquando spectat custodia ad quem non spectat collatio/patet in patrono ecclesiastico probatur.in.c.cum vos.s. de offi.ordi.et in.c.ecclesie cathedralis/quod nō succedit episcopo sede vacāte vt possit conferre beneficia: tamen potest deputare custodem beneficio vacanti / vt singulariter no.Jo.And.in.c.j.ne se de vacan.hoc lib. Probus.

¶Gregorius Decimus in cōcilio generali Lugdunē. Cap.iij.

Statutum fœlicis recordationis clementis Papę prædecessoris nostri dignitatibus & beneficijs i curia Romana vacantibus, nequaquā per alium quam per Romanum pontificem conferendis decernimus taliter moderandum.

¶Vt hi ad quos eorundem beneficiorū & dignitatum spectat collatio (statuto non obstante prædicto) demum post mensem a die quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint, numerandum ea conferre valeant.

¶Tantummodo per seipsos,vel(ipsis agentibus in remotis)per suos vicarios generales in eorum diocesibus existentes,quibus id canonice sit commissum.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Moderatio recipit artationem non augmentum.
2 Qui nescit potestatem experiendi non habet.
Negligens non est qui nescit.
Prescriptiones sunt introducte contra desides/et sui iuris contemptores.
3 Res de leui ad suam naturam reuertitur.
4 Prelatus conferens beneficium vacans in curia infra mensem an valeat collatio.
5 Impetrator nolens vti decreto an suffragetur alteri.
Prelatus cōferens beneficium vacans in curia post mensem sede vacante apostolica an faciat aliquid validum.
6 Penes papam manet plena dispositio beneficiorum.
7 Episcopus an possit conferre beneficia extra suam diocesim.
8 Uicarius generalis potest omnia que pertinent ad iurisditionem eius cuius vices gerit

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Modificatio solet fieri per gerundium.
2 Duplex reperitur modificatio vt hic.
3 Modificatio fit per dictionem ita quod.
4 Noua collatio presupponit primam/ et datur super prouisione ordinarij non super prouisione pape.
5 Noua prouisio nihil capit de veteri.
6 Emphitheota cadit a iure: si dominus vti voluerit iure suo.
7 Dominus recipiēs pensionem ab emphitheota an sibi preiudicet.
8 Statutū excludens feminas propter masculos/quādo habeat locum.
9 Episcopus existens in curia confert beneficia vacantia in partibus.
10 Conferre beneficia est iurisditionis que vbique potest exerceri.
In impetratione gratie nemo est citandus.
11 Commissio facta ab inferiore a principe/nunquam potest exerceri extra territorium.
Legatus confert extra territorium.
12 Jura communia que de cōmuni,consuetudine non seruantur/pro nullis habentur.
13 Non currit tempus pape nec eius executori.
14 Quando datur potestas corrigendi quid contineatur.
15 Actus a principio nullus tractu temporis non cōualescit
16 Decretum iuris non debet esse minoris efficacie/quam decretum hominis.
17 Appositio manus pape/affectat mandando.
18 Obseruatione solennitatis testamenti attenditur tempus conditi testamenti/non tempus mortis testatoris.
Quod nullum est non dicitur habere esse.
19 Beneficia debent in perpetuum conferri.
20 Collatio est actus legitimus.
21 Potestas superueniens non validat actum gestum ab inhabili.
22 Diocesanus conferens infra tempus presentādi an faciat quid validum.
23 Prouisio limitata pretextu iuris non subsistentis in veritate non tenet.
24 Quotiens executor confert beneficium non inclusum sue potestati collatio est nulla.
Judex procedens ante conditionis euentum nihil agit.
25 Papa se fundans super reseruatione que non reperitur.
Donans mulieri tanquam vxori que non est vxor nihil agit.
26 Judex proferens sententiam causa expressa que non reperitur valida an faciat quid validum.
27 Conferens pretextu alicuius potestatis que non reperitur nihil agit.
Quando iurisditio est radicata/licet non insit exercitium.

Statutum, Hec decretalis in tempore artat precedentem [in curia] Quid si extra in vicino et cōsimilibus.j.eo. presenti habetur [conferendis] s.eo.c.proximo [moderandum] 1 a Moderatio * recipit artationem a non augmentum.j. de verbor.significa.transmisse [vacauerint] Sed nunquid hoc tempus intelligitur a tēpore notitie/ videtur quod sic.j.de conce prebend.quia diuersitatem.s. de supplen. 2 negli.prela.licet. Nam * qui nescit potestatem experiendi b non habet b .ff.de calumnia. annus.ij.q.vj.§. biduum.ff. de edili.edic.cum ser. Econtra habetur hic expressum et ideo tenendum:nec obstant allegata/quia papa hoc hic statuit in fauorem ecclesiarum/ne contingat beneficia diu vacare et ea diu seruitoribus carere:nec statuit hoc in odiū seu penam negligentis:quia tunc non curreret tempus nisi contra negligentem/et negligens non est nisi sciat vt dictis iuribus/nam prescriptiones odiose regulariter sunt introducte contra desides et sui iuris cōtemptores.C. de anna. excep.l.vlti.in fine.

3 ¶Item * res de leui ad naturam suam reuertitur.ff. de pact.l. si vnus.§. quotiens.xxxv. di.ab exordio presertim vbi statuens contra se statuit vt hic.

4 ¶Sed pone prelatus * confert infra mensem beneficium vacans in curia/et papa non confert illud infra mensem/ an c valeat collatio prelati sine noua collatione c arg.quod valeat ff.si cer.pet.proinde.ff.de manu.et.l.ij.ff.de testa.milita.l. si miles Titio.

¶ Dic cōtra: qui ꝛ a quib. si seruo vbi sunt multa argumē ta notata/ nec mirum q̄ꝛ hic est statuti inhibitio/ ꝛ decretū in contrarium facientis vt. s. c. primo. ij. ꝛ iij. Pro vbi tamē specialis impetrator decretum ꝛ inhibitionē haberet nec vti vellet eisdem: dicerem collationem episcopi sequentē d predicte tenere [d] q̄ꝛ potest renunciare his que pro se sunt introducta. j. de regu. iur. ad apostolicam. C. de pac. l. si q̄s in cōscribēdo. s. de elec. ecclesia. ij. §. j. Et in hoc impetrā te videtur intelligi hec cōditio/ si impetrans gratia eadez e velit vti [e] vnde papa in hac decret. pro se facit / sed ibi p̄ allo/ quo casu si renūciat impetrās papam nō offendit/ nec eius decretum sed hic papa quod suum est seruat.

5 ¶ Sed pone * confertur vacans in curia post mensem se de tamen apostolica vacante. An teneat collatio: dic q̄ nō j. eo si apostolica/ vbi certꝰ casus excipitur / ergo in alijs erit regula ꝛ est ratio/ q̄ꝛ currit tempus non sedi sed roma no pontifici vt hic ꝛ. c. primo. s. ꝛ sic vidi interpretari pa pa creato.

¶ Sed cōtra/ hic currit ignorāti/ ergo nō enti. Sol. q̄ cur rat ignoranti hoc est expressum sed q̄ currat nō enti est cō trarium expressum. s. c. primo/ ꝛ nō tenet arg. a simili vbi est tex. in cōtrarium [per seipsos.] Sed nūquid per alios cōferre poterūt excepto casu qui sequitur videtur q̄ non 6 q̄ꝛ hic est certa forma data: ꝛ papa penes quem * manet f plena dispositio [f] beneficiorum. s. c. primo. j. Pro. rei sue po test adijcere legem ꝛ cōditionem quam vult. ff. de pac. tra ditionibus ꝛ. C. de solu. l. j. xvij. q. ij. eleutherius [in remo 7 tis] Sed nunquid * possit extra suā diocesin conferre be neficia videtur q̄ nō. ff. de iurisd. om. iud. l. vlt. ff. de offi. p̄si. d. l. iij. s. hoc lib. de cōsti. c. ij. in fine dic cōtra. Nam hec col g latio nō requirit cause cognitionem/ ꝛ ideo expleri [g] po h test extra territorium [h] vt no. s. de offi. lega. nouit [genera les] habētes tamē circa hoc speciale mandatum alioquin vicarius episcopi vel alterius/ excepto papa / ad collatio nem beneficiorum se nō extēdūt. s. hoc lib. de offi. vica. cum in gñali. s. hoc lib. de elec. is cui. s. hoc lib. de suppl. negli. p̄la. ecclesie. Requiritur tamē q̄ cum hoc sint generales vt hic/ vnde tria hic specialiter in istis beneficijs sunt ser uanda vt scz q̄ ipse per seipsum cōferat ad quem spectat si est presens ꝛ si est absens q̄ per alium conferat / non specialem sed generalem vicarium / ne fraus fiat con tra hanc cōstitutionē quod aduertit Clemens supra capi. proximo ꝛ hic.

8 ¶ Item q̄ istud specialiter sibi sit cōmissum/ ꝛ q̄ dicitur * q̄ vicarius generalis omnia potest que ptinēt ad iurisdi tionem eius cuius vices gerit. C. de offi. eiꝰ qui vices al ter. gerit. l. j. ꝛ no. s. de offi. vica. tua hoc tamen se ad bene 9 ficia nō extēdit/ vt est dictum. Nam vicarius * siue sit a iure siue ab homine/ in his que sunt iusticie regulariter se extendit/ nō ad ea que sunt gratie. s. de maior. ꝛ obed. Cū olim. s. hoc lib. eo. tit. c. vno ꝛ. d. c. cum generali ꝛ. j. ne sede vac. c. ij. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Moderatio. Dic q̄ moderatio seu modificatio * fieri solet p̄ gerūdium quia eius est modi ficare ꝛ qualificare dispositio nem cui adiungitur testatur post alios Maria. Sozi. con. xcj. col. ij. visa. ꝛ con. xciij. col. j. circa primum.

2 ¶ Et dic * q̄ duplex reperi tur modificatio / vna suspen siua seu habens virtutem su spensiuam/ que si apponatur ꝯtra substātiam actus irrita t actū / et irritatur ita loquit tex. i. c. fi. s. de cōditio. appo.

¶ Alia est resolutiua seu habens vim resolutiuam ex post facto actus validi ꝛ perfecti no. glo. in. l. ij. ff. de in diem ad iectio. ꝛ hec irritatur ꝛ nō ānulat/ ita tradit Maria. Sozi. post alios ibi per eum citatos in consilio. cxxiiij. colū. pe. presens consultatio.

3 ¶ Et adde q̄ * modificatio ꝛ restrictio fit per dictionem ita q̄ testatur idem Sozinus cō. cxlj. quod exorditur. Cō sideratis/ allegat. l. lucius. §. que habebat. ff. ad trebel. ꝛ. c. cum. M. s. de cōsti. pro dicto Jo. Mo. hic vide Roma. cōsl. cclxix. nu. xxv. Probus.

b ¶ Non habet. Uide que citat Frede. con. ccxxxij. vacātibꝰ canonicatu. Probus.

4 c ¶ Noua collatione. Dic q̄ * noua collatio presupponit primā/ ꝛ datur super prouisione ordinarij quā dubitat sup plicās certis de causis viribus nō subsistere/ nō aūt super ꝓuisione pape: quia tunc datur forma ꝓinde valere/ testa tur prouincialis charta mihi. 8 ꝛ. in his em̄ adest discrepā tia/ quia in noua ꝓuisione nō teneris exprimere defectum secus in gratia perinde valere/ vt videre cōgruit in his q̄ in ꝓposito luculenter scripsi in. c. cum in tua. s. de cōsuet.

¶ Dicit em̄ ꝓuincialis charta mihi. lxxxij. in noua ꝓuisio ne beneficij collati per electum nō cōfirmatū/ inficiēs col lationem: q̄ꝛ de facto facta. c. nosti. s. de elec. Si vero sit cō firmatus dabis. Cum autem dubitet ꝛc. ex quo potuit cō ferre. c. trāsmissa eo. titu.

5 ¶ Preterea dic q̄ noua ꝓuisio nihil * capit ex veteri/ ali as non diceretur noua Bal. in. c. j. in fine. qui feudum dare pos. glo. in. c. generali in verbo de nouo. s. de elec. hoc lib. quid autem dicatur nouum vide remissiue per Fely. in. c. cum ex officij. nu. xxj. s. de prescrip. Probus.

d ¶ Tenere. Uide que in simili Do. Bertrand. con. xxxviij. viso ꝯsultationis themate. iij. parte ꝛ ibi videbis opiniōes p̄ vtraq̄ parte. Probus.

e ¶ Uelit vti. Uide glo. in titu. de colla. in. §. q̄ si quis in verbo irritum in pragma. ꝛ que latissime dixi. s. in. c. tibi de re. Car. consi. v. col. ij. qui allegat. c. potuit de loca. s. q̄ em 6 phiteota * cadit a iure suo/ intelligitur si dominus volue rit vti iure suo.

¶ Sic ꝛ processus iudicis a quo nō tenet/ si appellans ap pellationem prosequutꝰ fuerit: sed si renunciauerit appel lationi tenet p̄cess. is. s. de appella. c. ab eo hoc li. Ad hoc facit. ff. de optio. lega. l. si cum optio vbi si est legata serui optio ex vniuersa familia/ ꝛ anteq̄ legatarius optet seruꝰ est per heredem manumissus si postea nō optat seruus re manet liber/ ad idem facit. l. seruū filij. j. Pro. eo. ti. vbi si pa ter legauit in testamento seruum qui erat in castrensi pe culio filij/ ꝛ filius nō fuit vsus iure suo/ quia nō disposuit ante obitum suum de illo suo seruo: valet quod fecit pater ꝛ tamen anteq̄ appareret ipsum filium non vti iure suo di spositio patris erat in pendenti. l. proponebatur. ff. de ca stren. peculio.

¶ Pro dicto Jo. mo. vide Barb. con. xij. scribit. vol. j. ꝛ. De cium con. clxxxv. in versi. vlterius reuocatur/ q̄d incipit in causa istorum nobilium: ꝛ con. cccxlj. in fine/ viso pūcto/ vbi prosequitur id quod de emphiteota dicitur: vt non priue tur etiam iusta causa subsistente/ nisi appareat de volunta te domini. Bar. ꝛ doc. in. l. ij. per illū tex. C. de iure emphi. Ang. in. §. si vero in versi. Sed pone/ in auten. de non alie. cum similibus tradit Alexād. in consilio. xcj. col. finali. viso themate ꝛ con. xiiij. col. ij. viso themate instrumenti volu. iiij. ꝛ consilio. vj. numero. xiiij. volu. tertio ꝛ consilio. clxxiij. numero. vj. viso themate vol. ij. Decius prosequitur consi. cccclij. col. fi. visa/ vide Joānez Mo. ꝛ ibi per me dicta in. c. generali. s. de elect. idem Alex. consilio. lxxxij. col. fi. volu. vij. vbi citat q̄ quādo dicimus q̄ vtile dominium reuertī tur ipso iure ad dominum: intelligitur si dominus velit et petat Bal. in. l. fi. C. de reuoc. do. in fine allegat no. in. l. se cūda si ager vectigalis vel amphi. petatur. Istud prosequi tur idem Alex. in consilio. cxiij. nume. tertio/ viso ꝛ dilige. 7 volu. iiij. vbi subdit eo ipso q̄ dominus * ab amphiteota q̄ ceciderat a iure suo recipit pensionez futuri temporis/ nō possit eum amplius expellere tanq̄ priuatum: sic proposi tum mutare non potest cum videatur dominus semel con sensisse q̄ non sit priuatus: sic ab ea voluntate non potest amplius discedere. l. apud Aufidium. ff. de optio. lega. re gula est quod semel placuit: vide que dico in. c. primo in ver bo semel de vsur.

8 ¶ In proposito thematis non omittas q̄ statutum * ex cludens feminas propter masculos/ intelligitur si masculi voluerint esse heredes/ aliter non. l. ij. §. sed si sint. ff. ad ter tul. ꝛ ibi Bar. de quo meminit ipse Alex. in consilio. xx. nu. v. viso processu/ vol. primo qui adducit. l. primam §. quod si filium ꝛ ibi Bar. de bo. po. contra tabul. ff. Bal. in. l. maximū vitium in versic. item quero enim q̄ statutum. C. de liber. preter. hoc tamen intellige sane prout ibi ipse Alex. col. pe. dicit/ quia istud videtur contra regulam per nos compro batam in. d. c. primo in verbo: semel malus de vsur. j. q̄ se mel exclusus perpetuo durat exclusus.

¶ Preterea pro ipso themate habes vnum satis quotidia num: quia si filia que renunciauit hereditati patris cuz iu ramento/ viuente patre in manibus fratrū ꝛ patris: si post ea in testamento pater disposuit q̄ non obstante iuramen to succedat cum fratribus poterit succedere: quia venit ex testamento/ ꝛ quia inuito patre: non tenet illud pactum cū requiratur q̄ pater in dicto ꝯsensu perseueret vsq̄ ad mor

tem.l.fi.C.de pactis/quē pro hoc dicit tex.forevnicū. Bal. in.c.ad nostram col.ij.in ver. pone filiā.s. de iureiur. Et sic nō videtur ex tali renūciatione iuramēto firmata ius que situm fratribus: quodq; si id non posset facere pater seque retur/ꝙ non esset moderator ⁊ arbiter bonorū suorum in filiā cui debetur hereditas patris iure nature ꝓut ⁊ filijs l.maximum vitium.C.de libe.perter.dico in.c.j.de testa.j. pro his vide Petr.de Ancha.istud optime comprobātem in consi.cccclij.viso diligenter tenore donationis / ⁊ post eum Decium consi.475.colum. prima in causa que mantue. Probus.

f ¶ Plena dispositio. Dic idem esse ac si dicatur omnimoda dispositio per ea que no.Domi.cō.xv.colū.ij.reuerende pater. Probus.

g ¶ Expleri potest. Prouincialis charta mihi.lxxvj. mouet 9 an * eps qui est in curia possit cōferre beneficium vacās in partibus qui respondēdo dicit ꝙ sic referēdo Jo. and. post Jo.mo.in.c.si apostolica.j.eo.tamen cōiter epi vadūt extra vrbem ad conferendum/ad hoc vt dicātur esse in aliena diocesi/⁊ practicatur: hec tamen dic nō refragari quin beneficia possint conferri extra suā diocesim vel territoriū innoc. Hostien.⁊ cōiter alij in.c.diuersitatem.s. de conce. pben. Cal.con.iij.col.ij.in ti.qui filij.sint legi. Ratio qꝛ con 10 ferre * est voluntarie iurisditionis que vbiq; exerceri potest. l.ij.ff.de offi.procon. Facit quod no. Bal.in.c.cum olim.s.de re iudi.ꝙ in impetratione gratie nemo est citandus qꝛ est quedam donatio: vnde quando ꝓceditur ad collationem nemo est citandus. capitulo licet episcopus infra isto titulo.

¶ De vicario tāmen non videtur dicendum ꝙ extra territorium possit conferre per tex.nostrum: ibi per suos vicarios generales in eorum diocesibus existentes. Ratio secūdum Bal.in.l.omnes in prin.ff.de offi.ꝓcon. ⁊ lega. quia 11 cōmissio * facta ab inferiore a principe nunq; potest exerceri extra territorium secundum Bal.in.l. cunctos populos.C.de summa trinita. Et sic habes distinctionem vnam inter legatum de latere ⁊ vicarium/qꝛ legatus confert extra territorium.c.nouit de offi.lega.qꝛ habet commissionē a principe aut lege/ non autem vicarius episcopi quod dicas verum in voluntarijs non in necessarijs collationibus puta quando cōfert nominatis/graduitas/ ⁊ mādatarijs/ quia tunc sumunt ꝯmissionem a lege vel principe. Probꝰ.

h ¶ Extra territorium. Uide Decium in con.cccclvij. col.ij. in causa gabelle: preterea ad intellectum tex. no.vide Domi.consi.lxxviij.colū.ij. ⁊ Nycolaū Milum in suo repertorio in verbo beneficia: ⁊ verbo beneficia reseruata referentes bonifacium/constitutionem hanc per quādam suā extrauagantem reuocasse/quā reperio hoc ti.que incipit pie solicitudinis/de qua per lapum alleg.cv.nihil tamen dicas in gallia fore per id immutatum nec innouatum: cum ipse extrauagātes nō sint in viridi obseruantia in gallia nisi dicas de extrauagā. Execrabilis Jo.xxij. quā audio receptam per supremas parlamentorum curias nisi deuiet a cōcilio. Basilien.⁊ Lateranen.cōstitutionibus quia in his ꝓ infecta habetur iuxta id quod voluit Bal.in.c.fi.col.iij.nu 12 me.xix.s.de ꝯsue.vbi ait iura * cōmunia que de cōmuni cōsuetudine nō seruātur pro nullis habentur quod ample vide vt per Alex.in.l.prolatis in fine.ff.de re iudi. Jason.in l.si filius qui in po.col.v.nu.xxiij.ff.de liber.⁊ postu.

¶ Habes pterea tex.nostrum locum habere/quādo fit vacatio in curia(dico solum)secus si.ad papā spectet collatio medio deuolutionis aut reseruationis/qꝛ de talibus vsq; quo legitime ea vice fuerit per papā prouisum non poterit ordinarius vices suas interponere ꝓut late deduxi.s. in.c.precedenti versiculo quod intelligas cum grano. Ratio qꝛ nullum a iure prescribitur tempus infra quod papa teneatur conferre dico regulariter/qꝛ aliquando pfigitur vt in tex.nostro ⁊ in.c.si apostolica hoc ti. Et hec fuit sententia Bocati. Jo. Andre.⁊ lapi quam sequūtur. Pet.de Ancha ⁊ domi.hic.

13 ¶ Non em̄ * currit tempus pape prout nec eius executori no.in cle.si de beneficio in verbo epi hoc ti.ratio qꝛ ipse executor videtur: idem ꝙ papa in hoc puncto/qꝛ eius minister: hinc inno.in.c.cum dilectus.col.iij. s. de iure pa.ꝙ ex quo prouisor sibi in aliqua ecclesia reseruauit ꝓ aliquo prouisionē / ⁊ moriatur ille/non reddit ꝓuisio ad ordinarium: sed ad papā cuiꝰ auctoritate est facta reseruatio / que nō tollitur per verba generalia: per ea que tradit Alexā. 14 in con.cvj.nu.v.ꝓspectis his vol.ij.ꝙ si data * est potestas corrigendi ꝓut visum fuerit expedire/nō debet extēdi ad corrigendum ea que erant specialiter a romano pontifice prouisa ⁊ decreta/qꝛ generalis potestas data a principe/ nunq; extenditur ad corrigenda statuta edicta per ipsum principem/nisi hoc specialiter exprimatur / vt ꝓbatur per tex.no.in.l.si hominem.ff.man.per quem ita decidit Bartolus in prima constitutione. C. vltima columna notat Angelus in.l.ex imperfecto.C.de testamentis ⁊ hoc nisi subsit aliqua iusta causa que verisimiliter etiam mouere debuisset superiorem ad ita disponendum.d.l.si hominem ita firmat Alex.vbi.s.nu.xj.

¶ Nunc comprobo dictum Jo.mo.hic/ ⁊ dico ꝓcedere eo maxime/qꝛ ordinarius contulit cōtra decretum constitutionis de quo in.c.s.proximo/contra quod nō licet insurgere/pro hoc videtur tex.in.c.pe.j. hoc ti.vbi decretū pape siue reuocatio obest impetrantibus.

¶ Et qꝛ pro cōtraria opinione Jo.mo.allegat.l.proinde. ff.si cer.pe.ad quam non respōdet ideo dic respōdendo nō obstare: qꝛ extra terminos nostros loquitur videlicet circa interesse ⁊ commodum legatarij/⁊ illa presumitur mens testatoris.l.a ticio.ff.de fur. Etiā illa non loquitur in casu in quo initium de substātia attenditur vt in collatione beneficij/⁊ electione/ac sententia dicimus. C.auditis.s.de elec. Frāc.hic in fine/quo ad sententiā habes tex.in.l.si expressim.ff.de appella.vbi Di. Bar.⁊ Jmol.ꝙ licet decretū constitutionis huiusmodi per lapsum mēsis expiret/tamē 15 ex quo * prius collatio fuit facta: reperitur inualida/⁊ sic tractu temporis conualescere non posse.d.c.auditis regula vulgata est non firmatur.

¶ Hinc dicimus si aliquis impetrauit beneficium cum cura eo tempore quo non erat etatis legitime/licet postea efficiatur etatis legitime impetratio nihilominus non firmatur.c.si eo tempore.s.de res.hoc libro/quod causatur ex decreto ⁊ prohibitione iuris communis.c.cum in cunctis §. inferiora.s.de elec.facit quod no. Alex.de Jmol.cō.clxxj. viso processu cause/lib.ij.vbi ait ꝙ si actus qui a principio fuit nullus /vt quia persona nō erat legitima/ licet postea legitimetur nihilominus non valet glo.in.c.dilectus.ij.in verbo receperūt.s.hoc titulo vbi discutitur de impetratione iudicis excommunicati que fuit nulla a pricipio que non firmatur licet postea absoluatur/quod verum secūdū Jo. And.⁊ Panor.ibi si iudex erat notorie excōmunicatꝰ aut occulte: ⁊ impetrās illud sciebat.c.ad probādum.s.de re iudi.que et similia ꝓsequere vt per Di.in.d.regula/ ⁊ de ciuz in regula quod ab initio/⁊ Joā.de Jmol.in.l.fi.§.fi.ff. de verbo.oblig.tex.habes in.d.l.si filius qui in po.ff.de libe.⁊ posthu.ꝙ si filius in potestate existens sit preteritus ⁊ viuo patre decedat: testamētū nihilominꝰ nō valebit/ dico ipso iure secundum communem ibi: ita dicas in proposito firmat Rota in antiquio.in titu. nostro dec.fi.in fine vbi improbat opinionem Joan. Monac.hic per no. in capitulo quodam.j.eo.vbi videtur casus expressus contra intentuz Joannis Monachi.

¶ Jtem istud decretum nullam tacitam habet conditionē/ prout nec fauorem alicuius concernit sed est precisum igitur non potest reconualescere id quod agitur contra illud quod resultat probatum ex.d.l.si filius: nam ibi decretum irritans testamentum non fuit in fauorem alicuius introductum/quia iamq; filius decesserat in cuius fauorem debuisset introduci/⁊ tamen annullat testamentum: pro hoc videntur facere ea que ibi voluit Jason numero.xxix. col. vj. ꝙ testamentum in quo filius est preteritus dicitur esse perfectum/sed non iure factum immo iniustum.l.si quis legatum in prin.ff.de fal.⁊.l.ij.§.primo.ff.quemadmod. testa. aperi.quod seruit proposito: quia hic collatio ordinarij est perfecta/tamen iniusta ⁊ non iure facta: quia contra legis decretum ideo pro infecta.l.non dubium.C.de legib. cum similibus.

16 ¶ Facit quia decretum * iuris non debet esse minoris efficacie q; hominis arg.ff.de iure patro.l.si libertus. Rota in ti.de resti.spo.deci.iiij.in antiquio.

¶ Jtem possumus dicere ꝙ ad essentiam ⁊ formam prouisionis vacantis in curia requiritur ꝙ secundum modificatiōes/⁊ iuris regulas formetur ⁊ perficiatur: quia eius naturam ⁊ exordium principaliter sumit ab ipsius iuris communis dispositione ⁊ illius autore quia princeps ⁊ supremus in his dicitur vt hec cuilibet recte intuenti videre lz.

¶ Ulterius dic in proposito quia contrauētio iuris per ordinarium facta in operatione talis collationis/ non solū est pape sed etiam sedi apostolice iniuriosa/⁊ si cursu temporis validaretur/fieret dānosa cū ex ea sequi videretur abusus ⁊ contemptus in non obseruatione siue in infractione sacrorum canonum/quorum ordinarij ipsi debent esse prote-

ctores dixi late.§.in.c.non putamus de cōsue.

¶Preterea intentum nostrum comprobo argu. a cōtrario eorum que deducuntur per Jasonem in.d.l.si filius.nu.ix. quod si preteritio filij de qua supra/nō sit iniuriosa vel dānosa ipsi filio: tunc nō annulat testamentum/puta si testator testamentum faciat secundū consiliū Galli dicendo. Si filius me viuo moriatur nepotem vel aliū instituo: tūc licet filium aliter non instituat/tamen testamentum valet nec talis preteritio vitiat: ideo in ꝓposito hoc si sit iniuriosa filio non valebit testamentum ꝛ sic nec collatio.

¶Item habemus in iure cōprobatum ꝙ licet expectātes nō acceptēt infra mensē/collatio tamen interim fctā per ordinarium non valet: ita no.Domi.de Rota in antiq.deci.834.cum ad collationem/ꝛ hec fuit cōmunis sententia dominoꝝ referente ibi domino compilatore: Istud operatꝛ

17 appositio * manus pape in mandādo apposita/que eo modo affectat ac si plene ꝓuideret.c.Cuius ei.l.ij.§.hoc titu.ꝓ quo vide que luculentissime notātur ꝑ Do.de Rota.in antiq.decis.cccccxxxvj.ꝙ eoipso ꝙ papa signat supplicationem siue ꝓuideat/siue ꝓuideri mādet/ vel alias disponat de vacātī vel vacaturo certo modo vel incerto/ adeo vult beneficium fore affectum ꝛ ligatas man⁹ inferioris ꝙ semper durat reseruatio cum decreto a die date signature. Et tunc per clausulas reseruationis ꝛ decreti negocium est clarum. Ueruntamen vt dicit Rota cum gratia sit de incerto beneficio vacaturo/vt puta quod duxerit acceptandum dat decretum incertū ꝛ super incerto: quod demū ligat: cum deductum fuerit ad certitudinem per acceptationem iuxta.c.dudum.§.hoc ti.ꝛ.§.considerātes/nisi apponeret certum tempus vt fit cōmuniter de stylo cācellarie/qꝛ tunc infra tempus etiam ante acceptationem ligaret manus aliorum: vt mensis appositio aliquid operetur: vt in cle.j.de conce.ꝑben.Rota in antiq.ccccl.

¶Or in puncto adest maius vinculū ꝗ̄ sola manus pape appositio qꝛ hic ipsius ꝛ generalis cōcilij est constitutio: vt licet videre in supra scriptione.

¶Item arguendo de testamento ad collationē/qꝛ in quolibet requiritur exordium habile/ꝛ in eis non sufficit ꝙ in posterum per equipollens validetur: sentit Jason in.d.l.si fili⁹.nu.xvij.ꝙ *

18 ī obseruatiōe forme seu solēnitatꝭ testamēti attenditur tempus cōditi testamenti/nō tempus mortis testatoris.l.ad testium.§.ad conditionem.ff.de testa. cum ergo ab initio reddatur nullum ratione forme non seruate/non potest postea reconualescere.d.regula quod ab initio: facit quia quod nullum est nō dicitur habere esse/ꝛ sic non potest adduci recōualescentia secus si ab initio valuisset/ꝛ postea quodā obūbraculo siue obstaculo obnubilatū fuisset quia tunc est spes roboris pristini.per id quod voluit idem Jason in.d.l.si filius col.pe.nu.xliij. vbi citat ꝙ facilius cōfirmatur illud quod semel ab initio valuit remoto obstaculo: ꝛ cum ab initio tenuerit pristinum robur assumit: ꝗ̄ illud quod semper fuit nullum.l. si testamentum.ff. de testa.l.qui liberis.§.testamento.ff.de bo.po.secundum tab.ꝛ.l.si vnus.§.pactus ne peteret versicu. quod in specie de pac.ff.

¶Item alias posset resultare absurditas vt pote qꝛ collatio esset in pendenti: qꝛ si papa cōtulisset infra mensem: illa facta per ordinarium fuisset temporalis quod nō cōcedas

19 cū * in perpetuum debeāt beneficia cōferri.lv.dist.precepta de hoc.vij.q.j.pastoralis glo.in.c.veniens.§. de filijs ꝑsbyterorum instar hereditatis que ad tempus nō cōceditur.l.hereditas.ff.de here.insti.

20 ¶Item collatio * est actus legitimus qui nō potest esse in pendenti neqꝫ vagari glo.in.c.ij.in verbo incerta.§. de elec.hoc lib.que tenet.c. illud habere locum in collatiōe ꝛ illā sequūtur cōmuniter doc.ibi: ꝛ Jo.mo.citat ꝙ ecclesia que est sine macula vota sua diu eludi nō est passa ar.C.de spon.l.ij.quā doctrinā Jo.mo.adducit in ꝓposito Fely. in c.cum ex officij col.pe.§.de prescrip.

¶Item durāte mense hoc ordinarius est in dubio an valebit eius collatio vel non: ꝛ sic reddit actum tunc gestū nullum per id quod dicimus cum potestas per prius competit vni ꝗ̄ alteri ita ꝙ incertū casum de vno deuoluitur ad alterum ad hoc vt secundus vti possit / necessarium est ꝙ ei cōstet casum deuolutionis extare: ideo si sint plures iudices cum clausula: ꝙ si non omnes poteritis ꝛc.ad hoc vt non impediti possint ꝓcedere requiritur ꝙ constet de impedimento alterius.c.suscitatus.§.de resc.ꝛ ibi scriben.ad idem.c.si contra vnum.§.de offi.delega.hoc lib.vbi adhoc vt iurisditio collegę propter suspitionem tota deuoluatur ad collegam expedit de impedimento suspitionis esse pronunciatum: nec sufficit existentia suspitionis.c.iudex de offi.delega.eo.lib.ista latius comprobat Bart.in.l.multum.ff.de condi.ꝛ demon.

21 ¶Item potestas * superueniens non validat actum gestum ab inhabili: vnde si non habens iurisditionem ꝓcedit licet pendente processu superueniat iurisditio: nō per hoc validatur actus prius factus glo.in verbo patiētiā in.l.j. C.qui pro sua iurisdi.

¶Pro themate nostro videtur casus apertus ꝛ expressus in.l.si seruo.ff.qui ꝛ a quib⁹ ma.vbi si quis dedit libertatē seruo alieno: licet postea succedat seruo domini nō ꝓpterea confirmatur illa libertatis datio.

¶Hanc questionem ꝛ sequentem vide late discussas per Fely.in.d.c.cum ex officij.col.pe.§.de prescrip.vbi dicit ꝙ sunt de apicibus iuris canonici: cui adde quod citat in simili lapus allega.lvi.col.pe.Punctus questionis: ibi hec questio nauigat alto mari ꝛ turbido: ideo portui applicāda per hec ꝛ alia que in simili citat Car. in con. cv. possumus

22 firmare questionem quotidianam. Pone diocesanus * contulit infra tempus presentandi beneficium patronatum (dico iure deuoluto) an collatio viribus subsistat si patronus nullomodo ꝑsentauerit/in puncto hoc varij varia referūt nōnulli enim distingunt inter patronū clericum ꝛ laicum/ ꝛ quod collatio hoc modo facta infra tempus a iure cōcessum patrono clerico sit nulla ipō iure/sic ꝙ non ratificetur nec validetur per negligentiam patroni: secus in laico patrono. Ratio diuersitatis videtur qꝛ patronus laicus minimum ius aut debile habet/ꝛ quod habet dicitur de mera gratia iuxta illud quod maius ius habet in concessione prelatus ꝗ̄ in presentatione patronus.c.dilectus.§.de offi.lega.quod intellige vt per Do.Brunel.in trac.de po.lega.conclusio.xxiij.in prin.

¶Alij vero indistincte dicunt collationem ipsam iure validam ex quo patronus infra tempus debitum nō ꝑntauit ꝛ eam ab initio tenuisse/licet si presentasset infra tēpus venisset (instāte patrono) cassāda ꝛ irritāda no.Inno.in.c. cum bertoldus col.j.§.de re iudi.hāc videtur tenere Fe. in.c.cum ex officij col.fi.in ver.considera.

¶Breuiter ꝓ resolutiōe dic illā ipso iure inualidā/siue patronus sit clericus/ siue laicus.c.decernim⁹.xv.q.vij.Hostien.in.c.ex insinuatione.§.de iure patro. sic intelligas.c. illud in fi.eo.titu.Istud patet ad oculum etiam sole non radiante: quia contulit iure deuoluto quod nondum erat natum/igitur non potuit deduci in esse pro quo vide que late diximus.§.in.c.primo in verbo nō sunt species de consec. facit quod no.Hostien.post tex.ibi in.c.ex parte.§. de cōcel. prebend.nec iuuabit consensus patroni expressus vel tacitus/ quia non potuit venire ad hunc modum prouidēdi qui fit in odium patroni videlicet negligentiam aut culpam/sic nomine illius non dicitur factum: sequitur ideo ꝙ ratihabitio non procedet hoc in casu per regulam in iure tritam: secus autem si contulisset iure originali ꝛ ordinario/ quod habet de iure communi in diocesi sua: quia tunc licet non posset disponere sine patroni consensu: tamen quia ipso iure originali ꝛ ordinario processit: videtur disposuisse vt iure suo/ꝛ vt iure ꝛ nomine patroni ꝛ quasi sperans ꝛ credēs patrono complacere/ꝛ quasi sub tacita cōditione si sibi placuerit: ne aliter interpretando videatur illicite ꝛ inutiliter disponere ꝛ eligere viam ad impugnandum suam dispositionem quod in dubio non est presumenduz.l.ij.ibi nec credendus est quisqꝫ genus testandi eligere ad impugnanda sua iudicia.ff.de testa.milita. Et sic hoc casu consensus iste operatur validitatem siue confirmationem actus/dico nō tacitus consensus/quia expressum nolo/ꝛ sufficit ꝙ stet in meris finibus taciti in non presentando.

¶Pro confirmatione conclusionis habes in consideratione ꝙ quando diocesanus confert iure deuoluto/ expresse videtur abijcere consensum patroni presupponitqꝫ euꝫ priuatum iure suo ꝛ omnimodam potestatem ad se deuolutaꝫ: ideo non potest dici ꝙ eius nomine dispositum fuerit/ꝛ sic ratum habere. Facit quod no.Inno.in capitulo cum ex officij col.ij.ibi alij dicūt.§.de prescrip.quia quod voluit nō potuit/ꝛ quod potuit noluit.c. cum super eo.§.de officio delega.iuuat intentum quod notat Domi.in cō.xv.col.iij.

23 Reuerende pater.ꝙ prouisio * limitata pretextu iuris non subsistentis: in veritate non tenet.c.ex parte ꝛ.c.dilectus.§.de conce.prebend.ꝛ.c.per tuas.§.qui filij sint legi. Facit etiam theorica quaꝫ citat Domi.in consi.xxj.in principio premitto pro declaratione/ꝙ *

24 quotienscunqꝫ executor confert beneficium non inclusum sue potestati/ collatio est nulla.c.cum in illis ꝛ.c.fi.hoc titulo ꝛ.c.cui de non ꝛ.c.

ẽl cui/ ⁊ capi. q̃uis/ eo. titu. ⁊ libro isto.

¶ Firmatur ⁊ alio medio: quia quando iurisditio est suspẽsa ad certum terminum/ ⁊ ita limitate est commissa: vel ad implementum alicuius conditionis/ non potest iudex ante se intromittere nec valet actus si prius procedit/ cap. prudentiã/ versi. ceterum. s̃. de offi. delega. ⁊ quod no. ibi glo. idem glo. fi. in cap. cum plures. illo tit. hoc lib. Ad idem facit * q̄ si papa se fundat super reseruatione que non reperitur non valet eius collatio/ per ea que no. Domi. consilio xxxvj. col. ij. versic. Et primo eius collatio/ casus talis est. (25)

¶ Ad idem / si quis donauit mulieri tanq̃ vxori cum non esset/ non valet donatio ab initio/ nec postea morte confirmatur. l. cum hic status in fi. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxor. de quo ⁊ late per Joan. lupum in repeti. rubri. de dona. inter vir. ⁊ vxo. s̃. charta penul. nume. xvij. Vide que in simili notat Domi. in consi. lij. vacante/ ⁊ consi. liij. col. fina. vbi dicit quando iudex * profert sententiam expressa causa que nõ est apta ad sententiam/ illa non tenet licet alio iure sententia potuisset esse legitima doc. post tex. in. d. cap. ex parte/ ⁊ in cap. accedens. s̃. de conces. preben. quia videtur se restrinxisse tantum ad causam expressam. Ad idem ipse Domi. in consi. xcij. colũ. prima/ in causa canonicatus/ vbi dicit quotienscunq̃ * collator confert beneficium/ vel conferri mandat pretextu certe cause ⁊ potestatis ad eum pertinẽtis/ ⁊ collatio ad eum non spectat pretextu illius cause: licet possit spectare pretextu alterius cause / talis collatio est nulla. d. capi. ex parte/ ⁊ cap. dilectus/ illo ti. ⁊ cap. susceptum. s̃. de rescrip. hoc lib. qui tex. procedit in papa. (26) (27)

¶ Istud comprobo per id quod idem Domi. citat in consil. xcvj. col. iiij. Pro huius dubij/ q̄ priuilegium restrictũ ad certam qualitatem/ non habet locum nisi illa qualitas adsit: licet priuilegians potuisset concedere virtute alterius qualitatis/ allegat not. in. d. ca. susceptum/ ⁊ alia iura. Hãc questionem cepi tangere. s̃. in versicu. Item habemus in iure comprobatum ⁊c.

¶ Tamen vt latius ⁊ clarius res ipsa pateat/ pro vtraq̃ parte proponam: ⁊ primo q̄ valeat/ quia licet in. d. cle. prima de conces. preben. dicatur q̄ collatio facta per ordinarium ante lapsum mensis ab initio non valeat/ tanq̃ facta per eum cuius manus tunc ligate existebãt/ illa tamen reconualescit/ si expectans non acceptet beneficium/ vel non vtatur gratia sibi concessa: pro hoc faciunt not. Joan. Mona. hic in versic. sed pone prelatus/ ⁊c. vsq̃ ad versicu. sed pone q̄ confert vacans.

¶ Pro hac parte videtur vrgere quod not. Joan. An. Panor. ⁊ alij in. d. capi. cum ex officij circa finem de prescript. vbi querunt an si * tempore delegationis delegans carebat iurisditione/ sed postea est illam adeptus/ teneat processus delegati: ⁊ dicunt delegationem confirmari si iurisditio delegantis iam erat radicata tempore facte delegationis/ vt puta quia licet exercitium nõ haberet idem delegans/ iam tamen electus erat. l. obseruare. §. finali. ff. de offi. procon. l. si rem. §. fina. ff. de pigno. actio. ⁊. l. si ante. ff. ad trebel. secus autem si radicata non erat iurisditio tempore facte delegationis. Sic in proposito. d. Archiepiscopus tẽpore collationis facte ipsi Petro videbatur habere iurisditionem seu ius conferendi/ licet deesset facultas seu exercitium propter decretum ⁊ appositionem manus pape/ vt prediximus/ igitur sublato obstaculo in eo: q̄ infra mensem Titius nõ acceptauit/ ⁊ sic non est vsus gratia sibi data: debuit collatio Petri reconualescere / cum nullum ius dicto Archiepiscopo superuenerit de presenti / sed solum fuit remotum obstaculum. (28)

¶ Ad idem quod no. Bar. in. l. cũ vir predium. ff. de vsuca. vbi dicit Statuto cauetur fauore creditorum q̄ debitor exbannitus vel condemnatus pro debito/ nullum contractũ facere possit: donec soluat. Accidit q̄ debitor huiusmodi prius cõtraxit/ postea soluit/ an contractus firmetur Bar. tenet q̄ sic/ siue sua intersit/ siue non: q2 nõ superuenit ius sed remouetur obstaculũ allegat. l. pignori. ff. qui ⁊ a quib.

¶ Et licet pro hac parte multa alia possent adduci que poteris videre citata per do. Stephanum Bertrãdi Carpẽ. consi. xxxviij. in. iij. parte/ tamen ipse in aliam videtur declinare sententiam. Ibi videlicet q̄ non valeat collatio/ quã teneo per ea que supra in precedentibus deduximus q̃uis audacter per quempiam dici poterit illud Virgilia. Non nostrum inter vos tantas est componere lites. Et vitula dignus ⁊c. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

QVamuis plenissima sit alias in beneficijs interpretatio facienda, literę tamen super obtinendis beneficijs impetratæ, debent (cũ sint ambitiosæ) restringi. ¶ Et ideo si alicui vsque ad certam summam prouideri mandamus ei non in pensione, sed in beneficijs & ecclesiasticis tantum volumus prouideri, nisi de pensione in nostris literis mentio habeatur expressa.

¶ Quanquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehẽdatur, alias ecclesia cathedralis, cũ tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diocesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quã propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mandatum huiusmodi non extendit.

¶ Secus est cum mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ prouideri, tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato, cum vberiorem hoc casu quam alio impetranti gratiam facere videamur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1. Minus grauamen videtur concessisse Papa nisi aliud exprimatur.
2. Si est mandatum prouideri de beneficiis vsq̃ ad certam summã an possit p̄uidere de trib9 vel de duob9 curatis.
3. Ecclesia cathedralis sub gñalitate nõ debet cõprehendi.
4. Mandando prouideri in ecclesia non videtur mandari de eo quod est principale.

Mandando prouideri in ecclesia non videtur mandari de ecclesia principali.

Non est exprimendum quod de stylo curie est tacendum.

5. Stylus non habet vt nomẽ sancti ecclesie cathedralis exprimatur in collegiatis secus.
6. Nomen prouincie potissime comprehendit ecclesiam metropolitanã ⁊ suam diocesim/ ⁊ tandẽ prouinciã totam.
7. Illegitime natus dispensatus ad canonicatum ⁊ prebendã etiam in ecclesia cathedrali non obtinebit in metropolitana.

Omnis metropolitana est cathedralis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1. Estimatio summe in quo loco attenditur.
2. Actus in quo loco intelligatur celebratus.
3. Beneficium non fore curatũ cognoscitur vt hic remissiue.
4. Consulere contra stylum est periculosum.

QVamuis, Hec decretalis habet quatuor dicta: primo ponit regulam ⁊ instantiã a regula: scđo. §. [⁊ ideo.] tertio. §. [q̃q̃] secundũ dictã instã. duos casus decidit: quarto. §. [secus] cõtra dictã instã. aliũ casũ subijcit. Et dic regulã ⁊ instãtias a regula vt no. j. hoc lib. de reg. iur. decet. s̃. de transla. epi. c. vltimo [prouideri.] Et est forsan ratio quia papa videtur mandasse de prouidendo de eo q̃d sibi retinere non possunt illi contra quos impetratum est/ vt collationi beneficiorum in qua est necessitas conferendi/ alias habentes potestatem priuantur conferendi potestate. j. de conce. prebed. capitu. secũdo.

1 Nam * minus grauamen videtur Papa concessisse argu. ff. de lega. iij. Nummis. j. eo. si pluribus §. si vero/ nisi illud exprimatur/ vt. j. sequitur.

2 ¶ Sed quero * mandatur mihi prouideri in beneficijs a ecclesiasticis vsq; ad certam summam [a]. Nunquid poterit prouideri de tribus/ dic ꝙ non. j. eo. is cui §. si vero.

¶ Sed nũquid de duobus curatis/ dic ꝙ non/ nec de vno b curato & alio non curato [b]/ vt. d. capi. is cui/ primo respon. & capi. non potest §. illud/ & s. eo. primo respon. & j. eo. cum in illis in princi. [Cathedralis] s. de vsu palij/ capi. primo/ & capi. cum sis. j. de testa. Requisisti in prin. [Non extendit]. Contra. s. de eta. & qualita. accepimus in fine. Solu. Ibi se obligauerat prelatus ordines conferendo/ vt ibi/ et s. eo. cum secundum apostolum/ & j. eo si episcopus/ et sic ex facto suo grauius obligatur ꝙ hic/ qui non tenetur nisi ex mãdato superioris/ quod ciuili modo debet intelligi de seruituti. si cui. ff. s. de rescrip. cum adeo/ presertim propter 3 prerogatiuam ecclesie * chathedralis que sub generali c tate non debet [c] comprehendi/ vt hic/ & j. hoc lib. d. cap. de re. iuris in generali. ¶ Vel dic ꝙ dicitur esse regulare/ sed ibi non est de regula/ sed ex vi mandati expressi de ecclesia maiori continentis argu. s. §. primo & j. c. primo in fine.

4 ¶ Item hic est alia ratio mandato * prouideri in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diocesis/ nõ videtur mandari de eo quod est principale seu caput ecclesiarum. C. de aque ductu eos/ lib. xj. Et mandando prouideri in ecclesia/ non videtur mãdari de ecclesia principali. s. eo. cum olim/ & no. d. capi. in generali. ¶ Sed quero. P. impetrauit sibi prouideri in ecclesia sancti Petri Pictauen. nulla est ecclesia sancti Petri nisi cathedralis. Nunquid est gratia subreptitia dic ꝙ sic/ quia licet veruz dixerit hoc expressit quod d 5 de stillo [d] curie est tacendum. Nam * stillus non habet vt in ecclesia cathedrali exprimatur nomen sancti/ sed in e collegiatis [e] secus. Nam ecclesia cathedralis nomen ecclesie in genere retinet quod tamen nomen particulatur & distinguitur per singulas ecclesias ciuitatis & diocesis de iure communi sibi subiectas. xj. questione. prima/ de 6 persona [mandato.] Et est ratio quia nomen * prouincie primo & potentissime comprehendit ecclesiam Metropolitanam/ & suam diocesim/ & tandem prouinciam totam/ vt iste ordo tãgitur. j. hoc libro de censib. Romana/ primo responso/ & s. eo. pro illorum. Et ideo hic secus respondetur ꝙ. j. ij. §. vt. j. sequitur.

7 ¶ Sed quero. P. erat * minus legitime natus/ dispensatur cum eo/ vt possit obtinere beneficium prebendam canonicatum & dignitatem etiam in ecclesia cathedrali. Nunquid poterit habere pretextu istius indulgentie in ecclesia metropolitana/ videtur ꝙ sic/ quia omnis metrpoolitana est cathedralis/ & presertim cathedralis/ quia cathe- 8 dra * est sedes excelsa/ & competit proprie ecclesie metropolitane. ¶ Contra dic nam hec materia est odiosa: ideo restringenda. s. hoc libro de filijs presbyterorum capitu. primo in fine. s. eo. capi. j. ij. & iij. & hic a contrario sensu. Ioan. Mona. Cardi.

a 1 Certam summam. Cuius * estimatio attenditur secunduz quod reperitur in loco vbi beneficium est situz/ non vbi gratia facta est. Ita dicit Oldra. consilio. clxviij. Ad primam questionẽ qua queritur in princi. allegat in argu. l. vnum in fine. ff. si cer. peta. & l. vl 2 ti. ff. de tri. Ratio q2 quando * actus ciuilis expeditio in tertiũ locum confertur/ in illo loco intelligitur celebratus. l. iij. ff. de bo. autoritate iudi. po. & l. contraxisse. ff. de actio. & obligatio. l. heres absens §. vlti. ff. de iudic. Istud in simili placet Alexand. cõsilio. xxxvij. nume. iij. visis his que in themate/ volu. v.

¶ Et subdit ibi Oldra. ꝙ fiet estimatio secunduz tempus quo gratia per vacationem & realem prouisionem sortitur effectum. l. quotiens. ff. de verbo. obliga. cum alijs ibi per eum allegatis. Ratio quia talis gratia conditionem habet. l. iij. ff. qui & a quib. & l. ij. ff. de optio. lega. Et in conditionibus tempus extantis conditionis attenditur. l. eaz qui post actum. ff. de conditio. & demonstratio. tradit etiam ibi de vtilitate intrinseca vel extrinseca vt que attendatur quod vide. Probus.

b 3 ¶ Non curato. Quomodo * cognoscatur beneficium non curatum Pet. de Ancha. con. clxij. in questione ecclesie notat. Probus.

c ¶ Non debet comprehendi. Firmat glo. pragma. in titu. de sublatio. cle. literis in fine in verbo Basiliensi et Rota in antiq. deci. ccccviij. allegat Io. Mo. hic & in. c. primo de filijs presbyterorum. Probus.

d ¶ De stillo. Vide que de stillo tradit Io. de Anania consi. xciij. col. iiij. viso processu. Et dicit do. Steph. Bertrandi 4 Carpen. con. cvj. nu. vj. viso casu/ parte. ij. ꝙ * cõsulere cõtra stillum est periculosum. Probus.

e Collegiatis secus. Vide Lapum allega. xvj. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. v.

CVm de beneficio ecclesiastico consueto clericis secularibus assignari pudideri mãdatur, de illo debet intelligi quod tanto tẽpore ab vno vel pluribus secularibus clericis institutis in eo rectorib[9] extitit continue ac pacifice gubernatnm, vt prescriptio legitima sit completa, etiam si ante vel post religiosi quandoque ministrauerint in eodem. ¶ Quando vero scribitur vt prouideatur de aliquo prioratu alicui clerico seculari, prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum præmissum) est solitus gubernari.

¶ Nisi hoc in literis caueatur expresse.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prescriptio legitima dicitur. xl. annorum.
2 Obtinere debet cuius conditionis homines pro maiori parte sunt ibidem versati.
3 Sola administratio prescriptionem legitimam non tollit: nisi alijs adminiculis iuuetur.
4 Conditio persone impetrantis facit vt artetur verbum generale.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Solitum verificatur in vna vice consuetum secus.
2 Secundum statum & conditionem persone: intelligitur dispositio in dubio.
3 Secularis impetrans regulare beneficium tenetur facere mentionem de eius qualitate.
4 Beneficium seculare quomodo cognoscatur vide hic.
5 Primordialis beneficiorum natura: secularis est non regularis.
6 Res de facili ad suam naturam reuertitur.
7 Prescriptio cum titulo requiritur/ vt de seculari fiat beneficium regulare.
8 Casus omissus remanet in dispositione iuris communis.
9 Inhabilis non potest habilitari per consuetudinem/ vel prescriptionem.
10 Cui confertur beneficium non prescribit sibi titulum.
Vltra intentionẽ nihil dicitur agi.
11 Quando plura ad actus perfectionem requiruntur/ oportet vtrunq; interuenire.
Ad veritatẽ copulatiue requiritur ꝙ vtraq; pars sit vera.
12 In prelato requiritur prelature perpetuitas.
13 Per commendam factam regulari de beneficio seculari nõ mutatur status, beneficij.

14 Res quando potest se habere ad effectus contrarios non sufficit probare simplex.
Probatio debet esse de necessario concludentibus.
15 Sicut non valet causa/sic nec causatum.
16 Quando non agitur principaliter de statu rei vel personé sufficit probare communem famam.
17 Uane voces populi non sunt audiende.
18 Sicut actor tenetur probare suam intentionem: ita reus suam exceptionem.
19 Ubi directe ꝛ principaliter fundatur intentio agentis vel excipientis/necessaria est plena probatio.
20 Monacho non potest prouideri de seculari beneficio/ nisi per papam.
21 Quando aliquid est pars essentialis actus/non sufficit probatio communis opinionis.
22 Non dicas beneficium ab aliquo loco dependere.
23 An per mutationem status/extingatur priuilegium.
Ueritas sepius exagitata magis in lucem splendescit.
24 De iure communi: ius eligendi episcopum spectat ad canonicos ecclesie cathedralis.
25 Priuilegium non dicitur/si nihil preter legem generalem indulgeatur.
26 Ab ethimologia vocabuli licet arguere.
27 Frustra precibus imploratur quod iam lege pmissum est.
28 De iure antiquo ad Papam priuatiue spectabat electio episcopi.
29 Concessio pape interpretatur/ vt aliquid contineat vltra ius commune.
30 Priuilegium precedens non tollitur per ius cōe sequens/ quod non facit mentionem de priuilegio.
31 Priuilegium generale non tollit speciale precedens.
32 Per remotionem vnius ex seruitutibus/non sequitur remotio alterius.
33 Argumentum ab his que fieri consueuerunt valet.
34 Dictio omnino quid importet/vide hic.
35 Prouisio papalis habet vim electionis ꝛ cōfirmationis.
36 Electio vnius/alterum non tollit.
37 Ordinarius delegat⁹ potest ex vtraqꝫ potestate iudicare.
38 Quid requiratur ad perditionem priuilegij/ vide hic.
39 Frustra legis auxilium implorat qui cōmittit in legem.
40 Ingratitudo an operetur reuocationem priuilegij.
41 Ignorantia/ab ingratitudinis vitio releuat ignorantem.
42 Priuilegium concessum ratione professionis quantum durat.
43 Mutatione persone mutatur nomen rei.
Prefationes prestant euidentem intellectum dispositioni in qua premittuntur.
44 Finita causa priuilegij/finitur priuilegium.
45 Mutatione persone mutatur priuilegium.
46 Quando res priuilegiata transit in personam non priuilegiatam.
47 Concessum ex duplici causa finali operatur: vt hic.
48 Quando non constat ex qua causa fuit facta absolutio.
49 Uerba sunt intelligenda secundum materiam subiectam.
50 Uerba relata ad personam debent intelligi secundum conditionem illius.
51 Ecclesia nunqꝫ moritur.
52 Quomodo cognoscatur causa finalis.
53 Reliquie priuilegij operantur vt hic.
54 Uassallus inuito domino renunciat feudo.
55 Percutiens clericum degradatum incidit in canonem.
56 Mutatio status in melius auget ius antiquum ꝛ non aufert.
57 Canonici seculares preferuntur canonicis regularibus.
58 Monachi eligentes episcopum dicuntur eligere vt canonici.
59 Subrogatus in locum alterius sapit naturam ꝛc.
60 Subrogatio que fit a lege operatur vt hic.
61 Papa dicitur lex viua in terris.
62 Quis est in sua quasi possessione seruandus.
63 Quando in actu concurrunt validi ꝛ inualidi actus.
64 Semper est attendenda interpretatio que validat actum.
65 Forma prouisionis monasterij ad presentationem Regis Francorum/hic describitur.
66 Nominatio Regis quid tribuat/vide hic.
67 Forma reductionis regularitatis in secularitatem hic inseritur.

Cum de beneficio. Hec decretal. habet duo dicta: ecce primum
1 [legitima] Et dic * legitimā xl. annorum: tanto enim tēpore ecclesia cōtra ecclesiā prescribit. s. de prescri. c. de quarta/ꝛ. c. ad aures. s. d causa po. ꝛ proprie. cum ecclesia. §. verū cum sua glo.
¶ Sed quero inuenitur ꝙ in beneficio de quo agitur quandoqꝫ fuerunt religiosi/quandoqꝫ seculares: constare tamē
2 nō potest de legitima prescriptione: qd fiet? Uidet ꝙ ille * obtineat cuius conditionis homines pro maiori parte sunt ibidē versati. ar. ff. de legatis. iij. legatis. §. si vnus seruus presertim vbi illi qui pro maiori parte tenuerunt fuerunt vltimi possessores: nisi de contrario possit probari. C. ne de statu defunctorum. l. mater/ꝛ. ff. si vsusfruc peta. vti frui. ij. Reso. [ministrauerunt.]
3 ¶ Et est ratio/quia administratio * precedens vel subsequens nisi alijs adminiculis iuuetur: prescriptionem legitimam non tollit: sed sibi imputent religiosi qui hoc tandiu sunt passi [gubernari.]
¶ Et est ratio: quia licet verbum prioratus de se importet hunc casum ꝛ secundum illuꝫ fit hic interpretatio generis vt se non extendat cuꝫ scribitur pro clerico seculari ad prio
a ratum per religiosos solitum [a] gubernari ne secularis inexpert⁹ religionis actus religiosos vsurpet. s. de elec. officij.
b 4 ¶ Et sic conditio [b] * persone impetrantis facit vt arte
c tur [c] verbum generale ꝛ de hoc notatur. j. de regul. iur. in generali [expresse] simile. s. eo. Quis. §. primo. j. Reso. Jo. Mona. Cardi.

a 1 Solitum. Uerbuꝫ * hoc in vna verificatur vice: consuetum vero secus no. Alex. consilio. v. nu. xj. Si vera sunt/vol. v. Probus.
b 2 ¶ Conditio persone. Hic probatur ꝙ secundum * statum ꝛ conditionem persone intelligitur dispositio in dubio. l. plenum. § equitij. ff. de vsu ꝛ habita.
¶ Hinc Petrus de Ancha. con. lxxxiij. visis diligenter actis/dicit ꝙ si datus fuit curator alicui ꝛ probetur talis fuisse demens ꝛ mente captus: quod in dubio presumitur datus vt dementi ꝛ mente capto. Probus.
c 3 ¶ Artetur verbū generale. Et sic * secularis regulare impetrans tenetur facere mentionē de eius qualitate/qd cōprobat Bal. in. l. fideicōmissa. §. si fuo de leg. iij. vbi dicit ꝙ si clericus secularis impetrat pbendā q nō est assueta clericis secularib⁹ assignari/lꝫ papa oīa possit: nō valet tn̄ impetratio/qꝛ nō p sumit fieri ex mēte pape/etiā si faceret motu pprio: qd psequitur Felyn. in. c. in nr̄a col. pe. ꝛ fi. s. de resc. ꝛ post eū de Selua in trac. bene. iij. parte questio. xj. versi. ꝛ post eū de Selua in trac. bene. iij. parte questio. xj. versi. 22. qualitas/ꝛ more suo fere ad calamū/vide Lapū alle. 9.
¶ Et vt cognoscamus naturā regularis bn̄ficij: videre licꝫ quomodo pcedat ad illius creationeꝫ: breuiter tex. nr̄ hic
4 iūctis doctrinis scribētiū sonat/ꝙ * ex quo bn̄ficiū gubernatū extitit. xl. annoꝝ spatio p seculares/ex eo fit impressio secularitatis: qd habes intelligere sane sm mēteꝫ scriben. hic/verū si actū sit a pricipio ꝙ sic regat: cū ad eū mutatio stat⁹ bn̄ficij spectet nō abbati vel alij inferiori nō habēti iurisditionē epalem in loco sm Frāc. hic post Lapū ꝛ alios.
¶ Premissa cōproba p ea q voluit Domi. in quadā additio. con. primi Cal. sub ti. de cōsue. vbi dicit/ꝙ in casu. c. nostri/ p supponit ꝙ cōferēs bn̄ficiū faciat aīo ꝛ intētiōe imprimēdi aliū statū in bn̄ficio: ita ꝛ taliter ꝙ illi ꝛ nō alteri nō habēti illam qualitatem tale beneficium cōferatur alias secus vt latius discussum videre licet in. d. consilio primo.
¶ Istud eni qd primo loco dixi: pōt ꝛ dꝫ meli⁹ adaptari bn̄ficijs regularib⁹ in mutatiōe coꝝ status/vcꝫ in seculares:
5 cū * primordialis bn̄ficioꝝ natura sit secularis nō regularis: notāt hic Domi. ꝛ Frāc. post do. de Rota in nouis deci. xxxij. merito cōcludūt ibi dn̄i sufficere probare bn̄ficium rectū per seculares spatio decē annoꝝ/ nisi ex aduerso probetur ꝙ per. xl. annos vt regulare fuerit gubernatū. Ratio suadet alia/ꝙ minor pscriptio requiratur in secularibus/qꝛ ius cōmune regularib⁹ pscribere volētib⁹ resistit ꝛ secula
6 ribus assistit. Et res * de facili ad suam naturā reuertitur

Rota vbi.s.Joan.Mona.in capi.in generali.nu.xxxvij.j.de regu.iur.glo.in capitu.si de terra.s.de priuileg.text.in l.si vnus.§.quotiens. ff.de pact.

¶ Faciunt in simili que notat Alex.in cõsi.ccix.col.iij.statutis/ volu.ij. concludendo ꝙ de facili quis reducitur ad suum ius commune: vt id late comprobat quem videto.

¶ Item consuetudo hec faciens de seculari beneficiũ regulare est in preiudiciũ episcopi ecclesieq̄ sue seu episcopalis dignitatis/cum illius intersit conferre ecclesiam cui velit. Sed per hanc consuetudinem in vno artatur vt conferat alteri q̄ sue professionis/⁊ sic diminuitur libertas in cui cõferendo/quod est primordiale in beneficijs glo.in capitu.relatum.s.hoc titu.rauennas in compendio in tertia parte/in ti.de resc. v̄si.volo tibi dicere/charta mihi.320.

¶ Non enim his regularibus requiritur solum.xl.annorum 7 prescriptio: verum etiam * titulus ⁊ bona fides/quia preiudicans est ecclesie ⁊ dignitati probat text.in cap. si diligenti in fine.s.de prescriptio.

¶ Facit quia non intentio allegantis prescriptionem/aduersatur in possidendo dispositioni iuris communis / ⁊ sic necesse habet allegare titulum ⁊ probare/capi.episcopum. s.de prescript.hoc libro: firmat Petrus de Ancha.consil. clxij. vbi dicit/ ꝙ licet ad repellendum impetrantem sufficiat administratio regularis continuata.xl.annis/ ⁊ sine titulo/non tamen quo ad preiudicandum diocesano loci: nisi cum titulo vel tanti temporis spacio cuius contrarij memoria non existit.

¶ Nec obstat in dictu/ꝙ text.noster non faciat mentionem de titulo: quia non intendit declarare nisi dubium temporis. Ideo reliquit de titulo ⁊ bona fide dispositioni iuris communis.l.si extraneus.ff.de conditio.ob causam.l.commodissime.ff.de liber.⁊ posthu.⁊ capi.susceptum. s.de rescr. 8 hoc libro/vbi casus * omissus remanet in dispositione iuris communis. Ita citat Bellamera consi.xlj.col.iiij. versiculo tertio / probo vbi in puncto peroptime distinguit/quia aut consuetudo admittit regulares per exclusionem secularium ad recipiendum ⁊ possidendum in titulum talem ecclesiam/ vel ad conferendum eam per exclusionem episcopi/vel quia vult consuetudo ꝙ talis ecclesia sic possit conferri regulari ⁊ non seculari / vel vult ꝙ per abbatem vel alium prelatum regularem conferri possit: sic ꝙ episcopus excludatur a collatione: tunc est necessarium titulum allegare ⁊ probare/quod firmat Petrus de Ancha.in capitu. 9 cum causam.s.de elec.ꝙ habilitas * non potest prescribi/ vt scilicet inhabilis reddatur habilis per obseruantiã longi tẽporis ⁊ lõgã cõsuetudinẽ: inducit tamen probabilem dubitationem secundum eundem Petr. ⁊ Car.ibi.

¶ Aut consuetudo non excludit episcopũ a potestate conferendi/nec secularem quominus ei possit conferri: sed solum habilitat regularem ad hanc ecclesiam manente facultate conferendi penes episcopum etiam seculari: tunc non est necesse titulum allegare nec probare/ quia consuetudo hec iuri communi aduersari non videtur: sed potius applaudere/vide Cal.vbi supra.⁊ Franc.in capi.si a sede.nume.iiij.hoc titu. ¶ Sed hesitari posset quis dicatur prescribere an conferens/aut is cui confertur? Breuiter dic ꝙ cõferẽs per.l.hec autem iura.§. Item.ff.de seruituti.vr 10 ba.predio.non autem is cui confertur cum * non possit sibi titulum prescribere not.per scribẽ.in regula prima.j.de regul.iur.hoc lib.⁊ cap.ex frequentibus.s.de insti. latius per glo.pragma.in titu.de paci.pos.

¶ Nec prescribere potest potestatem conferendi: quia illud non possidet/nec eo vtitur/nec est habilis ecclesiã possidendi in titulum/ quia ad hoc non intendit / vltra quam intentionem nihil dicitur agi/cum factum ab ea reguletur dico in capitulo primo / in verbo intentio / de conces.prebend.⁊ in capitu.finali.s.de constitu.

¶ Tum etiam quia vnicus actus prescriptionem non inducit: qui actus potest verificari in verbo solita. l. mela.§. primo.ff.de alimen.lega.⁊ ibi per Bar.⁊ in.l.prima. C.quo.⁊ quando iudex. Paulus de castro consi.ccxliij. videtur in secunda parte / vbi subdit/ ꝙ verbum consueta verificatur in decennio allega.text.nostrum.

¶ Prescribit ergo episcopus potestatem conferendi/quam habebat abbas/ vel potestatem conferendi seculari quam etiam perprius non habebat. Sed ꝙ non possit conferre clerico seculari: non potest prescribere/quia hoc esset prescribere contra seipsum / ⁊ tunc non prescriberet sed prescriberetur sibi.

¶ Quid autem dicendum/pone parrochialis ecclesia sancti Petri per seculares in ea institutos/ recta olim ⁊ gubernata extitit: hodie vero reperitur per monachum regi: quod conspiciens ego Philippus prodon secularis clericus/huic monacho iure communi non potuisse ius in ea cõpetere: occasione cuius de ea mihi per papam obtinui prouideri: cum clausula dummodo non sit alteri ius quesitum/ et etiam si dispositio ad sedem apostolicam esset deuoluta/ ꝙq̄ idem monachus illam indebite obtineret occupatam labuntur anni.x.sic contenditur inter nos ratione petitorij coram iudice ecclesiastico(iudice dico competẽte)in cuius discutione primo ex parte mei elucidatur/ ꝙ ipsa ecclesia à sui primeua institutione secularis extitit/ ⁊ per clericos seculares recta ⁊ gubernata: ⁊ priusq̄ eam monachi gubernare incepissent: ex parte vero monachi possessoris probatur per quatuor aut quinq̄ testes/homines siquidẽ laicos viles ⁊ humilis qualitatis siue conditionis/ꝙ viderunt per.xliij.annorum curriculum ecclesiam ipsam per monachos regi(pro rectoribus illius habitos reputatos ⁊ appellatos) Hoc themate retento queritur vtrum regularitas(ad intentionem monachi iuuandam)sit perplene probata: vt eo medio repellar ab intento meo.

¶ Pro elucidatiõe dubij video primo elicienda dubia tria. Primum an necessario requiratur ꝙ testes deponant de institutione monachorum huiusmodi qui eã sic rexerũt. Secundum vtrum ad eam probandum sufficiat de communi fama ⁊ opinione solum deponere. Tertium vtrum cõditio hec ⁊ qualitas testium detrahat aliquid efficacie: hec duo proposui discutienda membra prima/reliquum non quia pro eo extant doctrine vulgatissime.

11 ¶ Ad primum progredior presupponẽdo ꝙ quando * plura ad actus perfectionem requiruntur / oportet vtrunq̄ interuenire: aliter quod agitur non valere.l. si heredi plures.ff.de conditio.insti.cum alijs infinitis per nos adductis.j.in rubr.de iure patr.iuuat regula in iure trita: ad veritatem copulatiue vtranq̄ partem veram requiri glo.in cle.in plerisq̄ in verbo populo de elect. tex in.l. omnes.§. Lucius.ff.de his qui in fraudem credito.ibi ex quo scit se habere creditores ⁊ vniuersa bona alienauit. Et procedit siue copulata affirmatiue copulent/vt in tex.nostro siue negatiue quod discutit Philippus Corneus consilio.cxcj. col.prima libro secundo quod limita. ⁊ declara vt per So. in lege si is qui.§. vtrum col.tertia.ff.de reb.dub. Et si copulentur plura affirmatiue / requiritur ꝙ omnia concurrant affirmatiue: ⁊ si negatiue quod concurrant negatiue/ ⁊ sic vtrunq̄ fiat/aut nõ fiat respectiue.l.si q̇s ita.ff.de verbo.obligation.⁊ procedit hoc in penalibus ⁊ odiosis quod vltimum habet locum in casu nostro per capitul. q̄uis.s. proximo. Cal.in dicto consilio primo in fine. Et ista est prima natura seu proprietas copule: secunda vt eque principaliter glos.⁊ ibi Panor.in capitulo querelam. s. de symo. tertia vt copulet diuersa glo.in rubri.ff.de iur.⁊ facti igno. quod prosequere post dominum meum in capitulo secundo de rescrip.ij.libro interpretat.dico ⁊ late in rub.de iur. pat.

¶ His sic presuppositis dic ꝙ anteq̄ ipsa ecclesia huic monacho sit debita/duo requiri copulatiue/vt resultat ex textu nostro/ primum ꝙ per regulares solita sit per.xl. annorum curriculum gubernari. Secundum ꝙ regulares ipsi in ea rectores fuerint instituti: merito hic per Domi. col. secunda/versicu.quid si in casu/subiungitur/ꝙ si abbas vel alius ponit ibi monachum ad nutum amouibilem/ non di12 citur institutus monachus nec prelatus: quia in * prelato requiritur prelature perpetuitas notat Innocentius in capitulo de multa in fine supra hoc titulo. Et mutabilis ad voluntatem instituentis non dicitur habere curam quod procedit in vicarijs firmarijs ⁊ commendatarijs.

13 ¶ Hinc dico ꝙ si * per Papam aut alium beneficium regulare seculari ⁊ econtra commendatum sit/ ⁊ commendatarius ille vltra.xl.annos in cõmẽda ipsa vixerit: per hoc nõ censetur mutatus beneficij status/ prout nec eius qualitas aut natura alternata: quia eo animo non processit ad commendam ipsam superior quo requiritur vt predixi in hac mutatione qualitatis: facit quia commẽda dicitur precarium vt reipsa patet ⁊ nihil per eam immutatur / etiam modus vacandi prout docet curie stilus / dum dicit post illius extensionem: Eo modo quo priusq̄ commendaretur vacabat modo vacante vt comprobauimus late .s.de elec. in capitulo nemo.

¶ Pro premissis facit quod citat Anthonius de Butrio in capitulo porrecta col.secũda.s.de confirma.vtil.vel inutili: quod licet prioratus manualis conferatur alicui per

Papam vt perpetuus/per hoc non mutat naturam imo illo vacāte illam reassumit. Refert et sequitur Fely.in.d.c. in nostra col.final.numero.xlv.§.de rescri. Moueor ꝛ alio
14 medio/quia * quando res potest se habere ad effectus cōtrarios vel diuersos:non sufficit probare simplex nisi probetur ipsum totale. Imo habet locum regula non probat hoc esse ꝙ ab hoc contingit abesse. l. neqꝫ natales. C.de probatio. ꝛ.l. non hoc. C. vnde legi. vbi dicitur ꝙ probatio debet esse de necessario concludentibus. Sed in proposito non concluditur de necessario / quod patet quia huiusmodi testes laici viles ꝛ humilis qualitatis nō potuerunt percipere an monachi essent firmarij / commendatarij / vel alias / quibus non potuit competere institutio: maxime si ibi esset prioratus regularis ratione cuius potuerunt ꝛ debuerunt ibidem monachi residere ꝛ deo seruire. Et vt iam dixi sine bona fide in iure nostro non currit prescriptio. Et ille qui possidet beneficium in titulum nisi habeat institutionem canonicam censetur habere malam fidem / sic non potest prescribere pro monasterio vel ordine regulari.capitu.vigilanti/ꝛ capitu.vlti. §.de prescript. Igitur vt tollatur presumptio malefidei/ꝛ probetur bona fides ad effectū prescriptionis inducēde necesse est ꝙ titulus probetur/capitu.ex frequenti.§.de insti.ꝛ capitu.primo.j.de regul.iuris/quod firmo per ea que notat Innocē. in capi. dudum.§.de decimis.vbi dicit ꝙ prescriptio sub se habet bonam fidem: ideo prescriptione allegata videtur iustum titulum ꝛ bonam fidem allegare/ etiam si non dicatur tanquam id quod tacite inest. Que si non intersint tanquam principale/non valebit prescriptio tanquam accessorium argu.l.ex pupilari. ff. de vulgari/ꝛ sicut * non valet
15 causa ita nec causatum.

¶ Ad secundum dubium descendo quod videtur pendere in via brocardica/ꝛ in ancipiti declinare. Et pro parte af-
16 firmatiua videtur primo disceptandum. Quia cum * non queritur de statu rei vel persone principaliter:vt quia non agitur ad illius declarationem/sed per indirectum ꝛ ad aliū effectū ab illo statu dependentē: tunc sufficit ꝓbare cōmunē reputationē ꝛ famā/vt si ago hypothecaria ꝯtra possessorē:sufficit mihi ꝓbare ꝙ debitor ꝓ dn̄o habebatur. Et si ago iudicio familieerci.vel cōi diuidūdo/ sufficit probare proprietatem hereditatis vel dominij semiplene arg.ff.de except.rei iudic.l.si a te/ꝛ lege prima.ff.familie ercisců.iuncta.l.ꝛ que nondum sunt.§.quod dicitur. ff.de pigno.notat Cynus in lege secunda. C. que sit longa consuetu. Hinc est ꝙ si acceptatur vel confertur beneficium tanqꝫ vacans per mortem Titij: sufficit ad probationem iuris Titij docere ꝙ Titius possideret pacifice / ꝛ pro tali communiter reputaretur donec cōtrarium probatum fuerit. Facit quia si mulier mortem filij accusare velit/tanquā suam vel suorum iniuriā prosequi volens/ oportet ꝙ probet se matrem filij: sed si erat in possessione maternitatis ꝛ pro tali habebatur/ab onere vlterioris probationis releuatur glo. in.l. non ignorat.C.qui accusa.non possunt.argu. l.si filius / de probatio. ff. Pro quibus habes rotam in antiqu. decisio. ccccuiij. ꝛ in nouis. cix. vbi impetrans beneficium per resignationem / permutationem / vel obitum / non tenetur plene probare titulum predecessoris: sed solum eius reputationem ꝛ possessionem pacificam. Intellige antiquam annalem aut triennalem / alias secus quia huic potuisset in possessorio querela moueri/ aut in petitorio. De hoc vide late in pragma . titu. de pacific. po. in verbo quandocunqꝫ/ꝛ in verbo inquirant .

¶ Pro parte vero negatiua ꝙ non sufficiat dicta probatio probo sic : quia licet fama seu cōmunis opinio alias probationes coadiuuet/ vel in causis non grauibus semiplenam probationem afferat/tamen regulariter de per se non probat plene presertim cum requiratur probatio veritatis vt patet ex his que leguntur in.l.testium.§.eiusdem/ ibi fama confirmat.ff.de testib.vbi glo.ꝛ Saly.late per Bart.in l.de minore.§ plurimū.ff.de questio. Panor. in capitu. veniens ad nos.nume.viij. §.de testib. Et signanter vbi fa-
17 ma causatur ex voce populi non habita aliqua presumptione/ex qua fama vel opinio trahat originem. Quia * vane voces populi non sunt audiende. l.decurionum. C. de penis.Barto.in dicto.§.plurimum.

¶ Et in proposito necessaria est probatio veritatis tituli/ ꝛ sic si non appareat alia probatio / aut causa siue presumptio quam vana vox populi : sequitur ꝙ nihil est in probatione: facit quia in terminis nostris reus fungitur vice actoris ꝛ econtra/ cum quilibet similem conclusionem suscipiat / vt pote ꝙ ei fiat beneficij adiudicatio. Ista sunt clara per ea que voluit lapus allega. vltima compo. in capitu.in nostra. ꝛ ibi addi.§.de rescrip.dixi.§.in capit.ordinarij. de officio ordina. ꝛ in capit. vt quis duas.de elect. §.hoc libro. Ideo plena probatio ex parte monachi exigit. modo intentio mea reperitur plene probata :rei vero non vt pꝫ ex premissis/qꝛ non probat institutiones:ideo monachus habet succumbere.l.in exceptionibus.ff.de probatio.
18 ꝛ.l.prima ꝛ secunda.ff.de exceptioni. Et sicut * actor tenetur probare suam intentionem:ita reus suam exceptionem Innocentius in capitulo super his.§.de accusa. cum excipiens censeatur actor quoad onus probandi exceptionem suam/capitulo in presentia.§. de probatio. Panor. in capi. cum nobis numero quinto.§. de electio. huic Oldraldus consilio.ccxcj.ee sunt rationes/ ꝙ obijcientes crimina electo habentur loco accusantium.

19 ¶ Preterea vbi directe * ꝛ principaliter fundatur intētio agentis vel excipientis/necessaria est plena probatio citat Cy.in.l.non ignorat.C.qui accusa.non po.modo ad propositum defensio monachi (de regularitate excipientis) fundatur directe super prescriptione/vt hic per Archidi. que prescriptio de necessitate requirit vsum per monachos institutos in ecclesia spatio.xl.an.continuatim nec sufficeret vsus / nisi monachi fuissent instituti / vt rectores propter promiscuos actus qui eque conueniunt nudo occupatori vicario cōductitio/seu cōmendatario sicut rectori. Pro his adde que voluit hic Dominicus.col.fina.versi.quero an eo ipso post Cal. hoc titulo / consilio.xix. ꝛ de consuetu. consilio primo quod licet seculariter per religiosum per dictuꝫ tempꝰ ecclesia regatur:poterit nihilominus de tali bn̄ficio seculari prouideri/etiam si scribatur prout in tex.nostro cōtinetur: quia non per religiosum eo casu proprie gubernatum dicitur secundum Lapum hic ꝛ Jo. de lignia. qui refert ꝙ si religiosus preficiatur ecclesie seculari parrochiali vt in terminis.c.quod dei timoreꝫ.§.de sta.regul.licet per xl.annos per talem fuerit recta ꝛ gubernata: poterit tamē seculari assignari per modum tituli beneficialis secundum eum/hanc partem tenet Calde. vbi.§.vbi late concludit/ꝙ licet in operaria Pisane ecclesie fuerit longissime positus laicus qui efficiebatur conuersus nihilominus non fuit impressus status talis quin in ea prefici possit secularis: quia ad hoc vt imprimatur talis status requiritur persona vera vel representata/que faciat animo ꝛ intentione imprimē di illum statum iuxta no.per Inno.in capitulo bone.§. de po.prela.ꝛ in cap.conquerente.§.de offi.ordi. Et ita debet intelligi.tex.noster.

¶ Item si monacho ꝛ eius predecessoribus monachis data fuit institutio canonica: processit a pectore Romani pon-
20 tificis/alias * non valet mero iure:tenet Bellamera conclu.lxxij.vbi loquitur de canonico regulari: quod etiā procedit in monacho Bellamera conclu.717.ꝛ Rota in nouis.ccccl xxxiij. vbi dicitur ꝙ collatio facta monacho de beneficio consueto clericis secularibus assignari est ipso iure nulla etiam de licētia abbatis absqꝫ dispensatione. Et ideo si prouisum extiterit fuit per modum cōmende iuxta curie stilum qui debet attendi capitulo graui.§. de crimine fal. qui legitur/ꝙ talibus prouidetur sub forma commende et non tituli: Et supradiximus commendam non mutare statum beneficij:igitur eius intentio seu occupatio non potuit afferre commodum prescriptionis. Et circa id dicitur infectus titulus qui aggrauat malam fidem/notat Innoc. in.c.dudum.§.de deci.

¶ Ubi si nō habuerit ꝓuisionē ipi monachi mō ꝓmisso:fuerūt intrusi occupatores/ꝛ vsurpatores:ꝛ sic ī mala fide que (vt deduxi)ipsam prescriptionem impedit. Ergo necessario requiritur ꝙ institutionem habuerint/ aut a papa/ aut ab ordinario medio dispensationis apostolice/que in eis bonam fidem causauerit/ꝛ modum vtendi qualificauerit: super qua qualitate fundata sit intentio monachi/ꝛ sic plene probanda:quod verificatur per theoricaꝫ:ꝙ quotiens aliquid
21 * intercedit in actu tanqꝫ pars essentialis ipsius actus et tanqꝫ actum ipsum disponens essentialiter siue perficiens non sufficit tunc probatio communis opinionis ꝛ fame/sed est necessaria plena probatio/vt quando agitur rei vendicatiōe:tūc actor debet probare dominiū ex parte sui ꝛ possessionem ex parte aduersarij/nec sufficit probare alterum per communem opinionem ꝛ famam:imo oportet allegare ꝛ probare directe dominium:et si allegetur tantum venditio/non sufficit probare ꝙ vendens pro dn̄o haberetur:sed oportet ꝓbare directū eius dominiū notat Cy.in.l.cū res

C.de probatio.ꝛ glo.in.l.circa.ff.de probatio. Ita in proposito/ cum monachus necesse habeat probare regularitatem: oportet ꝙ probet illam per modum introductũ a iure ꝛ non per cõmunẽ opinionem ꝛ famã. Facit ad predicta qđ notat Barb.in cle.lrãs/col.xix.de resc. ꝙ fundãs intentionez suã sup prescriptione titulũ requirẽte debet ꝓbare de titulo:alˀs succũbit allegat.c.fraternitatis.§.de testib.

¶Et in puncto materie presentis attende perpetuo ad 22 vnum satis tamen incidenter ꝙ * quando vis impetrare beneficium aliquod: illud non dicas ab aliquo loco vel monasterio dependere/quia si reperiretur non dependere/ nõ deberetur per ea que notat Domi.in consi.xv.col.iij.reuerende pater quod nota contra quosdam ignaros cõficientes memorialia ad curiam destinanda pro beneficioꝝ impetratione. ¶Nunc intro dubium arduum ꝛ non minus quotidianum. Pone Ecclesia Bituricen.olim per canonicos regulares.S.Augu.regebatur ꝛ gubernabatur/ quo precedente tempore Inno.primus indultum eligendi Archiepiscopum eisdem canonicis in forma cõcessit/quo per longa tempora vsi sunt. Postmodum mutatus est eoꝝ status quia effecti sunt seculares de regularibus. Interim progressum est ad edictionem pragmatice simile indultuz includens generale pro quibuscunq ecclesijs cathedralibus totius Gallie. Secutiue ad publicationem concordatorum inter Roma.pon.ꝛ Christianissimũ Frãcoꝝ Regem edictoꝝ per que sublatũ extitit generaliter quibusuis ecclesijs cathedralibus indultũ huiusmodi/adiecta tamen clausula exceptiua sub hoc verboꝝ contextu formata. Per premissa tamen non intendimus in aliquo preiudicare capitulis ecclesiaruz ꝛ conuentibus monasteriorum ꝛ prioratuum priuilegia a sede apostolica propium eligendi prelatum obtinentibus:quominus ad electionẽ episcoporum/ac abbatum ꝛ priorum iuxta priuilegia eis cõcessa libere procedere possint iuxta formam in eoruz priuilegijs 23 contentam/modo reuocatur in dubium/an per * mutationem status fuerit extinctum priuilegium eligendi ipsi ecclesie Bituricen.concessum/vel in viridi obseruãtia extet/ adeo ꝙ includatur ipsa ecclesia sub hac clausula exceptiua. Pro discussione dubij iuxta illud veritas sepius exagitata magis in lucem splendescit/cap.fi. vbi glo.prima ꝛ vlti.xxxv.quest.ix.Car.cõsi.cv.in prin. videtur ad vtrãq partem affirmatiuã scilicet ꝛ negatiuã disputandum.

24 ¶Et pro parte negatiua dico sic. Certum * est ꝙ de iure cõmuni ius eligendi episcopum spectat ad canonicos ecclesie cathedralis/cap.in genesi/ꝛ cap.in veteri.§.de elec. ꝛ cap.cum ecclesia sutrina.§.de causa po.ꝛ proprie.ꝛ capi. sacrorum.§.ex his vbi Prepo.lxiij.dist.late per Waleretũ in trac.de elec.charta penul.col.prima.medio cuius Innocen.nullum videtur concessisse indultum nec priuilegium.

25 Quia * non dicitur priuilegium si nihil preter legem generalem indulgeatur.xxv.quest.prima/capit.fina.§.ꝙꝙ: quod ex diffinitione priuilegij apertum est/cum priuilegium nihil aliud sit ꝙ̃ ius singulare contra ius commune indultum:secundum Hostien.in summa in titu. de priuileg. versi.Quid sit priuilegium. Nec enim est priuilegium nisi aliquid speciale indulgeat / semper debet aliquid specialiter operari/capi.in his.§.de priuileg. ꝛ cap.abbate.§.contra quod. §.de verbo.significa. que non conueniunt huic concessioni / ergo nec conueniet diffinitum.l.prima.§.dolum.ff.de dolo. Ista cõprobo ethymologia vocabuli a qua 26 licet * arguere negatiue.l.ij.§.appellata.ff.si cert.peta. prout dicimus valere argumentum affirmatiue de vltimis voluntatibus ad donationes/sed non negatiue argu.l.pactum inter heredem.ff.de pact.ꝛ.l.quod bonis.§.fina.iuncta.l.potest.ff.ad legem falcidiã. Faciũt in simili dicta imole.in.l.si seruuz filij.§.qui chirographum de leg.j. Dicitur enim priuilegium quasi priuata lex/capit.priuilegia.iij.distinctio. Cum igitur concessio hec non contineat legem priuatam sed communem: non continebit priuilegium/ traditur per Barto.ꝛ Moder.in lege finali.ff.de constitutio. princi.Decium ꝛ Feli.in rubri.de rescript.col.ij. vbi idem 27 Feli. adducit hoc vulgare / ꝙ * frustra precibus imploratur quod iam lege permissum est.l.j.de the. lib.x.C.

¶Hec pro hac parte negatiua videntur persuadere:contrarium tamen videtur de iure dicendum / ꝛ pro parte affirmatiua concludendum/ pro qua comprobanda premitto primo ea que glosa. ꝛ scribentes concludunt in capit.quã 28 ꝙ̃.§.de electio.hoc libro/ ꝙ * de iure antiquo ad Papam spectabat electio episcopi priuatiue/ cap.j.xxiij.distinct.eo maxime quia Papa solus episcopũ creat/refert ibi Prepo.

¶Premitto ꝛ secũdo/ꝙ papa potest sibi reseruare prouisionem quarumcunq dignitatum/ etiam episcopalium.c. si eo tempore.§.de elect.hoc lib.quod elucidatur in plerisq extrauagantibus ꝛ non minus regulis cãcellarie apostolice.

29 ¶Premitto ꝛ vltimo ꝙ * concessio pape cõtinens prima facie idem quod ius commune: debet taliter interpretari ꝙ aliquid noui indulgeat.d.c.in his quod cõprobat per multas autoritates Fely.in.c.primo col.quarta/versi.priuilegium.§.de resc.

¶His premissis vrgentibus poteris ad oculum videre/ꝙ concessio Inno.siue reperiatur concessa anteꝙ ius eligendi esset commune omnibus canonicis ecclesiarum cathedralium siue post. Si ante non est dubium quin contineat priuilegium:si vero post continet gratiam quia generalis reseruatio quarumcunq dignitatum per papam facta non porriget effectum suum ad ecclesiam Bituricen.in preiudicium canonicorum eiusdem ecclesie/quibus ex speciali concessione competit eligendi facultas. Ista firmo per glos. no.in.c. vnico in verbo consuetudine de sta.mo. hoc libro: pro qua vide Domi.in.c.primo.§.de consti.col.ij. ver. quid de priuilegijs/ꝛ consilio.xxx. Bonifacius nonus.

30 ¶Item priuilegium * precedens non tollitur per ius cõmune sequens quod non facit mentionem de priuilegio.l. vnica.§.si que vero.C.de iusti.C.confirman. Que communiter allegatur ꝙ per nouam legem vel statutum non censentur reuocata priuilegia singularibus personis concessa non comprehensa in corpore iuris vel statutorum. Idẽ erit si dicamus ꝙ reseruatio generalis pape habeat iura priuilegij ꝛ annecten.ad naturam reseruatorum in priuilegijs 31 principis:nam priuilegium * generale non tollit speciale precedens no.in.c.ꝙuis el.ij.hoc ti.ꝛ in.c.generi.j. de regul. iuris. ꝛ in.c. veniens.§.de prescrip. Ergo per ius commune non intelligitur sublatum ecclesie Bituricen. priuilegium:facit quia generalis derogatio quorumcunq priuilegiorum non trahitur ad priuilegia alicui specialiter concessa tex.ꝛ ibi gl. ꝛ Odo.in fi.in.l.iij.de silen.lib.xij.C.notatur in.c.cum ordinem.§. de resc.cum concordan. allega.per Alex.de Imola.con.cj.col.ij.lib.primo.

¶Nec refragari posset si velles dicere ꝙ post Inno.per iura noua fuerit concessum ius eligendi omnibus cathedralium ecclesiarum canonicis: quia non propterea sequitur ꝙ confusum sit priuilegium ꝛ sublatum/imo auctum ꝛ corroboratum quia prius habebant ius eligendi ex priuilegio modo habent ex speciali priuilegio ꝛ generali indulgẽtia. Et sic sublata gratia generali(quam nonnulli ius commune appellant:minus tamen bene per ea que tradita videntur in glosa in capitulo ex insinuatione.§.de symo. Domi.ꝛ Archid.in capitulo fi.§.fina.ij.q.iij. Fely. in capitulo contingit numero.quarto.§.de fide instru.) non tamen censetur sublata gratia specialis:ita in terminis consuluit Alexand.consilio vltimo col.fi.numero.xxv.volumine quarto vbi citat/ꝙ vbicunq emanauit aliqua specialis prouisio in fauorem certarum personarum/ꝛ postea fit contrarialis cãcellatio priuilegiorum/ꝙ non videtur derogatum illi priuilegio: nisi illud in specie exprimatur : pro quo allegat tex. valde singularem iuncta sua glos.in dicta lege tertia de silentiarijs libro.xij.C.ꝛ Bal.in capitulo primo.§.sancimus in titulo quo tempore miles inue.petere debeat. Idem in .l.non plures.C.de sacro.sanc.eccle.ꝛ in dicta lege vna.C. de iusti.codi.compo. ꝛ in capitulo primo numero.xvj.§.de resc.ꝛ in capitulo graue.§.de offi.ordi. bene facit tex. in le32 ge si domus.ff.de serui. vrba.predio.vbi * per remotionem vnius ex seruitutibus non sequitur remotio alterius facit capitu.ex tuarum.de autoritate ꝛ vsu pa.capitulo pastoralis.§.de priuileg.ꝛ.l.heres.ff.de conditio.ꝛ demonst.ꝛ Domi.in.d.consilio.xxx.in fine.

¶Comprobantur premissa/quia alias huiusmodi priuilegium Innocen.nihil operaretur/ quod non est dicendum. c.si papa de priuileg.hoc lib.cum alijs vulgatis.

33 ¶Item argu. * ab his que fieri consueuerunt procedendo/quia militat.l.si quis donaturus.ff. de vsufruct.l. certi iuris .C. de iudic.l.tertia.ff.de spon. Angel.consilio.ccvij. col. secunda reperitur quedaz scriptura dixi late in capitu. nemo.§.de elect. Quia in similibus priuilegijs consueuit clausula apponi hec vestra volumꝰ omnino electiõe ꝯstitui. illa enim dictio omnino reseruationes excludit/ quia tan34 tum * est dicere omnino ꝙ omni casu/ꝛ sic etiam stantibus reseruationibus/glo.in.l.si cum exceptione.§.ꝙ si homo.ff. qđ metus causa ꝛ in.c.ex pte primo.§.de offi.deleg.firmat Car.in.cle.prima.q.xi. ꝛ ibi quedam additio de vita ꝛ ho-

nestate clericorum.

¶ Et si papa ius alteri omnino concedat nihil sibi intelligitur reseruasse propter verbū omnino Fely. in.d.c.ex par. in prin. post Jo. And. in.c.si beneficia.j.hoc titu. Et quod maius videtur: qꝛ dici posset ꝙ per hec verba volum⁹ omnino electione cōstitui/ꝙ papa voluerit electionem canonicorum/plenum ius tribuere electo ⁊ habere vim electionis ⁊ confirmationis instar prouisionis
35 * papalis que vim electionis ⁊ confirmationis habet Inno. in.c.olim de causa po.⁊ proprie. facit quod notat Panor. in.c.cuz in cunctis §. cum vero.§.de electio. vbi dicit/ꝙ papa creat epos solo verbo ⁊ talis creatio dicitur prouisio que habet vim electionis ⁊ confirmationis latius dico in trac. de mandatis apo. expediēdo primā signaturā videlicet pape tenet Inno.in.c.cum olim in prin.§.de causa po.⁊ proprie. glo.ij.in c.j.§.de elec. hoc lib. Fely.in.c.eā te col.ij.§.de res. vbi dominus meus nu.xj. Fely.in.c.cum Bertholdus col.ij.§. de re iudic.⁊ in.c.meminimus col.ij.versi.limita.nisi ⁊ in.c.accedens.ij.no.§.de accu. quod verum dūmodo prouisi de episcopatu per papam expediuerint bullas sue prouisionis/ vt determinatur in extraua. Bonifa.octa. iniūcte de elec. de qua recordantur Panor. ⁊ Imola.in.c. qualiter.§.de elec. ita concludit dominus henricus de bottis in trac. de sinodo epi in prima parte nu.xxxv.⁊ rauennas in cōpēdio in ti. de res. charta mihi.cccix.colum.prima. idem in titu. de elec. charta.lxvj.colum.ij.

¶ Et ꝙ plenum ius tribuat/suadet tenor priuilegij cū verba illius inferāt conten. in ipsa clausula/ꝙ sola electiōe electus intelligitur subrogatus in locū defuncti que subrogatio non diceretur fctā nisi talis electio vim confirmatiōis haberet.c.auaricie de electio. hoc lib. ⁊.c. trāsmissam eodem in antiq.

¶ Ex quibus clare apparet: ꝙ canonici ecclesie Bituricē. habent priuilegiatum ius eligendi/⁊ de tali iure sunt intelligenda ꝯcordata gallicana/⁊ etiam forte de iure eligēdi ex speciali concessione pape: licet non sit aliter ius priuilegiatum eligendi/alioquin frustra redderetur dicta exceptio in concordatis descripta. Quia semper dici poterit ꝙ habēt ius eligēdi Archiepm̄ de iure cōmuni.

¶ Et pro comprobatione thematis nostri intro dubium. An poterimus dicere huiusmodi canonicos priuilegium eligendi amisisse/eo qꝛ hactenus in vim pragmatice seu secundum formam illius elegerunt/aut quia mutauerūt statum ⁊ an etiam dicātur cōmisisse in romanos pontifices/ vtendo constitutiōe cōcilij Basillen. que reperitur reprobata vt patet in prohemio concordatorum.

¶ Ad primum dic nullomodo priuilegio suo renunciasse: cum priuilegia ⁊ pragmatica inuicem se compatiātur: ideo
36 electio * vnius alterum non tollit/faciunt notata in.l. qđ in heredem.§.eligere.ff.de tribu. actio.⁊.l.incōmodato.§.duobus.ff.commo. glos. in cle. dudū in verbo partibus de verbo. significa.

¶ Quinimo canonici dicere poterunt se vtroqꝫ iure elegisse/
37 facit quia * ordinarius delegatus potest ex vtraqꝫ potestate iudicare secundū theoricam inno. quem (dempto Antho. de butrio) Doc. sequūtur in.c.cū ex officij.§.de prescri. Imola.in.c.nisi essent.§.isto titu.

38 ¶ Ad hoc em̄ vt perdatur * priuilegiū per vsum alterius oportet ꝙ talis vsus directe contrarietur priuilegio.c. Joannes.§.de cler. coniuga. traditur per Panor. ⁊ alios in.c. cum accessissent.§.de ꝯstitu. duo quippe sunt necessaria ad hoc: vt per vsum alterius iuris tollatur priuilegium primo ꝙ talis vsus sit incorruptibilis cum priuilegio. Secūdo ꝙ in tali vsu non cadat alia p̄sumptio ꝙ renunciationis. Or in casu presenti eligentes in vim pragmatice non fuerunt vsi beneficio cōtrario neqꝫ animo renunciādi ideo.

¶ Et in eo ꝙ dici posset commisisse in romanos pōtifices qꝛ cōmiserunt in legem scꝫ viuam que dicitur papa in iure nostro contrauenîendo ipsi abrogationi pragmatice. Et sic
39 indigni qui * nullomodo legis auxilio sustentētur.c.quia frustra.§.de vsur. vbi concor. in glo.l.auxilium.ff.de minori. Late Sozi.cō.lix.col.ij.in prin. viso elegātissime vbi in pūcto hoc optimā describit distictionē referēdo hostiē.⁊ insignē doc. henricū Boic.in.d.c.qꝛ frustra. Aut quis commisit in legem ⁊ vult gaudere beneficio eiusdem legis/⁊ tunc non potest quia perdit.c.constitutus.§.de appella. l.sancimus.§.si vero.C.de iure delib. Aut queritur nunquid perdat beneficium alterius in quā nō cōmisit/aut in cōnexa materia ⁊ idem dicēdum/ita intelligi.l.filio.§.j.ff. de ritu nuptia.⁊ tex.in.c.recolētes.§.primo.§.de statu regul. Aut materia est distincta ⁊ separata ⁊ tunc secus: qꝛ sicut delictum vnius persone alij non nocet sic ⁊ commissio vni⁹ delicti eidem persone in alijs in quibus non delinquit nocere nō debet/per hec que not.in.c. quesiuit de his que fiūt a maiori parte capit.⁊ in.c.cum dilectus.§.de offi. ordi. facit tex.in.c.pe. supra de re iudic.⁊ in.l.si vnus.§. ante omnia.ff.de pactis.

¶ Hac tamen cōsideratiōe nō obstāte puto nō amisisse/ qꝛ vtendo pragmatica nō cōmiserūt canonici in legē priuilegij/sed potius in successores cōcedentꝭ interqꝫ lata rema
40 net discrepātia. Et licet ingrati * superiori aliqualiter videātur: per ingratitudinem tamē ipso iure non perdūtur priuilegia: cōcedens tamē si velit poterit reuocare ratiōe ingratitudinis: ar.l.fi.C.de reuoc. dona. facit.l.titius puerum.ff.de obsequijs a liber. patro. prestan. ita firmat Paulus de castro in.l. digna vox.C.de legi. Bal.in.l.ij.in fi. C. de lib.⁊ eorum liber. ita refert ⁊ sequitur Sozi.cōsi.iiij.col. iij.in fi.lib.iij. Nō em̄ cōstat pontifices romanos priuilegium hoc reuocasse/nec quod ante cōcordata fuerit facta abrogatio pragmati. saltem nō fuit illius abrogationis publicatio in gallia facta. Ergo pretextu ignorātie ab hoc ex
41 cusantur: ignorātia * em̄ ab ingratitudinis vitio releuat ignorantem.l.ex maleficijs in fine.ff.de actio.⁊ obliga.l.si ignorās.ff. locati ita in specie discutit Corn. cō. cij. quod exorditur licet clarum lib.iij.

¶ Item posito ꝙ per vsum huiusmodi fuerint priuilegio priuati/attamen per concordata dicunꝭ sibi renouata. Nā Leo papa.x. cum quo fuerunt inita sciebat prelatos ⁊ canonicos ecclesie gallicane nūqꝫ voluisse parere abrogationi neqꝫ monitis Inno. ⁊ Julij pape.ij. vt licet videre in prohemio cōcorda. ⁊ sic sciebat cōmisisse in eū/⁊ eius p̄decessores: seqꝫ fructu priuilegiorū indignos reddidisse nihilominus sup eorum priuilegijs disposuit/quod fit vt ipsa priuilegia confirmasse censeatur ⁊ renouasse. c. ex ore de priuileg. clemē. attēdentes de sta.mo. firmat Panor. in c. veniens: nu.vij.§.de filijs presby.col.ij.

¶ Quo ad tāgit punctū an per status mutationē expirauerit priuilegium: dubium hoc patitur affirmatiuam et negatiuam. Pro affirmatiua autem sic priuilegium * conces
42 sum ratio professionis vel officij/eatenus durat quatenus durat officium.l.maximarum ⁊ ibi Bar. de excu. munerum libro.x.C.⁊.l.sub pretextu vbi etiam Bar.C.de sacrosanct. eccle. ⁊ in.l. semp de iure immunita. ff. ⁊.l. scriniarios vbi scriben.C.de testa. milita. late Felynus in.c. clerici nu.iij. C.de iudi. Bald.in.l. instar/col. secunda libro.x.C.de iure fisci vbi dicit ꝙ mutatione persone mutatur nomen rei.ff.de colla. bo.l. prima.§.si is qui.ff.de acquir. hered.l. Paulus.§. primo ⁊.ff.ad leg. Jul. pecu. sacrilegij.§. fundamenti/hoc satis comprobamus in.c. vno de cler. coniuga.

¶ Or in proposito priuilegium hoc fuit concessum ratione professionis vt licet videre in prefatione solita/ dū dicit canonicam vitam professis eorumqꝫ successoribus in eadem religione victuris. Ex hoc enim ꝙ priuilegiuz dirigitur canonicis profitentibus regulaz beati Augustini/ colligitur intentio concedentis ꝙ voluit priuilegium concedere solū canonicis regularibus vt in simili casu consuluit Alexan. consilio.lxxvj.col. prima libro primo in causa datioruz pro
43 quo Roma.cō.cccxxxviij.nu.iij. vbi dicit ꝙ * p̄fationes prestāt euidentem intellectum dispositioni in qua premittuntur dicit tex.in.l. prima.ff.de origi. iuris.l.fi.ff.de hered. insti.⁊.ff.de verbo. obliga.l. Titia.§. idem respōdit.c. inter dilectos.§. ceterum vbi glo. in verbo petitionis.§. de fide instru. dico in rubri. de reg. iur.

¶ Preterea iuuant verba in priuilegio ipso descripta/dum dicitur vobis vestrisqꝫ successoribus in canonice vite obseruatione mansuris: quia papa videtur restringere priuilegium ad successores regulares: ergo cessante religione expirauit priuilegium intuitu religionis concessum. Pro hoc videtur tex. apertus in capitulo Abbate sancti Siluani.§.de verbo. signific. ⁊ in.c. ex parte/⁊ in.c. licet vbi scriben.§.de deci.⁊.c. ita nos.§.fi.xxv.q.ij.

44 ¶ Moueor insuper finita * causa priuilegij finitur ⁊ priuilegium.l. titia.§. vsuras de lega.ij.l. cura.§. deficientium. ff.de muner. ⁊ hono.c. generaliter.xvj.q.j. traditur per Roma. con.cccciiij.col. prima in casu proposite Sozinus consi. cl.col.ix. allegat.l. cum ex oratione ad finem.ff.de excu. tuto. ad idem.l. a filia.§. alumne.ff. ad Trebel. causa autē priuilegij vt dixi videtur regularis professio/ quam regulam canonici presentes minime profitentur: ideo eis competere priuilegium non conuenit viro dicere.

45 ¶ Moueor ⁊ tertio/quia vt pretactū est mutatione * persone mutetur ⁊ priuilegium.l. Paulus respondet alias ex

orditur per procuratorem vbi Bar. ludo. Roma. et alij. ff. de acquir. heredi. Ad idem tex. in. l. cum patronus de leg. ij. quã ad hoc põderauit Sozi. cõsi. cliij. col. v. lib. ij. quod sumit exordium pulchra et subtilis / maxime quãdo persona fuit causa immediata priuilegij: tunc semper cum persona extinguitur priuilegium. Regula in omnibus. ff. de regul. iur. vbi Decius hinc Sozinus cõsi. cxvj. col. vj. non potest negari quod beneficium statuti augẽtis legitimã filiorum / nõ trãsmittatur ad heredes hereditate patris nõ adita: quia filiorum cõtemplatione editum fuit statutũ. Sic in proposito cum priuilegiũ hoc fuerit cõcessum canonicis regularibus debet cessare facta trãslatiõe regularitatis in secularitatem. Sozi. cõsi. cclx. col. viij. in causa Nãneten.

46 cãtorie: quod quãdo * vna res trãsit de psona priuilegiata in personã non priuilegiatam non transit cum priuilegio per dictam legẽ. Paulus.

¶ Et licet predicta videãtur multum vigere: his tamen nõ obstantibus in cõtrariũ videtur de iure dicẽdum. Primo adduco ea que notãtur in. §. affinitatis vbi Ang. insti. de nup. et in. l. si ventri. §. in bonis vbi Bar. ff. de priuileg. cre-

47 dito. quod quãdo * aliqd cõceditur ex duplici causa finali / cessante vna remanet reliqua allegat idem Bar. l. liberorum. §. primo. ff. de his q̃ notãtur infa. et que idem scribit in. l. ita stipulatus. ff. de verbo. oblig. quod reperies. nu. xv. facit glo. in. l. si eius ad exhibendũ. ff. de excep. re. iudic. repu

48 tata singularis secũdum Paul. ibi ad hoc quod * si nõ cõstat ex qua causa fuit facta absolutio / presumitur fctã ex illa causa ex qua debebat fieri et que colligitur ex actis pro quo glo. not. in. l. et qui duas. ff. de seruit. vrba. predio. Sed in proposito papa nõ ex causa tãtum quia canonici erãt regulares motus videtur ad huiusmodi priuilegium cõcedẽdum sed etiã propter vtilitatem ecclesie / et hoc principaliter vt videre licet in prefatiõibus priuilegiorum similium dum dicit vt ecclesiastica vtilitas apostolice sedis fauore vires capiat et accrescat / que causa potẽtior dicitur et prĩcipalis psumitur: quod verum dicere nõ est hesitãdum / cum iura communia hoc disponãt. Hoc etiã comprobatur per ea que in simili voluit Bald. in ti. de preuileg. cõ. viij. vbi citat cõcessum est priuilegium nouiter electo ad ecclesiã nouiter erectã in cathedralem / vt possit hominibus terre cõcedere in emphiteosim et permutare iura et bona ecclesie. Queritur an priuilegium hoc dicatur reale: ita vt successores in episcopatu possint illam cõcessionem facere / et dicitur quod

49 sic. Quia * verba sunt intelligẽda secũdũ materiã subiectã. c. sedes. ẽ. de res. c. causam que de priuileg. Panor. in c. exhibita no. ij. ẽ. de iudi. cõcordãtes vide per Decium in l. quotiens. ff. de regu. iur. Ang. cõsi. cccxij. col. iij. alle. l. si vno. ff. loca. et. ff. de damno infec. damni infecti Cal. cõsi. j. col. ij. de priui. quod secundum subiectam materiam de qua est sermo debet fieri ĩterpretatio. d. c. sedes. Jo. mo. in. c. si ciuitas. ẽ. de sentẽ. excõica. Petrus de Ancha. consi. ccxcvij. nume. viij. efficacibus Decius in. l. quotiẽs: idem sermo. ff. de re-

50 gu. iur. hinc Barba. in cle. auditor. col. x. de res. quod verba * relata ad personam debent intelligi secũdum conditionem illius. l. ex militari. ff. de testa. mili. l. prima. §. equitij. ff. de vsu et hab. Et super permutatione faciẽda data fuit potestas que de sui natura sapit realitatem in se. ff. de rerum permuta. l. j. et. c. nulli de reb. eccle. nõ alie. Ergo nec isto casu expressio proprij nominis facit cõcessionem personalem vt licet videri in legatis. ff. de annuis lega. l. annua. §. primo secundũ verã lecturã facit. c. requisisti. ẽ. de testa. idem in donatiõe. c. cum venissent. ẽ. de insti.

¶ Item ex hoc priuilegio papa voluit prouidere illi noue

51 ecclesie: sed ecclesia * nũquam moritur. xij. quest. ij. c. liberti el. ij. ibi quia nunquam moritur eorum patrona ad idem. c. si gratiose. ẽ. de res. hoc lib.

52 ¶ Et quod in puncto hoc causa premissa dicatur * finalis si ue presumatur patet / quia futura respicit: vt in aute. de non alie. in prin. col. prima ad idem. l. j. §. sextum. ff. de postul. tra ditur per Bar. in extrauagã. ad reprimendũ in ver. ne eorum est magis vniuersalis et perpetua quam ratio religio nis: notat Baldus in leg. generaliter: colum. ij. C. de epi. et clericis.

¶ Et licet canonici dicerẽtur regulares: quia tamen ecclesie vtilitas permanet in canonicis secularibus / permanebit ideo et priuilegiũ. d. c. requisisti: de testa. c. dilecti. ẽ. de foro compet. et. d. l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. credi. Ita in simili firmat Petr. Abbas de podio in consi. freder. 88. quod incipit super eo quod queritur / vbi inter alia dicitur quod etiã si nomẽ propriũ esset expressum in priuilegio iu dicaretur intuitu ecclesie fore cõcessum / etiã si nõ esset cõtẽ

tiosum rescriptum allegat pro hoc glo. in. c. dilecti de foro compe. in verbo ptra: quã ibi sequũtur Panor. Felv. Jmo. et cõiter doc. de quo per eundẽ Panor. et cõiter scriben. in. c. quoniam abbas. ẽ. de offi. deleg. Quod autem vtilitas ecclesie maneat et in canonicis perseueret secularibus / et longe maior quam in canonicis regularibus patet recte intuenti: quia huiusmodi mutatio siue regularis status in secularem translatio / auctoritate apostolica fieri consueuit vt ex infrascriptis formis apparebit et etiam licuit videre a quinquaginta annis citra in Auinionẽ. eccl'ia põtificatus Sixti. iiij. tempore. Necnon in eccl'ia Albien. tempore Bonifa. ix. vt infra describo / quod fit vt ecclesijs consulatur / vt etiam licet videre in descriptiõe forme trãslationis ibi cum per canonicos seculares iura ecclesie melius tueri et defendi possint.

¶ Pro hac parte moueor his medijs quia huiusmodi priuilegium fuit cõcessum canonicis tunc regularibus / et sic quia canonici: et quia etiam regulares. Cũ itaque remãserint canoni-

53 ci permanebit et priuilegiũ cum sufficiat reliquias * superesse priuilegij. l. fi. ff. de decur. ibi nõ esse torquẽdum in memoriam prioris dignitatis no. Jo. an. post Din. in. c. decet. de regu. iur. ẽ. Jason in. l. sciendũ. §. si fundũ. nu. viij. ff. qui satisda. cogan. per. l. iij. ff. rer. admo. Sozi. cõ. 260. col. v. in causa Nanneten. cãtorie / quod qñ aliquis priuatus aliquo iure nihilominus reseruãtur alique reliquie illius iuris quibus nõ priuatur: tunc ille reliquie gaudent priuilegijs illius iuris quatenus priuilegia respiciũt illas reliquias. Uidemus quippe quod si miles dãnatur / ita quod si paganus esset / priuaretur potestate testãdi: tunc censetur reseruari vt testari possit ex priuilegio militis ita loquitur. l. si quis filio. §. irritũ. ff. de iniusto et irri. testa. vbi ita declarãt Doc. et Jmol. in. l. ex militari. ff. de testa. milita.

¶ Pro pmissis vide ea que signat Car. in cle. pastoralis. §. deniqz. q. vij. de re iudica. post Anthõ. de butrio. et Jmol. in

54 c. q̃ in ecclesiarum. ẽ. de cõstitu. quod licet vassallus * possit inuito dño renunciare feudo / et nõ teneat ei seruire: tñ non debet offendere ob memoriã pristini dominij. Pro hoc. c. j. de vasal. qui cõtra cõst. lota. vbi glo. fi. col. x. in vsib. feudo. fa. in arg. l. seruos et ibi glo. colligẽs concor. C. de questio. vbi q̃ semel fuit seruus alicui nõ torquetur in caput eius in memoriã pcedentis dominij: quod dictũ cõfirmari potest quia videmus in simili quod memoria et reliquie pristine qualitatis etiam abolite multum operantur: hinc glo. no. in capitulo si qui episcopi. xcij. di. quod si clericus fuit promotus ad episcopatum / et sine culpa forte ob insolentiam populi non potuit episcopatum consequi renunciauit promotioni / non potest deponi ab alio quam a papa in memoriam pristine promotionis: quibus congruit dictum specul. in ti. de legato. §. finitur in fine / quod ei qui semel fuit legatus semper reuerentia debetur in memoriam pristine dignitatis.

¶ Item qui prouincie gubernaculis comes primi ordinis esse meruit vicarie dignitatis post depositam administrationem priuilegio frui oportet. l. prima de comi. qui prouin. reg. libro. xij. C.

¶ Item qui deposuit officium aduocationis est in dignitate et appellatur clarissimus / vnde torqueri non põtest et debet in eo obseruari. l. ad egregias. ff. de iureiur. Istud voluit Bar. in. l. prima. C. de aduoc. diuer. iudic. pro hoc vide que notat Bonus de curtili in trac. de nobili. in quinta parte nu. ix. allegat in argu. l. insula in fine. ff. de acquir. rerum domi. vbi appellatur illa insula que iam fuit / quantumcunque non sit de presenti.

¶ Et qui semel fuit abbas deposito officio sine culpa / vt licet videre in congregatione casalis benedicti or. S. B. vbi triennales dicuntur abbates subsistere / obtinet primum locum in choro et conuentu post abbatem in memoriam pristine dignitatis secundum Joan. de lignia. in cle. ne in agro de sta. mo. quem ibi sequitur Joã. de Jmola. col. xiiij. nu. xlvj. in fine per legem primam. ff. de albo. scriben. Cõprobat contemporaneus noster do. Chassaneus in cathologo. iiij. parte consideratione. xxxiij.

¶ In proposito Joannis And. in. c. cõsulti. ẽ. de regula. circa finem ait quod nouitius exiens de religione in qua assumpsit habitum / licet possit vestibus vti secularibus: non tamen debet vti lasciuijs in memoriam pristine religionis per d. l. seruos: facit quod notat Bald. in. l. c. data opera. C. qui accu. non po. quod mitius punitur ille qui fuit notarius / et modo depositus conficit instrumenta / quam ille qui nunquam fuit notarius in memoriam pristini officij et propter primordiam veritatis / adde Hypo. de mar. singul. cvij. vbi dicit post gl.

55 in capitulo accedẽs. l. di. quod clericus * degradatus nõ de-

debet ꝑcuti ⁊ eum ꝑcutiens incidit in canonē. Idez voluit glo.in.l.dictū.lxxxj.di.idē hipolytus singu.clxxix. ꝙ si statuto caueaᵗ ꝙ prior vel antianus puniatur in duplum/ modo aliquis fuit prior vel antianus sed de ꝓximo est remotus ab officio vtrū hoc casu si aliquis eū ꝑcutiat cadat in penā dupli ⁊ decidit ꝙ sic post Alber.in.ij.parte sta.q.xx. allegat.l.ordo.ff.de publi.iudi.⁊.l.ordine.ff.ad municipal. vide Sozi.d.con.cclx.col.ix.vbi dicit ꝙ filius emācipatus habet reliquias seruitutis p̄cedētis /⁊ ideo eiꝰ preteritio nō habetur ꝓ exheredatione: ita testanᵗ Imola ⁊ moderni in.l.in suis.ff.de lib.⁊ posthu.idē Sozi.vbi.s̄.colū.iiij. vbi exponit illud ꝙ res de facili ad suā reuertitur naturā/ vcz quando res nō est extincta sed mutata sunt accidētia/ seu mutata est natura: vt ptz ex no.in.l.si vnus.§.pactus.ff.de pac. Et pristina natura debet retineri priꝰ ꝙ̄ de nouo acquiri ar.l.patre furioso.ff.de his qui sunt sui: vel alie.iur.

¶ Itē in ꝓposito Bald.in.l.nec quicꝙ̄.§.ꝓficisci in.vij.q. principali.ff.de offi.procon.⁊ leg.citat ꝙ potestas qui est in syndicatu ita debet honorari sicut si esset in officio / refert ⁊ sequitur Iason in.l.j.C.vt oēs iudi.tam ciuiles ꝙ̄ cri.

56 ¶ Moueor ⁊ secūdo mutatio status * in melius auget ius antiquum/ nō aūt aufert.l.pe.ff.de sena.vbi per illum tex. Bar.dicit ꝙ si pedona que vadit recte efficitur dona/ cum ꝓmitto tibi dare scacōmatū cum pedona/ ⁊ do cū dona an videar dare cum pedona ⁊ ibi est casus ꝙ sic. Ad idem.l.falsa demōstratio.§.sed si cui.ff.de ꝯditio.⁊ demō.vbi dicitur/ ꝙ augmentū dignitatis nō extinguit legatū: vbi idē Bar. dicit facere ad questionē p̄dictā facit glo.l.c.ex parte.B. in verbo Andegauen.in fine quam ibi insequūtur Panor. ⁊ Fely.post alios.s̄.de foro compet.

57 ¶ Canonici * aūt seculares dicuntur digniores p̄ferunturꝙ̄ canonicis regularibꝰ.c.alia ⁊.c.legi epistolā.xvj.q.j. glo.fi.in.c.qualiter.el.ij.s̄.de accu.late Fely.in rub.s̄.de maior.⁊ obedi.col.iij.versi.clericꝰ secularis post Io.and. in.c.delictum.j̄.de regul.iur.in mercuriali.col.iij. Statꝰ ergo dignior nō mutabit priuilegia ꝯcessa canonicis regularibus firmat Do.con.cxxv.in fi. vbi dicit ꝙ ecclia parrochialis erecta in cathedralem nō ꝑdit priuilegia alias parrochie cōcessa/ sed ea retinet qr dignitas superueniens non tollit obligationē/ vel iura inducētia vinculum in maiori statu.c.cum te.s̄.de res. Oldra.in simili con.cclxvij. ꝙ nulla iuris ratio seu eq̄tatis benignitas patitur: vt q̄ ꝓ honore ⁊ salubri vtilitate alicuius introducta sunt ad interpretationis duriciā ꝓducanᵗ.ff.de leg.l.nulla ⁊.l.quod fauore vulgata. Et maxime qn̄ accidēs ⁊ origo se cōpati possunt vt in puncto hoc.

58 ¶ Tertio moueor canonici * regulares eligūt ep̄m/ nō qr sunt monachi: sed canonici qr si tanꝙ̄ monachi eligerent/ electus nō diceretur ep̄s sed abbas/ ꝙ ꝯfirmo per ea que voluit Panor.in.c.causam que: nu.viij.s̄.de iudi.

¶ Ex quo infero ꝙ priuilegiū eligendi ep̄m ītelligitur cōcessum canonicis: vt canonicis nō vt monachis. Sed qualitas canonicatus nō fuit mutata/ ergo nec debet mutari

59 priuilegiū. Et posito ꝙ priuilegiū ab initio * fuerit cōcessum canonicis regularibꝰ: qr tamen canonici seculares fuerunt subrogati in ius ⁊ locum canonicoꝝ regulariū/ merito in priuilegijs subrogati intelligūtur: qđ ꝓbo per ea q̄ dicūtur in.§.fuerint insti.de actio.vbi actio ex stipulatu sui natura stricti iuris subrogata in locū rei vxorie etiā in priuilegijs subrogata videᵗ/ ⁊ ꝓpter ea habz priuilegia actionis bone fidei ⁊ tacite hypotece: vt ibi dicit ad idē tex. in cle.prima de sup.negli.p̄la.vbi ep̄s in locū monachoꝝ subrogatꝰ ad eligendum priorē intelligitur subrogatus eisdē modo ⁊ forma quibus monachi eligere debebāt/ qđ ꝓbat multis alijs modis Fely.in.c.cum accessissent.nu.xviij.s̄. de ꝯsti. Ita in ꝓposito dicimus ꝙ canonici seculares subrogati in locū regulariū idē ius eligēdi habēt: facit.l.si eum §.qui iniuriaꝝ.ff.si quis cautio.c.ecclesia vt lite pendē. ꝙ subrogatus sapit naturā eoꝝ in quoꝝ loco subroganᵗ/ maxime qn̄ ad eundem finem fit subrogatio testatur Do.⁊ preceptor meus in trac.de peste charta mihi.cxj.ver.discussi: post Bar.in.l.si pater.col.vj.ff.de inof.testa.⁊ Iaso.in.l.qđ in rerum.§.si nauem de leg.primo.

60 ¶ Item subrogatio si fiat * a lege: res ipsa subrogata sapit eādem naturā.l.res in dotē ⁊.l.res estimata ⁊.l.ita cōstāte.ff.de iure dot.dicit Henr.boic.in.d.c.ecclia: vt lite pēden.⁊ sic fit cū priuilegijs, facta aūt ab hoīe nō nisi agaᵗ de fauore ⁊ vtilitate ecclie ita citat Sozi.con.xciij.in fine lib. iij. hic aūt non solū adest fauor ⁊ vtilitas ecclesie vt iamꝙ̄ deductū est/ quodꝙ̄ nihil vtilius est ꝙ̄ habere pastorē qui vultū pecoris agnoscat/ qđ de facili nō pōt nisi eligatur ab ouibus que eūdem nouerint in fractione panis: sed etiam

61 adest subrogatio facta a lege.l.papa * qui lex viua dicitᵗ in terris auten.de cōsul.§.fi.col.v.⁊.l.j.§.cum vrbem.ff.de offi.prefec.vrb.not.in.l.⁊ qr.ff.de iurisdi.omniū iudic.

¶ Comprobo p̄terea intentū nostrū per ea que deducuntur ꝑ Io.and.⁊ alios in.c.j.de religio.domi.vbi dicunt/ ꝙ is q̄ donauit religiosis certa p̄dia sub cōditione ꝙ rediret ad eum si cōtingeret eos mutare habitum vel a loco recedere/ ꝙ talis nō habet ius repetēdi donationem si mutatus fuit habitus de licentia pape: qr habitus mutatꝰ de licentia pape censetur subrogatus loco alterius.

62 ¶ Itē canonici * sunt in quasi possessione eligendi vigore huiusmodi priuilegij vt videre licet ⁊ patere ex ꝙ̄plurimis electionibus etiam antiquissimis. Et sic debēt in sua quasi possessione conseruari.c.cum persone.j̄.de priuileg. saltem donec ꝑ papā fuerit declaratū.c.cū venissent.s̄.de iudi.ita in simili cōsuluit Car.cō.lij.dn̄s Grego.papa.xj. col.ij.in fine. ¶ Nec potest refragari si dicatur nō cōstare ꝙ electiones fuerunt facte in vim priuilegij: qr respondeo ꝑ theoricā quam nō obliuiscaris p̄cor ꝙ si in * ꝯfirma

63 tione facta ꝑ principem ꝯcurrerent actꝰ validi ⁊ inualidi/ ꝙ tūc in dubio ꝯfirmatio refertur ad actū validū: ⁊ sic potius cōfirmat validum ꝙ̄ inualidū: refert Io.and.in.c.dudū col.fi.ibi nullatenus ꝯfirmatur.s̄.de decimis ꝓ quo vide hipol.de marcil.nota.cxcvj. Pro hoc etiaz habes theoricā

64 aliā vulgatā/ ꝙ semꝑ * est attēdēda interp̄tatio q̄ validat actum ⁊ non que inualidat vt ꝑ Deciū in.c.qm̄ abbas col. v.s̄.de offi.deleg.facit tex.in.l.papinianꝰ.§.sed impuberis ff.de inof.testa.⁊.l.quotiens.ff.de reb.dub. Bar.in.l.si vnꝰ.§.fi.ff.de pac. Item Bar.in.l.si seruus cōis ita stipula.col. ix.ver.quero qn̄.ff.de stipul.seruo. Alex.in.l.qđ dicitᵗ col. xviij.⁊ Imol.col.vij.ff.de verb.obliga.allegāt Inno.in.c. in p̄sentia.s̄.de renūcia.vbi sentētia lata ex duplici causa vna vera ⁊ altera falsa: sentētia substineᵗ ex vera vt potiꝰ valeat ꝙ̄ pereat. Bar.in.j.ꝯsti.C.col.fi. Bal.in.d.ꝯsti.§ de quibꝰ ideo dic in ꝓposito quod in dubio est p̄sumendum canonicos elegisse in vim tituli p̄cedentis habiti a summo pōtifice/ nisi ꝯtrariū ꝓbetur.l.quedam mulier: ⁊ ibi Bar. post glo.ff.de rei vend.firmat idē Bar.in.l.ij.C.de acqui. poss. Et per hec satis sit cōprobata pars hec tāꝙ̄ verior ⁊ ꝓbabilior ⁊ que clarior remanebit nō obstātibus ꝓ parte altera supra deductis.

¶ Primo nō suffragatur quod cessante professione debeat cessare priuilegium: quia talis ratio procederet si priuilegium fuisset concessuz ratione solius professionis: sed istud apparet etiam concessum ratione vtilitatis ecclesie / quod firmo per ea que notantur in.l.prima de collec.⁊ immuni. libro.xj.C.vbi si priuilegium indulgeatur non solum respectu priuilegiatorum profitentium aliquam artem: sed etiaz fauore vniuersitatis vel collegij / permanet priuilegium etiam quod priuilegiati desināt exercere illam artem: idez dicas de secunda ratione quod finita causa priuilegij ⁊c.

¶ Non obstat etiam tertia ratio quod mutatione persone extinguatur priuilegium: quia sola persona fuit immediata causa priuilegij ita dicit Dy. in regula priuilegium col. tertia vbi peroptime in puncto hoc distinguit/ sed persone regularium canonicorum non fuerunt immediata causa priuilegij/ ergo ⁊c. imo vtilitas ecclesie cui ius fuit acquisituz ⁊ per huiusmodi status mutationem non est dicendum nec per sanum cerebrum excogitandum quod fuerit extinctuz: facit etiam quod notat Domi.post Io. And. in.c.ꝙ̄uis.s̄. hoc titu.vbi dicunt ꝙ quando aliqua ecclesia que tempore impetrationis non erat cathedralis/ postea efficitur cathedralis: ꝙ ista mutatio non nocet iuri quesito ad rem in illa ecclesia ante mutationem status: refert de Selua in tertia parte quest.xj.versiculo.v.limitatur in tractatu beneficio.

¶ Item regula ꝙ mutatione persone expiret priuilegium procedit in priuilegio stricto quod iuri communi contrariatur: secus in priuilegio largo modo/ quod magis accedit beneficio secundum Bar.in.l.si pater.ff.de seru.lega.⁊ latius per Decium in.l.in omnibus causis.ff.de reg.iur.

¶ Item istud priuilegium solum preiudicat concedētibus ergo late debet interpretari.l.fi.ff.de consti.prin.vbi diffuse scriben.⁊ in.c.dilecti.s̄.de dona.

¶ Et per hec habes punctum clare discussum: ⁊ que per iurium subtilitates deducta fuere: iurium etiam subtilitatibus sublata sunt / prout in simili citat Sozinus consilio. cclx.col.septima.

¶ Et quia.s̄.deduximus in Gallia de dignitatibus aliter nunc prouideri ꝙ̄ dictatum sit a iuris communis ⁊ conci=

lij Basilien. dispositiõe vcz per nominationẽ xpianissimi Francoꝝ Regis ⁊ subsequẽtẽ pape ꝓuisionem: ideo de hac vt plene instruaris sequentẽ formã hic describere curaui que ad plura alia animũ lectoris informabit.

65 ¶ Clemens * eps seruus seruoꝝ dei dilecto filio Frãcisco de nilhaio abbati monasterij sctĩ Petri deuertolio ordinis sctĩ Augustini Burdegallen. diocesis salutẽ ⁊ apostolicã bñdictionem summi dispositione rectoris ⁊c. feliciter gubernare.

¶ Cum itaq sicut accepimus monasteriũ sancti Petri de Vrtolio. or. S. Aug. burdegallen. diocesis / qḋ quõdã Petrꝰ palleti clericus ex cõcessione ⁊ dispensatione aplica in cõmendam dũ viueret obtinebat / cõmenda huiusmodi ꝑ obitũ dicti Petri qui extra romanã curiã diem clausit extremũ cessante adhuc eo quo ante cõmendã eundez vacabat modo vacauerit ⁊ vacet ad p̄sens / nos dicto monasterio ne longe vacatiõis exponatur incõmodis / de persona secundum cor nostrum vtili ⁊ idonea per quam circũspecte regi ⁊ salubriter gubernari ꝓuidere cupiẽtes: ac sperañ. ꝙ tu q̄ p̄sbyter es ⁊ vt asseris alias ꝓfessionẽ ꝑ canonicos ecclesie tholosanen. tũc or. S. Aug. huiusmodi nũc vero ad secularitatẽ reducte emitti solitã expresse emisisti / ⁊ habitũ regularẽ per eosdẽ canonicos gestari solitũ / quẽ postq ecclesia prerata ad secularitatẽ aplica auctoritate reducta ꝑ ut iuxta priuilegiũ ⁊ indultũ in literis reductiõis huiusmodi ꝯtinetur poteras dimiseras. A duobꝰ citra mẽsibꝰ in quodã monasterio vel alie regulari loco dicti ordinis ꝓfessione ꝑ te de nouo emissa reassumpsisti / ac canonicatum ⁊ prebendã ecclesie Tholosanen. p̄fate necnõ que inibi dignitas nõ tñ post pontificalẽ maior existit Archidiaconatũ de chassebessio lumbonen. diocesis in. d. ecclesia intitulũ ac q̄ cõuentualis nõ est ⁊ a monasterio de tortoiraco ordi. S. B. Petragoricẽ. diocesis dependet p̄posituram. S. Thome de epidolio. or. S. B. in cõmendã ex ꝯcessione aplica obtines / apud nos de religiõis zelo / vite mũditia / honestate morũ spũaliũ ꝓuiden. ⁊ tẽporaliũ circũspectione / alijsq ꝓbitatis ⁊ virtutũ meritis multipliciter ꝯmendatus eidem monasterio poteris esse plurimũ vtilis ⁊ fructuosus teq a quibusuis excõicationis ⁊c. Necnõ verũ ⁊ vltimum dicti monasterij de Vrtolio vacatiõis modũ. Etiã si ex illo q̄uis generalis reseruatio etiã in corpore iuris clausa resultet p̄sentibus pro expressis habentes.

¶ De persona tua quã charissimꝰ in xpo filius noster Frãciscus Francoꝝ Rex xpianissimus ad hoc nobis iuxta priuilegia ac indulta illi per nos ⁊ sedem apostolicã / concessa nominauit eidẽ monasterio de Vrtolio / cuius fructus redditus ⁊ ꝓuentus ad centũ ⁊ quinq florenos in libris camere apostolice taxati reperiuntur / quouismodo ⁊ ex cuiuscũq ꝑsona ⁊c. vel generaliter ꝑtineat: ⁊ cõsistorialiter fieri debeat ac sup regimine ⁊ administratione p̄dictis inter aliquos lis seu illoꝝ possessorio molestia cuiꝰ statũ ⁊c. dũmodo ⁊c. ꝓuisum nõ existat aplica auctoritate ꝓuidemus / teq illi p̄ficimus in abbatem curã regimẽ ⁊ administrationem ipsius monasterij in spiritualibꝰ ⁊ temporalibꝰ plenarie ꝯmittẽdo / quocirca ⁊c.

¶ Et quo ad huiusmodi nominationẽ regis: facit tex. in. c. cũ longe ⁊. c. lectis. lxiij. di. vbi prepo. ⁊ Domi. post Archi. dicũt colligi ꝙ reges dicuntur patroni ecclesiaꝝ cathedraliũ / merito p̄sentãt. Pro quo Bal. in. c. q̄sto in fi. s̄. de iudi. vbi dicit ꝙ hoc facit ꝑ ducibꝰ Alemanie. Dic veꝝ dici patronos p̄sumptiue nõ vere quod late examinat maleretus in trac. de elec. charta. xix. Vsi. iij. limita / quẽ videas rogo.

¶ Etiã ad vnũ attende: qḋ in ꝓposito citat Do. Henr. de

66 bottis in trac. de syno. epi. in. j. parte. nu. 36. ꝙ nominati * ad ep̄atum per regem Frãcie primo modo nõ possunt ante ꝓuisionem faciendã per papã ꝯgregare et celebrare synodũ: q2 nominatio hec nõ solennis ius nõ tribuit Decius in rub. de po. prela. in fine. j. eodem.

¶ Superest vt formam reductionis regularitatis / in secularitatem inseramus.

67 ¶ Bonifacius * eps seruus seruoꝝ dei ad ꝑpetuaz rei memoriam ingens ⁊ assidua nostri meditatio cordis hoc inter cetera cõtinet vt loca ecclesiastica et maxime q̄ cathedralis titulo dignitatis insignita noscũtur ꝓsperitatis statu refloreat ad diuini exultationem nominis et orthodoxe fidei fulcimentum ⁊c.

¶ Ad laudem igitur ⁊ gloriã oĩpotentis dei ⁊ exaltationem catholice fidei ⁊ diuini cultus augmentum / ⁊ p̄dicte Albien. eccle. statum prospeꝝ honorificũ ⁊ tranquillũ. Ad supplicationem dictoꝝ epi p̄positi ⁊ capituli / ⁊ fratrũ nostroꝝ cõsilio ⁊ assensu et apostolice plenitudĩe potestatis eãdem Albien. ecclesiã que vt p̄dicitur sub regula et ordine sancti Aug. instituta hactenus regularis absoluen. ab omni nexu regule ⁊ ordinis predictoꝝ / in ecclesiã secularem erigimus et etiam immutamus: decernentes vt ecclesia ipsa sit de cetero et habeatur ꝑpetuo secularis auctoritate apostolica et eiusdem potestatis plenitudine statuendo / et sint de cetero et esse debeãt in eadem Albien. ecclesia triginta et vna prebende / ac totidem canonie quam cũ vna et cũ canonicatu erit episcopi quomodo est vt eoꝝ qui fuerint in perpetuũ episcopi Albien. Et relique triginta erunt pro triginta canonicis ⁊c. (Sequitur in fine) hec autem omnia ⁊ singula ordinata ꝑ nos vt premittitꝛ ⁊ statuta ꝑpetuo valitura precipimus ⁊ inuiobiliter obseruanda.

¶ Non obstãtibus quibuscunq ipsius ecclesie Albien. cõtrarijs ꝯsuetudinibus ordinationibꝰ vel statutis / iuramento confirmatione apostolica vel quacunq firmitate alia vallatis seu quibuscunque sedis apostolice vel legatorum ipsius ecclesie aut alterius cuiuscunq indulgentijs priuilegijs dispen. concessionibus gratijs ⁊ literis eidem vel quibusuis ꝑsonis locis vel ordinibꝰ sub quacunq verboꝝ forma ⁊ expressione cõcessis / ꝑ que effectus presentium infringi vel impediri possit quomodolibet vel differri / ⁊ de quibꝰ eoꝝq totis tenoribus ac de verbo ad verbũ in huiusmodi nostris literis habenda sit mentio specialis nulli ergo hominum ⁊c.

¶ Et per hec habes aliqualiter determinatũ (vt cõueniat textui nostro) modũ prouidendi regularibꝰ ⁊ de regularibus que sufficiãt q2 alia videbis ⁊ longe ampliora in tracta. nostro de mãdatis apostolis. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. vj.

Vper eo quod præbendas, quibus parochiales ecclesiæ sunt annexæ, in quibus spiritualem iurisditionem secundũ ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatibus (quorum aliquibus cura imminet animarum) in eadem ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio non obuiet) dispensatio necessaria non existit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prebenda cui est annexa parrochia: in qua est spiritualis iurisditio: potest se compati cum personatu / aut dignitate non obstante concilio generali.
Canonici ecclesie Baiocen. habent ecclesiam parrochialem suis prebendis annexam.
2 Parrochialis ecclesia annexa prebende habet naturam prebende cui accedit.
3 Prebenda cui est annexa ecclesia / non debet reputari vt sint duo beneficia / sed vnum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ratione annexi quis potest de iure communi habere plures ecclesias curatas.
2 Gaudent breuitate moderni.
3 Episcopis non licet dispensare contra iura.
Magne dispensationes sunt meri imperij.
4 Considerantur non que ex accidenti sunt / sed que ex principali.
5 Ecclesia annexa efficitur de natura beneficij cui annectitꝛ.

A principali fit denominatio etiam minus digno.
6 Non fit mentio de parrochiali annexa prebende/in impetratione prebende: secus qn sunt simul annexe.
7 Ibi est sepultura/vbi est caput reconditum.
8 Quando fit prouisio de annexo beneficio vt de principali non valet quod agitur.
9 In coniunctionibus dictionum/orationum & locutionũ/substantiã veritatis consideramus/& non verba minus congrue prolata.
10 Refert an aliquid ponatur principaliter in dispositione an in cõsequentiam dispositionis.
Fines mãdati non debent trãsgredi.
11 In rescriptis beneficialibus verba debent proprie & stricte intelligi.
12 Impetrata ad beneficia recipiunt vim & effectum ex mente rescribentis.
13 Antiquior aduocatus iudice absente pro tribunali sedet.
14 Prior manualis reuocatur per abbatem.
15 Quando beneficium in cõmendam confertur/nõ requirit dispensatio.
16 Omissio stili reddit gratiam nullam.
17 Quis dicatur habere curã animarum.
18 Prioratus conuentuales/de facili secularibus non commendantur.
19 Ad quem spectet cura animarum parrochialis ãnexe mense capituli vide hic.
20 Si duo sunt presbyteri parrochiales/quis eorum dicatur habere animarum curam.
21 Non licet disputare cum principe/de potentia: sed bene de scientia.

1 Super eo, Prebenda * cui est annexa parrochialis in qua est spiritualis iurisditio potest se compati cũ personatu aut dignitate/nõ obstãte concilio generali.

¶ Et hec decretalis fuit sumpta de quodam indulto ad cautelam canonicis Baiocen. concesso/quorum quilibet communiter habet ecclesiam sue prebende annexam Et in illa parrochia ius habet episcopale canonicus/etiam de causis matrimonialib9 cognoscendo[habetis]non principaliter sed consequẽter vt hic/quod est verum de cura in foro penitentiali que per vicarium a exerceri debet: habet tamen curam principaliter in parrochia que exercetur in foro contentioso. §. de elec. 2 dudum. ij. & hec * cura cõsequenter habita censeri debet secundum naturam prebende cui accedit. j. hoc lib. de reg. iuris accessorium & ibi notatur. Et ob hoc prebẽda/hu3 ius cum dignitate potest se compati: nec * prebenda cui b ecclesia est annexa b debet reputari vt sint duo beneficia sed vnum. §. eo. extirpande. §. qui vero. §. de eta. & qualita. te. Eam te[concilio]. §. eo. de multa. vnde propter dignitatem receptam nõ vacat primum. Jo. Mona. Car.

a b Per vicarium. Uide domi. in con. lxxxvj. col. prima in causa traniectensis. Probus.

¶ Annexa. Alex. con. cxl. nu. vij circa primum. vol. v. & con. lxx. in causa vol. iij. tractat materiã vnionis cui adde lapum allega. xxxvj vtrumabsq3 vbi comprobat q *
1 ratione annexi quis de iure cõmuni potest habere plures ecclesias curatas / vt pote si habeat plura hospitalia que dicuntur simplicia beneficia: & sic de generali consuetudine obtinenda/put firmat idem lapus ibi/quequidem hospitalia seu quodlibet eorum habet curatam annexam/& sic dicit, seruari in practica. Ideo in proposito dic nos hic habere casum in quo de iure cõmuni quis dispensatione non obtẽta/plura curata/seu alias inuicem incompatibilia obtinere potest: quod firmãt moderni post Inno. & Hostien. in. c. extirpande. §. qui vero. §. eo. refert hic glo. quã sequũtur scribentes: quod verum(dicit glos. hic in verbo Annexe) quando huiusmodi ecclesie annexe deseruitur per vicarium perpetuum per. d. §. qui vero: alias secus si vtriq3 deseruiretur ecclesie/per seipsum vel vicarium temporalem.

¶ Premissorũ occasione sumpta/oritur dubiũ. Pone ego Philippus Probus mecum ad tria incompatibilia beneficia secularia & curata a romano pontifice obtinui dispensari/etiã cum duobus ex eis/seu sine illis ad vnum regulare cum cura vel sine cura in commẽdam quoad viuerẽ ita q de fructibus &c. prout illud in titulum pro tempore obtinentes disponunt/possem disponere & alias in forma solita/adiecta tamen clausula solita & alias per Alex. vj. stabilitata/videlicet dũmodo inter illa tria nõ forẽt plusq3 due parrochiales ecclesie/vel earum perpetue vicarie.

¶ Modo hesitãdo queritur an vigore huiusmodi dispensationis possim obtinere duas parrochiales ecclesias/seu earum vicarias perpetuas: & prioratum regularem parrochialem ecclesiã annexã habentem/cui tamen annexe per vicariũ deseruitur perpetuum. In hoc dubio adsunt pro vtraq3 parte fundamenta vrgentia: que in presentiarum facillime adducere possem. Attamen qr quemadmodum potatores gaudent bonitate falerni: sic gaudent * breuitate 2 moderni. l. fi. §. in refutatoris. C. de appella. glo. in. l. prima. ff. de eo quod met. causa: qr dies hominis breues sunt/& homo breui viuit tempore Job. c. xiij. & xiiij. iuxta gallieni dictum. Uita breuis ars vero longa/experimentum fallax iudicium difficile.

¶ Ideo partem affirmatiuã tanq3 veriorem/in p̃sentiarũ comprobo/solide tantum. Primo presuppono certũ esse in iure nostro pontificio/nullum prout nec quẽpiam obtinere canonice posse ecclesiam parrochialẽ/nisi. xxv. annum attigisse dicatur. c. cum in cunctis. §. inferiora. §. de elec. tex. in. c. licet canõ eo. hoc lib. nisi medio dispensationis romani pontificis occurrente/probat ibi glo. quã scribentes fatentur veritate fulciri. Quia episcopis & ceteris inferioribus quibuscũq3 prohibitũ est glo. in cle. vna in verb. etate de offi. vica. & in. d. c. licet canon in verbo carere vbi Domi. 3 qr esset * dispensare contra cõciliũ/quod ipsis nõ quadrat per iura nostra glo. Panor. & cõmuniter scriben. in. c. cum dilecti. §. de elec. & in. c. nihil. eo. titu. & in. c. vnico. §. de eta. & qualita. glo. & doc. in. c. quod trãslationem. §. de offi. lega. vbi dixit Baldus. quod huiusmodi magne dispensationes sunt meri imperij.

¶ Episcopus tamẽ dispensat cum eo qui. xx. an. egit: vt obtinere possit dignitatem sine cura/licet illi sit annexa ecclesia parrochialis vel ecclesia curata: tenet Francus in. d. c. vno de etate & qualita. versi. secundo aduerte pro quo dictum Lapi hic in contingentia facti q per tex. nostrum et d. c. vnicũ consuluit episcopum dispensare posse cum eo qui peregit. xx. annum vt obtineat Archidiaconatum cui sunt annexe due parrochiales ecclesie & non imminebat animarum cura: cum ipse Archidiaconus non haberet ex consuetudine potestatem excommunicandi/interdicendi/& visitãdi: sed clericos ordinandos solum examinandi/ et idoneos repertos episcopo presentandi: quod comprobatur per ea que no. in extrauagan. execrabilis in. §. fina. ibi curam habere censuimus qui parrochias habent in quibus est cura animarum annexa/non per vicarios perpetuos/ sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorũ vel illorum temporales vicarios &c. quod hic Petrus de Ancha. Domi. et Franc. sequuntur dicẽtes huic non refragari glo. in dicto verbo annexe que vult q possit excommunicare vicarium/ & sic habet iurisditionem spiritualem/& per cõsequens curatus dicitur. d. c. dudum de elec.

¶ Ratio quia huiusmodi potestatem non habet principaliter respectu tituli principalis & ex iure suo originali: sed per quandam consequentiam ratione illius annexionis/cũ de propria archidiaconatus natura istud ius illi non competebat. Et sic * non consideramus ea que competunt ex 4 accidenti sed ex principali vt dicatur beneficium curatum: facit. l. ex pupillari. ff. de vulgari & pupilla. & ca. vnicum de consecra. eccle. vel altaris.

¶ Hinc dicit Marti. lauden. in trac. de digni. versi. xliiij. q vbicunq3 dignitas non venit ex origine sed ex accidenti: non extenditur vltra quam ad nepotes: facit dictum Car. consilio. cxxiij. super premisso themate. in prin. vbi dicit q in feudis causa originalis debet inspici/allegat. l. in venditionibus in fine. ff. de contrah. emp. & de impo. lucra. de scri. l. prima in fine.

¶ Et sic ex premissis resultare videtur intentum liquidũ q prioratus iste licet premisso modo cura immineat animarum poterit per me vigore quo supra obtineri canonice/qd vt clarius pateat adduco tex. in cle. ne in agro. §. ceterum de statu monacho. ibi alij vero curam animarum habentes/ & si cura ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri:

cuiq̃ nisi.xx.annum peregerit conferri nequeant aut com
mitti/vbi Petrus Guiler.⁊ Car.dicunt ꝙ nec sunt eccle-
sie curate vt cẽseantur beneficia duplicia:sed potius sim-
plicia inq̃tum concernunt huiusmodi priores. Alias opor
teret ꝙ ꝯstituti forent in.xxv.an. qđ nõ reperitur in iure
ṡm Car.ibi in prima.q.in fine.

¶ Adduco secundo:q̃ papa in ipsa dispensatiõe loquitur
de tribus curatis beneficijs dummodo nõ sint plusq̃ due
parrochiales/⁊ non loquitur de membris beneficiorum.
Sed per annexionem ecclesia illa parrochialis facta est
quasi membrum prioratus cui annexa est: dicit Panor.in
d.§. qui vero in prima lectura in.iiij.no. Igitur insequen-
do mentem ⁊ verba disponentis / seu pape dispensãtis : a
quibus regulatur actus iuribꝰ vulgatis. Annexa hec nõ
facit parrochialem cum amplius non sit ecclesia sed prio-
ratus membrum.

5 ¶ Itẽ ⁊ tertio. Ecclesia * annexa efficitur de natura prio-
ratus/vel dignitatis/vel personatꝰ / aut canonicatus cui
annectitur/⁊ eam conuenit eiꝰ naturã sequi tãq̃ principa
lis. Et ab eo principali fit denominatio (etiam minus di-
gno)cum non inspiciamus que res sit preciosior: sed cuius
rei ornande causa fuerit adhibita.l.⁊ si nõ sunt .§. perue-
niamus ibi. Quid cuius rei ornande causa adhibetur : vt
accessio cedat principali ita tenent hic scriben. per regulã
accessorium cum sua materia. Ad idez Io.de Imol. in cle.
literas.nu.vj.isto ti.tex.habeo in.§.si alienam purpurã vbi
glo.insti.de rerum diuisio.

¶ Do.meus de ripa in.ij.lib.respon.c.xviij. dicit non fore
inconueniẽs ꝙ ecclesia parrochialis dignior/annecti pos-
sit collegio minus digno:allegat tex.nostrum ⁊.c.pastora
lis.s̃. de priuileg.

6 ¶ Ideo * si reperiatur parrochialis annexa p̃bẽde:nõ est
necesse facere mentionẽ in ꝓuisione prebende de ipsa par
rochiali annexa/q̃ est necessaria:notat Do.Bertrãdi car
pen.cõsi.ij.nu.44.tertia parte:vbi subdit:secus q̃n simul
sunt annexe ita ꝙ neutra subest alteri tãq̃ accessoria/ sed
vtraq̃ per se est principaliter. Quo etiã casu aliud resul-
tat secũdum eundem Bertrandi.in ea parte con. cxxxviij.
nu.vj.rem non nouã/ꝙ quãdo due prouincie vtuntur ita
ꝙ vtraq̃ remanet principalis sub vno preside/negocia vni
us ꝓuincie possunt expediri in alia no.Bar.Iaco. de pla.
⁊ Rebuffi.in.l.j.de metro.berito.C.lib.xj.

¶ Item iste prioratus ante annexionez nõ erat parrochia
lis/igitur nec potest:sed pars ⁊ membrum:iuuat illud vul

7 gare/ꝙ ibi est sepultura * vbi est caput reconditum testa
tur Domi.Ioã.de londris in suo bre.in rub.de religio. et
sumpti.funerum.ff.

¶ Item hic Petrus Domi. ⁊ Franc. citant ꝙ sicut te-
nens ecclesiam parrochialem vnitam canonicatui/nõ p̃bẽ-
de (cũ p̃bẽda sit quid tp̃e cui nõ annectitur q̇d spũale cũ
nõ cõueniat eas permisceri.c.ad questiones.s̃.de rerũ p
muta.aut dignitatibus personatui) ⁊ aliam parrochialem
non vnitam.nõ astringimur ad obtentionem dispẽsatiõis
vt ex tex.nostro resultat:sic nec tenetur mentionem face-
re de ecclesia annexa in impetratione:sed solum de benefi
cio cui facta est annexio. Quia annexa nõ mutat naturam
beneficij cui annectitur sed efficitur de natura eiꝰ. Hinc
glo.singularis reputata secũdũ Franc.⁊ notabilis secũdũ
Domi.ibi in.c.gratia in verbo de iure circa medium. s̃. de
res.hoc lib.dicit ꝙ quãdo vnum beneficium est alteri an-
nexum/sufficit si fiat collatio de beneficio cui facta est an
nexio siue vnio:secus dicas quãdo insimul essent annexe
ita ꝙ neutra subesset accessorie alteri sed vtraq̃ esset per
se ⁊ principaliter quia de vtraq̃ oporteret mentionem fa-
cere secundum Petr.Domini. ⁊ Franc.hic quod compro
bauimus supra.

¶ Et sic habes intẽtum ꝙ per huiusmodi annexionẽ prio
ratus nõ est effectus parrochialis/imo ecclesia ãnexa est
facta pars ⁊ membrum ipsius.

8 ¶ In proposito tamen ad vnũ attende/q̃ * si ꝓuideretur
de vno annexorũ tãq̃ de principali vel de principali : tãq̃
annexo ꝓuisio sic facta viribus nõ subsisteret firmat Car.
in cle.per literas.q.xvij.hoc tit.vbi dicit Do.meꝰ Bal.cõ-
suluit in.q.tali:impetrauit quis prioratũ ecclesie sancti ia
cobi cum hospitali sibi annexo/vtrũ cõsequetur intentum
si hospitale est principale ⁊ ecclesia est annexa/ videtur ꝙ
sic:nam lege cauetur:ꝙ si testator ita dicat pãphilus ser-
uus meus peculium suũ cum libertate habeat/vel sit liber
perinde est ac si libertatem habeat cum peculio:sic nõ re-
fert vtrum principale ponatur in vim principalis / vel in
vim accessorij preposterãdo ordinem. Subditur ratio : q̃

9 * in coniunctionibus dictionum/orationum / ⁊ locutionũ
substãtiam veritatis consideramus ⁊ nõ verba minus con
grue prolata:probat textus in.l. quid testamẽto.ff. de pe
cul.lega.capi.causam.s̃. de rescript . ꝙ verba transposita
idem significant.

¶ In contrarium tamen se habet rei veritas . Nam iure
10 cautum reperi multum * referre an aliquid ponatur prin
cipaliter in dispositione/an in consequentiã dispositionis
q̃ q̃n in cõsequẽtiã si non tenet principale:nec accessoriũ
l.ij.ff.de pecul.lega.dum dicit. Nam que accessionum locũ
obtinẽt extinguũtur cum res principales ꝑempte fuerint
Ad idem.l.quid tam in prin. ff . quemadmodum vsufru.a
mitta . Pro hoc vide Petrum de Ancha.consilio . cxiiij.
pro impetrante.

¶ Item aliomodo regitur ecclesia principalis/⁊ aliomo-
do annexa. d.§.quia vero:ideo rescripta in quibus poni-
tur principale ⁊ aliquid in consequẽtiam ⁊ econuerso non
sunt eiusdez forme ⁊ nature:⁊ executores nõ possunt exeq̃
quia formã mandati egrederẽtur/quod nõ est dicendum.c.
si clericus.j.hoc ti.⁊.l.diligẽter.ff.mãdati cũ similibꝰ / qđ

11 q̃ in rescriptis * beneficialibus verba intelliguntur pro
prie et stricte.c.q̃uis.j. hoc titu.⁊ .c.cui de non co. ⁊ dic.
clemen.per literas.

¶ Item quia vt in.d.cle.per literas testatur. Car.q. hanc
parum dubij habere / cum rescriptum dicatur obreptitiũ
dum dicitur hospitale annexum ecclesie/⁊ sic nullum iuri-
bus vulgatis.

¶ Hanc questionem reassumpsit Barb.in.c.p̃terea col.iij
s̃.de offi.delega.post Petrũ in regula accessorium col.ij.di

12 cens ꝙ impetrata * ad beneficia recipiũt vim ⁊ effectũ ex
mente rescribẽtis Inno.in.c.cum ecclesiastice.col.ij. s̃.de
excep.per.c.dilecto.s̃.de verb.signifi.refert Bal.in.l. pria
col.fi.ff.de cõstit.prin .⁊ in.l.p̃scriptionem.C. si contra ius
vel vtilita.public.glo.in.c.super eo.de offi.leg.tex.in.l.fi.
C.de his qui a nõ dño manumissi sunt ⁊ in.c.cum adeo ⁊ in
c.cum dilecta.s̃.de res. Hinc dicimus verba rescripti pon
deranda/ꝙ si ex eis potest comprehendi mens testãtis ser
ua illã per iura predicta. Si vero de mente pape cõceden-
tis non apparet:tunc considerãda est impetrantis capaci
tas / vt si laicus ĩpetrat hospitale vt principale, cũ eccl̃ia
ãnexa iuxta not.in cle.q̃ cõtingit de religio.domi.

¶ Et re vera ecclesia est principalis/⁊ hospitale est anne-
xum:tunc recte loquitur Bal. in.di.q. Sed si persona est
ecclesiastica que impetrat hospitale ⁊ ecclesiam / asserens
hospitale principale ⁊ ecclesiam annexam:⁊ re vera eccle-
sia est principalis ⁊ hospitale annexum/⁊ tunc visuz est im
petrationem valere:quia dabilis est capacitas in persona
impetrantis:suadet quia eque papa concessisset ecclesiam
vt principale:sicut hospitale ⁊ in hoc videtur difficultas
concessionis resultare.

¶ Et redeundo ad propositum moueor ⁊ vlterius/quia in
dispensatione mea lego Papam concedere regulare hoc
in commendam iuxta stylum curie:ꝙ secularibus regula-
ria:⁊ regularibus secularia in commendam dantur : quod
tamen aliquando alteratur/prout vidi in quadã dispensa-
tione a Sixto quarto mẽdicã ti concessa: vt quecunq̃ duo
ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura obtinere pos-
set/etiam si ipsa cuiuscunq̃ ordinis regularia:seu eorum al
terum seculare ⁊ vnum quod malet in titulum:reliquuz ve
ro in commendam/hoc tamẽ non dicas inconueniens cum
in his sola voluntas Pape attendatur.

¶ Et licet etiam communis stylus curie habeat ꝙ vnicũ
regularibus detur in titulum:alia vero in commendam:ta
men vidi prouisionem pro quodaz abbate regulari cui duo
monasteria dabantur in titulum/ ⁊ tertium in commendam
Et sic in proposito non videtur Papa velle hoc regulare
fore qualitatis parrochialis ecclesie/seu duarum ecclesia-
rum parrochialium sic in titulum concessarum : cum com-
menda longe distet ab eclesia intitulata dixi in capitulo ne
mo de electio.

¶ Hinc Petrus de Ancha.in cle.vna in fine de offi. vica.
citat/ꝙ commenda non facit vacare intitulatam per.c. ne-
mo.s̃.de elec.secus de intitulata. ¶ Intẽtũ nostrũ ibi ve
rificat idem Petrus per hec. Pone vacante sede/ ex cõsue
tudine/statuto/aut alias per archidiaconum aut canoni-
cum antiquiorem cura animarum exercetur/prout in simili

13 dicimus in aduocato * antiquiori qui absente iudice pro
tribunali sedet.l.vbi absunt.ff.de tuto.⁊ curator.da.ab his
nunquid ratione huius exercitij talis cẽseatur habere cu
ram/⁊ decidit ꝙ non:nec alia facit vacare beneficia cũ non
competat hoc pure ⁊ simpliciter/sed in euentum conditio-

nis si vacabit sedes: ⁊ forte cõtinget ꝙ suo tẽpore nõ vacabit. Pro hoc facit.l.prima.ff.de in litem iur.vbi non consyderatur augmentatum extrinsecum aliqua occasione proueniens: pro hac questione vide que late discutit Oldra. consilio ducentesimo vigesimoseptimo/columa penultima/ ⁊ finali de toto themate.

¶ Non obstat premissis/si velis dicere ꝙ.d.capit.nemo loquitur de commenda non perpetua/ sed ad tempus: ⁊ dispensatio de perpetua: quia ad hoc respondetur ex hoc solo non esse immutatam naturam commende/vt fiat ad tempus. Et per hec habeo intentum nostrum firmatum iuribus/ ⁊ rationibus comprobatum: facit ad hec posteriora verba id quod communiter in iure nostro dicitur ꝙ si abbas fuit negligens in conferendo prioratum manualem: 14 non * tamen ille cui confert erit perpetuus quin per abbatem valeat reuocari: glo.reuocari ⁊ ibi scriben.in clemẽ. quia regulares.s̃.de supplen.negl.prela. quod verum nisi papa ex certa scientia religiosum subtrahat ab obedientia sui prelati: illum suum obedientiarium constituendo/ notant Egidius Bellamera/ ⁊ Freder.de Senis/in trac.de permutatio.benefic. Pro quo vide glo.pragma.in titul.de colla.in §. Ita ꝙ parrochialis in verbo perpetuis: ⁊ late p Decium in capi.ad nostram.nume.v. s̃.de confirmatio.vtili vel inutili/ dicentem ꝙ hac non obstante obedientia remanet in alijs sub iurisditione ordinarij/in cuius manibus poterit renunciare ⁊ permutare/testatur Panor.ibi.

¶ Ad confirmationem premissorum attende ad praxim curie Romane/ quia quotiens 15 * secularibus beneficia p papam commendantur/ alia non requiritur dispensatio: nec bulle in plus taxantur/ etiam si tales quibus commende fiunt patiantur etatis defectum. Quia si minori.xviij.annis ecclesia parrochialis commendetur/ prout solitum est de.x.aut.xj.anno/vsq ad.xviij.annũ/ ⁊ ex tunc ad illuz deuento in titulum/in ea commenda nõ requiri aliquod verbum dispensatiuum/ quod si requireretur specifice deberet exprimi dicendo dispensamus/licet etas ⁊ cetera huiusmodi in medium deducta apparerent. Ita signat Calde.consi.viij.in titu.de resc.dicens stilum curie: ita se habere duz dicitur de vberioris dono gratie tecum super dicto etatis 16 defectu dispensamus quod nota Quia omisso * stili gratiaz reddit nullam notat Prouincial.charta mihi.xvj.col. secundo versiculo/ contra literas ibi: ⁊ nota in primis ꝙ stilus cancellarie facit ius/ dico late in tractatu de mandatis apostolicis.

¶ Hinc glosa regule cancellarie ꝙ si hodie diceretur secundo kalendas contra stilum cancellarie ⁊ camere presumetur rescriptum de falso/ cum stilus habeat dicere pridie kalendas.

¶ Et licet deduxerim dispensationem non fore necessariam in commendatarijs in quauis etate constitutis/ et de quibusuis beneficijs per modum commende prouisis: tamen vt vidi quidam fatui (non dicam) Galli trepidantes timore vbi non est timor/ obtinent clausulaz hanc non obstante etatis defectu: si quem ad hoc in.xv.anno patiaris/ ⁊ Lateranen. concilij quatenus effectui presentium obstaret/necnon constitutionibus ⁊c. nõ obstantibus quibuscunq tecum dispensamus/ ob id summe deridẽt curiales/ quia in hoc in vanum exbursentur pecunie/ cum propter clausulam in plus commende taxentur.

¶ Ratio eorum ⁊ (vt ita dicam) fantasia videtur/ quia commenda loco tituli subrogatur/ et propter illud quod non minus debet pati defectum etatis commendatarius q̃ titularius quod est falsum/ cum sint diuerse nature prout tactum est in precedentibus.

¶ Unum tamen dicit Guillermus in dicto capitulo nemo/ quod videtur intento nostro obstare. Quia ecclesia parrochialis conferri potest habenti tonsuram/ duntaxat non autem commendari/ ratio quis oportet quod commendatarius statim sit paratus ad seruiendum/ cũ modicum habeat durare: sicut cucurbita citius vt nascitur: perit q̃ dactilus. Istud tamen non obstat/quia loquitur de commenda breui duratura tempore/ puta.vj. mensium/ ⁊ ab ordinario facta. Nos vero in commenda ad vitam/ ⁊ per Papam expedienda de quo late diximus in dicto capitulo nemo/de elect.s̃.

¶ Et per hec concludo quod si prioratibus regularibus per vicarium perpetuum deseruiatur/ non dicetur prior 17 curam habere animarũ: sic non includetur sub parrochiali: cum curam animarum dicatur * quis habere principaliter propter exercitiũ: testantur Heric.Boic.Petrus de ancha.Panor.⁊ Car.in dicto.c.exposuisti.s̃. hoc tit.⁊ ibi addit idem Card.ꝙ iura loquentia ꝙ habens curatum ⁊ simile recipit: perdit primum: loquitur in habente curatuz quo ad exercitium ita loquitur.c.de multa.s̃.hoc tit. hinc Petrus vbi.s̃.in fine ꝙ vicarius est ille qui astringitur ad penam.d.c.de multa ⁊ extrauagan. Execrabilis ergo nõ ipse prior/quia alias ex eodem facto diuerse sequerentur pene quod non dicas in his: facit pro principali intento id quod notat Rauennas in compendio iuris canonici titulo hoc/ colũna.xxxj. charta mihi.cclxxxiiij. ꝙ proprie quis dicitur habere curam/quando astringitur ad ministrandum sacramenta ecclesiastica: ⁊ alij ad eum tenentur ire/allega. glos. in cle.dudum de sepul.

¶ Facit preterea quod notat idem Petrus vbi.s̃.ꝙ isti sacerdotes non sunt censendi vicarij priorum proprie/ cum sint perpetui: nec possunt remoueri pro libito ipsorum dicto.§.qui vero/ nec ab eis vllo modo dependent: sed autoritate iuris habent cure exercitium de per se/ quam principalis (puta prior) impedire non posset/nec de ipsa intromittere: secus si prior per seipsum aut vicarium temporalem exerceat animarum curam/quia tunc diceretur parrochialis: vide que late deducit in proposito Car.consi.xxx.quidam A.presbyter.

¶ Facit postremo id quod notat Prouincialis in not.circa beneficia reseruata ⁊ non reseruata/col.mihi.iiij.ꝙ beneficia secularia regularibus vnita debent regi per seculares instituendos per loci ordinarium/prout per prius consueuerant allegat extrauagã. Bonifacius octauus cum alijs ideo cum hec presumatur prioratui annexa/ et de prima natura ipsius regularis. Quia omnia beneficia de sui prima natura ⁊ origine sunt secularia. Rota in nouis.xxxij. merito venit dicendum ꝙ parrochialis non includatur in prioratu ⁊ sic non comprehendi sub clausula exceptiua dicte dispensationis.

18 ¶ Attende ad vnum in regularibus: quia * in eis reperitur vna qualitas que appellatur conuentualis ⁊ ista de facili non datur in commendam: quia solet ei adherere administratio in conuentu ⁊ sic de essentia requirit residentiam continuam titularij qui sit eiusdem professionis. clementina prima de electio. Et si commendatur per Papam/ illud fit ad annum aut sex menses prout vidi etiam secularibus clericis quod procedit maxime in officijs claustralibus.

¶ De ipsa qualitate meminit Domin. in consilio.cxxxj.col. secunda. Quoniam beneficia/vbi dicit ꝙ de propria significatione vocabuli ecclesie conuentuales dicuntur seu intelliguntur regularium non clericorum secularium notat Paulus in clementina prima de rebus ecclesi. non alie. in versic.queritur/licet quandoq ⁊ de improprio significatu appellatione conuentualium comprehendantur seculares iuxta not.per Joannem And.⁊ Joan.Calca.de rescriptis. cap.capitulum.

19 ¶ Continuando propositum/pone * collegio aut capitulo seu illius mense annexa est parrochialis ecclesia/cui deseruiri solet per vicarium temporalem/ aut per eos qui de collegio existunt alternatis vicibus. Queritur ad quem dicatur pertinere animarum cura: quod si ipsi collegio pertineat/ an cuilibet afferat incompatibilitatem parrochialis ecclesie. Breuiter questio hec videtur citata per glosam in dicto capitulo exposuisti/supra hoc titulo/ que titubando dicit quod sacerdos illi deseruiens sit loco vicarij: illi tamen de collegio sunt curati precipue si parrochialis detur toti capitulo vt in suos vsus conuertat/ capitulo consultationibus/supra de donationibus: quia tunc cura pertinet ad collegium simul collectum/ non ad singulos testantur ibi Joannes Andreas/ Petrus de Ancharano/ ⁊ Cardina. per §. qui manumittitur.xij. q.secund.quibus astipulatur ibi Hericus Boic. allegat.l. sed si hac lege §. qui manumittitur.ff. de in ius voca.et quod cuiusque vniuers.l. sicut mancipium §. primo. Ad idem Romanus consilio.cccxxv.quo ad primum consultationis articulum numero tertio allegat capitulũ irrefragabili §. excessus/ supra de offic. ordina. in antiq. et.l. in tantum §. vniuersitatis.ff. de rerum diuision. Tangunt Jmola ⁊ alij in clementina fina.col.penul. de rebus eccle. non alie. Prouincial.in titulo de dispen. in fine. Petrus de Perusio in trac.de vnione charta mihi.vj.⁊.xl. vbi idez tenet post Joan.de Lignia.in.d.capi.exposuisti/ quem etiam

refert do. meus .ij. lib. respon. capi. xviij. dicens q hec cura non debet administrari per collegium / sed per vicarium ibi deputādum per ipsum collegium. d. §. qui vero / ⁊ habet cure exercitium: collegium vero illius habitum. Anto. in d. ca. exposuisti in fine. Et dic per vicarium perpetuum. d. §. qui vero / licet videatur obstare glo. in cle. prima de exces. prela. in verbo ad mensam in fi. vbi dicit / q per temporalem arbitrio collegij remouendum. Non obstat tamen cum loquatur quādo aliquibus religiosis siue alicui collegio cōceditur ecclesia parrochialis pleno iure / secus si simpliciter vnitur / quia tunc vnio intelligitur facta absq̧ preiudicio ordinarij. c. ij. s̄. de religio. domi. ⁊ ca. in Lateranen. s̄. hoc ti. ⁊ ibi Panor. Ita per hec cōcludit dn̄s meus vbi. s̄. Ad quod non attendūt multa capitula ciuitatis Bitur. que parrochiales suis ecclesijs habent vnitas seu annexas / quibus per tēporales vicarios deseruiunt quos Archi. in cap. sicut vna. xj. q. ij. dicit non habere curam: secus si perpetuo darentur a capitulo / aut quocūq̧ alio tangit. Car. in. d. cō. xxx. Et is habebit curam vt proprius sacerdos siue vt vicarius allegat. c. cōstitutus de filijs presbyterorum / ⁊ l. primā. C. de emācipa. ⁊ Inno. in. d. ca. de multa. s̄. eo. vbi dicit in fi. q nō reputat aliquem teneri illa cōstitutione nisi habeat pertuā dignitatem. c. ij. §. vlti. s̄. de sta. mo. Pro dicto Archi. vide Inno. ad literam in. d. c. cū non ignores ⁊ Feli. in cap. ex literis / col. vij. nu. x. s̄. de constitu. vbi hoc dictum declarat Oldra. cōsi. lxvij. questio talis / col. prima. nu. ij. ¶ Et licet questio premissa sit iuribus ⁊ autoritatibus cōprobata / tamen eā cōprobo longiori verborū strepitu. Pone in Archiepiscopatu Bitur. cōsuetudo

20 adest q * in singulis parrochialibus ecclesijs duo instituantur clerici parrochiales indeterminate tamen / nō cōmittendo expresse animarum curā alicui / quilibet tamen istorum assueuit audire cōfessiones ⁊ cetera facere que ad curatum spectant. Nunc hesitando queritur an quilibet istorum curā animarum dicatur habere / vel non / ⁊ vt cognoscatur an locum habeat / capi. licet canon. s̄. de elec. ⁊ capi. de multa. s̄. hoc titu. Breuiter videtur dicendum neutrum curam habere animarum / ⁊ consequenter. d. capitu. in eis non habere locum. Quod comprobo sic qui curam animarum nō habent dictis constitutionibus nō ligantur (quod in eis clare patet) sed neuter illorum curam habet / patet sic: argumentum de carnali ad spirituale matrimonium in iure dicitur validum ⁊ procedere / capitu. inter corporalia. s̄. de transla. prela. Sed in carnali / sponsa vna spōsos duos eodem tempore habere nō potest / capit. primo. s̄. de despon. duorum cum similibus. Ideo idem dicendum in spirituali cum ecclesia dicatur sponsa prelati. Probatur intentum in dicto capitulo cum ignores. s̄. hoc titulo / ⁊ clarius in capitulo sicut in vna. xxj. quest. secunda / dum dicit sicut in vnaquaq̧ ecclesia vnus presbyter debet esse / ita ipsa que spōsa vel vxor eius dicitur nō potest diuidi inter plures presbyteros: sed vnum tantummodo habebit sacerdotem qui eam caste ⁊ sincere regat. Unde interdicimus vt nullus presumat ecclesiam inter duos vel plures diuidere / quia ecclesia Christi vxor ⁊ sponsa debet esse / non scortum / et ibi Archi. dicit / nec in vna ecclesia sunt plures prelati quorum cuilibet sit commissum regimen / alias sequeretur absurdum: quia duo capita in corpore / ⁊ sic monstrum / capit. quoniam in plerisq̧. s̄. de offi. ordi. cōprobo in cap. sequen. nume. v. ¶ Uidemus tamen multotiens q in vna parrochiali duo existunt rectores portionarij. Dic istud procedere ex dispositione summi pontificis aliqua causa suadēte / vt licet videre episcopos duos in episcopatu vno quod procedit ex dispensatione ⁊ prouisione pape secundum Panormi. in dicto capitulo quoniam. nume. iiij. Nec est dubitādū quin papa illud possit q potest iuxta dictum Bald.

21 in lege prima circa princi. ff. de constitu. princip. q non * licet disputare cum principe de potentia / bene autem de scientia quia aliquādo errat. Pro hoc dubio vide Oldra. cōsilio. lxvij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus, Caput vij.

13 EVm cui canonicatus alicuius ecclesiæ a sede apostolica est collatus licet nondum sit in ea

14 receptus, decernimus in assecutione prebēdę iuxta suæ prouisionis ordinem omnibus præferendum, quibus postmodum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa,

¶ Licet isti primo suas literas præsentauerint, & primo recepti fuerint in eadem.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Habēs canonicatū a sede apostolica est potior sequētib⁹.
2 Per dolum ⁊ notabilem negligentiam extinguitur gratia.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Possessio iuncta cum titulo inducit prerogatiuam.
2 Possessio in beneficialibus ius non tribuit.
3 Sufficit semel possessionem apprehendisse.
4 Quando vna res in totum extinguitur nunq̄ dicitur reuiuiscere eadē nisi materialiter ⁊ formaliter reuiuiscat.
5 Duo insimul idem beneficium obtinere non possunt.
6 Collatio primo loco descripta ⁊ registrata habet effectum vt hic.
7 Ordo scripture vel nominationis / titulū confert platiōis.
8 Descriptio hore in collatione apposita operatur vt hic.
9 Idem operatur punctus quod preuentio.
10 Forma instrumenti continentis hore descriptionem hic inseritur.
11 Quando instrumentum vltimo loco scriptum presumatur prius factum seu contentum in eo.
12 Dictio plus / quando non operetur ⁊ quando operetur vide hic.
13 Dubia probatio non infringit liquidam probationem / ⁊ determinato modo se habentem.
14 Probans de certo tempore prefertur.
15 Iudex cui nihil probatum est nihil mandare potest.
16 Nō valet argumentum ab eo quod potest esse ⁊ non esse.
17 Descriptio hore non fiat in instrumento collationis.
18 Eadem scriptura pro parte approbari ⁊ pro parte reprobari non potest.
19 Confessio in beneficialibus quando preiudicet.
20 Non dependet a partis arbitrio / dare ius beneficiale aduersario seu titulum.
21 Sententia iudicis non potest dare ius in beneficio.
22 Quando duo beneficia eodem contextu vacant / quod debeatur nominato vel mādatario / seu expectādi vide hic.
23 Actus maioris potentie intelligitur precessisse.
24 Interpretatio fit vt potius res valeat q̄ pereat.
25 Fundans se in tempore habet tempus probare.
26 Episcopus ⁊ eius vicarius conferentes eadem die vnum ⁊ idem beneficium.
27 Maior est potestas ordinarij q̄ potestas eius vicarij.
28 Mandatum procuratoris aliquando morte nō reuocatur. Mors omnia soluit.
29 Ex vnione anime ⁊ corporis nascitur homo.
30 Delegans eo ipso delegatum reuocat / si de causa delegata cognoscat.
Capitulum si a sede. j. hoc ti. non habet locum quando concurrit diuersus vacandi modus.
31 Data in rescriptis attenditur.
32 Quando tempus vacationis beneficij attendatur.
33 Ualet argumentum de legato ad beneficium.

1 Cum cui, Habens * canonicatum a sede apostolica est potior sequentibus eundem licet ipsi primo suas literas p̃sentauerint/ꝛ recepti fuerint [in eadem/] hoc videtur intelligendũ 2 dummodo dolus vel notabilis * negligentia primo nequeant imputari: tunc enim videtur extincta gratia. s. hoc libro de resc. tibi in fi. ꝛ. j. eo. si clericus/primo respõ. Sed ibi sunt alij casus/quia nulli primo canonicatus fuerat collatus: sed hic secus: vnde potior est iste qui habuit primo collationẽ canonicatus. s. hoc libro de resc. duobus primo respon. per negligentiam tamen istius qui habuit collationem canonicatus dico tolli executionem ac prioritatem respectu expectantium autoritate apostolica. j. eo. si clericus. §. verum. Joan. Mona. Cardi.

Alteriaz prioritatis ꝛ date posterioritatis/ac illi⁹ fimbrias impresentiarum extendamus oportet. Pro cuius themate suscipere fas est. ca. si a sede. s. hoc nr̃o titulo: vbi/si Romanus põtifex/ ꝛ sedis apostolice legatus / ac ordinarius in collatione beneficij concurrant ꝛ prioritati huiusmodi con rursus aliter nõ appareat/ potior erit conditio possidentis quod late deduco in. c. si tibi concesso. j. hoc ti. Nec refragatur q; in beneficialibus possessio nihil opatur dixi in. c. ordinarij in fi. de offi. ordi. cũ in spiritualibus postq̃ sint debita/ dominiũ queratur sine traditione not. in cap. si tibi/hoc ti. j. Tenet Inno. in ca. inter cetera circa medium. s. eo. Guiller. in ca. abbate/col. ij. in fin. s. de re iudic. Joan. Andr. in capitu. penul. j. hoc titu. vbi dicit q; collatio etiam ante possessionem dat ius in re.

1 ¶ Possessione tamen iuncta * cũ titu. inducit prerogatiuã contra aliũ titulũ cõcurrentẽ in tẽpore (etiã habentẽ prerogatiuã respectu ipsi⁹ cõferentis) Franc. in. d. c. si a sede: istud est quod iã tetigimus: his etiam non refragari quod 2 legit in. c. cũ qui. j. eo. q; * possessio in bñficialibus ius non tribuit: verũ qñ est violẽta vt ibi: hinc glo. in verbo solo in cle. vna de cau. po. ꝛ propri. (ad quã totus mundus recurrit) citat in beneficialib⁹ agentẽ possessorio restituẽde: docere oportere de titulo colorato: prout in matrimonio carnali. c. ex parte ꝛ. c. trãsmissa. s. de resti. spoli. qꝛ simplex possessio psone/nihil est. l. heres el. iij. ff. de acquir. hered. Latius tetigi in. d. c. ordinarij: ideo non insisto.

¶ Inquantum autẽ diximus. s. possessionẽ requiri vt cau 3 setur vis prioritatis dic * illã semel precessisse sufficere: licet tempore quo agitur nõ subsistat / quod est in dictu. Si prouisus semel apprehenderit possessionẽ prius: ꝛ postea ab ea ceciderit medio expulsionis alteri⁹ cõperitoris qui eam de presenti occupat/nihilominus non ei nocebit quominus dicatur primus possessor vt ex ea possessione iustificetur ius suum secundum di. cap. si a sede.

¶ Facit qꝛ ex quo possessio validat ius illius qui primo adeptus est: illam necessario sequitur extinctio iuris alterius in data commorantis: ideo per huiusmodi posteriorez possessionem nõ dicitur ius reuiuiscere voluit Sozi. consi. 4 cclx. in causa Nãneten. cantorie col. v. duz dicit q; * quãdo vna res in totum extinguitur/nũq̃ dicitur reuiuiscere eandem: nisi materialiter ꝛ formaliter reuiuiscat/allegat glo. in l. qui vsumfructũ. ff. de vsufruc. quã dicit sequi Ang. ꝛ post eum Imolã in. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ff. de verbo. oblig. facit. c. q̃ periculosum. vij. q. j. l. quotiens. §. areã ibi in perpetuum enim sublata obligatio restitui non potest.

5 ¶ Item duo * insimul idem beneficiũ obtinere nõ possunt c. cum nõ ignores. s. hoc ti. dixi. s. in. c. proximo sub nu. xx. hinc do. Brunellus in trac. de potesta. legati conclu. xxij. versi. Quarta declaratio dicit q; si idez collator dicat/ confero Titio/ꝛ Petro: si intelligat conferre beneficiuz idem duobus/nõ valet arg. d. c. cũ non ignores: si vero vni soli: tunc qui primo nominatus est: potior erit argu. c. mandato hoc titu. sic possessio secũdi nihil operabitur deficiẽte fundamento/cum dicatur nullũ habere (ex his verbis) titulũ ideo non inficitur prioritas nominationis ex qua oritur titulus. Ex quib⁹ suadet ratio. d. c. si a sede nõ obtinere partes/quando bina collatio de eodẽ beneficio facta est ab eodem collatore.

¶ Dic tamen q; si contingat ordinariũ eodẽ die idem beneficiũ diuersis cõferre/ꝛ nõ cõstet de prioritate: q; prime possessionis apprehensio coadiuuat tituluz apprehendentis cuz par subsit ratio vt in collationibus a diuersis factis dicimus. Tenet Francus in. d. c. si a sede quem dicit domi. Brunellus in hoc forte non male loqui.

¶ Unum tamẽ attende in his priusq̃ sequentia aggrediar 6 quia * si velis cõstare literatorie de prioritate prouisionis procurare habes q; tua collatio in primo loco per secretariũ prouidẽtis describat ꝛ registretur: ꝛ tũc hec descriptio presumptionẽ prioritatis operabitur: ꝛ donec probetur cõtrariũ huic stabitur/quod est singulare in obtẽtione recredentie que expeditur per probationem literatoriam soluz: vt videre licet in ordinationibus regijs que pro iure habentur dico in. c. licet el. ij. j. hoc ti. vbi comprobo validitatem argumenti ab ordine litere.

¶ Premissum dictum corroboro per ea que notant Barto. ꝛ Bald. in proemio. C. in fine: quod si reperiuntur duo instrumenta in vna charta scripta: instrumentum primo scriptum presumitur primo celebratum/ per illum textum. Ad idem Bar. in. l. prima in princi. ff. solu. ma trimo. Ita in proposito citat Fely. in. c. pastoralis col. iiij. in versi. ad identitatem/nume. vj. idem Feli. in. cap. capitulum versi. de duabus. s. de resc.

¶ Et pro his (reuoluendo scripta Guiller. Benedicti in repeti. capituli Raynutius in verbo testamentum el secun 7 do. supra de testa. numero. xxix.) reperi q; * ordo scripture vel nominationis titulum confert prelationis/ quod etiam firmo in capitulo licet de sepul. consuluitq; ipse benedict⁹ in facti contingentia in causa cãcellarie vniuersitatis Caturcen. que diu vacauit per obitum domini quondam Karoli Alemandi sede tunc episcopali vacante: fuit per Papam collata duobus eadem die: ita q; non apparebat de prioritate date alicuius/q; videretur registrũ supplicationũ camere apostolice quod factũ extitit: ꝛ demũ ille cuius signatura fuit in ordine scripture repta pri⁹ scripta ꝛ registrata obtinuit i plamẽto Tholo. arestũ ꝓ se i possessorio.

¶ De ordine litere comprobat Decius cōsi.clxj.col.j.

8 ¶ Dicit em̄ glo.in.d.ca.si a sede ꝙ * si possit apparere que primo fuerit collatio facta: ille obtinebit: vt si ꝓbetur ꝑ testes de hora/vel in ipsis literis describatur hora. Facit qđ no. Domi. ⁊ Frāc. post glo.in.c.si duobus.š.de res. ꝙ licet notarius non teneaꝛ apponere horā in instrumento ꝓpter nō vsum: tñ si apposuerit poterit ꝑ illud de hora ꝓbari/et sic de prioritate temporis liquere glo. etiā habes ꝓ hoc intento in.l.si ex pluribus in verbo ex vsu.ff.de solu.q̄ citat/ ꝙ ratione hore instrumentū đr prius altero/quā ꝓ singulari allegat ⁊ exclamat alibi nō reperiri. Bal.in.l.imperator.col.iij.ff.de sta.ho.⁊ in.l.p̄scriptione.C.si cōtra ius vel vti.publi. Idem Bald.in.l.fi.col.ij. C.de edic.diui Adria.tol. Idem in.l.cū ꝓponas in fine.C.de interdic.matri. Idē Bal.in.c.capitulū/in prin.š.de resc. vbi dicit ꝙ si apparet

9 disiunctio hore vel diei/imo ⁊ puncti. Idem * operatur pūctus qđ operatur preuentio/facit. l. Titius. ff. de liber. ⁊ posthu.ibi hora diei sexta facit glo.in verbo preuentionem in.§.neq̄ etiā de colla.in pragma. Decius in.l.in ambiguis ff.de regul.iur.⁊ in consi.clxix. col. fi. diligenter/quādo autē p̄missa nō interueniunt. Uide Neapol.deci.387.si vno.

¶ Priusq̄ etiā ad vlteriora ꝓgrediar: addo formā instrumenti modum horam describendi continentem.

10 ¶ In* noīe domini Amē. Nouerint vniuersi ⁊c. ꝙ anno eiusdem dñi millesimo quingentesimo tricesimo/die vero.xxij.mēsis iulij. Pōtificatus santissimi in xp̄o patris ⁊ dñi nr̄i dñi Clemētis diuina prouidentia Pape.vij. anno.vij. In mei notarij publici ⁊ testiū infra scriptoꝝ ad hoc specialiter vocatorū ⁊ rogatorum presentia existens ⁊ personaliter constitutus venerabilis vir do. Sebastianus meiguerij presbyter collatione canonicatus ⁊ prebende ecclesie secularis ⁊ collegiate. N. per obituz quondā. N. extra Ro.curiā defuncti venerabili viro dño Antonio lamberti presbytero ꝑ reueren. patrem ⁊ dñm dñm Joannem Nicolaū Electū apten. Reuerendissimi in xp̄o p̄ris ⁊ dñi dñi Frācisci de claromōte miseratione diuina tituli sancti Sixti ⁊c. Locūtenē. generalē facta/ꝓut in cōcessiōis gr̄a manu dicti dñi reuerē. Locūtenen. signata latius cōtinebaꝛ ibidē incōtinēti noīe p̄fati dñi Anto. lāberti petijt ⁊ reqsiuit a me dicto notario publico de hora collationis iādicte eidē dño Anto. lāberti/vt p̄mittiꝛ facte/sibi fieri vnū ⁊ plura publica instrumēta. Quare mox ⁊ incōtinēti ego notari⁹ ibidē testes īfrascriptos tūc presentes interrogaui q̄ hora erat tēpore quo dicta collatio p̄fato dño Anto. lāberti facta fuit/ quiquidē testes insimul ⁊ vnanimiter dixerūt ⁊ respōderūt ꝙ erat īter vndecimā ⁊ duodecimā horas/ante meridiē eiusdez diei: ꝓut erat ita. Et sic dictū instrumentū p̄sens eidē postulāti feci ⁊ tradidi. Acta fuerūt hec Auinione in palatio ap̄lico/sub anno die mēse ⁊ pōtificatu p̄dictis p̄sentibus ⁊c. ¶ Qđ aūt dixim⁹.š.in ṽsi.p̄missū aūt dictū cōprobo: intelligas sane ꝑ ea q̄ citat Alex.cōsi.cxij.nu.ij.sup

11 eo dubio.vol.v.vbi dicit/ꝙ * licet qñ duo actus apparent facti eodez die: p̄sumatur actū p̄cessisse qui ex ordine scripture est primus: tñ fallit vbi si presumereꝛ illud qđ est in vltima scriptura p̄cessisse actus reddereꝛ validus qꝛ tunc p̄sumitur p̄cessisse illud qđ est vltimo scriptū/vt singulariꝛ not. Cy. Bal.⁊ Joan.de Imola/in.l.cuz testamento.§.hec verba.ff.de heredi.insti.per illum tex. Unde dicunt ꝙ si in ordine scripture primo apparet de donatione facta a patre filio/ ⁊ successiue apparet sub eodē die factā esse emācipationem eiusdem filij presumetur emancipationē precessisse/nō obstāte ordine scripture: qꝛ ita interpretādo sustineꝛ actus donationis qui alias nō valeret. l.ij.C.de inoffi.do.

¶ Et sic ad propositū redeūdo: videtur dicendū ꝙ si vnus imperrātiū probet horā ꝙ potior erit: quod comproba per id quod voluit Bald.in.l.ab hostibus.§. sed quod simplici-

12 ter. ff.ex quib.cau. maio. ꝙ licet * alias dictio plus nihil releuet in teste probat Bar.in.l.celsus.ff.de vsucap. Tamen si in interdicto vti possidetis testes sint hincinde pares/testesq̄ alterius partis addant ⁊ plus: tūc melius ꝓbant/sequitur Areti.in capi.cum causa.š.de testib. col.prima facit dictū Sali.in.l.ij.C.de rescin. vendi. ꝙ testis deponens in materia illius legis per dictionem ⁊ plus/ probat excessum dimidie cum sufficiat excessus in vno minimo/sequitur Areti.vbi.š.⁊ Alex.in.l.⁊ si post tres/ col.iij. ff.si quis cautio. Ad idem facit dictum Bald. in lege de rebus.C.de donatio.ante nup.ꝙ si creditor probat de die possessor vero non probat de tempore: probans de die vincit/quia certius probat licet de necessitate non concludat ꝙ ante ipse q̄ alius: cū posset esse ꝙ ille non probat de die

seu de tempore ꝙ cōtraxerit ante vel post/ratio quia du-

13 bia * probatio non infringit liquidā probationē/ ⁊ determinato modo se habentem.

¶ Ad premissa iuuat id quod voluit Jo. de Platea in.l.j.

14 de iure fisci lib.x.C.ꝙ licet * ibi preferatur fiscus pretendens rem sibi obligatam aduersus alium qui dicit sibi donatam: si non apparet de prioritate vt ibi secundum vnam lecturam: tamen nō obstante tali priuilegio fisci si donatarius ꝓbat de certo tēpore ⁊ fiscus de incerto: licet posset se habere ad prius et posterius: tamen prefertur donatarius qui probat de certo tempore.

¶ Juuat equidem quod voluit Cy.⁊ post eū Bal. in.l. de rebus.C.de dona.ante nup.ꝙ probatio certi ⁊ determinati temporis obtinet contra illum qui probat de tempore qđ potuit se habere ad prius ⁊ posterius.

¶ Ista multum suadent: his tamen non obstantibus videtur dicendum oppositum/ vt probatio hore nihil prioritatis afferat primo non obstat dictum Bal.in.d.l. ab hostib⁹ quia constabat ibi de vlteriori tempore/ ex quo non constabat de hora alteri⁹: nec similiter obstat doctrina doc.ī.d.c.j.de rebus ⁊c. quia potest dici ꝙ qui probat solū de die: solum de die satis dicitur facere probationem certaz ⁊ liquidam/ex quo lex contentatur de ea circa datam rescriptorum. Et ideo probatio hore ex aduerso facta nō obstat: nec obfuscat in aliquo probationem: quia potuit illam fuisse posteriorē/ergo probatio non concludit necessario prout exigitur.c.in presentia.š.de probatio.

¶ Iste enim actus non legitur de his ad cuius substantiā seu essentiam substantialem requiratur ꝙ vnum debeat esse prius altero: ꝙ si requireretur haberes intentum pro prima opinione/prout late deductum habes per do. de Rota in antiquio.in ti.de presump.deci. vna glo.⁊ doc.in.l. ⁊ qui duas.ff.de serui. vrba.predio.apostil.ad Panor.in.c. pastoralis.š.de res.vbi Fely.in ṽ.ad idētitatē/⁊ ī ṽsi.in ratione vbi tenet ꝓbationē hore nō ꝓdesse. Et sic hz locū qđ citat

15 Calca.cō.xcj.col.iij.in causa dñi manuelis. Qz iudex * cui nihil probatū est nihil mādare potest Inno.in.c.solēt.š.de sentē.excōi. ¶ Et ideo vt vnus dicaꝛ prior altero/ oportet ꝙ probatio hore ex parte vtriusq̄ interuenerit/alias

16 nihil est: iuuat quia non valet * argumentum ab eo quod potest esse ⁊ nō esse: testatur Calca.con.lxxiiij.nu.lx.

¶ Facit regula nō probat hoc adesse ꝙ ab hoc ɔtingit abesse.l.neq̄ natales vbi glo.quā doc.sequūtur.C. de ꝓbat.

17 Igiꝛ dico cauendū * ab appositione hore in collatiōe/ sed debet fieri instrumentū ad partē sub forma p̄inserta reponendū sub fida custodia/ne deueniat ad partis tue diuerse notitiā: quin prius ꝑceperis veraciter qua hora fuerit ei⁹ collatio expedita/⁊ gratia facta/quod sepe ⁊ sepius ita vidi in ɔtingētia facti in legatiōe Auinionen. dū in ea cū cōmilitonibus meis ꝑ triēniū sisterē sub reuerendissimo dño Frāc.đ Claromōte Auinionē. legato ac Auxitanē. p̄sule.

¶ Qz si ꝓduxeris collationē ī qua adest hore đscriptio/nō erit locus penitētie: nec etiā ꝓducēdo poteris ꝓtestari ꝙ inquātuz ꝓ te facit ꝓducis ⁊ ea vteris: inquantū ṽo ɔtra te facit ꝙ nō ꝓducis nec ea vti intēdis: ista firmantur ꝑ id qđ in simili dicit Ang.cō.304. visā dicta scriptura vbi di-

18 cit ꝙ * ꝓ parte improbari ⁊ ꝓ parte approbari nō potest.l. etiā.§.ex cā.ff.de minor.⁊.l.tutor.§.j.eo. tit.l.in hoc iudicio ff.familie herci.⁊.l.si ita scripsero in fi.ff.de opis liber. Uide doc.in.c.cū olīz.š. de cēsib. ¶ Preterea glo.in.d.c.duob⁹

19 citat prioritatē hmōi ꝓbari posse * ꝑ cōfessionē ꝑtis diuerse: quod firmat Do.in cō.xj.in fine. Et hec est solēnis limitatio ad id ꝙ cōfessio aduersarij nihil operaꝛ ad titulū bñficij no.in.c.vno.š.de eo qui mit.in po.cau.rei seruande hoc lib.sequiꝛ gl. prag.de paci.po.in ṽbo triēnio col.iiij. vbi dicit ꝙ lz cōfessio preiudicet cōfitēti in bñficialibus vt silentiū ei imponaꝛ/facit.c.ij.š.de cōfes.hoc lib.glo.fi. in.c. post electionē.š.de cōce.prebē. Nō tñ valet quo ad partis aduerse vtilitatē/vt ei beneficiū eo medio adiudiceꝛ.c.oliz.š.

20 de res.nō * enim depēdet a partis arbitrio dare titulū et ius in bñficio no. Archi.⁊ Jo. And.in nouel.in princi.š.de confes. Idem Joannes And.in dicto capitulo vno in principio. Rota in antiq. deci.ccxlv. Prepo. in capitulo super eo. numero quinto. š.de eo qui cogno. consang. vxor.sue.

21 Idē dic de sentētia * iudicis que etiam non potest ius tribuere in beneficio/quod non queritur ex sententia/ sed ex canonica instititutione Domi. consilio duodecimo. Quia hoc verum quando quis vellet sibi ex toto causare titulum Domi.in dicto capitulo duobus col.quinta ⁊ ibi Francus col. ij. dicens ꝙ sic potest per confessionē suppleri ⁊ adiuuari ex aduersaria confessione/secus si coadiuuare titulum

dubia probatio facta super titulo.

¶ Et sic habes hanc questionem pro vtraq; parte firmatã/tamen mihi placet pars negatiua / vt descriptio ꝛ probatio hore non includat prioritatem.

22 ¶ Sed quid dicendum. Pone * eadem die vacant beneficia plura per mortem/ aut translationem vnius / ꝛ sic non potest apparere de prioritate vacationis modo nomĩatus antiquior petit sibi ꝓuideri de vno illoꝝ/scdm iura pragmatice cuius ꝓut ꝛ Lateranen.cõcilij dispositione: tertia pars beneficioꝝ distribuitur: noĩatis ꝛ graduatis: dubitatur quod illoꝝ noĩato debeatur/ꝛ si fuerit de eis per ordinariũ ꝓuisum/quoꝝ collatio retractabitur: vt dicta retractatione facta/noĩato ꝓuideatur: videtur dicendũ/si ordinarius cõtulerit omnia: ꝙ solũ collatio vltimi retractabitur. Erat enim ipse astrictus ad vnum dimittendum/ergo potuit dimittere quod volebat. Et sic collatione facta de duobus iure ordinario/vltimo collatũ remãsit cõferenduꝫ noĩato/qꝛ primũ canonice fuit collatũ. Pro hoc vide cõpo. in capi. capitulũ/in glo.magna/in §. Item ꝙ si executor. s. de resc.tenet Archi.in.c.mãdato/in ver.simul vacent. j.eo. vbi Domi. ꝛ Frãc.facit lex si a legatario.§.a duobus.ff.de fideicõmis.liber.ꝛ.l.qui cõcubinam.§.fi.de lega.iij.

¶ Hanc questionem formauit in terminis glo. pragma.in ti.de colla.in.§.ita tamen in verbo nominatoꝝ:se resoluendo in puncto/ꝙ ꝓpter incertitudinẽ collatio oĩm retractari debet. Neq; maior ratio est ꝙ vnius collatio magis retractetur ꝙ̃ alterius: iuuat id quod dixi in ca.generali sub verbo consensum.s.de elec.ꝙ ratio regulat dispositioneꝫ: nec placet hec decisio do.Brunel.in.d.cõclu.xxij.in fi. dicendo istud sibi videri dubitabile: cuꝫ iura per eã allegata videlicet.l.si fuerit.ff.de reb.dub.ꝛ.l.duo sũt titij. ff.de testa.tutel.ꝛ.c.ij.s.de elec.hoc lib.loquantur de incertitudine que nõ potest certificari/ꝛ dictũ Joan.And. per eũ deductũ in.d.cap.si a sede. loquatur de eodem bñficio ab eodem diuersis collato. Ego vero assentio prime opinioni/vt collatio vltimi retractetur nõ primi canonice collati. Ideo in preiudiciũ prouisi/cũ ius in re quesitũ est: retractari nõ posse sine eius expresso consensu notat Joan. Mona.in capitu.si tibi hoc titu. ꝛ sic nihil operabitur consensus collatoris/vt fiat retractatio primi/licet reperiatur minus pingue: quod solum tenebatur nominato conferre testatur.d. glo.in verbo nominatorum/ in princi.

¶ Cõtinuando intentũ ad.d.c.si a sede. Pone Papa motu ꝓprio/aut alĩs/ Titio instãte quarto kl. August.beneficiũ aliquod dispositioni sue in fauorem Titij reseruauit / nunc occurrente illius vacatione ordinarius Sẽpronio contulit/queritur quis illoꝝ sit potior. Joan. And.in.d.c.si a sede dicit ꝓuisum ab ordinario potiorem: licet de prioritate aut reseruationis et collationis posterioritate non appareat: lapus autem contra referente do. Brunello/vbi.s.in versi.quinta declaratio: siue reseruatio sit facta motu proprio: siue sit generalis que habet vim constitutionis/ siue specialis: cum reseruatio papalis ꝛ collatio equiparentur cap.si beneficia/eo.titu. late sentit Guil. Monserrat/in cõmento pragma.in.ij.parte/ col.xxiiij.opinionem tamen Joan.And. (quam impresentiarum sequor quia tuba veritatis ꝛ speculum iuris canonici dixi. s.in capi. primo in fine de consuetu.) sequitur Egidius Bellamere/decisi.235.in causa dñi Gul.ꝛ deci.215.firmat Card.consi.lxi.ad fineꝫ. Ad dubia premissa Feli.in.d.c.capitulũ/in versic.de duabus: vbi citat verbũ notandũ si sit verũ: ꝙ si in casu.d.cap. si a sede / ille cui est facta collatio ab ordinario prius acceptet/ licet postea ꝛ secundo acceptans ingrediatur possessionem: forte prefertur prior acceptans qd̃ videtur nouũ.

¶ Sustinendo tñ dictũ lapi Domi.ibi dicit saluãdũ quando reseruatio esset facta/cũ decreto: qꝛ tũc idem operatur quod collatio pape: quo ad tollendam ordinarij potestatẽ/ cap.si eo tempore/hoc ti.ꝛ lib.ꝛ cap.si postq̃.

¶ Item si collatio pape concurrens cum collatione ordinarij eam inualidat: dũmodo eam non concomitetur possessionis adeptio.d.ca.si a sede: ergo ꝛ reseruatio pape cuꝫ decreto habẽs vim collationis: idem operabitur ꝛ iste erit effectus decreti ꝛ non simplicis reseruationis.

¶ Comprobo premissa per ea que notat Innocen.in capi. preterea. el.ij.s.de appellatio.vbi dicit ꝙ quando eodem momento sententia excommunicationis ꝛ actus illi contrarius cõcurrũt: ꝙ sententia excõicationis tanq̃ * maioris potentie ꝛ gladius penetrabilior (Barba.in.c.literas. col.xix.de resc.cap.ex tenore.s.de senten.excõ.) intelligitur ꝓcessisse/sic in ꝓposito quãdo eodẽ momẽto cõcurrũt. collatio ordinarij ꝛ Pape reseruatio affectiua manus or-

23

dinarij illa reseruatio intelligitur precessisse: tamen huic decisioni licet de iure sit vera non tamen obtinet partes apud Gallos apud quos non habet locũ talis reseruatio/ prout late deduximus.s.in.c.presenti de offi.lega.

¶ Non procedit preterea.d.c. si a sede/ quando aliqua die aliquis a sede apostolica obtinuit: vt in aliqua ecclesia(puta Bituricensi)reciperetur in canonicũ: qua etiaꝫ die capitulum indultum obtinuit/quod ad alicuius receptionẽ minime teneatur per literas apostolicas non facientes mentionem de huiusmodi indulto: quia non nocet impetranti licet de prioritate non constet/testãtur ibi Archid. Domi. ꝛ Franc.moti quia ille impetrans non potest dici vltimus l.cum hic status.§.si mulier.§.siambo.ff.de dona.inter vir.ꝛ vxo.ꝛ.l.qui duos impuberes in primo Reso.ꝛ.l.cum in bello ff.de reb.dub.ꝛ sic vtrunq; valebit impetratio videlicet et

24 indultũ: ea debet certe fieri interpretatio * vt potius res valeat ꝙ̃ pereat.c.abbate de verbo.signifi.doc.in.c.si Papa.j.de priuil. Tangit Fely.in.d.c. Rodolphus/col.ij.s.de rescrip.late per Deci.in.c.pastoralis in prin.s.de appella.

¶ Item iuuat ꝙ impetratio suum debeat sortiri effectum: quia capitulum excipit de indulgentia precedente / debet ergo necessario probare prioritatem argu.l. in exceptionibus.ff.de proba.dixi.s.in.c.cum de beneficio versi. Et in ꝓposito necessaria est probatio.

25 ¶ Item fundans * se in tempore habet tempus illud probare: probat Calca.con.lxxix.nu.xij.licet dubia.s.tractata glo.Bar.ꝛ doc.in.l.eum actum.ff. de nego.gestis Bal. in.l.ij.col.ij.C.de peti.heredita.vbi glo. singularis secundum eum: aliã vide que est pe.in.c.venerabilibus vbi Frãcus.j.de senten.excõic.similẽ habes in cle.fi.in verbo creatum de.resc.quam ad hoc dicit magistrã Barb.in.c. post cessionem col.x.s.de probatio.ꝛ Panor.in.c. in presentia/ col. iij.s.de proba. Et hoc siue agatur siue excipiatur testatur Frãc.Balb.in repe.l.celsus col.pe.ff.de vsuca.late per Jaso.in rubr.C. qui admitti/numero.vj. Decius in.l.in ambiguis/numero.iiij.ff. de regul. iuris. allegat.l. matrem.C. de probatio.

¶ Intellige nisi fundans habeat intentionem fundatã de iure/quia tunc ei non incumbit onus probãdi Barb.in cle. literas/col.xx.de rescrip.

¶ Tamen Jo. And.in.d.c.si a sede dicit.q.hanc hodie fore parum vtilem propter stylum hodiernum / quem dat curia omnibus impetrantibus: dum dicitur seu si venerabili fratri nostro Archiepiscopo ac dilectis nobis in Christo. capitulo Bituricen.vel quibusuis alijs communiter vel diuisim indultum existat ꝙ ad receptionem vel prouisionem alicuius minime teneantur et ad id compelli et cetera. vide hanc clausulam extensam in qualibet prouisione apostolica vel eius legati. ¶ Et vt materiã presenteꝫ latius

26 noscas examinatã mouetur dubiũ: pone * episcopus extra suã diocesim existens: beneficiũ cõtulit Titio presenti ꝛ acceptãti/quod potest Jo.mo.in.c.statutũ.s.hoc ti.(ꝛ ibi dixi)vicarius vero illius eodẽ die: Seio etiã presenti ꝛ acceptanti de eo ꝓuidit: modo Seius iste priusq̃ possessioneꝫ ingrederetur in ipsius vicarij manibus iuri sibi quesito renũciauit: quod idẽ vicarius Meuio absenti cõtulit: ꝛ cuius ꝓcurator ipso Meuio ignorãte illius possessionẽ ingressus est Secutus hoc ad Meuij notitiã deuẽto/ꝛ ad pres trãslato Titiũ tũc bñficij detentorẽ de facto spoliauit/ q̃stiõis ꝛ presentis speculationis est: quis eorum ius in bñficio obtineat dubiũ mouent Calc.hoc ti.cõ.vij.ꝛ Do. ꝛ Frãc.in.d. c.si a sede/ꝛ dicũt ordinarij epi ꝓuisionẽ Titio factã potiorẽ/quod cõprobãt ꝑ no.in.d.c.si a sede in fine inquãtuꝫ dis-

27 ponit de maioritate ꝓrogatiue: qꝛ maior * est potestas ordinarij ꝙ̃ ipsius vicarij.c.dudũ.§ nos Bo.j.hoc ti.ibi nihilominus remãsit maior/facit illud vulgare: fons scaturiens maior est ꝙ̃ riuus inde procedens.

¶ Itẽ collatio ordinarij est ablatiua potestatꝫ vicarij/ꝛ sic possessio per colatariũ vicarij nihil proficit qꝛ obtẽta in vi collationis vicarij amplius potestatẽ nõ habẽtis allegãt ꝓfati scribẽ.dictũ Jo.mo.in.c.pe.s.de resc.ꝙ paritas redacta ad imparitatẽ ꝑ aliqd̃ aditũ ad alterũ extremũ tolli paritatẽ ꝛ aliũ excludit expresse. ¶ Itẽ epus in totũ vel in partẽ potest vicariũ reuocare/ꝛ sic fortius cõferẽdo adimere potestatẽ cõferẽdi vicario: ꝓut diximus in dño causam tractãte in ꝓpria/in qua ꝑ prius ꝓcuratorẽ cõstituerat.c. si quẽ.s.de ꝓcura.recte enĩ ꝓcedit argumentũ qꝛ fortior est procuratoris potestas: ꝙ̃ vicarij: nã procurator post litem contestatã regulariter non reuocatur.l. post litem.ff. de procura.ꝛ.l.exigen.C.eo. secus in vicario qui de facili amouetur glo.in cle. Et si principalis de rescrip.

28 ¶Item interdū * mādatum ꝓcuratoris morte nō reuoca
tur/notat casus Jason in.l.eius qui in ꝓuincia.§.primo.ff.
si cer.peta. Sed vicarius quādocūq; ⁊ morte prelati expi
rat eius potestas iuribus vulgatis: facit vulgare quod ci
tat Guil.de mōte laudu.in capi.primo.š.vt lite penden.ꝙ
mors omnia soluit:hinc dicimus ꝙ per mortem desinit esse
homo/cū homo mortuus nō sit homo glo.in.l.j.ff.de ꝓcu=
ra.⁊ Bar.in.l.cum delanionis in prin. ff.de fundo instru.ꝙ
bestia mortua nō dicitur bestia nec cōprehenditur sub ap=
pellatione bestie/stāte statuto ꝙ ꝓ qualibet bestia aliquid
soluatur. Et dicit Panor.in cap.dānamus. col.ij.in fine de
summa tri.⁊ fide catho.ꝙ ex carne ⁊ anima nascitur omnis
29 homo. Nō eñ est homo sine anima vel sine corpore/ sed *
ex vnione anime ⁊ corporis nascit᷑ homo. c.in quadā.š.de
celeb.missa.quo fit vt desinat esse ens per mortez ⁊ corru=
ptionē. Sed non entis nulle sunt qualitates.l.si seruū.§.si
modus.ff.de actio.emp.vbi nō potest estimari bonitas loci
qui nō extat. l.eius versic.quid si stipulatus. ff.si cer.pet.
vbi Paul.Jason/ ⁊ alij hinc Philo. ex nihilo nihil fit citat
Jason in.l.ij.§.quod si in patris.col.vj.ff.solu.matri.
¶ Si ergo potestas vicarij facilius reuocetur q̄ȝ ꝓcurato
ris. Et per exercitiū actus quē fecit dñs reuocetur ꝓcu=
30 ratoris potestas/a fortiori ⁊ vicarij: facit q2 * qui causam
delegauit/de ea cognoscendo potestatem delegati eo ipso
reuocat. Joā.Andr.in.c.intimasti.col.j.š.de appel. Archi.
in.c.q̄uis.in fine.š.de offi.deleg.hoc lib.citādo Innocē.⁊
Hostien.in.d.c.intimasti. ¶ Juuat quod notatur in.c.vt
nostrum.š.de appella.⁊ in. c.ecclesia/ el.ij.vt lite penden.
⁊ capitu.cum martinus.š.de constitu.
¶Si autem Seium dicamus tunc fuisse absentē multo ma
gis inualida collatio vicarij iudicabitur /cū esset in suspē=
so an vellet consentire vel dissentire.c.si tibi absenti. j.eo.
Ideo collatio facta per ordinariū preferēda venit. Cōse=
quentia patet per.c.si ꝓ te.š.de res.hoc lib. ⁊ cle.j.de con
ces.preben. ¶Nō procedit etiā.d.c.si a sede qñ est diuer=
sus vacationis modus:pone duo obtinent sibi ꝓuideri de
vno bñficio eadē die. Titius ab ordinario ꝑ vacationē per
obitū causatā. Sēpronius ꝑ resignationē/q2 tūc nihil opa
tur prioritas adeptionis possessionis ꝑ Titiū facte qđ ꝓ=
bo argumēto ab absurdo:q2 al's nunq; haberent locū resi=
gnationes seu collatiōes medio eaꝝ facte. Cū ordinarius
intuēs qđ hodie fieret resignatio in curia/aut in manib⁹ le
gati illa die cōferret ꝑ obitū resignātis ⁊ incōtinēti eadem
die ītraret possessionē. Alia motiua possent adduci que ali
bi per nos reperies descripta.
¶ Et quia materia prioritatis date quotidiana fertur tā
in beneficialibus/q̄ȝ alijs actibus: necessarium est ideo iu=
ribus ⁊ autoritatibus hanc comprobare:iuribus quidem/
primo habeo tex.in cle.fina.de resc.dum dicit ꝙ beneficia
que tēpore date erāt/nō hodie attēdūtur facit.c.si sup.de
offi.deleg.hoc lib. Ubi quādo gratia est perfecta in rescri=
31 pto * attēditur tēpus date: licet tēpore executionis con
cedens decesserit cū executio solū sit accessoria. Ad idem
ca.si.eo tēpore.š.de resc.vbi subreptio cōsyderatur respe=
ctu date qđ cōprobare potes ꝑ glo. in v̄bo canonicis/ in
cap.statutū.š.de resc.eo.lib.in fine glo. vbi habilitas iudi
cis delegati cōsyderatur tempore date rescripti: vtpote /
si Sempronius tēpore rescripti impetrati foret canonicus
Bitur.⁊ tēpore presentationis nō reperiretur:forte q2 re=
signauerat:nihilominus poterit cognoscere ⁊ in causa cō=
missa ꝓcedere. ¶In hoc eñ nō nocet mutatio qualita=
tis:nisi qualitas esset prime cōtraria/vt si vxorē(cū adhuc
esset in minoribus) duxisset. Domi.⁊ Frāc.ibi ⁊ Feli.in ca.
quoniā abbas.š.de offi.delega. ¶Ad propositū habes
tex.in.c.tibi qui.⁊.c.duobus.š.de resc.hoc lib.vbi in prela
32 tionibus gratiaꝝ inspicitur tēpus date:nō * autē quādo
consyderatur vis cōprehensiua priuilegij vel rescripti:re=
spectu habilitatis ꝑsone cui debet fieri ꝓuisio:q2 tunc at=
tendimus tēpus vacationis bñficij/ ⁊ nō tēpus impetra=
tionis:quādo rescriptū nō est subreptitiū de taciturnitate
illius qualitatis: vnde licet qualitas requisita in persona
nō adsit tempore impetrationis: si superuenit tempore va
cationis sufficit. Et iste est casus in tex.nostro descriptus
secundum vnam lecturam hic positam quam tenet do. An
to.de Butrio in cle.si.de rescrip.⁊ in cap.dilectus/el.iij.š.
hoc isto tit. Quod secus esset si in rescripto imprimeretur
vitium subreptionis in impetratione ex taciturnitate illi⁹
qualitatis: quia tunc licet illa qualitas superueniat tem=
pore vacationis non prodest.capi.si eo tempore de rescrip.
hoc lib. Ista sunt verba Domi.consil.cxiij.col.ij.Joannes
vbi subdit rationem quam videas.

¶Autoritatibus vero comprobo:tenent Bal.⁊ Jmola.in
l.si quis filio.§.eius.ff.de iniusto ⁊ irri.test. Ang.in.§.filius
fa.insti.quib.mo.ius patrie po.sol. ⁊ in.§.preterea nu.lxvj.
versi.fallit in vsurario insti.de exceptio.vbi citat ꝙ quādo
agit᷑ de validitate aut inualiditate rescripti respectu sub=
reptionis:videlicet circa tacenda ⁊ exprimenda/attēditur
tempus date. Alex.de Jmola con.xlij.nu.vij.viso processu
cause.iiij.vol.⁊ cō.xcj.nu.iij.repetitus in causa vol.vij. vbi
dicit ꝙ tempus electionis debet attendi.ca.dudum el.j.š.
de elec.⁊.d.c.si eo tempore Bar.in.l.vsusfructus.ff. de sti=
pul.seruo.in fine late per Joan.And. Antho.de Butrio ⁊
Jmolam.in.c.ad aures.š.de res.vbi loquuntur de eo qui
tacet dignitatem quam habet tempore date:licet non ho=
die Car.consilio.lxix.col.ij.numero.vij.in fine: vacāte qua
dam parrochiali ecclesia/ꝙ ad efficaciam gratie beneficia
lis consideratur data.c.eam te ⁊.c.capitulu3.š.de res. Fre
der.con.ccxc.col.v.quia in presenti: vbi(post multa pun=
ctum nostrum concernentia)dicit ꝙ nō prodest si quis post
literas impetratas efficiatur clericus capi.ex literis.š.de
transac.⁊.c.ij.š.de insti. Quia quando querimus vtrum li=
tere valeant vel non inspicimus initium:ita ꝙ non sufficit
si perueniat ad eum casum a quo potuit habere principiū:
istud dicit probari per id quod legitur in.d.c.dudum/ ⁊.di.
c.si eo tempore/ allegat Archid.in.c. quorundam col.ij. de
elec.hoc lib.licet compo.in.c.cum adeo.š.de res. asserat ꝙ
si quis cum destinatione sit clericus ⁊ incedat cum tonsu=
ra:potest literas impetrare:quod tamen iure nō probatur
pro hoc vide que dixi.š.de tempor.ordi.in.c.nullus.
¶Firmat intentum nostrum Archid.in.d.c. si eo tempore
col.ij.dicens ꝙ si quis tempore date literarum idoneus nō
reperiatur tanq; indignus repellitur.l.non intelligitur.§.
si quis palam.ff.de iure fisci.
33 ¶Comproba per simile quia dicimus valere * argumen=
tum de legato ad beneficium:cum in vtroq; donatio dica=
tur.l.legatum de lega.ij.c.quia propter / ibi quia donatio
erat deuoluta.š.de conces.preben. Et in legatis attendi=
mus tempus testamenti.l.cetera.§ tractari de lega.primo.
¶Uide ad pūctū Barb.in cle.literas/col.xij.⁊ seq. de res.
¶Et quia materia nostra apprime confusa in iure videtur
adeo ꝙ certa doctrina ⁊ regula non potest dari (referente
Pe.de Ancha.in.c.dilectus/ el.ij.š. eo.ti.) Attamen vt in
ea via aperta liqueat regulam superius comprobatam pro
34 viribus ingenij(limitando)clarius elucidabo:qua3 ideo *
dicito non procedere/quando attenditur natura et quali=
tas beneficij:quia tunc non inspicitur tempus date sed ho
diernum:citat Oldra.con.lviij.in fine:quidam impetrauit
dicens ꝙ scribatur pro beneficio certi valoris ⁊ tēpore da=
te excedebat sed hodie non: attenditur tempus presens/
quia tunc queritur plenum ius in beneficio.c.si. de conce.
preben.eo.lib. Idem Oldra.con.clxviij. ad primā questio=
nem versi.ad secundam questionem vbi ait considerari tem
pus in quo gratia per vacationem ⁊ realem prouisionem
suum sortitur effectum.l.quotiens.ff.de verbo.obliga. cu3
alijs per eum allegatis:licet secundum Jo.And.in.d.c.di
lectus el.ij.col.iij.eo.ti.ex collatione ius acquirat᷑: ex quo
facta est perfecta:dummodo aliud canonicum non obsistat:
istud non eradicat seu euellit quod dictū est propter illud
35 perfecta:vt patet intuēti iuxta illud.* Omnia bene cepta
ad effectū producere conuenit. Et nihil videtur esse factū
quandiu superest aliquid agendum de emenda.C. iusti.l.j.
⁊ ad silleia.l.cu3 silleianus.C.l.pe.C.de his quib.vt indig.
⁊ po=
not. Areti.in.l.Gallus.§.videndum col.ij.ff.de liber.⁊ po=
sthu. Fely.in.c.eam te col.xv.š.de re. Ita refert Bonus d
curtili Brixien.in trac.nobili.iij.parte nu.cxxix.glos.in ca.
iij.in verbo ex parte.š.de bap.⁊ eius effec.
36 ¶In simili Card.con.lxj.in fine ait nō dicit ius q̄esitū *
in beneficio per quecunq; citra collationem.etia3 si petitū
sit ab executore vt conferat:licet per petitionem videatur
acceptare cle.j.§.secus de conce.prebend.in Gallia tamen
requisitio de conferendo quo ad mandatarios nominatos
⁊ graduatos preuentionē etiā pape impedit: testatur post
ordinationem Ludo.xij. Brunellus in trac.de potestate le
ga. conclu.xix.versi.quarta declaratio domi. Aureolus in
addi.ad Guil.in.c.pe.j.de conce.prebend.non solum requi
sitio hec prodest ipsis requirentibus ante preuētionē pon
tificis:verum etiam alijs post preuentionem ipsam expo=
stulantibus dicam in.c.seq.in versi. haběr preterea noiati.
¶Ad intentum redeundo adduco Oldra. con.ccxxix. hec
sunt dubia versi.ad quartū:firmat latius Petrus de An=
cha.in cle.vna/numero.xxxvj.⁊.xxxviij.de conces. preben.
vide tex.in cle.si de bñficio in fi.hoc ti.vbi licet tēpore date

collatio ad grauatū non ꝑtineat:satis est qñ tꝑe vacatiõis ꝑtineret ⁊ sic ĩpetrãti debeꝛ qꝺ ꝓsequitur Jo.and.in addi. ad specul.in tit.de ꝯce.p̄bē.col.iiij.ver.itē vide brocardū.

37 ¶Limita ⁊ secūdo non ꝓcedere qñ consideramus habilitatem * impetrãtis:qꝛ tūc tempus vacatiõis attēdimus c.ei cui.j.eo.vbi si simpliciter mãdatur titio ꝓuideri de ꝓximo vacaturo canonicatu/nõ poterit cõferri sacerdotalis si tēpore vocationis nõ erat in etate ꝓmotiõis:ergo a cõtrario sensu si erat(licet nõ tēpore impetratiõis)poterit ꝓuideri.Ad idē tex.in.c.is cui eo.vbi dicitur sufficere/ꝙ q̄s sit idoneus tempore collatiõis:licet non fuerit tempore rescripti:vigore cuius ei ꝑ delegatū ꝓuidetur/ꝓ quo habes glo.in cle.ij.in verbo cõstitutus ibi tu dicas de eta.et qualita.ex qua Jmola ibi.nu.xxij.in fine col.vj.colligit:ꝙ vbi persone habilitas requiritur ad certū actum:sufficit ꝙ sit tꝑe exercitij actus/ad queꝫ exercitiū ipsum applicatur.

¶Moderare tamen nõ ꝓcedere de prima habilitate req̄sita in beneficiãdis:puta tõsura clericatus vt.s̄.ꝓxime deduxi:qꝛ illa requiritur ante quēlibet actū cõcernentē ꝓuisionē beneficialeꝫ:tã℣ pro principali fundamēto:sine quo in his suꝑedificari nõ potest.l.egi.ff.de fideiussoribꝰ.c.paulus.j.q.j.Calca.con.xcj.col.ij.

38 ¶Moderare etiã * dūmodo impetratio nõ laboret vitio subreptionis:vt qꝛ simpliciter petijt primum vacaturꝝ: nõ exprimēdo/vel nõ curatū/qꝛ licet hodie sit habilis ad curatum/non tamen erat tempore rescripti. nõ obtinebit ita Joan.andreas in.d.c. dilectꝰ colum.fi. dicit: inferēdo ꝙ si papa motu ꝓprio scripsisset ꝓ curato vel nõ curato non habet locum.dic.ca.si eo tempore de quo facit festum Barba. in.d.cle.literas col.xiij.versi.Sed re vera. Ratio qꝛ motꝰ ꝓprius excludit subreptionem que reddit nullitatē:⁊ dicit hãc fore ꝑegrinã limitationē ad.d. c.si eo tempore Jdē festum celebrat solēne Panor.in.d.c.dilectus v̄si.ex hac cõcordia.nu.ix.Ad quod attendat gallus:ꝓ his qui mãdata de ꝓuidendo obtinent: quia licet impetrãtes sint minores xxv.annis:tamē si tꝑe vacatiõis attingãt.xxv. annū poterūt obtinere curata ꝓpter motū propriuꝫ: sub quo expediuntur vt videre licet tenore illorum.

¶Sed caue dicit Fely.in.d.c.eam te col.pe.per ea que ponit Do.in.d.c.ei cui vbi insistit in ꝯcordia illius tex. d.c.si eo tꝑe:tãdem insequendo cõclusionem glo. in v̄bo nõdum ꝯcludit:ꝙ in casu.cap.si eo concedēs / nihil dixisset de cura nec etiam impetrãs ꝑ hoc nõ habebit curatum ꝑ.c.cum in illis.j.eo.secꝰ in p̄bēda sacerdotali:qꝛ si de ea nihil fuisset dictum: obtinebit/sufficiet eñ quē esse habilē qñ vacabit:ratio ẜm eãdem glo.qꝛ in * beneficijs curatis ⁊ illorū impetratione maior idoneitas requiriꝛ/q̄꧊ in sacerdotalibus p̄bendis. d.c.cū in illis ⁊ de elec.c.statutū/ ideo fauorabilior est illa gratia q̄꧊ alia.Pro his vide glo.pragma.in ti.de colla.in §. quod si quis in verbo tempore vbi argu. hoꝝ quotidianã decidit questionē:pone Titiꝰ possidet in beneficijs vsq̄ ad valorem ducentoꝝ florenoꝝ auri de camera:⁊ tūc ẜm iura gallie inhabilis est ad alia obtinēda/ vigore nominationū:etiam per antea obtētaꝝ:qꝛ illud verū q̄꧊diu in valore ipso obtinebit secus si tꝑe vacatiõis beneficij acceptãdi nõ habeat tot:vel tãti valoris beneficia:qꝛ

39 ... 40 * cessante causa ꝓhibitionis cessat ꝓhibitio.l. adigere §. q̄꧊uis.ff.de iur.patro.⁊.c.cum cessante.s̄.de appella. cū similibus:ita in ꝓposito venit dicendū:ꝙ firmat Do. meus in.d.c.eam te.nu.xlij.vbi intētuꝫ cõprobat ꝑ notata Bar. in.l.p̄cipimꝰ.§.sane.C.de appella.ꝙ si statutū det maiꝰ sallariuꝫ doctori q̄꧊ licētiato:⁊ ꝯtingit ꝙ tempore date commissiõis sit licētiatus:si tñ tp̄e dati ꝯsilij vel sententie:sit doctor debebitur sallariū doctoris Fely.in.c.fi. col.j.s̄. de

41 iudi.firma ꝑ id qꝺ diximꝰ de teste:qꝛ nõ inspicimꝰ * tp̄s celebrati actus ẜ꧊ depositiõis glo.in.l.iij.§.due in verbo nõ eandem fidem.ff.de carbo.edic.vide Barb.in.d.cle.literas col.xj.v̄si.quo ad secundum.

¶Moderare etiã non ꝓcedere/ quãdo ꝯsideratur habilitas respectu statꝰ:quia si fiat mutatio status nõ attēdimꝰ

42 tempus vacationis/sed tempus date.

¶Et vt habeas mentem scriben.Pone * petrus fuit nominatꝰ per vniuersitatē Biturien.ad beneficia monasterij sctī Sulpitij ordinis diui Bene. dico ad beneficia ad collationem / nominationem / presentationem / seu quamuis aliã dispositionē/eiusdē monasterij spectãtia:accidit ꝙ anteqū꧊ ꝓuideretur virtute nominatiõis huiusmodi/ꝙ ingressus est monasteriū ipsum:⁊ inibi ꝓfessionem emisit regularem.Nunc aūt virtute ipsius nominatiõis: vult ꝓuideri dico de regulari:queritur quid iuris . Dubium hoc tangit glo.pragma.in tit.de colla.in §.illi vero in verbo religiosis vbi videtur inclinare posse ꝑ ea que supra ꝓxime fuere deducta:qꝛ cū queritur de viribus rescripti respectu capacitatis impetrãtis:si cessat subreptio attenditur tēpus quo rescriptū mãdatur executioni: ⁊ in casu hoc nulla est subreptio/qꝛ nominatio est generalis:ideo adaptãda ad beneficiū ad quod reperitur nominatꝰ habilis tempore vacationis eiusdem.

¶Cõtrariū tamen sentit Do.Brunel.in trac. de po.lega. ꝯclu.xix.col.pe.dicēs ꝙ si tꝑe obtente nominationis/ erat secularis:⁊ tempore vacationis regularis: ꝙ in vim nominatiõis nõ erat capax regularis:cū inspici debeat status ⁊ ꝯditio quã habebat nominatꝰ tꝑe nominatiõis.De quo in simili no.Archi.et Joan.and.in.c.cum de bñficio hoc ti. s̄.facit quod not.d.glo.in verbo religiosis / ꝙ noĩationes ad beneficia date:intelliguntur de beneficijs statui noĩati ꝯuenientibꝰ. Et hec est intētio vniuersitatis mãdãtis nec vlterius trahitur in dubiū ꝑ ea q̄ dictantur in cõcord. in ti.de elec.in §.quo vero ibi ⁊ insuꝑ ꝙ tã graduati simplices q̄꧊ nominati bñficia in mensibꝰ eis assignatis vacãtia/ petere ⁊ ꝯsequi possint ẜm ꝓprie persone cõdecentiã ⁊ cõformitatem ⁊c.q̄ verba videntur sonare ꝙ attēdi debeat data noĩationis.Si tñ recte attenditur hec verba videnꝛ facere ꝓ parte affirmatiua huic tñ refragatur qꝺ voluit Jo.mo.in.d.c.cū de beneficio in fine/ꝙ cõditio ꝑsone impetrãtis facit vt artetur v̄bum generale:cui adhereo cū factus sit nouus homo respectu actuū ciuiliū ⁊ seruo equiparetur.Tãgit Jo.de Jmola in cle.j.de elec. Joã.and. in c.ij.ne cler.vꝉ mo.Bal.i.l.Titiꝰ.ff.ad trebel.Jnno.in.c.cõ olim.s̄.de priuile.Jason i.§.actiones col.iiij.inst.de actio. Bar.in.l.j.⁊ in.l.qꝺ seruꝰ.ff.de stipul.ẜuo.Alex.in.l.j.col. iij.ff.de ver.oblig. qꝺ tamē intellige sane ꝓut citat Car.

43 con.xcvij. vbi dicit ꝙ monachi * nullius hominis sunt serui sed dei.c. vno.s̄.de syndico cui ẜuire libertas est.c.lꝫ.s̄. de regul.hic Antho.de Butrio in.c.quod a te col.ij.s̄.de cler.cõiuga.ꝙ debent esse ꝓprij dei/cui seruiūt nõ alteriꝰ vel diuisi. ¶Et sic argumēto p̄missoꝝ idē venit dicendū in dispensatiõe tꝑe secularitatis obtenta:instar illius qui secum dispēsari obtinuit/⁊ postea matrimoniū cū vnica et virgine cõtraxit que ꝓcedēte tꝑe ab humanis decessit:ꝙ tūc nõ ꝓdest ei dispensatio/ nec reuiuiscit quod iam extinctum erat dixi late.s̄.in.c.vno de cleri.cõiuga.

¶Jn ꝓposito iuuat qꝛ nõ tã de facili cū regularibꝰ dispē

44 satur:Omnia * nanq̄ beneficia sunt regularibus incompatibilia quod cõprobo in trac.de manda.apo.tractando materiam pensionis.

¶Jtem si suffragaretur dispensatio hec:fieret fraus legi: ⁊ Papa de facili circunueniretur vt patet intuenti:cū mēs Pape ad hoc tunc non attenderet vt videlicet dispensare

45 tur cum regulari:verba * enim deseruiunt intētioni/⁊ nõ intentio verbis.c.ij.requiris .s̄.de appella.quod verum dicunt scribentes si verba possunt trahi ad mentē vt in proposito:si autem nulla interpretatione trahi possunt trahitur mens ad verba Bal.in.l. cum aquiliana.ff. de transac. vbi dicit:ꝙ verba sunt sicut corpus : mens vero sicut anima ⁊ spiritus.Uide compo.in.c.causamq̄ in fi.s̄.de res.hec enim que de intentione diximus clarificantur per ea que not.Decius con.cxxv.col.iij.in causa domini.

¶Facit in principali proposito.d.glos.in.d.c.si de beneficio/ꝙ attenditur conditio persone que erat tempore impetrationis rescripti ad idem quod not.specul.in ti.de deleg. in §.excipi potest versi.quid si committens.

46 ¶Jtem * persone mutatione extinguitur priuilegium:maxime quando sola persona fuit causa immediata ipsius priuilegij. Dinus in regula priuilegium hoc lib.col.iij.dixi in d.c.cum de beneficio.

47 ¶Ad idem/quia si papa * concessit gratiam expectatiuã alicui:deinde ille est excommunicatus:per mutationem illius status/debet censeri reuocata gratia: prout in terminis tenet Rapha.Cuma.in.l. si stipulatus fuerim illud.ff. de verbo.oblig.refert domi. Alceatus in repeti.ca.j.numero.xij.s̄.de iudi.quod extēdere poteris ad nominationes: cum videantur mandata apostolica siue expectatiue:quod firma per hec que dicam in.c.seq.in versi.Et ꝑ hec habes.

¶Adde ad propositum Cal.in titu.de res.consilio.viij. ibi effectus dispensationis regulatur secundum intentionem agentis expressam vel presumptam.l.obligationuꝫ ferc.ff. de actio.⁊ obliga.c.gaudemus de diuor.s̄.⁊ ea que no. Rota in antiquio.deci.iij.in ti.de rerum permuta.

48 ¶Si duo * obtinentes quilibet videlicet incompatibile ⁊ permutēt/⁊ ꝑmutatione facta:quilibet sine superioris licētia remansit in suo pristino beneficio:de solo mutuo consen

su:ꝙ licet quilibet videatur tenere duo incōpatibilia quia stat per eos quominus possessionem pacificam adipiscan-tur ⁊ sic vidētur vacare saltem ẜm ar.c.cōmissa.§.de elec. hoc libro tñ in cōtrariū se habet rei veritas:qꝛ iustis ratio ambitionis cessat ⁊ cupiditas : q̄ sunt prima causa bñficij amittendi/cum re vera quilibet solū teneat vnicū. Nec habeat animū nec intētionē duo beneficia obtinēdi sed vnū tm̄:licet errēt ī iure q̄ intētio multū operatur not. Jo.mo. in.c.primo de conce.ꝑben.

¶ Limita postremo regulam nō procedere: qñ secūde litere beneficiales habent clausulā derogatoriā:siue clausulā anteferri de qua extense per Car.in cō.statim allega.qꝛ tūc non inspicitur data primaꝝ/dicit Freder.con.ccxc. qꝛ in presenti col.iiij.ibi nisi ex supueniente causa fiat preiudicium:vt puta quia secundus habet prerogatiuam.

49 ¶ Et qꝛ ad materiā nostrā ꝑtinet discussio clausule * anteferri que in se cōtinet nescio quid latentis in praxi quotidiana:q̄ licet sit admodū difficilis ⁊ scrupulosa / cum ea ꝑclari doctores pro ⁊ cōtra substētare dicātur testaꝫ Car. cō.cxxxvj. Factū sic se habet/in prin.dicens ista est clausula noua et ante mea tpa inusitata q̄ em̄ a sede ap̄lica prodeat:videtur potius ipsius sedis apostolice interꝑtationem ꝙ alterius determinationem expetere/vt inde ꝓdeat interꝑtatio vnde ipsa clausula ꝓderit . c. inter alia de senten.excōica.⁊.l.fi.C.de legib.confisus tñ in clementia nature naturātis cā stilo claro impresentiaꝝ aliquātulum enucleare conabor ⁊ sub paucioribꝰ q̄bus poterit verbis cōprobari. Jdeo ad rem descēdo que vt facilior appareat describā quasdā formas hanc clausulā includentes.

50 ¶ Clemens * ep̄s serus seruoꝝ dei dilecto filio. N.clerico Bitu.dio.salutē ⁊ ap̄licam benedictio. vite ac moꝝ honestas aliaꝗ laudabilia ⁊c. Dudū siquidez vcꝫ octauo idus nouēbris pōtificatus nostri anno p̄io volentes tibi gratiā facere specialem beneficiū ecclesiasticuꝫ cū cura vel sine cura etiā si in ecclesia cathedrali existat/ad collationem/ꝓuisionem/pñtationem/seu ꝗuis aliā dispositionem venerabilis fratris nostri ep̄i Cameracen.⁊ dilectoꝝ filioꝝ ꝑpositi decani ⁊ capituli singuloꝝꝗ canonicorū ⁊ ꝑsonaꝝ ecclesie cameracen. cōiter vel diuisim ꝑtinēs si qđ tūc vacabat vel cū vacaret/quod tu ꝑ te vel ꝓcuratorem tuū infra certi tpis spatiū duceres acceptandū conferē.tibi postꝙ acceptasses huiusmodi cum oībus iuribꝰ ⁊ ꝑtinen.suis dūmodo vsꝗ ad certum tp̄s tunc expressuꝫ nō esset in eo alicui specialiter ius quesitū donationi ap̄lice reseruauimus/ certis suꝑ hoc executoribus deputatis ꝓut in nostris inde ꝯfectis literis plenius ꝯtinetur.

¶ Cū aūt eadem die/⁊ post dictā diem aliquibꝰ alijs gr̄as speciales fecerimus:⁊ aliqua reseruan. auctoritate ap̄lica donatione siue aliqua ex eisdem bñficijs ꝯferenda ꝑsonis idoneis quas ducerent eligendas ꝯcesserimꝰ facultatem Quarū quidem gratiaꝝ ⁊ ꝯcessionū vigore nōnulle ꝑsone bñficia huiusmodi ad collationem ꝓuisionem seu ꝗuis aliam dispositionem dictoꝝ cap̄li ꝑpositi decani vel alicuiꝰ canonicoꝝ ⁊ personaꝝ ꝯiunctim vel diuisim/vel alicuiꝰ vel aliquoꝝ ex eis ꝑtinen.expectare noscimus ac absoluimus nōnullos ex ꝑsonis p̄dictis/ q̄ vigore gratiaꝝ eis aut concessionū huiusmodi post dictā diem factaꝝ/ beneficia ipsa expectabant:oībus vel aliquibus alijs etiam auctoritate nostra huiusmodi bñficia expectātibus:in assecutione huiusmodi bñficiorum anteferri.

¶ Nos intendentes te qui vt asseris diu non sine magnis laboribꝰ in romana curia dilecto filio Jacobo tituli sctōꝝ Marcellini ⁊ Petri p̄sbytero cardinali seruiuisti / monitu fauore prosequi gratie specialis:te oībus vigore gratiaꝝ eis sic ꝯcessarū/predicta die ꝑ nos factaꝝ hmōi bñficia expectā.in assecutiōe bñficij huiusmodi voluimus añferri:tibiꝗ ꝯcedimus/ꝙ ꝑ voluntatem nostrā huiusmodi ⁊ ꝑ aliā voluntatem nostrā ꝑ quā ꝑsonas gratiaꝝ post datā eādez eis factaꝝ/aut facultatū p̄dictaꝝ vigore:beneficia ipsa ad huiusmodi collationem ꝓuisionem pñtationem seu ꝗuis aliā dispositionē dictoꝝ ep̄i ꝑpositi decani capituli ⁊ canonicoꝝ ⁊ personaꝝ dicte ecclesie Cameracen.cōiunctim vel diuisim vel eadē beneficia expectan.anteferri volumus aut forsan velimꝰ/⁊ fieri derogetur tibi nullatenꝰ noceat. Nec ꝑ eā preiudiciū / aliquod generet. Cōstitutionibus ⁊ ordinationibꝰ ap̄licis ꝯtrarijs non obstantibus quibuscunꝗ.

51 ¶ Clemens * Ep̄s seruus seruorum dei. Dilecto filio Martino tituli sancti laurētij in lucina p̄sbytero Cardinali salutem ⁊ apostolicā bñdictionem. Dum ad personā tuā ⁊c.dudū siquidē nōnullis ex venerabilibꝰ fratribus nostris sctē romane ecclesie Cardinalibus diuersas gratias/per quas nōnulla bñficia ecclesiastica secularia ⁊ regularia cū cura ⁊ sine cura/in Narbonen.⁊ alijs cathedralibus ecclesijs ⁊ ciuitatibꝰ ⁊ diocesibꝰ in Narbonē. ꝓuincia ꝯstitutis expectare noscunꝫ duximus faciendas/ Ac voluimus inter cetera eosdē cardinales in assecutiōibus huiusmodi beneficiorum oībus etiā auctoritate nr̄a ꝑterꝗ alijs eiusdem romane ecclesie cardinalibus bñficia huiusmodi expectan.anteferri. Et ꝙ ipsi post certos terminos tunc expressos vigore huiusmodi gratiaꝝ aliqđ bñficiū nō acceptarent/nec de illo sibi facerent prouideri.

¶ Et deinde quosdā ex dictis terminis ipsis tūc nōdū lapsis vsꝗ ad alios tūc expressos terminos ꝓrogauimꝰ. Ac ꝙ litere super quibusdā ex huiusmodi gratijs ꝯfecte ad alia bñficia ecclesiastica in eisdem ecclesijs ciuitatibus ⁊ diocesibus ac prouincia vacātia tūc vel vacatura se extenderent duximus cōceden. Ac nuꝑ tibi de nōnullis bñficijs ecclesiasticis secularibus ⁊ regularibus/in eisdem ecclesijs ciuitatibus ⁊ diocesibus in dicta ꝓuincia ꝯsistentibus tunc vacātibus vel vacaturis mandauimꝰ ꝓuideri ac voluimus te omnibus etiam autoritate nostra huiusmodi beneficia expectantibus ꝑterꝗ alijs sancte romane ecclesie Cardinalibus ⁊ dilectis filijs familiaribus nostris ac illis quos charissimus in christo filivs noster Karolus rex frācoꝝ illustris Guillermo Lexouien.⁊ Nicolao Bolocen. ep̄is ⁊ dilecti filij nobiles viri Jo. Bituris archiep̄o Bituricñ.⁊ Luxionē. Ac Philippꝰ Burgūdie duces Parisien. episcopis venerabilibus fratribus nostris/⁊ dilectis filijs Abbati monasterij sancti benigni Lingonen.diocesis:⁊ decano sancti Petri Auinionen.quibus per alias nostras literas dedimus in mandatis: vt nonnullis clericis quos ijdem rex ⁊ duces nominarent canonicatus nōnullarum ecclesiarum in regno francie cōsisten.necnō dignitates ꝑsonatus officia in dictis vel alijs ecclesijs per eosdem reges ⁊ duces eligerent conferrent ac prebendas in eisdem ecclesijs per eosdem regem ⁊ duces nominandis clericis/ quos seu q̄ clerici ipsi infra certi temporis spacium acceptarent/conferādas conferendos seu conferenda eisdem clericis/donationi sue reseruarent forsan nominarent in futurum ac vigore gratiarum beneficialiuꝫ dilectis filijs cōsiliarijs dicti Regis in suo parlamento in quodā rotulo ꝑ nos sub data.v. Jdus aprilis pōtificatus nostri anno.xij. signato factarum/ te in assecutione ipsorum beneficiorum volumus añferri/prout in diuersis literis nostris inde confectis plenius continetur.

¶ Nos igitur attendentes ꝙ si tibi circa premissa non prouideretur aliter modicum fructum posses ex mandato huiusmodi reportare/ac propterea attendentes te vt mandatum huiusmodi celeriorem sortiatur effectuꝫ/fauorabiliter prosequi in hac parte volumus ⁊ motu proprio non ad tuā vel alterius pro te nobis super hoc oblate petitionis instan.sed de nostra mera liberalitate apostolica tibi autoritate concedimus/ꝙ tu omnibus ⁊ singulis familiaribus nostris predictis beneficia huiusmodi in ecclesijs/ciuitatibꝰ/ diocesibus in prouincia predicta consistentibus expectantibus/ quos in assecutione beneficiorum huiusmodi omnibus vel aliquibus etiam sancte Romane ecclesie cardinalibus beneficia huiusmodi autoritate predicta conferre volumus in assecutione beneficiorum huiusmodi preferri.

¶ Et nihilominus motu ⁊ autoritate predictis/statuimus ⁊ etiam ordinamus :ꝙ tu ⁊ singuli Cardinales predicti vigore gratiarum huiusmodi vobis vt premittitur per nos factarum/ beneficia in ecclesijs/ciuitatibus/ diocesibus in prouincia huiusmodi vigore mādati predicti expectare noscuntur/beneficia ipsa alternis vicibus assequi debeatis: ita ꝙ singuli ex dictis cardinalibus qui dictarum gratiarum vigore beneficium aliquod minime fuerint assecuti: te alijs in primi vacaturi beneficij assecutione preferant/ voluntate nostra predicta ⁊ alijs contrarijs non obstātibus predictis.

¶ Nunc veniamus oportet ad materie discussionez/ pro cuius introductione adduco/Compo.in cap.causamꝗ col.ij.

52 §.de res.vbi cita: ꝙ qñ in literis dicitꝫ ꝙ * quis in omnibꝰ preferatur alijs impetrantibus:hoc restringimus vt preferatur his quibus nondum est ius quesitum. Et sic sententiauit dicit ipse de mandato Pape apud Mediolanum/ eo qꝛ litere huiusmodi odiose ⁊ ambitiose ⁊ ius alterius vsurpātes:ideo restringende. Subdit tamen postea plures seruare literam gratiosam/prout sonat vt per eam impetrans prioribus preferatur/ etiā in his quibus ius est ꝑ presentationem vel receptionem quesitum:hoc eniꝫ certum est ꝙ illi qui collationem vel inuestituram habēt/nunꝗ preferā

tur: propter dictas literas cum sit ius in re quesitum. Pro dicto Cōpo. videtur facere id quod voluit Oldra cō. 198. in prin. circa primū pūctum/ ubi dicit φ clausula hec est * odiosa τ iuri cōmuni repugnās: ideo est artāda quantū fieri potest: ut iura manifeste ꝓbant τ not. aperte Cōpo. in. d. c. causamq3 dūmodo in aliquo possit verificari.

53

¶ Et licet Compo. ꝓnunciauerit: attamen eius ꝓnunciatio nostris temporib⁹ in viridi nō extat obseruātia sed qd ultio dicit: verius dicas/ τ hec est cōis quā sentit Cal. in ti. de res. con. viij. in fine τ ludo. Roma. con. cclvj. approbo sententias/ in fine: vbi late ꝓbant φ clausula * dūmodo nō sit alteri ius quesitum/ ꝑseruat ius haben. in re: sed derogat habentibus ius ad rem.

54

¶ Et dicit idem Cal. φ tāta est τ talis differētia inter ius in re/ τ ad rem/ φ̄ta est beneficiū fore tuum/ τ fore tibi debitum. c. si tibi absenti. ꝭ. eo. τ cle. auditor de res. huic cōmuni astipulatur Jo. and. collec. Petrus de Ancha. Antho. de butrio Car. Jmola τ Fely. in. d. c. causāq3 allegāt tex. apte hoc ꝓbantem in. c. auctoritate. ꝭ. de cōce. preben. τ in c. pe. ꝭ. hoc tit. vbi expectans erat receptus in canonicū/ ꝑ quā * receptionē sequitur ius ad rem. c. si clericus. ꝭ. hoc ti. τ. c. si. de conce. preben. hoc lib. tamen illi recepto nocet clausula anteferri.

55

¶ Et per hec sit cōprobata cōis cōtra Compo. qui sol⁹ in cāpo remanet peregrinus: venit tamē medio mādati pape excusandus alias credendū venit/ φ libēter cōmuni adhesisset. Hinc car. con. cxxxvj. col. iij. sub nu. vij. volēs cōpo. excusare dicit * nō esse credēdum tātum virū τ adeo in romana curia exptum τ diu in exercitio iuris ibi versatū errasse argu. l. ij. §. seruius. ff. de origi. iur. Nec similiter papā de cuius mādato ꝓnūciauit argu. c. j. ꝰ. de cōstitu. τ. l. omnium. C. de testa.

56

¶ Tamē pro cōmuni habeo rotam in antiquio. in tit. de cōce. ꝑben. deci. viij. licet ibi cōpilator τ duo alij voluerint tenere/ nisi gratia habens clausulam anteferri fuisset impetrata postφ̄ primus iā acceptauerat vacās: qꝛ licet secūdo ꝓuideat priusφ̄ primo/ tamē nō valet ꝓuisio facta scdo Alij tamen indistincte tenēt cū cōmuni/ τ in ti. de ꝑben. deci. xv. dicit φ habentes hāc clausulā/ preferūtur etiā si illi primi essent recepti ad primarias preces Fely. in. c. māda tū. nu. v. in fine. ꝰ. de res. vbi opinionē Cōpo. in vno nititur cōprobare/ vt habeat locū qñ est ius quesitū ex electione vel patroni presentatione/ τ illud preseruatur: qꝛ alias in totum τ perpetuo esset exclusus: quod nō ꝑsumitur de mēte pape. ista fuit decisio bellamere. clxvij. per hec verba dicens ꝑ dicta verba nō ꝯseruatur ius ad rem/ dūmodo sit quesitū per acceptationem: ita obtinuit obseruātia palatij apostolici papa sciente τ tacite approbāte.

57

¶ Facit in proposito quod voluit domi. in. c. φ̄ sit. §. primo ꝰ. de elec. hoc libro vbi per illum tex. dicit φ * impetratio non faciens mentionem de electione alterius/ nō valet cū papa nō intendat tollere ius alterius. cap. quamuis supra de res. cum similibus.

58

¶ Moderare habes communem/ vt non procedat * quādo gratia (clausulam anteferri includens) esset ob subreptionem nulla/ vel annullanda/ vel ob defectum persone/ qꝛ tunc nihil efficacie operabitur clausula ipsa: imo prim⁹ impetrans admittitur ad beneficium vacaturū. Et sic non ꝑiudicat primo impetrāti. c. non potest. ꝭ. de regul. iur. cum similibus/ cū videatur apposita in fauorem ipsius impetrantis duntaxat: sic eo repulso videtur sublatum impedimentum quo ad primum: nec poterit ordinarius alteri conferre facit. l. sub conditione. ff. de vsufru. τ. ff. de actio. empti. l. fundum Archi. in. d. cap. pe. τ Car. in con. xv. in prin.

59

¶ Item quando * primus impetrās ex facto suo excluditur secundus obtinebit/ non autem alius auctoritate ordinarij. c. si. clericus. ꝭ. hoc ti. habeo instātiam: iuribus gallicanis cautum reperitur/ φ habenti. x. beneficia ecclesiastica conferre presentare/ aut alio modo disponere: poterit papa semel mādare τ mādatum suum de prouidendo dirigere/ modo Philippus Probus obtinet ꝓ eo primo mādari: in eo tamen mandato peccatum est in materia/ aut forma/ adeo φ suum non potest sortiri effectū. Postea titius pro eo pariter secundo obtinet mādari/ queritur attēto dicto peccato quod patitur mādatum Philippi ꝓbi/ mādatum titij vires sumet. Dico φ sic per ꝑdicta/ qꝛ fingitur primus: τ ꝑlatus hoc solo fore grauatus.

¶ Sic in ꝓposito iste qui habebat clausulam anteferri: fingitur primus: ergo eo repulso alius apostolicus obtinebit ratio quia clausula hec/ gratias non destruit precedētes sed eam habens/ alijs ꝑfertur: ideo eius destructa gratia: remanebit beneficium gratiā priorem habenti.

¶ Idem si habens ipsam clausulam ei renūciet/ aut ea nō velit vti: valebit collatio primo facta no. Jo. and. in. dic. capi. pe. facit. l. si iudex. ff. de minor. firmat Car. d. con. xv. consilium. ij. consilium redditum ferrarie/ vbi citat φ * clausula inhibitionis τ decreti habet effectū si eam habens sua velit vti indulgentia/ allegat inno. in. c. primo de conce. ꝑben. hoc lib. τ Jo. mo. in. c. statutū. ꝰ. hoc ti. vbi dicit φ si ordinarius ꝯfert beneficium infra mensem quod fuit specialiter impetratum cū clausula inhibitiōis decreti/ tenet collatio si impetrans non vult vti suis gratia τ clausulis/ sic debet intelligi dictum per eundem Car. con. lxix. nu. vij. tactum vbi ait φ clausula in rescriptis vel alibi posita debet intelligi vt non sit sine effectu/ quod verum si eam habens ea velit vti: id firmare habes per ea que copiose citat Jo. mo. in. c. generali. ꝰ. de elec. τ ibi dixi τ in. c. statutum. ꝰ. eo. vbi idem Jo. mo.

60

¶ Moderare predicta vt non ꝓcedant / nisi renunciatio collationem primo factam precedat/ quia si sequeretur collationem (que propter clausulam aut decretum erat nulla) non valeret nec validaret. Joan. and. in dicto cap. statutum colum. prima in fine dicens φ in hoc casu prouisus non erit tutus sine noua collatione per. d. c. pe. ꝭ. hoc titu. Jstud sentit ibi Domi. dicens id procedere maxime vbi initium attenditur: vt in electione/ collatione/ sententia τ similibus. c. si postφ̄. §. j. de elec. hoc libro τ. d. c. pe. τ. c. auditis cum ibi no. eo. tit. de elec. vide que latins in proposito dixi in. c. tibi. ꝰ. de res. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput. viij.

SI pro clericis pauperibus, vel alijs nostras literas vt eis de beneficijs prouideas, etiam si animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficijs curā habentibus licite prouidere nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari.

¶ Oportebit tamen vt ipsi ad ordines quos requirunt collata eis beneficia, se faciant in proximis statutis a iure temporibus promoueri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non habēti sacros ordines potest per literas apostolicas prouideri de beneficio cuꝫ cura: sed statutis temporibus debet se ad sacros ordines facere promoueri.

2 Quando Papa mandat prouideri de beneficio (etiaꝫ si curam habeat animarum) eo ipso mandat ipsum ad sacros ordines promouendum.

3 Quando beneficium est sacerdotale ex statuto non potest conferri nisi sacerdoti.

1 SI pro clericis pauperibus, Non * habenti sacros ordines potest per literas apostolicas prouideri de beneficio cum cura sed statutis tēporibus debet se ad sacros ordines facere promoueri [prouidere] Antea dicebatur dispensatio. ꝰ. de eta. τ quali. preterea/ τ forsan iuris non hominis argu. ꝰ. de elec. nihil. §. fi. τ hic τ. ꝭ. hoc lib. de insti. c. ij. Esset eniꝫ durum φ propter hoc istorum prouisio impediri deberet/

vbi possunt infra breue tempus in presbyteros ordinari. d. c. preterea/ et est simile infra de insti. c. vlti.

¶ Sed quid si beneficiũ est tale cui est annexũ sacerdotiũ ex statuto speciali. s. eo. significatum videtur secus. Quia ex quo * papa mãdat puideri de beneficio (etiã si curam habeat animarum) eo ipso mandat ipsum ad sacros ordines promouendum vt hic. Non sic vbi est beneficium sacerdotale per statutum (quod potest papa verisimiliter ignorare). s. hoc lib. de cõstitu. c. primo. Cõtra dic/ quod per rescriptuz papale statuta sunt sublata/ vel saltem sunt dilata licet non peremptam. Et licet homo sit habilis: non tenet sine titulo ad sacros ordines se facere pmoueri. Nec eps suus tenetur eundem ordinare. i. eo. si eps et. c. cum secũdũ

¶ Sed * quid si est sacerdotale ex statuto: adeo quod cõferri non potest [a] nisi sacerdoti/ tunc si in rescripto statuta tollantur/ adhuc vt prius potest isti prouideri/ dummodo faciat se promoueri proximis temporibus vt sequitur. Et quid importent ista statuta no. s. hoc lib. de res. cum aliquibus. Joan. Mona. Cardi.

a Non potest. Ista est communis secundum scriben. hic quam firmat Joan. and. in. capi. et cui columna fina. i. hoc tit. vbi Petrus de Ancha. Philippus Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. ix.

SI eũ sup cuius puisione aposto. sedis legatus in certa ecclesia suas literas quibus obtemperatũ nõ fuerat, destinarat, mãdem[9] autoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibique prouideri de prebenda iuxta ipsius legati continentiam literarũ, talis receptus huiusmodi nostri autoritate mandati non legati sed nostra intelligitur esse autoritate receptus. ¶ Et ideo est in assecutione prebende omnibus post eum eadem autoritate receptis in dicta ecclesia preferendus.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Fortius est factum legati quam capituli.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Conclusio alia est legis: et alia hominis: et conclusio legis dicitur fortior quam conclusio hominis.
2 Conclusio debet fieri per verba pertinẽtia/ nõ per ea que respiciunt diuersos intellectus.
Quando vnum potest esse et non esse/ et se habere ad plura et diuersa: ex eo non concluditur necessario.
3 Impossibile est quod qualificatio inhereat simplici/ et quod illud sit simplex.
Repetitio qualitatis non inducitur.
4 Libellus interpretari debet penes conclusionẽ/ nõ penes narrationem.
5 Qualitas intentate actionis ex medio concludendi demostratur.
Sola attenditur conclusio.
6 Conclusio dicitur contractus.

7 Multa tractãtur que non perficiuntur.
8 In libello sola attenditur conclusio.
9 Non potest videri in iudicio deductum/ quod non est productum.
10 Non videtur esse presens qui non expectauit finem.
Nihil dicitur esse actum quãdo restat aliquid agendum.
In habentibus successiuum effectum/ nunquam dicitur actus consummatus in singulis actis vel momentis.
11 Omnis executor datus ad prouidendum est collator.
12 Duplex receptio iuris et facti legitur et per eas acquiritur vt hic.

SI eum super cui[9]. Casus patet [et in fratrem] Sed quid de illo qui est receptus motu proprio capituli et habet confirmationem huius receptiõis/ et mandat secundum stilum curie isti auctoritate apostolica puideri ne inane nomẽ canonici gerat [de pbenda] si est debita sic: quod nulli alij de iure sit debita: nũquid iste de iure pferat ĩpetrãtib[9] post modũ in gra spãli: vt hic videt, dic quod sic ar. i. eo. si aplice. Cõtra dic: quia forma quã tu narras est de iusticia. s. eo. relatũ et. c. dilectus primo et illam formam dari vidi sine lectione nec proprie hoc casu datur gratia sed mandatur in cõclusione [a] fieri iusticia. Nec dubito quin receptio capitularis faciat beneficiũ debitũ/ non tamen affectum: quod tamen facit autoritas apostolica plus et minus secundum quod est potior gratia notata. i. eo. si clericus.

1 ¶ Item fortius * est factum legati quam capituli/ et ideo autoritas pape fortius inualescit in vno quam in alio/ et ob hoc aplicus pfertur capitulari: tũ quia maiori aucto. innitit: tũ quia duplici [b] ratiõe vincit/ et quia debitũ/ et quia affectũ. s. eo. lz in prin. i. eo. hi q prio R. i. eo. si postquam: vnde istis cõcurrẽtib[9] licet quilibet per se consideratus: dicere possit beneficiuz sibi debitum: vno tamen ad alterum relato/ erit beneficiũ vni debitum/ et alteri indebitum/ propter maiorem et minorem auctoritatem.

¶ Dicunt quidam istum primum potiorem: quia est primus: et quia suus executor [c] habet potestatem prouidendi [d]: et sic per cõsequens reseruandi/ inhibendi/ et decernendi.

¶ Sol. potest ista exequendo iustitiam ipsius impetrãtis: vnde autoritas in isto executore non est aucta in dando/ sed in exequendo iustitiam impetrantis: et secundum hoc vidi sentẽtiari. Alij cõtra argu. s. hoc lib. de res. cum aliquibus in fine.

¶ Sed dic quod illa loquitur in literis apostolicis: in quibus totum est gratiosum: sicut amotio et apostolice autoritatis receptio/ sed hic loquitur in mixtis literis/ tam iustitiam quam gratiã cõtinentibus: naz fuit hec receptio capitularis gratiosa de qua in literis papalibus primo narratis. Secundo petitio de iustitia/ vt non careat prebenda qui in canonicũ est receptus/ et tertio mãdatur apostolica prouisio que potius respicit iustitiam quam gratiam cum conclusio directo respiciat petitionem: ex quibus cõcluditur quod ibi maior gratia est/ quam hic.

e ¶ Nec obstat quod narrat de receptione [e] capitulari quia nõ debet obesse immo potius prodesse narranti/ quod non credo vbi vtrobique esset paritas: quod nõ est in dictis casibus vt predixi [preferendus] quod intelligo vt notaui. s. in. c. eum cui eo. Jo. Mo. Card.

a Conclusione. Vide vltra que in sequentibus de conclusione dicentur: quod alia * est conclusio legis: et alia est conclusio hominis: quia conclusio legis dicitur fortior quam hominis Bar. in. l. prima. §. si pater. ff. de coniungen. cum emanci. liber. refert Decius con. ccciij. in fine/ in casu occurrenti.

2 ¶ Et conclusio * debet fieri per verba pertinentia non per ea que recipiunt diuersos intellectos et varios: per regulam quam citat Sozi. pater con. viij. col. iiij. visis/ quod quandocunque aliquid potest esse et non esse: vel potest se habere ad plura et diuersa: nunquam probatio illius concludit vnum quod est necessario. tex. in cap. in presentia. S. de probatio. traditur in. l. Titie textores de lega. primo.

¶ Item idem Sozi. plura cumulat in proposito con. xxxix. col. pe. & fi. visis & inspectis: inter que allegat Bal. in. l. edicta. C. de eden. vbi dicit quod si accusator deducit maleficium cum certa qualitate: licet subijciat clausulam quare peto ipsum condemnari de omnibus singulis supradictis: quod per hoc non videtur cumulare maleficium simplex & qualificatum 3 ita reperies Bal. ibi in. vj. q. dicentem: quod impossibile * est quod qualificatio inhereat simplici: & quod illud sit simplex. l. titie si non nupserit. ff. de conditio. & demon. vnde concludit quod licet probetur maleficium sine illa qualitate: tamen sequi debet absolutio quia concluditur quod solum vnum maleficium minimum intelligitur deductum. l. finali. ff. ad trebel. & l. si pluribus de legat. ij.

¶ Premissa videntur posse comprobari per doctrinam Bar. in. l. in repetendis de lega. iij. versi. quandoque vbi dicit quod si in eodem testamento legatur vna res sub conditione & post ea repetatur idem legatum eidem & ab eo in separato capitulo testamenti mediantibus alijs capitulis: tunc non inducitur repetitio qualitatis sed potius correctio per tex. in. l. nam ad ca. ff. de conditio. & demon. tradit Maria. Sozi. consi. xcij. col. vj. versi. sed hoc non obstante circa primum.

4 ¶ In proposito thematis idem Maria. con. cxxxiij. colum. ij. visa petitione dicit quod libellus * interpretari debet penes conclusionem non penes narrationem. l. Aurelius. §. sticho & ibi Bar. ff. de liber. legata tex. & ibi doc. in. c. ex parte. L. s. de foro compe. & in. c. litere. s. de dilatio. Cy. in. l. cum te. C. de proba. idem Sozinus con. ccxiij. col. iij. in causa ono fri vbi dicit quod nulla verba inter contrahentes dicunt sed sola conclusio est contractus cum sit ipsius perfectio. Casus est in quo non est dare meliorem in iure secundum Bal. ibi in. l. si voluntate. C. de rescinden. vendi. dico latius in sequen.

¶ Si cupis videre de probatione & productione instrumentorum post conclusionem attende ad ea que not. Car. con si. lxxj. nu. xx. titius nunc.

¶ Quando vero discedatur per partes a conclusione per admissionem articulorum vide Alexan. consi. lxxij. nu. iiij. videtur volumine. iij.

¶ Alterius. dic quod hoc verbum conclusio non reperitur in textu de iure ciuili Bal. in. c. cum in iure. nu. v. s. de offi. dele. sed renunciatio sic.

5 ¶ Item dic quod qualitas * intentate actionis ex medio concludendi demonstratur Bar. in. l. certi conditio. in prin. ff. si cer. pet. & in. l. si prius. in. v. oppo. ij. partis. ff. de noui operis nunci. Decius con. cclij. in prin. Agitur causa.

¶ Item sola conclusio in actibus hominum venit attendenda: quia in ea consistit perfectio actus: & esse nascitur ex perfectione quod stat in conclusione Jason con. viij. col. vj. vol. iij. Notat Inno. in. c. super literis col. ij. s. de resc. ex cuius doctrina resultat quod licet multa verba contineantur in rescripto tamen attenditur sola conclusio que dicitur illud: quod princeps scribit quod appellamus dispositiuam. Merito Calca. in con. j. col. xv. dicit quod modus agendi non potest attendi nec considerari nisi ex narratione & conclusione petitionis: eo quia in eis consistit vis libelli & petitionis. c. examinata. s. de iudi. & per in no. in. d. c. super literis. s. de rescrip. Bal. in. l. edita. C. de edendo istud dictum Inno. citat idem Bal. in. l. prescriptione. col. fi. C. si contra ius vel vtili. publi.

6 ¶ Simile dicemus in contractu. Nam licet multa apponantur & multis diebus fuerit habitus tractatus: in eo tamen attenditur sola conclusio: & illa * conclusio dicetur contractus tex. melior de iure in. l. si voluntate. C. de rescin. venditio. & ibi Bal.

7 refert & sequitur Decius con. cccxcviij. col. ij. viso instrumento vbi subdit quod multa * tractatur que non perficiuntur. Unde testes qui deponunt solum de tractatu non probant Bal. in. l. multum interest col. ij. C. si. quis alteri vel sibi & in. c. fi. col. fi. s. de iuramen. calumnie: facit quod not. idem Bal. in l. cum allegas col. ij. C. de vsur. late firmat Alex. con. xxviij nu. iiij. visis & accurate vol. j. late etiam Sozi. in. d. consi. cclxiiij. in preceden. citato dixi. s. in. c. j. in verbo minoris de exceptio. Uide Neapol. deci. ccclxxv. quidam diomedes.

8 ¶ Simile in libello * in quo sola attenditur conclusio: licet enim multa verba sparsa & posita sint in libello: tamen sola conclusio dicitur libellus. Bal. vbi. s. & in repe. l. edicto actio. C. de edendo & i. l. ij. C. qui accu. non possunt. & i. l. domum. C. de rei vend. & i. l. non debet. ff. de dolo refert Barb. con. xlviij. col. iiij. vbi probat & alia decidit quod si greffarius protulit sententiam & in fine iudex dicit & ita ore proprio pronunciamus quod licet aliter non fuerit recitata per iudicem iuxta no. in. l. ij. C. de sen. ex periculo. reci. & in. c. fi. de re iudic. hoc lib. nihilominus est valida cum in huiusmodi recitatione fienda per iudicem attendatur sola conclusio ad quod multa cumulauit Do. Bartho. de chassaneo consi. j. in. §. posset tamen aliquis instare. Jo. de Anania in. c. ad falsariorum. col. iiij. s. de crimine fal. Maria. Sozi. con. xxxix. col. vij. visis & con. xciij. col. ij. circa primum Do. Bertrandi con. cliij. Si prout parte. iij. Alex. in con. cxxj. vol. j. viso processu.

¶ Capietur enim sensus vt actus valeat potius quam pereat. l. quotiens. ff. de reb. dub. & l. quotiens. ff. de verbo. obligatio. cum similibus. Adducit dictum Bal. in. l. j. C. de sen. ex pericul. reci. quod si iudex dixit pronuncio: vt in consi. continetur valet sententia si illud consilium est redactum in actis illius instantie: secus si non esset redactum. Aliud ponit ibi exemplum: idem Bal. in fi. ibi. Pronuncio itavt in tali charta continetur quod si charta est liquida in iudicio producta & recitationi parata valet talis sententia secus si non esset producta

9 quia * non potest videri deductum in iudicio quod non est productum ar. l. licet. ff. de iudi. ¶ Facit quia substantia sententie stat in illo verbo pronunciamus istud est de mente. glo. in verbo proferri in. d. c. fi. de re iudic. hoc libro.

¶ Pro premissis habeo id quod voluit Bal. in. l. vna. col. vj. C. de his que pene nomine quod si ambe partes inceperunt interesse sententie: tamen recesserunt antequam iudex compleret sententiam legere: quod sententia non valet cum actus sit

10 indiuiduus: non * videtur equidem fuisse presens qui non expectauit finem. Nihil enim dicitur esse actum quando restat aliquid agendum. c. que ipsis. xxxviij. di. Barba. con. lxxxviij. sub nu. xij. vol. iiij. Decius con. clix. col. ij. & iij. quod incipit casus qui proponitur Angel. con. xxiiij. constantinus col. j. vbi dicit quod in habentibus successiuum effectum nunquam dicitur actus consummatus in singulis actis vel momentis. nec ipsa sola momenta considerantur vt sic dicatur actus totaliter consummatus & perfectus: Pro intento hoc alleg. l. cum silleianum. C. de his quib. vt indig. vide Sozinum con. clv. col. fi. dum dicit quod magis attenditur libellus penes modum concludendi iuxta no. per Bar. in. d. l. Aurelius. §. sticho. ff. de liber. lega. ponit vt prediximus Bal. in repe. l. edicta ver. circa secundum. C. de eden.

¶ Et inquantum dicimus quod nihil videtur actum &c. Istud procedit maxime in penalibus citat Do. con. ciij. col. ij. allegat. c. perpetuo. s. de elec. & c. commissa hoc lib.

¶ Et in eo quod. s. diximus conclusionem libelli attendendam solum dic non procedere si in ipso libello sit apposita clausula super premissis omnibus & singulis petitur ius & iustitia ministrari quia per hanc clausulam non solum conclusio inspicitur sed omnia narrata attenduntur & super omnibus narratis facte probationes valent: ita Decius con silio. ccxxj. nu. iiij. non patitur. Probus.

b ¶ Duplici ratione. Uide que dixi. s. in. c. j. in verbo duo concurrentia de resc. & in. c. cum contumacia. j. de hereticis: et que in simili dicuntur per Decium con. clxj. pro domino preposito. Probus.

c ¶ Executor. Qui dicitur habere potestatem delegatam & sic delegatus dicitur no. in. c. si super gratia. s. de rescript. hoc lib. idem dic de conseruatore. c. primo. s. de offi. deleg. eo libro. Probus.

d ¶ Potestatem prouidendi. In proposito adde quod voluerunt domini de Rota in antiq. deci. cccciij. quod si vnus ex duobus habentibus gratias equales & eiusdem date primo presentat literas executori quam alter & facit fieri processus: prefertur alteri in prebenda vel beneficio postea vacante propter huiusmodi diligentiam. Quia omnis * executor datus ad

11 prouidendum est collator iuxta ea que not. in. c. pro illorum hoc titulo & de resc. tibi quidem hoc ti. si cui ita quod habet locum in illis. c. duobus de resc. hoc lib. Probus.

e ¶ De receptione. Uide que de receptione late tradit Pet. de Ancha. con. ccxv. scripsit Papa & Domi. in consilio. 79. dominus Joannes vbi citat * fore duplicem iuris & facti

12 receptionem. Per primam acquiritur titulus per secundam possessio vel quasi iuxta notata per Innoc. in. c. eam te de rescrip. doc. in. c. pro illorum. s. hoc ti. & latius per eundem Domi. in con. lxxxiiij. col. ij. quia istud dubium vbi dicit quod est duplex receptio canonicatus vna que sumitur pro receptione facti quando per prius erat facta collatio per habentem potestatem & canonici postea recipiunt assignando stallum in choro & locum in capitulo.

¶ Alia est receptio que sumitur pro totali collatione iuris canonicalis & prebende: & in ista facienda requiritur vocatio canonicorum absentium nisi sit consuetudo quod non vocentur. c. cum in ecclesijs hoc ti. & lib.

¶ Item receptio facti potest fieri per singulares canonicos Inno. & Jo. And. in. d. c. eam te. s. de rescrip. Alia vero videlicet iuris non: quia competit vt vniuersis non vt singulis.

¶ Alterius dicunuz quo ad receptionem/ꝙ si papa ꝯtulit mihi canonicatũ in ecclesia Bituri.ꝛ mãdauit per executorem mihi conferri prebendam in eadem ecclesia si quava cabat vel ꝑrime vacaturam/quam infra mensem a noticia vacationis acceptarem:ꝙ si ad prebendam vacantem recipior in canonicum/statim habeo ius in prebenda etiam sine alia collatione prebende:ista fuit sententia lappi in reperi.c.Jacobi.s̃.de simo.prout tradit Car.con.ciij.nu.iiij casus super quo. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput. x.

MAndato nostro sub ea forma tibi directo vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente.

¶ De beneficio quod primo vacabit (siue ad tuam siue ad illius collationem pertinuerit) ei pro quo scribitur prouidere debebis.

¶ Si vero plura beneficia ad tuam & illius collationem forsan spectantia simul vacent, tunc scripturę ordinem seruare habebis vt illi solum prouideas de illo beneficio quod ad te noscitur pertinere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In dubio ordo scripture est seruandus.
2 Regulariter ordo scripture non est seruandus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Primus dicitur qui omnes alios antecedit.
2 Proximus quis dicatur.
3 Regulariter ordo non est de substantia.
4 Quando cõcurrunt due dispositiones priuilegiate sequitur effectus vt hic.
5 Ordo scripture quare regulariter nõ sit seruandus.

MAndato, Hec decretalis habz duo dicta:ꝛ sunt plana. Et in primo dicto tãgitur de alternatiua prestatiõis ꝛ in secũdo de alternatiua ordinis de quibus not.ĩ.hoc lib.de regu. iur. in alternatiuis [debebit.]

¶ Et est ratio:qꝛ hic est prouidẽdum impetranti de primo [a] .ĩ.eo.c. proximo [b] Et ideo illud quod primo vacat est isti conferendũ/alias gratia esset extincta vt no.s̃.eo.cum cui [pertinere] alias esset in potestate isti⁹ cui scribitur se exonerare. Et ideo in * dubio ordo [c] scripture est seruandus:vt hic ꝛ.ff. de vsufruc.quotiens primo Ro.ff.de fideicom. liber.generaliter.§.quid ergo. Et arg.pro ꝛ contra.ff.de solu.nec em̃ ordo.s̃.de elec.si quis iusto.§.j.

¶ Et dic * regulariter ordinem scripture non esse seruandum.s̃.de res.causam que.ff.de pecul.quidam. Sed cõtraria sunt specialia [d] ne fiat exoneratio indebita vt hoc.capi.ij.Ro.ꝛ ne ius alterius ledatur vt hic/vel vt dispendium vitetur: vt.dicta leg . quotiens / vel vt suspitio / vel gratia etiã debita tollatur:vt dic.§.si quid. Jo.Mo. Car.

[a] PRimo. Dic ꝙ primus dicit̃ qui omnes alios antecedit vt in ꝓhemio.ff.§.discipulis ꝛ in.l.proxima ff.de verb.signifi.ꝛ sic ante se aliud habere non potest Bal . in.c. ecclesia sancte Marie . s̃. vt lite penden.ratio qꝛ prime cause nulla est causa:ideo dicitur ꝙ de potestate principis nõ est inquirẽdum cum sit causa causarum not. Jason in cõsi.cxxv.col.iiij . pondus vol.iiij. Probus.

[b] 2 ¶ Proximo. Proximũ dicit̃: * illud quo supposito alterũ sequitur cõtinuatione ꝛ de facili ar.ff.de serui.rustic.p̃dio.l.tria predia ꝛ.l.qui sella.§.in rusticis Bal.con.ccclvj. in.j. parte/statuto placentie. Probus.

[c] 3 ¶ Ordo. Qui * regulariter non est de substantia.l.quidã ff.de pecul.ꝛ.l.nec enim.ff.de solutio. tradit Pet. de Ancha.consi.cclxvj.in prin,iste magister Geraldus:vide que tradit Domi.in con.xxx.col.iiij. Bonifacius.ix.ꝙ quotiescunqꝫ 4 * cõcurrunt due dispositiones priuilegiate/ quarũ quelibet de per se est valida ꝛ referuntur ad eandẽ speciẽ ꝛ multiplicabilem ordine successiuo/quelibet dispositio debet sequi effectum suum successiue/attento ordine dispositionis.c.si propter.s̃.de res.c.qui a sede isto titu.hoc libro vide que dico in.c.licet de sepul. Probus.

[d] ¶ Sunt specialia. Maria. Sozi.cõ.ix.col.v.ver. verũ predictis/quod incipit ꝓsequendo ordinem dicit/ꝙ doctores 5 * sequuntur doctrinam Joan.mo.hic/pro regula: vt ordo scripture non sit attendendus:nisi casualiter/ne fiat exoneratio indebita aut ne ledatur ius alterius:vel vt dispendium fugiatur/vel ne suspitio indebite gratie tollatur/iuribus hic per Jo.mo.allega.

¶ Uide que dico de argu . hoc ab ordine litere in.c. primo de accusa. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.xj.

SI clericus pro quo a sede apostolica recepisti mandatum, vt ei de prębenda proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, cumque postea in canonicum ipsius ecclesiæ recipi faceres & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat, aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere.

¶ Cum facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta.

¶ Verum si præfatus clericus fuisset autoritate apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia prælibata tunc (cum remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferẽdus, petere poterit præbendã aliam proxime vacaturã. ¶ Dũmodo non sint aliqui eadẽ autoritate pręberndas in ipsa ecclesia expectantes.

¶ Et eidem de ipsa non per te (cum mandatum non susceperis super illa) sed per eum ad quem spectat in eadem ecclesia præbendarum collatio prouideri debebit.

¶ Alias facta de prebẽda huiusmodi alteri collatio in illius preiudicium eoipso viribus non subsistat.

SI clericus, Hec decretalis habet duo dicta. Ecce primũ [extincta] Et est ratio/cum forma hic narrata extenderet se ad vnũ/vt pote ad beneficiũ sibi debitũ beneficio isti debito omisso / nihil superest sub rescripto not. s. de offi. deleg. ex parte prima no. s. eo. cũ cui. [canonicus] hec forma fuit gratiosior precedente/ et ob hoc negligentia adeo non extinguit gratiã vt in rescripto precedenti. Quia et si sit negligentia in prebenda remanet canonicatus/ cuius ratione prebenda est sibi debita: in quo tamen alter nõ sit potior: vt sicut est ille qui est canonicus et cui prebenda primo vacatura est sibi debita ratione litere apostolice sibi concesse: vnde iste negligens amittit prioritatem in prebenda / respectu apostolicorũ qui duplici iure nituntur non respectu aliorum vt hic et. j. ca. proximo/ primo respõ. Jo. Mo. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xij.

HI qui autoritate apostolica ĩ aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in prẽbẽdarum assecutione cęteris anteferri legatorũ vel aliorũ quorũcunq; autoritate receptis antea ĩ eadẽ. ¶ Eũ quoque qui ad mandatũ legati vel alterius autoritate aposto. sibi specialiter in hac parte concessa fungentis, recipitur autoritate aposto. receptum esse dubium non existit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Maiorem autoritatẽ habens: prefertur habẽti minorem.

HI qui, Casus patet [in eadẽ] et sic nota/maiorẽ * autoritatẽ habẽs: prefertur habẽti minorẽ. s. hoc lib. de res. duobus. s. respõ. ff. de albo scribẽ. l. ij. C. de aduoca. diuer. iudic. l. restituẽde in fine [non existit] Et est ratio/ quia iste nõ procedit vt legatus: sed vt a sede apostolica delegatus. Si enim legatus procederet vt delegatus a sede apostolica ipso potior esset. s. de offi. lega. studuisti. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xiij.

SI postquam canonicatum in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proxime vacatura mandauimus prouideri, hi ad quos in ea spectat collatio præbendarum, prębendã quę vacauit ibi postmodum motu proprio ignorantes tibi gratiam factam alij duxerint conferendam, talis collatio in tuum præiudicium attentata nullam obtinet firmitatem. ¶ Nam eoipso quod canonicus autoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit, eandemque quã cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere potuisti, & ideo a prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Episcopus vel capitulum non potest augere numerum canonicorum sed Papa.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Spes sepe fallit et miseros pascit.
2 Spes fallax dea dicitur.
Credula est spes improba.
Spes sepe sapientissimos fallit.
3 Non dicitur pati damnum qui spem futuri lucri perdit.
4 Multa accidere possunt que impediunt fructus peruenire ad maturitatem.
De futuris fructibus dabile non est certum iudicium.
5 Non habetur ratio spei nisi habeat ius de presenti.

SI postquam, Hunc casum decidit Martinus Papa quart⁹: nec innitebatur ex decreto/ vt. j. c. proximo. §. nos ergo. Sed ex eo quod in illa ecclesia de cuius prebẽda scribebatur/erat certus numerus canonicatuum et prebendarum: quem * episcopus vel capitulum augere non poterant. s. de rescrip. constitutus: hunc tamen poterat augere Papa/ et ideo ignorantia istos non excusat: quia quã cito canonicatus vacat/ est numerus auctus: per Papã reductus ad equalitatem [acquisitum.] ¶ Et sic nota quod per gratiam hic narratam nedum prebenda est impetranti debita sed affecta [a] Et hoc ius/ scilicet ad prebendam vacaturam solus Papa conferre potest. s. eo. licet primo Reso. j. de conce. prebend. proposuit. Joannes Monach. Card.

a SEd affecta. Et sic dicitur debitum/ non spes in debitum iri: quam habent spectantes / siue ius quesitum in spe: testatur Joannes Andr. in mercur. in regula ignorantia. Et hec spe * fallit/ et miseros pascit: prout vulgaria extãt dictamina et prudentissimorum sententie. ¶ Hinc Ouidius. Fallitur augurio spes bona sepe suo: et idem libro primo de arte amandi. Spes * fallax dea dicitur. Et Seneca: Credula est spes improba. Et Bal. in elegranti tractatu scisma. quem posuit in rubrica. C. si quis aliquem testa. prohib. col. xiij. versiculo preterea sicut qui habet: Spes sepe sapientissimos fallit: ita vt patiantur letargiam illusarum mentium morbum/ que sunt verba Boetij libro primo de consolatio. philosophie/ allegat. l. tertia et § si quis / versiculo quanquam. ff. de condition. ob causam. Item Lucanus in symposio: Sũt fortune varij casus plurima que haud separaueris vnquam: ea conficiunt numina diuum rursumque certo speraris: Ea frustrata non contingunt.
¶ Spem igitur in rebus quantumuis vicinis ac proximis reponamus. Est enim spes omnium rerum fallacissima minimaq; pars earũ rerũ quas separamus. Item Cicero post initium lib. de oratore. iij. O fallacem hominum spem fragi-

ff

lemq; fortunā ꝛ inanes nostras contentiones que in medio spacio sepe franguntur/ꝛ corruunt/aut ante in ipso cursu obruuntur.

¶ Premissis quippe dictaminibus conuenit illud vetus a Catone relatum prouerbium in oratione de edilibus vitio creatis. Inter os ꝛ offaz multa īteruenire posse: de quo meminit Ioā. And. in. c. cōmissam/ in fi. §. de ele. ꝛ Iason in. l. sciendū. nū. xxiiij. ff. qui satisda. cogan. Et Gellius lib. xiij. c. xvij. Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.

3 ¶ Ad nostros autem veniamus. Nō dicitur * pati dānuz qui spem futuri lucri perdit. l. ꝓculus. ff. de dāno infec. per quem tex. dicit ita Alexā. in. l. iij. §. in fideiussorē/ ꝛ. l. sequē. ff. qui satisda. cogan. Sed ꝛ ante eū Bal. cō. clxxxij. locata fuit quedā possessio. col. ij. volu. j. dicit ꝙ qui perdit lucrum nōdum factū/ sed quod est tantum in fieri/ non dicitur pati dānū: licet esset apparatus ad lucrū: de quo dicit text. expres. ꝛ no. in. l. si pecuniā in princi. ff. de cōditio. ob causam/

4 qꝛ vt ait multa * accidere possunt que impediunt fructus peruenire ad maturitatem ꝛ effectum/ puta niues/ grādines/ incursus hostiū/ ꝛ similia. l. fistulas. §. frumēta. ff. de cōtrahen. emptio. ꝓpter quod de futuris fructibus certū nō est dabile iudiciū. l. si ea lege. C. de vsur. facit. l. si iactū retis. ff. de actio. empt. ꝛ plenissime per Bar. in. l. cotem. §. qui maximos fructus. ff. de publica. Ideo frumentū in herbis nō pluris estimatur ꝙ̄ in herbis valeat/ cōsyderata qualitate p̄senti nō aūt futura que nondū apparet arg. l. in lege ff. de cōtrahē. emp. ¶ Ista firmare possumus per doctrinā Bar. in. l. post emācipationē. §. illud. ff. de liber. lega. dū

5 dicit ꝙ * nō habetur ratio spei nisi habeat ius de presenti. Ideo si in cōtractu apponūtur huiusmodi verba/ remittit omne ius qđ habet/ ꝛ habere sperat in tali tūc videtur remittere omne ius qđ habet de presenti vel sperat habere in futurū ex causa subsistēte de p̄senti/ alias nō/ sicut dicimus de statu libero. qui si habet spē in libertate ex iure fundato de presenti/ qꝛ hereditas est adita dꝛ statu liber ꝛ nō alias. l. ij. ff. de statu liber. idē Bar. in. l. qđ seruus circa finē. ff. de cōditio. ob cām/ ꝛ ibi Paul. de cast. idē Paul. ꝛ Ange. post Bar. in. l. qui cū tutoribus. ff. de trāsactio. Bart. in. l. si vxor. §. diu⁹. ff. de adult. ꝛ in. l. q̄ Rome. §. duo fr̄es vbi moderni. ff. de v̄bo. oblig. tāgit Areti. cō. vj. nu. ix. viso instrumēto diuisionis. ¶ Vide que ꝑ premissis dixi in. c. vnico nu. xxxvij. ꝛ sequ. de clericis non residentibus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xiiij.

DVdum venerabili fratri nostro. S. episcopo palestrino quē ad partes destinauim⁹ gallicanas recipiēdi autoritate nostra resignationē ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus, qui ea vellent libere in eius manibus resignare ac beneficia ipsa personis idoneis cōferēdi per nostras literas potestate cōcessa. Nos postmodū (de cōcessione huiusmodi nō habita mētione) Nicolao de bonesa. Camerario dilecti filij nostri. N. tituli sancti Laurētij in Damaso presbyteri Cardinalis/ canonicatū Lexoñ. ecclesiæ qui in partibus illis existit, & prębendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) cōtulimus, & sibi ꝓuidimus de eisdem. Si vero nulla talis prębenda vacabat ibidem, nos prębendam proximo inibi vacaturam cōferendam dicto Camerario cū vacaret donationi apostolicę duximus reseruandā, decernentes extunc irritum & inane, si secus super hoc a quoquam contingeret attentari, certis sibi ad hoc executoribus deputatis.

¶ Cumque post modum Nicolaus vassalli clericus canonicatum & præbendam quos in dicta Lexoñ. ecclesia obtinebat, ī dicti episcopi manibus resignasset, & dictæ potestatis prętextu eos idem epi scopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Guillelmo vassalli presbytero contulisset. dicti executores (collatione nō obstante prędicta) literarum nostrarum autoritate, præbendā eandem dicto Camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus presbyter (prætextu collationis per dictū epm sibi factę) quod prębendā ipsam pacifice possidere valeat, non permittit. propter quod idē Camerarius nobis supplicauit humiliter vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. ¶ Nos igitur attēdētes quod & si memorato epo prædictā cōcessimus potestatē, penes nos tñ nihilominus remāsit maior licet eadē potestas etiam in prædictis, propter quod nostra qui eandē præoccupauim⁹ potestatē potior debet esse cōditio, eo pręsertim quod secūdū canonicas & legitimas sanctiōes per speciē gñi derogatur, quanquā de genere in derogante specie mētio nulla fiat. Cōsiderātes quoque quod nos exposito nobis de potestate p̄dicta, nihilominus literas gratiosas daremus in dictis partibus non habita mentione de ipsa, quia foret absurdum si tam lata nostra impediretur potestas, & si in omnibus prouisionum nostrarū literis quas concederemus in partibus supradictis oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mentionem. Et quod decretū nostrum prædictum (maxime hic vbi iam dictus Camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonē. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cum super incerto non esset editum, nec ex alieno penderet arbitrio vel voluntate cuiusuis, qui acceptandi potestatem haberet, & idcirco per illud etiam expressisse videmur, ne alius posset conferre & potestatē p̄dictam quantum ad præsentem speciem reuocasse quę in hoc casu, vbi de lucro dicti Guill. tantū agitur & non de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari. Nec post reuocationem huiusmodi ius per eum in alium etiā ignorantem, in re reuocata transferrri. Ad instar etiā serui Kalendario prępositi qui post mortē domini prępon ētis mutuatas pecunias accipientis nō facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans fuerit ignorata.

Et domini qui peculium quod proprio seruo concesserat statim perimit, cum in eo suam mu tauerit voluntatem. Discretioni vestræ mãdamus quatenus præfatũ presbyterum monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & prebenda prædictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) non obstante, dicto camerario prebendam ipsam omnino dimittat & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

⁋Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Unum quando potest esse maius seipso.
Potestas ordinaria delegato commissa / est maior in delegante ꝛ minor in delegato.
2 Seruitus respectu domini / dicit dominium / ꝛ respectu serui seruitutem ꝛ subiectionem.
3 Species extracta de genere amplius sub genere non intelligitur.

⁋Summarium Domini Philippi Probi.

1 Clausula generalis nõ porrigitur ad specialiter expressa.
2 Masculinum quando non concipiat femininum.
Expressum facit cessare tacitum.
3 Generalis prouisio vel statutũ non refertur ad ea de quibus est specialiter prouisum vel statutum.
4 Uerbum speciale iunctum alteri verbo generali / alterat illud genus.
5 Ius ciuile non est superfluum etiam in materia beneficiali ꝛ in terris ecclesie / ꝗbuis idem disponatur de iure canonico.
6 Statutum disponens idem quod ius commune / an sit superfluum / vel inducat nouum vinculum.
7 Iura disponentia circa beneficia / trahuntur ad officia secularia.

Vdum. Hec decretalis habet quatuor dicta. Primo mentem duarum gratiarũ apostolicarũ recitat Secũdo .§. [cũque] processus habitos obtẽtu dictarũ gratiarum narrat. Tertio .§. [nos igitur] multa argumenta pro vna parte allegando illã partem fore potiorẽ declarat. Quarto versic. [discretioni] pro dicta parte declarationem predictam executioni mandat. [Nos] hic incipit narrare de secũda gratia [ignarus] maxime vt liquet per sequentia [maior.] Sed quomodo potest esse vnum maius seipso / dic re-
1 a spectu * diuersorum. Nam potestas [a] ordinaria delega-
b to commissa / est maior in delegante: ꝛ minor [b] in delega-
2 to: sicut seruitus * in seruo dicit dominium respectu domini / ꝛ respectu serui seruitutem ꝛ subiectionem. ff. de verbo. significa. potestatis. ff. de pecul. l. j. § potestatis [Conditio.] ⁋ Hec ratio pro omnibus sufficeret. Nam prima gratia hic narrata est generalis nihil continens actu sed habitu seu potentia / sed secunda erit specialis conti-
3 nens aliquid actu. Et ideo species * extracta de genere
c amplius sub genere non intelligitur [c] s. de resc. pastoralis in fine hoc lib. de regu. iur. [generi] nota. ff. de regu. iur. in toto ꝛ. j. eo. ꝗbuis. j. ꝛ. ij. respõ. [cõsyderãtes.] Secũda ratio [ꝛ qd] Tertia ratio [ꝛ idcirco] . j. hoc lib. de cõces. pbẽ. qꝛ cũctis [ad istar] iuuat rationẽ pcedẽtẽ p duo argumẽta
d legalia [d] [ignorata]. ff. si cert. peta. l. eius qui in prouincia [ꝛ domini] Aliud argumentum sumptum. ff. de pecul. non statim / ꝛ arg. ff. de optio. lega. apud Aufidium. Joannes Mona. Cardi.

a Nam potestas ordinaria. Firmat idẽ Jo. mo. in. c. j. de cler. egro. ꝛ in. c. ij. ꝛ ibi dico de sententia excõica. j. Probus.
b ⁋ Et minor. Idem Joã. mo. ꝛ latius in. c. ne aliqui ꝛ ibi dico . j. de hereti. Probus.
c ⁋ Nõ intelligitur. Ad id facit quod citat Deci⁹ cõ. clxxj. sub nu. iij. in causa venerabiliũ ꝙ
1 * clausula generalis nõ porrigitur ad specialiter expressa. l. doli clausula. ff. de verbo. obliga. l. sanctio leguꝫ. ff. de pe.
2 Ideo * masculinũ non concipit femininum / quando de feminino sexu exprimitur / quia expressum facit cessare tacitũ Bal. in. l. in multis. ff. de sta. ho. Pro hoc vide Paul. de Ca
3 stro con. xxj. nu. ij. Primum dubium / in prima parte ꝙ * generalis prouisio vel statutum non refertur ad ea de quib⁹ est specialiter prouisum vel statutuꝫ: allegat. C. de silentia. l. decurionibus / ꝛ. l. stipulationes cõmodissimum. ff. de verbo. obliga. ꝛ. ff. de vulga. l. alimenta. §. Basilice. ꝛ. l. stichus nutriens dixi. s. de elec. in. c. generali in verbo cõcipit: ad idem quod no. Alex. in con. ij. col. iiij. versic. pro hoc vol. iij. Qꝫ vbi aliqua dispositio que de sui natura aliquid includebat si illud a disponente excludittur / amplius non inducitur. l. cum ex filio. § j. ff. de vulga. ꝛ pupil. substitu. quod videtur comprobari per eundem Alex. consi. viij. nu. iij. visis
4 subtilissimis / vol. iij. dum dicit ꝙ verum verbum speciale * iunctum alteri verbo generali alterat illud genus. l. sed si adijciatur ꝛ ibi Bar. ff. pro socio. Probus.
d ⁋ Legalia. Uide maiora argu. legalia in. c. primo. j. de. conce. prebend.
5 ⁋ Et sic nota * ꝙ ius ciuile non est superfluum etiam in materia beneficiali ac in terris ecclesie / ꝗbuis idem disponatur de iure canonico Areti. in. c. cum a nobis in princ. s. de testib dicens istud facere ad questionem que ponitur in
6 c. primo. s. de resc. vtrum statutum * disponẽs id quod ius commune sit superfluum / an vero inducat nouum vinculuꝫ de qua per Bar. in. l. prima. ff. ad legem falcidiam nu. iij. ꝛ ibi Alex. ꝛ eundem Areti. in. c. primo / col. antepe. s. de resc. vbi Fely. post alios col. fina.
⁋ Adde que notat in proposito Jo. Lupus Hispanus in reperi. rubri. de dona. inter vir. ꝛ vxor. in introductione / nu
7 mero. vj. vbi hoc comprobat / ꝛ subdit / ꝙ etiaꝫ * iura disponentia circa beneficia trahuntur ad officia secularia vt sentit Bar. in. l. ij. § data. ff. de optio. lega. ꝛ Lucas de penna in. l. annones de eroga. mili. an. lib. xij. C. Panor. in. c. postulationem. in fine s. de postul. prela. ꝛ in. c. cum in iure in fine. s. de elec. Probus.

⁋Bonifacius Octauus. Caput. xv.

QVia sepe dubitatur a multis si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus a sede apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, secũdo vero de prebenda & dignitate, personatu, vel officio, cum se facultas obtulerit prouideri, quis ipsorum in præbenda quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat ibi, postmodum debeat de iure præferri. ⁋Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus edicto, primum (cum sit tempore anterior) cui per mandatum secundum præiudicari, aut ius

ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandantis contraria non apparet præferendum esse in dicta præbenda. ¶ Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa, nam si esset annexa, secundus cui debetur dignitas, personatus, vel officium præferretur in ipsa.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dignitas potest stare de iure cum canonicatu.
2 Decet canonicos promoueri ad dignitates sue ecclesie.
3 Mādatū primū nō reuocatur p scdm/ nisi expresse caueatur de primo/ vel nisi iuris sequatur absurditas.
Beneficia annexa non dicuntur duo sed vnum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Non est necesse q̄ tollatur obstaculum in rescripto/ quando non obstat.
2 Expresse idem est q̄ specialiter.
3 Verba in dispositionibus collata/operātur suos effectus/ si nulla surgit absurditas.

Qvia, Hic declarātur opiniones aduerse ab Inno. & Hostiē. notate. s. eo. cū olim [prouideri] hic loquitur vbi vterq; est canonicus: quia * tunc dignitas potest stare de iure cū canonicatu/ vt hic. ¶ Sed pone nullus habet canonicatum/ sed est mandatū prouideri vtriq; in forma. s. eo. si clericus. j. respō. non conferendo canonicatū. s. hoc lib. de ref. duobus. j. respon. quis erit potior an primus vel secundus/ dic secundū/ & sic loquitur Inno. vt apparet per ratiōes ibi tactas: & olim non consueuit conferri canonicatus primo/ nisi ex gratia valde speciali. Et cū deceat * canonicos promoueri ad dignitates sue ecclesie [a] lxj. distin. nullus inuitus/ & capit. obitum: dignitatem non debet habere non canonicus: & inconueniens semper sequeretur si secundus dignitatem non haberet/ qr hoc esset cōtra formā mādati: aut si haberet tātū dignitatē: dignitas sine prebēda & canonicatu remaneret/ quod esse non debet [non debet.] ¶ Nota ergo * mādatū primū nō reuocari p scdm/ nisi expresse [b] caueatur de primo/ vel nisi sequatur iuris absurditas: [c] vt in questione prima [annexa] tūc enim nō sunt duo bñficia/ sed vnū [d] no. s. eo. sup eo. Ioā. Mo. Car.

a Sve ecclesie. Istud cōprobat collec. in ca. postulastis. nu. iiij. s. de conces. preben. Probus.
b ¶ Expresse. Verum si primū est validū: tenemur de eo facere mētionem vt reuocetur per regulā quam citat Domi. in consi. lxxix. colū. finali: domi. Ioannes/ q̄ * non est necesse q̄ tollatur obstaculum in rescripto/ quando non obstat iuxta not. in capitu. mandatuz. s. de rescript. Pro hoc vide que latius tradit idem Domi. consilio. lxxxij. colū. iij. Bonifacius. Vlterius quo ad hoc verbum expresse * dic q̄ idem est q̄ specialiter no. Alexand. consilio. lxxvj. nume. ix. viso themate/ volu. iiij. Philippus Probus.
c ¶ Absurditas. Istud videtur placere Cardi. cōsi. cij. Super facto testamēti dū dicit/ q̄ si papa mādauit seu cōcessit aliqbus religiosis/ q̄ ad solutionez procurationū nō possint cogi per literas apostolicas: etiam si in eisdem continentur q̄ ad queuis loca exempta & non exempta se extendāt & alias cuiuscunq; tenoris existant nisi fiat mentio de indulto predicto plena & expressa mentio. Deinde emanant alie litere apostolice cum clausulis derogatoriis pluribus & precipue in quibus exprimitur/ q̄ non obstent quecunq; litere sub quacunq; forma concesse/ etiam si de eis deberet fieri expressa & specialis mentio. Et concludit q̄ non tollitur prima indulgentia ex quo non est facta mentio eo modo quo debuit/ quod late examinat idem Card. consil. iij. domi. Gregor. Papa. x. pro quo possunt induci iura que volunt verba * in dispositionibus collata operari suos effectus si nulla surgit absurditas & aliquid speciale de legatis primo. l. si quando/ capitulo si Papa de priuileg. hoc libro. Probus.
d ¶ Sed vnum. Vide de annexione seu vnione que tradit Cardi. in consilio. xcvj. Papa vniuit vbi ponit formā vnionis. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xvj.

CVm in illis quibus beneficia curam animarū habentia committūtur, maior quā in his qui ad alia promouētur idoneitas requiratur, intentionis nostrę nequaquā existit, vt cum aliquibus de ecclesijs personatibus, dignitatibus vel alijs beneficijs quibuscunque (de animarum cura mentione non habita) prouideri mandamus, ipsis de his quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri.

¶ Illis vero pro quibus scribimus vt prouideatur eisdē de personatibus vel dignitatibus etiā si curam habeant animarum ad collationē, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunque, prouideri nequibit de prælaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos, seu quas per electionem hi qui eis habent præfici assumuntur. ¶ Cum autem inter collationem, præsentationem, & institutionem differentia magna esse noscatur, si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius presentationem vel institutionem pertinet prouideri non poterit, nec etiā econuerso, expresso enim vno casuū prædictorum mandatum super hoc factū (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet. ¶ Si vero de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante non adiecto communiter vel diuisim prouisio iniungitur faciēda, in beneficio quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantum pertinet adimpleri non potest,

¶ Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri nō potuisset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Magis idoneis maiora debentur beneficia.
Joan Mona.pronunciauit in facto Decanatus Rothomagen.& Bituricen.ipso auditore dato.
2 Omnis pluralis locutio est copulatiua / saltem implicite: sicut est vniuersalis propositio.
Ad veritatem copulatiue requiritur ꝙ vtraqꝫ pars sit vera secus in disiuncta.
3 Collatio debet pertinere pro maiori parte ad illum cui mandatur.
4 Quod est commune mihi & alijs: proprie non est meum.
Uerba generalia ppꝛie nō impropꝛie assumi debent.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 De more auditoꝝ rote est cōferre dubia cū alijs auditoribus/& cū eoꝝ cōsilio & assensu auditor pronunciat.
2 Quis non potest rem communem cum alio in totum alienare.
3 Quando paries est communis/non altius extollitur inuito socio.
4 In venditione rei cōis quis preferatur in emptione.
5 Casus in quo eo ipso res efficitur cōmunis hic vide.
Propꝛium dicitur/quod non est propꝛium secundū quid: sed simpliciter.
6 Uerbum communiter debet intelligi equaliter.
7 Qui habet rem communem cum alio/ intelligitur habere dimidiam partem rei.
8 In re communi non fit furtum per socium.
Modus prouidendi de beneficijs alicui competens / an possit per eum alterari.
9 Consulens breuiter debet declarare veritatem.
10 Dispositio beneficioꝛum de iure spectat ad diocesanum.
11 Beneficia conferre est iurisdictionis.
Beneficioꝛum collatio est imprescriptibilis per inferiorem ab episcopo.
12 Natura prescriptionis est vni detrahere/ & prescribenti acquirere.
Ad efficaciam consuetudinis requiritur titulus: sicut in prescriptione legitur.
13 Collatio prebendarum iure communi/ad decanum & capitulum spectat.
14 Prelatus episcopus quando habeatur/vt priuatus / vide hic.
15 Data varietate seu canonum contrarietate: recurrendum est ad id quod Romana curia seruat.
Non habens maiorem partem capituli conferentis/ nō dicitur habere collationem validam.
16 Presentatio patroni ecclesiastici dicitur electio / seu vim electionis habere.
17 Presentatio(etiā nō admissa)tribuit ius presentato.
Electores/patroni/& noīatores non possunt variare.
18 Patronus non presentat alternatiue.
19 Patronus laicus solum variat vice bina.
Patronus ad libitum disponit/non instituens.
20 Liberalitas que dicatur in conferendo.
Nominatio pro electione capitur.
21 In presentatione quo debeamus vti verbo.
Tres persone sunt requisite in presentatione.
22 Presentare est cum effectu.
Non est vis facienda in verbis / dūmodo mentem & legis medulam habeamus.
23 Similitudo sufficit in eo respectu de quo agitur.
Per variationem nominis ius non immutatur.
24 De nominibus non curatur/sed de effectibus.
Quādo vnū prohibetur/cetera intelligūtur cōcessa.
25 Unius exclusio alterius est inclusio.
Argumentum a contrario habet locum in priuilegijs et gratijs.
26 Immutari antiquum morem non possumus.
27 Quando acquisitio est contra ius commune: quid requiratur vt contraueniatur.
28 Ad essentiam iuris patronatus requiruntur vt hic.
29 Natura deuolutionis est/vt fiat deuolutio de presentante ad instituentem.
30 Nō videtur motus bono zelo/qui a statu solito recedit.
In quacunqꝫ dispositione etiam principis intelligitur saluo iure tertij.
31 Ecclesia Bituricēsis est patriarchalis & metropolitana.
32 Nemo potest facere quin in eius dispositione iura locum habeant.
33 Facultas reclamandi/querelandi/vel appellandi/ non potest tolli per inferiorem in preiudicium superioris.
34 Expedit ecclesie & eiꝰ ministris gratos habere canonicos.
35 Populi interest bonum habere rectorem.
36 Detractio sacerdotum ledit ius publicum.
37 Solennitas substantialis que dicatur.
38 Ad efficaciam consequentis requiritur validitas antecedentis.
39 Forma dat perfectionē esse/& cuilibet nomē rei imponit.
40 Statutum dictans ꝙ sententia de consilio sapientis feratur/operatur vt hic.
41 Nō est verisimile ꝙ lex vni velit fauere vt alterum ledat.
Forma quando dicatur quid indiuiduum.
Quando non potest recedi a forma vide hic.
42 In eo solo est prescriptum in quo est possessum.
Possessio quesita in vno loco/in alio non habet locum.
43 Prescriptio non extenditur de casu ad casum.
44 Deficiente intentione reducende consuetudinis non potest dici consuetudo inducta.
Propositum in mente retentum de nihilo operatur.
Non sufficit velle nisi exprimatur ore.
45 Ius presentandi dicitur quasi ius patrimoniale cuiuslibet de vniuersitate.
46 In creatione beneficioꝛum reseruatur ius presentandi.
Natura priuilegij est se solum extendere ad expressos et nominatos.
47 In quesitis ex consuetudine non queritur nisi tantū actus qui exercetur.
48 Ex disiunctis & separatis non fit illatio.
49 Quādo presentatio spectat pluribus vt singulis vide hic.
50 Duo specialia non concurrunt in vno.
51 Quando reperitur idoneus in ecclesia non debet eligi extra ecclesiam.
52 Sacra non recipiunt estimationem.
53 Non valet consuetudo ꝙ non possit prouideri nisi per viā nominationis vel postulationis.
Regula de.xx.diebus an habeat locum in institutiōe/ prout in collatione.
54 Papa potest in beneficialibus de fictione facere veritatem & habere factum pro infecto.
Regule cancellarie habent locum apud ordinarios.
55 Non prestat impedimentum quod de iure non sortitur effectum.
56 Quando verba non conueniunt/non debet habere locum dispositio.
Collatio quando dicatur.
57 Quando non stetur declarationi Pape vide hic.
58 In quolibet actu voluntas & potestas requiritur.
59 Uoluntas in iure positiuo habetur pro ratione.
60 Patroni conueniunt vt presentent alternatis vicibus.
61 Impeditus conferre in suo turno quid facere habeat.
62 Collatio causa permutationis facit turnum.
63 Attenditur quod principaliter agitur.

Cum in illis, Hec decretal. habet quinqꝫ dicta/ Ecce primum[requiratur.] ¶ Nota * magis idoneis maiora [a] deberi beneficia[prouideri.] Sic pronunciaui in facto Rothomagen.& Bituricen. [b] me auditore [c] dato in vtroqꝫ:cum nullus impetrantium haberet in suo rescripto de dignitate cuꝫ cura. Et hoc responsum & sequens & ipsoꝛum ratio declarantur.ī.hoc libro de regul. iuris in generali [institutionem] de qua habetur.ī.hoc libro de institu. capitu. primo & de regul.iuris/ capitulo primo[nō debet].ff.de liber.& posthu.commodissime.§.hoc libro de rescrip.susceptum[non potest] Et est ratio:quia * omnis pluralis locutio est copulatiua saltem implicite/sicut est vniuersalis propositio/& vt sit vera oportet quamlibet eius partem esse veram.ff. de rebus dubi.si is qui ducenta.§.vtrum.ff.de verboꝛ. obligatio. si quis ita stipulatus fuerit decem.ff. in ius vocati vt eant.l. finali ff.si quis cautio. si seruus.§.si plurium. Secus si esset disiuncta vt dictis iuribus [pertinent.] Et est ratio/ Cum impetro mihi * prouideri de beneficio spectante ad collationem talis/ad minus collatio debet spectare

ad illum contra quem impetratur pro maiori parte. Nota simile. ĩ. hoc libro de verbo.significatio.sicut.

¶ Item alia ratio/quia iam lederetur ille cõtra quem nõ impetratur/quod est equitati aduersum.

d 4 e ¶ Item quod [d] est cõmune * mihi ⁊ alij: proprie [e] nõ est
5 meum.ff.de ritu nup.illud. Et verba * generalia proprie
f non improprie [f] assumi debent/vt.d.c. in gñali arg.s̃.cum de beneficio in fine. Ioan.Mona.Cardi.

a Aliora. Uide Ioan.Mona.in cap. Auaricie. s̃.de elect.⁊ ibi dixi. Philippus Probus.

b ¶ Bituricen. Roma.cõsilio. 328. Presẽs cõsultatio/testatur (prout ⁊ reipsa apparet)in facto Decanatus Bituricen.cõsuluisse: idez videtur Petrus de Ancha.cõsil. lj.consuetudo. Probus.

c ¶ Auditore. Attende ad Roma. cõ.436.vbi late ponit de priuilegijs datis ab antiquo dominis auditoribus sacri palatij apostolici/ de quorum numero hic legitur Ioan.Mona. Ideo non hesites ꝙ ipse Ioã. Mona.nõ fuerit auditor Rote ⁊ Cardinalis/vt in.c.in generali.ĩ.de regu.iur.secutiue vicecãcellarius/vt in.cap.is
1 cui/in fi.ĩ.de senten.excõica. Et dic ꝙ de more * auditorũ curie est cõferre dubia cum alijs auditoribus: cum eorũq; consilio ⁊ assensu auditor pronunciat: quod non est in deputato extra curiam refert Barba.in capi.mãdatũ/nume. cij.s̃.de resc.dicitq; Petrus de Ancha.cõsi.cclv.in fine.in causa ⁊ questione ꝙ dñorum auditorum officium est/tantummodo sententiã rescindere siue introducere in concilio ipsam rescindendam esse/⁊ si ita videbitur irritatur/⁊ ad iudices qui tulerunt sententia reformanda remittitur: vel ius parti ad petendum iterum reseruatur. Probus.

d ¶ Item quod est commune. Ioan.Mona.doctrinã Domi. cõsi.xciij.col.fin. Clemẽs septimus illã referẽdo sequitur.

¶ Uide in simili Frãci.Curtium consi.xxi.nume.xxi. Idẽ Ioan.Mona.istud firmat in cap.sicut/de verbo.significa. ⁊ ibi dico/⁊ Decius consi.cclxxv.nume.x. in causa que luce allegãs glo.in.l.si id quod nostrum.ff.de reg.iur. Barto.⁊ doc.in.l.serui electione.§.j.de lega.j.per quod vulgare videtur verificata conclusio de iure clara secũdum Decium/
2 cõsi.282.col.2.viso puncto/ ꝙ * quis non potest rem communem cum alio in totum alienare .l.j.⁊ per totum. C.de communi rer.alien.facit text.in.l.coheredibus famil.erci. C.⁊.l.per fundum.ff.de seruitu.rustic. predio.⁊.l.sabinus/ communi diuid.ff.⁊ est speciale in fisco/ vt rem communem alienare possit.l.ij.C.de communi rer.alien.⁊ in lege prima de vendi.rerum fiscal.lib.x.C.

¶ Et sic secus videtur de iure communi.l.prima in fin.ff. ad municipal. Pro premissis faciunt ea que citat Decius
3 consilio.cclxxxviij.in princi.verba laudi / Quod si * paries sit cõmunis pro indiuiso/ vnus non potest altero inuito altius tollere parietez cõmunẽ.d.l.Sabinus.ff.cõmuni diuid.l.parietem.ff.de seruitu. vrba. predi. secus si cõmunis sit pro diuiso: quia quilibet potest pro parte sua altius tollere not.Angel.in.l.hoc quod dictum est.§.si ex tribus per illum textum secundum vnam lecturam.ff.de seruitu. vrba. predio. Ratio clara videtur quia edificat super suo pariete: quod intellige si paries sit ita grossus ꝙ vnusquisq; vicinorum versus se edificare possit in sua dimidia nõ tãgẽdo partẽ alterius/⁊ p̃supponẽdo qđ paries sit huius qualitatis. Uide Pet.de Anchara.cõ.clx.presupponitur.

4 ¶ De vẽditione * rei cõmunis quis preferatur in emptione/vide eundem Petr.de Ancha.cõsi.ccclxx.cum sequen.

¶ Et adde modum vnũ quando res efficiatur eo ipso cõmunis per Alexand.cõsilio.xxxviij.in princi.visis his/volu.v.vbi dicit ꝙ vbicunq; emitur res ab aliquibus cõiter: in re illa intelligitur societas contracta.l.cum proponas/ ⁊ ibi Bart.⁊ Bald.C.pro socio/⁊.l.ij.⁊ ibi Bar.ff.cõi diuid. ⁊.l.⁊ sit.ff.pro socio/nisi aliud esset actum inter eos/puta si incontinẽti post contractuz rem dimisissent quia tunc non videtur contracta societas Raph. cumanus in lege reos/ in prin.ff.de duobus reis. Probus.

e ¶ Proprie. Rationem dic secũdũ ea que a Marla.Sozino
5 citãtur cõsi.ix.col.pe.prosequendo ordinẽ/ꝙ * propriũ dicitur quod nõ est propriũ secũdũ quid: sed simpliciter.l.hoc legatũ de leg.iij.l.propriũ.ff.cõia predio. l.si ita quis.§.vlti. ff.de lega.ij.l.fi.C.de his qui veniã eta.imp. Idẽ Sozi.cõ li.j.col.j. Inde proprietas que verũ dominiũ importat. l.interdũ. ff.de acquir.rerũ do.⁊.l.ij.§.quedã.ff.de interdic.

¶ Pro intento Io.mo.idem Sozi.con.ccxl.col.v.versi. postremo circa presentem/pro quo adducit glos.in.l. id quod nostrum.ff.de regul.iur. Bar.in.l.serui electione.§. Labeo. ff.de lega.j. vide tamen eundem ibi subtiliter arguentẽ cõtra dictum Io.mo.hic quod placebit tamen ad dictũ Ioã. mo.hic videtur ratio/per id quod no.Alex.in con.lxxvj.in
6 prin.vbi dicit * ꝙ verbũ cõmuniter debet intelligi equaliter/vt.l.fi.§.Lucius de lega.ij.

7 ¶ Et sic qui * habet rem communem cũ alio/ intelligitur habere dimidiam partẽ rei: sic dicitur ꝙ in re cõmuni quis sociorum non dicitur committere furtum/nisi id appareat fecisse malo animo ⁊ per fallaciam.l.rei communis.ff.pro socio. Notat Alex.con.cxxvij.nu.xiij.visa inquisitione/vol.4. istud non est presumendum in dubio.l.merito.ff.pro socio/ qđ cõprobat idẽ Alex.ĩ cõ.seq.nu.iij.⁊ seq.eo.nu.iij. Prob.

f ¶ Non improprie. Uide Hiero.de tortis in suo con.col.vj. quod reperies post con.Antho.de Butrio.

¶ Præterea Retento themate tex.nostri mouetur dubium late impresentiarum discutiendum an
8 modus * a iure aut priuilegio vel consuetudine alicui concessus de prouidendo de beneficijs/possit per talem alterari ita ꝙ aliter de eis prouideat: vt habeas intentum clarum pone capitulum ecclesie Bitur.priuilegio/cõsuetudine/aut alias canonicatus ⁊ prebẽdas eiusdem ecclesie pleno iure confert/prout ⁊ cõtulit a tempore immemoriali: labitur tamen annus quo eorum statuto dictatum est/ꝙ hebdomadarius occurrente vacatione canonicatus ⁊ prebende in eius hebdomada/ad eos qui capitulũ ipsum faciunt aliquem nominabit/per capitulum instituendũ ⁊ prouidendum quod de facto in facti contingentia datum ⁊ actũ est/ Gilbertus probus hoc intuens a sede apo. de eisdem canonicatu ⁊ prebenda in forma obtinuit sibi prouideri/occasione cuius lis orta dicitur inter huiusmodi prouisos: queritur que prouisio dicatur validior. Pro parte Gilber. probi consulendo ⁊ breuiter secundũ ea que proponuntur more Sceuole iuriscõsulti (citat in simili Decius con. cxlviij. in prin.reuerẽde pater Areti.cõ.lxxvj.in prin.ibi quoniam
9 * consulens breuiter debet declarare veritatem quod incipit diligenter) licet dubitatio satis diu me cogitabundum tenuerit/nec ausus eram ad calamum manuz apponere/ vt cum Card.loquar con.xij.nu.vij.in dubijs premissis tñ in questione pro ipsa parte moueor sequẽtibus. Primo
10 habeo ꝙ ad episcopum diocesanum * de omnibus beneficijs ecclesiasticis regulariter spectat prouidere: iura sunt in aperto/possem allegare.c.omnes basilice.xvj.q.vij. Io. mo.in.c.j.de instit. Antho.de Butrio in.c.fi.col.j.s̃. đ cau. po.⁊ proprie. Wilum in repertorio in verbo episcopus/ꝙ ep̃s ordinarius totius diocesis dicitur.c.regenda/x.q.j.que dicitur eius parrochia dixi.s̃.in.c.eos in fi.de tempo.ordi. et
11 sic iurisditionem in ea obtinet quod intento conuenit/quia * beneficia cõferre est iurisditionis glo.⁊ ibi scribẽ.in.c.trãsmissaz.s̃.de elec.Decius con.cxvij.in prin. Card. con.xiij. col.prima pro elucidatione dubiorum.

¶ Hinc Bellame.ait con.x.col.iij.versi.iij.nõ valet / ꝙ institutio seu beneficiorum collatio pleno iure est imprescriptibilis per inferiorez ab ep̃o/quia istud est ius ep̃ale quod ossibus inferiorum adherere non potest: siue sint clerici siue laici tex.in.c.ex frequentibus.s̃.de institu.

¶ Si igitur hoc veritate fulciatur/sequitur fatendũ ꝙ nullus ab eo inferior possit de beneficijs eius diocesis prouidere/nisi id moderando dicamus concurrat priuilegiũ aut consuetudo prescriptio titulo ⁊ bona fide concomitata/ siue consuetudo legitime prescripta arg.eorum que not.in.c.cum venissent.s̃.de insti.⁊.c.ij.s̃.de exces.prela.⁊ de preben.c.referẽte vbi glo.prima quam ibi sequuntur Panormi.⁊ alij: tenet idez Bellame.d.cõ.x.col.ix.in prin. Cal.in ti.de prescri.cõ. ij.vbi querit an Archipresbyter cum capitulo ecclesie cathedralis possit prescribere cum aliquo colorato titulo omnia iura episcopalia (de quibus in.c.cõquerẽte ⁊ ibi Panor.⁊ alij.s̃.de offi.ordi.) ⁊ iurisditionẽ ep̃alem in aliquibus suis ecclesijs ⁊ monasterijs/qui dicit ꝙ sic/exceptis aliquibus/idq; ius dicitur quesitum non consuetudine sed pre-
12 scriptione/ cuius natura * est detrahere vni ⁊ acquirere prescribenti: improprie tamen potest dici consuetudo ad cuius efficaciaz requiritur titulus: sicut in prescriptione gl. in.c.non est in verbo canonice.s̃.de cõsue.hoc lib.vbi Io. And.⁊ Panor.in.c.cũ ecclesia nu.vj.s̃.đ elec. ¶ Premissis iunge que in proposito late traduntur per Alex.con.lxxv.
13 visis põderatis vol.iiij. Contra tamen premissa habeo decisio de Rota in antiq.hoc ti.deci.viij.vbi dicunt ꝙ collatio * prebendarum spectat iure communi ad decanum ⁊ capitu-

lum per.c.ex transmissa in fine.s.de renuncia. casus videtur ad literaz in.c.ex insinuatione.s.de symo.quod firmat Hostien.in.c.ij.s.de insti. Imola in.c.significatu est.s.hoc ti. Fely.in.c.cum venerabilis nume.xxxvij.s.de exceptio. Quod non placet Panor.in.d.c.cum ecclesia col.iiij.vesic. Jo.de Lignano:quia imo institutio beneficiorum ad episcopum pertinet/z habet prouidere de prebendis et alijs beneficijs:cum iura loquātur generaliter tex.in.c.nullus. xv.q.vij.z in.c.j.xvj.q.v.vbi probatur q si eps capellaz cōstruat in aliena diocesi:duntaxat eidem reseruatur presentatio sicut alij patrono priuato cum hoc in casu dr priuata persona in qua nō habetur cōsideratio dignitatis:institutio vero z alia iura episcopalia epo loci reseruari dicimus

14 Ex * quo infero q si p prelatum z capitulū ecclesie collegiate etiam ex bonis capituli fuerint fundate ecclesie seu alie pbende/solum ius habent in eis psentādi. Fely.in.d.c.cum venerabilis.d.nu.xxxvij. Prepo.in.c.j.xxj.di.col.vij Vide Rochum de curte in trac.de iurepa.col.vj.cū sequē. Paul.de castro cō.cclviij. Primo sciendū in prima parte.

Si aūt cōsuetudo aliter disponat illā serua/ qd placet Panor.in.d.c.cum ecclesia col.fi. ibi hec omnia pcedunt nisi cōtrariū habeat ipsa csuetudo: que in puisione beneficiorum iuri cōmuni pfertur per tex.ibi z in.c.fi.s.de insti.z c.fane de verbo.significatio.

15 Et sic resultat opinionum diuersitas :tū sumam⁹ oportet hanc p qua stilus curie romane laborat atq firmat iuxta doctrinam Panor.in.c.illud in prin.s.de pscri.q * data varietate seu canonū cōtrarietate tenendū put recurrendū est ad id quod romana seruat curia. Dicit qppe stil⁹ de nunciando puisiones beneficiales a nō diocesanis factas de antiqua et approbata et hactenus pacifice obseruata consuetudine.

Et vtcūq z quomodocunq prouisio(cessante consuetudine) spectat ad capitulum : pcedit q cōmuniter z collegialiter z non singulariter. Facit id quod citat Panor. in.d.cap.cum ecclesia colum. fina. dum dicit q presupposito q creatio canonicorum ad episcopum spectet z capitulum simul: si eps in vnum cōsentiat/ z capitulum in aliam neutrū admittendū fore qr nullus csensum episcopi z capituli seu maioris partis habere dignoscitur. Ideo si nō conueniant infra tempus de quo in.c.ij.s.de cōces.pben.ad superiorem immediatū per modū negligentie fiet deuolutio dico z latius in rubrica de iure patronatus.

In themate supponitur capitulū nō puidisse ante pape preuentionem que preualet tanq ab ordinario ordinariorū facta.c.ij.s.hoc titu.

16 Nec iuuat in cōtrariū institutio capituli ad nominationem canonici:cum nominatio hec instar presentationis introducta dicatur q pbo. Presentatio * patroni ecclesiastici electio dicitur seu vim electionis habere Firmat Inno. (ad quem omnes recurrūt)in.c.cum autem.s.de iure patro. Lapus allega.viij. Car.in.cle.j.oppo.j.de supplen.negli.prela. Archi.in.d.c.ij.hoc ti. Panor.in.d.c. cum ecclesia.nu.ij.vbi dicit q patronus dicitur quodāmodo eligere.c.nobis de iur.patro.vbi idē Panor.nu.iiij. Primo eniz in se eligit vnum ex pluribꝰ/postmodum illū episcopo presentat. Ad idem Cal.con.j.vt lite penden.circa mediū Fely.in.c.cum Bertholdus col.ij.nu.vij.s.de re iudi. quem

17 tex.ad ppositum nostrū allegat pro singulari Bal.in sua marga.in verbo patronatus/q * sola psentatio etiā non admissa ab eo cui fit pñtatio z ad quē spectat ius cfirmandi/tribuit ius psentato:nec in ea potest variari/dicit Car. vbi.s.z latius Panor.in.d.ca. cum autem in prin.p rationem pdictam:qr queādmodum electores variare nequeunt.c.publicato.s.de elec.ita nec patronus.

Idem dicimus de eo q facultatē nominādi habet / quia nō potest variare Rota in antiq.deci.xxij.z.xxxv.vbi post nominationem epi qui ex priuilegio vel csuetudine nominat/non potest secundo nominare:ratione cuius patronus nō potest pñtare alternatiue.c.ij.s.de elec. hoc lib. secus

18 in laicis vel clericis patronis ratiōe patrimonij glo.in cle. fi.in vbo psentare de iure patro.z bi * solum variant vice bina Cal.con.xvj.de iur.patro. Et hoc in casu velit nolit institutor psentatū recipere z instituere (idoneum tamē)

19 tenetur. Testatur Domi.hic in.§.cū aūt per.c.decernimus xvj.q.vij.z c.si postq.s.de electio. Ad * morem namq summum institutor de talibus beneficijs nō disponit/sed patroni qui solus dicit: hic opus manuum mearū est.

Ex quo capite habeo q merā z pura donatio z quasi collatio ad patronum dicitur spectare:cū ad maiora put nec ad minora teneatur:is ad quem pleno iure spectat prouidere. Adest em vtrobiq liberalitas csimilis nō in cferēdo sz in cui cferēdo glo. Panor.z alij.scribē.in.c.relatū.s.hoc tit.q quidē appellaē liberalitas secūdū quid / quod est cui dando:in qua non est pcise liberalitas:qr de iure quilibet beneficiorū puisor prouidere tenetur cum viderit ex iusta causa z rationabili z nō incapaci/zindiscrete:si diuinam offensam z sedis apostolice debitam vitare voluerit vltionez cle.j.de eta.z quali.z ordi.pficien.z.c.commissa in fine.s. de elec.hoc libro.

20 Item ex premissis habeo q * nominatio non solum dicitur psentatio:verū equidē electio/qr sepissime p electiōe capi.c.cum olim.s.de re iudi.vbi hostiē.z Jo.and. pro quo est tex.in.l.nominationuz forma de decur.lib.x.C.z ibi Lucas de penna allegat pro hoc auten.vt iudi.sine quo.suf. §.vlti.col.ij. Ad idem Bal.in rub.de elec.s. Franc.in.c.j. de pben.isto tit.z lib.vbi dicit q in actu psentatiōis non est necesse vti hoc verbo pñto: sed sufficit eligo.vt.c.ij.et d.c.nobis.s.de iur.patro. Nō aūt noīatio huiusmodi sit

21 vera z mera pñtatio pbo z ratione incōuincibili. Tres * eñi persone sunt requisite in psentatione put dicitur in iudicio not. Jo.mo.s.in rubri.de iudi.z ibi dico. Pñtans vez psentatus/ z ille cui fit psentatio/q si vnus hoz desit psentatio nō dicitur. Istud patet ad oculum. Presentare est cū effectu/per doctrinā vulgatam:ideo si patronus dicat psento titiū:z nō dicat cui/certe nō videtur pñtatus. Idē si dicat dñe episcepe ego psento vobis ad talem ecclesiam nō dicēdo quem:nō est facta pñtatio:testatur Lappus alleg.lxxv.casus talis est qui ibi tangit pūctum nostrum/q nominatio dicatur psentatio/cū in ea nō reperiatur certa forma a iure data/nisi quod patronus supiori debet psentare referetq ibidem lappus ipse col.j.in fi.q nō vitiatur psentatio si coram superiore dicat patron⁹ dñe episcope. ego vt patronus eligo z nomino. A. in pñtandum quē vobis pñto:que omnia deduco ad ppositum/qr in noiatione p aduersarium ptensa adsunt huiusmodi requisita/cū effectu illoz. Merito dico negari nō posse quin vera sit pñtatio:qr in his extat parificatio. Et sic quod de vno dicitur de alio dictatum itelligitur:ista est doctrina glo.z Antho. de butrio in.c.de multa. s.hoc ti. quam refert z sequitur Milus in repertorio in verbo distributiones.

Ex quibus liquet q nominatio vera dicitur psentatio: cum in omnibus vim z efficatiam pñtationis habeat: ideo

22 succedit iuris theorica/q * nō est vis facienda in verbis: dūmodo mētem iuris siue legis medulam habeamus Petrus de Ancha con.ccclxxxj.z.ccciiij.q licet aliqua repiaē dissimilitudo:sufficit tamen q similitudo repiatur in eo respectu de quo agitur Panor.in.c.trāslato.s.de cstitu.in.c. queādmodum.s.de iureiur.z in.c.constitutus.s.de appella.quem refert z sequitur ibi Deciꝰ no.ij. Idem Decius repetit con.416.nu.xvij.in testamento.

23 Iuuat id quod diximus/q * per variationem nominis ius nō immutatur testis est Jo.and.in nouel.in.c.ij.s. hoc ti.z lib. Facit quod no. Sozinus pater cō.iij.col.prima circa presentem q de nominibus non videtur esse curandum/ sed de effectibus:traditur in.c.in tātuz.s.de symo. firmat Domi.in con.vj.ante finem/quia diffuse/vbi dicit q variatio nominis quando materia est eadē z simul alligata:non variat dispositionem legis etiam penalis quocunq nominetur que sunt de illa materia includit tex. in.c.excommunicamus.§.j.s.de hereti.

Item dicitur ad capitulum collationem pertinere:sequitur q in consequentiam aliud a collatione non pertinet/p

24 tex.nostrum:facit regula a contrario. Quia * quādo vnū prohibetur cetera intelligi.l. concessa/cum pretor.ff.de iudi.l.ex.eo.ff.de testib. Facit etiam illud vulgatuz q vnius exclusio alterius est inclusio.l.maritus de procura.C.c.nō ne de presum.s. Iuuat hoc argumentum tanq in iure fortissimum.l.prima.§.huius rei.ff.de offi.eius cui manda. est

25 iurisdi.c.cum apostolica.s.de his que fiunt a prela.quod * habet locum etiam in priuilegijs z gratijs / testis est glo. in.c.licet de priuileg.quam ad hoc singularem z aureā dicit Curtius iunior con.xvj. Pro quo domi.meus de Ripa lib.ij.respon.c.iij.col.prima qui dicit facere tex.in.le. pater filium.§.quindecim de lega..iij.z.l.cum filiusfa.§.cum patri de lega.primo.

In puncto non iuuat argumentum quod in iure dictatur de multo magis/de quo per scriben.post tex.in auten. multo magis.C.de sacrosanc.eccle.Sozinum con.xciij.versic.confirmantur eleganter vol.iij.

Ratio quia in terminis iurium laxationis stamus in quibus argumentum hoc locum non habet testantur scriben.

in.d.auten.multomagis Do.hic adducit tex.in.c.cui nõ de sacerdotali hoc ti.dixi in.c.pmittimus.s.de eta.z qualita. Ideo ex quo facta est mutatio psonaꝝ in modo puidendi (qui consuetudine vel priuilegio dicitur acquisitus.) mutatũ dici debet ex ꝯsequenti ipsum priuilegiũ/p regulam ꝙ mutatiõ e psone ipsum priuilegium extinguit: signanter hoc pcedit in priuilegijs stricto modo sumptis q̃ iuri cõi ꝯtrariãtur put in supposito casu:secus in priuilegijs largo modo q̃ magis accedũt beneficio secundũ mentẽ Bar. in.l.pater.ff.de serui.lega.

26 ¶Immutare * eñ morẽ antiquũ(per ꝯsuetudinẽ aut alias quesitũ)nõ potuerũt capitulũ retinẽdo maxime institutionem quod ius iure cõmuni soli epo datum dignoscitur d.c.ex frequẽtibus.supra de insti.Jo.and.in.c.j.supra hoc lib.z tit.Rochus in trac.de iure patro.in verbo competẽs q.xxix.nisi iure speciali cõsuetudine/aut alias/notat Decius con.134.nu.iij.vbi dicit/ꝙ quando acquisitio * est cõ

27 tra ius cõmune: in illi⁹ prescriptione requiritur titulus: vel debet esse tanti temporis prescriptio ꝙ initij memoria non sit in contrarium.c.j.supra de prescrip.hoc lib.qd com probat ibi in fine con.qꝛ tũc obtinet ptes priuilegij vulgata.l.hoc iure.§.ductus.ff.de aqua quotidia.z estiua.z cõcessionis notat late Bart.Sozi.con.clxxxj.col.pe.

¶Attẽde p hoc ad ea q̃ traduntur per Alex. con. lxxiiij. z seq.vol.iiij.z con.cvj.col.iij.perspectis:vol.ij.z ibi latissime p ipso intento:quod nõ est dicendum in casu supposito:qꝛ hec dicitur prima nominatio z sic institutio in quo casu quis labia sua tantum possidet Panor.in.c.ij.in fine supra de resti.in integ.ideo nõ suffragari/nec prescriptionez cum titulo/nec cõsuetudinem put nec possessionem dicimus.Ad cuius essentiã * plura dic requiri / que videbis

28 deducta per Deciũ con.cxvij.qd exorditur.Et p tenui facultate mea:col.ij.post Cal.con.xij.in titu.de iure patro. qui dicit tria requiri.Primo qd bona fide facta sit.Secundo qd p̃ntatio facta fuerit z admissa z confirmata.Tertio qd p̃ntatus z institutus fuerit tanq̃ rector in possessionez beneficij/z sic qd habuerit effectum z efficaciam de quo p eundem Cal.in.d.ti.de iure patro.con.xiij.z Deciũ.cxxix. col.ij.in fine Panor.in.dic.c.ij.in fine de resti.in integ.z p eundem Decium con.cxlix.sub nu.iij.in causa iurispa.Aliquid dico in.c.primo.j.de iure patro.

¶Neutrum enim habet capitulum:ideo nec immutare potuit antiquã dispositionem tũ qꝛ vergit in detrimentũ epi cui per antea immediate iuris deuolutio cõpetebat tanq̃ loci ordinario.Car.in cle.j.in prima oppo.de supplen.neglig.prela.natura * est deuolutionis vt de p̃ntante ad in

29 stituentẽ fiat/z sic gradatim not.glo.pragma.in ti. de col. la.in.§.qd si quis in verbo gradatim.Est eñ quedã successio q̃ ordine successiuo fit no.Decius con.cccxviij.nu.v.et vj.in causa istorum:quod intellige put Inno.citat in.c.cũ in cunctis in fi.s.de elec.nisi instituẽs scienter indignũ instituerit:qꝛ tunc deuolutio fit ad alium immediatũ superiorem/qd ꝯprobant ibi Jo.and.in fi.z Petr⁹ de ancha.col. penul.in.vj.q.Et sic * bono zelo moti nõ videntur volen

30 tes innouare/z a solito statu recedere.l.in rebus.ff.de cõstitu.prin.Decius con.cxiiij.col.j.in causa cathedralis ecclesie Tutellen.

¶Item in quacunq̃ dispositione etiã principis / semp intelligitur saluo iure tertij.Alex.con.vlt.col.fi.vol.iiij.vbi dicit post Bal.in.l.j.col.j.versi.Et nota ꝙ non licet.ff.de cõsti.prin.ꝙ omnia mãdata z principũ rescripta intelliguntur salua iusticia:si quid dat/cõfirmat semper intelligitur saluo iure alterius.l.meminerint.C.vnde vi firmatur p ea q̃ tradit Alex.in con.cvj.nu.x.pspectis vol.ij.ideo ipsi capitulo immutare hũc modũ puidendi non licuit/ cum non habeat imperiũ:put nec facultatem desup datam etiã ab archiepo:cuius(etiã semota omni exceptiõe)pmissio nõ videtur sufficiẽs qd patet/qꝛ vergit in detrimẽtũ primatis z

31 metropolitani si dabilis esset qd non in ipsa ecclesia: qꝛ * patriarchalis z metropolitana:vt liquet in iurib⁹ nostris. Notat Jo.mõtaigne in trac.de aucto.z p̃eminen.mag.cõ. in.§.iiij.z Do.Brunellus in trac.de po.lega.ꝯclu.v.in prin.ac Bartholome.chassa.i catho.iiij.parte.nu.xxj.vbi dicit post Alber.in Rub.de sta.ho.Archiepm Bituricẽ. pcedere Senonẽ.z Lugdunen.archiepos.Precedit etiã Burdegalen.Archiepm tex.in.c.fi.s.de maioꝛ.z obedien. z.cap.fina.de vila.

¶Quod si dicamus ꝯtrarium: seq̃tur immutatio dispositionis canonum quevergit in preiudicium superioꝝ:quod viro nõ licuit excogitare notat in.c.requisitis.s.de testa.

32 qꝛ nemo * põt facere quin in eius dispositiõe iura locũ habeant.l.nemo de lega.pꝛio z ibi scribẽ.z in.c.tua.s.de test. hinc Panoꝛ.in.d.c.nobis.s.de iure patro.nu.v.ꝙ si quis in vltima voluntate capellã cõstrui mandauit disponẽdo ꝙ capelle institutio ad p̃latum epo inferiorem ptineret/ non valet dispositio illa:z hec particula p adiecta habebit z ad ius cõe redibit dispositio.Notat Pau.de castro cõ.ccclviij Primo est sciendũ/in prima parte/qd seruit p posito nostro pꝑter subsistẽtiam similis rationis:merito frustrati dicũt priuilegio eo abutendo scribẽ.in cle.ij.de vita z hone.cler. glo.no.in.c.suggestum.s.de deci.Jo.mo.in.c.volẽtes de priuilegijs:z in.c.vnico.s.de eta.z qualita.vbi dixi.

33 ¶Pro:premissis poteris deducere que mouet Maria.Sozi.con.xl.col.ij.ex actis/dũ dicit ꝙ facultas * reclamãdi/ querelãdi vel appellãdi/non videt posse tolli per inferiorẽ in preiudicium supioris:vt per Bal.in.l.fi.C.de sentẽ.z interlo.oim iudi.z in prima ꝯstitu.C.§.quib⁹ Tenent Bar. Ang.z Joã.imola.in.l.j.ff.a quib.appel.nõ licet.Et sic in totũ a potestate ꝯferendi videntur exclusi(dico exclusiõe iuris q̃ potentioꝛ exclusione hoĩs diiudicatur) Sozi.con. cl.col.ij.versi.Sed ad hanc rationem/vide que dixi in.c.ij. duo in verb.hominis.s.de pcura.

¶Fuit eñ huiusmodi modus puidendi(antiquis a ꝯsuetudine aut priuilegio)datus:ideo non debet immutari/maxime cum expediat * ecclesie z eius ministris gratos ha

34 bere canonicos.Panoꝛ.in.d.c.cũ ecclesia.nu.v.de elec.habebitq̃ locum qd in simili citat Alex.cõ.xcij.nu.xxix.perspectis ibi ne ecclesia cogatur habere vassallum illũ quem nollet z quem habere nõ expediret:vol.vj.ad idem quod

35 notat Do.con.lx.quidam populus/ꝙ populi * interest bonum habere rectorẽ, pꝑter quod auditur ad remotionẽ illius.Idem Alex.in.d.con.cvj.nu.xiij.vol.ij.Merito huiusmodi puidendi modus dicit fauore ecclesie introduct⁹/z causa vtilitatis ipsius q̃ potẽtioꝛ z principalis p̃sumitur. Non aũt psonaꝝ prout in simili citat Cal.cõ.viij.in tit.de priuileg.p̃sumitq̃ finalis/qꝛ futura respicit.Refert z sequtur Do.meus.ij.lib.respon.c.ij.nu.xvj.Et sic videtur dicendũ/ꝙ si aliter fiat/dicitur cõtra ius publicũ:qꝛ inutiles poterunt(maxime nostris temporibus)vocari z ita diminuet cultus diuinus cum parta sint nõ habere z inutilem vocari.c.ij.s.de transla.epi.dixi in.c.duobus.s.de resi.ideo perinde ac si non vocaretur igitur vergit in detrimentum iuris publici:quia quanto sunt plures tanto melius iuri pu

36 blico subuenitur iuxta illud ꝙ detractio * sacerdotum ledit ius publicum:cum peccata hominum comedant z suis precibus ea deleant z consumant.iij.q.j.capi.nulli.z.x.q.j. quia sacerdotes.

¶Ex quo capite habeo ꝙ mos ille antiquus prouidendi pro forma repertitur datus/quod est facillime in perceptione per theoꝛicam.Bar.in.l.cũ hi.§.si pretoꝛ.ff.de transac.

37 citatam:vbi dicit ꝙ * solennitas substantialis est qua omissa contingere potest mutatio circa substãtiam eius de quo agitur/z quod eius omissio vitiat/quod reperitur in puncto hoc:quia non verisimiliter data est persona ab ipso nominante ipsi ecclesie grata z idonea/prout per capitulum: quod firmioꝛi stylo z potentioꝛi tanq̃ in maioꝛi numero cõsistens dari potuisset argu.coꝛum que dicam in.c.super eo de hereti.z que dicit Joannes Mona.in capitulo deliberatione/ibi quia est verisimilius ꝙ capitulum non ita exorbitet in eligendo sicut vna psona.s.de offi.lega.Et hec idoneitas siue capacitas videtur solennitas substantialis:cũ propter officium detur beneficium:sic peccatum dicitur in materia z forma/ergo viribus non subsistit mutatio hec:et

38 ex consequenti prouisio ab ea descendens:cũ ad * efficaciã consequentis requiratur validitas antecedentis per hec que dico in.c.nemo in verbo nec est de reg.iur.

¶Item materia dicitur mater rei z forma que ipsi rei dat esse z ipsam conseruat tex.in.c.cum dilecta.s.de resi.l.Julianus.§.si quis rem.ff.ad exhib.l.si is qui.§.quedam.ff.ad leg.falcid.per quem tex.Bal.in capi.finali.nu.xxviij.s.de

39 consuetu.dicit * ꝙ forma dat perfectionem esse/ z cuilibet rei nomen imponit.

40 ¶Comprobatur intentum nostrum/ pone * statutum dicit ꝙ iudex ferat sententiam cum consilio sapientis: modo iudex tulit sententiam sine illo:dic ꝙ sententia non valet/ cum iudex habeat potestatem a lege municipali ciuitatis. Et lex illa ciuitatis dictat consilium debere requiri/ z sic est necessitatis/quo omisso actus corruit:ratio quia sapiẽtis consilium trahere potest iudicem in sententiam contrariam.l.Item si vnus.§.principaliter cum.l.sequenti.ff.de arbitr.

¶Ita in proposito consuetudo aut priuilegium introdu

xit ꝙ de ꝯsensu capituli aut maioris ptis (que fictione iuris totum repꝛesentat capitulū iurib⁹ vulgatis) fieret ipsa ꝓuisio. Igitur trahitur in ꝯsequētiam/ꝙ aliter facta viribus nō subsistat: ⁊ eo medio immutatio ꝓuidendi nō potuit fieri: qꝛ publici iuris est ⁊ publice vtilitatis: ideo nō potuit renunciari ꝑ ea que notaui in.c.tibi.s̄.de ref.

¶ Iura enim introduxerunt vt sanctius ⁊ salubꝛius ecclesijs per electionem ꝓuideret no.in.c.quia ꝓpter ⁊ alijs.c.s̄.de elec. Et id datū est pꝛo foꝛma. Ideo per aliud etiā equipollens nō potest iuribus satisfieri glo. in cle.j. de vita ⁊ honest.cleri. similis in.c.j.de milite vassal.qui cōtumax est ⁊ vbiq̄ scriben. Antho.de butrio ⁊ panoꝛ.in.c.tue.s̄.de cleri.nō residen. vide scriben.in.l.j.ff.de liber.⁊ posthu. Maria.Sozi.con.lix.viso.

¶ In ꝓposito si iura ꝑ cōsuetudinem capi.ꝑmiserint ius ꝓuidēdi acquiri non sequitur id facere posse ꝑ equipollens vcꝫ nominationem/aut pn̄tationem ⁊ institutionem sequētem: eo maxime qꝛ in damnum alterius ipsa immutatio vergit/puta ecclesie ⁊ superioꝝ quod dicere nō cōuenit viro licitum ꝑ ea que in simili voluit Bellamera con.xxxv.ver.

41 iij.vbi dicit ꝙ non * est veri simile ꝙ lex vni velit fauere vt alterum ledat. C.de sta.⁊ ima.l.j.⁊. C.qui po. in pigno. habean.l.fi.§.exceptis.

¶ Habeo ⁊ aliud. Nam in omni actu vbi foꝛma datur aut consideratur: talis foꝛma dicitur quid indiuiduum tex.est ⁊ ibi glo.in.c.quoꝛundā.xxiij.di.⁊ ibi Car. Alex.in pꝛin.citat ꝙ in his que sūt de foꝛma/nec respectu materie/nec respectu ꝑsone potest recedi/facit.c.fi.ver.his autem/de offi.delega.addit etiam respectu tempoꝛis qn̄ tempus est ꝓ foꝛma: vt in vno tempoꝛe fiat ipsa collatio ⁊ ꝓuisio: alias si posset interuenire ex interuallo: vt in nominatione/⁊ institutione/dicitur: tūc nō iudicatur pꝛo foꝛma requisitum ista resultant ex doctrina Bar.post glo.in.l.vniuersi.C.de pꝛecib.imper.offe.

¶ Item ius cōferendi datum dicitur cōsuetudinis medio quod est per modum vnicum puta collatiōis: ergo alij modi dicūtur seclusi ⁊ in dispositione iuris cōmunis remansisse ... ꝯmodissime.ff.de liber.⁊ posthumis. Pꝛobat tex.noster ⁊ in.c.susceptū de ref.hoc lib.

42 ¶ Et sic habeo ꝙ * in eo solo est pꝛescriptū in quo possessum est dico cōpꝛobādo.j.nu. xlvij. Facit quod possessio q̄sita in vno actu: in alio nō habet locum: vt per glo.in.cap. odia de regu.iur.hoc lib.no.Bar.in.l.j.§.si quis hoc interdicto.ff.de itine.actuq̄ pꝛiua.dicens ꝙ quasi possessio quesita in vno actu in illo tantū actu restringitur. Refert ⁊ sequitur amplioꝛi quodam stilo Decius consi.cxlix.nu.iiij.in causa iurispatro. Panoꝛ.in.c.cū inter nu.xvj.s̄.de re iudi.

43 ꝙ pꝛescriptio * nō extendit de casu ad casum.c.cum ꝯtingat.s̄.de deci. Inno.in.c.dilect⁹.s̄.de cape.mo.dixi in Rubꝛi.de pꝛescrip.s̄.nu.iiij. Et in ꝯsuetudine acquirēda vt ꝓuideretur per modū collationis nō fuit cogitatū de alio modo ꝓuidendi/puta p̄sentatione/noīatione aut alias: igitur ex eo capite habeo intentū per ea que etiā notat Do.

44 in.c.vnico col.iiij.circa medium.s̄.de cler. cōiuga.ꝙ * deficiente intentiōe inducēde ꝯsuetudinis/nō potest dici cōsuetudo inducta iuuat argumētum: qꝛ ꝓpositū in mente retētum de nihilo operatur: facit dictum Ioan. mona.in cap.coꝛdi.s̄.de appella. dum dicit. Non sufficit velle nisi expꝛimatur oꝛe.

¶ Iuuat vlterius/qꝛ per immutationem modi ꝓuidēdi fit iuris ecclesie trāslatio/que de nihilo operatur superioꝛe inconsulto/puta diocesano aut pōtifice maximo/per ea que no.per Fely.in.c.cū accessissent nu.xix.s̄. de ꝯstitu.sic quedam iuris capitularis nō modici pꝛeiudicij alienatio/q̄ iuribus ꝓhibetur notāt scriben.in.c.cum Berthold⁹.s̄.de re iudi.in.c.ex literis.s̄.de iure patro. Panoꝛ.in.c.suggestum eo.vltimo nota.

45 ¶ Facit qꝺ notabiliter voluit Cal.con.ix.in ti.de iure patro.dum dicit ꝙ * ius pn̄tandi dicit quasi ius patrimoniale cuiuslibet de vniuersitate. Merito dicemus ꝑ capitulū mediante huiusmodi immutatione alienari minime posse. Ad id etiam facit quod citat Petrus de Ancha.in.c.j. in fine hoc ti.iuuat etiam quod notat Panoꝛ.in consi. lvij. col.pe. Ex infrascriptis/vol.j.ꝙ in creatione quoꝛūcunq̄ beneficioꝛum reseruat ius patronatus pꝛesentandi: dummodo patronus specifice ius nō immutet.c.significauit.s̄. de testi.⁊.xvj.q.vij.c.filijs.

¶ Suadet ⁊ vlterius: qꝛ ius illud dicit piuilegiū/cui⁹ vires nō est in potestate capituli inferioꝛis eludere seu absoluere.c.ij.s̄.de renūcia.hoc lib.c.q̄rto.s̄.de pꝛiuile. Antho. de butrio cōsi.xlij.in pꝛin.pꝛo quo Ioan. mona. in capi. si postq̄.s̄.hoc titulo.

46 ¶ Itē natura * pꝛiuilegij est se solum extendere ad expꝛessos ⁊ nomīatos: inter quos partes obtinet/⁊ nō inter alios glo.in.c.cōstitutionem in verbo ꝓꝛogamus de regula. hoc lib.glo.in cle.dudū de sepul.⁊ in regula que a iure hoc lib.faciunt que not.in tex.nostro per que Petr⁹ de Ancha in.d.cle.si de beneficio in.iij. oppo.de pꝛeben. citat ꝙ gratia siue rescriptum beneficiale nō debet extendi ad alium casum q̄ ad expꝛessum in eo.sicut dicitur de rescripto ad lites: vt in.c.licet ⁊ in.c.P.⁊.G.s̄.de offi.deleg.no.scribē. in.c.vno de cler.cōiuga.hoc lib.

¶ Ad idem facit quod no.Domi.con.xlv.colum.pe. cōsue-

47 tudo est: ꝙ in q̄sitis * ex consuetudine: non queritur nisi tātum ille actus qui exercetur: vnde ille qui ex pꝛescriptione acquirit institutionem/non intelligitur acquisiuisse destitutionem vel renunciationis receptionem/ etiam si act⁹ essent cōnexi per regulam Odiosa de regul.iur.hoc lib. ratio quia pꝛescriptio non pꝛocedit sine possessione regula est: ideo dic tantum pꝛescriptum quantum possessum. Innocen.in capi.tua.supꝛa de deci. Ioan.andre.in.c. cum ex iniuncto.supꝛa de heret. a

¶ Compꝛobo quia mos ille antiquus pꝛouidendi per capitulum (medio consuetudinis) quesitus: dicitur tanq̄ collatio extraoꝛdinaria superinducta / collatoꝛibus oꝛdinarijs pꝛeiudicans ar.no.per glo.in cle.fi.in verbo nolumus de offi.oꝛdi.quam ibi reputat singularem Car.⁊ Panoꝛ.in.c.ceterum.supꝛa de iudi.⁊ in.c.fi.colum. secūda supꝛa de confirma.vtili.vel inutili. Ergo ad casum concessum restringendus/⁊ ad alium minime ampliandus: quia a iure speciali descendit. Pꝛo hoc habeo doctrinam Petri de Ancha. in d.cle.si de beneficio colum.ij.ꝙ quia pꝛiuilegium vel consuetudo iuri communi aduersantur/tanq̄ odiosa restringēda sunt.c.ex parte colum.iij.supꝛa de deci. Ioan. mo.in.ca. pꝛimo de filijs pꝛesbyteroꝛum cum similibus: ꝙ pꝛiuilegium vel consuetudo inducta super certa specie aliam non compꝛehendat no.in capitulo cum in ecclesia hoc titulo ⁊ libꝛo.

¶ Nec iuuat in contrarium/si dicas ꝙ pꝛouisio aduersarij pꝛocessit ab his a quibus antiquitus solita est pꝛogredi: quia istud non admittimus cum pꝛesentatio ⁊ institutio sint distincta ⁊ diuersa vt patet ex tex.nostro ⁊.d.cle. si de beneficio. Facit quod citatur a Petro/ Domi. ⁊ Frāco/ in. c.j.hoc ti.ꝙ ex vi iuris patro.ad patronum pertinet pꝛesentatio ⁊ non collatio: facit etiam.c.fi.s̄.de iure patro. Ideo paritate rationis ex vi collatiōis siue iuris conferendi non potest occurrere pꝛesentatio ⁊ institutio: sic non valet obiectum per ea que no.in.d.c.susceptum.§.fi.s̄.de ref.⁊ in

48 .l.fi.ff.de calumnia.vbi * ex distinctis et separatis non fit illatio tangit Oldra.con.cxviij.nu.iiij.ex virtute gratie.

¶ Item ex quo translata est potestas pꝛesentandi in singularem de capitulo in quo potioꝛ beneficij dispositio residet vt diximus: sequitur ꝙ non dicitur pꝛocedere ab his a quibus est solituꝫ pꝛouideri: quod verificatur per ea que singulariter notat Cal.consi.xj.Populus in ti.de iure patro.

49 Nā * quando pꝛesentatio aliqua spectat pluribus patronis vt singulis hoc in casu neuter patronoꝛum dicere potest/ꝙ pꝛesentatio sit sua: cum pꝛopꝛie non dicatur suū esse quod est sibi commune cum alio: dixi hic post Ioan. mo. ⁊ in.c.sicut de verbo.signif.pꝛout non potest dicere suū ille qui est de collegio vel vniuersitate illud quod est collegij c.qui manumittuntur.xij.q.ij.

¶ Item per huiusmodi pꝛouidendi immutationem capitulum facit canonicum vnum patronū/⁊ sic extēdit fimbꝛias suas ad fictionem: quia fingit se inferioꝛem et superioꝛem:

50 ratione cuius obstant iura: ꝙ duo * specialia non concurrāt in vno: ⁊ ratiōe vnius pꝛiuilegij no.in.l.pꝛima.C.de do. pꝛomis.⁊.mulieri.ff.de conditio.⁊ demon. Paulus de castro con.cccxxix. col.fi.dico non ostāte/in pꝛima parte. Et hec quando ex eodem fonte pꝛocedunt: secus a diuersis. Deci⁹ con.ccccxxviij.col.ij.viso. Pꝛedicta notat Domi. in.c. fi. in fine.de cler.non resid.hoc lib. Ex quibus resultat immutationem ipsam foꝛe de maximo imperio/contra quod per inferioꝛem non licet arripere iter facit quod no. Alex.con.ix. viso themate/vol.iij.vbi tractat de alteratione rei ⁊ quod tempus in ea requiratur.

¶ Et per hec concludo pꝛouisionē medio pꝛesentationis/ aut nominationis per capitulum factam: ipso iure viribus non subsistere: sic non iuuat ꝙ superioꝛū querela non suscitatur/pꝛout nec per eos in contrarium inuehitur: cum tacitus nec etiam expꝛessus consensus in nihilo suffragari dicatur. Pꝛo quo habeo que in simili citat Sozi.cō.cclxxxiij.

colum.secunda ver. Prima ratio: eleganter & iurisdice. Facit etiam quia id ab eorum velle & nolle non dependet primordialiter sed a lege mortua/ puta consuetudine dictamine iuris communis & sententia pontificis comprobata: igitur nullum ipso iure. Merito cuius a parte/ sine ipso superiore ratificari non potest Ioan. Mona. in. c. dispendia. S. de res. glo. & scriben. in. c. quorundam. S. de elec. hoc lib. Et ita respondi iuris esse ego Philippus Prob' kal. Martij anno. 1530 . que apud iudicem integri iudicij debent sufficere instante quodam famosissimo aduocato ciuitatis Bituris cognomine lamoignon: qui licet sua scientia & doctrina hoc melius nouerit tamen quia in causa geniti sui scribere distulit propter affectionem q̄ nota quia alibi non reperies ita tacta.

¶ Continuando ppositum: pone episcopus & capitulum rationibus quibusdam moti/ conueniunt vt episcopus ipse non possit conferre aliquam dignitatem(quam alias in uicem conferebant: puta archidiaconatum dicte ecclesie) alteri q̄ vni ex canonicis ipsius ecclesie / modo locus occurrit vacatiōi dicti archidiaconatus: ratione cuius vacationis episcopus illum confert alteri q̄ canonico / queritur an valeat collatio.

¶ Istam questionem in terminis firmauit Paul. de castro con. cclxv. quod incipit super primo & secundo/ in prima parte: & decidit non valere. Suadent pro hac parte sequētia: quia capitulum per hanc conuentionem & compositionem/ q solus conferret episcopus: transferebant in episcopum ius suum conferendi quod habebant cum episcopo: vnde licuit eis apponere conditionem quam volebant. l. in traditionibus. ff. de pact. cum similibus: sic quod factum est in contrarium non valet: sicut in illo qui recipit rem de manu heredis sub conditione ne alienet. Non em̄ potest alienare postq̄ de manu alterius sub tali cōditione recepit l. titio centum. ff. de conditio. & demon. no. Bar. in. l. filiusfa. §. diui. de lega. j.

¶ Item prohibitio hec non est generalis sed respicit tantum certas personas/ sic valet/ & impedit actum. l. codicillis. §. matre de lega. ij. l. cum ita legatum. ff. de conditio. et demon. vbi habetur q licet generalis prohibitio de nō nubendo non valeat: si tamen prohibetur q nō nubat nisi tali valet si potest sibi nubere licite. Huc articulum comprobare poteris per ea que citat glosa pragma. in titu. de electio. in §. ad tollendum in verbo libere. Sed in casu nostro prohibetur conferre extraneis: ergo si reperiatur aliquis canonicus dignus non debebat conferri extraneo: hec enim prohibitio videtur iusta & rationabilis/ quia quousq̄ * reperiatur aliquis idoneus in ecclesia non debet 51 eligi extra ecclesiam. lxj. d. c. nullus & c. obitum. & lxxxv. d. capitulo florentinum.

¶ Item ista prohibitio est facta in fauorem canonicorum/ ergo valet & impedit collationem extraneo fiendam argu. eorum que diximus/ q prohibitio facta in fauorem familie valet & impedit alienationē extraneo. l. cū pater. §. liberis de lega. ij. l. volūtas. C. de fideicom.

¶ Item episcopus non potest compositionem ipsam pro parte approbare(vt solus pferat) & p parte reprobare vt canonice non pferat imo debet totam approbare / aut totā reprobare. ff. de oper. liber. l. si ita stipulatio in fine lege nam absurdum. ff. de bon. liber. et lege. cum queritur. ff. de admi. tutor.

¶ Et sic habemus intentum q non valet ipsa collatio: alias si valeret sequeretur inconueniens/ q canonici frustrarentur commodo & iure suis: quia non habent agere contra episcopum ad interesse cum in beneficialibus nō cadat 52 interesse/ quia * nō recipiunt sacra estimationē. Rota in antiq. deci. ciiij. notat Paulus de castro consi. cclxv. in prima parte.

¶ Merito subuenitur canonicis vt collatio nō valeat ne remaneant frustrati de dicta compositiōe & iure suo ar. ff. de eo per quem factū est. l. si. & C. si mācip. ita fuerit alie. ne prosti. l. ea quidem: ideo si reperiatur prouisio apostolica sequens viribus subsistet/ q si nō reperiatur adhuc poterit eps ipse iterum conferre idoneo videlicet canonico/ q: hoc casu epo non reperitur priuatus potestate cōferendi: cum non sit de quatuor casibus in quibus si episcopus cōferat indigno perdit potestatem cōferēdi q̄ habent in. c. cum in cūctis de elec. S. extra quos nō priuatur/ licet collatio sit nulla: vide que p intento tradit in simili Alex. cō. 53 cvj. perspectis his volu. ij. q nō valet * cōsuetudo q prouisio vel electio spectans de iure communi ad ecclesiam cōuentualem debeat expediri per viam nominationis pu-

ta quod conuentus debeat nominare duas personas patriarche vel principi: & q ad dictum patriarcham vel principem spectet irritare dictam electionem vel nominationē in totum: vel vnam ex illis personis nominatis eligere. c. cum terra. S. de elec. vbi Antho. de Butrio per illum tex. dicit non valere statutum ecclesie p quod disponitur q nō possit puideri ecclesie/ nisi p viam noiationis vel postulationis sic nō per viā electiōis attēto q ecclesia potest sibi tribus modis puideri. c. bone. el. j. S. de postul. prela.

¶ Nec in hoc dicitur variare q: confert diuersis medijs quod comproba per ea que late scribit de selua in trac. bene. iij. parte. q. xlvij.

¶ Adde preterea tex. nostrum hic in. §. cum autem dicere/ fore magnam differētiā inter collationem pntationem & in 54 stitutionē cuius occasione sumpta. Pone * Titius habēs beneficium de patronatu abbatis scti Ambrosij illud(existens infirmus) in manibus loci ordinarij resignauit / de quo Gaio ad psentationem dicti abbatis per ordinariū ipsum prouisum extitit: quo sic acto titius ex ea infirmitate moritur: ego hoc pcipiens a legato Frācie de. d. beneficio puideri mihi obtinui tāq̄ per obitum titij vacāte insequendo regulā cācellarie de in infirmitate ōstitutis resignātibus & . j. xx. dies decedētibus/ modo cōtenditur inter Gaiū & me de validitate nostrap. puisionū/ & quis erit potior in iure. Et sustinēdo partes meas dico puisionē Gaij p dictam regulam fore nullam/ cum vacauerit p obitum & nō p resignationē/ de viribus regule non est dubitādū q: papa in talibus potest fictionē facere p veritate no. Bar. Bal. & alij in. l. si is qui p emptore. ff. de vsucapio. q: etiam potest habere factum p infecto. c. is qui. S. de spō. Felyn. in c. j. colum. vij. S. de constitu.

¶ Item regule cācel. habēt locum apud ipsos ordinarios ita vt ex eis artētur glo. regul. cācel. in. xvij. col. pe.

¶ Ideo nō mihi obstat prouisio ipsa quia nulla sic succe- 55 dit regula iuris * Nō prestat impedimētū quod de iure nō sortitur effectū: no. in simili de electione nulla Cal. cō. xiiij. in ti. de res. Et de vnione nulla idem cal. con. xxix. sub ti. nostro de pben. latius p Oldra. cō. ccxcix. quidā hugo.

¶ Gaius vero sustinēdo puisionem suam validiorem medijs subsequentibus dicit. Primo q: regula ipsa loquitur pcise de collatione/ ergo nō videtur habere locum in institutione per tex. nostrum & sic habet intentum pro regula/ 56 q quando * verba non conueniunt non debet habere locū dispositio. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accu. l. iiij. §. totiens. ff. de damno. infect. c. idemnitatibus. §. supradicta de elec. hoc lib. Quod non habeat locum/ id operatur differentia ipsa: que recte intuenti apparet lucide/ quia collatio pprie dicitur: quando prelatus qui habet potestatem prouidet alicui de beneficio absq̄ presentatione/ no. Panor. in. c. ex frequentibus nu. vij. S. de insti. item collatio est libera in cui dando. Idem Panor. in capitulo autoritate cod. titulo de institutio.

¶ Et sic dicitur donatio. c. cum accessissent. S. de constitu. c. eam te. S. de rescrip. c. licet. S. de sup. negl. prela. c. proposuit & c. quia diuersitatem. S. de conces. prebend. Institutio vero liberalitatem non includit: quia instituens non instituit quem vult sed cogitur presentatum(si idoneus est) instituere not. Panor. & alij in. d. c. ex frequentibus & c. autoritate. Et hoc medio non voluntaria sed necessaria: ratiōe cuius in generali vicariatu includitur. d. c. ex frequētibus non collatio. c. fi. de offi. vica. hoc lib. quod procedit in capitulo sede vacante quod instituit & non confert. c. primo de institu. hoc libro.

¶ Item firmat intentum suum: quia regula ipsa est contra ius commune / cum in rei veritate beneficium vacauerit per renunciationem simpliciter factam iuxta no. in glo. in verbo vacabunt post tex. ibi in. c. si propter. S. de rescrip. hoc lib. tex. in. c. susceptum eo. ti. & lib. glo. in. c. cupientes in verbo vacationibus de elec. hoc eo. lib. glo. in. c. quia sepe in verbo vacat isto ti. eo. lib. facit tex. in capitulo primo de renun. eod. libro.

¶ Si igitur vacauerit per resignationem/ fictio que ex dicta regula inducitur tollit ius quesitum Gaio quod dicit valde rigorosum cum sine causa manifesta & rationabili id (etam per Papam) fieri non debeat no. in. c. conquerente. S. de restitu. spol. pro hoc facit quod not. Petrus de Ancharano con. cccxcviij. in fine premitto pro clariori/ vbi di- 57 cit q non * statur declarationi Pape aliquid afferentis in preiudicium tertij/ cum sit ius quesitum.

¶ Item dispositio summi pontificis(qui fons iustitie dicitur) diximus. S. in proe. in verbo interiectio admirantis.

In dubio semper debet interpretari q̄ nō voluerit tertio p̄iudicare nisi appareat de eius voluntate.c. sup eo. š. de offi.delega.c.Quis de rescrip.hoc lib.c.ex tuaruȝ.š.de.au ctoritate ⁊ vsu pal.

¶ Unde de collatione (in qua ipsa regula expresse loquit̄) cōstat q̄ voluit p̄iudicare illis qui habēt potestatem cōfe rendi cum quibus papa pater patrum cōcurrit/⁊ cum quo cunq̄ ordinario dixi post Joā. mo.in.c.si eo.š.de elec. no. Bal.in.c.j.qui feud.dare po.⁊ in.c.j.quis dicatur dux vel mar.dixi etiā in.c.fi.in ver.tertium quesitum.š.de cōstitu.

¶ Et in illis cum q̄bus cōcurrit cōstat q̄ voluit p̄iudicare annullādo collationem q̄ talis annulatio de necessitate refertur ad illos qui cōtulerunt/⁊ habebāt potestatem cō ferendi:sicut in simili dicitur in priuilegio exemptiōis in quo cōstat ex natura ipsius exemptionis/q̄ papa voluit or dinario p̄iudicare:ideo nō est opus facere mentionē de or dinario:not.p glo.in.c.cum olim el primo ⁊ ibi Panor.⁊ alij š.de priuileg. Adde aliud simile de priuilegio decimaꝝ in quo reipsa derogat̄ iuri parrochiani no.Jo.and.Panor.et alij in.c.dudum de priuileg.

¶ Et sic quātum ad illos q̄ cōferendi potestatem habent ɔstat de volūtate pape:q̄ in hoc eoꝝ iuri collatiuo voluit derogare:de potestate aūt nō venit in ipsis bn̄ficialib⁹ he sitādum.c.ij.š.hoc ti.cum similib⁹ igitur in hoc habet locū

58 id quod in iure dicim⁹/q̄ in * quolibet actu volūtas ⁊ po testas requiritur.c.cum super.š.de offi.deleg. l. nolle vbi Bal.ff.de acquir.hered.l.cum te vbi idē Bal.C.de dona= tio.ante nup. Non aūt sic videtur in p̄sentatione ⁊ institu= tione:q̄ nō apparet(vt in collatione)q̄ voluerit illis qui= bus ius ɔpetit instituendi ⁊ p̄sentādi derogare. Et sic in dubio nō p̄sumitur ex quo nō apparet.

¶ Item alia ratio videtur in institutione que est(vt.š. di ximus)necessaria/⁊ pēdet a p̄sentatione patroni:que qui= dem p̄ntatio ex iure patro.dicitur patrono cōpetere. Pa= nor.in.c.nobis p illum tex.š.de iurepatro.post hostien.in summa eo.ti.in.§.quod competat ⁊ Goffri.eo.tit.in summa cui iuripatro.de facili nō derogatur not.scriben.in.d.c.ij. š.isto ti.⁊ in.c.cum dilectus.š.de iurepatro. Nam in renū ciatiōe beneficij requiritur potroni cōsensus no.Inno. in c.fi.š.de renuncia.Panor.in.c.significatū:nu. vij.š.isto ti. Et facta tali renūciatione cū eius cōsensu:est apta via pa trono ad p̄sentādum:ex quo vt diximus beneficiū vere va cat. Et talem p̄sentationem legitime factam a patrono et institutionem sequutam nō videtur papa tollere voluisse saltem in tali regula que de collatione loq̄tur: ⁊ eius v̄ba nō conueniunt institutioni nec p̄sentationi cū sit differen= tia:vt p̄diximus. Satis ergo sit q̄ illa operetur in p̄iudiciū ordinarij collatoris prout loquitur/⁊ sic nō trahatur ad p̄ iudicium patroni:vt minus iuri cōmuni deroget̄ ar.l.si q̄n in prin.C.de inoffi.testa.⁊.c.cum dilectus.š.de cōsue.

¶ Adducitur etiam q̄ regula ipsa intelligēda nō videt̄/ ⁊ habere locum in renūciatiōe facta extra curiam corā or dinario/sed de facta coram ipso summo pōtifice p ea que not.Petr⁹ de Ancha. con.cccc vij.in prin.efficacib⁹ vbi di cit q̄ papa per regulas cācellarie quas fecit sibi ipsi in suis agēdis/leges imponit derogatorias sue volūtatis. Et si sic fecerit vel nō fecerit nō valeat.

¶ Ad hoc facit q̄ in summo pōtifice est maior suspitio sub reptiōis ⁊ fraudis ne decipiatur/q̄ꝫ in ordinario facit tex. in cle.j.de offi.ordina.

¶ Et per hec videtur ɔtra me / intentū Gaij liquide fir= matum.Huic tamē adhuc videtur obstare ratio edicti que fuit vt p regulam ipsam fraudibus obuiaretur. Dic tamē q̄ huic fraudi satis videtur prouisuȝ de iure cōmuni p ea que no.in.c.ij.de renūcia. hoc lib. Ideo p̄uisio huius regule que taxauit p̄cise terminum.xx.dieꝝ est cōtra ius cōmune ⁊ fundata in sola volūtate pape/cui ita placuit q̄ etiā post xx.dies ratio p̄sumpte fraudis militat:ideo stricte put lo= quitur intelligi debēt facit.c.que a iure communi de regu lis iuris hoc libro.

¶ Et in tali casu in quo papa videtur motus sola eius vo= luntate in taxando terminum. xx. dieꝝ put in simili dicit

59 glo.in.l.j.in.§.postulare in v̄bo rat⁹.ff.de postul.quā Ang. in.l.ij.ff.de orig.iur.dicit singul.ad hoc q̄ volūtas * in iu re positiuo habet̄ p ratione/facit tex.in.l.prosperit.§.j.ff.q̄ ⁊ a quib.Guil.Benedic.in repeti.c. Raynutius in verbo in eodē testamēto relinquēs.j.nu.clxxx.š. de testa. dū dicit q̄ quotiēs agit̄ de iusticia positiua sufficit in lege vel statu to voluntas p ratione. Et in eo nō p̄cedit̄ de similib⁹ad si milia. Notat Bal.i.l.iij.col.ij.C.de iure dot.vbi dicit q̄ sta tutū quod nō habet in se aliam rationē nisi q̄ ita placuit ipsi statuēti nō trahitur de similibus ad similia vnde dili= genter habemus cōsiderare ⁊ perscrutari verba p̄dicte re gule an habeat locū in isto casu. Et indubitāter videt̄ cō cludendum q̄ nō/q̄ verba regule loquūtur de collatione beneficij ⁊ non de institutione. Igitur resultat q̄ effectus tex.nostri ad casum multum viget iūctis rationibus p̄di= ctis q̄d nota ppetuo q̄ multi dicerēt cōtrarium. Et in hāc partē quilibet iudex qui aliquid saperet inclinaret/⁊ quod iuridicum est sequi vellet:vt in simili dicit Sozi.con.288. col.pe.circa primam.

¶ Quicquid tamen dictum sit puto contrarium verius:vt regula habeat locum tā in collatione q̄ꝫ in institutione p= pter rationē regule que dicitur/ne fiat in bn̄ficialibus suc cessio hereditaria Joā. mo.⁊ ibi dixi remissiue in.c.sequen. nu.xiij.que quidem ratio habet locū in institutione put ⁊ ⁊ in collatione/⁊ ceteris p que venitur ad titulū beneficia lem:sic nō attēditur ad verba sed ad mentē ⁊ rationem le= gis secūdum quā regulariter ampliatur ⁊ extenditur lex prout ⁊ ipsa regula/que solum dicit de collatione eo q̄ re gule cācellarie in curia p̄cipue exercitium sumunt ⁊ in cu ria nō expediūtur institutiones sed collatiōes / ideo papa potius vsus est hoc verbo famosiori ⁊ frequentiori q̄ꝫ mi= nus frequentato vcȝ institutione.

¶ Et q̄ Jo.and. hic in nouel.col.ij. mouet dubiū satis fre quentatū tēporibus nostris:ea de causa illud citare ⁊ lati us comprobare post alios scribentes nō video dissonū. Et

60 habet in.cōpendio/q̄ si sint plures * patroni vni⁹ ecclesie qui simul cōueniūt/q̄ alternatis vicibus p̄sentabunt / q̄d iure firmatur per ea que notat Alex.cō.xxv.nu.ij.attētis narratis vol.v.Ubi post alia in p̄posito vrgētia ait q̄ licȝ iurisditio sit indiuidua quo ad habitū potest tamen cōmo= ditas vsus diuidi:vt in themate:pro hoc etiam vide in si= mili eundem Alex.consi.xviij.col.fi.visis capitulis vol.ij. Et papa postea mandet Titio p̄uideri de eadem ecclesia/ q̄ illud mādatū preiudicat huic qui tūc temporis p̄senta= re habebat/⁊ non alteri adeo q̄ ille alter presentare pote= rit secunda vice.

¶ Nec obstabit quod alter fuerit impeditus libere p̄senta re propter mandatum pape. Pro hoc allegat que no. in.c. dilectus el.iij.š.isto ti.⁊ in.c.j.de iure patro . hoc lib. Ad quod etiam benefacit quod habetur in.l. via.§. vsus.ff. de seruitu.⁊ in.l.communi diuidundo.§.cum de vsufructu.ff. communi diuidundo. Joannes And.hic videtur sequi Pe trus de Ancha. Domi.⁊ Francus ⁊ merito cū pro hac par te videntur rationes in aperto:quia potestas vicis vnica euacuatur vacatione.c.ne pro defectu.š.de elec.

¶ Item exercitium iuris patronatus diuisuȝ est per vices ⁊ quia diuisio vim alienationis obtinet. Et sic sicut cōmo= de ita ⁊ incommode cle.prima de cēsib.facit in arg.l.lectos ff.de periculo ⁊ commodo rei vendi. vbi si vendidi tibi le= ctos ⁊ post traditionem / vel postq̄ꝫ per me non stat pre= tor dilaniauerit/tuum non meum est periculū. Si enim ius patronatus taxatum est per vices: si vice mea nihil erit/ non fiet cōpensatio.l.cum certus.ff.de vino triti. ⁊ oleo le= ga. Iste sunt ratiōes que in facto thematis tradit Collec. in.c.querimoniam.š.de iure patro.

¶ Hanc partē videt̄ sustinere Jo.de Anania con.xliij.stā te vicissitudinē vbi Ludo.Bolog. dicit q̄ ex quo opinio Jo. And.videtur expresse ⁊ communiter approbata/ab illa re= cedi non debet/maxime cum eius autoritas preualeat pon dere ⁊ mensura/⁊ vbi haberet autoritatem Jo. And.in iu= dicando ⁊ consulendo minime ab ea discederet/dixi.š.in.c. primo de consue.circa finem.

¶ Tamen contra Jo. And.videtur Rota decisi.cxc.in an= tiq.tenere formaliter contrarium:vbi dicit q̄ * quando pri

61 mus collator impeditur in suo turno/habet sequentem tur num:quam deci.refert glo.prag.in ti.de col.in.§. item q̄ o= mnia predicta in verbo faciende in fine/que videtur prime opinioni astipulari si ambo patroni reperiantur ecclesiasti= ci secus si vnus laicus existat/quia ipsi non fit preiudiciū cui adhereo/quia Papa videtur talem priuasse pro illa vi= ce potestate presentandi quod potuit.c.ij.š.hoc titu. Eius enim autoritas ⁊ potestas intelligitur reseruata in ipsa cō uentione vicissitudinis/iuxta id quod habetur in.l.impera tores.ff.ad municipal.cum alijs adductis per Joannē de Anania vbi.š.quibus adde glo.prag.in ti.de collation. in verbo decem in.§.non tamen intendit.

¶ Pro themate vide Rotam in antiquio.deci.iij.de conce. prebend. ⁊ domi. con.lxxix.vacante vbi disputat de turno Pape ⁊ ordinarij/qui secundum litis euentum iudicatur/ prout in simili dixi in.c.cōmissa in verbo euētus.š. de elec.

Idem domi. cõsi. cxliij.

¶ Preterea repio in pposito vicissitudinis q in vicissitu-
92 dine * collatio causa permutationis: facit turnũ / put alius vacãdi modus: ita habeo conclusum per do. Stepha. Bertrãdi con. cclxxxiij. viso ac cõsiderato / et melius consi. cccxxiij. Quicquid dixerit Jo. mo. in prima parte.

¶ Istud videtur satis durum / cum non disponat cui velit prout in alio vacationis modo / qr soli compermutanti tenetur conferre. c. primo de re. permuta. hoc lib. et cle. j. eo. sic videtur necessaria non voluntaria.

¶ Tu tamen dic q licet in hoc videatur necessaria / tamen in alio dicitur volũtaria et principaliter quod attendimus nõ quod minus principaliter: videlicet qr si nolit non tenetur nec astringitur resignationem admittere: ideo venit tali admittenti imputandum quod nota pro mandatariis et
63 nominatis. ¶ Qd debeat * attendi illud quod principaliter agitur probat Alex. in con. cxiiij. in fine viso instrumẽto vol. ij. per. l. si is qui nec causam et. l. rogasti. ff. si cert. peta. et. l. verum. ff. de fur. Philippus Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xvij.

SI tibi absenti per tuum episcopum cõferatur beneficium. Licet per collationẽ huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras. Ipse tamen episcopus vel quicunque alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. ¶ Quod si fecerit eius ordinatio facta de beneficio non libero, viribus non subsistet, sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso beneficium libere (cui viderit expedire) conferre. ¶ Antequam tamen ipsum contulerit tuũ poteris (non obstante quod lapsus sit terminus) prestare consensum, ex tunc de ipso non poterit aliter ordinari.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Potest beneficium conferri / et aliter pro absente potest inuestiri.
2 Dominium beneficij acquiritur absenti medio inuestiture procuratoris / nec requiritur ratihabitio: secus in negociorum gestore.
3 Jus ad rem acquiritur ex consensu eligentium et electi.
4 Acquiritur dominium legatario ignoranti: licet commutabiliter.
5 Executor an possit prouidere de beneficio vacante / licet vacationem ignoret.
6 Non differt legatum seu prouisio licet ignoretur existẽtia conditionis eiusdem.
7 Nihil videtur actũ / si est pretermissa cause cognitio.
Uerbum generale efficitur singulare: vt hic.
8 Delegatus delegantẽ representat / et ratio que mouet delegantem: debet mouere delegatum.
9 Papa habet plenitudinem potestatis: nõ eius delegatus qui formam mandati habet diligenter seruare.
10 Non est satis esse certum de veritate / sed oportet q hoc declaret iudex sua sententia.

Quis potest in re sua statuere quod placet.
11 Executor cause cognitionẽ assumere nõ habet / nisi velit.
12 Quando dicitur beneficium vacat: intelligitur de iure et de facto.
13 Collatio valet de beneficio vacante de iure / licet non de facto: executio tamen nõ valebit: nisi tenẽte vocato.
In beneficialibus licitum approbatur et illicitũ reprobat.
14 Generalis clausula citius impeditur / ne per eã fiat descẽsus ad speciem.
In beneficijs est successio / licet nõ hereditaria.
Non agnoscitur hereditas nisi sciat ille qui succedet defuncto.
15 In successione hereditaria habet causam heres a defuncto secus in successione beneficiali.
16 Aditio hereditatis non recipit diem neq cõditionem: secus in collatione prebende.
17 Ex donatione sine traditione regulariter nõ transfertur dominium: secus in collatione beneficij.
18 Non licet factum proprium impugnare.
Nemini licet suam turpitudinem allegare.
19 Quis aliquando venit contra factum suum.
20 Factum non tenet / non propter factum facientis: sed propter prohibitionem iuris.
21 Prelatus non agit nomine suo: sed nomine alieno.
Quis non est precipitandus in deliberatione facienda.
Optione semel facta: variare nõ licet.
Quando variare liceat et quando non vide hic.
22 Judex ordinarius potest iterato cognoscere cum eius sententia est nulla.
Refert an quis procedat iure suo / an iure alieno.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Procurator in beneficijs acceptandis debet habere speciale mandatum.
2 Per sententiam non acquiritur dominium / nec transfertur prout nec possessio.
3 Non est in potestate iudicis / vel arbitrorum / q transferatur dominium seu possessio sine traditione.
Lex potest inducere fictionem sed non homo.
4 Dominium nunq perditur nisi alteri queratur.
5 Ueritas attenditur non ignorantia.
Occidens bannitum: ignorans tamen eum bannitum an puniatur.
6 Conditio ponit rem dubitatiue et suspensiue.
Quando quis dubitat dicitur nescire.
7 Sufficit q sit notorium / licet iudici non constet.
8 Uti plenitudine potestatis dicitur vt hic.
Clausula supplentes omnes defectus de plenitudine potestatis operatur vt hic.
9 Princeps non presumitur vti plenitudine potestatis.
Ordo litere nõ attẽditur quãdo actus redderetur nullus.
10 Princeps recognoscens superiorem non vtitur plenitudine potestatis / nisi cum cause recognitione.
11 Plenitudo potestatis non extenditur ad iniquum.
12 Plenitudo potestatis non debet exerceri in preiudicium subditorum.
13 Princeps quando videatur vti plenitudine potestatis.
14 Clausula de plenitudine potestatis quos tollat defectus.
15 Quando donatio a patre facta filio in potestate valeat.
16 Princeps non debet vti plenitudine potestatis sine causa.
17 Stricta interpretatio fit quando agitur de validãdo actũ ex plenitudine potestatis.
18 Papa habet plenitudinem potestatis in beneficialibus.
Papa tollit constitutionem quo ad effectus preteritos.
19 Collatio facta illi qui ignorabat vacationem an valeat.
Regula de verisimili notitia quando habeat locum et quãdo non.
20 Hereditas non potest dari per pactum vel donationem causa mortis prout nec per codicillos.
21 Mala fides predecessorum non nocet successori in prescriptione: secus in defuncto et herede.
22 Pro donatione ante traditionem non presumitur.
23 Quis non videtur renunciare priuilegio sibi competenti vbi alia ratio q renunciationis cadere potest.
24 Possessio an transferatur sine corporali apprehensione.
Mortuus saisit viuum.
25 Lex vel statutum non potest transferre possessionem sine

aliquo actu corporeo.
Autoritas legum non potest veritatem nature tollere.
26 Ueritas est firma & incommutabilis.
27 Casus nouitatis practicatur in tota Gallia.
28 Possessio de iure cõmuni non transit in heredem.
Dominium dicitur vt hic.
29 Acceptationis actus fit per procuratorem speciale mandatum habentem.
30 Quando quis dicitur habere speciale mandatum ad acceptandum.
31 De precipitatione laudi statutorum & aliorum vide hic remissiue.
32 Precipitatio magis reprobatur apud iudices.
Precipitatio dicitur iusticie nouerca.
33 Uirtus lenta est: & omnia percunctatur: iniquitas autem omnia precipitat.
In laberinthum errous incidit qui prius iudicat q̃ intelligat.
34 Cogitare & meditari quis debet quid loquatur.
Anteq̃ perscruteris non reprehendas & intellige prius & tunc increpa.
35 Quando est compromissum vna die & illa laudum est latum.
36 Judex pronuncians secundum consilium reddendum an recte pronunciet.
Non potest esse potentiatum quod est nimis festinatum.
37 Autoritas vel decretum iudicis requirit cause cognitionem.
38 Uariatio potius consistit in factis q̃ in verbis.
39 Per postulationem nullum ius queritur postulato.
40 Post publicationem variatio prohibetur.
41 Erubescit varians.
42 Expectans/mandatarius/vel nominatus an possint variare post acceptationem.
43 Acceptãs nõ variat si acceptatũ cõsequi non potuit.
44 Acceptãs per sententiã succũbit semota collusione.
45 Protestatio in acceptando fiat.
46 Qui minus bene acceptant an teneatur sententiam expectare.
47 Absurdum est q̃ quis compellatur litigare contra conscientiam & iura.
Quis debet a lite discedere quam nouit improbam.
Non est expectandus euentus qui nihil prodest.
48 Ubi de cõsciẽtia agitur ibi debet exuberare bona fides.
49 Recredentia debet dari potiora iura afferenti.
50 Sententia recredentie dicitur interlocutoria.
51 Acceptatio maximum potest generare preiudicium in beneficialibus.
De moribus vltima fit questio.
52 Patroni an possint variare.
Optio minus legitime facta habetur pro infecta.
53 Patronus scienter presentans indignũ peccat vt hic.

1 SI tibi, Absenti* potest beneficium conferri / & alter pro absente potest inuestiri. s. eodem accedens. ¶ Uerum a quo tempore acquiratur beneficiũ dicto absenti dubitabatur: vnde hic articulus & contingentia ipsius hic decidũtur [absenti.] Sed quid si inuestitus nomine absentis erat eius procurator (& dic p̃curator a vt.ff. a 2 de solu.vero in princip.) An statim * acquiratur dominiũ b sine ratihabitione: videtur q̃ sic b ff.de dona. cum mihi donatum/ & .l.absenti:in fine.ff.de conditio.indebi.si procurator in prin. Secus in negociorum gestore.ff.de nego.gest. si ego & hic[per tuum.] Idẽ si per alium: vnde his verbis 3 facta est narratio:ius non mutans [ius] quod primũ * acquiritur ad rem ex consensu eligentiũ & electi.s.de trãsla. epi.ca.fi.in prin.lxiij.dist. q̃to.ij. ius tamen bene acquiritur/vt eligens nequeat variare in preiudiciũ assumpti ar. s.de electio.publicato & statim.j.sequitur[ratum]quauis acceptatione.ff.de solu.ratũ[habueris].ff. de acquir.pos. 4 c qui absenti/&.ff.de dona.absenti in pri.[nõ acquiras] Secus in legato speciei/q2 tunc * acquiritur dominiũ c legatario ignorãti/licet cõmutabiliter.ff.de lega.ij.cuz pater §.surdo. ¶ Sed quero Papa cõfert alicui canonicatũ & prebẽdã si vacat/ alioquin p̃rime vacaturã nulli alij de iure debitam certo executore sibi deputato: cumq̃ nulla prebenda vacaret tempore gratie facte: vacaret tamen eo tem 5 pore quo executor procedit * ignorans ipse & impetrans de vacatione huius: idem executor sic procedit/prouidendo isti impetrãti de prebenda si qua vacaret in dicta ecclesia cum in veritate vacaret de iure licet non de facto/ cuz episcopus illam prebẽdam contulisset post dictam gratiaz decreto vallatam/ & videtur q̃ impetrans habeat ius in re cum conferens & ille cui confertur sint presentes / & conferens habeat intentionez prouidẽdi si vacat & ille cui facta est collatio intentionem acceptandi.

¶ Sed contra cum iste cui est prouisum ignoret prebendã vacare/sic sibi ignoranti non acquiritur vt hic.

e 6 ¶ Sed contra e morari seu frustrari prouisio non debet/propter cõditionem que est de presenti. Nec * differt legatũ f seu prouisionẽ/licet ignoretur existẽtia cõditiõis f eiusdẽ.

¶ Item in veritate vacabat dicta prebenda cum ligatur propter decretum potestas ordinarij.s.eo. dudum.§. Nos igitur & c.si postq̃/nec impediebatur collatio propter detentionem ab alio de facto presumptam.j.eo.licet.

¶ Sed forsan dices illa loquitur in ordinario qui prima facie habet titulum pro se: hic in delegato cui videtur cause 7 cognitio cõmitti * qui pretermissa nihil videtur agi.ff. de transac.l.cum hi §.si pretor.ff.de reb. eorum magis.§.si es alienum ad quod dic q̃ hic est rescriptũ. Et si sit verbũ generale tamen est effectu singulare no.s.de offi. delega. ex parte.j. Unde ipsum rescriptuz ad vnum solum refertur.s. eo.si clericus.j.& .ij.Reso.Unde hic nõ est genus sed species circa iuris interpretationẽ.ff.de liber.& posthu.nominatiz.

8 ¶ Item cum delegatus * delegantem representet.xciij. di.c.vlti.Et ratio que mouet delegantẽ debet mouere delegatum.s.de ref.super literis in fine: & Papa delegans hoc faciat vt acquirat ius prouiso in prebẽda si vacat/ etiã g si ignoret g delegans & prouisus.s.eo.si postq̃: ergo & delegatus idem poterit.

9 h ¶ Sed dices aliud in Papa * qui habet plenitudinẽ h potestatis.s.eo.licet.primo Reso.& .ij.q.vj. decreto. Secus in eius delegato/qui formam mãdati habet diligenter seruare.s.de ref.cum dilecta.

¶ Sed dic q̃ iste delegatus exequitur mandatum delegãtis contrarium non faciens/& super certo quod non est suspensum electione vel acceptatione/& sic est firmũ quod facit.j.hoc lib.de conces.prebend.quia cunctis.

10 ¶ Sed dices: * non est satis esse certum in veritate: sed oportet q̃ hoc declaret iudex sua sententia.C. de senten. que certa quantitate.l.tertia institu.de actio.curare: ergo idem est in executore qui non habet plenitudinem potestatis sicut Papa.xix.di.in memoriã/& qui potest in re sua statuere quod placet.C.manda.in re mandata insti.de iur.na. §.sed quod princip.

11 ¶ Sol.executor * cause cognitionem assumere non habet nisi velit.supra de presumptionib. dudum no. Innocentius i vnde si in veritate res teneat: habebit i effectum hec declaratio/vt.d.l.tertia de senten.que sine cer. quantitate prof. sicut subreptio que inficiat/non tenebit quod non est factũ. s.de re iudic.cum olim.

12 ¶ Sed dices loquendo * de beneficio si vacat / intelligitur si vacat de iure & de facto/ infra de conces. prebend.literas & capitulo cum nostris. Et constat quod aliquid dicitur non vacans/quia tenetur de iure & de facto: vt facit ille qui est canonice inuestitus/dicitur etiam non vacans/ quia vacat de iure licet non de facto/ vt infra eod.licet: ergo vacans dicetur/ quod vacabit de iure & de facto.ff. de actio.emp.l.secunda/&.l.ratio.j.&.ij. Reso.

13 ¶ Sol.in eo q̃ confertur * vacans de iure/licet non de facto: valet collatio: sed executio non valebit nisi tenente vocato/qui habet aliqualem titulum/ vt dicto capitulo licet: Et sic collatio valet: licet executio parte tenente non vocata non teneat/vt licitum approbetur & illicitum reprobetur.s.eo.dilectus.j.

¶ Sed hec solutio est contra tex.di.capi.cum nostris.§.auditor.

¶ Sol.ibi est subreptio/non tamẽ tanta que reddat rescriptum nullum quin posset procedi secundum formam iuris vt ibi no. Innocen. Nec.d.c.cum nostris & capitulo literas intelligitur reprobari collatio/ sed potius executio facta/ parte tenente non vocata/ vt rescriptum non sit nullum: sed debeat procedi contra tenentem cum cause cognitione.C.si contra ius vel vtili. publi.prescriptione & .xxv.q.secunda prescriptione & capitulo si non cognitio. Unde illa rescripta impetrata de quibus narratur dicto.c. literas/

& cum nostris valuerunt.

¶ Sed contra.j.de deci.capitu.dudum.

¶ Sol. Illa loquitur vbi erat rescriptum impetratum in genere/ non super certa specie & generalis * clausula k citius impeditur/ne per eam fiat descensus ad speciem:sed dictis capitu.est impetratio certi beneficij que non ita impeditur.s.de resc.pastoralis/& capitu.significauit.

¶ Item dices in beneficijs est quedaz successio l licet nō hereditaria m Quia ille qui succedit nō habet ius ex defuncti facto/ sed potius ex noua collatione n seu electione. Sed in hereditaria successione non potest agnosci hereditas nisi sciat ille qui succedet defuncto. C.de captiu.& postlimi.reuer.l.nec nos preterijt.ff.de acquir.heredi.qui hereditatē adijt/&.l.heres institutus/ergo sic in pposito.

¶ Sol. * In successione hereditaria habet causam heres a defuncto.ff.de regul.iur.hereditas.Unde non debet verecundiam facere illi cui succedere vult qui vult contra iura esse in dubio sollicitus de hereditate illius quem ignorat mortuum argu.ff.de vulga.& pupil. sub.l.ij.§.interdū. Sed hic nihil habet successor ex facto predecessoris / nec ex eius facto innititur. Concludo ergo impetrantem potiorem. ¶ Item additio hereditatis * non recipit diem neqȝ conditionem/ saltem istam si vacat vel si est mortuus vel aliam.ff.de regu.iur.actus. Secus est in collatiōe prebende vt liquet ex precedentibus/& in cōtractu donationis.C.de dona.que sub mo.l.j.& per totum:concludo ergo impetrantem potiorem. Nam licet ex donatione * sine traditione regulariter p non transferatur dominium q ff.de acquir.re.domi.traditio in princ.C.de pactis.l.traditionibus & de rei vendica.quotiens/licet fallat quandoqȝ.C.de sacro sanc.eccle.vt inter.s.de consue.ex literis. Ex collatione tamen beneficij ius acquiritur in re absqȝ traditione j.eo.quorundam &.j.de conces.preben.quoniam.§.sane.Unde cum veritas facti narrati declaret hanc prebendaz esse istius / debet ipsa ad impetrantem declarari spectare [nequibit] ne videatur factum proprium impugnare * quod non licet/etiam si non sit beneficium cum nemini liceat suam turpitudinem allegare / r cum ex eo ꝙ debet pati incōmodum/non debeat sustinere commodum. ff.de adop.post mortem. C. de seruo pigno.dato si creditoribus. C.de reuo.dona.cum profitearis.ff.de serui.rustic.predio.per fundum.ff.de nego.gestis sine hereditate.

¶ Sed cōtra * quis venit contra factum s suum.C.de agricol.& censi. ꝗadmodum libr. xj. C.de liber.causa.l.prima.C.de murileg.lib.xj.l.murileguli.

¶ Sol. refert/aut factum est tale quod in se potest valere: & sic tenet quod fit.Sed si est prohibitum a iure/tunc non tenet:non propter factum facientis/sed propter inhibitionem iuris.

¶ Item contra.C.si aduer.rem iudica.l.si cum pater.C.ne de statu defunc.quod est constitutum. Sol.ibi non improbat veniens contra factum suum/ex suo facto malo:sed ex iure priuilegiato/ vt in.d.lege si cum pater:vel ex nouo iure acquisito/ vt.d.l.quod est constitutum.

¶ Item argu.contra.j.de reb.eccle.non alienand. si quis presbyterorum.Sol.prelatus * non agit nomine suo sed nomine alieno:sicut facit procurator/nō dominus.j.de donatio.capitu.ij.s.de dila.litere.

¶ Et ob hoc male agens/alienādo de quo non habet mandatū datum potest agere de reuocando de quo habet mandatū argu.ff.de procura.l.qui duos/&.l.sequen. [eius] beneficij collati absenti [non libere.]

¶ Sed nunquid est affectum ? Dic ꝙ sic vt saltem deliberatio quam habet absens iste an acceptare t velit/necne non auferatur eidem. Nec est precipitandus u iste absens si deliberare velit/vt.j.sequitur arg.ff.de suc.edicto. lege prima.§.sane. Et si enim hoc casu factum pendens simile.ff.si cert.peta.proinde.ff.de manu.l.ij. ff. de testamē. milita.si miles §. Titio /& hoc casu subintelligitur si volet argumen.ff.de lega.j.si ita legatū.§.illi/si volet[assignet.]

¶ Et sic terminus dari ad acceptandum / ne episcopus frustretur iure suo argumen. s. hoc libro de elect. si compromissarius primo responso. Sic datur terminus ad optandum argumen.ff.de optio.lega. mancipiorum. Et optione * semel facta variare non licet x ff.de optio.lega. l. apud aufidium.ff. de lega.primo/ serui electione. Secus tamen si acceptanti non imputaretur/ vt.ff.de optio. lega. lege secunda.

¶ Et vt plene liqueat iste articulus distingue/ aut est optio seu electio data in cōtractibus/ et tūc variare licet ff.de vbo.obliga.eum qui certaruz in fine.ff.de actio.emp. si sterilis.§.finali. Aut in beneficijs seu vltimis voluntatibus & hoc dupliciter. Aut tenuit electio & tunc non potest variare.ff.de legatis primo. serui electione/ & dicta.l. apud.Aut non tenuit/& hoc dupliciter.Aut eā fecit optās iure proprio/& tunc iterato potest optare.ff.de optio.lega. l.secunda.§.finali/&.l.sequen.& sequen. ad instar * iudicis ordinarij qui potest iterato cognoscere/cum eius sententia est nulla.C.de accusa.si accusatoribus &.l. absentem.j. hoc libro de conces.prebend.ne captande secundo Reso. Aut in re alieno & tunc iterare non potest.s.hoc libro de elec.si cōpromissarius.§.primo ad instar iudicis delegati.C.quo. et quando.l.si vt proponis:potest etiam terminus assignari y ad accusandum.C.de inge.& manumissis diffamari.j.de accu.licet [assensu] vt dicta.l. mancipiorum. Sed contra.s. hoc libro de elec.ꝗ sit dic vt ibi not. Joannes Monach. Cardinalis.

I T dic procurator. Qui procurator * debet habere mandatum speciale vt satis deduco in trac.de manda.apostol.tractando materiam insinuationum/notat Joānes Mo.in.c. cupientes/nume.cuij.de elec. dico in sequen.in verbo acceptare. Probus.

¶ Quod sic.Uide Lapum alle.ga. cxix.col. secunda quero pone. Probus.

¶ Acquiritur dominiū. Secus venit dicendum per sententiam * per quam non acquiritur dominium siue transfertur:vel quasi neqȝ possessio:nisi subsecuta traditione.l.sciendum.§ si fundū.ff.qui satisdar.cogantur.l.non est mirum in fine.ff.de pigno.actio.glo.singul.insti.de offi.iudi.in.§.finali. Notat Bar.& alij in.l. ex hoc iure.ff.de iusti.& iure/ quod verum dicas siue tractemus de sententia rei corporalis:siue etiam de sententia rei incorporalis rei corporali adherētis:vt sunt iura seruitutum corporalium siue predialium/ que adherent predijs/no.Inno.& alij post eum in.c. cū nostris.s.de conce.prebend.Bald in.l.traditionibus in vlti. col.C.de pac.& in.l.prima in fine.C.communia vtriusqȝ iur. Ang.in.l.tertia.§.primo.ff.de publi.& in.l. qui restituere.ff. de rei vendi.Romanus in.l.Pomponius.§.si iussu.ff.de acquir.pos.facit.l.iij.§.dare.ff.de vsufruc.&.l.a quo fundus.ff. de damno.infec.

¶ Ex quo infero * ꝙ non est in potestate iudicis vel arbitratorum facere ꝙ transferatur dominium seu possessio sine traditione.d.l.non est miruz in fine &.d.l.traditionibus. Ratio nam licet lex possit inducere fictionem : tamen homo hoc non potest.l.si forte.ff.de castr.pecul.no. Bar. in.l. si is qui.ff.de vsucapio.in.q.prima princi.ideo licet lex vel statutum possit inducere/ꝙ ipso iure transferatur dominiū & possessio absqȝ traditione/&sic quod fingatur res tradita/ vbi non est.l.raptores & ibi not.Bar.C.de episcop.& cleric. &.l.final.C.de sacrosanc.eccle.tamen homo hoc non potest inducere seu fingere quod res que non est tradita : fingatur tradita nisi interueniat aliquis actus quem lex habeat loco traditionis iuxta.l.primam.§.si iussum / &.l. quod meo in principio &.§.si per venditorem.ff.de acquir.po. Ita notat Angel.& Imola in.l.qui vniuersas.§.primo.ff.de acquiren.po.idem Ang.in.l.prima.ff.de distrac.pigno.facit.l. nemo potest.ff.de lega.primo/not. Alexand. consilio primo/ col.secunda/volu.v.

¶ Et per hec habeo comprobatam regulam per nos iuribus & autoritatibus dotatam in capitulo si duo / supra de procurator.quod potentior est prouisio legis.ꝗ hominis. Probus.

¶ Dominium.Quod * nusquam perditur nisi alteri queratur.l.nec vtilem/ibi nec enim intelligitur amissum quod alteri obligatum non est.ff.ex quib.cau.ma. notat Petrus de Ancharano consilio cccliij.pro clariori &c. Probus.

¶ Sed contra.Et sic * attenditur veritas non ignorantia:quod verificatur per id quod notat. Alexand. consilio xxxvj.in fine viso themate volumine quarto/ si statuto caueatur ꝙ impune bannitus offendi possit:& tu offendisti bānitum:tamen ignorabas eum esse bannitum non punieris. l.inter omnes.§.recte vbi notat Bar.ff.de iudi.& in.l. quid ergo per illum textum.ff.de his qui not.infa.& hec allegat Alexād.(corrupte tamen)sed debet poni in lege genero/ & loco de iudic.debes ponere .ff.de furt.quod firmat Corneus consi.cxxij.col.fi.viso dicto puncto vol.iiij.& post cos

Decius consilio.cccxxxvij.colū.ij.viso casu proposito.Idē Alexā.cōsi.xxxvj.in fine viso themate/volu.iiij. vbi in hoc citat regulam ꝙ vbi allegatur ignorātia alicuius vt ex ea dānum sentiat/non attenditur ignorantia sed veritas.

¶ Pro intento Joan.Mona.hic vide lapum allega.vj.vbi videtur illud comprobare ⁊ allega.lxxxix.colū.antepenul. factum super quo. Probus.

f 6 ¶ Conditionis.Que conditio ponit * rem dubitatiue et suspensiue.l.cum ad presens.ff.si cert.peta. Bart.in.l.demonstratio/in fine.ff.de conditio.⁊ demonstratio.

¶ Et cum quis dubitat nō dicitur scire/ quia dubitare est ad neutrum animum applicare.l.fi. C.de cōditio.⁊ demō. no.lapus allega.cxix.in fine/ quero pone. Probus.

g ¶ Ignoret.Uide que in simili tradunt Neapol.deci.178. nu.7.in causa filioꝝ post Inno.in ca.tua/de coha.cleri.et 7 mulier.Qd si iudici * nō fuit factū notoriū/⁊ iudex ferat sententiam anteq̄ probetur ꝙ factum sit notorium : si tamen in rei veritate factum sit notorium licet iudici nō sit: valet sententia. Probus.

h 8 ¶ Plenitudinem potestatis.Dic ꝙ vti * plenitudine potestatis nihil aliud est : q̄ derogare iuri cōmuni seu ordinario not.Inno. in capitu.innotuit/in glo.ordinatione. ā.de elec.sequitur Alexā.de Imola/cōsil.xxx.nu.x.pōderatis narratis/volu.v.Quomodo aūt p hāc clausulā:supplētes omnes defectus de plenitudine potestatis / tollantur ipsi defectus vide per Alexā.cōsilio.cxcv.assumo/volu.ij.vbi dicit ante finem/ ꝙ hec clausula nō supplet defectus a natura surgentes quod late ibi comprobat.

¶ Alterius vide que in proposito dico in capi.j. ī.de scis9 ma.quibus iūge huic maxime ꝙ princeps * nō presumitur vti plenitudine potestatis que tradūtur per Deciū cōsilio cclxxxix.col.pe. Nō est parui ⁊ Jasonē in cōsi.j.col.ix.vol.j Si tñ actus aliter nō valeret tūc p̄sumitur Paul.de cast. in.l.ex impfecto in fine.C.de testa.Alexā.in.l.quāq̄.C.de testa.mil. Iuuat in simili/q: ordo litere nō attēditur:quādo actus redderet nullus.Bal.in.l.in testamēto.§.hec vba ff.de hered.insti. Alex.in.l.ij.§.si prius/ col.iij.ff.de vulga. 10 ⁊ pupil. ¶ Hac * eñ clausula(de plenitudine potestatis) nō vtit princeps qui recognoscit superiorē: nisi cum cause cognitione.Bal.in.l.si testamētū.C.de testa.⁊ i.l.rescripta C.de p̄cib.Impa.offer.in.iij.q.qd sētit Alex. cō.xciiij.col. iiij.cōsyderatis his.vol.j.Curtius cōsi.lxvj. col.iij.vsic.v. cōprobātur sup premissa.Sequitur Decius cōsi. 373.in fine/viso cōsilio.Ita videt intelligēdū dictū Sozi.cō.clviij col.pe.visis pcessu:dū dicit ꝙ inferior a principe nō potest vti plenitudine potestatis ⁊ moder.in.l.nemo potest de le11 ga.j. ¶ Item * plenitudo potestatis nō extēditur ad iniquum.Curtius consi.lxxiij.colū. xxix.in fine/ non debetq̄ exerceri nisi cum iusta ⁊ magna causa Jason in.l. Barbarius/colū.vij. ff.de officio pretor. facit quod notat Joan. de selua in suo tractatu beneficiali/in prima questio.ij.partis/colū.vij.⁊ alijs sequen.dum loquitur de papa astipulatur his/dictum Petri Rauen.in suo alpha.in verbo priui12 legium/colū.ij.dum dicit ꝙ plenitudo * potestatis nō debet exerceri in preiudicium subditorum. Et ꝙ princeps ea raro vti debet.Bald.in lege prima .§.cum autem. C.de caduc.tol. Ideo dicitur ꝙ Papa debet premittere (quando vtitur plenitudine potestatis) clauem discretionis. Inno. in capitu.quanto.ā.de iureiuran. vbi Bald.dicit ꝙ intelligitur concessa pape:dummodo non faciat expresse iniquū tradit fidelis relator.d. Neuisa.in cōsilio patres cōmederunt vuam:in secunda ratione/colū.penul.Et dicitur iusta causa in hoc/quando illa est noua causa vel etiaz antiqua quam tamen princeps ignorabat tempore cōcessionis. l. si hominem. ff.manda.vbi Barto. tradit comprobando Jason in dicto consilio primo/colū.x.volu.primo.

¶ Inquantum autem dico.ā.⁊ in dicto capi.primo de scisma.ī.principē non presumi vti plenitudine potestatis/ dic 13 verum alio modo limitando : quando * actus ipse in quo princeps aliquid agit potuisset fieri validius ex iure ordinario seu potestate ordinaria: secus si actus nō potuit fieri validior de potestate ordinaria ipso sciēte/quia videtur velle vti plenitudine potestatis. Paul. de castro in.l. princeps.ff.de legib.⁊ in.l.ex imperfecto per ibi not.per glo.C. de testa.refert Alexan.cōsilio.xcij.nume.xxxv.perspectis/ volu.vj. ¶ Facit in simili quod idem Alexan.not.consil. iiij.colū.prima/volumi.primo/ nume.v.⁊.ix.

14 ¶ Item in proposito thematis habes/ꝙ * clausula de plenitudine potestatis tollit omnes defectus qui essent inducti a iure positiuo : licet non tollat illos qui essent de iure naturali inducti/capitu.illa quotidianā.ā.de elect.capitu.primo.ā.de trāsactio.⁊ vtrobiq̄ doc.⁊ in cle. pastoralis vsic.ceterum de re iudic.Benefacit quod not.Bal.in.c.j.§. Item sacramenta in titulo de pace iur. fir. vbi voluit/ꝙ li15 cet * donatio facta a patre filio in potestate non valeat.l. ij.C.de inoffi.dona.tamen si valens legibus derogare donat filio suo in potestate ⁊ exprimit velle in illa donatione vti autoritate regia:valebit donatio per id quod habetur in.l.pe.C.de dona.inter vir.⁊ vxor.iuncta.l.bonorū.C. qui admitti ad bo.po.pos.

16 ¶ Item * in eo ꝙ dicitur ꝙ princeps non debet vti plenitudine potestatis sine causa. Ang.in.l.bene a zenone.C.de quadri.prescri. Bal. in.l.ij.C. de communium rerum alie. suadetur/quia ille magis debet cauere q̄ alius glo.habes in.l.pe.ff.de heredib.institu. Igitur in dubio non presumitur velle vti plenitudine potestatis Alex.con.cciij. nume. v.perspectis his que in themate/vol.vj. Si tamē sine causa vtatur valet:cum Papa vel Imperator sit causa causaꝝ non est igitur de eius potestate inquirendum / cum prime cause nulla sit causa ⁊ illud quod primum est : aliud ante se habere non potest. Bald.in.c.ecclesia sancte Marie col.pe. de constitu.ā.no. Jason in cō.cvij.col.ij. vol.iiij.in presenti.

¶ Preterea vide q̄ tradit de plenitudine potestatis Hiero.de tortis con.suo col.xiiij.posito post cōsilia Antho. de Butrio ⁊ Alex.in con.lxxxiiij.col.pe.in causa vol.iij. dū di17 cit ꝙ * quando agitur de validando actum ex plenitudine potestatis/debet stricta fieri interpretatio vt per Inno.in d.c.innotuit.ā.de elec.⁊ Bal.in.l.ij.C. de com.re.alie.et in l.bonorum.C.qui admitti Ang.in.d.l.bene a zenone.C. de quadri.prescri.sic etiam fit in omni dispensatione regulariter.c.primo de filijs presbytero.hoc lib.

¶ Attende postremo ad vnum quod dicit Bald.in dicta.l. ij.C.de cō.re.alie. ꝙ princeps raro debet plenitudine potestatis vti q: vt dixi se debet magis cauere q̄ alius not. in.l.penul.ff.de hered.insti.quod placet Alexand.in consi18 lio secundo/numero.xvij. vbi vnum aliud subdit ꝙ licet * Papa habeat plenitudinem potestatis debet intelligi in beneficialibus vt ibi comprobat dico in.c. filij in verbo in beneficialibus de hereti. Tamen absolutorie idem dicito habere in his que sunt inducta de iure positiuo doct.in.c. proposuit.ā.de concessio.prebend. Adeo ꝙ potest tollere constitutionem quo ad effectus preteritos/ ⁊ ꝙ virtute illius innodatus/absolutione non indiget. Panor. in.c. per venerabilem col.v.ā.qui filij sint legiti.allegat tex. in cle. j.ā.de immunita.eccle.⁊ ibi est gl.singul.per scriben. communiter reputata. Probus.

i ¶ Habebit effectum.Bal. in.l.hec sententia in fine.C. de senten.que sine certa quantita.profe.concludit cum Joan19 ne Mo. ꝙ non obstante * ignorantia executoris ⁊ impetrantis:valet prouisio/ dummodo vacet de iure licet non de facto secundum eundem Bald. quibus iunge que not. per domi.meum de Ripa in primo respon.capitu.xvj.regula de non verisimili vbi fatetur valere collationem sub conditiōe/si vacet etiaz ignoranti factam(dico ignoranti vacationem)allega.glos.⁊ doc. in capitulo secundo de elec.hoc libro ⁊ Lapum allega.vj.⁊ Rotam deci.clxj.in antiq.tamen ibi nihil reperio.subditq̄ ibi regulam de verisimili notitia hoc in casu non habere locum/sed solum quando fit collatio pure ⁊ assertiue de beneficio vacante per mortem beneficiati cuius obitus notus esse non poterat impetranti nec collatori.

¶ Postremo vide pro themate glo.pragma. in tiulo.de collatio. in.§. neq̄ etiam in verbo faciendas. Probus.

k ¶ Et generalis clausula.Clausulam hanc dic habere vnū effectum quia vbi sunt expressi aliqui defectus : tunc sine dubio clausula generalis subsequens comprehendit omnes alios(etiam non specificatos)per id quod habetur in capitulo qui ad agendum de procurator. hoc libro Alexander consilio.cxj.numero xj.perspectis/volumine sexto. Probus.

l 20 ¶ Successio.Que seu hereditas * non potest dari per pactum vel donationē causa mortis/sicuti nec per codicillos: nisi inter milites. Not. docto.;post textum in.l. licet.C. de pact.quod placet Alexand.in consilio.xxviij.numero quinto ponderatis verbis volumine tertio vbi subdit rationem quia cum a communiter accidentibus agatur in actione hereditatis de maiori preiudicio/ voluerunt iura hoc fieri per actum magis solennem / et vallatum maiori testiū numero et maiore solēnitate/q̄ sit illa q̄ sufficit cōmuniter in contractu.l.fi.C. de fideicom.⁊.l. hac consultissima

C.qui test.fac.pos. Probus.

m ¶ Nõ hereditaria. Uide que dixi in capi. indemnitatibus. §.de elect. ꝛ in capi. si te. §.de renuncia. not. Bertrandi cõ silio. ccl. nume. viij. viso processu parte secunda vbi subdit istud sibi vendicare locum / etiam eo casu quo beneficium vacat per resignationem seu renunciationem prelati / sicut per mortem. Probus.

n ¶ Noua collatione. Idem Ioã. Mona. in capitu. indemnitatibus. §.de electione / ꝛ in capitul. si hi. §. vt lite penden. dixi ibi / ꝛ in capitu. finali circa finem. §. de renuncia. ꝛ ra-21 tione * huius mala fides predecessorum non nocet successori in prescriptione / secus in defuncto ꝛ herede dixi. §. in cap. primo de prescrip. in verbo bona fides. Probus.

o ¶ Additio. Que ꝑ multos actus inducit quos citat Alexand. de Imola consilio. xxxij. col. j. viso processu volu. iij. quem precor vide in consilio. xxxiiij. col. ij. viso ꝓcessu / eodem volumine. Probus.

p ¶ Regulariter. Dic ꝙ donec fuerit secuta traditio / videtur donatio stare in dubio: ideo sine traditione regulari-22 ter non perficitur / ꝛ * pro donatione ante traditionẽ non presumitur / iuxta regulam. l. cum de indebito. ff. de proba. adeo ꝙ potius presumitur error ꝙ̃ donatio. Bald. in. l. generaliter / in. iiij. oppo. C. de nõ nu. pecu. vbi Ang. in. ij. col. dicit se ita consuluisse: notat Imola in. l. a Titio col. ij. ff. de verbo. obliga. Alexan. cõsil. xiij. nume. iij. Ex his que in themate / volu. primo: ꝛ sic in donatione procedit non veri similitudo: in cuius probatione requirũtur efficatiores et clariores probationes. Panor. in cap. quia / verisimile. §. de presump. specu. in titu. de proba. §. fina. col. fina. in versicu. quintum. Alexã. post Bal. in. l. trãsactionẽ. C. de trãsactio. ¶ Premissa poteris firmare per ea que in simili tradit Decius consilio. cccl xiij. nume. iiij. in casu proposito dum di-23 cit ꝙ * quis non videtur renunciare priuilegio sibi competenti / vbi alia ratio ꝙ̃ renunciationis cadere potest / firmat Alexand. consilio. xxxij. colũ. ij. quod incipit ponderatis his volu. v. Ratio vt descẽdamus ad thema: quia talis renunciatio videtur donatio / que non presumitur vt. §. diximus: maxime vbi alia coniectura resultat / capit. super hoc. §. de renunciatio. Ideo ex quo requiritur clara probatio non admittitur semiplena / nec coniecturalis sic non est locus delationi iuramenti per ea que no. Sozi. cõsi. cxciiij. col. finali subtiliter / ꝛ Alexand. consilio. xxxiiij. colũ. ij. viso processu / volumi. iij.

24 ¶ De possessione * an transferatur sine corporali apprehensione / vide per Alexand. consil. lxxxij. colũ. prima / visa facti / volu. ij. vbi videtur concludere ꝙ non: tamen fieri potest / solo ministerio legis / statuti / vel consuetudinis / per not. in capitu. ij. §. de consuetudi. Super quo videtur fundata generalis consuetudo regni Gallie / ꝙ mortuus saisit viuum: hoc est dictu possessio defuncti continuatur in heredem / quod intellige per actum fictũ inductum a consuetudine / tenent Cy. ꝛ Bald. in. l. ea lege. C. de conditio. ob caus. Ita intelligitur dictũ capitulũ secundum / per quẽ magis communiter fundant se docto. ꝛ ita videtur esse de mente Ioan. de Imola in lege si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. secus si diceret expresse / quod transferatur possessio seu acquiratur nullo actu ficto vel vero mediante / quia talis consuetudo non valeret / vt in specie dicit Francisc. de Aretio in lege prima. ff. de acquiren. posses. firma-25 tur per id quod notat Bald. in lege prima. C. cõmunia de lega. vbi dicit / ꝙ * lex vel statutum nõ potest trãsferre possessionẽ sine aliquo actu corporeo: allegat no. in. l. de quibus §. idem respõdit. ff. ꝓ socio: nisi interueniat ficta traditio. l. quod meo in prin. ff. de acqui. pos. l. j. ꝛ. l. quisquis. C. de dona. late comprobant Neapol. decisio. cccxix. rex Ferdinandus subijciẽdo ꝙ autoritas legũ non potest veritatem nature tollere / ꝛ essentiam realitatis sue eradicare: quia veritas est firma ꝛ incõmutabilis ꝑ posito in re / vel de re cui inest vel de qua predicatur. l. ij. ff. de vsufruc. earum rerum.

¶ De dicta consuetudine regni: vide que tradit do. Bart. chasse. in consuetu. Burgundie / in rubr. des successions. §. primo in princ. vbi vnum subdit / ꝙ iste actus fictus de stilo ꝛ consuetudine generali regni Francie tãtum operatur ꝙ in dicta possessione acquisita per talem actum fictum con-26 cluditur in interdicto recuperande / ꝛ intentatur * casus nouitatis qui quidẽ practicatur in tota Gallia vt tenet in specie Ioã. Fabri in. §. fi. Insti. de hered. quali. ꝛ diffe. in. §. primo in prin. insti. de interdic. ꝛ Guido papc. 552. questio. ¶ Tu tamẽ attẽde ad id quod diximus de interdicto recuperande / quia imo etiam secundum eundem Alexan. in. d. cõ. 83. nu. 9. post Cy. in. d. l. ea lege datur huic viuo saisito interdictũ adipiscẽde possessionis / quorum bonorum / ꝛ verius dicitur ꝙ̃ recuperande per ea que tradit idẽ Alex. vbi. §. nu. xj. ꝛ con. xxxvij. nu. iiij. in causa mota vol. primo.

¶ Licet enim illud interdictum non detur ei qui habet possessionem. l. j. in fine. ff. quo bo. illud verũ est quod non datur tale interdictum ei qui est plenus possessor / sed vbi fingitur possidere tunc cõpetit illud / sicut ei qui fingitur dominus competit conditio ad rem. l. qui mortis. ff. de donatio. causa mortis. l. prima. C. de donation. que sub mo. licet verus ꝛ plenus dominus non possit condicere rem suã. l. fi. ff. vsufruc. quemadmo. caueat. hoc etiam in effectu sequitur Bal. ibi ꝛ in. l. sororis. C. de iure delib. vbi dicit quando statutum disponit ꝙ possessio defuncti transeat incontinenti in heredem: ꝛ post mortem aliquis (non heres) occupauit bona hereditaria. An heres habebit interdictũ adipiscẽde / ꝛ concludit ꝙ sic: quia autoritas statuti licet eum faciat possessorem iuris: non tamen facit eum possessorem facti ꝛ cum effectu: vnde secundum eum quousque habeat effectualem possessionem perinde est ac si nullam haberet.

27 ¶ De * iure enim communi non transit possessio in heredem etiam si sit filius in potestate / nec in eum continuatur nisi eam apprehendat. l. cum heredes in principio. ff. de acquir. po. nota. in. l. prima. §. Sceuola. ff. si quis testa. liber esse: ꝛ in. l. cum miles in principio. ff. quibus ex causis maior. ꝛ est communis conclusio vbique dicit Alexand. in dicto consilio. xxxvij. vol. primo.

¶ Possessio enim que dicitur fieri per consuetudinẽ Gallie / dicitur quedam possessio datiua data a lege / seu causata absque presentia corporali: que nõ impedit heredem petere se mitti ĩ possessionẽ vt ĩ simili dicit Decius cõ. cccclxvij. numero. iij. bene ꝛ consulte qui ibi notatu dignum dicit cõtra heredes / qui dicunt se debere teneri virtute consuetudinis in primis possessione ꝛ saisina quia nõ procedit si incontinenti probetur exceptio defectus dominij / vt ibi comprobat. Uide tamen ibi pro herede: ꝛ que tradit Iason in con. lxxxv. col. 2. quando / vol. iij. ꝙ premissa consuetudo debet intelligi nisi per alium fuerit actualis possessio apprehẽsa. quia tunc impedit continuationem / vt ibi comprobat de quo etiam per eundem in con. cliij. vol. iiij. vbi subdit ꝙ hec consuetudo non habet locum in eo qui succedit illi qui solũ naturaliter possidebat vt feudatarius ꝛ vsufructuarius. Probus.

q 28 ¶ Dominium * Quod est de re corporali libere disponen. nisi lege prohibeatur Bar. in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. po. Bal. in. l. femine. §. fi. de secũd. nup. Saly. in. l. traditionibus. C. de pac. tradit Sozi. consi. clxxvj. col. iiij. presens consultatio. Probus.

r ¶ Allegare. Uide que late per nos dicta fuere in. c. primo §. de confessis in verbo non debet. Probus.

s ¶ Contra factum. Uide Paul. de castro con. ccclxj. nu. iiij. venerabilis vir in prima parte vbi late disputat quando liceat venire contra iuramentum / ꝛ quando non. Probus.

t 29 ¶ Acceptare. Cuius * acceptationis actus / fit ꝑ ꝓcuratorem speciale mandatum habentem no. glo. in verbo presenti in cle. prima. de conces. prebend. Panor. post Ioannez And. Imol. ꝛ alios in. c. accedens. §. isto ti. Ioan. And. post Archi. in. c. ne captande de conces. prebende hoc libro ꝛ ibi

30 Franc. ꝛ alij moderni: Quando autẽ * dicatur habere mãdatum speciale ad acceptandum: in hoc varie reperiuntur opiniones / quia aliqui volunt eum habere mandatum speciale ad acceptandum tale beneficium. N. Alij dicunt sufficere habere mandatum ad acceptandũ beneficia sine alia expressione. Hec vltima videtur placere Io. And. Anthon. de Butrio ꝛ Io. de Imola. in. d. c. accedens / videturque velle ipse Io. And. ꝙ sufficiat etiam si simpliciter sit datũ mãdatum ad acceptandum beneficium: licet non fuerit adiectum / etiam si dignitas vel curatum ꝛc. vt eo mediante possit acceptare beneficia curata vel dignitates: quia talis cõstitutio procuratoris tanquam fauorabilis est late intelligenda / secundum ea que not. Io. And. post Inno. in. c. sedes de resc. Magis tamen videtur placere Io. de Imola / ꝙ fiat procuratorium ad acceptandum generaliter / ꝛ recipiendũ omnia beneficia cum cura ꝛ sine cura etiam si sint dignitates vel personatus.

¶ In proposito ad vnum venit attendendũ: quod citat Io. de Imol. in. d. c. accedens col. vj. ꝙ si absenti foret collatum beneficium / ꝛ ipse post collationem constitueret procuratorem ad acceptandum illud: ipse sic constituendo acceptat: quod comprobat multifarie. Et hec est tacita acceptatio si cut illa que fit recipiendo collationem sibi factam. Satis enim est ꝙ in tali actu appareat de animo.

¶De reuocatione talis ꝓcuratoris si cupis videre attẽde ad ea que diximus in.c.ꝓcurator.s̃.de ꝓcurato. Probus.

[31] ¶Precipitãdus. De ꝓcipitatiõe * laudi/vide q̃ dicit Cardi.consi.cxxxix.nume.iij. Factum tale est de precipitatione autem cause cognitionis in confirmatione statutorum lege apud Alexand.in consilio.cxxiij.in col.antepe. Scripsit/volu.iiij. ¶De precipitatione vero decreti/ vide Joan.de Jmola/in consi.xcviij.nume.vj.in questione.

[32] ¶Ulterius dic ꝙ hic reprobatur precipitatio * ⁊ magis apud iudices. Barto.⁊ alij in.l.prolatam.C.de senten. Petrus de Anchara.consilio.clxxxviij.visis.

¶Precipitatio enim dicitur iustitie nouerca text. in cle.pastoralis/in.§.verum/de re iudic. Petrus de Anchara.consilio.cclv.col.ij.in causa/ vide plusq̃ late quo ad nullitatez sententie propter precipitationem per Jasonem in consilio.xliiij. in fine/ ex inspectione tituli/ volu.iij. ⁊ per Bertran.consilio.cxiij. sententia prima parte.

[33] ¶Preterea dic ꝙ virtus * lenta est ⁊ omnia percunctatur: iniquitas autem omnia precipitat. Refert Deccius in sermone pro iustifica.concilij Pisani habito post consi.clj.descriptum in princi.vbi subdit in laberinthum enim erroris incidit qui prius iudicat q̃ intelligat vt legitur in capit. sciendum.xxix.distinc. ⁊ tale iudicium temerariũ est/quod nõ nocet illi de quo temere iudicatur/sed ei qui iudicat/ capi.temerarium. xj.questio. iij. [34] Nam cogitare * ⁊ meditari quis debet quid loquatur.l.distinc.capi.ponderet/faciunt verba que dicuntur Salomonis. Anteq̃ perscruteris nõ reprehendas/⁊ intellige prius:⁊ tunc increpa/cap.eorum. xj.questio.iij. ¶Jn proposito dicit Paul.de castro in cõsi.lxviij.nume.ij. versiculo breuiter in questione que vertitur: in prima parte/ꝙ fraus videtur colligi ex compromisso ⁊ laudo lato inter eos:eo * [35] quia vna ⁊ eadem die fuit factum compromissum/⁊ latum laudum:vnde non est verisimile ꝙ arbiter inuestigauerit veritatem eorum propter que dictam adiudicationem fecit propter breuitatem temporis/capi.tum ex literis.s̃.de restitu.in integ.⁊ quod no. in.l.sed si per pretorem.§.quotiens. ff.ex quib.caus.maior.. Ad idem Paul.de castro/consilio.cccxxxvij.nume.v. Primo queritur in prima parte. Uide Decium consilio.ccxcv. in fine in causa istorum/⁊ consilio.cccccclxxxvij.nume.v.coram magnificis. ¶Postremo in hoc puncto precipitationis habes ad vnum attendere/quod citat post alios Maria.Sozi.consil.cxxiiij. colũ.penulti. presens consultatio/ [36] dum dicit ꝙ vbi iudex * qui tenetur iudicare secundum consilium sapientis:si est in fine potestatis iurisditionis/⁊ consilium haberi non potest pronunciat secundum consilium reddendum valet/licet alias non posset: rationem premissorum adducit Alexand.consi.xlv. colũ.fina.visis/ vol. vj.dum dicit/ꝙ non potest esse potẽtiatum quod est nimis festinatum/hinc idem Alexan.de Jmola/ consilio.clxiij. in fine/alias consultus/volu.v.⁊ ante eum Petr.de Anchar. consilio.lxxxiij.visis diligenter actis/ ꝙ si eodem momento tẽporis quo quis fuit designatus curator minoris per decretum iudicis : fuit etiam prestita autoritas curatoris in certa obligatione minoris/⁊ interpositum decretum iudicis in dicta obligatiõe vel alienatione:nõ valebit actus [37] quia * autoritas vel decretum iudicis requirit cause cognitionem.l.magis puto.§.ne passim/⁊.l.qui neq̃.ff.de reb. eo.cum similibus: hec videtur ratio principalis edicti per ea que not.idem Alexand.consilio.ccxiij.circa finem visis ac ponderatis/volumi.vij.ꝙ festinus processus non infert ꝙ processus seu sententia sit nullius momenti : nisi quando supplantant cause cognitionem alleg. id quod habeť in capitulo cum Bertholdus.s̃.de re iudica.melius probatur in capitulo iurgantium/eodem titulo/⁊ in clemen.sepe post princi.de verbo.significa. fatetur tamen prebere causam restitu.in integrum. Uide Petr.de Anchara. consilio xxxvj.col.ij.visa quadam petitione. Probus.

[r] [38] ¶Variare. Dic ꝙ proprie variatio * potius consistit in factis q̃ in verbis/per regulam quam citat Sozinus consilio.cclxxvij.colũ.penulti.versiculo secundo ⁊ quando / visis publico:dum dicit variatio autem in verbis ⁊ non in effectu/non inducit varietatem consyderabilem:prout in simili dicimus in testibus/vt per Antoniuz de Butrio in capitulo cum ecclesia sutrina.s̃.de causa posses. ⁊ proprieta. ⁊ Baldus in capitulo bone el.j. s̃.de elect. arguendo de testibus ad instrumenta iuxta.l. in exercendis. C. de fide instrumen. Probus.

¶Non licet. Uide que dixi in capitulo primo/ in versiculo nec nego.s̃.de confes.⁊ latius in sequentibus. Probus.

[p] ¶Assignari. Adde eundem Joan.Mona.in capi.primo.s̃.de restit.spolia. ⁊ Wilũ in suo reptorio in ꝟbo actor agẽs/ ⁊ que latissime tradit Alex.consilio.ciij.in princ.vol.v. consideratis his Domi.in consilio quarto in causa domini Philippi/⁊ Barta.in trac.de episcopo in tertia parte libro tertio/col.iiij.incipit. Restat Alexã.in consil.cviij.in fine viso themate vol. primo.

¶Jnquantum ad rem pertinet de variatione/vide prepo. in capitulo de siracusane.xxviij.di.in glosa.ij.vbi citat: aut electores processerunt per viam electionis tunc postea variare non possunt.c.cum inter canonicos ⁊ capitulo publicato.s̃.de elec. Aut processerunt per viam postulationis adhuc peius:quia facta postulationis presentatione/ non possunt discedere/capitulo bone/el.ij.s̃. de postul. prela.secus non facta: quia tunc possunt variare: ratio diuersitatis redditur per Panor. ibi nu.xj. [39] Quia * per postulationem nullum ius postulato queritur/ cum sit inhabilis / vnde non habet de quo conqueratur:nec superior potest conqueri ex quo sibi non est facta presentatio:⁊ hanc dicit idẽ Panor.in capitulo in causis de elec.esse communem/quod placet Rocho de cur.in trac.de iure patro.in verbo honorificum/nu.xxxij.versi.ij. suboritur questio ⁊ Prepo. in ca. osius.§.primo.lxj.di.

¶Ex quibus infero ius queri per electionem ⁊ non per postulationem : merito dicitur ꝙ antequam sit ius alteri quesitum posse variare/secus quando est quesitum/cle.prima de renuncia.

¶Jtem que supra dicuntur post Panor. reperio placere Joanni de Jmola.in.di.cap.cum inter canonicos/numero xv. ⁊ Petro de Ancharano in dicto cap.publicato / qui di- [40] cit/ ꝙ post * publicationem/ variatio prohibetur propter iniuriam que fieret nominato postq̃ publicatio facta est: ante vero publicationem scrutinij est permissa ne prius impediatur vtilis variatio. Quod etiam procedit in publicatione testium/capitulo cum venisset de testib. edictum eniz publicum artat quod alias non artaret cap.primo de elec. ⁊.ff.de insti.l.si pupillus.§.primo. Et hoc principale intentum tanq̃ commune sequitur Bal.in.d.cap.bone/nume.x. dicens ꝙ post presentationem Pape factam non licet va- [41] riare/cum variatio sit quedaz illusio dicit lex ꝙ erubescit * varians.l.eos.C.de modo multandi. Jdem Bald. in dicto capitulo publicato/nume.vj.nisi vota essent ipso iure nulla/quia tunc debent cassari electiones siue lacerari/⁊ tunc non dicitur variatio: ex quo prima electio est nulla ⁊ pro infecta habita.

¶Jn proposito tamen Domi.in di.cap.si compromissarius §.si vero.s̃.de elec.distinguẽdo dicit. Aut potestas transfertur a iure vel ab homine. Primo casu si fiat electio ab illo cui defertur originaliter potestas a iure non ex accidẽti:⁊ tunc possunt iterato eligere si non sortitur effectũ electio.c.si electio.s̃.de elec.

¶Aut potestas defertur a iure sed accidentaliter / puta propter delictum vel negligentiam inferioris: ⁊ tunc vnica electio consumit potestatem illius ⁊ redit ad primum no tat glos. pen. in dicto capitulo si electio. Aut defertur ab homine:⁊ tunc suo iure potest eligere.l.secunda de optio. lega.ff. Aut eligit iure alieno ⁊ tanquam procurator/ tunc non licet variare di.cap.si compromissarius:nisi aliud importarent verba commissionis.

¶Sed quid in ꝓposito an is * q̃ vigore alicuius gratie [42] expectatiue aut mandati de prouidendo siue nominationis beneficium acceptauit ab ea acceptatione variando possit resilire ⁊ alterius occurente vacatione acceptare. Scribentes hic excitant dubium se resoluendo dicentes quod regulariter variatio est viris prohibita ecclesiasticis : clementina prima de renunciationib. mouentur plurimis fundamentis / que videre licet ideo prefatos variare non posse quod intelligas nisi acceptans fuerit deceptus : vt quia alteri beneficium debitum erat/ quod ignorabat acceptans/capitulo si beneficia hoc titu.infra. Aut pro dignitate simplex elegit beneficium / iusto errore ductus argu.l.secunde.ff.de oper. liber.⁊.l.si maritus.§.vltimo ad legem Juliam de adulter.⁊ capitulo quia:supra de presumptio.

¶Huius sententie fuit Hostien.in capitu. quia cũctis de conces.prebend.quod hic Joan.And.prosequitur ⁊ latius [43] dicendo quod acceptans * non variat si acceptatum consequi non potuit dicto capitulo quia cunctis.§.penultimo. Et sic si consequi non potuit/ quia alius habens priores literas illud acceptauerit vel acceptauit non vacans / medio cuius talis acceptatio non tenuit: tunc variabit ⁊ aliud acceptabit.l. secunda.ff. de adoptionibus.

Quia cum effectu verba sunt intelligenda Joan. Mona. hic & in capitulo non potest. j. hoc titulo text. in capitulo relatum. s. de clericis non residenti. vbi glo. adducit concordātes not. Domi. in proprijs terminis / cōsilio. lxxxviij. Firmantur ista secūda dubia &c. vbi dicit q qui dimisit ius ad rem iuuatur beneficio. d. capitu. si beneficia. j. hoc titu.

44 ¶ Attendat tamen talis * acceptans q per sententiā succumbat semota collusione / capitu. ij. s. de collu. detegē. vt placet aliquibus prout latius in sequentibus dicetur not. domi. Stepha. Bertrandi / consilio. ccxxiij. §. ad secundū viso consultationis themate parte tertia.

¶ Nec iuuaret si compromitteret vel componeret: quia ei imputaretur nec posset aliud acceptare / capit. ad audiētiā. s. hoc titu. & ff. de euictio. l. si dictum. §. si compromisso.

45 ¶ Tu dic q mos inoleuit vt fiat * protestatio / puta accepto eo casu quo mihi debeatur / alias si non debeatur a iure meo non discedo / & ad aliud recursum habere protestor: istius sunt voti Joā. And. & Franc. hic in fine / pro quibus habes glo. in pragma. in titu. de colla. in §. Ita tamē in ver

46 bo nominatorum / col. iiij. que etiam disputat an * teneatur expectare sententiā vel non: pro cuius dubij decisione addendo ad eam dic / q de rigore sententiam non tenetur expectare: in talibus enim commendatur qui non expectat sententiam. l. fideiussor. §. quidam. ff. mandati. d. cap. si beneficia / isto titu. secundum Joan. And. & Franc. hic facit. cap. penul. s. de elect. quod procedit secūdum Domi. hic / col. finali / maxime quando est notorium q ille qui acceptauit non habet ius in beneficio / quia tunc nulla expectata sententia: secundum potest acceptare in quo ius habet: quod verificatur per id quod voluit Oldra. consilio. cccliij. infra scripte allegationes / colū. iij. nume. viij. & consilio. xxxvij. nume. iij. quod quando / vbi dicit q in prima acceptatione inest tacita conditio si acceptanti sit debitum quod acceptat beneficium compo. in capitulo capitulum / colū. antepenul. s. de resc. Rota formaliter in antiq. decisi. cxlij. per dictum citatum / per Archi. in capitulo ne captande / de cō cess. prebend. hoc libro.

¶ Pro premissis tamen vide consilium quod in simili dat Archi. quem ibi Joan. Andr. in fine & alij sequuntur in dicto capitulo si beneficia. j. eo. q acceptans ostendat per literas & publica instrumenta vel alio modo / q beneficium

47 acceptatum erat alij debitum. Alias sequeretur * absurdum / q quis compelleretur litigare contra conscientiam / & iura. l. ij. §. generaliter. ff. de doli excep. l. si quis inficiatus. ff. depo. & l. quintus Archi. in capitu. ne captande de elect. s. l. rem non nouam in fine. C. de iudic. q quis debet a lite discedere quam nouit improbam ex post facto: debet similiter abstinere a matrimonio quod ex facto nouit illicitum. l. qui contra legum. C. de incest. nup.

¶ Item non est expectandus euentus qui nihil prodest. l. cum heres. §. vlti. ff. de acquir. hered. & l. aliqñ. §. fi. ad vel-

48 leia. Maxime in his vbi de cōscientia * agitur: in quibus debet exuberare bona fides de qua conscientia vide que diximus in capitulo primo in verbo conscientiam. s. de re iudic. sub nume. v.

¶ Quod tamen teneatur sententiam expectare firmat late Roma. consilio. cccxxix. presens consultatio: quem pro informatione animi videas precor quia peroptime distinguit: ista est tutior opinio. Et procurabis vocationem aduersarij (si quem tunc habeas) vt in forma processus assistat / ne fiat collusio imposterum obijcienda. Alias nō nocebit sententia quominus possit idem aduersarius audiri deducendo q inique & per collusionem lata fuerit sententia quod fastidiosum diceretur / cum illa sententia presumptionem solam iuris & non de iure afferret. Ista fuit sententia domi. de Rota in antiqu. deci. lxxviij. faciunt nota. per Cald. consilio. v. hoc titu. & in consilio. vj. titul. de consuetudi. Istud videtur placere dicto domino Bertrandi vbi. s. in consilio. ccxxiij. secunda parte qui adducit simile in sententia per iniuriam vel imprudentiā contra emptorem lata que sibi non sufficit ad hoc vt de euictione cōtra venditorem agere possit. Alias oportebit te docere q huiusmodi beneficium non erat tibi debitū / nec in turno vacauit de quo per do. Rebuffi in repeti. l. diuus. ff. de senatuconsul. Claudia. charta mihi. xv. hec est opinio Jo. and. hic in fine. Ideo attendant mādatarij & nominati: quia ex quo acceptauerunt tenentur prosequi vsq ad sententiam aut ostendere beneficiū nō fore suum / nec sibi debitum.

¶ Et per hec dico sententiam recredentie non fore sufficientem / cum in discussione illius ad plenum de iure partium non liqueat nisi summarie & literatorie. Pro hoc vide

49 ord. Karoli. vij. arti. lxxiiij. & sequen. que * recredentia debet dari potiora iura afferenti instar bonorū po. ex edicto diui Adriani. l. ij. & ibi Jo. Fabri. C. de edic. diui Adri. tol. facit. c. licet ad finem ibi probationes. s. de probatio. Hec enim opinio Joan. And. placet dicto domi. Bertrandi vbi s. qui dicit Franc. pro hoc allegare Oldra. consil. cclxiiij. quod non potuit reperire.

50 ¶ Aliud suadet quia sententia * recredentie in casu saisine & nouitatis dicitur interlocutoria / cum nōdum sit lis finita / & grauamen per eam illatum per diffinitiuam emendari possit (ferendam dico in possessorio) a quo de iure ciuili non appellatur vbi grauamen reparari potest in petitorio. l. prima. C. de momen. po. & ibi scriben. secus de iure canonico. c. significauerunt. s. de testib. vbi etiam doct. & Archi. ij. q. vj. §. sunt etiam quorum versi. de possessione. Specul. ti. de appella. §. ij. versi. vide glo. de resti. spolia. c. ex con questione. Late Freder. con. lxxvj. domino auditori quo iure canonico vtuntur in pūcto hoc Galli tenet glo. pragma. in ti. de causis in §. statuit in verbo nequiret col. vj. nisi vbi grauamen illatum in tali possessorio non posset reparari in petitorio / quod prosequere vt per eandem glos. in penulti. col. vbi. concludit q possessorio lato in casu saisine & nouitatis omni iure valet appellatio. Et in recredentia licet sit interlocutoria appellatur: executio tamen illius per appellationem non suspenditur teste ordi. regia Karoli. viij. articulo. liij. Et Francisci primi arti. iiij. in publi. 1519.

¶ Quod verum dicas si lata fuerit a iudice regali secus si a ducali aut alio vt patet in verbis que nos iuges: nec prouidetur per literas prout in facto vidi.

¶ Ex quibus concludere habes necesse expectare sententiam diffinitiuam in possessorio aut de rigore in petitorio: si aliter non possit debite de non iure acceptantis fides fieri. Et sic si feratur sententia contra acceptantem & non appellet / poterit secundum acceptare. Rota in antiq. decisio. ccxxxiiij. Ideo a cōtrario si appelletur nō poterit acceptare donec fuerit dictum an bene sententiatum: cum appellatio suspendat hoc casu iudicatum iuribus vulgatis.

¶ Non mireris igitur si ad beneficium acceptandum requiratur speciale mandatum vt diximus. s. de procurat. in. c.

51 primo. Quia acceptatio * maximum potest generare preiudicium vt ex premissis videre licet: etiam quo ad forum anime: sed de hoc preiudicio apud multos vltimus fit sermo prout in simili diximus de moribus vxoris / de moribus vltima fit questio.

¶ Redeundo ad propositum quero quid dicendum de pa-

52 tronis * ecclesiarum an possint in presentatione variare. Breuiter dic aut queris si patronus presentauit huic ad quem institutio non spectabat / seu ius instituendi non habebat & sic nulliter presentasse dicitur / tūc de nouo presentare poterit: ista fuit sententia Joannis Mona. s. hoc. c. et Car. in cle. prima in. ix. q. de iure patro. dicentis q presentare debet intelligi cum effectu. c. relatum. s. de cler. nō residen. cum similibus / in qua presentatione tres requiruntur persone presentans: presentatus / & cui fit presentatio / & vno deficiente actus nō est completus instar iudicij. c. forus. s. de verbo. significa.

¶ Suadet alia ratio quia optio minus legitime facta habetur pro infecta. l. ij. & l. optime. ff. de optio. lega. Item facta coram iudice non competente pro non factis etiam haberi. l. si pater. C. ne de sta. defunc. & c. at si clerici. s. de iudi. tenet Card. in. c. fi. s. de iure patro. & Joannes de Imola. in d. cle. prima / nu. xiij. & ibi Petrus de Ancha. nu. vij.

¶ Istud procedit etiā in patrono laico qui nulliter presentauit: quia potest penitere & aliam legitimam presentationem facere / & in totum a prima recedere probatur arg. not. in. c. cum laici de iure patro. plus enim his q̄ clericis fauetur firmat dominus Brumellus in trac. de lega. po. cōclu. xxiiij. col. finali.

53 ¶ Tu autē in puncto hoc resolutiue dic aut queris * de patrono presentante scienter indignum: Si sit ecclesiasticus: tunc illa vice priuatus est potestate presentādi: secus si laicus qui non punitur etiā si scienter presentauerit indignum nisi in ea perseueret vsq ad quatuor menses secundum Joan. de Imol. in. d. cle. prima / nume. xij. & Card. ibi in. xiij. q.

¶ Istud tamen quod in vltimo diximus non videtur placere Panor. in. c. cum vos. s. de offi. ordi. qui dicit q patrono laico / qui scienter presentauit indignum non licet aliū accumulare. Refert domi. meus in rubr. de iudic. nu. lxviij. quod placet: quia videtur dolo & malitia alludere ecclesie & derisorie presentare: merito nō est dabilis regressus hac

vice/sed potius debet pati penam arbitrio superioris propter abusum quē in actu gratiose laicis concessuz cōmisit.
¶ Facit qđ dicit Jo. Mo. s. in hoc capi. q in eo q debz pati incōmodū nō debet sustinere cōmodū igit doctrinā teneas Panor. in. d. c. cum vos post glo. ibi tanq̄ cōmunem opinionem q vterq̄ pn̄tando indignum sit ea vice potestate presentandi priuatus. Hāc sequitur Domi. in. c. primo. nu. v. s. hoc tit. pro qua videtur tex. apertus secundum Inno. in c. pposuit. s. de filijs presbit. in auten. de sanct. epi. in §. si quis oratorij col. ix. ꝛ ibi Ang. citat ius patro. silere quando patronus pn̄tat indignum/adeo q ius pn̄tandi ad epm̄ deuoluitur Barba. late con. xxxiij. colum. vj. quod incipit. Scripsit psalmista: vol. ij. vbi loquitur de pn̄tatione facta in fauorem pueri ad capellam. Imputari em̄ eis debet mala electio nō se informādo de personis pn̄tatis prout in simili dicit Decius con. clx. col. fi. in causa monasterij.
¶ Et licet hec cōmunis nō videatur placere Jo. and. in d. c. cū vos. Nec freder. con. cxlvij. Nec etiā Inno. in. d. c. cum vos ꝛ Domi. con. xxxvij. col. iij. sibi contrarijs: mihi tamen: vt dixi placet ipsa communis. motus ea potissime ratione q: si eligentes vel conferre de iure communi habentes priuantur qñ ecclesie de indigno puident. c. cum in cūctis. s. de elec. a fortiori hi quibus suffragatur priuilegiū/cuius medio non iure cōmuni laici presentant. Abutuntur em̄ eo priuilegio.
¶ Ideo merito hac vice dicunt priuati arg. c. gratum. s. de postul. pla. c. priuilegiū. xj. q. iij. Jo. mo. in. c. volentes in prin. de priuileg. vide que dixi post Jo. mo. in. c. vnico. s. de eta. ꝛ qualita. ordi. Ita firmat in proposito. d. Domi. Brunellus vbi. s. col. fi. ver. secunda limitatio. Et sic siue scienter siue ignoranter p̄sentauerint: maxime si institutio variationem precesserit/q: tunc res desijt esse integra quod nota. vide glo. pragma. in titu. de colla. in verbo non valeant in. §. item circa.
¶ Non variat etiam prelatus habens indultū: vt aliquos nominet ad primarias preces postq̄ nominati gratam habuerunt nominationē. Testantur Do. de rota deci. xxij. et xxxv. in antiquis ꝛ in antiquio. in titu. de cōsuetu. deci. iij. Quibus nomnatis prefertur apostolicus expectās Rota in antiq. deci. lv. ꝛ etiam nominatis ab vniuersitatibus gallie vt videre licet per glo. pragma. in ti. de colla. in. §. volēs in fine in verbo effectum.
¶ Pro ampliori discussione presentis puncti: vide Petrū de bella partica peroptime distinguentem. q. 527. ꝛ remissiue ad Bartachi. ꝛ Alber. in dictionario in verbo variatio ꝛ nouissime Do. Petrum rebuffum/hac nostra tempestate hic parisius in restaurata decretorum facultate ordinarie legentem in repeti. l. quod iussit in rationibus dubitandi ff. de re iudi. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput. xviij.

Vm qui beneficium cui animarum cura imminet vi occupat, seu se scienter iniuste intrudit in eo, decernimus ipso iure fore priuatū bñficio qđ cum cura simili primitus obtinebat. Non enim decet vt stultus melioris quam peritus conditionis existat, vel quod inuasor eo qui iuste ingreditur priuilegio gaudeat potiori. ¶ Insuper vt violenti qui autoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quecunque ecclesiastica beneficia non verentur, & si non virtutis amore, pœnę saltem formidine a suę temeritatis audacia refrenentur, eo ipso ius (si quod in dignitatibus, personatibus & beneficijs occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat) amittant.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Violentum est: cuius principium est ab extra progressus.
2 A violentijs abstineamus/naturalia psequentes.
3 Error se pe ad falsa adducit.
Oderunt peccare mali formidine pene.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Qui obtinuit in beneficio: illius possessionem non debet intrare propria auctoritate: alias iure priuabitur.
2 Amotus a beneficio per sententiā non statim desinit possidere.
3 Pena. l. si quis in tantam/non habet locum: nec est in vsu.
4 Malus semel/quando non presumitur malus.
5 Differentiam inter ius in re ꝛ ius ad rem: vide hic.
6 Clausula dummodo tempore date presentium: operatur vt hic.
7 Clausula aut si aliqui super prouissionibus: importat vt hic.
8 Verbum huiusmodi est relatiuum.
9 Violentia committitur/eo ipso q quis propria auctoritate intrat possessionem.

a Vm qui beneficium [a]. Hec decre. habet duo dicta Primum est quādo est peccatum in facto ꝛ in modo. Secundū vbi est peccatum solum in modo [obtinebat. ¶ Sic vidi in duobus electis/quorum vnus lite pendēte se fecit per literas falsas in episcopum consecrari. Et hoc declarato beneficia sua fuerunt collata ac si canonice fuisset consecratus. s. de elec. cum in cunctis § cum vero.
b ¶ Et ratio statim subijcitur/que habetur. ff. quod vi aut clam. l. nam ꝛ Seruius [b] [violenti.]
1 ¶ Et est violentum * cuius principium est ab extra progressus/Merito procedit diminuendo: sed in motu naturali econtra qui fortior est in fine.
2 ¶ Et ideo * a violētijs abstineamus/naturalia prosequētes presertim propter illud Boetij: Insesta est hominibus naturaliter veri/alias vis boniq̄ cupiditas: hoc est desiderium.
3 Licet ad falsa * error sepius adducat [formidine] iuxta illud.
c d ¶ Oderunt [c] peccare mali [d] formidine pene. s. de vita et honesta. cler. vt clericorum. ij. Reso. s. hoc libro de offi. ordi. Si canonici in fine [ad ea.]
e ¶ Nota ius competere in re/ꝛ ad rem [e]. s. eo. licet. j. Reso. j. hoc libro de conce. prebē. c. vltimo § sane ꝛ. s. eo. si postq̄ Joannes Mona. Card.

a Vm qui. Adde ad tex. nostrum que citat Jo. Cal. in capitulo cum nostris. q. vj. s. de conce. prebend q * qui obtinuit in beneficio: illius possessionem non debet intrare propria autoritate: alias iure priuabit allegat. le. qui restituere. ff. de rei vendi. l. a diuo pio. ff. de re iudic. l. si quis missus. ff. ne vis fiat ei ꝛ tex. nostrum. Et
2 subdit rationem quia * amotus a beneficio per sententiam non statim desinit possidere. d. c. cum nostris. Istud noluit firmare philippus hic in § insuper: sed reliquit cogitandum: ꝛ citat Rotam quam reperio in nouis deci. ccccxvij. si pro spoliato: vbi domini de Rota videntur tenere contrariū: q: iura pro contrario allegata/ꝛ que pro eo adduci possunt intelliguntur quando quis per violentiam absq̄ sententia/aut sine canonico titulo se intrudit vel intrudi permittit in beneficio.
¶ Istud reperio firmatum per Aufre. in deci. capel. Tholos. ccccxliij. in fine vbi dicit q pena text. nostri non habet

locum si quis ingrediatur possessionem beneficij per violentiam factam iudicis auctoritate.

¶ Faciunt preterea que scribuntur per Guil. Benedicti in repertio.cap. Raynutius in verbo si absq; liberis moreretur.ij.de testa.nume.cxlviij.cartha mihi.cccxlviij.in prima impre.s.de testa.dum dicit post Specul.in titu. de restit.spolia §. primo versi.quidā dicūt sic/ꝙ [3] * pena.l.si quis in tantam.C.vnde vi locum non habet nec in vsu esse cum pene sint potius molliende.l.cum quidam.ff. de liber. ⁊ posthu.⁊.l.pe.ff.de penis.

¶ Et per hunc modum cessant omnes constitutiones punientes inuasores aliarum possessionum priuatione iuris quod in eis habent:sic cessat pena.l.meminerint ⁊ aliarum similium.C.vnde vi:⁊.l.extat.ff.quod metus causa: ita seruatur dicit. Nec vnq; vidit penam dictarum legū quo ad iuris priuationem practicari nec seruari:quod placet Domi.Petr.Rebuffo in reperi.l.quod iussit in.ij.not . nume.clxxxiiij.ff.de re iudi. Puniuntur tamen violēti inuasores alia pena arbitraria regi ⁊ parti applicanda pro modo excessus. Que consuetudo est foro conscientie consentanea: in quo vltra interesse partis tales pene non debentur per tex.in.c.fraternitatis.xij.quest.ij. vbi glo. fina. in fine dicit/ꝙ si quis confessus fuerit suo sacerdoti furtum fecisse: penitentia non debet ei iniungi vt vltra rem ipsam scilicet penam restituat. De quo panor.in. c.si ingressus supra de iniurijs ⁊.c.fina.post Inno.in.c.sicut dignum in fine sup:a de homicidio idem Panor.in cap.quoniam.s.de probatio. Fely.in cap.primo colum.xj. sub nume . xlj. versi. tertius casus.s.de constitu. Et ea equitate vtuntur Galli vt viuant secundum conscientiam presertim in curijs supremis in quibus iudicatur maxime secundum equitatem ⁊ conscientiam ac secundum quod dominis ex bono ⁊ equo videtur/non attendendo ad apices iuris.

¶ Premissa faciunt ꝙ q̄s potest ingredi possessionem beneficij virtute simplicis signature: ⁊ sine executore/ ideo propria auctoritate pro quo vide Deci. predictam cap . tholo. ccccxliij.⁊ que late dicimus in tracta.de manda.aposto.eo in loco in quo de signatura tractamus.

¶ Ex premissis igitur resultat limitatio ad text.nostrum ad quem secundam addo limitationem post egidium Bellamere deci.ccccclxiij.vbi dicit tex.nostrum non habere locum in eo qui recipit beneficium incompatibile/credens se ius habere in eo ⁊ non habens : ⁊ quod hoc casu presumitur ignorantia nisi scientia probetur.ff.de probation.l. verius. Et cap.nostrum non habet locum nisi in sciēte/vt patet hic in princ.Domi.in consi.lxxviij.colum.ij. quod exorditur formantur:vbi dicit ꝙ hec ignorantia debet esse facti non iuris/quia talis non excusat iuribus vulgatis quod videre licet per no.in.l.leges sacratissime. C. de legib. et in.l.late.ff.de verbo.significa. tamen illud non procedit in eo qui ignoraret aliquam legem singularem que esset contra communes regulas/quia illud non cadit in dolum presumptum neq; in latam culpam notat Alex.post alios cōsi.xix.nume.xj.circa primum volumi.vij.ante eum Antho. de butrio in.c.cognoscētes.colum.ij.s. de constitu. Licet enim non alleget:tamen eundem Antho.citat in. c. finem in versiculo venio ad quartum supra de dolo et contu . et Saly.⁊ Roma.in.l.quod te.ff.si cer.peta. Probus.

[b] ¶ Nam ⁊ seruius. Vide cepolam consi.xvj.iiij.colum. licet in causa suprascripta. Et dic vnum ad quid apponatur pena talibus:reperio apud Domi.in consi.cvj.colum.ij.super dicto dubio/quod hec pena ⁊ similes cōtra tales se intrudentes in beneficijs introducte sunt vt liberius prouideatur quando etiam de facto vacant q̄ si vacant de iure et non de facto vt patet.s.de conce.preben.c.cum nostris ⁊ capitulo literas:⁊ quod ibi not . ⁊ hoc titu.⁊ libro.c. licet episcopus. Probus.

[c] ¶ Oderunt . Adde alium versum oderunt peccare boni virtutis amore. Probus.

[d] ¶ Mali. Vide quod voluit Ang.post text. in autenti. de mo.§.hinc autem nobis colum.prima in fine ꝙ [4] * licet malus hodie presumatur esse malus:tamen si probatur quod a tribus annis citra ille qui semel malus fuit homo:fuit semper mitis ⁊ in conuersatione honestus / ⁊ honestatis amator/⁊ qui disciplinas assumpsit : per hoc cessat prima presumptio.

¶ In proposito vide etiam que notat Bonus de curt.in trac.de nobili.in tertia parte nume.xcij.

¶ Attende equidem ad id quod citat Domi.in consil.liij. colum.iiij. Gregorius.xij.ꝙ non debet quis condemnari quin prius constet de causa/ alias ita posset condemnari innocens sicut nocens /⁊ sic mali ex hoc non terrerētur si videant ita bonos sicut se damnari. Probus.

[e] [5] ¶ Et ad rem. Inter * hec iura dic latam fore differentiam/prout diximus aliud esse tuum fore beneficium/ ⁊ aliud esse fore tibi debitum.c.si tibi absenti isto titu.quia iuri ad rem papa/per clausulam in prouisionibus beneficiali[6]bus apponi solitam:videlicet dummodo * tempore date presentium non sit in eo alicui alteri ius quesitum ⁊c. intēdit derogare ⁊ preseruare ius habentes in re no. Cal.consi.viij.in fine/An existens in etate:in titu.de rescrip.⁊ est de mente Roma.consi.cclvj. Approbo sententias prefatorum. Pro hoc habeo quod not . Compost . Ioan. And.et communiter alij in.c.causamq; de rescrip.⁊ idem Ioan.andre.in capi.fina.de conce.preben.hoc lib.in nouella : ꝙ curiales tenent literas beneficiales que dant impetrantibus prerogatiuam super primos:intelligi de primis quibus non erat quesitum ius in re:non de illis quibus erat ius quesitum ad rem facit dic.capi.fina.s.de concep. preben.ex quo text.⁊ doctrina scriben . ibi resultat / ꝙ litere beneficiales ⁊ quicunq; actus collationem precedentes/ non tribuunt ius in re etiam si interuenerit reseruatio et decreti interpositio ac petitio seu acceptatio impetrantis quod vltimum videtur contra doctrinam Fely.in capi.capitulum:colum.vij.versi.prima conclusio.s.de rescrip.vbi dicit quod licet habens clausulam anteferri/ p̄cedat primum habentem ius affectum:⁊ processum factum pro prima vacatura.c.pe.isto titu.⁊ lib . tamen fallit vbi primus acceptasset vacantem:licet prouisio non esset secuta/allegat rotam:subiungitq; rationem/quia non est verissimile papam voluisse tollere ius primi ita appropriatum / sicut appropriatur per acceptationē. Tu tamen dic ꝙ datum est remedium per stilum curie/dum apponitur clausula in [7] prouisione dante ius in re * Aut si aliqui super prouisionibus sibi faciendis de huiusmodi vel alijs bn̄ficijs ecclesiasticis in illis partib⁹ speciales literas impetrauerit. Etiam si per eas ad inhibitionem reseruationem/decretum vel alias quomodolibet sit processum quibus omnibus te in assecutione dicte parrochialis volumus anteferri . Per que verba satis apparet de contraria mente pape quodq; fuerit verissimile voluisse tollere ius primi ad rem [8] imo de expressa mente ponderando verbum * huiusmodi quod est relatiuum.capitulo primo ⁊ secundo.s.de foro cōpe.⁊ cap.secundo vt lite penden.hoc libro/ quod refert beneficium de quo est prouisum/⁊ verbuꝫ omnibus in quo nemo excluditur. Ista comprobat domi. Bertrandi consilio. ccxcij.visis copijs tertia parte qui ibi numero nono subdit pro intellectu tex.nostri in §.insuper/ꝙ licet glo. ⁊ Ioānes And.in nouella hic ⁊ in capitulo si tibi absenti hoc ti.⁊ lib. senserit ꝙ.d.§.non puniat furem vel iniustum apprehensorem sed solum violentum/⁊ quod innititur rigori de quo in glos.alias principium tex. nostri frustra posuisset ista duo [9] tanq̄ diuersa:tamen Archi.intelligit violētiam * committi eo ipso ꝙ quis propria autoritate sine iudicis vel executoris autoritate intrat possessioneꝫ.l.extat.ff.quod metus causa.c.placuit.xvj.q.vj. ¶ Lapus allega.cj. Anastasius in versiculo ad tertiam questionem tractando materiam tex.nostri/concludere videtur ꝙ si quis intrat possessionem beneficij vacuam propria autoritate tunc procedit dictū Ioan. And. si non vacuam intrat contradicente ⁊ inuito possessore:tunc procedat opinio Archi.quia ille dicitur violētus possessor ⁊ habet locum pena.d.§. Etiam si primus possessor non dimiserit suam possessionē/ quia licet illā nō dimiserit:passus tamen fuit violentiam ⁊ turbationem argu. cap.quoniam.s.vt lite non contesta. Pro hac distinctio.facit glo.in.l.non est dubium de legi.C. dum querit an legatarius perdat ius quod habebat in re legata si propria autoritate intret possessionem eiusdem rei. Et distinguit an possessio sit vacans vel non : quam glos. communiter doc. ibi sequuntur: Ista distinctio videtur placere. Domi.hic.

¶ Et quod supra diximus de mēte facit in simili quod notat Decius consilio.cccccxx.numero quarto in causa pistoriensi/ꝙ quando constat de mente principis:ꝙ ex causa(videlicet pro bono pacis)vult ius priuatorū remittere ex tali causa/hoc facere potest. Angel.in.l.conuentionum.ff. de pac.in fine:⁊ Bal.in.l. bene a zenone col.prima.C.de quadri.prescriptio.cum alijs per eundem Decium adductis. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Cap.xix.

IS cui conceditur, vt autoritate apostolica possit vni personę idoneę in sua vel alia ecclesia ꝓuidere, alicui aliud beneficium sufficiens obtinēti prouidere non potest. ¶Nisi primo ille beneficium quod obtinet omnino dimittat vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatę valeat prouidere personę, ¶Tunc enim prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti, dum tamen illi cura non immineat animarum. ¶Si vero concessum fuerit, vt prouidere illi valeat qui alia beneficia noscitur obtinere, huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura restringi. ¶Prouisio quoque facta contra premissa eoipso viribus nō subsistat.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non est idoneus beneficiatus: cum in iure communi beneficiatus non mandetur beneficiari.
2 Potestas delegata minor est seipsa nō delegata.
Genus leuius patitur debilitationem seu annihilationē ꝙ species.
3 Genera sunt ciuiliter intelligenda.
Uerba idonee persone/ debent intelligi secundum ius cōmune.
Satis est ꝙ habilis sit persona quādo potentia excitatur ad actum beneficiatum.
4 Pluralis locutio sic est intelligenda vt sit salua nō vaga.
5 Singula officia: sunt singulis cōmittenda

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Doctorum diuersitas: rem facit dubiam.
2 Gratia quando non dicatur ambitiosa: licet reperiatur ad instantiam obtenta.
3 Propter importunitatem sepenumero: non concedenda tribuuntur.
4 Concessum motu proprio solet fauorabilius interpretari/ ꝙ̄ id quod conceditur ad partis postulationem.
In dispensatione obtenta ad instantiam: sunt due cause odij.
5 Idoneitas duplex reperitur quo ad beneficia obtinenda.
Tacens vel minus bene exprimens valorem beneficij et
6 impetrationē nullam sibi refragatur vt hic.
7 Quando duo tempora sunt ad vnum reducta: fit vt hic.

a IS cui, Hec decretalis tollit [a] opinionē positam. s. eo. cuz olim in fine per Inno. [nō potest] cōtrariū notabat Inno. in. d. c. motus ista ratione/ q: hoc casu nō fiebat gratia ꝓuiso: sed prouidenti. Nec ꝓuisus secundum eum poterat dici hoc casu ambitiosus/ cū ad sui instantiā [b] nihil fuerit obtentū. s. eo. ꝙuis. j. Re. ⁊ Clemēs. iiij. cuius rescriptum vidi mandauit contra. d. opinionem. Nolebat tamen eum cui erat prouisum ꝑ formam hāc dimittere beneficiū. Sed hodie nō valet talis prouisio per hanc litteram/ ⁊. s. hoc lib. de elec. si compromissari⁹. §. j. ⁊ ꝑ. ꝓ. §. ⁊. s. de elec. cū in cunctis. §. fi. ⁊. s. hoc lib. de elec. quanꝗ / dico illum qui primo peccauit prouidendo contra hāc cōstitutionem/ illo purgato non posse iterato ꝓuidere: secus si esset tantū peccatuz in forma. Et ratio diuersitatis no. d. c. quāꝗ ar. ff. de cōditio. ⁊ demō. hec cōditio ⁊ no. Inno. j. de re iudi. c. j. Nam
1 c nō * est idoneus [c] beneficiat⁹. s. eo. super inordinata cum in iure cōmuni bñficiatus nō mādetur bñficiari. s. eo. quia in tātuz. j. eo. c. si motu. §. j. Nec ratio Inno. valet. Nā ꝙto quis plus recedit a primo/ tāto minoris est virtutis. Et inde est ꝙ * potestas omnis delegata/ minor est seipsa non
2 delegata. s. eo. dudum. §. nos igitur. Si ergo nō tenet ꝓuisio quam mihi facit papa tacēti [d] de beneficio/ multo fortius in casu isto.
d
¶Item genus leuius patitur debilitationē seu annihilationem ꝙ species. s. de res. significauit: q: * genera ciuiliter sunt intelligēda [e]. ff. de serui. si cui. ff. ad exhib. l. pe. vnde hec verba ꝓuideat persone idonee debent intelligi secundum ius cōmune vt bñficiatus nō beneficiet [f]. s. de rescrip. ad aures ⁊. c. postulasti ⁊. c. si ꝓponēte ⁊. d. decre. si motu ꝙ distiguit [dimittat] ī hoc est differētia ī hac forma/ ⁊ in illa quam ꝑ me impetro. Qr si impetro ⁊ post impetrationem dimitto/ nō sufficit no. s. de elec. dudum. ij. §. nos igit. Sed in casu isto secus. Nam nihil actualiter habetur / sed potentialiter ꝑ rescriptū hic obtētū/ ⁊ ideo hoc satis est ꝙ hoc casu sit habilis [g] persona qñ potentia excitatur ad actum [h] [beneficia] Nota qualiter hoc verbū interpretatur q: de vnico beneficio quod non sit curatum ar. s. eo. cuz in
3 e f g h
4 illis: ⁊ ibi nota. [restringi] Nota * pluralis locutio sic est intelligēda vt sit salua nō vaga. j. eo. nō potest. §. j.
5 ¶Et est ratio singula * officia sunt singulis committenda. j. eo. cum singula ⁊ ratio redditur. s. de cler. nō resid. q: nōnulli. C. de assesso. nemo in prin. Io. Mo. Car.

1 a OPinionem. Cuius * etiam doctorꝝ diuersitas rem facit dubiā no. in. l. ⁊ ideo de lega. ij. ⁊ in. l. cum de nouo. C. eo. ti. Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres in. vj oppo. ff. de vbo. obliga. refert ⁊ seqtur Alex. con. xix. nu. x. circa primum ⁊ tertium: vol. vij. Probus.
b ¶Instātiam. Uide Paul. de cast. in cōsi. cccxiiij. nu. iiij. super eo parte prima
2 vbi dicit gratiā nō esse ābitiosam/ licet * ad instantiā fiat: vcz: quando gratia nulli est nociua ⁊ supplicanti ꝓficua: vt pote qñ fit ad commodum vniuersitatis vel cōmunis puta pauperꝝ ⁊ hoc in casu nō habet locū dispositio. c. si motu/ q: loquitur qñ fit petitio pro singulari ꝑsona ⁊ illius cōmodo: non pro vniuersali in qua nō cadit ambitio q: res est inanimata ⁊ persona ficta ⁊ representata que non capit delictum notat late Calca. con. j. dico post Io. mo. ⁊ alios in. c. romana in verbo vniuersitatem de sentē. excōica. vide que etiā dixi in. c. vt circa. s. de elec. ꝙ autem gratia obtēta ad instantiam sit ambitiosa non que motu proprio: habes Panor. in cap. quia in cunctis. §. quia vero nume. vij. ⁊. viij. s. de elec. Roma. con. cccxxvij. colū. ij. in fine Docto. post tex. in. c. si pluribus. j. hoc ti. Decius consi. clxviij. col. prima/ versi. modo in casu/ reuerende pater / quem vide in simili consilio. cccclxxxix. in prin. in casu occurenti/ ⁊ in consilio. ccccclxj. in fine visa donatione/ ⁊ con. sequen. in replica Decij/ col. prima vbi ait: quia * propter importunitates sepenumero non concedenda tribuuntur. l. prima de petitis bo. subla. libro. x. C. ⁊. c. cum in iuuentute §. ceterum. s. de purga. vulga. c. tue. s. isto ti. Iuuat glo. in. c. secundo. s. de mutuis peti. dicens ꝙ * priuilegium concessum motu ꝓprio solet fauorabilius interpretari/ ꝙ̄ illud quod est cōcessum ad partis postulationē: quia hoc casu presumitur ambitiosum ⁊ odiosum iunctis dispensationibus/ tum quia sunt due cause odij not. Cor. con. xij. col. prima viso puncto parte secunda. Probus.
3
4
c 5 ¶Idoneus. Dic ꝙ quo ad beneficia duplex reperitur * idoneitas/ vna videlicet a iure communi introducta: ⁊ ista est nota. Alia a iure speciali/ videlicet a lege viua per dispensationem aut gratiam data/ ⁊ vtraꝗ semper tacite inest. Et sic si exprimantur non dant nouam formam sed personam excitant notat Petrus de Ancha. con. cccciiij. nu. v. Tria dubia. Probus.
d 6 ¶Tacenti. De tacente aut * minus bene exprimente valorem vide Card. con. xxxj. nu. iiij. cum inter religiosos: et de tacente eius impetrationem nullam attende ad Domi. in con. cxl. casus talis est. Probus.
e ¶Intelligenda. Uide que dico in. c. in generali in verbo

ciuilem modum de regul.iur. vltra que lege notata p Antho.de Butrio/con.xix.col.iiij.quia hic agitur de autorita te episcopali/vbi late disputat de proportionabilib⁹ z con uenientibus personis prouisis. Probus.

f ¶ Non beneficietur. Ista sunt de iustitia Joan. Mo.in.c.si pauper.j.hoc ti. Late dixi.s.in.c.gratia de res. Probus.

g ¶ Sit habilis. Hoc dictum: glosa hic sequitur cũ qua Archi. Petrus/Domi.z Francus. Idem tenent post Joannẽ Mo.glo.scriben.in.c.ei'cui.j.hoc ti. Roma. consil.cccxxvij. versiculo quinto quia numero.xiiij.iste sunt Domi.in cap. si pauper.s.hoc tit.z in.c.si eo tempore.s.de res.hoc libro/ domi.meus de Ripa post Fely. z alios in capitulo eam te 7 s.de res.hec enim duo * tempora impetrationis videlicet z vacationis seu collationis hoc in casu ad vnũ sunt redacta iuxta illud Auli Gellij lib.vij.noc.atticarum.c.xxj. cuz duo tempora inter se opposita sunt atq̃ ita coherẽtia vt alterius finis cũ alterius initio immisceatur rursum vite z mortis. Item habẽdi senatus z dimittẽdi nõ refert vtrũ p extremitatem prioris/an p initiũ sequẽtis locus ipse cõfinis demõstretur. Et in his quasi videtur necessaria consequẽtia z melius q̃ qñ oppositum ↄsequentis stat cum antecedẽte/ qz tunc nõ est necessaria nec cõcludẽs cõsequentia. Hinc sumpta est illa regula q nõ pbat hoc esse q ob hoc ↄtingat abesse.l.nõ hoc.C.vnde cog.c.in psentia.s.de pbatio.notat Maria.Sozi.cõsi.clxv.colum.iiij.visis inuestituris. Probus.

h ¶ Ad actum. Idem dicẽdũ venit in opposito/vcz qñ adest inhabilitas/qñ volum⁹ excitare ad actũ: possumus ponere exemplum in eo quod citat Maria.Sozi.consi.clxxvij. col.iiij. versi .secũda ratio. Presens cõsultatio/ibi q si statutũ phibet vxorem legare viro non potest legare rem existẽtem extra territoriũ: qz ex quo resultat inhabilitas psone z exclusio ab actu: prohibitio statuti porrigit effectum suum ad rem vbiq̃ existentem.

¶ Pro intento Jo.mo.habeo in argu.a cõtrario ea que citat Maria.ipse con.clxxxiij.col.pe. Elegãter: dum dicit q si tempore existentis cõditionis donãs nõ est habilis ad acquirẽdum vel disponẽdum/z sic extremum a quo nõ est habile: ideo nõ potest per fictionem translatiuam cõditio retrotrahi ad tẽpus donatiõis Bar.in materia ficte trãslationis in.l.si is qui pro emptore . ff. de vsucapio.quem sequuntur docto.

¶ Uide que not. Petrus de Ancha.con.xxv. circa finem/ videtur prima facie. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput.xx.

SI beneficia que per se. apo, conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab his ad quos alias pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationẽ seu reseruationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia quę illi tenebant antea & post pdictorum adeptionem dimissa per eos alijs assignari. (¶ Ne talis ignorãtia eis, cũ sint sine culpa prẹiudicialis existat.) ¶ Statuimus vt si ipsi de collatione seu reseruatione prędicta post ea certiores effecti sublata difficultate quacunque omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunque personis facta de ipsis nequaquã obstante) libere reuertantur.

¶ Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in alijs dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. ¶ Eundem quoque modum in dimittendo recepta & recuperãdo dimissa quo ad omnes alios qui forsan occasione prędicta sua dimiserint beneficia & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dimittens beneficium ex necessitate an sibi preiudicet.
2 Ignorantia presumitur vbi scientia nõ probatur.
Quis habet beneficium iuris: quando contra illud non committit.
3 Damnũ quod ab vno iudice prouenit/ ovno purgari debet.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quod nõ est verissimile incredibile reputatur.
2 Nobis sufficit quod est verissimile.
3 Rationabile est q verba restringantur ad verissimile cogitatum per testatorem.
4 Testibus verisimiliora deponentibus magis creditur/ etiam si sint pauciores.
5 Experimentum verorum sermonum est/ vt concordet rebus sensatis z verisimilibus nam quod est valde lõge a verisimili: est imago fallsitatis quedam.
Quis presumitur sane mentis: nõ mẽte captus.
6 Creditur potius testibus deponẽtib⁹ de bona fama/q̃ testibus deponẽtibus de mala.
7 Scriptura priuata quando faciat fidem pro scribente vide hic.
Quod est verissimile habetur pro expresso.
8 Natura recisoriorum est vt hic.
9 Ubi requiritur plena z indubitata scientia / nunq̃ intimatio procuratori facta nocet domino.
10 Regulariter dominus presumitur ignorare procuratoris sui gesta nisi probetur scientia.
11 Non est presumendum q procuratori sit mandatum illicitum.
12 Cum vitium ex vna radice nascitur: consequẽs est vt vna lege tollatur.
13 Plus est facto facere q̃ verbo.
14 Quando permutatio non est sortita effectum an permutans propria autoritate valeat redire ad beneficium resignatum.

a SI beneficia, a Hec decretalis iuste ignorãtie prouidet. Et primo circa hic expressa statuit. Secundo §. [eundem] statutum ad gradus posteriores extendit [conferuntur] per Papam/ z nihilominus per aliũ iusta ignorãtia excusante/vt.j.sequitur [reseruãtur] vt sepe fit de beneficijs que habent illi quibus prouidet per sedem apostolicam/ presertim si sunt absentes quando eis prouidetur [ignorantibus] vero
b risimiliter b [dimissa] iuris necessitate: vt credebãt nõ pro
1 pria voluntate/nisi * quatenus opinantur ex iuris necessi
c tate c q non compatitur primum cum secundo obtineri: idẽ crederem nisi primum z secundum possent sed compati: sed malebat habere secundum q̃ primum: vnde frustratus potest primum recuperare quia primum non videtur propria voluntate dimisisse: sed potius ex sequela facti prioris. ff.de
d minor.l.iij.§ primo z secundo [ignorãtia d] que presumitur vbi scientia non probatur.j.hoc lib.de regul.iur. ignorãtia [difficultate] Nota ergo illum beneficiũ iuris habere qui contra illud non committit. ff.solu.matri. si ab hostibus.§. primo.j.hoc lib.de hereti.c. vt commissi in fine [reuertantur] arg.de inof.testa.l.nihil.§.eum.l.fina.ff.de hered.insti. vbi voluntas secunda circumuenta prime non preiudicat

e 3 [alios.] Et est ratio e vt damnum * quod ab vna radice prouenit omnino purgetur argumē.C.de duo.reis.l.vlti. Joan.Mona.Cardi.

a SI bñficia. Uide Do.in cō.lxxviij formātur ista secūda dubia ꝛ lappū allega.cxx. Fulcinꝰ. Probꝰ.

1 b ¶ Uerisimiliter * Alias si non verissimile esset incredibile reputaret tex.in.l. mentus ibi incredibile videtur id egisse heredem vt eadem portio bis eidē debeatur de lega.ij.

¶ Uide que late in materia non verisimilitudinis dixit hipolytꝰ con.lxxxiij.qꝛ cuncta ꝛ Jason in con.clx. visis diligenter volumine quarto.

2 ¶ Ulterius dic quod nobis * sufficit/quod est verissimile. Jo.de Anania in.c.significasti.s.de homicid.per tex.in l.j.in prin.ff.de appella. vbi appellatio permittitur/ quia plerunq; appellationis iudex iniquitatem vel imperitiam primi iudicis corrigit: licet quandoq; in penis reformet vt ibi dicitur/sic quod verisimile est non quod possibile sit attēditur vt in simili.q.Bald.dicit in.l.scripture.C.de fide instrumen.de quo per Decium in capi.proposuisti sub nu. xiiij.supra de probatio.pro hoc facit quod notat Alexan. in consi.lxxvj.colum.prima viso themate: vol.iiij. vbi dicit 3 ꝙ rationabile * est vt verba restringantur ad verisimile cogitatum per testatorē.l.si quis.§.fi.ff.de testa.tutel.tex.est optimꝰ in.l.solutū.§.solutam.ff.de pigno.actio.ibi nō enim credibile est cōuenisse ꝛc.qui probat ꝙ verba debent semper restringi ad verissimilia quod procedit in contractibus in quibus debemus etiam inspicere verissimilitudinem resultātem ex quantitate precij vel qualitate rei glo.in.l. semper in stipulationibus.ff. de verbo. obliga. secundum Bar.in.l.Paulus.circa prin.ff.de solutio. pro quo attende ad Jason.in con.lxxxiiij.col.iij.vol.iij. verba.

¶ Uide Alexan.consi.lxxvij.nume.viij. quia per suprascriptos volumine eodem.

4 ¶ Hinc * est ꝙ testibꝰ verissimiliora deponentibus magis creditur etiam si sint pauciores.c.in nostra.s. de testibus l.iij.post prin.ꝛ.l.ob carmen.§.fi.ff.eo. Notat Alex.in con. lxv.col.ij. visis pcessibus.vol.ij.ꝛ con.clxxx.col.fi.in causa angelorum eodem volu.ij.ꝛ con.xc.nume.decimo volu. primo ꝛ Neapol.deci.ccclxiij.in fine/ verum/vbi subdunt 5 ꝙ experimentum * verorum sermonum est/ vt concordet rebus sensatis ꝛ verisimilibus. Nam id quod est valde longe a verisimili: est quedam falsitatis imago. Pone instantiam in testibus deponentibus titium fore sane mentis/et in aliis testibus deponentibus/ꝙ est mente captus quibꝰ credetur dic ꝙ primis: quia est verisimilius ꝙ sit sane mētis ꝛ non mentecaptus/ꝛ hec est presumptio iuris.l.nec codicillos.C.de codicil.glo. in verbo compotem. in capitulo fina. supra de suc. ab intesta.quam sequitur Panor. in cap.cum inter ea columna.iij.s.de elec.comprobat Deius consi.cccclxviij.nu. ix. vis tota vbi idem dicit de testibus 6 * deponentibus de bona fama ꝛ conditione: vt eis citius stetur ꝙ deponentibus de mala: quia primi concordant cū psumptione iuris/alij contra: sic duo vincula sunt vno fortiora vt late per nos extitit comprobatum in cap. primo s.de rescrip.

¶ Ultra que vide que dicimꝰ in.c.filij ꝛ in.c.cum cōtumacia de hereti.

7 ¶ Item in alio iuuat verissimile * quia scriptura priuata que regulariter pro scribente nō facit fidem. l.exemplo.l. rationes.l.instrumenta.C.de pbatio.ꝛ.c.ij. supra de fide instrumen.tamen in his que verissimilia sunt/ etiam pro scribente fidem facit. Notat late Decius consi.519. nu.ij. in casu ꝛ con.cccccxcvj.col.ij.ad dubia.

¶ Item illud quod est verissimile habetur p expresso.l. titius.§.primo ꝛ ibi doct.ff.de liber. ꝛ posthu. glosa in.l. tale pactum.§.fina.ff.de pac.notāt Neapol.Deci.xliiij.nu.xxvj de tribus. Probus.

c 8 ¶ Necessitate. Petrus de Ancha.con.ccccciiij.col.iiij.sub nume.ix.ꝛ.x.tria dubia/subdit in pposito ꝙ natura * rescissoriorum est quādo facto legis vel iudicis de nouo quesitum rescinditur: semper ad antiquum quis reuertitur ipso iure: vt patet in minore restituto aduersus traditionem Nam ꝛ creditori actio iam extincta reformatur antiqua.l. prima.C.si aduersus trāsac.quod facit ad.q.no. ibi per eū discussam quam videas precor. Probus.

d ¶ Ignorantia. Que debet tolli per certiorationem ꝛ intimationem reseruationis seu collationis faciendas ipsi ignoranti/non eius procuratori etiam speciali ad litigādum super ipso beneficio/ratio qꝛ in casu tex. nostri requiritur talis scientia reseruationis seu collationis que careat omni dubitatione secundum Archi. hic quem sequitur Joā. and.per cap.certum.xj.q.iij.de quo per Feli.in.c.preterea in princ.s.de testibus.

9 ¶ Sed vbi requiritur * plena et indubitata scientia/nūquam intimatio procuratori facta nocet domino glo.est in cle.causam in verbo appellatum de elec.quam reputat singularem Alex.de Imola.in.l.non solū.§.morte sub nume. xxxviij.ff.de noui oper.nuncia.ad hoc ꝙ vbi requireretur per statutum ꝙ veniret in plenam ꝛ in certam noticiā domini/nō sufficeret prestari procuratori etiam speciali.

¶ Item quotiens scientia est personalis. i. requiritur ad constituendum seu inducendū malam fidem: tunc pcuratoris scientia non nocet domino.l.item veniunt.§.si petitā ff.de peti.heredi. Sed hic scientia reseruationis seu collationis requiritur ad constituendum dominum in mala fide qui nititur beneficium reseruatum retinere/contra voluntatem pape/ꝛ in preiudicium alterius: igitur nō obstat si dicas ꝙ dominus presumitur a suo procuratore certioratus cum in casu nostro non sufficiat presumpta sciētia imo 10 regulariter * dominus presumitur ignorare pcuratoris sui gesta/nisi probetur scientia.l.quod vulgo cum glo.ff.p emptore vide cōcor.per Cor.con.clvj.col.fi.cum in causa/ vol.iij. Non obstat etiam/qꝛ sibi imputet dominus qui dedit mandatum speciale ad litigandum sup ipso beneficio: qꝛ respondetur ꝙ tale mandatum non se extendit vt pcurator visa alterius reseruatione seu collatione debeat in 11 lite persistere/alias censeretur mādasse illicita * quod nō est presumendum.l.si procurator tuus vbi glo.Saly.ꝛ Jason post alios.ff.si cer.peta.cum similibus glo.ij. in.c.dilecto.s.hoc titu. Rota in nouis. Deci.lxxxj.quo ad aduocationem attentatorum. Probus.

e ¶ Ratio. Guil.hic dicit hanc fore rationē ad istud quoad omnes alios: vt ex hoc si per diuersas manus multa beneficia transeunt ad statum suum reuertātur. Hinc dicit hic Petrus no.viij.ꝙ si error in prin.est causa lesionis pluriū successiue ꝛ gradatim/ primo restituto aduersus secundū secūdus aduersus tertium restituitur/ꝛ sic deinceps vt sic 12 quilibet reuertatur ad suum. Cum enim * vitium ex vna radice nascitur cōsequēs est/vt vna lege tollatur.l.si libertā.C. de nup.c. cum inter vos.s.de re iudi.ibi que de ipso causam ꝛ originem acceperunt.

¶ Hinc sumpta occasione scribentes hic mouent an talis ignorans propria autoritate ad beneficiū sic dimissum per acceptationē/ꝛ adeptionem secundi indebiti (etiam iam alteri collatū) possit reuerti: Breuiter Archi.hic quē sequūtur Jo. And.in nouel. Petr.de Anchara.vj.not. simpliciter ꝛ indistincte dicunt posse/ beneficio huius constitutionis propter istud verbum libere in tex. descriptum. Et sic fictione vel beneficio iuris non videatur diuertisse/ vel beneficium dimisisse.c.diuortium ꝛ ibi glo.de peni.di.j.

¶ Cōtra istud videntur vrgere notata per scribē post tex. ibi in.c.vno.j.de rerū permuta.vbi beneficia resignata dicūtur vere vacare prout ibi latius probo/ꝛ resignatio fit so 13 lo verbo: in casu autem nostro facto. Et plus * est facto facere ꝙ verbo iuxta doctrinam Archi.in.c. vnico/ col.ij.s. de cler.coniuga.vbi dicit/ꝙ plus operatur renunciatio facti ꝙ verbi/ cui astipulatur Jo.Mo.in.c.ij.j.de penis dum dicit quia plus mouēt facta ꝙ verba/ fortiusq; exprimitur mentis intentio factis ꝙ verbis.ff.de edili.edic.l.si tamē.§. ei qui; idem Jo. Mo.per illum tex.in.c.is qui de homici. in c.in generali de regul. iur. ꝙ per facta plus iudicor ꝙ per verba.

¶ Ad hoc respōdeo post Federi.cōsi.clvj.col.fi. Pūctꝰ talis est: verū esse ꝙ plus vel tātum valet renūciatio que fit ipso facto/sicut illa que fit verbo.c.ex ore.s.de his que fi. a maio.parte capi.ꝛ.c.vlt.s.de vita ꝛ hone.cler.

¶ Sed in tex.nostro non renunciauit nec verbo nec facto/ cum non fuerit vere translatus/ quod ex finali euentu apparet: Et sic non resultat vis renunciationis: igitur hac de causa non est opus noua collatione secundum omnes hic quod patet/quia secundum petrum hic in fine quem sequūtur Domi.ꝛ Philippus. Si talis ignorans moriatur prius ꝙ ad ipsum dimissum redeat censetur vacare per eius mortem ꝛ nō per adeptionem secundi.

¶ Q; licet prefati scriben.sic indistincte transeant: tu tamen attēde ad distinctionem Domi.ꝛ Philip. hic. Aut pri

mum beneficium sic dimissum non erat per aliquem occupatum sed de iure ⁊ de facto vacabat/⁊ tūc procedat ꝙ s̄. diximus: aut erat per alium occupatum ⁊ tūc nō poterit ꝓpria auctoritate redire: ⁊ tunc procedat dictū Jo. and. hic: ibi ⁊ ideo cautum est iudicem requiri: vt caueat a pena c. cum qui. s̄. hoc tit. quod non placet per ea que ibi diximꝰ ꝙ. c. decisio nō habet locū ꝓut nec eius pena: quādo ꝓpria auctoritate intrans habet sententiam aut canonicum titulum vt hic diximus talem ignorantē habere. poterit tamē aliqua pena ratione violentie ⁊ expulsionis extraordinarie puniri vt liquide in. d. c. eum qui probauimus.

¶ Et cum his residet Philippus Probus cum archi. qđ comprobo: qꝛ iste ignorans qui vult redire ad suū beneficium non habet causam ab eo a quo beneficium suum repetit/ideo aliquid ministerio iudicis denunciare nō tenetur Si tamen postꝙ̄ premisso modo dicti beneficij possessionē intrauerit talis cui secundo erat prouisum/ reclamāti fiet fides per talem ignorantem ꝙ illud quod dimisit non erat sibi sed alij debitum prout dictum extitit. s̄. hoc ti. in. c. si tibi absenti/⁊ testantur hic docto. post glo.

14 ¶ Quid autem dicendum de resignāte causa permutationis si permutatio * ipsa non sortiatur effectum: an ꝓpria auctoritate qui possit redire ad beneficium: hunc punctuz late tāgit Do. Stepha. Bertrandi con. cxxxiij. versi. preterea esto viso processu in secunda parte vbi multum insistit ꝙ sic.

¶ Bonifacius octauus. Cap. xxj.

NOn potest dispensatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliquod quantuncumque modicum beneficium subticuit in eadem.

¶ Illud autem apostolice indultum vt quis duo beneficia curam animarum habentia si alias canonice conferantur eidem, possit recipere ac simul licite retinere, intelligitur de duobus primis beneficijs, quę cū cura post dictum indultum obtinere contingit eundem. ¶ Cum vero tibi (non obstāte quod aliud beneficium obtinere noscaris) a sede prędicta de aliquo beneficio prouideri contingit, per hoc tecum (vt primum beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispēsatum. ¶ Hoc enim solum prędicta operatur expressio quod facta tibi gratia nequeat subreptitia iudicari.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Facilius dispensatur vbi pauca sunt beneficia / quam vbi sunt multa.
Multitudo beneficiorum est canonibus inimica.
2 Verba sunt cum effectu intelligenda.
3 Quando copulata simpliciter accipiuntur quid dicendum vide hic.
4 Refert an dispensetur ad duo curata cum eo qui nullum habet/aut cum illo qui vnum obtinet beneficium.
5 Clausula ad certum finem posita/ad alium finem operari non potest.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Quando vnus solus reperitur ad beneficia idoneꝰ quid agendum.
2 In defectum sapientum: stulti cathedras ascendunt.
In defectum boni: tristis sedet in banco.
3 Maior quis dicatur inter homines.
4 Quando sermo est negatiuus/ actu primario nō finitur ꝓpositio: secus si sit affirmatiuus.
5 Promittēs reaptare ⁊ reaptatū manutenere obligaꝛ vt hic
6 Infinitas debet vitari.
7 Commissio legis differt a commissione hominis/vt hic.
8 Clausula ⁊ loco dimissi vel dimissorum importat vt hic.
9 Natura dictionis quotiens: est ꝙ si non reperiatur restricta importat vniuersaliter potestatem variandi.
10 Potestas prorogādi ꝯpromissum quid operetur vide hic.
Qui tenetur ad compromissum ex dispositione legis aut hominis astringitur vt hic.
11 Quando est concessus saluusconductus eundi ⁊ redeūdi fit operatio vt hic.
12 Potestas statuendi ⁊ reformādi quid importet.
13 Quando requiritur vsus ⁊ habitatio in casum viduitatis an intelligitur de prima viduitate
14 Verbum canonice quid importet.
15 Quādo quis dicatur obtinere canone vide hic.
16 Canonica institutio dicitur tripliciter vt hic.
An canonice obtinens de iure naturali dicatur in foro anime tutꝰ.
17 Ius positiuum quare introducit formam seu solēnitatem
18 Meretrix an teneatur restituere id quod pro meretricio est datum.
Cla si tibi canonice / semper tacite inest / in quibuscunꝙ̄ dispensationibus.
19 In incompassibilitate quatuor tempora cōsiderāda sunt.
20 Vt cesset ambitio in dispositionibus: requiritur ꝙ fiat motu proprio.
21 Priuilegia immunitatum quomodo cōcedi debeāt.
22 Ambitio est quando quis a seipso mouetur/nulla vocatione pcedente habentis prouidere.
23 Cōsuetudo insurgit ex tacito consensu populi/ ⁊ statutum consensu expresso.
Gratie ad beneficia quare dicūtur ambitiose
24 Legatū de duabus facibus in perpetuum comburendis operatur vt hic.
25 Quādo dispositio refertur ad rem consumptibilem ⁊ perituram suffragatur vt hic.
26 Episcopus prouidens de beneficio ei quem sine titulo ad sacros promouerat an sit obligatus.
27 Testator legans rem ad certum vsum que non reperitur sufficiens ad illum.
Perpetuum dicitur vt hic.
28 Obligatus ad luminaria misse ad quid teneatur.
29 Aduerbium semper innititur verbo ⁊ illud determinat.
30 Quando quis ad victum familie tenetur/⁊ familia reperitur augmentata.
31 Quando dispositio emanat super verbis extensiuis in futurum/extenditur ad subiecta postea superuenientia.
32 Indefinita apposita circa personas equipollet vniuersali si sumus in fauorabilibus.

NOn potest, Hec decretalis habet tria dicta. Ecce primum [subticuit] Et est ratio quia facilius * dispensatur vbi pauca sunt beneficia/ꝙ̄ vbi multa/quorꝫ multitudo est canonibꝰ inimica 1 a ta/quorꝫ multitudo est canonibꝰ inimica. s̄. eo. quia in tantum. s̄. de elec. dudum. ij. b circa finem [primis] Et est ratio b qꝛ duobus obtentis est impleta gratia arg. ff. de verbo. signific. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. oblig. Eum qui calendis. ¶ Sed quero ille cui est commissum secundum predictam formam dispensat cum vno qui tempore illo habebat iam beneficium curatum an possit. Et videtur ꝙ nō propter formam rescripti que respicit futura: dic contra supra de rescri. mandatum.

¶ Et est ratio nullus potest recipere duo beneficia curata/nec insimul retinere etiam si sibi canonice c conferātur c iure communi cum effectu. s̄. eo. de d multa. e Et verba * d e 2 cum effectu sunt intelligenda. j. de cler. non residen. c. relatum: ⁊. ff. ne quis eum qui in ius voca. l. §. docere. Et sic iste non videtur habere beneficium primo habituz quo ad intentum ex effectu dispensantis ⁊ dispensationis sed iure communi hec etiam declaro.

3 ¶ Aut copulata * accipiunꝛ simpliciter/vt Sortes ⁊ Pla

to currunt; ⁊ tunc sequitur quelibet pars copulati. ff. de verbo. obliga. inter stipulantem. §. j. Aut accipiuntur respectu conditionis/ ⁊ tunc non est satis alterum existere/ sed oportet vtrunq; impleri. ff. de verbo. obliga. si quis ita stipulatus. Ergo hec cōditio si canonice conferātur/ non erit impleta per impletionē vnius de copulatis nisi ⁊ aliud impleatur arg. C. ad silleia. cum sillanianū. ff. de rebus dub. l. si is qui ducenta. §. vtrum in fine. ff. de conditio. inde bi. l. si heredi. ⁊ sic nec habere efficaciter tempore dispēsationis. 4 ¶ Item quia dispensatio * que fit cū illo qui nullum habet beneficium: dat occasionem ⁊ materiā maioris ambitionis f id est ad duo beneficia curata q̄ si dispensetur cum illo qui habet iam vnum/ quia non anhelat nec datur materia ambitionis nisi ad vnum tantum/ ⁊ hec deductio tollitur ex. d. cap. mandatū. Magis ergo videtur ista permitti ex intentione presumpta gratiam concedentis argu. ff. de regul. iur. quotiens nihil. xiij. distin. cap. j. s̄. de transla. ca. licet/ arg. ff. de conditio. ⁊ demon. l. si iam facta/ ⁊. C. de institutio. sub conditio. fac. l. si quis [dispensatum].

¶ Et ratio statim subijcitur/ ne videatur gratia obtēta super secundo subreptitia ꝓpter taciturnitatem si fieret primi beneficij de quo oportet fieri mentionem. j. eo. si motu. §. secus/ non enim tollitur per hanc gratiam/ concilium generale de multa. s̄. eo. de quo nō est facta specialis mentio arg. j. de cape. mo. ex parte/ vnde ista clausula non obstan- 5 te * ad certum finem posita/ aliū finē operari nō potest. ff. de adimen. lega. legata inutiliter. Jo. Mo. Cardi.

a Inimica. Procedit id maxime in min⁹ idoneis. Hostien. in cap. graue. s̄. hoc tit. vbi 1 dicit ꝙ * si vnus solus idoneus reperit/ illi soli sunt potius conferenda beneficia plura q̄ indignis/ quod verum dicit Panor. ibi/ vbi esset tanta indignitas ꝙ non posset prouideri sine peccato/ aut aliorū 2 graui scandalo. Si autem non reperiantur satis idonei assumuntur minus idonei iuxta illud vulgare. In * defectum sapientum stulti cathedras ascendunt. Cyn. in. l. prima. C. qui ⁊ aduer. quos in integr. restitutio. pos. pro hoc lege generaliter. §. spurios. ff. de decur.

¶ Item in defectum boni: tristis sedet in banco. Neuisa. in silua nupt. Charta mihi. cc. columna secunda.

¶ Nostris tamen temporibus siue sint idonei siue non ad prelaturas nepotuli ⁊ asini deferrati assumi dicuntur/ licet non his sed viris literatis indigeat ecclesia. Joan. Mona. in capitu. cum ex eo. s̄. de elect. ⁊ in capitulo finali de verbo. significatio.

¶ Volūt quippe videri per honores ⁊ dignitates fore inter 3 mortales maiores q̄ꝺ p virtutes sibi acquirere nō potuerūt. Sed ꝓfecto ridiculū est/ q² * nō qui maior in honore inter hoīes ille est iustior/ sed qui fuerit iustior ille ⁊ maior dicit q² nō gradus elegantior sed vite melioris actio cōprobat. cap. sicut. xxiij. q. iiij. ⁊. c. sunt nōnulli. xvj. q. j. Facit dictū Policratici/ lib. viij. c. ij. Quī virtus comitem secū semper b trahit honorem/ velut corpus vmbram. Probus.

4 ¶ Et est ratio. Pro verificatiōe intēti: vide id q̄ꝺ citat Oldra. cō. xvj. col. j. q̄ꝺ initiū sumit thema tale est: ꝙ qn̄ * sermo est negatiuus actu primario nō finit ꝓpositio allegat ff. de ṽbo. oblig. l. si sic/ ⁊. ff. de cōdi. ⁊ demō. l. hoc genus/ secus si sit affirmatiu⁹/ vt in text. nr̄o ⁊ in ca. ne captāde/ de cōcess. p̄bē. hoc lib. l. dotis ꝓmissio vbi gl. coadunat cōcord. ff. de iure do. facit glo. ibi a Bar. cōmendata in. d. l. hoc genus/ quā etiā exaltat Bal. in. l. si proponis el prima in. ij. oppo. C. quo. ⁊ quā. iudex ꝙ quando actus affirmatiuus ⁊ successiuus per aliquem venit explicandus/ de primo dūtaxat intelligitur ⁊ in eo extinguitur. ¶ In proposito Bal. in. l. diuortio. §. quod in anno. ff. solu. matri. quem refert rauennas in alphabeto in verbo vendere dicit/ ꝙ si aliquis vendit vuas vel rosas viridarij sui qui fructificabant bis in anno: intelligitur de primis. Idē Bal. in. l. licet versicu. iiij. quero. C. de loca. ꝙ si quis cōduxit molendinū destructū cū pacto ꝙ ipsum deberet reaptare/ reaptauit: sed iterū destructū est/ medio cuius fructus percipere nequiuit an fiat remissio mercedis: questio stat in hoc/ an debeat iterum reaptare necne/ dic ꝙ nō debuit iterū reaptare not. Beneuenta. in questionibus sabba. q. xiiij. Bal. in. d. l. licet. q. iiij. C. loca. Jason in. l. duobus. §. si et qui. col. ij. ff. de iure iurā. Alexā. in cō. cliiij. videretur/ volu. ij. Ideo fit re- 5 missio. l. fideicōmissa. §. si quis ita/ de lega. iij. secus si * ꝓmisit reaptare ⁊ reaptatū manutenere/ quia tunc tenetur reaptare quotiēs opus est ar. ff. de arbi. inter castellanū.

¶ Ad idem Bar. in. l. cum quidā. ff. de conditio. ⁊ demō. dū dicit ꝙ si testator reliquit fratribus in festo sancti Frācisci vnam pictantiā: semel tantum debere prestari. l. eum qui talem. ff. de verbo. oblig. Ista possemus per infinita iura autoritates ⁊ doctrinā antiquorū ⁊ modernorū scribentiū comprobare que veniūt breuitatis causa omittenda vt ad edi- 6 cti rationē veniamus; que dicitur vt infinitas * vitetur. l. qui bona. §. fi. ff. de dāno. infec. Jo. Mo. in. c. ij. s̄. de rescrip. firmat late domi. Pet. Rebuf. in repeti. l. vnice in primo no. C. de sen. que pro eo quod interest. Quia si intelligeretur de secundo/ eadē ratione de tertio/ quarto/ ⁊ singulis in infinitū. Alexand. con. xvj. breuiter in casu premisso vol. iiij. quod esset absurdum ⁊ iniustum.

7 ¶ Hec intellige versificari * in mandato siue commissiōe aut actu hominis: secus si a lege committatur aut mandetur. Ista fuit sententia Cy. quam citat Bal. in. d. l. si vt proponis/ col. fi. ibi in tertia glo. quod firmat in statuti mandato Rapha. Cuma. con. xiiij. Statutū: quod nota quia a paucis in passu nostro excogitatum reperitur.

¶ Vide que dixi in proposito intēti in. c. j. in verbo reuoca- 8 ri. s̄. de confessis. Et * attende ꝙ de duobus primis intelligitur/ nisi in dispensationis tenore dicatur. Quotiens sibi placuerit illa duo beneficia vel vnum ex his permutare vel dimittere. Et loco dimissi vel dimissorum aliud vel alia simile vel similia recipere ⁊c. Decius con. clxix. col. prima ⁊ 9 latissime Domi. in con. xcvij. Titius vbi subdit ꝙ natura * huius dictionis/ quotiens si non reperitur restricta/ importat vniuersaliter potestatem variandi allegat Archi. in. c. nunc vero. ix. q. tertia.

¶ Inquantum. s̄. proxime discrepantiam dicimus inter actum hominis ⁊ dispositionē legis/ habeo aliud suadere q² verbū prolatū ab homine cōsumitur etiā si postea eueniat: secus si a lege. l. veluti. § fi. ⁊ ibi per Cy. ff. de edendo: quia lex semper loquitur. l. Arriani. C. de hereti. ⁊ manicheis: ideo semper sumus in principio vsq; ad rem finitam: tradit Maria. Sozi. con. cxvij. col. fi. visa ⁊ diligenter/ vbi subdit 10 in proposito thematis nostri/ ꝙ si * in cōpromisso fuit actū ꝙ dies compromissi prorogetur per arbitrum: poterit semel prorogari/ ⁊ non vltra per tex. in. d. l. fideicōmissa ⁊ in. c. cū in multis. s̄. de rescrip. hoc lib. Hoc etiam decidunt Petr. ⁊ Cy. in. d. §. si quis per illum tex. vbi volūt ꝙ si arbitro est data in compromisso a partibus potestas prorogandi compromissū: tantū semel poterit prorogari. Idem Bal. in. l. j. in antiqua lectura. C. de his que pene nomine/ vbi dicit ꝙ quando quis cogitur ad compromissum ex dispositione legis: tenetur iterum compromittere donec res fuerit determinata/ secus quando quis cogit ex dispositione hominis: quia tunc satis sit semel compromittendo. d. l. boues. § hoc sermone. Firmat Alex. in con. lxxxj. col. iij. lecto vol. tertio/ ⁊ Decius con. ccccccxij. cum reuerendissimus/ vbi dicit (⁊ late) id procedere in quibuscūq; odiosis. Ad idem facit quod not. Bar. in. l. prima. ff. ad leg. Jul. maiest. ⁊ in. l. dotis. ff. de 11 iure do. ⁊ Angel. in. l. vtimur. ff. de sepul. viola. ꝙ si est * cōcessus saluuscōductus eundi ⁊ redeūdi/ intelligitur de prima vice tantum/ ita intelligas que dicimus in. c. primo de iur. patro. j. Et hoc nisi saluuscōductus reperiatur datus vsq; ad tempus: quia tunc propter temporis adiectionē nō intelligitur pro vna vice tantum/ sed totiens quotiens voluerit infra illud tempus per. l. si cū in annos. C. quib. mod. vsusfruc. amittat. secundum Rapha. in. l. si mihi ⁊ Titio. ff. de verbo. obliga. tradit apostillator Bar. in. d. l. prima. ff. ad leg. iul. maiesta.

¶ Facit in simili quod no. Deci⁹ cō. ccccclxij. col. j. viso pūcto/ vbi ait ꝙ de primo actu dispositio intelligitur/ quādo primus actus consumit effectum secundum intentionē disponentis/ secus si non cōsumit: quia tūc de vlteriori actu intelligit. l. hec cōditio filie. ff. de conditio. ⁊ demon.

¶ Ad premissa facit etiā quod notat Alex. con. lxv. col. vj. 12 quoniā omne datū vol. vj. ꝙ quando datur * potestas statuendi ⁊ reformandi: intelligitur de prima vice/ non autem in perpetuum. d. §. hoc sermone. l. hec conditio filie mee. ff. de conditio. ⁊ demon. di. l. dotis promissio et quod ibi notat Bar. ff. de iure do. ¶ Pro hoc vide Jaso. in cō. xxxvj. in fine vol. iij. ⁊ Petrū de ancha. cō. xxvij. col. pe. ṽsi. si hoc est in rebus/ quod exorditur nō seruato ordine/ vbi dicit premissa intelligi debere/ qn̄ non est affectio disponentis: secus si sit 13 ponit ibi exemplū quod videre lꝫ. ¶ Itē * in proposito si relinquat vsus ⁊ habitatio in casū viduitatꝭ/ an intelligat de prima solū Anto. de but. cō. xxx. late disputat q̄sitū q̄ cōcludit ꝺ quacūq; viduitate/ siue scd̄a/ siue tertia: ⁊ hoc per plura fundamēta q̄ videre iuuat ꝓ itellectu the. nr̄i. Prob.

c 14 ¶ Si sibi canonice. Canonice * id est secundũ iura / pro quo text. in cap. j. ibi si ei aliud canonicum nõ obstat. s. de filijs presbytero. hoc lib. & in ca. vnico. s. de eta. & qualita. eo. lib. capit. grauis / ibi contra formam canonum. s. de censib. glo. 15 fina. post text. ibi in capi. causam. s. de resc. Dicitur * enim quis canonice obtinere / quando obtinet ab eo qui potestatem habet conferendi secundum Domi. consi. lxxxviij. Innocen. & consi. viij. quidã Cardinalis / qui vbiq; dicit q canonica 16 * institutio dicitur tripliciter: large videlicet stricte & strictissime. ¶ Et attende / quia dupliciter dicimus obtinere beneficium canonice: videlicet canonice / vt. s. diximus de iure positiuo / & canonice de iure naturali / puta quando solennitates iuris non interuenerunt: & in hoc habemus hic stare an sic obtinens tutus dicatur in foro conscientie adeo q non teneatur renunciare: faciatq; fructus suos prout dictatum est iuris cõmunis dispositione. Breuiter reperio Compostel. quem cõmuniter alij sequuntur in capi. quod sicut. s. de elec. qui dicit nõ teneri ipsi beneficio renunciare quod firmat glo. pragma. in cap. licet. in verbo canonicas de elect. quod intellige si alias sit idoneus / quia tunc in foro conscientie est tutus. Firmat etiã Jason in. l. si post diuisionez / col. ij. de iur. & fac. igno. Istud latius prosequitur Waleretus doc. Pictauẽsis in tract. de elect. 17 in. q. xv. vbi dicit charta mihi. 90. col. iij. q * ius positiuuz inuenit formam seu solennitatem ad tollendam fraudem. Ideo cum cesset presumptio fraudis / quo ad deum non ligat constitutio positiua respectu forme seu solennitatis.
¶ Istud comprobare possem per ea que not. in. l. iij. de con-18 ditio. ob turpem causam / q * meretrix id quod ei pro meretricio datur non tenetur restituere in foro conscientie: qd firmant ibi doct. in §. primo / & in cap. ex trãsmissa / post glo. ibi. s. de deci. Multa possemus in proposito adducere / sed quia reperio do. Petr. Rebuffum id late tangere in sua repetitione solenni / cap. postulastis / in glo. in verbo restituere. s. de cleri. excõmunica. mi. Ideo hac eris cõtentus remissione. ¶ Postremo dic q hec clausula Si tibi canonice &c. semp tacite inest in quibuscũq; dispẽsationibus per ea que tradit Areti. in consi. vij. procedendum. Probus.

d ¶ Cum effectu. Uide domi. Stepha. Bertran. consi. cxlij. adherendo in. ij. parte. Probus.

e 19 ¶ De multa. Car. consi. iij. dicit * q in incompatibilitate quatuor tempora sunt consyderanda que ibi ponit / & dicit hoc fore tertium tempus & quartum extrauagan. execrabilis. Joan. xxij. Probus.

f ¶ Ambitionis. Id procedere dic ex verisimilitudine / que vt 20 cesset requiritur q dispẽsatio * ipsa fiat motu proprio per id quod tradit Domi. cõsi. ciiij. col. ij. consuetudo / & Alexand. cõsi. xxxiij. in fine ponderatis his / vol. v. vbi dicit q priui-21 legia * immunitatum si sunt concessa motu proprio valent secus si per ambitionem vel importunitatem petentium. Ratio quia de iure reprobata sunt rescripta cõcessa super immunitate tanq; iuri publico contraria. l. vacuatis de decur. lib. x. C. l. oĩz. C. de vectiga. & cõmis. & l. prima de immunita. ne. conce. lib. x. C. facit. l. fina. C. si contra ius vel vtili. publi. & l. nec dãnosa. C. de precib. imper. offer. nisi esset adiecta in rescripto clausula non obstante lege in contrariuz faciente / vel alia clausula equipollens: vt clausula ex certa scientia / saltem iuncta cũ clausula / de plenitudine potestatis nostre. l. quidam consulebat. ff. de re iudi. l. vlpianus. ff. de excu. tuto. cũ similibus. ¶ Facit pro premissis qd no. Do-22 mi. in cõsi. 84. col. 3. Qr istud dubiũ: vbi dicit q * ambitio est qñ quis a semetipso mouetur nulla vocatione precedẽte habentis prouidere: secus si precedat. Pone exemplũ de electo qui potest prosequi suã electionẽ & petere cõfirmationẽ absq; nota ambitionis / cũ iã sit ab alio vocatus no. glo. in verbo post obtentã / in ca. cupiẽtes §. j. s. de elec. hoc lib. Idẽ dr de illo qui obtinuit voces in scrutinio quẽ canonici nolũt eligere post publicationẽ: qr potest petere vt ipsi cõpellãtur eũ eligere nec ambitiosus dicet ex quo ab alio fuit vocatus no. in. c. publicato. s. de elect. ¶ Premissis adde lapũ alleg. lxxv. in fine casus talis est / q qs sine ambitiõe põt supplicare pro obtinẽdo bñficio per viã collatiõis: sic & per viã institutionis a paritate rationis. ¶ Ulterius dic q dictũ Joã. Mon. hic videtur ratio vt cõsuetudo va-23 leat cõtra canones: & statutũ nõ: qr * ipsa cõsuetudo cõsurgit ex tacito cõsensu ppli / statutũ vero ex cõsensu expresso. Et sic in inducẽda pscriptione non psumitur tãta ambitio. Ratio autẽ quare gre ad bñficia dicãtur ambitiose: qr ipe trãtes se asserũt dignos ad bñficia obtinẽda / & ambiũt honores / ideo restringẽda / qr de preiudicio tertij scilz eccle (q asserit viduata pastore) agit Ang. in cõ. xvij. col. j. Comes.

¶ Et quia in proposito tex. nostri hesterna die occurrit mihi propositio dubij vide-24 licet * testator suum condendo testamentum in eo clausulam describere curauit sequẽtem. Item ecclesie beati Petri duas faces cereas in perpetuum comburendas ad reuerentiam dei trini & vni quando corpus Christi in ea & illius altaribus eleuabitur do & lego / modo queritur de viribus huiusmodi clausule an iste due faces intelligantur omne per euum: an solummodo debeantur due & nõ plures que comburent tantũ quantũ durent. Aut q quolibet anno in perpetuum solummodo debeantur due & non plures que comburent tantum quantũ durent. Aut intelligitur q continue in perpetuum due faces debeantur de tẽpore in tempus succedendo, de facibus combustis in duas comburendas: que comburantur cõtinue ad omnes missas que dicentur in dicta ecclesia qualibet die in perpetuum quando eleuatur corpus Christi / an & vltimo hoc intelligat solum quãdo eleuatur corpus Christi ad tot missas quot misse solite erant dici in dicta ecclesia tempore mortis ipsius testatoris: siue tempore hodierno quo plures augmentate reperiuntur. Istud dubium primum prima facie videtur decisum per tex. nostrum vt intelligatur solũ de primis duabus / quantum durabunt & nõ de pluribus: ita vt eis cõbustis nihil amplius de voluntate testatoris queratur in hoc pro quo faciunt etiaz ea que. s. conscripsi in. ij. apostilla / qui-25 bus adde sequentia. Primo nam * quando dispositio refertur ad rem consumptibilem & periturã: sufficit rem semel esse posi tam: licet non duret ad perfectionem totius actus: nec est alia similis res loco illius subrogãda / pro quo videtur tex. in. c. cũ in veteri. s. de elec. vbi si datur potestas eligendi vsq; ad consumptionem candele: licet candela nõ duret quousq; perficiatur electio: non subrogabitur alia candela prima consumpta.

26 ¶ Item si episcopus * qui tenetur dare beneficium clerico quem ad sacros promouit sine titulo / seu alias necessaria ministrare. c. si episcopus isto ti. & eo. lib. dederit bñficiũ & illud contingat consumi sine culpa episcopi concedentis nõ tenetur ei virtute obligationis cõtracte ex tali ordinatione sine tit. aliud loco illius tradere (nisi fraus in hoc ex parte epi interuenerit / vtpote sciẽter cõferendo beneficiũ alij debitũ) Ista est doctrina glo. in. c. cum secundum in gl. fi. & in. c. sequen. s. isto titu. concordat glo. Joã. in. c. presentium. vij. q. prima in glo. fina.

27 ¶ Pro intẽto facit qr * licet testator pro certo vsu / leget rẽ: si illa res non est sufficiens ad illud perficiendum / non tenetur heres plus expẽdere / licet possit in aliũ vsuz cõuerti tex. est in. l. legatum. ff. de admi. rer. ad ciuita. pertinen.
¶ Sic dicendũ in proposito qd satis apte demonstratũ videt per hoc verbũ ppetuo relatũ ad rem cõsumptibilẽ ex tẽ-28 pore / qr intelligitur * perpetuũ illud quod durat ad vitã termini cui cõiungitur / glo. in verbo ppetuas in. c. fi. de resc. hoc lib. que exponit ppetuo. i. donec vixerit: simile in. c. primo de capel. mo. eo. lib. & in. l. prima. ff. pro socio.
¶ Cum igitur istud verbum perpetuo fuerit per testatorem coniunctum cum verbo faces / quia dixit perpetuo cõburendas / & faces habeant ex incendio vitam consumptibilem: intelligitur perpetuo comburentur. i. donec durauerint faces date primo & sic alie non debent subrogari.
¶ Licet hec aures demulceant & multi pro hac parte iudicarent: ego tamen huic sententie non astipulor: sed contrarium puto de iure motus sequentibus. Primo quia obliga-29 tus * ad luminaria misse continue manutenenda: illa debet semper habere parata quando missa celebratur: probat tex. in cap. primo. s. de offic. custo. facit tex. in capitulo vnico. s. de offi. sacri. Sed cum luminaria cerea consumantur ex incendio. c. nimis. s. de excessib. prela. oportet q illis consumptis statim alia preparet illis similia. Quia natura manutenendi perpetuo rem vsu consumptibilem est vt re consumpta alia similis subrogetur / vt patet in vasis vestimentis & corporalibus necessarijs pro cultu diuino / dicit textus in capitulo finali supra de custod. eucharist. & in clementina prima § multis insuper de celebratio. missa. Sed testator hic per dictam clausulam videtur astrinxisse heredem ad retinendum imperpetuum duas faces comburendas quando corpus Christi eleuaretur in ipsa ecclesia: ideo obligatur heres ipse perpetuo manutenere rem consumptibilẽ / ergo totiens debet habere paratas faces quotiens corpus Christi ibi eleuatur. Et sic patet q verbum perpetuo hic denotat actum continuũ & infinitum / cum referatur ad celebrationem misse: dum dicit q perpetuo comburãtur quando corpus Christi in dicta ecclesia eleuatur

quod sic iunctũ tali actui perpetuitatẽ denotat glo. in ca. perpetuo de elec. hoc lib. Et per hoc cessat ratio cõtraria de hoc verbo perpetuo / vt denotet durationẽ facium tñ/ quia dictio ꝑpetuo nõ refertur ad cõbustionẽ/sed ad actuz eleuationis corporis xp̃i: vt sit sensus ꝙ cuz eleuatur corpus xp̃i in dicta ecclesia legauit imperpetuũ duas faces cõburendas. ¶ Vel dic ꝙ verbũ in ꝑpetuũ nõ potest referri ad cõbustionem sed refertur ad verbũ legauit/ q2 dictio in ꝑpetuũ ponitur hic aduerbialiter/sed aduerbiũ * semper vnitur verbo ꝛ illud determinat glo.in ca.cupientes.§ q8 si per.xx.in ꝟbo petere.š.de electio.hoc libr. Et idẽ importat scdm interpretationẽ grãmaticalẽ que in iure allegari potest/cap.abbate.š.de verbo.significa. Unde determinat verbũ legauit vt sit sensus/legauit imꝑpetuũ duas faces cõburendas quãdo corpus xp̃i leuaretur: per quod patet ꝙ istud legatũ est perpetuũ/ꝛ ad perpetuũ cultũ diuinũ/ca.fi.š.de testa.ca.significasti/de prebẽ.isto titu. Ergo nõ includit vnicã prestationẽ tñ / vel vnicã annuatim:cũ de anno nihil dixerit/ sed perpetuã prestationẽ q̃n misse in dicta ecclesia celebrãtur. Et ex his cessat ratio cõtraria de.d.cap.cũ in veteri/q2 ibi fuit limitatus actus ad cõsumptionẽ vnius cãdele:ergo si alia subrogaretur esset cõtra intẽtionẽ loquentis quod nõ venit admittẽdũ/ ꝑ ea que late diximus in cap.fi.š.de cõsti. Sed hic actus legati fuit vsui perpetuo ꝛ legauit in perpetuũ/ ergo nõ potest extingui ex vnica prestatione. ¶ Item ad illud q8 sufficit adimplere actũ licet nõ duret. Respõdeo ꝙ illud non est verũ in materia in qua requiritur permanẽtia actus. c. nã ꝛ ego ꝛ quod ibi not.š.de ꝟbo.signifi. Faciũt que dico in.c.p̃io/in ꝟbo cũ perseuerãtia de scisma. hic autẽ requiritur permanẽtia ꝓut denotat verbũ perpetuũ: idẽ dic ad alia obiecta. ¶ Et sic clarũ habes intentuz ꝓ primo dubio. Quo ad scdm autẽ nõ arguendo ad partes dic ꝙ debet attendi etiã * numerus augmẽtatus scdm tẽpus hodiernũ per cap.quãto cũ ibi not.š.de cẽsib.scdm cõem lecturã/ vbi dicitur ꝙ habens ꝓcurare familiã alicuius ecclesie:tenetur ꝓcurare etiã familiã augmentatã. Dũ tamẽ augmentatio nõ sit facta fraudulenter/sed ex iusta causa. ¶ Item istud legatum est reale quia factũ ecclesie/ capit. abbas.š.de offi.delega.capi.si gratiose.š.de rescrip.vnde presbyteri ecclesie qui nunc sunt/licet sint augmentati: videntur esse hi qui olim erant/cap.denicq3.vij.q.j.l.forma.§. quãq3.ff.de censib.facit cap.cum.M.š.de constitu. ¶ Item in hoc legato apponuntur verba extensiua in futurum/quia dicit in perpetuum ponãtur faces quãdo corpus xp̃i eleuatur. Sed quãdo * dispositio emanat sub verbis extẽsiuis in futurũ/extenditur ad subiecta postea superuenientia not. Bar. in.l.si ita.nu.ij.ff.de auro ꝛ argẽ.lega. ¶ Suadet aliud quia si numerus presbyteroꝝ fuisset diminutus diminueretur etiã legatũ/ergo sicut diminutio sibi ꝑdesset. Ita debet sibi nocere augmentatio/ per regulam qui sentit cõmodum ꝛc.per quam rationem Joan.Mo. in ca.vnico/de reliquijs ꝛ venera.sanc.quẽ sequitur ibi Joã. And.in nouella dicit/ ꝙ si aliquis arctatur ad ponendũ cereos in officio ecclesie in festiuitatibus:si festoꝝ celebratio multiplicabitur/artabitur ad festa multiplicata. Ad idem facit theorica Joan. And. quã cito in cap.si ciuitas in verbo fit extentio de senten.excõica.j.que loquitur in priuilegijs que sunt stricte interpretanda/ca.quod dilectio. š.de cõsangui.ꝛ affi.no t.in cap.postulasti. š.de rescrip. ꝛ sic fortius in vltimis voluntatibus in quibus fit larga interpretatio/cap.cũ dilectus.š.de dona. Istud tamen vltimũ dubiũ intellige si ad hoc onus supportandum suppetant facultates hereditatis alias moderabitur iudicãtis officio iuxta regulã de qua est recordatus Barba.cõsi.xlij.colũ. vij.volu.ꝙ iudex ex officio debet supplere ne quis cũ aliena locupletetur iactura Jmol.in capi.peruenit/de empt.ꝛ vendi. ¶ Istud principale intentum poteris cõprobare per ea que traduntur in questione. Quando quis legauit alimenta future vxori alicuius/an intelligatur solũ de prima/an de omnibus/videtur de omnibus cum legatũ illud dicatur valde fauorabile quia alimentorum.l.j.C.de fideicom.l.cum hi.ff.de trãsac.etiã si diuiti relinquitur/ vt ibi.§. nihil. ¶ Item in simili quãdo quis posthumũ sibi nasciturum instituit: intelligitur non solum de primo/sed de omnibus etiam posthumis fauore testamenti. l.placet/ cum.l. sequen.ff.de liber.ꝛ posthumis. Hoc cõproba per id quod Barto.concludit / ꝛ alij post eum in.l.si pluribus/in princ. de lega.ij.dum per illum text.ꝛ in.l.si quis ita.ff.de testa. concludunt ꝙ indefinita * apposita circa personas/ equipollet vniuersali si sumus in fauorabilibus: quod seruit intento nostro:in fauorabilibus enim de causa vna ad aliã fit extentio etiam in exorbitãtibus. Firmat Alex.in consi. clxxj.col.ij.viso processu vol.ij.qui dicit hoc procedere in quacunq3 dispositione fauorabili prout placet Oldra.con. ccxij. Quidam in suo testamẽto per.l.inter veteres in versiculo maxime.C.de fideicõ. liber.ꝛ.l. si quis ita dederit.§. primo.ff.de testa.tutel.ꝛ.l.qui filiabus in prin.de lega.primo:huic sententie conuenit Freder. consilio.xlij. Testator instituit filium. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxij.

SI apostolicæ sedis legatus volens tibi suæ legationis autoritate in certa ecclesia prouidere canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vacaturos collationi suæ reseruet & decernat irritum & inane, si secus super hoc contingerit attentari, certis qui eos tibi conferant, cum vacabunt executoribus per suas literas deputatis. Nosque post modũ plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit ratum & gratum habentes, id autoritate apostolica confirmamus & eisdem executoribus vel alijs nostris damus literis in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negotio, autoritate nostra procedant iuxta ipsius legati continentiam literarum. ¶ Certum est quod (cum ipsa prouisio ipsius legati post impartitã a nobis autoritatem nostra censeatur effecta) omnibus quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum eisdem) de iure præferri debebis in prębẽda post modũ inibi vacatura.

SI apostolicę. Hec decretalis est habita.š. eo. Si cũ:q2 adiectio hic facta non facit diuersitatem in iure: et que ibi dixi hic repete. Possunt tamen multe differẽtie hinc ꝛ inde assignari quo ad factum [vacatura].š.hoc.lib. de resc. duobus.§. Reso. a contrario sensu. Jo.Mo.Card.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxiij.

SI motu proprio alicui aliquod beneficiũ obtinẽti cõferamus aliud de illo nõ habita mẽtione, nõ ob hoc gratiã hmõi, quę de nostra mera liberalitate processit inualidam volumus reputari. ¶ Secus si ad petitionẽ illius vel alterius pro eo dẽ oblatã gratiã hmõi facimus, tũc em̃ (quãtũcũque modicũ beneficiũ taceat in ea) ipsam veluti subreptitiam vires nolumus obtinere.

¶ Motu quoque proprio tũc solum gratia fieri censeatur, cum hoc expresse cautum fuerit in eadem.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Proprius motus cadit in gratijs seu priuilegijs.
2 Non est nouũ q̃ in mente cõcedentis duo cadant motiua.
3 Clausula motu proprio operatur q̃ in principe iusta causa presumatur.
Factum ex certa scientia in dubium reuocari nõ potest.
4 Quis non debet audiri contra illud quod princeps facit ex certa scientia: imo debet repelli / ⁊ illi perpetuum silentium imponi.
5 Clausula ex certa sciẽtia/ nõ habet locũ quando princeps non habet notitiam: prout nec quando vergit detrimentum tertij.
6 Per motum proprium principis: non tollitur ius tertij.
7 In concessionibus ⁊ rescriptis principum / semper intelligitur clausula: saluo iure alterius.
8 Deus omnia potest: nõ tamẽ iniustũ facere/ q̃ id nihil est.
9 Motus proprius non operatur/ vt in literis pape presumatur pro inconsulto.
Inconsuetum non presumitur factum de mente pape/ etiã si motu proprio dicatur factum.
10 Princeps videtur proferre verba tanq̃ informatus.
Presumitur causa/ quando princeps motu proprio procedit: secus quando ad instantiam partis.
11 Clausula ex certa scientia non presumitur.
Papa quando dicatur facere ex certa scientia.

SI motu proprio, Hec decre. habet tria dicta. Ecce primuz [beneficium.] Quid si beneficia/ recedo ab hoc casu/ ⁊ teneo regulam. ĩ. eod. ij. respon. positam: ⁊ si alias intelligeretur palliari posset multitudo beneficiorum/ per hoc verbum motu proprio: q̃d exponitur. ĩ. eo. in fine [obtinere] s̃. de res. ad aures/ ⁊ ca. postulasti/ ⁊ ca. si proponente. Joan. Mona. Cardi.

SI motu. Paul. de cast. cõsi. ccclvij. dicendũ videtur in prima parte refert ⁊ sequitur dictum vnum quod dicit esse abbatis canonuz patris ⁊ magni practici in cap. is cui. s̃. hoc ti. (quem senseo fore lapum) q̃ si Papa nouam constitutionez facit/ vel aliquid concedit motu ꝓprio sufficit gñalis clausula nõ obstãte/ allegat. c. xl. s̃. de mag. cap. sicut/ de hereti. c. j. s̃. de cõstitu. hoc lib. ⁊ text. nostrũ. ¶ Si vero facit gratiã ad petitionẽ/ vel aliquid aliud: tũc nõ sufficit gñalis mẽtio de eo de quo habebat noticiã impetrãs/ sed debet esse specialis ⁊ specifica/ cap. j. s̃. de offi. ordi. Dic tñ gratias ⁊ priuilegia nõ presumi concessa motu ꝓprio/ sed ad postulationẽ vt ꝓbat tex. nr̃ nisi data fuerint ⁊ cõcessa statuẽdo legẽ ⁊ ius generale. Bar. post tex. ⁊ gl. in autẽ. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. q̃ tũc intelligitur cõcessa ex liberalitate ⁊ non ad postulationem.

¶ Preterea dicit idẽ Paul. de ca. cõ. 414. col. 3. in facto p̃senti pr̃ia pte q̃ * ꝓprius motus cadit in gratijs seu priuilegijs. ¶ Itẽ quo ad motũ ꝓpriũ attẽde ad vnũ quod citat Bal. in. c. nisi spectabilis. nu. 4. s̃. de offi. lega. q̃ si in literis summi põtificis/ ita cõtinetur. Supplicauit nobis Bal. sup̃ tali beneficio/ cui cõcessimus ipsuz/ etiã motu ꝓprio respõ. in ṽbis istis nõ est repugnãtia/ sed significãt q̃ motus ꝓprius ꝓuenit in mẽtẽ pape supplicationẽ Bald. adimplendũ. Nec * est nouũ q̃ in mẽtem cõcedẽtis cadãt duo motiua. Istud sequitur Decius consi. 341. nu. 4. viso pũcto/ vbi subdit q̃ ꝓpter clausulam motus ꝓprij ꝓbãtur vera esse q̃ narrata sunt a sũmo põtifice in q̃bus gr̃a fundata sit. Panor. in. c. dudũ/ col. fi. in ṽsi. Et puto hoc limitãdũ. s̃. de priuileg. ¶ Item * operatur hec clausula q̃ in principe causa iusta presumatur allegat pro hoc idem Decius Feli. collegam suũ in capi. que in ecclesiarũ. s̃. de cõstitu. ⁊ Roma. cõsi. 436. q̃d indultũ Petri. Uide eũdẽ Deciũ cõsi. 373. nu. 6. ⁊ sequẽ. viso cõsilio. ⁊ cõsi. 498. nu. 26. viso ꝓcessu/ ⁊ cõ. 516. nu. 8. q̃m causa/ ⁊ ibi late vbi citat de clausula huic simili: videlicet de clausula ex certa scientia: q̃ factũ cũ hac clausula in dubiũ reuocari nõ potest. Bar. in. l. conficiuntur. §. codicilli. ff. de iur. codicil. q̃cq̃ * non debet quis audiri contra illud quod princeps facit ex certa scientia imo debet repelli quis: ⁊ illi perpetuum silentium imponi. Decius con. cccclxiij. nu. xv. in causa.

¶ Habet enim hec clausula (etiam per se sola apposita in literis circa gratiam/ ⁊ vbi non agitur de preiudicio tertij) vim clausule/ non obstante. l. quidam consulebat. ff. de re iudi. cum similibus per Alex. adductis con. cxj. nu. xij. perspectis vol. vi. Benedicitur vbi nõ agitur de sublatione iuris tertij/ propter hec que in sequentibus dicuntur quibus ad de Domi. con. ciiij. col. ij. consuetudo.

¶ Idem de clausula/ de plenitudine potestatis: quia nihil opponi potest quod annullet gratiã. Bal. in proe. Gregor. col. iiij. Et stante dicta clausula non potest dici principi cur ita facis.

¶ Attende sane ad ea que diximus de clausula ex certa scientia/ * vt non habeat locum ⁊ non operetur in his in quibus princeps non habet notitiã. Notat Jason in consi. xij. col. pe. versi. ij. ⁊ notabilius vol. iij. Bal. in. l. fi. col. ij. versic. dicas etiam. C. senten. rescindi non posse: late per Sozinũ con. clxiiij. col. iiij. visa bulla Bonifacij.

¶ Non operatur etiam hec clausula vbi vergit detrimentum tertij Bal. in preludio feud. ver. itẽ dicit And. de Isernia. ¶ Item licet motus proprius sit magne efficacie in prouisionibus principuz/ vt late per Claud. de Seisello in l. si quis col. ij. ff. quod quisq̃ iuris: non tollitur tamen * ꝑ eum ius tertij: notat Rota in antiquis. ccccxlv. Nota q̃ licet proprius motus/ puta si beneficium spectet ad ius patro. alicuius laici de quo Papa si sciuisset nullatenus prouidisset iuxta no. ꝑ Jo. mo. ⁊ alios in. c. ij. s̃. isto ti. hoc libr. Et hoc tam de iure in re q̃ de iure ad rem. Rota in nouis deci. cxj. licet sic in quacunq̃ dispositione vbi adest clausula motu proprio/ intelligitur exclusum preiudicium tertij. Hostien. Panor. Imola/ Antho. ⁊ Feli. in. c. causamq̃ el. ij. s̃. de testib. vbi dicunt q̃ quando princeps concedit priuilegium motu proprio non videtur tertio preiudicare.

¶ Firmat Decius con. ccccvij. col. fi. visis ⁊ ibi late ⁊ consi. ccccx. nu. xxiij. in causa mota ⁊ Alex. con. ccxv. non obstat/ vol. vij. ⁊ ibi etiam late.

¶ Uide de clusula motu proprio ⁊ ex certa scientia que dicit idem Decius con. cccclxviij. nu. xij. superiori anno.

¶ Et per hec habeo pro regula communi intentũ. vcz q̃ * in concessionibus ⁊ rescriptis principum semper intelligitur clausula. Saluo iure alterius. l. autoritate cum glo. C. vnde vi. l. nec damnosa. C. de precib. imper. offe. l. nec auus. C. de adoptio. quod multifarie comprobat do. Neuisa. con. patres comederunt vuam acerbam col. xxiiij. versi. iiij. quia non potuit/ vbi allegat quod vulgo dici solet/ deus * oĩa potest: non tamen iniustum facere: quia id nihil est Jo. cap. primo quod expone scd̃m aliam lectur. sine ipso factũ est nihil. i. peccatum factum est sine deo: iuxta illud non est inuẽtus dolus in ore eius.

¶ Qz non intelligatur preiudicare tertio/ firmat Albert. Brunus con. primo col. iiij. vbi subdit etiam in iure competenti in spe tantum. l. ij. in verbo non facile de na. resti. ff. q̃d nota pro saluagardia ⁊ protectione/ quia siue motu proprio siue ad instantiam concedatur per superiorem: non tamen preiudicat iurisditioni ordinarie vt ample notat Jason in con. lvij. visis literis/ vol. tertio.

¶ Item * motus proprius nõ operatur vt in literis Pape presumat̃ pro inconsueto: faciũt que no. Deci⁹ cõ. cccxcix. nu. viij. Conclusionem vbi dicit post Bal. in. l. fideicõmissa. §. si seruo de leg. iij. q̃ si in literis Pape cõtinetur illud q̃d est inconsuetum/ non presumitur factũ de mẽte Pape/ etiaz si motu proprio factũ d̃r idẽ Bal. in. l. scripture/ col. j. C. de fide instru. ¶ Inquantũ autẽ. s̃. proxime diximus verba narrata a Papa motu ꝓprio facere fidẽ. Adde Sozi. cõsil. cclxvj. col. xij. in causa que vertitur/ dum dicit ⁊ maxime q̃ omnia fuerunt narrata ⁊ cõcessa motu proprio: quo casu de nõ gestis corã se statur q̃ videt̃ vt informatus ṽba ꝓferre. Idez tenent Lazar. cle. si summus de senten. excõmunica. ⁊ dopus/ Antho. ⁊ Joã. de Imola. cle. prima de probatio. ⁊ dopus/ Antho. in. c. fi. de suc. ab intesta. firmat Alex. con. cxij. col. j. visa copia/ vol. vij.

¶ Adde alium effectũ huius clausule motu proprio/ q̃ presumitur * causa quãdo princeps ꝓprio motu scribit: secus est qñ procedit ad instantiã partis Sozi. consi. cclxxiij. col. pe. in presenti dicit hoc probari in. l. j. vbi Bart. de petitis bo. sub. lib. x. C. firmat Roma. cõ. ccccxxxvj. Quod indultũ Petri. Et cũ hoc grano salis habes condire que diximus. s̃. in proemio in verbo relaxatio.

¶ Alterius dic in pposito clausule ex certa scientia/ quia operatur vnũ notandũ in casu cõfirmationis statutorũ laicorũ per Papã facte/ que alias non valeret per ea que in casu ipso not. Inno. in capi. primo circa finem. s. de trãsactio. cũ quo alij transeunt: quod cõprobat Alexã. in cõsilio xxxix. nu. ix. viso statuto/ volu. iiij. vbi etiã firmat hãc clausulã* expressione dignam: quia alias non presumitur. Inno. & doct. in capit. porrecta. s. de cõfirma. vtili. vel inutili. Pro hoc vide Alexã. in cõsi. cxxxiiij. col. fina. preuiso themate/ volumi. primo. ¶ Et dicitur Papa facere ex certa scientia quando parte contradicente ita scripsit ex certa scientia not. Joan. And. in capitu. pastoralis/ colũ. ij. s. de officio delega. Pro quo vide apud Alexan. in consi. cxxiij. versicu. premitto etiã/ scripsit ecclesiasticus/ volu. iiij. vbi dicit ꝙ ita vidit tempore Nicolai. v. a quo emanauerat certa bulla cum clausula ex certa scientia/ & non fuerat rescriptum obtentum parte cõtradicente: sed fuit obtentũ parte absente & consuluit ꝙ non videbatur operari naturalez effectum suum illa clausula ex certa scientia cũ non emanasset parte contradicente/ & ita fuit obtentum in contingentia in ciuitate Ferrarie facit quia illa clausula nil operatur/ nisi in his de quibus princeps presumitur habere scientiam: sicut sunt ea que consistunt in iure: non autẽ in his que presumitur princeps ignorare/ sicut sunt bone cõsuetudines locorum/ & sic de alijs que in facto alterius cõsistunt/ capi. j. de consti. hoc lib. notat idem Alexã. in consi. cxxv. in fine viso titulo/ volu. ij. & Decius cõsi. 544. nu. x. serenissimus/ quod latius ibi comprobat/ colũ. finali.

¶ Istud cõprobo per ea que tradit idem Decius in consi. 528. nu. 8. pro resolutione/ ꝙ clausula ex certa scientia nõ operatur quando processuz fuit absq; cause cognitione/ firmat rota in nouis decisi. ccxxx. Papa cõfirmãdo/ meminit ipse Decius in consilio. 541. in fine visa donatione/ & d. cõsi. 544. nume. 28. serenissimus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxiiij.

SI pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel prebẽdis, nos de hac vacatione incerti dignitatẽ vel prebendam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus. ¶ Gratiam huiusmodi si motu proprio eam fecerimus (vt tũc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam quæ inter illas maioris censetur esse valoris, seu (si sint forsan equales) ad eam quam is cui conferimus infra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. ¶ Si vero ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta, eam (vt hoc casu prout iuri congruit restringatur) ad illam quæ minoris valoris existit, seu si sit equalitas in eisdem, ad eam quam is ad quam ipsarum spectat collatio infra dictum tempus elegerit postquã sibi huiusmodi gratia erit nota decernimus referendam. ¶ Alterutro quoque ipsorum (prout ad eum pertinet) infra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio libere deuoluatur.

SI pluribus. Hec decretalis materiam precedentis prosequitur/ in qua & c. primo datur intellectus seu exemplificatio regule & sue instãtie posite. s. eo. quis [decendium. a]

¶ Iste terminus est prefixus vt voluit presidens ius condens ar. ff. de postul. l. prima. § nũtiũ: alias terminus non prefigitur a iure/ sz a presidente arbitrio suo/ non condendo ius. s. eo. si tibi. § primo/ & ibi notatur [existit] ar. de lega. iij. in minimis [referendam.]

¶ Quid si ille ad quem spectat collatio conferat beneficiũ minoris valoris/ dic aliud spectare ad impetrãtem/ ex quo gratia erat sibi nota si minus elegit. j. hoc lib. de regul. iur. damnum. Si vero esset ignota secus argu. hic a contrario sensu/ ne iusta ignorantia ipsum grauet. s. eo. si bñficia [deuoluatur]. s. eo. titulo si tibi in fine. Joannes Monach. Cardinalis.

a DEcendium. Cardi. consilio. lxxvij. Frater vnice/ videtur dicere hoc tempus & similia dari ad purificãdum voluntatez impetrantis/ quã purificare potest etiam pluribus eum precedentibus acceptando quatenus sibi debetur. Et si sint plures impetrantes: quilibet secũdum temporis prioritatem habebit suum decendium. Ideo quandiu deliberat ille qui est in primo gradu: non occurrit tempus ei qui est in secũdo: ratio quia nec prius potest velle cum effectu: imo sue voluntatis declaratio foret nulla. l. si filio. § si contra tabulas. ff. de inoffi. testa. & l. si filius. § cum filius. ff. de bo. liber.

¶ De acceptatione vide que tradit idem Cardi. con. xcix. dico ꝙ acceptatio generalis/ ꝙ decendiuz/ aut mensis/ currit tm̃ ab acceptatione speciali non generali: nam dispositio quelibet intelligi debet in casu quo consummari possit: cum ad impossibile non debeat quis obligari.

¶ Sed si. x. dies vel mensis curreret ab acceptatione generali: esset dare ꝙ illa dispositio limitans mensem artaret ad impossibile ista latius comprobat idem Cardi. ibi.

¶ Inquantum. s. diximus ꝙ quilibet impetrans habebit suũ decendium/ Cardi. consilio. ciij. numero. xx. casus super quo/ dicit sibi magis placere ꝙ omnibus vnus mensis tantum competat/ cum quilibet possit acceptare sub ea conditione si sibi de iure debetur: hanc tenẽt Galli in nominatis & graduatis qui sex menses habent ad acceptandum et requirendum a die vacationis: postea vero non.

¶ Istud dubium idem Cardi. consilio sequenti dicit difficile premissamq; opinionem seruari: sic posse omnes acceptare primus videlicet impetrans simpliciter: alij sub conditione.

¶ Sed quoad collationem faciendam ab executore: dico ꝙ competunt tot menses quot sunt impetrantes/ quia non potest executor secundi conferre nisi lapso mense competẽti primo: nisi primus expresse renunciaret: & sic de alijs: ꝙ si conferat collatio dicitur nulla: non tamen impedit quin executor infra mensen sibi competentem possit conferre: quia non dicitur functus officio per actum qui fuit nullus c. in literis vbi Inno. s. de offi. delega. faciunt in simili de eo qui contulit iure deuoluto ante deuolutionez de quo dixi post Joannem Mona. in capitulo tertio. s. hoc titulo/ et Card. in consilio. cv. super premisso casu consulturi.

¶ Dubium ipsum reassumpsit idem Cardi. d. consilio. cv. qui pro opinione sua adducit capitulũ finale. s. de consuetu. vbi ad optandum dãtur solum. xx. dies quotcunq; sint optare debentes.

¶ Suadet ratio longeuè vacationis que contingeret si cuilibet daretur mensis quando essent plures vt sepe contigit contra quod iura attendunt/ plura alia adducit vrgẽtissima que videbis pro vtraq; parte/ & concludit ꝙ vterq; habebit mensem. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Caput. xxv.

Vm in ecclesia tua quæ xij. canonicorū, &. xiij. prębēdarū habet numerū cōsuetudinē esse ꝓponas, vt episcopus qui est pro tēpore, vocē habeat in capitulo tanquā canonicus, licet canonicus nō existat, & vnā de dictis prębendis sicut vnus canonicus obtineat in eadem, certū est eū cui autoritate apostolica ꝓuideri mandatur de prębenda, nulli alij de iure debita ꝓximo in ipsa ecclesia vacatura, prębendā quā per mortem episcopi vacare cōtingit. (Ne cōtra dictā cōsuetudinē cui per præfatū mādatū nō intelligitur derogari, futurus episcopus prębenda careat. Et dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse, sed expectare debere quousq; vacet alia, oportebit eundem.

Vm in ecclesia tua, Hic datur istātia ad regulā / qua cauetur impetrāti dari primū beneficiū vacās. s. eo. si clericus / ꝛ ca. si postq̄. s. de offi. delega. ex parte. j. Similē sentētiā in tali facto / quidā expectabat ꝓximo vacaturā a autoritate apostolica in ecclia Xantonē. in qua spectat collatio prebendaꝝ ad capitulum / ꝛ in qua est cōsuetudo ꝙ canonicus electus in episcopū potest cōferre prebendā suā / ꝛ executor apostolicus cōtulit episcopo cōsecrato: ꝛ episcopus cōtulit sententiā episcopalem potiorem arg. hic / ꝛ. ff. de contrahen. emp. fistulas. § frumenta. C. de fer. omnes iudices in fine. j. hoc libro de rerū permutatione capi. primo [derogari] cum melius sit gratiam impetrantis differri / q̄ episcopum defraudari / vt hic ꝛ. d. l. oēs. Ioā. Mo. Car.

a Vacaturam. An beneficium quod reperitur creatum post datam mandati debeatur illi pro quo est mandatum prouideri de beneficio vacaturo / vide que traduntur in clemen. finali de rescript. ꝛ late per Domi. consilio. lxix. dominus noster Papa / vbi disputat de virtute clausule cum se facultas obtulerit. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xxvj.

I tibi concesso a nobis vt fructus beneficioruꝫ quæ vsque ad certum tempus in tua vacabūt diocesi percipere valeas pro soluendis debitis quibus est tua ecclesia onerata, beneficium vacans postmodum curam habens animarum annexam alicui simile beneficium obtinenti te conferre contingat. Aequum est vt quandiu fructus ipsius perceperis primum non debeat reputari vacare.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non est inconueniens ꝙ quis habeat beneficium / ꝛ alter fructus eiusdem beneficij saltem ad tempus.
2 Non valens possidere plene fructus beneficij / pacificā nō dicitur habere possessionem.
3 Venditum simpliciter debet esse integrum: ꝛ sic vacuuꝫ ab omnibus.
Ingens est commodum possessionis.
4 Possessio accipitur vt hic.
5 Nomen possessio est verbale ꝛ equiuocum.
Beneficium dicit mihi quoddam vniuersale.
Pinguius veniunt fructus in iudicio vniuersali / q̄ in singulari.
6 Quando possidens duo beneficia ad collationem vnius moritur / ꝛ sunt duo expectantes quid faciendum.
7 Vbi sunt duo apostolici non proprio motu / minus debetur impetranti.
8 Vincēs in tempore omnibus partibus: vincit in iure.
9 Beneficiū est beniuola actio gaudiū capientibus tribuēs.
10 Paria sunt non habere rectorem ꝛ habere inutilem.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Fructuum perceptio est actus possessionis apprehense.
2 Ille qui possidet dicitur reus.
Quādo res dubia reperitur melior est cōditio possidētis.
3 Per sententiam non acquiritur ius etiam in iuribus incorporalibus adherentibus rei corporali sine apprehensione possessionis.
4 Possessio ex detentione presumitur.
5 Possessio aliquando ipso iure transfertur ꝛ illa appellatur artificialis seu ciuilissima.
6 Possessio regulariter per instrumentum probari non pōt.
Quando verba habent tractum successiuum / non sufficit momentaneum implementum.
7 Teneo dicitur species / possessio vero genus.
8 Possessio ciuilis teneri dicitur animo.
Omnis possidens dicitur tenere / sed non omnis tenēs dicitur possidere.
9 Quando precedit genus ꝛ sequitur species / illa expressio speciei nihil auget vel minuit.
10 Possessio secundum etymologiam est quidam sonus vocis / id est pedum positio.
11 Verbum equiuocum declaratur vt hic.
12 Statutum dicitur pars iuris ciuilis.
Verba duplicia semper sunt redigenda ad intellectum iuris communis.
Verbum promisit quando profertur a statuto: intelligitur de promissione solenni secus si proferatur a teste.
13 Verbum promissionis est equiuocum / ꝛ informe / ꝛ gn̄ale.
14 Verbum equiuocum debet euitari.
15 Spes miseros pascit / ꝛ agricolas alit.
Ius quod consistit in spe non dicitur in bonis nostris esse.
16 Que sunt in conditione: non dicuntur in dispositione.
Emptio eorum que sunt in spe an valeat.
17 Qui habet proximam spem successionis est citandus.
18 Castrum funditus destructū sine spe noue constructionis non retinet iura que ante habebat / sed illa perdit.
19 Spes succedendi non potest cedi / ꝛ sic non valet transmitti.
20 Spes vbi habet causam de preterito est considerabilis / sicut ius quesitum re.
21 Restitutio facta a principe intelligitur sine preiudicio iuris quesiti alteri spe.
22 A pari procedunt testamentum non esse factum / ꝛ nulliter factum.
Inutilis prouisio non tollit ordinariam prouisionem iuris / imo illam magis roborat.
23 Paria sunt non habere iurisditionem vel habere: non tamen ad id de quo agitur.
Non soluitur gabella de contractu nullo ꝛ inutili.
Falsus nummus non debet in numero computari.
Falsus denarius non est denarius.
24 De actu nullo non est opus facere mentionem.

SI tibi concesso, [Hec decre. etiam est. s. hoc libro de res. si ꝓpter / ponit quasi idem thema licet ad diuersas cõclusiones ⁊ hec decre. interp̃tatur cõcilium generale. s. eo. de multa [debitis] idem si ꝓpter alias necessitates. ¶ Nam * nõ est incõueniẽs / ꝙ quis habeat beneficiũ: ⁊ alter fructus eiusdẽ beneficij: saltẽ ad tempus. j. vt eccle. benefi. c. vno in fine ar. ff. de vsur. l. iij. §. ne tamen [vacare.]

a ¶ Et est ratio q: hoc secundum a non recipio plene: licet 2 beneficiũ habeam cũ nõ gaudeã * de fructibus illo anno Unde ⁊ si res mihi data sit: ꝓpter hoc vacua possessio nõ est mihi tradita. ff. de vsur. l. si stipulatus. j. R. Et sic nõ videor ad plenum recepisse ar. ff. cõmoda. l. iij. ij. R.

¶ Ex quibus liquet ꝙ si papa mihi concessit canonicatuz ⁊ p̃bendã certe ecclesie: ⁊ voluerit vacare beneficiũ ipso iure qđ antea habebã postq̃ essem adeptus pacificã possessionẽ dictoꝝ canonicatus ⁊ p̃bende: ꝙ nõ vacet primũ b beneficiũ si exinde nõ possunt ꝑcipere fructus b vt hoc. c. ar. 3 ff. de actio. emp. l. tenet. §. sed si vas. Nam vẽditũ * simpliciter debet esse integrũ / ⁊ sic vacuũ ab omnib⁹. ff. de actio. empt. l. ij. §. vacua ⁊ l. sequẽ. j. R. ⁊ l. in vẽditione.

c d ¶ Itẽ ingens c est ꝯmodum possessiõis d. ff. de rei vẽdica. is ⁊. j. eo. si a sede. Et ideo possessor habẽs ꝯtrouersiã super re possessa cõsetur non possessor quo ad multa. C. de acqr. po. nemo. Attamen iste gaudet de fructibus. ff. de rei vẽdica. nõ vtiq; licet q̃n̄q; subiaceant restitutioni.

4 ¶ Item possessio * accipitur ꝓ re possessa. C. cõia vtriusq; iudi. possessionum. C. de acquir. po. cum nemo ⁊ l. vitia ⁊ e f a re possessa dominiũ recipit originẽ. ff. de acquir. po. l. ij. ¶ Possessio e etiam accipitur f ꝓ actu possidẽdi: vnde pos5 g h sessio est vsus. ff. de verbo. signifi. q̃stio. C. de acqui. po. l. licet. Nam cũ * possessio g sit nomẽ verbale / est equiuocũ h vt sit rei possesse passio ⁊ possidentis actio / q̇bus casibus possessio non debet esse sterilis sed fertilis vt possessor fructus ꝯprehendat. Nam cum hoc habeat certis casibus nõ pacificam: vt. d. l. vtiq; / multomagis habebit pacificã.

¶ Item beneficiũ dicit mihi quoddam vniuersale pro quo agitur iudicio vniuersali: in quo pinguius veniũt fructus q̃ in iudicio singulari no. s. de libel. obla. c. primo de iurepatro. cũ dilect⁹ in fi. ⁊. ff. de vsur. videam⁹. §. si actionem ⁊ hoc apparet infra vt eccle. bene. sine di. confer. in rubro et in nigro.

6 ¶ Sed quero * iste moritur sic tenẽs duo bñficia spectãtia ad collationem eiusdẽ ad cuius collationẽ sunt duo vel vnus expectãtes. Quero quis istoꝝ habebit primum / et quis secundum. Et certũ est ꝙ ambo simul vacãt: q: ꝑ mortem eiusdem ⁊ sic nõ est prius vel posterius q̃tum ad tei nentẽ. ¶ Et dic i si est vnus expectãs tenc. s. eo. si pluribus: si sunt duo aut disparis auctoritatis / ⁊ tũc ille qui est potioris erit potior. s. eo. hi qui ⁊. j. eo. si a sede apostolica Siuero sunt paris auctoritatis qui est prior tẽpore potior 7 est iure. s. hoc lib. de res. tibi. C. qui po. in pigno. habe. l. ij. ⁊ iiij. ¶ Videt contra / q: * vbi sunt duo apostolici nõ ꝓprio motu / minus debetur impetrãti. s. eo. si pluribus. §. j. Et sic secundus erit melioris conditionis: vbi illa duo vacantia sunt inequalia.

¶ Nec obstãt contraria / q: non est paritas iuris vtrobiq;: vt. d. c. si pluribus.

8 ¶ Sed responde illa est introducta in fauorẽ ordinarij: sed hoc est verissimile ꝙ vincẽs * in tempore / omnibus paribus vincat in iure nec fauor ordinarij extẽdi debet ad alium. ff. de lega. ij. cum patronus ar. ff. qui po. in pigno. ha. lege claudius.

¶ Item quero nunquid iste tenebitur ꝓmoueri infra annum ar. ꝙ sic. s. hoc lib. de electio. licet canon: ⁊. c. cõmissa §. annus. ¶ Contra dic / cũ primũ reputari nõ debeat vacans vt hic / ⁊ sic nõ dicitur secundũ adeptus vsquequaq; nec possessionem eiusdem integre. Et adhoc est ar. s. de elec. cum in cũctis. §. cum vero.

9 l ¶ Item bñficiũ * est beniuola actio gaudiũ capiẽtib⁹ tribuẽs l vt in cõstitutionib⁹ frederici quib. ex cau. feu. amit. m §. fi. j. q. iij. si quis obiecerit: vnde beneficium bene actu 10 faciens aliter nõ est beneficiatus re sed spe. m

n ¶ Item sunt paria * non habere rectorem ⁊ habere inutilem n. ff. quod cuiusq; vniuer. l. j. §. ⁊ quidem. s. de transla. prela. c. inter. Joan. Mona. Cardinalis.

a **S**Ecundum nõ recipio. Dic igitur ꝙ possessio secundi intelligitur de possessione que ꝓducat acquisitionem fructuũ secundũ doc. hic quos refert ⁊ sequit in simili Deci⁹ con. 312. col. fi. licet hactenus: vide domi. in ꝯsi. 78. formãtur vbi inter alia querit de eo qui habet pacificaz aĩarum curam ⁊ nõ bonoꝝ. De eo autẽ qui habet pacificam de facto ⁊ nõ de iure vide eũdẽ domi. in cõ. cj. quo ad primum dubium. Probus.

1 b ¶ Possunt ꝑcipere fruct⁹. Dic vnũ ꝙ * fructuũ ꝑceptio: est act⁹ possessio. app̄hẽse. l. q̃uis. §. j. ff. de acq̇r. po. l. litib⁹ de agricol. ⁊ cẽsi. li. xj. C. l. titia. ff. de solu. l. ij. C. de acq̇r. po. tradit Alex. in con. xxvij. nu. v. viso libello vol. j. Probus.

c ¶ Ingens. Idez Jo. mo. in. c. si a sede ⁊ ibi late dico. j. hoc tit. vltra que vide Jaso. in cõsi. xcj. col. pe. visis volu. iij. ⁊ Decium con. ccccxxiiij. post prin. qđ incipit ꝓponit / ibi non 2 videtur paruũ cõmodum possessionis: q: * ille qui possidet dicit reus: ⁊ actore nõ ꝓbãte reus absoluit. §. cõmodũ insti. de interdictis. c. ex literis. s. de ꝓbatio.

¶ Et q̃n res dubia reperitur est melior conditio possidentis in. c. nulli dubiũ. xij. q. v. Bar. in. l. j. §. non aũt. ff. de sec. tabul. ⁊ in. l. si tutor. ff. de reb. dub.

¶ Et dic cõmodũ regule p̃dicti (ꝙ actore nõ ꝓbante reus absoluitur) retineri etiã si reus ipse petat ꝑpetuũ silentiũ imponi actori: q: per hoc nõ efficitur actor / ita ꝙ ipse onere ꝓbandi grauet decius con. iij. nu. ix. allegat Antho. de butrio in. c. in presentia colũ. vj. in. ij. not. versi. verum supra de probationibus.

¶ Pro themate vide Sozi. cõ. ccxvj. post sui principiũ accu3 rate. ¶ Adde vnũ in ꝓposito * ꝙ per sentẽtiã nõ acquirit ius / etiam in iuribus incorporalib⁹ adherentibus rei corporali prout est ius decimandi sine apprehẽsione possessionis doc. in. c. cum nostris. s. de conces. p̃ben. Bal. in. l. traditionib⁹ ad finẽ. C. de pactis no. Alex. con. clxxxiij. colũ. fi. volu. vj. Probus.

d 4 ¶ Possessionis. * Que ex detẽtione presumitur. Notat glo. fi. in. c. põtifices. vij. q. j. ⁊ colligit ex no. ꝑ glo. in. l. ob maritorũ. C. ne vxor pro mari. quã ad hoc allegat Ang. in. l. qui vias. §. j. de dam. infec. no. Inno. in. c. cũ olim. s. de priuileg. Latius firmat Alex. con. cxij. nu. iiij. viso quodaz instrumento / volu. sexto.

5 ¶ Et aliquando * ipso iure transfertur: ⁊ talis appellatur possessio artificialis seu ciuilissima notat Alex. in cõ. xxiiij. nu. ij. attentis / vol. iij. Probus.

e 6 ¶ Possessio. Que * regulariter per instrumentum probari non potest. c. inter dilectos. s. de fide instru. l. q̃uis. §. primo. ff. de acquir. po. quod dic verum / quando est continuata ⁊ successiua / alias si sit momentanea secus / notat Sozi. con. ccv. col. fina. difficultas: pro quo habeo facere quod citat Alex. de Imola in con. liij. cõsideratis his in fine volu. quinto. Quod vbi dispositio seu cõditio est adiecta per verba habentia tractum successiuum / non sufficit momentaneum implementũ. l. si quis ita legauerit. ff. de conditio. ⁊ demon. ⁊. l. si a te. ff. si seruitus vendi. cum similibus per eundem Alex. adductis. Probus.

f ¶ Accipitur. Accipi dic pro iure seu appellari ius. l. liber homo. §. fi. ff. de acquir. rerum domi. l. peregre in princ. ff. de acquir. pos. no. in. l. prima in prin. ff. eo. ti. tradit Alex. consi. clix. in fine in causa ⁊ lite / vol. v. Probus.

g ¶ Nam cum possessio. Dic ꝙ possessio / etiã respectu huius 7 verbi * teneo: dicitur species / teneo vero dicitur genus / quod intelligitur de corporali possessione: ⁊ verbum possessio de ciuili argu. l. possessio quoque. §. primo ff. de acquirend. posses.

¶ Dic tamen ꝙ verbum tenere nedũ conuenit nudo actui tenendi prout est nudi facti. d. §. primo / sed etiam conuenit omni possessioni. l. prima. §. furiosus. ff. de acquir. po. l. fi. cum glo. C. de dona. que sub modo: etiã possessioni ciuili ⁊ sic cõ8 prehendit possessionem ciuilem / quia * illa dicitur animo teneri vt est glo. in. l. iij. § ex contrario. ff. de acquir. po. facit tex. cum glo. in verbo detinere in capitulo causam que. s. de prescrip.

¶ Et sic omnis possidens dicitur tenere / nõ autem omnis tenens dicitur possidere. d. §. primo / ⁊. l. cum legatur. ff. ex quib. cau. in po. ea. Ita dicit Alexand. consilio. xxxv. col. fi. 9 viso themate volu. sexto / vbi vnum subdit / ꝙ * quãdo precedit genus ⁊ sequitur species / illa expressio speciei nihil auget vel diminuit not. Bar. in. l. si is qui ducenta. §. vtruz ff. de reb. dub. ⁊ in. l. prima in prin. ff. de iusti. ⁊ iur. iuncta doctrina Dy. in regula generali dum allegat. l. quesitum. §. si quis fundum. ff. de fundo instruc.

10 ¶ Et dic * q possessio secundũ ethymologiã/est quidã so nus vocis id est,pedũ positio:qꝛ sicut man9 in opãdo est organũ organoꝝ:ita pes/q significat firmitatẽ in possidẽ do/est organũ possidendi ꝛ aĩa p se/sine organo corporali nõ potest incipere possidere p se id est possidere re.i.realiter notãt Neapol.deci.cccxix.nu.vij.rex Ferdinãd9. Pb9

h ¶ Equiuocum.Uide quod in pposito latius scribit Alex. consi.lxiij.nu.vj.quod exorditur inspectis ꝛ consideratis vol.vj.vbi in sequitur doctrinã Jo.mo.hic tacito tñ autore/eam tamẽ amplioꝛi stilo prosequitur.

¶ Attẽde ad vnum quoad hoc verbũ equiuocũ / qd citat Alex.con.cxcij.nu.x.pspecta facti vol.vj.q verbũ * vnũ equiuocũ vel ambiguũ positũ in vna parte statuti / declaratur ex his que in alia parte statuti cõtinent:si apparet q in ipsa alia parte statuti verbum illud fuerit claꝝ expressum ꝛ prolatum vt est tex.optimus.in.l.vtrũ ꝛ ibi põderat Bal.ff.de petitio.heredita.bene facit.l.qui filiab9 in prin. ꝛ.l.si seruus pluriũ.§.fi.de lega.primo idẽ Alex.eo.volu. cõ.cxcvij.nu.vij.pspectis verbis.ꝛ sic declarabitur fm ius 12 cõmune cũ * statutũ dicit pars iuris ciuilis.c. cum dilectus.§.de cõsue.ꝛ.l.ij.C.de noxa.ꝛ.l.omnes populi.ff. de iusti.ꝛ iur. ¶ Uerba eñ duplicia redigenda sunt semp ad intellectum iuris cõis fm Bar.in.d.l.omnes prout tradit Petrus de Ancha.con.cccxxxi.col.fi.visis diligẽter/ vbi subdit q quãdo vbum promisit profertur a statuto intelligitur de promissione solenni/secus si pferatur a teste:quia tũc refertur ad nudã pmissionẽ secundũ Cy.ꝛ Bal.in.l.j. C.de vsur.qui dicunt nõ sufficere si testis dicat promissũ esse/nisi dicat interrogationem pcessisse ꝛ respõsionẽ secu 13 tã esse.Ratio qꝛ verbũ * pmissionis est equiuocũ ꝛ informe ꝛ generale.Unde in dubio dictum testis intelligit contra pducentẽ no.in.c.in presentia.§.de pbatio.Et hoc p cedit qñtũcunq testis sit perit9 secũdũ Bal.in.d.l.j.col.ij. vera hec dicas de iure ciuili:secus de iure canonico p ea que dixi in.c.j.§.de pactis(dico ad effectũ verbi)qꝛ idem opatur verbũ nudũ:sicut illud quod est stipulatione vestitũ ꝛ hoc de equitate canonica vt ibi citaui.

¶ Pro intẽro Jo.mo.hic vide que tradit idẽ Alexã.cõsi. xcv.nu.iij.vol.v.diligẽter consideratis.

14 ¶ Postremo dic q verbum equiuocũ debet * vitari iuxta id quod habet per Sozi.con.ccxlj.col.iij.vsi.demũ fit statutũ/circa primã difficultatem ibi.Et sic ad fugiendam equiuocationem ne cõtingeret paralogisare/ necessariũ est nõ extra rem sed ex re ꝛ ad rẽ casuꝫ cõsiderare.Prob9.

i ¶ Et dic.Pro hac distin.vide Jo.and.Pet.domi.ꝛ franc. in.c.si pluribus isto ti.ꝛ que dixi in.c.cum in tua in vi.Sꝫ quid pone.§.de consuet.Probus.

k ¶ Quod vincẽs.Intellige dictũ Jo.mo.qñ eodem contextu vacabãt ipsa duo beneficia vt psupponit.§.alias si vacarent diuerso tempore secus/qꝛ tũc primo vacãs etiaꝫ minoris valoris debetur ꝛ nõ secũdo vacãs maioris valoris cũ pro eo non sit scriptũ nec in suis literis inclusum:ꝫ pro primo dũ dicitur q de prime vacaturo puideatur secundum domi.ꝛ franc.in.c.si pluribus hoc tit.vide que dico in.c.prime sequen.Probus.

l ¶ Tribuens.Hic dic sumi beneficiũ large/non aũt stricte Notat Jason in.l.fi.nu.xviij.ff.de cõsti.prin.vbi hoc verbũ declarat/de quo late per de selua in suo trac.bene .q.iij.in prima parte latius Jacob.de Ardizone in summa feud. in rubri.quid sit feudum.

¶ Idem dic in distributionib9 quotidianis que licet gaudium tribuãt/ tñ nõ veniũt appellatione beneficij vt late cõprobat domi.in con.85.col.iij.super primo dubio/vbi cõ cludit q licet mãdatũ sit solui decimã de fructib9 bñficioꝝ in eo nõ comprehenduntur fruct9 puenientes a quotidianis distributionib9 /sed deducũtur put expen.q ratione p cessuum fiunt in manutentione bonoꝝ ecclesiasticoꝝ/ q si nõ interueniat omnia peunt:sic similiter dicas in quotidianis distributionib9: vt diuinus cult9 pereat ꝛ diminuatur q si vtrobiq dentur saluãtur ꝛ requiescũt in opulẽtia rerum ꝛ diuini cultus manutẽtione.Probus.

m 15 ¶ Sed spe.* Que miseros pascit dixi.§.in.c.si postq̃ hoc ti.ꝛ secundum aliquos alit agricolas.

¶ Alteri9 dic q ius q in sola spe qsistit:nõ dicitur in bonis nostris esse.l.pcia rex.ff.ad leg.falci.Hinc Alber.Brunus in cõ.j.col.vij.q si princeps legitimet spuriũ sine causa ante dominiũ seu hereditatẽ quesitã a venientib9 abintestato/tollit eis ius successionis not.Bar.Pau.de castro ꝛ alij scribẽ.in.l.gallus.§.ꝛ qd si tm.ff.de liber.ꝛ posthu. vbi cõmuniter cõcluditur ius in spe qsistẽs ꝛ ius successionis ante aditam hereditatẽ seu delatam auferri posse per alteri9 habilitatem/facit.l.queris.ff.de natali.resti.firmat Decius con.cccxc.nu.xj.Quoniã ex facto.allegat Alex. con.ij.col.vj.in ver.ꝛ casum nostrum lib.j.

16 ¶ Item ea que * sunt in cõditiõe nõ dicuntur in dispositione.l.si quis sub conditiõe.ff.si quis omissa causa testa. hinc dicit Maria.Sozi.con.clxxj.in fine/diu pfecto/q cũ quis emit spem ꝛ euẽtum futuri iudicij: ridiculũ est dicere q precium rationabile sit tantũ quantũ est in actiõe p hoc facit no.dictũ Inno.in.c.in ciuitate.§.de vsur.vbi cõ cludit/q cũ bona cõscientia potest quis emere actionẽ iam ortam tempore contractus/ etiam pro minori precio quia exponit se periculo. ¶ Item spem haberi pro veritate est ex interptatiõe intesiua ꝛ nõ ppria ꝛ hec interpretatio nõ habet locuꝫ in statutis.l.si viro.§.de viro.ff.solu.matrimo. l.quod cõstitutio.ff.de testa.mili.Bar.in.l.omnes.in.vj.q. j.ff.de iusti.ꝛ iur.tradit Alex.in con.xxxvj.nu.vij.viso themate vol.iiij.quẽ vide in cõsi.xj.nu.xvij.põderatis vol.iij. vbi ponit aliqua de iure quod quis habet in spe ꝛ in con. cvij.col.j.perspectis vol.eo.vbi etiã ponit de venditione illorum que stant in spe puta datum.

¶ Premissis iunge ea que citat Alex.in con.ccxviij.colũ. ij.visis verbis vol.ij.q ius pẽdens a futuro euẽtu fideicõmissario/dicitur mortuo testatore esse in spe pbabili ꝛ considerabili:vt no.declarat Bar.in.l.is potest.ff.de acquir. heredi.per id quod habetur in auten.ptra rogatos.C.ad trebel.ꝛ.l.inter omnes.ff.qui satisda.cogãtur.

17 ¶ Et ille * qui habet pximam spem successionis est citãdus.l.j.§.pe.ff.de ventr.inspici.notat etiã idem Alex.in cõ si.ij.nu.xlviij.volu.j. ponit ibi exemplum de denũciatione quam debet facere mulier pregnãs mortuo viro ante q pariat iuxta.d.§.pe.q fieri debet heredi primo loco instituto cui iam delata est hereditas/nõ autem substituto cui non est delata hereditas nisi instituto repudiãte.Et sic denũciatio debet fieri his qui habent spem cõsequẽdi hereditatem ex iure de presenti.

¶ Spes eñ in aliquo satis quotidiano operatur:vt colligitur apud eundem Alex.cõ.xliij.nu.ij.de celerrima expe 18 ditione vol.j.dum ibi dicit q ciuitas vel * castrũ funditus destructũ sine spe noue cõstructiõis/nõ retinet iura q̃ ante habebat sed illa perdit.l.si vsusfruct9.ff.quib.mod.vsusfruc.amit.l.pater.§ tusculanus de lega.iij. Si aũt ad aliũ locum translatum est/retinet priora iura vt ibi vtrunq latè comprobat.

19 ¶ Item * spes succedendi non potest cedi/ ꝛ sic non valet transmitti/quia quod non est cessibile:non est transmissibile.l.ex pluribus.ff.de admi.tutor. Istud late firmat Deci9 consilio.cccclxiij.in casu/intellige de spe que non consistit ex aliqua causa de presenti/quia ista nõ potest cedi.l.spem. C.de dona.Alias si consistat ex causa de presenti potest cedi:notant Neapolita.decisio.cccl.numero.iiij.fuit dubitatum.Et sic multomagis si ex causa de preterito pro quo habeo Areti.in consilio.septimo/ col.secunda procedendum/ dum dicit quia non potest negari q post collatum episcopatum etiam ante acceptationem ipsius episcopi ꝛ multo fortius post acceptationem ipsius/ fuit quesitum ex causa 20 de preterito patrono ius presentãdi spe.Quequidẽ * spes vbi habet originem ex causa de preterito videtur esse considerabilis/sicut ius quesitum re/vt.l.post emancipationẽ. §.primo ꝛ ibi per Bar.ff.de lib.leg.ꝛ in.l.is potest.ff.de acquir.heredi.probatur in.l.spem.C.de do.ꝛ in.l.nomina.ff. de hered.vel actio.vendi.

¶ Unde sicut ius quesitum tertio ex facto contrahentium reipsa non potest ipsi tertio per contrahentes auferri:ita nec ius quesitum tertio spe vt est casus ꝛ ibi per Bald.in.l. si constante in fi.C.de dona.ante nup.Unde dicit Jacobus de Butrio in sua disputatione quem refert ꝛ sequitur Petrus de Anchara.in repeti.c.primi de constitu.q.xiij.principali/q sicut noua constitutio siue lex non trahitur ad ius quesitum de preterito reipsa:ita non trahitur ad ius conditionale quod non potest dici quesitũ nisi spe secundũ Bar. in.d.l.is potest.Pro his facit optime tex.in capitulo quis 21 de resc.§.hoc libro/vbi probatur q restitutio * facta a principe intelligitur sine preiudicio iuris quesiti alteri spe:Nã loquitur ibi de eo qui habebat literas expectatiuas ad beneficia vacatura que sine dubio priusq beneficium vacet nõ conferunt ipsi nisi ius cõditionale ꝛ in spe/ ꝛ facit omne ius conditionale secundum Bart.in.d.l.is potest.Posset enim impetrans premori ꝛ sic expiraret gratia / ideo dicitur ius quesitum spe Jo.And.in regula ignorantia in mercurial. Probus.

n ¶ Habere inutilem.Dixi late in capitulo duobus.de resc.

22 quibus adde in simili ꝙ a pari * ꝓcedūt testamētum non esse factum ⁊ nulliter factū.l.non putauit.§.nō queuis.ff. de bo.po.ꝯtra tabulas ⁊ ibi Bar.⁊ in.l.ij.ff. queadmo.test. aperi.⁊ in.l.iiij.§.cōdemnatum.ff.de re iudica.

¶ Et quod est maius/q2 inutilis ꝓuisio nō tollit ordinariam prouisionem iuris/imo illam magis roborat. C. de rei vxor.actio.l.rem in p̄senti circa prin.⁊ quod not.in.l.ij.C. de iure emphi.notat Antho.de butrio con.ix. in fine.

¶ Pro themate adde Ludo.bolog.in additio.ad Joan.de Ana.cōsi.lxxxiij.visis his que in facto. Item habes Joā. mo.in.c.priuilegiū circa finem de verbo.significa.ꝙ paria

23 * sunt nō habere iurisditionem vel habere/nō tamē ad id de quo agitur: vide Alex.in consi.ciiij.col.ij.statutū loq̄ns vol.primo vbi allegat tex.singul.in.l.ij. C. de eunuchis ⁊ Bal.ibi colligere ꝙ statutum disponens ꝙ de cōtractu soluatur gabella/non habet locum in contractu nullo ⁊ inutili: idem voluit ipse Bal.in.l.non dubium. C. de legib. et Bar.in.l.non putauit.§.nō q̄uis.ff.de bo.po.contra tabul.

¶ Item falsus nummus non debet in numero computari l.eleganter.§. qui reprobos.ff. de dolo quia falsus denarius non est denarius.glo.in.l.secunda.C. de hereti. per quam doc.dicunt ꝙ statutum loquens de denario/intelligitur de vero ⁊ non de falso ⁊ reprobato. Intentū nostrū

24 comprobant neapol.deci.ccclxvj.nume.x.in pleno consilio quodq3 subdunt ꝙ de * actu nullo non est opus facere mētionem. ¶ Item paria sunt manum deficere vel manum esse aut debilitatā glo.prima in.l.de quibus.ff.de legibus vbi Ang.col.iij.sic merito dicitur ꝙ statutum puniens debilitatem membrorum alicuius non habet locum in debilitāte membrum inutile notat Jason alia in proposito subdens in cōsi.xlvj.columna sexta pro fisco vol.iij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput.xxvij.

QVi de non socerdotali præbēda prouideri mandatur, sibi etiā volenti sacerdotalis autoritate mādati huiusmodi conferri nequibit. ¶ Similiter si in ecclesia in qua integræ ac dimidiæ præbendæ habentur, mādetur integra conferri præbenda, quanquam ille pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri. ¶ Idem cum iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris vt in p̄rebenda minoris valoris, etiam illo volente, mandatum non possit adimpleri, non enim huiusmodi mandata (quorum fines diligenter seruari oportet) debent ad casus alios quam expressos extendi.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Forma mandati diligenter est obseruanda.
Si est mandatū prouideri simpliciter de prebenda/an poterit prouideri de dimidia.
2 Pars a toto separata: iam nō est pars sed totum.
Impetrando simpliciter debetur primum.
Si duo vacant simul: minus debetur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dispositio habens legis vel hominis auxiliu3 ⁊ fauorem ad agendum vel excipiendū/dicitur (altera nō habente) specialior firmior/⁊ potentior.
2 Ubi lex nō loquitur nec nos loqui debemus: vbi loquitur loqui debemus.
3 Ualor attenditur vbi est beneficiū situm.
4 Omissio forme vitiat actum: etiam si omittatur a rustico per errorem.
In his que pertinēt ad rigorem ⁊ formam iudiciorum/nō attenditur sexus vel rusticitas: sed forma generaliter tradita.
5 Per destructionem omnium partium: sequitur totius destructio.
Rex non potest aliquid de regno alienare.
6 Jurisditio dicitur coherere territorio tanq̄3 nebula supra paludem.
7 Diuiso territorio quelibet pars retinet nomen totius.
8 Simpliciter quid dicatur factum.
9 Uiam ferro apperit/qui per contraria transit.
10 In beneficijs principū est plenissima interp̄tatio facienda
11 Contra prelatos nostri temporis vide hic.

QVi de non sacerdotali, Hec decretalis habet tria dicta. Et ratio illorum [a] redditur in fine/⁊ in istis tribus dictis instātia ad regulam que datur.j.hoc lib.de regul.iur. quod ob gratiā. Sed hoc facit forma [b] * mandati que diligenter est obseruāda.j.eo. in fine.s̄.de ref.cum dilecta. ff.mandati diligenter.ff. de acquir.heredi.l.si quis mihi bona.§.pater filio[prouideri.]

¶ Quid si est mandatum prouideri simpliciter de prebenda/nunquid poterit prouideri de dimidia: dic ꝙ sic [c] ar. hic ⁊.j.eo.ei cui. Nam omnis prebenda ex quo diuisa est in

2 tegra est: quia * pars a toto separata iam nō est pars sed totum/licet prebenda dicatur dimidia respectu perceptionis alterius qui habet integram ⁊ sic sententiaui.

¶ Item impetrando simpliciter [e] debetur primum.s̄.eo.si clericus ⁊.c.si postq̄3. Et si duo simul vacarent minus deberetur [f].s̄.eo.si pluribus.§.primo arg.ff.de verb.signifi.locus: sed concordat.d.lex arg.ff.de lega.j.quod in rerum.ff. de iure doti.l.cum post.§.gener. Jo.Mo.Card.

[a] Et ratio illorum. Adde vnum vt conueniat rationi in textu posite/quod nullum reperitur in his casibus auxilium/seu fauor hominis.i.Romani pontificis videlicet super dimidia prebenda ⁊ alio valore: quia licet sit statutum ⁊ prouisum de integra seu de certo valore ⁊ sic fauor hominis procedat. Non tamen de dimidia ⁊ minori valore. Istud cōprobo a sensu cō

1 trario: quia * quando est species vel dispositio habens legis vel hominis auxilium ⁊ fauorem/ad agendum vel excipiendum dicitur (altera non habente) specialior/firmior/et potentior: ista est theorica Cy.post Petrum quos sequitur ⁊ approbat Bal.in.l.quod fauore col.pe.C.de leg. Paulus de Castro in.l.nulla.ff.de legib. De dispositione vel specie legis auxilium ⁊ fauorem habente/est casus in.l.si furiosi. C.de nup.vbi habetur/ꝙ in casu in quo lex non loquitur:

2 cessat legis auxilium ⁊ fauor/quia * vbi lex non loquitur nec nos loqui debemus vt in.l.si seruum.§.non dixit.ff. de acquir.hered.⁊ in.l.pe.ff.si quis a par.manu.fuerit. Et ecōtra vbi lex loquitur ⁊ nos loqui debemus vt in.l.prima.§. quod autem.ff.de alea.

¶ De specie vel dispositione auxilium ⁊ fauorem hominis habente est casus singularis in textu nostro in quo non reperitur vt predixi fauor nec auxiliū hominis: ideo adaptari non potest ad dimidiam prebendam ⁊ ad alium valorem. Ista comprobat Petrus hic col.ij.(succincto sermone tñ.)

3 ¶ Et in isto valore attenditur * non locus vbi gratia facta est/sed vbi beneficium est situm argu.l.fi.ff. de tri.l.si vt proponis.ff.de fideiussor.l.vinum in fine.ff.si cert.peta.notat Alex.in con.xxj.col.ij.visis his/vol.ij. Probus.

4 b ¶Forma. Dic vnum * ꝙ preterea omissio forme vitiat actum etiam si omittatur a rustico etiam per errorem Bal. in. l. iuris ignorātia. C. qui admitti allegat. l. fi. C. de testa. iuncta glo. que est in. l. ambiguitatez in verbo ex mente eo. titu. ratio quia in his que ptinent ad rigorem ⁊ formam iudiciorum non attenditur sexus vel rusticitas: sed forma generaliter tradita: sicut nec attenditur etas. l. properandum. §. fina. C. de iudi. ⁊ §. pupillus in auten. de hered. et fal. tradit Alexan. consi. cixv. nume. vj. quod exorditur dubitatur. volumi. vj.

¶Pro intento Ioan. mona. vide Decium consi. ccccxciij. viso tenore/ vbi comprobat hanc regulam/ quam dicit habere locum ⁊ procedere non solum in substantia: sed etiam in qualitate allegat Antho. de Butrio in. capi. fina. quod incipit pisanis in. vij. not. supra de restitutione spoliatorum. Probus.

c ¶Dic ꝙ sic. Ratio quia tunc non exprimitur maius causa taxationis ⁊ limitationis gratie/ secus in textu nostro notat Domi. in consilio. cxj. columna fina. dominus noster papa. Probus.

d ¶Quia pars. In hoc conueniunt Archi. Io. mo. ⁊ Guil. de monte laudu. hic quia ius creatum certum ⁊ declara-
5 tum est per se dic ꝙ * per destructionem omnium partiuz totius sequitur destructio. cap. mouemus. xij. questiōe. ij. ibi oblatum causa amicitie ⁊c. Ne ecclesia dei ad nihilum redigatur. ¶Hinc Bald. in. cap. dilecto numero. iiij. s. de iureiuran. dicit/ ꝙ per particulas posset totum regnuz dissolui: ideo rex non potest aliquid de regno alienare facit tex. in. c. j. de prohibi. feud. alie. per lotha.

¶Pro intento Ioan. mona. Vide ea que citat Paul. de castro con. clxxxvij. nu. iij. Notandum est in. ij. parte dum
6 dicit ꝙ * iurisditio dicitur coherere territorio / quod firmat Sozinus consi. lxxiij. colum. ij. in presenti consultatione in prima parte subdens coherere territorio tanquā nebula supra paludem. l. prima. §. cum vrbem. ff. de offi. prefec. vrbis no. in. l. fina. C. vbi ⁊ apud quem. Et sic pro rata territorij transit in solidum cum qualibet particula / sicut seruitus diuiso fundo remanet in solidum apud quālibet eius partem. ff. de seruitu. rustico. predio. l. via constitui. §.
7 fina. ⁊. l. si partem eo. titu. Et quia diuiso * territorio ⁊ districtu quelibet pars retinet nomen totius. l. plane el prio. §. fina. de lega. primo sic idem esse debet de qualibet parte de per se quod erat prius de ambabus simul. l. si eadem ff. de offi. assessor. Probus.

e 8 ¶Simpliciter. Adde quando * aliquid dicitur nō factuz simplicit/ ⁊ eo cognito dices q̄d sit factū simplr p Alexā. consilio. xxj. col. prima visis his vol. ij. dum dicit ꝙ vbi aliquid additur vel detrahitur/ illa talis dispositio seu verborum conceptio non dicitur amplius simpliciter facta. l. fi. circa medium in verbo simpliciter. C. de dot. promissio. vbi Bal. facit. l. iubem9. C. de appel. vbi simplr accipit quādo nihil additum est/ ⁊ ad hoc pōderat ibi illum tex. Bal. faciunt que habentur in. l. j. §. si quis simpliciter cum suis concor. ff. de verb. obliga. Probus.

f ¶Minus deberetur. Dic verum si sit vnicus impetrans/ aut mandatarius/ vel expectans. Quia si duo: maius primo impetranti debetur ⁊ eodem contextu vacent. Et minus secundo Ioan. Mo. in capi. si de beneficio iunctis his que ibi dixi. s. hoc titu.

¶Et redeundo ad intentum. Io. mo. hic illud comproban
9 do: habeo (iuxta doctrinam vulgatam viam * ferro aperit qui per contraria transit Bald. in. l. precibus: col. viij. C. de impub. ⁊ alijs substi. Saly. in. l. quod te colum. ij. versi. venio ad apparatum. ff. si cer. peta. proponere ꝙ nō minus sed maius debeatur regula est in iure trita quod in
10 * beneficijs principum plenissima interpretatio est faciēda. l. fi. ff. de consti. princ. c. cum dilecti filij. s. de dona. ⁊. c. ex parte el. iij. ⁊ ibi glo. s. de deci. igitur maius debetur.

¶His tamen ⁊ alijs minime suadentibus videtur oppositum de iure firmius fore vt debeatur impetranti aut mandatario vel expectanti minus istud firmant Archi. Ioan. And. Petr. Domi. Guil. ⁊ Franc. post tex. ibi in dicto capi. si pluribus Bartholo. Brixien. q. lxij. Episcopus quidam promisit quem refert Henric. boic. in capi. accedens supra de conce. prebēd. Que glo. pragma. in titu. de. colla. in. §. ita tamen in verbo nominatorum inducit ad questio.

¶Si in turno aut messe nominatorum vacant duo beneficia simul per obitum aut translationem vnius illa obtineñ. quod minus debetur nominato/ ⁊ hoc secundum iura pragma. quia secundum concordata illa duo debentur nominatis si plures reperiantur quod firmat latiori stilo.

¶Premissa vera habes intelligere/ nisi mandatum processerit motu proprio pontificis maximi: quia tunc maius debetur firmat Domi. in consi. ciiij. columna. ij. consuetudo per dictū cap. si pluribus. §. gratiam huiusmodi: siue illud quod est maioris valoris respectu redditus nō estimationis rerum ex quibus prouenit redditus vt si turrim haberet magne estimationis ⁊ paucorum reddituū secundū Ioan. Andre. ⁊ Petr. in dic. capi. si pluribus qui allegat tex. in. l. qui bonis. ff. de cessio. bono. vbi est casus singular. ⁊ mirabilis secundum Bart. ibi quod in exigendo aliquem quatenus facere potest/ inspicitur quantum ex ipsius patrimonij fructibus potest redigi non quantum ex venditione rerum redigeretur/ in beneficijs enim ecclesiasticis necessario talis estimatio referēda est ad reddit9 tuz quia clericis (quibus conferuntur) redditus solum debentur cap. presentis. s. de offic. ordina. hoc lib. ⁊ ibi scribentes: tū etiā quia res ipse alienari prohibētur rub. de reb. eccle. non alie. s. frustra igitur fieret estimatio si clerico remaneret possessio magni precij et nullius redditus/ vt sunt gemme ⁊ lapides preciosi. Ex talibus enim clerici pascerent oculos sed non ventrem/ quod non cadit in prelatis nostre tempestatis de quibus meminit glosa in capi. cum apostolus. s. de censib. glo. in verbo venter in capi. aduersitas. vij. questio. prima. ibi qui quandoq̧ ventrosus est. Et Domi. meus in tracta. de peste charta mihi. cxlviij. co
11 lumna prima. nume. xxviij. ibi Prelati * autē bona pauperum deuorant/ et nisi latum ventrē inflatasq̧ genas ostentent: se prelatos esse ⁊ plenam prelature possessionem adeptos fuisse non credunt/ pro talibus profecto facit opinio D. Andree Alceati in. l. pactum curatoris. C. de pactis/ dum dicit ꝙ commēdatarij possunt dissipare fructus beneficij commendati: quando commenda est facta intuitu persone cui opiniōi non astipulor in capitulo nemo supra de electionibus.

¶Redeundo ad thema habemus attendere istam estimationem ad redditus/ fore gratia ⁊ intuitu clerici beneficiati. Ex quo infero ꝙ talis nō tenetur acceptare beneficiuz maioris valoris respectu reddit9 nisi velit: quia imo poterit illud quod est minoris: quod forte est maioris auctoritatis aut dignitatis siue priuilegij: aut est in vico impetrātis cui melius ⁊ fructuosius poterit deseruire ⁊ in eo salubri9 morari propter temperiem aeris que cōfert mirabiliter ad sanitatem testatur do. meus in. d. tract. de peste in. ij. parte nu. ij. Et eo respectu dicitur esse maioris valoris ⁊ melius impetrāti: ita tenet Aureolus in addi. ad Guil. in. d. c. si pluribus. Postremo respondendo ad. s. in oppositum citatū ⁊ sic ꝙ in beneficijs principum plenissima fit interpretatio ꝙ debeatur maius/ respondeo illud verum quando progreditur motu proprio/ secundum Petrū. Domi. ⁊ Franc. in d. c. si pluribus: secus si ad postulationem partis vt in casu nostro vide Pet. de Ancha. cō. ccxcv. pro clariori. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. xxviij.

Licet episcopus beneficiū quod cum animarū cura tenebas (postquā aliud recepisti cōsimile ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit quo minus haberes eādem) possit alteri de iure conferre. ¶Illum tamen cui contulerit non debebit te non vocato (cum tibi forsan ius possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalē.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Verba quandoq; ad factum quandoq; ad ius referũtur.
2 Executor semper possessionem dare potest / sicut consecutiuum ad mandatum conferendi.

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Collatio est actus extraiudiciarius/q2 competere potest etiam non iudici.
2 Quando actus expeditur extraiudicialiter / non expedit partem citari.
3 In beneficialibus debet esse colorata possessio priusq̃ aliquis in ea per iudices gallie manuteneatur.
4 Possessio quando dicatur colorata.
Possessori incolorato cui superuenit titulus coloratus nõ requiritur alia possessio virtute tituli colorati.
5 Possessio in beneficialibus est modice cõsiderationis.
6 Ante adeptionem possessionis beneficiũ pmutari potest.
7 Ex sola acquisitione tituli nomen officij vel dignitatis acquiritur.
8 Ea que fiunt per partes de facto extraiudiciũ possunt per iudicẽ de facto etiã extra iudicium reuocari.
9 Paria sunt quod actus valeat: vel q̃ de nullitate opponi non possit.

Licet episcopus, Hec decreta. interpretatur conciliũ generale.§.eo.de multa: vt illud teneat q̃tum ad collationem a faciendam/ non tamen q̃tum ad inductionem in possessionem parte non vocata[pacificam] b Et de fructibus gaudentem. §. eo. si tibi concesso [ius]forsam per priuilegium vel habet perceptionem facti iure non reprobati. Nam * 1 quandoq; verba ad factum/quandoq; ad ius referuntur: vt.ff.de iure dot.l.si vsufructus in fine.z.ff.de euictio.vac ce[inducere].C.si per vi vel alio mo.l.fina.§.de si.querelã in fi.nisi primo collationẽ fecisset/episcopus vocatis partibus: z cum cause cognitione / quia tunc non est necessaria c cause cognitio in dãda possessiõe: q2 tũc datio possessiõis est executio c pri9facte collationis cum cause cognitione. ¶Et si iste conferens sit executor datus a papa non est vis si dicat papa executori: conferas solum/seu adijciat z in 2 possessionem inducas. Quia executor * semper possessio d e nem d dare potest e sicut consecutiuum ad mandatũ cõferendi ar.§.de offi.deleg.significasti[corporalem.] ¶Quid si fiat collatio in genere vt faciũt sepe executores f f dicendo conferimus tibi beneficium si vacat in tali ecclesia an teneat talis collatio no.§.eodem si tibi absenti. Joan.Mona.Cardinalis.

a Ad collationem. Car. consilio cxiiij.quidã frater benedict9 z con.cxxxij.col.fi. T. Archi1 presbyter dicit q̃ * collatio est actus extraiudiciarius/ q2 competere potest etiam nõ iudici .Unde in ea non habet lo2 cuz.c.fi.§.de elec.hoc lib. vbi glo.fi.hoc no.
¶Item * quando actus expeditur extraiudicialiter non expedit ptez citari Inno.in.c. fi.§.de transla.quod est singulare in eo quod probatur ibi q̃ etiam si examinatio fiat per cõmissarium nõ expedit partem citari. Sic dicimus etiam in executore beneficiali / q̃ non tenetur assumere partes iudicis si nõ vult. Inno.in.c. fi.§.de p̃sump.glo.magna in cle.vnica de offi.delega. Sz si hoc facit eius gesta non tenent in preiudiciũ aduersarij adeo q̃ auditur opponẽs etiam post decẽdiũ etiam sine appellatione vt dicit Inno.in.d.c.fi.
¶Et intellige tex.nisi talis fuerit vocatus in collatione q2 tũc non requiritur vocatio notat domi.in cõ.cxvij. col. fi.in questione.vide pro tex.que in simili citat Alex. in cõ. xl.col.ij.prospectis his vol.iij. Probus.

b ¶Pacificam. Uide Paul.de castro con.cclxv.in.§.arti.parte.ij.z que dicimus in.c.cõmissa.§.de elec. Probus.
c ¶Est executio. Collec.in.c.abbatem.§.de res.per dictum Jo.mo.hic dicit q̃ executor a papa datus ad prouidendũ potest ponere in possessionẽ/q2 traditio possessionis accessoria est. Probus.
d 3 ¶Possessionem * Que debet esse colorata in beneficialibus priusq̃ aliquis in ea per iudices gallie manuteneatur not. Do. Bertran.con.cccxxv. Etiam si cõmẽda/parte .iij. vbi nu.vj.dicit/q̃ possessio dicitur colorata quando possidens habet titulum ab eo qui habet vel habuit potestatẽ conferendi/licet esset defectus in accipiente not.late la p9 allega.cxij.sepe mihi ardua/alias.cij.
¶Unde pro ampla informatione colorate possessiõis glo. 4 pragma.in verbo coloratũ in titu.de paci. po. que dicit in fine vnum notãdum/q̃ possessori * incolorato cui superuenit titulus coloratus nõ requiritur alia possessio virtute tituli colorati.§.interdũ insti.de re.diuisio.l. certe.§. pe. ff. de preca. Ad idem.l.non solũ.§.quod vulgo.ff.de vsucapio.
¶Ex quo infero q̃ si habeas titulũ inualidũ dico penit9in coloratum/z virtute illius adipiscatur possessio/q̃ sup illa possessione potest fundari possessorium z petitoriũ quo ad ti.de pacifi.pos.si subsequatur titulus validus: ita q̃ nõ poterit dici non annalis aut triennalis possessor.
5 ¶Possessio em̃ * in beneficialibus est modice ɔsiderationis hinc rota in antiq.decisio.cclxxxiij. dicit q̃ reseruatio pape expirat per solã collationem etiã possessione non subsecuta. Nec refert quali scũq; sit z vnde pcesserit/dũmodo subsequatur titulus validus.l.ij.ff.vti possid.z glo.in verbo titulum in.c.licet.§.de pba. Uide.c.in literis z ibi Panor.in.iiij.no. de resti.spolia.z in ver.hinc dicim9/vbi dicit q̃ possessio est quid facti que non impeditur ex phibitiõe iuris.c.fi.ij.q.j.z est parui momenti in acquirẽdis beneficijs ecclesiasticis. Hinc dicit Jo.de Imola in cle.vnica de rex permuta. quem sequitur aureol9 in additio.ad Guil. 6 in.c.pe.hoc ti.z lib.z in.c.si tibi absenti in additiõe vltima eo.ti.q̃ ante * adeptionem possessionis beneficium pmutari potest/q2 beneficiũ est suũ z de beneficio suo fit pmutatio.c.vnico de rex pmutati. hoc lib.igitur zc.
¶Facit quia quis licet non habuerit possessionem tamen mors eius inducit nouam vacationem tex.in cle.j.ver.neutro vt lite pendente. Fateor tñ q̃ post possessionem adeptam/adhuc clarior est noua vacatio facit.l. nec ambigi.C. 7 de donatio. Ratio * quia ex sola acquisitione tituli acquiritur nomen officij vel dignitatis: vnde imperator acquirit nomen imperatoris per solam coronationẽ vt in cle.j. versic.dudum de iureiur. Archiepiscopus in pallei receptione Joã. And.in.c.j.§.de religio.domib. Alia vide per Domi. in consilio.lxxix.col.tertia/ dominus Joannes/et consilio lxxxij. Bonifacius.
¶Postremo adde inquantum tex.noster dicit quem vocari debere priusq̃ possessiõe beneficij spolietur.intelligi minime indistincte quia non procedit si non habuerit aut tũc habeat titulum coloratũ/vt quia de facto in beneficio (more nobilium nostre tempestatis/cum non habeant vnde a fisco ad crucifixum accedunt famelici)se intrusit. Quia tunc ex quo de facto quis se ingerit: ita de facto potest (eo non vocato)per superiorem spoliari: pro hoc facit doc. Panor. in.c.quia clerici sub nu.xlv.de iure patro. q̃ ea * que fiunt 8 per partes de facto extra iudiciuz reuocari. Postea subdit q̃ si quis teneat notorie ecclesiam iniuste/ non est necesse in eum casum q̃ episcopus eum vocet ad iudicium: sed potest eum spoliare de facto sicut de facto se ingessit glo.in.c. primates.ij.q.j.q̃ sicut aliquid est actum de facto ita reuocatur de facto. Et ibi prepo.qui adducit glos. a legistis commendatam in.l.prima in verbo infirmabitur.ff.de ferijs z glo.in.c. accedens el.j.vt lite non contesta.glo. in.c.audiuimus.xxiiij.q.prima in verbo absoluendo. Barto.late in.l. que sub conditione.§.fi.in fine.ff.de conditio.institu.
¶Modum sententiandi ponit tex.in cle.pastoralis in fine de re iudic.
¶Et vt intentum lucidiori stilo habeamus: adduco tex. in cap.primo.§.de reg.iur.q̃ omnis res per quascunq; nascitur causas per easdem dissoluitur. Et sic si de facto intrusus est/ita de facto spolietur pro quo glo.singularis in.l.minor in verbo Seius in prin.ff.de euictio.quam singularisat Bal.in.l.si pacto quo penam.C. de pactis z alijs plerisq; in locis per Ranuennam in alpha.in verbo tenuta relatis Ad hoc q̃ quemadmodum se questratio potest fieri die feriato in honorem dei quando periculum est in mora: ita a pari potest fieri reuocatio. Idem Bal.z Saly.in.l.post sen

tentiam in fine.C.de ſenten.⁊ inter.om.iudic.refert ⁊ latiꝰ proſequitur Corſetus in ſingul.in verbo ſententia.el primo. ¶ Pro his que dicuntur de facto attende ad ea que citat Alexā. in con.cvij.nume.xviij. pro inueſtigatione: vol.ij.qđ quandoq; aliquid de iure nō ſubſiſtit ⁊ tamē omnino ſortitur effectum⁊ debet de facto ſeruari glo.in.l.qui habebat.ff.de ma.teſta.que eſt finalis per quam Deciꝰ cō. ccccl vj.colum.j.cōſului alias dicit ꝙ paria * ſunt ꝙ actus
9 valeat vel quod de nullitate opponi non poſſit vnde fideiuſſor qui cogitur ſoluere vſuras poteſt illas repetere a debitore principali perinde ac ſi de iure ſoluiſſet vt no.cōcludit Alber.in.l.j.col.fi.in ver.ego hanc queſtionē de facto habui.C.de ſumma tri.⁊ fide catho.Uide tu Bar.in.l j.ff.quod quiſq; iur.

¶ Pro themate facit quod idē Decius notat in con.475. nu.xxix.in cauſa que mantue poſt Bar.in.l.ſi.§.idem que ſuit.ff.de conditio.indebi.ꝙ error qui fuit in principali promiſſione etiam in renūciatiōe poſtea facta intelligitur.Et ſicut indebite promiſit ita indebite renunciauit arg.l.doli.§.diuerſum.ff.de nouatio. Probus.

e ¶ Dare poteſt.Poſſeſſore vocato vt in tex.noſtro pro quo vide Cardi.con.lxxv.reuerēde pater ⁊ Alex.con.lxxxiij. col.j.viſa ⁊c.vol.ij.Probus.

f ¶ Executores. Tales executores dicuntur collatores. Domi.in cō.xxxiiij.col.ij.quod initiū ſumit/ graduatus in vtroq; iure vide de executore que tradit Anthonius de butrio conſi.lxxiiij.columna.ij.viſis ſtatutis ⁊ lapus allega.ciij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput.xxix.

Si cui prouideri mandatur ſimpliciter de præbenda proximo vacatura. ¶ Sacerdotalis prębenda conferri non poteſt, ſi nondum in ętate tali exiſtat quod poſſit ad ſacerdotium promoueri. ¶ Sed aliam expectare debebit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Genus quod in vno de indiuiduis nō pōt expleri cōmode:in alio expletur.
2 Genus eſt ciuiliter interpretandum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Annexio aptitudinis reperitur que declaratur:vt hic.
2 Qui recipit alterum connexorum: videtur ad alterum ſe obligaſſe.
3 Annexio ordinis ſtatutaria reperitur vt hic.
Annexio ordinis actu procedēs ex ſtatuto/priuilegio vel conſuetudine operatur vt hic.
4 Clauſula generalis/ non includit nō veriſſimilia.
5 Tota fidelium deuotio pendet ab officio ſacerdotis.
6 Uno iure ſublato:reliquum remanet.
Remotio vnius impedimenti non inducit remotionem alterius.
7 Papa facilius derogat iuri communi q̄ ſtatuto.
8 Eccleſia ſolum defendit ſtatutum rationale.
9 Clauſule generales tollunt inconuenientia ⁊ impediētia gratiam(manente inhabilitate perſone)non aūt tollūt inhabilitatem.
10 Ad ſubſtantiam collationis vel illius augmentum:clauſula generalis non obſtantibus/de nihilo operatur.
11 Fundatores in fundatione/dotatione/⁊ erectione bñficij poſſunt pacta/modos/⁊ cōditiones apponere.
12 Facilius eſt repudiare ius querendum/q̄ acquiſitum remittere vel donare.
13 Malum eſt perdere capam:ſed melius eſt ſeruare vitam.
14 Per epiſcopum non poteſt immutari iuris diſpoſitio.
Inferior non immutat ius commune.
15 Quiſq; dicitur moderator ⁊ arbiter in re ſua.
16 Nullus citra papam poteſt laicum habilitare ad ius ſpirituale conſequendum.
17 Minor ſeptennio non dicitur habilis ad beneficia.
18 Quis poſſit derogare ſtatutis ⁊ modis in fundatione beneficij appoſitis vide hic.
19 Epiſcopus magis aſtringitur canonibus/ q̄ principes ſeculares legibus.
20 Inferior a papa non poteſt alterare pium relictum ſapiēs temporalitatem.
21 Patronus nolens conſentire permutationi vtili eccleſie.
22 Quādo requiritur aliqua cauſa in diſpoſitione/illa debet ſemper exprimi in ea alias eſt nulla.
23 Heres non poteſt venire contra factum defuncti.
24 Intentio fundatoris implenda eſt in forma ſpecifica.
25 Dictio capellanus/quid importet.
Argumentum ab etymologia vocabuli valet.
Semper ſtandum eſt diffinitioni.
26 Appellatione capellani venit actu ſacerdos.
27 Cōmunis vſus loquendi:venit attendendus in contractibus/⁊ in vltimis voluntatibus.
28 Accidentia magnam partem afferunt ad cognoſcendum quod quid eſt.
29 Statur cōmuni obſeruantie loci.
Uerba teſtatoris ſunt interpretanda ſecundum conſuetudinem loci.
30 Uerba in quibus cadit interpretatio tam iuris cōmunis q̄ vſus communis loquendi quomodo debeant interpretari.
31 Communis vſus loquendi dicitur proprius intellectus.
Cōmunis vſus loquendi dat ſignificationem rebus.
Omni regule ⁊ conſtitutioni/ ſolus vſus cōmunis loquēdi derogat.
32 Statuta fauorabilia ⁊ penalia intelliguntur ſecundū communem vſum loquendi.
33 Probatio debet interpretari ſecundum communem ⁊ frequentem accidentiam.
34 Appellatione nepotis venit filius fratris ⁊ ſororis/etiam in materia odioſa.
35 Senſus hominis loquendi/eſt quid extrinſecum.
Probatio vſus communis loquendi fit vt hic.
36 Attenditur in communi vſu loquendi vt hic.
Res tantū valet quantū vendi poteſt/intelligitur vt hic.
37 Uiles ⁊ idiote preſumuntur loqui ſecundum abuſum.
Fama procedat ab honeſtis perſonis/ prout ⁊ communis vſus loquendi.
38 Iura ſapientum non debent deturpari per ora ruſticorum ⁊ idiotarum.
39 Uerificandi ſunt ſermones ſecundum communem opinionem intellectum habentium.
40 Uane voces populi non ſunt audiende.
Qui magis indiſcrete ⁊ irrationabiliter loquitur/inter fatuos magis acceptus habetur.
41 Qui allegat communem vſum loquendi tenetur illum probare prout qui allegat conſuetudinem ⁊ ſtatutum.
42 Teſtes deponentes de communi vſu loquendi.
43 Refert quibus verbis exprimatur communis vſus loquendi/ ⁊ a quibus perſonis verba proferantur.
44 Quale ſit feudum/tenor oſtendit inſtrumenti.
45 Res requirens aliquid qualificatiue.
Qualitas inſit tempore explicationis actus.
46 Potētia ⁊ habitus nō videnť eſſe de cōſideratione iuris.
Actus actiuorum ſunt in patiente bene diſpoſito.
47 Ad eum caſum non adaptantur diſpoſitiones teſtamenti ad quem non adaptantur inſtrumenta.
48 Debens facere actum ſub certa qualitate neceſſaria.
49 Uerba latina interpretantur vt hic.
50 Patroni qui infra quadrimeſtre preſentauerūt minus idoneum/an faciant ꝙ fiat deuolutio ad dioceſanum.
51 An in fundatione beneficij preſumatur ꝙ conſenſus ordinarij interuenerit.
52 Preſumitur pro titulo clerici qui diu in beneficio ſtetit.
53 Nemo eſt priuandus ſua poſſeſſione eo non citato.
54 In ſpiritualibus non cadit poſſeſſio.
55 Citatio fit in illo actu in quo quis ledi poteſt.
56 Qđ inuito aliquo fieri poteſt/multomagis eo nō citato.

1 SI cui, Genus * ꝙ in vno de indiuiduis nõ potest expleri commode: in alio expletur a no.s.eo. cum in ecclesia [debebit.] ¶ Contra.s. hoc lib. de resc. si eo tempore. ¶ Sol. Hic fauorabilior forma q̃ ibi. Item ibi exprimebatur tam de beneficio cũ cura quod est sacerdotale/ vt in pluribus q̃ de beneficio sine cura. Sed hic mandabatur in 2 genere/ quo casu * genus est ciuiliter interpretandum. ff. de serui. si cui. Ita in contrario est satis/ ꝙ gratia habeat effectum in altera saltẽ parte disiuncte. Sed hic aliter interpretando tota gratia periret. Joan. Mo. Cardi.

a EXpletur. Doct. hic omnes dictuz hoc referũt ⁊ sequũtur/ vide glo. in fi. in cap. qr sepe. s. hoc titu. ¶ Et quia meteria tex. nostri practicabilis ⁊ frequẽs est licet per scriben. hic satis cõfuse ⁊ inordinate tractetur. Ideo vt subueniam laboribus animorum in presentiarum ad lucez ⁊ praxim pro viribus eã reducere conabor numine trino ⁊ vno fauente.

1 ¶ Pro cuius exordio habeo ꝙ in beneficijs ecclesiasticis/ (etiã simplicibus)* aliquãdo reperitur annexio aptitudinis puta annexio ordinis presbyteratus/ diaconatus/ vel subdiaconatus. Et hoc casu nõ est necesse ꝙ acceptãs habeat tũc tẽporis ordinẽ ipsum/ sed sufficere dicas ꝙ sit habilis 2 ad eũ suscipiendũ quem tenetur recipere q̃ citius potest/ quia * qui recipit alterũ cõnexorum/ videtur ad alterũ se obligasse/ alias poterit priuari: de hac annexiõe stat presens speculatio.

¶ Alia est annexio ordinis statutaria/ ad quem si non promoueatur fructus non percipit/ pone exemplum in canonico ecclesie Bituricen. qui si non reperiatur in sacris constitutus: non percipit integram prebendam/ sed mediam solum/ non confert beneficia quod dicitur fructus/ non eligit/ nec habet vocem in capitulo clementina secunda de etate ⁊ qualitate.

3 ¶ Alia est annexio * ordinis actu procedens ex statuto/ priuilegio/ consuetudine/ vel ipsius beneficij prima institutione: quo casu requiritur caracteris impressio tempore collationis/ alias collatio est nulla glo. ⁊ doct. in dicta clementina secunda.

¶ Et altero ex tribus modis secundum Joan. Andr. hic in fine/ prebenda seu beneficium dicitur sacerdotale/ aut diaconale/ vel subdiaconale/ quorum examine habito dices habere intentum clarum ⁊ liquidum.

¶ Archi. hic. in princi. pro intento dicit/ ꝙ licet in mandato descripta sit generalis clausula non obstantibus ⁊c. nihilominus non constituto in etate legitima minime da4bitur legitime beneficium sacerdotale/ id est quod habet annexionem aptitudinis. Ratio quia clausula * generalis non includit non verisimilia/ capit. ij. de decimis. hoc libro/ ⁊ §. primo institu. qui ma. non pos. Ideo videtur quid a veritate remotum/ quod dicitur falsitatis imago. Bald. in lege prima/ col. iij. C. de seruis fugiti.

¶ Non enim verisimile est/ ꝙ Papa velit per clausulam 5 generalem defraudare illam ecclesiam officio vnius sacerdotis * a quo tota fidelium deuotio pendet/ vt hic late per scribend. Quia si id fieret/ retraherentur catholici a fundatione beneficiorum. Videntes Papam sic tollere eorum pias voluntates ⁊ pacta apposita ⁊ habita in fundatione/ de quibus vt tollantur debet fieri mentio specialis/ capit. ex multiplici. s. de decimis. Petrus de Anchara. consilio. xx. viso predicto puncto qui subdit statuta et consuetudines ecclesie hoc includentes facilius tolli/ vide apud Alexandr. consilio. cxxiij. quod exorditur scripsit ecclesiasticus/ volu. iiij.

¶ Pro dicto Archi. habeo ꝙ effectus huius clausule generalis/ non est habilitare personam inhabilem ad beneficium: facit quod citat Joan. Mo. ⁊ alij post eum in ca. primo s. de filijs presbytero. ꝙ hec clausula in literis papalibus posita non iustificat personam impetrantem/ sed impetratarum literarum formam: ⁊ sic solum subreptionem excludit literarum/ prout dicimus in clausula motu proprio. c. si motu hoc titulo/ ⁊ libro: nec de hoc mireris vt vnum tollatur/ aliud vero remaneat: per id quod trite dicimus in iu6re: * quod vno iure sublato reliquum remanet. l. si domus tua. ff. de seruit. vrba. predio. cum similibus: Juuat quod notat Dominic. in consilio. xxxiij. columna tertia pro examinatione/ quod vbi plura sunt impedimenta per remotionem alterius non censetur aliud remotum quod nõ est expressum capitulo ex tuarum/ supra de autoritate ⁊ vsu pal. capitulo pastoralis supra de priuileg. ⁊ subdit ibi ipse Domi. aliud notandum in proposito/ ꝙ dispensatio in qua tollitur vnum obstaculum expressum/ si tacetur aliud quod obstabat/ remanet nulla etiam quo ad expressum tex. in. capitulo non potest in primo respon. hoc titulo/ ⁊ libro ⁊ capitulo secundo de filijs presbytero. eo. lib. ⁊ in cle. prima isto titulo secundum vnam lecturam. Et sic videtur res indiuisibilis de quo per eundem Domi. in consilio. xxxvij. colũna prima dubitatur.

¶ Et si vigore huiusmodi clausule deberetur ista prebẽda seu beneficium sacerdotale/ non constituto in etate legitima: inhabilitaretur inhabilis/ contra ea que supra proxime diximus.

¶ His tamen non obstantibus Joannes And. hic in glos. prima ⁊ in nouella col. finali videtur firmare partem contrariam/ dum fatetur premissa vera: quando inhabilitas causatur a iure communi/ vt in illegitimo/ corpore vitiato/ seruo/ bigamo/ vel his similibus. Secus si habilitas causatur a statuto ecclesie: per quod beneficium habet sacerdotium annexum: quo statuto non existente iste esset habilis: quia tunc per clausulam generalem redditur habilis. Pro hoc adducit que citant Joannes Monach. ⁊ Archi. in capitulo si pro clericis. s. hoc titulo/ quod si per statutum beneficium ita habet ordinem annexum quod conferri non debeat nisi sacerdoti: bene confertur impetranti qui etiam non est in sacris ex quo ipsius rescripto statuta tollũtur.

¶ Ista sententia Joan. And. non placet scribentib. hic plu7ribus fundamentis per eos tactis. Primo quia Papa * derogat/ prout facilius derogare presumitur per suas nõ obstantias iuri communi: ⁊ impedimento a iure communi procedenti quam statuto vel impedimento a statuto seu consuetudine procedenti capitulo primo de constitutio. hoc libro.

¶ Sed per clausulas generales non presumitur derogare; prout nec derogat nec tollit ea que sunt iuris communis.

¶ Ergo multominus ea que sunt statuti di. capitulo primo s. de constitutionib. verũ quando statutum est rationabile: 8 quia * illud solum ecclesia defendit. c. fi. in fine. xxxiiij. d. c. si qui vel sit forte iure communi contrarium. c. cum inferior s. de maior. ⁊ obedien. cle. ne Romani de elec. nec ab eodẽ iure sit reuocatum. d. c. primo de constitu. hoc lib.

9 ¶ Item clausule * generales tollunt inconuenientia ⁊ impedientia gratiam (manente inhabilitate persone) non autem tollunt inhabilitatem vt. s. diximus cum id Papa non intendat nec exprimat: imo in tollẽda ea inhabilitate requiritur dispensatio exprimens statũ persone cum qua dispensa: alias esset subreptitia vt latius in sequẽtibus dicemus.

¶ Item in omnem euentum non sufficeret ꝙ clausula hec generalis solum diceret/ non obstantibus statutis ⁊ cõsuetudinibus quibuscunq;: quia opus est ꝙ dicatur non obstãte iure communi: cum ius commune talem ad sacerdotium non promotum reddat inhabilem ad sacerdotale beneficiũ/ qr etatẽ a iure taxatam nõ habet. Beneficiũ enim hoc ratione huius qualitatis iuri communi subiectũ vt illud acquiratur: ideo requiritur vt illud optans ⁊ acquirens sit qualitatis beneficio ascripte tempore collationis.

10 ¶ Item certũ est ꝙ ad * substantiam collationis vel illius augmentum clausula hec generalis/ non obstan. de nihilo operatur: cum per eam/ neq; beneficium conferatur/ neq; conferri mandetur: prout nec qualitas beneficij quod confertur non mutatur/ nec persona cui gratia cõceditur si sit inhabilis ad beneficium obtinendum de iure communi per clausulam ipsam habilitatur. Sed gratia ipsa in sibi attributis limitibus permanente/ eam firmat/ ⁊ obstacula tollit clementina prima hoc titulo. Ista firmantur per ea que notant Joannes Monach. Archi. ⁊ alij in capitulo cum aliquibus. s. de rescrip.

¶ Preterea clausula hec non reddit gratiã simplicem vel non simplicem: id est non qualificat eã: vt pote que ad sub-

stantiam gratie sunt nihil facit / nec eam auget. d. clemen.
prima. Sed imo substantia etiam cuiuslibet gratie aposto-
lice per quam beneficium ecclesiasticum confertur vel con
ferendum reseruatur / ⁊ in euentum aliquem conferri man
datur in huius collatione vel reseruatione ⁊ mandato con
sistit. Ad cuius efficaciam necessario requiritur persone
qualitas respectu beneficij: ita ꝙ sit habilis tempore con-
cessionis gratie / capi. si eo tempore. s. de resc. hoc libro seu
collationis. Probat tex. noster cum similibus / prout dixi-
mus in electione / vt sit habilis tempore electionis respe-
ctu etatis / capitu. dudum el. j. ⁊ ij. s. de electio.

¶ Ideo fatendũ est ꝙ hec clausula non operatur / vt quis
beneficium obtinere possit ad quod tempore concessionis
etatem idoneam non habet.

¶ Merito non placet hec sententia Joan. Andr. Petr. de
Ancha. Domi. ⁊ Franc. post lap. distinguen. ꝙ quando Pa
pa ad petitionem alterius facit gratiam / vel aliquid respi-
ciens ius priuatum. Et illud impediens de quo debet fie-
ri mentio procedit / aut ex facto proprio impetrãtis / aut ex
facto alieno. Si ex facto proprio vt quia est beneficiatus /
⁊ beneficium impetrat / vel est defectuosus: tunc non suffi-
cit clausula generalis / sed debet exprimi ĩ specie defectus
illius pro quo scribitur / vt etatis / ordinis / vel alterius / et
causa illius scilicet statutum / consuetudo / vel priuilegium:
ꝓpter quod talis redditur defectuosus / vt hic in tex.

¶ Etiam idem dicas si gratia vel priuilegium respicit ius
priuatum / ⁊ tunc aut impedimentũ gratie vel alterius re-
spicientis ius priuatum procedit a iure naturali vel quasi
vel si ille cui gratia conceditur est infans / vt capi. super or
dinata. s. eo. tit. vel furiosus / vt cle. vnica de homi. vel om-
nino illiteratus vel laicus / capi. ij. s. de insti. vel mutus in
quo nullomodo cadit beneficium ecclesiasticum not. Inno.
in capi. cum nostris. s. de conces. prebend. tunc etiã si gra-
tia motu proprio sit cõcessa cum hac clausula generali / tũc
obstans gratie non tollitur nisi aliter suã exprimat volun
tatem in literis impetratis allegant Archid. in. d. cap. si eo
tempore. s. de rescrip. ⁊ Joan. An. in cap. eam te. s. de eta.
⁊ qualita. ¶ Si vero procedit a iure positiuo: siue proce-
dat a iure cõmuni: siue priuato / vt a priuilegio / statuto / cõ
suetudine / aut onere a primordio imposito a quocunq̃ non
per modum statuti / vt. s. hoc titu. capitu. significatũ / tunc
aut scribitur proprio motu / ⁊ sufficient generalia non ob-
stantia ad consequendum effectum gratie dicto capitulo si
motu. s. hoc titu. tradit Franc. hic post Domi. qui subdũt.
Si ad alterius petitionem scribitur / ⁊ tunc quo ad effe-
ctum consequendum gratie non sufficit clausula genera-
lis; primum tamen dictum ꝙ sufficiat non placet per ea
que supra diximus in princi. questio.

¶ Et redeundo ad primam distinctionem / aut ex facto a-
lieno publico / alias sibi noto. Et hoc casu est vera opinio
Archi. secundum lapum. Si autem ex facto alieno non pu
blico / nec alias sibi noto: tunc vera sit opinio Joan. And.
vt sufficiat illa clausula generalis: maxime aliquali expres
sione precedente ⁊ secuta clausula generali secundũ Phi-
lippum Franc. hic / qui tamen subdit post Domi. ꝙ quic-
quid dicat lapus cuius opinio videtur equa dicit Petrus
de Anchara. in consilio. xx. Joan. de Imola. ⁊ Joã. de fau.
dicunt opinionem Archi. communiter approbari: pro qua
videtur casus in capit. si propter. s. de resc. hoc lib. vbi per
clausulã generalem nõ obstan. non preiudicatur iuri que-
sito tertio: vigore statuti / vel nisi alia expressa mentio fiat.

¶ Sed hic est ius quesitum ecclesie in seruitio sacerdotis
sibi debito: sic non suffragantur in oppositum verba: ꝙ effe
ctus gratie impediri valeat quomodolibet vel differri in
literis apostolicis de stilo apponi solita: quia ea non tol-
lunt ius tertio quesitum: prout citatur de clausula perin-
de valere vt late diximus in cap. cũ in tua. s. de cõsuetudi.

¶ Ideo non operabitur hec clausula generalis nisi quia
tollet subreptionem que posset opponi ex taciturnitate sta
tutorum / capitu. cõstitutus. s. de resc. tamen non operabi-
tur / vt inducat dispensationem super impedimento indu-
cto ab alijs iuribus spiritualibus pro quo tex. in capi. non
potest. ij. respon. s. hoc titulo eodem libro.

¶ Et per hec remanet opinio Joan. And. insubstentabi-
lis / quam dicunt aliqui eum publice in scholis reuocasse
testatur Alber. in dictionario in verbo non obstan. colũ. pe
nulti. ⁊ id audiuisse a multis scholaribus Joan. And. qui
subdit ibi eundem in curia Romana personaliter existen-
tem de ea opinio. per. R. D. Raymun. tituli sancti Euse-
bij Cardinalem fuisse reprehensum / qui ibi professus fuit se
eam in scholis reuocasse.

¶ Dominus etiam Gulielmus de Mãda goto Ebredunẽ.
Archiepiscopus vnus ex compilatoribus huius libri dicit
opinionem illam tanq̃ erroneam de libris fore radendam
prout idem Alber. ibi citat pro quorum comprobatione tra
dit formam ad hoc necessariam quam vide.

¶ Nunc aggredior secundum membrum videlicet quando
est annexio ordinis actu. Pro cuius expeditione habeo ꝓ
ponere dubium super quo his diebus interrogatus respõ-
di vt sequitur. Et eo expedito membri huius patebit inten
tum clarum.

¶ Pone Petrus Probus cupiẽs terrena in celestia / ⁊ trã-
sitoria in eterna felici commercio commutare / proq̃ diuini
cultus augmento (quod facillime permittitur Decius ca.
cum accessissent / nu. x. s. de constitu.) ⁊ sue anime salute ac
parentum suorum defunctorum et viuorum redemptione:
fundauit ⁊ dotauit in ecclesia parrochiali sancti Petri quã
dam capellaniam in honorem ⁊ sub titulo beate Cathari-
ne / cuius ius patronatus (tanq̃ laicale) voluit remanere
penes syndicos seu procuratores fabrice eiusdem parro-
chialis. Qui occurrente illius vacatione habeant potesta
tem presentandi vnum capellanum sufficientem ⁊ idoneũ
R. do. Bituricen. Archiepiscopo loci ordinario / per eundẽ
instituendum in rectorem dicte capelle / modo dicta vacan
te capellania / prefati syndici seu procuratores fabrice quẽ
dam G. nomine non sacerdotem / nec huius etatis qui actu
tempore presentationis esse potuisset. d. R. Bitur. Archie
piscopo de facto presentarunt: qui sic presentatus ab eodẽ
Bitur. Archiepiscopo (qualitates dicte capellanie igno-
rante) in eadem est institutus capellania. Et sic eidem eam
contulit: lapsis quidem quatuor mensibus / quidam Jaco-
bus actu presbyter / intuens eandem capellaniam tanq̃ iu
re deuoluto vacantem: ab eodẽ Bitur. Archiepiscopo im
petrauit ⁊ de ea sibi prouideri obtinuit / possessione subse-
cuta. Ex hoc themate dubia resultant sequentia. Primum
an fundatores ecclesiarum vel capellaniarum possint appo
nere pacta / cõditiões / aut modos / in actu dotis ꝯstituẽde.

¶ Secundum quid importent ista verba / quotiens contin-
geret dictam capellaniam vacare: ius patro. spectet ad syn
dicos seu procuratores fabricios / qui debeant presentare
capellanum sufficientem ⁊ idoneum: quid appellatione ca-
pellani intelligere debeamus.

¶ Tertium dubium an dicta capellania sic fundata sit sa-
cerdotalis / ita ꝙ requiratur ad validitatem presentationis
⁊ institutionis ꝙ de ea prouideatur actu sacerdos.

¶ Quartum dubium an patroni presentando inhabilẽ qui
infra quadrimestre alium non presentarũt sint priuati pro
illa vice iure presentandi. Et eis priuatis ius prouidendi
sit deuolutum ad archiepiscopum loci ordinarium.

¶ Quintũ an propter temporis diuturnitatẽ presumatur
consensus Archiepiscopi interuenisse in fundatione ⁊ ere-
ctione dicte capellanie.

¶ Sextum an potuerit ipse Jacobus intrare possessionẽ
G. non vocato nec citato.

11 ¶ Ad primũ dico * ꝙ fundatores in fundatione ⁊ dotatiõe
ac erectiõe possunt pacta / modos / ⁊ cõditiões apponere te
net Car. cõ. 82. ad primũ dico Cal. cõ. ij. ti. de religio. domi.
Si testator reseruat / ⁊ consi. pe. ⁊ fi. de iure patro. pro quo
habes que citat Hostien. in. c. fina. col. fi. s. de sta. regula. ꝙ
fundans ecclesiam regularem potest apponere pactum / ꝙ
clericus secularis habeat vocem in capitulo ⁊ in electione
abbatis / quem referunt ⁊ sequuntur Joã. And. ⁊ Domi. in
c. ex eo in fine de elec. hoc lib. Secus post fundationem di-
12 cit ibi Hostien. Ratio potest esse in simili / quia * facilius
est repudiare ius sibi querendum: q̃ acquisitum remittere
vel donare. c. ex ore. s. de his que fiũt a maiori parte capi-
tuli. Freder. cõ. ccxlvij. Casus talis est quidam episcopus:
facit qr prelatus potest repudiare legatũ factũ ecclesie / sed
postq̃ quesitũ est ecclesie / ⁊ incorporatũ ⁊ factũ sanctũ san
ctorũ / non potest: notat late Barba. con. xxiij. col. iij. Scri-
psit propheta in quinta dubitatione libro primo.

¶ Dictũ Hostien. Firmat Panor. in. c. preterea el. ij. s. de iu
re patro. facit. l. in traditionibus. ff. de pac. ⁊. l. iij. in fine. C.
de contrahen. emptio. ⁊. l. fi. C. de pac. inter empto. ⁊ vendi.
Barba. in d. consi. xxiij. in. d. v. dubita. Rationem addit pre
misse conformem. Quia ante fundationem ecclesie nullum
ius est quesitum: merito id permittitur fundatori patrono
alias forte sine ea lege fundaturo: ideo epũs ea de causa
episcopatui preiudicat / qḋ est ꝑmissum iuxta not. ꝑ Innoc.
in. c. j. s. de constitu. ꝙ ex causa ꝑmissuꝫ est iura transgredi.

late dico in capi.in fidei de hereti. vt maiori obuietur preiudicio/iuxta illud Bald.in capit.cum adeo.nume.vj.ã.de rescrip.q * malum est perdere cappam/ sed melius est seruare vitam. ¶ Pro intento facit quod idem Domi.citat in capi.cum in ecclesia/in no.si.isto titu.q patronus potest in creatione beneficij adijcere onus/ q semper presentetur ad illud de suo genere: si sunt aliqui qui velint presbyterari et sint idonei/quod firmare poteris per notata Cal. consi.iiij.titu.de iure patron. iuuat dictum Bald. in.l.ij.in prin.C.de in ius voca. q fundans ecclesiam potest apponere pactum q ius patrona.non transeat ad heredem extraneu p not.in.c.cosyderadu.xvj.q.vij.not. Walerc. in trac. de elec.charta.ij.Paul.de cast.cosi.ccclxv. in prima parte. ¶ Hinc est q Card.consilio.xj.quedam societas/egregie consuluit/ q si episcopus interponens autoritatem fundationi oratorij consentit protestationi fundatoris/ q illud oratorium non subsit episcopo: valebit protestatio: quod verum quando oratorium fit simplex oratorium prophanu et seculare: secus si in figura ecclesie vt ex eius doctrina resultat. Ratio quia * per episcopum non potest immutari iuris dispositio Panormi.in casu nostro in capitulo preterea.j.ã.de iure patrona. prout diximus q non potest inferior a papa/ alterare ius commune. Barba.in dicto consi. xxiij.col.ij.firmat Paulus de castro consilio.ccclviij. Primo est sciendum/ in prima parte/ vbi dicit q vtcunq procedatur per testatorem episcopus habebit instituere et heredes presentare. Uide que in proposito dicit lapus allega.xlij.querit de tribus.

¶ Ad idem facit quod tenent domi.de Rota in antiq. decisio.662. Est sciendum/ q si aliquis testator ordinet in suo testamento beneficium sacerdotale: et dicat volo q talis.xiiij.anno.vel maioris etatis:habeat beneficium meum et interim q possit esse sacerdos talis ordinatio testamenti tenet et valet/ ita tenet rota.

¶ Firmat intentum Panor.in capitu.significatum.nume. v.in fine.ã.hoc titu.dum dicit q patronus potest ordinare prout sibi videbitur et illum ordinem porrigere postmodu episcopo vel pape. Et superior instituet beneficium et apponet illa onera et modos qui sibi legitimi videbuntur notat Joan.de Anania consi.lxxvij.in punci.visis et ponderatis/ ibi in donatione que fit ecclesie potest apponi conditio/modus/causa/et quodlibet pactum:dummodo sit iustum et honestum. Idem dicit de creatioe ecclesie vel beneficij quod comprobat Barba.in.d.cosilio.xxiij.in quarta dubitatione rationem adducit/ quia * quisq dicitur moderator et arbiter in re sua.l.in re mandata.C.manda. Quam moderationem papa/aut alius superior auctorisans habebit modificare secudum iuris comunis dispositionem/ et vt equu et rationabile videbitur.

¶ Hinc est q episcopus non potest concedere laico tempore fundationis/q habeat vocem in ecclesia collegiata:cu sit contra ius/ capitu.sacrosancta/ et capitu.massana. ã.de electio. contra quod non disponit episcopus iuribus vulgatis. Maxime hoc in casu/ quia * nullus prelatus citra papam potest laicu habilitare ad ius spirituale consequendum not.in capi.ij.ã.de iudic.et in capi.bene quidem.xcvj. distinctio.et.xxxij.distin.§.verum glo.in capitu.nobis.ã.de iurepatro.dixi.ã.in capitu.ij.isto titulo.

¶ Premissis tamen additamentis et pactis seu modis obstat/quia hec videntur apposita contra ipsam iuris comunis dispositionem/ et sic insurgit nullitas actus.l.non dubium.C.de legibus/cum alijs vulga.l.nemo.de lega.j.capit. requisisti.ã.de testa.et vbiq scribe.in qua nullitate minus non agitur cum homine q cum lege.l.si libertus.ff.de iurepatro. Joan.de Jmola in clemen.prima/sub nume.iiij.de iurepatro.dico latius in ca.Romana/in fi.de sente.excoic.

¶ Quod dicantur apposita probo:quia * clericus maior septennio ad huiusmodi capellas et alia beneficia simplicia non dicitur idoneus Joan.Mona.in capi.fina.ã.de iudic.doc.in capi.super inordinata.ã.hoc tit. Idem post glo. in capi.si eo tempore de rescrip.hoc lib.glo.in capi.de his xxviij.distin. quam ibi sequuntur Archi.Car.Alex. et Domi. Idem Domi.consi.xxxviij.col.prima pro clariori.

¶ Tu tamen dic id habere locu/quando aliter non disponitur in fundatione: secus si alias:notant prefati scriben. in.d.capitu.de his/ et Domi.in.d.consilio.xxxviij.

¶ Sed priusq ingrediar secundum dubium:quero quis * poterit derogare his modis et coditionibus in fundatione appositis Panor.in.c.cu accessissent.nu.v.ã.de costi.refert Cal.in facti cotingetia obtinuisse/ q episcopus non potest dispensare contra institutionem beneficij/ vel ipsam immutare/vel contra eam venire:adducit Jnno.in cap.finali.ã. de cler.non residen.vbi dicit episcopum non posse contra statutum beneficij dispesare. Refert et sequitur Barba. in d.consi.xxiij.versicu.circa tertiam dubitationem circa medium: subdens Cal.etiam dicere q similiter episcopus no potest dispensare/q habens aliud beneficium habeat beneficium patronale:si illud repugnet institutioni facte a patrono. Et licet patronus per suam negligentiam priuatus sit iure presentandi:tamen beneficium non poterit aliter coferri q se habeat beneficij institutio:facit cle.vnica versic. prioratus ecclesias de supplen.neg.prela.

¶ Episcopus * enim secundum Alex.con.primo/nu.xxxj. volumine quinto. Magis astringitur canonibus.xxv.q.ij. institutionis/q principes seculares legibus.l. omnes populi cum ibi not.ff.de iusti.et iur.

¶ Suadet ratio q episcopus non possit immutare institutionem beneficij. Quia inferior * a Papa non potest alterare pium relictum sapiens temporalitatem:ergo multominus poterit alterare pium relictum sapiens spiritualitatem notat doc.in cle.ij.de religio.do.quia propter vnu quodq tale et illud magis auten.multomagis.C.de sacrosanc.ecclesie. Ratio rationis quia(vt diximus) inferior a Papa non alterat ius commune/prout nec legem/sed voluntas testatoris canonica/lex est seu ius commune:quantum ad eum: siue spiritualitatem sapiat siue temporalitatem.§.disponat in aute.de nup.col.iiij. Jta dicit Barb.in.d.co.23.in.ij.col.

¶ Jstud tamen habes moderare secundum Panor. in di.c. cum accessissent: nisi episcopus faciat id ex necessitate ecclesie patrono renuente consentire:quod comprobat:quia * quando patronus sine causa non vult consentire permutationi beneficij:potest episcop[9] hoc facere necessitate vrgente sine consensu patroni:quia patronus non debet impedire magnam ecclesie vtilitatem.

¶ Et hec necessitas seu causa debet in tali dispositioe exprimi alias esset nulla/per ea que ample diximus in proemio/in verbo relaxatio. Ratio quia vbicunq * requiritur aliqua causa in dispensatione/illa debet semper exprimi in ea alias est nulla/et hoc de quocunq dispensante ab eo qui plenitudinis potestatem non habet Fely. post alios in §. de adulterijs in.c.at si clerici.ã.de iudi.

¶ Moderare secundo/nisi adhoc specialis accedat consensus patroni:vel eius heredis secundum Panor.vbi.ã.quia tunc episcopus dispensat/Decius tamen ibi col.vij. versic. tertio illud quod in coclusione dicit id quod citauimus de herede non videri sine dubio procedere:q heres * no potest venire contra factum defuncti.l.cum a matre.C.de rei vendic.prout in simili dicit Paulus de castro con.cclix.numero.vj.Omnis difficultas in prima parte.

¶ Et licet patronus qui fundauit beneficium consentire possit et mutare voluntatem suam:ista tamen facultas non videtur heredi competere vt in simili videtur tex.no.in.l.si ego.§.si res.ff.de iur.dot.facit tex. in.l.fi.C.de reuoc.do.et in.c.fi.de dona.ã.et in.l.iij.ff.de seruis expor. istud in terminis firmant Car.et Jo.de Jmol.in cle.quia contingit de religio.domi. Ratio quia * fundatoris intentio implenda est in forma specifica:vt in simili dicit do.Bertrand. Carpen. aliquando contemporaneus noster in con.ccxliiij.nu.primo viso consultationis/parte tertia/allegat.l.qui heredem in prin.et.l.Meuius.ff.de conditio.et demo. Hinc Bal.in rub. de rerum diuisio.ff.dicit q si pater in testamento madauit q fiat hospitale in domibus suis/filius non poterit eas eligere pro sua legitima tradit Alexad.in consilio.xij.col. prima perspectis his volu.v.

¶ Has modificationes procedere dicas/si autoritate episcopi aut alterius inferioris fuerit facta fundatio et institutio: secus si autoritate Pape cum adiectione clausule decreti/quia tunc episcopus nec quiuis alius a Papa etiam cum causa et cum consensu patroni non poterit dispensare/ nec naturam beneficij immutare per ea que tradit Decius in dicto capitulo cum accessissent versiculo tertio/ conclusio supradicta:faciunt ea que late diximus in capitulo tibi qui.ã.de rescrip.

¶ Capio secundum dubium, Quid * importet hec dictio capellanus:dic prima fronte videri importare simplicem clericum et soli militie clericali ascriptum:habetem capellam argumeto sumpto ex vi vocabuli et etymologia/quod dicitur iure validu notant scriben.post textum in.l. secunda.§. appellata.ff.si cert.peta.Panor. in capitulo quamuis.ã. de verborum significa.vbi dicit hoc verum nisi diffinitio contradicat:nam semp standu est diffinitioni/q diffinitio euacuat substantia

diffiniti p gen⁹ & substātiales differētias/ qd nō facit etymologia: p hoc lege prima/ & quod ibi not. ff. de testamen.

26 ¶ In contrarium tamen se habet rei veritas: quia imo * appellatione capellani/ venit actu sacerdos qui missam celebrat: firmat Paul. de castro dicto consilio. cclviij. Primo est sciendum/ in prima parte/ dum dicit: quia si dicat instituo vnum presbyterum: tantū est si dicat vnum presbyterum vel capellanum nec differunt.

27 ¶ Istud verificatur ex communi vsu loquendi * qui tam in contractibus/ q̄ in vltimis voluntatibus venit attendendus: facit in argu. l. certi cōditio. §. si nummos ibi quotidie. ff. si cert. pe ta. l. si quis donaturus. ff. de vsufruct. l. Nam ad ea & ibi scriben. ff. de legibus. Panormi. & alij post text. in capitulo primo de clericis non residenti. vbi dicitur/ q valet argumentum ab his que fieri cōsueuerunt qd late comprobaui. s. in capitu. nemo/ de electio.

¶ Iuuat dictum Philoso. in primo de anima/ q accidentia * magnam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est. Obseruātia enim communis & consuetudo regionis interpretationem & intellectum quidditatis rerū operatur/ disponit/ & declarat. l. minime. ff. de legibus/ ideo etiam vt verba omissa subintelligātur. l. fi. C. de fideiusso.

28

¶ Hinc dicimus q licet lex ferias vindemiarum vel messium non declaret/ seu non determinet: statur tamen communi obseruantie. l. presides. ff. de fer. l. si in aliquam. ff. de offi. procons. & lega.

¶ Item q̄uis lex non determinet vsq ad quam diem cautio sit prestanda: tamen statur * communi obseruantie loci. l. si finita/ & ibi glo. ff. de dam. infec. facit in simili quia verba testatoris sunt interpretanda secundū consuetudinem loci. l. si seruus plurium. §. finali/ de lega. primo not. Alexan. consilio. xx. col. ij. volumi. ij.

29

¶ Item licet lex non disponat qualis cautio prestari debet: tamen stari debet loci obseruantie not. in lege si quis rem. ff. de custo. & exhib. reo. faciunt not. in lege labeo. ff. de supel. lega. & in lege si quis in fundi vocabulo de lega. primo/ & in lege cum delanionis. §. Asinā. ff. de fundo instruc. & in capitulo ex literis. s. de sponsa. Alexand. cōsilio. xlix. in fine viso processu/ volumine tertio.

¶ Et vt dixi istud procedit/ siue verba proferantur a testatore/ siue a contrahente. l. semper in stipulationibus. ff. de regul. iur. l. si fundus. ff. de actio. emp. & vendi. & quod not. in. l. quod si nolit. ff. de edil. edic. tradunt doct. in. l. de quibus. ff. de legibus. Panor. cōsilio. xxxvj. nu. iiij. Videtur primo. Decius cōsilio. cclxxxiij. nume. ix. viso puncto: vbi dicit q secundum communem vsum loquendi dispositio testatoris intelligitur. l. liberorum. §. qd tū cassius de leg. iij. l. labeo. ff. de supel. leg. Decius consi. ccclxv. viso consilio.

30 ¶ Hinc est q verba * in quibus cadit seu potest cadere interpretatio/ tam iuris communis q vsus cōmunis loquendi: debent interpretari secundum cōmunem vsum loquendi. Notat ample Roma. consi. iiij. sententiam prelati/ & consil. xxxij. visa municipali constitutione/ concordat Maria. Sozi. consi. xxxvj. col. penul. dum dicit q si statutū vel cōsuetudo diuersum statuūt in filijs masculis & feminis/ tūc in prolatione generali potius videtur testator voluisse in dubio intentionem suam adaptare consonantem statuto vel consuetudini loci/ q̄ iuri communi: quia hec vulgaria ad vulgarem intelligentiam referenda sunt verba/ capitu. ex literis. s. de sponsa. & d. §. quod tamen cassius.

¶ Et intellige consuetudini loci in quo versatus est: & in quo habitat/ non in loco originis quod discutit late Sozi. consi. ccxlvij. col. iiij. circa primum.

31 ¶ Ratio potest esse quia * communis vsus loquendi dicitur proprius intellectus adeo vt possit esse contra proprium significatum verbi notat Angel. in. §. si quis filiabus/ colū. penul. insti. qui tutor. da. in testamē. po. Ratio rationis quia communis vsus loquendi dat significationem rebus. l. labeo/ & ibi Barto. ff. de supel. leg. not. Alexand. consi. lxxxij. nume. xv. viso/ volu. tertio. Quodq omni regule omniq constitutioni: solus vsus communis loquendi derogat. Notat domi. Bertrandi/ consilio. ccxlj. nume. iiij. viso instrumento/ in prima parte.

32 ¶ Et propterea dicitur q * non solum statuta fauorabilia sed etiam penalia & sic odiosa intelliguntur secundum communem vsum loquendi. Istud videtur de mente Bart. in lege libellorum/ in. §. sed si aliud in fine. ff. de accusa. comprobat latius Panor. in capitu. ij. col. prima. s. de arbit. vbi dicit/ q in omni dispositione q̄tūcunq odiosa & restringibili debemus facere interpretationem secundum communem vsum loquendi allegat glo. in capit. nonnulli. s. de rescrip. cum alijs. Areti. in capitulo per tuas/ numero. xiiij. versiculo quarta conclusio. s. de probatio. doct. in capitulo vnico de iniur. hoc libro. Late Decius consilio. cccccxl. querit in effectu vbi subdit/ q verbum dubium statuti debet intelligi secundū cōmunē vsuz loquendi. Istud videtur firmari in simili per id quod notat Alexan. in consilio. cx. col. secunda visis acutissimis/ volumine primo/ q * probatio debet interpretari secundum communem & frequentem accidentiam/ glos. & docto. in lege neque natales. C. de probationib.

33

¶ Istud comprobat idem Panor. in capitulo per tuas/ numero sexto. s. de probatio. & Areti. ibi eod. numero dum dicit q communis vsus loquendi in materia odiosa & stricti iuris preualet proprio significatu verborum. d. §. quod Cassius: imo etiam in materia * odiosa appellatione nepotis veniret filius fratris vel sororis Io. And. in. c. fundamenta de elec. hoc lib. in nouella/ licet ex proprio significatu nepos dicatur filius filij: vel filius filie. l. iurisconsultus. §. secundo gradu. ff. de gradib. & l. liberorum circa medium. ff. de verborum signifi.

34

¶ Inquantum. s. proxime diximus statuta debere intelligi secundum communem vsum loquendi: illud dic verum nisi in volumine statuti dicatur q verba nostrorum statutorum debent intelligi non extrinseco addito: vel diminuto: tunc intelligitur secundum iuris communis interpretationem: ratio est quia sensus * communis loquendi est quid extrinsecum: ita dicit Roma. sing. ccccxix. quod exorditur communis doctrina est q verba statuti.

35

¶ De probando autem communem vsum loquendi attende ad ea que tradit Alex. in con. cxxxj. nume. iiij. super themate/ volu. vij.

¶ Et quo ad materiam que dicitur stricti iuris comprobat idem Areti. numero. xiij. vbi. s. proxime. Pone exemplum in stipulatione que est stricti iuris: tamen recipit interpretationem a communi vsu loquendi. d. l. semper. ff. de reg. iuris/ & l. sciendum. §. illud. ff. de edil. edicto.

¶ Quod autem communis vsus loquendi preferatur cuicunq proprie significationi habeo tex. in. c. q̄uis vbi Panor. s. de verbo. significa. no. in. l. Labeo de supel. lega.

¶ Et sic habes q communis vsus loquendi derogat omni regule omniq constitutioni in exaudiendis sermonibus gl. in. d. §. qd tū Cassius Curtius cō. xvj. col. vj. clarus vir.

¶ Multa circa hunc punctum possemus effundere: sed q plus laboriosum q̄ subtile videretur/ ideo sistamus ratem non omittendo * tamen q ad cognoscendum communem vsuz loquendi attenditur maior pars ciuitatis vel loci Panor. in. c. ex parte post glo. in verbo primo casu. s. de censib. Etiam attenditur q talis communis vsus loquendi receptus sit a personis plus in ciuitate vel loco intelligibili: Pro quo habeo quod citat Maria. Sozi. consilio octauo visis & diligenter/ q illud vulgare q res tantum valet quantum communiter vendi potest/ debet intelligi ab hominibus scientibus ipsius rei conditionem siue qualitatem. Nō autem sit receptus a rusticis aut vilibus * & omnino idiotis/ qui presumuntur loqui secundum abusum & improprie secundum glo. in. l. stipulatio ista. §. his quoq. ff. de verbor. obliga. & in. l. si quis filiabus. ff. de testa. tutel. refert Areti. in. d. c. literas/ numero. xv. facit in simili quod dicitur de fama vt ipsa procedat & originem sumpserit ab honestis personis notat Alex. con. lxxxiij. nume. vij. viso vol. iij.

36

37

¶ Quia talis vsus non attenderetur contra propriam verborum significationem & naturam cum iura * sapientum & statuta non debeant deturpari per ora rusticorum & idiotarum. Bald. singulariter in capitulo primo de suc. feud. & in. l. secunda versicu. nec puto. C. de suc. edicto. In quibus seu eorum sensu non cadit varietas aut vocabulorum differentia/ testis est glo. in. l. quod si nepotes. ff. de test. tutel. Ita intelligas illud vulgare/ q verba prolata a vulgaribus debent intelligi secundum quod accipiuntur communiter a vulgaribus glos. & doc. in. l. stipulatio ista. §. hec quoq de verbo. obliga. ff. notat Alex. consil. cij. in fine viso themate volu. vj. & consilio. xxvj. numero. xj. videretur fortasse volu. tertio. Quia vt diximus locutiones rusticorum & imperitarū psonarū: nō sunt proprie sed abusiue dicit tex. in. l. itez si p tor. ff. de suis & legit. hered. & ita intelligit tex. in. l. ita vulneratus. §. j. ff. ad leg. Aquil. & tex. no. in. l. si dictuz. §. j. ff. de euictio. ibi nō tū vt vulgaris opinat satisdare debet. Nā * verificādi sunt smones sm cōmunē opinionē intellectū habentiū. Bal. in. l. j. C. de seruis fugi. p tex. in. l. si quis ita: in fine/ ibi qd vtiq nemo sanus pbault. ff. de euictio. p dicto Bal. facit tex. in. d. c. ex literis el. j. s. de spon. ibi & cogatur

38

39

vtercꝫ verba prolata in eo ſenſu retinere quem ſolēt recte intelligentibus generare. Uide Alexan.conſi.v.circa primum/volu.iij.ꝛ in conſi.xcvij.nume.iij.viſo themate/volu. ij.vbi dicit ꝙ vſus communis loquendi maxime tuſcorum attenditur in conſuetudinario.

¶ A tali igitur incenſata vulgi opinione ꝛ aſſertione cauſari non debet cōmunis vſus loquendi / cum de ea non ſit curandum argu.not.in capitu. ad audientiam/ iuncta glo. 40 prima.ꝫ.de probationi.iuxta illud tritum *. Uane voces populi non ſunt audiende. lege decurionum. C. de penis. Alexan.conſi.cj.nume.viij.circa primū/vol.vj.latius cōſil. lxx.col.prima/in cauſa vertente/volu.tertio.

¶ Ratio ſuadet/quia ſepe accidit in contingentia facti : ꝙ qui magis indiſcrete ꝛ irrationabiliter loquitur inter fatuos/magis acceptus habeatur/qui vt plurimū in maiori numero ꝙ ſapiētes exiſtūt iuxta illud eccleſiaſtes primo.Stultorum infinitus eſt nūerus.Jo.Mo.in pḣc. ꝫ.ſacroſancte.

41 ¶ Item ꝛ poſtremo * qui allegat hunc cōmunem vſum loquendi tenetur illum probare / iuxta tritum in iure / facit quod not.Bald.in preludio feudo. col.ij. ꝙ allegans conſuetudinem probare tenetur/cum in facto conſiſtat:ꝛ facta non preſumuntur preſertim contraria iuri vel rationi / capi.primo.ꝫ.de conſti.hoc lib.Idem dic de ſtatutis Alexā. conſilio.lxxxvj.nume.vj.viſa inquiſitione/volu.iiij.

42 ¶ Licet difficile ſit vſum illum probare cū ad eum probandum non ſufficiat teſtes * deponere ꝙ ſic communiter dicitur/ſed debent deponere ſe ita cōmuniter audiuiſſe/alias nihil cōcluderent tanꝙ de proprio ſenſu deponētes ſecūdū Bar.in.d.l.labeo/de ſuppel.lega.ꝛ Bal.in.l.de quibus circa finem.ff.de leg.ꝛ plene per Anto.de Butrio/ in repetitio.capitu.fina.col.vlti.ꝫ.de conſuetudi.

¶ Uide Tho.Ferra.cautella.vij.vt habes ꝙ cōmunis opinio ꝛc.vbi inter alia concludit/ꝙ ad probandum cōmunem vſum loquendi debet articulari ꝛ probari ꝙ tempore facti actus ſic ſe habebat communis vſus loquendi firmat Decius dicto conſilio.ccclxv. in fine viſo conſilio allegat que notat Alexand.in.l.v.in princi.ij.col. in verſiculo ſecundo allegat communem ꝛc.ff.de verbo.obliga.ꝛ Sozi.in.l.Gallus.§.ſi eius/col.fina.ff.de liber.ꝛ poſthu.quod idem Decius repetit in conſilio ſequen.nume.viij.vbi vnum ſubdit in propoſito / ꝙ verum eſt ꝙ communis vſus loquendi de- 43 bet * attendi quando profertur vulgariter / ꝛ in materno ſermone : ſecus in ſermone literali in quo verba ꝓprie accipi debent.Alexand.in conſilio.cxv.col.prima.Eterni numinis/volu.ij.vbi dicit ꝙ quando verba proferuntur a ſtatutariis ꝛ iuriſperitis / non inſpicimus quomodo cōmuniter ꝛ vulgariter loquantur idiote : ſed reſpicimus quomodo loquuntur iuriſte.Idem Alexan.in conſi.ij.nume.lv.volu.primo/ꝛ cōſil.lx.nume.viij.viſis verbis/eo.volu.allegat Cy.in.l.ante.C.de dona.ante nupt.Barto.in.l.duodecim tabul.col.fina.C.de legi.her.Jmola.in capi. cum tibi in fine.ꝫ.de teſtamen. ¶ Pro premiſſis vide que dicit Maria.Sozinus.conſi.vj.in fi.prime colū. ꝛ Jaſonem in conſilio.lj.col.iij.circa primum/volumine primo.

¶ Facit in ſimili quod notat Alexan.conſi.xliiij. nume.v. videretur/vol.v. ꝙ verba prolata a legis cōditoribus ſeu a iuriſperito intelliguntur ſecundum interpretationem legalem/ licet ſi proferantur ab idiotis intelligantur ſecundum quod in idiotam cadunt per notata in.l.quod ſi nepotes.ff.de teſtamen.tutel.iuncta.l.prima.C.de contrahend. ſtipula.vide eundem Alexan.conſi.lxxxv.volu.iiij.ꝛ conſi. primo.nume.xviij.volumi.primo.

¶ Idem dic de verbis notarij notat idem Alexā.in conſi. lxxxij.col.ij.in cauſa vertente/volumi.primo.

¶ Capio tertium dubium, concludendo de neceſſitate ꝓuideri debere capellanie de preſbytero actu miſſam celebrante/quod com- 44 probo.Quia quale * ſit feudum tenor oſtendit inſtrumenti argu. l. ad probationem el.j. Ibi quem tenor ſcripture deſignat.C.de probatio.capitu.recepimus. ꝫ.de priuileg. ꝛ capitu.porro/eo.titu.Innocen.in capitu.primo. in princi.ꝫ.ne ſede vacan.l.ſancimus / ibi pacti tenor ad hec reclamauerit.C.de fideiuſſor.ca.ex tenore.ꝫ.de foro cōpetē.

¶ Item per tenorem dicte fundationis dicitur ꝙ inſtituatur capellanus/qui vt ſupra probauimus dicitur preſbyter actu celebrans. Igitur ſi alius non huius qualitatis inſti- 45 tuatur non valet inſtitutio/licet ſit etatis ad promouendū quod probo: quia * quando lex/vel ſtatutum/ aut diſpoſitio requirit aliquid qualificatiue: debet prius conſtare de tali qualitate:ita ꝙ talis qualitas debet prius īteruenire. nec ſufficit ꝙ ſubſequaꝰ.Militat equidē in ꝓpoſito theorica iuris/ꝙ quādo in aliquo actu ſeu diſpoſitione explicā da requiriꝰ certa qualitas in perſona/ſi talis qualitas non ineſt tempore explicationis actus ſeu diſpoſitionis: talis diſpoſitio non tenet in preiudicium perſone habentis illā qualitatem requiſitam.l.fi.§.ait lex.ff.de diuor.

46 ¶ Ratio/dicunt doc.qr * potentia ꝛ habitus non videntur eſſe de conſideratione iuris/prout dicit gloſ. reputata ſingul.in clementina prima de priuileg. que vult quod ſi parrochianus a ſuo ſacerdote habuit licentiam eligendi ſibi confeſſorem / quod debet intelligi ciuiliter per ea que latiſſime cumulat Brunus in tracta.de forma ꝛ ſolennitate in rubrica quando cenſeatur forma vel ſolennitas remiſſa in princi.quod eſt dictu in propoſito quod debet eligere ſacerdotem habentem animarum curam in actu ꝛ exercitio/non in potentia ꝛ habitu / facit dictum philoſo.in ſecundo de anima/quod actus actiuorum ſunt in patiente bene diſpoſito notat Joannes Mona.ꝛ ibi dico in.c.Romana de ſenten.excommunica.

¶ Cum igitur fundatione requiratur quod inſtituendus tempore collationis ſit preſbyter idoneus ꝛ ſufficiens : ſequitur quod huiuſmodi qualitas debet adeſſe ſubiecto tēpore collationis / nec ſufficit ꝙ ſit tempore acceptationis per ea que not.glo.in.c.ſtatutum in verbo canonicis in fine ꝫ.de reſ.hoc libro que dicit ꝙ opus eſt ꝙ delegatus ſedis apoſtolice ſit canonicus eccleſie cathedralis tempore commiſſionis: licet nō ſit tempore preſentationis reſcripti pro quo vide Joannem Monach.ibi.

¶ Pro hoc membro attende ad ea que tradit Decius in.c. cum in cunctis.§.inferiora in fine de elec.ꝫ.

47 ¶ Item ad eum * caſum non adaptantur diſpoſitiones teſtamenti:ad quem non adaptantur teſtamenta arg.l.iiij.§. totiens.ff.de dam.infec.l.quod conſtitutum.ff.de teſt.milita.c. indēnitatibus.§.ſed cum eas. ꝫ.de elec.hoc libro.l.ita autem.ff.de admi.tutor.Alex.con.xlviij. in fine viſo ſtatuto/ vol.tertio.Sed dicta verba capellanus idoneus/nō adaptantur ad.d.G.ergo nec eius diſpoſitio. Igitur nullomodo potuit inſtitui in dicta capellania/Ratio alia poteſt 48 adduci:quia * vbi aliquis debet facere aliquem actum ſub certa qualitate neceſſaria ad illum actum/ſi faciat ſub alia non valet actus tex.in.l.pri.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de verbo.obliga.c.cum aliquibus ꝛ.c.ſuſceptum de reſc.hoc libro ꝛ.c.hi.hoc ti.ꝛ lib.notat Henric.Boic.in.c.cum dilectus in prin.ꝫ.de iure patro.qui per hoc dicit ꝙ ſi prelatus preſentatū a patrono inſtituit non ſub qualitate et titulo preſentationis ſed alias iure ſuo/perinde eſt acſi nullomodo inſtituerit nec valet inſtitutio.

¶ Poſtremo in pūcto hoc habes ea quē.ꝫ. diximus in pro- 49 ximo dubio ꝙ ſi reperiatur * fundatio deſcripta verbis latinis ꝛ non vulgaribus:ꝙ talia verba debent interpretari ſecundum iuris communis diſpoſitionem ꝛ interpretationem/ꝛ non ſecundum vulgare idiotarum per ea que tradit Bar.in.l.ſi quid earum in principio de leg.iij.ꝛ in dicta.l. liberorum in vltima col.ff.de verbo.ſignifica.ꝛ in.l.ſi quis filiabus.ff.de teſta.tutel.dum dicit ꝙ ſi in teſtamento idiote/ redacto in ſcriptis per notarium:reperiantur aliqua verba latine ſcripta/debent interpretari ſecundum iuris communis diſpoſitionem ſeu interpretationem / et non ſecundum vulgare idiotarum arg.eorum que notantur in.l.prima.C.de vſur.ꝛ in.l.ſciendum.ff.de verbo.obliga.Bald.in l. lege.C.de legi.heredi.Sequitur Alexā.conſilio.xxxvij. col.fi. viſo themate volu.ſexto.

50 ¶ Capio quartum dubium, An * patroni qui preſentarūt minus idoneū infra quadrimeſtre:ſint priuati vice hac preſentandi/ꝛ ius ſit deuolutum ad loci ordinarium. Breuiter videtur ꝙ ſic notant ſcriben.poſt tex.in.c.vnico de iure patro. hoc libro/ ꝛ in cle.vnica de ſup. negli.prela. Angel. in auten. de ſanctiſ.epiſcop.in.§.ſi quis oratorij col.nona.Panor.in. capitulo illud in fine/ꝛ in capitulo cum propter.ꝫ.de iure patro.ꝛ in capitulo cum vos.ꝫ.de offic. ordina. Archi. in capitulo primo.ꝫ. iſto titulo.

¶ Sed dubium ſtat an poſtꝙ ſcienter preſentarunt indignum/qui admiſſus eſt per prelatum inſtituentem non expectato quadrimeſtri ſit eo ipſo priuatus vel debeat expectare quadrimeſtre/vt ius dicatur deuolutum / et hoc eſt vtile ſcire . In puncto ipſo reperio varios varia dixiſſe: Hoſtien.in dicto capitulo cum propter dicit quod quemadmodum patronus clericus eo ipſo quod preſentat indignum/ ea vice iure preſentandi eſt priuatus. gloſ. in dicto capitulo cum vos ꝛ ibi ſcriben.in hoc concordes . Idem venit dicendum in laico patrono per dictum §. ſi quis

oratorij/⁊.§.fi.in auten.vt clerici qui rece.⁊c.col.v.⁊ in au-
ten.de ecclesiasti.titu.§.si quis edificationem in fi.colū.ix.
Ante Hostien.tenuit Inno.in ca.proposuit/ibi nos credi-
mus ad superiorem deuolui prouisionem patrono presentā
te indignū.d.§.si quis oratorij:licet epūs benefaciat si red
dat ꝓuisionem patrono.Quia nō sunt ita instructi in eccle
siasticis negocijs. Idem ibi ipse Hostien. ante finem/⁊ in
ca.ij.etiam ante finem.s̄.de suppl.neg.prela.vbi Anto.de
Butrio in fine/idem tenet qui post Hostiē.tres subdit ra-
tiones. Prima est vt puniātur in quo delinquerunt/ca.pri-
mo.s̄.de transla.epi. Secunda/ quia non refert an nullum
vel minus idoneum eligant/ca.inter corporalia.§.sed neq̃
eo.ti. Tertia/quia patroni clerici pinguius ius habēt q̃
laici/qui hac de causa priuātur eo ipso vt prediximus/er-
go a fortiori laici. ¶Suadet alia ratio/quia si eligentes
scienter indignum sint priuati quorum potestas est fauo-
rabilis ⁊ de mera iusticia/ ergo fortius in presentatoribus:
quorum potestas est de gratia.Bal.in.d.cap.cum vos/ nu
me.iij.⁊ sic facilius tollenda/capit.ij.⁊.iiij.s̄.de iure patro.
Ista fuit ratio Joan.de Lignia. in dicto capitu.cum vos/
prout refert Anto.ibi colū.iij.qui sequitur predictam opi-
nionem tanq̃ de iure veriorem:fatetur tamen contrariam
equiorem qui subdit semper intelligi de presentante scien
ter indignum:alias non delinqueret. Et in dubio presu-
mitur presentare indignum dicit Bald.in dicto capit.cum
vos/nume.vj.allegat.l.qui cum alio.ff.de regul.iur. quod
videtur contra.l.merito. ff.pro socio/ ⁊ ea que notat Alex.
consilio.lij. colū.prima viso themate illustrissimi/ volu. iij.
vbi dicit ꝙ si quis confessus fuerit intrasse monasterium
monialium/ qui tamen habebat licentiam intrandi:si non
apparet ꝙ ingressus ille fuerit ante licentiam iudicabitur
factus post licentiam notat Bart. ⁊ alij in lege non solum
.§. sed vt probari.ff.de nou.oper.nuncia. Sed dic ꝙ istud
hic non militat:quia per actuʒ remouetur presumptio per
ea que diximus in capitulo si eo/ versiculo. Item in eo.s̄.
de rescript.

¶Hanc etiam firmat Panor. in dicto capitulo cum vos/
nume.v. referendo rotam ita tenere ⁊ eam sentire. Barto.
in lege cum quidam/ de lega.ij. vbi bonus textus iuncta
glo.probat/ꝙ si quis habet electionem ex dispositione te-
statoris: si eligit indignum priuatur ipso facto potestate
eligendi.

¶Suadet ⁊ alia ratio/ quia vbicunque alicui ex priuile-
gio seu gratia competit potestas eligendi vel postulandi:
si scienter eligit vel postulat indignum/ ipso facto perdit
potestatem sibi tributam quia dicitur abuti priuilegio tex.
est no.in capitulo gratum.s̄.de postulatio.prelato.capitu.
priuilegium.xj.questio.iij. Notat Joannes Monachus/⁊
ibi dixi in cap.j.s̄.de eta.⁊ qualita. in verbo priuilegium.

¶Sed vt diximus patronus laicus habet potestatē pre-
sentandi de gratia/ ergo presentando scienter indignum
abutitur gratia sibi concessa/ ⁊ sic debet remanere priua-
tus pro illa vice: quod videtur placere Domi.in capitulo
primo.s̄.hoc titulo. Uide Aufre. in repetitio. clemen. j.
ante finem de offic. ordin. facit quod not.idem Joan.Mo
na.in capi.vt commissi in fine de hereticis.

¶Et per hec habes ꝙ ista est communis opinio contra
quam nihil facit ratio glo. in dicto capitulo cum vos/
cum sit fragilis secundum Antonium ibi colū.iij.Quia ex
quo non apparet ꝙ ius canonicum contradicat expresse
stabitur illi.§.si quis oratorij hoc exprimenti per regulam
not. in capitulo primo.s̄.de nou.oper.nunciatio. Pro hoc
vide que dico latius in capitulo primo de testamen. in ver
bo quatuor liberi in versiculo/ nec refert an integra legi-
tima ⁊c.

¶Contrariam tamen sententiam ꝙ non sit ipso iure po-
testate presentandi priuatus ante lapsum quadrimestris/
tenet glo. in dicto capitulo cum vos/ in fine dum dicit ꝙ
hoc iure nostro ꝙ sit eo ipso priuatus:expresse nō cauetur.
Ideo standum est canoni ⁊ non legi quam sententiam In-
nocen. sibi contrarius ibi sequitur/ ⁊ Bald.nume.iij. et in
margari.in verbo patronus/ referendo dictum Innocen.
vbi.s̄.⁊ est de mente Joan.Andre.secundum collec. ibi in
princi. cui hec non placet/dum dicit ꝙ durum est contra sti
mulū calcitrare/nisi expresse per canonē corrigat̄/ qđ non
reperitur:tenet hāc opinionē Archid.in.c.j.s̄.hoc titu.

¶Primā tñ tāq̃ magis cōem teneas in iudicādo ⁊ cōsulē
do/qr vrgētioribus fulcit̄ ratiōibus/igitur amplectēda ve
nit ꝑ ea q̄ citat Jo.Mo.in.c.j.⁊ ibi diximus.s̄.de cōstitu.

51 ¶Capio quintum dubium * an consensus Archie-
piscopi loci ordinarij p̄-
sumatur interuenisse in fundatione ⁊ erectione dicte capel
lanie/propter longi temporis diuturnitatem. Prima fron-
te videtur ꝙ non/cum sit quedaʒ solēnitas extrinseca:que
regulariter non presumitur.l.quecunq̃.§. fi.ff. de publica.
l.sciendum vbi late scriben.in hoc puncto.ff.de verb.oblig.

¶Hoc tamen non suffragante habemus dicere contrariū
eo maxime ꝙ precessit temporis diuturnitas/ que videtur
dispositiōis testatoris executio in eo quia perpluries fuit
de ipsa capellania ad ipsam presentationem per Archiepi-
scopum prouisum/quod firmo per ea que voluit Hostien.
quem ibi communiter sequuntur scriben.in capitulo illud.
52 s̄.de presump.Quod * clericus presumitur recte institu-
tus quando diuturno tempore tenuit ecclesiam/vt rector:
quia superiores sepe visitantes ecclesias presumuntur vi
disse titulum suum/nec subditum tolerasse intrusum tanto
tempore:notant Anthonius de Butrio ⁊ Imola in capi-
tulo ex insinuatione.s̄.de procur. Domi. ⁊ alij in capitulo
ordinarij vbi late diximus.s̄.de offi.ordi. Petrus de An-
charano in regula prima col.viij.de regul.iur.hoc lib. Pa-
nor in capitulo licet Hely.col.xiiij.s̄.de symo. Imola in ca
pitulo ex frequentibus.s̄.de insti. Domi. post Joannē An
dr.in capitulo si iudex laicus.§.fina.col.secunda de senten.
excommunicatio.hoc libro. Bald.in.l.siue possidetis/ col.j.
C.de probationib.⁊ in.l.qui in aliena ⁊ ibi late Jason.ff. de
acquir.heredi. Barba.in capitulo requisisti/col.xlviij.s̄.de
testa.tangit Petrus de Ancharano consilio.xl. circa me-
dium visa petitione/latius in consilio.clxij. in questione ec
clesie ⁊ consilio.ccccxx.col.finali. in fine. Quidam seruus
Antonius/ ⁊ consilio.lxix.numero tertio contra donatio-
nem: firmat Roma.consilio.cclij.numero tertio pro decisio
ne preposite cōsultatiōis/ vbi dicit ꝙ si est concessa iandiu
alicui immunitas:presumitur interuenisse solēnitas requi
sita ad concessionem.

¶Et non eundo per mendicata suffragia pro themate ha-
beo doctrinam Archi.in capitulo nemo de consecra.di.pri
ma vbi dicit ꝙ quando est dubium ꝙ in fundatione eccle-
sie interuenerit episcopalis autoritas presumendum est ꝙ
sic quādo longo tempore locus pro ecclesia cultus fuit:ad
idem Cardi.in dicto capitulo requisisti refert et sequitur
Jason in.l.si certis annis/nume.octauo.C.de pac.vbi plu-
ra in simili adducit ⁊ in dicta.l.sciendum/numero.xvij.ff.de
verbor.obliga.

¶Et ad iura que pro contraria opinione sunt adducta/ et
adduci possunt/dic ea limitari ⁊ non procedere in diuturni
tate temporis/propter quam presumitur solennitas inter-
uenisse per tex.in.l.si filiussa.C.de petio. heredi. Ita dicta
iura limitant Bar.Ang.Imola/Roma.⁊ Jason in dicta.l.
qui in aliena.ff.de petitio.heredi.Bar.Ang.Paul.Areti.
Alexand.Jason ⁊ communiter moder.in dicta.l.sciendum.
ff.de verbo.obliga.

¶Capio sextum & vltimum dubium, Et prima fronte vt
verbis iurisconsi. vtar in.l.quingēta.ff.de proba.videtur di
cendum ꝙ dictus Jacobus non potuerit/prout nec debue
rit intrare possessionem dicte capellanie dicto.G.non cita-
to: eo maxime ꝙ talis adeptio videatur quodammodo al-
53 terius possessionis priuatio. Et nemo * est priuandus pos
sessione sua:etiam si sit intrusus/violentus/ vel predo/ nisi
prius citato ipso possessore ⁊ interuentu cause cognitione
l.fi.C.si per vim vel aliomodo glo.⁊ scriben. post textū vbi
dico in capitulo licet episcopus hoc titulo/Roma.in.l. iu-
ste possidet.ff.de acquir.po.Bald.in.l.secunda.C.vbi in rē
actio.Cardi.consilio.cxxxij.punctus questionis ⁊ consilio.
lxxix.col.prima/dominus abbas vbi dicit ꝙ vassallus non
petens inuestitutam intra annum ⁊ diem non priuatur feu
do sine citatione.

¶In proposito dicit Bald.in.l.si maritus el pri.C.de do-
natio.inter vir.⁊ vxor.ꝙ licet clericus beneficio sit ipso iu-
re priuatus:non tamen debet expelli sine cause cognitione
⁊ sic prima citatione quod late prosequitur Joan.de Ana.
in capitulo secundo/col.prima.s̄.de symo.Roma.con.lxix.
viso questionis themate.

¶Ut tamen presentis puncti patefiat veritas/ ⁊ quod pre
missa non obstent/ habeo quod possessio beneficij ex acti-
bus nostris acquiri non valet/cum ipsa necessario requi-
rat canonicam institutionem regula prima de regul.iuris/
hoc libro/dicto capitulo ex frequen.s̄.de insti.

¶Item quod talis simplex possessio non possit dici alte-
54 rius possessionis priuatio patet. Quia * quando aliquis
allegat possessionem in beneficialibus:hoc nō est respectu
iuris spiritualis/ cum in talibus non cadat possessio/ no-

tant scribentes in.c. conquestus.§.de foro cōpet. ꝛ Fely.in.c.q̃to.§.de iudi. Sed solum respectu fructuum ꝛ ꝓuentuum beneficiorum a quibus non debet quis priuari nisi cum cause cognitione.

¶Item si requireretur citatio in apprehensione talis possessionis: videretur id durum/ cum per eam nihil fiat preiudicij alteri: igitur nō videtur necessaria per regulam ꝙ citatio 54 * solum fit ad illum actum: seu in illo actu in quo quis ledi potest.l.nā ita diuus.ff.de adop.l.j.§.denūciari ff.de ventre inspici.notat Jason in con.lxxxvj.volu.iij.in causa. R.volu.primo.

¶Item talis immissio non fit nisi pro saluatione iuris competentis ex collatione facta. Est enim accessorium ad collationem/ cum non fiat priusq̃ procedat ipsa collatio canonica alias diceretur intrusio seu violentia.c. eum qui hoc titu.ꝛ lib. Et accessorium sequitur naturam sui principalis: regula iuris est. Sed in omni collatione beneficij(vbi omne ius ꝛ possessorium ꝛ petitorium queritur)nō requiritur citatio notatur in.d.c.licet eps hoc titu. Sozi. con. clxiij.col.fi.visa bulla. Ergo nec in acceptatiōe nec in possessionis adeptione tanq̃ accessorijs.

¶Et per hec succincte sit verificatum hoc vltimū dubiū: vt non requiratur citatio/ cum non fiat preiudiciū. Et contraria loquuntur quando fit preiudicium. Et sic id potest 55 fieri inuito * tali: ergo multomagis eo absente ꝛ ignorante a cnon citato.l.qui potest inuitus.ff.de regul. iur.l.iiij. §.illud.ff.de fideicō.lib.l.in diem cum glo.ff.de aqua plu. arc.notat Alexan.in con.vj.colum.fi.circa processum volumine.iij. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.xxx.

Si pauper clericus cui(cū beneficium nullum haberet) mandabatur de beneficio (iuxta suę probitatis merita) per episcopū prouideri, aliud antequam sit prouisum eidem beneficium fuerit assecutus prouidere sibi episcopus (cum cesset causa mandati)decętero non tenetur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Obtinens beneficiū post impetrationem gratie/ an valeat collatio
Forma prouidens necessitati pauperum est quasi iusticia.
2 Quis debet beneficiari in vico suo.
3 Justicia bñficiatum non beneficia.
Beneficium adeptum quando non potest se compati cum gratia.
4 Leuius tollitur ius ad rem/ q̃ in re/ ꝛ spes q̃ res.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uarijs modis quis dicitur pauper vt hic.
2 Pauper dicitur parum potens vel quasi parum parans.
3 Qui nunc est pauper: seu non soluendo/ presumitur etiam in preteritum quod fuerit in genere pauper / ꝛ non soluendo.
Quando ex presenti presumatur in preteritum.
4 Dignitates ꝛ personatus non conferūtur de consuetudine regni francie extraneis.
Melior ecclesia dicitur que melior videtur impetrāti.
5 Justicia est virtus confortatiua ꝛ corroboratiua.
Expositio dicti psal. Erudimini qui iudicatis terram hic describitur.
6 Justicia est quasi aurea virtus/ curatiua morbidarum egritudinum.
7 Officium iusticie est piungi cum deo.
Alia est iusticia vniuersalis ꝛ alia particularis.
8 In iusticia positiua non multum de ratione curatur: sed de voluntate.
9 Differentia inter ius in re et ius ad rem hic ponitur.
10 Jus quod se habet in potentia: non dicitur esse fortius q̃ ius quod est in actu.

a Si pauper,[a] Hic videtur instātia ad regulā.j. hoc libro de regul. iur. factum legitime et dic vt ibi.j.not.[tenetur.]

1 ¶Sed quid * si sit prius um alicui in gratia speciali. §.eo.si clericus ꝛ post gratiam factam obtinuit aliud beneficiū nunquid expirat gratia: hic est arg.ꝙ sic.

¶Dic cōtra q: hec forma ꝓuidet necessitati pauperum ꝛ est quasi 2 iusticia. ¶Nam si sum * clericus ꝛ volo remanere in clero debeo beneficiari b [b] in vico de quo sum.C.de epi.ꝛ cler. in ecclesijs ꝛ ideo ibi est quasi iuris executio ꝓuisione facta isti impetrāti anteq̃ ipsa sortiatur effectum ipsa euanescit per adeptionem beneficij vt hic ꝛ ar.j.eo.si eps.

c 3 ¶Nec mir q: iusticia[c] * beneficiatum non beneficiat. §.eo.q: in tm̃.§.de cler.non residen.q: nonnulli.

¶Et hoc intelligo vbi adeptum posset se cōpati cū gratia pri⁹ facta. Sed si adeptū nō posset se cōpati cū prima gratia si haberet effectū vt pote q: esset cōtra cōciliū generale.§.eo.de multa dico vtrobiq: primam gratiā extinctā.

¶Nam habendo primā gratiam cū effectu ꝑ adeptionem secūdi beneficij prima gratia tolleretur ergo magis ius 4 d ad rem tolleretur: cum leuius tollatur * [d] ius ad rem q̃ in re ꝛ spes q̃ res.j.eo.is cui ꝛ.c.sequen.j.hoc libro de conce.ꝑbend.quoniam.§.sane cōtra no.§.de res.in nostra. Joan. Mona. Cardina.

a Si pauper. Dic ꝙ quis varijs modis dicitur pauper not. Alex.con.xxxvij.cōsultus sum vol.vij. vbi etiam tractat de modo ꝓbandi paupertatem. Et que sit differentia inter pauperem/ inopem/ ꝛ egenum.

¶Uide eundem Alex.con.xcj. repetitus in causa vol.eo. Et quando quis dicatur esse pauper/ committitur iudicātis arbitrio: qui habet hoc arbitrar inspecto statu ꝛ qualitate persone glo.ꝛ doc.in auten. preterea.C. vnde vi.ꝛ plenius Bar.in.l.si constāte.ff.solu.matri. Alex.cō. clviij.in fine viso testamento/ vol.vij. vbi subdit ꝙ pauper 2 dicitur * parum potens / vel quasi parū parans / vide que late tradit de paupertate Alex.con.lij.nume.xl. circa hanc vol.iiij.ꝛ con.cxxvj.nume.ix.in hac hesitatione volu.eo.et Hipolytum de Marsil.con.lxxj.

¶Et dicit Alex.vol.v.con.xvj.nume.secundo/ in causa ꝛ li 3 te ꝙ qui * nunc est pauper/ seu non soluendo: presumitur etiam in preteritum ꝙ fuerit in genere pauper ꝛ nō soluēdo: ꝛ hoc propter presumptionem iuris/ que est ꝙ quis lucretur non autem depauperetur.l.si defunctus.C.arbi.tutel.l.cura.§.deficientium.ff.de numer.ꝛ honor.quod firmat idem Alex.con.lxxv.in fine videtur in presenti cod.volu.ꝛ ibi late discutit/ quando ex presenti presumatur in preteritum: subdendo ꝙ quotiens presens status habet contra se alicuius temporis preteriti necessariam veritatē: tunc ex presenti non presumitur in preteritum. Bal.in.l.j.§. si magistratus.ff.de magistra.conue. Probus.

b ¶Debeo beneficiari. Glos. hic dicit hoc iustum fore / vide pro hoc tex.in.c.nullus/ ꝛ ibi gl.lxj.di.hinc dicit ibi prepo. 4 col.secunda ꝙ dignitates * ꝛ personatus de consuetudine regni Francie non conferuntur extraneis: subdens vnum in proposito Aurcolus Tholo.in addi. Guil.in.c.si pluribus hoc ti.ꝛ lib.subdit ꝙ melior ecclesia non dicitur illa que est maioris valoris: sed illa que melior videtur impetranti: ratio quia licet sit maioris valoris: tamen non est tante autoritatis vel dignitatis/ vel tāti priuilegij: vel illa que est minoris valoris est in vico impetrantis: cui melius ꝛ fructuosius poterit deseruire. Probus.

c ¶Quia iustitia. Istud expediuimus late.§.in.c.gratia de 5 res.quibus adde ꝙ * iustitia est virtus cōfortatiua ꝛ corroboratiua/ que sui splendore reges ꝛ regias sedes magnificat: quibus dictum est Sapien.primo: Diligite iustitiā qui iudicatis terram.i.ecclesiam/ que tota est sicut terra humilis ꝛ corde infima/ vel qui iudicatis terrā.i.peccatores/ qu.

terrena diligunt/vel qui iudicatis terram . i. homines de terra formatos/vel humanaz carnē/aut eos qui carnales sunt vel habitantes in terra quos iusticia tanq̄ mater omnium virtutū curat ab omni morbo : hinc Hiero. iusticia (inquit) est * quasi aurea virtus curatiua morbidarū egritudinum: q: puniēdo tollit scelera ⁊ peccata atq̄ putridas carnes ⁊ scabiosas curādo abradit.

6

¶ Sic in proposito ipsa iusticia non dat plura beneficia vt obuiet premissis morbis / merito pluralitas beneficialis dicit canonib⁹ inimica. Io.mo.in.c.nō potest.§.eo.afferēs morbos infinitos. vt intuentibus, pspicue patet. S. Aug. in lib. de duodecim gradibus abusionum sic dicit in proposito: quantum iusticia regis seculo valeat / notum apparet. Est enim pax populorum tutamen patrie/immunitas plebis/munimē gentis/cura langorum/letitia hominū temperies aeris/seruitus maris/terre fecunditas/solatium pauperum/hereditas filiorū ⁊ principi spes future beatitudinis. Et Anselmus in lib. cur deus homo iusticia est animi libertas suam cuiq̄ tribuens propriam dignitatem/ maiori disciplinam deo obedientia hinc Lactantius lib. de vero cultu (inquit) primū * iusticie officiū est cōiungi cū deo secundum cum homine. Sed illud primū religio dicitur: secundum humanitas nominatur.

7

¶ Lego preterea secundum aristotelis testimoniū / q̄ iusticia est virtus: qua homines iusta volunt ac operantur. Et est duplex legitima scz ⁊ particularis: legitima omnes cōplectitur virtutes ⁊ per eam aliquis leges in omni virtute condit/cōditas decernit: ⁊ decretas cum conditis executioni mandat studiūq̄ in beatam vitam ⁊ cōmune bonū dirigit. Particularis autem iusticia ab alijs est virtutib⁹ distincta: species/ ⁊ ei relique virtutes omnium philosophorum opinione cedunt/quam speciali nomine aliqui equitatem appellant: per hanc enim mortalis homo ius suum vnicuiq̄ tribuit/ quo nihil est sanctius: nihil equius/ nihil quoq̄ vtilius.

¶ Alio modo dicitur iusticia duplex: videlicet positiua et naturalis: inter quas reperitur discrepantia: quia naturalis habet rationem vrgentem que dicitur nobiscum nasci (dixi.§.in prohemio) positiua vero habet rationem beneplaciti pcedens ex mera voluntate statuentis Ang. in.l. iusticia.ff. de iusti. ⁊ iur. refert Guil. Benedicti in.c. raynutius in ver. in eodem testamento el.j.nu.clxxxiiij. de testa. §. vbi subdit in proposito/ q̄ in * iusticia positiua nō multum de ratione curatur: sed de sola voluntate. s. tollerabili quod procedit in omnibus que sunt de iusticia bn̄placiti.

8

¶ Unum dicit Petrus de Ancha con.lxx.col.ij. apparuit/ q̄ fauor singularis ⁊ specialis impartiri non debet: vbi iusticia ministratur arg.l. vnum ex familia de lega.ij. ⁊.l. si creditori de lega.j. facit.c. non debet.§. de consang. vel affi. intellige de naturali non positiua. Probus.

d 9

¶ Cum leuius .* Differentiam dic fore inter ius in re / ⁊ ius ad rem. Nā ius in re est quesitum de presenti / ⁊ ius ad rem est querendum/ ⁊ in spe videtur consistere: vt patet in literis expectatiuis ad vacatura beneficia vt est tex.in. c. fi. in prin. de conce. preben. hoc libro ibi in quibus ius non esset quesitum in re licet ad rem . Et ibi in §. primo habetur q̄ canonicus qui post receptionem expectat p̄bendam iuxta. c. relatum.§. eodem dicitur ius habere ad rē not. domi. in.d.c. fi. in vlti. no. Ad idem tex. in.c. pe. ⁊ ibi idez domi. in pe. no.§. hoc titu. Et huic iuri ad rem facilius/ q̄ꝫ iuri in re quesito derogatur: vt probatur hic per Ioan. Mona. et per iura.§. allegata notat Cal. in ti. de res. con. viij. in fine Car. con.lxj. volētes itaq̄ in fine. Ratio pro hoc extat manifesta per dictum Ioan. Mona . hic. quod comproba per l. q̄ autem in prin.ff. de his qui in fraud. credi.l . si sponsus §. marit⁹ el.ij.ff. de do. inter vir. ⁊ vxor.l.j §. confert. ff. de colla. bo. ⁊.l. seruus. C. de pac.l. fi. C. qui accu. po. Idem Ioan. mona. in rub. de resc. in fine vide que dico in.c. primo.j. de religio. domi. Fely. in.c. cum inter. colum.ij.§. de re iudic. Paulus de castro con.cccxxxix . in prima parte ⁊ consequenti in fine prime colum. decius consi.ccclvij.nu. iij. in casu magnifici domini Petri.

b

¶ Pro premissis habeo quod citat Domi . Bar. de chassa. consi. xj. nume. ix. le cas est tel * q̄ ius quod se habet in potentia/non dicitur esse fortius: q̄ꝫ ius quod est in actu. Et subdit ad comprobationem illius prescriptio tollit ius actuale ergo multofortius potentiale secundum no. in.l. si rem §. omnes. ff. de pigno. actio. Probus.

10

¶ Bonifacius Octauus. Caput. xxxj.

SI a sede apostolica vel legato ipsius vni & ab ordinario alteri eodem die idem beneficiū conferatur, nec appareat quę collatio fuerit primo facta, erit potior conditio possidentis. Si vero neuter possideat is cui sedes ipsa contulit vel legatus (propter conferentis ampliorē prerogatiuam) erit alteri preferendus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ingens est commodum possessionis.
Non presumitur pro auctoritate: vbi alia pars habet possessionem.
2 Omnibus paribus pro auctoritate ampliori est prelatio facienda.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An ratione possessionis quis faciat fructus suos.
2 Possessio quando est contra ius commune quid dicendū.
3 Commoda possessionis vide hic.
Possessio releuat ab onere probationis ⁊ transfert illud in aduersarium.
4 Possessio est causa implorandi officium iudicis.
5 Ex possessione presumitnr titulus.
6 Papa concedens eandem rem vna ⁊ eadem die.
7 Idem operatur punctus quod preuentio.
8 Impossibile est q̄ detur collatio bina eodem momento.
9 In pari causa melior est conditio possidentis.
10 Bona relicta a rectore: an presumantur ex bonis ecclesie/ an ex patrimonio.
11 Edificium in fundo meo edificatum/propria possum autoritate destruere.
12 Priuilegiatus non vtitur priuilegio contra alium pariter priuilegiatum.
13 Erectio furcarum operatur probationem iurisditionis meri imperij.
Plures habentes iurisditionem pro indiuiso.
14 In re vendita vel donata duobus: prefertur ille cui est facta traditio.
15 In interdicto retinende/ille vincit qui de antiquiori possessione probat.
Iunior possessio presumitur clandestina.
Duo insolidum eodem iure possidere idem non possunt.
16 Titulus nihil patrocinatur quando possessio alterius est antiquior.
17 Per constitutum transfertur dominiū ⁊ possessio/ sicut per veram traditionem.
18 Quod procurator habens speciale mandatum facit/ censetur facere vt dominus.

a SI a sede, a Hec decretalis in dubio casu posita decidit quid agendum ⁊ habet duo dicta. Ecce primum [possidentis] Ingēs b * enim est commodum possessionis insti. de interdic.§. retinē de/primo ⁊ secundo Reso. C. de rei vendica. res alienas.j. vt eccle. bene.c. vno circa prin. Et sic non presumit pro autoritate vbi alia pars habet possessionem.

1

2 ¶ Sed si neutra pars haberet omnibus * paribus pro autoritate amplior est prelatio facienda vt.j. versi. proximo ⁊ facit de maior. ⁊ obed. per tuas.§. hoc libro de res. duob⁹. Ioannes Mo. Cardi.

a S*I a sede.* Uide alex.con.xix. admodũ volu. ij.⁊ que diximꝰ in.c.cũ cui.s̃.isto tit. Probꝰ.
b ¶ *Ingens.* Adde do.Bertran.con.lxxxvij licet venerabilis vir dñs parte.j.⁊ Car.cõ. cxxxij.col.fi. T. Archipresby.

1 ¶ Et an ratiõe * possessionis quis faciat fructus suos. vide q̃ notat Alex.in con.cxxi.colũ. ij. viso themate vol.iiij.⁊ ibi dicit ꝙ nõ indistincte/sed requirit ꝙ bona fide possideat/estimãs se dñm ad hoc vt ex tali possessione faciat fructus suos.l.qui sit.§.in alieno.ff.de vsur.⁊.l.bonefidei in prin.ff.de acquir.rex do. Ideo nihil est si cõtra iura mercatur per regulã quã citat Alex. in cõ.lxx.
2 col.j.in causa vol.iij.ꝙ qñ * possessio estɔtra ius cõe: talis possessio nõ releuat/nec p̃sumptionẽ inducit pro possidẽte etiã si possederat lõgo tpe.c.ad decimas.s̃. de resti.spolia. hoc lib. ¶ Et in ꝓposito Jo.mo.hic dic ꝙ scribẽtes hic satis sicco ⁊ leui pede in hoc pũcto ꝑtranseunt. Ideo ad illius ɔprobationẽ adde glo. in.c.j.que est glo.pe.de conten. inter do.⁊ vassal.que enumerat aliqua possessionis cõmo-
3 da. Nam * aliquando habet iudicium nominare.l.prima. ff.familie erci.

¶ Aliquãdo releuat ab onere ꝓbationis insti.de interdic. §.cõmodum/⁊ sic onus ꝓbationis transfert in aduersariũ l.fi.C.de rei vend.⁊.l.siue possidetis ⁊ ibi plene no.C.de ꝓbatio.Maria.Sozi.con.cxxvij.col.iij.visis.
4 ¶ Aliqñ est * causa ĩplorãdi officiũ iudicis.l.fi.ff.de offi. ꝓcur.cesar.l.vt liberis §.fi.ff.de liber.causa.

¶ Aliquãdo ratiõe illius officiũ iudicis ꝓponitur/ nõ qꝛ deficit actio:sz qꝛ deficit exercitiũ.l.si filiusf.ff.si cert.peta.
¶ Aliqñ est causa ĩducẽdi p̃sumptionẽ.l.pe.ff. de cõditio. insti. ¶ Aliqñ inducẽdi recuperationem.l.si seruus.C. qđ cum eo.l.qui possessioni.ff.de vi ⁊ vi arma.
¶ Aliqñ est causa impediendi executionẽ.l.maritoꝝ.ff.ne vxor ꝓ mari. ¶ Aliqñ est causa ꝓducendi alios naturales effectus.l.iij.§.ex cõtrario.ff.de acq̊r.pos.facit cle.j.vt lite
5 penden.vbi ex possessione * p̃sumitur titulus facit. c. qđ aũt.s̃.de iurepatro.c.ad aures de p̃scrip.⁊.c. primũ de controuer.inuesti.glo.fi.in.c.afferte.s̃.de presump.
¶ Pro intento habes quod citat Bal.in. c.capitulũ.nu.ij.
6 s̃.de res.ꝙ qñ * papa cõcedit potestariũ bononie duobus eadem die/prefertur is qui reperitur possidere: qꝛ eoipso ꝙ possidet plus iuris habet/eo qui non possidet.l.j.in fi.ff. vti possidetis. Idem si papa vna eadẽq; die vnum idemq; feudũ cõcedit diuersis ꝑsonis ꝑ diuersas bullas sicut diximus in diuersis testamẽtis in quibus nõ apparet distin-
7 ctio hore vel diei imo ⁊ puncti:qꝛ * idem operatur punctus quod operatur p̃uẽtio no.in.l.si pluribus.ff.de solu. Et hec cõprobãtur ꝙ licet sola possessio bñficij nõ tribuat titulum beneficialem.c.ex frequentibus.s̃.de institu.⁊.c. primo de regul. iur.hoc lib. tamen iũcta cũ titulo/ est potens ad extinguendum aliũ titulũ illi oppositum concurrentem in tempore.
¶ Istud tñ intelligas ⁊ tex. nostrũ vt ꝓcedat si a diuersis p̃latis ꝓcedant tituli beneficiales: secus si ab vno solo qꝛ tunc secundum Petr. Domi.⁊ Franc.hic adeũdus est ta
8 lis qui subtiliter ⁊ curiose certificatus/quis fuit primꝰ: illud declaret/cuz impossibile * sit ꝙ detur collatio bina eodem momento/etiam impossibilitate iuris ⁊ facti/qꝛ si dicit confero titio ⁊ petro(eodem instãti)si intelligitur ꝙ ambobus simul conferat/vel simul retineant:nõ valẽt tunc.c.cũ nõ ignores.⁊.c.vacãte⁊.c.tuis.s̃.hoc ti. Si aũt ĩtelligat̃ ꝙ vellet cõferri alteri tantum ille qui primo est noĩatus debet obtinere ar.c.mãdato.s̃.eo.⁊ de elec.c.pe.hoc lib. Ergo ipsa possessio non potest operari/ꝙ ille qui est prior/per dat ius prioritatis vt vult etiã iste tex.qui loquitur quando de prioritate apparere nõ potest. Sed in casu nostro est impossibile quasi ꝙ nõ appareat saltem per declarationez p̃lati cõcedẽtis. Et ꝑ hec videntur dicta Bal.in casu beneficiali nõ habere locum sed in ꝓphanis tantum.
¶ Pro principali intẽto vide Bar.in.l.si inter in fine.ff. de reb.dubijs vbi ponit.q.de viro ⁊ vxore/inter quos est facta donatio/⁊ mortui sunt ambo:nec apparet de prioritate mortis illoꝝ/quos dicemus heredes p̃ferri an donantis vel donatarij dicit ꝙ heredes rem donatã possidẽtes. Nã si heredes viri vẽdicãt ipsi debent ꝓbare vxorẽ p̃decessisse ⁊ ecõtra/alias agentes cadũt ab intentiõe sua iuxta regulã vulgatam ꝙ actore non ꝓbante reus absoluitur.l.qui accusare.C.de ꝓbationibus cum alijs vulgatis. Ideo sup hoc nõ est opus in supuacuis rationibꝰ in.ll.insistere/ ꝓut
9 in simili dicit Alex.con.cxl.nu.v.sup testamẽto vol.j. Et sic in pari * causa melior est cõditio possidentis idẽ Alex.cõ. xciij.in prin.in causa ⁊ lite/vol.v.
¶ Pro hoc vide que tradit do. Jo.lupꝰ hispa.in repeti.rubri.s̃.de dona.inter vir.⁊ vxor.in §.ista ꝓcedũt charta mihi.lv. ¶ In hoc iuuat quod dicit Decius con.cccccxvij. nu.viij.in sententia/ꝙ reus qui cõuenitur: videtur habere ius fortius ex quo habet dñiuz cũ possessione de p̃senti qđ comprobat. Et hec est ratio regule tex.nostri.
¶ Adduco p̃terea glo.singul.in.c.nulli.xij.q.v.que vult in
10 sui effectu:ꝙ si * rector ecclie decedit relictis bonis/et queratur an quesita fuerint ex patrimonio clerici / an ex redditibus ecclesie:ꝙ presumitur ꝓ eo qui est in possessione. Ideo si cõsanguineus est in possessione/p̃fertur ecclesie:⁊ hoc ꝓpter commodum possessionis. Istud firmat glo. in.c.sint manifeste.xij.q.j.
¶ Aliud cõmodum possessionis habes citatum per Bar. in.l.j.§.nunciatio in prin.ff.de no.oper.nuncia.vbi cõcludit
11 post dy.⁊ Jacob.de Areti.ꝙ quando factũ fuit * edificiũ in solo meo ⁊ a me possesso:ego possum tale edificium propria auctoritate destruere.l.quẽadmodũ.§.priõ.ff. ad leg. aquil.idem no. Bal.in.l.si in area.in versi.item nota. ff. de ɔditio.indeb.⁊ Bar.in.l.prima.§. interdictũ versi. p̃terea illud quod fit.ff.vti pos.⁊ in.l.si vitem.§.si ad ianuam per illum textum.ff.quod vi aut clam ⁊ in.l.si duo.§.item videamus.ff.vti possid.ratio secundũ flo.⁊ Bal.in.d.l.quẽadmodũ ad istam cõclusionem/ ꝓcedit ex vi cõmodi possessionis qđ dño tribuit potestatẽ resistendi ꝓpria auctoritate: qđ non esset nisi possideret:ideo si quis fabricaret murum/vel erigeret sepem/vel aliquid faceret in fundo meo proprio quẽ possideo/ ꝓpria possum auctoritate illud destruere et penitus euellere. Ratio fundamentalis videtur:qꝛ illud quod est edificatũ in meo per me possesso/ solo cedit meo.l. adeo.§.ex aduerso.ff.de acquir.reꝝ do.⁊ insti.de rerũ diuisio.§.ex diuerso not. Inno.in.c.j.ĩ fi.s̃.de ĩmunitate eccle. sic videor destruere quod meũ est non alterius:⁊ dictũ nostrum procedit quod talis insolidum possideat qꝛ si ab alio possessore foret edificatum illud ꝓpria auctoritate destruere nõ posse testatur Bar.in.d.l.j.§.primo alleg.l. sed si inter me.ff.de serui.vrba.predio. Pro hoc videtur alia ratio
12 qꝛ eque videntur priuilegiati in re sua : ⁊ priuilegiatus * nõ vtitur priuilegio cõtra aliũ pariter priuilegiatũ. l. sed ⁊ milites.§.j.ff.de excu.tuto. dico in.capi. cum persone de priuil. Sed recurritur ad ius commune quod videtur in ꝓposito/ꝙ est melior conditio prohibentis in re communi.c. in re communi de regul.iur.hoc libro. Decius late in consilio.ccxlix.numero secundo in casu de quo:vbi dicit ꝙ licet
13 per erectionem * furcarum arguatur ⁊ probetur iurisditio meri imperij/vt ibi per eum late: si tamen res est communis:videlicet iurisditio inter plures/vnus alijs inuitis nõ potest pro administratione iurisditionis furcas erigere per regulam ipsam:quia quando plures habent iurisditionem in castro pro indiuiso/debent concordari in vsu iurisditionis puta vtendo alternis annis ⁊ ad concordiam compelli debent no. Ang.in.l.ij.§.ex his.ff.de verb.obliga.⁊ Panor. in.c.fi.col.j.s̃.de re iudica.
¶ Et redeundo ad thema Joan. Monach. habeo id quod
14 dicimus in.l.quotiens.C.de rei vendica. Qđ in re * vendita vel donata duobus:prefert̃ ille cui fuit ⁊ est facta traditio/quia ille solus dicitur possidere.
¶ Effectus enim talis traditionis exequitur etiam per constitutum not. Bald.in rubric.C.de contrah.emp.q.xvj. Alex.con.xiiij.in fine circa primum dubium/volu.primo/ et consi.xxv.in fine viso testamento/vol.tertio/vbi dicit hanc traditionem fore fictam firmat Ang.consi.cvj.in fine quedam mulier donauit quos sequitur Decius consilio.cccij. numero nono/⁊ pro tenui vbi in proposito subdit(dico the-
15 matis)ꝙ in interdicto * retinende ille vincit qui de antiquiori possessione probat.c.licet causam.s̃.de probatio. no. Bar.in.l.si duo in prin.col.secunda.ff.vti po.cum similibus ibi per eum allega.firmat ⁊ late Alexand.consilio.lxxxviij. quoniam omne datum volumine quinto vbi istud comprobat. Quia iunior possessio presumitur clandestina.l. clam possidere in princi.⁊ §.qui ad nundinas.ff.de acquir. pos.notat late Alex.consi.ciij.in prin.super eo dubio/volu.vi/.cuz duo insolidum eodem iure idem possidere non possint.l.iij. §.ex contrario.ff.de acquir.pos.l.duo.ff.de precar. Et subdit idem Alexand.vbi.s̃.numero septimo/illud procedere etiam absq; titulo/⁊ aduersarius habeat iuniorem possessionem cum titu. Iuuat dictum Bal.in.l.data opera in fi-
16 ne.C.qui accusare:ꝙ titulus * nihil patrocinatur quando possessio alterius est antiquior. Ista tamen habent locum in prophanis/nõ in beneficialibus ⁊ alijs spiritualibus vt

hic p scriben. ꝛ in. c. j. de regul. iur. hoc lib. vide que dixi in. c. ordinarij. ṡ. de officio ordi.

¶ Pro his habes q̄ no. in. d. l. quotiēs. C. de rei vendica. ꝙ ille est potior cui primo res est tradita quādo duo emunt ab eodē. l. siue autem. §. si duob⁹. ff. de public. ꝯprobat Sozi. consi. ccxxxix. col. iiij. p̄sentis / vbi discutit de dño ꝛ ꝑcuratore eandem rē duobus vendētib⁹ vt p̄feratur emptor ꝑcuratoris si primo per ꝑcuratorē possessio fuit tradita vere vel ficte: ficte quidem / vt qr ꝑcurator cōstituit se dicti emptoris noīe possidere per cōstitutū vt in. l. ꝙ nemo: ꝛ ibi per Bar. ff. de acquir. po. vbi habetur ꝙ ita per ꝯstitu

17 tū * transfert possessio ꝛ dominiū: sicut p verā traditionē dico si p̄cedat causa habilis Bar. in. l. quod meo. ff. de acq̄r po. Alex. con. lj. nu. xiij. quod exorditur ꝑspectis his vol. vj. Et hoc ꝑcedit quādo procurator ad id habet speciale mandatū quod est de mente Bar. in. l. j. ad finē. ff. de acq̄r. po. vbi dicit ꝙ tutor / ꝛ curator / ꝛ ꝑcurator nō habēs speciale mādatū / nō potest possessionem trāsferre. Igitur sentit manifeste ꝙ habēs mādatū speciale potest. Hāc opinionem approbat Jo. de Jmol. ꝛ cōiter moder. ibi ꝛ idē Jmola

18 in. l. j. §. per procuratorē. ff. eo. de acquir. po. Juuat qr * qđ ꝑcurator (habēs speciale mandatū) facit cēset facere dñs l. quod iussu alteri⁹. ff. de regul. iur. regula q̄ facit per aliū cum sua materia. Et in hoc videtur adesse volūtas dñi: secus igitur si habeat generale mādatum / ꝙ ꝑcedit in differentia ratione cōmodi possessionis q̄ multū operatur vt p premissa apparet quibus iunge que notat ipse Alex. in cō. xxvj. in col. fi. circa primum dubium volu. j.

¶ Vide vnum cōmodū possessionis notatū p Decium in cō. 443. nu. xxviij. in casu quod est primum. iiij. partis.

¶ Et sic concludas cum glo. in. c. j. §. si tres de pace tenenda. Beati possidētes. Meminit Jason in con. cxlviij. col. j. viso processu vol. iiij. vbi subdit ꝙ qui prior est ꝛ antiquior in possessione reportat palmā victorie Bal. in. c. si diligēti col. fi. ṡ. de prescrip.

¶ Postremo quando nō procedat hoc. c. vide que dicimus ṡ. in. c. eum cui isto titulo. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxxij.

CVm singula officia sint singulis committēda personis, & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda. ¶ Præsenti prohibemus edicto ne aliqui monachi vel religiosi alij pluribus prioratibus vel ecclesijs curam habētibus animarum, etiam si eadem cura non per ipsos, sed per presbiteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis apostolicæ autoritate præesse præsumant, nisi forte vnus ex eis ab alio dependeat vel adinuicem sint annexi. Statuentes vt quicumque ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit, primum quo sit ipso iure priuatus statim omnino dimittere teneatur, per eum ad quem pertinuerit libere alteri conferendum. Quod nisi fecerit ex tunc eo ipso efficiatur ineligibilis & tanquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. ¶ Circa eos autem qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinent prouidemus, vt infra mēsem postquam presens constitutio peruenerit ad eosdem, vnum ex ipsis quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur, alioquin extunc pœnis subiaceant predictis.

¶ Prohibemus insuper ne prioratus vel ecclesię aut administrationes seu officia vnius monasterij consueta per eosdem monachos gubernari, committantur deinceps absque autoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda, nec hactenus commissa dimittantur eisdem, sed per eos ad quos pertinent libere ordinentur. Cum illis non liceat habere locum in diuersis monasterijs quorum vnū ab alio nō dependet, nec aliorum monasteriorum nisi canonice transferantur ad ipsa prioratus, ecclesias administrationes vel officia gubernare. Qui vero contra prohibitionem presentem prædicta decetero alienis monachis commiserint vel dimiserint iam commissa, ea vice ordinandi de ipsis sint potestate priuati, & de eis per diocesanos (si exempta nō fuerint) alioquin per sedem apostolicam ordinentur. Hi autem qui ea suscipere vel suscepta presumpserint detinere, reddantur ineligibiles ipso iure.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Monachis claustrum debet esse carcer.
2 Religiosis ambitio est improbior / cum regulé inseruiant strictiori.
3 Sepe verba referuntur ad factum.
4 Monachus quando de licētia solius abbatis potest dimittere monasterium: ꝛ quando requiratur consensus conuentus vide hic.
5 Nullus abbas debet dare licentiam monacho intrādi religionem artiorem / nisi primo eam inueniat ꝛ paratus sit eam recipere.
6 Ad religionem latiorem solus Papa dispensat. Solus Papa est supra ius.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Verbum singula / est aptum comprehendere particularia comprehensa sub generalitate premissa.
2 Dicta in vno: quando intelliguntur repetita in alio.
3 Sententia que est ipso iure nulla / aliquando rumpitur et infirmatur. Verbum de facto exponitur vt hic.
4 In his que sunt iuris / verba que alias denotāt improprietatem ꝛ fictionem / veritatem significant.
5 Translatus ad aliud monasterium / an recuperet bona ad primum monasterium delata.
6 Monialis dotari debet.

a CVm singula, a Hec dec. obulat ambitioni monachorum ꝛ eam multiplicibus penis castigat. Et tota hec decretalis est edictum prohibitorium puniens agentes contra illud [personis] . lxxxix. di. singula. xvj. q. j. presbyteros. ṡ. eo. quia in tantum ṡ. de cler. non resid. quia nonnulli. C. de assessor. nemo [pre cete-

ris.] Et ideo * eis claustrum debet esse carcer.j.de sentē. excommunica. vt fame [prioratibus] etiam non curatis / et verbum animarum quod est.j.referri debet ad immediatū/ ar.ff.de postul.l.j.§.deinde: ⁊ hoc ostēdit exaggregatio sequens dictum verbū [animaꝝ] quo ad ecclesias refertur b ⁊ quod habet.s.eo.de multa ⁊.s.de elec.dudum.ij. Ad euidētiā pleniorē statuitur in monachis ⁊ alijs religiosis quoꝝ * ambitio est improbior c cum regule inseruiant strictiori [annexi.] d Et tunc non reputant duo beneficia sed vnum.s.eo.super eo.⁊.c.extirpande.§.qui vero ⁊.s.de eta. ⁊ qualita.eam te[teneatur] quatenus de facto e possidebat vt magis hoc verbum respiciat factuz quam ius f Nā iure est priuatus vt hic ⁊ supra eodem de multa.

¶ Et sepe * verba referūtur ad solū factū.j. de spon.c.j.s.de elec.ecclesia.ij.⁊ sic hec litera concordat.s.eo. licet eps vt collatio possit fieri primi beneficij: sed cū tenēte cū cause cognitione datur. Et cum causam tenendi non habz dimittere compellitur. qđ si non fecerit que sit pena.j.statim sequitur [repellatur]. Simile.s.eo.de multa [teneāt] simile.s.eo.referente. Sed hec optio dicto capitulo reseruata/ nō habet locū post dictū conciliuz de multa sicut nec hic deinceps habebit [monasterijs].j.de religio.domi. ca. vltio.in fine [dependet] Et tunc nō sunt duo monasteria sed vnū.s.eo.sup eo [canonice] Monachus * de licētia g solius abbatis potest dimittere monasteriū: dūmodo ad aliud artius h se transferat.j.de regul.⁊ trans.ad religio. licet.xix.q.iij.statuimus. Et est ratio: q2 ei soli facit obediētiam.xij.q.j.non dicatis. Si aūt esset paris i religionis: tunc eps potest dispensare ex causa.j.de regul. ⁊ transe. ad religio.significatum.

¶ Sed an hoc casu sit necessarius ꝯsensus cōuentus si trāseat ad parem religionē: videtur ꝙ nō.s.hoc lib.de elec.religiosus.ij. Reo.⁊ ibi not. Sed illa loquitur in casu alio: in quo trāsit ad maius: vt fiat pater qui erat filius/ quo casu facilius translatio admitti debet: vnde isto casu dic necessarium cōsensum cōuentus k ⁊ sic not.s.de renū. post trāslationē ar.lxxviij.d.c.ij.⁊.d.c.statuimus. Et ꝙ ꝯsensus epi hic sit necessarius est ar.xvj.q.j.qui pure/ qđ est tenendū l vt nō ordinetur sine licētia primi epi/ nisi tūc fuerit monachus alteri⁹ monasterij altioris alterius episcopi. Et dicit Inno. m ꝙ nullus * abbas debet dare licētiā n monacho intrandi religionem artiorem: nisi primo eā inueniat: ⁊ paratus sit eam recipere. Et si aliter recedit fugitiuus est apostata / cum non sit in alicuius obedientia Abbas tamē posset dare monacho suo licentiā: vt sub sua obedientia iret querendo locum religiosum artiorē: hoc tamen nō cōsulit Inno. nisi hoc faciat abbas vt euitet o maius malū

¶ Si vero.* vellet trāsire ad religionē latiorem p: hoc potest q solus papa: cum hoc sit dispensare contra iura. Et solus papa est supra iura.j.de cōce.pben.proposuit [priuari] vt in eo puniantur in quo deliquerūt.s. hoc lib.de tempo. ordi.nullus in fine. Jo.Mo.Cardi.

Singula. Uerbum est aptum * comprehendere particularia comprehensa sub generalitate pmissa Jo.and.in.c.nimis.s.de exces. prelato.domi.in consi.lxij.columna secunda prosequar. Probus.

¶ Refertur. Ista est fallētia ad regulā citatā p Antho.de butrio in cle.j.de supplē.negli.pla. ꝙ lz regulariter vbi plura * in eadē orone plata sūt: ita ꝙ ab eodē verbo regantur/ dicta in vno: seu qualitas expressa in vno intelligantur repetita in alio.l.j.in prin.iuncta.l.iij.§.quod ait.ff.de incē.rui. ⁊ naufra. Barto.in.l.iiij.§. ait.ff. vi bo. rap. fallit vbi mens verificaretur in omni casu/ etiā qualitate nō repetita: etiam si mēs verificaret in quolibet distributiuo sine repetitione qualitatis: ita dicit pbari in tex. nostro per illa verba/ plurib⁹ prioratib⁹ vel ecclesijs curā habentib⁹ animaꝝ: non intelligitur illa qualitas (videlicet curā animaꝝ) repetita in prioratib⁹ sed tantū in ecclesijs vt est declaratū in.d.cle.j.quod placet in Jo. mona.⁊ Alex.in cōsi.xlviij.nu.xj.visis ⁊ opportune vol.j. Probus.

¶ Improbior. Istud poteris firmare p ea que dico in.c.felicis in verbo maior de penis.j. Probus.

¶ Annexi. Adde Petrum de Ancha.con.cxiiij.pro impetrante. Probus.

¶ De facto. Dic ꝙ quemadmodū ipse de facto tenebat/ ita de facto dimittat/ pro quo vide que dixi.s.in.c.licet epus hoc tit.⁊ eo.lib.quibus adde quod citat deci⁹ con.cccxxv. in fine in casu proposito dum ait ꝙ quandoqz * sententia que ipso iure est nulla rumpitur ⁊ infirmatur. l.j.§.j.⁊ ibi glo.in verbo infirmabitur.ff.de fer.in.l.exēpto.§.is qui vina.ff.de actio.emp.facit tex.in.c.si quis presbiteroꝝ.s. de reb.eccle.non alie.ibi virib⁹ euacuetur.

¶ Exponitur eñ hoc verbum de facto ꝺm Bal.in.c.nisi.s. de offi. lega. i. quod fit omisso iuris ordine / vel.i. contra ius vel cōtra cōsuetudinem: vide Roma. consi.clviij.circa primum proposite: ⁊ Decium con.ccclxxiij.nu.xij. viso consi. vbi etiam dicit ꝙ istud verbū de facto ponitur p cōtrarium eius quod est iuris / vt colligitur ex no.per Bar.in.l. stipulatio in prin.col.fi.ff.de verbo.obliga.vide Ang. con. clxxvi. quod incipit pmittendum. Probus.

¶ Quam ius. Uide ea que citat Decius con.ccclxv.nu.v. viso con. ꝙ in his * que sunt iuris verba que alias denotant improprietatem ⁊ fictionem veritatē significant Bar. in.l.maritus el.ij.in.§.legis.ff.de adulter. Bal.in.l. nuper in fi.C.de natural.lib.istud firmat idē Decius con. ccclxvj nu.ij.pro declaratione. Probus.

¶ Licentia. Petita licet non obtenta iuribus p Jo.mo.hic allega. vbi cōmuniter doctores hoc tenent / firmat Sozinus con.ccxxij.in prin.presens consultatio Antho. de butrio in.c.fi.col.j.s.de renun.⁊ Henric.boic in.c.licet col.iij. in ver.dic breuiter.s.de regula.

¶ Pro intento vide lapū allega.lxij. Quidam franciscus: vbi vnū subdit/ ꝙ si abbas sit mortuus: tunc eps licentiam dabit de licētia cōuētus monasterij. ¶ Premissis iunge ꝙ licentia/ ingressum secundi monasterij debet pcedere non subsequi: testatur in terminis Sozinus con.ccxxij. colū.j. presens consultatio. Probus.

¶ Artius. Que religio dicitur artior: vel minor: vide per lapum allega.lxij.col.ij.quidam franciscus dico in.c.primo de regularib.j. Probus.

¶ Paris. Non minoris tamē/ q2 in ea nō dispensat eps testatur Henric.bohic in.c.licet colū.iiij.s.de regularib. qđ tenet Jo.mo.hic in fine. Probus.

¶ Conuentus. Istud foret tutius ꝺm Inno.⁊ antho.in.c. fi.s.de renuncia. Probus.

¶ Tenendum. Istud credit Inno.in.c.fi.s.de renuncia. a quo nō dissentit ibi Antho. Probus.

¶ Inno. Adde eundē Inno.in.c.fi.s.de renunciatio.quez sequitur Jo.and.Antho.de butrio. ⁊ Imola.quos amplectitur Sozinus con.ccxxij.col.j. Presens consultatio Archi.in.c.epus.lxxij.di. Probus.

¶ Licentiam. Que determinata ad certum locum vel sub aliqua forma/ locum vel formam aliam non includit.c.finali.s.de traslatio.prela.⁊.s.de regula.c.licet pro quo vide que notat Domi.in consilio.cxvij. col. penulti. in qōestione. Probus.

¶ Ut euitet. Uidelicet ꝙ recedat sine licentia vt traditur in.c.sicut ex literis.s.de iureiur. Archi.in.c.episcop⁹.lxxij. di. Henricus Boic in.c.licet col.fi.s.de regula.

¶ Et hoc themate retento. Quero * an talis sic conuolans ad secundum monasterium/ recuperet bona que in ingressu primi detulit vt solent facere moniales nostre tempestatis que non recipiuntur a monasterijs nisi deferant bona pro alimentis ⁊ per modum dotis Breuiter dic aut illicite talis ingreditur secundum monasterium / vt quia sine causa vel licentia/ aut superioris dispēsatione canonica. Primo casu non recuperat vt deferat ad secundū monasterium/ nec alibi. Et sic imputet sibi secundum monasterium / ꝙ eum sic illicentiatum recepit/ Aut licite ingreditur/ ⁊ tunc indubitanter recuperat ne secundo monasterio/ quod intrare habet sit onerosus.c.rapuerit.xxvij.q.prima Hec enim bona que dantur a parentibus non dantur pro ingressu sed p alimentis seu pro dote vel legitima que succedit loco alimentorum. Et sicut dos pro alimentis conceditur/ ita quantitas que datur moniali vel monacho: vnde vulgariter dicitur dos monialis.

¶ Hinc Petrus de Ancha.consi.cviij.in paucis verbis/ dicit ꝙ * monialis dotari debet/ quia matrimonium spirituale nō debz esse deterioris cōditionis q̄z matrimoniū carnale/ alias homines retraherentur a professione ⁊ vita cōtemplatiua/ que est melior q̄z actiua/ de quo in cap. sane.s. de regula. Igitur videtur sine dubio concludendum: ꝙ sicut filie carnale matrimonium contrahenti dos debet constitui: ita etiā profitenti vt sic illa dos loco legitime ad monasterium deuoluatur/ alias de bonis paternis nihil consequeretur quod esset satis absurdū ⁊ contra religionem/ in cuius fauorem multa contra iuris regulas sunt statuta.l. sunt persone.ff.de religio.⁊ sump.fu.

¶ Et hec dos defertur ad monasterium pro alimentis et suffragio vite / vt ibi sit dos vbi sunt onera.l.si is qui stichum.§.ibi dos.ff.de iure dot.⁊ in.l.pro oneribus.C.eo.

¶ Et sicut facto diuortio nupta recuperat bona dotalia iu ribus vulgatis sic ingrediens licite secundũ monasteriũ recuperat bona in ingressu primi tradita. Pro quo vide que pro intento tradit Cal. in titulo de regula. cõsilio. ix. dedit pater.
¶ Hec enim bona sunt patrimonialia que sequuntur personam. ar. l. j. de colleg. illici. ꝛ c. quod a te. s. de cleri. cõiuga. Hanc questionem late reperio tactam per scribentes in d. c. qđ a te vbi inter alios Panor. col. fi. subtiliter pro intento induxit textum in. c. vnico. xviij. q. prima quod ex orditur statutum/ vbi dicitur/ ꝙ monachus factus eps po test adire hereditatem paternam sibi delatam: quam acqui rit episcopatui ꝛ non primo monasterio quod verum de iure cõmuni non cõsuetudinario gallie.
¶ Ecce ergo quomodo illa spes succedendi patri que trã siuerat in primum monasterium iuxta no. per inno. ꝛ doc. in c. in presentia. s. de probatio. sequitur personam monachi. Hec est sententia cõmunior prout citat Sozinus consi. ccxxij. presens consultatio/ qui ibi subdit ꝙ in iudicando ꝛ consulendo ab ea non est recedendum/ prout non recessit in facti contingentia. Probus.
p ¶ Laxiorem. Dic ꝙ transiens ad laxiorem religionem / et ibidem habi tum illius assumens ꝛ deferens/ non dicitur apostata ita ꝙ sit excõmunicatus: quia hoc non est expres sum in iure ita consuluit lap. allega. xxxiiij. Probus.
q ¶ Hoc potest. Quid si tali monacho fuerit contemplatio ne eius aliquid datum vel legatũ an transeat illud ad ipsũ secundum monasterium. Pro hoc vide que tradit Domi. in consil. lxxx. quidam nomine vicus: vbi determinat ꝙ sic/ ne secundo monasterio sit onerosus: hoc intellige dicit de vsufructu/ non de proprietate: quia hec remanet penes pri mum: quod nota pro modificatione eorum que diximus in precedenti apostilla. Vide lapum allegatio. lxij. colũ. fina. li. quidam Franciscus. Probus

¶ Bonifacius Octauus. Caput. xxxiij.

Cum in ecclesijs canonicorum receptio aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda, absentes canonici (si commode fieri valeat) sunt vocandi. ¶ Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritari debebit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Hoc possumus/ quod commode possumus.
2 Consuetudo habet locum in electionibus.
Contemptus potest dimittere prosecutionem sui ꝯtẽpt⁹.
Refert an quid sit commune vt singulis: vel commune vt vniuersis.
3 Quod est vniuersitatis competit singulis.
4 Quod fit iure suo/ efficacius factum est/ sic minus potest corrumpi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Posse vel non posse aliquid dicimus nouem modis.
2 Inanis est actio/ quam inopia debitoris excludit.
3 Par in parem non habet imperium.
4 Consuetudo non potest introduci: vt inferior iurisditionẽ habeat in superiorem.
5 Illud possumus quod de honestate possumus.
6 Miles occidens rusticum an puniatur de ocio.
7 In quacunqꝫ dispositione etiam generali: semper intelligi tur accepta honestas.
8 Detrimentum honoris non debet esse min⁹ charũ ꝙ vita.
9 Crudelis est qui negligit famam.
10 Cause propter quas vocantur absentes: hic describuntur
11 Prouincia quomodo accipiatur: vide hic.
12 Qui presentauerunt vnũ iure singulari: non possunt p̃sen tare iure vniuersali.

Casus

Cum in ecclesijs, patet [cõ mode] hoc possumus * quod
1 commode a possumus. ff. de
a verbo. significa. nepos. s. de elec. quod sicut. §. si autem et j. hoc lib. ne sede vacan. cap. j. [consuetudo.
¶ Et sic consuetudo habet locum in electionibus: de iure tamen est ꝙ canonici sunt
b vocandi b qui sunt in prouin
c 2 cia c. s. de elec. coram [instantibus.] Nam possunt * contẽ pti dimittere prosecutionem sui contemptus. s. de elec. ec clesia. ij. §. primo: sic electio nõ est nulla. ar. cõtra. ff. de ser uitu. rustico. predio. per fundum.
¶ Sol. Ibi loquitur quando aliquid est commune vt sin gulis: sed hic quando est commune vt vniuersis. Sed cur tam varie: dic congregatio eligit. xvj. q. vlti. c. vlti. verum quia actus sunt singularium: vt eligere/ ꝛ audire diuina.
3 j. hoc lib. de senten. excõmuni. c. si sententia. §. fi. Et ideo *
d hoc quod est d vniuersitatis competit singulis contra re gulã. ff. qđ cuiusqꝫ vniuer. sicut/ ꝛ sic nomine collegij fa ciunt. j. eo. c. fi. j. ꝛ. ꝛ vt pars collegij eligit/ cui parti po test renunciare ꝛ factum capituli firmum manere: sed ibi
4 quod agunt * faciunt iure suo/ ꝛ sic eorum factum est effi
e cacius e ꝛ ideo minus potest corrumpi argumen. ff. de ad mi. tutor. l. quotiens §. item si temporali. Joan. Mo nachus Cardinalis.

a Commode. c. Romana. j. de censib. Innoc. in. c. accedens in princi. s. de concess. prebende Joan. Mo. in. c. primo. in prin. j. ne sede vacã. ꝛ. c. primo. j. de hereti. in. c. Romana. j. de senten. excommuni.
1 ¶ Posse tamen * vel nõ posse ali quid dicimus/ nouem modis: vn de versus. Posse dabit factum/ ius natura/ potestas/ Officiũ/ meritũ/ commodum/ deitas/ honestas/ posse dabit factum vel non posse. Quia non habet vnde suum paupertas pascat amo rem vnde excusatur si iurauerit arg. ff. qui satisda. cog. an. l. fi. ꝛ ibi glo. ꝛ Jason late facit tex in. c. breui: vbi etiam glos. fi. ꝛ scriben. s. de iureiur. c. significante. s. de pigno. ꝛ. c. Odo ardus de solutio. ꝛ ibi latissime per doc. ꝛ in. c. olim vobis. s.
2 ij. ibi inanis * est actio quam inopia debitoris excludit. s. de restitu. spolia. [ius] de hac impotentia vide. xxij. q. ij. fa ciat vbi glo. ꝛ Archi. qui solum quatuor modos ponit scili cet facultate nature/ iuris permissione/ vite merito/ et offi cij debito. De hac impotentia habes etiam. xxvij. q. ij. in ca pitulo agatosa [ꝛ natura] de hac habes in. c. iuuenis. s. de spon. ꝛ matri. ꝛ de despon. impuber. c. puberis/ ꝛ ibi scriben. melior tex. in. c. quod sedem ꝛ ibi latius per doctor. s. de fri gid. ꝛ malefi. [potestas] quia impeditus specialis delega tus non potest compellere legatum ad exequendum: nec le gatus specialem delegatum quominus procedunt tex. in
3 c. studuisti. s. de offi. lega. Quia * par in parem non habet imperium. c. innotuit. s. de elec. l. ille a quo §. tempestiuum. ff. ad Trebel. glo. in. d. c. studuisti.
¶ Poteris ponere exemplum per ea que no. in. l. cum opor tet. §. nos autẽ hypothecam. C. de bonis que liber. vbi fili⁹ non potest prohibere patrem quominus res aduentitias pro libito administret facit. c. cũ inferior/ ꝛ. c. inter quatuor. s. de maio. ꝛ obedien. [officium] de hac habes. xxj. di. c. infe
4 rior/ ꝛ ibi Prepo. col. prima concludens * non posse intro duci consuetudinem/ vt inferior iurisditionem habeat in su periorem: ꝛ si inducatur dicitur irrationabilis: ideo non va let/ capitulo patet ꝛ fina. s. de consuetu. notant Innocen. ꝛ Hostien. in cap. irrefragabili. s. de off. ordi. [meritũ] quia

nihil videns video.iij.q.vij.§.tria/⁊.ṡ.de adulter.cap.pe. ⁊ vlti. [cōmodum] de hac loquitur hic Ioan.Mona.in ca. quia propter.ṡ.de elec.⁊ ca.fi.ṡ.de dila. [deitas] que peccare nō potest/de peni.di.ij.charitas [honestas] q² illud * solum possumus quod de honestate tex.in.l.nō aliter.ff.de vsu ⁊ habita.vbi glo.per illum tex.facit arg. contra scholarem/vt non possit inducere ganeas/de quo per Cy.in lege eadem.C.de locato/pro hoc habes literis aureis scribendum in.l.filius.ff.de conditio.insti.ibi. Nam que facta ledunt p.etatem/estimationem/verecundiam nostram/ (⁊ vt generaliter dixerim) que contra bonos mores fiunt: nec facere nos posse credendū est:per que dicit ibi Bal. ꝙ si * rusticus aggressus est militem qui miles poterat cōmode aufugere ⁊ in nullo offendere: q² tamen nō poterat hoc honore suo saluo/si ipsum vulnerauerit vel occiderit non valens ipsum aliter repellere/nō punitur de occiso tāꝗ̄ egrediēs moderamen inculpate tutele/ quod sequitur ibi Paulus. Facit q² in qualicūq; * dispositiōe ꝗ̄tūcūq; generali intelligitur semper excepta honestas quibuscunq; rebus/ quasi dignior anteferenda. Bal.in.l.quod ex liberta. C.de operis liber. Pro quo vide que notat moderne bonus de curtili in trac.de nobil.in.ij.parte.nu.xlj.cum sequētibus/ ⁊ Panor.vbi apostillator in verbo honesto/in.c bone/ el.ij. ṡ.de pos.prelato. Facit dictum Ludo.Bolog.cōsi.xxxvij. col.ij.ꝙ detrimentū * honoris/nō debet esse minus charū ꝗ̄ vita. Hoc ꝓsequitur Oldra. cō.xciij.magister ordinis/ vbi dicit in ꝓposito ꝙ ea facere debemus: que sine verecūdia ⁊ rubore facere possumus.l.pen.ff.de fur.⁊.ff.de vsur.l. iij.⁊.ff.de iure dot.⁊ quis. Et maxime vt prediximꝰ habet locū in milite/ qui honorē suū debet preferre omni vtilitati.l.miles.§ primo.ff.ad leg.iul.de adul. Nō eñ debet quis honorē ꝓprium propter cōmodū omittere. l.iulianus.ff.si quis omis.cau.testa.quia * crudelis est qui negligit famā xij.q.j.capit.nolo.iuxta illud Eccle.xlj.curā habe de bono nomine q² magis perseuerabit tibi/ꝗ̄ mile thesauri magni preciosi dixi.ṡ.in proemio. Probus.

Uocādi. Oldra.cō.cclix.col.fi.impregnatur/dicit ꝙ nō * inueniuntur/in toto iure canonico nisi quatuor cause propter quas vocentur absentes. Prima est in electionibus. Secūda in collationibus prebendarū vbi pertinet ad capitulū. Tertia in receptione canonicorū/⁊ iste due habentur in tex.nostro. Quarta est in cessationibus a diuinis. ca.ꝗ̄uis/de offi.ordi.hoc lib. in primis tribus nō est nullū quod fit absentibus non vocatis. Sed est appellandum eis instantibus ⁊ habet locum in vocando/ ⁊ quasi de remoto loco vocandi. Sed in quarta est nullum ⁊ non habet locuз in non vocando omnis consuetudo si bene videatur decre. si canonici.ṡ.de offi.ordi.hoc lib.⁊.d.c.ꝗ̄uis. Probus.

In prouincia. Uide * quomodo sumatur prouincia per Marti.Lauden. in suo tractatu de legitimatione in charta mihi antepenulti.vbi late/ vnumq; subdit ꝙ de iure canonico prouincia appellatur ratione Archiepiscopatus. Notant doct.in cap.corā.ṡ.de elect. Probus.

Uniuersitatis. Uide vnum * quod citat lapus allega. xxij.ꝙ si parrochiani presentauerunt vnum iure singulari: non poterunt presentare aliuз iure collegij/quia in hoc stat repugnantia. Probus.

Efficacius. Uide Ioan. Mona.in capitulo nullus/ supra de electio. ⁊ que ibi diximus in verbo me operante. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.xxxiiij.

Præsenti declaramus edicto statutū fœlicis recordationis Clementis papę prędecessoris nostri, de beneficijs apud sedē apostolicā vacantibus per alium quā per Romanū pontificē minime cōferendis, locū habere in beneficijs quę legati aut nūcij sedis eiusdē vel quiuis alij ad Romanā curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi curiæ mori contingat, quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet morentur. Idem est si aliquis curialis (etiam ecclesia Romana vacante) peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curiæ vicinum secedens in huiusmodi loco vicino decedat, dummodo ibi (etiam si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium seu domus propria non existat.

Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) a loco vbi moratur ipsa curia, non existunt. Sane si quis in loco vbi degit curia suæ originis domum habens diem claudat extremum, in ea ipsius beneficia sub prædicto non aliter includantur statuto quam si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur. Porro cum curiam de loco ad locum transferri contingit, si curiales in itinere (dum curiam sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum, quantumcunque locus vbi decedunt ab ipsa curia sit remotus, ad illorum beneficia se extendit.

Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Domus propria que dicatur.
Pro qualibet dieta legali viginti habentur milliaria.

Præsenti, Hec decretalis ⁊ sequens specialibus reseruatiōibus sepe frustrātur effectu: ⁊ hec interpretatur seu declarat constitutionem Clementis.ṡ. eo.licet ecclesiarum:in multis casibus.

Et habet hec decretalis quinq; dicta. Ecce primū [vicinis] hoc exponitur.j.eo.§ loca [nō existat] vt quia locus originis sue erat in loco in quo se transtulit:⁊ hec hic vocatur domus propria * Ad idem si ibi haberet domicilium ex acquisitione.ff. ad municipa.libertus.§ prescriptio [legales] pro quarum quālibet habentur.xx.miliaria passus.ff.si quis cautio.l.prima [statuto].ṡ.eo.in prin. [moraretur] Et sic origo sola/nō facit vt sit locus dicte constitutioni Clementis: si tamen originarius gerit se vt curialis ⁊ antea se gerebat: tunc de ipso est iudicandum:non sicut de originali:sed sicut de curiali arg.ff.ad Maced.l.iij.⁊.ff.ex quib.caus. maiores.l.nō vere.

Sed contra/iste est originariꝰ ⁊ curialis ī curia. Ergo magis cōsiderabitur ratio originis ꝗ̄ acquisitionis vt.d.§ prescriptio. Sol. bñ arguit vbi dicta duo posset vterq; simul ⁊ semel vt ibi. Sed hoc nō potest nisi solus Papa propter qualitatē additam origini/ vt vult hec constitutio. Item argu. procedit iure communi sed hic speciale: vt not. ṡ.eo. capitu.ij.⁊ iij. Ioan. Mona. Cardi.

ℭ Bonifacius Octauus. Cap.xxxv.

SI apostolica sede vacante aliquas parrochiales ecclesias vacare decetero cōtigerit apud ipsam statuimus vt de eis (ne ipsarum vacatio diutina periculū valeat animabus afferre) per eos ad quos pertinet, possit libere ordinari, constitutione fœlicis recordationis Clementis papę prędecessoris nostri de beneficijs apud sedē ipsam vacantibus per alium quam per Romanū pontificem minime conferendis, vel alia quauis cōtraria super hoc edita nō obstante. ℭ Idem volumus & de illis quę ibidem ipso Romano pōtifice viuente vacabūt, si de ipsis per eum ante ipsius obitum non fuerit ordinatum.

ℭ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Aliquid dicitur esse sublatum quo ad expressum non quo ad aliud.

ℭ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Sufficit allegare solam rationem naturalem.
Idem iuris est de toto quo ad totum: q̄ de parte quo ad partem.

2 Licet ius antiquum per nouum sit sublatum / eius tamen antiqua ratio remanet / ⁊ extenditur ad illud.

SI apostolica, Hec decreta. artat decretalem Clementis.s̄.eo.licet que habet duo dicta [pertinet.] Nunquid idem si sit in curia/ dic q̄ sic: quia nedum constitutio Clementis est sublata : sed queuis alia vt. j. sequitur vt constitutio cōcilij Lugdunen.s̄.eodem statutum.

ℭ Sed nunquid potest hoc fieri per vicarios: dic q̄ sic si agant in remotis committentes: ⁊ vicarij sint in eorum territorijs: alias posset fieri fraus: q̄m voluit euitare cōciliū Lugduden.s̄.eo.statutum. Sed dices* illud esse sublatum vt hic dic sublatum quo ad hoc expressum:non quo ad aliud [a] ar. C. de appellatio. precipimus in fine.

ℭ Sed quomodo tollitur statutum: ⁊ modus adiectus in eo non tollitur. Dic: dicte decreta. licet/ ⁊ statutum / sunt sublate quo ad hunc casum: non simpliciter ⁊ ideo non est mirum si modus non est sublatus: quia fraus fuit semp vitanda ante editionem dictorum iurium. Et ob hoc in hoc casu sublatis dictis iuribus non est mirum si antea vitandum remaneat [b] intactum [volumus] vt conferri valeāt in casu qui sequitur per eos ad quos ptinct ordinatio dictorum beneficiorum curatorum. Ioan.Mona.Cardi.

a ℭ Uo ad aliud. Ideo cōcessum censeatur Philip. Corneus in.iiij.parte consi.clxxxij.colū.ij videtur prima facie/allegat.l.nec nō.§.sed quod eis.ff.ex quib.cau.maio.⁊.l.ab ea parte.ff.de testib.quod adducit ad hoc/q̄ de iure non inuenitur prohibitum / q̄ vna bulla non possit scribi pro parte per vnum / ⁊ pro parte per aliū.

1 Nec ratio naturalis* (quam solam sufficit allegare testatur iurisconsul.in.l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excu.tuto.) prohibitionem suadet imo contrarium addendo quod idez iuris est de toto quo ad totum/q̄ de parte quo ad partem. l.que de toto.C. de rei vendi.⁊.l.qui scit.ff.de vsur.⁊.c. pastoralis.§.si quis.s̄.de res. quia totam bullam licet facere scribere per alium perscriptorem electum ergo et partem: tamen dic stilum hodiernum fore in contrariū/quia soli scriptores scribunt per se non per substitutos dempto nomine pontificis sub maiusculis literis quod deduco latius in titulo de manda.apostoli. Probus.

b ℭ Remaneat. Pro hoc vide quod citat Lapus allega.viij. 2 in fine/q̄ * licet ius antiquum per nouum sit sublatū:eius tñ ratio antiqua remanet ⁊ extenditur ad illud. Probus.

ℭ Bonifacius Octauus. Cap.xxxvj.

SI cui (nulla personarū facta expressione) sit gratiose cō cessa facultas, vt autoritate apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia prouidere, vel beneficia (quorum collatio est ad sedem apostolicam legitime deuoluta) conferre contradictores eadem autoritate per censurā eccle.compescēdo, huiusmodi concessio. (Quā cum specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem non ob suam sed eius cui prouideri mandatur gratiam vel fauorem, illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.

SI cui, Hec tota decretalis loquitur in gratia nondum facta persone cui prouidebatur / licet sit gratia facta persone que potest prouidere.

ℭ Et habet duo dicta/quorum primum est fa[ctum] in textu notabilius. Secunda ratio redditur [...] vbi mando mancipium arg.ff.de edil.edic.cum mancipium/vbi mando mihi emi in genere:scientia ementis inspicitur: vbi mando in specie scientia mandantis. Sic gratiam hic factam in genere mensurabo ex persona donatarij/ an expiret an non: sed gratiam in specie factam ex persona donantis vt morte eius re integra expiret/non sic in primo casu[specialem] Quia non est astrictus ad dandum isti vel illi : sed potest eam diriuare in personam quam vult[expirat]arg.contra. ff.de manu.vindic.l.iiij.

ℭ Sol. ibi erat ministerium soli filio concessum argu.ff. eo. titulo pater ex prouincia. Sed hic erat gratia cum ministerio quod poterat excitari ad actum absque expiratione post mortem mandantis. Secus in alio casu argu.ff. de acquir.hered.si per epistolam.

ℭ Uel dic quod ibi agebatur de manumissione certi serui/ ⁊ sic concordat cum versi.sequenti [expirat] contra.s̄. hoc libro de offi.deleg.si super gratia dic vt ibi. Ioannes Monach.Cardinalis.

ℭ Bonifacius Octauus. Caput. xxxvij.

SI episcopus cui nullis personis expressis in genere commisisti, vt vice tua ordines in tua diocesi celebraret, ad sacros ordines ꝓmouerit quempiam titulum non habentem, ei (Cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitę necessaria ministrare, donec sibi per eū vel alium de cōpetenti beneficio sit prouisum. ¶ Si vero certas commisisti eidem ordinare personas. Tu qui prȩuidere hoc casu an haberent titulum debuisti taliter ordinato ad prȩdicta, donec per te beneficiatus fuerit obligatus existis. ¶ Eis autem quibus a diocesanis datur licentia vt possint a quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoueri, non qui ordināt, sed qui tradūt licentiā (cū eā dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa si titulum non habeant obligantur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In genere committendo/ non videtur indebitum seu illicitum commisisse.
Indebitum facit qui clericum sine titulo ordinat.
2 Committendo simpliciter/ videtur potius committere iuris executionem ꝙ gratiam.
Quando eadem est ratio quo ad certos: sicut ad omnes venit: idem de vtroqꝫ dicendum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Mandatum Pape debet intelligi secūdum iuris ordinem.

SI episcopus, Hec decretalis prouidet ordinatis a nō suis episcopis vt sciatur contra quem isti ordinati procedere habeant secundum formam. s̄. eodem cum secundum. Et sunt tria dicta/ Primum quando mandatum est in genere. Secundum quando mandatum est de certis personis. Tertium quando datur licentia a diocesanis/ vt valeant a quo voluerint episcopo ad sacros ordines promoueri [in culpa.]
1 ¶ Et est ratio / quia in genere * committendo non videtur indebitum seu illicitum commisisse. ff. de conditio. indebi. si procurator. s̄. hoc libro de elect. si compromissarius. §. primo. Et iste indebitum fecit qui clericum sine titulo ordinauit supra eodem non liceat / ꝛ capitulo episcopus: ꝛ bene premisit de sacris ordinibus / quia tunc tenetur pena infra scripta: ꝛ alias cancellaria non dat literas contra ordinantem vel presentantem supra eodem cum secundum apostolum.
¶ Sed quid si iste commissarius daret tonsuram vel minores ordines ex commissione generali: videtur ꝙ ista nō
2 debeat vsurpare / quia committendo * simpliciter videtur potius committere iuris executionem: ꝙ gratiaꝫ: hoc est vt det beneficiatis ordines non alijs argu. hoc lib. supra de tempor. ordin. eos [ad omnes.] Idem si ad certos: cum sit eadem ratio / supra de eta. ꝛ qualita. accepimus. Ioan. Mona. Cardi.

a IUris executionē. Uide in simili quod notat Domi. in consilio. xlvij. col. fina
1 li. Supplicatur Pape ꝙ * mandatū Pape semper debet intelligi secundum iuris ordinem. Et si verba hec non importarent/ debent intelligi improprie vt reducatur mandatum ad formam et dispositionem iuris communis/ vt patet. s̄. de rescri. c. causaꝫ que ꝛ. s̄. de offi. deleg. super eo. ꝛ qđ ibi not. ꝛ. c. ex parte/ el. ij. eo. titulo. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xxxviij.

QVamuis tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedentium vel decedentium autoritate nostra personis idoneis cōferendi. Canonicatum tamen & prȩbendam, quos in tua ecclesia in qua post prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri, obtinebat quidam ex eisdem tuis clericis nunc defunctis conferre non potes, cum illi pro quo scripsimus debeantur. ¶ Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem.
¶ Simili ratione si post facultatem tibi concessam a nobis conferendi beneficia tuæ diocesis, quorum collatio est ad sedem apostolicam deuoluta, nos eorum aliquod antequam tu conferas conferamus specialiter alicui vel conferri mandamus de concessione tibi facta non habita mentione, facta per nos collatio canonica est censenda.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Priuilegium speciale posterius/ nullo modo derogat priori ꝛ generali/ nisi sit illi expresse derogatum.
2 Posterius priuilegium speciale/ derogat primo generali/ nulla de eo facta mentione.
3 Paria sunt aliquid exprimere vel se referre ad aliud/ vbi illud exprimitur.
4 Paria sunt exprimere errorem in sententia: vel apparere ex actis/ quando sententia se refert ad acta.

QVamuis, Hec decretalis duos casus explicat in quibus specialis concessio prime derogat generali: licet de
a ea non faciat mentionem a ꝛ qualiter hoc sit intelligendum not. in rub. de res. ꝛ. c. dudum. s̄. eo. [nunc defunctis.] Et sic gratia specialis superuenit anteꝙ generalis gratia excitaretur in eo de quo agitur ad actum.
¶ Si enim esset genus contractum ad speciem ante cōcessionem specialem: secus esset. s̄. de fil. presby. ex tua [derogat] not. j. de regul. iur. generi. Io. Mo. Card.

a NOn faciat mentionē. Ut in pūcto liquide appareat veritas: duas conclusiones po
1 ne. Prima erit ꝙ priuilegiū * speciale posterius nullomodo derogat priori/ etiā generali: nisi illi sit expresse derogatum per tenorem priuilegij.
2 Secunda cōclusio vt in tex. nostro ꝛ in. c. dudum. s̄. eo. ti. ꝙ * posterius priuilegiuꝫ speciale derogat primo generali/ nulla de eo facta mentione.

¶ Has igitur cõclusiones iuribus & autoritatibus cõprobabimus/ vt cõsequẽter ad cõcordiã eas reducamus. Pro prima habes tex. nr̃m/ & in. c. veniẽs. ibi nõ extitit derogatũ cũ de ipsis nullã fecerit mẽtionẽ. s̃. de p̃script. Firmat glo. in v̾bo gñi/ in. c. gñi/ vbi Jo. Mo. de reg. iur. ad idẽ glo. fi. circa finẽ. xxv. q. ij. in sũma/ quod placet Cõpo. Panor. & alijs in. c. j. de rescr. tãgit Areti. cõ. lxxvj. col. j. v̾sl. circa secũdũ dicẽdũ/ diligẽter visis. ¶ Pro scd̃a alia nõ deducã vt ad cõcordiã veniã: videlicet vt prima conclusio p̲cedat: qñ est quesitũ ius in re: q2 tũc nõ videt̃ derogatũ nisi specialiter dicatur. Scd̃a vero quãdo solũ est quesitũ ius ad rẽ/ vt in tex. nr̃o/ & in. d. c. q̃buis & sil̃ibus ratio differẽtie patet recte intuẽti. Q2 facilius tollit̃ ius querẽdũ q̃ quesitũ dixi post Jo. Mo. in. c. si paup. s̃. hoc ti. Pro his vide q̃ latius dicit Decius cõ. cxlvij. qd̃ exorditur/ & p̲ tenui facultate mea. ¶ Et in p̲posito Joã. Mo. hic adde vnũ/ q̃ qñ est necesse de aliquo facere mẽtionẽ/ aut expressionem: 3 paria * sunt illud exprimere: vel se referre ad aliud/ vbi illud exprimitur & perinde habetur/ ac si in dispositione fuisset expressum illud ad qd̃ se refert vt est tex. s̃. de except. cũ venerabilis/ & s̃. de prescrip. c. veniẽs/ & l. dist. ca. si quis homicidiũ no. Domi. in cõ. xlvij. col. fina. supplicatur pape. ¶ Facit in simili quod citat idem Domi. in cõsi. xlviij. col. 4 vj. presbyter Frãciscus/ q̃ paria * sunt exprimere errorem in sententia/ vel apparere ex actis: quando sententia se refert ad acta iuxta no. p̲ Inno. in. c. cũ Bertholdus. s̃. de re iudi. & de frigidi. capi. fraternitatis. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxxix.

SI is cui de canonicatu, præbenda & dignitate, personatu / vel officio per fœlicis recordationis Nicolai, vel Cœlestini prędecessorum nostrorum literas gratia in aliqua ecclesia facta erat constitutionis nostrę reuocatorię tempore canonicatũ & præbendam dignitati, personatui, vel officio alicui non annexã erat adeptus, licet dignitatem, personatũ seu officium inibi expectaret, propter expectationem huiusmodi priuatus non intelligitur iure quod in canonicatu & prębenda fuerat canonice assecutus, ius tamẽ quod ad dignitatem personatum vel officium competebat eidem iuxta verba dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. ¶ Non sic autem si canonicatum cum dignitate, personatu, aut officio conferri tantum canonico consuetis, fuerat assecutus sub expectatione prębendæ. Cum ius magis dignum quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignum canonicatus retineat/ cuius canonicatus ratione ius eidem saluum remaneat ad præbendam nulli alij debitam apostolica ante ipsum autoritate recepto. ¶ Sed & si ex episcopi vel alterius cuiuscunque collatione vel prouisione adeptus fuerat in eadem ecclesia dignitatẽ, personatum, siue officium conferri tantũ canonico cõsueta, prȩfatus qui canonicatũ autoritate apostolica iam habebat idem erit censendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Destructo maiori destruitur minus.
2 Justius est vt propter ius in re/ seruetur ius ad rem.

SI is cui, Hec decretalis habet tria dicta. Et surgit dubium ex quadan constitutione reuocatoria / quam fecit iste Papa cito post sui creationem: in qua reuocabantur gratie facte a fel. recorda. Nicolao et Celestino Romanis Ponti. etiam in quibus ius esset quesitum ad rem. ¶ Sed vbi erat quesitum ius in re/ non fuit per dictam constitutionem sublatum: modo ponit in hac constitutione vbi ius in re & ad rem circa diuersa competebat vtrum vtrunque vel neutrum vel alterum tolleretur [reuocatorie] id est reuocantis ius ad rem competens non in re. ĩ. capitulo proximo/ & infra hoc libro de conces. prebend. quoniam. §. Et sane [assecutus] contra maius est dignitas q̃ prebẽda. 1 destructo * maiori destruitur minus. ¶ Sol. maius & minus hic non habent ordinem necessitatis: quia potest esse canonicatus et prebenda sine dignitate. ¶ Item dicta constitutio reseruatoria conseruauit ius in re: licet sustulerit ius ad rem: & ideo per ipsam tolli non debet quod seruauit: sed secus est in casu cõuerso vt sequitur in. §. non sic [cum ius] &c. Hec ratio est superficialis sed non necessaria fuit ista/ vt est dictum: dicta constitutio reuocatoria noluit tollere ius in re sed seruare: licet voluerit ius ad rem extinguere. ¶ Cũ igitur hic dignitas canonico nõ prebẽdario cõferri valeat hoc casu sublato iure ad rẽ: tolleretur ius in re qd̃ 2 dicta constitutio reuocatoria voluit conseruare. Et fuit * iustius vt propter ius in re: seruaretur ius ad rem / q̃ per extinctionem iuris ad rem tolleretur ius in re contra dicte constitutionis reuocatorie mentem. Et eadem est ratio §. sequen. [censendum] s̃. §. proximo. Jo. Mo. Card.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xl.

QVodã per literas fœlicis recordationis Nicolai Papę prędecessoris nostri canonicatũ sub expectatione vacaturę prębendę in certa ecclesia obtinente successor eius Cœlestinus cuidam alteri similem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum autoritate apost. vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri, cum interpositione decreti, priusquam tamen ad primum & eius executores secundę gratię notitia peruenisset, vacans prębẽda eidem primo per suos fuit executores collata post huiusmodi autem & ante factam secundo collationem ipsius prębendę, nostra constitutio reuocatoria emanauit, & quoniam quis eorum ius habeat in prębẽda huiusmodi dubitatur, nos neutrum illorum decernimus ius habere in eadem. ¶ Prima enim collatio post, & contra decretum a dicto cœlestino interpositum facta, licet ab ignorantibus & etiam ignorãti non obtinet firmitatem.

¶ Ius vero quod secundo ad prębendā non in prębenda huiusmodi competebat (cum nostrā reuocationem eius collatio non pręcesserit) per eam penitus est sublatum.

Q Vodam, Hec decre. expresse dicidit/ ꝙ decretū pape ligat ignorātes a vt hic/ꝛ.s̄.eo. dudum.§.nos igitur [reuocatoria] de qua est dictū.s̄.eo.ca. Primo/ ꝛ qm̄ posito facto hic elicit ex facto questionē ꝛ statim soluit ibi nos neutrū [ꝛ cū eius] scilicet beneficij [nō precesserit]. Et sic collatio siue inuestitura precedens dictam constitutionem reuocatoriā: tribuit ius in re.j.hoc lib.de conces.preben.qm̄.§.sane/ꝛ not.s̄.hoc libro/si tibi absenti. Joan.Mona.Cardi.

L Igat ignorantes. Istud expedivi late in ca. tibi/qui.s̄.de resc. Uide Pet. de Ancha.in ca. si beneficia/not.ij.s̄.isto ti.vbi querit. An decretuȝ in constitutione appositū operetur/id quod diximus in mādatis principis. Et dicit ꝙ quādo decretū est ipsi cōstitutioni annexū. Ignorantes ligat quo ad priuationē ꝛ exclusionē a lucro Secus si cōstitutio cū decreto tenderet ad penā vel priuationem iuris quesiti/qꝛ tūc nō ligaret ꝓbabiliter ignorātes.c.aplice.s̄.de cler.excōica.mini. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xlj.

M Andatum apostolicuȝ tibi directum, vt. T. clerico de beneficio spectante ad collationem Narbonensis capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli siue dentur in cōmuni per ipsuȝ, siue per canonicos eiusdem ecclesię singulares vice ac autoritate capituli, aut ex iure ipsius de cōsuetudine vel statuto merito comprehendit.

¶ Ad beneficia tamen ratione dignitatū, personatuum, vel officiorum quæ nonnulli ex eisdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia ad eorundem collationem spectantia mādatum huiusmodi minime se extendit. ¶ Idem esse censemus si ratione præbendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorum beneficiorū singulariter pertinere noscatur. ¶ Nisi contineatur forsitan in mandato quod eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbonen. capituli pertinente communiter vel diuisim, tunc enim de beneficijs quę ad ipsorum collationem pertinent ratione huiusmodi præbendarum poteris prouidere.

M Andatum, Hec decre. habet tria dicta. Ecce primum [vice.] Sunt enim paria/ ꝙ capitulū faciat: seu singulares persone vice ꝛ autoritate capituli.j.hoc lib. de reg.iur. qui facit per aliū [obtineret] de cōstitutione vel statuto argu.j.hoc lib.ne sede vacan.cap.j. §.vbi [extendit.] Et est ratio/ quia aliud est factū capituli/ꝛ singularium personarum. ff.quod cuiusqȝ vniuer. l. sicut.§.primo. Secus si esset clausula communiter vel diuisim/ vt. j.§.proximo. Joan.Mona.Cardi.

¶ De clerico ęgrotante. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non clerico non debet beneficium ecclesiasticum conferri.
2 Clericus beneficiatus habet in beneficio residere / clericusqȝ prebendatus habet officiare per se vel alium.
3 Clericus egrotans beneficio priuari non debet: sed sibi est de fructibus beneficij prouidendum / ꝛ quandoqȝ est coadiutor sibi dandus.

1 N On clerico * non debet beneficium ecclesiasticum conferri.s̄.de resc.cum adeo.s̄.de transac.ex literis. Et 2 clericus * beneficiatus habet in beneficio residere.s̄. de clericis non residentibus.c.j.ij.ꝛ.iij. Clericus etiam prebendatus habet officiare.s̄.hoc lib.de cler.non resid.c.vno in prin.s̄.de appel.pastoralis: in fine. Et si per se officiare non potest: per alium habet.s̄.de appel.peruenit.ij.vt pote quia appellationem suam habet prosequi/ vt 3 d.c.peruenit. Et clericus * egrotans beneficio priuari nō debet.vij.q.j.presentium: sed sibi est de fructibus beneficij prouidendum.s̄.eo.cum percussio/ꝛ.c.tua ꝛ quandoqȝ est sibi coadiutor dandus s̄.eo.ex parte/ꝛ.c.sequen. Ideo post premissa subijcitur de clerico egrotante. Jo.Mo.Card.

Bonifacius Octauus. Cap. vnicum.

P Astoralis officij debitū exequentes, declaramus atque statuimus coadiutorum episcoporum & superiorum prelatorum dationem intelligēdam esse de causis maioribus & referēdam ad sedem apostolicam, ac ab ea (consuetudine non obstante contraria) tantummodo postulandam.

¶ Verum ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipue in remotis) dispendia patiātur, nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valitudine corporali grauatus, vel etiam alias adeo impeditus perpetuo, vt officiū suū nequeat exercere, possit de sui consilio & assensu capituli vel maioris partis ipsius vnum vel duos autoritate apostolica coadiutores assumere ad dictum officium exequendum.

¶ Si vero episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit exprimere nesciat, vel non possit, tūc eius capitulum vel duæ ipsius partes eadem autoritate vnum aut duos coadiutores assumāt idoneos qui eius officium exequantur.

¶ Si autē ep̄us senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detētus ad sui executionem officij reddatur inutilis, & coadiutorem assumere vel habere noluerit, licet a capitulo requisitus proprio se illius non indigere suffragio forsitan asserendo tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu & etiam

ꝓximo idē capitulū episcopi & ecclesię suę cōditionē/ & statū ac facti circūstantias vniuersas quācito poterit fideliter & explicite referat ad noticiā dictę sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod super hoc per sedē ipsam contigerit ordinari. ¶ Præsenti quoque adijcimus sanctioni, vt coadiutores huiusmodi de ꝓuentibus prelatorū in quorū assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prelatorū ipsorum, vel ecclesiarū suarū, quomodolibet facienda penitus abstinentes rationem non solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanę mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prelatorum successoribus (si hoc antea non fecerint) plenariam reddituri. ¶ Cęterum quod de episcopis premittitur, ad superiores etiam prælatos esse volumus, & intelligimus referendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Appellatione clerici nō comprehenditur episcopus.
2 Ecclesia: persone prefertur.
3 Non est inconueniens ꝙ rubrica sit generalior textu / vel econtra.
Cause electionum/ ⁊ episcoporum mutationum / sunt de maioribus/ sicut coadiutorum dationes.
4 Si vnum coniunctorum tangatur: tangitur ⁊ reliquum.
Qui potest dare potest auferre.
Coadiutor datur viuenti/ ⁊ visitator ecclesie vacanti.
5 In consuetudine inducenda populus suam declarat voluntatem factis ipsius.
In factis superiorum / populus quidpiam non habet declarare.
6 Ius commune mutatur propter damnum vitandum.
Maior est potestas in ordinario dante / ꝙ̃ in delegato ab eo.
7 Generalis concessio non dat regulariter collationem beneficiorum.
Coadiutor non est dandus per metropolitanum: sed per sedem apostolicam vel autoritate eiusdem.
8 Metropolitanus quid possit in prouincia sibi decreta / vide hic.
9 Qui reddidit rationem: iterato non tenetur reddere super eisdem.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Inconuenienti vno dato/ multa contingere solent.
2 Habens pro se regulam: dicitur intentionem habere fundatam.
3 A regula textuali nunꝙ̃ debet discedi per aliquam exceptionem: nisi expresse ostendatur textus pro limitatione regule.

PAstoralis, Hec decretalis loquitur de coadiutoribus dandis episcopis / ⁊ superioribus prelatis. Et diuidit in tres partes. Primo declarat seu statuit quis prelatus coadiutores dare possit. Secundo §. [presenti] quales ⁊ vnde expensas recipere habeant coadiutores dati. Tertio §. [ceterū] statutū ad epoꝝ supiores extēdit. Prima in quatuor. Primo circa dationem coadiutorum declarat ⁊ statuit. Secundo §. [verum] quid agendum sit super hoc/ vbi episcopus ⁊ capitulum vel maior pars consentit. Tertio §. [si vero] quid iuris vbi episcopus consentire non potest seu nescit. Quarto §. [si autem] quid iuris sit si super hoc episcopus dissenserit [exequentes] qualiter pastorale officium exequi oportet/ docet Gregorius in suo pastorali: in quo omnis prelatus speculari babet et hoc esset sibi speculuꝫ an faceret ad quod est euocatus [episcoporū] 1 s. hoc libro de prebend. Quis primo §. j. Sed tamen * appellatione clerici non comprehenditur episcopus. C. de episco. ⁊ cleri. auten. presbyteros nec in generali mādato. j. hoc libro de heret. inquisitores. s. hoc libro de prebend. Quis. j. § j. quomodo sub rubri. cōprehenditur episcopus. Si dicas sic est. s. eo. ex parte similiter sub titulo de cler. nō resid. ponit de priuatione Archiepi ⁊ Cardinalis. s. de cler. non resid. c. ij. ⁊. c. qualiter: sed sic dicendo multiplicat inconueniens/ nec soluitur: dic hic non respicitur ad honorem episcopalem/ di. capitu. de cler. non resid. sed duntaxat 2 ad vtilitatem * ecclesie que prefertur persone. Unde etiaꝫ si non contineatur vi verbi episcopus sub nomine clericorū continetur tamen sub nomine non residentium/ vt non residentes puniantur. Aut sub nomine egrotantium vt eis subueniatur: ⁊ si non ratione clericorum/ tamen propter be- 3 neficia ne pereant: quibus est subueniendum: nec video * a inconueniēs ª ꝙ rubri. sit generalior textu/ vel ecōtra [maioribus] nam sicut cause electionum episcopalium sunt de maioribus causis. s. de elec. Quis hoc libro. Sic ⁊ mutationes episcoporum creatorum sunt de maioribus. vij. q. j. mutationes: sic ⁊ coadiutorum dationes vt hic.

¶ Et est ratio/ dando coadiutorem: ⁊ si non muto quoad dignitatem/ muto tamen quo ad administrationem. j. eo. § j. 4 ⁊. ij. Et cum hec sint coniuncta * in vno/ tangi non potest vnum quin tangatur ⁊ reliquum prima. q. tertia. c. si quis obiecerit.

¶ Sed contra metropolitanus dare potest confirmationē ⁊ per hoc administrationem electo in episcopum. s. de electio. transmissa. Ergo ⁊ auferre auten. de defen. ciuita. § non habente col. tertia.

¶ Sol. s. de transla. epi. inter. in prin.

¶ Item dando administrationem dat sequelam ad ius iam electo creatum not. lxiij. distin. quanto/ sed iam confirmato auferret ius datum ⁊ coniunctum iuri quod metropolitanus auferre non potest argu. ff. de exceptio. rei iudica. exceptio. Et iste qui datur viuenti proprie vocatur coadiutor argu. ff. de tutel. solet. § primo. Sed ille qui datur ecclesie vacanti vocatur visitator. Et quam potestatem habeat datus a sede apostolica/ seu ab alio: est expressum supra hoc libro de electio. is cui/ ⁊ supra hoc libro de supplen. neglig. prelator. ecclesie [non obstante] Et sic nota hic con- 5 suetudinem reprobari: nec mirum quia in consuetudine * inducenda populus suam declarat voluntatem factis ipsius. ff. de legibus de quibus. Sed in factis superiorum ipse populus quidpiam non habet declarare quam manet id est tenet/ seu alligat necessitas obsequendi non autoritas imperandi. xcvj. di. bene quidem/ circa finem/ supra de constitu. ecclesia. [verum] Ex hoc § notatur ius commune 6 * mutari propter damnum vitandum/ vt hic [apostolica] Et sic nota quod isti coadiutores sunt apostolici. Sed nunquid conferre poterunt beneficia/ videtur quod sic. s. hoc lib. de electio. is. cui. Dic contra/ quia ibi loquitur vbi immediate datus est a Papa visitator ecclesie vacanti / hic quando est delegatus a delegato a Papa/ ⁊ maior est potestas in ordinario dante/ quam in delegato ab eo/ supra hoc libro de prebend. dudum §. nos igitur vnde cum genera- 7 lis * concessio non det collationem beneficiorum regula- b riter supra de offic. vicar. cum in generali stabo regule ᵇ quousqꝫ ipsam expresse inuenero immutatam. ff. de regul. iur. l. prima.

¶ Item nota ꝙ per metropolitanum non est coadiutor dādus sed per sedem apostolicam vel autoritate eiusdem/ vt in princ. huius capituli ⁊ hoc §. ⁊ sequen. ⁊. s. hoc libro de supplend. neglig. prela. si episcopus/ nec mirum quia hoc 8 solum potest metropolitanus * in prouincia sibi decreta. quod a iure reperitur concessum/ vel est prisca consuetudine introductum. ix. q. tertia conquestus/ ⁊. s. hoc libro de supplend. neglig. prela. Romana. Unde hec potestas concessa episcopo ⁊ capitulo seu maiori parti vt hoc §. seu soli capitulo vt §. sequenti non competit metropolitano episcopo viuēte/ sed datio visitatoris sede vacāte metropolitano (epō viuente) cōpetere posset ob negligentiā vel malitiaꝫ

capituli. s. hoc lib. de sup. neg. prela. ecclesie[innouet] et sic nota. Inuito nō datur in principio coadiutor sed ꝓuideatur vt sequitur. Et nota hic valde deferri epis/⁊ merito/q2 hoc casu ⁊ precedenti est referendū ad sedem apostolicam vt statim sequitur. Sed. §. verum nō propter cōsensum epi[ordinari] sed quid ordinabit? Dic coget ad coadiutorem recipiendū. vij. q. j. scripsit[moderatos] quales expēse esse debeant not. s. hoc lib. de res. statutū. §. insuper [abstinētes] simile in electis. s. de elec. nihil est in fine: ⁊ hoc lib. eo. ti. indēnitatibus. §. si vero ⁊ simile. j. de accu. c. vlti. quod est verū vbi plene[c] reddidit ꝓut debet. ff. de cōditio. ⁊ demon. cū seruus ⁊ nihil dolose egit. ff. māda. creditor. §. lucius ⁊. ff. de pac. tres fratres[plenariam] Et sic 9 * qui reddidit rationem iterato nō tenetur reddere super eisdem Jo. Mona. Cardina.

a 1 INconueniens. * Dic ꝙ vno dato inconuenienti multa cōtingere solēt/ voluit Philosophus. j. physic. cui si nō credit alleg. tibi impatorez in. l. ratas. C. de rescin. vendi. ⁊ iurisconsultum in. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vendica. l. j. §. hec aūt verba in glo. super verbo putamus. ff. quod quisqȝ iur. vbi dicit glo. ꝙ posito vno falso/ sequitur illud absurdum. Ad idem. l. a testatore. ff. de cōditio. ⁊ demō. facit. c. tua. s. de cōsang. ⁊ affini. ⁊ quod habetur in auten. vt iudi. sine quo. suffra. in prin. col. ij. Probus.

b 2 ¶ Stabo regule. Doctrina est trita * quod habēs pro se regulam dicitur intētionem habere fundatam adeo ꝙ dicens aliquem casum excipi a regula/tenetur ꝓcise illū probare/hoc est quod dicebat speculator in titu. de offi. iudi. §. viij. ver. v. ꝙ stare debemus omnino regule/quando casus non reperitur aliter exceptuatus.

3 ¶ Hinc Jo. and. in. c. salubriter de vsur. s. ꝙ * nūqȝ a regula textuali debet discedi ꝑ aliquam exceptionē/ nisi exp̄sse ostendatur tex. pro limitatione regule: probat in. c. ij. s. de coniug. lepro. ⁊ in. c. sane. xv. q. iij

¶ Unde regule tenaciter inherendum est: sicut Bononienses adherent carocio glo. in. l. omnis diffinitio. ff. de regul. iur. Bal. in. c. j. §. iudices. de pace iur. fir. Admoneo inquit vos iudices ne in dubio a textu ⁊ a regula recedatis. Idem Bal. in. l. j. versiculo. Sed quero quid in depor tato. C. de sacrosan. eccle. ⁊ in. l. si tutor. C. de seruo pig. da. ma. quod tenaciter regulis inherere debemus/nisi aliquid specialiter ⁊ expresse inueniatur ⁊ Saly. in. l. si hominem. ff. manda. vbi inuehit cōtra dimittētes regulas nisi pro limitatione habeant textū. Probus.

c ¶ Ubi plene. Adde post Doc. hic quo ad punctum Sozinuz consi. clix. colum. iij. versicu. primo: quia dicta in presenti consultatione. Probus.

¶ De institutionibus Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Presentati ad beneficia debent institui in eisdem si sint idonei.
Institutio est equiuocum.
2 Instituere est ius in beneficio statuere.

1 PResentati * ad beneficia debent institui in eisdem: si sint idonei. infra eodez capitulo primo ⁊. ij. vnde dicto de beneficijs seu prebendis: seq̄tur de institutionibus.
¶ Et nota ꝙ institutio est equiuocum. Nam aliquando sonat in ius/vt cum dico/te instituo: hoc est ius in beneficio ecclesiastico tibi tribuo sic accipit. s. eo. in ecclesia ⁊. c. auctoritate. j. hoc lib. de regul. iur. c. j.
2 ¶ Et sic instituere * est ius in beneficio statuere. Unde instituere. i. intus statuere. Aliquando institutio sonat in factum[a] ⁊ sic est sensus: te instituo: hoc est de iure tibi collato te inuestio: seu in possessionem induco. Et sic instituere est quem in possessionem beneficij statuere. Sic accipitur s. de offic. archidia. Ad hec. §. in quadam. s. eodem cum venissent ⁊ vtroqȝ modo accipitur. j. de conces. prebend. post electionem ⁊ vtroqȝ modo accipi potest. j. eo. c. j. ⁊. ij. Joannes Mona. Cardina.

a IN factum. Dic ꝙ institutionis appellatione / etiam comprehenditur primaria dispositio priuati/ ⁊ nondum superioris auctoritate approbata: tex. videtur in capitulo significatum de preben. supra nota. Anthonius de Butrio consilio quarto. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

ET si capitulum sede vacante beneficia quae ad collationē episcopi pertinent conferre non possit. ¶ Pręsētatos tamen a patronis pōt admittere, si sint idonei, & eos instituere in beneficijs ad quę fuerint pręsentati. ¶ Licet ad episcopū (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ea que sunt iurisditionis exercentur per capitulum sede vacante.
Conferre beneficia soli episcopo competit iure communi.
2 Uerbum idoneus intelligitur etiam si non exprimatur.
Ubi vnus solus est electorum/presentatio est electio.

a 1 ET si capitulum,[a] * Hoc. c. est expressum/ ꝙ ea que sunt iurisditionis: exercentur per capitulum sede vacante. s. de maior. ⁊ obedien. cum olim ⁊ not. s. hoc libro. eo. tit. c. vno [non possit]. j. ne sede vacante. c. ij.
b ¶ Nec mirum/ quia conferre beneficia competit soli episcopo iure communi[b]. s. de elec. cum ecclesia[idonei] hoc intelligit etiā si non exprimatur. ff. de numer. ⁊ honor. vt gradatiz in princi. s. de elec. causam que [instituere] hoc est in corporalem possessionem mittere ⁊ quod premisit admittere hoc est cōfirmare ⁊ approbare.
2 ¶ Nam vbi * vnus solus est electorum: presentatio est electio. s. de electio. querelam. j. de iure patro. nobis. ij. ⁊. iij. Reis. xvj. q. vij. decernimus. Nam per istam presentationē seu electionem: presentatus consentiens habet ius ad rem ⁊ per confirmationem habet administrationem no. lxiij. di. quanto ⁊ presentatus ⁊ confirmatus: ⁊ per consequēs admissus instituitur/hoc est in corporalem possessionem inducitur/vt. d. c. nobis. §. secus. Jo. Mo. Card.

a CApitulum. Huius verbi plures et varias significationes ponit Joannes And. in capitulo capitulū in prin. s. de rescrip. ⁊ dat versuz. Distinguit/minuit/locat/ ⁊ collectio fertur. Probus.
b ¶ Iure communi. Uide que dixi in capitulo cum in illis. s. de prebend. Probus.

❡ Bonifacius Octauus. Cap.ij.

SI is ad quẽ rectoris præsentatio in aliqua parrochiali ecclesia noscitur pertinere quempiam nõ cõstitutum in sacris præsentet ad eam, ipsum (dummodo alias sit idoneus, & infra tempus a iure statutum ad ordines quos ipsius ecclesię cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

SI is, Hec decretalis tollit dubium de quo tactum est.supra hoc lib. de prebendis si pro pauperibus [admittendum] de iure licet olim dispẽsatiue.ſ.de tempor. ordinan. preterea.Joan.Mona.Cardina.

❡ De concessione præbendæ & ecclesię non vacantis Rubrica.

DIcto de prębẽdis, Cum prebenda et ecclesia quandoqꝫ nõ vacantes concedantur.j.eo. post electionem ꝛ capitu.proposuit.Ideo consequenter de cõce.preben.ꝛ ecclesie non vacantis annectit. Joan.Mona.Cardinalis.

❡ Innocentius quartus dilecto filio Andreę capellano nostro.Cap.j.

QVia cũctis & infra. Proponebatur itaque ꝑ parte tua quod cum prædicta præpositura dũ vacabat tibi per eum qui conferre potuit ipsã, collata fuisset, collatio huiusmodi canonica existebat, maxime cum nulla per priorem ipsum, quæ illã impedire posset inhibitio præcessisset. ❡ Dicebat autem pars altera quod cum præmissæ literæ sede Carnoten. vacante fuissent in capitulo publicatę, ac prętatus episcopus tunc de capitulo ipso esset, ibique præsens existeret. ignorare non potuit mandatum apostolicum super conferenda memorato, D. præbenda vel dignitate sine cura quam ipse duceret acceptandam, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret, alij fuisse directum, & sic per consequens facultatem sibi esse sublatam conferendi huiusmodi dignitatem, propter quod videbatur quod nec per se nec per alium prętatam præposituram curam non habentem animarũ annexam, quę primo post mandatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit potuerit alicui personę conferre. Prętertim cũ iam dictus prior eodem publicato mandato mox prętato. D. prębendam vel dignitatem curam huiusmodi nõ habentem quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, contulisset, nec alias etiã (prout allegabatur) prodesse poterat ipsius epĩ ignorantia in hac parte, nam si alicui a sede apostolica concedatur quod excommunicari non possit licet id forsitan suus ignoret episcopus, non tamen propter hoc eius ligatur sententia si quam proferat in eundem.

❡ Similiter si alicui conferendi præbendã aliquam tribuatur a sede apostolica potestas ex hoc ipso videtur quod sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas.

❡ Nec obstaret si forte obijceretur quod lex seu constitutio vel mandatum nullos astringũt nisi postquam ad notitiam peruenerint eorundem, aut nisi post tempus infra quod ignorare minime debuissent, quia in priuilegijs & indulgentijs seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit quod ad illorũ quibus conceduntur notitiam perueniant vt patet cum indulgetur alicui quod excommunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem cũ tribuitur alicui potestas conferendi præbẽdam, videtur ꝑculdubio ei cõcedi aliquid speciale. ❡ Adijciebatur insuper quod cum sentẽtia statim artet etiam ignorantem, quoniam si contra pręlatũ aliquẽ absentẽ depositionis sentẽtia proferatur, cõtractus quos iniuit ignoranter, postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis, & in supradictis literis irritum decreuimus & inane quicquid super huiuscemodi præbenda vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatum, collatio quam idem episcopus post tale nostrum decretum (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura per se vel ꝑ aliũ fecerat non valebat. ❡ Ex parte vero tua extitit replicatum, quod hoc de illis priuilegijs & indulgentijs (ęquitate suadente) debet intelligi, quę vim suam habent mox cum ad illos quibus conceduntur perueniunt, ex quorum tenore liquido nosci potest quod talis circa ea fuerit intentio concedentis, vt pote cum alicui conceditur quod excommunicari non possit, ex hoc enĩ euidenter apparet alijs ipsum excommunicãdi ademptam esse penitus facultatem, non sic autẽ si alicui conferendi præbendam siue certam siue incertam tribuatur potestas, non enim tunc videtur esse tribuẽtis intentio, vt per hoc ei (ad

cuius donationem prębenda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur, nisi prius ille sibi notificet quod eam velit per huiusmodi potestatem conferre, aut ei collationem interdicat illius vel postquam ipsi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam vacuū decernat & irritum si secus de ipsa pręsumat. Quia cum illi non amplior detur potestas quam ipse romanus pontifex habeat in hac parte, sicut per eam quam obtinet ipse romanus pontifex, facultas conferendi beneficium vel præbendam (nisi suam insinuet voluntatem) alicui non aufertur, similiter & per eam quę taliter illi ab ipso conceditur ei ad quem ipsius prębendę spectat collatio priusquam insinuet ille sibi quod velit eā concedere, vel etiam conferat si forte vacet potestas non tollitur conferendi, nisi forsan quod ipsam conferre non possit, exprimatur in concessione huiusmodi potestas, tunc enim licet talem concessionem fortassis ignoret, sua tamē collatio si postmodum prębendam ipsam conferat, nihil valet, cum satis super hoc concedentis intentio agnoscatur, sicut cum indulgetur alicui quod excommunicari non valeat, vt in superioribus est pręmissum.

¶ Subiunctum etiam extitit quod cum memorato priori per præfatas literas mādauissemus vt memorato. D. præbendam vel dignitatem sine cura quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret in ecclesia prædicta conferret, idem prior prouidendi ei de præbenda vel dignitate ipsa (nisi post acceptationē ipsius) non habebat aliquam potestatem. Vnde cum sæpedicta præpositura fuerit ibi antequam illam idem. D. acceptaret præfati episcopi autoritate collata huiusmodi collatio talis mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendam, seu dignitatem quam prædictus. D. acceptaret referri debebat, alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem astrinxisset.

¶ Sed existit ex aduerso responsum quod & si præfatus prior iam dicto. D. præbendam vel dignitatem huiusmodi cum vacaret ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret. Idem tamen. D. prębendam vel dignitatem talem licite posset, & libere acceptare quare prædictus episcopus pręfatam præposituram, cum non prius eum requisierit, an acceptare vellet eandem, cuiquam conferre non potuit quinimmo ipsius collatio (cum idem D. præpositurам postmodum acceptauerit) irritari debet & concessio per iam dictum archipresbyterum sibi facta debet stabilis permanere. Sicut cum legatur alicui vnus ex seruis quem elegerit vel optauerit, & hæres ante optionem vel electionem illius manumittit aliquem vel alienat ex illis, profecto manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum.

¶ Econtra vero pro parte tua propositum extitit quod id in vltimis voluntatibus tenet, nec pręmissa in legatis futuris quemadmodum in extantibus habent locum, quia nec etiam ad optandum seu eligendum ex illis sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset conditio quoddamque incongruum videretur, si quando mandaretur alicui de beneficio quod duceret acceptandum in aliqua prouincia, quam primo illud vacare contingeret prouideri, oporteret ipsum in singulis beneficijs postmodum inibi vacantibus (prorogata non absque periculo forsitan ipsorum collatione) requiri, vnde cū sępe pręfato priori fuisset iniunctum vt dicto D. prębendam vel dignitatem quam acceptandam duceret si vacaret in ecclesia memorata vel quam cito contingeret eam vacare sibi autoritate apostolica conferret, & ita eidem D. circa futuras siue vacaturas prębenbas vel dignitates tales ipsius ecclesię optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis. quando vacarent collatio impediri, nisi forsan cum aliquam ex eis vacare contingeret illam ipse. D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret, vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam, vel ea omissa ex aliqua causa vlteriorem duceret acceptandam, quia taliter acceptatam episcopus postmodum conferre non valeret,

¶ Nos itaque tam tuis quam pręfati D. rationibus plenius intellectis, quia sæpedictam præposituram ad te nouimus pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus ipsi D. super ea perpetuum silentium imponentes,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Si episcopo competat collatio beneficiorū sue ecclesie an sit de iure communi/vel cōsuetudine.
2 Stultus/est qui prebendam vel dignitatem non vacantez ⁊ incertam contulit.
3 Donatio vel possessio non potest esse nisi certe rei.
4 Inhibitio ⁊ decretum/con ātes firmare illicitum: non tenent.
5 Collatio facta contra ordinem rescripti nō tenet.
Paria sunt ꝙ collatio/ inhibitio/⁊ decretū nō precesserint vel precesserint incompetentia.
6 Cum cause cognitione proceditur contra tertium possessorem.
7 Probandum est ꝙ ille qui contulit / habebat potestatem/ ordinariam/vel delegatam.
Sententia excommunicationis lata per executores quando non tenet.
8 Fundare debet executor suam iurisditionem/anteꝙ penā imponat.
9 Ex facto inordinato nihil ordinatum sequi potest.
10 Constitutio quādo liget vide hic.
11 Per cōstitutiones consueuit pena infligi.
12 Lex est omnibus cōmunis ⁊ omnes astringit/secus de indulgentia dic.
13 Quando seruo mandatur vt moretur in libertate/an statī sit liber.
Intentioni standū est quando de ipsa cōstat.
Concurrentia concedentis ⁊ impetrantis operatur vt hic.
Plures possunt habere ius excōmunicandi aliquem.
14 Graue est singulorum auribus inculcare aliquid.
Ignorantibus: ex testamento emolumentum acquiritur.
Si prohibitio fiat in penam absentis non habet efficaciam quousꝙ absens fuerit certificatus nisi aliud de mente prohibentis constet.
15 Excommunicationis sententia statim suū habet effectū.
16 Papa quando priuilegiat aliquem / ꝙ a nullo excommunicari possit.
Reuocatio indulgentie quando sortitur suum effectum.
17 Facta post reuocationem quando valeant.
18 Executor potest suspendere ordinarium a collatione beneficij.
Si non potest mandans/sic nec executor ab eo datus.
19 Forma litere exacta diligentia est seruanda.
Quod legitime factum est/retardari nō debet.
20 Decretum super incertum prolatum est inualidum.
21 In beneficijs principis est latissima interpretatio faciēda.
Princeps in facto suo non debet adhibere fraudem/prout nec aliquem per beneficium suum decipere/ ac alicui laqueum inijcere ⁊ verbum suuz variare/primoꝙ impetrāti preiudicare.
22 Optio facta ante aditam hereditatem / non valet : ita nec acceptatio beneficij ante vacationem.
In vacatione ecclesiarum mora est periculosa.
23 Res publica leditur si beneficia diu vacent.
24 Acceptatio impedit collationem episcopi etiam si fiat in absentia executoris.
25 Si in rescripto non continetur quod beneficium possit acceptari: intelligitur de primo vacaturo.
Ex officio iudex debet partes plenius interrogare.
Iusticia debet mouere/non carnalitas.
26 Quod est meum: mihi adiudicari potest.
Adiudicatio debet fieri illi qui melioribus rationibus innititur.
Proprie fit adiudicatio/in actionibus mixtis.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Gens prouincie Normanie fortiter bibit: ne eius anima in sicco habitet: idem dic de anglis polinijs ⁊ scotis.
2 Tanto aliquid auidius appetitur quanto difficilius acquiritur.
Normani sunt doli capaces/⁊ similes lumbardia parit.
3 Normani obligant se ad equales potus.
4 De iure communi ad episcopum ⁊ capitulū simul/pertinet collatio beneficiorum.
5 In dubio pena potius iudicatur temporalis ꝙ perpetua.
Quod nō habet certum finē/reputatur perpetuum.
6 Exhibens reuerentiam intruso / videtur renunciare iuri suo pretenso.
7 Papa potest priuilegiare aliquem/ꝙ licet percutiat clericum: non tamen erit excommunicatus.
8 Standum est intentioni siue in bono opere siue in malo simus.
9 Deus non est remunerator nominū/sed aduerbiorum.
10 Deus cor interrogat non manum: nec considerat que fiūt sed que animo fiunt.
11 Mens preualet proprie vi/⁊ verborum rigori.
Iudex debet sequi mentem ⁊ voluntatem testatoris/put venator leporem.
12 Mens et intentio fundatoris ecclesie ⁊ episcopi autorisantis/operatur vt hic.
13 Uerba inuenta sunt vt super ea quisꝙ in alterius noticiaz cogitationes suas proferat.
Quando non sit licitum recedere a proprietate verborum
14 Ex mente concedentis priuilegia vires sumunt.
Uerba sunt sicut corpus/mens autē sicut anima ⁊ spiritus.
15 Intentio inspicitur etiam in contractibus.
16 Quādo potestas ⁊ voluntas sibi aduersantur/ actus viciatur.
17 Collatio vno iure facta/non valet alio iure.
Quando dubitatur de disponentis intentione/recurritur ad causam finalem.
18 Periurium dependet ex conscientia.
19 Proprium principis dicitur vt hic.
20 Interpretatio principis quomodo debeat fieri: vide hic.
Uerba impropriantur ne preiudicetur iuri tertij / ⁊ ne ledatur ius commune.
21 Papa mandans ꝙ fiat contractus cum monacho intelligitur de licentia abbatis.
22 Ex consuetudine loquendi summorum pontificum/sumi potest bona interpretatio.
Statuta non sunt iudaice intelligenda.
23 Si patronus constituit procuratorem ad presentādum ad beneficium vacaturum nihil agit.
Non datur in specie potestas conferendi beneficium vacaturum.
24 Non refert an consensus patroni precedat collationez vel sequatur.
25 Consensus patroni non requiritur per modum autoritatis/sed per viam simplicis consensus.
Autoritas debet in actu interuenire.
26 Ex actu nullo voluntas declaratur.
Uoluntas in animo consistit/⁊ ea que in animo consistunt facta esse dicuntur.
27 Res facti a iure infirmari non potest.
Ex testamento nullo voluntas declaratur.
28 Testes qui meliorem rationem adducunt sunt preferendi.
29 Maior ratio minorem vincit.
Potentior presumptio est attendenda.

Quia cunctis, Ut melius hanc epistolam intelligas exordiū dans causam constitutioni recito: ⁊ enim Inno. Papa quartus Draconi de Borbonio fecit gratiam in ecclesia Carnoten. de prebenda ⁊ dignitate sine cura/si tunc vacabant: vel ꝙ primo vacarent: quas idez D. duceret acceptandas/decernens irritum ⁊ inane ⁊c. Eidē D. quendam priorem executorem deputando: qui personaliter ad ecclesiam Carnoten. accedens ibidem mandatum apostolicū publicauit: in presentia capituli in quo erat subdecanus qui postmodum in episcopum est assumptus: qua publicatione facta idem prior dicto. D. statim contulit prebendam ⁊ dignitatem/quas primo ibidem vacare cōtingeret/⁊ quas idē D. duceret acceptandas: inhibens ne quis contra suam collationem veniret pronuncians irritum ⁊ inane ⁊c. Et postmodum prepositura Normanie [a] in dicta ecclesia vacante/prefatus prior mandauit dictū. D. de ipsa prepositura/quam idem. D. acceptauit per quendam archipresbyterum installari pretextu dicte collationis: qui dictus. D. fuit installatus: verum dictus subdecanus in episcopum Carnoten. electus ⁊ consecratus ad quem spectat collatio prebendarum ⁊ dignitatum in dicta ecclesia: prefatam preposituram Andree nepoti dicti Inno. iiij. contulit.
¶ Ex quibus collationibus ⁊ contingentibus ex eisdē negotium est ad sedem apostolicam deuolutum: ⁊ hec decretalis facto supposito sub primo. l. cōtento ⁊ processu iudiciario habito super illo/ docet modum sententiandi in consimilibus. Et primo narrat substantialia propositorum hinc ⁊ inde: et tandem sententiam dat.

¶ Et hec decre. habet sex partes/primo tãgitur dicti Andree actoris intentio. Secundo. §. [dicebat] dicte. d. ponit exceptio. Tertio. §. ex parte prefati. A. Replicatio. Quarto. §. [sed extitit] dicti. D. duplicatio. Quinto. §. [econtra] prefati. A. triplicatio. Sexto. §. [Nos itaq̃] auditis hincinde prepositis/ponitur pape decisio [proponebatur] in iudicio coram papa ⁊ fratribus [tua] loquitur dicto Andree cui dirigitur hec decreta. [predicta] Sed vbi dic sub infra. s̃. posito/⁊ sic de alia responde subsequenter [prepositura] Normanie in ecclesia Carnoten.

¶ Et vtrum hec prepositura sit dignitas/vel officium/nõ fuit hic dubitatum: tamen Inno. no. s̃. de preben. de multa circa finem preposituras in ecclesia Carnoten. esse officia nõ dignitates [tibi] Andree [potuit] sicut per episcopum 1 Carnoten. ad quem * secundum quosdam spectat collatio beneficiorum de iure communi. xvj. questione. vij. nullus omnino.

b ¶ Vel dic versus [b] de consuetudine. s̃. de elec. cum eccle- c sia [canonica] [c] vt quia per eum collata fuit qui conferre poterat/⁊ quia vacans erat: nec factum prioris impedie- 2 bat. Et erat ratio: quia iste prior * stultus fuit qui prebendam vel dignitatem non vacantem ⁊ incertam cõtulit. Nã si volebat q̃ collatio sua statim valeret ⁊ haberet effectum erat contra formam iuris. s̃. eo. c. j. ⁊. ij. Si vero nolebat q̃ statim haberet effectum nec ius nec possessionem confere- 3 bat/sed verbũ facto ꝯtradicebat. Nec * donatio vel possessio põt esse/nisi certe rei. Nã igit̃ collatio dic. A. facta erat canõica: dictus. A. debuit obtĩere. ⁊ q̃libet illicit⁹ detẽtor debuit amoueri ex ꝑte prio. j̃. de re. per. cũ vniuersoꝝ in fi. j̃. s̃. de res. de iure pa. cum dilect⁹ in fi. [per ipsũ] scꝫ executorẽ dicti. D. [ĩpedire] Et est ratio/non negatur quin collatio ⁊ inhibitio precesserit collationem. d. A. sed incerte ⁊ incompetentes/⁊ generales: quia vt apparet in casu/collatio facta fuit de re non vacante/⁊ sic non valuit. Et per cõ- 4 sequens * inhibitio ⁊ decretum conantes firmare illicitum non tenuerũt supra de fide instrumen. inter dilectos circa finem.

5 ¶ Item collatio * fuit facta contra ordinem rescripti quo mandabatur conferri dignitas si vacabat/vel q̃ cito vacaret/⁊ post acceptationem: quod ergo fuit factũ ante vacationem ⁊ acceptationem non tenuit. s̃. de res. Cum dilecta. s̃. hoc lib. de prebend. cui de non: in fine. Sunt ergo paria q̃ collatio/inhibitio/⁊ decretum nõ precesserint vel precesserint ĩcõpetentia arg. C. ne de statu defunc. si pater arg. j̃. de reg. iur. non prestat. Et sic vides q̃ hic idem ius fuit collatum diuersis (⁊ a diuersis/⁊ qualiter vnus ab alio habet petere hic explicatur.

6 ¶ Sed pone tertius * est possessor huius iuris duobus collati/dic tunc procedi debet cum cause cognitione/ꝯtra possessoreꝫ qui non est auellendus a possessione sine cause cognitiõe. C. si per vim vel alio modo. l. vlti. j̃. de symo. querelam in fi. s̃. hoc lib. de preben. licet episcopus. Et tunc aut petetur ab isto possessore beneficium vt debitum/vel vt suum. Nam causam habet exprimere. s̃. de libel. obla. c. vlti. Dicet ergo q̃ est sibi debitum/vel quia est electus ad ipsum canonice/vel de mandato pape seu alterius recept⁹ legitime in canonicum: ⁊ sic non debet carere prebenda. s̃. eo. cum super. s̃. de preben. relatum: vel quia primo fuit receptus. s̃. de offic. delega. ex parte. j. Si autem petat vt 7 suum/dicet sibi collatum: tunc oportet q̃ probet illum qui * contulit habuisse potestatem conferendi/siue ordinariã vel delegatam potestatem. s̃. eo. post electionem. s̃. de supplẽ. negli. prela. c. vlti. Dicunt etiam quidam q̃ habet ꝓbare q̃ legitime contulit/vacantem prebẽdam: ⁊ tempore cõgruo/⁊ persone idonee: quod verũ credo si sit presumptio contra conferentem. j̃. vt eccle. bene. c. vno.

¶ Sed quero/executores istorum ferunt sententias excõmunicatiõis: nunquid possunt: dic hoc casu iuste potest ab illis appellari: nisi primo quis probet de iure suo/vel corã ordinario/vel delegato/vel forsan non tenet sententia excõmunicationis: cum iste executor non habeat iurisditionem super hunc possessorem/per processus generales: nisi indebite contradicat: vt sit cõtradictor facti non iuris no. Inno. s̃. de preben. pro illorum. Nec per processus speciales: quia cum super istud non habeat nominatim ⁊ expresse iurisditionem: possessor non indebite contradicit nolendo dare possessionem sine cause cognitione/⁊ sic ipsum excommunicare nõ potest ar. ff. depositi. l. j. §. apud iulianum ff. de peti. heredi. si debitor.

8 ¶ Fundare * enim primo debet excomunicator iurisditionem suã/anteq̃ penam imponat vt contradictorem facti nõ ponat in penam anteq̃ appareat esse in culpa turbando suam potestatem. s̃. de offi. delega. c. j. [dicebat] hic ponit̃ dicti rei acceptio/⁊ sic procedit in ea. Nam prio dictam exceptionem recitat seu ponit. ij. versi. [nec alias] ipsam exceptionem recitatam per quatuor iuris partes confirmat seu fulsit. Et ista secundum illas quatuor rationes diuiditur in quatuor partes. ij. ver. [Similiter]. iij. ver. [nec obstaret]. iiij. ver. [adijcebatur] Sed quare dictam exceptionem fulsit rationibus: dic q̃ pro parte actoris dicebatur exceptionem propositam/si de ea constaret non esse sufficientem. s̃. eodem. c. j. j̃. eod. ver. subincertum. Et hec est causa quare potius in hac decretali respondetur rationibus fulsientibus exceptionem/q̃ ipsi exceptioni: vt liquet in replicatione ⁊ triplicatione actoris. j̃. eo. §. ex parte ⁊. §. econtra [altera]. s. dic. reus cui prior predictus contulerat preposituram prefatam excipiendo q̃ non valebat collatio episcopi qui videbatur hic fecisse inclusionem mandati apostolici/cum sciret mandatum eidem priori decretum/⁊ ob hoc ignorantiam non poterat allegare: vt infra sequitur [litere] dicto priori directe [episcopus] nunc: sed tunc subdecanus ecclesie Carnoten. et sic ignorantiam non poterat allegare. xvj. distin. quod dicitis s̃. de postul. c. j. [ipso iure] simile. s̃. de res. eam te [acceptandam] ex hac forma mandati liquet/q̃ prepositura predicta conferri non potuit ante vacationem ⁊ acceptationem. Et d 9 ideo ex facto * inordinato/nihil ordinatum sequi potuit[d] ar. j̃. de accu. qualiter. j. circa finem [videbatur] non recte intelligentibus: secus in subtiliter factum considerantib⁹ [nec per alium] de istis generalibus regulis est dictum. j̃. hoc lib. de reg. iur. quod alicui: ⁊. c. qui facit [vacauit]. Et sic tunc demum acceptatione facta/exponit collatio fieri per dictum priorem. j̃. eo. ver. subincertum [prefato] dicto reo/⁊ ex hoc eneruatur eius intentio qui nitebatur ex collatione facta de beneficio nondum vacante [contingeret] vacatione ⁊ acceptatione non expectatis. Et hoc est q̃ dicto. D. impingitur [contulisset] ante vacationem/⁊ sic male egit. s̃. eo. capitulo primo ⁊. ij. [ignorantia] que forte allegabatur ex parte dicti Andree actoris que regulariter presumitur. j̃. de reg. iur. presumit̃ [Non possit]. Sicut plerunq̃ fit per priuilegium apostolicum. j̃. hoc libro de priuileg. volentes. §. in eos [sententia] cum non obstante episcopi ignorantia/Pape priuilegium sit tuendum argu. a simili videbatur potestas adempta cõferendi in hoc casu/ex quo concludebatur collationem episcopi non valere [potestas] Sicut in premisso casu de potestate excommunicandi [obijceretur] scilicet ignorantiam non debere prodesse episcopo/que tamen prodest vt in casibus sequen. [notitiam] 10 lxxxij. distin. proposuisti [debuisset] puta lapsis * duobus mẽsib⁹ post publicationẽ autẽ. vt facte no. cõstitutio. col. v. et. j̃. ne clerici vel mo. capitulo vltimo et hoc est in constitutionibus principis/alias tempus est arbitrarium. ff. de iure delib. l. prima/⁊ communiter sufficit q̃ edictũ sit publice promulgatum. s̃. de postul. c. j. xvj. dist. quod dicitis ⁊. s̃. de consti. c. ij. quia hic ponit rationis diuersitateꝫ in premissis ⁊ in sequentibus: in quibus asserit ignorantes ligari. Et 11 potest esse ratio/per * constitutiones consueuit pena infli- e gi [e] que est odiosa/⁊ sic restringẽda: sed in priuilegijs grã ꝯcedit̃ q̃ est fauorabilis etiã dilatãda. j̃. hoc lib. de reg. iur. odia. s̃. hoc lib. de preb. q̃uis. j. Sꝫ hec ratio non est generalis/cum in multis constitionibus non agatur de pena in- 12 fligenda: ideo dic omnibus * lex est communis ⁊ omnes astringit. s̃. de constitu. quoniam/⁊. C. de legi. leges sacratissime: vnde est ibi tempus vniforme: sed non in indulgentia que est lex priuata. iiij. dist. priuilegia/sola intentio concedentis contemplatur [speciale] Et sic secunduꝫ intentionem allegantis litera pro dicto D. obtenta iure priuilegij est censenda. Et sic scientia episcopi nõ est requirẽda [adijciebatur] pro dicto. D. [ignorantem] vt nititur probare statim [absentem] ⁊ contumacẽ/alias contra. iij. q. ix. per totũ s̃. de maio. ⁊ obed. inter [obtinent]. s̃. de dolo ⁊ contu. veritatis. §. vlti. nec etiam obtinent post excommunicationem/vel suspensionem. j̃. de exces. prela. tanta. xij. q. ij. alienationes. vij. q. j. factus [literis] pro dicto D. obtentis [prebenda] scilicet vacante/⁊ quam dictus. D. acceptasset. Et quia hoc non cõsiderat allegans/est deceptus [episcopus] Carnoten. nunc/sed quondam subdecanus [non valebat] hoc posset dici si decretuꝫ Pape fuisset de certa prebenda vel dignitate; sed hic non erat ita/nec Papa irritauit illud qđ de dignitate vacante fieret: nisi ipsam dictus. D. primo acceptaret [ex parte] in hac replicatione non respondetur exceptioni predicte/sed rationibus fulsientibus eandem ra-

tionem huius no. s. eo §. dicebat] primo igitur respondet directo prime rationi dictam exceptionē fulsienti/ex qua sequitur responsio ad secundam ⁊ tertiam rationes. ij. ver. [subincertum] quarte rationi respondet [peruenerint] optima est responsio. 13 Nam si seruo * scribatur vt in libertatē f moretur: non est statim sibi data libertas [f] sed tunc demū cum litera ad seruum peruenerit. ff. de acqui. po. qui absenti ar. s. hoc lib. de preben. si tibi absenti ⁊ ibi no. [intentio] cui standum est: cum de ipsa constat. j. de verbo. signi. intelligentia: ⁊ capitulo in his. ff. de legib. l. scire. ff. de excus. tu. l. scire oportet §. aliud [ex hoc] .i. ex hac indul- g gentia q non posset excōmunicari [g] [euidēter] ex quo em̄ concurrunt voluntas concedentis indulgentiam/⁊ impetrantis noticia/statim indulgentia suum habet effectum/ etiam si hi qui in priuilegijs ius habent hoc ignorent: po- 14 test enim esse q plures * habent ius excōmunicandi istuz j. de senten. excō. officij/⁊ graue esset singulorum auribus inculcare. s. de postul. c. primo/ ⁊ hic liquet de intentione concedentis nolentis talem sententiam valere: idem si papa diceret prohibemus omnibus ne talem excōicent. Nam h intentioni semper standum [h] est: ex quo liquet de ea vt est dictum. Et hoc est verum/quando prohibitio fit in absentis fauorem. Nam ignorantibus ex testamento emolumentum acquiritur. ff. de leg. ij. cum pater §. surdo. Sed si prohibitio fiat in penam absentis/tunc non habet efficaciam quousq absens fuerit certificatus. supra de appellatio. super eodem. ij. in fine. lxxxij. distin. proposuisti: nisi ex genere prohibitionis appareat de contraria intentione pape volentis / q statim haberet effectum: sicut quando inhibet q non fiat alienatio. s. de dolo ⁊ cōtuma. veritatis in fine. Nec mirum / qr id quod inhibetur est de iure inhibitum/⁊ ideo vnum incertum alij fortius ⁊ citius conualescit auten. de alie. ⁊ emphi. §. sanctissimas colū. ix. Quid de his/ que fiunt in iudicio: sicut sunt sententie diffinitiue/⁊ interlocutorie/⁊ excōmunicationis. Nec est du- i 15 bium quin * excōis sententia statim habeat [i] suum effectum. ff. de appella. cum sit: Romana in fine. Caueat tamen proferens de penis iflictis. j. de senten. excōi. sacro. ⁊. j. eo titu. c. j. Et in alijs sententijs ipse statim suum habent effectum licet hoc ignorent illi contra quos late sunt/dummodo sint contumaces/alias secus. C. quomodo ⁊ quando iudex: ea que. ff. que senten. sine appella. rescin. l. prima. §. item cum ex edicto. iij. q. ix. per totum.

16 ¶ Quid si papa * non ad requisitionem priuilegiati sed proprio motu/ seu ad alterius instantiā: aliquē priuilegiauerit q a nullo excommunicari possit/ nunquid habet suuz k effectum hec indulgentia anteq noticia [k] ipsius ad priuilegiatum deuenerit/dic q non/nisi euidenter de intentione contraria concedentis appareret. ij. q. v. q̄to. ff. de acqui. pos. qui absenti. Sic dicerem in reuocatione indulgentie vt non noceat ei cui concessa erat quousq ipse fuerit certificatus argu. ff. de procura. si procuratorem. ff. de insti. sed ⁊ si pupillus. §. de quo. ff. māda. si mandassem.

17 ¶ Quid de literis ꝯtentiosis: * vt si impetrantur contra te ⁊ ꝓcedi feci: tu īpetras reuocationē litere/faciendo expressam mentionem de prima. Nunquid valent illa que fiunt interim per primos iudices/quousq fuerint certificati: dic q sic. s. de resti. spolia. audita. Nec tu secundo impetrans cogeris vti reuocatoria nisi velis qui in fauorē tui fuit obtenta arg. ff. de excep. rei iudi. l. euidēter. j. hoc lib. de reg. iur. q ob gratiam. Nec ego teneor diuinare. j. vt eccle. bene. c. vno.

¶ Quidam tamen distingunt vtrum secundo impetrans sciat: ⁊ tunc sibi preiudicet/aut ignoret tunc nō preiudicet Dico tamen q preiudicat nisi (cum sciuisti) contradixeris C. quomodo ⁊ quando iudex. l. iij. supra de offi. delegati cum olim abbas.

¶ Sed quod tempus dabitur isti. Uidetur dicendū. vt. d. l. iij. Dic q q̄ cito facit impetrās coram primo iudice / qd non potest se compati cum secunda commissione: statim fit sibi preiudicium arg. C. de re iudi. ad solutionem. s. de offi. deleg. relatū. ⁊. c. gratū. ⁊. c. cum olim abbas [certam] .s. primā vacaturā ⁊ hec dicitur certa cum semper ad vnam referatur. s. de officio deleg. ex parte prima. s. hoc lib. de preben. si clericus ⁊. c. si postq [incertam] .s. illam quam acceptauerit impetrās/vt in literis dicti. D. [adimat] imo te nisi in casibus sequentibus [sibi] .i. ad quem spectat collatio [notificet] .s. delegatus seu executor/ ⁊ hic est primus casus in quo ordinarius astringitur [conferre] illi pro quo data est potestas [interdicat] quod non conferat: ⁊ hic est potest eam conferre ille ad quem spectat collatio: sicut an-

secundus casus [vel postq] hic est tertius casus [decer- 18 nat]. Et est hic expressum q executor * potest suspendere ordinarium a collatione beneficij: quod est verum quando hec clausula est apposita in rescripto. infra de preben. inter cetera.

¶ Alij tamen intelligunt hoc generaliter cum decernere valeat executor ex conseqntibus seu concomitantibus mādatum [quia] hic argumentatur a maiori confirmando premissa: quia si hoc non potest papa nisi in casibus: vt. j. seq. tur minus executor datus ab eo poterit [exprimatur] iuncta clausula decernentes ⁊c. [concessione] executoris de certa prebenda facta [ignoret] ordinarius [conferat] ordinarius [valet] propter vim clausule suprapositę [agnoscatur] cui standum est vt. s. notatum est. Nec istud facit pro dicto. D. quia hoc intelligitur quādo scriptum est de certa prebenda: vt est dictum in litera de prebenda quaz duceret acceptandam: sed in litera dicti. D. fuit mandatū de incerta quam acceptaret. Et virtus dicte clausule extēdi non potest quousq prebenda vacauerit/⁊ dictus. D. acceptauerit: dic ergo agnoscat quando de certa prebenda agitur [sicut] ⁊c. [extitit] ex parte tui Andree [literas] per quas mandauimus dicto. D. prouideri vt sequitur [vacaret]. Ergo super vacante nulla dabatur potestas/nisi post 19 acceptationem: vt patet ex forma * litere: que exacta diligentia est seruanda. s. de res. cum dilecta in fine [collatio] sic iuste ⁊ rationabiliter facta [mandati] ad dictum priorē directi [sciuisset] ⁊ vere ignorantiā hic eps nō poterat allegare vt dictum est in casu [vacuari]: quia qd legitime factum est retractari non debet. j. hoc lib. de regu. iur. factū legitime/⁊ ideo penam nō meret. C. de adulter. Gracchus [acceptaret] quasi dicat si papa scribat q prouideatur alicui de beneficio quod acceptauerit / decernēs ⁊c. intelligi debet q irritatio post acceptationem factam locum habeat/ tunc enim iudex ex vi clausule facta acceptatione (etiā in absentia partis aduerse) hoc decretum potest interponere ⁊ non ante. Alioquin si de acceptanda prebenda intel- 20 ligeretur/tale decretum * esset inualidum: sicut sup incerto prolatum sicut illud quod penderet ex volūtate acceptare potētis. ff. qd cuiusq vniner. Itē eoꝝ §. j. [incerto] pro parte dicti. D. [ex aduerso] ꝓ ipso. D. [nequiret] sicut pro parte dicti. A. dicebatur [acceptare] saltem post vacationē [prepositurā] vacantem [eum]. D. pro quo scriptum erat [eandem] prepositurā [non potuit] de iure [ipsius] Andree [acceptaret] forsan collatio episcopi acceptationem dicti. D. precessit/vel forsan quando ipsam vacantem audiuit/sed nō valet quia collatio nulla secuta fuit. [Cōcessio] ⁊ corporalis installatio. ¶ Uel dic proprie [Archipresbyterum] cui dictus prior suas vices commisit/ vel forsan idē erat prior ⁊ archipresbyter: sicut hic probat dictus. D. duo prius dicta argumento valde colorato [optauerit]. ff. de optio. lega. si cum optio [ille] scilicet seruus [legato] Et sic legatarius ipsum petere potest [tuam] .i. tui Andree [prepositura] ⁊ bene [id] quod dictum est de optione serui [in vl- l timis] ⁊c. Sed quare non idez in beneficijs principis [l] in 21 m quibus * est plenissima interpretatio [m] facienda. j. de donat. cū dilectus in fine. j. de verbo. significa. olim. Nec princeps in facto suo debet adhibere fraudem. j. de dona. per tuas/nec aliquem per beneficium suum decipere. C. de his qui veni. eta. impe. l. prima nec alicui laqueū inijcere. xxvij. n q. j. de viduis. ij. nec verbum suum variare [n]. xxiij. dist. psalmista: nec primo impetranti preiudicare. s. de officio delega. ex parte primo.

¶ Sed dic aliud est in legato/⁊ aliud in casu proposito/ et in cōtractibus. Si em̄ legatarius nō repudiauerit / ipsius * 22 est res a morte testatoris. ff. de fur. l. a Ticio. Sed optio ante aditam hereditatem facta non valet. ff. de lega. primo o Iulianus. Sic non valet [o] acceptatio beneficij ante vacationem ipsius. s. eod. capitulo primo ⁊ secundo. vij. q. j. non furem [futuris] puta lego vnum fetum nasciturum de grege meo [ex istis] scz nō extātibus/sz futurꝫ [terminis]. ff. de optio. lega. mancipiorum. s. hoc libro si tibi absenti [ipsum] pro quo scribitur [periculo] quia in talibus mora periculosa est. s. de electio. Nihil. s. vt lite non contesta. quoniam. §. primo ⁊ secundo. Sic hic tangitur bona ratio diuersita- 23 tis inter casus supra positos. Nam in * beneficijs si diu vacarent lederetur respublica: secus in legatis in quibus nō leditur nisi res priuata: in quibus testator sine cuiuscunq iniuria potuit apponere modū quē voluit. C. de sacrosanc. eccle. l. j. [requiri] esset enim graue oēs de ꝓuincia suspēdi a collatiōe bn̄ficiorū [si vacaret] Et nō aliter [cōtingeret] ⁊ non ante. Et sic iste pro quo scribitur inuigilet/ ne bene-

ficium sibi conferatur anteq̃ vacauerit [futuras] vt tamen expectaret quousq; essent vacantes [illis] beneficijs impedir ante acceptationem [acceptaret.] Et sic patet ꝙ 24 sola * acceptatio impedit collationem episcopi/etiam si fiat in absentia executoris: dũmodo sit hec clausula decernentes ꝛc. j. eo. ne captande/ꝛ capitu. sequen. ꝛ capitu. si soli in fine/ licet enim decretum huius ante acceptationem vires non habeat: sicut super incerto prolatum. s̄. eo. §. sub incertum. s̄. hoc lib. de prebend. dudum/ per acceptationez tamen subsequentem ad specialem ꝛ certitudinem est redactum. s̄. de officio delega. si duo [primam] ꝛ sic patet ꝙ ille pro quo scribitur vt sibi prouideatur de prebenda quã acceptauerit / potest ante vacationem acceptare primam quam vacare contingebat in ecclesia in qua pro ipso scribitur/vel secundam/ vel tertiam ex certa causa puta quia prima alij debebat siue certũ sit siue dubitet. j. co. executor in fine/ alias sine causa hoc facere non poterit arg. hic.

¶ Sed quid si in rescripto non continetur quod possit ac- 25 ceptare/dic ꝙ * intelligitur de primo scilicet vacaturo. s̄. de offi. delega. ex parte primo. s̄. hoc libro de preben. si clericus [q̃ prefati] d. aduersarij tui / aliter papa non fuisset plene instructus. s̄. de re iudi. cum Bertholdus in fine s̄. de elect. dudum. j. §. Cum autem [plenius] sic enim debet fieri. s̄. de elec. in Genesi in fine/ꝛ capi. ecclesia vestra. ij. [intellectis] vbi tamen plene non intellexisset / super dubio facto debuisset ex officio partes plenius interrogare. s̄. de fide instru. Cum Joannes circa finem. xxx. quest. v. iudicantem. ff. de interrogatio. actio. vbicũq;. Sed in dubio iuris ipse sibi sufficit. C. de testamen. omn. s̄. de appel- p la. sepe circa princi. [nouimus.] Et sic iusticia ꝑ eum mouit non carnalitas [pertinere] quia tibi collata fuit ab illo/seu autoritate illius qui ipsam potuit conferre. s̄. eodez in prin. [ipsam] prepositurã [adiudicare.] Et sic nota/ 26 quod * est meum mihi adiudicari potest/proprie tamẽ res mea ad me spectare debet declarari. ff. de rei vendi. ex ad- q uerso. §. j. Et proprie debet fieri adiudicatio illi qui melioribus q rationibus innititur insti. de emp. ꝛ vendi. §. Item precium. s̄. de re iudi. suborta ꝑsiculo iudicibus. C. de edic. diui Adria. tollen. l. vlti.

¶ Item proprie fit adiudicatio in actionibus mixtis insti. de actio. §. quedam actiones/versicu. in quibus [imponentes] sic. s̄. de probatio. licet. §. vlti. ꝛ. s̄. de re iudi. cum olim in fine. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Normanie. Ista est * ꝓuincia cuius gens bibit fortiter ne anima eius habitet in sicco. Idẽ de Anglijs ꝛ Polonijs meminit Joan. de Anania/in cap. si aliquis/in fine. s̄. de homicidio post glo. in. c. Moises xxxij. q. ij. Idem testatur glo. periculosius in cõsti. dñi Othoboni in titu. de Cõmendis ecclesiaꝝ / dicens Anglicos et Scotos plus alijs vinum appetere/quo tamen quasi penitus carent quod est quasi na- 2 turale vitium ex venenosa topicatione parentũ/vt tãto * aliquid auidius appetat/q̃to difficilius acquiritur/ꝛ eius conditio inde testabilius aduersatur. Sunt quidem Normani doli capaces/prout ꝛ Lombardia tales generat siue parit/testatur glo. in. l. sequitur. §. pupillus in verbo animum. ff. de vsuca. Facit glo. in. l. obseruandũ. ff. de offi. presid. que loquitur de malicia Bononiensium.

¶ Et dicit collec. in. c. a crapula. s̄. de vita ꝛ hone. cler. in fi. 3 ꝙ Normani * obligãt se ad equales potus/ꝛ forsitã ꝓpter b 4 hoc dicũtur feroces vt legiẗ ꝛ no. lv. di. c. lator. Probus.

¶ Dic verius. Ista est vera opinio/ꝙ de * iure cõi simḗ ad epm ꝛ capm̃ ꝑtinet collatio bñficioꝝ no. do. Hẽricus Bohic in. c. nouit/col. j. s̄. de his que fiũt a p̃la. vbi dicit hanc esse veriorẽ allegãdo eã hic tenere Jo. Mo. Car. Firmãt Archi. ꝛ alij in. c. a collatiõe de appel. hoc lib. vide que dico in rub. de iure patr. ¶ Et subdit ibi idẽ Hẽricus Bohic q̃d dictũ est de collatiõibus: idem intellige de p̃sentationibus/scz ꝙ ad epm̃ ꝛ prelatũ simul spectãt de iure cõi: cõsuetudine ꝛ priuilegio cessantibus glo. fi. in capi. ea noscitur. s̄. de his que fiunt a prelatis. Probus.

c ¶ Canonica. Vide que dixi in. c. nõ solum in verbo canonice. s̄. de appella. addẽdo Domi. cõsi. viij. col. iij. quidã cardinales/alia dico in regula prima. j. Probus.

d ¶ Sequi potest. Id late comprobo in tracta. de mãda. apostolicis: expediendo tertiam signaturam. Probus.

e 5 ¶ Pena infligi. Facit id quod in iure dicimus ꝙ * in dubio vt pena minuatur/ debet potius iudicari temporalis/ q̃ perpetua/licet in contrarium videatur text. in. l. iure peritos in principio. ꝛ ibi Bar. in secund. not. quod illud quod non habet certum finem reputatur perpetuum. Facit. l. sufficit. ff. de condi. indebi. idem si quid concedatur ad beneplacitum propter dubium. Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori numero duodecimo. ff. de no. ope. nuncia. allegat dictam. l. iurisperitos ꝛ. d. l. sufficit.

¶ Sz dic illas. ll. loqui in materia fauorabili: ideo interpretatio fit ampliando fauorem/ꝛ sic perpetuo dispositio iudicatur; argu. l. cum quidam. ff. de liber. ꝛ posthu. de hoc vide latius remissiue per Decium in capitulo ex literis in fine. s̄. de consti. Probus.

f ¶ Data libertas. Contra istud videtur id quod not. post textum: ibi Panor. in capitulo ex ore supra de his que fiũt 6 a maiori parte capituli: q̃d si pretẽdẽs * habere ius in aliqua dignitate vel officio/exhibet reuerentiam intruso tanquam legitime instituto in illa dignitate vel officio videtur tacite renunciare iuri suo: ideo cauti procuratores in libello ꝛ alijs scripturis nunquam dicunt illum esse prelatum/sed ꝙ asserit se prelatum pro hoc vide Card. ꝛ Imol. in cle. fina. de senten. excõmunicationis. Probus.

g 7 ¶ Excommunicari. Etiam * Papa potest dare priuilegiũ alicui: quod percutiendo clericum non sit ex eo excommunicatus/tenet Card. in repetitio. capi. perpendimus / infra de senten. excommunicationis: refert Prepo. in capitulo latorem. j. q. j. col. ij. Probus.

h 8 ¶ Intentioni standum est. Procedit siue simus * in bono opere/siue malo: de bono opere patet: quia si do elecmosynam animo consequendi laudem humanam vel suffragium humanum/non prodest ad vitam eternam/ iuxta illud euangelij: Nesciat dextera tua quid faciat sinistra: idem de alijs bonis operibus.

¶ Facit illud Christi: Amen amen dico vobis/ quia receperunt mercedem suam.

¶ Pro premissis habes textum aureum in capitulo vide quantum bonum. j. q. pri. hinc glos. in capitulo primo in ver 9 bo qualitas. s̄. de collu. detegen. dicit quod * deus nõ est remunerator nominum/sed aduerbiorum: hoc est dicere nõ remunerat deus bonuz quod fit/sed quod bene fit: vnde nõ remunerat iudeos qui crucifixerunt Christum/licet mors Christi bona fuerit nobis/quia propter hoc de penis inferni nos redemit: ideo non remunerauit eos/ quia non bene fecerunt.

10 ¶ Deus * enim cor interrogat/ꝛ non manum. xiiij. q. v. ca. si quid inuenisti: nec considerat que fiunt/sed quo animo fiunt. xv. q. vj. c. j. in fine.

¶ Ita est in male facto ruditer/quia si quis committit homicidium animo defendendi vitam suam/non dicitur homicida. cle. si furiosus de homici. hec comprobat alijs Domi. con. vij. col. iij. vide Corneũ cõ. vij. in litera. C. lib. primo ꝙ 11 mens * preualet proprie vi ꝛ rigore verborum. l. in conditionibus ꝛ. l. eas causas/ꝛ. l. cum auus. ff. de condi. ꝛ demõ. ꝛ. l. cum virum. C. eo. ti. subditq; ꝙ iudex debet sequi voluntatem ꝛ mentem testatoris/prout venator leporem. Bald. in. l. quidam. C. de nec. seruis heredi. insti.

¶ Vide preterea Car. con. xj. Quedam societas laicorum/ vbi dicit istud facere ad questionis decisionem.

12 ¶ Pone * societas sartorum volens certum oratoriũ construere in quo missa certis diebus posset celebrari: nolens tamẽ illud haberi pro ecclesiastico loco ꝛ iurisditioni ecclesiastice subijci/quod obtinuit ab episcopo loci: queritur an ex quo sapit siue habet naturam loci ecclesiastici / dicatur locus ecclesiasticus/ꝛ subijciat iurisditioni ecclesiastice/dicit ꝙ non propter mentem ꝛ intentionem fundantium ꝛ episcopi auctorizãtis/que fuit vt locus remaneret prophanꝰ ꝛ nullomodo esset ecclesiasticus/cuz intentioni standum sit 13 potissime quando de ea constat ex verbis: verba * enim inuenta sunt/vt super ea quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat. xxij. q. ij. capitu. is autem: nec recedendum est a proprietate verborum: nisi quando constat intentionem loquentis aliam fuisse. l. non aliter de lega. iij. vel quando res de qua agitur aliter salua esse non potest. §. quotiens insti. de inutilib. stipul. ij. q. j. oẽs. Vide Inno. in. c. cum ecclesiastice. s̄. de excep. ꝙ * ex mente conce- 14 dentis: priuilegia vires sumunt: facit quod no. Bal. in. l. cũ Aquiliana. ff. de transac. ꝙ verba sunt sicut corpus / mens est sicut anima ꝛ spiritus: vnde preualet mẽs dũ tñ ex verbis colligi possit. j. q. j. c. Marchion. l. Gallus. §. quidã recte ff. d̃ lib. ꝛ posth. Jason in cõ. cviij. col. ij. sup themate vol. 4.

Secus si ad illam mentem nulla interpretatione verba possunt trahi / vt.ff.de vsufruct.lega.l.si alij/ꝛ.ff.de supel lec.lega.l.labeo.§.idem tubero.

15 ¶ Intentio * etiam inspicitur in contractibus/vt per glo. in.l.blanditus.C.de fideiussor.ꝛ in.l.in venditione/in fine. C.communia predio.Bald.per illum text. in.l.quãuis. C. de fideicommiss.ꝛ in.l.fina. C.que res pignor. obliga. pos. vbi Bald.per illum textum dicit ꝙ verba instrumentorum debent intelligi secundum mentem contrahentium:refert Decius consilio.clxxxiij. in versiculo quarto consyderandum / quod incipit in controuersia que agitatur / idem Decius consilio.ccccvij.nume.vij.visis.

¶ Pro premissis habeo quod notat Frederi.consi.clxiij. licet semper/ꝙ qui potest conferre beneficium aliquo iure ꝛ ipse conferat vel collationi consentiat eo iure quo non potest/ vel non intendit/non valet quod agitur.

¶ Facit in proposito quod citat Petrus de Anchara.consilio primo/ colũ.prima / ibi non sufficit vt gerendi actum quis potestatem habeat / sed requiritur vt eo affectu et opinione actum gerat quo potest / aliter nihil valet text.

16 in.l.quero. ff. de eo qui pro tutore.quia * potestas ꝛ voluntas sibi aduersantur : igitur actus vitiatur/capit.cum super abbatia.š.de offic.delega. sic succedit regula quod potui non egi/ quod volui adimplere nequiui.l. multum. C. si quis alteri vel sibi/ que nota pro deuolutis prelatorum/ quia si concedantur iure deuoluto ꝛ non erat locus vt quia erat ordinarius beneficij sic collati/non valebunt ille prouisiones iure ordinario iuxta not. per Petrum de Anchara. consilio.xxxiij.colũ.prima/in hac causa/vbi dicit ꝙ collatio * vno iure facta / non valet alio iure/ capi.

17 susceptum.š.de rescrip.hoc libro/ vbi aliqua dixi.

¶ Item vbi dubitatur de intentione disponentis: semper recurritur ad causam finalem ex qua mentem eius colligimus ꝛ interpretamur.l.fina.ff.de here.insti. l.conuenticulam.C.de episcop.ꝛ cleric. Notat Alexan. in consilio.xlvj. col.iij.visis ꝛ accurate/volu.primo. Probus.

i ¶ Habeat. Que licet per appellationem nõ suspendatur: impedit tamen eius denũciationem per no.in ca.pastoralis.š.de appel.citat Domi.cõsi.vij.col.ij. Probus.

k ¶ Anteꝗ̃ noticia. Istud facit ad questionez:pone quidam iurauit soluere in festo pasche / quidam eius amicus ipso ignorante obtinuit terminum prorogari/ nunquid debitor non soluens in termino pasche excusetur a pena : videtur ꝙ sic per hec ꝛ similia. Dic tamen contra arg. c.si tibi absenti.š.de prebẽ.hoc lib.l.iij.§.si qd.ff. iudic. sol. ꝛ.l.si ante/ in

18 prin.ff.rem ratam haberi. Ratio * quia periuriũ depẽdet ex conscientia. Cũ ergo habeat/seu habere debeat cõscientiam de soluendo in termino/ si tunc nõ soluat facit contra cõsciẽtiã.xxij.q.ij.animaduertẽdũ in fi.ꝛ.c.seq.in fine.§.penul.super hoc tamen non posset ipse argui per ipsum prorogantem obstãte sibi facto suo insti.locati.§.adeo in glo.arg. capi.cum super.š.isto titu. Probus.

l 19 ¶ Principis. Cuius * proprium est ꝛ peculiare munificentiam ꝛ liberalitatem exerceri.capi.primo.š.de dona. l. penul.C.de dona.inter vir.ꝛ vxo.l.filiussa.§.primo/ versi.nõnunꝗ̃.ff.de dona. Decius cõsi.cclxxix. col.pe. Nõ est par ui ponderis/ vbi hoc per dictũ Joã.Mona.firmat. Et hoc in simili casu tradit Oldra.cõsi.clix. Ex presenti themate/ in primo dubio / vbi arguit ex persona principis ad quem spectat liberalitatem exercere/ concluditqꝫ ꝙ in dubio potius iudicandũ ꝙ sit libera donatio ꝗ̃ datio in feudũ/concessio facta alicui de quibusdam bonis. Probus.

m 20 ¶ Interpretatio. Dum * tamen ius tertij ex illa interpretatione minime ledatur/cap.ex tuarꝫ.š.de vsu ꝛ autoritate pal.cũ similibus. Facit quod not.Sozi. cõsi.cclxviij.col.j. Eleganter Alex.cõsi.xxxiij.nu.v.visis/vol.vj.hinc videmus verba impropriari ne preiudicetur iuri tertij.c.super eo.š.de offi.deleg.notat Car. consilio.lxv. in fine/ thema tale est plebs sancte Marie.Panor.in capitulo penultimo š.de cleric.non residen.

¶ Idem dic vt nõ ledatur ius cõmune notat Domi.in ca. cos.§.clericis.š.de tẽpo.ordi.hoc lib. Facit etiã qd̃ notat

21 Bald.cõsi.xxij.papa/in titu.de regula.vbi dicit * si Papa mandauit camerario suo vt cõtrahat cũ monacho: intelligitur quod id fiat secundum dispositionem iuris cõmunis/ videlicet de licentia abbatis/ prout de iure disponitur / vt id late ibi comprobat/ iuuant que dico in capitulo finali in fine de sepultur.

¶ Et pro intento vide que in simili notat Sozi.cõsi.cclxvj col. fina.in causa que vertitur/ qui vnum in proposito dicit

22 consilio.ccxcvij.col.penulti.viso priuilegio/ꝙ * ex consuetudine loquendi summorum pontificum: sumi potest bona interpretatio argu.l.alimenta in principio ꝛ ibi Bar.ff.de alimen.ꝛ ciba.lega.ꝛ.l. si seruus plurium in fine de legatis primo vide Alexandrum consilio.cxvij. numero nono viso titulo questionis volumine sexto vbi allegat pro his que in principio dicta sunt tex.no.vbi Anto.ꝛ alij in capitulo cum dilectus.š.de consue.idem Alexand. consilio. cxlviij.in fine/visis que in themate/volumi. sexto vbi vnũ subdit/ꝙ statuta non sunt iudaice intelligenda glos. est in l.damni infecti.§.Julianus in verbo aliquas.ff.de dam.infect. Probus.

n ¶ Variare. Vide que dico in capitulo frustra de regul.iur. Probus.

o 23 ¶ Sic non valet. Idem dicendum venit de cõstitutione * procuratoris per vnum patronorum facta ad pñtandum anteꝗ̃ beneficium patronatum vacaret Panor. in capitulo fina.š.isto titulo quod verum dicas secundum cum ibi/ quando fit in specie:quia sicut non potest dari alicui in specie potestas conferendi beneficium vacaturum capitu.constitutus ꝛ capitulo secundo.š.hoc titulo:sic patronus non potest promittere presentationem alicui/nec dare in specie potestatem alicui presentandi cũ vacabit/quia ea ratio que est in collatione militat in presentatione / nam sperans se presentãdum/mortem proximi desideraret:sic dicitur quid ambitiosum:ideo non valet/quod facit contra eos qui obtinent indultum medio concordie prelature ꝙ eis liceat tertiam aut mediam partem beneficiorum conferre:exprimẽdo illa nominatim/videlicet tale ꝛ tale/ꝛ sic de alijs. Facit quod no. Joannes Monach.in capitulo sequen.nume.x.et numero.xvij. Secus si detur in genere/quia tunc valet cõstitutio prout ꝛ indultum:sic habito pro cõstanti/ꝙ constitutio procuratoris in specie facta/ꝙ quis possit ad vnũ beneficium quem viderit expediens presentare non valeat.

¶ Dubitatur insuper in contingentia facti : Pone Philippus patronus capellanie cuiusdam:constituit procuratorem suum ad presentandum ad eam/quotiens locus vacationi occurreret:nihil dicendo de presentatione aliorum beneficiorum ad illius presentationem spectantium. Modo vacat capellania ipsa que Meuio per loci ordinarium confertur cum adiectione clausule/dũmodo patroni accedat cõsensus/Meuius sic prouisus procurat ꝙ accedat procuratoris sic cõstituti consensus:quo consensu interuento/Philippus ad ipsam cap.Petrum loci ordinario presentat/qui instituitur in ea. Nunc contenditur de validitate prouisionum huiusmodi:quid iuris/breuiter videtur dicendũ prouisionem Meuio factã de iure efficaciorem/ quod compro-

24 bo/primo presuppone͂do/non referre * an cõsensus patroni qui in prouisiõe requiritur/a principio vel ex post facto interueniat:tex.est apertus in.c.cura pastoralis.š.de iure patro.ibi scriben.tenet Hostien.in summa in ti.de iure patro.in.§.fina.versi.quid si ecclesia sequitur Panor.in quadã disputatione incipiẽte.Augerio col.xiij.facit qd̃ not.Car.

25 in cle.j.de supplen.negli.prela.vbi dicit. Consensus * patroni nõ requiritur per modũ autoritatis/sed per viam simplicis cõsensus:ideo ante ꝛ post adhiberi potest:secus si esset autoritatis/quia tũc in actu debet interuenire.l.obligari.§.tutor.ff.de autoritate ꝛ cõsen. tuto.ꝛ cura. Et dic ꝙ valet ex nũc/nõ ex tunc.i.cũ prouisio fuit facta. Innoc.ꝛ Panor.in.d.c.cura:ꝙ cõsensus ex post facto valeat/tenet Car. cõ.lxij.col.ij.nu.v.in ecclesia Bellunensi post dignitatem/ dum dicit de natura consensus in actu requisiti est/ꝙ sufficiat etiam si ex post facto consentiatur:dũ tñ actus ab initio non sit nullus.c.quod sicut.š.de elec.ꝛ.quod no.Innoc. in.c.cum consuetudinis.š.de consue.

¶ Hinc dicimus ꝙ si patrono nõ vocato/habens instituere cõtulit beneficiũ licet si patronus cõtradiceret collatio sit irrita.xvj.q.vij.c.decernimus:tamen si consensit ex post facto tenet collatio:ad idem Fely.in.c. cum Berthol.nu.te. š.de re.iudi.ꝛ Roma.consi.ccclvj.nu.vij.circa primum consultationis articulum. Et in prouisione Meuij consensus patroni seu eius procuratoris ex post facto superuenit igitur habeo intentum pro prouisione ipsius Meuij.

¶ Nec obstat ꝙ constitutio procuratoris premisso modo facta non valuit : quia ad hoc respondetur ꝙ (vt premissum est) sufficit ꝙ cõsensus patroni simpliciter habeatur/qui in casu nostro habetur/per constitutionem procuratoris cũ declaratione ꝛ executione procuratorij facta.

26 ¶ Iuuat quia etiam * ex actu nullo volũtas declaratur.l. si.vbi Bar.ff.de reb.eorum idem Bar.in.l. testamento de fi deicom.liber.in.l.ij.§.testamentum.ff.queãdmo.testa.aper. Bal.in.l.qui a patre per illum tex.de confir.tuto.ff.

¶ Pro his suadet ratio quia voluntas in animo consistit/ ⁊ ea que in animo consistunt facti esse dicuntur. l. in bone fidei.ff.de acquir.rer.domi. Facit text.in.l.consilio/in fine ff.de cura.fur.quod factum remanet/ licet lex talem procu 27 ratoris cõstitutionem annulet/qr * res facti infirmari a iu re non potest.l.j.§.si vir.ff.de acquir.pos. Ideo licet talis constitutio quo ad effectum iuris non valeat/negari tamẽ non potest quin habeatur cõsensus ⁊ voluntas patroni or gano procuratoris sui/sic non est facienda vis in mandato sed in consensu. Ita tenuit in facti cõtingentia ⁊ latiori sty lo.Decius consi.clxxij.in causa venerabilis quem vide/ cõ si.clxxvj. viso themate/ vbi firmat ꝙ ex testamento nullo voluntas declaratur.l.fi.vbi Bar.ff.de reb.corum.l.qui a patre/vbi Bal.ff.de confir.tuto.no.Bar.in.l.gerit/col.iiij. de acquiren.hered.ff.facit text.in.l.prima ⁊ secunda. C.de fideicommis. Probus.

p ¶ Et sic iusticia. Attende hic ad Hostien.col.ix.referentez ꝙ papa noluit apparere hypocrita sicut scholaris Parisi= en.qui de nouo pro sapiente venerat/ ⁊ contra suos (quantũuis iusticiam fouerent) dabat sententias vt hominibus iustis= simus appareret. Probus.

q ¶ Rationibus. Idem Ioan. Mona.in capi.primo/ ⁊ ibi la= te dixi.s.de constitu.quibus adde quod citat Decius con 28 si.ccciј. nume.xviij. Et pro tenui/ꝙ * testes qui meliorem rationem reddunt siue adducunt preferendi sunt/quia pre feruntur testes qui rationem allegant alijs testibus qui absq; ratione deponunt. Bald.in.l.presbyteri/circa finem. C.de episco.⁊ cler.in versiculo apparet/ergo facit id quod not.idem Bald.in capitu.primo.§.sacramentum/col.ij. ver sicu.vnum scias/de consuetu.rei fienda pari. ergo ratione debent preferri testes qui meliorem rationem adducunt/ 29 quia * maior ratio minorem vincit.§.Item precium.instit. de cõtrahẽ.emp.no.Bal.in.l.querit/in prin.ff.de statu ho. ¶ Itẽ in cõflictu presumptionũ potẽtior presumptio est at tẽdẽda.l.fi.ff.de in integr.restitu.minor. Maria.Sozi.cõsi. cxxviij.col.j.iustissime iudex/pro hoc facit quod citat idez Maria. Sozi.cõsi.clix.col.pe.in presenti cõsultatione/duz dicit quantũuis vendens deceptus presumatur scire valorẽ rei sue.l.quisquis.C.de rescindẽ.ven.(dixi.s.in proemio) ⁊ con sequẽter sciẽter vẽdẽdo paruo precio/videtur donare/ tñ ex quo militat alia presumptio in cõtrariũ/ videlicet ꝙ ne= mo presumitur iactare suum.l.cum de indebito.ff.de proba tioni.vincit talis presumptio tanq̃ potẽtior/⁊ potius pre= sumitur deceptio q̃ donatio. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.ij.

Detestanda iniquorũ peruersitas abstinere nesciens a vetitis nec gaudere debito modo concessis, digne plærunque officium excitat presidentis ad ea quæ iusta fuerant considerationẽ cõcessa (cum in abusum ea vergere circunspicit) discretione preuia reuocanda.

¶ Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum quod hi qui promittunt aliquibus de beneficijs ecclesiasticis, cum poterunt vel cum facultas se obtulerit prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere, quia tamen (sicut experientia docuit) per promissiones huiusmodi quę per importunitatem nimiam per quam non concedenda multotiens conceduntur, & per ambitionem improbam vt plurimum extorquentur, aperitur via sub talli palliatione verborum ad promittenda dãnabiliter contra Late.conci. beneficia vacatura, mortis alienę votum ingeritur, & ecclesijs ac prelatis & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur.

¶ Nos malis huiusmodi & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem & alias quascũque sub quouismodo aut forma verborum decætero faciendas, per quas directe vel indirecte aperiri via valeat ad beneficia vacatura autoritate apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas vel ipsarum aliquam ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 O.reuolauit ad.A.
2 Bene concessa cum vergunt in abusum: sunt retractanda/ ⁊ quod in se erat bonum per abusum fit malum.
Improbitas attribuitur ambitioni.
3 Quando ex promissione agitur vide hic.
Licet actio sit nata/tamen ante diem expressam: vel tacitã aduenientem efficaciter non potest agi.
4 Conditio de presenti vel de preterito/non moratur obligationem.
5 Quando res deuenit ante sui completionem/ad eum casuz a quo incipere non potuit.
Quando conditio aduenit/perinde est ac si ab initio pure contractum esset.
6 Princeps consuli debet de iure/non de facto.
Promissio facta de vacante tenet/⁊ est iam debitum: licet non affectum/propter quod si alij est collatum tenet collatio.
7 Ius habitum in re vel ad rem/ difficilius tollitur iure habendo ad rem.
Si beneficium debitum alteri conferatur/ agi potest ad interesse.
8 Leges ⁊ constitutiones facte ad negotiorum decisiones/ trahuntur ad preterita.
Lex noua non corrigit antiquam nisi quatinus inuenitur expressum in ea.
9 Si non esset prohibitio/non esset peccatum/ergo quod nõ est vetitum expresse stabit.
10 Facilius est modificare q̃ tollere.
Concessibilius est gratiam differre/q̃ auferre beneficiuz.
Causa constitutionis est inspicienda.
11 Quando non habet locum causa constitutionis: ergo nec ipsa constitutio.
Sicut possum donare beneficium vacans/ita et promittere.
Omnis contractus resolui potest in verborũ obligationẽ.
12 Ibi debet esse locus legi corrigenti: vbi est locus correctus.
13 An quis precise ad factum cogi possit vide hic.
14 Quis non debet ex sua tarditate commodum reportare.
Non refert an promissio fuerit ab initio pura vel per conditionis existentiam.
15 Legatarius transmittit legatum ad heredem suum.
Conditionis vel diei existentia/facit ꝙ casus superueniẽs non tollit promissionis effectum.
16 Altera est alternatiua prestationis/⁊ altera ordinis.
Beneficium non datur nec promittitur anteq̃ vacet.
Sicut aliqua coniungũtur in prohibitione/ ita ⁊ in concessione.
17 Sicut prohibetur vacatura beneficij collatio vel prouisio/ ita ⁊ collationis commissio.
18 Vexatio redimi potest in iure creato.
Omnis agens intendit finem/alias est similis erranti.
Finis ⁊ bonum idem sunt.
19 Sperans honorem vel appetens illum: debet curare contingere per bona media/⁊ tempore competenti alias peccat.
20 In promissione attenditur tempus existentie cõditionis.

21 Simplex beneficium licite possum petere mihi dari / sed nō possum licite petere me eligi.

Non est inconueniens agi vel aliquid fieri secundū legem reprobatam pro tempore illo quo non erit reprobata.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Olim fuit concessum regibus/ & imperatoribus/ ꝙ papam eligere possent.
2 Cessante causa priuilegij/cessare debet priuilegium.
3 Durat concessio/q̃tum durat necessitas.
4 Quando petitur a principe quid faciendum / intelligitur ꝙ faciendum sit de iure.
5 In casu discordie statur potius nigro q̃ rubro.

1 Detestanda, Hic * O. Reuolauit ad A. xxxv. di. ab exordio: cū enim cōciliū Lateranen. s.eo.ca.ij. non violaretur nisi in duobus casibus/quodāmodo vnus in reseruatione legatoꝝ. j. de iurepat.cū dilectus/ & alter. s. eo.accedēs/ & per hoc ca. tollitur prorsus dictū.capi.accedens/ vt nec directo nec indirecto fiat cōtra concilium predictum. s.eo.cōstitutus/ & capitu.ex tenore/ & capitu.cum dilecta.

¶ Et hoc capi.habet tria dicta. Primo/ harengat. Secundo §.[sane] ius antiquum & sequelam ex eo recitat. Tertio versicu. [Nos] in alijs ius narratum ac eius sequelam
2 prorsus cassat [reuocanda.] Et sic nota * bene concessa/
a b cum vergunt in abusum a sunt retractāda b & ꝙ in se erat bonum:per abusum fit malum [decretum]. s.eo.accedens [cōceduntur]. C.de peti.bo.subla.lib.x. [improbam] quare improbitas attribuatur ambitioni no. s.hoc lib.de elec. Auaritie [concilium] s.eo.capi.ij. [vacatura.] Sed nunquid per hoc corrigitur. j.de iure patro.cum dilectus. Dic ꝙ nō/sed potius innouatur. s.hoc lib.de offi.leg.presenti. §.ceterū. Et verba generalia ad casuz hic narratum referri debent argu. ff.de transac. Cum aquiliana/ & l.qui cum tutoribus not. s.de transac.capi.j. [decetero] nūquid hec cōstitutio eneruat promissiones ante ipsā factas/ vt sic trahatur ad preterita/videtur ꝙ non arg. s.de consti. ca.fina.
3 Dic * aut promissio est pura / & tunc statim agi potest. ff. de regul.iur. l.in omnibus institu.de verbo.obliga.§.pure. & §. quotiens/ &. ff. de verbo.obligatio. Eum qui kalendis §. quotiens. Aut est in diem/ & tunc est pura/sed solutio seu prestatio in diem est dilata / adeo ꝙ licet actio sit nata / ante tamen diem expressam vel tacitam aduenientem efficaciter non potest agi. ff.de verbo. obligatio. centesimis/ & l.interdū/ & d.§.quotiens. s.de plus peti.capitu. vno §.ei not.insti.de verbo.obliga.§.in diē/ & §. locati. Aut est dies incertus qui conditionem facit. ff. de conditio. et demonstratio. l. dies incertus. Aut est cōditio de futuro/ ex cuius obligatione non est debitum/sed spes in debitum
4 iri. Secus si esset conditio * de presenti vel de preterito que non moratur obligationem instit. de verbo. obligatio. §. sub conditione / & §. ex conditionali / & §. conditiones: vnde in casu presenti/ aut ex promissione dudū facta tempore huiusmodi statuti;ergo agere non poterat / quia nec venerat dies/ nec conditio extiterat/ & tunc promissio ante istam cōstitutionem facta non valet adueniente hoc statuto vt probat euidenter hec litera/tam in promissionibus factis/q̃ faciēdis reprobatis ad beneficia vacatura/ id est si vacabunt / & tunc est conditio/ id est si vacabunt/ & sic nō est obligatio efficax : sed spes eundi in eam vt predixi. ff. de lega. j. stichum . ff. de auro & argento lega. l. quintus.
5 Et tunc enim * res deuenit ante sui complexionem ad eū casum a quo incipere non potuit. ff. de seruitu.pro parte/ aut promissio ante hoc statutum erat redacta ad purā obligationem non dilatam per diei adiectionem/ sed dies iam aduenerat / aut conditio extiterat / & sic perinde est ac si pure ab initio esset contractum. ff. qui pot.in pigno. babeantur.l.potior.ij. Et tunc indubitanter si factum est prorsus expletum tenet. C.de nupt.l.fina. j.hoc libro de regu. iur. factum legitime. Et est ratio predictorum. C.de testamen. l. iubemus/ in fine. s.de consti.cognoscentes. Idem si negotium est diffinitum licet fuerit appellatum. Idem si res in iudicium fuerit deducta / vel consultatio principi
c 6 facta qui consuli c * de iure debet / non de facto. ff.de iudic. eum q̃ in auten.vt cum de appellatio. cognos. in princi. & §.primo. & ibi not. idem si nihil est iudicialiter ceptum. Et est ratio/ promissio facta de vacante tenet & est iā debitum:licet non affectum propter quod si alij est collatum tenet collatio. j.eo.si solum. s. de prebend. dilectus.iij. argu. C.de rei vend.quotiens/vnde promissio dudum facta est & est ad presentiam redacta ante istam constitutionem:non obuiat Lateranen.concilio/nec presenti constitutiōi q̄ viaz ad vacatura beneficia directo vel indirecto reprobat : vnde ius creatum in re vel ad rem per hanc constitutionem non tollitur/que hec non exprimit nec obuiat Lateranen. concilio sed spes que est reprobata hic/anteq̃ deueniatur ad
7 ius acquisitum ad rem. Et ius habitum * in re vel ad rem difficilius tollitur iure habēdo ad rem. j. de voto & vo. redemp.c.vno in fine.

¶ Et dico ꝙ si alteri beneficium iam debitum conferatur: agi potest ad interesse. ff.de lega.primo.cum res §. fina. ff. de verborum obligatio.l.si ex legati causa & l.si funduz & l. Iulianus §.qui fundum. ff.de constitu.pecu.l.prouisor. j. et ij. C.de fideicom.liber.l.fina.

¶ Nec obstat. C.de vsuris.l.eos §.si quis vero contra et.l. sequen.quia est edicta contra rationem iuris cōmunis:sci-
8 licet ꝙ * leges & constitutiones facte ad negotiorum decisiones trahantur ad preterita: & ideo extra casum suuz ex-
d tendi d non debet/ nec ad sequentem trahi. j. hoc libro.de reg.iur.que a iure.
e ¶ Nec lex noua corrigit antiquaz/nisi quatenus inuenitur e expressum in ea. C.de appella. precipimus in fine auten.de administran.officia.circa finem/col.iij. C.de legib.l. leges. ij.arg. ff.de his qui in testa.delētur.l. cācellauerat in prin.
9 ¶ Item si non * esset prohibitio/non esset peccatum.xxij. q.iiij.dixit ergo/quod non est vetitum expresse stabit.C.de testamen.sancimus.

¶ Itez dic ad d.l.eos ꝙ ipsa loquitur in casu odioso in quo sunt multa specialia statuta: item dicta lex est specificata super vsuris promissis in preteritum : vnde non absorbet ius stipulatoris in totum propter quod ipsa lex non debet extendi ad hunc casum in quo absorbetur ius partis in to-
10 tum. Et facilius * est modificare q̃ tollere arg. j. de deci. c.pe.sicut est concessibilius gratiam differre q̃ auferre beneficium. j. hoc lib.de re.permuta.c.vno arg. s.hoc libro de prebend.ei cui.

¶ Item causa constitutionis est inspicienda. ff. de iure pa. l.adigere §.q̃uis :que est hic principalis & motiua / ne aperiatur via contra concilium Lateranen.ad beneficia vacatura/ & ne quis in mortem alterius machinetur: vt hic exprimit textus.

¶ Nec hec litera reprobat promissiones per quas vti potuit:sed per quas valeat in futurum.

¶ Et sic hec constitutio non reuocat illas per quas possit agi/nisi ad premissa possit aperiri via / quare cum in dicta
11 promissione quam est secuta beneficij vacatio/nō habeat * locum causa constitutionis:ergo nec ipsa constitutio : quia promissio simplex & pura non fuit/nec est illicita / ergo nec purificata. Et sicut possum donare beneficium vacans/ ita & promittere:quia omnis contractus resolui potest in verborum obligationem/vt si vendo tibi capā pro.x.bec.x.possum in stipulationem deducere) & reuocare primam obligationem. ff.de re iudi.l.iiij §.si ex conuentione.

¶ Nec obstat. j.q.ij.q̃ pio:quia loquitur in promissione aggrauante que non inest nec inesse potest iure prohibente. s.de pac.c.vltimo. j.de rerum permuta.quesitum/ & no. j. hoc lib.de reg.iur.actus.
12 ¶ Item * ibi debet esse locus legi corrigenti/vbi est locus correcte. Sed in tali casu nō loquebatur constitutio correcta/ ergo nec corrigendi locus esset hoc casu arg.in autē.de filijs ante instru.dota.na §.tertia vero col.iij.

¶ Item existentia conditionis vel incerte diei sub quibus ab initio cōtracta erat promissio:facit eam committi adeo ꝙ si aliquid superueniat ꝙ pendente conditione impedimētum prestaret/non tamen illud prestat conditione existente ff.de noua.quotiens §.j.

¶ Item cum iam ius agendi esset quesitum iniquum esset dicere illud mihi auferri vbi non haberetur expresse. ff.de pac.l. vlti. ff.de capi.di.l.tutelas in prin. & l.sequen. ff.vnde legi.si ex duobus. s. hoc lib.de res.q̃uis.

Sed tu dicas/ad quid agetur: dic ad id quod promissum est:si ad factum vt prouideatur & compellatur precise pro-
13 uidere si potest secundum illos qui tenent quem cogi * precise ad factu. ff. de ope.noui.nuncia.l.stipulatio §.sane

vel saltem interesse prestabit/ vt.s.probatum est/vel saltez
vite necessaria ministrentur/ donec prouisum fuerit/ supra
de prebend.cum secundū apostolū ⁊ eo.ti.hoc lib.c. si epus
ar.s.de arbi.per tuas.Et sic non est promissio spūalis seu
spiritualis annexa / sed magis contumaciam promissoris
⁊ factum ipsius arguit. ff. de tabul. exhibend. l.locum.§.
condemnatio/ ⁊ sic non obstat. j.quest.iij. si quis obiecerit.
14 Et eo ipso ꝙ vacauerit beneficiū nec cōtulit cū potuit fuit
in mora.s.de prebēd.dilectus.ij. Nec debet * quis ex sua
tarditate cōmodum reportare.ff.de cōditio. ⁊ demōstra.l.
hec conditio.j.⁊.ij.Be.ff.quando dies lega.cedit rogo.

¶ Nec refert an aliqua promissio pura fuerit ab initio/ vel
per conditionis existentiam.ff.de condi. sine causa.l.j.⁊.l.
nihil/ ⁊.ff.de Nauti.fenor. l.nihil. Quia sicut per reuoca=
tionē promissionum conditionalium vel de futuro non re=
uocarentur pure vel de presenti a principio:sic nec pure fa
cte/vel de presenti ex post facto ante reuocationem istam.
Nam tales pure reuocantur.ff.de vulga.⁊ pu.sub.l.seruū.
§.Titiū.ff.de condi.insti.si pupillus.ij.respō. Nec propter
hoc concluditur quod idem esset: si post hanc constitutio=
nem conditio existeret / quia tunc demum retrotrahitur:
quando rem inuenit ipsa constitutio in eadem causa non
mutata arg.ff.rem ratam haberi.l.bonoꝝ. s.hoc lib.de res.
si pro te. ¶ Item simile reperio in legato cōditionali vel
15 in diem incertam relicto: * in quo si existat conditio / vel
dies: veniat viuente legatario:sibi ius acquiritur/ ⁊ illud
ad heredem transmittit:secus si ante conditionis existen=
tiam vel diem aduenientem moriatur.Et ideo hec condi=
tio/vel diei existentia: faciet ꝙ casus superueniens hic nō
cauens expresse non tollet promissionis effectum. C.de ca
du.tollen.l.vna.§ in nouissimo/ ⁊.ff.de condi. ⁊ demonstra.
l.interdum/⁊.ff.de lega.j.si ita legatuz.§.illi si volet.Quia
res hoc casu peruenit ad statum a quo incipere potuit / qr
beneficium vacauit.ff.de bo.pos.contra tab.l.iij.§.si eman=
cipatus.j.hoc libro de reg.iur.factum.

16 ¶ Nec est hic * alternatiua prestationis: de qua habetur
j.hoc lib.de reg.iur.in alternatiuis: sed est alternatiua or
dinis/cuius ordo extitit ante hāc cōstitutionē. s.hoc lib.
de prebend.mandato.⁊ capi.si clericus/primo respon.

¶ Item beneficia non dantur/nec promittuntur antequā
vacent/vt.s.eo.cap.nulla: ergo quando vacant cōferri po
terunt ⁊ pmitti/vt sicut hic coiunguntur in prohibitione/
ita ⁊ coniungantur in concessione.ff.de conditio.⁊ demon=
stratio.l.Auia/ ⁊.ff.de conditio.insti. l.cum seruus/⁊.j.de
regu.iur. capitulo primo.

17 ¶ Item sicut * prohibetur vacaturi beneficij collatio vel
promissio:ita ⁊ collationis commissio. s. hoc libro de offic.
delega. deliberatione.§.prohibemus: ergo vbi potest fie=
ri collatio ⁊ commissio: ibidem poterit fieri promissio/⁊ cō
stat ꝙ potest fieri commissio ⁊ collatio de vacante etiam
certe persone conferendo:pactiones tamen prohibentur/
quando interuenit aliquid temporale vel aliquod illicituz
admiscetur. j.de symo.tua. Nec mirum quia hoc contin=
git ante ius constitutū in re / licet sit constitutum ad rem
18 vt.d.capitu. tua. de symo. secus est in iure * creato in re:
vbi redimi potest vexatio.j.de symo.dilectus.j.Et est ra=
tio diuersitatis/omnis agens intendit finem : alias est si=
milis erranti secūdum Philosophum / ⁊ habens iam finem
id est bonum:quia finis ⁊ bonum:idem sunt secunduz eun=
dem philosophum illum habet tueri non impetere argu.
C.si mancipi. fuerit alie.ne pro.l.j. Sed intendens vel po
19 nens finem electioni de se faciende/ quia * sperans hono
rem vel appetens secundum philosophum:illum debet cu
rare contingere per bona media ⁊ competenti tempore /
secundum philopsohum alias peccat.j.questio.prima/non
est pudenda.ij.questio.vj.capitulo primo/ ⁊ capitulo sicut
tuis / ⁊ capitulo Mattheus/de symo.

¶ Nec inuenitur expresse prohibitum de vacante / ergo
promitti poterit argu . ff. de procurato . Mutus.§.primo.
ff.de testi. ex eo. ff. de probatio . ab ea parte. Nec dici po=
test hanc promissionem reuocandam / licet diceretur ea=
dem obligatio seu promissio que prius/ quia si dicatur ea=
dem : est tamen alia qualitas : quia purificata ⁊ ista qua=
litas dat sibi quod prius nō habebat/ scilicet ꝙ agatur ex
ea. ¶ Simile dicitur in actione recisoria. ff. ex quibus
causis maiores. Necnon.§. exemplo / ⁊ in pacto nudo rei
interuentu vestito.ff. de pact. l.iuregen.§.primo.C.de re=
20 rum permutatio. ex placito. Et in * dicta promissione at=
tenditur tempus existentis conditionis argu. ff.de excu=
sa. tuto. l. si is qui.§. Idem euenire. ff. de conditio. ⁊ de=
monstratio. sed ea res.ff.de leg.j.l.cetera.§.sed si sub con=
ditione. ¶ Nec obstat si dicatur ꝙ promissio vacantis
est illicita sicut electio argu. s.de electio. Cum post/sicut
ambiens vel importune se ingerens. j.questio.sexta / sicut
is qui / auten. vt iudi. sine quo suffra. in rubro ⁊ nigro/
col.secunda.Dic contra/⁊ est inter ista diuersitas manife=
21 sta:quia * simplex beneficium possum licite petere mihi da
f ri:sed non possum licite petere me eligi[f] .ff.de offi.pretor.
Barbarius/⁊ de symo.tua.s.de eta.⁊ quali.tua/⁊.j.q.j. non
itaque circa finem.q. vbi optime distinguitur/ ⁊ supra eo.
distinxi.

¶ Et dato ꝙ hec promissio si fieret non sit reproba.non ta=
men est inconueniens agi vel aliquid fieri secundum.l. re=
probatam pro tempore illo quo non fuit reprobata.C.de
decur.l.pe.⁊.C.de legib.l.leges.ij.[vacatura.]

¶ Sed nunquid per hoc corrigitur. j.de iure pa. cum dile
ctus/dic ꝙ non/sed potius innouatur.s. hoc libro de offi.
lega. presenti.§ ceterum.Et hec verba generalia ad casuz
hic narratum referri debent.ff.de transac.cum aquiliana ⁊
l.cum tutoribus/ no.s. de transf.c.j. Joannes. Monach.
Cardinalis.

a In abusum.Idem dic quando vergūt
in graue damnum de quo per domi.
Bertrandi/consilio.cviij.Etiaz si pri
uilegiuz/in.iij.parte/vbi dicit/ꝙ hoc
non fit ipso iure vt hic dicit Joānes
Mo. sed per principis ministerium.
Probus.

b ¶ Sunt retractanda.Licet dicamus
1 * aliquando concessum fuisse regibus
⁊ imperatoribus ꝙ Papam eligere
possent.c.Adrianus ⁊.c.sequen.lxiij.dist.⁊ potestas prela=
tos inuestiendi data/vt ibi/hac tamen facultate (labuntur
pluribus annis) non vtuntur quatuor de causis citatis in
c.quia sancta Romana.lxiij.dist. potissima legitur: quia eo
abutebantur priuilegio cum sub velamine dicti priuilegij
ecclesias opprimerent/ ⁊ earū iura atqꝫ libertates/aut mu=
tilabant/aut omnino eneruabant.Et cum tenerentur eccle
sias in suis dotibus integras conseruare/eas exterminare
non verebantur:vnde non indignū videri debet si tale pri
2 uilegium fuerit reuocatum cum cessante * causa priuilegij
cessare debeat priuilegium.l.generaliter.C.de epis.⁊ cleri.
cum similibus. Causa enim concessionis priuilegij vt dici=
tur in dicto capitulo Adrianus.el.ij.fuit auxiliū quod pre
stitit Carolus magnus aduersus hostes ecclesie Roma=
ne:igitur cum cessante tempore ipsa causa cessauerit:vt po
te quia succedentes principes quod conseruare debebant
euertere satagebant/prout ⁊ hisce temporibus aliqui sat=
agunt totis viribus:experientia docet rerū magistra/pro=
curant enim etiā vi armata nepotulos ⁊ asinos deferratos
cathedras superiores ascendere. Non enim cuipam miruz
videri debet si priuilegio quo abutebantur fuerint priuati:
regula iuris est priuilegium nanqꝫ meretur amittere qui
concessa sibi abutitur potestate.c.tuarum.s. de priuileg.c.
priuilegium.xj.q.iij.cum similibus inter que.c. postea.xxv.
q.ij.Et sub velamine illius quod alijs licitum erat / com=
mittebant illicita/ cōtra.l.qui sub pretextu.C.de sacrosan.
eccle.

¶ Faciunt ea que diximus in.c. auaritie in fine.s.de elec.
Fuit igitur causa priuilegij huius necessitas tuēde eccle=
sie per principes que cessauit/sic eo ex capite debet cessa=
3 re concessio. Cum duret * concessio quatenus viget ne=
cessitas ⁊ non aliter.

¶ Facit.xvj.q.j.c.generaliter:notat Panor.in.c.cum vene
rabilis in fine.s.de consue. Facit glo.in. c.quod pro necessi
tate.j.q.j.quam glo.doctores dicunt si aliqua collecta est
imposita pro necessitate vrgente/ea cessante debet cessare
collecta/quod est notandū cōtra principes imponentes col
lectas sub dictis suis ob causam/ qua cessante non curant
ipsa grauamina tollere: vide glos.in verbo cessauerint in.ca
fina.xxv.q.ij.

¶ Et ad ea que dicta sunt/canonici ecclesiarum cathedra
lium ecclesie Gallicane attendant/prout ⁊ monachi/et alij
qui ius eligendi prelatos habebant/quia si priuilegio suo
non fuissent abusi in committendo symoniam : eo iure ele=
ctionis non fuissent per Papam Leonem decimum priua=
ti/ prout legitur in concilio Lateranen. Probus.

c ¶ Qui consuli. Istud est etiam presumptum ex qualitate
principis/qui omnia iura in scrinio sui pectoris cēsetur ha=
bere.l.omnium.C.de testa.⁊ capitul. primo/ ⁊ ibi dixi.s. de
4 constitu. Qr * qñ petitur ab eo quid faciendū intelligit ꝙ

faciendũ ſit de iure arg.l.plenũ.§.equitij.ff.de vſu ⁊ habi. ad hoc facit tex.in.l.ſi mihi donatũ.ff.de dona.ibi q̃rebatur quid ageretur/intelligitur ſm glo.ſcz de iure. Probus.

d ¶ Extendi. Uide de extenſionis materia/maxime in materia ſtatutorum per Maria. Sozi.conſi.xxx.col.v. cũ ſequẽtibus. Quãuis/⁊ ibi videbis miranda dico ſubtilia ⁊ paucis cognita. Probus.

e ¶ Inuenitur expreſſum. Dic ꝙ quando nigrũ ⁊ rubruz diſcordant/ potius ſtandũ eſt nigro ꝙ̃ rubro. Ita dicit Anto. in proemio Gregoriano allegat not.per glo.magnaz in auten.ad hec.C.de vſur. Idẽ Alber.in.l.prima.ff.ſi cer.peta. Ratio quia nigrũ eſt poſterius. Ideo magis debet attẽdi.c.j.de cõſti.ſ.hoc lib.refert Sozinus conſi.xcij.col.iiij. Circa primũ huius/in ꝓpoſito tamen Paul.de caſtr.cõſi.lxxxiij.nuſ.iij. preſens caſus in.ij.parte dicit ꝙ ſi rubrica eſt gñalis/⁊ rubrũ loquatur ſpecialiter: licitũ eſt arguere à rubrica.ff.ſi cer.peta.l.j.ante finem magne.glo.⁊.C.ne fideiuſſo.do.den. Et ſic ꝙ ꝓcedatur ſcd̃m rubrũ ⁊ non ſcd̃m nigrum confirmat Alex.conſi.cix.nu.iij.viſo proceſſu/vol.v.vbi dicit quãdo rubrica eſt generalis etiaz lex debet intelligi generalis. Uide Maria.Sozi.cõſi.xxx.col.viij. Mi. Et vltra predicta/quod exorditur/Quãuis. Probus.

f ¶ Me eligi. Uide que dicit late Prepo. in capitu.ordinationes.j.queſt.j. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

NE captandę alienę mortis occaſio ex benignitate gratiarũ ſedis apoſtolicę tribuatur. ¶ Declarandum duximus quod is cui ab eadẽ ſede vt ei ꝓuideatur de prębenda,dignitate vel ꝑſonatu,aut alio beneficio in aliqua ꝓuícia dioceſi vel eccleſia, quẽ ſeu quod duxerit acceptãdũ, certis ſibi ſuper hoc executoribus deputatis gratia noſcitur eſſe facta. ¶ Licet in genere primũ perſonatũ,dignitatem,prębendam,ſeu beneficiũ in eadem prouincia,dioceſi,vel eccleſia vacaturũ. ¶ Aut ſecundũ ſeu vlterius (ſi rationabilis cauſa ſubſit)valeat acceptare. ¶ Certũ tamen & expreſſum priuſquã vacet acceptare non poteſt. ¶ Quod ſi fecerit,etiã ſi per executores eius ſecundum acceptationem huiuſmodi facta fuerit reſeruatio,inhibitio,varijque proceſſus ac ſententię promulgatę,tam acceptatio ipſa quam proceſſus viribus careant,nec aliquam obtineant roboris firmitatem,imo niſi acceptator ille dignitatem,prębendam,perſonatũ, ſeu beneficium taliter acceptatum, & reſeruatum per collationem vel inſtitutionem poſtmodũ factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipſo fuerit acquiſitum per eum ad quem eiuſdem perſonatus, dignitatis, prębendę aut beneficij collatio, ſeu prouiſio pertinet (dictis acceptatione ac executorum proceſſibus, inde ſecutis nequaquam obſtantibus) de illo vacante libere poterit alij prouideri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Semel optans ſecundo non poteſt optare.
2 Gratia communis conſumitur dolo vel negligentia cui fit.
3 Licet venire ad bonam acceptationem / ⁊ proceſſus legitimos.

NE captandæ, Hec decretalis proſequitur materiam precedentis decre.in alijs tamen terminis ſicut in gratia de beneficio/quod quis duxerit acceptandum. Et eſt iſta ad declarationem illius.c.ſ.eo.quia cunctis. Et primo narrat factum quod damnat. Secũdo verſi.imo factum damnatum per nouum proceſſum reprobãdum demonſtrat[tribuatur]contra concilium Lateranen.ſ.eo.nulla/⁊.c.proximo[acceptare].ſ.eo.c.quia cunctis.§.econtra in fine[non poteſt]vt.d.§.econtra[firmitatem].ſ.eo.quia cunctis.j.Reſo.⁊.§.econtra[acquiſitum.] Quando ius eſt acquiſitum in beneficio vel ad beneficium habetur.ſ.hoc libro de prebend.ſi is cui ⁊.c.ſequenti/⁊.j.eod.c.vlti.in prin.⁊.§.ſane.

¶ Sed contra.ſ.hoc lib.de elec.ſi compromiſſarius.§.primo ⁊.ij. Contra.ff.de optio.lega.apud Aufidiuz vbi * 1 ſemel optans ſecũdo nõ poteſt optare. Sol.vbi quis optat a male ſine culpa:iterato poteſt optare:ſed ſi cum culpa ſua:ſibi imputet.ff.de optio.lega.l.ij.⁊.d.c.ſi compromiſſarius. Et hoc ſecundo caſu ſubdiſtingue b. Nam ſicut * 2 gratia communis conſumitur dolo vel negligẽtia illius cui fit.ſ.hoc lib.de reſ.tibi qui in fine ⁊.ſ.hoc libro de preben.ſi clericus ⁊.c.is cui:in fine ⁊ de hoc no.ſ.de prebend.eum qui. ¶ Sed ſi non eſt gratia communis ſed exuberans vt hic/⁊ ſ.eo.quia cunctis:⁊ tunc quia maiora nõ adeo cito deſtruuntur:licet recedere a mala acceptatione/⁊ proceſſibus habitis propter eam:quia * 3 venire licet ad bonam acceptationem ⁊ proceſſus legitimos vt hic argu.ſ.hoc lib.de reſ.duobus/⁊.ſ.eo.quia cunctis in prin.⁊.§.extitit ⁊.§.econtra[proceſſib9].ſ.malis de quibus eſt dictũ.ſ.eo.in prin. Jo. Monach. Card.

a Optat. Uide Jo.Mo.in.c.ſi tibi abſẽti nu.xxj.⁊ ibi dixi.ſ.de prebẽ.⁊ in vltima apoſtilla/quibus adde que tradit do.Arnulph.Ruſeus in trac.de iure regalie priuilegio.xxj. Probus.

b ¶ Subdiſtingue. Pro hoc vide Do.con.cviij.difficultas dubij vbi peroptime dat intelligere intentum Joannis Monach. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

EXecutor ſuper prouiſione alicuius a ſede apoſtolica per generales literas in aliqua prouincia deputatus,prælatis & alijs ad quos beneficiorum in eadẽ prouincia ſpectat collatio, ne ad prouiſionem aliquorum procedant,donec illi pro quo ſcribitur ſit prouiſum,nõ poteſt generaliter inhibere. ¶ Niſi expreſſe in ipſis literis facultas huiuſmodi inhibitionis concedatur. ¶ Poteſt tamen reſeruationem & eiſdem inhibitionem facere ſpecialem de primo vel(ſi hoc illi ex beneficio cõpetat literarum)de ſecundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico conferendo. ¶ Quod autem contra talem reſeruationem& inhibitionem ab eo ad quem beneficij reſeruati collatio pertinebat fuerit attentatũ nõ tenet.

❡Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Esset durum per generalem inhibitionem/collationē omnium beneficiorum vnius prouincie impediri.

Executor, Hec decre. docet formam procedendi quādo mandatur alicui generaliter in certa prouincia prouideri [inbibere] Esset * enim durum per generalem inhibitionē collationem omnium beneficiorum vnius prouincie impediri. s. eodem qr cunctis §. econtra/quod est verū nisi &c. tunc non omnia impediuntur/sed vnum [vacaturo] de hoc est dictum. d. §. econtra circa finem [non tenet] ar. s. c. proxi. & d. c. qr cunctis in prin. Jo. Mo. Car.

❡Bonifacius Octauus. Cap. v.

Si capitulo alicuius ecclesię cum ad ipsum canonicorum receptio ac præbendarum collatio pertinebat vt te in canonicū reciperet & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret vel cū se facultas offerret, ac executori qui in eodem capitulo negligente mandatum apostolicū exequatur, directa fuerint scripta nostra.

❡Per solam illorum præsentationem capitulo ipsi factam. ❡Absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione beneficium pro quo tibi conferendo scriptum extiterat, adeo est affectum, quod de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem.

❡Immo si capitulum infra terminum competentem sibi ab executore præfixum mandatum apostolicum ei pro te directum inquantum poterit, non duxerit ad implendum, extunc in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi transferatur & executor ipse canonicatū incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam sine alia capituli vocatione vel monitione) si vacat vel cum obtulerit se facultas.

❡Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Beneficium nedum debitum est sed affectum: adeo quod factum in contrarium non tenet.
2 Aliquando beneficium est debitum: sed non affectum.
Executor terminum prefigere potest.
3 Articulus extunc/extremum tempus prefici termini importat.
4 Ex quo mandatur de aliquo in canonicum recipiendo: ita & de prouidendo eidem.

❡Summarium Domini Philippi Probi.

1 Subrogatio requirit duo extrema.
2 Ille qui subrogatur in locum alterius/non plus cōsequitur quam ille in cuius locum subrogatur.

Si capitulo, Hec decretalis & sequens interpretātur decretalem. s. de preben. dilectus. ij. Et hec loquitur vbi post mandatū factum capitulo datur executor ad prouidendum: sed sequens loquitur vbi nō datur executor/& si datur non ad prouidendū: sed ad compellēdū. Et hec decre. habet duas partes: prima vbi executor nihil insinuat: sed tamen mandatum papale est presentatum. Secundo §. [immo] quando executor terminū prefixit/& infra terminum quod mandatum fuerit non fuit ad
a impletū [a]/que potestas executori incumbit [offerret] hec litera erat facultatis quo ad primū responsum. s. hoc lib. de res. cū aliquibus vt ibi notatur [exequitur]. Et sic erat executor ad prouidēdū. Nā cū mandaretur capitulo de prouidēdo & capitulo negligente executor subrogaretur: hec subrogatio potestatem prouidendi obtinebit/& presentatio dictarum literarum capitulo facta operabitur absque insinuatione inhibitione/seu reseruatione/potestatem capituli fore ligatam:
1 vt infra sequitur [affectum]. Et sic nota beneficium * nedum debitum sed affectum /adeo quod factum in contrarium non tenet. s. hoc lib. de preben. si postquam: aliquando tamen beneficium est debitum/non affectum. j. ca. proxi. j. Respon. supra de preben. dilectus. j. & c. relatum [firmitatē] contra. j. c. proxi. Sol. casus est diuersus/nō aduersus vt. s. in
2 prin. [terminū] Not. executorē * terminū prefigere posse. Simile no. s. hoc lib. de preben. si tibi absenti. ij. Reo. [extunc]
3 iste articulus ex tunc * extremum tempus prefici termini importat. ff. de condi. & demon. l. iiij. in fine [prouisionis.] Et sic nota istum executorē datū fuisse ad prouidendū/ vt
4 s. no. [dare] Et notabile est quod ex quo * mandatur de aliquo in canonicū recipiendo: ita de prouidendo eidē/ vt. s. eo. j. Reso. [executor] subrogatus (illis negligentibus) potest canonicatū dare & prebendā cōferre/ vt hic: et videbatur contra quia cum isti haberent mandatū de recipiēdo videbatur reiecta subrogatio de cōpellēdo super receptione. Sed secus est/quia hec vniuersalis receptio: erat canonicatus datio: secus de receptione particulari que fit postquam alicui canonicatus est collatus: ideo iste executor potest canonicatū dare/& cōtradictores compescere. Jo. Mo. Card.

a Adimpletum. Dic quod qui debet aliquid adimplere/ debet illud irreuocabiliter facere: alioquin nō dicitur adimplere. l. siue apud acta. C. de trāsactio. l. clegāter §. si quis. ff. de conditio. indebi. nā implemētum reuocabile nō debet implemētum censeri/ vt. l. si ad rē/ & l. etiam/ & l. si quis aliā. ff. de solu. & l. non quocunque modo de leg. primo tradit Oldra. cō. xcvij. questio disputanda. Probus.

b 1 ❡Subrogatio. * Que requirit duo extrema/ scilicet quod subrogatur & ad quid subrogatur: testatur Maria. Sozi. con. cl. col. x. Et ille * qui subrogatur in locū alterius non plus
2 cōsequitur quam ille in cuius locū subrogatur/quia sapere debet eius naturā. l. si eum § qui iniuriarum cum ibi plene notat. ff. si quis cautio. l. j § hec actio. ff. si quis testa. liber esse iussus fue. vbi Bar. Probus.

❡Bonifacius Octauus. Cap. vj.

Si soli ordinario pro te beneficiando executore non dato. Vel ordinario & executori, vt eum ad faciendum quod mandatur compellat. Aut soli executori vt tibi faciat de canonicatu & præbē

da vel alio beneficio in certa ecclesia dioce, ſeu prouincia prouideri, mãdatum apoſtolicum ſit directum, per talis pręſentationem mandati ordinario ipſi factam (licet ſi contra faciat puniendus exiſtat) ei tamen poteſtas ſic non adimitur conferendi quin teneat alteri facta collatio ab eodem. ¶ Niſi nos in gratia tibi facta decreuiſſemus irritum & inane, quod fieret cõtra ipſam. ¶ Aut executor huiuſmodi odinario ſuam inſinuans poteſtatem, ne alteri conferret beneficium de quo tibi ſoli eſt ſecundum tenorem huiuſmodi mandati apoſtolici prouidendum interdixiſtet eidem pręſertim cum interpoſitione decreti. Vel niſi tu iuxta dictum mandatum eſſes in canonicum iam receptus, tũc enim prębendę collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

S I ſoli, Hec decreta. primo ius antiquum recitat. ij. verſi. [niſi nos] tres inſtantias contra ius antiquum dat [compellat.] Et ſic erat executor dat⁹ ad compellendum a & ideo non obſtat. ſ. eo. c. proxi. & ibi no. [puniendus] ſ. de offi. deleg. prudentia. §. adijcimus [ab eodem]. ſ. de prebend. inter cetera [inſinuans] ſupra eo. quia cunctis. §. ex parte [iam receptus]. ſ. hoc lib. de preben. ſi poſtquam. Joan. Mo. Car.

a A D compellendum. Uide Petr. de ancha. conſil. cliiij. quia primo inquirendum.
¶ Et pro intento tex. attende ad Alexan. conſilio. xcvij. conſideratis his. vol. v. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. vij.

A Vtoritate Martini papę prędeceſſoris noſtri quodam ad pręebendam primo in Parmẽſi eccleſia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiuſdem eccleſiæ canonicũ recepto & alio a nobis in eadem eccleſia ſimilem gratiam adepto ſecundo, tertius deinde autoritate noſtra in ipſa parmenſi eccleſia in canonicum & in fratrem recipitur cum pręrogatiua gratiæ quod omnib⁹ prædeceſſorum noſtrorum autoritate non autem noſtra receptis in aſſecutione præbendę debeat anteferri, poſt hæc autem quędam vacat præbenda in eccleſia memorata, quęritur quis eorum alteri præferatur & ſecundum quem ordinem præbendas aſſequi debeant tres prædicti. ¶ Cum igitur ex tenore gratię tertio a nobis conceſſę appareat euidẽter nos voluiſſe primo tertium, & ſecundum tertio anteferri decernimus quod primam ſecundus, ſecundam tertius, & tertiam primus debet obtinere pręebendã, alias forma mandati minime ſeruaretur.
¶ Licet enim ex perſona ſua, ſecundus primam obtinere non poſſet ex perſona tamen tertij qui primum ſuperat illam habet. Sicut contingit in ſucceſſione illius qui ab inteſtato relictis patre in adoptiua familia cõſtituto, matrę atque fratre decedit, in qua ſucceſſiõe pater ex ſe matrem excludit, ſed quoniã talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex ſemetipſa, ſed agnati perſona in ſucceſſione huiuſmodi antefertur.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quod ex me non habeo/nec habere poſſum/ex perſona altertius conſequor.

A Uctoritate. Hec decretalis habet tres partes. Primo factum (ex quo elicit queſtionem) ponit ij. §. [cum igitur] queſtionem ex facto emergẽtem decidit. iij. ver. [ſicut] argumentum legale ad deciſionem poſitam ſubijcit [ſeruaretur] que tamen ſeruari deberet ſupra hoc lib. de preben. cui de non in fine. ff. manda. diligenter [habet]. Et ſic ꝙ ex me 1 * nõ habeo/nec habere poſſum/ ex perſona alterius conſequor: vt in caſu legis ſtatim allegande/que contra. ff. ad Tertulia. l. ij. §. obijcitur verſi. ſi ſit [vincit agnatum] Contrarium dicit. d. §. verſicu. ſi ſit conſanguinea: ſed forſan vult dicere vincit. i. concurrit/vel concurrendo mater cum agnato vincat patrem adoptiuum vt. d. verſi. quod ſine agnato nõ vincebat. Jo. Mo. Card.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. viij.

Q Voniam ex conſtitutione noſtra per quam paulopoſt promotionem noſtrã ad ſummi pontificatus apicẽ omnes collationes, ꝓuiſiones, reſeruationes, & cõceſſiones ſuper canonicatibus, dignitatibus, perſonatibus, præbendis, officijs, portionibus, præſtimonijs, eccleſijs parrochialibus, ruralibus, & alijs quibuſcunque beneficijs eccleſiaſticis vacaturis quocũque nomine cenſerẽtur, ac etiam ſuper canonicatibus ſub expectatione dignitatum vel aliorum quoruncunque beneficiorũ, quibus ius non eſſet quæſitum in re, licet ad rem a fœlicis recordationis Nicolao Pa. iiij. & Cœleſtino. v. prædeceſſoribus noſtris factas ſiue conceſſas autoritate apoſtolica in fratrum noſtrorũ præſentia omnino caſſauimus, irritauimus & euacuauimus caſſas, irritas, & vacuas nunciauimus, & nullius fore decreuimus

firmitatis, multę dubitationes insurgũt, vt vnde præfatę constitutionis reuocatorię processit editio, interpretatio eius quoque procedat.

¶ Pręsenti declarandũ duximus sanctione, q̃d in illis qui editionis tempore supradictę vltra statutum numerũ erant per eosdem prędecessores canonici sub expectatione præbendarũ, vel etiam portionum eadem constitutio locum habet. Si autem huiusmodi recepti vltra numerum distributiones & alia vt canonici de numero existentes sic tempore dictę reuocationis habebant, quod per cessionem, vel decessũ illorum qui erant intra numerũ ex vigore prioris gratię nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum, seu partium suarum augmentum, cum forsan esset ecclesia in qua canonicorum, non autem portionũ numerus vel præbẽdarum distinctio habebatur quantoque inter pauciores cuiusuis ecclesię diuiduntur prouentus tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones ad istos vel eos qui per literas facultatis dictorum prædecessorum nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erant recepti (licet præbendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est nõ extendi præfatam. ¶ In illis vero qui vltra numerum autoritate præfata in aliquarum ecclesiarum canonicos iam recepti, quantum ad capitulum & ad chorum ac distributionũ perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quę dantur tantum existentibus de numero expectabant, constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit. ¶ Sane in his qui super canonicatibus, præbendis, & dignitatibus parrochialibus vel alijs ecclesijs seu beneficijs quibuscunque a dictis prædeces. nostris literas impetrauerũt, etiam si per executores illorum factę fuerint reseruationes, decreti interpositiones, varijsque processus & etiam si eadem beneficia tunc vacabant & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus quod eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes tunc temporis erant factę locum habet constitutio supradicta vt omnes huiusmodi gratię quarum ratione tunc non erat ad collationem processum & sic per consequens ius in re non fuerat ipsis impetrãtibus acquisitum, intelligãtur penitus reuocatę.

Q Voniam, Hec decretalis ponit mentẽ constitutionis reuocatorie de qua est not. s̃. hoc lib. de preben. si is cui ⁊ c. seq. Et primo mens dicte cõstitutiõis recitatur. ij. ver. vt inde tres declarationes super illa subijciuntur. Et hec in tres/secundũ tres declarationes subiectas diuiditur. ij. in §. si autem. iij. in §. sane [ad rem] de iure in re ⁊ ad rem hic dicitur et. d. c. si is cui ⁊ c. seq. ⁊ sequen. ⁊ no. Inno. s̃. de off. delega. in. c. dilectus [presentia] quare non dicit cõsilio: forsan in istis minoribus non est necesse consilium requiri/quod est in maioribus no. ĩ. hoc lib. de hereti. super eo. Et sicut predicti predecessores sine consilio factum dederũt: sic iste sine istorum consilio potuit reuocare ex causa. xxvj. q. ij. predecessorum [procedat]. ĩ. de senten. excõmuni. inter alia. C. de legi. l. vlti. no. s̃. de iudic. cum venissent [locum habet] iste ver. ⁊ distinct. §. sequen. eandem rationem habent / nec prosequor cum sit clarũ [a] ⁊ iam ista transierunt [sane] est hic mirabile quod illud q̃ * per me non stat mihi imputatur sed hoc facit cõstitutio superueniẽs: quia papa aufert ius [b] ad rem licet sit mihi facta mora in iure in re proter defectũ mei executoris. Ioan. Mona. Cardi.

a C Larum. In quo non est locus cõiecturis. l. continuus §. cum ita ff. de ver. obliga. l. ille: aut ille §. cum in verbis: de leg. iij. ⁊ l. iij. C. de liber. preter. Probus

b ¶ Ius ad rem. Petr. de Ancha consilio. xxvij. columna. ij. non seruato ordine/dicit q̃ ius in re non complectitur eum qui habet ius ad rem aliter cũ de vno aliter de altero puidetur vt in tex. nostro. Probus.

¶ Ne sede vacante aliquid innouetur Rubrica.

S Vpra eo. capitulo secundo habetur. q̃ sede vacante Capitulum vice episcopi in collatione prebendarum non fungatur: ⁊ quia hoc interpretationem recipit/ vt infra capitulo proximo ideo de hoc subijcit Bonifaci⁹. viij. Jo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. vnicum.

S I ad episcopum & capitulum communiter pertineat collatio præbendarũ mortuo episcopo vel a beneficiorum collatiõe suspẽso, poterit capitulũ vacantes conferre præbẽdas. Etiam si episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prelatus. Idem poterit episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari. ¶ Cum vero ad solũ episcopum præbendarum spectat collatio cum cõsilio sui capituli vel assensu, defuncto episcopo vel suspenso (nisi episcopus in petẽda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora) capitulum se non potest intromittere de eisdem. ¶ Vbi vero de speciali alicuius ecclesię consue

tudine vel ſtatuto beneficiorum collatio ad aliquem cum conſilio epiſcopi noſcitur pertinere ſublato epiſcopo de medio (cum conſilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda. Nec etiam ſi egerit in remotis ita quod non poſſit ipſius præſentia in breui haberi. Quia in petendo vel expectando eius conſilio poſſet vacanti beneficio periculum imminere.

¶ Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Epiſcopus aliquando capitulo intereſt vt canonicus: aliquando vt prelatus.
Verba cum conſilio quid importent.
2 Modus poteſtatis alicui datus: debet intelligi ſi poſſit fieri idem vbi commode.
Paria ſunt quod quid fieri non poſſit ſeu quod commode fieri non poſſit/⁊ quod fiat: ſeu quod per me non ſtet quin fiat.
3 Equitas eſt preferenda rigori.
Difficultas preſtationis: non reddit obligationem inutilem.
Modus impoſſibilis vel grauis in ſpiritualibus additus: reijcitur nec reddit rem inutilem: ſecus in contractibus.
4 Periculum imminens ius immutat: quod alias eſſet ſeruandum.
Capitulum ⁊ epiſcopus ſunt vnum corpus: cuius epiſcopus eſt caput/⁊ canonici membra: vnde inter tales dicitur ſpirituale coniugium.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Conſilium multiplex dicitur.
2 Potentia eſt de genere bonorum.
3 Vbi requiritur habilitatio perſone quo ad finem: vt quis adminiſtret in beneficijs: non excuſat difficultas obtinendi habilitationem.
4 Quando factum eſt in obligatione/indiſtincte difficultas impedit moram.
5 Venire contra communem: eſt contra ſtymulum calcitrare.
6 Difficultas ſuperueniens in actu ſeu facto non difficili operatur vt hic.
7 Debitor ſpeciei excuſatur a mora propter difficultatem.
In habentibus ſymbolum vel conuenientiam/ facilior eſt tranſitus: ⁊ in minus differentibus: eſt facilior tranſitus de vno ad aliud.

Si ad epiſcopum, Hec decreta. habet iiij. partes/ſeu. iiij. dicta. Ecce primum [vt prelatus] Nam * capitulo epiſcopus aliquando intereſt vt canonicus/aliquando vt prelatus. ſ. de conceſſio. preben. poſtulaſtis. ⁊. ſ. hoc lib. de appella. a collatione [epiſcopus] vt. ſ. ſolus poſſit conferre beneficia [ſi capitulum] ⁊c. [⁊ cum conſilio] [a] quid importent hec verba habetur pro ⁊ contra. ff. de admini. tuto. l. itaque. §. papinianus ⁊. l. titium. §. j. ⁊. ſ. de elec. cum in veteri. ⁊ de arbit. cum olim [in mora]. ſ. de conceſ. preben. que diuerſitatem ⁊ hic caſus adijcitur ad illum/quia ibi mere ſpectabat collatio ad epiſcopum: hic cum certa adiectione [differenda] Et ſic nota: modus * poteſtatis alicui datus: debet intelligi ſi poſſit fieri vt hic ad idem eſt: vbi commode fieri non poteſt vt in caſu ſequenti/ alias periculum beneficio vacanti immineret: quod eſſe non debet vt hic. ſ. hoc lib. de conceſſio. preben. quia cunctis. §. econtra.

¶ Et ſunt paria/quod quid fieri non poſſit: ſeu quod commode [b] fieri non poſſit: ⁊ quod fiat ſeu quod per me non ſtet quin fiat. ff. de ver. ſigni. nepos ⁊. ff. de conditio. ⁊ demon. l. ſi quis

ita legauerit. ʃ. hoc lib. de reg. iur. imputari.
¶ Sed contra: forma non ſeruatur iſti collatori attributa/ nec ſeruari poteſt/ epiſcopo mortuo/ ergo non tenet quod agit ff. de arbit. l. parui. ¶ Solu. illa de rigore: hec de equitate/ne beneficia diu vacent: que eſt * preferenda rigori. ʃ. hoc lib. de rer. permuta. c. j. C. de iudic. l. placuit/ vel ibi ambo principalia/hic vnum principale: aliud non: arg. ff. de pecul. lega. l. j. ⁊. ij. [in remotis].
¶ Contra: difficultas [c] preſtationis non reddit obligationem inutilem. ff. de ver. obligationi. l. ij. §. j.
¶ Solu. ad precedens contrarium ⁊ ad iſtud vbi modus in ſpiritualibus additur impoſſibilis vel grauis: vt hic ⁊ verſi. precedenti: ille reijcitur nec reddit rem inutilem: vt. ʃ. de condi. appo. c. j. ſecus in contractibus.
¶ Item periculum * imminens vt hic: ius immutat/ quod alias eſſet ſeruandum. ʃ. hoc lib. de ſepultu. is qui ⁊. c. fi. ⁊. ʃ. hoc lib. de teſta. c. ij.
¶ Vel dic epiſcopus ⁊ capitulum * ſunt vnum corpus cuius epiſcopus eſt caput ⁊ canonici membra. ʃ. de his que fiunt a prela. ſine conſen. capit. nouit Arg. ʃ. de ver. ſigni. cum clerici: vnde inter iſtos dicitur ſpirituale coniugium. ʃ. de teſta. requiſiti. §. penul. Et ideo citius poteſt deuolui propter ſocietatem [d] huius collegij. poteſtas de vno ad alterum argu. lxv. diſtinct. c. vlt. ⁊. C. quando non peten. partes. l. vna. Ioan. Mo. Cardina.

Conſilio * Quod multiplex dicitur notat Domi. conſil. lj. ſuper premiſſo dubio. Probus.
¶ Commode. Vide que dixi ʃ. c. cum in eccleſijs. ſ. de preben. Io. mo. in. c. j. ʃ. de heretic. in fine Ioh. And. in c. Romana col. iiij. ʃ. de ſenten. excommuni. dum dicit non poſſe/ cum potentia * ſit de genere bonorum ſecundum philoſophum/ ⁊ ob hoc illud poſſumus quod commode poſſumus. l. nepos proculo. ff. de ver. ſignifi. Probus.
¶ Difficultas. In ſimili vide quod citat Domi. in conſil. cvj. col. iij. ſup dicto dubio/quod vbi * requiritur habilitatio perſone/vel approbatio ſuperioris quo ad finem vt quis licite adminiſtret in beneficijs: non excuſat difficultas obtinendi habilitationem: vt poſſit adminiſtrare ſine illa: vt patet de elec. c. qualiter ⁊. c. auaritie ⁊. c. quod ſit ⁊. c. religioſus hoc libro licet aliquo caſu ſpeciali ſecus. c. indemnitatibus/ ⁊. c. nihil/eo. titulo.
¶ Alterius in propoſito attende quid dicendum in eo/ qui promiſit facere ⁊ curare/quod titius actum aliquem ratum habebit: ⁊ hoc cum adiectione pene in caſum quod non fecerit/ſi fecerit quicquid potuit/an dicatur eſſe in mora. Breuiter vt paucis abſoluam/dic quod non: moueor quia quando factum eſt * in obligatione indiſtincte: difficultas impedit moram. l. ſi vehenda. §. penul. ff. ad leg. Rhod. de iact. ⁊ in. l. j. §. iubet/verſi. ſi frater de colla. bono. ⁊ ſic ſi non ſit in mora: pena non committitur iuribus vulga. Pro hoc habeo in argumentum ea que not. per gloſ. in capitulo ex literis el. ij. ⁊ in capitulo ſicut. ſ. de ſponſal.
¶ Ex quibus reſultat/quod promittens aliquid facere cum iuramento: vt quod Berta contrahet matrimonium cum Titio euitat periurium ſi facit quod poteſt: firmat Panor. in cap. gemma/col. iij. verſi. ad vnum ſingul. aduerte. ſ. de ſponſal. vbi infert quod eodem modo debet euitare pene commiſſionem per. c. ſignificante. ſ. de pignor. ⁊ Panor. in. c. ſignificantibus in fine de offi. delega. pro quibus habemus Bar. in conſilio. ccxxvj. Martinus promiſit: vbi dicit quod ſi quis promiſit ſe facturum ⁊ curaturum quod Berta contraheret matrimonium cum quodam Titio/⁊ hoc ſub certa pena/ quod ſi fecit quicquid potuit licet matrimonium non habuerit locum excuſatur a pena propter difficultatem. d. l. vehenda. §. pe. Hanc opinionem ſequitur ⁊ approbat tanquam communem Aretiny. conſilio. ccxlij. col. tertia/ verſiculo venio igitur ad primum/quod incipit ex facto proponitur: vbi ſubdit quod non credit plus operari ſi adijciatur verbum cum effectu: ſicut hodie communiter adijci ſolet/quia illud verbum importat quod non ſimulate ſed vere/⁊ bona fide quantum in eo curabit cum omni diligentia: non autem videtur obligare promittentem ad impoſſibile: hanc etiam fatetur in practica obſeruari debere Decius conſilio. cccxiij. promiſit dominus Ioannes/vbi peroptime hanc diſcutit reſpondendo motiuis/ que pro parte contraria adduci poſſunt: dicens quod contra iſtud venire * eſt contra ſtimulum calcitrare/ ex quo com

munis opinio est in contrarium: a qua in practica non est recedendum.

¶ Intentum nostrum firmat idem Decius con.cccxxiij. cũ sit ꝙ nobis vir karolus: vbi videtur ad premissa dare antidotũ: dum dicit ꝙ si titius mihi donat rem alienã: ꝛ ꝓmittit me conseruare indẽnẽ ab omni lite ꝛ cõtrouersia: non videtur dubitandũ ꝙ quocũqꝫ modo res euincatur obligaꝛ titius ad interesse. l. stipulatio ista. §. quesitum. ff. de verbo. obliga. ideo si verba obligatiõis cõcipiantur ꝙ in omnem euentum teneantur ad penam vel interesse: ille q̇ hoc promittit / ita ꝙ nullo modo excusetur / dato ꝙ fecisset quicquid potuisset tenetur: prout id cõprobat Decius. d. con. cccxxiij. versi. secundo ꝙ. taliter auctoritate multorum doctorꝫ quos referre laboriosum esset: vide Sozi con.cclxxxviij. col. antepenul. in ver. aliquando ꝓmissio / circa primam

6 vbi in puncto facit distinctionem ꝙ * aliquando ꝓmissio facti sui natura non est difficilis: sed difficultas superuenit: ꝛ tunc difficultas excusat a mora / ꝛ sic a pena.

¶ Aliquado ꝓmissio facti: sui natura a principio est valde difficilis / ꝛ tunc videtur quis ad talem rem difficilem voluisse se obligare: ꝛ per consequens difficultas non debet excusare: qꝛ imputet sibi qui ad talem rem se obligauit: vt in reg. damnum. ff. de regu. iur. quod ꝓbatur in. l. ij. ff. si q̇s cautio. dum ibi cõcluditur ꝙ si quis ex post facto arctauit se ad rem impossibilem: debet sibi imputare: ita quando a principio se obligauit ad rem quam sui natura cognoscebat difficilem: quia tunc difficultas non excusat / ꝛ hec est probabilis ꝛ naturalis distinctio: quoniam ex quo ꝓmissio apparebat a principio multum difficilis: hoc euenire posse prospicere debuit ꝓut dicit tex. in. l. si quis domũ. §. habere subiungi. ff. loca. ibi hoc euenire posse prospicere debet facit tex. in. l. si ab arbitr. ff. qui satisda. cogã. cũ ibi no. Et

7 ideo Io. de imol. in. l. continuus. ff. de verb. obliga. in §. illud ꝙ * debitor speciei excusatur a mora propter difficultatem: quando tãta esset difficultas / que similis esset quodammodo casui fortuito: alias secus argu. l. serui in princi. in ver. sed si alienus. ff. de verb. obliga. vbi in emẽdo seruum alienum: potest mora committi / ꝛ debet intelligi siue dominus vellet vendere siue non: cum indistincte loqua-

8 d tur. Probus.

¶ Societatem. Facit id quod cõmuniter dicitur: ꝙ * in habentibus symbolum vel conuenientiam: facilior est transitus Io. mo. in. c. veniens de ver. signi. Sic in minus differentibus: est facilior transitus de vno ad aliud idem Ioã. mo. in. c. in generali de reg. iur. Probus.

¶ De rebus ecclesię non alienandis. Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uerbum alienari accipitur vt hic.

2 Ubi prohibetur alienatio per contractum / non intelligiꝛ prohibita alienatio que fit in vltima voluntate iure vniuersali.

3 Habens duas administrationes / faciens expẽsas pro vna an fructus alterius debeant impendi.

Si dicatur ꝙ non valeat alienatio vltra secundam generationem: ꝛ postea fiat in perpetuum / an valeat vsqꝫ ad secundam generationem.

Sicut sede vacante nil innouari debet / ꝛ sic est edictũ regulariter prohibitorium: sic

a prohibentur regulariter res ecclesie alienari a Et ideo subijcitur de rebus eccle-

b clesie non alienendis b. Ioãnes Monach⁹ cardinalis.

a 1 Alienari. * Quod est verbũ quod ꝓprie et stricte accipitur pro omni cõtractu / per quẽ dominium transfertur. l. j. C. de fundo dotali no. Card. cõ. xv. quod maritus / vbi infert ꝙ sub hoc verbo venit donatio: cum per eã dominium transferatur / qꝛ per donationẽ inter viuos stati res fit accipiẽtis. l. j. in prin. ff. de dona. Prob⁹

b ¶ Nõ alienandis. Uide pro intento rub. ꝛ nigri. Domi. Stepha. Bertr. con. vj. alienatio ꝛ con. cxviij. alienatio ꝛ con. ccvj. ad maiorem / parte prima / ꝛ ibi tractat de immobilibus ꝛ con. cclxxvij. viso casu ea parte. Iaso. in con. lxxiij volu. iij. ¶ Et attende ad vnum in proposito quod citat Alex. in con. xc. nu. vj. super eo quod queritur / volu. iiij. ꝙ

2 vbi * prohibetur alienatio per contractum / non intelligitur prohibita alienatio que fit in vltima voluntate iure vniuersali. l. verba gesserunt. ff. de ver. signi. l. milites. ff. de re mili. l. decurio cuꝫ ibi no. ff. de decurio. cum alijs ibi per eũ allegatis Do. consi. x. abbas immediate: vbi discutit de perpetuo ꝛ temporali preiudicio / qꝛ si de perpetuo requiruntꝛ solẽnitates / si de tẽporali nõ: idem Domi. in cõ. xiiij. in hac causa: vbi disputat an licitum sit alienare res ecclesie ꝓ solutione victus quem epũs fecit in hostagio: ꝛ decidit ꝙ sic / qꝛ hoc dicitur debitum ecclesiarum / ad qđ soluendũ teneꝛ ecclesia: istud comprobatur qꝛ bona ecclesie possunt alienari ꝓ redemptione captiuorum no. Io. mo. in. c. fi. iiij. vij. ĩ. hoc titu. per tex. in. c. aurũ. ꝛ. c. gloria. xij. q. ij. sic multo magis pro redemptiõe epĩ / qui dicitur cõiunctus ecclesie sue matrimonialiter. c. cum inter canonicos. s̃. de elec. Io. monа. in. c. vnico in fine. s̃. titu. ꝓximo. vide ꝓ p̃missis Cal. in con. l. col. iij. non est dubitandum.

3 ¶ Si autem quispiam vellet informari an is * qui habet duas administrationes ecclesiasticas: ꝛ ratione vnius faciat expensas: an alterius fructus sint affecti ad solutionẽ illarum: vide que tradit Domi. in cõsilio. lxxiiij. colum. iij. Attentis ꝛ ibi pluribus fundamentis ꝯcludit ꝙ non.

4 ¶ Itẽ * si res ecclesie nõ possint alienari nisi vsqꝫ ad secũdã gñrationẽ Et aliqua alienatur imppetuũ an valeat alienatio talis saltẽ vsqꝫ ad secũdã gñationẽ Neapol. decisio. cvij. in causa dñi motie / hoc tãgũt / ꝛ vidẽtur ꝯcludere ꝙ in nullo valebit / Allegant notata per Io. Mona. in. c. finali de peniten. ꝛ remissio. hoc lib. que vide / et que ibi per nos dicũtur. Probus.

¶ Innocentius Quartus. Cap. j.

Dvdũ, & infra. ¶ Dictus vero archidiacon⁹ ex aduerso respondit illas decimas illi ecclesiæ restitui non debere, proferẽs in medium ordinationẽ quandam episcopi Dulmeñ. de consensu capituli sui factam inter alia cõtinentem, quod idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmeñ. adeo fore tenues & exiles, quod non sufficiebant ad eius onera supportanda, præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit, & infra, ¶ Quia vero in concessione huiusmodi prædicta ecclesia cum vacaret legitimo caruit defensore qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. ¶ Quia etiam tractatus solennis & diligens qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem, ordinationem & concessionem ipsam. ¶ (Præsertim cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus nõ valere, dictas decimas ipsi ecclesiæ tanquam pertinentes, ad eam sententialiter adiudicare curantes.

¶Summarium domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ut est contractum/petitio debet formari: ⁊ vt est petitum sententia debet promi.
2 Vacante quauis ecclesia nihil est innouandum.
3 Si pupillus tutore caret: pretor debet ei dare legitimum defensorem.
Ecclesia vtitur iure minoris.
Ecclesie carenti prelato/episcopus dat defensorem.
4 Tractatus debet haberi in reb⁹ preciosis pupilli que alienari debent.
5 Que requirantur vt fiat alienatio minoris vel ecclesie vide hic.
6 Aliud est decretum/aliud auctoritas/⁊ aliud consensus.
Auctoritas est consensus auctorisabilis/qui competit alicui ex officio publico sibi iniuncto/vel legitima administratione quam habet.
7 Auctoritas est interponēda dum agitur negocium/vel parum post.
8 Consensus est voluntas multorum ad quos res pertinet simul iuncta.
9 Omnibus legibus possum⁹ vti/si non sunt nobis aduerse.
10 Contractus a iure reprobatus: ratificari non potest ex post facto.
11 Sententia est ferenda in personam domini.
12 Episcopus fundat intentionem suam de iure communi in decimis/quo ad suam canonicam ⁊ quo ad suum regimen generale ⁊ alia vt hic.
13 Res mea mihi adiudicatur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dictio infra/de sui natura est vt contineat contenta inter extrema/quibus adiungitur.
2 Qui condemnat ad solutionem/potest condemnare ad pignoris restitutionem.
3 Patronus laicus / an sit vocandus in alienatione rei ecclesie.
4 Presumptio solennitatis habetur cursu.xl.annorum.
5 Alienatio rerum ciuitatis: an possit fieri sine consensu principis.
6 Presentationes facte ab abbate an presumantur facte de consensu conuentus.
7 Solennitas extrinseca non presumitur.
8 Uidetur absonū quod presumatur id quod est facti.
9 Quilibet presumitur bene agere officium suum.
Ualens gerere actum licite ⁊ illicite.
Quilibet presumptione iuris ⁊ nature / presumitur bon⁹.
10 Idem iudicamus de actione competente ad rem immobilem: quod iudicamus de ipsa re immobili.
11 Decretum(etiam inferioris a principe)facit in dubio p̄sumere/ꝙ nulla sit lesio.
Princeps dicitur iuste agere/⁊ se ex probabili causa mouere.
12 Quando in vna dispositione sunt duo disponentia.
Quando decretum est datum pro forma si omittatur nihil agitur.
13 Autoritas quando debeat interuenire vide hic.
14 Licentia debet precedere actum/non subsequi.
15 Consensus ex post facto interuenire pōt: intellige vt hic.
16 Statutum requirens consensum: intelligitur de vero nō de ficto.
17 Statuta debent intelligi in casu vero non ficto.
18 Uitium ⁊ omnis defectus qui allegari potest in contractibus: tollitur cursu.xxx.annorum.
19 Quando non statur assertioni notarij vide hic.
20 Alienatio facta in fraudem legis ipso iure non valet: secus si in fraudem hominis.
21 Ex contractu nullo non potest transferri dominium/prout nec possessio.
22 Sententia declaratoria requiritur / vt possessio ingredi possit.
23 Prelatus alienans rem illicite non videtur tunc p̄latus.
24 Contractus iudicatur a contractu / non a nomine expresso.
25 De equitate canonica alimenta debentur filio spurio.
26 Successor in beneficio an teneatur stare colono predecessoris.
27 Quis debeat probare pecuniam fuisse versam in vtilitatem ecclesie.

QVdum, Hec decreta.habꝫ tria dicta. Primo ponit̄ actoris petitio. Secūdo ver.[dict⁹] rei defensio. Tertio versi.[qꝛ]ex tribus causis concluditur pape decisio. Primum dictum continetur sub quodam infra/in quo quidem dulmen. rector diocesis ab archidiacono Dulmen. petebat decimas infra limites sue parrochie consistentes: quas detinebat idem Archidiaconus: petens idem rector eas sibi adiudicari/⁊ hec petitio iure communi procedebat.s̄.de decimis cum contingat[dictus]sed vbi/dic sub infra [a] proximo[ex aduerso]contra petitionem dicti rectoris [respondit]litem contestando[ecclesie] cuius nomine agebatur [non debere] scilicet adiudicari vt patet in sententia. ī. eo.in fine que debet consformari petitioni. Nam * vt est cōtractum petitio debet formari [b] inst.de actio.§.huic. Et vt est petitum [c] sententia debet promi.ī.de accusa.qualiter.ij.circa finem.ī.de symo.licet heli.§.j.ff.cōmuni diuidū.l.vt fundus[proferens]idem Archidiaconus excipiēdo contra petitionem actoris[dulmen.]ad queꝫ talia spectāt ī.de excessi.prelato.si cui[capituli] [d] nā aliter nō poterat valere alienatio perpetua.ī.de donatio.pastoralis in fine xij.q.ij.sine exceptione/ ⁊ expressius.xvj.q.prima.§.sicut duo. Sed nec ista sufficiunt nisi causa subsit ⁊ diligens seruetur forma [e].ī.eo.versi.seq.[exiles] Et hec fuit insta causa sed non erat euidens tempore quo fuit dicta ordinatio facta vt.ī.ver.seq.[concessit.]

¶Sed non congruo tempore: quia ecclesia vacabat ⁊ defensore carebat: ⁊ hec est prima ratio quare dicta ordinatio non valebat. Secunda quia diligens tractatus super dicta ordinatione posita habit⁹ non fuit. Tertia quia causa rationabilis tunc non apparuit. Et ideo dictus archidiaconus succubuit vt statim sequitur.[Et infra.]

¶Sub hoc infra continetur qualiter processu super predictis habito/auditis partium allegationibus Papa sententiauit vt sequitur[huiusmodi]facta archidiaconatui ꝑ episcopū vt.s̄.proxime dixi[ecclesia]ad quā dicte decime spectant vt.ī.in fine[cum vacaret.]

2 ¶Et sic nota * nedum cauendū in ecclesia cathedrali / ꝙ ipsa vacante nil in eius preiudicium innouetur.s̄.eo.ne sede vacan.c.j.⁊ vlti.ī.de off.ordi.cum nos: sed idem intelligo de qualibet dignitate seu personatu ecclesie/argu.ī.de testa.relatum.ij.§.nomine[defensore]puta tutore vel curatore si agatur de re minoris alienanda.C.de in integ.resti. minor.l.si curatorem. Et si * pupillus tutore caret/pretor debet ei dare legitimū defensorē.ff.de reb.eor.magis.§.cuius officio in fi.⁊.§.seq.sic est in ecclesia que vtit̄ iure minoris.s̄.de restitu.in integ.c.j.⁊.s̄.hoc libro eo.ti.c.j.

[f] ¶Et ideo res ipsi⁹ alienari nō dꝫ [f] si caret defensore.l.p̄lato: et si ecclesia prelato caret: ep̄us dꝫ sibi aliū dare/puta hyconomū qui ecclesiā defendat ⁊ res eiusdē gubernet ⁊ colligat res ad ipsaꝫ ecclesiā ꝑtinentes.s̄.de offi.ordi.cum nos.lxxv.dist.quoniaꝫ.C.de ep̄is ⁊ cler.oēs.§.hoc; nihilominus: ⁊ ad officiū ipsius defensoris; pertinet excutere ⁊ iudici denunciare quare fit alienatio: ⁊ si propter debita soluenda fiat/an aliunde pecuniam habere possit/an de fructibus possit satisfacere/an de mobilibus/an potius expediat obligare ꝙ distrahere/ an de pretio alterius possessionis minus vtilis possit liberari: sed caueat iudex ne talis corrumpi possit.ff.de reb.eorum magis.§.non passim ⁊.§.sequen. Et sic omnibus diligenter discussis ecclesia potest rem distrahere/⁊ nihilominus episcopus autoritatem suaꝫ interponet [g] vt.s̄.eo.c.j.⁊.s̄.de his que fiunt a prela.cum apostolica. Si autem episcopus alienet rem mense sue/archiepiscopus suam autoritatem interponet.xcvj.distin.bene quidem circa finem [tractatus]qui debet * haberi in rebus pretiosis pupilli que alienari non debent [h].C.de admini.tuto.l.lex.que tutores.j.⁊.ij.Reis. ⁊ ideo p̄missa cause cognitione vt est.s̄.notatum. Et est decretum interponendum.C.de predijs minor.l.minorum ⁊.l.ob es.ff.de rebus eo.l.magis.§.non passim. Nec hec duo * sufficiunt scilicet cause cognitio ⁊ decreti interpositio: nisi causa vera ⁊ iusta

subsit/ ꝓpter quā fit alienatio.ff.de auto.tuto.l.ij. imo datur rei vendicatio minori cōtra possidentē/ ⁊ tutele actio/ vel negocioꝝ gestoruz cōtra tutorē.ff.de reb.eo.magis.§. si es/⁊.§.sequen.⁊.l.ꝗuis.C.de p̄di.mino.⁊.l.⁊ si preses.

¶Ubi autē hec omnia cōcurrūt tenet mero iure alienatio. Sed si minor lesus sit: eidez per beneficiū restitutionis in integrum subuenitur.C.de predijs minor.l.si quidem.

¶Et idem in alienatione rei ecclesie que vicē minoris habet.s̄.de in integ.restitu.ca.j.⁊.C.ex quib.cau.maio.in integ.resti.respublica/nec dico semꝑ:sed vt habet̄.s̄.hoc lib. 6 de in integ.rest.ca.j.Et Inno.hic notauit ꝙ aliud * est de- l cretū/ l aliud autoritas/aliud cōsensus seu collaudatio.

¶Decretū est quedaz sententia qua decernit iudex contractū futurū esse iustum ⁊ rationabilē: autoritatez suā interponendo/laudando/⁊ approbando/ ⁊ aliquādo in possessionē mittendo/vel ponendū esse declarādo. ff.de dam.infecto/si finita.§.Julianus/⁊.§.si forte. Et in scriptis dādū est argu.C.de sentē.ex peric.recitā.l.prima ⁊.ij. s̄.hoc lib. de re iudic.c.vlti.ff.de reb.eoruz.l.j.⁊.l.magis.§.si es. Et illud aliquotiens dicitur autoritas. C. de predijs minor. l.j.⁊.C.quādo decreto opus nō est.l.j.Et debet interponi ante cōtractū.ff.de reb.eo.l.magis.§.ne passim/⁊.§.sequen.

k ¶Autoritas k autem est cōsensus autorizabilis qui competit alicui ex officio publico sibi iniūcto vel legitima administratione quā habet: ⁊ hanc prestant tutores ⁊ curatores in contractibus minorum/⁊ in iudicijs eorundem:insti. de autorita.tuto.in princi.⁊.ff.de autorita.tuto.quia ⁊ prestatur in scriptis argu.ff.de [illegible] tuto.obligari.§.vlti.Et in iudicijs argu.C.de autorita.prestan. clarum. ff.de confessis certum.§.in pupillo.

7 l ¶Est autē interponēda * dum agitur l ipsum negocium vel parum post institu.de autori.tutor.§.tutor. ff. de administra.tutor.obligari.§.tutor argu.ff.de acquirend.heredi. l.si quis mihi bona.§.iussum.

8 m ¶Cōsēsus m * ꝟo siue collaudatio:est volūtas multoꝝ ad quos res ꝑtinet sit̄ iūcta q̇ cōsēsus aliter nō valebit quousq; oēs fuerint req̇siti.ff.de aqua pluuia.arcē.in cōcedēdo.ff.de adoptio.nam ita.ff.de seruitu.rusti.p̄dio. ꝑ fundū.

n ¶Et dicūt quidā ꝙ in cōtractib⁹ n rerū eccl̄iasticaꝝ nō re- o quirit̄ decretū de quo.s̄.no.req̇ritur tn̄ cause o cognitio/⁊ autoritas episcopalis/ ⁊ cōsensus cleri: ⁊ eoꝝ subscriptio. x.questio.ij.cassulas/⁊.§.hoc ius porrectuz.xij.q.ij.abbatibus/⁊ capitu.sine exceptione.

¶Nec obstat ꝙ leges supiores dicūt decretū īterponēdū/ q̄ nō sunt ꝑ eccl̄iam approbate.xcvj.dist. c.bene quidam.

9 ¶Sed contra omnibus legibus * possumus vti si non sunt nobis aduerse.

¶Nec obstat.c.bene quidem. Nam etiam statuta laicoꝝ in p fauorem ecclesie facta/ ecclesiā nō astringūt p vt ibi ⁊.s̄. de cōstitu.ecclesia.⁊.c.que in ecclesiarū: legibus tamē corpore iuris clausis vti possumus.x.distin.c.j.Sed nunquid solennitas legis.x.q.ij.hoc ius est seruāda in eccl̄iasticis: dicūt quidā ꝙ nō/dūmodo interueniant illa de quibus est not.s̄.Primo. Sed hic videtur ecclesijs onerosum/⁊ ideo retractādū arg.s̄.de cōsuetudi. cap.j.⁊ maxime cū lex illa sit clausa in corpore decretoꝝ/⁊ sic ꝑ cōsequēs a Romana eccl̄ia approbata.Sed forte tāta solennitas in dissuetudinē ꝑ vsum cōtrariū abijt.iiij.distin.§.leges. Et dicūt quidā/ ꝙ vbi cōtractus factus sup re ecclesiastica impugnaretur solū ꝓpter defectū cōsensus nō requisiti in contra- q ctu q cōtractū validādū esse:si cōsensus quādoq; interponeretur.ff.de serui.rusti.predio.ꝑ fundū/⁊.j̄.de his que fiunt a prela.sine cōsen.capi.c.ij. Non obstat q̄ loquitur vbi nil obsistit nisi solus singularis persone consensus insti.de rer.diuisio.§.per traditionē/nec etiā.d.cap.ij. quod loquitur vbi factum est ad tempus non perpetuum.

10 ¶Si vero cōtractus aliter * est a iure reprobatus: ratificari nō potest ex post facto.s̄.de elect.auditis.j̄.hoc lib.de reg.iur.nō firmatur.ff.ad exhiben.Julianus.§.sed si quis. [Solēnis] de quo habes.xij.q.ij.in summa [ꝑpetuis] se- r cus esset si causa pietatis ad vitā r vnius hois/ vel alias ad tēpus fructus ꝑsonis aliquibus cōcedātur.xvi.q.j.pos s sessiones/⁊.q.vj.illud[necessitas]. Nā sine causa s necessa- t ria vel vtili t euidēter apparēte hoc fieri nō debet/vt hic ⁊.s̄.de prebēd.exposuisti [cōsilio] quid importēt hec ꝟba not.j̄.hoc lib.de hereti.super eo. [ecclesie.]

11 ¶Et sic * nota sentētiā ferendam in personā dn̄i/vt hic ⁊ C.de sentē.⁊ inter.om.iudi.l.j.s̄.de elect.querelā/⁊ ibi no. sed ꝓprie debet sentētia promi: noīe vtriusq; scd̄m formā. s̄.de resti.spolia.olim cām [ad cā] scilz eccl̄iaz ꝑrochialē de iure cōmuni.s̄.de decimis cū cōtingat/⁊ cap.cū in tua.

12 ¶Sed contra.j̄.de decimis dudum:Solu. * ep̄us fundat de iure communi intentionem suam in decimis quo ad suam canonicam.j̄.de decimis quoniam/⁊ quo ad suū regimen generale.x.q.j.regenda ⁊ diuisionem faciendaz.xij.q. j.precipimus ad vtrunq; etiam tam ad rectorem ꝙ episcopum pertinēt quo ad intentandam nomine ecclesie actionem arg.s̄.de fide instru.c.perpetuus.s̄. de prescript. ex transmissa.j̄.de succes.ab intesta.c.vlti.fundat etiam in decimis non in certa parrochia constitutis vt.d.c.dudum.

¶Sed quid si feratur sententia contra presbyterum agē tem vel defendentē ep̄o sciente/nunquid paretur ep̄o preiudicium videtur ꝙ sic.s̄.de re iudic.ꝗuis.ff. de re iudic. u sepe u [adiudicare].

13 ¶Et sic nota * rem meam mihi adiudicari.s̄.hoc li. de cō cessio.prebend.c.quia cunctis in fine.

¶Sed quare hic non condemnauit in perceptis : forsan x propter probabilem causam quam habuit defendēdi x que tangitur.s̄.eo.§.j.arg.ff.de vsur.qui scit.§.in alieno.C. de rei vendica.si fundum ⁊.l.certum ⁊.ff.de legat.ij. qui solidum.§.etiam.

¶Sed si ageretur iudicio vniuersali sicut cum agitur petendo beneficium/vt no.s̄.de libel.obla.c.j.dico tunc fructus venire in iudicio:sicut agentes hereditaria.ff.de petitio. hered.sed ⁊ si lege.§.item si rem ⁊.l.seq.j̄.de iure patro.cum dilectus in fi.arg.ff.de vsur.equis.Jo.Mo.Car.

a 1 INfra. Hec * dictio de sui natura est vt contineat contēta inter extrema quibus adiungitur vt in.c.j.⁊.c. ex tuarum.s̄.de autoritate ⁊ vsu pallij Bartholo.Sozinus consi.clxxxj. col.penul.visis capitulis/⁊ in consil. cxxvij.col.iiij.dicit/ ꝙ hec verba infra/⁊ supra/⁊ inferi⁹/⁊ superius sunt correspectiua ⁊ opposita/ prout colligitur ex dictis Bar.ī trac. Tiberia. in.ij.lib.de insula.in.c.q̄d incipit/quod si ex vno latere.P.

b ¶Debet formari.Hec est vna ratio/quare.s̄.in rub.de litiscontesta.conclusimus libellum fore necessarium in processu sub pena nullitatis. Probus.

c ¶Ut est petitum. Alias sententia est nulla.l.ij.C. communi diuidundo.l.vinuz.ff.si cer.peta.no.in cap.hely.hic per Jo.mo.allega.⁊ per Neapoly.deci.xxxij.quidā Florentinus: vbi ponunt vnam modificationem: videlicet quando 2 inest aliquid faciendum de natura rei:vt si condēnet * ad solutionem/potest condemnare ad pignoris restitutionez: iudex enim potest pronūciare super successiuo eius quod principaliter petitur/tex.in.c. cōstitutus de religio. domi. Bal.in.l.fina.in.j.col.C.de fideicom. ⁊ in.l.cum eorum.C. de senten.⁊ interlo.omni.iudic.

¶Uide alium casum per eosdem Neapoly.deci.xcv. in fine/ Angelus Galliota. Probus.

d 3 ¶Capituli. Quid dicendum an * consensus patroni laici in talibus alienationibus/vel dationibus in emphi. rerum ecclesiasticarum requiratur:dic breuiter non reperiri iure cautum/ꝙ debeat requiri laicus:ius enim illius est limitatum solum ad actum presentationis:⁊ etiam se opponendi si res ecclesie dissipentur/ ⁊ sine causa distrahuntur ita concludit Petr.de ancha.con. cxxij.col.fi.ex narratis. Et id habet ex gratia/que non extenditur vltra id quod concessum est a iure/pro quo vide que in simili citat Alex. con.cx.adeo grauis lib.vj.Do.cō.lxvij.lz copiose.Probus.

e 4 ¶Seruetur forma. In talibus * presumptio solennitatis cursu temporis.xl. annorum habetur/notat Alex.cō.xcij. nu.viij.perspectis/ volu.vj.Domi.in con.lxxxvij. apparet/ vbi discutit an in vnione facta ab ep̄o (que dicitur alienatio)presumatur in dubio ꝙ in ea consensus capituli interuenerit vbi concludit ꝙ sic. Probus.

f. 5 ¶Non debet.Uide * de alienatione reruz ciuitatis an sine consensu principis fieri possit do. Stepha. Bertrandi in.ij.parte con.ccxvj.viso. Probus.

g ¶Interponet.Sz resultat dubiū an in huiusmodi autoritatis interpositiōe p̄sumat̄/⁊ etiā in alijs ep̄m fecisse cum cōsēsu capituli: ꝓ hoc repio Inno.ī.c.ventēs circa finē.s̄. de p̄scrip.⁊ gl.in ꝟ.debet in.c.ea noscit̄.s̄.de his q̄ fiunt a p̄la. ꝙ p̄sumitur/ cū qua ibi videt̄ Inno.in verbo intelligi- 6 dū dicit ꝙ * ꝑmutationes ab abbate facte semꝑ p̄sumunt̄ fieri de ꝯsensu ꝯuēt⁹:ideo etiā si abbas nō ondat literas cōuentus seu capituli ep̄us secure pōt eas ꝯfirmare: ⁊ in tātū est efficax huiusmodi p̄sumptio/ ꝙ ei statur nisi ꝓbet̄ cōtra:hanc glo.videtur inseqū cū grano salis in.c.cū dilect⁹/

col.ij.s.de cōsuetu. Cōpostel. videlicet si partes non referūt de hoc questionē/ p̄sumitur interuenisse per.d.c.ea: secus si retractarēt cū quo videtur Inno. in.d.c.ea ibi/ Alij dicūt ꝙ licet sic presumatur: si tn̄ aliquis apparet cōtradictor/ oportebit abbatū ꝓbare cōsensū ⁊ cōuēt9 seu capituli.
¶ Huic opinioni astipulatur Anto.de Butrio/ in.d.ca.ea/ in princ. quod optime ꝓsequitur in penul.⁊ vlt.col. ⁊ Panor.post eū/ quod placuit Bar.in.l.actor/ col.fina. ff.rē ratā haberi/ qui nititur ibi sustinere.d.glo. ¶ Collectarius vero videtur insequi opinio.Inno. ibi relatam per Ioan. Andr. vt post sententiam nō teneatur prelatus ꝓbare: secus si ante: si appareat cōtradictor saltem ante institutionē: ⁊ in hoc videtur residere Car.ibi in versi. quero de intellectu litere referendo.d.glo. communiter approbatam.
¶ Et sic presens questio videtur difficillima/ ꝓut ipse Panor. ibi fatetur: nam est querere/ an solennitas extrinseca presumatur/ cuz cōsensus capituli sit quid extrinsecum ad
7 prelatum/ ⁊ iura videntur velle ꝙ ipsa solennitas * extrinseca non presumatur vt in.l.quicunq; §.fina. ff.de publica. vbi dicit tex.ꝙ in contractu minoris non presumitur tutoris autoritas intercessisse nisi probetur/ ad idem text. vbi Barto.⁊ Doct.in.l.sciendum.ff.de verbo.obliga.
¶ Pro opinione tamen.d.glo.⁊ sequacium reperio Domi. de Rota in antiquis deci.cccxxxvij.ꝙ vbi aliquis est presentatus ab abbate/ ⁊ institutus ab episcopo: presumitur ꝙ fuerit presentatus de cōsensu capituli seu cōuentus. Car. cōsilio.cxviij.col.prima monasterium sancti Iuliani.
8 ¶ Hunc passum tangit ⁊ arguit ꝙ videtur * absonum/ ꝙ presumatur quod est facti contra id de offic.deleg.ca.cum in iure/ ⁊.ff.de public.l.quecunq; §.fina.⁊.ff.de proba.ab ea hinc Inno.in cap.fina.in fine.s.de eo qui fur.ord.recep.ꝙ in iudicijs ⁊ extra/ oportet probari factum: tamen hoc non obstante cōcludit presumi ꝙ consensus intercesserit vt firmat multis fundamentis in simili consilio.cxxxix.nu.xxiv.
9 cū sequen. Quilibet enim * presumitur bene agere officiū suum.s.de prescript.ad audientiam. Nec presumitur delinquere/ cap.fina.de presumptio.facit quod not.idem Card. d.consilio vlti.allegato/ nume.xxx.
¶ Quando autem aliquis gessit actū quem gerere potuit licite ⁊ illicite: certe presumptio iuris est in dubio/ ꝙ gerere actum voluit iure licito: quo possit valere ⁊ nō delinquere.l.merito. ff.pro socio: quia quilibet presumptione iuris ⁊ nature presumitur bonus: ⁊ ꝙ nemo ledat alium/ ca.fina. de presump.s.⁊.l.vt vim.ff.de iusti.⁊ iure.
¶ Ex quibus concludo post doctores ꝙ huiusmodi solennitas presumitur/ ⁊ est presumptio iuris: non de iure: sic allegans illam non interuenisse/ hoc probare tenetur Inno. in.d.ca.fi.in fi.s.de eo qui fur.ordi.recep.l.ab ea pte.ff.de probatio.l.j.de fide instrumen.⁊ iure haste fisca.lib.x.C.
¶ Uide in proposito distinctionem Alex.de Imola/ in addi.ad Bar.in.d.l.actor/ ⁊ in cōsi.j.nu.xix.vol.iiij.
10 ¶ Postremo attende ad vnum ꝙ idem * iudicamus de actione competente ad rem immobilem/ ꝙ iudicamus de ipsa re immobili/ ad quem competit: adeo ꝙ illa solennitas que requirebatur in alienatione rei immobilis: requiritur etiam in alienatione talis actionis glo.⁊ Docto.in.l.j.C.si aduer.transactio. Alexan.late comprobat cōsil.xxvij.in fine/ attentis narratis/ volu.iij.quē vide eo.volu.cōsil.xlix. nu.ij.viso ꝓcessu/ vbi dicit ꝙ qn̄ actio datur ad aliquid mobile/ ꝯputari debet inter mobilia ⁊ nō inter imobilia/ quod cōprobat/ vt videre licet quibus iunge que not.per eundē Alexan.cōsilio.liij.nume.vij.visis/ volu.iij. Probus.
h ¶ Nō debēt. Excipe casum quē notat Alexā. in cōsi.lxij. col.j.visa facti/ vol.ij.videlicet qn̄ data est potestas executorib9 testamēti alienādi immobilia/ ꝓ soluēdis legatis: q2 tūc valet alienatio sine decreto vt ibi cōprobat/ vide que tradunt Neapoli.decisio.lxxxvij.magnū/ vbi ponūt casum quo alienatio rei minoris fit sine decreto. Probus.
i ¶ Decretum. Quod dicitur indiuiduum Neapoli.decisio.
11 ccxviij.petita. Dic insuper ꝙ decretū * (etiā inferioris a principe) facit presumere in dubio ꝙ nulla sit lesio.l.j.vbi Doct.de predijs decurio.lib.x.C.tradit Alexā. cōsil.xcij. nume.xxxviij.perspectis/ lib.vj.vbi subdit ꝙ multo magis qn̄ iteruenit autoritas pricipis: qui qdē semp d2 iuste agere/ ⁊ se ex ꝓbabili causa mouere no. Cy.i.l.rescripta/ in.3.⁊ 4.q.C.de p̄cib.imp.offe. Iaco.Butr.i.l.fi.C.si contra ius vel vtilita.publ. Anto.de But.in.c.cū inter P.s.de renūciā.⁊.s.de cōstitu.(dixi late.s.in pe.in ꝟb.relaxatio) ad idē Panor.in.c.cū olim.nu.xxiij.s.de re iud.post Cy.in.d. l.rescripta ꝙ si pnceps sine alia cāe cognitiōe mādat alicui

vt aliquem suspendat: potest ille sine peccato exequi quia pro principe presumitur ꝙ iuste procedat/ quod est no. facit.l.vindicari.C.de penis ⁊ in.c.cum apud.xj.q.iij.
¶ Attende in proposito ꝙ licet decretum superioris inducat presumptionem pro alienatione rei ecclesiastice: vt omnes solennitates debite interuenerint (ne decretum sit illusorium de iudic.si pretor.ff.) non tamen validat contractū/ quo minus impugnari possit tanq; ex falsis causis no. Domi.consi.xlviij.col.iiij.presbyter Franciscus. Probus.
k ¶ Autoritas. Que hic dicitur formalitas actus gerendi a pupillo: ⁊ interuenire debet in ipso actu: vt constituatur pars actus: iuribus hic per Io.mo.allegatis no. Petr.de Ancha.cō.ccviij.col.iiij.iudex de iure iudicaturus/ qd ad
12 ducit pro comprobatione regule: ꝙ qn̄cūq; * in vna dispositione sunt duo disponētia/ quorū vnū adiacet alteri tāq; forma seu qualitas: colligimus vtrūq; ad perficiendū vnū totū/ ⁊ dicimus requiri ꝙ expediātur vno cōtextu: ⁊ talia dantia formā seu qualitatem cēsentur pars actus.l.heredes palā in fine.ff.de testa.c.q2 propter.s.de elec.
¶ Attende hic ꝙ decretuz videtur datum pro forma: qua omissa nihil actū est/ licet decreto non indigeret: vt q2 alienatio esset facta in vtilitatem ecclesie/ adhuc non valet alienatio: probant Neapoli.deci.lxxxvij.magnum. Idez dic de licentia/ quia illa debet precedere vt valeat actus quia ex vi vocabuli vel sermonis: licentia dicit precedere actū l.j.C.de sacrosanc.eccle.⁊ auten.licentia.C.de epi.⁊ cler. dico in seq.apostil. Probus.
l ¶ Dum agitur. Uide que citat Maria.Sozi.con.lxxxvij. col.ij.in versi.preterea/ in presenti cōsultatione: ꝙ magna
13 est differentia * an requiratur cōsensus per viam consensus: an vero requiratur autoritas: nā primo casu satis est ꝙ interueniat ex post facto no.per scriben.in.c.cū vos.s. de his que fiunt a prela.⁊ in.c.cura.s.de iure patro. Bar. in.l.cum non solum.§.necessitatem.C.de bonisq; liber.⁊ in l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acquirē.heredita. nisi cōsensus requireretur per viā solennitatis secundum no.per Inno.⁊ Antho.in.c.cum consuetudinis.s.de consuetud.⁊ Bal.in.l.fi.C.qui admit.quia tunc debet in ipso actu interuenire Io.And.⁊ communiter alij post Inno.in.d.c.cū cōsuetudinis. Bal.in.d.§.necessitatē ⁊ in.l.quecunq; co.tit.⁊ in.l.si decretuz.C.de ser.reip. Et hoc in casu nō differt huiusmodi prestatio consensus ab autoritate: quia hec solennitas exigitur ad substantiam actus secundum eundē Sozi.ibi quem etiam vide con.cxij.col.iij.multum abunde et con.ccxxij.col.j. Presens consultatio/ inquantum dicit ꝙ li-
14 centia * etiam debet precedere actū/ nō subsequi/ allegat Io.And.in.c.cum in veteri.s de electio. Bal.in.l.j.col.pe nul.C.qui admitti. Dixi in preceden.apo.vltra que dic/ ꝙ vbi consensus requiritur per modum licentie ad integrandam personam: tunc tacens nunq; habetur pro consentiente/ vnde nec dissimulatio sufficit vbi consensus et licentia requiritur. Calca in con.lvj.nu.xiiij. vbi dicit ꝙ non sufficit ficta voluntas vel consensus in actu in quo requiritur p̄ntia propinquorum. Bald.in.l.j.§.voluntatis.ff.sol.ma.
¶ Uide Do.cō.xxxij.col.iij.pro examinatione p̄dictoruz ⁊ Deciū cō.53.in fi.superiorib9/ vbi firmat id qd diximus d cōsensu p modū solēnitatz sec9 si nō reqrit p eū modū: sz solū qn̄ agit de solo interesse: q2 tūc ratificatio sequēs satis operat/ vt ibi p eū ⁊ p nos in sequēti apostilla. Probus.
m 15 ¶ Consensus. Qui * quādo in aliquo actu requirit: potest ex post facto interuenire patet de patrono bn̄ficij.c. cura.s.de iure patr.facit ꝙ vbi actus nō subsistit ratione deficientis cōsensus alicuius: tūc semp validat actus per cōsensuz superuenientē.l.si autem plures ⁊ ibi Bar.ff.de aqua pluuia.arcen.ar.l.ratum.ff.de solutio.no.in.l.si quis mihi bona.§.iussuz.ff.de acquir.hered. Docto.in.c.cū consuetudinis.s.de consuetu. Istud firmat Pet.de ancha.cō. cccxxxvij.in fine/ de efficacia.
¶ Quod intellige nisi cōsensus requiratur ad substantiaz actus: q2 tunc requiritur ꝙ interueniat tempore celebrati actus/ vel saltē anteq; diuertatur ad diuersos act9. Bal. in.l.j.circa fi.C.qui admit.ad bo.pos.po.q2 post nihil operat/ tradit Io.de Ana.con.xxxij.col.ij.versi.preterea/ vltra alia dubia: firmat Decius in con.cccccilj.in fi.superioribus/ ⁊ late Alex.in con.cvj.quo ad presens/ volu.j.ideo hic nil operat ratihabitio: vt firmat Calca.late in con.lvj. in causa domine/ vbi subdit ꝙ sic nō transfertur dominium cū cōtractus sit nullus vide que/ dixi in precedēti apostil.
¶ Et quo ad thema de consensu patroni attēde ad ea que late tradit do.Stepha.Bertrandi con.cxcix.viso consultationis themate/ parte.ij.

16 ¶ Attende ⁊ secundo ꝙ si consensus * requiratur per statutũ/ debet intelligi de vero non de ficto: Pone: statutum dictat ꝙ minor non possit rem alienare sine consensu ⁊ voluntate duorum consanguineorum: non sufficiet illos esse presentes ⁊ tacentes. l.ij.§.voluntate / verbo videri / vbi Bald. Paul.de cast. Joan. Jmol. Roma. ff.solu.matri. Ratio * q̃ statuta debẽt intelligi in casu vero non ficto. l.iij. §.hec verba/ vbi Bar.ff.de nego.gest. tangit Alex. in consilio.cxiiij.col.penul. visa scripturarũ/volu.v. vbi subdit ꝙ talis scientia ⁊ patientia non dicitur voluntas vel cõsensus/sed conscientia/vnde non comprehenditur sub statuto faciente mentionem de statuto. Probus.

n 18 ¶ Contractibus * Jn quibus/(cursu.xxx.annorũ) tollitur omne viciũ omnisq̃ defectus qui allegari potest/ tradit Petr.de Ancha.consi.cxxxv.ex cõsilijs Alexan. in cõ. lxxix.nu.xiiij.circa primũ/vol.j.firmat Decius cõ.cccxxix. nu.v.pro defensione/⁊ cõsi.cccxlj.sub nu.xiij.viso puncto. Uide Domi.consi.xlviij.presbiter Frãciscus. Probus.

o ¶ Cause cognitio. Dic ꝙ intantũ requiritur cause cognitio in intepositione decreti requisiti in aliquo contractu / 19 ꝙ etiam * si notarius in instrumento dicat decretum fuisse interpositum/⁊ cum cause cognitione: propter hoc nõ probatur cause cognitio: sed debet fieri aliud instrumentũ separatim: loquens de cause cognitione/⁊ de inuestigatione/⁊ tractatu: ⁊ ita in indiuiduo quando agitur de alienatione rei ecclesiastice / ꝙ debet fieri scriptura separata de tractatu / ⁊ de cause cognitione : que scriptura precedere debet de perse: voluit specul. in titu.de procura.in §.j.col. xij.versi.sed quid si solum/ allegat.l.cum hi.§.pretor. ff.de transactio.⁊.l.in testamen.ff.de testa.tutel. ⁊.l.q̃uis. ff.de reb.eo.qui sub tutel.vel cura.sunt/tenet etiam Paul.de castro consilio.xc.quod exorditur super eo quod queritur vi so statuto suprascripto / vbi multa singulariter arguendo ad partes hinc inde in hoc passu tradit prout ⁊ practicaʒ decreti interponendi in alienatione rerum minoris ⁊ ecclesie / concludens hec omnino separatim fieri debere diuersis temporibus/ ⁊ diuersis instrumentis : nec stari debet (secundum eum) assertioni notarij de cause cognitione in eodem contractu adhibita: nam secũdũ eundem non debet esse in potestate iudicis peruertere ordinem/nec est verisimile ꝙ in tam breui tempore fuerit adhibita cause cognitio / cum iudex debeat de causis allegatis inquirere diligenter: vel saltem committere alicui/⁊ cum iuramento qui se informet de omnibus/⁊ referat tex.in lege magis puto.§.ne passim/ ⁊.§.non tãtũ.ff.de rebus eo.probatur in.l.prima de predijs curiali. C.vbi habetur ꝙ quando requiritur decretum in aliquo actu / debent allegari iuste cause / ⁊ etiam probari : tenet Paul.vbi.s̃.⁊ in.d.l. hi qui ꝙ si fiat ⁊ interponatur sine cause cognitione reperietur factus contractus cõtra iuris prohibitionem/ ⁊ sic nullus probat text.nost. facit.l.si libertus minorem. ff.de iure 20 patrona. vbi dicitur ꝙ alienatio * facta in fraudem legis/ ipso iure non valet : secus autem si in fraudem hominis: quia valet : sed rescinditur / rationem differentie sentit ibi Barto.quia ius magis habet potestatem annullãdi/q̃ ho 21 mo: ⁊ ex tali * contractu nullo non potest transferri dominium/voluit Barto. in lege non dubium/ versiculo vltimo oppo.⁊ col.fina.C.de legib. ⁊ in lege prima.§ si vir/in fine. ff.de acquiren.possessio. Bald.in lege vnica. C.de suffrag. tangit pedem figendo Rapha. Cuma. consilio.clxv. Gaspar quondam Jacobi/circa medium/⁊ consilio.cxc.col.ij. quod est vltimũ in ordine/⁊ incipit filiusfa. ⁊ per cõsequẽs nec possessio ex eo trãsfertur/casus videt̃ in.l.iubemus.C. de sacrosan.eccle.ibi sed possessionẽ ecclesiasticã tanq̃ nullo iure trãscriptã in ipsius iure ac dñio ꝑmanere/quã.l.allegat Bart.in.d.§.si vir/nu.iij. Jd cõprobãdo in terminis nostris/dũ dicit ex inutili ꝯtractu nõ trãsfert̃ possessio/qñ persona est talis q̃ nõ potest ꝑdere possessionẽ/ vt pupillus ⁊ ecc̃lia/⁊ post Bar. Pet.de anch.hic in.vj.no. idẽ tenet/ad 22 dẽs posse dici ꝙ anteq̃ * sup dicta nullitate ferat̃ sententia declaratoria/nõ est licitũ ꝓpria autoritate rẽ occupare vt in simili dicit in.c.cũ scd̃m.j.de hereti. nõ valet ideo allegatio exceptiõis p̃scriptiõis quadragenarie q̃ sufficit contra ecc̃liaʒ.c.de quarta.s̃.de p̃scri. ⁊.c.illud/eo.ti. ⁊ auten. quas actiões.C.de sacros.eccl. ratio q̃ possessio ciuilis (q̃ causat p̃scri.) semꝑ remanet penes ecc̃liam: ex quo nõ potuit trãsferri ex ꝯtractu nullo / ⁊ nõ põt ꝓcedere p̃scriptio sine possessione/vt in regu.iur.j.sine possessione. Bar.in.l. deniq̃/⁊.l.nec vtile.ff.ex quib.cau.maior. Bar.⁊ alij in.d.l. j.ff.de acq̃rẽ.pos. ⁊ in.l.sicut in fine.C.de p̃scrip.xxx.anno.

¶ Pro his adduco q̃d voluit multũ singl̃r Bar.in.l.q̃ fun-23 dum.§.si tutor.in fi.ff.pro empto. ꝙ vbicũq̃ * rector vel p̃latus ecclesie alienat fundũ vel aliquã rem illicite: nõ videtur esse rector nec prelatus quo ad illã rem/ ⁊ videtur tũc ecclesia vacare toto illo tempore prelati alienãtis: eoq̃ tẽpore nunq̃ currit prescriptio/sed tantũmodo incipit currere tempore successoris: allegat glo. in.c.ij.s̃. de prescript. que dicit ꝙ tempore prelati male alienãtis nõ currit prescriptio.xvj.q.iij.si sacerdotes/potuisset allegare Jo.Mo. in.c.j.(⁊ ibi dico).s̃.de resti.in integr.in.fi.quia dicitur illo tempore impedita agere dicit ibi Antho. quod firmat Hostien. ⁊ Bal.ibi in fine/dicens hanc communem fore/ ⁊ donec ecclesia est sub eodẽ prelato censetur iure minoris contra quem quadrienniũ ad petendũ restitutionẽ in integrũ nõ currit.C.de tempo. in integ.rest.peten.l.si superuacuã ⁊.C.de nouatio.l.doli.§.diuersum.

¶ Pro comprobatione dicti Bar.vide Bal.in.l.j.C.de bo. mater.in fine/⁊ que dico in.c.j.in.ver.dignus/ de reg.iur. Probus.

p ¶ Non astringunt. Nisi fuerint approbata ab ecclesia not. Rapha. Fulgo.con.vj.quidam emphiteota. Probus:

q 24 ¶ Cõtractu. Qui * nõ a nomine expresso in eo debet iudicari: sed ab ipso effectu.l.insulaʒ.ff.de prescript. verbis.l.si vno in princ.ff.loca. Bal.in.l.ij.cõmodati.C.⁊ in rub.C.de iure emphiteo.in fine Dec.con.cccv.nu.ij.iuridicam/ ⁊ consilio.cccxij.nu.iij.licet hactenus.

¶ Et dic ꝙ ex post facto potest prestari/ ⁊ hec communior dicit Maria.Sozi.cõ.xv.col.xiiij.visis/ ⁊ Pet.de Ancha. con.cxxij.ex narratis. Probus.

r ¶ Ad vitam/ Ut puta alimenta que per mortẽ terminantur.l.cũ hi.§ modus.ff.de transac.Dec.con.cccxj.in casu ꝓ 25 posito/vbi cõcludit. Qj de * equitate canonica filio Spurio alimenta debentur.c.cũ haberet.s̃.de eo qui dux.vxor. in matr. vbi Panor.dicit/ꝙ illa equitas etiam in foro seculari attenditur: ideo vsq̃ ad quantitatem alimentorum pater potest filio Spurio relinquere Bart. in auten. ex complexu.C.de incest.nup. igitur(iuncto dicto Joã.Mo. hic) habemus multa cõcedi ad tẽpus que non admittuntur in perpetuum. Probus.

s ¶ Nam sine causa. Adde Decium con. clxxiiij.⁊ pro tenui facultate mea Paul.de cast.con.xxxiiij.Ego Paulus in.j. parte Maria.Sozi.con.xv.visis/⁊ cõ.xxix.col.iij.viso/ vbi dicit col.pe.q̃d nõ valet cõsuetudo in contrariũ. Probus.

t 26 ¶ Utili.Lʒ * regulariter successor in bñficio nõ teneatur stare colono sui p̃decessoris: seu ad obseruantiã locatiõis ꝑ eũ facte no.glo.in ℣.terminuʒ/in.c.fi.s̃.ne p̃la.vices suas/ quã scribẽ.ibi dicũt singularissimã ⁊ sic ponũt eã in suꝑlatiuo gradu/ratiões ponit ãplas Rota decisi.232.si p̃lat⁹ in nouis tãgit Ang.⁊ late cõ.245.℣.v.videdũ an successor.

¶ Et vt multa paucis absoluã ista quasi oĩm opinio ⁊ sñia cõis videtur pro qua vide Jaso.in con.xciiij. ꝓ dño vol.j. tñ nõ procedit si talis locatio facta fuerit pro vtilitate ecclesie ⁊ pecunia inde recepta fuisset cõuersa in vtilitatẽ ecclesie arg.c.j.s̃.de solutio.⁊.xij.q.ij.hoc huius placiti.

27 ¶ Et * debet creditor siue locatarius hãc pecuniã ꝓbare versaʒ in fauorẽ ecclesie vere/nõ aũt ꝑ cõiecturas not. Jnno.in.c.j.s̃.de deposi.⁊ Guil.de cuneo Ray.⁊ Bar.in. l.ciuitas.ff.si cer.pet.licet quidã dicant sufficere ꝓbare ꝑ cõiecturas/puta ꝙ tẽpore cõtractus ⁊ expeditionis pecunie ecclesia indigebat.l.fi.ff.de exercito. ¶ Sʒ dic ꝙ illa lex debet intelligi in eo qui habuit mandatũ recipiẽdi mutuum a personis non priuilegiatis: secus si a ꝑsonis priuilegiatis/puta ab ecclesia vel ciuitate arg.l.iij.§. fi.ff. de in rem verso.ita tradit Ang.in.d.con.col.iij.

¶ Pro intẽto vide que tradit Alex. con.clx.viso ac diligẽter/vol.vj.⁊ cõ.iiij.col.j.vol.iij.viso ꝓcessu/dũ dicit ꝙ quotiens cõtractus vẽditiõis factus suꝑ re ecclesiastica vel suꝑ re alicuius pij loci nõ valet/tũc ecclesia / vel pius locus nõ tenet̃ ad restitutionẽ precij si nõ apparet p̃ciũ esse ꝯuersuʒ in eius vtilitatẽ no.gl.⁊ doc.in autẽ.q̃ res.C.d̃ sacrosa.eccl.Bal.⁊ Saly.in.l.iubemus.§.sane eo.ti.doc.in.c. ad audientiã ⁊ in.c.si q̃s p̃sbyter.s̃.isto ti.Bal.in.l.si p̃diũ ij.C.de predijs minor. ¶ Ulterius dic ꝙ hic Jo.mo. videtur parificare vtilitatẽ ⁊ necessitatẽ/q̃d d̃r ꝯprobatũ ꝑ ea q̃ no. Ja s.in.l.iurisgentiũ.§.hodie tñ versi.vij.limita.ff.de pac.q̃ siue sit necessitas collegij siue vtilitas tantum: ꝙ illud q̃d maior pars facit: p̃iudicat minori allegat facere.c. j.s̃.de his q̃ fiũt a maior.pte capi.⁊ ita tenere Car.⁊ Panor.in.d.cap.cũ omnes.s̃.de cõsti.secus si facit ex sola voluntate quia tunc maior pars nõ preiudicat minori glo. in verbo ꝯstitutũ in fi.in.d.c.cũ oẽs quã dicit seq̃ vbi Jnno. Hostien.⁊ Jo.And.reperio tñ ꝙ Card. Panor. ⁊ Fely.ibi

hoc nõ admittũt indistincte/q₂ si nõ redũdet in dãnũ ꝛ dedecus eccłie valet:qđ placet vt salua sit regula. Probus.

v ¶ Sepe. Per que iura Petr. de Ancha. consi. 333. col. 2. an dubia: dicit ꝙ ille ad quẽ primo loco spectat defensio: si patitur agere sequentem/sibi preiudicat. Probus.

x ¶ Defendẽdi. Ut q₂ habuit opinionẽ insigniũ doctoꝝ pro se: que iustã credendi causam affert not. Neapol. decisio. lxxxvij. i fine: magnũ: quos vide ꝑ i tẽto tex. nr̃i. Probus.

¶ Gregorius. x. in concilio generali Lugdunensi. Cap. ij.

HOc consultissimo prohibemus edicto vniuersos & singulos prelatos ecclesias sibi commissas bona immobilia, seu iura ipsarum laicis submittere, subijcere, seu supponere absque capituli sui consensu & apostolicę sedis licentia speciali. ¶ Non concedendo bona ipsa vel iura in emphitheosim, seu alias alienando in forma & casibus a iure permissis, sed constituendo vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam a superioribus se tenere, seu ab ipsis eadem aduocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur auoher, vel ipsos patronos vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarũ perpetuo, aut ad tempus nõ modicũ statuendo. ¶ Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnę vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos, quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari, & quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeo viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec pręscribendi etiã causam parent. ¶ Et nihilominus prælatos qui secus fecerint ipso facto ab officio & administratione, clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prędictam aliquid esse pręsumptum id superiori denũciare neglexerint, a perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata triennio statuimus esse suspensos. Laici vero qui prelatos vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas hactenus compulerunt, nisi post competẽtem monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerant) ecclesias & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant. ¶ Illi vero qui decętero prælatos vel personas easdem ad talia facienda compulerint, cuiuscunque sint conditionis, aut status excommunicationis sint sententia innodati. ¶ Ex contractibus præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit seu occasione illorum, laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum vel adhibita in illis lege permittitur aliquid non vsurpent. ¶ Qui vero secus egerint, (nisi legitime moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint restituendo etiam ea quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & extunc ad supponendum terram ipsorũ (si opus fuerit) ecclesiastico interdicto libere procedatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In donatione rerũ mobiliũ/certa non potest dari regula.
2 Hec decretalis continet ius commune propter appositionem verbi edicto.
Appellatione masculini continetur femininum.
3 Regulariter res ecclesiastice/mobiles ꝛ immobiles prohibentur alienari.
4 Beneficiati an faciant suam voluntatem in vita ꝛ morte/ de fructibus beneficiorum.
5 Beneficiatus incipiens infirmari cõparatur vsuario: non sic de clerico non beneficiato: q₂. vsufructuario ꝯpatur.
6 Fructus pendentes qui ratione beneficij procedunt/ cuius sunt.
7 Incorporalia censentur iurà immobilium.
Bona ecclesiastica dicuntur esse ecclesie/ꝛ aliorũ vt hic.
Ecclesia dicitur vt hic.
8 Licentia specialis/plus valet ꝙ generalis.
9 Seruitus non potest imponi rei/ postꝙ ipsa res est facta ecclesie.
Necessitas ꝛ vtilitas que dicantur/ad validitatem alienationis rei ecclesiastice.
10 Modicum quid dicatur vide hic.
11 Si non valet principale/nec accessorium/nec pena/nec iuramentum.
Beneficium propter officium habetur.
12 Constitutio principis quando ligat.
13 Rustici ꝛ alij simplices/possunt allegare ignorãtiã iuris.
14 Pacta ꝛ contractus ex cõuentiõe partium/legẽ accipiũt.
15 Alius pro alio punitur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Faciens contra edictum prohibitorium/dr̃ esse in dolo.
2 In iuramento/dolus semper intelligitur exceptus.
3 Possessio immobilium/ tollit presumptionem fuge.
Qui nihil habet in loco: presumitur promptus ad fugã.
Nihil/ꝛ parum equiparantur.
4 Tutor/que bona pupilli vendere possit.
5 Pecunia non est de rebus: que seruãdo seruari potest.
6 Idẽ iudicamus de actione/prout de eo ad qđ datur actio.
Prelatus dans mandatũ compromittendi: quid includat.
7 Prelatus viuit tanꝙ dñs/sed moritur tanꝙ seruus.
8 Usus dicitur commoditas rei.
9 Fructus sine solennitate possunt alienari.
10 Dominium probatur vt hic remissiue.
11 Licentia specialis quando dicatur data.
12 Plus astringit singularis mentio ꝙ specialis.
13 Princeps non potest sibi legem imponere a qua non possit recedere/prout nec priuatus testans.
Disponat testator/ꝛ erit lex.
14 Conditio impossibilis de iure/vitiat actum.
15 In his que nulla sunt non cadit reuocatio.
16 Conuentio a iure cõmuni remota/inutilis esse censetur.
17 Libertas matrimonij non impeditur/eo quod viro particulari mulier sit nubere prohibita.
18 Bal. contra Bar. satis inciuiliter locutus est.

19 Statuentes non possunt facere statutum/quod ab eis tolli/vel suspendi non possit.
20 Forma in dubio videtur substantialis.
21 Principes sunt suarum legum domini.
22 Modicū ⁊ parū intelligitur/ scđm qualitatem persone.
Magnū ⁊ paruū cōsyderātur respectu personarum.
23 Ea que sunt parue q̄titatis:quandoq̄ sunt magne consyderationis:eo quia sunt magne qualitatis.
24 Facultas donandi/intelligitur vt hic.
Modicum/multum non habetur in consyderatione.
25 Tempus nouem annorum dicitur tempus modicum.
Longum tempus in iure dicitur vt hic.
De modico non est curandum.
Quis non dicitur transgressor mandati:si in modico trāsgreditur tempore.
26
27 Modicum tempus quod dicatur.
28 Constitutio ligat a tempore noticie.
29 Regule cancellarie ligant a tempore publicationis.
Stipulatio adiecta super aliquo contractu:sortitur naturam contractus super quo apponitur.
30
31 Uerba contrahentium interpretationē recipiunt vt hic.
Pacta ex conuentione partiū licita/⁊ nō illicita:legem accipiunt:etiā quando cōuentio nō est cōtra naturam contractus/ad publicam vtilitatem/⁊ bonos mores.
32 Quando duo copulatiue mandantur/quorum vnum sufficit:tunc sufficit vnum tantum existere.
33
34 In contractibus semper inspicitur quod actum est.
Procurator contrahens / an ex contractu obligetur / vel dominus.

Hoc consultissimo, Hec decretalis inhibet certum modū alienationis rerum ecclesiasticarū immobiliū: ⁊.ī.hoc libr.de imunita.eccle.cap.clericis/etiam inhibetur modus quotā dādi in rebus mobilibus. Sed in donatione * mobiliū certa regula dari nō potuit : q: scđm quod donum est paruum vel magnū tenet/ vel nō tenet: ⁊ donator magnꝰ/ vel paruus/aut donatariꝰ meritus vel nō.ī.de dōa.c.ij.⁊.xij.q.ij.terrulas.xvj.q.i.possessiōes. [a] ¶ Et hec decretalis hꝫ.iiij.ptes. Nā Gregorius priō edictū [a] ꝓhibitoriū cū certis modificationibus ponit. Scđo §.cōtractus]cōuentiones cōtra hoc edictū factas nullas decernit. Tertio ꝓli.⁊ nihilominꝰ/⁊ ꝓsi.clericos/⁊.§.laici] p̄latos cōtra hoc edictū alienātes ⁊ clericos cōtrariū sciētes/sed nō denūciātes ac laicos cōtra hoc edictū cōtrahere cōpellētes diuersis penis punit. Quarto.§.ex cōtractibus]determīat q̇d cōtrahētibus scđm primā modificationē cōpetit/⁊ incūbit:pone igit̄[edicto]. ¶ Et sic * hec decretalis cōtinet ius cōe.C.de legi.l.leges gn̄ales [vniuersos]⁊ sic vniuersas/ cū appellatione masculini cōtineatur femininū not.s̄.hoc lib.de elec.statuimus [immobilia]. ¶ Et sic hec ꝓhibitio nō se extēdit ad mobilia/⁊ tales submissiones nō cōsueuerūt fieri de rebꝰ mobilibus: cū tā mobiles * q̄ immobiles [b] res eccl'iastice ꝓhibentur alienari regulariter.C.de sacrosan.eccle.l.iubemꝰ nulli.s̄.eo.si q̇s presbyterorū in auten.de nō alie.reb.eccle.§.vlti.col.ij.illa tn̄ mobilia que etiā seruādo seruari nō possūt: sine aliqua solēnitate alienātur/vt aīalia supuacua/vestes attrite/poma/ cerasa/ ⁊ sic̄ia [c] C.de admi.tuto.l.lex q̄ tutores.xij.q.ij.terrulas: vtilia tn̄ nō possunt alienari sine cōsensu capituli.xij.q.iiij.quicūq̄. ¶ Sed quid de fructibus bn̄ficiorū ecclesiasticorū:nūquid * bn̄ficiati faciēt voluntatē suā de illis in vita/⁊ in morte. Distingue aut est clericus hn̄s administrationē: ⁊ iste q̄diu viuit ⁊ sanus est: donare potest (moderate tn̄).ī.de dona.ceterū cōparatur em̄ vsufructuario: q: ius suū morte finitur sicut ius fructuarij. ī.de pecul.clerico.si q̇s sane/⁊ de dona. consultationibus insti.de vsufru.§.finitur.ī.de pigno.cap.vlti. ¶ Si autē incipit * infirmari cōparatur vsuario [d] ⁊ sic nihil habet nisi vsum [e] potest tn̄ vsu elecmosynā facere.ī.de testa. ad hec:testari tn̄ nō potest.ī.de testa.cū in officijs. ¶ Si aūt sit clericus nō hn̄s administrationē:sed ꝑsonaliter ⁊ simpl'r bn̄ficiatus tūc ī vita ⁊ ī morte cōparat̄ vsufructuario q̄tū ad faciēdū fructꝰ suos:⁊ de ipsis poterit testari.ī.de testa. req̇sisti.§.illud/⁊ de pecul.cler.si q̇s. Et hec gn̄alis [f] cōsuetudo obseruat: si tn̄ isti ab ītestato decedāt/eccl'ia succedit eis/ distinguēdo/vt.ī.de testa.relatū.ij.⁊ arg.ī.de penis.capi.ij.

¶ Sed * quid erit de fructibus [g] pendentibus : videtur idem q̄ in vassallo: vt si decedat beneficiatus post augustum/⁊ ante Calendas Martij ad ecclesiam pertineant: si vero post Calendas Martij ad clericum vt in libro feudorum:hic finitur lex regni.§.si vassallus.

¶ Dic verius ipsum comparandum vsufructuario/vt perceptos ⁊ reconditos suos faciat:alij autem omnes ad ecclesiam pertineant[iura]. Nota incorporalia * censeri iurium immobilium/vt idem iuris sit vtriusq̄.C. de longi tēporis prescriptio.l.vlti.§.penul.⁊ vlti. auten. de non alien. reb. eccle.§.vlti.colla.ij.[ipsarum]scilicet ecclesiarum.

¶ Et sic nota q̄ bona ecclesiastica dicuntur esse ecclesie: ⁊ ita ecclesia habet dominium ipsorū: ⁊ alibi dicitur q̄ sunt bona Christi quecunq̄ offerunt homines ecclesie dei.xij.q.ij.nulli liceat ⁊.c.predia ⁊.c.qui abstulit alibi dicitur q̄ dominium [h] habet ecclesia/vt hic/⁊.xij.q.iij. pontifices.ī. de testa.requisisti.§.nec est contrarium: Et intelligitur ecclesia/id est congregatio fidelium que est corpus cuius caput est Christus no.s̄.de sacra vnct.c.vno.§.hoc vnguento ⁊.§.quia vero Christus:alibi vero dicitur q̄ sunt pauperum ⁊ ibidem q̄ sunt clericorum.xvj.q. prima quoniam. Et predicta sic concorda dicendo/q̄ ecclesia/id est congregatio fidelium habet dominium istorum/⁊ etiaꝫ Christus tanq̄ caput. Et quod dicitur pauperū: verum est quo ad sustentationē/⁊ q̄ dicitur clericorum verum est quo ad administrationem/siue gubernationem/⁊ propter hoc clerici dicuntur procuratores non domini [i].ī. de dona. fraternitatem[submittere]hoc verbum cū duobus sequentibus idē representat/ ⁊ intelligo q̄ hec verba sonent in obligationē vt.ff.de reb.cre.magis[speciali [k]]non ergo sufficit hoc casu licentia generalis. Et sic nota * plus valere licentiam specialem q̄ generalem [l] arg.xxiij. dist.q̄q̄.ī.hoc libr. de iniur.⁊ dam.dato.c.vno[non]scilicet hanc submissionē faciebant isti prelati non concedendo.

¶ Uel dic non scilicet prohibentes hoc edicto[concedendo]hoc est concedere ⁊c.[alienando] vel vendendo/ permutando/vel consimilia faciendo in forma ⁊c.

¶ Sed quare magis prohibetur hec submissio q̄ alienatio:dic q̄ hec submissio erat quedam seruitus * que imponi non poterat postq̄ res est facta ecclesie.x.q.i.si quidem ⁊.c.nouerunt.s̄.de constitu.ecclesia.s̄.eo.cum laicis [permissis]qui sunt illi dic necessitas/vt cum es alienum vrget x.q.ij.hoc ius. ¶ Item pietas/vt pro redemptione captiuorum/vel alimonia pauperum tempore famis.xij.q.ij.aurum ⁊.c.gloria.xvj.q.i.quoniam q̄q̄.

¶ Item vtilitas [m] xij.q.ij.sine exceptione.

¶ Item equitas.s̄.eod.ad aures.

¶ Item incommoditas/vel minorum vtilitas.xij.q.ij.terrulas[sed]scilicet submissionem illam faciebant[constituēdo]⁊c. vel dic[sed] prohibemus hoc edicto constituendo: hoc est constituere ⁊c.

¶ Et sic nota hic alienationē a iure permissam hic non inhiberi/nec illam que fit cum consensu capituli/⁊ licētia sedis apostolice speciali. Et iste sunt due modificationes facientes instantiam ab edicto prohibitorio hic posito:vnde Papa hic non vult [n] per hoc edictum leges sibi imponere [o] nec casus a iure expressos reuocare[aduocādo].i.tāq̄ ab aduocatis recipiendo/⁊ hic accipit̄ aduocatus.i. patronus.ī.de iure patro.cū aūt ⁊.c.q: non[modicum [p]]dicunt quidam * ad arbitriū iudicis ex quo hic non exprimitur. s̄.de offi.deleg.de causis.ff.de iure deliber.l.i.

¶ Alij dicunt tempus nō modicū [q] : quod excedit spatiū.xxx.annorū:q: vsq̄ ad hoc tēpus res ecclesiastica locari potest:auten.de alie.⁊ emphi.§.si vero aliquis ⁊.§.seq.colla.ix.[huiusmodi]scilicet sedis apostolice [consensus] scꝫ capituli[carere] Et sic * nota/si non valet principale:nec accessoriū nec pena/nec iuramentū arg.ff.de vulga.⁊ pupil.substitu.l.ij.in prin.⁊ idē ponitur.ī.hoc lib.de reg. iur. non est obligatoriū[secus]scilicet predictas submissiones faciendo[ab officio]⁊ per consequens a beneficio/cum beneficiū propter officiū habeatur.s̄. de appella. pastoralis in fi.no. istud innuit quod sequit̄ ⁊.s̄.hoc li.de rescri.c.vlt. [⁊ administratiōe] scꝫ facta submissiōe/nō s̄uata forma huius decretalis[in ecclesia]in qua facta est submissio.s̄.hoc lib.de elec.si cōpromissarius .§.j.⁊ vlt.[ecclesiasticas quascūq̄] vt tēplarios ⁊ hospitalarios ⁊ similes.xij.q.iij. quisquis[hactenus].i.vsq̄ ad tempus huius decreta.

¶ Sꝫ q̇d * si postq̄ hec decre.fuit cōdita.ī. duos mēses: tn̄ facta fuit talis submissio ab ignorātibus:dicūt q̇dā idē esse ac si ante tempus huius decreta.esset facta q: post duos menses [r] computandos a tempore [s] publicationis/vel

insinuationis: cōstitutio principis ligat auten. vt facte no. cōstitut. colla. v. j. ne cler. vel mona. c. vlti. j. de sentē. excō. nouit/ q2 post hoc tēpus nullus potest ignorantiā allegare. xvj. dist. quod dicitis. s. de postul. c. j. 7 quādo ignorātia excusat. s. de cōstitutio. cognoscētes. lxxxij. distin. proposuisti. xxxij. questio. iiij. dicit sacra.

13 ¶ Et excipe rusticos * alios simplices/ qui postea possunt allegare iuris ignorātiam. ff. de proba. cū de indebito. §. j. 7 traditur de hoc. j. q. iiij. §. vlti. vel dic vt no. j. hoc lib. de regu. iur. in gnāli circa principium [taliter] id est non seruata forma huius decretalis [decetero.]

¶ Ergo ante hāc decretalē moueri debēt/ ne incidāt in excōicationē sine monitiōe [pmissis] id est talibus submissionib9 vt sequit. 7. s. eo. in prin. lege/ vt lex seu pactū in cōtractu apposita seu appositū seruet qd natura ɔtract9 exigit.

14 ¶ Et sic nota * q pacta 7 cōtractus ex partiū conuentione legem accipiunt t. ff. depositi. l. j. §. si cōuenerit [egerint] vsurpādo aliquid vltra naturam contractus/ hoc est vltra id quod exigit contractus de sui natura / seu vltra legem appositam in contractu infra hoc lib. de regul. iur. contractus [moniti] trina monitione/ vel vna pro omnibus. xxxiiij. questio. iij. de illicita [ipsorum.]

¶ Nota hic alium pro alio puniri. s. de offic. delega. sane ij. j. hoc lib. de vsur. vsurarum. Joan. Mona. Cardi.

a 1 S Dictum prohibitorium. Cōtra * quod faciens: dicitur esse in dolo iuxta regulam. Nam ille qui contrahit in casu a lege prohibito: videtur esse in dolo. l. quemadmodum de agrico. 7 censit. libr. xj. C. c. que contra. viij. dist. regula est hoc libr. que contra ius fiunt debent p infectis haberi. Et sic talis venit puniendus: tum etiam ratione inobediētie: q2 resistit legi 7 phibitioni illius. c. ij. s. de maio. 7 obed. ex quo cōmodū ex ea reportare nō debet. c. eū/ qui de preben. hoc lib. l. auxiliū. ff. de minor. c. tue. s. de pcura. cū similibus: quod pcedit etiā si in tali cōtractu interueniat iuramētū/ cū nō sit iustū contrahere contra legem superioris. ca. j. s. de his que fiunt a maio. parte capi. 7 in iuramēto debēt adesse comites tres: videlz veritas/ iudiciū/ 7 iustitia. cap. 7 si xpus. s. de iureiur. capi. animaduertendu3. xxij. quest. ij. Sed in tali iuramēto nō possunt reperiri iudicium neq3 iustitia per rationem deductā/ quod iustum non est contrahere contra legem superioris.

2 ¶ Item alia ratione/ q2 in iuramēto * semp dolus intelligit exceptus. c. si vero/ 7 c. cū cōtingat. s. de iureiur. autē. sacramēta. C. si aduers. vēd. 7 c. ij. de pac. hoc lib. Probus.

b 3 ¶ Immobiles. Quarū * possessio tollit presumptionē fuge/ testatur Maria. Sozi. cōsi. cxx. col. ij. cū in presenti/ vbi dicit q qui nihil habet in loco: presumitur prōptus ad fugam: que presumptio tollitur per possessionē immobilium.

¶ Idē dicas si parū cū idē sint 7 parificētur / testatur idē Maria. consilio. cviij. col. iij. in hac cōsultatione. Probus.

c ¶ Et similia. Puta frumentū/ p quo Angel. in. l. si pcuratoꝛ. ff. de pcura. 7 qd no. glo. in. l. pcuratorē/ in versi. desideramus. C. de pcura. per quā ipse Angel. vult q tutor * vēdere potest omne frumentū/ 7 fructus pupilli/ etiā si essent tales qui vltra trienniu3 seruari possent/ etiā si vellent id facere ante confectu3 inuentarium: quia dicitur esse res in quibus dilatio est periculum ablatura.

4

¶ Idem de alienatione pecunie: in qua (si fiat per prelatū vel ecclesia3) non requiritur solennitas decreti/ tanq3 res sit que seruando seruari non potest propter periculum: no. glo. in verbo necessaria/ in. l. j. §. fuit quesitum. ff. ad trebel. quam singul. dicunt ibi Bart. 7 Alexā. 7 alibi in iure nō reperitur/ quia est vnica scdm Bald. in. l. si curatorē. C. de integ. restit. minor. 7 est peregrina scdm eundē/ in. l. prima/ in princi. ff. de reb. eor. 7 singul. scdm Angel. in. l. prima/ col.

5 ij. ff. solu. matri. ad hoc q pecunia non * est de rebus que seruando seruari possunt.

¶ Ex quo infertur q potest alienari sine autoritate curatoris/ 7 decreto iudicis. Ad idē facit qd not. Bar. post glo. ibi in. l. interdum. ff. de condi. indebi. 7 in. l. si ex legati. ff. de verbo. obliga. Bald. in. d. l. si curatorem. Idem Bald. in. l. etiam. C. de fideiusso. vbi dicit q prelatus potest pecuniā mutuare seu alienare sine solennitate.

¶ Ex quibus habeo/ q paritate rationis idem videtur dicendum in remissione vel translatione actionis competentis ipsi ecclesie/ ad fructus vel pecuniam: quia idem iudi-

6 camus * pro ipsa actione/ prout iudicamus de ipso/ ad qd dicit dari actio/ glo. 7 docto. in. l. j. C. si aduers. transac. Cy. 7 Bar. in. l. potest pupillus. ff. de aucto. tuto. 7 in. l. mouentiū. ff. de ver. signifi. firmat Alex. con. xcij. col. ij. perspectis diligenter/ volumi. vj.

¶ Ideo si contingat prelatum dare mandatum cōpromittendi: debet intelligi super istis 7 similibus: videlicet super rebus que alienari possunt sine solennitate 7 autoritate superioris: intelligitur enim quod prelatus senserit de compromisso valido. l. hec cōditio filie mee. ff. de conditio. 7 demōstratio. l. si quis locuples in fine. ff. de manu. testa. alias videretur mandare illicitum/ si diceremus q videatur mādasse vt sine autoritate superioris 7 solennitate/ possit cōpromittere super rebus ecclesie: super quibus non poterat transigi vel compromitti sine dicta solennitate.

¶ In dubio autem non est presumendum mandatum comprehendere id quod esset illicitum. l. si procurator. ff. de cōditio. indebi. l. pater. ff. que in fraud. credi. l. iij. §. si is p quo ff. quod quisq3 iur. cum similibus. Probus.

d ¶ Usuario. Hinc Bal. in. c. cum. M. nu. xx. s. de constitu. q

7 prebendarius in fine sue vite efficitur vsuarius: 7 viuit * tanq3 dominus: sed moritur tanq3 seruus/ sola vita contētus: vide que dixi in. c. nemo/ versi. beneficiati enim. s. de electio. 7 in. c. finali. s. de offi. ordina. Sozi. con. xxxij. col. ij. versi. circa secundam. Ex his que superius: Et dictu3 Jo. Mo. hic refert 7 sequitur Rota deci. ccxxxij. in fine/ si prelatus/ in nouis. Probus.

e 8 ¶ Usum. i. commoditatem * rei/ sic accipitur in. l. si quis binos vbi glo. fina. in versi. vsus. ff. de vsufruc. 7 in. l. si alij/ vbi glos. in versi. vsum co. titu. videmus id in commodatario qui etiam dicitur habere vsum. l. fina. l. eum qui in princip. ff. commoda. Probus

f ¶ Generalis consuetudo. Maxime in hoc regno Gallie vt late per nos discussum est in. c. fi. s. de offi. ordina. pro qua vide glo. in. l. j. de anno. ciuilib. lib. xj. C. Probus.

g ¶ Fructibus. Qui censentur de rebus que seruando seruari non possunt: presumptione non censentur trienio posse conseruari: ideo in his maior 7 ecclesia (que minori equiparatur. c. primo 7 ibi dixi post Jo. Mona. s. de resti. in in-

9 teg.) * sine aliqua solennitate vt maior disponere possunt glo. in. l. j. C. si aduersus vsucapio. Jo. Jmola. post glo. reddet in. l. diuortio. §. interdum. ff. solu. matri. Latius comprobat Alex. con. xxxvij. nu. iij. consideratis his/ vol. iiij. 7 cō. xlix. col. ij. Mature ponderatis/ vol. j. Probus.

h 10 ¶ Dominium. Ad cuius * probationē vide que citat Maria. Sozi. con. lxxxix. col. v. in causa agitata/ vbi discutit an probetur per instrumentum locationis/ cui in hoc adde domi. Bar. de Chassa. con. x. 7 Decium con. ccccclxiiij. col. j. 7 Calca. con. lv. col. fi. in causa fosseti. Probus.

i ¶ Non domini. Uideque diximus in. c. nemo in fine. s. de elec. Paul. de Castro consilio. cccxxxvij. col. fina. in prima parte. Probus.

k ¶ Specialiter. Alex. cō. clxxxix. versi. iij. probatur viso statuto sub rubr. vol. vij. allegat Jo. And. hic. in nouella/ querentem quomodo intelligatur licentia specialis: qui respō-

11 det quod * intelligitur licentia specialis/ id est expressa/ 7 sic sufficit generalis dummodo sit expressa: q prosequere latius vt ibi per eum 7 per Neapolita. decisio. cxxj. li comes Probus.

l 12 ¶ Quam generalem. Etiam plus * astringit singularis mētio q3 specialis vt patet ex not. per Bar. in. l. j. ff. de vulga. 7 in. l. filius de donatio. refert Paul. de castro in cōsilio cccxvij. nu. iij. viso/ in prima parte/ 7 Sozi. con. clix. col. ij. in presenti consultatione/ vbi dicit/ librum rationum debere esse compositum/ taliter q in eo omnia singulariter inferātur: vt ex tali fundo/ a tali colono tantum/ tali anno/ nō autem debet in genere vel in summa poni/ 7 hoc ideo vt possit veritas reperiri vel falsitas/ allegat. l. antepenul. ff. de condi. 7 demonstra. 7 qui aliter edit rationem: non videtur edere/ quia intelligi non potest. l. argentarius. §. edi. ff. de eden. pro hoc vide Petr. de Ancha. con. cccxvj. in col. ij. in causa que vertitur inter Jacobum. Probus.

m ¶ Utilitas. Adde Paul. de cast. con. cccxxxvij. primo queritur/ in prima parte/ Sozi. con. xv. visis predictis publicis instrumentis/ Decium con. cclxxxij. col. iij. viso puncto vbi dicit q communis opinio est/ q in alienatione rei ecclesie/ duo copulatiue requiruntur/ solennitas. i. forma requisita/ 7 iusta causa alienandi. Probus:

n ¶ Non vult. Adde q hic vt in sequenti apostilla dicemus Jo. Mona. videtur inferre/ Papam posse sibi legem imponere. quod videtur dissonum a mente cuiuslibet iurisperiti

saltera quin ab ea possit discedere prout aperte hic ostendam/⁊ dixi in capitulo primo/supra de constitutio. contra Joannem Monach.

13 ¶ Ex quibus * habemꝰ ītētū id non solū ꝓcedere in principe/verum equidem in quolibz priuato testāte: cuius voluntas dr̄ lex siue dispositio Joan. Mo. in.c. si pro te.s̄. de rescri.vulgare est/disponat testator ⁊ erit lex in auten. de nup.§.disponat colla.iiij.

¶ Ex quo infero ꝙ si testator dicat Philippū Probum heredem instituo/ ⁊ si contingat me mutare testamentū/ ex nunc dono eidem Philippo Probo omnia bona mea /talis donatio tanq̄ facta in penam mutationis testamenti non valet:ista est doctrina Bar.in.l.stipulatio hoc modo nu.ij. ff.de ver.obliga.vbi inuehit cōtra Dy.dicens dāno vnam opinionem Dy.quam aduocati habēt ꝓ canonizata. Bar. sequitur Alex.ibi post Angel.⁊ con.xxv.col.ij.ver.Secūdo modo/viso testamento condito.in.iij.vol. allegat Bar. Bal.⁊ Fulgo.in.l.cum duobus.§.idem respōdit el.j.per illum tex.ff.pro socio Jo.de imola in.l.heredes palam.§.fi. ff.de testa.Petr.de Ancha.in fi.⁊ Jo.de imola.in rub. de

14 testa.s̄.ratio potest esse/q: hec donatio videtur * sub conditione reputata de iure impossibilis seu turpis merito viciat contractum donationis.l.impossibilis iuncta.l.generaliter.⁊.d.l.stipulatio ista.ff.de ver.oblig.idē sentit Alex. con.lxxxiij.nu.xvij.visa facti narratione/volu.ij.

¶ Pro premissis habeo que citat Angel.con.lxvj.colū.fi. Comes Robertus vbi concludit/ꝙ cū in laudo emologato dictum fuisset/ꝙ altero premoriente sine liberis alter supstes succederet:tale laudum non valere / quia directe includit votum captande mortis. Et quod est fortius(dicit)ꝙ etiam si illud laudum non referatur ad totum patrimonium:sed ad quedam bona/clausula illa ꝙ de dictis bonis testari nō possit/non valet/q: impeditur libera testandi facultas:⁊ est contra bonos mores:hanc late prosequitur ⁊ multis fundamentis cōprobat Roma. con. clxxj. in princ.pro decisione cōsultationis/contra Dy. in.c.quod semel de reg.iur.hoc lib.⁊ Oldra. eius discipulū vt ibi ipse Roma.testatur con.cxiiij.factum est tale hanc dicit idem Roma.forem cōmunē scribentium opinionem:q: si opinio Dy.esset vera:tolleretur libera testandi facultas que ambulatoria esse debet vsq3 ad extremum vite exitum.l. diui.§.licet.ff.de iure codicil.l.iij.§.fina.ff.de adimē.lega.l.si mihi ⁊ tibi.§.in legatis de lega .primo.l.prima .C. de sacro sanct. ecclesi.

15 ¶ Nec est opus reuocatione in tali donatione quia in his * que nulla sunt non cadit reuocatio. ff. de iniusto testa.l. nam ⁊ si sub conditione versi.post defectum ⁊.l.ij . in fine. ff.de capi.diminu.

¶ Publici eīm iuris est testamēti factio .l.testamēti factio ff.de testa.⁊.l.testandi.C.eo.

¶ Igitur cōsequens est vt priuata cōuentione tolli nō pos

16 sit.l.ius publicum.ff.de pac.cum similibus.

¶ Urget in ꝓposito/q: * quecunq3 conuentio a iure communi remota:inutilis esse censetur.l.iurisgentium.§.generaliter.ff.de pac.Sed cōuentio ꝑ quā inducitur vltime voluntatis immutabilitas:a iure cōmuni est remota.d.l.j. C.de sacrosan.eccle.⁊.d.§.in legatis ⁊ apud nos in.c. cum marthe.s̄.de celebra.missa.

¶ Et licet Ang.vbi.s̄.velit extendere hanc opinionem ad donationem certoꝝ bonorum/tamē contrariam reperio tenere scriben.videlicet Alex.⁊ Roma.in.d.l.stipulatio hoc modo quia in tali nō dicitur auferri libera testādi facultas

17 pro cuius cōprobatione habes tex.in.l.cum ita legatum. ff.de ↄdi.⁊ demonstra.vbi dicitur ꝙ * libertas matrimonij non impedit̄/ ex eo ꝙ viro particulari ꝓhibita sit nubere/q: omnibus alijs nubere potest/late comprobat glo. pragma.in ti.de elec.in.§.ad tollendū in ver.libere. Et in his residet modernus Philippus Decius cansilio.ccxciij. viso testamento.

¶ Et sic per hec habeo cōprobatū ꝙ testator non post sibi facere legem a qua nō possit discedere/⁊ in hoc habet potestatē quam generaliter habet princeps/⁊ hoc fauore vltime volūtatis:q: nihil magis debetur hominibꝰ.d.l.j. C. de sacro sanct.eccle.Probus.

0 ¶ Sibi imponere. Hic Jo.mo.videtur īnuere ꝙ papa possit sibi legē imponere:quod fatetur etiam in.c.j.s̄.de ↄstit. ⁊ hoc ꝑ verba derogatoria/ quod nō placet:vt ibi diximus q: imo non potest:a qua non liceat discedere vtcunq3 per

18 cum ꝓcedatur:⁊ in hoc Joan.mo.defecit in salutari suo.

¶ Non tm̄ vtar * verbis quibꝰ vsus est Bal.cōtra Bar. videlicet Bar.errauit ⁊ eius rationes sunt phantastice:referi Paul.de castro discipulus ipsius Bal.con. xix. nu.iij. dubia: in quibꝰ in prima parte:quem ꝓ intēto videas con. cclxj.nu.iiij.venerabilis vir in.d.prima parte.

¶ Cōtra Jo.mo.habes citatum a Dec.con.ccxxix.in pri. stāte constitutione conciliali/vbi inter alia ꝓ intento adducit Paul.de castro in.l.j.in prin.ff.de cōstitu.princ. ⁊ in.l.j.

19 in pri.ff.ad leg.falcid.vbi ↄcludit * q̄d statuētes nō possūt facere statutum q̄d ab eis tolli vel suspēdi non possit. Sufficit eīm quod constet de voluntate facientis Bald . in.l.j. ver.vnde hic quero.ff.de leg.q̄d vel quando statutū aut ↄstitutio simpliciter ꝓhibet nō ānullando actum in cōtrarium factum /secus si apponat decretum irritās:q: tunc factum in contrariū non valet/nisi expresse ⁊ specialiter tali cōstitutioni(decretum habenti)derogetur: ita firmat et cōcludit optimis fundamentis Decius in.d. consi.ccxxix. subdens ꝙ tale decretum inducit formā . Bal.in.l.j.ff.de

20 liber.⁊ posthu. Et forma * in dubio videtur substantialis Bal.in.l.cōparatiōes.in.iij.oppo.C.de fide instru.

¶ Cōtra Jo.mo.tenet Do.Stepha.Bertrā.carpen. Comitatus venaissini prope Auinionē/in cō.ccxcij.nu.vij.visis copijs/parte.iij.dum dicit ꝙ papa/nec alij principes si

21 bi legem imponūt : a qua discedere non possint:sunt eīm * suarum legum domini.Probus.

p ¶ Modicum. De modico vide glo.notab.in.c. si proponente.s̄.de rescrip.rotam in nouis decisio.cccxxxij. si p̄latus Hipoly. de marsi.con.lxxj. ꝓpter angustiam temporis.

22 ¶ Et dic modicum * magnū/vel paruum secūdū qualitatem persone intelligi.l.sed ⁊ si susceperit.ff. de iudic.⁊ ibi: glo.ī ver.modica Neapol.Decisio.cccv.nu.vj.in causa: Deci.con.cclxxxix.in fine nō est parui pōderis /ad idē Oldra. con.clix.col.fi.ex p̄nti themate/dū dicit ꝙ magnū ⁊ paruū cōsiderantur respectu ꝑsonarū vt in Auten.de nō ꝑmutā. aut alie.reb.eccle.§.finimus igitur imperio . Et consueuit not.in Auten.nisi breues.C.de senten.⁊ interlo.omniū iudic.vide Deciū con.cccxlij.ver.ij.contra dictas/quod exorditur/in causa partus/ibi ꝙ tractat̄ de modico attenta qualitate ꝑsonaꝝ iuxta.d.glo.in verbo modica.no. Alber. in.l.ī bonefidei col.fi.C.de reb.cre.ad idē facit q̄d no.Bal. in.l.edem.in.iij.col.ver. Sed nunquid q̄d vno nūmo. C.locati. Q̄d pro vno nummo non soluto:vassalus ⁊ emphiteota cadunt a re/eo quia in eo rep̄ntatur honor dn̄i:subdens

23 ꝙ ea * que sunt parue quātitatis qn̄q3 sunt magne ↄsiderationis/eo q: sunt magne qualitatis. Et secundū hec habeo intelligere ea que tradit Maria.Sozi.con.cxlj.col.vj. versi.succedit nunc/q̄d exorditur/multū habūde/ꝙ quādo alicui datur facultas donādi qui alias donare nō poterat hec facultas restringitur ad modicū:videlicet secūdū qua

24 litatem ꝑsone q: * quod est modicum nō habetur multū in cōsideratiōe/ꝓut plene no. Alex.cō.clxxxvj.vol.vij.quē vide pro his que principaliter diximus in consilio.cxxvij. numero.iij. viso instrumento/vol.v.

¶ Pro intento nostro attende que in proposito citat Car. consilio.xcv.B.abbas col.ij.ꝙ tempus nouem annorū dicitur modicum:probatur sic / quia longum tempus dicitur decem annorum tantum.C.de prescript.long.tempo.in rubro ⁊ in.l.j.Archidia.in.c.alienationes.xij.q.ij. Bar.in.l.j. §.quod ait.ff.de superficieb.

¶ Et in hoc ꝙ dicitur fore arbitrio iudicis.l.continuus.ff. de ver.obliga.verum est/quando iura statuūt simpliciter: sic intelligas iura per Jo.Mo.hic allegata.

¶ Sed si iura statuunt de tempore cum aliqua adiectione considerari debet significatū illius adiecti/quia tales adiectiones significatum terminorū quibus adijciuntur qualificant/de lega.primo.l.si seruus plurium.§.fina.

¶ Et iura disponentia ꝙ prelatus possit locare/non dicūt simpliciter ꝙ possit locare ad tempus/sed quod potest ad

25 tempus modicum/non autem ad longum:⁊ in iure * nomine longi temporis /intelligitur de decennio.

¶ Item de modico non est curandum seu non est facienda vis:glos.in.l.scio.ff.de in integ.rest.⁊ in.l.in rebus.§. possunt.ff.commoda.hinc Alex.in consilio.xxv.in fine/ viso instrumento/volu.ij.ꝙ non dicitur transgressor mandati limitati tempore.si in modico tempore transgreditur.l. furti.ff.de in litem iuran.c.primo.de arbitr.hoc lib. Istud firmatur ⁊ moderatur per Neapol.decisio.lxxiij. emptor cuiusdam /quos vide ad comprobationem huius dicti de modico non est curandum/in decisiōe.ccxxix.in fine /Comes. Probus.

q 26 ¶ Nō modicā. Dic vltra p̄missa ꝙ * tp̄s d: modicū vt per Sozi.con.xxxij.col.ij.ex his que superius in facto/ vbi videtur concludere ꝙ intelligatur de decennio. Et Alexā,

in ꝓposito dicit modicū/quod cōstat ex quinquēnio cōsi. clx. viso ac diligen. in pri. vol. vj. vbi subdit/ ꝙ aliqui dicūt intelligi debere de biennio.

¶ Alij iuxta regulam ꝙ illud ꝙ nō est a iure limitatuꝫ relinquitur arbitrio boni viri. l. j. in fine. ff. de iure delib. c. fi. ē. de transactio. Iason in con. lxxiij. in fine vol. iij. ꝙ stat in iudicis arbitrio rota Decisio. ccxxij. in princi. Si prelatus in nouis: ⁊ in hoc cōueniūt ipsi do. cum Ioan. mona. hic. Probus.

r ¶ Post duos menses. Etiam ante lapsum duoꝝ mensium

27 si cōstitutio est nota alicui * qꝛ a tempore noticie obligat ipsa constitutio/ etiā nō publicata/ nec in scriptis redacta/ ꝓbat glo. hic in ver. hactenꝰ late firmat Do. meus in rub. de cōsti. nu. xlvij. Probus.

s 28 ¶ A tempore. Uide q̄ * in regulis cancellarie notat Do. in con. xcij. col. ij. in causa canonicatus. Probus.

t ¶ Exigit. Id ꝓcedere dic etiā si stipulatio in his interue

29 nerit/ per regulam ꝙ stipulatio * adiecta suꝑ aliquo contractu/ sortitur naturā cōtractus suꝑ quo apponit̃/ casus est in. l. stipulatio. ff. de vsur. ⁊ in. l. id quod. ff. de consti. pecu. ⁊ in. l. j. §. si quis sub conditione. ff. vt lega. no. cauea. firmat Sozi. con. cxcix. col. ij. ver. pro solutione/ in causa facta qui subdit ibi col. iij. qꝛ ex quo principalis promissio nō obligat precise: sed debitor soluendo rem cum interesse liberetur/ eandē naturā ⁊ easdem conditiones recipit garētigia/ qꝛ regulatur scd̄m naturā cōtractus super quo apponitur prout no. declarant Cy. Bal. ⁊ Saly. in. l. contractibus. ff. de non nu. pecu. Bal. in. l. si absentis. C. si cer. peta. allegat tex. quem dicit singul. in. l. fina. ff. de cōstitutio. pecunia. Probus.

v 30 ¶ Accipiunt. Etiam verba * cōtrahentiū interpretationē recipiunt ⁊ declarationē ſm iuris cōis ⁊ statutorum dispositionem: ita vt cū ipsa, iuris cōis ⁊ statutoꝝ dispositiōe intelligantur conformari: no. in. l. j. ⁊ in. l. iurisiurandi ⁊ ibi ꝑ Barto. ff. de oper. liber. ⁊ per Baldum in. l. liberti libertecꝫ. C. de oper. liber. Similiter verba contrahentium recipiunt interpretationē ſm cōsuetudinem loci: traditur in l. fina. C. de fideiussor. ⁊. l. si prius §. recte. ff. de aqua pluuia arcenda ⁊. l. qđ si nolit. §. quasi assidue. ff. de edil. edict. ⁊ in. l. si fundus. §. in cōmissoria ⁊ ibi glo. ff. de lege cōmisso. tradit Maria. Sozi. con. xix. col. ij. pro decisione.

31 ¶ Et dic * ꝯuentione contractus legem accipere: si cōuētio fuit licita glo. in. d. §. si conuenerit: secus si illicita. l. fi. ff. de suis ⁊ legi. firmat Card. con. 83. nu. iij. reuerendissimus. ¶ Et etiam quādo cōuentio nō est cōtra naturam cōtractus alias secus. l. cum precario. ff. de preca. ⁊. c. fina. eo. titu. vbi Panor. ⁊ Barba. vide Deciū con. 488. in causa/ vbi dicit regulam non procedere/ quādo cōuentio est cōtra publicam vtilitatem: vel cōtra bonos mores.

¶ Pro dicto Io. mo. vide Neapol. decisio. xcj. nu. xiiij. iteꝝ vbi ponūt multos casus in quibꝰ partiū cōuentio oꝑatur.

¶ Ulterius subde qđ voluit Paul. de castro con. cccxl.

32 nu. iij. p̄missis allegationibus in prima parte ꝙ * cuꝫ duo copulatiue mandantur/ quoꝝ vnum per se sufficiēs est tūc sufficit tantū vnū existere no. in. c. ij. ē. de rescrip. ⁊ in. c. exhibita in glo. fi. ē. de iudic. ⁊ in. c. cum iādudum. ē. de p̄bē. quod veꝝ in rescriptis que interp̄tātur ſm ius cōmune: vt ibi ꝑ eum. Sed in contractibus ⁊ vltimis voluntatibus requiritur concursus vtriusqꝫ: cum ex voluntate cōtrahētium/ ⁊ ex voluntate testatoris vim capiāt. l. si quis ita. ff. de verb. oblig. ⁊. l. si heredi plures. ff. de hered instit.

¶ Istud etiam ꝓcedit in principe qñ agitur etiam per modum legis vel priuilegij que ex cōuentione ipsius fiunt cū non subditis. l. cesar. ff. de publica. ⁊ vectigal. Quia tunc lex ipsa vel priuilegiū non potest in dispendium nō subditi reuocari. l. j. ff. de decre. ab ordi. faciē. Innoc. in. c. in nr̄a ē. de iniur. ⁊ dam. dato.

¶ Intentum Io. mo. cōprobat Decꝰ con. ccxcviij. col. j. vi

33 so testamento/ vbi infert/ ꝙ ideo * in contractibꝰ semꝑ inspicitur quod actū est. l. semꝑ in stipulationibus. ff. de reg. iur. l. celsus. §. si fundus. ff. de cōtrah. emptio. l. in cōuentionibꝰ. ff. de ver. obli. l. fi. C. que res pig. oblig. poss. ⁊ in. l. in ꝓmittendo in princi. ff. de iure dotium: vide Maria. Sozi. consil. lxxvij. in presenti.

¶ Et dic thema nostrum facere ad id de quo sepe querit̃.

34 Si ꝓcurator * cōtrahat/ an obligetur vel dn̄s ex illo cōtractu/ dic ꝙ si cōstat ꝙ ꝓcurator voluit solum dominum obligare/ solus dn̄s obligatur. Si quod se solū/ ipse tantū tenetur. Si quod vtrunqꝫ: ambo sunt obligati: qꝛ cōtractꝰ ex cōuētione legem accipiūt. l. legem. C. de pact. ⁊. l. cōtractus. ff. de reg. iur. ita cōcludit Bar. in. l. ꝓcurator qui pro

euictione. ff. de procura. quem ibi alij sequūtur idem glo. Bar. Angel. ⁊ Alij in. l. si pupilli. §. j. ff. de nego. gest.

¶ Casus autem in qbꝰ ꝓcurator nō obligatur/ multi reperiuntur: inter quos dic/ qñ contrahit ꝓcuratorio nomine ⁊ nihil ꝓcuratori acquiritur: tunc solus dn̄s tenetur ⁊ nō ꝓcurator finito officio: ita ꝓcedit tex. in. l. fina. ff. de instito. ꝑ quem tex. ita cōcludunt Bar. Bal. ⁊ cōmuniter alij in. d. l. ꝓcurator Bal. ⁊ Saly. in. l. et qui. C. quod cuꝫ eo ⁊ Ange. post alios in. d. l. si pupilli. §. j. de nego. gest. ⁊ hic est primus casus. ¶ Secundus casus qñ contractus gestus est dn̄i contemplatione: qꝛ tunc tenet̃ solus dn̄s ⁊ nō ꝓcurator/ casus videtur in. d. l. si pupilli. §. j. in ver. tui cōtemplatiōe ita tenet ibi glo. quam ibi sequitur ip̄e Angel. quod euidēter apparet ibi qꝛ si ibi ad vtilitatem dn̄i nō fuisset mutuū factum/ ⁊ eius contemplatione: daretur certi conditio ex mutuo iuxta. l. certi cōditio. in princ. ff. si cer. peta. Sed qꝛ mutuās fecit hoc dn̄i contemplatione/ ⁊ ad sui vtilitatem/ ⁊ hoc fuit principale intentum qđ debet cōsiderari. l. si q̇s nec causam. ff. si cer. peta. idcirco datur actio nego. gestoꝝ.

¶ Tertius casus quando procurator mutuo rem accipit simpliciter procuratorio nomine/ ⁊ sic in alijs contractibꝰ que re contrahuntur: nam tunc dominium acquiritur dn̄o ⁊ procuratori nil queritur. l. j. C. ꝑ quas perso. nobis acq̇r. ⁊ est casus. d. l. si pupilli. §. j. quem ita intelligūt Bar. Bal. ⁊ Ang. ibi Bal. ⁊ Saly. in. d. l. et qui.

¶ Quartus casus est quando ꝓcurator aliquid simpliciť confitetur/ nec ad aliquid se obligat. Nam tunc solus dominus tenetur ⁊ nō ꝓcurator: ita potest ītelligi tex. in. l. fina. ff. de instito. vt ibi per Bar.

¶ Quintus casus qñ explicat̃ actus qui soli domino conuenit ⁊ non ꝓcuratori prout est in iudicijs in quibus solꝰ dominus representatur: ⁊ tunc solus dominus tenetur. l. plautius. ff. de ꝓcura. ita concludunt Bal. Angel. in. d. l. procurator ⁊ in. d. §. j. Nam ex quo actus non cadit in ꝓcuratore/ non potest dici procuratorem obligari: idem est dicendum quando actus respicere potest vtrunqꝫ/ scilicet, dominū ⁊ procuratorem ⁊ ipse contrahit procuratorio nomine obligatur solus dominus iuxta not. per glos. in. l. quecunqꝫ de procurato. ff. probatur in dict. l. finali: firmat Ang. in dicta. l. procurator.

¶ Reperio equidem casus in quibus ipse ꝓcurator tenetur. Primus quando nomine procuratorio contrahit/ ⁊ ad obseruantiam se obligat proprio nomine: naꝫ tunc tenetur cum videatur fidem suaꝫ astrinxisse/ ita potest intelligi. d. l. procurator secundum Iacobum de arena Iaco. Butriga. ⁊ Ang. ibi pro quo vide que citant Bar. ⁊ Bal. ac communiter doc. in simili in. l. cum quid. ff. si cer. peta.

¶ Secundus casus est quando procuratoris contemplatione contractus est celebratus: secunduꝫ glo. Bal. ⁊ doc. in. d. l. si pupilli. §. j. ad idem tex. in. l. liberto. §. inter negotia ff. de nego. gest. tex. etiam ⁊ ibi Cy. ⁊ alij in. d. l. et qui: ideꝫ quādo contemplatione vtriusqꝫ secundum mentem glos. ⁊ doct. in. d. §. primo.

¶ Tertius casus quādo expresse fidem suā astrinxit/ quo casu etiam tenetur finito officio suo. d. l. procurator ⁊ est cōmunis secundum Angel. ibi.

¶ Quartus casus quando fecit se procuratorem in eo in quo non erat/ quia tunc ipse tenetur cum videatur fidem suam astringere secundum glo. ⁊ Bar. quem communiter alij ibi sequuntur in. d. l. procurator.

¶ Quintus casus quando nulla officij fit mentio ⁊ cōtrahit/ tunc distinguitur/ aut super re domini/ ⁊ videtur contrahere nomine domini/ ⁊ sic solum dominum obligare: secus si super negotio ad se pertinente/ quia tunc se solum/ vel ad vtrunqꝫ/ quo casu etiā dominū videtur voluisse obligare: testantur Bal. Bar. ⁊ Angel. ⁊ alij in. d. l. procurator idem Bar. ⁊ Angel. in dicta. l. si pupilli. §. primo.

¶ Sextus casus quando procurator obligauit se/ suos heredes/ ⁊ bona: nam ex quo heredum mentionem facit excedit notissimos terminos officij. l. cuius bonis. §. primo. ff. de cura. furio. Ita concludunt Iaco. de arena/ Bal. ⁊ Saly. in. d. l. et qui. C. quod cum eo.

¶ Septimus casus quando procurator procuratorio nomine actuꝫ gerit/ qui conuenit soli procuratori ⁊ ipsum tātum respicit: nam tunc videtur fidem suam astrinxisse prout promissio rati/ ⁊ iudicatum solui/ ⁊ sic procurator tenetur. l. si procurator meus. §. fina. ⁊. l. sed ⁊ he. §. pretor. ff. de procura. secundum Bal. in. d. l. procurator/ ⁊ est de mente Bar. ibi dum vult quod teneatur/ quando fecit se procuratorem vel promisit de rato procurator idem Angel. in dicto. §. primo.

¶ Octauus casus quando ex contractu gesto per procuratorem procuratorio nomine aliquid pcuratori acquiritur/puta actio directa/vel precium rei vendite ab eo/quia tunc ipse de euictione obligatus/⁊ censetur fidem suam astrinxisse: casus est in.l.seruum titij.ff.manda. secundum quod intelligunt illum tex. Bar.⁊ alij doct.in.d.l.procurator: ad idem l ex solutū.§.pro libera.ff.de pigno.actio. per quem declaratur.d.l.procuratur.secūdum Barto.ibi: idem tenent Bar.⁊ Saly.in.d.l. ei qui et; Paul.de castro in.d.l.si.ff.de instito.

¶ Nonus ⁊ nota.casus/quando mutuās pecuniā pcuratori non solum numerauit/per quam numerationem domin⁹ obligatur: sed vltra procedit stipulando a procuratore pcuratorio nomine: quia tunc obligatur pcurator: ita videtur notabiliter probare tex.in.d.§.j.ij.Ro. quem ita ibi intelligit Angel.inducendo eundem dupliciter. Primo duz dicit a procuratore tuo stipulatus fuero: quia non diceret quis stipulatus a procuratore tuo/nisi procuratorio nomine stipulatus esset.l.si ex re ⁊ ibi Ang.ff.de procura. tamē dicitur ꝙ procurator obligatur.

¶ Secundo quia dicitur ꝙ talis stipulatio post numerationem fuit ex abundanti cautela apposita: per quod dat intelligi ꝙ mutuans non stetit contentus ꝙ domin⁹ esset obligatus/sed voluit etiam procuratorem obligatum: licet contraheret procuratorio nomine probus.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Permutatio est vnius rei pro altera prestatio.
Permutatio ex voluntate conuenientiū initiū efficax nō capit: sed ex traditione rei: secus in emptione.
2 Permutatio dicta est/quia est mutatio speciei pro specie.
Fit permutatio de re temporali ad temporale: ⁊ de spirituali ad spirituale: vel econtra.
3 Permutatio venditionē precessit/⁊ eius origo/⁊ necessitas ab indigentia hominum sumpsit.
4 Pro spirituali nihil debet dari seu promitti.
Permutatio non fit auctoritate superiorum: sed totum ponitur in arbitrio superioris.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An statutum loquens de venditione/ et datione insolutū sibi vendicet locum in permutatione.
2 Cognoscitur fauorabile ⁊ odiosum vt hic.
3 Ubi vna dispositio cōtinet fauorem ⁊ odium: fauor ampliatur/⁊ odium restringitur.
4 An capitulum sede vacante possit auctorizare permutationem.
5 Patronus laicus: quando possit agere de contemptu.
6 Uirtus permutationis/fundatur ex auctoritate superioris.
7 Quando fit permutatio de beneficijs electiuis: quid fiendum.
8 Renunciatio facta ex causa permutationis: dicitur voluntaria/alie vero necessarie.

a 1 CVm res ecclesiastica quandoq; alienetur. vt.s.titu. proximo/⁊ vnus modus alienandi fit per permutationem.s.de reb.eccle. non alienan.c.j.ideo subijcit de rerum permutatio.

¶ Et notandum ꝙ permutatio a * est vni⁹ rei pro altera prestatio. Nā permutatio ex voluntate conueniētium initium efficax non capit/ sed ex traditione rei: secus in emptione que habet initiū efficax ex solo consensu partium contrahentium.ff. eo.l. prima.§.item emptio. 2 Et inde dicta * est permutatio: quia est mutatio speciei pro specie: sed tunc est per.i.valde hoc est efficaciter re tradita.

¶ Et fit permutatio de re tpali ad tēporale/⁊ de spirituali ad spūale/nō de temporali ad spirituale: vel econtra/quia tunc esset symonia: sed tpale ad tpale cōmutetur: ⁊ spirituale ad spirituale vt contractus non commisceantur. supra eo.capitulo finali.

¶ Ceterum domini auctoritate sua permutare possunt/sed non domini: vt persone ecclesiastice auctoritate superioris b si causa rationabilis subsit. s.eo.c.prio.s.de reb.eccle.nō alie.c.j.⁊.s.eo.cum vniuersorum.

3 ¶ Et pmutatio * venditionē precessit/⁊ eius origo ⁊ necessitas ab indigentia hominum originē sumpsit.ff.de contrahen.empt.l.j.⁊ in prohe.ff.in fine.

¶ Sed quomodo potest fieri permutatio in beneficijs/cum permutatio vigorem non habeat vt predixi/nisi re tradita: ⁊ pro spirituali * 4 nihil debet dari seu promitti j.quest.ij.ꝗ pro.

¶ Sol.hec pmutatio non fit autoritate beneficiatorū: sed totum c ponitur in arbitrio superioris d qui ex causis propositis ad permutationem procedit seu illam denegabit s.eo.quesitum ⁊.xvj.q.vij.memini.j.de excessib.prela.c. sicut vnire. Jo.Mo.Cardi.

a 1 PErmutatio. An statutum * loquens de venditione ⁊ datione in solutum: sibi vendicet locum in pmutatiōe Alex.consi.cxcvij. in prin.vol.vij.quod incipit visis dubitationibus distinguit post Bal.in.l.fina.de condi.ob causaz ff.videlicet/ aut statutuz loquēs de venditione est fauorabile: et tūc comprehēdit permutationē aut est odiosum: vel penale tunc secus: plura iura allegat videnda qui subdit cognosci * 2 fauorabile vel odiosum: quando statuētes fuerunt moti principaliter propter fauorem vel odium. l.qui exceptionem in prin.ff.de condit.indebi. vbi Bar.facit.l.rogasti in prin. ⁊.l.si is qui nec causam.ff.si cer.peta.pro hac distinct. vide eundem Alex.⁊ latius con.cxlj.nu.xj.viso statuto vol.vij.

3 ¶ Habes tamen vnum/ꝙ vbicunq; * vna dispositio continet fauorem ⁊ odium/fauor ampliatur/⁊ odium restringitur glo.⁊ ibi Bal.in.l.ij.C.de in ius voc.⁊ in.l.sed si hac.§.fina.in ver.semper.ff.eo.titu.idem Alex.con.xxxvij.numero.xvj.viso themate vol.vj.

¶ Ulterius vide que citat de permutatione Alex.in consilio.xvj.viso themate/volu.ij.vbi tractat quando liceat penitere/vel non. Probus.

b ¶ Autoritate superioris. Quid de capitulo sede vacante/ 4 an possit * autorisare permutationem: vide glos.in cle.prima isto titulo que distinguit/pro qua vide etiaz Domi.de Pauinis in trac.ne sede vacan.in.ij.parte.q.ij.versi.quero subsequenter ⁊ Car.con.xxxvj.venio ad dubia. Probus.

c ¶ Sed totum. Adde Rotam in antiquis decisio.863. Si. A.⁊.B.col.tertia: etiam si dicantur beneficia de iure patro.laicali. 5 Quia licet * patronus infra quadrimestre possit agere de contemptu: vt collatio ⁊ permutatio reuocetur ⁊ cassetur: ⁊ non post: quia tunc potius videtur se contempsisse ꝗ fuerit contemptus Car.Flo.in cle.j.versi.tamen puto ꝙ si non presentauit alium/de supplend.neglig.prela. Fely.late in.c.cum Bertoldus/col.iiij.versiculo tertio aduerte ⁊ col.v.versi.limita.quarto.s.de re iudi. ⁊ post eos domi.Stepha.Bertrandi consil.cclxxiij.nume.xj.cum seq.parte tertia. Etiam si dicamus vbi subdit: ꝙ non poterit presentare ante factam cassationem: iuxta id quod legitur in.c.auditis.s.de electio.⁊ in.c.inter dilectos.s.de excessi.prela. Jo.de Jmola in capitulo finali.s. isto titul.qui ibi dicit: ꝙ hec collatio non est ipso iure nulla: sed anullanda: tenet Rota in nouis decisionibus.cccvij.permutatio. Probus.

d ¶ Superioris. De his que non dependent a volūtate partium vide que dixi in.c.tibi.s.de rescrip.Jo.mo.in.c.seq.

6 ¶ Jo.And.in addi.ad specul.in ti.isto col.iij.dicit: ꝙ * virtus permutationis fundatur ex autoritate superioris: sicut aliarum rerum permutatio tota pendet a consensu et verbis contrahentium.

¶ Et dicitur superior in causa permutationis instituens:

cum consensu patroni vt in superiori apostilla dicimus.
¶ Quantum vero attingit permutatio beneficij electiui: vide Domi.in con.xcvij.col.fi.titius habuit dum dicit / q quando beneficia electiua vacant per renunciationē/mortem/vel priuationem:ea non potest inferior a papa cōferre de electio.c.j.c.cum dilectus.s̄.de consuet.tamen quando vacant per viam resignationis ex causa * permutationis:non est necessaria electio ⁊ confirmatio : sed fit collatio per episcopum de consensu habentium eligere / allegat no.hic ⁊glo.in cle.j.hoc titu.⁊ freder.in tracta.permuta.q.xix.in princ.ratio potest esse per ea que citat Domi. in con.cxxxvj.in fine super primo dubio q talis * renunciatio facta ex causa permutationis/dicitur vacatio voluntaria:alie vero necessarie:hinc est q si commutatur talis receptio renunciationis:⁊ potestas conferendi/nō dicitur beneficium affectum si non sequatur renunciatio animo permutandi:qr papa committens non intelligitur apposuisse manum/nisi solum ad finem si permutatio fiat cle.j.isto titu.⁊ c.j.isto ti.⁊ lib. Probus.

(margin: 7, 8)

¶ Bonifacius Octauus Biteren. episcopo. Cap.vnicum.

Licet in tua diocesi aliquid autoritate apostolica beneficia proximo vacatura expectent,illos tamen qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diocesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant. ¶ Nolumus occasione præmissa(æquitatem præferentes in hac parte rigori)circa faciendam permutationem beneficiorum huiusmodi(quæ alias minime resignassent) vllatenus impediri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Primum beneficium debetur regulariter impetranti.
2 Rescripta de iusticia sunt stricti iuris.
Nomen diocesis ciuitatem quandoq comprehendit: ⁊ nomen ecclesie cathedralis.
3 Nomine cathedralis ecclesie continetur metropolitana.
Regulam tenebo nisi expresse reperiam vitiatam.
4 Diuersi prelati quando funguntur vice vnius.
Libere quis dicitur conferre vt hic.
5 An valeat permutatio de beneficio pingui ad tenue.
6 Emptio ⁊ venditio a permutatione originem sumpsit.
7 In permutatione non videtur vacatio iuris fictione: sed continuatio ministerio presidentis.
Resignatio est quo ad beneficiatum:non tamē quo ad presidentem.
8 Sub genere non cōplectūtur illa de quibus non est verisimile ipsa comprehendi sub genere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Expectantes etiam pro quibus est mandatum cum clausula motu proprio non impediunt permutationes fieri
2 Quando vna dictio potest accipi vt genus ⁊ species fit vt hic.
3 Quare litere de iusticia/sint stricti iuris.
4 Verba debent intelligi per prius/non per posterius.
5 Regula tenenda est quousq inueniatur immutata.
Allegans casum specialem contra regulam / probare habet/alias stabitur regule generali.
6 Collatio facta sub conditione quando valeat.
7 Absolutio non extenditur ad alienata dolose.
8 Allegans dolum probet illum.
9 Permutantes non possunt se iuuare iuribus / que nō habebant tempore permutationis.
Cessionarius non potest vti actionibus/quas cedens tempore cessionis non habebat.
10 In permutatione vera vacatio inducitur.
11 In permutatione facta fauore ecclesiarum/non inducitur vacatio:⁊ in ea non requiritur consensus patroni laici.
12 Renūcians priuatur beneficio per renunciationem.
13 Quare in permutatione requiratur consensus patroni.
Legatus nihil potest in beneficijs que sunt de iure patrona.laicorum/vel clericorum⁊ laicorum simul.
14 Si permutatio non est suum sortita effectum / an permutantes propria auctoritate possint redire ad beneficia resignata.
15 Extinctio actus quando inducatur.
16 Permutanti nō competit interdictū vnde vi nec conditio ex canone reintegranda.
17 In beneficialib9 nihil nobis queritur/nisi per ministerium ⁊ auctoritatem superioris.
18 Forma licentie ordinarij pro redeundo ad beneficia permutata quorum permutatio suū non est sortita effectū.
19 Iudex cōcedit licentiam/quod rem adiudicatam quis propria autoritate ingrediatur.
20 Actus qui non potest fieri a principio sine licentia superioris potest refici si erat destructus absq illius autoritate.
21 An per renunciationem vacent/⁊ proprietas seu titulus/ ⁊ possessio.
22 Facilius perditur proprietas q̄ possessio.

1 Licet, Impetranti * primum beneficium debetur regulariter.s̄.de offi.delega.ex parte pri.s̄.hoc lib.de preben.si clericus:hoc tamē fallit[a] ex causis certis vt hic ⁊.s̄.hoc libro de prebē.is cui ⁊.c.si tibi absenti no.[diocesis].
a ¶ Quid si in ciuitate/videtur q non.s̄.de rescriptis.Radulphus[b].
b ¶ Quid si ī ecclesiā cathedrali/videtur q nō.s̄.hoc lib.de prebend.Quis.j.§.j.dic contra vtrobiq quia.d.c. Radulphus loquitur in rescriptis
2 c de iustitia * que sunt stricti[c] iuris.s̄.de rescrip. nonnulli in fine ⁊.d.c.Quis:in prin.
¶ Sed in statutis ⁊ honoribus aliud est.lxiij.dist. sacrorū j.de verb.signifi.cum clerici.C.de municip.⁊ origi.l.filios lib.x.Nam ibi nomine diocesis ciuitatez comprehendit: sic ⁊ quandoq nomen ecclesie cathedralis cōtinet.s̄.de visu pal.c.j.⁊.c.ad honorem.
3 ¶ Et nomine * cathedralis cōtinetur metropolitana:vij.q.iij.scitote ⁊.d.c.Quis in fine[spectent] quando quis est apostolicus expectans vel non no.s̄.hoc lib.de rescrip.cū aliquibus [formā] que est illa.s̄.in rubr.notatur [ad tuā].
¶ Quid si ad collationez diuersorum seu illa sint in diuersis diocesibus;videtur secus/quia vt predixi hec decreta ponit exceptionem a regula : vnde regulam tenebo nisi reperiam expresse vitiatam.ff.de reg.iur.l.j.C.de appel.l. precipimus in fine.
¶ Dic cōtra nec in dictis verbis notatur iuris diuersitas arg.de tempo.rest.in integ.l.vlti.
¶ Sed in istis terminis propositus fuit casus.Et dico istos
4 * prelatos in ista permutatione debere conuenire in vnū ac si esset vnus:vnde isti duo vice vnius funguntur arg. .j.de senten.excommuni.cum illorum § si vero claustralis. ff.de conditio.⁊ demonstra.cui fundus in fine/alias nō est
d e permutatio ⁊ tunc regulam[d] tenebo[libere][e] sine pacto/
f promisso/seu conditione[f] illicita/transactione prima.q.ij.
g q̄ pio[fraude] tunc enim non valeret[g].s̄.hoc libro de renuncia.c.secundo.
5 ¶ Sed quero * ego qui habeo pingue beneficium: tecum

h qui habes tenue permuto h: dicit expectans q non valet permutatio in sui preiudicium: quia saltem est fraudulenlenta re ipsa arg. s. hoc lib. de renuncia. c. ij.

¶ Sed ibi renuncians minori habuit maius vacans postmodum/ vnde ipso facto videtur fraus inesse et de hoc nota. j. hoc lib. de reg. iur. scienti: sed hic est econtra.

¶ Item ad idem arg. ff. de diuort. si filia. ff. solu. matri. filie sed ibi auferetur si non fieret interpretatio fraudis: sed hic non aufertur: sed differtur.

¶ Item arg. s. de presumptio. quia verissimiliter. Sed ibi prima facie erat preiudicium enorme contra illum qui dicebatur renunciasse arg. s. de renuncia. super hoc: hic non: cum de consensu vtriusque constaret: vnde dic dictam permutationem valere [i] argu. ff. de contrah. emptio. l. si quis donationis.

6 ¶ Et constat q * emptio et venditio a permutatione originem sumpsit. ff. de contrahen. emptio. l. j. in princi. Si igitur tenet venditio vt. d. l. si quis et sic in casu proposito.

7 ¶ Item hic * non videtur [k] vacatio iuris fictione: sed continuatio ministerio presidentis arg. ff. de constitu. pecu. l. Et licet. et ff. de diuort. diuortium et ff. de testa. mili. l. quod dicitur. §. miles/ ibi quasi coniuncto toto munere. s. eo. quesitum et facit ad hoc. j. eodem in fine.

¶ Nec obstat verbum. j. eodem resignent/ quia ibi non est proprie resignatio/ sed totum potestati superioris [l] reseruatur vt. s. eo. in rubrica notatur.

¶ Et licet sit resignatio quo ad beneficiatum totum ponentem in dispositione superioris/ non tamen est quo ad presidentem [m] nisi post ipsius acceptationem. s. de renuncia. admonet et c. quod in dubijs. Et tunc transfert personam de loco ad locum. s. eo. quesitum [rigori] [n]. C. de iudic. placuit [impedirí].

8 ¶ Et sic nota * sub genere non complecti illa de quibus non est verissimile ipsa comprehendi sub genere: de qua materia no. infra hoc libro de regul. iuris. in generali. Joan. Mona. Cardinalis.

a 1 Fallit. Etiam * si in mandato reperiatur clausula motu proprio: quia licet illa inducat fauorem gratie respectu subreptionis. c. si motu. s. de preben. et c. si pluribus eo. tit. non tamen intelligitur tollere dispositionem iuris simpliciter loquentis: et disponentis beneficium esse alteri debitum vnde licet expectatiuus habeat gratiam motu proprio non tamen impediet permutare volentes secundum dispositionem tex. nostri/ cum dicat indistincte expectantes non posse permutationem impedire: pro his vide que citat Domi. in con. ciiij. col. ij. consuetudo. Probus.

b ¶ Raduiphus. Per quem tex. et tex. nostrum Panor. ibi col. ij. ponit nota. theoricam: q quando * vna dictio potest 2 accipi vt genus/ et etiam vt species: tunc si sumus in materia odiosa capitur vt species si in materia fauorabili capitur vt genus. Nam diocesis potest accipi vt genus/ quo casu comprehendit etiam ciuitatem/ et etiam potest capi vt species differens a ciuitate. vnde in materia stricta et odiosa accipitur: vt species. d. c. Radulphus. Sed in materia fauorabili secus: vt in tex. nostro quod placet Alex. con. ccxlviij nu. ix. ponderatis narratis volu. vj. Probus.

c ¶ Stricti iuris. Vide eundem Jo. mo. in. c. ne aliqui. j. de here. vbi dico et sic sunt strictissime interpretenda non extendenda. c. 3 significante. c. ad hoc. s. de rescri. vbi assignatur ratio * ne derogetur iurisditioni ordinarie. Secundo ne derogetur ordinario modo procedendi a lege introducto. c. causam que inter: eo. titu. Tertio ne derogetur parti que lederetur ex tali rescripto argu. l. ij. §. si quid a principe. ff. ne quid in loco public. firmat Maria. Sozi. con. xcvj. col. iij. viso processu.

4 ¶ Pro themate adde Alex. in consi. xcvij. col. iiij. viso themate vol. ij. Ubi subdit/ q verba * debent intelligi per prius: non per posterius. l. hoc legatum de lega. iij. l. ij. ff. de stipul. seruo. Probus.

d 5 ¶ Regulam tenebo. Regula * tenenda est: quousque inueniatur immutata. Jo. mo. in. c. vnico. nu. vj. s. de cler. egro.

¶ Hinc est q vbi quis allegat casum specialem contra regulam generalem: debet illam probare/ alias si non probat standum est regule generali. no. Petr. de Ancha. consi. ccclxviij dubium principale. Probus.

e ¶ Libere. Quod licet in resignationibus causa permutationis et in procuratorijs dicatur/ ad resignandum pure libere et simpliciter/ causa tamen permutationis etc. tamen non minus dicitur resignatio pura/ quia illa verba non faciunt resignationem non puram: prout in simili dicit Alex. con. xl. nu. xij. super primo dubio. vol. iiij. Probus.

f 6 ¶ Seu conditione. Istud non procedit * in collatione per regem facta/ quia valet sub conditione si vacat beneficium: ita video in collec. arestis in. iij. vbi dicit aliud q in impetratione regia non oportet exprimere diocesim/ neque se clericum dicere: quod admitto iuris communis dispositione fomentatum/ in duobus videlicet/ in conditione si vacat que non vitiat/ cum tacite insit: idem de expressione clericatus iuribus vulga. sed quo ad non expressionem diocesis secus quia alias non constaret de corpore beneficij: quod debet nec concellaria hunc defectum reparat prout vidi. Probus.

g ¶ Non valeret. Idem dic si dolo per ea que notat Ludo. 7 Bolog. con. xiij. duo fratres vbi dicit q * absolutio non extenditur ad alienata dolose. l. Aurelio. §. gaius. ff. de libera. lega. l. si quas rationes. §. meuia in fine eo. tit. l. quidam decedens. ff. de administr. tuto. l. si vnus. §. illud. ff. de pac. no. Bar. in. l. non solum. §. fina. ff. de liber. lega. et Bal. in. l. cum necessarium. C. de fideico. glo. et doc. in. l. actione. C. de 8 transac. et cy. i. l. sub pretextu. C. eo. tamen opus est q probetur * dolus per allegantem. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de probatio. et l. cum ita. §. species. ff. de lega. ij. Probus.

h 9 ¶ Permuto. Tales * permutantes non possunt respectiue se iuuare iuribus que non habebant tempore permutationis/ per ea que not. Sozi. con. ccvj. in princ. in presenti consultatione/ ibi nam cessionarius non potest vti actionibus quas cedens tempore cessionis non habebat Bal. et Saly. in. l. emptor. C. de hered. vel actio. vendi. Probus.

i ¶ Valere. Do. Stepha. Bertr. consi. cccxj. etiam si beneficium/ parte. ij. per doctrinam Jo. mo. hic. et aliorum per eum ibi coadunatorum concludit tales permutationes beneficiorum valoris inequalis valere/ et hoc nisi sint alie fraudis coniecture dixi. s. in. c. finali de renuncia. Probus.

k 10 ¶ Non videtur. Istud non placet quia * imo in permutatione/ vera vacatio inducitur/ cum quilibet renunciet: probat tex. noster ibi ipsa resignauit et in cle. vna ibi ab aliquibus resignata eo. titu. glo. no. in ver. vacabunt in. c. si propter tua de rescrip. s. hoc lib. quam ibi sequuntur Domi. et Fran-11 cus. vbi dicunt restringendo: intentum non procedere * in permutatione fauore ecclesiarum facta/ quia ibi non dicitur vacatio: quoque non requiritur consensus patroni laici hoc in casu Domi. con. l. licet famosissimus. Et in hoc potest saluari dictum Joannis Mona. et sequacium/ contra quem sic simpliciter loquentem tenet Jo. And. in dicto capitulo si propter col. ij. in eo q habens priuilegium de percipiendis fructibus beneficiorum vacantium/ potest petere fructus beneficiorum vacantium ex causa permutationis. Collec. hoc citat in. c. fina. col. ij. s. eo. q hec opinio seruatur/ prout audiuit a curialibus: sequitur Freder. consil. clvj. col. ij. punctus talis est.

¶ Istud enim patet ad oculum/ quia huiusmodi permutationem sequi debet vera collatio et institutio. d. cle. j. ibi alijs quam ipsis permutare volentibus conferantur/ que fieri non possent de beneficio non vacante tex. in. c. ij. s. de concessio. prebend. Ergo habeo intentum contra Joan. Mona. vt in permutatione adsit vera vacatio.

¶ Posset etiam saluari dictum Joan. Mo. et aliorum/ per ea que dicit Collec. in. c. fina. in fine. s. eo. q resignans beneficia ex causa permutationis non censentur illa vacare quo ad hoc q alij conferri possint. d. cle. pri. vbi Bonif. numero nono dicit q permutatio est vera vacatio in beneficialibus.

¶ Citat enim domi. meus de Ripa in cap. ex parte nume. 12 xxiij. de rescrip. s. in. ij. lib. interpreta. Quod per * renunciationem quis renuncians priuatur beneficio. c. super hoc et c. ex transmissa. s. de renuncia. et c. quam periculosum. vij. q. j. ad idem firmat domi. Stepha. Bertrandi Carpen. consilio. cclxxxiiij. col. j. viso ac considerato/ in prima parte/ et latius consi. cccxxiij. exordiente quicquid dixerit Joannes Monach. ea. parte.

¶ Hunc punctum prosequitur Domi. consi. xlv. consuetu-13 do est/ vbi dicit q ratio quare * consensus patroni requiratur in permutatione est: quia in permutatione venit vera vacatio et noua collatio vt probat tex. noster: intellige de permutatione facta coram episcopo: sic intelligitur. c. decernimus. xvj. q. vij. secus coram Romano pontifice vel legato. c. dilectus. s. de offi. lega. nisi patronus sit laicus/ quia tunc nihil potest vt ibi dicit glo. in verb. concessione

sui similis in.c.dilect⁹.s.de iure patro.idē si ad laicum et clericum simul secundum Panor.ibi:pro quo vide Do.Brunellum conclu.xxiij.columna.iiij.in tracta.de potesta.legati.Probus.

l ¶Superioris.Citat rota in antiq.decisio.863.Si.A.& B.colum.iij.Probus.

m ¶Ad presidentem.In simili vide glo.ī c.si electio in ver.renunciat circa finem.s.de electio.hoc libro.istud placet Domi.Stepha.Bertrandi consi.cccxxiij.nume.iiij.quicquid/in prima parte.

¶Et quia hic ex doctrina Jo.mo.videtur resultare (dum dicit hic non videtur vacatio iuris fictione) ꝙ ex quo ꝑmutatio defectu aliquo obstante non suū sortitur effectum ꝙ

14 permutantes possunt* ad sua beneficia propria auctoritate redire:quod placuit Jo.And.hic & Archi.placuit etiā Frederico in tract.permuta.q.viij.qui dicit opinionē Jo.And.equiorem:eo quia per eam vitatur circuitus qui debet omni modo(in eo quod generat incommodum)vitari cle.auditor de rescrip.dixi late in.c.dispēdia.s.de rescrip.pro hoc allegant.c.si beneficia.s.de pben.hoc lib.Et ꝙ ꝑ hoc tollitur occasio expensarum & laborum:quibus semꝑ de iure est parcendum.s.de dolo & contuma.c.finem.c.vt litigantes.supra de offi.ordina.hoc lib.cū similibus.

¶Et sic si disponeretur in contrarium potius esset imponere legem verbis ꝗ̄ rebus quod non conuenit viro.

¶Hanc sententiam idem Frederic.vbi.s.in.q.x.videt sentire:ad idem Petrus de Ancha.in.c.fina.nu.xiij.quē ibi sequitur Jo.de Jmola.s.hoc titu.per dic.c.si beneficia idē Jo.de Jmol.in.c.penul.ad finem eo.titu.concordat Bonifac.in.d.cle.vna.nu.xcvj.& ibi Jo.de imol.nu.xxxvij.

¶Item permutatio principaliter fieri videtur fauore permutantium:cui fauori possunt renunciare.l.si quis in ꝯscribendo.C.de pac.cum similibus.Dubium ipsum aggressus est Domi.in consi.xlv.in fine/cōsuetudo est vbi dicit:ꝙ si ꝑmutatio non tenuit absq; culpa permutantium:licitum est cuiq; ad suum beneficium redire.d.c.si beneficia igitur ex quo bona fide deuentum est ad permutationem:nō debet per legem sibi parari laqueus.xxvij.q.ij.c.de viduis.

¶Quod licet opinio hec videatur aliquibus equa ꝑ premissa:non tamen videtur in puncto iuris sustentabilis quod probo per tex.nostrum in fine quem Jo.mo.pro se allegat:quia imo facit contra eius intentum vt videre licet dum dicit tex.resignant.Et sic est vera vacatio prout.s.probaui in ver.non videtur:saltem quo ad ipsos resignantes:ideo proprietatem & possessionem amittunt no.in.c.admonet in.c.quod in dubijs & in.cap.suꝑ hoc.s.de renunciatio.in.c.q2 periculosum.vij.q.j.

¶Ex quo liquet ꝙ titulorum priorum veram & totalem extinctionem inducunt premissa:sic hoc ex capite infero/ꝙ non ipso iure sed iuris auctoritate competit regressus ad beneficia permutata de facto:quod probatur sic:quia si talis regress⁹ ipso iure ꝯpeteret/aut ex priori titulo.Et hoc nō:q2 vt dixi penit⁹ est extinct⁹ per veram renunciationē/& superioris admissionem.d.c.quod in dubijs aut ex nouo titulo & hoc non quia nemo sibimet potest dare.c.fi.s.de institutio.igitur habet petere licentiam a superiore vt redeat/vel ex officio suo rescindat/& de nouo conferat:qđ placet glo.penul.in fine in.c.cum vniuersorum hoc titu.s.et ibi Panor.in fine.Rota in antiq.decisio.cccxcix.que ibi inuehit contra Jo.mo.

¶Jd sequitur idem Panor.in.c.cum venerabilis nu.xxiij s.de exceptio.& ibi Fely.nu.xj.

¶Fredericus sibi contrarius has partes sustinet cō.clvj punctus talis est/posset tamen saluari quia vt supra dixi quando fit propter vtilitatem ecclesiarum procedit opinio Jo.mo.sed ibi Fre.citat ꝙ bona fide & propter vtilitatem beneficij iste ad permutationem procedebat:vnde per legem isti laqueus immitti nō debet.c.de viduis.xxviij.q.j.iurisq; occasio ad dispendium trahi non debet.l.eum qui C.de vsucap.pro empt.&.s.de priuileg.quia nonnulli.

¶Jsta tamen non videntur satisfacere:siue procedat fauore ecclesie/siue personarū:quia vtcunq; sit:opus est noua collatione/ex quo ius prime per veram renunciationem extricta est:& sic obstaret regula prima.j.eo.lib.&.c.ex frequentibus.s.de insti.

¶Nec militat hec equitas/cū non reperiatur in iure scripta/bene tamen rigor:qui hoc in casu venit preferendus:q2 scriptus not.Cy.Barto.& alij in.l.placuit.C.de iudic.Guiler.de monte Lauduno in cle.quamuis col.ij.&.iij.de appella.Et cum his stat Rota in nouis decisio.xxiij.cōtra Jo.mo.& alios sequaces.

¶Jntentum hic firmant Petr.col.ij.& Domi.colū.v.& respondent ad obiectum de.d.c.si beneficia factum ꝙ ibi nō resignauit sed dimisit:que dimissio non habet vim renunciationis:quia non renunciauit verbo nec facto/cū nō fuit vere translatus:& sic ex finali euentu apparet & declarat ꝙ non vacauit primum beneficiū/ꝙ non habuit animū dimittendi nisi credidisset posse assequi secundum effectualiter:secus si scienter percepisset.c.eum qui.s.de preben.hoc lib.vel quia acceptauit beneficium litigiosum:q2 tunc dicitur esse in culpa in non inuestigando:istud late examinat Sozi.con.clxviij.col.penul.versic.preterea/dum dicit si habebat scientiam litis per consequens presumitur habuisse scientiam impetrationis:cuius occasione lis mouebatur per quam solam impetrationem res effecta est litigiosa vt in auten.litigiosa.C.de litigio.Ex quo permutās cum beneficio litigioso:dicitur esse in culpa.Arg.l.fi.C.de litigio.vel ad minus scire debuit quia ex quo lis mouebatur super dicto beneficio:& voluntarie ad dictam ꝑmutationem accessit pro certo inuestigare debebat de iure alterius Arg.tex.cum glo.in.l.qui cū alio.ff.de reg.iur.ista sunt de mēte scriben.hic:quod nota.

¶Ergo qui permutant cum beneficijs litigiosis vt in casum euictionis non redeant ad sua priora beneficia permutata licet in permutatione dicatur simpliciter beneficia/siue adiectione seu cum iure pretenso quia idem est cum beneficium litigiosum/quod tanq; notorium & in iudicijs tractatum non dicitur ignorare:& hec est presumptio sufficiens ad excludendum prepositionem ignorātie per ea que dixi.s.in prohe.

¶Hec intellige nisi aliter per comꝑmutantes esset tractatum & per superioris auctoritatem comprobatum:quia tunc secus.

¶Quod autem supra diximus in casu.d.c.si beneficia/posse regredi ad beneficium:verum si a nemine fuerit occupatum:comprobat Sozi.vbi.s.in fi.cō.qui ibi col.ij.dicit opinionem nostram secundam fore cōmunem:quam compro-

15 bat hoc medio.Nam videmus ꝙ * quandoq; per vnum contractum/vel vnum actum/in cōsequentiam illius virtutis inducitur extinctio seu annullatio illius actus vel contractus:non inducitur si ille actus non sortitur effectum:casus est secundum vnum intellectum in.l.Claudius ff.de acquir.hered.bene facit tex.in.l.certi conditio.§.quoniam.ff.si cer.peta.bonus tex.in.l.qui cum ita.§.te & Titiū ff.de verbo.obliga.probatur in.l.si iure de lega.iij.tenent Bar.Saly.Jmol.& Moder.in.l.si cum dotem in prin.ff.solu.matri.& est casus proprie in.d.c.si beneficia.

¶Si vero inducitur aliquid expresse/puta expressa priuatio/vel extinctio/& reuocatio alicuius actus ad finem alterius actus vt in casu nostro:vbi interuenit expressa & vera renunciatio importans tituli & possessionis abdicationem/vt.s.probatum extitit:tunc licet ille finis non sequatur/tamen talis expressa priuatio & extinctio remanet firma/casus est in.l.plane in prin.de lega.j.quem ita intelligunt Saly.& Jmol.in.d.l.si cum dotem & sequuntur communiter alij.

¶Item si tale ius est extinctum per talem purā & expressam renunciationē/nec reperiatur in corpore iuris ius aliquod positiuū quod illud sibi restituat/ergo habeo intentum:quia si reperiretur ius in corpore iuris:non esset dubium an propria autoritate posset redire:firmantur premis-

16 sa per do.de Rota in nouis decis.lxij.Quod permutāti * non competit interdictum vnde vi/nec conditio ex canone reintegranda:obstante sibi renunciatione voluntaria/per quam amisit possessionem Jnno.in.c.super hoc.s.de renūcia.facit decisio sequens:idem in antiq.sub illis verbis de-

17 cisio.ccccj.cum seq.facit preterea quia * in beneficialibus nihil nobis queritur nisi per ministerium & autoritatem superioris etiam in permutationibus vt probat hic & in rub.ipse Jo.Mo.igitur &c.

¶Pro premissis habeo in arg.ea que notat idē Sozi.con.clxvij.non inutilis/ꝙ dñs nō debet propria autoritate expellere emphiteotam/vt ibi late comprobat.

¶Jntentū nostrū cōprobant idē do.de Rota in antiquis decisio.863.Si A.& B.qui dicūt ꝙ ista opinio est tutior & securior vt quilibet obtineat nouā collationē/& autoritate superioris reuertat.d.c.ex frequētibus de insti.&.d.c.eum qui/qđ sentit Jo.And.in nouel.in.d.c.si bñficia circa medium/ibi cautū est iudicē requiri/qđ intellige de ordinario/

18 vel alio ad quē spectat ꝓuidere.Et talis * suꝑior requisitus

licet solum vnicuiqȝ cõpermutãti det licẽtiã/ad suũ beneficiũ redeundi/ absqȝ datione alterius executoris super reditione in possessionem pristinã facienda/⁊ non faciat aliaȝ collationẽ: tamen hec licentia habetur ꝓ collatione noua: ⁊ tunc quilibet fit quasi executor ad rem suã: sicut in simili
19 dicimus ꝙ iudex * potest illi ꝓ quo tulit sententiam dare licentiam ꝓpria autoritate rem sibi adiudicatã recipiendi Inno.in cap.cũ nostris.s̃.de cõcessio.prebẽ.facit.l.creditores.C.de pigno.⁊ hypothe.facilius enim absqȝ noua collatione resumit quis ius in beneficio quod primitus habuerat ꝙ̃ nouiter acquirat/facit glo.in ca.cũ accessissent.s̃.de
20 cõsti.que reputatur singularis scd̃m docto. ibi ꝙ actus * qui nõ potest fieri a principio sine licẽtia superioris: potest tamẽ refici si erat destructus absqȝ illius autoritate: vide glo.⁊ Docto.in.c.iij.s̃.de iure patrona. ⁊ in clemẽ.fina.de rescrip. ¶ Per hec tamen nõ intẽdimus ꝙ per huiusmodi licentiã non dicatur noua collatio/quia imo est collatio nec aliud requiri in collatione/etiã si nunꝙ̃ obtinuisset ꝙ̃ solum verbum cõferimus/aut inuestimus/vel aliud simile pregnans/prout diximus late in tracta.de mãda.apostoli. Et hec verba licentiã damus vnicuiqȝ permutanti ad suũ beneficiũ redeundi: dico ministeriũ iuris respectu ꝓprietatis siue tituli/⁊ ministeriũ ꝓpria autoritate possessioneȝ intrandi que duo vt dixi per renũciationẽ sub cõditione ⁊ modo permutationis/ fuerunt in toto extincte: que extinctio nisi precederet nõ esset possibile ꝙ fieret per superiorẽ inuicẽ permutãtibus aliqua collatio: vt prediximus collationes habeant fieri de vacantibus in quo videtur ꝙ sola ꝓprietas seu titulus perdatur nõ autẽ possessio/quod pa-
21 tet quia * sola non vacatio proprietatis impedit collationem nõ possessionis/cuȝ beneficiũ etiam possessum per aliquem(dũmodo quo ad proprietatẽ vacet)bene potest conferri/capi.licet episcopus.s̃.de preben.hoc lib.no.Inno. in cap.cũ nostris/col.iij.in ver.irritũ de cõcessio.prebẽ. Ideo vacationem possessionis dicemus in hoc nõ necessariam. ¶ Facit quia intentio renũciantis ob causam est renũciare si obtineat collationẽ alterius beneficij: nec velit aliquid perdere nisi in euẽtu huiusmodi cause. Ideo nõ plus perdat ꝙ̃ sit necessariũ pro expeditiõe ⁊ impletione illius cause. Cũ ergo perditio possessionis nõ sit necessaria / donec secuta sit collatio/ergo ante non perdit.

¶ Sustinẽdo tamẽ propositum dicemus ⁊ proprietatem ⁊ possessionẽ vacare/quia si perditur proprietas id est titu-
22 lus quod est vnum principale: multo fortius possessio/que dicitur accessoria ad titulum. Facilius * quippe perditur possessio ꝙ̃ ꝓprietas.l.si quis vi.§.differentia.ff.de acqui. posses. ¶ Ex quibus infero ꝙ electio seu potestas conferendi non cadit in tali nisi procedat noua collatio siue licẽtia regrediendi subsequente possessionis adeptione / que necessario ad actum conferendi (prout tituli habitus) re-
a quiritur no. Ioã.de Lõdris in breuiario/in.c.j.de reg.iur. hoc lib. ¶ Ex premissis videtur resultare decisio no. Pone duo permutantes post expeditam permutationem sine superioris licentia remãserunt(de mutuo consensu)in suis primis beneficijs: sicut ea tenebant ante permutationem. Modo Gilbertus Probus impetrauit vnum illorum beneficiorum tanꝙ̃ vacans/ex eo quia beneficia erant incõpatibilia puta erant due dignitates curate/ vt decanatus ⁊ prepositura: queritur nũquid valeat impetratio videtur ꝙ sic/ quia ex quo decanus permutauerit cum Preposito: expedita ꝑmutatione incepit habere ius in prepositura/ ⁊ eius assequi potuit possessionẽ optime si voluit. Ex quo igitur sine superioris licẽtia retinet decanatũ in quo desiderat habere ius ꝓpter permutationẽ/censetur se intrudere sciẽter ⁊ iniuste: ⁊ sic videtur ꝙ ꝑ illã iniustã intrusionẽ seu retẽtionẽ decanatus ipso iure vacauerit ꝑ̃positura/quam virtute ꝑmutationis obtinebat saltẽ de iure/ ex quo in ea ius habuit arg.d.cap.cũ/qui de prebẽ.hoc lib. Nã perinde erat ac si eã de facto pacifice possideret/ ex quo per eũ stabat quominus pacifice eam possideret arg.cap.cõmissa.§.j. s̃.de electio.hoc lib.⁊ cap.de multa. s̃.de preben.

¶ Etiã ex medio potest deduci ꝙ vacet decanatus in quo virtute ꝑmutationis olim Prepositus ius habuit/ ex quo post ꝑmutationẽ se intrudit iniuste sciẽter in ꝑ̃positura et indebite/sine superioris licẽtia retinẽdo/⁊ sic videtur duo beneficia incõpatibilia tenere. ¶ Reperio tamen rotam ꝑ hec ⁊ sequẽtia tenuisse cõtrariũ in tit.hoc in antiquo.de-
b cisio.dccl.iij. Presertim q̃r in istis cessat causa ꝓhibitionis puta ambitio ⁊ cupiditas cũ re vera neuter de facto teneat nisi vnicũ bñficiũ/nec habeat animũ nec intentionẽ duo bñficia obtinẽdi: sȝ vnũ tãtũ licet errẽt in iure vt.s̃.ꝓbatum est. Igitur cessat pena decre.de mulcta ⁊.c. eum qui/ vbi eius intentio ferebatur ad duo ⁊ assequendo secundũ/ intendebat etiam tenere primum/ vel ius quod in eo habebat/hic vero non: imo assequendo secunduȝ intendebat dimittere primum. Probus.

n ¶ Rigori. Dic quod equitas non est preferenda rigori scripto in specie prolato: imo prefertur rigor scriptus in specie equitati generali; probat tex. noster ⁊.c. finali.s̃.de transac.no.Domi.consi.lxxv.col.fi.in causa vbi late videre poteris de publicatione resignationis faciẽda in loco beneficij secundũ regulã cãcellarie alias quotas descripsi in c.ordinarij/in versi.cõtinuando propositum.s̃.de offic. ordi. Probus.

¶ De testamentis & vltimis voluntatibus Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Testamentum est iusta sententia voluntatis nostre/ de eo quod post mortem nostram(herede instituto)fieri volumus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando contentio est de funeralibus / dicitur agi de lacte ⁊ lana acquirenda.
2 Licet testamenta habeant efficaciam a iure diuino ⁊ naturali: tamen per statutum potest addi vel detrahi.
3 Licet matrimonium sit de iure naturali/tamen forma traditur a iure positiuo.
In testamento requiritur quadruplex perfectio:
4 Volũtas domina ⁊ regulatrix testamenti dicitur.

VIso de his Quibus nobis prouidetur in vita: sequitur videre de prouisionibus que habent exitũ post mortẽ: vñ sub-
a dit de testamentis ⁊c.[a]
1 ¶ Et dic ꝙ testamentũ * est iusta sentẽtia volũtatis nostre de eo ꝙ post mortẽ nostram (herede instituto)fieri volumus.ff.eo.l.j. Et si iusta nõ fuerit nõ tenet.ff.de cõditio.insti.quidam de lega.j.si quis inquilino s.§.pe.in fine.
¶ Et est testamentum mentis testatio/ ⁊ tunc omnem vl-
b timã voluntatẽ [b] cõprehẽdit inst.eo.in prin. Jo.Mo.Car.

a 1 DE testamẽtis. Dic ꝙ qñ * cõtentio est super funeralib' : dr̃ agi de lacte ⁊ lana: scilicet acquirẽda no. Pet.de Ancha.in consi.ccx.col.j.inter contraria.
¶ Et proemium testamẽti satis adornatum describitur per Card.in consi.xlix.
¶ De solẽnitate aũt testamẽti secundũ ius nostrũ quo ad numerum testium: vide que late tradit Domi. in consilio. xlix.super isto pũcto/vbi refert varias opiniones/ quẽ vide quo ad clausulas impedientes factionem secundi testamenti in consi.cxv.super dubio.
2 ¶ Alterius dic ꝙ lȝ testamẽta efficaciã * habeãt a iure naturali vel diuino: tñ per statutuȝ põt addi vel detrahi qd̃ patet ex no.in.l. fi.C.si cõtra ius ⁊ in.l.j.ff.de cõsti. princ. ⁊ in.c.q̃ in ecclesiarũ ꝑ Inno.s̃.de cõsti.⁊ in specie no. Bal.
3 in.l.ex duobus.§.fi.ff.de vulg.vñ videmus ꝙ lȝ * mr̃imoniuȝ sit de iure naturali.c.ius naturale.j.dist.⁊ in.l.j.§.pe.ff. de iust.⁊ iure: tñ forma tradit̃ a iure positiuo.c.tue ⁊.c. seq.s̃. de spõsa. Alex. cõ.lxv.col.iij.quoniam omne datum vol.vj.
¶ Postremo dic ꝙ in testamẽto de necessitate reqrit̃ quadruplex ꝑfectio: vna est ꝑfectio in materia q̃ est vt volũtas testatoris sit ꝯpleta ⁊ ꝑfecte enũciata.l.si is q̇/ ⁊.l.ex ea.ff. de testa. Scd̃a ꝑfectio est in forma substãtiali q̃ ꝯsistit in institutiõe heredis: sine qua testamẽtũ ꝯsistere nõ põt.§. añ heredis: inst.de lega. Tertia ꝑfectio est in solẽnitate legali.l.Codicillis.§.fi.de leg.ij. Quarta ꝑfectio est quo'ad cõfirmationẽ q̃ ẽ duplex vt ꝑ Bal.ĩ.l.j.circa pri.ff.d̃ test. Pr.
¶ Volũtatẽ * Que dñã ⁊ regulatrix testamenti dr̃.C. de
b 4 lega.l.cum questio in fine. Car.cõ.xlix.⁊ cõ.lvj.nu.xlj. Titius cõdidit testamentũ/tamẽ dic q' patit̃ dispositionẽ canonũ.c.tua nos ⁊.c.requisisti.s̃.eo.⁊.l.nemo de lega.j. Domi.in cõ.xx.col.j.mihi videtur ꝙ difficultas. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

SI pater filium & filiam habens impuberes, & vxorē filiam in re certa, filiū vero in ceteris bonis suis vniuersalem heredē instituit, & vxori aliqua in suo testamē to legauit adijciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio, & si ipse absque liberis obiret filius, prefate filie moreretur Christi pauperes instituendo heredes si vtrūque sine liberis mori cōtingeret filiorū. Testatore mortuo, ac deinde filio subsequēter & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis. Absque deductione trebellianice siue partis iure nature debite facienda ipsis pauperibus bona omnia deferuntur.

¶ Premissae nanque substitutiones facte de filio ad filiā, & ecōtra & de illis ad pauperes directe debent intelligi pupillares. Cum in substitutionibus semper sit interpretatio facienda (dūmodo sicut in casu ꝓposito earū verbis & personis cōueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quā obliqua, quāquā directa interdū ad fideicōmissum ex causa trahatur. ¶ Licet autē filius testamento suo matrem portione iure naturae debita priuare non possit pater tamen in testamēto quod filio impuberi facit potest, nā testamētū huiusmodi pupillare paternū vel paterni pars potius est cēsendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Obscurus fio/cum breuis esse volo.
2 Masculus est impubes vsq; ad decimumquartum annum & mulier vsq; ad duodecimum.
Institutus simpliciter/& alius ex certa re dicūtur heredes.
3 Heres aliquando donatarium/ aliquando legatarium representat.
4 Trebellianica debetur quando rogatus restituere hereditatem adijt sponte/non coactus.
5 Uerba generalia intelligenda sunt in casu in quo competunt verbis & personis institutis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quanto breuius/tanto difficilius.
2 Ex decisione vnius questionis: via inuenitur ad alias questiones.
3 Liberi dicuntur succedere patri tripliciter/vt hic.
Cum liberis succedunt filij aliorum liberorum mortuorum.
4 Petitio supplementi/& petitio legitime/non est proprie testamenti impugnatio.
5 Testator in dubio videtur voluisse suam dispositionem esse conformem iure communi quantum potest/ & quatenus verba patiuntur.
Testator in dubio / videtur cogitasse illud quod ius disponit.

Ueniens ab intestato succedit ex mente defuncti.
6 Clausula/si decesserit sine liberis/intelligitur vt hic.
7 Qui dicantur ex liberis vide hic.
8 Heres vniuersalis habet tria hic deducta.
Heres institutus ex re certa habet vt hic.
9 Omnium heres/proprie dicitur vna & eadem persona cum defuncto.
10 Bona vel mala fides (que sunt facti) non transeunt in heredes.
11 Hereditas adita potest appellari hereditas.
12 Quando vnum ius in aliud transfunditur/ nō attenditur amplius natura iuris transfusi: sed eius in quē fit trāsfusio.
Hereditas adita confunditur cum patrimonio heredis.
13 In relictis ad pias causas /non detrahitur Falcidia/neq; Trebellianica.
Legitima continet tertiam partem.
14 Testamenta que versantur circa pias causas/ habēt multa priuilegia.
15 In re dubia quando non debeatur minimum.
16 Trebellianica est fortior Falcidia.
17 Legitima an debeat relinqui titulo institutionis/etiam de iure canonico.
18 In testamento cōdito a patre inter liberos/ cessant iuris ciuilis solennitates/& attenditur solum ius gentium.
19 Mulier non potest esse testis in testamentis.
20 Testis idoneus dicitur/qui est omni exceptione maior.
21 Mulier in testamento inter liberos potest esse testis.
22 In iudicando non est recedendum a communi.
23 Gloria patris procedit cum gaudio maximo ab esse filij.
Titulus institutionis est longe honorabilior/quam titulus legati vel alius.
24 Honor est cui datur/& dedecus cui aufertur.
25 Quando est clare decisum de iure ciuili & nihil immutatū per ius canonicum.
26 Mulier potest esse testis in testamēto ad pias causas.
27 Testamentum condemnati ad mortem non valet etiam ad pias causas.
28 Approbatio testamenti patris/nō preiudicat quominus filius grauatus legitimā detrahere possit/secus de Trebellianica.
Respectu legitime filius grauari non potest.
29 Propter equalitatem seruandam inter liberos / aliquādo dispositio testatoris ampliatur & limitatur.
Pater non debet facere vnum filium legitimum et alium bastardum.
30 Iura quando plus faueāt legitime quam ecclesie & pie cause.
31 Iura naturalia & diuina que patrem necessitāt erga filios loquuntur respectu necessitatis victus & legitime.
32 An legitima statuto tolli possit.
33 Filius post mortē patris non dicitur vsucapere pro herede
34 Filia in legitima dicitur quodammodo creditrix.
35 Filius institutus in legitima/an dicatur institutus in quātitate certa vel vniuersali.
36 Legitima debita matri/an possit tolli statuto.
37 Patria potestas est solum de iure ciuili.
38 Forma tradita in testamentis/est solum de iure positiuo.
39 Querela inofficiosi testamenti dicitur de iure ciuili/ prout via petendi supplementum legitime.
40 Unum ius ciuile aliud tollere potest.
41 Frui pro parte possumus/non vti.
42 Non valet statutum/quod primogenitus succedat in totum.
43 Dānata consuetudine/ videtur dānata preterita & futura.
44 Lex vel statutum iniustum vel sine causa non valet.
45 Nulla est successio de iure naturali debita matri in bonis filij.
Qui potest vnum oppositorum potest & reliquum.
46 Que sunt in conditione non sunt in dispositione.
47 In legitima non potest testator alteri relinquere vsumfructum.
48 An portio debita a filijs parentibus debeat relinqui titulo institutionis.
In nulla dispositione includitur legitima / nisi de ea fiat mentio specialis.
49 An acquisita filio contemplatione patris veniant computanda in legitimam.
50 Legitima portio debita filijs/debet taxari secundū quantitatem bonorū testatoris/deducto ere alieno.
51 Naturales non succedunt contra voluntatem & testamentum patris.
52 An pupillus vel infans dicatur decedere intestatus.

SI pater filium, Hec decretalis sūpta est de decre. Inno.iiij. que incipiebat Joannes/⁊ illa visa hec intelligi poterit leuius. Et vere * obscurus ᵃ fio cum breuis esse volo ᵇ. ¶ Et hec habet tria dicta. Primū dubiū surgēs ex testamento decidit. Secūdo versicu.[premisse].⁊ Tertio.§.[licet] duas argumentationes que fieri possent contra dictam decisionem dissoluit. Ecce primū [impuberes] masculus * est impubes vsq₃ ad.xiiij. annū: mulier vsq₃ ad.xij. annuz insti.quib.mod.tutel.fini.insti. de pupil.substitu.§.substituitur [heredes.]

¶ Et sic no. vbi vnus de liberis ᶜ est institutus simpliciter/⁊ alter ex certa re/ambo sunt heredes vt hic ⁊.s̄.eod. raynutius. Et si isti ex re certa institutio deest: aliud de legitima portione suppletur ᵃ vt cesset querela inofficiosi testamenti in auten.vt cū de appel.cog.§.aliud quoq₃ ⁊.§. ceterū/col.viij. ¶ Uerū si non est ex liberis ᵉ loco legatarij habetur institutus in re certa ⁊ alter simpliciter institutus: erit omniū ᶠ heres.C.de hered.insti.quotiēs/⁊ heres * aliquando donatarium vel legatarium representat ff.de verbo.significatio.l.in conuentionibus.

¶ Sed si vnus solus est institutus in re certa: erit heres simpliciter.ff.de heredi.insti.l.prima.§.si ex fundo/ ⁊.l.si ita quis heres. ¶ Sed si instituti sunt plures in certis rebus/erunt pro virilibus heredes nisi in casu vbi sunt duo coniunctim/⁊ alter diuisim.ff.de heredi.instituen.si alterius/⁊.l.sequen. isti tamē fundos in quibus sunt instituti habebunt ratione perceptionis. ff.de heredib. instituen. l.ex facto.ij.respō. [adijciens] hic tāgit modum instituendi ex quo postmodū dubiū surgit vna cum facto / quod emerserit post mortem testatoris/vt.j.eo.ver.testatore [filie moreretur] id est ad opus filie/hoc est dictu ꝙ hereditas s filij directe ac immediate ad filiam deueniret/⁊ ecōtra. Nā si mater esset media in successione. Nam non moreretur filius filie directo/ sed mater [absq₃] vsq₃ huc est cōstitutio suspensiua/ ⁊ hic deciditur dubiuz ex dictis duobus emergens [trebellianice ʰ] que debetur quando rogatus restituere hereditatem adijt sponte nō coactus.ff.ad trebel. quia poterat/⁊.C.ad trebel.l.j.⁊.l.nō iustā [debite]. Olim fuit illa quarta. Hodie si sunt quatuor ⁱ liberi/vel paucio res/tertia pars hereditatis;si vero plures est dimidia.C. de inoffic.testamen.parentibus/⁊.l.omnimodo/ ⁊.l.sequē. ⁊ sequen.⁊ auten.nouissima.

¶ Et de istis quartis ac distinctione substitutionum not. s̄.eo.raynutius/⁊ capitu.raynaldus/⁊ insti. de pupil.substi.§.primo [pauperibus.] Et sic instituere non est heredem incertuz facere/sed talis institutio firma manet.C.de episco.⁊ cleri. id quod pauperibus/⁊.l.nulli/ ⁊.l.si quis ad declinandam.§.primo [premisse] hic respondet tacite questioni seu argumētationi que insurgit ex decisione que statim precessit.

¶ Nam si dicte partes competant matri que succedit liberis decedentibus siue filijs iure communi/non omnia bona filij ⁊ filie pauperibus deferuntur. Sed hic respondet/ quia mater dictis filio ⁊ filie hoc casu non succedit/ sed dicti pauperes vt hic vulgaris substitutio ⁊ pupillaris directe intelliguntur/non oblique que fit per fideicommissum. Nam cum * verba testatoris sint generalia/vt in ver.moreretur intelligenda sunt illa in casu in quo cōpetunt verbis ⁊ personis institutis.C.de testamen.milita. in testamēto/⁊ de impuber.⁊ alijs substitutio. l.prima/ ⁊.l.ꝗuis/ ⁊.l. precibus.ff.de vulga.⁊ pupilla.subst. Jam hoc iure in prin. argu.op.ff.de regu.iur. quotiens [sermo trahatur] ff. ad trebellia.sceuola insti.de pupil.substi.§.vlti. [licet] respondet tacite questioni que fieri posset contra predictam decisionem. ¶ Nam si filius portione debita iure nature matrem priuare non potest que succedit filie ex testamēto vel ab intestato.C.ad tertulia.l.mater. Ergo omnia bona filij non deuenirēt ad pauperes/ quod tamen dicebat dicta decisio. ¶ Sed predicta intelligunt nisi filius testatus vel ab intestato ᵏ decedat/quod non est hic. Quia dicti pauperes ˡ non succedunt filio ⁊ filie nisi ex testamento paterno vt sequitur [pupillari] id est quod pater fecit impuberi qui est futurus heres pupillus post obitum patris [censendum] insti.de pupil.substi.l.liberis.ff.de vulga.⁊ pupil. patris.⁊.l.qui plures liberos in fine.ff.de inoffi.testa.l.papinianus.§.si nec impuberis. Joan.Mona.Cardi.

OBscurus. Uulgare contrarium Canticorum * quanto breuius tanto difficilius: hinc Hiero.sup Ezechie. melius arbitramur interim nihil ꝙ parū dicere: quia impossibile quidem interdū est ratione in partes distrahi quin totum confundatur.l.ij.§.quid in tanta.C.de veter.iure enucl.

¶ Extendantur igitur verba/ qr * ex decisione vnius questionis via inuenitur ad alias questiones.c.ex mulcta in prin.de voto ⁊ voti redempt. Jmo nulla lex neq₃ senatusconsultum prolatuz iure publico Romanorum videtur ad omnia sufficienter promulgari;sed nulla indigeret correctione vt ad nature varietatē ⁊ eius machinationes sufficiat/vt in auten.quib.mo.natura.effic.legi.in prin.colla.sexta.

¶ Unde Hiero.de homine perfecto: difficile est syluam legis ingresso singularum questionum materias segregare/ cum altera sic alteram ramulis quibusdam attingat/ vt sine alterius inchoatiōe cepta nequeat explicari. Probus.

¶ Esse volo. Pro hoc glo.in.§.illud in proe.ff. quod in simili no.Car.con.clij.minus graue:ibi ⁊ in hoc quāto plus quis cogitat tanto surgit maior dubitatio: ⁊ per hoc vulgare habes limitare aliud/ꝙ prolixitas est sapiētibus inimica. Areti.con.xj.in prin.⁊ con.lxxj.diligenter. Probus.

¶ De liberis.i.filijs quod sepe apud iurisconsultos reperitur in plurali non in singulari:lego tamē in.l. ius autē:ibi suum liberum.ff.de pac.

¶ Et dic ꝙ quēadmodū triplex reperitur exheredatio videlicet expressa/tacita/⁊ mentalis vt late probat Calca.in con.xij.col.iiij.filiussa.ita liberi * dicuntur succedere patri tripliciter vt videre licz in glo ordi.Matthei.c.j. in addi.ij.col.secunda.

¶ Et dic cum quibus liberis: succedunt filij aliorum liberorum mortuorū:per regulam quā citat Alex. con.cxxiiij. sub nu.ij.in fine viso processu cause vertentis inter do. Jacobum/vol.vij.ꝙ quādo ex aliqua dispositione debet vocari proximior/⁊ cōcurrat frater vel soror/⁊ filius alterius fratris vel sororis predefuncte:pariter admittentur: allegat glo.no.in.l.cum ita.§.in fideicōmisso.de lega.ij. in ver.proximam/quam ibi no Jo.Jmola ⁊ Ang.in.l. Gallus.§. quidam recte.ff.de liber.⁊ posthu.⁊ Bal.in.l.j.in ver.pone dicit statutum.C.de secund.nup.

¶ Et sic nepos assumit locū patris:vt succedat cū patruis. Jstud est regulare quod limitatur non procedere/quando tractatur de alia successione non concernente causam hereditariam/aut coherentē cause hereditarie: quia tunc nō succedit in locum patris sui:notat Alex.con.cxxix.numero.iiij.perspectis his vol.v.vbi videbis exemplum. Prob.

¶ Supplerī. * Petitio supplemēti/⁊ petitio legitime non sunt proprie testamēti impugnatio. Et sic qui petit supplementū:non dicitur venire cōtra voluntatem defuncti probat tex.expresse in.l.omnimodo.C.de inoff.testa.qr tale remedium fuit inuentū ad tuēdas testatorū voluntates/voluntas enim testatoris relinquentis minus legitima:presumitur esse talis qualis debet esse de iure.l. tale pactū.§. fi.cum ibi nota.ff.de pac. Et sic presumitur quod possit peti supplemētū legitime/ideo tale supplemētū dicit̄ ꝓcedere tacite ab ipso testāte/tradit Jo.d̄ Ana.cō.lxvij. viso pūcto vbi Ludo.Bolo.id cōprobat dicēs ꝙ illud venit ꝓ ius accrescēdi quātumcunq₃ veniat ex legis dispositiōe.l.vnica. C.quādo petē.partes:tñ non potest inficiari quin veniat ex iudicio testātis tex.est in.l.si Titius.§.Julianus de lega.ij.alias incipit si Titio/⁊ in.l.vnica.§.in nouissimo.C. de caduc.tollen.⁊ in.l.si ex parte.ff.de acquir.hered.

¶ Pro premissis facit quod no.Alex.con.iiij.nume.xij.vol iiij.ponderatis. Quod testator * in dubio videtur voluisse suam dispositionem esse conformem iuri communi ꝙ magis potest/⁊ quatenus verba patiuntur.l. Gallus.§. quidam recte.ff de liber.⁊ posthu.

¶ Unde Bald.in.l.precibꝰ.C.de impuber.dicit ꝙ videt̄ in dubio cogitasse illud qđ ius disponit:idē firmat ipse Alex. in con.xv.nu.iij.viso eo.vol.iiij.dū dicit ꝙ veniēs ab intestato dicitur etiā habere ex mente defuncti: qr videtur relinquere ⁊ se tacite conformare iuri. Et subdit ibi nume.v. ꝙ testator videt̄ suaz dispositionem velle intelligere ⁊ modificare secundum iuris municipalis dispositionez/ firmat idem Alex.con.lij.nu.xxxvj.circa hāc eo. vol.4.⁊ cō.77. nu.viij.quia ꝓ suprascriptos eo.vol.4.quē vide ꝓ intēto in cō.x.nu.ix.ponderatis his/vol.iij.dum dicit post Bart. in.l.ex facto.§.fina.ff.ad Trebel. ꝙ illa verba si decesserit

sine herede:prolata a testatore intelligũtur/ id est si deces
6 serit * sine liberis heredibus:vt etiã vult Bal. in.l.filiusfa.§.cũ quis/de lega.j.⁊ in.l.j.de cõdi.inser. Joã.imol.in.l.
quod dicitur.ff.de verbo.obliga. Probus.

e 7 ¶Ex liberis. Qui dicãtur * ex liberis/an legitimi/ puta
adoptiui/vel monasteriũ/⁊ an veniãt appellatione liberorũ/vide per Alexã.in cõsi.xcij. viso themate suprascripto/
vol.iiij. Et Calca.in cõsi.lxviij.col.ij. magister Anton.vbi
dicit ꝙ liberorũ appellatione simpl'r facta intelligitur ex
se descendentibus ⁊ natis.l.fideicom. ff.de conditio.⁊ demonstratio. Probus.

f 8 ¶Omniũ heres * Id est vniuersalis qui habet tria/ (dicit Bal.in.l.ex facto/col.ij. el.ij.ff.de heredi.insti.) Primo
ius accrescẽdi. Scdo ex eius aditione cõfirmãtur relicta
in testamẽto. Tertio quia potest de manu sua capere:quia
capit a seipso/⁊ subdit ibi Bal.in ꝓposito Joan.Mo.ꝙ heres institutus ex re certa/est quedã species iuris per se:⁊
de vtroqꝫ participat:vnde nõ potest dici simpliciter legatarius/nec simpliciter heres/ habet enim ex natura legatarij duo/videlicet ꝙ in eũ nõ transeũt actiones/⁊ ꝙ patitur falcidiã. ¶ De natura vero heredis vniuersalis ha-
9 bet tria predicta. Et dic ꝙ omniũ heres dicitur proprie *
vna ⁊ eadem persona cum defuncto vulga. iuribus ⁊ hoc
vere ⁊ proprie/vt ꝓbat multipliciter Calca.in consi.xviij.
casus/⁊ in cõsi.lxvj.visis oĩbus/ volu.primo habẽt tamen
animas diuersas/quia qui ligat animã vnius:nõ ligat animã alterius:no. Domi.in capi.ij.in fine.s.de iura.calũ. sequitur Sozi.cõsi.cciij.col.iij.capiendo primo:vbi subdit ꝙ
10 bona * vel mala fides (que sunt facti) nõ transeunt in heredes.l.cũ heredes.ff.de acquiren.pos. Successores tamẽ
vitiorũ ⁊ culpe defuncti dicũtur/vt cõprobat ipse in.d.cõsi.
lxvj.col.iij.quod intellige scdm eũdẽ in cõsi.lxxiiij. nume.
lxvj. Statuimus id procedere secundum leges/⁊ sic quod
supra dictum est secundum canones.
¶ Qui autem appellatione heredis veniant notat late
Alexand.consilio.xxxvj. viso themate/volu.iij. ⁊ consilio
xxiij.consyderatis/volu.ij. Probus.

g 11 ¶Hereditas. Qua * adita potest adhuc appellari hereditas.l.fina.§.sinautem/⁊.l.ij. in ṽsic.hereditati curatorẽ
dari.C.de bo.qꝫ liber.⁊ ibi Bald.patet etiã in toto titu.de
petitio.heredi. ¶ Et sic nõ cõueniũt ea que in preceden.
apost.in verbo omniũ heres diximus.
¶ Dic tamen hoc verũ stricte/ secus large ita dicit Alex.
in consi.cxxiiij.in fine super primo quesito/volu.iiij. Ideo
12 succedit regula ꝙ quãdo * vnũ ius in aliud trãsfunditur/
nõ attẽditur amplius natura iuris trãsfusi:sed eius in quẽ
fit trãsfusio no.in.l.aliã.ff.de nouatio. vide Deciũ cõsi.513
in ciuitate nostra Mediolani/⁊ consi.547. in fine.
¶Alterius dic ꝙ hereditate adita cõfunditur ipsa cũ patrimonio heredis.l.sed si plures.§. si filio.ff.de vulga. pro
quo vide glo.in.l.j.§.veteres.ff.de acquir.pos.Bart.in.l.j.
ff.de acquir.hered. ⁊ in.l.fi.C.de inoffi.testa.⁊ Calca.in cõsi.iij.⁊.iiij.glo.in.l.heres ꝑ suũ.ff.de acquir.hered.⁊ que late cumulat Decius cõ.ccclxxix.post princ.requisitus/⁊ cõ.
ccccxix.ĩ fine viso/⁊ que dico in.c.ne aliqui/in ver.stricti iuris de heretic.j.ad idẽ Maria.Sozi.cõsi.cxxj. col.iiij.visa
cõtingentia/vbi idẽ dicit de dote apposita in bonis filiorũ/
aut quãdo reperitur mulier dotata/⁊ cõsi.cxlvij. col.ij.visa. Alex.cõsi.xxxiiij.sub nu.xvij.qđ incipit aĩaduersis/vol.
vj.⁊ cõ.cxcviij.nu.ix.ꝓspectis his/eo.vol. Attẽde etiaʒ ad
ea que dico in.c.j.in ṽsi.iudicãdũ/de iure patr. Alex.in cõ.
xxix.nu.v.qm̃/vol.j. Deci.cõsi.551.col.j.plene/⁊ consi.581.
nu.xj. ¶Postremo dic ꝙ filij adeũdo patris hereditateʒ
approbant omnia per eum gesta:comprobat Jason in consilio.lxuij.col.iij.volu.iij. Probus.

h 13 ¶Trebellianice. Dic ꝙ in relictis * ad pias causas scdm
cõem ⁊ verã opinionẽ cõiter approbatã:nõ detrahit falcidia neqꝫ trebellianica. Ange.cõsi.lix.in princi.quidã pr̃fa.
⁊ Alex.cõ.cxcvj.viso testamẽ.vol.ij.quẽ vide ꝓut ⁊ ꝓ contrario Deciũ consi.ccxcix.nu.iiij.in causa mihi cõmissa: vbi
subdit ꝙ legitima cõtinet tertiã parteʒ/⁊ sic.iiij.vncias de
xij.⁊ trebellianica cõtinet quartaʒ de illis.viij.vncijs restãtibus:⁊ sic in totũ sunt sex vncie que dimidiã hereditatẽ cõstituũt. ¶Et dic iura nostra solũ loqui de trebellianica ſm Raphael. Fulgo.in.l.qꝫqꝫ/in fine.C.ad leg.falcid.
⁊ sic non sunt extendenda ad falcidiam Maria. Sozi.cõsi.
14 xciij.col.iij.circa primum. ¶Testamẽta enim * que versantur circa pias causas habẽt multa priuilegia/inter que
habent clausulam derogatoriã ad sequentia/ firmat Sozi.
cõsi.ccxxix.col.fina.versicu.postremo/primo aspectu.
¶Itẽ statuta ad pias causas non ligãtur dispositionibus
laicorum/Panor.in.c.relatum.s.isto titu.Bal in.l.generali.C.de sacrosanc.eccle.Sozi.con.ccxxx.col.iij.versi.secundo quia licet/viso testamento.
¶Quod proxime dicimus Trebellianicam non habere locum in relictis ad pias causas/illud extende procedere vt
non extrahatur/etiam ab eo legato alteri facto qui habet
immediate restituere pie cause.Sozi.consil.ccxlj.col.xiiij.
versi.octauo ⁊ vltimo circa primam.

15 ¶Item habeo aliud priuilegium quia licet * in re dubia
debeatur quod est minimum:tamẽ hoc fallit in legatis ad
pias causas:quia in illis debetur in dubio quod est plus:
casus est singu.in.l.Titia.§.fi.⁊ ibi hoc tenent glo.⁊ Bar.
ff.de auro ⁊ arg.lega.Panor.in.c.iudicante.s.de testib.
¶Et per hec habes relicta ad pias causas non regulari
legibus laicorum:sed iure diuino/aut gentium/ aut canonico qđ cõprobat idẽ Sozi.cõ.ccxlvij. col.pe.circa primũ.

16 ¶Alterius dic ꝙ Trebellianica * fortior est Falcidia.l.
in quartam.ff.ad leg.falcid.merito si potest prohiberi per
testatorem falcidia:eadem ratione vel maiori debet posse
Trebellianica prohiberi:⁊ hec est communis opinio secundum Alex.in con.lxvij.nu.iij.consideratis his vol. primo/
de qua prohibitioine vide Jaso.in con.cxlvj.presupposito/
vol.iiij. Probus.

l 17 ¶Quatuor liberi. Dubium est * an his liberis huiusmodi tertia vel quarta(iure nostro)debeat relinqui titulo institutionis/aut alio quocunqꝫ:quia habeo de iure ciuili debere titulo institutionis relinqui.§.aliud quoqꝫ capituluʒ
in autenti.vt cum de appellatio.cognos.colla.octaua ⁊ ibi
glo.⁊ glo.in auten.nouissima.C.de inoff.testa.que dicit circa medium hoc debere intelligi in testamento solenni: secus in minus solenni/puta inter liberos quia tunc sufficit
quoquo relinqui titulo. Contrarium tamen tenet indifferenter vtraqꝫ censura canonistarum ⁊ legistarum/propter
qualitatẽ.dicti.§.aliud quoqꝫ capitulum/cum glos.tenent
Butriga.in.d.auten.nouissima ⁊ Antho.de But.in.c.raynutius.s.eo.titu.Mathe.no.ciiij.ꝙ illa vulgaris doctrina quod placet Jasoni in.d.auten.nouissima col.vj.nu.xxj.
ibi ⁊ credo ꝙ ista sit veritas sicut euangelium:ibi tamẽ fatetur communem in contrarium.
¶Intellige inter liberos secundum quod idẽ Mathe.vbi
s.dicit:puta habens tres filios:vnum heredem vniuersalem instituit/⁊ alijs reliquit.x.iure legati/⁊ tũc valet hoc
18 testamentũ:ratio redditur ꝑ eos:qr * in testamẽto condito a patre inter liberos cessant solẽnitates iuris ciuilis/⁊
attenditur solum ius gentiũ:no.Car.in cõ.cxlix.Ser Frãcisc⁹:Bar.⁊ alij in.l.hac cõsultissima.§.ex imꝑfecto ad finẽ
C.de testa.Bal.in auten.quod sine.C.eo. Jason in consi.
clxxiiij.col.ij.decreto/vol.iiij.tũ qr hec legitima est quasi
debita iure nature adducũt prefati cõtra cõmunẽ: qr in tali testamento sufficiunt duo testes secundũ ius gentium.

19 ¶Et licet alias in testamentis * mulier non possit esse testis.l.qui testamento.§ mulier.ff.de testa.Scriben.in.c.cũ
literas.s.de testib.Specul.in titu.de teste.§ primo versic.
item ꝙ est mulier.ius enim requirit duos idoneos testes.
20 c.cũ esses.s.eo.Sed testis ille dr̃ idone⁹ * qui est oĩni exceptione maior glo.in.§.item verborũ in ver.idoneos insti.
de inutil.stipu.glo.quam ibi sequitur Panor.in.c.j.in ver.
maiores.s.de consang.⁊ affini.Qꝫ illi dicuntur omni exceptione maiores qui repelli non possunt aliqua exceptione(dixi in.c.primo in verb.non admitterentur de testib.s.
¶Sed ita est ꝙ mulier non est omni exceptione maior de
iure ciuili.d.l.qui testamento.§.mulier. Quod etiam procedit de iure canonico:cum istud non reperiatur immutatuʒ
per ipsum ius canonicum.c.j.cum ibi no.s.de no.oper.nunciа.gl.in.c.ex eo.xv.q.iij.istud resultat ex.d.c.cũ esses/ ibi
idoneis adddito eo quod.s.proxime diximus/ Alex. con.
177.volu.ij.id latius prosequitur.
¶Et redeundo ad propositũ/in tali testamento inter li-
21 beros * mulier potest esse testis/glo.⁊ ibi Bal.in.d.autẽ.
quod sine Bar.⁊ alij in.d.§.ex imperfecto.
¶Itẽ ꝓ cõtrariãtibus cõi:facit qđ istud qđ filio dʒ relinqui titulo institutiõis:est de mera dispositiõe iuris ciuilis
⁊ nõ iurisgẽtiũ Bar.⁊ alij in repe.l.j.in.ij.q.prime ꝑtis pri.
C.de sacrosanc.eccle.ergo hec dispositio iuris ciuilis non
debet attẽdi in tali testamento inter liberos:prout nec attenditur in testamento ad pias causas/sed solum ius gentiũ.d.c.cũ esses ⁊.c.relatũ.s.eo.ista quippe multũ suadẽt.
22 ¶Veniamus tñ ad cõmunẽ a qua in iudicãdo * nõ reperio recedendũ/Bar.⁊ alij in.l.fina.C.de pena iudi.qui male iudic.⁊ in.l.cũ prolatis.ff.de re iudi.Doc.ĩ.c.ne innitaris.
s.đ cõsti.Cumulat late Neuisa.in sylua nupt.in prin.libri.

¶ Et nõ immerito ipsa cõmunis stat ꝙ titulo institutiõis legitima debeat a patre relinqui. Quia habeo * ꝙ gloria patris ꝓcedit cum gaudio maximo ab esse filij: vna enim ⁊ eadẽ caro sunt dixi.s̃.late in rub.de tenũcia. versic.habeo preterea: istud firmat Jason in.d.cõsi.clxxiiij.col.ij. decreto/vol.iiij. ¶ Sequitur ideo ꝙ maiori ⁊ digniori titulo pater filiũ debeat decorari. Sed titulus institutionis est longe honorabilior ꝙ̃ titulus legati/vel ali⁹ titulus: glo.post tex. in.l.filiũ.§.sed si portio ibi cũ hereditates nõ modo honesto titulo: sed ⁊ pleniore honore tribuantur. ff. de lega. prestan.no.enim ibi glo.ex text. quod honor * cui datur ⁊ dedecus est cui aufertur. Et hec est ratio precipua dicit lapus allega.cj.col.v.in ciuitate floren.

(Marginal numbers: 23, 24)

¶ Et quia scd̃m aliquos parũ de honore sine vtilitate curandũ est: ideo resultat alia ratio: quia filio instituto: si coheres repudiet accrescit filio per ius accrescẽdi. l.j.§.si ex fundo.ff.de heredi.insti.secus si titulo legati/quia tunc nihil accrescit filio.l.eã quã.C.de fideicõ. Jta dicit Bald.in l.in suis.ff.de liber.⁊ posthu.allegat.l.j.C.de cadu.toll.idẽ Bald.Cy.⁊ Sali.in.d.auten.nouissima.

¶ Jgitur attende ad cõem quã citat Alexãd.cõsi.clxxvij. nu.viij.viso themate/volu.2.cõsi.50.circa finẽ/in causa et lite/ volu.vij. ꝙ si testator dicit relinquo filio meo centum pro legitima sua/seu pro parte sua: videtur relinquere titulo institutionis: not.Bart.⁊ Bald.in auten.vnde si parẽs C.de inoffi.testamen.ad quod facit quod not.Alex. cõsilio lxxx.nume.iij.visis themate/volu.v. ꝙ si testator mãdat in testamento filiam dotari/ ⁊ postea adijcit clausulã/ ꝙ vult testamentum valere omni meliori modo quo potest/ perinde est ex virtute dicte clausule / ac si filie reliquisset titulo institutionis. ¶ Adde Car. consilio.lx.col.ij.Anglotus/ vbi late disputat de hoc verbo relinquo/meminit Alexã. cõsilio.cv.viso ac diligenter/volu.iiij.quẽ vide consi.lxxvj. col.fina.põderatis/volu.iij.vbi cõprobat id quod diximus de titulo institutionis habere locum/etiã si inter liberos testaretur pater. ¶ Nec refert an integra legitima relinquatur hoc titulo / quia licet solum relinquatur nũmisma hoc titulo institutionis: tamen sufficit vt propter hoc non possit testamentum dici ratione preteritionis nullum/ probat glo.in dicto.§.aliud quoq̃ capitulum : quia ad maius ⁊ supplemẽtum legitime poterit agi vt ibi.

¶ Jdeo concludendo in themate ex quo non reperio immutatum per ius canonicum/ ⁊ clarum per ius ciuile : iuri ciuili stabo per regulam vulgatam. Quod * quando est clare decisum de iure ciuili/ ⁊ non reperitur expressum contrarium de iure canonico: stamus iuri ciuili etiam in foro canonico/dicto capitulo primo.s̃.de noui.oper.nuncia.capitu.clerici.s̃.de iudic.glo.summe.x.distinctio.capitu.fina. s̃.de secund.nupt.cum similibus: not. Alexand.consilio.lij. col.prima in causa ⁊ lite vertente inter Nicolaũ/volu.vij.

(Marginal number: 25)

¶ Non enim debet induci discordia inter ius ciuile / ⁊ ius canonicum : quando non inuenitur expressum/capitu.cum expediat.s̃.de electio.hoc libro capitu.cupientes/ in.§.ꝙ si per viginti in verbo petere eodem titulo.

¶ Quod etiam de iure nostro legitima titulo institutionis debeat per patrem relinqui/dicit tutius glo . hic in verbo instituit quam communiter sequuntur Docto . secundum Francum : non enim credendum est ꝙ Papa voluerit auferre filijs fauorem huiusmodi.

¶ Hanc partem tenent Anton.de Butrio/ Petr.de Anchara . Jmola ⁊ communiter scrib . in dicto capitulo raynutius/ vbi glo. in verbo relinquens. Jdem a communiter scriben.approbata: sentit in eo enim tex. non dubitatur de validitate testamenti / ergo presupponit ꝙ interuenit titulus institutionis. Sequitur Alex.in cõsi.lxx. col.ij.vol. ij.viso cõsilio alias per me reddito/licet in.l.cetera.ff.de liber.⁊ posthu.tenuerit cõtrariũ Bald.in.l.fina.C.famil.erciscun. ⁊ in auten. ex causa/col.penul.C.de liber.⁊ posthu. firmat cũ Alexã.in.d.l.cetera. Quia ius canonicũ non cõsyderat hos rigores ⁊ solennitates/cap.dilecti. s̃.de iudi. hoc tñ nihil facit ꝑ premissa/vt apparet intuenti. Jdeo stacũ cõi/pro qua reperi Jaso.in rub.ff.solu.matri.nu.xxxj.

¶ Et inq̃tũ.s̃.diximus mulierẽ fore testẽ idoneã in testamẽto inter liberos * illud habes etiã extẽdere ĩ testamẽto ad pias causas: no.Decius cõsi.clix.col.j.casus qui ꝓponitur/allegat Bal.in.l.j.ad finẽ. C.de sacrosan.eccl.moder. in.c.qm̃.s̃.de testib.Alex.cõ.cv.col.vj.viso lib.iiij. Corne⁹ cõsi.ccxv.col.ij.lib.ij.videtur/hi enim duo casus pari passu (quo ad solennitatem) videntur ambulare/quia si testator scripsit voluntatem suam totam in cedula/non tamẽ eam publicauit/⁊ moritur: tale testamentum dicitur perfectum ratione volũtatis/sed imꝑfectũ ratione solẽnitatis. Jdeo valet inter liberos/istam opinionẽ sequitur Alex.in.l.hac consultissima.§.ex imꝑfecto.C.de testa. Et pariter idem est dicendum in pia causa/ Jmola ⁊ Arety.in.l. si is qui de testamen.ff.

(Marginal number: 26)

27 ¶ Unum tamen est in hoc vltimo puncto ꝙ * testamentũ condemnati ad mortem(etiam quo ad pias causas) nõ valet Paul.de Castro con.cccxix.in fine primum quesitũ/ in prima parte.

¶ Premissis/adde ꝙ legitima filijs debita: dicitur adeo fa
28 uorabilis ꝙ licet * filius approbauerit testamentum patris in quo non reperitur data: tamẽ talis approbatio nõ preiudicat/quominus filius grauatus legitimam detrahere possit: secus de Trebellianica vt concludit Petr.de ancha.con.ciij.col.ij.nume.ix.plura sunt dubia / quam refert ⁊ sequitur Decius consi.cccxx.nu.iij.dum legerẽ Padue vbi concludit ꝙ respectu legitime filius grauari non potest.l.quoniam in prioribus.C.de inoff.testa. ⁊.l. coheredi. §.cum filie.ff.de vulga.⁊.l.cum patronus de lega.ij.idem Decius ⁊ copiose con.ccccxix.in prin.viso.

¶ Non omitto ea que citantur a Maria.Sozi.consil.xciij. col.xj.versi. confirmatur circa primum: ꝙ sicut pater non potest(etiam disponendo ad pias causas) disponere in preiudicium legitime de iure communi vt auten.si qua mulier C.de sacrosanc.eccle. ita nec potest disponere in preiudicium legitime augmentate/quod cõprobat autoritate plurium: pro quo vide que late tradit Jason in con.xcix.vol. iiij.dominus Bartholomeus ⁊ ibi col.vij.decidit de prohibitione detractionis Trebellianice : vide etiam ⁊ late de supplemento legitime eundem Jasonem in consilio.cxxxj. Nicolaus vol.iiij. Et quod diximus.s̃. de testamento inter liberos: vide que late tradit Alex.con.clxxvj.viso processu/vol.v.⁊ consi.xvij.in fine ponderatis/vol.iij.⁊ consi. lxxvj.quod exorditur ponderatis/vol.iij.vbi tractat de testamento facto per scripturam priuatã testatoris/⁊ an habeat locum comparatio literarum qui cõcludit ꝙ non: motus pluribus rationibus/quas ibi videre licet.

¶ Et attende quia iura fauent patribus in eorum dispositionibus circa filios.l.fina.C. familie ercis.l. hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.(que habent locum)tamẽ intelliguntur quãdo pater equaliter eos instituit: propter
29 quam * seruandam limitatur aliquando ⁊ ampliatur dispositio testatoris.l.fina.⁊ ibi no.C.communia vtriusq̃ iudic. Sozi. consilio.ccxliij. in fine in presenti/alias secus/refert Decius post alios consi.ccclxj.col.secunda omissa/vbi adducit illud vulgatum ꝙ pater non debet facere vnum filiũ legitimum ⁊ alium bastardum. Angel. in auten. de nupt.§. illud quoq̃.

30 ¶ Fauent equidem vt supra deductum est in legitima * / magis ꝙ̃ ecclesie ⁊ alie pie cause: extra tamen legitimam ⁊ necessitatem victus non: quia tunc magis ecclesie ꝙ̃ filijs ita intelligas dictum vulgare Augustini dicentis/quicũq̃ velit filium exheredare ⁊ ecclesiam instituere/ alium cõsultorẽ q̃rat ꝙ̃ Augustinũ.c. quicũq̃.xvij.q.iiij. no. Petr. de Anch.cõ.xxv.videt̃ prima facie ⁊ lati⁹ cõ.46. p̃ia facie Dec.cõ.480.in fi.in casu/⁊ cõ.cccccciiij.in fi.in casu firmat Antho.de Butrio con.xxv.col.ij.ad primum dubium/ vbi
31 dicit ꝙ iura * naturalia ⁊ diuina que necessitant patrẽ erga filios: loquuntur respectu necessitatis victus ⁊ legitime: idem sentit Arety.consi.xij.col.ij.in causa Nicolai dicens ꝙ filijs plus fauemus ꝙ̃ ecclesie in legitima/ sed reseruata legitima pl⁹ fauet lex cause pie ⁊ anime ꝙ̃ filijs ꝓbatur.ix.q.vlti.c.si qua mulier/vbi si quis habet filios ⁊ ingreditur monasterium filijs datur legitima : ⁊ omnia alia bona monasterio acquiruntur ad idem tex.in auten. si qua mulier: vbi Bal.in.iiij.no.C.de sacrosanc.eccle. Latius vide per Decium consi.cccccxxvj.in duobus dubijs/tangit Alex.in con.xcij.col.iij.super eo/vol.iij. idem Decius consi. ccccxcv.nu.xxviij.viso eleganti/⁊ cõ.ccccccxxix. Philipp⁹.

¶ Et per hec videtur firmata opinio eorũ qui tenent ꝙ le
32 gitima * statuto tolli non possit/de quo late per Marian. Sozi.consi.v.in prin.presens consultatio/⁊ con.xxx.Quis ex his/ vbi refert in hoc varias maiorum nostrorum sententias/quidam enim tenuerunt illam tolli non posse: alij sententiã cõtrariã/Calca.in con.xxxvij.item statutũ/nonnulli vero mediam vt in totum tolli non possit: tamen pro parte minui: dicit tamen ꝙ humanior est sententia vt tolli non possit quia videtur debita iure sanguinis: quod non potest tolli.l. iura sanguinis.ff.de reg.iur.

¶ Jtẽ in tm̃ natura filios vocat ad p̃ris sui successionẽ: vt etiã viuente p̃re quodãmõ bonoꝝ paternoꝝ dñi estiment

Ita vt patribus defunctis potius in filijs/dicatur conti-nuari dominiũ ⁊ libera administratio ꝙ̃ successio ad filios deuenire not.in.d.l.in suis.ff.de liber.⁊ posthu.⁊.l.cuz mi-les in princ.ff.ex quib.caus.maio. ⁊ pater dicit potius de-bitũ soluere filijs/ꝙ̃ in eos alienationẽ facere.l.j.§.j.de im po.lucr.descriptio.lib.x. C. Et similiter liberi potius debi-tũ recipere.l.j.C.de his qui ante apertas tabul. Unde fi-

33 lius * post mortem patris nõ dicitur vsucapere pro here-de.l.prima.C.de vsucapio.pro herede.

¶ Hinc dicimus ꝙ si de obueniente titulo lucratiuo debet solui gabella/ non soluetur de hereditate ascẽdentis ob-ueniente descendenti Ioan. Imol. post Angel.in.d.l.in su is:bene facit.l.fina. C.de codicil. scd̃m Alex.consi.cxcviij. nume.xiiij.perspectis his/volumi.vj.

¶ Item in dubio hec opinio propter conflictũ aliarũ opi-nionum videtur sequenda vt humanior.l.quod si ephesi.ff. de eo quod cer.loco/cap.fina.ẽ.de transactio.

¶ Item in proposito subdit idem Maria.d.cõsi.xxx.col.x.

34 versicu.xij. filia. Quod filia * dicitur in legitima quodã-modo creditrix.l.papinianus.§.quoniã quarte. ff.de inof-fi.testa.vnde in ea filius non dicitur habere terminum lu-cratiuum.l.fina. C.de repudi. heredi.⁊. l.fina.C.de condi. indebi.⁊ ad eam petendam quasi es alienum/ datur condi-tio ex lege.l.fina.si quid in frau.patron.⁊.l.j.§.si impuberi. ff.de colla.bono. Sed es alienũ etiã debetur ex testamen to:ergo ⁊c.latius firmat idem Sozi.cõsi.cl.col.vj. versicu. cõfirmatur/vbi late.q.tractat.sequitur Alexan.cõsi.clxix. circa finẽ visis instrumẽtis/volu. vij.⁊ cõsil.lxxxiij. in prin ci.viso statuto/volu.iiij.facit quod ipse notat cõsil. liij.nu. xxxiij. visis/volu.iij.⁊ cõsi.xlv.col.v.habita/volu.pri͂o: vbi late etiã cõprobat/ꝙ filius dicitur esse creditor in legitima ⁊ sic potest eligere legitimã in ea re que sibi videbitur:dũ-modo mediocrẽ. Idem Alexan.consil. cxxv.col.fina.visis/ vol.primo:vide Areti.consil.ij.⁊ latius cõsilio.xvij.nume. iij.cõsideratis ⁊ cõsil.xviij.col.penul.in fine. Hinc est ꝙ fi-lius nõ potest vt heres in legitima cõueniri not. in.l.quo-tiẽs.c.de hered.insti. Ita tenẽt Ang. Imol.⁊ Franc. Are-ti.in.l.plane.§.si duobus/de lega.primo. Iason in cõsil.lxj. col.ij.nobilis/vol.iij.quẽ vide in cõ.clxj.reuocat. volu.iiij.

35 ¶ Sed quid dicendũ si filius instituatur * in legitima/an dicatur institutus in ꝙ̃titate certa vel vniuersali. Breui-ter in hoc pũcto dic ſm Bal.in.l. ex facto la grãde/col.fin. ff.de hered.insti.ꝙ respectu onerũ ⁊ debitorũ nõ est heres vniuersalis:sed respectu cõmodi sic/ vt possit etiã actiões mouere (etiã adeũte vniuersali coherede) quod nõ est in extraneo instituto in certa ꝙ̃titate.

¶ Filius ergo in ꝙ̃titate vel in re institutus:cũ sua insti-tutio reducatur ad quotã/excedit extraneũ in ꝙ̃titate in-stitutũ: ⁊ nõ differt ab vniuersali herede/nisi solũ in cõuen tione passiue accepta not.in.l.cũ a matre.C.de rei vendic. l.fina.ff.quod cũ eo. ¶ Ex quo habes inferre ꝙ si testator receperit emphitheosin pro se ⁊ heredibus suis/includitur filius in legitima institutus: vt ꝓ rata illius legitime suc-cedat in emphitheosin/ tãꝙ̃ in substãtia bonorũ testatoris. ¶ Item inꝙ̃tuz.ẽ.diximus legitimã tolli per statutũ non posse/vel minui/intellige nulla subsistente causa: quia tũc videtur cõtra naturalem rationẽ.l.cũ ratio. C.de bo.dam-na. Et de esse legis vel statuti est:vt sit rationibus iustis ⁊ honestis fundata.cap.erit autem lex.iiij.distinc.

36 ¶ Idem dic de legitima * que debetur matri de qua per Iasonem in cõsi.lxj.nobilis/volu.iij. vt ex causa tolli pos-sit alias nõ:notat Ludouic. Bolog.post Ioã. de Ana.cõ-sil.iiij.visis statutis. Istud videtur durũ quia filij in mul-tis obligãtur matribus iuxta sententiã Ambro. super Lu cã ca.ij.inquiẽtis Tu matri debes pudoris iniuriã/ virgi nitatis dispendiũ/partus periculũ/vteri longa discrimina Cõprobatur de matre precipue:qr successiones sunt de iu re ciuili introducte insti.de vsu ⁊ habita. in princip. ⁊.l.j.ff. de acquirend.rer.domi.ergo contrario iure tolli possunt.l. omnes populi.ff.de iustic.⁊ iur.alios passus allegat quos videas ꝙ successiones sint de iure ciuili suaderi potest/qr illo solo iure inuentum reperitur remedium contra testa-mentum patris pretereuntis vel indebite exheredãtis fi-lium. Nam ius dicendi nullum ratione preteritionis da-tur solum existenti in potestate. l. si filius qui in potestate ff. de liber.⁊ posthu.⁊.l.prima.ff.de iniust.testamen.

37 ¶ Item * patria potestas est solum iure ciuili inuenta.l. Item qui in potestate. ff.de his qui sunt sui vel alieni iur. l.prima.§ primo.ff.de rei vendi.⁊ insti.de patria potesta.in versicu.ius autem/ igitur apparet ꝙ ius dicendi nullũ ra-tione preteritionis non erat ante ius ciuile.

¶ Item exheredatus rite ad successionem patris venire non potest:nisi per querelam.l.si post mortem.§.exhereda ti.ff.de bono.posse.cõtra tab.ibi vnaꝙ̃ eis querela super-est si de inofficioso dicant similis text.in.le.non putauit in prin.illo titulo.

38 ¶ Itẽ forma * in testamentis tradita est de iure positiuo l.lege obuenire.ff.de ver.signifi.insti.de testa.in prin.l.ne-mo de lega.primo. ¶ Et posito ꝙ testamentũ habeat ef-ficaciam a iure naturali vel diuino/no. Alex.con.ij.nu.xx. vol.j.tamen per statutuz potest addi vel detrahi:vt patet ex no.in. l.fina.C.si cõtra ius vel vtili.public.⁊ in.l.j.ff. de constitu.princ. Bal.in.l.duobus.§.fina.ff.de vulga.

¶ In simili dicas/ꝙ licet matrimonium sit de iure natura-li.c.ius naturale.j.distinc.tamẽ ei traditur forma a iure po sitiuo.c.tue.⁊.c.seq.ẽ.de sponsal.ita inuehit Alex.consilio ccix.col.ij.statutis accurate/vol.ij. Decius consi.ccccclvij.

39 nu.v.accurate. ¶ Item querela * inofficiosi testamenti dicitur de iure ciuili.l.filio.§.finali ⁊ ibi glo.ff.de inoff.te-sta.⁊ in.l.⁊ si contra tabulas.ff. de vulga. Nec apparet ꝙ ante ius ciuile esset via alia rumpendi dispositionem testa toris defuncti. ¶ Similiter via petendi supplementũ le gitime est de iure ciuili inducta.l.omnimodo.C.de inoff.te sta.igitur licebat ante ius ciuile cuilibet Romano de bo-nis suis pro libito disponere ⁊ ita in primo capite legis fal cidie continebatur.l.j.in princi.ff.ad leg.falcid.iuxta illud nihil est ꝙ magis naturali equitati conueniat/ꝙ̃ quemcũ-ꝙ̃ posse libere rem suam in alium transferre.§.per traditio nem inst.de rer. diuisio.⁊.l.non vsꝙ̃ adeo.ff.si quis a parẽ. fuer.manu.⁊.l.j.C.de sacrosan.eccle.ista sunt que suadent legitimã non solum diminui sed etiam in totum tolli posse statuto/aut alias:cum omnia iura legitimam aduocantia sunt de iure ciuili:ergo alio iure tolli possunt.c.j.de consti

40 tu.hoc lib. ¶ Item * vnũ ius ciuile aliud tollere potest l.de quibus/⁊.l.non est nouum.ff.de legib.

¶ His tamen ⁊ alijs suadentibus:teneas in totũ tolli nõ posse per legem aut statutum:quia si in totũ tolleretur au ferretur per consequens educatio ⁊ alimentorum presta-tio/quod esset contra charitatem ⁊ bonos mores:ideo nõ seruandum.d.c.erit autem lex.iiij.dist.

¶ Attende ad vnum in proposito ꝙ hec diminutio non sit ita notabilis ꝙ censeatur esse peremptio vel minus enor-mis quia tunc esset irrationabilis:cum oporteat filium vi uere secundum qualitatem persone ⁊ domus patris: ⁊ nõ pro parte viuere ⁊ pro parte viuere:cum id nõ possit tolli in homine/quia vita hominis dicitur indiuidua/vt dicitur

41 de vsu cuius pars legari non potest. Nam frui * quidem pro parte possumus/vti pro parte non possumus tex.est in l.vsus pars.ff.de vsu ⁊ habitatio.per quem tex Bar.⁊ Pe tr.in.l.eadem.§.Cato.ff.de verb.oblig. Bald.⁊ Paul.in.l. stipulationes nõ diuiduntur eo.ti.dicunt ꝙ si stipularis a nobili vsum sylue pro te ⁊ tuis:si moriaris.x.relictis here-dibus:⁊ omnes non velint morari insimul: sed particula-tim:tunc etiam omnes habebunt vsum insolidum/ qr vsus est indiuiduus.

¶ Et si velles dicere quod istud habet locum in his filijs qui non habent vnde aliunde viuãt:secus in alijs quibus suppetunt facultates ample.

¶ Respondeo id non obstare:quia lex communis est omni bus ideo non iuuat distinctio.

42 ¶ Et per hec possumus concludere ꝙ non valet * statu-tum dicens/ꝙ primogenitus succedat in totum: vt dicitur in Britannia ⁊ alijs partibus:quia quo ad legitimam non valet:ratio qr meta legitime est de iure ciuili: ideo potest augeri vel minui:sed materia legitime ⁊ alimentorum est de iure naturali:ideo non potest in totum tolli: in vno ta-men differunt secundum Bal.in.l.fina.§.si autem es alienũ super versi.sinautem legata.C.de bo.ꝙ̃ liber.ꝙ alimenta debentur filio quantum sufficit ad viuere de iure nature causali ⁊ formali:sed legitima est de iure causali nõ forma li/quia potest per statutum augeri ⁊ minui:non autem in totum tolli:ꝙ filius nõ habeat vnde se alat/ita residet ibi Bald.⁊ Angel.in.l.prima.§.ius naturale.ff. de iust. ⁊ iure qui arguit per illum textum ꝙ non valet statutum aufe-rens legitimam que succedit in locuz educationis/ que est de iure naturali:quia esset etiam contra legem diuinam ⁊ consilium diui Augustini.ẽ. tactum/ ⁊ legem humanam: que sine causa legitima non permittit filios a parentibus priuari auten.non licet de liber. preter.C.firmat Salyce-tus in autentiqua nouissima.C.de inofficioso testamen. et in.l.scimus.C.de nupt.vbi adducit rationẽ q̃ placet: quia tex.in auten.de triẽ.⁊ semis.in prin.videt habere clausulã

derogatoriam ad quancunq; consuetudinem ⁊ legē cuiuscūq; inferioris. Ex quo ratio sic disponēdi est vniformis vbiq; locorum. Et sic videtur quod leges municipales cōtrarium disponentes valere non debent: in autē. nauigia C. de furt. ⁊ in auten. omnes pegrini. C. cōmunia de successio. Bar. in. l. omnes populi in. iij. q. princ. ver. circa hoc dic ⁊. ff. de iustit. ⁊ iure vbi ꝓ hoc allegat etiam. l. eos. C. de furt. ⁊ auten. cassa. C. de sacro sanct. eccle.

¶ Quod tex. in. d. auten. de triente ⁊ semis. videatur habere clausulam derogatoriam patet intuenti: quia imperator ibi dicit ꝙ male fuit prouisuz/ ꝙ legitima esset quarta licet talis ꝓuisio fuisset diutius obseruata ⁊ ab illa ꝓuisione sic diuturnitate temporis roborata recedit ⁊ eam corrigit ac disponit/ ꝙ si triens vel semis secundum numerum liberorum ⁊ prohibet priorem prouisionem seruari vt ibi ptz.

¶ Ex quo sequitur secundum Saly. ꝙ imperator ibi videt prohibere populos subditos disponere in contrarium vt in simili allegat. l. iij. §. diuus. ff. de sepul. viola. vbi lex corrigens consuetudinem ⁊c. vt ibi dicitur videtur derogare cōsuetudini omni in contrarium postea disponēti.

¶ Pro quo habeo vltra eū id quod no. Cy. in. l. ij. in. q. v. C. que sit longa consuet. Dy. ⁊ Bar. in. l. si mihi ⁊ tibi. §. fina. de lega. primo Doct. in cle. statutum de elect. ⁊ Antho. de Butrio in. c. fina. s̄. de consuetu. vbi tenent ꝙ damnata 43 * consuetudine/ intelligitur dānata non solum preterita: sed etiam futura: pro quo vide que dixi in. c. primo in ver. reprobata consuetudine de consuet. hoc lib. no. Alex. con. cxcvj. col. iij. viso testamen. vol. ij.

¶ Hunc passum Jo. de Jmola. in. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. ⁊ demonstra. tangit: dicens oēs Doc. fore in concordia/ ꝙ legitima possit per statutum minui: sed an possit in totum tolli sunt opiniones ⁊ concordando eas dicit/ aut statutum tollit legitimam sine causa: ⁊ non 44 valet: cum videatur irrationabile ⁊ contra naturalem rationem vt iamq; tactum est: lex enim * vel statutum iniustum ⁊ sine causa non valet. l. iij. ff. de legib. facit quod no. ibi glo. ⁊. d. c. erit autem lex. iiij. distin. Bar. in. l. finali. C. si cōtra ius vel vtili.

¶ Facit etiam quia licet dispositio testatoris vim habeat legis. §. disponat in auten. de nupt. colla. iiij. dixi post Jo. mo. in. c. si pro te. s̄. de rescrip. tamen non potest auferre legitimā sine causa vt in. d. §. aliud: in autē. vt cum de appel. cogno. ergo nec lex municipalis.

¶ Aut statutum tollit cum causa puta ratione ingratitudinis ⁊ similium vt in. d. §. aliud ⁊ §. causas eo. ⁊ tunc in totum potest tolli/ quia tunc cessat ratio naturalis propter rationem naturalem contrariam dico fortiorem/ que habz ꝙ delicta non remaneant impunita. l. ita vulneratus. ff. ad leg. aquiliam. ¶ Pro hac distinctione habes qđ in simili no. Petr. de Ancha. con. xlvij. pro clariori/ vbi dicit ꝙ testator non potest sine causa heredi ꝓhibere administrationem ad tempus: cum causa tamen potest.

¶ Et quia supra diximus legitimam matri debitā ex causa tolli posse quod satis comprobauimꝰ. Ultra tñ ea Alex. consil. clxviij. col. j. visis ac ponderatis: volumi. vij. dicit in 45 distincte ꝙ non potest solum per statutum minui sed in totum tolli/ ⁊ hanc dicit fore communem/ ratio quia nulla * successio est de iure naturali debita matri in bonis filij: imo lege. xij. tabularum excludebatur mater. Sed postea per senatuscon. tertullia. fuit vocata insti. de senatu. tertul. in princ. ideo illud quod fuit iure positiuo inductum: pōt iure positiuo contrario tolli insti. de iure natura. in prin. ⁊ c. j. s̄. de consti. hoc lib. no. idem Alex. con. clxx. visis statutis eo. vol. vij. allegat/ ꝙ qui potest vnum oppositoꝝ: pōt ⁊ reliquum. c. cum inferior cū ibi no. per glo. j. j̄. de maio. et obedien. l. is qui ⁊. l. is potest. ff. de acquir. hered. per que dicit ꝙ consuetudo potest facere actum inualidum validū ⁊ validum inualidum: quod firmaui. s̄. in rub. de consuet. in ver. item consuetudo scripture inualide.

¶ Et quia etiā. s̄. diximꝰ legitimā liberoꝝ in totum tolli non posse per statutū: per hoc videtur ꝙ differri possit illius datio per statutum: iuxta vulgare qđ differtur nō aufertur: in hoc tamē nō videtur cōuenire Alex. cō. ccxj. nu. viij. viso themate de quo dubitare cōtingit vol. vij. dum dicit ꝙ si statuto caueatur ꝙ filia nō possit petere relictū nisi cum nuberet: nō valet: qꝛ sequeret ꝙ ea decedēte anteq̄ nuberet in totum esset priuata legitima: quod fieri nō potest vt dixi: ⁊ hoc est verissimum ⁊ equitate minutum: pro hoc vide que late tradit Bartho. Sozinꝰ cō. xcvij. pñs cōsultatio vol. j. vbi inter alia citat ꝙ qñ filio est aliquid sub 46 ꝯditione relictū que nō est in eius potestate/ nō dicitur sibi aliqd relictū: qm̄ q̄ * sūt in ꝯditione. nō sunt ī dispositione. l. j. §. si qs sub ꝯditione. ff. si q̄s omissa causa test. ⁊ glo. in. l. luciꝰ. ff. de hered. insti. no. apud Alex. con. lv. nu. xiiij. prospectis: volu. iiij. dico in. c. fina. in ver. ⁊ ꝑpter id dicit Fely. isto titulo.

¶ Et regula iuris antiqui etiam est in filio in potestate: ꝙ a pari procedunt nihil esse relictum: vel sub tali conditiōe l. si pater. C. de institu. ⁊ substi. sub condi. fact. vide ⁊ latius in con. sequē. ⁊ Petr. de Ancha. cō. ccxx. statim allegando in col. penul. ⁊ fina.

47 ¶ Et sic ex premissis videtur concludendū * ꝙ in legitima non potest testator alteri relinquere vsumfructū glo. ⁊ Doc. in. l. vxori mee. ff. de vsufru. lega. Alex. cō. xxix. col. j. viso themate/ vol. iiij. facit qꝛ nō pōt imponi fideicōmissi onus. l. qm̄ prioribus. C. de inofficio. testa. l. cum patronus de lega. ij. no. apud Alex. d. cō. lv. nu. xj. prospectis: vol. iiij ratio quia grauando per fideicōmissum: videtur onerare l. deniq; §. interdū de penu. lega. sic succedit regula/ ꝙ oē grauamen reijcitur de legitima Alex. con. xliij. nu. 8. attēta/ vol. ij. quem vide con. lv. vol. ij. ⁊ Areti. con. xix.

¶ Pro ampliori ⁊ perfectiori cōprobatione intenti nostri habeo: ꝙ licet libera sit testandi facultas. l. prima. C. de sacrosanct. eccle. maxime ad pias causas: tamen valet statutū ꝙ mulier habens filios nō possit disponere in vltima voluntate/ vel aliquo tempore inter viuos: de bonis suis: nisi. x. ꝓ cētenario: etiam ꝓ anima/ ⁊ non valeat qđ fecerit in cōtrariū ipso iure: ita concludit ꝑ plura fundamēta Petr. de Ancha. con. xxv. quem reperio vnū dicere notandū ꝓ premissis con. ccxx. col. j. hec questio iam vulgaris: ꝙ in dote tantum soluta vel ꝓmissa ꝑ patrem/ videtur taxata sibi legitiā: que non est aliud nisi quedam portio taxata legis arbitrio/ certis ꝑsonis quibꝰ iure nature vel quasi debet successio auten. nouissima. C. de inof. testa.

¶ Premissis iunge ꝙ tradit Jason in cō. xiiij. s̄. col. ij. p̄supposito vol. iiij. ꝙ cōis opinio est (q̄ seruatur vbiq; in practica) ꝙ filius qñ grauatur restituere post mortē ꝙ pñt detrahi due quarte ꝑ. c. Rainutius ⁊. c. Raynaldus. s̄. hoc tit. ⁊ ⁊ per tex. nr̄m tenēt Bar. ⁊ doc. in. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. ⁊ hec opinio seruat vbiq;: ⁊ in iudicijs ⁊ in scholis ⁊ vbiq; practicat ⁊ ꝓ euāgelio tenet dicit idē Jason q̄ firmat p̄missa in con. clix. in fi. vol. iiij. Odoricus.

¶ Et quia. s̄. tactum est legitimam debitam iure nature filijs debere relinqui titulo institutionis: queritur an portio * debita a filijs parentibus/ etiam debeat relinqui titulo institutionis: dubium est arduum ⁊ plura possent adduci ꝙ sic/ que non cito: sed te remitto ad ea que tradit Antho. de Butrio in consi. xv. visis themate. 48

¶ Unum non pretermitto quo ad legitimā quod citat Jo. de Anania consi. xcix. col. fina. visis ⁊ ponderatis: ꝙ in nulla dispositione includitur legitima/ nisi de ea fiat specialis mentio/ probat tex. in. l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testa. Bal. ⁊ Ang. post Guiller. de cuneo in. l. de his. ff. de transactio.

¶ Hinc est ꝙ si pater reliquit aliquid iure institutionis filio/ ⁊ mandat ipsum tacitum ⁊ contentum esse/ prohibetq; ⁊c. ⁊ filius agnoscat legatum/ non preiudicat sibi in supplemento legitime/ ex quo de legitima non fuit facta specialis mentio/ et hoc comprobat multorum doctorum autoritatibus ꝙ idem Alexand. late comprobat consil. viij. col. v. visis subtilissimis/ volu. iij.

¶ Et quia patres sepissime optant filios proprios fraudare legitima/ reperiuntq; ad id votum suum complendum cautelas/ vt pote quia confitentur in presentia notarioꝝ ⁊ testium se recepisse in custodiam ⁊ depositum multas pecuniarum summas: que si soluerentur tanq̄ es alienuz/ nihil reperiretur in hereditate/ ⁊ sic nihil pro legitima remaneret: queritur an hec confessio ⁊ similes fraudes (non cōstito de vera numeratione) noceant filijs quominus filij ipsi possint allegare talem contractum in fraudem celebratum/ Alex. de Jmol. consi. lvij. visa breui casus narratione volu. v. tangit ⁊ per multa fundamenta comprobat ꝙ sic/ q̄ referre esset laboriosum: ideo ea videto ⁊ in consilio. cxliij. viso: eo. volu. ⁊ consi. xviij. in fine non minuitur legitima/ volu. iiij. ⁊ que in simili tradit in con. xviij. cōsideratis his/ vol. iij. ⁊ consi. xlv. in fi. habita/ super his vol. primo.

49 ¶ Nunc intro dubium quotidianum ⁊ subtile/ an * acquisita filio contemplatione patris veniant computanda in legitimam. Pone precibus patris mei erga regem Christianissimum acquisita est mihi militia seu officium senatorie maiestatis valoris trium milium ducatorum: an hi ducati computabuntur in legitimam. Jstam. q. tangunt Petrus ⁊

Cy.in.l.oĩmodo.C.de inof.testa.vbi arguũt ad partes decidẽdo ꝙ tanq̃ ꝓfectitiũ in legitimã ꝯputabitur/qđ placet Guiller.de cuneo.ibi col.iij.⁊ Saly.in.§.fi.ꝑ illũ text. facit tex.in.l.ƺ si plures.§.in arrogato.ff.de vulga.⁊ pupil.hũc punctũ late examinat Alex.con.clxxix.viso ꝓcessu vol. v. vbi plura adducit/tangit idẽ con.cxlj.viso testamẽto vol. ij.⁊ consil.xxxj.viso testamento vol.iiij.vbi allegat que no. Ang.in.l. in quartã ad leg.falcidi.ff.vbi querit/quid si au⁹ dotauit neptem ⁊ Auo ac demum patre mortuis:vult dicta neptis venire ad successionem patris sui: vel vult saltem legitimã ex forma iuris vel statutoꝝ/an dotẽ quã habuit ab auo debeat sibi imputare in legitimam debitam ipsi nepti in bonis patris sui:ibi refert se pluries ꝯsuluisse: ꝙ si auus dotauit neptem contemplatione sui/ ⁊ hoc constet liquido vel per vehementia indicia: non cõputabit̃ in legitimam:quia illa dos nõ fuit ꝓfecta a patre sed ab auo:ergo non debet in legitimã debitã in bonis patris imputari.l. scimus.§.repletionem.C.de inofficioso testamento. Sed si auus dotauit contemplatione filij,/ vel dubitatur cuius contemplatione/ quo casu scilicet quando dubitatur est idem ac si cõtemplatione filij sui dotasset.l.dedit dotẽ ⁊ ibi no. Jacob.de aretio ⁊ Bar.ff.de colla.bono.tũc debet imputari sibi in legitimã debitã in bonis patris/quasi ipsa a patre suo dotata sit.d.§.in arrogato:breui enim manu censetur dos primo tradita filio per auum nepti.l.iij.§.fina.ff.de dona.inter vir ⁊ vxo.l. singularia.ff.si cer.peta.

¶ Cõtra tamen hoc vltimũ membrũ(de dubio) tenet ipse Alex.con.clxxxv.nu.xvj.viso titu.vol.ij.dicẽs id fore non ꝓfectitiũ/sed aduentitiũ qđ late ibi cõprobat ⁊ cõ.cxcix.nu.viij.viso prestãti con.eo.vol.

¶ Pro his vide que tradit idẽ Ang.cõ.lxxviij.Joã.philippi ⁊ cõsil.sequẽ.vbi idẽ cõsuluit quod placet ipsi Alex.vbi s.cuius dicta vide in cõsi.89.vtrum emphiteosis/vol.iiij. ⁊ cõ.viij.visis subtilissimis/vol.iij.vbi etiã disputat an res emphiteotice cõputentur in legitimã vbi per multa decidit ꝙ non. ¶ De expensis autem factis ꝓ acquirendis beneficijs ecclesiasticis:an ꝯputentur:vide Jaso.in con.clx.vol.ij.⁊ de acquiranda alia militia vide Calca.consi. lxxiij.colum.vj.casus.

¶ Et attende ꝺm eundem Alex.in con.lvij.col.ij. põderatis verbis vol.iij.ꝙ legitima * portio debita filijs(vel quasi debita si credamus glo.in.l.ij.vbi Bar.⁊ alij.C.de iur. ⁊ fac.igno. glo.in.l.si duo.ff.de acquir.heredi.Bal. ⁊ alij in.l.iuris ignorãtia.C.qui admitti tex.in.l.fi.§.sinautẽ perpetuus in ver.quasi debita.C.de cura.fur.in.l.⁊ q̃ in verbo quasi debita.ff.pro socio.Bar.in.l.si quis legatũ.ff.de fal.) debet taxari secũdũ quantitatẽ bonoꝝ testatoris(deducto ere alieno).l.papinian⁹.§.iiij.ff.de inoff.testa.Dec. con.485.col.fi.casus de quo queritur:vbi idẽ dicit de vsufructu legato per.l.in vsufructu bonoꝝ.ff.ad lega.falcid. istud placet Calca.in con.xxxiij.nu.iij. quidã bonom⁹ qđ legitima intelligitur deducto ere alieno: ⁊ quãtuncũq̃ dicatur ꝙ sit quota/est verbum ꝙ est quota bonoꝝ sed non quota hereditatis inter que est magna differẽtia.l. nõ amplius.§.fi.de lega.primo.⁊.l.si quis ꝺuum.§.fi.cuƺ.l.sequẽ. de lega.ij.vnde infert ꝙ institutus in re certa non est mere heres nec mere legatarius: sed est quedam tertia species de per se ⁊ vocat̃ heres:q̃ sicut participiũ participat de noĩe ⁊ ꝟbo ita iste heres in re certa ⁊ hoc nota q̃ est maximi effectus vt ibi per Calca.

¶ Et hec omnia intelligas de filijs naturalibus ⁊ legitimis q̃ * naturales nunq̃ possunt succedere contra volũtatem ⁊ testamẽtũ patris:dato ꝓ possint succedere ex testamento:vel ab intestato glo.reputata singu.in.l.j.in glo. ij.⁊ ibi Bar.ff.de bono.posse.ꝯtra tabul.ꝓ illa glo.est tex. in.l.fi.quem ad hoc põderat Bal.C.de natura.liber. idem Bal.in.l.j.C.quoꝝ.bono.⁊ in.l.certũ.C.vnde legiti.qđ placet Alex.referenti in con.lxxiiij. circa finem/ viso processu/vol.ij.quem videas ꝓ verificatione/an donatio facta filio simpliciter/vel in premium emancipationis computetur in legitimã con.cxlij.circa primã dubitationẽ/volu.ij. vbi discutit an libri ⁊ arma veniant in legitimam.

¶ Item si queras an dos matris computetur filie in legitimã: qñ agitur de legitima debita nepti in bonis aui materni/q̃ mater p̃decessit superstite ipsa nepte ⁊ auo: vide Alex.in con.xxiiij.col.ij.visis dubijs/vol.j.

¶ An aũt dicatur predecessisse si ambe insimul naufragiũ ⁊ submersionem patiant̃:vide eundẽ Alex. in consi.xxxix. col.j.viso themate:de quo volu.primo: vbi dicit ꝙ ex quo equitas suadet vt ꝺm ordinem naturalem filius consequatur hereditatem patris potius q̃ econtra/presumim⁹ patrem predecessisse superstite filio.l. qui duos.§.cum filio ff.de reb.dub.Probus.

k 52 ¶ Intestato. An * pupill⁹ vel infans dicatur decedere intestatus mouẽt Petr.de Ancha.con.clxxvij.reuocatur in dubiũ ⁊ Decius con.cccclxvj.nu.ij.stante statuto ⁊c. et consi.ccccclxiij.col.j.duo dubia.Probus.

l ¶ Pauperes. Uide per quem fieri debeat illorum bonorũ hereditariorum distributio per alex.in consil.xlj. attentis vol.iij.Et q̇ dicantur pauperes.ꝑ Arety.in consi.xiij. col. vij.viso.Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Capitu. ij.

Religiosus executor ab aliquo in sua voluntate vltima deputatus nõ potest. (Cum velle vel nolle non habeat) huiusmodi officium suscipere vel exequi, nisi a superiore suo petita super hoc licentia & obtenta.

¶ Sane plurib⁹ a testatore simpliciter executoribus deputatis, vno eorum mortuo vel in remotis agente, aut id exequi forte nolente.

¶ Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat, poterit alius. (Nisi testator aliud expresserit) officiũ executionis iniunctę libere adimplere,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Solus Papa potest ius ab eo constitutum immutare. Regulariter sufficit petere licentiam licet nõ obtineatur.
2 Plus habet voluntas expressa q̃ tacita.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ea que concernunt fauorem anime/ discutiuntur secundum iura diuina ⁊ naturalia/non secundum iura humana/ ⁊ coram iudicibus ecclesiasticis: etiam contra laicos.
2 Fauor pie cause non supplet defectum scribentis.
3 In dispositione ad pias causas non attendimus prohibitionem iuris ciuilis/sed iuris diuini/vel canonici/etiam in terris imperij.
4 Una ⁊ eadem res non debet iure diuerso censeri.
5 Uoluntas in dubio non extenditur ad impossibilia.
6 Expressum ⁊ non expressum quid dicatur.
7 Multa valent tacite ⁊ conceduntur in consequentiã/que non principaliter ⁊ expresse.
8 Consideratur quod principaliter agitur: non illud quod venit in consequentiam.
9 Tacitum ⁊ expressum aliquando equiparantur.
10 Stante validitate actus/queritur de mente partium. Sententia tacite referri intelligitur ad acta.
11 Potentior videtur expressa dispositio que habet expressuƺ consensum/q̃ tacita.
12 Expressus consensus in vno actu extenditur ad similes/ secus in tacito.

a R Eligiosus, a Hec decretal' habet duo dicta. Ecce primum [non habeat]. s. hoc libro de elect. ꝙ sit [et] scz si religiosus ⁊. s. hoc libr. de tempore ordinan. cum nullus.

¶ Sed quid si monasterium vacat/ dic negotium differendum argu. supra de officio delega. quoniam abbas.

¶ Sed quid si diu differtur prouisio monasterij propter litem pendentem: dic Papam cō-
1 sulendum qui * solus potest ius ab eo constitutum immutare supra hoc libro de rescriptis statutum. pri. respōso. [obtenta.]

¶ Sed quare hic requiritur obtinere licentiam/ nec sufficit petere vt. d. c. si religiosus [adimplere] contrariū est verum regulariter. s. hoc libro de pcura. si duo in princ.
b ¶ Sed hoc fallit fauore anime b vt in causis electionum: vt in. d. c. si duo. §. sane ⁊ fauore pupillorum. ff. de admi. tu-
c to. decreto. §. vltimo ⁊ fauore testantium vt hic/ nisi expres-
d se testator aliud dixerit. Quia * plus habet voluntas c
e expressa d quam tacita e argu. C. de nego. gest. l. finali. Joan. Mona. Cardina.

a R Eligiosus. Uide materiā executorum testamentorum latissime tractatam per dominum vitalē Nemausen. in repetitio. c. Joannes. s. hoc titulo. ⁊ Deci. in cōsi. cccccxiij. quod supra vbi disputat de fratre minore ⁊ cōsi. ccccxcix
b in causa que parpiani. Prob⁹
1 ¶ Fauore anime. Dic ꝙ ea que concernunt * fauorem anime puta testamenta ad pias causas ⁊ similia discutiuntur secundum iura diuina ⁊ naturalia / non secundum iura humana. not. late Alex. in consi. cv. viso ac diligenter. vol. iiij. Decius consi. cccccciiij. in casu/ ⁊ coram iudicibus ecclesiasticis potius debeat tractari: vt est text. ⁊ ibi no. glos. in l. heredibus. §. si defunctus vbi Bald. ff. de petitio. heredi. ⁊ in. c. relatum el primo ⁊ ibi Docto. s. isto titu. iuncta. l. solent vbi Bar. ff. de alimentis ⁊ ciba. lega. Joā. And. ⁊ alij in. c. Joannes ⁊ in. c. si heredes eo. titu. etiam si conueniatur laicus secundum docto. in dic. locis: dicit Alex. in consilio. clx. colum. prima circa primum dubium/ volu. ij. Qui ibi subdit/ ꝙ executoribus ad pias causas competit ius agenti pro legato pio: licet regulariter pro alijs legatis non competat. l. nulli ⁊. l. si quis ad declinanduz. C. de epi. ⁊ cler. iuncta. l. lucius. §. primo. ff. ad trebel. ⁊ ibi plene no. ⁊ in. l. si quis titio de lega. ij.

¶ Quod licet multa fauorabilia reperiantur introducta
2 pro relictis ad pias causas: illud tamen sane venit intelligendum/ primo non facit fidem priuata scriptura * quia fauor pie cause non supplet defectum scribentis Bal. per illum tex. in. l. in fraudem. § si quis. ff. de testa. milita. Decius consi. cccccclj. numero. x. plene ⁊ sic regula venit intelligenda/ quando est relictum ipsi pie cause / sed si laico est relictum: quod de sui natura dicitur ad pias causas: tunc fauores non habent locum/ per ea que tradit idem Alexā. in consi. clxxvij. numero. vj. versic. nec predictis etiam/ viso themate. volumi. ij. sic hoc casu non procedit id quod ci-
3 tat idem Alex. in consi. xiiij. in columna fina. circa primum volu. primo ꝙ in * dispositione ad pias causas non attendimus prohibitionem iuris ciuilis: sed iuris diuini vel canonici/ etiam in terris imperij per ea que habentur. in. c. cū esses ⁊ in. c. relatum el primo supra hoc titu. ⁊ hec videtur esse magis cōmunis opinio secundum eundem Alex'. licet quidam aliter dixerint.

¶ Pro his vide que dicit Decius in consi. 455. in fine placet conclusio/ vbi comprobat dictum Alexan. in eo quod dicit verum si est relictum pie cause: secus si alij/ puta laico: quia tunc nō suffragantur fauores introducti pro pijs sed regulātur secundum naturam cōmunem: comprobat quia statutum laicorum habens iustam causam ⁊ rationez (etiam in pia causa) debet obseruari. Cal. in consi. xx. de constitutioni. an si statutum ciuitatis Petrus de Ancha. consi. xxv. videtur prima facie Cardi. consi. cxliij. super
4 themate. Et in hoc habes casum fallentialem/ ꝙ vna * ⁊ eadem res non debet iure diuerso censeri: quod non videtur absurdum: vt probat Decius in. d. consi. cccccuij. nu. v. quem pro intento vide consi. 529. Philippus. Probus.

c 5 ¶ Uoluntas. * Que in dubio non extenditur ad impossibilia Bar. in. l. si quis sub conditione. ff. de conditionibus institutio. Bald. in. l. fina. §. in computatione. C. de iure deliber. tradit Sozinus consi. cclxvj. colum. xxj. in causa que vertitur. Probus.

d 6 ¶ Expressa. Quid * dicatur expressum Maria. Sozinus consi. cxij. colum. v. ⁊. vij. multum abunde inter alia dicit/ ꝙ non dicitur expressum in lege: quando lex non determinat casum expresse/ licet argumentatiue. Probus

e ¶ Quam tacita. Uide que dixi in. c. nullus in ver. que tacitum: supra de electio. et que dico in capi. constitutionem
7 in fine de regula. habeo tamen ꝙ aliquando * / multa valent tacite ⁊ conceduntur in consequentiam/ que non principaliter ⁊ expresse. l. nonnunꝙ. ff. de conditio. ⁊ demonstra. hinc Decius con. ccxciij. colum. iij. viso testamento/ dicit ꝙ quando non fit directe a laicis prohibitio/ ꝙ bona ecclesie acquirantur/ sed in consequentiam quia nolunt bona alienari sed conseruari inter ciues: statutum laicorum valet in preiudicium ecclesie: secus si prohibita esset dire-
8 cto alienatio in ecclesiam sic operatur regula iuris * consideratur quod principaliter agitur/ non illud quod in consequentiam venit. l. prima in prin. ff. de autoritate tuto. l. si quis nec causam. ff. si cer. peta. Notat latissime Alex. con. lxv. col. iiij. ⁊. v. quoniam omne/ volu. vj. quem videas rogo ⁊ que dico in. c. j. in ver. principali de homicidio.

¶ Et sic verificatur quod supra diximus/ ꝙ quandoꝗ tacite permittitur/ quod expresse fieri prohibetur. l. illa institutio iuncta. l. si quis sempronium. ff. de heredi. institu. ⁊ in l. si vnus. § illud. ff. de pact.

9 ¶ Item habes quod tacitum * ⁊ expressum aliquando equiparantur/ per ea que citat Alexā. in consi. lv. in prima colum. ponderatis his/ volu. iij. ꝙ mens testatoris etiam tacita habetur pro expssa/ ⁊ seruari debet preceteris: etiā magis ꝙ̄ verba. l. iij. C. de liber. preter. l. inter vestem. ff. de auro ⁊ argen. lega. l. cum questio. C. de lega. idem Alex. cō si. lix. nu. xij. attentis verbis eo. vol. dum dicit ꝙ taciti et
10 expressi idem est iudicium: vbi stante * validitate actus queritur de mente partium. l. cum quid. ff. si cer. peta. sec⁹ quantum ad finem inualidandi actum/ q2 tunc tacitū ⁊ expressum idē nō operantur: vnde videmus ꝙ licet sentētia tacite intelligatur referri ad acta. l. iij. C. de senten. que sine cer. quātita. c. cū ad sedem. s. de rest. spol. no. in. l. he em ff. de suspec. tuto. ⁊ in. l. si quis ad exhibendū. ff. de except. rei iudic. ⁊ in. c. si confirmationē de elec. hoc lib. tū si in sententia nō sit expressus error iuris: sed tacite ex relatione tacita que fit ad acta/ nō vitiabitur sententia/ secundū cōmunes conclusiones. l. preses. ff. de re iudic. l. seruo inuito § cum pretor in fine. ff. ad Trebel. glo. ⁊ doc. l. ij. C. quand. prouoc. non est neces. ⁊ in. l. ait ꝑtor. § si iudex. ff. de re iudi.

¶ Item ꝙ taciti ⁊ expressi non sit semp idez iudiciū/ habes qd̄ no. Bar. in. l. Centurio circa. ij. col. ff. de vulga. ⁊ pupil. substit. quod videmus qd̄ expressa pupillaris excludit matrem pupilli. l. Papinia. § sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. c. si pater in fine quod est. c. precedens: tamen secus in tacita. l. precibus. ⁊ ibi no. C. de impuber. ⁊ alijs substit. l. fina. C. de institu. ⁊ substitu. sub condi. factis.

¶ Etiam videmus ꝙ filius debet expresse ⁊ nominatiz exheredari: non silentio preteriri: sic non sufficit tacite excludi seu exheredari/ alias testamentum esset nullum. l. inter cetera. ff. de liber. ⁊ posthu. ⁊. l. maximum vitiū. C. de liber. preter. ¶ Et sic verificatur intentū Jo. Mo. hic pro quo
11 vide Deciū con. cccclxxxj. nu. x. in casu de quo perusij ꝙ * potētior videt̄ expressa dispositio que habet expressuz cōsensuz / ꝙ̄ tacita glo. in cle. sepe in ver. partib⁹ circa medium de verb. signifi. que reputatur singularis secundum Fely. in. c. si quis cōtra clericū. s. de foro compet. ⁊ est aurea ꝑm eundē Fely. in. c. cum dilecta col. xiiij. s. de rescri. ⁊ singu.
12 secundum Jmol. in. d. cle. sepe col. xxv. ad hoc * quod expssus cōsensus ī vno actu/ extēdit̄ ad sił̄es/ sec⁹ in tacito. Pr.

¶ De sepulturis Rubrica.

T Estantes, De quorum testamento est dictum/ quan doꝗ eligunt se-
a pulturam a vt in. c. primo eo. Et ipsi testātes post mortem habent sepeliri/ quando ꝙ secundum sui electionem ⁊ quandoꝗ secundum iuris electionem / ⁊ quandoꝗ secundum maiorum suorum consuetudi-

nem.j.eodem.c.j.z.c.ij.z.c.licet z.c.fina.ideo subijcit de sepultur. Joan. Mona. Cardina.

a ¶ SEPULTURAM. De cuius iure z illius translatione ad alios/vide Domi.consi.xxxij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Capi.j.

Nimarum periculis & scandalis quę frequenter ex his proueniunt, obuiare volentes, vniuersis religiosis & secularibus clericis cuiuscunque status vel conditionis existant, in virtute sanctę obedientię ac sub interminatione maledictionis ęternę districtissime prohibemus ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant vel iã electam vlterius non immutent.

¶ Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talẽ decernimus nullius penitus existere firmitatis. ¶ Statuentes vt hi qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramentum, aut promissum huiusmodi a se factum materiam habeant veniendi) possint eligere sepulturam, sed contradictione quacunque cessante sepeliãtur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si alias sepultura non electa forsitan decessissent. ¶ Si vero ijdem religiosi vel clerici prędictos in suis ecclesijs vel cœmiterijs pręsumpserint sepelire, ad restitutionem tam sepultorum corporum (si petantur) quam etiam omnium quæ occasione sepulturę illorum peruenerint quomodolibet ad eosdẽ, infra decendium integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. ¶ Quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsę apud quas sepulti fuerint, nec non & cœmiteria earũdem, extũc eo ipso sint & tandiu maneant ecclesiastico suppositа interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Clausula in virtute sancte obedientie/quid inducit si non pareatur.
2 Quare illud quod possum eligere/non possum iuramento voto/vel alio modo firmare.
Ultima voluntas debet esse libera.
3 Jus eligendi sepulturam morienti: si moriẽs illam sibi nõ eligat.
Electio sepulture est ius speciale.
4 Non potest alius a principe tollere ius commune: ita nec aliud ius speciale inducere/quo artetur ius commune.

Inducens contra iura/commodum non habet.
5 Male agens punitur: vt male inducens ab intento cadat.
Quare propter fatuitatem vnius alij puniantur.
Impingendum est illi qui non diligenter quesiuit.
6 Quod non est meum/debeo credere ad alios pertinere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ultima voluntas est difficilis probationis.
2 Voluntas vltima presumitur esse talis/qualis esse debet secundum iuris interpretationem.
3 Illud quis dicitur velle/quod de iure potest z non plus.
4 In voluntate z potestate actus hominum regulantur.
5 Uoluntas/z autoritas fabricant omnes actus humanos.
6 Quare non valet donatio omniũ bonorum presentium et futurorum.
Reciproca donatio/an impediat factionem testamenti.
7 Facultati testandi non potest renunciari.
8 Quis non potest se facere intestabilem.
9 Uariabilis z ambulatoria est vltima voluntas / vsque ad mortem.
10 In matrimonio/z in testamento maior libertas requiritur ꝙ in quolibet alio contractu.
11 Impediens aliquem testari conuenitur vt hic.
12 Contrahens contra mandatum / vel preceptum legis peccat.
13 Sciens me habere ius in aliqua re/non excusatur a dolo: si in ea mandato alicuius aliquid faciat.

Nimarum, Hec decretalis habet tria dicta. ¶ Nam quidam libertatem electionis sepulture voto / vel fide interposita/iuramento seu alias promittendo impediebant vnde circa hoc primo prohibitionẽ ponit in ver. [statuentes] inductos iij. § [si vero] inducentes contra dictam prohibitionem diuersis penis punit [in virtute] hec ver-
1 ba * z sequentia inducũt peccatum mortale si non pareatur. s. de maior. z obedien. si quis venerit/ z illud nisi forsan quis dicat ꝙ ista sunt verba cõminatiõis. j. de iure pa-
a tro. relatum a in fine [ad vouendum].
2 ¶ Sed quare * illud quod possum eligere/non possum voto vel iuramento/vel alio modo firmare.
b ¶ Sol. hec electio est pars vltime voluntatis b. Et quia
c d vltima voluntas c debet esse libera d. C. de sacrosanct. eccle. l. j. ob hoc ligari non debet libertas dictis vinculis ar-
e gu. j. de sponsal. gẽma. e argu. C. de inutil. stipula. libera.
3 ¶ Item * ius eligit sepulturam morienti: si moriens sibi nõ eligat. j. eo. c. j. z. c. seq. j. Reso. z. c. vlti. vnde hoc ius nõ
f debet impediri f nisi nuda z mera testãtis electione vt hic z non adiectione: quoniam libertas electionis tolleretur.
¶ Item electio sepulture est ius speciale contra ius commune inductum. j. versi. proximo.
¶ Et hoc speciale solus princeps (qui est. s. ius) inducere
4 g potest. Et ob hoc sicut non potest * g alius a principe tollere ius commune/ita nec aliud ius speciale inducere: quo artetur ius commune.
¶ Et ex hoc concluditur quare hic deceptus punitur/ sicut contra iura attentans [firmitatis] quia hec premissa tollunt libertatem electionis: z ideo quia hec sunt contra substantiam electionis: ob hoc hic adiecta inficiũt electionem arg. j. de conditio. appo. c. vltimo.
¶ Et ob hoc electione sublata mortuus secundum dictamen iuris communis est sepeliendus. j. eo. versicu. proximo [sepulturam].
¶ Nota hanc decisionẽ optimã: nã sic deciditur ꝙ inducẽs
h contra iura commodum non habeat h nec inductus cõtra premissa faciat/ z ꝙ secundum ius commune illi fiat.
5 ¶ Est ergo sancta decisio quia * male agens punitur vt male inducens ab intento cadat/ z male inductus qui inductioni huius consensit: electionem sepulture perdat/ z ius commune inconcussum remaneat [corporum]. s. eo cum liberis [ad eosdem].
¶ Et est ratio isti fecerunt indebitũ. s. eo. j. Reso. z. ij. z ideo quod est eis indebitum z debitum ecclesie parrochiali: illi

est restituendum.

¶ Sed quomodo propter fatuitatem vnius fratris cōtra hanc prohibitionem facientis/ ecclesias ⁊ cemiteria indu- centium punientur./respondeo ecclesia debet scire quan do recipit alienū iure cōmuni:quomodo vel qua electione est effectum suum.

¶ Et ideo est sibi impigendum [i] si diligenter non quesiuit quod * enim non est meum debeo credere ad alios perti- nere.C.vnde vi conquerebatur [k] [eo ipso].l.sine alterius iuris adminiculo not.§.hoc lib.de electi. ꝙ sit in fine.Jo- an.Mona.Cardinalis.

Sepelatum.Ubi vide que late dicit Panor.in ipso proposito. Prob9. ¶ Ultime voluntatis.Que * di ficilioris videtur probationis ꝙ̄ solennitas super ea occurrens licet probatio voluntatis respi- ciat ius gentium non autem pro batio solēnitatis que dicitur de iure positiuo:ista ꝓprobat Alex. in consi.xlvij.col.ij.abunde per celeberrimos/vol.ij.vbi ꝯcludit satis esse quod appareat testes esse rogatos/vel a testato re:vel a tabellione / vel etiam a quocunqꝫ alio:dummo do hoc vltimo casu fuerit factum presente/ ⁊ intelligente/ ⁊ patiente testatore.Probus.

¶ Ultima voluntas. Que * presumitur esse talis qua- lis esse debet secundum iuris interpretationem Bal.in l.prima.columna.v.C.de sacrosanct.eccle.no.Joan.de ana.con.xxviij.colum.ij.visis:vbi dicit in principio consi- lij/ꝙ verbo facto tacite/⁊ expresse/nuda ⁊ solenni volun- tate apparet ⁊ hoc est quod vulgo dicitur voluntas testa toris est ambulatoria vsqꝫ ad mortem.l.iij.§.fina.cum.l.se quen.ff.de admen.lega.Et Bolog.ibi in additio.ad eun- dem Jo.de ana.col.ij.dat aliqua quibus fiat mutatio vo- luntatis vltime / siue testamenti per aliud testamentum so lenne videlicet ⁊ verbo quando declarat se non velle suū testamentum per antea factum valere/⁊ hoc debet ꝓbari ad minus per tres testes.

¶ Uide Antho.de Butrio con.qd̄ exorditur ꝯdidit in vl- tima charta.⁊ Alex.con.54.col.fina.viso puncto:volu.iiij. ⁊ consi.sequen.nu.ij. Pro primo dicto vide etiam eundem Alex.consi.cxxij.numero.v.viso puncto vol.iiij. vbi sub- dit similia/ꝙ illud * dicitur quis velle quod de iure potest ⁊ non plus.Bal.c.primo supra de iura.calū.

¶ Idem dicimus in contrahente/ꝙ non presumitur voluis se nisi id quod statutum disponit. Bartolus in.l.here- des.ff.ad trebel.

¶ Ulterius adde ꝙ * in voluntate ⁊ potestate/actus ho- minum regulantur:quod comprobat Alex.cōsi.52.nume. xxvij.circa hanc volu.iiij.⁊ apud eūdē Alex.con.cxxiij.in princ.scripsit ecclesiasticus eo.volu.iiij.ibi.ꝙ duo sunt ex quibus actuum humanorum constat effectus videlicet vo luntas ⁊ potestas:quorum si alterum desit nihil est:quod explicari nequeat:ita probatur in.c.cum super abbatia in ver.posset ⁊ nolet.§.de offi.delega.in.l.si filio de dona.an te nupti.C.l.omne verbum.C.communia delega.in verb. voluntas legitima ⁊ ibi Bar.colligit per illum tex.ꝙ vo- luntas * ⁊ potestas fabricant omnes actus humanos/qd̄ voluit Jo.And.⁊ Alij in.d.c.cum super.

¶ Item est maxima in iure/ꝙ mens ⁊ voluntas contrahē tium magis debet inspici ꝙ̄ verborum conceptio.l.si.C.q̄ res pigno.obli.po.cū similibus adductis per Jaso.in con. 84.col.iij.vol.iij.verba conuētionis.

¶ Et sic data est regula/ꝙ in omni actu voluntas cum po testate requiritur Bal.in.d.l.omne verbum col.ij.C.com- munia delegatis ⁊ in.l.cum te per illuz tex.C.de donatio. ante nupti.dicit tñ idem Bal.in.l.cum testamentū.C.de iur. ⁊ facti igno.ꝙ imo tria sunt necessaria voluntas/potestas/ ⁊ scientia.Sed tamen ꝙ de scientia dicitur satis sub capi- te potentie comprehenditur.

¶ Et q̄ dicta sunt de volūtate intellige maxime de volun- tate testantis quia illam lex pedetentim sequitur sicut ve nator leporem Bal.in.l.fina.C.de nec.seruis heredib.insti tu.de quo late per Jasonem in con.66.in prin.viso testa- mento vol.iij.quem vide in consi.ciiij.colum.fina.volu.iiij. vbi dicit ꝙ in vltimis voluntatibus voluntas testatoris tanqꝫ regina regulat dispositionē legis. Probus.

¶ Libera.Dic * ꝙ ratione hui9 non valet donatio omniū bonorum presentium ⁊ futurorum:secus tamen si dicatur ꝙ donat omnia bona sua presentia ⁊ futura reseruata sibi certa re vel quantitate/quia tunc valet talis donatio:nec dicitur impedire liberam testandi facultatem/quia de illa re vel quantitate poterit testari ⁊ habere heredem : sicut dicimus valere donationem omnium bonoꝝ presentium/ reseruatis bonis futuris:quia de his poterit testari.l.si q̄s argentum.§.sed ⁊ si quis ⁊ ibi Bal.C.de donatio.no Bar. ⁊ Alij Doct.in.l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de ver. obliga.Alexan.de Jmol.in consil.59.nume.ij.super primo dubio.vol.v.not.Do.con.cxxxvj.col.iij.in cā idē Alex.cō. 83.col.penul.visa vol.ij.vbi etiam mouet/an reciproca do natio valeat ⁊ impediat testamenti factionem de quo ⁊ la tissime per Jaso.in cō.v.vo.iij.⁊ consi.60.eo.volu.

¶ Ista enim testandi * facultas est a deo fauorabilis/ꝙ ei nō potest renunciari/ita ꝙ talis renunciatio impediat testamenti factionem:hinc est ꝙ si testator dicat nolo me posse vlterius testari/nec vlterius me penitere : nihil est not.Alex.consi.vij.col.penul.volu.iiij. videretur prima fronte/quem vide con.44.videtur eo.volu.⁊ est ibi repe- titum.sic idē.pro hoc iuuat quod citat Domi.in consi.cxv. super dubio/vbi dicit ꝙ quis * non potest facere se intesta bilem cum sit contra bonos mores.l.stipulatio hoc modo. ff.de ver.obliga.quod idem Alex.latius comprobat con si.xxv.viso volu.iij.quem vide consi.xxviij.eo.vol.⁊.d.con si.83.d.col.penul.⁊ fina.Sed bene potest facere deroga- tionem secunde voluntati/dicendo/ꝙ si fecero non valeat. Bar.⁊ alij in.l.si quis in principio de lega.iij.Et hec dero gatio submouens secundum consensum prestat illi impedi mentum/nisi appareat contraria voluntas testatoris que * est ambulatoria ⁊ variabilis vsqꝫ ad mortem.c.cum mar the.§.de celebra.missa.⁊ hoc est quod voluit.d.l.si quis in principio videlicet quod quis non potest sibi imponere le gem a qua non liceat recedere aliter testando.ideo nullus dubitat ꝙ qualitercunqꝫ testator in prīo ꝓhibuerit dispo sitionem alterius vltime voluntatis illa prohibitio nō est potens ad auferendum sibi facultatem testandi:pro his fa cit que tradit Jason in consi.64.col.penul.in causa volu. iij.ꝙ viuo testatore ⁊ eo inuito nil potest fieri contra te- stamentum ⁊ contenta in eo:non nocent eidem etiam si in eo fateatur multa que vergant in eius detrimentum:ideo non fit eius publicatio viuente eo ⁊ notarius nō potest co gi per exterum ad tradendum illud vt ibi comprobat.

¶ In proposito textus adde de sepultura libera que tra- dit Petrus de Ancharano con.lvj.Jo.And.in cle.dudum vbi multum inuehit contra opinionem Jo.Mona.per Jo. And.citatum in cle.dudum.isto titu.vide Domi.in consi. primo. Probus.

¶ Gemma.Dic ꝙ in matrimonio * ⁊ in testamento maior libertas requiritur ꝙ̄ in quolibet alio contractu no.Pet. de Bella pertic.in.l.ij.C.si quis aliquem testa.prohib.re fert Aureol.in.c.vnico de sponsa.⁊ matri.in addi.ad Guil ler.de monte Lauduno. Probus.

¶ Impediri.Uide de eo qui * aliquē testari impedit An tho.de Butrio consi.incipien.Inquantum Paulus in pe- nul.charta/vbi concludit duplex remedium eidem compe- tere videlicet actionem de dolo ad interesse.l.si quis affir mauerit.ff.de dolo/⁊ secundum aliquos agere ad duplum conditione ex lege/vt hoc ibi late comprobat. Probus.

¶ Non potest.Tex in cle.ne Romani in prin.de election. Paul.de Castro consi.lxvj.col.ij.nu.ij.dubia supra scripta in prima parte. Probus.

¶ Non habeat.Dic ꝙ non * solum commodum habere nō debet:sed etiam peccat per ea que no.Alex.in con.xxxix. nu.iij.viso statuto/vol.iiij.vbi dicit ꝙ contrahens contra mandatum seu preceptum/ aut prohibitionem legis pec- cat per id quod habetur in.c.ij.§.de maior.⁊ obedien.⁊.xi. q.iij.c.qui resistit no.idem Alex.in consi.cij.col.prima cum statutum dirigit prohibitionem/eo.volu.iiij.vbi citat vnaz theoricam in proposito dicens omnes fere legistas ⁊ cano nistas concludere non debere fieri differentiam an lex vel statutum loquatur in personam/prohibendo personam cō trahere/vel loquatur in personam/prohibendo vel innuē- do certum actum. Probus.

¶ Impingendum.Uide que in simili voluit Petrus de an charano consi.xlix.de iuribus/⁊ Neapolyt.decisio.lxxxij. dubitatur:vbi late tractant de male eligentibus.Probus.

¶ Conquerebatur.Alex.con.xxj.numero octauo repeti- tio.vol.quarto:pro hoc allegat.l.fin.C.communi.vtriusqꝫ iudic.eundem Alex.vide in consi.xxxvj.visis his/vol.pri- mo/vbi nume.tertio vnum dicit/ꝙ vbicunqꝫ apparet * ex aliqua presumptione ꝙ si Titius sciebat me habere ius

in re aliqua quamq̃ de mandato alterius/in dicta re aliquid faciat/non excusatur a dolo/allegat Saly. in. l. non ideo minus.q.ij.C.de accusatio. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Capitu.ij.

Vm quis cuius maiores sunt solitij ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri ea dimissa elegit alibi sepulturam, canonica portio dimissę non debetur ecclesię, sed illi duntaxat in qua ille officia cõsueuit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cum ab eo qui duo habet domicilia se collocãs æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura domiciliorum ecclesię habebunt inter se diuidere canonicam portionem.

¶Si quis antiqua dimissa nouam etiam in loco minus religioso elegerit sepulturã, electionem huiusmodi (licet iura super hoc videãtur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Natura originis est potior acquisitione: sic natura regenerationis.
2 A maiori est facienda denominatio.
Quis dicatur habere domicilium / et per quem modum constituatur illud.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Episcopus duarum diocesum simul vnitarum decedens in vna/an altera habebit portionem.
Perfectior facit cessare minus perfectum.

a Vm quis, [a] Hec decre. habz tria dicta. Ecce primum [sacramenta.] Nam cuz cõcurrebant ecclesia parrochialis in qua quis consueuit recipere ecclesiastica sacramenta in qua quis de iure communi habet sepulturã: & alter locus in quo consueuerunt maiores illius sepeliri: dico nulla electione facta per istuz: ecclesiam parrochialem esse potiorem Argu.ff.ad municipa.l.libertus §. prescriptio.

1 ¶Nam sicut natura * originis est potior acquisitione: vt d. §. Sic natura regenerationis que est per sacramenta que debent assumi in ecclesia parrochiali/erit potior consuetudine que dat ius sepulture arg.ff.de lib. & posthu. l. filio §. quesitum [portionẽ] arg.ff.de lega. primo titie textores. secus si instructior esset in vno loco. Nam * a ma-2 b iori b est facienda denominatio argu.ff.de statu homi.l. queritur & no.j. hoc lib.de ver.signi.c. vlti.

¶Ubi autem quis dicatur habere domicilium & per quez modum constituitur /habetur.ff.de ver.signifi.in lege. C. de incol.ciues lib.x.[Si quis] hoc §. deciditur dubium doctorum no.S.eo.fraternitatem. Jo.Mo.Cardi.

a Um quis. Pro intento tex.nostri vide ea que no. Car.consi.xc.eps Feltren.vbi mouet dubium. Si 1 episcopus * duarum diocesum simul vnitarum (vt dicitur de valen. & dien.in delphinatu) moriatur in vna earum puta valen. & in illius ecclesia cathedrali sepeliatur. An portio aliqua debeatur ecclesie dien. breuiter dicit q̃ portio diuiditur pro equali/quod ibi comprobat maxime per ea que hic in tex. dicũtur: ratio videtur data per ea que scri b bit Do.consi.j.in princ. Probus.

¶A maiori vide Joan.mo.& ibi dixi in.c.statutum de ele-2 ctioni. vltra que adde pro comprobatione huius dicti quãdo concurrit * qualitas minus perfecta perfectorum perfectior facit cessare minus perfectam. l.si reus. ff. de duo. reis & l. generaliter & l.si re⁹.ff.de fideiusso. quibus iunge que tradit Signorol.con.xcv. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.iij.

S qui habet domiciliũ ĩ ciuitate vel castro quãdoque ad villam ruralẽ se transfert recreationis causa vel vt ruralia exerceat in eadem, si non electa sepultura decedat ibidem non in ecclesia dictę villę, sed in sua parrochiali, vel in ea potius in qua maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, sepelire debebit. ¶Dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari.

¶Mulier autem quę plures viros habuit successiue, si sepulturam non eligat est cum viro vltimo cuius domicilium retinet & honorem tumulanda.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Periculum imminens ius commune immutat.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Mulier fulgere debet radijs mariti.
2 Mulier popularis nupta in domo nobilis/dicit̃ nobilis.
Uxor dicitur de familia mariti.
3 Per feminas/agnationes/& familie minime conseruantur cum sint caput & finis sue familie.
Femina eo ipso q̃ tradit̃ nuptui: in alienã trãsit familiam.
4 Soror appellata est/quasi seorsum nascẽs: separaturq̃ ab ea domo in qua nata est/ et in aliã transgredit̃ familiam.
Uxor sortitur forum mariti.
Uxor videtur se supponere legibus vigẽtibus in domo viri/etiam si eas ignorauerit.
5 Filia nupta an dicatur familie mariti vel patris.
6 Maritus & vxor sunt vna & eadem caro.
7 Una & eadem res non debet diuerso iure censeri.
8 Eadem est ratio principalis & additamenti.
9 Femina naturalis si nupserit viro legitimo & naturali/legitima efficitur.
10 An radij mariti resplendeant in vxorez: post mortem viri.
Uidua dicitur de domo & familia viri: quia videtur stare in primo matrimonio quandiu est vidua.
Uidua appellatione vxoris venit/quia quandiu est vidua censetur in seruitio viri esse.
11 Expedit potius reipublice bonum honestum/q̃ multiplicatio hominum procedentium ex corruptis moribus.

Secunde nuptie sunt signum incontinentie.
12 Uidua regis regina appellatur.
Uidua committens stuprum qu omodo puniatur.
13 Cessante causa cessat effectus.
Uidua in quo loco debet sepeliri.
14 Nō debet induci discrimen ex dominio locorum.
15 Non debet amplius habere castitate luxuria.
16 Uidua impudica desinit esse de domicilio viri.
17 Titulus inualidus non transfert dominium.

IS qui, Hec decreta. duo dicit. Ecce primū [dicte ville] arg. ff. de pignor. debitor. ff. de hered. insti. ex facto. §. rerū / ⁊ ff. de ver. signi. malū in fine [deportari] Not. periculū imminens * ius cōmune immutat. s. hoc lib. de pcura. si duo. §. sane / ⁊ j. eo. capi. fina. [Tumulāda a] ff. ad municipal. filij. §. vidua b ff. de senato. femine. C. de incol. l. fina. lib. x. quod est verum si fuit legitima vxor argu. ff. ad municipal. l. de iure. §. fina. Joan. Mona. Cardi.

1 Tumulanda. Hic habes regulam ꝙ mulier debet fulgere radijs mariti: quod cōprobo multifarie multisq; modis: Primo iuribus / Secūdo autoritatibus. Juribus quidem vltra Joan. Mona. hic adduco. l. primā de dignita. lib. xij. C. text. in. l. bene a zenone. C. de quadri. prescript. l. fina. §. Item rescripserunt. ff. ad municipa. ⁊ de incol. l. cum quedam puella. ff. de iurisd. omni. iudic. melior text. in. l. femine ff. de senatori. in auten. de consulib. §. hec itaq; / col. iiij. l. fina. C. de nupt. l. si Auguste de lega. ij. notat Cardi. consi. xcj. versicu. ad vltimum. A. vsurarius manifestus.

2 ¶ Autoritatibus vero. Primo habeo Barto. in. l. fina. nume. ij. C. de verbo. significa. vbi dicit * ꝙ mulier popularis nupta in domo nobilis dicit nobilis: quod post Paul. de castro / ⁊ Fulgo. sequitur ibi Jason nume. xv. ratio quia vxor dicitur de familia mariti. l. quicunq; vbi Barto. de re mili. lib. xij. C. Probat text. in. l. penulti. §. Julianus ibi qui filiam suam maturius in familiam sponsi perducere voluit / ⁊ ibi Alber. ff. ꝙ falso tuto. autore. sequitur Bald. in. d. l. maximum vitium / colū. fina. versicu. quarto / quia ista filia nupta. C. de liber. preteri. Maria. Sozi. in consili. xxx. col. iij. versicu. nec obstare videtur / quod exorditur. l. cūuis ex
3 bis que supra / vbi dixit ꝙ per feminas * agnationes ⁊ familie minime conseruantur / cum sint caput ⁊ finis familie sue / vt in. l. pronunciatio. §. fina. ff. de verbo. significatio. femine enim eo ipso ꝙ traduntur nuptui / in alienam trāseūt familiam: prosequitur Decius in. l. prima / col. iij. versicu. illud etiam notandum. C. vnde vir. Angel. consil. cclxxxiij. col. iij. circa finem / in aduertentia / vbi dicit ꝙ conseruatio non cadit in agnatis feminis: quoniam transeunt in aliam
4 familiam ⁊ aliam agnationem: facit quia * soror appellata est quasi seorsum nascens: separaturq; ab ea domo in qua nata est: ⁊ in aliam familiam trāsgreditur Sozinus vbi supra post Aulum gelium lib. nocti. actica. xiij. capit. x. ⁊ hac de causa sortitur forum viri. not. per scrib. in. d. l. cum quedam puella: adeo ꝙ etiam si vxor litiget cum marito se defendendo: sequitur forum mariti: pro hoc habeo doctrinaz Bald. post text. ibi in capitu. constitutis / in. ij. not. s. de testib. sequitur Bald. Jason in dicta lege cum quedam sub numero primo: ratione cuius dicitur ꝙ vxor videtur se supponere legibus vigentibus in domicilio viri / etiam si eas ignorauerit Cuma. consi. xxvj. cui statutum Padue.

5 ¶ Et sic * habemus concludere filiam nuptam: fore familie mariti non patris: quod sane intelligitur videlicet in his duntaxat que ad obsequia (marito prestanda) pertinent: in alijs autem secus: puta circa honores / priuilegia / munera / ⁊ similia / propter que a viri famulatu non distrahatur: facit quia ea retinet que sunt proprie ciuitatis: ⁊ non desinit esse ciuis illius Barto. in lege finali. §. Item rescripserūt. ff. ad municipal. ⁊ de incol. et ea ratione si testator prohibuerit quicq; alienari extra familiam: poterit alienari in feminam nuptam. Bald. per illum text. quem ibi sequuntur Paulus de castro / ⁊ Corneus / ac alij moderni in lege voluntas. C. de fideicommis. firmat Feli. in capi. super eo el. ij. col. prima. s. de testib.

¶ In simili de statuto nisi statim loqueretur de ciue non simpliciter: sed vtendo verbis denotantibus actualitatem facti puta de ciue qui facit factiōes / Car. cō. cxxxv. Titius

¶ Pro dicto Bal. ⁊ aliorum vide hic Petrum de Ancha. nu. iij. ⁊ Domi. qui firmat / ꝙ ea que sunt in fauorem vxoris retinet per. l. quotiens de priuileg. scholar. lib. xij. C. ⁊ post eos Philippus in. §. mulier hoc. c.

6 ¶ Et redeundo ad thema facit alia ratio: quia cum maritus ⁊ vxor * sint vna ⁊ eadem caro: Genesis. j. c. fina. s. de coniug. leproso. c. Martinus. s. de cognatio. spiritu. ⁊. c. debitum. s. de bigamia. c. fina. xxxiij. q. v. dicanturq; socij diuine ⁊ humane domus. l. aduersus. C. de crimi. expila. hereditа. Oldra. con. xcv. col. iij. Angel. con. cxlj. in prin. super eo allegat. l. cūuis. C. de furt. ⁊. l. j. ff. rer. amota. per quem tex. dicitur quodāmodo domina bonorū mariti. Raphael. Cuma. con. lxxix.

7 ¶ Equum est igitur / prout ⁊ rationi congruit vt mariti nobilitate vxor fulgeat: cum vna eademq; res * non debeat diuerso iure censeri. l. eum qui edes. ff. de vsucapio.

¶ Istud firmatur per ea que dicimus de rebus insimul cōiunctis in quibus consequitur quis per alium quod non p seipsum not. per scriben. in. l. si communem. ff. quemadmo. seruitu. amittan. Jason in. l. emancipati / nu. xij. cum seq. C. de collatio. idem Jason in. l. si quis ex argentarijs. §. cogētur. ff. de eden. ⁊ in. l. j. col. j. C. de transactio.

¶ Item ratione huius vnionis (dico carnis) quia vt dixi vna ⁊ eadem caro sunt: vxor consepelitur viro Jo. Andr. hic in nouel. cum quo Petr. nu. iiij. dicentes idem in filio / quia vna caro est cum patre: ⁊ vxor videtur quoddam additamentum ad virum: sic occurrit in campo doctrina Jo.
8 Mo. in. c. quanq; in fine. s. de electio. vbi dicit eandem * fore rationem principalis ⁊ additamenti (⁊ ibi dixi) que vide pro firmiori fundamento.

¶ Item moueor quia infortunia vnius dicūtur esse alteri cōmunia. l. si cum dotem. §. sin autem. ff. solu. matri. hinc succedit regula iuris: qui sentit onus sentire debet ⁊ commodum. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. ⁊ qui in vno grauatur in alio debet alleuiari. l. eum qui. ff. de iureiur.

¶ Premisso themati astipulatur dictum Angel. in auten. quib. modis natura effic. sui in. §. quod vero in fine colla.
9 vij. ꝙ * femina naturalis tantum / si nupta sit viro legitimo ⁊ naturali: ipsa propter qualitatem mariti / legitima efficitur / sequitur do. Decius in. l. femine / numero nono. ff. de regu. iur. rationem assignāt / quia capacitas viri ad vxorē porrigitur Bal. in. l. si quis per illum tex. C. de natura. liber. Merito potest dici qualitas iuxta diffinitionem qualitatis que dicitur quicquid substantie additur: seu vltra substantiaz. Et hec nota quia videtur / nouus casus in quo quis efficitur legitimus ⁊ hoc iuris ministerio non hominis videlicet principis.

¶ Ad idem / ꝙ si nobilis qui non tenetur ad tributa soluenda contraxit matrimonium cum plebeia siue (vt ita dicam) villana que habebat bona patrimonialia pro quibus solita erat contribuere cum alijs vicinis in collectam: cui nobili bona ipsa in dotem dedit: non tenebitur ad munera patrimonialia mixta vel extraordinaria vt no. tradit Jacob. de Bellouisu in. l. Lucius. §. idem respondet. ff. de muner. ⁊ hono. refert Lupus in repe. rub. col. lvj. versi. ad idem. s. de dona. inter vir. ⁊ vxor.

¶ Premissa enim vidētur habere locū vita mariti comite.
10 ¶ Sed maius dubium oritur an * radij honoris ⁊ dignitatis ipsius mariti in personam vxoris post mortez resplēdeant: licet scriben. hic aliquid citent: vltra tamen eos addere conabor. Primo habeo ꝙ vidua dicitur de domicilio / ⁊ familia viri tex. est in. l. filij. §. vidua. ff. ad municipal. ⁊ de incol. vbi Bar. reddit rationē: quia videt stare in primo matrimonio q̄diu est vidua. l. fi. C. d bo. mater. verū si sit infra tēpus luctus / cū nubere nō possit in corpore Ang. d. cō. xlj. Jason sequit Bar. in. l. suggestiōi nu. xvj. C. d p. sig. Alex. vol. vij. con. cxxv. sub nume. vj. viso processu vertentis / vbi dicit ꝙ vidue retinēt statū quē in matrimonio habebāt / ratione cuius vidua appellatione vxoris venit: testat idem Alex. cō. xx. nu. vij. vol. ij. ⁊ q̄diu est vidua cēsetur in seruitio viri esse Angel. consilio. cxlij. super primo inquirendū.

¶ Uidua enim debet seruare honorem viro donec tenet viduitatem: ⁊ valet conditio viduitatis auten. cui relictum.
11 C. de indict. viduita. tol. vbi Bald. dicit ꝙ potius * expedit reipublice bonum honestum / q̄ multiplicatio hominuz procedentium ex corruptis moribus teste Ualerio in titu. de institu. antiq. ꝙ secunde nuptie sunt signum incontinentie: merito dicitur quod vidua nubens non reputetur caste viuere. Ideo relictum a viro sub conditione si caste vixerit si nubat legatum non deberi: secus in extraneo /

vt late cõprobat Paul. de castro cõsilio.cclix.nu.vj.omnis difficultas/in prima parte.
¶ Ultra premissa pro themate habemus glo.in autenti.de cõsuli.in verb.claritate/in.§.hec itaqꝫ/col.v.glo.in capi.ex parte. B.que est finalis in fine.s̄.de fo.cõpe.que dicit qꝺ
12 vidua * regis regina appellatur:eandẽ glo.cõiter sequũtur Docto.scd̃m Feli.ibi in princi.Barba.cõsi.vj.nume.vj.volu.primo. ¶ Inq̃tũ.s̄.diximus ꝙ vidue retinẽt statum quem in matrimonio habebant:istud potest clare cõprobari per ea que citat Paul.de castro cõsi.cxlvij.reuocatur in dubiũ in scd̃a parte dũ dicit ꝙ vidua se supponẽs cõmittit stuprũ/⁊ ꝓpter hoc repellitur a repetitione dotis:cuz dicatur violare matrimoniũ putatiuũ ⁊ fictũ/ qꝺ dicitur(viuente ipsa vidua in viduitate) durare fingiturqꝫ idẽ matrimoniũ cũ gaudeant priuilegio primi matrimonij. Ideo debet viduitatem inuiolatam cõseruare/alias punitur sicut violans matrimonium. ¶ Item sicut nõ licet violare matrimoniũ/ita nec opinionẽ matrimonij vel fictionẽ argu.not.in capi.plerũqꝫ.s̄.de diuort.
¶ Sic in puncto thematis habemus cõcludere:ꝙ licet vita mariti esset causa dignitatis/⁊ mors illius extinctionis apparentis causa: sic succedit verissima ⁊ vulgata conclusio fundata in cap.cũ infirmitas.s̄.de peniten.⁊ remissio.l.generaliter.C.de episco.⁊ cler.⁊.l.adigere.§.q̃uis.ff.de iu
13 re patro.videlicet ꝙ cessante * causa cessare debet effect⁹ idẽ capi.cũ cessante.s̄.de appella.cũ alijs infinitis:tamen ex quo dicimus ꝙ vidua quousqꝫ nupta fuerit alij viro/retinet nomen primi:debebit inhumari in loco sepulture mariti sui premortui:⁊ in hoc resident hic Ioan.And.Archi.Domi.Petrus ⁊ Philippus:etiã si tẽpore mortis nõ reperiatur morari in domo defuncti/ qꝛ licet vidua ipsa ad domũ parẽtũ sit reuersa:nihilomin⁹ex quo in eodẽ matrimonio videtur perdurare.§.soluto in autẽ.de nupt. colla.iiij.⁊ priuilegium huiusmodi datũ sit persone ⁊ nõ loco quodqꝫ
14 * nõ debet induci discrimen ex differentia locorũ.C.de tempo.in integ.restitu.l.superuacuã/⁊.l.si vltra mediũ.C.de prescrip.lõgis.tẽpo.Ioã.Mo.in cap.cupientes/nume.xij.de elec.hoc lib.debet ergo gaudere huiusmodi priuilegio/⁊ in hoc etiã resident prefati scriben. licet Guiller.de monte Lauduno hic videatur tenere partes aduersas dicens ꝙ si mortuo viro ad parentes sit reuersa animo se totaliter transferendi etiam per vnicam horã/capi.fina.⁊ ibi plene per Hostien.s̄.de parroch.⁊ moriatur ab intestato: tunc parentum sepulchrũ debet sequi potius q̃ mariti cũ pater onus sepulture subeat non maritus. ff.de religio.⁊ sumpt. funer.l.ꝙ si nulla:tamen prefatis astipulatur/⁊ sic non deuiat a cõmuni/quam habes intelligere vt premissa: omnia ꝓcedant tam respectu sepulture q̃ aliorũ priuilegiorũ dignitatũ ⁊ prerogatiuarum si vidua ipsa caste vixerit. ¶ Sed si luxuriose viueret in nullo gauderet priuilegio viri:probant Bald.⁊ Sali.post tex.in.l.his solis.C.de
15 reuocan.donatio.vbi glo.fina.dicit ꝙ nec amplius * debet habere castitate luxuria auten.de restit. ⁊ ea que parit.§.fina.facit tex.in.l.iij.§.videamus.Ibi ne melior conditio sit eorꝫ qui deliquerunt/cap.eum/qui.s̄.de preben.hoc lib.
¶ Intentum comprobat Feli.in cap.significãtibus sub nume.viij.s̄.de offi.deleg.ibi nota ꝙ priuilegia data viduis intelliguntur de viduis honestam vitam seruantibus.
¶ Facit quia scholaris non studens nõ gaudet priuilegio scholarium sicut studium enim est vnum essentiale scholasticis.Ita viduis caste viuere vt vterqꝫ prerogatiua iuribus in eorꝫ fauorem introducta gaudeat: istud ꝓsequitur idem Feli.in cap.pastoralis/nu.vj.⁊.vij.s̄.de iudic.
16 ¶ Facit dictũ Angel.in.d.l.cum quedã puella ꝙ vidua * impudica desinit esse de domicilio viri/cõprobatur ꝑ illud vulgatũ ꝙ vidue miseria/virũ mortuũ afficit ignominia.
¶ Et hec sufficiant pro hac modificatione que videntur comprobare illud Ioan. Monach. hic dum dicit si legitima fuit vxor quia si post mortem impudice viuat non dicitur legitima saltem respectu morum ⁊ aliorum honestatis:ideo sicut dicimus ꝙ vidua que de iure non potuit esse vxor: non potest heres institui.l.fina.de lega.primo.l.scd̃a circa finem.ff.de his quib.vt indig.Bart.in.l.miles.§.mulier/circa finem.ff.de milita.testa.sic dignitate viri nõ suf-
17 fragabitur. ¶ Facit in argumentum ꝙ * sicut titulus inualidus non transfert dominium.l.fina.cum ibi not.C.de non alien.l.non dubium.C.de legib.Corneus consil.908.col.fina.litera.K.in prima parte/cuius est initiũ/videtur prima facie. Ita dicemus ꝙ matrimonium nullum: nullo modo habet transferre in mulierem prerogatiuam huiusmodi. Philippus Probus.

b ¶ Uidua.Ultra ea que dicta sunt in precedenti apostilla/de vidua vide Alex.in con.xx.viso processu/vol.ij.⁊ ibi late ⁊ Deciũ con.cccclxxxv.casus de quo queritur. Prob⁹.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.iiij.

LIcet pater minores filios qui nequeunt antequam ad annos pubertatis perueniant, eligere sepulturam, possit (si consuetudo terrę id habeat) quo voluerit sepelire. Hoc tamen non potest vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus vel in parrochiali ecclesia tumulandi. ¶ Quamuis autem filiusfa. absque patris assensu sibi possit libere eligere sepulturam pro anima tamen sua præter ipsius assensum (nisi peculium Castrense aut quasi Castrense habeat) aliquid iudicare nõ potest.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Consuetudo ⁊ electio/⁊ ius cõmune dant ius sepulture.
In dubio ordo scripture est seruandus.
2 Castrense peculium/⁊ quasi Castrense quid dicatur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Argumentum ab ordine scripture valet.
Primo nominatus videtur dignior.
2 Canonici regulares dicuntur monachis minus digni.
3 Ordo scripture/designat ordinem voluntatis.
Pudor est allegare glo.vbi habemus textum.
4 Prior in ordine scripture presumitur prior in tempore.
Ordo prioris denominationis/demõstrat ordinem charitatis ⁊ maioris dilectionis.
5 Ex ordine verborum presumitur ordo intellectus.
Quod prius est in voce/presumitur prius esse in sensu.
6 Forma mandati est seruanda.
7 Ordo talis presumitur qualis esse debet.
In cõcursu duorꝫ presumitur id factum/qꝺ erat faciendũ.
8 Ordo verborũ reducitur ad ordinẽ intellectus ⁊ ratiõis.
9 Abbates ꝑferunt alijs ꝑlatis inferioribus secularibus.
Ille presumitur maior qui primo nominatus est.
10 Maior religio dicitur/ad quam transitus permittitur.
11 Filia non habet in dote priuilegium testandi/quod habet filius in quasi Castrensi peculio.
12 In laicis peculiũ est quadruplex/⁊ in clericis duplex.
13 Pater nihil habꝫ in bonis filijs ꝓueniẽtib⁹ ratiõe bñficij.

1 LIcet, Hic duo dñr ecce ergo [cõsuetudo] nota hic * ꝙ cõsuetudo/⁊ electio/⁊ ius cõmune dãt ius sepulture. Et cõsuetudo hic dat quod ius cõe denegat [tumulandi] Sed cũ hic sit disiũcta cuius erit electio: videtur in dubio [a] ordinẽ [b] scripture seruandũ.s̄.hoc lib.de ꝑbẽ.mãdato.⁊ sic habẽs [c] cõsuetudinẽ obtinebit vt hic ⁊.s̄.cũ q̇s.j.Reso.⁊ amici defuncti quorꝫ interest ⁊ qb⁹ imminet cura tumulãdi. ¶ Sed videt̃ ꝙ ecclesia parrochialis habeat electionẽ vt notat̃.s̄.eo.cũ q̇s.j.Reso.arg.s̄.hoc lib.de rescrip.duob⁹.j.Reso.dic ecclesiã parrochialẽ contendentem cum alia potiorem.
¶ Sed si non contendat/dic amicos habere electionem huius vel illius. ¶ Uel dic ecclesiã parrochialẽ potiorẽ vbi parrochianus decedit in parrochia:sed si alibi secus vt hic ⁊.c.is qui ibi in qua potius. Et ratio potest esse pro

pteronus incumbens amicis [sepulturam] cũ hoc casu non sit in potestate paterna/ cum sepultura sit post mortem/ quo filiusfamilias non est in paterna potestate [iudicare] id est in vltima voluntate dare: nam sicut iudicium in vno sensu idem est ꝙ vltima volũtas/ vt not. s̃. de iudic. in rub. sic iudicare in vno sensu/ idez est ꝙ in vltima voluntate relinquere/ vt hic [nõ potest]. ff. de dona. causa mor. cum is.

¶ Sed hoc fallit in castrensi vel quasi peculio/ vt hic. Et
2 est * castrense peculiũ ꝙ a parentibus vel cognatis in militia degenti donatum est: vel ꝙ ipse filiusfa. in militia acquisiuit que acquisiturus non esset nisi militaret. ff. de
d castren. peculio. l. castrense. ¶ Sed quasi castrense [d] est q̃d
e acquirit [e] filiusfa. aduocatus/ in aduocãdo. Nã isti militãt C. de aduoca. diuerso. iudic. aduocati. Ioã. Mo. Cardi.

a
b 1 In dubio. Uide lapum allega. lx. quedam puella. Probus.

¶ Ordinem scripture. Ualet argumẽtũ * ab ordine litere glo. not. in capitu. quorũdam in verb. predicatorum. s̃. de elec. hoc lib. que vult ꝙ quando due persone in aliqua scriptura exprimuntur/ primo expressa videtur dignior text. in capi. episcopos. xvij. distinct. facit glo. ij. in fine/ cap. sedes. s̃. de rescrip. ⁊ ibi Panor. nu. v. vbi hoc limitat nisi nominentur circa turpia/ quia tunc est incipiendum a vilioribus not. in capit. Auaricie. s̃. de preb
2 end. per quem text. dicunt curiales Romani ꝙ quando aliqui de aliquo vitio notati nominari habent / primo minus dignius debet nominari: quod patet ibi quia * canonici regulares dicuntur: minus digni q̃z monachi/ capi. deus. s̃. de vita ⁊ honesta. cleri. tamen in. d. capi. auaricie/ primo nominantur. ¶ Istud comprobat Preposi. Alexand. in. c. Isidorus. xvj. distinc. dicens regulam nostram procedere in his que sunt de genere laudabilium.

¶ Uide Decium in cap. Nicolao. nu. iij. s̃. de appella.

¶ Et redeundo ad thema. Ioan. Mona. habeo glo. in cle. vnica/ in ver. regum/ ibi per quod videtur ex ordine/ de baptismo glo. in cap. cũ plures/ in ver. forma. s̃. de offi. deleg. hoc lib. Bar. in. l. qui duos/ de lega. primo/ ꝙ si dñs habẽs duos equos/ vnũ relinquit hospitalarijs aliũ vero fratri
3 bus predicatoribus: electio erit hospitalariorũz: quia primo noiati: ratio q2 * ordo scripture designat ordinẽ voluntatis. Bald. post text. in. l. quotiens. ff. de vsufruct. Idem Bar. in. l. heres/ la. ij. §. peto. ff. ad trebel. ꝙ ordo scripture respicitur inter personas inter quas cadit affectio.

¶ Et quia pudor est allegare glo. vbi habemus tex. glo. in l. sed licet. ff. de offici. presidis. Ideo adduco text. in. l. generaliter. §. quod si legatum vero ⁊ si fortassis quis recte dixerit ordinem scripture sequendum. ff. de fideicõ. liber. ⁊ ibi glo. in verbo scripture tex. etiam cum glo. in capi. man
4 dato. s̃. de preben. hoc lib. ¶ Bald. in. l. aduersus/ in fine C. de furt. dicit ꝙ prior * in ordine scripture / presumitur prior in tempore. Iason in. d. l. qui duos/ de leg. primo/ citat ꝙ ordo prioris denominationis demõstrat ordinem charitatis ⁊ maioris dilectionis allegat Angel. Imol. ⁊ modernos in. l. qui soluendo non erat. ff. de hered. instit. ⁊ Bald. in. l. penul. iij. oppo. C. de verbo. signific. ⁊ in. l. prima. C. de
5 edicto diui Adria. tol. ¶ Idem Bald. in. l. si duas/ col. iij. ff. de excusatio. tuto. citat ꝙ ex ordine * verborũ presumitur ordo intellectus / ⁊ ꝙ prius est in voce presumitur esse prius in sensu. l. si seruus cõmunis. ff. de stipula. seruo. per quem tex. Bald. in. l. de rebus. C. de donatio. ante nupt. dicit/ ꝙ primus in ordine scripture dicitur potior in tempore/ firmat Petr. col. prima. post text. ibi in capi. penul. de electio. hoc libro/ dum dicit tex. Is qui primo in instrumento/ vel literis procurationis extiterit nominatus.

¶ Et sic habeo ꝙ in mandatis exequendis seruandus est ordo scripture: istud tamen intellige prout not. Domi. et Preposi. in capitu. sit rector/ in fine. xliij. distinc. vbi distinguunt / aut constat de mente mandantis ꝙ velit vel nolit
6 ordinem seruare / tunc sequenda erit voluntas mandãtis. Quia forma * mandati exacte est seruanda/ capitu. cum dilecta. s̃. de rescrip. cum suis concordantijs.

¶ Si vero est dubium de mente: ⁊ tunc si seruaretur ordo scripture surgeret repugnantia iuris eo casu ordo scripture non attenditur/ capitu. causam. s̃. de rescript. Si vero non surgeret repugnantia iuris ⁊ tunc aut ordo est positus alternatiue/ ⁊ tunc non est seruandus. s̃. de rescrip. capitu. cum inter ceteras. Aut est positus sine alternatiua/ tunc procedit glo. in. d. capitu. cum dilecta que concludit ꝙ aut plura mandantur eque principaliter: tunc non attenditur ordo scripture/ quia plus non videtur põderasse vnum q̃z alterum/ aut non veniunt ambo principaliter/ sed vnum venit per prius ponderatum/ ⁊ tunc seruandus est ordo/ iste est casus in. d. c. cum dilecta: nam ibi fuit mandatum vt primo fieret restitutio que per prius debebat fieri cum spoliatus ante omnia debeat restitui / ⁊ sic per prius videtur mandata restitutio: in hoc vltimo casu non videtur necessarium/ vt ordo scripture seruetur per regulam ꝙ quia non attento ordine verborum talis * ordo presu
7 mitur/ qualis debet esse. l. talem in princi. ff. de hered. insti. facit glo. in. l. qui duas vbi Florẽ. ff. de seruitu. vrba. p̃dio. Ex qua colligitur ꝙ in concursu duorum/ presumitur id factum quod prius erat faciendum. l. illud. ff. de acq. heredi. ⁊ glo. in ver. creatum in cle. fina. de rescrip. glo. penul. in. c. venerabilibus de senten. excom. hoc libr. Fely. col. iij. in. c. pastoralis. s̃. de rescrip. ⁊ ibi apostilla. ad Panor.

¶ Pro hac regula adduco Bal. in. c. ad audientiam el primo/ nu. iij. s̃. de rescrip. vbi dicit ꝙ ordo conuersus non vitiat rescriptum: sed reducitur ad iuris ordinem. c. causam. s̃. de rescrip. arg. l. quidam. ff. de pecul. lega. Nam ordo *
8 verborum reducitur ad ordinem intellectus ⁊ rationis. d. l. talem/ hinc est quod admittitur libellus/ peto cogi. ⁊ condemnari: licet deberet preponi condemnari: est enim preposteratio verborũ non intellectus.

¶ Et redeundo ad thema vt in prelatione procedat argumentuz ab ordine litere: vltra predicta habeo Domi. in. c. fina. col. prima. s̃. de offi. delegã. ibi nota argu. ex ordine li
9 tere. ꝙ * abbates debent preferri alijs prelatis secularibus inferioribus: hinc Bal. in. l. penul. versic. tertio/ oppono. C. de verbo. signifi. ꝙ ille presumitur maior qui primo nominatus est/ ratio resultat ex. l. prima. ff. de albo scriben. vbi dicitur ꝙ digniores prius scribi debent.

¶ Item digniora sunt preponenda glo. fina. in. §. fina. insti tu. de iure natur. gent. ⁊ ciuili glo. post tex. in. §. aliam insti. de bono. possessio. istud potest resultari in facti contingentia/ vt in. c. veritatis/ ibi episcopo abbati ⁊ prepo. circa principium. s̃. de dolo ⁊ contuma. ⁊ multis alijs. c. ⁊ eorum suprascriptionibus. ¶ Et hec est ratio vna/ vt regularibus canonicis preferantur monachi.

¶ Sed quia ad omnes priori loco descriptos extendi dicitur/ ideo descendo ad aliam in particulari tractataz videlicet: quia canonici regulares latiori subijciuntur regule. c. quod dei timorem. s̃. de statu monach. ⁊ ea ratione canonici regulares possunt monachi effici: late per Panor. ⁊ alios in capitu. sane. s̃. de regular. Cal. eo. titulo/ cõsil. xiiij. cuius initium est/ canonici regulares: ergo datur intelligi (dicit) Decius in dicto capitulo Nicolao/ numero tertio s̃. de appellationib. quod monachorum religio perfectior
10 sit/ ⁊ maior * religio dicitur ad quam transitus permittitur dicto capitulo sane/ ⁊ capitulo licet. s̃. de regula. Nam qui prouehitur a minori ad maius prouehitur in talibus: capitulo legimus. xciij. distinctio. circa finez/ cap. fina. s̃. de transla. prelato. Probus.

c ¶ Habens consuetudinem. Pro comprobatione dicti Ioannis Monachi: hic vide que tradunt Neapoly. decision. clxxiij. in causa Hectoris/ ⁊ decisio. clxxxj. in quodam processu ⁊ deci. cxcij. in fine/ Michael. Probus.

d ¶ Quasi Castrense. Alexander in consilio. xvij. col. prima
11 visis ⁊ opportune/ volumine secundo dicit quod filia * in dote non habet priuilegium testandi/ quod habet filius in Castrensi peculio vel quasi: quia non reperitur hoc iure cautum Bald. in. l. secunda in penultima col. C. de heredita. actio. ⁊ in. l. senium. C. qui testa. facere pos. vbi dicit ꝙ si est factum testamentum in dote (etiam patre cõsentiente) non valet. Probus.

e ¶ Acquirit. Uide que in proposito late scribit Alexand. consilio secundo/ in sexto volumine in consultatione premissa/ ⁊ Cardina. consilio. lxxix. thema tale est/ vbi dicit ꝙ
12 in laicis * peculium est quadruplex/ profectitium/ aduentitium/ Castrense/ ⁊ quasi Castrense: in clericis tantum duplex/ profectitium quod prouenit de rebus ecclesie/ ⁊ castrense quod prouenit aliunde. Pone exemplum in feudis que dicuntur castrensia. Bald. in. l. cum multa. C. de bo. q̃ liber. de quo sunt recordati Neapolita. decisio. clxxxiij. numero. 4. quis debeat preferri/ vbi subdunt quod in bonis castrensibus filiusfa. potest facere testamẽtum etiam quod esset in potestate patris/ ex quo in istis bonis reputatur vt filiusfamil. vt in lege Macedoniani. C. ad Macedonia. l. penultima/ ⁊ l. fi. C. qui testamen. facer. pos. not. in. l. finali C. de inoffi. testamen. Pone etiam exemplum in clerico beneficiato / quia bona ex beneficio prouenientia dicuntur

quasi castrensia/de quibus disponit iuxta glo. in cap. presenti/de offi. ordina. licet fuerit ⁊ sit filiusfa. ⁊ in potestate
13 patris/quia in eis * pater aliquem vsumfructum non habet. Bald. post tex. in. l. sacrosancte. C. de episco. ⁊ cleri. firmant Neapoli. decisio. ccxlj. quidam notarius / vbi subdũt ꝙ cum beneficiatus vult succedere in bonis patris cũ fratribus: illa non confert. Et si pater ea perceperit: eius heredes tenentur ad restitutionem vel precium/not. Panor. in capitu. quia nos. s̄. de testamen. cum in talibus dicitur extra patriam potestatem/ capitu. fina. de iudic. hoc libro/ ⁊ ibi dixi. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. v.

Religiosi. (nisi a proprijs monasterijs adeo forsitan sint remoti, q̄d ad ea cum moriũtur cõmode portari non possint) nequeunt. (Cum velle vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam, sed sunt apud sua monasteria tumulãdi.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quis debet sepeliri/ vbi audit diuina/⁊ ecclesiastica recipit sacramenta.
2 Impossibilitas ⁊ incõmoditas/ius cõmune immutant. Monachus eligit sepulturam/ vbi ad monasterium portari non potest.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Conditio impossibilis vitiat contractũ: non tamen modus impossibilis.
2 Nolle ⁊ velle ab animo dependent: ⁊ per extrinseca probantur.
3 Monachus an tanꝙ procurator patroni/ possit presentare/⁊ valeat presentatio per eum facta.
4 Monachus quos actus facere possit/sine abbatis ĩperio. Monachus non potest testari.
5 Monachi non reperiuntur habiles ad statutum/ legem/ aut consuetudinem inducendam. Qui non potest expressum actum facere/ita nec tacitum.
6 Romanus pontifex dat monacho potestatem testandi.
7 Romanus pontifex dat licentiam testandi cardinali ⁊ episcopo/de bonis acquisitis ab ecclesia.
8 Monachus effectus abbas an possit testari.
9 Nulla dignitas liberat monachũ a substãtialibus regule.
10 Regula que dicit/q̇ potest testari potest codicillari: quomodo debeat intelligi/vide hic.

1 Religiosi, Et est ratio huius capituli/quia * sicut de iure communi quis debet sepeliri vbi audit diuina / ⁊ ecclesiastica recipit sacramenta. s̄. co. cũ quis. primo respon. Sic monachus audire debet diuina / ⁊ ecclesiastica recipere sacramenta in suo monasterio [nõ possunt]. Simile. s̄. co.
a 2 Is qui. Nam * impossibilitas a ⁊ incommoditas ius commune immutant/vt hic ⁊ ibi.
Sed contra. ĩ. de excessi. prelato. nimis iniqua vero et si quis decedentium. Sol. hanc intellige secundũ illam/ vt monachus eligat vbi ad suum monasterium portari' nõ
b potest/vt ibi/alias non vt hic [nolle b] s̄. hoc lib. de electio. si religiosus. xij. quest. j. non dicatis. s̄. hoc lib. de testamen. capitu. ij. respon. primo. Ioan. Mona. Cardi.

a 1 Impossibilitas. Dic quod licet * eius conditio vitiet contractum. l. non solum. ff. de actio. ⁊ obliga. l. impossibilis. ff. de verb. obliga. cum similibus secus tamen est in modo impossibili quia modus ille non vitiat contractum: firmat Alex. con. cxiij. col. penul. perspectis his/vol. vj. ratio quare conditio impossibilis dicatur vitiare contractũ est: quia qui sub tali conditione promittit quam scit esse impossibilem/ non videtur habere animum se obligandi. d. l. non solum. Iason post alios in. d. l. impossibilis. ff. de verbo. obliga. que ratio militat siue in preteritum/siue in futurum cõcipiatur: quid enim refert quantum ad voluntatem me obligandi: siue dicam promitto si celum digito tetigerit meuius: vel sic promitto si celum digito tangat cum vtroꝗ modo intelligam esse impossibilem: ex quo lex presumit non esse animum obligandi: quod sequitur domi. Petr. stella doctor Aurelia. in repet. §. Augerius. l. qui Rome. ff. de verborum obli. Pr.
b 2 Nolle. * Nolle ⁊ velle ab animo dependere dic et per extrinseca probari maxime per verba. l. Labeo. ff. de supel. lega. facit quod no. in. l. Fulcini⁹. ff. ex quib. caus. in posse. ea. c. j. s̄. vt ecclesiasti. benefi. xxij. q. v. c. humane aures refert Petr. de Ancha. con. xxj. nu. vj. pro solutione dubiorum. Et dic ꝙ mediũ inter ista duo: est taciturnitas/⁊ ad deliberationem accedit/vt patet in herede/qui nisi attingat aliquid non videtur adire: sed deliberare/ facit. l. si duo. ff. de acquir. hered. tradit idem Petr⁹ de Ancha. con. clvj. col. ij. propter tria.
Ulterius dic ꝙ hoc brocardicũ tex. nostri induci potest
3 pro comprobatione. q. An monachus * qui habet potestatem a patrono (pone laico) presentandi aliquem ad ecclesiam patro. viribus subsistat eius presentatio. Prima facie videtur per tex. nostrum ⁊ similes ꝙ non: funesta enim est vox ipsius ⁊ mũdo mortuus/ꝙ adeo nec ciuiles actiones/ nec spirituales habet actus. c. ꝙ sit. s̄. de electio. hoc libr. tex. in. c. placuit. ij. q. vij. multa possent pro hac parte cumulari que taceo: vt ad vnũ reliquum veniam videlicet ꝙ religiosus parrochialem ecclesiam per laicum patronum non valet presentari Rota in nouis decisio. cclxij. in religioso quod videtur durum quia religiosi ab electionibus non sunt excludendi/imo vocandi/⁊ eorum consilium ⁊ consensus requirendus tex. in. c. ij. in fine. s̄. de concessio. preben. c. ne pro defectu. s̄. de elec. ad idẽ tex. ĩ. c. obeũtib⁹. 63. dist.
4 Et vt paucis multa absoluam/Monachus * eos actus qui pertinẽt ad pietatem ⁊ misericordiam exercere potest sine abbatis imperio/ex iuris communis beneficio vt late discutit in proposito Paul. de Leaza. in quadam questione incipiente patronis laicis: qui subdit text. nostrum ⁊ similes loqui/cum datur monacho materia euagandi vel veniendi contra suam professionem / et obligationem contra suam professionem vt si contingat eum de facto testari quia non potest vt late discutit Marianus Sozinus consilio. xiij. presens consultatio vbi subdit id etiam non posse induci ex consuetudine Bal. in auten. ingressi. C. de sacro-
5 sanc. eccle. ratio potest esse/ quia * monachi reperiuntur inhabiles ad legem/statutum/ aut consuetudinem inducẽdam instar mulierum/forentium/infantium/⁊ similium/qui non computantur in numero eorum qui possunt legem vel statutum condere: nec operatur aliquid eorum vsus circa consuetudinem: testatur Sozi. consilio. vij. col. penul. nunc quesitorum: quod comprobat per vnum videlicet ꝙ qui nõ potest expressum actũ facere: ita nec tacitum. l. qui ad certum. ff. loca. Obstant enim duo vt non possit testari/primũ defectus bonorũ defectus proprie voluntatis/secundum defectus bonorum ⁊ hec duo de facili tolli possunt per Romanum pontificem
6 qui * monacho ad libitum dat testandi facultatẽ/prout id etiã comprobat ipse Sozi. in. d. con. xiij. col. iiij. ⁊ seq. per infinitas rationes ⁊ doctorum autoritates: quas nõ refero quia laboriosum ⁊ non subtile foret: illũ igitur videas si non dedignaris. Stepha. Bertrandi con. cxvj. ꝗuis. iij. sunt luminaria: no. Bal. in. l. fina. C. vnde legiti. ⁊ in parte/vbi pro hoc allegat Bal. in. l. fina. C. vnde legiti. ⁊ in auten. nisi rogati. C. ad Trebellia.
Unũ tñ habes in pposito attẽdere vz/ꝙ hec licẽtia testãdi dat in forma/qñ ad certã sũmã: vz ad centũ ducatos vel plus /⁊ ꝓponit cũ datario/ita lego apud Alex. vj. in rubr. de licẽtijs. Pro hoc puncto vide Paul. de Castro. in l. hec conditio filie mee. §. si sic cum. l. seq. ff. de conditio. et
7 demonstra. vbi loquitur * de cõcessione testandi facta cardinali/vel epõ /de bonis acquisitis ab ecclesia que tẽpore

indulti fecerat qđ confirmatur siue papa sciuerit/siue ignorauerit factū testamentū quod tāgit Alex.cōsi.xcv.nu.ix. requisitus/vol.vij.ꝛ latius in cōsi.cxlvj.nume.vj. ꝛ sequē. in causa ꝛ lite/vol.v.tāgit etiā cō.xv.reuerēdissime/vol.ij.
¶ Istud intentū ꝑmissionis testandi de bonis ecclesie seu intuitu illius quesitis ꝓsequitur ipse latissime Alex. eo. volu.cōsi.cj.Super primo dubio/ in facti cōtingētia testamēti Richardi de Senis.S. Roma.ecclie vicecācellarij vnius ex cōpila.huius lib.vj.vt patet in proemio/in.§.nos ad apicem/ꝛ consi.cxvj.viso chirographo/eo.volu.vij.
8 ¶ De monacho * autē effecto abbate/an possit testari do. Bertrādi/cōsi.cap.visis ꝓpositis/ parte prima/mouet dubiū. Et cōcludit nō posse testari etiā de bonis mobilibus intuitu religionis acquisitis / ratio q: talis nō desinit esse monachus.c.fina.ꝛ qđ ibi no.per Docto. s̄.de symo. quod
9 ꝓcedit etiā in monacho facto Cardinali/q: vt dicit Bald. in auten.licentiā/col.j.C.de episco.ꝛ cler.nulla dignitas * liberat monachū a substātialibus regule/q: dignitas facit quem ascēdere/ sed liberari a substantialibus regule esset descendere in deteriorem statū.ca.statutū.xviij.q.prima.
¶ Item facultas hec testandi data religiosis/ ꝛ alijs debet stricte tanq̄ dispensatio (ꝛ sic odiosa) interpretari iuxta ea que traduntur in cap.non potest/vbi dicimus.s̄.de prebend. Ideo ad primum testamentum solum/ꝛ non poterit (si in facultate non fuerit expressum) codicillari/quia
10 regula * que dicit ꝙ ille qui potest testari potest codicillari.l.ij.de lega.primo/ꝛ.l.conficiuntur.§.primo. ff. de iure codicillo.procedit in eo qui testari potest de iure communi: secus si de iure speciali/vt probat Decius consilio.512. cum reuerendissimus. Probus.

¶ De Decimis. Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An decima predialis solui debeat de precepto/ꝛ an cōsuetudo excuset quominus integraliter soluatur.
2 De quibus rebus soluatur decima ꝛ quibus hominibus/ vide hic.
An mala fides predecessoris/noceat successori in bñficio.
3 Quis fundatus sit de iure cōi ad perceptionē decimarū.
Laici an prescribant decimas.
4 Ecclesia potest agere pro decimis/rei vendicatione.
5 An deducantur expense in decimis.
Decime debentur ratione perceptionis sacramentorum ꝛ auditionis diuinorum.
6 An modus soluendi decimam prescribi possit.

a Dicto de sepulturis que de iure communi habent fieri in ecclesia parrochiali/ etiā de iure communi decime debentur a s̄. eod.
b cum contingat/ꝛ.s̄.de parrochijs ca. vltimo. Ideo annectit de decimis b. Jo.Mo.Car.

a
1 Decime debentur. Do.Stepha.Bertrandi cōsi.xiiij.viso ꝓcessu/ parte prima tangit. An decima * predialis solui debeat de precepto/ ꝛ an ꝯsuetudo excuset quominus integraliter soluatur/ꝛ dicit consuetudinē nō excusare/ ꝛ hec est cōis canonistarū glo.in.c.in aliquibus. s̄.isto tit. vbi Inno.Hostiē.Jo.And.ꝛ cōiter doct. glo.in.c.quicūq̄.xvj.q.vij. Firmat idē Bertrādi eo parte cōsi.cxvj.in prin.illud est indubitatū/ ꝛ ibi latius q̄ in precedēti: tāgit etiā idē cōsi.cxxxij. Perceptio/ꝛ cōsi.clvj.de-
2 cima soluēda/ea parte/vbi ponit de * quibus rebus soluatur decima/ꝛ a quibus hoibus idē in cōsi.vj. vidi casuz/in iij. parte vbi querit an mala fides ꝑdecessoris noceat successori in bñficio/ ꝛ decidit ꝙ nō/ quod cōprobat per plura idem cōsi.cclij.Si aialia ea parte vbi discutit de aialibus in diuersis parrochijs pascētibus/ quod est frequēs que-
3 situ. ¶ Car.cōsi.xxvj.discutit * quis fundatus sit de iure cōmuni ad perceptionē decimarū/ꝛ cōcludit ꝓ ecclesijs
a parrochialibus. Et quo ad earū prescriptionē etiā per laicos/vide eūdē consi.lxxxviij. caplm Ciuitatē.ꝛ latissime ꝑ Jaso.in cōsi.clvj.volu.ij.absolui/ quē vide in cōsi.xix. vol. iij.quo ad trāsactionē inter laicos ꝛ ecclesiā/ꝓ quo etiā videtur de spe. Claudij de Seissello in fine. ¶ Et ꝙ pro rectore dicatur ius cōe adherere / habeo ꝙ rector ecclesie potest petere vt fructus non colligantur per dominū fundi / nisi eius nuntio presente cum habeat partem in fundo ꝛ in fructibus/quia sunt pars fundi.ff.de rei vendi.fructus/ et sic patet ꝙ habet ius in illis:istud fuit dictum Jo.And.in.c. ex parte el.ij.s̄.hoc ti.quod sequitur Domi. in consi.lxxij. col.ij.Quia punctus ꝛ illud adducit ad comprobationem
4 ꝙ ecclesia * potest agere pro decimis rei vendicatione: notat glo.in.c. moderamine.xvj.q.j. ꝛ glo.in.c. tua el.ij.s̄. isto titu.vbi Panor.fatetur hoc verum quo ad fructus tantum qui sunt quid incorporale:secus quo ad ius decimandi quod est incorporale/ꝛ tunc agitur confessoria.
¶ Et quod dicimus quo ad fructus:intellige secundū Joannē And. ibi si sint segregati/ꝛ a fundo separati/quod nō placet glo.in.d.c.moderamine.
¶ Et de probatione huiusmodi iuris vide que tradit in simili Domi.in con.cxvij.col.ij.in questione.
5 ¶ Et * an deducantur expense/vide Neapolyt. decision. cclij. Magnificus.
¶ Et quia decime dicuntur deberi ratione perceptionis sacramentorum ꝛ auditionis diuinorum notatur in capitu. de decimis. xvj.q.j.ꝛ.c.in sacris ea. q. mouetur dubium.
¶ Pone rector ecclesie parrochialis sancti Petri Guillardi Bitur.hac ratione in tota parrochia ꝑcipit decimas licet protendatur in extenso extra menia ciuitatis in multis pagis/quorum habitatores conqueruntur: quia ratione loci distantie commode (maxime tempore nocturno eo quia fores ciuitatis clauduntur) non possunt percipere sacramēta/vt pote confessionis/altaris/ꝛ similia que sepe occurrente necessitate per laicos petuntur. Et ea de causa decimas soluere renuunt petendo super his per loci ordinarium sibi de remedio prouideri opportuno/ꝛ prouidēdo capellam extra muros (in qua ibi resideat vicarius) edificari qui eisdem sacramenta sibi occurrente necessitate ministret:dicendo ad decimarum distributionem donec id actum fuerit non teneri/queritur quid iuris. Breuiter videtur dicendum hanc exceptionem fore canonicam ꝛ admissibilem per ea que in proposito notat Lapus allega.lxvij. quoddam monasterium. Postremo si queras an Papa possit eximere monachos vt non soluant decimas laicis habētibus ius decimandi:vide Jasonem in consilio.xciij.in causa venerabilium/vol.primo. Probus.
b 6 ¶ Decimis. Adde an * possit prescribi super modo soluendi decimam per Card.consilio.cxlvj. Notum sit vniuersis. Probus.

¶ Gregorius nonus, fratribus prædicatoribus & minoribus. Cap.j.

Discretioni vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia (quæ audientes a decimarum seu aliarum rerum ecclesijs debitarum solutione retrahant, vel alias animas corrumpant audientium) in sermonibus vestris vel alibi proponere decætero præsumatis.
¶ Immo verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis animo sint intenti.

Discretioni, Ut habetur in integra relatū fuit Grego.ix.ꝙ ꝑdicatores ꝛ minores in suis ꝑdicationib9 asserebāt ꝙ nemo tenebat decimas soluere ex ꝑcepto:ex quo ꝯtingebat ꝙ laici q̄ erāt in ꝑstatiōe decimarū renuissi remissiores fiebāt/ ꝓpter qđ hoc i isto caplo ꝓhibet:mādādo eisdē vt ad solutionē decimarū laici prōpto animo sint intenti/ ꝛ est consimile.s̄.eo.tua nobis. Jo.Mo.Card.

¶Alexander Quartus. Cap.ij.

STatuto perpetuo declaramus quod indultū illud apostolicum quod plęrisque conceditur, vt noualium decimas pro ea portione pcipere valeant, qua veteres eos contingunt, ad illas noualium decimas quas tempore illo quo impetratum vel obtētum extitit hoc indultum alij possidebant (cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit, nec ad alias etiam nisi in his tantum locis vbi veteres tunc (quādo dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea solūmodo portione qua ipsi tempore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas. ¶Statuimus pręterea quod idem indultum obtentum ab his qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebant decimas, vltra medietatem decimarum noualium nullatenus extendatur, quia nō est verisimile si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum quod apostolica sedes pariter & similiter noualiū decimas in tam graue parrochialium ecclesiarū dispendium indulsisset, quodque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrandi deinceps non possit in noualibus quæ amodo fient, vendicari & acquiri, vel percipi plus quam medietas decimarum ipsorum noualium etiam si amplius in veteribus habebatur cum nō sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualium cōtra parrochialium ecclesiarum grauamen (quod ex districtione indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. ¶Religiosos tamen Cistersien. & Cartusien. ordinum statuto, & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos videlicet de medietate decimarum noualium) compręhendi nolumus vel constringi.

¶Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parrochiales ecclesias adeo grauari contingit, quod earū rectores de ipsarum redditibus congrue sustentari, & commode iura episcopalia exhibere non possunt, prouideatur per locorum ordinarios & ordinetur taliter qđ eisdem rectoribus tantum de illarū relinquatur prouentibus quod exinde competentem sustentationem habere, & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera debita supportare.

¶Sane quamuis forte a religiosis exemptis & alijs fiant infeudationes de decimis detentis a laicis, & ijdem laici quod illas ab ipsis religiosis in feudum teneant recognoscant, non tamē licet religiosis eisdem post talem infeudationē vel recognitionem sic de facto præsumptā huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorū acquirere vel recipere absque diocesanorum episcoporum assensu. ¶Illas autem decimas intelligimus posse taliter a religiosis de manibus laicorum recipi vel acquiri quæ ante Lateranen. conciliū ipsis laicis in feudum perpetuo fuere concessę. ¶Diocesani vero parrochialium ecclesiarum ad requisitionem rectorum earūdem, de ipsis religiosis super decimis quas habent vel eos habere continget, quę quidem alias ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant iustitiæ complementum. ¶Cæterum ijdem religiosi tam exempti quam non exempti de terris & possessionibus acquisitis hactenus & amodo acquirē dis decimas integre soluant illis ecclesijs, quibus eædem possessiones & terræ prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti. ¶Nec pro eo quod forte in aliquibus parrochijs omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdem petere vel percipere noualium decimas earundem, nisi alia rationabilis (per quam hoc facere valeant) causa subsit.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Tempus impetrati rescripti est considerandum.
Initium est spectandum/presertim in priuilegijs que absorbent iura aliorum.
2 Uerbum portionis facit vt amplius media parte non debeatur.
Que nō verisimilia sunt/verbo gńali non cōprehendūtur.
3 In dubio decime presumuntur concesse in feudū/ post Lateranen. concilium.
Periculū anime inducere facit presumptionem.
4 Translatio rerum ꝛ possessionum in alias personas/non facit vt ecclesia ius decimarum amittat.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uerbū portio quando non denotet mediam partem.
2 Laicus quomō nō teneaṫ ꝓbare infeudationē añ cōciliū.
3 Lateranen. concilium quo tempore fuerit celebratū.
4 An in dubio videatur facta donatio a muliere.
An in dubio videatur factum legitimum in fauorem legatarij.
5 An ī dubio venatio debeat īterp̄tari facta cā recreatiōis.
In dubio non intelligitur apposita pena ipso iure/ sed per sententiam.

6 In dubio res presumitur libera.
In dubio pro iudice presumitur: qui sententiā tulit.
7 In dubio interpretamus quod actus prelati sit fact⁹ nō contra sed secundum ius.
8 Quando duplex cadit intellectus/ capitur ille per quem quis non cadit in delictum.
9 In dubio semper interpretatio fieri debet / quod falsum excludatur.
10 Falsum non committitur sine dolo.
11 In dubio potius presumitur ignorantia q̄ dolus: vt falsitas excludatur: ⁊ error q̄ malicia.
12 Filius qui nascitur in domo presumitur esse mariti.
13 Ea que sunt de sui natura mala ⁊ que respiciunt fauorem anime.

a STatuto, a In hac decre. Alex. primo circa quoddam indultum duas declaratiōes ponit: secunda ibi §. [statuimus] Secundo §. [religiosos] duos ordines a dictis declarationib⁹ excipit. Tertio §. [vbi autē] questionem tacitam dissoluit. Quarto §. [sane] ⁊ §. sequē. diuersos cas⁹ sup decimis annectit. Ecce ergo [extēdit] ī. de priuile. dudū [habebāt] nā * tp̄s b ipetrati rescripti est ꝯsiderādū. s̄. de re. eā te/ ⁊ īitiū. s̄. de elec. dudū. j. [ātiquas] ꝓpter ratiōes ꝑdictā cū initiū sit spectādū seu inspiciēdū: ꝑsertim in istis priuilegijs q̄ absorbēt iura alioꝝ ar. ī. de censi. quantor. ⁊ c. ex parte [extendatur.] Et est ratio: quia verbum * portionis facit vt amplius media c parte non debeat. ff. de ver bo. signifi. nomē filiaꝝ. §. portionis. ff. de vsufruc. etiā [qr non est] Ex hoc ver. ⁊ sequē. quidā no. ꝙ que non sunt verisimilia verbo generali non cōp̄hēdūtur ⁊ no. ī. hoc lib. de re. iur. in generali [vbi autem] hic respōdet tacite questioni: que insurgit ex dicto immediate p̄cedēti. Nam si ꝑ dictam exemptionem curati enormiter lederentur diocesani ipsis curatis vt sequitur ꝓuidere tenerent. s̄. de sup. plen. negli prela. sicut ⁊ de preben. de monachis ⁊ c. auaritie ⁊ no. hoc tit. hoc lib. c. j. in fi. §. [sane] iste §. ⁊ ei⁹ intellectus colligitur. s̄. de his que fiunt a prela. sine cōsen. cap. cum apostolica vbi sunt argumenta pro ⁊ cōtra de ista materia [ante d lateranē.] e Sed quid in dubio f responde * p̄sumam ipsas concessas in feudum post conciliū g qr tenens iure communi non est capax h nec prescribere potest eas. s̄. de prescrip. causam. s̄. eo. dudū ⁊ c. prohibemus ar. s̄. de electioni. constitutis / ⁊ etiam hec presumam propter periculum a nime ar. ī. de homic. ad audientiam. ⁊ infra de cler. excomm. min. illud. Et consimilis questio not. xxxiij. q. j. in prin. vbi querit si dubitetur de maleficio an precesserit vel sequutū fuerit ꝯtractum matrimonij. Et est presumendū i ꝙ impedimentū matrimonij fuerit subsecutum arg. C. de edil. actio. l. iij.

¶ Nec obstat. ff. de vsuris cum de in rem verso: qr loquit vbi illud quod agitur non est cōtra ius/ sed secundum vel preter [exēptis.] Nā si ecclesie essent exempte/ ⁊ sic ꝑ consequens decime dictis ecclesijs de iure communi debite: tunc diocesanus non haberet se intromittere. Sic intelligo hic ⁊. s̄. de sup. negli. prela. sicut.

¶ Si vero dicte ecclesie non essent exempte licet ille decime illis ecclesijs de iure debite sint/ exemptorum diocesanus potest procedere. s̄. hoc lib. de preben. c. j. in fi. [decimales.] Et est ratio nā * translatio rerum ⁊ possessionum in alias personas nō facit vt ecclesia k ius decimarū amittat. s̄. eo. cum in tua arg. ff. de serui. rusti. predio. certo generi. C. rem alie. geren. ⁊ c. l. vna/ nisi vt sequitur. [Nec pro eo.] simile ꝑ oia. s̄. eo. cum contingat. Jo. Mo. Car.

a STatuto. Uide pro materia Sozi. cō. ccxcvj. in presenti consultatione. Probus.
b ¶ Nam tēpus. Uide Jo. mo. in. c. si eo tpe ⁊ ibi dixi. s̄. de rescrip. Prob⁹.
c ¶ Media parte. Adde * id non ꝓcedere si vtatur hoc verbo partiri / qr denotat decimam partem totius: glo. in. c. maiores. xvj. q. vij. sequitur Domi. in con. xx. in fine mihi videtur ꝙ difficultas: vbi dicit ꝙ si est mandatum partiri res inter aliquos / intelligit de minutis partibus non de dimidia vel simili/ non procedit etiam dictum Jo. mo. si apponatur hec dictio aliqua/ quia hec in minima parte verificatur glo. in cle. j. in verbo aut earum parte de foro compe. notat Bart. in. l. si seruum §. pretor ait. ff. de acquir. hered. Decius consi. ccccclvj. nume. iij. consului alias/ ⁊ con. cccccclxxxj. in prin. viso puncto qui nu. ij. dicit debere intelligi secundum subiectam materiam vt ibi late comprobat. Probus.

d ¶ Ante lateranē. Adde id quod signanter voluit Joā. and. Antho. de Butrio ⁊ communiter alij post eum in. c. cum apostolica. s̄. de his que fiunt a prela. ꝙ laici decimas concessas ante concilium lateranen. in feudum licite 2 tenent/ sed post concilium non: modo pone * laicus est in quasi possessione feudi decimalis alicuius ecclesie: vt qr positum est in parrochia ipsius ecclesie iuxta. cap. ad decimas. s̄. de resti. spo. hoc lib. An si ecclesia vult illas vendicare/ ⁊ dicit cencessionem in feudum esse factam laico post concilium lateranen. laicus vero dicit ꝙ concessio fuit facta ante/ quis debet ꝓbare/ ⁊ concludunt ꝙ si laicus potest probare possessionem tāti temporis cuius initio non est memoria obtinebit ac si appareret concessionem fuisse factam ante concilium lateranen. quod placet Claudio de Seissello in specul. feudo. in fine vbi citat ꝓ hoc Bald. in consi. ccccxviij. presupposito vol. iij. placet etiam Alex. in consi. vj. in fine volu. primo: quem vide pro comprobatione quia multa ponit in proposito temporis de cuius initio non extat hominum memoria. Probus.

e 3 ¶ Lateranen. Uide quo * tempore fuerit celebratum in eo quod dicimus in. c. cum in tua ver. item ꝓ petente. s̄. de consue. Probus.

f ¶ In dubio. Adde aliqua in simili: primo que citat Decius con. cccccxxj. nume. iiij. consultus ab illustri/ vbi tradit.
4 An * in dubio videatur facta donatio a muliere.
¶ Item in dubio videtur legatum factum in fauorem legatarij glo. Bar. ⁊ doct. in. l. j. C. de lega.
¶ Et etiam in dubio debet iudicari ꝙ legatum conseruetur ⁊ non extinguatur ar. l. quotiens in actionibus. ff. de reb. dub. ⁊ l. quotiens in stipulationibus. ff. de verbo. obli. not. Decius consi. fi. in fine.
5 ¶ Itē * in dubio venatio debet interpretari facta causa recreationis Alex. con. lxxij. col. fi. inspecto volu. primo.
¶ Item in dubio pena non intelligitur imposita ipso iure sed per sententiam ferendam/ quod probat Alex. in consi. ciij. nu. xxij. videtur prima consideratione volumine primo ⁊ latius con. cxxiiij. col. j. Omissis eo. vol.
6 ¶ Item in dubio * res presumitur libera Alex. in consil. cxxix. post principium/ ponderatis his/ vol. primo.
¶ Item in dubio pro iudice qui protulit sententiaꝫ presumitur. Inno. in. c. fi. s̄. de fer. vbi allegat tex. optimuꝫ in. c. in presentia de renūcia. no. Neapol. deci. clij. nu. vj. fuit dubitatum in consilio. Probus.

g ¶ Post concilium. Ratio videtur quia id concordat cū iure communi ergo potius presumendum per ea que tradit Decius consi. ccccxlviij. col. secunda/ vis tota / quem vide ⁊ pro intento Joannis Monach. hic ⁊ Jaso. in consil. clvj. volu. secundo/ absolui. Probus.

h ¶ Non est capax. In proposito vide que citat Domi. in cōsilio. lxxxvij. col. secunda. Apparet ꝙ actus prelati qui potest in dubio * interpretari ꝙ sit factus contra ius ⁊ etiā 7 secundum ius/ potius debemus interpretari ꝙ sit factus secundum ius q̄ contra ius. Inno. in. c. cū in officijs. s̄. de testa. tex. ⁊ glo. in. c. causam que. s̄. de rescript. c. proposuit s̄. de conce. prebend.
¶ Faciunt que notat Decius in consi. ccccxlviij. col. secūda/ vis tota/ ꝙ testes deponentes ⁊ concordantes cū presumptione iuris preferuntur: pone exemplū de deponentibus/ ꝙ quis sit bone conditionis ⁊ fame: alijs contrarium asserentibus / quia primis statur per ea que in sequenti apostilla tradentur.
¶ Idem de his qui deponunt aliquem sane mentis/ ⁊ de alijs qui dicunt quem fore mentecaptum: quia primis statur potius q̄ secundis: cum quis in dubio sane mētis presumatur non mentecaptus. l. nec codicillos. C. de codicil. latius cōprobat idem Decius vbi. s̄. nu. ix. Probus.

i ¶ Et est presumendum. Uide pro comprobatione horum que hic citantur per Jo. Mo. Primo habeo regulam in iure tritam/ vbicunq̄ * duplex capi potest intellectus: sem8 per ille debet capi per quem quis non cadat in delictum. l. Merito. ff. pro socio/ ⁊ l. item apud Labeonem § si cōmunem. ff. de iniur. ad idem lex in obscuris. ff. de reg. iur. hinc Bar. in. l. non solum § Sed vt probari circa medium. ff. de noui operis nūcia. ꝙ vbi statuto cauetur/ ꝙ nobilis nō possit intrare palatiū nisi tempore concilij sub pena modo reperitur ꝙ quidam nobilis intrauit palatium / sed nescitur

quo tempore: dicit ibi Bar. q presumitur q ītrauit tempore cōcilij ne cadat in delictum: sequitur Bar. Panor. in c. auditis nume. iij. ṡ. de prescrip. facit quod idem Bar. voluit in l. ij. circa finem. ff. de duobus reis vbi dicit q si accusatus est titius q cognouit Bertam per vim / ꝛ hoc deponunt testes: q debet intelligi q ipse titius fuerit pass⁹ violentiā vel vim ad hoc vt excludatur dolus seu delictum.

9 ¶ Item in dubio * semper interpretatio fieri debet q falsum excludatur Baldus in l. iuregentium ꝗ. quod fere. ff. de pac. ꝛ in l. imperator colum. iij. ff. de statu homi. Firmat Alex. in consi. lxx. nume. ij. viso processu primo volu. idem Alex. consi. lxxiij. nume. vj. eodem volu. viso testamento / dum dicit si reperiatur q notarius aliter scripserit ꝙ prolatum fuerit a partibus tempore actus gesti / potius presumitur per errorem ꝙ per dolum no. Bart. ꝛ alij post eum in l. quotiens ꝗ. j. per illum tex. ff. de hered. insti. sic excusabitur a dolo notarius / ꝛ per consequens a falsi

10 crimine: quod cōmitti * nō potest sine dolo. l. nec exemplū C. ad l. corne. de fal. idem Alexan. consi. xciij. sub numero vj. in causa ꝛ lite / volu. v. Latius punctum hunc prosequitur Barb. con. lxxvij. preclare scribitur / lib. iij.

¶ Pro intento facit quod citat Bar. in d. l. quotiens ꝗ. j.

11 nu. iij. ff. de hered. insti. q in dubio * potius presumitur ignorantia ꝙ dolus: vt falsitas excludatur qđ placet Areti. consil. xlvij. nume. iij. visis iuuat quod no. Bal. in l. prima in fine. ff. de legib. q in dubio potius presumitur error quam malitia alleg. tex. in l. quod adhibitus / ibi magis errore ꝙ malitia. C. de his qui in testa. sibi ascri.

¶ Item si obijciatur electo in episcopum q sit venator / hanc exceptionem debemus interpretari in meliorem partem scilicet causa recreationis: ꝛ sic licite hoc fecerit dicta leg. merito ita Alexan. consilio. lxxij. in fine suspecto volumine primo.

¶ Iuuat in hoc dictum Bar. in l. verum. ff. de fur. dum dicit / quidam fecerunt pacem simul / ꝛ promiserunt se inuicē non offendere: modo vnus adulteratur vxorem alterius / an cadat in penam: dicit q non / sequitur dictum Bar. Roma. consi. cclviij. in casu proposito: quia presumitur q potius fecerit causa libidinis ꝙ iniuriam inferendi: hinc dicit idem Bar. in con. cviij. questione vertente: quando aliqđ verbum profertur quod potest sonare iniuriam ꝛ nō iniuriam / quod accipiendum est in mitiorem partem / videlicet quod non sonet iniuriam per l. si de interpretatione. ff. de fideiussori.

¶ In simili etiam dicimus / q verba consulentis que possunt trahi ad bonum ꝛ malum / in dubio semper debent in bonam partem interpretari: vt consulens non teneatur. Bal. in l. prima. colum. iiij. versi. ꝛ nota. C. de seruis fug. refert ꝛ sequitur Alex. consi. cxxviij. nume. iij. quoniam abunde / volumine quarto.

¶ Preterea facit quod iure nostro dicitur. Si duo testes laici / ꝛ duo testes clerici reperiantur in causa examinati: ꝛ duo clerici testificentur me deliquisse / alij duo testes laici super eodem tempore loco ꝛ facto dicunt contrarium / ꝛ sic me non deliquisse / quod creditur testibus laicis: licet clerici digniores sint laicis / vt habetur in c. deniq. iiij. dist. ꝛ c. duo sunt genera. xij. quest. ij. c. sacerdotibus. xj. quest. j. no. in c. cum ex iniuncto. ṡ. de hereti. Et tamen dignioribus testibus est standum. cap. in nostra. ṡ. de testibus. l. ob carmen. ff. eo. titu.

12 ¶ Item * filius qui nascitur in domo / presumitur esse filius mariti / licet probetur illo tempore vxorem eius fuisse concubinam alterius: quia illa est presumptio honestior ꝛ que excludit delictum. Areti. in capitulo per tuas columna prima. ṡ. de probatio.

¶ Uide que pro premissis tradit Decius consi. 448. vis tota / ꝛ consi. 459. nume. iiij. viso eleganti / vbi dicit / q in dubio debet interpretatio fieri q homicidium commissum fuerit ad defensionem potius ꝙ ad vindictam / quod probat / ꝛ rationem adducit: quia melius est nocētem absoluere ꝙ innocentem condemnare. l. absentem. C. de penis.

¶ Istam tamen regulam premisso modo firmatam habes moderare secundum Areti. in c. cum dilecti in vij. not. ṡ. de accusa. Fely. in c. primo sub nu. vij. versi. tamen factum ṡ. de re iudic. ꝛ deciū in c. in presentia sub nu. xij. supra de

13 proba. vt * non procedat in his que de sui natura mala sunt / ꝛ naturali iure prohibentur: prout est homicidium quod omni iure prohibitū est. c. fi ꝗ. his. vj. dist. firmat Ang. con. ccxvij. colum. iiij. versi. secūdo quia de eodem delicto in causa accusationis. Et generaliter in illo precepto alterum nō ledere. ꝗ. iuris precepta insti. de iure na. iuxta illud quod tibi non vis fieri / alijs ne feceris. cap. primo. j. distin. in his enim malus animus presumitur. l. prima. C. de sica. c. primo de presump. Et sic in talibus que de sui natura mala sunt ꝛ tendunt euidenter in preiudicium tertij recedi tur ab illa regula generali secus que ex statuto aut alias ex aliquo accidenti prohibentur / ꝛ in quibus non capitur in dubio sinistra suspitio pro hac moderatione Areti. ꝛ Fely. vbi. ṡ. dicūt fore tex. in d. c. cū dilecti.

¶ Moderare ꝛ secundo regulā ipsam non procedere in foro anime / quia in tali casu in dubio delictum presumitur. vt tutior via eligatur pro salute anime / iuxta glo. in c. iuuenis. ṡ. de spon. ꝛ in c. primo in verbo estimare. ṡ. de scruti. panormi. in cap. secundo per illum text. supra de obseruatem. facit dictum Petri de Ancha. consilio. clxxxix. in fine / quod / sic incipit / prima facie videtur: q cum queritur de salute animarum / est faciendum peccatum vbi non est / ꝛ timenda culpa vbi non est iuxta illud vulgare trepidauerunt timore vbi non erat timor de quo per Domi. in consi. lxxij. col. ij. quia punctus / ꝛ sic in hoc probata est doctrina Io. mo. hic. Probus.

k ¶ Ecclesia. Uide tu differentiam inter ecclesiam ꝛ oratorium per Card. consi. viij. in themate ꝛ con. xlij. Pro elucidatione dubiorum. Probus.

¶ De regularibus & transeuntibus ad Religionem Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Clerici seculares regularibus sunt preferendi.
Abbas preponitur ecclesie cathedrali.
Regulares secularibus preferuntur.
Multe sunt species regularum.

a b D Icto de clericis secularibus ꝛ rebus eorum: sequitur a videre de regularibus ꝛc. b Ioan. Mona. Cardina.

a 1 S Equitur videre. Hic constat clericos * seculares regularibus preferendos quod firmat glo. fi. in c. qualiter / el ij. ṡ. de accusa. no. Io. And. in regula delictum in mercurial. Ideo omnes clerici seculares in pcessionibus preferuntur religiosis: tradūt doct. in c. fi. ꝗ. episcopos. xvij. dist. habeo tamen in iure communi / q abbas preponit̄ ecclesie cathedrali probat tex. ab ordine litere arg. quod dicitur validum glo. post tex. in c. quorundam. ṡ. de elec. hoc libr. tex. ꝛ ibi Panor. in c. Nicolao de appel. Io. And. in c. Ioannes. ṡ. de testa. glo. in c. bene in verbo Mediolanensis. xcvj. dist. in c. fi. ṡ. de offi. deleg. hoc lib. vbi Domi. Bal. in c. pastoralis in verbo extra quero. ṡ. de offi. deleg.

¶ Tu tamen dic primum procedere / quando collegialiter per seculares clericos proceditur / secus quando per eos vt singulos / quia tunc regulares preferuntur. Firmat Decius consilio. clxj. pro domino preposito. Probus.

b 2 ¶ Regularibus. * Quorū multe sunt species quia quidā sunt qui nec in communi nec in particulari proprium habere possunt / puta minores qui penitus sunt medicantes ex constitutione ꝛ ex regula: cle. exiui. de verborum significatio. Et etiam predicatores ex constitutione tamen non ex regula / traditur in c. in pñsentia. ṡ. đ probatio. ꝛ per scribē. in auten. ingressi. C. de sacrosanc eccle. testatur Frederic. consilio duodecimo Fratres predicatores / sequitur Bal. in auten. nisi rogati. C. ad Trebellia.

¶ Alij vero sunt qui licet non possint habere in particulari / possant tamen habere in cōmuni / quales sunt Cistercienses no. per glo. in cle. prima de deci.

¶ Alij sunt religiosi largo modo sumendo / qui in particulari ꝛ communi habere possunt / vt milites Hierosolli.

¶ Alij equidem vltra illud habere possunt vxores / non tamen in generali de quibus meminit Maria. Sozi. con. lxiij. col. vij. Presens consultatio. Probus.

¶ Innocentius Quartus. Capi. j.

IS qui monasterium ante .xiiij. annum vt monachus efficiatur ingreditur (nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, quę dari profitentibus consueuit seu professionem a se prius factam ratam expresse habeat) libere potest infra ipsum sequentem annum ad seculum remeare.

¶ Quod si per totum sequentem annũ in monasterio permanserit, vbi professorum & nouitiorum sunt habitus indistincti professionem per hoc fecisse. vel si quam prius fecerat ratam habuisse videtur, nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quod & professi & nouitij ac etiam alij communem vitam cum eis ducentes similí penitus habitus induantur,

¶ Qui vero post quartumdecimum annũ habitum religionis assumpserit si per annum illum gestauerit, ex tunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus, vbi professi a nouitijs dissimilitudine habitus minime distinguntur etiam si alij degentes cum eis similibus vestibus coutantur, quoniam cum iam hic ad discretionis anos peruenerit, quid agat agnoscit, ac ideo susceptum discretionis tempore ordinẽ (postquã hunc ãni probauerit spatio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo qui ante discretionis annos habitum induit regularem, cum eorum quæ tunc agit plenum nõ habeat intellectum.

¶ Distinctos quoque seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouitijs siue professis dissimiles vestes dentur, siue benedicantur cum profitentibus conceduntur, siue etiam aliquid aliud fiat per quod nouissiorum a professorum habitu discernatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ante .xiiij. annum quis non dicitur aptus ad matrimonium carnale contrahendum.
2 Monachum facit paterna deuotio: vbi est impubes: sed ꝓpria professio vbi est pubes.
3 Honestum est ꝙ filius paternam oblationem ratam habeat.
4 Presumptio iuris & de iure non admittit probationem in contrarium.
5 Annus professiõis dicitur introductus in fauorem ingredientis/ & monasterij.
6 Qui in vno releuatur in alio grauatur.
7 Tacite professus eligi non potest: bene tamen eligere.

Pubes intrans monasterium dissolutum quod postea reformatur an possit exire.
8 Etas infantie quicquid videt ignorat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quis proprie dicatur religionem ingredi.
2 Presumptione iuris/pater melius ꝙ alius consilium capit pro liberis.
3 Decet importat honestatem/non necessitatem.
4 Nouitius volens discedere a monasterio/ non potest inquietari ab ipso monasterio / pro expensis ibi per eum factis.
5 Contra id super quo inducta est presumptio iuris & de iure: conceditur restitutio ex clausula generali/si qua &c.
Sententia que transiuit in rem iudicatam adducit presumptionem iuris & de iure.
6 Sententia pape non transit in rem iudicatam/quin retractari possit per eum.
7 Confessio eneruat omnes coniecturas iuris & de iure.
Protestatio contraria presumptioni iuris & de iure tollit presumptionem sicut confessio.
8 Probatio per confessionem: est tanꝙ sol in specie probationum/ & sic luminare maius.
9 Uerba narratiua pape quando inducant presumptionem iuris & de iure
10 Multa fieri prohibentur: que facta tenent.
11 Presumptio hominis non est probatio/nec releuat ab onere ꝓbandi: sed presumptio legis non est probatio: sed releuatio & presumptio iuris & de iure est simul probatio et releuatio.
Presumptio iuris dicitur presumptio violenta.
12 Monasterium dicitur ciuilis filius.
13 Papa non cogit monachũ magis artum intrare monasterium.
14 Uota mea non augeas sine mea voluntate/ nec diminuas sine certa necessitate.
15 Limitata causa limitatum producit effectum.
16 Coactus intrare religionem dicitur pati bonum dolum.
17 Domus monachi proprietarij/iudicio scripture est velut spelunca latronum.
18 In Gallia omnes monachi dicũtur/nõ gallinacei sed Galli/qui generare possunt.
19 Abbas Cluniacen. non potest transferre suos monachos ad ordinem sancti benedicti.
20 Ut religio dicatur strictior quid veniat attendendum.
21 Propter reformationem nil ad regulam adijcitur.
Oculus dicitur anime intellectus.
22 Sola veritas est obiectum intellectus/que sepe vulneratur/sed mori non potest.

IS qui, Hoc.c. habet tres partes. Prima enim tractat de ingresso religionem minore .xiiij. annorum. Secunda §. [qui vero] tractat de ingresso maiore .xiiij. annorũ. Tertia §. [distinctos] qui habitus dicantur dissimiles vel distincti interpretatur/ponitur. ne igitur [quartum decimum] completũ & ante * quis nõ est aptus ad matrimonium carnale contrahendũ. j. de desponsa. impuber. c. ij. & iij. neq; ad spirituale vt hic/ & .xx. q. j. & .ij. s. eo. significatum & c. ad nostram. Et ratio/quia adhuc non habet plenum intellectum. j. eo. versi. Sec[9] [ingredit] accipe qd ẽ. j. &c. [potest] &c. & tunc resume nisi eo. &c. & dic ingreditur [a] non offertur a parentibus [b]. Nam tunc videtur fortius alligatus vnde dicitur ꝙ monachuz * facit paterna deuotio vbi est impubes: sed propria professio vbi est pubes: & sic hec duo equiparari videntur. xx. q. j. firma & c. monachum. s. eo. cum virum. Sed non est ita/nam quod dicitur ꝙ paterna deuotio facit monachum: intelligendum est occasionaliter scilicet si non cõtradicat in prin. xv. anni. tunc enim exire potest si vult. s. eo. cũ sim[9]. xx. q. j. illd & q. iij. pñs vel intelligit de honestate: quia honestum * est ꝙ filius paternam [c] oblationem ratam habeat: sic exponitur in matrimonio carnali cõtracto per patrem nomine filij quod debet. i. decet [d] hoc omnino implere. j. de despõ. impube. c. j. ff. de ritu nup. si patre [eo cõpleto] scilicet .xiiij. anno [faciat] solenniter more solito [in sequẽti] scilicet .xv. s. eo. statuimus [consueuit] vbi discer-

ni potest/alioquin ɔtra.j.eo.§.proxi.d.c.statuimus[pri⁹] idest ante quartum decimum annum[ratam]arg.C.si maior fac.ra.ha.l.j.ꝛ.ij.[expresse]ergo.j.xv.annum non intelligitur tacite profiteri[libere] ᶜ non obstante cuiuscunq; contradictiõe[infra ipsum].s.xv.annum:ergo a contrario post.xv.annum non licet.s.eodem significatum.

¶ Et hodie est expressum ꝙ completo.xv.anno infra triduum potest exire.j.eo.constitutionem in fine[sequentē] scz.xv.annum[permanserit]in habitu fratrū[vbi].i.in quo monasterio[indistincti]distincti tamen ab habitu vitā cōmunem cum eis ducentium/alioquin contra.j.eo.versi.nisi tanta[per hoc]scilicet quia per annum.xv.sine reclamatione remansit ibidem sic inductus[fecisse] sed videtur ꝙ est infra tacite ᶠ per lapsum anni:ꝛ de hac tacita ꝛ expressa professione ꝛ diuersis effectibus earum habetur.s.hoc lib.de electio.nullus ꝛ.c.ex eo in fine[fecerat]in etate impubere ꝛ in hoc forsan differt iste versiculus a primo Reo.s.eo.quia ibi requiritur expressa ratificatio/nec sufficit tacita vt hic videtur[presumitur] presumptione ᵍ * iuris ʰ ꝛ de iure q̄.nō admittit ⁱ probationē in cōtrariū.s.de spō. ᵏ is qui fidem[nisi tanta]hic excipit ab eo quod.s. dixerat versi.vbi professorum[cum eis]vt quia presbyteri ꝛ clerici omnes sunt quasi in habitu clericorum secularium:quod tamen est per episcopum corrigendum: supra de testamē. quia ingredientibus.

¶ Sed nunquid est cogendus talis profiteri:dic non precise/sed causatiue:ꝙ profiteatur vel exeat.s.de elec.cū causamque in fine.Sed si pubes intrasset tunc precise cogeretur.Et ratio diuersitatis infra colligitur[quartum decimum]ꝛ sic erat pubes:vnde fortius obligatur q̄ impubes[assūpserit]in monasterio in quo certa regula obseruatur/alias si per plures annos ibi moraret ur non cogeretur precise sed causatiue vt est dictum[extunc].i. completo anno a tempore ingressus cōputādo qui * in fauorē introductus est/tam ingredientis/q̄ monasterij ingressi.s.eo.ad apostolicam.j.eo.non solum[presumitur] presumptione ˡ iuris ꝛ de iure[vbi.i.in quibus[distinguūtur]nō videntur professi tacite/nisi ceperint habitum professorū Sed secundum hoc melior esset cōditio puberum q̄ impuberum/quia impuberes in hoc casu omnino obligant supra eo.§.proxi.

¶ Sol.impuberes melioris sunt conditionis in casu sequē ti:vnde non est mirum * si in vno releuentur si in alio grauantur iuxta regulam.ff.de iureiur.eum qui vel distingue vt.s.proxi.§.est distinctum[coutantur].i.cōmuniter vtuntur/vel cum alijs vtuntur.Sic Jo.iiij.iudei non coutunt samaritanis [quoniam] in hoc ver.ꝛ sequenti reddit rationem diuersitatis eorum que premisit [hic] scilz pubes [annos].s.eo.§.qui vero[agnoscit].i.cognoscere presumitur[discretionis tempore].i.pubertatis tempore [hunc] scilicet ordinem [probauerit] in habitu religiosorum [intelligitur].i.presumitur presumptione iuris ꝛ de iure[firmiter]adeo ꝙ penitere non licet.

¶ Sed nunquid isti poterunt eligere statim ꝛ eligi:dic ꝙ * isti professi tacite:eligi non possunt/sed eligere possunt.s.hoc lib.de elec.nullus.ꝛ.c.ex eo.

¶ Sed quero ᵐ aliquis intrat monasteriū dissolutū ⁿ pubes in eo stans per annum ꝛ ampliuscredens tempora sic perdurare: tandē reformatur monasterium ꝛ arctatur secundum formam.j.de statu mona.in singulis ꝛ.c.ea q̄ vult resilire nunquid potest:videtur ꝙ sic quia est artatum monasteriū contra statū quem credebat ingrediens:dic contra ᵒ quia iste non est deceptus in ordine qui reformatus est:sed est ᵖ deceptus in promissis tacite vel expresse arg. de conuers.coniuga. contingat.j. de voto ꝛ voti redemp. dudum[induit].s.eo.§.ꝙ si per totum [plenum] aliquando tamē habet qꝛ potest mentiri ꝛ multa committere.j.de delic.puer.c.ij.Sed nō habet quo ad hoc de quo hic queritur: vt se obliget religiōi:hec sunt vera si est maior infante:minor.vij.annis nec semiplenum intellectū ᑫ habet.C. de iure deli.si infanti.Et ideo * talis etas quid agat ignorat ʳ.C.de fal.mo.l.j.[fiat] quandocunq; sit illud per quem ꝛc.[discernatur] vt quia non habet vocem in capitulo/nisi fuerit professus.Jo.Mo.Car.

Ingreditur.Dic ꝙ quis * dicitur proprie ingredi/quando profitetur: ante non.Bar. in auten.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle.vnde legatum factum mulieri/si intrauerit monasterium:nō debetur nisi fecerit professionem notant Bal.Salice.ꝛ alij in.l.quis heredem.C.de insti.ꝛ subst.sequitur decius con.cccxxx.nu.iiij.conclusio/vbi eum vide ponentem casum in quo adesse/quod dicatur quis ingressus/ non requiratur professio Et iste ingressus est adeo priuilegiatus ꝙ statuta laicoꝝ aliquomodo non inficiunt directe vel indirecte per ea que citat Sozi.con.ccxlj.col.ij.versi.Secunda est opinio/circa primam difficultatem/ꝛ latius col.iiij. vbi idem concludit de voluntate testatoris:vt non noceat in aliquo contra dispositionem iuris cōmunis.Probus.

¶ A parentibus.Que oblatio non valet fieri a tutoribus ƀm Maria.Sozi.con.lxj.colum.vj.in presenti/vbi dicit/ꝙ licet reperiatur ꝙ tutores possint reuocare/non tamen reperitur ꝙ possint offerre:quia tutoris potestas non videt extendi ad hunc casum/cum in ɔsequētiam persone sequatur alienatio bonorum : que regulariter tutoribus videt prohibita siue interdicta.l.lex.C.de admi.tuto. subdit tamen ꝙ tutor equiparatur parenti/ꝛ sicut pater potest:sic tutor ꝛ hanc opinionem multos tenere.

¶ Ulterius in proposito attende quid dicendum de oblatione carnalium ꝛ spiritualium ad fidem/ videlicet baptisma an obliget paruulos ꝛ infantes/tractant Neapol.decis.nu.v.ꝛ sequen . Serenissim⁹ Rex fredericus.Probus.

¶ Paternam.Rationem dic qꝛ * iuris presumptione pater melius q̄ alius consilium capit pro liberis.l.nec in ea ff.de adulter.quia nullus amor vincit paternum.l.fina.in princ.C.de cura.furiosi:vide que dixi in rubrica de renunciation. Probus.

¶ Decet.Uerbum est quod * importat honestatem/nō necessitatē.Paul.de castro con.lxvj.versi.ad quartum dubium quod incipit dubia suprascripta/in pria parte.Prob⁹.

¶ Libere.Adde post Domi.hic que citat Alex.de Jmol. consi.xcvj.in prima col.Cōsideratis his:vol.v.vbi dicit ꝙ * ꝑpter istud verbū libere/nouitius volens discedere nō potest inquietari a monasterio pro expensis ibi per eum factis/vide q̄ dico in.c.sequen.in verbo monasterij.Jdē firmat ipse alex.consi.xij.col.j.viso themate:vo.ij.vbi de hoc verbo libere traditur.Probus.

¶ Tacite.Q8 non habet locum vbi non potest adesse expresse:vt in mente capto ꝛ similibus vt late sentit Maria. Sozi.consi.lxj. col.v.ꝛ.vi.in ꝓsenti.Prob⁹.

¶ Presūptione .Uide quid sit ꝓsumptio per ea que tradit Alex.con.lxxix.colum.ij.viso themate.vol.iij. Probus.

¶ Juris ꝛ de iure.Dic licet * quotienscūq; adest presumptio iuris ꝛ de iure ille succumbit qui non debet succumbere quia non potest alleganda allegare.l.qui habebat in fine.ff.de manumis.ꝛ.c.cum ecclesiastice de excep. not. Jason con.xj.col.ij.vol.primo:tamen contra id super quo inducta est presumptio iuris ꝛ de iure/conceditur restitutio ex clausula generali/si qua mihi iusta causa videbitur/ vt in.l.si mater in prin.ꝛ ibi Bar.ff.de excep.rei iudi. vbi aduersus sententiam que transiuit in rem iudicatam/est presumptio iuris ꝛ de iure/adeo ꝙ non admittitur probatio in contrarium/vt in.l.si sub specie. ff.de re iudi.ꝛ in.l.imperatores.ff.eo.titu.tamen contra ipsam datur restitutio in integrum Bar.in.l.inter stipulantem.§.primo.ff.de verborū obliga.Firmat Maria.Sozi.consi.cliij.col.antepe.

¶ Et quo ad hoc dicitur non transire in rem iudicatam/ prout dicimus de sententia * Pape/que non transit in rē iudicatam:quin retractari possit per eum.c.cum olim.s.de re iudi.notat Domi.consilio.liij.col.iiij.Gregor.Probus.

¶ Non admittit.Excipe * confessionem propriā que eneruat omnes coniecturas iuris ꝛ de iure glo.in.§.si autē muller in auten.de equalita.do.col.vij.Arety.consi.lxxx.nu.tertio.Adde in simili quod citat domi.meus de ripa post alios in.c.cum M.s. de consti. nume.xciiij.ꝙ protestatio contraria presumptioni iuris ꝛ de iure/tollit ipsam presumptionem:sicut confessio/ ex quo infert ꝙ stante statuto/ ꝙ contra instrumentum non admittatur nisi exceptio solutionis/tamen opponi poterit exceptio fundata in protestatione contraria instrumento facta ante instrumentum: sicut potest opponi exceptio confessionis secundum Fely. in.c.ex parte secunda col.iiij.versi.xliij.de offi.deleg. ꝛ in rubrica de proba.

¶ Uide que in proposito Joā.Monach.hic dicimus in.c. primo.s.de confessis:ꝛ ratio regule potest esse/quia * probatio hec est tanq̄ sol in specie probationum/ꝛ sic luminare maius/merito dicitur ꝙ nulla potest esse efficacior probatio q̄ illa que resultat ex confessione.l.cū te.C. de trāsactio.ꝛ.l.fi.C.de fideicom.Alexand.in consilio.xlvj.numero.xv.viso ꝛ opportune/vol.vj.

¶ Uide alium casum in quo operatur confessio partis con

tra regulam cōmunem/quam posui.s̄.de appel.in.c.Romana. Principiūq3 huius apostil. vide comprobatum per Alex.con.clxiiij.nu.iiij.in causa ⁊ lite:vol.iiij.⁊ Do. consi. 6 lvj.in prin.inter sanctissimum:vbi dicit ꝙ verba * narratiua pape super quibus fundatur eius intentio/⁊cōtinent factum proprium:inducunt presumptionem iuris ⁊ de iure/que nō admittit ꝓbationem in contrarium: vt in cle.j. cum ibi not.de probatio.

¶Vide aliam exceptionē a regula citatā per Jo.Mo.hic per Deciū con.ccccclxxv.nu.vj.in causa/vid3 ꝙ ꝓpter honestatem persone/etiam contra presumptionem iuris ⁊ de iure admittitur probatio in contrarium. Probus.

k ¶Is qui. Tex.⁊ glo.in.l.antique.C.ad velleia. Et istud intelligas non procedere si probatio admittatur/q2 si ad- 10 mittatur valet probatio iuxta illud vulgatum * multa fieri prohibentur que facta valent/pro hoc habes glos.in.l. q̄uis.C.de adulter.que vult/ꝙ licet in causa criminali nō admittatur ꝓcurator vel alia persona.l. seruū quoq3.§.publice ⁊.l.pe.§.ad crimē.ff.de publi.iudi.⁊.c.tue.s̄.de procuro.tñ si fuit admissus procurator/valet iudiciū glo.in ver. criminalis in.c.primo.s̄.de iudi.hoc lib.quā ad hoc reputat singularē Barb.in.c.qm̄.col.fi.s̄.de ꝓba.⁊.c.ij.col.vij de libel.oblatio.⁊ in.c.j.de iura.calum.Panor.in.c.veniēs s̄.de accusatio.facit ꝙ not.Bal.in.l.fi.in ver.Secundo q̄ro circa finem.C.de nō numera.pecu.dum dicit ꝙ si iuramentū nō apponit solutioni sed veritati/ q2 iurat q̇s sibi vere fuisse numeratum/non habet locū.d.l.vltima: q2 non potest se allegare periurum: facit.l.non alias cum ibi no. ff.de iureiur.Si tamen admissus est ad probandu3 negatiuam ⁊ probauerit eam q2 tunc periuriū est detectum pōt ipsum allegare/iuxta no.in.d.l.non alias.

¶Item licet spoliatus ante omnia veniat restituendus/nec admittatur questio dominij.l.si quis a se fundum.C. ad.l.iuliam de vi.tamen si spoliatus est passus ꝓbationem de dominio/debet succūbere doct. post tex.in.c.j.s̄.de resti.spo.Bar.in.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqr. pos.⁊ in.l.prima.§.si is.ff.de noui oper.nuncia. Probus.

i ¶Presumptione iuris. De p̄sumptione hominis vide que l dicit Bal.in.c.bone el.j.col.j.s̄.de elec.ꝙ * non est probatio nec releuat ab onere ꝓbandi/ sed est quoddā probationis adiutorium/presumptio autē legis nō est ꝓbatio/sed releuatio.Sed presumptio iuris ⁊ de iure est simul ꝓbatio ⁊ releuatio.

¶Hinc dicit Alex.in con.xv.nu.x.viso processu vol.j.ꝙ presumptio iuris dicitur presumptio violenta que etiam dicitur illa que mouet iudicem ad condemnandū not.in.c. afferte.s̄.de presump. Probus.

m ¶Sed quero. Vide pro hoc Petru3 de ancha.con.ccclij. n 12 pro clariori. Probus.

¶Monasterium. Quod dicitur * filius ciuilis.c.in p̄sitia cum ibi not.s̄.de proba.⁊ in auten.nisi rogati.C.ad trebel. ⁊ in auten.si qua mulier.C.de sacrosan.eccle. Probus.

o ¶Dic contra. Secus dic si ipse superior vellet talem Monachum aliud monasterium magis artum intrare/pro hoc 13 habeo Oldra.con.xcvj.q̄d incipit nunquid monachā: vbi ait ꝙ papa * non potest vnam monacham etiā iā professa3 includere in monasterium magis artū ꝯtra volūtatē suā/ ⁊ requiritur ꝙ det sibi alium annū probationis in illo monasterio:q̄d ꝓbat. Nam ab initio datur ingresso ann⁹ ꝓbationis/vt experiatur asperitates ordinis:infra quem si sibi non placet potest exire:probat text.noster ⁊ in.c. ad apostolicam.supra eo.

14 ¶Facit sententia Bernardi. Vota * mea nō augeas sine mea volūtate/sic nec diminuas/sine certa necessitate faciunt no.in.c.cum dilectus.s̄.quod me.causa. Nemo inuit⁹ ꝯpellitur ꝓmoueri:ita ab ordine nō debet eijci aliquis sine culpa. Do.post Archid.lxxiiij.dist.gesta. Oldra. multa iura pro hac parte adducit sed q2 illius opinionem non video adherere cōiideo non insisto in eoꝝ rela tu merito ad opinionē Jo.mo.firmandā veniam⁹ oportet/quā in ꝓposito firmat Panor.in.c.ad nostrā nu.iiij.s̄.de appel. vbi ꝓ hac adducit illum tex.⁊ glo.in.c.quod omnes de regu. iur.hoc lib.ibi monachis aūt ꝓfessis qui renunciauerunt proprie volūtati austerior regula posset indici s̄m Innoc. qui hoc notat in.c.super eo.s̄.eo.ibi.meli⁹ tñ videtur dicēdum ꝙ ex quo professionem fecit ꝙ etiā in iudici ecclesie ⁊ in iudicio anime semꝑ tenebit illam regulā obseruare. Et est ratio dicit/q2 p̄sumitur ꝙ qñ regulam bti B.vel aliam elegit/ꝙ plene deliberauit de honore ⁊ vtilitate eiusdem regule:immo plus dicit q2 si tunc plene nō deliberāt post ea deliberare nō possunt.viij.questio.ij.cap.dilectissimi:

sic habet locum regula/quod semel placuit ⁊c.⁊ semel approbatum ⁊c.talis enim non potest dici seductus quia deo magis seruire deuouit/istud enim nō procedit solum in viris:verum equidem in mulieribus pro hoc tex.expressus in.c.vno de statu regul.hoc lib.qui omnino viget contra opinionē Oldra.s̄m modernos/licet aliqui dicant ꝙ ꝑ illum tex.strictior vita non inducatur vltra q̄3 cōditio persone ⁊ qualitas Religionis expostularet/qui loquitur in monialibus que impudenter contra verecundiam sexus extra sua monasteria vagabant:vndē ibi non vidētur grauate vltra naturā religionis/sed potius ad pristinū bonū modū viuendi reducunt facit.c.mulieres.s̄.de iudi.hoc lib.⁊ hoc casu clausura nō facit regulam strictiorem/istud facit ꝑ Oldra.in parte siue in tanto/nō in toto q2 ꝑ thema Oldra.fit in alio reformatio/q̄3 per clausuram vt puta in non esu carnium ⁊ similium/prout dictat regularis disciplina ¶Hanc doctrinam Joan.mo.refert ⁊ sequitur collec.in.d.c.super eo/⁊ post eum Cardi.zabarella ⁊ Petrus de Ancha.qui vltra procedit dicēs ꝙ nō solū in reformatione monasterij dissoluti nō obstat ꝯtradictio paucoꝝ/ sed etiā in monasterio regulato/ secundū regulā institutā a principio potest maior pars capituli reliquis inuitis īdicere ⁊ ordinare regulam magis artā sup modo viuendi.

¶Intētum nostrū firmat Card.ibi in fine dū dicit puto ꝙ nō tantū in religiosis:sed etiā in secularib⁹ locū habet hec determinatio.

¶Hinc est ꝙ si quis obtinuit beneficiū in ecclesia in qua viuebat dissolute quo ad habitū/vel quid simile/poterit cogi cū alijs obseruare reformationē factā in ecclesia s̄m ius vel aliquē laudabilē ecclesie institutionē:q2 acceptādo beneficiū videtur se ad hoc obligasse ⁊ hoc ipso tenente bn̄ficiū/imputat em̄ sibi q2 potuit hunc casum cogitare c.j.s̄.de seruis nō ordi.⁊.l.si q̇s domū.§.j.ff.loca. Nostra cōis opinio pōt fundari in hoc/q2 religiosi eoꝝ ꝓprie voluntati renūciauerūt.xij.q.j.c.nō dicatis.⁊.c.si religios⁹ ibi cū nolle vel velle habeat.s̄.de elec.hoc lib.concordat. c.quorundā.eo.ti.⁊.c.fi.de sepul.hoc lib.⁊.c.fi.de testa.Et id apud eos ꝓ lege habet:cū vltimū sit eis elogiū q̄d ꝓ lege habet vt dixi iuxta illud in iure tritū/disponat testator ⁊erit lex.tex.in auten.de here.⁊ falci.in.§.exheredatos aūt ibi vna est em̄ legis intentio/vt q̄ disposita sunt a morientibus implcātur/colla.j.Et sic quantuncūq3 dura debet seruari vulga.l.ꝓspexit.ff.qui et a quib.debet em̄ ingredi sua ꝓpria volūtate quesitū/licet ītolerabile videatur tollere.xix.dist.c.in memoriā. Q̄d tñ tēperare habes ꝑ id q̄d citat Inno.quē sequitur ibi Car.Petr.de Ancha. ⁊ cōiter alij ꝙ si īpotēs esset ad ordinē sic reformatū tollēdū/ꝙ de mitiori ⁊ minori religiōe facilit poterit secū dispēsari.c.significatū de regula.istud operatur corpis necessitas/que nō habet legem vulgata sunt iura: Domi. Decius vbi.s̄.numero septimo modificat intentum nostrum tres casus in exceptione ponendo/primus est propter corporis debilitationem quod placet Domi.hic. Et hoc generaliter locum habet in omnibus professis qui propter debilitatem ad latiorem regulam transire possunt/vt per Inno. in.c.fina.s̄.de renunciatio.prout refert idem Decius/tamen nihil est:sed dic vt per Domi.in.c.cum singula.in.§.ꝓhibemus/col.finali de prebend.⁊ Fely.in dicto capitu.ad nostram col.secunda.

¶Secundus casus dicitur quando professio limitata fuisset secundum regulam que tempore ingressus obseruabatur:nam * limitata causa limitatum producit effectum.l. 15 in agris.ff.de acquir.rerum domi.l.etiam.§.primo.ff.solut. matri.l.fulcinius.§.quod si aduersus.ff.quibus ex causis in po.ea.l.secunda vti.possi.Signor.consilio.xcvij.col.tertia. questio disputanda.

¶Tertius casus est quando tanto tempore regula relaxata fuisset ꝙ initij memoria nō esset in contrarium/ quod tempus inducit presumptionem alicuius tituli argu.capi. primo.s̄.de prescriptio.hoc libro ⁊ vim priuilegij.l.hoc iure.§.ductus.ff.de aqua quotidiana ⁊ estiua. Quia tunc nō tenetur ingressus nouam reformationem obseruare: ratio quia propter diuturnitatem temporis reputatur noua austeritas de qua ingressus verisimiliter non cogitauit.

¶Istud non placet/tum primo quia talibus ingredientibus(priusq̄3 profiteantur)datur prout ⁊ legitur in regula siue sancti benedicti/aut alia sub qua volunt profiteri ⁊ dū adest hora professionis iurant ⁊ vouent viuere imposterū secundum regulam illam:in cuius signum legitur publice sepissime in loco capitulari/medio cuius protestari ꝙ non intendunt ad reformationem venire non iuuat/cum prote

ſtatio repugnet actui quod repugnat opinioni Fely.in.d.c.ad noſtram/vbi dicit ꝙ talis ſic proteſtans licet non poſſit redire ad ſeculum/poteſt tamen laxiorem religionē ingredi. Ex quo infero ꝙ aliter faciens / nec quo ad mundū nec quo ad deum videtur eſſe tutus/quod eſt contra Panor.in.d.c.ſuper eo.ſ.eo.vbi putat animaduertendum intentionem ingreſſi/quia votum debet eſſe voluntarium.c.licet.ſ.de voto.

¶ Iſtud non ſufficit propoſito meo/ quia hec proteſtatio habetur pro infecta ⁊ remanet eo medio intentio regulata ſecundum iuris cōis diſpoſitionem.

¶ Nec iuuat an puer/aut indiſcretꝰ/vel mulier ſint/ qꝛ debuit eis imputari ignoraſſe/aut ꝙ nō conſuluerint Ioan.mo.in.c.ignorantia in fine ⁊ ibi dico de reg.iur.

¶ Item nō dicitur deceptus:qꝛ p̄ſumendū eſt ꝙ vel inſtinctu intrauerit/ſic non poteſt allegare ꝙ non vult ſeruare regulam reformatam.

¶ Si autē dicit ſe non intraſſe bono animo: ſed vt viueret ſecundum regulam vigentem:ibi prout multi noſtre tempeſtatis faciunt:tunc non debet audiri tanꝗ̄ allegans turpitudinem ſuam arg.c.inter dilectos.ſ.de fide inſtru. dixi.ſ.in.c.j.de confeſſis.

¶ Pro p̄miſſis adde lapū allega.xciij.col.fi.Io. Martino 16 vbi dicit ꝙ coactus * intrare religionē dicitur pati bonū dolum:hinc eſt ꝙ ſi minor eſt/nō tamē petit reſtitui/qꝛ vere nō eſt leſus cum in meliorē ſtatū tractꝰ ſit prout firmat idem lapus alleg.c.in queſtione/⁊ allega.ſequē. colum.ij.verſi. Secundo probatur quod comprobat ibi col.v.

¶ Et per hec habeo in tentum pro his que citat Antho. de Butrio in.c.cū cauſam de elec.vbi dicit ꝙ nō excuſantur intrantes regulam colapſam/niſi illam obſeruent ad vnguem/licet tempore quo profitentur nō ſit in obſeruātia:ideo ſm eū hodie ꝗ̄ plures monachi vadunt ad domū diaboli/⁊ prepo.in.c.non dicatis.xij.q.j.col.j. ꝙ domus * 17 monachi proprietarij iudicio ſcripture eſt velut ſpelunca latronum:ratio quia detrahit fundamentum religionis/ quod eſt paupertas.

¶ Item hi monachi ſolum nō obſeruant reformationem veꝝ equidem non attendunt ad obedientiā/ paupertatē ⁊ minus ad caſtitatem: quia plerunꝗ̄ intumeſcere faciunt ventrem commatrum/docet rerum experientia/maxime in 18 regno * gallie in quo omnes monachi dicuntur non gallinacei ſed galli qui generare poſſunt not. domi. Aureolus in additio.ad Guil.in.c.j.de ſtatu regula.hoc lib.

¶ Et per hec ſit firmata doctrin.Io.Mo.cum qua cōmunis ſcribentium/ etiam moderna iuris prudentia: ⁊ ſic in iudicando tenenda pro qua ſiſtit glo.cuius opinio antecellit/prout in ſimili dico in.c.ſuper eo.in fine.ī.de hereti.illam tenent ſupreme gallorum curie/prout vidi tam in reformatione monialium ꝗ̄ monachorum:monialium quidē vidi dico licet Io.and.in.d.c.vno in prin.ī.de ſtatu. regula.in nouel.dicat illam conſtitutionem non fuiſſe in partibus gallicanis receptam/quod eſt falſum/ quicquid etiam dicat helias regnier qui citat quaſdam moniales medio dicti Io.and.ↄtra archiep̄m Burdegalen.obtinuiſſe ⁊ male/qꝛ papa circa profeſſos habet multū poſſe dicit idē Io.and.vbi.ſ.in cibis veſtibꝰ/modo manēdi ⁊ ſimilibus que plus cadūt in bonis fortune reſeruata tamen naturali ſubſtentatione ⁊ ſubſtātialibꝰ regule in bonis aūt nature/gratie ⁊ glorie nō eſt tanta pape potētia qđ per ſe putet: illa enim deus(cuius vices gerit vt dicimus.ſ. in p̄hemio in verbo interiectio admirātis)non tranſtulit in eundē.

¶ Et attende in puncto hoc ꝙ reformati non poſſunt per eoꝝ abbates ad alia monaſteria eiuſdē ordinis nō reformata transferri cū conſideremus auſteritatē religiōis reſpectu obſeruantie de p̄nti/nō reſpectu inſtitutionis antique ex quo infero poſt Do.Bar.de chaſſaneo con. xx. nu. 19 xxv.quod incipit p linſpection:ꝙ * abbas Cluniacen. nō poteſt transferre ſuos monachos ad ordinem ſancti benedicti/cū Cluniacen.ordo ſit ſtrictior ⁊ durior ꝓpter ſtatuta ⁊ nouas ordinationes ſeu diffinitiones/⁊ eorum viuendi modum/ac obſeruantiā de preſenti.quibꝰ de cauſis poteſt dici artior/ſtrictior ⁊ durior/dicit Panor.in.c. ſane.ſ. 20 hoc titu.⁊ in.c.ad noſtram.col.ij.ſ.de appella.vbi ait ꝙ * ad conſiderandū que religio ſit ſtrictior/ non debet ſemꝑ attendi diſpoſitio originalis regule/ ſed etiā ſtatuta ordinis que duriorem modum viuendi inducūt. Ex quo infert ad fratres predicatores qui ex regula non ſunt mendicantes/ ſed poſtea ex conſuetudine ordinis abdicarunt a ſe propria,⁊ fecerunt ſe mendicantes/ſic habito reſpectu ad regulam originalem poſſent intrare regulam ſancti Benedicti quod non eſt fatendum.

¶ Et quod dicimus ordinem Cluniacen. fore ſtrictiorē ordinis ſancti Benedi.illud verum dic ſi ordo ſancti B.nō repiat reformatꝰ qꝛ ſi repiat dr̄ ſtrictior ratiōe qua ſupra dixımꝰ de ordine Cluniacē.⁊ tunc poterit fieri tranſlatio.

¶ Pro dicto Panor.in eo quod loquitur de p̄dicatoribus habes id quod citat Aureolus in additio. ad Guil. poſt Fely.in.c.cum contingat col.iij.ſ.de foro compe.ꝙ de cōſuetudine firmari poteſt ꝙ ſtrictius vniatur/quia illud tēdit ad onus non ad honorē: ideo cōſuetudine queri poteſt per ea que notat Domi.in.c.catholica.verſi.glo. opponit. xj.diſt.vide que pro intento tradit cardi.con.xxviij.quidā frater andreas/⁊ lapus allega.lxij.quidam Franciſcꝰ/vbi late diſcutit quare dicatur artior vel minor. Probus.

p ¶ Sed eſt. Vel dic in propoſito ſm Ioā. mo.in. c. primo in prin.ī.de ſta.regula.in verbo clauſura/ ꝙ propter refor21 mationē * nil ad regulam adijcitur ſed modus in cohabitando taxatur ⁊ ſecundum naturam rei ſit vide q̄ dixi.ſ. in rubrica de renuncia. An minor beneficio renūcians debeat reſtitui. Probus.

q ¶ Intellectum. Qui ſm Auguſti. dicitur oculus anime diſcernens verum a falſo. Bal.in.c.fi.circa fi.ſ.de offi.de22 leg.qui ſubdit ꝙ ſola * veritas eſt obiectum intellectus q̄ ſepe vulnerat ſed mori non poteſt dicit hippol. de Mar. con.lxxxij.nu.xliiij. Scientiarum oīum: eam tamen princeps mutare non poteſt.l.in bello.§.facte.ff.de cap.⁊ poſtlimi.reuer.l.prima.C.ſi ab heredi.ſe abſti.paulus de caſtro con.cccxl.col. prima premiſſis allegationibus in prima parte vbi ſubdit ꝙ contra eā bene poteſt fingere vt patet in fictione poſt liminij ⁊ legis cornelie. Probus.

r ¶ Ignorat. Vide Ioan.mona.in.c.contra vbi late dico infra de hereti. Probus.

¶ Alexander quartus fratribus prędicatoribus & minoribus. Cap.ij.

NOn ſolum,& infra,licet zelum animarum habētes eas lucrari dominꝫ ſollicite cupiatis,quia tamē decet & expedit cōſcientiæ puritati nō deſit iudicium rationis,ne vnde ſpiritualis profectus quęritur ſalutis diſpendium ſubſequatur.

¶ Vobis de fratrum noſtrorum conſilio in virtute obedientiæ & ſub pœna excommunicationis autoritate præſentium diſtrictius inhibemus,ne ante annum probationis elapſum (qui eſt maxime in ſubſidium fragilitatis humanæ regulariter inſtitutus)quenquā ad profeſſionem veſtri ordinis,ſeu renunciationem in ſęculo faciendam ręcipere,nec conſtitutum infra huiuſmodi annum aliquatenus impedire, quominus infra ipſum ad aliam religionem quam maluerit tranſeat, vel niſi(maior tamē quatuordecim annis exiſtens)profeſſus ſit tacite vel expreſſe, aut euidēter conſtet illum vitam voluiſſe mutare,quod tamen non pręſumitur niſi clara probatione vel cōpetentibus indicijs oſtendatur omnino ad ſeculum redeat,ſicut de ſua voluntate proceſſerit pręſumatis. ¶ Quod ſi forte cōtra hanc noſtram prohibitionem quēquam recipere præſumpſeritis decernimus eum(qui tali=

ter receptus fuerit) nullatenus vestro ordini es se alligatum, vosque a receptione quorũlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnę subijciẽdos, quę fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Zelus quomodo sumatur / vide hic.
2 Non est satis habere conscientie puritatem / nisi sit ipsa adiuta iudicio rationis.
3 Discretio est mater omnium virtutum.
4 Annus probationis reperitur introductus tã in fauorem ingredientis q̃ monasterij quod ingreditur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Zelus in quibus consistat / vide hic.
2 Religiosi solent esse principes conscientie ꝛ puritatis.
3 Exiẽs infra annũ ꝓbationis / nõ tenetur ad expẽsas factas in monasterio: imo recuperat bona apportata.
4 In diui Frãcisci institutione: tres reperiũtur ordines.
5 Obseruantie faciunt religionem artiorem.

a NOn solum, a Hec decr. ponit exceptionem a regula qua cauetur / q̃ quis potest renũciare his q̃ pro se introducta sunt. s̃. eo. statuim9 / ꝛ. c. licet. Et hec decretalis loquit̃ in mẽdicãtibus. ĩ. c. primo / ꝛ primo pemiũ ad dicẽda ponit scd̃o ꝟsiculo [vobis] inhibitionẽ annectit tertio. § qd̃ si forte] cõtra ꝓhibitionẽ faciẽtes mul 1 tipliciter punit [zelũ *] hoc est feruorẽ / vel dilectionẽ. s̃. hoc lib. de re iudi. ad apostolice / ꝛ. ĩ de accu. cum oporteat / b alias accipit̃ ꝑ inuidia b / vñ est zelus in bonũ / ꝛ in malum s̃. de elec. dudũ. j. ĩ fine / ꝛ in. c. ĩ genesi / in prin. ꝛ. c. eccl'ia. § j. 2 [Rationis]. ¶ Et sic no.* q̃ nõ est satis habere cõsciẽtie c d puritatẽ c / nisi ipsa sit adiuta iudicio rationis d / qd̃ est di 3 scretio * q̃ est mater oĩm virtutũ. s̃. de off. custo. c. j. [excõicatiõis] ex hoc nõ est sentẽtia lata / sed est cõminatio. ĩ. 4 de iure patr. relatũ [ĩstitutus]. Et nedũ * in fauorẽ ingre e diẽtis: sed etiã monasterij e ingressi [Recipere]. s. p̄ sumatis qd̃ est in fine huius dicti [impedire] scʒ p̄ sumatis [vel] nõ p̄ sumatis impedire / nisi ꝛc. [ꝓfessus] ante aliũ ordinẽ [vel expresse]. Sed hec lr̃a videt̃ repugnãtiã cõtinere: scʒ q̃ in ordine isto nõ ꝓfiteat̃ ante annũ / ꝛ qd̃ q̇s fuerit tacite vel expresse ꝓfessus verũ dicit referẽdo ad idẽ: sed ad diuersos nõ / ꝛ sic intelligit̃ hic / vt illo qui anteq̃ ingrederet̃ f ordinẽ p̄dicatoꝝ vel minoꝝ f erat ꝓfessus tacite vel expresse: tũc ingrediẽs hũc ordinẽ est alligatus eidẽ / vt in casibus seqũẽtibus / ꝛ cõcordat. s̃. eo. c. ꝑrimo. s̃. hoc lib. de elec. nullus [q̃ si] hic ponit tres penas / prima / q̃ꝛ ꝑ ꝓfessionẽ contra dictã inhibitionẽ factã irritã decernit ꝛ fratres a receptione ꝓfessionis in qua peccauerũt repellit / ꝛ eos g mãdat sicut ꝑ grauioribus g culpis solitũ est puniri [con- h suevit] secundum dicti ordinis instituta: seu obseruantias h. Joan. Mona. Cardi.

a b NOn solum. Vide lapũ alleg. 4. Probus.
1 ¶ Pro inuidia. Joan. de Anania consilio lxij. col. penul. visis ꝛ ponderatis / dicit q̃ * zelus consistit in carnalitate / nimia familiaritate / corruptione / affectione / intentione / ꝛ odio ad deum / meritum vero consistit in moribus / sciẽtia / vita. Et ista duo possunt referri ad personas eligentium / ꝛ etiam electi. Philippus Probus.
c 2 ¶ Puritatem. Vide Angel. de Perusio in consilio. cccxliij. col. iij. visis attestationibus, ibi *. Solent enĩ religiosi deo deditii esse principes conscientie / puritatis / maxime in imitantibus regulam / quam puritatem conscientie / nedum iudices sequi tenentur vt in corpo. auten. vt iud. sine quoquo suffra. ꝛ in corpo. instar. quod presta. imo etiam arbiter cum arbitria sint instar iudicioꝝ reducta. l. prima. ff. de arbi. Et male iudicantes ita faciunt litem suam / vt iudices C. de pac. l. si quis in conscribendo ad fi. Probus.
d ¶ Judicio rationis. Vide que dixi. s̃. in rubrica de arbi. in verbo reduci. Probus.
e 3 ¶ Monasterij. Ratione cuius talis licet exeat * nõ tamẽ tenetur ad expensas per eum factas in anno probationis not. doc. in. c. beneficium. ĩ. hoc titu. ideo recuperat per euʒ portata / no. late do. Stepha. Bertrandi consilio. cxxxv. ex tenore / parte tertia vide Domi. in. c. j. hoc ti. Probus.
f 4 ¶ Minorum. In quorum * professione seu diui Francisci institutione reperiuntur tres ordines / de tertio meminit Sozi. con. ccxxx. col. pe. versi. circa secundam / viso testamẽto / vbi dicit tales tertij ordinis fore exemptos a iurisditione seculari Bar. in. l. semp. §. fi. ff. de iure immunita. tradit̃ in. c. ij. s̃. de foro compe. Hos enim ordines ipse Sozi. consilio. ccxlv. col. prima Omissis / cõnumerat dicẽs q̃ primus fuit fratrum minorum qui est artissimus ꝛ caret proprio in cõmuni ꝛ particulari clementina exiuit de verborum significatio.
¶ Secũdus est ordo sancte Clare qui differt a primo quia ordo ille in feminis est artissimus / ꝛ non habent proprium in particulari / sed tantum in communi.
¶ Tertius ordo est pro viuentibus in coniugio tam maribus q̃ feminis: ꝛ habent proprium in particulari / ꝛ eorum proprie status non est regula / sed quidam viuendi modus approbatus a Papa Nicolao: de hoc meminit glo. in cle. cum ex eo de sentent. excommunicat. ꝛ in cle. j. de religio. domi. ꝛ Cardi. consilio. xiij. numero septimo pro elucidatione dubiorum / ꝛ consilio. xvij. circa primum / vbi etiam ponit hos ordines. Probus.
g ¶ Grauioribus. Vide que dicantur enormia ꝛ grauiora ꝑ Alexand. consi. xiij. versi. vij. etiam presuppono / considera tis his volu. vi. Probus.
h 5 ¶ Obseruantias. Que * faciunt artiorem religionem notat Bar. de Chassaneo consil. xx. par linspection. Lapus allega. lxij. quidam Franciscus / dixi supra in capitulo proximo. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. iij.

COnstitutionem innocẽtianam quæ prohibet cõuersorum professionem recipi ante annum probatiõis elapsum, piæ memoriæ Alexander Papa quartus prædecessor noster ad fratrum prędicatorum & minorum ordines duntaxat declarauit extendi. ¶Vnde nos pari similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus.
¶In alijs autem religionibus professio expresse vel tacite fieri potest licite infra annum.
¶Sed expresse emissa (etiam seculari habitu nõ mutato) illi religioni præcise obligat, quam profitẽs est professus, tacite vero facta infra ꝓbationis annũ per susceptionẽ habitus (qui profitentibus tantũ datur) non illi specialiter cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si ætatis aptæ sit, sciens & voluntarius ac triduo perseueret.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Professio expressa artius ligat q̃ tacita.

ℭ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Annus probationis debet esse cõtinuus: non ex diuersis temporibus coadunatus.
2 Dictio per/denotat continuitatem.
3 Expressus cõsensus debet potius/ ⁊ citius / suum operari effectum: q̃ solus temporis cursus.
Uerus prefertur ficto.
4 Naturalis causa/ prefertur accidentali.
5 Casus in quo eque ligat tacitum/quod expressum.
Expressa magis operantur q̃ tacita.
6 Prohibitio tacita non solet irritare actum sequentem post prohibitionem: sicut expressa.
7 Aliquando tacitum plus operatur q̃ expressum.
8 Aliquando tacitum/ idem operatur quod expressum.
In societate omnium bonorum que veniant.

Constitutionem, Hec decret. habz duo dicta. Nã primo Inno.iiij. ⁊ Alex. iiij. declaratũ ad duos solũ ordines extẽdi ad alios mẽdicãtes ꝓrogat. Scdo.§.[i aliis] in religionibus nõ mẽdicãtibus quo ad ꝓfessionẽ tacitã vel expressam dat regulã: ecce ergo clapsum. ṡ. ca. primo[extẽdi] q̃ est in hac cõpilatione [inducti]. C.ad.l.fal.l.vlti. [annuz a] tacite dico ꝑ susceptionẽ ⁊c.[obligat] Nota * ergo q ꝓfessio expressa b artius c ligat q̃ tacita d: ⁊ alia differẽtia habetur. ṡ. hoc lib.de elec.nullus [apte]. ṡ.eo.c.j.[triduo]. Nota breuem ꝑscriptionẽ simile. C.de erro.aduoca.l.vlti. Jo.Mo.Car.

a 1 Annum. Continuũ * nõ ex diuersis tẽporibus coadunatũ/quia si aliquis ordinẽ fratrũ minorũ intrauerit/ ⁊ per sex mẽses steterit deinde exierit / ⁊ postea reintrauerit/ ⁊ per alios sex mẽses steterit/ ꝓpter hoc nõ dicitur professus sed nouitius/ quia hoc in casu vnũ tempus cum alio nõ coniungitur/ pro hoc habes Barto. in.l.fina.§.quotiens.ff.de public. post Guil. de Cuneo in.l.necnõ.§.si quis sepius.ff.ex quib. cau.maior. Ang. ⁊ moderni in.l.quotiens in stipulatiõibus ff.de verbo.obliga. ⁊ in.l.ij.§.j. ff.de condi.insti. Uide que late tradit Alex. in simili cõsilio.xxiiij. Et viso priuilegio vol.v.dico in.c.fina.de sentẽ.excõi. Idem Alexã.in consi. cliij.nu.iij. viso puncto/volu.iiij.adde lapum allega.lxvij. Factum ita se habuit/ ⁊ ibi videbis ad vtraq̃ partẽ/ tamẽ concludit pro hac parte per vrgentiores rationes/ ⁊ inter 2 alias q hec dictio * per/ de sui natura significat cõtinuitatem Alex. cõsi.vlt.vol.iiij.col.j. vbi multas rationes adducit. ℭ Pro intento vide rotam in antiqu.decisi.cccxcvj. nota q ingrediens. Probus.

b ℭ Expressa. Uide que in ꝓposito late discutit Sozinus consilio. cclxx. consyderatis his. Ad id facit quod notat Petrus de Anchara.consilio.xxxiiij.col.fina. in hac causa 3 q * expressus consensus debet potentius et citius suum operari effectum/ q̃ solus temporis cursus.

ℭ Expressus enim consensus dicitur verus/ ⁊ tacitus fictus nuncupatur.

ℭ Item quando ad eundem actum exercendũ cõcurrit verus administrator ⁊ fictus/verus prefertur not. Innocen. de iudic.capitu.cum deputati.

ℭ Item quando cõcurrunt duo sponsi ad eandem vxorem quorum vnus est verus ⁊ alter fictus si eodẽ tempore/verus prefertur ficto. ṡ.de frigidi.fraternitatis.

ℭ Ad idem quando cõcurrit causa naturalis ⁊ causa accidentalis/prefertur naturalis vt patet. ṡ.de prebẽ.hoc lib. cap.presenti.§.Idem/per que ⁊ alia Domi.in cõsi.cxxxviij. An habens literas/ dicit q clausula retrotractiua: quam appellamus perinde valere (de qua late discussum extitit per nos. ṡ.de cõsue.in cap.tua nos) nõ est potens ad tollẽ dũ ius quesitum/etiam ad rem/nisi aliter appareat de intẽtione pape vt diximus etiã in.d.c.tua nos. Probus.

c 4 ℭ Arctius ligat. Uide casum in quo * eque ligat tacitum quod expressum no.per Domi.in.c.ij.in fine. ṡ. de iura.calum.vbi dicit q si expressa cõfessio procuratoris noceat domino/eodem modo tacita seu ficta pro quo est text. in.c.ij. ṡ.de confes. vbi si procurator recusat respondere positionibus factis in iudicio habentur pro confessatis in preiudicium domini: secus autem vbi non preiudicaret confessio/ vel contumacia procuratoris. Probus.

d ℭ Tacita. Uide modos per quos fit tacita professio/notatos per Card.con.xxj.quidam Laurentius.

5 ℭ Ulterius q expressum * est extensibilius q̃ tacitũ Joannes And.in.c.fi.in fine. ṡ.de consue.allegans.c.q a te. ṡ.de cler.coniuga.l.pe.ff.in quibus causis pig.contrahi. ⁊.l.precibus.C.de impub.

ℭ Item expressa magis operantur seu operari debent q̃ tacita.l.continuus.§.cum ita.ff.de verbor. obliga. hinc dicimus q expressa prohibitio testatoris magis operatur q̃ tacita: notat domi. Chassaneus con.lv.nu.xxviij. Stante consuetudine vide que dixi in.c.nullus. ṡ.de elec.ad idem Jo. Mona.in.c.religiosus. ṡ.de sepul.dixi etiam in.c.vt circa. ṡ.de elec.quibus iunge quod citat Maria. Sozi.consi. liij.in prin.q in tacitis tacite loquimur verbis ipsis ⁊ factis: ad idem ipse Sozi.consi.cxcviij.col.iiij.primo aspectu 6 vbi dicit q * prohibitio tacita non solet irritare actum sequentem post prohibitionem/sicut expressa: casus est notabilis in.l.fina.in prin.de lega.ij.quem ad hoc allegat Bal. in.l.humanũ.C.de legibus/quod probatur ex his que ponunt Panor. ⁊ Jmola.in.c.dilectus/el.ij.per illum textum ṡ.de prebend. vbi volunt q licet actus contra expressum mandatum principis sit nullus: tamẽ secus est quando est factus contra tacitum mandatum.

7 ℭ Aliquando enim reperitur * tacitum plus operari q̃ expressum: quia quando quis ratione contractus a se celebrati in alio loco q̃ in sua diocesi conuenitur extra diocesim coram iudice ecclesiastico in loco celebrati contractus tunc non potest allegare quod ibi non possit conueniri sine episcopi sui consensu vt in capitulo dilecti. ṡ. de foro cõpe.notat Alexander consilio.lxxxix.in fine. Omissis non necessariis/vol.vij.

8 ℭ Aliquando * tacitum idem operatur quod expressum l.triticum.ff.de verborum obligatio.quem pro hoc cum aliis cumulat Alexander in consilio.xiij.numero.xiiij.visis ⁊ consideratis/volu.secundo/vide que pro concordia dixi in.d.c.nullus. ṡ.de elec.in verbo q̃ tacitum.

ℭ Pro themate tamen habeo que notat idem Alexander in consilio.xlvij.numero quarto diligenter perspectis/volumine secundo ibi/nam in societate tacita omnium bonorum que contrahitur ex promiscuis actibus socialibus omnia conferendo/nunq̃ veniunt nisi ea que ex actibus questionariis ⁊ negotiationibus acquiruntur/non autem que ex legato vel donatione etiam facta ob merita obueniunt/vt expresse probatur in.l.coiri cum sequen.vsq̃ ad leg. sed cũ dicatur.ff.pro socio/licet sit secus in expressa societate omnium bonorum etiam facta per conuentionem expressam l.iij.§.primo.ff.pro socio/hanc differentiam facit tex.in.l. si duobus.alias Papinianus.§.socium cum glos.omniũ.ff.ꝑ socio notat Bal.in auten.ex testamento in penul.col.versi. secundo quero quid si dotet sororem.C.de colla. vbi allegat bonum tex.in.l.si socius pro filio iuncta glo.ff.pro socio/vbi etiam socius omnium bonorum non tenetur conferre ad onus dotandi filiam socii/quia illa donatio nõ est actus negotiationis questuarie/vt per Bar.in.l.legatis. ff.de testa.pro hoc vltimo faciunt que adducit Alexander in consilio.clxxxvj.numero tertio visis subtilissimis volumine secundo/q socius non censetur tacitum mandatum habere nisi circa ea que est expresse contracta societas videlicet circa merces venales/nam vnus poterit vendere sine alio quia ad hoc est societas contracta / ⁊ vnus videtur ex hoc alium preposuisse.l.prima.§.finali cum.l.sequenti.ff.de exerci.

ℭ Uide quo ad tacitam societatem que tradit Decius in consilio.cccccxlviij.visa consultatione.

ℭ Itez in proposito cõditio expressa potentior videtur q̃ tacita no.in.l.precibus.C.de impub. Decius con.cccccixx. numero septimo Casus de quo. Probus.

ℭ Bonifacius Octauus, Caput.iiij.

Eneficium illius qui religionem ingreditur, non est infra probationis annum alicui conferendũ. ¶ Nisi ad id ipsius accedat assensus, aut constet quod vitam voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit seu scienter habitum receperit professorũ. ¶ Sed interim eidem beneficio per alium deseruiri debebit, assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Canonicus Parisiensis dedit causam huic edicto. Hic apparet ꝙ Ioan. Mona. erat superstes tempore compilationis sexti.
2 Canonicus ecclesie cathedralis intrans monasterium: si contingat ecclesiam vacare infra annuz probationis: an poterit per procuratorem eligere episcopum.
3 Legatarius ignorans acquirit sibi legatum a morte testatoris/ commutabiliter tamen.
4 Annus probationis reperitur introductus/ vt hic. Habẽs ius ad rem/ si intret religionem/ an pereat/ siue vacet illud ius.
5 Multa impediũt faciendũ/ que nõ impediũt iam factum.
6 An existenti in anno probationis possit cõferri beneficiuz. Habere beneficiũ seculare/ ⁊ esse religiosum per ꝓfessionẽ tacitam/ vel expressam/ non possunt se compati.
7 Utens beneficio iuris/ non est precipitãdus ante tempus a iure statutum.
De statu dubius: non est ad militiam promouendus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Existens in anno ꝓbationis eligit per ꝓcuratorem.
2 Quando aliquid est in pendenti/ nõ dicitur nullum.
3 Obligatio intrãtis religionẽ/ dicitur pura a principio.
4 An laicus intrans religionem dicatur tempore anni probationis laicus vel clericus.
5 Religiosus dicitur is qui per professionem omnem suã voluntatem imperio prelati subijcit inabdicabiliter.

1 Eneficium, Huic edicto dedit causam quidam * canonicus Parisiensis: qui habens prebendã sacerdotalem intrauit ordinẽ predicatorũ/ cuius prebẽda fuit collata in anno probationis: ⁊ super hoc consultus scripsi / vt hic deciditur
2 [portione] s. de appel. ꝑuenit. ij. ¶ Sed * nunquid iste anno probationis pendente/ vacãte ecclesia in qua erat canonicus poterit saltem ꝓcuratorem loco sui constituere ad eligendum: videtur ꝙ sic / quia non est
a vacãs beneficiũ/ vt hic. ¶ Cõtra a dic/ nã iste veniẽs ad terminũ anni / aut approbat religionẽ tacite vel expresse/ aut reuertitur ad pristinum statum. Et cum hec sint aduersa, non possunt inesse simul/ ⁊ sic efficaciter ante alterũ extremum electum: non erit hoc vel illud completum: sed pẽ
b debit b eius status argu. ff. de succe. edic. l. prima. §. largius. j. hoc libro de senten. excommunica. Religioso arg. ff. de lega. iij. l. j. primo respõ. ⁊. ff. si cert. peta. l. proinde.
3 ¶ Unde * sicut legatarius a morte testatoris dominium legate speciei (etiam ignorans) sibi acquirit: commutabiliter tamen. ff. de lega. ij. l. cum pater. §. surdo / quia condi
c tio inest tacita si volet c ff. de lega. j. l. si ita legatum. §. illi.

¶ Sic intrans religionem est pure ⁊ simpliciter religiosus vt appparet per verba que in ingressu dicuntur cõmutabiliter tamen: si volet ante annum/ ⁊ hoc est ex beneficio iuris [annum] propter fragilitatem humanam indulgẽtis
4 ne * quis vitam mutet cum effectu: nisi bene probet quod
d eligit. Et ratio d redditur. s. eo. non solũ/ ⁊ hoc innuũt verba. d. c. religioso.
¶ Sed quid de illo qui non habebat ius in re/ sed ad rem/ vt quia erat sibi facta gratia/ ⁊ interpositum decretũ ⁊ processus habitus quibus erat effectum beneficiũ/ ⁊ postmodum iste intrat religionem: nunquid vacabit saltem hoc sic argu. supra hoc libro de conces. prebed. capitulo finali. ius ad rem: videtur ꝙ §. primo. j. Reso.
5 ¶ Item multa * impediunt faciendum/ que nõ impediũt
e iam factuz e xv. q. prima capitulo finali. s. de iureiur. quẽadmodum/ ⁊ infra hoc libro de voto ⁊ voti redemp. c. j. j. de cogna. spirituali per cathatismum.
¶ Dicunt quidam episcopum posse prefigere terminum/ infra quem profiteatur: alioquin dabit beneficiũ quod vacauit arg. j. de conuer. coniuga. c. verũ ⁊. c. ex publico ⁊ not. s. eo. statuimus in fine.
f ¶ Alij dicunt rem in pendenti f vsqꝫ ad annum arg. hic ⁊ ff. ad Macedo. l. prima. §. si pendeat: nec hoc casu currit tẽpus sex mensiũ episcopo/ vel alij ad quem spectat collatio beneficij: quia fauor religionis prestat impedimentum vt hic/ ⁊ argu. infra hoc libro de senten. excommunicatio. religioso in fine/ ⁊ sic tempus non currit. s. de conces. preben. quia diuersitatem.
6 ¶ Sed nunquid * isti poterit conferri beneficium in anno probationis: dicunt quidam ꝙ sic/ quia annus probationis ⁊ habere beneficium non sunt aduersa/ sed possunt se compati vt hic: vnde habere beneficium seculare/ ⁊ esse religiosum per professionem tacitam vel expressam / non possunt se compati: sed ad ista possunt se compati/ sed se compatiũtur ꝙ habeant ius ad beneficiũ vel in beneficio: licet probent religionem: qua acceptata sicut perit ius in re/ ⁊ sic magis ius ad rem. Et iste religionem ingressus / qui iuste
7 deliberauerat (vt pote vtens * beneficio iuris) non est precipitandus ante tempus a iure statutum. ff. de succes. edict. l. prima. §. largius ⁊. §. sequenti/ infra hoc libro de regul. iur. indultum.
g ¶ Alij contra g dicentes istum dubium in statu / vt in di
8 cto. c. religioso in fine. Et de statu dubius * non est ad militiam promouendus. ff. de re milita. l. qui status ⁊. ff. de liber. causa qui de libertate.
¶ Item per hanc collationem alliceretur iste ad non probandam religionẽ ⁊ sic daretur via vt tentatũ cõtemneretur. Io. Mo. Card.

a Ontra dic. Hanc partẽ tenet hic glo. pluribus fundamentis quod non placet Guil. hic col. ij. quia si retineat beneficiuz ipse gaudebit fructibus quorum pars consistit in eligendo no. in. c. cum Bertholdus. s. de re iudi. ⁊ in. c. in literis. s. de resti. spo. Ista fuit sententia Archidiaconi hic col. ij. quia per talem ingressum in quo dat operã rei licite ⁊ a iure permisse non debet fieri deterioris conditionis/ ⁊ hoc faciat per procuratorem propter aliquas rationes per eũ citatas ⁊ latius per Io. And. hic in glo. discussas: sententia hec Archid. placet Petro de Ancha. hic/ quibus non astipulatur Domi. Phi
1 lippus autem reliquit cogitandũ. Ego vero sequor * Archi. opinionem tanqꝫ veriorem vrgentibusqꝫ fundamentis firmatã: nec videtur vrgere ꝙ opinio Archid. obtineat locum potius in patrono/ vel in eo: ad quem non iure collegij/ sed iure singulari spectat electio: maxime ꝙ in vtroque cessat vagatio/ ⁊ professionis discontinuatio/ quia eliget ꝑ procuratorez: igitur adhereas opinioni Archid. quia eius opiniones super hoc libro tradite omnibus alijs communiter preponuntur/ dicit Fely. in. c. j. sub nu. liiij. s. de consti. Tho. Fer. cautela. xix. in fine. ⁊ do. Bar. de Chasseneo consi. x. in fine viso. Probus.
b 2 ¶ Sed pendebat. In proposito dic ꝙ quando * aliquid pendet non dicitur nullum: quia quod nullum est ab initio pendere non dicitur glo. in. l. si seruus communis: ita stipuletur calendis. ff. de stipula. seruo. pro hoc vide Geral. Alber. de Barberano in repetitio. l. si pater. C. de insti. ⁊ substi. charta mihi. iij. nu. xix. Probus.

c 3 ¶ Si volet. Dic q * obligatio intrantis religionem dicitur pura a principio/sed resoluenda in euentum conditionis si non placuerit infra annum / sic eo durante anno dicitur religiosus vt in sequentibus per Ioan. Mona. citatis/ quod facit ad questionem/ pone quidam laicus intrat reli-
4 gionem/an durãte * anno probationis dicatur laicus/aut ecclesiasticus istud est vtile scire/quia si laicus dicatur/ligabitur legibus & statutis laicorum: secus si clericus/quia tunc solis ligabitur canonibus/cap. ecclesia sancte Marie §. de consti. Istud potest comprobari/quia animi destinatio de qua patet per actum inchoatum licet non consummatum / habetur pro opere consummato & perfecto licet forte casu fortuito/ vel alio impedimento nõ perueniat ad effectum. l. cuz quidam/ & l. & si non fuerit § quid ergo. ff. de auro & argen. lega. Ista est sententia Petri de Ancha. qui mouetur hoc fundamento/& aliis in consilio. lxix. colũ. iii. Contra donationem/facit quod not. hic scribentes / quia talis sortitur forum ecclesiasticum: istud tamen videtur cõtra diffinitionem huius verbi religiosus quod secundum Cardi. in cõsi. cxxviii. in col. fi. in aliquibus locis/ vbi dicit
5 q * religiosus dicitur is qui per professionem omnem suã voluntatem imperio prelati subiicit inabdicabiliter/ capit. ex multa/& quod ibi no. §. de voto. Tu tamẽ dic q istud est proprie & stricte: aliud vero large & improprie. Probus.

d ¶ Et ratio. Uide que late tradit lapus allega. xlvii. factũ/ ita se habuit. Probus.

e ¶ Iã factũ. Uide q dico in. c. i. §. de relig. domib. Probus.

f ¶ In pendenti. Adde pro hoc id quod citat Freder. cons. vacantibus canonicatu &c. Probus.

g ¶ Alii cõtra. Istam videtur tenere Ioan. Mona. tanquã vltimo loco positam per doctrinam satis vulgatam quam aliter non cito/& in hoc conuenit hic Guil. de monte Lauduno/col. prima qui subdit nec primũ obtentũ poterit cum alio permutare/per rationem Ioan. Mona. quod non placet Archidia. hic. col. ii. quia nulla hic apparet incertitudo cum in totum adhuc sit sui iuris/& proprie voluntatis: cui astipulatur Ioan. Andr. hic in nouella/col. fin. licet in glo. magna hic post principium teneat cum Ioan. Monac. per eius motiua quam citat & sequitur hic Petrus de Ancha. in prima questi. tamen Francus hic col. prima dicit q licet conferri non debeat/si tamen conferatur valet collatio/ cũ adhuc non sit priuatus nolle vel velle/ vt probat text. noster ibi accedat assensus/& redire possit ad seculum/capitu. statutum. §. hoc titu. quod placet / nisi aliter appareat de tacita vel expressa professione/vt hic per Archidiaco. & sic militant que primo loco fuere deducta per Ioan. Mona. ¶ Si autem cupis cõprobare/ id quod dixi de vltima opinione. Uide Sozi. consilio. xcix. colũ. secunda in causa eximii. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. v.

QVi post votum a se de certa religione intranda emissum religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur i ipsa potest (voto nõ obstãte priori cui tanquam simplici per secundum solenne noscitur derogatũ) remanere licite in eadẽ. ¶ Pro voto tamen nõ completo erit eidem pœnitentia imponenda.

¶ Sumariũ Do. Ioãnis Mona. Cardina.

1 Uotum solenne/tollit votum simplex / & vinculum maius tollit minus.

1 q QVi post votũ, Hic habet regula/ q solẽne * votum tollit simplex/ & vinculũ maius tollit minus arg. ff. de iudic. l. per minorẽ. §. de offi. lega. volentes / & cap. sequen. Ioan. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus Caput. vi.

SI ad solum abbatem pertineat creatio monachorum, eo defuncto nequibit nouus monachus a conuentu creari. ¶ Alias poterit si eorum creatio spectat insimul ad vtrunque.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Creatio monachorum de iure communi spectat ad abbatẽ & conuentum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Administratio bonorum monasterii ad quem spectet.
2 Habens ius commune pro se/dicitur habere titulum. Attenditur illud quod fauet iuri communi: seu quod minus ledit ius commune.
3 In ecclesiis collegiatis ad quem spectat collatio.
4 Compositio indiuidui requirit concursum omnium.
5 Nihil dicitur esse actum vbi restat agendum.
6 Legatum factum his qui sunt doctores in legibus & medicina interpretatur vt hic.

1 a SI ad solum, Dubium tactum. §. de elect. c. officii hic deciditur. Et dic * creationem a monachorum spectare iure communi ad abbatem et conuentum argu. supra. de his que fiunt a prela. sine con. cap. c. i. & ar. §. de elect. cum ecclesia. Ioannes Monach. Carp.

a 1 CReationem monachoruz. Nõ idẽ dicas de * bonorum administratione/quia in ea solus abbas etiã monacho potest disponere notat late Domi. in consi. cxxxv. in causa administrationis. Probus.

b 2 ¶ Iure communi. Dic vnum notabile q habens * ius commune pro se dicitur habere titulum / citat Antho. de Butrio in. c. cũ ecclesia col. fi. §. de elec. ¶ Itez qñ sumus in dispositiõe statuti/circa quã cõcurrũt duo que se ad inuicẽ met ordinantur/prouidenter potius attẽdere debemus illud quod magis fauet iuri cõmuni seu quod minus ledit ius commune Bal. in. l. si Decurio. C. de fals. ad finez/vbi querit/quod si statuto cauetur q contra aduocatum nõ possit inquiri: sed cõtra militẽ/& vnus sit aduocat9 & miles: an poterit inquiri si delictum sit indifferens/quia non magis respiciat causam militie q̃ aduocationis/dicit q debet attẽdi illa pars que fauet iuri communi/quod non tollitur ita de facili sicut priuilegium. l. eius militia § militia missus. ff. de testa. milita. l. Marcellus. ff. ad carbo. quod cõprobabo post Ioannem Monach. in. c. priuilegium in verbo iura specialia de verborum significa. Istud placet Alexand. in con. c. col. fi. ex inspectione/vol. iii. Probus.

c ¶ Et conuentũ. Uide Panor. in. c. cum ecclesia col. fi. §. de electione tenentem ad abbatem soluz de iure ptinere: cuz Io. Mo. tñ cõcordat Cal. eo. titu. con. xvi. & de senten. excõmunica. con. iii. istud placet Lapo allega. lxxii. prima conclusio/ quod ad duo inducit: primum est * q in ecclesiis
3 collegiatis collatio spectat ad prelatũ & capitulũ: secundũ q si episcopus mandet abbatisse & conuentui vt recipiant vnam certam in monasterio non mendicantiuz/& abbatissa

concordat cum quinq; / duodecim dissentientibus q recipi non debet / et si appelletur a receptione / appellatio est legitima de iure per not. in capitu. a collatione. §. de appella. hoc libro. ¶ Hunc punctuz latius examino in rubrica de iure patrona. vltra que habes q vbicunq; ad compositionem * indiuidui concurrunt plura substantialia / si vnum desit et alia interueniunt non videtur satisfactuz iuri / et per inde habetur ac si nullum interuenisset. Ideo dicimus q ille qui est reus in vno videtur factus reus in omnibus / ca pi. consideret / de peni. dist. v. hinc dicit Bal. in. l. prima. C. de his qui pe. no. q si testator grauauit heredem sub pena vt soluat decem / et soluit tantum nouem / q incidit in penã perinde ac si nihil soluisset: facit. l. vulgata que est. l. finalis C. de silentia. q nihil * dicitur esse actũ vbi restat aliquid agendum. ¶ Possumus adducere pro intento / q voluntate et autoritate actus humani regulantur / vt compro= baui. §. in capi. primo / in verbo voluntas de sepult. et si vnũ abfuerit non dicitur actus perfectus / et ex eo nihil generatur. Pone exemplum in monitorio generali / vt late discussi / in capitu. fina. in versicu. Et ideo premissis attentis in tertio quesito. §. de constitutio.

¶ Item quando volumus facere alienationem rei ecclesiastice oportet q subsit necessitas et vtilitas ecclesie / et sic copulatiue duo requiruntur solennitas forme et veritas cause. xij. questio. secunda / in capitu. sine exceptione / et capitu. primo. §. de rebus ecclesie non alienan. hoc libro / ergo nec sufficit existentia alterius / tenet Domi. in consilio xlviij. col. iiij. presbyter Franciscus.

¶ Ad idem facit q notat Alexand. in consilio. xiij. numer. xiiij. circa primum / volu. iij. q si statuto cauetur / q mulier dotata ad successionem vel diuisionem non veniat cum fratre / venit intelligendum et loquitur statutum de muliere que fuerit dotata et dotem receperit de bonis communibus / sic copulatiue requirit q fuerit dotata / et dotem receperit de bonis communibus que habet cum fratre vel fratribus / et sic vtrumq; requiritur. l. heredi plures. ff. de conditio. insti. et. l. si is qui ducenta. § vtrum. ff. de reb. dub.

¶ Contra tamen istud / videtur vigere quod ipse Alexan. citat in consi. xx. col. iij. Ponderatis his / eo. volu. iij. q si * testator dixit lego centũ / his qui sunt doctores in legibus et doctores in medicina / non requiritur q petens legatum sit doctor in vtraq; facultate / quia in materia fauorabili quando copula cadit inter duo adiectiua / seu inter duas qualitates / et non constat expresse vel ex coniecturis q illa duo adiectiua / seu ille due qualitates sint adiecte vel adiecta respectu vnius et eiusdem substantiui: an vero respectu diuersorum / debet in dubio referri ad diuersa: si hoc fieri potest / vt augeat / pro hoc etiaz adducit aliud q quando duo adiectiua possunt referri ad diuersa subiecta / et sumus in materia fauorabili / vt in legato / vel institutione facta in vltima voluntate: fit interpretatio / vt sequens adiectiuum cum copula sit adiectum vt augeat relictum / et ad aliud subiectum in dubio referatur q̃ ad aliud subiectum ad quod referatur precedens adiectiuum per. l. ea tamen adiectio de lega. iij. vbi Barto. Anto. de Butrio. Joan. de Imol. in clemen. in plerisq; de elect. et Bald. in lege prima / in princ. ff. de iusti. et iure: istud latius firmo in regula si pluribus: vide que dixi in cap. in electionibus in verbo copulatiua. §. de electio.

¶ Dic tamen q non obstat quia receptio de qua. §. q fit a duobus copulatis respicit fauorem ecclesie per ea que dixi mus late in capi. cum in illis. §. de prebend. Ideo si non recipiatur est odiosum: igitur non stamus in fauore prout in casu allegato per Alexand. vbi. §. proxime: idem dic de casu qui discutitur per nos in Rubrica de iure patrona. Philippus Probus.

¶ De voto & voti redemptione. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Votum quandoq; commutatur / quandoq; redimitur. Votum est / vt hic.

Regulares (de quibus est premissum) vouent quandoq; vnde subijcit de voto. Et quia votum * quandoq; commutatur / et quandoque redimitur / annectit de voti redemptione.

¶ Et votum est alicuius rei licite faciende vel non faciende cum animi deliberatione deo facta pollicitatio. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Biteren. episcopo. Cap. vnicum.

Vod votum debeat dici solẽne, ac ad dirimendum matrimonium efficax nos consulere voluisti. ¶ Nos igitur attẽdentes quod voti solennitas ex sola constitutione ecclesiæ est inuenta, matrimonij vero vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore: ipsum in paradiso & in statu innocentiæ instituente vnionem & indissolubilitatem acceperit. ¶ Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis illud solum votum debere dici solenne quantum ad post contractum matrimonium dirimendum quod solennizatum fuerit per susceptionem sacri ordinis. Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis. ¶ Reliqua vero vota, & si quandoque matrimonium impediant contrahendum, & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter pluriũ scandalum & exempla durior pœnitentia transgressoribus debeatur, non tamẽ rescindere possunt matrimonia post contracta.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Deus est caput ecclesie.
Matrimonium a deo institutum / fortius est voti solennitate ex constitutione ecclesie introducta.
Quare matrimonium fuit introductum vide hic.
2 Votum solenne dirimit matrimonium iam cõtractum / sed non solenne impedit contrahendum.
Peccatum est grauius ex manifestatione.
3 An valeat matrimonium contractum post inhibitionem Pape decreto vallatam.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quare valeat matrimonium contractum contra interdictum ecclesie vide hic.

a Vod votum, [a] Ante istam constitutionem erat dubium doctorum: quod votum diceretur solenne ad dirimendum matrimonium iam contractum: et hoc hic declaratur. Et primo ponitur questio / secundo versic. [Nos igitur] questionis proposite decisio. [capite] id est deo * qui est caput ecclesie. Et ideo matrimoniũ a deo institutum fortius est voti solennitate / ex constitutione ecclesie introducta [innocentie] ante peccatũ: sed post peccatũ fuit institutum matrimonium in remedium fragilitatis humane not. j. hoc libro de spõsalib. et matrimo. in rubrica

[indissolubilitatem].ff.de ritu nup.l.j.[ordinis] nota hic
2 ⁊ in sequentibus: quādo votum cēseatur solenne. Nā * illud dirimit matrimoniū iam cōtractum / sed nō solenne impedit cōtrahendū: sed nō dirimit iam contractum [manifestius]. Nota ergo ꝙ peccatū est grauius ex manifesta-
b tione [b] vt hic ⁊.j. de penitē. ⁊ remis. cap.j. contracta. Sed nūquid iste sic vouēs (mortua vxore) tenetur religionē ingredi: videtur ꝙ sic.j. qui cleri. vel vouen. capi. fina.
¶ Item cessat impedimenti causa / vt matrimonium: ergo debet ingredi religionem argu.j. de voto ⁊ voti redēp. placet. ¶ Nec obstat hec litera / ꝙ licet matrimoniū teneat: ipso soluto vouens tenetur religionem intrare.
3 ¶ Sed pone papa * inhibet / ⁊ decreuit super matrimonio ⁊ postmodū cōtrahit matrimoniū: nūquid illud est irritū:
c videtur ꝙ sic. s. hoc lib. de elect. si eo tēpore. Dic contra [c] argu. hic ⁊.j. de matri. cōtrac. cōtra. inter. eccle. c.ij. not. in extraua. Rem non nouam. Joan. Mona. Cardi.

a Uod votum. Uide lapū allega. xlviij. col. penul. Probus.
b ¶ Manifestatione. Facit illud psal. quorum tecta sunt peccata beati dicuntur. Probus.
c ¶ Dic cōtra. Pro cōcordia vide Joan. Mona. in capi. primo de relig. domi. vbi optime distinguit.
¶ Sed pro opinione Joan. Mo. hic
1 ꝙ teneat matrimoniū * habes glo. singularē in ca. ad dissoluendū in verbo irritū. s. de despō. impub. quam multum commendant docto. ibi / ad hoc ꝙ matrimonium contractū contra interdictum pape etiam cum clausula decreti irritantis tenet mero iure / alio impedimento non supposito quod firmat Rota in interdicto episcopi / deci. ccccl. in nouis si pubes / vbi subdit ꝙ fortius est matrimoniū ꝙ̄ interdictū etiā pape. Et sic debilius superueniens nō rūpit fortius vinculum. c. si inter. s. de despon. Probus.

¶ De statu regularium. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Status regulariū debet esse in clausura / claustro / ⁊ alijs hic descriptis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Abdicatio bonoꝝ nō est de originali substantia professionis regularis.
Recipiens sacrum ordinem sub conditione ꝙ contrahere possit matrimonium.

1 Icto de regularibus quorum debet esse status * in clausura / vt presertim in monialibus / vt.j. capitu. proximo / ⁊ in claustro. xvj. quest. prima / placuit. ij. autē. de sancti. epi. § prouidere / col. ix. Et etiam
a vt precio non decipiantur / nec peculiū [a] habere permittantur / nec soli per villas ⁊ oppida morentur / sed insimul conuiuant: statum etiam debent habere per visitatores / ⁊ alia que exprimuntur. s. eo. monachi / ⁊ capitu. quod dei / ⁊ cap. cum ad monasterium / ⁊ capitu. sequen. ⁊ sequē. Ideo subijcit de statu regularium. Joan. Mona. Cardi.

a Ec peculiū. Dic id fore vnū de substantialibus professionis: vnum tamen dicit Paul. de castro consi. lxix. post princi. visa quadam cōmissione
1 in prima pte ꝙ abdicatio * bonoꝝ nō est de originali substantia pfessionis / sed addita fuit per constitutionem ecclesie: sicut castitas in sacris ordinibus: vnde si quis reciperet sacrum ordinem sub conditione ꝙ poterit contrahere matrimonium / reijceretur conditio / et esset vere ordinatus not. in cap. diaconi. xxviij. dist. secus si esset facta in emissione pfessiōis quedā reseruatio p modū cōditionis in his q̄ sunt cōtra naturā originalē seu substātiā pfessiōis / puta ꝙ nō teneat ad obediētiā / vel ad castita

tē q2 tunc vitiatur professio. c. fina. s. de conditio. appo. Si autem esset facta reseruatio per viam modi vel conuentionis / tunc non vitiatur professio: sed modus vel conuentio vt no. in. l. per seruum. ff. de vsu. ⁊ habi. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. j.

Ericuloso & detestabili quarūdam monialium statui quæ honestatis laxatis habenis & monachali modestia sexusque verecundia impudenter abiectis extra sua monasteria nonnunquam per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittūt in illius cui suam integritatem voluntate spontanea deuouerunt grauem offensam in religionis opprobrium & scandalū plurimorum prouidere salubriter cupientes, pręsenti cōstitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sancimus vniuersas & sigulas moniales præsentes atque futuras cuiuscunque religionis sint vel ordinis in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasterijs debere decætero permanere clausura. Ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse pfessę sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa, (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret quod non posset cum alijs absque graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediēdi facultas, nullique aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem, vt sic a publicis & mundanis conspectibus separatæ omnino seruire deo valeāt liberius, (& lasciuiendi opportunitate sublata) eidem corda sua & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

¶ Sane vt hoc salutare statutum commodius valeat obseruari, districtius inhibemus ne in monasterijs ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis sine prouentibus absque penuria sustentari, si secus actum fuerit irritum decernentes.

¶ Verū quando abbatissa vel priorissa cuiusuis monasterij pro feudo quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino tēporali sibi debebit homagium vel fidelitatis sacramentum præstare (nisi quod per pcuratorē

illud p̄stet possit efficere apud eū) de monasterio cū honesta & decēti societate exire poterit eo casu licenter homagio facto, quā primum cō mode poterit, seu fidelitatis præstito sacramēto ad ipsum monasterium e uestigio reuersura sic quod in fraudem residentię siue more claustralis nihil fiat omnino,

¶Porro ne moniales causam seu occasionem habeant euagandi principes seculares ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, & obsecramus per viscera misericordię Iesu christi, eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadētes, quod abbatissas ipsas & priorissas ac moniales quascunque monasteriorum suorum curam administrationem negotia ve gerentes quibuscunque nominibus censeantur per procuratores in suis tribunalibus seu curijs litigare permittant, ne pro constituendis procuratoribus, qui atornati in aliquibus partibus nūcupantur seu alijs huiusmodi easdem oporteat euagari. ¶Si qui vero contra præsumpserint exhortationi huiusmodi rationabili atque sancte obtemperare nolentes, cum sit iuri contrarium, quod mulieres prę sertim religiosę per se ipsas litigare cogantur & a via deuiet honestatis & periculum animarum inducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. ¶Episcopis autem & alijs prælatis superioribus & inferioribus quibuscunque iniungimus, quod & ipsi causas seu negotia quæ præfatæ moniales habebunt agere coram ipsis aut in curijs eorundem, siue sint homagia fidelitatis, sacramenta, lites vel quicquid aliud ipsa per procuratores earum fieri faciant & tractari.

¶Et quoniam parum esset condere iura nisi essent qui ea executioni debitę demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, & episcopis vniuersis districte in virtute sanctę obediētię sub obtestatione diuini iudicij & intermina tione maledictionis ęternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diocesi propria in monasterijs monialium sibi ordinario iure subiectis sua, in his vero quæ ad Ro. immediate spectāt ecclesiam sedis apost. autoritate, abbates vero & alij tam exempti quā non exempti prælati ecclesiarum monasteriorum & ordinum quoruncunque in monasterijs huiusmodi sibi subiectis de clausura conuenienti vbi non est, ipsorum monasteriorum expensis & fidelium eleemosynis quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis monialibus includendis quam primum commode poterunt, prouidere procurent, si diuinę ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare, contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appel. postposita compescendo inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. ¶Per hoc autem in monasterijs exemptis ordinarij locorum quo ad alia nullam sibi credant iurisditionem vel potestatem aliquatenus attributam.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quomodo aliqua artatur grauius que incipit/vt ea inuita vinculo grauiori stringatur.
Non decet mulieres vagari/nec virorū cetibus īmisceri.
2 Mulieres plerunq; aduersus sua commoda laborare nituntur.
Superiores habent facere clausuram/& ea que eam comitantur.
Pena inflicta mulierib9/ad masculos non est extendenda.
Euestigio dicitur vt hic.
3 Specialitas concessa/suis terminis debet esse cōtenta.
Causa specialitatis cessante cessat specialitas.
4 Seculares compelluntur per ordinarios: si non faciāt q̄d conuenit ecclesiastice institutioni.
Laici habent primo requiri/sed prelatus prelatorum vt papa iungere potest.
5 Acrimonia dicitur: vt hic.
Inuocatio brachij secularis ad quid fit.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Periculosa est sexuum commixtio.
Monachi quare promptiores sunt ad coitum.
2 Facies mulieris est ventus vrens.
Amor mulieris hominem vrit.
3 Monachi propter cuculam non efficiunt̄ galli gallinacei.
4 Iuramentum fidelitatis non potest prestari per procuratorem inuito domino: volente autem sic.
Exhibitio reuerentie prestari debet personaliter.
5 Communiter mulieres querunt consilium contra propriū commodum.
6 Pena non extenditur.
7 Quando in materia penali fiat extensio de persona in personam.
8 Statuta imponentia penam filijs pro patribus/sunt valde dura & rigorosa.
9 Statutum q̄ vnus teneatur pro alio/non est tanq; odiosum extendendum.
10 Dispositum in filijs quando non habet locū in filiabus.
11 Sub exheredatione filiorū/nō censentur cōprehense filie.
In materia exclusiua/punitiua/& priuatiua.
Q̄d nō est specialiter expressum: nō inducit priuationem.
12 Concessum ob necessitatem/durat eatenus quatenus durat necessitas/& non vltra.
13 Anathema dicitur vt hic.
14 An delegatus possit inuocare auxiliū brachij secularis.
15 Bulla apostolica quādo debeat stricte interpretari.
Inuocatio brachij secularis hodie nō dat̄ absq; signatura.
16 Qui potest aliquid exequi/ergo omnia sine quibus.
Delegatus in causa delegata vicem obtinet delegantis.
17 Nō omnia que in rescripto apponuntur vidētur apposita, vt delegata sed vt potestas exercitetur.
Solet plus timeri quod specialiter indulgetur.
18 Non est absurdum exprimere clausulas que insunt.
19 Conseruatores inuocant brachium seculare.
Speculator fuit discipulus Hostiensis.
20 Subexecutor inuocat brachium seculare & spirituale.
21 Brachium seculare non inuocatur nisi in subsidium.

22 Non est utendum gladio temporali/nisi premisso spūali.
23 Judex non debet incipere a cauda sed a capite.
24 Rescripta sunt stricti iuris/& non extenduntur/nisi ad causas in eis expressas.
25 Decet iudices habere pedes plūbeos/nō plumeos.
26 Judex secularis an teneatur stare processui iudicis ecclesiastici brachium seculare implorantis.
27 Potestas ecclesiastica aliquando est paraletica.

PEriculoso, Hec decretalis habet.vij.partes.Primo ad dicenda prohemium p̄mittit.Secūdo versi. [presenti] de clausura monialiū &.§.[sane] ne plures recipiantur q̄ facultates monasterij patiātur statuit. Tertio.§.[verum] a regula excipit. Quarto.§.[porro] presidētes seculares:ut dent abbatissis & priorissis/ac alijs monialibus(administrationem gerentib⁹)potestatē agendi/que incumbunt per alios exhortatur & requirit. Quinto.§.[epis] hoc idē prelatis iniungit. Sexto.§.[Et quoniam]statutum predictum mandat exequi. Septimo.§.[per hoc]respondet tacite questioni[statui].s.providere salubriter cupientes/q̄d est.j.[clausura] Sed quomodo * aliqua artatur gravius quam inceperit/ut ea invita vinculo graviori stringatur. (1)
(a) Sol.hic nil ad regulam adijcitur sed modus [a] in cohabitando taxātur/& secundum naturam rei fit:cum non deceat (b) mulieres evagari nec virorum cetibus immisceri [b].s̄. hoc lib.de iudi.mulieres.C.de arbi.l.ultima [valeat] infra hoc lib.de sen.excō.religioso in fine [speciali] Sed quis dabit hanc licentiam/episcopus non:ar.xviij.quest.ij.hoc tantum &.c.luminoso&.c.diffinimus in fine. Abbatissa non quia ipsa artatur hac clausura: ergo contra eam non habet facere.infra eodem.§.verum [c] &.§.sequen. Et mulieres * ut plerunq̄ adversus sua commoda laborare nituntur [d].C.de spon.l.iiij.&.xxxiij.q.v.mulieres. (c) (2) (d)

¶ Dic hoc competere superioribus/qui habēt facere clausuram:infra eo.§.& quoniam/ergo & ea que eam concomitantur argu.ff.de iurisdi.omnium iudic.l.ij. supra de offic.delega.preterea &.j.de dot.post divor.resti. de prudentia [substentari].s̄.de insti.c.ij.[decernentes]secus in masculis/quibus est permissum cetibus hominum immisceri: et acquirere vite necessaria: unde hic pinguius providetur mulieribus/nec hanc penam extendam [e] ad masculos [evestigio] sunt due partes:vel dic quod est una pars ut dicatur evestigio.i.cito:ut sit adverbium temporis. Et nota [f] q̄ specialitas * concessa: suis terminis debet esse cōtenta:qua expedita sine fraude ad ius commune est revertendum. Et causa specialitatis cessante/ etiam cesset specialitas.C.de epi.& cle.auten.generaliter.ff.de vulga.& pupil.l.ex facto [Atornati] hoc est vulgare anglicorum [g] & normanorum [cogantur].C.de epi.& cleri.auten.causa q̄ [compellantur] Nota seculares * compelli per ordinarios:si non faciant quod convenit ecclesiastice institutioni s̄.hoc lib.de foro compe.seculares &.s̄.hoc lib.de iureiur.licet [iniungimus] primo dicit rogamus & requirimus quo ad laicos/qui primo habent requiri ar. supra de foro competen.ex tenore &.c.licet. Sed prelatis prelatus prelatorum [h] ut papa iniungere potest [demandarent].ff.de origi.iur.l.ij.§.post originem supra hoc lib.de elec.ubi.§.preterea [Acrimoniam].i.excommunicationem.C.de sacrosanct.eccle.placet in fine: vel dic acrimonia [i] * descendit ab acer:& moneo/unde acrimonia acris monitio unde designat austeritatem in vultu [brachij] [k] hoc enim decet ut potestas ecclesiastica iuvetur per secularem/ nō ad preiudicandum/sed potius ad ea que deo sunt placita prosequendum.supra de offi.ordi.capitulo primo. Joan. Mona.Cardinalis.

(a) SEd modus. Vide Joan.Mo.in c.primo.in verbo sed quero supra de regula.ubi istud late examinavit. Ideo hic sisto ratem/prout dicit idem Jo.mo.in.c.exijt de verbo.signi.Probus.

(1 b) ¶ Immisceri. Ratio q̄r * periculosa est sexuū commixtio.l.iij.C.de custo.reo. glosa pe.in.c.quamvis.j.de penis: votum enim est hominis naturaliter filios procreare.l.liberorum.ff.de verbo.significa.& ea de causa rapere mulieres/ licet enim monachi & moniales dicantur apud nos mortui/verum quantum ad civilia: secus quo ad naturalia : videlicet quo ad commatres impregnandas & filios generandos/ ad quod eos natura inclinat cle.ad nostrum vers.septimo/de here. & magis eos q̄ alios:famelici enim & avidiores ad coitū reperiuntur:ideo si reperiantur lapsi mitius agitur cum eis/testatur Fely.in.capi.at si clerici.§.de adulterijs.supra de iudi.prohibetur equidem cōmixtio sexuum propter dictum Salomonis quod citat Panor.in.c.monasteria.supra de vita & honesta.clerico. q̄ facies * mulieris est ventus urens: hinc Paulus/melius est nubere q̄ uri/quod citat glo.in auten.de non eligen.secun.nub.§.cum igitur post tex.ibi nec possit contra fervorem nature resistere.columna.j.merito dicitur q̄ amor mulieris hominem urit/non fiat igitur commistio sexuum etiam monachorū quia * propter susceptionem cuculle vel professionem/nō efficiuntur galli gallinacei qui generare non possunt:quia imo remanent veri galli & potentes in opere:testatur experientia rerum magistra. Probus. (2) (3)

(c 4) ¶.§.verū ibi dic fore tex.peregrinum q̄ iuramentum * fidelitatis non potest prestari per procuratorem invito domino: volente autem sic. Quod autem non possit prestari per procuratorem testis est Bal.in.l.prima in fine.ff.de rer.divisio.rationē adducit:quia iuramentum fidelitatis habet annexam exhibitionem reverētie que debet presentialiter seu personaliter prestari.l.si non sortem.§.si libertus.ff.de condit.indeb.

¶ Item prestatur per verbum ego.ca.primo de no.fidel.for.quod importat industriam persone not.in.c.de forma xxij.questio.v.sic non potest prestari per substitutum.l.nemo.ff.de duob.re.

¶ Vide malere.in tracta.de elec.charta.45.versi.limita seu declara. Probus.

(5 d) ¶ Nituntur. Etiam * mulieres per eorum fatuitates cōmuniter querere consilium contra proprium commodum. Amade⁹ in dialogo de amicitia Bal.in addi.ad specul.in ti.de magi.refert Bolog.in repetit.auten.habita.col.xlij.C.ne fil.pro patre Joā.Lupus de dona.inter vir.& uxor.char.xlj.col.j.Probus.

(e) ¶ Extendam. Istud placet Archi.Joan.Andr.in glo.hic Petro in quinto notabili.

(6) ¶ Et dic istud facere q̄ pena * incapacitatis filijs inflicta per.l.quisquis.C.ad.l.Juliam maie.non habet locum in filiabus nisi inquantum exprimitur quod tenent Bart.in.l.prima.ff.de verb.signi.Bal.Ang.& alij in.l.gallus in principi.ff.de liber.& posthu.Cy.Bal.Ang.& Saly.in.l.quicunq̄.C.de servis fugitivis/& ibi Francis.Areti.Jmol.in.l.si ita scriptum delega.ij.moventur quia * licet alias in materia penali fiat extensio de persona ad personam/ habet locum nisi odium sit irrationabile/quale dicitur esse in.d.l.quisquis q̄ unus puniatur pro alio. Comprobat & late De cius con.lxiiij. Pro viribus/ita consuluit in terminis Frācı.de Areti.in con.xxxix.in facto : quod autem contineat odiū irrationabile adduco sequentia. Primo que no. Bal.in.l.que dotis.C.de iure do.q̄ statuta * que imponunt penam filijs pro patribus sunt valde dura & rigorosa: quod placet Ang.in.l.sancimus.C.de pe. hinc Bald.in rubr.C.res inter alios acta/singulariter dicit q̄ statutum imponens penā uni pro alio/licet sit tollerabile: tamen non est laudabile sed valde iniquum: Ideo subdit idem Bal.in auten.Si captivi.C.de epi.& cleri.q̄ * statutum q̄ unus teneatur pro alio nunq̄ tanq̄ odiosissimum debet extendi: maxime quādo pena corporalis vel infamie imponitur/etiā si hoc expresse vellet/non valeret tanq̄ iniquissimum & irrationabile:dictat enim ratio naturalis q̄ gesta debent ad auctores suos restringi & non extendi ad alios qui culpa carent:& tales constitutiones essent contra ius nature & divinum:merito Bal.in.l.lege cornelia.ff.de vulg.dicit/q̄ statuta & constitutiones quibus pater pro filio vel econtra punitur sapiunt quandam tyrannidem. (7) (8) (9)

(10) ¶ Habeo & secundo pro intento:quia * ubi ratio diversa militat in filiabus q̄ in filijs tunc nunq̄ dispositum trahitur in illis ad filias. Bal.in.l.servus.C.communia de suc. Sed in casu dicte.l.quisquis diversa ratio militat/ quia filie non sunt apte ad bella ineunda/proditiones faciendas nec possunt arma deferre/& cetera huiusmodi propter sexus fragilitatem.

¶ Propterea Bal.in.l.quicūq̄.C.de servis.fug.ait:si statuto caveatur ut filij rebellium expellantur de civitate nō

extenditur ad filias/quia cessat ratio pro quo Jo. mona. hic numero tertio.

¶ Tertio habeo quod voluit glo.in. l.si ita in verbo nat⁹ ff.de iniusto testa. quam ibi ponderat & sequitur imola. qui 11 voluit/ꝙ sub * exheredatione filiorum non censentur cõprehense filie: ita venit dicendum in proposito.

¶ Habeo & quarto/quia in materia exclusiua punitiua/ & priuatiua (qualis est ista) quod non est specialiter expressum non inducit priuationem Bald. in.l. super chirographum. C.si cer.peta. (etiam vbi maior versaretur ratio) Idem Bal.in auten.ex testamento. C.de secund.nup.per tex.in.§.cum igitur in autenti.de non elig. secundo nub. columna prima.

¶ Habeo & quĩto/q2 vbi cõstitutio loq̃r discretiue de filijs & filiabus/tunc quod dicitur in filijs nunq̃ extenditur ad filias Bal.in.l.in multis.ff.de statu.ho. Sed dicta.l.quisquis loquitur discretiue de filijs/& discretiue de filiabus igitur non sunt comprehense.

¶ Et attento ꝙ filij habent certam determinationem/ nõ debet fieri repetitio eius quod dicitur in vno in altero vt in simili in.c.cum dilecti de dona. vbi Card. & Imol. Bal. in.c.secundo requiris de appella. & in.l.j.in fine.C.de legi. hered. Probus.

f ¶ Et nota. Notabile hoc placet Archid. Jo.and. Petro de Ancha. qui ad hoc optime dicit facere. c. cupientes .§. insuper. versi. Et nihilominus. s̃.de elec. & quod no. Bar. in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretor.ff.de noui ope.nuncia. 12 & l. senatus.ff.de offi.presi. vbi * quando aliquid propter necessitatem conceditur/eatenus durat concessio / quatenus durat necessitas & non vltra. c. quod pro remedio.j. questione.vij. Probus.

g ¶ Anglicorum & Normanorum/qui fortiter bibunt ne eorum anima in sicco remaneant Jo.de anania in.c.si aliquis in fine. s̃.de homicidio. Probus.

h ¶ Prelatorum. Vide que dixi supra in prohemio nu.vj. Et vicarius summi regis/dicit innocen.in.c. primo in fine. s̃. de offi.ordina. Probus.

i 13 ¶ Acrimonia. Aliud est in excõmunicatione: videlicet * anathema quod dicitur ab ana quod est sursum & thema quod est figura similis litere cum qua olim imprimebatur dãnatorum frontibus /& est quasi rotunda habens telum quasi ex transuerso. citat Jo. Mo.in glo. extrauagan. excõmunicamus hoc titu. Bal.in.l.iij.C.si penden.appel.

¶ Et dicitur superna maledictio Panor.in rubri. s̃.hoc titu.no.doc.in.c.cum non ab homine. s̃.de iudi. vide do. Bartho.de chassaneo consi.primo in.§.ad quintum presuppositum in prin. vbi addit istud verbum maledictio/que dicitur aliquid mali de preterito vel presenti Bart. in.l. item apud labeonem.§.ait pretor.ff.de iniurijs. Probus.

k ¶ Brachij. Hic videtur tex. pro opinione abbatis antiqui 14 in.c.significasti. s̃.de offi.delega.in fine dum dicit/ delegatus/* non potest inuocare auxilium brachij secularis sine speciali commissione/& sic seruat curia dicit/quia hic ordinarij dicuntur maxime circa exemptos: delegati/vt patet in tex. ibi his vero &c. idem probat tex.in.c. vt officium inquisitionis. j. de hereti. Sequitur abba. Guil. de monte Lauduno.in.cap.primo. s̃.de offi.deleg.hoc libro. Collec. in.c.j.eo.titu. circa finem: quia primo debet deficere ecclesia/& sic iudex ordinarius ar.c.j. s̃.de truga. & pace &.c.j. s̃. de offi.ordina. sic sunt tres gradus dicit Fely.in dic. c. significasti sub nume.ij. primo per seipsum exequatur sentẽtiam suam: postea per ordinarium ecclesiasticum/quod videtur superfluum in delegato ecclesiastico. cum eandem & similem habeant coertionem / postea si non possunt ambo tunc inuocent brachium seculare/& hoc in rebus ecclesiasticis dicit. Sequitur equidem Domi.in.d.c.vt officium.§. denique: quia curia tenet contrarium & sic non est plus instandum: & ante eum ibi Archidia.in fine dicens hec clausula inuocato &c. de stilo curie apponi solita debet de aliquo operari ar.l.si quando deleg.j.& l. prima in fine.ff. ad municipa. alioquin si nihil operaretur frustra apponeret quod non conuenit viro dicere.

¶ Facit ad premissa quia sunt stricti iuris ideo vltra cõtenta specifice/non debent ampliari: ratio quia per ea videntur quodãmodo iurisditiones ordinarie eneruari.

15 ¶ Firmatur per id quod citat Alexa.consi.clxxxvij. nu. xvj.vol.ij.in hac causa. ꝙ * bulla apostolica quatinus concernit interesse & preiudicium tertij.j.& ecclesie cõcedẽtis debet stricte interpretari. c.super eo. supra de offi.delega. l.ex facto.ff.de vulga. & secundum ius commune debet interpretari. l.si quando in prin. C.de inoffi. testa. pro hac opinione facit quod citat prouincialis charta mihi. xxvij. colum.ij.in impressis rome ꝙ inuocatio brachij secularis hodie non datur per cancellariam absq̃ signatura.

¶ Pro parte tamen contraria immo delegati principis possunt directo inuocare in subsidium auxilium brachij secularis firmant in.d.c.significasti. Inno. hostien. Jo. And. Car. Petrus de Ancha. Panor. Fely. & Decius. Ratio16 nes extant in euidenti/quia suas * possunt exequi sententias. d.c. significasti: ergo omnia sine quibus hoc fieri non potest. l.ij.ff.de iurisd.omni.iudi.c.suspitionis. supra de officio delega. facit. l.oratio.ff.de sponsa. l.ad rem & l.legatũ ff.de procura.c.preterea: & c.prudentiam: & Jo. Mona. hic numero secundo & in cap.primo. supra de offi.delega. cum similibus.

¶ Item in causa delegata vicem obtinet delegantis etiam in omnibus ad causam pertinẽtibus/inter que est executio / & sic vicem persone pape aut principis qui dicitur ordinarius ordinariorum: pro quo vide Jason. consilio. x. volumine.iij. Arbitro.

¶ Nec obstat id q̃d dicitur de stilo curie/hoc in rescriptis 17 apponitur prout etiã vidi. Quia * hic non fit vt potestas de nouo detur: sed vt ipsa potestas excitetur. c. licet. s̃. de offi.ordina.

18 ¶ Item non * est absurdum exprimere clausulas que insunt iuxta notata in.c.mandatum. s̃.de res. vbi doc. & car. quest.xv. late firmat Joan. And.in.d.c.significasti colum. prima subdens ꝙ si quis vellet tenere primam opinionem ꝙ delegatus imploret auxilium ordinarij / & ordinarius implorabit auxilium secularis/& sic per obliquum & viam indirectam ad idem venietur: quod non placet: tum quia non est superioris inferioris inuocare auxilium quod hoc fieret cum sit maior quocunq̃ ordinario in causa sibi commissa: ergo non venit admittendum cum de ea agatur.

¶ Item fieret circuitus qui semper debet vitari cle. auditor de rescrip. dixi late supra in.c. dispendia de res. post Joan. mona. ibi.

¶ Et per hoc non placet dictũ collec. in.c.cum non ab homine: nume.iiij. supra de iudi. dũ dicit/ inferiores p̃lati nõ possunt inuocare brachiũ seculare nisi tunc demũ ep̃o requisito: q2 imo possunt: si habeãt potestatẽ excõicandi: vltra quam nihil habet ep̃s: ideo directe habet inuocare ipsum brachium seculare/alias fieret circuitus vanus.

¶ Hec secunda opinio reperitur communis secundũ Cardi. & Decium. s̃. quam vltra predicta firmo autoritatibus aliorum scribentium. Primo habeo Specul.in titulo de iudi.deleg.in.§.sequitur col.iij.versi. Sed nunquid seculare glo.in.c.primo de offi.delega. hoc lib.in verbo conseruato19 res in fine: que concludit conseruatores * (qui dicuntur delegati vt patet recte intuenti) posse auxilium brachij secularis inuocare Archid. sibi contrarius in.c. administratores per illum tex. xxiij.q.v. per eundem tex. idem tenuit ipse Hostien.in.c.primo in fine eo. ti. de offi. deleg. de quo non facit mentionẽ specul. licet fuerit discipulus Hostiẽ. prout ipse testatur in.d.titulo.§. iam nunc dicendum col.ij. glo.in.c.quoniam in fine vltime glo. s̃.de offi.ordi. qui licet & eius tex. qui hoc innuit situentur sub alio titu. secundũ quem regulariter debent intelligi doctrinis vulgatis/tamen habeo ꝙ loquitur in delegatis/etiam per hec verba/ ideo vbicunq̃ deficit ecclesiastica potestas/ recurrendum est ad auxilium seculare: ad idem Freder. con.clxiij. quod exorditur sup inuocatione & petitione. Oldra. con.lxxxix. in fine. Episcopus inuocat brachium seculare con.cccxix. nu.v. super executione facienda in fine: ꝙ non solũ delega20 tus/verum etiã * subexecutor potest inuocare nedũ brachiũ seculare: sed etiã sp̃uale ad expellendũ detentorem.

¶ Idem Guil. de monte Lauduno in cle. vnica/col.v.ver. Item nunquid. de offi.delega. sibi contrarius videtur tenere pro hac parte/& ibi Jo. de Imol. nu. xxxiij. dicit ꝙ cõmuniter tenetur executorem posse inuocare brachium seculare/tangit Bal.in con.ccccxxviij. delegatus apostolicus/vol.j. idem Bal.in marga.in verbo delegatus/ col. prima/& in additio. ad specul.in. d.tit. de offi.delega.

¶ Hanc partem sic firmatam habes limitare: vt non pro21 cedat huiusmodi inuocatio nisi in subsidium * videlicet qñ delegatus nihil aliud habet quid faciat quod patet per.c. primum ibi cum opus fuerit. s̃.de offi.ordi. idem in tex. nostro/& in.c.ij. ibi si necesse fuerit. s̃.de maledic. tex. & ibi. gl. fi.in.c.ij. s̃.de cleri.excom. ministran. quod firmant in.d.c. cum non ab homine. s̃.de iudi. Hostien. Petrus Card. Panor. Collec. Fely. & Decius.

¶ Et sic non est vtendum temporali gladio/ nisi premisso

spirituali.c.pe.de here.c.postulasti.s̄.de homici.

22 ¶ Nec equidem * debet vti quis alterius gladio anteꝗ̄ vtatur suo: xp̄s enim nō venit mittere in terram gladium materialem sed spirituale̅: istud firmant Oldra. in fi.d.cō si.lxxxix. Ep̄s inuocat. Bal.in.l.ij.C.de his qui latro.⁊ latius per freder.con.cclj. Casus est talis Jacobus de Cre-

23 mona iudex vbi dicit: iudex non debet incipere a * cauda sed a capite: istud est verum dicit Decius in.d.c.cum nō ab homine nume. vij.in fi.nisi agatur de defensione in propulsando iniuriam: qꝛ tunc in primis vtitur gladio temporali tanꝗ̄ magis opportuno ad remouēdum iniuriam vt probatur in.c.dilecto in prin.de senten.excom.hoc lib. ⁊ hoc modo venit intelligendum dictum qđ citat Paul. de castro consi.xxxix. alias.xlj.visis actis tractatis in captura Thomasij; vbi etia stringit que supra diximus ꝓxime: vt non possit incipi ab ipsa inuocatione/si sit data forma in rescripto / quia illa est summe obseruanda: vt si dicatur excommunices. Et si nō timet tunc inuoces brachium seculare: quia tunc debet incipi ab excommunicatione: ⁊ non ab inuocatione ꝙ si contra fiat/quod est actū erit nullum.capi.dilecta.supra de rescrip.pro his vide Guiller.de monte laud.in.d.capi. vt officiū de here.hoc lib.vbi dicit rationem quare delegatus non inuocat regulariter bra-

24 chium seculare: quia * rescripta sunt stricti iuris/⁊ nō extendūtur nisi ad casus in eis expressos.

¶ Et sic ex premissis habes firmatum ꝙ inuocatio brachij secularis regulariter dicitur remedium iuris extraordinarium/videlicet quando deficit censura ecclesiastica: hoc est: contemnitur / quia tunc ad remedia facti secularia recurritur glo. in verb. remedijs post tex. in clemē. ij. de religio.domi.vbi Bonifa.exclamat ꝯtra auditorem camere ⁊ officialem Auinion.qui hoc non expectato: statim implorant auxilium brachij secularis non amore iustitie sed pecunie/parcāt mihi dicit: qꝛ sunt morosi vbi esse non debent ⁊ velocissimi vbi pedibus plumbeis ambulare debe-

25 rent. Quia * decet iudices plumbeos habere pedes non plumeos prout dicit de papa Jo.mo.in.c. in generali de regulis iuris.j.exclamauit etiam Antho. de Butrio in c.primo.s̄.de testi.cog. ꝯtra practicos moderni temporis qui incontinenti incipiunt ab executione refert domi. Brunel.in trac.de matrimo. charta.iiij.col.j.

¶ Quod autem ordinarij possint inuocare brachiū seculare/nō discutio: quia per quam clarum est ꝙ sic no.in.d.c. primo ⁊ ibi scribēn.s̄.de offi.ordinarij: non solum ep̄i: sed etiam alij ordinarij inferiores/etiam iurisditionem ꝯsuetudine vel ex priuilegio habentes/probatur in. d. c. dilecto de sen.excōica.hoc lib.no. Archidia.hic in fi.vide hostien. in.d.c.j.ꝙ ad petitionem iudicis ecclesiastici iudex secularis debet bānire ⁊ punire subditos rebelles ⁊ inobediētes iudici ecclesiastico / nō curantes de excōicatiōe ⁊ ecōtra.

26 ¶ Sed quid quando iudex * ecclesiasticus implorat brachiū seculare an secularis teneatur stare siue credere simplici assertioni ⁊ processui iudicis ecclesiastici: hunc passū tangunt archid.in.d.c.administratores.xxiij.q.v.⁊in.c.statuimus.xj.q.j. Petrus de Ancha. in repeti.c.ea que. q.x. de regu.iur.hoc lib. Jo.and.in.d.c.primo: col.fi.s̄. de offi. ordi.⁊ ibi Inno.qui dicit referente ⁊ sequente Alexā. de Jmol.consi.cxxx.nu.v.in causa strazalorum: vol. iiij. ꝙ ibi imploratur brachium alterius superioris extra iudicialiter ꝙ nisi cōstet euidenter ꝙ iniuste petat debet dari. Sed vbi in iudicio petitur vt qꝛ fuit lata sententia a qua nō fuit appellatum neqꝫ reclamatum tunc debet impartiri officiū suum/nec debet aliquomodo admittere aliquam exceptionem iniuste sententie.

¶ Unum dicit in proposito notandū Steph. Bertrand.cō

27 si.cxxxviij.nu.iiij.rem non nouam parte. iij. ꝙ * potestas ecclesiastica aliquando est paraletica: ideo eget potestate seculari/⁊ ad quaꝫ propterea recurrere ⁊ ipsius brachiū inuocare solet/⁊ secularis potestas sibi succurrere ⁊ econtra vt notat Jason con.x.vol.iij. Arbitror. Probus.

¶ De Religiosis domibus. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Regulares non intelliguntur viuere posse sine claustro/ sicut nec piscis sine aqua.

Domus religiose subsunt iure cōmuni episcopis: ⁊ ille ad vsus humanos non debent deputari / nec per seculares regi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Monachus propter anime periculum potest clamare/ morior/quia sicut piscis sine aqua: ita monachus sine claustro viuere non potest: idem de muliere sine mūdualdo.

1 a REgulares, De quib⁹ est premissum: non intelliguntur * viuere posse sine claustro sicut nec piscis sine aqua a .xvj. q.j. placuit ⁊ cap.si cupis. Et ob hoc degere habent in locis religiosis in quibus vacent orationibus. Et ideo subijcit de religiosis domibus. Et iste domus iure cōmuni subsunt episcopis.s̄.eo.de zenodochijs. Nec iste domus ad vsus humanos debent deputari / nec per seculares regi.s̄.eo.ad hec ⁊.c.sequen. Jo. Mo. Car.

a 1 SIne aqua. Domi.consi.xxviij.columna prima attenta forma libelli dicit ꝙ monachus * propter anime periculum potest clamare morior morior: quia sicut piscis sine aqua ita Monachus sine claustro. Et iudex ad clamorem eius ex officio restituet postꝗ̄ inquisierit.l.j.§.quod autem.ff.de offi.prefec.vrb.vide que tradūt in simili Neapoli.decisio.cclx. nume. primo. Nunquid/ꝙ mulier sine mundualdo non potest viuere nec vitam ducere/imo dicere potest morior sine mundualdo/ sicut piscis sine aqua. Probus.

¶ Gregorius. x. in concilio generali Lugdunensi. Cap. vnicum.

REligionum diuersitatem nimiam, ne confusionē induceret generale concilium consulta prohibitione vetauit. ¶ Sed quia nō solum importuna petentium inhiatio illarum postmodū multiplicationem extorsit verumetiam aliquorum prȩsumptuosa temeritas diuersorum ordinum præcipue mendicantium quorum nondum approbationis meruere principium effrenatam quasi multitudinem adinuenit, repetita constitutione districtius inhibentes ne aliquis decȩtero nouum ordinem aut religionem adinueniat vel habitum nouȩ religionis assumat.

¶ Cunctas affatim religiones & ordines mendicantes post dictum concilum adinuentos, qui

nullam confirmationem ſedis apoſtolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni ſubijcimus & quatenus proceſſerant reuocamus.

¶ Confirmatos autem per ſedem eandem poſt idem tamen concilium inſtitutos quibus ad cõgruam ſuſtentationem redditus aut poſſeſſiones habere profeſſio ſiue regula quælibet interdicunt, ſed per queſtum publicum tribuere victum ſolet incerta mendicitas, modo decernimus ſubſiſtere infra ſcripto, vt videlicet profeſſoribus eorũdem ordinum, ita liceat in illis remanere ſi velint quod nullum deinceps ad eorum profeſſionem admittãt, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos ſeu loca quę habent alienare valeant ſine ſedis eiuſdem licentia ſpeciali. ¶ Nos enim ea diſpoſitioni ſedis apoſtolicæ reſeruamus in terræ ſanctæ ſubſidium vel pauperum, vel alios pios vſus per locorum ordinarios vel eos quibus ſedes ipſa commiſerit conuertenda.

¶ Si vero ſecus præſumptum fuerit, nec perſonarum receptio nec domorum vel locorum acquiſitio, aut ipſorum cæterorumque bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes ſententiam excommunicationis incurrant. ¶ Perſonis quoque ipſorum ordinum omnino interdicimus quo ad extraneos prædicationis & audiendę confeſſionis officium aut etiam ſepulturam.

¶ Sane ad prædicatorum & minorum ordines (quos euidens ex eis vtilitas eccleſię vniuerſali proueniens perhibet approbatos) pręſentem non patimur conſtitutionem extendi.

¶ Cęterum eremitarum ſancti Auguſtini & carmelitarum ordines, quorum inſtitutio dictum concilium generale præceſſit, in ſolido ſtatu volumus permanere.

¶ Ad hęc perſonis ordinum (ad quos conſtitutio præſens extenditur) tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem, ita quod nullus ordo ad alium vel conuentus ad conuentum ſe ac loca ſua totaliter transferat ſedis eiuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Diuerſitas religionum confuſionem inducit.
Per importunitatem ſepe non concedenda cõceduntur.
2 Electio facta per importunitatem laicorum non valet.
Extorqueri dicitur/quod per importunitatem obtinetur.
Qui magis deliquerunt magis puniuntur.
3 Nouum collegium inſtitui non poteſt / inconſulto principe affatim dicitur. vt hic.

4 Ubi ſimpliciter aliquid ꝓhibetur: ſi fiat contra nõ tenet.
Multa fieri prohibentur/facta tamen tenent.
Quando fit contra conſtitutionem: an valeat factum.
5 Mendicitas dicitur incertum/quia non habet quid fixum vt victum ſumat: ſed querit per eleemoſynas que ſunt incerte.
6 Domus ſi detur mendicantibus vt vendetur.
Non dicitur verſum/quod nõ durat verſum.
7 Cauſa propter quam datur eſt intuenda.
Terminus ad quem/eſt potius inſpiciendus quam terminus a quo.
8 Nullus audire debet cõfeſſiones de iure cõmuni: niſi proprius prelatus/ vel ille cui idem commiſerit.
9 Tranſitus ſpecialis non generalis permittitur.
Pro quolibet peccato mortali poteſt fieri denunciatio.
10 Quedam eſt denunciatio euangelica/quedã iudicialis q̃dam canonica/ꝛ quedam regularis.
11 Non refert quis denunciet/dũmodo anima ſaluetur.
12 Omnino occulta /diuino ſunt iudicio relinquenda.
Modus per quem perire poteſt iuriſditio gladij temporalis.
13 Intereſt bonum habere prelatum/vel bonum ſubditum.
14 Quando triplex requiratur monitio vide hic.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Religio dicitur vt hic.
2 Predicatores non ſunt mendicantes: ſed ex conſtitutionibus ſuis a ſede apoſtolica confirmatis.
3 Multa impediunt contrahendum que non dirimunt contractum.
Facilius aliquid a principio impeditur quam poſt factum tollatur.
Facilius quid eſſe conſeruatur/q̃ de nouo fiat.
Facilius inducitur extentio q̃ creatio.
4 Multa retinere licet/ad que agere non conuenit.
5 Monachi an valeant teſtificari ſine licentia abbatis.
6 Preiudicium fit in querendis: ſed non in queſitis.
7 Domus dicitur quid totum integrale / quod conſtituitur ex ſolo tecto: ꝛ parietibus.
8 Incapax bonorum immobilium/capere poteſt ad effectum vt bona vendentur/ꝛ ipſe habeat extimationem conuertendi in vſus ſuos: cum ſine ſua culpa incapax eſt.
9 An poſſit cõſuetudine induci vt mendicantes poſſint poſſidere bona immobilia ſiue redditus in communi.
10 Sicut conſtitutiones conſenſu expreſſo firmantur: ita per conſuetudinem infirmantur.
11 Agentes iniuſte non minus per conſtitutionem ligantur/ q̃ illi qui licitum actum gerunt.
12 Paria ſunt q actus valeat/vel quod de nullitate opponi non poſſit.
13 Quando de periculo corporis ꝛ anime agitur eſt cautius procedendum.
14 Propter bonum pacis inducende vel habende/ precepta canonum plerunq; relaxantur.
15 Quando inferior proteſtatur ſuperiori: requiritur trina ꝓteſtatio vbi vnica ſufficit in alijs perſonis.
16 Quando requiritur monitio trina non ſufficit vna/cũ peremptorio.
17 Forma a ſtatuto tradita debet ſeruari ad vnguem et ſpecifice.

a REligionum, [a] Hec decretalis habet quinq; partes. Primo Grego. ſtatutum concilij generalis recitãs omnes religiones poſt ſtatutum huiuſmodi adinuentas (approbationẽ ſedis apoſtolice non habentes) perpetue inhibitioni ſubijcit/et eas reuocat [b]. Secundo §. [confirmatos] de ordinibus poſt dictũ concilium approbatis per ſedem apoſtolicam: ꝛ mendicantibus de locis ꝛ perſonis eorum ſub certo modo diſponit ꝛ ordinat. Tertio §. [ſane] predicatorum [c] ꝛ minorum ordines excipit ab ordinatione predicta. Quarto §. [ceterum] heremitarum ꝛ Carmelitarum ordines conſolidat. Quinto §. [ad hec] modum tranſeundi predictos ad alias religiones approbatas inſinuat [confuſio

1 nem] nota diuersitatem * religionum confusionem indu-
d cere vt hic[concilium] d.s.eo.ne nimia[importuna] Nam
e per importunitatem e sepe non concedenda cōcedūtur
C.de peti.bo.su.].l.j.lib.x.Et electio facta per importuni
tatem laicorum/nō valet.lxj.dist.miramur ⁊.s.de elec. osi
2 us[illarum].s.religionum[extorsit] Nota * ꝙ extorqueri
dicitur/quod per importunitatē obtinetur.Sicut exigere
est ab initio extorquere.ff.de lega.iij.l.fideicommissa.§.si
rem[approbationis] Et isti magis deliquerūt/⁊ ideo ma-
gis puniuntur:quia penitus reuocantur vt statim sequi-
tur[repetita]quia quod erat dudum inhibitum. s.eo.ne
nimia.Item hic inhibet simile.C.de emē.Justi.C.epistola
3 vna/circa medium:ibi cum nemini ⁊c.[ordinem] Quia *
nouum collegium institui non potest/inconsulto principe.
ff.de colleg.illici.l.iij.[afatin] .i.habunde/⁊ tunc est vnū
f.media breuis/⁊ vltima litera.n.⁊ descēdit ab afatos gre-
ce/quod idem est qd generaliter/vel habunde.

¶Sed affatim quod descendit ab affor.faris/⁊ scribi de-
bet per duo.ff.⁊ media longa ⁊ vltima litera.m. ⁊ tunc idē
est ꝙ facunde/vnde versus. Si dicas afatin tunc signifi-
cauit habunde:dicas affatim facunde significabit ⁊ afa-
tos primi caput/affatosq3 secundi[concilium].s.eo.ne ni-
mia[prohibitionem]⁊ sic religiones inuente contra conci
lium penitus reuocantur.

4 ¶Et sic nota ꝙ si * aliquid simpliciter prohibetur: si fiat
contra non tenet.Sed contra.j.de matrimo. contra inter.
eccle.contracto per totum.Et illud generale: multa fieri
f prohibentur/facta tamen tenent f.s.de regula.ad aposto
licaz:vnde versus.Multa nec est fieri/sed facta necesse te
neri. ¶Sic distingue/aut lex seu constitutio prohibens
est contenta finibus sue prohibitionis:⁊ tūc si fiat cōtra
non tenet vt hic.s.eo.ne nimia.C.de sacrosan.eccle.nemo
C.de legib.non dubium.

¶Aut non est contenta terminis sue prohibitionis:sed pro
cedit vltra/⁊ tunc seruabitur prout est processum:⁊ sic lo-
quitur ius in contrarium[processerant] de facto[concili
um].s.ea.ne nimia[incerta]hec verba sunt.C.de mēdic.
5 vali.l.j.lib.xj.Et dicitur mendicitas incerta * quia non
habet quid fixum/vnde victum sumat:sed querit per elee
mosynas que sunt incerte a quibus habebuntur:vnde mē
dicus a mene.i.defectu dictus/⁊ aliquando subuenitur ei
g dem mendicanti/⁊ aliquando non:⁊ ideo est hoc incertū g
[subsistere].i.stare quasi dicat:nō confirmatas religiones
penitus reuocamus:confirmatas autem vt sequitur sta-
re volumus.

¶Sed hoc nihil est:quia religiones inuentas post conci-
lium generale non approbatas reuocauit.s.c.proxi.

¶Hic.§.proximo dicto aduersatur vt patet in verbo au-
tem:⁊ ideo de non approbatis hic nil agitur/⁊ dic subsiste
re.i.secundum modum subtus dictum stare/vt hic compre
h hendat omnia sequentia/non precedentia[domū] h Sed
6 si * aliquis eis domum dedit vt vendatur/⁊ precium in su
is necessitatibus expendatur:habet ne locum hec prohibi
i tio: dic ꝙ non i ex quo debet apud eos manere/quia non
k dicitur versum quod non durat versum k .ff.de in rem ver
so.l.si pro patre.§.versum:⁊.ff.de diuor. diuortium in fine
ar.j.hoc lib.de verbo.signifi.exiit.§.ad hec quia fratribus
7 Et causa * propter quam datur est intuenda.ff. de liber.
cau.l.qui ex libertate.ff.de furtis verum.

¶Item est inspiciendus terminus ad quem potius q̄ a
quo.C.de dona.ante nup.qd sponse.Dic contra.ff.de reb.
eo.l.j.in fine.

¶Sol.ibi erat res remansura penes minorem:hic non[or
dinarios] Nec hec poterunt fieri per ordinarios sine spe-
ciali mandato pape:cum papa reseruet hoc dispositioni se-
dis apostolice:vt hic.

¶Si vero [sec9] vt qr recipiūt aliquē de nouo vel locū de
nouo acqrūt/vel de nouo alienāt[confessiōis] qr * null9 au
8 dire debet confessiones de iure communi/nisi propri9 pre-
latus/vel ille cui idem commiserit de peni. di. vj. c.vlti.j.
de peni.⁊ remissio.c.omnis ⁊ eo.ti.hoc lib.c. si episcopus ⁊
⁊.c.fi.[euidens]isti enim duo ordines in ecclesia dei profi
ciunt/verbo/opere/⁊ exemplo[solido] non dic solito quia
hic aliquid detrahitur ⁊ mutatur concilio presenti / quia
Greg.in antiqua istos duos ordines in suo statu remane-
re concessit/donec de istis fuerit ordinatum aliter : inten-
dens tam de illis q̄ de reliquis etiā non mendicantibus
ordinibus prouidere/prout animarum saluti/⁊ eorum sta-
tui expedire videret[ad hec].i.iuxta hec/ vel propter hec
9 [totaliter] nota permitti * transitū specialē non gnālē ar.
ff.si qs cautiōib9.l.si qs.§.quesitū.s.de appella.inter cete

ras. ¶Sed quid si transierint generaliter ⁊ ita remanent
nunquid poterūt super hoc denūciari:dic ꝙ sic:quia sunt
huius canonis trāsgressores: ⁊ pro quolibet peccato mor
tali potest fieri denunciatio.s.de iudi.c.nouit.

10 ¶Et notandum * ꝙ quedam denunciatio est euangeli-
ca/quedam iudicialis/quedam canonica/quedam regula-
ris.Ad euangelicam si quidem/prelatus ⁊ quilibet alius
admittitur/⁊ potest fieri cuilibet in crimine perseuerāti.ij.
q.j.si peccauerit.s.de testi.in omni.Et de necessitate nul
lus tenetur ad istam/sicut ad alia opera charitatis:nisi sit
talis ad quem ratione officij/vel cure hoc spectet.xxiij.q.
iiij.duo.Et ad hanc faciendam omnes admittuntur/etiā
infames/⁊ mulieres:dummodo in crimine non perseuerēt
Nec sunt repellendi per exceptiones ⁊ cauillationes.Qr
l 11 * non refert quis denūciet/dūmodo anima l saluetur.s.
de iureiur.quemadmodū.§.vlti.j.de cogna.spirituali tua
Et enim effectus istius denunciationis est / vt peccator
agat penitentiam/non vt priuetur beneficio/vel officio: ni
si sit tale peccatum de quo non possit agi penitentia / retē
to beneficio/vel officio.xi iij.q.vj.c.si res.s.de tēpo. ordi.
c.vlti.⁊ tunc non priuatur[directo] Sed per quandā con-
sequentiam:cum alias non possit agere penitentiam:hanc
autem denunciationem debet precedere duplex monitio/
prima probatur per solum monentem. Secunda per monē
tem ⁊ alium.s.de testib.in omni.Quidam addunt tertiam
in qua debent adijci duo testes preter monētem. Et hoc
videtur innuere litera/in ore duorum vel trium testium
⁊c.⁊ hec locum habet generaliter in foro ecclesiastico.ij.q.
j.si peccauerit/⁊ in peccato non omnino occulto/sed quod
12 m * probari potest m omnino enim occulta diuino sunt iudi
cio relinquenda.vij.quest.j.si omnia, Et caueat denunci-
ans:quod peccatorem conuincere possit. Nam ei soli non
creditur super crimine : etiam si esset episcopus. vj.q.ij.si
tantum ⁊.c.placuit.

¶Est ⁊ alia denunciatio iudicialis publica:que competit
ex officio mero ⁊ puro:in qua non requiritur monitio: sed
iudex ex officio suo per denunciationem suorū officialium
in ea procedit:⁊ habet locum in notorijs tantum.C.de ac
cusa.ea quidem.xxxv.q.vj.episcopus in sinodo. s.de te-
stib.cog.preterea.

¶Sic potest procedere metropolitanus annis singulis.j.
de censib.Romana hoc lib.⁊ de accu.sicut olim.

¶Et est alia iudicialis priuata/que competit leso ratione
sui interesse/⁊ ista in foro ciuili quandoq3 de plano expedi
tur/etiam si monitio non precesserit/vt quando ille qui op
primitur non potest agere:vt quia est seruus/vel potestati
alterius subditus:idem est in his que spectant ad forum
venale/vt in rusticis oppressis.ff. de offic. proconsul.l.nec
quicq3.§.de plano.ff.de offi.prefec.vrb.l.j.§. quod autē in-
sti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§. pe.

¶In foro autem canonico requiritur monitio.s. de iudi.
nouit circa prin.de plano tamen hic articulus expeditur/
vt.d.c.nouit.§.vltimo.

¶Judex autem ecclesiasticus licet precedentē denuncia-
tionem .s. euangelicam debeat admittere/non tamen indi-
stincte:quia non nisi in defectum iustitie / vel q̄ crimen est
n de sui natura ecclesiasticum/vel ratione pacis/ n vel iura-
menti/vel quando non audiretur in foro seculari : vt quia
obligatio est tantum naturalis/ vel quando hanc propo-
nit miserabilis persona ⁊ depressa.s.de iudi.nouit.s.de pa
ctis.c.qualiter.lxxxvij.di.c.primo/secūdo ⁊ tertio ⁊ quasi
per totum.

¶Alias si indistincte admitteretur perire iurisditio gla-
dij temporalis/⁊ omnis causa per hanc viam ad ecclesiam
deferretur:hanc autem denunciationē potest facere indi-
stincte episcopus iniuriam vel lesionē passus/quando gra
uatur ab illo qui immediate subest imperatori/vel nimis di
stat imperator/auten.vt differ.iudi.§. si causam contigerit
col.ix.Et in ista adhoc agitur vt res restituatur/seu vt le-
sus seruetur indemnis/⁊ denunciatio talis de plano exa-
minatur/⁊ tandem in ea pronunciatur.s.de iudi.nouit.Et
in ista requiritur trina monitio/⁊ ad minus in duabus vlti
mis requiritur plena probatio.j.de accu. cum dilectus.j.
circa prin.⁊.c.qualiter.ij.§.vlti.⁊ de symo.licet hely.

¶Item in ista non admittitur/nisi ille qui lesus est.s. de
iudi.nouit.Et sic bene apparet in quo differt ista ab eu-
angelica.

¶Alia est canonica/⁊ est duplex/quedaz est specialis ⁊ cō
13 petit illi soli * cuius interest bonum habere prelatum/vel
bonum subditum ecclesiasticum / ⁊ fit ad hoc vt quis de
beneficio suo remoueatur.xvj.q.vij.filijs.s.de offic. custo.

capitu.primo in fine/ ⁊ ad hanc non admittitur nisi ille cuius interest. Et requiritur * triplex monitio ° vt in iudiciali que fit in foro ecclesiastico per eadem iura.

¶ Alia est generalis ⁊ publica/ vt quando agitur de matrimonio dissoluendo/ vel impediendo. ĩ. de spon. impu. ad dissoluendum. ĩ. de spon. preterea. ĩ. de clande. dspō. cum inhibitio. ⁊ hanc si denuncians detractet prosequi/ iudex ex officio suo prosequitur. ĩ. de sponsa. cum in tua.

¶ Est etiam regularis denunciatio. i. clamatio in capitulo/ que debet fieri potius secundum obseruantias regulares ⁊ diuersas religionum institutiones ꝗ̃ scd̃m iuris subtilitatem. Et hec de plano ⁊ simpliciter expeditur/ in qua non est appellatio admittēda. s̃. de appellatio. ad nostram/ ⁊ capitu. reprehensibilis. §. vltimo/ ⁊ capitu. cum speciali. §. vltimo. Joan. Mona. Cardi.

Religionum. Archi. in capitu. presens. xx. questio. ij. dicit ꝙ religio * dicta est a religando/ quia vnit nos/ et quasi ligat cum deo: vnde religio dicta creditur/ ꝙ omni superstitione careamus/ ⁊ secundum Tullium dicitur a religando id est recolligendo/ vel retractando omnia que ad cultum dei pertinent: hinc Tullius ipse de re publica: totos dies deprecabantur/ vt sibi sui liberi superstites essent/ superstitiosi sunt appellati ꝙ autem omnia que ad cultum deoꝝ pertinent retractarent/ ⁊ tanꝗ̃ relegarent hi sunt dicti religiosi dicit Papi. ꝙ religio appellata est ꝙ per eam relegemus vni deo animas nostras ad cultum diuinum vinculo seruiendi. ¶ Et videtur religio dici sicut eligeo in cuius cultu perquiruntur fides/ spes/ ⁊ charitas/ secundum Papinia. qui dicit ꝙ religiosum ad iustos homines/ sacruꝫ ad deum pertinet. Probus.

¶ Reuocat. Formam procedendi contra sic inhibitos ponit ad longum Cardi. consil. cxxxviij. ⁊ incipit Honorius. Philippus Probus.

¶ Predicatorum *. Qui ex regula non sunt mendicantes/ sed ex constitutionibus suis a sede apostolica confirmatis/ notat Alexand. in consil. lxxxviij. nume. iiij. Eximie domine vicarie. volu. ij. Probus.

¶ Concilium. Quod per Innocen. iij. fuit celebratum. Anno domini millesimo. ccxv. in mense nouembri/ pontificatus sui/ Anno. xix. citat hic Archidiaco.

¶ Reperio tamen ꝙ sedem apostolicā solum tenuit. xviij. an. ⁊ sic adest repugnantia/ eo enim tempore viuebāt beati Dominicus ⁊ Franciscus. Probus.

¶ Per importunitatem. Vide que de importunitate tradit Joan. Lupus in repetitio. rubrice. s̃. de donatio. inter vir. ⁊ vxo. in. §. tertius casus est. in antepenul. charta.

¶ Et de importunitate mariti ad vxorem vt sibi donet/ vide Neapol. deci. lxix. quedā dña Katherina. Probus.

¶ Tenent. Text. in. l. patre furioso. vbi glo. colligit cōcor. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. qui dicit ꝙ * multa impediunt contrahendum/ que non dirimunt contractum.

¶ Item facilius aliquid a principio impeditur ꝗ̃ post factum tollatur/ ⁊ facilius quid inesse conseruatur ꝗ̃ de nouo fiat. l. si pluribus/ versicu. quod si vna. ff. de verbo. oblig. Item facilius inducitur extensio ꝗ̃ creatio. l. sed ⁊ si manēte. ff. de preca. Item facilius est tollere ius querendum ꝗ̃ quesitum iuxta illud Joan. Mona. in capi. si pauper. s̃. de preben. ꝙ leuius tollitur ius ad rem ꝗ̃ in re ⁊ spes ꝗ̃ res.

¶ Itē multa * retiere licet ad que agere nō cōuenit. c. intellexim⁹. s̃. de iudi. glo. in. §. certe illud. insti. de re. diuisio.

¶ Item turpius eijcitur/ ꝗ̃ non admittatur hospes/ capit. ꝗadmoduꝫ. s̃. de iureiurā. glo. fina. in cap. literas. s̃. de restitutio. spolia. Alexā. de Jmola/ in consilio. ccxiij. nume. ix. volu. vj. ponderatis his/ allegat. l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arbitr. ⁊ capitu. quidam. s̃. de apo.

¶ Item ius creandum facilius tollitur ꝗ̃ creatum Joan. Mona. s̃. in rubrica de rescript. in fine.

¶ Pro intento vide cūdē Joā. Mo. in cap. cōstitutionē. s̃. de regula. vide etiā q̃ dixi in capi. si pauper. s̃. de prebend.

¶ Habes equidem que citat Maria. Sozi. consilio. xvij. in fine/ suprascripta post Panormi. in capi. cum nūcius. s̃. de testibus. ꝙ monachi * licet non debeant testificari, sine licentia superioris: si tamen testificati sunt: valet eorum testimonium: quod tamen intelligit idem Sozinus quando pars non opponit/ alias secus: quia tales non habent nolle nec velle.

¶ Ad thema etiam facit quod facilius aliquid retinetur ꝗ̃ de nouo acquiratur. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum similibus traditis per Marianum Sozinum consilio vigesimosecundo columna secunda: quod incipit sequendo ordinem/ pro quo vide que dicimus in capitulo finali/ in versiculo tertium quesitum. s̃. de constitutio. ⁊ que tradit idem Sozinus consilio. cxcviij. colūna secunda/ versiculo quarto. Primo aspectu/ vbi dicit * licet in acquisitis quis suo creditori preiudicare non possit: tamen in acquirēdis potest. l. qui autem. ff. de his qui in fraudem credito. idem videmus in filio ⁊ seruo. qui in acquirēdis possunt patri ⁊ domino preiudicare not. in. l. fratribus. C. de pact. idem in prelato. Innocentius in capitulo secūdo/ supra de donatio. Panormita. in capitulo tue/ supra de his qui fiunt a prela. Petrus Rauennas in suo compendio in rubrica de consuetu. columna tertia. s̃. dixi in capitulo primo in numero nono ⁊ sequenti. s̃. de restitutio. in integrum. Probus.

¶ Incertum. Dixi. s̃. in capitulo quia. de pactis. vide pro hoc Cardinalem consilio. xxxviij. in aliquibus locis vbi dicit non possunt dici mendicantes ex quo nec regula nec constitutiones eos artat ad mendicandum/ quod citat hic Jo. And. col. ij. in prin. Probus.

¶ Domum. Que dicitur * quid totum integrale: quod cōstituitur ex solo tecto ⁊ parietibus Maria. Sozi. consilio. cxxxviij. col. fina. circa primum. Probus.

¶ Dic quod non. Vide Anthonium Corsetuꝫ in singul. in verbo: mendicantes Panormita. in capitulo recolentes. s̃. de sta. monach. Cardina. in clementina finali de statu monach. in fine facit text. in lege cetera. §. si duobus: in fine de lega. primo: late per Dominic. consilio. xl. Titius condidit testamentum/ Cardina. consilio. lxvj. in fine/ statuto ciuitatis: dum dicit. Incapax * bonorum immobilium capere potest ad effectum vt bona vēdentur/ ⁊ ipse habeat extimationem conuertendā in vsus suos cum sine sua culpa sit incapax de legatis primo. l. apud Julianum. §. finali/ cum lege sequenti. vide etiam Angelum consilio. ccxiiij. in themate predicto considero/ Cald. consilio penultimo in titulo de testamen. ⁊ Cardinalis consilio. cij. numero quarto. Super facto testamenti/ Alexander in consilio. lxxxviij. eximie/ volumine secundo/ quem attende in simili consilio. cxx. numero sexto/ super eo. volumine primo.

¶ In proposito Signorol. de homede. consilio. xl. queritur inuehit in hanc opinionem vt videre licet.

¶ Sed quid an consuetudine * possit induci vt mendicantes possint in communi bona mobilia/ siue redditus (qui inter ea connumerantur Domi. vbi supra) possidere/ Petrus de Ancharano consilio quinquagesimosexto: quod exorditur Joannes Andr. videtur tenere quod fratres predicatores id possint/ viso quod per ipsam consuetudinem ipsi fratres ad primariam conditionem reducuntur. Sunt enim originaliter canonici de regula beati Augustini: quibus est permissum habere proprium in communi/ vt per Joannem Andr. in capitulo sane/ supra de regula. Et sic licet per constitutiones ordinis sint ipsi fratres predicatores incapaces immobilium: possunt tamen per consuetudinem redigi ad originalem regulam secūdum quam est eis permissum immobilia in communi possidere. Nam sicut * constitutiones consensu expresso firmantur: ita per consuetudinem infirmantur. l. de quibus. ff. de legibus. Ratio quia res de facili ad suaꝫ reuertitur naturam. capitulo ab exordio. trigesimaquinta distinctio. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. glos. in capitulo si de terra/ supra de priuileg. istud referendo sequitur Malere. in tract. de electio. charta mihi. lvij. versicul. tertia ratio: non placet tamen per ea que ea que late deducit Raphael Fulgo. in consilio centesimoquarto. Titius condidit: vbi late et post eum Dominicus in dicto consilio. lvj. siue in Carmelitis (in quibus ponit thema) siue in alijs etiam predicatoribus/ cum eadem sit ratio vt dicit idem Raphael/ vbi. s̃.

¶ Nec obstat inter alia (dicunt docto. prefati) ipsa consuetudo: quia repugnat voto mendicitatis illaqueans eos ad pretium: vnde quanto diutius est obseruata/ tanto grauius detinet eos alligatos/ capitulo cum tanto/ supra de consuetudi.

¶ Attende tamen ad decisionem Petri de Ancharano quia est menti tenenda ⁊ miranda decisio. secundum Felinum in capitulo/ in presentia/ sub numero quinquagesimoprí. s̃. de pba. tamē subdit vt operet cōsuetudo nō consonat

quia ex quo eorum constitutiones sunt per papam conser= uate non videntur propter particulares cõsuetudines pos se tolli/nisi esset consuetudo totius ordinis:tu tamen dic si non iuuet consuetudo/iuuat tamen pape priuilegiũ. Bar= to.in dicta lege apud iulianum.

¶ Item si contingat ꝙ tales fratres de facto immobilia possideant / tunc pro illis tenentur soluere: sicut si de iure possiderent/ cap.eum qui de preben.hoc libro vbi traditur
11 regula generalis/ꝙ * agentes iniuste/non minus per con stitutionem ligantur q̃ illi qui licitum actum gerunt: intẽ tum per id ⁊ alia comprobat Petr.de Anchara. in consilio cix.contra fratres vel ordines mendicantium: quod dictũ placet Decio in consilio.cccclvj. Consului alias / col.prima/ per quod comprobat dictum aliud satis mirabile videlicet
12 ꝙ paria * sunt ꝙ actus valeat / vel quod de nullitate op= poni non possit glo.fin.in lege qui habebat.ff.de manumi. testa.no. Decius idẽ consilio.ccccclvij.nume. xiij.

¶ Pro intento Walereti/adde Bald.in cõsilio.ccclxxj. Si lapsum est quadriennium/volu.ij. Probus.

k ¶ Quod non durat versum. Uide Feli. in capit.in presen= tia/nume.xxxij. s.de proba. ⁊ Decium in consilio.ccccclix. vbi id comprobat pro principali intento multa adducit vt videre licet. Probus.

l 13 ¶ Anima saluetur. Dic cum * de periculo hominis ⁊ salu te conscientie agitur/est cautius procedendum.l.additos. C.de appella.l.prima.§.sed si quis.ff.de carbo. edic. capit. quiescamus.xlij.distin.capit.vbi.s.de elect. hoc lib. refert Lucas de penna in lege prima/col.iiij.in fine de priuileg. schola.lib.xij.C. Probus.

m ¶ Potest. Uide que dixi.s.in capitu.fina.s.de constitu.in prosecutione quarti quesiti. Probus.

n 14 ¶ Uel ratione pacis. Propter * bonum pacis inducende vel habende precepta canonica plerunq; relaxantur text. est in capi.vbi non est.s.de despon.impube. ⁊ ibi glo.addu cit versuz/Pax vt seruetur moderamen iuris habetur/ad idem tex.in capi.dudum.§.aliquando/cum capitu. sequen. iij.questio.vj.vbi dicitur ꝙ propter bonum pacis episcopo= rum depositio ⁊ aliorum subrogatio (etiam cõtra conscien= tiam)facta fuit per papam/⁊ per ecclesiam tollerata:sic ma la multotiens sunt toleranda pro pace consequenda/⁊ con secuta conseruanda not.in capi.primo/⁊ in capitu.ecce/in= quiunt.xxiij.questio.iiij.⁊ in capi.nolite.xj.questio.iij. com probatur/ quia videmus ꝙ pro bono pacis princeps potest actiones ⁊ ius alteri quesitũ tolere not. in.l.Antiocensiũ. ff.de priuileg.credi. Jason in lege secunda/in fine.C.de in ius vo. Probus.

o ¶ Triplex monitio. Pro hoc vide tex.in capit.primo. s.de supplẽ.negli.prela.quem reputãt singularem Anto.⁊ Pa= nor.in cap.cum causa.s.de offi.delega. ⁊ Alex.de Imola il lis assentit in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori. ff.de no. o=
15 per.nuncia.in apostillis suis ad Bar.ad hoc ꝙ vbicũq; * in ferior protestatur superiori suo/ requiritur trina protesta= tio vbi vnica sufficit in alijs personis:vltra quos addo ti= bi glo.singularem/ibi per Panor.⁊ Cardi.in cle.dudum in verbo recusarint de sepultu. reputatam etiam per Feli.in capi.ex literis/col.v.s.de constitu. Ad hoc quod superior ter requisitus per ipsum inferiorem/⁊ non respondens/tũc videtur recusare:habes tamen in contrarium text.apertũ in cle.Quis ibi vno cõtextu de appella. Uide pro hoc Ro ma.cõsi.ccccxxvij.col.j.quod exorditur in ꝓposito casu vi= de glo.in verbo tertio in cle.pria de vita ⁊ hone.cleri. quã Panor.in cap.tue.s.de cleri.nõ residen.⁊ Prepo. in capi. ij.s.de spon.⁊ matri.⁊ Feli.in ca.cũ causa.s.de offi.deleg.
16 reputant singularem ad hoc/ꝙ quando * requiritur trina monitio non sufficit vna cum peremptorio/de quo per eun dem Feli. in capitu.meminimus/col.tertia. s.de accusa. ⁊ Areti.in.§.fina.institu. de pena teme. litig. adde Alexan. in consilio.lxxxj.in princi.stantibus/volumi.quarto.

¶ Huiusmodi enim monitio fienda superiori videtur per inde data sicut ea que datur ꝑ forma / aut per legem/aut per statutuz quo in casu vna non potest fieri pro omnibus l.nonnunquam.ff.de iudic. Facit text. in.l.impuberibus.§. finali:ibi nouissimeq;. ff. de suspect.tutor.Bald.in capi.ex literis/circa finem : ibi item facit ad aliam questionem. s. de constitu. ⁊ in capit.ex insinuatione circa finem.s.de re= script.⁊ in lege non sunt liberi. ff. de statu. homi.⁊ in capi. primo de mili.vas.qui contumax est / vide Alexand.consi= lio. cxxxvij. nume.viij.⁊.ix.secundo volumi. in causa ⁊ li= te vertente inter Lancelotum.

¶ Firmantur hec per ea que voluit Maria.Sozi. consilio xiiij.col.vij.versic.nec obstat ꝙ Inno.cuius initium est/vt
17 sis ⁊ diligenter/ vbi dicit forma * a statuto tradita debet seruari ad vnguem ⁊ specifice/nec habet locum regula/ꝙ nihil interest quid ex equipollentibus fiat: notant Bald. Angel.⁊ alij in lege prima.ff.de liber.⁊ posthu.istud prose= quitur idem domi. Maria.Sozinus consilio.xxxiij.colũna tertia. Prosequendo ordinem predictarum/ ꝙ si statuto sit data forma/ꝙ ante bannum fiant due citationes tot die= rum pro qualibet/ ꝙ non potest iudex pro qualibet citatio ne conglutinare ambas citationes / ⁊ sic dare vnam pro ambabus:quia cum duplex citatio sit data a statuto pro forma substãtiali prouenien di ad bannum/nihil mutari po= test de tali forma/etiam terminus vnius hore per.l.⁊ si ni= hil.ff.de regul.iur.⁊ si aliud fieret vitiaretur bannum/ alle gat fore pro hoc textu in lege prima.§.Offidius.ff. ne qui= eum qui in ius vo.est vi exi.firmat idem Maria. consilio. lix.columna secunda viso elegantissimo consilio. Quando vero fit monitio de pari ad parem/vide que dico in capitu= lo finali de here.ante finem.

¶ De monitione autem seu citatione fienda per delegatuz principis ad vniuersitatem causarum alicuius qualitatis non discutio in presentiarum/quia res agitur contra ali= quos/quos defendere non est mei:quia tanq; suspecti de heresi per edictum publicum hodie hic Parisius ad tres breues dies sub formidabilibus penis in talibus assuetis sunt adiornati vltra numerum octuaginta per sonum tu= be ⁊ vocem preconis. Probus.

¶ De capellis Monachorum. Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An edificans capellam eam tenetur dotare.

a Quia seculares de quibus est præmissum nedum morantur in monasterijs suis: sed in capellis [a] quandoque infra hoc libro de verborum significatio. priuilegium / ideo subijcit de capellis monachorum. Joãnes Monach. Cardinalis.

1 Sed in capellis. Adde * ꝙ si quis edificet capellam eam dotare tenetur/ prout edificans ecclesiam vide Joannẽ de Anania. ⁊ ibi Bolog.in additio.cõsilio.xxiiij. Primo videtur/ vbi decidunt ꝙ nõ tenetur eam dotare quod comprobat iuribus/ autoritatibus /.⁊ rationibus. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. vnicum.

Presbyteri qui ad curã populi per monachos in eorum ecclesijs præsentantur episcopis, & instituuntur ab ipsis (cum debeãt esse ꝑpetui) cõsuetudine vel statuto quouis contrario non obstãte, ab eisdem nequeunt ecclesijs (nisi per episcopos & ex causa rationabili) amoueri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Patres non debent esse temporales.
Statuto ⁊ consuetudo que sunt contra naturam rei/ non tenent.
2 Inde venit cure priuatio vnde ⁊ datio.

Seculares & religiosi intitulati non debent a suis beneficijs sine causa rationabili amoueri.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

In dubio beneficium dicitur esse perpetuum.

Presbyteri. Nonnulli monachi consuetudine vel statuto habebant/vt presentati per eos episcopis & instituti ab ipsis per monachos possent remoueri/ quod hic tollitur [ab ipsis] id est episcopis [perpetui a] Nam cum * sint patres non decet esse temporales argu. ff. de adopt. si tibi [consuetudine] nota statutum et consuetudinem si sint contra naturam rei de qua agitur non tenere b vt hic argu. de conditio. apposi. capitu. vlti. & .x. questio. prima/ sic quidem/ & capitu. nouerint [per episcopos]. Nam * inde venit cure priuatio/ vnde & datio auten. de defen. ciuita. §. non habente/ col. iij. [rationabili]. Et sic nota seculares * non debent a suis beneficijs sine causa rationabili amoueri/ sic in religiosis habentibus administrationes intitulatas/ de statu regula. §. capitu. monachi. §. priores. Joan. Mona. Cardi.

Perpetui. In dubio beneficium dicitur perpetuum/ prout comprobat Ludoui. Bolog. in additio. consi. Joan. de Anania consilio. xiiij. vltio puncto. Probus.
¶Non tenere. Uide que dixi. §. in capitulo vnico de clericis non residentibus/ in versicu. Item in iure habes. Probus.

¶De iure patronatus. Rubrica.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uassallus fundans ecclesiam de bonis feudi / ratione cuius acquirit sibi ius patrona. an faciat illud ius transire ad successores in feudo.
2 Patronus se & sua dedicans monasterio quod ingreditur/ an faciat transmittere ius patronatus ad monasterium illud.
3 Uerbum ius patronatus prolatum in laici dispositione/ quomodo intelligatur.
4 In dubio quis presumitur statuere super re sibi subiecta.
5 Presentatio est futuri iuris promissio: sicut sponsalia contrahere.
Presentatio fit nomine proprio seu iure singulari. Electio vero nomine ecclesie/ & non singulari/ sed iure comuni.
6 Unus patronus alium non potest vocare vt fiat presentatio.
7 Collegium potest esse iudex singulorum de collegio.
Jurisditio est penes capitulum/ non penes canonicos singulos.
8 Ad episcopum & capitulum spectat conferre prebendas ecclesie cathedralis/ nisi consuetudo/ vel priuilegium aliud inducant.
9 Natura copule/ et/ requirit de necessitate vtrunque copulatum.
10 Dictio cum/ quando apponitur inter personas / operatur effectum copule: & idem est quod copula.
11 Copule/ et/ & cum/ non differunt.
12 Quando vnus nihil potest sine altero.
13 In coniunctis non sufficit alterum impleri.
14 Ibi dicitur esse capitulum/ vbi totum est/ vel maior pars.
Plures nepotes ex vno filio descendentes habentur loco vnius/ & veniunt in stirpes in successione aui/ & non in capita.
Natura societatis est vt diuidatur lucrum operarum in capita/ non in stirpes.
15 Potestas eligendi data rectori & vniuersitati scholarium quomodo intelligatur.
Confitens recepisse decem a duobus/ intelligitur quinque ab vno/ & .v. ab alio recepisse.
16 Dispositio que concernit vniuersitatem/ non habet locum in aliquibus consideratis/ vt singulis.
17 Quando imponitur pena capitaneo & antianis / quilibet est pro dimidia.
18 Copula/ &/ in dubio diuidit inter partes in viriles.
19 Natura copule est pariter copulata inuitare.

Dicto de præbendis & religiosis domibus/ in quibus plerunque institutio est facienda ad presentationem a patroni ideo subijcit de iure patronatus. Joannes Monachus Cardinalis.

Ad presentationem. Pro informatione rubri. Cardi. consilio cxxij. quidem habens late discutit de Uassallo * qui ex bonis feudi dotat ecclesiam/ ratione cuius acquirit sibi ius patronatus quod ad successores feudi (licet non sint filij) transit ius patro.
¶Idem de prelato qui de bonis prelature dotauit/ quia ad prelaturam non ad heredes transit.
¶Uide eundem Cardi. consi. cxxiiij. vbi tractat de renunciatione iuris patro.
2 ¶De ingrediente * autem religionem/ & dedicante se et sua/ an transferat in monasterium ius patronatus tractat Domi. consilio. xxxij. Pro examinatione/ vbi decidit quod non quia licet quis efficiatur monachus: non tamen transfert in monasterium iura vel dignitates sibi competentes que deferuntur iure sanguinis in posteros/ quod verum si sint posteri/ alioquin secus.
3 ¶Item * si hoc verbum ius patro. proferatur in dispositione laicorum quomodo intelligatur/ an de patronatu ecclesiastico/ an de seculari quod dicitur quoddam ius seruitutis vt pater. ff. de iure patro. vel de vtroque vide Domin. in consilio. lxvij. licet copiose/ vbi subdit conclusiue debere intelligi solum de iure patro. seculari / tum primo propter defectum potestatis statuendi super ecclesiastico/ tum propter coniecturatam statuentium seu disponentium intentionem: que in du-
4 bio * presumuntur statuere super re sibi subiecta. c. primo. §. de consti. hoc libro/ capitulo a nobis. §. de sententia excommunicatio. pro quo facit/ quia quando ponuntur verba que possunt secundum proprium intellectum intelligi pluribus modis: tunc debent intelligi in illa interpretatione que congruat subiecte materie/ notat Barto. in le. omnes populi. ff. de insti. & iure allegat. l. si seruus plurium de leg. primo facit capitulum cum de beneficio de prebend. hoc lib. vide pro hoc glosam finalem in capitulo si Papa de priuilegi. hoc libro notat Dominicus consilio. cxxij. quia reuerende pater.
¶De modo autem presentandi & per que verba fiat presentatio/ vide que tradit Lapus allega. lxxv. casus talis est/ qui firmat allega. lxxxiiij. versiculo Sed nunquid in dicta gratia. dominus Papa/ quod presentatio proprie predicatur de patro. laicis quia presentatio clericorum dicitur electio proprie.
¶Alterius adde quod presentatio secundum Paulum de Le-
5 ga. q. iiij. que incipit patronus ecclesie colum. xj. est * futuri iuris promissio/ sicut sponsalia contrahere/ & fit nomine proprio seu iure singulari. Electio vero nomine ecclesie & non singulari sed comuni iure: hinc est quod presentationi singulares possunt consentire/ hodie vnus/ alius cras/ & sic de singulis/ & propter accessum vnius ad alterum fit validum quod
6 a paucioribus fuit inchoatum. Quodque vnus * patronus alium non potest vocare vt fiat presentatio/ cum vnus plus potestatis non habeat quam alter: propter quod alium requirere non tenetur nec ei aliquid denunciare: secus in collegijs: quia colle-
7 gium * potest esse iudex singulorum de collegio. c. irrefragabili. § excessus. §. de off. ord. vbi Inno. Hostien. Bal. Antho. de Butrio & comuniter scriben. dicunt quod ipsa iurisditio est penes ipsum capitulum / non penes singulos canonicos notat

Stepha. Bertrandi consi.clvij.nume.viij. puto ꝙ nota sit prima parte: vide latius per eundem Paulum/questio.ix. ante finem que incipit patronis laicis: istud videtur firmare collec.in capitu.cum ecclesia/in princi.s̄.de elec.quia istud nō reperitur expressuȝ. ¶ Hinc sumpta occasione mouetur dubiū pone ad epm Aurelianē. ⁊ capl̄m Aurelianē

8 se spectat cōferre prebēdas illius eccl̄ie/iuxta * iuris cōis dispositionem no.Archidia.⁊ alij in capitu.a collatione.s̄. de appella.glo.fina.in capitu.ea noscitur.s̄.de his que fiunt a prelatis que id restringit nisi consuetudo contraria inducat/ vel priuilegium pone exemplum in ecclesia Bituricen. vbi solum capitulum eligit ad prebendas conferendo ⁊ in hoc dictum glo.placet Rocho de curte in tractatu de iure patrona.in verbo competens/questio.xj. Idem dic de capitulo Xantonen.testatur Joan.Mona.in capitu.cū in ecclesia.s̄.de prebend.qui etiam tenet cum Archidia.et sequa.in capitu.primo/in verbo potuit/⁊ ibi dixi. s̄.de concess.prebend. ¶ Modo vacat prebenda occasione cuius capitulum hoc percipiens:requirit in crastinum episcopū aut eius vicarium (episcopo absente) forte ne preoccupet legatus aut pontifex romanus quatinus velit conuenire cum eis vt conferant prebendā ipsam/dicit episcopus aut vicarius habemus semestre/capitu.nulli. s̄.de conces.prebende. Ideo conueniemus infra hoc tempus nobis a iure indultum ⁊ non infra hoc tempus a capitulo determinatū ⁊ coartatum/quo audito capitulum die statuta confert titio/episcopus hoc intuens etiam confert die sequenti meuio: Ego vero de ea prebenda certa alia die sequenti a legato de latere / aut Romano pontifice mihi prouideri obtineo. Nunc queritur quis nostrum dicatur ius habere potius/ breuiter dic ꝙ videor habere ius potius moueor se-

9 quētibus. Primo natura * copule/⁊/que requirit de necessitate vtrunqȝ copulatum/istud est satis tritum. Ideo nō deducendum:sufficiat.l.si quis/ita stipulatus fuerit. ff. de verbo.obliga.not.late Joan. Mona.in capitu.cum in illis. s̄.de prebend.⁊ Jason in consilio.lxxviij.vt opportune/volu.primo. Alexand.cōsilio.cv.nume.iij.quod exorditur magnifice pretor/volu.iij.allegat.l.si heredi plures.ff.de condi.insti.⁊.d.l.si quis. Idem Alexand. in consilio.cx. nume. vj.circa primum/ eo.volu.iij. quem vide etiam pro ipsa natura copule/⁊/consilio.ix.nume.x.visis/volu.ij.⁊ consi.cxx. Super eo.volu.primo. Quod procedit etiam si copulatiua

10 fiat cum hac dictione. Cum: quia quando illa * apponitur inter personas/operatur effectum copule/ ⁊ idem est ꝙ copula/⁊ tantam tribuit vni seu potestatem vni sic cōiuncto/ ꝙtam habent omnes alij.l.si quis titio.ff.de vsufruc.acre. ⁊ ibi Bald.⁊.l.titie textores.§.nihil distat/ de lega. primo. Sozinus consilio.xl.col.ij. Ex actis gestis:hinc dicit Fre-

11 deri.consilio primo/col.iij.ꝙ ipse * copule/⁊/cum/ non differunt not.Bald.in.l.si quis titio.ff.de vsufruc.accrescē. ⁊ Panormi.consilio.lvij.col.secunda/versicu. Sed his/ex infrascriptis/volumine primo.

¶ Item episcopus ⁊ capitulum hic censentur tanquam iudices delegati/arbitri/executores/aut procuratores quo-

12 rum vnus * nihil potest sine altero/nisi adiecta fuerit clausula insolidum. De delegatis text.est in capit.causam matrimonij de executoribus text.in capitu.fina.in fine de testamen.hoc libro. De procuratoribus text.in capitu.si duo. s̄.de procuratori.eo.lib.cum similibus.

¶ Item in coniunctis non sufficit alterum impleri text.in capitu.cum in illis in fine.s̄.de prebend. hoc libro.l.si quis ita.§.titius. ff. de verbo.obligatio. ista sunt motiua Joan. Andr.que adducit in capitu.a collatione.s̄.de appella.hoc libro / in q̄stione nr̄a. Ubi concludit ꝙ neutrius ep̄i videlicet ⁊ capituli valet collatio: etiam si interueniant aliqui canonici qui non faciant maiorem partem cum episcopo/ quam sententiam per ipsa motiua ⁊ alia ibi sequitur Domi. ⁊ post eū Francus paucioribus verbis/tangit ibi Petrus ⁊ nō determinat sed remittit se ad notata per eum in capitu.postulastis.s̄.de conces.prebend.vbi.colū.fina.predicte sentētie astipulatur dicens ꝙ non valet aggregatio duorum vel trium canonicorum cum episcopo/quia licet in hoc episcopus ⁊ capitulum videantur conferre vt singuli / videlicet tanquam duo extrema notat Collec.in dicto capitulo postulastis / post princi. Capitulum tamen de per se stans ⁊ habens mediam partem conferendi seu ius illud / confert vt collegium / ⁊ sic vt dicatur extremum requiri-

13 tur maior pars capituli: quia ibi dicitur * esse capitulum vbi est totum vel maior pars:vt in simili dicit Joan. Mona.in capitulo sicut/ de verbo.significa.not.in capitu. cum inter.s̄.de elect.capitu.primo. s̄.de his que fiunt a maio. parte capi.l.quod maior.ff.ad municipa.l.vbi.ff.de tuto.et cura.datis ab his ⁊.l.iij.ff.de decre.ab ordine fa.

¶ Questionem hanc latissime tractat Fredericus de senis consilio. ccxxxij.in fine vacantibus/ ⁊ consilio primo/ vbi multipliciter arguit/cuius etiam motiua Petrus ⁊ cōmuniter alij ad calamum tradunt/⁊ tandem concludit neutrius scilicet episcopi ⁊ capituli valere: ita consuluit de cōsilio Joannis And. excellentissimi decretorum doctoris de quo Fredericus in casu nostro meminit: idem Joannes And.in dicto capitulo a collatione col.prima: firmat hanc late Compostellanus in capitulo cum ecclesia vulterana versiculo quid autem erit/supra de electio.post glos.in capitulo primo in verbo assensu ne sede vacante hoc libro quam commendat Panor.in dicto capitulo cum ecclesia: tenet ⁊ firmissime cum predictis Calder.filius adoptiuus Joannis Andr. in repetitio.dicti capituli postulastis circa finem/vbi dicit se respondisse Joan. Andr. super nouella scribenti hoc modo contra opinionem Hostien. contrarium tenentis. Que opinio Hostien.non seruatur in practica dicit Joan.de Anania consilio.lxij.col. tertia visis ⁊ ponderatis.

¶ Hic enim reperitur ꝙ in ipsa collatione fienda debent interuenire nomen collectiuum puta capitulum/ ⁊ nomen singulare puta episcopus.

¶ Et sic habeo conclusionem ꝙ maior pars illius collectiui simul cum illo singulari requiritur/cum collectiuum totum sit pro vna dimidia tantum:⁊ singularis persona pro

14 alia dimidia: prout in simili dicitur/ quod * plures nepotes ex vno filio descendentes habentur loco vnius/⁊ veniunt in stirpes in successione aui cum patruo suo/sed non in capita: ipse autem patruus in tantum succedit solus quantum ipsi omnes nepotes:notat Alexander in consilio.lxiij.col.prima. Super primo dubio volumine secundo. Et sic contra naturam societatis que dicitur / vt diuidat lucrum operarum in capita ⁊ non in stirpes / notat idem Alexander in consilio.xcix. colūna prima habita / volumi. eodem.

¶ Hanc conclusionem vltra premissa comprobo sic. Primo per ea que tradit Bald.in lege finali/colūna prima.C. de impube.⁊ alijs substi.quod nomen collectiuum ponitur pro singulari persona:ideo si ei adiungitur alius specialiter nominatus:ille habebit dimidiam vocem: ⁊ totū id collectiuum aliam vocem quia tunc vniuersitas illa apud intellectum nostrum habetur pro singulari persona.

¶ Secundo per ea que notat Ang.⁊ Imola in lege liber homo.§. Titius el primo.ff.de hereredi.insti. vbi per illu3

15 textum tenent si * rectori ⁊ vniuersitati scholarium detur potestas eligendi notarium/tantum habet vocem rector solus/quantum tota vniuersitas:in hoc videtur verificatum quod dicit Alexander in consilio.xxiiij. columna prima/visis dubijs/volumine primo. Quod si quis fuerit confessus recepisse decem a duobus / intelligitur ab vno quinque et ab alio quinque.l. reos.§. cum in tabulis.ff. de duo.re.

¶ Tertio habes quod notat Panor. consilio.lvij. colūna tertia.ex infra scriptis volumine primo. Quod si Papa mādat episcopo vt aliquid expediat cum consulibus capituli/ non sufficit quod episcopus cum aliquibus ex capitulo id faciat/sed requiritur maior pars ipsorum consulū/ quod comprobat multifarie subijciendo: ita moderniores tenere contra Hostien.cuius opinio communiter reprobatur/ quia oportet quod nomen collectiuum verificetur in maiori parte per ea que iam diximus. Et in hoc videtur comprobata doctrina/quam citat Decius consilio.ccxxj. nume-

16 ro secundo non patitur angustia. Quod dispositio * que concernit vniuersitatem non habet locum in aliquibus cōsideratis vt singulis: istud est dictum Petri de ancharano consilio.ccliij.colūna secunda versiculo in contrariū ad partem affirmatiuam/visis ⁊ ponderatis.

¶ Et nedum ista procedunt in fauorabilibus/ sed etiam in penalibus ⁊ odiosis: quod patet per ea que notat Bald. in dicta lege si quis Titio.ff.de vsufruc.accrescen. vbi per

17 illum textū dicit/ꝙ quando imponitur * pena capitaneo/ et Antianis/ quilibet est pro dimidia ac si essent due singulares persone: sic etiam dicit ipse Bald. quādo daretur arbitrium ipsi capitaneo cum prioribus: nam omnes priores habent vnam/⁊ capitaneus aliam vocem: hanc doctrinam Bald. aliorumque scribentium autoritatibus comprobat Stephanus Bertrādi Carpen. dicto.consil.clvij.

nume.vij.puto q nota sit/parte prima / vbi nume. ij. dicit pro themate Alber. citare in lege de creationibus. C. de episco.audien. q quo ad executionem eorum de quibus ibi tantum valet voluntas presidis/quãtum episcopi ꝛ trium primatũ/pro quo allegat in argu.d.l.si quis titio.ff.de vsu fruc.accrescen.ꝛ.l.titius fundi.ff.de heredi.insti. ꝛ.l.fina. cum his que ibi not.C.de impub.ꝛ alijs sub.allegat etiam ad hoc glo.in autentica causa que fit cum monacho.C.de episco.ꝛ cleri.dicitq; etiã ibi Alberi.q̃d si aliquid committitur arbitrio potentis/ꝛ antiquorum vel sapientum/tantum operatur vox ꝛ voluntas solius potestatis/q̃tum omnium antiquorum aut sapientum/ hanc opinionem sequitur Jacob.Butri.in.d.auten.causa vbi Paul.de castro dicit si aliquid cõmittatur capitaneo ꝛ autianis/ tantũ habet capitaneus solus/q̃tuz omnes autiani simul/per que ꝛ alia idem Bertrandi concludit/q si dicatur decanum et capitulum habere iurisditionẽ / tantam per se habebit decanus q̃tam habebit capitulum quia * copula ꝛ in dubio 18 diuidit inter partes in viriles.l.reos.§.cum in tabulis. ff. de duob.reis/ꝛ.l.si mihi/ꝛ titio.ff.de verbo.obliga.ꝛ.l.iiij. ff.de stipulatio.seruo.ꝛ.l.prima.C.si plur.vna sententia/capitu.prudentiam.ẽ.de offic.deleg. Petrus de Ancha.consilio.ccxlv.col.ij.Duo prima dubia/ꝛ Rapha.fulgo.consilio xxxj.ex facto proponitur testatorem/dicit per iura predicta q virtus huius copule/et/prouenient/est vt inter extrema copulata diuidit effectum dispositionis/ꝛ summam vel rem in obligatione deductam pro equis portionibus/ ꝛ extremorum copulatorum numero/ licet alteri extremorum tanquam collectum plura sub se pertineat.

¶ Ad idem quod not. Alexan.in consilio.ij.col. iiij.versi. Sed in hoc est aduertendum/ volu.iij. q vbi duo extrema copulantur per copulam/et/ videntur ambo exprimi principaliter/ per id quod legitur ꝛ not. in.l.si cui. ff.de fundo instruc.ꝛ in.l.prima in fine cum.l.sequen.ꝛ cum ibi not.per Barto.ff.de peculio lega. Istud firmat Philippus Corneus consilio.ccxxxi.colũ.prima visis scripturis/ in prima 19 parte/ vbi dicit * Natura copule est pariter copulata inuitare. d.l.si mihi/ ꝛ.d.§.cum in tabulis.Etiaz quando inuitantur pater ꝛ filius/capitu. raynutius.ẽ.de testa. Esto etiam q vnus nominetur nomine proprio / ꝛ plures nominẽtur nomine collectiuo: omnes eñ nominati nomine collectiuo habentur pro vno (vt tandem recipiant quantum ille solus nominatus nomine proprio.l.si pater. ff.de vulga.ꝛ.l.si titius.ff.de heredib.insti.ꝛ in.l.plane in princi.de leg.ij.Uide que tradit Alexand.in consilio.lvij.colũ.fina. perlectis verbis/ volu.tertio / ꝛ consilio.cxvj.colũ.quarta animaduersis/volumi.secũdo/ꝛ Decius in consilio.cccclv. Casus de quo queritur/ vbi mouet questionem si maritus legauit vxori sub conditione duplici videlicet si cum filijs in domo steterit ꝛ vitam duxerit vidualem / quia vtraq; conditio debet impleri.d.l.si coheredi plures. ff. de conditio.insti. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Caput vnicum.

SI laicus ius patronatus ecclesię sibi competens eidem vel alteri ecclesię seu loco religioso duxerit conferendum, huiusmodi collatio (quãuis absque assensu episcopi facta fuerit) efficax est censenda. ¶ Per prefatam tamen collationem iuri episcopi(qui eidem assensum nõ prebuit) nolumus in aliquo derogari.

¶ Verum licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat, ecclesia tamen (vel monasterium cui facta est a laico iuris collatio patronatus) tempus habet semestre. ¶ Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus reputari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Laicus dans loco religioso ius patro.adiecta aliqua conditione.
2 In beneficialibus/quod est licituz approbatur/ ꝛ quod est illicitum reprobatur.
3 Concessa simpliciter concedi censentur: q alij preiudicium non fiat.
4 Ex quo ius patro.ad ecclesiam peruenit/ est iudicandum/ vt de patronatu ecclesiastico.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An consensus patroni laici requiratur in pmutatione necessaria ꝛ vtili ecclesie.
2 Licitum est cuicunq; priuato donanti res suas ecclesie/ dicere conditiones ꝛ onera/ꝛ ecclesia tenetur illa suare.
3 Quilibet est moderator ꝛ arbiter in re sua.
Prouisio hominis/facit cessare prouisionem legis.
Nemo inuitus crescere cogitur.
4 Jus purũ ꝛ conditionale differunt vt cotradictoria.
5 Jus patro.dicitur vnum mixtum compositum ex duobus simplicibus.
6 Jus patro . est indiuisibile consistens penes omnes patronos in solidum.
7 Jus patronatus est ius reale.
8 Unus patronus non potest augere numerum patronorũ.
Preiudicium ecclesie est/ q plures habeat patronos.
9 Quasi possessio presentandi per vnicum actũ acquiritur.
10 Possessio vnius actus/ius vniuersale producit: nullo alio in possessione existente.
11 Per vsum partis ius in totum cõseruatur.
12 In beneficialibus non licet cuiq; apponere quod vult/sed hoc pendet ex ordinatione iuris.
13 Saluuscõductus de eũdo: videtur cõcessus de redeũdo.
Non dicitur venire secure/qui non potest redire.
14 Jus presentandi ꝛ eligendi est quesibile vt hic.
15 Jus patro.est quesibile/etiam per fundationem altaris.
16 Quod iuris humani esse desijt/seruiturẽ nõ recipit.
Jus patro.creatum quatuor modis in alium transfertur.
17 Primogenitus regis quando preferatur patruo.
18 Nõ attẽdimus initiũ/postq; res semel suã mutauit naturã.
19 Mutatione persone priuilegiate/desinunt priuilegia competere ei ad quem perueniunt/sicut econuerso incipiunt si ad priuilegiatum perueniunt.
20 Natura ꝛ origo contractus initi cum priuato/ nõ mutatur ex persona priuilegiati.
21 Ex persona successoris non mutatur cõditio/ꝛ natura obligationis/etiam pro futuro tempore.
22 Quando in priuilegiatam personam transfertur ius non priuilegiate persone :priuilegiata vtitur suo priuilegio.
23 Quando vna res alteri vnitur assumit naturam / consuetudinem/ꝛ priuilegia illius cui annectitur.
24 Res conditionari debent secundum conditionem persone
25 Clerici quando soluãt collectas de bonis a laicis ecclesie donatis vide hic.
26 Res sumit conditionem a persona/non econtra.

a SI laicus. [a] Hec decretalis prio factum antiquitus dubium decidit in.ij. ꝛ.iij.responsis duo dubia circa dictam decisionem tollit. Ecce primum [censenda olim fuit opinio notata.ẽ.eo. b 1 illud. ¶ Sed quero [b] * laicus c dedit [c] loco religioso ius patro- d natus [d] hoc adiecto / q quando vacaret ecclesia/cuius ius patronatus datum erat ad nominatio

nem cuiusdam episcopi: dicti religiosi ad illam ecclesiã illa vice haberent presentare. Queritur vtrũ hec adiectio va-
e leat: dic ꝙ non [f] / quia est contra Lateranen. concilium. s. de conce. prebende nulla / ⁊ c. constitutus / ⁊ capi. fina.
¶ Sed nunquid hec adiectio vitiet / vel vitietur / dic ꝙ vitiatur arg. x. q. j. sic quidã / ⁊ c. nouerint. Nã in beneficiali-
2 bus * quod est licitũ approbantes / ⁊ quod est illicitũ re-
f probantes [f] s. de preben. dilectus. j. ⁊ c. dilecto. j. hoc lib. de regu. iuris / vtile vt frangatur turpis adiectio. j. de condi. appo. ca. j. Cũ sit cõtra naturã rei. ff. de preca. cũ precario aliquid / ⁊ s. de preca. cap. vlti. ff. de po. l. j. §. vlti. [p prefatam] ex decisione. s. posita simpliciter facta / videtur epi-
3 scopo preiudiciũ generari / quod hic tollitur. Nã * conces-
g sa simpliciter sic cõcedi censentur [g] / ꝙ alij preiudiciũ non fiat. C. de emancipa. lib. l. nec auus. ff. ne quid in loco pub. l. ij. §. merito / ⁊ §. sequen. ¶ Uerum hic aliud remouet dubium: nam cũ ecclesia succedat patrono laico in iure patronatus: videtur fungi iure illius patroni concedentis. ff. de
4 eden. quidam §. nihil interest: sed hic hoc remouet. Nam *
h ex quo ius patronatus [h] ad ecclesiã peruenit / est iudican-
i dũ [i] vt de patronatu ecclesiastico argu. s. de prebend. dilectus filius. iij. ⁊ in libro feudo. de pace tenenda ad hoc si allodium. ff. de vsur. cum quidam §. si debitores. ff. de iure fisci. l. fiscus cum in priuati. Joan. Mona. Cardi.

a S I laicus. Uide Domi. consi. xlv. consuetudo
1 est / ⁊ consi. l. licet / vbi late disputat an * consensus patroni laici requiratur in permutatione necessaria ⁊ vtili eccl'ie. Probus.
b ¶ Sed quero. Istud qđ hic dicitur de adiectione siue cõditione nõ extendi in quocũꝙ casu / vt puta testator legando fundum ecclesie: disponit ꝙ ecclesia teneatur soluere onera ⁊ collectas assuetas solui per laicos in talibus / ⁊ que tempore suo soluit: quia ad hoc tenetur ecclesia / licet de iure communi nõ teneatur. Istud
2 probo quia licitum * est cuicunꝙ priuato donãti res suas ecclesie / adijcere conditiones ⁊ onera / ⁊ ecclesia tenetur illud seruare: tex. videtur expressus in cap. verũ. s. de conditio. appo. Et adeo est verum dicit Petrus de Anchara. consil. ccxvij. dubium facit: si bona in ecclesiam sub predicta conditione transferãtur / ꝙ si nõ subierit onera imposita: liceat laico donatori sua autoritate capere / quod potest (ecclesia non parente) ꝓpria autoritate arg. d. c. verũ / ⁊ l. iij. de pigno. C. ⁊ est hoc expressum scđm Hostien. in c. cum dilectus. s. de donatio. Ita no. Joan. And. post Hostien. in capitu. verum. s. de foro competen.
3 ¶ Item * quilibet est moderator ⁊ arbiter in re sua. l. in re mandata. C. manda. Igitur potuit adijcere onus / sic prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. l. si cum dotem in princi. ff. solu. matri. ⁊ l. cum ex filio §. filio. ff. de vulga. pro quo vide que late diximus post Joan. Mona. in capitu. si duo. s. de procurato. in verbo hominis prouisio: fuit eniꝫ a principio in potestate ecclesie vel respuere vel amplecti legatum. l. prima. C. de caduc. tollen. quia inuito nõ confertur beneficium iuxta illud Joã. Mona. in capitu. in generali / ⁊ ibi late diximus. s. de electio. ꝙ nemo inuitus crescere cogitur.
¶ Sit igitur donatio siue legatum purum non sub conditione / vel modo / quia si vnum asserat aliud negabit: per ea que tradit idem Petrus de Anchara. consilio. ccxx. colũ.
4 iij. versicu. videndum: hec questio iam vulgaris ꝙ ius * purum ⁊ conditionale differunt / vt cõtradictoria / quia in vno inuenietur natiuitas in alio non. l. nam ad ea. ff. de cõditio. ⁊ demonstratio. Probus.
c ¶ Dedit. Istud potest etiam extendi ad exercitium soluꝫ / vt firmatur apud Decium consilio. cccccxlij. nume. viij. presupposita / vbi in fine cõcludit ꝙ tunc non alteratur natura iurispatro. ⁊ sic ecclesia poterit variare / aut cumulando presentare prout licet laicis: secus si fiat donatio iurispatro. perpetuo ⁊ irreuocabiliter. Probus.
d 5 ¶ Ius patrona. * Quod dicitur vnum mixtum ex duobus simplicibus compositum / ex corporalitate videlicet et spiritualitate: ⁊ accedit ad naturam simplicis dignioris / videlicet spiritualitatis / capitu. quãto. s. de iudic. facit. l. titie textores: de lega. primo / notat Petrus de Ancha. cõsi. ccclxxxiiij. dubiũ / vide Signorol cõsi. xcv. Probus.
e ¶ Dic ꝙ non. Uide in simili de adiudicatione iurispatro. que inter heredes fieri non potest: puta ꝙ vnus sit solus
6 patro. cum sit ius * indiuisibile / consistens penes omnes insolidum glo. in c. primo. s. hoc titu. Istud tenet ⁊ firmat Panor. post Gofr. ⁊ Jo. And. in c. querimoniam. s. hoc tit.

nec testator etiam hoc facere potest. Archid. in c. presens in prin. xx. q. tertia: vide Jasonem in consilio. xcvij. in spectabilem vol. primo qui premissa late comprobat.
¶ Istud dictum debes intelligere quando adiudicatio fieret singulariter ⁊ sine aliqua vniuersitate: puta in adiudicatione castri vel ville / quia si cuꝫ adiudicatione castri vel alterius vniuersitatis fieret: valeret equidẽ mero iure. c. ex literis ⁊ c. cum seculum. s. hoc ti.
¶ Et sic dic adiudicatione vniuersitatis cui adheret ius patrona. quia tunc in concessione illius / quod in ea reperitur includitur: no. Panor. in d. c. ex literis in fine Antho. Panor. ⁊ alij in d. c. cum secundum Oldra. consilio. cccxij. thema questionis / Roma. consilio. ccclxviij. in principio. Presens consultatio.
7 ¶ Ex quo datur intelligi / quod tale * ius patro. est reale / quia ista est natura realis vt cum re ipsa transferatur. l. forma §. quanꝙ. ff. de censib. l. si aque ductus. ff. de contrahen. emption. pro his vide Decium consilio cxlix. in causa
8 iurispatro. qui ibi aliud in proposito subdit / ꝙ nõ * potest vnus patronus augere numerum patronorum consentiendo quod aliquis qui nõ erat efficiatur patronus / quia tractatur de preiudicio ecclesie / ꝙ pluribus patronis subijciatur. ita tradit notabiliter Dominic. dicens se ita cum domino Petro de Ancharano consuluisse in capitulo finali §. laici in principio de rebus eccle. non aliena. hoc libro: refert ⁊ sequitur Decius consilio. ccccxxxv. in fine in causa / quem vide in simili preiudicio ecclesie videlicet in emphiteosi.
¶ Idem dic in quasi possessione iuris presentandi: cum eadem ratio militet de preiudicio ecclesie / quia talis possessor habetur pro patrono quantum ad presentandũ in preiudicium ecclesie / vt in capitulo cõsultationibus. s. hoc ti-
9 tulo. capitulo querelam de electio. supra que quidem * possessio per vnicum actum seu vnicam presentationem (secuta institutione) acquiritur / tradunt Oldra. consilio. cccxij. colũ. finali versiculo preterea / dum dicit in talibus attenditur solum vltima ⁊ immediata possessio. c. cum ecclesia sutrina supra de causa posses. ⁊ pro. Et per eundem textus Frederi. consilio. ccxxxiiij. Super primo puncto Calde. consilio. xij. hoc titulo: firmat idem Panor. consilio. liiij. colũ. prima quod exorditur / videtur primo / allegat Innocentium in capitulo secundo de in integr. resti. ⁊ in capitulo in literis. s. de resti. spo. ⁊ tex. in d. c. cõsultatiõibus ⁊ in d. c. querelam / supra de electio. ⁊ capitulo cum olim de causa po. ⁊ proprie. tex. alios cumulat domi. Bartho. de Chasseneo consilio. x. numero decimo viso processu. Et hoc dummodo illa vnica presentatio habuerit effectum Calde. in dicto consilio duodecimo. Decius consilio. cxxxiiij. viso puncto / vbi etiam optime comprobat dictum supra proxime discussuꝫ.
¶ Facit quod in simili dicitur de renunciatione facta in compromisso / que non preiudicat nisi laudum sequatur Bald. in l. si diuersa in versiculo ex predictis. C. de transactio. ⁊ ibi Raphael fulgo. refert ⁊ sequitur Alexander cõsilio. xxij. in prin. viso instrumento lib. primo.
¶ Quod autem dicimus ꝙ ex vnico actu possit acquiri possessio: istud comprobat Decius consilio. cclxxj. numero quinto in casu transmisso de Hispania / dum dicit possessio
10 * vnius actus ius vniuersale producit / nullo alio in possessione existente: allegat Innocen. in capitulo dilecto / supra de offici. Archidia. ⁊ Panor. per illum textum in capitulo primo colũ. prima / versiculo vltimo / tene menti / supra de religio. domib. vbi concludit quod per exercitiũ vnius iuris seu articuli comprehẽsi sub vniuerso: infertur ad possessionem vniuersi: vide Alexandrum consilio. lxviij. numero. xx. Et viso ⁊ dudum discusso. Felynus in capitulo auditis / numero. xix. versiculo prescribens / supra de prescriptio. ⁊ Decius consilio. cclxxvj. annectitur colũ. secunda versiculo. Et licet dux / vbi pro hoc dicit benefacere textũ in l. is qui vsum fructum. ff. quibus modis vsusfruct. amit-
11 ta. vbi per vsum * partis ius in totum conseruatur / et ibi Bald. idem bonus textus in lege tertia in principio. ff. de acquirend. posses. vbi ex possessione partis fundi in toto fundo vsꝙ ad terminum possessio acquiritur. Probus.
f 12 ¶ Reprobantes. Quasi dicat ꝙ in * beneficialibus non licet cuiꝙ apponere quod vult / sed hoc pendet ex ordinatione iuris ita dicit Oldra. consi. cclix. col. pe. impugnatur electio. Probus.
g ¶ Censentur. Etiam concesso vno videntur cõcessa ea sine quibus / iuribus hic probatur vulgatis: potest poni exemplum de dispositione loquente de eunte vt comprehen-
13 dat redeuntem vnde saluus conductus * concessus ali-

cui pro veniendo ad certum locum: intelligitur etiam concessus pro redeundo. l. vtimur cum ibi no. ff. de sepul. viola. vbi Bar. et Ang. ratio secundum eos/quia non dicitur venire secure qui nõ põt redire ar. l. de etate. ff. ad trebel. doc. in. l. pria. ff. ad leg. iul. maiesta. ⁊ in. l. relegati. ff. de penis Bar. post tex. in. l. j. C. de naufragijs. li. xj. Preposi. in c. disciplina in prin. xlv. dist. vbi dicit ꝙ qñ dicit ite ⁊ redite fit ad maiorem expressionem late per Fely. post Panor. in c. ego. N. nu. viij. s̃. de iureiur. vide Alex. consi. xxix. Ponderatis verbis volu. vj. Probus.

b14 ¶ Ius patro. Dic ꝙ * etiam ius presentandi nedum est acquisibile absq; iure patronatus sed equidem ius eligendi absq; iure canonicali. c. bone. s̃. de postula. prelato. cap. scriptum de elec. c. cum ecclesia. s̃. de causa po. Et hoc habet communis opinio/quam tenet Jo. and. s̃. de elec. c. q̃relam ⁊ in. c. quod alicui de regu. iur. hoc lib. tradit Anth. de Butrio consi. lxij. col. j. hic de duobus.

15 ¶ Est equidem * quesibile ius patronatus per fundationem/etiã altaris licet iura solum dicant de ecclesia vt late comprobat Card. consil. lxxxij. ad primũ dico. Modos alios acquirendi ius patro. vide per Alex. consi. lxxiiij. colũ. fi. ⁊ consi. sequen. vol. iiij. vbi tractatur de modo prescribẽdi ⁊ acquirendi ius patrona. per consuetudinem/et modo probandi illam.

¶ Quesibile igitur dicitur per fundationem/dummodo id fiat ante consecrationem: quia si post consecrationem quis efficeretur patronus iam videretur imponi seruitus rei sacrè/quod esse non debet. l. seruitutes. §. fi. ff. de serui

16 tu. quia * quod humani iuris esse desijt/seruitutem nõ recipit. l. caueri. ff. cõmunia predio. pro hoc vide glo. in. c. piementis. xvi. quest. vij.

¶ Postq; tamen est creatum potest transferri ad alium/quatuor modis videlicet successione/donatione/insinuatione/⁊ permutatione comprobat Domi. in consi. xlv. consuetudo est vbi etiam firmat quod supra proxime diximus de impositione seruitutis rei sacre/⁊ hoc dicit fore alterã rationem quare non acquiratur ius patro. per dationem alicuius rei temporalis post consecrationem ecclesie. Alteram dicit. quia patronus dicitur qui adducit rem de nõ esse ad esse.

¶ Istud tamen modificat ⁊ dicit non procedere quãdo ecclesia foret consecrata sine dote/vel minus sufficienti/qr tunc si detur dos sufficiens ⁊ interueniat autoritas episcopi bene acquiretur ius patro. fauore ecclesie/⁊ tũc dos fingitur precessisse consecrationem ar. c. tanta. s̃. qui filij sunt legiti. Probus.

1 ¶ Est iudicandum. Uide que in simili dicimus. s̃. in capi. primo in verbo hereditas de testa. Pro quo vide Areti. in consil. xiiij. nume. xiij. viso/quibus adde que nota. in. c. licet. s̃. de voto ⁊ in cap. grandis. supra de supplen. negli.

17 prela. hoc lib. vbi dicitur quando filius * primogenitus vixit post mortem patris ⁊ regnum acquisiuit/tali casu filius primogeniti excludit patruũ: qr ex quo filiꝰ primogenitus acq̃siuit regnũ/videt̃ tractari de successione ipsiꝰ filij ⁊ nõ de successiõe eiꝰ p̃ris: ⁊ in tali casu filiꝰ p̃fert̃ patruo in regni successione: secus quando primogenitus non acquisiuit regnum/quia decessit ante mortem patris sui/seu patre viuente: quia tunc patruus reperitur primogenitus cui debetur regnum vt late comprobat Decius con. 443 in casu ad me transmisso.

¶ Ultra premissa pro intento Joã. Mo. hic vide que citat per text. nostrum Petrus de Ancha. consi. 50. colum. ij. vi

18 sis diligenter verbis vbi dicit non * attendimus initium postq; semel res suam mutauit naturam/allegat. l. Paulꝰ alias per procuratorẽ. ff. de acquir. heredi. ibi quia castrẽsia esse mutatione persone desierunt.

¶ Uide pro comprobatione consilia que cumulaui in cap. primo in verbo hereditas. s̃. de testamen. ⁊ que dixi. s̃. in c. primo de cler. coniuga.

19 ¶ Pro intento Joan. Mona. videtur facere quod not. Petrus de Ancha. consi. cx. prima facie. Quod * mutatione persone priuilegiate desinunt priuilegia competere ei ad quem peruentunt/sicut econuerso incipiunt si ad priuilegiatum perueniunt. l. cum quidam. §. cuz fiscus. ff. de vsur. idem Petrus de Ancha. consi. cxxix. colum. ij. ibi mutatione enim bona mutant statum.

20 ¶ Contra premissa vrgent: quia * natura ⁊ origo contractus initi cum priuato non mutatur ex persona priuilegiati. l. fiscus de iure fisci ⁊ . l. emilius. ff. de minor. Ad hoc potest responderi quod in tex. nostro contractus non habet certam legem/in contrarijs vero secus/quia contractus à principio pro omni tempore suscepit legem ergo tituli posterior formatur euentus. l. prima de impo. lucra. descri.

21 lib. x. C. Et ex persona * successoris non mutatur conditio ⁊ natura obligationis: etiam pro futuro tempore dicta l. emilius. ⁊. l. secunda. §. ex his. ff. de verbo. obliga. Item alio modo respondeo: quia in iure presentandi non est mirum si assumit nouam naturam: quia totum pendet ex futuro tempore scilicet presentare: secus in contractibus: pro his vide Petrum de Ancha. consilio. clxv. cum duobꝰ sequentibus ad quem etiam attende pro principali intẽto consi. ccxv. colũ. ij. versi. octauo. Sic scripsit papa: vbi

22 dicit quando * in priuilegiatam personam transfertur ius non priuilegiate persone: priuilegiata vtitur priuilegio suo: sic verificatur doctrina vulgata ꝙ magis dignuz atrahit ad se minus dignum: quam iuribus comprobat ibidem Petrus ver. sexto.

¶ Pro intento nostro videtur facere id quod dicitur de

23 vnione rei ad aliam/⁊ sic habeo ꝙ * quando res vna alteri vnitur assumit naturam/consuetudinem/⁊ priuilegia illius cui annectitur. c. recollentes. s̃. de regu. Domi. in con. xxv. colum. prima. duo videntur.

¶ Pro themate facit quod notat Domi. Bertrandi. consi. ccvij. nume. iiij. pro responsione/parte prima. Quod res

24 * conditionari debent secundum conditionem persone. l. prima de impo. luc. descrip. lib. x. C. facit. l. licitatio. §. mercatores ⁊ §. fiscus. ff. de public. et in autent. de eccle. titu. §. ad hec columna. ix.

¶ Huiusmodi intentum habes intelligere cum grano salis: vt si res non priuilegiata deuenerit ad priuilegiatum gaudeat priuilegio: quo ad actus qui sunt de futuro: vt in tex. nostro: casus est etiam secundum vnum intellectuz in cap. porro de priuilegijs. s̃. non tamen quo ad illa que precesserant primo priuilegium/⁊ ligamen in ipsam rem: quia tunc transeunt ad priuilegiatum cum illo onere. c. pastoralis. s̃. de deci. c. ex literis. s̃. de pignor. vide Neapoly. deci. ccxj. cum duabus sequen.

¶ Hinc Jo. And. post Archid. in. c. primo circa finẽ in no

25 uella. de imunita. eccle. dicit si res * que erat ascripta pro libra ⁊ solido ad soluendas collectas laicorum/peruenerit ad clericum: dato ꝙ clericus habeat priuilegium/vt laicis non soluat: nihilominus soluet collectas pro illis bonis (pro preteritis etiam annis) cum istud onus iam esset impressum rei/quare transit ad priuilegiatum cum onere suo sic intelligas. c. quanq; titulo sequen. quia illud habet locũ in collectis imponendis postq; res peruenit ad clericos sic priuilegiatos. Sed de collectis iam impositis ipsis rebus per laicos non habet locum: Pro huius dicti comprobatione habes: ꝙ licet priuilegium vel alia dispositio etiaz expressa disponat de preteritis: non tñ extenditur ad illa que sunt de preterito/⁊ iã erãt executa tẽpore dispositiõis casus est in. c. audita. s̃. de resti. spolia. c. ex tua. s̃. de filijs presbyterorum: not. Jo. And. in. c. detestãda de conces. prebend. hoc libro.

¶ Habeo preterea ea de quibus meminit Alex. in con. cj. col. pe. visis instrumentis/vol. j. Q; laicus tenens rem in emphiteosim ab ecclesia/tenetur ad collectas soluendas propter fructus quos percipit: dato ꝙ ecclesia cogi non

26 possit: quia res sumit * conditionem a persona/non econtra. l. j. de impo. lucra. descrip. lib. x. C. glo. fi. in fine. C. de in offi. testa. Probus.

¶ De censibus, exactionibus, & procurationibus. Rubrica.

Dictum est de iure patronatus. Et quia patronꝰ quandoq; exigit sensum/quandoq; aliam exactionem/quandoq; procurationez: ideo de his subijcit. Jo. Mo. Card.

¶ Innocentius Quartus. Capit. primum.

Romana ecclesia, & infra. ¶ Statuimus vt quilibet archiepiscopus suam volens visitare prouinciam, prius ecclesiæ suę capitulum ac ciuitatem & diocesim propriam plene visitare procuret, nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum ecclesiarum, nec circa clericorum tantum sed etiam populorum visitationem intentus. ¶ Et si commode vel absque difficultate accedere ad vnam quanque non poterit, de pluribus locis ad vnum congruum clericos & laicos studeat cōuocare, ne in illis visitatio postponatur. ¶ Deinde liceat ei per totam prouinciam vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & dioceses, suffraganeos suos & eorum subditos cathedralium & aliarū ecclesiarum capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca, cleros & populos libere visitando, ac procurationes a locis tantum recipere visitatis. ¶ Ex quo tamen aliquam de ipsis diocesibus visitare cęperit, nunquam postea siue totam, siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam priusquam omnes reliquę ipsius prouīcię dioceses in toto vel in parte (quas secure visitare poterit) & sua de nuo fuerint visitatę. Quod si forte eadem diocesis vel aliqua ibi ecclesia plus alijs indiguerit visitari, tunc aliarum visitatione intermissa redeat ad eandem, si a loci diocesano requisitus extiterit, vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem prouincię processerit cōsilio & assensu, ad quod ijdem se pronos exhibeant ne animarum profectus aliquatenus negligatur. ¶ Si vero maliciose in his difficultatē adhibuerint, archiepiscopus licētiam super hoc a sede apostolica postulet confidenter.

¶ Postquam autem semel omnes prouinciæ suę dioceses visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito cōsilio, & ipsius diffinitione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi volumus vt possint alij esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam iuxta modum superius annotatum, etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus, illam semper prouidentiam adhibendo, vt in posterioribus visitationibus illas ecclesias eosque cleros & populos prius visitet qui non fuerit ab eo in prioribus visitati, nisi magis sit alijs visitationis officium opportunum. ¶ Sane huiusmodi impensurus officium, proposito verbo dei quęrat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesijs & locis alijs diuino cultui deputatis, ac cęteris quæ ad officium ipsum spectant, absque coactione & exactione qualibet iuramenti ad ipsorum emendationem per salubria monita, nunc leuia, nunc aspera iuxta datam sibi a deo prudētiam diligenter intendens. Quod si de aliquibus orta fuerit infamia contra eos ordinarijs ipsorum (vt super his solenniter inquirant) denuntiet si viderit expedire. ¶ Notoria vero crimina quę examinatione non egeant (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia eorūdem) libere corrigat, pœnam pro illis debitam infligendo.

¶ Procurationes aūt recipiat secūdum quod est in canonibus constitutum, nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij aut consuetudinis, seu quolibet aliomodo earum nomine, sed in victualib[9] expensas tantum recipiat moderatas.

¶ Caueat insuper ne ipse vel quisquam suorū aliquod munus quodcunque sit & qualitercunque offeratur, præsumat recipere, vt non quæ sua sunt videatur quęrere, sed quæ iesu christi, quod si fuerit contra præsumptum recipiens maledictionem incurrat. a qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur, volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari.

¶ Hanc autem visitandi formā ab vniuersis etiam episcopis alijsque prælatis ordinario iure suos subiectos visitantibus plene obseruari pręcipimus, saluis super hoc rationabilibus & approbatis religiosorum consuetudinibus & regularibus institutis.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ordo substantialis est diligenter seruandus per omnia.
Io. Mo. hic testatur vidisse dari literam in cancellaria vt hic.
Ordo a iure debitus / si petatur & non admittatur petitio: potest appellari / alias si non appelletur & procedatur / tenet quod est actum.
2 Detentus iusto impedimento / aliū mittere potest Archiepiscopus ad visitandum.
Omnes archiepiscopi sunt episcopi.
3 Quando duo concurrunt in visitatione / quis preferatur.
4 Ordinarius habet regularem potestatem / & quasi naturalem.
Secundum mai[9] fit denominatio.
5 Ecclesia non valens archiepiscopum & episcopum (simul visitantes) recipere quem recipere habet.
Primo veniens est admittendus.
6 A capite edenda est ratio.
Qui alios corrigit / prius debet corrigere se & suos.
7 Plenum potest dici / etiam vbi est aliqua exceptio.

8 Persone p̄sentia multum consueuit operari.
9 Hoc possumus quod commode possumus.
10 Forma mandati exacta diligentia est seruanda.
Ad archiepiscopum pertinet cura ꝛ solicitudo totius prouincie.
11 Ad impossibile quis non tenetur.
Officium visitantis describitur hic.
Quod tibi vis fieri/mihi fac ꝛ econtra.
12 Ordo non est seruandus/si incommoditas vertatur in ordine seruando.
13 Officia non sunt promiscuis actibus perturbanda.
Inquisitio melius procedit/quando fit sigillatim.
14 Episcopus est aliis in exemplum.
15 Quando est eadem ratio: idem est ius.
16 Solum consilium non obligat.
17 Malitia vel fraus regulariter est probanda.
Casus in quibus scriptura requiritur describuntur hic.
18 Probatio fit leuius ꝛ securius per scripturam.
19 Delusoria/non debet esse visitatio.
20 Nemo est compellendus de occultis dicere veritatem.
21 Quando non reperitur certa pena in iure/arbitratoria infligitur.
22 Quis stipendiis suis debet esse contentus.
23 Nomine victualium/ quid contineatur.
24 Pena suos debet tenere autores.
25 Fraus nemini debet patrocinari.
Qui agit extra potestatem/nihil facit.
26 Legatus vices pape gerit.
27 Ecclesia romana contra se ꝛ membra sua immediate/ priuilegium non concedit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An delegatio visitationis fieri possit per ordinarios.
2 Probatio que fit subiiciendo locum oculis/ est tante virtutis/vt illi nunq̄ intelligatur esse derogatū / ꝛ prefertur cuicunq̄ probationi.
3 Connexa ad mandatum debent seruari/ sicut forma mandati.
4 Probatio motus proprii/debet fieri per scripturam.
5 Probatio clericatus fit per testes ꝛ scripturam.
6 Quelibet forma tradita a lege/censetur substantialis / et de essentia actus.
7 Ad onera personalia scholares cogi nō possunt : nisi cōsuetudine aliud inducatur.
8 Que volumus habere executionem paratam / in scriptis probare habemus.
9 Per testes non probatur simulatio contra instrumentum
10 Quod fieri potest per legem/fit per statutum.
Per pactum fieri potest q̄ requiratur scriptura.
11 Nemo presumitur aliquid concedere contra seipsum.

Romana, Hec decretalis tangit formam visitationis per metropolitanos exercende. ¶ Et diuiditur primo in duas partes: nam primo formam visitationis per archiepiscopos faciende tangit. Secundo §. [hanc autem] formam huius constitutionis ad alios prelatos visitantes extendit / Prima in duas partes: nam primo tangitur modus circa visitationem faciendam. Secundo §. [procurationes] circa procurationem recipiendam. Prima in duas/ primo tangitur ordo visitandi loca. Secundo §. [sane] modus visitandi eadem/ prima in duas partes / primo tangit ordinem visitandi capitulum ecclesie sue ciuitatis ꝛ diocesis. Secundo §. [deide] tangit ordinem visitandi prouinciam. Et iste est ordo * substantialis ꝛ per omnia diligenter seruandus. Et ideo facere contra ordinem hic tactum est facere processum nullum/ ar. §. de resc. cum dilecta. C. de sen. ꝛ interlocuto. om. iudi. l. prolatam/ ꝛ hoc casu via nullitatis vidi dari [a] literam in cancellaria.
¶ Si vero ordo non esset substantialis/esset tamen a iure debitus/ ꝛ peteretur si non admitteretur petitio posset appellari. C. de appella. l. i. alias si procederetur teneret q̄d esset actum. §. de resti. spo. c. i. ĩ. hoc lib. de accu. c. prio nota. [visitare] personaliter. §. eo. p̄curationes.

2 b ¶ Quid * si archieps iusto impedimento detineretur dic ipsum [b] alium mittere posse. x. q. i. epm. Et qualiter iste missus sit procurandus habetur. §. hoc lib. de offic. ordi. si eps: nec curo si dicta iura loquantur de epo: q2 omnes archiepi sunt epi. xxi. dist. in nouo/ ꝛ de sacra vnc. c. vnio. §. q2
3 vero. ¶ Sed * quid si simul concurrant/ ꝛ simul visitēt dic si concordent bene quidē: si discordent regulariter tenet sententia pro reo. Sed in casibus specialibus pro actore: quando sunt ordinarii: quod est verum si sententia p actore lata fauorē foueat secus si impugnet: vt si actor peteret matrimonium separari.
¶ Sed in delegatis/delegans vnam sententiarum quam voluerit approbabit/ ꝛ interim erit in pendenti : ꝛ in arbitris neutra tenet. §. de re iudi. c. vltimo. ff. de re iudi. duo.
4 c ¶ Sed q̄ est ratio: dic ordinarius * habet regularem potestatem: ꝛ quasi naturalem [c] ꝛ ob hoc sententia vnius ordinarii tenet: que iam est maior vel propter casum specialez vel propter regulam.
¶ Et ideo secundum maius denominabo. ff. de statu homi. l. queritur.
¶ Sed delegati habent ab alio/qui non propriam/sed alienā iurisditionem exequūtur. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. l. i. §. qui mandatam.
¶ Et ob hoc dependet a delegante: sicut riuulus a fonte alteram approbante. Sed in arbitris est omnino res extra ordinaria/ ꝛ ab exordio extra necessitatē posita: ꝛ ob hoc sētentie arbitrorum aduerse vigorem non habent.
5 ¶ Sed quid si * ecclesia non potest archiepm ꝛ diocesanum venientes simul recipere: dic primo venientē admittendum. ff. de offi. consul. l. i. §. de foro compe. p̄posuisti ar. ff. de iudi. qui prior. §. de iure pa. cum autem. §. de maio. ꝛ obedien. capitulo primo.
¶ Quid si nō appareat qui prior dicūt quidā epm p̄ferendū: cui cura specialius est commissa. x. q. i. regenda. ix. que. ii. nullus: tu dic archiepm p̄ferendū. xi. q. iii. c. qui resistit ꝛ c. sequen. Nam habet quādā specialitatē q̄regulari iuri p̄fertur ar. ff. de reg. iur. l. i. [prius] Nam * a capite [d] edenda est ratio. ff. de edendo argentarius. Et qui alios corrigit prius debet corrigere se ꝛ suos: vt hic ꝛ. §. de statu mo. c. ea que. xxv. dist. c. vlt. xxvi. dist. vna tm̄. iii. q. vii. iudicet [plene] ita q̄ nulla parrochia remaneat visitanda/ dūmodo commode potuit visitari/ ꝛ causa visitationis subfuit.
6 d
¶ Et hec omnia intelligo redigenda ad arbitriū boni viri
7 nam plenum * potest dici/etiaz vbi est aliqua exceptio de conse. dist. ii. re vera. lxxvi. dist. ieiunium.
¶ Sed nunquid sufficit conuocatio sinodi/in qua fiat diligens inquisitio ꝛ correctio peccatorum: videtur q̄ sic. ĩ. de accu. sicut olim. xviii. dist. quoniam: dic contrarium quia infra tam breue tempus quo consueuit sinodus celebrari/nō posset fieri plene inquisitio singulorū: quod est contra mētem huius. c. tum quia ibi non veniunt clerici ꝛ laici: qui tamen sunt vt sequitur visitandi/ tum quia res subiicienda [e]
8 e est oculis/ ꝛ persone * presentia multum consueuit operari. ff. fi. regundo. si irruptione. §. de offi. delega. quoniam. ii. §. penulti. ꝛ vlti. [minorum] ꝛ est ratio. §. de preb end. maioribus [populorum] ex hoc ꝛ sequentibus liquet non sufficere visitationem sinodalem vt notatur supra proxime.
9 [cōmode] hoc * enim possumus: quod cōmode possum9. ff. de verborum significatione nepos. xxii. q. secunda. c. faciat [difficultatem] forte propter niues/vel glacies /vel aliud consimile. ff. si quis cautio. l. secunda. §. si quis in iudicio. ĩ. de eccle. edifi. c. tertio [accedere] ex hoc probatur q̄ hic loquitur de visitatione personali [locis] scilicet incōgruis quia non potest quilibet locus per se archiepiscopo prouidere [congruum] .i. omnibus communem prout erit possibile/ sic. §. de fide instru. accepimus. ff. de iudi. si locus [laicos] quo ad visitationem/ que tam in laicis q̄ in clericis/ prout sequitur fieri debet/ a clericis tamen tantum procuratio exigitur: nam sic est consuetum [liceat ei] non ante.
f 10 Or forma [f] * mādati exacta diligētia est fuāda. C. mādati. in re mandata. ff. mandati diligenter no. §. eo. c. in princ. [prouinciam] si constet metropolitano de suffraganei negligentia/ non aliter nec ante secundum quosdam. Dic cōtra quia ad archiepiscopum pertinet cura ꝛ solicitudo totius prouincie. xxi. dist. cleros. ix. q. iii. [per singulas].
¶ Et ideo ex officii sui debito nulla prescriptione obstāte visitat annuatim. §. de prescrip. c. cum ex officii. §. eo. fopite ꝛ. c. cum nuper ꝛ. ĩ. eo. §. sane ꝛ. §. notoria: ꝛ est expressum
11 ĩ. eo. c. fi. [partem] si non potest totam: nam * ad impossibile non tenetur. ff. de reg. iur. impossibilium. hoc lib. de reg. iur. nemo potest not. ex quo tamē exiuerit vnam diocesim

⁊ aliam visitare inceperit/nõ reuertatur ad dimissã:vt.j.
sequitur[officiũ] ad quod pertinet statutum clericoꝝ pri
mo discutere/qualiter baptismum ⁊ alia sacramentta mini
strent/⁊ qualiter se habeãt in ecclesia/⁊ in vita/⁊ si omnia
recte deo gratias agant. Si aũt aliter[est:ignaros instru=
at/⁊ puniendos puniat/⁊ hoc decet nocte q̃ venit expedi
re/⁊ sequenti die in mane plebi ꝯuocare p̃dicet verbũ dei
docẽdo fidẽ/⁊ articulos fidei/⁊ vitia mortalia fugienda/et
quod est de lege naturali scꝫ quod tibi vis fieri mihi fac/⁊
econtra/⁊ vt resurrectionem sperent/ ⁊ diem iudicij time=
ant/se in bonis operibus ꝯtinue exercẽdo. Et sic de eccle
sia militante/poterunt ad triũphantem ꝓficisci.x.q.j.pla=
cuit/de quibus dictum est.s̃.de elec. fundamenta hoc lib.
[ciuitatem ⁊ diocesin]per ordinem primo si ciuitatem tan
q̃ caput/⁊ secundo diocesin.s̃.eo.primo Re. Sed licet ibi
dictus ordo sit seruandus/nõ tñ puto ipsum de necessita=
12 te hoc casu esse seruãdũ:si * incõmoditas verteref in ordi
ne seruando ⁊ ratio apparet ex predictis[subditos] quasi
dicat / nedũ suffraganei in hoc casu archiep̃o cum visitat
sunt subditi/sed etiã suffraganeoꝝ subditi subsunt ei[alio
rũ]conuẽtualiũ/parrochialiũ/ ⁊ aliaꝝ quaruncunq̃ tam
in capite q̃ in mẽbris vt sequitur[pia loca]⁊ similia visi=
tanda sunt/grangie tamen in quibus sunt oratoria nõ visi
tabuntur/sed inhabitatores eaꝝ ad caput cõuocabũt/nec
in ꝓcurationib⁹ grauabũtur.s̃.eo.auctoritate[clericos ⁊
populos]non tñ simul sed separatim/ q̃ separata est vita
13 talium.xij.q.j.duo sunt/nec sunt * ꝓmiscuis actib⁹ officia
ꝯturbanda.C.de testa.cõsulta. Et etiã inquisitio melius
ꝓcedit qñ fit sigillatim.j.de accusa.inq̃sitionis.§.tertie.s̃.
de testib. cum clamor. Et hoc credo seruãdum si negotij
qualitas hoc exposcat/alias in genere ⁊ in communi fiat
hec inquisitio.j.eo.§.sane.

¶ Sed nũquid de statu ep̃i a metropolitano in.c.inquire=
tur dic.ꝙ sic/decentius tamen est vt interrogetur ⁊ seor=
sum corrigatur/cũ eñ sit ep̃s alijs in exemplũ.s̃.de voto
magne.§.j.bene potest corrigi sine mẽbris/⁊ correctio mẽ
broꝝ differri.s̃.de re iudi.cũ.J.⁊.A.§.j.[libere]id est ꝯtra
dictiõe/p̃scriptione/ vel appellatiõe nõ obstãtibus. s̃. de
p̃scrip.cũ ex officijs ⁊.c.accedẽtes.s̃.de offi. ordi. licet et
c.sequen.[visitatis]visitare intelligitur si vadat causa cris
mandi pueros/vel consecrandi ecclesias.s̃.de reliq.c.j.si
ue pro quocũq̃ alio negotio cõmuni/seu quod multos tan
git.x.q.iij.nec minus.j.de simo.cum sit siue fiat pro salute
animaꝝ/seu cultu diuino ampliando vel statu ecclesie in
melius reformãdo.x.q.j.placuit.

¶ Et appellat loca visitata siue sint illa ad q̃ accedit ꝑso=
naliter siue illa que vocat ad suã visitationem.s̃.eo.j.⁊.ij.
Re. ¶ Et hanc vocationẽ potest facere nõ tm̃ archiep̃s in
sua diocesi/sed extra/ex quo visitat in suoꝝ suffraganeoꝝ
diocesi:cum * sit eadem ratio/ergo idem ius.s̃.de consti=
14 tu.translato.s̃.de exceptio.cum inter priorem.§.vlti.[ce=
pit]caueat ꝙ perficiat/alias non poterit reuerti in illa vi
sitatione vt.j.sequitur[de vno] ⁊ sic secundum incipiat vi
sitationem facere:secũdum ordinem superius pretaxatũ.
Et.j.ad modum anni fiet visitatio circularis.s̃.de offi. Ar
chid.mandamus.x.q.j.placuit premissa tamen diffinitione
de qua habetur.j.eo.§.postq̃[indiguerit]aliquo casu sup=
ueniente/vel etiam ex antiquo[intermissa]sine preiudicio
redeundi/cum hoc fiat de iuris licentia[requisitus] nõ ali
ter/cum iam per exitum videatur renunciasse visitationẽ
illi⁹ anni[⁊ assensu]hoc iõ dixit/q̃ nisi hec duo interuenis
15 sent:solum consilium * nõ obligaret.s̃.de arbitr. cũ olim.

¶ Sed quid si loci diocesanus ꝯtradicit: dic ꝙ archiep̃s
redibit:si maior ⁊ sanior pars ep̃orum consentit.lxv.dist.c.
j.⁊.ij.[profectus]quasi totis viribus debet episcopus pa=
storale officium procurare.s̃.eo.cum apostolus[malitiose]
quod presumitur:eo ipso ꝙ indigentia nota est: vel famosa
16 licet alias malitia * vel fraus sit ꝓbanda.ff.de proba.quo
tiens.§.qui dolo[cõfidenter]quasi dicat non requireret ꝓ
bationem:sed de facili hoc concedet[consilio].s.cõsilio q̃d
annuatim tenere debet.j.de accu. sicut olim nec adiungit
de assensu:vt.s̃.§. ꝓximo:q̃ siue discordent:siue cõcordẽt
hoc ad ip̃m solum ꝑtinet diffinire ar.s̃.de arb.cũ olim:⁊.j.
sequitur[ipsius].s.archiep̃i ⁊ nõ dicet ep̃oꝝ[diffinitione]
hec erit diffinitio diffinimus ꝓcedendũ esse per nos advi
sitationem ꝓuincie nostre.

¶ Nec est.nec esse quod fiat causa cognita sed sufficit ꝙ de
plano:nec a tali diffinitiõe(cũ sit tm̃ super executione sui
officij)poterit appellari.s̃.de offi.ordi.irrefragabili.ij. Re.
g [in scriptis]hic est vnus casus in quo scriptura s exigit.
¶ Secundus in minore iurante se maiorem esse. C. si mi=
nor se maior.dixe.l.iij. ¶ Tertius si pactum fiat cũ aduo
cato de re immobili sibi dãda.C.de suffrag.l.vna.ij.Reo.
¶ Quartus in solutione debiti contenti in instrumẽto pu
blico.C.de testib.testium ⁊ auten.rogati. Quintus si quis
cauit de debito in scriptis redigendo ex causa antecedẽti:
⁊ vult hoc probare.C.de consti.pecu.l.generaliter.
¶ Sextus in testamento in scriptis redigendo.C. qui te=
sta.fac.po.l.hac consultissima.§.at cum humana.
¶ Septim⁹ quando de facto antiquissimo q̃ritur/ꝙ nec ꝑ
testes ꝓbari possit de ꝓba.ff.census.s̃.de prescrip.ad au=
dientiam.s̃.eo.de probatio.cum causam.
¶ Octauus in delegato pape.s̃.de offi.deleg.c/cũ in iure
C.de mãda.princi.l.vna. ¶ Nonus in priuileg. j.de priui
h leg.porro.s̃.de vsupal.c.vlt. ¶ Decimus in clerico ꝑ di=
misso a suo ep̃o.lxxj.dist.extraneo.s̃.de cleri. non residen.
fraternitati.C.de epi.⁊ cler.si qua.§.preterea.
¶ Undecimus in clerico ab heresi reuertente.j.q.vj.c.sa=
luberrimũ. ¶ Duodecimus in libello criminali: vel ciuili.ij.
q.j.c.legũ.s̃.de libel.obla.c.j. ¶ Tertiusdecimus:in ꝓfitẽ
te.xxvij.que.vij.omnes femine. ¶ Quartusdecimus in
electione.s̃.de electione q̃ propter. ¶ Quintusdecim⁹ in
alienatione rei ecclesiastice.s̃.de his que fiunt a maio.ꝑte
capi.c.j.x.q.ij.hoc ius.xij.q.ij.sine exceptione. ¶ Decimus
i sext⁹ in emphiteosi[i].C.de iure emphi.l.j. ¶ Decimussepti
mus qñ appellat̃ ante diffinitiuã.s̃.hoc lib.de appel.cordi
¶ Decimusoctau⁹ s̃m quosdã in fideiussore.C.de fideiuss=
so.l.penul. ¶ Decimusnon⁹ in donatione q̃ excedit quin=
gentos aureos.C.de dona.l.si quis argẽtũ. ¶ Uigesimus
in eo qui variauit circa ꝓcuratorem ꝯstitutũ.s̃. de ꝓcura.
c.j. ¶ Uigesimusprim⁹ in sñia excõicationis. ¶ Uigesimus
secũdus in rescriptiõe transcripti sñie excõicatiõis. j. hoc
lib.de sen. excõicationis cũ medicinalis. ¶ Uigesimuster
tius qñ agit̃ ꝙ aliter non valeat contractus/nisi sit in scri
ꝑtis redactus.C.de fide instru.ꝯtractus.s̃.de pac. c.ij.s̃.
de trãsac.c.j.s̃. de confir.vtili. venerabili. ¶ Uigesimus
quart⁹ in extrauagan.de senten.excõica.ꝑinde in fine.
¶ Uigesimusq̃nt⁹.in extraua.iũcte ꝑsi.pñti. ¶ Uigesimus
sext⁹.s̃.hoc lib.de elec.fundamẽta.§. vt ergo in fi.alias re
k gulariter[k] põt ꝓbari instrumentis vel testibus[l].s̃.de si
18 l de instru.cũ Joãnes.C.de fid.ist.l.in exercendis ꝓbatio*
tamen fit leuius ⁊ securius per scripturam.ff. de pignor.l.
contrahitur[superius].s̃.eo.primo Reso.⁊.§.primo.⁊ secun
do[visitati]quia magis egere visitatione presumit̃/⁊ ideo
primitus sunt visitãdi.s̃.eo.§.ꝙ si forsan[opportunũ] ⁊ de
hoc eiusdem arbitrio erit standum[verbo dei]⁊ hoc per se
vel alium.x.q.j.episcopum de offi.ordi.inter cetera[coa=
ctione]hic vult dicere ꝙ visitator non debet aliquem co=
gere vt dicat que sint corrigenda circa ea que ad visita=
toris officium spectant/sed simpliciter querat ⁊ volentem
respondere audiat. Et idem est dicendum in episcopo/ et
quolibet alio visitante:bene tamen potest eos cogere di=
cere veritatem de his super quibus inquirit ⁊ que ad visi
tationem conueniant/⁊ in his que ad ipsum spectant eidẽ
obediant. Quia cui committitur principale/⁊ accessorium.
19 s̃.de offi.delega.c.j.⁊.c.prudentiam.§.penul.alias * delu
soria esset talis visitatio/quod non debet esse.ff.ne quid in
loco publi.l.fina.

¶ Idem in iurisditione si coertionem aliqualem non habe
ret.s̃.de offic. delega.preterea. ⁊ capitulo.ex literis.ff. de
offi.eius cui manda.est iurisdi.l.vlti. Et dic ꝙ * nemo est
20 compellendus de occultis dicere veritatem.j. de accusa.
qualiter primo ⁊.c.inquisitionis.§.primo. Nec ab inuito iu
ramentum exigetur per quod occultum promere constrin=
gatur/ex quo cum aliqua sine iuramento referantur corri=
genda/post modum poterit inquisitor super ijs exigere iu
ramẽtum [aspera] .xliij.dist.si rector.xlv.dist.disciplina.j.
de peniten.⁊ remissio.omnis. Qꝫ si de aliquibus de qui=
bus alij interrogati de plano nihil dicunt vt premisit[in=
quirant]seruata forma.j.de accusatio.qualiter.ij.[denun=
ciet]distigue de denũciatiõe/ vt no.s̃.de religio.domib.re
ligionum in fine[notoria] de speciebus notorij/dic vt.s̃.
de cohabi.cleri.⁊ mulier.vestra ⁊.c.vlti.[non egent].s̃.de
elec.bone.j.in his enim ordo iudiciarius non est seruãdus:
s̃.de iureiur.ad nostram.iij.[negligentia] ergo nisi cõstet
de ea/non habet se intromittere nisi forsan aliud de consue
tudine haberet arg.s̃.hoc libro de offic. ordi. Romana.§.
quia in causis.

¶ Cõtra videtur.j.eo.perpetuo/tu dic ibi est casus diuer
sus non aduersus:nam hic loquitur ⁊.s̃.eod.§.proximo qñ
archiepiscopus prosequitur post diffinitionem suam/visi=
tationem suam: sed ibi loquitur quando vult reiterare et

ep̄s dicit bene stare omnia ipsumq; negligentem nõ fuisse. Sed hoc non obstãte archiep̄s põt visitare: q2 hoc ipsum archiep̄s habet rimari/sed veri⁹ ibi loquitur de vtraq;/vt liquet ex textu [penã] certã * si reperiatur in iure determinata: alioquin arbitrariam infliget. s̄. de offi. delega. de causis. ff. de testib. l. quesitum [canonib⁹]. x. q. iij. relatũ. s̄. eo. cum apostolus ⁊. c. sequẽ. ⁊. c. sopite ⁊. c. cum nuper [pecuniam] hoc statutum pene adiectione iuuatur. j. c. proximo [familia]. i. clericus/vel laicus: ⁊ hoc fuit inductum ad remouenda grauamina subditorum [officij] vt scriptor/vel sigillũ deferẽs. j. de symo. c. j. j. q. ij. sicut ep̄m. Et hoc si ratione visitationis petatur: nec intendo dãnare clericum/si literas faciat/⁊ aliquid habeat ꝓ labore ar. xij. q. ij. charitatẽ nisi forte salariũ * perciperet de publico/quia tunc stipendijs suis debet esse cõtentus. xxiij. q. j. militare [consuetudinis] nota cõsuetudinem reprobari vt hic ⁊ no. vt hic ⁊ no. s̄. hoc. lib. de consuetu. in rubrica [eoꝝ nomĩe] .s. archiepiscopi vel familie. xlvj. dist. non suo. j. hoc lib. de reg. iur. ꝙ alicui. s̄. de elec. auaritie [in victualib⁹] hic moderatur. j. eo. felicis/⁊ hoc nomine cõtinet * cibus/pot⁹/vestis/stramẽta/⁊ que sunt homini necessaria ad viuendũ ff. de verb. signifi. victus/⁊ hospitiũ. ff. de alimen. lega. legatis [moderatas] ne quid fiat in grauamen ecclesie vltra facultates eiusdem. s̄. eo. cum apostolus ⁊. c. sopite ⁊. c. cũ instantia ⁊ vt in gratiarum actione recipiatur/quod leta facie ministratur: ⁊ ita nõ videãtur querere que sua sunt/sed que iesu christi. s̄. eodem cum apostolus ⁊. j. eo. §. caueant [minus]. s. ex quacunq; causa multo minus donum quod fit sine causa. ff. de verb. signifi. inter donũ [quodcũq;] siue magnum siue paruum/simile. j. q. j. sunt nonnulli. s̄. de vita ⁊ hone. cleric. cum ab omni: excipe tamen esculentum ⁊ poculentũ/que tamẽ nõ ꝑducantur ad muneꝝ qualitatẽ. ff. de offi. presid. plebiscito. ff. de offi. ꝓcõsul. ⁊ lega. solent in fi. s̄. hoc lib. de rescri. statutum. §. insuper.

¶ Sed quomodo potest esse esculentum ⁊ poculentum/cum recipiat tantũ in victualibus. Dic ꝙ visitatus aliqd excellens in istis victualibus presentabit/licet visitãs expẽsas cõmunes in victualib⁹ recipiat [recipiens]. Sic ergo pena * suos teneat autores de his que fiunt a maio. parte. c. quesiuit/⁊ de pe. C. l. sancimus [maledictionẽ]. i. penam eternaz/que pro pctõ mortali debetur gene. iij. [ni si duplũ restituat] illi a quo recepit ⁊ aliter nõ potest absolui/nec penitentia iniungi. xiiij. q. vj. si res. j. de vsur. cum tu. §. j. [fraudem] que * nemini patrocinari debet. s̄. de rescrip. sedes in fine ⁊ in. c. ex tenore [formam] de qua dictũ est. s̄. eo. §. sane vsq; huc [iure] hoc ideo dicit/q2 delegati a sede apostolica inquirere habent iuxta formã sibi iniũctã. s̄. de resc. cum dilecta.

¶ Idem si ab inferiori mittantur ⁊ caueãt ne de potestate quam non habet se intromittãt: tũc enim nil agerent. s̄. de iure patro. quod autem in fine. j. q. vij. daybertum.

¶ Sed nunquid legatus sedis apostolice hanc formã seruare cogitur/dic ꝙ non quia * vices pape gerit. xciij. dist. c. vlti. item q2 maior est episcopo. s̄. de offi. deleg. sane ij. item q2 nõ includitur sub hac clausula generali ar. s̄. de resc. sedes ⁊ no. j. hoc lib. de scismati. c. vno. §. omnẽ. Item * q2 ecclesia romana cõtra se ⁊ membra sua immediata priuilegium non cõcedit. s̄. eo cum instantia primo Reo [episcopis] isti iure suo punient/cum sint ordinarij omnimode suarum diocesum. xj. q. j. de persona [obseruari] in capitulis in quibus potest. j. de statu mo. c. vlti. in fine. Nã aliqua sunt que archiepiscopũ tangũt specialiter ⁊ hũc solũ. s̄. eo. §. j. ⁊. §. sane/⁊ quo ad formam que in dictis. c. cõtinet [instituti]. s̄. de statu mo. in singul. ⁊. c. ea que Joan. Mona. Cardinalis.

¶ Axi literam. Dictum hoc firmat Sozi. in tract. de visitatio. colũ. viij. referẽdo verba hec ad calamũ idem firmat collec. in. c. ꝓcurationes. nu. ix. supra hoc titu. q̄ subdit hoc nõ habere locũ ĩ ep̄o: vt primo visitet capitulũ q2 id non reperitur expressuz. Prob⁹.

¶ Ipsum aliũ. Dic tu idẽ de quolibet alio iurisditionẽ ordinariaz habẽte/secundũ Inno. hostien. ⁊ Jo. and. hic quod refert ⁊ sequitur Sozi. in trac. de visita. colũ. v. in prin. per. §. hanc aũt hoc. c. q2 ratio diuersitatis assignari non potest q̄uis lap. ⁊ zabarel. in cle. fi. §. j. de statu mo. simpliciter teneant ꝙ etiam * cessante impedimento ordinarij: delegare possunt visitationem/quoruz opinio nostris temporibus obseruatur: sup hoc tamẽ nõnulli pro hoc obtinẽt indultũ a sede apostolica vt quotiens eis placuerit per alium seu alios possint visitare: ⁊ bene alias nõ puto tutos sed in iura peccare: ideo eoꝝ auxilio nõ veniũt iuuãd. l. l. auxiliũ. ff. de minor. xxv. ãnis. c. frustra. s̄. de vsur. Philippus Probus.

¶ Naturalem. Glo. in cle. fi. de offi. ordi. Et adde ⁊ magis iurisditionẽ appropriatam q̄ alij prelati sibi subditi/quia habet a lege/alij vero a consuetudine/priuilegio/vel prescriptione Sozi. in. c. cum cõtingat. s̄. de foro cpe. Prob⁹.

¶ Capite. Uide que dixi de capite in capi. vbi periculum s̄. de elec. Probus.

¶ Subijcienda est oculis. Alex. con. xxxv. nu. viij. viso processu: volu. iiij. dicit ꝓbatio * que fit subijciendo locũ oculis/est tante virtutis vt illi nunq; intelligatur esse derogatũ/⁊ p̄feratur cuicunq; alij ꝓbationi not. azo in summa. C. ad leg. aquil. Bal. in. l. contra negantem in fine. eo. tit. ⁊ in rub. de ꝓbatio. circa primã colũ. ⁊ in. l. j. C. si aduer. ven. vide que dixi in. c. dispẽdia. s̄. de rescrip. Probus.

¶ Forma mandati. Idem venit dicendum * de connexis ad mandatum vt debeant obseruari citat Do. Bartholo. de chassa. in con. j. in. §. sexto ꝙ anathema. nu. xxix. Prob⁹.

¶ Scriptura exigit. Uide que notat in proposito. Alexã. con. lviij. in prin. viso ꝓcessu cause/vol. vj. ⁊ con. cvij. videretur/circa superius: vol. vij. vbi addit ad hos casus aliũ casum: videlicet in * probatione motus proprij/q2 debet fieri per scripturam. c. si motu de preben. hoc lib. hinc dicit idem Alex. cõ. cxij. col. j. visa copia. eo. vol. vij. ꝙ motus ꝓprius principis nõ presumitur: q̄ñ hec clausula motus ꝓprij nõ est in literis inserta. d. c. si motu ⁊ in. l. j. C. de peti. bono. subla. li. xj. C. doc. in. l. iij. in pri. C. quod q̄sq; iuris: ⁊ in auten. quas actiones. C. de sacrosan. Probus.

¶ In clerico. Do. Bartho. de chassaneo con. xliiij. nu. xiij. voluit ad probationem * clericatus extendere: vt fiat solum nõ ꝑ testes sed literam: tamẽ habeo ɔtra eũ glo. in. c. si iudex in verbo fecerit de senten. excõi. hoc lib. cui ɔcordat Alex. con. cvij. vol. vij. Probus.

¶ In emphiteosi. Hunc casum firmat Alex. con. l. nu. iij. in causa ⁊ lite: vol. v. vbi subdit ꝙ est speciale in illo ɔtractu: q2 fit in perpetuũ: ⁊ memoria labilis est. l. peregre. ff. de acquir. po. ⁊ hec est cõis opinio frustra alias hoc posuisset legislator in. l. prima. C. de iure emphi. Nam * quelibet forma tradita a lege censetur substãtialis ⁊ de essentia actus adeo ꝙ semper aliter factus non tenet/ita dicit Bald. in. l. compartiones in tertia oppositio. C. de fide instru. l. non dubium. C. de legib. l. cum hi. §. sumpto. ff. de transactio. operatur tamen consuetudo in contrarium secundum eundem Alex. vbi. s̄. prout in simili dicit ipse Alexand. consilio. lij. numero quinto/visis his/volumi. eodem. Qz licet * scholares ad onera personalia cogi non possint de iure. l. prima C. de profes. ⁊ medi. lib. x. tamen si de consuetudine eis imponeretur/poterunt cogi vt ibi comprobat: quod autem sit communis opinio placet Neapol. decisio. lxxij. Nardus Probus.

¶ Alias regulariter. Adde alium casum in quo requiritur scriptura/vt pote in his que volumus * habere executio paratam/videlicet in garentigijs in quibus debet adesse super his instrumentum notarij cum subscriptione duorũ testium/vt late dixi in. c. tibi in versicul. per que in facti. s̄. de rescrip. quibus adde que notat Ang. post glo. in. l. fina. in verbo depositionibus. C. de edic. diui Adria. tol. ꝙ si ex forma statuti instrumenta garentigiata vel confessionata habent executionem paratam: pro quo allegat etiam not. per Innocen. in capitu. fina. s̄. de fide instru. quod dictum approbauit Alexand. in. d. l. fina. prout refert in consi. xciij. in fine/repetitus in causa/volu. vj. Probus.

¶ Uel testibus. Istud videtur limitandum in casu quem no. Alexand. de Imol. consilio. xxviij. numero decimo/in causa ⁊ lite/volumi. quinto/ꝙ per testes * non potest probari simulatio contra instrumentuz/vt singulariter voluit Cy. in lege prima in fine. C. plus valere qd̓ agitur/per id quod habetur in lege generaliter. C. de non numer. pecu. ⁊ in. l. antique. C. ad velleya. et est de mente Petri de Anchara. consilio. ccxxvj. ad corroborationem: ad idem si fuerit introductum per statutum ꝙ non possit fieri probatio ꝑ testes/sed solum per scripturam/⁊ tale statutum valet/qd̓ patet: quia si * per legem fieri hoc potest ergo ⁊ per statutum. l. de quibus. ff. de legib. l. non impossibile. ff. de pactis Bar. in. l. omnes populi in. iij. q. ff. de iusti. ⁊ iure.

¶ Facit quia per pactum fieri potest ꝙ requiratur scriptura. l. contractus. ff. de fide instru. doc. in. c. si diligenti. s̄. de

foro compe. Antho. de Butrio. in. c. ij. s. de proba. tradit Alex. con. l. in causa ꝛ lite/colū. prima: volu. v. quod cōprobat idem Alex. in consi. lxviij. in prin. viso processu ꝛc. vol. iij. ideo ꝛ per statū fit. Probus.

m ¶ Dic ꝙ non. Istud refert ꝛ sequitur collec. in. c. procurationes. nu. vij. s. hoc ti. Probus.

n ¶ Contra se. Adde in simili que citat Bal. in. l. milites: in fine. C. de testa. mili. vbi dicit ꝙ non * creditur ꝙ respublica per generale arbitrium cōcessum ciuibus concesserit cōtra seipsam/ꝛ cōtra iura fiscalia per. l. si pecuniam. §. sunt. ff. de pecu. lega. idem Bal. in. l. ij. C. an seruus ex suo fac. facit tex. in. l. licitatio. §. fiscus: ꝛ quod ibi no. Bar. ff. de public. Sequitur. Robertus de strosis in subscriptione consi. Sozi. ccclj. col. fi. videbatur primo. Et Alex. consi. xxij. nu. ij. Consideratis his: vol. vij. quem ibi vide q2 late etiam in proposito tradit in consi. cxlix. colū. ij. viso processu: volumine secundo. ꝛ Neapolli. decisio. cccxix. numero. viij. quōdam stephanus. Probus.

o ¶ Non concedit. Vide que in ꝑposito dicit Do. con. xliiij. dominus noster papa: pro comprobatione autem Io. mo. vide glo. pragma. in titu. de elec. in fi. in verbo alteri: que adducit. l. iubemus nullam. C. de sacrosanc. eccle. ꝛ. c. cum ex officijs. s. de prescrip. Probus.

¶ Gregorius Decimus in generali concilio Lugdunen. Cap. ij.

E Xigit peruersorum audacia vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus. ¶ Constitutionem itaque felicis recordatiōis Innocen. papę quarti prædecessoris nostri editam super non recipiendis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus eorūque familiaribus interdicta, quā multorum fertur temeritas prẹterire, volentes īuiolabiliter obseruari, eā decernimus pœnæ adiectione iuuandam. Statuentes vt vniuersi & singuli qui ob procurationem sibi rationes visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel alias cōstitutionem ipsam recipiendo munera siue visitationis officio non impenso procurationem in victualibus aut aliquid aliud procurationis occasione violare præsumpserint, duplum eius quod receperint ecclesię a qua id receptum fuerit, infra mēsem reddere teneantur. ¶ Alioquin extunc patriarchę, archiepiscopi, episcopi duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes ingressum sibi ecclesiæ sentiant interdictum. Inferiores vero ab officio & beneficio nouerint se suspēsos quousque de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione liberalitate seu gratia valitura.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Audaces fortuna iuuat.
Audacia est vitium/ꝛ medium est fortitudo.
2 Cuiuslibet virtutis extrema accipiuntur penes excessū ꝛ diminutionem.
Non sufficit delicta ꝓhiberi delinquentibus/sed ꝯtra prohibita facientibus debet pena imponi.
3 Necesse est vt abscindantur ferro vulnera/que fomentoꝝ non senserunt disciplinam.
4 Pecunia a philosophis contennitur.
Propter pecuniam scientia canonum non est deprimenda nec ciuilis nūmis detestanda.
5 Non minus ardebunt/qui cum multis ardebunt.
6 Male inuenta/tempore non firmantur.
Accipere/est quandocunqꝫ accipere.
7 Exigere est ab inuito extorquere.
8 Qui non facit visitationis officium/nō debet recipere visitationis beneficium seu stipendium.
9 An quis possit per alium visitare.
10 Officium predicationis/alij non potest delegari.
Ordinarij officium est latissimum.
11 Quare minori maior pena imponitur.
12 Casus in quo rem meam/vel mihi debitam / remittere nō possum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Non valet argumentum de delicto quod fit in cōmittendo/ad illud quod fit in omittendo.
2 Pecunia omnia mensurat/ꝛ nō mensuratur.
3 Incontinenti fit per dictionem mox.
4 Quare excōmunicato subtrahitur beneficium.

E Xigit, Hec decre. habet tria dicta: primo prefationem premittit. Secundo §. [Cōstitutionē]. s. proxi. in §. [procurationes] ꝛ. §. seq. narrat ꝛ ad illos adijcit. Tertio §. [ad alioqn] penas transgressoribus pensatis eorū statibus imponit [audacia] licet 1 dicatur audaces * fortuna iuuat. Audacia tamen est vitium / ꝛ medium est fortitudo/cuius extremum in excessu est audacia 2 ꝛ aliud extremū in diminutione est pusillanimitas. Et * cuiuslibet virtutis extrema/accipiuntur penes excessum et diminutionem secundum philosophum [contenti] nota igi a tur non sufficere delicta prohiberi a delinquētibus: sed cō b tra prohibita facientibus debet pena imponi: b vt quos dei timor a malo non reuocat / saltem temporalis pena coerceat a peccato. s. de vita ꝛ hone. cleri. vt clericorum 3 §. j. Est * enim necesse vt ferro abscindantur vulnera/que fomentorum non senserunt disciplinam. lxxxij. distin. plurimos. in fine. ꝛ capitul. sequen. ꝛ ferrum: quippe mentis nostre ad veritatis acumen peruenire non potest/nisi hoc alterius exarcerit lima. prauitatis. vij. q. prima §. cum autē [procurationibus]. s. eo. Romana §. procurationes [pecu 4 c nia] * que a philosophis contemnitur c. C. de Mu. pa. l. ꝓfessio/libr. x. ff. de var. mune. l. in honoribus. §. Philosophꝰ auten. de consulib. §. spargere/col. iiij. ꝛ. l. Medicos. de professi. lib. x. C. xij. q. ij. gloria episcopi/versi. Socrates.
¶ Nec propter pecuniam scientia canonum est deprimenda/ quia nec ipsa ciuilis nummis est dehonestanda. ff. de var. ꝛ extra cog. l. j. §. est quedam/multominus patres ministri dei que pro questu pecuniario canones contemnere debent [eorum] scꝫ visitantium [interdicta]. s. titulo proximo. §. caueant [famulis] siue sint clerici/ siue laici [multo 5 rum] non tamen propter hoc excusantur: quia * nō minus ardebunt qui cum multis ardebunt. ij. q. j. multi/nec ꝓdest hoc casu consuetudo/vt pote a iure reprobata / vt dicto §. procurationes. xj. distinctio. quis nesciat: nec hec prescribi 6 possunt/supra de consuetu. capitul. vlti. Nam * male inuenta tempore non firmantur: auten. vt nulli iudi. ꝛc. circa principium/columna nona [preterire] recipiendo procurationes in pecunia/ꝛ munera ab illis quos visitant [eaꝫ] scilicet constitutionem Innocen. [visitationis] siue facte siue faciende/quia accipere est quandoqꝫ accipere. j. q. j. in fi d ne. Et que incontinenti d fiunt inesse videntur. ff. si cert. pe 7 ta. lecta. C. de pac. petēs/supra de elec. officij. [exigere *] id est ab inuito extorquere. ff. de leg. tertio/fideicommissa

§ si rem/ alias habet significationes hoc verbum vt not. s̄. hoc libro de iudi. capi. primo [volente] hic adiicitur seu expressius dicitur ꝙ dixerit Inno. d. §. Caueant. quia multi credebant non peccare / ex quo placebat soluenti. C. de metal. deuotum. in fine lib. xij. [munera] de hoc est notatum. d. §. caueāt [officio] vt. d. §. caueāt [non impenso]. Et
8 sic est * expressum ꝙ qui non facit visitationis officium nō
e debet [e] recipere visitationis beneficium seu stipendium. s̄. eo. procurationes argu. s̄. de cleri. coniuga. diuersis. s̄. de prebend. cum secundum. xvj. quest. j. generaliter.
9 ¶ Sed * nūquid potest per alium visitare/ videtur ꝙ nō: quia visitans debet predicare. s̄. capi. proximo §. sane/ sed officium predicationis alicui cōmissum non potest alij delegari. s̄. de offi. delega. capi. vlti. Sed dic contra. s̄. de offi. ordi. cap. inter cetera: ⁊ contrarium loquitur in delega-
10 to cuius potestas est limitata. Sed ordinarij * officiū est latissimum. ff. de iurisdi. omni. iudi. l. prima.
¶ Sed quid recipiat delegatus ab ordinario/ ⁊ quid a visitatis est decisum. s̄. hoc libro de offic. ordi. si episcopus [in victualibus] quid hoc nomine continetur not. s̄. cap. proximo §. procurationes [ecclesie]. Et est ratio/ quia ab ecclesia est receptum indebite / ⁊ ideo sibi fiat restitutio [infra mensem] hic expresse adiicitur ad. d. §. caueant/ vnde tēpus ibi non est taxatum/ hic taxatur [extunc]. i. mense elapso. ff. de conditio. ⁊ demonstratio. l. iiij. in fine [interdictū] scilicet nouerint quod est infra [officio ⁊ beneficio] suffice-
f ret [f] ꝙ suspenderetur ab officio/ ⁊ per consequens a beneficio. vij. quest. j. si quis presbyter. s̄. de appella. pastoralis. xxxij. distinc. eos/ ⁊ capitu. propter hoc.
11 ¶ Sed * quare minori maior pena imponitur. Sol. in corporalibus penis minor pena est maiori maior. arg. ff. de pe. in seruorum. in fine/ sed in pecuniariis econtra [dantium] ⁊
12 sic not. * casum vbi rem meam/ vel mihi debitam remittere non possum/ licet sit regulariter contra instit. de rerum diuisio. §. per traditionem. Joan. Mona. Cardi.

a Prohiberi. Istud respicit superiores: quia inferiores hoc non valēt prohibere/ nec etiam delictis ipsis obuiare: de veritate cuius vide late Feli. ⁊ Deciū post omnes in capit. primo. s̄. de offi. dele-
b ga. Probus.
¶ Imponi. Et maior in delicto quod fit in committendo / ⁊ leuior in delicto quod fit in omittendo. Probat late Decius consilio
1 clxxviij. col. iij. in causa que proponitur: vbi subdit non valet * argumentum de delicto quod fit in committendo/ ad illud quod fit in omittendo. Barto. in. l. licet. §. fina. per il-
c lum tex. ff. de pecul. facit text. ⁊ quod ibi notat Bal. in lege
2 argentarius. §. cum autem. ff. de edendo. Probus.
¶ Contemnitur. Dic ꝙ pecunia * omnia mensurat: ⁊ nō mensuratur. l. si ita fideiussorem accepero. ff. de fideiussor. Ideo scriptum est/ pecunie omnia obediunt/ hinc philosophus nummis est fideiussor/ ⁊ iterum. Ita debes diligere
d nummum vt ei non subiicias intellectum. Bald. in. l. singu-
3 laria/ col. iiij. ff. si cert. peta. Probus.
¶ Incontinenti. Quod fit * per hanc dictionem mox quē importat continuitatem sine interuallo actus extrinseci. l. prima. §. qui presens / ⁊ ibi glo. ff. de verbo. obliga. ⁊. l. continuus. primo respon. eo. tit. notat Petrus de Ancha. consi.
e ccviij. col. ij. iudex de iure. Probus.
¶ Non debet. Vide que late in proposito simili dixi in capi-
f tu. primo. s̄. de cleri. non residen. Probus.
¶ Sufficeret. Adde Frederi. consi. ccxlvj. de iure communi dum dicit/ qui non facit officium/ vel non seruit ecclesie: non debet viuere de altari: quia propter officium ⁊ seruitium datur beneficium. s̄. de cleri. non residen. in conquerē-
4 te/ ⁊. s̄. de prebend. cum secundum/ ⁊ hoc libro de rescr. capi. vlti. ⁊. l. generaliter. C. de episco. ⁊ cleri.
¶ Hinc est ꝙ excommunicato * subtrahitur beneficium / quia non potest facere officium de etate ⁊ qualitate. cū bone/ ⁊ capitu. pastoralis. s̄. de appella. Regula tamen patitur fallentias siue exceptiones aliquas quas vide per Frederi. ibi vsq₃ ad numerum. vj. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

FOElicis recordationis Gregorius Papa decim⁹ prædecessor noster prohibuit in concilio Lugdunēsi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione visitatiōis debitam exigere pecuniā præsumerent vel etiam recipere a volente.

¶ Verum quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus quam locis & ecclesijs visitatis multa incommodorū dispendia prouenire, concedimus, vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & alij, quibus ex officio competit visitare, a volentibus ecclesiarū, & locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam licite recipere valeāt, pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt. ¶ Adijcientes quod non liceat visitanti, nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit, siue plura, etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persoluendam, cum eidem sufficere debeat, vt temporalia metat a locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritualia subministrat.

¶ Cætera vero in eiusdem prædecessoris constitutione contenta in suo volumus robore perdurare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Experientia est efficax rerum magistra.
Sumptus debent esse moderati.
2 Accessorium non debet excedere principale.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prelatus visitans / potest prescribere contra visitatos / vt hic.
2 Accessorium dicitur vt hic.
3 Quando dispositio includat plura coniunctim.

FOElicis, Hec decretalis habet quatuor dicta. Primo capitulū precedēs in certo articulo recitat. Secundo §. [verū] illud in certo dicto tēperat. Tertio §. [adiicientes] iuxta premissa dicit ⁊ declarat. Quarto §. [Cetera] in ceteris a predictis. d. c. comprobat [volentem]. s̄. eo. c. proximo [ex-
1 perientia] * que est magistra efficax rerum. s̄. hoc lib. de elect. ꝙ sit
a [prouenire] cum visitati nec victualia [a] nec hospitia sufficientia habeant ⁊ deportatio victualium ad locum competentem onerosa existeret/ ⁊ ipsa deportata deteriora efficerentur [moderatis] tales enim debent esse sumptus/ vt no.
b s̄. eo. Romana §. procurationes [persoluendam] [b] Cū em

procuratio de qua hic agitur ratione visitationis .s. de
prescrip.cuz ex officij: ꝛ visitationi vnius diei debetur vna
2 c procuratio/alias enim * accessoriū c excederet principale
quod esse non debet arg.ĩ.hoc lib.de regu.iur. accessoriuz
de fideiusso.grece.§.illud.ff. Ioan.Mona.Cardi.

a Victualia. Uisitantes dic habere victualia
oris quotidiani/ꝛ hospitij/non vestiuz: secū-
dum collec.in capitu.ita quorūdam.s̃.de iu-
deis. Probus.

b ℂ Persoluendam. Adde vnum in proposito
1 satis quotidianum ꝙ prelatus * visitās po-
test prescribere contra visitatos / vt in contumaciam non
soluendi possit eos excōicare ꝛ interdicere comprobat la-
pus allega.xxxviij. an dignitas inferior: ꝛ hoc iure vtun-
tur Archiepiscopus Bituricē. prout ꝛ Archidiaconi eius
ecclesie. Probus.

c 2 ℂ Accessorium. Quod * includitur sub aliquo principali-
ter expresso/ꝛ illi annectitur verbis coniunctiuis: vt si di-
co/ concedo tibi manerium cum suis pertinentijs: pertinē-
tie tunc dicuntur venire accessorie ad manerium glo. in.c.
querelam.s̃.de symo.ꝛ post eā Domi.in cōsil.xxxij.col.pe.
pro examinatione/vbi subdit in proposito theoricā notabi
3 lem/ꝙ * quando dispositio includit plura coniunctim/ad-
dita coniunctione cum requirit pro implemento concursuz
principaliter expressorum quando illa coniuncta veniunt
accessorie/ꝛ adiuncta alijs principaliter expressis/ꝛ si illud
cui alia accedunt corrumpatur intelliguntur corrupta ac-
cessoria cōiuncta/vt patet de pecul.lega.l.j.ij.iij.ꝛ.iiij.ꝛ.l.
si cui fundus.ff.de fundo instruc. Nam si legaui fundū cum
instrumento / si postea vendidi fundum non potest legata-
rius petere instrumentuz/vt in iuribus.s̃.allega. quod se-
cus esset si illa coniuncta non venirent per modum accesso
rij/quia tunc perempto vno ex cōiunctis nihilominus nō
periret aliud cōiunctum.l.si quid titio.ff.de vsufruc.accre.
ꝛ.l.si vt certo.§.siue rogauerit.ff.commoda. Probus.

ℂ Bonifacius Octauus.
Capit. iiij.

Vanquam pedagiorū exactio
nes tam iure canonico quam
ciuili regulariter merito sint
damnatę/ tanto tamen distri-
ctius (ne ab ecclesijs & perso-
nis ecclesiasticis talia exigan-
tur) prohiberi oportet, quanto si id fiat maio-
ris inde transgressionis reatus incurritur, & of-
fensa euidentior comprobatur.

ℂ Cum igitur ecclesiæ ecclesiasticęque perso-
næ ac res ipsarū non solum iure humano, quin-
immo & diuino, a sęcularium personarū exa-
ctionibus sint immunes, constitutionem fœ-
licis recordationis Alexādri papę quarti prede
cessoris nostri, (quę statuit ecclesias & ꝑsonas
ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus nō
teneri, nec ad exhibendum vel soluendum ta
lia pro rebus suis proprijs quas non causa nego-
ciandi deferunt vel deferri faciūt seu transmit
tunt.) Volentes propter multorum insolētiam
& abusum pœnę adminiculo adiuuare adijci-
mus districtius inhibendo (contraria consue-
tudine quorumcumque quæ dicenda est corru-
ptela verius non obstante) vt nec collegium,
nec vniuersitas, nec aliqua etiā singularis perso
na cuiuscunque sit dignitatis conditionis, aut
status a præfatis ecclesijs aut personis, pro perso
nis ipsis aut rebus prędictis talia exigat vel ex
torqueat per se vel per alium, suo nomine vel
etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persoluen
da compellat. Qui vero contra fecerint, si perso
nę fuerint singulares excommunicationis, si au
tem collegium vel vniuersitas ciuitatis, castri,
seu loci alterius cuiuscunque ipsa ciuitas, castrū,
vel locus interdicti sententias ipso facto incur
rant, nec ab excommunicatione huiusmodi ab-
solutionem vel interdicti relaxationem obti-
neant donec exacta plenarie restituerint, & de
transgressione satisfecerint competenter.

ℂ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Penalis constitutio debet restringi.
2 Quod opto quo ad me ad libertatem: non debeo ab alio extorquere.

ℂ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quanquam/accipitur vt hic.

a Vanquam, a Hec decret. habet tria
dicta. Primo ponit prefa-
tionem. Secundo.§.[cum igitur]narrās
statutum Alexand.iiij.ad illud adijcit ꝓ
hibitionem. Tertio.§.[qui vero] dictam
prohibitionem adiuuat per pene imposi-
tionem[canonico].ĩ.de verbo.significa.
super quibusdam[ciuili].C.no.vecti.in-
sti.non posse[ab ecclesijs].C.de sacrosan.eccle.placet[ec-
clesiasticis].C.de epi.ꝛ cleri. l.secunda [humano] vt.d.ll.
s̃.proxi.[diuino].ĩ.de imunita.eccle.non minus [quarti].
ĩ.hoc libro de imunita.eccle.,c.primo[quidagia]que sunt
ista no.d.c.super quibusdam[consuetudine]no. hic repro-
b bari b consuetudinez/vt alias.s̃.eo.Romana.§.procuratio
nes.s̃.hoc libro de consuetu.c.primo ꝛ secūdo[collegium]
c quid autem sit collegium/quid vniuersitas no.ĩ. hoc libro
de senten.excommunica.Romana.§.vltimo[personam]lo-
quitur ne hic de personis ꝛ collegijs ecclesiasticis: videt
ꝙ non quia pena infra posita potius videtur respicere se-
culares vt infra.§.proximo.

ℂ Itez capitulum Alexand.hic recitatum/directo fit con
tra laicos: ergo ꝛ hic.

ℂ Sed nunquid ecclesiastice persone/ꝛ collegia astringan
1 tur ista constitutione/videtur ꝙ non: quia ista * est pena-
lis/ꝛ sic restringenda.ff.de penis interpretatione. Dic con
2 tra/saltem quo ad istam prohibitionem / quia quod * ego
opto quo ad me vt libertatem hic datam/non debeo ab a-
lio extorquere arg.ĩ.de natis ex liber.vent. c. vno.ff.si ser
ui.vend.altius [alieno].ĩ.hoc libro de reg.iur. quod alicui
[competenter] nota ergo ꝙ excommunicationis ꝛ inter-
dicti sententie sunt relaxande. Et de hoc no.ĩ.hoc libr. de
senten.excommunica.solet. Io.Mo.Card.

a Vanquam. Dictio est que cōsueuit poni pro
1 quamuis: nam * quanquam duplicatum ac-
cipitur pro coniunctione aduersatiua secun-
dum Archid.in.c. cui de non sacerdotali.s̃.
de preben.hoc libro.pro puncto text.hoc vi-
de Cardinalē consilio duodecimo in dubijs
premissis. Probus.

b ℂ Reprobari. Uide Ioannem Monach.in capitulo exigit
s̃.hoc titulo/numero sexto/ꝙ male inuenta tempore non
firmantur. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.v.

PErpetuo declaramus edicto, archiepiscopum posse secundum tenorē constitutionis fœlicis recordationis Innocentij papę quarti prędecessoris nostri super hoc ęditę suam prouinciam visitare libere, licet non sint eius suffraganei negligentes, & iterare visitationem eandem, ac procurationes a locis recipere visitatis. ¶Cõsuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis vel ab alijs allegetur pręmissis) contraria non obstante. ¶Potest etiam idem archiepiscopus dum visitat confessiones subditorũ suffraganeorum audire, ac absoluere confitẽtes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares.

p Erpetuo, Hec decretalis declarat pro Metropolitanis in suis prouincijs [edite]. §. eo. Romana [negligentes] contra. §. eo. Romana. §. notoria. Sed dic vt ibi. Joan. Mona. Cardi.

¶ De consecratione ecclesię vel altaris. Rubrica.

TRactum est de religiosis domibus / & capellis monachorum. Et quia ecclesie ac eorum altaria consecrari debent: ideo de eis subijcit. Joan. Mona. Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Caput vnicum.

SI ecclesiã pollui sanguinis aut seminis effusiõe cõtingat, ipsius cœmiteriũ si cõtiguũ sit eidẽ censetur esse pollutũ, vnde antequã recõciliatũ fuerit, nõ debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadem. ¶Non sic quoque in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto cœmiterio (quãuis ecclesię cõtiguo) debeat ecclesia reputari polluta, ne minus dignum maius, aut accessoriũ principale ad se trahere videatur. ¶Non vnũ sed plura cœmiteria esse noscuntur, quę quãuis sibi cohęrentia pariete tamen medio seiunguntur. Ideoq3 violato eorũ altero, alterũ (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatum.

¶Summariũ Domi. Ioan. Mona. Cardi.

1 Contiguum alteri: dicitur cuius extrema sese cõtingunt.

1 SI ecclesiam, Hec decretalis habet tria dicta. Ecce primum [contiguum] illud dicitur cõtiguũ * alteri cuius extrema sese contingunt: simile. ſ. de senten. excõica. si ciuitas in fine [videatur] simile. §. hoc lib. de prebend. is cui §. non sic autē. [non vnum] hic §. declarat quando dicuntur duo cemiteria / vel vnum. Joan. Mona. Cardi.

¶De reliquijs & veneratione sanctorum. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ecclesie vel altaria consecrari non debent sine reliquijs.

a CVm ecclesiæ vel altaria consecrari nõ debeant sine reliquijs de consecra. distinctio. prima placuit / post premissa de reliquijs & veneratione sanctorum annectit. Jo. Mo. Card.

Bonifacius Octauus. Cap. vnicum.

GLoriosus deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius ineffabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura iudicij, cœlestia pariter & terrena disponit, & si cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cœlestis efficiat beatitudinis possessores, illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insignijs, dignitatum & pręmiorum vberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit & commẽdat ingentior excellentia meritorum. ¶Sic & alma mater ecclesia eius sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili. licet vniuersos in regnis cœlestibus constitutos studijs honorarę sollicitis, & sonoris efferre præconijs non desistat, gloriosissimos tamen christianæ fidei principes athletas dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mũdi, videlicet Christi redemptoris, apostolos numero duodeno cõtentos, qui viuentes in carne prædictam ecclesiam suo precioso sanguine plantauerunt, ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo. Reuerendissimos etiam patres virosque clarissimos quatuor euangelistas domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem ecclesiæ sacra euangelia illuxerunt. Egregios quoque ipsius doctores ecclesiæ beatos Gregorium qui meritis inclitus sedis apostolicæ curam gessit. Augustinum & Ambrosium venerandos antistites, ac Hieronymũ sacerdotij prędituũ titulo, eximios cõfessores summis attollere vocibus laudibus psonare pcipuis & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt ecclesiam,

decorarunt virtutibus, & moribus informarunt, per ipsos preterea quasi luminosas ardentesque lucernas super cādelabrū in domo domini po sitas (errorum tenebris profugatis) totius corpus ecclesię tanquā sydus irradiat matutinū, eorum etiā fœcūda facūdia cęlestis irrigui gratiā īfluen te scripturarū ęnigmata reserat, soluit nodos, ob scura dilucidat, dubiaque declarat, ꝓfundis quo que ac decoris illorum sermōibus ampla ipsius ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus ru tilat, & verborum elegātia singulari gloriosius sublimata coruscat. ¶ Ideoque circunspecta prudentia dictę sedis (quæ actibus intenta salu bribus & operibus exposita pietatis libenter & solerter exequitur quę sunt dei) prę missa soli= cite digneque consyderās & debita meditatio= ne perlustrans, ad diuini nominis honorē & glo riam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit, riteque prouidit apo stolos, euangelistas, & cōfessores eosdem in vni uersali ecclesia honorificentię potioris impen= dijs attollendos, vt ab ea tanto propensius ho= norari se sentiant, quanto ipsam prę cęteris ex cellentius illustrarunt.

¶ Nos itaque pijs ducti consilijs, dignisque studijs excitati, nonnullos prædecessores no= stros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequentes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt offi cio celebranda) imitari solicite intendentes, eorundem apostolorum, euangelistarum, & confessorum festiuitates pręcipuas (de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio du= plici per vniuersas orbis ecclesias volumus, sta tuimus, & pręcipimus annis singulis perpetuis futuris, temporibus solenniter celebrari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Per doctores ecclesie/lucis secreta panduntur.
Enigma dicitur vt hic.
Nix gignitur ex aqua/ ⁊ aqua mox gignitur ex niue.
Sacrista an teneatur ad pulsationem pro seruitio futuro.
2 Ad quem commodum spectat/ille incommodum sustinere etiam debet.
Fructus augent ⁊ diminuunt hereditatem.
3 Quando fructus veniunt ⁊ non veniunt in iudicio singu= lari ⁊ vniuersali/vide hic.

¶ Summarium Domini Phi= lippi Probi.

Nihil est dolosius femina.

GLoriosus, Hec decretalis habet quinq3 dicta: primo prefationem pre= mittit. ij. iij. et. iiij. duodecim apostolos/ quatuor euangelistas/ ⁊ quatuor doctores laudibus ⁊ preconijs attollit: in versicu. sic ⁊ alma/ ⁊ versic. Reuerendissimos/ ⁊ versic. Egregios quoq3/ ⁊ versi. ideoq3. ipsorū pre cipuas festiuitates sub duplici officio celebrari perpetuo vult/statuit/ ⁊ precipit/ [sanguine] non dilitando vt hodie sed effundendo ꝓ tuitione fidei orthodoxe [lucernas] hoc est lucem cernentes [diuinam] non mundi temporalia con= gregantes/sunt etiam lucerne quia diuine lucis arche/q2 sicut ex archa res ibi posita extrahitur: sic * per istos do= (1) ctores lucis secreta panduntur [enigmata] a secundū Do (a) natum enigma est dira seu dura similitudo/ ⁊ ponit exem= plum: Mater me genuit: eadem mox gignitur ex me: ⁊ sic loquitur de niue generata a matre: sicut aqua que liquefa cta generat matrem [duplici].

¶ Sed quid si sacrista vnius ecclesie tenebatur cāpanas pulsare/ ⁊ post istam constitutionem propter duplex festū plus expenditur in pulsatione: an istud grauamen spectet ad sacristam/ ⁊ videtur ꝙ non. ff. de aqua cotidia. ⁊ estiua. l. j. §. illud Labeo. ff. de damno. infec. l. damni. §. si is qui. C. (b) de serui. si non modus. ś. de censib. quanto contra dic b ar. ś. de loca. ⁊ conduc. propter sterilitatem insti. loca. et con= duct. §. primo.

(2) ¶ Item si sumptus minorarentur: * esset commodum sa= criste/ ergo ⁊ incommondum debet sustinere. ff. de regul. iur. secundū naturam arg. C. de solutio. cū pro pecunia. ¶ Est etiam alia ratio/fructus augent ⁊ minuunt heredi= tatem. ff. de peti. heredi. sed si lege. §. vltimo/ ⁊. l. sequenti ⁊ (3) sequenti. ff. de vsuris. l. equis: vnde * aliud est in singu= lari iudicio/ ⁊ vniuersali: nam in iudicio singulari quando peto quod nec est meum nec fuit meum/ fructus non ve= niunt. ff. de vsuris. l. videamus. §. si actionē: secus est in vni uersali argu. op. ff. de vsur. equis/ vel quasi/ vt quando agi= tur de beneficio vt not. supra de libelli obla. c. primo ⁊ vbi agitur de beneficio fructus percepti ⁊ qui percipi potue= runt in iudicio isto veniunt/ supra de iure patro. cum dile= ctus in fine.

¶ Item sacriste non fit aliquid per suum capitulum/ sed per Papam hoc constituentem qui potest sacristiam auge= (c) re ⁊ minuere, c de fructibus. Jo. Mo. Card.

(a) ENigmata. Pone exemplum quod citat Josephus in libro antiqui. Cum Sansonius v= xor Philisteis reserasset eni= gma illud de leone ⁊ apuz mel lificatione quod illis sanson proposuerat interpretandum (1) exclamasse Sansonem nihil * est dolosius femina: de cuius dolo aliqua dixi supra in capi= tulo auaritie/ de elect. in prin= cipio. Probus.

(b) ¶ Contra dic. Pro hoc vide que dixi in capitulo non po= test in fine vltime apostil. ś. de prebend. Probus.

(c) ¶ Minuere. Uide glosam in simili in capitulo a nobis. vbi doc. ś. de deci. Sozinus consilio. ccxcvij. columna tertia in versiculo quibus non obstantibus viso priuilegio. Prob9.

¶ De immunitate ecclesiarum. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

Immunitas dicitur extra munus vnitas.

¶ Summarium Domini Phi= lippi Probi.

Immunitas dicitur stricti iuris/ id est contra vtilitatem publicam.

Viso de religiosis domibus ꝛ capellis monachorum ꝛ consecratione ecclesie / ꝛ cemiteriorum / ꝛ quia hec habent immunitatem [a] de his subijcit. Et est immunitas hoc est extra * munus vnitas / vt insũt non priuationis / et idem est ꝙ libertas. Joan. Mona. Cardi.

[a] Immunitatem. Adde que dicitur stricti iuris. i. contra vtilitatem publicam. l. j. in fine. ff. de iure immunita. cap. porro. š. de priuileg. glo. iij. in. l. si ita sit scriptũ de lega. ij. Alex. de Jmol. cõsi. cxxv. nu. viij. viso titulo / volu. ij. Et in dubio dr̃ seu esse cẽsetur personalis et nõ trãsire ad singulares successores vt late ꝓbat Jason in cõsi. lxxxix. col. ij. Spectabilis vol. iij. ꝛ sic cõcluditur quod est stricti iuris / vt ibi per eum. Probus.

Alexander Quartus. Cap. j.

Quia nonnulli habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium secularis libertatem, & immunitatem ecclesiasticam lędere ac minuere tanquam honoris & priuilegij ecclesiarũ inuidi moliuntur, expedit quod per diligentiam & autoritatem sedis apostolicę (quæ curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus, & conamina opportunum remediũ opponatur, vt ecclesiæ ipsę in plenitudine iuris sui, & libertatis integritate lętentur ac detestabilis malignorũ audacia, & insolentium nepharia temeritas propulsetur.

Sane intelleximus quod in regno Frãcię cõmunię, scabini, seu consules & alij domini temporales, & hi qui iurisditionẽ in ipsis cõmunijs, ciuitatibus, castris & villis, tẽporalem exercent, vel quibus in illis cõmissa est executio iustitię secularis molesti sunt nimiũ ecclesijs super pluribus & infesti, & inter cętera nituntur, & studẽt vt illis collectas & talias & alia huiusmodi eędem ecclesię prętextu bonorũ quę acquisiuerũt, tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita.

Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) solicite prouidere, totque temerarijs ausibus congruis præsidijs obuiare, autoritate apostolica pręhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus non licere pręfatis communijs, scabinijs, & his qui in eis iurisditionem temporalem obtinent, vel iusticiam sæcularem exercent talias vel collectas seu exactiones quascunque ecclesijs vel personis ecclesiasticis imponere vel exigere ab eisdem pro domibus, prędijs vel quibuscunque possessionibus ab eisdem ecclesijs vel personis ecclesiasticis, legitime hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si ipsę ecclesiæ vel personę, vel res huiusmodi sint infra illorum districtum vel territorium constitutę. Nec etiã liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, vel extra manum suam ponendum, acquisita iam vel quę deinceps acquirent, aliquatenus coartare.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Res transit cum suo onere ad quemlibet possessorem.
2 Concedens non videtur concedere nisi ius quod habet in re.
Res postq̃ deuenit ad ecclesiam / libera dicitur.
3 Ecclesia sicut imperium nõ moritur / licet imperator ꝛ spõsus ecclesie moriantur.

Quia nonnulli, Hec decretalis habet tria dicta. Primo tyrãnidem potestatis secularis in ecclesiasticam libertatem recitat in genere. Secundo versi. [Sane] eandem eneruat magis in specie. Tertio. §. [volentes] cõtra eaz prouidet solicite [inuidi]. ij. q. vij. laici [expedit] morbo narrato contra illũ adhibet medellam [Francie] nunquid hec decretalis est localis / dic ꝙ non: sed hic narrat accidentiaz facti / vnde hãc decretalez prosequitur Papa generaliter nõ localiter hoc libro de censib. quanq̃ adijciendo ad istam generalitatem quod non faceret si esset localis [collectas] [a] super istis specialiter prouidetur. j. eo. clericis [constitute]. Quid si contra possessiones erant censuales dic ꝙ transeũt vbi est onus reale: res * transit cum suo onere ad quemlibet possessorem. C. rem alie. ꝛc. l. vna. Nec * concedẽs videtur cõcedere nisi ius quod habet in re. ff. de contrahen. emptio. qui tabernas: vbi tamen aliquis allodium in feudum donaret ecclesie / censeri debet res postq̃ deuenit ad ecclesiam libera: nisi de gratia ecclesie res daretur in feudum col. x. de pace iur. firma. in fine [coartare] sed quid si res est censualis: ꝛ dominus census habet iura quando moritur possidens / quod vulgariter vocatur releuatio / quomodo iste dominus census amittet censum sine culpa sua: quia * ecclesia sicut imperium non moritur / licet imperator ꝛ sponsus ecclesie moriantur: auten. quo. opor. episcopos. §. licentiam col. prima. š. hoc libro de rescrip. si gratiose.

Sol. hic loquitur de allodijs non in censiuis in quibus nullus debet priuari iure suo. j. de hereti. excõmunicamus versi. si vero dominus. Jo. Mo. Card.

[a] Collectas. Vide Petrum de Ancharano consil. xcvj. Super dicto dubio / ꝛ Decium latius consilio. ccccxcvj. in causa domini ibi / latissime dicor ꝛ Jasonem in consilio. lxxxiij. dicta predia volumine tertio. Probus.

Gregorius decimus in generali concilio Lugdunensi. Cap. ij.

Decet domũ domini sanctitudo, decet vt cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratiõe pacificus.

Sit itaque ad ecclesias humilis & deuotus ingressus, sit in eis quie-

ta cõuerſatio deo grata, īſpiciētibus placita, quæ conſyderãtes nõ ſolum inſtruat ſed & reficiat. ¶ Cõuenientes ibidē nomen illud quod eſt ſuper omne nomē, a quo aliud ſub cœlo non eſt datum hominibus in quo ſaluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Ieſu Chriſti qui ſaluū faciet populū ſuū a peccatis eorū exhibitione reuerentię ſpecialis attollant, & quod generaliter ſcribitur vt in noīe Ieſu omne genu flectatur ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes, pręcipue dum agũtur miſſarũ ſacra miniſteria, glorioſum illud nomen quãdocũque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod vel capitis inclinatione teſtētur, attēdãtur in locis eiſdē intentis pręcordijs ſacra ſolennia, deuotis orationibus inſiſtatur nullus in locis eiſdem in quibus cum pace ac quiete vota cõuenit celebrari ſeditionē excitet cõclamationē moueat, impetũ ve cõmittat. ¶ Ceſſent in locis illis vniuerſitatũ & ſocietatũ quarũlibet cõcilia, conciones & publica parlamenta. ¶ Ceſſent vana & multo fortius fœda & prophana colloquia.

¶ Ceſſent cõfabulationes quęlibet. Sint poſtremo quecunque alia quę diuinũ poſſunt turbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere ab ipſis prorſus extranea, ne vbi peccatorum eſt venia poſtulãda, ibi peccandi detur occaſio aut deprehendantur peccata committi.

¶ Ceſſent in eccleſijs earũque cœmiterijs negociationes, & pręcipue nundinarum ac fori cuiuſcunque tumultus, omnis in eis ſęculariũ iudiciorum ſtrepitus conquieſcat, nulla inibi cauſa per laicos criminalis maxime agitetur ſint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena.

¶ Ordinarij locorum hoc faciãt obſeruari, ſuadenda ſuadeant, interdicta huius canonis autoritate compeſcant, ad hoc alios etiam in eccleſijs ipſis magis aſſiduos, & ad pręmiſſa idoneos deputando. Et nihilominus proceſſus iudicum ſęcularium, ac ſpecialiter prolatę ſententiæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. ¶ Qui vero pręmiſſas inhibitiones animo petulanti contempſerint pręter proceſſum ordinariorum & deputandorum ab ipſis diuinæ vltionis & noſtræ poterunt acrimoniã formidare, donec ſuum confeſſi reatum a ſimilibus firmato ꝓpoſito deliberauerint abſtinere,

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quicquid domino conſecratur/ſanctum ſanctorũ erit domino: nec ad humanos vſus poſtea redire debet.
Eccleſia dei domus orationis eſſe debet/non ſpelunca latronum.
Locus diuinis obſequijs deputatus / nullis eſt temerarijs auſibus prophanandus.
2 Chriſtus eſt rex pacificus / qui vt pacem daret / venit in mundum.
Quod coram temporali domino facimus/ ita et coram domino dominorum.
3 Generaliter dictum /oībus ſingulariter dictũ intelligit.
Committens factum in eccleſia an habeat immunitatem.
Quicquid vult Hely/vult omnis concio celi.
In eccleſia eſt potius orandum ꝙ in domo priuata.
4 In eccleſia peccatorum venia poſtulatur.
Si eccleſia leſa fuerit quilibet poteſt vti interdictis.
5 Parum eſſet iura condere/niſi eſſent qui ea exequerentur ⁊ tuerentur.
Ex quo non reperitur in iure pena determinata/ arbitraria dicitur.
6 An contractus in ecleſia initi valeant.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Species comprehenditur in oratione generali/⁊ ſic dicitur expreſſa in genere/licet non ſpecifice.
2 Seditio quando fieri dicatur.
3 Natura contractuũ eſt ꝙ ad heredes tranſeant/ licet non dicatur in eis.

DEcet, Hec decretalis habet quatuor dicta: primo docet que debeãt in eccleſijs fieri. ij. verſiculo [nullus] docet a quibus in eiſdem debeat abſtineri. iij. §. [ordinarij] ſtatutum hoc mãdat obſeruari: ⁊ attentata contra ipſuꝫ irrita decernit. iiij. §. [q̃ vero] comminationem pene venientibus contra ſtatutum ſubiungit * [ſanctitudo] Quicquid enim 1 domino conſecratur: ſanctum ſanctorum erit domino. xij. q. ij. nulli liceat/nec ad humanos vſus poſtea redire debet ſ̃. de rer. permuta. mancipia [cultus] quia eccleſia dei/ domus orationis eſſe debet/non ſpelunca latronum. ſ̃. eo. cũ eccleſia. Et locus diuinis obſequijs deputatus nullus eſt temerarijs auſibus prophanandus. ſ̃. eo. eccleſie [pacifi- 2 cus] Et merito * quia Chriſtus eſt rex pacificus/ qui vt pacem daret venit in mũdum: xxiij. q. j. niſi bella [ſic itaꝗ] humiliter ergo debemus intrare coram domino dominorũ ⁊ ibi quiete ⁊ honeſte ſtare: cum hoc etiam coram domino temporali faciamus [inſtruat] per bonum exemplum [reficiat] eis complacendo [omne genu] hoc verbuꝫ eſt apoſto- a 3 li ad Philippē. ij. [generaliter[a]] nota * ꝙ generaliter dicitur/omnibus ſingulariter dictum intelligitur [ſeditio- b nem] [b]. Sed quid ſi furtum committatur in eccleſia/ nunquid commitens habebit immunitatem Gofre. dicit ꝙ ſic/ quia tantum excipiuntur ſi publicus latro/⁊ agrorum depopulator. ſ̃. eo. inter alia: dic contra/quia ibi loquitur de delinquentibus extra eccleſiam ⁊ cemiterium/ ad que confugientes habent immunitatem: exceptis illis duobus/ vt. d. c. inter.

¶ Si autem in eccleſia vel cemiterio delinquat: nunꝗ cõmittens habet ibi immunitatē. ſ̃. eo. immunitatē. autē. de mãda. prin. §. neꝗ col. iij [cõciones] .i. cõgregationes ad aliqua ſecularia exercenda/vñ verſus. Quicq̃d vult hely. 4 vult omnis concio celi [peccatorum] nota * in eccleſia eſſe orandum/potius ꝙ in domo priuata.

¶ Item nota in eccleſia peccatorum veniam poſtulandã: vt hic auten. vt liceat matri ⁊ auie. §. quia vero colum. viij. Et ſi eccleſia leſa fuerit quilibet poteſt vti interdictis. ff. de interdi. l. j. ⁊. l. interdictorum. §. interdicta [iudiciorum] ſ̃. eo. c. primo/eccleſiaſtica enim iudicia ibi poſſunt tracta- 5 ri. ij. q. ij. c. vlti [inibi] .i. in eccleſia [ordinarij] quia * parum eſſet iura cõdere/niſi eſſent qui iura exequerentur/et tuerentur. ff. de orig. iur. l. ij. §. poſt originem. ſ̃. hoc lib. de elec. ſtat. regu. capitulo vno. §. quoniam ſupra hoc libro de elec. vbi. §. preterea [compeſcant] per cenſuram eccleſiaſticam

vel aliam penam arbitrariam: ex quo hic nō exprimitur. s. de offi. delega. c. de causis [ad hoc] .i. ppter hoc [ad premissa] .i. ad compescēdum ea que hic interdicuntur [iudiciū.]
¶ Sed quid de contractibus * initis in ecclesia: nunqd valebunt / dic q̄ non debent ibi fieri: ꝛ qui facit ibi / peccat per hoc. c. facti tamen ibi non sunt irriti cum hic processus ꝛ sententias iudicum tantum irritet: vnde nō extendam ad alia / cum sit pena. ff. de liber. ꝛ posthu. cum quidē. j. hoc lib. de reg. iur. odia [petulanti] .i. superbienti [deputandorum] .i. illorum quos ordinarijs debent deputare [assiduos] ꝛ ad ista compescenda idoneos [ab ipsis] ordinarijs [acrimoniā] hoc verbum exponitur. s. hoc lib. de statu regula. c. vno in fine [abstinere] hoc vera penitentia de malis preteritis / dolere / ꝛ dolenda vlterius proponere non committere de peni. dist. iij. c. j. Jo. Mo. Car.

GEneraliter. Uide quod in proposito citat Sozinus consi. ccxc. col. fi. quoniam presens consultatio / q̄ species * comprehēditur in oratione generali / ꝛ sic dicitur expressa in genere licet non specifice. Et illud quod in genere exprimitur dicitur esse eiusdez effect⁹ acsi in specie exprimeretur glo. est notabilis in. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. heredi. per quam ita voluit Bar. in. l. sed ꝛ si qs. §. quesitum. ff. si quis cautio. probatur in. l. si duo. ff. de acq heredi. quod procedit nisi in materia correctoria requireret aliquod expresse fieri Ang. in auten. de hered. ꝛ fal. in §. si vero expressim. Probus.
¶ Seditionem. Dic secunduz. Decium consi. cclvj. in prin. in causa inquisitionis q̄ seditio * fit concitando plebem dicitur q3 seditio quasi seorsum intuitio / q2 in diuersos vadunt ꝛ alios tradunt vt no. Domi. hic post Archid. ꝛ Joā. and. ꝛ archidi. in. c. seditionarios. xlvj. dist.
¶ De seditione ꝛ tumultu habetur in. l. prima in fine. ff. ad leg. iul. maie. in. l. ij. C. de seditiosis ꝛ in. l. si quis aliquid. §. auctores. ff. de penis ꝛ in. l. denunciamus. C. de his qui ad eccle. confugi. Ad satietatē vide do. Ni. Boerij in trac. suo de seditiosis ꝛ Jaso. in cōsi. clxvij. formate. vol. iiij. vbi col. iiij. subdit descriptionem seditionis per hos versus Maronis poete Mantuani in. j. eneidos Ac veluti magno in populo cum sepe coorta est Seditio: stetitq3 animis ignobile vulgus iamq3 faces ꝛ saxa volant: furor arma ministrat. Probus.
¶ Contractibus. De natura * quorum est q̄ sint transitorij ad heredes licet non exprimatur. l. si pactum. ff. de probatio. l. veteris. C. de cōtrahen. stipula. Probus.
¶ Non sunt. Juxta illud multa prohibentur fieri: facta tamen tenent de quo per nos. s. in. cap. primo de religio. domib. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

CLericis laicos infestos oppido tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporū manifeste declarant, dū suis finibus non contenti nituntur in vetitum ad illicita frena relaxāt, nec prudenter attendūt quam sit eis in clericos ecclesiasticasve personas & bona interdicta potestas ecclesiarum prælatis ecclesijs, ecclesiasticisque personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosque taliant & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum prouentuum vel bonorum dimidiam decimam seu vicesimam vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt, & extorquent, eosque moliuntur multifarie subijcere seruituti, suęque submittere ditioni, & (quod dolenter referimus) nonnulli ecclesiarum prælati ecclesiasticęque personę trepidantes, vbi trepidandum non est transitoriam pacem querentes plus timentes maiestatem temporalem offendere quam ęternam, talium abusibus non tam temerarie quam improuide acquiescunt sedis apostolicę autoritate seu licētia nō obtenta. ¶ Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes de frarrum nostrorum consilio apost. autoritate statuimus quod quicunque prælati ecclesiasticęque personę religiosę vel seculares quoruncunque ordinum cōditionis, seu status, collectas vel talias decimam, vicesimam seu cētesimam suorum & ecclesiarum prouentuum, vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint aut quamuis aliā quantitatem portionem aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum ęstimationis vel valoris ipsorum sub adiutorij mutui subuentionis subsidij vel doni nomine, seu quouis alio titulo modo vel quęsito colore, absque autoritate sedis eiusdem, necnō imperatores, reges, seu principes, duces, comites, vel barones, potestates, capitanei, vel officiales, vel rectores quocunque nomine censeātur, ciuitatū, castrorum, seu quorumcunque locorum constitutorum vbilibet, & quiuis alij cuiuscunque praeminentiæ conditionis & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud ædes sacras deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarū vbilibet arestauerint, saisiuerint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, saisiri, aut occupari mandauerint, aut occupata, saisita, seu arresta ta receperint, necnon omnes qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem publice vel occulte eoipso sententiam excōmunicationis incurrant. ¶ Vniuersitates quoque quæ in his culpabiles fuerint ecclesiastico supponimus interdicto. ¶ Prælatis & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ & sub depositionis pœna districte mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictę sedis, nullatenus acquiescāt, quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis, factarum hactenus vel faciēdarum in antea priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum peruenerint, nihil soluāt, nec supradicti seculares quoquo modo recipiant. Et si soluerint vel prædicti receperint in excommunicationis senten

tiam incidunt ipso facto. ¶ A supradictis autem excommunicationum & interdicti sententijs nullus absolui valeat præterquam in mortis articulo, absque sedis apostolicę autoritate & licentia speciali. Cum nostrę intentiōis exstat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire. ¶ Non obstantibus quibuscunque priuilegijs sub quibuscunque tenoribus formis, seu modis aut verborum conceptione concessis, imperatoribus, regibus, & alijs supradictis quæ cōtra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Nitimur in vetitum semper cupimusq; negata.
2 Non solum peccatur committendo sed etiaz omittēdo illa que incumbunt.
3 Collectādo hoīes ecclesie quodāmō ecclie collectantur.
Interest ecclesiarum/locupletes habere subiectos.
Habundabit enim fiscus & imperium: si habūdet subiectis locupletibus.
4 Articulus mortis semper excipitur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Honor regis augetur per dignitatem subditorum.

CLerici, Hec decretalis adijcit ad. c. proximum & ad. c. non minus/ & ad. c. aduersus: & habet tres partes. Nam primo tam abusus potestatis secularis contra libertatem ecclesiasticam q̃ prelatorum indebitam patientiam excitat. Secundo §. [nos igitur] super istis statuens penas tam facientibus cōtra ecclesiasticam libertatez/ q̃ prelatis inobedientibus & negligentibus inflictas exprimit & assignat. Tertio §. absolutionem [a supradictis] a latis sententijs/ non obstātibus quibusuis priuilegijs sibi reseruat. [oppido]. i. valde [antiquitas]. ij. q. vij. laicos [a] & c. laici [in vetitum] iuxta illud lucani. Nitimur * in vetitū semper: cupimusq; negata [q̃]. i. q̃tū potestas. s. de cōstitu. ecclesia & c. que in ecclesiarum. xcvj. dist. bene quidem circa finē [dicioni]. i. potestati. j. de excess. prela. nimis in fine & iij. iudith. in dicione tua domine cuncta sunt posita / nec scribitur per. t. vt dictio sed per. c. solum [acquiescunt] Et sic nota * non solum peccari committendo: sed etiam omittendo illa que incumbunt. s. hoc. lib. de reb. ecclesie non alie. c. ij. §. & nihilominus. ij. q. vij. sicut inquit. & cap. quia propter & c. negligere. [Nos igitur] hic narrantur duo: primo de prelatis & ecclesiasticis personis soluentibus contra hoc statutum. ij. versi [necnon] narratur de seculari potestate adhec inhibita compellente/ & de penis illorū [imposuerunt] Quid si hec impositio non fiat ecclesiasticis psonis sed hominibus earundem dic in hoc fieri fraudem legi de qua est dictum. j. hoc lib. de reg. iur. c. vlti. & hec phibitio vt hic/ prohibetur sequela. j. hoc lib. de regu. iur. cum quid prohibetur. Et collectando * homines ecclesie quodammodo ecclesie collectantur. arg. j. de priuileg. quanto & j. eo. eos. & xij. q. ij. ecclesiarum seruos. C. de epi. & cleri. l. ij. in fine.

¶ Et interest [b] ecclesiarum locupletes habere subiectos: habundabit enim fiscus & imperium: si habūndet subiectis locupletibus auten. vt iudi. sine quo. suffrag. §. cogitatio. col. ij. & sic diminuendo de hominibus ecclesie/ de ipsa ecclesia diminuitur [articulo] hic * casus semper excipitur. s. de offi. ordi. pastoralis [quibusuis] simile. s. de elec. sepe hoc libro & eo. lib. de senten. excōmunicatio. alma. §. vltimo. Joan. Mona. Car.

LAicos. Uide que per hoc verissimiliter presumuntur per Gaspar apud consilia Petri de Ancha. consilio. xij. & sequenti. Probus.

¶ Interest. Uide que dico in ru. de sponsa. & matri. quibus adde dictum Bald. in. c. intellecto sub nume. v. s. de iureiuran. q̃ honor * regis auget p dignitatem subditorum & fit status regis magis potens & magis honorabilis & magis timendus.

¶ In proposito no. Maria. Sozinus consi. xxxv. colum. penul. circa presentem dum dicit interest reipublice locupletes habere subiectos insti. de his qui sunt sui vel alie iur. in princ. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

QVoniam (vt intelleximus quorūdā iusticiariorum, balliuorum, iudicū vel secularium, ac temporalium dominorum in quibusdam partibus pręsūptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorū, siue districtibus literas apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios, ecclesiasticos recurrentes super causis, negotijs, seu quęstionibus, quę ratiōe personarum aut rerum, de iure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdē ordinarios iudices vel apostol. literas iustitiæ complementum, quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel a lite, causa, seu quęstione desistere compelluntur. ¶ Nos iustitiam nostram & ecclesię sponsę nostrę nolentes negligere, qui alios in sua iustitia cōfouemus, statuimus districtius inhibēdo ne qs impetratores literarū nostrarū, vel alios in foro ecclesiastico delegato, seu ordinario litigantes seu litigare volentes, siue ambę partes hoc voluerint, siue vna super causis ecclesiasticis, siue quę ad forum ecclesiasticum ratione personarum negotiorum vel rerū de iure, vel de antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium ad desistendum, vel in foro seculari de quęstionibus huiusmodi litigandum per eorundem iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantium, seu volētium litigare, aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiā

captionem, modisue alij quibuscunque compel lat, seu compelli faciat vel procuret, nec per se aliosue impediat, quominus coram iudicibus ecclesiasticis delegatis, seu ordinarijs querelantes de causis quę (vt premissum est) ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere, nec ad prędicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem.

¶ Si quis vero contra pręsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere, a qua (nisi tam iudici cuius cognitio fuerit impedita vel iurisditio vsurpata, quam parti que turbata in prosecutione fuerit sui iuris, de iniuria damnis, expensis, & interesse prius per eundem integre fuerit satisfactū) nullatenus absoluatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Nullus habet in se negligere quod habet in alijs obseruare.
Primo quis habet curare de se ꝛ spectantibus ad eum ꝙ de alijs.
Ipso facto interpretatur .i. sine hominis adminiculo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Vulgare dicitur vt hic.
Vulgare ꝛ communis vsus loquendi sumitur a sapientibus/non ab idiotis ꝛ rusticis.
2 Iura sapientum deturpari non debent per ora rusticorū ꝛ idiotarum.
3 Verificandi sunt sermones secundum communem opinionem/intellectum habentium.
4 Sepe contingit/ꝙ qui magis indiscrete ꝛ irrationabiliter loquitur: inter fatuos magis acceptus habeatur.

Voniam, Hec decretalis habet tria dicta. Primo abusum potestatis secularis contra literas papales ꝛ iudices ordinarios ponit. Secundo §. [nos iustitiā] contra dictos abusores statuit .iij. Tertio §. [si quis] facientibus contra statutum penā infligit [iustitiariorum] vulgare [a] est apulie sicut ponitur s. de pigno. Ex literis in princi. [balliuorum] vulgare est francie sic ponitur .j. hoc lib. de senten. excommunica. dilecto ꝛ .j. eo. c. vlti. [pertinent] hec parificantur. s. de offi. ordi. conquerente [confouemus] nota ꝙ * nullus habet in se negligere quod habet in alijs obseruare / ꝛ primo quis habet curare de se ꝛ spectantibus ad eum quam de alijs .i. q. j. multi. ij. ꝛ. iij. Ro. C. de serui. preses [ipso facto] .i. sine hominis adminiculo de hoc nota. s. hoc lib. de elec. ꝙ sit in fine [satisffactum] de hoc est notatum .j. hoc lib. de sentē. excommunica. solet: Ioan. Mona. Cardina.

a 1 Vlgare. Dic vulgare * quod emanat a consuetudine sapientuz non insipientum rusticorum: sicut cōmunis vsus loquendi non sumitur ex varijs locutionibus imperitorum: ratio quia si vulgare ꝛ communis vsus essent recepti a rusticis aut vilibus ꝛ omnino idiotis personis: talis vsus loquēdi ꝛ vulgare non attēderetur cōtra ꝓpriā verborum significationem ꝛ naturam. Quia * 2 iura sapientum deturpari non debent per ora rusticorum ꝛ idiotarum secundum Bald. in l. ij. C. de suc. edic. ꝛ in. c. j. de succes. feudi in quibus seu eorum sensu non cadit varietas neq; veritas aut differentia vocabulorum testatur glo. in. l. quid si nepotes. ff. de testa. tutella/tales enim locutiones rusticoruz ꝛ imperitarum personarum non sunt proprie sed abusiue/dicit text. in. l. item pretor. §. prio. ff. de suis ꝛ legiti. heredi. ꝛ ita ītelligitur in l. ita vulneratus. §. j. ff. ad leg. aquil. ꝛ tex. in. l. si dictum. §. j. ff. de euictio. ibi non tamen vt vulgus opinatur satisdare debet. Nā * 3 verificandi sunt sermones ꝫm cōmunē opinionem intellectuz habētium Bal. in. l. prima. C. de seruis fugi. per tex. in. l. si ita quis in fine ibi quod vtiq; nemo sanus probauit. ff. de euictio. pro dicto Bal. facit tex. in. c. ex literis el primo. s. de spon. ibi. Et cogatur vterq; verba ꝓlata in eo sensu retinere quem solent recte intelligentibꝰ generare. Ad talem enim insensatam vulgi opinionem ꝛ assertionem/causari nō debet communis vsus legendi: cū de ipsa non sit curandum ar. eorum que no. in. c. ad nostram s. de proba. Sepe * 4 enim contingit qui magis indiscrete ꝛ irrationabiliter loquitur inter fatuos magis acceptus habeatur qui vt plurimū in maiori numero ꝙ sapientes existunt iuxta illud ecclesia. j. stultorum infinitus est numerus. ¶ De materno autem ꝛ vulgari sermone vide q̄ dicit Sozinus consilio. cclxvij. columna prima: presens cōsultatio. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. v.

Eos qui temporale dominium obtinentes suis subditis ne prelatis aut clericis seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem neque ipsi bladum molant coquant panem, aut alia obsequia exhibere prę sumant aliquando interdicunt.

(Cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ pręsumantur) eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

a Eos, [a] Ad hanc decretalem facit infra de priuilegijs. capitulo quanto. §. supra eod. clericis § nos igitur: versiculo necnon. Ioannes Monach. Cardinalis.

a Eos. Adde videndum Petruz de Anchara. consi. xj. Factum super quo petitur consiliū/cui adde ea que citaui in cap. quia in versic. ꝛ inquantum. s. diximus. s. de rescrip. Contra que vide que no. in consi. xij. et seq. d. Petri de Ancha. que sunt Gaspar. vide eundez Petrum de Ancha. consi. ccccxxxiij. postq;. ꝛ Lapum in allega. xcij. inspeximus. Probus.

Ne clerici vel monachi secularibus negotijs se immisceant. Rubrica.

Viso hoc tertio libro, quæ clericis vel monachis competant: hic prosequitur que eis non competunt / vt .s. negotijs secularibus non immisceant: vnde de hoc subijcit. Ioannes Monach. Cardi.

Bonifacius Octauus. Capitulum primum.

STatutum felicis recordationis Honorij papę tertij prædeceſſoris noſtri, quod decanis, archidiaconis, præpoſitis, plebanis, cantoribus, & alijs clericis habentibus perſonatus audire leges vel phyſicam interdicit, adeos qui parrochiales eccleſias obtinere noſcuntur pie memorię Clementis papę quarti prædeceſſoris noſtri veſtigijs inhęrentes, declaramus præſentis conſtitutionis oraculo ratione eccleſiarum huiuſmodi non extendi ¶ Niſi ęędem eccleſię fuerint plebanię ſub ſe capellas habentes in quibus inſtituantur clerici perpetui nequeuntes ab ipſis abſque cauſa rationabili amoueri.

STatutum, Hic deciditur vetus querela: nam notant Goffre. ⁊ Inno. ꝙ rectores eccleſiarum audientes leges non erant excommunicati per conſtitutionem. ſ. eodem ſuper ſpecula. hoſtien. ⁊ Bernar. in cõtrarium notantibus [honorij]. ſ. eo. ſuper ſpecula [clementis] hec conſtitutio non eſt in hac compilatione ⁊ incipiebat habito/cuius mens hic recitatur [plebanie] iam enim habendo perpetuas capellas ſub ſe / plebania reputatur dignitas/⁊ ideo comprehenditur ſub ſtatuto honorij/non ſic de rectoria non habente ſub ſe capellas. Io. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ij.

VT periculoſa religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictius inhibemus, ne decętero aliquis quancunque religionem tacite vel expreſſe profeſſus in ſcholis vel alibi temere habitum religionis ſuę dimittat, nec accedat ad quevis ſtudia literarum, niſi a ſuo prælato cum conſilio ſui conuentus vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa.

¶ Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto. ¶ Doctores quoque ſiue magiſtri qui religioſos habitu ſuo dimiſſo leges vel phyſicam audientes ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint retinere, ſimili eoipſo ſint ſententia innodati.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ex cauſa licitum eſt habitum transformare.
2 Paria ſunt ꝙ quid fiat a toto capitulo/vel a maiori parte capituli.
3 Doctor ſciẽs monachum ſcholarem audire leges/an incurrat penas iuris.
4 Cuilibet non poteſt inhiberi quin faciat in ſuo quod vult etiam ſi alij noceat: dummodo animo nocendi nõ faciat.
5 Monachus non poteſt iura ciuilia audire nec docere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Licentia abbatis pro monacho vt poſſit ſtudere in vniuerſitatibus quid requirat.
2 Quando quis tenetur facere aliquid cum conſilio alicuius/quid requiratur.
3 An omiſſio requiſitionis conſilij vitiet actum.
4 Habitus monachorum eſt ipſorum oſſibus annexus.
5 Monachus in epiſcopum electus non debet habitum mutare.
6 Dictio ſemper denotat actum continuum aliquando non.
7 Quando monacho ſit licitum habitum dimittere.
8 Monachus habitum cooperiens in quo peccet.
9 Habitus occultus/non dicitur habitus.
Habitus dicitur vt hic.
10 Diuerſitas habitus in religioſis/inducit diuerſitatẽ in effectu iuris.
11 Qui complexus eſt verba mentem offendit.
12 Quod non apparet/eſſe non videtur.
Per ſigna cognoſcuntur ſignata.
Signum vnius: alius non debet vſurpare.
13 Obſcure dictum pro non dicto habetur.
Preſens latitans/pro non preſente habetur.
14 Non dicitur nunciare/qui perfunctorie ⁊ obſcure differt.
15 Per exteriora iudicantur animi ſecreta interiora.
16 Habitus apparens/non latens debet attendi.
17 Habitus religionis non eſt ſolũ in veſte/ſed in modo portandi.
Aqua quotidiana/diſtinguitur ab eſtiua vt hic.
18 Permititur extenſio in diſpoſitione penali.
19 Faciens contra legem non incurrit penam legis niſi faciat temerarie.

VT periculoſa, Hec decretalis habet tria dicta. Primo inhibitionez ponit. Secundo. §. [ſi quis] violatoribus inhibitionis huius penam imponit. Tertio. §. [doctores] ꝓhibitionem predictam ad alias perſonas extendit [expreſſe] de expreſſa ⁊ tacita profeſſione eſt dictum. ſ. hoc lib. de elec. nullus ⁊. c. ex eo. in fine [temere]. Quia 1 ex cauſa * eſt licitum habitum transformare arg. ſ. de vita ⁊ honeſta. cleri. ſi quis ex clericis [partis] 2 ſunt enim * paria ꝙ quid fiat a toto capitulo/vel maiori parte. ſ. de his que fiunt a maio. parte capitu. primo. ⁊ capitulo vltimo.

¶ Sed contra. ſ. de elect. ſi religioſus hoc libro dic vt ibi in. §. quia vero.

¶ Item contra hoc lib. de teſta. religioſus. primo Reſo. dic vt ibi tenet [temerarius violator] hec verba expone/ vt. j. §. hoc lib. de ſenten. excommunicationis. cum medicinalis. 3 ſi quis autem [retinere]. Quid * ſi magiſter ſcit monachũ in ſcholis ſuis iuxta cathedram ſuam/⁊ domum habere/et ipſum audire: an doctor ⁊ auditor ſint excommunicati: videtur ꝙ auditor ſit ligatus: quia hic inhibetur ſimpliciter ſ. eo. non magno/ergo quocunqꝫ caſu audiat videtur inhibitum. ff. de poſtul. quos prohibet/⁊. ſ. eo. ſuper ſpecula.

¶ Idẽ in doctore quia videtur eſſe in ſchola/hoc eſt in vacatione ſtudij. ex quo ſcit monachum ipſum audire. Sed verba hic poſita ſunt pro doctore/ vt hic in ſcholis ſuis preſumpſerit retinere.

¶ Sed dices forte ꝙ verbum retinere eſt contra ipſum: vt retinere ſit pro recto tenere: arg. ff. de verborum ſignificatio. verbum reddendi argu. j. de peniten. ⁊ remiſſio. ꝙ in te §. primo.

4 ¶ Dic tamen vt prius nam ſcholari ſicut ⁊ cuilibet * alij inhiberi non poteſt quin faciat in ſuo quod vult/ etiã ſi alij noceat: dummodo animo nocendi non faciat. ff. de damno.

infet. l. proculus. ff. de aqua pluuia. l. prima. §. deniq; & sic culpa hoc casu non potest [b] imputari doctori / qui extra scholas scholarem cohercendi ius non habet.

5 ¶ Et sic * monach9 non potest iura ciuilia audire / ita nec docere. C. de male. & mathe. l. culpa. Jo. Mo. Cardi.

a P Artis. Vide deci. thol. xxvij. item an valeat licentia / vbi decisum fuit vt in tex. contra * quendam licentiatum in decretis canonicum regularem ecclesie Carbie. cui per prelatum absq; consensu conuentus data fuerat licentia de existendo in studio sed male dicit de consensu: cum non requiratur nisi consilium conuentus vt patet ibi cum consilio sui conuentus vel maioris partis. Et sic de necessitate non requirit q abbas concedat licentiam de consensu sed de consilio.

¶ Sed dubium est si nolit conuentus consulere vt detur licentia an valeat. Aufre. ibi concludit q abbas non tenetur sequi consilium per theoricam q vbicunq; * quis tenetur aliquid facere: cum consilio alicuius qui nō est particeps officij: tunc satis est requirere cōsiliū / nec tenetur sequi. c. cum olim. ē. de arbit. Panor. in. c. cum in veteri. nu. xij. ē. de elec. Bar. in. l. pria. §. si plures. ff. de exercito. actio. Sequi tamen consilium conuentus vel non teneri sequi / videtur dependere a questione de qua in glo. in. c. fi. post tex. ibi. ē. de regu. hoc lib. videlicet ad quem pertineat monachorum creatio / an ad abbatem solū / aut ad abbatem & conuentum simul / vt in primo casu nō requirat de necessitate sequi consilium / in. ij. vero secus.

3 ¶ Et vt habeas intentum clarum in eo q dicimus / quando mandatur aliquid fieri cum consilio alicuius / an * omissio vitiet actum scribentes in. c. vno. ē. ne sede vacan. hoc lib. hoc tangunt / vbi francus post Archi. dicit si precedat negatiua / puta si dicatur non conferas / vel non eligas sine consilio petri / tunc consilium ponitur pro consensu / et actus factus sine illius consilio est nullus vt in dicto §. si plures. Et subiungit ibi Petrus de Ancha. si habenti aliquam administrationem aliquis additur vt collega scilicet vt consultor / & non est nec esse potest particeps illius officij: tunc de necessitate non expedit eius requirere consiliū vt. l. quidam decedens & l. Titium & Meuium. ff. de administra. tuto. Si vero non est particeps officij / esse tamen potest: tunc si detur cōsultor a lege ei qui habet administrationem a lege / vel detur consultor ab homine ei q habet administrationem ab homine: consilium illius est requirendum / alias actus est nullus. Si autem habenti administrationem a lege addatur aliquis ab homine vt eius consilium requiratur / tunc non est opus consilium requirere: ita in puncto tenet franci. areti. in. l. si quis mihi bona §. si corgm. ff. de acquir. heredi.

¶ Panor. autem in. c. ex parte. ē. de consti. dicit si requisitio consilij sit data pro forma actus aliter factus est null9 d. c. cum in veteri. ē. de elec. si autem ex dispositione legis requiratur consilium: & lex dando potestatē alicuius act9 adiecit q fieret cum consilio alicuius: tunc actus est nullus si omittatur eius consilium: quia habuit potestatem modificatam & qualificatam vt in casu tex. nostri & in. c. no ult. ē. de his que fiunt a prela. Si vero habenti potestatē superior mandauit vt cum consilio alicuius actum exerceret / tūc tenet actus sine requisitione consilij licet transgrediens sit puniendus vt no. in. c. dilectus. ij. de preben. & glo. in cle. prima de iure patro. & Panor. in. dicto capi. ex parte. Probus.

b ¶ Non potest. Opinionem Jo. Mo. sequuntur hic Archi. in fine Guil. Jo. And. vbiq; in glo. & nouel. Do. & Philipp9 Et sic non erit doctor ipe excōicatus / bene tamen monachus / cum eidem prohibeatur auditus & studium. c. fi. ē. hoc titu. a qua sententia excōicationis absoluunt epi ex quo papa sibi absolutionē nō retinuit. c. nuper. ē. de sentē. excōmuni. secundum Guil. hic.

¶ Alterius pro solatio & ad propositum tex. nostri habeo sequentia. Primo venit discutiendum de habitū monachalem relinquentibus. i. cuculam dicit Petrus hic col. ij. vt patet in. c. mandamus. xix. q. iij. ibi memorialem cuculam & xx. q. iij. c. presens ibi cucullam induit post prin. dixi. ē. in. c.

4 j. de summa trini. & fide catho. videtur quippe dicendū dicit hic archi. col. j. q habitus * iste est adeo annexus monachorum ossibus quod in quocunq; consistant loco quiescentes / eo vti debent allegat. c. vidua. xx. q. j. & c. clerici. ibi nisi monachi fuerint quos oportet ferre habitum monachalem. ē. de vita & hone. cleri. c. sanctimonialis. xxiij. dist. vbi dicit q eo habitu semper vti debent / & dicit glo. ibi etiam in lecto & in infirmitate. Ex qua glo. Archid. Domi.

5 & ppo. ibi notant arg. q * monachus in epm elect9 non debet habitū mutare quod tenet glos. in. c. in noua actione. xvj. q. vij. in fine saltem subtus: sed desuper ferat habitum in quo magis conueniat eis inter quos est: dicit tñ ibi Ar. vidisse de facto q dominus honorius papa contulit de facto abbatiam monasterij fraxinoren. sitam in diocesi Mutinen. quod est monachorum nigrorum cuidam fratri siue monacho albo qui existens in curia romana monachorum nigrorum habitum deferebat in totum / dictum Archi. et aliorum sequitur Joā. de imol. in. l. si quis mihi bona in §. seruus. ff. de acquir. heredi. Panor. & alij. in. c. penul. ē. de vita & honesta. clerico. car. in clemen. ne in agro: quest. vj. de statu monacho.

¶ Premissa videntur monachis huius temporis amara: ideo ea reijciunt adducendo illud prophe. laqueus contritus est & nos liberati sumus.

¶ Et redeundo ad thema nostrū. Archid. hic quem cōiter alij sequuntur dicit nō videri q illud semper sit ita amare intelligendum / vt prima facie sonare videtur tex. in. c. si ne ornatu. xxj. q. iiij. sed illud. c. loquitur in clericis secularibus qui ita non sunt astricti sicut monachi. Tu tamen dic q siue in ipsis secularibus / siue regularibus ista amaritudo non procedit ad semper / sed pro semper in loco con-

6 uenienti & debito pro quo habeo / quod hec dictio * semper denotat actum continuum / quando iungitur actui qui continue potest fieri. Si autem adiungitur actui interpellato / tunc intelligitur semper quod fit interuallo & tempore debito / ita dicūt. Domi. & Prepo. in. d. c. sanctimonialis / allegant glo. j. in. c. si quis voluntate. l. dist. vbi dicitur fieri dicitur semper / quod fit horis debitis & statutis ac congruis / & ibi idem Domi. & Prepo. eandem distinctionem referunt alleg. pro hoc. c. ad decorem. ē. de vsu pal. & c. si quotienscunq; de consecra. dist. ij.

¶ Secundo istud potest verificari ex textu nostro & mente / & verbis: ex verbis quidē quia in eo dicitur temere habitum religionis sue dimittat / quod verbum sonat in malam partem / & excludit rite aut recte: & quandoq; vtrunq; prout dico in. c. is qui de senten. excommunica. Ergo sequitur q si non temere dimittat: sed forte vt dicit hic Guiller-

7 mus col. ij. causa * vtilitatis ad vitandum scandalum / vt ē. de vita & hone. cler. c. clerici. j. & c. deus / vel iocose leuitatis causa / forte vt melius proijciat lapides / tūc non peccat ē. de senten. excommunica. c. pri. facit q2 ea que iocose fiūt non inducunt obligationem. l. obligationum substantia §. verborum. ff. de actio. & obliga. & c. illud. xv. q. pri. vel delicate voluptatis preter peccatum / vel alias puta dormiendo vel forte missam celebrando: vt pulcrius se induat / vel onus melius portet / vel facilius itineret / dū tamē cito reassumat / quia talis hanc penam non incurrit. c. diuortium de peni. dist. iij. & c. ij. ē. de regul. iuris: ex quo constitutio nostra sumit intentum suum ratione temeritatis / doli / & malitie / & sic in hoc / arg. a cōtrario sensu iuuat partes nostras.

¶ Ex mente quidem: q2 dicit Jo. And. hic in nouella col. ij. non puto de mente q monachus in sella sua habitū dimittens: vel dum balneum intrat in occulto / vel iacens sine habitu ligetur hac constitutione / alias pauci inuenirentur non ligati: sed quando exhibent se conspectibus hominum sine habitu / in habitu laicali / vel clerici secularis: sine iusta causa ligantur tunc / qui postq absoluti sunt & habitum reassumpserunt in abbates eliguntur / vt hic per Petrum & alios post Oldra. consilio. ccij. quidam monachus.

8 ¶ Secundo videndum est de monacho * habitum monachalem alio habitu cooperiēte / Istud videtur maioris discutionis q precedens / quamobrem punctum ipsum latius q precedentem pro viribus discutere intendo: quia per scribentes hic minus ample tangitur. Pro cuius discussione facio regulam iuxta decisionem textus nostri quod monachus temerarie & sine iusta causa habitum monachalē cooperiēs / ipso iure dicitur excommunicationis sententia innodatus & apostata a iure iudicatur. Quod comprobo ratione & autoritate: primo habitus monachalis alio coo-

9 pertus habitu / dicitur occultus: sed habitus occultus * non dicitur habitus quo ad id de cuius signo apparere debet: quia habitus nihil aliud est q q natura sui debet facere rem signatam in manifestam / & apparentē cognitionem venire. c. signum de consecra. dist. ij. c. si iudex de sen-

ten.excommunicationis.ꝛ.c.vno.§.de cleri.coniuga.hoc lib.hinc Petrus de Ancha.in.cle.ij.in prin. de vita ꝛ ho=
10 nestate cleri.dicit ꝙ diuersitas * habitus in religiosis inducit diuersitatem in effectu iuris / vt no.in cle.prima de elec.ꝛ videntur inducte iste varietates vt vna religio ab alia cognoscatur.

¶Secundo quia monachus habitum monachalem cooperiens/videtur solū amplecti verba ꝛ non mentē legis:ideo
11 penam legis nō effugit/qui * amplexus est verba mentē offendit.l.contra legem ꝛ.l.fraus.ff.de legib.ꝛ.l.non dubium.C.eo.c.certum.j.de regu.iur.ꝛibi Jo.and.in mercuria.ꝛ francus/ ver.extra glosam. Quod autem offendat mentem ꝛ legem patet liquide / quia ratio vt monachus vestem non dimittat/vel habitum/ est vt cognoscatur monachus a non monacho.ar.l.sed si accepto.ff.de iure fisci. sic ex habitu nouitius a professo cognoscitur.capi.pe.supra de regula.

¶Item iudeus a christiano.c.in nonnullis.§.de iudeis clericus a laico.c.pe.§.de vita ꝛ honest.clerico.Sed cooperiens habitum istam disparitatem tollit/ sicut per dimissum/cum tunc monachus a nō monacho cognosci non pos
12 sit:quia * quod non apparet / esse non videtur:tex.in.l.in lege.ff.de contrahen.emptio.habitus enim iste debet esse superior vestis dicit Bonifacius post zen.in cle.ij.§.sed et tales:in fine.de vita ꝛ honesta.cleri.sic per signa cognoscūtur signata / medio cuius signum vnius / alius non debet vsurpare.l.vna vt nemi.liceat sig.reb.im po.C.Bar.late in tracta.de sig.ꝛ armis.

¶Tertio intentum tex.nostri esse dicetur/ vt propter non dimissionem habitus tollatur ipsis monachis libera vagatio / ꝛ portantis lubricitas. Sed habitus occultus seu occulte portatus ista non excludit / igitur ad paria procedunt: sicut dicimus de edicto pretoris vt ita puniatur ipsum deturpans(cum legi non possit) sicut in totum delens scriben.post tex.in.l.si quis id quod.ff.de iurisdi.omnium iudi.

13 ¶Item obscure * dictum pro non dicto habetur / ꝛ presens latitans/pro nō presente habetur.l.non intelligitur.ff.de iure fisci.l.de etate.§.nihil.ff.de īterroga.actio.l.sed ꝛ si.§.de quo palam ver.proscribere.ff.de insti.actio.ꝛ.l.fulcinius.§.illud.ff.quib.ex causis.in possi.eatur.

14 ¶Facit quia * nō dicit nunciare qui perfunctorie ꝛ obscure defert.l.aut qui aliter.§.j.ff.quod vi aut clam.

¶Item refert inter palam deferre ꝛ occulte: quantum inter simpliciter argentum ꝛ argentum celatum / siue deauratum/ꝛ istorum neutrum est alterum immo vt diuersa ponuntur.l.ꝛ si non sint.§.j.ꝛ.§.quid ergo.ff.de auro et argento lega.

¶Quarto iste in habitu suo religionem non ostendit/vnde fingitur habitum dimisisse tex.in.c.contingit.el.ij.de senten.excōmunica. Et per exteriorem habitum presumimus mentem eius mutatam.§.ex studijs.§.de presumptio
15 ne.iuxta illud per exteriora * indicantur animi interiora secreta.facit quod citatur in.c.fi.ibi incompositio enim corporis /qualitatem indicat mentis.xlj.distin. Et sic si habitus iste est exterius clericalis aut laicalis/ presumimus eum interius clericum vel laicum ꝛ non monachum.xxij.q.v.c.humane aures.ideo deferens vestes clericales vel laicales debet clericus aut laicus iudicari.c.si iudex.ver.iustū est.de senten.excōmunica.hoc.lib.ꝛsic nō monachus.cap.quod interrogasti.xxvij.distin.

16 ¶Debet quippe * attendi apparens habitus nō latens ar.l.si gemma.ff.arbo.fur.cesa.ratio quia per hoc ostenditur ipsa extrinseca honestas hominis/ alias aufert signandi officium.c.vt fame.§.de senten.excō.

¶Quinto quia licet portet habitū/tamen nihil est:quia ha=
17 bitus * religionis non est solum in veste sed in modo portandi:sicut dicimus ꝙ aqua quotidiana ab estiua distinguitur/non ex aque substantia/sed ex vsu ꝛ modo ducendi.l.j.§.duo.ff.de aqua quotidia.ꝛ estiua.

¶Item in simili actus iudicialis a nō iudiciali se pmittur non solum ex eo ꝙ sit/sed ex faciendi modo:vnde oportet ꝙ fiat a iudice palam ꝛ in figura iudicij cōsedente.l.vnica.§.simili quoque modo.C.de lati.liber.tollen. Si ergo modus portandi dimittitur/vt quia debet portari de super ꝛ portatur subtus/habitus dicitur esse dimissus: eo quia mutata ꝛ dimissa est habitus dilationi debita forma / que dat esse rei.l.iulianus.§.sed ꝛ si quis.ff.de exhiben.

¶Autoritate quidē quia hoc tenent Jo.and.collecta.cardi.Petr.de ancha.Antho de butrio.Panor.Jo.de imol.in.d.c.deus.§.de vita ꝛ honest.cleri.glo.quā sequūtur ibi in cle.ij.in verbo extrinseci.eo.titu.Guil.zensel.Cardina.Petrus Bonifacius ꝛ Joan.de imol.ꝛ.hic francus in.ij.nota.dicit illam ad id singularem. Sequitur etiam firmissime hanc opinionem Jo.de anania in rub.de aposta.§.nu.iij.vbi refert Joā.de lignano tenere contrarium:cuius dictum firmat/quia tex.noster loquitur in illo monacho qui habitum dimittit/ꝛ sic non videtur extendi ad alium monachum qui non dimittit sed portat licet absconsum/quia pene non sunt laxande sed restringende. Sed nihil est dicit: quia illa vagatio de qua in tex.ita contingit si habitus occultetur sicut si dimittatur. Suadet ꝛ alia ratio vrgentissi
18 ma quia vbicunque * dispositio penalis posset de facili fieri illusoria nisi fieret extēsio: semper permittitur extensio per id quod habetur in tex.ꝛ glo.in.c.quanque de vsur.hoc lib.ꝛ ibi scriben.glo.in verbo eligatur in cle.prima de electione quam ad hoc reputant singul.francus in.c.eum qui de prebend.hoc lib.Barba.in.c.j.col.xij.§.de proba.ꝛ in.c.cum omnes colū.iij.ꝛ in.c.ex parte colum.iij.§.de consti.ꝛ in.c.primo.loco colum.xxviij.ꝛ in.c.in presentia:colū.xlj.supra de proba.

¶Istud iuuatur per ea que notantur in cle.j.de sepul.vbi tex.loquitur de his qui in cemiterio tēpore interdicti nōnullos interdictos sepeliunt: tamen idē venit dicēdū de sepelientibus in ecclesia/ ꝛ eodem modo incidunt in excommunicationis sententiam/quod est penale ꝛ tamen fit extensio alias de facili fieret constitutio illa illusoria: quia sepelirent eos in ecclesijs ꝛ eo medio amplecterentur verba:mētem tamen offenderēt. Et tūc nō dicitur proprie extēsio/sed tacita inclusio.glo.in.c.j.in verbo.italie.§.de tē.po.ordi.hoc lib.

¶Ultra predictos scribētes habeo pro intēto ea que late effundit Oldra.consi.clxxxiiij.col.fi. Pater sancte / vbi concludit pro hac parte affirmatiua/ quam dicit communem Calca.con.cxxxij.col.j.ꝛ.ij.cuius initium est. Ad primū ꝙ sit excōicatus. Et hoc dūmodo vt prediximus non sit iusta causa cooperiendi / ꝛ sic temerarie.glo.in.c.j.in verbo temerarius/de sentē.excommu.hoc lib.ex qua ibi ꝛ tex
19 tu/notat Philippus francus ꝙ faciens * contra legem nō incurrit penam legis/nisi faciat temerarie/quod firmat intentum nostrum.

¶Aliā ponere voluit modificationē ad tex.ipse Calca.vt procedat cōcurrentibus duobus videlicet vagatione absque licētia/ꝛ dimissione habitus copulatiue/quod non placet.cum etiā nō referat/an vaget ꝛ habitū dimittat/ vel cooperiat cū licētia/vel sine licētia/quia istud vagare/ꝛ habitū mōachalē coopire vel dimittere/nō pēdet ab arbitrio abbatis ꝛ alterius superioris citra Papā/ vt patet intuēti:igitur quocunque faciat istud:penam excommunicationis ꝛ apostasie/nō euadit ipse monachus:quod nō videtur placere Archi.hic/ibi quo ad alios hanc excōicationē nō extendā quod non placet per predicta/tū etiā quia est eadē ratio in casu omisso/ que dicitur in casu expresso:ꝛ sic extendā ad similes.l.his solis c.de reuoc.do.glo.ꝛ doc.in.l.j.C.de interdic. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.iij.

EPiscopus seu quicunque alius prælatus vel clericus iurisditionē obtinēs temporalem, si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisditione sua cōmisso, balliuo suo, aut alij cuicunque iniūgat vt sup hoc veritatē inquirēs iustitię debitū exequatur, irregularis censeri non debet, quāuis ipse balliuus vel alius cōtra malefactores ad pœnā sanguinis pcesserit iustitia mediāte. ¶Nā licet clericis causas sanguinis agitare non liceat eas tamen(cum iurisditionem obtinent temporalem)debent & possunt metu irregularitatis cessante alijs delegare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Absit vt ea què propter bonum et licitum facimus aut habemus si quidem propter hoc: propter nostram voluntatem quicquam mali acciderit nobis imputetur.

EPiscopus, Prelatus seu quisuis clericus si intendit negocio per quod potest deueniri ad penam sanguinis / hoc est dupliciter: nam hoc facit vt pars: et sic est doctrina quid agendum est. j. hoc libro de homici. prelatis: aut hoc facit vt superior: vtpote alij committendo vt hic / et secundum hoc istud capit. habet duas partes. Nam factum primo ponens illud decidit. ij. versicu. [Nam licet] illius decisi causam reddit / dic ergo

1 [exequatur] absit * enim vt ea que propter bonum et licitum facimus aut habemus: si quidem propter hoc preter nostram voluntatem quicquam mali acciderit nobis imputetur. xxiij. questio. v. de occidendis [non liceat]. §. eo. sententiam. Ioan. Mona. Cardi.

¶ Incipit Liber Quartus.

¶ De sponsalibus & matrimonijs. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Sponsalia sunt via deueniendi in matrimonium.
Sponsalia sunt / vt hic.
Matrimonium dicitur matris munium. i. officium.
2 Matrimonium est maris et femine coniunctio: indiuiduam vite consuetudinem retinens.
Quare fuit institutum matrimonium / vide hic.
3 Interest reipublice ciuitates repleri potius legitimis quam alienis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Matrimonium quinque vocabulis in iure designatur.
2 Annulus coniugis debet esse aureus / rotũdus / et in quarto digito positus.
3 Sicut iustitia est regina virtutum: ita et amor vxoris inter ceteros obtinet principatum.
4 Plus pugnitur occidens suam coniugem / quam si occidat patrem aut matrem.
5 Quare anulus debeat esse rotundus / et ponatur in quarto digito: vide hic.
6 Quos deus coniunxit homo non separet.
7 Arra non facit emptionem: sed est signum emptionis.
8 Homines quando cogitant de filiabus maritandis: solent congregare peculium: non bona elargiri.
9 Filia cogit patrem ad dotem dandum: licet sit coniugata.
Matrimoniũ dicitur quasi matris monos. i. lex vel vt hic describitur.
10 Parentes quare plus diligant filios quam filias.
11 Femina non est homo simpliciter: sed dicitur homo occasionatus.
12 Ventus septentrionalis coadiuuat generationem masculorum / australis vero generationem feminarum.
13 Quare matrimonium potius dicitur a matre quam a patre: vide hic.
14 Mater dicitur vt hic
15 Pater agit / mulier vero patitur in generando.
Quod iuris est in affinibus: idem iuris est in viro et vxore qui non sunt affines sed principium affinitatis.
16 Interest in multis: vt hic.
17 Res publica dicitur: vt hic.
18 Matrimonij institutio reperitur duplex / vt hic deducitur.
Cause propter quas fuit institutum matrimonium hic dicuntur.
19 Verbum generatio est nomen verbale / quia aptum est comprehendere generantem et generatum.

VIso in tertio lib. quod clericis sint permissa et inhibita. Hic dicit quod laicis sunt permissa, vt matrimonia [a] quod eisdem in multis casibus sunt inhibita.

a 1 ¶ Et quia * sponsalia sunt via deueniendi ad matrimoniũ / ideo de spõsalibus premittit: et de matrimonijs consequẽter adiũgit.

¶ Et sunt sponsalia repromissio futurarum nuptiarum: dicta a spondendo. i. promittendo. ff. de sponsa. l. prima et secunda. Nã moris fuit antiquitus / vt annullus [b] a sponso sponse detur. xxx. q. v. femine.

c ¶ Et matrimonium. dictum est quasi matris munium [c]. i. officium: vnde Horatius munia diuidit. i. officia diuisit / nam matris est magnum munium / id est officium in prole educenda.

d ¶ Vel dic matrimonium quasi matris [d] munus / nam hoc est maximum et precipuum munus feminis / concipere / et cõceptum tueri. ff. de edil. edict. queritur. §. primo et trigesima secunda. q. secunda. pudor.

2 e ¶ Et est * matrimonium maris et femine coniunctio / [e] indiuiduam vite consuetudinem retinens / diuini et humani generis communicatio institu. de patria potesta. in principio. ff. de ritu nupt. l. prima. supra de presumpt. illud. xxix. q. prima in principio.

¶ Et quare fuit institutum matrimonium ante peccatum et post / habetur. xxvij. q. prima nuptiarum in prin. xxxij. q. j. §. his ita. et vsus matrimonialis licitus est: cũ propria vxore / alias secus. xxxij. q. septima. vsus.

¶ Et licet contractus carnalis sine motu voluptatis fieri non valeat / institutum fuit matrimonium post peccatum, vt infirmitas carnis prona in ruinam turpitudinis / honestate matrimonij exciperetur / id est extra peccatum haberetur. xxxij. q. ij. § his ita. in prin.

¶ Est enim in matrimonio legitimo / carnis copulatio: vt sit causa prolis non voluptatis / nec satisfactionis vitiorũ xxxij. q. iiij. vir cum propria.

f 3 g ¶ Et interest [f] * reipublice [g] ciuitates repleri / potius legitimis quam alijs. C. de indic vid. tol. l. tertia. in fine. ff. soluto matri. l. prima. ff. de decur. l. generaliter. §. spurios. Ma-

h trimonium enim sic est institutum / [h] vt humano generi artificiose inducat immortalitatem: auten. de nupt. in princi-

i pio. col. quarta. nam generatio [i] ad hoc est / vt quod in se perpetuari non poterat / in suo simili perpetuaretur secundum philosophum. Io. Mo. Card.

a 1 MAtrimonia. Reperio tam a sacris quam a nostris professoribus matrimonium * quinque vocabulis designari: videlicet matrimonium / nuptie / contubernium / connubium / et coniugium. Probus.

b Annulus. Vide Alexand. cõcl. nu. xv. in causa et lite / vol. v. et Areti. in consilio. xiij. viso diligenter. vbi multa tractat de annulli subarratiõe: preterea

2 annullus * ille debet esse aureus / rotundus / et in quarto digito positus / aureus quia sicut aurum omne aliud excedit metalum: sic amor inter coniuges / inter ceteros mundi huius habet excedere amores: videtur testari Lucas de

3 penna in. l. quicunque col. prima. ibi sicut * iustitia est regina virtutum: ita et amor vxoris inter ceteros obtinet principatum. de coharta. lib. xij. C. ad hoc enim mouẽtur per dictum apostol. ad Ephesios. v. viri / inquit / diligite vxores vestras / sicut Christus dilexit ecclesiam. ad Colocen. iij. c. viri diligite vxores vestras / et nolite auari esse ad illas.

¶ Istud etiam exemplo liquet. Gene. xxiiij. c. in fine. vbi patenter ostenditur quod Isaac Rebecam eius vxorem tantum dilexit / vt doloris qui ex obitu matris ei acciderat fere obliuisceretur.

¶ Hinc Ioã. Fabri insti. de public. iudi. §. alia. dicit quod plus

ff

4 puniretur * suam coniugem occidens q̃ patrem / vel matrem / secundum glo. in cap. decenter. lxxxix. dist. quod non videtur placere Cepol. consilio. v. cuius dicta videre poteris / ⁊ letabitur animus tuus.

5 ¶ Rotundus quidem * ad demonstrandum amorem illuz coniugalem habere debere perpetuitatem vt nunq̃ finiatur donec ad mortem peruentum fuerit / quod apparet ex diffinitione matrimonij per Ioan. Mona. hic descriptam.

¶ In quarto digito poni vt amorē illum cōiugalem ostendat debere habere precordialitatem / hinc phisici dicunt / ꝙ quedam vena a corde procedit in quartum digitum / eaq̃ de causa in quarto poni digito anulum coniugalē vt amor eorum sit fidelis ⁊ cordialis / cap. femine. xxx. quest. v. Cordialis enim ⁊ perpetuus est amor / vt semel consummatum matrimonium non possit (etiam amore dei) per religionis ingressum dissolui / capi. cōmissum. ē. de spon. Nec alia ex causa / etiam de consensu ipsorum vt patet de coniugio lepro. per totum. ¶ Quod licet propter adulterium vnius ipsorum fieri possit thori separatio / non tamen federis matrimonij solutio / cap. licite. xxxij. quest. vij. ⁊ capi. primo. ē. vt lite non contesta.

6 ¶ Non enim est homo qui ligauit / sed deus. Ideo * quod deus coniunxit homo non separet. Gene. ij. capi.

¶ His iunge que not. lapus allega. lvij. col. mihi. v. punctus / vbi dicit ꝙ annullus seu immissio annulli nō fuit adinuenta ad substantiam matrimonij / sed datur in signum mutue dilectionis / vel vt eorum pignore corda eorum iun-

7 gantur. Et est simile quod dicit * l. in arra / que non facit emptionem / sed est signū eius. insti. de emp. ⁊ vendi. in principio: vnde sponsalia per annullum tātum presumentur nō matrimoniuz / nisi de consuetudine esset ꝙ annullus tantū daretur in matrimonio / vt in Tuscia. Probus.

c ¶ Matris munium officium. Quod licet matrimoniū munium matris sit. i. officiū / tamen propter hoc non sinit esse munium patris. i. officium ⁊ graue / maxime in filiabus ma-

8 ritandis / pro quibus * solent homines congregare peculium quando de illis cogitant non bona elargiri: dicit Maria. Sozi. consilio. ccxv. col. penul. visa predicta. Ad hoc em̄ tenentur patres quodam iure debito: cum filia nubens sine dote possit cogere patrem ad dotandum scdm̄ Bald. in auten. resq̃. C. cōmunia de lega. ⁊ Panor. in cap. penulti. ē. de rapto. tradit Maria. Sozi. cōsi. ccxlvj. col. v. Elegāter / vbi subdit ꝙ cōstitutis cōgruis dotibus / mulieres a maritis melius tractantur ⁊ non contēpnūtur: ⁊ hec est vna ratio quare patres cogantur ad dotis constitutionem / in ea profecto maxima dote / est honorificentia / q̄ alias nostris temporibus non vides filiam esse honorifice ⁊ condecenter maritatam (etiam a patre diuite) nisi ipsa dos maxima tribuatur. ¶ Quando autem teneatur auus dotare neptem ex filio: vide Alexan. consil. cxvij. viso titulo questionis / volu. vj. vbi late disputat / an dos illa debeat computari filie in legitimā / de quo diximus in cap. vnico. ē. de testa.

¶ Et pro intento Ioan. Mona. hic vide Alexand. in consilio. lvj. nume. iij. in presenti consultatione / volumi. iiij. vbi

9 ait ꝙ matrimoniū * dicitur quasi matris monos / id est lex vel quia matrem monet vt fedus seruet / vel quia per maritum ⁊ filios defenditur / vel quasi matris munium id est officium matris / pro eo ꝙ prolis acquisitio (maxime) spectat ad mulieres / in concipiendo / pariendo / nutriendo / et compatiendo: vnde sicut possessio dicitur patrimonium / quia paterna solicitudine acquiritur: sic prolis acquisitio.

¶ Vlterius dic ꝙ id officium mulieris / dicitur potius q̃ mariti / quia celerius prodit marem q̃ feminam / quā grauius in vtero gerit / ⁊ parit secundum philoso. in libro animali. vbi inquit que feminam ferūt palidiores sunt / ⁊ grauius degunt / ratione cuius parentes naturaliter plus di-

10 ligunt * masculos q̃ filias / quo ad matrem suadent premissa / quo vero ad patrem magis notum videtur in naturalibus. Primo / quia est similis ei in sexu. Secundo / quia in eo sexu maior stat dignitas / lege prima. ff. de senatorib. Vnde refert Lactantius libro tertio / non sine causa Platonem de quatuor gratias egisse deo. Primo / ꝙ homo natus esset ⁊ non animal brutum. Secundo / ꝙ Grecus potius q̃ Barbarus. Tertio / ꝙ Athenis tempore Socratis. Quarto / ꝙ mas potius q̃ femina / quia secundum Thomam in prima parte summe questio. xcix. articulo secundo. Femina est quid occasionatum ⁊ defectuosum / iuxta sen-

11 tentiam philoso. in libro de animali. dum dicit femina * nō est homo simpliciter / sed dicitur homo occasionatus. Et sequitur secundum Thomam / eo quod virtus actiua que est in semine maris producere intendit simile sibi perfectum secundum masculinum sexum. Sed quod femina generetur / est propter virtutis actiue debilitatem / vel aliquam materie indispositionem / aut propter aliquam transmutationem ab extrinseco a ventis australibus qui sunt humidi secundum philosophum in dicto libro animalium /

12 vbi dicit. Quod ventus * septentrionalis coadiuuat generationem masculorum: australis vero generationem feminarum. Probus.

d 13 ¶ Quasi matris * igitur matrimonium dici non a patre / sed a matre / que est ante partum onerosa / in partu dolorosa / ⁊ post partū laboriosa / de quo in. l. assiduis. C. qui po. in pigno. habean.

¶ Facit in proposito quod mater secundū aliquos d̄r a materia / quod in fetu materiam prebeat: nam semen patris pro artifice est / ⁊ formam prebet: mater sanguinem prestat / vnde fetus formatur.

¶ Vide que dico in capitulo statutum. el secundo. infra de hereti. ⁊ Paulū de Castro consilio. cccxvj. quod incipit. su-

14 prascriptus. in secunda parte / vbi dicit pater agit / * mulier vero patitur in generando: ergo partus est de generatione patris / non matris: cum extremum agens potentius / ⁊ nobilius sit q̃ patiens: ideo debet ab eo fieri denominatio / per ea que tradit Signorol. consilio nonagesimoquinto. Probus.

e ¶ Coniunctio. Per quam causatur affinitas in his q̄ sunt de agnatione ⁊ cognatione coniugum ipsorum / qui non dicuntur affines / sed principium affinitatis. not. Cynus ⁊ alij in. l. maritus. C. de procura. refert Paul. de Ca-

15 stro consilio. cxc. nouiter. in secunda parte qui subdit * quod iuris est in affinibus: idem iuris est in viro ⁊ vxore / qui non sunt affines / sed principium affinitatis: sicut quod iuris est de numero: idem iuris est de vnitate que est principium numeri. Marianus Sozinus cōsilio vigesimoquinto. columna tertia. Dominus Franciscus / vbi per hoc videtur firmare / quod si quis recipit emphiteosim pro se et filijs ⁊ nepotibus / ⁊ sic vsque ad tertiam generationem: quod si superest nepos ⁊ illius nepotis filius / ⁊ sic pronepos: quod pronepos excluditur in totum: quod late discutit: quem videas pro hac dictione vsque / an stet inclusiue / vel exclusiue: vltra hec etiam vide Alexandr. consilio. liij. numero sexto. consideratis his: vol. vj.

¶ Et in eo quod supra diximus ꝙ vir ⁊ vxor non sunt affines sed principium affinitatis / tu tamen dic quod in fauorabilibus iudicantur ac si forent affines / per ea que notat Alexander consilio. cxxv. numero decimo. volumine septimo. quod statutum disponens ꝙ cause debeant compromitti inter consanguineos ⁊ affines / porrigitur ad virum ⁊ vxorem / quanuis ipsi non sint proprie affines / sed principium affinitatis / quod vltimum firmat idem Alexander in consilio. xliij. numero sexto. volumine tertio. Ratio quia tale statutum est fauorabile ⁊ extendendum / quia inducit sedationem discordiarum: igitur extendi non restringi debet / ⁊ id legibus gratum dicitur. c. finem. supra de dolo et contuma. l. properandum. in principio. C. de iudic. tamen sub velamine huiusmodi fauoris plura aliquando reperiūtur accidere inconuenientia: qua interdum compromissarij preter omnem iustitiam grauant vnum / ⁊ alteri tribuūt predam / ⁊ multi fingunt lites vt veniāt ad compromissuz. tradit idem Alex. con. cxliiij. circa finem / viso statuto / sub rub. volu. vij. Probus.

f 16 ¶ Interest. * Etiam per digniores ⁊ ditiores regi / nō per pauperes ⁊ abiectos in auten. de defen. ciuita. in princip.

¶ Interest etiam vt familiarū salua sit dignitas / que absq̃ diuitijs non conseruatur. l. ab omnibus. circa principium de lega. primo. ⁊. l. prima. §. si seruus. ff. de ven. inspi. ⁊ in auten. de testibus. §. sancimus. col. septima. ⁊. C. de inspec. tutor. l. pietatis. Corneus con. ccxxiij. in litera E. non sequē do ordinem.

¶ Ioannes Monach. in capitulo clericis / in fine. ē. de immuni. eccle. dicit in proposito ꝙ interest ecclesiarum / locupletes habere subiectos: abundabit enim fiscus ⁊ imperiū si abundet subiectis locupletibus.

¶ Interest equidem reipublice ne quis rebus suis male vtatur. insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. penulti. Facit tex. in. l. prima in principio. ff. de cura. furio. Decius consilio. ccccxxxij. col. secunda. cum sit. ¶ Et dic ꝙ interest reipub. aliquādo principaliter / aliqn̄ secūdario. Primo qdē vt pote ꝙ mulieres non remaneant indotate / ⁊ hoc est inductum in fauorem publicum / vt viri facilius inducerētur

ad matrimonia contrahenda per ea que habentur in lege prima.ff.solu.matri. sic dicitur editum principaliter in fauorem priuatum.

¶ Secundario vero in fauorem publicum: quia lex in dubio que respicit solum commodum pecuniarium z patrimoniale priuati principaliter: dicitur respicere fauorem priuatum / secundario publicum/casus est clarus/ vbi Bart. in lege secunda/in fine.ff.ad municipal.z in dicta lege prima.ff. solu. matri.

¶ Poteris etiam ponere exemplum in statutis excludentibus feminas propter masculos/ quia dicitur concernere publicam vtilitatem / saltem secundario. Bald.in lege maximum vitium.C.de liber.preter. z huic statuto renunciat masculus. Bald.in dicta lege maximum/versiculo Sed pone frater/sequitur Maria.Sozi.consilio.cxiiij.col.antepe. viso testamento. Probus.

[817] ¶ Reipublice. Que est sicut * quoddam corpus quod secundum Hely.in croni.lib.ij.diuino. numini animatur z regitur/cuius caput dicitur princeps / z senatores locũ cordis tenent: iudices autem z presides tenent locum oculorum z aurium / z oratores locum lingue / ceterisq̃ membris persone alique reipublice comparari possent/ hec patent cuilibet censato: vt in simili citat Maria.Sozi.consil. xcij.col.vij. ꝟsiculo/preterea. Et finis cuiuslibet principis ac reipublice est vt bene omnes beateq̃ viuant quorum curam gerunt/ iuxta illud philoso. omne ens semper appetit manere/z appetitus naturalis est omnium rerum ad sui cõseruationem. nec est presumendum leges in contrarium statuisse seu prouidisse / vt in simili etiam dicit Maria. Sozi. consi.clxv.col.x.visis inuestituris.

¶ Fauorabilis igitur dicitur respublica adeo ꝙ non est inconueniens propter eã z illius vtilitatem: derogare equitati naturali: lege prima. ff.de vsucapio. Alexand. consilio [h 18] xxxvj.nume.vij.viso themate/z dubijs/volu.vj. Probus.

¶ Sic est institutum. Dic z latius/ꝙ * matrimonij institutio fertur esse duplex: vna ante peccatum in paradiso / ad officium / vt thorus immaculatus z nuptie honorabiles forent: ex quibus sine ardore conciperent/ sine dolore parerent.

¶ Altera fuit causa post peccatum extra paradisum/ ad illicitum motum carnis deuitandum. Prima causa fuit vt natura multiplicaretur. Secunda/vt natura a peccato cohiberetur fieretq̃ (vt interpretantur theologie professores) multiplicatio speciei humane/ad complendum numerum electorum / et ad conseruationem indiuiduorum. [i 19] Philippus Probus.

¶ Nam generatio. Dic istud* nomen fore verbale/sic comprehendere generatum et generantem iuxta nota. in lege prima. C.de procurato.z in lege prima. ff.de duobus reis. Refert Paulus de castro consilio. cccxvj. Suprascriptus in secunda parte / estq̃ aptum comprehendere ex proprio significatu / tam masculos/q̃ feminas/capit.statutum. el secundo.§.de hereti.iuncta.l.iij.ff.de libera.causa secundũ eundem Paulum ibi/ quod firmat Alexand. consilio.lxj.in fine.super eodem.in prima parte.

¶ Uide eundem Paul.consilio.cccxxxviij.ad primum quesitum: parte secunda.

¶ De hoc autẽ verbo generatio/ vide que late tradit Alexand.consilio.cxxv.attentis verbis/ volumine quinto. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Cap. vnicum.

EX sponsalibus puris & certis (etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione sint nulla) dummodo non sint nulla ex defectu consensus oritur efficax ad impediendum & dirimẽdum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autẽ ad praecedentia dissoluendum impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. ¶ Quare ille qui sponsalia pure ac determinate cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea, idem fecit ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minime derogatur) ad matrimonium contrahendum, cum prima remanet obligatus.

¶ Ille vero qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxerit, si postmodum ante conditionis euentum, cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit, cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensum non habentibus, & incertis nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Conditione extante/non est idem ac si ab initio pure contractum fuisset.
2 Quando conditio deficit/perinde est ac si contractum nõ esset.
3 Conditiones que insunt / non faciunt conditionale legatum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Implementum conditionis est indiuisibile.
2 Affinitas duplex reperitur/legitima z illegitima.
3 Quare matrimonium cum furioso de facto contractum dicitur nullum.
4 A pari procedunt furiosus z mentecaptus.
5 Mentecaptus quis dicatur z furiosus.
6 Qui dicantur consanguinei.
7 De natura conditionis non est statim inducere/ sed actum suspendere in euentum/vel defectum conditionis.
8 Idem legatum factum bis in eodem testamento vnuz sub conditione z aliud simpliciter de eadem re.
9 Sponsus z sponsa qui dicantur.
10 Expressum eius quod inerat non debet plus operari q̃ si expressum non esset.
11 Id quod princeps potest: dicitur remedium extraordinarium z impossibile.

EX sponsalibus, Hec decretalis primo tractat de pluribus sponsalibus/ diuersis temporibus contractis pure. Secundo §. [ille] de sponsalibus / quorum prima sunt contracta sub conditione [a] Prima in duas. Primo ponit casum in genere. Secundo §. [quare] illum quo ad secundam partem declarat in specie. Dic ergo [puris] a conditione vt differat a §.vltimo.j.co.[certis] non incertis / z essent certa sponsalia si quis diceret: habebo istam filiam Petri. Sed si diceret vnam de filiabus non essent certa sponsalia / supra eodem. ad audientiam / et facit ad [b] hoc supra eodẽ capitulo. ex literis.ij. [affinitatis] [b] .j. de

conſangui. ⁊ affinita. [frigiditatis] .ĩ. de frigidis ⁊ malefi. [religionis] .ĩ. qui cleri. vel vouen. [aut alia] .ĩ. de cogna. ſpũali/ ⁊ de cogna. lega. ⁊ in multis alijs titulis [defectu] c qui facit cõtractũ nullum c xxx. queſt. ij. vel. xxix. q. ij. §. is ita. in princip. Idem ſi ſit nullus iuris preſumptione. ĩ. de deſponſa. impuber. literas/ ⁊ capitu. acceſſit/ [matrimonia] d cuz conſanguinea d vel affine. s̃. eo. ad audientiam. Et ſic non obſtat. s̃. eo. ſi inter/ quia ibi erat maius ⁊ minus affectu ⁊ effectu: hic equale ſaltẽ affectu ⁊ ibi eſt caſus diuer- e ſus/ quia hic ſunt duo e impedimenta. ibi vnum.

¶ Item contra de matrimo. contra. inter eccle. cap. primo. Sol. ibi fuit prius proceſſum/ vnde illa cum tertio remanſit non cum primo/ cum quo tantum fuerunt ſponſalia/ ſed cum tertio matrimonium. s̃. eo. ſi inter [non autem] ſcilicet eſt efficax impedimẽtum ⁊c. [ad precedentia] .ſ. ſponſalia [diſſoluendũ] quod eſt verum niſi maius vinculum interueniat. s̃. eo. ſi inter. in princi. ⁊ verſicu. vlti. arg. s̃. hoc lib. de vo. ⁊ voti redemp. cap. vno. in fine. ⁊ premiſſa ſtatum declarantur [fecit] ſponſalia de futuro contrahendo. Quid ſi ſponſalia de preſenti contrahat cum ſecũda. Idem. s̃. eo. primo reſpõ. ſecus ſi ſecunda non eſſet affinis vel conſan- f guinea. s̃. eo. ſi inter. ij. reſpõ. [ſub conditione] f .ĩ. de condi- 1 tio. appo. ſuper eo. ¶ Et ſic not. * conditione extante/ g non eſt idem g ac ſi ab initio pure contractum fuiſſet. arg. s̃. hoc lib. de reſcrip. cap. ſi pro te/ ⁊ dic vt ibi.

¶ Sed contra. ff. qui po. in pig. habeantur. l. potior/ dic vbi primo pure ſponſalia ſunt contracta diſſoluunt ſecũda. s̃. eo. primo reſpon. Sed vbi prima ſunt ſub conditione de futuro vbi non eſt debitum ſed ſpes indebitum iri. inſtitu. de verbo. obliga. §. ex conditionali/ tunc propter vinculum ſuperueniens effectus dicte ſpei tollitur per vinculum ſe- h quens quo redditur ſponſus h inhabilis prime ante exiſtentiam conditionis. arg. s̃. de iure iuran. q̃admodũ/ ⁊. ff. de iure do. ſtipulationem. ¶ Sed ſi non eſſet natum impedimentum/ exiſtentia conditionis traheretur retro. d. l. 2 potior. arg. ff. de pigno. ſi fundus. §. j. vnde ſicut ſi cõditio * deficeret eſſet perinde ac ſi nõ eſſet contractũ. C. cõmunia vtriuſq; iudi. l. ſi cum patrono/ ſic conditio que non poteſt extare iure inhibente/ nõ permittit ius retrotrahi.

i ¶ Sed pone. conditio apponitur que ineſt i vt ſi deo placuerit ⁊ eccleſie/ nunquid ſecunda ſponſalia pure contra- 3 cta preiudicant primis: videtur q̧ non/ quia * cõditiones k que inſunt non faciunt k legatum conditionale. ff. de conditio. ⁊ demonſtratio. l. conditiones extrinſecus. Dic cõtra nam tacitum ſi exprimatur / facit rem conditionalem. ff. de lega. j. ſi ita legatum. §. j. Et aliqua expreſſa non valent/ ſi tamen non exprimantur habent effectuz. ff. de heredib. inſtitu. ſi quis ſempronium. ff. de regul. iur. expreſſa. [extantem] ⁊ ſic loquitur de conditione que pendet ex futuro/ nõ de illa que eſt de preſenti / vel preterito: ille enim extant in veritate/ ⁊ ideo non morantur obligationem. ff. ſi cer. peta. proinde [oriatur] quia illa ſponſalia que non habent conſenſum de preſenti ſed pendent ex futuro euentu/ ⁊ ſic ſunt incerta/ tamen poſſunt publice honeſtatis iuſtitiã germinare ante exiſtentiã conditionis: ⁊ ob hoc ſponſalia poſt pure contracta ex primis ſub conditione contractis non impediuntur/ ⁊ hoc declaro ſic: vbi pure contraho licet affectus non habeat effectum propter certum impedimentum / ex illo puro affectu naſcitur impedimentum contrahendi cum ſecunda. s̃. eodem. ad audientiam: ſed vbi non afficior pure ſed ſub conditione/ deficiente cauſa eſt perin- l de l ac ſi non eſſet contractum. ff. de verbo. obligatio. decẽ ſtipulatus. ij. reſpon. Joan. Mona. Cardi.

a 1 COnditione. Cuius * implementum eſt indiuiſibile / ⁊ ſic pro parte fieri nõ poteſt/ ideo non releuat. l. cui fundus. ff. de conditio. ⁊ demonſtratio. Cy. in lege. ſi plures. C. de cõditio. incerti. Alexand. conſilio. lxxv. in fine/ volumi. vij. Philippus Probus.

b 2 ¶ Affinitatis. De duplici affinitate * legitima ⁊ illegitima/ vide per Petrum de Ancharano conſilio. ccccxcj. videtur prima facie/ ⁊ que de ea affinitate ait Iaſon in conſilio. lxxvj. col. ij. reuerendiſſimi/ volumi. iij. Philippus Probus.

c 3 ¶ Nullum. Ex hoc capite firmatur quod * matrimonium cum furioſo de facto contractum dicitur nullum / caſus eſt not. in capitulo. dilectus filius. R. ſupra eod. l. furor. ff. de ſponſa. facit. l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. quia eſt actus qui conſenſu contrahitur et perficitur/ vt hic. capitu. cum locum. capitu. cum apud. ſupra hoc titulo. l. nuptias. ff. de regul. iuris. ergo eſt impoſſibile talem actum a perſona non ſane mentis/ ſeu a mente capto celebrari/ tacite dicas nec expreſſe: de expreſſo conſenſu ſatis ſupra comprobatum eſt: de tacito apparet per regulam tactam in lege qui ad certum. ff. locati. quod 4 qui * non poteſt expreſſum. nec etiam poteſt tacitum dixi in capitulo/ nullus/ in verbo/ q̃ tacitum. ſupra de electio. Et per idem dic de mente capto/ quia hoc in caſu a pari procedunt furioſus ⁊ mente captus. l. ſecunda: ⁊ ibi Bald. 5 de cura. furio. C. Licet de ſui natura differant: quia * mẽte captus eſt cui mens et conſilium animi deficit: tamen nullum furorem oſtendit. Bald. in lege/ ſi furioſi. C. de nupt. ⁊ in lege/ humanitatis/ columna tertia. C. de impuber. verſiculo. venio ad quartum not. ⁊ in. l. ſed ⁊ milites. §. iam autem. ff. de excuſa. tuto.

¶ Furioſus vero proprie eſt ille qui cum rabie euidentis furoris eſt/ vel qui proijcit lapides ⁊ ſimilia citata per Iaſonem ⁊ alios in lege: hac conſultiſſima. C. qui teſtamen. fa. po. In tali enim non cadit obligatio naturalis/ ita intelligas quod. s̃. diximus in proemio. numero. xxxiij.

¶ Quomodo autem probetur furor/ vide per Alexandr. conſilio decimo: volumine ſexto. ⁊ Aretinus conſilio decimotertio/ viſo diligenter themate/ vbi diſputat an ad validitatem matrimonij requirantur verba/ ſi conſenſus poteſt haberi ſine verbis. Probus.

d 6 ¶ Conſanguinea. Qui * dicantur conſanguinei: vide per Alexandrum conſilio octuageſimoſecundo in cauſa vertente/ volumine primo. Probus.

e ¶ Duo. Que magis q̃ vnum ſtringunt: dixi. s̃. in capitu. primo in verbo duo concurrentia de reſcrip. Probus.

f ¶ Sub conditione. Uide de conditione in contractu matri. appoſita per Joannem de Anania. ⁊ ibi Ludo. Bolog. con. xv. circa teſtamentum. Probus.

g 7 ¶ Non eſt idem. Dic quod * de natura conditionis non eſt ſtatim inducere: ſed ſuſpendere actum in euentum/ vel defectum conditionis/ non ſolum in conditione expreſſa/ ſed vt nota. in lege prima. ff. de conditio. et demonſtratio. ſed etiam in tacita. not. in lege Item quia. ff. de pactis tradit Marianus Sozinus conſilio. xcij. columna quarta. verſiculo/ circa ſecundam/ quod incipit/ circa primuz. qui ſubdit ibi/ columna ſeptima in verſiculo. Sed poſtremo vnum no- 8 tandum: quod ſi in * eodem teſtamento legatur vna res ſub conditione/ ⁊ poſtea repetatur idem legatum eidem ⁊ ab eo/ in ſeparato capitulo teſtamenti: mediãtibus alijs capitulis: tunc non inducitur repetitio qualitatis/ ſed potius correctio per textum in. l. nam ad ea. ff. de conditio. ⁊ demonſtra. Probus.

h 9 ¶ Sponſus. Sponſus * ⁊ ſponſa dicuntur ij qui matrimonio ſunt coniuncti / quod nondum eſt conſummatum: poſtquam vero eſt conſummatum/ dicuntur maritus ⁊ vxor: citat Petrus de Ancharano conſilio vigeſimoprimo/ numero ſeptimo. pro ſolutione dubiorum: vide Decium cõſilio. ccccccxl. Probus.

i 10 ¶ Que ineſt. Unum dic q̧ expreſſio * eius quod tacite ineſt ſeu inerat non debet plus operari q̃ ſi expreſſum non eſſet. l. non recte. C. de fideiuſſor. l. ſi arrogatio. ff. de adoptio. Alex. conſi. clxxxvij. colũna ſecunda/ videretur prima conſideratione/ volumine quinto/ ⁊ conſilio. ſequenti numero decimoquinto.

¶ De conditione autem ſi Papa diſpenſabit: vide Cardi. conſilio. lvij. Pro magnifico domino/ vbi dicit alia ſponſa- 11 lia non impedire: quia ſub conditione impoſſibili * non dicitur remedium ordinarium ⁊ poſſibile id quod de gratia per principem fieri poteſt: ſed extraordinarium ⁊ impoſſibile/ quod autem fit ſub conditione impoſſibili non tenet. c. fina. s̃. de pac. Probus.

k ¶ Non faciunt. Uide in ſimili q̧ expreſſio eius quod tacite ineſt nihil debet operari. l. tertia. de lega. primo. Alexan. conſilio. xxxviij. col. fina. perſpectis. vol. vj. ⁊ conſi. xcij. nu. iiij. viſo themate/ vol. iiij. Probus.

l ¶ Perinde. Uerbũ eſt fictitiũ: dixi late in capitulo: cum in tua. s̃. de conſuetu.

¶ Idem dic de verbo intelligitur. glo. in. l. heres quandocunque. ff. de acquirenda heredi. Firmat per eam Marianus Sozinus conſilio. clxv. col. xij. verſi. preterea dicitur viſis inueſtituris. Probus.

¶ De desponsatione impuberum. Rubrica.

v Iso de sponsalibus in genere / nunc prosequitur vnam speciem. Ioan.Mona.Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.vnicum.

SI infantes adinuicē vel vnus maior septēnio,& alter minor spōsalia cō traxerint, ipsi vel parentes pro eis nisi per cohabitationem eorum mutuā, seu alias verbo vel facto ipsorū liquido appareat eosdem in eadē voluntate factos maiores septēnio perdurare,spōsalia huiusmodi quæ ab initio nulla erāt, per lapsum dicti temporis minime cōualescūt, & ideo cū sint nulla ratione defectus cōsensus publicæ honestatis iusticiam non inducunt. ¶ Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati,& in quibus ętatem malicia non supplebat per verba contraxerint de pręsenti:(spōsalia enim illa quę iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro) licet verba consensum exprimentia de pręsenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent,contrahentes per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti, nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis cōualescit, nisi per carnis copulam subsecutam vel aliquē modum alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tēpora peruenisse constiterit euidenter, per dictū tamen contractum qui valuit vt potuit nō sicuti agebatur, publicę honestatis iusticia est inducta. ¶ Porro ex sponsalibus quę parentes ꝓ filijs puberibus vel impuberibus plerūque contrahunt, ipsi filij si expresse consenserint vel tacite, vt si pręsentes fuerint nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur iusticia publicæ honestatis. ¶ Et est idem si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificauerint tacite vel expresse, alias ex sponsalibus contractis a parētibus pro filijs, nec ipsi filij obligantur, nec publicę honestatis iusticia inde surgit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Infantes dicuntur minores septem annis.
2 Puberes qui dicuntur ⁊ impuberes vide, hic.
3 Si non valet vt ago/valeat tamen vt valere potest.
4 Quando deest consensus/non valet quod agitur.
5 In matrimonio carnali/non est proprie materia vel forma.
6 Carnalia citius conualescunt ꝙ spiritualia/sicut naturalia ꝙ artificiata.
Ars imitatur naturam.
7 Matrimonium spirituale quando initiatur.
8 Electio cadit verisimiliter in sapientes.
9 In re appetibili/qui tacet consentire videtur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Impubes aptus ad copulam contrahit matrimoniū per verba de presenti.
2 Plerunque id accedit vt extra id quod agitur tacita obligatio nascitur.
3 Presumptio que resultat, ex defectu solennitatis: succumbit presumptioni que resultat ex substantia rei.
Una presumptio elidit aliam.
4 Iuramentum habet vim clausule / si non valet vt ago/ ⁊ cetera.
5 Consensus quomodo requiratur in matrimonio.
6 Forte/aliquando stat affirmatiue.
7 Uerba sunt adinuenta ad demonstrandum conceptum mentis.
In compaternitate contrahenda/ requiritur duplex consensus/ intrinsecus ⁊ extrinsecus.
8 An consensus parentum requiratur in matrimonio liberorum.
9 Excommunicati contrahunt matrimonium.
10 Contrahere matrimonium quomodo dicitur de re appetibili.
Conditio si contrahat matrimonium/ non est conditio potestatiua de facili.
11 Inter expresse consentire/⁊ expresse contradicere/est dare medium.
12 Quādo scribitur iuxta consuetudinē/suffragatur vt hic.
Quando patientia habeat vim consensus.

SI infantes, Hec decretalis habet quinq; dicta. 1 Ecce primū [infantes] * .i.vij. annis minores.C.de iure delibe. l.si infanti.s̄.hoc libro de tempo. ordi.nullus:⁊.s̄.eo.literas.⁊ cap. accessit.ff.de sponsa.l.in sponsalibus.xxxij.q.ij.vbi[pro eis].i. minoribus/secus si essent maiores/ ⁊ sponsalia contraherentur ipsis scientibus ⁊ non contradicentibus: tunc enim consentire presumuntur.ff.de sponsa.sed que patris.ff.soluto matrim.l.ij.§. voluntatem [conualescunt].j. hoc libro de reg.iuris. non firmatur. Et consensus nouus verus vel presumptus est necessarius / argu .ff. loca.l. item queritur §. finali. et.l. sequen.⁊ hic statim subijcit [nulla] hec est alia nullitas ab illa que est.s̄.ti.pxi.c.vno.in fine. Nam hic est nullitas cō sensus simpliciter / sed ibi est nullitas ꝓ tēpore cōtractus/ ex quo nō est nata adhuc obligatio: sed est spes in debitum 2 iri vt ibi notatur[pubes] vt masculus * qui impleuit.xiiij. a annū/⁊ mulier que impleuit.xij.Sed dicuntur [a] impuberes qui sunt minores dictis annis.insti. de nup. in prin.in b sti.quib.mo.tute.finitur.i prin.[supplebat] [b].s̄.eo.de illis/ ⁊ de spōsa.iuuenis/⁊.s̄.ca.ad id quod[de futuro]s̄.eo.a nobis not.[nō tenuit].s̄.eo.literas/⁊.c.accessit [subsecutā] s̄.de spōs.ad id qđ[modū].ff.de ritu nup.minorē[agebat]
3 ¶ Nota * generale/si non valet vt ago / valeat tamen vt c valere [c] potest.s̄.eo.a nobis.

¶ Sed quare secus in electione vbi intenditur ad matrimonium contrahendum:si non valet vt ago / nec tamē valet vt valere potest : vt pote sicut postulatio/ supra de postulatio.capitulo vltimo.

¶ Sol. vbi contrahitur intentione contrahentium matrimonium carnale/consensus est sine quo cetera frustrantur xxxij.q.secunda.vel.xxix.q.pri.§.his ita.in principio/et supra de sponsa. tua. in fine. Sed vbi est consensus legitimus / saltem quo ad sponsalia. Si non valet / vt ago

propter materiã indebitã ad matrimoniũ: valet tamen cõsensus/qui licet nõ operetur in id quod intendit/operatur tamen in materia ad spõsalia disposita. arg. ff. de pac. l. Itẽ si vnus. §. si acceptilatio. Sed [d] si desit [e] * consensus non valet quod agitur. ff. de acceptila. An inutilis/secus in cõtrario/vt in electione z postulatione predictis vbi consensus eligentiũ nihil agit ꝙ nec etiã cõsensus [f] esse potuit cũ electus nõ possit esse sponsus/z idẽ in postulatione que ab eis non dependet/sed a gratia presidentis. s. hoc lib. de elec. cupientes. §. penul. ¶ Item in matrimonio * carnali non est proprie materia vel forma/cũ solus cõsensus sufficiat verbo/nutu/vel alias expressus. s. eo. cum apud/z. c. tue/z. j. de coniug. seruo. cap. fina. Sed secus in electione/ z postulatione/que certis formis habent [g] fieri.

¶ Nec obstat. s. eo. cap. tua nos. in fine/vbi tãgitur de forma: quia ibi vocat formã quẽcunqz modum exprimẽdi consensum. ¶ Item * carnalia citius conualescunt ꝙ̃ spiritualia: sicut naturalia quã artificiata: nam z si ars immutetur naturam/nõ tamen ei attingit/licet ꝙ̃tum potest multum laboret: z matrimoniũ spirituale est quasi artificiatum respectu matrimonij carnalis/ quod iure naturali iijciatur distin. j. ius naturale. s. de transla. episcopi. licet. in prin.

¶ Et per illud capi. posset responderi ꝙ * per postulationem seu electionem non est inijtiatum spirituale matrimoniũ/sed initiatur ex consensu eligentium z electi vt ibi: vnde non est mirum si precedentia consensu euacuentur/fortius ꝙ̃ illa que cõsensu ligantur argu. j. hoc libro tit. proxi. per cathecismum.

¶ Item * electio est que cadit verisimiliter in sapientes/ qz patrem eligunt z rectorem futurum plurium/z ideo eorum culpa multum contaminat.

¶ Sed fatui [h] z fatue/maiores z minores matrimonia cõtrahunt [i] s. de resti. spo. ex parte.

¶ Unde de talibus accipi debuit quod elici ex eisdem potuit [obligantur] ff. de sponsa. in sponsalibus/cum enim hic agatur de re appetibili [k] * per naturam/qui tacet consentire videtur [l] ff. manda. qui fidem/z. l. qui patitur/ z. j. hoc lib. de regu. iuris. qui tacet. Idem in casu premisso argu. ff. de ritu nup. minorem [alias] s. ꝙ̃ in casibus precedentibus [obligantur] ff. de spon. filio. z de ritu nup. non cogitur/z. l. sequen. Joan. Mona. Cardi.

Sed dicũtur. Pro intento tex. nostri vide que not. Domi. cõsi. 24. quia diffuse. Probus.

¶ Supplebat. Pro hoc vide Car. consil. iiij. lagia etatis / vbi discutitur ꝙ si puella * proxima pubertati (forte per sex menses) alias apta ad copulã (vt prima facie per corpulantiam appa ret) contrahit cum titio matrimoniũ per verba de presenti: ꝙ hoc est verum matrimonium: si Titius sit etatis valide/ ideo si puella postea contrahat cum sempronio/ z inter eos subsequatur copula/ꝙ primum matrimonium est validum / z secundum nullũ: quod probatur per iura z autoritates per eundem Cardi. adductas/maxime per text. nostrum / pro quo vide eundem Cardi. consilio. cix. casus talis asseritur. Philippus Probus.

¶ Ualere potest. l. si is qui. in. §. plerunqz. ff. commoda. vbi dicitur/plerunqz * enim id accidit vt extra id quod ageretur tacita obligatio nascatur/vbi glo. adducit cõcordantes quod facit/ꝙ intendens fieri compater meus: credens filium meum leuare/leuat tamen filium tuum/non meum/non meus sed tuus compater erit/istud firmat latius Francus in regula/potest quis/in fine/ hoc libro.

¶ Et dic hanc regulam secundum Maria. Sozin. consilio cxxviij. post princi. multum eleganter ꝙ vbi est defectus solẽnitatis non habet locum. l. j. §. si quis. Ita. ff. de verbo. obliga. subdent ibi ꝙ presumptio * que resultat ex defectu solẽnitatis succũbit presumptioni que resultat ex substantia rei. l. non codicillum. ibi docto. C. de testa. Et sic succedit regula quam citat Alexan. in consilio. lxxiij. nu. viij. videtur/volu. iij. ꝙ vna presumptio elidit aliam. l. cum de indebito. in prin. ff. de proba. l. diuus. ff. de in integ. resti. cap. ex literis. s. de pba. z plene in cap. in nostra. s. de testib.

¶ Uide pro hac via brocardica lapum allegatio. lxxxviij. colũna secunda/commune.

¶ Postea attende ad Areti. in consilio. xxj. col. ij. Si diligenter/vbi dicit ꝙ iuramentũ * habet vim huius clausule si non valet/vt ago zc. l. cum pater. §. filijs matrez. de lega. ij. Bar. in. l. si quis pro eo. ff. de fideiusso. idem Areti. consilio. xxiiij. col. prima. Quatuor/ quod intellige secundum eundem/ibi colũ. ij. videlicet ꝙ habet vim clausule/vt suppleat solennitatem/non vt extendat consensum Bar. in. d. l. si quis pro eo. in prin. Probus.

¶ Sed si actu imperfecto ratione voluntatis non interuenientis. Uide per Alexand. in consilio. lxxvj. volu. iij. ponderatis his. Probus.

¶ Desit consensus. Utriusqz vel vnius * tantũ: iuxta diffinitionem matrimonij descriptam. s. in rub. de spon. quia si desit cõsensus vnius nihil actũ est/ licz interuenerint verba de presenti cum carnali copula/vt pote si aliquis iuuenis amore cuiusdam puelle captus promittit per verba de presenti/vt facilius copulam extorqueat/z sic de facto matrimonium factum contrahat/non tenet in foro anime: nec dicitur matrimonium: cum semper habuerit ꝙ id animo cõtrahendi non faceret: in foro autem contentioso procederet/quia diiudicaretur verum matrimonium/ not. scribentes per textum/ in capitulo. tua nos. s. de sponsa. qui ibi communiter dicunt/ ꝙ dictio forte * ibi posita stat affirmatiue siue assertiue non dubitatiue. Et hec vera est resolutio in puncto / testatur Marianus Sozinus consilio xxviij. circa primum. vbi adducit vnum quod citant scribẽtes in capitulo/is qui fidem. s. de sponsa. ꝙ si aliquis bona intentione contraxit sponsalia de futuro: deinde fornicationis affectu talem sponsam cognouit/ non est verum matrimonium: vnde si postea contrahat / cum alia tenet secundum matrimonium. Et subdit quod casus contingeret ꝙ compelleretur reddire ad primam / scilicet eo quia non posset probare intentionem suam fuisse duntaxat fornicariam/quia illam non declarauit: z quia nollet reddire excommunicaretur/debet potius excommunicationem pati ꝙ̃ redire ad primam.

¶ Et sic habes cõcludere ꝙ in matrimonio requiritur ad illius cõplementum duplex consensus intrinsecus videlicet z extrinsecus: qui vltimus dicitur demonstratiuus intrinseci. notat Dominicus in consilio sexagesimoprimo. super premisso dubio. principalior autem dicitur intrinsecus z extrinsecus quoddam signum demonstratiuũ: quod apparet facto z verbis: de facto patet in. c. cum apud/ ad finẽ s. hoc titulo/z cap. primo. s. de sponsa. duorum. De secũdo videlicet verbis notũ est apud philosophos *: quia verba sunt adinuenta ad demonstrandum conceptum mentis. c. intelligentia/supra de verborum obligatio. Firmat intentum idem Domi. consilio. cx. Beatissime pater / z consilio cxxx. in fine. Quo ad delictum/vbi idem videtur cõcludere de compaternitate/ vt non contrahatur nisi sit intentio contrahendi/z sic consensus intrinsecus: nec sufficit extrinsecus/puta intẽtio vel respõsio ad baptisantẽ pro baptisato/vt credo/renũcio/ z cetera huiusmodi quod nota. Probus.

¶ Consensus. * An in matrimonijs liberorum requiratur paternus consensus/vide per domi. Stepha. Bertrãdi consilio. cxlviij. ponitur in facto/parte prima/ z ibi latissime/de hoc cõsensu matrimoniali/ vide Lapum allegatio. viij. vbi dicit/matrimonium non potest constare ex consensibus iteratis/cum sit res indiuidua. Dicit equidem alleg. lvij. columna secunda. ꝙ substantia matrimonij est consensus /z forma est expressio verborum: que in valentibus loqui requiritur vt ibi comprobat. Probus.

¶ Habent fieri. Ratione huius non habet locum regula. Qz si non valet vt ago/valeat vt valere potest/z hoc propter defectuz forme. Barto. in lege prima. §. si quis ita. vbi Jason post alios. ff. de verborum obligatio. Canoniste in capitulo super abbatia. supra de offici. delega. Non habet etiam locum hec regula/quotiens sequitur inconueniens ex aliquo actu/quia tunc licet non possit valere vt agitur/ nec etam alio modo. Dominic. in capitulo Romana. §. finali columna quarta. de sententia excommunicationis/ hoc libro: refert dominus Bartho. de chasseneo consilio primo. §. octauo probatur: circa finem. Et quo ad hoc quod dicit Domi. de inconuenienti/ tenent ibi Joannes Monach. et Joannes Andr. Domi. z communter alij ibi. Probus.

¶ Sed fatui z fatue. Dum tamen nõ sint furiosi z mente capti/qz hi carent consensu quod est prĩcipalius huiusmodi actus/comprobat Alex. in cõsi. liiij. ad quesitum. volu. j. dixi. s. in. c. vnico. titu. precedenti. in ver. nullum. Probus.

¶ Cõtrahũt. Etiam * excommunicati/not. Alex. cõsi. lvj. nu. v. in presenti. vol. iiij. Probus.

¶ Appetibili. Idẽ Joã. Mo. in. c. qui tacet. j. de regu. iur. vbi dico. ¶ Dicitur * quippe appetibile respectu mulie

ris.l.ij.C.de indictavidui.tollen.z.l.queritur.in prin.ff.de edi.edicto. Decius con.clxiij.col.penul. in causa matrimo nia li. ¶ Item licet cōtrahere matrimonium dicatur de re appetibili / lego tamen cōditionē/si cōtrahat matrimonium fore de cōditione potestatiua nō facili vt diximus de ingressu religiōis z martirio.notat Alexā.cō.xlvij.nu.xlj. in causa z lite vertente/vol.vj.

¶ Et pro intento Joā.mo. Adde Domi. cōsi. lv. colum.fi. Quidam populus.vbi vnum subdit notādum q inter * expresse consentire z expresse contradicere est dare medium/videlicet neutrum facere.capi.sicut tuis.supra de symo. Probus.

¶ Consentire videtur. Uide tu casum in quo habet locum regula nostra licet nō sit in re appetibili quē ponit Marianus Sozi.cōsi.xciiij.col.iij.prestantissimi.q si iuxta * consuetudinem a castellanis dati sunt fideiussores apud officium qui passi sunt se describi z nihil dixerunt / nō redarguitur tabellio qui conficiēdo instrumentum dicit ipsos per stipulationē promisisse/allegat ꝑ hoc.l.manumissio ꝑ lictores. ff.de manu.testa. vbi si iuxta consuetudinem simpliciter scripta est fideiussio in ea omnis solēnitas intelligitur a iure z statutis requisita:ratio premissorum : qr talis sic tacens poterat cōtradicendo descriptionem impedire alias si nō potuisset nō habet locum regula.no. Alex. consilio viij. viso volumine quinto quem vide pro regula consil. primo circa finem. vol.ij.vbi dicit post Bar. z alios in.l.que dotis.ff.sol matri. z docto.in.l.inuitus. C.de procura.z canonistas in.c.nonne.ē.de presumptio.ꝙ si quis * erat presens z tacens actui difformi a me celebrato/si non tractat de magno preiudicio ipsius patientis videtur consentire.l.q̄ tuberonis §.sunt quedam.ff.de pecu.z.l.sabinus.ꝯmuni.diuid.z.l.labeo.cum glo.ff.de aqua plu.arcen. vbi autem tractatur de commodo alicuius scientis z patientis/talis patientia habet vim consensus.l.si remunerādi.§.passus.z.l.quispatit.ff.māda. Probꝰ.

¶ De cognitione spirituali. Rubrica.

Icto de vno impedimento matrimonij vt de impubertate:nunc prosequitur de alio a. Joānes Monachus Cardinalis.

Dē alio. Uidelicet de cognatione spirituali:que non cōtrahitur inter iudeos notat Alex. consi. clvij.circa primum.vol.v.

¶ Et attende in proposito q vbi in cognatione spūali dispēsat̄ ꝑ penitentiarum maiorem vt cum quis tenet in sacro fonte vel in confirmatione filium vel filiam ille vel illa filius vel filia spiritualis/attinet in cognatione spirituali cum filijs carnalibus leuantis/vel tenētis in cōfirmatione.no.Jo.mo.in.c.fi.isto titu.

¶ Item quo ad expeditionem dispensationis tangit: habes q litere in cognatione spirituali taxantur eodem modo sicut in tertio gradu consanguinitatis vel affinitatis addendo tamen aliquod minimum vltra/in quo non comprehendas compaternitatem / quia dispensatio ratione impedimenti ex ea procedentis solet multum taxari vt patet curialibus. Etiam dempto q in cognatione spirituali ab ipsa compaternitate nulla est compositio cū datario/siue scienter cōsummatum / siue ignoranter/siue de cōtracto:siue de cōtrahendo.

¶ Item dic in consanguinitate sunt coniuncti: z in affinitate se attinent.

¶ Ut autem habeas aliqualem cognitionem dispēsationum huiusmodi impedimenti z aliorum videlicet consanguinitatis z affinitatis z compositionum que in curia percipientur ratione earum attende ad sequentia. Primo qn petitur dispēsatio de cōtrahēdo/siue de ꝯtracto ignoranter in quarto cōsanguinitatis etiam cōsummato adest compositio. Si vero de scienter contracto z nō cōsummato/nō est compositio cum datario:sed adduntur carlini aliqui ꝓpter absolutionem quia sunt excommunicati/cle. vnica de cōsanguini.z affinita.z hoc nisi precesserit episcopi absolutio qui eam talibus dare potest.notat ibi glo. pe. ideo vt euitare possis illam taxam sis cautus vt prius facias per episcopum absoluere tales / alias impetratio dispensationis videretur nulla. c. primo.ē. de rescrip.hoc lib.nisi apponatur clausula solita:teq; a quibusuis excōi.zc.

¶ Tu tamē dic q tales dicuntur absoluti etiā si nō sit obtēta ab epo absolutio/ vel in dispēsatiōe nō describatur ipsa clausula per ea que tradit speculatoris additionator in titulo de dispēsationibꝰ.ver.nūc breuiter/q dispēsatus cōtra cle.vnicam de cōsang.z affinita.eo ipso videtur absolutus a censuris iuris in ea cōtētis/etiam non facta mentione de absolutione vide que ad comprobationē tradit Brunellus in tractatu de matrimo.cōclu.xxvj.z petrum de anchara cōsi.cccciiij.colū.iiij.tria dubia. Alex.consi.lx.col.fi. visa legitimatione.vol.ij.

¶ Et propter hoc non ponitur clausula hec in talibus dispēsationibus prout expertus loquor.

¶ Item si consummatū fuerit matrimonium est compositio cum datario pape arbitraria. Si autem promiserūt inuicem se accipere/z postmodum scientes impedimentū: se cognoscunt/tunc ista promissio transit in matrimoniuz per copulam subsecutam/z vocatur matrimoniū presumptum z est compositio cum datario.

¶ Et in quarto siue sit matrimonium simpliciter siue presumptum eodem modo litere taxantur ad rigorem siue scienter contracto z nō consummato vel consummato. Si vero sit presumptū matrimonium ignorā.idem sicut de cōtracto ignoranter z consummato.

¶ Et quādo sunt in tertio z quarto dātur due litere quarum prima est simpliciter super quarto. Secūda est que vocatur declaratoria super tertio:nec ratione tertij gradus / quādo sunt in.iij.z.iiij. est compositio cum datario/sed ratione consummationis quando est de scienter contracto z consummato in quarto. Et fauore matrimonij fit computatio a remotiori gradu videlicet a quarto gradu/z nō a tertio.not.in capitulo fina.ē.de cōsang.z affini.z hoc casu nō est compositio.

¶ Et attende etiam q ea que dicta sunt de consanguinitate/similia sunt quo ad taxam z expeditionem literarum/et compositionez cum datario totaliter in affinitate/dempto videlicet q quando affinitas prouenit ex actu fornicario precedente z hoc est secretum:tunc siue scienter siue ignoranter z contractum est/consummatū siue non consummatum/etiā si in tertio simpliciter vel in secundo z primo gradu nulla est compositio quando in premisso casu videlicet quādo affinitas huiusmodi prouenit ex actu fornicario datur vna litera tantum clausa/z tantum taxatur quo ad expeditionem ac si esset aperta.

¶ Et vbi in foro publico sunt necessarie due litere/vna videlicet super posteriori gradu que vocatur dispēsatio/alia vero in ꝓpinquiori gradu/que vocat̄ declaratoria quādo scilicet sunt in gradu inequali/in foro secreto videlicet qn̄ affinitas prouenit ex actu fornicario:tamen est occulta datur vnica litera que tantum taxatur ac si essent due litere.

¶ Item datur etiam dispensatio de contrahendo in tertio z quarto/vel in quarto simpliciter/sicut de contracto z cōsummato vel nō cōsummato scienter vel ignoranter in affinitate prouenientе ex actu fornicario per literam apertā/ vt premissum est de consanguinitate.

¶ Sed de cōtrahendo simpliciter in tertio affinitatis ex actu fornicario non datur in foro conscientie: ergo a fortiori/nec in primo nec in secundo.

¶ Sed si iam contraxerunt etiam in primo gradu dispēsatio datur/ q remaneant:nec est compositio cum datario. Et hoc ne mulieres diffamentur prout supra dixi in proemio/in verbo/relaxatio:z etiam fauore matrimonij/cum in illius preiudicium neutri partium crederetur/quod similia fecissent/maxime quando occultum est.

¶ Et si partibus crederetur in similibus multa fierent diuortia/etiam si non esset verum/z inde multa z infinita orirentur scandala.

¶ Item in tertio gradu simpliciter in consanguinitate vel affinitate in foro publico z notorio/siue sit de contrahēdo/ siue de contracto scienter vel ignoranter semper fit compositio cum datario arbitraria:z plus soluitur pro nobilibus q̄ pro non nobilibus.

¶ Item si alter ipsorum contrahentiū esset in tertio z alter in secundo/tunc datur secunda litera declaratoria z ratione secunde datarius pro compositione vult habere.l. vel ad minus.xl.duca.quando vero sunt pauperes separātur si iam contraxerunt.

¶ In secundo simpliciter in consanguinitate vel affinitate notoria non datur per officium penitentiarie:sed per ca

meram contradictarum.

¶ Item si contrahentes vel contrahere volentes sunt cõiuncti in consanguinitate/⁊ vlterius se attinent in affinitate/tunc taxe literarum multiplicant secundum gradus perinde ac super consanguinitate litere ⁊ alie super affinitate expedirentur.

¶ Attendendum tamen est ꝙ si essent coniuncti in tertio affinitatis ⁊ quarto consanguinitatis: tunc ratione tertij gradus est compositio cum datario/ideo super illo expediuntur litere ad partem. Et super.iiij.vbi non est compositio etiam expediuntur litere ad partem/nihilominus si essent in simul in tertio consanguinitatis ⁊ tertio affinitatis quia ratione dictorum graduum requiritur compositio expediuntur ambo gradus in eadem litera ⁊ duplicatur taxa. Et hec nota quia alibi nõ reperies. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.j.

NEdum inter baptizatũ & illum qui eum suscepit de baptismo ac inter eundem baptizatũ & suscipientis filios & vxorem ante susceptionem carnaliter cognitã ab eodem immo etiam inter suscipientem patremque baptizati & matrem cognationem spiritualem in baptismo cõtrahi iure constat, quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit & dirimit post cõtractum. ¶ Et eadem quæ de suscipiente sunt dicta sunt etiã de baptizante censenda.

¶ Ex confirmatione quoque seu frontis chrismatione spiritualis cognatio eisdem modis cõtrahitur, matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Tenentes puerum super fontibus post baptismum factũ in camera an contrahant cognationem spiritualem.

2 Quod nullum est non potest inducere effectum validum. Nullum perdit nomen suum.

3 Paria sunt facere actum prout sonat in facti ⁊ iuris effectu/vel prout in facto sed nõ sonet in iuris effectu.

4 Matrimonium siue sponsalia nulla inducunt impedimentum publice honestatis iusticie.

NEdum, Hec decretalis habet tria dicta. primo regulam quer quot cognationes spirituales cõtrahẽtur ex suscipiente aliquem in baptismo a ponit Secundo §.[⁊ eadem] hoc idem ad baptisantem extendit. Tertio §. ex [confirmatione] in suscipientem in confirmatione/⁊ confirmante idem esse asserit [filios]. s̃. eo. veniens [ab eodem]. s̃. eo. martinus. ⁊ c. veniẽs [censenda]. s̃. eo. ex literis [contracta] de consecra. dist. iiij. non plures. Ioan. Mona. Cardinalis.

a 1 IN baptismo * Quid dicendum si puer fuerit in casu necessitatis baptizatus in camera ⁊ postea conualescat ratione cuius adhibetur solennitas introducta ab ecclesia/videlicet illum suscipiunt compater ⁊ commater. An inter suscipientes ⁊ leuatum ac parentes leuati contrahatur cognatio spiritualis/in hoc videtur dicẽdum ꝙ si in camera interuenerit verum sacramentum/id quod postea sequitur videtur superfluum/cum tale sacramentum non reiteretur. Et sic quod * nullũ est non potest inducere effectũ validum. c. ad dissoluendũ. s̃. de despon. impube. ⁊ c. audi tis. s̃. de elec. ista est regula trita/nõ prestat impedimentum ⁊c. facit quod citat Domi. con. xj. lite pendenre/quod nullum perdit nomen suum. c. fi. de re iudi. hoc lib. hinc est quod non potest dici primum nec secundum nec equale cũ non debeat connumerari inter alios. c. factus est episcopus vij. quest. prima: ad idem/quod non est perpetuari non potest. not. doc. in. c. de causis. s̃. de offi. deleg. idẽ Domi. cõ. xxxiij. in fine graduatus.

¶ Uide que late dixi in capi. primo in verbo non sunt supra de confessis.

¶ Tu tamen dic post eundem Domi, in consi. xxxiij. colũ. iij. pro examinatione/quia aut sacerdos non seruauit omnia solennia requisita in baptismo/quia propter festinantiam ⁊ periculum mortis solum eum aqua baptizauit in forma ecclesie non faciendo eum cathecuminum/⁊ cũ pabulo salis ⁊ alijs requisitis/⁊ tunc licet non esset necessaria reiteratio baptismi quo ad aquã tunc in forma ecclesie debebant suppleri ille solennitates omisse: ⁊ fieri cathecuminus vt patet in. c. primo ⁊ secundo. s̃. de sacra. nõ iterand. ⁊ ideo si subsequentur alie solennitates ratione earum cõtrahitur compaternitas vt id ipse Domi. comprobat/maxime per. c. sequens/⁊ licet baptisma non teneat cum validum precesserit/tamen sufficit ꝙ leuet de facto cum * paria sint facere actum prout sonat in facti ⁊ iuris effectu vel prout in facto sed non sonet in iuris effectu. c. nuper. s̃. de biga. ⁊ cle. quod circa. de electio.

¶ Et ꝙ ad inducenda impedimenta matrimonialia: etiam habilia ad dirimendum matrimonium post contractũ sufficiat facere actũ prout sonat i facto licet nõ valeat prout sonat in iuris effectu est tex. s̃. de sponsa. ad audientiam ⁊ c. primo supra de sponsa. hoc lib. vbi francus dicit in quarto not. illum textum fore singularem quod * sponsalia nulla de iure positiuo puta contracta cum consanguineo vel affine/frigido vel monacho. inducunt ĩpedimẽtũ publice honestatis iustitie ad impediendum ⁊ dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia. Sufficit ergo ꝙ baptisma fuerit de facto celebratum/⁊ ꝙ tales leuãtes intenderint habere filium spiritualem. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.ij.

PEr cathecismũ qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum & ianuam reliquorum cognatio spiritualis contrahitur, per quã contrahendũ matrimonium impeditur.

¶ Vt ex prædecessoris nostri, Clementis Papæ iij. decretali colligitur euidenter, dicendo enim quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret velle videtur quod af ferat, nam quod vix fit, fieri tamen dubiũ non existit. ¶ Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Cathecismus dicitur vt hic.

2 Baptismus est primus ⁊ magis necessarius inter sacramenta.

PEr cathecismum Illa que procedunt baptismum in cathecismo/impediunt matrimonium contrahendum sed non dirimunt iam ꝯtractum: simile supra hoc lib. de voto. capi. vno. s. de iureiuran. cap. quemadmodum.
1 ¶ Et dicitur * cathecismus a cathetizo quod idem est instruo seu doceo presertim in fide: vnde apostolus Gala. vj. communicet his qui cathetizatur verbo dei/qui cathetizat. i. instruit se in omnibus bonis. vnde cathecismus. i. instructio seu doctrina: ⁊ de hac doctrina seu instructione habetur de consecra. distin. iiij. cathecismi [fundamentum]. s. de presbytero nō bap. veniens. in prin.
2 ¶ Est * enim baptismus primus ⁊ magis necessarius inter sacramenta/⁊ ob hoc merito ianua sacramentorum dicitur. xxxij. dist. §. porro. in fine [euidenter]. s. eo. contracto [dicendo enim]. s. Clemens in. d. decretali/quod talis ⁊c. Ioan. Mona. Cardinalis.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

QVamuis non plures quā vnus vir vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem iuxta sacrorum canonum instituta, si tamen plures accesserint spiritualis cognatio inde contrahitur, matrimonia contrahenda impediens & etiam post contracta dissoluens.
¶ De confirmatione insuper quantum ad hoc idem iudicium est habendum.
¶ Ex dat ione vero aliorum sacramentorum cognatio spiritualis nequaquam oritur quæ matrimonium impediat vel dissoluat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Nulla cognatio spiritualis inter suscipientes contrahit.
2 Per susceptionem in baptismo inuenitur fraternitas.
3 Eucharistie sacramentum est excellentius.
In baptismo est spiritualis generatio.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Omnia dicuntur permissa nisi sint specialiter prohibita.
2 Quando non est iure cautum / nos dicere non debemus.
3 Nihil inducit priuationem/nisi quod iure cauetur.
4 Irregularitas non contrahitur: nisi expresse iure caueatur.
5 In dubio quis non punitur pena falsi / quando non est in iure expressum.
6 Interpretato fit ne quis in penam incidat.
7 Filius spiritualis diligat patrem spiritualem.
8 Maior est cognatio spiritualis ꝙ carnalis.
9 Per tres modos contrahitur paternitas.
Compater an possit esse testis sui compatris.

QVamuis, a Hec decretalis habet tria dicta, primo ius antiquum narrat/ ⁊ ad illud addit. Secundo §. [de confirmatione] premissa ad confirmationem extendit. Tertio §. [ex datione] dubium excludit. dicit ergo [instituta] de consecra. dist. iiij. non plures. s. eo. sunt. xxx. quest. iiij. quod autem vxor [si tamen] hic ad ius antiquum adijcit [accesserint] eundem puerum de sacro fonte insimul suscipientes [contrahitur] inter suscipientes b ⁊ susceptum licet plures non debuerunt suscipere. s. eodem. primo R. nulla * tamen cognatio spiritualis inter suscipientes contrahitur: cum hoc non reperiatur c iure cautum d. Et * licet per susceptionem in baptismo inueniam fraternitatem/verbi gratia. Ego baptizaui Petrum: vel suscepi de sacro fonte: iste est filius meus Et si habuero filium naturalem/ vel filiam non potest cōtrahi matrimonium inter istos. super eo. ⁊. c. ex literis / quia isti sunt fratres inter se/⁊ filij respectu mei: vnde hoc casu reperitur/⁊ filiatio/⁊ fraternitas respectu eiusdem patris spiritualis ex parte vna/⁊ ex alia carnalis. Sed non reperio suscipientes ad inuicem coniunctos. s. eo. nedum [habendum] idem in cathecismo de consecra. distin. quarta. in cathecismo: ⁊. c. sequen. [oritur] Sed que est ratio/ dic ꝙ ista sunt prima ⁊ principalia sacramenta/vnde ista plus influunt in causatum ꝙ alia.
3 e ¶ Sacramentum tamen * eucharistie est excellentius. e
f ¶ Item in baptismo est spiritualis generatio f vnde saluator ait: oportet vos nasci denuo: supra/de baptismo. ca. debitum: ⁊ ideo dicitur ibidem esse paternitas / ⁊ filiatio/ non sic oritur ex alijs sacramentis. Ioannes Monachus Cardinalis.

a QVamuis. Vide Decium consil. cccclxij. visa legitimatione/nu. viij. Probus.
b ¶ Inter suscipiētes. Istud placet card. in cap. martinus. supra hoc titu. vbi dicit matrimonij edictuz fore prohibitoriū prout dicitur in testibus. Probus.
c ¶ Non reperiatur. Vide quod in simili dicit Alex. in con. lxxxiij. colum. pe. in causa vertente. volumine primo: ⁊ consi. xcvij. in fine principalis/eo. volumine primo. Probus.
d ¶ Iure cautum. Et sic videtur permissum per regulam/
1 ꝙ * omnia dicuntur permissa nisi sint specialiter prohibita. l. necnon §. quod eis. ff. ex quibus cau. maio. l. mutus §. cum queritur. ff. de procura. l. ab ea parte. ff. de proba. l. j. ff. de testib. per quod ⁊ alia Decius consilio. cccccj. in ciuitate Alexand. dicit ꝙ si plures interuenerint in leuatione infantis ex sacro fonte/licet cognatio spiritualis contrahatur inter leuatum ⁊ inter eos qui interuenerunt: tamen non contrahitur inter eorum vxores/quia id videtur omissum/nec fit eo in casu extensio identitate rationis/vt ibi probat quem videas.
¶ Vlterius pro hoc dicto Ioā. Mo. hic ꝙ nō reperitur iure cautum: ergo * nec nos dicere debemus. l. dissentientis. C. de repud. l. illam. C. de colla. l. si seruum §. pretor. ibi non dixit pretor. ff. de acquir. heredi. ⁊ in auten. de non elig. secund. nubē. §. si autē. Ibi nec q̄libz est lex aliq̄d tale dicens. col. prima/per quem tex. Bald. in autenti. ex testamento/vol. v. C. de secūd. nup. ait ꝙ * nihil inducit priuationem/nisi quod iure cauetur: hinc glo. in capitulo finali. s. de iure pa. (pro qua tex. in. l. ⁊ si quis. §. diuus. ff. de religio. ⁊ sump. fune. glo. in cle. secūda/in verbo/suspensus/de vita ⁊ honesta. cler.) ꝙ nullus debet priuari beneficio: nec pena priuationis incurritur/nisi iure exprimatur. Fely. in capitulo secūdo. circa prin. s. de. iudi. Alexand. in. l. etiam. §. licet. ff. solu. matri. ⁊ in cōsilio. xcij. nume. xvij. perspectis. volumi. vj. ⁊ cōsilio. ccxij. numero. v. pōderatis his/volumine vj. ⁊ consilio. lij. nume. xij. circa hāc/volumi. quarto. ⁊ cōsil. ciij. nume. xxij. videtur prima cōsideratione/volumi. primo. Idem Alexād. ⁊ Iason in. l. diuortio. §. si fundum. ff. eo. idē Iason in. l. quod te. col. xj. ff. si cert. peta. glo. in summa. xv. q. octaua. late per Ioā. de Anania/ in capitulo primo/ sub numero. secūdo. s. de maledicis. Lucas de pēna/ in. l. prima: col. v. de priuileg. schola. lib. xij. vide que dico in capitulo. is qui. de sentē. excommunicatio. ⁊ Petruz de Anchara. in capitulo pe. col. ij. versiculo/in cōtrarium. s. ne cleric. vel monach. hoc libro/vbi dicit ꝙ * irregularitas est de iure positiuo/⁊ nūꝙ cōtrahitur/nisi hoc expresse iure caueatur. dic. capitu. is qui. not. Innocē. in capitulo. tanta. s. de exces. prelat. sic arguit iuriscōsul. in. l. si vero §. de viro. ff. solu. matri. ⁊ Papa in capitulo. illa. s. ne sede vacā. Oldra. consi. ccij. quidam monachus do. Bar. de chassaneo consi. j. §. ad quintū presuppositū/versi. nono. ꝙ anathematizari.
5 ¶ Item in dubio * quis non punitur pena falsi / quando non est expressum a iure. glo. in ver. proferre. in §. qui vero ve-

rissimile.in autē.de nō alie.aut permutan.reb.eccle.col.ij. Alex.ꝛ Jason in.l.iubemus.C.de testa.Barba.in.c.mandatum.nu.xlj.s̄.de rescr.firmat ꝓpositū Dec.cō.clxx. ver. Secundo principaliter/viso themate.

¶ Idem dic quando est dubium:quia nō fit impositio pe-

6 ne per regulam ꝙ * quando sumus in materia penali et stricta/debet dispositio. interpretari vt nō īcidat in penā/ ꝛ sic in mitiorem partem.l.si de interpretatione.ff. de legi. ꝛ.l.presens.ff.de penis.

¶ Ad thema facit quod notat Alex.con.clxv.nu.vj.quod incipit.dubitatur an mulier:vol.vj.post Bal.in.l.fi.in prin. in versi.tertio quero.C.de iure deli.vbi querit/an si mulier vel rusticus (quibus erat delata hereditas) nō fecerūt inuētarium infra tempus a iure prefixū/eis succurrer/ ꝛ finaliter ɔclusit ꝙ etiam si nō potuerunt ɔsulere pitiores vel si consulere potuerunt indistincte / eis nō succurritur quia ex quo nō reperitur iure prouisum/ꝙ in eo casu debeat succurri stabitur rigori.d.l.fi.C.de iure delib.qꝛ secundum Bar.in.l.j.§.nunciatio.colum.fi.ff.de noui oper.nunciā.in istis que introducta sunt ad rigorem iuris conseruādum nō reperitur ꝙ mulieribus ꝛ rusticis succurratur/ex quo infert/ꝙ mulieri ꝛ rustico non succurretur/ ꝙ post dicita testificata possint testes producere: quod sequitur Ang .in.l.vbi.in prin.ff.de eden.istud firmat Jason in cō. xxviij.questio.vol.iij.quem vide ꝓ premissis con. sequen. col.pe.ꝛ seq.colū.ij.Probus.

e ¶ Excellentius. Idem Jo.mo.in.c.ex eo.s̄.de elec.Joā. and.in.c.ei cui:colū.j.de preben.hoc lib.vbi dicit ꝙ laicorum deuotio principaliter consistit in auditione misse ꝛ visione eucharistie quod firmat Petrus ibi. Probus.

f 7 ¶ Spiritualis generatio. Ratione cuius dicitur ꝙ * homo christianus debet ita diligere eum quem de sacro fonte suscepit/sicut patrem naturalem. notat Alexā.in consi. cxxv.nu.v.viso themate.vol.iiij.hinc glo.in.c.qui dormierit.xxvij.q.ij.dicit ꝙ maior est affinitas proueniens ex spirituali ꝙ̄ carnali affinitate seu maior est cognatio spiritualis ꝙ̄ carnalis:cōtrahitur hec cognatio spiritualis si-

8 ue cōpaternitas per tres * modos.primus dicitur/ ꝙ interueniat leuatio seu retentio in baptismo. Secundus ꝙ interueniat responsio ad verba prolata per sacerdotem. Tertius quod interueniat intentio leuantis qua intēdat hos actus facere ad finem vt compaternitas cōtrahatur. de primo actu loquitur tex.in.c.ij.ꝛ.c.martinus. cum alijs s̄.hoc titu.ꝛ.c.j.s̄.eo.titu.ꝛ lib.de secundo.c. paruuli ꝛ.c. nos aūt.de cōsecra.dist.iiij.de tertio.freder.con.xv. quest. talis est sindicus.

¶ Sed an hec copulatiue requirātur vide que tradit Domi.in consi.cx.Beatissime pater : vbi refert varias opiniones multumꝗ comprobat tertium modum fore necessarium:pro quo vide que diximus in.c.vnico.in verbo.desit cōsensus.s̄.de despon.impub.

¶ Pro premissis attēde ad ea que citat Alex.consi. xxxiiij

9 colū.fi.viso processu/vol.iij.dum dicit ꝙ * compater nō potest esse testis sui compatris/quemadmodū nec ille q̄ filiū adoptauit.ꝓbatur.xxx.q.iij.ita diligere: qꝛ cognatio spiritualis est maior ꝙ̄ carnalis.xxxvij.q.ij.in.c.qui dormierit: Propterea Bal. in.l.j.C.qui accusa.ꝛc. dicit/ꝙ quēadmodum mulier nō repellitur ab accusando pro iniuria illata ꝑsonis sibi coniunctis iuxta.l.si femina cū ibi nota.C.ad turpil. ꝛ in.l.ij.C.de accu.ita potest accusare de iniuria / aut de homicidio facto in ꝑsona cōpatris sui.tamē cōtra istud quod dicimus de cōpatre teste nō videtur placere Alex. in consi.xlij.col.pe.in causa ꝛ lite/vol. iij. quem vide consi. cxliij.quoniam abunde: vol.ij.Probus.

¶ Finit Quartus Liber.

¶ Incipit liber quintus, De accusationibus, Inquisitionibus, & denuntiationibus. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Virtutis est proprie vt habentem perficiat / ꝛ opus eius bonum reddat.
Vitium est quod habentem inficit / ꝛ opus eius malum reddit.
2 Humanum genus multiplicatur per matrimonia.
3 Ad vitia seu crimina punienda tribus vijs peruenitur vt hic.
4 Homo directus pluries deuiat.

a 1 Virtutis[a] est proprie,* vt habētem perficiat:ꝛ opus eius bonum reddat (vt ait philosophus) ergo a contrario:vitiū est:ꝙ habentē inficit ꝛ opus eius malum reddit.
¶ Et sicut ex actu virtuoso quis eligitur ad officia:vt in primo qs dirigitur per iudicia: vt in secundo:quis sublimatur ad honesta. vt in tertio.Et humanum * ge-
2 nus multiplicatur per matrimonia:vt in quarto:ꝛ ex istis quis laudatur ꝛ premiatur:sic ex actibus vitiosis quis vituperatur/ꝛ punitur.
3 ¶ Et qꝛ * ad vitia seu crimina punienda trib⁹ vijs peruenitur : scilicet per accusationem. inquisitionem/ꝛ denunciationem.s̄.eo.qualiter.ij. ideo post ꝓdicta: de accusationibus/inquisitionibus/ꝛ denunciationibus tractatur.
¶ Vel dic in dictis quatuor libris ponitur hominis directio:sed homo directus pluries deuiat:in auten.de mona. §.si quis igitur.colla.prima.xij.q.ij. omnis etas : ꝛ deuiatio corrigitur per dictas tres vias:ideo post predicta de Accusationibus / Inquisitionibus / ꝛ Denunciationibus subijcitur. Jo.Mo.Card.

a Virtutis. Fely.in proe.Gregoria.col.ij.dicit ꝙ virtus lēta est/ꝛ omnino percontatrix : iniquitas autem omnia precipitat. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.j.

Postquam coram eo qui cōtra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus eadē crimina fuisti confessus, frustra confessionē tuā (quominus puniaris ex ea, prout iustitia suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quod super eisdem criminibus non fueras antea diffamatus. Vel quod per eundem inquisitorem capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 An quis possit retractare suam confessionē factam de criminibus :de quibus antea non fuerat diffamatus.

2 Ordine iuris peruerso/ non tenet quod agitur.
Ordo est necessitatis/ ⁊ congruitatis.
3 Promi potest diffinitiua per confessionem in iudicio factã.
4 Papa scribendo ad suggestionem partis intelligitur oẽs defensiones reo reseruasse : ⁊ iuris ordinem nolle corrumpere.
5 Epũs quando possit deponi: vide hic.
6 Fuit semper illicitum/ iudicem ⁊ testem corrumpere.
7 In ciuilibus agi potest duplici via: secus in criminalibus.
Pactum tollit ipso iure accusationem.
8 Electus canonice: si dat aliquid impugnatori/ an sit symoniacus.
Ad bonum finem nõ est tendendum per mala media.
9 Pactum habitum in iudicio/ est magis suspectum pacto habito extra iudicium.
Pactum iudiciale fortius obligat/ pacto extraiudiciali.
10 Confessio facta extra iudicium non infamat infamia iuris.
11 Vexationem quando liceat redimere vide hic.
12 Probatio infamie de crimine / quando operetur depositionem.
13 Episcopus quando suspendatur ab administratione spiritualium ⁊ temporalium.

❡ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Considerata natura cuiuscunqꝫ antecedentis/ ⁊ cõsequẽtis/ iudicaudum est antecedens/ debere anteire / prout promissio precedit refutationem.
2 Pendente inquisitione/ quis non debet promoueri.
3 Quando princeps mandat/ vel scribit/ ad postulationem alterius/ non presumitur pro voluntate illius : secus si motu proprio.
4 Ipso iure: ⁊ ipso facto: idem sonant.
5 Dictio ipso iure/ mox/ ⁊ statim/ sunt sinonima.
6 Lex vtens verbo presentis temporis continente priuationem de sui natura operatur vt hic.
Vexatio in causa beneficiali: quãdo redimatur absqꝫ vitio symonie.

a 1 POstquam, [a] Contra * te est inquisitor super certis criminibus deputatus : coram quo es illa confessus : vis retractare confessionem : pro eo ꝙ super dictis criminibus antea non fueras diffamatus / seu qꝺ capitula super quibus inquirendum fuerat tibi exhibita nõ fuerint/ respondetur ꝙ nõ potes.

❡ Sed contra ordo iuris requirit vt prius inquisitor de infamia inquirat/ ⁊ ꝙ capitula dẽtur illi contra quem inquiritur . s̄. eo. cum oporteat. ⁊.c. qualiter.ij.in prin.⁊.§.debet. Et iuris * ordine peruersos non tenet [b] quod agitur. s̄.de rescrip.cum dilecta . s̄. de confirma.vtil . c . examinata.ij.quest.vj.sententia.

❡ Sol.est ordo necessitatis [c] ⁊ iste omissus vitiat: vt hic.⁊ supra de restit.spolia.c.j.C.de rei vend.ordinarij.s̄.hoc libro de iura.calum.c.j.tamen propter hunc ordinem propositum ⁊ non admissum appellari potest.C.de appella.l.j.et hic quia istum ordinẽ omittens/ tacite eidẽ renũciare censetur. ĩ.eodẽ capi.proximo.

❡ Est igitur ordo iste necessitatis: si suo tempore proponatur: sed est congruitatis ex post facto: vt hic: ⁊.ĩ.c. proximo. Nam cum promi possit * diffinitiua per confessionẽ in iudicio factam: frustra queritur de omissione precedentium confessionem.xxiij.q.iij.ecce.ĩ.de confess. cum super s̄.de electio.per inquisitionem.ĩ.de cohabita.cler. ⁊ mulier.vestra. ar.ff.de iudi.si debitori.

❡ Et notandum si papa ex mero officio ꝓcederet: cõmittẽdo inquisitionem: tunc enim non esset locus exceptioni de infamia non precedẽte: cum hoc posset episcopus vel metropolitanus.ij.q.v.omnibus.s̄.eo.sicut olim.

❡ Sed si papa diceret: tali nobis exponente: intelleximus talem infamatum : tunc primo debet inquiri [d] de infamia.

❡ Sed si nihil tangeretur de infamia ⁊ ille contra quem mandaretur de crimine inquiri: deceret ipsum non infamatum: tunc ille cui scribitur: debet inquirere de fama: et nihil inuento: papam consulere debet: vt not. Inno. s̄.eo. cum oporteat.

4 ❡ Et est ratio: papa * scribendo ad suggestionem partis: intelligitur omnes defensiones reo reseruasse: ⁊ iuris ordinem nolle corrumpere [e] arg.C.de inof.testa.l.si quando in princi.⁊.s̄.de elec.ecclesia.ij.§.deniqꝫ.

5 ❡ Sed quero * vnus episcopus est confessus se ꝓmisisse centum Petro.vt ipsum non deferret/ seu accusaret/ super nece patris sui: an per hanc confessionem iste episcopus sit deponẽdus: ⁊ videtur ꝙ sic.ff.ex quibus causis.nota.infa.quoniam.⁊.l.j.§.qui furti.ff.de iure fisci.ĩ fisci causis.⁊.ij.q.iij .c.preuaricator.arg.contra.ĩ.de collusio.detegen.in tantum: nam ibi non est satis constare de corruptione ⁊ collusione: sed mãdatur de propositis ⁊ alijs veritas inquiri. Sed ibi loquitur de collusione facta cum iudice/ ⁊ corruptione testis nõ partis.

❡ Collusio etiam potest fieri sine precio : sine quo non fit
6 transactio.ff.de transactio.l.j. Et fuit * semper illicitum iudicem: ⁊ testem corrumpere.C.de pena iudic.auten.sed nouo iure.ĩ.de symo.nedum.s̄.de testib.cog.peruenit.⁊.c.finali.nec in dicto.c.intantum/ fuit pactum cõtractum : seu pactum directe commissum cum parte.

7 ❡ Item arg.C.ad turpilia.ꝗuis: nam licet * in ciuilibus agi possit duplici via: vt no.ff.de conditio.causa.data si q̇s accepto: secus est in criminalibus: que fortius tolluntᷓ per pactum.ff.de pact.l.si tibi.x.§.quedam.

f ❡ Cum ergo pactum tollit ipso iure [f] accusationẽ : ergo eius contrarium nõ operabitur: argu.ff. de adi. lega.l. legata inutiliter.

❡ Item arg.ij.q.iij.c.paulum: ⁊.c. seq. vbi delator corruptus punitur: sed delato corrũpenti ignoscitur.ff.de bo.eorum qui mor.sibi cõsci.l.j.

g 8 ❡ Item * sim canonice [g] electus habens ius ad rem : et datur aliquid impugnatori de conscientia mea/ ⁊ turbata est an sim simoniacus: dic ꝙ sic.ĩ.de symo. Matheus: ⁊.c.sicut tuis.

❡ Et est ratio: quia ad bonum finem nõ est tendendum per mala media.j.quest.j.nõ est putanda.

❡ Sed si habeo ius in re: ⁊ possideo/ ⁊ molestor: ⁊ do pecu
h niam molestatori: vt desistat: nõ sum [h] simoniacus.ĩ. de simonia.dilectus.j. Et apl's ad ephesios .v. xxvj. q. iij. item
i ab aliquo ⁊.c.seq. vbi in dubio [i] cum vnus casus obsit: ⁊ aliter nõ obstet vt dictis iuribus. vt.s̄.de proba.in presentia Et not.simile.s̄.eo.cum dilecti.⁊.ĩ de regul.iur.estote.nec oberit genus probatum.secus si quelibet species ad idem tenderet.ff.de petitio.heredi.item veniunt.§.a quo.

❡ Sol.dicunt quidem ꝙ non obstat.d.l.quoniam. quia lo
9 quitur de pacto habito in iudicio/ quod * est magis suspectum pacto habito extra iudicium/ cum metu iudiciorũ ad
k pacta pleruncꝫ deueniatur: ⁊ pactum iudiciale fortius [k] obligat pacto habito extraiudiciali.argu.ff.deposi.publia.§.Titius.ff.de interroga.actio.l.prima.in fine.ff. de confes.certum.§.si quis.vtrunqꝫ tamen pactum ligat.ĩ.de exces.prela.c.ꝗ sit graue.⁊.C.de interdic.matri.inter pupil.
10 ⁊ tutor.si tutor.non tamẽ * infamat infamia iuris/ extra iudicium facta confessio: quod tamen facit transactio facta: vt dictis iuribus notatur.

❡ Alij dicunt/ aut per pactũ agitur/ vt ab accusatione discedatur/ ⁊ sic nihil remanet de iuribus accusationis/ vt dicta.l.ꝗuis.d.§.quedam.aut conuenitur per pactum super ipso crimine: ⁊ sic loquitur.d.l.quoniam.

❡ Tu dic/ ꝙ attenta persona episcopi non est hic sanguinis pena inferenda.ff.ad leg. Corne.de sicca.l.prima in fine/ ⁊ sic transigere obest.ff.de preuarica.l.fina.

11 ❡ Et ideo distingue. Aut res est integra: * ⁊ sic licet vexationem redimere.ff.ad turpilia.l.mater.⁊.l.sequẽ.⁊ est.s̄.probatum.aut res non est integra/ ⁊ sic transactio seu pactum conuictos facit: quia transigi presumitur timore accusationis imminentis: arg.ff.de bo.dãnato. l.prima.§.fraudis.⁊.C.ad turpil.l.j.⁊.C.de transac.transigere.

12 ❡ Sed quero * infamia est probata contra aliquẽ episcopum de aliquo graui crimine: nunquid ex hoc deponetur/ dic ꝙ non si est infamia facti. s̄.de testib.tã literis.⁊ ibi no. secus si esset infamia iuris/ vel si factum esset probatuz.C.de decurio.infamia.lib.x.C.de dignita.iudices.lib.xij.

❡ Sed nunquid ex infamia facti negotio pendente poterit iste episcopus suspendi ab administratione temporaliũ. ⁊ spiritualium/ dic ꝙ non regulariter/ no.ĩ.de purga.canonic.c.ij.⁊.c.inter.licet in crimine symonie ⁊ dilapidationis secus inueniatur.ĩ.de symo.accusatum.⁊.s̄. eo. inquisitionis.§.fina.s̄.de off.de lega. venerabili.⁊ no. ⁊ habetur expresse.iij.q.ij.quia ea.⁊.ĩ.de symo. licet hely.§. quia.xv.q. quinta.presbyter. nisi tamen esset delicti enormitas : vel

scandalum/posset fieri dicta suspensio/nota.ij.q.vj. p̄sbyter.si a plebe. Jo. Mona. Cardina.

a Ostq̄. Vide Alex.consi.xix. circa primum / & tertium. volumine vij. Probus.

b ¶ Non tenet. Istud facit ad titulum.de cler.per sal.promo.& ad iura gallicana requirentia precedere studiū priusq̄ acquiratur gradus/quod patet ordīe litere/ qui venit attēdend⁹. Jo.mo.in.c.mādato.s̄.de p̄bē.dixi in.c. licet eo.tit.quod cōprobo.eo modo/ quia studiū sui natura debet precedere magisteriū/per no.in.§.discipuli in prohe.ffor.& in.cap.cum in magistrum. supra de electio. ¶ Item * considerata natura cuiuscunq̄

1 antecedentis & consequentis iudicandum est antecedens debere anteire: prout promissio precedit refutationem. Bal.in.§.quibus:col.ij.C.de no.c.compo.merito sancitum dicitur per cōcordata.in titu.de collatio.circa finem/quod nō debent graduati promoueri per saltum sub pena nullitatis actus quod cōfirmatur per.§.duobus.versic.quibus si bene se imbuerit.in.d.prohe.ffor. & l.iubemus: ibi per statuta.&c.C.de aduoca.diuer.iudicum. Probus.

c ¶ Necessitatis. Sic substātialis/quo omisso reddit actum nullum prout diximus de statuto: quod vlterius procedit ad actus anullationem: & sic datum pro forma. Bal.in.l.prima.ff.de liber.& postu. Dec.con.ccccxxix.nu.iij.licet in causis/quem vide in proposito.consilio. ccccxxxiij. post princ.placet cōclusio. Probus.

d 2 ¶ Debet inquiri. Quo pēdēte * nō debet p̄moueri/notat Domi.in consi.xlij.versi.quartū impedimētū.q̄d in sequēti cōsilio prosequitur. Probus.

e ¶ Corrūpere. Per hoc habes: q̄ meli⁹ est obtinere rescriptum motu p̄prio: q̄ ad partis suggestionem. Barb.consi.xvj.col.ij.dū dicit: q̄ qn̄ * princeps mandat/ vel scribit

3 ad postulationē alteri⁹: nō p̄sumit̄ p̄ volūtate principis: argu.l.j.C.de petit.bono subla.lib.x.ita scribit Do. Antho.in.c.que in ecclesiar. s̄.de cōstitu.& cy.in.l.rescripta.C.de p̄cib.impe.offer.& in.l.fi.C.si cōtra ius vel vtilita.pub.refert & sequitur roma.in repeti.l. si vero.§.de viro. ff. solu.matri.secus si motu proprio/& tunc eo casu volūtas principis presumit̄ iusta glo.in.l.relegati.ff.de penis.& Inno.in d.c.que in ecclesiarum. Probus.

f 4 ¶ Ipso iure. * Idem esse dic quod ipso facto: cum id denotet/ q̄ ipso iure tollit: sine aliquo ministerio.arg.c.j.§. sacri.vbi Domi.de homicid.hoc lib.ad idem tex.in.l.fina. C. loca.quem Bal.dicit esse meliorē de iure ad hoc: idē not. Bal.in.l.ij.C.de secūd.nup. Jo.mo.in.c. cupiētes.nume.xxxix.s̄.de elec.facit tex.in.c.penul. de immunita. eccle.hoc lib.in.c. ad ap̄lice.§.penul.de re iudic.hoc lib.in cle.j.§.nos eorū: de stat.mona.in.c.q̄ sit in ver.eo ipso de elect.eo.lib.in.c.quicunq̄ in ver.innodetur de heretic.hoc lib.in cle.j.in ver.eo ipso de vita & hone.cle.

5 ¶ Vide que late tradit Alex.consi.cxxxix. nu.j.viso puncto.volu.vij.vbi ipse subdit q̄ dictio * ipso iure/& mox vel statim sunt simonia in auten.de incest.nupt.in princi. cum glo.no. Bar.in.l.impator.ff.de iure fisci.& in.l.j.ff.de iudic. ¶ Premissis. Adde que tradit glo.pragma.in titu.de elec.in.§.q̄ si aliter.in ver.reddantur.q̄ cum lex vel statutū vtitur verbo p̄ntis temporis continente priuationem: de sui natura nō expectatur sententia: similiter si dicat/careat tali re.no.in.l.prouidendo.in verbo.careat. C. de postulan. Idem si dicat ab omni cadat actione glo.& docto. in.l. iij. C.de iure emphiteo. No. in auten.de litigio.§. omnē.circa finem.col.viij. Probus.

g ¶ Si canonice. Quid dicatur factum canonice: vide p̄ ea que tradidi in.c.non potest.s̄.de preben. Probus.

h 6 ¶ Non sum. Maria. Sozinus cōsilio.xv.colū.x. visis.ver.quinto probatur dicit q̄ vexationē * de facto super causa beneficiali licite quis potest redimere: nec dicitur simoniam committere: vt traditur.j.q.j.nullus.& c.nisi.s̄.de p̄ben.vide que diximus in.c. pia.in ver.vexatio.s̄.de excep tio. Probus.

i ¶ In dubio. Vide que dicit in dubio Jo. imol. in cle. & si principalis.nu.xxj.de rescrip. Probus.

k ¶ Fortius. Pro quo vide que citaui/in.c.q̄ sit.in fi. s̄.de elec. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap.iij.

Si is cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, p̄cesserit te præsente, nec clamante aut quicquam super hoc incipiente (infamie inquisitiōe omissa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam, processum huiusmodi ex eo quod nō fuit de infamia primitus inquisitum, vlterius impugnare nequibis.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quisq̄ renunciare valet his que pro se introducta sunt.
2 Ille qui defensione suo ordine nō vtitur illam perdit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quis dicatur renūciare iuri suo vide hic.
2 In dubio non presumitur/ q̄ quis sit certificatus. Notario asserēti mulierem de suo beneficio iuris certificasse/an sit credendum.
3 Instrumentū facit fidem de his que inter partes geruntur/non de alijs.
4 Notarij sunt similes cantoribus.
5 Quando iuratur/nō est de apicibus iuris disputandum. Virtus iuramenti quoad cōtractus robur transit ad heredes iurantis / non quo ad vinculum spirituale et penā periurij.
6 Dolus impedit effectum iuramenti/ etiā de iure canonico.

Si is cui, Huius decretalis & precedentis est par ratio quo ad hoc: quia vtrobiq̄ est renunciatum processui: qui debuit si esset repetitus premitti. Cum ordo qui hic & .s̄.c.proximo colligitur: sit introductus in fauorem illius contra quem mandatur inquiri: iste si omittat sibi imputet.

1 a Cum * quisq̄ renunciare a valeat his q̄ pro se introducta sunt. s̄.de regula.statuimus.& C.de pact. Si quis in conscribēdo. Et ille qui * defensione suo ordine non vtitur: illā per-

2 dit.ff.de procura.l. Pomponius.§.rati. Jo. Mo. Card.

a 1 Renunciare. Id verum dicas dū modo ipse * renūcians sit de hoc certificatus: ita dicunt Archi.et Jo. And.in.c.q̄uis.s̄.de pact.al leg.c.placuit.xxxviij.distin.quos refert & sequitur Alex. de Imola consilio primo. col.ij. ponderatis his.vol.vj.vbi concludit/ q̄ vt q̄s dicatur renunciasse beneficio.l.ij. C.de rescind.venditio.requiritur quod fuerit certioratus. Bald.in d.l.ij.in.iij.q.quem sequitur Jo.de Imol.in.c.penul.de emptio.& venditio.pro quo facit glo.fi.in.l.fina.ff.ad velleya. glo.in auten.quō opor.episco.in.§.sed etiam.in verb.interroget.col.prima. Bar.per illum tex. in.l.in repudienda.ff. de verb.obliga. ¶ Et * in dubio non est presumendum/ q̄ fuerit

2 certificatus/cum certificatio sit solennitas extrinseca: que non presumitur/nisi probetur.l.quecūq̄.§.vlti.ff.de publica.notat Freder.con.cxcix.queritur an domina Margarita: vbi vnum notandum dicit q̄ si notarius in instrumento

attestatur se certificasse mulierem renunciantem heredita ti paterne/de virtute ⁊ effectu dicte renunciationis: quod per tale instrumentum/non probatur renũciatio/arg.l.om= nibus.C.de testib.⁊ quod not.Hostien.in cap.quoniã/ con
3 tra super ver.per sententiã.ſ.de proba.Quia secũdũ eũ * instrumentum facit fidem de his que inter partes gerun= tur/non de alijs/quod sequitur Anto.de Butrio. in.d.ca= pitu.quoniã/cõtra ⁊ Panor.in capit.cum causam.ſ.de te= stib.⁊ Roma.in.d.l.sciendum Alexã.consilio.x.in fine/vo= lu.primo. ¶ Pro hoc vltimo dicto faciunt ea que notat idem Alexan.consilio.xx.nume.vj. viso processu super cau sa vertente/ volu. vj. ꝙ notarius rogatus de instrumento protestationis : non potest conficere instrumentum nisi de his que vidit ⁊ audiuit tempore quo conficiebatur cõtra= ctus ⁊ instrumentum.Innocen.in capitu.fraternitatis.ſ. de heretic.Bald.in rubri.C.de fide instru.col.v.⁊ in.l.cum precibus.C.de probatio.debet enim notarius cõficere in= strumentum: de eo quod tempore contractus vidit vel au diuit a partibus/vt ibi Alexan.ipse hoc plene cõprobat/et late cõsi.cxcj.prspecto instrumẽto/vol.vj.vbi vtrũqꝫ cõpro= bat. ¶ Et quo ad notarios seu tabelliones adde vnũ(inci dẽter tamẽ)quod citat idẽ Alex.cõsi.ccviij.nu.iij.põdera= tis narratis.d.vol.vj. ꝙ plerũqꝫ tabelliones nõ intelligũt
4 significationẽ vboꝝ:⁊ * sunt sil's cantoribus q̃ bene can tãt p practicã/sed nõ p rationẽ: Io.de Imo.in.l.luci⁹.ff.de vulga.⁊ pupil.⁊ in.c.raynutius.ſ.de testa. ¶ Qd autem dicimus ꝙ oportet renũciãtẽ certificatũ: debes intelligere verũ ⁊ necessariũ/nisi interuenerit iuramẽtũ: qꝛ tũc nõ req̃ ritur certioratio/ qꝛ renũciãs dꝛ venire deliberatus/ not. Docto.post glo.in.c.ex rescripto.ſ.de iureiur.vbi Bal.di=
5 cit/ꝙ qñ iuratur * nõ de apicib⁹ iuris/est disputãdũ.Hũc pũctũ late cõprobat Alex.cõsi.cxlvj.col.j.viso themate su prascripto/volu.vij.vbi subdit/ꝙ illa virtus iuramẽti quo ad robur cõtractus/trãsit ad heredes iurãtis/glo.fi.in ca. quãuis.ſ.de pac.hoc lib.q̃ reputat sing.ꝓm Frãc.ibi/nã obli gatio q̃ orit ex ipo cõtractu firmato: dꝫ trãsire in heredes l.⁊ depositi: ⁊.l.ex contractibus.ff.de actio.⁊ obligatio. li= cet quo ad vinculum spirituale anime: ⁊ quo ad penã periu rij/nõ trãseat ipm iuramẽtũ in heredes/vt p Inno.in.c.ve niatis.ſ.de iureiu.⁊ Io.And.in.c.fi.ſ.de fo.cõpe.hoc lib. qd firmat latius idẽ Alex.cõsi.xxvj.in fine cumulatissime ⁊ eleganter eo.vol.⁊ consi.clj.nume.x. viso themate supra= scripto.d.vol.vij. vbi dicit ꝙ tale vinculũ nõ obligat here= dem/ qñtum ad hoc vt habeat necesse petere relaxationem iuramenti: quam petere potuisset defunctus: allegat Bal. in.l.iij.in versi.querit:glo.C.plus valere quod agi.⁊ in au= ten.et qui.C.de bo.auto.iudic.possid.col.vlti.
¶ Hec distinc.placet Neapo.deci.381.in fine/q̃dã ꝓpolita.
¶ Quod autem etiam.ſ.proxime diximus: quod nõ requi ritur certioratio vbi interuenit iuramentũ: intelligas ve=
6 rum/nisi dolo fuerit adhibitum: quia tunc * nullam habet efficaciam/tam in principali q̃ꝫ in accessorijs/text.est in ca. licet/de iureiurã.hoc lib.ibi nec vi nec dolo/qui reputatur singularis iuncto.c.ij.ſ.de pact.scd'ꝫ Philippũ Franc.ibi ꝙ licet contractus qui est nullus de iure ciuili/approbetur per ius canonicum/vigore iuramenti / si tamen interuenit vis siue dolus/redditur nullus/facit ꝙ citat Alex. cõsilio clj.nume.iij. viso themate suprascripto ⁊ statuto Veronẽsi volu.vij. Quod quando statutum disponit ꝙ contractus minorum (etiam iuratus) non valeat sine consensu duorũ consanguineoꝝ: ⁊ ꝙ talis contractus factus sine consensu dictoꝝ duorũ consanguineoꝝ: presumatur inuitus dolo/ seu intelligatur talis minor dolo inductus ad contrahen= dum: tunc valet statutum ⁊ contractus non sortietur effe= ctum: quia propter presumptũ dolum iuramentum potest contẽni.cap.cum contingat.ſ.de iureiur.⁊.d.c.ij.ſ.de pac. ⁊ cap.licet/de iureiuran.hoc lib. Probus.

¶ De hæreticis. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Nemo debet sententiam ⁊ modũ sciendi querere simul: sed primo/modus sciendi est querendus.
Medicus fatuus est/si primo potionem egro dedit: ⁊ post libros inspexit/ si bene fecisset/ ⁊ interim infirmus mor= tuus est.
2 Ad peccatum carnis deuenitur vt hic.
3 A maioribus est inchoandum.
Crimen heresis quod in deũ cõmittit/in oĩm fert iniuriã
4 Hereticus dicitur vt hic.
Error non facit quẽ hereticum/sed pertinax defensio.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prepositi marescallorum/ ad iuris solennitates non atten dunt.
2 Preparatoriũm actus quando reperitur.
3 Causa criminis heresis dicitur causa domini.
4 Heresis proprie solum dicitur in duobus casibus.
5 Papa potest de crimine heresis accusari: ⁊ contra hoc nõ potest ipse statuere.
Papa in quibus casibus potest accusari.
6 Delictum prelatorum facile transit in exemplũ subditorũ.
7 Positus ad gubernationem populorum/nõ debet esse rui= na illorum.
8 Maior fauor prestatur loco q̃ꝫ persone.
9 Accusans de iniuria lata in diuinam maiestatem / dicitur iniuriam propriam prosequi.
Hereticus vbiqꝫ punitur/nec de eo ad alium fit remissio/ quia vbiqꝫ delinquit.
10 Error regulariter potius presumitur q̃ꝫ dolus.
Actus habentes actum successiuũ/probantur per testes singulares.

1 Nemo debet * scientiam/ ⁊ modum.sciẽ di querere simul: sed pri= mo modus sciendi est querẽdus/quod ap paret/quia fatuus fuit medic⁹ / qui dedit potionem egro/⁊ post inspexit libros si be
a ne fecisset: a ⁊ interiꝫ infirmus mortu⁹ est vt ait philosophus et eius cõmentator.
¶ Dicto igitur de modo deueniendi ad crimina scꝫ punien=
b da/non dico cõmittenda/vt in peccato carnis deuenitur b
2 per ista/visus * ⁊ alloquium tactus post oscula factuꝫ: no. ff.de adulter.quod ait.ſ.titu.proximo presertim.⁊.c. quali ter.⁊.c.inquisitionis.⁊ de his.⁊.c.cum oporteat.Cõsequẽ=
3 ter est videndum de criminibus: ⁊ quia * a maioribus est inchoandum: ideo de hereticis subijcit: hoc enim crimen in
c d deum c commissum/in omniuꝫ fertur d iniuriam.C.eo.tit.l.
4 Manicheos.ſ.eo. vergentis. Et dicitur hereticus * ab herciscor.i.diuido/quia diuisus ab ecclesie catholice vnita te/⁊ sic respicit principium a quo recedit.
¶ Vel ab hereo/quia adheret errori quem defendit: nã er=
e 5 f ror e * nõ facit hereticum: sed pertinax f defensio/⁊ sic re= spicit terminum ad quem tendit.
¶ Et quia in hoc eligit/dicta est heresis ab eligẽdo.per cu ius electionem ⁊ adhesionem obstinatam fit heresis.xxiiij. q.iij.heresis.⁊ in.c.sequentibus. Io.Mo.Card.

a Fecisset. Facit in simili quod notat iuriscon. in.l.si quis filio.§.ij autem omnes.ff.de iniu=
1 sto.rup. testa.ibi tũc eñ punire ꝑmittit: dein de scribere qd nouerũt prepositi * marescal lorum/qui in omnibus solẽnitatibus iuriũ/ in criminalibus/non attendunt: prout nec at tendere ascribuntur/vt puta ꝙ sententias sedendo profe= rant: quia imo stando proferunt/quia in syluis malefacto= res quandoqꝫ condemnant: si eos inueniant in flagranti crimine.Bald.in cap.preterea.ij.col.penul.de prohib.feu= di.alie.per Frederic.Iason in.l.penulti.ff.de iustic.⁊ iure. ⁊ moderne.d.Petrus Rebuffus.in repeti.l.quod iussit in ij.no.nu.ccxvj.ff.de re iudic.
¶ Dicit in proposito domi.Stephanus Bertrandi. consi= lio.lxxvij.nu.x.viso ꝓcessu.parte prima.ꝙ prepositus ma= rescallorum nonnunqꝫ ⁊ sepe pretermissa iuris grauitate/ torqueri consueuit. Probus.
b ¶ Deuenitur. Sic ea q̃ hic describunt/sunt ꝑparatoria ad libidinẽ/⁊ hoc ꝓꝫ naturã actus/de se tñ nõ iudicãt delicta qꝛ solũ attẽdit actus principalis ⁊ finalis/vt etiã ĩ insultu/ q̃ cõfundit cũ ꝑcussiõe ꝓꝫ Ma.So.cõ.lxij.col.iiij.in prĩci/vbi
2 etiã subdit qd aliqñ reperit ꝑparatoriũ * alterius: nõ ꝓꝫ na turam actus: sed cõtingenter ⁊ tunc si illud quod sequitur committatur ex interuallo: tũc reperitur primus actus cõ sũmat⁹ ⁊ sepat⁹ ab actu finali/⁊ sepatiꝫ iudicabit d vtroqꝫ.
¶ De ꝓbatiõe aũt actus Veneris ⁊ copule carnalis.vide q̃ late tradit Cap⁹/allega.liiij.col.j.factũ sup quo.Prob⁹.
c 3 ¶ In deum *. Causa criminis heresis: dicitur causa do= mini nostri.Ioan.Mona.in cap.ne aliqui.nume.iiij.hoc ti.

¶ Et sic dum in hac materia scribitur/debet exordiri/defende causam tuam domine. Et dicitur causa dñi/ cum heresis obuiet fidei nostre/ cuius ipse est protector / pro quo vide Joan. Mona. in capi. per hoc. ĩ. hoc tit. vbi dicit ꝙ omnia alia crimina in rem dei committuntur: quia dicitur terra ⁊ plenitudo eius: heresis autem directo in deum/ merito dicitur causa dñi: idem Joan. Mona. in rubr. de homici.

¶ Exordiri etiam potest materia hec/prout in simili dicit Barba. consilio. xvij. in princip. volu. iiij. Et quia res ipsius dei ⁊ templi eius agitur. Jdeo ipse eternus ⁊ incõprehensibilis: dirigat deus omnes consulentes ⁊ iudicantes/ ad veritatem ipsam.

4 ¶ Continuando intentum rubri. dic ꝙ heresis * proprie dicitur solum in duobus casibus. Primo quando quis aliter sentit de articulis fidei: ꝙ̃ Romana ecclesia. capit. hec est fides. xxiiij. quest. prima. Secundo quando quis male sentit de sacramentis ecclesie (prout sentiunt moderni heretici sectatores Martini Lutheri/asini deferrati) cap. ad abolendam. s̃. hoc titulo. Jta concludit Panor. post alios in capitu. firmissime. s̃. hoc titu.

5 ¶ De hoc crimine (vt omnibus scriben. placet) Papa * potest accusari/capitu. si papa. xl. distinct. ibi a nemine est iudicandus/nisi deprehendatur a fide deuius/⁊ merito/quia nullum peccatum est grauius. xxij. questio. ij. capi. primo/ firmat Maria. Sozi. consilio. clvij. presens consultatio: nec potest ipse Papa statuere: ꝙ non possit accusari de heresi/ quia per hoc periclitaretur tota ecclesia: not. glo. singu. in dicto capi. si papa. xl. distinct. meminit latius (illud comprobando) Cardi. consilio. cl. nume. xij. in questione duoꝝ pontificum: ⁊ hoc in casu Papa hereticus/ minor est quolibet catholico/glo. in capi. acatius. xxiiij. questio. prima. in ver. in heresim dixi. s̃. in proe. in ver. interiectio admirantis.

¶ Secundus casus / in quo papa potest accusari: dicitur quando concilio se sponte subijceret: quia tunc a concilio accusari ⁊ iudicari potest/capi. nos. si incõpetẽter. ij. q. vij.

¶ Tertius casus: quando papa confitetur peccata eius confessori/quia illi subijcitur glo. in capitu. nemo. ix. q. iij.

¶ Ratio secundum Prepo. ibi/quia hoc casu papa cẽsetur subditus illi/ cui se submisit qui hoc dei vicem gerit/ nota. scriben. in capitu. omnis. s̃. de peniten. ⁊ remissio. late Decius consilio. clj. col. vj.

¶ Quartus potest addi casus: videlicet quando esset scisma inter duos contendentes de papatu: tenet Cardi. consilio. cl. col. prima/vnitatem ecclesie firmiter.

¶ Alium ⁊ quintum casum possumus colligere ex glo. in dicto capitulo si papa/ videlicet quando papa est incorrigibilis in aliquo notorio delicto: pro quo scandalizatur ecclesia/quia tunc potest accusari: prout concludit ipsa glo. que reputatur singularis/secundum Panormi. in capitulo significasti / nume. iiij. s̃. de elect. subdens ꝙ tenetur per omnes: firmat idem Panormi. in capitu. proposuit; nume. xviij. s̃. de concessio. prebend. vbi dicit ꝙ eam totus mundus allegat/idem in capitu. cum venissent/nume. vij. s̃. de iudic. Roma. cõsilio. cccccxxiij. nume. xiij. questio discutienda/dicit omnes hanc glo. scire/⁊ illam constantien. concilium canonisare/hanc pluribus rationibus comprobat/idez Roma. quarum aliquas ⁊ alias vltra eum referamus oportet. Primo papa stans in crimine notorio scandalizante totam ecclesiam / ⁊ non vult corrigi: incidit in suspitionem heresis: quod probatur in capitulo finali. xxxviij. distinc. dũ dicit qui enim rebelliter viuit ⁊ discere atꝙ agere bona recusat: magis diaboli/ꝙ̃ Christi esse ostenditur/⁊ potius infidelis/ꝙ̃ fidelis esse monstratur: ad idem text. in capitu. si qui sunt. lxxxj. distinctio. ⁊ in capit. sciendum. xviij. questio. ij. ⁊ capitu. fina. s̃. de penis.

¶ Secũdo/quia remouetur episcopus ab ecclesia particulari/vt scãdalum tollatur: not. Jnno. in cap. cũ pudẽ/ de renũcia. Jdem a fortiori videtur dicendũ/in summo põtifice/ in quo est periculum vniuersalis ecclesie.

¶ Tertio/qꝛ papa positus vt vitia extirpet/excessus corrigat/⁊ mores reformet: tex. in proe. clemẽ. vsi. quia etiam.

¶ Et ideo hac ratione priuare potuit zachariã regẽ Frãcie regno: qꝛ ex suo regimine vniuerso regno scãdala imminebãt tex. cũ sua glo. in. c. alius. xv. q. vj. pari ratione/cõciliũ potest papã depõere/ cũ sup eo in tali casu habeat po-

6 testatẽ/istud cõprobatur: qꝛ delictũ * notorie pape ⁊ p̃latoꝝ facile trãsit in exẽplũ subditoꝝ/⁊ scãdalũ gñatur men tib⁹ laicoꝝ dicẽtiũ/vbi est de⁹ clericoꝝ/vt dꝛ in ca. magne. s̃. de voto. ¶ Jntẽtũ nr̃m suadet ratiõe ⁊ dictamĩe diuine scripture approbãtis asseueratione Caiphe pricipis sacerdotũ dicẽtis/expedit vt vn⁹ moriat ꝓ ꝑplo/⁊ nõ tota gẽs pereat. ¶ Ex quo resultat/ꝙ si erat expediẽs Christũ innocẽtẽ ꝓ populo mori/ne tota gẽs periret / multo magis expedit ꝙ Papa notorius criminosus ecclesiam scandalisans/⁊ incorrigibilis moriat ciuiliter/ne tota ecclesia pereat/

7 qꝛ papa positus ad gubernationẽ * ꝑploꝝ nõ dꝫ esse ruina illoruz. c. ita corporis. xj. q. iij. ¶ Nã tot mortibus dignus est/ꝙ exẽpla perditionis ad populos suos transmitit. c. precipue. xj. q. tertia.

¶ Scandalum enim permaxime hanc comprobat sententiam/ cuius ratione generaliter a communibus regulis receditur/vt ex plurib⁹ probat Roma. in. l. si vero. §. de viro. in. vij. fallen. ff. solu. mat. facit tex. in. c. nihil. ⁊ ibi scrib. s̃. de prescrip. ⁊ tex. in. c. tua. s̃. de cler. egrotan. ⁊. c. quia circa. s̃. de consang. ⁊ affinita. c. cum teneamur de prebend. s̃. cum similibus.

¶ Jdeo optime consonat/ꝙ si scandalum aliter remoueri non potest/ꝙ Papa a concilio accusari possit: videmus eñ in iudicibus aliquid de facto faciẽtibus extraiudicialiter: manu etiam armata resisti posse/not. in. l. prohibitum de iure fisci/lib. x. C. Alexand. in consilio. cxliiij. nu. ij. post reddi tum primum. vol. ij. Panor. ⁊ communiter alij. in. c. conquerente. s̃. de resti. spolia. Jnnocẽ. in. c. si quãdo. s̃. de off. dele ga. ita videtur dicendum/in summo pontifice: qui deprehenditur in notorio delicto: propter quod religio Christiana scandalisatur: vt illi possit ⁊ debeat resisti: saltẽ per istã viam iuris ꝙ accusari possit: vt scandalũ perniciosum (qđ imminet) remoueatur. Et si aliter diceretur magnũ absurdũ resultaret: quia esset in potestate Pape: suis malis moribus ecclesie statum turbare: ⁊ ecclesiam destruere: si resisti sibi non posset: quod dicere non conuenit viro.

¶ Jntentio enim concedentis priuilegiũ Pape: nõ fuit priuilegiare personam illius stante scandalo: in preiudicium ecclesie: intentio quippe in talibus attendenda venit. l. ex facto. ff. de vulga. Jnnocen. in. c. cum ecclesiastice. s̃. de exceptio. Et ipsi ecclesie plus tribuendum est ꝙ̃ persone pa-

8 pe: vt in simili dicitur ꝙ maior * fauor prestatur loco ꝙ̃ persone: glo. in. c. fi. in ver. dignitatib⁹. de rescrip. hoc lib. facit glo. in. c. ad nostram. s̃. de cõfirma. vtil. vel inutil. Probus.

d ¶ Jn omnium fertur iniuriam. Adde ꝙ omnis Christianus hac de causa siue seruus siue infans sit aut cuiuscũꝙ conditionis admittitur ad denunciandum ⁊ accusandum

9 per theoricam siue dictũ singulare. Qꝫ accusans * de iniuria illata in diuinam maiestatem dicitur iniuriam propriam prosequi. Ang. in auten. quo. opor. epi. §. fi. col. j. vbi subdit ꝙ talis accusans non tenetur se subscribere nec seruare solennitates. l. libellorum. ff. de accusatio.

¶ Jtem hereticus vbiꝙ punitur/nec de eo fit ad aliuz remissio cum vbiꝙ deliquit: siue in celo/siue in terra/ siue in mari. l. Arriani. C. eo. dico latius in. c. inquisitores. j. hoc titu. in quibus ⁊ alijs iura communia laxãtur ob criminis detestationẽ/⁊ merito quia subest iusta causa videlicet defensio cause domini/facit dictum Jnnocen. quem omnes vbiꝙ insequuntur in. c. j. s̃. de constitu. ꝙ ordinarij quãdo ꝙ licite ratione casuum emergentium leges trangrediuntur ꝓ quo. l. ad bestias. ff. de penis. vbi dicitur ꝙ iudex nõ tenetur sequi leges ex causa: refert do. meus in rub. de iudic. nume. xxxij. vbi dictum Jnnocẽ. appellat singulare: vide que pro themate citat Petr. de Anchara. consilio. xv. spiritualis iudex/vbi late discutit a quo veniat puniẽdus iudeus / qui immunditias ⁊ stercus super figuram sancte crucis proiecit scienter ⁊ data opera an ecclesiasticus/ vel iudex secularis/⁊ ibi multa congerit pro vtraꝙ parte: cõcludendo quod ad iudicẽ secularẽ spectat cognitio. Prob.

e 10 ¶ Error. Qui regulariter * potius presumitur ꝙ̃ dolus per ea que notat Sozi. consi. cclxxvij. col. ij. visis publico. vbi ponit de tabellione/qui diuersa scribit in eodem actu. Et dic hoc procedere sequendo naturã presumptionis iuris/nisi aliter probetur hoc fecisse dolo. Bar. ⁊ alij in. l. prima. ff. de hered/insti. Probus.

f ¶ Sed pertinax. Adde Compost. in ti. de sum. trinita. ⁊ fide catho. col. ij. dum dicit sufficere ꝙ opinionem suam fidei ecclesie supponat / quia licet male opinetur/ tamen non est illa fides sua/sed fides sua est fides ecclesie/⁊ hec pertinacia ex quo habet factum actus transeuntis proba-

11 tur * per testes singulares. notat late Alexã. post alios ibi per eum adductos/consilio decimo/numero quarto. materieꝙ digestis/volu. vj. Jdem dicas de alijs actibus habentibus actum successiuum/vt in hereditatis aditione/ voluntatis declaratione/iurisditiõis/possessionis/vel quasi probatione/aut alterius iuris vniuersalis. Sozi. late cõsilio. ccxcv. col. ij. in causa contra filios.

¶ Uide plene qui dicatur hereticus per Domi.in cõsi.liiij. quidã sacerdos/ꝛ post Joã.Lupũ in quodã suo cõsi.quod reperies post repetitionem: capitu. per vestras. s̃.de donatio.inter virum ꝛ vxorem. Probus.

¶ Gregorius Nonus, Remen.archiepiscopo & suis suffraganeis. Cap.j.

Voniã episcoporũ numerus ad degradationẽ clericorũ a canonibus cõstitutus non potest de facili cõuenire. ¶ Cõcedim⁹ vt sacerdotẽ vel aliũ clericũ in sacris ordinib⁹ constitutũ (cũ pro heresi fuerit seculari curie relinquẽdus, aut ꝑpetuo immurãdus) cõuocatis abbatibus, alijsq; p̃latis & religiosis ꝑsonis, ac literatis sue diocesis de quibus expedire videbit̃ suus solus possit episcopus degradare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Difficultas facit canones immutari.
Lex debet esse possibilis.
2 Illud possumus quod commode possumus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Generalis ꝛ plena dispositio: recipit subauditionẽ: vt hic.
2 Potentia est de genere bonorum.
Triplex est potentia.
3 Uerbum posse/refertur ad possibilitatẽ iuris: non facti.
4 Fieri posse non creditur: quod lederet verecundiam nostram: vel auferret bonos mores.
5 Qui facit aliq̃d ob pudorẽ verecũdie d̃r facere necessario.
In necessitatibus/nemo liberalis existit.
6 Statutum loquens de vno simplicium/non habet loqui in casu mixto.

Voniã, [Cõstitutus] xv.q.vij. felix/ꝛ.c. seq̃. [solus] est ne ꝑ hoc ca. correctus canon. xv.q.vij. episcopus nullus. s̃.de his q̃ fiũt a p̃cla. nouit/ꝛ.c.seq. ꝛ siles: dic ꝙ nõ: sed hoc v̱bũ solus: dicit p̃cisionẽ epoꝝ: nõ remotionẽ illoꝝ: qui al's de iure interesse 1 habẽt: nã difficultas * habendi tot epos fauore fidei: fecit dictos canones immutari: vt hic. Nec mirũ q̃: lex debet es- 2 se possibilis. iiij. dist. erit/ ꝛ sic cõmode [a] impleri debet/q̃ * illud possumus quod commode possumus. ff. de verbo. significatio. nepos. Joan. Mona. Cardi.

Ommode. Pro hoc vide theoricã: quã tradit lapus allega. cxxviij. v̱s. nec obstat. dũ dicit/ ꝙ in quacũq; * plena ꝛ gñali potestatis attributiõe subauditur/ dũ tñ ne q̃d turpe/neq; illicitũ/ne q̃d iure ꝓhibitũ fiat: q̃d cõprobat iuribus/ ꝓ quo/adde q̃ dico in. c. filij. in ver. viderẽtur. j. hoc titu. ¶ Et sic diximus posse/q̃d honeste possum⁹ vt cõprobat Ber. Imber. in cle. sepe. de ver. signi. ¶ Ulterius in ꝓposito/vide q̃ dixi. s̃. in. c. cũ in ecclesijs/ de p̃bẽ. Jo. Mo. in. c. Romana/circa finẽ. j. de sentẽ. excõi. 2 vbi dicit post philo. ꝙ * potẽtia est de gñe bonoꝝ: ꝛ oĩs potestas a dño tribuit̃ ad iustitiã/ ꝛ rectũ iudiciũ exercendũ. ¶ Uide de triplici potẽtia: propinqua/remota/ ꝛ iuncta cũ actu: ꝑ Bal. in. l. j. ff. de iniust. rup. ꝛ irrito testa. Adde Pre 3 posi. in. c. nos/in quẽq;. in prin. ij. q. j. vbi dicit: ꝙ hoc v̱bũ * posse/refert̃ ad possibilitatẽ iuris: ꝛ nõ facti: ad hoc. xxij. q. ij. faciat homo/potest etiã q̃nq; ad possibilitatẽ iuris ꝛ facti simul referri: vt in. c. scisicitatus. s̃. de rescri. vide Joan. Mo. in. c. fina. s̃. de pact. ¶ Per hoc vulgare do. Stepha. Bertrã. Carpẽ. cõsi. lxiij. §. ad sextũ/q̃d exordit̃/ex casu qui mihi dimissus est: in p̃ia ꝑte cõprobat q̃d qui pedes ambulare nõ potest: equi sunt similes alimẽtis. Bal. in. l. solent §. non vero. ff. de offi. proconsul. ꝛ ibi dicit ꝙ sunt pars alimentorum: igitur a simili in eo qui stare non potest sine famulo: quia tunc famulus dicitur pars alimentorum. Et sic ille qui tenetur prestare alimenta ꝛ vestimenta alicui: tenetur etiam illa prestare famulo: sine quo esse non potest quia non posse intelligitur que commode non potest.

¶ Preterea adde quod commode possumus ꝛc. Ergo a cõtrario si commode non possum⁹ nõ est faciendum: sicut dicitur ꝙ nec fieri posse creditur id quod lederet verecundiam nostram/ vel auferret bonos mores. l. filius. ff. de condítio. institu. tradit Petrus de Ancharano cõsilio. clxxxj. in predicto dubio/vbi per hoc comprobat dubiũ frequẽs: Pone Meuius sponse sue de futuro p̃die matrimonij solennisandi: aut alia die mittit iocalia preciosa: iuxta ciuitatis ꝛ patrie consuetudinem: ꝛ vt magis pulchra videatur ab hominibus/quodq; vocetur pulchra sponsa: ꝛ sic causa ornatus/modo contractum est matrimoniũ: in quo per aliqua tempora permanserunt: tandem moritur vxor: ꝛ hac ratione contenditur de iocalibus huiusmodi/inter Meuiũ ꝛ eius socerum patrem vxoris: queritur ad quem spectẽt/ breuiter dictus Petrus de Ancharano vbi supra dicit ad Meuium pertinere: quia in actibus traditiuis ꝛ promissiuis nõ p̃sumitur donatio: maxime vbi potest esse vel abesse alia coniectura. l. si cum aurum. ff. de solutio. facit quod no. in. l. cum quid. ff. si cert. peta. ꝛ in. l. que dotis. ff. solu. matri. notat Alexander in consilio. lxxx. in columna finali. circa primum/ volumine tertio. Sed in hoc casu alia presumitur coniectura q̃; donatio: quia moris est sic fieri: ex quo causatur quedam necessitas/ne violetur ꝛ corrumpatur consuetudo: sic ne veniat redarguendus / apud bonos ꝛ gra- 5 ues: ideo succedit ꝙ quando quis facit * ob pudorem verecundie/dicitur facere necessario. l. pecunie. ff. de alimen. ꝛ ciba. lega. nec fieri posse creditur ꝛc. Et in necessitatibus nemo liberalis existit. l. rem legatam. ꝛ ibi glo. ff. de adimẽ. lega.

¶ Istud poteris comprobare, euidenti ratione: quia traditio preciosarum vestium/ꝛ aliorum iocalium/ facta vxori per virum: non censetur facta causa donationis / sed causa vsus/ideo mortuo viro/hec debent eius heredibus restitui: non vt donata/per vxorem retineri: tradit Bar. in. l. in his reb⁹. §. seruus vxoris. ff. sol. ma. vbi d̃t plures ꝯsuluisse vt vestes quotidiane sint vxoris: ꝯprobat ꝛ late Alexãd. consil. quadragesimosecundo in fine/in causa ꝛ lite / volumine quinto. ꝛ consilio trigesimoprimo/circa finem/viso testamento/volumine quarto. ꝛ preciose/ꝛ festiue sint heredum viri/ista est communis/dicit Apostillator ad eundem Barto. ibi referens multos doctores per eum adunatos ita consuluisse/consuluit etiam nostris temporibus domi. Bertrandi consilio. ccv. prima parte/vbi plures coadunat. Docto. ꝛ in tertia parte consi. ccclxiiij. in numero tertio ex themate/ꝛ Neapoly. decisio. cccxv. vt plurimum.

¶ Si ergo in vxore traditio talium iocalium non sapit donationem: ergo nec in sponsa de futuro debet sapere sponsalitiam largitatẽ: nisi hoc expresse agatur: sic intelligitur titu. de dona. ante nup.

¶ Pro themate/vide que tradit domi. Stepha. Bertrandi consilio. cxlviij. ponitur in facto/prima parte. vbi late discutit filiam non debere nubere/sine patris cõsensu: ꝛ id latissime comprobat/ideo videto.

¶ Quod autem diximus de vestibus preciosis ꝛ festiuis: idem dic de vestibus ad promiscuum vsum viri ꝛ vxoris destinatis. per ea que not. in. l. hoc legatum. de lega. tertio. vbi si legantur vestes panni ad vsum vxoris/non veniunt 6 vestes panni ad promiscuum vsum viri et vxoris/vt ibi/ ꝛ in. l. legatis. de lega. ij.

¶ Facit quia * statutum loquens/de vno simplicium/non habet locum in casu mixto. Bart. in. l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cert. peta. Bald. in. l. omnes populi. ff. de insti. ꝛ iure/ quod latius comprobat idem Alexander consilio octuagesimosecundo. numero decimosexto. viso processu/ volumine tertio. vbi adducit pro ipsa comprobatiõe/ quod statutum prouidens quod non soluatur gabella de rebus que portantur proprij vsus causa/(prout etiam est prouisum de iure communi. l. vniuersali. C. de vectigalib. cum. l. in. l. censoria. ff. de verborum significatio.) non habebit locum in his que portantur causa proprij vsus / ꝛ alterius: per. d. l. hoc legatum. Probus.

¶Alexander Quartus. Cap.ij.

QVicũq; hereticos credẽtes, receptatores, defenſores, vel fautores eorũ ſciẽter preſumpſerint eccleſiaſticę tradere ſepulturę vſq; ad ſatiſfactionẽ idoneã excõicationis ſentẽtię ſe nouerint ſubiacere. ¶Nec abſolutionis beneficiũ mereantur, niſi ꝓprijs manibus publice extumulent & proijciant huiuſmodi corpora dãnatorũ. ¶Et locus ille perpetua careat ſepultura. ¶Inhibemus quoq; ne cuiquã laicę perſonę liceat publice vel priuatĩ de fide catholica diſputare. ¶Qui vero cõtra fecerit excõicationis laqueo innodetur. ¶Heretici autẽ credentes receptatores, defenſores, & fautores, eorũ ipſorũq; filij vſq; ad ſecũdã generationẽ ad nullũ eccleſiaſticũ beneficiũ ſeu officiũ publicum admittãtur. ¶Quod ſi ſecus actũ fuerit decernimus irritũ & inane. ¶Ad hęc quoſcunque viros eccleſiaſticos qui ad preces huiuſmodi peſtilentiũ perſonarũ dignitates, ꝑſonatus, & quęcũq; alia eccleſiaſtica beneficia ſunt adepti ex nũc priuamus taliter acquiſitis volentes. quod tales & habitis careãt perpetuo, & ſi receperunt illa ſcienter ad alia vel ſimilia nequaquã in poſterũ admittãtur. ¶Illorũ autẽ filiorũ emãcipationẽ, quorũ parẽtes poſt emãcipationẽ etiam huiuſmodi apparuerit ante ipſam a via veritatis ad hæreticæ ſuperſtitionis inuiũ declinaſſe, nullius volumus eſſe momenti, velut factã de hominibus ſui iuris cum dignum ſit, vt propter tanti attrocitatem delicti filij eſſe in parentum hereticorum deſierint poteſtate.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Venia non ſunt indigni: qui vitio alieno laborant.
Non refert, per quem preces fundantur.
2 Quis punitur in eo duntaxat/in quo deliquit.
3 In eo in quo quis peccauit: non debet habere lucrum.
4 Liberatus a patria poteſtate: amplius liberari nõ poterit.
Epiſcopalis dignitas que eſt culmen dignitatum/ liberat a patria poteſtate.
5 Crimen hereſis patris/a patria poteſtate liberat: propter attrocitatem delicti.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dictio/quicunq;/eſt multum vniuerſalis.
2 Heretici debent expelli de ciuitate ſicut peſtiferi.
3 Factũ patris: qñ nocet & quando prodeſt filijs/vide hic.
4 Filius regis: quare dicitur rex.
5 Feudum non eſt: quid hereditarium.
6 Per que quis peccat/per ea torquetur.
7 Dignitate finita/quis non reuertitur in patriã poteſtatez.

8 Semel ſublatum reſtitui non poteſt.
9 Per deportationez patris/filius liberatur a patria ptãte.
Deportatio eſt quedam mors ciuilis.

a QVicunque, a [Subiacere] hec & alia habentur. ſ. eo. excommunicamus. §. credẽtes. Sed quod ſubijcit eſt noui iuris adiectio. [laice]. C. de ſum. trinita. & fide catho. nemo. in prin. & ſ. eo. c. penul. & hec pena adijcitur [heretici] b hic. §. declaratur. j. eo. ſtatutum. ij. [filij] b iſto crimĩe nõ infecti: nã ſi eſſent ĩfecti tũc nõ vt filij punirẽtur [vſq; ad ſecũdam] Cõtra. ſ. eo. excõicamus. § credentes. vbi non ſtatim remouetur ab officijs: ſed poſt annuz: & vbi ſine prefinitione fit punitio. Sol. quo ad ſententiam excommunicationis. non refert vtrunq;: ſed quo ad penas alias refert: & quod ibi eſt ferẽde: fit ſtatim late/vt hic: & huic morbo citius occurratur/ſimile/ quod ꝑ ius antiquum erat canon ferende/ vt. ſ. de electio. cum in cunctis. fit late. ſ. hoc lib. de electio. licet canon: verũ quo ad filios: iſtorum eſt benigna interpretatio/ vt fili iſtorum c iſto crimine non infecti: vltra c ſecundam generationẽ non 1 includantur. Quia * venia non ſint indigni/qui vitio alieno laborant. C. de natura. liber. l. legem. Sed de rigore grauius eſſent puniendi. C. ad leg. iul. maieſta. quiſquis. et. ſ. eo. vergẽtis. C. eo. titulo. auten. gazaros: ſed dictus rigor hic mitigatur/& amplius. j. eo. ſtatutum. ij. [priuamus] contra de precib. impera. offer. l. prima. & l. vniuerſis. vbi nõ refert/per quem preces fundantur. Solu. hoc facit hic immẽſitas criminis/vt eorum ignorantia hic non proſit. argu. ſ. de electio. ſi alicuius: vbi tamẽ ſcienter recepiſſent/grauius punirentur: cum eſſent inhabiles ad alia/vt ſtatim ſe 2 quitur: in quo eſt ſpeciale contra regulã cõmunem: qua * d quis punitur/in eo duntaxat in quo deliquit d. ff. de his quib. vt indig. reſcriptũ. ſ. hoc lib. de tempo. ordinan. eos. Sed hic in vno peccans/etiaz in alio punit. ff. ad Silleya. 3 papinia. §. neptis. Et eſt ratio conſimilis vtrobiq;: quia * in eo in quo peccauerint tam hic q; in. §. neptis/non debẽt habere lucrum. arg. ff. ſolu. matri. l. ſi ab hoſtibus. §. primo. ſ. de conceſſio. prebend. poſtulaſtis. in fine. ff. ſi q̃s a parẽ. fuerit manu. l. vl. C. de metal. l. omnis. in fine. libr. xij. Sed hic patitur in ſecundo per conſequẽtiã actus habiti in primo: ſed dictis iuribus ex ipſo facto: arg. ff. de pact. tres fra 4 tres [momenti] quia * iam liberatus a patria poteſtate e amplius liberari non poterit: e ſimile. ff. de conditio. cauſa. data. l. dedi. § ſi liber homo. & ff. de conditio. indebi. l. ſi. primo reſpõ. [ptãte]. Sicut eñ epiſcopalis dignitas: q̃ nõ f g dũ eſt dignitas ſz culmẽ f dignitatũ/liberat s a pr̃ia ptãte. Auten. conſtitu. que de dignita. §. palam. collatio. ſexta. ſ. 5 de prebend. venerabilis. Sic * crimen hereſeos patris/a poteſtate liberat: propter tanti atrocitatem delicti/ vt hic. Jo. Mo. Card.

a 1 QVicunque. Dictio eſt multum * vniuerſalis tex. in. l. pri. §. quod autem. ff. de vi. & vi arma. notat. gloſ. in lege ſi quid earum. §. interentium. de legatis. tertio. pro quo vide Sozinũ conſilio. ccxcvij. columna tertia/ viſo priuilegio. Probus.

b 2 ¶Heretici. Qui * expelli debent de ciuitate/quia inficiunt alios: prout de peſtiferis not. do. Bertrandi conſilio ſeptuageſimoprimo / in fine. ſine cauſa. parte prima. Probus.

3 ¶Vltra. Hic habemus caſum in quo factum * patris nocet filio: quod legitur in pleriſque caſibus odioſis / ſecus in fauorabilibus: quia tunc indiſtincte factum patris prodeſt filijs. Bald. in lege ſecunda / columna finali. C. de liber. & eorum liber. allegat Cynum in. l. imperialis. C. de nupt. ideo ibi infert Quod recepto patre ad ciuilitatem/ filij etiam gaudent eodem priuilegio. not. in lege ſecunda. C. qui eta. nam filius eadem perſona cum pr̃e iudicatur. l. finali. C. de impuber. dixi ſupra in rubrica de renunciatio. in verſiculo/ habeo preterea intentum: vide Marianum Sozinum/conſilio trigeſimoprimo. columna quarta proſequendo. Viuente igitur patre dominus reputatur. l. in 4 ſuis. ff. de liber. & poſthu. propter quod filius * regis: dicitur rex. gloſ. in capitulo finali. vigeſimaquarta. queſt. prima. que ſubdit quod ſola adminiſtratio deeſt. d. l. In ſuis. ¶Hinc Bald. in capitulo/que in eccleſiarum/ſupra de conſtitu. ſentit/quod filius ſuccedens patri in emphiteoſi/ nõ tenetur ad Laudimium.

¶ Ad intentum facit quod not. Sozi. cōsi. lviij. visis priuilegijs cōcessis/ q̄ facultas data alicui vt possit hereditatē repudiare/ etiā filijs videtur cōpetere: priuilegiūq; immunitatis datū alicui & filijs/ ad vlteriorés descendentes porrigitur inspecta mente: que in quibuscunq; attenditur scd̄m eundē Sozi. ibi col. ij. talis enim cōcessio non presumitur in dubio coherere persone.

¶ Premissis adde que citat Decius consi. ccclxxxix. nu. ij. visa longa serie q̄ quando in cōcessione feudi filij sunt expresse nominati: ius efficacius illis acquiritur: q2 tali casu delictū patris non nocet filio. Bar. in. l. eū qui. ff. de interdict. & relega. Cy. in. l. ij. C. de liber. & co. liber. & ibi Bal. in princi. ¶ Rationem ibi videtur idē Bal. assignare: quia 5 feudū * nō est quid hereditariū: vnde si quis renunciauit hereditati paterne: & quittationē fecit de omni eo qđ petere posset in hereditate paterna: non excluditur quominus possit feuda petere. Bar. in. l. Item videndum. §. fina. ff. de petitio. heredi. facit quod notat Decius consil. cccxc. nu. v. qm̄ ex facto/ dum dicit quod feudū dicitur hereditariū: quando alicui cōceditur pro se & heredibus: sed si concedatur pro se & liberis: nō dicitur hereditariū/ sed acquisitum ex facto concedentis: not. Andr. de Iser. capit. primo. §. hoc quoq;/ col. scd̄a de successio. feud. & in capi. primo in princip. an agna. tradit Alexand. cōsilio. xix. colū. iiij. super eo. & consilio. xxvj. col. iij. ponderatis his/ & consilio. xxviij col. penultima. in causa & lite/ volu. v. & consilio. x. colū. iiij. ponderatis/ volumine tertio.

¶ Istud repetit/ idē Decius cō. cccxcv. in fine in causa magnifici/ qui ibi subdit nu. v. q̄ etiā tale feudū nō venit in restitutione fideicōmissi / quia nō habetur iure hereditario. Barto. post Di. in. l. si patroni in prin. ff. ad trebel. sic pater qui acquisiuit non habet potestatē disponendi/ capi. primo in princi. de successio. feud. quia liberi vocantur ex propria persona/ nō ex persona patris: vnde non priuat pater/ cū habeant illud ipsi liberi a principe. Probus.

d 6 ¶ In quo deliquit. Simile quod per que * quis peccat/ per ea torquetur/ vt legitur de impijs aduocatis qui sepe admittunt loquellam/ vt in eo puniantur in quo deliquerunt Bal. in marga. in ver. aduocatus circa princi. allegat glos. in. §. Item surdus in ver. admittunt insti. quib. non est permis. face. testa. ¶ Et dicit Bust. in Rosario sermo. viij. in prima parte/ col. fi. q̄ Padue vno anno pestis / mortui sunt septē aduocati qui oēs fuerūt inuēti sine lingua: ita refert Reuiza. in silua nuptia. in illo passu an sit tenēda cōis opinio/ in. iij. limita. col. mihi. vij. vbi plura refert.

¶ Etiā in proposito exēplū adducit do. Nico. Boerij in tracta. de seditio. char. mihi. v. pagi. ij. in fine: q̄ accidit crudeli Tyro regi persaꝝ: qui ex crudelitate delectabatur effundere sanguinē humanum: sed hūc captū regina Damaris/ cuius filiū occiderat decapitari fecit/ & caput eius in ollam seu vtrem sanguine plenū demergi: dicēs sanguinē sitisti sanguinē bibe: vide Daniel. xiij. ca. & Hester. vij. ca. in fine. Et propositū firma per text. in autē. oēs peregrini. C. de successio. & l. quicūq;. C. de episco. & cleri. l. si aliqd: de suscept. prepo. & archa. lib. x. C. pro quo vide Corset. in sing. in ver. tabellio. c. literas. s̄. de tempo. ordinan. Probus.

e ¶ Nō poterit. Tex. in. l. qui liberatus/ & in. l. si pater. ff. de adop. vbi glo. post tex. pretactos stringit nisi per adoptionē/ vel filius ingratus fuerit: allegat tex. in autē. cōstitu. que de dig. §. illud quoq;/ col. vj. & in autē. de sanctiss. episc. §. sed hoc quidē/ col. ix. glo. in. § gn̄ali/ in ver. p̄stet/ in. d. autē. cōstitu. q̄ de dignita. q̄ in prin. sui dicit q̄ patricij & alij qui per dignitatē liberātur a patria potestate: in eā nō reuertūtur 7 dignitate * finita/ quā ibi videtur insequi Iacob. de bellouisu/ & Ioā. de platea/ in. l. fina. de cōsulib. lib. xij. C.

¶ Pro intēto habeo regulā tactā per glo. post tex. in. l. homo liber. ff. de sta. homi. rē mutatā in pristinū statū redire nō posse/ pro quo. l. inter stipulātem. §. sacrā/ in fine ibi sed si 8 vsq; ad areā. ff. de vbo. obliga. & l. qui res. §. areā. ff. de solutio. vbi qđ semel * est sublatū restitui quidem nō potest/ & ibi glo. in ver. imperpetuū/ que coadiuuat cōcordātes glo. in ca. queris/ in ver. cōtrahatur de cōsecra. distin. iiij. ratione quorum diximus/ q̄ seruus qui condēnatus est in metallū liberatur a potestate domini / tamen si a principe gratiam pene obtinuit/ non reuertitur in domini potestatem/ per. l. insulam/ & l. frustra. C. de senten. pas. text. in. l. aut damnū. §. finali/ vbi glo. ff. de penis.

¶ Ad cōprobationē thematis: vide que dixi in. c. vno. s̄. de cler. cōiuga. ¶ Vlterius adde in simili: qđ semel est dissolutū / amplius dissolui nō potest: quēadmodū nec ruptum rumpi potest/ argu. l. nam & si sub cōditione. §. puto: ibi post defectū autem. ff. de iniust. rup. & irrito testa. no. Speculā. in tit. de dol. & contuma. §. j. in prin. Bal. in. l. ij. circa princ. C. de bono. posses. contra tabul. sequitur do. Shepha. Bertrandi Carpen. con. clix. nu. iij. si in pacto/ parte prima. vide que late diximus in. c. j. in ver. nō sunt species. s̄. de cōfes. Probus.

f ¶ Culmen. Verū minus supremum/ vt dixi in. c. generali. nu. xix. de reg. iur. j. Probus.

g 9 ¶ Liberat. * Etiam per deportationem patris/ filius liberatur a patria potestate. l. fina. C. de senten. pass. & §. cū autē insti. quib. mod. ius patr. potesta. solu. ratio quia deportatio videtur quedam mors ciuilis/ que habet effectū in hoc/ quantū mors naturalis. & sic fit parificatio no. Alexand. in consi. cxxxix. nu. xj. viso themate/ vol. ij. Probus.

¶ Alexander Quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap. iij.

Filij vel hæredes illorū qui dum in ægritudinis lecto decumberent petierunt hęreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionē cōsolationē reciperent secūdū pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerunt vniuersæ carnis ingressi, ad probandum quod ipsi defuncti collationem illam, immo verius desolationē non sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cum tamen moris sit (vt dicitur) apud eos quod nullum taliter consolentur qui non sit sanę mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debēt, si dum viuebant diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime constiterit quod sanę mētis existentes, huiusmodi hæreticos petierunt. ¶ Alioquin admitti poterūt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa. ¶ Nō tamen per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Partes diuersis remissionibus grauari non debent.
2 Fama equipollet vni testi.
3 Malus est habere intentionem probatam cum adminiculo/ q̄ solam exceptionem/ quia plura bona / potiora sunt pauciora.
Due rationes vincunt vnam.
4 In beneficialibus celerius est occurrendum.
5 Verbū cōsolatio/ in bonam partem sumitur regulariter.
6 Testes domestici non debent admitti.
Que domi gerūtur/ per alios de facili probari non valent.
Testimonium, in re propria reprobatur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Appellatione filij venit filia.
Filius dicitur vt hic.
2 Appellatione masculi/ non cōprehenditur femina.
3 An appellatione filij veniat illegitimus.
4 An appellatione filij veniat nepos.
5 Patre mortuo/ debet dici filius quondam talis.
Dictio quondam/ debet apponi rei preterite.
6 Que dulciora nomina appellare possumus.

7 Fama aliquando accipitur pro estimatione.
8 Fame probatio debet esse pertinens.
9 Testis deponens de fama quomodo debet interrogari.
10 Fama debet habere originem ab honestis personis.
11 Ex fama in ciuitate/presumitur scientia.
12 Coniunctio fame z testis ad habēdam probationem in criminalibus: an fiat.
13 Probatio clarior dicitur/que ex duobus testibus resultat q̄ illa que ex fama z vno teste.
14 Bona acquisita per vxorem/quando presumantur quesita de bonis viri.
15 Difficilius fallitur visus duorum/q̄ vnius.
Uinculum duplex difficilius rumpitur/q̄ simplex.
16 Frater vtrinq̄ coniunctus: prefertur fratri consanguineo tantum.
Per qualitatem impertinentem non augetur effectus.
17 Due presumptiones vincunt vnam.
18 Judex in causis beneficialibus z alijs ecclesiasticis attendere debet ad id quod dicitur.
Officium iudicis in materia beneficiali est latissimum.
In beneficialibus conditio vitiatur z non vitiat.
19 In beneficialibus Papa habet supremam potestatem.
20 Papa habet potestatem auferendi beneficium ab vno et alteri dandi.
21 Papa commendam reuocare potest.
22 In beneficialibus z alijs causis spiritualibus z ecclesiasticis/valet confessio facta parte absente.
De equitate canonica vt valeat confessio non requiritur partis presentia.
23 Quando dicatur causa beneficialis: vide hic.
24 Ad consecutionem beneficij/non sufficit probare de non iure aduersarij.
Declaratio super nō iure rei/nō probat ius ɔpetere actori.
25 In beneficialibus non cadit interesse.
26 Ratione necessitudinis multa permittuntur que alias nō conceduntur.
27 Matrimonia consueuerunt palam fieri/z corā fide dignis z bone conditionis.
28 Quādo nō sit locus delationi iuramenti: vide hic.
29 Testificatio domesticorum quando dicitur fortior.
Quando valeat testimonium domestici pro domestico.
30 Domesticus quis dicatur.
31 Uerbū videtur/quādo importet arbitrium boni viri.
Arbitrium alicuius/regulaṙ secundū iura.non secundum opinionem quam sibi fabricat/debet regulari.
Commissum conscientie alicuius/ intelligitur commissum vt viro optimo.
32 Testis an concludat si dicat videtur zc.
33 Testis deponat per alterum: ex quinq̄ sensibus.
34 Clausula/si tibi videbitur quid importet.

a Ilij, [a] Hoc cap. ponitur primo actoris fundata intētio. Scd̄o/rei defensio. Tertio / intentionis fundate adminiculatio. Quarto / pape decisio.
¶ Et est, certū vbi actor ꝓponit legitimum factū nondū ꝓbatū: z reus lite cōtestata excipit illud attēptatū a furioso: tunc hinc inde admittende
1 sunt probationes: ne * partes diuersis remissionibus grauenṫ: z sic seruat curia/z hoc habeṫ. s̄. de succes. ab intesta. cap. fina. ¶ Uerū vbi est ꝓbata actoris intētio: z reus ꝓponit legitimam exceptionem ex sui forma: non est sine pena regulariter admittendus. s̄. de dolo z contuma. finem distinguendo tamen vt ibi.
¶ Sed pone vbi est actoris intentio fundata/ z reus excib 2 pit de facto legitimo: z actor iuuat intentionē suā fama [b] *
c d que equipollet [c] vni testi. [d] z firmat. iiij. quest. iij. §. Item in criminali/versic. item sepe/vel suspitione verisimili/ vel legitime constet de contrario narratorū in exceptione: tūc non est exceptio admittenda: vt hic.
¶ Et est ratio: intētio fundata z adiuta vno de tribus modis predictis: reus dicta exceptione etiā ꝓbata/nō releuatur/z ob hoc huiusmodi ꝓbatio est respuēda. C. de proba-
3 tio. ad ꝓbationē. j. z. ij. z. C. vñ legiti. l. nō hoc. z q᷑ sit respuēda: liquet. Qr * maius est habere intētionē ꝓbatā/cum adminiculo: q̄ solā exceptionē/ qr plura bona paucioribus
e f sunt potiora: vt ait Philoso. Et due [e] rationes vincunt [f] vnā: in auten. de consangui. z vter. fratri. §. j. col. vj. Et est ratio / furiosus videtur petere consolationem ex reliquijs voluntatis precedentis furorem. ff. de his qui sunt sui vel alie. patre. circa finem. s̄. de baptis. maiores/in fine.

¶ Dico etiam q᷑ si actor solum factum coadiuuans probat set: etiam reus non admitteretur ad probandum suam exceptionem: nam quando actor intentionem / et reus exceptionem proponunt/aut illa sunt separata prorsus: vt pote actor petit. x. que mutuauit/reus excipit de pacto de nō petendo: tunc reus admittetur etiam actoris fundata intentione. C. de exceptio. l. si quidem. que aduersari videtur
4 g d. decre. finem: sed illa loquitur in * beneficialibus s vbi est celerius occurrendum.
¶ Idem dico vbi idem ageret in priori z posteriori iudicio vbi tamen esset diuersus modus agendi: primo modo/ z secundo/z ad alios fines. s̄. de testib. veniens. ij. Aut actoris z rei intentio circa idem versatur vt hic/ z. s̄. de succes. ab intesta. c. finali. licet qualitates aduerse essent/vt iste erat tempore tali sane mentis/vt dicit actor/z reus asserit contrarium: tunc sicut attestationibus publicatis ab vno productis idem non potest probare per testes. C. de de proba. auten. qui semel: sic nec in alio/cum idem sit factū/licet sub diuersis qualitatibus. Et consimilis est timor subornationis/hinc inde argu. ff. de noxa. in delictis. §. si detracta: nā d. §. non liceret mutare/si esset nouum factum post litem cō
5 testatam. C. de edendo. edita. [consolationē] regulariter * hoc verbū sumitur in bonā ꝑtē. s̄. de baptis. maiores. in fine [non tamen] nota q᷑ actoris intentione fundata/quanq̄ sit
h legitima h per domesticos/non debet probari per alios: licet alias que domi geruntur per alios de facili probari nō
i k valeant [i]. C. de repud. l. consensu [k] §. super plagis. Et est ratio/quia in his de facili aliquid confingitur. C. de dona.
l lata. Et quia isti sunt domestici z testificari videntur [l] in
6 re * propria/ quorum testimonia reprobantur. C. de testib. etiam z. l. omnibus. iiij. q. iij. §. idem in crimina. versic. itez testes. z versi. testis. z versi. seq. Jo. Mo. Card.

a 1 Ilij. Appellatione filij/ * venit filia. l. filij appellatiōe. z. l. quisquis. ff. de verb. significatio. z. l. legati. z. l. qui duos. z. l. seruus. z. l. luci⁹. §. quesitum. ff. de lega. iij. pro quo facit ethymologia vocabuli: quia filius dicitur a philos / quod est amor. l. liberorū. in fine. ff. de ver. signifi. quodquidem verbum propter ethymologiam vtriq̄ conuenit/masculo z femine: istud latius comprobat Panor. consi. xxxvj. videtur primo/in primo volu. vbi subdit: id non procedere quando additur hoc verbū masculus: quia tunc * nullibi reperitur quod appellatio-
2 ne filij/masculi/femina comprehendatur. Cum hoc appellatiuū masculus/denotet diuersū quid/a femina. l. queriṫ. ff. de statu homi. ¶ Est em̄ qualitas feminini exclusiua/ideo solum includit masculum z excludit feminā: z sic vnius inclusio/in hoc casu dicitur alterius exclusio: facit. l. cum pretor. ff. de iudic. Dec. consi. clij. col. prima. in causa exemptionis. ¶ Intentum Panor. sequitur idem Decius con. clv. col. ij. pro tenui facultate mea. ¶ Sed an * appellatione
3 filij veniat illegitimus/dic aut in fauorabilibus/ z tūc nō: sentit Bal. in. c. que in ecclesiarum. col. fi. s̄. de constitu. secus vero in odiosis/vt cōprobabo in. c. statutum. el. ij. hoc ti. ¶ Premissis. Adde eundem Decium consi. cclxxiiij. nu. x. viso puncto. vbi dicit q᷑ communiter appellatione filiorum vocamus eos qui ex iustis sunt nuptijs/ non qui licite geniti sunt: etiam si postea per rescriptum principis legitimati sunt/idem consilio. ccclvj. pro declaratione.
¶ Sed an appellatione filij/ * veniat nepos: tradit idem
4 Decius late consi. ccclxxij. col. j. visis z diligenter/z latissime/Marta. Sozi. cō. clij. casus iste nō est nouus. z ante cuz Alex. copiose cō. xxxvij. col. iij. viso themate/vol. vj. vbi cōcludit ꝓbatissime: q᷑ in fauorabilib⁹ appellatiōe filioꝝ cōꝑhendūtur nepotes: lz in odiosis secus vel penalib⁹. Joā. And. in. c. extirpādā. s̄. de fil. pbr̄o. ꝑ hoc vide Pet. de Ancha. cō. clxxxvij. apud me/vbi discutit q᷑ in fauorabilibus appellatiōe ɔiunctoꝝ z cōsanguineorū: veniūt etiā naturales tm̄. ¶ In feudis aūt q̇d veniat appellatiōe filij/vide que late tradit idē Alex. cō. xvij. pōderatis his/vol. v. vbi subdit z late cōprobat q᷑ in cōtractibus appellatione filiorū nō veniūt nepotes: qr in cōtractib⁹ stricta fit interpretatio: ɔtra eū q̇ se fundat ex cōtractu. l. veterib⁹. ff. de pac. z. l. quicq̇d astringēde. ff. de verb. oblig. ¶ Itē si in aliqua
5 dispositiōe fit mētio de filio talis intelligiṫ in dubio * esse de filio eo/cui⁹ pater viuit: sed patre mortuo dz dici filius quōdā talis. l. eius q̇ in ꝓuincia: cū glo. z ibi no. Bar. circa prin. ff. si cer. pet. z si dr̄ fili⁹ talis z nō dr̄ quōdā stat impro

prie/vt ibi ꝑ Bar.⁊ Alex.cõ.ccvij.nu.xvj.põderatis ꝓbis volu.vj.Dicit eti Bal.in.c.bone el.j.col.pria.s̄.de electio. ꝙ hec dictio quõdã debet apponi rei preterite.d.l.eius.cõ 6 sequẽter Ang.con.cxviij.in fine/Ania.dicit/ꝙ licet * dul cioꝛa nomina filioꝛum ⁊ nepotuꝫ nominibus appellare nõ possumus.l.liberoꝛũ.ff.de ver.signi.tamẽ nõ tanta dulcedo versatur in nepotibus: quãta in filijs nobis appropinquã tibus.¶ Postremo vide Jaso.in con.lij.vol.iij.vbi discutit an filij appellatione veniat nepos in substitutionibus. Philippus Probus.

b 7 ¶ Fama.Que aliquãdo * pro estimatione ponitur / quia paria sunt dicere ꝙ est nullius estimationis : ⁊ dicere ꝙ est nullius fame:quia estimatio idem est ꝙ fama.l. penul. iuncta glos.ij.ff.de var.⁊ exoꝛd.cog. Alexã.con.ccxxxvij. 8 vol.v.¶ Preterea dic ꝙ fame ꝓbatio * debet esse ꝑtinẽs hinc est ꝙ si testis productus ad probandũ famam/dicit se audiuisse a populo/⁊ nõ dicit a quo populo:nõ ꝓbat quẽ esse infamatum:quia probatio nõ cõcludit : testatur Bar. in.l.de minoꝛe.§.toꝛmenta.nu.xxiij.ff.de questio.quod reas sumpsit/ Alex.consi.ccxij.nume.iiij.visis ⁊ discussis/volu. ij.⁊ Jo.de imola.in.l.heredes palã.in princ.ff.de testa.vbi dicit ꝙ ista est cõmunis opinio/notat ipse Alex.in consilio clxvj.nu.viij.in causa ⁊ lite/vol.vj.vbi vnũ in ꝓposito post 9 alia subdit * ꝙ testis super fama deponẽs: debet interro- gari/a quibus ꝑsonis audiuit dici/⁊ quod si testis nomen nominaret:non probaret imo debet nominare aliquem ⁊ postea subdere hec verba videlicet:⁊ audiui/ etiam a com pluribus alijs personis de quibus non recoꝛdoꝛ.Bal.in.l. diffamari.C.de ingen.⁊ manu . Saly.in.l.iij.§.eiusdem.ff. de testib.⁊.l.ea quidẽ.C.de accusatio. Jason in con.lxxviij col.iiij.Bernardinus.vol.iij.⁊ in con.lxxxj.col.ij.cõmuni- tas.eo.vol.iij.Doc.in.c.veniẽs.s̄.de testib.idẽ Alex. con. ij.circa finem.vol.vij.⁊ consi.xxiiij.nu.iij. circa processum: ⁊ consi.lvij.nu.vij.⁊ con.cxxiij.col.ij.eo.vol. Ipoly. consi. xlj.nu.x.⁊ consi.lxx.col.j.in causa:vol.iij. ⁊ idem Alexan. con.xciiij.in causa vol.ij.Jason cõsi.ij.col.x. vol.iij. quem vide in consi.lxiiij.columna.vj.eodem.volumi.vbi tractat quando secunda fama prime deroget. ¶ Et ratio pre- 10 missoꝛum : quia * fama debet habere oꝛiginem ab hone stis ꝑsonis alia dicitur esse vana vox populi / ⁊ quoddam somnium ⁊ quidã rumoꝛ qui sepe a veritate discoꝛdat. Ja- son.in.d.con.ij.vbi subdit ꝙ fama est mutabilis ⁊ plurium mendax:idem Jason in.d.con.lxxviij.quodq̃ nõ potest sci ri nisi persone manifestentur:allegatur pro hoc Innoc. in c.qualiter ⁊ qñ.s̄.de accusa.istud firmat Fely.in.c.ĩpñtia sub nume.xiiij.s̄.de proba.vbi alia adducit que ꝓbari de bent pertinenter.

¶ Uide in puncto Decium.con.cliiij.casus de quo queritur: 11 vbi dicit ꝙ ex fama * in ciuitate presumitur scientia/⁊ al- legat Bar.in.l.is potest.col.vj.ff.de acquir.heredi.tradit Alex.in cõsi.xxxvj.col.ij.lib.j.idem Bar.in.l.si cui.§.eisdẽ versi.quero.ff.de accusa.Alex.cõ.clxxvj.col.ij.lib. ij. col. iiij.in hac causa ⁊ con.cxxxviij.col.ij.visa copia.vol.vj.⁊ la te consi.cj.col.vj. vol.vij.⁊ consi.clxxxiiij.eo.volu.

¶ Uide que dico in regula:scienti Alex.con.cl .col.iiij .in causa vol.v.⁊ cõ.cliij.ĩ fi.eo.vol.⁊ cõ.cxvij.viso ꝓcessu: vol. iiij.vbi tractat de teste ĩterrogato de fama:cũ de ea depo- neret.¶ Postremo attẽde ad Calca.in con.viij.nu.xiiij.in causa:vbi dat modũ probandi famam videlicet quando te stes dicunt ꝙ publice audiuerunt dici in tali loco/ quia ly publice impoꝛtat maioꝛem partem loci vt ibi satis compro bat quod videre licet. Probus.

c ¶ Equipollet.Domi.in.c.primo in.§.⁊ quia:in verbo mani 12 festos. de vsur.ĩ.dicit ꝙ licet fama * cũ vno teste coniũga tur ad faciendum plenam probationẽ in criminalibus.glo. in cap.veniens:el primo.s̄.de testib.tamẽ si alie adsint cõ- iecture per vnum testem (etiam in criminalibus) plena ꝓ batio habetur: hoc idem expresse tenet Bal.in.l.si quis.§. primo in.iiij.col.circa finem.ff.de edendo.refert Deci⁹ cõ. clxiiij.nu.xij. in causa matrimoniali.

13 ¶ Unum tamen habes in puncto ꝙ * licet fama vni testi equipolleat:tamẽ probatio duoꝝ testium : dicitur clarioꝛ ꝙ illa que procedit ex fama ⁊ vno teste/testatur Sozi.cõ. cclxx.col.ij.cõsideratis his/vbi vnũ subdit post Doc. in. c. ij.s̄.de clandesti.despon.ꝙ si matrimonium cũ primo viro ꝓbatur clandestinum per vnũ testem famam ⁊ confessionẽ cõiugum:⁊ secundum probatur per veras ꝓbationes:pu ta per duos testes contractum in facie ecclesie:licet alias ꝓbatio pro primo si esset tãtum questio inter maritũ ⁊ vxo rem esset sufficiens:vt in.c.j.s̄.de appella.⁊ in.c. veniens el.j.⁊ ibi no.s̄.de testib.tamẽ preualebit ꝓbatio matrimo- nij secũdi/tanq̃ clarioꝛ.⁊ sic nota ꝙ refert an agatur inter 14 maritum ⁊ vxoꝛem:an inter alios:prout diximus ꝙ bona * quesita per vxoꝛem:presumuntur acquisita de bonis viri: quãdo est contentio inter virum ⁊ vxoꝛem:vel eius here- des :qui reputãtur eadem persona cum defuncto:secus si inter vxoꝛem ⁊ extraneum.Bal.in.l.si vxoꝛem.C. de con- ditio.inserti quem refert ⁊ sequitur Alex.con. cj . colum. prima.super prĩo dubio.vol.vij.vbi subdit vnũ simile:ꝙ bo na acquisita per prelatum presumuntur acquisita de bõis eccle.seu eius contemplatione/verum quando est cõten- tio cum ecclesia/sed vbi est cum alio secus. Probus.

d ¶ Uni testi.Non procedere dicas:quãdo non est probatũ vñ fama habuerit oꝛiginem/⁊ a quibus ꝑsonis / quia tunc nullam ꝓbationẽ facit:no. Alex. in con.50.nu.viij.in cau sa ⁊ lite.vol.v.⁊ consil.lxx.in causa/vol.iij.quem vide consi. ccviij.col.penul.⁊ fin.viso summario.vol.ij.ad cognoscẽdũ qñ fame ꝓbatio sufficiat / secus si fuerit probatũ vnde ha- buerit oꝛiginẽ:q2 tunc sufficit semiplenã ꝓbationẽ ⁊ plenã quando fama esset de antiquo vt late cõprobat Jason in consi. lxv. colum.iiij. Henricus/ vol.iiij. Probus.

e ¶ Due ratiões.In simili vide qđ citat Sozi.cõ.cclxxvij. colum.penultima visis publico/de duobus tabellionibus qui transcribunt instrumentum:⁊ vnus solus ab eis idem facit:⁊ reperiuntur varij in transcripto/ꝙ magis creditur duobus/q̃ vni.licet fuerit primo rogatus de eo. ⁊ notari- 15 us oꝛiginalis / quia * difficilius fallitur visus duoꝛum / q̃ vnius .l.hac consultissima.C.de testa.vide Alex.cõsi.v. col.fi.consideratis/volu.vj.

¶ Ad idem/vinculũ duplex difficilius rumpitur / q̃ sim- plex.l.penul.C.de adoptio.cum alijs allegatis per Alex. con.cxcv.nu.v.assumo/vol.ij.

¶ Ista enim ⁊ similia possunt facere/ad id quod not. Deci. con.ccccxl.col.iiij.penul. concurrit patronus/ꝙ stante sta tuto/ꝙ proximioꝛes admittantur ad successiones / debet statutum reduci ad iuris communis intellectum . Et ideo 16 * quod frater vtrinq̃ coniunctus prefertur fratri consan guineo tantum/pro quo vide que in sequenti apostilla dicẽ tur/⁊ in simili not. Paul.de castro in auten . itaq̃.circa fi- nem.C.cõia.de successio.sequitur Sozinus consilio.cclij. visis instrumentis.

¶ Et sic habes duas qualitates plus operari q̃ vnam/ quod est regulare/nisi vna esset impertinens/quia licet cõ currant due qualitates in vno/si altera sit impertinens/ex ea non augetur effectus quod probare videtur/Alex.con silio.ix.in fine ponderatis.volu.v.placet Decio in consilio ccccxliiij.numero sexto.

¶ Pro hoc vltimo videntur vrgere que.s̄.diximus in ca- pitulo primo.in ver.impertinens.de confessis.

17 ¶ Item due * presumptiones vincunt vnam.l.cum de in- debito in prin.ff.de probatio.c.illud.s̄.de presumptio.De- cius con.ccccl xx.nu.x.duo dubia. Probus.

f ¶ Uincunt vnam. Dixi.s̄.in.c.j.in ver.duo cõcurrentia de rescrip. Jo. Mo.in.c.cuꝫ contumacia.ĩ.eo.titulo.pro hoc fa cit quod citat Paul.de Castro per illum tex.in.l.fina.C.d̃ ver.signifi.ꝙ si testatoꝛ reliquit predium fratribus suis/in telligitur secundum iuris communis dispositioneꝫ/⁊ sic ta li casu fratres ex vtroq̃ latere coniuncti preferuntur fra- tribus tantum ex vno latere.refert Decius con. clv.nu.iij.

¶ Pro intento vide que dicit Hostien.in summa/ in titulo de obliga.ad ratioci.§.quis obligatus.in fine. Probus.

g 18 ¶ In beneficialib⁹.In quibus * ⁊ alijs ecclesiasticis cau sis potius debet iudex sequi iustitiam/veritatem/⁊ equita tem/in decidendo/q̃ de iuris apicibus disputare.c.cum di lecti.s̄.de iudic.no. Petrus de Ancha.cõsilio.ccxcv.in fi- ne. Pro clarioꝛi euidentia qui subdit consilio.ccxcvij. col. penul.efficacibus.ꝙ officium iudicis in materia beneficia- li est latissimum.c.cum nobis olim.s̄.de elec.⁊ in his con- ditio vitiatur ⁊ non vitiat.not. Jason in consilio.xcvij. in- spectabilem quondam: volu. primo.

19 ¶ Ulterius/dic ꝙ in beneficialibus Papa habet * supre- mam potestatem.c.proposuit.s̄.de conces.prebend. ⁊ in.c. licet.⁊ in.c.statutum.s̄.de preben. hoc lib. ⁊ melius in cle. prima/in fine.vt lite penden.dum litera ait. Salua tamen in premissis omnibus Romani põtificis potestate/ ad quẽ ecclesiarum/dignitatum/personatuum/ alioꝛumq̃ benefi- cioꝛũ ecclesiasticoꝛũ libera dispositio ex sue potestatis ple nitudine noscitur ꝑtinere: hinc dicit do. meus in capitulo 20 ij.nu.xxxviij.s̄.de rescrip.ꝙ Papa * habet potestatem cõ ferendi vnum beneficium ab vno/⁊ dare potest alteri/ secũ dum Fely.in.c.que in ecclesiarum.sub nu.xxxix.s̄.de con- stitu.etiam pro libito voluntatis.per.c.ij.s̄.de preben. hoc

lib.quia in talibus Papa est dominus/quantum ad usum quia eis uti potest sicut placet/& decet suam potentiã siue statum/de hoc vide per Bar.Sozi.consi.clvj.col.ij.pro fundamento:& con.clxiiij.visa bulla/vbi idem concludit:quod intellige non procedere:qñ papa ad id procederet per verba enũciatiua vel narratiua:quia tunc non priuat aliquem iure suo absq; culpa. Panor.in cle.j.de proba.per.c. primũ de feu.sine culp.non amittendo:sequitur Dec.con.ccccxlv nu.lx.in casu ad me transmisso de insula Sicilie/nõ procedit etiam/si id faceret sine causa vt latissime tradit Iason in con.cxlv.in vol.ij.brissim⁹ papa:vbi dicit in. iij.col. q; regula tradita in.d.c.ij.de preben.in. vj.intelligitur vt euitetur inconuenientis:scilicet ne alicui fiat iniusticia.

21 ¶ Ex quibus habeo:q; a fortiori potest ipse papa * commendam reuocare:Domi.con.viij.col.iij.quod exorditur/quidam cardinalis glo.in.c.qui plures.xxj.q.j.nec dabit commendatario interdictum reintegrande possessionis. Panor.& Fely.in.c.si constiterit:col.ij.§.de accusa.eps tamen vel alius inferior a papa:sine causa nõ potest reuocare dictam commendam:glosa in capitu. nemo de electio. hoc libro.

¶ De monacho habente prioratum : vide Iason.consilio lxxvij.volumine primo.

22 ¶ Item in beneficialibus * & aliis causis spiritualibus & ecclesiasticis: valet & tenet confessio absente aduersario Bal.in.c.innotuit:col.ij.§.de elec.idẽ Bal. in.l. rationes circa finẽ.C.de pba.tamẽ istud nõ videtur speciale apud canonistas:q2 de equitate canonica:psentia partis nõ requiritur:vt valeat confessio:not.Antho.de Butrio.& moder.& ante eos Cardina.& imol.in.c.si cautio.§.de fide instrumẽ.firmat Decius consilio. clxiij. columna. ij. in causa matrimoniali.

¶ Premissis adde quod not.Sozi.con.cclxvj.colum. xviij. versi.secundus casus est in causa que vertitur:vbi dicit q; quando princeps vult vti plenitudine potestatis : & sum⁹ in causis beneficialibus:tũc valet declaratio pape sine citatione:casus videtur esse:& ibi hoc colligũt hostiẽ.et Antho.in.c.sicut vnire.§.de excess.plato.& est bonus tex.qui ita potest intelligi)in.c.in nostra.§.de pcura . vbi Innoc. hostien.Antho.& Panor. ratio quia in beneficialibus habet plenissimam potestatẽ/& potest p libito voluntatis vt supra diximus quem suo beneficio priuare : vt concludũt Anto.& Panor.in.ca. cõstitutus.§.de religio. domi . idem Panor.in.c.cum nobis.§.de testi.& in. c. inter quatuor.§. de maior.& obedien.

23 ¶ Et dic * causam beneficialem fore/qñ agitur ad beneficium:nõ quando ad proprietatem:q2 diuersa sunt ista duo vna est spiritualis :videlicet prima/alia vero pphana:not. Alex.con.ccxv.non obstat:vol.7.post glo.in cle. dispẽdiosam.in vbo beneficiis de iudic.

¶ Pone casum in pphana : vt qñ quis dicit ecclesiam sibi subiectam:vt in.c.cũ inter.§.de re iudic.

¶ Attende pterea in hac materia ad vnum:q; ad hoc: vt

24 quis cõsequatur * beneficiũ non sufficit probare de nõ iure aduersarij:nisi agens etiã pbet de iure suo:firmat Do. Stepha.Bertran.in con.cxxxiij.vsi.preterea esto/viso pcessu/in.ij.parte/vbi subdit vnum in simili / q; declaratio super nõ iure rei;nõ probat ius competere actori.l.si inter te & me in fine.ff.de exceptio.rei iudic.& .l. pompo .§. sed & his.ff.de procura. tamen Domi.consi.xxxviij.in princi.pro clariori decisione citat regulam : q; vbi possessor beneficij potest repellere actorem per non ius suũ: siue ex defectu impetrationis:vel alio modo/debet obtinere absolutionẽ licet non probet iusticiã sui tituli: quã regulam ponit Io. and.post Compo.in.c.mandatum.§.de rescrip.

25 ¶ Item postremo in beneficialibus * nõ cadit interesse no.glo.pragma.in titu.de elec.in vsi.ego.N.in vbo vtilior ẽ:col.iij.vide rationẽ per nos citatam in.c.fina in vb. reuocatio.§.de procura.Probus.

h ¶ Legitima.Uide Bellamere in conclu. xliiij.Et de probatione legitima:& que dicitur/vide etiam Ipoly.de mar. consil.ij.nu.xlviij.cum sequen.Probus.

i 26 ¶ Non valeant.Ratione * necessitudinis multa permittuntur que alias non cõceduntur : & sic licet dicam⁹ q; ad probationem eorum que agũtur in domo : sufficiãt testes domestici de domo:qui alias non essent idonei.l. consensu hic per Io.mo.alleg.c.veniẽs:el.ij.§.de testib.tamẽ secũdũ quod colligitur ex no.per glo.in.c.iij.loco.§. de proba. quam ibi Anth.de butrio.notat:illud est verũ / qñ est de natura talis facti & verisimile alij testes non possunt haberi:secus si posset licet casualiter non fuerint:sic l..ra. §.

allegata intelliguntur in actibus:in quib⁹ habitu & actu attento communi cursu testes alij non habentur.Secus si actus sic se habet:q; habitu & communi cursu:de eo possũt alij testes haberi:licet forte nõ habeantur actu : tunc ad plenam fidem non recipiuntur testes nõ integri: alias testes nõ integri semper sufficerent: q2 pars posset allegare se alias probationes non habere quia factum in domo:ita dicit Alex.con.clj.col.ij.repetitus in causa.& consi. cxlviij.nu.iij.in causa appellationis vol.v.ponit exemplũ

27 * in contractu matrimonij:qui secundum communem cursum consueuit fieri coram pluribus & palam docet rub.de clandesti.desponsa.

¶ Dic coram pluribus fide dignis/& bone conditionis/ et fame istud enim est de natura regulari matrimonij:secundum eundem Alex.consil.clij.sub.nu.xj.viso processu: eo. vol. & ibi cõprobat que.§. diximus.

¶ Pro comprobatione premissorum habeo qđ idem Alex. notat in con.cix.nu.xiij.viso processu vol.iiij.q; in casibus

28 in quibus * verisimiliter possunt de natura facti plures reperiri testes:tunc non est locus delationi iuramenti in defectum probationis.no . do. Neapol.decisio.xxxvj . vbi apostila.alios casus adducit:quos videto.

¶ Pro intento principali attende ad ea q̃ late citat Alex. in cõ.xxiij.col.iij.animaduertis.vol.ij. Probus.

k ¶ Consensu.Istud satis comprobat Alex.in con.cxv.nu. viij.viso themate.vol.iiij.tangit ipe consil.ccxlj. in fine vi sis:volu.ij.Probus.

l ¶ Uidentur.Id procedere dicas quando pro domesticis

29 testificantur:secus * si contra:quia tunc eorum testificatio videtur fortior: pro quo facit glo.in ver. in testem in.c. fi.de testib.§.hoc lib.sequitur Dec.con.clxiij.nu.xj.in causa matrimoniali.

¶ Habeo tamen casum in quo testimonium domestici valet pro domestico:videlicet quando testis domesticus est persona legalissima & fide digna: quia tunc non obstante domesticitate admittitur in testẽ pro domestico Ioan. de imol.post Anto.de butrio in.c.in literis.§.de testib.Bal. & Saly.in.l.iij.C.de testib.refert et seqtur Ipoly.de marsil.consi.primo:circa finem vbi multa cumulat pro legalibus & fide dignis personis.

¶ Uide preterea Marta.Sozi. consilio.xvij. in principio. supradicta/& consilio ccxiij.col.v.versi.preterea cum in presenti.& cõsilio.cclxxiiij.col.antepenul.in causa. domine ipse:pro quo vide etiam que dixi in.c.primo.in ver.confessionem.de confes.

¶ Habeo & alium casum in quo valet testimoniũ domestici:videlicet quando agitur de probãda innocẽtia:quia tũc familiares & cubicularij sunt idonei.Specul.in titu.de iniusti.§.primo.versi.sed nunquid eas.latius firmat Alexã. in consi.v.nu.v.vol.primo.quem vide consi.lxiij. col. fina. viso/vol.primo.vbi dicit q; si pponatur per alios q̃ per tales non potest probari:oportet q; prius de eo constet/si id non patiatur natura negotij/vt dicitur de actis/in capitulo/vel domo/vt idem Alex.comprobat ibi.

¶ Premissa de innocẽtia probanda per testes domesticos/ placent Dec. consi.ccccclxix.nunc.vij.visa inquisitione. et Arety.in con.xiij.col.vj.viso/vbi tractat an colonus dicatur domesticus:qui subdit quod proprie quis dicit domes

30 sticus/ * qui cohabitat alicui in domo suis expensis:& isti sunt illi qui omnino a testimonio repelluntur.

¶ Preterea dic q; quando hoc verbum videntur / ponitur

31 in futuro/puta videbitur/importat * arbitrium boni viri.l. si sic in prin.de lega.primo.l.fideicommissa.§. quãq;. de lega.iij.& in extrauaga.ad reprimendam in ver.videbitur cũ ibi no.per Bar.sequitur Alex.con.clxiij.nu.iiij. circa id volumine sexto. quod quiddam arbitrium debet regulari secundum iura:non secundum opinionem suã quam quis sibi fabricat. Arg.l. codicillis.§. penul.de lega.ij.no. Ioan. de Imol.in.c.vltim:vlti.char.§.de constitu.prout in simili diximus de eo cuius conscientie committitur/quia intelligitur committi vt viro optimo.Bal.in.l.fina. ad finem.C. de iure do.impetr.no.Alex.consil.ccix.in fine. volu.vj. vbi subdit q; vigore cuiuscunq; dati arbitrij:non possunt arbitri adhibere fidẽ vnico testi per no.per docto.in.l.filiusfa. ff.de dona.& in.l.pu.ff.de testa.milit.& in.l.milites.C. eod. tit.vide que dico in.c.in fidei.in ver.nisi ex causa.hoc tit.j.

¶ Et intellige quod.§.proxime diximus secundũ arbitriũ boni viri.&c. nisi esset adiecta.dictio libere/ vel equipollẽs/ quia tunc liberam importat voluntatem.no. Alex. in consi. ccxliij.numero tertio. ponderatis verbis/volu.vj.tamẽ nihil est/quia in idem reincidit/per ea que notaui in.c.nemo.

verſi.ſunt quippe.ſ.de elec.vide que tradit Lapus alleg. 128.factum:⁊ Neapol.deciſio.ccclxxj.dominus.

¶ Alterius quando teſtis vtitur hoc verbo/videtur/an cõ[32]cludat * in dicto ſuo:vide Alex.in cõ.clxxxiij.col.ſi.viſis depoſitionibus/vol.7.vbi dicit ꝙ teſtis deponẽs de quãtitate per ꝟbum/videtur/non concludit:quia illud eſt potius iudicare:ꝙꝫ teſtificari.l.quid tñ.§.ſi arbiter.⁊ ibi no.ff.de arbitr.qꝛ expreſſio quantitatis potuit audiri per teſtem:quando contrahentes proferebant:ideo non ſufficit ꝙ deponat:per ꝟbum videtur:circa ea que percipi potue[33]rũt alter ex quinqꝫ ſenſibus corporis * ſecundũ quos teſtis debet teſtificari.l.teſtium.C.de teſtib.l.qui teſtamento.§.fina.ff.de teſta.no.in.§.ſi ꝟo abſunt.in autẽ.de hered.falci.col.prima:ſecus ſi teſtis deponat per ꝟbum videtur ⁊ circa id quod non potuit per alterum ex quinqꝫ ſenſibus corporis percipere:vt quia dicit vidi titium poſſidere per annos.x.vt mihi videł/vel audiui Titiũ ꝓmittẽtẽ Seio fundũ iã ſunt anni.x.vt mihi videł certe teſtis ꝓbat:qꝛ illd eſt tp̃s ãno.x.nõ põt videri nec audiri:ſed ĩtellectu ꝑcipi.

¶ Premiſſis iunge eundem Alex.in conſi.xv.nu.xiij.viſo proceſſu.vol.primo.⁊ con.cix.col.prima.viſis.volu.eo. Ad ea aũt que diximus.ſ.in themate vide que tradit Lapus [34] allega.lxj.col.j.viſis literis apoſtolicis:vbi dicit ꝙ hec * cla.Si tibi videbitur de ſui eſſe/nõ ſonat in cognitionem/niſi ſicut illa ſi eſt idoneus/qꝛ hoc ꝟbum/videbitur/remouet ſtrepitum partium/⁊ denotat arbitriũ boni viri(vt prediximus)quo caſu cauſe cognitio/vel partium citatio/nõ eſt neceſſaria:prout diximus/ꝙ quando cõmittitur aliqd fieri ſuꝑ cõſcientia cõmiſſarij oneranda/nõ requiritur cauſe cognitio.c.ſtatutum.§.aſſeſſorem/⁊ ibi glo.ſ.de reſcrip.hoc lib.glo.in ver.oneramus.in cle.prima.de iure patrona.Et in his que ita dependent a voluntate cõmiſſarij/nõ compertit parti querela.no.Specul.in.§.impedit quoqꝫ.in titu.de offic.iudic.Probus.

¶ Alexander Quartus inquiſitoribus hæreticæ prauitatis. Capi.iiij.

SVper eo quod ſcriptum legitur, eccleſia nulli claudit gremium redeũti, quodque hi qui poſt abiurationẽ erroris vel poſtquam ſe proprij antiſtitis examinatiõe purgauerint, ſi deprehenſi fuerint in abiuratam hereſim recidiſſe,ſeculari decernuntur iudicio ſine vlla penitus audientia relinquendi,cum ſcripturę huiuſmodi videantur ſibiinuicem aduerſari quid tenendum ſit per ſedem edoceri apoſtolicam poſtulaſtis.

¶ Nos itaque inquiſitioni veſtrę de fratrũ noſtrorum conſilio reſpondemus quod taliter deprehenſis etiam ſi (vt dictum eſt) ſine vlla penitus audientia reliquendi ſint iudicio ſeculari, ſi tamen poſtmodum pœniteant & pœnitẽtię ſigna in eis apparuerint manifeſta nequaquam ſunt(humiliter petita) ſacramenta pœnitentię, ac euchariſtię deneganda.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Audientia nunqꝫ denegatur.
2 Celeſtinus.v.multas abbatias epiſcopatus/⁊ ſuperiores dignitates/contulit ſine fratrum conſilio.
Quod papa mandat in ſuo canone alijs:id obſeruari non negligat.
3 Cetus cardinaliũ tempore Jo.mo.erat in poſſeſſione:ꝙ ardua negocia erant de eorum conſilio tractanda ⁊ terminanda.
Princeps eſt ſolutus legibus:tamen ſecundum leges ipſum viuere decet.
Patere legem quam ipſe tuleris.
Omnem indecentiam in principe(qui eſt omniũ director) dic impoſſibilem ſaltem moris.
4 Defectus in perſona facientis:vel in numero neceſſario/reddit factum inutile.
5 Liberatus quo ad deum:non eſt liberatus quo ad mundum nec econtra.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Oppoſita:iuxta ſe poſita/magis eluceſcunt.
2 Quaſi eſt identitatis vnio:inter papam/⁊ ſancte romane eccleſie cardinales.
Papa eſt principale caput cardinalium/⁊ ipſi membra eiꝰ ſpecialia reſpectu aliorum ſunt.
Cardinales/vt cardinales non preſtant pape iuramentũ
3 obedientie.
Cardinalatus:figuratiue eſt de iure diuino.
4 Homo non poteſt eſſe bonus ſimpliciter:ſine virtutibus cardinalibus.
5 Sicut oſtium per cardinem regitur:ſic ⁊ eccleſia per cardinales.
6 Cardinales habent a iure diuino:ꝙ ſint coadiutores pape in executione ſacerdotalis officij.
Uirtus in actione perficitur.
7 Omnis chriſti actio/noſtra dicitur inſtructio:prout actio legiſlatoris.
Cardinales ſunt capitulum eccleſie vniuerſalis.
Augmentum imperij/eſt illud legibus ſubmittere.
8 Pudor eſt:legibus ſe non ſubmittere:quia quod quis credit alij iuſtum:in ſe debet credere.
9 Quanto quis eſt maior/tanto virtuoſior eſſe debet.
Indecẽs dicitur impoſſibile eſſe deo/alias eius lederẽtur excellentia.
10 Cardinales dicuntur inſtar ſenatorum ⁊ prefectorum pretorio.
11 Facere ardua cum conſilio fratruꝫ tendit ad gloriã/⁊ beatitudinem eccleſie vniuerſalis.
12 Quod excellentiſſimorum virorũ conſilijs ruminatur/melius ⁊ prudentius ad ſalutem totius orbis digeritur.
Facilius inuenitur/quod a pluribus ſenioribus queritur.
13 Per ampliores homines/perfectiſſima veritas reuelatur.
14 Nomen conueniat rebus/⁊ perſonis conſonãtia.
15 Eccleſia ſenatum habet.
16 Dictio/de/ex proprio ⁊ primario ſignificato cauſam proximam ⁊ immediatam denotat.
17 Papali ſede vacante/ad collegium cardinalium appellał.
Inhabilis quando cenſeatur habilis.
18 Autoritas maiorum allegatur pro lege.
19 Ex ratione/non ex multitudine autorum ius conſtituendum eſt.
Ueritati ſtanti eſt ſtandum/opinione repulſa.
20 Libera non dicitur poteſtas:ad cuius exercitium alius requiritur.
21 Habens plenam ⁊ integram adminiſtrationem/non tenetur conſilium alterius ruminare.
22 Quo tempore fuerunt introducti cardinales.
Cardinalatus eſt ſummus gradus in eccleſia poſt Papã.
23 Aliquid cenſetur de aliquo iure fuiſſe introductum quãdo fuit introductum ab eo iure a quo fuit inuentum.
24 Epiſcopi ſunt equales Pape/quo ad ordinem ſucceſſoriũ.
Apoſtoli equales fuerunt Petro/quo ad ordines.
25 Subrogatum ſuccedit in locum eius/in cuius locum ſubrogatur.
26 Cuius eſt tollere/eius eſt condere.
27 Solus Papa creat cardinalem.
28 Accidens adueniens/enti in actu/qualificat illud/⁊ reponit in diuerſa ſpecie.
Ubicunqꝫ multa ſunt ordinata in vnũ/oportet aliquod eſſe vniuerſale regimen ſuper particularia regimina.
Bonum commune eſt dignius ꝙꝫ ſpeciale.

29 Sententia pape preualet omnium episcoporum sentētie.
30 Par in parem nō habet imperium.
31 Prescriptio nō valet contra supremam pape potestatem.
32 Ecclesia militans/est diuinitus exemplata ab ecclesia triumphante.
33 In habentibus ordinem in vniuerso: impossibile est esse duo eque perfecta.
34 Gloriari non debet securis cōtra dñm sequentem.
Miles vel doctor/nō tenetur vxorem suam vocare dominam/secus econtra.
35 Glo. autoritas omnes alios antecellit.
36 Adaptatur lex tempori.
Longiori studio/homo efficitur perfectior.
37 Intelligere nostrum/est fantasma: aut non est sine fantasmate.
38 Quod communi nomine pluriū fit: non ita exacta diligentia absoluitur.
39 Ardua diligentiorem & maiorem solennitatem requirunt.

Vper eo, Primo ponit iurium duorū aduersio. Secundo eorundem interpretatio. ibi. [Nos itaq;] [redeunti]. C. de sum. trini. epistola. inter claras: circa finem: & C. de hereti. Manicheos [audientia] casus 1 * in quibus audientia denegatur/ notantur. xxiij. distict. in nomine domini [relinquendi]. §. eo. ad abolendaz. §. illos quoq;. C. de apo. hij q̄ sanctā [de fratrum consilio.]

Quero an hec sint verba voluntatis/congruentie/decentie/vel necessitatis a 2 [a] scio q̄ celestinus papa *. v. multas abbatias/episcopatus/ & superiores dignitates / contulit sine fratrum consilio: & coram successore b [b] fuit iste articulus in dubium reuocatus: & dixi tunc decere / vt qd̄ papa mandat in suo canone alijs: id obseruari nō negligat: mandat enim q̄ episcopi abbates: & superiores / saltem ardua ecclesiarum suarum ordinent de consi. frm̄ suorum / alias non teneat quod agitur. §. de his que fiunt a prelat. sine consen. capituli. nouit & c. seq. & §. de iudic. cū deputati.

Et scio q̄ dicte collationes fuerunt cassate / presertim/ 3 quia cetus * cardinalium erat in hac possessione: q̄ ardua c negocia [c] erant de eorum consilio tractanda: & terminanda. & multis iuribus dicitur: de fratrum nostrorum consi- d lio: & licet princeps sit solutus [d] legibus: tamen secundū leges ipsū viuere decet. C. de legi. l. digna. ff. de legatis. iij. l. ex imperfecto. insti. quib. mod. testa. infirmant. in fine/ & optie habet. ix. distinct. iustum. xij. q. ij. nō liceat & patere legē quā ipse tuleris. §. de cōstitu. cū oēs / & oēm indecētiam in principe (qui est omniuz director) dico impossibilē saltem moris: de quo no. j. de reg. iur. nemo: & benedictus papa. xj. statuta que dedit marchianis bonifacij pape absq; consilio fratrū: q2 ardua tangebant: fuerunt suspēsa: licet multa iusta fuissent in dictis statutis contenta. Nam de- 4 fectus * in persona facientis: vel in numero necessario reddit factum inutile. §. de constitu. ecclesia. ff. de reb. eor. l. magis. §. si es alienum [peniteant] q2 in eo non debet despici quod fuit/qui incipit esse quod nō fuit. l. distinct. ferrum [signa]. j. de senten. excō. a nobis. ij.

Et sic no. q̄ aliud est in foro iudiciali: vt hic. j. respon. 5 & aliud in foro penitentiali: vt hic in fine. Naz liberatus * quo ad deum/nō est liberatus quo ad mūdum/nec ecōtra. xxxiij. questione secunda. amouere. & d. cap. a nobis. Joannes Mona. Cardina.

a El necessitatis. Quia turba scriben. hic ad Jo. Mona. occurrit p discussione dubij ardui: & nō minus difficilis ob opiniōes diuersas quod egeret iudicio meo excelso viro dicit Barba. in. ij. que. in princ. in tract. de prestant. Cardina. an solus papa possit explicare ardua: & per consequens an teneatur adhibere consilium cardinalium: pro verificatione cuius opiniones pro parte affirmatiua ex vna/ & pro parte negatiua ex altera deducam: iuxta sententiam Philo. Opposita 1 * iuxta se posita magis elucescunt: igitur pro affirmatiua quam hic Joan. mona. amplectitur: imprimis adduco doctrinam scriben. hic primo: Guillermus de monte laudnno placet opinio Joā. mo. addenti/ quod/aliter facere quo ad papam est impossibile: etiam de bene esse: & de potestate ordinata: & hec solum dicit vltra Jo. Mo. licet hec de mente illius sit/pro hoc facit dictū citatū per Jo. and. 2 in. c. requisisti/col. pe. §. de testa. q̄ * quasi est idētitatis vnio inter papā & sancte romane ecclesie cardinales: fuit dictum istud originale hostien. in. c. antiqua. col. ij. de priuileg. vbi subdit q̄ papa est principale caput cardinaliū: & ipsi membra eius specialia respectu aliorum: ratione cuius cardinales (dico tanq̄ cardinales) nullum obedientie prestant iuramentum/alias esset recipere a seipso/ quod dicere nō conuenit viro/cum inter dātem & recipientem sit differentia. c. fina. §. de institu. cum suis concord. per que dicit resultare efficax argumentū/ q̄ parum aut nihil/decet papam facere sine consilio fratrum. §. de exces. prela. ca. j. & §. de elec. in genesi. in fine/ & in. c. quotiens/vbi hostien. §. de purga. cano.

Archid. in. capi. sunt quidam. in princ. xxv. quest. j. fatetur papam legem generalem vniuersali statu ecclesie cōdere non posse/sine cardinalibus quod sentit. in. c. que ad perpetuam eadem causa. & q. quod dictum dicit mirabile Panor. in. c. quesiuit/ col. j. §. de his que fiunt a maior. par. capit. idem archid. in. c. Quis. col. ij. §. de offi. ordina. dicit/ sepius vidit in curia queri quid operētur ista verba/ de frm̄ nostrorum consilio: dici potest / q̄ sunt ad bonam ordinationem pape / introducia quia habet vti cōsilio / potissime frm̄ suorum eo maxime in multis iuribus antiquis et nouis dicitur: habito fratrum nostrorum consilio: non tamen quantum ad necessitatem quod patet. xiiij. q. iiij. nemini. & ix. q. iij. nemo: sed potissime in magnis negocijs tali debet vti consilio: cum alios inferiores: velit ita facere: vt hic psequitur Jo. Mo.

Panor. in. d. c. quesiuit: cū Jo. mo. insistit & adducit tex. qui in proposito dicitur melior de iure. in. c. per venerabilem qui filij sint legiti. §. & c. fundamenta. §. de elec. hoc libro: idem Panor. in. c. ex gestis de cler. nō residen. vbi dicit nō credere q̄ sit melior tex. de iure nec alibi ad pbandum q̄ * cardinalatus saltem figuratiue sit de iure diuino 3 ibi tamen nō sequitur Jo. Mo. sequitur Domi. in cap. j. §. de renuncia. hoc lib. licet hic nō assentiat. Fely. in rub. §. de constitu. multa pro hac parte cumulat.

Intentum nostrum potest verificari argu. ab ethymologia vocabuli/quod in iure nostro dicitur validum: not. scriben. in. l. j. ff. de testa. cum similibus. Et tunc sic arguo: ho- 4 mo * non potest esse bonus simpliciter sine virtutibus cardinalibus: quia sicut cardines celi polus articus & antarticus: super quibus mouetur celum & cardines ostium portarū/ super quibus reuoluuntur: sic a simili virtutes ille dicuntur cardinales/super quibus versatur tota hominis conuersatio: & eas si quis habet dicitur bonus simpliciter & sine ipsis non: ex quo cardinales nomen sumpserunt. Qui sunt mundi cardines/super quibus tota mundi gubernatio reuoluitur/ & figitur/ & ad ipsos spectat sustentare totū pondus gubernationis/ & motum ipsius fixum prestare fomentum duobus polis: ita in proposito/sicut homo nō potest esse simpliciter bonus sine virtutibus cardinalibus: ita Romanus pontifex (qui homo mortalis est/ & sic peccare potest. ij. q. vij. c. nos si incompetēter aliquid agimus. c. si Papa. xl. distinct. & xix. distin. Anastasius. & xxj. distinct. c. nunc autem. glo. ampla in cle. ad nostruz/in verbo/impeccabilis. de hereti. non potest apte & congrue regere & gubernare mundum seu ecclesiam vniuersalem sine cardinalibus/ merito a cardine dici. quia * sicut ostium per cardinem re- 5 gitur: sic & ecclesia per cardinales/ Et sicut hostiū pest: & cardo subest/ita papa pest & cardinales subsūt. Ista sunt verba archid. in. c. sacrosancta. col. ij. xxij. dist. de natura em̄ ostij non est moueri nisi a cardinibus substentetur.

Cum Archid. tenet ibi Prepo. Alexand. addens q̄ papa se inter cardinales connumerat. argu. l. ius senatori. de dignita. libro. duodecimo. C.

Quo ad id quod dicuntur cardines: vide Archid. in capitu. vbi periculum. col. ij. §. de electio. hoc libro. ita quod in veteri testamento. in talibus obseruatum legitur. ita in nouo testamento venit seruandum: figura enim est noui testamenti: sed in veteri testamento in his que sunt ardua summus sacerdos adhibebat consilium sacerdotum/ leuitici generis/nec exprimebat ardua sine eoruz consilio: ista sunt clara apud nos/in dicto cap. per venerabilem/ in §. rationibus. vbi Panor. pro intento nostro tex. illum ponderat. Si igitur ista sunt clara in veteri/ergo clariora

in nouo: igitur Papa tenetur in arduis consilium cardinalium requirere/ qui leuitici sacerdotes dicunt / ⁊ ista opinio hoc medio fundatur de iure diuino: contra quod regulariter papa nil agit: per quod videtur hoc ius requisitionis consensus ⁊ consilij quesitum/ ergo auferri ab eis per papam nõ posse dicemus. c. que in ecclesiarum. s̄. de constitu. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. ⁊ melius in. l. id quod nostrum eo. l. fina. C. si contra ius vel vtili. publi.

6 ¶ Sed cardinales * habent a iure diuino/ ꝙ sint coadiutores pape: in executione sacerdotalis officij: vt in. d. §. rationibus: ⁊. d. c. fundamẽta. §. decet de elect. hoc lib. nec vllo modo in contrariũ facere per. d. c. sunt quidẽ ⁊. c. que ad perpetuam. xxv. q. j.

¶ Item secundum philoso. virtus in actione perficitur: et sapientis dictat autoritas: patere legem quã ipse tuleris iuxta illud Jacobi estote factores verbi ⁊ non auditores/ incepit em̃ Jesus facere ⁊ docere.

7 ¶ Et omnis * christi actio nostra dicitur instructio. c. significasti: in princ. s̄. de electio. put diximus/ ꝙ omnis actio legislatoris debet esse nostra instructio Jas. in. l. cetera. §. sed ⁊ si quis de lega. primo: allegat. l. ⁊ hoc. ff. de hered. instituen. igitur nõ debet papa dedignari sequi id quod per suos canones precipit ⁊ mandat obseruari a subditis suis ⁊ inferioribus: vt hic p Jo. mo.

¶ Cardinales enim sunt capitulum ecclesie vniuersalis Bal. in. l. cum multa. C. de bonisq; liber. cle. ne romani de elec. facit. c. in nomine domini. xxiij. dist.

¶ Nec obstat ꝙ legibus sit solutus. l. princeps. ff. de legi. ⁊ constitutio. quodq; nõ ligat conditorem suum Joã. and. in. c. ij. de constitu. hoc lib. Cy. ⁊ Bal. in. l. digna vox. C. de legib. nihilominus tu dicito principem secundum legem

8 viuere debere: augmentum em̃ imperij est illud legibus submittere. d. l. digna vox. Et pudor * est legibus se non submittere. l. que adulterum. C. de adulter. quod em̃ quis credidit in alijs iustum/ in se debet credere. c. cum oẽs. s̄. de constitu. facit rub. ⁊ nigrum. ff. quod quisq; iuris in alium

9 statuerit. maxime apud Probum ⁊ sanctum: qui talis papa asseritur. Quanto quippe quis est * maior tanto virtuosior debet esse. d. l. digna vox: precipue in luminari maiori qui preest diei. l. sancte matri ecclesie: que cultrix est honestatis: ⁊ iusticie/ dicit tex. singularis in capi. primo de alienatione feud. §. sed diuersum vbi glosa hoc dicit notabile. ¶ Item secundum theologos indecens dicitur impossibile esse deo alias eius lederetur excellentia glos. in verb. omnipotens: in. c. j. s̄. de summa trini. ⁊ fide catho. ergo ⁊ pape/ cum vicem dei in terris gerat. c. vt nostrum. s̄. vt eccles. benefi. dixi. s̄. in prohemio in verb. interiectio admirantis.

¶ Item habeo pro intento tex. clarum in auten. habita. C. ne fil. pro patre: vbi imperator habuit deliberationem suorum consiliariorum ad legem illam condendam/ vbi glos. j. dicit ⁊ sic erit lex solennis: ideo aperto vultu sentit/ ꝙ im-

10 perator legem solennem promulgat de consilio senatorum * instar quorum dicuntur cardinales. xcvj. distin. Constãtinus/ ⁊ etiam prefectorum pretorio dicit glo. penul. in. l. vna. ff. de offi. prefect. pretor. (non itelligas in retinẽdis feminis) quanto magis papa de fratrum suorum consilio debet deliberare: ⁊ attingere ardua: quia sunt maioris (vt ita dicam) importantie/ q̃ ardua imperatoris quod patet intuenti: quia pater patrum papa dicitur: not. Jo. Mo. in prohe. ⁊ in. c. si eo in princ. de elec. vbi dixi habet em̃ oues precio sanguinis domini redemptas pascere/ ⁊ hoc summo pere (dicente domino) pasce oues meas. d. c. significasti de electio. quod tendit ad vniuersalis ecclesie beatitudinem

11 vt gloria resultet in triumphãti. Jo. mo. in. c. fundamenta. vt. s̄. de elec. Sed facere ardua * cum consilio fratrũ tendit ad gloriam ⁊ beatitudinẽ ecclesie vniuersalis: ⁊ omniũ gregis domini: pro quo. l. humanum. C. de legib. ibi bene ⁊ enim cognoscimus ꝙ cum consilio vestro fuerit ordinatũ id ad beatitudinem nostri imperij: ⁊ ad nostram gloriam re-

12 dundare quod merito diximus ⁊ sane sancitũ: quod * excellentissimorum virorum consilijs ruminatur/ melius ⁊ prudentius ad salutem totius orbis digeritur. l. omnium. C. de testa. ibi inter tot nobiles probatasq; personas/ etiã conscientiam principis tenet: citat glo. in. c. j. s̄. de transactio. tex. in. c. in canonicis. xix. distinctio. melior in. c. fina. xx. distin. ibi facilius namq; inuenitur quod a pluribus senioribus queritur. c. prudentiam. §. in hoc casu. s̄. de offi. deleg.

13 late per Calca. in consi. primo. colum. iij. ⁊ per ampliores homines * perfectissima veritas reuelatur. C. de fideicõ. l. vlti. glo. in ver. queritur. in. c. ad audientiam. s̄. de cõsue-tudi. l. diui fratres. ff. de iure patro. quibus conuenit illud euangelij Mathei. xxiij. c. Si duo ex vobis/ vel tres conueniunt super terram in nomine meo/ de omni re quãcunq; petierint/ fiet illis a patre meo/ bonus enim pastor debet sequi illud/ per quod non solum facilius / sed etiam salubrius ecclesie prouidetur vniuersali ꝓpter preceptum dñi/ pasce oues meas vt locũ habeat illud tritũ in iure: no-

14 men * conueniat rebus ⁊ personis consonantia: testis est philosophus. c. cum secundum apostolum. s̄. de preben. vide Prepo. in. c. in istis. in pñc. iiij. distin. Alias posset dici que nomine carent: effectu carebunt. l. nullo. C. de fer. iuxta illud: si re priueris: nec nomen habere mereris. glo. in. c. admonere. xxxiij. quest. ij.

¶ Item romani (dum per eos totius orbis machina gubernaretur) senatum habuisse legimus: cuius consilio cun-

15 cta agebantur: idem dicito de ecclesia * que senatum habet. xvj. q. j. capi. ecclesia: vbi dicitur ꝙ sine illo/ nihil facere licet. Et intellige illum tex. ꝙ loquatur de collegio cardinalium vt recte tota iuris prudentia est interpretata/ citat Inno. in. c. cum te/ quem communiter docto. sequuntur secũdũ Panor. ibi nu. xij. s̄. de re iudic. Bar. in. l. j. §. de quare. ff. de postulan.

¶ Et semper adherendo doctrine Jo. mo. hic Cardinales ꝓbantur in quasi possessione per iura que infinita dicuntur/ in corpore iuris sparsa/ experimentia de fratrum nostrorum consilio: que colligere plus laboriosum: q̃ subtile dicitur/ etiam per tempus de cuius initio memoria nõ existit/ quod vim cõstituti habet: vulgatis doctrinis: sufficiat tex. in. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua. quotid. ⁊ esti.

16 ¶ Item iuuat in hoc appositio dictionis de * que ex suo proprio ⁊ primario significato: causam proximam ⁊ immediatam denotat: no. Bar. in. l. prima. §. ex incendio. ff. de incend. rui. naufra. ⁊ in. l. non dubium. C. de legib. ⁊ in. l. ait pretor. §. quod de fructibus. ff. de bo. auct. iudic. possid. Bal. in. l. de pecoribus. C. ad leg. aquil. ⁊ in. l. iij. C. de acti. emp. ⁊ in. l. ex hoc iure. ff. de iusti. ⁊ iure. Jo. and. in. c. qualiter. s̄. de electio. quem alij ibi sequuntur: quod enim si alias fieret sequeretur absurdum ⁊ iniusticia / quia inferiores subuerterentur potestates: quod noluit Petr. imo tanq; vnus ex apostolis accepit partem administrationis: primo in ecclesia Antiocena: deinde in romana vt placet hystorijs. Et sic licet fuerit princeps apostolorum: tamen non vsurpauit administrationem aliorum.

¶ In his non refragari / ꝙ collegium cardinalium (excepta potestate eligendi Papam) nullam habet iurisditionẽ/ dic ꝙ imo Bar. in. l. vbi. ff. de tutor. ⁊ curato. datis ab his/

17 vbi dicit/ ꝙ * papali sede vacante ad collegium cardinalium appellatur: ergo sequitur/ collegium cardinalium iurisditionẽ habere: ⁊ cum Bar. communis schola scriben. assistit: pro quo ratio suadet. Quia id transit in bonum publicum/ etiã vniuersalis ecclesie/ quo in casu inhabilis cẽsetur habilis: pro quo habes tex. aureum/ ⁊ de iure meliorem. in. l. si quis in graui. §. vtrum autem. ff. ad silleya. vbi Bald. eum reputat singularem: ꝙ propter vtilitatem reipublice inhabiles habilitantur. Jason in. l. non dubium. C. de legib. ⁊ in. l. si filiusfa. ff. si cert. pet. Bald. in rub. C. qui accusa. non possunt. Saly. in. l. si quis serui. C. de noxa.

18 ¶ Item postremo autoritas * maiorum allegatur pro lege. Angel. in. l. si idem. cum eodem. ff. de iurisdi. omn. iudic. Quod vbi non habemus casum legis/ sufficit allegare autoritatem maiorum: firmat Jason in. l. j. ff. si cer. pet. nume. xl. ⁊ latius in. l. illam. C. de colla. facit tex. ibi magistrorum. in. c. primo. s̄. de decimis. sed maiores nostri ita tenuerũt/ vt Papa non facere possit ardua sine consilio cardinalium/ ergo sequitur/ quod sufficit allegare autoritatem maiorum superius allegatorum/ cum quibus assistit Barba. in tracta. de prestan. cardina. q. ij.

¶ Inquantum enim dico/ autoritates maiorum debere at-

19 tendi/ intellige sane: dũmodo ratio nõ obstet: quia ex ea * non ex multitudine autorum ius constituendum est. l. j. §. sed neq;. C. de veter. iur. enucle. facit illud Exodi. c. xxiij. in iudicio non acquiescas sententie plurimorum/ vt a veritate deuies: ⁊ sic veritate apparẽte/ ei standum est: opinione repulsa. c. veritate. viij. distinct.

¶ Oldra. consilio. xxij. col. secũda. Jason in. l. placet. in prima lectura. C. de sacrosanct. eccle. videtur tenere cum Joan. Mo. per illũ tex. ⁊. l. fina. C. de diuers. rescrip. qui vult ꝙ cause ardue debẽt tractari in cõsistorio: hinc dicit Bal. ꝙ ibi est tex. pro eo quod obseruauit vrbanus qui ambasiatoribus Perusinis requirẽtibus expeditionem pro factis sue ciuitatis respondit: ꝙ factum erat arduum: ⁊ ꝙ non po

terat in camera, expediri: sed erat expediendum in con=
sistorio simul cum cardinalibus: istam opinio. Fely. sibi cō=
trarius (vt dicam insequen.) videtur firmare: in. c. fina. col.
iij. ~~s~~. de offi. ⁊ potesta. delega. pro qua adduco retorquen=
do in fundamentum, ꝙ in Jo. mo. tenentes pro parte con=
traria adducunt in eo ꝙ locutus est in proprio facto: et
hoc medio: nam iura que inficiunt fuerunt ab ipsis ponti=
ficibus edita, quibus etiam credendum non est in ea par=
te: qua sibi iurisditionem ⁊ autoritatem ascribunt nisi qua
tenus euangelica. l. eorum potestas iustificatur. l. ex sen=
tentia: vbi Bar. ff. de testa. tutel. l. vxori. §. primo. ff. de fal.
de quo per Fely. post Panor. hostien. ⁊ alios. in. c. quoniā
contra. ~~s~~. de probatio.

¶ Item habeo id quod legitur apud apostolum: ad Gala.
ij. c. vbi Paulus cui euangelizādi munus a deo cōmissum
fuerat oraculo diuino iussus: cōtulit suum euāgelium cum
Barnaba, ⁊ Tito coapostolis ⁊ comitibus, quos solos ha
bebat in hierosolyma: itē Luce. xxij. c. vbi suborta inter
apostolos contentione de primatu respōdit dominus ego
in medio vestrum sum: sicut qui ministrat: vt doceret eum
qui primatum ambit: debere ministrare iura ⁊ cetera ar=
dua in medio apostolorum. i. cardinalium ⁊ episcoporū se=
dens, nō clam ⁊ seorsum ab eis ⁊ sine consilio illorum alias
esset dissolutio inter caput ⁊ membra quod dicere nō con=
uenit viro: iuribus vulgatis.

¶ Has partes Jo. mo. late sustinet ⁊ firmat Do. Brunel=
lus Doctor Aurelianen. contēporaneus noster in tracta.
de potesta. lega. conclu. iij. tangit Panor. in. q. Episcopus
⁊ quidam rector. nume. xij.

¶ Nunc ad partem negatiuam descendo vt dica=
mus papam nō teneri in arduis
tractandis consilium cardinalium requirere quod pbo iu
ribus ⁊ autoritatibus: ⁊ prima facie vrgentioribus. Primo
habeo ꝙ papa solus habet iurisditionem vniuersalem glo.
in cle. ad nostram: isto titu. Jason. con. xcv. vol. iiij.

¶ Item etiam liberam habet potestatem: quod patet per
illud domini verbum. Quodcunqꝫ ligaueris super terram
⁊c. transumptiue in. c. quodcunqꝫ. xxiiij. q. j. per que verba
soli petro date sunt claues.

¶ Probo preterea intentum per. c. ij. ~~s~~. de preben. hoc lib.
per cle. primam: vt lite penden. ⁊. d. c. significasti: ad finem
20 de electio. ⁊ meliorem: in. c. cuncta. ix. q. iij. ⁊ libera * non
dicitur potestas: ad cuius exercitiū alius requiritur. glo.
no. in cle. dudum in ver. libere de sepultur. quam per iu=
ra firmat in nouel. Jo. and. in. c. licet episcopus post princ.
~~s~~. de preben. hoc lib. hanc liberam potestatem: denotat ba
culus pastoralis: quia eo non vtitur baculo: sicut episcopi
cum non habeat coartatam potestatem: quod curuatio ba
culi designat: ista voluit beatus Thomas in. iiij. senten.
distinc. xiiij. in fine istud verificatur per id qđ voluit Bal.
21 in. c. j. colum. j. qui feu. dar. pos. ꝙ habēs * plenam ⁊ inte=
gram administrationem: non tenetur consilium alterius
ruminare.

¶ Et quia vrgentius fundamentum opinionis preceden=
tis videtur ex eo, ꝙ cardinales habent illud a iure diuino
qđ vt nō obstet, medijs sequētibus improbo: Cardinalatus
nō reperitur a iure introductus: sed per papam ⁊ cōciliū:
istud videtur inuere: Archi. Canonista supremus: in. c. vbi
periculū: col. ~~s~~. de elec. hoc lib. vbi ait ꝙ cardinales fuerūt
22 tempore * Pontiani pape: qui nō ponitur in cathologo
pontificum: hic fuit. ccxxxj. vt habetur in cronica: dicitur
etiam ibi: ꝙ Marcellus qui fuit. cccuij. cōstituit quindecim
Cardinalatus in vrbe Romana propter baptisma: ⁊ sepul
turas hominum: licet hodie nō exerceant illa officia domi=
ni cardinales: quia nunc est summus gradus in ecclesia post
papam. c. j. ⁊. ij. ~~s~~. de offi. deleg. hoc lib. refert Card. in cle.
ne Romani. §. porro. in. iij. no. de elect. ⁊ Jo. and. in nouel.
in. c. felicis in finalibus verbis. ~~s~~. de penis, dicit cardina=
les filios primi gradus.

¶ Oldra. in proposito citat consil. lxiij. ꝙ quando cōstan=
tinus fecit donationē siluestro, ꝙ nō erant cardinales qr
nō fecit mētionem de eis sed de clericis: postea autem cū
fecit Siluester generalem synodū, erant Cardinales: pro
batur. in. c. presul. ibi presbyter autem cardinalis. ij. q. iiij.
ex quo ideo sequitur, ꝙ cardinalatus dicitur de iure posi
23 tiuo introductus: facit theorica iuris aliquid * censetur
de aliquo iure fuisse introductum: quādo fuit introductū:
ab eo iure a quo fuit inuentum: tex. in auten. vt spōsa. lar=
gi. in princ. ⁊ institu. loca. §. adeo cum similibus: ideo dici
mus esse de iure ciuili, quia sunt a iure ciuili introducte
Doct. post glo. in. l. ex hoc iure. ff. de iustic. ⁊ iur. Sed car=

dinalatus fuit inuentus a iure positiuo: ergo dicitur po
sitiui iuris.

¶ His enim nō refragatur ꝙ licet nudum nomen cardi=
nalatus fuerit introductum a iure positiuo, tamen eius po
testas ⁊ officium probata sunt fore de iure diuino. d. c. per
venerabilem. §. rationibus: quia ille tex. loquitur de episco
pis non de cardinalibus: quod patet ar. huiusmodi verba
fratres nostri potius congruūt episcopis: ꝙ̄ cardinalibus
prout sententia plurimorum sensuit: probat tex. in. c. ꝙ̄ gra
ui. ~~s~~. de crimi. fal.

24 ¶ Item * episcopi sunt equales pape: quo ad ordinē suc
cessorum: qr episcopi successerunt in locum apostolorum
c. in nouo. xxj. distin. Sed apostoli equales fuerunt Petro
quo ad ordines. d. c. in nouo: ibi pari consortio honorem ⁊
potestatem acceperunt: ꝙ licet papa ipse maior sit, tamen
vocati sunt epi in partem solicitudinis. c. ad honorem. ~~s~~. de
auctoritate ⁊ vsu pal. merito ad quedam dicuntur tales et
ad quedam vicarij christi, ⁊ legati probat tex. in cle. prima
in. §. nec super hoc de penis de his enim dicitur per Psal.
Fundamēta eius in montibus sanctis.

¶ Ex quibus habeo verba. d. §. rationibus ad cardinales
non extēdi: igitur nec mens adaptabitur siue ipsius dispo
sitio. c. idēntitatibus. §. sed cum eas. ~~s~~. de elect. hoc lib. et
verba. d. §. rationibus, loquūtur de his qui successerunt in
locum sacerdotū leuiticorum, sed multi cardinales sunt
diaconi ⁊ nō sacerdotes: ergo nō poterunt succedere in lo
25 cum sacerdotū leuiticorum: quia subrogantum * succedit
in locum eius in cuius locum subrogatur. l. eum qui. §. q̄
iniuriarum. ff. si quis cautio. ⁊ in. c. ecclesia. ~~s~~. vt lite pēden. fa
cit quod habetur, in. l. certi cōditio in princi. ff. si cer. peta.
ꝙ licet dicatur pariter cardinales successisse in locum sa=
cerdotum leuiticorum, tamen illud non habuit originem a
iure diuino: sed a iure positiuo Romanorum pōtin. Et sic
inquātum dicitur cardinales assistere pape quo ad ardua
nō est de iure diuino: sed positiuo, igitur papa pōt dicere de
cardinalibus illud opus manuum mearū sunt: ⁊ illud Job.
Manus tue domine fecerunt ⁊c. sequitur: ideo ꝙ papa car
26 dinalatum extinguere possit: cum eius sit * tollere, cuius
est condere. l. omni nouatione. C. de sacrosanct. eccle.

¶ Hanc partem sustinere videtur Paul. de castro consi.
cccxiiij. col. iiij. in facto presenti, in prima parte, allegat
illud: quia Pape non potest dici cur ita facis, quod limitat
nisi aliter reperiatur de stilo ⁊ consuetudine curie: qui de=
bet seruari: ⁊ sic tenet pro opinione Joan. Manach. vt ap=
paret intuenti.

¶ Ad hoc vltimum facit quod citat Jo. And. in. c. sanc. in
27 fine. ~~s~~. de conuer. coniuga. ꝙ solus * Papa creat cardina=
lem, quem ibi Antho. sequitur pro hoc tex. est iuncta glo.
in ver. contingeret. in. c. fundamenta. in. §. decet. ~~s~~. de elect.
glo. amplior. in. c. ad apostolice. ~~s~~. de re iudic. hoc lib. Fely.
amplissime in rubr. de constitu. vbi in puncto nostro cōclu=
dit post. d. glo. in. d. c. ad apostolice. ꝙ opinio precedens po
tius procedit de honestate ꝙ̄ de necessitate.

¶ Non refragatur ꝙ cardinales sunt introducti instar se=
natorum, patriciorum, seu prefectorū pretorio: quia hi sunt
introducti de iure positiuo, probat tex. in. l. nemini. C. de cō
sulib. ⁊ non spargen. ⁊c. lib. xij. ⁊ insti. quib. mod. ius patr. po
testa. solut. in. §. filiusfa. Jo. Mo. in. c. j. de scisma. hoc lib.

¶ Ex quo capite sequitur ꝙ est introductus cardinalatus
de iure positiuo, ⁊ non diuino, in quo non reperitur hoc no
men specificum cardinalis: sequitur ꝙ de iure positiuo sit
introductum saltem additum.

¶ Et sic habes in campo, id quod nota. in. l. ius ciuile. ff. de
iusti. ⁊ iure: vbi ius ciuile addens iuri naturali, facit illud
28 esse ius ciuile: iuxta illud accidēs adueniēs enti in actu, *
qualificat illud ⁊ reponit in diuersa specie.

¶ Item potestas Pape est amplissima: prout late deduxi.
~~s~~. in prohe. in ver. interiectio admirantis: quibus adde, ꝙ
vbicunqꝫ sunt multa ordinata in vnum, oportet aliquod es
se vniuersale regimen super particularia regimina: quia
omnibus virtutibus ⁊ actibus: teste philosopho. primo ethi
co. est ordo secundum ordinem finis: bonum autem commu
ne est dignius ꝙ̄ speciale. ideo cū ecclesia sit vnum corpus
capitulū loquitur. xxiiij. q. j. ibi vna monstretur, multi enim
sunt radij: sed vnum lumen, de fonte vno riuuli plurimi de
fluunt: de arbore, multi rami prodeunt in viridi: ⁊ licet vni
uersitas diffusa videatur ex copie largitate: vnitas tamen
seruatur in origine domini, luce perfusa per totum orbem
radios suos porrigit: ⁊ est vnum caput vnaqꝫ origo: vna
mater ecclesia copiosa fecunditatis que adulterari nō po=
test: sponsa Christi incorrupta est, ⁊ pudica: vnam domum

nouit vnius cubiculi sanctitatem/casto pudore custodit.
¶ Cũ ergo eccl'ia vnũ corpꝰ existat: oportet si ista vnitas debeat seruari ꝙ sit aliqua ptãs regitiua / respectu totius eccl'ie: supra potestatẽ episcopalẽ/vnaq̃ꝙ ptãs eccl'ie specialis regiẗ/⁊ ista est ptãs pape. Ita cõcludit beatus Thomas in.iiij.sentẽ.dist.xxiiij.q.vlt. Ergo sequiẗ ꝙ Papa solus habebit istã potestatẽ ⁊ nõ cardinales cũ eo/al'z nõ esset vnus sacerdos potẽtissimus. ¶ Itẽ habes illud euangelij. Et tu aliqñ cõuersus confirma fr̃es tuos/⁊ pasce oues meas.i.loco mei:sicut in vno speciali pp'lo x p̄i/requiritur vnꝰ ep̄s/q̇ sit totius popl'i caput:ita in toto pp'lo xp̄iano requiritur ꝙ sit vnũ totiꝰ eccl'ie caput/ergo papa solus erit caput/⁊ solus regit eccl'iam:de eo em̃ põt dici/ minuisti eũ paulominꝰ ab angelis/gl'ia ⁊ honore cõstituisti eũ super opa manuũ tuaꝝ. ¶ Ite Papa est successor Petri.d.ca.fundamẽta/cũ si.libus:q̇ Petrus in primitiua eccl'ia fuit p̄iceps/⁊ oĩa faciebat sine cardinalibus. Igitur cũ ipsi soli dictũ fuerit/duc in altũ.Luce.v. nõ ab re papa d̓r nõ solũ ep̄s sed culmen ep̄oꝝ.Bald.in proe.Grego.dico in.c.in g̃nali/nu.xix.de reg.iur.ĩ. Ex quo cõiecturari põt/cui data sit clauiũ multitudo:⁊ sũma/⁊ libera ptãs/que appellaẗ absoluta ab oĩbus vinculis canonũ: ⁊ ab omni regula arta
29 tiua preterq̃ꝫ euãgelica. Per que substẽtatur id qđ voluit glo.in.c.in istis.iiij.dist.Qđ * snia pape p̄ualet oĩm ep̄oꝝ snĩe / cui scriben. ibi adstipulantur : qđ intellige ẽm Guil. Thesau.Andega. ⁊ Domi.ibi nisi hec sentẽtia esset cõtra fidẽ:q2 hoc casu cõciliũ habet iurisditionẽ supra papã.c.si papa.xl.dist.Q2 licet dicamus ꝙ pape ptãs nõ est ab hoĩe sed a deo/no.in.c.nouit.s̃.de iudi. tñ dñs nõ videẗ dedisse potestatẽ vt cãm suã destrueret.Causa em̃ cõtra fidẽ/siue causa heresis/d̓r causa dñi Io.Mo.in.c.ne aliqui.ĩ.hoc ti. Alie autẽ cause dñr rerũ dni dixi.s̃.in rub.Sic habes verificata q̃.s̃.ꝓxime dixi:ibi preterq̃ꝫ euãgelica. Cõtinuando intentũ dico/ ꝙ si teneamus primã opinionez sequetur vnũ incõueniens;q2 nõ esset cõcessum omne illud qđ inducit executionẽ eius qđ cõmissum est/cõtra.l.ij.ff.de iurisdi tio.om.iudic.ca.preterea/⁊.c.suspitionis. s̃.de offi.delega.
cũ similibus. ¶ Item cõtra hãc opinio.nõ reperitur tex.
30 ⁊ esto ꝙ reperiretur: tamẽ nõ suffragaretur cardinalibus/ quia * par in parem non habet imperium.c.innotuit. s̃.de elect.l.ille a quo.§.tempestiuũ.ff.ad trebellia.etiã si tex.ille foret editus in concilio generali/ cui pro libito papa derogat dixi in capitu.cum in tua.s̃.de consuetudi.
¶ Non potest etiam suffragari aliqua cõsuetudo/no.Presi.in.d.capi.in istis.col.ij.allegat Paul.de castro cõsilio cclxxx.quod incipit in facto presenti:in antepenulti.col.et Bellemere in capitu.non liceat pape in.xxij.col.xij.quest.
31 ij.firmat Panor.in.d.capi.ex gestis.s̃.de cleri.non residen. Quia * esset prescribere contra supremã potestatem pape:contra quam non valet aliqua prescriptio: no.Inno.in capi.bone/el.ij.col.ij.s̃.de postulatio.prela.Rationem dicit:quia illam a domino tantũ habet/contra quem non procedit prescriptio : quia est extra dispositiones iuris positiui:ideo ab eis ligari non dicito:istud dictum Innocen.firmat alibi/ videlicet in capitu.quoniam.in princi.s̃.de constitu.ipse Panor.⁊ ante eum Bald. in.l.ij.col.iiij.C.de seruituti. ꝙ in his que tangunt plenitudinem potestatis nulla potest procedere prescriptio contra papam.
32 ¶ Item * ecclesia militans est diuinitus exemplata ab ecclesia triumphante.Ioan.Mona.in cap.fundamẽta. s̃.de electio.Et sicut in ecclesia triumphãte est vicarius vnus/ scilicet deus cui cũcta obediunt:ita ex cõsequenti in ecclesia militãti debet esse vnus vicarius dei/qui omnibus presit:citat Panor.in.d.c.ex gestis.s̃.de cleri.nõ residen.post glo.ad hoc nota.scđm eũdem/in cle.ad nostrã/in ver.eccle sie isto titu.que cõprobat hanc obedientiã ratione naturali:q2 sicut operationes rerũ naturaliũ procedũt ex naturalibus potẽtijs:ita opationes humane ꝓcedunt ex humana volũtate/oportuit autẽ in naturalibꝰ:vt supiora mouerent inferiora ad suas actiões venire ꝑ excellentiã naturalis virtutis diuinitus collate: sic oportet in rebus humanis:ꝙ supiores moueãt inferiores ꝑ suã volũtatẽ ex vi au-
33 toritatis diuinitus ordinate: istã rationẽ cõprobo ꝑ aliam quã dices viuã ⁊ indubitatã ꝙ in habẽtibus * ordinem in vniuerso:impossibile est esse duo eque ꝑfecta:ergo ex p̄missis p3.ꝙ papa erit ille cũ m'ltitudo p̄icipatuũ sit mala. De papa em̃ licet dicere illud ꝟgilij in.vj. Eneid.igneus est illis vigor ⁊ celestis origo:⁊ in Bucol.Iã noua ꝓgenies celo demittiẗ alto/qđ firma ꝑ p̄dicta:⁊ no.in.d.c.nouit.ibi supna dispositione vocati:ibi q2 potestas nr̃a nõ est ex hoĩe/ sed ex deo/⁊ sic papa vtitur vice Iesu Christi.

¶ Q2 licet papa ipse aliqñ appellet cardinales fr̃es suos/ nõ tamẽ decet cardinales papaz appellare fratrẽ suũ/ pro quo in arg.habeo glo.in.c.esto subiectus.xcv.dist. que dicit/ꝙ episcopus appellat suos sacerdotes fratres: caueãt tñ presbyteri ne appellẽt eorũ ep̄um fratrẽ / gloriari * em̃
34 nõ debet securis contra dominum secantem/Isaie.xl.c.
¶ Ex quibus resultat ꝙ maritus(etiaz doctor vel miles) non tenetur vxorem suam vocare dominam:secus econtra glo.in.l.pe.C.de inoff.dona.c.mulier.xxxiij.q.v. vide Bar. in.l.donatiões.C.đ dona.Io.mõtaigne in trac.đ biga.q.j.
¶ Ista enim opinio potest ꝑ infinitas alias rationes cõꝓbari/qđ plusq̃ꝫ laboriosuz esset/a quo labore/ vt in p̄ntiarũ cesset calamus noster/teneo pro cõstanti ꝙ hec vltima opinio de iure sit verior/salua reuerẽtia tãti patris.d.Io. Mo.qui in facto proprio locutus est/cui(vt ipsemet testatur in glo.in extrauag.Bonifac.viij.q̃ incipit excõicamus sub ti.de snĩa excõ.)nõ venit credẽdũ.l.j.C.ne q̇s ĩ sua causa/qđ dictũ ꝑ alios scribẽ.in hoc passu in eũ retorquetur.
¶ Pro hac opinione nõ solum habeo cõez:sed etiã glo. cuius autoritas nequaq̃ꝫ minima est in principibus iuda.O-
35 mnes * enim alios antecellit:Bal.in.l.hereditas.C.depo. ⁊ in.l.non moriturũ.C. de contrahen. ⁊ committan. stipul. Audi Idoluz tuũ.i.glo. ⁊ Saly. in.l. traditionibus.C.de pac.idolum aduocatorum est glo.Et sicut ille qui non valet recte equitare/debet se tenere ad arsonem:ita ⁊ iudicãtes ad opinionẽ glo.Saly.in.l.ij.C.q̃ sine cer. quãti.snĩe.
¶ Circa hec possent plura adduci:sed esset transferre porros de horto in hortum:quod autem habeam glo. vide illam in.c.ad apostolice/que est prima.s̃.de re iudic.hoc lib. Aliam habes in.d.c.fundamenta.in ver.fratres suos.cuz qua/vt dixi cõmunis schola vt dicit Domi. hic.Panor. in d.c.ex gestis.Prepo.in.d.c.in istis.iiij.distin. Decius post Fely.in.d.rub.de constitu.Domi.in.c.j.de scisma. hoc lib.. Alber.in rub.de legib.C.Io.de lignia.in.d.c.ij.s̃.de cler. non residen.vbi dicit ꝙ ista est verior in puncto iuris.
¶ Barba.consi.primo volumie primo.(licet in dicto tracta. de prestan.cardinalium aliam tenuerit) sit sibi contrarius/ ideo non venit audiendus.l.prima.C.de furt.cũ similibus) Istud idem fatetur dicendo ꝙ licet in.d.tracta.ita tenuerit:sed sunt anni sexdecim iam elapsi/quibus illum tractatum incepit:nam * si lex adaptatur tempori.c.non debet.
36 s̃.de consang.⁊ affinita.⁊.c.erit autem lex.iiij.distinct.quãto fortius adaptabitur opinioni doctoris/in simili ita se excusat idem Barba.consi.lxxvij.col.penul.volu.quarto.
¶ Ex longiori enim studio/homo efficitur perfectior/teste diuo Hieronymo in prologo Biblie:Scribimꝰ indocti/doctiq̃ꝫ poemata passim:nam propter fantasmata quotidie in nobis generantur diuerse intellectiones: quia * intellige
37 re nostrum/aut est fantasma:aut non est sine fantasmate/testatur philoso.in.iij.de anima.facit.l. diui fratres.ff. de iure patro. ¶ Pro his habes quod citat Decius consilio ccclxxvij.nume.septimo.visis ⁊ diligenter.Ideo iurisconsultus in.l.nonnũq̃ꝫ.ff.de colla.bono.dicit in prin. nonnũq̃ꝫ pretor varietatem non repellit ⁊ consilium mutantis non aspernatur/ ⁊ ibi glo.adducit concordan. quibus quadrat illud prophete:iunior fui/⁊ enim senui:⁊ Paulus/ cum erã paruulus loquebar vt paruulus/cogitabam vt paruulus/ sapiebam vt paruulus:sed postq̃ꝫ factus sum vir/euacuaui ea que sunt paruuli.
¶ Sic non videtur absonum/si variando quis comprobet intentum suuz validioribus rationibus/per ea que dixi.s̃. de constitu.c.j.quibus adde Iaso.in con.lvij.in fine. visis literis volumine tertio.
¶ Habes igitur non solũ glo.sed cõmunẽ/que tenẽda venit/eo q2 presumitur verior.l.j.in ver.crebrior apud veteres.ff.de off.q̃sto.⁊ in.l.j.ff.de senator.in.l. athletas.§.j.ff. de his qui no.infa.cum infinitis similibus vtrobiq̃ꝫ.
¶ Istud enim mihi ꝑq̃ꝫ durũ visuz est ⁊ doleo ꝑut Accursius dolet in simili.in.l.deferre.§.papinia.ff.de iure fisci:ab opinio.patris nostri Io.Mo.⁊ sequacium discedere.
¶ Ideo vt omnibus satisfaciã videtur cum domineo de Ripa in loco statim allegando ita distinguendum: Aut queritur de potestate circa ea que iam statuta sunt ⁊ determinata. Aut de potestate circa statuenda de nouo : primo casu/ Papa ⁊ imꝑator possunt soli sine dubio(etiã si de re ardua agaẗ sequẽdo statutas patrũ ordinatiões siue traditiões) quicquid volunt disponere:secũdo casu aut agitur de aliquo arduo statuendo/quod consistit in iure positiuo/⁊ tunc imperator ⁊ papa poterunt soli statuere absq̃ꝫ cõsensu vel consilio alicuius:quia in istis papa est supra concilium.c. significasti.s̃.de elec.

¶ Et qr in his que sunt positiui iuris sufficit pro ratione volũtas/glo.in.l.j.§.pueritiã.ff.de postulã. Feli.in.c.si quã do.s̃.de rescrip.⁊ ita ꝓcedat hec vltima opinio/aut agitur de aliquo arduo quod consistit in iure diuino naturali/ vel quasi tũc neq̃ Papa/sine cardinalibus: neq̃ Imperator/ sine senatoribus poterit quicq̃ decernere. Ita ꝓcedat prima opinio: ista sunt ꝟba dñi mei in rub. de cõsti. sub nu.xx. cuius doctrinam insequor more veri discipuli.

¶ Pro vltimo tamẽ mẽbro vide Panor. in.q.quidã epũs ⁊ rector/nume.xiij.versi.an autem pretermisso concilio.

¶ Et postremo inq̃stũ.s̃.diximus q̃ cõis opinio prefertur istud video cõdiendũ vno salis grano per Deciũ cõsi.cccc. in fine viso/ex iuris prudẽtie thesauro extracto: ibi ꝑ maiori numero ꝑsumitur ceteris paribus/ quãdo oẽs ⁊ singuli parem adhiberẽt diligentiã: alr̃s secus prout cõiter fieri 38 solet/iuxta illud. Quod * cõe est negligitur.l.ij.C.quãdo ⁊ quib.quar.pars.lib.xj. Et hec in presentiarum sufficiant vt ad alia descendamus. Probus.

b ¶ Successore. Non immediato/qui fuit benedictus.xj.testatur Ioan.Andr.hic in nouel. immediatus fuit Bonifa. viij.vt patet in eius vita: quia medio cessionis celest.v.ad papatum promotus est. Probus.

c 39 ¶ Ardua. Ratio quia * diligentiorẽ ⁊ maiorẽ solẽnitatem requirũt/glo.in.c.regula.§.porro/distinc.iij. Barba.consi. lxxxviij.col.viij.vol.iiij. Istud dictũ Io.Mo.placet. Cardi.cõ.cxxxvij.nu.viij.⁊ fuit questio regis/vbi pónit de rege/an possit ardua facere sine cõsilio procerũ/ ⁊ in cõsi.cl. nu.xvj.in questione: vide lapum allega.xlix. licet materia/ placet etiam Neapol.decisio.289.nume.xiiij.serenissimus rex. Philippus Probus.

d ¶ Solutus. Merito dicitur/q̃ omnia iura positiua degenerant a processu ⁊ sententia principis. Maria.Sozi.consi. xxxix.col.penul.vide specul.de modo gener.concilij/ rub. iij. folio.v. Probus.

e ¶ Director. Et vniuersalis rector ⁊ administrator omnium beneficiorum ⁊ decimarum Papa dicitur/ lupus in tracta. de liber.ecclesia.q.iij.col.penul. Probus.

¶ Alexander Quartus inquisitoribus hereticę prauitatis. Cap. V.

In fidei fauorem concedimus, vt in negocio inquisitiõis hereticę prauitatis, excõicati & participes vel socij criminis ad testimoniũ admittantur. ¶ Pręsertim in ꝓbationũ aliarũ defectũ cõtra hereticos, credentes fautores, receptatores & defensores eorũ, si ex verisimilibus cõiecturis, & ex numero testium, aut personarum (tam deponẽtium quam eorum contra quos deponitur) qualitate, ac alijs circunstantijs sic testificãtes falsa non dicere pręsumantur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Excõmunicati a testimonio repellũtur regulariter/ prout participes criminis ⁊ socij.
2 A iure communi non receditur/nisi ex causa.
Circũstãtie inducũt vt fiat dispẽsatio cõtra ius cõmune.
3 Materia opat̃/ vt id fiat/qđ nõ fieret/rigore iuris attẽto.
4 Quando stetur illi cui est conscientie commissum per legẽ vel principem.
5 Quando non stetur relationi alicuius.
Marito quando liceat vxorem verberibus afficere.
6 Iudici quando liceat imponere mitiorem penam/ q̃ a iure sit introductum.
7 Ratione circunstantiarum pena aggrauatur.
8 Ratione materie ⁊ infirmitatis recedimus a regulis iuris communis.
9 Verba ratione subiecte materie quandoq̃ largius/ quandoq̃ strictius accipiuntur.
10 Verba generalia intelliguntur secundum naturam cõtractus super quo adijciuntur.
Testes singulares quando probent.
11 Infinitas permittitur/quando apta est materia infinitatẽ comprehendere.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Iura/ex causa transgrediuntur/vt hic.
2 Magnates de cõsuetudine non suspenduntur furca: quod fallit/ vt hic.
3 Ille cuiꝰ cõsciẽtie cõmittitur/nõ potest leges transgredi.
Verbum conscientia importat boni viri arbitrium / non liberam voluntatem.

a 1 In fidei, a Regulare est q̃ excõmunicati * a testimonio repellantur.s̃.de ordi.cognitio.cum dilectus.§.verum.s̃.de testib.c.vlti. Sic participes criminis seu socij.s̃.de testib.veniens.j.iiij.q.iij.§.itẽ in criminali.versi.item liberi. sed hoc est speciale contra regulam/in fauorem fidei: si predicti verisimiliter vera dicere presumantur/vt hic.

2 ¶ Et est notatu dignum/quod a iure communi * non re-b c ceditur/ b nisi ex causa: ⁊ hoc inducit vt infringatur c ius commune: sicut video. circunstantie inducunt/vt fiat dispẽsatio contra ius commune: vt q̃ dispensetur cũ illegitimo/ non est necessitatis ex parte dispensantis/nec ille cum quo dispensatur/habet ius quo petat illam sibi fieri. Sed circũ-d stantie d faciunt dispensationem debitam.arg.l.distinc. vt e 5 constitueretur: similiter materia e * in qua contenditur/ operatur vt id fiat/quod non fieret rigore iuris attẽto.s̃. de re iudic.c.fi.C.de fideiusso.l.cum inter veteres in fine. ff.eod.titulo.l.generaliter.§.si quis seruo.⁊ hic. Ioannes Monach.Cardina.

a In fidei. Pro intellectu huius text. vide q̃ citat Io.Lupus in suo consilio/ quod posuit post repeti.c.per vestras.s̃. de dona. inten.vir.⁊ vxor.in fine consilij. Probus.

b 1 ¶ Nisi ex causa. Etiã * istud habet locum in testibus: quia propter maximam testiũ legalitatem/ receditur a regulis iuris cõmunis: no. Decius cõsilio.ccccl xiij.in fine. in causa / dixi. s̃.in.c.j.nume.lviij. de confes. vltra que in proposito/dic ni si ex causa ergo cum causa. Facit dictum Inno.in.c.j.s̃. de cõsti. vbi ait q̃ administratores ⁊ ceteri ordinarij qñq̃ licite ratiõe casuũ emergentiũ leges transgrediuntur/hoc dictũ Inno.ibi scriben.tot quot sunt sequũtur: maxime Bal. in.l.q̃d ergo.§.pena grauior.ff.de his q̃ no.infamia.col.iiij. ⁊ in.c.j.col.vj.q̃ feud.dar.poss.⁊ in.l.⁊ si seuerior. col.ij.ff. ex quib.caus.infa.irroga.in.l.j.col.v.qui accus. nõ pos.in.l. obseruare.§.proficisci.in.vj.col.ff.de offi.procons.⁊ lega.in l.prima.in prin.C.de precib.impera.offer. Idem Bal.in.c. primo.§.iniuria.in prin.de pace iura.firma.in auten.hodie. C.de iudic.in auten. Sed nouo iure.C.de seruis fug.col. prima.idem Bal.in.c.iurgantiũ.in fine.de re iudic.s̃. Angel.in.l.quod si nolit.§.qui assidua.ff.de edil.edict. Roma. in rubr.C.qui admmitti.col.ij.⁊ in.l.si quis in graui.§.vtrũ in vlt.col.ff.ad silleya.⁊ in.l.si vero.§.de viro.ff.solu.matri. ⁊ Corce.sing.cccc xxix.considero.

¶ Pro hoc dicto Innocen.videtur tex.in.c. Felicis.§.ceterum.de penis/hoc lib.⁊.l.fi.versi.nec huiusmodi.C.de mod. mulctan.⁊:c.j.de scismatic.eo.libr.

¶ Pro premissis habes dictum Bal.in.c.cum quidam.in fi-2 ne.s̃.de iureiur.vbi dicit q̃ licet * magnates de consuetudine non suspendantur furca: hoc tamen fallit/nisi committant proditionem/aut aliud grande/vel enorme: quia tunc debent suspendi in altioribus furcis: quod dicit seruari in regno Francie/⁊ bene/prout his diebus visum est in persona cuiusdam magni ⁊ potentissimi ciuis Turonẽsis: qui propter eius enormia delicta/vt fertur in vulgo in monte Falcone hic Parisijs suspensus est.

¶ Hic Neap.deci.ccc xcj.in fi.fuit dubitatũ/q̃ ꝓpter terribiles casus: licz iustas leges trãsgredi. ¶ Cõtinuãdo intẽtũ habes moderare dictũ Inno.⁊ sequa.p ea q̃ citat Alex. 3 cõ.xlv.nu.4.visis ꝟbis testamẽ.vol.vj.q̃ ille * cuiꝰ cõsciẽtie

cõmittitur:nõ potest leges trãsgredi/q2 intelligitur de cõscientia lege munita:nõ de ea quã quis sibi fabricat argu. l.codicillis.§.fina.de lega.ij.quod suadetur:quia verbũ cõscientia importat arbitriũ boni viri/ nõ autẽ liberã voluntatem Bald.in.l.fina.ad finẽ.C.de iur.do.impe.facit text. iuncta glo.in cle.prima/in ver.oneramus de iure patro.cũ alijs ibi per eũ adductis:qui subdit vnum notandum post Paul.de castro in.l.de pupillo.§.opus. ff.de no.oper.nunciã.ꝙ vbi * aliquid cõmittitur conscientie alicuius per legẽ/vt in.d.cle.prima/vel per principem/vt pote per rescriptũ/si vult actũ suum robur sortiri ex virtute illorum verborum:conscientie tue committimus/ adeo quod non possit infringi illud quod per eum factũ est:requiritur ꝙ quãdo declarat/iuret ꝙ ita dictat sibi conscientia: ⁊ aliter non est stãdũ dicto suo/⁊ id probari per.d.§.qui opus/⁊.l.theopõpus.ff.de dote prelega.⁊ ita limitari quod no. glo.sing. in.§.assessorem/cap.statutum/de rescrip.hoc lib. in ver.relinquatur. ¶ Pro hac moderatione(quando committitur cõscientie).Uide q̃ late nouissime tradit Ipoli.de Marsilijs cõsi.xx.nume.lv.⁊ cõsi.xlij.nume.iiij.in causa Joan.de maluitijs:⁊ que dicimus in cap.primo/in ver.conscientiã. s̃.de re iudi. ¶ Item pro themate dic/ꝙ licet statutum dicat stari * relationi/tamẽ intelligitur nisi iusta causa subsit nõ credendi:quod comprobat Alexan. in consi.cxiiij.in princi.in causa ⁊ lite/volu.iiij. ¶ Item licet iure communi non permittatur ꝙ maritus possit verberibus vxorem afficere.l.consensu/circa princi.C.de repud. Alex.consi.cxv.in princi.viso themate/volu.iiij.tamen illud intelligitur/ nisi subsit iusta causa:⁊ leuiter:arg.l.preceptoris.ff.ad.l.aquil. ⁊ in cap.ad audientiã.s̃.de homicidio/⁊.l.j.cũ ibi no. C.de emenda.propinq. Docto.in cap.quẽadmodũ.s̃.de iureiur. ¶ Istud tamẽ videtur absurdũ/ꝙ vxores verberibus afficiãtur:tu tñ dic id cõcedi vt absurdius vitet̃: videlꝫ ne vagent ꝑ plateas ⁊ vicos/cõuiuia frequẽtãdo/⁊ alia q̇bꝰ Uenus calefit: q2 tũc habet locũ absurdũ/ vt illud absurdius vitet̃.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aquil.⁊.l.si quis fumo.co.tit. ¶ Et quãdoqꝫ etiã malũ ꝑmittitur vt maius euitetur. 2 2. q.j.Cõsidera.xxvj.q.ij.hi q̇.⁊.c.vlti.s̃.de symo.⁊ in.ca.j.de tẽpo.ordi. Notat amplius cõprobando Calca.in cõsi.priocol.xix.quẽ vide ꝓ ipso themate in cõsi.xxvj.col.iij. clemẽtissimi:vbi dicit ꝙ ꝓpter criminis attrocitatẽ fertur sentẽtia cõtra defunctos/qđ regulariter nõ fit l.Paulus.ff.que senten.sine appel.rescind. ¶ Postremo subdit ꝙ ꝓpter disciplinã hoĩs recedimus a iure cõi/cap.de multa.s̃.de prebend. tamẽ quãdo est suprema disciplina hoĩs multo plus operatur q2 recedimus a statuto populi. l.sed et reprobari.§.fina.vbi Bald.ff.de excusa.tuto. Probus.

c ¶ Infringetur. Ultra que in ꝓcedẽti apostilla dicta sunt/ vide not.per Alexãd. cõsi.xix.in fine circa primũ ⁊ tertiũ/

6 volu.xij.vbi dicit/ꝙ licet de iure * veniat imponẽda pena vltimi supplicij:potest tamen iudex penã in mitiorẽ cõmutare ex causa probabili ⁊ iusta/vt pote si delinquens ꝓ vtilitate reipubli.laborauerit/ seu id fecerit quod multoꝝ salutem concerneret.l.non omnes.§.fina.ff.de re milita.⁊.l. si quis in graui.§.hi qui.ff.ad silleia.⁊ ꝑ not.in.l.iij.in ver. certis rationibus/vbi Alexan.C.ex quib.cau.infa.irroga. vel si talis persona sit respectu doctrine/vel artificij:quod plurimum ad populi vtilitatem cedere possit/no.apud Cepol.cautel.ij. Probus.

d ¶ Circunstantie. Bald.in capi.fina.nume.x.s̃.de offi.dele

7 ga.dicit ꝙ * ratione circunstantiarũ pena aggrauatur. Joan.Mona.in capi. is cui/de senten.excõmuni. Uide Marianus Sozi.consi.clvij.col.iiij.presens consultatio/⁊ Alex.cõsilio.xiij.numer.xv.attentis his/ volu.vij.vbi dicit/ꝙ licet non deceat iudici arbitrari de pena mortis vel mẽbri mutilatione/vt ibi late comprobat:hoc verum/nisi quando cõcurrunt circunstantie/seu qualitates: que suadent penam talem esse imponendam. Joan.de Imola.l.ij.ff.de publi.iudic. Uide eundem Alexand. ꝙ iudex nõ possit arbitrari vsqꝫ ad penam mortis vel mutilationem membri/consilio.lv. in causa inquisitionis eo.volu.vij.vbi vnum subdit/ ꝙ mutilatio equiparatur morti:ratione cuius/mulier pregnans dãnata ad mutilationẽ membri: debet custodiri sicut quãdo est dãnata ad mortem.l.imperator.ij ff.de statu homi.tamen in proposito idem Alexand consi.cxxj.nume.vj.eo.volu.conuenit cum Joan.de Imol. videlicet nisi circunstantie aliud suadeant. Probus.

e ¶ Materia. Ratione cuius recedimus a regulis iuris cõ

8 munis/vt dicimus ratione infirmitatis/ * propter quã recedimus ab ipsis regulis iuris communis.l.filiusfa.§.fina. cum sequen.ff.de procura.l.quesitum. ff.de re iudic.capi.ij. ibi egritudine/de procura.hoc lib.l.si lõgius. ibi incidentẽ infirmitate.ff.de iudic. No.communiter doct.in.l.j.in prin. ff.de offi.eius cui manda.est iurisd.⁊ in.l.ij.C.de peda.iudici.dum concludunt ꝙ propter infirmitatem magistratus recedimus a regulis iuris cõmunis/que habent ꝙ de iure ciuili cause meri imperij non possunt delegari. Pro his habes que dixi post tex.ibi/⁊ docto.in.c.vnico.in ver.⁊ q2 materia.s̃.de cler.non resid.

9 ¶ Itẽ ratione subiecte materie/qñqꝫ * ṽba largiꝰ qñqꝫ strictiꝰ accipiunt̃.l.si vno in prin.ff.loca.l.insulã.ff. de ꝟscri.ṽ. .l.si stipulatus in prin.ff.de vsur.c.constitutus.s̃. de relig. domi.tradit Alex.con.ccxvj.nu.v.põderatis his que in su

10 prascripto themate/vol.vj. ¶ Itẽ verba gñalia * debẽt intelligi secundũ naturã cõtractus:super quo adijciuntur d.l.si stipulatus in prin.ff.de vsur.l.dãni infecti.quidam in prin.ff.de dam.infect.l.si legati serui nomine:de lega.j. vnde inquit Bal.in.l.a procuratore.C.mãda.ꝙ verba gñalia apposita in cõtractu/semꝑ restringũtur ad ea que sunt de natura rerũ in cõtractu deductarũ:allegat no.verbũ Inno.in.c.ex literis.s̃.de iur.patr.quod vide pro intento q2 optime loquitur. ¶ Pro themate videt̃ facere quod not. Alexand.in con.lxxxvj.col.fina. viso themate/volu.ij. ꝙ licet regulariter testes singulares nõ ꝓbẽt:tamẽ testes singulares ad ꝓbandũ quid in gñe:scꝫ fuisse aliquẽ furiosum hereticũ/vel infamẽ/sufficiunt/vt ibi late comprobat.

¶ Item etiaꝫ ratione subiecte materie verba a vera significatione aliud importãt/no.idẽ Alex.in cõ.ccviij.nu.ix.vi

11 so summario.vol.ij. ¶ Itẽ licet infinitas * vitari debeat vt satis patet apud nostrates/⁊ nouissime apud do. Petr. Rebuff.in repe.l.vnice.C.de sentẽ.q̃ pro eo qđ inter.prof. no.primo:illud tamen est limitandũ(⁊ prout eidẽ do. Pet. Rebuffo placet)nisi materia sit apta apprehẽdere infinitatẽ aut ṽba.l.si ita stipulatus a Seio fuero.ff.de fideiuss. §.pc.qui feud.dare pos.l.videamꝰ.§.iurare. ⁊ ibi Jason.ff. de in litem iur. Angel.consi.cclxj.col.ij. Thema.Imol.in.l. si finita.in prin.ff.de dam.infect. Probus.

¶ Alexander Quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Capi.vj.

PRæsidẽtes regimini alicuius regni,prouinciæ,siue loci,(licet excommunicati vel de facto tantum,& non de iure iurisditionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum vel delegatorum ipsorum,aut inquisitorũ hæreticæ prauitatis non valentium sine moræ dispendio,vel negotij periculo,recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possint iustitiam exequi) possunt & debent contra hæreticos credentes, fautores,receptatores,& defensores eorum iustitiam & suum officium exercere. ¶ Nec requirentes huiusmodi excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt.

¶ Non tamen præsidentibus prælibatis, vel officialibus eorundem propterea in alijs casibus intelligat̃ cõcessum aliquid vel ꝑmissum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quod casibus aliquibus est concessum vel permissum/ad casus alios non est trahendum.

2 Que fauore fidei sunt introducta: non debent ad consequentiam trahi.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Inquisitores dicũtur delegati/ ꝛ hñt iurisdictionẽ limitatã.
2 Diuersa sunt delicta male sentire de fide: ꝛ penitentiam iniunctam non adimplere.
3 Beneficium inuentarij quando datur.
4 Actio subrogata quando nõ sapit naturam illius in cuius locum subrogatur.

PRæsidentes, Casus: presidẽs nõ habẽs exercitiũ iurisditionis/ vt excõicatus/ aut eã nõ habẽs de iure: illã exercet ad requisitionez inquisitoris nõ valẽtis superiorẽ legitimũ requirere/ nec ex hoc inquisitor est excõicatione ligatus: nec ꝙ dictis casibus est cõcessum * / vel ꝓmissuz: ad casus alios est trahẽdũ/ [incurrũt] ꝓpter huius participationẽ: nã minorem nõ incurrũt: de qua habetur. s̃. ꝙ met. causa. sacris/ nec maiorẽ: etiã si isti requisiti essent excõicati/ ꝓ eo ꝙ iurisditionẽ exercebãt. s̃. hoc lib. de off. vica. Romana/ qꝛ inquisitores [a] participationẽ faciũt autoritate huius canonis. [ꝓmissum] Nã * cũ predicta sint fauore fidei introducta/ ad cõsequẽtiã trahi nõ debẽt. ff. de legib. quod vero. j. de regu. iur. que a iure. Jo. Mo. Car.

INquisitores. * Qui delegati dicũtur ẽm Deciũ cõsi. cxxxvij. col. iij. vl. Scdo principaliter. ꝓbat glo. in cle. ij. in ver. ipsoꝝ. hoc titu. ꝑ cap. ꝑ hoc/ hoc titu. ꝛ lib. no. in ca. ne aliqui. eo. j. Et habẽt iurisditionẽ limitatã in causa heresis. c. accusatꝰ. §. sane. hoc ti. ꝛ lib. ꝓbat tex. in cle. j. in princi. ibi metas sibi traditas extẽdẽtes eo. ti. ꝛ sic de alijs casibus/ a casibus in forma cõmissionis traditis cognoscere nõ valent/ licet origo illoꝝ (a casibus in cõmissione descriptis) descẽdat/ vt pote si inquisitor abiurãti heresim penitentiã imposuit/ iuxta. c. ad abolendã. s̃. hoc titu. Si ille postmodũ penitẽtiã sibi iniũctã nõ impleuerit/ nõ potest ꝓpter hoc inquisitor contra eum tãꝗ hereticũ ꝓcedere/ qꝛ licet in hoc male fecerit et peccauerit: ista tñ nõ dicitur causa heresis: ꝛ de tali causa nõ videtur inquisitor habere potestatem: ista fuit sentẽtia Cald. hoc titu. cõsi. ij. quã cõprobat sic: qꝛ licet penitentiaz sibi iniũctã nõ impleuerit/ ꝛ sic in hoc peccauerit/ nõ ꝓpter hoc tñ sequiꝛ/ ꝙ male de fide senserit: qꝺ est precipuũ ad essentiã heresis. Ista * eñ sunt diuersa delicta/ male sentire de fide/ ꝛ penitẽtiã iniũctã nõ adimplere: ꝑ primũ eñ virtutẽ sacramẽti quis reprobat: de eo loquẽdo ꝙ male sentit de sacramẽto: vt. d. c. ad abolendã/ in princ. Sed ꝑ scꝺꝫ ipsum sacramentũ contẽnit/ nõ ꝙ ꝓpter hoc aliter sentiat de sacramento/ ꝗ Romana sentit eccl̃ia/ vnde inobediens pape/ licet peccet: nõ ꝓpter hoc male sentit de illo articulo: vnã sanctã catholicã ecclesiã. Secus si crederet Romanã ecclesiã nõ esse caput: vel nõ habere potestatẽ precipiẽdi/ vel canones cõdendi. c. nulli fas. vbi Prepo. in fine. xix. distinc. Domi. in cap. si papa/ col. fina. xl. distinct. tex. in cap. oẽs. xxij. distinc. idẽ Domi. in cap. huic sedi. xvij. distin. Cũ igitur ista sint diuersa/ patet ꝙ vnũ nõ includit alium/ ca. susceptum. de rescrip. hoc libro/ cap. dilectus. s̃. de offi. ord. cum similibus. Et licet talis negligentia ad pristinuz statum reducat/ nõ tamen ad pristinum peccatum/ ca. eos. de senten. excõica. hoc lib. cap. in plurimis/ de penitẽ. distinc. iiij. Ista est cõprobatio Cald. in puncto ipso: quaz firmare poteris secundum Deciũ/ vbi. s̃. per ea que tradit Angel. consi. xxxi. quod exorditur. dñs Philippus. col. iij. vbi dicit ꝙ beneficiũ * inuentarij quod datur heredi. per. l. fina. C. de iure deliber. cõpetit/ quãdo agitur contra heredem immediate ex causa hereditaria: secus si debitũ hereditariũ reformatum sit ex concordia et conuentione facta cum herede: quia si heres postea conueniatur immediate virtute conuentionis non habebit beneficium inuentarij: quia illud solum datur quando heres ex causa hereditaria conuenitur. d. l. fi. Et intelligitur immediate ex causa hereditaria: sed talis causa remota non dicitur hereditaria/ allegat. l. cum hereditas. ff. ad trebel. in simili casu tradit Arety. consi. cxlvij. in questione proposita. col. penul. vbi etiam ipse dicit non esse debitum ex causa/ hereditaria: nisi sit immediate/ secus si mediate/ vt qꝛ nouatio ĩteruenit: allegat tex. in. l. ij. §. sin autem: ver. non solũ. ff. de actio. vel heredi. vend. ¶ In proposito facit quod no. Bar. in. l. certi cõditio §. quoniã. ff. si cer. peta. vbi si statutum velit quod debitum testibus probari nõ possit/ intelligitur immediate: vnde si quis promisit per instrumentũ damna ꝛ interesse/ quantitas damni/ testibus probari poterit non obstãte statuto/ qꝛ verũ est immediate ꝙ debitũ testibus nõ ꝓbatur. ꝛ in hoc Bar. doc. ibi cõmuniter sequuntur: per que patet liquide intentũ nostruz: ex quo resultat exceptio a regula: ꝙ actio 4 * subrogata sapit naturã illius in cuius locuz subrogatur/ quia illa nõ habet locũ quãdo subrogatur per modũ nouationis/ scꝺm Angel. in. d. consi. xxxj. col. fina. in prin. nõ habet etiam locũ quãdo est diuersa qualitas in subrogato: vt videre poteris per ea que dicunt Lapus allega. lxxxviij. col. iij. cõmune. ꝛ Alex. in consi. cvj. nume. xvij. vol. tertio. ꝛ consi. lxxvij. nume. iij. in causa ꝛ lite. volu. ij. ꝛ consi. cxxviij. nume. x. consideratis verbis/ vol. primo. Probus.

¶ Alexander quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap. vij.

CVm contumacia (in causa præsertim fidei) suspitioni præsumptionẽ adijciat vehementem, si suspectus de hæresi vocatus a vobis, vt de fide respõdeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut cõtumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Malum malo additum/ plus aggrauat.
2 Duo cooperantur quod vnum non faceret.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Propter bonum malum tolleratur.
2 Peccatum veniale geminatum efficitur mortale.
3 Quando quis ex furto modice rei teneatur pena capitali.
4 Iteratis delictis/ iteratur pena.
Infamis potest effici infamior.
5 Que non prosunt singula/ multa iuuant.
6 Verborum geminatio operatur/ prout actuuz.
Contra actum geminatum non potest opponi de inconsideratione/ vel inaduertẽtia.
7 Confessio deliberata est irreuocabilis.
Confessio facta parte absente/ qñ faciat plenã ꝓbationẽ.
8 Secũda iussio principis idẽ opatur qꝺ ꝓprius motus.
9 Geminata cõcessio/ videꝛ facta ex certa ꝯcedẽtis scientia.
10 Interlocutoria geminata non reuocatur.
11 Verba enũciatiua geminata operantur idẽ qꝺ dispositiua.
12 Dispositio hoĩs ꝯcurrẽs cũ dispõe legis fortiorem effectũ reddit.

CVm contumacia, Hoc. c. dubiũ ꝺcidiꝛ/ qꝺ no. xj. q. iij. Rursus [vehementẽ]. Nota malũ * malo additũ [a] plus aggrauat: nam ista duo opanꝛ qꝺ vnũ [b] nõ faceret: [cõdẽnetur]. Concordat. s̃. eo. excõmunicamꝰ. §. j. Jo. Mo. Card.

a
1 MAlum additum. Adde vnum quo ad hoc/ q * propter bonum quod ex aliquo male gesto sequitur/ ipsum malum tolleratur. Et similiter propter maius malum vitandum/ cōceditur minus malū/ pro quo vide que dixi. s̄. in capi. in fidei. nume. v. isto titulo.

¶ Unde cum quosdam in ecclesia incontinētes Paulus inspiceret/ concessit minora: vt maiora vitarent: dicens ꝓpter fornicationem vnusquisq; vxorem suam habeat. Item ecclesia tollerat publicas meretrices/ ⁊ sub dissimulatione pertransit/ vt euitet maius malum not. in cap. inter opera. s̄. de spōsa. tradit Petr. de Ancha. consilio. ccxliij. col. ij. christianissime ⁊ illustris/ vbi plura pro hoc in simili adducit que possunt suadere vsurarū permissionem quo ad iudeos/ nō audet tamen id concludere: ex eo q ius canonicum statuit: q iudei teneantur christianis vsuras remittere/ ⁊ coguntur ad hoc per principes seculares/ capitu. post miserabilem. s̄. de vsur. Probus.

b ¶ Quod vnum. Uide que dixi. s̄. in. c. j. in ver. duo concurrentia/ de rescrip. Joan. Mo. in. c. filij. s̄. hoc titu. vide etiā.
2 cap. vnū orariū. in. §. cōis. xxv. distinc. Quod * peccatū veniale geminatum efficitur mortale: iuxta illud quod habetur in. l. iij. C. de episco. audi. de eo qui geminauit delictū.

¶ Hinc perpulchre Bald. in. l. apud antiquos in fine post Joan. ⁊ Odofr. ⁊ Nicol. de matha. C. de furt. refert/ q si dapifer vel mercenari⁹ hodie furatur vnā rem villem/ ⁊ cras aliam rem villem/ ⁊ sic facit multa furta/ q tunc poterit accusari de furto/ ⁊ puniri/ argu. d. l. iij. in fine/ idem Bald. in cap. primo. §. furtum de pace iura. firmand. vbi allegat Cy. in. d. l. apud antiquos.

3 ¶ Habes etiam eundem Bald. in iure nostro pontificio in capitu. de appellationibus. s̄. de appella. dum dicit q * modicis furtis factis diuersis diebus ⁊ horis: potest quis effici ita famosus/ q suspenditur: quia non est parcendū delinquere consuetis/ quasi habituatis ad delinquēdum. d. l. iij. ¶ Bar. in. l. si cui. §. cum sacrilegium. ff. de accus. videt̄ vnum ad propositum dicere/ q si aliquis fecit furtum alibi/ ⁊ postea fecit aliud hic/ quod punietur hic tanq; famosus fur/ quia licet non possit puniri pro delicto alibi commisso: tamen aggrauabit illud delictū hic: vt suspendatur/
4 iteratis * enim delictis iteratur pena. l. quicūq;. C. de ser. fugit. ⁊ quod not. ff. de penis. l. capitalium. §. famosos/ hinc Bald. in. d. capi. de appellationibus/ q infamis potest effici infamior/ sicut fur simplex potest esse famosus.

5 ¶ Et sic habeo intentum ex regula que non * prosunt singula multa iuuant/ glo. in. l. ij. in ver. legitimus. ff. de excusa. tutor. ⁊ in. l. instrumenta. C. de proba. glo. in ver. testis/ in capitu. fina. s̄. de success. ab intesta. glo. in capi. accedēs. ij. in ver. oriundus. s̄. vt lite non contesta. in capit. illud/ in ver. fama. s̄. de presumptio. ⁊ in capitu. cum causam/ que est fina. s̄. de probatio. vbi Cardi. Panor. ⁊ Feli. ⁊ Decius dicūt id verū sit̄ sumpta/ ⁊ qn̄ ad idē tēdūt: sec⁹ si ad diuersa.

6 ¶ Et attēde/ q * nō solū actuū gemīatio oꝑatur: verūetiā ꝟboꝝ/ q videtur ꝓlata cū maiori deliberatiōe: dicit tex. in c. ⁊ si xps. s̄. de iureiu. vide Barb. ꝯsi. j. charta mihi. 7. vol. j. hinc Bal. in tracta. de scisma. in. xviij. col. quē ponit in rubri. C. si q̄s alie. testa. q cōtra actū geminatū nūq; pōt opponi de incōsideratione: vel inaduertētia: q p̄sumit̄ deli-
7 beratio: facit glo. ab omibus approbata in. c. ex lr̄is/ in ver. admonita: in fine. s̄. de diuortijs/ q ꝯfessio * deliberata est irreuocabilis: refert ⁊ ampliora Feli. in. c. qm̄. in princ. s̄. de offi. delega. ad idē qđ no. Sozi. cōsi. 8. col. 3. visis ⁊ diligēter inspectis: q licet cōfessio facta pte absente ⁊ extra iudiciū/ semiplenā faciet ꝓbationē tm̄. Si tn̄ bis emanauit facit plenā: tradit̄ ꝑ Bar. in. l. admonēdi. ff. de iureiur. tex. in. l. cū scim⁹ de agrico. ⁊ cēsit. vbi Bar. ⁊ Jo. de platea/ lib. xj. C. de hoc vide ꝑ Feli. in. c. si cautio. s̄. de fide istr. vide Roma. cō. 346. in hac cā Basiliē. Feli. in. c. nōnulli. nu. 14. s̄. de res. q actus gemīatus est lōge fortior: ⁊ magis oꝑatur q̄ act⁹ semel tm̄ fact⁹: vide Roma. cōsi. 25. viso facto mihi ꝓposito. ¶ In ꝓposito faciūt ea q̄ dixim⁹ de scđa princi-
8 pis iussione: de qua ꝑ Bal. in. l. nec dānosa. C. de p̄cib. imp. offer. in ꝟsi. Sʒ cōtra prim dictū vbi inquit q scđa * iussio idem oꝑatur q ꝓpri⁹ pricipis motus ꝑ tex. in. §. ⁊ hoc verū iubem⁹ in autē. vt null. iudic. iūcta. l. j. de peti. bono. subla. lib. xj. C. Seqtur Roma. in. l. si vero. §. de viro. in. 3. fallē. ff. soluto matr. Alex. in. l. 3. in pri. ff. q quisq; iur. refert (sequēdo; Deci⁹ cōsi. 137. col. ij. ꝓ tenui facultate mea/ ⁊ tpis an-

9 gustia/ subdēs * q geminata cōcessio videt̄ facta ex certa ꝯcedētis sciētia. no. Jo. And. ⁊ alij in. c. porrecta. s̄. de ꝯfirma. vtil. vł. inuti. ⁊ clausula ex certa sciētia hʒ similitudinē cū clausula motu ꝓprio/ vt ꝑ glo. in. c. statutū. in. §. j. in ꝟ. literaꝝ. s̄. de rescrip. hoc lib. ¶ Itē geminata cōcessio (dico rescripti) eq̄parat̄ motu ꝓprio. Bal. ī. d. l. nec dānosa. C.
10 de p̄cib. imp. offer. ¶ Itē * lʒ iudex suā possit reuocare interlocutoriā. no. in. l. qđ iussit. ff. de re iudic. si tn̄ reperiatur geminata seu cōfirmata nō poterit reuocari. glo. est sing. ꝑʒ Car. ibi in cle. fi. in ꝟb. sup ea/ de appel. istud discutit latius do. Ipoly. de marsil. cō. ij. nu. lv. cū seq. ¶ In ꝓposito Dec. cō. clxxv. sub nu. vj. in causa falsitatis/ dicit q q̄ bis actū facit/ videt̄ velle q in cōtrariū nihil opponi possit: q plena deliberatio ibi esse p̄sumit̄. allegat tex. cū glo. in auten. vt null. iud. §. Et hoc vero iubemus. istud ꝓsequit̄ idē Dec. cō. clxxxj. sub nu. v. Satis nota est questio.

¶ Itē habes aliū effectū geminatiōis: q ꝟba enūciatiua
11 geminata * operant̄ idē q dispositiua/ seu dispositiue ꝓlata/ vt ꝓbat̄ in. l. cū scim⁹. C. de agric. ⁊ cēsit. lib. xj. vbi Bar. ⁊ Ang. qđ placet Alex. cō. cxxv. nu. v. viso ꝓcessu. vol. vij.

¶ Itē multiplicata p̄statio/ ⁊ tēporis lōgitudo tollit p̄sumptionē fragilitatis ⁊ simplicitatis rusticoꝝ. l. si mulier. el. 2. ⁊ autē. siue a me. C. ad velleya. no. Alex. in cō. cxxiiij. nu. ij. sup primo quesito/ vol. iiij. Comprobat late Dec. cō. 497. nu. vj. accurate. ¶ Preterea ꝓ ꝯprobatiōe p̄missoꝝ/ habeo q vbi cōcurrit dispositio legis ⁊ cōtractus hoīs/ tunc fortior effectus resultat/ vt eo casu etiā casibus ꝑmissis q alias ꝑmitteret̄/ ꝓhibeat̄/ ⁊ ecōtra ꝓbat tex. in. §. sanctissimas. in auten. de alie. ⁊ emphi. quē pōderāt Ang. Alex. Imol. ⁊ Mod. in. l. filiussa. §. diui de lega. j. Bal. in. l. quoties C. de fideicō. ⁊ in. l. j. C. de pact. ⁊ ante eos pōderauit glo. fi. circa mediū. in. c. verū. s̄. de cōditio. apposit. ⁊ i simili q di-
12 spositio * hoīs cōcurrēs cū dispositione legis fortiorē effectū reddit/ facit glo. in. §. oportet in auten. de iudicib. colla. vj. ⁊ glo. quā ibi summe no. Ang. in auten. de exhib. reis ad prin. colla. v. ⁊ glo. in. l. si mulier. §. si q̄s rem. de lega. iij. ⁊ qđ tradit Bar. in. l. ij. §. fi. ff. de vsucapio. ꝓ empto. Bal. in. l. ij. C. de vsucap. q̄ ꝓ lib. Panor. in. c. pastoralis. s̄. de appell. in q̄bus locis cōmuniter cōcludit̄/ ex cōcursu dispositiōis legis/ ⁊ hoīs/ fortiorē debere īduci effectū/ ⁊ semꝑ hoīs dispositionē aliq̄d vltra debere addere ad dispōnē legꝭ. P.

¶ Alexander Quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Capi. viij.

ACcusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspitio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa cēseri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam, hæresis crimen plene probatum non fuerit contra ipsum. ¶ Si autem leuis & modica suspitio illa fuerit (quanquam ex hoc sit grauius puniendus) nō tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri. ¶ Eum vero qui in vna hæresis specie vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si extunc in aliam etiam hæresis speciem, siue sectam, aut alio articulo, seu sacramento committat, volumus vt relapsum in hæresim iudicari.

¶Ille quoq; de cuius lapsu in heresim ante abiurationẽ cõsisterat, vel nũc constat, si post illã hereticos acceptet, deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari nõ possit etiã sine adoratione (vt verbis vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus cũ illũ ex approbati a se prius erroris consequẽtia non sit dubiũ id fecisse. ¶Licet vero periuri a testimonio etiam post pœnitẽtiam repellantur si tamen hi qui coram inquisitoribus iurantes tam de se quã de alijs super facto heresis dicere veritatem eam celando deierẽt, & postmodũ velint corrigere dictũ suũ cõtra se ac alios suos cõplices deponẽdo, cũ crimen huiusmodi sit exceptũ, si ex manifestis indicijs apparuerit tales nõ animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecunie, sed zelo fidei orthodoxe dictũ suum velle corrigere, ac modo (que prius tacuerãt) reuelare in fauorem fidei (nisi aliud obsistat) stari debet tam contra se quam contra reliquos attestationibus eorundem. ¶Sane cum negocium fidei (quod summe priuilegiatum existit) per occupationes alias non debet impediri, pestis inquisitores heretice a sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegijs (nisi heresim saperent) manifeste intromittere se non debent nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

¶De quæstionibus præterea vsurarum motis, & contra illos quibus restitutionem vsurarũ in pœnitentia pro heresis crimine iniũxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt, ne per causas huiusmodi offendiculum negocio fidei preparetur. ¶Si vero pro his qui in heresi receptando, vel defendendo hereticos seu eis fauendo, non tamen existens hereticus quis cõmiserit sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se astrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam, & ea licet iniuncta non tamen peracta decessit, si per huiusmodi pœnitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes vel alij, ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. ¶Porro si propter huiusmodi hereticorum receptationem, defensionem, seu fauorem quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquisitores ipsi iniungere vellent bona sua obligauerit eisdem, & antequam ei pœnitentia iniũgeretur decesserit, eius hæredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniũgenda.

¶In eo vero casu quo hæredes ad successionẽ non debent ob hæresim sui autoris admitti. nõ obstante quod autore ipso viuente hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum ad confiscationem bonorum post mortem eiusdem, nihilominus procedatur.

¶Sacerdotes insup & alij clerici qui negotiũ inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falcitate, seu eos indebite liberando inuenti fuerint impedire (cum non sit dubium, eos ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquisitores a talibus compesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum quam alias prout culpa exegerit delinquentis. ¶Religiosi etiam sunt immurationis pœna, vel alia grauius puniendi quã seculares, si inuenti fuerint in hæresi vel consimilibus deliquisse.

¶Summarium Domini oannis Monachi Cardinalis.

1 Periurus potest in facto heresis testimonium perhibere.
2 Propter presumptionem duntaxat/ non probatur crimen heresis.
Vehemens presumptio plus facit quam semiplena probatio.
3 Omnes hereses habent sibi inuicem caudas colligatas.
4 Genus & species non sunt diuersa/nisi quod vnum est in plus/& aliud est in minus.
5 Per vnum membrum in omne corpus macula/diffunditur.
6 Nedum debet haberi odio factum hereticorum: sed prolici nullam concomitantiam habendo cum illis.
Uno concesso/omnia antecedentia/consequentia/ & concomitantia/videntur concessa.
7 In dubio / regulariter primo dicto testis est magis insistendũ/ vt potius videatur delerasse in secundo testimonio quam in primo.
Magis priuilegiata debent anteponi.
8 Propter vnumquodq; tale & illud maius.
9 Pluribus intentus minor est ad singula sensus.
10 Fatua est penitentie impositio/que non est ad salutem.
11 Equitas est preferenda rigori.
12 Crimen est extinctum morte quo ad iniunctionem faciendam.
Delicta & honores cum capite ambulant.
13 Jurisditio commissa extenditur ad impedientes eandem.
Pena debet correspondere culpe.
Ubi grauius exceditur/ibi grauius est vindicandum.
14 Religiosi artiori vinculo astringuntur: & ideo faciendo actum contra illud/grauius peccant.

¶Summarium Domini Philippi Probi,

1 Periuro in vno/in alio non creditur.
2 Quando/&/ copulat qualitates: vide hic.
Dispositio quod dentur centum militibus & doctoribus: interpretatur vt hic.
3 Copula/quando non requirat concursum copulatorum: hic

dicitur.
4 Pena heretici/est pena ignis.
5 Quod annectitur/diuersum est ab eo cui coniungitur.
6 Genus plus includit q̃ species.
Rapina est species furti.
7 Id quod non potest fieri in specie: non potest fieri in genere.
8 Genus regulariter idem operatur: quo ad genus quod species quo ad speciem.
9 Mutato genere: mutatur species que non stat per se/sed in veritate generis habet substantiam.
Genus perire non potest.
10 Priuilegiatior attenditur.
11 Inuocatio demonũ multipliciter fit.
12 Ratio quare claudi & alij membris aliquibus orbati/plus habundant in vno sensu: q̃ alij.
13 Caput dicitur principalius membrum corporis.
14 Homo dicitur habere triplex caput.
15 Pena capitalis in tribus consistit.

ACcusatus, Primo ponunt tres casus in quibus q̃s dicatur relapsus. Secundo in §.[licet] deciditur q̃ periurus * licet alias sit prohibit⁹ a in facto tamen heresis potest testimoniũ in certis casibus perhibere. Tertio in §.[sane] ponuntur sex casus de quibus dubitabatur/an ad officium inquisitoris spectarent. Quarto in §.[religiosi] dicitur q̃ in crimine pari religiosi sunt amplius secularibus puniendi[suspectus] Et super hoc sit in ius vocatus.s̃.eo. excõmunicamus §.j.& s.c.proximo[magna & vehemẽs] hec coniunctio/& tenetur expositiue b non copulatiue c Et dic vehemens non violenta.s̃.de presũp.literas:& * propter presumptionẽ duntaxat non probatur hoc crimen:vt.d.c.literas.&.ĩ.eo.c.[iuris fictione relapsus] Sed quare/dic q̃ ille contra quẽ est magna & vehemens de heresi suspitio/non potest dici plene lapsus: sed propter vehementem presumptionem: que plus facit q̃ semiplena probatio: potest dici lapsus: d cum plus habeat de lapsu q̃ de eius contrario. vt no. in simili hoc lib.de ver.signi.c.fi. Et ob hoc iste: iuris fictione se dr relaps⁹. Sec⁹ si leuis & modica esset suspitio: vt.ĩ.sequitur. Et est ratio vt dixi: qr talis habet plus de contrario lapsus: q̃ de lapsu: & hec fictio iuris ex suspitione p̃cedente: & abiuratione sequuta: presumitur vt hic.ar.C.de fide instru.l.iij.[iudicari] contra.ff.de transactio.l. qui cum tutorib⁹.§.j.C.de transactio.l.si de certa. Solu.illa iura loquuntur in nõ cõnexis/sed distinctis: sed hic/hec sunt cõnexa e quia * omnes hereses habent sibi inuicem caudas colligatas.s̃.eo.excommunicamus.ij.j.Reo.

¶ Item hic errauit in certo articulo fidei/& subsecuta est generalis abiuratio: & lapsus factus est in aliam speciem ab abiurata.

¶ Et dicta generalis abiuratio: iuris presumptione pro alijs ab antea expressis: & connexis: vel similibus: videtur subintelligi: vt.C.de diuer.rescrip.l.j.

¶ Uel dic * genus & species non sunt diuersa nisi q̃ vnũ est in plus: & aliud est in minus. Et destructo Sorte destruitur s homo in ipso. Et ideo abiurata certa specie heresis in ipso abiurante: videtur abiurata simpliciter: vt est casus omnino similis: ff.de iureiur.duobus §. exceptio.

¶ Item * per vnum membrum: in omne corpus macula diffunditur.xxvj.q.ij.sed & illud.ĩ.de reg.iur.defleat[ille] s.eo.j.Re.tactum est de relapsu iuris fictione: hic tangit de relapsu ex factorum concomitantia seu consequentia. Nam abiuratione heresis facta: directo vel indirecto/contra illam fieri non debet: quia nedum * debet haberi odio factum hereticorum: sed proijci/nullam concomitantiam habendorum illis.xxiiij.q.j.odi. Et sicut vno concesso: omnia/antecedentia/consequentia/& concomitantia vident̃ h concessa.s̃.de offi.delega.preterea.ff.de procura.l.ad rem mobilem: & l.ad legatum.& l.qui procurator.ff. quemad.testa.aper.l.ij.§ diem.& §.sequen.ff. si quis ius dicen. nõ obtem.l.j.§.ceterum.s̃.de dote post diuor.resti.c.de prudẽtia. Sic dilato aliquo/premissa videntur dilata. ff. de distrac.pigno.cum soluende.ff.quib.mod.pig.vel ypoth.sol.l.soluitur.§.si paciscatur. Et illo negato/videtur predicta negata.ff.de sponsa.oratio. i &.ĩ.capitulo proximo/&.ĩ. hoc lib.de regu.iur.cum quid presertim in causa fidei k q̃ firmiter/pure/& simpliciter debet amplecti.s̃.de summa trini.c.primo in prin.[dona vel munera] hec differunt. ff.de verb.signifi.l.inter donum[qui excusari nõ possit] secus si possit vt,si dedisset vel misisset propter necessitatem famis xj.q.j.quoniam multos/in fine/vel quia ignoraret illos hereticos/argu.s̃.de constitutioni. cognoscentes[repellantur].s̃.de testi.testimonium.vj.q.j.quicũq̃.xxij.q.v.c. paruuli[corrigere] hoc licet iure cõmuni incontinenti: non interuallo.s̃.de testib.cogen.preterea. Sed hoc hic licet & ex interuallo fauore fidei modificatione facta vt hic.&.s̃.eo.in fidei.simile no.[obsistat] vt quia modificatio hic posita, locũ nõ habet. Et qr * in dubio primo dicto regulariter est magis insistendum: vt potius videatur deierasse in secundo testimonio: q̃ in primo: vt not.s̃.de testib.veniẽs.ij.in glo.que ĩcipit.sed queritur. in fine: &.s̃.de presump.literas super ver.purgauerit[impediri] Nota magis priuilegiata debere anteponi l.s̃.de offi. delega.volentes.ff.de iudic.per minorem[sortilegijs] de quibus habetur ĩ.de sortileg.c.j.xxxiij.quest.j.si per sorciarias: & differentia est inter sortilegia m & diuinationes: que colligitur. xxvj.q.j.c.j.&.q.iiij.c. igitur ver. Arioli.[saperent] sicut circa aras idolorum/nepharias preces emittere/sacrificia offerre demones consulere/eorum responsa accipere: xxvj.q.ij.hi qui.&.d.c.igitur. ver. Arioli. Et est ratio/nam si adorare hereticos est hereticum.s̃.eo.§.ille.& hoc nõ est propter personam sed propter vitium n igitur vitium honorauerit maius peccatum: iuxta regulam Propter * q̃d vnum quodq̃ tale & illud maius/arg.C.de sacrosan.eccle si. auten. multo magis[manifeste] o imo in dubio habẽt iurisditionem: seu potestatem.ff.de iudic.l.si quis ex aliena. Solu.illa loq̃tur in ordinario/hec in delegato.ĩ.eo.ne aliqui cuius potestas presertim in causa heresis per occupationem aliorum non debet impediri/vt hic/&.ĩ.eo.§.proximo[puniendos] Et sic commissio super heresi q̃tuncunq̃ sit fauorabiliter prosequenda/non debet ad casus heresim non sapientes manifeste extendi. Sed hi casus suis iudicibus relinquuntur puniendi[iniunxerunt] sed quomodo est possibile/vt pro crimine heresis iniungatur restitutio vsurarum: dic q̃ iste erat vsurarius & hereticus: & confessus de heresi cum non posset esse confessio fructuosa/eo remanente in crimine vsurarum.ĩ. de pe penit. & remissio. q̃ quidam isti fuit restitutio vsurarum iniuncta/et hoc est nota.dignum[ceptum] per inquisitorem propter concomitantiam heresis purgandum non est per ipsum prosequendum/sed per alium vt singulis sua iurisditio seruetur/ p vt inquisitor quod est suo officio necessarium agat/etiam vbi non est alius cui relinquendum est: dimittat exequendum. Simile video.s̃.de iudic.c.fina. vbi possessorio cepto corã vno & finito/petitorium(cuius cognitio ad iudicem possessorij non spectabat) de ipso petitorio se non intromittat: et q.l.vbi.ff.de iudic.est intelligenda quando non fit preiudiciũ alterius iurisditioni[non possunt] cum illa ad eius non spectent officium non valet in prosequendo hoc istorũ iniunctio.C.de iure fisci.prohibitum/lib.x.ff. de reg.iur.factum/&.ĩ.hoc lib.de reg.iur.ea que sunt[prepararetur].

¶ Sed quare prepararetur/dic * q̃ pluribus intentus r minor est ad singula sensus. s arg.C.de de assessor.nemo.xvj.q.ij.presbyteros[hereticus] Contra.s̃.eo.excõunicamus ij.in fine. Sol.illa loquuntur in credente qui durius peccat q̃ hic nominati[decessit] contra.ĩ.eod.§.porro.C. si pẽden.appella.mors inter.l.j. Sol.dic vt ibi. Item.d.§.porro loquitur in iniungenda que nõ habet locum post mortem: sed hic in iniũcta/pro qua se obligauerat defunctus: de cuius obligatione heredes tenentur.s̃. de voto.licet.s̃. de sepultur.c.finali. Item.d.l.ij.loquitur regulariter/sed hic in casu excepto.ff.de accusa.extraiudiciorum.xxij.q.ij. sane[profertur].C.ad leg.Iul.maie.l.meminisse.[Si per huius] videtur q̃ hec conditio semper extet: nam fatua * esset penitentie impositio/que non esset ad salutem/& etiam mere personalia per aliũ/a defuncto possunt expleri: vt ieiunia.xiij.q.secunda.anime.

¶ Solum omnis penitentie iniunctio est ad salutem: sed aliqua possunt iniungi que per alium expleri non possunt/ad salutem defuncti/verbi gratia.iniũctio fuit facta/vt audiret iste theologiam per tres annos/hoc per alium expleri non potest ad istius salutem: sed ad aliud potest/vt ieiunium/& pingere ecclesiam: sed si illa iniunctio esset tantum ad penam/vt pingere domum priuati/secus arg.C. de cadu.tol.l.vna.§.nc autem. versic.sin vero talis[ad salutem] Forte vt fundaret hospitale/vel aliud piũ opus/autẽ.de

ecclesia.titu.§.si quis edificationem colla.ix.[deueniunt] s.de sepultu.cap.fina.i.de raptor.in literis [reincorporati].i.per ipsos inquisitores absoluti/⁊ ad gremium ecclesie per absolutionem debitam reducti [admittuntur.] Et sic nota si hereticus peniteat de heresi: ⁊ fuit vnitati ecclesie reincorporatus ei⁹ heredes ad successionem bonorum admittuntur:auten.vt cum de appella.cognos.§.generalem.ver.si vero ⁊ ver.sequen.colla.ix.⁊ hoc videt̃ fieri de sola misericordia.s.eo.vergentis que sicut * equitas [t] (11 t) preferenda est rigori.C.de iudic.placuit.s.hoc lib.de rer.permutatio.c.primo.

¶Uel dic in.d.cap.vergentis fuit lata diffinitiua sententia super crimine.i.eo.cum secundum.Sed hic sponte fuit confessus ante diffinitiuam [extincto] in eo qui est confessus:⁊ fuit paratus penitentiam recipe:quam nõ religiõis contemptu sed necessitatis articulus exclusit.i.de senten.excõi.a nobis.[Crimine] contra.i.c.proximo.Sol.crimen (12 u) * est extinctum [u] morte quo ad iniunctionẽ faciendam:vt hic dicitur.

¶Uel dic hic loquitur non de heretico: sed de defensore ⁊ similibus:qui non sunt heretici:vt.s.§.primo. Et ideo ex quo non sum in crimine excepto:tenebo regulam: quia (x y) cauetur delicta [x] ⁊ honores cum capite [y] ambulant. ff.si ex noxa.causa aga.l.ij.§.Reo.C.ne de statu defunct.si pater tuus.C.si penden.appel.mors interue.si pater tuus [admitti] regulariter.s.eo.vergentis ⁊.i.eo.cum secundum in fine:vt.s.§.proximo no.[procedatur] sicut in crimine lese maiestatis.C.ad leg.iul.maie.l.fina.regulariter contra.s.§.proximo [impedire] dicunt q̃dã manifeste s.de offi.deleg.c.j.i.de penis romana.Dic idem si nõ manifeste:si de hoc constare possit:cum hic non distinguatur: ⁊ hoc fauore fidei/argu.xix.dist.si romanorum [castigari]

(5 13) [5] Nota * iurisditionem commissam extendi ad impedientes eandem.ff.si quis ius dicẽti nõ obtempe.l.prima.§.Reo.s.de offi.delega.c.j.⁊.i.hoc lib.de pe.romana [prout culpa] quia pena debet correspõdere culpe.Apocha.xviij ibi q̃tum quis se glorificauit in delictis/tantum da illi tormentum:scilicet in corpore:⁊ luctuz.s.in anima.Et vbi grauius excedit̃/ibi est grauius vindicandum.i.de excesse.prela.tanta:circa finem [grauius].s.de iureiur.cum quidam xl.distinc.homo christianus.Et est hic argumentum:vt religiosi (14) * artiori vinculo astringuntur: ⁊ ideo faciendo contra illud grauius peccant [a] (a) Et hec est ratio dicti/non inueni meliores illis qui in religione proficiuntur:nec deteriores [b] (b) illis qui ab ea defecerunt.xlvij.distin.q̃tum libet:quia primi plura implent. Secundi que plura offendunt.Jo.Mona.Cardi.

(a 1) Sit prohibitus. Dic ꝙ testi * periuro/vel deponenti falsum invno non creditur in aliquo:not.in.c.testimonium.s.de testib.firmat glo.prima/in princ.⁊ibi scriben.eo.titu.Alex.consi.xciij.numero ix.in causa:vol.v.⁊ consi.xcix.sub nume.ix.visis processib⁹:eo.vol.⁊ consi.clxxxiij.colum.ij.viso pro cessu.vol.vij.vbi subdit ꝙ hec est communis cõclusio doc.vbiq̃.

¶Uerum id dicas in hoc quod deposuit post periurium/non ante:no.Alex.consi.lxxxviij.nume.xij.quoniam omne datum:volu.v.dum dicit ꝙ si testis iurat dicere veritatez sup oĩbus de quib⁹ interrogabit̃ ⁊ interrogat̃ sup vestib⁹ ⁊ similibus/⁊ in aliquo mentitur:⁊ dubitatur an in alijs sibi credatur:conclusio est/ꝙ aut prius mentitur: ⁊ tunc in aliquo sibi non creditur:aut posterius mentitur: ⁊ tunc eidem creditur in antedictis:quia non erat periurus cũ prius deposuerit.Probus.

(b) ¶Expositiue.Idem Joan.Mona.in capi.primo de penis circa finem.Probus.

(c) ¶Copulatiue.Adde vnum quo ad naturaz huius dictionis/quod tradit Alex.consi.xxv.nu.xiiij.quod incipit (2) considerátis verbis/vol.vij.vbi copula * ⁊/copulat qualitates:nec apparet expresse vel per coniecturas an copulet illas respectu diuersorum/an eiusdẽ:quod in hoc casu dubio/cum natura copulatiue sit ampliare.l.ea tamen adiectio de lega.iij.potius refertur ad diuersa subiecta: q̃ ad idem:vt sic amplietur ⁊ dispositio plura comprehendat: ideo si dicatur in dispositione/ꝙ centum dentur militibus ⁊ doctoribus:non intelligitur in dubio de eodem subiecto habente istas duas qualitates:id est ꝙ dentur centum illis/qui sunt simul milites ⁊ doctores:imo intelligit̃ ꝙ illis qui sunt milites tantum dentur centum: ⁊ etiam illis qui sunt doctores tantum:idem firmat Bald.in.l.prima:colũna.ij.ff.de iustic.⁊ iure:vbi late discutit naturã copule.

¶Et per hoc intelligas que diximus i rub.de iure patro. vbi concludimus/ꝙ ad veritatem copulatiue:requirit̃ cõcursus vtriusq̃ copulati/quando tenditur ad vnum: sec⁹ si ad diuersa:vt supra quod firmat Alex.in consi.ix.nu.vij. (3) visis dicto themate/vol.ij.vbi ait.quod * copula/⁊/nõ requirit concursum copulatorum:ex quo cadit inter duo adiectiua indefinite posita/non respectu vnius certe ⁊ determinate substantie.d.l.ea tamen adiectio de lega.iij.ita dicit firmare Bar.⁊ Angel.in.l.Gallus.§.etiam si a parente ff.de liber.⁊ posth.Secus si cadat inter duo adiectiua/q̃ copulantur respectu alterius substantiui/quia tunc requiritur ꝙ vtraq̃ qualitas denotata per duo adiectiua ꝯcurrat.l.titie textores de lega.j.pro quo vide que tradit idem Alexan.consi.lvj.col.j.viso processu vol.ij.⁊ con.120 super eo/volu.j.Probus.

(d) ¶Lapsus.Pro hoc vide que citat Do.Stepha.Bertrã.consi.ccxij.quia post confessionem:parte.ij.vbi in princ.di (4) cit ꝙ pena heretici * est pena ignis per id quod habetur Joan.xv.c.ibi.Si quis in me nõ manserit mittetur foras sicut palmes ⁊ arescet ⁊ colligẽt eum ⁊ in ignem mittent ⁊ ardet. Et hec pena visa est his diebus in experientia in personis hereticorum ⁊ vltra numerum.xx.⁊ qui vidit testimonium perhibet veritatis.Probus.

(e) ¶Sunt annexa.Sic infertur ꝙ hereses dicuntur diuer (5) se/propter istud/quia * id quod connectitur siue annectitur/diuersum est ab eo cui coniungitur/argu.l.quod nerua.ff.depo.⁊.c.fina.s.de institu.intellige ꝙ sint diuerse nomine/⁊ specie/habent tamẽ eundem effectum.Probus.

(f) ¶Uel dic genus.Et sic genus non differt a specie nisi in (6) quantitate/quia genus * plus includit q̃ species/vt hic quod firmat Domi.consi.vj.colum.prima quia diffuse et subtilissime/contra tamen istud videtur.glo.in.c.penale.xiiij.questio.v.in ver.rapinam dum dicit est autez furtum pars rapine/eodem modo quo genus est pars speciei/rapina est species furti.Nam omnis raptor est fur: inst.vi bo.rapt.in princ.

¶Pro premissis videtur facere quod citat do.meus de rippa in rub.de iudic.nume.lv.ꝙ plus ⁊ minus in materia tantum/non inducunt differentiam specificam.l.fina.ff.de fundo.instru.vt parua nauis/magna nauis: sed plus ⁊ minus in forma bene faciunt differentiam in specie/vt nauis ⁊ peluis siue conca.

(7) ¶Preterea dic vnum in proposito:ꝙ id quod quis * non potest facere in specie/non videtur fecisse in genere.c.tua.s.de deci.⁊ in.l.obliga.ff.de pigno.hinc est ꝙ eo quia clericus in specie/non potest subire iurisditionem potestatis/si iurauerit generaliter seruare statuta ciuitatis:⁊ statuto ciuitatis caueatur/ꝙ quicunq̃ declinauerit iurisditionez potestatis possit offendi:clericus non comprehenditur in isto statuto.Bar.in.l.si quis sub conditiõe.in fine.ff.de cõditio.institu.vbi apostil.adducit concordan.pro hoc vide tex.no.in capitu.primo.de iureiur.hoc lib.dictum hoc reperio nouissime multis autoritatibus comprobatũ per do.Bartho.de Chassaneo/consilio primo.in.§.⁊ si instares numero decimonono.

¶Pro comprobatiõe autẽ horũ que in principio dicta fuere habeo quod no.Sozi.cõsilio.ccxxiij.col.pe.circa presentem/vbi dicit/ꝙ genus ⁊ species differũt aliquo respectu sed non sunt diuersa omnino:⁊ dicit Alex.con.xxx.in fine (8) ponderatis his/vol.tertio.ꝙ genus * regulariter idẽ operatur quo ad genus/quod species quo ad speciem.Idem Alex.in consi.xcvij.col.ij.alias de facto.eo.volu.tertio.dũ dicit ꝙ idem debet operari dispositio in genere/quod operatur dispositio in specie.l.qui iure militari.ff.de testa.militari.⁊ quod no.doct.in.l.sub pretextu.l.ij.C.de trãsact.Angel.in.l.tres fratres.ff.de pac.

¶Pro themate/vide vnum quod citat Lapus allega.88. (9) col.penul.commune.ꝙ * mutato genere mutatur species/que non stat per se:sed in veritate generis habet substantiam/argu.ff.de pact.dota.l.inter socerum.§.cũ inter patrem/⁊ in multis per generalẽ formã a speciali receditur quando ratio suadet/vt.ff.manda.l.si hominem.⁊.l.actione.§.renunciare.ff.pro socio.

¶Et quod genus omnem suam speciem/maxime in fauorabilibus comprehẽdat/tex.est in.l.si chorus in prin.de lega.tertio.l.si duo.ff.de admi.tuto.cum alijs coadunatis p Alexand.consilio.cxcv.col.prima.assumo.volumi.secũdo.

z perire non potest. l. in rationem §. mater. ff. ad leg. falci. di. z in. l. incendium. z ibi. Bal. in fine. ff. si cer. peta. Probus.

g ¶ Destruitur. Dic q facilis est destructionis: q2 nō ferreus nec ligneus sed est carnes z sentit pcutiões z iniurias sibi illatas/ z vnusqsq faciat de se conjecturā z cognoscet verba mea fore veritatis plena: Ipoly. con. fi. nu. xiiij. Probus.

h ¶ Videntur. Vide freder. con. clvij. circa finem. Probus.

i ¶ L. oratio. Hec fiunt per modum extensionis / que non habet locum in penalibus. no. Alex. consi. cxcuij. in fine. cōsideratis volu. ij.

¶ Pro intellectu illius legis: vide Do. Deciū con. ccccciij. in princ. ex duobus cōsilijs. Probus.

k ¶ In causa fidei. Que dicitur causa dnī Jo. mo. in. c. ne aliqui. j. hoc titu. dixi. s. in. rub. in ver. in deum. Probus.

l ¶ Anteponi. Vide que dico i. c. ne aliqui. in verbo in fauorem fidei. hoc titulo. z in. capi. cum persone in ver. ita cadit. de priuileg.

¶ His adde Neapol. decisio. lvj. fuit hodie / vbi dicunt q

10 * priuilegiatior attenditur vt late comprobant. ad quod attende pro dominis requestarum palatij regis Parisiē. qui dicuntur priuilegiatiores quia licet priuilegiatus occurrens priuilegiato faciat venire ad ius cōmune tamen si sit vnus priuilegiatus qui sortiatur illorum forum z conueniatur ab alio priuilegiato puta a scholare tunc pfati domini dicuntur iudices: si eorum priuilegiatus nō renunciet suo priuilegio. Probus.

m ¶ Sortilegia. Vide pro intento que notat Domi. consilio liiij. Quidam sacerdos. Probus.

n ¶ Sed pptervitiū. Jd firmat Petrus belluga. in specul. pri. ci. de ppo. grana. in. §. viso. rub. xj. vbi subdit nu. xj. * multiplicem fore inuocationem. Nam aliqui inuocant demones ex imperio: quod in eos habent virtute diuina/ z ista inuocatio imperatiua/ cessante omni adoratione/ honore/ vel fumigatione nō est hereticalis neqz criminalis.

¶ Alia est inuocatio que fit cum adoratione: vel fumigatione: vel sacrificio: diabolo facto: precibus nepharijs ei emissis. Et hoc sine dubio/ hereticum est: iuxta illud. vnum solum deum adorabis: z illi soli seruies: merito dantes honorem diabolo pertinentem deo heretici sunt censendi: vel saltem faciunt actum heresim sapientem manifeste xxvj. questio. iiij. capi. igitur genus: z. xxvj. q. v. in summa z. capi. episcopi.

¶ Alia est demonum inuocatio / que fit simpliciter nulla facta adoratione vel sacrificio funesto ei oblato: tunc aut illa inuocatio fit ad effectum: vt ex demonum responsionibus futura presciamus: et hoc heresim sapit manifeste: quia creature hoc attribuitur quod est proprium creatori: iuxta illud Esaie. xliij. annunciate que futura sunt in futurum z sciemus quoniam dij estis vos.

¶ Quando vero demones inuocantur ad temptandum pudicitiam mulieris: z tunc quia inuocatur diabolus ad id quod est eius proprium/ scilicet temptari hinc Domi. Jesus christus in euangelio eum tentatorem vocauit/ licet tunc facere sit turpe z fedum/ z mortale peccatum: non tamen censetur heresim facere manifestam: quia eum excusat furor amoris: z dementia: scriptum est enim quod nihil furore amoris est vehementius / qz retinere philosophie mouentis et in exilientem concupiscentiam refrenantis: in auten. quib. mod. natur. effici. legiti. §. illud quoqz melius. Et philoso. dicit. vij. Ethicorum in. ij. c. coire enim et concupiscentie venereorum z quedam talium manifeste z corpus transmittant / quibus autem z insanias faciunt. Refert. Oldra. consilio. ccx. numero. iiij. regularis habet traditio/ qui ibi comprobat dictum Joan. Mona. eum citādo. nume. iij. quod potuit/ quia tempore Joan. xxij. extabat vt ex fine. d. consil. resultat/ Jo. mo. vero tempore Bonifa. viij. huius lib. compila.

¶ Vide Domi. late in proposito hoc plura deducentem cōs. liiij. col. iij. quidam sacerdos. Probus.

o ¶ Manifeste. Vide Domi. consi. liiij. colum. secūda. quidā sacerdos. Probus.

p ¶ Seruetur. Pro hoc vide apud freder. in consi. clj. Alexander. vbi citra istud insistitur: vt videre licet. Probus.

q ¶ Se non intromittat. Pro hoc Bald. in. l. si de proprietate. in fine. C. si a non compe. iud. dicit q ille iudex qui cognouit de possessorio: de petitorio nō cognoscit si per hoc alterius iurisditioni et cognitioni preiudicatur. allegat Joan. Mo. hic.

¶ Vide Paul. de castro in. l. si de certa. C. de transactio. z Neapo. decis. clv. fuit lata sententia in sacro con. vbi subdunt/ quod in hoc potest fieri prorogatio consensu partiū iudice non contradicente. Probus.

r 12 ¶ Pluribus intentus. Ista * pōt esse ratio quare claudi z alij in membris aut aliquo naturali defectum patientes vltra communem hominum naturam in aliquibus abundant: quia natura ipsa instar patrissa. dispergit omnibus suis suppositis. i. membris z sensibus: q si desint sensus/ vel membra/ per naturam z defectum illius/ aut per accidens illud quod in mēbro aut sensu a natura abstracto debebat distribui: iure accrescē di alijs distribuitur: vt patet experientia rerum magistra: z hoc sufficit pro omni comprobatione tanqz naturali. l. scire oportet §. sufficit. ff. de excusa. tuto. Probus.

s ¶ Ad singula sensus. Adde pro hoc vulgari: aliud vulgare quod citat glo. in. l. fina. C. de assesso. qui binos lepores vna sectabitur hora: vno quandoqz carebit vtroqz: in proposito nostro firmat Ludouicus Bolog. in calce consilio. Joan. de ana. Probus.

t ¶ Equitas. Que non parum in foro mercatili attendi cōsueuit: dixit Alexan. consilio. lij. colum fina. viso puncto. volumine. vj. Probus.

u ¶ Est extinctum. Vide que late dicit Egidi. Bellamera decis. 689. p prima conclusio. Probus.

x ¶ Delicta. Vide Feli. in. c. cum cōtingat: colū. j. s. de foro compe. vbi dicit q delicta alibi commissa aggrauant delictum hic a forensi. Probus.

13 y ¶ Cū capite. Adde * sumi pro toto corpore: q2 a principaliori fit denominatio/ est quippe nobilius ratione cuius citius patitur corpus in capite/ quam in membris: hinc dicit Sozinus consil. clxxviij. in princ. Primo aspectu: q2 a communiter accidentibus videmus vulnera in capite magis esse letifera: qz in alia parte corporis. allegat glos. et Docto. in. c. sicut dignum. de homicid. quod ille qui aliquem percutit in capite cum bastone: presumitur habere animum occidendi: secus in alia parte corporis.

¶ Et dic q quilibet homo dicitur habere triplex caput. Primum dicitur naturaliter sumptum. Secundum dicitur libertas. Tertium dicitur ciuitas. De primo dicitur quo separato amittitur vita. l. capitolium. in princ. ff. de penis. De secundo dicitur: quod qui non habet libertatem non dicitur habere caput/ vnde serui dicūtur esse sine capite maxime serui pene/ qui pro mortuis reputantur. l. intercidit. ff. de conditio. z demonstra. hinc est q dānatus in metallum/ vel ad perpetuam seruitutem pene: dicitur capitaliter damnatus/ facit quod no. in. l. imperium. ff. de iurisdi. omn. iudic. z inst. quib. mo. ius patr. pote. solu. §. relegati. De tertio dicitur qui perdit ciuitatem/ per hoc separatur a corpore mistico sue ciuitatis/ iste dicitur carere capite.

14 ¶ Ideo * pena capitalis in tribus consistit/ in perditione vite/ in perditione libertatis/ in perditione ciuilitatis: ita dicit Bald. in. l. reos. col. secunda. C. de accusa. tangit Joannes de Anani. in capitulo qualiter. ij. §. ad corrigendos. numero. xv. s. de accusa. pro hoc vide Alexand. consi. cxv. numero septimo in causa inquisitionis. volumi. tertio / vbi vnum subdit q vbi occurrunt pericula personarum/ ibi plus sunt pecunie. Probus.

5 ¶ Castigari. Vide que de castigatione dicit Alexand. in consilio. lxxv. col. secunda. viso. themate. volumine tertio/ Probus.

A ¶ Peccant. In dubio tamen non presumitur quod delinquant/ no. Alex. con. xcix. nu. ix. vol. iij. Probus.

B ¶ Deteriores. Vide que dico in capitulo Felicis. vbi Joannes Monach. j. de penis. quibus iunge glo. in verb. seipsum. in cle. j. de reliq. z vener. sanc. que dicit q opus meritorium laudabilius est in vouente/ vel professo quam in alio: quia vouere opus latrie est: que precipua est inter virtutes morales / opus autem nobilioris virtutis est: melius z magis meritorium. Item vouens nō solum quo ad actum: sed etiam quo ad potestatem subijcit deo: vt de cetero agere aliud non possit: ergo plus dat/ q2 fructum z arborem/ z non vouens solum fructū. Probus.

¶ Vrbanus quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap. ix.

Tatutum ciuitatis, castri, villę, vel alterius loci, per quod negocium inquisitionis hæretice prauitatis directe vel indirecte (ne in eo libere procedi valeat) contigerit impediri vel quomodo libet retardari nullius existere firmitatis, Ipsiusque ciuitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas seu locus regitur quocunque nomine censeantur, ad statutũ huiusmodi loci diocesano vel eius vicario aut inquisitori seu inquisitoribus labis præfatę, sine morę dispendio exhibendum, & si tale inuentum fuerit reuocandum omnino vel saltem eatenus moderandum quod per illud inquisitionis processus non impediantur, vel aliquatenus retardentur per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

❡Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quod fit a iudice est grauius: quam quod fit a priuato.
Nedum debet remoueri quod impedit: sed etiam quod differt.
2 Dies in qua est facienda solutio: est pars stipulationis: sicut summa.
Prohibito aliquo: prohibentur illa: quibus peruenitur ad illud.

❡Summarium Domini Philippi Probi,

1 Ubi videtur species actione personali: debet solui in loco vbi reperitur.

Tatutum, Idem refricat quod habetur.s.c.proximo.§.sacerdotes: nec inter terminos: hic & ibi positos cadit iuris diuersitas/cum tam laici quam clerici sint officio inquisitionis subiecti: & hic est minus dubium: quia ibi fit vt a priuato/hic autem a iudice * quod est grauius [exhibẽdum] sicut preparatorium: an huius statutum inquisitionis officio prestet impedimentum: vt no.s.c.primo.§.ille [retardet] ergo nedum debet remoueri quod impedit: sed etiam quod differt: quia licet quod differt nõ aufertur: institu. de sing. reb. per fide.relic.§.primo tamen differendo aufertur: & si non in toto: saltẽ ĩ tãto: nã dies * ĩ qua est faciẽda solutio [a] est pars stipulationis: sicut & summa.ff.de eden.l.j.§.diem. Et prohibito aliquo: prohibentur illa quibus peruenitur ad illud [b].ff.de sponsa.oratio.& C.si mancipi.ita vend.ne prosti.l.eam que. Jo. Mona. Cardi.

a Solutio. Adde vnum quo ad solutionem: quod * vbi debetur species actione personali: debet solui in loco vbi reperitur.l.quod legatur in princ.ff.de iudic.vbi Angel.dicit in fine quod si rusticus in foro vendidit certas mensuras bladi non tenetur ibi illas tradere sed in loco vbi sunt tradit Decius in consi.cccccl xvj. col.prima: promisit Antho. Probus.

b ❡Ad illud. Uide Joan.mona.in capl. accusatus.§. hoc titu. Probus.

❡Clemens Quartus inquisitoribus hereticę prauitatis. Cap.x.

E aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hereticę prauitatis solicitudini vestrę infra certos limites ab apo.se.cõmissum expiret per mortem ro.pontificis qui commisit.

❡ Præsenti declaramus edicto ipsum officiũ non solum quo ad negocia viuente mandatore incepta, immo etiam quo ad integra & non cępta, & quod plus est quantum ad ea, quæ tũc nequaquam emerserant in fauorem, fidei post committentis obitum perdurare,

❡Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Regulare est quod mandatum in extraiudicialibus: tam morte mandantis/quam mandatarij re integra finitur.
Idem dic in iudicialibus: quo ad mandatorem: nõ quo ad mandatarium: quia tunc est distinguendum.
2 In contractibus eligatur industria persone: ĩ iudicijs nõ.
Ratio quare mandantis morte expiret mandatum.
3 Delegatus non habet propriam iurisditionem/sed alienã exequitur.
4 Papa est vicarius dei in terris: qui quandoque delegat causam domini sui/quandoque subditorum suorum.
5 Potestas ordinaria est maior seipsa delegata.
6 Uicarij episcoporum seu officiales sunt ordinarij/& eorum potestas morte finitur.
Capitulum sede vacante de his que spectant iure cõmuni ad episcopum/est regulariter legitimus administrator.
7 Adueniente legitimo tutore cessat datiua tutella/& recedit pupillus in legitimam tutellam.
8 Ceptum in vno non connexo/non facit exceptionem in alio.
9 Jurisditio non est de futuris/vt exerceatur ante existentiam negotij creati seu causati.
10 Quod tibi non obest & alij prodest/est fauorabiliter concedendum.

❡Summarium Domini Philippi Probi.

1 Papa & imperator dicuntur iudices ordinarij hominum: & delegati dei altissimi.
2 Princeps dicitur proconsul seu legatus dei.
Papa non potest rescindere facta dei/domini sui.
An Papa possit dispensare quod nepos.i.filius fratris/possit ducere relictam patrui.
3 Duo vicarij Christi simul esse non possunt.
4 Papa quare osculetur in pede.
5 Potestates & iurisditiones sunt distincte & separate.
Princeps quomodo dicatur tollere ius tertij.
6 Papa in his que sunt iuris positiui/habet rationẽ pro voluntate/etiam in beneficialibus.
7 Papa habet in potestate/quod factũ habetur pro infecto.
8 Aliud est esse tale/& aliud haberi pro tali.
Non dicitur factum/quod nulliter est factum.
9 Priuilegia & statuta/ac gratie apostolice interpretantur/ne ius tertij ledant.

16 Omne ius est potentius in causa: q̃ in causato.
Uirtus vnica est fortior seipso dispersa.
11 In his que sunt stricti iuris: non veniunt nisi ea que expressa sunt.
12 Aditio hereditatis operatur patrimonium adeuntis.
In eo quod est stricti iuris/casus ab eo omissus ab inuentionibus superstitiosis nō debet suppleri.
13 Consuetudo dicitur stricti iuris: vt non extendatur de vna prouincia in aliam: etiam si sit eadem ratio.
Consuetudo tantum habet de effectu & potentia: q̃tum de vsu habet.
14 Prescriptio est stricti iuris: quia de ea non fit extensio.
15 Iuramentum est stricti iuris.
In dispositionibus que sunt stricti iuris: quicq̇d non exprimitur/pro omisso habendum est.
16 Extentio fit in exorbitantibus: quando agitur de fauore publico.
17 Qui non potest vendere bladum propter prohibitionem statuti: non potest etiam illud donare vel cum alia re permutare.
18 In maleficijs puniendis: fauor publicus versatur.
19 Unū altare non est discooperiēdum: vt aliud cooperiatur.
20 Priuilegiatus quādo vtitur priuilegio contra priuilegiatum.
Specialius quando cognoscatur inter duo specialia.

1 Ne aliqui, Regulare * est ꝙ mandatum in extraiudicialibus tam morte mādātis: q̃ mādatarij re integra finiatur: institu. manda. §. si adhuc. ff. manda. inter causas. j. Re. & l. si quis alicui. §. morte.
¶ Idem dico in iudicialibus quo ad mandatorem. ff. de iurisdi. omnium iudi. & quia s̄. de offi. iudi. deleg. gratum: & c. licet/& de offi. lega. c. finali. non tamen quo ad mandatarium vbi est distinguendum quia si est scriptum nomine proprio finitur vt prius: si appellatiuo tunc differtur. s̄. de offi. delega. quoniam abbas & s̄. de off. ordina. pastoralis. §. primo.
2 ¶ Sed cur tam varie. dic quod in * contractibus eligitur industria persone: a qua nō est recedendum/sed in iudicijs non ita persona respicitur: sed dignitas/vel locus in quo quis habet titulū. s̄. hoc lib. de rescrip. statutū. §. j.
3 ¶ Sed que est ratio ꝙ mandantis morte expirat mandatum. Dic * delegatus non habet propriam iurisditionem sed alienam exequitur. ff. de offi. eius cui manda. est iurisditio. l. j. §. qui mandatam. Et ideo reintegra committente mortuo: fons iurisditionis aruit: & sic riuuli qui processerunt ab eo sunt aridi.
¶ Sed que est ratio: ꝙ in extraiudicialib⁹ licet sit finitū mandatum morte mandantis: tamen agit mandatarius. ff. manda. inter causas. ij. Re. non sic autem in iudicialibus. s̄. de offi. delega. gratū. Sol. primum est receptum vtilitatis causa/ne mandatarius iusta ignorātia grauetur: vt. d. l. j. que ratio non est in iudice: qui non habet actionem in hoc casu: vt mandatarius qui agit ad interesse. ff. manda. l. si procuratorem. §. mandati. Contra igitur has regulas: mandatum hic non finitur morte mandantis/in fauorem fidei: sicut nec potestas legationis finitur que est ordinaria s̄. hoc lib. de off. lega. legatos.
¶ Sed que est ratio in his duobus casibus. Dic potestas delegati principaliter: hoc est priuilegialiter non conceditur: vt primo casu/nec lege defertur: vt secundo casu licet ipsa firmetur lege. Et ideo dictis duobus casibus nō expirat morte mādantis scilicet tertio. ff. de iurisdi. omniū iudi. & quia.
4 a b ¶ Uel dic papa a * vicarius b dei in terris & quandoq; delegat causam domini sui: vt est causa fidei/ qn̄q; singulorum: vt subditorum suorum/vnde non est mirum si primo casu priuilegiatus committit vt morte sua non expiret quā secundo.
5 c ¶ Item omnis potestas * ordinaria: maior c est seipsa delegata: quia prima in fonte. Secunda in riuulo: vt predixi Et ex hoc elicitur ꝙ prima est sua/alia est aliena. Item quanto quis distat a causato primo/debilius est: verbigratia proijce lapidem in aquam: circuli q̃to plus distant a primo causato: tanto sunt debiliores. Et sic delegata potestas: vt posterior erit debilior: & citius morte finitur q̃ ordinaria: que morte non finitur vt est dictum.
6 ¶ Sed contra Gofredus tenet in summa de officio vicarij ꝙ * vicarij episcoporum seu officiales sunt ordinarij/attamē eorum potestas morte finitur.

¶ Sol. capitulum sede vacante: de his que spectant iure communi ad episcopum est regulariter legitimus administrator. s̄. eo. ad abolendam primo Re. & de maior. & obed. cum olim. xxiij. distinc. in nomine domini.
¶ Nec mirum/quia eligunt episcopum iure communi. xvj. quest. vij. c. fina. Ergo magis spectantia ad eum iure communi administrabunt.
7 ¶ Sed reperio * ꝙ aduenlente legitimo tutore/cessat datiua tutella: & recedit pupillus in legitimam tutellam. C. de legi. tuto. nemo: & ff. de tutel. & ratio. distrah. l. si tutor. §. si duobus. Ergo mortuo episcopo datiua administratio desinet: & succedet legitima sic ergo finitur potestas ordinaria dicto casu ne fiat iuri alterius preiudiciū: arg. s̄. eo. accusatus. §. sane & §. sequen.
¶ Et licet capitulum in multis casibus episcopo non succedat administrando. vt. s̄. ne sede vacan. c. ij. & s̄. hoc lib. ne sede vacan. c. vno tamen succedit futuro prelato reseruando. arg. s̄. de off. ordina. c. cum vos. Et sic dicti vicarij in nullo administratores remanebūt [& non cepta] nota ꝙ
8 ceptum * in vno non connexo: non facit exceptionem in alio/vt hic: cum sit speciale: ergo contrarium ius cōmune est. ff. ad municipa. l. prima. & no. s̄. de officio delegati/licet [emerserant.]
¶ Contra. s̄. de rescrip. c. fina. Sol. illud rescriptum de iu-
d sticia/est stricti iuris d Sed hic est rescriptum pre ceteris fauorabile. s̄. eo. in fidei.
¶ Item contra. ff. de ver. obliga. si stipulatus fuerim. §. cū stipulamur. Sol. ibi est contractus stricti iuris: vnde censetur ibi omissum: quod non est palam verbis expressum. ff. de verbo. oblig. quicquid astringende. Sed hic est rescri-
e ptum in fauorem e fidei ampliandum. ff. de lib. & posth. cū quidā. j. hoc lib. de regu. iur. odia.
¶ Item contra. ff. de iudic. non quemadmodum. Sol. iu-
9 risditio * non est de futuris vt exerceatur ante existentiam negocij creati seu causati: vt ibi est expressū: potest tamen potestas dari que se ad futura extendat: vt hic: in casu tam fauorabili.
¶ Uel dic in tribus predictis instantijs est factum speciale: vel regulare: hic commissio generalis fauore gaudens/vnde comprehendit etiam futura. ff. de seruitu. vrba. predio. l. si seruitus. & C. que res pig. oblig. poss. l. fina. qui nec grauatur debitor qui in pluri non ligatur/& releuatur creditor: sic per dictam commissionem non grauatur ille contra quem inquiritur/sed ad lucem veram reducitur.
10 ¶ Et corpus ecclesie mysticum in reducto reintegratur/vnde * qd̄ tibi nō obest & alij prodest/est fauorabiliter concedendum. ff. de euictio. in creditore. Io. Mo. Card.

a 1 Papa. Dic ꝙ Papa * & imperator dicuntur iudices ordinarij hominum/& delegati dei altissimi/testatur domi. me⁹ Nico. Chalmot (preceptor meus in iure ciuili in achademia famose vniuersitatis Pictauen.) in additio. ad Petrū de Monte. in tracta. de potestate pape/in. §. ex predictis his. col. v. pro quo allegat dictum Bald. in titu. de pace constan. in prin. & pro hoc facere glo. in rub. de hered. & falci. colla. j. ꝙ licet Bal. ibi specialiter non loquat̄ de papa: tamen loquitur de principe/quod satis est/dicit enim ꝙ princeps non tanq̃ ipse: sed tāq̃ deus videtur facere. l. quod meo. ff. de acquir. possessio. & non sua vice/sed delegantis: scilicet dei cuius vice fungitur: nam princeps est ordinarius omnium/merito per Ioannem Monach. dicitur in capitulo si eo. s̄. de electio. ꝙ Papa est pater patrum/& cum omni prelato in iurisditione & potestate concurrit/& ibi dixi/& in. c. fina. in ver. tertiū quesitum. s̄. de constitu. premissis astipulatur/quod prin-
2 ceps * dicitur proconsul siue legatus dei scd̄m Bal. vbi s̄. pro quo allegat. l. primam. ff. de off. eius cui manda. est iurisditio & §. quia ergo imperium in autenti. de fide instru. collatione sexta.
¶ Et per hec & alia que in sequenti apostilla dicentur habes/ꝙ papa non potest rescindere factum dei domini sui. l. si hominem. ff. manda. facit. c. dudum. de prebend. hoc libro hinc subdit Petrus de Ancharano/consi. ccclxxiij. col. prima/reuocatur in dubium/ꝙ non solū prohibita ore dei papa non potest subuertere: sed nec etiā quod apostoli & prophete docuerunt: quia sic agendo videretur errare & legē soluere/& nō adimplere/contra dictū domini Iesu Christi

Matthe.c.v.ista inducit idem Petr.ibi vt non possit papa dispensar vt nepos.i.filius fratris accipiat relictam patrui p̄defuncti tamen concludit in contrariū quod comprobat pluribus fundamentis que videre licet/ gratia breuitatis:vt in simili citat idem Petrus consi.ccclxviij. dubium principale. Probus.

b 5 ¶ Uicarius. Qui dicitur vnicus/quia * ponere duos vicarios in terris: dico equales/hereticum videtur quo ad ius pertinet/ne igitur hereticus videaris / hec tua sit fides:ꝙ sicut est vnus deus immutabilis.c.primo.s̄.de summa trinita.sic ⁊ vnus sit vicarius suus in terris generalis not. Petrus de Ancha.in.repeti.cap.canonum statuta mihi.fol.iiij.s̄.de constitu.

¶ Ulterius de vicario dei vide que dixi.s̄.in prohe. ibi qr 4 vices dei/⁊ hac ratione papa * osculatur in pede/testatur glo.l.prima de domesti.⁊ protec.lib.xij.C.aliquando etiam dicitur vicarius petri testatur prepo.post tex.ibi in.c.quotiens:col.prima.j.q.vij.licet magis ꝓpria loquutio sit / vt dicatur Christi vicarius ⁊ Petri successor.c. quanto.⁊.c. licet.s̄.de transla.prelato. Idem Archi.in.c.vbi: col.iiij.s̄. de electio.citauit papam fore Petri vicarium : idem dicitur vicarius Jesu christi.no. Paulus de castro consi.lxvj. col.j.dubia.⁊ cō.414.in facto p̄nti parte.j.dicit:q̄d certuz est ꝙ papa est solus ⁊ immediatus vicarius christi:⁊ quod ipse facit/ab ipso domino fieri videtur.c. inter corporalia post princ.s̄.de transla.ideo potest audacter dici/ ꝙ ius canonicum tollere potest:non autem ciuile/non inducēs pec 5 catum:quia potestates * ⁊ iurisditiones sunt distincte/et separate/iuxta nota in auten.quo.opor.epi.in princi. not. in capi.nouit.supra de iudic.⁊.in.c.per venerabilem. supra qui fili.sint legiti.

¶ Et licet possit tollere ius quesitum subditis (quod tamen non debet sine causa:vt probatur infinitis auctoritatibus)non equidem quesitum non subditis:vt laicis.

¶ Idem dic de īperatore Paulus de castro consi.ccxc.visa suprascripta.ij.parte:ꝙ si tollat ius quesitum : vt quia dicit se condere cum preiudicio tertij / istud debet intelligi quando preiudicium esset paruum : secus si magnum glo.pro hoc habes:dico finalem in.l.sed cum ab herede.ff. ad trebel.similē.in.l.seruitutes la grande in §. publico in verbo.incommodo.ff.de seruitu. facit quod no. Car.in.c. mandatum.in.vij.not. s̄.de rescript. comprobat Apostil. ad Panor.in.c.suggestuz.s̄.de deci.⁊.in.c.dilecti.s̄.de dona. Jas.in.l.fi.nu.xvij.de constitutio.princi.C.vide que late tradit Alexan.consilio.xj. ex his que in themate : volumine sexto.

¶ Et quo ad thema adde Decium consilio.cccxlj.nu.ix.viso puncto vbi post alia citat ꝙ papa * in his que sunt iu6 ris positiui habet voluntatem pro ratione/ etiam in beneficialibus. Bar.post glo.fina.in.l.relegati.ff. de penis / et est pater patrum/⁊ cum omni prelato in potestate ⁊ iurisditione cōcurrit:q̄d est dictū Jo.mo.in.c.si eo/ vbi dixi supra de elec.firmat per dictum ipsum Joan. Mona. Albe. Brunus:consil.v.in princ.vide Franci. Curt.consil.lxvj.colūna.ij.sup premissa vbi citat de cesare :apud quē oēs iurisditiōes sunt:tanq̄ apud fontē a quo fluunt ⁊ refluūt : sicut flumina de mari fluunt:adeo ꝙ ab eo concessiones/ ⁊ commissiones/⁊ confirmationes fluunt/⁊ ad eum refluunt per appellationem nullitatis/⁊ querelas:de quibus cum princeps incipit cognoscere:omnibus alijs est positum silentium: Innoc.in.c.cum M.de constit.s̄.no.in.c.vt nostrum s̄.de appellatio.

7 ¶ Item papa ipse * habet in potestate/quod factum/habetur pro infecto/pro quo habes glo.sing. in cle. vnica.de īmunita.eccle.in verb.pro infectis / que dicit / ꝙ quando papa apponit hec verba pro infectis in materia concernēte sententiam excommunicationis:aut aliam censuram ecclesiasticam / in tali casu absolutio non est necessaria : pro quo vi de Panor.in.c.per venerabilem:colum.v.s̄.qui fil. sint legiti. Feli.in.c.primo.col.vij.s̄.de constitu.⁊ late per Sozi.consi.cclxvj.col.xx.versicu. Postremo in causa que vertitur vbi refert Card.in.c.ad petitionem.s̄.de accusa. dicere/ꝙ hec clausula licet dicatur retroactiua/nō tamen operari in preiudicium alterius siue tertij : cui erat iam ius quesitum:per ea que habentur.in.c.super eo.s̄.de offi.delega.⁊ in.c.ex multiplici.s̄.de decimis. Istud late,cōprobauimus in.c.cum in tua in ver.sed gratia perinde valere.s̄.de consuetu.hinc est secundum eundem Sozi. vbi pe quis recipit resignationem beneficij / quod confert et postea cassat commissionem:quam vult haberi pro infecta omnia inde sequuta irrritantur/ tamen nō reuocabuntur legitime alienata per illum cui fuit beneficium collatum licet eius collatio irritetur:vnde dicit Arety. ibi ꝙ mens Car.est ꝙ per talem clausulam tollitur quesitum retro immediate ex ipso actui qui cassatur / ⁊ quicquid ab eo necessario dependet / ius autem quesitum tertio mediante ex dicto actu cassato quod est ius quesitum possessori per ipsam alienationem factam ab instituto / non videtur reuocari/⁊ dicit ꝙ ita distiguit Jacob.de Bellouisu in publica disputa.quem refert ⁊ sequitur Bal. in.c. primo hic finitur lex corradi. Ista sunt relata a dicto Sozi. in dicto consi.colum.xx.que priusq̄ referat/ponit differentiam inter declarare actum nullum/⁊ haberi velle pro nullo:quia 8 aliud est * esse tale:aliud haberi ꝓ tali vt declarat Bar. in.l.si maritus §.legis iulie.ff. de adulter. Et aliud est q̄d factum non esse:vel pro infecto haberi:vt no.in.d.capitu. ad petitionem:equipollent enim ista velle haberi factum pro infecto:vel haberi pro non facto:quia non dicitur factum esse:quod nulliter factum est.l.non putauit §. nō que uis.,ff.de bono.possesso.contra tab.l.iiij §. cōdemnatum ⁊ ibi Bar.⁊ alij.ff.de re iudic.

¶ Per premissa videtur clarificata regula in iure nostro 9 trita:ꝙ * priuilegia principis sunt interpretanda vt ius tertij nō ledatur:dixi supra in.c.primo.nume.xvj.in ver.interpretatio.de concessio.preben.ita in simili dicitur de statuto quod debet interpretari vt quanto minus fieri potest ledat ius commune saltem ne alius damnum indebite patiatur/vel ne alius indebite ad lucrum admittatur.l.ij. C.de noxa.l. vt gradatim §.sed si lege.ff.de mu. ⁊ hon.no. Bar.in.l.omnes populi.in.vj.quest.princi.ff.de iusti.⁊ iur. Alex.de imola.consi.v.nu.v.cōsideratis.vol.vj.

¶ Idem dic in gratijs apostolicis/per ea que tradit compostel.quem alij.ibi ⁊ vbiq̄ sequuntur/in.c.causamq̄.s̄.de rescript.ꝙ si papa conferret alicui beneficium / adijciendo clausulam non obstante collatione alicui facta / intelligit dicta clausula de collatione inualida tantum/ne alteri preiudicetur ⁊ tunc solum operatur dicta clausula ꝙ litere nō redduntur surreptitie/licet aliter non sit facta mentio de colorata possessione alterius/que quidem litere reddebantur surreptitie/si non fuisset adiecta dicta clausula / iuxta ea que no.in.c.cum nostris.s̄.de concessio.prebend.

¶ Idem dic si adijciatur clausula anteferri/ vel perinde valere/vt late dicimus in.c.cum in tua.s̄.de cōsuetu. Probus.

c 10 ¶ Maior. In simili dic ꝙ * omne ius potētius est ī causa/ q̄ in causato. Jacob.butrig.in.l.digna vox ꝑ illū tex.C. d legib.refert Paul.de castro consilio.cxc. nume.ij. Nouiter reuocatur in dubium.in.ij.parte Jo.mo.in.c.dudum.s̄.de preben. Et alio in simili/virtus vnica/fortior est seipsa dispersa. Sozi. Maria.consi.lxvij.col.vij.visis. Probus.

d 11 ¶ Stricti iuris. Dic cōprobādo sequētia/ ꝙ * in his que sunt stricti iuris/nō veniūt nisi ea que expressa sunt. Card. con.cxx.in fi. Titius obligauit se ⁊ Calde.cōsi.v.in ti.de ꝑben.sequit. Dec.cō.clxxix.nu.iij. Requisitus vbi ponit exēplū in renūciatione:idē Dec.consi.ccccxix.nu.viij.viso. Et ꝓpterea Romanus cōsi.clxviij.circa primū/ ꝙ renūciatio facta patris hereditati ꝑ filiā non preiudicat sibi in here12 ditate fratris:qui adiuit hereditatē patris:qr * ꝑ aditionē hereditatis desinit esse hereditas patris.no.in.l.j.§.veteres.ff.de acquir.possessio.⁊ incipit esse patrimoniū eius/ qui adiuit/dixi.s̄.de testa.in.c.j.in ver.hereditas/q̄b⁹ ad de Alex.in con.xciiij.nu.v.in causa.vol.ij.⁊.l.sꝫ si plures. ff.de vulga. Bar.in.l.fi.in prin.ff.ad tertullia. Roma.con.xl. visis. ¶ Itez in eo quod est stricti iuris non debet, casus ab eo omissus ab inuentionibus superstitiosis suppleri.l. q̄d cōstitutū.ff.de testa.milita.c.inter corporalia.s̄.de trāsla.prela. Maria. Sozi.con.lxiij.col.fi. ¶ Et quo ad id q̄d s̄.proxime diximus de hereditate fratris ad sororē/vide eūdez Sozi.cō.cclxxxviij.in fi.circa primā. vbi dicit post eundez Roma.in.d.§.veteris.ꝙ femina exclusa ab hereditate patris/nō cēsetur ab ea exclusa succedēdo fratri / qui patris hereditatē adiuit:qr nō dicitur patri sed fratri succedere:idē dic de renūciatione hereditatis patris/ ꝙ possit fratri succedere. Angel.in con.lij. ¶ Preterea in quantum hic dicit Jo.mo.de rescripto iustitio/dic ꝙ venit idē 13 dicendum * de consuetudine/ vt consuetudo dicatur stricti iuris/vt nō extendaꝫ de vna prouincia ad aliā etiā si sit eadē ratio. Bar.in.l.post dotē.ff.solu.matri. Bal.in.l.fina. C.cōmunia vtriusq̄ iudic.versi.vnū aliud queritur:refert Frāci. Curtius.consi.xliiij §.transgredimur ad tertiū : in prin.quod exordiꝫ sup cōtingentia:quia cōsuetudo tantū habet de effectu ⁊ potentia:quantum habet de vsu. Bal.

in.d.l.fina.ꝛ Bald.in.c.j.col.v.in princi.qui feud.dare pos. quia proprios terminos facti ꝛ vsus nō excedit. Et q̄ntum habet de actu/tātū habet de potentia/ ꝛ nō plus idē Curtius consilio.xj.nunc.xviij.statuto parmensi.

14 ¶ Idem de prescriptione * vt non fiat extensio. Sozi.in ca.cū cōtingat/col.v.s̄.de foro cōpe.tex.in.l.j.§.iulianus. ff.de itinere actuq̄ priua.ꝛ ibi Bar.Panor.in ca.cumana. in.vij.not.s̄.de electio. ¶ Idem dicito de iuramento/ vt sit stricti iuris tex.in cap.penul.ꝛ ibi not.s̄.de iureiur.q̄d cōprobat Sozi.consi.ccxiiij.col.vj.in causa Onofrij.

15 ¶ Postremo dic q in dispositionibus * que sunt stricti iuris / quicquid non exprimitur pro omisso est habendum. l.quicquid astringende.ff.de verb.obliga.no.Petr.de Ancha.consilio primo/col.prima. Probus.

e ¶ In fauorem. Merito dicitur fauor introductus: q2 causa dn̄i est. Ioā.Mo.hic.nu.iiij.dixi.s̄.in rub.isto tit. Ideo nō mireris/ cū in causa seruorū multa a iuribus introducta dicātur: puta in causa que vergit circa rem publicam: medio cuius homines quiete ꝛ pacifice viuere dignoscuntur: multo ergo magis fauorabiliora ꝓ causa dn̄i dicito dictata ab orthodoxis ꝛ fidelibus. Sic ea que in sequētibus citabo de vtilitate reipublice/extēde ad causam dn̄i. Pri-

16 mo habeo q * qn̄ agit̄ de fauore publico ex idētitate rationis: de similibus ad similia/etiā in exorbitātibus a iure fit extensio/ꝓ hoc habeo tex.glo.ꝛ autoritatē. Tex.quidē in l.cetera.§.sed ꝛ si quis de lega.primo vbi Iason dicit q lex generaliter aliquid prohibens nō comprehendit casum in quo v̄titur fauor publice vtilitatis/ text.est no.in.l.si quis in graui.§.vtrū.ff.ad silleia.ibi.quod in cōmune vtile est ad libertatē peruenire/quē tex.reputat singu. idem Iason in l.non dubiū.C.de legib.ꝛ in.l.si filiussa.ff.si cer.peta.vbi est tex.s̄m Bar.ibi: q licet gn̄alis locutio recipiat restrictionē de habilitate/no.in.l.j.C.de sacrosanc.eccle. tamen hoc fallit fauore publice vtilitatis text.est etiam in.l.hoc modo/ ibi legem enī vtilem reipubli.ff.de cōditio.ꝛ demōstratio. quē tex.etiā Doct.in.d.l.nō dubiū notant: ad hoc q si sta-

17 tuto * caueatur q nullus vendere audeat bladū in forenses: non poterit donare vel permutare cū alia specie/ex eo quia cōcernit vtilitatem publicā: vide glo.in ver.vendo/ꝛ post eā Bar.in.l.quēadmodū de agrico.ꝛ censit.lib.xj.C. qui dicit/nu.iiij. quod licet penalis ꝛ odiosa extra significatū ꝓpriū nullatenus extēdatur.l.cū quidem.ff.de liber. ꝛ posthu.ꝛ.c.odia.de reg.iur.j.hoc lib. vbi tamen extensio tendit ad fauorem reipublic. ita debemus ipsam extendere sicut legem fauorabilē/ cōcludendo ex his q pena statuti puniētis facientes maleficium: punit etiā fieri faciētes: ad rem enim publicā: ꝛ fauorem pertinet punire maleficia: ad hoc vt prouincia in quiete remaneat.l.cōgruit.ff.de offi.presid.ꝛ.ff.de iudic.l.si longius.§.filiusfami.

18 ¶ Et certum est(dicit Dynus in.d.reg.odia) q in maleficijs * puniendis fauor publicus versatur. ff.de publica. l.licitatio.§.quod illicite/ ꝛ.ff.de fideiusso.l.si a reo.§.quod vulgo/ꝛ.ff.ad legē aquil. l.ita vulneratus/ ita venit intelligenda.l.ij.§.exercitiū.ff.de his qui no.infa. vbi odiū ampliatur ꝛ non restringitur: ꝛ ibi Bar.in prima oppo. q2 cū cōstet maleficiū esse cōmissum: si verba edicti nō extēderētur ad illud/esset impunitū: quod esset contra publicā vtilitatē: vt dixi quod sentit Domi.in capi.statutum/ circa finem.s̄.de electio.hoc lib.pro principali intento.

¶ Roma.cōsi.436. q indultum/nu.x.citat/ q priuilegium q̄ntūcūq̄ generale alicui ꝛ pio loco ad priuatā vtilitatē cōcessum/nunq̄ id includit cuius inclusione publice derogaretur vtilitati.l.iubemus illam/ꝛ ibi Bal. C. de sacrosanc. eccle. firmat idem Roma. ibidem q per qualecunq̄ rescriptum generales clausulas nō obstantiarū habent/ seu etiā generalem constitutionem/ nō censetur derogatū priuilegijs concessis vniuersitati/ seu collegio decurionū/ꝛ cōsequenter collegio alicui/ gratia publice vtilitatis.

¶ Constat enim ea priuilegia que decurionibus concedebantur: gratia publice vtilitatis eis fuisse concessa: ꝛ propter labores quos patiebantur circa reipublice gubernationem: non enim aliud erant decuriones q̄ reipublice cōsiliarij/ glo.rubr.de decurio.lib.x. C.facit glo.in.l.sed si dolo.ff.de dolo.dum dicit decurionū loco quorum habemus consiliarios hodie. ¶ Pro corroboratione premissorū: habeo doctrinā Bar.in extrauag. ad reprimendā in v̄bo nō obstantibus/col.prima: dum dicit q quādo scribitur cōtra ius cōmune: (in fauorem tamen reipublice) non requiritur clausula non obstante. Cū tunc princeps videatur cōtra omnem legem contrariam dispensare. l.quidam consulebat in fine.ff.de re iudic. quod ꝓsequūtur Panor. Feli. ꝛ alij in.c.nonnulli.s̄.de rescrip.dixi.s̄.de consuetud.in.c. cū in tua. ¶ Maiora enim possent deduci in pūcto hoc q̄

19 relinquo in suis colloquenda locis/ne videar vnum * altare discooperire vt aliud cooperiatur.c. cum causam. de prebend.l. assiduis. vbi Bar.C.qui potio. in pig. habean. Bal.Ias.ꝛ Moder.in.d.l.cetera.§.sed si quis.de lega.j.

¶ Ideo concludo introducta a iuribus nostris/in fauorē vtilitatis reipublice extendi/multomagis deberi ad fauorem ꝛ vtilitatem cause domini: hinc est q si vtilitas reipublice ꝛ fauor fidei inuicem contrariari reperiantur/ q fauor fidei tanq̄ vnū potentius preferetur/ꝛ fauor siue vtilitas reipublice lumine priuilegij carebit/pro hoc facit doctrina Bar.ꝛ scriben.in auten.quas actiones.C. de sacro

20 sanct.eccle. q priuilegiatus * vtitur priuilegio contra priuilegiatum/quando suum priuilegium est potentius per.l. verum.§.fina .vbi etiam Bar.ff.de minorib. vbi dicit q ibi est melior tex.q̄ alibi/facit dictū Io.Mo.in.c. accusatus. s̄.hoc ti.dum dicit magis priuilegiatū debere anteponi.

¶ Cognoscitur enim specialius inter duo specialia: quando alterum fauet magis reipublice/poteris ponere exemplum in duobus premissis: videlicet in causa domini/ ꝛ in vtilitate reipublice.

¶ Istud comprobo in simili per ea que no. in.l. properandū.§.fina.C.de iudi. ꝛ in.l.fi.C.in quib.caus.in integ. resti. non est necessa.ibi enim dicitur q nulla prescriptio currit minoribus/sic in materia prescriptionum satis est hoc speciale: deinde. d.§.fina. vult q instantia currat minori/quasi dicat.l.properandū.magis speciale introducere fauore publico dirimendarum litium/hanc doctrinam sequitur Bal. in.l.prima.q.tertia.ff.de offi.consul. Idem Bal.Angel. et Alexander in.l.Titie textores de lega.primo.Imol. in.l. gallus.§.ille casus.in fine.ff.de liber.ꝛ posthu.

¶ Et per hec habes limitare id quod in iure dicimus q priuilegiatus contra priuilegiatum non vtitur priuilegio/ sed recurrendum ad ius commune de quo per Panor. in capitulo audiris.numero octauo/supra de restitutio.in integ.ꝛ per nos in capitulo cū persone in verbo ita cadit de priuileg.j. Probus.

¶ Clemens quartus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap.xj.

VT officiū inquisitionis contra hæreticos in prouincia in qua vobis idem officiū est commissum autoritate apostolica possitis efficacius adimplere discretioni vestræ per apostolica scripta mādamus quatenus vbique in præfata prouincia, simul vel separatim aut singulariter(,prout negotij vtilitas suadebit) contra hæreticos credentes receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi, vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominū metu diuinoque timore post posito) procedatis. ¶ Si vero aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatem, ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem quod iniungi talibus consueuit, prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter. & vos, immo seipsos fallētes sub agni specie lupum gerant.

¶ Verum quia in tam graui crimine cum mul

ta oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo
proferatur errore dure ac digne seueritas vl=
tionis) volumus & mandamus, vt in exami=
natione testiū quos recipi super crimine pędi=
cto ipm̄q; contingentibus oportuerit, adhibea=
tis duas religiosas & discretas ꝑsonas in quarū
pęsentia ꝑ publicā (si cōmode potestis habere)
ꝑsonā, aut ꝑ duos viros idoneos fideliter eorū=
dē depositiones testiū cōscribātur. ¶ Ad con=
scribēdas quoque hmōi depositiones testiū, &
ad faciendū oīa quę in cōmisso vobis officio ad
scriniarij seu tabellionis officiū pertinēt teneri
districte p̄cipimus, cū per vos fuerint requisiti
oēs & singulos vr̄i ordinis fratres qui dū essent
in sęculo tabellionatus officiū habuisse, aut exer
cuisse noscūtur, & illos etiā quibus idē tabellio
natus officiū ratione p̄fati negocij fidei fuit ab
apo. se. cōmissū & in posterū cōmittet̄, cōceden
tes hmōi fratribus, necnō & alijs religiosis quí=
buslibet qui sil'r dū essēt in scl'o tabellionat⁹ of
ficiū habuerūt & exercuerūt, quibusuis etiā cle
ricis scl'aribus officiū ipm̄ habētibus, etiā si ijdē
fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinib⁹
cōstituti exercēdi libere officiū ipsū quo ad pę
missa nō obstante statuto aliquo cōtrario cano
nis vel ordinis quocūq; vallato munimine po
testatē. ¶ Cōpescēdi pęterea monitione pę=
missa ꝑ cēsurā ecclesiasticā appellatione post=
posita, p̄dicatores questuarios (vbi cōtigerit pro
inquisitiōis seu fidei negotio cōgregationē fie=
ri, vel al's eidē negotio quōlibet ex hoc īpedi=
mētū aliq̄d afferri) a p̄dicatiōis officio q̄d ad ip
sos nullaten⁹ ꝑtinet (quorū īterest tātū charitati
ua subsidia suppliciter petere, ac īdulgētiā si for
te habēt exponere) liberā vobis & singulis ve=
strū cōcedim⁹ autoritate pęsentiū facultatem.
¶ Deniq; vt circa p̄missa plene vobis & singu
lis vestrū coertiōis expedita, & iuiolabilis assit
autoritas volum⁹, vt ea oīa viriliter exequami=
ni (si opus fuerit) inuocato auxilio brachij scl'aris
cōtradictores ꝑ cēsurā ecclesiasticā appellatiōe
postposita cōpescēdo, nō obstantib⁹ aliquib⁹ pri
uilegijs vel indulgētijs quibuscūq; ꝑsonis cuius
uís cōditiōis dignitatis vel gradus, religiōis vel
ordinis, comitatib⁹ vel vniuersitatib⁹ ciuitatū &
& locorū specialiter vel gn̄aliter sub quacūque
verborū expressione vel forma a memorata se
de concessis, vel in posterū concedendis, cū ex
huiusmodi vel alijs priuilegijs vel indulgētijs
nullum vobis in tantę pietatis negocio veli=
mus obstaculum interponi & constitutione de
duabus dietis edita in concilio generali.

¶ Statuimus insuper vt potestas, capitaneus, seu
rector, vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati
præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut præerūt
in futurum, ad requisitionem diocesanorū, vel
vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ
prauitatis, iurent præcise attendere inuiolabili=
ter & obseruare, ac facere a suis subditis obser=
uari toto tempore sui regiminis in terris suę iu
risditioni regiminive subiectis, constitutiones
contra hæreticos credentes receptatores, fauto=
res, & defensores eorum, ipsorumque filios, &
nepotes a sede apostolica promulgatas ac etiā
approbatas, quæ qui iurare noluerit & seruare.
vt infamis & tanquam hæreticorum fautor, ac
de fide suspectus officio & honore sui regimi=
nis spolietur, nec vlterius potestas, capitaneus,
consul vel rector habeatur in aliquo, aut de cæ
tero in aliquam dignitatem vel officium publi
cum vlterius assumatur, & quę vt potestas, bal
liuus, consul, vel rector fecerit, nullam obtine=
ant firmitatem.

¶ Summarium Domini Ioan=nis Monachi Cardinalis.

1 Timor domini/metui hominum anteponatur.
2 Regulariter delegati diuisim non procedunt: nisi in forma
commissionis habeatur.
Quilibet ordinarius per se procedere potest.
3 Propter infamiam & suspitionem/& propter scandalum/& tu
multum populi: in crimine heresis proceditur.
4 Ibi est diligentius examinandum / vbi de salute hominis
agitur.
5 Omnes huius libri cōstitutiones simul fuerunt approba=
te & diuulgate.
6 Quis leuius impedit ab obtinēdo: q̄ deijciat ab obtētō.

¶ Summarium Domini Phi=lippi Probi.

1 Ablatiu⁹ absolute posit⁹/de sui natura cōditionē inducit.
Quod est in conditione/habet se ad esse & non esse.
2 Lupus dicitur vt hic.
3 Lupus famem diu portat.
4 Naturalia non sunt alicui imputāda/etiā si sonāt in vitiū.
5 Clausula non obstantibus/non requiritur in legibus com
munibus & municipalibus.
6 Tempus compositionis non confirmationis attenditur.
7 Quando pena priuationis non apparet requiritur senten
tia: quia priuatio non fit ipso iure.
In dubio lex nō dicitur quem damnare ipso iure: sed per
sententiam iudicis.
8 Qui facit contra voluntatem defuncti: aut illā nititur im=
pugnare/debet priuari ex commodo omni/ex testamen=
to procedente.
Voluntas & prohibitio testatoris dicitur lex/& pro lege
seruanda.
9 Frustra legis auxiliū implorat qui cōmittit in legem.
Multa prohibentur fieri/facta tamen tenent.
10 Facilius aliquid retinetur/q̄ de nouo acquiratur.
11 Criminosi non sunt a beneficijs ipso iure priuati: illis ta=
men non possunt conferri imposterum.
12 Suspensio perpetua/depositioni equiparatur.
13 Qui sint criminosi/qui ipso iure beneficijs sunt priuati.

VT inquisitionis officium, Hoc.c.informat/⁊ dirigit inquisitores heretice prauitatis. Et primo quo ad deum * cuius timorē metui hominū anteponāt ij.in.§.[Si vero] eosdem instruit quo ad psonas cōtra quas est inquisitum. iij.§.[verum] ⁊ seq. quo ad personas qui testes in huius negocio sunt recepturi.: iiij.§.[cōpescēdi] ⁊.§.seq. quo ad personas/per quas impediri vel differri possit dictū negociū. Primo in questuarijs. Secūdo in potestatibus capitaneis ⁊ alijs locorū rectoribus/[separatim] hoc fuit hic additū/quia delegati * regulariter (nisi in forma cōmissionis habeatur) nō possunt diuisim ꝓcedere.ff.de re iud.duo ex tribus: sed fauore fidei secus/⁊ in hoc casu ordinarijs equiparātur: quorū quilibet per se ꝓcedere potest.ff.de offi.cōsul.l.j.⁊.ff.de re iudic.l.Pōponius[suspectus]. Et sic propter * infamiā ⁊ suspitionē potest ꝓcedi in hoc crimine/et etiā ꝑpter scandalū/vel tumultū populi.j.de purga.cano.ca.inter.ij.q.v.omnibus[sanctiones].j.de purga.cano.inter.s.de accusa.c.qualiter.j.s.de symo.licet hely.s.eo.ad abolendā.[postposito] xj.q.iij.c.iulianus.⁊.c.que resistit.[ecclesie].j.de sentē.excō.cū desideres/⁊ ca.ex tenore/⁊ ca.a nobis/circa finē.xj.q.iij.cū aliquis.⁊ ca.seq.⁊.s.eo.accusatus.§.si vero[cōsueuit] hoc habetur.j.q.vij.c.quotiēs.j.⁊.c.saluberrimū/⁊ de cōsecra.distinc.ij.ego Berengarius[simulata] xxvij.distin.quid interrogasti.j.q.j.sicut fic ti[lupū].s.de cēsib.cū apostolus[cautela] q2 ibi est diligentius * examinanduz: vbi de salute hoīs agitur.C.de appella.additos.⁊.l.in causis. Sed hic diligentissime/cū necdū de hoc crimine contra viuentem/sed etiam contra defunctū: filios/nepotes/⁊ bona/sententia hic lata habeat vires suas.s.eo.accusatus.§.in eo.s.vergētis.C.ad.l.iul.maie.l.fina.[duos viros].s.de ꝓbatio.ca.qm̄.cōtra ⁊ ibi dicta hic ampliantur/vt hic liquet[questuarios].j.de peni.⁊ remissio.cum ex eo [generali].s.de rescript.nonnulli.

¶Sed quero/an hec constitutio tollatur per nouellā constitutionē.s.hoc lib.de rescrip.statutū/videtur ꝙ sic: quia est posterior/ergo precedentē tollit: etiam si nō fiat mētio in secunda de prima.s.hoc libro de constitutioni.capi.j.

¶Sol.hic est specialis prouisio in facto heresis que nō tollitur generali prouisione dicte constitutionis statutum.

¶Item licet inter dictas constitutiones sit prius ⁊ posterius in tempore: tamen non est prius vel posterius approbatione cū omnes * huius libri cōstitutiones simul fuerint approbate/⁊ diuulgate: vnde si modo fieret cōstitutio vni de cōstitutionibus huius sexti aduersa/regulariter antiquā abrogaret: secus forsan de simul approbatis: argu.C.de iustini.C.fa.§ quibus. Et de hoc not.plenius.s.hoc lib.de constitu.cap.j.[spolietur] nūquid ipso iure/videtur ꝙ sic propter sequentia: nam si hic sit canon ferende sententie non late/videretur/ꝙ ante latam sententiam pene sequētes nō deberent inferri. Sed dic contra/quia * quis leuius impeditur ab obtinendo/q̄ deijciatur ab obtento.s.de iureiuran.ca.quēadmodū/ vnde hic obtento non priuatur ipso iure: licet reddatur inhabilis ad obtinendum. Joan.Mona.Cardi.

POstposito. Ablatiuus est: sed nō absolute positus/qui * dicit de sui natura conditionem inducere l.a testatore vbi Bart.ff.de conditio.⁊ demonstr.Cal.in consilio j.in titu.de verbo.signi.Bal.in.l.prima/col.penul.C.quando liceat ab empt.not.in.l.ab emptione.ff.de pact.⁊ sic subijcitur regule: quod illud quod est in cōditione/habet se ad esse ⁊ non esse.l.si pupillus.§.si sub conditione.ff.de nouatio. cum alijs allegatis per Alexand.consilio.xcvij.nume.ix.alias de facto/volumi.iij. Probus.

¶Lupū. Archi.dicit hic * ꝙ lupus a greco translatus est grece enim lycos dicitur: quia rapte rapacitatis quicquid inuenit trucidat: aliter tamen dicit Isido. ꝙ lupus quasi leopus est dictus: eo ꝙ ipsi tanq̄ leoni virtus sit in pedibus/quia quod pede presserit: non viuit. Rapax autem bestia est: ⁊ cruoris appetens: qui rabie rapacitatis quemcunq̄ inuenerit trucidat/de quo aiūt rustici/hominem vocem perdere si eum lupus prior viderit/⁊ inde subito tacēti dicitur/Lupus est in fabula.

¶Lupus * famez diu portat/hinc glo.in.l.fi.C.de alimē.pupil.prest.ait lupum viuere de vento nouem diebus.

¶Item lupus est valde audax/⁊ ludere multum diligēs qui si puerum reperiat ludit/quem postea occidit ⁊ comedit/⁊ vulnera que morsu eius accidūt valde sunt mala/ex quibus exit virus ⁊ curantur sicut morsus canis rabidi secundum philosophum. Et quando inter animalia preualet si non resistatur: totum gregem strangulat ⁊ occidit: licet totum comedere non possit/⁊ finaliter tota specie natura luporum/nature ouium aduersatur: adeo ꝙ cordula facta de intestinis lupi iuncta cordulis cithare factis de intestinis ouis eas corrumpit/similis est demoni/qui summe est audax/ludens cum pueris.i.fragilibus/quos postea occidit ⁊ comedit/⁊ inde dicitur diabolus nomen grecū/a dia ꝙ est duo/⁊ bolus ꝙ est morsellus/quia duos bolos/vnum scilicet de corpore/⁊ alium de anima nostra querit facere: postq̄ per multa ludibria nobis illuserit.

¶Quod sit nomen grecum testatur glos.in capitulo primo.s.de sum.trinita.

¶Vel dic ꝙ est nomen simplex a dianallo greco quod idē est quod calūnior ⁊ ꝙ grece diabolus hebraice sathan/latine calumniator.

¶Et adde ꝙ lupo/prout nec vulpi/⁊ aliis similibus animalibus/vitia huiusmodi: tanq̄ naturalia non sunt imputanda per regulam iuris.ꝙ naturalia * non sunt alicui imputanda: etiam si sonant in vitium/tex.est not.in.l.fluminū.§.vitium.ff.de dam.infecto.hinc beatus Tho.in proposito ꝙ dolus in vulpe non est vitium/quia natura eius est.refert Bal.in.l.que fortuitis.circa finem.C.de pigno.actio.facit in arg.l.j.ff.si quadru.paup.fecis.dica. Quod ea que secundum naturam solitam fiunt/puniri non possunt.

¶Et q̄dā ex nostris(prelati pastores dicti) appellari possunt lupi: quia sicut lupus frustatim comedit agnū: sic mali pastores successiue consumunt bona ecclesie.xiij.q.j.c.j.circa mediuz.de his meminit Hieremias.c.xxiij.Ve pastoribus qui dispergunt ⁊ dilacerant gregem dixi.s.de elec.in.c.nemo. Hi profecto instar animalium brutorum naturaliter odio se habent/quia eodem cibo viuunt: not.Iason in consilio.clxvij.nu.vij.formate/vol.iiij. Probus.

¶De salute hoīs. Et fortius qn̄ agit̄ de salute aīe/ꝑ id qđ citat Bar.in auten.sacramēta puberū.C.si aduer.vēdi.vbi dicit ꝙ fauorabilis est dispositio/ꝑ quā saluti aīe ꝯsulit̄. Joan.And.⁊ alij scribē.in.c.ex tenore.s.q̄ fil.sint legi.sequit̄ ⁊ refert Dec.cō.clxiij.sub nu.vij.in causa mr̄imoniali. Pro.

¶Secūda. Dic ꝙ clausula * nō obstā.nō requirit̄ in legib⁹ cōmunibus glo.habes singu.in.c.veniens.in ver.nullā.s.de prescrip.etiā in legibus municipalibus.de quo ꝑ Bar.in.l.Vlpianus.§.sunt ⁊ alij.ff.de excus.tuto.vbi additio ampla/⁊ post eum.ibi Nico.de Neapoli.idem Bar.in.l.sciendum.in prin.ff.qui satisd.cog.Bald.in.l.humanū.C.de legib.Bar.in extrauag.ad reprimen.in ver.nō obstantibus post prin.quia eo ipso ꝙ posteriores cōdit/contrarias priores videtur tollere.l.non est nouuz.⁊.l.nam ⁊ posteriores.ff.de legib. Probus.

¶Approbatiōe. Istud videt̄ cōtra illud/qđ dz * attēdi tēpus compositionis/non tempus confirmationis.l.conficiūtur.§.si miles.ff.de iure codicil.l.si certarū.§.fi.ff.de testa.milita.tradit Alex.cōsilio.cliiij.in prin.viso titulo questio.volu.vij. Probus.

¶Approbate. Sequitur hic Joā.And.dixi in.c.primo.s.de constitutio. Probus.

¶Sed dic cōtra. Adde regulā ꝙ vbi * nō apparet exp̄sse penā priuationis ipso iure impositā semꝑ interp̄tatio fit vt in ipsa priuatiōis pena imponēda req̄rat̄ sn̄ia/⁊ nō fiat ipso iure/glo.in.c.ij.in ver.innodet̄.s.isto ti.⁊ lib.⁊ in.c.in penis.de reg.iur.⁊ in.c.cupiētes.§.si vo.in v.ꝓuctus de elec.eo.lib.Bal.in auten.qui semel.C.quō.⁊ qn̄ iudex/vbi dicit ꝙ lex in dubio nō d3 dānare quē ipso iure: sed ꝑ sn̄iaz iudicis l.j.§.calūniatores.ff.ad turpil subijciens ⁊ fortius/ꝙ vbi lex disponit quē priuari causa cognita priuationis/etiaz si lex diceret priuari ipso iure: tamen semper requiritur priuatiua sentētia.arg.l.de qua re.ff.de iudic. Pena enim priuatiōis ipso iure nūq̄ imponit̄ nisi in casibus a iure expressis.§.cum igitur.ibi cum nulla lex sit/aliquid tale dicens in auten.de non eligen.secun.nuben.colla.ij.quem ponderat Bal.in auten.ex testamento.C.de secun.nupt.bonus tex.in.l.⁊ si quis.§.diuus autem.ff.de religio.⁊ sump.fune.glo.in.c.fina.de iure patro. Probus.

h 8 ¶ Quia leuius. Iuuat q illlle * qui facit contra defuncti voluntatē/aut defuncti testamētū nititur impugnare/ priuari/debet omni cōmodo ex testamēto descendēte. l.ij.ꝛ.l. is qui. ff.de his quib. vt indig.ꝛ.l.ex duobus.§.fina. ff.de vulga. fortius nō debet admitti ad petendū cōtra defuncti voluntatē ꝛ ꝓhibitionē/q turpius/ꝛc.siue quia leuius impeditur ꝛc. volūtas enim/ ꝛ ꝓhibitio testatoris dr lex/ ꝛ ꝓ lege seruāda/auten.de nupt.§.disponat/dixi. s.in cap. si ꝓ te/de rescrip.nec est aliquo modo violāda tex. in.l.contra.C.de testa.manu. Et sic succedit/frustra legis * auxiliū implorat/qui cōmittit in legē.l.auxiliū/in fine. ff.de minorib.cū similibus ibi allegatis per glo.ꝛ scribē. ¶ Et pro cōprobatione hui⁹ regule/videt alia facere: qđ multa ꝓhibētur fieri/que tñ facta tenēt.l.j.§.biduū.ff.qñ appel.sit.l. relegatorū/in.§.ad tēpus.ff.de interd.ꝛ relega. hinc dicim⁹ q si cleric⁹ (cui interdictū est officiū tabellionis) instrumēta cōficiat/valēt nihilomin⁹. Hostiē.ꝛ Io.And. in.c.sicut.s.ne cler.vel mona.tradit Frederi. in cōsi.ccxciij.col. fi.factū tale est/qđ tñ dicas nō ꝓcedere in religioso/ q seruo eqparat Inno.in.c.cū olim.s.de priuile.ꝛ cū seruo act⁹ est nullus/licet nō opponat Ang.in.l.cū ptor.§.nō autē/in prin.ff.de iud.de quo meminit Deci.cō.494.col.fi.qđ supra/vbi declarat pdictā rōnē/ꝛ cō.499.in cā/q Parmiani.
¶ Ad idē alia suffragat regula/q licet ante factū qs debeat psentari/aut aliter ad ꝓuisionē bñficij ꝓcedi/ qui ditior fuerit/vel melior/ aut idoneior: tñ post factū talis cōsideratio cessat: dūmodo psentatio fuerit facta de habili sufficit/ ꝑ ea q habent in.c.q ꝓpter iūcto.c.cū in cūctis.s.de elec. no.Io.de Imol.in.c.cōstitut⁹.s.de appel. facit qđ no.apđ Deciū in cōsi.542.nu.6.psupposita. ¶ Alteri⁹ in ꝓposito
10 Io.Mo.hic/adde etiā in sili/q * facili⁹ aliqd retinet q de nouo acquirat.l.pře furioso.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.l.pluribus.§.ꝛ si placet.ff.de vb.oblig. Maria.Sozi.cō. cix.col.antepenul. ¶ Item facilius permittitur retētio q petitio dixi.s.in capitu.primo/in.iij.quesito de constitu.
¶ Item facilius remittitur pena cōmittenda q iam cōmissa. Alexand.cōsi.cxlv.col.ij.in causa ꝛ lite/volu.v.vbi comprobat per hoc. Pone emphiteota seu feudatarius rē vendidit irrequisito domio: pro 40.ꝛ sic ceciderat a iure suo: postea videns q malefecerat/ requisiuit dominuz q si vellet emere pro.40.daret sibi potius q alteri/dñs ipse recusauit accipere ꝛ dedit licentiā q venderet cuicūq sibi placeret pro illo precio : quia ipse nolebat emere : nisi pro.xx. postea peruenit ad domini noticiam: q ille vendiderat ante licentiam/ꝛ sic q ceciderat in cōmissum: ideo volebat dominus petere rem tanq ad eum deuolutam / querebatur an posset/dicit q sic: si nesciebat dictam venditioneem tempore licentie/quia non est verisimile q si sciuisset penā iam cōmissam remisisset: vulgata.l.cum de indebito. ff. de probatio.secus si sciebat : quia tunc videtur renunciare pene commisse: argu.l.ij.in princi.ff.si quis cautio.ꝛ.l.post diem. ff.de lege cōmisso. ista est sententia Paul. de castro in.l.si quis filio exheredato.§.irritū.ff.de iniusto testa. Probus.
i ¶ Quemadmodum. Ubi illud vulgare turpius eijcitur q non admittatur hospes: pro quo glo.fina. in capit.literas. s.de restitutio.spolia. Alexand.de Imol.cōsi.ccxiij.nume. ix.volu.vj. Uide que dixi.s.in capitu.religionū/de religio. domib. ¶ Item facilius impeditur a consequendo q priuetur iam consecutis/not.in.l.qui autem. ff. de his que in fraud.credi.ꝛ in.l.seruus.C.de pact.faciunt citata per Frederic.consilio.ix.casus talis est: dum dicit similis est q dicimus de beneficio acquisito ꝛ acquirendo/nam primū sine autoritate superioris renunciari non potest / sed secundum sic/capitu.si tibi absenti/de prebend.hoc libro/capitu. quod in dubijs. s.de renuncia.capit. ex ore. s.de his que fiunt a maior.parte capi.not.in capitu.si electio.vbi glo.in ver.renunciat/ de elect.hoc libro. Barba.consilio.xix.ante finem quod exorditur preclare/volumine secundo.
¶ Per que ꝛ alia que in proposito cumulat Ippoly.sing. cxciiij.magna est differentia: potest decidi questio no. sal
11 tem possunt in argu.adduci / q * licet homicida ꝛ alij criminosi ipso iure non sint beneficijs que ante crimen perpetratum habebant priuati. Quia id in iure non reperitur/ ideo sententiam requiri priuationis: per doctrinam/ glos. capitu.fina.s.de iure patrona.pro qua text. in.l.at si quis. §.diuus.ff.de religio.ꝛ sumpt.funer.glo.in ver.suspensus/ in clemen.ij.de vita ꝛ honesta.clerico. dixi. s.hoc capi.nume. vij. Attamen si post homicidium vel aliud crimen notorium indignitatem afferens conferantur talibus beneficia/non valebit collatio/not.scriben.post Innocen.col.ij.in capitu. cum nostris. s. de concessio. prebend. tangit late Fely.in capi.querelam.s.de iureiur.vbi etiam latius comprobat q tales non sunt ipso iure priuati ab obtentis/pro quo tex.in.c.ex literis: ibi episcopatui cedat.s.de excessib. prelato.facit.c.clericis.s.ne cler.vel mona. Panor. in.d.c. cum nostris.ꝛ in.c.ij.s.de rescript. Domi.ꝛ Prepo.in.c.studeat.l. distinctio.vbi refert Io.de Imol.in.d.c.cū nostris. dicere hanc fore communē/late per capel. Tholo.q.ccvij. vbi refertur ita fuisse conclusum/ allegat Collect. in.c. inquisitionis.s.de accusa.qui post alia in puncto dicit/ q licent quis sit condemnatus de homicidio : non tamen est priuatus eo ipso beneficio / nisi per sententiam priuetur/ ꝛ hoc securius est/dicit quod sequit Prepo.in.d.c.studeat in fine. Collect.tamen ibi dicit/q de rigore iuris verior videtur opinio. Quod ex quo quis est condemnatus de homicidio/eo ipso beneficio videtur priuatus / sicut ꝛ officio.d.c.inquisitionis/comprobat sic: talis est perpetuo su
12 spēsus a iure/ꝛ suspēsio * ꝑpetua/dpositiōi eqparat: ergo. ¶ Pro hoc principali quesito vide Thomam Ferra. cautel.xliiij.que incipit canonicis constitutionibus/ vbi ponit cantellam pro talibus delinquētibus quam videas si placet. ¶ Quod autem.s.diximus moderare habemus/vt non procedat in eo * qui apponit manus in literis Pape inci
13 illas falsificando: quoniam falsificans literas Pape incidit ipso facto in sententiam excommunicationis/ ꝛ est priuatus perpetuo omnibus beneficijs ecclesiasticis/vna cū fautoribus suis/siue per se siue per alium falsificatio fuerit facta.c.ad falsariorum.s.de crimi.fals.vbi late Ioan.de Ana.post alios firmat Do.Petr. de Blaxio in directo.electi.in secunda parte.c.xxj.
¶ Moderare ꝛ secundo non procedere in heretico/quia talis ipso facto est omnib⁹ beneficijs ꝛ bonis priuatus/tex. est in capitulo cum secundū leges.hoc titulo/ꝛ libro/quod licet non fiat mentio in tex.de beneficijs: sed solum de bonis: tamen etiam debemus intelligere de beneficijs/arguendo prout in ipso tex.ibi qui grauius/ horribilius/ ac detestabilius ꝛc.quia si dicamus q heresis vergat in perniciem ꝛ scandalum orthodoxe fidei: multomagis in honorē ꝛ gloriam dei omnipotentis/cuius est caput/ nos vero mēbra. Et sic principaliter hoc crimen committitur in deum: ratione cuius dicitur maius/q id quod cōmittitur in homine. Arch.in.d.c.cum secundum.in fine. Causa enim dicitur domini/non hominis. Ioan.Mo.in.c. ne aliqui. nu. iiij.hoc ti.dixi.s.in rub.eo.
¶ Itē hereticus peccat in apice spiritualitatis: ergo spiritualib⁹ sit nudatus/vt succedat regula/in quo quis peccat in eo torqueatur.
¶ Et attende ad vnum pro sic priuatis ipso iure: quia ipsi tenentur ad restitutionem omnium fructuum per eum perceptorum/a die priuationis/pro quo habes glo.no. in ver. imminere.in fine.in auten.de incest.nup.coll.ij. que allegatur / q vbi priuatio fit ipso iure a lege/prodest quo ad hoc vt fructus omnes interim percepti ꝑ eū q priuatus est debeāt restitui: sec⁹ si ipsa priuatio nō fit statiz/mox/ vel instentanee: nā fructus interim percepti ante sententiā sunt illius qui venit priuandus/quod nota. Probus.

¶ Bonifa.viij. inquisit.hæret.pra. Cap.xij.

VT cōmissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocen. Alexand. & Clementis prædecessorū nostrorum vestigijs inhærentes, vobis & vestrū singulis committendi citationes & denunciationes sententiarum quas in quoslibet hæreticos eo credētes receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis. ¶ Aduocandi quoque prout expedierit peritos quoslibet vt vobis assistāt, & in huiusmodi ferendis sententijs præbeant consiliū opportunū, ac eis quod sup his vobis humiliter pareāt in virtute obedientiæ iniungendi.

¶ Conuocandi etiã clerũ & populum ciuitatũ, castrorũ, aliorũq; locorũ (prout dicto negocio fidei videritis expedire). ¶ Et cõtra illos quos in prouincia (in qua vobis inquisitionis officiũ est cõmissum) heresis crimen constiterit cõmisisse (licet ad alias partes se transferẽdo duxerint) procedendi. ¶ Necnon faciendi a quibuslibet assignari vobis libros seu quinternos, & alia scripta in quibus inquisitiones factę ac processus per quoscũq; autoritate sedis aposto. vel legatorũ eius habiti contra hereticos continentur, & illorum qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter heresim in carcere vel muro reclusi pœnam vna cum prelatis quorum iurisditioni subsunt mitigandi, vel mutandi, cum videritis expedire. ¶ Priuandi preterea vel priuatos nunciandi dignitatibus ac alijs beneficijs ecclesiasticis de diocesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, & officijs publicis, ac honoribus quibuscunque eosdem hereticos credentes, receptatores, & defensores ipsorum eorumque filios & nepotes plenam concedimus facultatem. ¶ Sunt autem diocesani in priuando tales vel nunciando priuatos beneficijs, & huiusmodi requirendi nisi forte constaret legitime, quod ijdem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent, tunc enim eos in his requirendos nõ esse censemus, sed potius a suo iudice puniendos.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In causa heresis: est cum multa cautella procedendum: ad quam sunt peritorum consilia opportuna.
2 Quis citare extra territorium non potest.
3 Probationum copia non debet angustari.
4 Ius pinguius habet episcopus in institutione / q̃ in alijs casibus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Singulares testes probant in causa vsurarũ & heresis.
2 Omnis virtus probationis arbitrio iudicis ponderatur / & diiudicatur an sit sufficiens vel non.
3 Delictum aliquando committitur in duobus locis: & per duos iudices punitur.

VT commissi, Hoc cap. multa cõprehendit spectãtia ad officiũ inquisitoris. ¶ Primo / cõmittit citationes et sententiarum denunciationes. ¶ Secundo / in versi. [aduocandi] vocat peritos / clerum / & populum: vt sibi assistant. ¶ Tertio / in versi. [& cõtra] procedit contra illos qui ad alias prouincias de prouincia sibi cõmissa se transtulerunt. ¶ Quarto / in versi. [necnon] repetit libellos & processus habitos per quoscunq; autoritate sedis apostolice vel legatorum eius contra hereticos.
¶ Quinto in versi. [& illorum] commutat & mitigat penas inflictas. ¶ Sexto in versi. [priuande] priuat seu priuatos denũtiat beneficijs de consilio epi / vel eo absente / sui vicarij: necnon officijs & honoribus hereticos & eorum fautores & filios & nepotes.
¶ Septimo in versi. [sunt autem] moderatur dictuz sextũ [inherentes] dicta istorum sunt in diuersis commissionib[9] quas fecerunt Romani pontifices diuersis inquisitorib[9]
1 [expedire] quia * cum in negotio heresis sit cũ multa cautella procedendum / vt. s̃. eo. inquisitionis. §. verum. ad tantam cautellam sunt peritorum consilia opportuna [procedendi] aut hic loquitur de sententia ferenda ex quo constat de crimine vt hic dicit: aut de executione sententie iã late. Sed nullum istorum videtur posse stare: primum non /
2 quia * citare extra territorium non potest / arg. ff. de offi. p̃sid. l. iij. & ff. de iurisd. omn. iud. l. fi. sed contra. s̃. de foro cõpet. postulasti. Sol. hic prorogatur iurisditio inquisitoris beneficio huius constitutionis: vel intellige istum remittẽdum ad requisitionem inquisitoris / in cuius prouincia est in heresi lapsus habitus. C. vbi de cri. agi opor. l. j. & autẽ.
3 ibi posita / qua in prouincia [cõtinetur] alias probationũ * copia angustaretur: quod esse non debet / presertim in ca-
a su [a] isto. C. eo. ti. quoniam. in fi. [mutandi] regulariter contra. ff. de re iudic. Paul. j. & l. acta. §. j. s̃. de offi. delega. in literis [consilio] hoc est equum / vt clerici qui sunt instituendi per epũm vel eius missum. s̃. de insti. c. ex frequentibus isti instituti sine epõrum consilio vel missorum suorum non destituantur / & hec clausula non refertur ad alios casus se-
4 quentes: quia * ius pinguius habet epũs in institutione / q̃ in alijs casibus [non esse] quia epũs conferendo talib[9] scienter: id quod ius alias sibi dabat per delictum suum in
b hoc commissum [b] amittit. ff. de his quib[9]. vt indig. rescriptum. & ff. solu. matri. l. ab hostibus. §. primo. no. s̃. eo. c. primo. §. ad hec. Jo. Mo. Card.

a IN casu isto. Adde vnũ speciale aliud quod licet testes singulares nõ probent / notat post alios Decius consi. clix. col. penul. casus qui proponitur
1 tamẽ in causa * vsurarum & heresis: sic: quia in ipsa tractatur de probando aliquod in genere: puta Titiũ esse vsurarium / vel hereticum / vel blasphematorem / vel aleatorem / firmat Alex. consi. lxxij. nu. iiij. inspecto diligenter in primo volu. ¶ Et quo ad id quod primo. s̃. proxime diximus. habes limitare / nisi ex testibus singularib[9] iudex incredulitatem deduceretur: q: tunc potest illis plenam fidem adhibere. Paul. de Castro in. l. admonendi. col. vij. ff. de iureiur. & in. l. Lucius. ff. de his qui no. infa. & dicit hoc velle Bar. ibi quod licet testes sint contestes / potest iudex moueri ad non credendum: ita pariter si nõ sunt cõtestes iudex potest se mouere ad credendum: hoc tamẽ iudices captiosi credere nolẽt / dicit Sozinus con. cclxij. col. vj. versi. Et pro certo / in causa magnifici. vbi vnuz subijcit
2 q̃ omnis virtus * probationis arbitrio iudicis ponderatur / & diiudicatur an sit sufficiens vel non. l. tertia. §. tu magis. ff. de testib. & l. quinquaginta. ff. de probatio. Probus.
b 3 ¶ Commissum. Delictum * aliquando dic cõmitti in duobus locis / pone ego existens in loco exempto proieci lapidem vel sagittam in locum non exemptum / & ibi percussi Titium / potero puniri ab vtroque iudice illorum locorum: pro hoc vide Joannem And. in nouel. in capitulo volentes. de priuileg. hoc libro / vbi ponit exemplum de monacho stante in loco exempto qui percussit cum lapide existentem in loco non exempto / quilibet iudex illorum territoriorum poterit illum punire: allegat. ff. arbor. furt. cesa. l. si plures in fine: de hoc videtur casus in capitulo patentibus. iuncta glos. secunda cum textu de priuileg. supra. ibi dicitur quod ordinarij possunt punire exemptos tenentes campanas in oratorijs suis. Ratio potest esse: quia licet istud tenere campanas fiat in loco exempto / tamen sonus campanarum se extendit ad locum non exemptum / et sic turbat territorium ordinarij / vnde cum illum delictum participet de vtroque territorio / poterit ordinarius punire tamen precipue debet attendi locus consumptionis delicti / non locus initij delicti. Pone quidã exemptus tenetur soluere centum sub pena / in loco non exempto /

neglexit hoc facere infra tēpus: quis iudex cognoscet de pena/certe iudex loci nō exempti: qr in eius territorio cōsummatū est delictū per negligentiā. Ista latius cōprobat Domi.in cōsi.lxxij.col.penul.qr punctus/ vbi subdit ꝙ nō soluendo decimas exēpti delinquūt in loco nō exempto: attento loco in quo debet fieri solutio: licet inchoetur in loco non exempto. Probus.

¶ Bonifacius Octauus inquisitoribus hæreticę prauitatis. Cap.xiij.

Ontra christianos qui ad ritum trāsierint, vel redierint iudęorū. (etiā si huiusmodi redeuntes dum erāt infantes, aut mortis metu, nō tamen absolute aut pręcise coacti baptizati fuerunt) erit tanquā cōtra hęreticos si fuerint de hoc cōfessi, aut per Christianos seu Iudęos conuicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hęreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est procedendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Metus mortis: in infantes non cadit.
Furiosus baptisari potest.
2 Ubi agiṫ de re appetibili/patientia habetur ꝓ cōsensu.
Quomodo intelligiṫ/quicq̄d videt etas infantis ignorat.
3 Nil iudeus iudeo: nil cathilina cethego.
Qui iuuare se nō possunt: de ꝓfessione quā cōtempserūt.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An iudeus possit cōpelli ad baptisandū/ꝛ an recipiat caracterē baptismi si fuerit baptisatus sine cōsensu parentū.
2 Infantie etas vsqꝫ ad quem annum duret.
3 Infans mētecapto cōparatur in negocijs cōtrahendis.
4 Quicquid agant homines: intentio iudicat omnes.
Affectus operi nomen imponit.
5 Ignorans non delinquit.
6 Morte expirat voluntas.
7 Melior est cōditio illius qui ipso iure est liberatus: q̄ꝫ qui ope exceptionis.
8 Etas hominis est similis cere.
9 Quis dicitur facere ex necessitate.

Ontra christianos, Hoc capitulū decidit quid iuris de xp̄ianis trāseūtibus ad ritū iudeoꝝ/ꝛ de iudeis factis xp̄ianis: tādē redeūtibus ad ritum [a] iudeoꝝ: ꝛ de fautoribus istoꝝ [infantes] scilꝫ vsqꝫ ad septēniū. C. de iure. deliberā. si infanti. ¶ Sꝫ quomodo isti obligātur / cū eoꝝ etas [b] ignorat qd̄ videt. C. de fal. mone. l. j. i fine. Et sic metꝰ * mortis in istos nō cadit: dic ad primū/ ꝙ vbi nō obsistit obstaculū cōtrarie volūtatis precedētis: etiā furiosus baptisari pōt. s̄. de baptis. maiores in fine. ¶ Et qr vbi agiṫ de re appetibili * / patiētia habeṫ ꝓ cōsensu. ff. māda q̄ patiṫ/ꝛ de cōsecra. distin. iiij. puuli. ¶ Dic ad scd̄m/ ꝙ dicta etas ignorat [c] q̄d videat ne puniaṫ sicut maior/peccat tn̄. s̄. de delic. puer. c. j. ꝛ. ij. ꝛ in hoc casu credere nesciēs/fauore fidei baptisaṫ / vt d. c. puuli [ꝑcise [d] coacti] hi nō hn̄t cōsensuꝫ tacite: vel expsse: ꝛ nō obligātur. Cū in eis apparuerit obesse contrarie voluntatis/vt. d. c. maiores/ꝛ isti non agunt: sed patiuntur duntaxat. Sed vbi est coacta [e] voluntas / metu persone/ vel rerum/vt in iactu mercium: tunc est voluntarium simpliciter: voluntarium tamen circunstantijs consideratis/ vt dicit philosophus/ethi. iij. in prin. ꝛ est expressum. ff. qd̄ met. causa si mulier. §. si metu. ij. ff. de ritu nuptia. si patre cogente. ꝛ. s̄. ꝙ met. causa sacris [seu iudeos [f]] quia nil iudeꝰ * iudeo [g] nil cathelina Cethego [h]. C. eo. ti. quoniā in prin. Et lꝫ isti nō sint Judei/qr baptisma abijcere nequeūt sunt facto/seu ritu Judei: nec iuuare [i] se possunt de professione quam contēpserunt. C. de aposta. ij qui sanctam in fine. ff. loca. si ignorans. j̄. de senten. excom. in audientia [procedendum] Et omnes isti sunt excommunicati. j̄. de sentē. excommunica. nouit. s̄. eo. excommunicamus in princi. ꝛ. §. credentes. Jo. Mo. Card.

Edeuntibus. Uide que tradūtur per Neapoly. deci. clj. Serenissimus/vbi late discutitur * an Judeus possit cōpelli ad baptismū: ꝛ si effectus fuerit christianus sine suorum parentum assensu/recipiat caracterem: vide rogo ad lōgum/quia facit ad intel. text. nostri. Probus.

¶ Etas ignorat. i. infantia * que durat vsqꝫ ad septennium. glos. in versic. perfectus. s̄. in proe. hoc lib. glo. in summa. xxx. q. ij. glo. in. c. si eo tempore de rescrip. hoc lib. Joannes Mona. in. c. fina. s̄. de tempo. ordinan. Et de hac loquitur tex. in. l. si infanti. C. de iure deliber. huic enim respōdet / prima mūdi generatio/que ab Adam incipiēs durauit vsqꝫ ad Noe: in qua facta fuit institutio/ꝛ lapsus generis humani/ dicit Joan. And. in. d. proemio. in nouel. robur quippe in ea etate respectu corporis modicum dicitur ꝛ quasi nullum respectu animi: quia quicquid videt ignorat/vt hic per Joannē Monach. ideo nihil agere potest/ ꝛ quod agit nullius est effectus. d. l. si infanti. c. vnico in prin. s̄. de despō. impube. hoc lib. tex. in summa. d. xxx. q. ij. merito iurisconsultus infantem * mentecapto comparat. l. in negotijs contrahendis. ff. de reg. iur. quod ibi a contrario sensu colligitur: dicit ibi Decius/versi. secūdo principaliter/ pro qua equipa ratione adducit tex. in. l. j. §. adipiscimur. ff. de acquir. posse. ꝛ. l. Fulcinius. §. adeo. versiculo. ita autem. ff. ex quib. caus. in posses. ea. in. l. pupillus. de acq. hered. l. quod infans. ff. d̄ rei vendica. vbi glo. dicit/ꝛ erit ratio in vtroqꝫ: quia infantem tuetur innocentia consilij: furiosum infelicitas facti. l. infans. ff. de sica. nam quemadmodum furiosus non intelligit quod agit. §. furiosus: inst. de inutil. stipul. ita non presumitur quoqꝫ infans scire quid faciat/ quodue videat per d. l. j. C. de fals. mon.

¶ Si igitur eadem sit ratio infantium/que ꝛ furiosorū: nō potest dici ꝙ infans delinquat siue peccet vt vult hic Joannes Monach. quia nullā voluntatem habet. Arg. text. in. l. furiosi. ff. de regul. iur.

¶ Et in maleficijs sola attenditur voluntas. l. diuus. ff. de sicca. facit illud: voluntas ꝛ propositum distingunt maleficia. l. qui iniurie. ff. de furt. ꝛ. l. j. C. de sicca.

4 ¶ Item quicquid * agunt homines/intentio iudicat oēs. Decius in. l. prima. §. diuus. ff. de sicca.

¶ Item non habent infantes affectum/quod operi nomen imponit not. in. l. si non conuicij. C. de iniur.

¶ Item furtum sine affectione non committi. §. furtum autem: institu. de obligatio. que ex delict. nascun. nec sine animo iniuriandi fit iniuria. l. illud. §. primo. ff. de iniur. ꝛ. d. l. si non conuicij. facit. xv. q. prima. in summa. ibi ex voluntate: itaqꝫ peccata procedūt que libero mentis arbitrio ꝛ de linquendi proposito committuntur: non enim possunt dici habere voluntatem: quia infantie ignorantia attribuitur ꝛ sic nescire. probat tex. in. l. fina. ff. de iur. ꝛ fact. igno. quādo igitur pretextu ignorantie nullum patiuntur detrimentum pupilli impuberes: multo magis ab omni delicti suspitione procul remotos reddit infantes ignorantia: que impedit quominus delinquamus per tex. in. l. cottē ferro. de publica. ꝛ vect. vbi glo. in ver. restituitur. que dicit ignorantē * non delinquere. l. ex maleficijs. ꝛ ibi etiā glo. in ṽ. ignorās. ff. de actio. ꝛ obliga. verificatur istud iure diuino Luce. xxij. pater (inquit Christus) Ignosce illis/nesciunt enim q̄d faciūt: ꝛ actuū. c. xxx. ibi fratres conuertimini vt deleantur peccata vestra. scio enim ꝙ per ignorantiā fecistis sicut ꝛ pricipes vr̄i/ꝛ Actuū. vij. c. in fi. ꝓthomartyr Ste

pha. dñe ne statuas illis hoc peccatũ/ qr nesciũt qd faciũt.
¶ Ideo habeo/ q hec etas rea dici non potest/ probat tex. in.c.aliquos/ 7.c.penul.xv.q.j.non potest reus cõstitui qui nescit/ quid fecerit/ hos enim infantes appellamus innocentes/ ex quo sumuntur argu. ab ethimologia vocabuli/ siue ab allusione quod est validum.no.in.l.j.ff.de acqui.pos sessi. iuuat dictum Ouidij. Conueniunt rebus nomina sepe suis/ cum nomen debeat rem consequi .§. est 7 aliud . inst. de donationibus.
¶ Istud comprobo iure nostro/ prout dictum est de diuino per.no.in cle. vna de homicid. 7 ibi Joan. de imola. post alios.nu.iiij. q si furiosus infans/ 7 dormiens/ hominem mutilet vel occidat/ nullam ex hoc irregularitatem incurrit/ hi enim tunc mortui dicunt: vt nõ videantur mereri/ nec demereri/ pro quo habeo doctrinam Bal.in.l.humanitatis. col.iiij. de ipube. vbi dicit q furiosus mortuo comparatur 7 mortuus velle non creditur. Cum * morte expiret voluntas.l.centesimis .§. si ita.ff. de verb . obliga . confirmat dictum hoc.cle.tex.in.l.infans.ff.de sicca.
¶ Infans enim merito furioso cõparari: per id quod citat Bal.in.l.iij.C.qui admitti vbi dicit: q infantia non est vitium: sed furor/ ratione cuius dicitur non habere consensuz idem Bal.in.l.bonorum.C.eo. Et sic inhabilem ad testimonium ferendum/ potissima ratione/ quia id non cõgruit etati 7 scientie/ quia vt diximus/ quicquid talis etas videt/ ignorat/ sicut si secus testificaretur de coloribus. 7 sicut homo testificaretur de oculis linceis / quia diceret se prospexisse intermediãte monte/ vel muro/ vel alio obstaculo/ nã testimonium hoc ipsa natura falsum est. id est incredibile facit quod not. in.l.iij.§.iulianus. ff. de testi. ita dicit Bal. in.l.testiũ.C.de testi.col.ij.
¶ Redeundo ad thema : id comprobando : habeo impubere in delictis: etatis suffragio iuuari / eisqz restitutionis competere auxilium.l.prima.C. si aduer.delict . cũ igitur pupillis delinquentibꝰ faueant imperatores / 7 leges / ac iurisconsultorum responsa: multo magis infantibus prout sum est: quia liquet infantes melioris fore cõditionis : qz pupillos nocentes : licet his competat restitutio : cũ multo longe sit securior infantium innocentia: facit.l. fi. C. ex quibus cau. in integ. resti. non est neces. ex qua colligitur sanctius esse intactam seruare infantiũ innocentiam/ qz delinquentibus pupillis auxilium ferre.
¶ Pro premissis habeo doctrinã Angel.in.§.omnes.col.ij insti.de ver.obliga. q melior est conditio * illius qui ipso iure est liberatus/ qz qui ope exceptionis.
¶ Et per hec habemus intentum liquidum contra Joan. mo. dicentem infantem peccare: tu tñ dic ipsum capere infantem pro puero: vt liquet ex allegatione iurium per eũ adductorum. Probus.
c ¶ Ignorat. Et hoc procedit ratione defectus sensus / qui adhuc in ipsa etate non reperitur impressus hinc Plato ait: q etas * hominis est similis cere: que si nimis est tenera vel dura formam sigilli non recipit nec retinet . Si vero est bene temperata/ bene recipit 7 conseruat . Sic et etas hominis nimis tenera vt infantis nullam doctrinaz similiter nimis dura vt senis . Sed adolescentis etas ita est temperata: vt cito intelligat/ 7 memorie intellecta conseruet: testis est lucas de penna: in.l.j.col. iiij. de stud. lib. vr. Ro. lib. xj. C. Probus.
d ¶ Precise. De hac dictione precise: vide panor. Fell. 7 alios in cap.ij.ꝫ.de rescrip. 7 nouissime per domi. meum : ibi nume. xxxviij. Probus.
e ¶ Coacta voluntas. Et sic hoc in casu dicitur quis facere * ex necessitate : cum ad hoc potest compelli : pro quo regula : quod faciens actum ad quem quis potestat compelli: videtur illum ex necessitatate fecisse . Bald. per illum text. in.l.nouissime.ff . quod fals. tuto. aucto.no. Jo.and.in.c.preterea.ꝫ.de iure patro. 7 in rl.bona. vide Decium con. clxxviij. col. fi. in causa q̃ proponitur poteris ponere exemplũ in parrochianis/ qui tenentur ad aliquã dationem parrochiali prelato non sufficienter dato: vt ad ministret eis sacramenta ecclesiastica : qui licet propter hoc non possit eis illa denegare/ potest tamen ad superiorem recurrere vt eos cogat 7 consuetum faciat/ no. Deciꝰ in.c.veniens.nu.v.de testi.ꝫ.
¶ Pro intento autez que primo dicta sunt loco habeo que late dicuntur per Neapo. decis. cap. clj. serenissimus/ vbi numero. vj. subdunt/ q legislatores possunt ordinare ad salutem vnius cuiusqz subditi velit nolit. Et sic q iudeus infans inuitis parentibus possit baptizari: quod late ibi comprobant. Probus.

f ¶ Seu iudeos. Uide que citat Maria. Sozi. consil. lxij. in presenti . 7 Alex. consi. xciij. repetitus. vol. vj. 7 vol. vij. cõ. xiij. attentis his que in themate.
¶ Et quis sumat cause cognitionem de iudeo qui in crucem immunditias 7 stercus dolose 7 scienter proiecit. An iudex ecclesiasticus vel secularis. vide per Petr . de Ancha. consil. xv. quod exorditur spiritualis iudex.
¶ Item si generalitate immunitatis ciuitati concesse iudeus comprehendatur. Alexander consilio. lxxv . videtur volumine. v.
¶ Item an sint in parentum potestate. Alex. in consi. lxxj. colum. prima ponderatis. vol. ij. 7 ibi decidit q sic : quia viuunt iure Romano. l. iudei. §. j. de iude. iuncta. l. item in potestate cum. l. seque. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. et ibi in specie. Bald. Et hoc nisi filij iudeorum sumerent christianum baptisma.
¶ Uide Cal. consil. iij. titu. de iudeis: Neapol. decisio. clj. Serenissimus: quos vide decis. ccxiij. quidam iudei : vbi tractant an iudei possint esse testes contra christianum. Philippus Probus.
g ¶ Judeo. Qui dicantur peiores iudeis: an sarraceni. vide Alex. con. cxxx. super eo. vol. vij. vbi hoc late discutit concludendo contra iudeos multis rationibus : pro quo glo. in. c. nonne. prima. q. j. Et an liceat christianis eorum bona detinere seu rapere sine iusta causa. vide domi. in cõ. xcvj pro huius dubij: vbi decidit q non: quod cõprobat multifarie: iure naturali: humano 7 diuino.
¶ Et si liceat iudeis vsuras exercere: vide Alex. cõsilio. c vij. pro inuestigatione. vol. vij. Probus.
h ¶ Cethego. Adde glo. in. c. veniẽs. ꝫ. de regula. 7 transeun. ad relig. tex. in. l. si vxor. §. iudex. ff. de adulter. glo. in. l. arenam. C. de inof. testa. vide Deciũ in sermone cõcilij pisani. col. iij. post consi. clj. vbi pro dicto Jo. mo. allegat glo. in. l. quoniam. C. hoc titu. facit tex. in. d. l. in arenã. C. de in offi. testa. Probus.
i ¶ Nec iuuare. Adde id firmare a simili videlicet de eo qꝺ quis impugnauit quia ex eo quis non potest sumere commodum. no. Petr. de Ancha. con. xvj. col. j. viso processu facto: pro quo vide: que dicimus in. c. j. in verb. non debes. ꝫ. de confes. Probus.

¶ Bonifacius Octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Capi. xiiij.

Decreuit fœlicis recordationis Innocentius papa quartus, quod ꝑpter hæresim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeãt confiscari. ¶ Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mera pena adeo non transit ad alium sicut contractus.
2 Mulier non iuuatur facto in quo delinquit.

Decreuit, Hic fit interpretatio decreti Innocen. pape. iiij. contenti in commissionibus per eum factis [confiscari] sicut in causa primipili/ vbi fiscus prefertur mulieri. C. in quib. caus. pig. taci. contrahi. satis. Et forte diuersitatis est ratio/ quia hic est mera pena * que non adeo transit ad alium sicut contractus/ vt ibi/ presertim cum in dote contrahens aliquid habeat. C. de rei vendica. de dote [tunc sciebant] hoc est iustum q

2 a mulier * nõ iuuetur [a] facto in quo delinquit. ff. de pactis. tres fratres. ꝛ not. supra eo. vt commissi in fine. Joan. Mona. Cardinalis.

a Non iuuetur. Et sic qui cõmittit in legẽ bñficio leg; non iuuatur: seu gaudere nõ debet. l. fina §. Et si prefatam. C. de iure deliberã. notat Sozinus consilio. cclxij. colum. penulti. in causa magnifici. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. inquisitoribus hereticę prauitatis. Cap. xv.

STatutum felicis recordationis Innocẽtij & Alexandri prædecessorum nostrorum nevidelicet heretici credentes receptatores, defensores, & fautores eorũ ipsorumque filij vsque ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus, per maternam vero ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc sane de filijs & nepotibus hereticorum credentium & aliorum huiusmodi, qui tales esse vel tales etiam decessisse probantur intelligendum esse videtur, non autem illorum quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesię vnitati & pro culpa huiusmodi & mandatun ecclesiæ pœnitentiam recepisse quam ipsi vel iam perfecerunt vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendã eãdem.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Crimen lese maiestatis/est minus crimine heresis.
2 Plus puniuntur posteri in delicto patris q̃ matris.
3 Infectio est maior in viro q̃ in muliere: cũ maior bono maius malum opponatur.
Naturalis ordo requirit/vt femine viris seruire debeat: ꝛ minores maioribus.
4 Pena ĩposita pro crimine/perpetuo durat: secus si pro cõtumacia.
Mater sine patre: nec econtra: valent ad natiuitatis propagationem.
5 In his que sunt iuris positiui: ratio demonstratiua reddi non potest.
6 Prudentis est vnum quodq; exanimare prout natura rei requirit.
Plus non debet habere luxuria castitate.
7 Bastardi successionem non habent ex parte patris.
8 Que tollantur per baptismum: vide hic.
Esse illegitimum: nõ est nota reatus sed defectus: nec est peccatum geniti sed gignentis.
9 Uerba sunt intelligenda cum perseuerantia seu continuatione: ꝛ si res in eodem statu perseuerauerit.

Posteriora tempore sunt consideranda.

Summarium Domini Philippi Probi,

1 Declaratio procedit in dubijs / ꝛ in incertis: non in liquidis ꝛ certis.
2 Ubi non est dubitatio/non est locus interpretationi.
3 Declaratio fiat in tempore suo / vbi de interesse alterius agitur.
4 Quando liceat alicui/seipsum eligere.
5 Mens principis ostenditur ex consuetudine principis.
6 Speculator fuit auditor Hostien.
7 Fragilitas sexus non attenditur in crimine heresis: sicut in crimine lese maiestatis.
8 Peccatum originale: non cõtrahitur a matre: sed a patre.
9 Nobilitas ex genere paterno/ꝛ nõ materno procedit ꝛ deriuatur.
10 Mulieres grauibus personis comparantur.
11 Quando testimonium virorum preferatur testimonio mulierum et econtra.
12 Patre in creatione filij dat formam: mater vero materiã.
13 Omne ens existit per suam formam ꝛ materiam.
14 Nominatio fit a subiecto formaliter tanq̃ a potentiori/ et non ab illo cuius habet effectum.
15 Quilibet opus suum diligit magis quam diligatur ab opere suo.
16 Pater est fidelior amicus q̃ quis habeat in mundo.
17 Paterna linea que dicatur ꝛ latus.
18 Qui dicatur descendere de linea masculina.
19 Casus in q̃bus filij non legitimi comprehenduntur in verbis legis facientis mentionem de filijs.
20 Frenum luxurie: dicitur in labore literarum ꝛ auiditate.
21 Legitima nõ debetur filio bastardo: secus in legitimo etiã inuito patre.
22 Pater naturalis nullam habet portionem in filijs spurijs.
23 Natura successionis est reciproca.
24 Luxuria est nomen generale/plura comprehendens.
25 Qui non vocatur filius non dicitur habere parentes.
26 Donatio facta sub conditione/si studuerit legibus/quomodo intelligatur.
27 Producens falsum instrumentum puniatur intelligitur/ vt hic.
28 Que sunt verba denotantia perseuerantiam.

a STatutum, Hic ponuntur due declaratiões [a] statutorum antiquorum/ [Innocentij] tertij. s̃. eo. vergentis. ꝛ. c. excommunicamus. §. credentes. Uel dic quarti/quod est positũ in commissionibus per ipsum factis: quod erat omnino simile statuto Alexand. iiij. de quo habet s̃. quicũq; §. heretici [inane] hucusq; est ius antiquum: ꝛ quod se- [b]
b quitur est declaratio per quam euacuatur glo. hostien. [per materiam] hic s̃. eo. vergentis hic decisum querentis. quisquis: cuius cri cõfunditur glo. C. ad leg. Jul. maiesta. quisquis: cuius cri
1 c men * minus [c] est heresi. s̃. eo. vergentis in qua lege not. d idem in matre [d] rea lese maiestatis: sicut in patre. Ex qui
e 2 bus [e] liquet q plus * puniũtur posteri in delicto patris/
f q̃ matris. Et est ratio: vir est [f] dignior: quia maior est dignitas in sexu virili. ff. de senato. l. prima. ꝛ dicit Alithia. Perge prior presentis: quia masculus illa sequaci equabit
3 studio tetris in ordine nostro. Ergo infectio * maior est in viro/q̃ in muliere: cum maiori bono malus malum opponatur secundum philosoph.
Item vir est caput mulieris. Et naturalis ordo requirit vt femine viris seruire debeãt: ꝛ minores maioribus seruiant. xxxiij. q. v. hic est ordo/ꝛ. c. cum caput.
Tñ tu dic hic est diuersus casus a. l. quisquis/ quia hic loquitur de filijs excludendis a beneficijs ecclesiasticis ꝛ officijs publicis: sed in dicta. l. ꝛ eius glo. de bonis hereditarijs/paternis/ꝛ maternis: que confiscantur. j. eo. cum secundum. ꝛ. s̃. eo. vergentis. ita quod ad parẽtes vel filios vlterius non reuertãtur. C. eo titulo. autẽ. gazaros. Esset enim minus durũ q dicta pena in bonis hereditarijs vl-
4 tra vnam successionem non duraret. Quia pena * imposi-

ta pro crimine: perpetuo durat. C. de penis: seruus.
¶ Sed si pro contumacia imponatur secus. §. de cõstitu. ex literis. Nec est differentia inter natos ex filio vel filia quia nec mater sine patre/nec econtra h valent ad natiuitatis propagationẽ auten. de trien. & semis §. neq; illo. collatio.iij.

¶ Et quod dicit hic/de paterna linea i expone.i. masculina/& quod dicit materna.i. feminina arg. j. hoc lib. tit. proximo. capi. primo §. contra natos & infra hoc lib. de penis cap. vbicunq;.

¶ Sed quero quare in duplo reputatur maior infectio: vt hic. Sol nimis pcedit: in his enim que sunt iuris * positiui: ratio demonstratiua reddi non potest: & sic est arbitrat⁹ legislator. ff. de postul. l. j. §. initiũ: vnde Philoso. in ethicis prudentis est vnum quodq; examinare/put natura rei requirit: par enim est peccatum demõstratorem pbabilia dicere & rectorẽ demõstrationẽ experiri. vnde Orati⁹/ Qui variare cupit rem pdigialiter vnã: Delphinum syluis depingit: fluctibus aprum.

¶ Item quero an illegitimi intelligantur sub ista declaratione comprehendi. Et videtur k q sic alias plus * haberet luxuria l castitate quod non debet esse. auten. de restitu. & ea que parit. in. xj. men. in fine colla. iiij.

¶ Sed contra: isti puniuntur in bonis & successione parentum: in beneficijs & honoribus/vt hic & j. eo. cum secũdum & j. eo. vergentis: quorum illegitimi non sunt capaces. Sol. Bastardi * successionem m non habent ex parte n patris: auten. quib. mod. natur. effic. sui §. filium colla. vij. presertim vulgo quesiti/de quo dicitur: cui mũdus pater est nõ habet ille patrem: seu qui habet/sed ipsum demonstrare non licet: vt spurij. ff. de stat. homi. l. vulgo fit tamen distinctio in successione materna. C. ad sena. orphic. si qua illustris. Et ratio istorum redditur. ff. de in ius vocan. l. quia semper.

¶ Ex quibus concluditur hoc dictum intelligi de filijs paternis legitimis: & maternis cum distinctione: vt pdixi
¶ Dico tamen vbi bastardus aliquam portionem haberet in bonis prñis: quolibet iure illã amitteret. C. de natura. liber. l. fina. & auten. licet/& talis a beneficijs & honoribus ex alio capite repellitur sine hoc vitio. Et licet regulariter castitas plus habeat luxuria o hic nõ põt plus habere quo ad patrem. Cum patrẽ p non habeat saltem quo ad id de quo agitur. ff. de legi. tuto. l. intestato: fallit tamẽ dicta regula. §. de biga. nuper. & c. q2 circa.

¶ Item fallit si ego iudeus interficio aliquem/& post baptisor * tollitur delictum & irregularitas contracta ex delicto: secus in defectibus qui non tolluntur in baptismo: nec irregularitas inde contracta: vt si quis est illegitim⁹ baptismo hic defectus non tollitur/nec irregularitas: & esse illegitimum non est nota reatus: sed defectus. j. de purga. cano. c. accedens: nec esse illegitimum est peccatũ genti/sed gignentis. lvj. distin. nasci.

¶ Sed si ego iudeus interficio aliquem iuste: & tandẽ baptizor hoc non tollitur nec promoueri possum: vt. xxvj. dist. deinde opponitur[probãtur] Et est ratio quia verba * intelligenda sunt cum perseuerantia q seu continuatione. ff. quo. lega. l. j. §. penul. ff. qui satisda. cog. quotiens: itẽ sunt intelligenda si res in eodem statu perseuerauerit. ff. de solu. cum quis in princ. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. ff. iudic. sol. l. si ante. ij. Ro.

¶ Item posteriora tempora sunt consideranda. C. ne de statu defuncto. si mater. Et vltima mora nocet. ff. de peric. & como. rei vendi. illud: in fine [cõstiterit] hi non sunt heretici sed corpori mystico ecclesie reintegrati. Arg. l. distinc. ferrum. Joan. Mona. Cardinalis.

Eclarationes. Vide q̃ de declaratione dico in. c. volentes. j. de priuileg. Et dic q declaratio pcedit * in dubijs & in icertis/nõ in liquidis: & certis: cum declarare sit aperire per principem: seu manifestare sup aliqua lege seu constitutione: intellectum seu sensum: quem ipse habuit tempore editionis legis: quando scilicet lex est obscura vel erratur in eius intellectu: vt i auten. de incest. nup. §. dubitatũ in princi. ibi et enim cum tali intellectu: & c. olim. ibi nostrum intellectum. §. de verb. significa.

¶ Et ideo dicitur: q * vbi nõ est dubitatio/non est locus interpretationi. l. continuus §. j. ff. de ver. obliga. l. pediculis §. argento. ff. de auro & argen. lega. Et que certa sunt/ interpretatione non indigent. l. ille aut ille §. cum in verbis de lega. iij. & ff. de manu. testa. l. si quis locuples. & l. iã hoc iure §. sed huius. ff. de vulga. & pup. substitu. per q̃ iura Calca. con. xlviij. in prin. viso dicto casu: dicit q in verbis que certam significationem & certum intellectum ex iuris declaratione seu diffinitione habent/non est opus alia declaratione seu interpretatione/quia in eis non cadit aliqua alia coniectura.

¶ De alio genere declarationis vide que dicit Decius: consi. ccccxvj. col. fi. in testamento: vbi ait q declaratio * que fieri debet certo tempore/ante illud tempus fieri non valet: vbi agitur de interesse alterius. Bar. in. l. cum pater §. a filia de lega. ij. dicens q heres grauatus post mortem distribuere bona iter pauperes: hoc facere nõ potest: in vita: in preiudicium pauperum: qui erunt post mortem eius/ idem dicunt Bar. Angel. & Doct. in. l. post mortem. C. de fideicõ. Alex. in. l. stipulatio §. incertam. ff. de ver. obliga. & ibi dicit q ista est cõmunis opinio.

¶ Et dic q hec declaratio poterit per talem fieri: etiam in eius commodum/vt si contingat eum euadere in paupertatem/per ea que tradit Maria. Sozi. consi. xj. col. ij. circa presentem: vbi inquit: q data * potestate exequendi vni circa eligendos pauperes: potest ipse inter alios pauperes eligere seipsum: si in veritate est pauper: secundum quod traditur per Paul. de leaza. in cle. vnica de testa. & moder. in. c. fina. eo. hoc lib. quia omnis ordinata charitas incipit a seipso. l. preses. C. de seruit. & aqua: cum similibus vnde Esayas. c. xxxv. cũ videris nudum cooperi eum: dum tamen carnem tuam non despexeris. Et seneca in. lib. ij. de beneficijs: dabo egeno non vt ipse egeam: succurram perituro/ nõ vt ipse pereã. Et sic de exteris cogitandum est/ cum se ratio proprie necessitatis expleuerit.

¶ Item quod supra prime diximus de declaratione facta ante debitum tempus: potest comprobari a simili per ea que citat Sozi. consi. ccxl. colum. iiij. circa presentem/q solennitates quedam sunt que debẽt interuenire post actũ Bar. in. l. j. ff. de testa. tñ solẽnizant actum validando secũdum tempus actus gesti/prout diximus in ratihabitione l. si pupilli §. item queritur. ff. de nego. gest.

¶ Et dic q vbi agitur de declaratione voluntatis & mentis disponentis: tunc satis est de voluntate & mente disponentis apparere per indicia & coniecturas: tex. & ibi doc. in. l. heredes palam §. sed & si notam. ff. de testa. & l. cũ proponeretur de lega. ij. Ro. Alexan. consilio. lxxv. nume. xiij. videtur/volu. v. vbi vnũ subdit pro verificatione huius/ q mens * principis ostenditur ex consuetudine ipsius principis. d. §. sed & si notam. & l. si seruus plurium §. fina. de lega. j. nam quis velle presumitur quod est solitum fieri. l. finali. C. de fideiussor. Bald. in. l. fideicommissa §. si seruo. de lega. iij.

¶ Hinc dicimus q voluntates & desideria morientium ex verisimili viuorum volũtate colliguntur tex. singularis in l. quoniam desideria. C. de naturali. liber. bene dicitur ex verisimili/quia declaratio vel interpretatio debet esse verisimilis. Dy. in regula in obscuris. j. quia illud attenditur quod verisimilius. Car. in. l. prima. C. si seruus exte. & in. l. prima. C. de seruis fugiti. not. Calca. in consi. xlviij. numero. xvij. quem vide ibi numero. xxviij. quia ponit quãdo notarius possit declarare verba a partibus prolata & instrumentum suum/prout illud corrigere etiam datũ parti alteri: vbi distinguit/cuius distinctio placet mihi Probo: firmat idem Calca. in con. xlvij. Casus in forma/col. ij. Probus.

¶ Hostien. Cuius * auditor fuit speculator put testatur domi. Joanes Brunel. in tracta. de potesta. lega. post principi. con clu. xxiiij. & idem specul. in titulo de potesta. delega. §. j. vide que dico in. c. fi. hoc ti. Probus.

¶ Minus est. Quia crimen heresis principaliter animã inficit/& animam concernit/& eadem ratio infectionis quantum ad animam que militat in prole masculina/militat in filia: quia quantum * ad infectionem anime non requiritur audacia/& fragilitas sexus nihil operatur: secus in crimine lese maiestatis. Probus.

¶ In matre Rea. Vide dominicum in capitulo si quis. col. ij. vj. q. prima. Probus.

¶ Ex quibus. Istud comprobat id quod dicitur a theologis: q peccatum originale * non contrahitur a matre/sed a patre qui dicitur principium actuum in generatione/ vt in sequentibus dico/adeo q si quis materialiter ex carne humana generarek/aut ex solo mulieris semine sine coitu

virili talis originale pctm̄ nō cōtraheret hinc est ꝙ si Adam non peccasset sed solum mater nostra Eua/filij peccatū originale non contraherent : quod secus esset si solus adam peccasset ⁊ non eua. q꞉ nihilominus pctm̄ originale posteri cōtraherēt ſm. S. Thomam in prima parte secunda secūde. q. lxxxi. arti. v. merito iura asserūt: ꝙ pr̄ ⁊ filiꝰ vna ⁊ eadem persona reputantur. l. fi. C. de impuber. dixi
9 s̄. in rub. de renuncia. Et ea de causa nobilitas * ex genere paterno non materno procedit: ⁊ deriuatur. gl. pragma. in. §. videlicet magistris. in ver. vtroqꝫ de colla. que postea subdit: ꝙ quis improprie nobilis appellatur ex vtroqꝫ parente. Cum in hoc non curetur de conditione matris / sed patris tm̄: ꝙ nota contra eos qui dicunt se nobilē habuisse matrem Bal. in. l. liberos. ff. de senator. Accedat ad hec dictum Bar. perpetuo menti tenendum. in. l. exemplo de decurio. lib. x. C. ꝙ nō valet consuetudo nec ꝑ cōsequens statutū/ꝙ quis censeatur nobilis vel ignobilis ex ꝓgenie materna: istud videtur argumentum pro theologis satis vrgens ꝙ si eorum dictum sit verum me refero eorum sententie q꞉ meum non est decidere ⁊ falcē in messem alienaꝫ mittere. Probus.

f ¶ Uir est dignior. Istud plusqꝫ notorium videtur: ⁊ ꝑ sensum naturalem cognitum ideo aliam rationem querere nō est/nisi infirmitas intellectus: secūdū philosophuꝫ: refert Ang. de perus. consilio. cccxcvij. col. prima quod exorditur ludus pile: ⁊ consilio. ccclxvij. colum. iij. in questione vertente. Ias. in. l. illam. C. de colla. huic tamē videt̄ ꝯtrariari quod olim sancitum apud romanos fertur: vt mulieribꝰ homines semꝑ assurgerent/⁊ in vias eis cederent: de quo valerius maximus lib. v. titu. de gratis post princ. sic dicit: atqꝫ vt a publicis actis ordiar. Martiū patriam oppugnare conantem amotoqꝫ portis vrbis ingenti valscorum exercitu fumos: ac tenebras romano imperio minitātem: veturia mater ac volumina vxor nepharium opus exequi suis precibus passe non sunt: in quarum honorem senatus matronāꝝ ordinē benignissimis decretis adornauit sanxit nāqꝫ vt feminis semita viri cederēt cōfessus plus salutis rei publi. in schola qꝫ in armis fuisse vetustisqꝫ aurium insignibus nomen vite discrimē adiecit: ꝑmisit quoqꝫ his purpurea veste ⁊ aureis vti segmentis: super hoc edem ⁊ aram fortune muliebri eo loco quo corilanus exoratus fuerat faciendam curauit memorem beneficij animū suum exquisite religionis cultu testando vt eum a senatu ipso romano optime sancitum dicamus: vt mulieribus liceret vti aurea ⁊ purpurea veste aureisqꝫ fibulis: ⁊ armilis/ hobesqꝫ quod decidit Io. cal. de con. sue vxoris/quē refert ⁊ sequit̄ Panor. in. c. cum inter vniuersas in fine. s̄. de elec. vbi mulie-
10 res grauibus comparantur * personis: vt quādo sunt ad prādium inuitate/debeat ad eas mitti sicut ꝓ grauibus ꝑsonis/⁊ alibi tex. in. l. optimam. C. de cōtrahen. stipul. eas ꝯparat excelsis dignitate viris/⁊ hoc de p̄mo: de scd̄o aūt dic facere ꝓ eo tex. in. l. ij. iūcta deci. Bar. l. j. de vesti. olos. lib. xj. ⁊ ī. l. j. C. vt nemini: liceat ī fre. eq̄ eo. li. vbi vestes ⁊ olocalia nimis p̄ciosa vestita/ portari nō cēsent̄ mulieribꝰ ꝓhibita/ sed solis viris/nisi de mulieribus expresse cautum reperiatur ⁊ ea tm̄ non obstant vt intuēti apparet /quominus vir mulieri dicatur dignior: nec possunt agere iure nostro actione iniuriarum si eis viri nō cederent in via ⁊ sedibus: sicut agere nō posset maior si ei nō cederetur per minorem. l. iniuriarum actio. §. si quis de hono. ff. de iniu. tamen agere possent seu intentare officiū iudicis: vt viri eis cedant minores maioribus: in sede/via/⁊ ceteris cōsuetis honoribus. l. j. ⁊. ij. vt digni. ordo serue. C. ⁊. l. fina. de albo scrib. ff. imo si essent in possessione vtēdi tali priuilegio eis competerent remedia possessoria ſm Io. fab. ⁊ Angel. in. §. aliam vero insti. de bono. posse. Solus enī vsus sine titulo priuilegij/ aut possessione immemoriali (cum sit contra ius cōmune) nō posset tribuere possessionē/nec causare p̄scriptionem: tex. cum glo. in. c. j. s̄. de p̄scrip. hoc lib.

¶ Pro dicto Io. mo. hic. adde que no. Panor. in. c. forus:
11 s̄. de ver. signi. ꝙ in casibus * in quibus admittuntur mulieres ad testimonium: ꝙ in pari numero testium/ creditur potius testimonio virorum qꝫ mulierum: ſm Bal. in. l. fina. per illuꝫ tex. ff. de fid. instru. hoc tamen dicunt doc. verū nisi masculi deponerent pro actore: ⁊ femine pro reo : quia tunc p̄fertur testimonium mulierum ꝓ quo facit ꝙ citat Bal. in. l. fi. col. iij. C. de edicto diui. adr. tol. vbi dicit ꝙ maior iusticia reqritur in actore qꝫ in reo. Sequit̄ do. hippoly. de marsil. con. ij. numer. xxj. cum sequen.

¶ Et redeundo ad id qd̄ diximus: ꝙ pater ⁊ filius reputātur vna ⁊ eadem caro. facit id quod dicitur apud Philosophos: ꝙ portio paterni corporis transfunditur in ꝓcreatione filij. l. cum scimus ante finem de agrico. ⁊ censit. lib. x. C. vbi est expressus tex. ꝙ filius est portio paterni corporis: que portio licet conuersa fuerit in nouum hominem ꝓpter diuersam ⁊ nouam animam: negari tamē non potest: quin remanserit vera caro: ⁊ corpus patris : qui pater vt
12 dicunt philosophi p̄bet formam in creatione filij * ⁊ mater materiam: hinc filius secundum ipsos naturales ⁊ medicos plus accipit de matre qꝫ de patre: dico respectu carnis ꝓ quo galienus sperma hominis est velut fidus ad ceram. i. instrumentum ad materiā: refert Maria. Sozi. con. j. in prima parte: col. ij. ⁊ forma est que dat substantiā ⁊ esse rei. l. iulianus. §. si quis. ff. ad exhib. l. adeo. §. insulam ante finem. ff. de acquir. rer. domi. non enim capiā formā pro anima quam solus deus infundit. Et licet residuū corporis quod apud patrem tanqꝫ radicem remanserit extinctum in concessione alicuius priuilegij ratione patris ꝓcedentis: tm̄ partiuncula que in procreationem filij fuit transfusa non est extincta/sed aucta/ ⁊ augmentata est: ⁊ noua anima ⁊ nouo sp̄ū infusis adhuc viuit. Et ideo per respectum ad solū corpus potest dici corpus ⁊ caro filij: vere corpus ⁊ caro patris: licet propter nouā animā ⁊ nouum spiritum dicatur nouus homo vere: sed ficte: idem sicut si de radice vitis aliquis ramꝰ propagaretur/deinde siccaretur vetus radix/nō ꝓpterea sicaretur ramus ꝓpagatus: q꞉ nouam emisit radicem que loco anime habetur. l. adeo. §. fi. ⁊ l. qua ratione in prin. ff. de acquir. rer. domi. ⁊ dicitur eadē vitis cum illa: vnde ꝓcessit/licet renouata ⁊ noua radice alita. Probus.

g ¶ Sine pr̄e. Pro hoc facit dictū philosophi ꝙ vnum quodqꝫ
13 ens * existit per suam formam ⁊ materiam. l. si is qui quadringēta. ff. ad leg. falc. ⁊. l. sed ⁊ si quis. §. iulianus. ff. ad exhib. ⁊. c. dilecta de rescript. s̄. vbi dicitur/ꝙ forma dat esse rei ⁊ rem cōseruat in esse: hinc Ouidius. j. Methamor. Rudis indigestaqꝫ moles/ nec quicqꝫ nisi pōdus iners : ⁊ intellige rei dare formā. i. ꝑsone: ꝑ ea que dixi. s̄. de re iudic. in. c. abbate. Probus.

h ¶ Nec econtra. Pater enim dat formam conceptui/mater vero materiam que naturaliter appetit formā: vt sue materie forma imprimatur: ratiōe cuiꝰ femina naturaliter cupit nubere ⁊ viro sociari : ideo teste philoso. lib. x. de animali dic principium actuum in generatione esse a patre: ⁊ sic nobilius quod facit ad doctrinam Io. Mo. hic vide que dixi s̄. rub. de sponsal. ⁊ matri. in verb. nimium officium.

¶ Dic preterea ꝙ ratione premissorum filia non a matre sꝫ a patre cognomen suscipit: licet effectū matris habeat nō patris. iuxta regulam quando vnum ens habet effectum
14 vnius subiecti ⁊ formam alterius/debemus illud * nominare a subiecto formali tanqꝫ a digniori ⁊ potentiori/⁊ non ab illo cuius habet effectum. l. an inutilis. ff. de acceptil. l. ius ciuile. ff. de iust. ⁊ iu. no. domi. Pet. Rebuff. in repe. l. quod iussit in prefatio. numero. lxxij. merito pater ⁊ mater dicun tur vehementissime amare filios cum secundum philoso-
15 phum * quilibet opus suuꝫ diligat/magis qꝫ diligatur ab opere suo: quia omnes ad illud quod ipsi fecerūt quodammodo beniuoli sunt: pater igitur beniuolus est ad filium eo ipsius existente factore/propter quod magis pater filium amat qꝫ filius patrem: eo etiā ꝙ de natura sua propria dederit filio corpus proprium/idem de matre: filij autem parentibus in generatione nihil dederunt: quamobrē filij nō tantum diligunt parentes sicut ab eis amantur. l. isti quidam. ff. quod met. causa: quia diligunt eos vt opera sua/ et carnem suam/⁊ membra sua/⁊ hac de causa nō precepit patribus sicut nec precepit homini diligere seipsum: que cōsiderans Salomon prouerb. vj. c. dicit fili conserua precepta patris tui. q. d. ꝙ propter maximam dilectionem non
16 tibi precipiet nisi bonum: quia est fidelior * amicus quem quis habeat in mundo: ⁊ qui deducit filium de non esse ad esse. Probus.

i ¶ Paterna linea. Paul. de Castro. consi. cxj. col. fina. visis
17 ⁊ ponderatis/in prima parte dicit quod nō dicitur * linea paterna nisi illa in qua sunt attinētes patri per masculos/ sicut nec agnatio. l. iurisgen. §. parētes. ff. de gradi. Et est verbum strictius qꝫ verbum latus: quod significat ordinē plurium personarum per eundem sanguinem attinentiuꝫ.

¶ Pro informatione huius verbi vide Bal. con. cccxxj. testamento cauetur in prima parte: vbi dicit ꝙ due sunt linee videlꝫ recta ⁊ intexa: sic est transuersalis. Et recta linea est duplex ascendēs ⁊ descendens: ⁊ transuersalis est similiter: scilicet superior vt patruus : amita: auūclus : et matertera. ⁊ descendens seu procedens : vt frater fratris

filius/soror/sororis filius/vide eūdem Bal.in.iij.pte ꝯsil. cccxxxiij.col.penul.in q̄stione que vertitur.

¶ Et attende quia quando facimus mentionē de linea: in dubio intelligitur de recta nō inflexa/vel obliqua: arg.l.q̄ liberis.§.hec verba.ff.de vulga.pupil.substi.

18 ¶ Et qui * dicant descendere de linea masculina: vide late p Deciū con.cccxix.p̄clarissime vbi dicit sub nu.ij. Bal. Imol.ꝛ Alex.cōcludere.in.§.nunc de lege.in.l. gallus.ff. de liber.ꝛ posth.ꝙ filia filij masculi dicitur esse de descēdētibus p lineam masculinā: q2 descēdit a filio masculo. Secus dicunt in nepotibus ex filia: q2 illi nō descendūt a masculo sed a femina: vide etiam eūdem Decium con.ccclxv. viso consi.qui dicit con.ccclxxix.nu.j.requisitus p cōsilio: ꝙ linea materna videtur linea sub qua vel in qua mater cōtinet: et etiam transuersales comprehēdantur. Sozi.in.l. gallus.§.nunc de lege: col.ij. de lib.ꝛ posth.ff.ꝛ ibi subdit Deci9: ꝙ linea auitiua siue auita incipit a primo descendente.c.quod dilectio.ꝛ.c.fi.ꝛ ibi glo.s̄.de cōsang.ꝛ affini.tradit Alex.consi.xliij.nu.vj.consideratis his vo.iij.

¶ Adde premissis.Alex.con.liij.col.j. cōsideratis his vo lu.vj.quem etiam vide p descēdentibus ex linea masculina consi.xliij.col.j.consideratis vol.iij.ꝛ late p Jasonem in con.cxv.p̄sens consultatio: vol.iiij.vbi dicit ꝙ illa verba descēdentibus ex linea denotant quantitatē masculinitatis inherentem pducenti ipsum descendentē nō autē denotant qualitatem inherentē ipsi descendenti. Prob9.

k ¶ Et videtur ꝙ sic. Ad istud facit quod not. Bald. post Ly.in.l.quisquis.C.de leg.iul.maiesta.vbi dicit ꝙ q̄n ista noīa denotātia naturā: puta filij fratres ꝛc. pferunt a lege ꝙ intelligantur etiam de nō legitimis.l. parentes cum.l. seq.ff.de in ius voc.ꝛ.l.tutelas: cuz ibi no.ff.de cap. dimi. vel q̄n a testatore.l.ex facto.§.si quis rogato.ff. ad trebel. Quando tn̄ pferuntur a statuto: cuius verba intelligantur fm cōem vsum loquendi.l.librorum.§. quod tn̄ cassius de lega.iij.intelligitur de legitimis ꝛ naturalib9 tantū: facit glo.in verb. liberi in fine in cle.vnica de baptis.pro qua vide Ange.con.xxxiij.ꝛ Petrū de ancha.cōsi.cx. premissa firmat Paul.de castro.con.clxxviij.super eo in.ij.pte.

¶ Pro intento vide Alex.consil.lx.visa legitimatione: in ij.vol.vbi adducit quod citat hic Jo.mo.de castitate ꝛ luxuria.Et subdit ꝙ plures reperiuntur casus in quibus filij non legitimi comprehenduntur in verbis legis facientis mentionem de filijs.

19 ¶ Primus * est quando,puisio legis facientis mentionē de alijs/respicit actum naturalem.ff.de ritu nuptia.l.nuptie consistere: cum.l.iiij.ꝛ.l.adoptiuus.§.primo eo. titu.

¶ Secundus casus est quando respicit ius quasi naturale vt reuerentiam erga parentes.l.parentes.ff.de in ius voca.iuncta.l.veluti.ff.de iusti.ꝛ iure.

¶ Tertius casus est: q̄n agitur de puniēdo filium pter delictū patris: q2 punitur legitim9: fortius debet puniri illegitimus: ꝛ iste est casus noster.

¶ Quartus casus est q̄n agit de puniēdo filiū pter delictū ipsius filij: ꝛ lex sic puniens loqueretur per verba naturalia: puta de filijs nobiliū loquēdo vt plus puniantur/ nam intelligitur de nō legitimis etiam spurijs ita loquit determinatio Bar.in.l.pnunciatio.ff.de ver.signi.ꝛ in.d. l.tutelas.

¶ Quintus casus est vbicunq; tractatur de dāno: vel preiudicio ipsius illegitimi: quo casu veniunt appellatione filiorum secus si de eius cōmodo ꝛ fauore: ita collige ex.d. glo.liberi.s̄.allega. Si autē agitur de p̄iudicio tertij nō comprehendit.l.lege iulia.§.hoc capite.ff.de ritu nuptia. vel q̄n agitur de dispositione mere iuris positiui: fm Guil ler.de cunco.in.d.l.parentes.Probus.

l 20 ¶ Luxuria. Que nullum vehementius frenum * habere dignoscitur/q̄s literarum laborem/ꝛ incitatam studiorum auiditatem/atq; constantiā: hinc Hiero. ama scientiaz scripturarum/ꝛ carnis vitia nō amabis.Probus.

m ¶ Successionem. Et sic nec cognationem vel cōiūctionē.l.spurius.ff.vnde cogna.no.late.Alex.de imol.con.lx.nu. xv.visa legitimatione.in.ij.vol.Probus.

n 21 ¶ Ex parte patris. Adde igit ꝙ filio bastardo * legitīa non debetur: prout nec p̄teritus agit cōtra tabulas: nec aliquod in remedium contra testamentuz patris/ fm glo. in.l.j.in ver.naturales: in fi.ff.de bo.posse.ꝯtra tabu.quaz sequitur Bal. in.l.humanitatis. C.de natura.liber.ꝛ est sing.secūdum eundē Bal.in.c.innotuit: in.iiij.col.de elec. ꝛ in.l.fratres.C.de inoff.testa.refert Ange.in.§.j.insti.eodē.ias.in.l.gallus.§.quidam/col.v.idem Bal. in.c.j.s̄. de cōstit.Et sic ipso patre inuito/vt ibi/secus de legitimo dicas: quia huic legitima debetur patre etiam inuito. Bal. in.l.quotiēs.C.de hered.instit.facit glo.in.l.nec ei.§.eoꝝ. ff.de adop.volens ꝙ licet substitutio pupillaris rūpatur ꝛ extinguatur si pupillus cui facta fuerat: quia forte doli capax: prolem suscipiat/tamē hoc intelligitur de prole legitima: q2 bastardi i substitutionē non extinguūt fm Alex. in addi.ad Bar.in.l.in pupillari. ff.de vulga.allegat Bal. in.d.l.nec ei de adoptio.ff. procedit equidē econtra: vt pa

22 ter naturalis * in bonis talis filij nullā habeat portiones cum regulentur a pari.l.nā̄ si parentibus.ff.de inof.testa. Azo. C.de legi.heredi.circa finem in summa quem refert ꝛ sequitur Bar.in.l.fi.nu.v.ff.de his quib.vt indig.ꝛ in.l.j. nu.ij.ff.de bono.pos.cōtra tabu.Bald.in auten.licet.C.de natura.liber.ꝛ in.d.l.gallus.§.j.refert Alex. de imol.cō. cxxix.nu.iij.eleganter fuit cōsultū: vol.j.vbi subdit ratio

23 nem: q2 natura * successionis est vt illa sit reciproca/ ꝛ nō succedatur illi qui mihi nō succederet.

¶ Ex quibus dictis babeo satis cōprobatū iunctis his q̄ dico in sequen.in ver.cum patrem nō habeat/ ꝙ bastardi esse nō dicuntur de genere patris cum appellatione eorū de genere solum veniant agnati ꝛ non cognati/ glo.in.l.j. ff.de proba.licet videatur dicendum/ ꝙ etiaz cognati sint de genere: per tex.in.§.hos aūt in auten.de māda. princi. colla.iij. Et Bal.in.d.l.j.tn̄ tenendo primū dicemus bastardos agnatos nō fore: nec agnatos habere qua ratione non habēt tutores legitimos Bal.p illum tex.in.l.matres C.q̄n mulier.tutel.offi. Q2 carent agnatis: pariter nec testamentarios: Bar.post glo.ibi in.l.j.ff.de testa.tutel. imo etiam ipsi patri naturali non defertur tutela sui bastardi: Bar.in.l.si quis sub ꝯditione nu.viij. ff. de testa. tutel. Bald.in auten.matri.ꝛ auie. C. quando mulier tutel.offi. fung.potest.

¶ In puncto nostro hec in presentiarum sufficiant quia fatigatus animo ob necem mihi clarissimi dn̄i Hemundi gentilz in ecclesia Bitur.canonici ꝛ de sigalonia archidiaconi hac luce.xvj.Cal.Maij anno .1531. in ipsa ecc̄lia post horam vesptinam ex abrupto contingentem cuius anima in pace requiescat.Probus.

o 24 ¶ Luxuria. Est * nomen generale/ q2 dicitur quando delicate ꝛ moliter viuimus hinc Cicero de orato.dicit letas segetes luxuriosa frumenta ꝛ vergil.li.j.georgi. luxuriā segetum tenera depascit in herba: ita viuere in luxu est nimia habūdātia ꝛ vite splendore viuere/ luxus em̄ nō venerec libidinis spurtitiē sed splendorem ꝛ magnificentiam significat: ꝛ vltra quā mediocritas postulet: ita Virg. At domus interea regali splendida luxu. Ideo luxuriose viuēs dicitur qui in luxu: hoc est nimia rerum lautitia ꝛ sumptu superuacaneo ꝛ superfluitate habundanti vitam agit: vide panor.in.c.cum secundū apostolū.s̄.de preben. Prob9.

p ¶ Patrem. Illegitimos spurios ꝛ alios ex damnato coitu progrediētes dic habere patrē: quem tamen habere non licet/tex.in.l.vulgo.ff.de stat.homi.inst.de nupt.§.si aduersus.glo.in.c.consuluit.s̄.de ser.nō ordi.vide pro hoc Bar. in.l.fina.numero secūdo.ff.de his quib.vt indig. ꝛ post eū ꝛ latius Benedicti de benedictis.consilio primo/vbi con

25 cludit ꝙ nato * ex adultero ꝛ moniali non succedunt fratres/nec filij huiusmodi adulteri ꝛ monialis: quia talis nō habet principium legis/ꝛ sic non vocatur filius ex ipsius legis dispositione: ergo in consequentia non vocantur parentes illi/ex quibus natus est/ad hoc quod habetur in.l. fina.C.de indicta vidui.toll. Ergo si non sunt parētes eorum coniuncti: non possunt dici agnati ꝛ cognati Spurij: cuius appellatione dico coniuncti/ non comprehenditur Spurius. Bal.in.l.id quod pauperibus.C.de episco.ꝛ cleri.idem Bald.in.l.generaliter.§.cum autem.C. de instit. ꝛ substitu.quod bastardi non includūtur in dispositione legali tacita vel expressa/facit glo.in cle.vna.de baptis. in ver. liberi in fine.

¶ Ex qua doctrina notant ꝙ illegitimi non dicuntur nobiles. Ang.de perusio/consilio.xxxiij.latius deduco hec in tracta.de manda.apostolicis. Probus.

q ¶ Cum perseuerantia. Dico late in capitu. vno de scisma. vltra que vide Decium consilio.clxxvij.quod supra/vbi disputat de donatione facta alicui sub conditione. Si stude

26 ret * legibus/que intelligitur quod perseueret/ ꝛ quod gradum doctoratus merito consequatur/ et hec conditio habet tractum successiuum: nec dicitur impleta si non durat ex facto eius qui debuit illam implere/ pro hoc facit glos. in lege si pro parte.§. versum. in versicu. versum.in fine.ff.de in rem verso.que dicit ꝙ si illud quod factū est non durat ex voluntate eius qui impleuit: quia ipse

est causa q non duret illud factum/quod non durauit/pro non facto habetur: adducit no. Bald. in. l. si quis heredem circa finem. versi. item facit ad. q. C. de insti. z substi. q si maritus instituit heredem vxorem/sub conditione: si acciperet tertium ordinem. S. Francisci/q si accepit illum habitum z non perseuerauit/nō debet habere hereditatem/ q non dicitur conditionem impleuisse.

¶ Et sic habes intentum pro regula q vbi conditio seu dispositio est adiecta per verba habentia tractum successiuū non sufficit momentaneum implementum. l. si quis ita legauerit. ff. de condi. z demōst. l. si a te. ff. si serui. vendicetur cum similibus citatis per Alex. consilio. liij. colū. fina. considerati volu. vj.

¶ Item pro ipso intento principali habeo / q si lex municipalis 27 * vel statutū dicat: q pducens falsum instrumentū cadat a causa: debet intelligi si in ea productione pseuerauerit vsq ad sententiam z nō destiterit/ alias secus. l. qui in seruitutem. §. petijsse: z. l. qui cum maior. §. recusasse. ff. de bo. liber. l. papinia. §. meminisse. ff. de inoff. testa. cum alijs p Alex. citatis con. cvij. in fi. viso pcessu. vol. vj. vide que dixi in rub. s. de appella.

¶ Et vlterius pro intento Jo. mo. hic de pseuerantia: adde idem dicendū stātibus rebus sic. l. quero. §. inter locatorem. ff. loca. l. qui seruum: cum ibi no. ff. de ver. oblig. c. cū inter. s. de renūcia. Jason in con. lx. vol. iij. Maria. Sozi. cō. cxxix. in fine quod incipit pstantissimi.

28 ¶ Dicimus nēpe perseuerantiā * adesse qn̄ vtimur hoc verbo ppetuum/p ea que not. Alex. cōsi. lxxij. circa hesitationē. vol. vj. vbi dicit q de natura huius dictiōis ppetuū z ppria significatione est/q denotet pseuerantiam. l. sine temporis prefinitione. l. pure. §. fina. ff. de doli excep. z. l. iij. ff. de exceptio.

¶ Et pro hoc quod in princi. dicim9 habes Alex. con. lxxi nu. viij. videretur. vo. v. q semp debet actus a disponēte factus intelligi rebus sic se habētibus prout de psenti se habent non aliter. l. quod seruius z ibi no. in glo. fi. ff. de conditio. ob causam. Bar. in. l. qui rome. §. duo fratres. in. vj. q. ff. de ver. obliga. Innocē. in. c. eam te: ante finem. s. de rescr. vbi dicit respondeo q nō intelligit pure concessisse sed sub conditione scz ecclesia in eodem statu durante. l. j. ff. si ex noxa. causa agak facit. l. ex facto in princ. ff. de vulga. et pupilla. p Jo. mo. hic allegat alia iura idem Alexā. consi. lxxij. col. fi. videtur vo. iij. z Decius con. cccclxxv. nu. xxiij. in causa que mantue. z ibi late z con. cccccxxj. nu. xiij. consultus/vide que tradit Signorel. de homed. con. xcvij. qstio disputanda. z Jason in con. vj. col. v. vol. iij. vbi loquik de donatione in qua dicitur q non possit reuocari quia intelligitur nisi totius prime voluntatis peniteat z sic reb9 se habentibus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus inquisitoribus hereticę prauitatis. Cap. xvj.

INquisitores hæreticæ prauitatis ab apo. sede seu alio vel alijs quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeunt, aut eius prætextu procedere cōtra eos. ¶ Nisi in literis commissiōis apostolicę (quod hoc possint) contineatur expresse.

¶ Si tamen inquisitores ipsi episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint circa crimen hereseos commisisse aut eos de hoc diffamatos existere vel suspectos, id tenebuntur sedis apostolicę nunciare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Appellatione clericorum nō cōprehendūtur episcopi: sed pbyteri diacones: z alij inferiores.
Appellatione dignitatis nō cōprehenditur epalis dignitas: prout nec abbatia.
2 Legatus (etiam de latere) ad depositionem contra epm procedere non potest.
3 Priuilegium episcopalis dignitatis est ne episcopus deponatur: nisi per papam.
Quod non est mutatum quare stare prohibetur: in eo in quo mutatur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi,

1 Regulariter in maioribus criminibus sententia executioni mandatur in loco delicti z hic rationes subduntur.
2 Spectat ad bonum presidem: vt puincia sibi commissa malis careat hominib9.
3 Remissio fiat pcedentibus aliquibus tactis hic.
4 In crimine heresis nō fit remissio: z ratio hic subditur.
5 Uagabundus vbiq potest puniri/z de eo non fit remissio.
Uagabundus qui dicatur.
6 Remissio in delictis fit: etiam post sentētiam ante illi9 executionem.
7 Remissio in criminalibus habet naturam deuolutionis.
Curia romana est sicut paradisus: seu infernus.
8 Remissio petitur inter iudices de vno imperio.
9 Non fit remissio in leuibus criminibus.

INquisitores, Casus/generali cōmissione inquisitoribus facta: non comprehenduntur episcopi: cuius cōtrarium vidi factum. Et credo q illud dedit causam huic constitutioni. Et est ratio: 1 appellatione * clericorū nō comprehenduntur episcopi: sed presbyteri/ diacones z inferiores. C. de episco. z cle. auten. pbros: que est. xj. q. j. §. ij. vero. Et potest esse ratio: sicut appellatione dignitatis nō ptinek epalis dignitas: sic intelligik. s. hoc li. d pbend. a lz. j. vbi appellatiōe dignitatis/etiā abbatia nō ptinek ut declarare vidi/z arg. s. hoc libr. de prebend. cum in illis. j. Beso. z capitulo quis primo. § quanq. z. vij. q. j. scire.
¶ Contra. j. hoc lib. de cler. egrot. c. j. Sol. vt ibi [nūciare].
¶ Sed nunquid potest inquirere/vt negotium ad papā remittat instructius: arg. q sic. s. de appella. constitutus. sed dic q legatus ibi de facto/duntaxat/vel de partiū cōsensu processit: z hic similiter est in iurisditione defectus: secus si nō esset defectus in cognitione: licet esset defect9 in certo casu verbi gratia. Archiepiscopus contra suffraga2 neum/vel legatus etiam de latere * contra episcopum/ad depositionem procedere non potest: quia hoc z alia sunt sedi apostolice specialiter reseruata. not. s. de transla. episcopi. ca. primo. z. s. de excessi. prela. sicut z. s. de offi. lega. quod translationem possunt tamē cognoscere z absoluere b sed nō condemnare. Sed remittere b negotium pape instructum/vt de facto vidi arg. C. vbi senato. vel clar. l. ij. et 3 est ratio/cum sit * priuilegium episcopalis dignitatis/ne deponatur nisi per papam: in alijs iurisditio firma manet: arg. ff. de reg. iur. l. prima. auten. de non alie. §. vt autem lex colla. secunda. Quia quod non est mutatum/quare stare prohibetur in eo in quo non mutatur. C. de testa. l. sancim9. arg. ff. de offi. consul. l. j. s. hoc libro de offi. delega. cum pluribus. Jo. Mo. Card.

a NOn continetur. Dictum hoc refert glo. pragma. in. c. licet. in ver. obstaculo. de elec. z reserua. Probus.
b ¶ Sz remittere negotiū. Ut ibi sn̄ia declaratoria sumatur non executio sententie: quia 1 regulariter * in maiorib9 criminib9 sn̄ia executiōi mādak: in loco delicti. l. capitaliū. §. famosos. ff. de penis. vbi p iurisconsultū ratiōes aliq assignātur/vcz q sit cōsolatio z solatiū cognatis z affinib9 interēptorū: z vt cōspectu alij deterreātur talibus facinoribus.

¶ Fit etiã in loco delicti strepitus iudiciarius / cum in eo loco facilius et pinguius reperiantur pbationes: tex. in auten. vt oẽs obedi. iudici. prouincia §. hec consyderantes / colla. 5. ¶ His adde que Joan. Mona. in proposito citat in ca. Romana §. cõtrahẽtes. s̃. de iudic. q: multũ vrgent.

2 ¶ Item ad bonũ et grauẽ spectat * presidẽ vt malis hominibus prouincia sibi cõmissa careat / nec distinguitur vnde sint. l. iij. et l. cogruit. ff. de offi. presid. ¶ Ratio / q: propter delictũ territorium suũ offenditur: et respublica turbatur. Ad ipsum ergo est facienda remissio / etiam propter vtilitatem subditoꝝ / ne cogantur cum luctu / et expensis reum ad aliam sequi prouinciam. d. §. hec consyderantes.

3 ¶ Priusq̃ tamẽ * remissio ipsa fiat attendere debemus ad plura / prio qđ cõstet crimẽ de quo agit̃ fuisse cõmissũ p. l. j. §. itẽ. ff. ad selleia. saltẽ aliqualr̃ dicit Oldra. cõ. cxxiiij. qđ remissio / quẽ sequitur Cardi. in clemen. pastoralis / in §. denique / in fi. de re iudic. licet Oldra. nõ alleget / vt puta p informationes / per euz aut iudicem requirentem factas / vel saltem coniecturis constet / dicit Cepol. cõsi. statim allegã. col. x. vbi hoc fouet multoꝝ Doct. autoritatibus / dicens q pro hac parte tanq̃ meliori et tutiori tenuit / et scđm eã fuit iudicatũ / et hanc ante omnes tenuit Joã. Mona. in. d. §. contrahentes / in fine. ¶ Et ratio dicit glo. in hac materia cõmendata in. d. §. denique / quã Bar. in. l. j. C. vbi de crimi. agi opor. et Panor. ac Feli. in capi. fina. s̃. de for. cõpet. sequuntur / quia si sine aliquali cognitione remitteretur / delatus posset infamari sine causa: et ita audio hac nostra etate practicari. ¶ Si autem delatus cõmiserit crimen aliquod in territorio iudicis requisiti: tunc priusq̃ fiat remissio / p ipsum de eo pugnetur / postea ad iudicẽ requirentem de alio crimine puniendus remittetur / text. in. l. si cui. §. fina. ff. de accusa. ¶ Alia attendenda vide per Guido. pape. quest. ccij. in remissione / vbi dicit vnũ ad propositum rubr. Quod

4 si quis * est accusatus de heresi q vbique p tali crimine potest puniri: nec fiet remissio / p hoc allegat Bart. in. l. si domum. ff. de furt. Et est melior cõditio presidis possidentis ita dicit determiare Jacob. Butriga. in. l. arriani. C. de heret. ¶ Pro his habeo (si bene sentiã) vrgentẽ rationem / quia crimen heresis in deũ solũ cõmittitur / quod cõmissuz in omniũ fertur iniuriã: testatur Joã. Mona. in rub. huius titu. vbi dixi / et in cap. sequẽ.. Ergo in quocũque loco fit strepitus iudiciarius / et sententie illius executio: cuz vbique sit tribunal cause dñi: iuxta illud psal. Dñi est terra et plenitudo eius / cum similibus / nec dabilis est locus in quo hereticus magis principaliter deliquerit. l. arriani. C. eo.

¶ Istud habes modificare per thema Joã. Mo. hic qđ procedit ratione pontificalis dignitatis ppter quaz sepe defertur / not. in ca. quia pontificali. s̃. de offi. delega. hoc lib. q in heretico non fiat remissio / potest cõprobari a fortiori ratione quod dicimus de vagabundo / de quo non fit remis-

5 sio * / quia vbique potest puniri: text. et ibi glo. fina. C. vbi de crimine agi opor. Quia talis vbilibet potest cõueniri. §. si quis vero in auten. vt nulli iudicũ / colla. ix. de eo enim dicitur illa autoritas vulgata / vbi te inuenero ibi te iudicabo. Ita dicit Panor. in. d. capi. fina. nume. xiij. s̃. de foro cõpet. et est cõmunis inquit Bellamera in consi. xj. col. penul. Et dicit Panor. q vagabundus dicitur ille qui non habet domicilium certum vel habitationem. Barto. in. l. iij. §. pretor / in princi. ff. de damno infect. et in. l. prima de tyro. lib. xij. C. et in. l. quisquis in fine de agrico. et censi. lib. xj. C. refert Cepol. vbi. s̃. col. xv. text. in. l. eius, qui. § fina. ff. ad municipa. Ista excipiũtur a regula: licet remissio in criminalibus sit multum fauorabilis per predictas rationes: adeo q mandans remittitur ad locum et iudicẽ delicti: non ad iudicem loci in quo mandans tunc stabat: et hec est equa opinio rationibus et autoritatibus doctorum / magis fulcita: p qua est iudicandum / dicit Guido pape. questi. ciiij. casus contingit allegat Bar. in. l. si vt pponitur in pria col. versi. quero an ibi. ff. de fideiusso. et. l. non solum. §. si mandato / in. iij. col. versi. quero vnde oritur. ff. de iniur. Bald. in. l. fina. iij. col. versi. pone cõsuetudo. C. si a nõ compet. iudic. sequitur Panor. in. d. cap. fina. nume. xxvij. versi. Item dubitatur de mandante / vbi dicit q hec est communis cõclusio q debet puniri non vbi mandauit / sed vbi delictum subsequutum est: quia ibi destinatus est effectus delicti / quod comprobare poteris per ea que late discutit Domi. et post eũ Frãc. in capi. fina. de homicid. j. fauorabilis enim reperitur / vt nõ

6 solum fiat ante * sententiaz / sed etiam post sententiam ante executionem / vt ipa fiat per iudicem delicti: glo. in. l. a diuo pio. in §. sententiam: quam ibi sequitur Alexan. ff. de re iudic. glo. in capi. postulasti. s̃. de foro cõpe. vbi. Joã. And. et Imol. id dicunt verum ad requisitionem iudicis pronunciantis / tu dic tamen secundum Panor. ibi q poterit sine requisitione: vide tamen Bald. in. l. executorem. col. vij. C. de execut. rei iudic.

7 ¶ Item remissio * in criminalibus habet naturam deuolutionis / vt fiat de minori iudice ad superiorem / non econtra: quia (iuxta naturam deuolutionis) de maiori tribunali ad minus non fit / quod firmat Oldra. d. con. cxxiiij. circa finem inferens / q a Romana curia ad alias non fiat remissio: quia est maior omnium curiarum mundi / firmant do. de Rota. in no. decisi. cccxxj. si appellatus et merito dicitur q illa curia est sicut paradisus / seu sicut infernus: quia quod semel recipit nunq̃ dimittit. testatur Prepo. in. c. vt debit9 col. v. đ appel. ¶ Istud Oldra. in. d. con. in fi. ꝓprobat consuetudine: quia consuetudo semper fuit in curia Romana / vt nunq̃ remittat / licet ipse casus sepe et sepe acciderit seruari: ergo debet per subditos quibus maiorum suorũ exẽpla preiudicãt. l. si coartalis đ coartali. lib. xij. C. Et hac de causa remissio quam fecit pilatus de Christo ad Herodez regem Galilee suum non habuit effectum: nec Christus coram ipso herode voluit quicq̃ respondere / cognoscens heredem iudicem non fore competentem / cum Pilatus esset pro Romanis qui erant superiores ipsius Herodis / pro quo facit. l. si cu. §. fina. ibi diuus pius Pontio proconsuli rescripsit. ff. de accusa.

8 ¶ Item remissio * petitur inter subditos eidem imperio / siue inter iudices de vno imperio / principatu / ducatu / regno / seu terra / que vni regi principi vel domino subest / no. Bal. in. l. ij. versi. sed nunquid. C. de ser. fugi. quo in casu si non fiat possunt iudices requisiti per eorum superiorẽ puniri / et inobedientes ad hoc compelli / not. d. glo. in clementina pastoralis et ibi late scriben. secus inter non subditos: quia in tali casu non fit remissio: nec ad hoc valent cogi / cũ par in parem non habeat imperiuz / iuribus vulgatissimis: tempore enim quo ius remissionis conditum extitit / imperium stabat in concreto: sed nunc in abstracto / et diuisuz est et scissum: ideo non fiunt remissiones / et hec est communis etiam vtriusq̃ censure / quam videmus in experientia. Cepol. consilio. lix. col. iiij. Paulus faber.

¶ Ex quo habeo istud non procedere in foro ecclesiastico in quo indistincte et vniformiter remissiones fiunt / partita enim non est vestis domini: sed contexta cum omnes ecclesiastice persone subsunt vni principi supremo spirituali / scilicet pape vicario Christi / cuius est terra et plenitudo ei9 capitulo cuncta per mundũ. ix. q. iij. dixi. s̃. in proe. in ver. interiectio admirãtis: q cogere põt ecclesiasticas psonas remittere et recusantes: ideo in illis est eadẽ ratio que erat in foro temporali tempore legis condite: per illum qui solus erat temporali iurisditioni / quo tempore totus orbis suberat vni principi et eidem obediebat: scilicet imperatori dño totius mundi. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iact.

¶ Istud tamen qđ dicimus de subditis vnius principis et inter iudices eius moderare habes / nisi priuilegio aut cõsuetudine habeant q non remittãt prout Massiliẽ. et Arelaten. dicit Jacob. de bello visu in repe. d. §. contrahentes. nu. cxv. quod verum dicit Bellamera. d. consilio. xj. versic. Quarto videtur / dummodo ille qui detinet illuz cuius petitur remissio: sit iudex competens / ac potestatem sicut et voluntatem habeat puniendi: nam alias priuilegium seu consuetudo esset irrationabilis / cum medio illius delictuz remaneret impunituz / quod dicere non conuenit viro / vide latius que dicit Cepol. vbi. s̃. de validitate huiusmodi cõsuetudinis. et ibi peroptime col. v.

9 ¶ Non fit etiam remissio * in leuibus criminibus. §. si quis vero comprehensorum in auten. vt nul. iudic. ratio quia cessat causa vel ratio principalis quare fiãt remissiones / que vt diximus est vt ceteri terreantur / et vt consolentur agnati et affines: ita Petr. et Cy. in auten. qua in prouin. C. vbi de crimi. ag. opor. quorum sententiam sequutus est Henricus Boic. in capitulo primo. columna penultima. supra de rapto. qui idem dicit si agitur ciuiliter de crimine quantũcunque graui / cum sit eadem ratio quod prosequere / vt per scriben. in dicto §. contrahentes: ad quos pro latiori informatione presentis intenti te remitto ne videar transferre porros de horto in hortum. Probus.

¶ Bonifacius Octauus inquisitoribus hereticę prauitatis. Cap. xvij.

Per hoc quod negotium hæreticæ prauitatis alicui vel aliquib⁹ ab apostolica se. generaliter in aliqua prouincia, ciuitate, vel diocesi delegatur diocesanis episcopis qui & ipsi autoritate ordinaria vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant nolumus derogari. ¶ Verũ vt dictum inquisitiõis negotiũ efficacius, melius, vtiliusq; ꝓcedat, cõcedim⁹ qđ ꝑ ep̃os ipsos, & ꝑ inquisitores de facto eodẽ inquiri valeat cõiter vel diuisim, & si diuisim ꝓcesserint, teneãtur sibi inuicẽ cõicare ꝓcessus, vt ꝑ hoc possit melius veritas inueniri, & nisi hoc casu inquisitores in sentẽtię ꝓlatione diocesanis vel ecõtra duxerĩt deferẽdũ, ꝑ vtrosq; simul sentẽtia ꝓferat, in qua ferẽda (si nõ cõuenerint) ꝑ vtrosq;, negotiũ sufficiẽter instructũ ad sedem aposto. remittatur. ¶ Siue autẽ ordinaria siue delegata ep̃i potestate ꝓcedãt, illũ in ꝓcedẽdo modũ obseruẽt, quẽ inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessiones seu ordinationes sedis apostolicę obseruare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Potestas generaliter inquisitoribus data / episcopali dignitati non derogat.
2 Facilius inuenitur quod a pluribus queritur senioribus.
Episcopus magnus sacerdos appellatur.
Firmius est iudiciũ/qđ pluriũ sentẽtijs cõfirmatur.
3 Specialis cõmissio regulariter detrahitur de generali.
Episcopus est vicarius dei.
Heresis directo in deũ cõmittitur: ⁊ ꝑ cõsequẽs in oẽs.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Nomen episcopus/dicitur nomẽ ordinis nõ dignitatis.
2 Non est maior dignitas cardinalatu.
3 Triplex cardinalium status legitur.
4 Sctũs Hieronym⁹ fuit cardialis tituli sancte Anastasie.
5 Absolutio fori penitentialis non tollit quominus absolutus in foro iudiciali accusari possit.
6 Dictio quoquomodo/⁊ penitus quid importet/vide hic.

Per hoc, Hec decretal. habet tria dicta. Primuz ꝙ potestas * generaliter inquisitoribus data / episcopali potestati non derogat [a]. Secũduz in §. verũ/ꝙ inquisitor ⁊ epũs inquirere de eodẽ crimine cõiunctim ⁊ diuisim possint/⁊ eis datur via quomodo vterq; ꝓcedant. Tertium in §. [Siue] ꝙ episcopi in hoc crimine ꝓcedãt: prout inquisitores possunt per iura cõia/seu sedis apostolice cõcessiones speciales/[derogare]. Cõtra. s. de offi. lega. studui sti/ ⁊. s. de rescript. pastoralis. Sol. illa regula per decret. Benedicti pape. xi. habet interpretationẽ ⁊ declarationẽ/

⁊ incipit ex eo hoc speciale ratio specialitatis est hic fauor fidei: quia facilius * inuenitur quod a pluribus queritur senioribus. xx. distin. de quibus/⁊ tales sunt episcopi q̃ sunt ⁊ presbyteri. i. seniores secundum Isidorũ/⁊ magni [b] quia episcop⁹ magnus sacerdos appellatur/⁊ firmius est iudicium/quod plurium sententijs confirmatur. s. de offi. de leg. prudentiam. ij. Reso.

¶ Vel dic specialis * cõmissio regulariter detrahitur de generali/vt. i. hoc lib. de reg. iur. generi: sed vbi est genus priuilegiatum (non vt hic) nisi fiat mentio expressa de priuilegio. arg. s. de prescrip. veniens.

¶ Et quod factum heresis purgandum sit priuilegiatum in episcopis/habetur. i. eo. in fine/⁊ precipuũ: quia episcopus qui est vicarius dei ⁊ summus in orbe/⁊ alij in territorijs sibi commissis habent vindicare scelera/arg. s. de offi. ordi. c. j. ergo precipuum scelus/vt est heresis: quia alia crimina committuntur in rem dei: quia domini est terra ⁊ plenitudo eius: sed heresis * directo in deũ [c] committitur/⁊ per consequens in omnes. C. eo. ti. manicheos. j. Reso.

¶ Et ideo vt precipuum est vindicanduz/ propter quod sic adherens ossibus episcopalibus generali commissione ab eo non recedit. arg. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. l. j. j. Reso. vel multipliciter alij committendo/vt hic.

¶ Vel dic ꝙ dicta iura loquuntur in commissione speciali inter certas ꝑsonas facta/quia talis specialitas derogat generalitati/vt ibi: secus vbi est generalis commissio que videtur multiplicare subsidiũ / nõ auferre ius episcopale/ vel transferre/vt hic. ⁊ §. sequen. [de eodem facto] contra. ff. naute caupo. stabul. l. licet [d] §. fina. ibi loquitur vbi iam fuerat absolutus: quia tunc iterato non debet cogi contra eundez de eodem crimine/vt. s. de accusa. de his. Sed vbi non fuerat ante absolutus: sed inquisitor ⁊ episcopus concurrebant/vt negotium heresis melius ⁊ efficacius procedat/vt hic dicitur. [Et si diuisim] hic dat formam procedẽdi per quam colligitur/ꝙ isti aduersas sententias non possunt proferre: sed vbi non conuenirent habent Papam cõsulere/vt. i. sequitur [inueniri] sed quid si isti ꝓcessus inueniantur aduersi seu varij: tunc dic vt. i. hoc lib. de verbo. significatio. veniens. in fine/no. ⁊ supra de testib. in nostra. Joannes Monach. Cardi.

[a] Non derogat. Ratio videt̃ q̃ talis inquisitor heretice prauitatis generaliter in ꝓuicia deputatus ab ap̃lica sede s̃m cõmunẽ opinionẽ/habet iurisditionẽ delegatã/⁊ nõ ordinariaz/vt ptz in tex. nr̃o. firmat Do. in cõ. liiij. col. ij. quidã sacerdos. Probus.

[b] ¶ Et magni. Et maiores cardinalibus/ intellige respectu ordinis/cũ hoc nomẽ ep̃us * [1] d̃r nomẽ ordinis nõ dignitatis/glo. in ver. ep̃us. s. in ꝓe. q̃ dicit ꝙ hoc respectu papa se vocat ep̃uz/non dignitatis respectu/cum papatus dicit̃ culmẽ dignitatis/ licet idem dicatur de episcopatu/ Joannes Monachus in capitulo in generali de reg. iur. quod veruz. dic de minus supremo/ quia supremuz culmen dicitur papatus Fely. in rub. de maior. ⁊ obed. sub numero nono/in fine.

¶ Cardinales enim maiores dicuntur in dignitate ⁊ administratione/facit qđ citat Hostien. in. c. dilectus in prin. [2] s. de prebend. ꝙ hodie Romana ecclesia tenet / ꝙ nulla * maior sit dignitas post cardinalatum: cum cardinales cuz papa omnes iudicẽt/⁊ a nemine (intelligo inferiore a papa) ipsi iudicantur. capitulo nemo enim. ⁊ capitu. seq. ix. q. iij.

¶ Cardinales enim pars corporis pape esse cẽsentur/Jo. Mo. in cap. pri. de scisma. i. facit. c. decreto nostro. ij. q. vj. ibi legatos nostros ex latere missos: hinc Bernardus ad Eugeniuz illos vocat laterales pape/⁊ eius coadiutores/ de quibus resultat verbum/domini enim sunt cardines terre/⁊ posuit super eos orbem/primo regum. c. ij.

[3] ¶ Ex q̇b⁹ ṕbis * triplex cardinaliũ stat⁹ describit̃. Primo quãtũ ad nobilitatẽ istitutiõis/ibi em̃ dñi sunt. scđo quãtũ ad dignitatẽ officij/ibi cardines tre: tertio quo ad vniuersitatẽ/ibi posuit sup eos orbẽ/ꝓ q̇b⁹ habeo illđ dauidicũ carmẽ ꝓ prib⁹ tuẓ nati sunt tibi filij. i. cardiales/ꝯstitues eos ṗncipes sup oẽz trã/psal. xliiij. Et em̃ pricipes ꝯstituunt̃/cũ a papa xp̃i vicario assumunt̃ ad assistẽdũ sibi ⁊ coopandũ in regimine reipublice christiane/ꝓut late dixi. s. in. c. sup eo. s. eo. ti. Et sicut cetui ap̃loꝝ succedit ordo ep̃oruz:

inq̄stũ fuerũt episcopi: ita illi succedit sacer senatus domi. Cardinaliũ/ q̄tum ad illũ statum/ in quo apostoli assiste= bant Petro/ anteq̄ per orbē diuiderentur. Et in signũ tã te administrationis ⁊ dignitatis a Nicolao quarto / seu vt alij volũt ab Inno.iiij. donati sunt Cardinales galero ru beo decentissime redimito: quo equitantes in publicum ca put integerent. Orbicularis illa figura que in galero ru= beo deprehenditur/ significat ꝙ cũ summo põtifice (quē ip si preficiunt ecclesie vniuerse. cap. vbi periculũ. s̄. de elect. hoc lib.) totius orbis curã gerunt: ⁊ color ille rubeus ad= monet eos debere pro fide orthodoxa pro libertate eccle= sie vniuerse sanguinem cum opus fuerit effundere.

¶ Ex quibus ⁊ alijs possumus concludere ꝙ Cardinales epis sunt maiores/ ⁊ ita videtur intelligēdus tex. in capi. quãq̄. ij. q. vij. dum Augu. minorē Hieronymo se dicit/ q2 Augustinus epũs/ ⁊ Hieronymus presbyter Cardinalis extitit/ licet aliqui huic opinioni nõ adstipulentur/ quibus nõ adhereo: q2 pro hoc habeo glo. in. d. cap. quãq̄/ quã cõ= probo per ea que citat Joã. And. in ca. j. de reliq. ⁊ vener. sanc. hoc lib. in nouel. vbi refert se legisse/ in quadã legēda Hieronymũ * fuisse Cardinalē tit. sancte Anastasie/ ⁊ sub liberio papa ad Cardinalatuꝫ promotus est/ vt aliquibus placet historicis/ quibus satis credendũ venit/ iũcto ꝙ ip= se Hieronymus per omnē christianã religionē cuꝫ galero rubeo ⁊ paludamēto rubeo quod vocamus apud nos cap= pam rubeam in picturis habetur. ¶ Intentũ nostrũ pro= bat tex. (qui fuit Hierony.) in capi. ecclesia. ibi ⁊ nos habe mus senatum nostrum. Cetum presbyterorum. xvj. q. j. Ex quibus verbis satis apparet ꝙ se connumeret de numero cardinalium. Probus.

¶ In deum. Vide que dixi post Joã Mo. in rub. s̄. hoc ti= tu. Et adde ꝙ si in deũ cõmittatur/ dicitur crimē lese male statis/ cũ deus sit suprema maiestas/ infima autē dicit hu= mana/ que triplex reperitur/ testatur Maria. Sozi. cõsilio xxij. col. ij. sequēdo ordinē imperatoris/ videlicet vt in proe. institu. regie. l. j. vt nemo priuat⁹. C. Romani populi. l. j. ad leg. iul. maiesta. Probus.

¶ §. fina. Adde. l. si cui. §. eisdem. ff. de accusa. Itēꝫ diuina clemētia peccata dimissa in vltione/ vlterius redire non pa titur/ cap. fina. in princ. de peniten. dist. iiij. ⁊ ca. si illic. xiij. q. iiij. ⁊ hoc procedit siue per viam accusationis / siue per viã inquisitionis cognitũ semel fuerit de crimine. Bar. in d. §. eisdem quod refert ⁊ sequitur Joã. de Ana. cõsil. xvij. vlsa relatione in col. fina. ¶ Premissa dic procedere / etiã si per viã dispēsationis absolutio facta sit/ scd̄m glo. a scri bent. cõiter approbatã in capi. de his. s̄. de accusa. vbi se= des thematis/ ad idem glo. in ver. irritari/ in cap. ex tua. s̄. de filijs presbytero. ⁊ in. c. fina. in glo. penul. s̄. de tēpo. or= dinã. facit glo. in cap. fina. s̄. de scisma. ⁊ dic ista pcedere in foro iudiciali: q2 secus in foro penitētiali * / in quo absolu= tio facta nõ tollit quominus absoluens in foro iudiciali ac= cusari possit/ glo. in cap. j. s̄. de scisma. glo. fina. in ca. penul. s̄. de diuor. ⁊ in. d. c. de his de accusatio. glo. in. c. admonere in ver. penitentia. xxxiij. q. ij. similis/ in. c. penul. de penitē. dist. prima. Et hoc nisi absolutio ipsa pcedat a papa qui po testatis plenitudinē habet/ vt q2 eũ absoluit a reatu ⁊ cri= mine: quascũq̄ penas etiã corporis inflictiuas/ per iura cõ tra ipsum quoquomodo promulgatas penitus cassando et abolendo ⁊ ipsum in vtroq̄ foro absoluendo. Quia tũc om nino reperitur a crimine purgatus/ quod a pte ostēditur/ p hec verba * quoquomodo ⁊ penitus/ cuius vis dr habe= re precisam naturã not. in. l. ij. C. de consti. pecu. ⁊ in. c. fina. de penis/ ⁊ in. l. si qui aduocatoꝝ. C. de postul. ¶ Et istud verbum quoquomodo/ plenam ⁊ exuberantem ostendit pa p voluntatē cũ sit vniuersale ⁊ pregnãs. l. j. versi. facient. ff. de testamen. milita. not. in capi. ad nostram. s̄. de proba= tio. clemen. penulti. de sententia excommunicatio.

¶ Premisso themati/ adde que tradit Alexand. in cõsi. xj. versi. circa quintũ dubiũ/ vol. j. qui distinguendo dicit/ ꝙ si semel fuit absolutus/ non debet iterum contra eum inquiri de eodeꝫ delicto. l. si cui. §. ijsdem. ff. de accusa. l. j. §. fina. cũ ibi not. ff. naute caupo. stabu. capit. de his. s̄. de accusa. Et hoc nisi primo accusaretur ab vno ille qui fuisset accusat⁹ ab aliquo/ ⁊ per preuaricationē fuisset absolutus. l. ij. ff. de preuarica. vel si ille qui prio accusauit psequitur suã ppriã vel suoꝝ iniuriã/ ⁊ tpe quo a prio fuit accusat⁹ reus/ igno= rauit iste q̇ primo accusat accusatũ fuisse a prio accusatore accusationē institutã. d. §. ijsdē. ¶ Si autē nõ fuisset cõdē= natus: nec absolut⁹ in prio iudicio/ in quo ipe reus nõ cõ= paruisset/ obstaret exceptio pēdentis litis/ ⁊ sic impediret scd̄s pcessus. l. vbi ceptũ/ ⁊. l. si q̇s posteaq̄. ff. de iudi. l. j.

in fine. C. de asser. tollen. l. qui de crimine. C. de accusatio. ⁊. l. senatus. ff. eo. titulo. vide Joannem Monach. in. c. pri= mo in fine. s̄. de re iudic. Probus.

¶ Bonifacius octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap. xviij.

VT inquisitionis negotium contra hæreticam prauitatem ad dei gloriam & augmentum fidei, nostris temporibus prosperetur, leges quasdã per Fredericũ olim Romanorum imperatorē, tunc in deuotione Romanæ persistētem ecclesiæ promulgatas (quatenus dei & ecclesiæ sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt) approbantes & obseruari volentes, vniuersos seculi potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatũ aliorumque locorum rectores quibuscunque dignitatibus vel officijs aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diocesanis episcopis & inquisitoribus hæreticæ prauitatis a sede apostolica deputatis, aut in posterum deputandis, pareant & intendant in hæreticorum credentium fautorum, & receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti, & vt præfatas personas pestiferas in potestatem seu carcerem episcoporum aut inquisitorum dictorum, vel ad locum de quo ipsi vel aliqui ex eis mandauerint infra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducãt vel duci faciant sine mora, vbi per viros catholicos a præfatis episcopis seu inquisitoribus, vel eorum aliquos deputatos, sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorũ negotium per ecclesiæ iudicium terminetur. Vtque de hæresi a diocesano episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus cõdemnatos, præfati potestates, domini temporales siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntij sibi relictos statim recipiãt indilate animaduersione debita puniēdos, nõ obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum cũ tam secundum ordinationem præde. nostrorũ, quã secundum legem imperialem appellatiõis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus, & defensoribus interdictum.

¶Prohibemus quoq; districti⁹ potestatib⁹ dominis tēporalib⁹ & rectorib⁹, eorūdēq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cū mere sit ecclesiasticū) quoquo modo cognoscāt vel iudicēt, siue captos ꝓ eodē crimine absq; dictorū episcoporū, siue inquisitorū, aut saltē alteri⁹ eorūdem licētia vel mādato a carcere liberēt, aut executionē sibi pro hmōi crimine a diocesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniūctā, prompte (ꝓut ad suū spectat officiū) facere, seu adimplere detractēt, vel al's diocesanorū, aut inquisitorū iudiciū sententiā seu ꝓcessum directe vel indirecte impedire pręsumāt. ¶ Si quis vero de prædictis potestatibus, dn̄is tēporalibus rectoribus, vel eorū officialibus, seu balliuis cōtra pręuicta fecerit, aut pręfato fidei negotio sępe factis diocesano episcopo, vel inquisitoribus incūbēti, se opponere forte pręsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon & qui scienter in pręuictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum, quā si per annum aīo sustinuerit pertinaci, extunc velut hęreticus condēnetur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Si approbas pro te, ergo contra te.
  In eo quod est pro te libellus, non est tibi credendum: sed in eo quod est contra te.
2 Ex quo reprobas instrumentum in eo quod est contra te non potes te iuuare in eo quod est pro te.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Suspectus de fuga non opponit exceptionem incompetentis iudicis: nec feriarum, vt non detineatur.
2 Necessitas legem sibi facit.
3 Creditori creditur de fuge debitoris suspitione.
4 Illud quod operatur fuga in actu: operatur etiam procuratio fuge.
5 Suspitio leuis, ⁊ parui momenti, non habetur in cōsyderatione.
  Parum ⁊ nihil equiparantur.

VT inquisitionis, Hoc ca. tria tangit. Primo repetit quasdam leges Frederici pro honore dei, ⁊ exterminio hereticorum editas. Secundo in §. [ꝓhibemus] papa prohibet, ne potestates seculares per se, seu per alios se de crimine heresis cognoscendo, iudicādo, captos pro heresi a carcere liberando, seu officium impediendo intromittant. Tertio in §. [si quis] penam excommunicationis in contra facientes infligit, ⁊ tales post annum vt hereticos statuit cōdemnandos, [promulgatas] has leges Feli. recor. Clemens papa. iiij. cum certis modificationibus ⁊ adiectionibus in vnum sub sua bulla redegit, ⁊ fit de hoc mentio. j. eo. capi. fina. primo respō. [approbantes].

1 a ¶[Sed contra si approbas * pro te: ergo contra ᵃ te, auten. de his qui ingredi. ad appella. §. illud. colla. v.

¶Item in eo quod est pro te libellus non est tibi credendum, sed in eo ꝙ est contra te. C. de liber. caus. cum precuz.

2 b ¶Item ex quo reprobas * instrumentum in eo quod est contra ᵇ te: non potes te iuuare in eo quod est pro te. s̄. de censib. cum olim. Sol. quando factum est tale de sui natura, quod potest esse pro ⁊ contra: nullo extrinsecus operante, sic loquuntur contraria: sed hic quod est pro te, est tenendum: ⁊ illud quod est contra te est renuendum: quia reprobatum, vt hic, ⁊. xxxvij. distinct. c. si quid veri [terminetur] sed quomodo pena carceris antequā aliquis sit conuictus imponetur. contra. l. C. de actio. ⁊ obliga. negantes sed illa loquitur in ciuilibus: sed idem videtur in criminalibus. xv. q. viij. c. fina. ideo regulare est ꝙ multis de causis delatus non tenetur in carcere. ff. de custo. reo. l. prima, verum si est crimen graue ⁊ est suspitio ᶜ non leuis ᵈ secus si

c d sit. Sic loquitur hic ⁊. C. de custo. reo. diuus. j. [predecessorum nostrorum] Inno. Alex. ⁊ Clementis, qui multum officium inquisitionis dilatauerunt. s̄. eo. statutum, ⁊. j. eo. c. fina. in prin. ⁊ quorū statuta his statutis non aduersa stāt. j. eo. statuta in fine [imperialem] Frederici, insertā sub bulla clementis. iiij. [quoquomodo] principaliter vel incidenter: simile. s̄. de ord. cog. tuam: secus si esset iudex non capax, non in se sed propter magnitudinem cause: certe tunc potest cognoscere incidenter, sed non principaliter. C. de iudic. quotiens. alias esset in potestate rei eludere intentionē actoris. ff. de iurisd. omni. iud. l. si idem. §. j. [condēnetur] simile. s̄. eo. cum contumacia. Jo. Mo. Card.

a ERgo contra te. Intellige in cōnexis, non in separatis, vt dicem⁹ in. c. licet de priuileg. in verbo. non debeo. Probus.

b ¶Cōtra te. Uide Alex. con. cxxiiij. vol. vij. ⁊ que de contrarietate dicuntur per Pe truz de Anchara. con. ccx. inter. Probus.

c 1 ¶Suspitio. Adde ꝙ talis suspectus de fuga * (ne detineatur ⁊ capiatur) non potest opponere exceptionem incōpetentis iudicis, sicut nec exceptio feriarum obstat, vt not. in. leg. dies festus. C. de ferijs. nam ⁊ priuatus potest eum capere. l. ait pretor. §. si debitorem. ff. de his que in fraud. credito. ratio est quia esset tempore peritura, interueniente mora in capiendo, propter aditionem iudicis competentis, ⁊ citationem verbalem: acciperet enim interim fugam ⁊ sic periret debitum creditori propter necessitatem: ergo more ⁊ periculum hoc conceditur, sicut multa alia prohibita sunt concessa: ne res peat, capitu. licet. s̄. de fer. ⁊. c. si q̇s. s̄. de furt. ⁊. l. j. C. q̄n liceat. sine iudi. se vindic. ⁊ vide que dixi in capitulo primo in ver. necessitatis. supra de etat. ⁊ qual. hinc dicitur quod ne

2 cessitas * legem sibi facit. c. quanto. s̄. de consuetud.

¶Attende pro his, ad ea que tradit latius Alexander in consilio. xix. columna prima. volumine tertio viso processu vbi dicit post Angel. in repetitio. l. nemo carcerem de exacto. tribu. libro decimo. C. ꝙ quamuis sufficiat * iuramen-

3 tum creditoris iurantis debitorem esse suspectū de fuga: quantum ad obtinendum commissionem capture: tamen post capturam factam, oportet creditorem iustificare capturam, ⁊ dictam suspitionē per apertissimas probatiōes ostendere: quia propter periculum quod est in mora ante capturam ne debitor aufugiat: sufficit probatio per iuramentum: que alias non sufficeret: per no. per Innocen. in capitulo quoniam frequenter. in ver. summatim. vt lite nō contest. s̄. ⁊ arg. §. si debitorem. l. ait pretor. ff. que in fraudem credi. Sed capto iam debitore cessat periculum: ideo cessare debet priuilegiata probatio, que erat minus plena: ita etiam determinat Joannes de Imol. in. l. secunda. ff. solu. matr. ⁊ Roma. in. l. si fideiussor. §. finali. ff. qui satisd. cogā. ⁊ sic nisi plenius probet tenetur debitori actione iniuriarū: per. l. si vero. §. primo. ff. qui satisd. cog.

¶Traditq; vnum idem Alexand. consilio. lxiiij. in fine. Et

4 si celeberrime. eo vol. tertio. ꝙ * illud quod operatur fuga in actu: operatur etiam procuratio fuge.

¶Uide que pro premissis tradunt Neapoly. decisio. clxx. habuimus in facto hoc dubium. Probus.

d 5 ¶Non leuis. Dic ꝙ suspitio * leuis ⁊ parui momenti non habetur in consideratione: no. Decius in consilio. 575. nu. v. ui casu in quo: facit ꝙ parū ⁊ nihil equiparātur. l. q̄uis. ff. de cōditio. ⁊ demōst. idē in cō. 573. in fi. in casu ꝓposito.

¶ Istud tamē nō ꝓcedit in crimine falsi/q: sola suspitio falsi habet ꝓ veritate/ nisi a parte ꝓducēte instrumētū suspicatū de falso veritas cōprobetur:tenēt Archi.ꝛ Domi. in ca.in memoriā.xix.dist.per.l.iubemus.C.de proba.q̄d placet scriben.citatis per Jaso.in consil.clxviij.col.ij.in causa ꝛ lite/volu.iiij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus inquisitoribus hæreticę prauitatis. Cap.xix.

CVm secūdū leges ciuiles nefarias naturę contrarias incestas nuptias (a) cōtrahētes eoipso suarū dominiū rerū perdāt. Et mulier humanā legem (b) trāsgrediēs (p̄sertim parētibus suis nō cōsentiētibus) raptoris nuptias eligēs bona oīa quę ꝑ legē sibi obuenerāt a raptore ac alijs cōsortibꝰ raptus ipso iure amittat, certoq3 casu deferātur in fiscū. Ac etiā illicitas species trāsuehēs. Aut rerū vectarū ꝓfectionē omittēs earūdē specierū & rerū ꝓprietate hoc ipso priuetur, & fisco rerū & specierū dictarū ꝓprietas acquiratur. Bona hęreticorū (quę grauiꝰ horribiliꝰ ac detestabiliꝰ quā p̄dicti delinquūt) ip̄o iure de fratrū nostrorū cōsilio decernimus cōfiscata. ¶ Cōfiscationis tamē hmōi executio, vel bonorū ipsorū occupatio fieri nō debet ꝑ principes, aut alios dominos tēporales (iuxta Gregorij papę p̄decessoris nostri declarationē) antequā ꝑ episcopū loci, vel aliā personā ecclesiasticā quę super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1. Cōfiscatio de iure ciuili nō fit ipso iure/sed per sentētiam.
2. Quedā est cōfiscatio bonoꝝ extra ordīaria/alia ordinaria.
3. Confiscatio fit ratione iurisditionis.
4. Si confiscantur bona vsufructuarij non ꝓpterea confiscatur vsusfructus.
5. Peccata suos tenent autores:non alios.
6. Res que est prohibita alienari: nō potest deuenire in fiscū propter publicationem bonorum.
7. Emphiteosis ecclesiastica nō cadit in extraneos heredes.
8. Verba debēt ītelligi ſm naturā cōtractus cui adijciūtur.
9. Cui fisco debeant applicari bona cōfiscata in diuersis territorijs existentia.
10. Mobilia concernunt personam:immobilia territorium.
11. Sententia excōicationis secum trahit executionem.
12. Sētētia canonis vel legis nō h3 iudicis officiū executiuū paratū/nisi post sn̄iam declaratoriā/ꝛ cause cognitionē.
Pars est citāda si per actū ad quē citatur grauari potest.

CVm secūdū leges, Olim bona hereticorū videbātur cōfiscāda/nō ip̄o iure cōfiscata. s̄.eo.c.excōicamus. (a) j.respō.in fine/hodie hic determinat (q̄busdā (b) argumētis legalibꝰ adductis) ipsa fore ipso (a) iure cōfiscata:cōfiscatiōis (b) tamen executio fieri non debet/ anteq̄3 sententia super crimine heresis fuerit promulgata/ [perdant] auten.de incest.ꝛ nepha.nupt. in princi.colla.ij.ꝛ argu.C.de incest.nup.cū ancillis/[in fiscum] auten.de rapto.mulier.§.fina.colla.ix.ꝛ argu.C.de rapt.virg.l.vna.[acquiratur].C.de vectigal.ꝛ commis. si quis.ꝛ.ff.eod.titulo.commissa.ꝛ.l.secunda.in princi.ꝛ.§.primo.ꝛ.C.que res expor.l.secunda. (c) [cōfiscata (c)] a tempore cōmissi criminis.ff.de donatio.donationes.§.perfecte. Secꝰ in alijs criminibus.ff.eo.titulo/post contractū. Et hoc intellige crimine permanente:secus autem si essent reincorporati vnitati ecclesie/arg.s̄.eo.statutum.

¶ Contra.ff.de furt.l.qui ea mente.ff.vi bono.rapt.l.penul.ff.deposi.l.prima.§.si rem. Solue ibi remanet actio illi contra quem delinquitur/hic non/cum sit ecclesie reincorporatus [promulgata] tunc demum sententia est executioni demandanda (d) .ff.de re iudic.a diuo pio.j.Reso.C.de actio.ꝛ obliga.negantes. Jo.Mo.Card.

(a) 1 IPso iure. De iure * ciuili confiscatio non fit ipso iure:sed ꝑ sn̄iam/tex.in:l.auferꝭ.§.in reatu.ff.de iure fisci.doct.in.l.post cōtractū.ff.de dona.vide tamen que sequūtur.

¶ Et q̄d importēt hec v̄ba ip̄o iure vide late ꝑ Jo.mo.s̄.in.c.cupiētes.nu.39.d̄ elect. Pr.

(b) 2 ¶ Cōfiscatiōis. Quedā est cōfiscatio * bonoꝝ extraordinaria.i.in casu nō expresso a iure:s3 ex iudicis ptāte/ꝛ ista ꝯcediꝭ illustribꝰ in sūma ptāte positis:ꝛ de hac loquiꝭ lex vnica.C.ne liceat sine iuss.principis/ꝓut in si.ſi dicit Alex. in cō.xxvj.col.ij.circa primū dubiū.vol.j.ꝙ p̄ses ꝓuincie ꝛ similes magr̄atꝰ nō possunt deportare.l.inter penas.ī pri.de interdi.ꝛ relega.l.j.§.deportatos.de lega.3.ergo solus princeps id facit. ¶ Alia est cōfiscatio ordinaria.i.in casu a.l.permisso/vel ex regni ꝯsuetudine gn̄ali. Et ista fit ꝑ quēcunq̄3 iudicē habentē merū impiu3 ratiōe territorij/et
3 nō ꝑ aliū:q: cōfiscatio * fit ratiōe iurisditiōis:ꝛ iurisditio territorio adheret.C.vbi.ꝛ apud quē.l.fi. ¶ Ex quo infert Oldra.con.xvij.nu.x.thema tale est quidam clericus/ꝙ ille qui non habet territorium/non debet habere cōfiscatione3 bonorū/ponit exemplū in ep̄o qui nō habet territoriū. ¶ Vide pro p̄missis do.Bar.de Chassa.in cōsuetu.Burg. titu.des confiscations.§.j.in princi.vbi amplissime tractat hanc materiam confiscationis:ꝛ ante eum Guiller. Benedict.in repe.c.Raynutius in ver.ꝛ vxorem nomine Adelasiam/ꝛ alijs in locis vt videre licet in repertorio/in ver.cōfiscatio.ꝛ eos videto.ꝛ Jasone3 in consi.xlvj.pro fisco.vol.iij.vbi vide de pena confiscationis/ꝛ quis eam possit imponere:ꝛ de sententia declaratoria quādo requiratur/cui adde Calca.con.lj.col.ij.licet his que supra:ꝛ consi.lxvj. numero.ix.visis omnibus ꝛ ponderatis. Probus.

(c) ¶ Confiscata. Hic reperitur confiscatio ipso iure/ꝛ sic nō requiritur sententia.

¶ Sed an idem dicatur de iure ciuili/dic ꝙ sic:per ea que abunde adducit Jo.Anibalis de canonicis in repe.l.post contractum.nu.ccclxvj.cum seq.ff.de donatio.ꝛ sic contrariatur prime apostille.

¶ Et aliqualiter examinando hanc materiam confiscationis/adde sequentia/primo vnum quotidianissimum.

¶ Pone Titius testator reliquit castrum Meuio ꝛ posteris eius/vt pote filijs/etiam sub conditione/ꝙ non posset per quempiam alienari:sed quod semper remaneret in familia: accidit ꝙ Meuius declaratus fuit hereticus/ꝛ sic bona sua cōfiscata/vt in tex.nostro habetur/qui hoc anno/in lutheranos datus est in praxim sepe ꝛ sepissime. Queritur an dictum castrum sit confiscatum in preiudiciū posterorū:de familia/breuiter dic ꝙ nō:ad quod dicendum moueor sequentibus fundamentis.

4 ¶ Primū est/quia * si publicantur bona vsufructuarij:ꝓpterea nō cōfiscatur vsusfructus:etiam naturaliter viuente vsufructuaria/istud tenent Bal.ꝛ Saly.in.l.j.C.de bo.liber.ꝛ ꝑ.l.corruptionē.in fi.de vsu ꝛ habitatio.ratio suadet/quia vsusfructus alienari nō potest.l.si vsumfruct.fundi.ff.de iure doti.ratio rationis:quia vsusfructus est inseparabilis a persona/qui cedi non potest:firmat Bal.consi.ccclxxxiiij.in princ.in hoc puncto/vol.iiij.nisi domino proprietatis/vt ibi:q: res de facili ad suam reuertitur naturā l.si vnus.§.quotiens.ff.de pact.no.Joā.Mo.in.c.in gn̄ali de reg.iur.facit quod no.Alex.in con.ccix.col.iij.statutis.vol.ij. ¶ Secundū fundamentū habeo a doctrina Bar. in.l.si quis in tantam.versi.quero an do.teneatur de facto serui.numc.xij.C.vnde vi.vbi concludit/aut res est prohibita alienari fauore persone alienātis:ꝛ tunc alienatio que fit delinquēdo non est ꝓhibita/ratio q: ꝓpter suū delictū ꝑdit fauorē/seu priuilegiū suū/q̄d cōprobo ī.c.vnico ī v̄.secūdꝰ casus legiꝭ.s̄.d̄ cler.nō residē.facit h3 Bar.vbi.s̄.gl.in.d.l.si q̄s in tātā/q̄ tenet/ꝙ pena illiꝰ.l.h3 locū ī minore.

Aut est ꝓhibita fauore alterius ꝗ delinquētis: vt in casu nostro/ ꝛ tūc per delictū talis res nō potest alienari: iuxta
5 regulā/ ꝙ * peccata tenent suos autores non alios. l. sancimus. C. de penis/ firmat Alex. in cōsilio. xxx. nu. xviij. qm̄ omne/ vol. j. ¶ Tertiū fundamentū est/ quia illa que per mortem alicuius trāseūt ad filios eius/ nō vt ad heredes/ sed vt ad filios/ trāsibūt ad eosdem: etiā si pater non sit naturaliter mortuus sed ciuiliter tm̄/ vt ꝓbatur in. l. insulam ff. solu. matri. vbi actio de dote que patri cōpetebat illo deportato: ꝛ sic ciuiliter mortuo/ cōsolidatur in filiam. d. l. insulam. Et sic hoc in casu castrū transit ad filios vt filios/ ꝛ nō vt ad heredes: quia si vt ad heredes diceretur transire: veniret fiscus ex capite cōfiscationis/ ꝓ hoc vide Bar. in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. oper. liber. ¶ Quartum fundamentum tangitur per Bart. in. l. imperator. ff. de fi-
6 deicō. liberta. vbi not. ex illo tex. ꝙ res * que est prohibita alienari/ non potest deuenire in fiscum/ propter publicationē bonorū/ vt. l. si libertū. ff. de bo. liber. cū alijs ibi per euz allega. cū quo concordat Roma. in. l. si finita. §. de vectigalibus. ff. de dā. infect. licet in. l. si constante. §. fina. per illum text. ff. solu. matri. dicerit contrarium. ¶ Quintum fundamentum elici potest ex not. in auten. de aliena. ꝛ emph. §. illo/ ꝛ ca. felici. §. si qua vero: de penis hoc lib. vbi emphi. ecclesiastica non transit efficaciter in fiscū: confiscatis bonis emphiteote: qꝛ talis emphiteosis non potest cadere in extraneos heredes: vt in. §. emphiteosim/ ꝛ. §. alienationis/ ꝛ. §. si vero/ perpetua in auten. de nō alienan. ꝛ hec est cōis quā approbat glo. quā sequuntur Docto. ibi in. l. etiā. ff. solu. matr. ꝛ ad hoc dicit singula. Alex. in. l. si patroni. in prin. ff. ad trebel. vide glo. fina. ꝛ Doct. in. l. ex facto. eo. titu.
¶ Et hoc dic procedere etiam si dictum fuerit: concedo ti-
7 bi ꝛ heredibus tuis. Quia verba * debēt intelligi secundum naturam contractus: cui adijciuntur. l. si legati serui nomine de lega. j. ꝛ. l. si quando/ in princi. de inoffi. testa. C. text. in. l. j. §. si quis/ sub conditione. ff. vt in possessio. lega.
¶ Et non solum procedit in emphi. ecclesiastica: sed etiam in emphi. concessa a priuato: ea conditione ꝛ lege: ꝙ ad heredem extraneum non transeat. Nam tunc non confiscantur: dato ꝙ sunt confiscata bona emphiteote: not. Bart. et alij/ in. d. §. de vectigalibus. Imol. in capitu. ex parte. s̄. de feud. vide que late tradit in proposito Oldra. cōsi. xvij. thema tale est quidā clericus ꝛ Bal. in. l. prima. C. de bo. libe.
¶ Sextum resultat fundamētū: quia iura que non possunt in extraneū heredem transire/ nō possunt etiaz transire in fiscū: qui habetur loco heredis extranei. Barto. in. l. iiij. ff. de iur. patro. ita notat. ¶ Et per hec habes ample/ verificatum intentum thematis/ pro cuius ampliori comprobatione vide Alexan. in cōsil. xxiij. opportune/ vol. primo/ vbi respondet ad nōnulla que in contrariū adduci possunt. Et pro. v. mēbro ꝛ eius prima parte vide Bal. cōsi. 427. in tertia parte vbi dicit ꝙ res emphiteote ecclesie ex delicto cōfiscari nō potest: inuita ecclesia que habet ꝓprietatem/ sed potest retrahere/ vt ibi cōprobat: vide de alijs que cōfiscari nō possunt: per Dom. Chassa. in cōsuetud. Burg. in titu. des cōfiscations. §. ij. ꝛ per Deciū cōsil. 445. col. penulti. vbi dicit bona que sunt in spe ꝛ nondū quesita nō possunt confiscari. ¶ Procedēdo ad vlteriora/ quero cui fisco de-
8 beant applicari * bona confiscata in diuersis territorijs existentia/ breuiter Bald. in. l. ex facto la grande/ col. fina. quē ibi sequitur Angel. ff. de heredi. institu. dicit: ꝙ si quis habet bona in diuersis territorijs/ quorū quodlibet habet separatā bursam fiscalē/ ꝛ cōmiserit tale delictum: propter quod omnia bona vbicunqꝫ publicentur/ pone in heretico vnusquisqꝫ fiscus occupat bona sui territorij/ cum habeatur fiscus loco heredis. l. tutoris. C. ad legem iuliam maiesta. l. non intelligitur. §. cuz ex causa. ff. de iure fisci: quilibet enim fiscus agere poterit in suo territorio contra debitores illius: cuius bona sunt confiscata: ꝛ pariter respondere tenebitur fiscus creditoribus sui territorij. ¶ Et an ad fiscū secularem vel ecclesiasticū: dic ad secularem. Petr. de Ancha. cōsi. xv. col. ij. spūalis iudex/ per tex. nr̄m: hūc punctum late comprobat Alex. cōsi. cxj. viso themate/ vol. iiij. vbi/ nume. vj. subdit/ ꝙ bona mobilia extra territorium confiscantis existentia veniunt confiscanti non alteri domino/
9 in cuius territorio reperiuntur. Ratio quia * mobilia concernunt personam illius cuius sunt/ immobilia vero concernunt territoriū: ꝛ sic actio cōpetens ad aliquid mobile/ puta ꝗtitatem acquiritur confiscanti/ cum iudicetur mobile: ꝛ non immobile/ licet proprie ꝛ stricte sumendo actionez seu nomina debitoꝝ sit tertia species/ inter mobile ꝛ immobile. l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudica.

¶ Pro premissis attēde ad ea q̄ citat Alex. in con. xvj. viso ti. ꝛ cō. xxxj. viso ti. vol. j. quem vide rogo ꝓ intēto nr̄o ꝛ late cō. xlv. col. iiij. habita sup̱ his. eo. vol. j. ¶ Et p̱ hoc fustētaꝛ doctrina Bar. in. l. j. ff. de stat. hoiz/ vbi citat/ ꝙ si q̇s dicerit: dono tibi quicq̇d habeo p̱risij/ ꝙ actiōes p̱sonales quas ibi habebat donās/ nō veniūt in donatione: qꝛ locus seu territoriū nō circūscribit illa incorporalia/ ꝓut sunt actiōes p̱sonales/ allegat. l. gaius. de leg. ij. ꝛ. l. fi. ꝺ p̄script. lōg. tēpo. ꝛ. l. princeps bona. ff. de ꝟ. signi. ¶ Hinc dicimꝰ ꝙ p̱sonales actiones ossibus inherēt/ ꝛ a p̱sona euelli non possunt. l. si q̇s ergo. ff. de pecul. ꝛ. l. iij. ꝛ ibi no. ff. pro socio ꝛ Iason in cō. statiz. allegādo col. iiij. vbi dicit secus in reali bꝰ. ¶ Pro themate vide q̄ citat Oldra. d. cō. xvij. thema tale est/ quidā clericus/ vbi q̄rit de bonis clerici cōdēnati p̱ suū ep̄m cū cōfiscatiōe suoꝝ bonoꝝ cui debeāt applicari maxime ea q̄ habebat in emphi. a dn̄o seculari/ ꝛ dicit ꝙ cōmunis obs̄uātie curie gallicane in toto regno hꝫ/ ꝙ bona mobilia clericoꝝ delinquētiū ep̄is applicātur/ immobilia ꝟo dn̄is tēporalibꝰ/ a q̇bꝰ tenētur/ habētibus tn̄ iurisditionē oīmodā/ si aūt sint feuda applicātur dn̄o/ vt late p̱ Neapoli. decis. cclxxxij. orta lite. ¶ Postremo dic in pūcto/ ꝙ ille cui acquiriꝛ ius ex cōfiscatiōe dꝫ illud habere cū oībus suis oneribus ꝛ obligationibꝰ sicut ille cui acquiritur ius ex cōtractu/ debet acceptare cum oībꝰ pactis ꝛ clausulis i eo appositis. l. Caiꝰ. ff. de manumis. ti. gn̄ali. Iason in cōsi. lxxxviij. col. iiij. p̱ sn̄iaz. vol. iij. qꝺ nota ꝓ his q̇ habuerūt a rege confiscationes Lutheranorum. Probus.
d ¶ Demandāda. Et sic nō ꝺꝛ de his q̇ secū trahūt executio-
10 nē/ ꝓut excōis sn̄ia * . c. pastoralis. s̄. de sn̄ia excō. Io. mo. in. c. is cui. eo. ti. ꝛ ibi dico/ vbi allego ꝓ intēto Io. Do. hic Deciū cō. 337. quē vide cō. cccxlj. in fi. viso puncto: facit ꝙ sn̄ia no. Pet. de ancha. cō. cxc. col. fi. plura cōtra ꝓcessuz ꝙ sn̄ia para-
11 * canonis/ vel legis/ nō hꝫ iudicis officiū executiuū allegatū: nisi post sn̄iaz declaratoriā/ ꝛ cause cognitionē: allegat tex. nr̄z. ꝛ cle. pn̄ti de cēsib. in cuiꝰ discursu (etiā si ipsa ꝺclaratō p̱ pricipē fiat) requiriꝛ partis citatio/ alr̄s est nulla: facit
12 theorica cōis in iure/ ꝙ oīs * actus iudicialis in quo pars posset ledi: si fiat p̱te inaudita/ ꝛ nō citata/ est ipso iure nullus: maxime si est actus iustitie ꝛ nō gr̄e/ cle. pastoralis. §. ceterū de re iudic. latius ꝯprobat intētū hoc Hiero. de totis consilio suo. col. xij. versi. nūc satis quod reperies post cōsil. Anth. de butrio/ ꝛ Iason con. lxxxvj. vol. iij. Probus.

¶ Bonifacius octauus inquisitoribus hæreticæ prauitatis. Cap. xx.

STatuta quędam fœlicis recordationis Innocen. Alexand. & Cle. prędecesso. no. quibusdam declaratis & additis recensentes cōcedimus, quod in inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio ꝓcedi possit simpliciter & de plano, & absqꝫ aduocatorum ac iudiciorum strepitu & figura.
¶ Iubemus tamē quod si accusatoribus vel testibus in causa hæresis interuenientibus, seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videāt episcopus vel inquisitores graue periculum imminere, si contingat fieri publicationem nominum eorundem ipsorum, nomina non publice sed secreto corā diocesano episcopo, vel (eo absente) ipsius vicario, quando inquisitores procedunt, quādo vero procedit episcopus coram inquisitoribus, si haberi commode possit copia eorundem, ac nihilomi-

nus siue episcopus siue inquisitores processerint aliquibus alijs personis prouidis & honestis iurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per totum processum super quo deliberandum est seriose manifestari, ac integraliter explicari & de ipsorum consilio ad sententiam vel cōdemnationem procedi volumus) exprimantur sicque (non obstante quod illis contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum nō fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. Et vt eorundem accusatorū & testiū periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur, pręsentis constitutionis autoritate permittimus, quod episcopus vel inquisitores secretum possint indicere illis quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt, & in eos (si arcana consilij seu processus sibi sub secreto ab eisdem episcopo vel inquisitoribus patefacta pręter eorum licentiam alijs patefecerint) excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur) promulgare, si tamen quod inquisitores episcopum vel episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed ipsi ex iniūcto ex nunc a nobis sub virtute sanctę obediētię districto pręcepto ad secretum huiusmodi teneantur. ¶ Cessante vero periculo supradicto accusatorum & testium nomina (prout in alijs fit iudicijs) publicentur.

¶ Cęterum in his omnibus præcipimus tam episcopos, quam inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas periculum esse dicant, nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculū immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. ¶ Constitutiones vero ordinationes & mandata alia præde. nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Forma & figura differunt: vt hic.
2 Indignus minori/est indignior maiori.
Dignus minori non est dignus maiori.
3 Par in parem non habet imperium.
4 Contra ius commune concessum ex causa / cessante causa cessat effectus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Secretum quid dicatur.
2 Causa ordinaria de consensu partium: nō potest fieri summaria: secus econuerso.
3 Innocen. iiij. vnde traxerit originem vide hic.
4 Hostien. erat contemporaneus Inno. iiij.
5 Quando tollitur figura alicuius rei: substantia tolli videtur.
6 Clausula sola facti veritate inspecta reducit nos ad terminos iuris naturalis.
7 Pendentibus appellationibus officium iudicis conquiescit.
8 In iudicijs summarijs an admittatur reprobatio testium.
9 Citatio arguit superioritatem.
10 Causa dilationis cessans durante dilatione: operatur vt hic.
11 Finita causa odij: finitur odium.
12 Qualitas adiecta verbo: debet adesse tempore verbi.
13 In dubio causa finalis attenditur.
14 Speciale dicitur: quod est a generalitate verborum abstractum.

STatuta, Hec decretalis habet iiij. dicta. Primo papa concedit quod in negocio inquisitionis de plano sine aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura procedatur. ij. in §. [iubemus] mādatque si accusatoribus vel testibus immineret verisimiliter periculum propter potentiam personarum accusatarum seu contra quas est depositum/ si fieret horum publicatio [a] non fiat publice: sed secreto: [b] & in hoc tangit ordinē certum: & secundum illa fiat processus: & tunc episcopus: vt inquisitor secretarijs sub pena excōmunicationis quā ex secreti reuelatione incurrant indicere poterit ne reuelēt: ita tamen quod episcopus inquisitori vel econtra hoc nō possit: sed vterque ad id in virtute obedientie teneatur/ & his cessantibus fiat predictorū publicatio/ vt in aliis iudicijs est concessum: tertio in §. ceterum inhibetur ne episcopus vel inquisitor dicat in premissis esse securitatem/ vbi est periculum/ & contra eorum conscientias super hoc onerādo: quarto in §. [constitutiones] statuta suorum predecessorū super his edita / & istis nō aduersa/ vult in suo robore permanere/ [figura [c]] Quid importāt duo prima verba in cōmissione expressa: que habentur. s. de accusatio. olim/ not. ibi per Innocen. [d] & Hostien [e].

¶ Sed quid adijcit hoc verbum figura/ dico tunc ab articulis incipiendum/ vt ipsis respondeatur hinc inde: & tandē super negatis fiat remissio / si probationes in longinquo sunt querende: alias fiet testium vocatio. ff. de testib. l. tertia §. finali.

¶ Et credo expediens/ quod ante sententiam quelibet pars det intentum suum in scriptis / et hunc modum Clemens quartus dicitur inuenisse/ & vidi in commissione facta sic seruari/ quod partibus dabatur terminus ad dandum omnia iura sua hinc inde. Et credo expediens/ vbi illa essent in promptu: alias modum predictum tenerē & hec verba habentur. C. de lati. liber. tollen. l. vna §. simili modo/ & no. C. quorum bono. l. j. in glo. que incipit nonne.

¶ Et potest esse ratio premissorum/ * forma & figura differūt/ vt forma dicat mihi superficiem: sed ipsa terminata rotunde quadrate vel oblonge dicitur figura a figendo [f]/ quia forma superficies fingitur in tali vel tali terminatione. Et ideo commissio habens/ quod sine figura iudicij procedatur: non limitatur formis/ seu figuris/ seu riuulis iudiciorum: & optime dicitur iudiciorum: quia illa que sunt cause/ vt probationes/ non tolluntur [g] per hanc formā/ sicut & hec pereunt finita iudicij instantia/ non ea que sunt causę/ sicut nec ipsa causa. arg. C. de iudic. properandum. & s. de iudic. venerabilis. Et ideo vbi hec verba deficiunt/ vt in. d. c. olim/ nulla iudiciorum figura/ dilatio/ seu aliud quod ius tribuit tollitur: sed vbi non est contra ius multitudo testium/ partes & aduocati/ & dilationes/ & similia poterunt refrenari/ ita quod hec verba nouam formam non inducant: sed ipsum iudicem solicitant: seu reddunt attentum in decisione commissorum festiua: arg. s. de offi. ordina. licet faciendo id quod iuris

necessitati incūbit nō quod potestati eiusdem cōmittitur C. de senten. ꝛ interlo. omni. iudi. ex stipulatione. C. quō ꝛ qñ iudex. l. j. ꝛ. ff. de iudic. nō quicquid.

h i ¶ Materiā etiam dilationum h amputare i ꝛ compendiosam narrationem iniungere debet. C. de appella. āpliorē.

¶ Committitur etiam negocium quandoqꝫ simpliciter et de plano. ſ. de accusa. cum olim ꝛ velo leuato. l. omni impedimento cessante. C. de naufra. l. submersis: lib. xj.

¶ Itē negociū est qñqꝫ summatī examinandū: ꝛ hoc tripliciter vel fauore agētis: aut odio rei: aut natura cause: fauore agētis. ff. de liber. agno. l. si qs a liberis. §. siqs a liberis ꝛ. §. siue parens. ff. de carbo. edict. l. iij. §. due. Et hec sūmaria cause cognitio/ non facit preiudiciū principaliori qstioni. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. si iudex. Et est ra-

2 tio/ licet indignus * minori: sit indignior maiori. ff. de senato. qui indignus. ff. de ser. exportan. cui pacto/ tamen dignus minori non est dignus maiori: vt dignus archiepiscopatu: non est propter hoc dignus patriarchatu. ſ. de elect. scriptum. §. fina. arg. C. de proba. sciant. C. de appellationi. addictos.

¶ Item est summaria examinatio/ odio rei cōtumacis. C. vbi in rem actio. l. ij. ſ. vt lite non contesta. quoniā. §. ꝙ si super. Et hec cause cognitio non est plena: ꝛ ideo ꝑ dictam summariam in hoc casu non fit preiudicium in petitorio: nec possessorio: nisi post annum: vt. d. §. ꝙ si super. ſ. de off. ordina. pastoralis: in fine. ꝛ. ſ. de dolo ꝛ contuma. contingit ꝛ sic iste a principali non est exclusus: sicut nec in precedēti casu. ¶ Item odio rei: alias delinquentis. C. vnde vi l. si quando. ſ. quod metu causa super eo. Et quando inter eisse surgit ex delicto. ſ. de foro competen. dilecti. ij. q. j. in primis/ versi c. glo riosus ꝛ insti. de verb. oblig. §. finali. Et hic dicitur cause cognitio summaria: quia fit cum vna parte cum qua plena haberi non potest. ſ. de re iud. capi. cum Bertoldus circa finem.

¶ Item est summaria cognitio ex natura cause: ꝛ hoc dupliciter aut eiusdem circa tamen modos diuersos proce-

k dendi: vt. ſ. de testib. c. veniens k. ij. Et quare dicatur hic articulus summarie tractandus: no. ibi Inno. Aut vnius cause ad alterā: vt est actio ad exhibēdū ꝑparatoria ad rei vēdica. Et est hec sūmaria cause cognitio: vt. ff. ad exhib. l. iij. §. sciēdū. Et dr̄ hec sūmaria: qꝛ cito ꝛ leuit expediēda qꝛ si in prīo iudicio euidēter constaret petitorem repelli: possessor absoluatur. Si vero difficile emergeret indirectum iudicium rei vendicationis/ differendum est: vt. d. l. §. ibidem. Et in omnibus dictis casibus dicitur summaria cause cognitio versari: vbi nō extinguit̄ principale intētum: sed via preparatur ad ipsum per summariam cognitionem [Sed secreto] nota ordinem publicationis/ cui respondet. §. ꝛ vt eorūdem immediate sequens.

¶ Sed quare iste ordo non seruatur in alijs criminalibus responde in alijs regulariter testes non compellūtur. ſ. de test. cogen. dilectorū: ꝛ ibi no. secundum quā est forma cancellarie in remissionibus que fiunt ad probandum: nisi sub clausula testes autem: ꝛc. apponitur/ preterqꝫ super criminalibus: sed hic secus fauore fidei.

¶ Uel dic hic agitur de maiori periculo testium: cum suspectus damnatus hoc crimine/ grauius puniatur: ꝙ in alijs sceleribus. vt. ſ. c. proximo. ꝛ. c. statutum [non excommunicent] Et cum via excommunicationis hic deficiat: alia ꝓuidetur vt subijcit: sed quare deficit: est ratio reddita in simili. ff. de procura. qui duos. Et enim episcopus ꝛ inquisitor hoc casu parem habent potestatem. ſ. eo. pro hoc. Et

3 l par * in parem non habet l imperiū. ſ. de electio. innotuit. ff. de arb. nam ꝛ magistratus: ꝛ est ratio: quia ex contractu ꝓ socio: vtraqꝫ actio hinc inde nascens est directa Sed in alijs: vt in mandante ꝛ mandatario: ꝛ gestore/ ꝛ illo cuius negocium geritur/ ꝛ consimilibus/ vna actio est directa: ꝛ alia contraria: inst. de pena teme. litig. §. ex quibusdam. ff. de his qui no. infa. l. facti. §. mandati ꝛ. §. contra-

4 m n o rio [cessante] nota contra ius * cōmune conce ssum ex causa/ cessante m causa cessat n effectus. j. q. vij. c. quod pro remedio. ſ. de statu. regula. recolētes. Et hoc intellige o de causa finali non impulsiua/ de qua habetur. ff. de postul. l.

p j. §. seruum. Et hec distinctio habetur. ff. de donatio. l. ij. §. fina. Et quid in dubio no. ibidem quod ꝑsumitur ꝑ causa impulsiua: argu. ff. de donatio. inter vir. ꝛ vxor. l. sed si mors. Et credo glo. bene dicere: nisi factum esset indifferens ad impressionem huius cause vel illius: vt liquet ibi per tex. vt tunc in dubio donans videtur potius dirigere in quē vsum conuertat donatarius rem donatam: ꝙ vt necessitatem sibi imponat: alias non daturus. Sed vbi non est fa-

ctum indifferens sed limitatum ad vnum extremum ꝑ ius scriptum vt hic/ causa cessante que fuit causa iuris communis mutandi cessat ius speciale. ꝛ redditur ad ius com-

q mune: cum speciale q tollens ius commune: sit sublatum: ꝛ de hoc no. ſ. hoc lib. de electio. cupientes in princ. [immineret] Simile. de appella. consuluit. j. [non obuient] argu. ſ. de fide instru. pastoralis: ꝛ propter hanc reseruationem ꝛ alias dicitur. ſ. in prohemio huius sexti de alijs decreta. non reseruatis non recipiendis. Jo. Mo. Car.

a Publicatio. Petr. de Ancha. con. liij. omissio publicationis: dicit ꝑ hunc tex. ꝙ publicatio non est species defensionis/ quia hic nō publicantur dicta testium: ꝛ fertur sententia que valet quod nō posset fieri per papam: si esset defensio de iure naturali. cle. pastoralis in fine de re iudic. ideo concludit ꝙ omissio publicationis attestationum non reddit sententiam ipso iure nullam: quia per hoc nō dicitur lata contra ordinē sed contra ius litigatoris. Igitur sententia sic lata mero iure valet. Bal. in. l. prolatā. C. de senten. tamen si petatur ꝛ denegetur publicatio/ poterit appellari. c. cum inter monasterium ꝛ. c. suborta de re iudic. Probus.

b 1 ¶ Secreto. Cepol. consi. lix. colum. ix. ait ꝙ * secretum dicitur non manifestum: quicunqꝫ sciant: nisi illud sit publice factum: vel quod fit quibusdam amicis interuenientibus: vt. C. qui potior. in pig. hab. l. scripturas.

¶ Dicitur etiam secretum/ quod vulgus ignorat: si nō est palam vel publice notum. l. j. §. summa cum vtilitate. ff. de his qui deiece. vel effude.

¶ Uel secundum Cardina. in cle. ij. §. notarij in. ij. no. hoc titu. ꝙ secretum dicitur id quod probari non potest: licet Decius consil. cxxxvij. in fine pro tenui facultate mea: per id dictum dicat secretū dici illud esse quod quis non vult sciri. Et subdit ꝙ istud verbum secrete respectu fori penitentialis: intelligitur ꝙ fiet soli commissario ꝛ scriptura nō requiritur: vt no. in. c. ois. ſ. de peni. ꝛ remissio.

¶ Et de penis contra secreta reuelantes a iure datis vide Ipolly. de marsil. con. j. nu. viij. ꝛ. ix. Probus.

c ¶ Figura. Hec verba simpliciter/ summarie/ sine strepitu ꝛ figura important maximam dilationis amputationem: tamen ista verba ꝙ causa committitur cognoscenda ꝛ terminanda de veritate ꝛ equitate plus important: quia excludūtur solennitates rigorose iuris positiui no. Alex. co. vi. col. j. volu. tertio. post Antho. de Butr. in capitulo secundo. ſ. de iura. calum. vide Jaso. in con. clxij. col. prima. Statutum. volumine quarto.

2 ¶ Et dic vnum in proposito: quod licet causa * ordinaria de consensu partium non efficiatur summaria/ vt per glos. ꝛ doct. in. c. de causis. ſ. de offi. deleg. tamen secus econuerso: quia potest causa summaria de consensu partium reduci ad ordinariam: quia res de facili reducitur ad ius commune. hinc Specul. in titulo de inqui. §. primo. ver. sed nūquid inquisitores: ꝙ si non apparet vtrum superior voluerit dare inquisitorem vel iudicem: in hoc dubio debemus interpretari quod voluerit dare iudicem: quia per hanc interpretationem res ad ius commune reuertitur: cū inquisitio dicatur remedium extraordinariū: istud sequitur Panor. in cap. exhibita. ſ. de iudic. hec tamen limitatio non videtur procedere in casu tex. nostri: quia hec forma procedendi summarie ꝛ de plano: non videtur intro ducta fauore partium: sed reipublice cui non valet renunciari per ea que late tradit Alexand. consil. xxxj. opportune. volumine secundo. Probus.

d 3 ¶ Per Innocen. Intellige de Innoc. iiij. qui * prius vocabatur Simbaldus/ ꝛ fuit presbyter cardinalis tituli sancti Laurentij in lucina ꝛ Ianuē. de nobilibus de Flischo ꝛ comitibus Ianuae: dicit Ioā. And. in additio. ad specul. in rub. ne sede vacant. Probus.

e 4 ¶ Et Hostien. Qui * legitur contemporaneus Innocē. iiij. prout ipse testatur in cap. solet. in tertia col. de senten. excommunica. hoc lib. dum dicit. Et sepe ab eo audiuimus ꝙ non intendebat ꝙ ius facerent glo. sue de quo meminit Felinus in capitulo ne innitaris. nu. vij. ſ. de constitu.

¶ Et adde ꝙ Specula. citat de Innocen. ꝛ Hostiē. in proemio. in ver. nouissime autem. due stelle lucidissime nostris temporibus mirifice rutilarūt: videlicet sanctissime recordationis. d. Innocē. papa quartus pater iuris: ꝛ. R. pater

d.meus henricus dei gratia Hostien. episcopus / lumen iuris: quorum memoria veneranda fulget: vt splendor firmamenti perpetui. velut stelle: in eternitates perpetuas permansure. c. super specula. ẽ. de magist. quorum etiam dignitate nil est altius. l. j. de consulib. lib. xij. C. cum in hoc cunctos incomparabiliter transcenderunt: cuiusqз magnitudine maiori excellentia obumbrantes. c. principum propter finem de peniten. distinct. ij. sicut eorum opera indicant euidenter. c. quod dei. ẽ. de stat. monach. quicquid: nanqз alibi circa iuris theoricam queritur: in eorum scriptis perfectissime reperitur. Et dicit do. Stepha. Bertran. consi. cccxxvij. nu. xj. viso consultationis: parte. iij. q quãuis hostien. fuerit vir doctissimus: & re vera omni laude dignus: non tamen fuit ad plenum informatus de communi vsu loquendi francie. Probus.

f ¶ A fingẽdo. Istud placet Bertrã. himber. ĩ cle. sepe ĩ ver. figura de ver. signifi. vbi subdit q vbi tota substãtia a licitis fingitur / dicitur figura seu forma: nam 5 * si precipiatur tolli figura alicuius rei: eius substantia tolli videtur. l. iulianus. ff. ad exhib. premissis adstipulantur verba per eũdem Bertrand. posita in verb. non exigat: q figura est cuiuslibet rei forma vel facies in substantia rei: in qua figuratur. Probus.

g ¶ Tolluntur. Vide Neapoli. decisio. ccl. sepe & sepius: vbi dicunt aliquã que sunt iuris ciuilis per hanc formam tolli que alias debent exprimi: vt vbi videbis & Ias. in consilio cxj. col. finali. in causa mota per nobiles: colum. j. vbi dicit q clausula sola 6 * facti veritate inspecta / reducit nos ad terminos iuris naturalis. Bal. in. l. nec quicqз. §. de plano. ff. de offi. pconsul. & lega. & in. l. nemo. C. de senten. & interlo. omni. iudi. Ideo hoc casu iudex tanqз deus est iudicaturus: secundũ Bal. in. l. scimus. in. iij. col. C. de iure deliber. & istud intentum Ioan. mo. hic prosequitur eum allegando. Probus.

h 7 ¶ Dilationũ. Quibus * pendentibus iudicis officium cõquiescit: vt nõ valeat ipso iure: quod facit in preiudicium dilationis. l. siue pars. C. de dilatio. & c. significante. ẽ. de appella. tradit Petr. de Ancha. consi. xxxvj. in fine visa: vide que dico latius in ver. cessante hoc. c. Probus.

i ¶ Amputare. Dic q in oĩ causa iudex laborare debet ad lites abbreuiãdas: & dilationũ materias ãputãdas: iura sũt vulgata. c. finẽ. ẽ. de dolo & ptuma. l. qdem. ff. si cer. pet. l. ij. & C. de tẽpo. appel. no. Bertrã. hymber. ĩ cle. sepe de ver. significa. ẽm quem ibi in glo. Exceptiones / dic dilationes fore frustratorias q iure vel cõsuetudĩe nõ fundãt. Prob9.

k ¶ Clemens. Ubi dicunt Abbas antiquus Io. and. & Panor. q in iudicijs 8 * summarijs nõ admittitur reprobatio testium: nec respectu personarum / nec dictorum tamen cõtra hoc: vide Bar. in extrauag. ad reprimendã in ver. & figura iudicij: vbi dicit q repulsatio testium est defensio: et si denegetur repulsa contra testes & eorum dicta auferet defensio: quod repugnat iuri naturali.

¶ Pro verificatione hui9 dubij vide Neapol. decisio. ccclj bis fuit dubitatum. Probus.

l ¶ Non habet imperium. Tex. de iure ciuili: vide vulgatissimum in. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff. ad trebel. et glos. in. c. cũ causa de offi. delega. ẽ. que reputatur in pũcto hoc nota. videlicet q quando sunt plures pares in officio: in9ter eos citatio fieri non potest: cum citatio * arguat superioritatem: sed debent rogari: vt in certo termino adsint: qui si non adfuerint presumitur eos nõ posse vel nolle interesse: ita q hec presumptio est sufficiens ad consolidandum potestatẽ aliorum: ita dicunt glo. ipsam insequendo. et Innoc. in capi. cum nobis. ẽ. de electio. Panormi. et Fely. & Decius ibi.

¶ Et die sufficere vnam monitionem in duobus ad consolidandum ipsam iurisditionem: secundum Innoc. Car. et Domi. & Fely. ibi per glo. in. c. si episcopus. xviij. distinct. & per tex. iuncta glo. in cle. j. in ver. requisiuit hoc titu. Bal. in. l. nam ita diuus. ff. de adoptio. Domi. in. c. si contra: consum. prima. ẽ. de offi. delega. hoc lib. Et hec regula par in parem secundum Decium in cap. primo. colũ. pe. ẽ. de officio delega. etiam videtur habere locum dato q delegati sint cum clausula / q si ambo &c. quia alter tamen non videtur habere potestatem in alterum: put dicitur in duobus procuratoribus / nam licet dati sint insolidum / vnus tamen non potest contra alterum: nisi dicamus q quando alter est impeditus / alter solus remanet propter clausulã predictam. Ideo si per alterum impediatur contra illum impedientem pcedere poterit: quia nõ est collega: vt per Domi. in. d. c. si contra.

¶ Sed quando sunt duo delegati simpliciter dati / vnus non potest sine altero. c. causam matrimonij. ẽ. de offi. delega. & alter non habet potestatem compellendi alterum. Sed quando alter turbaret alterum in casu in quo turbatus solus procedere potest: videtur etiam q collegam turbantem punire possit: quia ex actu turbationis consequitur iurisditionem a lege: pro intento vide Neapol. decisio. xxx. numer. iij. fuit dubitatum: vbi dicunt: q quando iudex secularis non habet iurisditionem a iudice ecclesiastico / iudex ecclesiasticus non potest eum inhibere. Bal. in. l. prĩa in fine. C. quomodo & quando iudex. Probus.

m ¶ Cessante causa. Adde pro hoc q licet dicamus q pendente dilatione officium iudicis conquiescat. capi. consuluit. ẽ. de officio delega. & capi. significante. ẽ. de appella. 10 & l. siue pars. C. de dilatio. tamen * si causa dilationis cessat ante lapsum terminum: cessat dilatio: & potest procedi ad actum. Pone exemplum / si prima die termini pars cui erat data dilatio compareat: not. Bart. in. l. ij. in fine. ff. de re iudic. allegat. l. si a filia. §. fina. ff. ad trebel. & in. l. iij. §. sticus annua. ff. de stat. liber. quod placet Domi. consi. cxxj. col. ij. attenta forma. Probus.

n 11 ¶ Cessat effectus. Adde in simili q finita * causa odij finitur odium. l. titia. §. vsuras: de lega. ij. per quem text. Bar. ibi post Iacob. de Areti. dicit quod si statutum dicat / q vxores rebellium non possint stare in ciuitate: mortuis viris stare poterunt: quia non sunt amplius vxores rebellium: facit. l. cui eorum. §. affinitates. ff. de postulãdo. Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicõ.

¶ In simili etiam habes: quod licet bona piratharum possint a quocunqз capi / vt in auten. nauigia. C. de furt. tamen illud habet locum: quousqз durat pirathus tempore quo 12 capiuntur: quia * qualitas adiuncta verbo debet adesse tempore verbi. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. l. si titius. ff. de testamẽ. milita. probatur in. l. ex facto in princi. ff. de vulga. Probus.

o ¶ Intellige. Vide Ioan. mona. in capi. cupiẽtes. ẽ. de electio. dixi. ẽ. in probe.

¶ Paulus de castro consi. cccxiiij. super eo / in prima parte dicit / quod est quedam causa que mouet legislatorem ex parte ante / id est impulit ad statuendum / vt fuit improbitas & inuerecundia calphurnie / & illa nisi fuerit expressa in lege / non dicitur finalis: sed impulsiua / vt in. §. sexuз. hic per Io. mo. alleg. Quedã est causa propter quam legislator mouetur ex parte post. i. propter cuius finem & effectũ / vt fuit verecundia sexus mulierbus in edicto pretoris: que licet non fuerit in lege apposita: dicitur finalis & ea cessante cessare debet dispositio: etiã si lex fuerit facta motu proprio: quod non est presumendum in dubio. nam lex generalis consueuit fieri aliquo proponente & suadente. l. item veniunt. § cum anteqз. ff. de peti. hered. Et intentuз Io. Mo. vt intelligat de causa finali: placet Imol. cõ. xxxiij. nu. iiij.

13 ¶ Igitur in dubio dic * causam finalẽ attendendam: per ea que notat Alexand. con. xlviij. nume. x. visis & accurate q dum dubitatur de intentione disponẽtis semper ad causam finalem recurrimus: ex qua menteз eius colligimus & interpretamur. l. fi. ff. de hered. insti. l. conuenticulam. C. de episco. & cler. l. adigere. §. qзuis. ff. de iure patro. not. plene in. c. post translationem. ẽ. de renuncia. Et subdit ibi ipse Alexan. vnum: q causa que coheret ipsi dispositioni: & que inspecta iuris dispositione inducit & arctat ad ita disponẽdum: dicitur esse causa finalis. l. prima. & ibi no. Bar. C. de fals. causa adiect. lega. & Bar. in. l. demonstratio falsa. §. primo. versi. tertio. quero de effectu cause. ff. de conditio. & demonstra. & in. l. damus. ff. de conditio. indeb. & latius Ioã. de Imol. in. l. secunda. §. fina. ff. de dona. & in. d. c. post translationem. Probus.

p ¶ Quod presumitur. Istud placet Io. de Imol. in con. 33. col. fi. in casu premisso. quod cõprobat p. l. Titio centuз: in prin. ff. de condi. & demõst. & l. ij. §. fi. ff. de dona. & p id quod no. p glo. in. l. mulier. C. de iure dot. Bar. in. d. §. fi. Probus.

q 14 ¶ Speciale. Dic * speciale illud quod est a generalitate verborum abstractum. l. sed & si quis. §. quesitum. ff. si quis cautio. & l. j. ff. si quis in ius voc. non ierit. tradit Alex. cõ. clxiij. visis narratis. vol. vij. Probus.

¶ De scismaticis. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Scisma quando transeat ad heresim vide hic.
2 In causa scismatis concilium dicitur iudex.
Regimen ciuitatis penes quem consistat.
3 Congregatio concilij spectat ad collegium cardinalium.

a b QVe sit differentia [a] inter heresin & scisma [b] est textus & glo. xxiiij questione. iij. capi. inter scisma. Ex quib[9] hāc rubricam continuo ad premissa. Joannes Monachus Cardinalis.

a QUe sit differentia. Anth. de Butrio in quodam consilio inter consi. Paul. de castro sub numero. ccccxix. col. iij. viso pūcto in prima pte collocato dicit aliquas glo. dicere scisma differre ab heresi a pūcipio. Sed 1 * si detur perseuerantia & incorrigibilitas transcurrit ad heresin. Probus.

b ¶ Scisma. Uide de initio scismatis: que tradit Petr. de Anchara. consilio. cccx. colum. prima tres domini & que tradit Card. consi. cl. vbi primo conclu2dit q in causa scismatis concilium * dicitur iudex: quod consistit circa partē potiorem vniuersalis ecclesie: sicut in simili dicitur: q regimen ciuitatis consistit penes congregationem ciuium vel ipsius congregationis partem valentiorem: ita regimen orbis penes congregationem hominum totius orbis: vel ipsius partem valentiorem consistit Igitur idem dic: vt vacante papatu penes ipsam ecclesiam vniuersalem que representatur per concilium generale regimen sit. Et hec 3 * congregatio concilij spectat ad collegium cardinalium: si in vnum conueniant: alias si discordent ad imperatorem/postea autem subdit modos scindendi scisma: quos vide ibi vsq ad numerum septimum. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus Cap. vnicum.

AD succidendos infructuosos palmites pestiferos & nociuos quos (quasi ficus fatua) domus de columna produxit nescientes in semitis iustitię dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pœnitentiæ dignos fructus licet diutius expectatos. (Iacobum videlicet de columna & Petrū nepotem ipsius olim sanctę romanę ecclesiæ cardinales, & filios quondam Ioannis de colūna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter & temporaliter contra eos duximus procedendum.

¶ Consequenter dictis Iacobo & Petro descēdentibus in profundum malorum, & molientibus inconsutilem tunicam domini, sanctę videlicet ecclesiæ scindere vnitatem, & vt gladium acuētibus linguas suas & prorumpentibus, non tam in verba blasphemię & scismatica quam insana quæ in scriptis redacta sub sigillis quibus antequam essent depositi vtebantur per vrbem & diuersa mundi climata destinauerunt, ęstimantes loquacitatē facundiam, & male dicere conscientię bonę signum & conficta materia disputandi (quia veritate non poterant) nos saltem lacerare conuitijs præsumpserunt, quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus cōfutare, duximus eorum latratibus non dare responsum vt contrita eorum rabies, autoritate sonora præsidētis in supremo iudicis solio frāgeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam notionem nostrumque silentium in supplicium eis foret, processus tamen contra ipsos & alios fecimus successiue varios, diuersisque temporibus spirituales & temporales pœnas, & sententias continentes & mulctas, quorum (quia totum tenorem constitutioni præsenti inserere longum esset) ex eis quędam compendiose collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda. ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum (videlicet quod ex causis que rationabiliter nos mouerunt de fratrum nostrorum consilio) deposuimus dictos Iacobum & Petrum a cardinalatibus eiusdem ecclesiæ & ab omni cardinalatus commodo & honore ipsosque iudicauimus scismaticos & blasphemos, & tanquam hereticos puniendos expositis personis eorum a fidelibus cupiendis omnibus beneficijs, officijs, honoribus, dignitatibus & prælaturis, perpetuo priuātes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorū bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisditionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum eorum bonis & iuribus publicatis & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis, per masculinam & fœmininam lineam descendentibus, indignis perpetuo redditis ad cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministera, in ecclesia memorata vel eius curia, alibi vero vsque ad quartam generationem.

¶ Omnem personam præsentem & futuram cuiuscunque fuerint præeminentiæ, cōditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani, (etiam si foret sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis) quæ ipsos Iacobum & Petrum, vel eorū alterum sciēter & deliberate pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum, vel alicuius ipsorū suffragium in electione Romani pontificis admiserit, aut in pōtificem Romanum elegerit, nominauerit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his, vel ad hoc auxilium, consilium, vel

fauorem excommunicationis ſententia duximus innodandum, a qua (abſque expreſſa licentia roma. pō.) nō poſſit abſolui, nec etiā ꝑ collegiū aplicæ ſedis eadē ſede vacāte, eamque prælatione, dignitate, ſtatu, & honore eccleſiaſticis omnino priuamus, nihilominus omnes qui dictis Iacobo & Petro alias & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint vel auxilium in rebelliōe vel ſciſmate perſiſtentibus excommunicationis ſentētia innodantes. ¶ Hæc & alia per nos facta in pdictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificamus, cōfirmamus, & etiam innouamus eadēque de nouo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. ¶ Et vt dictorum malitia non inueniat ſucceſſorem & punitæ tranſgreſſionis exemplar retrahat alios ab offēſa, ac in obliuionē veritas veniens non vagetur incerta, ſtatuimus atque decreuimus vt & ipſa inuiolabiliter obſeruentur, & quod ſimiles exceſſus & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Cardinales non veniunt ſeu non amplectuntur ſub generalitate verborum.
2 Cardinales ſunt patricij ſcripti in diademate principis: ⁊ pars corporis eiuſdem: eidem in conſiſtorio aſſiſtentes: tanꝙ fratres preceteris perrogatiua gaudentes.
3 Papa eximendo a iuriſditione ordinarij: nō videtur eximere a poteſtate legati de latere miſſi.
4 Papa ſic ſe habet ad collegium cardinaliū: ſicut alter epſ reſpectu ſui collegij.
5 Res intelligitur cum perſeuerantia.
6 Quod modo eſt certum ⁊ poteſt fieri incertū/ in ſtatu certitudinis poteſt poni.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Proprie filius meus dicitur: qui primus exiſtit in ordine naſcentium: ⁊ ex me ⁊ vxor mea naſcitur.
2 Dictio ex importat cauſam ꝓximam ⁊ immediatam.
3 Filius fratris dicitur nepos.
Cardinales non preſumuntur ambitioſi.
4 Valet argumentum de toto ad partem.
Poſt papam collegium cardinalium honorabilius ⁊ dignius dicitur eſſe membrum: quod habet eccleſia.
5 Qui dicatur committere crimen leſe maieſtatis: vide hic.
Cardinales compoſtella. ⁊ rauenna. eccleſiaꝝ/ proprie nō ſunt cardinales: ſed abuſiue ſicut rex ſcacorū dicit rex.
6 Cardinales non ſubijciuntur regulis cancellarie: niſi id expreſſe dicatur.
7 Omnis ordo/ accipit ſplendorem a principe.
Aſſiſtentes principi / potiori prerogatiua gaudent quam abſentes.
8 Familiaris quis dicitur.
9 Sola profeſſio/ ſtatum perſone non immutat.
10 Apoſtatam facit animus/ non fuga.
11 Epiſcopi appellent eorum ſubditos: fratres / vel ſocios/ non filios.
12 Licet concedens habeat poteſtatis plenitudinem/ non tamen cui concedit videtur data.
Plenitudo poteſtatis/ nulli neceſſitati eſt ſubiecta/ nulliſ ꝙ iuris publici regulis limitata.
13 Generalis conceſſa poteſtas/ ad ea non extenditur que ſupreme inſunt principis poteſtati.
14 Juris preſumptio appellatur liquida probatio.
15 Cognoſcitur plenitudo poteſtatis vt hic.
16 Jus recuſationis dicitur quedam defenſio de iure naturali.
17 Princeps non poteſt vti poteſtatis plenitudine/ contra non ſubditum.
Crimen leſe maieſtatis non committitur per non ſubditū
18 Plenitudine poteſtatis papa non debet vti niſi ex cauſa
Populus romanus nunquaꝫ vſus fuit plenitudine poteſtatis.
19 Jn dubio princeps non preſumitur vti plenitudine poteſtatis/ ſi verba priuilegij poſſunt intelligi ſecundum ordinariam poteſtatem/ alias ſecus.
20 Relictum ſub conditione ſi monaſterium intrauerit,/ operatur vt hic.
21 Ratihabitio operatur rebus extantibus integris.
Jn cōditionibus regula eſt/ ꝙ ſufficit ſemel exiſtere etiam ſi non duret.
22 Quando agimus de propria ſignificatione/ non recedimꝰ a proprietate verborum.
23 Natura copule/ ⁊ eſt vt cadat inter diuerſa.
24 Nullum eſt maius mentis noſtre teſtimoniū / ꝙ qualitas inſpecta verborum.
Vox mentis euidentiſſimum eſt argumentum.
25 Cor datum eſt homini ad ſignificandum deo/ labia ad ſignificandum hominibus.
26 Jn conditionibus attendimus principium prime exiſtentie/ ⁊ poſtea nō curamus ſucceſſiuū eius.

AD ſuccidendos, hoc. c. habet quinꝙ partes. Primo narrat facta deteſtabilia Jocobi/ ⁊ Petri de columna olim cardinalium ⁊ proceſſus in groſſo habitos/ contra eos ⁊ filios quondam Joannis/ de columna/ ⁊ ſequaces. Secundo verſi. [quorum] ſententias latas contra ipſos Jacobum ⁊ Petrum recitat. Tertio in ver. [cōtra natos] ſententias latas contra filios [a] olim Joannis de columna fratris Jacobi ⁊ Petri [b] predictorum. Quarto in verſi. [omnem] penas habitas contra tenentes eoſdem per cardinalem recitat. Quinto in verſi. [hec ⁊ alia] proceſſus ⁊ ſententias alias habitos cōtra eos ratificat/ ⁊ confirmat/ ⁊ innouat. Et hec decreta. in multis ſuis articulis per ſucceſſorem ipſius eſt ſublata / ⁊ incipit dudum [etiam ſi foret] Si hec verba appoſita non eſſent / dicerē [c] * cardinales non complecti: [d] ⁊ ſic fuit obtentum in prebendis quas expectabāt duo cardinales ante ſui creationem canonici autoritate apoſtolica effecti/ qui videbantur in reuocatione expectantium prebendas per clauſulam generalem complecti/ quam fecit papa Bonifacius octauus argu. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ⁊ .j. hoc lib. de ſenten. excommunica. quia periculoſum/ que tamen non loquitur de excommunicationis ſententia: ſed interdicti/ ⁊ ſuſpenſionis: ſed ſi idem ſit in excōmunicatione no. ibi ⁊ maior eſt ratio in cardinalibus ꝙ in epiſcopis: quia quanto ſunt viciniores [e] pape: tanto minus preſumūtur penam inferri ab ipſo. Et eſt ratio / cardinales * vere ſunt patricij ſcripti in diademate principis/ inſt. quib. mod. ius patrie poteſt. ſol. §. filiuſſa. Et pars corporis [f] principis ſunt eidem in conſiſtorio aſſiſtentes. S. vj. q. j. §. verum verſi. ſi quis cum militibus. C. ad leg. Jul. maieſta. quiſꝗs. Et ipſi dicuntur fratres principis: [h] preceteris prerogatiua gaudentes. s̄. hoc lib. de off. deleg. c. officij.
¶ Jtem conſimilis queſtio no. de off. lega. quod tranſlationem/ papa * enim eximendo a iuriſditione cuiuſlibet ordinarij non videtur eximere a poteſtate legati de latere miſſi/ ergo minus videtur partem corporis ſui per ſententiam generalem excludere per excommunicationem: a ſe latam nec verba hic poſita quidpiam operantur: ſcilicet cuiuſcūꝙ ⁊c. ar. s̄. hoc lib. de procurato. qui ad agendum. j. Reſo. [collegium] contra. s̄. hoc lib. de maio. ⁊ obed. c. j. Sol. illud regulare/ hic fuit plenitudo [i] poteſtatis/ ꝗ ſubtrahere voluit poteſtatem/ alij competentem/ tempore quo erat futurus priuatus/ contra. l. ff. de iuriſd. omn. iud. eum qui. item datiua adminiſtratio data pape per cardinales/ non tollit

legitimam:no.in simili.s.titu.proxi.ne aliqui. Et papa sic
4 k se habet * ad collegiũ[k] cardinalium:sicut alter episcop9
respectu sui collegij/cum ergo episcopus non possit tolle=
re administrationem legitimam sui capituli/nec pape lice=
5 bit[persistentibus] Nota ergo * rem intelligi cum perse=
l nerantia l.s.eo.statutum.ij.Re.[successorem.C. de penis
si operis.s.hoc lib.de off.ordina.si canonici in fine[incer=
6 ta] quod enim * modo est certum:z potest fieri incertum
in statu certitudinis poni debet.Argu.s.de testib.signifi
cauit z.c.Albericus[similibus] Nam in equali delicto p=
ximas imminere penas iustum est:auten.vt fratr.fil. in fi=
ne colla.ix. Et equitatis ratio similia iura suadere vide=
tur.C.ad leg.falc.l.fina.z.s.de rescrip.inter cetera in fine
Joan.Mona.Cardi.

a 1 Filios.Proprie zvere dicitur filius * meus/qui prim9 exi stit in ordine nascẽtium: z ex me nascitur vxoreq; mea: Bal. in.l.maximum vitium.C.de liber.preter.Nã illa dictio/ ex/de sui natura propria im=portat causam proximam et immediatam: vt probatur in l.prima.§.ex incendio.ff.de incendi.rui.z naufra.l.prima de coniungen.cũ emacip.li=ber.Bal.in.l.ex hoc iure de iust.z iur.vide notata in.l.non dubium.C.de legib.z.l.prima.C.si seruus exter.l.eo tem=pore in fine.ff.de pecul.

¶De hoc principali intento vide Barba. consi.lxxxviij. volu.iiij.vbi late discutit an appellatione filij veniat ne=pos. Probus.

b 2 ¶Et Petrum. Iste Petrus erat nepos videlicet filius * fratris:z ita capitur hic z alibi vt comprobat Alexã. in cõsilio.xxxvij.volu.iiij.z late in consilio.xlix.nume.ix.ma=ture ponderatis:vol.j.Probus.

c ¶Dierum.Uide Feli.in.c.ad aures:nume.xj.s.de rescrip. z Jaso.in consi.xcviij.colum.fina.causa que vertit: volu. iiij.vbi late deducit an iura de canonicis loquentia habe=ant locum in cardinalibus.Probus.

d ¶Non complecti.Joã.mo.in extrauag.excommunicamus de sententia excõmu.in verb. clericos dicit forsan in hoc sibi non credendum/quia pro eo dicit.i. tanq; cardinalis quod testatur in.c.in generali de reg.iur. vide Petruz de Ancha.consi.ccxcv.colum.ij.pro clariori:z ibi late intentũ Jo.mo.comprobat idem Petr.consi.ccxcvij.efficacib9.An tho.de Butr.con.x.Probus.

e 3 ¶Uiciniores.Ratione cuius * in eis non presumitur am bitio quia sancti sunt cum sint pars corporis pape:qui san ctus est:z valet argumentum de toto ad partem.l.que de tota.ff.de rei vendicatione cum similibus/ergo fa=teor eos sanctos presumi rub.in Auten.de sanctissi.episco pis/merita enim Petri aut sanctum vident/aut sacrum fa=cit.xl.distinctio.c.j.ista sunt verba Barba.con.lxxxij.col. fina.volu.iiij.Probus.

f 4 ¶Corporis.Istud comprobat Paul.de castro consi.ccccxx colum.prima in prima parte qui subdit: q; post * papam collegium cardinaliũ honorabilius z dignius dicitur esse membrum:quod habet ecclesia.arg.xcvj.distinc.cõstãt:fa=cit.c.primum de officio delega.hoc lib. z in consilio prece=denti q; cardinales digniores sunt z superiores:qui post papam primum locum obtinent:argu.eorum que no.ff.de albo scrib.l.j.z.ij.de decurio.lib.x.C.

5 ¶Et per hec videtur firmari quod citat Maria. Sozi. cõsi. xxij.sequendo ordinem/dum dicit q; illi * dicuntur com=mittere crimen lese maiestatis qui contra principem: vel cõtra eos qui iuxta latus suũ sunt vel contra rempubli=cam romanorum moliuntur.l.quisquis.C.ad leg.iul.maie. z.l.iiij.in fine.ff.ad leg.iul.pecula.idem Sozi.con.cclxxv colum.ij.in causa fratrum/vbi dicit plura fore capitula cri minis lese maiestatis que sub predictis continentur.

¶Et non intelligas de cardinalibus ecclesie compostella ne/que ex priuilegio sedis apostolice habet cardinales: notat compostel.in.c.cum accessissent.s.de constitu. idem de rauenna.ecclesie cardinal. secundum apostilla. illius: quia hi non sunt proprie cardinales sed abusiue: sicut rex scacorum:dicitur rex:glo.fi.in.c.pudor.xxxij.q.ij.

6 ¶Et per primo dicta z alia Petr.de Ancha.consil.ccxcv. col.iij.pro clariori euidentia/concludit cardinales * san=cte romane ecclesie nõ subijci regulis cãcellarie:nisi in eis

id expresse caueatur:maxime in odiosis:z est illa que loqui tur de expressione valoris facienda in literis prouisionum beneficialium motu proprio.Probus.

g ¶Assistentes.Recte dicitur assistentes:quia hi vere dicũ tur pars corporis pape:hinc Bal.in rub.ff.de offi.procon
7 sul.z lega.citat q; licet omnis ordo * accipiat splendorem a principe tamen non equaliter resplendet ille qui abest:si cut ille qui est in presentia.Et sic cardinales in curia sunt digniores q; extra:pro quo facit.l.vnica de propo.labor. ibi digni super quos nostri lateris comitatus illustrat.li. xij.C.facit ad id q; angelus gabriel dicebat zacha.prophe. Ego sum gabriel qui sto ante deum: istud poteris amplio ri stilo comprobare:per ea que dixi in.c.statutum discutiẽ do maioritatis prerogatiuam.s.de rescrip.

¶Intentum comprobo per iura gallicana in titu.de cau sis.§.romane in pragma.ibi z alios sedis apostolice in cu ria suis officijs insistentes.

¶Ex quibus verbis z precedentibus habeo cardinales in gallia assistentes:decreto de causis minime iuuari.

¶Pro premissis addo:que citat in simili Barba. consilio lxxxij.colum.ij.quod exorditur circa dubium de quo que=ritur:volu.iiij.quod vt quis suffragari possit preuilegio familiaritatis cardinalis:non sufficit ostendere literas fa miliaritatis:sed oportet docere q; se exerceat in seruitio z famulatu domini cardinalis: quia cum dominus Cardi=nalis seruiat sacrosancte romane ecclesie:z nocte assisten=do lateri domini pape iuxta id quod dicitur in.d.l.vnica Ergo z familiaris vt gaudeat priuilegio: assistere debet cum domino:ratione cui9 data sunt huiusmodi priuilegia: qui enĩ laborat/manducet ipse:z non alias: qui altari ser=uit:de ipso altari viuat.c.cum secũdum apostolũ.s.de pre=ben.z.c.sacerdos.j.q.ij.

¶Facit ad intentum nostrum tex.in.c.cum ex eo.ibi lite=rarum studio insistentes.s.de electio.hoc lib.vbi illi gau=dent beneficio qui se diligenter exercent in studio alias se cus.Ad idem tex.in.l.semper.§.negociatores ibi q̃diu in=hmõi actu sũt.ff.de iure imu.vbi negociatores gaudẽt iu=re imu.q̃diu se exercẽt i illo negocio/alias secus:z sic nõ sufficit ẽe descriptũ in aliquo collegio vt habeat priuilegia illi9 collegij:nisi se exerceat circa illã artẽ/facit.l.ne quidã C.de testa.milit.ibi hi soli qui in expeditiõe occupati sũt z.l.si duas.§.maxime ibi circa operationem se negligenter non habent.ff.de excusa.tuto.

8 ¶Premissa comprobantur per diffinitionem familiaris * qui proprie z vere dicitur quem superior circa se z sui cul=tus causa tenet/z continuus commensalis sue domus exi=stit tex.in.l.cum quereretur.§.seru9 in fine de lega.iij.c.fi. de verbo.signifi.hoc lib.ceterum si dũtaxat ipsum familia=rẽ nominat vel reputat sibi alimenta:tamen non ministrat nec sui cultus causa deputatus est non vere sed ficte fami liaris dicitur:nec debet gaudere prerogatiuis familiariũ/ quod probatur in.l.alimenta.§.libertis.in fine de alimen.z ciba.lega.ff.facit.l.semper.§.fina.z.§.negotiatores.ff.de iu re immunita.z.l.qui sub pretextu.C.de sacrosan.eccle.et.l. quidam ignanie de decurio.lib.x.C.z.d.capitulo.finali in verb.fictione.

9 ¶Facit q; sola * pfessio statũ psone nõ imutat.l.neq; pfes sio.C.d testa.z.l.nõ nudis.z.l.neq;.C.d pba.z.l.gai9 d iu re patro.ff.quod facit cõtra hos qui a legato Auinionen. creantur familiares.z continui cõmensales:vt gaudeãt p=rogatiuis familiarium zcõtinuorum cõmensalium: non ta=men assistunt in latere domini:sed nudum nomen obtinent quod non militabat olim contra nos/cum staremus in ei9 cancellaria officiarius: seorsum tamen a communi mensa domus domini legati:quia eius seruitio continue insisteba mus:quod sufficit ad verum familiarem.

¶Et redeundo ad propositum: ita dicamus in proposito ipso q; non sufficit habere nomẽ familiaritatis vt gaudeat priuilegio si non famuletur:istud enim videtur esse de men te concedentis domini pape:a qua recipiunt vim ipsa pri=uilegia.Innocen.in capitulo cũ ecclesiastice.de exceptio. sicut electio capit vires a iure/facit tex.in capitu.cũ adeo. z in capitulo cum dilecta.supra de rescript.vide que dixi in capitulo primo.supra de concessio.prebend.hinc Bald.
10 in capitulo ad nostram.s.de appellatio.Q; apostatam * facit animus non fuga.ff.de edil.edict.l.quid si fugitiuus. §.idem celsus:iste tamen animus debet rite z recte con=formari per ea que voluit Innocentius in capitulo finali. supra de renuntiatio.vt pote q; recedat sub alicuius obe=dientia.

¶Item pro comprobatione premissorum facit id quod di=

tat do. Bartho. de chasse. in cathalogo. iiij. pte/ in. xvj. cosi deratiõe/ q simplex cardialis in curia resides: debet in ho norib⁹ pferri cardinali legato. Sz dic q hoc in casu talis legat⁹ nõ vtit. autoritate legatiõis: q intrãdo vrbē/ illud pdit officiũ. l. j. ꝛ vl. ff. de offi. pcõ. iucto/ c. legatos. de offi. lega. facit glo. in. c. excõicatiõis/ eo. ti. Et sic nõ habet cõsi deratio ad pemineñtiã legatiõis: q suspēsa est medio vmbre põtificis maximi: iuxta illud vulgatũ/ aduenientе principe cessat magistratus. Probus.

h 11 ¶ Principis. Et subditoꝝ/ glo. in. c. esto. xcv. dist. dicit fore tex. cõtra epoꝝ * supciliũ: qui subditos appellãt filios cũ debeãt eos appellare fres. c. qd autẽ. viij. q. j. vel socios. x. q. iij. cauẽdũ/ tñ caueãt clerici/ nec cũ epo scribũt vocẽt eũ frem/ cũ eũ debeãt honorare in supiascriptiõe/ p hoc vide tex. vltra ipam glo. in. c. cũ clerici. s. de vb. signifi. ꝛ. c. graue. s. de excessib. prelato. Probus.

i 12 ¶ Plenitudo ptãtis. Bal. i. l. ij. q. xviij. C. de seruit. ꝛ aqua q licet * cõcedēs potestatẽ legitimãdi: habeat plenitudi nẽ ptãtis: nõ tñ trãsit illa plenitudo ptãtis in illũ cui cõce dit: vñ dicit q licet impator faciat me comitẽ ad legitimã dũ spurios/ vt not. in. l. j. ff. de tuto. ꝛ curato. dat. ab his/ ꝛ hoc faciat solũ ex ptãtis plenitudine/ tñ ego nõ potero le gitimare si p hoc pindicet filijs legitimis: vel iuri acqsito/ vel radicato alteri/ licet hoc impator posset/ solius eñ est principis iura vni⁹ auferre: ꝛ alteri dare ex plenitudine po testatis/ no. Bal. in. l. rescripta. C. de precib. impe. offeren.

¶ Est quippe hmõi plenitudo tanta q nulli necessitati est subiecta nullisq iuris publici regulis limitata. Et hec ve ra nisi impator specialiter hoc mihi cõcessisset. l. ij. de nata. 13 resti. ff. ꝛ de vulga. ꝛ pupil. substi. l. ex facto. Doct. in. l. Gal lus/ in. §. ꝛ qd si tñ. ff. de lib. ꝛ posth. ¶ Facit q gñalis * cõcessa ptãs ad ea nõ extedit: que supme insunt principis ptãti. c. trãslatiõnẽ. s. de offi. de lega. l. j. §. qui mãdata. vbi scriben. ff. de offi. eius cui est mãda. iurisdi. Et ideo si acci dat ipm comitẽ palatinũ legitimare in pindiciũ alioꝝ ha bebit pbare plenitudinis potestatis cõcessiõnẽ: nõ alij ex quo presumptio est contra eum: per. d. cap. quod translatio nem. Et eo ipso q non probat ipse comes/ contrariũ satis dicitur esse probatuz/ per id quod voluit glo. in verb. pbat in. l. j. ꝛ in. l. in testamẽto. C. de testa. mili. glo. in ver. proba batur. lxxxij. distinctio. in capi. pposuisti. glo. in. l. super ser uis qui milita. non pos. lib. xij. C. ꝛ in. l. si creditor. C. de pi gno. actio. glo. fina. in capitu. super eo. s. de testib. cogen. glo. in capi. penultt. in verb. sine dolo. s. de exceptio. ꝛ in ca 14 pitu. iij. in verb. sincere. s. de prescriptio. vbi sunt glo. ma gistre/ quibus cõuenit illud. Quod iuris * presumptio ap pellatur liquida probatio/ glo. aurea/ in. l. si tutor. C. de pe ricu. tuto. vbi Bal. post eam dicit q ad victoriam reportan dam sufficit probare per presumptiones a iure inductas: que dicuntur liquidissime Feli. in rubri. de probatio. s. non enim sufficit allegare / sed probare / glo. in. l. magis puto. ff. de reb. eor. alias adducit Barba. consilio. xvij. sub nume. xij. volu. iiij. ꝛ consilio. lxxxij. col. ij.

15 ¶ Quod si queras quomodo * cognoscatur potestatis plenitudo/ dic scdm Sozi. consi. clvj. col. ij. pro fundamen to decisionis/ quando apponitur clausula ex certa scientia glo. in capit. ad hec. s. de rescript. quam singulariter not. Panor. ibi ad hoc q si ex certa scientia Papa daret incer tum iudicem eligendum per impetrantem: valet rescriptũ: 16 cum Papa habeat plenitudinem potestatis: saluo iure re cusationis: quia aliter non posset. Cum sit * quedam de fensio de iure naturali. glo. habeo similem in. c. ex pte. ij. s. de offi. dele. ꝛ ibi Fel. post alios glo. in rub. exceptiõe/ l. iiij. §. is p quo. ff. qd quisq iur. vbi Bar. Alexan. ꝛ Iason.

17 ¶ De plenitudine potestatis: vide late per Maria. Sozi. consilio. clxiiij. col. vij. vbi dicit q princeps * non potest vti plenitudine potestatis contra non subditum/ ꝛ cõsilio. cc lxvj. col. xviij. versi. quartus casus / in causa que vertitur. Prout nec crimen lese maiestatis per non subditum nõ cõ mittitur: glo. singu. in clemen. vna/ in verb. non subfuit: de re iudi. late per Bolog. cõsilio. lxxv. col. fina. allegat Bal. in. l. nihil. C. de manu. vindicta/ ꝛ Bald. in. l. data opera/ in penult. col. C. qui accusa. non pos. ꝛ in. l. ij. C. de falsa mone. in. l. omnes/ de episcopis ꝛ cleri. C. in. §. si vero/ ꝛ in. l. si ve ro. ff. de milita. testamen.

18 ¶ Hac enim * plenitudine potestatis papa non debet vti nisi ex causa. Inno. in. c. innotuit. s. de elec. refert Barba. consilio. xxiij. in. v. dubio/ scripsit propheta/ volu. primo.

¶ In pposito do. me⁹ de Ripa/ in rub. de cõsti. nu. xvj. lib. primo interptat i. dicit q papa nõ debet vti hac plenitudine ptãtis/ nisi ad remouẽda scãdala/ nec legit q pp̃ls roman⁹ vnq vsus fuerit plenitudine potestatis/ teste Bal. in ti. de pace constan. in versi. non obstante. ꝛ in. l. ij. circa mediũ. C. communi rer. aliena. Curtius consi. xx. col. secũd. Ias. in. l.

19 §. §. C. de testa. milita. merito dicimus. q in dubio * prin ceps non presumitur hac potestate vti. Alex. consi. lx. nu mero. xxxvj. visa legitimatione. vol. ij. ꝛ hoc si verba priui legij possint intelligi secundũ ordinariam potestatẽ. Bal. in. l. bonorum/ post prin. C. qui admitti. allegat Ioã. And. in capitulo dudum. s. de decimis. Paul. de castro. cõ. cccxvij. nu. ij. viso ꝛ examinato/ in. j. parte. q subdit eadẽ pte cõsil. cccxiij. col. tertia. in facto presenti/ Quod istud est verum in tribus casibus. Prim⁹ quando actus potest de se vale re secundum ordinatam potestatem. l. si quãdo. C. de inoff. testa. secus si non potest valere nisi de absoluta/ quia tunc videtur velle vti de absoluta. l. etiã. ff. de bo. liber. ꝛ ita sol uitur contrarium illius legis. si quando/ ꝛ. hoc ne actus pe reat ꝛ non quod operetur/ quod non presumitur velle. l. si quando. de lega. primo.

¶ Secundus casus est/ quãdo non poterat valere/ nisi de absoluta: princeps tamen credebat q valeret de ordinaria errando in facto: nam tunc non presumitur velle vti absolu ta in preiudicium alterius/ ita intelligitur Innocen. in ca pitulo innotuit. de elec. s. Si vero sciebat non posse vale re nisi de absoluta presumitur illa velle vti/ vt actum suum faciat valere. d. l. si quando. ꝛ. l. quotiens. ff. de reb. dub. nec est necesse quod de aliquo iure faciat mentionem ex quo fa cit ex certa scientia. l. idẽ Ulpianus. ff. de excusa. tut. c. ea z te. s. de rescript. no. in. c. primo. s. de constitu. hoc libr. vide Io. Mo. in. c. si tibi. s. de prebend. ꝛ que ibi dixi.

¶ Postremo attende ad vnum quod no. Bal. ꝛ doct. in. l. si testamentum. C. de testa. q paria sunt principẽ exprimere se velle vti potestate absoluta: vel gerere actum supra po testatem ordinariam/ ꝛ apponere clausulã nõ obstã. Prob.

k ¶ Ad collegium. Uide que dixi late in capitulo/ super eo. de heretic. vbi conclusi contra Io. Car. hic ꝛ ibi/ cum tem peramento tamen distinctionis: in proposito vide etiã Io. Mo. in. c. solet. de sententia excom. j. Probus.

l ¶ Cum perseuerantia. Adde tu pro huius dicti compro batione. l. si pro patre. §. versum autez sic accipimus/ vt du ret versum. ff. de in rem verso. ibi glo. adducit concordãtes vltra quam habes. l. si. §. fina. C. de bonis q liber. ꝛ. l. repre hendenda. C. de institu. ꝛ substitutio. Et istud facit ad que 20 stio. quam Barto. in. l. si quis heredem. C. de institutio. ꝛ substitutio. reliquit sub dubio/ videlicet relictuz * fuit sub conditione: si Bertha tale monasterium intrauerit: illa in trauit/ postea exiuit/ an debeat habere relictum ꝛ dicit per dictam legem reprehendenda non deberi: quod firmant in proposito Fulgosius/ Paulus/ Alexander/ ꝛ Roder. in. l. in substitutione. ff. de vulg. ꝛ pupilla. substitu. vt intelliga tur de ingressu effectuali/ qui est/ secuta professione: firmã tur per legem in castellianum. ff. de arbitri. vbi non di citur sententie arbitri paruisse: qui passus est se presen te terminos immitti: cum de finibus esset questio: nisi pa tiatur eos immissos durare: ideo ciuitate damnata ad destructionem murorum non sufficit destructos fuisse: nisi destructi durent. Refert Cynus in. l. seruus. C. de penis. Istud in puncto videtur tenere Paulus de Castro in di cta. l. si quis. prout refert Alexander in additio. ad Bart. quia si non profiteatur non videtur intrasse: quia verba te statoris debent intelligi de ingressu/ qui fit faciendo pro fessionem: ꝛ tunc legatum fuit purificatum ꝛ monasterio acquisitum: quod ꝛ licet postea de facto egrediatur profes sio valida non irritatur. Et sic legatum remanet apud mo nasterium: quinimmo etiam si ingrederetur aliud monaste rium licite/ de licentia superioris/ remaneret legatum pe nes primum monasterium: argu. l. inter antiquam. C. de vsufruc. intellige nisi consuetudo prescripta aliud indu cens id impediret/ secundum Oldra. consilio. cclxxxiiij. in quodam monasterio. Et sic intellige id quod primum te net Iason in dicta. l. si quis. sub numero duodecimo/ qui al legat capitu. statutum. xvij. q. prima. Et ideo postq est fa cta professio non est curandum an semper maneat in ea: q per egressum non potest ipsi monasterio fieri preiudicium: secus si ante professionem: prout nec per pactuz. Sozinus con. clxxxiij. columna secũda/ eleganter sunt omnia.

21 ¶ Pro dicto Io. mo. hic habeo facere q ratihabitio * opa tur rebus extantibus integris/ ꝛ non aliter/ dixi. s. in cap. vt circa: sub numero. xxiij. de electio. ꝛ ista videntur contra naturã cõditionis: q in cõditionibus regula est q sufficit semel exstere: etiã si nõ duret. l. pe. C. de inst. ꝛ substi. sub cõd. fact. no. Pet. de Anc. con. ccxx. col. ij. hec qstio. subdit

tñ ꝓ intẽto ꝙ oĩs exclusio debet ĩtelligi ꝑpetua.c.j. l.dist. Cy.in.l.si seruus.C.de penis/ ⁊ cap.ex lr̃is. ṡ.de constitu. ¶ Cõtra hãc sniam vrgẽt iura ratiões ⁊ scrib.autoritates. Et p̄rio doctrina Archi.in.c.sancim⁹.xij.q.ij.refert Jas. in d.l.si q̃s/nu.xij.C.de insti.⁊ substi.⁊ post eũ Do.Brunellus in tracta.de matri.ꝯclu.31.ꝟsi.his adde:sed nihil est/aliqd tñ in.c.scimus. xij.q.j. idẽ Jas.allegat.c.ex trãsmissa.ṡ.de renũciat. qđ etiã parũ vrget. Nã illic nõ fuerat emissum votum/ quia votum ibi pro desiderio seu ꝓposito ponitur. ¶ Per hec iura idẽ Jas.i.l.in substitutiõe/in fine.ff.de vulga.dicit ꝙ si intrat religionẽ ⁊ exit ꝟ votũ impleuisse ⁊ cõditioni satisfactũ. Jdẽ tenet ⁊ cõcludit sanctus Thomas ij.ij.q.189.arti.iiij.mouet q꞉ ꝟba nõ solũ in cõtractib⁹ ⁊ vltimis volũtatib⁹:sed etiã in nr̃a materia:puta voto debent

22 intelligi ꝭm ꝓpriaz significationẽ/ ⁊ qñ agim⁹ de ꝓpria * significatiõe:nõ recedim⁹ a ꝓprietate ꝟboꝝ.l.nõ aliter.ṡ.ille aut ille/de lega.iij. ¶ Jn ꝓposito illa dictio intrandi siue ingrediẽdi de ꝓpria significatiõe nõ importat facere ꝓfessionẽ:qđ patet/ q꞉ ponũtur vt diuersa/ꝓbar in.c.bñficiũ/⁊ c.seq.ibi ingredit̃ ⁊ ꝓfitetur.ṡ.de regula.hoc lib. ¶ Natu=

23 ra * eñ copule ⁊ est vt cadat ĩter diuersa glo.ordi.in rub.ff. de iur.⁊ fact.igno. ¶ Nec obstat si dicat̃/ꝙ testator qui fecit legatũ sub cõditiõe ingressus:intellexit de ingressu effectuali cũ ꝓfessione/ vt cõueniat illud ꝙ ꝟba sunt intelligẽda cũ effectu/iuribus vulgatis/q꞉ respõdet̃ ꝙ mẽs testatoris nõ presumit̃ in dubio fuisse alia ꝙ̃ eius ꝟba significant.l.labeo.ṡ.Jdẽ tubero.ff.de supel.lega. Jas.post Bar.

24 in.l.neqꝫ ꝓfessio/nu.vj.C.de testa. nullum * eñ maius est mẽtis nr̃e testimoniũ/ꝙ̃ qualitas inspecta verboꝝ.Bald. post Cassio.in rub.de testib.ṡ.in fine/ idẽ Bal.in.l.volũtatis:ad finẽ.C.de fideicõ.ꝙ nõ credim⁹ hoiem velle nisi illud qđ dicit: hinc ꝟ ꝙ vox est mẽtis euidẽtissimũ argumẽtũ.Bal.in.l.ea q̃.circa princ.C.quõ ⁊ qñ iudex.idẽ Bald.

25 in.c.ex trãsmissa/nu.ij.ṡ.de resti.spolia.ꝙ cor datũ est * homini ad significãdũ deo/labia aũt ad significãdũ hoĩbus. ¶ Redeũdo igit̃ ad ꝓpositũ dicem⁹/ ꝙ simplex cõditio si ingrediat̃ monasteriũ/ nõ importat qđ debet ꝓfessionẽ facere:nisi istud testator exprimat / q꞉ si id voluisset de facili expressisset/ q̃d ergo opabitur hmõi cõditio nisi ꝙ testator ex ei⁹ appositiõe habeat̃ in derisuz ab hoĩbus/ put ⁊ legatarius/nisi dicas qđ ꝓpter hãc ⁊ medio ingressus/legatarius de perse induceretur ad ꝓfitẽdũ / qđ est parue cõsyderatiõis in pũcto nr̃o/qui a lõgo stomacho spũ diuino inflato ꝓcedere habet. ¶ Pro hac scđa opinione facit regula notata/in.d.l.si q̃s/qđ sufficit conditionẽ semel impletã ꝙ̃uis nõ duret implemẽtũ:cõcordat.l.cũ vxori.C.qñ dies lega.ced.facit glo.in cle.⁊ si principalis.de rescrip.qđ licet papa nõ deleget causas nisi existẽtib⁹in dignitate.c.statutuz.ṡ.de rescript.hoc lib. sufficit tñ ꝙ tpe cõmissionis sit in aliqua dignitate/licet postea priuetur aut alr̃ desinet/ ꝭm d.gl.quã ibi/⁊ i.d.c.statutũ.sequunt̃ nisi aliud canonicũ eñ impediat/dicit.d.glo.vt q꞉ bigam⁹ vel aliã assumeret qualitatẽ prime cõtrariã: vt q꞉ vxorẽ duceret ⁊ causa ecclasti ca esset.Do.⁊ Frãc.in.d.c.statutũ/in ver.canonicis.ad idẽ facit doctrina Cy.in autẽ.sed ⁊ si q̃s.q.vlt.C.de nupt.ꝙ si rex cõcesserit castrũ alicui militi/ ⁊ heredi ex eius corpore nato/ ⁊ si cõtingat militẽ mori sine herede ex suo corpore/ quod castrũ reuertatur ad regẽ. Pone mortuus est miles relicto filio ex se nato/deinde mortuus est filius absqꝫ filijs nõ debet castrũ redire ad regẽ. Jstud sequit̃ ibi Bal. ⁊ in.l.fina.C.de heredi.instituẽ.hanc regulã firmat latius idem Jas.in.d.l.si quis. ¶ Et per hec sit firmata etiã doctrina Bald.in.l.precibus/in.iij.col. C. de impub. Qđ in

26 cõditionibus * attendimus principiũ prime existentie/ et postea non curamus successiuũ eius. ¶ Jn his stare videtur grandis opinionũ cõtrarietas pro decisione propositе questionis/nisi dicamus distinguendo post Angel. con si.xxxiiij.Cõstãtin⁹/aut cõstat qđ testator senserit de duratione conditionis/ ⁊ stamus certo / quoniã in cõditionibus primo voluntas testatoris inquiritur. ff. de conditio. ⁊ demonstratio.l.in conditionibus/primũ locũ.Ergo eam impletam durare per simplicem existentiã:non est impleta causa conditionis . Si autem de voluntate testatoris non constat:⁊ sic non apparet an conditio sit impleta/ vel non: ⁊ tunc sub iudice lis est.Et hoc casu consyderatur si illud quod in cõditione positũ est:habeat causam instantaneã: ⁊ que momentaneo perficitur/⁊ explicatur/ puta si in conditione versatur rem corpoream tradi/ vel aliud simile/quod in vno momento habet perfectã executionẽ omni respectu ⁊ sufficit tũc implerã;licet impleta nõ duret/ratio/q꞉ ꝑ talẽ existentiã implemẽti habuit cõditio suũ esse perfectum.

¶ Si autem quod in conditione versatur habet causaz successiuã ⁊ tractatũ/q̃ ꝑ singula momẽta suũ sortitur effectũ sed in nullo ꝑfectũ:sed demũ decursis omnibus momẽtis ⁊ tũc nõ ꝟ cõditio impleta si nõ durat impleta/ q꞉ iã scinderetur cõditio/cuius natura est indiuidua.l. cui fundus. ff.de cõdi.⁊ demõst.sic intellige.d.l.si ꝓ patre.ṡ. in princi. alleg.⁊.l.iij.ff.de vsufr.⁊ huic vltimo videt̃ attribuẽdus casus suppositus/si ingressus fuerit monasteriũ/sicut hec cõditio/si nõ nupserit:aut si vidua remanet:q꞉ quodlibet illoruz suppositorũ in momẽto nõ habet esse ꝑfectũ: sed in tractu ⁊ duratione/prout in tex.nostro. ¶ Finaliter dicito cõsiderari/ qđ ꝟisimiliter cõgruebat seu cõgruere debebat testatoris voto.Si enim ei⁹ voto cõgruebat viduitas vt q꞉ filius mr̃i sue legauit/si vidua remaneret:tunc non sufficit eã viduã remãsisse si postea nubat/cũ ꝑ nuptias subsequẽtes filijs ⁊ filiorũ memorie fiat iniuria: in auten.de nõ eligẽ.secundũ nub.ṡ.prospeximus.colla.j.⁊ in autẽ. ꝟ nup.in ṡ.soluto/dũ dicit Feli.quidã ⁊ beatũ est vtrisqꝫ cõtrahentiũ ꝑdurare in priori cõiugio/ ⁊ nõ ꝓcreatam sobolẽ sequẽtibus matrimonijs forsitã ꝯtristari/col.iiij. ¶ Jdẽ in legato facto ꝑ maritũ/si vxor ei⁹ vidua remaneret:cõgruit eñ ei⁹ voto eũ nõ nubere cũ ꝑ suũ mr̃imoniũ ei⁹ aĩa cõtristetur.ṡ.nos igitur vidẽtes.in.d.autẽ.de nup. ¶ Habet etiã tractũ successiuũ ista cõditio si morabitur cũ filijs: tũc nõ sufficit momentaneũ implemẽtuz:sed requiritur perseuerantia.l.si quis ita legauerit.⁊.l.a te.ff.si serui.vendice. ꝭz Bal.in.l.humanitatis.col.v.⁊ seq.C.de impub.Jdẽ Bal.i d.l.i substitutiõe. quẽ Jmol.⁊ Paul.ibi sequunt̃/⁊ post eos Alex.cõ.xliij.nu.xij.cõsideratis his.vol.iij. ¶ Jdẽ dic de cõditione cõtrahẽde societatis:que habet actũ successiuũ/ de quo ꝑ Saly.con.cxxxiij.col.3.ver.iij.⁊ vlti.respõdeo. ¶ Si autẽ legetur filie a patre vel patruo in casu viduitatis/tunc secus q꞉ sufficit viduitatẽ fuisse per momentũ:ratio/ quia voto patris vel patrui conuenit ⁊ cõuenire debet filiã semp esse nuptã/⁊ patruo neptẽ.l.mulier ṡ. cũ proponeret.ff.ad Treb.⁊ ꝙ met.causa.l.isti q̃dẽ.ff.C.de rei vxor. actio.auten.sed ꝙ̃uis. Si autẽ voto testantis non conuenit plus vnum ꝙ̃ reliquum/vt quia legatum est factũ per prorsus extraneum non agnatum:forsan vel cognatum mulieris legatarie/qui non curat de propagatione sanguinis ⁊ prosapie:tunc in benigniorem partem est interpretatio facienda/vt legatum non perdat/sic intelligitur.l.si quis heredẽ.facit de reg.iur.⁊.l.fi.ṡ.fi.C.de edict. diui Adri. toll. ¶ Et in casu thematis videtur sufficere ꝙ intrauerit/licet non permanserit:ratio quia per desinentiã durationis nullum damnum infertur:nec per implementum cuiqꝫ aufertur cõmodum/vt prima fronte videtur/ secus si inferatur ⁊ auferatur. Probus.

¶ De homicidio. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Jnter res mundanas homo est dignissima creaturarum/ cuius gratia natura naturans omnia comparauit.

2 Homicidium dicitur hominis cedium.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Homicidium fit in re nondũ nata/formata tñ ⁊ animata.

2 Homicidium non potest fieri a priuato sine dolo. Aliud est iustificare/⁊ aliud punire.

a Icto de peccantibus in deum directo/ a vt de hereticis et scismaticis:nũc prosequit̃ de peccãtib⁹ in res dei/⁊ sic cõsequẽter in deũ. ¶ Et q꞉ inter * 1 res mundanas homo est dignissima creatura ꝯ:cuius gratia/natura scꝫ naturãs/omnia ꝯparauit.l.inesse produxit.ff.de edil. edicto.l. iustissime.ff. de vsur.in pecudũ.⁊ Genesis primo:ideo post predicta tractat ꝟ homicidio.Et est homicidiũ b * hoĩs c cediũ.Jo.mo.

b 2 c

a Directo.Uide Jo.mo.in.c.ꝑ hoc.ṡ.de heret.⁊ q̃ dixi in rub.eo.titu. Probus.

b ¶ Homicidiũ.Uide ꝓ itẽto rub.q̃ tradit latissime Alex in cõ.xv.viso ꝓcessu inquisitionis/ volumine primo. Probus.

c 1 ¶ Hoĩs.Etiã * nondũ nati:formati tñ ⁊ aĩati/put id comprobat Maria.Sozi.con.xvj. col.j. circa ꝑdictã cõsultatio nẽ/quẽ videas in fine/q꞉ ibi ponit que requirant̃ vt quis

puniatur homicidij pena / dico regulari videlicet mortis/ iuxta illud euangelij: qui gladio ferit gladio peribit: hinc dicit Alex. in cōsi. lxxvij. nu. vij. visis dubitatiōib⁹/ vol. iij.
2 Qđ homicidiū * nō pōt fieri a priuato sine dolo/ etiā si statutū dispōat q̄ nō puniať/ q2 aliđ est iustificare/ & aliud nō punire/ vt no. in. l. qui accusatiōis. C. qđ met. cā. Probus.

¶Innocentius Quartus in cōcilio generali Lugdunensi. Cap. j.

PRo humani redēptiōe generis de sūmis cœlorū ad ima mūdi descēdēs, & mortē tādē subiēs tēporalē dei fili⁹ Iesus xp̄s, ne gregē sui ꝑtio sanguinis gl'iosi redēptū ascēsurus post resurrectionē ad p̄rem absq; pastore desereret, ipsi⁹ curā btō Petro apl'o (vt suę stabilitate fidei cæteros in xp̄iana religione firmaret, eorūq; mētes ad salutis oꝑa suę accēderet deuotionis ardore) cōmisit, vnde nos eiusdē apl'i effecti (disponēte dn̄o licet īmeriti) successores, & ipsi⁹ redēptoris locū ī terris quāquā īdigne tenētes circa gregis eiusdē custodiā solicitis excitati vigilijs, & aīarū saluti iugis attētiōe cogitatiōis intēdere submouēdo noxia, & agēdo ꝓfutura debem⁹ vt excusso a nobis negligētię sōno nr̄iq; cordis oc'lis diligētia sedula vigilātib⁹, aīas deo lucrifacere sua nobis cooperāte gr̄a valeam⁹. ¶Cū igiť illi qui sic horrēda inhūanitate detestādaq; sęuitia mortē sitiūt aliorū vt ipsos faciāt ꝑ assassinos occidi, nō solū corporū, sed mortē ꝓcurēt etiā aīarū (nisi eos exuberās gr̄a diuina ꝑuenerit vt sint armis sp̄ūalib⁹ p̄muniti) ac oīs potestas tribuať a dn̄o ad iustitiā rectūq; iudiciū exercendū. ¶Nos tāto periculo volētes occurrere animarū, & tā nepharias p̄sumptiōes eccl'iasticæ aīaduersiōis mucrōe ferire (vt met⁹ pœnę meta hm̄ōi p̄sumptiōis existat) p̄sertim cū nōnulli magnates taliter perimi formidātes coacti fuerint securitatē ab eorūdē assassinorū dn̄o īpetrare, sicq; ab eo nō absq; xp̄ianę dignitatis opprobrio redimere quodāmodo vitā suam. ¶Sacri approbatiōe cōcilij statuim⁹, vt quicūq; priceps p̄latus seu quęuis alia eccl'iastica scl'arisve ꝑsona quępiā xp̄ianorū ꝑ p̄dictos assassinos interfici fecerit, vel etiā mādauerit (quāquā mors ex hoc forsitan nō sequať) aut eos receptauerit, vel defenderit seu occultauerit, excōicationis & depositionis a dignitate, honore, ordine, officio & bn̄ficio incurrat sentētias ipso facto, & illa libere alijs ꝑ illos ad quos eorū collatio ꝑtinet cōferātur, sit etiā cū suis bonis mūdanis oībus tanquā xp̄ianę religionis ęmulus a toto xp̄iano populo ꝑpetuo diffidatus, & postquā ꝓbabilibus cōstiterit argumētis aliquē scelus tā execrabile cōmisisse nullatenus alia excōicationis vel depositionis seu diffidationis aduersus eum sentētia requiratur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mortuo Petro grex dn̄icus non remansit sine pastore.
Potestas clauium non est contemnenda.
2 Pastor tenetur cōtinuare laborē & solicitudinē circa oues.
3 Delictum dicitur noxa.
Deus iuuabit te si te iuuas.
Deus dat omne bonum/ sed non per cornua taurum.
4 Mucro dicitur excommunicationis sententia.
Pena vnius est metus aliorum.
5 De his qui foris sunt nihil ad nos.
6 Metus qui potest cadere in constantē virum excusat/ q̄uis mors de hoc forsitan non sequatur.
Cogitans quando puniatur & quando non.
7 Voluntas & propositum distingunt maleficia.
8 Casus aliqui in quibus non prodest penitentia.
9 Ecclesia gremium alicui reuertenti non claudit.
Pessimum est genus receptatorū: sine quibus delinquēs diu latere non potest.
Cōstare debet vt quis sit excommunicatus/ anteq̄ viteť.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Assassini qui dicantur.
2 Auxilium dicitur omne id quod insultans efficitur audacior/ & insultatus timidior.
3 Quid dicatur principaliter vide hic.
4 Attendi debet quod principaliter fit.
Que sunt de iure speciali non sunt in consideratione.
5 Quod requirit dispensationem/ dicitur non posse fieri.
Verba debent intelligi vere & ꝓprie/ nō secundū fictionē.
6 Primi motus non sunt in potestate hominis.
7 Voluntas in grauibus attenditur non exitus.
8 Id quod extra propositum cōmittitur penā non meretur.
9 Proijciēs lapidem in canem/ & occidēs hominem non tenetur de homicidio.
10 Dās eleemosynā cā cōsequēdi laudē humanā an peccet.
Deus non est remunerator nominum: sed aduerbiorum/ et interrogat cor non manum.
11 Statutum dictans q̄ pro homicidio quis debet decapitari intelligitur quando dolo & ex proposito committitur.
12 Crimen lese maiestatis potest committi contra inferiorē.

PRo humani, Hoc. c. habet tria dicta. Primo ponit proemium ad dicēda. Scđo in ꝟsi. [cū igiť] ponit factū de assassinis [a] horrendū [b]. Tertio in ꝟsi. [sacri] ponit penas multiplices illis qui ꝑ istos quospiam Christianorū interfecerūt/ seu interfici mandauerūt: seu eos receptauerūt vel defenderūt [c] aut eos occultauerunt [absq; pastore] per hoc patet potestatē cōcessaz beato Petro aplo: nō solū ipsi: sed & ceteris aplis & successoribus perpetuo concessaz fuisse/ vt hic sequitur & probatur. s. qui fil. sint legiti. per venerabilē. §. rationibus. versi. sunt autem sacerdotes: & seq. xxj. distinct. in nouo / et xxiiij. q. j. quodcūq; & c. seq. & s. de transla. episcopi. c. j. alioquin mortuo Petro * sine pastore grex dominicus remansisset/ Et sic deus de insipiētia siue credulitate notari posset/ quod esset hereticū & insanū. Nō ergo est potestas clauiuz cōtemnenda. j. de penis. c. fina. [stabilitate fidei] talibus armis nos decet armari. xxiij. q. j. nisi bella. & q. viij. §. primo. & c. sequē. [accenderet] verbo/ opere/ doctrina & exemplo. viij. q. j. qui episcopatum. & c. seq. xliij. distinct. sit rector. xj. q. iij. precipue [vigilijs] sic. s. de offi. lega. officij. ff. de his qui in fraud. cred. l. pupillus [iugis]. Nota q̄ * pastor tenetur continuare [d] laborē & solicitudinē circa oues. supra de eta. & qualita. intelleximus in fine [noxia] .i. delicta & peccata nocentia: tamen proprie delictum dicitur noxa: vnde vers. Noxa delictū delinquēs noxa vocať. ist. de noxa. §. noxa. regulariť tn̄ noxa ꝓ delicto seu culpa accipiť s. hoc li. đ excep. pia [cooperāte]. q. d. deus * coadiuuabit

te si te iuuas/nec cooperabit/te minime cooperãte: iuxta
versuz/dat deus omne bonũ:sed nõ per cornua taurũ/[cor
dis oculis]qui sunt intellectus ꝛ affectus:de quibus psal.
Leuaui oculos meos in montes. ꝛ alibi/Illumina oculos
meos ne vnꝗ obdormiã in morte/[mucrone].i.excõicatio
4 e nis * sententia: que mucro e dr episcopalis.xvj.q.ij.visis
in fine [meta huius presumptionis] vt si vlterius alia cõ=
mittere timeãt/ꝛ sic pena vnius/erit metus multoꝝ. C.ad
leg.iul. repetũda.l.j. Ideo etiã hic fit/ vt quos dñi timor
a malo nõ reuocat tẽporalis saltem pena coherceat [a pec
cato].s.de vita ꝛ honesta.cleric.vt clerici.§.j.[Presertim]
.i.maxime/nã causa que sequitur cõpulsiua est/sed finalis
precedit/scilicet periculũ animaruz imminens/ ꝛ correctio
peccatoꝝ/sic.j.de penis cũ infirmitas[magnates] scilicet
5 f xpiani/ de alijs enim qui * foris sunt nihil f ad nos prin=
g cipaliter g/ꝛ saltẽ quo ad penas hic inflictas.s.de diuort.
gaudem⁹.§.j.ij.q.j.multi [formidãtes] nõ formidolose nec
6 h vane sed probabiliter/ꝛ metus * qui potest cadere h in cõ
stantem virum excusat/[quãꝗ mors de hoc forsitan nõ se=
quatur] Cõtra.ff.de penis.l.cogitationis. Solu.illud in=
i telligitur quãdo cogitatio stetit in finibus i suis/nec pro=
cessit ad actum/nec per ipsũ stetit quominus perficeretur:
id quod praue cogitauerat: naz in hoc casu puniendus est
cogitans/ac si ferisset. ff.ad.l.põpe. de parricid. l.j.in fine.
ff.de re milita.l.iij.§.is qui.ff.ad leg.corne. de sicca.diuus/
s.de bigamis nuper.ꝛ cap.a nobis.ꝛ in multis legibus ca
nonisatis/de peniten.distinc.j.si quis non dicam/quod est
verũ in attrocioribus/ alias secus.ff.de extraordi.crimini.
l.j.ff.ꝙ quisꝗ iur.l.iij.ij.respon. ¶ Si vero perficere po=
tuisset/sed noluit/quia penituit/parcendũ est ei regulari=
ter.ff.ad leg.corne.de fals.qui falsum.ff.de iniur.Itẽ apud
7 k labeonẽ.§.si curauerit/ꝛ.§.adduxisse. Et sic * voluntas k
k ꝛ propositum l distingunt maleficia. xj.q.iij. quod prede=
cessor.j.de senten.excõica.cum ex voluntate in princi. re=
8 gulariter. Ideo dixi/quia in casibus non prodest * penitẽ
tia:sed punitur criminis conscientia.Primo in heretico.s.
de heretic.ad abolendam/ ꝛ.c.excõicauimus.§.credentes.
m Scdo in crimine m lese maiestatis.C.ad leg.iul. maiesta.
quisquis.Tertio in consciscẽte sibi mortẽ.ff.de bo.eor.qui
mort.sibi consciuer.l.iij.j.respon.ꝛ.§.primo. Quarto in fu=
giente res de ecclesia extrahente. C. de his qui ad eccle.
cõfug.l.fina.§.sic vbi. Quinto in hoc casu vt hic est nouus
casus/in his etiam casibus non excusatur:quis a pena tẽ=
porali ꝗtũcũꝗ peniteat. Est tamen locus penitentie spi=
rituali/ꝛ recõciliationi diuine/ꝗtũ cũꝗ delinquat. l.distin.
ferrũ/ꝛ quotienscũꝗ delinquit de summa trinita.cap.firmi
ter.§.penul.Scimus enim ꝙ penitentes ꝛ reuertentes ad
cor/suscipit deus/in auten.vt non luxuriẽ. contra natur.in
9 princi.colla.vj.Nec * etiam claudit ecclesia gremiũ alicui
reuertenti.C.de sum.trini.l.vlti.§.penul.j.q.vij.si quis om
nem/ꝛ est expressum.s.hoc lib.de hereti. super eo [recepta
uerit] patenter vt differat a sequenti/ꝛ merito hic dicitur
pessimum enim est genus receptatorũ / sine quibus delin=
quens diu latere non potest.ff.de recepta.l.j. Et ideo te=
n nentur n receptatores tanꝗ aggressores. C. de his qui
latr.vel alios occulta.l.j. ꝛ.ij.s.de offi.deleg. c.j.[occulta=
uerint.] Sic nota ꝙ in quinꝗ casibus incidit quis in sen=
tentiam huius canonis. Primus/si fecerit interfici. Secũ=
dus/ si mandauit hoc fieri/ꝗuis factum non sit. Tertius/
si receptauerit scilicet publice. Quartus/ si defendit for=
san verbo. Quintus/si occultauerit ipsum celando vel oc=
culte receptando/ siue abscondendo/ [sententia requira=
o tur] quia sufficit concilij o istius sententia ꝛ canon iam
late sententie superius promulgatus argu.ff.de conditio.
institu.l.que sub conditione.§.fina.xxviij.distinctio.de his/
in fine. Et ex hoc patet/quod sicut aliquis non est vitan=
dus tanꝗ excommunicatus/ vel pro deposito habendus/
p nisi constet p de sententia iudicis vel canonis/sic nec tan=
ꝗ diffidatus impugnandus/ nisi ꝛ hoc prius iusta senten=
q tia determinetur q / argu.s.hoc libro de heretic. cum se=
cundum/in fine. Cum hoc sit speciale: fama tamen sola fa=
cit vitare excommunicatum. j. de sententia excommunica.
cum desideres.§.sedere. Ioan.Mona.Cardi.
a
1 ASsasinis.Scdm Hostien.hic col.ij.assa=
sini * dr genus hominũ pessimũ / qui sic
nutriti credũt omnino se saluari : si pre=
ceptũ dñi sui tẽporalis perficiant/ tales
(sicut fertur)cõsueuit habere quidã Ba
ro Sarracenorũ./ qui vt vulgari alludã
et planius intelligar: vocatur vetus de
montana/ꝛ a talibus interfecti sunt multi principes Chri=

stiani/ab his forsan denominati sunt ꝛ assisij.
¶ Vide Alexand.con.clxvj.in prin.videretur fortasse.vo=
lu.vij.vbi dicit ꝙ assasin⁹ dicitur qui premio ꝛ aliqua acce
pta pecunia ad maleficium committendum inductus est ꝛ
propterea assasinus dicitur ꝛ grauius puniendus est.l.Ci
cero ꝛ ibi no.Bar.ff.de penis. Probus.
b ¶ Horrendũ. Homicidium per huiusmodi assasinos per=
petratum dicitur tam graue ꝛ odiosum/ꝙ non habet locuz
statutum permittens impune occidi bannitos.no. Alberi.
in.l. qui sepulcra in prin.C.de sepul.viola.Bar.in.l. Cice=
ro.ff.de penis.in.l.non solum.§.si manda.col.penul.ff.de in
iur. Panor.in.c.at si clerici.s.de iudic.refert Dec.consilio.
cccxxvij.in prin.viso casu proposito:pro decisione tamẽ il=
lius.q.vide eundem Deciũ.vbi.s.vbi concludit pro parte
contraria. Probus.
c ¶ Defenderunt.Idem dicendum ac si diceret auxiliũ de
derũt/de quo per Sozi.con.clxxxviij.col.ij.visa bulla/ vbi
2 inter alia dicit:ꝙ * auxilium dicitur omne id per quod in=
sultans efficitur audacior/ꝛ insultatus timidior. Bald.in.l.
nõ ideo minus.in vlt.col.C.de accusa.ꝛ late Petr.de Anc.
consi.ccxvj.nos Bartholomeus. Probus.
d ¶ Continuare. Hostiẽ.hic col.ij. dicit no.cõtra scholares
pigritantes/ꝛ rectores negligentes:nam nisi vigilent/ni=
si singula studiose scrutentur/ nisi in quacunque re capa=
cem sensum habeant:nisi a se communẽ negligentiam pro=
cul pellant/nisi a quolibet sint parati instrui.s.de offi.pri
micer.c.vnico ad finẽ primi melius facerent si se inanibus
sumptibus non vexarent.l.j.ff.de inoffi.testa. Secundi di=
screte agerent / si se absolui peterent a tanto onere nec se
tantis periculis obligarent: quia sanguis ouium ipsarum
culpa vel negligentia amissarum/ab ipsis in die iudicij exi
getur.c.j.de offi.archid.s. Probus
e ¶ Mucro episcopalis. Vide docto.in.c.cũ non ab hoĩe.s.
de iudic.do.Barth.de chasseneo cõ.j.in.v.p̃ supposito. P.
f ¶ Nihil ad nos. Quantum ad excommunicationem/ quia
excommunicare non possumus. Innocen.in.c. quod super
his.s.de maior.ꝛ obed.dixi.s.in proe. cum hoc concordat
Ipoly.de mar.con.cj.nu.liij.vbi dicit quod istud dictũ in=
telligitur quo ad spirituales penas. Alex. con.xcix.nume
ro.xiiij.visa inquisitione vol.vj. Probus.
g 3 ¶ Principaliter. Quid dicat * principaliter vide late per
Alex.cõ.lxv.col.iiij.qm̃ omne datũ/vol.vj.ad quẽ attẽde
in con.j.col.pe.vol.iij.vbi late discutit qd debemus atten=
dere ad id ad qd actus principaliter fit/ꝛ nõ secũdario.
¶ Vide p̃terea q̃ ꝓ hoc tradit Alex.in con.seq.col.iij.nu.
xj.cũ seq.ꝛ q̃ citat con.lxxxiiij.nu.vij.in causa q̃ ꝑit vol.3.
4 ¶ Et regula est ꝭm eũ in con.iiij.col.j.vol.j. ꝙ * inspici et
attẽdi dz qd pricipalit fit.l.si q̇s nec cãm in prin.ꝛ.l.roga=
sti in prin.ff.si cer.pet.ꝛ.l.q̇ exceptiõe.ff.de cõdi.indeb. De
cius in cõ.537.nu.v.casus de quo q̃rit ꝛ cõ.cccccxlj.nu.3.
visa donatiõe ibi subdit nu.xiiij.ꝙ ea q̃ sunt de iure specia
li/nõ sunt in consideratione.l.4.§.j.ff.de fideicõ. liber. vbi
Bar. Inno.in.c.pastoralis in prin.s.d causa posse.ꝛ.ꝓprie.
vbi Panor.in fi.ꝛ in.c.sup eo.el.ij.s.de sen.excom. Ex quo
5 ibi ꝯprobat qd * illud quod req̃rit dispẽsationẽ/dr nõ pos
se fieri glo.i.c.gr̃a.i ṽ.nõ põt.s.de rescrip.hoc lib.vbi Do.
glo.in.c.vẽtuz est. in ṽb.nõ possuz.j.q.j. Panor in.c.qd dei
in.iij.col.ver.itẽ adduco istũ tex.s.de stat.mona. ¶ Ratio
ꝑmissoꝝ/qr ṽba debẽt intelligi vere ꝛ ꝓprie/ nõ ꝭm fictio=
nẽ Bar.in.l.iij.§.hec ṽba.ff.de nego.gest.l.j.§. hoc interdi
ctũ.ff.d fõte:facit tex.i.l.si ita q̇s.§.is cui.d leg.ij.ꝛ.l.fidei=
cõmissũ.ff.d cõditio.ꝛ demõstra.ꝛ.l.cũ pater.§.hereditatẽ.
de lega.ij.l.ex ea parte.§.insulã.ff.de ver.oblig. Probus.
h ¶ Põt. Adde:excusat carcer/status/ꝛ mors ṽbera stuprũ
vt colligr.ff.qd met.cã.l.ij.cũ.v.ll.seq.ibi hostiẽ hic col.3.P.
i 6 ¶ In finib⁹. Ratio qr * primi mot⁹ nõ sunt in ptãte hoim.
d.l.cogitatiõis.hic alleg.per Io.mo.no. Angel.consi.xiiij.
col.ij.nos Carolus/vbi vide que dicit quo ad hanc distin.
ꝛ meminit de consuetudine generali siue approbata per to
tum mundum:per quam qui non occidit non punitur vlti=
mo supplicio:quantumcunꝗ perueniat ad actuz proximũ
mortis. Et hec habent locum in regno Francie. Probus.
k ¶ Volũtas. Facit qd citat Gofre.in summa/in ti. de vsur.
col.pe.in ꝓposito/nã quicq̇d agãt hoies/intẽtio iudicat o=
mnes/sola volũtatis forma monetat opus. ¶ Ulterius dic
ꝙ volũtas in ꝗuioꝛib⁹ attẽdit/nõ aũt exitus.l.diuus.ꝛ ibi
glo.ꝛ doc.C.ad leg.Corn.de sicca.l.j.in fi.ff.ad leg.Iul.d
parici.l.si q̇s nõ dicã/cũ ibi notatis.C.de epis.ꝛ cler.l.quis
quis.C.ad leg.Iul.maiesta.ꝛ ita hic firmat Io.mo.in.s.ꝓ
xime dictis:vide que tradit Dec.in con.cccccxxv.requisi
t⁹ vbi ponit casuz d muliere q̃ fecit abortũ suasiõe mr̃is.P.

8 ¶ Propositum. Iunge illud vulgatū. Quod id quod * extra propositum cōmittitur/ penā non meretur. l. quicquid. ff. de regu. iur. vbi Deci. ponit. iiij. conclusiones post Feli. in cap. Mattheus. ꝭ. de symo. & ca. sicut ex litteris. ꝭ. de iureiur. & in ca. dilecti. ꝭ. de exceptio. Roma. sing. mihi. l. volo cōmentare. l. quicquid/ facit text. in clemē. vna/ isto titu. & in. l. infans. ff. ad leg. iul. de sicca. & in. l. diuus. ff. de officio presid. ¶ Hinc est q dicit Iason in. l. in actionibus/ nume. xxviij. ff. de in litē iuran. q volens se defendere a cane * proijciendo lapidem/ occidat hominē/ nō tenetur de homicidio: facit decisio Car. in ca. lator. ꝭ. hoc titu. vbi refert de socio occidente sociū sine dolo. non teneri pena statuti/ qd est decapitationis. ¶ Item si aliquis volēs occidere Titiū/ occiderit Meuiū nō tenetur de homicidio pena capitali. Ias. in. l. si per errorē/ col. v. ff. de iurisdi. om. iud. & in. l. j. col. iiij. ff. de legib. & in. l. ij. col. j. ff. quod quisq iur.
¶ Hinc est q dans operā facto dānato/ & ignorans qualitatē per quā magis debeat puniri/ excusatur a pena illius qualitatis: pro quo habeo tex. in ca. si quis/ cū duobus. c. sequētibus. xxxiiij. q. fina. ¶ Pro brocardica via voluntas & propositum &c. habes tex. expressum in. l. qui iniurie/ in princ. ff. de furt. Panor. post glo. in cap. si vero/ de sentē. excōmu. ꝭ. & late per Oldra. cōsi. lxxvj. queritur de illo/ vide que pro hoc vulgari citat Alexā. in cōsi. xxix. nume. vij. pulchre respondit/ volu. iiij. & Dominic. cōsi. vij. col. ij. subtiliter/ vbi dicit q si attendimus finē & intentionē agentis: siue sumus in bono opere/ siue in malo/ habet locū istd
10 vulgare. Idē Alex. cōprobat cō. cxliiij. col. ij. vol. ij. & cōsi. cx. col. iij. visis/ volu. j. ¶ Patent premissa. Quia * si do elemosynā animo cōsequendi laudem humanā/ vel suffragiū humanū nō prodest ad vitā eternā. Idem de alijs bonis operibus: iuxta illud euāgelij/ Amen amen dico vobis quia receperunt mercedem suam: hinc glo. in ca. primo. ꝭ. de collusio. deteg. dicit q deus non est remunerator nominū sed aduerbiorū: hoc est dicere non remunerat deus bonū quod fit: sed quod bene fit: vnde nō remunerat iudeos qui crucifixerūt Christū: licet mors xpi bona fuerit nobis quia ꝑpter hoc nos de penis inferni redemit/ ideo non remunerauit eos/ quia non bene fecerunt: deus enim cor interrogat/ nō manū. xiiij. q. v. cap. si quid inuenisti/ nec cōsyderat que fiunt/ sed quo animo fiunt. xv. q. vj. ca. j. in fine.
11 ¶ Et per hec & similia/ habeo q si * statutū dicat q ꝑ homicidio quis debeat decapitari: intelligitur quādo dolo & ex proposito cōmittitur Bald. in. l. data opera/ col. iiij. ver sicu. Item si statutū precise. C. qui accusare/ & ita de facto dicit se respōdisse Paul. de cast. i. l. & si seuerior. C. ex quib. causis infa. irroga. & dicit q si non habuisset autoritatem Bal. nō obtinuisset. Idem Paul. de castro in. l. nemo. C. de episco. audien. vbi ait illud dictum Bal. in. l. data opera esse singulare/ & quod nō reperit aliū hoc dicentem. Tu tamen dic quod non bene viderat Bar. in. l. j. ꝭ. non autem/ in versi. iuxta hoc quero. ff. si quis testa. liber esse ius. & ibi Alexand. in additio. in ver. & per hoc/ ante finem allegat. l. ij. C. de noxa. & ibi hoc expresse tenere Cy. & Bald.
¶ Firmat Card. in consi. xliij. nume. iiij. pro dn̄o Christoforo qui allegat hoc tenere Ioan. And. in mercuria. in reg. pro possessore/ tenet Angel. in. l. is qui cum telo. C. de sicca. refert Cuma. cō. cxxxiiij. visis denūciationibus/ in fine/ comprobat Decius consi. 482. pro resolutione. Probus.
m 12 ¶ In crimine. Quod cōmittitur nedum contra principē * sed etiam cōtra inferiorem/ no. Docto. in cle. pastoralis/ de re iudica. ¶ Item quando machinatur contra rem publicā/ no. in. l. j. ff. ad leg. iul. maiest. latius Alexā. cōsi. xiij. col. prima. consyderatis his/ volu. vj. Probus.
n ¶ Et ideo tenentur. Versi dic nisi ducti fuerint probabili ignorantia/ glo. in. l. prima. ff. de receptator. quam sequitur Bart. in. l. omnes. C. de agricol. & censit. lib. xj. facit. l. mes trodorum: ibi sciens. ff. de penis/ & hoc a contrario sensu. ¶ Vide que dixi in capi. eos/ in ver. equiualere. ꝭ. de temporibus ordinan. firmat in terminis Roma. cōsi. ccccclxxiij. circa propositam. Probus.
o ¶ Sententia requiratur. Dic q quis scd̄m cōem (que in hoc adheret tex. nostro) non requiratur quod per iudicem pronūcietur mādatorē incurrisse penas: de quibus in tex. tn̄ requiritur q per iudicē cōtra mādatorē declaratum sit dictū mādatorem ita mandasse: & illud esse probatū: per id quod habetur in cap. vt inquisitionis. post princi. & in cap. cum scd̄m. de heretic. ꝭ. hoc lib. & per not. per Bald. in cap. primo de feu. sine culp. nō amit. & per eundē Bald. in autē. qui semel. i. j. col. C. quō & qn̄ iudex/ & in. l. si quis maior. C. de trāsactio. vt placet Alex. cōsil. clxvj. in fine videretur/ vol. vij. qui ibi ꝑ hoc respondet ad dictū Ang. cō. xliij. nos Carolus/ dicēs q ꝟba excoīs & depositiōis a dignitate &c. in tex. nr̄o posita/ important q a quolibet etiā priuato possit impune offendi & occidi/ ille qui ꝑ assassinū interfici fecerit aliquē xp̄ianū/ aut ꝑ talē assassinū interfici mādauerit: ita declarando tex. nr̄m ꝯsuluit & determinauit: allegat id qd habet in. l. ij. ꝭ. trāsfugas. ff. ad leg. Cornel. de sicca. et qd habet in auten. gazaros. C. de hereti. & in. c. felicis/ de penis/ hoc lib. & q̄ no. ꝑ Cy. in. l. reos. in. vj. q. C. de accu. Pr.
p ¶ Nisi cōstet. Vide q̄ dixi in. c. fi. nu. c. de cōstitu. ꝭ. Prob.
q ¶ Determinet. Vide in ꝑposito quod citat Paul. de castr. in cō. ccclxvj. qd incipit forme capituli in. j. parte/ q moniales q̄ elegerūt cōtra formā iuris. c. qr ꝑpter. ꝭ. de elec. possunt de nouo eligere/ qr anq̄ ꝑuenī ꝑ sniaz nō amittūt ptātē eligēdi: vide q̄ dixi in p̄cedē. apostil. cui9 dicta iuuant ꝑ doctrinā Io. mo. hic quā nō adducit Alex. i. d. cō. clxvj. P.

Bonifacius octauus. Cap. ij

PRælatis vel clericis quibuscunque qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emēdam sibi fieri, & prouideri ne cōtra eos talia decætero præsumātur, protestando expresse quod ad vindictam, seu pœnam sanguinis non intendunt imputari non debet. quamuis alias in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente. ¶ Alioquin si prælati aut clerici propter metum huiusmodi, (quia iudex ad pœnam sanguinis posset procedere) de suis malefactoribus taliter conqueri non auderēt, daretur plerisque materia trucidādi eosdem, & ipsorum bona libere deprędandi.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quis pōt cognoscere d̄ crimib9 sine metu irregularitatꝭ.
2 Medio sentētie sanguinis imperitia iudicis late/ quis nō incidit in irregularitatem.
3 Quando duo concurrunt in eodem facto/ habeo approbare mihi licitum & aliud mihi nō licitum reprobare.
Duo iura in eadem persona concurrentia sunt iudicanda: ac si essent in diuersis personis.
4 Nullum interdictum infamat infamia iuris.
5 Principale non induit naturā accessorij/ sed econtra.
6 Nō dz dari via ad malignādū sz poti9 ē malitijs obuiādū.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Accessoriuz qn̄ nō sequit naturā sui principalis/ vide hic.
2 Cautio quando non potest remitti legatario.

p Rælatis, Olim erat certum q si ego prelatus egi contra aliquem ex tali facto ex quo d̄ iure vel cōsuetudine: nec mors nec mēbri mutilatio attigere cōsueuit/ & sententia sup hoc sit lata/ & de ea exequēda ptāte seculari reqsita: si rebellis fuit re9/ & mors sibi iā ꝯtigat aut mēbri mutilatio/ tūc nō mihi agē ti: sz reorū duritie erit poti9 iputādū/ sic intelligi. ꝭ. co. postulasti.

1 ¶ Item vbi * prelatus habet cognoscere de certis criminibus: si in eis non proceditur ad mortem/ vel membri mutilationem: potest cognoscere sine metu irregularitatis: alias non potest. j. de raptor. in archiepiscopatu.

¶ Item si prelatus accusauit aliquē de crimine/ cuius cō-
2 dēnatio non est mors/ nec membri mutilatio: ⁊ iudex * imperitia aut seueritate condemnauit ad mortem/ prelato nō impingitur/ argu. optimum. ff. de bo. libertor. l. qui cum maior. §. j. ⁊. ff. de euictio. l. si per imprudentiam. j. respon. Sed vbi factum vnum complectitur in se duo/ in quorum vno nō impingitur prelato agenti ⁊ in alio impingeretur: vt quia ibi ad penam sanguinis proceditur/ tunc prouidet hec decre. vt facta distinguantur/ ⁊ fiat dilatio in eo ꝙ prelato cō cedet/ ⁊ protestatio de non intendendo ad sanguinis penā
3 vt hic. Et ratio quia quando * duo concurrunt in eodem facto/ habeo mihi approbare licitum/ ⁊ aliud mihi non licitum reprobare/ argu. s. de prebend. dilectus. j. Et duo iu-
a ra in vna persona cōcurrentia sunt iudicāda/ ac si essent a in diuersis personis. ff. de his quib. vt indig. tutorem. Ergo similiter duo facta concurrentia similiter debent iudicari vt diuersa facta. Sed quomodo hoc potest fieri/ respō deo: volo meum habere/ ⁊ fratrem meum non diffamare. ff. si cer. pet. certi conditio. §. competit. Sed quomodo docetur. ff. de dolo non debet: vbi actio de dolo contra certas personas non datur. Sed in facti narratione temperabo ver-
4 bis actionem propositam. Sicut video * nullum interdictum infamat infamia iuris. ff. de vi ⁊ vi. arma. l. neq;/ sed facti. ff. de obseq. honori/ tamen propter attrocicatem facinoris non datur liberto contra patronum/ nec libero contra parentem hoc interdictum: sed actio in factum. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. interdictum hoc quod.

¶ Item cessat ignominia in cōditionibus/ ꝙuis ex causis famosis pendeant: vt est conditio furtiua. ff. de actio. ⁊ obliga. cessat. Et est ratio/ quia ad hoc non agebatur principaliter: sed directe ad suum/ seu sibi debitum consequendum arg. s. de ordi. cognitio. capi. cum dilectus. §. verum/ ⁊. ff. de bo. liber. l. si quis libertam. Et ideo certi conditio non in-
5 duit naturam conditionis furtiue: sicut * principale non
b induit naturam accessorij/ sed econtra [b]. j. hoc lib. de regu. iur. accessorium. Et ideo ne prelatus hoc casu deferens pena canonis inuoluatur distincte distinguat quod prosequi intendit: ⁊ de alio protestetur quod intendere efficaciter nō potest sine pena/ vnde prosequatur: id quo ecclesia redatur indemnis ⁊ non vindictam/ arg. j. de penis suam/ vnde protestatio sit dubij quandoq; declaratio/ ⁊ hec est necessaria sicut etiam. ff. de acqui. hered. pro herede. §. fina. ff. de religio. ⁊ sumpt. funer. at si quis. §. sed interdum. Et secundum hoc posset intelligi decreta. s. eo. titu. tua. §. ad vl-
6 timum [deprędandi]. Nota non deberi * dari via ad mali-
c gnandū [c] quoniā potius est malicijs obuiandum. ff. de rei vendica. in fundo/ ⁊. s. de dolo ⁊ contuma. capi. contingit. Joan. Mona. Cardi.

a AC si essent. Istud firmaui. s. in. c. j. in versi. occurrit preterea/ de cōsuetud. vide Cardi. consil. liij. casus. vltra quē attende ad ea que in ꝓposito latissime tradit lapus allega. xcix. cōe floren. Probus.
1 b ¶ Sed econtra. Adde vnum ꝙ * accessorium non sequitur naturā sui principalis: quando non est eadem ratio in accessorio que est in principali. l. ex placito. C. de rerum permuta. l. si is. C. de predijs minor. Bar. in. l. non dubium ad finem post glo. C. de legi. Alexand. consilio. iiij. nume. xiij. volu. primo. Probus.

c ¶ Ad malignandum. Ratione huius dicti dicit Alexand. in consilio. lviij. col. iij. habita/ volu. iij. ꝙ cautio de vtendo
2 fruēdo re in qua legatus est vsusfructus * nō potest remitti per testatorem: ⁊ hac ratione sola remanente sufficit: licet alie non suadeant: quin possit remitti: sufficit enim ꝙ vna ratio firma maneat. l. si non lex. ff. de hered. institu. ⁊ institu. de nupt. §. affinitatis/ not. in. l. libertorum. §. notantur. ff. de his qui not. infa. ⁊ in. l. si větri. §. in bonis. ff. de priuileg. credito. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

IS qui mandat aliquem verberari (licet expresse inhibeat ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat. ¶ Cum mandando in culpa fuerit & hoc euenire posse debuerit cogitare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mandando illicitum ⁊ que concomitari verisimiliter poterant/ videtur mandasse.
Proponens aduersa non auditur.
2 Potius quis declarat intentum suum facto ꝙ verbo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ex perceptione fructuū probatur ratificatio possessionis: ⁊ respondens de fructibus videtur contractū ratificare.
2 Plus est aliquid facto demonstrare ꝙ verbis.
Ubi opus est facto verba non sufficiunt.
3 Uerbera non possunt dari cum mensura.
4 Qui mortis causaz prebet tenetur de homicidio: ac si ipse occiderit.
5 Quando precedit dolus vel culpa: inspicimus cōtra delinquentē quod euenire potest quo ad penā sibi infligēdā.
6 Quādo nō est in potestate mādatarij suare fines mādati.
7 Dans operam rei illicite/ tenetur vltra intentionem.
Alapa expectat relationem gladij.
8 Ubi est maius delictum: ibi debet esse maior pena.
9 Principalis regulariter magis punitur.
10 Ex quolibet vulnere regulariter sequitur mors.
11 In homicidio requiritur animus ⁊ voluntas occidendi.
12 In quo loco debeat puniri mandans vide hic.
13 An persuadens teneatur vt mandans.

1 IS qui, Mandans illicitū ⁊ expresse inhibens quod potest esse concomitans: si inhibitū contingat mandans non excusatur. Et est ratio/ mandādo * illicitum: ⁊ que cōcomitari verisimiliter poterāt: videtur mandasse ⁊ ob hoc inhibens contrarium dicte concomitantie (sicut proponens aduersa) nō auditur/ argu. ff. de fide instru. scripture. ⁊. C. de
2 a fur. l. j. ¶ Itē potius quis * declarat intentū suū facto a ꝙ verbo. ff. de edil. edict. si tamen. §. ei qui.
¶ Sed cōtra. ff. de furt. verū. solu. ibi tenetur: lz directo illa accusatione nō teneatur [cogitare]. ff. ad. leg. aquil. qui occidit. §. in hac. s. eo. de cetero. ⁊. c. cōtinebatur. Et est ratio culpa seu mora precedens ad casum qui sequitur predictos astringit. C. de conditio. ob. turp. causaz. l. fi. C. de conditio. furti. l. ij. sed vbi culpa nō precederet secus supra co. Joannes. Jo. Monach. Card.

a FActo. Uide beatum August. in homelia super sermo. quem legimus dominica quarta aduentus dñi: ⁊. quarta lectione more Romano: ibi vt Christo testimoniū dicerēt nō verba sed facta. Jo. Mo. in. c. degradatio. j. de penis. idē Jo. mo. in. c. j. gñali de reg. iur.
¶ Pro hoc vide que citat Dec. cō. ccclxvij. sub numero. iij. viso puncto vbi multa ad cōfirmationē dicti Jo. mo. hic cō
1 gerit/ ⁊ ꝙ * ex perceptione fructuū probat ratificatio possessionis: quodque respondens de fructibus videtur con-

tractum ratificare. ¶ Pro verificatione hui⁹ dicti Joa-
2 nis Monach. hic adde quod citat Maria. Sozi. cō. clx. col.
ij. in presenti. ꝙ plus * est aliqd facto demōstrare ꝙ vbis.
vt in. c. dilecti filij cum ibi no. ṡ. de appella. vnde si factuz
contradicit verbis vel scripture: factum superat: ꝛ scriptu
ra sibi cedit. l. j. ꝛ per totum. C. plus vale. quod agit. Pro
hoc habes in simili quod cōmuniter dicitur: vbi opus est
facto verba non sufficiunt. l. qui decem. ꝯ. idem responsum.
ff. de solutio. l. obsignatione. C. eo. tit. l. pretor. ꝯ. si quis pa
ratur. ff. de oper. no. nunci. cum ibi not. per Bar.
¶ Istud dicit Alex. consi. xliiij. nu. v. eximie doctor: volu.
vij. esse sufficientem respōsionē/ ad id quod cōmuniter di-
ci solet in protestationibus / ꝙ obtulit semper se esse pa-
ratum ad omne id ad quod de iure tenetur/ de quo p Pe-
truz de Ancha con. ccxxxv. prima facie.

¶ Et quia scribentes hic satis leuiter ꝛ quasi sicco pe
de transeunt/ licet thema text. patiatur mag
nam fimbriarum extentionem: ideo vltra eos pro illius ex
tensione mouetur dubium quotidianissimum: ꝛ sic attente
scrutandum: iuxta doctrinam iurisconsulti in leg. legaui.
ff. de libera. lega. Joan. mona. in. c. romana. ꝯ. contrahētes
de foro competen. videlicet an mandans vulnerari. S. per
P. ꝛ iniungens: ꝙ non occidatur. Si P. mandatarius vul
neret. S. ex quo vulnere mortuus est teneatur mandans
pena mortis: an vero mitiori: in hoc passu varij varia senti
unt: Quobrem vt paucis agam/ ꝛ ad veritatem rei descendā
cōcludendū videtur ꝙ pena mortis teneatur mandans: p
quo habeo sequentia. Primo facit doctrina Joā. Mo. hic
quam referētes Jo. an. in nouel. Do. ꝛ Franc. sequūtur qꝛ
mandando illicitum mādasse videtur que verissimiliter cō
comitari poterant: ideo ihibitio non prodest: qꝛ contraria
actui. C. de fur. quod facit in pposito qꝛ ille qui mandat
aliquem vulnerari licet iniungat ꝙ eum non occidat: tamē
mandando vulnerari videtur mandasse que verissimiliter
concomitari poterant: ꝛ sic homicidiū: ideo aliud dicere tā
ꝙ allegans contraria non venit audiendus. d. l. j. ꝛ. c. solici
tudinem in fine. ṡ. de appella. qꝛ hec regulari implicant
cōtradictionem tanꝙ consecutiua.
¶ Item Jo. mo. ꝛ alij habent istud verbum videtur signi-
ficas presumptionem. l. si filiussa. C. de petit. heredi. p qꝺ
intelligunt sic tex. nostrum ergo pbatur eo/ ꝛ verificatur
intentum nostrum: ꝙ mādans aliquem vulnerari: ita ꝙ nō
occidatur: est presumptio ꝙ voluerit ꝙ ipsum occidat/ si ex
dicto vulnere mors sequuta est: hunc intellectum sequit
Bar. in. l. non solum. ꝯ. morte: nume. xxix. ff. de no. oper. nun
cia. dum dicit: ꝙ si quis habet animum vulnerādi ꝛ nō oc-
cidendi: certe animus non potest regulare factum: quia
non potest esse quod persecutio vltra modum ꝛ propositū
excedat. Et tunc si protestetur ꝙ non percussit animo oc-
cidēdi: ista protestatio nihil operatur: arg. l. quoniaz multa
C. ad leg. iul. de vi. ꝛ tex. nostri.
3 ¶ Facit quia verbera * non possunt dari cū mensura: cum
verberans hoc in casu maxime dicatur furiosus/ cum ad
placitum solius mādantis hoc faciat/ ꝛ sic mandās potuit
pmeditari ꝙ ex vulnere mors sequi posset: quia per furio-
sum/ vulnus inferebatur: dictum Bar. in omnibus sequit
Antho. de Butr. in. c. cum. M. post medium versi. venio ad
secundum articulum. ṡ. de cōsti. ex quo sequitur ꝙ perin-
de est ac si simpliciter mandasset eum occidi: quo in casu
non est dubium/ ꝙ de homicidio pena mortis tenet: cōpro-
bat late Decius consi. cccclxxxij. col. j. pro resolutione.
4 ¶ Item qui * mortis causam prebet tenetur de homic. ac
si ipse occideret: quia nihil interest an qs occidat: vel mor-
tis causam pbeat. c. si quis viduam. 50. distinct. l. nihil. ff.
ad leg. corne. de sicca. c. de cetero. ṡ. eo. vbi glo. dicit maxi-
me si causaz propinquā dedit: ꝛ sic facit regula iuris: qui
causam damni dat/ dānum dedisse videtur: l. qui occidit. ꝯ.
in hac. ff. ad leg. aquil. quia intelligitur de causa ꝛ occasio-
ne prima efficiēti: testatur glo. in. c. studeat. 50. distin. li-
cet enim quis mortis causam pluribus modis dare dicat:
inter eos tamen reperitur iste quādo videlicet quis homi
cidium fieri precepit. d. c. si quis viduam: ꝛ glosa in dicto
capitulo de cetero.
¶ Item tex. noster si vellet ꝙ solum mandans diceret es-
se in culpa: tamen quia illa culpa tendit ad casum ꝛ euētuz
futurum: scilicet mortis/ sequitur ꝙ tenetur de homicidio
pena mortis: sicut dicitur in. d. l. quoniā multa ꝛ in. l. si quis
aliquid. ꝯ. que abortionis. ff. de penis.
5 ¶ Facit qꝛ * quādo pcedit dolus vel culpa inspicim⁹ cō
tra delinquentem quod euenire potest quo ad penam sibi
infligendam. Arg. no. in. l. diuortio. ff. de nego. gest. ꝛ ple-

ne per Bar. ꝛ Angel. in. l. inter stipulātem. ꝯ. sacram. ff. de
ver. obliga. refert Jo. de ana. post Petr. de Ancha. in. c. au
dientiā: colum. ij. ṡ. hoc titu. qui ibidem: columna. penulti.
in ver. alij, dicunt contra / sustinet partes nostras. Uide
Alex. in consil. cxl. videtur. vol. ij.
¶ Intentum comprobo auctoritatibus scriben. iuribus/ ꝛ
rationibus fulcitis. Primo habeo doctrinā Bar. in. l. diu⁹
in fine. ff. ad leg. corne. de sicca. dum dicit: quod si delinquit
in plus/ incidendo in aliam speciem delicti: hic aduerte si
quidem delictum quod principaliter facere proposuit ten
dit ad illum finem qui secutus est: tunc inspicimus euen
tum: casus est in. l. fina. ff. de crimi. expila. here. ꝛ in. d. l. qm
multa: ꝛ in tex. nostro. Si vero ad hoc nō tendebat delictū
quod principaliter facere proposuerat: nō tenetur vt. l. ve
rum ꝛ. l. qui iniurie in prin. ff. de fur. istud dictum Bart. pro
me refert Arety. consil. lxxx. nu. vij. quod exorditur sicut
decet/ idē Angel. in tracta. maleficio. in ver. semproniū mā
datorem. q. xviij. post Bal. in. l. non ideo minus. C. de accu
6 sa. vbi concludit. Aut seruare * fines mandati nō est in po
testate mādatarij/ tūc mādās in totū tenetur: vt puta mā
do tibi ꝙ gladio aliquē vulneres/ ꝛ non occidas/ hoc non
potest facere: qꝛ etiā modicū vulnus est mortale: vñ morta
le ꝛ non mortale nō est in facientis potestate: ideo isto casu
tenetur de homicidio: acsi mādasset homicidium fieri put
probat tex. noster. Secus si est in potestate mādatarij ser-
uare fines mādati: istud videtur de mēte Bal. in. l. si quis
mihi. ꝯ. aliter. ff. de acq. hered. vbi idem Angel. ꝛ cōmuni-
ter scriben. firmāt Bal. ꝛ Saly. in. l. cū mandati/ mandati.
C. ꝛ Jo. de ana. ī. c. sicut dignū. ꝯ. insuper: el. ij. nume. vij. ṡ.
hoc titu. Jo. mo. in. c. quecūꝙ circa finem. ī. de sentē. excō.
vbi dicit ꝙ mandans ꝛ mādatarius in delictis/ in eandem
penam incidunt/ allegant. d. l. non ideo.
¶ Facit regul. quam Decius in. c. j. col. ix. versi. nō obstat.
7 ṡ. de off. delega. ex tex. nostro elicit: ꝙ dans * operam rei
illicite tenetur/ vltra intentionem: ꝛ hoc qñ delictū quod
cōmittit erat ordinatum ad illud quod sequitur: vt in tex.
nostro iuxta illud alapa expectat relationē gladij/ ideo, qui
mandat alapam dari potest cogitare verissimiliter cedem
sequi. ¶ Item licet in leuioribus causis proniores ad le
uitatem iudices esse debeant: in grauioribus tamen seue-
ritatem legum sequi oportet/ tex. est in. l. respiciendum. ff.
de penis. Ideo cū iste casus sit de grauibus/ tum propter
mortē subsecutā/ tū pter tale mādatū/ qꝺ lex odio habet
qꝛ est mali exempli ꝛ contra charitatē proximi instinctum
totius nature: merito nō solum vt mandatarius debet pu-
niri: sed in plus/ quia peccat in se ꝛ alium/ videlicet manda
tarium cuius animum mandando corrumpit: ꝛ in illū in cu-
ius persona homicidium fuit commissum. c. primo. ṡ. de cri.
fals. ꝛ sic dupliciter quod est vinculum fortius vt re ipsa pa
8 tet/ sic verificatur per illud quod * vbi est maius delictū
ibi debet esse maior pena: glo. est no. in capitulo non affera
mus. xxiiij. q. prima hinc succedit: in quo maior fuerit cul-
pa maior exerceatur vindicta: tex. in capitulo quia sancti-
tas. 50. distinct. glo. in capitulo ea que supra de statu mo-
nach. sed vt dixi mandans magis peccat ꝙ mandatarius:
quod etiam patet/ quia causam delicti prebet cum manda-
tarius alias non erat facturus: vt habetur in. l. prima. ꝯ.
persuadere. ff. de ser. corrup. ꝛ in. l. qui occidit. ꝯ. in hac. ff. ad
leg. Aquil. pro hoc facit glo. fina. ibi sed delictum quod cō
misit in alio. in capi. gaudemus. ṡ. de diuort. similis. glos.
in. l. athletas. ꝯ. pompo. in ver. eum qui. ff. de his qui no. in-
fa. ergo magis debet puniri: ꝛ sic secundum limites deli-
cti: non secundum limites intenti.
¶ Item mādans dicitur auctor ꝛ principalis in facto hoc:
ꝛ principalis * regulariter magis punit. d. l. quoniā multa.
9 igitur ꝛ c. Jas. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucapio. istꝺ
firmat nu. ccclxxij. etiam princeps delicti. l. in hoc iudicio.
ff. de ser. corrup.
¶ Quod autem homicidium mandasse fieri videatur: liqui
de probatur per regulam quam iam tetigimus. ṡ. ꝙ man-
dans videtur mandare omne illud quod est mandato vici
num glo. habes in. c. cum in iuuentute in ver. postulare de
purga. cano. ṡ. allegat. c. in causis. ṡ. de elect. ꝛ. l. iam tamē
ꝯ. quid causa. versi. sinautem. ff. iudica. sol. Sed quod mors
sequatur ex vulnere: est ipsi vulneri vicinum: quia ex quo-
10 libet * vulnere potest regulariter sequi mors: maxime si
est illatum cum ense vel gladio. c. significasti el. ij. eo. titulo
ꝛ. l. prima. ff. ad leg. Corne. de sicca. ꝛ hoc membrum ener-
uatur a doctrina Joannis Mo. hic si bene attenditur. in
hoc enim non dicitur mandatarius fines mandati excessis
se respectu facti: quia vulnerauit sicut sibi mandatum fuit

si tñ vulnus progressum vltra fuerit non minus intelligitur: qđ non secutum fuerit mādatū: alias esset repugnantia in obiecto: quia vt dixi de natura vulneris est: vt sequatur mors.

¶ Nec iuuat dicere q̄ mādans dixerit mādatario q̄ eum vulneraret: sed nō letaliter: aut in mēbris: in quibus non solet dari letale vulnus: q: hoc nō fuit in potestate mādatarij: cum forte talis defensionē susceperit: put suscipere debebat presumi. Et sic mandatum factū est incertum: igitur eius forma seruari nō potuit. tex. in. l. si quis pro eo. ff. manda. ¶ Quod licet in casu nostro videatur vnū certum: videlicet q̄ vulneraret: tamen respectu effectus vulneris / scz mortis / vel non mortis est incertum: ex quo non est in potestate vulnerātis ita vulnerare / q̄ vulnerat⁹ nō moriatur: quia vt prediximus vulnera & verbera non possunt dari ad mensuram.

¶ Item in delictis seu maleficijs habemus regulam: quādo dubitatur an debeat inspici intētio / an vero euētus: q̄ vbi cōmittens delictum minus voluit delinquere: & plus deliquit: si verisimiliter potuit cogitare q: ex minori delicto quod intendebat verisimile poterat sequi maius tenetur de maiori delicto: quod est secutum. & non de minori solum quod intendebat ipse: istud resultat ex. d. l. quoniā. C. ad leg. iul. de vi que lex procedit nō solum si rumor pcedit & est inceptus occasione possessionis: sed etiam si est inceptus ex alia causa: secundum Odofre. & Guido. de susan. in suo tracta. malefi. in titu. de pluribus & diuer. questio. circa male. in penult. col. ver. Sed pone quidā multos homines collegit: cum ver. sequē. vbi allegāt. l. in hec iudicia. ff. de ser. corrup. vbi auctor belli tenet & punitur.

¶ Pro premissis etiam facit. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de penis: vbi dicitur q̄ si quis dat poculum abortionis vel amatorium / etiam sine dolo: & ex hoc homo vel mulier perierit: tenetur de occiso. licet intentio sua non fuerit occidendi: potuit enim vt prediximus cogitare q̄ ex talibus mors sequi poterat: & intentum pbat apertissimo ore tex. noster pro quo vide collecta. in. c. Ioannes. col. penul. nu. xxxj. s. hoc titu. vbi tenet hanc partē / cui tamē nō ad

11 stipulantur ea que citat Decius consi. ix. q̄* in homicidio requiritur animus & voluntas occidē. l. j. §. diuus. ff. de sicca. & tex. in. l. j. C. eo. & in. c. significasti: el. ij. s. isto tit. Et quo ad talem penam lata culpa dolo non equiparatur. l. in lege cornelia. ff. de siccar. Et hoc non solum procedit iure communi inspecto: sed etiam locum habet in statutis: q: si statutum velit q̄ quis pro homicidio decapitetur / intelligitur quando ex dolo & pposito homicidiū cōmisit: quod late ibi pprobat Decius cui⁹ verba aliter nō refero: ideo videas ex mō & qualitate pcutiendi aīmus occidēdi deprehenditur: videas etiam Alex. consil. lxv. visa quadam constitutione: volu. iiij. vbi latissime ad vtrāq; partem arguit an mandans teneatur prout & occidens / & super hoc cogita quam viam volueris ingredi.

12 ¶ In quo loco * autem debeat puniri mandans / an in loco mandati vel in loco delicti cōsummati / vide que late tradit Alex. con. ccxvj. ponderatis his / vol. vj. vbi dicit / q̄ debet puniri in loco ad quem ordinabatur executio mandati l. iiij. §. hoc edicto. & ibi Bar. ff. vi bono. rapto. & idem Bar. in. l. si vt proponitur. ff. de fideiusso. & in. l. non solum. §. mādato. ff. de iniur. & Bald. in. l. fina. in princ. C. si a non compet. iudic. & in. l. nō ideo minus. C. de accusa.

¶ Ratio quia quando mandatur vt homicidium cōmittatur anteq; sit commissum homicidium nō potest dici commissum / & consummatū esse delictum / cum mandans teneatur non ex mādato / sed ex delicto postea subsecuto. l. si q̄s vxori. §. neq; verbo. ff. de fur. l. item apud labeonem. §. si curauerit. ff. de iniur. & hoc nisi aliud reperiretur caueri statuto aut alias vt per Bald. in. d. l. non ideo min⁹ in. vj. q. in fine / q: tunc punitur ex solo mandato.

13 ¶ Postremo veniamus ad discussionem / an * persuadens teneatur prout & mandans / breuiter videtur dicendum q̄ sic / pro cuius comprobatione habeo text. in. l. si quis seruo. C. de furt. & in. l. si ego. ff. q̄ vi aut clam / vbi ex sola persuasione quis tenetur furti: facit doctrina Bar. in. l. si quis mihi. §. pater se io. ff. de acq. heredi. vbi dicit q̄ quidam nobilis de florentia qui receperat quandam iniuriam ab aliquo / ait famulo nunquam redeas domuz si ego nō sentiam aliquid de isto negocio / ille famulus iuit & interfecit intrantem / quod per ista verba videtur dedisse mandatum famulo / quod illum interficeret / et sic ratione huius persuasionis amputatum est illi nobili caput / de hoc puncto vide que tradit Alexander consilio. cxxviij. quoniam abunde / et consilio precedenti. volumine quarto. Philippus Probus.

¶ De Vsuris. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

Iudeis non permittitur exercere vsuras.
25 Proseneta etiam tenetur ad vsurarum restitutionem ꝑut minister.
26 Ex quibus capitibus vsurarius dicatur delinquere: vide hic.
Qui delictum auctoritate defendit/magis peccat: ⁊ ideo magis punibilis est.
27 Qui dicit fornicationem non esse peccatum hereticus est ⁊ sic plus punitur ꝙ fornicator.
28 Usure ratione interesse promitti possunt: etiam de iure canonico.
29 An ille qui vendit carius ratione dilationis ad soluendū dicitur vsurarius.
30 Qualitas adueniens enti qualificat illud ⁊ reponit eū in diuersa specie.
31 Appellatione scholarium non venit rector.
32 Ex qualitate rei presumitur quid sit actum a contrahentibus.
33 Ex quantitate precij arguitur / ⁊ demonstratur qualitas contractus.
34 Quando pena adijcitur quantitati / illud dicitur vsura: idem si adijciatur pena facto promisso propter ipsam quantitatem.
35 Interuallum non tollit fraudis presumptionem.
36 Quantitas precij facit discerni/que ⁊ qualis fuerit partium intentio.
37 Peccatum ob vsuram commissum est maximum/ causis hic contentis.
38 Prohibitio vsurarum fuit facta ob publicam vtilitatem.
39 Per diuitias familia ⁊ agnatio conseruatur.

DIcto[a] De illicito facto quod cōtrahitur per homicidium: nūc ꝓsequitur de illicito facto: quod fit per vsurariū contractum.

¶ Uel sic: dictuȝ est. s. de abusu personarum/ nunc rerum. Est enim * illicitus vsus pecunie feneraticie: qui veteri ⁊ nouo testamēto cōdemnatur s. eo. quia in oībus hec ostendo ratione / pecunia [b] proprie (secundundum philosophū) nō est bonū per se: sed mēsura bonorum: probatur. ff. de contrahē. empt. l. j. ℞. j. ff. de fideiuss. l. fideiussorem accepero. Et mensura non parit * sed partum sibi infusum reddit. Et ob hoc quod pecunia pariat aliam pecuniam: est contra rei naturam [c]: licet ex rebus naturalibus acquiratur pecunia: ⁊ econtra. Sed quod ex pecunia acquiratur pecunia: est cōtra naturam vel preter: secundum philosophū. Sed quero [d] an crimen vsurarium sit crimen ecclesiasticum. Et ostendo ꝙ nō vsura * est species furti: quod sic probo: qui vsuram accipit/ rapinam facit. xiiij. q. iiij. si quis vsuram/ ⁊ qui rapit fure est improbior: insti. vi bono. rapto. in princi. Ergo cū furtum sit fori secularis: ita ⁊ eius species: vt vsura/ cōtrario. s. de offi. ordina. c. j. s. de for. compe. cū sit. sol. vsura sit (vt predixi) contra naturam rei/ ⁊ ideo ob hoc dn̄s rei/ vel eius vicarius de hoc abusu cognoscit [e] propter rationes infra scriptas: alias hec ratio esset nimis generalis: sed in furto nō sic: ita eīn est apta res vt sit mea ꝙ tua regulariter. Secus in spiritualibus/ vt in decimis/ que non cadunt in laicum. s. de prescriptio. causamq; ⁊ de decimis: tua. vnde de spiritualibus * ⁊ annexis eisdem cognoscit ecclesia. s. de iudic. decernimus. ⁊ c. quanto. Et de matrimonio [f] ⁊ illegitimitate ⁊ adulterijs [g] que sunt defectus ⁊ ꝓpterea cōtra matrimonium. s. de offi. ordina. c. j. s. de ordi. cognitio. tuam. ¶ Nec procedit argumentum in contrarium ꝓpter rationem iam dictam. Item alia ratio: lex ffor. dicebat: ꝙ equissimum est vsuras precij dependere. ff. de actio. emp. iulianus. §. ex vendito. ⁊ lex. C. ꝙ vsure optimo iure debētur [h]. C. eo. titu. l. j. ⁊ quia hoc dicebat lex * humana: que forsan considerauit vtilitates ⁊ necessitates [i] hominum cōtrahentium: dicit pecuniam parere vsuras. ff. eo. titu. si bene asserens ꝙ nummi post moram non debent esse steriles ff. eo. titu. debitor. Et ob hoc lex canonica videns hoc detestabile vtriusq; testamenti pagina [k]. s. eo. qr in omnibus hoc assumpsit. ix. ⁊ x. distin. quasi per totū: nam ecclesia * supplet defectum [l] iudicis secularis. s. de iudic. nouit. s. qui fili. sint legit. per venerabilem §. rationibus: supra de foro compet. licet.

¶ Item ecclesia de hoc crimine cognoscit/ a tempore cuius memoria non existit ⁊ sic iure cōstituti habetur. ff. de aqua quoti. ⁊ esti. hoc iure §. ductus aque. Et consuetudo * causam de iure secularem facit ecclesiasticam. s. de iudic. nouit. circa principiū. ⁊ per quālibet dictaꝝ rationum patet responsio ad obiectum. Nam ex primo capite crimen vsurarum spectat ad ecclesiam [m] iure vicario dei propter rei abusum causato. Nam rem alienam contractare in se nō est malum: nisi quod fit contra ꝓximum: sed habere vsuram. i. eris vsum/ vt est predictum: est ere abuti hoc est male vti seu contra rationem vti: ⁊ cōtra naturam [n] rei.

¶ Et sic fieret rei domino principaliter iniuria cuius est terra ⁊ plenitudo eius. i. deo non sic in furto. Ex secundo etiam capite a iure per defectum iudicis secularis deuoluto. Item ex tertio/ iure cōsuetudinario: etiam nouo iure [o] autenticorum approbato: nam vbilibet lex. iiij. concilia scȝ Nicenū/ Constantinū/ Ephesinū/ ⁊ Calcedonum/ ꝓ legibus haberi/ ⁊ sicut sacras scripturas obseruari autē. de eccle. titu. in princ. colla. ix. Et in niceno concilio vsure sunt reprobate. xvj. distin. quoniam: ⁊ hoc no. C. de vsur. auten. ibi signata: vnde dic ꝙ quoddam est crimen ecclesiasticum vt heresis: ⁊ vtrum sit reus clericus vel laicus nō refert quia semper [p] huius criminis cognitio est iudicis ecclesiastici [q]. s. hoc libro de heretic. vt inquisitionis. Et actor * sequitur forum rei. xj. q. j. c. experiētie. C. vbi in rem actio. l. fina. s. de foro competen. cum sit generale. Et est quoddam crimen seculare: vt homicidium: ⁊ tunc secularis cognoscit quando dicitur commissum a laico: secus si a clerico/ propter rationem predictam/ ergo crimen spectans ad forum seculare non facit propter hoc ꝙ in foro seculari sit tractandum. Sed potissime est consideranda persona que dicitur illud commisisse: quia est persona que conuenitur/ ⁊ que proprie dicitur fori huius/ vel illius. Non igitur bene dicitur furtum est fori secularis / sed persona hoc committens conueniri debet in foro seculari: sed potius consideratur persona committens ꝙ crimen: cuius contrarium supponebat/ arg. inductum. s. de iudic. at si clerici.

¶ Sed quero vsura est prohibita [r] vt partus pecunie/ etiam ex conuentione/ nunquid inhibetur vt interesse / videtur ꝙ sic/ quia * quod vna via prohibetur / alia via concedi non debet. ff. eo. titu. pecunie. j. hoc lib. de regu. iur. cum qd vna. Contra [s] dic arg. ff. eo. titulo cum quidam §. ergo. ff. de vsufruct. quia. ff. de actio. empt. Julianus §. ex vendito: nam interesse quod consistit in damno/ ⁊ est circa rem: illud venit a tempore interpellationis facte. ff. de actio. emp. si sterilis §. si per vēditorē. ff. si cert. peta. l. vinuȝ. Sed quando male trado/ interesse etiam extra rem venit. ff. de actio. emp. Julianus. j. ⁊ ij. ℞is. Et est ratio * maius est peccatum male tradere ꝙ non tradere. quod sic probo [t] bene tradere [u] est maius bonū ꝙ tradere: quia bonum circūstantionatum maius est se non circumstantionato: ⁊ maiori bono maius malum opponitur secundum philosophum Et dic ad. l. pecunie: ꝙ prohibitū vna via non debet concedi alia/ que tendit ad idem in fraudem prohibitionis/ vt. l. pecunie. ⁊ ff. de actio. emp. Julianus §. ibidē. ⁊ est fraus * presumptione iuris quando pena adijcitur [x] quantitati/ [y] non si adijciatur facto seu speciei/ vt. d. §. no. Iteȝ dic ad. c. cum quid vna: ꝙ prohibitum vna via non debet alia concedi/ eadem ratione tendente ad primā/ secus [z] si aduerso iure/ vt. d. c. cum quid vna.

¶ Sed quero * an punitus hoc crimine per iudicem ecclesiasticum/ possit postmodum puniri per iudicem secularem/ ⁊ est arg. ꝙ sic. j. hoc lib. de penis. c. fi. §. per hoc quoq; s. de foro. compet. cum sit generale. s. de offi. ordina. c. primo: saltem in eo quod excedit. ff. vi bonorum rap. l. prima.

¶ Sed quō puniet si non est de foro suo. Solu. imo est [a] quia vtroq; iure vsure sunt prohibite [b] vt est. s. probatum. Joannes Monach. Cardi.

DIcto de vsuris. In proposito thematis vide ea que citat Domini. in consi. xvj. quod exorditur Geminianus/ vbi discutit de duobus * contractibus factis: qui si coniungantur ⁊ ad inuicē correspondeant dicuntur vsurarij/ secus si disiunctiue cōsiderētur/ quod videre placebit: etiam in alijs materijs. Probus.

¶ Pecunia. Que non * est auruȝ nec argentum/ nisi secundum quid: secundum Decium con

silio.cccclxxij.numero.vij.testator legauit.

¶ Ulterius dic vnum vltra que dicentur in seq. ꝙ si inter te ⁊ me erat questio de fundo: ⁊ compromisimus in aliquez dando ei plenam potestatem arbitrandi tamen * arbitrator non poterit cogere reum vt det aliam rem de qua non erat contentio: no. Bar. in. l. aquiliana. ff. de transactio. per l. si cum dies. §. plerunq;. ff. de arbitr. quod cõprobatur: qr iudex assumptus in actione cõi diuidundo/ non potest occasione rei cõmunis ponere manum in aliam rem non cõmunem. l. arbor. §. de vestibulo. ff. communi diuidun. Sed circa illam rem de qua erat contentio bene potest se intromittere arbitrator/ iubendo dari pecuniaz pro dicta re: vel rẽ pro ista pecunia de qua est cõtentio. l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de iure dot. §. offm̃. insti. de off. iudic.

4 ¶ Ratio quia pecunia est * per quã omnes res alie estimãtur: ideo alia res esse non videtur. l. si ita fideiussorem accepero. ff. de fideiu. ita dicit Bar. in. d. l. cũ aquiliana ⁊ Angel. in. l. de his eo. titu. Antho. de Butrio. in. c. constituit. ad finem. ẽ. de religio. domi. per illum tex. ⁊ glo. in. c. quintauallis. ẽ. de iureiur. ⁊ in. c. nisi essent de p̃ben. ẽ. sequitur Alex. consi. cxxiiij. numer. vij. in causa. vol. ij.

5 ¶ Et attende ꝙ quãdo fit mentio de pecunia * in aliquo statuto/ vel lege municipali/ aut in contractu intelligitur de pecunia vsuali/ ⁊ currente in loco/ probat Alex. in consil. ciiij. statutum loquens/ vol. primo.

¶ Preterea/ dic etiam in proposito secundum Marianũ Sozinũ consili. clxxix. col. iij. circa presentem/ ꝙ pecunia

6 * non est locabilis: ⁊ in ea non est dare vsum: Neapol. decisio. lxxxvij. numero. vij. ⁊ sic si pecunia locatur est vsura Archi. in. c. si feneraueris. xiiij. q. iij. vbi subdit: ꝙ pecunia non est disposita nisi ad emẽdum/ idem in consilio. cclxvj. col. vij. verñ. confirmantur p̃missa presentis consultatiõis/ vbi dicit ꝙ pecunia. i. nũmi neq; ex natura sua neq; ex lege sunt producti vt aliquid lucrentur: quia inuenti sunt propter commutationem s̃m philosophum. v. Ethicor. probatur: in. l. j. ff. de contrahen. emptio. et in. l. si ita fideiussorẽ accepero. ff. de solutio. Et ꝑpter hoc dicitur ꝙ vsura est prohibita: cui astipulatur Calca. in consi. lxxxiij. in princ. vbi dicit ꝙ ratio prohibẽtis vsuras: fuit quia lucrum accipitur pro vsu pecunie qui nõ est nec esse potest: cum vsu cõsumetur. l. ij. ff. de vsu ca. rex que vsu consu. quod idem cal. late prosequitur subdens. nu. vij. tres rationes quare sit ꝓhibitum lucrum fieri ex pecunia: quas videto.

¶ Et ideo si disponantur in actu non cõuenienti nature/ alterant actum/ per regulam quam citat Petr. de Ancha. consil. xxiij. numer. v. verba stipulationis: ꝙ cum in contra-

7 ctu * apponitur non conueniens substãtie: ⁊ nature contractus: alterat eius naturam. l. cum precario. ff. de preca. l. vbi ita donati. ff. de dona. caus. mor.

¶ Uide que dicuntur de pecunia ꝑ Jo. de ana. consi. xcix. colum. ij. visis. Et que pro themate dicit Alex. in con. lxxx. circa primum: vol. iij. vbi ponit differentiam inter locationem: ⁊ mutuũ/ ⁊ quare non cadat locatio in pecunia/ dicẽs ꝙ in pecunia locata fit dominij trãslatio: que operatur vsuram vt videre licet ibi per eum. Probus.

c ¶ Naturam. Hinc arist. primo politico. sola naturali ratione ductus/ lucrum vsurarũ est detestatꝰ/ refert Barba. cõsi. xvj. col. j. vol. iiij. Probus.

d ¶ Sed quero. Uide Cal. con. iij. in titu. de iudici. Et breui-

8 ter dic fore * crimen ecclesiasticum: glo. in. c. j. in ver. canones. ẽ. de offi. ordina. glo. in. c. cum sit generale in ver. malefactores. ẽ. de foro compet. glo. in. c. ex literis. ẽ. de iureiur. ideo spectat ad ecclesiasticum: vt dicit. d. glo. in. c. j. ẽ. de off. ordi. quod audacter firmat lapus allega. lvj. reuerẽde domie/ ⁊ allega. lxx. sepe vidi dubitari: tãgit in allega. x. Bal. in. l. j. in fine. C. de vsur. ⁊ in. l. in contractibus. §. in omni. C. de nõ numera. pecu. in. l. quotiens. C. de iudic. in l. cum nouatione. C. de sacrosan. eccle.

¶ Ideo si opponitur exceptio/ ꝙ causa sit vsuraria: fit remissio ad episcopum no. Bar. in. d. l. quotiens: firmat Decius consi. clxx. in fine: vbi subdit: ꝙ laici ea de re in huiusmo-

9 di causa non poterunt aliquid statuere: quia * a pari procedunt/ potestas cognoscendi: iudicandi/ ⁊ statuẽdi/ firmat Fredericus conlio nonogesimo sexto. apparet quedã lex. vbi in premissis facit distinctionem: aut questio siue causa est facti/ vel iuris/ facti q̃dẽ an talis recepit vsuras: vel non tunc est mere prophana: ⁊ potest tractari in curia seculari ⁊ compelli ad restitutionem. l. si non sortem: in princ. ff. de conditio. indeb.

¶ Si vero sit iuris: puta an contractus sit vsurarius vel non: tunc secus quod tenet Paul. de cast. consi. ij. in. ij. parte in puncto presenti tria veniunt.

10 ¶ Intentum nostrum possumus comprobare: quia licet * inter laicos consuetudines ⁊ statuta ipsorum sint seruanda in foro ecclesiastico/ maxime in his q̃ tendũt ad litis decisionem: dixi in. c. Romana. §. contrahentes in ver. quo ad forum. ẽ. de for. compet. ideo si statuto caueatur/ ꝙ instrumento non registrato in memorialibus nulla detur fides: tamen si alias illud reperiatur solenne de iure communi ⁊ ex eo resultet vera probatio vsurarie prauitatis/ faciet fidem/ ⁊ non habetur in consideratiõe hec exceptio: ita no. Petrus de Ancha. consi. clxxix. prima facie: vbi dicit ꝙ cognitio huiꝰ spectat ad iudicẽ ecclesiasticũ qđ latissime ꝓbat Jason in consi. cliij. col. pe. ⁊ fi. p̃ supponitur: volu. iiij. quem videas pro vtraq; parte ⁊ pro nostra cõcludente: ergo in his canonicis regulis est standum: vt sic qui habet potestatem de causa cognoscendi/ ⁊ iudicandi habeat etiã potestatem statuendi nõ aliter.

¶ Et dicit in proposito Ale. consi. xxxix. nume. vj. viso statuto/ vol. iiij. ꝙ statutum laicorum disponens de modo ꝓbandi contractum vsurarium non valet/ cum id ad laicos non spectet: vt hic: ⁊ in cle. dispendiosam de iudi. Probus.

e ¶ Cognoscit. Uide que late tradit lapus allega. lxx. sepe vidi. Probus.

f ¶ Et de matrimonio. Maria. Sozi. con. xij. col. fina. in pie-

11 sentiarum: subdit non valere * preuentionem per iudicem laicum: quia preuentio non potest fieri per illum qui non habet potestatem cognoscendi de illa causa: aut contra talem personam. Sed solum quando causa est talis/ ⁊ inter tales personas: de qua ⁊ inter quas tam ecclesiasticus q̃ secularis cognoscere potest: vt traditur in. c. cum sit gñale ⁊. c. proposuisti. ẽ. de for. compet. Probus.

g 12 ¶ Adulterijs. Que * non committuntur per eos qui accedunt ad meretricez nuptam/ nec puniunt̃ tanq̃ de adulterio: secus ipse mulieres de quo multũ ꝯprobat Alex. cõ. xcix. col. penul. visa inquisitione. volu. vj. Probus.

h 13 ¶ Debentur. Dic ꝙ licet * reperiantur aliquando iura ciuilia exigi vsuras: non tamen vsuras vsurarum. l. fina. C. de vsur. l. placuit. ff. eo. titu. l. fina. C. de vsur. rei iudic. tradit latius Alex. consi. viij. col. ij. Et aduerte vol. vj. vbi id moderat: nisi aliter reperiatur obseruantia cõmunis: quia tunc secus cum ipsa obseruantia ⁊ solitus modus siue consuetudo multum operetur/ vt latissime ibi cõp'obat/ quez videas rogo: ⁊ ea que tradit in consi. lxxxix. viso themate/ vol. iij. ⁊ in con. cvij. pro inuestigatione/ vol. ij. Probus.

i ¶ Necessitates. Uide Joannẽ de Ana. ⁊ ibi Ludouic. Bolog. consi lxx. visis ⁊ ponderatis. ⁊ Alexand. in consil. lviij. quoniam in questione vol. primo. Probus.

k ¶ Pagina. Que refertur ad testamentum nouum/ videlicet ad illud/ mutuum dantes nihil inde sperãtes: quod in-

14 tellige de mutuo * naturali quod fit reali muneratione/ non de mutuo ciuili: quod causatur ex contractu concessionis. no. Alexan. in consi. xc. col. ij. viso instrumento. volumine tertio. quem vide pro intento. consi. primo. col. prima/ volumine secundo. ⁊ consi. cvij. eo. vol. Probus.

l ¶ Defectũ. Etiam negligen. no. Petr. de Ancha. consil. xv. spiritualis iudex: ⁊ Alex. consi. xcix. in fine visa inquisitio-

15 ne/ vol. vj. vbi dicunt: ꝙ iudex secularis * est iudex in delicto blasphemie commisso per iudeum: nisi sit negligens/ quia tunc ecclesiasticus cognoscit quod indistincte admittit. Cal. consi. ij. titu. de iudeis: concludens esse delictum ecclesiasticum/ firmat Lapus allega. lix. col. quarta prelatus ecclesie proponit. Probus.

m ¶ Ad ecclesiam. Dic vnum pro modificatione sequentium

16 ꝙ si * quis dicturus esset contractum esse simulatum vel vsurarium/ petierit coram episcopo se absolui a iuramento certe post absolutionem non poterit coram alio iudice agere de vsuris/ vel de simulatione: sed coram episcopo tantũ/ propter connexitatem quam habet preparatoriũ cum preparato: ista est doctrina Bal. in. l. ordinarij iuris. col. prima. C. de rei vendica. ⁊ hoc per illum text. vbi ille qui fuit iudex in preparatorio. i. ĩ possessorio: debet etiã esse iudex in petitorio: seu in causa proprietatis: quia preparatorium et preparatum dicuntur adinuicem continentia seu connexa ideo cause continentia non debet diuidi/ vt ibi/ ⁊ in. l. nulli. C. de iudic. c. primo. ẽ. de sequestra. posses.

¶ Intellige si iudex sit habilis ⁊ capax ad cognoscendum de vtroq;: alias secus/ vt videmus in Gallia: quia iudices seculares priuatiue cognoscunt de possessorijs etiam beneficialibus: non autem de petitorijs beneficialibus: quia de alijs autem petitorijs equidem sunt spirituales cause: de alijs autem petitorijs restrictionem de ha- cognoscunt: ⁊ sic generalitas recipit restrictionem de ha-

billitate.l.j.z.ibilate scrib.C.de sum.trini.z fide catho.

17 ¶ In proposito Jo.mo.hic dic/id verum * si questio vsurarum nō est facti/alias si sit facti iudex secularis cognoscit:vt dixi.s.nu.ix.vt late firmat Alex.consi.ix.prestantissime doctor:vo.iiij.vbi vide de inhibitione fienda:ipsi seculari per ecclesiasticum iudicem quando cognoscit de causa vsurarum/z quid debeat precedere inhibitionem z ibi dicit conclusiue/ꝙ prius ꝗ fiat inhibitio requiritur ꝙ vsurarius fuerit citatus/z postea inhibebit ne in preiudiciū litis coram eo pendentis habeat aliquid facere: istud vide comprobatum per Feder.in consil.ccc.factum tale est/ debitor. Probus.

n ¶ Contra naturam rei.Ideo si aliquis mutuauit pecuniam ad negociandum/hoc acto ꝙ * capitale sit semper saluum:z si quod lucrum interueniat diuidatur/ꝙ talis contractus censetur vsurarius z omnino illicitus.Bald.in.l.prima.C.pro socio:z in rub.de cōstitu.pecu.C.tradit Bolog.in additio.ad Jo.de ana.consi.xcij.licet possit cōtrahi:firmat Jason in con.xxxiij.col.iij.volu.iij.ratio quia de natura actus est ꝙ etiam possit perdi z non lucrari/facit quod not.Alex.consi.cxxxij.circa finem/perlectis:vol.v.

19 vbi dicit ꝙ natura * licite societatis est ad lucrum z damnum.doc.in.d.l.j.C.pro socio:z in.c.nauigāti.s.isto titu.z in.c.per vestras.s.de dona.inter vir.z vxor:z subdit ibi in proposito nume.x.ꝙ de iure dimidia totius lucri attribuitur industrie/z alia attribuit capitali:vt ꝓbatur in.l.cum duobus.§.si in coeunda.ff.pro socio.Bartholus z alij post glosam in lege prima.C.pro socio.

¶ Et quando licitum sit dare pecuniam cum pacto ꝙ capitale sit saluum:vide que no.Jo.lupus in repet.c.per vestras.in.xj.§.ampliari potest.s.de dona.inter vir.z vxor.cui adde Alex.in consi.lxxx.circa primum.vol.iij.vbi adducit glo.fi.in.c.plerisq.xiiij.q.iij.que vult ꝙ quando ille qui dat pecuniam non vult sentire nisi lucrum/etiam si daret pecunia ad negociandum z sub colore alterius contract⁹ ꝗ mutui:puta societatis:transit in mutuum z illud quod percipitur est vsura:vt no.plene.Saly.in auten.ad hec.in xiiij.q.C.isto titu.z Joan.and.in.d.c.nauiganti:not.Jason consi.xxxij.volu.iij.

¶ Et sic non refert quo nomine a contrahentibus nuncupetur/siue enim dicatur ꝓ vsura/siue pro lucro siue aliter vsura est:dummodo ex pacto accedat sorti:vt in.d.c.plerisq.z quod not.ibi Archi.

¶ Si autem queras an res empta de pecunia funebri sit illius qui soluit vsuras:vide per lapum allegatio.lxxiiij. quero.Probus.

o ¶ Nouo iure.Et sic vsura * vtroq iure prohibita reperitur.Maria.Sozi.con.ij.col.ij.sequendo ordinem.Alex.consi.xciij.numero.viij.repetitus.Et hac ratione papa nō dispensat super vsura.c.super eo hoc titulo.supra.Secus dicit in simonia in beneficio/quia est prohibita sola constitutione ecclesie.

¶ Et quod vsure sint vtroq iure prohibite quodq papa non dispenset.no.late Alex.consi.xlix.in princ.quod exoritur.paucis vtar.vol.iiij.

¶ Item facit quod not.Alexā.in consi.lxix.numero.xj.in causa:vol.iij.ꝙ in his que tangunt peccatū/lex ciuilis submittit se canoni vt auten.quomodo oport.episco.in princ.z in auten.de ecclesia.titu.circa princi.z in auten.vt cler.apud proprios episcopos.§.si vero/z sic militat quod not.

r Neapol.decisio.cccxcj.dicit consuetudo: ꝙ nō * licet principi permittere vsuras etiam in vno nūmo: secūdū Bal.in auten.ad hec.C.isto titu.hos vide ibi an liceat vidue accipere vsuram dotis ab heredibus viri et late in decisio.ccclxxxiiij.an soluto matrimonio.Probus.

p ¶ Sēper.Adde verum quando est iuris/secus si facti: ꝓ quo Paul.de castro con.ccx.visis.ij.parte.Probus.

q ¶ Iudicis ecclesiastici.Adde an secularis iudex possit cognoscere de exceptione vsurar per Petr.de ancha.con.ccxxxiiij.casus talis est/z consil.ccxxxvj.inherendo.vbi

22 concludit ꝓ potest:quia sepe * quis incidenter cognoscit qui principaliter cognoscere nō potest.l.ij.C.de ord.cog:z subdit ꝙ etiam principaliter vsure solute possunt repeti in foro seculari:quia tunc dicitur questio facti: z tunc cognoscit:vt.s.diximus in aposto.ad ecclesiā post Alex.con.ix.vol.iiij.vbi dicit istam fore veriorem.repetit equidem vel computat in sortem.l.si non sortez.§.j.cum ibi no.ff.de condit.inde.vbi Bart.collegit ꝙ ille qui scit se non teneri ad vsuras/si promittat vel soluat tibi vsuras ne vexetur super debito principali:non potest dici ꝙ sciens indebite soluerit:ideo repetit.

¶ Ista est ratio quare sic sciens indebitum solutum repetit quia licet presumatur donatio vbi non apparet de alia cā.l.cāpan⁹ de ope.liber.ff.z hoc si personar qualitas suadeat.Calca.consi.xxvj.numero.xxiij.stante tamen.vbi

23 potest presumi * alia coniectura ꝗ donationis illa debet capi.l.si cum aurum.ff.de solutio.l.eleganter.§.qui reprobas.ff.de pignora.actio.l.cum de indebito.ff.de probatio.ni.no.docto.in.l.falsus.C.isto titu.z potius ꝑsumitur stultitia promittentis ꝗ liberalitas vel donatio.Bal.in.l.generaliter in.iiij.oppo.C.de non munera.pecu.

¶ Hinc Bal.in.l.ab anastasio:col.vlti.C.manda.colligit ex illo tex.argu.ꝙ remissio vsurarum facta feneratori ex causa donationis presumit colorata/ꝙ quod fuerit facta vt remittens habeat gratiosiorem extorsionem/z nō mero animo liberali/quod placet Paul.de castro in.l.rogasti.§.si tibi in fine.ff.si cer.peta.z in.l.penult.in fine.ff.de cond.ob tur.caus.

24 ¶ Repetit etiam alia ratione:qr vsura * est indebita naturaliter/z ciuilr ꝑ ea que hñtur in.d.l.si non sortē in prin.z si indebita apparet/igitur potius presumitur ignorantia ꝗ donatio:ista sunt de mente Alex.con.lxxx.circa primū:vol.iij.vbi subdit id etiam procedere in iudeis/quia eis etiam non permittitur exercere vsuras:vt ibi comprobat numero decimo.

¶ Fertur tamen aliud per bullam Martini z Eugenij per quam ꝑmittitur iudeis christianis fenerari meminit Cāpegi.in tract.de dote:parte prima.q.xlix.vbi subdit quod nō cōmittitur peccatum ex parte christianorum recipientium ad vsuras.no.in.c.super eo.isto titu.nec ex parte iudeorum mutuantiū quia nil ad nos de his que foris sunt c.gaudemus.s.de diuor.quia superuacue rei videtur dare operam qui iudeos (iam propter suam perfidiam) damnatos coherere nititur.

¶ Premissis adde vnum dictum quod idem Alexā.citat consi.lxxxij.nu.vij.viso processu.eo.volu.post Bal.in.l.cuz allegas in.iiij.opposi.cum seq.C.isto titu.ꝙ si debitor passus est: se vinci per sententiam non opposita exceptione vsurarum/semper poterit dicta sententia rescindi.

¶ Postrema premissis adde vnum aliud satis mirabile/ꝙ non solum iura volunt teneri principalem ad restitutionē

25 vsurarum/verum etiam * proxenetā:no.in simili de ministro.Lapus alleg.xciij.col.iij.Joā.Martino vbi cōcludit c.ꝗꝗ.hoc titulo.in his habere locū.glo.habes in.l.si sciente.ff.ad leg.Pompe.de parricid.z post eam vide Jpoly.de Marsil.sing.clxxxj.mādans. Probus.

r 26 ¶ Est prohibita.Ex quo solo etiam * capite vsurarius dicitur delinquere:ratione inobediētie z fractionis precepti ecclesie/z eius spōsi Christi:mutuum dātes nihil inde sperātes:ratione etiā rei abusus:in quo iniuria fit principaliter dño rei/vt.s.dicit Jo.mo.nu.x.magis tñ delinqt is qui asserit non esse peccatū exigere vsuras sic plus punitur:quia tanꝗ hereticus reputatur:Petrus de Ancharano in cle.vna.§.sane.in.ij.no.eo ti.ratio quia delictū autoritate defendit:ideo magis punibilis est offensa.c.inter dilectos.in prin.s.de exces.prelato.ꝓ hoc facit tex.in cle.

27 fi.§.septimo.Ex quo resultat ꝙ ille * qui dicit fornicationem non esse peccatum dicitur hereticus/z ita plus punitur ꝗ fornicator/de quo per Jo.de Ana.in.c.qualiter.ij.§.ad corrigendos.s.de accusa.facit quod citat Domi.in.c.accusatus.§.sane.in fine de heretic.vbi dicit ꝙ ille qui asserit non esse peccatū duas vxores accipere:hereticus reputatur:idem de periurio/no.Saly.in.l.prima.col.fi.C.de summa trinita. Probus.

s 28 ¶ Cōtra dic.Igitur vsuras * ratione interesse promitti posse no.glo.z ibi scrib.in.c.conquestus.s.hoc ti.qui dicūt id etiam procedere de iure canonico quod firmat glo.in.l.curabit.C.de actio.emp.z vend.Petr.de Ancharano con.cl.numero.ij.in questiōe/que vertitur/alleg.c.quoniā multi.xiiij.q.iiij.z hec est communis/vt videtur placere Jasoni consi.xlix.in prin.Innocentius volumi.iij.z in consilio.clj.in fine/volu.quarto.vbi pro hoc multos cumulat/que non solum procedit ratione damni contingentis:sed etiaz lucri cessantis.no.Innocen.in cap.sacro.s.de senten.excōmunica.Panor.z alij in dicto capitulo/conquestus.Idem Panor.in.c.p.z.g.s.de offi.delega.Raph.Cuma.consilio cxxxix.P.laicus.col.fina.Roma.consi.cj.proposite consultationis/vbi dicit ꝙ si non dedisti pecuniam quam mihi debebas/z ego accepi pecuniaz sub cambio:teneris mihi ad illud interesse.Areti.consilio nono in fine/eleganter: nō tamē debet tale interesse taxari in instrumēto:sed debet probari ꝑ testes/vel alias legitimas probationes:ita conclu-

dit Decius post alios in consilio.clxxxiij. in controuersia allegat Bald.in.l.rogasti.§.si tibi.versi.quid si mutuo.ff. si cer.peta.Jo.de Ana.in.c.fi.hoc tit. Albe i.l.pria/co.penultima.C.de summa trinita.vbi idem Bald.col.quarta.

¶Vide eundem Decium cōsi.cccxxij.circa finem/visis cōsiliis/vbi dicit ꝙ si maritus cui dos fuit promissa sub certa die conuenit vt perciperet certos denarios pro cētenario. conuentio illicita dicitur: tenet Joā.and.in.c.salubriter in princ.s.hoc titulo. Et que.s.in princ.dicimus.tenet ⁊ firmat Maria.Sozi.consi.ij.in fine sequendo ordinem/dicēs ita se consuluisse in curia ecclesiastica: idem Sozi. consilio clxxvj.presens consultatio: vbi late disputat * an ille qui

29 vendit carius ratione temporis dilationis dicitur vsurarius.tangit consilio.clxxix.circa presentem: dico in . capi. ꝙꝙ.in princ.isto titu.

¶Pro premissis vide Petr.de Ancha.consi.ccclxxvj.col. ij.secundo dubitatur ꝙ si mutuaui cōmunitati: cum pacto ꝙ durante debito nō tenear soluere collectas/ꝙ non sum vsurarius: quia lucrum non capio: licet damnum euitē: quod verum si collecte sint incerte/alias secus.

¶De vsura ratione dotis/vide per Alex.consi.lxxiiij. nu. iij.⁊.iiij.viso titu.volu.v.vbi subdit quid de vxore mortuo viro an suscipiat vsuras: prout ⁊ viri/⁊ decidit ꝙ non: cum non sustineat onera matrimonij propter quod permittit vsura. Attende tamen ad distinctionem quam ibi tradit idem Alex.con.cxlj.viso themate: volu.eo. ⁊ consil.xxvij. vol.iiij.quem vide.con.ccxxj.vol.ij. Probus.

t ¶Quod sic probo.idem Joan.mona.in. c.is cui.j. de senten.excōmuni. Probus.

u ¶Bene tradere. Hec dictio videtur fungi officio qualitatis enti aduenientis/⁊ sic reponere in alia specie: id cui aduenit vt quod erat bonum/fit melius: ⁊ quod positiuū fit comparatiuum: ideo relinquit eum in extremo / ⁊ ponitur in medio/ prout dictat natura ipsius comparatiui. Bal.in.l. cum filium.§.pater pro filia.de lega.ij.

30 ¶Sic succedit regula. Quod qualitas * aduenienes enti qualificat illud / ⁊ reponit eum, in diuersa specie.l.item apud labeonem.§.si quis virgines.ff. de iniur.§.preterea inst.de inutil.stipula.c.licet.canon.de electio. s. hoc libro iuncto.c.statutum: cum glo.sua eo.titu.⁊ lib. probat etiam tex.in.l.mariti lenocinium.§.fina.ff.de adult. vbi est casus ꝙ licet accusatio stupri tollatur quinquennio/tamē nō habet locum in stupro facto cum violentia quia illa qualitas adueniēs stupro facto /ipsum qualificat a simplici stupro: facit per locum a speciali tex.in.c.fina.s.de symo.vbi constitutio loquens de monacho: nō habet locum in abbate: nisi in casibus illius.c.⁊ qualitas abbatie qualificat illud verbum monachus: pro quibus facit tex.in.c. ad audientiam.s.de senten.excōicatio.⁊.c.si iudex eo.titu.hoc lib.⁊.l. quesitum.§.illud fortassis de lega.iij.vbi appellatiōe marmoris: non venit marmor sculptum: bene facit quod Bal. post Guil.in. l.ius ciuile citat per illū tex.ff.de iust.⁊ iur. ꝙ si aliquid addatur libello vel detrahatur /ꝙ ipsa qualitas superueniens libello reddit ipsum nouum libellū/melius facit ad ppositū dictum Antho.de Butr. in prohemio de-

31 creta.vbi dicit / ꝙ * appellatione scholarium n venit rector: ex eo quia illa qualitas / rector ponit eum in diuersa specie. Ad idem possumus adducere tex.in.l. palli. ff.de verb.sig.⁊.in.l.heres meus.§. due statue. de lega. iij. ⁊. l. palli.eo.vbi appellatione lignorum non comprehendunt palli: quia vidētur habere ens qualificatū a simplici ligno vide Bal.in.l.ex placito.C.de rer.permuta.

¶Itē aliud dicitur de qualitate in simili per eundē Alex.

32 consil.xxvj.consideratis verbis: vol.iiij.quod * ex qualitate rei presumitur quid sit actum a contrahentibus: vnde si vendo tibi librum pro decem florenis ⁊ non dixi de quibus florenis: hoc discernitur ex valore libri: glo.in.l. semper in stipulationibus. ff. de regulis iuris. vbi bar. ⁊ in. l.patronus §.primo.de legatis.iij.ꝙ si vendo tibi talem domum vsq ad talem domum protentam: ⁊ dubitetur an dictio / vsq / stet inclusiue. ⁊ sic comprehendat illam aliam domum: hoc discernitur ex qualitate precij ⁊ rerum.

¶Facit quod in simili dico in.c.finali: in ver.cauit isto titu.comprobat Decius in con.ccccc.nu.v.in causa que mantue/ duz dicit: ꝙ * ex quantitate precij arguitur ⁊ demōstratur qualitas contractus: vt nota.per glo.in.l.j.§. qui

33 superficiē: ⁊ ibi Bar.ff.de superficie.idem Bar. in.l. patronus.§.primo.co.ij.de lega.iij.⁊.l.semper in stipulationibus.de regu.iur.ff.

¶Et sic in proposito principali ex modicitate precij presumitur qualitas contractus.l.per diuersas.C.mandati.c.⁊ si questiones.s.de symo.not.Jason.in consi.cl. videretur. colum.j.vol.iiij.⁊ con.cliij.co.iij.psupponit.vol.iiij. Prob.

x 34 ¶Adijcitur quantitati. Dic * quando pena adijcitur quantitati illud dicitur vsura: not.firmando Neapol.decisio.cxxxv. numero secundo. quidam venetus / subdendo ꝙ ista est vera ⁊ indubitata cōclusio. Panor.in.c.cum dilecti.s. de arbit.vide ipsos neapol.

¶Pone exemplum quando adijcitur quantitati testator dānat heredē in soluēdo vxori.x.annis singulis: donec dotē ei soluerit: tunc dicatur vsura.ita cōcludit Petr. de ancha.con.93.verba testamenti: pro quo adducit quia sicut apponendo hoc in contractibus esset vsura: videlicet donec sortem nō solueris soluas.x.ānua.l.lecta.ff.si cer.peta. tāgit Bar.in.l.iij.§.si cui.ff. de annuis, lega.⁊ in.l.cum stipulanti.ff.de ver.obliga.

¶Istud latius firmat idem Petr.de ancha.con.cl. in questione que vertitur: ⁊ Alex.con.49.nume.viij. quod exponitur /paucis vtar/vol.iiij.qui subdit ibi multa in proposito: rub.⁊ in consi.sequen.in prin.⁊ seq. ⁊ ibi dicitur idem si adijciatur pena facto promisso propter ipsam quantitatem quia fieret in fraudem vsurarum. Et hoc siue fiat ex inter

35 uallo/siue incontinenti/quia * interuallū nō videtur tollere fraudis presumptionem.l.si mulier perfecta.C.ad velleia.

¶Istud membrum tangit Calca.in consilio.76.num.28. casus.d.catalanus/qui tn̄.in con.35.col.iiij. Nicolaus mo- derat illud/nisi pena succedat loco interesse: vel nisi talis persona releuetur a suspitione vsurarum ex honestate persone.c.in nostram.s.de procura.ista idem Calca. latius firmat p ea q̄ ibi apud eū videre licet q̄ non transcribo quia longus est sermo ⁊ bonus pro intellectu pūcti. Probus.

y 36 ¶Quātitati. Dic ꝙ quantitas * precij facit discerni q̄ ⁊ qualis fuerit partium intētio: glo.⁊ doc.in.l.j.§.j.ff.de supfici. Alex.con.68.nu.ix.visis ⁊ oportune vol.v.vide que dicta sunt hic in ver.bene tradere. Probus.

z ¶Secus si diuerse. Adde que in simili no. Ma.Sozi.con. 180.col.iij.ver.sed ad hoc respondeo diligenter. Probus.

A ¶Imo est. Vide gaspar. Cal.apud Petr.de Ancha. con. ccxxxvj.inherendo. Probus.

37 ¶Prohibite. Ratio suadet * cum maximum dicatur pecca-

B tum propter quatuor/quia vsurarius cōtemnit deū audacius. Secūdo quia cōtemnit naturā expressius. Tertio quia cōtēnit naturā deterius. Quarto iura diutius: primo casu contemnit deum audacius/quia cum in omnibus peccatis que sunt expresse contra diuina mandata/ homo verecundetur ⁊ erubescat: in isto peccato quantūcunq sit expresse contra diuinum mandatum non videtur verecūdari: sed potius gloriari.c.quia in omnibus.s.hoc titulo/ quod patet experientia: quia dum id improperatur/dicunt fore vacationem iuratam quasi dicant ꝙ non habentes pecuniam non possint fenerari.

¶Secundo casu contemnit naturam expressius quia non solum contemnit eam in vno genere rerū: sed in pluribus vult enim contra naturam/ꝙ numerabilia sicut denarij superualeant suo numero/⁊ ponderabilia sicut aurum superualeant suo ponderi: ⁊ commensurabilia sicut vinum superualeant sue mensure. Et sic bene est dictum ꝙ contēnit naturam expressius/contemnit vlterius scripturaz deterius quia videntur eam contemnere per infidelitatem / que est opposita fidei quam in baptismo professus est: nam si perfecte crederet/impossibile est ꝙ contra deum ⁊ eius scripturam sic aperte ⁊ inuerecunde procederet.

¶Item contra vtriusq testamenti scripturas solent tales pertinaciter asserere ꝙ vsura non sit peccatum: prout quidam maledictus nunc episcopus effectus me audiente id asserebat/contra quem ⁊ tales emanauit cle.j. de vsur. contemnit etiā iura diutius: quia nō obstante prohibitione cuiuscunq iuris in dicto peccato adhuc continue perseuerat/intentum ꝙ ad ipsum relinquendum vsq ad mortem/ sepius se retardant. Et ideo ius canonicū nullo modo potest concedere aut permittere contractum vsurarium/ propter maius malum euitandum: quia regulariter loquendo non apparet aliquod maius malum aut inconueniens ipsa vsuraria prauitate/ꝙ licet ciuiliter agatur de ea: tamen quia causa ipsa habet annexum delictum ad eruēdam veritatē/ in subsidium potest deueniri in causa ipsa ad torturam.c. grauis.s.de depos.ita firmat Bartho.Sozi.con.ccxix.circa finē/quod incipit.circa primā difficultatē quod nota ppetuo.

¶Pro principali intēto: vide q̄ citat Antho.de Butr.cō. xvj.occurrentibus ⁊ cōsil.xxvj.iam sic sicut ⁊ cō.xxviij.visso puncto quibus adde que no. Alex.con.xlix.col.ij. pau-

cis vtar/ volumi.iiij. vbi subdit vnum/nume.xvij. Quod
38 prohibitio * vsurarum inter cetera fuit facta/ ob publicã vtilitatem / tam ex parte fenerantis / q̃ ex parte debitoris. Ex parte fenerantis/ ne propter lucrum vsurarum deseratur agrorum cultura: cui lex fauet/ quia in ea vertitur publica vtilitas / vt in autenti.vt null. agricul.etiã ex parte debitoris/ne efficiatur pauper./in quo etiam versatur publica vtilitas quia interest publice vtilitati homines esse locupletes dixi in rubri.de sponsali. s.in ver.
39 interest. Et merito quia per diuitias familiam * et agnationem conseruari dicimus.l.prima.§.si seruus. ff.de ventre inspicien.notat Jason in consilio.v.col.v. volumi.iij. et Augusti.in libro de ciuitate dei/ q in familijs per diuitias conseruatur honor et decus/ facit illud vulgare poeticum. Haud facile emergũt/quorum virtutibus obstat res angusta domi.notat Alexand. consilio.lij. numer.iij. circa hanc dubitationem / volumi. iiij. diuitias quidam per nephas et phas acquirere non conuenit/iuxta illud vulgare/citatum a lapo allega.xciij. in fine/ ibi et vere in vanitate mentis et otiositate sensus oberrat / is qui per phas et nephas diuitias congerit / quas vno momento sui sit relecturus. ¶ Et huiusmodi causa q ob publicam vtilitatem sit facta ipsa inhibitio dicitur vrgentior q̃ ea que tradita fuit / olim de iure digestorum / de qua per Joan. Mona.hic/numer.v.et benignior: ideo amplectanda.l.semper.ff.de regulis iuris. comprobat late Jason in consilio.cvj.col.ij.proponitur.volumi.iiij.

¶ Facit quod notat Marianus Sozinus in consilio.clj. col.fina. Quod quando lex vel superior mãdat pluribus medijs exactionem fieri : officialis nõ tenetur omnia remedia experiri: sed id tantum quod habilius putat/capitu.conquerenti/de verbo.significatio.vt officialem discretum (rerum et personarum circunstantijs indagatis)eligat quod magis viderit expedire.

¶ Id igitur operatur equitas ad quam attendere precipue habet iudicans:iuxta dictum Catonis. Equum iudica / quam seruare non fecit taliter nationi deus omnipotens : non quod non velit/sed quia repugnat humana fragilitas / que omnibus complacere non potest. Ideo difficulter seruat equitatem / que est iusticie : tum quia omnis interpretatio debet esse equa et bona : cum ius sit ars equi et boni.l.prima.ff.de iusti.et iure : merito laudandi sunt iurisconsulti : quia nunquam ius ab equitate separauerunt.

¶ Premissis astipulari videtur Jason in cõsilio.viij.col. iiij.volumi.tertio/pro ista infante q in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est q̃ tutius.text.in.l.proxime. ff.de his qui in testamen.delen. Idem in consilio.xij.col.ij.volu.ij.vbi adducit Bal.in capitu.cum olim.s.de consuetudi. Quod si in eodem volumine statutorum reperiantur statuta diuersa vel contraria/ seruandum est illud quod est iustius et equius : prout dicitur de verisimiliora deponenti : quia is prefertur alijs. Innocen. in capitu. auditis. de prescript. Jason in consilio.lxxxj.col.penulti.communitas/ volu.tertio. tex. in capitu.in nostra.s.de testib.et.l.tertia.post princip. et.l. ob carmen.§.finali. ff.de testib. not. Alexand. in consilio lxv.col.ij.visis processibus / volumi. secundo / et consilio clxxxv.col.finali/in causa Angelorum.d.volumi.ij.

¶ Si cupis instantiam : pone in testibus deponentibus Titium fore sane mentis/et in alijs q est mente captus: quia q sit sane mentis (tanquam verisimiliora deponentibus) magis creditur : cum hec sit presumptio iuris. l. codicillos.C.de codicil.glo.in capitu.finali/in verbo.compotem.s.de succes.ab intesta.que placet. Panor. in capitu.cum inter ea.col.tertia. de elec.s.

¶ Istud late comprobat et alio etiam medio Decius in consilio.ccccxlviij.numer.ix.vis tota / videlicet de testibus deponentibus / de bona fama et conditione : vt citius stetur deponentibus de bona / q̃ de mala fama/ quia primi concordant cum presumptione iuris: que dicitur q quilibet presumitur idoneus in moribus. l.merito.ff.pro socio.glo.in.l.si vero(communiter a docto.approbata).ff. qui satisda.cogan.dixi.s.in capitulo pia/ de exceptio. numero sexto.

¶ Alij vero sunt deponentes de mala fama/contra iuris presumptionem. Ideo vincula duo sunt vno fortiora / vt dixi in capitulo primo.s.de rescript.

¶ Et dic equius et iustius multipliciter / primo quando opinio dicta iusta et equa: est fundata in ratione naturali. Marianus Sozinus in lege/qui agnitis.tertia columna ff.de exceptio.Hypoli.in rubrica de probatio.C. columna trigesimaseptima. et sequenti. glos. in regul. cancella. decimatertia/vbi dicitur/ quod in dubio recurrimus ad rationem naturalem et regulas iuris communis. Jason in lege.filio pater.in secundo nota.de legat. primo.in lege.si seruum.§. sequitur.,columna prima.ff. de verborum obligatio.

¶ Merito dicitur in ratione naturali/ quia iustus quandoq(vt sepe videm⁹)in iustitia sua perijt.glo.in capitulo nisi cum pridem.in verbo.elicit. supra de renuntiationi. hinc dicitur ius summũ sepe summa malitia est:quod que Aristes rex Grecorum ob nimiam iustitiam expulsus fuit. Archid.in capitulo.denique.in fine.quarta distinctio. Non enim omne quod licet honestum est.l.semper.in conuentionibus.ff.de ritu nupt.

¶ Secũdo modo dicitur equius et iustius: quando pro aliquo cõstat communis opinio que censetur quando plurium doctorum testimonio confirmatur.l.prima.ff.de officio questo.et in lege.diui fratres.ff.de iure patro. text. in capitulo nouimus.ff.de verborum significatio. Jason in consilio.centesimo vigesimooctauo.numero sexto. verba permutationis.volu.quarto.

¶ Quod licet in proposito contraria opinio aliquibus videatur iusta et equa (rationibus iuris ciuilis/hic per Joannem Monachum aliqualiter tactis),tamen alia videtur mihi iustior et equior:quod non dicas absurdum minusque inconueniens:quia quandoque aliquid est iustus cuius contrarium est iustius.notat Petrus de anchara. in regula/ peccatum/hoc lib.col.xviij.

¶ Prefati enim contrarium tenentes non intelligunt de equitate iuris scripti diuini et canonici:sed de equitate quam pro bursa sua suscipiunt / que in consideratione non capitur apud Christicolas/iuxta dictum euangelij/ quid enim prodest homini si vniuersum mundum lucretur:anime vero sue detrimentuz patiatur. Et hec nota pro modificatione maxime iuris : in pontificio Cesareo alioque iure humano tritissime : quod communis opinio est sequenda.capitulo.nouimus. supra. de verborum significatio.institu.de heredib. institu. in principio.l. prima.ff.de officio questor.quam modificare poteris et secundo videlicet quotiẽscunque alia opinio non communis esset consuetudine approbata:quia tunc tali opinioni cõtra communem esset standum.l.minime.et.l.si de interpretatione.ff.de legib.capitulo.cum dilectus. supra. de consuetudi. Ratio videtur/quia plura iura condita fuerunt/ que a conditoribus videbantur bona : que vsus aut populi malitia docuit esse mala.capitulo.statutum.in principio.supra.de rescript.hoc lib.hec est quippe vis consuetudinis que nõ minima est vbique se trãsferat:quia etiaz intellectum a consuetudine approbatum (etiam verba impropriando)insequi nos conuenit : tuz quia equũ id a populo tacite visum est:a quo tunc facile discedi non debet. Merito ab aliquibus sane sancitum esse dicemus/ q omnis dispositio potius recipit interpretationem a iure consuetudinario/q̃ a iure communi.

¶ Modificare et tertio quando communis opinio conuinceretur per casum legis vel rationem concludentem.l.prima. in principio.C.de senten.pas. vbi Papinianus prefertur Vlpiano/ et Paulo. institu. de emptio. §. Item pretium.l.finali.ff.de contrahenda emptio. Facit Exodi.vigesimotertio. Neque in iudicio plurimorum aquiesces sententie/vt a veritate deuies:quia potius permittitur scandalum q̃ quod veritas deseratur.capitulo. qui scandalisauerit.de reg.iur.s.

¶ Modificare et quarto/vt non habeat locum quando illi qui faciunt communem non habent in eo puncto peritiã/ et tenentes non communem essent in eo puncto peritiores.not. Decius in capitulo.ne innitaris.ad finem.supra. de constitutio.hinc dicimus/peritis in arte credendum: ceteros excludendo.l.prima. vbi docto.ff. de ventre inspici.quibus conuenit dictuz philosophi: q vnusquisque eorum que cognoscit bonus est iudex. Sozinus consilio clxiiij. visa bulla.col.ix.

¶ Quinto non habet locum communis/ quãdo iudex ex causa ab ea recedit:quia tunc non solum a communi : verumetiam a lege recedi potest.l. si hominem.ff. mandati : dictum est singulare Innocen. et aliorum post eum.

in capitulo primo.supra.de constitutionib.quod comprobaui late in capit.in fidei. §. de hereti.De causa autem iudex in actis debet facere mentionem per quam a lege recedat / ꝛ a communi opinione / notat Decius in capit. consuluit / el primo.§.de appellatio. hanc tamen modificationem stringe/ vt non habeat locum nisi in maioribus magistratibus/secus in minoribus quibus non licet etiã ex causa a communi vel lege recedere / prout placet Ias. in.§.ex maleficijs/col.ij.insti.de actio.

¶ Sexto modificare/vt communis non habeat locum in desertorio: quando causa contra quam stat communis opinio esset valde fauorabilis ꝛ priuilegiata:pone in matrimonio in testamento/in dote/ ꝛ alijs fauorabilibus/ et pijs actibus: quod intellige nisi hec essent facta contra legem dei / vt in matrimonio firmat Decius in capitu.primo/col.xxiiij. de probatio. Propter hec tamen non illis tantum faueas ꝙ alijs iniusticiam facias/ capitu.ex tenore.§.de foro competenti.

¶ Septimo ꝛ in presentiarum postremo modifica/dicendo communem opinionem non habere locum:quando cõtra eam opinio vnius sancti munita autoritate noui vel veteris testamenti esset: quia tunc talis prefertur communi. glo.in capit. de libellis.xx.distinctio.Decius in.d. capitu.ne innitaris/col.finali.§.de constitutio. Ioan.de Ana.post alios in capitu.qualiter ꝛ quando/ el secundo/ col.prima.de accusatio.§.Iason in.l.prima/col.vij.ff.si certum peta.huic astipulatur Roma.in. l. de pupillo.§.nunciationem/col.secunda.ff.de noui oper.nuncia.dicens; ꝙ dicta sanctorum patrum debent defendi vsq; ad sanguinem. Alias modificationes colligere poterit studiosus lector. Ideo ratam sisto / vt veniam ad principale intentum. Philippus Probus.

¶ Gregorius Decimus in concilio generali Lugdunensi. Cap. primum.

VSurarũ voraginem (quæ animas deuorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes constitutionem Lateranen. concilij contra vsurarios ędi tam, sub diuinæ maledictionis interminatione pręcipimus inuiolabiliter obseruari.

¶ Et quia quo minor fęneratoribus aderit fęnerandi commoditas eo magis adimetur fęnus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus, vt nec collegium, nec alia vniuersitas vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publice fenebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant, sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes infra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos tales decętero admissuri, nemo illis ad fęnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui vero contrafecerint si personæ fuerint ecclesiasticę patriarchę, archiepiscopi, episcopi suspensionis, minores vero personæ singulares excommunicationis. si autem collegium seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terrę ipsorum (quandiu in eisdem vsurarij commorantur) extunc ecclesiastico subiaceant interdicto.

¶ Cæterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu (omni cessante priuilegio) per censuram ecclesiasticam compescantur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Omne dulce nutrit.
Usura vorago dicitur.
2 Anima est immortalis ꝛ mortalis.
3 Auferenda est delinquentibus / opportunitas delinquendi.
Collegium dicitur vt hic.
4 Alienigene qui dicantur.
5 Usurarij manifesti qui dicantur ꝛ notorij.
6 Collegium vel vniuersitas non debet excommunicari.
7 Triplex est pena.
8 Pena spiritualis multiplex est.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Nullus administrator potest culpari/si non dedit pecunias fenori etiam si dominus erat fenerator.
2 Patria vnicuiq; est dulcissima.
Impium est relinquere propriam patriam.
Magis nascimur patrie ꝙ̃ patri.
3 Qua ratione sit facillime presumendum contra vsurarios.
4 Anima est tabula rasa in qua nihil est depictum: depictibilis tamen/scientia/ꝛ virtutibus.
5 In dubio contractus vsurarius non presumitur / prout nec simulatio/ac ꝙ contractus productus sit verus.
Contractus in sui essentia presumitur/ qualis in sua figura prima apparet.
6 Contractus presumitur vsurarius/ eo ꝙ pactum de retrouendẽdo in medium deducitur/cum modicitate precij.
7 Usurarij sunt pessimi generis/ ꝛ de facili contra eos presumitur.
8 Quod operatur propositum in proposito/operatur oppositum in opposito.

Pena adiecta

Pena adiecta dationi quantitatis/in homine non conſueto fenerari:nõ preſumitur adiecta in fraudẽ vſurarum.
Quis dicatur ſolitus ⁊ conſuetus fenerari.
9 Qui habuerunt pecuniam ſub vſuris/non ſunt idonei teſtes ad probandum ꝙ. N.cõſueuit fenerari/niſi declarẽt vt hic.
10 Ex naturali preſumptione/quis preſumitur bonus ex bonis/⁊ naturalibus principijs.
11 Caſus omiſſus nunꝙ intelligitur permiſſus/ ſi eius permiſſio inducat delictum.
Id quod poteſt fieri ſine delicto nunꝙ includit delictum.
13 Licet quis preſumatur bone opinionis/nõ tñ optime.
14 Homo falſus/ſine fide ⁊ conſcientia dicitur.
Manifeſtum ſeu notorium equiparãtur ſententie quantũ ad effectum declaratiuum.
15 Statutum ſeruitium ſubſequens preſumi facit remiſſionẽ precedentis iniurie.
16 Iniuria non ſolũ verbo/ſed etiã facto remitti poteſt.
17 Semel furioſus ſemper preſumitur furioſus.
In predicamento bene vel male agere/ex preterito preſumitur de preſenti.
18 Res ſemel effecta alienabilis/durat ĩ ppetuũ alienabilis.
Cauſa que alias erat indelegabilis/ ſi ſemel princeps delegat/efficitur in perpetuum delegabilis.
19 Actio non tranſitoria / ſi ſemel fiat tranſitoria quid dicendum.
Semel excluſus per admiſſionem alterius / in perpetuum excluditur.
20 Qui ſemel approbauit laudum/ non poteſt amplius petere reductionem ad arbitrium boni viri.
21 Satis eſt ſemel interpellare iudicem.
22 Qui ſemel poſſedit/ſemper preſumitur poſſidere.
23 Aliquis confitens in iudicio ſe fore vſurarium quã opere tur ad inualiditatem eius teſtamenti.
24 Meretrices ſcholarium non gaudent eorum priuilegijs / prout nuncij ⁊ ſcriptores.
25 Pena appoſita actui/cui ius reſiſtit non valet.
26 Textus ſtatuti dubius/ex rubro declaratur.
Quando rubrum contradicit nigro/magis eſt ſtandum nigro ꝙ̃ rubro/tanꝙ magis deliberato.
27 Non eſt inconueniens ꝙ nigrum ſtatuti ſit plenius ꝙ̃ rubrum/⁊ econtra.
Rubrum allegatur:quãdo habet orationem perfectam.
Valet ſtatutũ vt filiꝰ patiatur ꝓ patre/⁊ ꝓ eo teneatur.

Vſurarũ, Gregorius in hoc ca. tria dicit Primo/ cõciliũ Lateranen. pene adiectione iuuat. Scdõ ibi[Et quia quo] inhibitionẽ a ponit. Tertio/ibi[qui vero]. Cõtra faciẽtes cõtra ꝓhibitionẽ punit/ etiã laicos omni priuilegio ceſſante/[voraginẽ].Cõtra * oĩe b dulce nutrit ꝑm medicos/ſed in vſuris eſt dulcedo c.ff. de his qui in fraud.creditor.l.ait p̃tor.§.idẽ/⁊ in ſeruo/ergo nõ eſt vorago in eis.Sol.eſt dulce in recipiẽte:ſed vorago in ſoluẽte[aĩas deuorat.] Cõtra aĩa eſt inmortalis d/ ergo nõ deuoratur.Sol.aĩa eſt immortalis * quo ad viuere: q2 illud nũꝙ admittit.Sz eſt mortalis quo ad bñ viuere/qđ admittit ꝑ pctm̃ mortale/vt ait Greg.in.iiij.dialogo[aĩas]recipiennũ[facultates]ſoluẽtiũ[cõſtitutionẽ].s̄.eo. q2 in omnibus[diuine maledictionis].i.pene eterne que ꝓ mortali tãtũ debetur/⁊ imponeꝛ in die iudicij:cũ diceꝛ malis. Ite maledicti ⁊c.Bonis autẽ venite bñdicti ⁊c.vñ ꝟſus.Mortis vel vite breuis eſt vox.Ite venite diceꝛ reprobis/ ite/ venite ꝓbis[in terminatiõe].i.in ꝑpetuitate [exercendi libertas.] Nota opportunitatẽ * delinquendi/delinquentibus auferendã ſic ⁊.C.de lat.liber.tol.l.j.§.j.ꝟſi.ſed ne furãdi[collegiũ] Collegiũ đr cũ ſimul habitãt/ ſic dictũ/ q2 ſimul colligũtur:⁊ ſic exponitur.ff.qđ cuiuſꝙ vniuerſ.l.j.
¶ Uniuerſitas aũt eſt magis nomen gñale:⁊ plura cõprehẽdit/vt vniuerſitas ſcholariũ ⁊ magroꝝ/ vt.s̄. de cõſtit. ex lr̃is[alienigenas]. Ergo hec cõſtitutio nõ extendiꝛ ad oriũdos de terra. Et dic * alienigenas qui nõ ſunt ciues/ nec incole[alios].i.etiã ſi nõ ſunt incole ad hoc/vt facias aliquã differentiã inter alienigenas ⁊ alios non oriũdos. Nõ tñ oriũdis/hoc eſt licitũ:lz q2 de his nõ eſt tãtũ ſcãdalum:ideo hec cõſtitutio ad eos nõ extendiꝛ:ſed alie pene bñ habent locũ contra eos.s̄.eo.q2 in oĩbus[fenebrem].i. vſurariã:q2 eã mutuãt ſub vſuris[ad hec].i.ad exercendũ pecuniã fenebrẽ.Quid ergo ſi nõ ad hec cõducunt/ſed ad aliud/nõ videtur ꝓhibitũ ꝑ iſtã decretalẽ. Nec nos extendere/debemus:cũ ſit penalis.ff.de penis.l.interpretatiõe/ ⁊ de libe.⁊ poſthu.cũ quidã/ ⁊ illa lr̃a ꝗ ſequiꝛ facit ad hec [nemo illis ad fenus exercendũ.] Saluo ꝙ in dubio p̃ſumendi ſunt ad hoc cõducere cũ exercere cõſueuerint e.Et qui ſemel malus f eſt ⁊c.ff.de accuſa.ſi cui.§.iſdẽ/⁊.j̃.hoc lib.de reg.iur.ſemel[vſurarios manifeſtos]. Sz quos dices g vſurarios * manifeſtos/notorios h/vel euidentia facti/ſcz q2 vſurariꝰ menſam tenet paratã ad pecuniã mutuãdã/cuilibet ſub vſuris:ſicut meretrix i in ꝓſtibulo cuilibz patet/arg.s̄.de cohabi.cler.⁊ mulie.ca.tua.⁊.c.fi.Et in hoc caſu penã ipo iure patiꝛ illiꝰ canonis. s̄.eo. q2 in oĩbꝰ/ vel dicas manifeſtos notorios iure/ puta q2 ſunt ꝑ epm in eccleſia publicati.Secꝰ ſi adhuc in eccl̃ia tollerenꝛ/ ar.s̄.de cohabi.cler.vr̃a.Nã ſi manifeſti ſunt ꝑ famã tm̃/ nõ tñ notorij/nõ patiũtur hãc penã ipſo iure:ſed ꝑ publicationez/ ſic intelligiꝛ.s̄.eo.cũ tu.j.reſpõ.Ad hãc aũt publicationez faciendã ſufficit ꝙ vocati cõfiteãtur/vel qđ ꝑ teſtes cõuincantur/ſufficient etiã argumenta cũ fama.s̄.eo.cũ tu/⁊ ita manifeſti dicuntur ſine euidentia facti/ vel ſi ſint conuicti / vel confeſſi ⁊ publicati[aliquos tales].i. vſurarios manifeſtos[nemo illis].i.vſurarijs manifeſtis non oriundis/[cõtrarium fecerunt]eos permittẽdo hoſpitia k ad fenus exercendum conducere/[eccleſiaſtice perſone]vt clerici/ hoſpitalarij ⁊ alij/qui perſone eccleſiaſtice appellantur.xvij. q.iiij.quiſquis[collegium]nota hic collegium vel vniuerſitatem non debere excommunicari.j̃.hoc libro de ſententia excommunica.Romana.§.fina. [indurata]. Nota hic * quod creſcente contumacia debet creſcere pena l ſupra de iudic. cum non ab homine cum ſuis ſimilibus [terre ipſorum] ⁊ ſic punitur hic alius pro alio.j.q.iiij.item peccata.
¶ Sed contra.j̃.hoc lib.de iniur.⁊ dam.dato. capitulo ⁊ ſi pignorationes.s̄.de his que fiunt a maiori parte capitul. queſiuit.xvj.q.ſexta.cognouimus.⁊ capitu.illud.C.de penis.ſancimus/⁊ ne vxor pro mar.in rubro m ⁊ nigro n Sol. triplex eſt pena: * ſcilicet eterna/⁊ iſta nunꝙ punitur vnꝰ pro alio.j.q.quarta.capitulo primo.⁊ capitulo/iam itaꝙ:niſi ſit ſceleris imitator: vbi quidem non iam pro alieno ſed pro ſuo punitur delicto.j.q.prima.cito turpem.s̄.de renuntia.niſi cum pridem.§.perſone.
¶ Secunda o eſt corporalis/hac pena ſepe punitur p.j.q. quarta.§.item pro peccato ciuium ⁊ ſequentibus/ ſiue conſiſtat circa conditionem vel infamiam.vj.q.prima.§ veruz. s̄.de filijs preſbytero.per totum.j̃.de penis/in quibuſdã.
¶ Tertia eſt ſpiritualis.et iſta * eſt multiplex:quedaz eſt eſt excõis hac nunꝙ puniendus eſt vnus pro alio.j̃. hoc libro de ſententia excõmunicationis/ Romana.§. fina.xxiij. queſt.quarta.ſi heres.
¶ Alia eſt interdicti/⁊ hac nunquam puniri debet vniuerſitas pro delicto/ſingularis q perſone.s̄.de his que fiunt a maiore parte cap.queſiuit:niſi ſit dominus loci/ vt hic.⁊ ſupra de off.delega.ſane.⁊.c.p.⁊.g.
¶ Alia eſt remotionis ab oblationibus ⁊ hac punitur familia propter delictum domini.xvij.q.iiij.c.miror.Eſt alia interdictionis ordinis ⁊ iſta punitur * maritus ob delictũ vxoris.xxxiiij.diſtinctio.ſi cuius[extunc].i. elapſo illo mẽſe.[per cenſuram eccleſiaſticam] id eſt per excommunicationem/ſuſpenſionem/vel interdictum.j.de verb.ſignifica. querenti. Jo. Monach.Card.

Inhibitione. Ratione cuius ⁊ aliorum iurium vſuras prohibentium:dic ꝙ nullus * adminiſtrator poteſt culpari/ſi non dedit pecunias fenori etiam ſi dominus erat fenerator:quia nec ſuo nomine/ nec alieno debet quis delinquere/ pro quo habes textum formalẽ pro intento.in.c.fina.xlvj.diſtinctio. ideo reſultat ꝙ intereſſe talis lucri/ tanꝙ turpe non poteſt allegari.not.Bart.in lege/tutor qui repertorium.ff. de adminiſtra.tuto.⁊ in.l. diuus.ff. ad leg. falcid. notat.in ſimili Alexand.in conſilio.ccx.numero ſeptimo reuerẽde pater. volumine ſeptimo. Probus.
¶ Omne dulce nutrit. Et ea ratione delectabilius nutrimur in patria noſtra/ꝙ̃ in aliena/ vt patet experientia rerum magiſtra:quia * patria vnicuique eſt dulciſſima.l. qui habebat.de lega.iij.quantumcunꝙ ſit vilis.glo. ſi. de municip.⁊ origina.lib.x.C.
¶ Impium eſt relinquere propriam patriam dicit glo.in.l.

vnica. Si curia relict. ciuita. libro decimo. C. quia locus facit generationem/ꝛ magis nascimur patrie ꝙ̄ patri. l. minime. ff. de religio. ꝛ sumpt. funer. firmat per alia Marianus Sozinus consi. xxxv. circa predictam: ꝛ Calca. in consilio secundo. nu. ij. ꝛ. xxxj. Probus.

c 3 ¶ Dulcedo. Dic ꝙ ea * potissima ratione/de facili est contra vsurarios presumendum: testatur Petrus de Anchara no/consi. xl. circa medium/visa petitione producta/allegat Ioan. And. in nouel. capitulo/ad nostrā. s̄. de empt. ꝛ ven. ꝛ. l. v. §. sed si non adierit. ff. de acquir. hered. ꝛ. l. si filius. C. de petit hered. Probus.

d 4 ¶ Immortalis. Et tabula * rasa in qua nihil depictus est iuxta illud Roma. oratoris. Cum siue deus siue omnium natura mater produxerit nudum/ꝛ subaudi depictibilis tamen scientia ꝛ virtutibus: Ioannes Monachi in rubrica de peniten. ꝛ remissio. vide que dico in capitulo dilecto. ver. martyrium. de senten. excom. Probus.

e ¶ Consueuerint. Adde priusquam ingrediar intentum

5 dicendorum / presupponere primo habeo. * Quod in dubio contractus vsurarius non presumitur: not. Iason in cōsilio. xxxiij. col. secunda/volumine tertio/ꝛ consilio. cliij. colū. sexta/presupponitur/ volumine quarto/ post Bald. in l. rogasti §. si tibi/ circa finem. ff. si cert. peta. Alexand. de Imol. consilio. ccxj. numer. v. super titulo questionis / volumine secundo/alleg. l. si ea pactione/cum ibi not. C. hoc titulo. ¶ Item simulatio non presumitur/no. Bald. per illum textum/in. l. quius. C. si quis alteri vel sibi. Et instrumentum quod producitur verum presumitur. Bald. per illum textum/in. l. cum precibus. C. de probatio.

6 ¶ Facit quia contractus * presumitur in sui essentia/qualis in sui figura prima apparet. Bald. in capitulo primo/ in principio de feud. dato in vicem legi. commis. reprobando. ¶ Secundo etiam premitto: communem fere scriben. sententiam: ꝙ quando pactum de retrouendendo in medium deducitur cum modicitate precij / que dicitur quando est minus dimidia iusti precij/capitu. ad nostram. s̄. de empt. ꝛ venditio. not. Petrus de Anchara. consilio. ix. plurime coniecture: ꝛ Iason consilio. clj. col. iij. vol. iiij. latissime per Calca. cōsi. xxvj. xxvij. ꝛ. xxviij. cōtractus presumitur vsurarius/tenet glo. in capi. conquestus. s̄. hoc tit. vbi scribē. ꝛ in. c. ad nr̄am. s̄. de empt. ꝛ vend. vbi videt̄ rotūdus/q̄ nullomodo cauillari pōt s̄m Panor. cōsi. 76. in prin. in pn̄ti cōsultatiōe/volu. j. vbi subdit ꝙ ita cōsuluit ꝛ legēdo tenuit. hanc opinionē late firmat iuribus ꝛ auctoritatibus Alexander: in consilio. xlvj. circa presentis consilij: libro tertio dicens ꝙ ista opinio videtur magis communis que etiam in dubio (cum sit magis tuta pro salute ꝛ oneratione animarum) est amplectanda. c. iuuenis. s̄. de sponsa. idem Alexan. consilio. liiij. circa primum dubiū: volumine. vj. ꝛ Bertran. carpen. consil. cxj. ponitur in facto. iij. parte vbi dicit hanc partem habere multos non contennende autoritatis: sed toto orbe famosissimos doctores: ꝛ consi. clxx. sine grandi: ea parte Neapol. decisio. lxv. in causa. Iason in cōsi. cliij. col. j. p̄supponitur: vol. iiij.

¶ His tamen non obstātibus habeo aliud requisitū: vt cōtract⁹ dicat̄ vsurari⁹: videlicet ꝙ ꝑsona solita sit fenerari. no. Iaco. de Aret. Cy. ꝛ Saly. in. l. ab emptiōe. C. pl⁹ valere q̄d agi. Bal. ī. d. c. j. col. ij. ṽ. q̄ro ꝺ q̇busdā pactis ꝺ feud. da. in vic. leg. cōmisso reuocan. hanc dicit cōem Alex. sibi cōtrarius/cōsi. cix. in fine/ viso ꝓcessu/quā ꝓsequitur/cōsi. cxix. in fine/sine disputatione/volu. iiij. ꝛ cōsi. xxviij. nume. iiij. in causa ꝛ lite/ volu. v. quē vide/cōsil. xlvj. circa presentis/volū. iij. ꝛ latius Maria. Sozi. cōsi. ccxlviij. nūquid ex duabus presumptionibus: dicens ꝙ de iure ista opinio indubitāter est vera/ꝙ illa duo nō sufficiant/allegat plures scriben. hanc tenere ꝛ finaliter dicit sibi videri ꝙ ista sit magis cōis/q̄d ita reperio/si attendamus ad cōflictū scribentiū hunc passum tangentiū/merito potest dici cōior si astipulemur dicto Iaso. in consi. clv. nu. iiij. in causa ꝛ lite/vol. iiij. ꝙ cōis opinio dicitur que pluriū doctoꝝ testimonio cōprobatur/vt ibi per multa probat. ¶ Non enim reperitur iure cautū/ꝙ hec duo sufficiāt/quia text. duo: videlicet. d. ca. ad nr̄am/ꝛ. d. ca. illo vos. s̄. de pignor. solū in hac materia reperiūtur/ ꝛ sup quibus orte sunt cōtrarie opiniones hoc nō dicūt. c. ad nr̄am/ꝓbat ꝙ emptor erat vsurari⁹: dū dicit cōtra vsurarios edictū/q̄d facit magnā p̄sumptionē ad cōuīcēdū cōtractū vsurariū/tex. cū gl. in. d. c. illo vos/ꝛ hoc voluit glo. ī. d. c. ꝯquest⁹. dū allegat. d. c. ad nr̄az. Ideo dicit Hosti. ī sūma de pigno. §. q̄ro. ṽsi. Ideo dico ꝙ ex quo apparet q̄d creditor erat vsurari⁹/de facili p̄sumit̄ cōtra ipsū. l. iulian⁹. §. idē Papinian⁹. ff. de act. emp. dicit eīn Hosti.

in. d. c. ad nostrā. quē ibi alij cōmuniter referūt: ꝙ vsurarij

7 sunt * pessimū genus ꝛ contra eos de facili presumitur. ¶ Nō obstat etiā tex in. d. c. illo vos. qꝛ ibi vltra pactum de retrouēdēdo/ vigebāt due alie cōcludētes cōiecture: per sone: vcz ꝙ fructus in sortem computarentur: ꝛ ꝙ vltra summā receptā. lx. solidos solui deberēt. ¶ Pro premissis vide q̄ citat Dec. con. clxvij. causa q̄ corā reuerēdo/vbi etiaz hoc discutit: an hoc procedat qn̄ interuenit datio in solutū ꝛ cō. cccviij. in casu ad nos transmisso: vbi etiā cōcludit/ requiri ꝙ sit solitus fenerari/ꝛ sic si persona non sit solita fenerari/non videtur ꝓcedere: quia sicut est presumptio contra solitū fenerari. d. c. illo vos. vbi glo. s̄. de pigno. glos. in cap. cōquestus. s̄. hoc titu. ita ecōtra videtur presumendū pro eo qui nō cōsueuit fenerari/vt cōtrarioꝝ eadē sit disci

8 plina: qꝛ quod operat̄ ꝓ positū * in proposito/operatur oppositū in opposito. l. si ex toto. in pri. l. quod in rerū. §. si q̄d post. de lega. j. ꝛ. l. fi. §. fi. de lega. iij. facit quod no. Alex. cōsi. cxxxv. col. iiij. ver. secūdo posset Anthonius/vol. vj. ꝙ pena adiecta dationi quātitatis in hoīe nō cōsueto fenerari/ nō presumatur adiecta in fraudē vsurarū. glo. in. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. oblig. ꝛ in. l. vtrū. ff. ꝺ peti. hered. ꝛ in. l. penā. ff. de vsur. cum similibus. maxime in alio contractu q̄ mutui. Paul. in. l. Iulia. §. Papinia. ff. de act. emp. ¶ Cū Alex. vbi. s̄. Iason cōcordat per plura in cō. cl. ꝛ sequen. vol. iiij. dicēs ꝙ hec est cōis opinio/prout illā ample cōprobant vcz ꝙ tria requirātur/vcz pactū de retrouendēdo ad tēpus certū/modicitas pretij/ꝛ ꝙ emptor solitus sit fenerari: quod ex vnico percipit̄ actu. l. mela. §. sed si alimē ta. vbi Bar. ff. de alimen. ꝛ cibar. lega. ꝛ in. l. fi. vbi Ang. ꝛ alij. C. quomo. ꝛ qn̄ iudex: verū qꝛ tex. in. d. c. illo vos. s̄. ꝺ pigno. vtit̄ ṽbo cōsueuerit. ibi cū vsuras cōsueuerit exercere. Certe etiā cōsuetū dꝛ ex bino actu. Bar. in. dicta. l. mela. §. j. probat tex. in. l. iij. C. de epi. audien. ꝑ quē tex. not. ibi Bal. in vlti. no. ꝙ cōsuetudo inducit̄ ex bino actu declarādo tamē vt ibi ꝑ eū: ꝛ hoc dicit argumentū ꝙ ille qui fecit duo furta dꝛ cōsuetus furari/vn̄ pro tertio nitit̄ ad furcas

9 tanq̄ fur famosus. ¶ Ulterius dic ꝙ * ad probationem hmōi cōsuetudinis nō admittūtur testes hi qui habuerūt sub vsuris: cum nō sint idonei: qꝛ essent testes in causa propria: nam si cōuincerentur ipsi vsurarij/possent ipsi testes repetere vsuras ab eis extortas/vt iuribus nostris liquidum est: istud tenet Freder. con. lxiiij. in fine. pridie cū procuratore. Bal. in. l. j. col. vj. C. de testa. refert ꝛ latius comꝓbat Ipoly de Marsil. cō. ij. nu. xlvj. q̄d verū nisi tales declarēt ꝙ solutū recuꝑare nō intendūt nec interesse pretendūt/testatur Ang. in §. legatarijs. ṽ. q̄d in executore. inst. de testa. ord. post Bal. ī. l. dictātib⁹. C. eo. ti. q̄d placet Guiller. Bened. in repeti. c. Raynutius. in ṽ. in extremis. col. 7. s̄. de testa. ꝛ Alexand. in consilio. lxxij. numero. x. inspecto/ volu. primo. Probus.

f 10 ¶ Semel malus. Dic tn̄ * ꝙ ex naturali p̄sumptiōe quis presumit̄ bonus ex bonis/ꝛ natur alib⁹ principijs: qꝛ qualia sunt ꝑncipia/talia p̄sumunt̄ eē ꝑncipiata eē: ꝛ natura semper est bona: ideo quilibet p̄sumit̄ bonus nisi ꝓbet̄ contrariū. l. merito. ff. ꝓ socio. ¶ Facit ꝙ habetur in. c. estote. s̄. de reg. iur. ista sunt verba Io. de ana. in. c. ad falsarioꝝ. col. vj. in fi. s̄. de crimi. fal. Et hac ratiōe possumus firmare id q̄d citat Sozi. cō. post Robertū de Strozis subscribentē.

11 cō. ccclj. col. iiij. videbat̄ primo ibi: ꝙ casus * omissus nūq̄ intelligit̄ ꝑmissus/si eius ꝑmissio induceret delictū. Bal. in. l. milites. C. de testa. milita. ꝛ id q̄d potest fieri absq̄ delicto nunq̄ includit delictū. Domi. in. c. cū qui. in fi. s̄. de p̄bend. hoc lib. facit quod no. Alexā. in cō. lxxxix. col. fi. vol. iij. viso themate. ¶ Et lꝫ quis p̄sumatur bonus ꝛ idone⁹ d. l. merito. ꝛ. l. ab ea parte. ff. de proba. que presumptio releuat a ꝓbādo/nō ab allegādo. l. si adulteriū cū īcestu. §. idē

12 pollioni. ff. de adult. ꝛ sic bone * opinionis: nō tn̄ p̄sumitur optime sic in suꝑlatiuo gradu/testatur post alios Sozi. cō. cclxxiiij. col. an̄pe. ṽsi. Postremo dico/in cā dn̄e lyze q̄d non. ta/qn̄ lex req̄rit ꝙ testes sint optime opiniōis: qꝛ id dꝫ articulari ꝛ ꝓbari. Aduertāt ideo nr̄e tēpestatis aduocati. ¶ Et ꝓsequēdo intentū Io. mo. hic q̄d semel malus ꝛc. facit illud vulgare mētiri si sepe soles/q̄d dicere veruz si q̄n velis nō adhibeo fidē: citat Io. de Londris in suo breuia.

13 in rub. ff. ꝺ bonis dānato. vbi inquit ꝙ homo * falsus sine fide ꝛ cōsciētia dꝛ: ꝛ q̄d nō est ex cōscientia peccatū est. c. fi na. s̄. de presumptio. hanc regulā limita nō ꝓcedere in illo qui post illud malū cōmissum triennio honeste ꝛ sancte vixerit/qꝛ ex hoc presumitur penitens ꝛ emendatus. Angel. in auten. de monach. in §. hinc autem. in fi. colla. prima. Hinc Guido pape. q. cclx. curator datus decidit ꝙ si post

ꝙ̃ datus fuit ꝓdigo curator qui ꝑ trienniũ vixerit discrete censetur ad suos mores reductus/⁊ sic curã expirasse ipso iure/sine alia iuris seu iudicis declaratione/allegat ꝓ hoc tex.in.l.j.circa princi.ff.de cura.furio.qđ ꝓcedit (dicit ibi Apostilla.) vbi est manifestũ ipm̃ ꝓdigũ ad sanos mores reuersum/q͛ tũc ipso iure desinit esse sub cura. Nã manifestũ * seu notoriũ equiparat̃ sentẽtie/q̃tũ ad effectũ declaratiuũ.i.q̃tũ ad declarãdũ/quibus astipulat̃ dictũ Jo.fab. in.§.cũq3 hoc.in proe.institu.vbi dicit ꝙ hec regula locũ nõ habet/vbi in aliqua ꝑsona cõcurrit malũ cũ bono/ ꝑsertim vbi bonũ sequitur malũ cõmissum/qđ est notãdũ:alias regula esset nimis aspera:ideo debet intelligi de illo de cui⁹ aliquo bono actu nõ cõstat/vel habet locũ in illo qui plus deliquit ꝙ̃ bonũ fecerit. ¶ Fortificatur dictũ Joã. Fab. in eo quod dicit bonũ sequi/ per illud Jaso.in.l.ex hoc iure/col.xix.de iustic.⁊ iure.ff. Qđ * gratuitũ seruitiũ subsequẽs/presumi facit remissionẽ precedentis iniurie.l.in ipsius vbi hoc no.Bal. C.familiercifcũ. qui subiũgit quod si inimici sibi inuicẽ grata faciãt seruitia presumitur remissa precedẽs iniuria/que nõ solũ verbis: sed facto remitti potest/glo.in.§.iniuria/institu.de iniur.imo plus factis ꝙ̃ verbis/per regulã vulgatã qđ fortius factis exprimitur intentio mẽtis ꝙ̃ verbis.Jo.Mo.in.c.degradatio.ĩ.de penis/⁊ in.c.is qui.s̃.de homicid.⁊ vbiq3 dixi. ¶ Uide pro regula que late discutit Hippol.de Marsi.cõ.ix.nu.viij.cũ sequẽ.

16 ¶ Item in simili quod dicimus in themate * / qui semel fuit furiosus semper presumitur esse furiosus / nisi contrariũ probetur/not.late Alexan.cõsil.cxlvij.viso themate/volu.vij.⁊ consi.xcij.col.ij.viso ⁊ opportune/vol.v.⁊ cõsi.lxxxvj.viso/volu.ij.glo.habes in verb.compotem/in fine/ in capi.fina.s̃.de successio.ab intesta.quam cõmuniter ibi sequuntur Scriben.⁊ Panor.in capitu.cũ inter/col.iij.s̃.de elec. Salt.in.l.furiosum.C.qui testa.face.poss. quem ⁊ alios refert Alexand.consilio.xcij.numer.vj. viso ⁊ opportune discusso/volu.v. qui subdit pro intellectu huius/ debere probari quem fuisse furiosum aliquo certo tempore/ seu aliquibus mensibus/non autem semel seu vnico momento: quia id non sufficeret:q͛ id potest accidere ꝓpter aliquod accidens.l.nutu/in princi.de lega.iij.ista fuit doctrina Barto. in.l.ij.in fine.ff.de bo.posses.furio.infan. vbi apostilla.ad eũ cumulat pro themate plura/vltra quem vide Maria.Sozi.consilio.cxciij.col.ij.circa primum dum dicit ꝙ in * predicamento bene vel male agere ex preterito presumitur de presenti. Bald.in.l.ex persona/col.iiij. C.de proba.arg.l.si cui.§.idẽ.ff.de accusatio.⁊.l.non omnes.§.a barbaris. ff.de re milita. Nam in qualitate mentis presumitur perseuerantia.d.regula semel malus. ¶ Et in ꝓposito huius dictionis semel/ (satis tamen ab intento Joan.Mona.hic remote) dic post Maria.Sozi.cõsilio.lxvij.col.viij.visis. Qđ * res que alienari non poterat semel effecta alienabilis:durat in ꝑpetuũ alienabilis.l.pr̃.§.quindecim/cũ ibi no.de lega.iij.idẽ videm⁹ in simili ꝙ licet causa nõ sit delegabilis/ puta q͛ sit causa meri vel mixti imperij/vt in.l.j.in princ.ff. de off.ei⁹ ⁊c.tñ si princeps semel delegat/đ͛ naturã suã mutare:⁊ efficitur in ꝑpetuũ delegabilis.Jta cõcludit Bart. in.d.§.quindecim.idẽ Guiller.⁊ Bart.in.d.l.j.videt̃ casus in.l.j.C.q̃ ꝓ sua iurisd.vbi hoc tenẽt Bar.Bal.⁊ Ange.sicut etiã dixim⁹ ꝙ * actio q̃ sui natura nõ trãsit ad heredes si semel efficit̃ trãsitoria in ꝑpetuũ trãsit in quoslibet heredes:vt est casus singlaris:⁊ ibi no.in.l.videam⁹.ff.qđ met.cã. ¶ Jtẽ semel exclusus ꝑ admissionẽ alteri⁹ in ꝑpetuũ excludit̃.l.q̃diu.l.iij.ff.de acq.hered.Dec.cõ.445.nu.18. in casu ad me/⁊ cõ.513.in ciuitate nr̃a Mediolani. ¶ Jtẽ legitim⁹ semel exclusus ꝑ superistẽtiã testamẽtarij / ampli⁹ nõ admittit̃/licet sit sublatũ impedimẽtũ testamẽtarij: idẽ Sozi.cõ.lxiij.col.fi.ĩ cã ꝓtẽte/⁊ cõ.clxv. col.ix. visis iuestituris facit qđ in fi.ñ dicit Jason in cõ.lj. col.pe.circa prim. vol.iij. ꝙ sufficit cõditionẽ substitutiõis semel fuisse impletã/q̃uis nõ duret ipleta vt ibi late ꝓbat. ¶ Firmat Alex. cõ.xx.col.pe.viso ꝓcessu/vol.j.⁊ in cõ.xxix.in fi.qm̃.volu.j. vbi id limitat videl3 nisi adsit ꝟbũ ipoztãs tp̃s/vt si dicat̃ quo ad existerẽt masc̃li. ¶ Jtẽ * q̃ semel approbauit laudũ amplius nõ põt repetere reductionẽ ad arbitriũ boni viri. Sozi.cõ.ccxx.col.pe.ꝟsi. Quartũ ⁊ vlti.visis cõpromisso ⁊ laudo. ¶ Jtẽ habeo q̃ citat Bar.in.l.titia.§.vsuras de lega.ij.ꝙ si statutũ dicit ꝙ istãtia * pereat q̃nq3 mẽsib⁹/nisi ꝑ sniam.Certe satis est vt ꝑpetuo videat̃ stare ꝑ iudicẽ:nec h3 actor necesse singula die iterpellare ipm̃ iudicẽ. Uide Feli.in.c.ex lr̃is.col.v.s̃.de cõsti.ad idẽ qđ dicit Sozi.cõ. cclxvj.col.xiiij.in causa q̃ vertitur.ꝙ q̃n res est semel legitime cõcessa/vt ꝑpetuo trãseat in extraneos heredes põt postea semꝑ cõcedi etiã a solo p̃lato Jo.de imol.in.l.quod dicitur.ff.de ver.oblig.⁊ in.c.potuit.s̃.de loca. ⁊ conducto Bal.in auten.qui rem.C.de sacrosanc.eccle.

¶ Quod autẽ diximus quod semel exclusus remanet semꝑ exclusus/poteris limitare vt.s̃.diximus nisi lex vel statutum verbis temporalibus vteretur puta filia non succedat donec extiterint/seu quandiu extiterint masculi/ quod cõprobat Alexãd.consi.xliij.cõsideratis his. vol.iij. qui in 22 proposito.consi.lxxx.post prin.examinato.vol.ij.dicit.qđ * qui semel possedit presumit̃ semper possidere: ꝓ quo vide Calca.in con.lxxvj.nu.xx.Casus.d.Catalanus/vbi etiam discutit ꝙ semel heres nunq̃ desinit esse heres.

¶ Postremo in hoc ꝙ.s̃.diximus de eo qui vixit per triẽnium discrete/censetur ad mores reductus:habes pro cõprobatione id quod no.glo. pragma.in titu. de excommu. non vitan.in ver.excõmunicatiõis.col.pe.quod si audiui publicari aliquem excõmunicatũ/postea non video eum vsq3 ad annum vel biennium/ꝙ si est timorate cõscientie/debeo credere eum absolutum:secus si pauper ⁊ discolus nisi haberetur ab alijs pro absoluto. Probus.

g ¶ Sed quos.Adde Alex.consi.xciij.nu.ij.quod incipit/repetitus in causa.vol.vj.⁊ apostilla.ad Bar.in.l.ij.ff.de fur. ⁊ late Car.con.lxxxj.presupposita/Domi.con.lix.dubiu3 ⁊ latissime per Jasonem in con.lxxviij.visis depositionibus volu.tertio. Probus.

h ¶ Notorios.Adde vnu3 in proposito citatũ a Bal.in.l.vnica.C.de cõfes.(referente Maria.Sozi. cõ.lx.col.pe.in presenti) ꝙ * si quis cõfessus fuit in iudicio se vsurariũ/nec vlterius specificauit/non vitiatur eius testamẽtum/pro quo vide q̃.s̃.diximus in.c.j.in ver.minoris.de exceptio. Prob.

i ¶ Meretrix.Jo.de Londris in breuiario/ in rub. de reg. 24 iur.l.in omnibus.dicit ꝙ * licet priuilegia scholariũ extendantur ad nũcios ⁊ scriptores/⁊ ad omnes qui gratia scholarium sunt: Calca.consi.lxx.quidã Nicolaus/exceptis meretricibus que nõ sunt digne.l.qui adulteria/ in fine.C.de adulter.facit.ff.de vsu.⁊ habi.nõ autẽ.doc.post glos.in.c.j. s̃.de loca. ¶ Uide de meretrice que no.Alex.consi.xcix. col.ij.visa inquisitione/vol.vj.⁊ que citat Jo.Lupus in repe.rub.de dona.inter vir.⁊ vxo.in.§.videam⁹ nũc. Prob⁹.

k ¶ Hospitia ad fenus.Jsta locũ habẽt in Judeis.no. Alex. cõ.lxxv. nu. viij.videtur.vol.v.de quo ipse Alex.meminit in cõ.j.vol.ij. ⁊ ibi videtur cõcludere ꝙ iudeis sit licitũ exercere actum feneratitiũ ex permissione pape. Probus.

l ¶ Pena.Que meram duritia3 continet.l.seruus.ff. de ser. 25 expor.⁊ dic ꝙ pena * apposita actui cui ius resistit nõ valet l.Sei⁹ ⁊ Augeri⁹.ff.ad leg.falcidi.⁊.c.vbi/ ante finẽ.s̃.de elec.hoc li.no.Pet.đ anch.cõ.231.col.ij.đ primo dubio. P.

m 26 ¶ Rubro.Ex quo textus * statuti dubius declarat̃ vt colligitur ex glo.in.l.j.C.ne liceat ter.prouoca.no.Alex.con. ccxxv.nu.iij.põderatis his q̃ in themate narrãtur/ vol.vj. vbi subdit/ꝙ rubrice statutorũ/habẽt intellectũ ad statuta. Jdẽ Alex.cõ.ccxxvij.nu.vj.eo.vol.⁊ cõ.j.nu.ix.vol.iiij.vbi dicit ꝙ si rubrũ statuti est gñale ⁊ cõtinet orationẽ ꝑfecta3 ꝓhibentẽ alienationẽ fieri de aliquibus possessionib⁹ stabitur rubro.circa id qđ nõ est cõprehẽsu3 in nigro: nec restringitur ꝑ nigrũ strictius loquẽs/qđ late ibi cõprobat. ¶ Jtẽ q̃n rubrũ ɔtradiceret nigro/mag3 stãdũ est nigro ꝙ̃ rubro/tãq3 magis deliberato.no.Anto.đ but.ĩ ꝓe.decret. qđ post eũ firmat Alex.ĩ cõ.xiij.nu.8.circa p̃mũ vol.iij.P.

n ¶ Et nigro.Adde.§.porro.c.si cõpromissarius.s̃.de elect. hoc li.ꝓbat tex.in.l.supra.§.apudferocẽ.ibi iniquũ est q̃ nõ fecit restituere.ff.de aqua pluuia.arcẽ. ¶ Dic p̃terea vnũ 27 ꝙ * nõ est incõueniẽs ꝙ nigrũ statuti sit plenius ꝙ̃ rubrũ ⁊ ecõtra/no.glo.in ver.sancim⁹. in autẽ.de incest. nupt.in prin.col.ij. ¶ Quodq3 reperit̃ rubrũ sepius habere orationẽ ꝑfectã:⁊ tunc põt allegari ꝓ decisione/sicut nigru3/ vt patet in iure nr̃o/vt rub.s̃.vt ecclesia.benef. sine dimi. confer. ⁊ de iure Cesareo.C. ne fideiusso. dot.dent.⁊ de iure ffo.ꝙ quisq3 iuris in alterũ statuerit ipse eodẽ iure vtat̃. ¶ Si aũt nõ h3 orõnẽ ꝑfectã nõ põt ꝑ se tm̃ allegari ꝓ decisiõe q͛ solum tẽdit ad demõstrãdũ materiã nigri/vt pt3 in rub.de edẽ.cũ similib⁹. ¶ Uide q̃ lati⁹ tradit Alex.con. vj.vol.vij.attẽtis ꝟbis.⁊ cõ.lxxxij.col.pe.viso ꝓcessu.vol. 3.quẽ vide cõ.cj.nu.4.sup eo.vol.eo.vbi cõprobat id qđ dicim⁹ đ dmõstratiõe/⁊ Dec.cõ.527.nu.xj. in ciuitate Rauenne. Probus.

o ¶ Secũda est. Uide q̃ citat de multiplici pena Lapus allega.lxxxvij.Mattheus quondam. Probus.

p ¶ Punitur.Quid de pena pecuniaria.vide que tradit Alexãd.in con.xlij.nu.xxij.super premisso.vol.j. Probus.

q ¶ Singularis psone. Hec opinio Joā. Mo. approbat p cōsiliū Basilieē. vt dicit glo. in pragma. in tit. de inter. indiffe. nō ponē. in versi. priuate: quā videas p intēto. Probus.

r ¶ Punitur maritus. Uide q̄ tradit Deci⁹. cōsi. 525. nu. 4. visis his. vbi dicit q licet durū sit vt filius patiat p pr̄e / valet tamen statutum / no. Bald. in. l. dotis. C. de iure dotiū vbi dicit valere statutum q filius teneatur p patre / sequitur Jmol. in. c. penul. circa finē. s. de cōsuetudie. Probus.

¶ Gregorius Decimus in cōcilio generali Lugdunensi. Cap. ij.

QVāquā vsurarij manifesti de vsuris quas receperāt satisfieri expressa quātitate vel indistincte in vltima voluntate mādauerint, nihilominus tñ eis eccl'iastica sepultura denegetur, donec de vsuris ipsis fuerit (put patiūtur facultates eorū) plenarie satisfactū, vel illis quibus faciēda est restitutio, si p̄sto sint ipsi, aut alij qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut eius vices gerēti, siue rectori parrochię in qua testator habitat corā aliquib⁹ fide dignis de ipsa parrochia, quib⁹ quidē ordinario, vicario, & rectori p̄dicto modo cautionē huiusmodi eorū noīe liceat p̄sentis cōstitutionis auctoritate recipere, ita q̄d illis pinde actio acquiratur, aut seruo publico de ipsi⁹ ordinarij māndato idonee de restitutiōe faciēda sit cautū. Cęterū si receptarū vsurarū sit quātitas manifesta, illā semp in cautione p̄dicta exprimi volumus, alioquin aliā recipiētis cautionē huiusmodi arbitrio moderandā, ipse tamē scienter nō minorē quā verisimiliter creditur moderetur, & si secus fecerit ad satisfactionem residui teneatur.

¶ Oēs autem religiosos & alios qui manifestos vsurarios cōtra p̄sentis sanctionis formā ad ecclesiasticā ausi fuerint admittere sepulturā, pœnę latera. cōcil. cōtra vsurarios pmulgatę statuimus subiacere. ¶ Nullus manifestorū vsurariorū testamētis intersit, aut eos ad confessionē admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris satisfecerint, vel de faciēdo p suarū viribus facultatum pręstent (vt pręmittitur) idoneā cautionē. ¶ Testamēta quoque manifestorū, vsurariorū aliter facta nō valeāt, sed sint irrita ipso iure.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Manifesti vsurarij dicuntur vt hic remissiue.
2 Heres vsurarij quomodo teneatur ad restitutionem.
3 Pecunia vsuraria quādo sit pauperibus distribuenda.
Quando fit remissio vsurarum / an vsurarius sit tutus.
4 Paupertas excusat a pena.
Per quas nobis potest acquiri.
5 Procurator stipulans pro dño / quomodo eidem acquirat.

6 Per ordinarium vel eius vicarium / alteri acquiritur ratione officij in stipulando: alteri stipulari nemo potest.
7 Per rectorē parochialis in qua habitamus nobis acquiritur stipulando.
8 Seruus publicus dicitur tabellio.
9 Quando quis fideiussores vel pignora dare non potest: committendum est iuratorię cautioni.
10 Usurarius vel eius heres petens per alium vsurarium sibi satisfieri / non debet audiri.
11 Satisdās lz cōualescens tenetur soluere vsuras.
Judex ex officio repellit vsurariū quando est notorium.
Quorum testamenta non valent vide hic.
12 Excommunicatus est similis deportato.
13 Qui non potest facere testamentum / ita nec codicillos.
Quod nullum fuit conualescere non potest.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uēdere carius propter dilationē temporis an sit vsura.
2 Qui committit in legem / legis auxilio nō debet iuuari.
3 Usura formalis regl'r cōmittit ī cōtractu mutui / nō ī alijs.
4 Ubi nō est subiectū seu substātia / nō potest esse qualitas.
5 Uerba legis vel canonis debent intelligi in potiori ꝛ priori significatu simplici / potius q̄ꝫ in significatu ꝑm quid.
6 Tempus est commune omnibus animātibus / nec est in cōmertio alicuius: sicut nec aer nec mare.
7 Campsores hodierni an dicantur vsurarij.
8 Fideiussor soluens vsuras an eas repetat a principali.
9 An tex. iste habeat locum in iudeis.
10 Quando qualitas requisita a iure non adest / cessat iuris dispositio.
Quando plura requiruntur ad actum / omnia debent adesse: alias effectus non subsequitur.
11 Articulus qui est multipliciter intelligibilis / qñ cōcludit.
Qñ genus non includit vtramqꝫ speciem vide hic.
12 Usurarius manifestus potest ꝛ debet feudo priuari.
13 Ut filius possit conueniri ad debita paterna q̄d requirat.
14 Inter parum ꝛ nihil non solet esse differentia.
15 Successor dignitatis tenetur interdicto vnde vi / etiamsi ad eum nihil peruenerit.
Ecclesia quando teneatur pro facto prelati lege hic.
16 Quando is cui debentur vsure / illas remittit vsurario.
17 Satisfactū dicitur / cum voluntati creditoris satisfit.
18 In peccato vsure duo offendūtur / deus vcꝫ ꝛ proximus.
19 Quibus ꝛ in quo loco debeant erogari vsurarūꝫ pecunie / ꝛ per quos.
20 Si mandatur q pauperibus erogetur pecunia: an vni soli erogando sit satisfactum mandato.
21 Appellatione pauperum venit ecclesia.
22 In materia vsurarum potius statur opinioni canonistarū / q̄ꝫ theologorum.
In foro canonico magis est inherendum opinioni canonistarum q̄ꝫ mero legiste.
23 In confectione inuentarij testatoris / citantur creditores ꝛ legatarij.
24 Uxor quicquid acquirit an acquirat viro.
Per matrimonium non finitur patria potestas.
25 Opere hominis dicuntur fructus hominis.
Duplices sunt species operarum.
26 Loci ordinarius quis dicatur.
27 Possessorium in Gallia (etiaꝫ in beneficialibus) discutitur secundum iura ꝛ constitutiones regis.
Attestatio nobilitatis pro graduato coram quo iudice fieri debeat.
28 Quis potius presumitur plebeius q̄ꝫ nobilis.
29 Qñ verba enūciatiua faciāt probationē / vide hic.
30 Paria sunt scribere extense ꝛ particulariter p se vel se referre ad aliā certam ꝛ determinatam scripturam.
31 Pro seruo publico. i. notario semper presumitur.
32 Notariatus non est dignitas: sed vile officium.
33 Modus probandi quem fore notarium hic describitur.
34 Sicut stat declarationi iudicis: ita ꝛ declarationi notarij.
In antiquis nō requiritur probatio notariatus prout nec qñ actus procedit de longinquis partibus.
35 Dare fideiussores non est onus leue.
Nō est admissibilis fideiussor q̇ solū vsumfructū habet.
Obligatio fideiussoris ad adiectum tēpus non extēditur per obligationem principalis.
36 Aliō est fideiubere ī iudicio / ꝛ aliō fideiubere ī ꝯtractib⁹.
37 Cōīs opinio / siue error / nō facit quem notarium.
38 Notarius presumitur rogatus.
39 In dubio contractus debet iudicari vsurarius.

40 Quando agitur de facto anime/ de apicibus iuris/ ⁊ verborum formulis non est disputandum.
41 Agere ad cōmodum ecclesie/ ⁊ nomine ecclesie/ idem sunt in effectu.
42 Quādo agitur de fauore eccl'ie/ nō est locus subtilitati.
Satisdatio in tex. hoc designata/ coram quibus debeat fieri seu prestari.
43 Aliud est compromittere/ ⁊ aliud offerre me paratum facere compromissum/ ⁊ similia vt hic.
44 Non sufficit verbalis oblatio/ si requiratur realis.
Ubi opus est facto/ verba non sufficiunt/ ⁊ similia.
45 In cuius manibus presumatur facta satisdatio.
46 Triplex est notorium/ vt hic.
47 Notorium non eget alia probatione.
48 An filius poterit proponere testamētum patris nullum.
49 Non expedit iura vulgata allegare.
Pena deportationis ⁊ damnationis in metallum/ hodie non est in vsu.
50 Excommunicatus relegato equiparatur.
51 Qui non potest testari/ ⁊ sic nec codicillos facere/ an possit facere donationem causa mortis.
52 Natura compositi seu mixti/ est accedere ad naturam eius de quo magis participat.
53 Cōtractus factus in testamēto retinet naturā cōtractus.
54 Uerba precisa recipiūt interpretationem ⁊ suppletionē ex natura rei super qua proferuntur.
Quis dicatur idoneus fideiussor.

QVanquā, [a] Hoc. c. tria dicit. Primo ꝓuidet qn̄ vsurarij manifesti/ sunt ad ecclesiasticā sepulturā admittēdi. Scd̄o ibi [oēs autem] facientes contrariū punit. Tertio ibi [nullus] duas prohibitiones ponit/ cōcludens testamēta istoꝝ facta contra hanc cōstitutionē nō tenere [manifesti [b]] Qui sunt * vsurarij manifesti/ dictū est. s. ꝓxime in glo. que incipit: sed quos dices/ ⁊ dic vt ibi. ❡ Quid si vsurarij manifesti [c] decedāt: ⁊ heredes satisfaciāt de vsuris: nūquid sepeliētur. Et dicas ꝙ nō/ si nō appareat de mortuoꝝ cōtritione. xxiiij. q. ij. ca. nec quisꝗ. xxvj. q. j. qui recedunt. j. de senten. excō. a nobis. ij. ❡ Quid si epūs in vita vsurarij recipit oblationē [d]: sꝫ in morte nō admittit eū ad sepulturā: respōdeo eo ipso se asserit puniendū. s. eo. q2 in oībus: in fine: nā cui cōicamus viuo ⁊c. s. de sepult. sacris. ❡ Sed nūquid * heres vsurarij restituere tenebitur (etiā si nō mādet restitui) dicas ꝙ sic/ s. eo. tua nos/ ⁊ capi. Michael/ ⁊ dic de hoc vt ibi. ❡ Sed quid si ad heredē nihil peruenit/ dic ꝙ nihilominus tenetur/ arg. xij. q. ij. epūs qui filios. xcvj. distin. bene quidā. i. q. iiij. §. Item ꝓ peccato. Nū. Item ꝓ peccato Israelitarū ibi maxime ⁊c. Quia scd̄m canones/ heres [e] tenetur ex delicto defuncti: etiā si nihil [f] ad eum peruenit [g]. s. de sepult. ca. fi. ⁊ dic de hoc/ vt ibi notatur [satisfieri [h]] debet autē ei satisfieri a quo vsura est extorta/ vel heredi suo/ ⁊ si talis nō inueniatur * est pauperibus [i] eroganda. s. eo. cū tu. §. super his: ⁊ ideo siue aliquis petat vsuras/ siue nō habet locū decret. q2 etiā si nullus sit/ est pauperibus erogāda. ❡ Item si nō vult recipere soluens nisi remittat partē bono animo ⁊ sine pactione ⁊ cōtentione aliqua vsurario supplicante humiliter ⁊ partem soluente: quia tunc erit liberatus: vt dicunt Hostien. ⁊ Gofre. in sum. eo. tit. theologi cōtrarium dicunt: nisi totum soluat/ si potest soluere/ ⁊ nō soluit: potest habere locū quod dicūt theologi [k]/ si nō potest qđ dicūt primi/ ar. j. eo. c. ibi ꝓut patiūtur facultates/ ⁊. s. eo. cū tu/ ⁊ repetūtur vsure vel cōditione ex illo canone. s. eo. cū tu/ vel cōditione indebiti. ❡ Nec obstat ꝙ scienter soluit/ quia illud habet locū in solutione a iure non reprobata: ⁊ ideo repetitioni nō obstat scientia soluentis/ arg. s. eo. consuluit [indistincte]. i. non expressa q̄titate [mandauerit] siue hoc mādauerit siue nō/ tenetur heres. s. eo. tua nos/ ⁊. c. Michael. [ꝓut patiūtur facultates] bn̄ dixit ꝓut patiunt' facultates ⁊c. Q2 si esset paup' *: paupertas excusaret eū a pena. s. eo. cū tu. §. illis autē [vel illis qbus] assume hic lr̄am q̄ sequit' inferius bn̄ p. xij. lineas/ ibi cautū sit [l] idonee de restitutiōe faciēda/ ⁊ postea reuerte ⁊ lege lr̄aꝫ cōtinet [p̄sto]. i. p̄senti [ipsi] scꝫ qbus est restitutio faciēda [q̄ eis ꝑtāte acq̄rere] vt sunt serui ꝓprij filij [m] quos habemus in ꝑtāte scilꝫ in qbus habemus vsumfructū. Itē serui alieni quos fide bona possidemus tanꝗ seruos/ vt habes. ff. de acqui. rer. do. l. acquiritur/ ⁊ insti. ꝑ quas perso. no. acqui. ❡ Sed quid si nudum vsum dic/ quod tunc ex re nostra nobis acquirit: non autem ex opera [n]. ff. de vsu ⁊ habi. l. per seruū. in prin. ⁊ no. inst. ꝑ quas ꝑso. nob. acquir. §. primo.

❡ Sed quid dices de procuratore nūquid acquiret absente domino hanc obligationem personalem/ ⁊ videtur ꝙ sic q2 quod procurator ex re dn̄i acquirit/ dn̄o acquirit. ff. de procur. quod procurator. ❡ Ecōtra videtur ꝙ non: quia si procurator pro pecunia dn̄i quā mutuat recipit fideiussores/ dn̄o nō acquirit obligationem personalem cōtra fideiussores/ nisi dn̄s sit ꝑsona priuilegiata. ff. si cer. peta. l. si pecuniam. ❡ Item si stipulatur [o] de euictione/ procurator dn̄o acquirit. ff. de acquir. possessio. possessio quoꝗ. §. ⁊ si possessor. ❡ Ut plenius videas solutionē huius questionis distingue sic: aut procurator * stipulatur in iudicijs/ aut cōtractibus: si in iudicijs semper dn̄o (etiā absenti) acquirit vtilem actionem. ff. de procura. si procurator. si in cōtractibus aut presenti dn̄o aut absenti: si presenti dn̄o acquirit vtilem. ff. de ver. obliga. l. si procuratoris presentis: si absenti/ aut ex re domini/ vt quia stipulatur pensionem domus domini: ⁊ tunc acquirit vtilem dn̄o. ff. de procurato. quod procurator. Si autem extra rem dn̄i/ aut dn̄s est ꝑsona priuilegiata vt miles/ vel pupillus/ vel adultus/ ⁊ tunc acquirit vtilē. ff. si cer. peta. l. si pecuniam: aut non est dn̄s persona priuilegiata/ ⁊ tunc dn̄o nihil acquirit/ sed tenetur cedere actionem per actionē mandati. ff. de acq. posses. l. possessio quoꝗ. §. si possessor.

❡ Et dicit' procurator ex re dn̄i stipulari/ qn̄ accessoria prouenientia ex re dn̄i stipulatur/ vt vsuras ⁊ pensionē domus/ vel fructus ⁊ similia: ⁊ sic intelligitur lex predicta: ꝙ procurator extra rem dn̄i dicitur stipulari: quādo nō stipulatur accessoria/ sed vel ipsaꝫ rem principalē dn̄o debitā vel aliquod extraneum nō proueniēs ex re dn̄i/ ⁊ sic intelligit' l. predicta si pecuniā. ⁊ alia. l. possessio quoꝗ. in nr̄a questione cū stipulatur rem ipsaꝫ principalem dn̄o debitā/ scꝫ vsuras que licet sint accessorie quo ad recipientē/ quo ad soluentē tn̄ ⁊ postea repetentē appellantur principales res: quia accessoria dicuntur in presenti. q. ea que proueniunt ex re alicuius. Usure autem non proueniūt ex re repetentis: sed super res debitas repetenti. Et ideo in casu nr̄o ꝓcurator nō acquiret ꝑ. l. possessio quoꝗ. §. fi. [ordinario] [p] nota hic per ordinarium vel eius vicarium [q] * alteri acquiri ratione officij: iudex enim ⁊ officiales iudicis acquirunt parti stipulando. ff. de in ius vocan. l. eum pro quo.

❡ Item tabellio [r] vt hic sequitur: ⁊ habes. ff. de adoptio. his verbis. ⁊ l. non aliter. Ponuntur ergo hic quatuor personę extranee que acquirūt alteri actionē: scꝫ ordinarius/ vicarius eius: rector parrochie: ⁊ tabellio: lꝫ sit reg'la in cōtrariuꝫ ꝙ alter alteri stipulari nemo pōt. ff. de verbo. obliga. stipulatio ista. §. alteri. ⁊ ibi habes plane de hoc. Et dic acquiri beneficio huius canonis: hoc tn̄ ius acquisitū pōt repudiare. ff. si cer. pet. ꝓinde [testator habitat]. Quid ergo de rectore parrochie in qua habitat ille cui faciēda est restitutio: nūquid acquiret ei/ dicas [s] multofortius quia * quasi iudex suus ⁊ minister eius: ⁊ ita acq̄rit ei. ff. de in ius vocan. l. eum pro quo [illis] quibus est facienda restitutio: [perinde] alias proinde/ ⁊ si habes proinde dic ac si ipsi ꝑ se stipularent': si. perinde dicas. i. q' ordinarius ⁊ alij qui continent' hic fuerūt stipulati/ [seruo publico] *. i. tabelliōe [t] [idonee] [u] ergo cum fideiussoribus [x] vel pignoribus/ ex quo additur idonee. ff. mandati. l. si mandato. titij. §. fi.

❡ Sed quid si cauens fideiussores/ vel pignora dare non potest: dicas [y] * committendum esse iuratorie cautioni vt iuret fideiussorem/ vel pignus dare non posse: ⁊ se facturum quod cauet: argu. ad hoc institu. de satisda. §. sed hodie. C. de episcopis ⁊ cler. auten. generaliter [illam] id est quantitatem manifestam ⁊ non aliam [alioquin]. i. si quantitas manifesta non apparet: [si secus]. i. quia scienter minorem quantitatē apponit/ quod est verisimile [teneātur] propter suam malitiā vel negligentiā [pene in Lateranē. cōcilio]. s. eo. q2 in omnibus [ad cōfessionē admittat] nota vsurarios non debere absolui nec admitti ad confessionē nisi satisfaciant/ vel p̄dicto mō caueant [vel satisfaciendo.] ❡ Sed pone * ꝙ iste vsurarius vel eius heres satisdedit in manu episcopi recipientis nomine omnium/ quoꝝ interest/ vel in manibus alterius q̄ recipere potest: modo quidam vsurarius manifestus petit sibi satisfieri per illam satisdationem/ excipit heres vsurarij defuncti/ ꝙ non est iste audiēdus/ cū sit vsurarius manifestus: queritur modo vtrū iste sit audiendus vel non/ dico [z] quod non est audiendus. supra eo. quia frustra. tertia questione septima. qui sine. et capitulo postulatus: quia exceptio ista semper

est legitima quocunq; iure agatur siue coram delegato/siue corã ordinario. Cum ratio illius decre. quia frustra/legis 7c. sit generalis/ergo decreta. habebit locum quocunq; iure agatur: nec fuit intentio dñi Gregorij prouidere per istaz decretalem/vsurarijs/nisi quo ad animas: imo eos voluit punire/ alias iam in parte videretur reuocare illã de-

A cre. quia frustra [a] quod non est verum cum ex hac non exprimat. C. de testamen. l. sancimus.

¶ Quid ergo fiet/exigat in fauorẽ animaꝝ superior istas vsuras/ 7 soluat illas illis a quibus extorserat ille petitor arg. ff. de pigno. actio. l. solutum. §. solutam. ff. de nego. gest. l. si liber homo/in fine: vel illis non viuentibus/det paupe

B C ribus/7 sic prouidebitur anime vtriusq; [b]/ 7 hoc dico [c] ex quadam equitate/ quia etiam nemine comparente qui pe-

D tat [d]/soluende sunt/7 dande pauperibus/vt no. s. eo. quia frustra. 7 arg. ad hoc habes. s. eo. cum tu. 7 arg. C. quando fiscus vel priua. l. si debitum.

¶ Sed quid si non est vsurarius manifestus: iste qui petit/ dic q; si opposita exceptione probetur idem erit / vt not. s. eo. quia frustra. Et maxime si pbet infra octo dies arg. s. de except. pia. §. si quis/7 de senten. excõ. solet. §. in psona.

11 E ¶ Sed pone* q; iste vsurarius satisdedit [e] secundũ formam huius decre. deinde conualuit/nunquid tenebitur ex ista satisdatione soluere: dicas q; sic/arg. hic 7 quia etiam si non satisdedisset cogendus est soluere. s. eo. cum tu. multo fortius ex quo satisdedit cum promissio sit canonica.

¶ Sed quid si est specialiter satisdatum huic vsurario/nec heres excipit/nunquid iudex eum repellet per istã decre.

F quia frustra/dic si sit notorium [f] q; est vsurarius: tunc iudex ex officio suo repellet euz. s. de except. ca. exceptionẽ.

G Sint irrita]. Nota casum in quo nõ valet s testamẽtũ/ qr vsurarius manifestus/nisi de vsuris satisfaciat / vel predicto modo caueat nõ potest testari/vt hic dicitur. Idem est

12 de illo qui damnatus est ob carmen famosum* quia testari non potest. ff. de testa. l. is cui/in fine. ff. de testib. ob carmen famosum. ¶ Nec filiusfami. nec seruus testari possunt/nec furiosus. insti. qui testa. facer. poss. per totum.

¶ Item mutus 7 surdus vtroq; vitio coniuncto. ff. qui testa. facer. poss. l. discretis/ 7 hoc quando naturaliter hec vitia patiuntur/secus si accidentaliter/ vt mutus sit tm̃/ vel surdus tm̃: vt predicta lege continetur/quia tunc poterũt testari. ¶ Idem est de quolibet qui proprijs renunciauit

H s. de testa. cap. quia ingredientibus. cum suis similibus [h].

¶ Sed quid de heremitis 7 solitarijs: dic q; testari poterunt si non renunciauerint proprijs. Nec se alicui ecclesie tradiderint vitã mutando. xix. quest. ij. §. ecõtra Paulus.

I ¶ Quid de excommunicato [i] / nunquid poterit condere testamentum. argu. hic q; non/quia si vsurarius non potest multominus excommunicatus: quia ille est penitus extra ecclesiam 7 separatus a communione sancte matris ecclesie. Quia omne beneficium ex legibus descendens ei denegatur/auten. de priuileg. do. §. antepenulti. col. viij. 7 actus legitimi sunt ei interdicti. s. hoc lib. de except. pia.

¶ Et est hoc verum q; non potest / qr intestabilis est/ita q; nõ potest cõdere testamentũ/nec ex testamẽto capere/nec heres institui. s. de heretic. excommunicamus.

13 K ¶ Et preterea* similis est deportato [k]/ qui est intestabilis. ff. de testamen. eius qui. §. pmo.

¶ Et hec est opinio Hostien. s. hoc libro de except. pia.

L ¶ Contractus autem potest excommunicatus inire: ita vt obligetur alij / sed alius non obligabitur efficaciter [l] ei / 7 potest constituere procuratorem ad defendendũ/non ad agendum. s. de iudic. intelleximus: nec etiam ad negotia potest constituere. Ita q; habeat actionem mandati cõtra procuratorem quam exercere possit: quia generaliter excommunicato non est participandũ. xj. questio. iij. sicut apostoli/7 capitu. sequen. nisi sint casus excepti a iure permissi. xj. quest. iij. quoniam.

¶ Sed nunquid valebunt codicilli facti ab vsurario manifesto/dic q; non. ff. de iure codicil. l. diui. §. codicillos/7. l.

14 conficiuntur. §. codicilli. Quia * qui non potest facere te-

M stamentum / nec codicillos [m]. Idem dic de qualibet vltima voluntate/argu. d. ll. nisi sit filiusfa. qui licet possit do-

N nare causa mortis [n] patre permittente/ tamen testamentum facere non potest: etiam patre permittente. ff. de donatio. causa mort. l. tam is. §. filiusfami.

O ¶ Sed quid si prius fecit testamentum/ 7 postea cauit [o]/

P nunquid valet/ 7 dic [p] q; non/quia ex quo nullum fuit conualescere non potest. ff. de testamen. l. eius qui apud hostes/7. l. si queramus/7. l. si filiusfamilias. Joannes Monachus Cardinalis.

a Quanq;. Pro discussione discendorum dic

1 q; vendere * mercantias/vel quid aliud ad temp9. s. charius pter terminũ dati ad solutionem pretij est peccatum/7 quicquid plus recipitur propter dilationem temporis/quod non reciperetur si facta fuisset vẽditio presenti pecunia/ nõ licite recipit 7 tenet recipiẽs ad restitutionẽ: licet talis contractus ex sui forma non sit vsurarius: sed tãtum ex mente: nisi tunc cum celebratur/esset dubiũ an tempore solutionis/id quod venditur plus vel minus esset valiturũ: istud est q; habetur in. c. in ciuitate. s. hoc ti. pro quo vide que tradit Roch. de Cur. in repe. c. fi. charta. vij. col. ij. versi. tertio. l. muta. s. de consuetudine.

¶ Nec ab hoc peccato excusantur minores doli capaces. c.

2 pmo. s. de delic. puero. ratio quia committunt * in legẽ/ ideo auxilio legis non debent iuuari. l. auxilium. ff. de minor. sicut diximus de abutente priuilegio/ quod citauimus post Joannem Monach. in. c. primo. s. de eta. 7 qualita. nõ etiam potest statutum disponens minorẽ non teneri ex cõtractu celebrato/sine consensu propinquorũ: aut quod certa seruaretur forma que non reperitur seruata: quia illud dicitur factum fauore minoruz ne periclitentur/7 sic vt nõ teneantur seruare contractus suos si sunt eis damnosi: nõ autem operatur vt si eos seruauerint tanq; non dãnosos: sed lucrosos /7 aliquid indebite fuerint lucrati/ quominus illud restituere teneãtur/ne occasione iuris ad iniquũ trahatur compendium. l. fi. C. de vsucapio. pro emp. 7 de admini. tuto. l. si minoris actum/ circa finem: vult enim statutum ne minores damnum patiantur non vt in lucro illicite versentur. l. damni infecti stipulatio. in fi. ff. de dam. infec.

¶ Ratio quare talis contractus non dicitur vsurarius ex

3 forma est: quia vsura formalis * committitur regulariter in contractu mutui/non in alijs: ista est communis secundum Hostien. in sum. hoc tit. in prin. ergo sequitur q; tales vendentes non possunt dici vsurarij: nec simpliciter / nec formaliter 7 per consequens nec proprie: sed large 7 ex intentione potius q̃ ex vi verborum: pro quo vide que late tradit Jason in consi. lxxviij. Bernardinus. vol. iij.

¶ Per que habeo intentum: q; in talibus non habet locum

4 tex. noster. qui loquitur in manifestis vsurarijs: quia * vbi non est subiectum seu substantia/ibi non potest adesse qualitas. l. si seruum. §. si modus: ibi bonitas loci qui non extat ff. de actio. empt. 7 vendi. 7 in. l. eius/ante fi. ibi non possunt videri. ff. si cer. peta. quem Sozinus allegat consi. cxxxj. col. fina. cum in presenti consultatione/in simili q; vbi deficit subiectum non potest esse qualitas. l. Pompo. in fine. ff. de acquir. posses. facit illud philosophi quod citat Jo. Monach. in. c. j. 7 ibi remissiue dixi. s. de confes. Nõ non entis

5 nulle sunt species nec differentie: comprobo quia verba* legis vel canonis debent intelligi in potiori significatu. l. prima. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emph. petã. 7 de lega. ij. l. si ita quis. l. fina. C. de his qui veni. eta. impe. no. Ex. l. respublica. C. quib. ex caus. maior. ¶ Itẽ verba legis debent potius intelligi in significato simplici q̃ in significato sꝫ qd. l. hoc legatũ. de leg. iij. p ipso intento facit qd citat Bal. in. l. executorẽ. C. de executio. rei iud. vbi dicit tex. nostrũ annullantem vltimã voluntatez non habere locum in donatione causa mortis que non est simpliciter 7 duntaxat vltima voluntas imo etiaz est cõtractus/de qua late per Jasonem consi. vj. volu. iij.

¶ Ratio ad questionem de eo qui vendit carius ratione dilatiõis temporis potest reddi vt in simili dicit Alex. in cõ-

6 silio. lxxx. nu. vj. circa primum. volumi. iij. q; tempus * est commune omnibus animantibus: ideo ab al. quo nõ est redimendum simpliciter: quia tempus per se sumptuz nõ est in commercio/sicut nec aer/nec mare. l. ij. ff. de rer. diuisio. vide eundem Alexand. con. lxxij. inspecto. vol. primo.

7 ¶ Quid autem * dicendum de campsoribus hodiernis/ an dicantur vsurarij. Alex. con. lxj. circa finem/viso processu. vol. ij. dicit cambia fore licita/quod ibi rationibus 7 auctoritatibus comprobat dicẽs q; id quod vltra sortẽ datur: vel ratione laborum 7 operarum/pensionum/apothecariũ/ vel ratione pecunie date ad certum tempus causa permutationis datur/istud vide latissime firmatum per Jasonem in. l. prima. nu. xxxix. C. de sum. tri. 7 fide catho. in. ij. lectu. 7 in prima. nu. lxxiiij. 7 in hoc casu procedit opinio quã videtur firmare Alex. in con. lvij. quoniã in questione/vol. j. q; fide

8 iussor * soluens vsuras non auditur eas repetere volens: sed de eis debitor principalis tenetur satisfacere: ideo nõ potest dicere imputetur tibi/quare non excepisti/quia ista

cambia procedunt ex facto superiorum seu tollerantia/ qꝺ censetur casus fortuitus/dico factũ superioris.l. Lucius. ff. de euictio.⁊ periculũ procedens a casu fortuito non spectat ad fideiussorem non culpabilem secundum verã ⁊ magis communem opinionem. vt probatur in.l.exceptione.in ver.si culpa tua.vbi Bar.⁊ cõmuniter alij.ff. de fideiusso. pro quo vide que tradũt Neapoly.deci.cl.rex Alphõsus.

9 ¶ Postremo adde an hoc * .c.habeat locũ in iudeis. Maria. Sozi.con.lxx.cum duobus sequẽ.vbi dicit ꝙ nõ quod multis ratiõibꝰ ipse ꝯprobat Alex.con.vj.vol.vj. Probꝰ.

b ¶ Manifesti. Ergo si dicat̃ ad infringendũ testamẽtum ꝙ talis testator erat vsurarius/nõ cõcluditur ꝑtinenter: qr ista qualitas manifesti requiritur cum omissione cautionis ad hoc vt testamentũ sit inualidũ:⁊ ideo succedit theorica

10 iuris: ꝙ si qualitas * a iure requisita nõ adest/cessat iuris dispositio.l.pretor.§.docere.ff.vi bono.rapto.⁊ qꝺ no.in. l. fulsinius.§.ij.ff.quib.ex caus.in posse.ea.

¶ Item qñ plura requiruntur ad vnum effectum/ defectꝰ vnius facit: vt ille effectus non sequatur.l.cum hi.§.si pretor.ff.de transac.istud firmat a simili Cal.con.v. hoc titu. de publice excõmunicato vt ea qualitas publice ꝓbetur alias non dicitur satisfactum cõstitutioni loquenti de publice excõicato. Et sic si ꝓponatur aliquẽ publice excõicatum/aliud debet ꝓbari ꝙ̃ veritas excõicationis vt patet in.c.ad ꝓbandũ.s̃.de re iudic.vide que in ꝓposito dixi in c.pia.in princ.s̃.de exceptio.⁊ que no.in simili Domi. con. liiij.col.iij.quidam sacerdos/vbi in fine citat theoricam: ꝙ

11 articulus qui * est multipliciter intelligibilis necessario non ꝯcludit intentionẽ illius qui habet fundare intentionem suã fixe super altero de intellectibꝰ ad quem trahi potest: vt patet de presump.c.illud ⁊ de ꝓba. in presentia. Et sic habet locum doctrina Jo.mo.quam ponit in.c. pia. s̃.de exceptio.qꝺ non sufficit in genere ꝓponere/quando quelibet species illius generis nõ habet effectũ ꝓpositionis: tũc enim nõ est admittenda ꝓpositio: nec valet ꝓposito ꝓbatio secus si quelibet species sufficeret.

¶ Pro hoc equidem habes/ꝙ licet dicatur ꝙ vbi persona est inhabilis ad actum: qñcũqꝫ habilitas detegatur/fit retro tractus etiam quo ad actus factos ante retractationẽ vt patet. xxix.q.ij.c.si quis genus: tamẽ illud procedit qñ pondera sola inhabilitas /sed qñ cũ ĩhabilitate req̃rit̃ qualitas manifesti/sola ĩhabilitas non sufficit/nisi adsit manifestũ.c.ad ꝓbandũ.s̃.de re iudic.no.Do.con.lix.col.ij.dubiũ quod dicit nõ ꝓcedere in heretico ad finem vt ꝑdat bona c.cũ secũdum de hereti.s̃.hoc lib.ideo sufficit qñcunqꝫ probari, etiam quo ad effectũ preteritũ retrotrahẽdum.

¶ Postremo quo ad eũ qui dicit se fore in quasi possessione p̃ntandi vel eligendi: vide vt hec propositio concludat: qui requirantur per Do.con.cxxiij.ꝓ clariori. Probus.

c 12 ¶ Manifesti. Qui p̃nt ⁊ debent * feudo priuari: cõprobat aluaro.quatuor motiuis con.iij.vtrũ vsurariꝰ/qꝺ reperies inter consi.alber.Bruni ordine ⁊ nu.lix. Probus.

d ¶ Oblationem. Quã recipere multũ differt a receptione eleemosine/per ea que latissime tradit Petr.de ancha.cõ. 429.pro euidentia. Probus.

e ¶ Heres. Quid dicendum si defunctus cõfessus fuerit se vsurariũ simpliciter nõ specificando. q̃to tẽpore: vtrũ ista cõfessio referatur ad totum tempus preteritũ/vel ad quãtum: cũ agatur cõtra heredes vt vsure restituãtur: Petr. de ancha.mouet dubium:con.clxxix.prima facie videretur dicendum: vbi dicit credere heredes posse condemnari super vsuris presumptiue extortis: nisi alias contrariũ probetur per heredes: videlicet de eiꝰ innocẽtia. Et istud ꝯprobat multis fundamentis/inter que ꝙ in hoc est fiẽda benigna interp̃tatio/⁊ tutior pro salute defuncti / cũ enim incertum sit q̃to tempore mutuauerit/eius indeterminata cõfessio referenda est ad omne tempus: qr hoc est anime sue tutius ⁊ minoris periculi.c.iuuenis.s̃.de sponsali.c.fi. s̃.de cler.non bapt.

¶ Alterius dic non ꝓcedere: istud in debitis ciuilibus: ꝑ

13 ea que traduntur a docto.ꝙ ad hoc * vt filius possit conueniri ad debita paterna/debet necessario probari per creditores agentes ipsum non tantũ fuisse filium / sed etiam adducisse hereditatẽ paternã ꝓpter beneficiũ abstinẽdi indultũ filij a pretore mortuo: glo.teneant̃: quã sequũtur ibi Bar.Bal.Paul.⁊ Alex.in.l.necessarijs.ff.de acqui. here. idem Alex.con.183.in princ.in cã ⁊ lite vertente inter frãciscũ: vol.vj. ꝓbat tex.in.l.nam nec emãcipatꝰ: de lega.j. ⁊.l.cum demũ bonis.ff.de acquir.hered.tu tñ excipe vnuz casum singularem videlicet in debito ex causa primipilari tex.in.l.fina.de primipil.lib.xij.C. Probus.

f ¶ Nihil. De cuius natura vide Maria. Sozi.con.xxj.col.

14 ij.visis/⁊ dic ꝙ * inter parum ⁊ nihil non solet esse differentia.c.de multa.de preben.s̃.ibi nullus, hactenꝰ aut rarus.l.q̃uis.ff.de conditio.⁊ demõstra.facit.l.illud.§.minꝰ ff.de tributo.⁊.l.minus.de ver.signifi.ff.hinc Bal.⁊ roma. in auten.p̃terea.C.vnde vir ⁊ vxor.dicũt ꝙ tex.ibi dum loquitur de matrimonio siue dote/verificatur etiam in matrimonio cũ parua seu minima dote: tradit Maria.Sozi. con.cviij.col.iij.ver. Nam inter parũ.in hac cõsultatione: ⁊ con.cl.colum.ij. Probus.

g ¶ Peruenerit. Pro hoc vide Freder. con.xxj.col.fi. nũq̇d heres ⁊ Petr.de Ancha.con.ccccxj.⁊ prima facie/ vbi contra istud multas rationes adducit: ⁊ ista est verior contra Jo.mo. Adde in simili qꝺ citat Car.con.cxxxiiij.B.⁊. A.

15 germani ꝙ successor * dignitatis tenetur interdicto vnde vi/etiam si ad eum nihil ꝑuenerit / vt notabiliter, dicit Innoc.in.c.cum dilectus.s̃.de ord.cogni.⁊ Bart.in. l.j.in iij.q.ff.de priua. delict. Et hoc quia dignitas non moritur nec variatur propter varietatem qui in ea instituũtur. c. si gratiose de rescrip.s̃.hoc lib.quod intellige si id fuerit factum cõicato consilio cum collegio: tũc tenet̃ ecclesia: glo. in.d.c.cum dilectus.⁊ glo.in regu.delictũ.hoc lib. Non autẽ si tãqꝫ ipse/qr despoliatione facta per prelatũ ꝓprio nomine nõ tenetur ecclesia/nec successor.c.j.in fine.s̃.de restitu.spolia.hoc lib.

¶ Pro intẽto Joã. Mo.vide que in simili no.Do. in con. iij.vbi dicit ꝙ licet de iure ciuili heres nõ cõueniat̃ pro delicto defuncti nisi inq̃ntum ex illo delicto peruenerit ad defũctum vel nisi lis primitus fuisset contestata cum defuncto/vt patet in.l.vnica.C.si ex delict.defunct.tñ secus est de iure canonico/quia heredes defuncti cõpelluntur/ etiã si ex delicto nihil ad eos peruenerit inq̃ntum se extendunt vires hereditatis defuncti.c.fina.s̃.de sepult.c.in literis s̃.de rapto.⁊.s̃.isto titu.c.tua nos. Probus.

h 16 ¶ Satisfieri. Quid dicendũ si remissio * vsurarum fiat ab his qui debent rehabere vsuras/an vsurarius sit tutꝰ (etiam in foro anime) breuiter decisiue loquendo: dico ꝙ sic: ꝙ probo sequentibus. Primo quilibet rex suaꝝ dicit̃ moderator ⁊ arbiter/vulgata.l.in re mãdata. ff. mãda.sic donare/vt patet in titu.de dona.vbiqꝫ: sed donare ⁊ remittere idẽ sunt/vt latissime cõprobauimꝰ: in.c.cum aliquibꝰ.s̃. de rescrip. Et certissimũ est ꝙ si vsurariꝰ restituat pecunias creditori/ ipse creditor potest dare vsurario: ergo eidez remittere: hãc sententiã video de mẽte Arch.hic.colũ.j.

17 in ver.satisfactũ.dũ dicit ꝙ satisfactũ * accipimꝰ cũ volũtati creditoris satisfit ꝓbat tex.in.l.si rem.§.omnis pecunia ver. satisfactũ.ff. de pigno.actio.⁊ ante Arch.hãc partem tenuit hostien. in summa/eo.titu.per.l.j.ff. qui satisd. cogũ.in.§.est autem vsura reddenda.ver.quid si fenerator. ꝙ vbi citat theologos: hic per Jo.mo.relatos.

¶ Hanc.q.reperio (⁊ latius) tactam per Freder.de senis/ consi.xviij.questio talis est/an vsurario/vbi post multa pro vtraqꝫ parte adducta/tenet ꝙ talis vsurarius cui est facta remissio liberaliter/est tutus in foro anime/ꝙ videtur placere Petr.de Ancha.consi.cccv.in fine/ dubium de quo supra: ⁊ Alex.consi.xcj.ante finem/visis actis/vol.ij. Nõ tamen propter hoc dicas ꝙ sit liberatus a peccato quod contraxit exercendo vsuras: nisi de illo peccato confiteatur ⁊ penitẽtiam peragat/nam in re male ablata/obligatur quis pene eterne propter peccatum mortale quod contraxit in auferẽdo rem illicite a proximo/⁊ ad restitutionẽ rei: duos

18 igitur * offendit deum scilicet ⁊ proximum. Ideo satisfacere duobus tenetur.c.cum tu.in fine.s̃.hoc titulo/ ⁊.c. sicut dignum.§.ex eo.s̃.de homicidio.

¶ Preterea.d.q.reassumpsit idem Pet.de Ancha.consilio cccvj.col. fina. vbi concludit/vt.s̃.subdens pro comprobatione: nam forum iudiciale super vsuris restituendis ꝑ officium iudicis tendit ad salutem animarum/ ⁊ sic ad forum conscientie/ad hoc.c.nouit.s̃.de iudic. tutus ergo in foro cõscientie suꝑ vsuris per gratuitaz remissionem/nõ debet inquietari in foro iudiciali/⁊ est subtilis ratio. Probus.

i ¶ Pauperibus. Freder.con.xxiij.nũquid/vbi late dispu

19 tat per quẽ * fiet hec erogatio/⁊ quibus pauperibus / an pauperibus extraneis/an pauperibus loci in quo vsurarius vsuras exercuit/⁊ concludit non referre: quia quibuscunqꝫ potest fieri/⁊ non solum certi loci pauperibus: vide que dixit de distributiõe fienda pauperibus. Pet.de Anchara. consi.lxxxix.decisio. ⁊ consilio.ccxiiij.col.pe. Franciscus/ꝙ si testator iussit pecuniã erogare pauperibus intelligitur de pauperibꝰ proprij domicilij propter affectio-

20 nem verisimilem. ¶ Preterea quid dicendum an vnico *

pauperi possit erogari: ita vt dicatur satisfactum constitutioni: breuiter dic ꝙ sic/pro quo habeo quod no. Bar. in. l. vnum ex familia. §. sed si fundũ. de lega. ij. ꝙ licet testator dixerit heredi per hec verba in plurali / restituas quibus voles de tali familia: poterit restituere vni ⁊ eadẽ ratiõe quibus voles poterit eligere vnũ. dictũ Bar. placet. Bal. in. d. l. §. sed si quidem. Et hoc veruz nisi aliter appareat ex cõiecturis ꝓ ea que no. Jo. de Jmol. in. d. l. vnum. §. si duos vbi cõcludit ꝙ si testator mãdauit restitui/pauperibus eligendis ꝓ executores ⁊ queratur an vni tantũ possit restitui debet attendi: qꝛ si ex cõiecturis apparet ꝙ verissimiliter noluit vnum solum eligi/ ⁊ tunc nõ poterat vnus eligi / vt si reliquerat certam quantitatem pro maritandis domicellis ⁊ prohibeat vltra decem dari pro qualibet. Nam tunc testator videtur verissimiliter distributionem fieri in plures potius ꝙ̃ in vnum desideras se: si postea iussit alia bona sua distribui in pauperes eligendos per executores. arg. l. si seruus pluriũ. §. fina. ⁊. l. ꝗ filiab⁹ in prĩc. de lega. j. Sz vbi nulle apparerẽt in ↄtrariũ ↄiecture: tũc ẜm eũ ꝓcedit opinio Bar. qꝛ tũc cã finalis ⁊ mens testatoris videṫ ratio esse paupꝫtatis: ꝙ̃ videtur impleri etiã si vni pauperi concedaṫ: qδ placet in simili Alex. con. cix. col. iij. super pria cõsultatiõe: vol. vij.

¶ Et dic quod executor etiã poterit eligere vnum ex suis no. late Petr. de Ancha. con. 84. in fine dña azelina/ quẽ videas in eo ꝙ post distributionem vsuraꝝ paupib⁹ creditores venitt vt vsure eis restituanṫ in con. 306. efficax ⁊ fortis. ¶ Pro eo aũt quod possit suos eligere vide eundẽ Petr. de ancha. con. 436. in his dubijs/ ⁊ Jas. in con. 183. volumine. ij.

21 ¶ Et dic pauperib⁹. i. ecclesie/ qꝛ etiã ecclesie poterit fieri erogatio: cum appellatione * paupeꝝ veniat ecclesia c. relatum: el. ij. s. de testa. no. in simili Alex. in con. ciiij. in fine in causa. vol. iiij.

¶ Per quem aũt fiat distributio si per testatorem dictum nõ fuerit: vide eundẽ Alex. in con. xij. attẽtis verbis. vol. iij. quem vide con. ij. nume. 50. vol. j.

¶ An possit autẽ fieri erogatio ante temporis destinationem/ ⁊ de modo distribuendi paupibus vide ꝙ̃ no. Do. con. xx. mihi videtur ꝙ difficultas vbi ↄcludit debere fieri ẜm iuris cõmunis dispositionem: ⁊ ẜm voluntatẽ inordinatã: qꝛ si fieret/adeo ꝙ vnus abundaret / ⁊ alius egeret/ nõ ꝓcederet: vide glo. in. c. nõ satis. lxxxvj. distin. istud late prosequitur Do. con. lxiij. dubia.

¶ Quis aũt sit iudex in hac causa/an eps licet eius ꝓmotor agat: vide que in simili tradit Domi. consilio. cxiiij. si procurator. Probus.

k 22 ¶ Theologi. Dic ꝙ qñ in materia * vsuraꝝ theologi differunt a canonistis: standũ est canonistis: nõ theologis no. post alios Neuiza. in sil. nup. li. v. ver. limita q̃nto. nisi isti ꝙ̃ attinent/ col. mihi. v. ꝓut in simili dicit: ꝙ in foro canonico magis est inherendũ opinioni canonistaꝝ ꝙ̃ mero legiste Do. con. cxiiij. col. pen. si procurator.

¶ Intentũ placet Alex. con. j. nu. 34. vol. ij. vbi ꝓponit ad vtrãqꝫ partẽ ⁊ con. cvij. nu. xiiij. ꝓ inuestigatiõe: vol. ij.

¶ Sed q̃d vsurari⁹ dissipat bona sua ad finem vt nõ teneatur restituere vsuras an teneatur in foro ↄscientie: videtur ꝙ nõ ẜm theologos secus ẜm canonistas. not. Calca. in con. xlix. col. pe. Probus.

l ¶ Cautum. In prestatione huiusmodi cautionis debent de substantia illius vocari creditores/ qδ videtur probari in tex. dum dicit/ vel eis absentibus ⁊c. Et sic datus ordo qui ptinet ad solennitatem sicut diximus in inuẽtarij * confectione vbi sunt citãdi creditores ⁊ legatarij: si sunt ꝓsentes: alias eis absentib⁹ alij subroganṫ: ⁊ huiusmodi forme omissio vitiat inuentariũ: vt in auten. de hered. ⁊ falci. §. illo adiecto. cum. §. seq. cõiũcto. §. si vo nõ fecerit. Istud in terminis latius comprobat Petr. de ancha. consi. 425. col. j. viso ⁊ diligenter. tangit in consi. cccc xxix. pro euidẽtia dicendoꝝ. Probus.

25

m 24 ¶ Filij. Licet quicquid acquirant filij ⁊ serui / acquirant patri ⁊ dño/iuribus vulgatis/non tamen * idem dicas in vxore: qꝛ nõ memini legisse ꝙ vxor ꝙ̃ querit: querat viro suo: licet ei seruire teneatur. l. sciuit. ff. de oper. liber. vbi in officio mariti esse debet ⁊ reuerentiam ꝓstare: vt diximus s. in. c. statutũ. de rescrip. tamẽ quod querit sibi querit: vel ei in cuius potestate est/ qꝛ per matrimonium vel nuptias nõ finitur patria potestas: imo remanet in patria potestate ⁊ patri querit ac si nupta nõ esset. l. si vxor. C. de ↄditio. inser. no. Alex. in consi. cxxxiij. nu. iij. vere crudelis videṫ vol. iiij. vbi vtrunqꝫ ↄprobat late. Probus.

n 25 ¶ Ex opera. * Opere hoĩs dicuntur fructus hoĩs. l. in hoĩs. ⁊. l. fruct⁹ hoĩs. ff. de per. seruo. ita in simili Sozi. cõ cclxv. co. ij. quod incipit pñtis cõsultatiõis. Et dic ex opera. i. actu persone: op⁹ autem respicit ipsum factum. Bar. in. l. ita stipulatus. col. vj. ff. de ver. obliga.

¶ Et dic ꝓprie capiendo/ fore duplices opas/ siue duas fore spẽs operaꝝ: q̃daz sunt officiales: alie artificiales seu fabriles. officiales quippe que respiciunt personam patroni vel alterius/ vt eum associare teneantur/ ⁊ seruire i mensa/ ⁊ alibi ⁊ in similibus.

¶ Artificiales seu fabriles sunt que vertuntur circa res illius cui debentur: prime dicũtur officiales/ qꝛ offm̃ proprie est quod debet homo homini: glo. in. l. officio. C. de nego. gest. ⁊ quia sunt personales nõ possunt alteri delegari l. iiij. ff. de nouatio. Artificiales (quia reales sunt) dicũtur delegabiles. §. libertus. l. si nõ sortem. ff. de cõd. inde. vbi de his operis vide doc. ⁊ post eos do. Basculetuz in declara. arbo. diuidui ⁊ indiuidui charta mihi. xx.

¶ De ꝑceptiõe autẽ ratione opere vide que tradit Alex. cõ. lxxvij. col. ij. circa primũ: vol. v. Et de societate qñ vn⁹ dat operã/ ⁊ alius pecuniã: vide eundẽ Alex. con. cxxxj. si quis veras: volu. eo. quem vide consil. cxxxiij. vere crudelis videṫ: vol. iiij. vbi ponit alias species operarũ videlicet opas obsequiales que ꝓstantur ab vxore viro secundũ qualitatẽ persone alias hic vide ⁊ quas operas teneatur vxor viro prestare. Probus.

o ¶ Stipulatur. Stipulatio que ĩterponitur sup aliquo cõtractu siue dispositione assumit eius naturã ⁊ secundũ illã regulatur. l. si stipulatus. ff. isto titu. l. prima. §. si qs sub conditione: vt lega. no. caue. ff. ibi ⁊ huic stipulationi easdem causas oẽs ↄditiones inesse mere dicẽdum est. l. si eã. §. qui iniuriaꝝ. ff. si quis cautio. tradit Petr. de ancha. consi. lxxvj. col. fi. per modum. Probus.

p ¶ Ordinario. Dic tex. hunc facere ad iurium gallicanoꝝ intentum/in hoc ꝙ attestationes nobilitatis graduatoꝝ ⁊ noĩatoꝝ debẽt fieri in iudicio corã ordinario loci: et sic 26 * corã epo qui dr̃ loci ordinarius/ aut corã archiepo vel archipbro. Decano/ Abbate/ vel alio ꝓlato / qui alias de consuetudine in spiritualibus iurisditionem obtinet scd̃m glo. hic ⁊ sic non corã iudice laico. licet possit dici etiã loci ordinari⁹ quod ↄprobo: qꝛ ius gallicanum dicitur a romano põtifice edictum vt intuenti apparet; ergo secundum ius canonicum venit interpretandum ⁊ intelligẽdum/ per ea que no. Bald. in. l. prima. col. ii. C. qui. bo. cede. poss. ꝙ iura ciuilia secundum leges/ ⁊ iura canonica secundum canones debent interpretari: quod latius firmat Decius consilio. clviij. col. secunda. Et pro tenui facultate mea: istud tamen non admittunt galli: quia dicunt fieri debere corãz iudice laico: intentuz comprobando per ordina. Ludo. xij. artic. x. publicatis. anno. 1512. firmat do. Petr. rebuff. in re pe. c. postulastis. numero. clxxij. s. de cler. excommun. mini 27 str. istud crederem admittendum in possessorio ꝙ * in hoc regno discutiṫ secundum iura ⁊ cõstitutiones regis. Bal. in capitu. cũ venissent. numero. vj. s. de eo qui mit. in possess. caua rei ser. secus in petitorio quod est mere spirituale ⁊ non prophanum/ vt possessorium. Et intellige corãz iudice loci ordinario videlicet regio vt testaṫ. d. ar. x. ⁊ in quo est natus ille de cuius nobilitate ex vtroque parente constare debet/ dicit tex. in concord. in titul. de colla. in. §. cum vero. probatio.

¶ De nobilitate e ipsa vide que citat Sozinus consi. cclvi. eleganter vbi videtur multum iuuare intentum iuriũ gallicanorum in probanda nobilitate/ inquantum eum defectũ 28 ipsorum iurium expostulant: quia * potius quis presumitur plebeius ꝙ̃ nobilis. Bald in. l. non ignorat. C. qui accusa. non poss. probatur ratione quia in qualitatibus que nobis non insunt a natura/ qualitas non presumitur nisi probetur: glo. in. c. si forte. de electio. hoc lib. Docto. in capitulo fi. s. de presumptio. ⁊ in. l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisda. cogan. Probus.

q ¶ Vicarium. Istud videtur facere ad. q. que mihi his diebus venit in facti contingentia. Pone Titius rector parrochialis. N. senio confectus suam rectoriam resignauit in manibus pape: ⁊ in fauorem Meuij iuuenis nepotuli/ labuntur quatuor aut quinqꝫ menses: modo moritur ille nepotulus: ego sciens hanc resignationem secretam in partibus his de ipsa rectoria obtinui per legatum de latere mihi ꝓuideri in crastinũ mortis: Titius certioratus postea de morte obtinet sibi prouideri per loci ordinariuz seu ei⁹ vicarium: sub dato intelligere ꝙ vacat per mortem Meuij hoc facto ad illius peruenit aures ꝙ eum precedo in obtẽ

tione ꝓuiſionis/⁊ ſic vult tacere hãc vltimã ꝓuiſionẽ eidẽ preſenti ⁊ abſenti ꝑ loci ordinariũ factam: ⁊ prima ſe iuuare: cui tñ ſecrete renũciauit/vt p̃dixi. nunc queriť an tenear docere ꝙ ipſe in fauorem dicti nepotuli ceſſerat: dico ꝙ nõ ſuffragrante mihi ꝯfeſſiõe per eũ in ipſa vltima prouiſione corã vicario ⁊ eius ſecretario facta: vt q̃ dicit vacare ꝑ obitũ meuij. ſub quo mõ ſibi ꝓuideri obtinet. Nã licet hec ꝯfeſſio ſit extraiudicialis ⁊ parte abſente facta/ cũ tenet: vt hic tñ latius ꝑ Do. in terminis noſtris. cõ. ciij col. iij. pro reſponſione primi dubij/allegãtem: innoc. in. c. dudum. ẽ. de cõuerſio. cõiuga. ⁊ Doc. in ꝓhe. huius lib.

¶ De iure enim canonico ꝯfeſſio in abſentia partis ꝓbat glo. in. c. quotiẽs. j. q. vij. Decius con. clxiij. colũ. ij. in cauſa matrimoniali.

29 ¶ Et quod iſta verba enũciatiua mortis Meuij probent intentum meum probo ſic per regulam ꝙ ſi verba * enunciantur in inſtrumento/⁊ ſuper enunciatis fundatur intentio enunciantis: ⁊ illud enunciatum poterat eſſe ⁊ ꝯcurrere tẽpore enunciatiõis/ ⁊ ex illis enunciatis: ⁊ ſit p̃iudicium enuncianti/⁊ enuncians eſt talis ꝑſona que poteſt ſibi preiudicare. Iſta verba enunciatiua inducunt plenã probationem illius enunciati: iſta eſt cõcluſio q̃ probatur ꝑ tex. in. c. ſi papa. §. j. ver. ſi autem. j̃. de priuileg. et ex no. in cle. j. de probatio. ⁊ in. c. fi. de ſucceſ. ab inteſt. tex. in. l. optimã: in prin. C. de cõtrah. ⁊ cõmit. ſtipul. vbi expreſſe dicit tex. ꝙ ſi enuncio in inſtrumento me ſeruum tuum pro te ſtipulãdo rem: illa verba probant me ſeruum tuum quo ad hunc finem vt valeat ſtipulatio: pro his vide Sozi. con. cclxvj. col. j. in cauſa que ꝓtitur/vbi vnum in propoſito dicit: ꝙ verba enunciatiua probãt inter eaſdẽ perſonas/qñ in inſtrumento/in quo fit relatio recitatur clare ⁊ ſpecifice tenor alterius cõtractus ſeu inſtrumẽti: ſecus ſi relatio eſt dubia ⁊ imperfecta: ſcd̃m Cy. in. l. cum ſecundum. C. de cõtrah. ⁊ cõmit. ſtipula. Bal. in. l. j. C. de epĩs ⁊ cler. ⁊ in. l. ſi donatio. C. de donatio.

30 ¶ Pro hoc vltio videť facere: qđ no. do. in cõ. cxx. col. ij. q̃ in facto: vbi dicit paria fore * ſcribere extenſe ⁊ particulariter per ſe vel ſe referre ad aliã certã ⁊ determinat ſcripturam: tex. in. c. cum venerabilis: vero q̃ vero. ẽ. de exceptio. ⁊ de religio. do. ꝯſtitutus: ⁊. ẽ de p̃ſcri. c. cum. olim ad finem: ⁊ ibi diſputat de hac clauſula haberi volumꝰ pro expreſſo. ¶ Poſtremo ⁊ pro intẽto. Io. mo. hic habeo ꝙ licet alias talis vicarius nõ poſſet hoc in caſu pro alijs ſtipulari/tantum habeo alio ex capite id facere poſſe ꝑ regulã de qua meminit Iaſon in cõ. xlj. col. pe. vol. iij. omiſſis ꝙ qñ inter eſt ſtipulãtis poteſt alteri ſtipulari etiã tertio ⁊ illi acquirere. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. ff. de ver. obliga. Sed vicario intereſt vt talis iuris cõis editis ſatiſfiat q̃ eius paſtor igitur. vide ibi per eundẽ Iaſo. alia vrgentia que nõ tranſcribo cauſa breuitatis. Probus.

¶ Item tabellio. Intellige tñ vt ſtipulatiõe ius queratur abſenti qñ eſt ſecuta ratificatio: alias nõ. Deciꝰ con. 464 numero. ij. placet/quem vide in con. ccccl x. viſo ⁊ imol. con. xlvj. Probus.

¶ Dicas. Id firmant Archi. Io. and. ⁊ cõiter alij hic qđ placet Lauren. rodulpho. in trac. de vſur. in. ij. pte. q. xciij. q̃ ſubdit: benefacere: q̃ ſicut ſufficit ſtipula. p̃ſtari petẽtibus vſuras recupare: ita ſufficiat eoꝝ rectori: vide do. in con. clij. col. iij. pro reſpõſione. Probus.

31 ¶ Seruo publico. Pro quo * p̃ſumitur. c. ad audientiam. ẽ. de preſcrip. Bal. in. l. errore. col. j. C. de teſta. vbi dicit ꝙ quicq̃d ibi ſcriptũ ſit: p̃ſumitur ſcriptum ſcd̃m voluntatez eius qui rogauit: latius ꝑ deciũ: con. cccxv. in fine ſuperioribus diebus/⁊ hoc dũmodo interuenerint requiſita que ponit Alex. con. xiiij. col. j. viſis: vol. vj. vide decium. con. ccccl xiij. nu. vij. in cauſa/vt p̃ſumať ꝓ inſtrumẽto. Probꝰ.

¶ j. tabellione. Pro hoc habes. l. ij. C. de adop. ⁊. l. nõ aliter. ff. eo. ⁊ vbiq; glo. cum ſimilibus: ⁊ per hanc rationem

32 Aldra. con. lxxv. quis poſſit creare/ſuadet ꝙ notariatꝰ * nõ eſt dignitas: quod patet: q̃ libertus poteſt eſſe notarius. l. fi. C. de ſer. ma. reip. ⁊ tamen nõ poteſt dignitatez habere. l. j. C. ad leg. iul. maieſta. imo notariatus eſt vile officium: ideo decurio prohibetur eſſe tabellio. l. vniuerſos. de decurio. lib. x. C. dicitur tñ iudex cartularius glo. in. l. j. ff. de iudic. ⁊ habet iuriſditionem ordinariã in volentes/notat Maria. Sozi. con. lj. col. j. preſtantiſſime doctor: vbi multa effundit de inſtrumẽto garentigionato: de quo dixi mus: in. c. tibi. ẽ. de reſcrip.

33 ¶ Quomodo autẽ ꝓbetur notariatus * ſeu quem fore notariũ/vide eundẽ Sozi. con. lxxxvj. col. j. in cauſa: vbi dicit ſufficere ꝓducere multa inſtrumẽta q̃ ſunt recepta: ꝑ publici notarium: q̃ ex illis ꝓbatur quedã cõis opinio notariatus: iſtud inducit ꝙ per plura inſtrumẽta ꝓbantur fines iuriſditionis: intellige ãtiqua ⁊ nõ recentia: glo. in. c. cum olim. ẽ. de cẽſibus. Bal. in. l. cum aliqs. C. de iure deliber. ¶ Item vt predixi notarius dicitur iudex cartularius ꝯprobat id quod citat Maria. Sozi. con. xciiij. col. iiij.

34 preſtãtiſſimi ꝙ * ſicut ſtatur declaratiõi iudicis de ſua intentione. l. ab executore. ff. de appella. ita videtur ſtandum declaratiõi notarij: facit q̃ in his que depẽdent ab aĩmo ſtatur aſſertioni noſtre: niſi ſit nõ veriſſimilis: vel cõtra ſe habeat iuris diſpoſitio: vt in. §. alie. inſt. de actio. cũ alijs ibi ꝑ eum adductis ⁊ ibi multa cumulat qñ ⁊ quõ notarius poſſit ſe corrigere quẽ videas.

¶ Et ꝓ intento quod nõ requiritur ꝓbatio notariatus in antiquis/vide eundẽ Sozi. con. clxxxvij. col. iiij. in controuerſia: vbi hoc ꝯprobat auctoritatibus multoꝝ ſcriben. et Areti. con. xlij. col. j. viſo ꝯſilio elegãtiſſimo: ⁊ Alex. conſi. cl. in cã appel. vol. vj. vbi vnũ ſubdit poſt Bal. in. l. comparationes. C. de fide inſtru. ꝙ in inſtrumẽtis de longinquo loco nõ expedit ꝓbare notariũ fuiſſe notariũ/rõne difficilis ꝓbationis/que multum priuilegiatur: dixi. ẽ. in. c. ij. in ver. credo. de teſtib. firmat idem Alex. cõſi. cj. in ſecũdo dubio ſuper primo dubio. vol. 7. Probus.

35 ¶ Cum fideiuſſoribus. Quos * dare nõ eſt leue onus. l. orphanotrophos ibi ſine aliquo fideiuſſoris grauamine. C. de epĩs ⁊ cler. Maria. Sozi. con. cvij. col. ij. cor mundus ⁊ ſunt inadmiſſibiles q̃ ſolũ vſuz fructũ habẽt: idẽ Sozi. con. ccx. col. fi. ſatis anceps.

¶ De extinctione obligationis ipſiꝰ fideiuſſoris vide eundem Sozi. cõ. cclxxiij. in. j. col. in pñti. ⁊ Alex. cõ. lxvj. col. ij. in cã ⁊ lite. vol. vij. vbi dicit ꝙ qñ fideiuſſor eſt obligatus ad tpˢ adiectum cã finiende obligatiõis/vt ſi fideiuſſor dicit ꝙ ꝓ cuſtodia caſtri nolebat obligari niſi vſq; ad quinquenniũ/q̃ tunc ſi ꝓrogetur obligatio cum debitore principali in lõgius tempus: nõ remanebit vlterius obligatus fideiuſſor. l. ſi cum hermes. C. loca.

¶ Uide que de ſatiſdatione dicit Alex. in con. xxxvij. viſa ⁊ opportune: vol. ij. ⁊ de fideiuſſore ſoluẽte vſuras: an repetat ꝑ eundez Alex. in con. cvij. col. penul. ꝓ inueſtigatione/vol. eo. ⁊ Deci. con. ccccl vj. ꝯſului alias. ⁊ ꝯſi. ccccl xxxvij col. j. in q̃ſtione. ⁊ Neapol. deciſio. cxlix. nu. iiij.

36 ¶ Et attẽde quia aliud eſt * fideiubere in iudicio/⁊ aliud fideiubere in contractibus ſiue extraiudicialiter quia ſententia lata contra principalem non meretur executionem contra fideiuſſorem contractus: ſecus contra fideiuſſorem de iudicato ſoluendo coram iudice interpoſita: not. Petrꝰ de Ancharano conſi. xxxv. apud intelligẽtes.

¶ Item habes attendere/in eo quod ſupra diximus de ꝓbatione notariatus/ ad id quod no. Petrus de Ancharano conſi. ccxlij. col. ſecunda pro iſto patre ꝙ publica fama ⁊ communis opinio proſunt ad probationem notariatus qñ ille qui ſe pro tali gerebat habuit priuilegiũ ab eo qui poteſtatem habuit creandi notarios/quo caſu inhabilitas ſuſcipientis ab eo officium tabellionatus/non attendiť quin valeant geſta per eum propter communem errorem. no. idẽ Petrus de Ancharano conſi. cclxxxvij. Iſte B. de garnario. Alexand. conſi. lxxx. examinato/volumine ſecundo/et latius conſilio. cxxxviij. opportune. volu. primo.

37 ¶ Ubi vero nullum habuit priuilegium/tunc communis * opinio ſiue error non potuit eum facere notarium. c. primo. ẽ. de cler. excommuni. miniſtr. ⁊. l. priuatorum. C. de iuriſdi. omn. iud.

¶ Unde concluditur ꝙ non valent inſtrumenta confecta a tali/vt. ff. de reb. eo. qui ſub tutel. l. qui nec. ⁊. l. decernimꝰ C. de ſacroſanct. eccle. ideo non ſunt cenſenda publica inſtrumenta: ſed priuata/quibus non creditur niſi habeant trium teſtium ſubſcriptionem. l. ſcripturas. C. qui potior. in pigno. habean. Et ſic infertur/ꝙ ſi produxi inſtrumentũ confectum per eum qui longo tempore exercuit officium ⁊ pars aduerſa negat illum tabellionez fuiſſe/mihi incumbit onus probandi/quia aſſero actum vel ſolennitatem. l. actor C. de proba. vide Alexandrum conſilio. xlviij. in cauſa ⁊ lite/volumine quinto. An preſumitur rogatus * qui decidit ꝙ ſic. ⁊ ſcripſiſſe inſtrumentuz vt notarius ſi fecerit mẽtionem in inſtrumento de notariatu. l. fina. ff. de inſtitu. l. cũ poſt. §. primo. ff. de adminiſtra. tut.

38

¶ Habeo tamen reſolutorie in puncto predicto quod not. Cardi. conſi. lxxiiij. col. fina. dominus abbas/poſt Innocẽ. in capitulo primo. ẽ. de fide inſtru. ⁊ in capitulo veniens. ẽ. de ver. ſignifi. ꝙ ſufficit probare quaſi poſſeſſionem tabellionatus. ſcilicet ꝙ fuerit habitus pro tali/⁊ ꝙ eius inſtru-

mētis tūc cōfectis dabatur fides tāq̄ instru. public. ⁊ hoc qn̄ agitur inter alios / secus si ageretur inter eū qui se dicit tabellionem ⁊ aliū qui negat / quia tūc de tabellionatu doceri oportet.

¶ Postremo in pūcto vide de assertione notarii quam facit in suis instrumentis an debeat stari / per Alex. con. vi. ponderatis. vol. iiii. Probus.

Y ¶ Dicas. Adde pro hoc Domi. in consi. lviii. in fine / quidā vsurarius / vbi istud tenet ⁊ firmat. Probus.

z ¶ Et dico. Vide Jo. de Ana. in. d. c. qr eo. nu. viii. Probus.

A ¶ Quia frustra. Vide q̄ decidit per eam Petr. de Ancha. cōsi. cccxvi. col. ii. in causa que vertit. Domi. in cōsi. cvi. super dicto dubio / ⁊ Alex. consi. xvii. nu. iii. quod exorditur ponderatis his: vol. iiii. lapus allega. lv. in fine. Probus.

B ¶ Anime vtriusq̄. Vide q̄ in simili tradit Petr. de ancha. con. viii. col. ii. difficultas q̄stionis / cui adde do. con. cxi.

39 in fine titius: vbi dicit q̄ qn̄ est dubium an contractus * sit vsurarius: q̄ potius iudex debet determinare cōtractum vsurariū: quā nō vsurariū: qr cōcernitur fauor anime creditoris: q̄ vtilitas p̄fertur: in alio aūt solum detrimentū bursale / qd̄ est modicū respectu alterius: iuxta dictū euāgelii. Quid pdest homini si vniuersum mundū lucret: aīe vero sue detrimētū patiatur. Et sic succedit regula de qua meminit Calca. in cō. xxvi. nu. xxx. q̄ vbi adest periculū aīe potius q̄s debet p̄sumi ligatus q̄ solutus. c. iuuenis / de spō. ⁊ ma. c. cōsilium. ꝟ. de obserua. ieiunii. glo. in. c. i. ꝟ. de scrut. q̄ dicit q̄ vbi vertitur periculū aīe / semp in deteriorē partem p̄sumitur ratio videt ad p̄missa: qr ppter fraudes incōuincibiles vsurariorum sufficit semiplena pbatio iuxta regulas q̄ sunt difficilis pbationis ⁊c. p̄missa firmat idē Calca. cō. lxxiiii. in fine statuimus.

40 ¶ Itē qn̄ * agitur de facto aīe de apicibus iuris ⁊ verborum formulis nō est disputādū / sed sm intētionē ⁊ gestorum veritatem: notat Lapus allega. lxxi. in fi. martinus. Et sic sm simplicitatem canonicam: de qua meminit idē lappus allega. lxvii. quoddā monasteriū vbi dicit: col. ii. q̄ in huiusmodi spūalibus nō est subtiliter pcedendū / sed de bona fide agēdū / ⁊ aīarū periculis occurrendū: tales enim cause nō ex legis distinctione: se canonia eq̄tate debitū finem sortiunt c. literas. ꝟ. de iura. calum.

¶ Vide eundē lapū allega. li. col. iii. dicebat in effectu: vbi

41 dicit q̄ agere * ad cōmodum ecclesie ⁊ agere noīe ecclesie sunt idē in effectu: ⁊ diuersitas est potius in apice iuris: q̄ in effectu ratiōis: ideo sede obiiciat aliquid incertitudine vel contrarietate / replicari poterit de simplicitate iuris canonici / ⁊ iusticie veritate: quia qn̄ agitur de fauore ecclesie nō est locus subtilitati: idē lapus allega. 77. in fine / tabellio / ⁊ allega. 89. colū. pe. in fine factū / ibi subtilizatio in materia rescriptorum erit ad commune discrimen ⁊ ad imbursationem curie.

¶ Itē professor iuris canonici nō multū curare debet de apicibus iuris: vt. ff. manda. l. si fideiussor ꝟ. quidam fortius in spūalibus cauendū est de dolo. c. i. ꝟ. de restitu. spolia.

¶ Tu postremo attende advnū: qd̄ si relinquit pro male ablatis / vel pro vsuris extortis: poterit heres de tali relicto velut de vero legato falcidiā deducere nisi per testes vel instrumēta pbare testa. in tantundē fuisse efficaciter obligatū per male ablatis: ⁊ vsuris / firmat Alex. cō. xlv. nu. xvii habita. vol. primo. Probus.

C ¶ Dico. Adde id non fore simile huic qd̄ citat Maria. Sozi. con. xciii. col. ix. circa primū / hec autem dicta sint non in puncto iuris / sed ex meo capite. Probus.

D ¶ Qui petat. ⁊ si nō habet locū regula quā citat glo. ī cle. ii. in ver. annis. de religio. do. cui adde / etiā ī pposito Jo. mo. Alex. ī cō. ccxxii. nu. visa. vi facti. vol. ii. ⁊ con. xcvi. volumine. iiii. Probus.

E ¶ Satisdedit. Que satisdatio debet p̄stari corā psonis *

42 in tex. nr̄o descriptis / si corū copia potest haberi: casus est in. c. pastoralis. ꝟ. p̄terea. ꝟ. de off. ord. ptz ī. c. qm̄ ꝟ. in aliis ꝟ. vt lite nō cōte. ⁊ in. c. i. ꝟ. de eo. qui mitt. in posse. not. do. in simili: con. cii. col. ii. in causa vertente.

¶ Et attēde ad istud satisdet / qr necesse est q̄ de facto satisdet: qr nō sufficiet quod dicat satisdabo / vel satisdare volo: per ea que tradit Alex. de Jmol. in con. lxxii. nu. 5. videt

43 prima cōsideratiōe: vol. iii. dum dicit aliud est cōpromittere * ⁊ aliud est dicere offero me patū facere cōpromissum sicut aliud est dicere: eligo ⁊ aliud est dicere: volo eligere: glo. l. i. seruī electiōe de leg. i. Et aliud vēdere: ⁊ aliud est pmissio de vēdēdo: put pbatur in. l. bone fidei. ff. de eo qd̄ cer. loco: vbi dicitur q̄ cōductio est cōtractus bone fidei / sed pmissio de cōducendo est cōtractus stricti iuris / ⁊ aliud est cōpromissum fieri / ⁊ aliud est pnūciare quod cōpromittatur sicut aliud est absoluere: ⁊ aliud est pnunciare absoluēdū glo. ⁊ docto. in. l. i. C. si aduer. liber. in verbo / admittit / ad finem. ⁊ glo. in. l. fi. qui ⁊ aduers. quos / pbatur in. l. qui se dicit. ff. de iudic. Bar. in. l. solet. ff. de off. pcōsul. glo. ⁊ doc. in l. fina. de integ. resti.

¶ Item in pposito aliud est facere / ⁊ facere velle: per quo vide lapum allega. 53. col. iii. pūctus / vbi ratione reddit vt seqtur / qr facere dicitur / qui actu facit facere velle in sola voluntate. lxxxi. dist. c. nō satis. c. i. ⁊ ibi no. ꝟ. de co. qui mit.

44 in po. causa rei seruā. vnde dicimus q̄ * non sufficit verba lis oblatio / si requiratur realis. l. qui decē ꝟ. responsum. ff. de solu. l. seruus si heredi ꝟ. fi. ff. de sta. lib. no. doc. in. l. pretor. ꝟ. si quis paratus. ff. de oper. no. nūc. ⁊ i. l. acceptā. C. isto titu. ¶ Et per hec est clarificata regula per Alex. citata con. xxi. in fi. vol. i. q̄ vbi est opus facto verba nō sufficiūt: ratio in simili: qr vbi exigitur facti essentia: ibi destinatū nō habetur pro facto. leg. in tantum ꝟ. finali. ⁊. leg. sequent. ⁊ ita ibi ponderat in illa. l. sequenti. ff. de rerum diuisio. no. Alex. in consili. xcvii. columna. iii. alias de facto: volu. iii. quem. vide per hoc con. cv. num. xix. magnifice pretor: eo. vo. ⁊ con si. clxx. volumine. ii.

¶ Item etiam aliud est facere: ⁊ aliud reficere. l. iii ꝟ. reficere. ff. de itine. actuq̄ priua. ⁊ ibi Ange. glo. i. l. i. ꝟ. penul. ⁊ ibi Bal. ff. de mor. iter. Alex. con. cxc. col. i. mature. vo. ii.

¶ Et qn̄ nō requiratur realis oblatio / dic qn̄ res nō est illiquidata. l. statu liberationem: ⁊. l. si seruus heredi. ꝟ. fi. ff. de sta. li. Ange. ⁊ alii. i. l. iiii ꝟ. ait pretor. ff. de re iud. idē Alex. in con. ccxxii. nu. xvi. visa facti. vol. ii.

¶ Vlterius per intēto Joā. mo. hic: vide que in simili citat de satisdatione Maria. Sozi. con. xciii. col. ii. in cā validitatis / vbi vnū subdit / q̄ si nō cōstet in cuius manibus fuerit facta / q̄ p̄sumatur facta illi ad cuius officiū spectabat stipulari: ⁊ sic alicui officiali. Probus.

F ¶ Notoriū. Idem si notū. l. ea quidē. C. de accusa. ⁊. c. eui dētia / eo. titu. ⁊ in. l. i. ff. de integ. resti. vbi notoriū nō eget

45 pbatiōe. Et dic q̄ triplex est notoriū * notorium vnū est facti q̄ ita se exhibet cōspectui hominū / qd̄ nulla pōt tergiuersatione celari / ⁊ de isto est tex. in. c. tua nos. ꝟ. de cohabi. cle. ⁊ mulier. ⁊ in prag. ⁊ cōc. in ti. de publ. concubina.

¶ Aliud est iuris de quo aliquis condemnatur ⁊ de hoc est tex. in. l. in iudicati. ff. de re iudic. ⁊. c. fi. ꝟ. de cohab. cleric. ⁊ mulier. cum similibus.

¶ Aliud est notorium presumptum vt paternitas ⁊ filiatio l. quia semper. ff. de in ius voc. quia quod aliquis sit filius alterius non potest vere probari. l. Lucius. ff. de condi. et demonstra. vide domi. Bartho. de Chasseneo / consi. primo in quinto presupposito ꝟ. quinto presuppono.

46 ¶ Et q̄ notorium * non egeat alia probatione: firmat Decius consi. cclxxxiiii. numero decimo / viso puncto: qui subdit q̄ in eo iudex supplere potest / vt de consuetudine notoria. Baldus in. l. prima in fine. C. vt que des. aduoc. ⁊ in l. filiusfa. ꝟ. veterani. col. fi. ff. de procura. facit qd̄ no. Bart. in. l. lege Julia. in fine. ff. de testib. Alexand. consil. xiiii. col. prima. viso processu. volu. v. Probus.

G ¶ Non valet. Sed nunquid * filius poterit contra testa-

47 mentum patris hoc proponere / illud impugnando vt tunc dicatur audiri allegans turpitudinem predecessoris sui: qr de propria non est hesitādum. Jo. Mo. ⁊ ibi late dixi in capitulo primo. ꝟ. de confessis / in hoc reperio Fely. in capitulo / latorum. col. ii. ꝟ. de re iudic. dicentem filium id posse / iuxta tex. nostrum allegat Signor. de homed. consi. xiii. quidam Bartholomeus ita concludere / Jas. tamē in. l. iusiurādū. ꝟ. procurator. numero xxvii. ff. de iureiur. contrarium concludit per eundem Signo. con. xiii. quod exorditur / si que ratur an quis possit allegare: quia sicut regulariter nō est licitum allegare turpitudinem propriam: ita non est licitum allegare turpitudinē eius cuius sum heres: puta patris / probat tex. in. l. filios. C. de reuocan. his qui in fraud. credito. ⁊ ibi glo. ⁊ Bar.

¶ Et dic in proposito Joā. Mo. hic: q̄ manifestatio criminis requirit facta ante mortē / quia si post nihil faceret: nec inualidaret testamentū prout prestatio cautionis post mortem non validat: istud comprobat optime Petrus de Ancha. con. ccclxxvii. in fine. Secundo dubitatur. Probus.

H ¶ Cum suis similibus. Facit istud pro doctrina Car. post glo. in ver. amputet. in cle. sepe. oppo. vi. de ver. signifi. vbi

48 dicitur quod non * expedit iura allegare vulgaria. not. Jason in. l. illam. numero. xi. C. de colla. vget in proposito quod not. in cap. cum sit ars. ꝟ. de eta. ⁊ qual. in ver. malos. adde Antho. de Butrio in repe. c. vestra. versi. sed querit

in iudex.§.de coha.cler.z mulier.Probus.
¶De excōicato.Uetus est querela/dicit Freder.con.74 in princi.de qua ibi per eum vide.Probus.
¶Deportato. Uide de nato z ɔcepto potest ꝺportationē per Sozi.con.275.col.viij.in causa frm̄.hec tñ* pena deportationis ꝑut nec dānationis in metallū nō est hodie in vsu.No.Alex.con.lv.col.ij.in causa.vol.vij.
¶Pro intēto habeo glo.in.§.minor.inver.interdictū.insti.de capi.diminu.quā sing.dicit Bal.in.c.lz.nu.viij.ŝ.de off.deleg.similis tñ glo.est in.l.eius hic ꝑ Jo.mo.allega.ad quem attēde in ver.si.qz corrupte ponit ꝟbo exheredatio:qz debet esse excōicatio:zhec faciūt ꝓ ipso intēto Joā.mo.hic:vt excōicatus nō possit efficere heredes/qz deportato similis est qui nō potest testari.
¶Dic ꝙ imo excōicatus * relegato equiparat.glo.habes si.in.c.pastoralis.ŝ.de appella.quā ibi sing.dicūt Imol.z Frāc.z Fely.in.c.qualiter.el.ij.colū.xv.ŝ.de accusa.Car.in.c.veniēs.col.4.eo.ti.z.c.ꝑpendum⁹.col.xxij.ŝ.de.sentē.excōi. ¶Intellige non equiparari in oībus ꝟm Panor.z Fran.in.d.c.pastoralis: ideo testari potest z ista est cōis ꝟm Doc.in.c.si pater.ŝ.de testa.hoc lib.refert do.Chassa.con.j.in.v.p̄supposito.nu.xvij.vbi dicit.d.glo.primo allega.reprobari a Jo.Fab.Nyco.de Neapol.z Ange.in.d.§.minor:firmat cōem Jo.and.in nouel.in.c.decernim⁹.col.ij.de senten.excōi.hoc lib.quē refert:z sequit Bald.in.c.intelleximus.nu.viij.ŝ.de iudi.qui subdit ibi in fine/ꝙ patri ab intestato succedit:sequitur Jo.and.in.d.c.decernimus.Do.z Petr.z ista est verior:facit qz speciale est in excōicato ꝓpter heresim/vt testari nō possit.c.excōicamus el.j.in.§.credētes nec heres fieri:vt ibi.Ergo in ɔtrarium est ius cōe:in alijs in.l.j.in fi.ff.ad municipa.
¶Uide de hoc latius ꝑ Jaco.de bellovisu:in autē.de sanctis.epis.§.oībus:facit ɔtra p̄dictas glo.id qꝺ citat Bal.in repeti.l.j.col.x.C.de sacrosāct.eccle.ꝙ excōicatio est genus pene distinctum a deportatione z relegatione.
¶Et ɔtinuando ea q̄.ŝ.proxime diximus de excōicato ꝓpter heresim vt nō possit testari:dic idē de excōicato:q̄ ꝑcussit vel cepit cardinalē/aut auxiliū vel cōsilium p̄stitit:qm̄ talis est intestabilis actiue:z passiue.textus est in.c.felicis.de penis.hoc libro.
¶Fallit equidē in monacho:cui papa dedit licentiā testādi q̄ si excōicat⁹ sit testari nō poterit:ne in eodem subiecto videātur ɔcurrere duo specialia.l.j.z ibi scrib.C.de dotis ꝓmissio.ita tenet Bal.in.d.c.intellexim⁹/nu.xij.vbi dicit:ꝙ talis monachus est similis militi misso ignominie causa q̄ non potest testari ꝟm priuilegiū militum.l.testamenta eoꝝ.ff.de testa.mili.refert z sequit Fely.in.c.ad ꝓbandū sub.nu.j.ŝ.de re iudic.
¶Premissis ꝓ themate.Adde que citat Alex.in cō.cxvj animaduersis.vol.ij.
¶Fallit etiā in excōicato ꝓ crimine/qꝺ tollit testamenti factionē:sicut si esset excōicat⁹ pro manifesta vsura:vt in tex.nostro firmat Bal.in.l.j.col.ij.C.de secund.nup.
¶Preterea fallit in illo qui insordet.i.ꝑ annū in excōicatiōe aīo indurato ꝑmanet/cū ille cēseatur male de fide sentire z habeatur tanq̄ hereticus:qz per obstinationē fecit ɔfessionem in antro:z spelunca diaboli:cuius est seru⁹ effect⁹.Bald.in loco stati allegādo dico latius in.c.fina.de senten.excōmunicationis.
¶Habeo etiā excipere a cōmuni anathematizatos.i.solēniter excōicatos:de quib⁹ ꝑ Panor.z alios in.c.j.ŝ.de iudic.Nā eos omnino dicimus intestabiles/testis est Bald.in.l.iij.circa finem.C.si pendē.appel.mors inter.Nā talis excōicatio(vocata anathema)est horrida excōicatio:que apud Grecos vocatur maranatha:qꝺ est verbū late sniē importans.¶Et si queras an deportat⁹ possit heres institui.Uide Alex.in con.xxvj.circa primū dubiū:vol.j.vbi dicit fore cōmunem ꝙ non:secus in bannito:vt ibi late videre licet.Probus.
¶Efficaciter.Habet tñ excōicatus ius retētionis ꝑut dixi in.c.si.ver.Et dic ad cuiuscūq̄ petentis.ŝ.de cōsti.de quo iure:vide Sozi.con.clxxx.diligenter.Probus.
¶Nec codicillos.Adde videndū qꝺ in donatiōe* cā mortis/Phūs Fran.in rub.de testa.col.xiiij.ver.Tertio q̄rit qd in donatiōe causa mortis.ŝ.hoc lib.post Do.hic mouet dubiū z decidit ꝙ cuz tex.noster emanauerit in fauorē anime:satis videt dicendū indistincte locū habere in donatione cā mortis identitate rationis.
¶Et qz fauore anime fit extēsio legis correcte:etiam ex identitate ratiōis.Bar.in.auten.sacramēta.C.si aduer.vēditio.prius tñ ponit distinctionē quā tangit hic Do.q̄r aliqualiter persuadere:videlicet:ꝙ si donatio ipsa fiat in testamento z codicillis:habebit locum tex.noster cū tunc sapiat naturā vltime volūtatis.Si vero fiat separatim z de per se secus cū accedat ad naturā cōtractus:z hoc nisi fieret de omnibus bonis vel maiori parte/qz tunc p̄sumeretur facta in fraudem sic nō valeret:prout notatur in.l.oēs.§.lucius.ff.que in frau.credito.hanc distinctionem sequitur Panor.cō.xl.in fi.primi dubij.nu.iij.ꝙ exorditur factū in effectu:vol.ij.cui distinctioni debere astipulari:moueor plurib⁹ rationibus.Et melius ꝙ siue fiat donatio ipsa in ɔtractu separato siue in testamento vel codicillis/vel alias quoquomodo ꝓhibita videtur donatio cā mortis per vsurariū manifestū fieri/nisi satisfaciat decisioni tex.nostri.Primo qz licut in testamentis z codicillis habet locū ius accrescēdi.no.in.l.re ɔiuncti.de lega.iij.ita z in donatione causa mortis:ꝓbat tex.in.l.si mihi z tibi.ff.de ver.obliga.Petr⁹ de Ancha.con.384.dubiū/allegat.l.j.§.hec autez circa finem.C.de cadu.tol.non tñ regulariter in ɔtractib⁹.l.si mihi z titio.ff.de ver.obliga.qꝺ tñ limita vt ꝑ Jaso.in con.j.col.v.vol.iij.ver.tertium principale.
¶Secundo in donatione causa mortis transfertur dominiū sine traditione.tex.est in.l.ij.ff.de publi.in rem actio.quem ad hoc reputat sing.Ange.in.§.j.de dona.in fi.insti.secus in ɔtractibus.l.traditionibus.C.de pact.
¶Tertio prohibitus testari ratione defectus ɔsensus videtur ꝓhibitus donare causa mortis.l.distractis.C.qui.testa.face.possunt.idem si ratione etatis in.l.j.in princi.ff.de tutel.z ratio.distra.de quo ꝑ scrib.in.l.ij.de lega.primo Maria.Sozi.con.cxij.col.ij.multum habunde.
¶Quarto ɔditio impossibilis apposita in donatiōe causa mortis vitiatur:z nō vitiat/tex.singula.in.l.q̄ sub ɔditiōe.§.hoc edictū.ff.de ɔditio.institu.secus in ɔtractibus qz vitiat z nō vitiatur.l.nō solū.z.l.impossibilis.ff.de ver.obli.
¶Quinto qz licet danatio intervivos sit stricti iuris.l.eā qui.ff.de donatio.tñ donatio causa mortis est bonefidei.l.seya.ff.de dona.causa mortis.
¶Sexto.ꝙ licet simpliciter ꝑmutatur donatio causa mortis/tamen donatio nō intelligitur ꝑmissa nisi de ipsa fiat specialis mentio/tex.est quem alibi nescit Bal.ibi/in.l.filiussa.ff.de dona.¶Postremo/licet iuramētū adulti nō sit necessariū in donatione cā mortis/est tñ necessariū in contractibus.ita firmat Bald.in.c.hac edictali in.§.itē sacramenta puberuz/in titulo de pace iura.fir.allegat quod habetur in.l.Aurelio.§.Gaius.ff.de liber.lega.
¶Ex quib⁹ z alijs que colligere esset plus laboriosuz/q̄ subtile resultat maximam fore discrepantiam inter contractus z donationem causa mortis:z eam conuenire potius vltime voluntati q̄ contractui:ideo in ea tex.nostrum locum habere/z merito vt fraus euitetur/ad quam tollendā etiam in materia odiosa lata fit interpretatio/probat glos.hic in verb.aliter facta/quam scriben.vbiq̄ approbant/ad idem glo.in verb.eligatur.in cle.prima/de elecr.facit text.in capitulo.si ciuitas.de sententia excommunica.hoc lib.l.prima.§.pecuniaz.ff.de calumniato.l.sed Julianus.in prin.z.§.mutui.ff.ad Macedo.
¶His tantum suadentibus z alijs videtur vrgentiorib⁹ rationibus in contrarium dicendum.Primo habeo ꝙ licet filiussa.non possit testari etiam cum consensu patris.l.illa institutio.ff.de hered.instit.alias esset captatoria volūtas l.captatorias.eo titu.tamen potest donare causa mortis:sicut contrahere.in.l.thais.§.primo.ff.de dona.caus.mor.
¶Secundo:quia donatio causa mortis si fiat coram rogato notario/vel donatorio presente/vt fieri solet/multū firmatur/primo casu proprie dicitur contractus/z agitur ex cōtractu stipulationis:Bar.in.l.prima.in fine.ff.de dona.causa mor.glo.z ibi Bar.in.l.secunda.ff.de dote prelega.(que glo.reputatur singu.secundum Jasonem in.d.l.ij.de lega.j.)ꝙ donatio causa mortis plus sumit de natura contractus q̄ vltime voluntatis.
¶Firmat intentū Petrus de Ancharano cō.ccclxxxiiij.dubium in ista questione:dum concludit/ꝙ quando donatio.causa mortis est facta presenti reputatur contractus.Et statutum quod loquitur de contractu/habet locum in tali donatione causa mortis/z tali casu donatio causa mortis que fuit facta per stipulationem/non requirit additionem hereditatis/que in legatis requiritur.Bald.in.l.z si mortis.in prin.C.ad leg.falcid.
¶Et pro tali donatione non cōpetit ypothecaria que datur pro legatis.Alex.in.d.l.ij.col.iij.de lega.primo.
¶Et sic omnibus attentis magis participat de contractu q̄ vltima voluntate/merito succedit regula ꝙ natura com

52 positi * siue mixti: est accedere ad naturã eius de quo magis pticipat. l. queritur. ff. de statu. homi. Sed hec donatio plus participat de ɔtractu. d. glo. in. l. ij. de dote plega. ¶ Ex quibus oibus datur intelligi ꝙ de donatiõe causa mortis facta p stipulationẽ/ idem iudicatur ꝙ de ɔtractu: ꝙ licet sit facta in testamẽto per hoc natura cõtractus nõ alteratur/ qꝛ etiã contractus põt fieri in testamento: glo. Bar. ꝛ alij in. d. l. heredes palã. §. si. ff. de testa. idem Bar. in l. cum quis decedẽs. §. codicillis de lega. iij. lapus alleg. xcj. ver. Si enim pietas simulatur/ q̃ sumit exordium: in primis videndũ est. Antho. de Butr. con. xxj. in prin. viso pũcto ꝛ q̃sito/ ꝛ hec est cõis scriben. sententia/ dicit roma. cõ.
53 clxxj. sub nu. vj. p decisione: ꝛ talis * ɔtract⁹ factus in testamento retinet naturã ɔtract⁹. ꝛ de ipo tanq̃ de ɔtractu simpliciter debet iudicari. Ideo nõ põt reuocari Arety. ꝛ alij in. d. l. heres palã. ratio dicit Bar. in. d. §. codicillis qꝛ in cõtractibus nõ est locus penitẽtie. l. sicut. C. de actio. ꝛ obliga. ꝛ. l. in ɔmodato. §. sicut. ff. commoda.
¶ Pro pmissis attende ad ea q̃ citat Alex. in cõ. xlv. col. ij. habita: volu. j. vbi tractat de cõfessione mariti testã. ꝛ confitentis dotis receptionẽ: ꝛ cõcludit illã fore irreuocabilẽ: ac si inter viuos facta esset: quod late cõprobat.
¶ Item talis ɔtractus in testamẽto fact⁹ duob⁹ testibus põt pbari. no. Imol. ambo. in. l. nemo: de lega. pri.
¶ Et p hec sit intentũ nostrũ ɔprobatũ cõtra Do. Franc. ꝛ sequaces: vt indistincte manifestus vsurarius possit facere donationẽ cã mortis: nõ obseruata solẽnitate de qua in tex. q̃ non ɔprehendit nisi testamẽta ꝛ vltimas voluntates vt patet hic in fi. ꝛ ita tenet Bal. in. l. executorẽ. col. 3. Psi. modo vidi dubitari. C. de execu. rei iudic. quem sequit Decius. con. cxcvj. in casu pposito. Prob⁹.
N ¶ Donare causa mortis. Adde que late dicit de donatiõe cã mortis ias. in con. v. vol. iij. ꝛ con. seq. Probus.
O ¶ Cauit. Idonee. vt. §. dicit Io. mo. hic cuius doctrinã ꝛ iura allegata p eum dicas pati fallentiã: qꝛ vbi hoc exprimeretur in materia in qua nõ esset necessaria cautio cũ fideiussoribus: intelligeret sine fideiussoribus: pter rationẽ subiecte materie. Antho. de Butrio. in. c. fi. §. de resti. spolia. tradit ꝛ sequitur Alex. cõsi. xxxv. nu. x. viso pcessu. vol. iiij. q̃d nota perpetuo.
¶ Facit i simili alia theorica iuris quã citat idẽ Alex. cõ.
54 36. nu. viij. viso themate. vol. iij. ꝙ * pbapcisa recipiũt interpretationẽ ꝛ suppletionẽ ex natura ꝛ qualitate rei sup qua pferuntur. l. iij. §. si quis heredi. ff. de statu liber. l. si in diem: in prin. vbi Bar. ꝛ alij. ff. de ɔdi. ꝛ demõ. ꝛ si aliter materia nõ disponat debet fieri idonee. i. cũ fideiussoribus: q̃ sunt soluẽdo/ ꝛ de facili ɔueniri/ ꝛ in bonis discuti possunt pro quo habeo q̃ tradit Bal. in. l. fina. §. sed si cum seio. ff. si cer. peta. vbi q̃rit. Pone scholaris d alemania studens pusij dedit fideiussorẽ/ ꝛ iste scholaris in pprio domicilio est idoneus ꝛ soluendo: sed pusij vbi iudiciũ agitur nihil habet/ an absq̃ eo ꝙ alia fiat excussio in bonis alibi sitis possit fideiussor conueniri. dicit ꝙ Iaco. de aret. tenet fieri de
55 bere excussionẽ qꝛ * vbicũq̃ habeat bona/ dr̃ esse soluẽdo: pterea pri⁹ dꝫ fieri missio in bonis vbicunq̃ sit is anq̃ pueniat ad fideiussores: vel pignoꝝ possessores: arg. l. cum vnus. §. penul. ff. de bo. auct. iud. possid. ꝛ. l. pperandum. §. sijaũt reus. C. de iudic. Sed Bal. dicit hoc dictum debere intelligi quando facilis est exactio/ quia non diceretur reus idoneus propter difficultatem conueniendi. l. ij. in prin ff. qui satisd. cog. istud placet Alex. moto alijs fundamentis in consi. lxxxiiij. col. fina. in causa: volu. iij. vide Iaso. in consi. cxxviij. colũ. ij. volu. iij. in causa ꝛ lite: in con. xlj. col. ij. eo. vol. vbi ait ꝙ res difficilis recuperationis habetur perinde ac si esset perempta. Bal. in. l. fin. ad fi. ff. de nego. gest. ¶ Pone exemplũ in fisco. not. Neapoly. decisio. 88.
¶ Et dic cauit non per hypothecam: cum alias bona vsurarij sint satis hypothecata ꝛ restitutioni obligata/ ideo non releuat/ vt satisfiat huic constitutioni: no. lapus allega. cxxv. in fine factum super quo ꝛc. Probus.
P ¶ Dic ꝙ non. Et sic multominus valebit/ si prestetur post mortem: sicut manifestatio criminis facta post mortem nõ inualidabit testamentũ: no. Petr. de Ancha. con. ccclxxvj. in fine. Secundo dubitatur. Probus.

¶ De excessibus prælatorum. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Prelati eo quia in celsiori statu sunt: omnibus parib⁹ grauius peccant/ ꝛ minores minus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Grauiora facit vitia sublimitas dignitatum.

Dicto de peccantibus in deuꝫ/ personas ꝛ res. Et quia * isti prout sunt in statu celsiori: grauius omnibus parib⁹ peccant a et minores minus: supra de iureiuran. cum quidam. et. xl. distinctio. homo christianus: ideo post premissa de excessibus prelatorum ꝛ subditorũ subiungit. Ioan. Mo. Car.

a Peccant. Uide que dico in capi. felicis. j. de penis: ꝛ in. c. vno. circa finem. §. de vitat honesta. cleri. vltra que habeo quod citat hilarius papã in suis regulis/ capite primo in fine in tomo primo conciliorum generalium: ibi si quidez reatu maiore delinquit qui potiori honore fruitur: ꝛ * grauiora facit vitia sublimitas dignitatum. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. vnicum.

Cum ex eo quod prædicatores, minores, & religiosi alij mendicantes, in ciuitatibus castris vil lis, aut alijs locis ad habitandum domos vel loca de nouo suscipiũt seu olim susceptа dimittũt se ibidem ad alia transferentes, diuersa scandala quandoque proueniant, & frequentes clamores ad sedem apostolicam perferantur.
¶ Nos super hoc prouidere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuscũque super hoc priuilegijs muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocũque ad habitandum domos vel loca quæcunque de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis, aut cuiusuis alienationis titulo, quocunque in alios transferre præsumant absque sedis apostolicæ licentia speciali, plenã & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem, si secus egerint, irritum decernentes. ¶ Per hoc tamen eis qui vitam duxerint heremiticam seu solitariam eligendam de maiorum suorum licentia (quin cellas mansiones, seu habitacula in heremo, siue locis, vbi non sit hominum habitatio de propinquo possint ac-

quirere ac mutare) nõ intelligimus interdictũ.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Se defendens/punitur in eo quod se defendendo modicum excessit.

Cum ex eo, [a] Hec decretalis tria dicit. Primo ponit prohemium ad dicenda. Secunda ibi[nos super hoc.] ꝓhibitionem facit. Tertio ibi[per hoc] suam prohibitionem moderatur seu interpretatur [mendicantes] de q̃bus habetur.§.hoc lib.de relig. domi. religionum: [interdictum] de his dictum est ĩ.hoc lib.de ver.signi fi.priuilegium.Jo.Mo.Car.

Cum ex eo. Adde in ꝓposito thematis rubri * quomodo se deffendens puniatur in eo ꝙ se defendendo modum excessit/per Neapo. decisio. ccxi. penes ꝛ apud acta/ vbi dicũt ꝙ solum punitur ꝑ excessu vt ꝯprobant per plura subijciendoq; multuz alleuiat penam/ quando quis fuit prouocatus ꝛ excessit modũ in defendendo: secundum luc.de pena in.l.erat.de castrẽ.pecu.milit.lib.xij.C. vide que tradit in ꝓposito Alex.in con.cxl.videtur in casu.vol.ij.Probus.

¶De priuilegijs. Rubrica.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Plerunq; excessus fiunt occasione priuilegiorum.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Princeps non reuocat priuilegia concessa non subditis.
2 Scriptura posita in archiuo publico: quomodo faciat fidẽ
3 Priuilegium per modum contractus cõcessum/non reuocat princeps.
4 Princeps ligatur ex suo cõtractu/sicut quilibet alius. Donatio remuneratoria est irreuocabilis: nec eget ĩsinuatione.
5 Priuilegia non acceptata transmittuntur. Priuilegia potius interpretationem recipiunt a consuetudine loci/ꝗ̃ a iure cõmuni.
6 In priuilegiorum cõcessione nõ est de more: nec de iure: vt quis citetur.
7 Princeps legitimat spurium in preiudicium agnatorum/ eis non citatis.
8 Qui potest facere aliquibus inuitis: ita ꝛ ipsis inscijs et non citatis.
9 Modica lesio nõ attenditur in cõcessione priuilegij.
10 Reuocatio priuilegij potest fieri parte non citata.
11 An valeat iuramentum de non impetrando priuilegium.
12 Citatio an requiratur in absolutione a iuramento per inferiorem a pa pa facienda.
13 Petatur absolutio a iuramento/ ab eo qui iurauit absolutionem non petere.

Uia * plerunq; excessus fiunt occasione [a] priuilegiorum [b] ideo post titu. de excess. prelato. ponitur titulus de priuilegijs ꝛ excessu priuilegiatorum: vt ipsorum priuilegia [c] seruentur: ꝛ priuilegiati/ipsorum limites non excedant ĩ.eo.c.primo.Joan.Mo.Cardi.

[a] Occasione. Que nõ est sumenda ꝓ causa no. Alex.con.43. nu.iij.vol.iiij.bene tamẽ conditio. Neapoli. decisio.389. super dubio. Probus.

[b] ¶Priuilegiorum. Que licet princeps possit reuocare: qñ concessit subditis: tamen concessa * nõ subditis nõ potest reuocare vt singulariter voluit innocen.in.c.nouit: col.ij. fi.§.de iudic.no. Neapol.decisio.ccclxi.nu.ix.monasterium.Domi.con.lxxiiij.col.ij. attentis puncto. Alex.in con.cj.nume.xij.visis instrumẽtis volu.j.ꝛ Bal.in.l.qui se patris.C.vñ liberi tradit Maria. Sozi.con.cxx.col.vij.cum in ꝑsenti.quod duplicatũ reperitur con.ccxxxj.ꝛ ibi late disputat qñ facta cõtra nõ subditos nõ noceãt nisi ꝑm iuris cõis dispositionẽ sint regestata. ponit exẽplũ de literis sigillatis solũ vt nõ faciãt fidẽ: nec ꝓbent.Doc.in.c.post cessionẽ.de ꝓba.§. et late ꝑ eundem Sozi.cõ.258.in causa vicarie: vbi col.iij.ver. pterea vnũ
2 dicit: ꝙ scriptura * posita in archiuo publico/alicuiꝰ dñi/ vel epi posita sub custodia publica ꝓbat: qñ ꝓducit inter subditos: alias secꝰ. Bal. in rub.de fide instr.in vlt. col.C. ꝛ in.l.exẽplo.col.j.C.de ꝓbatio. ¶De reuocatione priuilegij vide q̃ tradit do.Steph.Bert.cõ.cliij.etiã si verũ sit/ parte tertia: vbi ponit ꝙ licet princeps possit reuocare priuilegiũ datũ subditis ꝑ se vel ꝑdecessorẽ suũ.c.veniẽs.§. de ꝑscript.ꝛ.c.j.cũ ibi no.ꝑ doc.§.de rescrip.tñ fallit si fue
3 rit ꝑ viã * ꝯtractus ꝯcessum: qꝛ tunc est irreuocabile etiã de plenitudine potestatis vt late ꝯprobat Jason in cõ.86 col.vj.vol.iij.ꝛ hoc nisi subsit iusta causa: ꝓ quo videt casꝰ (recte intuẽti) in.l.itiꝰ puer.ff.de obseq.no. Alex.cõ.16. nu.28.in cã.vo.v.vbi loquit etiã de successore reuocante cũ cã.ꝛ cõ.193.nu.vij.ex themate: vo.ij.idem Alex.in.d.cõ. cj.vo.j.Neapoli.decisio.cxxviij.nu.xx.firmat Calca.in cõ. ij.col.pe.licꝫ bis. ¶Ratio qꝛ princeps ligat ex suo ꝯtractu sicut q̃libet alius.c.j.de natu.feud.ꝛ.c.j.§.de ꝓba.sic ꝯtrauenire nõ potest. Pau.de castro.in.l.digna.C.de legi. Decius con.528.nu.vj.pro resolutione. Jaso. latius in cõ.primo.col.v.vol.j.Calca.in.d.con.ij. Probus.

¶Fallit etiã qñ est ꝯcessuz subdito ꝑ viã remuneratiõis.l.
4 si pater.§.si quis aliquem.ff.de dona.qui tex.iũcta glos.in ver.irreuocabilis/dicit cõtractũ donationis * remuneratorie fore irreuocabilẽ/etiã si ex parte donatarij adsit causa propter quã alias possit donatio reuocari/puta ingratitudo/iuxta.c.fi.§.de dona.ꝛ.l.fi.C.de reuoc.dona.

¶Facit qꝺ voluit Bal.in.l.si cũ mihi.ff.ꝺ dolo. vbi voluit ꝙ lꝫ priuilegiũ hmõi cõcessuz esset in remunerationẽ: illꝺ nõ reuocaret ꝓpter ingratitudinẽ/ talis enim cõcessio nõ censet mera liberalitas/seu propꝛie donatio. Bald.in proe. ffoꝝ.allegat.l.sed ꝛ si lege.§.consuluit.ff.de petit.hered.l. aquilius.ff.de dona.per quẽ tex.probatur ꝙ talis donatio etiã excedẽs quingẽtos aureos nõ indiget insinuatione: ista cõprobat Bertrãdi consi.clvij.nu.viij.multa sunt dubia.parte.iij. ¶Adde Alex.con.cxvj.col.ij.nec arguẽdi. vol.ij.ꝛ ibi late. ¶Pro premissis vide eundẽ Alex. con. xliij.nu.xxvj.visis/vbi comprobat donationẽ remuneratoriã nõ reuocari propter ingratitudinem.alleg. Guilier.de cuno.ꝛ Bald.in.l.illud.C.de sacrosanct. eccle. pro quo facit ꝙ idẽ Alex.scribit in consi.lxxviij.nu.viij.visis ꝗ̃ elegãter: ꝙ iura que permittũt donationes reuocari / loquũtur in donatione mere gratuitis/nõ que propter merita: quia ille diiudicantur ac si facte forent ex titulo oneroso. Ang. in.l.si vnꝗ̃.C.de reuoc.dona. Probus.

[c] 5 ¶Priuilegia. Que * lꝫ nõdũ fuerint acceptata/tñ trãsmittunt.l.nõ solũ.ff.de resti.in integ.in ti.gñali.no. Sozi.cõsi. ccxcvj.col.iiij.in pñti cõsultatiõe/alleg. Paul.de cast. post alios.in.l.antiquioribus.C.de iure delib. Et dic ꝑuilegia potiꝰ interꝑtationẽ recipere a ꝯsuetudie loci ꝗ̃ a iure cõi. no.Alex.cõ.lx.nu.iij.põderatis his q̃ in themate. vol.v.allegat.c.qꝺ dilectio.§.de cõsangui.ꝛ affini.ꝛ.l.si ptiꝰ.§ certe placuit.ff.ꝺ aqua pluuia.arcẽ.ꝛ.l.excepto.C.loca.

¶Pro hoc aũt qꝺ dicimꝰ ꝺ acceptatiõe.vide Do.i cõ.lxv. col.ij.discutiã quodlibꝫ. ¶Itẽ in priuilegiorũ ꝯcessiõe nõ
6 est de * more nec de iure ꝙ q̃s citet. Bal.in.l.nã ita diuꝰ. col.j.ff.de adop.qꝛ sicut princeps solus legẽ ꝯdere potest/ sic in potestate eius est priuilegia condere nullo citato/ vt idem Bald.dicit in.l.fi.C.quib.res iud.non no.ꝛ in.l.fi.circa finẽ.ver.extra opponitur.C.de fruct.ꝛ lit.expẽ.ꝛ in.c.cũ olim.nu.iij.§.ꝺ re iudic.vbi dicit ꝙ ĩ impetratiõe grẽ nemo est citãdus/qꝛ est quedã donatio/ꝛ ibi late Moder. scribẽ

¶ Facit dictum roma. consi. ccclxix. nu. xxix. quod incipit circa primũ: quod qñ princeps de plenitudine potestatis ꝛ ex certa scientia alicui gratiã facit/ nõ est opus citare illos quibus preiudicium infertur/ allegat innoc. in. c. nisi cum pridem. s̃. de renũcia. vide Decium con. cxciiij. nu. iij. viso tenore: ꝛ con. cxcj. nu. vij. in causa que agitatur: vide etiam Jaso. con. lxviij. viso themate. vol. iij. vbi late discutit de legitimatione facta ꝑ principẽ nõ citatis venientibus ab intestato etiam legitimis ꝛ naturalib⁹: idem in cõsi. cx. contra legitimationẽ vrbani. vol. iiij.

¶ Pro premissis vide etiã que citat Alber. Bru. con. j. colum. x. ver. ad id quod dictũ fuit/ vbi subdit claram ꝛ indubitatam conclusionẽ in iure: ꝙ quando apparet principem dispositũ ad aliquid faciendũ/ quod etiam p̃sentes impedire non potuissent ei⁹ volũtatẽ hi de quibus princeps cogitauit/ valebit actus/ eis non citatis: vt patet ex no. ꝑ Panor. in. c. inter quatuor: col. ij. s̃. de maio. ꝛ obed. ꝛ in. c. cum olim. s̃. de re iudi. vbi moder. vide Alex. con. ij. vol. j. repetito: ꝛ in. ij. vol. con. ccxxviij. visis codicillis: dum concludit
7 principem posse * legitimare spuriũ in preiudicium agnatorum habentium ius succedendi in spe/ etiam eis non citatis: quod etiam voluit in. l. gallus §. ꝛ quid si tantum. post Bar. ꝛ alios. ff. de vulga. Qui enĩ potest * inui-
8 tis aliquib⁹ facere/ potest ꝛ eis inscijs vel irrequisitis. l. qui potest. ff. de reg. iur. ad idem Deci. con. cccxc. in fine: qm̃ ex facto. ꝛ con. ccccxcviij. in fine viso casu ꝓposito. Jason cõ. xl. absolui. volumine. iij.

¶ Pro his que iam deduximus habes attendere ad doctrinam Bar. in. l. ij. nu. iij. C. de tempo. appella. vbi cõcludit ꝙ qñ a principe impetratur priuilegium/ nõ est necessaria citatio partis: vt. d. l. ij. verũ ſm eum in his que par-
9 tem nõ ledunt: vel si ledunt * modice. Jas. in consi. xix. col. iij. volu. iij. in causa decimali/ seu cause cognitionẽ non requirũt: vt. l. ij. §. merito ꝛ §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publi. ꝛ. l. quotiens. C. de p̃cib. imper. offer. Secus in his q̃ partẽ multũ lederent/ vel cause cognitionem req̃rerent: vt. l. ij. de nata. restitu. ꝛ. ff. de adoptio. l. nam ita diuus no. etiam idem Bar. in. l. gallus §. ꝛ quid si tm̃. ff. de lib. ꝛ posthu. ꝛ Corne. consi. j. col. ij. vol. iij.

¶ Et scd̃m hec ꝓcedit id quod not. Bal. in. d. l. fi. C. quib. res iud. nõ nocet. ꝛ. d. l. fi. C. de fruc. ꝛ liti. expen. dũ dicit ꝙ princeps põt ꝯdere priuilegiũ parte nõ citata vt etiam dicit Jo. de imol. in. c. cũ dilecta. s̃. de ꝯfir. vtili. vel inutili: qđ placet Alex. cõ. xj. nu. iiij. alias ꝯsului. vo. vij.

¶ Et subdit in. d. c. cum dilecta. in fine Deci⁹/ ꝙ etiã priui-
10 legij renouatio * põt fieri ꝑte nõ citata: ab eo qui de nouo principaliter priuilegiũ cõcedere potest quod comprobat iuribus ꝛ auctoritatib⁹. ¶ Et quo ad cõcessionem priuilegij/ absolutiõis ꝛ dispẽsatiõis ꝙ nõ req̃rat citatio no. Alex. in cõ. xlix. nu. xx. paucis vtar: volu. iiij. Do. in cõ. xliiij. in fi. dñs noster papa martinus ꝛ cõ. lx. in fine circa dubiũ/ vbi vnũ determinat quo ad thema subiecte materie notatu di-
11 gnum/ videlicet an valeat iuramentũ * de nõ impetrãdo priuilegium ꝛ ibi distinguit vt videre licet perpulchre/ qꝛ quotidianum apud capl'a ꝛ collegia ac vniuersitates quod tangit Alex. in con. xxxviij. visa petitiõe: vol. iij. ꝓ quo vide Neapol. decisio. ccxx. nu. xij. in causa dñi.
12 ¶ Et si queras an in absolutione * a iuramento faciẽda ꝑ inferiorẽ a papa requiratur partis citatio: vide ꝑ Alex. in cõ. ccxxij. col. iij. visa facti. vol. ij. ꝛ late etiã plusq̃ remissiue ꝑ Neapol. decisio. ccxx. nu. x. in causa dñi: vbi dicũt ꝙ si fiat absolutio non ꝙ non teneatur ad obseruantiaꝫ iuramẽti in ꝯtractu interpositi sed quod absoluit ad effectũ agẽdi vt possit solũ agere nõ obstãte iuramento: ꝛ ostẽdere de iure suo: tũc potest absolui parte nõ citata: ꝛ ista est cõis: multifarie ibi cõprobata: ratio videt' qꝛ ꝑte inuita potest fieri. Ergo ea non citata: tum qꝛ ei non fit preiudicium ¶ Unũ tñ subdũt ꝙ licet hec absolutio sit solũ ad effectũ agendi tñ si nõ facit mentionẽ de ĩpetratiõe absolutionis ꝙ iurauit nõ petere absolutionẽ a iuramẽto: nõ est absolutus nec habilitatus: vt possit agere nisi sit pri⁹ absolutus
13 * a iuramẽto de nõ petenda absolutione a iuramẽto: voluit Bal. in repe. l. ij. ff. de iureiur. Bal. ꝛ Jo. imol. in. l. hec scriptura. ff. de cond. ꝛ demon. Roma. tñ con. cccxxvj in p̃senti consultatione. col. j. dicit ꝙ iurans nõ petere absolutionẽ cogitur tale iuramentũ seruare sibi tñ succurritur qꝛ denunciare potest ecclesie se iurasse absolutionẽ nõ petere/ ꝛ qualiter is cui ipse iurauit ꝓpter hoc ꝑseuerat in delicto. c. quẽadmodũ. in fi. s̃. de iureiur: tñ nõ est dubiũ ꝙ papa a tale iuramẽto potest absoluere: qñ expresse sibi narratum est/ vt dicit Bal. in. d. l. ij. §. Probus.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunẽsi. Cap. j.

Volentes libertatem (quã nonnullis apostolica sedes priuilegio exemptionis indulsit) sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant, & ipsi eius limites non excedant, declaratione irrefragabili diffinimus quod quantumcũque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti siue contractus aut rei de qua contra ipsos agitur rite possunt corã locorum ordinarijs cõueniri, & illi quo ad hoc suam in ipsos iurisditionem (prout ius exigit) exercere. ¶ Nunquid ergo carẽt omnino in his commodo libertatis? non vtique quia nec coram ordinarijs ipsis dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant aut res ipsa consistat conuniri possunt aliqua tenus super istis, neque domiciliorum prætextu locorũ diocesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt aut res ipsa consistit, illi cõueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habeant aliquam potestatem. Saluis nihilominus casibus alijs in quibus eos episcoporum iurisditioni subesse canonica præcipiũt instituta. ¶ Et idipsum decernimus circa illos, quibus vt non nisi sub vno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere, apostolico priuilegio est concessum.

¶ In eos autem quibus ne interdici, suspendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a sede apostolica est indultũ (sicut sunt religiosi quamplures) in quorum priuilegijs cõtinetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorum, monachos pro vlla causa vllove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat, ijdem ordinarij iurisditionẽ suam, quantum ad ista vbicunque illi fuerint penitus exercere non possint. Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinarijs eisdem subiectos (vt vel gerant eorum regimen, vel in eis tanquam proprij locorum ipsorum monachi resideant) fuerint destinati, tunc enim & si libere possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum quam ipsorum prioratuum monachi reputentur, (cum non sit inconueniens aliquem

sic vtrobiq; locum habere monachicū) vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti ordinarij sua iurisditiōe in ipsis etiā quo ad premissa (quandiu morantur in illis) licite vti possunt.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Priuilegia ordinarij decurtantur si ecclesie Romane priuilegijs audeant obuiare.
Limites exemptionis non sunt transgrediendi.
2 Priuilegium meretur amittere/ qui permissa sibi abutitur potestate.
3 Monasterio exempto/non solum ecclesie/sed etiaz domus monasterij sunt exēpte/ac aree/orti/& totus mansus/qui sunt iuxta ecclesiam.
4 Plus habet episcopus in exemptos sue diocesis: q̄ȝ in homines non sue diocesis.
5 Si exemptus quo ad certos casus iudicatur pro non exempto: in illis casibus erit secundum ius commune iudicandus.
6 Abbas potest excommunicare/ratione abbatie.
7 An quis habere possit vocem/in duabus vel diuersis ecclesijs.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Qui declarat/an aliud iudicat/vel addat/ aut disponat.
2 Copula/ac/ponitur inter diuersa.
Que veniunt ad declarationem: non continent emendationem.
3 Uirtus declarationis non est inutile/vtile facere.
Excōmunicatus amplius non ligatur per declarationem.
Minor solennitas requiritur in actu declaratorio / q̄ȝ in actu declarato/ siue dispositiuo.
4 Ab excommunicatione non appellatur: bene tamen a declaratione excommunicationis: prout a pena legis; bene tamen a declaratione pene.
5 Lex declaratoria/ligat a tempore legis declarāte.
6 Princeps trahit legem ad tempus preteritum.
Scriptura declarans debet intelligi secundum scripturā declaratam.
7 Ut declaratum tollatur quid fiendum/vide hic.
8 In declarationibus penarum ipso iure impositarum / requiritur partis citatio.
Testis declarans dictum suum/ an debeat iterum iurare.
9 Quare declaratio semper retrotrahitur ad tempus dispositionis.
Papa mandans Titiuz prouideri de beneficio vacante ob non promotionem Gaij.
10 Non refert quomodo quis priuetur: an ipso iure/ an p sententiam/dummodo in limine hoc appareat.
11 Quod lex facit: non est necesse q hoc petam a iudice.
12 Priuatio si fieri possit contra mortuum.i.post mortem: potest etiam fieri contra heredes.
Declaratio que fit circa circūstantias/ non requirit tantā solēnitatē q̄tā requirit si fiat circa actus substantiam.
13 Exemptio proprie fit ab incommodis/& oneribus.
Inducta ad augmētū, nō debent operari diminutionem.
14 Unus exemptus ab onere/alij ad onus integrū tenētur.
15 Qui excedunt suos terminos/ a suis debent excedi terminis.
An soluens plusq̄ȝ debeat/ videatur renūciare priuilegio suo de minus soluendo.
16 Aliud est esse religiosum/& aliud habere priuilegia religionis/sicut esse exemptū/ & habere priuilegia exēptionis.
17 Boni sunt sub iurisditiōe/ nō tñ sub exercitio iurisditiōis.
18 Quis possit dici Gallicus/vel Anglicus/vide hic.
19 Gallicus est fortis: ingeniosq; acris.
20 Beneficium subiectum & dependens/differunt.

Volentes, Hoc.c.quinq; dicta cōtinet. Primo prefationem ad dicenda premittit. Secundo ibi [declaratione] declarationem [a] contra exemptos ponit. Tertio ibi [nunquid ergo] cōtra declarationē obijcit: & obiectum dissoluit. Quarto & quinto ibi [& ad ipsum]/ & ibi [in eos autem] dictam declarationem ad duos casus alios ampliat/seu extendit [illam] scȝ exēptionem [b] vel libertatē exemptionis [alij non infringant] puta ordinarij/quorum priuilegia * deturpabuntur si ecclesie Romane priuilegijs audeant obuiare. s. eo. dilecti filij fratres/in fine: nec in eis fraudem faciant. s. eo. quanto. [& ipsi] scilicet exempti/ [eius] scilicet exemptiōis/ [limites] qui non sunt transgrediendi. vt. s. de sepult. c. j. §. fina. [nō excedant] quod si fecerint in aliquibus/ ecclesie subiaceāt interdicto/& quod egerint irrituȝ habeatur. s. eo. cū & plātare. §. fina. ¶ Sed * & priuilegiuȝ meretur amittere qui permissa sibi abutitur [c] potestate. xj. q. iij. priuilegium. & de excess. prelato. c. ij. §. primo. s. eo. vt priuilegia. j. Reso. [dclaratione]. Quia olim fuit dubiuȝ doctorum: quod no. s. eo. tuarum. Et huius dubij certificatio est declaratio vt hic. & s. vt lite non contesta. quoniā. j. Reso. [ratione delicti]. s. de foro compet. c. fi. & c. postulasti. vj. q. iij. placuit. iij. q. vj. cap. j. & est hic primus casus [siue contractus]. s. de for. cōpe. Romana. §. contrahentes. & §. sequen. [aut rei] non exēpte/alioquin contra. j. eo. §. sequen. [Contra ipsos] scilicet exemptos [rite possint] scilicet exempti per ordinarios ipsius exemptionis/ priuilegio non obstante: [cōueniri] & citari: [& illi] scilicet ordinarij: quo ad hoc. i. si super aliquo trium casuū premissorum citati fuerint & nō obedierint [in ipsos] scilicet exemptos. [iurisditionē] & qualiter no. j. hoc lib. de ver. signi. veniens. [carēt] exēpti [d] [in his] id est propter tres casus exceptos [non vtiq;] hic soluit obiectuȝ ostēdens duas commoditates de exemptione. ij. ibi/nec vbi & post arctat dictas commoditates ibi saluis: quia nec conueniri possunt coram ordinarijs in dictis tribus casibus: dummodo &c. [exempto] monasterio * enim exempto non solum ecclesie: sed etiam domus monasterij sunt exempte xij. q. j. c. necessaria. & c. nulla. & s. de immuni. eccle. c. j.

¶ Dicunt etiam quidam q aree/orti/ et totus mansus qui sunt iuxta ecclesiam sunt exempti. s. de censib. c. j. argu. ff. de rei vend. que religiosis [litigiosa]. Et est ratio precedētium & sequentium: plus habet * episcopus in exemptos sue diocesis/q̄ȝ ī homines nō sue diocesis: q2 ius cōe in aliquibus [e] casibus exemptos subijcit episcopis. vt. j. nota. Sed constat si ego [f] Gallicus vadā ad presidatū Anglie/ ibi delinquendo/contrahendo/habendo rem litigiosaȝ: ibi sortitur forum. ff. de offic. presid. l. tertia. ff. de iudic. l. heres absens. j. Reso. s. de for. compe. Romana. §. contrahentes. C. de pred. mino. l. si predium. Ergo magis in his casibus exempti erunt subditi ordinarijs.

¶ Ex quibus colligitur ratio duarum commoditatum exemptionis hic positarum: nam si ego exemptus delinquo/ contraho/vel rem litigiosam habeam in loco exempto: nihil ad episcopum vt in prima cōmoditate exemptionis: idē in secunda. nam contrahendo extra potestatem episcopi/ vel delinquendo ego exemptus nihil ad episcopum / & propter hoc me remittere non potest ad locum delicti. Secus si sibi subessem/& sic loquitur autenti. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. opor. & ex his colligitur ratio. [vt saluis] nā si exemptus * quo ad certos casus/iudicatur pro non exēpto/in illis casibus erit secundum ius cōmune iudicādus: [nec exempti] coram ordinarijs [vbi] id est apud quos [casibus alijs] vt puta in crismate/in oleo sancto/in consecrationibus basilicarum/ in ordinationibus clericorum & similibus/ vt interdicto. s. de consuet. cum inter. & j. eo. hoc libro. autoritate [quem] nisi aliud contineatur in priuilegio sunt a diocesanis pre ceteris postulanda. s. de prescrip. veniens. §. crisma. xvj. q. prima. interdicimus. & ratione capellarum non exemptarum. j. de priuileg. ex ore. xviij. q. secunda/ Abbates.

¶ Uel si aliud tenent ab eo cum capella. s. de maior. & obedien. capitulo/solite. & s. de heretic. ad abolendam. §. finali. & s. hoc lib. de prebend. capitu. primo.

¶ Et est ratio/quia in dictis casibus exempti iure cōmuni censentur [& ad ipsum] .i. quod dictum est de exemptis: [circa illos] scilicet non exemptos: tamē priuilegiatos prout sequitur [sub vno certo iudice] contra. s. de rescript. ad hec simus. Sol. illud impetrabatur via iuris communis: sȝ hec via īdulti specialis/vel ibi electio iudicis q̄ fit a parte est reprobata: sed hic datur a papa ex certa scientia.

¶ Item contra.s̄.de rescript.capi.fina.Sol.vt prius [q̄tum ad ista] scilicet interdictum / suspēsionem/ ⁊ excōmunicationem: ergo quo ad alias penas iurisditio salua manet/ [gerant] hoc ideo dicit quia si irent causa visitandi/ vel vt transeuntes non possent ab huiusmodi ordinariis contra sua priuilegia coerceri. ff.de iudic.l.heres absens. [resideant] Et sumitur hoc ex decreta.s̄.eo.ca. quoniā per confessionem. ⁊ capitu. cum capella. [Monachi] Et
6 sic* abbas potest eum excommunicare ratione abbatie:⁊ episcopus ratione prioratus.s̄.eo.cum capella.

¶ Sed contra.s̄.de electi.cōstitutis.Sol.illud intelligas in diuersis monasteriis:quorum vnum non subest alij /nec
8 dependeat/ hoc enim prohibitū est omnino ꝙ in casibus diuersis vnus locum non habeat neq̄ presit.s̄.de religio.dom.capitu.fina. Secus si vnus subsit alij vel dependeat hoc enim licitum est prout sequitur [dependere] sic. s̄. de prebend.extirpande.§.qui vero/ ⁊ de eta.⁊ quali.cam te.§.idcirco/ ⁊ de electio. dudum.ij.§.insuper.

7 ¶ Sed nunquid * talis habebit vocem in qualibet ecclesia:si constat de consuetudine erit seruanda alioquin conuentus tantum eliget ad quem spectat.s̄.de elect. capi.j. ⁊ capi.cum terra.xvj.questio.fina.capitu.fina.circa finem/ [etiam quo ad premissa] scilicet interdicti suspensionis ⁊ excommunicationis sententias: [sententias q̄diu morantur] ergo nisi preueniātur non subsunt: ex quo fuerūt reuocati.s̄.de foro compe.proposuisti. Joan.Mo.Car.

a
1 DEclarationem contra exemptos ponit. Dic ꝙ ille qui * declarat nō intendit de nouo aliquid inducere / vel addere ad id quod erat primitus inclusum: tex.in cle.j.ibi ipsam declarare ac quedā adijcere / de iure patro. vbi ꝑ copula ac q̄ inter diuersa ponitur: glo.in ca.vno. in ver.filio s̄.de sum.trini.⁊ fide catho. nec de nouo disponere:tex.in proe.huius libri in ver.amplectimur/ ⁊ in cle.exiui:ver.horū autē.de ver.signi. Domi. cōsi.lxxij. col. ij.q² punctus.Cuius doctrinā videas ꝑ text.nr̄o.idem dicit Domi.cōsi.xxxiij.circa finē/ꝑ examinatione.Sozi.cōsi.cclx.col.x.in causa Nannetensis cātorie.Deci.cōsi.421.in fine negari. Quod sit discrepantia ꝓbat doctrina Bald.
2 in repe.Paduana.l.edita.col.iij.C.de eden. ꝙ ea que * veniūt ad declarationē/nō cōtinent emendationē:allegat.c.cū dilecti.s̄.de accusa.l.idē Pōponius.§.fi. ff.de rei vendi. ⁊ ꝓhibitus emendare/vel mutare/nō ꝓhibetur declarare. Idē Bal.ibi in.x.oppo.⁊ Oldra.cōsi.clxvij.post mediū ante oīa cōsyderandū:ꝙ virtus declarationis nō est inutile/ facere vtile:q̄tum est in se:sed inutile fore.

3 ¶ Item in proposito excōicatus * per declarationē amplius nō ligatur: quasi quod a principio fuerit: sed solum declaratur/vt ab alijs euitetur:firmat Roma. consi.482. in casu premisso / qui ibi subdit ꝙ ratione illius / minor solennitas requiritur in actu declaratorio q̄ in actu declarato: siue dispositiuo.l.heredes palam.§.si quis post.ff.de testa.⁊.c.litere.s̄.de dilatio. ¶ Sic resultat ꝙ lata est differentia:inter actū dispositiuū:⁊ actū declaratoriū: maxi-
4 me in excōicationis sententia. Q² licet ab excōicatione * nō possit appellari:a declaratiōe tn̄ excōicationis sic: allegat lapū in cle.ad cōcupiscētes.de sequestra.posse.licet em̄ appellari non possit a pena legis: tn̄ appellatur a declaratione Joan.Mona.in capi.cupientes.s̄.de electi.

¶ Et ꝑ his que primo loco.s̄.diximus.vide Paul.de cast.cōsi.cccxl.venio nūc ad primū dubiū:in prima pte/vbi dicit ꝙ
5 lex declarās * seu interp̄tās/ligat ⁊ habet vigorē ex tpe editionis legis declarate/seu interp̄tate: q² princeps pōt trahere legē ad tēpus p̄teritū:⁊ lex ex speciali dispositiōe principis habet vigorem etiā in factis p̄teritis.l.leges.C. de legi.⁊.l.penul.⁊ fina.C.de sacrosan.eccle.⁊.l.iubemus.C.
6 ad velleia.sic vt.s̄.diximus ex declaratiōe nō sequit̄ ius nouum: sed factum declarat/quia scriptura * declarans debet intelligi scd̄m declaratam:vt in auten.de fil.ante dot.instr.na.§.fina.⁊.l.nihil.ff.de coniūgen. cū emancipa. lib.

¶ Pro dicto Paul.habeo eundem Paul.in.d.l.heredes palam.§.⁊ si quid post.col.ij. ff. de testamen. vbi dicit ꝙ papa multotiens facit declarationes circa gratias ab eo factas que valent ⁊ preiudicant eis quibus erat iam ius quesitū/ quasi illud quod declaratur a principio dictum fuisset:quo casu non fuisset alteri ius quesitum:⁊ hoc solum dicit procedere in declaratione:secus si nō agatur de declaratiōe: quia tunc secundum eum nō potest fieri/ auferendo ius alteri quesitum/⁊ hoc modo debet procedere dictū Petri de Ancha.con.cccxcviij.in fine.premitto pro clariori. istud refert ⁊ sequitur Decius consilio.ccxxix.in fine. stante con-
7 stitutiōe cōciliari. ¶ Et adde ꝙ quando * aliquid fuit declaratum sic esse:oportet vt illud tollatur per aliam declarationem/ ⁊ sic cum cause cognitione:etiam si primo declaratum non fuisset verum/quod comprobat Decius cōsilio. cclxxiiij.col.ij.viso decreto in prodigo declarato / ꝙ licet ipsa declaratio non fuerit vera ⁊ ꝙ assumptus fuerit inter priores ciuitatis nō per hoc videtur tolli interdictū administrationis/quasi ad sanos mores peruenerit.Bar.in.l.j.in fine.C.qui ⁊ aduer.quos.

8 ¶ Et attende q² * in talibus declarationibus penarū etiā ipso iure impositarū requirit̄ partis citatio.testatur Maria.Sozi.con.xij.col.ij.quoniam in presentiarū: pro quo dicit fore bonum tex.in.l.eius qui delatorem.ff.de iure fisci. Et sic anteq̄ possit intentari executio pene:requiritur sententia declaratoria.c.cum secundum.de heretic.s̄.hoc lib. no.Jason consilio.xxj.col.iij.volu.tertio.

¶ Inquantum autem diximus ꝙ declaratio nihil addit/s₃ quid actū fuerit ostendit.d.l.heredes palā.§.si notū.quod probatur:q² si testis deponit/si postea declarat dictū suū/ non est opus iuramento.Bal.⁊ Paul.in auten.hodie.C.de iura.calum.istud est verum quando est verborū dubiorū declaratiua:nō qn̄ extendit aliquomodo verba/ vel est extranea/pro quo vide exemplū per Sozi.cō.ccxiiij.col. penul. in causa onofrij. ¶ Pro intento etiam vide eundē Sozi. consi.ccxl.col.iiij.circa presentē/ibi nam autenticatio ⁊ approbatio/nō est aliud nisi declaratio scripture: quod in ea continetur/⁊ veritas eorum que cōtinentur in scriptura/⁊ sic etiam respectu temporis in ea contenti.

9 ¶ Declaratio * autem nō inducit aliquid de nouo:sed magis inductum ostendit ⁊ demonstrat:ideo semper trahitur retro ad tempus dispositionis.Bart.in.l.omnes populi.in v.q.prin.ff.de iusti.⁊ iu.traditur in.d.l.heredes palā.⁊ per glo.in.c.cum tu.s̄.de vsur.

¶ In puncto declarationis inter alia vnum habeo/ ꝙ si papa mandat Titio conferri beneficium vacans per non promotionem Gaij ad sacros ordines.c.licet canon.s̄.de elec. per hoc censetur declarasse illum Gaium esse priuatū illo beneficio:ita dicit Petr.de Ancha.consi.ccxciij. vltra alia solenniter. ¶ Item etiam in sententia declarationis non requiritur ꝙ in ea inseratur verbum condemno/vel absoluo.Bal.in.l.fi.col.j.ff.de hered. inst. ¶ Preterea ⁊ in proposito nostro attēde/ad ea que tradit idē Petr.de Ancha.
10 cō.lxij.in fi.duplici respectu.ꝙ nō refert an ipso iure * vel per sententiam/quis priuetur/quo ad effectum preiudicij vnius cause ad aliam/stante lite siue pendente:nam liquidata causa siue per sn̄iam quis priuādus sit nō refert. siue sit sn̄ia declaratiua:siue dispositiua:quo ad preiudiciū generandū illi cōtra quē sn̄ia est ferenda: ⁊ postq̄ in fine iudicij deprehēditur parū vel nihil refert qualiter quis sit a bn̄ficio amouēdus.arg.l.Gallus.§.si eius.ff.de lib.⁊ posthu.vbi de modo nō curamus/dūmodo habeamus effectū. Dec. cō.542.nu.xij.p̄suppositi.no. Lapus allega.lxxvij. tabellio.quē vide ꝑ intēto alleg.cxxvij.col.iij.Anasta.dū
11 dicit ꝙ ipsa lex * facit non est necesse ꝙ hoc petā a iudice.l.q̄ sub cōditiōe.ff.de cōdi.insti.idē Decius cō.589.in fine. in causa. ¶ Aliud dicit idē Petr.notandū cō.lxv.ꝙ quan-
12 do cōstitutio priuat ipso iure/⁊ sic fieri potest * cōtra mortuū id est post mortē.c.cū secūdū leges.s̄.de hereti.hoc libro.fiet etiā contra heredes/per rationē.s̄.citatā/ q² qui declarat nihil de nouo facit:sed factū declarat.c. nouit.s̄. de appella. ¶ Preterea in puncto hoc Jo.de Ana.consi. lxxxiiij.col.ij.videndum est/dicit ꝙ qn̄ declaratio fit circa circūstantias actus:tunc nō requiritur tāta solennitas/q̄ requiritur in actu faciendo/vel mutando.Secus vbi declaratur substantia actus:q² tūc requirit̄ eadē solēnitas que requiritur in actu:qd̄ placet Jaso.in con.lvj.col.fina.Magnificus.vol.iij.vide pro intēto declarationis ⁊ presentis tex.materiā.Do.consi.lxxij.q² punctus.Et Dec.587.nu.vj.corā.⁊ Neapo.decisio.ccxv.sexdecim.

¶ Postremo etiā vide de declaratione quā facit notarius sup suo instrumē.p Calca.cō.lxix.sup eo qd̄ ponit̄. Probus.

b 13 ¶ Exemptionē. Que * proprie loquēdo fit ab incōmodis ⁊ oneribus.c.si papa.⁊.c.p exēptionē.isto ti.hoc lib.a cōmodis autē ⁊ priuilegijs nō fit exemptio:sed in eis caderet priuatio. Et inducta ad augmentū nō debent opari diminutionē.ff.de fund.instru.l.si mancipia.ff.de aur.⁊ argē.lega.l.si q̄s legauerit aurū/nec ecōtra.l.legata inutiliter. de lega.j.vide Paul.de Cast.con.cccvij.videt̄ ꝙ nō/in parte.ij.⁊ latius Sozi.cō.cclxxxv.reuerēdissimus do.Car.de medicis.

14 ¶ Unũ tamen est ꝙ si * plures sint ascripti ad aliqđ onus subeundũ/⁊ vnus illoꝝ eximatur/ceteri tamẽ ad onus integrũ tenebũtur/not. Petr. de Anchar.cõsil.x.circa finem videtur efficaciter/vide Domi.cõsilio.lxxiiij.attentis puncto. Philippus Probus.

c ¶ Abutitur. Uide que dixi in capi.vnico.post Joan. Mo. s.de eta.⁊ qualit.⁊ Alexand.cõsil.xxxiij.col.iij.põderatis his.vol.v.allegat.l.eos.de aqueduct.lib.xj.C. ⁊.l.iudeos. C.de iudi. no.in.c.suggestũ.s.de deci.qđ ꝓcedit in eo qui illicito modo/(⁊ sic ɔtra formã iuris)vtitur priuilegio suo.

¶ Ulterius adde huic dicto cõuenire aliud vulgare/ qđ 15 citat Petr.de Ancha.consil.cxcvj.magnifice:ibi excedunt enim * suos terminos: ergo excedi debent a nõ suis terminis/vt.l.fi.C.de edict.diui ad. tol. ⁊c. si queras/an per aliũ modũ ꝗ abusum tollatur priuilegiũ/vt pote per contrariũ:vt quia quis reperitur priuilegiatus de nõ soluendo.x.ꝓut alij ciues/⁊ tñ soluit/an per talẽ solutionẽ dicatᷣ priuilegio renũciare/vide Alex.in cõsil.cxc.col.fi. mature/ volu.ij.⁊ cõsi.cxciij.col.etiã/fi.ex themate/eo.volu.vbi dicit ꝙ hec solutio nõ preiudicat/nisi subsit cursus.xxx. annoꝝ.c.accedẽtibus.⁊.c.si de cetero.s.hoc titu.valet tñ ꝓtestatio ꝙ nõ intẽdit suo ꝑiudicare priuilegio: istud latius

d cõprobat Jas.in cõsi.xxv.questio.volu.iij. Probus.

¶ Exempti. Qui differunt ab his qui priuilegia habent 16 exemptionis/vt hic/⁊ in capi.si papa.hoc titu.ꝓut in simili dicimus/ꝙ aliud * est esse religiosuꝫ/⁊ aliud habere priuilegia religionis/vt in.c.religioso.de sentẽ.excõ. hoc lib. ⁊ aliud esse tale: ⁊ aliud gaudere beneficijs ⁊ priuilegijs talis ꝓbatur in.l.sciendũ.ff.de ritu nuptia.iuncta.l.fin.ff. de statu homi.not. Maria. Sozi.cõsi.cclxxxviij.col.v.ver.

e sed ad premissa/circa primam. Probus.

¶ In aliquibus casibus. Ergo in alijs habet (obstante priuilegio) manꝰ ligatas/q: regulariter habet iurisditionem in omnibus sue diocesis/licet in aliquibus ligatã/vt ponc/ dicit Inno.in.c.pastoralis. s.de offi.ordi. ꝙ aliquis sit ita 17 bonus/ꝙ nihil cõmittit qđ iuris indigeat correctione. Et sic nõ habet exercitiũ * / habet tñ iurisditionẽ: quia quis nõ potest esse adeo perfectus qui subijciatur legi tradite a superiore:saltem quo ad habituꝫ/glo.in cle.ad nostrũ/in ver.ieiunare/de here.que etiã allegatur/ ꝙ iustus liber est

f a lege pcti:sed non a ptãte supioris: vide late per Feli.in 18 proe.decreta.rex pacificus/in princi. Probus.

¶ Si ergo gallicus. Dic ꝙ licet Joan. Mona. * dicatur gallicus origine/vt comprobabo in cap.generali de regu. iur.tamen per hec verba ego Gallicus/non potest dici de Gallia origine:sed domicilio tãtũ/ꝓbat Sozi.in simili cõsi.cclxxxviij.col.ij.circa primã/dum dicit ꝙ hoc verbũ Anglicus simpliciter prolatum/ potius denotat domiciliũ ꝗ originem/secus si diceretur de Anglia/ quia magis significat originem:ſm Bar.in.l.prouinciales. ff. de verb.signifi. ⁊ est tex.in.l.j. ff.de tutor.⁊ curat.dat. ab his.traditur per Bar.in.l.j.ad finem.ff.ad municipal.firmat idem Sozi.cõsi.ccxcij.col.ij.visis statutis/ tñ Alexand.consi.100. col.j. volu.vj.dicit idem fore Titius est comitatiuus/vel de comitatu quod comprobat multipharie/⁊ Alexã.consi.cxvj. col.fina.visis.volu.vj.⁊ consi.xlj.numer.ix.visis/que subtiliter/volu.v.Decius consi.ccccci.iuridicam. Uide Jaso.in consi.lxxvij.placet/ volu.iij. vbi discutit de filio a quo loco 19 dicitur originarius/an a loco natiuitatis sue/an a loco domicilij patris. ¶ Dic insuper. Si Gallicus * ergo fortis ingenioqꝫ acris/iuxta illud Isido. Ethimo. ix. lib. Roma graues generat Grecia leues. Affrica versipeles. Gallia natura fortes Ingenioqꝫ acres:refert glo.pragma.in ver. Francorum/in proe. Et dic Joan. Mona. non ab re hic dicere se Gallicum:quia Gallicus erat/prout dico in.d.cap. in generali de regu. iur. ⁊ filius Fabri / non equidem ipse Faber nisi dicamus prout de Joan. Fabri dicitur. Qui in .§.ex diuerso.insti.de rer.diuisio.dicit/ꝙ vocatur Faber nõ ferrarius/nec lignarius: sed q: libenter operabatur ⁊ operari faciebat scilicet compilando ⁊ legendo. Probus.

8 ¶ Nec dependet. Areti. consilio.lxij.numer.ij.in presenti consultatione/dicit probari per hunc tex. in.§.sane/ꝙ be20 neficium * subiectum:⁊ dependens differunt/ subdens ꝙ proprie dicitur beneficium dependens/beneficium accessorie vnitum:sic videtur probare tex.in glo.in capitu.cuꝫ singula.versi.fina.de prebend.hoc lib.

¶ Et attende ad doctrinam eiusdem Areti.ibi ꝓpter verba aliquoꝝ impetrantium : qui volũt beneficia impetrata videri dependere a tali loco,siue monasterio / superflue tamen / nisi id fiat proter aliquam surreptionem vitandam. Philippus Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio generali Lugdunensi, Cap.ij.

CVm de diuersis mundi partibus multi confluant ad sedem apostolicam quasi matrẽ, nos ad communem tã ipsorum quam aliorum omnium commodum & profectum paterna solicitudine intendentes (vt sit eis mora huiusmodi fructuosa) prouidimus, quod ibidem decætero regatur & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet & ciuilis. Vnde volumus & statuimꝰ vt studentes in scholis ipsis penes sedem eandẽ talibus priuilegijs omnino libertatibꝰ & immunitatibus gaudeant, quibus gaudẽt studentes in scholis, vbi generale regitur studiũ, ac recipiãt integre prouentus suos ecclesiasticos, sicut illi.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Studentes apud sedem apostolicam/gaudent illis libertatibus/quibus gaudent studẽtes vbi est studiũ gñale.
2 Sedes apostolica capitur vt hic.
Sedes apostolica est mater dignitatis ⁊ magistrationis.
Ecclesia iam genitum natura/gignit gratia.
3 Gratia nõ destruit naturã/sed perficit:⁊ ideo dicitur quasi mater.
4 Auditor iurꝫ canonici ⁊ ciuilis/cẽsetᷣ auditor iuris diuini.
Scholas intrans quando se plus exercet extra scholas ꝗ in scholis.
5 Quis denominatur a pluris in quo se occupat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prelatio inter theologos ⁊ canonistas/hic describitur.
Cõuenientia inter ius canonicum ⁊ ciuile hic describitur.
2 Canonista quando preferatur theologo/vide hic.
3 Lex ciuilis est pars legis diuine.
Se inuicem decipere non est permissum.
4 Actus a qua denominatur causa.
Testator sepius rem vnam legans/facit vt hic legitur.
5 Priuilegium continens idem ꝙ ius cõmune operatᷣ vt hic.
6 Duo patroni in presentando discordantes: quorum vnus est masculus ⁊ alius femina.
7 Patris affectio ðr maior ad masculos ꝗ ad feminas.

1 CVm de diuersis, Casus studẽtes apđ * sedẽ aposto. gaudent illis libertatibꝰ quibus gaudẽt studẽtes vbi est studiuꝫ gñale [ad sedẽ apostolicã] Sedes hic accipitur.pro potestate iudicãdi.xix.dist. si Romanorũ.in princ.sic accipitur in autẽ. de iudicib.§.sedebunt.colla.vj.alias accipitur pro loco cõprehendẽte locatũ/vt hic. Si bene sede sedes/nõ debes querere sedes/[quasi matrẽ] sed quare dicũt quasi. Cũ sedes 2 * apostolica sit mr̃ dignitatis/ ⁊ mgr̃atiõis.xix.dist. in memoriã. ¶ Sol.mater proprie ðr naturalis/vt illa que parit: sed sedes apostolica personaꝫ iam partam naturaliter/ parit per gratiam:nam ecclesia de non esse spirituali (cum nascimur filij ire/ad Ephesios secundo) ducit ad esse spirituale per sacramentum baptismi:vnde ecclesie iam genitum natura gignit gratia:⁊ tunc proprie non est natus/

sed renatus.i. Jam natus/per grãm est auctus: q2 grã nõ 3 destruit * naturã/sed pficit scðm Aug.xvi.q.i.ca.vos au= a 4 tẽ. Et ideo dr quasi mater[canonici a]. Et sic auditor * iu b ris canonici z ciuilis/cẽsetur auditor iuris diuini b/ quia ex iure diuino canonica z ciuilia pcesserũt iura. s̃.de accu sa.qualiter.ij.s̃.de transla.epi.cap.j.xvi.q.iij. Nemo. C.de prescript.long.tem.po.l.fina.circa finem.

¶ Uel dic q hoc verbũ z sequẽs sunt expositio verbi ĩme diate precedentis[studentes]. Quid si iste exercẽs scho= las/plus se exercet in pcurãdo/vel aduocãdo/ vel discur= rendo p impetratione/tũc dico ipsum nõ studentẽ: sed ip= c 5 d sum denomiabo c * a pluri.in quo se occupat d/ vt not.j. hoc lib.de verb.signi.c.fina. ¶ Similis questio/ no.ff.ex quib.cau.maio.nõ vere/[gñale] nõ ergo vbi est nõ studiuz gñale.no.s̃.eo.in proe.[integre] nõ tñ distributiões quo= tidianas.s̃.de preben.licet.s̃.de cler.nõ residẽ.de cetero. z cap.ad audientiã.s̃.de magist.ca.fina. Jo.Mo.Car.

a 1 CAnonici.de prelatione * theolo= go.z canonistaruz vltra ea que in sequen.dr Alex. cõsi.cvij. col.an= tepenult.p inuestigatione/vol.ij. Adde igit q ius canonicũ frater= nisat cũ iure ciuili/ vt discutitur p nos in tracta.de manda.aposto.z ideo bonũ est pficere non medio= criter in vtroq / difficile tñ est et paucis datũ quos equus amauit Juppiter. Isti em̃ sunt qui dulce dinẽ gustant/que eos nutrit/iuxta doctrinã Jo.Mo.in.c. j.s̃.de vsur. Et dicit Bal.in ca.cũ causam.nu.ij.s̃.de pba. q scientiã nostrã trahit ad intellectũ naturalẽ. Et sicut ex philosophia z medicina quis fit pfectus medicus. Ita sci= ens ius canonicum z ciuile efficitur pfectus legista/z nisi iurista sciat canones nõ gustabit hãc dulcedinem/ nec po= test practicã legũ z iudicio2 perfecte cognoscere/ de quo meminit Barba.in rub.de testa.col.j. dicẽs hoc fore duris simũ dictũ/multis imperitis cũ stomacho obtestãtib9 has nostras diuinas canonicas sanctiones/ put dicitur facere maledictus ille Martinus Lutherus et eius sequaces Germani/qui appellant ius cano.ius cõbustũ/ z p frater= nisatione iuriũ cano.z ciuilis / habes vulgare vltramõta= no2 q citat Joan. Igneus/ in.q.an rex Frãcie recogno= scat imperatorẽ/col.xl.quello legista senza capito vale po= co malo canonista senza lege vale niente/adde q etiã sciẽ tia iuris necessaria est ad regimẽ ecclesie/ z totius orbis. Et ideo dicit Panor.in capit.licet vobis.de prebend. s̃.q assistẽs in iure adiscendo vel docendo: non solum promo= uet vtilitatem propriam: sed etiam proficit ecclesie vniuer sali. Et vt dicit text.in auten. habita. C.ne fil. pro patr.lo= quendo de scientia iuris q per scientiaz iuris illuminatur mundus/z ad obediendũ deo z ministris vita subditorum informatur.ad quod facit capi.cum ex co. z capi. super spe cula.s̃.de mag.z q not.in capi.j.s̃.de consangui.z affi.vbi 2 dicitur q canonista * est preferendus theologo in prela= tura:in partibus in quibus non vigent hereses. Istud la= tius comprobat Joan. Lupus in repeti. capi. per vestras. in.§.xxvj.nume.xvj.qui exorditur.restat nunc videre.s̃.de donatio.inter vir.vbi dicit q mixtus prefertur vtriq/alle gat pro hoc Hostien.quem alij sequuntur signanter. Pa= no2.de consangui.z affini.in.d.capi.j. z in.d.capi.licet. z in capi.tue/circa finem.s̃.de cler.non residen. Idem in simili possumus dicere de canonista z ciuilista / z inqũtum Joan. Mona.hic dicit/ q auditor iuris canonici z ciuilis cẽsetur auditor iuris diuini/potest resultari ratio: quia illa dicim9 ex vno vtero.i.ex fonte diuino procedere scilicet ex auto= ritate veteris z noui testamenti.ca.qualiter.el.ij.s̃.de ac= cusa.dicit enim Bald.in proe.decreta.in.ij.col.iuris cano= nici sancta sanctitas iuris ciuilis subtilitas decoratur/ vn de leges firmantur canonibus et canonum ambiguitates legibus resoluuntur: vt ex discursu glo. resultat non ergo pudeat vnum alterum consulere. Probus.

b 3 ¶ Juris diuini. Bald.in prelu.feud. colũ.iij.dicit/ q * lex ciuilis est pars legis diuine: allegat nouel.in capit. super specula.s̃.ne cleri.vel mona. Attende tamen ad vnum/ q finis fori canonici cõtentiosi/ nõ est in totũ directiuus ad salutem/nec omnia scðm ipsum licita/sunt licita in foro ani me:q2 licet de iure canonico licitum sit cõtrahẽtibus inter se decipere/citra dimidiã iusti pcij.c.cũ dilecti.z.c.cũ cãm/ s̃.de emp.z vend. Istud tñ nõ habet locũ in foro cõsciẽtie. Antoni.de Butr.z ibi Panor.q.ix.in capi.quia plerique.s̃. de immuni.eccle.Inno.z Antho.in.c.in ciuitate.de vsur.z ibi Jo.de Ana.col.vj.Panor.in.c.j.s̃.de emp.z vẽd. Saly. in auten.ad hec.xxj.q.C.de vsur.refert Tho.ferra.cautel. xix.in fi. ¶ Pro intento Jo.mo.hic/vide glo.pragma. tit. de colla.§.ordinat hec sancta synodus.in ꝟ.legere. Prob9.

c 4 ¶ Denominabo. Uide de denominatione/que citat Pet.de Ancha.consi.ccj.col.j.qð exordit.premittendum est.q * in qualibet dispositiõe hois z legis:si noua dispositio idẽ cõ= tineat q antiqua /actus denominatur a sua prima causa et antiqua dispositiõe/nõ a noua:patet ex no.in.c.j.de consti tu.s̃.hoc lib. ¶ Hinc est q testator rem semel legatã:ite rum legãdo videt sepius loqui/nõ multiplicare legatũ:de 5 lega.ij.l.Meuius.§.euz q. Itẽ rescriptũ vel priuilegiũ * qð cõtinet/qð ius cõmune nõ censetur priuilegiũ: sed ius cõmune. Inno.in.c.j.s̃.de rescrip.no.in.l.j.de thesaur.libr. x.C. ¶ Itẽ actus nõ denoĩatur ab eo qui amouet obstacu lum:sed ab illo penes quẽ erat illius actus exercitiũ impe ditũ tali obstaculo.c.cum aliquibus.de rescrip.s̃.hoc lib. ¶ Item equidẽ denoĩatio fit a digniori;passus sunt vulga res:ideo nõ cito.hinc dicimus q ratiõe huius: dignior(ce 6 teris parib9 numero)prefertur/ pone exemplũ * testator patronus decedẽs supstite filio z filia:si discordant in pre sentãdo prefertur vox masculi tanq dignior:ista est sentẽ= tia Bal.in.l.j.ff.de senato. ¶ Facit/q2 si femina relinquat executrix in testamẽto alicui9 cũ viro:nã si discordãt pre= ferk masculi cõsiliũ.no Barb.in.c.tua.col.x.s̃. de testa. qð latius cõprobat Jo. Lup9 in rep.c. p vestras.§.xliij. Suc cedit alia.s̃.de dona.inter vir.z vxo. ¶ Ratio istorum vl tra ea q adducit idẽ Lup9 ibi põt dici resultare ex his que no. Alex.de Jmol.con.lij.circa hãc.vol.iiij. q affectio ma= 7 ior * dr patris ad masculos q̃ ad feminas. q2 iniurie illa= te agnationi vĩdicãtur p masculos z nõ p feminas/ vt in.c. j.§ notandum.q feud.dar.pos. ¶ Ultra hoc vide q cumu= lat idem Alexand.ibi nume.xxxij.cum sequent. de quo di xi in rub.s̃.de renuncia. Probus.

d ¶ Se occupat. Uide que in simili no. Maria.Sozi.cõsi.cj. in fi.viso testamento.z Alex.in con.cviij.col.j.viso thema= te.vol.iiij. Domi.con.xlj.col.ij.pro clariori. z con.lvj. inter sanctissimũ.col.iij.vbi dicit q fit denoĩatio a maiori parte gñis:ponit exẽplũ ĩ scholarib9 vniuersitatis/vbi regũtur aliqui epĩ/vide postremo que tradit Signor. in consi.xcv. questio talis est. Probus.

¶ Alexander quartus. Cap.iij.

ABbates, quos apostolica sedes in exhibitione be nedictionis super popu lum speciali priuilegio insigniuit ĩ ecclesijs quę ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diui= na officia celebrãt, pos= sunt post missarum solennia & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solennem su per populum elargiri. ¶ Alibi autem publice aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel imparti= ri non valeant. ¶ Nisi hoc eis expresso apo= stolico priuilegio sit concessum. ¶ Nec eis li citum sit alijs quam monasteriorum suorũ con uersis, & qui ad illa cõuolauerint, & in quos ec= clesiasticam & quasi episcopalem iurisditionẽ obtinẽt, primã clericalẽ conferre tonsurã. ¶ Ni si eis id cõpetat ex pleno pfatæ sedis indulto.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Genus arctatur ad speciem magis verisimilem.

2 Pleno iure dicitur vt hic.
Inspectio priuilegij operatur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Accusatus tortus/dicēs se.cōfessuz metu ꝛ causa torture/ an sit audiendus cōtra grefariū cōtrarium dicentem.
2 Confessio contra naturam non valet.
3 Testibus verisimiliora deponentibus magis creditur.
4 Uerba debent interpretari ſm quod est verisimilius.
Donare pleno iure quid cōtineat/ quando donatio fit ecclesie.
5 Clausula pleno iure quid importet.
6 Expressio proprij nominis/arguit priuilegium personale.
Quādo persona est causa proxima priuilegij/illud nō transit ad heredem/secus si non sit proxima.
7 Quando priuilegiū non incipit competere defuncto: nunꝗ̄ transit ad heredem.
Priuilegium datum ob bene merita/non reuocatur/ꝛ transit ad heredem.
8 Jus quesitum ex contractu/ regulariter transmittitur ad heredes.
9 Mandatū nō presumitur/nisi ex inspectione appareat.
10 Jnspectio multum iuuat.
11 Constare quando dicitur.
Nulla est maior probatio ꝗ̄ rei euidentia.
Ubi habemus veritatē/nō cadit presumptiōis allegatio.

ABbates. Casus/ priuilegiū abbatib⁹ cōcessum in exhibitione bn̄dictionis sup populuz est ad certū casum arctandū. Et cōcessio tōsure quā dant ipsi abbates est arctāda:ꝛ vterqꝫ casus est intelligēdus/nisi in priuilegio fuerit prius cōcesso[in ecclesijs]posito priuilegio: nūc ponit interpretationē: que est notatu digna. Nā hic * genus arctatur ad speciē magis verissimilē [a]/ vt.s̄.eo.c.qm̄.per cōfessionē/ꝛ no.j.hoc lib.de ver.signi.priuilegiū[pleno iure [b]] .i.in spūalibus/ꝛ tēporalibus.s̄.eo. cū ꝛ plātare.§.in ecclesijs/ꝛ.c.qm̄ per cōfessionē [qm̄] Et sic arctatur priuilegiū quo ad speciē/vt.s̄.immediate/ꝛ quo ad tēpus/ vt hic [expresse]. Nā hoc delegatur potestati sue[arripiat] qđ specialiter mādatur si ꝓbatū fuerit.C.de exactor.ꝛ executor. lib.xij.l.quicūqꝫ. ¶Et est ratio. Cū hec alijs vt epō de iure cōi cōpetunt:debet restringi gn̄ale verbū/ vt no. hoc lib.de reg.iur.in gn̄ali.[Cōuolauerint].s̄.de eta.ꝛ qual.ꝛ ordi.preficiē.c.cū cōtingat [obtinēt.] Et qualiter hoc cognoscam: dic * ex priuilegij inspectione [c] .s̄.eo. capi.porro. Joan.Mona. Cardina.

MAgis verissimilem. Jstud facit ad decisionē questionis quotidiane. Pone Meuius * accusatur de homicidio/in carcerē detruditur: et tandem iudex ad torturā ꝓcedit. Jn actis reperitur qđ id crimen spōte cōfessus est. Meuius in contrariū dicit:sed cōfessum fuisse formidine tormētoꝝ per iudicē illatoruz ꝛ inferendoꝝ:nūc queritur cui veniat credendū: an grefario vel ꝑti. Breuiter videt̄ dicēdū ꝙ ꝑti/moueor q2 nō est verisimile/ꝙ q̇s cōfiteat̄/illud per qđ vitā adiuuat/ vel statū ei⁹ ꝛ famā minuat. Aborret em̄ hoc natura qđ cōseruari desiderat:mortē vero ꝑditionēqꝫ deuitat/ vt placet Boetio. Ratio em̄ naturalis hoc dictat/q2 nemo in cā sua/ in odiuz habuit seipm̄:vn̄ nō est ꝟisimile ꝙ existēs(vt ita dicā)ī formidine tormētoꝝ per iudicē illa... tela iudicis spōte cōfiteat̄/iuuat equidē arg.a solitꝭ de quo late per nos.s̄.de elect.in.c.nemo.in ver.firmat idē do.Alciatus:q2 cōiter tales cōfessiones cōsueuerūt assessores et potestates seu iudices per tormēta extorquere. Et sic ꝑ locū a cōiter accidētib⁹ p̄sumi debꝫ formido tormētoꝝ/hinc Jaco.butr.post Cy.in.l.ij.ff.ꝙ met.cā.repꝛ̄hēdit multū assessores: q̇ faciūt scribi ꝙ spōte fuit cōfessus: in talibus em̄ semꝑ p̄sumitur terror ab eis inferri:ꝙ licet q̇s ab eis sit relaxatus /tamē semꝑ metus instare videtur/ne iterū capiatur/ꝛ talis recte dici potest metus cōtinuat⁹. c.j.s̄.ꝙ met. cā/q2 semꝑ familiā ꝛ istrumēta ad torturā habēt ī prōptu.

Jta ꝙ potentia torquendi vel nocendi in habitu idem operatur ꝙ potētia in actu:arg.no.in.c.nō solū.đ appel.s̄.hoc lib.ꝛ.l.Labeo.ff.de stat.liber.no.Pet.de Ancha. cō.xxvij. col.iij.nō seruato ordine/ꝛ con.liiij.apparet.ꝛ habet hoc in se equitatē:nam si minima reuerentia cōtrahentis mecum reddit actum inualidū/ vt.l.j.§.que onerande.ff.quar.rer. act.nō da.c.vnusquisqꝫ.xxij.q.iiij. multomagis nimia tormētorum formido:quam formidinē iustā reddit cōis vulgi opinio:que habet ꝙ iudices captos ꝛ inquisitos de criminibus(pretermissa iuris grauitate) torquere consueuerunt:no.Bar.in.l.de pupillo.in.v.vj.vij.ꝛ.viij.q.in.§.si q̇s. ipsi pretori.ff.de no.ope.nunci.q2 plurimum tales iudices maleficioꝝ anhelant ad cōdemnationem/cum per inquisitionem procedunt/ꝛ credūt vilescere in cōspectu hominū: cum absoluunt contra leg.absentem.ff.de penis.

¶Et sic patet ꝙ Meuius ratione huius confessionis non debet damnari:quia iudex confessionē(etiaꝫ sponte factā super nō verisimili)nō debet admittere/nisi alia suffragentur adminicula/vt no.in.c.quia verisimile.s̄. de presumpt.

2 ¶Et * sicut cōfessio contra naturā non valet:no.c.fi.s̄.de confes.ita nec confessio contra presumptionem eius/ ꝙ est ſm naturā:scꝫ seipsum cōseruare/ mortemqꝫ ꝛ perniciē euitare:igitur Meuius habet reuocare talē confessionē per se vel procuratorē speciali mandato fulcitū/ sic alio nō probato/nō poterit condemnari Meuius ipse:ita in facti contingentia:dicit Petr.de Ancha.obtinuisse consi.xxiiij.visa inquisitione formata. ¶Jn proposito Joa. Mo. hic vide que dico in.c.in generali.j.de reg.iur.quibus adde/ ꝙ ma-

3 gis * creditur paucioribus testib⁹ verisimiliora deponētibus/quam pluribus non tam verisimiliora deponentibus. glo.in.c.testes.v.q.iij.glos. in cap. in nostra.vbi doct.s̄.de testib.quam sequitur alex.consi.x.col.penul. matureqꝫ.volu.vj.quem vide in consi.xj.nume.xviij.alias consului. volu.vij.dicētem ꝙ verba debent interpretari secundū quod est verisimilius.c.inspicimus.de reg.iur.hoc lib.ꝓ quo vide q̄ tradit Calca.in con.xcix.col.fi.item statutū. Probus.

b ¶Pleno iure. Adde glo.in.c.cū inter.s̄.de re iudic.Similis est in.c.cōquestus.s̄.de foro compe.

4 ¶Panor.in.d.c.cum inter.nu.xij.dicit per has glo. ꝙ si * princeps subijcit ecclesiam vel aliquem locum donat/ pleno iure:videtur donare in spiritualibus ꝛ temporalibus/si concedens talis est vt possit spiritualia ꝛ temporalia concedere/iuxta regulam quam tradit Alex.in consi.xlvij.numero quarto.visis.volu.tertio.

¶Preterea vide que citat Jnnocē.in.c.pastoralis. in fine. s̄.isto titu.ꝙ licet ecclesie concedatur alicui pleno iure/intelligitur sibi concedi:ꝙ sibi sit subiecta in spiritualibus et temporalibus:non autem conuertat eam in proprios vsus subiectionem enim quam habebat prius sibi concedere videtur.xvj.q.ij.c.visis.ꝛ.c.cum ꝛ plantare.s̄.hoc titu.ꝛ non fructus:quos nō habebat nec accipere debebat/nisi ex iusta causa: ꝛ cum magnis solennitatibus per que verba Panor.in.c.de monachis in prin.s̄.de prebend.ꝛ in.c.querelā in prin.s̄.de elec.exclamat cōtra cardinales ꝛ alios habētes ecclesias in cōmendā:quia debent eas tenere in priori statu:non diminuto solito diuino cultu:ꝛ ex fructib⁹ super extantibus deductis expen.sustentari/ꝛ aliter facientes grauiter peccant:quod facit ad comprobationem eorum que diximus in.c.nemo.s̄.de elect.deducendo contra d.Alciatum:ꝙ commendatarius non possit fructus beneficij commendati dissipare. ¶Jn principali ꝓposito vide q̄ late cumulat Fely.in.c.auditis.nu.iiij.ꝛ seq.s̄.de prescrip. Car.con.xvij.in prin.circa primū dubium. ꝛ cō.xlvij. reuerēde pater.ꝛ q̄ no.Maria.Sozi.con.liij.col.vj.in pn̄ti. vbi

5 dicit hāc clausulā pleno * iure interp̄tari seu significare: qm̄ res ꝑtinet ad aliquē/ad proprietatē ꝛ vsūfructū:ꝛ hꝫ q̇s ꝑtātē alienādi tāqꝫ rē ꝓpriā vt est tex.in.l. femine.§.illud. C.de secū.nup.ꝛ in.l.mr̄ q̄ defuncto.ꝛ ibi no.Ang.ꝛ Paul. de Cast.C.ad tertul.allegant.l.heres.qui ꝛ a quibus.C.

¶Pro Sozino habes qđ no.Alex.cō.162.nu.v. visis his q̄ copiose.vol.vj.vbi dicit/ꝙ qm̄ q̇s hꝫ ꝓprietatē cū vsufructu:đr habere rē pleno iure:qꝫuis eā nō habeat stabili iure:vide q̄ etiā latissime tradit Alex.cō.cxl.viso summario iuriū.vol.vij.vbi vnū subdit ī ꝓposito.no.ꝙ ꝟba ista pleno iure/absolute posita ꝛ nō respectiue:dicūtur importare plenitudinē.sec⁹ vbi sunt posita in aliq̄ materia respectiue q2 rō subiecte materie facit qđ aliđ importēt:allegat Bal.i.l. Julianus.§.fi.que alias incipit si hoīem.ff.de rei vend.

¶Uide de hoc verbo/pleno iure/ea que do.Stepha.Bertrand.tradit consil.cxlviij.col.fi.si honorabilis.parte.iij.et Alex.consi.lxxxix.in prin.exordien , excellētissimi. vol.v.

ꝙ hec verba pleno iure spectare/important petitoriũ.tex. in capi.querelam.ꝛ ibi in indiuiduo not.Inno. in ver. pleno iure.ſ.de elec.ad idem tex. in.l.iulianus/in fine/in ver. plenũ ius.ff.de rei vendi.ꝛ in capit.cum ꝛ plantare.§.nihilominus.ſ.isto titu.alleg.hic per Ioan.Mona. Idẽ Alexand.consi.lvj.col.j.perlectis verbis/volu.iij.ꝛ late/consi. ccviij. volu.ij. viso summario/vbi dicit ꝙ hec verba pleno iure/idem important ac si dictum esset / id est sine diminutione.Bar.in.l.precibus.C.de impuber.ꝛ Docto. in.l.centurio.ff.de vulg.ꝛ pupil.substitu. firmat Deci. consi.468. numer.x.superiori anno/vbi infert/ ꝙ si res sit tradita cuꝫ onere ipothece/non dicitur pleno iure acquisita/ not. late idem Alexand.in.d.consi.ccviij. col.j.ꝛ Deci.consil.498. col.ij.viso casu. ¶ Ratio quia ille dicitur solum habere pleno iure:qui eam liberam alienare potest. d.l.femine.§.illud/ꝛ.§.fina.C.de secund.nupt.not.Areti.in cõsilio.xix.numer.iij.ex facto. Probus.

c ¶ Inspectione. Etiam si sit personale: vt quia est nomen
6 proprium que expressio * arguit priuilegium personale/capitu.quoniam abbas/ꝛ ibi Ioan.Andr.ꝛ alij scriben. ſ.de offi.delega.Idem Ioan.Andr. in reg.priuilegium/ ꝛ Dy. ante eũ:qui dicit vnum/ꝙ quãdoqꝫ persona est causa priuilegij proxima:ꝛ non transit ad heredem.l.quia tale.ff.solu. matri. ꝛ.l.priuilegia/ꝛ in.l.in omnibus. ff.de reg.iur.quãdoqꝫ persona non est causa proxima priuilegij:sed lesio/vel alia naturalis causa:vt in muliere que iuuatur velleyano/ ꝛ tunc transit ad heredem.l.non solum.ff.de in integr.restitu.ꝛ.l.heredem.C.ad velleia. sequitur Maria.Sozi.consi. lviij.colũ.ij.consilijs nostris: qui ibi subdit vnum aliud: ꝙ
7 quando priuilegium * nunqꝫ incepit competere defuncto/ nunqꝫ transit ad heredem. Bart.in.d.l.quia tale/per.l.j. in fine. ff. de constitutio.princi.

¶ Istud tamen poteris limitare non procedere / quando priuilegiuꝫ reperitur datum defuncto causa remunerationis:ꝛ ob benemerita: quia quemadmodum tale priuilegiũ habet vim contractus : ꝛ non potest reuocari nisi ex causa.Bald.in.l.qui se patris.C.vnde liberi ꝛ Paul.de castro in.l.digna vox.C.de legib.facit text. not.in.l.si pater.§.si quis aliquem/de donatio. ff.ita pari ratione videtur transmissibile ad heredes:licet defuncto non competierit: scilicet cum effectu : quia eo nunqꝫ vsus est morte preuentus:
8 premissa firmantur / quia ius quesitum * ex contractu regulariter transmittit ad heredes/iuribus vulgatis/quãquam sit quesitum sub expressione proprij nominis. l.iurisgen.§.pactorum/ꝛ.l.tale pactum. ff.de pact. facit.l.annua. §.primo.ff.de alimen.ꝛ ciba.leg.not.late Alexand.consilio lxxj.circa exhibitionem/volu.vj.

¶ Istud qđ hic dr ex inspectione. Idẽ dicito ac si dicat ex tenore/de quo apud Alex.con.lv.circa finẽ,pspectis/vol. iiij.ꝛ Deciũ cõ.468.nu.9.supiori anno/ ꝛ cõ.470.nume.
9 vj.duo dubia. Idem dic etiam de mandato * quod non presumitur/nisi contractus ex eius inspectione apparet/capitu.cum in iure.ſ.de offi.delega.ꝛ.l.j.C.de manda.princ. no.Alex.in consi.vj.nume.iiij.volu.iiij.ponderatis his.

¶ Inspectio enim multuꝫ iuuat: vt legitur apud Decium consilio.cccclxxv. col.prima/ in causa que Mantue:vbi ait ꝙ ex sola inspectione testamenti:heres institut⁹ debet mitti in possessionem/not. Petr.de Anchar.consilio.cxlvj. in predicta questione reperio.Idem Deci.in consilio.lxxxiiij in princi.excellentissimi.

10 ¶ Ratio/quia illud dicitur * cõstare/quod apparet ex inspectione instrumenti. Antho. de Butr.per illum text. in capitu.cum contingat/in.iij.not.ſ.de rescript.ꝛ in capi.cuꝫ dilecti.in.iij.not.ſ.de donatio. Et manifeste dicitur constare/de quo est instrumentum publicum.Bar.in.l.j.Nisi.venio ad questionem.ff.de no.oper.nuncia.not.Deci.in capi. licet causam/not.xiij.ſ.de proba.tradit idem Deci.in cõsil. 488.in prin.in causa/ꝛ lite:qui subdit in.d.not. id verum/ quando nil in instrumentũ opponitur: secus si opponatur: vt ibi probat. ¶ Constare etiam dicas per rei euidentiã.
11 Quia nulla * maior est probatio:qꝫ rei euidentia.Innoc. in capi.proposuisti.de proba.facit.l.emptorem/ in princi.ff. de actio.empt.tradũt Neapo.decisio.cvij.nume.vj.in causa dñi motie.vbi subdunt: ꝙ vbi habemus veritatem : non cadit presumptionis allegatio ex cursu temporis : qꝛ plus demonstratur per facti presentiam qꝫ per vocis efficaciaꝫ. Bal.in.l.j.col.ij.C.de edil.actio.tollitur ergo presumptio per id quod in contrarium apparet.l.cum multe.C.de dona. ante nupti. Probus.

¶ Alexander Quartus. Cap.iiij.

AVctoritate sedis apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas in locis non exemptis sine diocesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant,neque in sic constructis nec tẽpore interdicti(casibus expressis in iure duntaxat exceptis) celebrent vel faciãt celebrari diuina. ¶ Quod si talia presumpserint ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur. ¶ Et si quas propter hoc exemptorum ipsorũ conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus. ¶ Inhibemus insuper ne in locis etiam exemptis,hoc ipsi exempti facere audeant,nisi super his licentiam vel priuilegium habeant sedis apostolicę speciale. ¶ Causas quoque siue lites proprias suorum hominum liberorum,quę videlicet tantũ ad ipsos homines pertinent ijdem exempti suo nomine siue vt actores,siue vt defensores aliquatenus non assumant. ¶ Etiam si sint ipsis dicti hoĩes censuales,cum id nequaquam licitũ sit eisdem.

AVctoritate, Hoc.c.tres põit inhibitiones/ [nõ psumãt] hoc est cõtra ius cõe/in autẽ.de eccl̃ia.ti.§ si qs aũt voluerit. col.ix.auten.vt nullus fabr.in pn.colla.v.[exceptis].ſ.eo.ꝙ nõnullis.ꝛ.j. de sent. excõ.c. vlt.§.j.ꝛ.§.in festiuitatib⁹.[cõpescant]qꝛ in p̃missis ratione delicti sunt epis subditi : ꝛ autoritate hui⁹ ꝯstitutiõis.ſ.hoc li.volẽtes. [reuocam⁹]nã cũ in hoc casu se iure cõi cẽseant isti exẽpti/eoꝝ priuilegia ad hũc casum se
a nõ extẽdunt/ a vt no.d.c.volẽtes [speciale].Et est ratio/ qꝛ in hoc casu papa est eorum epũs/qui requiri debet[licitum]institu.de iniur.§.sed si libero.Et de hac materia no. Inno.ſ.de appel.c.dilectis. Io.Mo.Cardi.

a NOn extendũt.Hinc dr ꝙ in priuilegio concesso filio nepoti ex frib⁹ nõ veniũt filie/dicit Car.cõ si.cxxxv.nu.v.puto filias pdictas/ allegat.c.ꝙ alicui gratiose:de regu. iur. ¶ Et sic habes ꝙ in priuilegijs masculũ nõ cõcipit femininũ: non intelligat ꝓprie:sed ex interpretatiõe:sꝫ priuilegiũ dꝫ proprie ꝛ stricte intelligi/ꝛ nõ extẽdi.d.c.qđ alicui/firmat Decius cõ.ccccliij.nu.iij.cõsultũ fuit/vbi subdit in ꝓposito/ꝙ masculinũ cõcipit femininũ ex interpretatiõe extẽsiua nõ autem de proprietate sermonis.Bar.in.l.j.ff.de ver.signi. per.l.pronunciatio.in prin.eo.titu. Probus.

¶ Clemens quartus. Cap.V

NE aliqui de indultis apostolicis cõfidentes,alios confidentius in suo iure molestent,& ordinariorum iurisditionem contemnant, pariter & eludant. ¶ Omnes indulgẽtias & priuilegia qui=

buſcunque ſingularibus perſonis eccleſiaſticis vel ſecularibus cuiuſcunque ſint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut ſtatus quod interdici a quocunque vel excommunicari non poſſint, nec terrę vel eccleſię ipſorum eccleſiaſtico interdicto ſupponi, ſub quacunque forma verborum conceſſa. ¶ (Illis per quę regibus & reginis eorumque filijs, necnon & religioſis quibuſcunque non perſonarũ tantũ, ſed ordinũ priuilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiuſmodi conceditur, dũtaxat exceptis, de fratrum noſtrorum conſilio ad ordinariorum ſententias & proceſſus edicto perpetuo prohibemus extendi.

a b NE aliqui, Hec decreta. arctat priuilegia certa: vt ipſa non extẽdãtur [a] ad ſententias: & pceſſus ordinariorum [illis] hic quoſdam excipit [imunitas] Sed ſi hoc fuerit dubium / papa cõſulatur [b] .s. hoc lib. de offi. ordina. c. ordinarij. §. ſi vero. ff. de reg. iur. neratius. Joan. Mona. Cardinalis.

a EXtenduntur. Adde tamen caſus in quo priuilegium extenditur: vt qr quando eſt conceſſum pro ſe extenditur etiam ad miniſtros ſine quibus quis eſſe non poteſt. l. adminiſtrantes: in prin. ff. de excu. to. vbi Bar. & Bald. in auten. habita. C. ne filius pro patre. tex. in. l. certum. ff. de vſur. & habita. haberi enim debet conſideratio non ſolum de perſona ſua ſed etiam de perſonis / ſine quibus ſm ſtatum ſuum honeſte viuere non poteſt. Decet enim viuere ſecundum quod militem conuenit proquo vide que tradit Areti. conſi. xvij. colum. penul. conſideratis. Probus.

b ¶ Papa conſulatur. Vel fiat vt not. Decius conſi. ccccxlv in principio / in caſu &c. Probus.

¶ Clemens Quartus. Cap. vj,

VT apoſtolicæ ſedis benignitas (quę nõnullis abbatibus alijſque p̄latis quib⁹ nõ competit ex propria dignitate conceſſit in eccleſiarum ſuarum gloriam & honorem, quod mitra & alijs põtificalibus vti poſſint) prouideat ne inde ſcandala oriantur, ſic tamen quod ipſi priuilegiati ſuorum priuilegiorum non fruſtrentur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuum maioritas appareat dignitatum. ¶ De fratrum noſtrorum conſilio præſenti decreto ſtatuimus vt abbates & alij quibus mitrę vſus eſt ab eadem ſede conceſſus. ¶ Exempti quidẽ in prouincialibus concilijs & epiſcopalibus ſynodis (quibus nonnulli eorum intereſſe tenentur) mitris tantummodo aurifriziatis (non tamen aureas, vel argenteas laminas aut gemmas habentibus) vti poſſint ¶ Non exempti vero ſimplicibus, & albis ac planis vtantur. In alijs vero locis exemptis & non exemptis mitris liceat illis vti, prout conceſſa eis ab eadem ſede indulta permittunt.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Priuilegium debet habere effectum: ita q honor ſuperioribus deferatur.
Preſentia maiorum / operatur temperamentum.
2 Priuilegium in eo quod tangit ius tertij: eſt ſtricte interpretandum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Mitra quare habeat duo cornua: vide hic.
2 Pena mitriationis: continet corporis coertionem.
3 Quis incurrit infamiam / non attendendo an inſit dolus / vel culpa.
4 Pontificalia indumenta ĩ inferioribus ab ep̃is: tantũ operantur / ſicut genitalia mulis.
5 Priuilegium perditur per non vſum .x. annorum ſpacio.
6 Non valens vti priuilegio / illud non perdit.
7 Confeſſio deriuatur vt hic.
8 Preſentia ſi requiratur aliquorum / qui non ſunt: quid dicendum.
9 Quando iura requirunt preſentiam: intelligitur cum intelligentia.
10 Preſentia poteſtatis loci / operatur in ſinuationem donationis.
11 Auctoritas principis data in contractu operatur vt hic.
12 Delatio iuramenti regulariter fiat per iudicem / non per ſcribam.
13 Judex proferat ſententiam per ſeipſum.
14 Preſentia non preſumitur niſi probetur / quia eſt facti.

a b c 1 d VT apoſtolicę, Hoc. c. interp̃tatur priuilegia data ſuper conceſſione vſus mitre / [a] & aliorũ pontificalium / [b] [orantur] & ita priuilegium propter ſcandalum [c] modificatur & arctatur / & ſequitur modus optimus modificationis / nam & priuilegium * debet habere effectum [d] ita tamẽ q ſuperioribus honor deferatur: nec ſcandalum eis fiat / [in alijs]. Et ſic nota q

e f preſentia [e] maiorum / operatur [f] temperamentum in indultis inferioribus conceſſis. Et ex hoc capitu. & duobus precedentibus euidenter colligitur verba indultorum generalia reſtringi & iſte verſi. loquitur quando vtens nõ eſt in preſentia prelati ſui / ſed precedens / quãdo eſt preſens prelatus: ſed quid ſi epiſcopus in iocundo ſuo aduentu eſt in vno monaſterio / in craſtino iturus ad eccleſiam ſuam vt fuit in monaſterio ſancti remigij remẽſis. Et abbas vſus eſt mitra aurificiata / an poſſit & videtur q ſic: quia hic loquitur in certo caſu / dic contra / quia concilium & ſynodus ſunt hic quia hinc ſunt conuocatio que hic eſt arg. xij. diſtinct. c. fina. Item papa preſentibus alijs idem obſeruat / vt omnes vtantur mitris ſimplicibus / arg. xj. diſt. c. fi. inſtit. de ſatiſdatio. in fine. 2 ¶ Item priuilegiuz * in eo quod tãgit ius tertij / ſtricte eſt interpretandum. no. j. hoc lib. de reg. iur. c. decet. Jo. Mo. Card.

a 1 VSus mitre. Mitra duo * hz cornua vtrũq testamentũ / vetus videlicet & nouum: ſignificantia: quod vtrunq ſcire debet qui mitram gerit: ſecundum Archi. & Prepo. ac Domi. in fine. in. c. diſciplina. xlv. diſtinct. pro quo vide. c. qui epiſcopus. xxiij. diſtinctio.

¶ Dicebat autem pogius in facetiis ꝙ ea duo que pendent retro significant eos neutrum scire: quod contingit sepius hoc nostro tempore: vt patet experientia rerum magistra. in prelatis mitratis ⁊ grandi contra sancta ecclesie concilia instar hircorum cum capris barba munitis quos nonnulli (falsi tamen) prothonotarij dicti modo simie insequũtur: quod est horrẽdum in ecclesia scandalum ꝙ orthodoxe fidei.

¶ Attende ad vnum de vsu mitre: quia aliquando non dicitur honorabilis status quia nostris temporibus datur delinquentibus in penam: que appellatur secundũ Card. consilio. xciiij. hec est quedam inquisitio pena mitrationis

2 * que continet corporis coercionez. ff. de penis. l. si quis forte. in fine cum. l. sequen. ⁊. l. in lege cornelia. ff. ad leg. corne. de sicca. ratio q: tendit hec pena mitratiõis ad irrogandam infamiam: quo etiam in casu requiritur dolus. glo. in. l. in actionibus. in verb. non ob culpam. ff. de in litem iura. vbi Jas. post alios dicit: id verum si per sententiam ir

3 rogetur infamia: secus si ipso facto * quis efficiatur infamis a lege: quia tunc lex adeo aborret ꝙ non considerat an dolus vel lata culpa intercedat. l. palam. §. finali. ff. de ritu nupt. Probus.

b 4 ¶ Pontificalium. Dic quod in inferioribus ab episcopo * ipsa pontificalia tantum operantur: sicut genitalia in mulis: quia nihil pontificalis ordinis exercere possunt in honorem ecclesiarum solum dantur. Jo. and. ⁊ Petr. hic vide lap. allega. xix. Probus.

c ¶ Propter scandala. Uide que in simili de scandalo vitando dicit Jas. in con. xxxviij. vol. iij. dixi. s. in prohe. in ver. relaxatio. nu. xj. Probus.

d 5 ¶ Effectum. Qui * exorditur per vsum/ quod si quis non vtatur priuilegio spacio decem annorum: priuilegium ipsum perdidisse videtur. l. j. ff. de nundi. glo. in. l. falso. C. de diuer. rescri. Bar. in. l. fina. colum. fina. ff. de cõstitu. princi. Panor. in. c. vt priuilegia. numero. iiij. s. hoc titu. Petrus de Ancha. consil. cclxj. in fine. in questione que vertitur Doc. in. c. cum accessissent. s. de constitu.

¶ Quod intelligas verum quando priuilegiatus habuit facultatem vtendi priuilegio: ⁊ vti noluerit. Sed si vsus

6 non fuit * quia occasio data non fuit: non habet locum. d. lex. j. glo. fina. in. cap. abbate. supra de verbo. significa. et ibi Panor. no. ex ea. numero. xviij. ꝙ non vsus priuilegij voluntarius tollit priuilegium: sed non vsus necessitatis non quia ex quo non potuerunt vti priuilegio/ non sunt in mora vel culpa. Jstud prosequitur idem Panor. in consil. cj. columna penulti. in questiõe que vertitur in prima parte: quod comprobare poteris per ea que not. Barto. in. l. in filijs de decurioni. lib. x. C. vbi dicit ꝙ habens ius eligendi in ecclesia/ ⁊ per centum annos non eligit: quia nõ expediebat/ non perdit priuilegium: idem Bart. in simili in. l. cum scim⁹ de agr. ⁊ censi. libro. xj. C. ad id Jnnoc. in cap. dilectus: columna. ij. supra de capel. mona. dum dicit: quid enim si in aliqua ecclesia vel persona ita bene se habet: per. l. vel plures annos/ nunꝗ potuit exercere visitationem in ea vel iurisditionem/ nunquid propter hoc amittet eps ius suũ in ea: absit. Uide latius comprobatũ per Jaso. in. l. finali. numero. xxxv. cum sequen. ff. de constitu. princi. Probus.

e ¶ Quod presentia. Uide effectum vnum presentie per Sozi. consilio. ccxciiij. columna prima: viso testa. ꝙ confessio facta in testamento non iurata: si non fuit facta parte presente ⁊ recipiẽte/ non ꝓbat/ pro quo habetur: quod ex

7 significatione vocabuli resultat. Quia cõfessio * idẽ est ꝙ simul fassio quia deriuatur a fateris: vel. tere: fatetur. Et dictio con: sequuta iuncta: denotat simultatẽ locutionis l. prima. §. primo. ff. de pact. l. consensu in princ. ff. de actio. ⁊ obliga. ꝙ non ꝓbet. casus est in auten. de iureiur. a mor. prest. in princ. vbi talis confessio non iurata non probat/ ⁊ ⁊ ibi hoc determinat. Jacob. de bel. visu ⁊ est text. in. l. cuz quis decedens. §. codicillis. de lega. iij.

¶ Habeo ⁊ aliud satis tamen remote: ꝙ qui se fundat in prescriptione. x. annorum oportet ꝙ probet etiam presentiam illius contra quem prescribitur: alias non obtinet: ita tenet Jacob. Butriga. in. l. vlti. per illum tex. C. de prescript. long. tempo. quem sequitur Bald. per illum text. in. l. prescript. C. quib. obliga. long. temp. prescrib. tradit Alex. con. clxxvij. nu. xiij. in causa ⁊ lite. vol. vj.

¶ Et quo ad confessionis receptionem: tenet Cy. in. l. vnica. in. vj. questio. C. de confes. vbi Saly. in. xv. oppo. ⁊ in. l. iubemus. C. de liber. causa. per eundem Saly. ⁊ in. l. generaliter. in. vj. q. C. de non nu. peca.

¶ De iure tamen canonico valet confessio parte absente: etiam ad obligandum. Alexander consilio. ccxl v. numero. vj. volumine. vj.

8 ¶ Jtem licet in aliquo actu * de eius substantia requiratur aliquorum (forte duorum propinquorum) presentia: hoc non habet locum quando nulli supersunt propinqui: quia tunc quis prohibitus libere contrahit. Et lex intelligitur existentibus propinquis. Bald. ⁊ Ange. ⁊ moder. per illum tex. in. l. turpia. §. primo de lega. j. idem Bald. in l. in coniunctione. C. de nupt. ⁊ in. l. prima. C. vnde vir ⁊ vxor. ⁊. in. l. cum heres. ff. de acqui. here. sequit Alex. con. ccvj. nu. vj. ponderatis verbis. vol. vj.

9 ¶ Jtem quando iura * requirunt presentiã intelligitur cum intelligentia. l. diem proferre. §. coraz. ff. de arbi. ⁊. l. coram. ff. de verb. signifi. idem Alex. eo. vol. con. ccxij. numero. xxxj. ponderatis his: ideo ibi ipse subdit Jdem Alexã. ꝙ quando requiritur intelligentia: non sufficit ꝙ testis dicat confessionem factã fuisse parte presente: nisi dicat etiã ꝙ facta fuit parte instante/ ⁊ petente/ seu confessionem acceptante. Saly. in. d. l. iubemus. C. de liber. causa. ratio q: potuit esse presens corpore/ ⁊ non intelligentia: ita probatur in. l. prima. §. fina. vbi Bar. ff. de autori. tuto. vbi Apostilla ad eum. Docto. post glo. in ver. interrogatoria. c. presentium. de testib. hoc lib. cũ alijs per Alexã. vbi. s. adductis/ ⁊ in cõ. clxxx. in causa angeloꝝ: vol. ij.

10 ¶ Preterea adest alius effectus presentie: q: licet * regulariter in donationibus requiratur insinuatio: tamen si donatio fiat coram potestate loci: illud sufficit ꝓ insinuatione. l. omnium: ⁊ ibi no. Bar. ⁊ alij. C. de testa. l. fi. de ꝓd. curia. lib. x. C. ⁊. l. iij. ⁊ ibi not. Bald. C. de diuer. rescrip. ⁊ Bar. in. l. modestinus. ff. de donatio. Jo. de imol. in. c. cum contingat in. x. membro. s. de iureiur. quos sequitur ⁊ refert Alex. de imol. consil. ccxvij. nu. vij. ponderatis his q̄ in themate narrantur. volumi. vj. ⁊ consi. xx. numero. v. põderatis. volu. iij.

11 ¶ Jdem dic ⁊ fortius si coram * principe. ar. eoꝝ que not. idem Alex. consi. ccxl. circa finem. perspectis ⁊ ponderatis eo. vol. ꝙ tantam firmitatem tribuit cõtractui autoritas principis vt non possit quis dicere se ex eo contractu esse lesum/ nec restitutionem in integrum petere/ etiam vbi alias esset persona cui restitutio in integrũ concedi soleat allegat Arch. ⁊ Joannez And. in capitul. primo de pact. hoc lib. ¶ Facit ⁊ vlterius quod notat idem Alexander consi. clxxvij. col. prima. visis ⁊ lectis attestationibus. vol.

12 vij. ꝙ licet * iuramentum in litem debeat deferri per iudicem/ ⁊ non sufficeret ꝙ deferretur a notario. per. l. videamus. §. deferre. ff. de in litem iurand. vbi Bar. tamen si deferretur a notario de mãdato iudicis presentis ipse iudex deferre videretur. arg. l. falsus. §. sed si is. ff. de furt. ⁊. l. si ꝓcuratoris presentis. ff. de verborum obliga. quem sequuntur doct. in dicto. §. deferre. ⁊ Anthonius de Butrio in capitulo. tuis. supra de testibus. versi. quid si testis offert. no. Neapol. decisio. ccxlv. numero octauo. magnifici. ad idez ꝙ not. Petrus ⁊ Cynus in. l. secunda. C. de sent. ex peric. recitan. vbi volunt. ꝙ licet iudex * (qui non est de numero illu-

13 strium) sententia non possit per alium recitare ⁊ proferre: sed per seipsum: tamen si notarius presente iudice ex eius commissione pronunciet ⁊ legat: valebit sententia: quia sicut dominus presens potest per procuratorem stipulari: et tunc propter presentiam acquiritur sibi domino actio sine cessione. d. l. si procuratori presentis: ita poterit iudex presens (etiam non illustris) suam sententiam per ministrum proferre/ ⁊ satis dicetur iudex protulisse: ita etiaz no. Bal. in. l. prima. C. de senten. ex peri. recitan. ⁊ in. l. aliquando. in. vj. oppo. ff. de offi. proconsul.

¶ Jtem dicit domi. Bertrand. consilio. clxvij. numero. iiij. viso themate. parte prima. ꝙ patientia que videtur equiparari presentie: non prestat autoritatem extra iuris dispositionem.

¶ Jtem vbi requiritur presentia debet esse cautus aduocatus vt faciat articulos ⁊ probationes de presentia/ alias

14 deficeret in salutari suo: quia * presentia (cum facti sit) nõ presumitur/ nisi probetur: allegat. l. in bello. §. facte. ff. de captiv. not. Alexander consilio. xcij. in fine viso ⁊ opportune. volumine quinto.

¶ Quod autem diximus de autoritate principis: idem dic de presentia principis/ per ea que no. Alexander in consilio. lxiiij. numero quarto/ supremi. volu. quarto. post Bald. in. l. fina. C. de contrah. emp. vbi ait ꝙ licet consiliarij principis non possint emere res subditorum: tamen si illas emunt de consciẽtia principis/ possunt: quia presumitur ab-

esse sinistra suspitio propter presentiam principis.
¶ De presentia viri circa mulierem suam testantem: vide Alex. in con. cj. ꝛ col. iiij. super eo. vol. iij. Probus.
f ¶ Operatur.. Dic in proposito ꝙ inoleuit consuetudo quod episcopi assistentibus. do. cardinalibus non portant rochetum/saltem discoopertum: nec domi. Cardinalis assistente papa: nec pretores ciuitatum baculum iusticie ferunt assistente prouincie preside: ita dicit Berta. in tractatu de episcopo in prima parte libro quarto: sub rubri. de vita episcopi: columna secunda. Probus.

¶ Bonifacius Octauus, Cap. vij,

CVm personę ecclesiastice tam religiosę quam seculares plura præsumant, quę ipsis infamiam pariunt, & alijs inferunt lęsionem, prætextu exemptionis vel libertatis quam asserunt se habere ordinariorū correctiones & ordinationes subterfugientes ac eorum forum siue iudicium declinantes. Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere, statuimus vt hi qui se asserunt per priuilegia seu indulgentias apo. sedis exemptos, a locorum ordinarijs requisiti huiusmodi priuilegia vel indulgentias (quibus se dicunt fore munitos) ipsis ordinarijs in loco congruo & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspitione carentibus ad hoc per dictos ordinarios deputatis, infra terminum competentem pro facti qualitate ipsorum ordinariorum vel delegatorum suorum arbitrio moderandum, iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter exhibere, nec non de articulis de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere teneantur.
¶ Si autem ad fundandam intentionem suam super huiusmodi libertate solum modo præscriptionem canonicam duxerint opponendā, eisdem ordinarijs vel delegatis ab eis viris prudentibus non suspectis de pręscriptione huiusmodi facere debent fidem. ¶ Quod si tales priuilegio & pręscriptione asserant se munitos priuilegium quidem ipsum exhibeant, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegiū exhibitum non ad plenum per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobādam, sed tale est quod saltem causam præbeat præscribēdi coram personis prædictis annorum. xl. pręscriptionem teneantur probare præscriptionisque probatione pendente. Licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur, tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribendi præbet) faciunt fidem in libertatis vel exemptionis possessione non violenta, non clandestina, nec concessa precario de qua fidem coram eisdem fecerint non turbentur.
¶ Si vero priuilegium per se sufficiens, quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale quod pręscriptioni canonicę causam pręstet, cum præscriptionem allegant nō exhibuerint vt est dictum (cum de iure communi ordinariorum intēsio sit fundata) sua iurisditione vti possint in eosdem libere donec de præscriptione canonica (vt præmissum est) fecerint plenam fidem.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 ¶ Priuilegium licet non sit sufficiens: dat tamen causam prescribendi.
Si priuilegium non exhibeatur: ordinarij iure suo vtunt
2 Non datur copia: nisi de clausula de qua est controuersia
Exemptio non prescribitur.
3 Par contra parem potest prescribere que sunt iuris episcopalis: vel ecclesie baptismalis de iure cōmuni.
Quando sit necessarius titulus ad prescriptionem vide hic.
4 Ordinarius non de sua causa: sed de causa ecclesie cognoscere potest.
In dubio ordinarius cognoscit an sua sit iurisditio.
5 Lites debent procedere sine suspitione.
6 Quod est meum ex priuilegij concessione: non potest esse meum ex alia causa: sed confirmari potest vsu possessione ꝛ superioris approbatione.
7 Consuetudo est optima legum interpres/ nedū legum cōmuniū sed etiam specialium vt priuilegiorum.
Conditione extante/perinde est ac si ab exordio esset pure concessum.
8 An priuilegium possit augeri per prescriptionem sequentem/vide hic.
9 Qui priuilegium approbat pro se/ergo contra se.
Non debet eadem res/iure diuerso censeri.
10 Quem titulum prescribendi dat priuilegium/vide hic.
Quod meum est/non prescribo.
11 Vbicunqꝫ est titulus pro donato: est etiā titulus pro suo: quia titulus pro suo est titulus generalis ad omnem titulum a quo dominium acquiritur.
12 Priuilegiū successoris impetrātis/dat causaꝫ prescribēdi.
Vbi est presentatio supina/non est satis pro titulo donatū esse: sed donatum esse oportet.
13 Error quandoqꝫ facit ius/ ꝛ sic potest is dare viam ad acquirendum prescriptionem.
14 Actio publiciana magna innitur equitate.
Minor prescriptio. xl. annorum non currit cōtra ecclesiaꝫ.
15 Quis nō debet recipere ex sua liberalitate illiberalitatē.
16 Qui in vno grauatur/in alio debet releuari.
Iudex non potest priuare partem possessione/nisi causa cognita.

¶ [illegible] Domini Philippi [illegible]

1 Quod competit ex priuilegio [illegible] quod competit de iure cōmuni non [illegible].
2 Dispositio [illegible] non extenditur etiam ex identitate rationis/de casu ad casum.
3 In dubio iurisditio debet referri ad ordinarium.
Constitutio vicarij comprehendit solum ea que sunt ordinarie iurisditionis non delegate.
4 Priuilegiatus contra pariter priuilegiatum/ non vtitur

priuilegio.
5 Non est verisimile/ q princeps voluerit priuilegiare vnum contra alterum priuilegiatum.
6 Priuilegiatus in specie/ prefertur priuilegiato in genere. Lex minus generalis pro specie reputatur.
7 Maior specialitas/ magis indicatur respectu persone quã cause.
8 Magis priuilegiata persona attenditur.
9 Princeps cognoscit inter se ⁊ suos subditos/ non inter se ⁊ non subditos.
10 Suspitio dicitur causa sufficiens: vt litis fiat euocatio. Ubi caput est suspectum: totum consilium potest recusari: secus si vnus ex membris.
11 Ad allegandum causam suspitionis / requiritur speciale mandatum.
Suspitio/ ⁊ timor/ sunt animi passiões.
12 Ignar⁹ assessor potest recusari: licet sit peritus in aliis.
13 In recusatione iudicis facienda/ reperitur differentia inter ius canonicum ⁊ ius ciuile.
14 Duplex reperitur priuilegium/ affirmatiuũ videlicet/ ⁊ negatiuum.
15 Negatiua magis negat/ q̃ affirmatiua affirmet.
16 Cautela non mutat naturam/ nec actus substantiam.
Noua puisio a quo debeat obtineri : ⁊ a quo non: vide hic.
17 Inutilis manus pape appositio non afficit.
18 Diuersitas nominum non inducit diuersitatem rerum.
19 Testi approbato (etiã tacite) nihil potest opponi: licet non sit idoneus.
20 Non potest prescribi q non appelletur ad principem.
21 Quid dicatur specialius inter duo specialia: vide hic.
22 Iudex debet esse medius inter partes.

CVm persone, Hoc.c. prefatione premissa tangit: quid iuris cum quis per priuilegium solum exemptum seu liberum se asserit. Secundo in .§. [si autẽ] quando per prescriptionem canonicam. Tertio in .§. [⁊ si quando] per vtrunq;: ⁊ hoc casu tripliciter: quia si priuilegium hoc casu exhibeatur vt in primo dicto est faciendum. Et si priuilegium * non est sufficiens dat tamen causam prescribendi: iste exhibens priuilegium tale si habet possessionem non vi / non clam / non precario ꝯcessum vel nõ est in possessione turbãd⁹: vt in .§. ⁊ [si priuilegiũ] ⁊ si priuilegiũ non exhibeat tunc ordinarij libere iure suo vtantur [a] donec de prescriptione canonica fiat [b] fides: vt in .§. si vero [Secreto] scio q in antiqua que fuit Alex.iiij. est secuto/ ⁊ sic ponitur. s̃. de fide instru. accepimus [ostendere] dicunt quidã pro illo..c. seu articulo de quo cõtenditur. s̃. de fide instru. c. contingit.

¶ Contra dic nam ostensio seu exhibitio ⁊ integra lectio fiat Sed non * dabitur copia/ nisi de clausula de qua est controuersia: vt hic. ⁊ d.c. contingit [integraliter] ne precedentia vel sequentia arctent articulum: de quo ꝯtendit ff. quemad. testa. aper. l. ij. §. diem [canonicaz.]

¶ Sed quam dices prescriptionem canonicam : dic q non possit esse plena exemptio per prescriptionem/ nam illa nõ prescribitur. s̃. de prescrip. cum non liceat: ⁊ .c. cum ex officij. ⁊ de prescript. xxx. vol. xl. anno. cõpetit : ⁊ propter hoc notabiliter statim dicit super huius libertate nihil proponens de prescriptione: quod est verum : quo ad superiorẽ ⁊ subditum: sed tertius potest. s̃. de re iudi. cum super sed certorum iuriũ esse posset prescriptio contra superiorem eo titu. auditis. s̃. de excessi. prelato. accedentibus. s̃. de consang. ⁊ affini. c. j. Par tamen contra * parem potest prescribere que sunt iuris episcopali vel ecclesie baptismalis [c] de iure cõmuni: vt sunt decime. s̃. eo. accedentibus. s̃. de de deci. dudum. ⁊ .c. cum in tua.

¶ Sed nunquid in predictus omnibus est necessarius titulus vt prescriptio procedat: dic q sic: vbi ius cõmune est in contrariũ, nisi allegetur p̄scriptio tanti temporis cuius memoria non habetur [d]. s̃. hoc lib. de prescript. c. j.

¶ Sed si ius cõmune non est contra allegantem prescriptionem: secus.

¶ Et dic ius cõmune nõ est cõtra innitẽtem ex prescriptione dupliciter: aut quia illud de quo contenditur ita [e] cadit in vnum de contendentibus sicut in aliuz/ vt est possidere ⁊ habere fundum: vel quia ius commune est quo ad episcopum vel rectorem parrochialis ecclesie : vt in decimis ⁊ caussis matrimonialibus contra quos non contendentes: sed quantum ad tertium pro quo non impugnat ius commune: ⁊ q̃tum ad hunc potest prescribi sine titulo sic loquitur. s̃. eo. accedentibus/ quo ad istos duos qui pari passu ambulant: nil iudeus iudeo. ⁊c. C. de heretic. l. penul. ⁊ .C. de inoff. testa. in arenam [Ordinarij.] Sed quo modo ordinarius vel eius delegatus in hoc casu cognoscet: cum causa sit sua [f] Sol. * ordinarius de causa ecclesie cognoscere potest: licet non de propria. Arg. j. hoc lib. de penis. Romana.

¶ Uel dic/ iste allegans prescriptionem denegat iurisditionem esse ordinarij : ⁊ ordinarius econtra. Et sic in dubio hoc ordinarius cognoscit an sua sit iurisditio. ff. de iudic. l. si quis ex aliena [vel delegatus] ⁊ hoc melius ad suspitionem vitandam. Argu. C. de iurisdi. om. iud. l. pretor.

¶ De hac materia. not. Inno. in .c. venerabili. s̃. de censi. in .c. ex parte. in fine magne glo. s̃. de ver. signi. [non suspectis] quia * lites sine suspitione [h] debent [i] procedere. C. de iudicijs. apertissimi. Et dico hic esse alternatiuam non electionis sed ordinis de quibus no. infra hoc lib. de reg. iur. in alternatiuis. Nam ordinarius potest cognoscere: si alias nõ est suspect⁹: quod potest esse ex alia causa. vt not. s̃. de offi. deleg. cum super.

¶ Uerum si sit suspectus: debet alijs committere. Et ne alij recusari [k] valeant: debent de consensu concertantiũ recipi. s̃. de offi. delega. c. super questionũ. §. verũ : ⁊ forsan ad hoc denotandũ hic loquitur in plurali.

¶ [Quod si] hic .§. loquitur de priuilegio quod dicitur dare exemptionem vt differat a versi. sequẽ. in quo tractatur de priuilegio quod dat causam prescribendi.

¶ Uel dic q ibi loquitur de vtroq; priuilegio : quod innuit versi. sequens/ in quo non est aduersatio/ sed copulatio/ vnde hoc .§. tangitur vtroq; priuilegio quod exhibetur.

¶ In sequenti versi. de priuilegio dante causam prescribẽdi/ quod etiam exhibetur.

¶ In .§. si vero. tangitur de vtroq; priuilegio quod non exhibetur quid iuris/ ⁊ secundum hoc expone quod sequitur [priuilegio] scilicet exemptionem tribuente [⁊ prescriptione] scilicet confirmante [vel priuilegio] scilicet prescribendi causam dante/ [⁊ prescriptione] ex titulo priuilegij prescriptionem inducẽte/ ⁊ de hac vtraq; prescriptione habetur. s̃. de prescript. veniens. Et est ratio premissorum/ quod est meum * ex priuilegij concessione: non potest esse meum ex alia causa/ sed confirmari [m] potest/ vsu/ possessione/ ⁊ superioris approbatione. s̃. de fide instru. inter dilectos. circa finem/ ⁊ de cõfirma. vtil. vel inutil. per totũ.

¶ Dicta tamen regula fallit in duobus casibus: primo quãdo est dubium de causa prima/ qua dico meum: quia tũc potest ad cautelam [n] meam fieri meum ex secunda [o]. s̃. de cõcessio. prebend. post electionem.

¶ Et sic est in priuilegijs / si sit dubium an libertas per ipsum plena detur: per consuetudinem poterit declarari. ar. s̃. de cõsue. cũ dilect⁹. Q2 consuetudo * est optima legum interpres: nedum communium/ sed specialiũ/ vt priuilegiorum interpres. ff. de leg. ⁊ senatuscon. l. si de interpretatione. ¶ Fallit etiam quãdo pinguius mihi subuenitur per secundam causam q̃ per primaz. ff. ad leg. falcid. l. iiij. Sed ibi factum meum ex prima causa non erat meum constãter ⁊ vsquequaq;. C. communia. de lega. l. iij. §. sed quia nostra. Cum posset esse meũ ex legato conditionali ante mihi facto: qua conditione extãte [p] est perinde ac si ab exordio pure esset concessum. ff. qui potio. in pig. habea. l. potior. §. videamus. ¶ Sed quero priuilegio exemptionis concesso: nõ põt hoc induci per prescriptionem: nunquid augeri potest * dictum priuilegium per prescriptionem sequentem verbi gratia/ scio priuilegium de sepultura continere illam clausulam. Salua canonica iustitia illarum ecclesiaruz/ de quibus corpora assumuntur. s̃. de sepult. certificari. Nunquid potest augeri dictum priuilegium quo ad istam clausulam per prescriptionem/ dic q [q] non : quia si prescriptio hic procedens / esset ex titulo priuilegij. Et sic inspecto tenore priuilegij/ volens prescribere cum esset malefidei prescribere non posset. j. hoc lib. de reg. iur. c. ij. ⁊ s̃. de prescri. veniens. ⁊ no. j. hoc. lib. de ver. signifi. veniens.

¶ Item iste si priuilegium * approbat pro se / ergo contra [r] se: arg. s̃. de censib. cum olim. nec debet eadem res diuerso iure cẽseri. s̃. de decimis. cuz in tua. s̃. eo. c. Q2. [pre scribendi] hoc casu requiritur bona fides ⁊ iustus titulus

s.hoc lib.de prescrip.c.j.⁊.s.de prescrip.c.si diligenti.⁊.c. veniens/⁊.s.de decimis ⁊ dudum.C.de rei vendica.nullo.

10 ¶Sed quero priuilegium * dat titulũ prescribendi/quero quem titulum: dic titu.pro donato vel titu.pro suo. Naz priuilegium dat/alias nõ esset priuilegium. supra eodem in hijs.

¶Aut ergo dat libertatem plenam/aut articulum libertatis.j.eo.si papa.⁊.j.hoc lib.de ver.signi.veniens. Et in eo in quo dat libertatem nõ fit prescriptio / quia quod meum est/ non prescribo. veniens.in fine.⁊ de vsucapio.ff. l.sequitur.§.lana / ius tamen quod alteri competit in re mea: prescribere possum.ff.de capti.⁊ post li.reuer.l.in bello.§.si quis seruus.

¶Aut priuilegium dat causam seu titulum prescribendi: vt hic:⁊ tunc dico q est titulus pro donato / vel pro suo.

11 Et vbicunq * est titulus pro donato est etiam titulus pro suo: quia titulus pro suo est titulus generalis ad omnem titulum quo dominium acquiritur.ff.pro suo.l.prima. titulus etiam pro suo est vbi quis credit sibi debitum ex stipulatione ⁊ traditur ⁊ vsucapitur pro suo/⁊ prescribitur pro suo/si sit error probabilis.ff.pro suo.l.hominem ⁊.l.finali in fi.⁊ sic est cas⁹.s.de pscriptio.cũ oli: ibi priuilegiũ cuz dare videbat libertatem: erat subreptitiũ sicut impetratum lite pendente.s.ne lite pendente.c.fi.s.de testib.causam.ij.et

12 sic nõ valebat/istud tamen priuilegium * successori impetrantis dedit causam prescribendi / qui habuit bonam fidem/⁊ iustam ignorantiaz /quo casu potest prescribi titulo pro suo vt est dictum/⁊ etiam pro donato. Nam vbi esset putatio supina non esset satis pro titulo extimari donatũ esse sed donatũ esse oportet. Sic intelligo. ff. de dona.l.j. R.j.ff.pro suo hominem ⁊.l.fina.§.fin. Et secundũ hoc potest intelligi.s.de his que fiunt a prel.sine consen.capi.cũ apostolicam. s.de prescript.auditis.

13 ¶Nec mirum/quia error * quandoq facit ius.ff. de supel.lega.l.iij.ergo multo fortius dare poterit viam ad acquirendũ ius p prescriptionem.vt.d.iuribus pbatur.

¶Hec sunt vera quando prescribens nititur contra ius commune / sed si preter ius commune nitatur prescribens vtraq tamen persona est talis in qua cadit id de quo agitur / tunc seruabo ius commune vt si due ecclesie contendant de decimis siue sunt in territorio tertie ecclesie. supra. de prescrip. ad aures. Secus si vna persona non esset capax.s.de prescrip.c.cum causam. Et secũdo casu prescribens /ante prescriptionez habet publicianã

14 ⁊ actionem pretoriam / que repellitur exceptione veri dominij. Et hec actio magna equitate * innititur que pretulit habentem titulum nõ habenti/⁊ potiorem nõ potiori.ff.de publi.l.prima.⁊.l.Paulus:⁊.C. de edict. diui adr. tollen.l.fina.[predictis].s.eo.§.si autem [annorum].xl. minor enim prescriptio: non currit contra ecclesiam. xvj. q.iij.quas actiones [in possessione] non quacunq sed non violenta: non clandestina: quia sic possidentes de hoc debent pati penam/vt.ff.de vi ⁊ vi arma.⁊.ff.q vi aut clam.p totũ: ergo de hoc priuilegiũ vel pmiũ asseq nõ debẽt.s.de transla.epi inter corporalia.§.sed neq.ff.solu.ma.l.si ab hostibus.§.j.j.eo.c.licet.§.fina.

15 ¶Idem dico de precaria que non dat titulum prescribendi: licet sit iusta.ff.de public.quedam.§.interdum. Et est ratio: iam ille qui precarie concessit/ex liberalitate * sua illi beralitatem reciperet contra contractus naturam: quod esse non debet.ff.de prela.l.j.[non turbetur] contra cõstat de petitorio vnius partis: ergo pbatione pẽdente debet fieri executio petitorij.s.de causa posses.⁊ propric.c.ad vltimum.⁊.c.cum dilectus.⁊.s.de cõsuetu.capi.finali. ff.de rei vend.officium.

¶Sol.refert vtrum hec proponantur coram tertio ⁊ sic loquũtur contraria/aut coram altero contrahente vt hic: et tunc vbi est possessio libertatis ⁊ priuilegium exhibitum dans causam prescribendi: iste hoc ostendens in possessione nõ est turbandus: secus si iste solam prescriptionem allegaret: vt infra.§.proximo. Et est ratio/hic allegans gra-

16 uatur in eo/ q stat iuri coram aduersario/ ⁊ ideo in alio * releuatur.ff. de iureiur.l.cum qui.in princi. presertim cum ordinarius sit iudex potest arctare aduersariũ ne vaget.

¶Item contra iudex non potest priuare partem possessione nisi causa cognita.C.si p vim vel alio modo.l.ij. s. de symo.querelam. Ergo nec in hoc casu ⁊ in.§.sequen.turbabitur possessio tenentis.

¶Sol.vt dictũ est in prio casu/nedũ est possessio libertatis q sola nõ ipediret: p iura pdicta sed possessio adiuta titulo nedum proposito: sed etiam exibito: que facit hoc casu ne ordinarius possessionem sic adiutam probationis articulo pẽdẽte turbet. Sed sola possessio nõ pdesset: vt in.§. sequen.⁊.s.de consue.c.fin.⁊ predicta iura loquuntur vbi

u iudex est medius[u] inter duas partes. Joannes Mona. Cardinalis.

a VTantur. Quia in hoc sunt fundati de iure cõmuni: ⁊ sic firmatur intentum Jo.mo.hic per id quod citat Sozi.cõsilio.cclxxv.

1 col.iiij.versi.si vero ⁊ tertio / in causa fratrum: vbi dicit q id * quod cõpetit ex priuilegio ⁊ id quod competit de iure cõmuni non sunt idem.l.eius militis.§. militia missus.ff.de testa.mili. facit tex.in.l.cum ex oratione.ff. de excusa.tuto.

¶Unde dicit differentiam fore vt quis sit imperator/⁊ alius sit loco imperatoris/q: que dicũtur introducta pro primo dicuntur fauorabilia/que pro secundo dicuntur odiosa ideo dispositio que dicitur de imperatore que est fauorabilis etiam ex rationis identitate/non dicitur extendi / pút nec debet ad eum qui locum habet imperatoris / dico de casu ad casum/per regulam quam ibi citat ipse Sozi. q dis-

2 positio penalis * non extenditur etiam ex identitate rationis de casu ad casum/nisi sit ratio scripta in lege/ vnde ad hoc vt extendatur duo reqruntur/q ratio sit scripta: ⁊ q sit eadem ratio/in casu ad quem volumus legem extendere: ita pulchre declarant Jo.de Jmol ⁊ Do.in.c. si post q.s.de elect.hoc lib.⁊ Jo.de imol.multum late in.l. si vero.§.de viro.ff.solu.matr. Probus.

b 3 ¶Fiat fides. Ratio: quia in dubio iurisditio * debet ad ordinarium referri.glo.no.in.l.j.in glo.prima in fine. ff. de iudic. Cy.in.l.si quis ex consensu.C.de episco.audien. pro quo habes que citat Freder.consi.cxxx.in fine factum tale est. Quedam domus/q episcopus constituendo vicariũ generalem/non videtur committere/nisi ea que competũt sibi ratione ordinarie iurisditionis/non autem ea que sibi competunt ex delegata potestate. Probus.

c ¶Baptismalis. Adde Cardi.con.xxvj. casus sup quo petitur. Probus.

d ¶Non habetur. Adde q hoc in casu testimonium de auditu sufficit.not.docto.per illum tex.in.c.licet ex quadam.s. de testib. Decius consi.cxlviij. numero.quinto. reuerende pater. Probus.

e ¶Jta cadit. Ad hoc videtur facere illud vulgare: quod

4 * priuilegiatus contra priuilegiatum alium pariter: non vtitur priuilegio.l.sed ⁊ milites.§ primo.ff.de excusa.tuto. Decius consilio.cccxj.numero sexto.non patitur.⁊ cõsilio. cccxxix.col.prima.p defensione.pro quo allegat.§. sed hoc presenti.in auten.de sanct.episcopis.

¶Uide que in proposito tradit Petr. de Anchara.consil. xxxvij. Contra Joannem vbi decidit/q si sunt duo impetrantes literas moratorias siue quinquennales / q vnus contra alterum his non potest se tueri/per regulaz nostrã

5 vbi subdit q non est verisimile/q princeps * voluerit priuilegiare vnum contra alteruz.argu.l.assiduis.C. qui potio. in pigno.hab.⁊.l.qui duos.ff.de pcura. Ratio regule videtur: quia nulla victoria fit a pari.l non soluz.§.de vno.ff.de rit.nupt.in simili vna presumptio non preponderat alteri sed remanet factũ simplex ab omni presumptione abstractum. Calca.consi.xcix.col.fina.item statutum.

¶Jn proposito tamen habes attendere: q priuilegiatus in specie debet preferri priuilegiato in genere. Bar. in auten.quas actiones.colũna secunda.C.de sacrosanc. eccle. facit tex.in auten.rogati.C.ad Trebel.sequitur Panor.in capitu.ad aures.s.de prescript.⁊ in capitulo.cum pro causa.s.de senten.excommunica.

¶Et dato q ambo essent priuilegiati in specie: tamen ille preferri debet in quo est maior fauor. Barto. in extrauag. ad reprimendam.versi.aduersus.docto.in.l. Gallus.§.ille casus.ff.de lib.⁊ posth. vt pote in eo qui certat de damno vitando: quia priuilegium illius preualere debet.l.verum. §.fi.ff.de mino. Decius in dicto consi.cccxxix.⁊ in consilio preceden.vbi refert id dixisse in capitulo. in presenti. supra de proba.

¶Jsta possumus comprobare per ea que no. Joan. Mona. in capitulo accusatus.s.de hereti.vbi dicit q magis priuilegiata debent anteponi.c.volentes.s.de offi. delega. ⁊.l. per minorem.ff.de iudic.

¶ Ad idem quod reperio apud Decium/con.ccclxxxij.nu.iiij.verba testamenti:ibi. nam quando leges sunt generales:illa que est * minus generalis pro specie reputatur: no.Dy.in reg.generi.z Bar.i.l.j.§.hoc autē interdictum.col.penul.ff.de oper.no.nuntia.Et si sint leges speciales: illa que specialiter sit attenditur:quia indiuidua derogāt speciei:vt no.Bal.in.l.hac consultissima.col.j.qui testa.face.poss.C.

¶ Et paruum genus magno generi derogat:vt Bal. dicit in.l.executorem.col.vj.versi.reddeo ad materiā propriam.C.de executio.rei iudica.Et ibi etiam cōcludit ꝙ illa qualitas que paucioribus competit:facit dispositionē magis specialem.ratio videtur intuenti: quia magis speciale vdetur vltimum statutum:ideo fortiores obtinet vires ꝙ̄ posterius / iuxta ea que tradit Cy.in. l.ij. C . de testa. tutel. firmat Decius consi.iij.colum.ij.z diligenter pro tenui:vbi subdit ꝙ ceteris paribus attendi debet vltimum statutum.

¶ Et maior * specialitas magis iudicatur respectu psone:ꝙ̄ cause.Bal.in.l.j.versi.iij.queritur.ff.de offi.cōsul. et in.l.executionem.col.vj.ver.pone/duo sunt statuta. C.de executio.rei iudic.z in.l.j.§.vbi autem:col.iij.ver.illud scias.C.de cad.tollen.z in.l.gallus.§.ille casus.col.j.ff.de liber. z posthu.

8 ¶ Et ꝙ magis * priuilegiata psona attendaꝛ:firmat Maria.Sozi.con.xxiij.colum.antepenul.circa.facit quod not. Alex.consi.lv.nu.xv.quoniam causa:vol.v.ꝙ vbi persona priuilegiata in beneficio restitutionis in integrū : petit se restitui aduersus aliam personam:que similiter priuilegiata est:z quelibet tractat de dāno vitando/ agenti denegatur restitutio.l.verū.§.fi.z.l.si minor.xxv.an.filio.ff.de minorib.secus si agens solum tractaret de damno vitando:z non reus:vt si agens peteret se restitui aduersus probationem iuris sui omissam:ꝙ̄ facere potuisset. Nam constito de lesione auditur / etiam contra aliam personam priuilegiatam.

¶ Qui autem dicatur tractare de damno vitando : vide eundem Alexand.consi. lxix.numero.xij.circa primū. volumine.v.Probus.

f 9 ¶ Sit sua.Dic ꝙ princeps * cognoscit inter eum z subditos suos.Panor.z alij in.c.nouit.§.de iudic.secus inter se z non subditos:pro quo Sozi.consil.ccxxxj.colum. viij.cū in presenti.Probus.

g 10 ¶ Non suspectis.Dic ꝙ suspitio dicitur sufficiens * causa:vt litis fiat euocatio/per principem/aut alium superiorem/qui euocandi causas potestatem habet: vt si allegeꝛ suspitio contra presidentem alicuius curie parlamēti/ vel alterius vbi conueniunt plures in expeditione negocij/qꝛ vbi caput est suspectum totū cōsiliū potest recusari. Bal. in.l.j.col.j.C.si rect.prouincie.c.insinuante.§.de off.delega.c.quod suspecti.iij.q.v.Feli.in.c.cāmꝫ.colum.j.§. de offi.delega.Alex.con.xl.colum.ij.perspectis.vol.ij. Dec. con.clj. colum. ix.a fortiori dicit do.Petrus Rebuffus in repe.l.quod iussit.in.ij.no.nume.ciiij.ff.de re iudic. quando omnes presidentes siue consiliarij sunt suspecti.argu. cap.fina.§.de procura.

¶ Si autem vnus eorum scilicet consiliariorum sit suspectus/an tota camera tanꝙ̄ suspecta possit recusari/ breuiter videtur ꝙ non:pro quo habes regulam ꝙ vbicunꝙ̄ aliqui de vniuersitate vel collegio redduntur inhabiles act9 potest expediri per alios de collegio:qui sūt habiles.c. fi. §.de procura.c.gratum.§.de postul.prela.c.auditis. §. de electionibus.

¶ Unde propter personam vnius ex consiliariis non debet impediri iurisditio respectu aliorum:nec etiam alij poterunt ex hoc recusari:vt not Joā.and.in addi.ad specul. in titu.de iudic.delega.in.§. fina. ita firmat in proposito Alex.in con.xl.col.j.prospectis:vol.ij.Probus.

h 11 ¶ Suspitione.Ad quam * allegandum videtur necessarium speciale mandatum. Pro quo videtur vrgere quod no.Alexan.de Jmol.consi.lxxviij.nu.xj. viso z diligenter volu.v.dum dicit ꝙ suspitio z timor sunt passiones animi vt de se patet z colligitur ex no.per Bart.in.l.fina . in antepenul.q.ff.si quis ali. testa.prohib.ad hoc.l.iij.ff.ex quibus causis maio.z.l.continet:z.leg. recte scribit.ff. quod met.causa.

¶ Facit quod subdit ibi in simili quod procurator sine speciali mandato libellū obscurum productū a domino / non poterit declarare per no.in.l. pompo . scribit frumentum .§.fi.z ibi hoc no.Bal.z Ange.ff.de rei vendi.

¶ Preter ea.Dic ꝙ suspitio aliquando procedit ratione ignorantie/per ea que no.Do.in. c. statutum.col.v.in glo.in

12 ver.copia de rescrip.§.vbi videtur inuere:ꝙ si iudex * ecclesiasticus assumit assessorem mere legista super causam mere canonicā: poterit vt suspect9 recusari: idem dicas si causa erat subtilis/z assessor erat grossi ingenij: vt not.voluit Bal.in.l.fina.C.de heredi.insti.quem refert z sequiꝛ Jason in.l.apertissimi.nu.x.C.de iudic.Barba.in.c. finali .§.is aūt nu.xij.§.de off.delega.z in.c.dilecti.colū.v.§.de iudic. Fely.in.c.ex literis.col.vj.§.de constitu.

¶ Quod si cupis videre an aduocatus alteri9 partis possit in iudicem recusari:vide Jaso.in con.cxxxv.sup articulo:vol.iiij.vbi cum distinctione dicit ꝙ non.Probus.

i ¶ Debent.Jntellige vt per Decium con.cccclxxv.nu.v. in casu in quo videlicet ꝙ id non procedat in parua z parui momenti suspitione:quia sicut de facili insurgit sic etiā de facili remoueri potest.l.nihil tam naturale.ff. de regu.iur.z.c.j.§.eo.Probus.

k 13 ¶ Recusari.Adde vnum notandū in proposito:ꝙ * in recusatione iudicum differentia reperitur inter ius ciuile z ius canonicum : quia de iure canonico oportet plene probare causas suspitionis : sed de iure ciuili hoc non requiritur:vt no.in.l.apertissimi. C.de iudic.z in.c.cū speciali.§.de appell.z in.c.suspitionis.§.de off. delega . not. Petrus de Ancha.con.cclxiij.subtiliter z ad plenum / qꝺ placet Alex.consi.ciiij.circa primum:vol.v. qui vnum subdit ꝙ de iure ciuili tantum operatur sola recusatio ꝙ̄tum operatur de iure canonico recusatio z probatio cause suspitionis/z pronunciatio super ipsis causis suspitionis et super ipsa recusatione.

¶ Jn recusatione autem consultorum/tabellionum/ z similium sufficit probare causam per iuramentum/cuꝫ ex ea nō inferatur magnum preiudicium/z ita in facto indiuiduo cōsuluerūt prefat. Petr.z Alex.vbi.§.allegāt pro hoc.l.thesaurus.ff.ad exhib.z.cap.ex literis.§.de restitu. in integ. Philippus Probus.

l ¶ Utroꝗ priuilegio.Lego aliud in ꝓposito videlicet du

14 plex * fore priuilegium affirmatiuū priuilegium z negatiuum/affirmatiuum ꝙ decimas noualiū exigere possit/negatiuum vero ꝙ decimas noualium aliquis soluere non teneatur.Dec.con.cxlvij.col.iij.z pro tenui/vbi subdit ꝙ his concurrentibus negatiuū preualet Bal.per illum tex . in.l. tertia. l.Rufinus.C.de testa.milita.bene facit text . in.l. vbi preualet regula negatiua/ quando cum regula affirmatiua con §.liberti.z quod ibi no.Bar.ff.de suspect.tutori.

15 currit/z negatiua magis * negat ꝙ̄ affirmatiua affirmet: glo.sing.secundū Car.ibi in capitulo cum dilectus.in verba suspensis.§.de consue.facit glo.in.l.hoc genus.vbi Bar. ff.de conditio.z demonstr. Probus.

m ¶ Confirmari.Jstud comprobat Decius consi.cclxxj. nu. xix.in casu transmisso. Probus.

n 16 ¶ Ad cautellam.Que * non mutat naturā:nec actus substantiam.l.testamentum.C.de testa. z.l. que dubitationis. ff.de reg.iur.Corne.consi.cclxij.litera. F.quod sumit initium pro euidentia.volu.iiij.z est de mente Petri de Anchara.con.cccxliij.premitto in facto/z in hoc fundatur stilus noue prouisionis in beneficialibus:vt quādo impetrasti ab ordinario : et dubitas de viribus illius/recurris ad papam id exponendo/z de nouo prouideri petendo : tetigi §.in.c.statutum.de prebend.de qua/z prima potes ius tuū tam agendo ꝙ̄ defendendo fouere:prout late dixi.§.in.c. vt quis duas.de electio.

¶ Attende in obtentione huiusmodi secunde prouisionis quia si primam a papa obtinuisti:etiam dico secundam in forma pinde valere(de quo late scripsi/in.c.cū in tua.§.de cōsue.)obtinere habes:nō ab inferiore:qꝛ ipa obtētio secūde videꝛ qdā ingratitudo z delusio erga papā:ꝓpter qꝺ inducitur legitima causa priuandi eum/arg.c.fi.§. de donatio. Panor.singulariter in.c.cum olim. col.vj. numero.xviij.§. de re iudic.prout dicitur de vassallo/qui ab alio cognoscit feudum: sequitur Fely.in.c.in nostra.col.iij.§. de rescrip.z post euꝫ de selua.in.iij.parte tract.benefi.q.xix.col.penul. qui dicit.Jstud non procedere sine dubio in papa:licet possit procedere in alijs collatoribus inferiorib9 ; ideo potest sic dici/ꝙ si loquimur in papa qui contulit beneficium alicui:z tūc non poterit haberi collatio ab inferiore/z ita procedant predicta. ¶ Jstud etiam operatur appositio manus pape/propter quam clauduntur manus inferiorū.Panor.in.c.in causis.§.de electio.per tex. in passu vulgatū.in cap.nostrū.§.de appella.facit.c.executor:in fi.§. de cōcess. prebend.hoc lib. ¶ Jntellige de vtili z valida manus ap

17 positione.Qꝛ * inutilis nō afficit.Roma. cō.cccxxxv. qꝺ

sumit initiũ/circa primũ cõsultationis/nu.xj. deci.Tholo. 436.ꝛ Petr.de Ancha.cõsi.399.intentio dñe Cõstantie. facit qđ citat Panoꝛ.post Innoc.in.c.inter dilectos/nu.x. s̃.de exces.prela. Qđ si papa mãdauit bñficiũ cõferri certe ꝑsone que reperitur inhabilis ad illud de cuius inhabilitate nõ extitit facta mentio per papã/ratione cuius collatio dr nulla/ꝙ eo in casu potestas prouidendi reddit ad ordinariũ/qꝛ papa intẽdebat ꝓuidere tãtũ illi persone expresse:ideo cessante causa cessat ꝛ effectus.c.cuȝ cessante. s̃.de appel.cũ similibus/ secus si adesset reseruatio vel nõ expresse ꝑsone descriptio. ¶Si vero loquimur de collationibus inferiorũ/vt qꝛ habuit collationẽ ab archiepiscopo: ꝛ vult scđo habere ab epõ: tũc licet remaneat ingratitudo ꝛ possit fieri priuatio/ tñ valida est secunda ꝓuisio/si apponatur clausula in ea ꝙ ꝓpter id nõ intẽdit deludere/ iuuat cũ hec ꝓtestatio cuȝ appareat de mente ꝛ anima in quibus cõsistit iniuria ꝛ delusio / secus in papa id ꝓcedit/ ꝓpter reseruationem ex appositione manus causatã/ ꝛ sic duo extant vincula vno fortiora/dixi in.c.j. s̃.de rescript. ¶Et sic in his habes casum notabilẽ/ in quo nõ operatur scđa seu noua prouisio/cui adde scđm notabiliorẽ si secunda tendat ad aliũ effectuȝ/ꝙ̃ faciat prima/ ꝛ sic sint diffor mes,vt in titulo/ꝛ cõmenda/ qui dicũtur tituli cõtrarij de sui natura:qꝛ titulus dr perpetuus:ꝛ cõmenda tẽporalis/ vt late ꝓbaui in.c.nemo. s̃.de electio. Ista elucidantur in ꝓprijs terminis/per Roma.cõsi.cccl.quod exorditur:in casu ꝓposite cõsultationis/in ꝟsi.quo ad scđm/nume.xiij.vbi vult ꝙ habẽs titulũ in bñficio cõferẽtẽ ius in re/si postea impetrat in cõmendã desinit habere illũ primũ titulũ conferentẽ ius in re. Et sic habet solã detentationẽ/quod cõprobat multis fundamentis/ que tñ nõ vrgent/quominus cõmende hac nostra etate in curia Romana expediri solite dicãtur cõferre ius in re/ꝓut ꝛ tituli vt late etiã ꝓbaui in d.c.nemo. Et sic distingue tẽpora ꝛ cõcordabis scripturas Ideo titulus ꝛ cõmenda/nõ dicũtur difformes/sic in eodẽ subiecto simul esse possunt/ꝛ per electionẽ vnius non tollitur effectus alterius. ¶ Ex quo capite habeo in hoc casu nõ ꝓcedere regulaȝ:ꝙ diuersitas nominũ * inducit diuersitatẽ rerũ.l.si idẽ.C.de codicil.ca.sedes apłica. iuncta glo.in ver.intelligãtur.s̃.de rescript.c.ad audientiã.s̃.de deci. Tu tñ intellige regulaȝ quo ad quid/ꝛ sic aliquã diuersitatem/nõ tamen quo ad oĩa/per tex.in.l.diffinimus/ꝛ ibi Ioan.de Pla.de agr.ꝛ cẽsit.lib.xj. C.vt in casu hoc potest poni exemplum. Probus.

o ¶Ex secunda/ Uide que in proposito diximus/in capit.vt qui duas.s̃.de elect. Probus.

p ¶Extãte. Uerũ ante mortẽ legatarij secus post/qꝛ tũc nõ trãsmittitur ad heredes legatarij/vt late cõprobat Ias.in cõsi.xxx.in presenti cõsultatione/ volu.iij. Probus.

q ¶Dic ꝙ non. Hanc opinionem refert ꝛ sequitur Domi.in consi.xcvj.col.iij.pro huius dubij. Probus.

r ¶Ergo cõtra. Adde ad cõprobationẽ huius glo. in.§ hec nãꝙ/in ver.ꝛ supplicijs.in auten.de testib.col.vij. Qđ testi approbato * nihil potest opponi:licet nõ sit idone9/etiã licet sit tacite approbatus/quã dicit ordi.ꝛ sing. Bal. in.c. ij.nume.iij.s̃.de testib.ꝛ in.l parẽtes.C.eo.ꝛ Feli.in.c.cũ inter/col.viij.s̃.de exceptio.dicit eã aureã/ ꝓ quo videtur facere theorica iuris quã ponit Inno.in.d.c.cũ inter. Qđ vbicũꝙ de necessitate in aliquo actu ꝑficiendo/requirit̃ aliquid qđ nõ est in persona in quã quis vult ꝑficere illũ/si ille actus in illã personã ꝑficiatur talis ꝑficiens: videtur illã personã approbare:idẽ sentit Bar.allegando Inno.vbi s̃.in.l.cũ mulier/col.ij.ff.solu.matri.quẽ allegat etiaȝ Feli. in.d.c.cũ inter.col.vj.sub.nume.xj.ver.vnde gñaliter. Ias. in.l.de pupillo.§.seruo.nu.iij. ff.de no.oper.nũc.qui alleg. Bal.ꝛ Angel.in.l.si suspecta.ff.de inoff.testa.ꝛ Bal.in.l.fi. ij.col.C.de edicto diui Adria.tollen. Antho.de Butri.in c.exhibita.in antepe.col.s̃.de iudic. cõprobat Cepol.cautel.mihi.cciij.que incipit.si facis aliquẽ citare ꝛc. Probus.

s 20 ¶Nititur. Cõtra ius cõmune pone exẽplũ: per ea que tradit Ias.in cõsi.cxxiij.in fine/quod cause/el primo/ꝙ non * potest prescribi/ꝙ nõ appelletur ad principẽ/ qꝛ hoc pertinet ad summã iurisditioneȝ/ ꝛ tale ius superioritatis nullo vnꝙ tẽpore prescribi potest.l.cõperit. C.de prescript. xxx. vel.xl.anno. Bald.in auten.quas actiones/col.finali. C.de sacrosanct.eccle. Probus.

t 21 ¶Et potiorẽ. Et magis speciale/ minus * speciali attẽdit̃ ꝛ ꝑualet/ꝛ qñ duo cõcurrũt priuilegiati/maior ratio specialitatis attẽdit̃/ꝛ si vtrũꝙ sit speciale melior est cõditio rei. Decius.cõ.cxlvij.in fine/ ponit exẽplũ in dispositiõe respiciẽte ꝑsõas/res vel causas/qꝛ specialior est dispositio que ꝑsonas respicit ꝙ̃ res vel causas. Bald.in.l.j.in.iij.q. ff.de offi.con.ꝛ in.l.executoreȝ.col.vj.C.de executio.rei iudic.ꝛ in.l.j.§.vbi autem.col.iij.ver.illud scias.C.de caduc.tollen. ꝛ in.l. Gallus.§.ille casus.col.pe.ff. de liber. ꝛ posthu. pro primo dicto allegat Bal.in.l.hac cõsultissima. col.j.C. qui testa.face.pos.ꝛ Bar.in extrauag.ad reprimẽ.in ver.nõ obstãtibus.col.ij. ¶Ex premissis video habere intentum/ꝙ cõcurrentibus mãdatario ꝛ nominato:quib9 ꝑ insinuationẽ ius ad rẽ est quesitũ.c.fi.de cõcessio.prebẽ. hoc lib. Qȝ mandatarius(qui dicit̃ fauorabilior)debet preferri:ex hoc solo capite:licet id per iura gallicana sit decisum:tex.in cõcorda.in ti.de manda.apostol.in.§.declarantes. Probus.

b 22 ¶Medius. Dic ꝙ iudex * debet esse medius/ ꝛ vt quodđã animatũ iustum partis vtriusꝙ iura eque perpendere/ ꝛ quod medium ꝛ iustum fuerit iudicare. Philo. Ethico.v. refert Petr.de Ancha.consi.ccviij.in prin.iudex. Prob9.

¶Bonifacius Octauus. Cap.viij.

Episcoporum & aliorum prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuẽdũ,ne aliqui seculares aut regulares quãtumcunque exemptionis,seu libertatis sedis apostolicæ priuilegijs cõmuniti,cuiuscũque ordinis,religionis,status,vel conditionis existant, scienter celebrant vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus,castris, villis(nisi quatenus eis a iure conceditur)seu locis alijs interdictis ab ordinarijs siue delegatis iudicibus,vel a iure,aut excommunicatos publice vel interdict s ad diuina officia, seu ecclesiastica sacramenta,vel ecclesiasticam sepulturã admittant. ¶Qui vero contra præsumpserint (præter alias pœnas a iure statutas) ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius cuius sententiam contempserunt,satisfecerint cõpetenter.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Si aliquid est iniquum debet reduci ad arbitriũ boni viri.
Iustum est vt contemnens puniatur.
2 Nullus potest habere priuilegium ne excommunicatos teneatur vitare.
Priuilegium non datur alicui vt delinquat.
Non tenet priuilegium/prout nec pactum vel consuetudo quo quis inuitatur ad delinquendum.
3 Exẽptio priuilegiatorũ/ex tenore priuilegioꝝ colligitur.
Ueniat interpretatio:vnde concessio processit.
4 Priuilegiatus delinquens ꝑ quẽ puniri debet/vide hic.
Reatus omnem honorem excludit.
Miles ratione delicti/coram quo conueniri potest.
5 Diocesanus qñ animaduertat in exemptum/hic dicitur.
6 Nocentes non debent permitti/aliquibus priuilegijs vti.
Preses prouincie non sinat delegato principis: amplius facere ꝙ̃ eorum legatio se extendat.
7 Nil intelligitur per generale verbum concessum:quod taxatuȝ ad specialem casum dat vitiosum intellectum:seu quod contra ius vel mentem concedentis importet/imo hec exigi presumuntur.
8 Priuilegiata iura non debent sub generalibus contractibus comprehendi.
Parificãtur ꝙ quis intestatus decesserit/aut testatus/intestatus tamen quo ad illud de quo queritur.

9 Paria sunt quem simpliciter exemptũ: aut alias exemptũ quo ad illud de quo agitur seu queritur.
Eadem res iure diuerso non debet censeri.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Priuilegium quando incipit esse aliis grauiter onerosum quid fiet/ vide hic.
Omne immensum incompetens est/ iuxta illud: omne nimium vertitur in vitium.
2 Consuetudo et pactum parem vim habent.
3 Tenor priuilegii ex quibus comprehendatur. vide hic.
In materia feudali recurrendũ est ad tenorẽ inuestiture.
4 Quando contra executionem sententie/ non obstet exceptio nullitatis.
Quando grauamen est notorium/non obstat clausula appellatione remota.
5 Iudices qui excedunt/nõ censentur iudices/sed priuati.
6 Clericus quando priuetur a laico: vide hic.
7 Subditi qui dicantur scdm quid/et simpliciter.
8 Generale dicitur/qđ stat in primo nomine sui generis.
9 Natura speciei/est specificare/non per modũ generis.
Dispositio generalis quid comprehendat.
10 Priuilegium debet interpretari/ vt non sit nociuum priuilegiato.
11 In priuilegiis sicut in dispensationibus habemus gradus positiuum/comparatiuum/et superlatiuum.

a Episcoporũ, [a] Tria facit. primo premittit proemiũ ad dicẽda. Scdo ibi presenti: ponit phibitionẽ. Tertio ibi [q̃ vero]in cõtra presumẽtes penã ad alia statuta adiicit[iure]. i. licentia epi/vel speciali priuilegio. s. eo. autoritate. §. i. [cõcedit]. s. eo. autoritate. i. respõ. [seu locis]. s. eo. autoritate. ii. respõ. et dictis casibus exẽpti: secus faciendo sunt subditi ordinarioꝝ/ vt in d. c. autoritate. iii. respõ. [officia.] . s. eo. cũ et plãtare. §. excõicatos. i. de sentẽ. excõ. c. nulli. [sepulturã]. s. hoc lib. de vsur. c. i. et ii. §. oẽs [arbitriũ] hoc si fuerit iniquũ * debet redigi ad arbitriũ boni viri. ff. de oper. liber. l. libertus/ et. ff. p socio. societatẽ. s. de iureiur. veniẽs/et. c. quitauallis [cõtẽpserũt] iustũ est/vt cõtẽnẽs puniatur. ff. ne quid in loco public. l. fina. ff. de re iudic. l. contumacia. i. respon. et iudici cõtempto satisfaciat vt hic. ¶ Sed queritur vtrũ episcopus possit excõicare exẽptos sue diocesis: qui scienter ad diuina recipiũt et sepelierũt excõicatos autoritate ordinaria. Certũ est q recipiẽdo prefatos excõicatos delinquũt s. eo. cũ et plãtare. §. excõicatos. ¶ Item nullus se potest tueri priuilegio in pmissis faciẽdis: nullus * eñ nõ põt habere priuilegiũ ne excõicatos teneatur vitare/ vt. i. de sentẽ. excõ. nulli. ergo minus põt hr̃e vt eosdẽ excõicatos possit inhumare. Et est ratio quare hoc casu valere nõ põt priuilegiũ: q priuilegiũ nõ datur alicui vt delinquat quis.
¶ Uñ priuilegiũ quo homo inuitat ad delinquẽdũ non tenet [b] / sicut nec pactũ [c] / nec cõsuetudo/ vt. ff. de pac. dota. cõuenire. s. de cõsue. c. ex pte. ff. de reg. iur. in eo qđ plus. §. mulieribus: habes ergo ex narratis/ q pmissa de iure non possunt facere/nec in eis possunt priuilegiati esse. ¶ Sed q̃d si faciãt: an eps habeat cẽsurã ecclesiasticã in tales/hoc est difficile terminare/et est magis q̃stio facti/q̃ iuris. Nã exẽptio * priuilegiatoꝝ ex tenore [d] priuilegioꝝ colligit: vñ de his nõ põt decerni/nisi eis visis et inspectis/quo casu si ꝑsimiliter dubitet: est ad papã recurrẽdũ/ vt estimet quẽ modũ sui priuilegii esse velit/vt inde veniat interpretatio: vñ cõcessio ꝓcessit. s. eo. porro. et. c. seq. ff. de trãsacti. de his/et. ff. queãd. testa. aper. l. i. §. i. ff. de reg. iur. Neratius et. s. hoc lib. de off. ord. c. ordinarii. §. si vo/et. s. de iudi. cũ venissent. i. de sentẽ. excõ. c. inter alia. ¶ Si ergo pfati super pdictis haberẽt priuilegiũ/seu possessionẽ libertatis/illud esset eis seruãdũ scdm priuilegii tenorẽ. s. eo. cũ persone.
¶ Et tene formã. d. decreta. in ꝓcedẽdo ꝯtra quoscũq exẽptos. Cũ igit nõ possunt esse in pdictis priuilegiati/vt ꝓbaui dico q in casu posito eps poterit [e] aiaduertere i pfatos/etiã si alias sint exẽpti pdicti/ q in re nõ exẽpta deliquerũt in casu posito/presertim vbi habere priuilegiũ non poterãt/vt ꝓbaui. Et ideo dictis casibus poterũt per indicẽ ordinariũ iudicari/et in eos animaduerti/ et de hoc no. s. eo. tit. tuorũ. et no. Innocen. in. c. accepimus. co. tit. alias incipit. Recepimus. idem no. i. eo. tit. in glo. communi. in. c. cum et plantare. §. quod autem. in qua glo. iura sunt plura optime facientia que non pertracto.
¶ Item. si templarii in suis oratoriis apponant campanas et eas publice pulsent: possunt per diocesanum coerceri. vt s. eo. titu. patentibus. et dicit ibidem Innocen.
¶ Nota priuilegiatos esse per censuram ecclesiasticã coercendos: si extra suoꝝ priuilegioꝝ tenorem expediant. Cum igitur in predictis nõ sint/nec esse possint priuilegiati: per diocesanum poterunt coerceri.
4 ¶ Item priuilegiatus * vt pote habens dignitatem clarissimatus: si rapit virginem / vel fines alioꝝ inuadit: seu aliter quocunq modo delinquit ordinarius loci/sicut preses illum puniet: nec se iuuabit per priuilegium: vt forum declinare possit/ratio redditur: quia delinquit. Et reatus omnem honorem excludit/vt. C. vbi senato. vel clariss. l. pri
f ma. [f] et hic lex habet contrarium. C. de iurisd. omn. iud. l. magisterie/in qua habetur q miles qui habet priuilegium q sub magistro militum debeat cõueniri: nec in delictis nec in/contractibus debet coram alio conueniri: nec etiã si in culpa fuerit: potest per alium q̃ per magistrum militũ coerceri: glo. ibidem post aliquas altercationes finaliter sic repondet distinguendo. Refert multum an miles conue-
g h niatur propter delictum [g] militare. Et sic solus [h] magister militum cognoscit/vt quia vendidit arma: nõ est militum: quia non est delictum/nisi ratione: quia miles. arg. ff. de penis. l. quedam. Et sic loquitur. d. l. magisterie. Aut cõuenitur propter crimen non militare: sed cõmune/quo casu ordinarius loci habet cognitionem et coertionem si crimen est enorme: alias secus. C. de exhiben. et introdu. reis. l. prima. ff. de custo. reo. l. de militibus. et. l. non est. in fine. Ergo
5 i diocesanus * potest [i] animaduertere in exemptũ/propter crimen cõmune: nec volo q animaduertat: si ipse non habeat tres tunicas / vel si potet vinũ sine aqua/nisi suus pri or faciat secundum regulam claustralem. xviii. q. ii. hoc tãtum. s. de offi. ordi. graue.
¶ Et ex dictis iurib9 fuit sumpta decre. Inno. que est maximum fundamentuz in hac materia cum sua. glo. s. eo. hoc lib. volentes. Et facit ad hanc decreta. optime. C. de priuil leg. schola. l. i. lib. xii. et. s. eo. quoniam.
¶ Et caue tibi quia noui aliquos priuilegiatos contra tenorem. d. decreta. volẽtes: et tũc tene doctrinã. s. eo. cũ pro ne traditã. ¶ Sed tũc quero an dicta decreta. per priuilegia data ante istius decreta. approbationẽ in hoc volumine minuatur: an per data post tantũ/quod videt. s. in proemio huius libri. §. fi. Cõtra dic q decre. volentes non murtatur: sed ipsa alias edita et approbata/hic iterũ approbatur: nec nouũ ad ipsuz adiicit. ¶ Itẽ dicit autẽ. nõ permittas nocentes aliquibus priuilegiis vti/in autẽ. de mãda. princi. §. nõ permittas. col. iii. vnde dicitur alibi q si ali-
6 qui * delegati principis venerint ad certã prouinciã/non debet sinere prouincie preses/eos amplius facere q̃ eorũ legatio se extendat. Et ita si excedant formã sibi datam/in
k eos poterit preses animaduertere [k] in auten. vt iud. sine quo. suffra. §. volumus. col. ii. ergo si excedant prefati priuilegia eis data/non possunt: et multo fortius si excedant in quo non possunt priuilegiari/vt est in casu posito: diocesanus in eos poterit censuram ecclesiasticam exercere.
¶ Item iudex habẽs potestatẽ sibi cõcessam a principe: illud tantũ quod est sibi cõcessuz approbet specialiter et prosequatur: nec alia vsurpet. C. de exact. et exeq. quicũq. lib. xii. cũ igit priuilegiũ in pmissis specialiter eis cõcedi non possit/vt ꝓbaui hic/nõ possunt sibi vẽdicare ex gñalitate.
7 l ¶ Et alia rõe: nã nil * intelligit p gñale [l] vbũ qđ cõtra ius/ ad specialẽ casuz dat vitiosuz intellectũ/seu qđ cõtra presumunt seu mentẽ cõcedentis importaret/imo hec excipi presumunt ff. de seruit. l. si cui. ff. de cond. indeb. l. si ꝓcurator. pe. Reso. ff. de edil. edic. cũ mãcipiũ ff. qñ dies lega. ced. l. qđ pupille. ff. de edil. edic. cũ mãcipiũ. s. de his que fiũt a maior. parte cap. c. i. C. que res pig. obli. poss. aliũnos.
8 m ¶ Item priuilegiata * iura nõ debẽt [m] sub generalib9 ꝯtractib9 ꝯprehẽdi/ [n] ff. si testa. mili. l. iii. ff. de offi. eius cui mãd. est iurisdi. l. i. Reso. i. ¶ Itẽ ista parificant q q̃s intestat9 decesserit/aut testatus: intestatus tñ quo ad illud de quo q̃rit: vbi gratia. Ab intestato dat lex legitimos tutores: pone ergo pr̃ez optime testatũ: nihil tñ dixisse d tutella filii: adhuc dabit tutor legitim9: quam lex dat/q pr̃ intestat9 decessit quo ad illud de quo querit per regulã pdictã. ff. de legi. tuto. l. legitimos. in prin. et. l. intestato. et. C. si a non compe. iudi. l. prima. ff. si seruit. vẽd. l. loci.

9 §.cōpetit. Ergo ista erūt paria * quē simpliciter exēptū/ aut alias exemptū/nō tñ exemptū quo ad illud de quo agi 0 tur ° seu queritur. Cū igitur predicti nō sint in casu predi cto priuilegiati nec esse possint (vt pbaui.) Manifestū est epm posse punire eosdē/ꝛ hec distinctio ponitur.s̄.eo. cuz capella. ¶ Nā licet canonici capelle ducis Burgūdie es sent exēpti simpliciter in certo casu ibidē posito: nō erant p exēpti/vñ eps in eosdem potuit punire: nec dico eandē rē diuerso iure censeri p.s̄.eo.qꝛ circa/ qꝛ hoc est veruz circa a idē capl'z/nō circa diuersa/qꝺ nō est ihibitū. Jo.Mo. Car.

b Episcoporum. Quo ad materiā tex. nr̄i vide Cald.in tit.de senten.excō.cō.iiij. Probus. ¶ Non tenet. Istud firmo per doctrinā Jo an. And. Panor. ꝛ alioꝝ scribentium in ca pi.peruenit.s̄.de immuni.ecclesi. ꝙ quotiēs priuilegiū exēptionis ledere grauiter inci pit subditos/(vt quia princeps forte multitudinē exemit: 1 aut multitudo ad gaudendum priuilegio alicui ordini in dulto ad illum ordinem confluere incipit: ex quo * quo ce teri subditi grauiter lederentur) potest officium superio ris implorari vt exemptio tollatur/cum multitudo onero sa nihil habeat honesti: facit tex.in auten.de refer. in prin ci.col.ij.vbi glo.no. ꝙ omne immensuz incōpetens est/tex. in auten.vt de.sit cler.nu.colla.j.vbi etiā glo.no.ꝙ omne ni miū vertitur in vitium. ¶ Pro premissis facit quod citat Joan.And.in.c.dilecti.in princi.s̄.de arbi.ꝙ si miles tēpo re quo nō extat memoria cōsueuit in alterius nemore scin dere ligna: vel homines vnius castri infra limites alterius sic scindere/vel animalia pascere: ꝙ tuenda est cōsuetudo arg.s̄.de deci.ca.cum sint.ꝛ ca.cum apostolice/ꝛ.ff.si serui. vendic.l.si quis diuturno / tamen si nemus vel pascua non sufficiāt vtrisqꝫ/preferētur dñi illoꝝ.ar.s̄.de decimis .sug gestū.ꝛ.s̄.de ꝟ.signi.q̄d p nouale/ꝛ.C.de serui.l.p̄ses.c.ij. §.vbi aūt.s̄.de decimis hoc lib.ꝛ.c.fi.§.porro. s̄.de of.ord. eo.lib.qꝺ fit ne vsuariꝰsit dño fūdi molestꝰ.§.j.insti. de vsu ꝛ habi. ¶ Hinc est ꝙ renūciatio filie iurata nō extēdit ad paterna bōa futura si nimis forēt post renūciationē aucta. tāgit Bal.nu.xv.in.c.cum M.s̄.de cōstitu.ꝛ ibi Panor. ꝛ alij.firmat Jas.in auten.nouissima/ nu.x.C.de inoffi.testa. ¶ Pro primo dicto vidē Jo.Mo.in.c.indulgētie.de penit. c 2 ꝛ remis.punctum hunc latius deduco in tracta.de manda. apostol. Probus.

¶ Nec pactum nec consuetudo. Que * parem vim habēt d 3 glo.rub.de decret.decurio.lib.x.C.Bald.in.l.j.C.de ser. fugi.Neapo.decisio.cclviij.postqꝫ. Probus.

¶ Ex tenore. Qui tenor * ex inspectione totius ꝛ cōiun ctione principij cum fine seu cum sequentibus non autem partis deprehenditur. Bald.in.l.inciuile.ff.de legib. Al ber.Brunus consi.xxxix.col.ij. ¶ In ꝓposito Joā.Mo. in simili dic: Idem dicendū in materia feudali/ in qua sem per recurrendū est ad tenorem inuestiture: que vim cōtra ctus ostendit. ca.j.de duo.fra.a capi.inue.tradit Joan. de Ana.con.vij.col.ij.vbi subdit/ꝙ conuentio dñi ꝛ vassalli al terat ꝛ mutat ipsam naturam feudi/vt in toto titu.de feud. non haben.ꝓpr.natur.feudi/quibus astipulatur vulgare: ꝙ actus ex cōuentione partiū legē accipiūt.l.j.§.si conue nerit.ff.depo. ¶ Pro themate vide in simili que citat Ale xan.in cōsi.lxxvij.nu.xj.visis dubitationibus/volu.iij.ꝙ li cet cōtra executionē sentētie non obstet exceptio nullita tis: quādo late fuerūt tres sententie cōformes/vt in cle.j. de re iudic.tñ fallit si ex inspectiōe illius sentētie apparet de nullitate: qꝛ illa nō intelligit̄ esse reiecta/no. Bal.ꝛ Sa li.in.l.j.C.ne lice.in vna eademqꝫ causa tert.ꝓuoca.cū simi 4 libus ibi per Alexā.coadunatis. ¶ Probatur in simili: qꝛ licet * appellatio sit remota/ tñ non intelligit̄ remota vbi grauamen est notoriū/no.glo.in.c.ex cōquestione.s̄.de re stitu.spolia.adducit exemplū de ꝓmissione sine causa: quia hec nullitas apparet notoria ex inspectione instrumenti. ¶ Et pro eis que primo dicta sunt loco/vide Neapo. deci. cclxv.nu.ccij.illustrissime/ꝙ potius inspicitur tenor inue stiture q̄ꝫ natura feudi. Nā natura feudi est genus/ꝛ inue stitura est species/que derogat generi : merito dꝛ ꝙ tenor inuestiture derogat omni nature feudorum: istud firmant e idem Neapo.decisio.ccxciij.fuit declaratum. Probus.

5 ¶ Poterit. Uide pro hoc Petr.de Ancha.cōsi.clxiiij.col. iiij.versi.cōtrariū dico.de iuribus ꝛ efficacia/vbi dicit ꝙ * quādo iudices excedūt/nō censentur esse iudices: sed pri uati/ꝓ quo habes que in simili dixi de papa delinquente: in proemio. in ver. interiectio.

¶ Et sic concludit idem Petr. ibi ꝙ delegati ꝛ commissa rij principum cum delinquunt iurisditione abutendo pos sunt coerceri per ordinarios: allegat Cy.in auten. qua in ꝓuincia.C.vbi de crimi.agi.opor.ꝛ Jo.Mo.hic. Probus.

f ¶ L.prima. Adde glos.fina.post tex.ibi.C. de exhib.reis. bonus tex.est in.l.ij.de priuileg.schola.lib.xij.C. dum di cit.ne sub pretextu concessi priuilegij vel flagitiorum cre scat autoritas vel publica vacilet vtilitas. Probus.

g ¶ Delictum militare. De quo recordatur iurisconsultus in l.si quis filio.§. sed ꝛ si quis.ibi militari delicto.ff. de iniu sto rup.ꝛ irri.testa.ꝛ hoc delictum multifarie augetur.not. Petr.de Anca.con.cclxxvij.col.ij.ex predicta. Probus.

h ¶ Et sic solus magister. Istud verificare ꝛ per amplius cō probare poterimus/per id quod videtur descriptum in §. festinabis.in auten.de manda.princi.colla.iij. Ex quo elici 6 mus ꝙ clericus * officiarius regis: vel alterius domini/ potest priuari officio: qꝺ tenetur ab eo si deliquerit in illo officio.idem si pro tali se gerens aliquid fecerit quod non priuato: sed regio solum officiario conuenit/pro quo habeo tex.in.l.ij.ibi vel curialis: vel miles /vel clericus/ prescri bendum/deportandum: non solum ciuitate Romana ꝛc.vt nemo priuat.titu.ꝛc.facit etiam quod citat Guil.de monte Laud. in cle.pastoralis.col.mihi.xv.de re iudica. ꝙ domi nus feudi quantumcunqꝫ vilis etiam rusticus potest priua re feudo vassallum clericum propter feloniam per ipsuz cō missam: aut deueria nō facta/vel aliquod aliud simile: istud firmat Jo.And.contra archid.in.c.vno.col.ij.s̄.de cler. cō iuga.dicens omnes glosatores ꝛ modernos istud tenere. ¶ Hanc questionez tangit Guido pape.q.cxxxix.secundū cōmunē/vbi dicit/hoc cōsuetudine patrie delphinalis cō probari : prout testatur vidisse ꝛ obseruari in curia parla. delphina.idem dic in hoc Gallie regno: vt prescriptio hec locum habeat / ꝛ quam philippum.ij. regem Francie/qui Augustus dicebatur seruare promisit: Innocē.tertius pō tifex maximus in personis Aurelia.ꝛ Altisiodoren.epoꝝ propter seruitia eidem regi nō facta.de quo Gagui.lib.vj. c.iiij.ad hoc inquit expugnande arcis negotiū/cū pontifi ces Franci a Philippo ꝓmoniti/ armatos aliquod ex su is misissent. Soli Aurelianē.ꝛ Altisiodorē. antistites de tractare auxiliū non formidauerunt ; quāobrem cum phi lippus coruz terras donec satis de contētu factionē fecis sent occupasset/Romanū pontificez adeuntes philippum/ ne id faceret pontificia autoritate prohibere/nisi sunt. At pontifex Francorū detractare nihil tentauit. Probus.

i ¶ Potest. Qꝛ in eo nō dꝛ priuilegiatus: qꝛ id nō reperitur 7 in priuilegio expressuz: prout in simili dicit Sozi.con.ccix. col.ij.ver.i.hoīes.licet nulla.ꝙ * si hoīes vel vniuersitas alicuius castri se submiserit alicui principi seu ciuitati/cuz certis pactis ꝛ capitulis ad que voluerunt esse obligati: tunc dñr subditi, ꝭm quid ꝛ nō simpliciter: qm̄ ad nō expres sa nō tenentur: ꝛ haberi debēt pro nō subditis.l.ij.ff.de iu re immunita. tex.in.l.quesitū.§.idē respōdit.ff.de fundo in str. ꝛ in.l.cum delanionis.§.cui fundus. eo.ti.ad idez quod in simili no.in.l.nō puto.ff.de captiuis: pro hoc facit quod no. Petr.de Ancha.consi.xxvj.col.ij.in questiōe/ ꝙ cessan te prouisione hoīs vel statuti reponitur quis in iure com muni.l.sed ꝛ milites.in prin.ff.de excusa.tuto.ꝛ.l.si cum do tem.in prin.ff.solu.matr. Probus.

k ¶ Animaduertere. De hoc verbo vide per Guil.in.c.fina. s̄.de excep.hoc lib. Probus.

l 8 ¶ Generale. Illud generale * dicitur quod stat in primo nomine sui generis: pro hoc alleg.glo.rub..de rer.permut. C. ¶ Ulterius pro intento Jo.mo.hic adde Petr.de An cha.consi.clxiiij.col.iij.de iuribus. Probus.

m ¶ Nō debēt. Qꝛ maiori nota digna sunt/ ꝛ sic in generali dispositione nō includūtur.l.itez apud Labeonez.§.hoc e dictū.ff.de iniur.c.q̄ꝫuis.j.de prebend.s̄.hoc lib.facit quia 9 * natura speciei est specificare/nō per modū generis.l. he res meus.§.statue.ff.de lega.iij.Alex.consi.lxx.magnificꝰ. vol.vj. ¶ Uel dic ꝭm Dec.in con.536.nu.viij.in causa. ꝙ dispositio gñalis gñaliter intelligit̄ ꝛ cōprehēdit ꝑsonas ꝛ causas priuilegiatas/qñ in illo casu specialiter nō reperi tur habere priuilegiū/vt est tex.ꝛ ibi Bal.in.l.in fraudē.§. fi.ff.de testa.milit. Et ad hoc facit: qꝛ dispositio gñalis oēs casus includit/datoꝙ maior rō sit in vno casu q̄ꝫ ī alio.l.j.§. qꝺ aūt.ff.de aleato.l.j.§.gñaliter.ff.de lega.prestā. Probꝰ.

n 10 ¶ Cōprehendi. Adde vnū satis ad ꝓpositū/ꝙ verba * pri uilegij nūq̄ꝫ debēt interpretari/taliter ꝙ priuilegiū possit esse nociuū priuilegiato.l.qꝺ fauore.C.de legib. Ang.in.l. diuus.in fi.ff.de testa.mili.facit quod no. Bar.in.l.non tm̄ .§.si emancipatus.el.j.in fine.ff.de bono. posses. contra ta bu.ꝙ si statutuz dicit quod scholares tractentur/vt ciues/ in omnibꝰ/hoc statutū intelligit̄ solū in fauorē scholariū:

Ideo priuilegia que habēt scholares vltra ciues nō amittunt/vt no.Bal.in.l.rufinus.C.de testa.mili. vbi dicit/ꝙ si scholares debent tractari pro ciuibus intelligitur quo ad fauorē: nō quo ad detrimēt⁹. late cōprobat Decius cōsilio ccccl vij.col.penul.in causa gabelle. Probus.

o 11 ¶ Non agitur. Sic verificatur ꝙ in exēptionibus * habemus gradū positiuū/cōparatiuū/et suplatiuū/sicut in dispēsationibus/de quibus per glo.xij.distinct.capi.nos cōsuetudinem. ¶ Uide pro hoc Joan.Andr.hic.et Domi.in cōsilio.xxxv.col.ij.attendentes. Probus.

p ¶ Censeri. Adde.l.eum qui edes.ff.de vsu. Areti. consil. xvij.numer.x. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. ix.

Er exemptionē ecclesię concessam, ipsa ecclesia & ipsi⁹ mōachi vel canonici, clerici etiā & cōuersi, ꝑpetuoq; oblati (non autē ecclesię eiusdē presbyter, qui parrochianorū curā habet, quo ad ea quę ad curā eandē pertinēt, nec ipsi parrochiani etiā) intelligūtur exēpti. ¶ Verū si canonici alicuius ecclesię eximātur ipsi soli canonici (nō autē ecclesia vel alij eius clerici) sunt exempti. ¶ Si autē clerici cuiusuis ecclesię eximantur, tūc tā canonici quā alij clerici eximūtur, nō tn̄ ecclesia nisi aliud i exēptiōis priuilegio exprimatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quando dicitur/capitulum talis ecclesie hoc fecerunt/intelligitur.i.canonici representantes capitulum.
2 Genus comprehendit indiuidua propria/non cōmunia.
3 Districtius est nomen canonici ꝙ̄ clerici.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 An episcopus in totum possit eximere suam ecclesiam.
Epūs nō potest aliū facere ordinariū in sua diocesi.
2 Episcopi subditus non potest a se retinere iurisditionem
3 episcopalem.
Jus reuerentiale pacto non potest remitti.
4 Episcopus in totum potest ecclesiam eximere.
5 Prelatus potest preiudicare in querendis nō in quesitis.
Indiuidua dicūtur/vt hic.

a Er exemptionē, a Hec decreta. habet tria dicta. Primum qui sunt exempti ecclesia exēpta. Scdm qui sunt exempti: canonicis certe ecclesie exēptis. Tertiū qui sunt exēpti/clericis certe ecclesie exēptis, [ipsa eccl'ia] .i.capitulū.j.de verb.significa.cū clerici. [eccl'ie] .i.persone b capitulū b representātes.arg.ff.de fideiusso.l.mortuo/ vt cū dicitur capitulū talis * eccl'ie hoc fecerunt.i.canonici representātes capl'm fecerūt hoc/alijs modis accipitur eccl'ia/vt not.s̄.ne prela.vices suas. c. querelam. Et ob hoc eclesia/hoc casu ꝓprie cōprehēdit illos qui iugiter eā integrāt: vt sunt monachi/clerici/et cōuersi/ et perpetuo oblati/nō sic presbyteri parrochie/vel ei⁹ parrochiani: q; isti sunt cōes eccl'ie et epō. Et genus * cōprec hendit indiuidua c ꝓpria nō cōia/vt no.j.hoc lib. de reg. d iur.in gn̄ali d. ¶ Et ex hoc patet ratio.§.sequē. et sequ. Nā

appellatio canonici vel clerici/non dat intelligere ecclesiam.not.in.d.c.in generali.et in dictis.§.

3 ¶ Est ratio quia districtius * est nomen canonici/ꝙ̄ clerici/et ob hoc clericis exemptis eximuntur canonici/non ecōe. tra. ¶ Nec obstat.d.c.cuz clerici: quia ibi fuit premissuz verbum clerici et subiunctum verbum ecclesie Placētine: vnde tam ex dignitate ecclesie cathedralis: ꝙ̄ ex premisso verbo et alio subsecuto/verbum placentina ecclesia/capitulum id est canonicos placenti.comprehendit duntaxat. argu.s̄.hoc lib.de preben.ꝙ̄uis.§.ꝙ̄ꝙ̄. Jo.Mo.Card.

a 1 Er exemptionē. Et quia scribentes hic nō tangunt: an episcopus * possit in totum eximere a se ecclesiam: ideo dic prima facie videri/ꝙ non cum id habeat speciez alienationis/et sic preiudicaretur iuri et iurisditio. episcopi.capitu. antepenul.et penul.s̄.de his que fiunt a prela.ita dicit Freder.consilio.ccxlvij.casus talis est/quidam episcopus.et Calde.in titulo de reb.ecclesie non alie.consi.duodecimo.pro hoc allegat Joannē Andr. in capitulo.cum venerabilis.s̄.de censib.et ibi late Panor. et latius per Collect.Card.et Petruz de Anchara.ibi pro quo subdūt rationes. Prima est/quia episcopus non potest facere alium ordinarium in sua diocesi: sed sic transferendo ille in quem fieret talis translatio haberet ordinariam episcopalem: quod non potest esse.xj.q.prima.c. experiētie.c. secundo.cum glo.s̄.ne prelati vices suas.

¶ Secunda ratio: quia insurgeret (ratione huius abdicationis) absurdum vnum: quia qua ratione posset vnam ecclesiam eadem ratione et omnes: siue et alteram et alterā/et sic totam diocesim eximere/sic remaneret episcopus nomine/non re: quod videtur destructorium rei/ iuxta vulgare: si re priueris nomen habere non mereris: quodq; esset cōtra no.in.c.licet.s̄.de elect.et.c.ꝙ̄to.s̄.hoc tit.vide que.s̄. dixi in.c,fina. versi. Postremo.s̄.de constitu.

¶ Item aliud absurdum quia id fieret in preiudicium successoris quod non potest.arg.eorum que diximus.ꝙ episcopus non potest exemptionem facere in preiudiciuz inferioris/puta archidiaconi.c.ij.s̄.de excess.prela. multominus in preiudicium paris scilicet successoris. c.innotuit.s̄. de elect.et.l.ille a quo.§.tempestiuum.ff.ad Trebel. cum simi-

2 libus. ¶ Item subditus * episcopi non potest a se retinere iurisditionem episcopalem.capitulo.si diligenti.et capitulo.significasti.s̄.de foro compet.et.s̄.de renuncia.capitulo.admonet. Ratio potest esse: quia iurisditio episcopalis dicitur publici iuris.capitulo.ius publicum. prima distinc. et talia non remittuntur.l.ius publicum.ff. de pact.et.d. capitu.si diligenti.

¶ Item subditus nō potest excutere a se iugum subiectionis: et ex consequenti prelatus onus prelationis.

¶ Item episcopus in consecratione se obligat ad curā animarum et ecclesiarum ex voto.s̄.de renuntiatio.capitulo.nisi.§.verum/quod votum sic inheret ipsius ossibus/ quod illud excutere a se non potest.capitulo. cum ad virum.s̄. de regula.et capitulo.cum ad monasterium.supra.de statu monacho.vnde etiam zelo spiritus ad religionē sine pape licētia non transit.capitulo.licet.supra.de regula.et dicto. cap. nisi.in fine: imo etiam nec longe peregrinationis votuz emittit cum effectu.capitulo.magne.s̄.de voto.

¶ Ex quibus et alijs per sanum cerebrum excogitandis videtur concludendum in puncto: quod episcopus in totum ecclesiam non possit eximere/et a se iurisditionem episcopalem omnimodam abdicare: quantumcunq; generaliter eximat/prout diximus de patrono qui quantumcunq; plene et libere eximat siue liberet/quedam tamen iura retinet in liberto: videlicet reuerentiam et ius competens aduersus ingratos.l.iij.C.de bo.liber. ¶ Idem igitur dicemus de episcopo quantumcunq; generaliter eximente / vt aliqua excipiantur: que per Panor.in.d.c.cum venerabilis.cōnumerantur/vsq; ad octonarium numerum/et alia preter illa/ remittit episcopus cum causa: et de consensu capituli / sine quib⁹ nō potest episcopus iura ecclesie sue alienare.c.pastoralis.s̄.de dona.hanc opinionem firmat Panor.in.c. cū olim.el.ij.in.iiij.no.s̄.isto titu.et in.c.cum inter.nu.xiij.s̄.de re iudic. vbi Fely.col.ij.hanc partem comprobando/alleg. Bal.in.l.fina.C.de bo.liber.vbi per illū tex.dicit Oldra.dixisse episcopo Rauēnaten.ꝙ monasterium exemptum per episcopum a iurisditione episcopali non est exemptum a iure reuerentie: ideo si clerici tenentur ire processionaliter obuiam episcopo: isti etiam tenebuntur/vt no.ibi Ang.qui in.l.sed si hac.§ patronū.in fi.per illū tex.ff.de in ius voc.

Idē Ang.ꝛ Ludo. Roma.i.l.alia.§.elegāter.ff.solu.matr. ꝑ illū tex.dicūt/ꝙ exēptio facta ꝑ epm̄ de clerico/non exi= mit eū a reuerētia/facit dictū Cy.i.l.nec honore.C.de epi 3 sco.ꝛ cler.vbi dicit ꝙ * ius reuerētiale de quo in.l.ad egre gias.ff.de iureiur.nō pōt pacto remitti. ¶ Licet p̄dicta opinio sit iuribus/rationibus/ ꝛ autoritatibus cōprobata: ꝓ pte tñ cōtraria/ habeo glo.in sūma.xxv.q.ij.que dicit ꝙ 4 epūs * in totū potest eccl'iam eximere/quā firmat pluribꝰ ratiōibus Cald. cōsi.v.in tit.de reb.eccle.non alie.Oldra. cōsi.ccxliiij.nu.vj.ad obiectus/ꝛ cōsi.clxxij.nu.viij.qꝛ oēs fere obiectus. ¶ Deci.cōsi.clij.nu.iij.in causa exēptionis/ volēs cōcordare has opiniones/dicit/ ꝙ vbi exēptio facta est ꝑ ep̄m cū cō sensu capituli ꝛ subscriptione canonicoꝝ ꝙ tūc valet:secus si absqꝫ cōsensu capl'i facta fuisset:ꝛ ita lo= quitur Feder.vbi.s̄.ꝛ est de mēte multoꝝ scriben. qꝺ non placet Feli.in.d.c.cū inf.col.ij.qui dicit ꝙ prima opinio vi= def cōior.Ideo tenēda/ꝙ ep̄s nō possit in totū a se eccl'iaꝫ eximere.Saluo nisi cōcederet exēptionē oīmodā in crea= tione eccl'ie. Qꝛ tūc cū nō sit:adhuc quesitū ep̄atui ius su perioritatis in eccl'ia fundāda/forte pōt eā in totū eximere ꝑ hoc qꝺ habetur in ca.fraternitatē. s̄.de dona.ꝛ ꝑ glo.in 5 reg.delictū/cū si l'ibus/ vbi dꝛ ꝙ prelatus * pōt p̄iudicare eccl'ie in querēdis licet nō in q̄sitis:qꝛ leuiꝰ tollūtur que= rēda q̄ꝫ quesita dixi post Ioā.Mo.in.c.si paup.s̄.de p̄bē. ¶ Profecto nō videf in iure sustētabile/ꝙ ep̄s etiā cū con sensu capituli in totum possit eximere ecclesiaꝫ/ nisi id per papam confirmetur ex certa scientia/quia tunc valet ple= na exemptio/capi.constitutus.s̄.de religio. domi. ꝛ in hoc conuenit tota iuris pontificij schola / que addit alios ca= sus/videlicet/quando sic iudicatum est nec appellatum re peritur.d.capi.cum inter. Item quando sic prescriptum es set non tamen tanq̄ꝫ a subdito:sed nomine non subditi: ali as resultaret quedam implicatio contradictionis / scilicet ꝙ esset subditus ꝛ non subditus/contra.l.iudicato.ff.de ex cept.rei iudic.ꝛ.l.eum qui edes. ff. de vsucapio. esset enim tanq̄ꝫ contra substantiam rei/ quod non venit admittendū per ea que diximus in capitulo vnico/ in versic. Item ista consuetudo. s̄.de cleri. non residen. quod firmare habes: per ea que voluit Oldra.d.consilio.clxxij. numer.v. ¶ Adde aliū casum in quo valet exēptio in totū:quia pa= pa sic exemptionē cōcessit:ꝛ sic loquitur tex. noster.refert Cardi.in.d.c.cū venerabilis/nume.vj.ꝛ tunc omnia ea que alias per cōcessionē episcopi nō transeūt cēsentur transire etiā ius reuerētiale:dicit Feli.post Panor. ibi in.d.c.cum b inter.col.iij. Probus.

¶ i.persone.Ioā.And.hic in nouel.dicit/ꝙ hec lectura nō procedit/vt patet.j.Primis respōsis/vbi exēptis canonicis qui capl'm faciūt vel clericis/non est exempta eccl'ia:ergo oportet ꝓ loco recipi/qꝺ videf placere Domi.hic col.j.quē c vide in consi.xlvj.col.iij.an de relicto. Probus.

¶ Indiuidua. Adde ꝙ vno modo dꝛ indiuidua illa ꝑ solu= tionē partis/nō afferūt tantū vtilitatem in parte respectu partis/q̄ꝫtū in toto respectu totius.l.i executiōe.§.ij.cū se uidūtur.in.vij.oppo.ꝛ.ij.q. ff.eo.qꝺ placet Alexā. in consi. clxxxvj.nu.x.visis/volu.ij. ¶ Et quid dicatur indiuiduū vide per Areti.in consi.xvj. vbi ait ꝙ q̄n pluribus heredi= bus iniūgitur aliquid indiuiduū faciēdū:tūc ab aliquo nō potest impleri ꝓ parte / secus si aliquid sit dandū a pluri= bus. Qꝛ cōditio dādi diuiditur inter heredes : vt ille qui implet ꝓ parte sua/partē suā emolumēti cōsequatur. Do= d cto.in.l.si plures.C.de conditio.inser. Probus.

¶ In generali. Istud comprobat Petr. de Anchar. hic in e iij.no. Probus.

¶ Quia. Ioā.And.hic in nouella dicit/ꝙ nō capit hec ꝟba Ioā.XX c. Ideo vide Domi.hic col.fi.ibi vel soluere posses ꝙ hic eccl'ia p̄fertur in materia ꝓportionabili oībus/tam canonicis q̄ꝫ cōuersis ꝛ oblatis:quia exemptio oībus istis est ꝓportionabilis/sed in cōtrariū nō sic. Qꝛ iuramētū de obediendo eccl'ie nō est ꝓportionabile nisi ep̄o ꝛ capl'o/ad quos spectat iurisditio.c.cōquerēte.s̄.de offi.ordi.ꝛ.d. ca pitulo.c.cū olim.ꝛ.c.bis que.s̄.de maior.ꝛ obediē.prout in simili dicit Sozi.cōsi.cclxxxv.col.penult.ꝟsi.iij.respōdeo. Reuerēdissimꝰ Do.Car. ibi cū indultuꝫ loquatur de ordi narijs in materia nō ꝓportionabili inferioribus/nō inclu= dit ordinarios inferiores diocesanis/scꝺm glo.ꝛ Docto.in ca.q̄uis.in ver.diocesanis.s̄.de foro cōpe.glo.ꝛ Docto. in clemen.j.de iure patro. ¶ Vide que in argu.tradit Petr. de Anchara.consi.ccclxix.col.ij.super isto dubio/ꝛ Antho. de Butrio consilio.xix.col.iiij.quia hic agitur de potesta= te episcopali. Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.x.

SI papa in aliquo priuile gio vel scriptura non fa cta principaliter super donatione vel sentētia exemptionis seu etiam libertatis aliquā eccle= siam ad ius & proprie= tatem Romanæ eccle= siæ pertinere,vel consimilia verba narret.Non propter hoc illius ecclesiæ exemptio est proba ta,nisi de libertate aliter doceatur.

¶ Si autem ecclesiæ vel monasterio exēptio= nis priuilegiū concedendo,vel super ipsius ex= emptione sentētiando(cum de ipsius exemptio nis negotio ageretur)asserat ipsam ecclesiam fo re exemptam,aut eam iuris beati Petri existe= re,siue ad ius & proprietatem Roma. ecclesiæ vel ad Romanā ecclesiam specialiter aut sine medio,vel etiā simpliciter pertinere,ꝑ hoc ple ne debet exempta huiusmodi ecclesia iudica= ri,cum enim iure communi omnes ecclesiæ ꝑ orbem diffusæ ad Romanam ecclesiam perti= neant,si id alicui concedatur ecclesiæ,vel de ea per sententiam iudicetur ex hoc ipsius compro batur exemptio,vt priuilegij nihil alias allatura concessio ei cui conceditur & sentētia nullum aliter datura subsidium ecclesię(pro qua fertur) prærogatiuam(cum verba aliquid operari de= beant)conferat gratiæ specialis. ¶ Et est idem si priuilegium contineat,vel ipse papa per mo= dum exprimat suprascriptum, quod ecclesia sit libera,seu quod potiatur Romanæ ecclesiæ li= bertate, vel quod in hoc prærogatiua gaudeat speciali,aut si dicat indefinite,quod ecclesię ro manæ annuum censum soluat ad perceptę iudi cium libertatis siue quod ipsam ecclesiam exi= mit ab ordinarij potestate,vel quod nō audeat illic episcopus cathedram collocare, aut impe= randi,seu ordinationem quamuis leuissimā fa= ciendi exercere aliquam potestatem.

¶ Simiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos,censentur exempti. ¶ Nō sic si in proprios & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti tales quippe exempti pro pterea non existunt. ¶ Si vero dicatur simpli citer quod aliqua ecclesia Romanę ecclesię an= nuum censum soluat, non propter hoc exem= pta ecclesia dicit debet. ¶ Idem dicimus si circa aliqua ꝑ priuilegium concedatur libertas & clausula de censu annuo persoluendo sequa= tur vt si aliquibus quod ab alio quam a papa

seu eius legato excōicari, suspendi, aut interdici non possint, vel aliquid aliud specialiter a sede apo. sit indultū, vel etiā dicatur quod in speciales Roma. eccle. filios sint assumpti. & sequatur in priuilegio quod ecclesię Romanę ad iudiciū libertatis perceptę annuū censum soluāt. ¶ His em̄ & cōsimilibus casibus sic incertis priuilegiati articulis ordinariorū iurisditioni quātū ad alia sunt subiecti. ¶ Licet autē sic diuersos priuilegiorū, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur tenores ad litiū materiā amputādā duxerimus designandos, per hoc tamen alijs exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatum modis vel eorū effectibus nolumus aliquatenus derogari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Narratio non probat sed probatur.
Rasura in nominibus possessionum narratorum non vitiat instrumentum.
2 Quandoq; est priuilegium dans exemptionem: & quādoq; articulum exemptionis.
Per modos expressos alijs modis legitimis papa derogare non proponit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Uerba enunciatiua que dicantur.
2 Consanguinitas & filiatio probatur verbis enunciatiuis seu narratis directe & propter se prolatis.
3 Epistola operatur presentiam.
4 Uerba narratiue prolata in suam quando probent.
5 Uerba narratiua instrumenti antiqui an ꝓbent fines territoriorum.
6 Probatio finium est difficilis & quasi impossibilis.
7 Uerba legis vel statuti enunciatiua non inducunt ius in eo quod narratur vel enunciatur.
8 Rasura quando non vitiet: & quando vitiet.
Propter modicū defectū nō debet vitiari rescriptum.

a S I papa, [a] Hec decre. ponit casus seu modos quib⁹ datur/vel nō dat exēptionis libertas. Scđo ibi §. [licet] remouet dubiū qđ posset ex narratis suboriri. Et de hac materia not. Inno. s̄. eo. recepim⁹ [ꝓbata] Et est ratio/narratio nō ꝓbat * sed ꝓbatur [b]/& inde est ꝙ rasura in nominib⁹ possessionū narratoꝝ non vitiat [c] instrumētū. s̄. de fide instru. ex lr̄is [iudicari]. Et est ratio/q: ista faciūt ius/seu tribuūt: vt. ī. sequit̄ [ꝑtineāt]. s̄. hoc lib. in proe. ∫. respō. [debeāt]. s̄. eo. ī his [nō existāt]. ī. hoc lib. de ꝟb. sign. veniēs. ∫. respō. [dici debet]. s̄. eo. recepim⁹ [soluant] hec clausula & sequens libertatem plenam concessam/& alibi sequēs articulum libertatis concesse secundum precedentia ipsam clausulam intelligitur. Et sic nota illud diuersificari secūdum adiuncta. ff. de verbo. significa. qui venenum/ [subiecti] in premissis euidenter patet distinctio. Quod quandoq; * priuilegiū dans exemptionem [d] / quandoq; dat articulum exemptionis. s̄. eo. volentes §. in eos. ī. hoc lib. de verbo. significa. veniens [derogari.]
¶ Nota ergo ꝙ per modos expressos/ alijs modis legitimis papa derogare non proponit. Ioan. Mona. Cardi.

a S I papa. Hic est sedes materie verborū enūciatiuorum/que sepius in actibus mortaliū accidunt: ideo vt aliqua materiam ipsam cōcernentia in presentiarū habeamus: presupponendum venit: primo/ꝙ verba * enunciatiua sunt illa/que sunt proemium seu preambulum: sed non ipsa dispositio/sunt etiam verba enunciatiua illa/que non stant per se nec sistit voluntas in eis sed transeunt: & non est verbum principale orationis. Sed dispositiua stant per se/quia enunciāt principaliter propter se: ista est doctrina Bal. in. l. prima. colūna. ij. C. de fal. causa. adiect. lega. allegat id quod habetur in. l. ex hac scriptura. ff. de do. no. idem Bald. in. l. si voluntate. C. de fideicō. liberta. & in auten. ei qui. C. de bo. autoritate iud. possid. prędicta placent Alex. consilio. lxxxij. col. penul. viso processu/ volu. iij. & Neapol. decisi. lxxxiij. in causa.
¶ Alex. con. clxxxj. col. ij. viso processu cause. volu. vij. vbi aliquantulum tangit materiam ipsam vbi dicit/ꝙ filiatio * seu consanguinitas probatur verbis enunciatiuis seu narratiuis directe & propter se prolatis. arg. tex. nostri & d. l. ex hac scriptura. & tex. in. l. quidam. ff. de proba. vbi illa confessio plene probat/nisi contrariū probetur: facit quod not. Bald in. l. non epistolis. C. de proba. dum dicit ꝙ verba assertoria alicuius parentele descripta in epistola probant/ donec probetur contrarium per. d. l. non epistolis. & subdit ꝙ propter epistolam non curatur aliter de presentia partis: quia epistola * operatur perinde ac si confessio facta foret parte presente. l. publia. §. fi. ff. deposit. qđ placet Saly. in. d. l. non epistolis. per. d. l. publia. §. fi. iūcta. l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & l. fi. ff. de interro. actio.
¶ Et dicit Saly. vbi. s̄. ꝙ verba scripta in epistola continēte sororitatem vel fraternitatem scribentis seu mittentis epistolam & illius ad quē mittitur/si verba ipsa sunt emissa confessionaliter & dispositiue probant presumptiue rem sic esse/donec probetur contrarium per. d. l. publia. in fi. & l. Lucius. ff. deposi. & ita dicit se intelligere. l. fina. in princi. ff. de probatio.
¶ Si autem sunt verba narratoria / & tunc aut principalis materia de qua scribitur in epistola coadiuuat verba narratoria esse vera/vt in hoc exemplo. Scias soror mea ꝙ talis frater noster decessit/& ob hāc causam hereditatem habemus communem: vnde si tibi placet venias vt eam diuidamus & talia verba probant presumptiue: ita esse donec probetur contrarium/& ita secunduȝ eū potest intelligi. d. l. nō epistolis. cum similibus. Aut principalis materia nō coadiuuat verba illa narratiua: quia prorsus ab illis est extranea: & tunc non probant etiam presumptiue nec eis statur: nisi alijs adminiculis: puta quasi possessione illius fraternitatis coadiuuetur. per no. per glo. fi. in. l. non nudis. C. đ proba. ¶ Et sic ex premissis habes limitare dictum Ioā. Mo. hic/ꝙ narratiua non probat sed probatur.
¶ In puncto tematis habeo vnum notandum: quod citat Alex. consi. ccxiij. numero quarto. visis ac ponderatis. volu. vij. ꝙ quando * in sentētia enunciātur aliqua acta etiā tanꝙ preterita: & talis sententia est lata vtraq; parte presente & non contradicente/talis scriptura sentētie probat illa acta enunciata precessisse. l. prima. & ibi Bar. C. de relatio. no. Inno. in. c. cum in iure. s̄. de offi. delega. Bar. in. l. fina. in fine per illum tex. ff. quando appel. sit. & in. l. acta. ff. đ re iudic. & alij per eundem Alex. ibi adducti.
¶ An autem * verba narratiua alicuius instrumenti antiqui probent fines territorioꝝ. Io. And. hic in glos. in ver. probata/videtur tenere ꝙ sic allegat glo. in capitulo. cum olim. s̄. de censib. que est situata sub ver. instrumentis/que similiter concludit ꝙ sic: licet verba sint prolata propter aliud/quod placet Panor. ibi & in. c. pen. s̄. de parroch. & Domi. consi. c. col. ij. hoc est summariuȝ vbi videtur reddere rationem: quia * probatio finium est difficilis & quasi impossibilis: ideo non est opus tanto strepitu per ea que late citaui in. c. presentium. in ver. credo. s̄. de testib.
¶ Adde que dixi de ipsa finium probatione. in. c. primo. in ver. fundat. de prescriptio. & đ verbis narratiuis. in capitulo ad apostolice. in ver. verba narrationis. supra de senten. & re iudi. quibus iunge vnum signanter notandum / quod verba legis * siue statuti enunciatiua non inducunt ius in eo quod narratur vel enunciatur/prout late comprobat idem Alex. in. d. con. lxxxij. col. penul. volu. tertio.
¶ Uide pro in intento lapū allega. lxxx. queris. Alex. con. xvij. col. ij. visis & opportune: vol. ij vbi adducit exemplum in dispositione testatoris que vim legis habet. §. disponat in auten. de nup. colla. iiij. & tamen verba enunciatiua inci

denter prolata non inducũt dispositionẽ regulariter.l. cũ tale.§.fina.ff.de cond.⁊ demõstra.l.ex his.C.de testa.mili ta.plene no.ĩ.l.ex hac scriptura.ff.de dol.⁊ in.c.fi.s̃.de suc cessio.ab intesta.

¶Pro hoc etiam vide Alex.con.cxcix. viso prestanti con. vol.ij.⁊ illius dicta placebunt in visu/auditu / ⁊ gustu / et consi.xxj.nu.viij.vol.j.Probus.

b ¶Sed ꝓbatur.Post doct.hic vide Jo.Lupum:in tracta. de liberta.eccle.charta.iij.facie.ij.Et quando narratio ꝓ bet attende ad ea que traduntur per Neapo. decisio. 83. in causa antiqua.⁊ Jaso.in consi.xcj.columna.iij.visis : vo lumine.iij.Probus.

c 8 ¶Non vitiat.Adde Maria.Sozi. con.xv.colum.penulti. visis/vbi dicit ꝙ quando * ex ꝑcedentibus ⁊ sequentibꝰ sensus perfectus colligitur:tunc rasura nõ vitiat/allegat d.c.ex literis:⁊.c.inter dilectos eo.tit. ⁊ quod habetur in c.ex parte eo.titu.nec defectus litere vel syllabe vitiat/q᷑ ꝓpter modicum defectum non debet vitiari rescriptum: ¶Et idem est si vna dictio:vel oratio deficiat/dũmodo ex alijs sensus intentionis pape deprehendi possit : secus si in substantialibus reperiatur rasura:notat Alex.con. 205 põderatis his:vol.vj.⁊ con.ccxxxiij.nu.vj.põderatis his eo.vol.⁊ latius con.ciiij.stantibus rebus:vol.vij. vbi dicit id verum nisi notarius in fine scripture faciat mentionem de rasura/prout fieri debet.l.j.vbi Bar.ff.de his que in te sta.delen.⁊ in.l.prima.§. finali. ff. de bono.posses. secun= dum tabu.

¶Et reperio vnum de substantialibus esse circa annos domini/notat idem Alexan.consi. clxxv.post princi. visis narratis:vol.vij.Et sic si reperiatur litura/vel vitium / si= ue rasura in ea parte scriptura redditur suspecta : allegat Bar.in.l.fina.C.de edict. diui adr.tollen.⁊ Joan. de imo la.in.l.j. ad fi.ff.de his que in test.delen.istud firmat Pe trus de Ancha.con.ccccxxxj.premissa: vbi ipse adducit si mile de interlineatura: que si reperiatur in aliqua parte substantiali instrumenti reddit ipsum instrumentũ suspe

d ctum:vt no.in.l.j.ff.de his que in testa.delen.Probus.

¶Dans exemptionem.Uide Sozi. late.consi.cclxxxv.re= uerendissimus.Do.Car.Probus.

¶Bonifacius Octauus, Cap.xj,

Licet vobis cõcessum existat vt interdicti tempore ianuis clausis ex communicatis & interdictis exclusis voce submissa diuina celebrare possitis ad ea tamen aliquos(etiam si aliunde venerit) nisi sub hoc priuilegiati existant,recipere nulla ratione debetis.

¶Cum conceditur singulari personæ vt modo præmisso tempore interdicti celebrare valeat vel audire diuina,eius familiares domestici ad audiendum cum ea & celebrandum sibi diuinum officium; licite admittuntur.

¶Non sic autem in familiaribns alicuius conuentus seu collegij est censendum,illi enim(nisi priuilegiati fuerint)admitti non debent,

¶Huiusmodi quoque concessione gaudere nõ potestatis cuiꝰ causa seu culpa dolo vel fraude fuit sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum cuius occasione lata extitit,præbuit cõsilium,auxilium,vel fauorem.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Neruus ecclesiastice discipline iubet interdicta seruari.
2 Priuilegium valere debet : de eo in quod cõmitto iuuare me non debeo.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Domesticus quis dicatur.
2 Faciens actum contrarium priuilegio an videatur priui= legio renunciare.
3 Uerba libelli aliquando impropriantur.
4 Confessio acceptetur cũ sua qualitate.

Licet. Hec decreta.decidit.Cũ est cõcessum priuilegium aliquibꝰ vt interdicti tp̃e ipsi ianuis clausis(excõicatis ⁊ ĩterdictis ex clusis)submissa voce possint celebrare diui= na ad quos hoc priuilegiũ extenditur:⁊ sunt quatuor dicta[debetis]ratio q᷑ hoc priuile

1 giũ dirrumpit neruũ ecclesiastice discipline * qui iubet in terdicta seruari.s̃.de consuetu.c.cum inter vos.

¶Unde cum cõsuetudo hoc casu sit improbata:vt.d.c.et priuilegium/circa hoc datum stricte erit interpretandum

a vt hic[admittuntur] [a] alias priuilegium nõ valeret:quod

b esse non debet [b] vt.s̃.c.proximo.§.j. Et ex hoc colligitur

2 ratio cõtraria.in.§.seq.[prolata]ratio quia de eo * in qd᷑ cõmitto:iuuare me non debeo.s̃.de rescrip.ex tenore.ff.so lu.matri.si ab hostibus.§.j.Jo.Mo.Cardi.

Admittũtur.Uide in proposito que citat Maria. Sozi.con.xvij.supradicta cause positio. vbi discutit quando dicantur domestici: ⁊ in

1 puncto tex.nostri domesticus * dicitur qui stat ⁊ descendit a domo. vide Calca. in con. lxx.quidam Nicolaus.⁊ con.seq.Probus.

b ¶Non debet.Alexãder consilio.xvj.numero.xxv.in causa volu.v.dicit ꝙ ista verba sicut digne possumus/⁊ ad Roma nũ spectãt ĩperiũ:lз alias in rescriptis apposita videaꝛ ap posita cõditionalr̃.i.si ⁊ inquãtũ ita sit:tñ in priuilegijs(ne priuilegium reddatur inutile)non intelligũtur posita con ditionaliter:seu causatiue sed affirmatiue.i.quia ita est:ita no.per glo.⁊ docto.in capitulo examinata.s̃.de confir.vtil. vel inutil.per.c.abbate.s̃.de verbo.signifi.

¶Pro intento vide que no.Alexand.consi.clxxxvij.vide= retur prima.versi.quinto in terminis.vol.v.vbi disputat ď clausula apponi solita in legitimationibus/absq̃ tamẽ pre iudicio illorum que ab intestato in bonis succederẽt/vt ci= uiliter intelligitur ⁊ aliquid operetur priuilegium:idẽ po nit ipse Alexander in consi.sequen.

¶Ultra premissa pro intento Joannis Monach. hic adde que citat Decius consil.cccviij.numero.xj.in casu ad nos

2 transmisso:quod ille qui * facit actum contrarium priuile gio:nunq̃ videtur priuilegio renunciare:si alia coniectu= ra haberi potest/vt cõcludit Antonius de Butrio in.c. ac cedentibus.col.secunda.in versi.⁊ per predictã.s̃.isto titu lo.facit tex.in.l.cum de indebito.ff.de probat.c. super hoc. s̃.de renuncia.firmat ⁊ late Alexander/ consilio.xxxiij.põ deratis his.volu.quinto.

¶Facit equidem quod citat Maria.Sozi.consi.clx.col.pe

3 nulti.in presenti consultatione.Qз verba * libelli intelli= gi debent largo modo:imo etiam impropriari / si opus est ad saluendam intentionem libellantis.l.insulam.ff.de pre= scrip.ver.l.si quis intentione ambigua.ff.de iudic.l.nam et postea.§.item si iurauero.⁊ ibi Bar.⁊ docto.ff. de iureiur. Bal.in.l.proprietatis.C.de proba.Bar.in.l. secunda.C.si ex pub.ratio, vbi verbum commodauit appositum in libel lo pro mutuauit ponitur.vide Sozinum consi.ccx.col.fina li.satis anceps:facit etiam id quod no.Decius in capi.cum dilecta.numero septimo.s̃.de confir.vtil. ꝙ vt verba aliq̇d operantur.arg.a contrario sensu colligitur etiam ad cor= rectionem iuris:no.Alex.post Roma.in autenti. ex testa= mento.in prin.iuncta.l.prima.C.de colla.per illum tex.vi= de que late tradit Domi.in consi.cxxij.quia reuerende pa ter.tamen contra hoc vltimum:idem Alexand.in consilio xxxiij.numero decimo.viso themate.super quo. volu. pri= mo.videtur vnum citare dum dicit post Domi.in capitulo si papa.hoc titu.ꝙ licet regulariter verba debeant inter= pretari vt aliquid operẽtur.tamẽ fallit quando verba que exprimuntur/intelligũtur eo modo quo fit expressio.resul= taret contrarius intellectus iuris communis/vt est tex.

in.c.causam q̄.§.de rescrip.vel vt in simili dicit idē Alex. consi.xlviij.ante finem visis.vol.j.qn̄ resultaret repugnā tia siue contrarietas vel ineptitudo. Probus.

c ¶ Non debeo. Adde que in simili diximus de positione ne gata a me in.c.primo.§.de confess.quibus adde Car. consil.xcij.nu.xij.nobiles viri.& que in simili notat Jason in con.liiij.colum.j.in causa vertente/vol. primo/de eo qui di cit instrumentum nullū quia ex eo se iuuare non potest/qz reperitur contrarius ideo non venit audiendus. Ad idem quod dicit Alex.in con.clxxxvj.nu. vij. visis subtilissimis vol.ij.vbi ponit de eo qui acceptauit in parte q̄ nō potest impugnare in alijs partibus:quia illud est verum in parti bus connexis:secus in separatis:quando sunt facta diuer sa in diuersis temporibus facta. Bar.in.l.aurelius.§.que sijt.ff.de liber.lega.Bal.in.l.j.C.de confes.idem Alex. in con.ccxxij.nu.xij.visa facti:vol.ij. Premissis adde que no. idem Alex.in consi.lxxxvij.col.prima in causa ludouici.vo

4 lu.j.q̄ oportet * q̄ confessio acceptetur cū sua qualitate: vnde si confiteor me tibi promisisse sub certa conditione oportet q̄ tu acceptes confessionem cum illa conditione adiecta in ea:ideo si confiteor me promisisse tibi.x.vt tu da res mihi librum / non potes acceptare confessionem in ea parte,tantum in qua dicitur q̄ promisi tibi.x.ista haben tur per glo.Bar.& omnes in.l.si quidem.C.de except. per Cy.& Bal.in.l.ij.C.de donat.ante nupt.& Cy.in.l.j. C. de confes.in.xiij.q.Et ibi dicit q̄ non refert an sit facta cōfes sio qualificata in vno tantum capitulo an in duobus tan tum cōnexis.arg.l.etiam.§.j.ff.de minor.&.l. in hoc iudi cio.ff.familie hercisc. idem dicit Bar.in.l.aurelius.§.idez quesijt.ff.de libera. lega.Archi.in.c.j.de confes. hoc libro vnum tamen dicit Bar.in.d.§.idem quesijt/q̄ quando pre sumptio est contra confitentem tunc potest acceptari con fessio principalis & reprobari qualitas: hec opinio nō pla cet aliquibus dicit ibi Alex.& eam multi reprehēdūt in cō fessione facta sub vno & eodem capitulo.vt Saly.in.d. l.j. C.de confes. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xij.

Voniam episcopi eorumque superiores se habent diuersis ex causis a suis ecclesijs & diocesibus absentare frequenter nec semper possunt cōmode ad ecclesias accedere promissa celebranda vel audienda in ipsis sine qua eos transire non decet absque causa rationabili vllam diem. Presenti constitutione indulgemus eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare ac facere celebrari vbicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.

Voniam, Hec decreta, dat priuilegium episcopis & alijs superioribus in habēdo altare portatile [ab sentare] & tunc fictione a iuris residere reputantur.§.de cler.no resid. capi. ex parte.ij.[transgressione] Nam licet epi priuilegialiter possint sub certo modo celebrare diuina tempore interdicti. §. eo.q̄ nonnullis : non tamen simpliciter possunt transgre di interdictum: vt hic/ vnde dic absq̄ transgressione in terdicti alias permissa:hic tamen dilatata quo ad loca:vt d.c.quod nonnullis. Jo. Mo. Car.

Iectione. Quam lex inanimata disponens circa ea que sunt iuris non continet:sed ve ritatem notat Alexan.in consilio secundo nume.xxx. volumine primo. vbi infert idē de lege animata videlicet principe : quia princeps dicitur esse lex animata:vt in au ten.de consul.in fine. Probus.

¶ De iniurijs, & damno dato. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Jura ordinariorum/priuilegijs diminuuntur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Qui remittit iniuriam / non videtur remittere ius conse quendi damnum/quod ex iniuria passus est.

1 Icto supra de priuilegijs * qui bus diminuūtur iu ra ordinariorum. Sequitur de iniurijs a & damno b dato: quibus iura diminuūtur subdito rum. ¶ Uel dic dicto de exces sibus priuilegiatorum ex quib9 sequuntur iniurie et damna den tur : ideo post predicta de iniu rijs et damno dato subijcit. Et quid sit iniuria et damnum da tum habetur.ff.de iniur.l. prima. & primo.& de dam.infec. l.iij. Joan.mona.Cardi.

a 1 Niurijs. Quas remittens non * vi detur remittere ius consequendi dā num/ q̄ ex iniurijs passus est. Bal. in.l.si pro fure.in prin.ff.de cōdi.fur ti.per.l.sed si vni9.§.si a me.ff.isto ti tu.no.Bal.in.l.si tibi.§.j.ff. de pac. ¶ Hinc idem Bald.dicit (referente Alex.consi.xx.numero.viij. requisi tus vt breuib9.vol.v.) q̄ debes esse cautus vt facias tibi remitti/ non so lum iniuriam:sed etiā damna & interesse/de quo per Bal. in.l.si domus.ff. de seruitu.vrb.predio.etiaz in foro anime. ¶ Et subdit q̄ si remitto tibi iniurias & expulsiones/ & de uastationes:non videor remittere damna & interesse: istud idem Alex.late prosequitur in consi.clxviij. nu.vj.& seq.re quisitus.vt breuibus.volu.ij.
¶ Ulterius de iniurijs vide que tradit Jo.de Ana.& post eum Ludo. Bolog.con.xliij.in questione.& do. Bertrādi Carpen.consi.cxl.certum est. parte.j. Probus.

b ¶ Damno dato. Uide Jo.de Ana.consi.lxxj.visis & diligē ter.& ibi late Ludo.Bolog.qui disputant de damno dato occasione incendij/& qui teneātur. & do.Bertrandi Carp. consi.cxcvij.viso casu mihi exhibito.in prima parte. Prob9.

¶ Gregorius decimus in concilio generali Lugdunēsi. Cap. vnicum.

T si pignorationes quas vulgaris elocutio represalias nominat,in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues legibus & æquitati naturali contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ.

¶Ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum, aut quantumcunque generaliter prætextu cuiusuis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsenti decreto districtius inhibemus. ¶Illi autem qui contra fecerint aduersus personas easdem pignorationes, seu represalias concedẽdo vel extendẽdo ad eas (nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint a concessionis vel extensionis tempore infra mensem) si personę singulares fuerint, sententiã excõicatiõis incurrãt, si vero vniuersitas ecclesiastico subiaceat interdicto.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Iniquum est vt vnus pro alio pregrauetur.
2 Eadem persona heres cum defuncto censetur.
3 Unum propter alterum / vtrobiq; tantum vnum.
Debitore condemnato / an eo ipso fideiussor condemnatus sit.
4 Ex condẽnatione debitoris tenetur fideiussor.
5 Alia est obligatio principalis & alia fideiussoris.
Quando lex indistincte loquitur / indistincte est intelligenda.
6 Effectus seu finis intentus consideratur.
7 Qui contineantur appellatione personarum ecclesiasticarum vide hic.
8 Plus solet timeri quod specialiter inhibetur / quam q generaliter.
9 Consuetudo contra ecclesiasticam libertatem nõ valet / & abusus reputatur.
10 Uniuersitas non debet excommunicari.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Qui promittit de suo dato & facto tantum an teneatur de facto sui heredis.
2 Quod iuris est de aliquo / est de herede eius / licet de herede non sit facta mentio.
Executio instrumenti facti cum defuncto / habet locum contra heredem.
3 Minor carcerari non debet.
4 Sermo testatoris / proprius sermo dicitur heredis.
Dictio tantum / non excludit similes casus.
5 Heres tenetur pro facto defuncti.
Que preualeat opinio doctorum a nulla que dicitur in lectura: vel illa que datur in consilio.
6 Testator non solum potest expresse obligare res suas sed etiam res heredis / & etiam illas legare.
7 Non licet heredi venire contra factum defuncti.
8 Heres reuocat actum defuncti errore factum.
9 Qualitas obligationis & prouisionis ad voluntatem creditoris expressa in persona principalis / intelligitur repetita in persona fideiussoris.
10 Quis per fideiussorem vel pignus fit securus.
11 Odiosum est: vt vnus pro alio teneatur.
12 Qui iure suo vtitur / nemini dicitur iniuriam facere.
13 Hominem homini insidiari nephas est.
Nos gerendus non est ei qui solũ facit vt officiat.
In dubio quis bona fide possedisse presumitur.
14 Equitati (etiam naturali) derogatur propter vtilitatem publicam.
15 Dictio infra est talis nature vt contineat contẽta extra extrema quibus adiungitur.

Et si pignorationes, Hoc c. tria narrat. Primo ponit prohibitionis faciende rationem. Secundo ibi [vt tamen] subijcit prohibitionẽ. Tertio ibi [illi autem] roborat prohibitionem per pene adiectionẽ [elocutio] italicorum [pregrauantur] quod est iniquum 1 *. C. de inof. testa. l. si quis in suo. circa finẽ, & j. hoc lib. de reg. iur. nõ ds.

a ¶Sed nunquid heres pro defuncto cõuenitur [a] dic q sic: q eadem persona heres cũ defuncto cẽsetur: [b] in autẽ. b de iureiur. a moriẽn. presti. ij. Re. colla. v. & ibi no. & ff. de exceptio. rei iudic. exceptio rei. & ff. de acqui. posse. cum heredes. §. Re. & ff. de ver. signifi. nihil aliud.

¶Idem in procuratore / tutore. vel curatore seu actore municipij. ff. de excep. rei iudic. l. si mater. §. hoc iure. & l. etiam eandem. primo Re. ¶Not. idem in fideiussore qui pro illo c pro quo fideiussit cõuenitur / salua distinctione [c] auten. presente. C. de fideiusso. ¶Et est ratio oĩm precedentiũ fm 2 philosophum: vbi vnũ * propter alterũ vtrobiq; tantũ vnũ vt dictis iuribus probatur: & ff. de eden. quedam §. nihil. ff. de lega. ij. l. imperator §. fina. cum. l. seq. & seq.

3 ¶Sed quid si debitor * condẽnatur / nunquid est eo ipso fideiussor condemnatus: & videtur quod non: q res inter alios acta. &c. s. de senten. & re iudic. quis: & c. cum super & de fide instr. inter dilectos. C. res inter alios acta. l. j. cũ similibus. econtra videtur q sic. ff. iudica. sol. l. j. & ff. de fideiusso. l. grece §. ij. vbi dicitur q ex cõdẽnatione debitoris tenetur fideiussor.

¶Sol. distingue aut est fideiussor contractus: aut iudicij / & si quidem fideiussor interuenit in contractu condemnato debitore: fideiussor nõ intelligitur condemnatus: imo est agendum cuz eo actione ex stipulatu. ff. de pigno. l. grece. §. si cũ defensore: q ibi agitur cum vtrisq;. Si enim cõdemnato debitore cõdẽnaret fideiussor: ad qd ageret cũ fideiussore d imo sufficeret q cũ debitore ageretur / cum sit alia [d] obli 4 gatio * principalis & fideiussoris. insti. de fideiusso. in prin.

¶Si autem interuenit fideiussor in iudicijs: si tantum promisit reum iudicio sisti [e] cõdẽnato reo absoluitur fideiussor: quia iam adimpleuit quod promisit / videlicet fecit reuz stare in iudicio. ff. de fideiussor. l. grece §. primo. e

¶Si autem iudicatum solui promisit tantum cõdemnato f reo condemnatur fideiussor [f] per consequẽs. ff. iudica. sol. l. vltima. ¶Idem est dicendum si totius cause acceptus est fideiussor / vt predicto §. ff. de fideiusso. l. grece §. primo. g ad finem. Saltem quo ad hoc q fiat executio [g] in bonis fideiussoris. C. de vsur. rei iudic. l. fina. §. fi.

¶Quid si iste cui represalie sunt concesse clericum illius h ciuitatis (cõtra quem represalie [h] erant concesse) pignorauit: erat tamen iste clericus debitor eius: ratione cuius cõcedebantur represalie: nunquid habet locum pena huius 5 decre. Et videtur q sic: quia indistincte * loquitur: ergo indistincte est intelligenda. ff. de offi. preto. l. tertia. j. q. iij. saluator. ibi. in nomine veri procuratoris.

¶Dic contra: hec constitutio respicit hunc effectum: scilicet i alium pro [i] alio nõ pignorari / nec grauari vt hic: quod non est in hoc casu: presertim cum hec assuefactio sit odiosa & sic restringenda. j. hoc lib. de reg. iur. odia. & ibi no.

¶Item in casu posito erat licitum pignorare debitorem: argu. ff. de his que in fraud. cred. ait pretor. §. si debitorez.

k 6 ¶Et vt predixi effectus seu finis [k] * intentus considera tur. ff. de verborum obliga. cũ seruus. & C. de institu. si mater. ¶Utrum autem dominus temporalis deficiẽs in iure reddendo: vel ciuitas conueniri possit. no. xxiij. q. ij. dol minus [l] & d. glo. hic non corrigitur / quia hic inhibetur: ne alius pro alio grauetur. quod nõ est in casu posito: sed pro vitio suo dominus vel ciuitas conuenitur [legibus]. C. ne fil. pro patre. & C. ne vxor pro mari. & C. de actio. & obliga. m ob causas [equitati [m]]. C. vt null9 ex vita. l. vna. lib. xj. [cõstitutione] Auten. vt non fiant pigno. ij. Re so. col. v. auten. vt nulli iudic. §. quoniam vero. cola. ix. [earum] represaliarũ / [in [n] personis ecclesiasticis] scilicet * clericis / in quocunq; ordine constitutis / templarijs / hospitalarijs: & cunctis quibuslibet religiosis: qui omnes persone ecclesiastice appellãt. xvij. q. iiij. quisquis. & gaudẽt priuilegio ecclesiastico. xxvij. q. prima. vt lex. j. de sententia excommunica. parrochianos. ¶Idem etiam de solenniter penitentibus. xj. questio. prima. aliud. xlj. q. j. duo sunt [in illis] 8 id est represalijs. [specialius inhibemus] quia plus * so-

let timeri quod specialiter inhibetur / quam quod generaliter. xxiij. distinct. quamquam. Et plus valet specialis cautio quam generalis. ff. si quis cautio. l. sed et si. §. quesitum: item specialis appellatio. §. de appella. c. sup eo. ¶ Et plus valet licentia specialis quam generalis. §. hoc lib. de reb. eccle. nõ alie. c. hoc consultissimo / dic de hoc / vt habes in glo. xxiij. dist. quamquam [personas predictas] .i. ecclesiasticas [ipsarum] .i. psonarum ecclesiasticarum [consuetudinem] nota * consuetudinem contra ecclesiasticam libertatem nõ valere / et abusum reputari [extendi] fac differentiam inter extendi et concedi: quia ciuitas vel superior debz concedere. Sed ad psonã cui fit concessio dz fieri extẽsio [ad easdem] .i. psonas ecclesiasticas [psumptionem hui⁹] .i. concessionem / vel extẽsionem represaliarum [reuocauerũt] sed quid si infra mensem istũ: ad actũ fuerit pcessum: scz quia psona ecclesiastica fuit p alia pignorata / nunquid habebit locũ pena huius decreta. infra mensem p arg. §. de elect. cõmissa. §. §. ff. de verb. obli. in illa stipulatione et. l. insulam.

9

0

p

¶ Dic quod si est pcessum vsque ad actũ / totũ est in statum pristinũ reuocãdũ infra mẽsem. §. hoc lib. de senten. excõi. quicunque. ver. vel si ad bonorum / alias pena ista locũ habebit [vniuersitas] Nota * vniuersitatem non debere excõicari. §. hoc lib. de sent. excõ. c. Romana: in fi. simile. §. hoc lib. de vsuris. c. vsurarum. §. qui vero cõtra. Jo. Mo. Car.

10

C Onuenitur. Quid dicendũ de hospite et caupone et de iniuria illata per ei⁹ famulũ: vide Bolog. post Joan. de ana. con. ij. Probus.

a

¶ Censetur. Adde ea que citat Bald. in. l. finali: in fine. C. de actio. empt. Ubi dicit / quod ille * qui promittit de suo dato et facto tantum: tamen etiam factum heredis continetur / quia illa dictio tantum excludit solum personas extraneas. l. stipulatio: ista. §. sed si se obligat. ff. de verb. obliga. sequitur et refert dictum Bal. Alex. con. xviij. numero. xij. attentis narratis: vol. v. allegat ad hoc. nu. xiij. Bar. in. l. si seruus el. ij in princ. p ibi not. per glo. ff. de cõdi. furti. pro comprobatione adducit. tex. no. in. l. postulante. in prin. ff. ad trebel. vbi * quod iuris est de aliquo est de herede eius: licet de herede non sit facta mentio.

b

1

2

¶ Et propterea dicit Barto. ibi quod si statutum disponit / quod debitor possit capi et carcerari pro debito: etiam heres capi poterit / licet statutum de herede nullam mentionem faciat. Et forti⁹ dicit ibi Jo. de imol. post Ang. quod idem esset si statutum diceret / quod promissor possit capi. Nã heres pmissoris poterit capi p illum tex. et subdit ibi Paul. de castro quod idem erit: si statutũ diceret / quod instrumentum mittatur executioni contra debitorẽ in instrumẽto cõprehensum vel descriptum: nam habebit etiã locũ in herede debitoris descripti in instrumẽto: quia psona heredis reputatur eadẽ cum defuncto: vt hic per Joã. mo. ista firmat idem Alex. con. cxviij. col. ij. attentis narratis. vol. vj. et Decius con. ccccc. xxxvj. in princ. in causa que agitur.

¶ Premissa tamen moderare habes: nisi heres ille reperiatur minor * quia talis carcerari nõ debet: per ea que no. roma. con. cxx. circa primũ. quo queritur.

3

¶ Et redeũdo ad thema / p eo habes quod no. Sozi. cõ. 293. col. j. presens cõsultatio: vbi dicit quod sermo testatoris dicitur pprius sermo heredis et ibi cõprobat late quod. §. dicta fuere

¶ In simili. Bal. in. l. j. col. j. C. quo. lega. dicit quod noiato titio eius heres nominatus videtur.

¶ Item hec dictio * tm̃ taxatiua / nõ excludit similes casus. l. ob es: et ibi glo. C. de pred. minor. tex. in. l. j. §. j. ff. si mes. fal. mod. dixer. Bar. in. l. serui nomine. ff. de vsucapio. ergo non debet excludere similes personas.

4

¶ Premissa firmat Decius con. cclxxxj. viso pacto qui subdit quod heres tenetur p facto defuncti / et cõtrauenire non potest. l. cum a matre. C. de rei vẽdi. l. vxor. C. de bo. aucto. iud. possi. l. ab eo. C. de nego. gest. vide tm̃. fallen. per Jaso. in con. lxiij. col. iiij. in causa caducitatis.

¶ Et inquantum dixim⁹. §. de herede pmissoris vt capi possit hoc nõ placet Sozi. in. d. con. ccxciij. vt ibi p eum videre poteris: in herede tm̃ debitoris oẽs conueniunt non solũ in opinio. * datis in cõsilijs sed etiã in lecturis vt satisfiat votis aliquorum dicentium consilia fore fere suspecta vt parti consulẽs placeat / vt pote Fely. de Panor. dicit in c. cũ ex officij. col. iij. nu. vj. §. de pscrip. ibi quẽ libenter scire querer si hoc dixisset motu pprio in lectura et nõ cõsilio ex forte pce et precio ab archiepõ florentino.

5

¶ In cõtrariũ tamẽ videtur dicendũ per dictũ ipsius Feli. in. c. cãm que. in ver. nõ obstãte. sub nu. xxv. §. de rescrip. ibi opus esset maiori ocio quam mihi concedatur a quothidianis lectionibus: in quibus sequẽs stimulat pcedentẽ / et materiam materia breuiat: vt fiat processus ab omnibus desideratus / concordat Decius con. cclxxxiij. in princ. viso decreto. Et ideo non adhereas in hoc opinioni Feli. quia nõ potest negari quin ea que consulendo dicũt doc. sint magis appẽsata et digesta: cuma. con. 89. circa primũ Alex. con. 185. nu. xxxij. viso titu. vol. ij. ad idem Franc. cur. cõ. lxxvij. ad finem sup motiuis: firmat et latius Neuiza. in sil. nuptia. iij ver. est nubendũ. in ver. sed quero. instante varietate: col. ij. vbi illud ampliat etiã si lectura posteri⁹ fuerit facta in qua sepe adeo pposi sunt / quod (studio contradicẽdi) amittunt sanum intellectum. ¶ Pro themate vide que ad vtrãque partem latissime tradit Petr. de Anch. cõ. cclxiij. quia qõ talis est: nõ tm̃ pretermittas vnum quod citat Alex. in con. clxxiij. nu. iiij. viso themate et scripturis vol. ij

6

quod * testator potest obligare expresse nõ solum res suas / sed etiã heredis sui vt decidit Petr. in. l. assiduis. et ibi refert Cy. C. qui potio. in pigno. habe. sequitur Bal. ibi dicens quod iste punctus nõ est alibi: idẽ Bald. in. l. j. colũ. vltima. ff. solu. matr.

¶ Dicunt enim potest testator legare rem heredis. l. vnũ ex familia. §. si rẽ. de lega. ij. ita debet posse rem eius obligare et heres adeũdo hereditatẽ testatoris quod legauit res ipsi⁹ heredis videtur dictã obligationẽ approbasse. d. l. cũ ja matre. C. de rei vendica. l. si creditorib⁹. C. de ser. pig. dato. et pignus etiam cõstituitur solo consensu etiam tacite et absque traditione. l. ij. ff. ex quib. caus. pig. taci. contra. et. l. prima. ff. de pigno. actio.

¶ Uide de hac obligatiõe bonorum heredis / per Neapo. decisio. cc. instrumẽtũ. et decisio. cx. col. penul. Aincertus. et decisio. ccxl. in. fi. in causa.

¶ Et p hec habes dictum Jo. mo. amplissime cõprobatus p quod fortificatur vnũm quod nõ * licet heredi etiã ex proprio iure venire contra factũ defuncti comprobat Deci⁹ con. 547. nu. iij. viso pũcto. et cõ. 571. nu. iij. Socer. dũ dicit heredem esse eiusdẽ potestatis et iuris cuius fuit defunctus l. heredẽ. ff. de reg. iur. quẽ ibi vide. Et concludit idẽ Deci⁹ in. d. con. pxime allegato: quod heredes mariti poterunt ab heredibus vxoris / seu ab ea illa viuẽte repetere vsuras quod debebantur ratione dotis p supportãdis onerib⁹ matrimonij.

7

8

¶ Reliquum est quod si defunctus * errore ductus confessus est aliquid: heres potest reuocare prout poterat ipse defunctus: quia vt dicit Joannes monachus / hic heres et defunctus vna et eadem persona censentur / et heres potest vti iure defuncti / vt. l. cum quidam. §. fiscus: ff. de vsur. istud vltimum tenent comprobando Neapo. deci. ccxxxij. pater in quodam instrumento.

¶ Uide quando heres veniat contra factum defuncti per Jasonem in consi. lvj. magnificus. vol. tertio. vbi multipliciter respondet ad regulam contrariam. Probus.

c

¶ Distinctione. Que dicitur exceptio ordinis seu excussionis que debet opponi ante litẽ contesta. vide per Alex. consi. ccxx. in fine ponderatis. vol. vj. Probus.

d

9

¶ Alia obligatio. Licet alia sit obligatio principalis / et fideiussoris: tamen habeo quod qualitas obligationis * et promissionis ad voluntatem creditoris expressa: in persona principalis intelligitur repetita in persona fideiussoris / vt. l. si vir proponitur. ff. de fideiuss. l. fi. §. fi. ff. de verborũ obliga. no. Bar. cum quo alij in. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. eo. titu. et in. l. hi qui accessionis. ff. de fideiusso. facit. l. prima. C. de diuer. rescrip. et. l. Titia. §. idem respondit. ff. de ver. obliga. et. l. item quia. §. j. ff. de pact.

¶ Item quando obligatio principalis est nulla: sic etiã nõ valet obligatio accessoria fideiussoris. Bar. in. l. si a reo. §. si a furioso. et in. l. si quis pro eo. ff. de fideius. Bal. in cõ. lvij. col. j. mihi quoque vol. tertio. Probus.

e

¶ Sisti. Adde Neapo. decisio. ccxxxiiij. fideiussor. Probus.

f

10

¶ Fideiussor. per quem * quis / vel per pignus / fit securus / no. Alexand. consilio. clvj. numero tertio. viso instrumento. volu. vj. Probus.

g

¶ Fiet executio. Et illa facta poterit fideiussor agere contra principalem: et ista est regula / que fallit: videlicet quod agat fideiussor anteque soluat in multis casibus / no. per glo. fina. in. l. Lucius. ff. manda. quos comprobant Neapol. decisio. ccxlj. quidam notarius. Probus.

h

¶ Represalie. Uide Jo. de Ana. consi. xciiij. visis et ponderatis / et ibi Ludo. Bolog. in additio. ad eum. Probus.

i

11

¶ Pro alio. Odiosum * est quod vnus pro alio teneatur. Decius con. cccccxcj. in prin. in casu proposito. Probus.

k

¶ Seu finis. Uide que late diximus in. c. cũ in aliquibus. in ver. finis iste. §. de rescrip. Probus.

l ¶Dominus. Ubi ampla glo. ꝛ dic ꝯuenire coram superiore/alias si nō sit: corā iudice ecclesiastico. Jo. and. hic in fine. ꝛ Petr. de Ancha. col. ij. Probus.
m ¶Equitati. Que in ꝓposito rub. vnum quotidianū operatur: qꝛ licet qui * iure suo vtitur/nemini facere dicitur iniuriam. l. iniuriaꝝ. §. fi. ff. hoc titu. quodqꝫ vnicuiqꝫ liceat vsqꝫ ad celum domos suas altiꝰ tollere. l. altiꝰ. ꝛ. l. si in edibus. C. de seruitu. ꝛ aq. cum quelibet res p̄sumatur libera nisi contrariuꝫ de seruitute debita ꝯstet. l. cum eo. ff. de ser uit. rust. p̄dio. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si seruit. vend. tñ si per vicinū meum aliquid fiat in fundo suo/qꝺ mihi noceat ꝛ ei non ꝓsit: vt pote eleuat domos suas vt videat secreta domus mee: vel quid simile voluptatis / tūc possum agere contra eum vt altū tollat de medio: qꝛ * hominem homini insidiari nefas est. l. veluti. ff. de iusti. ꝛ iur. nec mos gerendus est ei q̄ solū facit vt officiat: facit. l. ij. §. labeo. ff. de aqua plu. arcen. ꝛ. l. in creditoris. ff. de euictio.
¶Hunc punctū vide late discussum ꝑ scriben. in. d. l. altiꝰ maxime per Cy. Ray. Petr. ꝛ Saly. vbi dicūt ꝙ si quis fecit domū ita in altū vt secreta fratrū vel monialiū/ vel vxorem/vel filiā vicini videre posset. ꝙ tūc si hoc cōmoditaꝫ vel voluptatis solum apparet/tūc ad destructionem altitudinis voluptuose agiꝫ. Ang. l. in fundo. ff. de rei vend. l. opus. ff. de oper. publ. secus si ad suam aliam vtilitatem. d. l. altius. ꝛ. l. proculus. ff. de dā. infec. quod in dubio potius p̄sumitur ꝛ nō quod iniuriā alteri inferat. Alexā. in cōsilio cxciij. nu. iij. ꝯsideratis. vol. ij. sicut in simli dicitur/ ꝙ in dubio quis iuste ꝛ cū bona fide possedisse p̄sumitur: no. Alex. cōsi. cc. col. j. viso. volu. ij. Comprobant etiā intentū Doct. in. d. l. cū eo maxime. Pau. de cast. in hoc em̄ dolus ꝓstatur queꝫ naturalis equitas excludere debet. d. l. ij. §. Jtem varius. ff. de aq. pluuia. arcen. Et hāc equitatem habet excercere iudex medio ꝯsilij architectoꝝ vel alioꝝ peritoꝝ in arte: q hn̄t videre an ꝑ talia edificia offendanꝫ vicini ꝛ an talia edificia cedāt ad vtilitatē ꝛ necessitatē edificātiū: an solū ad nocēdū: qꝛ si ad nocēdū solū: iudex declarabit non licere edificiū facere: ita ꝯsuluit Alex. ꝯ. clxxiiij. oportune:
14 vol. ij. ¶Postremo adde ꝙ * eq̄tati derogaꝫ etiā naturali ꝓpt publicā vtilitatē. l. j. ff. de vsucap. l. ita vulneratꝰ. ff. ad leg. aquil. Alex. cō. cxxxiiij. nu. iij. animaduersis diligēter bos. volu. vj. Probus.
n ¶In ꝑsonis ecclesiasticis. Petr. de ancha. hic col. iij. extē dit idem dici debere in scholaribus ꝛ coꝝ nūcijs ꝛ subditis. auten. habita. C. ne fil. pro patr. idē de scriptoribus et alijs qui sunt necessarij in studijs: arg. l. scriniarios. C. de testa. mili. Jdem in patre qui vadit ad videndū filiū in studio vt no. in. l. ij. §. id idem. in glo. in ver. venerāt. ff. de iudic. alias numerat ꝑsonas quas vide. non tñ idē dicas in meretricibus qꝛ nō sunt necessarie sed studio ꝯtrarie vt ꝑ baul. s. in rub. de vita ꝛ honesta. cler. Probus.
o ¶Abusum. i. prauū vsum: ſm Guil. dic post arch. q̄ subdit ꝙ alias dr̄ ausꝰ. c. j. pꝰ pri. s. de imu. eccle. hoc lib. Probꝰ.
p 51 ¶Infra. De cuius * natura est vt ꝯtineat ꝯtenta inter extrema a quibus adiungitur: vt in. c. j. ꝛ in. c. ex tuaꝝ. s. de auto. ꝛ vsu pal. sequitur Maria. Sozi. con. cxxvij. columna. iiij. visis capitulis. Probus.

¶De pœnis. Rubrica.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Propter merita premia tribuūtur: ꝛ propter demerita/pene imponuntur.
Pena dicitur vt hic.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 In penis debet esse ꝓbatio liquidissima / ꝛ nō per cōiecturas/ ꝛ in his non est locus delationi iuramenti.

1 a Sicut propter * merita premia tribuuntur. C. de statuis ꝛ imaginib. l. si sit/ ꝓpter demerita pene impone̅tur: ideo dicto de criminibus quibꝰ demeremur seq̄tur de penis a q̄bus demerita pēdimꝰ. i. soluimꝰ. Et ob hoc dicta est pena a pēdendo: qꝛ in ipsam penam ob delictū debitam pendimꝰ. i. soluimꝰ. Et est pena delicti debita coercitio. Et est differentia inter mulctam ꝛ penā ff. de ver. signi. aliud. §. inter. ꝛ. l. si qua pena. ꝛ no. azo. C. de mod. mulctan. Joan. Mona. Cardi.

a 1 De penis. * Jn quibus debet esse liquidissima ꝓbatio: qꝛ ad ꝯmissionē pene / nō sufficit ꝓbatio ꝑ ꝯiecturas. Bal. in. l. j. in. iij. oppo. C. de his qui pene no. Et sic nō est locus delationi iuramēti. Alex. in con. 33. in prin. viso themate ꝛ instrumēto/ q̄ pro exordio nostro adducit Bal. in. c. j. in tit. qual. do. ꝓprie dicentem ꝓbari per tex. fin. in. l. i̅ testamēto. la. j. ff. de ꝯdi. ꝛ demōstr. firmat Sozi. con. viij. colū. ij. ver. nec obstat/ visis ꝛ diligēter. Et hoc iuxta regulā. l. sciant cuncti. C. de ꝓba. sequitur Decius. con. ccxc. col. iij. dn̄a blasia. Probus.

¶Innocentius Quartus. Cap. j.

Romana ecclesia, & īfra Licet autem Remē. archiepiscopo suam prouinciā visitanti eos qui tunc sibi vel suę familię aut alijs quos ꝓpter hoc per eandē prouinciā dirigit, & etiam quādo cōsilium cōuocat eos, qui nuncians suis quos ꝑ illo vel alias per prouinciā ipsam sua debita iurisditione vtendo transmittit iniuriari pręsumūt si hac occasione sua in his impediatur iurisditio ꝑ iniuria huiusmodi(dūmodo existat notoria) propria autoritate punire, nisi āplius ei de Remēsis ecclesiæ consuetudine competere dinoscatur. ¶Sibi etiam in metropolitanis alijs in suis prouincijs(dum sic in illis iurisditionē exercent) puniendi manifestas & notorias offensas, tunc eisdem illatas vel suis(etiam si exinde impediri iurisditionē huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

Debita iurisditio que dicatur.
1 Prelatus iniuriā propriam vindicare non habet: sed ecclesia potest.
2 Remissio iniurie fit vt hic.
Consuetudo dat iurisditionem.
3 Copula/ꝛ/stat vt hic.
Fama manifestat.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Usurpare/est verbum equiuocum.
2 Clerico quando dicitur fieri iniuria.

Romana, Hec decretalis habet duo dicta. Primo ponitur licentia in delictis coercendis Remen. archiepiscopo concessa. Secundo ibi[sibi etiā]ipsa quo ad ipsum ꝛ alios metropolitanos prorogatur/[licet]. i. licitū est/ [visitanti] quod potest facere singulis annis. s. hoc lib. de censib. Romana: visitanti dico propria autoritate [punire] quod est. j. [eos]

[sibi].i.psone sue[alijs] quibuscūq3 etiā si nō fuerint de familia sua[,ppter hoc].i.ppter visitationem vel occasionē ipsius [cōsiliū]qd debet facere annuatim.s.hoc lib.de cēsib.Romana.§.postq3[illo]scz ɔcilio[alias] gñaliter [debita iurisditione]sed quā dicis debitā * hoc casu: dic illā quam ius exp̄sse:vel vetus ɔsuetudo tribuit ab antiquo. ix.q.iij.ɔquest9.s.hoc lib.de sup.neglig.p̄la.Romana.s.de transla.epi.inter.§.sed neq3.in fine:dico etiā iurisditionē ,progatā a debitā vt statim seqtur:vt est qñ cōtigit iurisditionē impediri:z tūc ,progatio fit iure cōi: dico etiam iurisditionē ,progari de gratia speciali:vt.j.eo.§.sibi etiā in quo adijcitur casus metropolytan9 in habēda iurisditione:in sua ,puincia cōtra regulā habitā:in.d.c.cōquest9.Et sic in istis tribus dictis in hac decreta.ɔtentis nihil corrigitur:sz in diuersis casib9 loquunt nō aduersis[ipeditur] i hoc dico ius cōe.s.de of.del.c.j.z.c.p̄terea.z.c.prudētiā.§.penul.z fina.z.ff.de iurisd.om.iud.l.j.z.ff.de offi.ei9 cui manda.est iurisd.l.fi.z.C.de testi.nullū.ff.de penis moris [notoria] sed p iura p̄dicta videtur idē in nō notoria.Sed dic q nō:qz sine coerctione (que fit in psonas) potest sua iurisditio alias expediri: z forsan talis arctatio si ad iniurias notorias fit:hic cum archieps sit alias de iure ,phibitus:vt.d.c.conquestus.ne isto p̄textu iurisditionē in omni casu vsurpare b presumat seu attemptet[punire]cōtra.ff.de iurisd.omni.iudi.l.qui iurisditioni.xxiij.q.iiij.inter querelas:z.q.v.de occidendis.

¶ Sol. * prelatus iniuriā ,ppriam vindicare non habet. Cū sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit. C.de episc.z cler.l.si quis in hoc.Sed ecclesia potest: vt hic.xxiij.q.iiij.Pusillarius/nec illam remittere potest: ad instar filij q potest remittere iniuriā ,ppriā/sed factam patri ipse filius remittere nō potest.ff.de iniur.l.j.§.vsq3 ad eo.Sic nec prelatus iniuriā factā clerico c quatenus tāgit ecclesiam remittere potest.xxiij.q.iiij.si is qui.

¶ Et dic q archieps punire iniuriā occultā nō potest/nec notoriā/ex qua suam iurisditionē impediri nō cōuenit: qd est verū nisi zc.Et sic hoc verbū nisi excipiat ab vtroq3 dicto.s.immediate:qz hoc casu potest iurisditio cōsuetudine acqri:vt.d.c.cōquest9.Et ɔsuetudo * dat iurisditionē C.de emācipa.liber.l.j.[sibi]etiā Remen.archiep̄o.[alijs quibuscūq3]quorū iurisditionem ampliat de gratia speciali:vt in fine huius.c.[in illis]scz ,puincijs[huius].i.in casibus.s.in prima pte specificatis:z sic vere fiat hic ,progatio vt posui in casu[manifestas z notorias] dicūt quidam hanc copulam et/teneri expositiue d vt idem sonet notoriū z manifestū vel dic manifestas fama.Et q fama manifester est expressum.s.de accusa.qualiter.ij.Re.ij.z notorias re ipsa:z sic est hic de grā speciali duplex ,progatio: qz ad manifestū/fama z ad casus notorios etiā in quib9 iurisditio archiep̄i nō impedit tūc ergo nō alias/ sz in casib9 p̄missis [eisdem]archiep̄is[exinde].i.ex iniurijs supradictis. Jo. Mona.Cardinalis.

PRorogatā. Vide de prorogatione q tradit Alex.in con.34.ante finē viso themate/volu.primo.Probus.

¶ Vsurpare.* Equiuocū est qz aliqñ in malā:aliqñ in bonā ptē sumit: in malā qdē qñ qs facit actū ,phibitū:in bonā qñ facit actū pmissuz:Do.inc.huic sedi in fi.xvij.dist.vide q dixi in. ca.vnico.in ver. et attende.s.de cler.nō residen. Probus.

¶ Clerico. Clerico * dicitur fieri iniuria/quando ei9 vestes tangunt iniuriose/z hec est psonalis : sed non in psonā:ex eo q corpus nō tāgitur/qz nō dicitur iniuria in corpus siue in psonā:nisi corpus sentiat.l.sed q̄stionis.ff.de iniur.vbi expresse dicitur/q iniuria illata vestib9 non dicitur illata corpori:qz corpus nō tāgit:facit tex.in.l.j.§.hec autem verba/ibi/sed ad ea que in corpus eius admittūtur ff.de his qui deiece.z effuder.no.Deci.consilio. ccccvj.licet.Probus.

¶ Expositiue. Adde Joā.mo.in.c.accusat9.in princ.s.de heretic.Et de hac dictione/z quādo ponatur inter genus z speciem:vide Alex.consi.ccj. numero.xiij.viso themate.volumine.vij.

¶ Quando autem ponitur inter talia quod vnum includitur in alio:tunc in vnum resoluitur. l. quesitum §. fina.ff.de fund.instr.not. Neapoli.decisio.cvj.in fine quidam Petrus. Probus.

¶ Bonifacius Octauus Bitu.ep̄o. Cap.ij.

DEgradatio qualiter fieri debeat a nobis tua fraternitas requisiuit. ¶ Super quo tibi taliter respon. quod verbalis degradatio, seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a proprio ep̄o sibi assistente in degradatione clericorum in sacris constitutorū ordinibus certo episcoporum numero diffinito canonibus facienda, quanquam proprij episcopi sententia siue aliorū episcoporū pręsentia sufficiat in degradatione eorum qui minores duntaxat ordines receperunt. ¶ Actualis vero siue solennis cęlestis militię militis.i.clerici degradatio(cū ad eam fuerit procedēdum) fiet vt ex auctorizatio eius qui militię deseruit armatę, cui militaria detrahuntur insignia, sicque a militia remotus castris reijcitur, priuatus consortio & priuilegio militari. ¶ Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suū spectans, acsi deberet in officio suo solēniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur, cui episcopus publice singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia quæ illi iuxta morem ordinandorū clericorum in sua ordinatione ab episcopo fuerint tradita, seu collata, singulariter auferat ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo inchoando, & descendendo gradatim gradationem continuet, vsque ad primam vestem, quæ datur in collatione tonsuræ, tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodem. ¶ Poterit autem episcopus in degradatiōe huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quæ in collatione ordinū sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione platenæ, auferimus tibi vestē sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus, sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis vtens in ablatione vltimi quod in collatione ordinum fuit primū, infra scripto vel alio simili modo pronunciet, siue dicat. Auctoritate dei omnipotentis patris & filij & spiritussancti ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine beneficio & priuilegio clericali.

¶ Summarium Domi. Ioan. Mo. Car.

1 Plus mouent facta quam verba/ et fortius exprimitur mentis intentio illis quam verbis.
2 Quod vltimum est in construendo / debet esse primum in resoluendo.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ubi debitum non est liquidum/ sufficit verbalis oblatio/ secus si sit liquidum.
2 Plus operatur reuocatio facti quam verbi.
3 Eadē solennitas regulariter requiritur in resolutione seu actus dissolutione/ que in constructione.
4 Si canon permittit fieri/ multomagis factum debet cōseruari/ et non retractari.
Lex facilius factum conseruat/ quam fieri permittat.

Egradatio, Hoc. c. tria cōprehēdit. Prīo quibus assistētibus p epm debeat ad degradationē pcedi: distinguēdo de vbali et solēni degradatione. Scdo. §. ibi [clericus] qbus vestibus instrumētis seu ornamētis degradādus debeat indui/ et quo ordine sic induct9 debeat exui. Tertio. §. ibi [poterit] quibus vbis eps in degradatiōe habeat vti/ [Canonibus]. xv. q. vij. felix/ et. c. sequē. Et isti canones modificātur. s. hoc lib. de here. ca j. [insignia]. ff. de his qui no. infa. l. ij. §. ignominie/ vsi. ignominiosa [remot9] ff. de testa. mili. l. iij. §. pena [clericus] dicto. s. de vbali et actuali degradatiōibus. Qr * plus mouēt [a] facta quam vba/ et fortius exprimitur mētis intētio factis [b]/ quam verbis. ff. de edilic. edicto. l. si tā. §. et qui. ff. de legib. de qbus: ideo prīo pcedit sup actuali/ vt hic. Scdo sup vbali/ vt. j. §. poterit. ¶ Et quid īportet nomē clerici: habet. xj. q. j. de psona/ et. §. seq. C. de epi. et cler. autē. Presbiteros. [librū vas] hec et sequētia experiētia efficace rerū magistra. discernunt. s. hoc lib. de elec. quid sit/ et de his habet. xxv. dist. plectis et melius. iiij. sentē. dist. xxiiij. et eoz practicam inuenies in pōtificali: vbi tractatur de collatione ordinū: vbi assensus rectus de ordine in ordinē psequitur/ [inchoādo] Et est ratio: qr * quod vltimū est in cōstruendo: debet esse primū in resoluēdo [c]/ et econtra scdm Philoso. iij. Ethico. vt liquet in construendo domū/ et destruendo eandem [vltimi] scilicet supstite [clericali] postquam autem degradatus fuerit tradi debet [d] curie seculari: secundum formam datam. j. de verbo. significa. nouunus. Joan. Mona. Cardi.

Ouent. Adde casum in quo tātū operātur verba quod facta / vt pote quando fit oblatio interesse incerti/ quia * vbi debitum non est liquidum sufficit verbalis oblatio. l. si residuū/ et ibi gl. C. de distrac. pigno. et clare Bar. in. l. fina. eo. ti tu. et late Alexan. in. l. ait pretor/ in princi. ff. de re iudic. sequitur et refert Sozi. consil. cxcix. col. ij. in causa tacta. Secus igitur si sit liquidū: quia tunc opus est facto nō verbo. Ita venit intelligendum dictum Alexan. consil. xliiij. nume. 5. quod incipit eximie doctor/ volu. vij. vbi dicit quod vbi opus est facto: verba non sufficiunt. Probus.

b ¶ Factis. Uide Joan. Mona. in cap. is qui. in princ. de homicid. facit quod citat Archi. in capi. vno. col. ij. s. de cler. coniuga. Quod plus * operatur renunciatio facti quam verbi: nam verbo non potest renunciari priuilegio clericali/ capi. ex literis. s. de vita et honesta. cleri. cap. contingit. de senten. excō. ¶ Pro dicto Joan. Mo. vide Joan. de Ana. in capi. dilectus/ el. ij. col. vj. s. de symo. allegat/ cap. dilecti filij. s. de accusa. l. de quibus. ff. de legi. et. l. certū. ff. si cer. petā. et eundem Joan. de Ana. in capitu. excōmunicamus/ el primo in. §. credentes/ numer. xj. s. de heretic. ¶ Pro themate habeo quod legitur in sermone sancti Augustini: qui apud nos recitatur quarta dñica aduētus in quarta lectione / et incipit / vos inquā cōuenio o iudei/ vbi citat verba xpi/ opera q ego facio ipsa testimoniū phibēt de me/ vt xpo testimoniū dicerēt nō verba: sz facta/ ad idē Alex. cō. xiij. col. fi. cōsideratis his. vol. vj. allegat. l. Paul. nō repōdet tñ vbis. ff. de vsur. Dec. cō. cccclxix. col. pe. visis. ¶ Uide que diximus in. c. Romana. §. contrahentes. in ver. re et verbis. s. de foro compe. quibus adde que late tradit Decius con. cccccclxxxiij. col. ij. iuridicam. et consilio cccccclxxxvj. nume. xiij. in causa que Mātue. et ibi loquitur de ratificatione que fit facto.
¶ Postremo dic in simili/ quod potius statur scripturis quam verbis. Jo. x. c. in fine. ibi si autoritate illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis. Probus.

c 3 ¶ In resoluendo. Regulariter * eadem solennitas requiritur in resolutione vel dissolutione actus / que in cōstructione: no. Alexand. in consi. lix. col. ij. viso processu. vol. ij. l. heredes palam. §. si quis post. ff. de testa. Bald. in. l. fina. in vltima col. C. de fideicom. vbi tenet quod si ex forma statuti legatū potest probari per duos testes: similiter poterit pbari reuocatio ipsius legati: quod sequitur Car. et Imola. in. c. relatum. primo de testa. Alex. in. l. quemadmodum. ff. de acquir. po. ¶ Facit quia eo modo quo probat aliquid eodem modo debet probari eius resolutio. Bald. in. l. testium. in. v. no. per illum tex. C. de testib.
¶ Facit etiam regula iuris nihil tam naturale quam vnumquodque solui eo modo quo ligatū est. l. prout. ff. de solutio. Idem regula omnis res per quascunque causas nascitur p easdē dissoluit. primo de reg. iur. s. et. c. j. et. c. oīs res. xxvij. q. ij. ¶ Postremo in proposito tex. nostri dic quod solēnitas est ¶ Maior in degradatione sacerdotis quam in alia degradatione/ vt visum est experientia/ his diebus in quodam maledicto Lutherano nationis (vt dicebatur) Normanie/ qui ante fores ecclesie Parisien. per archiepm Lugdunē. (ex cōmissione inquisitoz heretice prauitatis) fuit realiter degradatus: postea veste bipartita crocei et rubei coloruz indutus: et eo facto curie seculari traditus/ ac postremo subsequēti die in platea Maubert appellata viuus combustus/ quod ipse ego vidi/ ipse autē maledictus sensijt. Probus.

d 4 ¶ Debet curie tradi. Hic canon permittit * fieri: ideo multo magis factum debet conseruari: et non retractari. l. sancimus. C. de admi. tuto. et. l. iij. C. de interdic. matri. et. l. ij. de confirma. tuto. Ratio rationis duplex est secundū Signo. de home. consi. xcvij. col. fi. Prima ne lex sit ludibrio/ vt. l. fina. ff. ne quid in loc. public. et. l. si pretor. ff. de iudic. Secunda/ quia lex facilius factum conseruat/ quam fieri permittat. l. fi. ff. vñ vi. et. l. si seruū. §. fi. ff. de acqr. hered. et. l. pre. ff. d his qui sunt sui vel alieni iur. et. l. p parte. ff. de furtu. Prob9.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iij.

Vamuis ad reorum custodiam non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur. ¶ Nos tamen nō improbamus si subiectos tibi clericos confessos de criminibus seu conuictos (eorum excessibus & personis cæterisque circunstantijs prouida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus prout videris expedire carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Carcer iure ciuili nō datur ad penam aut damnum: secus de iure canonico.
2 Episcopus est minister dei/ qui non vult mortem peccatoris/ sed vt conuertatur et viuat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Carcer publicus est locus male māsionis clausuris circūdatus. tenebrosus/ et publica autoritate custodiendus.
2 Cuius expensis debeat ali incarceratus/ vide hic.

a 1 Quauis, Carcer [a] * iure ciuili non datur ad penā. ff. de penis / aut dānū. §. solent. Sed iure canonico potest dari in penā / in ꝑpetuū / vel ad tēpus. Quia deus (cuius est minister * eps) non vult mortē peccatoris: sed vt cōuertatur ꝛ viuat. Ezechiel. xviij. ꝛ auten. vt nō luxur. cōtra natur. in prin. col. vj. [noscatur]. C. de custo. reorum. l. j. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Carcer. Uide Alexan. consil. lxxxiiij. in causa que vertitur / volu. iij. ꝛ Signo. de Homede. consi. xcvij. questio disputanda / vbi vnū dicit Quod carcer * publicus est locus male mansionis / clausuris circundatus / tenebrosus / ꝛ publica autoritate custodiendus. Quod sit male mansionis: probatur in. l. si hoiem. ff. deposi. tenebrosus. in. l. j. C. de custo. ꝛ exhib. re. clausuris circūdatus / in l. succurritur. ff. ex quib. cau. ꝛ. l. si quis / in ea. ꝛ. l. quoniā. C. de custo. re. autoritate publica custodiendus / in. l. ad commentariensem / ꝛ. l. j. de priua. carce. ꝛ. d. l. succurritur.

2 ¶ Cuius autem expensis * debeat ali incarceratus / vide Neapol. decisio. lxxj. fuit dubitatum dicentes ꝙ si non habet vnde se alat / si est carceratus pro causa criminali: tunc alitur expensis principis / seu domini iusticie. Si pro ciuili tunc expensis creditoris / que eū fecit incarcerari. Ang. in. l. minime. C. de appella. Si autem non est pauper / tunc tam in causa ciuili ꝙ in criminali incarceratus debet sibi ipsi facere expensas / vt. ff. de re iudic. in. l. si victum / ꝛ. ff. ad legem aquil. l. quemadmodum. §. magistratus / ꝛ. c. ne religiosi / de regula. ꝛ in auten. vt cum de appella. cogno. §. si vnum / ꝛ in auten. de incest. nup. §. si non contigerit / in quibus probatur ꝙ a suis alendus est: vide Luc. de penna / in l. fina. de eroga. mili. anno. lib. xij. C. Et de fideiussore incarcerati: vide Neapo. decisio. cxxx. habuimus istū casum. Philippus Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

Vbicunqꝫ alicui & eius filijs seu posteris vsqꝫ in certam generationem pœna imponitur ab homine vel a iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinā, non per fœmininā lineam descendere dinoscuntur. ¶ Nisi aliud in iure vel sententia sit expressum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Pena inflicta alicui ꝛ posteris eius vsqꝫ in tertiam generationem / est intelligenda de descendentibus per lineam masculinam.
2 Priuilegium cōcessum ꝛ pena extra cōem iuris ordinē inflicta arctari debet / ne cōprehendātur verbo generali.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Appellatione posteritatis qui veniant.
2 Pene que possunt remitti per partes.
3 Que dicuntur indiuidua.

a 1 b c d Vbicūqꝫ, [a] * Pena iflicta alicui / ꝛ posteris [b] eius / vsqꝫ in tertiā gn̄ationē est intelligēda de descēdētibus ꝑ lineā [c] masculinā [d] / nisi aliud reperiatur expressum in iure cōi vel sentētia. ¶ Et potest esse ratio. Priuilegiū in quo datur cōpendiū sic interp̄tatur / vt nō comprehēdat descēdentes per lineā femininā / vt. ff. de iure immunita. l. j. i fine / ergo pena qua datur dispēdiū ꝛ extra ordinē solitū: dictos descēdētes non cōprehendit.

2 e ¶ Ex quibus notatur ꝙ priuilegium concessum * ꝛ pena extra communem iuris ordinem inflicta / arctari debet [e] ne comprehendatur verbo generali / primum patet. s. de rescrip. cum ordinem. ff. de offi. eius cui manda. l. j. Reso. j. Secundum hic patet. Et potest esse ratio / generale / odiosum / ne frustretur: illam speciem duntaxat comprehendit que illud genus proprie / seu proprius comprehēdit / vt hic / ꝛ no. j. hoc lib. de reg. iur. in generali.

f ¶ Sed vbi genus adeo respicit indiuiduū / [f] vel aliud / nō valet quod agitur verbo generali / propter odiū. ff. de lib. ꝛ posthu. nominatim: sicut extēditur verbum generale propter fauorem. ff. de lega. j. qui filiabus. §. j. ꝛ. ff. de testa. tutel. si quesita. §. si quis filio [iure]. s. hoc lib. de hereti. statutum. ij. [sententia]. s. hoc lib. de scisma. c. vno. §. contra natos. Jo. Monach. Card.

a Vbicūqꝫ. Pro huius dictionis significatu: vide que citat hic Jo. And. in prin. qui inter alia dicit idem significari ꝙ in quocunqꝫ loco / quod placet Archid. in. c. fina. s. de priuileg. ꝛ Sozi. cō. ccix. col. penul. ver. quinto. adhuc licet nulla: adducit. l. vbicunqꝫ. ff. de interrog. actio. Probus.

b ¶ Posteris. Adde secundum glo. hic in verb. masculinam quam allegat Petr. de Ancha. con. cccxxxix. col. ij. pro maiori intelligentia. ꝙ appellatio * posteritatis in dignitatibus ꝛ oneribus veniūt masculi non femine. l. j. in fine. ff. de iure immunita. ꝛ. l. vacatio. ff. de numer. ꝛ hono. Subdit tamen ibi idem Petrus colū. v. ꝙ verbum posteritatis venit intelligendum secundum intentionem ꝛ conditionem personе conferentis. l. plenum. ff. de vsu ꝛ habi. c. si de beneficio de preben. hoc lib. Probus.

c ¶ Per lineam. Uide que dixi de linea in capi. statutum. ij. sub numero. xvij. s. de heretic. vltra que attende ad Jasonem in consilio. cxxxvij. in causa. vol. iiij. vbi fit mētio de recta ꝛ que dicitur illa. Probus.

d ¶ Masculinam. Adde Petrum de Ancha. consi. ccclix. col. prima. Nos Petrus de Anchara. ꝛ Florianus de sancto Petro: ꝛ que tradit Jason in consi. lv. statutum. volumine tertio. Probus.

e 2 ¶ Debet. * Merito a parte dicitur remitti posse. prout patet in pena imposita vocanti in ius sine venia: quia illa remittitur de cōsensu vocati. l. Quis. ff. de in ius vocan. vbi Bar. in fine. ꝛ in. l. j. §. vsqꝫ adeo per illum text. ff. de iniur. ¶ In simili probatur de muliere que transit ad secūda vota: nam infert iniuriam filijs primi matrimonij: et propter hoc penas incurrit. §. prospeximus. Itaqꝫ in auten. de non eligen. secund. nub. colla. prima. ꝛ in. §. soluto. in auten. de nup. ¶ Et huiusmodi pene remittunt̄: si de cōsensu filiorum primi matrimonij transiret no. per glo. in. d. auten. de non elig. secund. nub. circa medium in ver. copulentur / quā pro singulari no. Angel. ibi in versi. Et predicta vero. admonetqꝫ aduocatos ꝙ faciant cōsentire filios primi matrimonij quod comprobat Roma. consi. ccxix. nume. iij. ex thematе. Alex. con. lxiij. in dubitatione pretermissa: vide Angel. consi. cccxcvj. doctor insignis. Probus.

f 3 ¶ Indiuiduum. Pone * instantiam in tutoris officio: quia certe rei vel cause tutor dari non potest. §. certe autem rei insti. qui testa. tuto. dar. pos. ꝛ. l. certarum rerum. ff. de testa. tutel. no. Decius consi. cccclxxix. numero tertio in controuersia: pro quo vide que tradit Jason in decreto iudicis to vol. tertio. ¶ Pone etiam instantiam in decisio. ccxviij. petita. quod dicitur indiuiduū. no. Neapol. decisio. ccxviij. ... So ¶ Idem de iuramento quod dicitur etiam indiuiduū. zi. consi. clv. col. pe. quod exorditur / prestātissime doctor. ¶ Pone etiam exemplū in aliqua feudi natura / de qua me minit Decius cōsilio. ccccxlv. nu. iij. in casu ad me transmisso de inclita insula Sicilie / vbi vnum subdit in diuisione indiuidui / vt totū vni assignetur. Et altera pars que feudo priuata erit pro parte sua dimidia: debet ab altera parte cum pecunia recompensari. l. iij. ff. finium regun. §. si familie / ꝛ. §. sequen. insti. de offi. iudic. que partitio habet locum in quibuscunqꝫ rebus / maxime quando reperitur res dubia / pro quo. c. afferte. s. de presumptio. l. ꝛ hoc Tiberius Cesar. ff. de hered. inst. quos tex. inducunt Antho. de Butrio. ꝛ Petr. de Ancha. con. ccx. inter contraria varia in ordine. consi. Petr. de Ancha. vbi concludunt. ꝙ vbi dubia sunt iura partium: ꝛ quelibet pars aspirat ad lucrū: quod equitati ꝛ iustitie cōsonat / vt inter partes litigātes equaliter res diuidat̄: ita iurisco. hāc viā mediā eligit in casib9 dubijs. l. si ꝛ si lege. §. adeo aūt. in fi. ff. d peti. hered. firmat

idē Dec.in.c.j.nume.x.ß.de proba. Et id procedit maxime qñ partes diu litigauerūt ꝛ res intrincata est qꝛ tūc cōtra regulā iuris/iudex ad cōcordiā cōpellit/ca.placuit.xc.dist. ꝓbāt Panor.ꝛ Feli.in rub.de treug.ꝛ pac. ¶Pro.d.regula vide eundem Panor.in capi.fina.in.iiij.no.ß.de maior.ꝛ obedien.pro qua facit.l.congruentius.C.de patr. potesta. vbi imperator id suadet inter coniunctos: quod facere nouerunt aduocati/procuratores ꝛ iudices nonnulli postq̄ƺ succus partium est omnino sublatus. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.v.

FOelicis recordationis Honorij papę tertij prędecessoris nostri vestigijs inhęrētes, quibusdā additis & detractis de cōi fratrū nostrorū cōsilio, hac in ꝑpetuū valitura cōstitutione sancimus, vt si quis deinceps in hoc sacrilegij genus irrepserit qd̄ sanctę Roma.eccle.cardinalē fuerit hostiliter insecutus, vel ꝑcusserit, aut cæperit, vel socius fuerit faciētis, aut fieri mādauerit, vel factū ratū habuerit, aut cōsiliū dederit, vel fauorē, aut postea receptauerit, vel defensauerit sciēter eūdē, sicut reus criminis lęsę maiestatis ꝑpetuo sit infamis, diffidatus nihilominus & bānitus, sit intestabilis, vt nec testamēti liberā habeat factionē, nec ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur, quatenus ab omni successione repulsus, publicaqƺ repulsa cōfusus minus inueniat suę malicię successorē, fiāt habitatiōes ei⁹ desertę, & vt nō sit qui eas inhabitet, dētur cūcta ipsi⁹ ędificia in ruinā, & vt ꝑpetuę notā infamię ꝑpetua ruina testetˀ nullo tp̱e reparētur, null⁹ ei debita reddere, null⁹ respōdere in iudicio tenetˀ, quicquid etiā in bonis inuenitˀ ipsius fisci vel reipublicę dn̄io applicetˀ, vt ex illis nil trāsmittat ad posteros, sed potius cū ipso quodāmodo dānētur & sua. Si qua vero feuda, locatiōes, officiū, vel bn̄ficiū spūale, vel tēporale ab aliquibus ecclesijs obtinet, sit eis ipso iure priuatus, quę sic libere ad eccl'ias reuertātur qd̄ ecclesiarū rectores de ipsis ꝓ sua volūtate disponant. ¶Qd̄ si quis p̄dictorū filiū, vel filios habeat nepotē vel nepotes, ꝑ rectā lineā descēdētes, beneficiatū, seu bn̄ficiatos quouis bn̄ficio, (etiā si pōtificalē adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso iure priuati, spe promotionis omnino sublata. ¶Nulli pręterea talium filiorum atque nepòtum ex virili sexu descendentiū ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclisiastici, vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus, sit eis postulandi negata facultas. sit notarie iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministeriū publicum interdictum, in iudicijs eorum assertio contra quenquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddātur indigni. sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus, & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorum omni spe dispensationis adempta. ¶Præsenti nihilominus adijcimus sanctioni, vt ex insecutione prædicta sicut ex iniectione manuum violēta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor quam alij supradicti tanti mali participes, quandiu in sua cōtumacia perdurarint, singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis & candelis accensis per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum & diocesum vicinarum excommunicati publice denuncientur, nec ab alio quam a Romano pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dūtaxat in mortis articulo constituti. ¶Cum autem fuerint absoluendi primo sufficienter & idonee caueant, quod inferendæ pœnæ parebunt & auxiliāte domino pœnitentiam peragent iniungendā, deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, fœmoralia tantum habentes & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustigentur, ituri postmodum vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodum reuersuri, absque sedis apostolicæ licentia speciali. ¶Verum cum talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento) indulgeatur ei licentia vt suam & suorum iniuriam prosequatur & debitorum illorū quæ contracta fuerint de postmodum acquisitis repetitio non negetur.

¶Illud autem non duximus omittēdum, quod si quis fuerit in præmissis nudo cōsilio, aut simplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa, vt secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat.

¶Cæterum quia dignum est vt nefandi ratione flagitij vltionis seueritas amplius extēdatur, & propter enormitatē culparū, plagarū, modus exuberet, nec pœnis solitis cōtentetˀ. statuimus,

vt ad collaterales fratres, videlicet nepotes & pronepotes taliũ possit extendere pœnas in huiusmodi nostra cõstitutione contentas circũspectio Roma.pontifi. prout circũstantię rationabiles suadebunt. ❡ Prçmissis etiã dignum censuimus annectendũ, vt si quisquã aliquo prçdictorũ excessuũ, quisquã de clericis vel religiosis nostrç familię, vel cardinaliũ afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto, ita quod vindicta ex æquo excessu respondente ab offensa nostrorũ cohibeãtur deinceps manus temerarię formidine vltionis, quos dei vel nostra, seu fratrũ nostrorũ reuerẽtia non coercet. ❡ Si quis vero per se vel aliũ occiderit cardinalem (quod absit) vel dederit causam mortis, vltra quã prçmissa cõtineant, sic in eũ potestas iurisditionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, qđ cõtra vitę subsidiũ, mortis solatium inuocet, viuẽs pœnę non culpę vindictę speculũ nõ offensę. ❡ Per hoc quoq; sçcularibus potestatibus non adimimus facultatẽ vtendi legibus contra tales quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderũt. Quis enim locus regiminis poterit esse tutus? Quis rector securitate gaudebit? Si Ro.eccle. (quę õniũ ecclesiarũ disponẽte domino caput est, & magistra) casibus istis subiicitur, si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur, quem ecclesiæ filium? Quẽ fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera nõ moueret? Porro si filius est, dolebit. si fidelis matre fidei lçsa, lçdetur. ❡ Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus, siue rector contra præsumptores prçdictos prçsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse quam officiales ipsius infra mẽsem (postquã res ad noticiam eorum peruenerit) eoipso sententiam excommunicationis incurrant. ❡ Ciuitas vero queuis alia prçter vrbẽ quç talia facienti vel facientibus, seu prçsumentibus in his consiliũ vel auxiliũ dederit aut fauorẽ, vel infra mẽsem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) nõ duxerit puniendos, pontificali, & supra sit eoipso dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.

❡ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Sacrilegiũ maius est: q̃to psona passa maior est.
Socij cri̅s pari pena p̃cellũt/cũ par facin⁹ eos ꝯcomitet.
2 Solũ mãdatũ iure cõi nõ ligat: nisi fuerit infectio secuta.
3 Receptatores cum latrone recepto pari pena puniuntur: nisi fuerint consanguinei/vel affines.
4 Regulariter bona damnatorum fisco non applicantur.
5 Recta linea que dicatur vide hic.
6 Indignus dignitate/nõ est ꝓpter hoc indignus bñficio.
7 Que dicuntur vicine/vide hic.
8 Verbum cautionis nudam promissionem comprehendit.
9 Nudum consilium quid dicatur.
10 Qui participat cum excommunicato maiori excommunicatione incurrit minorem.
11 Quomodo quis obligetur ex consilio/hic deciditur.
12 Pro mensura peccati/erit & plagarum modus.
Mensura & mensuratum debent esse equalia: sicut relatiua que posita se ponunt/& perempta se perimunt.
Omnis iustitia est equalitas.
13 Qui iniustum facit habet malum culpe: & qui iniusta passus est/nihil habet de malo culpe.
14 Culpa proportionari debet pene & econtra.
Qui nouis debeant subdi supplicijs: hic vide.
15 Absolutus semel de crimine: iterato accusari non potest.
Paria sunt absolutum esse & condemnatum esse & soluisse.
16 Absolutus simpliciter: in omnibus est absolutus.
17 An vniuersitate punita/peti poterit vt aliqui de vniuersitate puniantur.
18 Alia pena cadit in peccatis vniuersitatis/ & alia in peccatis singulorum.
19 Ubi papa ibi Roma est.
20 Denoĩatio fit propter eminentiã vel aliam causam.

❡ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Malus quid dicitur hic vide.
2 Maleficium consistit in faciendo non in omittẽdo: quia dicitur quasi male factum.
3 Quãtũ plus crescit puella/tãto plus in ea impẽdendũ est.
4 Infectio tãto plus ĩficit/quãto digni⁹ est illud qđ inficit.
5 Maior est infectio in viro malo/q̃ in muliere mala.
6 Qñ infidelis grauі⁹ peccat q̃ infidelis & ecõtra/vide hic.
7 Vicini qui dicantur.
8 Iuratoria cautio sufficit/vbi alia dari non potest.
9 Scientia multum operatur vt hic.
10 In quãtitate cõtentus: metit deus quantitatẽ reatus.
11 Quis duabus legibus reus non fiat.
12 Uniuersitas quando dicatur delinquere/hic dicitur.
13 Maior est vis animi q̃ corporis.

8 FOElicis, a Hec decretalis diuidit in quatuor partes. Primo ponit de cardinalium insecutorib⁹ & complicibus eorũ citra mortem. Secũdo.§.[si quis vero] de eisdẽ cum mortis illatione. Tertio.§.[per hoc quoq;] remouendo dubium exprimit potestates seculares habere facultatem vtendi legibus contra tales: quas principes seculares contra sacrilegos ediderunt. Quarto.§.[quapropter] principes & rectores hec omittentes pena luit.

❡ Prima diuiditur in.vij.primo penas dictis insecutoribus & complicibus eorum infligit: secũdo.§.[quod si quis] ipsorũ filijs: tertio in.§.[presenti] dictis insecutoribus penam aliam adijcit: quarto.§.[cum autẽ] quid dictis insecutoribus & eorum complicibus sit iniungenduз: cum fuerint absoluẽdi: & quid eisdem absolutis ꝑmittatur. quinto.§.[illud autẽ] que pena p̃dictis imponat: cũ nudo consilio: vel simplici fauore culpabiles fuerint: sexto.§.[ceterũ] tractatur de pena collateraliũ dictoꝝ insecutorũ: septimo.§.[p̃missis] ponitur pena insecutorũ clericoꝝ vel religiosoꝝ familiarũ pape/vel cardinaliũ [sacrilegij gen⁹] * qđ est maius b quanto persona passa c maior d est. ff. de re milita. l. ij. & .iiij. Et sic in alijs habet. C. de epi. & cler. l. si quis in hoc. & .j. eo.§. illud. [socius] socij criminis/cum eos concomitetur par facinus: pari pena precelluntur. C. de epi. & cler. si quenq; / in fine. auten. vt fra. fil. in fine. colla. ix. ij. q. prima. notum. lxxxvj. distinct. facientis. & .j. de senten. excommu. quante. & capitulo. nuper.§. primo. & .ff. ad leg. aqui. l. Item Mela.§. si alius. & .§. seq. & .ff. de his que deiecer. l. j. & .§. fin. cũ. l. seq. & seq. & . xxiij. q. viij. c. fi. vbi optime distinguit [mandauerit] dictis modis & sequentibus quis facere videtur. j. hoc lib. de reg. iur. qui facit p alium. l. disti. si qs viduã. insti. đ obliga. q̃ ex delicto nas.§. interdũ quoq; [ratũ habuerit]

1
b c d

Sed nũquid requiritur factũ noĩe ratificantis: videtur ꝙ sic. j. hoc lib. de reg. iur. ratũ/ ⁊. j. hoc lib. de sentẽtia excõi. cũ quis. ij. ℞. ¶ Cõtrariũ dic: vt hic sit speciale cõtra dictas regulas/ sicut video. j. eo. §. presenti. Nã canon si quis suadente. xvij. q. iiij. requirit iniectionis actũ. Nec * mandatũ iure cõmuni ligat solum: nisi fuerit iniectio insecuta/ vt no. j. de sentẽtia excõi. mulieres. §. fina. Cuius cõtrariũ est hic/ vbi sola insecutio punitur pena dicti canonis/ [cõsiliũ] nõ nudũ. j. eo. § illud [fauorẽ] non simplicẽ. j. eo. §. illud. [receptauerit] receptatores cũ latrone * recepto pari pena puniũtur. ff. de recepta. l. j. nisi fuerit cõsanguineus vel affinis/ vt. d. l. ij. [defensauerit] hic grauius peccat. xxiiij. q. iij. qui aliorum. xj. q. iij. c. qui ꝯsentit peccãtibus [sicut reus] posita sic culpa. Nunc sequitur pena multiplex: nec mirũ/ cũ culpa grauius ꝓcesserit [dãnãtur ⁊ sua]. Quia licet regulariter * bona dãnatorum fisco non applicentur. C. de bo. dãna. auten. bona fallit in bonis eorum qui tenentur crimine lese maiestatis: quo crimine iste inuoluitur/ vt. s̃. habetur. Nec credo hic habere locũ distinct. ff. de interd. ⁊ relega. l. iij. ꝓpter criminis immensitatẽ. Et multa hic introducta sunt cõtra iura cõmunia: ⁊ illa distinctio est de bonis acquisitis/ vel paternis/ [ꝑ rectã] quã vocat hic * rectã lineam descendentiũ. Credo ipsos descẽdẽtes per lineã masculinã/ vt hic statim sequitur/ arg. s̃. eo. c. primo [põtificalem] hic si nõ exprimeretur/ appellatione bñficij nõ cõtineretur no. j. hoc lib. de reg. iur. in gñali. Simile no. Inno. s̃. de cõcessio. preben. dilectus [nulli] priuauit filios insecutorum predictorum obtẽtus bñficijs: nũc ipsos reddit inhabiles ad honores ecclesiasticos ⁊ mũdanos/ [postulãdi]. i. aduocandi. ff. de postul. ⁊. s̃. de postul. [ad beneficiũ]. Sed nũquid hoc dixerat. s̃. ℣si. nulli/ dico ꝙ dixerat in gñe: hic magis in specie. Quia indignus * dignitate: nõ est ꝓpter hoc indignus bñficio: iuxta regulã. ff. de interd. ⁊ relega. relegatorũ/ ad finẽ: ⁊ si idẽ repetat/ est causa maioris exaggerationis ⁊ assertionis [vicinarũ.] Sed que * dicãtur vicine: dic que nõ distãt vltra duas dietas legales s/ s̃. hoc lib. de prebẽ. ꝓsenti. § loca [articulo] hoc est regulare. s̃. de off. ord. pastoralis. § j. [Sufficiẽter] Sed que est sufficiẽs: dic illa que fit ꝑ pignora vel fideiussores. ff. mãda. l. si mandato. § paulus respõdit. ¶ Sed verbũ * cautionis/ nudã ꝓmissionẽ cõprehendit. C. de ℣b. signifi. sancimus. Sed si nõ potest hoc casu dare cautionẽ sufficiẽtẽ predictã/ quid fiet: dic ꝙ dabit iuratoriã h. C. de episc. ⁊ cler. auten. generaliter. C. de asser. tollen. l. j. §. sup peculio: vel cauebit sub ypotheca rerũ suarũ. ff. vt lega. no. cauea. filio/ in fine [vltra mare]. Quid si xp̃iani nihil vltra obtineãt: dic hãc penã in aliã cõmutendã arg. ff. de admi. rer. ad ciuita. ꝑtinen. l. legatũ. ff. ad legẽ põpe. de parricid. l. pena. ff. de inter. ⁊ releg. l. relegatorum. j. ℞. [acquisitis]. ff. manda. si mãdauero. §. is cuius [nudo cõsilio]. ¶ Sed quid dicã nudũ consiliũ: dic homo dicitur nudus: si non est inductus. s̃. § proximo. Et pactũ dicitur nudũ *: si nõ est stipulatione adiutũ. C. de pact. l. si certis annis/ sic dr̃ nuda promissio cui nõ accedũt fideiussores/ vel pignora. C. de ℣b. signi. sancimus. Sic dico hic nudũ cõsiliũ/ quod nõ vestit in aliquo maleficiũ/ augẽdo maliciã facientis: vel de bono faciẽdo malum: seu ꝗtũ est in se faciẽdo: licet cõsultus/ vt ꝓuidus nõ fecerit. ff. de ser. corrup. l. j. § ꝑsuadere/ ibi nec oportet augeri maliciam laudando. C. de fur. ⁊ ser. corrup. l. si quis seruo. ¶ Unde si iste nõ adijcit ad maleficiũ faciẽdũ/ vel ad factũ tunc est nudum consilium: sed scd̃m hoc non est in peccato. Sol. est in peccato vel culpa/ non tamen in tanta que comprehendatur sub primo responso huius decre.

¶ Uerbi gratia aliquis est insecutus cardinalem/ ad me postmodũ venit exponendo id mihi/ ⁊ sibi dico tu scis quã penam incurristi/ te receptando/ ratum habendo/ etiam cõsimili pena inuoluor/ vt in princi. filij caue tibi/ ⁊ hinc fuge/ non augeo maleficium laudando ex parte insequẽtis/ sed sum in culpa: quia particeps * cum isto ⁊ incurro excõicationem: saltem minorem/ cum iste sit ligatus maiori: pecco etiam: quia ipsum non iudico/ ad qđ teneor. ff. de conditio. ob turpem cau. l. finali/ in fine/ presertim si sum in potestate cõstitutus. j. eo. §. penultimo ⁊ finali. ¶ Idem si non sim/ cũ talis sit diffidatus ⁊ bannitus: publicaq; repulsa cõfusus. s̃. capi. j. respõ. ¶ Simile reperio quidã participat scienter cũ excõicato: nõ in crimine: sz orãdo/ vel comedendo: hoc crimẽ nõ auget: sz si ꝑticipet excõicato ĩ crimĩe cõsiliũ auxiliũ vel fauorẽ ipẽdẽdo/ plus punit. j. de sent. exc. nup. § j. ¶ Et quia iste dãs nudũ cõsiliũ: plus vel minus põt ꝓcedere. Ideo hic nõ datur pena certa: sed arbitraria/ ⁊ duobus etiam. §. sequen. et idem dico de simplici fauore.

¶ Sed quomodo obligatur ex cõsilio. cõtra. l. ij. §. fi. ff. mãda. Sol. nemo * regulariter obligatur ex cõsilio/ vt ibi: secus si est in culpa vel dolo. ff. de reg. iur. consilium. ⁊. j. hoc lib. de reg. iur. nullus ex consilio. ⁊ hic. ¶ Et quid sit dare consiliũ in delictis opem/ seu fauorem/ habetur optime ff. de fur. l. furti. §. consiliũ. ⁊ insti. de obliga. que ex delicto nascun. §. interdum quoq; [metiatur]. s̃. eo. c. j. ⁊. j. de penit. ⁊ remissio. c. j. ⁊. s̃. de excessi. prela. tanta/ ad finem [exuberet] nam pro * mensura peccati erit ⁊ plagarum modus. Deutero. c. xxv. ¶ Et sic nota ꝙ pena est mensura culpe. ¶ Et quia mensura ⁊ mensuratum debent esse equalia: sicut relatiua que posita se ponũt/ ⁊ perempta se perimunt: oportet vt secundum mensuram peccati fiat compẽsatio pene: quia omnis iustitia est equalitas/ vt ait Anselmus: ⁊ hoc apparet in omni iustitie specie in distributiua q̃ fit secundum dignitatem illorum quibus distribuitur.

¶ Et in comutatiua que est duplex/ quedam voluntaria/ vt emptio/ permutatio/ et alij contractus/ quorum principium est voluntarium. C. de actio. ⁊ obliga. sicut. ⁊. ff. commoda. in commodato. §. sicut. Quedam est in commutatiua/ inuoluntaria vt in delictis/ qui * enim iniustum facit: habet malum culpe: qui autem iniusta passus est/ nihil habet de malo culpe: ergo in malo pene erit econtra/ vt iniustus penam equalem recipiat/ ⁊ iustus nihil. Et sic fit proportio seu equalitas in hac iustitia concommutatiua inuoluntaria/ vt in quinto Ethico.

¶ Et sic * culpa proportionari debet pene/ ⁊ econtra in. §. proximo [contentetur] legislator: vel ius in istorum aggrauatione/ quia qui debuit vindicare oppressum/ ⁊ ipsum opprimere reperitur/ nouis supplicijs subdatur: quasi dicat/ non sufficiunt vetera sed adijciantur noua/ auten. vt differ. iud. §. si tamẽ contingerit/ colla. ix. [non coercet]. s̃. de vita ⁊ hone. cler. vt clericorum. §. j. [viuens] scilicet vt inuocet contra vite subsidium speculum [pene non culpe] vt inuocet speculum [vindicte non offense] quasi dicat istis sit mortis solatium pena/ ⁊ vindicta contra vite subsidium [ediderunt]. Contra absolutus semel * de crimine: iterato accusari non potest. s̃. de accusa. de his.

¶ Sed video ꝙ hec sunt paria/ absolutum esse/ ⁊ condẽnatum esse/ ⁊ soluisse. ff. de excep. rei iud. si quis cum totum. §. plane. Et secundum hoc omnia iudicia dicuntur absolutoria/ inst. de perpe. ⁊ tempo. actio. in fine: sed primo casu iterato non potest accusari/ ergo nec secundo/ punitus semel per hunc canonem iterato puniri non poterit per legem ciuilem. ¶ Sol. premissa sunt paria * nõ in toto/ sed in tanto: quia absolutus simpliciter/ in omnibus est absolutus. Sed condemnatus in tanto ⁊ soluens: debet absolui a tanto: si tamen teneatur ex alio capite: non est absolutus sed cõueniri potest. ff. de priua. delict. l. ij. Saltẽ in eo quod excedit no. ff. de reg. iur. nemo ex his. §. quotiens. ff. commodati. l. vnde queritur. in fi. ff. de actio. ⁊ obliga. qui seruum. § fi. ⁊ expressius. ff. vi bo. rap. l. j. ⁊. ff. de actio. ⁊ obliga. quotiens. in fine. Et per idem soluitur. ff. naut. caup. stabula. licet. § fina. ⁊ facit ad hunc. §. finalẽ. de sacrosanct. eccle. placet/ in fine/ vbi primo per ecclesiasticum iudicem: secundo per secularem quis punitur. Et forte sic in proposito propter horrorem criminis: regulariter secus vbi agitur criminaliter. s̃. de accusa. de his. ff. de accusatio. senatus. C. de accusatio. qui de crimine. secus si ciuiliter: vel primo ciuiliter ⁊ secundo criminaliter. C. ad leg. aquil. ex morte. ⁊. C. quãdo actio ciuilis preiud. crimina. l. vna. ff. de actio. ⁊ obliga. quotiens. j. ℞so. ff. ad leg. aquil. illud/ in fine.

¶ Sed nunquid * vniuersitate punita/ ꝗ peti poterit vt aliqui de vniuersitate puniant. Et dico ꝙ sic: quia quod dz vniuersitas/ nõ debent/ vt singuli/ ⁊ econtra. ff. ꝙ cuiusque vniuersi. sicut. §. j. ff. de reg. iur. aliud. §. refert. ¶ Et sic põt esse/ vniuersitatẽ teneri/ nõ singulos/ ⁊ aliquos de vniuersitate/ ⁊ nõ vniuersitatẽ. Ergo tertius casus esse poterit/ vt vniuersitas teneat: ⁊ tñ aliq̃ đ ipsa tenebũtur/ vt in facto vniuersitatis Uiterbie. qua punita fuerũt aliq̃ puniti. arg. C. qđ vi aut clã. l. semper. § si in sepulchro. Et quia * alia pena cadit in peccatis vniuersitatis/ ⁊ alia in peccato singulorum. [preter vrbem]. ¶ Sed nunquid plus debet puniri iuxta illud quanto digniores: aut per genus/ aut per honores: inde tanto res vitiose sunt grauiores. s̃. de iureiur. cũ quidã. ¶ Sol. alie ciuitates punite/ nõ priuarẽt alias sed Roma punita omnes ciuitates punirentur: quod sic probo: alie ciuitates habẽt episcopalẽ honorẽ in loco suo: non alieno territorio: sed Roma hunc honorem non habet ex seipsa: imo propter sedẽ habet vbiq;. s̃. primo. §. sed pre eminẽtiã sedis habz Rome/ hic dr̃: vbi * papa ibi Roma.

Et ideo dicendo ep̃us Uiterbien. hoc adiectum est locale vel qualitas cõtrahens/ vt homo albus. Sed dicendo ep̃s Romanus/ proprie nõ muto locũ/ vel qualitatem/ ⁊ sic non cõtraho/ seu arto verbũ/ ep̃us/ sed solã preeminentiã dico. Nã vna est ecclesia/ extra quã nullus saluatur. s̃. de sum. trinita. ca. j. §. vna. Et istius est sponsus papa/ ⁊ cardinales (huius matris capitis ⁊ magistre. s̃. proximo §. xix. distinc. in memoriã) sunt filij primi gradus. Sed ep̃s Uiterbiẽ. est spõsus nec grauati ibi sunt filij ecclesie primi gradus: sʒ ecclesie in tali territorio/ sic si dico: iste est rex Portugallie: nõ detraho quin sit rex aliorum locorum regni sui. Sed deno-
20 minationem * facio a loco vno/ propter eminentiam / vel aliam causam. Joan. Mona. Cardi.

a Elicis. Uide pro materia tex. nostri Hiero. de tortis in quodã consilio quod reperies in fine cõsilio. Antho. de Butrio. Probus.

b 1 ¶ Maius. Etiaʒ dicitur maius * si fiat palam ⁊ publice/ per ea que tradit Alexand. in consilio primo numer. xxvij. volu. iij. ꝙ iura magis aggrauant delictum factum palam ⁊ publice q̃ clam/ not. Cy. Jaco. Butr. ⁊ Bal. in. l. nemo clericus. C. de sum. trini. Barto. in. l. ij. §. ⁊ gñaliter. ff. vi bono. rap. qđ patet in furto manifesto/ qđ grauiꝰ punitur q̃ furtũ clam factũ. §. penam/ insti. de obliga. que ex malefi. nascun. ⁊. l. j. ff. vi bono. rap. ⁊ hoc ratione mali exempli. Pro hoc habeo id de quo meminit Jason in consi. xlvj. col. vj. pro fisco
2 regio. volu. iij. ꝙ * maleficium proprie loquendo non cõtinet delictũ: quod est in omittendo/ sed solũmodo qđ est in faciendo/ ⁊ ita debet stricte accipi in statutis/ vt formaliter tenet Bal. in. l. fina. C. de crimine stel. Nã maleficiũ ꝓprie sumitur ꝓ eo quod cõmittitur facto/ qꝛ maleficium dicitur quasi malefactũ/ vt declarat Bar. in. l. aut facta. in prin. ff. de pen. vulgare est: qꝛ minus est nõ facere q̃ improbe facere/ ⁊ sic habes regulã firmatã ꝙ maius est peccatũ in faciendo/ q̃ in nõ faciendo/ iuxta glo. in. l. si mora. ff. solu. matr. facit tex. in. l. argentarius. §. tũ autem/ ⁊ qđ ibi no. Bald. ff. de eden. Deci. cõsi. cxlj. in fine/ scripsi alias/ ⁊ consi. xxxvij. nu. ix. in causa rigorose accusationis/ vbi subdit ꝙ nõ valet argu. in delictis: de eo quod fit cõmittendo: ad illud quod in omittendo cõsistit / qꝛ in cõmittendo maius est delictũ. Bar. in. l. licet. §. fi. per illum tex. ff. de pecul. Alexan. consi. clxxij. in fine super casu premisso/ volu. v. iuuat quod citat Domi. consi. cxxviij. in fine/ factum tale: ꝙ plus nocet impetrantibus expressio falsitatis q̃ taciturnitas veritatis. Innocen. in cap. penul. s̃. de rescript. Probus.

c ¶ Passa est. In simili dicit glo. fina. in. l. cuʒ vnus. ff. de ali.
3 ⁊ ciba. lega. ꝙ q̃tũ * plus crescit puella tãto plus in eã impendendũ est: facit quod singulariter voluit Joan. Mo. in ca. alma. in fine. j̃. de senten. excõ. ꝙ gratia effusa plus ⁊ minus affluet/ prout subiectũ gratie re affluenti se aptabit/ ⁊ gratia generaliter facta magis in personis dignioribus abundabit. Probus.

d ¶ Maior est. Dic a contrario de agente: qꝛ si agẽs ⁊ cõmittẽs genus sacrilegij sit in dignitate cõstitutus: tãto plus ⁊ grauius peccat ⁊ delinquit/ ꝓbat Joã. mo. in capi. j. j̃. de
4 reg. iur. circa finem dũ dicit/ ꝙ infectio * tãto plus inficit q̃to dignius est illud quod inficitur. Unde versus/ quãto dignior es/ aut per genus/ aut per honores: inde tãto res viciose sunt grauiores. ¶ Item maior defectus plus inficit sicut materie electe/ q̃ forme electionis. Jo. Mo. in. c. ratihabitionem. j̃. de reg. iur. Idem Joã. Mo. in. c. accusatus/ circa finem/ ibi nõ inueni meliores illis qui ꝓ religione prosequũtur: nec deteriores illis qui ab ea defecerunt s̃. de hereti. Idem Joã. Mo. in. c. statutũ. nu. iiij. eo. ti. duʒ
5 dicit/ ꝙ * maior est infectio in viro malo q̃ in muliere mala/ cũ maior dignitas stet in sexu virili. ff. de sena. l. prima.
¶ Ratio qꝛ maiori bono maius malũ opponitur/ teste philoso. quod firmat idem Joã. Mo. s̃. in rub. de vsur. vbi dicit ꝙ bonum circũstantionatũ maius est nõ circũstantionato: idem in rub. s̃. de excessib. prela. ¶ Istud principale intẽtum. vide clarius elucidatũ per ea que dixi. s̃. in. c. vno/ circa finem de vita ⁊ hone. cler. Uide etiã notata per Docto. post tex. ibi in princi. in. c. sicut dignũ. s̃. de homicid. vbi in delictis puniendis septem cõsyderãtur / videlicet causa/ persona/ locus/ tempus/ qualitas/ q̃titas/ ⁊ euentus. Antho. de Butr. in. c. j. col. iij. s̃. de cõstitu. Bal. in. c. j. §. si quis vero/ el. ij. de pace iura. fir. ¶ Pro his attende ad ea que

no. glo. in. c. scimus. xij. q. j. que cõcludit ꝙ grauius peccat fidelis q̃ infidelis: quod intellige si comparare velis fidelem ⁊ infidelem in eodem genere peccati/ vt puta quia am-
6 bo peccant peccato adulterij. Et tunc est cõclusio * ꝙ grauius peccat fidelis q̃ infidelis/ ratio est in euidenti: primo quia fidelis habet maioreʒ notitiam/ ⁊ sic magis ex certa scientia peccat: secundo quia magis ingratus est habẽs donum fidei/ cui plus dedit deus: quod est signum maioris ingratitudinis/ ⁊ sic peccati: tertio quia sacramenta q̃ suscepit indignus violat ⁊ fedat: hinc Apostolus. ij. ad Corinthios. ij. c. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie q̃ post agnitionem retrorsum conuerti.
¶ Si autem comparare velis peccatum infidelis quo scilicet peccat peccato infidelitatis: ad peccatuʒ fidelis quo peccat peccato scilicet auaritie vel luxurie/ salua fide saltẽ informi: ⁊ tunc est conclusio/ ꝙ magis peccat infidelis q̃ fidelis: quanto grauius est peccatuʒ infidelitatis omni alio peccato/ vnde melius est habere fidem informem q̃ nõ habere: ita dicit Prepo. in dicto cap. scimus.
¶ Adde ad premissa que voluit Petrus de Ancha. in cle. ij. no. v. de vita ⁊ hone. cler. ꝙ in eadeʒ specie delicti magis punitur positus in dignitate/ religiosus ⁊ sacerdos q̃ alij inferioris gradus ⁊ status/ iuxta illud quod augetur peccatum dignitate prepositi. l. omnes. §. augetur. ff. de re militari. ¶ Ideo maiori pena punitur qui in maiori dignitate prepollẽs occulto reperitur in crimine/ vt. l. presbyteri. C. de episc. ⁊ cler. ratio quia prepositi sunt tanq̃ signum positi ad sagittam: vnde si male agunt faciunt delinquere populuʒ. c. magne. s̃. de voto. vide Jo. de Ana. in. c. excommunicamus. el. j. in. §. credẽtes. de heretic. vbi no. numero. v. ꝙ maior pena imponitur clerico q̃ laico/ subdens ꝙ religiosus in eodem gñe peccati/ plus peccat q̃ non religiosus.
¶ Item facit quod citat Paul. de cast. consilio. cccxlviij. in prin. notanduʒ ꝙ adulteriũ in prima parte vbi dicit ꝙ adulterium licet de sui natura sit graue ⁊ capitale crimen. xxv. distinct. §. criminis. circa medium. ⁊. xxxij. q. vij. c. quidẽ in omnibus. tamen fit grauius ex qualitate persone adulterе/ vt qꝛ rector parrochialis ecclesie/ a quo ꝓcedere debẽt salutifera monita ⁊ ministrari ecclesiastica sacramenta: vnde tanto detestabilius redditur/ quanto magis professioni contrariatur. l. famosi. in fine. ff. ad leg. Jul. maiesta. ⁊. l. presbyteri. in fine. C. de epi. ⁊ cler.
¶ Item grauius peccat socius q̃ alius: cum in eo erat cõfidendum. Cum inter socios quedam contrahatur affinitas. Jo. Fab. in. §. actionũ. col. ij. insti. de actio. ꝓpter quã magis desideratur bona fides q̃ in alijs contractibus. l. verum. ff. pro socio. Nimirum si in eum magis animaduertetur. glo. in. l. cum duobus. §. damna. in verbo. surreptum. ff. pro socio. ¶ Pro premissis habes etiam dictum Joannis Manach. in capitulo/ cum singula. s̃. de preben. ꝙ in religiosis ambitio est improbior: cum regule inseruiant strictiori: vide Sozinum consi. clvii. presens cõsultatio/ vbi late discutit quando delictum doli dicatur grauius: maxime an homicidium dicitur grauius furto: et ibi subdit vnum notandum/ col. pe. ꝙ non valet consequẽtia semper: imponitur maior pena: ergo est maius delictum. Cardi. et Jmol. in cle. ad nostram. de heretic. Et si dicatur statuto ꝙ pro tali delicto puta pro furto maior pena non imponatur: intelligi debet non de maiori per accidens: sed naturalem vt probatur ex his que habentur in. l. Item veniunt. §. cuʒ prediximus. ff. de peti. heredita. docto. in. l. certi cõditio. ff. si cert. peta. ¶ Item maior presumitur offensa ex causa antiqua q̃ ex superuenienti: ⁊ sic maior pena venit imponenda/ pro quo vide Alexand. consi. cxv. numero quarto. viso temate. volu. quarto. Probus.

e ¶ In specie. Uide Joannem Monachum. supra. in capitulo vno. de iniur. post medium. ⁊ domi. Bascoletum in arbo. diuid. ⁊ indiuid. chart. xxxv. Probus.

f ¶ Que dicuntur vicine. Alexand. in consi. xxij. col. ij. consi
7 deratis verbis. volumine quarto. dicit ꝙ vicini * etiam dicuntur/ qui ad inuicem exaudiunt. l. prima. §. eodem. ⁊ §. potuisse. ff. ad sillcia. ⁊ arg. no. per Bar. in. l. si tertius. in prin. ff. de aqua pluuia. arcen. ⁊ per Bald. in. l. si vicinus. C. de nup. vt quãdo distãt distantia vnius miliaris per aerẽ: qꝛ tunc exaudiuntur. ¶ Uide eundẽ Alex. quo ad propositum in consi. lvij. col. fi. ponderatis. vol. iij. vbi dicit ꝙ locus vicinus dicitur secundum glo. in. l. iiij. §. si tam vicinum. ff. de dam. infect. quando non distat per centum miliaria: vel intelligitur locus vicinus arbitrio iudicis: inspecta qualitate personarum/ loci/ ⁊ factorum. arg. l. j. ff. de iure delibe. ⁊. l. j. ⁊. ij. ff. si quis cautio. ⁊. l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de ver.

signi. ¶ Si autē queras qui dicuntur vicini. vide que late tradit Signo. de homed.cō.xxxij.qui dicātur. Probus.

8 ¶ Legales. Quelibet quarum cōsistit ex.xx.miliaribus. l.j. ff.si quis cautio.z.l.in itinere.ff.de ver.signi.z fit mēsuratio horum miliarium/non per aerem sed per viā q̄ magis frequentatur:per no.per.l.eos:in fi.ff.de solutio.qd late discutit Alex.con.xxij.ɔsideratis verbis:vol.iiij.Probus.

h ¶ Iuratoriam. Alex.con.57.col.fi.pōderatis verbis/ vo. iij.dicit/q licet * iuratoria cautio de necessitate nō sufficiat(hoc statuto dictāte)tñ si nō potest pstari alia/hec sufficit.no.Jo.de imol.in.l.cū non facile.ff.si cui plusq̄ p leg. falcid.qr statutū debet interptari fm ius ɔmune.l.ij.C.de nota.c.cum dilectus.s̄.de ɔsuetu.

¶ Ratio videtur quod sufficiet qr statutū non debet inducere obligationem ad impossibile.l.impossibiliū.ff. de reg. iur.z.c.nemo potest:eo titu.hoc lib.nec ad aliqd turpe et contra humanitatē vt iniuriā patiatur.l. quod possit in carcerem detrudi eo nō valēte soluere:not.Alex.con.37.nu.vj visis z oportune:vol.ij.Probus.

i ¶ Scienter. In his z similibus sciētia multum operatur: p ea que tradit Alex.in con.j.col.ij.vol.iij.q illud * quod faciūt familiares potestatis scientis:videtur factuz de voluntate potestatis. Bar.in.l.de pupillo.§.si quis ipsi ptori.in.r.q.ff.de no.ope.nuncia.qui p hoc allegat tex.in.c. cōstitutis.s̄.de testi.idem Bar.in.l.j.§.idem labeo.ff.q vi aut clam. pbatur ex no. per glo.in.cap. cum ad sedem.s̄. de restitu.spol.idem facit qd no.Alex.con.iij.col.ij.vol.iij. q vbi res vniuersaliter z in genere sunt subiecte restitutio ni fideicōmissarie:valet particularis alienatio facta de aliquibus de dictis reb9:qñ fit ab ignorante fideicōmissum specificū venit tñ in restitutione fideicōmissi:tex.sin.in.l.fi. § maritus de lega.ij.p quem ibi cōiter ita concludūt.Dy. Cy.Bar.z alij scriben.

¶ In simili no.idez Alex.in con.xvij.col.ij.pōderatis his eo.vol.iij.q regulariter remediū.l.ij.C.de rescind. vend. competit ignorāti nō scienti.per.l.j.in fi.ff de actio.emp.per l.ōrtur.§.si venditor.ff.de edilic.edicto. Ad id faciūt que citat idem Alex.in con.65.nu.7.attenta dispositione.eo. vol.iij.q si statuto caueatur q bānit9 possit impune offendi:z aliqs occiderit titium bānitum:tñ bannū erat nullum q tunc si hoc ignorauerit nō tenetur:secus si sciuerit: qd ibi late discutit/z in consi.lxxvij. visis dubitationibus.eo. volumine tertio.

¶ Vide postremo que in proposito tradit lapus allega.53 col.j.an oporteat.Probus.

k ¶ Et sic nota. Adde tex.in.c.nō afferamus.24.q.j.c. que fiunt.s̄.de his que fiunt a maiori parte capi.

¶ Adde etiam in simili q̄ not.Jason in con.lxxiij.col.j.pro parte negatiua:vol.iij.q donatio debet cōmensurari meritis.Probus.

l ¶ Mensura culpe. Idem Jo.mo.in.c.sine culpa.j.de reg. iur.qui addit q mensurando non existente mensura locuz non habet.C.de penis.l.sancimus.

10 ¶ Glo.in.c.cum quidam.s̄.de iureiur:dicit q in q̄titate * cōtemptus:metitur deus q̄titatem reatus : vide lapum allega.cxxiij.in fine quidā exposuit/ vbi inter alia adducit illud Hieron.contra pelagiū/leuia leuib9/z grauia grauibus cōparantur:nec ferula pro gladio dignū est.Et cōtra infamiam grandi plaga alta z prolixa! opus est medicina

11 m Alias est alleg.cxvj.fm magnā impressionē.Probus.

¶ Punitus semel. Regulariter dicitur:q quis * duabus legibus reus non fiat:sed dic pcedere qñ delictum est simplex:secus si mixtum:qr tunc punitus per iudicē ecclesiasticum adhuc punitur p laicū:ratio est in euidēti:qr qñ aliquis delinquit in crimine mixto:facit iniuriā legi ciuili:et legi canonice/qr venit cōtra pceptum vtriusq̄ : ergo censetur se obligare penis p vtrāq̄ legem traditis : ista late vide deducta per scrib.in.c.j.s̄.de off.ordi.z ibi do. Alcia. sub nu.xxj.z Petr.belingu.in specu.princi.rub.xj.in.§.viso in fine.Probus.

n ¶ Excedit. Adde Neapo.decis.ccvj.penes.Probus.

o ¶ Per secularem. Vide Neapoli.decisio.ccxix. in foro archiepiscopi.Probus.

p ¶ Uniuersitate. Que secundū philosophū diuiditur in tres partes quarum vnam sacram/alterā publicam: alteram priuatam appellat ipse Philo.ij.phisicorum circa mediū:no.Petrus de Ancha.con.ccclxj.in princ.q̄ superius . Prob9.

q 12 ¶ Punita. Qñ vniuersitas * debeat puniri attēde ad ea q̄ licet.Petr.de Ancha.con.clviij.col.iiij.ex narratis.

¶ Et dic vniuersitatem delinquere:qñ delictum factū est cōicato consilio z deliberatiōe pcedente eorum qui repsentant ciuitatē:vel factū est ab ipso populo more ɔsueto congregato ad sonū cāpane/aut alteri9 signi/de quo late per Jaso.in con.cxxxix.col.j.in psenti.vol.4. z per Hiero.de tortis in quodā suo consilio posito post con.Anth.de Butrio.colum.ij.z ibi reperies materiam tex.nostri ad lōgum deductam.Probus.

r ¶ Ut aliqui. Dictio est que etiā in vniuersitate verificatur tex.cum glo.in ver.aliqui in.c.vt circa.s̄.de elec. hoc lib. que allegat tex.in.l.metū.§.aiaduertādū.ff.q met. causa.

¶ Pariter idem videtur dicendum in dictione illa alicui/ vt probat Deci.con.489.nu.j. visis z cōsideratis:vbi in fine vnū subdit in pposito Jo.mo.hic q vniuersitas obligatur ex delicto:licet a principio nō cōsenserit: vbi actus habet tractum successiuum.pro quo vide Petrz. de Ancha.in con.clvij.ex narratis.Probus.

s ¶ Ut in facto. Adde Alex.con.xiij.colum.iij.consideratis his volu.vj.Probus.

t ¶ Digniores. Idem Joā.mo. in.c.j.j.de reg.iur.dixi.s̄.in

13 hoc.c.in verbo passa: vltra q̄ adde/q eo q maior est vis * animi q̄ corporis(iuxta illud nostra omnis vis in aīo z corpore sita (st animi iperio corporis seruitio/magis vtimur) eo igitur grauiora sunt mala q̄ aīo cōcipiuntur q̄ que corpore feruntur.Probus.

v ¶ Ibi Roma. Idem Joā.mo.in.c.vbi.s̄.de electioni . z ibi dixi.Probus.

¶ De pœnitentijs & remissionibus. Rubrica.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Actus sunt totius coniuncti.
Duplex est purgatio criminum.
2 Donatarius naturaliter est obligat9 donanti ad antidora.
Qui libertatem recipit eum recōpensare oportet.
3 Anima est preferenda corpori.
Anima est tanq̄ tabula rasa in qua nihil depingitur:depictibilis tamen scientia z virtutibus.
4 Corpus nostrum ex peccato primorū parentum habet corruptionem.
5 Baptismus est prima lotio corporis exterius/z anime interius/z ab ablutione corporis incipit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Qui sua dat largo/non dat/sed fenerat illud.
2 Obligatio antidoralis nō habet locum in nobilibus.
3 Prelat9 studēs auaritie est infamis /infamia iuris z facti.
4 Omnis creatura mouetur ad benefaciendum ei qui sibi benefacit.
5 Papa mouetur ad facilius concedendum gratiam/ suo familiari q̄ alij.
6 Mutuans cum pacto q talis mutuabit totidem/alia vice dicitur vsurarius.

1 Dictum est.s̄.d criminib9:quorum commissio seu perpetratio est totius coniuncti / quia actus * sunt totius coniuncti secunduz Philosophū:vnde dicto de criminibus: fuit equuz tractare de his q̄ purgant crimina. Et sicut ipsa sunt totius cōiuncti: vt est dictum:ita fit duplex purgatio criminum/quo ad corpus principaliter/per penas : quo ad animam principaliter per penitentias z remissiones per debitas commutationes:ideo hic annectit de penit.z remissio.

¶ Fit enim quedam compensatio quod hoc video in contractibus/dono tibi rem modo non teneor tibi/ sed tu mi-

2 a hi: quia tu es obligatus * mihi naturaliter ad; antidora a ff.de peti.hered.l.sz z si lege.§.consuluit.z hoc casu est quedā pmutatio/vt.d.§.que a Philosopho vocatur compensatio:ipso dicente de eo qui liberalitatem recipit/eum recompensare oportet: hoc idem videmus in delictis / das mihi

dam: nũ in re mea:abest mihi/ꝛ adest tibi / saltem in affectu tuo expleto:in pena fiet compensatio b qꝛ tu dabis mihi ꝯpensationẽ in pena in qua tibi aberit ꝛ mihi aderit. Et sic iniusticia que est inequalitas: ꝑ istam ꝯmutationẽ/seu recõpensationẽ/reducetur ad equalitatem/de hoc no. §. titu.proximo.c.fi.§.ceterum.

3 ¶ Sed cũ * aĩa sit ꝓferenda corpori.C.de sacrosan.eccle. l.sancim⁹/ꝛsic iste titulus ꝓcedẽtẽ ꝓcedere debet. Sol.ẽm philosophum/aĩa est sicut tabula rasa in qua nihil depingit/ depictibilis tñ sciẽtia ꝛ ꝟtutib⁹/q̃ vnita corpi ꝯtagiõe

4 ex vnione cuz corpe recipit. Nã * corpus nr̃m ex peccato primoꝝ parentũ habet corruptionem. Et ob hoc sicut est primo corpus contagiosum: siue ex eo aggrauatur aĩa ita debuit a purgatione corporis ꝑ penas inchoari. Sicut vi

5 deo/baptismus * est lotio prima corporis exterius/ꝛ anime interius/ꝛ ab ablutiõe corporis incipit.Io.Mo. Car.

a Antidora. Apud legistas communiter legimus antidora/ sed apud nos antidota. glos.tamen in cle. vna in verbo antidotum/de iure= iur.sentit melius pro antidota q̃ pro antidora. Et pro intento fa-

1 cit quod vulgo dici solet qui * sua dat largo:nõ dat:sed fenerat illud.Semina pauca iacet/ cõmoda multa metet. Et ea enim sunt pulcherrime dona/ que delectãt accipientez/iuxta illud Artaxersis prestãtissimi persarum regis/non regale minus atq; humanum est in ipso imperatore ꝛ rege accipere parua munuscula q̃ ingentia munera elargiri.

¶ In puncto obligationis ad antidota attende ad ea que citat Io. Lupus in repe.rub.§.de donat.inter vir.ꝛ vxo=

2 charta mihi.v.col.iij.nume.vij.dũ dicit ꝙ obligatio * ipsa locum nõ habet in nobilibus:quod est dicere/ ꝙ si nobilis det alicui donatari⁹ ille non obligatur ad antidora: ratio qꝛ nobilis reputat se quodãmodo debitorẽ ꝛ obligatũ ad liberalitatem/ꝛ donationes faciendas:istud verificatur ꝑ no.in.c.j.ibi hanc sibi quodammodo nobilitas legẽ imponit.§.de dona.per quem tex.sing.Barba.ibi ait ꝙ si epus

3 * aut alius prelatus ecclesie studet auaritie / est infamis infamia iuris ꝛ facti:adeo ꝙ et tanq̃ infami non creditur.

¶ Et habeas cognitionem huiusmodi obligationis principaliter causata ex nature instinctu:dic dici ab anti quod est pro ꝛ doros donatio.glo.in.c.cuz in officijs.§.de testa. glo.in.c.illud.viij.q.ij.que adducunt tex.in.l.sed si lege.§.

4 ꝯsuluit.ff.de peti.heredi.vbi glo.no.dicit:ꝙ * onus creatura mouetur ad benefaciendum ei qui sibi benefacit/ ꝛ talis obligatio ex instinctu nature ꝓcedit/nõ ex iuris necessitate/no.Alex.con.cxxxij.nu.vj.perlectis:vol.v.

¶ Hinc est ꝙ Nicol.de Neapol.insti.de obliga.in princ. dicit/ꝛ hec obligatio cadit in brutis ꝙ licet filius matri(iure naturali ꝛ alio)teneatur:tñ si matrẽ premiat:filio tenetur ad antidora. Et sic non solũ cadit inter extraneos: sed etiam inter suos:no.Ang.in auten.de non elig.secu.nuben. colla.prima in prin.

¶ Effectus autem huiusmodi obligatiõis antidoralis collige:vt per Iaso.in.l.ex hoc iure.ff.de iust.ꝛ iur.

¶ Pro intento facit quod citat Do . in cõsi. cxxviij.factũ tale est / vbi dicit ꝙ papa facilius mouetur ad cõcordãdaz

5 gratiã * familiari suo/q̃ alteri/cum ex obligatione naturali teneatur sibi recompensare seruitia / familiaritas em̃ ꝯmensalis inclinat aĩum domini citius in vtilitatẽ familiaris q̃ alterius.c.insinuante.§.de off.dele.ꝛ.c. accedẽs el.ij.§.vt lite non contesta.

¶ Pro premissis vide Iasonem in con.lxxlij.col.iij.pro parte negatiua/vol.iij.vbi ait ꝙ donatio que fit propter remunerationem non est proprie donatio/sed est quoddam genus permutationis vt ibi late probat. Probus.

b ¶ Compensatio. Intellige sane.i.beneficij accepti remuneratio:quia abligatio antidoralis nõ est potens ad compensandum:qꝛ est sine effectu: scd̃m Iaso.in.l. ex hoc iu-

6 re.nu.73.ff.de iust.ꝛ iure. operatur tamẽ ꝙ si deducatur ĩ pactũ * ꝯtrahitur vsura:puta si mutuo tibi centum ducatos gratis/cum pacto ꝙ alia vice mutues mihi tantundẽ gratis:est vsura.glo.sing.in.c.si feneraueris. 14.q.3.quez allegat Panor.in.c.consuluit/in fi.§.de vsur. ad ꝓpositũ vbi Lauren.Rodulphi in repe.col.ij.versi.oppo.ij. qui tenet cũ glo.adducens rationes duas / prima est qꝛ deducere in pactũ sapit spem lucri.Secũda est qꝛ antidoꝝ nõ est debitũ simpliciter:ideo cuz deducitur in pactũ nascit obligatio/ꝛ ita plus promittitur:ergo est post pactũ debitor/ q̃ prius non erat ex ante donato debitor/sic esset vsura/ex quo plus promittitur. Roma.con.ccccc.nu.ix. quod sumit exordium summarius questionis.in ꝓposito aliam adducit rationem/ꝙ remuneratio seu recompensatio istius beneficij non est taxata a iure naturali/nec ab aliqua ratiõe intellectus/quapropter deducere voluntatẽ ipsius remunerationis/ad necessitatẽ ꝛ obligationẽ informem/ nõ est iusticia naturalis:nec ex debito iusticie/licet sit ex debito amicitie/ex quo non inducitur remunerationis necessitas sed spõtanea volũtas/ista sunt verba beati Tho.que citat Bal.in rub.de vsur.C.col.j.Probus.

¶ Innocentius Quartus in concilio Lugdunen, Cap.j.

Romana ecclesia, & infra. Questoribus autem fabricę Remẽ. ecclesię Remẽsis archiepiscop⁹ seu eius officiales citandi suffraganeorum,ipsi⁹ ecclesię subditos (quos iidem quæstores sibi resistere aut nolle parere dixerint) vt super hoc compareant coram ipsis , nequaquam tribuant potestatem.Super benigna vero ipsorum receptione ac subuentione ipsi fabricę facienda posfunt eosdem suffraganeos & alios christi fideles Remensis prouinciæ charitatiue monere.

¶ In concedendis quoque indulgentijs non excedat Remensis Archiepiscopus statutum concilij generalis,

Romana, Duo dicit. Primo ꝙ archiepus Remẽsis/ vel eius officialis nõ põt compellere subditos suffraganeoꝝ ad cõferẽ duz fabrice Remẽ.eccle. ipsos tñ põt charitatiue monere.Scd̃o dicit ꝙ archiepus in cõcedẽdis indulgẽtijs nõ excedat formã cõcilij gñalis.Et lege sic l'raz[Remẽ. archiepus] vel eius officialis ne quaq̃ tibi ꝑ q̃stoub⁹ ꝛc. [resistere]qꝛ forsan volũt ꝑ alijs audiri[parere] super conuocatione populi:cui⁹ratio potest esse duplex:prima qꝛ in istis archiepus nõ hꝫ a iure cõi iurisditionẽ.§.de off.ord. pastoralis.j.Reso.scd̃a qꝛ materia in qua vult archiepus sibi parerl/nõ hꝫ iurĩ executionẽ: sꝫ charitatiuã solicitationẽ/ vt ĩ.subijcit.ꝛ.§.de cẽlib.c.cũ ap'lus.§.sustinemus.nec cãcella

a ria dat literas hoc casu ꝯpulsorias:sꝫ ꝓcedit ẽm cõciliũ a gñale.§.eo.cũ ex eo.[corã ipsis]archiepo/vel eius officialib⁹/[ipsoꝝ] q̃stoꝝ[gñalis].§.eo.cũ ex eo.Io.Mo.Card.

a Conciliũ generale. Istud est nomẽn collectiuuz quod ꝛ alia plurale significantia possunt coniungi cum verbo pluralis numeri/ text. in capitulo.significauerunt nobis capitulũ/ vbi Panor.supra.de exceptio.no.in capitulo. capitulum/de rescrip.§. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Capitu. ij.

SI episcopus suo subdito concesserit vt sibi possit idoneum eligere cõfessorem, ille quem is eligerit in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem. Cum in generali concessione illa non veniant quæ non esset quis verissimiliter in specie concessurus. ¶ Nulla quoque potest consuetudine introduci, quod aliquis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Casus reseruati episcopis non transeunt sub generali cõmissione.
2 Consuetudo non prodest vt quis sibi eligat ꝯfessorem/ꝑter superioris sui licentiam.
Cum mala fide non prescribitur.
Consuetudo contra ius cõmune nõ tenet nisi prescripta.

1 SI episcopus, Duo dicit: primo casus * reseruati episcopis non trãseunt sub generali commissione/ vt not.ĩ.hoc lib.de reg.iur.in generali. secundo: consuetudo nõ a prodest vt aliquis sibi eligat confessorẽ preter sui superioris licentiam. Et est ratio b q2 ista consuetudo esset ecclesijs onerosa. Cũ ouis ꝓpria sine pastore suo recederet ab ouili.s̃.de consuet.c.j. Et quia ius commune notorium 2 s̃.eo.omnis/contra istam pugnat: tam haberet * malam fidem cum qua non prescribitur:vt.ĩ.hoc lib.de regu. iur. capitulo secundo.
¶ Et consuetudo contra ius scriptum non tenet nisi prescripta.s̃.de consue.c.finali. ꝛ not.s̃.hoc lib.de priuileg. cum persone. Joan. Mona. Cardinalis.

a NOn prodest. Operatur tamem vt quis in propria causa possit esse iudex. c. j. de penis/hoc libro.pro quo in simili Alexã. consi.xiij.ver.Sexto oppono.considera- b tis.vol.vj.Probus.
¶ Et est ratio. Que apud mortales precipue commendari debet/ iuxta dictum Senece: si vis tibi omnia subijcere / te subijcias rationi: quia ratione vincendum est.xxiij.q.vj.refert archi.in capitu.vt quis duas.in prin.s̃.de electio.Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.iij.

INdulgentię que ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel alijs quibuscunque casibus conceduntur, vires non obtinent si statutum excesserint concilij generalis.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Episcopi extra territorium suum indulgentias nõ concedunt/prout nec vltra concilium.
2 Si indulgentia non valeat vltra ꝑmissum/an valeat in eo quod est cõcessum indulgere.
3 Ex quo priuilegium trahitur ad perniciem/non tenet.
4 In facto anime reus in vno/est reus in omnibus: quo ad gratiam/qua priuatur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Effectus statuti non habet locũ extra territoriũ.
2 Concessum per aliquem vltra quã poterat/nõ valet:etiã in permisso.
3 Ad indulgentiam consequendam sola bona voluntas non sufficit.
4 In opinionibus contrarijs stare debemus vltime.

INdulgentiæ, Hec decreta.obuiat fatuis cõcessionibus episcoporum cõcedẽtiũ ĩdulgentias ampliores/ꝗ͂ concedat cõciliuȝ generale.s̃.eo.cũ ex eo/quos vidi facere fraudem dicto ꝯcilio. Nã videntes ꝙ extra a * territorium a 1 suum indulgentias ꝯcedere nõ possunt.ĩ.de sent.excõi.a nobis/primo eas cõcedebãt sub ratihabitione ꝓprij epi: que fraus hoc c.merito reprobatur: q2 eps proprius: vltra conciliũ ꝑdictum nõ posset ꝯcedere. Ergo nec vltra ratum habere. ff. rem ratam haberi.l.bonorũ.j.Re. Ex hoc etiã. c. reprobat glo.in.d.c.cũ ex eo.posita.
2 ¶Sed quero/eps * concedit indulgentiam vltra dictũ cõciliũ:nunquid saltem pro numero dierum qđ potest dare eps:habẽtur argu.pro ꝛ contra.ĩ.hoc lib.de reg. iuris b vtile. Et credo istam indulgentiam in nullo b valere:sicut indiscretã ꝛ superfluã:vt.d.c. cum ex eo.§.ad hec.ibi vires non obtinent: quod intelligo:nec in totum nec in partem: presertim in materia non iure communi procedente: sed ex priuilegio in corpore iuris clauso.s̃.eo.quod autem.ꝛ.c.cũ ex eo §.fina.ꝛ.s̃.de excel.prela.accedentibus. Quod si qui 3 c dem priuilegium * ex quo trahitur ad pernicieȝ:nõ tenet c xj.q.iij.priuilegium.s̃.de deci.suggestum.ff.de vulga.ꝛ pupil.substitu.l.ex facto.ij.Reso. Ex quo enim iste ratificans facit contra mentem dicti cõcilij : tunc ex eo:non debet per illud intentuȝ consequi/arg.ff.solu.matri.si ab hostibus.ij. Reso.vnde forsan habet locum brocardicum. Si non valet. vt ago.ꝛc.de quo no.s̃.hoc lib.de despon.impub.c.si infantes.§.primo. Quidaȝ contra arg.ff.de vsur.placuit.ff.de iure dotium.siue generalis.C.de donatio.sancimus. in prin. ff.de aqua quotidi.ꝛ estiua.l.prima.§.item queritur.
¶Item hic agitur de pene remissione quod est fauorabile.ꝛ sic ampliandum.ĩ.hoc lib.de reg.iur.odia. de peni.distinctio.prima/pene: sed dic premissa iure communi proce- d duntːsed hoc casu d fit gratia:que propter peccatum facie e 4 tis reputatur e indebita. Et in * facto anime/reus in vno est reus in omnibus quo ad gratiam qua priuatur.ĩ.de regul.iur. defleat. Jo.Mo.Card.

a 1 Extra. Etiam extra territoriũ * non habet locum statuti effectus.not. Dec.con.cclxxvj. col.fi.proponitur quod dñs.
¶ Intentuȝ Jo.Mo. vide cõprobatum per Oldra. consil. lxxiiij.queritur si prelatus/in versi. in contrarium videtur. Petr.de Anchara.in repe.regu.ea que.col.v.versi.secundo oppono. ꝛ in.c. postulasti. in.iij.oppo.supra.de foro compe. Probus.
b ¶In nullo valere. Adde que in simili dicũtur per Neapo. 2 decisio.cvij.in causa domini motie. Qз si res * locatur vltra tempus permissum:quod etiam non valebit in tempore

ꝓmisso.lap.allega.lxxx.queris cũ locatio.

¶ Item si princeps potest concedere dilationem quinquẽnalẽ/sed excedere nõ põt: si excessit/qꝛ concessit vsqꝫ ad septem annos: non valebit concessio: vsqꝫ ad quinqꝫ annos: no. Paulus de castro. in.l.precibus.in fi. C. de precib. impe.offer. Probus.

c ¶ Non tenet. Uide que dixi in.c.episcoporum.s.de priuileg. Jo.mo.in.c.statutum.s.de rescrip. Probus.

d ¶ Hoc casu. Istud firmatur per vnam regulam magistralem ꝙ ad * consequendam indulgentiam pro remissione peccatorum: bona voluntas non sufficit: ꝛ sic intentio non operatur: vt qs suscipiat indulgẽtias a falso prelato seu q̃store: qđ multis cõprobat Oldra.cõ.lxxvj.ver.in ꝯtrariuꝫ querit de illo/ad idẽ Card.in cle.ij.i.§.ad hec isto titu. refert. ꝛ sequit Decius.con.cclxxvij.colum.j.consultus a reuerendo domno. Probus.

e ¶ Reputatur indebita. Hanc igitur teneas tanqꝫ anime fauorabilem ꝛ vltimam opinionem glo.fi.in.l.qui filium.ff. ad trebel. Ex qua Doc.eliciunt. ꝙ * in opinionibus contrarijs stare debemus vltime: qđ placet Petro de Ancha. con.ccviij.col.iiij.iudex/vbi subdit/ꝙ quando in sentẽtia sunt verba sapientia contrarietatem statur vltimis/vt si iudex dicit condemno/imo absoluo.glo.sing.in capi.predicator.xvj.q.j. Probus.

¶ De sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti Rubrica.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Excommunicatio est maior pena que reperitur in ecclesia dei.

2 Excommunicatus in vno loco vbiqꝫ pro excommunicato debet haberi.

D Icto de criminibus/quibus ꝓbatis pene ꝛ penitentie imponũtur vt.s.duobus titulis ꝓximis habitis: sequitur de sentẽtia excõmunicationis a suspẽsionis: ꝛ interdicti: que imponuntur plerunqꝫ: quando penis ꝛ penitentijs non paretur: vnde in contumaces dicte sententie proferuntur: ꝛ pro grauibus culpis.xj. q.iij.nemo.ꝛ.c.nullus.ꝛ.c.certũ. Joan. Mona. Cardinalis.

a 1 E Xcommunicationis. Que * in ecclesia dei pena maior reperit: tex.in.c.corripiantur.xxiiij.q.iij. Panor.in.in.c.oliꝫ.el.iij.nu.x.s. de restitu.spoliato. Et dicit Jas. post Paul.in.l.si is quod.ff.de iurisd.om.iud. ꝙ excõicatio domini est põderabilior vnguibus ancipitris. Et excommunicatus in 2 vno loco * vbiqꝫ pro excõmunicato debet haberi.c.cũ ab ecclesiarum.s.de offi.ordina.ista est pena que diminutionẽ status respicit: que locum habet vbiqꝫ: vt infamia.l.ex ea.ff. de postula.vbi no.ꝙ pene que afficiunt personam ipsam sequũtur/sicut lepra leprosum: ita dicit Petrus de Ancha. in.c.cuꝫ secundum leges: col.ij.s.de here.hoc lib.subdẽs aliud videlicet hoc non habere locum: quando pena respicit certi loci vel artis interdictionem: quia tunc extra territorium non extenditur pena: sed ad quedam loca.l.relegatorum.§.primo.ꝛ.§.interdicere ꝛ.§.sequen.ff.de interdict.ꝛ relega. pro hoc vide que tradit Decius consilio 457.nu.vj.in causa gabelle. Probus.

Innocentius Quartus in concilio Lugdunen. Cap.j.

C Vm medicinalis sit excommunicatio non mortalis, disciplinans nõ eradicans, dum tamen is in quem lata fuerit non cõtemnat caute prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se ꝓsequi, quod corrigentis fuerit & medentis.

¶ Quisquis igitur excommunicat excommunicationem in scriptis proferat & causam excommunicationis expresse cõscribat, ꝓpter quã excommunicatio proferatur. Exemplum vero huiusmodi scripturę teneatur excommunicato tradere infra mensem si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicũ instrumentum vel literas testimoniales confici sigillo autentico consignatas.

¶ Si quis autem iudicum huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem vnum ab ingressu ecclesię & diuinis officijs nouerit se suspensum. ¶ Superior vero ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans latorem excommunicato ad expensas & omne interesse condemnet, & alias puniat animaduersione condigna, vt pœna docente discant iudices quam graue sit excommunicationum sentẽtias sine maturitate debita fulminare. ¶ Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententijs volumus obseruari.

¶ Caueant autem ecclesiarum prælati & iudices vniuersi, ne prædictam pœnam suspensionis incurrant, quoniam si contingeret eos sic suspensos diuina officia exequi, sicut prius irregularitatem non effugiẽt iuxta canonicas sanctiones, super quæ non nisi per summũ pontificem poterit dispensari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Sententia excommunicationis debet esse medicinalis.
Non est in medico semper releuetur vt eger.

2 Quod legitime est factum/pena non meretur.
Sententia hominis potest esse iusta ꝛ iniusta.

3 An omnes iudices ꝛ prelati/etiam regulares/hoc statuto comprehendantur.

4 Species est de genere extracta.

5 Rectores parrochiarum dicuntur prelati.

6 Iudex deuotis debet paternam exhibere prouidentiam: ꝛ delinquentibus ꝛ indeuotis terribilem.
Sententia excommunicationis lata non in scriptis/ tenet licet sit iniusta.

7 Diffinitiua sententia ponit finem controuersie.
Finis melior ꝛ amplior debet esse his qui sunt ad finem.
Excommunicatio ex falsa causa lata ligat/ licet absolutio ex falsa causa non teneat.

8 Si causam ignoras quomodo curas : si curas non est tui muneris: sed fortune.
9 Appellatio a diffinitiua est iniquitatis sententie querela.
Quare exprimatur causa in sententia excommunicationis ⁊ non in sententia diffinitiua.
Adiectio temporis quando fit in fauorem alicuius: operatur vt hic.
10 Excommunicatus non tenetur venire cum sacco paratus.
11 Ultima mora nocet.
12 Qui vim facit/dolo fecisse dicitur.
13 Temerarie facit/qui fatue/vel stulte/vel sine causa facit.
Obligatus sub cõditione: illa deficiente solutus est.
14 Irregularis proprie dicitur qui ordinem habens ⁊ carẽs ordinis executione immiscet se diuinis.
Ordines sacri qui dicantur: vide hic.
15 Sacerdotium est ordo perfectior respectu aliorum.
Episcopus nõ differt specie a simplici sacerdote: sed sicut maius ⁊ minus sunt.
16 Mensam benedicere iuuat: vt hic.
Notorius fornicator/ ⁊ simoniacus / si celebrant sunt irregulares.
17 Pena non debet prestare immunitatem.
18 In multis parificantur excommunicatio/interdictum / et suspensio.
16 Excommunicatio est eterne mortis damnatio.
Eterna mors est tantum anime rationalis.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Medicus ⁊ iudex debent ordinare secundum leges artis.
Iniuriam facit legibus qui vult se in meliorem videri q̃ sunt ipse leges.
2 Regulariter verba sunt intelligenda secundum proprium intellectum.
3 Attenditur illud quod est equius ⁊ iustius.
4 Fauor ampliatur/ ⁊ odium restringitur.
Abbatissa venit appellatione prelatorũ: qr habere possũt collationem beneficiorum.
5 Effectus actus requiritur/ vt faciens in penam legis incidat.
6 Que scriptura aguntur/mente deliberatiori procedunt.
7 Sensus visus/est perfectior omnibus sensibus/ ⁊ cunctos sub se continet.
8 Quis non potest allegare se ignorasse: id de quo erat publica fama.

Cum medicinalis, In hoc ca. sex dicuntur. Primo lator canonis prohemium ad dicenda ponit. Secũdo §. [quisquis] statuit. Tertio §. [si quis] cõtra statutum facientes certa suspensione punit. Quarto §. [superior] alias penas adijcit. Quĩto §. [Et hec eadẽ] statutum promissum ad suspẽtionis ⁊ interdicti sentẽtias extendit. Sexto §. [caueant] iudices incurrentes penam huius constitutionis attentos reddit: ⁊ attẽto ordine statuta fiunt/ vt secundum ea viuamus: transgredientes ea/ penam sustineamus: ⁊ sustinentes ea non aggrauemus: di-
1 a cit ergo * q̄ sententia excommunicationis est .i. esse debet medicinalis a: vt sit equa ex causa ordine ⁊ anima tũc enĩ bene purgatur quis per medicinalem excõicationem : cũ in iusticia cause ordinis ⁊ animi sui mouetur. xj. q. iij. §. si ergo: tunc enim excommunicatio est medicina anime peccatricis nõ mors: vt ip̃a salua fiat. xj. q. iij. audi: ⁊. ij. q. j. c. multi: quod est verum si excommunicatus obediat / non contemnat/ ⁊ tunc non imputetur medico anime: sed contemtui excommunicati: argu. ff. de off. presid. l. illicitas. §. sicuti. s̄. de homicid. tua. s̄. de eta. ⁊ quali. ad aures: vnde versus: non est in medico semper releuetur vt eger. Et Philo. nec medicus semper sanabit: nec orator omnino persuadebit: sed si de contingentibus artis nihil omiserit / illum
b dicimus sufficienter habere artem. Est igitur excõmunicatio medicinalis in medico recte b operante: ⁊ in excõmunicato humiliter recipiente. Sed est mortalis tam in medico q̃ excommunicato non recte se habẽtibus: agendo ⁊ patiendo: vnde cum hic sit actio ⁊ passio que sunt idẽ motus differens per terminum a quo ⁊ ad quem: iste motus ad excommunicatorem relatus a quo est iste motus est actio. Et ad excommunicatum ad quem est iste motus est passio idem dico de verbo disciplinans .i. disciplinam dans [non eradicans] .i. non euellens: dummodo ⁊c. non contemnat: ⁊ tunc amplius ex contentu ligatur. xxiiij. q. iij. notãdum in fine. s̄. eo. c. per tuas. ver. verum in alijs [quisquis] hoc statutum non loquitur in sententia canonis que est iusta iiij. distin. erit.

2 ¶ Et quod * legitime factũ est pena non meretur. C. ad leg. iul. de adulte. graccus. Sed sententia hominis que potest esse iusta ⁊ iniusta : ⁊ quando est iniusta contra tenorem statuti huius decre. ferens tenetur penis ĩfra subiectis. Et hec est ratio quare testes non possunt cogi ferre testimonium super sententia excommunicationis late a canone : q̄ semper fertur propter crimen. Sed super sententia hominis que potest esse iusta ⁊ iniusta possunt testes compelli.

3 c ¶ Sed queritur * an omnes iudices ⁊ prelati etiam regulares hoc statuto comprehendantur : dico c q̄ sic propter verba generalia hic posita: ⁊. j̄. eo. §. caueant. ⁊ arg. ff. de hered. insti. hoc articulo: exceptis episcopis qui non comprehenduntur quo ad penam suspensionis. j̄. eo. c. quia periculosum. Et est ratio: nam si dicta constitutio quia precedit istam hec non extenditur ad constitutionem: quia. ff. de penis sanctio.

4 ¶ Sed contra species est * de genere extracta. j̄. hoc lib. de regu. iur. generi. ⁊. c. in generali.

¶ Sed nunquid hoc statutum intelligatur / etiam si feratur sententia vaga seu incerta: vt. s̄. de off. ordina. c. si sacerdos. Et dixerunt quidam q̄ non propter plura verba huius statuti. Contra dic propter generalitatem huius statuti quod fauet subditis contra superiores perperam sepe agentes. Et dato quod feratur sententia incerta prima facie: vt. s̄. eo. a nobis. j. ⁊. d. c. si sacerdos. Et quod est feren-
d de d sententie: sepe fit per hominem late. s̄. de vita ⁊ honesta. cleri. clerici arma. potest tamen reduci ad certam ex post facto. arg. inst. de actio. §. curare. ff. de re iud. l. si quis ab alio. in fine dicendo talis portauit arma/ vel talia egit: vt. d. c. cauetur. Et interest istius contra quem allegatur excommunicatio ⁊ copiam excõmunicationis late habeat vt copia legitime defensiõis non subtrahatur/ arg. C. de he-
e ret. quoniam. in fine. prius dictũ credo equius: e ⁊ magis cum tex. concordat: quia hic agitur de pena que nõ est am-
5 f plianda/ de peniten. distinct. j. pene. Et dico * rectores f parrochiarum prelatos. supra. de offic. delega. si quando. supra. de offic. ordi. cum ab ecclesiarum. isti enim excommunicant / suspendunt / et interdicunt / et absoluunt : ergo prelaturas habent. supra. de electio. dudum. secundo §. tandem. Et in foro anime sunt iudices. s̄. de peniten. ⁊ remissio. omnis. Etiam abbates ⁊ locum abbatis tenentes/ vt sunt priores ⁊ prepositi in multis religionibus excommunicant. s̄. de symo. sicut tuis [excommunicat] .i. excommunicare intendit: nam ante prolationem debet delibera-
6 re/ vt. s̄. eo. ibi caute prouideat ⁊c. vnde iudex * qui deuotis debet paternam exhibere prouidentiam : sed in delinquentibus ⁊ indeuotis se terribilem. auten. de mãda. prin. §. nõ pretermittas. colla. iij. auten. vt iudic. sine quoquo suffragio. §. eos autem. colla. ij. debet sumere consilium pro filijs. ff. ad legẽ. Jul. de adulter. nec in ea tardius q̃ potest ad excommunicationem procedens [in scriptis] histerõ proteron: nam iudex causam excommunicationis habet primo conscribere/ ⁊ tandem excommunicationis sententiam
g h in scriptis g ferre h.

¶ Sed dato q̄ in scriptis non fiat: tamen tenet sententia. licet sit iniusta. s̄. eo. sacro. ⁊. s̄. de cler. excommunica. mini-
i str. apostolice. ¶ Sed diffinitiua que debet i ferri in scri-
k ptis: k si feratur sine scriptis nulla est. ij. q. j. statutis.

7 ¶ Sed cur tam varie: dic diffinitiua * finem imponit controuersie. ff. de re iudic. l. prima. Excommunicatio nõ: quia fertur vt infirmus specialiter curetur. xj. q. tertia. audi. et sic finem sanitatis intentum recipiat: ⁊ finis melior ⁊ completior debet esse in his qui sunt ad finem: ergo defectus in his qui sunt circa finem maior erit secundum philosophum: ⁊ excõmunicatio ex falsa causa lata ligat / licet ab-
l solutio ex l falsa causa non teneat/ no. s̄. de offi. ordina. ex parte: ergo magis sine causa expressa ligabit: debet ergo excommunicationis sententia habere causam expressam. arg. s̄. de libel. oblatio. c. iij. ff. de transactio. l. cum hi. §. in
8 causa: nam secundum Galienũ: Si causam * ignoras: quo modo curas/ si curas non est tui muneris sed fortune.

m ¶ Sed in diffinitiua nō m est necesse causaz exprimere. s. de reiudic. sicut nobis. Sed quare hoc: dicut est premissuz diffinitiua est finis: et ideo ipsa ex omnibus que sunt ad finē potest iustificari: vt expresse habetur. d. c. sicut. Etiam ex non expressis in priori iudicio: dato φ vna causa sit expressa in appellatione. ff. de appella. l. iij. §. fina.

¶ Sed que capitula opponi possunt in causa appellatiōis habetur. C. de tempo. et repara. per hanc: et. s. de testib. fraternitatis/ et ob hoc dicit lex: φ * appellatio a diffinitiua: est iniquitatis sententie querela. ff. de minori. l. prefecti: nō dicit iniquitatis iudicantis: sicut dicitur in appellatione ante diffinitiuam. s. de appella. interposita §. fina. que. d. appellatio a difinitiua ex omnibus releuantibus sententiam potest iuuari: secus in appellatione ante diffinitiuaz que non releuatur nisi ex propositis. Et ideo cum excōmunicationis sententia non sit finis negocij sed medium reductiuum ad finē ex causa sola expressa iustificabitur. Et ideo expedit in ea causaz exprimi/ non sic in diffinitiua [expresse]. i. specialiter et nominatim [conscribat]. i. simul cum sententia in scriptis proferat exemplum [scripture] scz totalis: alias non esset exemplum sed pars exemplaris [excommunicatio] ex hoc dicunt quidam hanc decre. intelligi quando fertur sententia excommunicationis in certam personam n sed iam responsum est [infra mensem] ergo isto toto tempore dari poterit: qz totum tempus videtur concessum in fauorem debitoris. insti. de ver. obliga. §. in diem et. ff. de solutio. quod certa die qđ concedo regulariter. j. hoc lib. de reg. iur. in alternatiuis no. Sz si dies adiect9 sit in fauorem creditoris secus. ff. de lega. ij. l. si ita relictum §. pegasius et. ff. de ānuis lega. l. eum qui/ quod videtur hic et in petitione apostolorum. s. hoc lib. de appell. ab eo. j. R.

10 Et hoc videtur intelligere Inno. qui notat hic φ * excōmunicatus non tenetur venire cum sacco paratus: sed est post requisitionem expectandus. arg. ff. de solutio. quod dicimus: et. l. ratum. ff. rem rat. habe. quo enim §. j. etiā debet hoc intelligi φ hec reqsitio fiat loco et tēpore conuenientibus. arg. d. c. ab eo. ij. R. et. s. de elec. cū in veteri.

¶ Et dic hunc mensem currere a tempore noticie vere. s. de supplē. negl. prela. licet. s. de concessio. preben. c. quia o diuersitatem [presumpte] vt quia factum est publice o. s. de postulan. cap. primo.

¶ Sed nunquid post diem excommunicator tenetur dare dic φ sic: sicut cetera acta iudicialia. s. eodem quoniam cōtra sed post mentem requisitus pena huius constitutiōis excommunicator non tenetur: cum hoc non caueatur hic:

11 et vbi mora esset hinc inde dico vltimam moram * nocere: ff. de peri. et cōmo. reivēdi. illud [cōsignatas] hec enī equiparantur. s. de fide instru. c. ij. ¶ Sed nunquid sufficient testes: videtur φ sic. C. de fide instrumē. l. in exercendis: dic illud regulare: hoc speciale: vt leuius probetur per excommunicatum in cuius fauorem est edicta ꝯstitutio [iudicium] quorumcunqꝫ: exceptis episcopis: quo ad penam suspensionis tantum: vt. s. no. [temerarius violator] Sed

12 quem talem vocat: videtur quod talis sit in dolo: quia * qui vim facit: dolo fecisse videtur. ff. vi bo. rapto. l. ij. §. doli mali. Et ita non obligatur quis ista constitutione/ nisi in dolo fuerit. Sol. temere facit qui fatue/ vel stulte/ vel sine causa facit: arg. ff. de iudic. l. eum quem temere: insti. de pena temer. litigā. Et violator nedum dicitur vim inferens/ vt argumentū procedat: sed dicitur violator corruptor vel percussor contaminator seu polutor vnde ille qui temere ꝑcutit/ seu contaminat/ seu poluit subditum contra mentem huius constitutionis hic temerarius violator appellatur [per mensem] quo elapso potest libere celebrare nisi obser

13 uauerit penam huius constitutionis sicut obligatus * sub conditione illa deficiente solutus est. ff. de ver. obliga. decem stipulat9. ij. R. sic relegatus ad tempus: quo elapso sine restitutione liberatus est. ff. de decur. l. ij. s. de sponsal. non est. lxxxj. distinct. si quis a modo [ab ingressu ecclesie] hoc solum non facit illam irregularem si iste intret ecclesiam: et immisceat se diuinis: vt. j. eo. §. fi. isti tamen ꝑ consequens est in ipsa ecclesia celebratio interdicta: et in ea celebrans irregularitatem incurrit. j. eo. is cui. Et idem si quis suspenditur a pontificalibus/ quia hec sunt penalia/ q̄ sūt restringenda: de peni. dist. pria pene nō laxanda: sicut iure expresse non reperta. j. eo. is qui. j. R.

14 ¶ Item irregularis * est proprie/ qui ordinē habens et ca p rens ordinis executione immiscet ꝑ se diuinis: vt hic. Et proprie dicitur habere ordines sicut sunt sacri vt sacerdotium diaconat9/ subdiaconatus. Et ꝑprie dicunt sacri/ qz isti sunt deputati ad sacramentum sacrosanctum corporis et sanguinis christi. Nam ordo sacerdotalis dat homini existentiꝫ in sacerdotio potestatem cōficiendi hoc sacramentū et ordo diaconatus dat habenti ipsum/ potestatē dispēsandi ipsuz sacramētū/ iam a sacerdote factum. Unde beatus laurentius ad beatum sixtū/ experire vtrum idoneū elegeris ministrum/ cui cōmisisti dominici sanguinis dispēsationem subdiaconatus ordo ꝓ tanto sacer est: qz habet potestatem tāgendi sacra vasa: vt calicem et patenam.

15 ¶ Ex quibus liquet φ sacerdotium * est perfectior ordo respectu aliorum: et magis sacer: vez consecratio adueniens simplici sacerdoti facit vt ipse consecratus iam est sacerdos/ magnus sacerdos quia conficit dictum sacramentum: et magnus quia habet ordinem sacerdotij: et alijs conferre potest: vnde episcopus non differt spē a simplici sa q cerdote: sed sicut maius q et minus.

¶ Ex quibus concludo φ ille proprie qui suspenditur a diuinis se immiscens est irregularis: et suspensus episcopus a pontificalibus nō est irregularis: si se diuinis immisceat quia proprie non suspenditur a diuinis: sed ab additamento ad diuina.

¶ Ex quo concludo/ φ si iste cōsecret vel ordinet aliquos non est irregularis: hostien. tamen dicit contrariū: idem si est suspensus a sacramentoꝝ perceptione: vt est expressum. s. de cler. excō. minist. c. si celebrat.

16 ¶ Idē si mēsā bñdicat * vel lectionē legat in mēsa: qz hic magis est quedā honestas q̄z deputatio ordinis certi: quia hoc iubetur moniali comedenti vt legitur. ij. dialogorum vbi monialis comedēs lactucam cui insidebat demon non signans eam/ facta fuit demoniaca/ arg. contra. xlij. dist. pro reuerentia: et. c. non liceat: et de consec. distin. v. in omnibus. ¶ Item notorius fornicator et simoniacus si celebrant sunt irregulares: quia sunt suspensi a diuinis. s. de cohab. cler. et mulie. nostra. et. c. si. s. de symo. tanta. Quidam contra. j. eo. is qui. j. R. et cōditor canonis hic. et. s. hoc lib. de sent. et re iud. cum eterni plus processit. Et ideo suspensi ibi immiscentes se diuinis sunt irregulares. Et hec sunt vera: quando isti irregulares celebrant sollenniter/ si cut prius in officijs agentes. vt. xj. questio. iij. si quis eps damnatus. et. c. si quis episcopus in concilio. Isti tamen tenentur ad officium dicendum/ non offi ciantes: sed secreto

17 debitum soluentes: alias * pena prestaret immunitatem: quod esse non debet. ff. de interdict. et relega. relegatorum ad finem [nouerit] ipso facto [superior] has penas habes. s. de rescrip. ab excommunicato. et. s. eo. sacro. [sententiaz ipsam] contra formam huius constitutionis latam [ad interesse] quod probatur per iuramentum: sicut illud quod surgit ex delicto. no. s. de foro cōpe. c. dilecti. Et hec eadē pena licet habit. s. eo. §. si quis. et §. superior. [obseruari] etc. [suspensionis et interdicti] a diuinis/ secus si quis esset suspensus ab ingressu certe ecclesie/ vel cui esset interdictus locus certe ciuitatis: quia non esset celebrando alibi irregularis: de hoc no. Inno. s. de appella. ad hec quoniam.

r 18 ¶ Et sic nota hec parificari r * scilicet excommunicationem/ interdictum/ et suspensionem/ et in multis quorum numeratio est magis laboriosa q̄z expediens.

¶ Et nota φ excommunicatur proprie persona: quia excōs municatio est eterne 9 mortis dānatio. xj. q. iij. nemo epoꝝ

19 Et eterna * mors est tm̄ aīe raōnalis qz solū aīa ratiōat lis in eternū viuit: non sic anima bruta/ t que moritur cū bruto: vt. iiij. dialogorum. Sed homini proprie loca dicuntur interdici et persona etiam dicitur suspendi et quandoqꝫ interdici. s. de cler. excom. ministr. postulastis. s. de off. delega. sane. ij. s. hoc lib. de offi. delega. quia pontificali. s. de religio. domi. cum dilectus [penam] ab ingressu ecclesie et diuinis. s. eo. §. si quis [sicut prius] officiando in ordine sibi deputato/ vel officiando alias ecclesiam/ vt. s. probatur [dispensari] simile. s. de re iud. l. cum eterni. et hic est vnus de casibus specialiter sedi apostolice reseruatis. de quib9 habetur. s. de off. lega. quod translationē. Jo. Mo. Card.

a A Edicinalis. Propter hanc rationem Jo. Mo. in capitulo primo de re iudic. hanc censuram ecclesiasticam dicit fauorez habere. Probus.

b ¶ Recte. Adde quod in simili notat Ludouicus Bolog. in addi. ad Joannez de Ana. con. xxxiiij. visis et diligēter/ φ quēadmodum * medicus debet omnia ordinare secundum canones medicine: sic iudex secundum regulas artis sue. i.

scđm leges ⁊ constitutiones/alias punitur/nec excusat eũ conscientia. Nam iniuriam facit legibus qui vult se meliorem videri/ꝙ̃ sint ipse leges/text.in.§.oportet/in auten ti.de iudicib. Probus.

c ¶Dico ꝙ sic. Pro his vide que citat Decius cõsi.cccj.post princ.quod exorditur/in causa que Ferrarie. Probus.

d ¶Est ferende. Dic ꝙ vbi verba sunt dubia/que possunt sapere latã sententiã vel ferendaꝫ:in penalibus potius debent intelligi/vt sint ferende quã late sentẽtie/ no.Domi. in simili cõsi.xxiij.col.fi. Quia diffuse/adducit glo.in reg. in dubijs hoc lib.prout in simili dicitur ꝙ quando in statutis apponuntur verba que possunt intelligi proprie ⁊ im= proprie/regulariter * sunt intelligẽda scđm propriũ intellectũ/⁊ nõ scđm impropriũ/vt patet.s̃.de iureiur. c.in nr̃a/ no.idem Domi.in cõsi.lxvij.licet copiose. Probus.

e ¶Equius. Ideo magis attendẽdũ per ea que citat Deci. cõsil.iij.nu.vij.ꝙ quãdo statuta sunt cõtraria/attẽditur illud quod est iustius * ⁊ equius. Bal.in.c.cũ olim.s̃.de cõsuetud. Alex.cõsi.lviij.in presenti causa/ lib.iiij. facit in simili/quia vbicũqꝫ vna dispositio cõtinet fauorẽ ⁊ odiuꝫ:fauor ampliatur/⁊ odiũ restringitur/ glo.⁊ ibi Bal.in.l.ij. C. de in ius vocan.⁊ in.l.sed ⁊ si hac.§.finali/in verb. semper. ff.eo.titu.tradit Alexand.consilio.xxxvij. numer.xvj.viso themate/volumi.vj. Probus.

f ¶Rectores parrochialiũ. Adde ꝙ etiã * noĩe prelatorũ/ veniũt abbatisse. Fulgo.cõ.cxxj.supposita bulla/quod placet Decio in cap.cũ dilecta/nume.xiiij. s̃.de cõfir.vtili vel inutili/qui subdit/ꝙ ipsa potest habere collationeꝫ beneficiorũ/glo.⁊ Panor.in cap.dilecta. s̃.de maio.⁊ obed. idem Panor.in.c.dilectus/col.penul.s̃.de cõsue. Probus.

g ¶In scriptis. Lapus alleg.lxxiij.col.j.prelatus/dicit * ꝙ pena que imponitur pro ferentibus sententiã excõicationis sine scriptis/intelligitur imponi pro sentẽtia excõicationis actuali. Ita ꝙ effectũ habeat/vnde si nunqꝫ sententia lata habuerit effectũ sententie:quia nunqꝫ ligauit/nũꝙ̃ debet habere locũ pena:vnde sicut ipsa sentẽtia lata in diem vel sub conditione/suspenditur per appellationẽ medio tempore interpositam. Ita quoqꝫ suspendi debet pena que prouenire habet ex prolatione ipsius sententie excommunicationis:quia talis pena est accessoria ad eam sententiam excõmunicationis: donec ergo talis sententia excommunicationis principaliter firma sit/ non debet habere locũ pena accessoria vel occasionalis:regula est / accessoriũ. ¶Et subdit ꝙ hec solẽnitas nõ requirit̃ qñ fertur excõicatio ꝑ abbatẽ in monachũ: qđ ratiõibꝰ cõprobat. Et etiã qñ ꝓfertur ꝑ modũ statuti/ cũ scriptura nõ sit de essentia legis,no.Doct.in proe.huiꝰ lib.⁊ do.meꝰ de Ripa in rubri. de cõsti.vbi vnũ in ꝓposito subdit/nu.xlviij. ꝙ licet hic dicat̃ ꝙ excõicatio nõ ligat/nisi sit lata in scriptis. Nam hoc verũ est in excõicatione lata ꝑ sentẽtiã iudicis/nõ si ꝑ canonẽ ⁊ cõstitutionẽ superioris. Ita dicit firmare Jo.And. ⁊ Bal.in addi.specu.titu.de lega.§.finitur.vẽsi.sed pone legatus:quod placet Geminia.⁊ Franc.hic. Probus.

h ¶Ferre. Ratione huius datur breuior terminus ad excõicationẽ ꝓbandã Jo.Mo.in.c.j.s̃.de except. Probus.

i ¶Debet. Non sic in mandato iudicis/no.Areti.in cõsilio xxxv.col.j.viso themate. Probus.

k ¶In scriptis. Dic scripturã fore in multis casibꝰ necessariã:de q̇bus ꝑ Jo.Mo.s̃.de cẽsib.c.j.cuiꝰ doctrinã ibi ꝓsequit̃ glo. Et merito põt dici necessaria qđ ꝑ sequẽtia patet q: deꝰ noluit in veteri testamẽto legẽ dare vbo/ sꝫ scripto. Exo.xxiiij.dabo tibi duas tabulas lapideas/ ⁊ legẽ ac mãdata q̃ scripsi/ ⁊.c.xxxj.dedit dñs Moysi duas tabulas lapideas scriptas digito dei/nobis ꝓbẽs in lege ac mãdatis exẽplũ/ vt magis discere ⁊ docere scripto ⁊ silẽtio/ ꝙ̃ vbo ⁊ clamore gaudeamꝰ. Que scriptura * nãqꝫ agũtur/deliberatiori mẽte ꝓcedũt/⁊ q̃ scriptura docemur/sepiꝰ relegimꝰ/⁊ ꝑfectiꝰ intelligimꝰ iuxta illud paralip.c.28. oĩa venerũt scripta manu dñi ad me/ vt intelligerẽ vniuersa opera exẽplaris vt sic ĩtellecta meliꝰ ⁊ tenaciꝰ mẽorie ꝯmẽdamꝰ. ¶Loquamur igit̃ scriptis/vt de nobꝫ taciꝰ lector iudicet/ multo eñ plus ĩtelligit̃ qđ oculis videt̃/ꝙ̃ qđ aure ꝑcipit̃. Sicut eñ * sensꝰ visus/ꝑfectior est oĩbꝰ sensibꝰ corꝑis/imo cũctos sub se cõtinet. Ita ꝑ scripturã meliꝰ rei vitas ꝑcipit̃/⁊ ꝑfectius ĩtelligit̃/eo ꝙ visui subijcit̃/ꝙ̃ vbo doctoris quod sensu auditus transitorie plerunque vix capitur:acceptabilior est sensibus lectio tacita ꝙ̃ aperta:amplius enim interius instruimur quando vox legentis quiescit / et sub silentio lingua mouetur: nam clamare legendo ⁊ corpus lassatur vocisque acumine obtunditur/longius quoqꝫ preferenda scientia est/que scripto tradita ꝙ̃ que verbo nam illa semper prodest hanc semel prodesse nisi scripto redactam manifestum est : facilius animo illabitur descriptione concepta ratio ꝙ̃ sermone: secundum Macrobium de somno Scipionis. Probus.

l ¶Ex falsa causa. Pro cõtraria cõclusione vide Hiero.de tortis in suo con.post consi.Antho.de Butr. Probus.

m ¶Nõ est necesse. Que si exprimatur vide que tradit Hierony.de tor.in consi. suo col.xv.versi.sed quid fortius/post consi.d.Antho.de Butr. Probus.

n ¶Certã ꝑsonã. Uide Lapũ alleg.lxxiij.ꝓlatus regularis/ vbi etiã inter alia dicit hãc decreta.(inquantũ punit ferentes excommunicationis sententiaꝫ omissis solẽnitatibus) non habere locum nisi sentẽtia ipsa sit effectualis/probant que.s̃.diximus in verb.in scriptis. Probus.

o ¶Est publice. Hinc dicimus ꝙ quis nõ põt * allegare se ignorasse id de quo erat publica fama:no in.l.si tutor petierit.ff.de per.tuto.⁊ in auten.quo opor.epi.in fi.⁊ in.c.fi.s̃.q matri.accusa.pos.Bar.in.l.is põt.ff.de acq.hered. Probꝰ.

p ¶Immiscet. Igit̃ dic ꝙ lex nõ solũ ꝯsistit in ꝓmotiõe ad ordinẽ:sꝫ etiã ĩ executiõe ordinis ad quẽ iã est ꝓmotꝰ. P.

q ¶Maius. Quia epũs dicitur super omnes intẽdens. Bonifa. in proe.cle.numero.xxvij. Probus.

r ¶Parificari. Que sub noĩe hoc/cẽsura/vel districtione ecclesiastica comprehenduntur. Panor.tamen in ca.fi. in fine dicit ꝙ districtio respicit penã temporalem ⁊ censura spiritualem/vnum tamen sepe pro alio ponitur. Probus.

s ¶Eterne mortis. Ideo excõmunicatio solũ afficit aĩaꝫ/nõ corpus/nisi ꝑ quandã ꝯsequentiã cuius medicina est/vt in tex.nr̃o nõ fert̃/prout nec afficit nisi xp̃ianũ.c. oĩs xp̃ianꝰ. xj.q.iij.ergo nõ iudeũ ⁊ alios q̇ foris sunt. Jo.Mo.in.c.pro humani.s̃.de homicid.⁊ in proe.⁊ ibi dixi:ideo solus populus Romanus ipsi sentẽtie subijcitur/quod est in dictu/omnis xp̃ianus/per ea que citat Panor.in.c.fi.nu.xlv.s̃.de for.compe.vbi ait ꝙ omnes christiani hodie dicũtur de populo Romano/siue sint clerici siue laici. Probus.

t ¶Bruta. Uide do.Bartho.de Chasse.consi.j.an in animã brutam possit excommunicationis sentẽtia ferri. Probus.

¶Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap.ij.

Solet a nonnullis in dubium reuocari, an cum aliquis per superiorem absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excõmunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an ante absolutionem huiusmodi, is qui se offert in iudicio probaturũ se post appellationem legitimam, excommunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum, sit in cæteris (excepto probationis illius articulo) euitandus.

¶In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum vt petenti absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator vel aduersarius se opponat. Nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti, vt si probauerit quod opponit non relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda, vel competens cautio de parendo iuri, si offensa dubia proponatur.

¶ In secunda vero questione statuimus, vt is qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo in ceteris que vt actor in iudicijs attentauerit, interim euitetur. Extra iudicium vero in officijs, postulationibus, & electionibus, ac alijs legitimis actibus nihilominus admittatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Absolutio ad cautelam est vera seu reputatiua ab excommunicatione liberatio eos quos res tangit prospiciēs.
2 Verba sepe referuntur ad ius ⁊ ad factum.
3 Jura vocant absolutionem ad cautelam / gratiam seu beneficium.
4 De quolibet presumendum est ꝙ sit liber / nisi probetur seruus.
5 Excommunicatio est infectio anime/⁊ mors eiusdem.
6 Testes dicuntur absolui ad cautelam/prout eligentes.
Sede vacante/plenitudo potestatis residet penes cetum cardinalium.
7 Per quem datur absolutio ad cautelam/vide hic.
Delegata potestas tantum potest: q̄tum eidem specialiter est commissum.
8 Rescripta papalia non gratiosa/non sunt amplianda / sed ipsorum forma est diligenter obseruanda:quia sunt stricti iuris.
9 Omnis potestas ordinaria est maior seipsa delegata.
Tantum de antiquo iure videtur sublatū/q̄tū specialiter ⁊ expresse est antiquo iuri derogatum.
10 Mandata iurisditione omnia commissa cēsentur sine quibus iurisditio explicari non posset: sed non per que negocium commodius posset explicari.
11 Jn facto anime est maius periculum : ⁊ ob hoc est velocius occurrendum.
12 Non est incōueniens vt vnum impendatur gratiose/⁊ tandem cessante causa inducente gratiam gratia cesset / et mandetur quod est iure exequendum.
Que sententia relaxatur ad cautelam/ vide hic.
13 Jus non inducit nisi penam iustam:sed iudex iustam et iniustam ⁊ nullam ipso iure.
Quando detur absolutio ad cautelam/vide hic.
14 Minor excommunicatio non relaxatur ad cautelam/cū sit iuris sententia/non hominis.
Ordinarius vel delegatus an possit absoluere testem ad cautelā sine speciali cōmissione ligatū a pari vel maiori.
Nullus debet ponere falcem in messem alienam.
15 Necessitas operatur vt hic.
Latent equiuocationes sub genere/ et generalitas parit obscuritatem.
16 Jn cautione prestanda/vocandi sunt quoꝝ interest.
17 Dubitare de singulis non est inutile.
18 Vbi mora est periculosa non habet locum dilatio.
19 Expense ante absolutionem sunt per excōicatū prestāde.
20 Excōicato/omnis legitima defensio reseruatur.
Cū magna cautione sepe a proprijs negocijs reuocamus.
21 Facilius introducuntur iudicialia q̄ extraiudicialia/ ⁊ ea que sunt iuris q̄ que sunt facti.
22 Judicialia a multis pendent.
Quando quis est compositus/tanto leuius impeditur.
Simplicia sunt maioris durationis.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quelibet persona ⁊ res presumitur libera : nisi probetur affecta vel obligata.
Testes deponentes pro libertate ⁊ exemptione:sunt preferendi testibus contrarium deponentibus.
2 Regulariter absolutio non minus potest tollere: q̄ potuerit excommunicatio inducere.
3 Excōmunicatus quare non fert testimonium.
4 Jnfamiam iuris incurrit qui priuilegium principis stricte interpretatur.
5 Dispositio stricti iuris que disponit super contractu / disponit de casu vero non de ficto.
6 Statuta dicuntur stricti iuris:⁊ ideo vbi statutum non loquitur:cessat dispositio statuti.
7 Expressum fit verbis/re/aut intentione.
8 Si papa ⁊ eius delegatꝰ eadem die idē beneficium conferant/ac episcopus ⁊ eius vicarius/quis proferatur.
Virtus vnita fortior est seipsa dispersa.
9 Absolutio ad cautelam non infert excommunicationē precessisse.
10 Excommunicatus ingrediens religionem absolui potest a prelato illius religionis.
11 Necessitas ⁊ necessarium que dicuntur.
Lex magis subuenit ei qui actū facit ex necessitate/q̄ qui facit ex voluntate.
12 Necessitas operatur vt hic.
13 Mora reperitur in duplici specie regulari videlicet ⁊ irregulari.
Nemo presumitur velle moram cōmittere/cum sit delictū.
14 Solennitas que requiritur in confectione actus/requiritur in eius dissolutione.
15 Jnuitus quando debet absolui.
16 Jn excommunicatione est considerare duplex maluꝫ.
17 Par est ius in ligando ⁊ absoluendo.
18 Quando de vxore non speratur emendatio/ non est vlterius ictibus ferienda.
19 Juramentum non est deferendū illi de quo suspicatur periurium.
20 Minus malum sustinetur/vt maius malum euitetur.
21 Verbum/ electio/ capitur in actiua ⁊ passiua electione.
22 Excommunicatio nulla non inhabilitat quem ab officijs diuinis.

SOlet, Hoc.c.duas questiones ponit. Secundo eas per ordinem soluit.§. [in prima]⁊ §. [in secunda] ⁊ hic principaliter fit mentio de absolutione ad cautelam. Et primo queritur que sit ⁊ dic * ꝙ absolutio ad cautelam est vera seu reputatiua ab excommunicatione liberat: eos quos res tangit prospiciens. Primum membrum diffinitonis patet:nam vbi est dubium an excōmunicationis sentētia sit nulla vel aliqua:⁊ tunc iusta vel iniusta/⁊ licet expost facto possit liquere de his ex processu habendo ⁊ probationibus:tunc superior prouidebit de beneficio absolutionis ad cautelam.j.eo.ceterū §. potest quoq̄.⁊.§.seq. Et ex illis probationibus ⁊ processu ⁊ alijs propositis coram eo/apparebit an illa absolutio vera fuerit. Quia si ligatus in veritate erat:tunc vera est ⁊ necessaria excommunicato absolutio:Quis esset iniusta. Si vero excommunicatio esset nulla (quod potest accidere ex multis causis)tunc est reputatiua. Et ob hoc debet dici in 2 huius absolutione verbum * quod referri possit ad ius et factū/vt est verbum relaxamus:quod cōprehēdit vtrūq̄/ seu ad vtrunq̄ refertur/vt no.s̄.de rescrip.c.capitulum.in fine.⁊ sic loquitur.s̄.eo.ti.venerabili. verba enim sepe referuntur ad ius ⁊ ad factum/vt.s̄.de sponsa.c.j.⁊.ij.⁊.ff.qn̄ dies lega.cedit quod pupille/⁊ tunc quando ad factum solum refertur licet non indigeret excommunicatus de facto absolutiōe re ipsa/reputatione tn̄ hoīm indiget/ne saltem in alijs iudicialibus euitetur.j. eo.in fine.⁊.s̄.eo.per tuas. ¶ Jtem secundū membrum diffinitionis sic patet vt est dictum:dubium est ꝙ declarari ex post facto potest/ an iste sit vere ligatus/an denuncietur post nō ligatus.s̄. de off.delega.cum contingat. Et ob hoc dubium debet prospici illis quos res tangit:si excōmunicatori ⁊ illi pro quo est excommunicatus per cautelam.i. cautionē idoneā/aut saltem iuratoriam/secundum formam.s̄.eo. venerabili. Et hec equitas a iure ciuili emanauit. Certum est ꝙ ex probationibus hinc inde productis:liquebit secundum iuris rigorem:an iste sit ligatus vel denunciandus non ligatus/ vt.d.capitul.contingat.

¶ Et quia erat durum hominem ligatum interim remanere in tali statu:fuit prospectum ante euentum iudicij rigorosum:inuenire gratiam seu beneficiū sicut ligato. Et * ob 3 hoc iura hanc absolutionem vocant gratiam:seu beneficiū j.eo.ceterum §.potest.⁊.§.sequen.⁊.s̄.eod. per tuas.§.nos igitur. Neq̄ nego q̇n alibi qn̄q̄ vocet bn̄ficiū.s̄.eo. capitulo ea noscitur.⁊.c.sacris.⁊.c.canonica. ⁊ quandoq̄ gratia.

s̄.eo.cum illorum.§.quod si clericum.

¶ Et dico hoc iuris beneficium habere ortum a iure ciuili: nam si ego sum in possessione seruitutis / et proclamen in libertatem contra te: hoc efficitur dubium affirmatione ⁊ negatione: quod hic non fit sola negatione. Sed quia negatio mea iuuatur presumptione dicente: de quolibet * presumendum est ꝙ sit liber [a] / nisi probetur seruus: vnde hec faciunt rem dubiam: sic loquitur lex que dicit negando ius agentium / ipsum ius dicitur negatione vacillare / quia presumptio est pro reo qui presumitur solutus / nisi probetur ligatus. Iste igitur proclamās in libertatem statim que acquisiuit ex re dominica / vel operis / reddere debet possessori. Sed quesita ex testamento vel donatione non: quousqꝫ constet hunc proclamantem liberum / vel seruum / ⁊ pendet ex euentu iudicij cepti: prospicietur isti casui per cautionem / dicit glo.ī.cautelam. C.quib. ad liber. procla.non licet.l.tertia.C.de fide instrumen.plures.

¶ Et hec cautela est faciēda per idoneos fideiussores / vel saltem cautionem iuratoriam. C.de asser.tol.l.prima.§.super peculio. Et si hoc fieri non potest prospicietur per cautelam sequestrationis: vt.d.l.in fine / quibus ad liber. procla.non licet / ⁊.C.de ordi.cogni.l.finali.

¶ Et quia sequestratio nõ potest fieri in nostro casu. ꝓspicietur ꝑ cautionē predictā / arg.s̄.vt lite nõ cõtestata / tue. Et est ratio / cum excommunicatio * sit infectio anime et mors eiusdem / vt.s̄.ca.ꝓximo notatur. Et sicut anima est inuisibilis ⁊ impalpabilis: sic que ei accedunt: vnde sequestrari non potest / nec possideri: sicut incorporalia [b] / vt.ff.de acqui.rer.domi.seruus.§.incorporales / ⁊.ff.de vsucap.l.sequitur.§.si viam. ¶ Et hec absolutio introducta est specialiter propter periculum anime. s̄.de appel.qua fronte.§.j.arg.ff.de liber.causa ordinata.in princ. ¶ Ex quibus colligitur quare dicatur absolutio [c] ad cautelā. Quia ad cautelam excõmunicati cui gratiose ante euentum iudicij prospicitur per cautelam / ⁊ quo ad se / ⁊ quo ad alios / nec interim sibi quin etiam alijs quos res tangit siue directo / vt sunt excõicatores ⁊ illi ad quoꝝ instantiam lata fuit excõicatio: ⁊ sicut sunt vicini / ⁊ alij qui sine metu cuz isto ad cautelam absoluto participare poterunt.

¶ Dicuntur * etiam testes absolui ad cautelam / ne eorum testimonium [d] irritetur in producentis preiudicium.s̄.de testib.veniens.ij.in fine.

¶ Dicitur etiam ista absolutio dari eligentibus / ne impedimentum electioni future detur.s̄.de exceptio. cap.apostolice. Et hec vidi fieri in electione summi põtificis: per honorabilem cetum cardinalium penes quē plenitudo [e] potestatis (sede vacante) residet / de hoc no.lxxix.distinc.nullus pontifex.⁊ hostien.no.s̄.de penis / cap.cum ex eo.

¶ Sed contra.s̄.hoc lib.de scisma.cap.j. Solu.in papa est principalis: in collegio subsidiaria / vel dic ibi specialiter est substractum: vel dic vt ibi: absurdum enim esset ꝙ capitula ecclesiarū cathedraliū (quorū prelati in solicitudinis partem sunt vocati) haberent in illa parte solicitudinis.s̄.hoc lib.de maiori.⁊ obedien.c.vno. Et cetus cardinaliū [f] in tota solicitudine non haberet.

¶ Sed quero * per quem dabitur ista absolutio: dic per superiorem excõicatoris: qui est ꝓximus ⁊ immediatus superior excõicatori / siue sit eps̄ / siue archieps̄ / seu patriarcha: isti enim ordinarij habent potestatem latissimam. ff.de iurisdi.omni.iudic.l.prima.ff.de iudic.solemnis.

¶ Sed nunquid delegati a papa possunt absolutionē impartiri per cõmissionē generalem: dic ꝙ non: quia delegata potestas tantū potest / ꝙtum eidem specialiter est commissum.C.de exacto.⁊ executo.l.quicūqꝫ / lib.xij.in fine.

¶ Et quia rescripta * papalia nõ gratiosa [g] nõ sunt ampliãda: sed ipsoꝝ forma est diligenter seruanda.s̄.de rescrip.cū dilecta / ⁊.s̄.de offi.delega.prudentiā.ij.respõ. Et ipsa sunt stricti [h] iuris: vnde in ipsis quicquid non fuerit specialiter expressum [i] censetur omissum.ff.de ver.oblig.quicquid. ¶ Item omnis * potestas ordinaria maior [k] est seipsa delegata. Et ob hoc dicta absolutio potest cõpetere ordinario / presertim summo.s̄.eo.venerabili.s̄.de exceptio.apostolice / nõ tamen delegato regulariter. Et est ratio: in ordinario est iurisditio / vt in fõte: in delegato (qui iurisditionē nõ habet / sed alienā exequitur.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.j.§.qui mandatā) est vt in riuulo: et ob hoc tantū cēsetur a potestate ordinaria diriuatū / ꝙtuz probatur fuisse commissum / argu.bonum.ff.de itine.actuqꝫ priua.l.prima.§.iulianus.

¶ Sicut tantum * de antiquo iure videtur sublatum / ꝙtum specialiter ⁊ expresse est antiquo iuri derogatū. C.de appella.precipimus / in fine. ¶ Itē mandata iurisditione / omnia commissa censentur sine quibus iurisditio explicari non posset.ff.de iurisd.omni.iud.l.ij.s̄.de off.delega.capi.preterea.⁊.c.prudentiam.§.ceterum: sed non sunt commissa omnia per que negotium posset commodius explicari: vnde cum illud per quod beneficium absolutionis ad cautelam detur ante litis exitum / gratiose / vel beneficialiter / vt est dictum: hoc non transit in generali commissione delegati / cum hec valeat / alias per cõmissionem huius finaliter iuris ordine absqꝫ gratia expediri.s̄.de off. deleg. cum cõtingat.in fine. ¶ Sed contra.s̄.de appella.ad presentiam: sed dic ibi fuisse factam specialē cõmissionez / sed ostēdo ꝙ hoc beneficiū nõ debeat dari / cū pendeat ex euentu / vt est dictū an iste excommunicatus sit vere absoluendus vt ligatus / an potius sit denūciandus non ligatus: ergo pendente hoc probationis articulo / absolutio nõ debet impēdi.ff.de re mil.l.q̄ stat⁹.ff.de liber.cā.l.q̄ libertate: sꝫ iste nõ facit sibi gratiā: sꝫ fit sibi ꝑ supiorē multis de causis cū cautela illorū qui alias ex absolutione lederētur / vt est dictum. ¶ Itez in facto * anime est maius periculum / ⁊ ob hoc est velocius occurrendū.s̄.hoc lib.de elec.c.vbi.

¶ Itez videtur inconueniens: nam isto absoluto ad cautelam: si appareat ipsuz iuste ex processu finaliter esse excõmunicatū: iam absolutio impensa non haberet effectū: sed mādaretur absoluto vt pareret super his pro quibus fuit excommunicatus.s̄.eo.venerabili.

¶ Sol.nõ est incõueniens * vt vnū impendatur gratiose vt hic: ⁊ tandem cessante causa inducente gratiam / gratia cesset / ⁊ mandetur quod est iure exequendū. Sicut video in dubio illi de quo dubitatur verisimiliter an sit filius / decernuntur [l] alimenta / que tamē denegantur cū per plenā cause cognitionē cõstiterit de cõtrario.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.si iudex.ff.de carbo.edict.l.iij.§.cause.

¶ Sed que sententia relaxatur ad cautelā / dic excõmunicationis ⁊ suspensionis.s̄.eo.venerabili.s̄.de excep. apostolice: ⁊ hic nõ interdicti generalis.vt.ī.eo.presenti. ⁊ ibi no.causa. ¶ Itē snīa excõis ⁊ suspēsionis hominis / nõ iuris: nisi propter dubiū facti.s̄.eo cū desideres.§.j.relaxatur ad cautelā / ratio snīe predicte iuris [m] semꝑ sunt iuste: quia ius nõ inducit * nisi penā iustā sed iudex iustaz ⁊ iniustā: ⁊ nullā ipo iure ferre põt: habēdo respectū ad id qđ facit nõ ad id qđ facere conuenit.ff.de iusti.⁊ iure.l.penul.§.pretor.

¶ Et quia potest esse ante probationem verisimiliter dubium de ista sentētia: ideo in ea absolutio in certis casibus potest fieri ad cautelam, vbi tamen esset certum sententiā nullam: vel iniustam vel iustam / vel cito posset fieri certū: non daretur hec absolutio: sed fieret vt habetur.s̄.de offi.delega.cum contingat.⁊.s̄.de appella.c.non solū.hoc lib.vbi tamen esset casus exceptus / vt.d.c.non solū.⁊ esset verisimiliter dubium: crederem posse dari beneficium absolutionis ad cautelam [n] arg.ī.eo.venerabilibus.§.fina.

¶ Et est ratio istorum / prouisio per beneficium absolutionis ad cautelā non habet ferri: que est subsidiaria: vbi statim iuris ordinarij rigor liquere potest.arg.ff.de minor.in cause.ij.Reso.primo.

¶ Item per hoc liquet ꝙ minor * excommunicatio nõ relaxatur ad cautelam / cum sit iuris [o] sententia nõ hominis: vnde sine iuratoria cautione potest impendi.s̄.eo. nuper.§.in secundo. ¶ Itē quero an ordinarius vel delegatus testem possit absoluere ad cautelam sine speciali commissione ligatum a pari seu maiori: videtur ꝙ non: quia nullus in messem alienā [p] manum debet apponere.s̄.de elec.venerabilem. primo Reso.s̄.hoc lib.de heretic.accusatus.§.sane.⁊.§.sequenti.

¶ Respondeo distinguendo / aut potest prouideri per cõmissionem delegati super excommunicatione vel suspensione.ī.eo.venerabilibus.§.potest.⁊.§.seq.⁊ tunc nunqꝫ venit in potestatem generalem delegatam absolutio ad cautelam: nisi specialiter commissa: vt est.s̄.probatū. Sed vbi nihil est commissum: nec tactum in rescripto de excommunicatione vel suspensione sed simpliciter de causa certa et cause accessorijs: tunc testis si producatur ex quo dubitetur an sit excommunicatus: quia iam iurisditio iudicis nõ potest explicari sine elusione iurisditionis ⁊ partis producentis: credo hunc testem absolui posse ad cautelam per iudicem quemcunque: [q] sic intelligo.s̄.de testib. veniens.ij.in fine: sic continebatur sub primo infra.s̄. de iudic. capitulo finali.ad hoc est argu.su pra.de offic.delega. prudentiam.§.ceterum.⁊.C.de iudic.quotiens.s̄.de restitu. in integ.capitu.penul. ¶ Et enim * necessitas [r] explicatiõis iudicij cepti in dictis casibus dat ordinarijs et delegatis

s potestatē/quam alias nō haberēt s/ne iurisditio sit elusoria. ff. de iurisdi.om.iudi.l.si idem.§.j. Ex quibus patet solutio ad obiecta: q2 hic iudex ex se nihil vsurpat: sed ius iurisdi tionē suā prorogat: ⁊ scdm distinctionem dictā alia et alia requiruntur/⁊ ob hoc generalia generant/alias pariūt se= pe equiuocationē. Unde Boetius/latent * equiuocatiōes sub genere/⁊ generalitas parit obscuritatem.ff. de iure fi= sci.ita fidei. ¶ In absolutione testis ad cautelam non credo veram absolutionem: sed ad tempus depositione du rante/arg.§.de priuileg. c.vt priuilegia.§.illud/⁊ not.in si= mili.§.de appel.ad hec quē quā. Sed in alio mēbro dic ab= solutionem veram: vt predixi. Et est ratio: in absolutione testis/ ⁊ in suspēsione relaxata ad cautelam ad electionem que incūbit.§.de except.apostolice ꝓuidetur negocijs: vn de ꝓuisione expleta: statim reuiuiscit sentētia: iuris auto= ritate/arg.j.eo.cap.eos. ne sit cōtra.ff.de solutio. qui res. §.aream. Sed vbi fit prouisio non negocio sed persone: est absolutio vera simpliciter: nō ad tempus: vt hic/⁊.j.eo.ve nerabilibus.§.potest/⁊.§.sequē. Et propter hoc in vno da tur iuratoria cautio: vt quādo ꝓuidetur persone.§.eo.ve= nerabili/non quando prouidetur negocio. Quia quādo ꝓ= uidetur negocio mora u est modica/in qua nō est periculū ff.de iudic.l.si debitori: non sic directo cōtra partem excōi cantē: vel illā pro qua est excōicatio lata: cū illa non tolla= tur simpliciter: sed vbi simpliciter tollitur prouideri debet predictis ⁊ alijs quos res tangit / per cautelam saltem iu ratoriam. Et ob hoc dico q̄ quādo est dicta cautio prestan da: omnes vocādi sunt: qui per relaxationē huius graua= rētur.§.de testib.significauit.ff.de adop. Nā ita diuus.ff. de aq.pluuia.arcē.l.in cōcedendo [a nōnullis] iurisperitis habētibus cōflictum rationū hincinde: de quibus ait Phi= losophus/dubitare * de singulis nō est inutile/ [per supe= riorē] immediatū excōicatorus: qui tulit excōicationē [con tradictionis] scilicet excōmunicatorus: vel aduersarij/ vt infra sequitur.§.in prima/ ⁊.§.de appella.c.qua fronte.§.j. [Et an] secunda questio [huius] ad cautelā [in iudicio] ibi enim debet fieri probatio.C.de condi.ob turp.causam.l.j. ⁊.iij. iudici siquidē est facienda fides.ff.de probatio.quin quaginta [expressum] exempla pone.j.eo. venerabilibus. §.potest/⁊.§.eo.per tuas.§.nos igitur. Et in his duobus casibus excōicatio est ipso iure nulla/[in ceteris] iudicia= libus/⁊ extraiudicialibus/ [articulo] in quo probat se ex= cōicatuʒ post appellationē legitimā/ vel itollerabilē erro rem fuisse patenter expressum. Isti enim sunt duo casus §.expressi [vt petenti humiliter].§.de offi.deleg.cum cō= tingat/in fine. ¶ Potest etiam non petens x absolui.ij.q. v.q̄to [absolutio] ad cautelam [non negatur] vocatis his qui fuerunt euocandi: quod liquet ex his que sequuntur. Nam nec excommunicator/nec aduersarius se opponeret/ nisi presciuisset [se opponat] quia cum in hoc sit mora * periculosa locum non habet dilatio.§.de appella.qua fron te.§.primo.ff.de appella.recipiē.l.fina.nisi vt sequitur/[di= cat] aduersarius/ ⁊ iste est iudex quando ex officio proces= sit/vel pars ad cuius instantiam est processum.j.eo. vene= rabilibus.§.secus/ ⁊.§.sequenti [Manifesta] id est noto= ria in principali / vt quia principale erat notorium vno de tribus modis.§.de cohabita.cleri.⁊ mulier.capitu.vestra. ⁊ capitu.fina. vel quia erat notoria offensa in accessorijs: verbi gratia/reus vocatus non venit/⁊ propter contuma= ciam suam fuit excommunicatus: liquet de expen. quia fue rūt decrete/vel statim potest liquere. Quia possunt lique re statim taxatione iudicis precedente / ⁊ iuramento par= tis insecuto.§.q̄ met.causa.capitu.fina.⁊ not.§.de foro cō= peten.dilecti/hoc casu licet offensa sit dubia in principali: in accessorijs tamen est notoria: ꝓpter quod * iste expen= se ante absolutionem sunt prestande. Et sic intelligo.§.ti= tu.proxi.capitu.ex parte prima.§.primo/ ⁊ sic est not.§.de symo.ad aures/in fine/arg.opti.§.vt lite non contest.quo= niam.§.in alijs.

¶ Nam contra contumacem proceditur quandoq3 ad mis= sionem in possessionem: ⁊ reus non admittitur ad recupe= rationeʒ possessionis/nisi refusione expensarum primitus facta: vt.d.§.in alijs: ergo nec in excommunicatione: ⁊ di co casum esse.§.de iudic.capitu.primo/ibi donec satisfactio ne premissa/scilicet expensarum. Nam de principali nō po= test intelligi: de quo nihil erat cognitum: ⁊ de hoc est ca= sus expressus.j.eo.venerabilibus.§.sed si iudex [octo die= rum] in quorum spacio debet iste probare manifestam of= fensam/id est aliquod factum manifestum: quod in sui natu ra sit iniuriosum/ dummodo sufficiat ad excommunicatio= nem proferendam/ et hoc sufficit tam excommunicatori q̄

excommunicati aduersario probare infra dictum spatium. ¶ Si tamen excommunicatus dicat se illud factum egis= se non iniuriose: sed vtens iure suo ⁊ dictū spatiū labatur: ⁊ habens dictum spatium ad probandū velit duplicare: di co ipsum admitti debere/etiā post lapsum spatiū: quia hoc spatiū labi cōtigit ex facto excōmunicati q̄ proponēti ex= communicationem impingi non debet: arg.C.de tempo.in integ.rest.per.l.pendente. [sic dicenti] offensam manifestā [quod opponit] scʒ manifestam esse offensam in principali [iuri] scʒ prestetur [dubia] super principali [vt is] scilʒ ex= communicatus [admittatur] scʒ post legitimā appellatio= nem sit excōmunicatus/seu q̄ sententia in se contineat in= tolerabilem errorem [in ceteris] tam iudicialibus/q̄ extra iudicialibus/[vt actor] nam in his que vt reus proponet auditetur/cum excommunicato omnis * defensio legiti= ma reseruetur.§.de exceptio.cum inter.⁊.c.significauerūt ⁊.c.venerabilem. [in iudicijs] nam agenti obijcitur excom municatio tam a reo q̄ a iudice.§.de excep.c. exceptionē [interim] scilʒ pendente probationis articulo / de quo est premissum [extra iudicium] sed cur tam varie/respōdeo in iudicio differtur actio/non tollitur.§.de except.pia. ¶ Sed extra iudicium multum pars lederetur: quia cum magna cautione sepe a negotijs proprijs reuocamus.ff. quemadmo.testa.aper.l.sed ⁊ si quis ex signatoribus. ¶ Item * quia facilius introducuntur iudicialia q̄ extra iudicialia.C.de heretic.quoniam/ in fi. ⁊ ea que sunt iuris q̄ ea que sunt facti.arg.ff.de penis/quidam. ¶ Item quia in iudicio alium impetimus vbi leuius decet nos impediri/q̄ extraiudicium vbi neminez prosequimur/ sed iuri nostro duntaxat innitimur. ¶ Item extraiudiciū non est medius qui diffiniat. Et ideo maius periculum im minet/si vitandus esset: sed in iudicio est medius qui diffi nit.C.de iudic. nullus. ⁊ de fals. vbi falsi. Et ideo minus periculū imminet/arg.§.de appella.sepe contingit.j.Feso. ¶ Item iudicialia * a multis pendēt/scʒ iudice/actore/ et reo. Sed extraiudicialia ab vno cōmuniter: ⁊ quādo quis est compositus tanto leuius impeditur : vnde simpliciora maioris durationis existunt [admittuntur]: sed quero an hec admissio sit efficax/vt excommunicatio contra factum extraiudiciale proposita sit inefficax/videt̄ q̄ sic.alias ad= missio esset ridiculosa/contra dic: quia exceptio hec refer= uatur in processu principalis negotij/proter difficultatem probatiōis istius exceptionis/ante cuius forsan probatio= nem firmatus actus extraiudicialis expiraret. Et ob hoc hic est statutum/vt iste ad actus extraiudiciales admitta= tur: sed in processu super principali disputabitur an valeat iste actus necne/arg.ff.ad exhiben.l.iij.§.ibidem. ¶ Et dic ad argumētū in ꝯtrariū q̄ hic simpliciter nō ad= mittit̄ ad actus extraiudiciales: sʒ disputatio in processu negotij reseruat̄/sicut video in electionib9: ⁊ nā ibi nō est regulariter qui de hoc cognosceret. Et ideo differendum est/quod commode impleri non potest/arg.ff.de carbo. edi cto.l.iij.§.due.versi.hec autem. Io.Mo.Card.

a Quod sit liber. In simili dic q̄ quelibet res/ et quelibet * ꝑsona presumitur libera/ nisi pro= betur affecta vel obligata.l. altius.C. de ser= uitu.⁊ aq.l.cum eo.ff.de seruit. vrba.pred.glo. in.l.si prius.in ver. egisset.ff.de no.ope.nūcia. pro quo vide Ias.con.lxxxj.cōmunitas/vbi subdit vnuʒ in proposito notandū/col.pe.q̄ testes deponētes pro liberta te ⁊ exēptiōe/q2 sunt fauorabiles preferendi sunt testibus cōtrariū deponētibus/q̄uis alias essent pares numero/⁊ dignitate.l.lege iulia ⁊ papia.ff.de manu.quē tex.no. dicit Bal. in.c.j.de cōten.inter me ⁊ do.⁊ singularē.in.c.j.§.ad hec.in ti.hic finit lex. ratio q2 habēt iuris ꝑsumptionē pro se/⁊ cū iure cōi cōcordāt: ideo pferūtur alijs q̄ cōtrariū di cūt/q2 verisimiliora deponūt: ⁊ sic est eis magis credendū Alex.in cō.liiij.nu.vj.vol.vj.glo.fi.in.c.j.de prescript. hoc lib.vbi Petrus ⁊ alij: Inno.in.c.auditis: de prescript.⁊ ibi Panor. ¶ Facit quod no.Bal.in.c.si diligēti.in vlti.col. de pscrip. ¶ Iteʒ quando dubitatur de possessione vel quasi/ille erit potior cui ius cōmune fauet: quia cum eo est iu ris adminiculum. Probus.

b ¶ Sicut incorporalia. Dic q̄ hec nō possidentur: sed quasi possidentur : de probatione quorū ⁊ quasi possessionis: vi de late per Iaso.consi.lxxxj.communitas.vol.iij. Prob9.

c ¶ Absolutio. Dic q̄ regulariter * absolutio non minus po test tollere/q̄ potuerit excommunicatio inducere/sicut est de acceptilatione ⁊ operis noui nuncia.⁊ remissiōe videre/ vt.ff.de acceptil.l.pluribus.⁊.ff.de no.op. nuncia.l.q2 in re

presenti.in princ.⁊.§.j.⁊.ff.de remissio.l.j.Ita dicit Oldra. consilio.ccij.quidam monachus. Probus.

d ¶Testimoniũ irritetur.Excõicatus nõ fert testimoniuʒ/ 3 vt hic/ratio/* q2 nõ dicitur persona honesta/nec pba cũ ab ecclesia nõ tolleretur.Antho.de Butr. in.c.cũ dilect⁹. s̄.de purga.cano.Et hac ratione/dicũt docto.ꝙ quis non potest appellare corã excõicato/ tanꝗ corã honesta psona in defectũ iudicis/vel quãdo timetur/prout dicitur in ca. appellatio.s̄.de appella.hoc lib. Probus.

e ¶Plenitudo.Uide que de ea dixi in capitu.vnico/de scismatic. Probus.

f ¶Cardinalium.Uide Joan.Mona.in ca.j.s̄.de scisma.et ibi dixi/⁊ latius in.c.super eo.de hereti. Probus.

g ¶Non gratiosa. Ergo gratiosa late veniunt interpretan 4 da/hinc glo.in.c.ad audientiã.s̄.de deci.dicit ꝙ infamiã* iuris incurrit/qui priuilegiuʒ principis stricte interpretatur.Quod an priuilegium dicatur stricti iuris/ vide Bal. in.l.j.in princi.per illum tex.ff.de legib.⁊ Decium in consilio.cxlvij.col.ij. Probus.

h ¶Stricti iuris.Uerũ dic de literis iustitie/non de literis gratie:in quibus reperitur natura contractus bonefidei/ no.Joã.Mo.s̄.in.c.ij. de fil.presby. Idem videtur sentire ipse Joã.Mo.in.c.q2 periculosuʒ.j.eo.dũ dicit ꝙ rescripta de iustitia trãseunt per audientiã publicã/que sunt stricte interpretanda. ¶Et attende ad vnũ in puncto hoc/ꝙ di 5 spositio * stricti iuris que disponit super cõtractu: disponit de casu vero:nõ de ficto/casus est no.⁊ ibi Bald. in.l.si quis in legatũ.ff.de iudic.tenet Bald. in.l.multũ interest. C.si quis alteri/vel sibi/tradit Sozi.cõ.ccxlj.col.xiiij. circa primã. in ver.Secũda ratio. ¶Quod autẽ hic dicitur 6 de rescriptis:idem dic de statutis. Q2 illa * dicũtur stricti iuris/no.Joã.de Ana.⁊ ibi in addi.ad eũ Lud.Bolog. cõsi.cliij.col.ij.visis ⁊ põderatis/vbi subdit/ ꝙ quãdo statutum non loquitur/cessat dispositio statuti.l.furiosi/ ⁊ ibi Bal.C.de nupt. ¶Hinc est ꝙ vulgo dicitur/ statuta debent reduci ad terminos iuris cõis:ita vt ꝗ tominus fieri potest illud ledãt.l.fina.§.in cõputatione.C.de iure deliber.l.ij.C.de noxa.c.cũ dilectus.s̄.de cõsue. Probus.

i 7 ¶Expressum. Quod * fit re/ verbis/aut intentione per ea que not.Prepo.in cap.quia Joãnes.xij.q.v. vbi dicit ꝙ bis fit mentio de aliquo. Probus.

k ¶Maior est seipsa.Hinc Franc.in capitu. si a sede.nume. 8 iij.s̄.de prebend. Quod si papa * alicui dederit potestatem beneficia conferendi: ⁊ ille ⁊ ipse papa vnum beneficiũ eadem die conferant : ꝙ prouisus a papa prefertur / licet collatio vtraꝗ possit dici apostolica.

¶Dic idem de episcopo ⁊ eius vicario eadem die idem beneficium conferentibus:vt preferatur prouisus ab episcopo:ꝙ ibi idem Franc. prosequitur/ numer.iiij. ⁊ ante cum Domi.ibi post Cald.consilio.vij.in titu.de prebend.

¶Adde ꝓ intento Jo.Mo. cap.dudũ.§.nos igitur. s̄.de prebend.hoc lib. vbi glo. in ver. eadem allegat Archidiaco.ꝙ fons scaturiens/ maior est ꝗ riuus inde ꝓcedens.

¶In proposito Joan.Mona. in capitu.primo. s̄.de offic. vicar.dicit/ꝙ fons plusꝗ riuulus debet attendi/facit etiã quod citat Maria.Sozi.consilio.clxv. col.vij. visis/ꝙ virtus vnita fortior est seipsa dispersa:iuxta illud/oẽ regnũ in se diuisum desolabitur.Luce.xj.ca. Probus.

l ¶Decernuntur.Uide que in simili de herede dicũtur/per Decium/consi.cccclxvij.bene ⁊ consulte. Probus.

m ¶Juris.Adde quomodo procedatur ad declarationẽ sententie iuris vt pote canonis si quis suadẽte diabolo.xvij. questio.iiij.notat Bertrandi Carpen.consilio.cclxxxv.ꝗuis ordinarius/parte.iij. Probus.

n ¶Ad cautelã.Que fieri solet sub ꝟbis. T. absoluimus/si 9 ⁊ quatenus absolutione indigeat/ que absolutio * non infert excommunicationem precessisse:prout in simili dicitur ꝙ satisdatio prestita sub conditione si ⁊ quatenus teneretur ⁊ non aliter:tunc non videtur se arctare.glo. in.l.si quidem.C.de except.firmat Alexan.in consilio.xxxvij.nume. x.viso ⁊ opportune/volu.ij. Probus.

o ¶Cum sit iuris.Uide vnum in sententia iuris ⁊ hominis/ qđ no.lapus allega.xlviij. col.ij. magister. Qđ regula est 10 ꝙ * excommunicatus ingrediens religionem/absolui potest a prelato illius religionis:allegat/ capitu. cum illorũ. s̄.isto titulo/qui text.loquuntur de excommunicatione lata a iure.Idem tamen dicendum de lata ab homine/vt ibi ꝑ eũ: ⁊ sic habes hic vnũ fauorẽ religionis ingressus. aliũ vide in.c.j.vbi Doct.de filijs presby. Probus.

p ¶Alienam.Uide Jaso.in consil.lxx.super vtraꝗ/vol.iij.⁊ consi.lvij.visis literis saluegardie/eo.volu. Probus.

q ¶Quecunꝗ.Istud videtur limitare Petr. de Anchara. in.d.c.veniens.in fi.hic per Jo.Mo. allega. videlicet nisi sit tale genus excommunicationis:cuius absolutio sit reseruata pape. Probus.

r 11 ¶Necessitas. Dic ꝙ illud * dicit necessitas seu necessariũ cuius contrarium est impossibile.l.impossibilis.iuncta glo. fina.in prin.ff.de ver.obliga.vide Bar.⁊ alios.in.l. prima. ff.de condi.insti.ista enim est maxima trita dialecticorum. ¶Et dic ꝙ lex magis subuenit alicui qui facit actũ ex necessitate:ꝗ illi qui facit ex voluntate.Jas.in repe.l. admonendi.numero.xxxviij.ff. de iureiur. vide que diximus in c.j.in ver.necessitas.s̄.de eta.⁊ qua.ordi. Probus.

s ¶Non haberent. In proposito citat Sozinus consilio. ccxliiij.col.ij.versi.ij.respondetur.Cõsiderata facti/ quod 12 * propter imminens periculũ mortis:non refert a quo iudice fiat examinatio:per quod fit limitatio ad doctrinam Bar.dicentis in.l.cum hi.§.transactiones.ff.de transact.⁊ in.l.si societates.§.arbitroruʒ.ff.pro socio.ꝙ si aliquis vult facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam : debet facere corã iudice qui esset cõpetens in illa lite: quod non procedit vbi necessitas vrget in contrarium/quod probat ibi ipse Sozi.iuribus ⁊ autoritatibus/ quem vide pro intellectu huius limitationis/ibi col.iiij.versi. Quarto cõtra eundem testem. Probus.

t ¶Nõ credo.Adde ea que dico in.c.venerabilibus.in verbo.relaxatur.j.hoc tit. Probus.

u 13 ¶Mora. Que reperitur in duplici * specie/ videlicet regulari ⁊ irregulari:notat late Maria.Sozi. consi.clxxiiij. profecto ni fallor. ⁊ con.clxxvj.quod exorditur/presens cõsultatio.⁊ dic ꝙ nemo presumitur velle moram committere cum sit delictum.l.si plures tutelam . ff.de admi.tuto. Alia adducit Alex.in cõ.cxciiij.nu.vj.perspectis his.vol.vj.

¶Preterea mora regulariter committitur quando est dies adiectus nulla precedente interpellatione vulgata.l. magnam.C.de contrah.stipula.l.traiectitie.§.de illo.ff. de actio.⁊ obliga.l.ij.C.de iure amphiteo.c.potuit.s̄.de loca. Etiam si dicatur promitto tibi dare centũ vsꝗ ad pascha: ⁊ abinde in antea ad tui petitionem:quia aduemente die paschatis absꝗ alia interpellatiõe cõstituor in mora.Bar. ⁊ Ang.in.l. cum stipulatus sim mihi a proculo.ff.de verb. oblig.⁊ Bal.in.l.fina.§.preter ea.C.de iure dot.per.d.l.cũ stipulatus.refert ⁊ sequitur Alexand.consil.clvij.numero quarto.viso themate.vol.vj.idem Bal.in.d.l.magnã. col. ij. ¶Uide Neapo.decisio.cl.rex Alphonsus. Probus.

¶Non petens.In qua petitione non requiritur libellus: sed de plano proceditur.Inno.in.c.sacro.col.iij.vbi cõmuniter alij.s̄.isto titu.igitur nec quando petitur quem excõ 14 municari/argu.theorice iuris ꝙ solennitas * que requiritur in confectione actus:requiritur etiam in eius dissolutione in auten.ecõtra si filij.C.de repud.l. prout quisꝗ.ff. de solutio.no.latius Alex.con.cxxiiij.super premisso dubio.vol.vij. ¶Et fit hec absolutio absenti/prout comprobat Car.consi.xxxv.in tertio dubio. Quidaʒ habens vnũ filiũ/beneficiũ est ⁊ priuilegiũ que conferũtur absentibus cap. si tibi. de preben.hoc lib.⁊.c.pri.§.adijciebatur.⁊.§. ex parte.de cõces.prebẽ.eo.lib. ¶Ideʒ dic a sententia suspẽsionis ⁊ interdicti/Inno.in.c. cum desideres.s̄.hoc titu.

¶Preterea in proposito Jo.Mo.dic ꝙ non solum non pe 15 tens:sed etiam inuitus potest absolui / quando dubitatur de * maiori periculo:sicut inuitus potest excommunicari/ testatur beatus Thomas.in.iiij.senten.distinct.xviij.

¶Nec obstat ꝙ non penitens non potest absolui: verum a culpa propter quã est ligatus:sed nõ a pena.i.ab ipso vinculo.hinc Jo.And.in.c.j.in nouel.s̄.hoc tit.dicit post beatũ Tho.vbi.s̄.arti.fi.ꝙ prelatus medicus qui videt hanc medicinam excõmunicationis(etiam iuste late)non proficere:sed officere/illã discrete tollere potest / etiã durante cõtumacia/ex quo videt illius saluti sic expedire:facit.23. q.v.prodest.Ad idẽ Jo.And.in.c.ↄstitutionẽ. in fi.hoc ti. in nouella.Do.Cha.cõ.j.§.ad.v.quesituʒ.ver.x.⁊ fortius.

¶Et etiam inquantũ est pena:sicut fertur in inuitũ sic auferri posset etiã ab inuito.s̄.de reg.iur.c.j. nõ sic in culpa/ vt dixi/que quia volũtate contrahitur:sine illa non remittitur:hoc dictũ Jo.And.refert ⁊ sequitur Panor. in.c. ad reprimendam.in.ij. no.s̄.de off.ordi. ¶Et ratio:iste siue cẽsure dirigũtur in aiaʒ.Jo.mo.in.c.Romana.hoc ti.⁊ hoc ꝓpter peccatũ ⁊ separationẽ a gr̃a dei:sed nõ potest quis inuitus separari ꝑpetuo a gratia dei/quia nũꝗ deus claudit gremiuũ redeunti:vnde in quacunꝗ hora ingemuerit peccator ⁊c.l.dist.põderet:ideo eo ipso ꝙ peccatorẽ penituit/reconciliatur deo/de penit.distinct.prima.c.dixi.⁊ per

cõsequens debet per ecclesiam recõciliari / que non debet etiam claudere gremium redeũti / epistola inter claras de sum. trini. C. 2. c. super eo. de heretic. hoc lib. hec etiaz citat idez Panor. in c. nouit. §. de iudic. 2 in c. ab excõicato. §. de
16 rescrip. col. penul. 2 fina. dicens q in excõicatione * est cõsyderare duplex malũ / scilicet malũ culpe / 2 malũ pene / malũ culpe / scilicet ipsum peccatũ / cũ sit ex nobis / non potest a nobis sine voluntate nostra tolli / regula peccati venia. §. hoc lib. Malum vero pene: plerũqz est extra nos / quia sine facto nostro ingeritur: vnde sicut pena potest ingeri in inuitũ: ita 2 remoueri per absolutionẽ. Par * enim est ius in li
17 gando 2 soluendo de peniten. distin. j. cap. verbũ. 2 hec est cõis / 2 verissima scdm eundem / nisi nõ sit spes de correctione / quia tunc nõ procedit hec absolutio / scdm Cal. vide q dixi in. c. fi. in ver. postremo / in fine. 5. quesiti. §. de cõstitu.
¶ Istud intentuz do. Andreas tiraquelus in legib. cõnu-
18 bial. charta mihi. cxvj. col. j. 2. ij. dicit facere q * quando de vxore nõ speratur emendatio nõ est vlterius ictibus feriẽda. Et firmat intẽtũ nostrũ multis autoritatibus: allegat cap. alligant. xxvj. q. vij. vbi nõ imponitur penitẽtia ei qui futurus est deterior / 2 Paul. de leaza. in cõmen. vlt. ca. iiij. de postul. prela. Imol. in cle. j. in princi. de peniten. 2 remissio. Panor. in cap. ab excõicato / col. pen. §. de rescrip. 2 in. c. nouit. col. xviij. §. de iudic. in. c. clerici / col. vlti. de cohabi. cler. 2 mulier. 2 in. c. vlt. col. xxxj. ver. Itẽ facit. §. vt lite nõ conte. 2 in. c. significasti. §. de eo qui dux. in matri. quã pol. per adulte. Ioan. de Ana. in capi. j. col. fina. §. de maledic. qui ibi istud cõprobat per illud dñi in ligno crucis pendentis / pater ignosce illis 2c. 2 illud Stepha. pthomartyris dñe ignosce eis 2c. ¶ Premissum intentũ habeo cõprobare p text. in ca. clericos. §. de cohab. cle. 2 mulier. vbi qñ timet pluriũ / iudex nõ dz deferre iuramẽtũ: hinc ibi Panor. q cõcubinarij non debent cõpelli ad adiurandũ cõcubinas / hoc est ad renunciandũ cũ iuramento de non redeundo / quia de facili posset sequi periuriũ: cum durũ sit assueta relinquere.
19 xxxiiij. distinct. capi. quorundam. Ex quo infert / q nunq̃ * iuramentum est deferendum illi contra quem vehementer de transgressione presumitur / imo deferens peccat: qz est causa interitus anime illius.
¶ Item pro principali intento habeo etiam q propter vtilitatem publicam / iudex absoluit ex officio ab excõicatione non petentem. Panor. in c. apostolice / col. j. de excep. refert Feli. in capi. nonnulli. sub numer. xvj. §. de rescript.
¶ Habeo preterea pro predictis id quod citat Panor. in capitu. vt clericoꝝ. numer. iiij. §. de vita 2 honesta. cleri. Qđ si clericus concubinarius efficeretur deterior eo q prelatus non vult eum sustinere habere concubinã: q tunc prelatus eum tollerando ad tempus peccatum non incurrit.
20 Nam quandoqz minus * malum sustinetur / vt maius euitetur / capi. duo mala. xiij. distinct. facit / cap. prodest. xxiij. q. v. ibi siue plectendo siue ignoscendo id solum bene agitur vt vita hominum corrigatur / 2 scdm illum finem debet prelatus correctionem facere vel omittere. Probus.
y ¶ Reseruatur. Et merito / qz est a iure naturali. Ideo etiã per prĩcipem tolli non debet per ea que late tradit Iason in consi. lxxxvj. col. v. vol. iij. vbi subdit post Antho. de butrio / in. c. vr̃a. §. de cohab. cler. vel mulie. q nullũ maleficiũ dici põt esse ita notoriũ / vt nõ possit qs exhibere excusationes ratiõabiles: siue circũstãtias occultas excusantes.
¶ Itẽ notorietas semp potest habere excusatiões. Idem Antho. post Ioã. And. in. c. p̃terea / de dilatio. Probus.
5 ¶ Electionibus. Inq̃tũ hic tex. in fine loquitur de electioni
21 bus debet intelligi actiue * 2 passiue / vt patet ex no. c. cũ dilect⁹. §. de cõsuetu. licet qñqz intelligat de actiua tñ: qñ subest vitiũ inhabilitãs ad passiuã. c. si celebrat. §. de cler. excõ. ministr. c. nullus / 2. c. indẽnitatibus. de elect. hoc lib.
¶ Ideo regulariter ĩtelligit de actiua 2 passiua. Hinc Domi. cõsi. xcix. qđ incipit sup p̃io p tex. nr̃m cõcludit valere collationẽ bñficij factã excõicato post appellationẽ legitimam: qz excõicatio fuit nulla. Ex quo ipse aliud infert post glo. hic in ver. in officijs / q licet talis celebrauerit post talem excõmunicationem latam post appellationem legiti-
22 mã non incurrit irregularitatem: quia excõmunicatio * nulla non inhabilitat quem ab officijs diuinis / vt ex dicta glo. resultat: quem hic insequitur Philip. subdẽs: q nec talem admittens / vel secum celebrans incurrit irregularitatem: licet postea appareat eum licite excommunicatum / ex quo text. hic interim permittit celebrationem diuinorum quod no. Et dictum Domi. Decius cõsilio. cclxiij. col. penul. in causa cathedralis / firmat in simili. Probus.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap. iij.

STatuimus vt nullus iudicum participantes cũ excommunicatis ab eo in locutione, & alijs quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare maiori excommunicatione præsumat, saluis constitutionibus cõtra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. ¶ Quod si ex locutione & alijs quibus participans labitur in minorem excommunicatus fortius induretcat, poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura.
¶ Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat, & proferẽtes pœnam legitimam poterunt formidare.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Minor excommunicatio a sacramentis separat / non a communione.
2 An maritus participans cum vxore excõmunicata / incurrat excommunicationem minorem.
Vir est caput mulieris / 2 mulier famula viri.
3 Erubescit lex filios esse castigatores parentum.
4 Excommunicans qui participat cuz excõmunicato / an incurrat excommunicationis sententiam.
5 Omnis participans scienter cum ligato maiori / est ligatus minori.
6 Graue est hominum carere communione.
7 Quod quis iniuste fecit in alium / ipse iuste sustineat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Maritus est correlatiuus ad vxorem / 2 econtra.
2 Vxor sortitur domicilium 2 forum viri: 2 efficitur illius ciuitatis vnde est vir / prout dicitur de filio qui efficitur ciuis loci domicilij patris / 2 non loci sue originis.
3 In his que sunt facti / filius non corrigit patrem: secus in his que sunt iuris.
4 Omnes participantes cum excommunicato maiori excõmunicatione) incurrunt minorem dempto papa.
5 An quis ligetur sua constitutione / vide hic.
6 Appellatio impedit excommunicationis denunciationez.
7 Pro iustitia sententie 2 censure presumitur.

STatuimus, Hec decretalis. §. eo. constitutionem declaratur. 2. §. eo. [statutum] dicta decreta. statutum ad suspẽsionis 2 interdicti sententias prorogatur. Et hec decre. tria ponit. Primo inhibet q non feratur excommunicationis sententia in participantes cum excommunicatis maiori excommunicatione / ante canonicam monitionẽ: saluis constitutionib⁹ contra illos editis: qui in crimine participant criminoso. Secundo versi. [quod si] docet quando participãtes poterunt maiori excommunicatione ligari: tertio versi. [aliter]

sententias aliter prolatas denunciat non tenere/ ⁊ penam prolatoribus earum comminatur [excommunicatis] maiori excōmunicatione [ab eodē] iudice/ [alijs] puta salutatione/ respōsis/ ⁊ cōsimilibꝰ/ [minori] q̄ a sacramētis * separat: nō a cōīōe. s̄. d̄ cle. excō. minist. si celebrat. s̄. d̄ exce. a nobis. Et quedam persone ab hac regula excipiunt. xj. q. iij. qm̄ multos. s̄. eo. quod in dubijs. ⁊ c. seq.

¶ Sed nunquid * maritus poterit participare vxori excōmunicate: nō incurrendo minorem/ dicit. B. ꝙ sic. Cum vir ⁊ vxor non ad imparia iudicentur. xxxij. questio. j. capi. si quis vxorem.

¶ Contra [a] dic quia casus specialis contra dictam regulam extendit contentos: in. d. c. qm̄ multos. Et alia est ratio in hoc casu ī viro ⁊ vxore: q2 vir est [b] caput mulieris ⁊ mulier famula viri. xxxiij. que. v. cum caput: ⁊ c. est ordo: vnde precipere potest vir vxori: vt se ponat ī statu/ nō econtra. Et. c. si quis vxorem loquitur in debito carnis exigendo: vel reddendo/ in quo vir ⁊ vxor parificantur: idem dico * in filio lege dicēte/ erubescit lex filios esse castigatores [c] parentum. auten. de nupt. §. si vero expectet: ver. sed quod iam colla. iiij.

¶ Sed econtra pater corripit filium. C. de patria potest. l. si filius: ⁊ l. sequen. [canonicā] que debet precedere semper. xij. quest. ij. indigne. Et que dicitur canonica habetur j. eo. constitutionem [excommunicare] neq3 in genere dicendo excommunico omnes participantes cū tali neq3 in specie/ dicēdo excōmunico Petrū: q2 cōicat martino [damnato]. s̄. eo. nuper. §. j. ⁊ c. si concubine.

¶ Sed pone iudex * Petrū excōmunicat pro crimine: idē iudex isti. P. participat in crimine: nunquid erit ligatus: dic ꝙ sic [d] nec seipsum excōicat: sed autoritate [e] canonis: occasione tamen sue sententie est ligatus. supra eo. cum desideres. in princ.

¶ Et ex predictis collige: ꝙ sententia excommunicatiōis poterit fieri generaliter in participātes in crimine: vt hic ⁊ sic intelligūtur iura. s̄. eo. sacris: ⁊ c. quod in dubijs in fine. xj. q. iij. excellentissimus. j. R.

¶ Dixerunt tamen quidā: ꝙ generaliter sentētia hic potest dari contra participantes: non in crimine: argu. ff. de admi. tuto. l. si duo.

¶ Contra credo ꝙ declaratio dicte cōstitutionis. j̄. eo. cōstitutionem requirit/ ꝙ monēdi sunt exprimendo nominatim. Et forsan fuit ratio: ne delictum vel pena vnius/ alterum inuoluat: absq3 obseruatione solennitatis: hic ⁊. j̄. eo. constitutionem: posite. Et decreta. j̄. eo. Romana. §. j. ⁊ §. seq. non loquitur in hoc casu: q2 ibi dicit de sententia aliqua licet iniusta/ hic autem de nulla. j̄. eo. ver. aliter/ ⁊. d. §. loquuntur in excōicato ꝑpter delictū ꝓprium/ sed hic de excōicato ex sequela alterius delicti.

¶ Sed quero: quis participat cum ligato maiori scienter nunquid statim potest denūciari [f] ligatus/ saltem minori/ dic ꝙ non/ nisi iste confessus fuerit/ vel super hoc conuictus fuerit/ alias concluderetur ex maiori probata/ que est omnis participans * scienter cum ligato maiori est ligatus minori/ iste sic participauit hac ꝓbata cū maiori in iure scripta/ infert cōclusionem ꝓbatam/ alias argu. nō ꝓbat [indurescat] vt quia videt se habere cōmunionem hominū/ q̄ carere graue * est inter hoīes cōuersari/ sicq3 penam nō habet sui reputatione/ quando nō videt se contemni. C. de aposta. l. hi qui sanctam. s̄. hoc lib. de exceptio. pla. j. R. [huius participantes] monitionem canonicā [g] spernentes: [consimili] scilicet maioris excōmunicationis [non teneat] ipso iure. Et sic nota casum in quo excōmunicatio nulla est ipso iure. Alij casus no. j̄. eo. presenti [legitimā]. i. lege canonum expressam/ nam talis tenetur [h] iniuriarū. xj. q. iij. temerarium. ⁊ c. illud.

¶ Item tenetur sicut sacrilegus. xxiiij. q. iij. non in ꝑpetuum. Item carere debet communione hominum: quantum equū videbitur superiori/ vt * quod iniuste fecit/ in alium ipse iuste sustineat/ xxxiij. q. iij. de illicita/ primo. R. auten. de sanct. epis. §. omnibus/ colla. ix. ¶ Item ecclesie ingressus est sibi per mensem interdictus ⁊ ad interesse excōicati est astrictus/ ⁊ alias superioris arbitrio puniendus. s̄. eo. sacro. ⁊. s̄. eo. c. cum medicinalis. §. superior [poterūt] i. debebunt. Nam hec decretalis penas ante inflictas non adimit/ sed nouam adijcit in detestationem ferētis. arg. s̄. hoc lib. de penis. c. fi. §. per hoc quoq3/ qui curare debuit ⁊ quantum in eo est per suam ordinationem occidit. not. s̄. eo. cum medicinalis. in princ. Jo. Mo. Car.

[a] 1 C Ontra dic. Dic ꝙ maritus * est correlatiuꝰ. ad vxorē: ⁊ vxor ad. ipsum maritum/ testis est Maria. Sozinus consi. xxxiiij. columna. ij. prosequendo. Probus.

[b] 2 ¶ Caput. Ratione cuius vxor * sortitur domicilium ⁊ forum viri. l. fi. de īcol. lib. xij. C. no. in. l. cum quedam. ff. de iurisdi. omni. iud. ⁊. l. ea. que ⁊. l. fi. §. ij. ff. ad municipal.

¶ Efficitur etiam ciuis illius ciuitatis vnde est vir. Bar. in. l. imperatores. §. item rescripserūt. ff. ad municipal. Maria. Sozi. con. xxxvj. col. ij. recte.

¶ Idem dic de filio/ quia efficitur ciuis loci domicilij patris ⁊ non loci sue originis/ vt late comprobat Jas. in con. lxxvij. placet: vol. iij. Probus.

[c] ¶ Castigatores. Quo ad administrationem rerum/ vt in d. §. si vero. hic per Jo. mo. alleg. qui debet sic intelligi secūdum glo. quam ibi sequuntur Bar. Saly. Alex. ⁊ Jason in. l. dedi tibi. §. si quis. ff. de cōdi. causa dat quod verum secundum Bar. ibi nisi esset patris magna ꝓdigalitas: quia 3 * tunc ꝑmittitur filio patrem corrigere.

¶ In his aūt que sunt iuris non est dubiū quin pater a filio possit corrigi: vt resultat ex. d. §. si quis. et glo. in verb. posse. que dicit ꝙ non videtur fieri iniuria maioribus: si a minoribus melius dicatur. l. potioris. ff. de offi. recto. prouincie. Probus.

[d] ¶ Dic ꝙ sic. Istud firmat Panor. in. c. cum desideres in primo no. s̄. hoc titu. dum dicit: nota ꝙ nemo debet cōicare excōmunicato ante absolutionem/ q̄tuncunq3 dignitatis existat: vnde etiam episcopus cōmunicando cum excōicato ante absolutionem/ incidit in excōicationē. 4 Nam * ius indifferenter excōmunicat participantes excōicato: cui omnes subijciuntur: vt in. c. j. s̄. de consti. hoc tamen non ꝓcedit in papa: q2 ipse cōicando ex cōicatos nō incidit in canonem. glo. c. nulli. s̄. hoc titu. quam ibi sequuntur Panor referēdo Jo. de lignia. idem tenere in cle. si summus. hoc tit: ratio secundum eundem ibi: ⁊ in. c. cum desideres. eo. q2 excōmunicatio que ꝯtrahitur ex participatiōe: est de iure positiuo/ quo papa nō ligatur. c. proposuit. s̄. de cōcessione p̄ben. cum alijs infinitis.

¶ Nam tanta est potestas pape circa ius positiuū: vt si tollat constitutionem promulgantem excōicationē/ ⁊ vult eā haberi pro infecta excōicati illius vigore (dico ꝯstitutionis) non indigent absolutione. dico in. c. quicunq3. j̄. hoc titulo. Probus.

[e] 5 ¶ Autoritate canonis. An autem episcopus * ligetur constitutione sua: vide per Bald. in auten. quibuscunq3 in fine. C. de sacrosan. eccle. vbi dicit quod non. Cum nullus habeat in seipsum iurisditionem/ alias esset agens ⁊ patiens in eodem subiecto: vide glo. in cle. ij. in ver. ceterum de elect. ibi faciunt illud autoritate iuris. Istud non procedit in papa. no. Imol. in cle. fina. de senten. excō. Probꝰ.

[f] ¶ Denūciari. Q3 licet excōmunicatio nō suspēdatur ꝑ appellationē sequētē: tū * appellatio impedit excōicatiōis denūtiationē. c. pastoralis. s̄. d̄ appel. no. Do. cō. vij. subtiliter ⁊ copiose/ dico in. c. is cui. in ver. nō suspēdit. hoc tit. Prob.

[g] ¶ Canonicā. Vide in simili que citat de promotione canonica. Domi. consi. viij. col. iij. quidam Cardinalis. Probus.

[h] ¶ Tenetur. Domi. consi. vij. subtiliter ⁊ copiose. dicit ꝙ dicēs sententiā iniustā/ habet probare: quia ꝓ * iustitia sententie ⁊ censure presumitur: nisi cōtrariū probet. not. Inno. in. c. bone el. j. s̄. de elec. nec etiā sola probatio iniustitie sufficeret/ cui requiratur animus iniuriandi/ ⁊ iste animus in iudice nō presumitur: cū pro gestis iudicis presumatur/ pro quo facit ꝙ in dubio iudex male iudicans potius presumitur fecisse per imperitiam q̄3 ex dolo. institu. de oblig. que ex quasi delicto nascun. in prin. facit. l. merito. ff. pro socio. Probus.

¶ Innocentius quartus in concilio generali Lugdunensi. Cap. iiij.

Q Uia periculosum est episcopis & eorum superioribus, propter executionem pontificalis officij quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti, vel

suspensionis incurrant sententiam ipso facto.

¶Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati nullius constitutionis occasione sententię siue mādati prædictam incurrant sententiam vllatenus ipso iure, ¶Nisi in ipsis de episcopis expressa mentio habeatur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Sententia excōicationis interdicti ⁊ suspensionis in multis casibus pari passu ambulant.
2 Constitutio durat post finem regiminis constituentis.
Mandatum plerunq; fit causa non cognita: inter partes solenniter.
Constitutio episcopi nō astringit supiores: sed inferiores tantum.
3 Rescripta de iusticia / transeunt per audientiam publicā.
Clausula generalis quos comprehendat: vide hic.
4 Omnis superior episcopo / est episcop⁹: deme cardinales.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Nullus ordo maior est episcopo.

QVia periculosum, Casus. pretextu cōstitutionis sentētie seu mādati generalis quib⁹ ligētur suspēsione vel interdicto contra faciētes ipso facto epī ⁊ alij superiores nō artantur: nisi in ipsis de epīs caueatur expresse[supiorib⁹] sc; archiepiscopis/primatibus/⁊ patriarchis. Et ideo est eis cautius puidendum. s. hoc lib. de elec. vbi. ff. de carbo. edic. l. j. §. si quis vero. xlij. dist. quiescamus. lxj. distinct. miramur [incūbit] circa correctiōes/cōsecratiōes/ordinatiōes/⁊ bñdictiōes solēnes/tā psonarū/q̄ locorū/inqsitiones ⁊ reformationes. s. eo. qualiter. ij. s. de cōsecra. ecclesie vel alta. aqua: s. de elec. quod sicut. §. pterea ⁊ c. transmissa[suspēsionis] dicit Innoc. secus in excōicatione: sed quare/cum 1 interdicti * suspensionis/⁊ excōis sententie in multis casibus pari passu ambulēt. s. eo. cū medicinalis. §. ⁊ hec eadem. j. eo. statutū. s. de appel. ad hec qm̄/dic nec tollatur canon quo ad epōs. xvij. q. iiij. c. si quis suadente: que est fauorabilis toti clero: ⁊ ne tollatur canon. s. hoc lib. de homicid. p humani ⁊ canō honorij. iiij. s. hoc lib. de pen. c. fi. §. q si quis. ⁊ §. presenti in quibus colūnis ecclesie prouidetur. Sed in primo toti clero[prouideri] ne pastorale officium impediri cōtingat[cōstitutionis] generaliter late. s. de solutio. c. ij. ⁊ eo. sacro. ⁊ c. cū medicinalis. s. hoc lib. de re iudi. cum eterni: ⁊. s. hoc lib. de elect. statuim⁹: ⁊ si que sunt similes[sentētie] sūt ī genere late a papa vel legato: vel quouis superiore. Et idē dico in mādato: ⁊ dico q hec 2 verba nō sunt idē: q: cōstitutio * durat post finē regiminis cōstituētis. s. de off. leg. c. fi. ⁊ sententia que etiā cum cause cognitione ferri debet: sic intelligo. C. de postulan. l. j. Sed si esset mandatū quod plerūq; fit causa nō cognita inter partes solēniter/⁊ tunc nō durat vltra finem regiminis mandantis. ff. de pen. l. fi.

¶Sed quid si dicat cōstitutio vel sententia seu mādatum de epō ⁊ quolibet alio/nunqd astringentur supiores dicit Hostien. q nō: sed inferiores tantū. s. de rescri. sedes. Cōtradic. arg. s. hoc lib. de pcura. c. quid ad agendū. §. j. vbi opinio doctorū deciditur tacta. ff. si quis cautio. l. sed ⁊ si quis. §. quesitū. Et dicta decreta. sedes loqtur in rescriptis 3 * de iusticia que trāseunt per audientiā publicam q̄ sunt a stricte [a] interpretanda/q̄ etiā primo enumerat inferiores ⁊ post vult exprimere maiores sub clausula generali.

¶Dicit etiam Hostien. q dicēdo epōs ⁊ alius superior / q archiepōs tantū astringitur non primas/nec patriarcha. Dicit etiam quod dicendo epōs ⁊ quilibet superior/ intelligit astringi archiepōs ⁊ primas nō patriarcha: pro se allegat hec esse penalia: de peniten. distin. prima pene. ff. de penis l. si de interpretatione: ⁊. l. si preses.

¶Sed contra sentio/vt hic erat clausula generalis quisquis: vnde post subijciendo de episcopis ⁊ alijs quibuscūq; vel quibuslibet superioribus/de inferiorib⁹ intelligi nō poterat: ⁊ propter hoc, forte subijcit nisi in ipsis epīs. ⁊c. 4 vel nihil subijciens de alijs expresse/ ⁊ omnis superior * b episcopo est [b] epōs: in hoc tamen cardinales nō includo: ⁊ de hoc no. s. de scisma. c. j. §. omnē. Io. Mo. Cardi.

a STricte. Vide Io. mo. in. c. ij. s. de fili. presbyte. ⁊ in. c. solet. s. isto titu. Probus.

b ¶Est episcopus. Potest esse ratio: q: nullus 1 * ordo est maior episcopo: no. Bar. in. l. prima. §. si quis. numero. iiij. ff. de appella. vbi dicit q cardinales non habent maiorem dignitatem epīs: licet habeant maius officium. Probus.

¶Innocentius Quartus in concilio Ludunen. Cap. V.

ROmana ecclesia, & infra ceterum interdicti, suspensionis, vel excōmunicationis sentētias latas ab officialibus archidiaconorum seu quibuslibet alijs iurisditionem habentibus suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditis, Remē. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicatoribus) non relaxent, salua contraria super hoc consuetudine, si quem habent.

¶Porro excommunicationū sententiæ a Remēsi archiepiscopo suisque officialibus generaliter promulgatæ subiectos eiusdem iurisditioni archiepiscopi tantum ligant.

¶Sed nec in specie, nec in genere pro culpis, & offensis præteritis vel præsentibus excōmunicationum sententias absque competenti monitione præmissa promulgent, & si contra præsumpserint, iniustas nouerint esse illas.

¶Caueant etiam ne tales sentētias excommunicationis, siue specialiter, siue generaliter in aliquos, pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam cōmissis sub hac forma, si de illis infra tale tempus minime satisfecerint proferre præsumant, nisi mora in exhibenda satisfactione, vel culpa seu offensa præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur, aut alia rationabilis (quam in ipsis sententijs exprimant) causa subsit.

¶In vniuersitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum periculū vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri, sed in illos duntaxat de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles esse constiterit promulgetur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Archiepiscopus potest facere canonem seu constitutionez prouincialem: totam prouinciam tangentem/⁊ eam pene adiectione iuuare.
2 Leuius eneruatur clausula generalis ꝙ̄ specialis.
3 Tractus futuri temporis/non spectat ad iudicem.
4 Regulariter sententia ius respicit.
5 Regulariter sententie pro futuris culpis nō sunt ferēde
6 In cancellaria datur forma sententie contra occultos detentores.
7 Uniuersitas dicitur vt hic.
8 Uniuersitas ab exordio/non potest constitui in vno: licet constituta in vno possit saluari.
Uniuersitas/cōitas/collegium/corpus/societas/sunt quasi idem significantia.
Cōmunitas dicitur vt hic/prout ⁊ collegium.
9 Episcopus ⁊ capitulum sunt vnum corpus.
Decem oues faciunt gregem.
Collegium dicitur persona non vera sed representata.
10 Actus actiuorum sunt in patiēte bene disposito.
Usucapiens vniuersa: nō vsucapit singula.
11 Si non valet vt ago valeat vt valere potest.
Potentia est de genere bonorum.
Illud possumus ꝙ commode possumus.
12 Iure communi/omne illicitum prohibetur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Clericos percutientes eos laicos putantes: an excusentur a sententia canonis.
2 Ignorantia supina habet vim scientie.
3 Excōmunicare est actus iurisditionis.
4 Quis seipsum non potest excommunicare.
5 Tempus futurum est fauorabilius ꝙ̄ preteritum.
6 Uniuersitas quare non debeat excommunicari.
7 Collegium dicitur vt hic.
Plus se non extendit confirmatio: quam se/extendat confirmabile.
8 Entia nolunt male disponi.
9 Excommunicatio quando feratur in collegium.
10 Uniuersitas vel collegium quando dicitur deliquisse.
11 Possumus: quod honeste possumus.
12 Penitus prohibemus: dicitur clausula potestatis priuatiua.
13 Paria sunt committere contra legem viuam vel mortuaz.
14 Consuetudo non est leuis autoritatis.

ROmana, Hec decre. habet q̄n ꝙ̄ dicta. Primum ꝙ archiepiscopus Remen. ⁊ ei⁹ officiales excōmunicatiōis/suspēsionis / ⁊ interdicti sententias a subditis illorum suffraganeoruz prolatas: nō relaxent: salua consuetudine si quam habent. Secūdum §. [porro] excommunicationum sententie ab istis late generaliter: subiectos ipsius archiepiscopi tantum ligent. Tertium §. [Sed nec ipsi] in genere vel in specie pro culpis p̄teritis/vel presentib⁹ excōicationū sententias non proferant nō premissa monitione. Quartum §. [caueant] ipsi pro culpis futuris vel iam commissis excōicationū sentētias nō ꝓferāt: nisi ī certis casib⁹. Quintum §. [vniuersitatē] ipsi ī vniuersiatē excōicationū sententias non proferāt. Et ratio subdit: ⁊ in quos excōmunicationis snia sit ferenda docetur [excōicatorib⁹] isti siquidē ad excōicatores remittendi sunt absoluēdi. s̄. eo. per tuas ⁊. s̄. de off. ord. ad reprimendā: ⁊ absoluēdo nihil agūt: cuz istorum excōicatorū regulariter non sint iudices. ī. eo. venerabilibus .§. R. s̄. de off. ordi. pastoralis ⁊. ī. eo. §. j. nota [consuetudine] Nam ɔsuetudo hoc casu aprobatur. s̄. hoc lib. de appella. Romana. §. j. s̄. de no. oper. nuncia. significantibus [sententie] bene dicit sententie. Nā si esset canō illo ligarentur omnes. s̄. eo. a nobis: dūmodo subditi sciant: vel eorum ignorantia a non sit supina b. s̄. hoc lib. de consti. c. ij. R. j. ff. de decre. ab ord. facien. l. fina. Et voco subditū etiā ratione delicti. ff. de offi. presid. l. iij. vel quouis alio modo. de quibus nota. s̄. de off. ord. pastoralis. Et dico ꝙ * archiep̄s potest facere canonē seu cōstitutionē ꝓuincialē/totam ꝓuinciā tangentē. s̄. hoc lib. de censib. Romana. §. postꝗ̄. Et vbi potest cōstituere: ibidē sua constitutio se extēdit: ⁊ suam cōstitutionē archiep̄s pene adiectione iuuare posset: vt in. c. a nobis/generaliter dicendo excōmunico oēs qui furtū fecerint [ligant] Et est ratio nominatim excōicādo nō subditū c iste nō ligaret. s̄. de iudic. at si clerici. Ergo multominus iste sub generalitate non cōprehenditur: cum leuius * eneruetur clausula generalis: ꝙ̄ specialis. s̄. de rescrip. pastoralis [in specie] dicendo excōmunico. P. qr edificauit in cemiterio ecclesie in genere dicendo excōico omnes qui edificant vel edificauerunt in cemiterio ecclesie [competenti] voco ɔpetentem generalē/quando est ferenda generalis sentētia. s̄. de off. ordi. si sacerdos ⁊ quando specialis/tūc p̄cedat monitio specialis [iniustas.]

¶ Ex hoc euidēter ꝓbatur ꝙ sententia lata cōtra canonem sacro. s̄. eo. non est nulla/sed iniusta [caueant] archiep̄s ⁊ eius officiales [sentētias] excōicationis/suspēsiōis/ ⁊ interdicti [in aliquos] etiā subditos [pro futuris] nota ergo ꝙ tractus d * futuri e temporis nō spectat ad iudicem. ff. de vsur. l. j. in fine.

¶ Sed ɔtra. ff. si serui. vēdice. l. egi. ⁊. ff. de libe. agnoscē. l. si quis ali. §. alimēta. Sol. vbi ius nō est p̄sens/ quod iudex respiciat futura/nec spectat tract⁹ t̄pis ad eū: vt hic: ⁊. ff. de vsur. l. j. Sed vbi ius est presens: vel ꝓpter principale: vel accessoriū secus. vt in. d. l. egi: ⁊ est expressum. C. in quib. caus. colo. do. accu. pos. l. j. lib. xj. s̄. de ꝓcura. auditis. ⁊ colligitur. ff. pro socio. l. pro socio arbiter vbi de hoc C. de fideiusso. l. j. Et hec distinctio hic colligitur: nā vbi mora/culpa/vel offensa ꝓcedunt/iam interest: ⁊ ab hoc sententia ferri potest propter ius p̄sens. Secus si nullū istorum subsit: vnde cū sentētia * regulariter ius respicit: licet possit etiā cū hoc pro futuris ferri vt dictis iurib⁹: cōstitutio dūtaxat regulariter futura respicit. s̄. de ɔstitu. c. fi. Et ideo licet ꝑ constitutionem ferri possit excōicatio ꝓ culpis futuris: vt. c. a nobis/nō tamen per sententiam regulariter debet ferri: vt hic [sub hac forma] nunquid est ꝑ istum. §. correctus canon. s̄. de apella. preterea. ij. dic ꝙ non sed est interpretatus: quia pro futuris * vel cōmissis culpis regulariter sentētie nō sunt ferēde: fallit nisi mora ⁊c.

¶ Sed qualiter potest esse commissum quod culpa nō precesserit/dic ꝙ non: respiciendo iam commissum / sed posset esse commissum iam perpetratum/non tamen esset in culpa quo ad satisfactionem non petitam exhibendam/que si quidem culpa primo debet declarari/⁊ tunc omittens ad satisfactionem compelli debet: arg. C. de actio. ⁊ obliga. negantes [mora] vt quia condēnatus non soluit: tunc mora precedente/prefigi sibi poterit terminus ad soluendum: alioquin excommunicatio in eum proferri potest/ [culpa] Episcopus visitās vidit clericos negligentes circa officiū diuinum potest (negligentia precedente) excommunicationis sententiaz ferre in omnes qui non intersunt vel interefunt officio diuino/ [offensa] vt si quis tenuisset concubinam/a qua fuerit separatus: iuste potest in eum ferri sentētia: dicendo te excommunico si vlterius tenueris eam/ vt s̄. eo. si cōcubine. [rationabilis] verbi gratia/nescitur quis fecit furtum/vel aliud delictum: hoc casu potest ferri sententia in genere: per. d. c. si sacerdos: quod est verum quando nescitur quis commisit delictum. Et sic * datur in cancellaria f forma que vocatur contra occultos detentores: quorum nomina prorsus ignorantur/vnde nec in genere/ nec in specie: sententie excommunicationis sunt ferende pro futuris ⁊ commissis culpis/vt hic: sed fallit/ vt in versi. nisi mora/ potest etiam poni exemplum de causa rationabili. s̄. de testib. constitutus. primo ⁊ secundo [vniuersitatē] vniuersitas * dicta ab vniuerso vniuersum. i. in vnū ꝟsuz: quando plures habent ius vel causam verti in vnum / vt viuersitatem faciant: quia hoc est eis concessum ab his qui supra hoc ius habent. ff. de colleg. illi. l. iij. Et vniuersitas est plurium corporum inter se distantium vno nomine specialiter eis deputato collecta. Et ob hoc vniuersitas ab * exordio non potest constitui in vno: licet constituta in vno possit saluari. ff. quod cuiusqꝫ vniuer. l. sicut. §. fina. Et hec nomina vniuersitas/ communitas/ collegium/ corpus/ societas/sunt quasi idem significantia: vnde communitas a communi * dicta/⁊ est commune compositum a con ⁊ munium. i. officium h quasi plurium in vnum officiū. s̄. de ꝓcu

i ratoꝛ.consulti:vt quia habent archam [l] comunē / sigillū cōmune:⁊ vnum rectoꝛē:⁊ consimilia:arg.ſ. de cōcessio. preben.c.dilecta.

k ¶Et collegium quasi in vnum collectum. Et [k] est collegium societas collegaꝝ in vno honoꝛe positoꝝ: ⁊ hoc potest dici.ſ.capitulū ⁊ ob hoc appellatione capituli placentini: dūtaxat clericos ecclesie cathedralis compꝛehēdit.ſ. titu.ꝓxi.c.cum clerici:non eīn est vnus honoꝛ oīm clericorū totius capl'i placētini. Et capitulū ⁊ eps̄ * sunt vnū coꝛpus/ita quod episcopus est caput: ⁊ capitulum membꝛa.ſ.de his que fiunt a pꝛela.sine consen.capituli. nouit. Et ista dicuntur vnum non simplicíter sed aggregatiue: vt archa est vnum aggregatione:vt domus : sicut etiam grex est vnum aggregatione / qꝛ.x.oues faciunt gregem. ff.de abige.oues.Et ob hoc nullū istoꝝ est ꝑsona vera q̄ est rei rationalis indiuidua substātia: ⁊ collegium dicitur

l ꝑsona non vera [l]:sed repꝛesentata.ff.de fideiusso.moꝛtuo.

¶Et,quia,excommunicatione ligatur ꝑsona vera: qꝛ ꝑsona habet animā rationalem que sola ligatur excōicatiōe: vt no.ſ.eo.cum medicinalis: ideo hic penitus ꝓhibetur excōicatiōis sentētia in vniuersitatē ꝓferri : vt hic: quasi dicat potestas ferendi hanc sententiam omnino subtrahitur vt sentētia lata ī hoc casu sit nulla:argu .C.de legi. non dubium:secus si alias nō haberet iurisditio in ꝑsonam veram.arg.ſ.hoc lib.de off.oꝛdina.Romana.§. officiales. Et hec est maioꝛ pꝛohibitio ꝗ̄ ibi:vt liquet ex verbis. Et

m hec non est persona vera:sed repꝛesentata in qua nō [m] cadit excōicatio. Nam in.§.officiales/materia est apta ad recipiendum excōicationē/licet modus ꝓcedēdi nō sit aptꝰ Sed hec.§.persona repn̄tata nō est capax impꝛ̄ssionis ex-

n.o 10 cōis:⁊ ob hoc nihil agit: qꝛ ꝭm [n] philosophū actꝰ [o] * actiuo

p rum sunt in patiente bene disposito [p] . Et iam si referri posset ad veram ꝑsonam:ꝯtingeret pueꝝ vniꝰ diei in hāc sententiā incidere:⁊ absentes.

q ¶Dico [q] tn̄ sententiā posse ex causa ferri in omnes de vniuersitate qui fuerunt in tali facto in eo mādato rebelles. Item ferendo sententiā excōis in vniuersitatem nō videtur ferre in singulares personas:sicut possidens vel vsucapiens vniuersa nō possidet vel vsucapit singula.ff.de acquir.posses.l.qui vniuersas in pꝛinci.⁊.ff.de vsucapio. eum qui edes. in pꝛinc.⁊.l.rex mixtura. arg.xij.q.ij.q̇ manumittitur.ff.quod cuiusq̧ vniuers.sicut.§.j.

¶Sed dices/ excōmunicatio lata in vniuersitatem nō habens in quid agat quo ad vniuersitatem / agit in singulares partes:vt hic videtur innuere:arg.ff.de pact.l.item si vnus.§.si acceptilatio.

11 ¶Sed dic ꝙ illud generale.Si nō * valet vt ago valeat vt valere potest.ſ.de despōsa.impub.tue:⁊.ſ. hoc lib.eo. c.j.§.j.est intelligendū vbi nō sequitur inconueniēs:vt ibi Sed hic incōueniēs sequeretur. Item.§. si acceptilatio loquitur vbi est acceptilatio inutilis ratione materie : vt quia est interposita super contractu non verbis facto / in quo potest:⁊ si non ipso iure/ ope tamē exceptionis. Sed hec in materiam subiectam nihil potest: vt in vniuersum/ ⁊ agere in singulis hoc casu non est posse/cum potentia sit

r de genere bonoꝛum [r] ꝭm philosophum . Et omnis potestas a domino tribuitur ad iusticiam ⁊ rectum iudicium exercendum.ſ.hoc lib.de homic.c.j.§.cunctꝫ. Et ob hoc il-

s lud possumus quod commode [s] possumus.ff.de verb . signifi.nepos pꝛoculo.

¶Item papa volens ꝓuidere contra fatuas remissiōes sic eas repꝛobat ꝙ facte nō teneāt.ſ.hoc lib.ti.pꝛoxi.c. fi. Ergo sic potest repꝛobare excommunicationem ꝙ lata nō

t teneat quod facere videtur:cū dicit penitus [t] ꝓhibemus arg.ff.de postu.l.quos pꝛohibet.

12 ¶Item * iure communi omne illicitum pꝛohibetur/ ⁊ sic hoc illicitum pꝛohibitum est adijcere ad hanc specialem pꝛohibitionem: vt hic foꝛtioꝛ est pꝛohibitio vt factam contrarium non teneat/etiam si alias teneret speciali pꝛohibitione non facta auctē.de aliena.et emphi.§.sanctissimas: collatione nona.

¶Sed contra.supꝛa eo.sacrosan.⁊.ī.eo si sententia.§.cum vero.Sol.ibi erat directo materia capax pene imposita: hic non.dico tamen sententiam interdicti posse iuste ferri in vniuersitatem pꝛo delicto alterius. xvj. questione. iiij. frater.supꝛa de sponsal.capi.non est [culpabiles] sed,quando ⁊ qualiter/tene doctrinam. ī. eo .§. caueant traditam. Joannes Mona.Cardinalis.

a 1 IGnoꝛantia. * Idem dic de his qui clericos ꝑcutiūt: putantes eos laicos ⁊ ignoꝛātes:qꝛ tunc excusant a sententia canonis:si q̇s suadēte. Et hec ignoꝛantia verificatur iuramēto:secus si eoꝛum ignoꝛātia sit supina/ꝓ quo vide q̄ late tradit Hierō. de toꝛtis.con.suo:col.xj.versi. Sed foꝛtius quod reperies post consil. Antho.de Butrio. Pꝛobus.

b 2 ¶Supina.Quia hec* habet vim sciē. Rom. consil. 140. in fine allegat.c.j.ſ.de postula,pꝛelato.⁊.c.cum in tua.ſ.q̇ matr.accusa. poss. Pꝛobus.

c ¶Non subditū. Quia in non subditum nō habet iurisdi-

3 tionē.Sed * excōicare est actus iurisditionis:glo.in.cap. trāsmissam.ſ.de elec, ergo non potest illū excōicare.c.vt animaꝝ.ſ.de cōstitu.hoc lib.

¶Hinc sumpta occasiōe Pꝛepo.in.c.quotiēs:col.j.pꝛīa.q. vij.dicit ꝙ q̇s seipsū nō pōt excōicare : ratio patet in eui denti: qꝛ per iurisditionem q̇s ꝯstituitur in gradu supioꝛitatis respectu eiꝰ in quē habet iurisditionem:qꝛ est iudex eius. Qꝛ nullus in superioꝛem ⁊ equalē habet iurisditionem.c.innotuit.ſ.de elec.⁊.l.ille a quo.ff. ad trebel. ⁊ per consequens nullus in seipsum : igitur non potest seipsum excommunicare. Pꝛobus.

d ¶Tractꝰ.Adde glo.post tex.in.l. nō quemadmodū.ff.de iud.glo.in.§.ꝑiudiciales.inst.de actio.glo.in.l.j.C.de fidei cō.quas in.d.l.non.Bar.⁊ Paul.sequūtur : idem Bar. et Jas.in.l.vbi aūt.§.qui soꝛtem.ff.de ver.oblig.qui dicūt ꝙ si ꝓmisisti q̇d singulis ānis:potero agere vt cōdēneris. vt in futurū soluas: Et hoc verū nisi esset in potestate mei exigere:⁊ totū debitū/ ⁊ cursum pꝛestationū sequentiū impedire:ꝑ.l.j.§.j.ff.de vsur.hic per Jo.mo.alleg.ꝭm pꝛefatos Docto.⁊ Bal.in.d.l.⁊non ita intelligas dictū Jo.mo. hic. ¶Juxta thema habes q̄ citat Alex.de imol.in cō.50. nu. ij.in causa ⁊ lite.volu.v.post Guil. de cuno.⁊.Bar. in.l.si idem cū eodem in pꝛin . ff.de.iurisd.om.iud.statuto cauet ꝙ potestas habeat iurisditionem in causis centū libraꝝ et vltra. modo quidā,petijt ānuū debitū/nedū ꝓ tpe pꝛeterito sed etiā pꝛo futuro:iuxta not.in.d.l.nō quemadmodum ⁊.d.l.j.C.de fideicom.⁊ ꝯputatis q̄ꝫtitatibus oīm dictoꝝ annoꝛum summa excederet quantitatem libꝛarum centū: an potestas poterit esse iudex in illa causa.⁊ determinant: aut erat vna actio pꝛo toto tempoꝛe:⁊ summe tunc coaceruari debent/aut non erat vna actio pꝛo toto tempoꝛe:⁊ tūc secus per illum tex. Pꝛobus.

e 4 ¶Futuri tempoꝛis.Quod est tempus * fauoꝛabilius per ea que tradit Domi.in consi.xviij.in fi.quia copiose.ꝙ quādo in statutis apponitur verbum dubium quod potest notare tempus pꝛeteritum ⁊ futurum: in dubio debet intelligi vt potius includat tempus futurum ꝗ̄ pꝛeteritum/allegat glo.cap.secundo.ſ.de consti.hoc lib.⁊ in.c.j.ſ.de cler. non residen.eo.lib. Pꝛobus.

f ¶In cancellaria.Istud latissime expediui in.c.fi.ſ.de constitutio. Pꝛobus.

g ¶Uniuersitatem.Hic ⁊ alibi scribentes laboꝛant circa ra-

5 tionem ad tex.nostrum; videlicet ꝙ vniuersitas * non debeat excommunicari. Pꝛimo glos.in capitulo.sicut vir.vij. q.pꝛima.dicit id fieri.quia si ecclesia vel ciuitas posset excommunicari sequeretur absurditas:nā omnibus illis moꝛtuis ⁊ alijs substitutis est eadem ecclesia/ergo adhuc esset excommunicata si pꝛioꝛes canonici non petijssent absolutionem:quod an sit verum/mouet Bar. in.l. inter stipulantem.§.sacram.in fine.ff.de verboꝛuꝫ obliga.⁊ in.l.quod in rerum.§.fina.in fine.de lega.pꝛi.vbi nihil decidit/sed remittit ad canonistas in.capi.aduersus cōsules.ſ. de immunita.eccle.⁊ Innocen.in capitu.grauem.ſ.hoc titu. quos videas. ¶Ut veniamus ad intētum celerius Domi.quē ibi sequitur Pꝛepo.in dicto capitulo.sicut vir aliaꝫ voluit reddere rationem ⁊ potissimam.Quia materia non est capax:actus autem ⁊ passiones (pꝛout in facto consistunt) sunt singuloꝛum/non autem collegij vel vniuersitatis/ vt bene pꝛobatur.c.ij.de testib.hoc lib.

¶Constat autem ꝙ vniuersitas vel collegiū non est quid singulare:nisi per repꝛesentationem/vt per Joannem monachum hic subijcitur:quem alij insequuntur:⁊ in capitulo.vt,circa.numero septimo.ſ. de elect. Excommunicatio autem ligat solum veram non repꝛesentatem personam.c. p.⁊.g.ſ.de offi.delega.⁊.c.sicut el.iij.ſ.de iureiur.⁊ habētem animam rationalem:vt in sequen.dicitur ⁊ baptisataꝫ c.omnis chꝛistianus.xj.q.tertia/iuxta illud/ quia nihil ad

nos de his que foris sunt. Jo.mo.in phe. vbi dixi q̄ oīa cessant in vniuersitate: vt patet ad oculum.

¶ Aliam rationē voluit reddere Fely.in.c.dilecti.col.j.§. de except.post Richar. dicens ꝙ q̄uis possibile sit omnes de aliqua ꝯmunitate deliquisse: tamen raro hoc ꝯtingit: ⁊ iura adaptantur ad frequenti⁹ accidētia.l. nā ad ea.ff. de legi. pro hoc allegat.c.cōmessationes.xliiij.distin. vbi dicitur in fine: ꝙ multitudo frāgenda est monitionib⁹ nō leuissimis sed instātissimis: ergo nō excōicatione.

¶ Guiller. hic post arch.⁊ Jo. and.in nouel. videtur his adherere ⁊ alij post eum: vide hic Hostien. q̄ optime loquitur in liquidatione intenti. Probus.

h ¶ .i.officium. Idem Jo.mo.in rub.de sponsal.⁊ matri.§.⁊ ibi dici. Probus.

i ¶ Archā cōmunē. Uide alia signa collegij p Do. meum in ij.lib.respon.c.x.col.iij.⁊ Roma.consi.ccccxxxvj.nume. vj. quod indultum. Probus.

k 6 ¶ Et est. Uel dic * collegiū est collectio corpoꝝ rationabiliū: constituens vnum corpus representatum.

¶ Uel est collectio plurium inter se distātiū vno nomine nūcupatū ƀm Bal.in rub.C. p socio. refert do. meus.ij.libro respōso.ca.x.colum.ij.

¶ Uel scd̄m Rom.con.436.nu.iij.q̄d in dultū Petri/ꝙ collegiū est corpus quoddā: quod ex multis adinuicem collectis conficitur/non aūt ex vna sola p̄sona: licet in vna per casus superuenientiū: ius eius remanere possit.l. sicut in fine.ff.ꝙ cuiusq̄ vniuersi.

¶ Ideo dicimus ipsum collegiū seu vniuersitatem in seipsam ꝯsideratā animā nō habere / vt aduersus eā excōicatio possit ferri: vt hic: tum q̄ nō possunt discerni ꝯsentientes (qui solū debent excōicari) a dissentientibus Calca. cō.j.col.iiij. vbi multa congerit de collegio q̄ videre licet.

¶ In eo eī quod dicitur in.c.p.⁊.g.§.de off.deleg. ꝙ excōicatio nō fertur nisi in p̄sonam: verū animam rationalem habentem.c.si quis p̄sbyteroꝝ.§.de reb.eccle.nō alienā.⁊ est de mente Jo.mo.in sequen. Probus.

l ¶ Non vera. Idem Joā.mo.in.c.vt circa.§.de elec. et ibi dixi. Probus.

m ¶ Non cadit. Nec personalis citatio/ etiā in criminali citatur: in argu. citationis animaliū brutoꝝ. d. Chassane⁹ con.j.col.iiij.ver.ad secundum. Probus.

n 7 ¶ Quia ƀm philosophū. Istud facit ad aliud ꝙ plus * nō se extendit ꝯfirmatio q̄ se extendat ꝯfirmabile q̄ ꝯfirmatio fit super cōfirmabili: ⁊ sic non est maioris ꝯprehensionis confirmatio q̄ sit illud quod ꝯfirmatur: q̄ act⁹ actiuoꝝ sunt in patiēte bn̄ disposito: istud lego apud Alex. in con.cxxiij.ver. modo istis presuppositis scripsit ecclesiasticus.volu.iiij. Probus.

o ¶ Actus. Sup quibus se fundans ⁊ certis alijs satis est ostēdere ꝙ illi fuerint legitime gesti licet aliter nō p̄bent habilitatē p̄sone ad illos actus: p hoc habes tex.sing. secundū Sozi.con.cclviij.col.ij.in causa vicarie/in.c.in p̄sentia.vbi Panor: ⁊ alij.moder.§.de p̄ba. Nā ibi syndic⁹ monasterij dūtaxat p̄bauit illū obtulisse se ⁊ sua: ⁊ ex eo presumitur ꝙ fuerit legitime etatis ⁊ discretionis: vnde contrariū asserenti incūbit onus p̄bandi: vide Joā.and.in re gu.infamibus. Probus.

p ¶ Bene disposito: istud adducit do. Bar.de chassaneo: cō.j.in.v.p̄supposito in.§.quinto p̄suppono ad p̄bandū q̄ animalia irrationabilia q̄ demoliūtur vineas Burgūdie sēt notorie exempta a iurisditione epī Heduen. ⁊ sic ꝙ cōtra ca ratione cōtumacie/sententia excōmunicatiōis seu anathematisationis non possit ferri.

8 ¶ Ratio dicti resultat ex alio quā citat Philo.xij.metaphi.ꝙ entia * nolunt male disponi: refert Marta. Sozi.cō.clxv.col.vlj. visis.⁊ consil. cclxxviij.col.j.in questione vertenti.

¶ Istud dictum Joā.mo. quod dicit Philo. legitur.lib.ij. de aīa/quod p̄bat in.c.venerabilē.§.de elec.⁊ Luce.x. vbi xp̄s ad apostolos dicit/ ꝙ inquācunq̄ domū intrauerint benedicant habitātes in eā cuius benedictiōis: si fuerint capaces bn̄ quidē alioqn ad ip̄os ap̄l'os reuertet̄. Prob⁹.

q 9 ¶ Dico. Pro hoc dicto vide ea q̄ citantur a Fely.in.c. dilecte in xp̄o.col.j.§.de excep.post Hostie.in summa in ti. de ꝯtuma.§ fi.ver. Ergo si ꝯstat/vbi dicit ꝙ si cōstat * totam vniuersitatē vel totum collegiū deliquisse: poterunt singuli excōicari: dicendo excōico priores ⁊ oēs de tali collegio qui parere noluerūt/allegat.c. p̄posui.§.de cler. excō.minist.⁊.c. p illoꝝ.§.de p̄ben.c.capitulū.§.de rescr.⁊.c.j.ne sed: vaccan.hoc lib.idem Fely.in.c. dilectus.el.ij. nu.vj.§.de symo. dicens hoc sonare tex.nostrū/ibi culpabiles firmauit ante. Fely. Jo.de ana.in.d.c.dilect⁹: col. ante pe. exemplificat in collegio monachoꝝ ⁊ cōi consilio.

¶ Et sic istud genus videlicet collegiū verificat̄ in specie videlicet in singulis postq̄ omnis species capax est.

¶ In p̄posito idem Feli.in.d.c.dilect⁹.col.j.ver. Secundo ꝯsidera. adducit ꝙ citat Jo.de imol.in.d.c.capitulū.colū.penul.ꝙ si ꝯstat excōicantem vtentē verbo collectiuo/ velle excōicare singulos: valet excōicatio. Si aūt constat ꝙ vult excōicare capitulū/vt ep̄m: nō valet: q̄ est persona representata ⁊ inanimata. vt.§.diximus post Jo.mo. in.c. vt circa vbi latius distinxi de elect.

¶ In dubio aūt p̄sumitur excōmunicasse singulos vt potius res valeat q̄ pereat.c.abbate.§.de ver. signi.⁊ hoc dota capacitate ⁊ culpa oīm de collegio: alias nō valet.

10 ¶ Et attēde: q̄ anteq̄ vniuersitas * vel collegiū dicatur deliquisse: oportet q̄d id probet̄ factū deliberato ⁊ cōmunicato cōsilio: alias non ꝯtra ipsam vniuersitatem: sed ꝯtra singulares p̄sonas faciētes agitur. Bar.in.l.aut facta.§.fi.in vlti.col.ff.de penis. per.l. semper.§.p̄io.ff. ꝙ vi aut clam.no.in glo.l.aliud.§.refertur.ff.de reg.iur.⁊.l.sed si ex dolo.§.j.ff.de dolo. refert ⁊ sequitur Paul.de cast.con.ciiij in causa Fortij parte.ij

¶ Premissa ꝯprobat Bal.con.cclxxxiij. visa inquisitione/ in prima parte: vbi dicit: ꝙ ad hoc vt vniuersitas deliquat in faciendo exigitur ꝙ ad sonū tube/vel campane/vel alio modo ꝯsueto se ꝯgreget: ⁊ deliberate cōicato ꝯsilio ad delinquendū procedat. Pro premissis vide que tradit Philip. corne.con.ccxxiij.col.ij.ver.cū constet ꝙ vniuersitas/ q̄d incipit ꝯsiderata forma: in.iiij.vol.⁊ Decius con.ccxxj.col. j.in ver. ex hac cōfirmatur: q̄d incipit non patitur angustia q̄ allegat Panor. post alios in.c.dilectus.el.ij.§. de symo. ⁊ Do.in.c.felicis.§.fi.col.ij.de penis.j.hoc lib.

¶ Uide etiam que dico in.c.presenti infra isto titu.

¶ Pro hoc vltimo intēto: vide Petr.de Ancha.con.clviij col.iiij.ver. p̄terea ex narratis/q̄ subdit id verū vt diximus in delicto in faciendo quod non habet tractū successiuum: secus si habeat tractū successiuū vt late ꝯprobat. Prob⁹.

r ¶ Bonorū. Istud idem dicit Jo.mo.in extrauagā. rem nō nouam/de dol.⁊ cōtumac.in glo.magna antepenul.col. et clarius: q̄ posse malum nō est posse: sed nō posse/p hoc habes tex.in.c.principium.§.charitas/de peniten.distinct.ij. facit q̄d citat Sozi.con.clxiiij.col.penul.visa bulla bonifacij/quod adest plenitudo potestatis in dispositione bonitatis/non autem prauitatis: nam potius tunc deberet dici plenitudo potestatis. Probus.

s ¶ Commode. Idem Joannes Monach.in capitulo quoniam.§.de heretic.⁊ capitulo.cum in ecclesijs/de preben.⁊ ibi dixi.

11 ¶ Et etiam possumus * quod honeste possumus per ea que citat Ang.consi.cxlij.super primo inquirēdum dum dicit/ꝙ vidua tempore luctus debet vt alimenta ab heredibus suscipiat in domo viri operari / si ibi salua honestate matrimoniali stare potest.ff.de op. liber.l.sicut patronus. Alias non tenetur ibi operari: quia nō dicitur posse quod honeste ipsa non potuit.ff.de condi.insti.l.si filius. Uide apostila.ad Bar.in.l.libertis.§.lucius.ff.de §. alimen.⁊ ciba.lega. Bald. in.l.prima.col. secunda. versic. tertio dubitatur.C.de lega.vide etiam que dixi in.c.contingit.§.de iureiur. Probus.

t ¶ Penitus. Q̄ʒ licet Jo.And.hic in glo.teneat sententiā excommunicationis latam in vniuersitatem validam fore/

12 tamen obstat dictio hec * penitus prohibemus/que dicitur potestatis priuatiua: probat ipse Jo. And. in cap. vnico col.prima.de postula.prela.hoc lib.ibi penitus/ ac si dicat ipso iure ⁊ sine exceptionis ope.

¶ Ideo huiusmodi excommunicationis sententia dicitur ipso iure nulla/tanq̄ a nō suo iudice lata.cap. at si clerici. §.de iudic.cum similibus. Et in hoc Archi. Guiller. Pet. Domi.⁊ Franc.cum Joanne Monach.conueniūt pro quo subdit Archid. quod dominus prohibet/omnino fieri non licet.xxviij.q.prima vnde nō sine ministerio dicit penitus q.d.omnem potestatem subtrahimus. Et sic in hoc casu de cetero lata sententia nulla erit.arg.cap. primi.de verbor. significa.hoc lib. Cuius sententie fuit Hostien. hic col.ij. vbi dicit secus si diceretur proferre non presumat / vt in capitu. Romana.§.officiales.§.de off.ord.hoc lib.

¶ Ex quibus patet ꝙ si feratur: ꝙ eo ipso actus nullitas dicitur interuenire prout in simili dicitur. Q̄ʒ omissio forme date ab homine/operatur act⁹ nullitatē: sicut ea que a

13 lege legitur introducta: cum sint * paria aliqua facere cōtra legem mortuam vel contra legem viuam. Panor. in capitulo/cum olim.numero sexto.supra.de arbitr.allegat capitu.fina.§.de accusa. vbi plus subdit/ꝙ quantum ad nul-

litatem actus.durius agitur cũ lege ꝙ cum ministro legis: voluit Bar.in.l.amplius.ff.rem rat.habe.ꝑ text.in.l.libertus.ff.de iure patro.vbi probatur ꝙ alienatio facta in fraudem legis est ipso iure nulla/si in fraudē hominis est reuocāda quod sentit Innoc.in.c. Rainaldus.s̄.de testa. vbi tenet indistincte ꝙ alienatio facta cōtra legem est nulla.Sed non semper corruit quando est facta contra dispositionem hominis.

¶ Istud possumus ampliare ad actum factũ contra consuetudinem:quia etiam dicitur nullus/cum cōsuetudo habeat vim legis iuribus vulgatis:facit illud:statuta nanqꝫ locorum ⁊ consuetudines sunt ius ciuile.c. ius ciuile.j.distin.l.omnes populi.ff.de iusti.⁊ iur.

¶ Item idē appellatione iuris venit consuetudo. Panor. in rub.de consuet.⁊ in.c.cum venisset.s̄.de eo qui mitti. in posses.⁊ in.c.primo.s̄.vt lite pend.⁊ in.c.licet.s̄. de ꝓba. Io.and.in.c.quintauallis/ad finem.s̄.de iureiur. Et merito q: ꝯsuetudo * nō est leuis auctoritatis.c.cum cōsuetudinis.s̄.de cōsuetu.pro hoc puncto remissiue vide Fely. post alios in.c.cum dilecta.s̄.de rescrip.Probus. 14

¶ Innocentius Quartus in concilio Lugdunen. Cap.vj.

DIlecto filio decano Aurelianen.& infra . Praeterea cum omnes leges omniaque iura vim vi repellere cunctisque se se defensare permittāt, licuit vtique ipsi decano(si praedictus balliuus eum bonis suis mũdanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare praesumpserit,vt superius est expressum)contra illius violentam iniuriam se tueri. ¶ Et quoniam aduersus eius niniam potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat,potuit se etiā spiritualiter gladio videlicet vtendo ecclesiastico defensare,ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia quę sunt ecclesię propria, & pro suo munimine illis vti,praesertim cum dictus balliuus post latas in eum ab eodem decano ex alijs causis excommunicationis sententias(sicut idem decanus asseruit)ipsum tanquam exinde prouocatus,sententijs ipsis contemptis bonis spoliasset eisdem,& propter hoc postmodum ipse decanus sententiam tulerit interdicti tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodem occasione praedictarum sententiarum & in ipsarum contemptum illatum. ¶ Et quidem cum liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impartiri auxilium, immo si potest & negligit,videatur iniuriantem fouere,ac esse particeps eius culpę,licuit ꝑfecto ipsi decano ꝓprio sibimet subuenire subsidio , & suammet temporalem iniuriam sua propria spirituali defensione tueri,sicque vtrũque quodammodo gladium & temporalem & ecclesiasticum alterum videlicet altero adiuuare,maxime quia hi duo gladij cōsueuerũt(exigente necessitate) sibi adinuicem suffragari,& in iuuamen alterius subuentione mutua frequentius exerceri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Non solum clerico:sed etiam laico licitum est se tueri. Ordinarius processus : dicitur etiam via inquisitionis habitus.
2 Qui potest diuersis:⁊ aduersis defensionibus vti. Arma spiritualia dicuntur lachryme orationes/⁊ censura ecclesiastica.
3 Prouocare accipitur vt hic.
4 Si licet cuilibet pro alio propulsare iniuriā magis pro seipso.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando liceat resistere superiori:vide hic:
2 Quis se fundare potest in diuersis ⁊ pluribus priuilegijs Quis potest pluries legitimari.
3 Qui tenutam obtinuit: petere potest ꝙ in ea cōfirmet :⁊ qui institutus est in possessione beneficij petere potest vt de nouo instituatur.
4 An quis pluribus presentationibus se tueri possit.
5 Cuilibet est permissum vim vi repellere.
6 Duplex reperitur censura legum videlicet ⁊ canonum.
7 Quis ad gloriam nascitur/ qñ moritur.
8 Mors appellatur viatoris principium.

a DIlecto, Balliuus a Aurelianē. conquerebatur de decano Aurelianensi/ pro eo ꝙ idē decanus nunc gladio materiali: nunc spirituali se iuuabat cōtra ipsum:papa respondet hic licere vim vi ⁊c.prima distinctio.ius naturale.s̄.eo.si ꝓ alicuius.§.si ꝓ clericũ.ff. de iusti.⁊ iure vt vi.C. vñ vi.l.j.⁊ ibi notat[decano]nō solũ clerico * s; etiā laico licitũ est 1 se tueri:etiam si iudex suus ordinarius ordine iudiciario non seruato b notorie:in dubio secus/nota.ff. de iudic.l. si quis ex aliena.[iniurietur]in rebus seu persona.C. de iure fisci prohibitum.lib.decimo.auten.vt iudic.sine quo. suffra.§.volumus.colla.ij.Et dico ordinarium processuz/etiā via inquisitionis habitum.s̄.hoc lib.de accusatio. inquisitionis.s̄.de offi.ordina.c.primo.Et hic processus est legitimus etiam per seculares.auten.de colla.§.iubemus. colla.nona.ff.de offi.presid.congruit [eum] scilicet decanum. [spoliare]respectu mobilium[occupare]respectu immobilium[illius] balliui [cuius] balliui [nimiam potentiam] respectu potentie decani.[sibi] scilicet decano /[ecclesiastico]scilicet sententiam excommunicationis. xvj.q.ij.c. pri. [potuit]scilicet decanus.Et sic * nota eundem posse ⁊ diuersis c defensionibus vti ⁊ aduersis.j.hoc lib.titu.ij. nullus pluribus/⁊ hic non sunt aduersantes/sed sibi inuicem mutuum subsidium prestantes/vt.j.co.in fine[spiritualia] que sunt lachrime/⁊ orationes d ⁊ censura e ecclesiastica/[presertim]idem si nulla causa vel excommunicatio precessisset/[ipsum]decanum/[prouocatus] balliuus/ id est turbatus vel conuictus.s̄.de offic.delega.suspitionis . Et sic hic accipit in malā partē/⁊ aliqñ in bonā/vt cũ qs opat bonũ/vt sequēdo sancta exēpla alterius * ꝓuocatus ad bene operandũ/ ⁊sic accipitur in oratione beatissimorum martyrum/ f Marcellini ⁊ Petri/ g cum dicitur quorum gaudemus meritis/prouocemur exemplis.ff.de edil. edict.q̃ si nolit.§.qui mancipia. 2 c b e d 3 f g

¶ Alio modo accipitur prouocare/id est pro causando vocare.supra.de appellationibus.cum sit Romana.§.si vero.

4 [illius] ballivi [ſententiarum] excommunicationũ ex cauſis alijs latarum: vt. ſ. [⁊ quod] optima ratio. Nã ſi licet * h cuilibet pro h alio propulſare iniuriam: magis pro ſe ipſo. C. de ſeruitu. l. preſes/ ⁊ euidenter vna de opinionibus notatis. ſ. eo. q̃te hic approbatur/ [cum liceat]. xxiij. q. iij. fortuito: cum multis/ capi. ſequen. [temporalem] iuriſditionem/ rem/ vel iniuriam/ [ſpiritualia] ſcilicet per excommunicationis/ vel interdicti ſententiam/ [eccleſiaſticam] dũ tamen ſpiritualis gladius non exerceatur: nec pro ſua/ nec pro aliena iniuria/ niſi contra hominem ſue iuriſditionis.
¶ Sed an contra iſtum violentum poſſet ferri excommunicatio/ ⁊ quo ordine/ dic vt. ſ. capitu. proximo. §. ſane/ ⁊. §. caueant [inuicem]. Nec propter hoc licet clericis vel laicis iuuare aliquos contra excommunicationem/ quam credunt iuſtam/ vt excommunicatores per captionem bonorum compellantur excommunicationez relaxare/ vel a denunciatione ceſſare/ ⁊ tales puniuntur. ĩ. eo. quicunq;. Joan. Mona. Cardi.

a Balliuus. Uulgare eſt Gallicorum/ ſicut in ſimili dicit Archi. in capitu. vnico. ſ. de cler. coniuga. col. ij. de hoc nomine prepoſitus/ quod ſit vulgare Gallicorum Joan. Mona. teſtatur: in capi. quoniam. in princi. ſ. de immunita. eccle. Philippus Probus.
b 1 ¶ Non ſeruato. Hinc dicimus * licitum fore reſiſtere ſuperiori/ ſi iniuſte agat/ de quo late per Petrum de Anchara. conſilio. clviij. col. iiij. ex narratis/ vbi allegat text. noſtrum ad hoc/ ꝙ clerici qui vident ſuam eccleſiam rebus proprijs ſpoliari/ ſi poſſunt debent de facto reſiſtere/ maxime cum cenſure/ ſententia non curatur/ pro quo adducit/ ꝙ malus cuſtos eſt/ qui gregem deſerit: ⁊ viſo lupo fugam arripit. Et indignus eſt beneficio/ qui dominum a quo habet beneficium non defendit/ ⁊ ſic multomagis clericus defendere habet eccleſiam/ ſicut maritus vxorem/ pater/ filium/ ⁊ econtra. Docto. in l. vt vim. ff. de iuſti. ⁊ iure. Probus.
c 2 ¶ Diuerſis. In ſimili dic ꝙ * quis ſe fundare ⁊ tueri poteſt in pluribus priuilegijs/ notat lapus allega. vlt. Roma. conſilio. ccccxxiij. col. fina. quo ad primum. Feli. in capitu. in noſtra. ſ. de reſcript. facit quod citat Paul. de caſtr. conſilio. ccxxvij. viſo teſtamento/ circa finem: vbi concludit ꝙ quis poteſt pluries legitimari/ ⁊ ex pleniori ⁊ validiori legitimatione ſe tueri/ refert Decius conſilio. clij. quod exorditur/ in cauſa exemptionis/ ⁊ cõſi. ccccij. in verſi. cõcurrit etiam ⁊c. ⁊ pro tenui/ iſtud idem repetit Decius conſi. 338. nu. 8. viſo ꝓpoſito: idẽ Decius cõſi. cccxciij. nu. iij. cõſului.
3 ¶ Pro intento faciunt/ qui * tenutam obtinuit: petere poteſt ꝙ in ea confirmetur. Angel. in. l. ſi finita. §. fin. ff. de dã. infecto. ¶ Item inſtitutus qui eſt in poſſeſſione beneficij petere poteſt qḋ de nouo inſtituatur. Panor. poſt Cardi. in. iij. no. in cap. poſt electionẽ. ſ. de cõceſ. preben. Idem Panor. in cap. cum olim/ el. ij. ſ. de priuileg. Cald. in conſi. vij. de elect. Roma. d. cõſi. ccccxxiij. nu. vj. ⁊. vij. quo ad primum vide que dixi. ſ. de elect. in capi. vt qui duas.
¶ Item partes poſſunt petere ꝙ contractus a iudice confirmetur/ no. Bart. in. l. ſi quos/ de decurio. lib. x. C.
4 ¶ Sed in propoſito non eſt omittendum. An quis * pluribus preſentatiõibus ad vnũ beneficiũ factis/ poſſit ſe tueri. Pone preſentatus per patronos/ ⁊ confirmatus ſiue inſtitutus/ iterum ſecundo preſentatus per dicentem ſe habere ius/ vel poteſtatem preſentandi a patronis petijt ſe cõfirmari ſeu inſtitui: proteſtans ꝙ non intendebat recedere a prima preſentatione: ſed id facere ad cautelã (que multa iuuat Jaſ. in conſi. xcvij. ſtatutũ. volu. iiij.) Nunc tertio preſentatus ſuus aduerſarius petit/ vt eligat alteram ex preſentationibus/ inſequendo deciſionem. d. c. vt quis duas/ queritur quid iuris. Breuiter inſequendo doctrinam lapi: non tamen arguendo ad partes/ prout facit allega. 8. videtur dicendum ꝙ alterã eligere tenebitur/ motus pluribus rationibus: inter quas habeo citare: ꝙ quo ad intereſſe ipſius aduerſarij/ due ſunt preſentationes: ⁊ in proſecutione duarum augetur intereſſe dicti aduerſarij/ quia plus fatigatur in duabus q̃ in vna. Nam vtrãq; cõuenit impugnare/ quia eſſe poſſet ꝙ vna eſſet valida ⁊ alia inualida: quia preſentantes vel preſentatus poterat eſſe excõmunicatus tempore prime/ ⁊ non ſecunde. Et ſic defenſio vnius non ſufficit ad defenſionem alterius/ alias poteris videre rationes/ vt ibi/ per eundem lapum que vidẽtur perſuaſiue/ contra concluſionem/ quam firmauimus in. d. capitu. vt quis duas. Probus.

d ¶ Orationes. Tex. eſt pro hoc in. c. fina. xxxvj. diſtinct. et ſic patet ꝙ vſus armorum dicitur clericis interdictus: tamen dic ꝙ ad defenſionem clerici familiares armatos ſuſci-
5 pere non prohibentur. Cum leges * omnes iuraq; omnia vim vi repellere cunctiſq; ſe defendere permittant/ vt hic l. ſcientiam. §. qui aliter. ff. ad leg. aquil. cũ ſimilibus: adeo ꝙ etiam Cardinalem pro defenſione interficere permiſſum ſit. Angel. in. l. vt vim. ff. de iuſti. et iure. Et monacho contra abbatem in eum ſeuientem armata manu reſiſtere licet: teſtatur Card. in cle. ne in agro. §. prefate. in prin. de ſtat. monach. Probus.
e ¶ Cenſura eccleſiaſtica. Dic recte dictum eccleſiaſtica: q2
6 duplex * reperitur cenſura legum/ videlicet ⁊ canonum/ prima enim reſpicit corpora/ ⁊ in facto conſiſtit/ vnde per ipſaz ita poſſunt arctari corpora infidelium/ ſicut ⁊ fideliũ. Secunda vero reſpicit animam/ quod cõſiſtit in iure/ capi. querenti. ſ. de verborum ſignificatio. ⁊ hac non poteſt arctari/ niſi ſolus fidelis ⁊ chriſtianus. c. gaudemus. ſ. de diuor. tradit Maria. Sozi. conſi. lxvj. col. ix. fruſtra. Probus.
f ¶ Martyrum. Quorum ⁊ aliorum feſta ſanctoruz ab eccleſia celebrantur die qua mortui ſunt/ ⁊ non die qua nati di-
7 cuntur: quia illa die * qua moriuntur ad gloriam naſcuntur. glo in. l. cum quidã. ff. de annuis lega. inſti. de inge. in. §. vltimo. in ver. natalibus. ſimilis in capitu. non licet. xxxiij. q. iiij. Panor. in cap. licet. ſ. de fer. Roma. ſingula. xxxiij. quia cras eſt feſtũ. Et hoc eſt quod intendit Eccleſiaſtes. vij. capitu. vbi in principio dicit. ꝙ melior eſt dies mortis/ ſcilicet iuſtorum: qui tunc viuere incipiunt/ q̃ dies natiuitatis/ hinc eſt ꝙ vetus Gallorum mos fuit pecunias aliquando credere ⁊ mutuo dare ſibi reddendas apud inferos: quia cum ex doctrina Druydum pontificum ſuorũ/ de quibus Ceſar in Commẽtarijs ſuis de bel. Gal. lib. vj. plene meminit/ animas crederent immortales: ſicut Pythagoras palliatus. i. Grecus pallio more Grecorũ indutus credidit. Et ſic maius premium ex charitate a dijs immortalibus conſequi ſperabant poſt mortem perpetuo victuri: ideo ſapiens debet letari cum moritur/ melius victurus. Sicut barbari faciunt vt refert Solinus: quia quando pueri naſcuntur magnum planctum faciunt: ⁊ quando moriuntur magnum feſtum/ ob quod Tracie illa natio ſibi merito laudem vendicauit/ qui natales hominũ flebiliter/ exequias vero cum hilaritate celebrat/ Maſſiliẽſes equidem apud Romanos in hac laude affecti ſunt/ ꝙ in funere dolori humano non indulgebãt/ de quibus Ualer. lib. ij. c. j. ſic dicit/ due autem ante portas eorum arce. i. feretra iacent/ altera qua liberorum/ altera qua ſeruorũ corpora ad ſepulture locũ plauſtro deuehuntur/ ſine lamentatione/ ſine plãctu funeris dies/ domeſtico ſacrificio adiectoq; neceſſariorũ conuiuio finitur/ Et eniz quid attinet aut humano dolori indulgere/ aut diuino numini inuidiã fieri/ ꝙ immortalitatem ſuam nobiſcum partiri noluerit: Nam ⁊ Perſarũ admodũ probabile inſtitutum fuit ꝙ liberos ſuos non prius aſpiciebant q̃ ſeptimũ annum impleſſent/ quo paruulorũ amiſſionem equiuoce animo ſuſtinerẽt: pater idcirco de morte non fore contriſtanduz/ iuxta illud Hier. xxij. c. nolite flere mortuuz/ neq; lugeatis ſuper eum fletu. ſuadet dictamẽ philo. ĩ lib. ḋ pomo. ꝙ aĩa nũq; requieſcit donec ſuo iũgat̃ creatori: hinc pſal. xvj. ſatiabor cũ apparuerit glĩa tua/ qḃ9 aſtipulat̃ dictũ Bal. in. c. bone. el. ij. in prin. ſ. ḋ po-
8 ſtul. plato. ꝙ mors * appellat̃ viatoris pricipiũ/ q2 tẽdit ad vitã. ⁊ Cicero de ſomno Scip. Oib9 (inq̃t) q̃ patriã auxerint adiuuerint atq; ꝑuauerint certũ in celo eſſe diffinituz locũ/ quo beati ſempiterno fruũtur euo: imo tales etiã in pñti ſeculo poſt mortẽ adhuc viuere ꝑ gloriã intelligũtur/ §. j. in fi. inſt. de excuſa. tuto. ⁊. l. qua actiõe. §. ſi quis in colluctatiõe. ⁊ ibi gl. in ver. gloria. ff. ad leg. aquil. Nã hoĩes virtute ac verecũdia preſtãtes nõ mori dicuntur: ſed q2 viuẽtes habitaculũ ſpũſſancti fuerũt/ deus immortalis in hũc modũ ſedẽ ſuã repetit/ pro quo apud Ualer. lib. iiij. c. v. de verecundia de Caio Julio Ceſare/ que ſequitur. Quã ſcz verecũdiã ⁊ omnẽ virtutẽ precipuã in Caio quoq; Ceſare fuiſſe ſepenũero aperuit/ ⁊ vltimus ei9 ſignificauit dies/ cõ pluribus enim parricidarũ violatus mucronibus/ inter ipſuz illud tẽp9 quo diuin9 ſpũs mortali ſecernebat̃ a corpore/ ne tribus quidẽ ⁊ viginti vulnerib9 quin verecũdie obſequeret̃ abſterreri potuit: ſi quidẽ vtramq; togã manu demiſit/ vt inferior pars corporis rectã collaberetur in hũc modũ/

hominẽs nõ expirant: ſed dij immortales ſedes ſuas repetunt. Et idẽ Valerius eo.lib.v.tit.de huma.ꝛ cle.in fine ſic alloquitur / vos quoqꝫ fortes ac pie vmbre non penitendas ſortite eſtis exequias / nam vt optabilius in patria. ita ſpecioſius pro patria collapſe ſupremi officij / decus in felicitate amiſſum virtute recuperaſtis / non immerito Eleazarus vir ille inſignis glorioſiſſimã mortẽ magis ꝙ odibilẽ vitã/cõplectens voluntarie preibat ad ſupplicium. ij.lib.Machab. ca.vj. Pulchrius vere eſſet crudeli morte ſi honeſta ſit occũbere ꝙ cũ dedecore vitã perducere. Ex quibus habemus vitã contẽrendã ex cuius cõtemptu ſequitur ipſe mortis contentus/ iuxta illud Cato. Fac tibi ꝑponas mortem non eſſe timendaꝫ. Que bona/ſi non eſt/ finis tamen illa maloꝝ. Non metuit mortem qui ſcit contẽnere vitam. hinc Senec.de remedijs fortuitoꝝ. Fruſtra timetur quod euitari non poteſt. ¶ Accedat preterea illud Ciceronis qui in villa exiſtens occiſoribus ſe obtulit/ in lib.de ſenectute. Ex vita iſta (inquit) diſcedo tanꝙ ex hoſpitio / non tanꝙ ex domo/ cõmorandi enim natura diuerſoriũ nobis non habitandi dedit/hinc Didimꝰ nos incole non ſumus mundi huius/ ſed aduene iuxta ſentẽtiaꝫ apoſt.ad Hebre.xiij.ca. Non habemus ciuitatem hic permanentẽ/ſed futuram inquirimus. Puſilla (inquit Seneca/de natur.queſtio.) res eſt hominis vita/ſed ingens res cõtemptus vite hanc qui cõtẽpſerit ſecurus: videbit maria turbari / ſecurus reſpiciet horridam faciem fulminantis celi. Probus.

g ¶ Et Petri / Quorum feſtum celebramus quarto nonas Iunij/more Romano. Iſte eſt titulus.ij.preſbyterorũ cardinalium/de quo non ab re Ioan.Monac. recordatus eſt/ quia ſub illo titulo ad cardinalatum promotus fuit/prout habeo a quodã antiquo libro in collegio de Cardineto Pariſius (Cuiꝰ eſt fundator) repoſito. Et ſub quo titulo Reuerendiſſimus Frãciſcus de Turnone/ nũc Bitur.archiepiſcopus ad cardinalatũ/hoc anno.1530. ꝑ Clemẽtẽ.7. anno põtificatus ſui.7.etiã ꝓmotus extitit. Probus.

h ¶ Pro alio. Puta vicino/vt hic/in tex. ꝓ quo vide Iaſo.in cõ.86.col.2.in cauſa.R.vol.3. vbi cõprobat late tex.nr̃m/ ꝛ extẽdit/etiã ad res vicini/ ſubdẽs illud Cice.j.lib.de offi. Qđ qui nõ defendit hoĩem ab iniuria cũ poſſit / tam eſt in vitio/ꝙ ſi patriam ꝛ parentes deſerat. Probus.

¶ Innocentius Quartus
Cap. vij.

VEnerabilibus, & infra. Cęterum Rothomagen. archiepiſcopo, vel eius officiali, non licet excommunicatis ab archidiaconis, vel alijs ſubditis ſuffraganeorum ipſius archiepiſcopi (cum nec excommunicantium, nec excommunicatorum ſint iudices) abſolutionis beneficium impartiri, excommunicatos autem ab ipſis ſuffraganeis, vel eorum officialibus poſſunt abſoluere, ſi ab ipſis litigantibus ad eos fuerit prouocatum. Neutra vero partium appellante, ſi qua ipſarum per archiepiſcopũ, vel eius officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua poſtulet ſe abſolui, vel alias coram eis de parte aduerſa querimoniam ſine appellationis interpoſitione deponat, non eſt in hoc ab ipſis (cum ſui non ſint iudices) audienda. Sed ſi excommunicatus deponat apud eos de ſuffraganeo, vt imponatur ei pœna, & pro ſuo intereſſe ſuper iniuſta excommunicatione querelam audire vtique debent eum, ſecus autem ſi conqueratur de ipſo, vt relaxetur huiuſmodi ſententia contra ſe ab eo pro alio ꝓmulgata. quoniam tueri hanc cauſam non ad ipſum ſuffraganeum, ſed ad eum pro quo eſt ſententia lata ſpectat. Attamen ſi ſuffraganeus vel extra iudicium pro ſuorum defenſione iuriũ vel etiam in iudicio ex ſuo procedens officio inquirendo videlicet vel ſimile quid agendo aliquẽ excommunicet, in hoc caſu conueniendus eſt ipſe ſuffraganeus coram archiepiſcopo vel eius officiali, quia ipſius intereſt defendere cauſam ſuam.

¶ Porro archiepiſcopus vel eius officiales excõmunicatos a ſuffraganeis ſemper antequã audire cauſam incipiant, in caſibus in quibus eis iuriſditio competit iuxta eccleſię formã debent abſoluere, vt pote ſi poſt diffinitiuam fuerit excommunicationis ſententia promulgata, & ad eos fuerit appellatum exceptis caſibus in quibꝰ iura prohibent poſt ſententiam appellare. Similiter ſi ſuffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offenſa, vel pro ſui defẽſione iuris, & ſuper hoc querimoniam ille proponat, eſt ille primitus iuxta formam eccleſiæ abſoluendus, niſi ſuffraganeus probaturum ſe offerat quod pro manifeſta offenſa excommunicationis eum vinculo innodauit. Idem eſt etiam ſi quenquam pro præſumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo ſibi termino non comparuit) excommunicatione conſtringat, quia ſi ſit ligatus propoſita querimonia peſtat ab archiepiſcopo ſe abſolui ſiue quando ſuffraganeus ex ſuo proceſſit officio, ſiue quando eſt ad ipſum archiepiſcopum ante diffinitiuam ſententiam appellatum, & ab aduerſario proponatur quod abſoluendus non ſit, nec pandi ei debeat iudicij aditus niſi prius expenſas reſtituat, & iudicio ſiſti exhibeat cautionem, ipſeque reſpondeat quod recte contumax reputari non debet, pro eo quod in itinere captus vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequiuit, tunc protinus ſibi (iuxta formam eccleſiæ) beneficium debet abſolutionis impendi. ¶ Secus autem ſi ſe contumacem confiteatur, vel alias de contumacia ſua conſtet, quia forte prædixerat in iudicio quod minime compareret, tunc enim (cum manifeſta ſit contumacia, & manifeſta reputetur offenſa) non eſt ei (niſi primo expenſarum ſatiſ

factione, ac de stando iudicio cautione praestita) absolutio impendenda.

¶ Et hoc ipsum est in similibus obseruandum, sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probauerit hoc, nec cōparuit) sententiam excōmunicationis promulget. nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui, (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus, cum presumpta solummodo eius cōtumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset locū illū esse idoneum & securū, & ille non comparuisset, ac ideo excōmunicasset eundem, ipse postmodum super hoc (nisi post latā interlocutoriam infra decendium prouocasset) nullatenus audiri debet. ¶ Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet, (puta quia locus non est tutus) & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori quod ad ipsum ex tali causa extitit prouocatum, non tamen illico pronunciare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesiae relaxare. ¶ Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iustā, velut cum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet, nec debet eum absoluere, nisi excommunicator requisitus maliciose illi absolutionis beneficium deneget exhibere.

¶ Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus, sed debet sine difficultate aliqua mox absolui, quod si dubitetur vtrum iusta sit vel iniusta, superior (nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam ecclesiae potest illam, quanquā honestius & conuenientius agat si ei deferat in hoc casu. ¶ Vbi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere absolutio, seu relaxatio quam ipse fecerit tenet, licet forsitan sit iniusta, quoniam & si contra ius litigatoris nō tamen contra ius constitutionis absoluit. ¶ Denique a subditis suffraganei emendas pecuniarias potest archiepiscopus secundum cōsuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

¶ Potest quoque archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesiae nonnunquam impendere ad cautelam, vt pote si asseritur in excommunicationis sententia intollerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est aliquid sub vi praecepti vel mandati aperti in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum, veluti si dicat forte aliquis se a suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo quod eleaemosinam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud quod in se bonum est aut quia non operabatur id quod suo actu illicitum est & prauum, & suffraganeus ipse asserat quod pro digna & rationabili causa, vel pro conseruanda vel exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset, nam tunc archiepiscopus ad cautelam absoluere potest eum. ¶ Similiter si aliquis proponat se ante diffinitiuam sententiam in iudicio, vel extra post appellationem ex causa legitima interpositā, vinculo excommunicationis astrictum, potest archiepiscopus (postquam sibi de hoc constiterit,) (etiam priusquam incipiat de veritate causae appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam (iuxta formam ecclesiae) impartiri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quis potest esse iudex in causa ecclesie sue.
Sententie excommunicationis quādo retractētur vt innouata.
2 Causa ecclesie dicitur esse prelati/ dum bene administrat/ instar tutoris.
Expense debent prius refundi: quando proueniunt ex contumacia.
3 Absolutio ad cautelam/ datur post diffinitiuam & ante.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Relaxatur excommunicationis sententia vt hic.
2 Bannitus pro certo tempore/ eo lapso reddit ad ciuitatē sine alio hominis ministerio.
Quando factum vicarij censeatur factū domini/ vide hic.

VEnerabilibus, Olim fuit grandis controuersia tempore Felic. record. Innocen. iiij. inter Rhotomagen. archiepiscopum ex vna parte/ eiusque suffraganeos ex altera. in qua fuit sententialiter diffinitū & constitutum. Et primo proponebantur grauamina ex parte suffraganeorum proposita. Secundo respōdebat pro parte archiepi ad eadē. Et tertio fuit sniatū & diffinitū & cōstitutū/ & pars pma & scda/ & multa decreta hic sunt decisa sub infra. & qui vidit

registrum/testimoniũ fert/[impartiri].s.eo. Romana/ no. [prouocatum].s.eo.per tuas.s.hoc lib. de appella. Romana.§.penul.[audienda].s.hoc lib. de for.cõpe. Romana.§. respõ.s.de off.ord.cũ ab ecclesiarũ/ z.c.ad reprimendã/ [ei pena]. Qr ipm arguit dolũ cõmisisse/ vel culpa. Ita qd tenetur suffraganeus ex delicto vel quasi.ff.de iudic.si filius fami.z.ff.de var.z extraord.cog.l.fina.insti.de oblig.que ex qua.del.nas.in princi.ij.questio.vj.hoc etiam placuit.

¶ Vel dic/penam huius cõstitutionis sacro/ vel constitu. cum medicinalis.s.eo.[suo interesse] vt dictis cõstitutionibus. Secus si dictus suffraganeus non tangeretur/ cõcludendo contra eum in petitione retractationis sententie excõmunicationis/vt.§.proximo/z ibi redditur ratio. Et hec vera vbi pceditur a parte cõtra partem corã suffraganeo. ¶ Sed si processisset suffraganeus in iudicio/ vel extra/ex officio/vel pro defensione iurium suorũ/ sicut ille qui * potest esse iudex in causa ecclesie ª sue. s. hoc lib. de penis/ Romana: tunc suffraganeus est conueniendus/ qr est causa sua.j.eo.§.actũ[absoluere]. s.eo.p tuas.

¶ Sed hodie siue sententie excommunicationis sint late post diffinitiuam/z ante appellationem/ vel post. Ipse poterũt retractari sicut innouata contra appellationẽ z deliberationem pendentem/ exceptis casibus in quibus iura prohibent appellare.s.hoc lib.de appella. cap.non solum. [exceptis]quibus casibus excõmunicatio nõ relaxatur ᵇ. Iudex tamen appellationis postq̃ inceperit cognoscere/ an appellatio sit recipiẽda: poterit inhibere ne dicta excommunicationis sentẽtia executioni mãdetur. s.hoc lib. de appella. Romana.§.si autem/post sententiam/[pro eius offensa]/vel pro sui zc. ¶ Sed qualiter feret hãc sententiam/vt sit iudex in re sua/vel offensa propria. Dic * q hec causa ecclesie dicitur esse prelati/dum ᶜ bene administrat instar tutoris.ff.pro empto.§.si tutor[absoluendus]arg.s. de offi.delega.cum contingat/ z ibi no. Innocen.[pro manifesta].s.eo.ca.solet.§.in prima.[restituat].C.de iudi.l.fãcimus.s.vt lite non contesta.quoniã.§.in alijs[nõ debet] tunc offensa est dubia/tam in principali q̃ in accessorio/ et tunc est ante refusionem expensarum absoluendus. Secus si manifesta esset contumacia: saltem q̃tum ad accessoria: quia tunc expense deberẽt prius refundi/vt.j.§.proximo/ z.§.sequen.z not.s.eo.solet. [non probauerit] hoc scilicet locum non esse tutum iudicis reputatione: licet proponens exceptionem contrarium asserat/[probare velit].

¶ Sed ex quibus/ex nouis non/ quia est appellatum ante diffinitiuam/z talis appellatio nõ potest iustificari/nisi ex actis iam habitis.s.de appella.interposita.§.fina. Dico q ex actis si negocium fuit super exceptione instructum/ vel per alia/si facto iudicis factum non fuit instructum: z propter hoc fuit appellatum: vt quia forte iudex noluit dare productionem testium cum iuris solennitate. s. de testib. vltra tertiam [audiri debent]. Quia tunc manifesta esset offensa in principali/et in accessorijs/ [ad cautelam].

¶ Ergo nedum * post sententiam diffinitiuam si fuit appellatũ:sed ante diffinitiuam potest dari absolutio ad cautelam/no.s.eo.solet[formam ecclesie] que habetur. s. eo. venerabili/z.c.decetero.z.c.ea noscitur.z.s.de appella.qua fronte.§.j.[in mora].s.de appel.qua fronte.§.j. z.s.eo.per tuas/circa finem[mox absolui].s.eo.cũ medicinalis.§.superior/ [si ei differat].s.de offi.delega.cum contingat. s. de offi.ordi.ad reprimendam [contra ius litigatoris] hec habentur.ff.que senten.sine appella.rescind.l.j.§. Item tamen contra/z.ff.de tuto.z curato.dat.ab his.l.scire[pecuniarias].s.de symo.ad aures[potest esse].s.eo.solet. [similiter] hic.§.z precedens multum elucidant longe lateq̃ patere faciunt beneficium absolutionis ad cautelam. Joannes Monachus Cardinalis.

Ecclesie sue. Uide lapum allega.38.an dignitas iferior. Probus. ¶ Relaxatur. Aliquãdo * excõmunicationis dicimus sententiã relaxari:puta vsq̃ ad mensem/et hec relaxatio appellatur cõmuni eloquio absolutio ab excõicatione cũ reincidentia/eiusq̃ naturã legimus fore/ vt lapso ipso mense / vel alio tẽporis curriculo in ea descripto talis sic absolutus:ipso iure remanet excõmunicatus/sine alio excõmunicantis ministerio/quod cõprobo medijs sequentibus. Primo habeo doctrinã Bal. in.l. talespactum.§.qui prouocauit/ in repe.col.vj. versi.quero excommunicatus.ff.de pact. vbi dicit q si debitor qui erat excommunicatus absolutus fuit/z promisit soluere: quod si nõ solueret reincideret in excommunicationẽ/q nihilominus in tali casu non soluendo:non reincidit in excommunicationem. Cum excommunicatio no possit nasci ex contractu: sed ex sententia/z in isto casu fuit pactum non sententia:ex quo aperte resultat q si hoc dictum fuerit a iudice in sententia q non soluendo absolutus reincidit in excõmunicationẽ:ita declarat Philip. Franc.in capitu.preterea el.secundo.col. secunda. versic. Sed pone.s.de appella.dicens absq̃ dubio q si talis conditio apponatur in sententia/non soluendo intelligitur excommunicatus z reincidit in excõmunicationẽ/vt in cap.significasti.z in capitu. ad reprimendam.s.de offi.ordi.

¶ Secundo reincidentia excommunicationis inducta est a iudice ad certuz terminum/videlicet mensis: ergo lapso dicto mense/talis videtur excommunicatus:quia hoc etiã procedit in excommunicatione/ que primo z principaliter in aliquem post aliquem terminum profertur/ vt pote si iudex dicat:nisi satisfeceris infra mensem excommunicatus sis:lapso dicto mense statim absq̃ aliqua monitione excõmunicatus intelligitur.d.cap.preterea.firmat Lap. alleg. lxxiij.col.secunda.prelatus regularis vocauit.allegat Joannez And.in.c.p.z.g.s.de off.deleg.hoc tenere.vbi Antho.de But.idem sequitur post Inno.z Hostien. qui dicit q si in debitorem consentientem feratur sententia excommunicationis nisi in termino satisfaciat: tunc nulla monitione precedente excommunicatus erit: quia dies interpellat pro homine.l.magnam.C.de contrahen. et commit. stipul.c.fina.in fine.s.de loca.

¶ Tertio absolutio ipsa non fuit facta simpliciter: sed fuit qualificata cum reincidentia ad mensem:z sic habendo respectum ad certum z determinatum tempus:quo finito ipsa absolutio cessat iuxta naturã limitati temporis.l.imperator.ff.de postul.l.si vnus.§.si cum reo.ff.de pact. Et ideo * bannitus pro certo tempore extra ciuitatem/ illo finito absq̃ alia licentia superioris/poterit in ciuitatem redire: ita concludit Bald.in proe.ffor.in.§. hec tria. col. prima. versiculo/Sed queritur/dicens q limitatum tempus licẽtiat pro homine.arg.l.si quãdo.C.de testi. idẽ sentit Bal. in.l.actione.§.diximus.in fine.ff.pro socio. dum dicit q confinati ad tempus /finito tempore possunt libere reuertisine alia licentia.z Angel.in.d.§.si cum reo.

¶ Quarto habeo doctrinaz Inno.z Hostien.in.c.veniẽs.el.ij.s.de testib.quos sequitur Jo.And. Antho.de Butr. Petrᵘ.de Ancha.Collecta.z Panor.in fine. vbi dicunt q excõmunicatus etiã sine cause cognitione non vocata parte ad tempus absoluitur/puta ad effectum ferendi testimonij/quod est de cõsuetudine curie Romane/ quo lato reincidit eo ipso in eandem excommunicationem/quod placet Oldra.con.cclxxviij.in tertio dubio:licet quantũ ad claustrale /que absolutio dicit potius verbalis q̃ realis/z potius ad hominẽ q̃ ad deum:cum nec ipsi peniteant/nec ex corde veniam postulent:nec etiam in aliquo/ corde conterentur:ideo de religione iuris non esset talis absolutio facienda.c.cum aliquis excommunicatus.xj.q.iij.

¶ Bal.tamẽ in.d.c.veniens.nu.ij.dicit istam fore verã absolutionem/allegat.c.cum inter.s.de consuetud.quod verum dicas quo ad effectum rei fauore cuius fit.

¶ Ideo argu.premissoruz a fortiori/videtur in casu nostro dicendum/idem vbi absolutio videtur facta sub certo z determinato tempore:quo elapso nulla potest esse dubitatio quin talis eo ipso remaneat excõmunicatus/ cum in effectu/taliter facta absolutio non videtur vera absolutio/sed potius excõmunicationis suspensio:ita concludit z latius Decius consi.cxlv.queritur in effectu. Quo ad hancabsolutionem vide Jo.Mo.in.c.solet.s.hoc.titu. Probus. Decius cõ.cxliij.nu.iij.in ca. ¶ Cum bene administrat.do. Decius cõ.cxliij.nu.iij.in ca. ¶ Cum bene administrat.do. Decius cõ.cxliij.nu.iij.in ca.

¶ Cum bene administrat. do. Decius cõ.cxliij.nu.iij.in casu proprio suo/in simili dicit q factũ * vicarij censetur factum epi quando bene agit:alias secus/ quia male agere non est sibi permissum/z tunc illud facit tanq̃ priuatus et dominus non tenetur stare illi facto:quia in hoc nunq̃ cõsensit:z culpa officialis nocere domino non debet/ arg.l.j. §.si procurator.ff.si quis ius dicen. obtempe.z in.l. creditor.§.Lucius.ff.manda. Probus.

¶ Alexander Quartus. Cap. viij.

D Ecernim⁹ vt iudices seculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus (canonica monitione premissa) repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando, & testificando in suis curijs & iudicijs compellantur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Excommunicatus per ecclesiam repulsus: ab agendo/ patrocinando/ ⁊ testificando/ a foro seculari debet excludi.
2 Potestas secularis an debeat credere iudici ecclesiastico/ ꝙ aliquis sit excommunicatus.
3 Quis presumitur absolutus/ nisi probetur ligatus.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Iudex secularis tenetur seruare sententiam iudicis ecclesiastici/ ⁊ econtra.
2 In foro seculari/ excõicationis exceptio nõ admittitur.
3 Instrumẽtũ tpe pestis cõfectũ/ nõ subiacet regulis iuris.
4 Natura suadet periculum mortis euadere.
5 Necessitas non habet legem: nec subiacet legi.
6 Adulteria quando non puniantur in Gallia.
7 Praua consuetudo excusat a pena fori contentiosi: non tamen a pena fori conscientie.

D Ecernimus, Huius decre. est ratio/ quare potestas secularis habet munire ecclesiasticã disciplinã/ ⁊ si fuerit negligẽs/ ꝑ ecclesiasticã potestatẽ põt coerceri a/ ⁊ coercitos ꝑ eccliam/ ipa eccla per ptãtes publicas coercebit. xxxiij. q. v. principes/ ⁊. c. administratiões/ ⁊. c. de Ligurib⁹/ ĩ fine/ ⁊. xxvj. dist. si duo. s. de offi. ordi. c. j. ¶Et sic excõicatus * / ꝑ eccliam repulsus/ ab agẽdo/ patrocinãdo/ ⁊ testificãdo a foro b seculari debet excludi/ ne potestas secularis recipiat hunc quẽ sua mater exclusit/ vt spũs eius saluus fiat. xj. quest. iij. audi. ¶Sed * nunquid credet potestas secularis iudici ecclesiastico: dicendo. P. esse excõicatũ. Dic/ aut est tantũ disceptatio inter potestatẽ secularẽ ⁊ ecclesiasticã: ⁊ tunc ecclesiastico iudici credendũ est. xj. q. iij. cure/ nec versatur cause cognitio inter istos super hoc articulo. Sic eniz est excõicatio de foro ecclesiastico/ ꝙ secularis iudex habet credere iudici ecclesiastico: ⁊ expectare suã determinationẽ/ arg. s. de ordi. cogni. tuã. Veruz si cõtendat nedum iudex secularis: sed. P. qui dicitur excõmunicatus. Aut iste. P. dicit se non excõicatum: ⁊ tunc excõmunicãs habet docere de excõicatione. Quia presumo * ipsum solutum/ nisi probetur ligatus. Et de hac replicatione cognoscet iudex ecclesiasticus: vt in. d. capi. tua. ⁊. j. eo. si iudex. ¶Et dico hoc casu litterꝫ epi excõicatoris credẽdũ/ arg. d. ca. cure. ⁊. s. de ꝓbatio. post cessionẽ. Sed si iste nõ diffiteretur se excõicatũ: sed allegat excõicationẽ nullã (quod potest facere ex multis causis/) tũc etiã corã ꝓprio iudice iste (preterꝗ̃ in ꝓbationis articulo) euitari habebit. s. eo. solet. §. in secunda/ ⁊. c. ceterũ. §. potest quoqꝫ/ ⁊. §. sequẽ. Et est ratio: ex quo eñ dicit se esse excõicatũ: sed addit excõicationem aliqua de causa nullã: quod allegat ad sui releuationẽ est ꝓbandum. s. de offi. deleg. cũ cõtingat/ ⁊ arg. plura. no. s. hoc lib. de heretic. filij. Ioan. Mo. Car.

P Otest coerceri. Bal. in marga. in ver. iudex/ col. vj. dicit ꝙ iudex * secularis tenetur seruare condẽnationẽ/ sententiã/ bannũ/ excõicationẽ epi: ⁊ euitare ipsum excõmunicatũ. Et ecõtra epus tenetur seruare sententiã iudicis secularis/ tamẽ in hoc est differentia/ quia epus potest cõpellere iudicem secularẽ per censurã ecclesiasticã ad obseruandũ suã sententiam/ non econtra: quia nedum vnus potestas/ capitane⁹ vel vicarius vel bailliuus est sub episcopo: sed etiam rex quo ad censuram ecclesiasticam. Probus.

b ¶A foro seculari. Attende in hoc ad consuetudinem huius regni Francie/ que habet/ ꝙ * in foro seculari excommunicationis exceptio non admittitur, contra tex. nostrũ refert Aufrerij decisio. Tholo. clxxxix. Idẽtitate rationis ⁊ fortiori dicemus etiam non admittere exceptionem/ ꝙ instrumentum a notario publice excommunicato nõ probat/ licet communis hic ⁊ vbiqꝫ sit in contrariuz: sequitur do. meus in tertio lib. respon. c. ix. in prin. vbi istud limitat nõ procedere tempore pestis/ quo tempore alterius notarij copia haberi non potest. Quod firmat per id quod voluit Ang. in. l. si vacantia. de bo. vacant. lib. xj. C. vbi vult ꝙ tẽpore * pestis instrumentum confectũ a notario non matriculato valeat: ⁊ fidẽ faciat/ nõ obstante ꝙ in statuto disponatur instrumenta rogata per notarios non matriculatos nullam fidem facere/ sequitur Alex. in. l. fina. C. de testa. ¶Ratio potest esse in euidenti (dico recte intuenti) qr tempore pestis non reperiuntur de facili matriculati: saltem non ita de facili/ sicut non matriculati/ propter eorum qualitatem/ que eos potius ditat ꝗ̃ alios: ideo citius aufugiunt vt se ⁊ sua conseruent: natura * enim studet periculum mortis euadere. c. nolite timere. xj. q. iij. pro quo vide que dixi in. c. tibi. ver. per que in facti contingentia. s. de rescript.

¶Potes etiam etiam comprobare intentum nostrum per id quod voluit Iason in. d. l. si. nu. viij. ꝙ stante statuto/ ꝙ nullus contractus minorum vel mulierum valeat/ nisi interueniant duo notarij rogati ⁊ subscripti: certe si tempore pestis non possit haberi nisi vnus notarius/ valet cum illo solo: ita dicit Angel. per tex. d. l. si. ⁊. §. quod autem. et ibi in auten. de nõ alienã. quod ibi putat verius ⁊ equius ipse Iason.

5 ¶Istud operatur necessitas * que non habet legem nec subiacet legi. l. j. ⁊ ibi Bart. in fine. de operis liber. C. ⁊ ibi Bald. ⁊ in. l. j. ff. de offi. consul.

¶Item nececessitas facit probabile illud quod alias non esset probabile. Dicit Bald. in. l. si testamentum. C. de testa. Hinc dicimus ꝙ vbi ꝓ forma ⁊ solennitate actus aliquid requiritur: tamen propter casuz necessitatis valet actus gestus/ non seruata illa solennitate: nam pro solennitate snĩe requirit ꝙ feratur iudice sedẽte in loco maiorum ⁊ aliter nõ valet. l. si vt ꝓponis. ij. C. quõ ⁊ qñ iudex. l. pe. ff. de iusti. ⁊ iur. c. si. s. de senten. ⁊ re iudica. hoc lib. tñ metu periculi vite alibi lata tenet/ puta sup turri. glo. quã ibi Do. ⁊ Frãc. sequũtur in. d. c. si. in ver. sedẽdo. de re iudic. similis glo. in. l. j. C. de sentẽ. ex peri. recitan. quod verum si partes ibi habebãt cõparere ⁊ assignationẽ. l. si vt proponis. el. ij. C. quõ ⁊ qñ iudex. ¶Cõprobo ⁊ vlterius/ qr licet regulariter mulieris testimoniũ nõ debeat in testamẽto describi. l. mulier. §. qui testamẽto. ff. de testa. dixi. s. in. c. pri. de testa. tñ tẽpore pestis in eo potest esse testis in subsidiũ. qñ mares esse nõ possunt. i. nõ reperiũtur. Ias. vbi. s. nu. iiij. qd cõprobat: qr lz in criminalibus mulier non possit esse testis in causa capitali/ allegat. c. forus. in fi. s. de ver. signi. xxxiij. q. iij. c. mulierẽ. tñ admittit qñ ꝑ mares ꝓbari nõ potest ꝺm Io. Andr. in addi. ad specul. in titu. de test. §. j. in addi. que incipit fertur: Sequitur Alex. con. xxiiij. nu. xiij. in. ij. volu. dicẽs hoc habere magnam equitatem/ vide con. iiij. in ti. de proba. apud Cald. qd fuit Frãc. de rãpo. ¶Itẽ vlterius cõprobo/ qr lz prohibitũ sit xpianis sub excõmunicationis pena (dico infirmis) vti opa ⁊ medicina iudeorum. c. nullus. xxviij. q. j. hoc tñ fallit qñ in loco alius nõ reperit medicus/ istud sentit Fely. in. c. tua nos. circa finẽ. s. de homici. facit. c. cũ volũtate. §. ꝑdicatores. ⁊ ibi glo. s. hoc ti.

6 ¶Aliud habet sinistrũ in Gallia: qr adulteria * cessante violẽtia cõmissa/ criminalit nõ puniunt: testis est Io. Fab. in. §. ex nõ scripto. insti. de iure natur. ⁊ in. l. ij. col. fina. C. que sit long. cõsue. ⁊ male ꝺm Io. Berber. in viato. iuris. in ti. de adult. in prin. Idẽ dicit ipse Io. Fab. inst. de publ. iudi. in. §. itẽ lex iulia. de adulterijs. ꝙ adulteriũ in regno Frãcie pro industria reputatur. ¶In proposito/ glo. penul. in fi. in prag. in titu. de concubinar. testatur interuenisse arrestũ parlamenti: ꝙ non potest procedi contra adulterũ/ nisi maritus vel vxor cõqueratur/ ad obuiandũ odijs que possent inde prouenire inter cõiugatos/ ex quo fouentur adulteria/ ⁊ remanent impunita: vt vides.

¶Redeũdo ad primo deductũ Guil. Benedicti in repe. c. raynuti⁹. ĩ ꝟ. mortuo. itaqꝫ testatore. el. j. nu. 283. s. de testa. dicit: nescio/ vnde tantus ꝓcesserit in hoc christianissimo

regno abusus: ꝙ exceptio excōicationis in iudicio seculari non admittatur / ex quo multi illaqueātur ⁊ ipsimet iudices / ac ceteri circūstantes / qui excōicato scienter cōicantes minorem incurrūt excōicationē: qua priuantur sacramentoꝝ participatione / ca. fina. ē. de cleri. excōi. minist. ca. a nobis. ē. de exceptio. scdm Panor. in rub. huius titu. Qr 7 licet praua cōsuetudo * quē excuset a pena fori cōtentiosi: glo. in cap. cū venerabilis. ē. de cōsuetu. vbi eā reputant sing. Panor. ⁊ alij. ꝓ quo tex. in. l. quis sit fugitiuus. §. apud labeonē. ff. de edil. edict. vbi nō deliquit ille qui facit quod publice facere licere arbitratur / ⁊ sic qđ publice cōsuetum est excusat: ne puniatur. facit tex. iūcta glo. penul. in. c. sane. ē. de tempo. ordi. ⁊ in cap. ea que. ē. de symo. nō tamen excusat in foro conscientie a peccato mortali scdm glo. in capitu. deniqꝫ. iiij. distinctio. Probus.

¶ Gregorius. x. in concilio generali Lugdunensi. Cap. ix.

Constitutionem fœlicis recordationis Innocētij papæ. iiij. prędecessoris nostri, quę prohibet participantes excōicatis ea participatione quæ solā minorē excōicationem inducit (monitione canonica non pręmissa) maiori excōicatione ligari, decernens promulgatam aliter excōicationis sententiā non tenere, ad tollendū omnem ambiguitatis scrupulū declarātes decernimus, ita demum esse monitionem canonicā in hoc casu si alijs rite seruatis eos qui monentur exprimat nominatim. Statuimus quoqꝫ, vt inter monitiones, quas (vt canonice promulgetur excōmunicationis sententia) statuūt iura pręmitti, iudices siue monitionibus tribus vtātur, siue vna pro omnibus obseruent aliquorum dierū competentia interualla. Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Mittēs literas excōmunicato maiori excommunicatione / an ligetur minori.
Homo loquitur pluribus modis / vt hic.
2 Minor excommunicationis sententia / separat a sacramentis: sed maior a communione fidelium.
Scrupulus dicitur anxietas / vel dubietas animi.
3 Nominatim quid dicitur exprimi / vt hic.
4 Competentia interualla dicūtur / vt hic.
5 Armis iudex debet prompte obuiare.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Iniuria facta per scripturam potius dr̄ ꝟbalis ꝗ̃ realis.
2 Rite ⁊ recte quid denotent.
3 Interdicti nominatim dicūtur / vt hic.
4 Paria sunt vel nominatim exprimere / vel digito presentes demonstrare.
5 Iura loquentia de clandestina desponsatione an habeant locum in eo / qui contrahit in articulo mortis.
6 Interualla quando vitient.
7 In constitutione dotis attenditur qualitas personarum / patrimonij q̃titas / ⁊ patrie consuetudo.
8 Qualitas multum operatur ad remouendum presumptionem falsitatis.

Constitutionem, Hec decretalis declarat. ē. eo. statuimus. Et duo dicit primum qualis debeat esse monitio vt sit canonica. ij. §. [statuim⁹] quot esse debeāt iste monitiones que habere debent aliquorū dierum interualla / nisi necessitas aliud suaserit moderandum [participatione] que ⁊c.

¶ Ergo hec decretalis ⁊. ē. eo. statuimus. nihil immutant in participatione que maiorem excommunicationem inducit / vt est participare criminoso in crimine. Et de hoc ⁊ qualiter hec monitio hoc casu debeat fieri tam generalis ꝗ̃ specialis: ⁊ que persone excipiātur. no. ē. eo. statuimus. ⁊. c. Romana. §. caueant.

1 ¶ Sed quid si * aliquis mittit literas excommunicato maiori ipsuꝫ salutādo / nūquid ligatur minori / videtur ꝙ sic. ē. hoc lib. de elect. c. vbi. §. nulli. Sed ille. §. nō videtur loqui in minori: arg. ē. eo. si quam. dico tamen ꝙ incurrit minorē. Nam mittens literas loquitur: saltem per nuntium vel literas: arg. ff. de constitu. pecun. ⁊ licet.

¶ Et constat ꝙ homo colloquitur alij nedum verbo. sed et nutu ⁊ signis: vnde Ouidius. Nutu: signisqꝫ loquitur / ⁊ facta loquuntur. xxij. q. v. cauete. Et quarto dialogorum dicit Gregorius loquens de quodam monacho: ⁊ si verbis careret facta ipsius loquerentur a [minorē] hec separat 2 a sacramentis / * sed maior a communione fidelium. ē. eo. si quam. xij. q. iij. engeltrudam [canonicam] que est trina vel vna pro omnibus / vt hic. ⁊. xxiij. q. tertia. capitu. de illicita. ff. de iudic. ad peremptorium cum. ll. sequē. [non tenere] quod precedit est de mente decre. statuimus. ē. eod. Sed quod sequitur est declaratio constitutionis predicte [scrupulū] scrupulus est anxietas vel dubietas animi [hoc casu] quando per participationem vult participantem excōmunicare / excōmunicatiōe maiori / [si alijs] rite b actis que mandantur seruari in sententia excommunicationis ferēda / scilicet ꝙ feratur in scriptis: ⁊ ꝙ causa exprimatur ⁊ alia que habentur. ē. eo. cum medicinalis. ⁊ ꝙ habeat competentia interualla / vt. ĩ. sequit [nominatim c] Et dic nomina 3 tim * .i. proprio nomine expresso / vel generali quod nō habet nisi vnum suppositum. ff. de liber. ⁊ posthu. l. ij. ⁊ insti. de exhered. liber. §. nominatim. vel alijs circunstantijs indubitatis / aut certa demonstratione que vice proprij d nominis fungatur. ff. de rei vend. l. si in reꝫ. ff. si cer. peta. Certū. ē. de testib. licet. circa finem. [vt] si iudices quod est infra. [interualla] Sed quomodo poterunt esse interualla vbi vna tantum monitio p[rec]essit: dic ꝙ non erunt inter monitionem ⁊ monitionem / cum non sint: sed inter monitionem ⁊ sententiam / sed hoc non consonat litere. Unde dic vbi erit vna tantum monitio / ipsa tamen plures dilationes habebit / vt faciunt executores gratiarum / monendo semel tamen pro prima dilatione dāt duos dies vel plures / e ⁊ sic de alijs. Et simile no. ē. de testib. in causis. Sed que dicū 4 tur * competentia interualla f dic arbitrio iudicis / qualitate negotij: ⁊ personarum g pensata seu inspecta. ē. de appella. c. interposita. ⁊. c. cum sit Romana. in principio. [necessitas] vt quia res celeritatē desiderat. ff. de dam. infect. l. j. vel quia cito malum grande posset perpetrari: si darentur consueta interualla: hominib⁹ paratis ad arma quib⁹ 5 debet * iudex prōpte obuiare. ff. de vsufruct. equissimum [ea] interualla. Jo. Mo. Card.

Oquerentur. Ista Jo. And. hic citat addens illud Hieronymi contra Jouinianum ad finem / de nostro grege tristes pallidi sordidati ⁊ quasi peregrini huius seculi: licet sermone taceant habitu loquuntur ⁊ gestu / Ludo. Roma. consil. cccclxxviij. Quo ad primum: qui allegat hunc textum ad 1 probandum ꝙ iniuria * facta per scripturā dicatur potius verbalis ꝗ̃ realis / quod probat. l. lex cornelia. §. si quis librum. ff. de iniur. vbi iurisconsultus per omnia parificat: scilicet tam quo ad penam ꝗ̃ quo ad delicti qualitatē / iniuriam verbo vel scriptis alteri illatam / ad idē. l. apud Labeonem. §. conuitium. ff. eo. Probus.

b 2 ¶ Rite. Qđ * ius vel iuris solennitatē denotat / recte pro

cauſaꝫ/glo.quã ibi ſequunt Bar.Paul.⁊ Ang.in.l.hoc co lore.ff.de inoff.teſta.ſimilem vide in cle.teſtibus.de teſtib. quod ſentit.glo.in.l.poſthumo.C.de bono. poſſeſ. contra tabul.glo.in.l.iij.de bo.vacãt.lib.x.C.text.in.l. generaliter.§.ſinaũt nõ rite.C.de reb.credi.dũ dicit nõ rite illatuꝫ recte autẽ recuſatum.Bar.poſt glo.in.l.iuſte.ff.de acq̃r. poſſeſ.ſequitur Ang.in.l.j.§.j.ff.de edil.edicto.

¶Uide latius per Brunũ in titu.qñ aliquid cẽſeatur tradi pro forma:col.x.Joan.mo.in.c.ſi pro te in fine. ſupra de reſcrip.Probus.

c ¶Nominatim. Iſtud facit ꝓ iurium gallicanoꝝ ꝯproba‑ tione in eo qđ dicũt in titu.de excõ.nõ vitan.in.pragma.⁊ cõcorda.ꝙ nemo deinceps a ꝯmunicatione alicuiꝰ in ſacramẽtoꝝ adminiſtratione:vel receptione/aut aliis quibuſcunq; diuinis/vel extra pretextu cuiuſcũq; ſententie vel cenſure eccleſiaſtice ſeu ſuſpenſionis aut ꝓhibitionis ab homine/vel a iure gñaliter ꝓmulgate:teneatur abſtinere vel aliquẽ vitare vel interdictũ eccleſiaſticum obſeruare niſi ſentẽtia/ꝓhibitio/ſuſpẽſio/vel cẽſura huiuſmodi fuerit in vel ꝯtra pſonam/collegiũ/vniuerſitatem/eccleſiam/ aut locum certũ/ aut certã a iudice publicata ⁊ denũciata ſpecialiter ⁊ expſſe. Aut ita notorie in excõicatiõis ſniam ꝯſtiterit incidiſſe ꝙ nulla poſſit tergiuerſatione celari:aut aliquo iuris ſuffragio excuſari.

¶In ꝓpoſito guil.de mõte lauduno in cle.j. col.penul.de ſepultu.poſt Inno.in.c.in lateranẽſi.s̃.de p̃ben.dicit noĩa‑ 3 tim * interdictos fore qui in ſententia ſeu denunciatione nominatim ſpecialiter ſunt expreſſi.

¶Poteſt etiam ſpecialiter dici expreſſus: ſi digito p̃ſens demonſtretur:ꝑ ea que notat Jaſon.in.l. nominatim: col. iiij.ff.de liber.⁊ poſth.ꝙ licet nomẽ appellatiuũ filium ꝓlatuꝫ in ſingulari numero in materia exheredatiõis(⁊ ſic in materia odioſa)non comprehendat niſi vnũ/vnde ſi teſtator habens plures filios dicat filius meus exheres eſto nullus erit exheredatꝰ:niſi ſub hoc nomĩe appellatiuo cõcurreret p̃ñtia vnius ex filiis:quẽ teſtator ad oculũ demõ‑ 4 ſtraret:valeret exheredatio/Quis plures filios haberet: q̃ * paria ſunt vel nomĩatim exprimere vel digito p̃ñtem demõſtrare .l.nemo.in princ.ff.de hered.inſtituẽ.⁊.l.certũ. ff.ſi cer.pe.idem Jaſ.poſt glo. ⁊ ſcriben.in.l.que extrinſecus.ff.de ver.obliga.

¶Uide de hoc v̾bo noĩatim ꝑ glo.pragma.in titu.de elec. in.§.facta.in ver.noĩatim.Et que tradit Alex.in con.lxxx. col.iiij.viſo ⁊ opportune:vol.j.⁊ latius.con.cxxxiiij.p̃miſſo themate.volu.eo. Probus.

d ¶Uice ꝓprij nominis. Iſtud firmat Joã.and.in.c.q̃d ad agendum.s̃.de procura.⁊ Archid.hic ⁊ lappus alleg.lxx. in col.fi.ſepe vidi.Probus.

e ¶Uel plures. Attẽde ad vnum ſingulare in materia mo‑ 5 nitionis:ꝙ lex * iubens monitionẽ fieri cum temporis interuallo:nõ habet locum vbi occurrit caſus repẽtinus/in quo tp̃s nõ patitur monitionẽ. Pone titiꝰ exiſtens in grabato mortis:⁊ quaſi in articulo vltimi ſuſpirij: contrahit matrimonium cum Berta eius concubina/ex qua ſuſcepit plures liberos:licet inter eos foret impedimẽtũ aliquod: quod tamẽ vterq; aut alter ignorabat:poſtea deceſſit ab humanis: nũc ꝯtẽditur de legitimatione ⁊ ꝙ nõ ſit valida ⁊ qđ nõ habeat locũ.c.tãta.s̃. qui fil.ſint legiti. Itẽ ꝙ nõ fuit obſeruata ſolẽnitas .c.cũ inhibitio.s̃.de clãde. de ſpon.quod etiã habet locũ in ignoranter ꝯtrahentibꝰ: tñ dic per regulã pretactã/ ꝙ iſtud non obſtat: q̃ ex quo iura ꝑmittũt in tali articulo matrimonia ꝯtrahi.no. Doc. in.d.c.tanta.tacite vidẽtur remiſiſſe ſolẽnitates. d.c. cum inhibitis:iſta eſt opinio in ꝯtingẽtia facti. Do.in con.lxvj col.penul.ꝓ declaratione.Probus.

f 6 ¶Interualla. Que licet * vitient ſtipulatiões/nõ tamẽ alias vitient ꝯuentiões.l.ſi ſtipuler.§.fi.cũ glo.ff.de ver.obliga.no.Alex.cõ. cxlij.co.iij.pſpectis his.vol.vj. pro hoc habeo:q̃ licet in ſtipulationibꝰ regulariter req̃rat p̃ñtia alterius:vel alicuius recipiẽtis ꝓ eo.l.ꝯſenſu.in prin. ff. de actio.⁊ obliga.cum ibi no.⁊ in.l.j.in fine.ff. de ꝯtrahen. emp.l.abſenti:cũ ibi no.ff.de dona.⁊.l.fi.ff.de interroga. actio.l.certũ.§.ſi quis abſente.ff.de ꝯfeſ.tamen fallit in ꝓmiſſione facta incerte pſone/que aliquid factura ſit ꝓ implemento cõtractꝰ:q̃ tunc neq; abſentia neq; interuallũ impedit dictã ꝓmiſſionem tranſire in cõtractũ: dũmodo anteq̃ ꝓmiſſio ſit facta reuocetur ꝑ promittẽtem.comparet alias pars/⁊ acceptet huiuſmodi ꝓmiſſionẽ ſeu oblationem.⁊ admittere velit id quod ſibi in actu ex tenore dicte ꝓmiſſionis:ſicut qñ fit proclama:ꝙ quicũq; vult emere talẽ rem cõpareat in tali loco ad emendũ:infra tale tp̃s ⁊ plus offerẽti dabitur.Nam ſi quis infra illud tp̄us ꝯpareat ⁊ offerat. obligatur ſtatim ei qui proclamari fecit: q̃ proclamãdo ꝙ plus offerenti dabitur:videt cõtrahere cũ incerta pſona:qđ ꝓſequerc:vt ꝑ Alex.in con. cxiiij.col.j. viſo ꝓceſſu.vol.vj. Probus.

g ¶Perſonarum. Uenit id attendendũ etiam ſi ꝯſtitutiõe 7 dotis * vt attẽdatur qualitas pſonarum:patrimonij quãtitas/⁊ patrie ꝯſuetudo:iuxta tex.in.l. filie .⁊ ibi Ray. et Bar.de lega.iij.⁊ in.l.quero:⁊ ibi Bar.ff.de iure doti.no. Ange.in auten.de reſti.⁊ ea que parit in.§.q̃obrẽ. Bal. in auten.reſque in.iij.col.C.cõia delega. Bald. in.l.fina. C.de do.promiſſio . tradit Sozinus conſi.ccvij. in prin. in cauſa domine.

8 ¶Preterea dic ꝙ etiã * perſone qualitas multum opatur ad remouendũ preſumptionem falſitatis.Bal.in.l.ij.C.de fal.⁊ in.l.quotiens.§.ſed ⁊ ſi nõ in corpore.ff.de hered.inſti.Et ad hoc facit quod not.hoſtien.Jo.and.Antho.in.c. finem.s̃.de dolo ⁊ contu.vbi dicunt:ꝙ propter qualitatẽ pſone excluditur p̃ſumptio calumnie.

¶Et ſic cõtra talem clariores ⁊ fortiores requirũtur probationes.Deciꝰ con.clxxv.ſub nu.v.in cauſa falſitatis:idẽ dic ĩ impropoſitione pene notat Jo. de ana.in.c.ſignificaſti:el.ij.poſt prin.s̃.de homicid.allegat.l.ſacrilegij penam in prin.ff.ad leg.iul.pecula.Probus.

Gregorius decimuus in concilio generali Lugdunen. Cap.x.

PRæſenti generali declaramus edicto,beneficium relaxatiõis,ad cautelam quo ad interdicti ſententias,in ciuitates,caſtra,vel quælibet alia loca ſiue terras aliquas generaliter ꝓmulgatas locum aliquatenus non habere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Regulariter excommunicationis/ſuſpenſionis/⁊ interdicti ſententie pari paſſu ambulant.
2 Generale interdictum relaxari non poteſt.
Excommunicatio dicitur nulla vt hic.
4 Excommunicatus non poteſt excommunicare.
5 Excommunicatio eſt iuriſditionis.
6 Poſſeſſus poſſidere non poteſt.
7 Paſtoris ſententia ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt.
8 Non omniũ que a maioribus dicta ſunt/ratio reddi poteſt.
9 Interdicta eccleſia/quodammodo dicuntur interdicti canonici.
10 Maiori periculo eſt promptius occurrendum.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Petens abſolui ad cautelam/non videtur fateri ſe excommunicatum.
Petens abſolutionẽ a iuramẽto temerario/ auditur abſq; partis vocatione.
2 Qui non eſt baptiſatus/non leuat puerũ de ſacro fonte.
3 Excommunicatus quando retinet iuriſditionem.
4 Aſinus intumeſcit quando a pari apprehenditur.
Contra naturam ſuperbie eſt ab equali velle timeri.
5 Sentẽtia excõmunicationis iuſta triplicẽ habet effectũ.
6 Excommunicationis iniuſte vnicus eſt effectus.
7 Auditor rote non abſoluit ad cautelam niſi ſibi ſpecialiter committatur.
8 Maior accipitur vt hic.
9 Quando lex defficit/ſufficit allegare maioruꝫ autoritatẽ.
10 Rationale dictum multum operatur vt hic.

11 Ecclesia exempta/canonici dicuntur exempti.
12 Mandatum canonicis/non videtur mãdatum capitulo/⁊ econtra.
13 Periculosum ⁊ interitui vicinũ est: vsq; ad mortem protrahere penitentie remedium.

Resenti, Licet * excõmunicationis/suspẽsionis/et interdicti sentẽtie regulariter pari passu ambulent. s. eo. cum medicinalis. §. ⁊ hec eadem. j. eo. statutum ⁊ s. de appel. ad hec qm̃/hec tamẽ regula fallit hic: qr licet excõmunicatio ⁊ suspẽsio certis casibus relaxari valeant vt no. s. eo. c. solet: interdictũ * tamen generale relaxari non potest: vt hic.

¶ Et quid sit generale interdictum habetur in titu. proximo. Et etiam si relaxatum fuerit de facto: huius relaxatio nulla/est vt innuũt verba vltima huius. c. Et ad hoc faciunt argumenta adducta. s. eo. c. Romana. §. in vniuersitatem. ¶ Dico * etiam excõmunicationem nullam in. x. casibus: vnus est/si error patenter expressus sit in excõmunicationis sentẽtia. Et alter/si excõmunicatio lata sit post appellationem legitimam: ⁊ si de hoc constiterit potest denunciari nulla. Sed anteq; cõstet de appellatione legitima/potest impendi absolutio ad cautelam [a] ⁊ sic. s. loquit de offi. delega. cum contingat. in prin. Et isti duo casus habentur. s. eo. solet. ⁊. c. ceterum. §. penul. ⁊. §. sequen.

¶ Item si feratur a nõ suo iudice: quod intellige dupliciter: vel quod nullo modo sit iudex suus: vel si sit: non tamẽ super articulo cuius occasione lata est sententia excommunicationis: supra de consuetu. ad nostram: ⁊. s. de off. delega. cum olim primo.

¶ Item quartus: si feratur a iudice suo/sed excõicato. xxiiij. q. j. audiuimus.

¶ Sed quare excõicatus põt excõmunicari. no. de iudeis. s. ita quorundam. Sed excommunicatus * nõ potest [b] excõmunicare: primum liquet. d. c. ita quorundam: nam ligatus vno vinculo/alio iterum potest [c] ligari. Secũdum liqt quia * excommunicare est iurisditionis. s. de electio. trãsmissa: sed excommunicatus [d] non habet exercitium iurisditionis. s. hoc lib. de off. vica. Romana. s. de re iudica. ad probandum.

¶ Item excommunicatus est extra cõmunionẽ: ⁊ ideo alium excludere nõ potest ab ea: sic nec * possessus [e] possidere potest. ff. de adulter. sic eueniet.

¶ Quintus dicitur/quando quis excommunicatur a delegato: contra intentionem delegantis. de preben. c. finali ⁊ hic casus sub tertio membro comprehenditur: quia licet hic fuerit iudex: nõ tñ quo ad articulũ de quo ꝯtendebat.

¶ Sextus si ab intruso/vel suspenso a iurisditione feratur sententia. xij. q. ij. alienationes. ⁊. c. precarie.

¶ Septimus a violente hominis interdictum. s. de excessibus prela. tanta. ¶ Octauus quando fertur in participãtes: nulla monitione premissa. s. eo. statuimus.

¶ Nonus vbicunq; prelatus excõmunicat subditũ suum contra tenorem priuilegij sui. s. de priuileg. cum capella. ⁊ c. q̃to. ⁊. j. hoc lib. de ver. signi. veniens. Et prima ꝯcordãtia ⁊ vltima ꝯprehenduntur sub tertio modo: quia ibi excommunicans erat iudex non tamen poterat excommucare: vt in. d. c. veniens ⁊ in. c. cum capella/erat iudex sed non ad illud de quo agebatur ⁊ in. c. quanto. non erat excommunicatio directo sed indirecto.

¶ Decimus secundum quosdam. s. eo. de excessi. prelato. cum ad quorundum [f] alias autem * sententia pastoris siue [g] iusta siue iniusta [h] timenda est. xj. q. iij. sententia.

¶ Et dico ꝙ sicut excommunicationis ⁊ suspẽsionis sententie occasione certi articuli relaxari valent ad cautelã [i] vt scilicet testimoniũ testis non infringatur/seu electio nõ cassetur. s. de testib. veniens. j. in fi. ⁊. s. de exceptio. apostolice. Nec ibi iuratoria cautio p̃statur/que ad cautelam non de rigore prestatur. s. eo. cũ desideres. j. respon. nec est relaxatio simplex/sed temporanea. Sic interdictũ generale respiciens certũ factum ⁊ temporaneum relaxatur ad cautelam illorum qui admittuntur ad diuina certa die priuilegialiter. s. de priuileg. vt priuilegia. §. illud/verum cum absolutio ad cautelã simpliciter non temporalis fuit relaxata/ista fit cum iuratoria cautione. s. eodem/venerabili: ⁊. c. cum desideres. §. vero ⁊. s. de off. delega. cum contingat. j. eo. ceterum. §. si dubitetur.

¶ Sed queritur/dicunt quidam non omniũ que a maioribus [k] * dicta sunt/ratio reddi potest. ff. de leg. l. non omniũ/vt dicatur. Sic volo/sic iubeo/sic pro ratione volũtas. arg. ff. de ꝯsti. prin. l. j. Tu dic q̃d si interdictũ generale relaxat: iã ciuitas castrũ/vel villa haberet iurare s̃z formã dictorum iurium: quod esse non debet: quia interdictum generale non fertur propter culpam castri/ville/seu habitantium in eis: sed propter presidentem. s. de sponsali. non est. Et ideo isti afflicto pena interdicti/quod affligeretur pena solutionis pecuniarie pro delicto alterius: ⁊ quod delinquens impunitus remaneret: esset iniquum.

¶ Sed quid si interdictum feratur propter delictum vniuersitatis. j. eodẽ si sententia/Solu. q̃d regularius accidit respiciam. ff. de legi. nam ad ea.

¶ Et ex hoc concludo/quod particulare interdictum relaxari potest/quia * interdicta ecclesia: quodammodo interdicti dicuntur canonici [l]/qr mandatũ factũ [m] capitulo cẽsetur fieri singulis. s. de res. eã te. Et ideo isti delinquẽtes hũiliter petẽtes speciale interdictũ relaxari ipm̃ iterdictũ relaxari poterit s̃cd̃am formã iuris. Et ideo seruabo regulã nisi eã inuenero vitiatã. ff. de regu. iur. l. prima. Et ratio potest esse/i interdicto generali/baptisma paruulorum/⁊ penitentia [n] morientium excipiũtur. s. de sponsali. non est/⁊ predicatio verbi dei/⁊ confirmatio episcopalis. s. eodem prio. Re. ⁊ diuina celebrari vt ꝯficiat corpus xp̃i. s. eodem permittimus/⁊ etiam penitentia viuentium. Et j. eo. c. fina. ij. Reo. Et hec non excipiuntur in speciali. Et ideo maiori * periculo fuit prõptius occurrendum. s. hoc lib. de electio. vbi in princi. xlij. dist. quiescamus. ff. de carbonia. edict. l. j. §. ij. vij. q. ij. c. fina. Joan. Mo. Car.

D cautelam. glo. in. c. ad presentiam. in ver. absolut. supra de appellatio. innuit secundum Frãcum: ibi quod petens * absolui ad cautelam non propter hoc videtur fateri se excommunicatum. idem Inno. ⁊ Prepo. ibi/pro hoc habes glo. in. c. exhibita. s. de homicid. quam reputat sing. Alex. in. l. j. ff. de no. oper. nuncia.

¶ Hinc est ꝙ petẽs absolutionem a iuramento temerario auditur absq; vocatione partis. comprobat late Dominic. in consi. lx. in fine. circa dubium. Probus.

[b] ¶ Non potest excommunicare. In simili dicitur ꝙ non * baptisatus non potest leuare puerum de sacro fonte: ⁊ sic effici spiritualis compater. Itẽ non confirmatus non potest tenere in confirmatione: ratio redditur/quia patrini filios spirituales admonere debent/vt castitatẽ custodiãt/iustitiam diligant/charitatem teneant/simbolũ fidei ⁊ orationem dominicam sciant: in quibus eos instruere vel instrui facere tenentur ad releuamẽ presbyteri baptisantis: vel episcopi confirmantis.

¶ Pro primo dicto habes tex. in. c. in baptismate/pro secũdo in capitu. vos ante omnia/de consecra. distinct. iiij.

¶ Et attende ad dictum Jo. Mo. hic. quia illud comprobaui late in capitulo fina. in tertia. q. s. de constitutio. vbi volui firmare illud non habere locum in occulte excommunicato: quia de eo dicitur ꝙ possit excõmunicare. Cum excommunicare competat ratione iurisditionis. c. trãsmissa. s. de elect. sed illam * iurisditionem retinet excommunicatus occulte quandiu tolleratur per ecclesiam. no. in. c. cum dilectus. s. de cõsuetud. Facit quia idem iudicium dicitur de eo quod non est/⁊ de eo quod non apparet. l. in lege. ff. de contrahen. empt. Probus.

[c] ¶ Potest ligare. Ista est vna de rationibus glo. in. d. capi. ita quorumdam. s. de iudeis/quare feratur secunda excommunicatio: alias ponit/quas vide ⁊ docto.

¶ Vltra quos ad Rotam decisio. 858. in antiq. dominus papa/vbi dicit ꝙ potest poni exemplum naturale/dum sol bene lucet/accenditur lucerna/quid operatur quo ad effectum illuminandi: certe nihil. vj. q. j. si omnia/⁊ tamẽ obscurato sole remanebit aer illuminatus lumine lucerne. Prob.

[d] ¶ Excommunicatus. Intellige de maiori/secus de minori: quia talis habet iurisditionis exercitium: ⁊ sic absoluit excommunicatum. Panor. post glo. in capitulo. ab excommunicato. de rescript. Probus.

[e] ¶ Nec possessus. l. heres. el. iij. ff. de acquiren. heredi. vbi glo. dicit ꝙ seruus dedignatur per parem queri/nam ⁊ asinus * auribus intumesceret si per comparem apprehẽderetur

retur/similis glo.in.l.prima.§.veteres.ff.de acquiren. pos sessio.hinc Greg.in pastor.cxvij.c.qr contra naturā super bire est ab equali,velle timeri.

¶ Uide glo.in.c.iij.de regu.iur.hoc libro/que cōprobat di ctum Jo.mo.iuribus ꝛ rationib⁹.Probus.

f ¶ Quorundam.glo.hic post Jo.mo.posuit hos.x. casus ꝛ post eos addidit duos quos vide ī ver.ad cautelā. Prob⁹.

5 g ¶ Siue iusta.Et tunc* habet triplicē effectū ẜm Hostiē. in.c.ita quorūdam.ē.de iudeis quē insequūtur ibi Henri. Boic.Jo.and.Petr.de ancha. Car. Panor.ꝛ.Jo.de ana.

¶ Primus est vt eijciatur extra ecclesiā/ꝛ q̃tuz ad istū: se mel exclusus amplius excludi nō potest: quia qui semel extra ecclesiam posit⁹ est:ampli⁹ extra poni nō potest. xj. q.iij.omnis xp̄ianus:facit.l.qui bis .ff.de ver. obliga. ꝛ sic de his que foris sunt/nihil ad nos. dixi.ē.post Joan. mo. in prohemio.

¶ Secūdus effectus est detinendi extra ecclesiā:ꝛ vt tra datur sathane.xj.q.iij.audi:ꝛ ampli⁹ ligetur peccato / vel cōtumacia exigente.c.fi.in.§.fi.ē.vt lite non contesta. Et q̃tum ad hunc effectum excommunicatio secūda operat.

¶ Tertius effectus est qr excōicator declarat illum se paratum:quia non excommunicatio/ sed peccatū est illud quod separat a deo. Probus.

h 6 ¶ Iniusta.Cuius excōmunicationis * iniuste vnicus est effectus:quia illi non debet communicari donec fuerit ab solutus.notat Panor.in cap. ita quorundam.ē.de iudeis post Hostien.Hēri.Boic.Jo.and.Petr.de Ancha. Car. Joā. de ana.ibi/ꝛ propter hanc nō est adeo separatus nisi ex contemptu ligetur.Probus.

i 7 ¶ Ad cautelam. Quā nō * exercet auditor rote / nisi si bi specialiter cōmittatur a dn̄o vicecancellario/ꝛ hoc ha bet locum in curia:secus si extra curiam cōmittatur alicui rota in antiq.8 10.ꝛ seq.Probus.

k 8 ¶ Maioribus.Uide de hoc verbo maior que citat Alex. con.+ pōderatis verbis/vol.iiij.vbi dicit q maior * in du bio:videtur recipi pro maiore natu:seu etate/si ratio suble cte materie in aliam interpretationem nō suadet vt bene pbatur in.l.si pater.§.fina.cū.l.sequen.ff.de adoptio.sub dens q qn̄ verba possunt intelligi de actu naturali ꝛ ciuili debēt in dubio intelligi de naturali.l.fina.C.de his q̄ ve nī.eta.impe.glo.in ver.non morte.ꝛ ibi Doct.in.c.susceptū de rescrip.hoc libro.

9 ¶ Preterea pro comprobatione Jo.mo.dic/q maiorum * auctoritatem sufficit allegare vbi lex deficit / citat Jason in.l.j.nu.iiij.ff.si cert.peta.ꝛ latius in.l. illā.de collatio. C. dixi.ē.de rescript.in.c.tibi.ꝛ in pħemio.

¶ Et sic obtinet vim legis/alias insurgeret illud vulgatū in iure/erubescimus sine lege loqui.

¶ Ratio potest recte intuenti apparere/ qr p̄sumendū est quod ratione inducti fuerint ad dicendū que sufficit/ cum lex sit:qđ ratione ꝯsistit/etiam naturalis.l.scire oportet.§. sufficit ibi/ꝛ ipsa naturali iusticia.ff.de excu.tu. vbi Bal. q sufficit allegare rationem naturalē:licet quis legē non alleget. ¶ Hinc Andre.de ysernia.in prohe.feudo. col.ij.

10 vlti.q rationale * dictū ita debet mouere iudicē ad iudi cādū:sicut ipsa lex. Ita astipulatur Philo.q querere vbi naturaliter sentim⁹/nil aliud est q̃ infirmitas intellectus. Ang.con.cccxcvij.ludus pille.col.ij.ꝛ con.ccclxvij.col.iij in questione vertente/ꝛ cō.cx.col.iiij.sctissima.Paul.de ca stro.con.cxlj.in fi.visis allegationib⁹/ī. ij. parte q̄ sub dit q querere visum/alterius vbi possumus habere ꝓprium/

l 11 demētia videt:qđ cōprobat/qr ratio(maxime naturalis) nobiscū nascit.dixi.ē.in prohe.nu.xlix.Probus.

¶ Dicunt canonici.Adde in simili q ecclesia * exēpta cle rici ꝛ canonici eiusdē ecclesie dicuntur exempti/tex. in.c. per exemptionē.ē.de preuileg.no.Dec.con.cliij.nu.iij.in causa exemptionis.Probus.

m 12 ¶ Factū singulis.Non vex tn̄ dicas in contrario videlz si * mandatū fuerit canonicis:qr tunc nō intelligitur mā datū capitulo p ea q̄ no.p Oldra.con.100.vsi.quarto videt quod incipit in executione incumbentiū:vbi dicit si dicat in instrumento quod canonici talis ecclesie hoc fecerunt nō infertur q vniuersitas ꝛ capitulū illud fecerit: quia il lud verbum/canonici fecerūt:verificari potest in duobus idem dicunt Petr.de Ancha.ꝛ imol.in.c.q̃to.ē.de his q̄ fiunt a maior.parte cap.

¶ Hinc est q si dicatur ꝛ probetur q homines talis loci/ tale delictum commiserunt:per hoc non probatur qđ vni uersitas dicti loci hoc fecerit: per ea que dixi in cap.roma na.ē.isto titulo.

¶ Pro premissis facit quod voluit idem Petrus de An cha consi.cclij. visis ꝛ pōderatis verbis pacis:vbi dicit q dispositio que concernit vniuersitatem non habet locum in aliquibus consideratis vt singulis.

¶ Unde infertur quod Ueneti qui nomie vniuersitatis ꝛ cōmunitatis Uenetorum promiserunt aliquid non face re in certo loco:intelligitur illa promissio quando vniuer saliter illud facerent in dicto loco / non autem communi tas Uenetorū obligatur si aliqui particulares Ueneti cō tra facerent : vide que late tradidit Calca. consilio pri mo.Probus.

n 13 ¶ Et penitentia morientium.Dicit Ludo.Roma.consilio cccxlj.in fine in hoc proposito verbum notandum / quod est * periculosissimum ꝛ interitui vicinum:vsq̃ ad mortē protrahere penitentie remedium.

¶ Hinc Augusti.transumptiue de penitentia distinct.vij. §. quamq̃ timendum est de sero penitente: quē enim mor bus vrget ꝛ pena mortis terret/ad veram vix veniet satis factionem/maxime cum filij quos illicite dilexit sint pre sentes/vxor/ꝛ mundus : facit illud Psal. non est in morte qui memor sit tui.idem imperator in.l.hac consultissima.in §.at cum humana.C.qui testa.facer.poss. Quod cum ho mo extreme vite momentum expectat:ip̄a humana fragi litas ita est mortis cogitatione turbata / quod sui ipsius est nescia.

¶ Et per hunc tex.Alex.ꝛ Roma.ibi dicunt q testis exi stens in mortis articulo/non est examinandus qr non ha bet perfectum sensum.

¶ In proposito habes margaritam facetiarum contra sa cerdotes lubricos dicentes excusando se.Si dissipauero sepē/ eandem noui reformare.Sed caue ne priusq̃ reedi fices diabolus auferat tibi:studes id prius moriaris quā penitentiam agas. Esto autem q tibi detur locus peni tentie ꝛ reformaueris/nihilominus penam pro perpetra to non euades.ecclesia.ix.capi. Qui dissipat sepez morde bit eum coluber saltem remorsus conscientie / seps est oē preceptum dei coluber vindicta ire dei. hinc August. iu sticia dei nō sinit esse dedec⁹ culpe absq̃ decore vindicte.

¶ Uide que de dissipatione dixi in.c.nemo.ē.de elec. ꝛ de sepe que tradit Domi.in suo sermone: col.j. quem ponit post sua consilia.Probus.

Gregorius decimus in concilio generali Lugdunensi. Cap.xj.

Quicunque pro eo quod in reges, principes,barones,nobiles, ballíuos,vel quoslibet ministros eorum aut quoscunque alios excōmunicationis,suspensionis,seu in terdicti,sententia fuerit promulgata licentiam alicui dederint,occidendi,capiendi, seu alias in personis aut bonis suis vel suorum,grauandi eos qui tales sententias protulerunt,siue quorū sint occasione prolatæ,vel easdem sententias obser uantes,seu taliter excommunicatis communica re nolentes(nisi licentiam ipsam re integra re uocauerint,vel si ad bonorum captionem occa sione ipsius licentiæ sit processum,nisi bona ip sa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa)eo ipso senten tiam excommunicationis incurrant.

¶ Eadem quoque sententia sint innodati omnes qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, vel aliquod præmissorum,ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias committe re suo motu. ¶ Qui autem in eadem senten tia permanserint duorum mensiū spatio extunc

ab ea non possint nisi per sedem apostolicam absolutionis beneficium obtinere.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Qui dicit omne nihil excipit.
2 In iudiciis quasi contrahimus.
Reatus omnem honorem excludunt.
3 Quis dicatur ordinarius regum: vide hic.
4 Sicut non debeo offendere prelatum: ita nec eius subditos.
5 Omnis suspensus/ꝛ interdictus est quodammodo excommunicatus.
6 Mādatū in delictis re integra potest reuocari.
7 Sententia hominis potest esse iusta ꝛ iniusta: sed sententia canonis semper est iusta.
8 Ex quo canon constitutus est: iustus est reputādus/et seruari debet.
9 Excōicatio partium conuentione vel satisfactiōe tolli nō potest/nisi absolutio subsequatur.
Iurisditio delegata: solo consensu partium prorogari non potest.
10 Appellationi potest prescribi/licet sententia sit nulla.
11 Sententia contra matrimonium lata: quare per cancellariam non confirmatur.
12 Deus nō vult mortem peccatoris sed zelat vt conuertatur ꝛ viuat.
13 Excommunicatio fertur propter contumaciam.
14 Dum viuimus dei est misericordia.
15 Post mortem non est meritorum acquisitio: sed retributio.
16 In delictis mandās ꝛ mandatarius: in eandem penam incidunt.
17 Mortis articulus semper exceptus intelligitur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Latam differentiam dic inter omne ꝛ totum.
2 An in legato veniant venalia.
3 Appellatione heredis quando extranei heredes comprehendantur.
4 Legitima dicitur quota successionis.
5 Ubicunq; clericus suspenditur: laicus excommunicatur.
6 Suspensus ꝛ interdictus dicitur indignus ad benefica: sicut excommunicatus.
7 Excommunicatus est deterioris conditionis quam alius peccator.
8 Ubi agitur de peccato/ꝛ in foro cōscientie/nō attēditur fictio sed veritas.
9 Fictio legislatoris est veritas.
10 Grauius delictum qñ cognoscatur vide hic.
11 Bonum dicitur triplex.
12 Sacramenta ecclesiastica quibuscunq; etiam excommunicatis in mortis articulo nō sunt deneganda.
13 In mortis articulo quis non potest adire hereditatem.
14 Iura multa specialia in mortis articulo concedunt.

QVicūque, Hec decreta. habet tria dicta. primum est de sentētiante aliquos/cōtra tenorē istius ꝯstitutionis. Scdꝫ est de vtente dicta sentētia. Tertiū est ꝙ isti post duos menses in sententia hui⁹ canonis ꝑmanentes nō possunt nisi ꝑ sedē apostolicā absolutionem obtinere.

¶Sed quero nunquid episcopus faciēs ꝯtra hūc canonē erit excōicatus videt ꝙ nō. s. eo qꝛ ꝑiculosum: sed illa loquitur in suspēsionis: vel interdicti sententia duntaxat: vt ibi nota.

1 a b ¶Unde dic contra propter verbum quicūq;: ꝛ qui * dicit [a] omne nihil [b] excipit. ff. de hered. instit. l. articulo. Et epi qui tenentur ad mutuū subsidiū/obseruationē sententiaꝝ ꝯtra hoc peccātes: hoc canone poterūt innodari impedientes qꝺ ꝓmouere tenent. arg. s. de treuga ꝛ pace. c. j. in fi. ꝛ. s. de off. ordina. cū ab ecclesiarum.

¶Cōtra. s. hoc lib. de heretic. c. inqsitores. Sol. ibi loqtur in via deueniēdi: ad ꝯtract⁹ qꝛ * 2 in iudiciis quasi contrahimus. ff. de pecul. licet. §. idē scribit. Sed hic in reatibus [c] qui omnem honorē excludūt. C. vbi senato. vel claris. l. j. [in reges] Sed quis est ordinarius eoꝝ: dico ꝙ qlibet * 3 eps vbi reges habent domiciliū: ꝛ ideo ab istis possunt excōicari. s. de maior. ꝛ obedi. oīs. xcvj. distin. c. cum mater: ꝛ. c. duo [interdictū] hec tria ꝯtinent sub cēsura ecclesiastica. j. titu. ꝓx. i. querenti [suorū] Nota * 4 sicut nō debeo offendere prelatū: ita nec suos subditos. Et homo nedum in se: sed in suis offenditur [d] [obseruātes] quidā dicunt istā clausulam referri ad sentētiam suspēsionis ꝛ interdicti/ꝛ clausulā sequentem [seu taliter] ad excōmunicationē. Tu dic ꝙ sunt diuersi casus ꝛ referunt oēs sententias supradictas sed in diuersis casibus. Prim⁹ qñ seruo sententias: vel volo cōmunicare taliter sententiatis ꝛ primi moti fuerunt ꝓpter verbū excōmunicātis. Sed * 5 oīs suspēsus [e] ꝛ interdict⁹ est quodāmodo [f] excōmunicatus [g] [re integra] i. iniuria nedū illata in ꝑsona vel in reb⁹. Et sic mandatū * 6 in delictis re integra potest reuocari: no. s. eo. c. mulieres. §. fina [nisi] sed quero cum sic fertur sententia a canone/nisi vsq; ad tale tempus hoc fecerit sit excommunicatus: an si iste in quē fertur sentētia infra illud tempus appellauerit appellatio suspēdat sentētiam canonis/ꝛ est casus ꝙ sic: in sentētia hoīs. s. de appella. preterea. ij. Sed dic ꝯtra in sententia canonis. ff. de ver. signifi. si qua pena. Et est ratio * 7 sententia hominis potest esse iusta ꝛ iniusta. xj. q. iij. c. primo. sed sentētia canonis semper est iusta. Et appellatio non est inuenta vt restituat quocunq;: sed illicitum. ff. de appella. l. j. ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. cum quidam. s. de elec. cum nobis olim. Etiam appellatio ad presidium innocentie constituta/traheretur ad defensionem iniquitatis/ quod esse non debet. s. de appell. cum speciali. §. porro: ꝛ. c. preterea. primo.

8 ¶Et ex quo * canon constitutus est iustus reputandus/ꝛ seruari debet quanq; perdurus. iiij. dist. §. ideo. ꝛ. c. seq. xix. dist. in memoriā. ff. qui ꝛ a quib⁹. l. prospexit.

¶Sed quero/terminus iuris: vt hic vel hominis: vt. d. c. preterea/prorogatur a parte/ nunquid post terminum iuris vel hominis lapsum statim ante diē prorogationis erit iste excommunicatus: ꝛ videtur ꝙ non: quia nil aliud agebat pretor nisi vt controuersias contendentium minueret a quibus si recesserunt id pretor ratum habere debet. ff. de no. op. nuntia. l. j. §. ꝛ post operis.

¶Cōtra. j. de reg. iur. c. j. ꝛ. ff. de reg. iur. nihil tam naturale. Ergo ligatus per ligatorem solui debebit.

¶Sol. aut illud quod prorogatur pendet soluꝫ ex arbitrio partium: ꝛ tantum potest fieri prorogatio: nedum in principali: sed etiam in accessoriis. arg. ff. si quis cautio. l. ij. Ueso primo. Nec mirum: partes dicto casu totaliter iudicatum possent innouare/ꝛ ab ipso recedere. ff. de re iudica. l. quarta. §. si ex conuentione: ergo magis prorogare/ argu. d. §. ꝛ post operis. Et tūc dico die prorogationis aduenīete/ tenebuntur partes sicut die qua fuit facta prorogatio: quia idem factum censetur manere. ff. de preca. l. sed si manente.

h ¶Si vero illud quod prorogatur tāgit ꝑ alios/vt fideiussores/vel quia pignora data sunt aliena/ꝛ tunc illis quos res tangit non consentientibus prorogatio fieri non potest. ff. quod met. causa. l. illud. ff. de arbitr. l. Labeo. ij. §. fi.

9 i k ¶Et multomagis dic * in excommunicatione/ que partiū conuentione/vel satisfactione tolli [i] non potest/nisi absolutio [k] subsequatur. s. eo. cum desideres/in principio. et §. fina. ¶Potest esse ratio/iurisditio delegata nō potest prorogari solo consensu partium: nisi iudex cōsentiat. no. s. de offi. delega. p. ꝛ. g. Ergo nec pars sicut excommunicatio: ꝛ ꝙ sit pars habetur. s. de electio. transmissa.

¶Sed quid fertur excommunicatio secundum dictum. c. preterea. nunquid post decendium iste poterit appellare: videtur ꝙ non. s. de re iudic. quod ad consultationem. s. de elect. cum dilecti. in fine. s. hoc lib. de appella. concertationi. ij. q. sexta. biduum. j. ꝛ. ij. R. ꝛ. ff. quando appellan. sit. l. j. §. biduum. ꝛ. §. sequen. Et appellationi * 10 potest prescribi/ licet sententia nulla sit. ff. de appella. l. si expressum. Contra dic per. d. c. preterea. ij. vbi est hoc expressum. Et est ratio sentētia in aliis ab excōicatione lata sub ꝯditiōe statim tenet vt obligatio cōditionalis/in qua nō est debitum: sed spes in debitum iri. insti. de verborum obliga. §. ex conditionali: quia in iudiciis quasi contrahimus. ff. de pecul. licet. §. idem scribit/licet suspendatur per conditionem appositam: ꝛ ideo ibi infra decendium est appellandum vt dictis iuribus: sed excommunicationis sentētia que est pena propter culpam precedentem/ꝛ sic est principale/ꝛ pena. Et licet principale transire possit in rem iudicatam vt dictis iu-

ribus ista tamen excommunicationis sentētia in rem iudi= catam non transit: sicut nec sententia lata cōtra matrimo= niũ/quoꝝ ratio colligitur. s̄. de re iudic. lator. ⁊ c. tenor. s̄. de testib. sicut. xxxv. q. ix. §. his ita.

11 ¶ Et ob hoc sententia * contra matrimoniũ lata per can cellariam nō confirmatur: sed mandatur ꝙ canonicũ fue= rit obseruare ꝓcures. Sic dico/ꝙ excōicationis sentētia per ipsam cancellariā nunꝙ̄ confirmatur / nec suspēsionis nec interdicti sententie/sed mādatur obseruari vsqꝫ ad sa tisfactionem cōdignā/deus * enim nō vult mortē pctōris sed zelat vt ꝯuertatur ⁊ viuat. auten. vt nō luxu. cōtra na= tur. colla. v. in princ. Et ideo hec excōicationis sententia non confirmatur: sed humiliter petenti est eius absolutio

13 impēdenda. s̄. de offi. delega. cũ cōtingat. in fine.

¶ Item excōicatio fertur propter * contumaciā. xj. q. iij. c. nemo episcoporum. s̄. vt lite nō cōtesta. tue. Sed sētētia ꝓpter cōtumaciā lata/ipā purgata per satisfactionem est restitutio obtinenda. s̄. de cōstitu. ex literis.

¶ Item p̄missa sic probo/est sententiatũ ⁊ appellatũ/⁊ ex= cōmunicatio post appellationē lata/licet ꝓsecutione ap= pellationis infra terminum iuris vel hominis neglecta/ firmum maneat principale: vt sententia a diffinitiua. C. de tempo. appella. l. fina. §. illud. s̄. de appel. sepe contingit ex cōicatio tamen nō fertur. j. eo. licet sic ergo contra ex com municationem nō currit tempus appellationis interposi= te ꝓsequende vt est ꝓbatum ergo nec tempus appellatio

14 nis interponende contra excōicationem locum habebit.

¶ Item dum * viuimus dei est mīa/cuius miseratiōes sup omnia eius opera vt dicit psal. Et ob hoc in hac vita deus nos admittit ad reconciliationem sed postꝙ̄ conclu=

15 sum est morte/tunc ex gestis nostris reddit deus iusticiā: vnde hic meremur vel demeremur. Sed post mortem *

m non est meritorum acquisitio: sed retributio.

¶ Et dico ꝙ sola interdictiꝰ sententia ꝑ cancellariā m non mandatur obseruari/cum in ea qui non peccauit puniatur.

¶ Dico etiam ꝙ si iudex procedat sine cause cognitione: si cut nec tunc est iudicatum: ita nec tale factum transit in rem iudicatam. C. cōia. epi. prog. auten. rei iudica. nec obstat interlocutoria: ⁊ l. seq. vnde sicut vbi est actus ex= traiudicialis: si tamen ꝓcedatur cũ cause cognitione tunc est appellandum infra decendiũ. s̄. hoc lib. de appellatio. c. concertationi. ij. q. vj. quod in sententijs. Sic vbi est de sui natura actus iudicialis sijtñ non ꝓcedatur iudicialiter

16 vt causa cognita/non transit talis actus in rem iudicataꝫ/

n quia res iudicata hic frustratur [data vti] nota * in deli= ctis n mandans ⁊ mandatarius in penam eandeꝫ incidunt C. de accusatio. non ideo. Et. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. quoti= ens [apostolicam] sicut incendiarij ecclesiarũ qui sunt ip= so facto excommunicati postꝙ̄ sunt publicati ⁊ alij incen= diarij q̄ sunt excōicādi postꝙ̄ fuerũt excōicati: ⁊ publicati

o 17 ꝑ sedē apostolicā dũtaxat sunt absoluendi ⁊ remittēdi ad

p eam. s̄. eo. conquesti: ⁊ c. tua nos. xxij. q. vlti. c. pessimā: ex=

q cepto o * mortis articulo p et iste casus semper intelligi= tur exceptus q. s̄. de sepultur. capitu. finali. supra eo. de= cetero. ⁊ c. ea noscitur: ⁊ infra eo. in princi. Joan. Mona. Cardinalis.

1 Qui dicit * omne. Dic latam fore differētiaꝫ inter omne ⁊ totum quia totum desinit cor= pus integrum ⁊ ex partibus integratuꝫ nō ꝙ verificetur in partibus. Sed omne est no men collectiuum ⁊ distributiuum quod desi gnat indiuidua vt verificatur in eis. Oldra. ccc. nu. vij. factum tale est. Et ꝓ prīo dicto de toto habes que citat Alex. in con. v. col. fina. circa pri= mũ dubium: volu. iij. ꝙ hoc verbũ tota hereditas excludit detractionem trebellianice quia ita ex verbis cōiecturat fuisse de mente testatoris. pro hoc adducit que notat An= gel. in. l. damni. §. cum parietē. ff. de dam. infect. vbi dicit ꝑ illum tex. ꝙ si maritus qui lucratur partem dotis ex for= ma statuti muliere p̄decedente in matrimonio sine liberis promisit restituere heredibus mulieris dotē quod intelli gitur promisisse scd̄m formam statuti scꝫ detracta parte se cus si promisisset totam reddere quod etiam no. ibi Joan.

b imol. ⁊ in. l. si patronus. ff. de donat. ⁊ ista videtur magis communis sententia. Probus.

2 ¶ Nihil excipit. l. a procuratore. C. māda. l. iulianus. de le ga. iij. Calca. con. xlij. nume. xliij. bene facit q̄d no. Bar. in l. generali. §. vxori. ff. de vsufru. lega. vbi dicit ꝙ licet * in legato non veniāt venalia: per illum tex. limitatur/quan= do dicitur vniuersaliter de omnibus bonis: q̄ tunc etiam venalia includuntur s̄m Bar. ibi vbi apostillator ad eum dicit ꝙ Bar. sancte loquitur citans sic. Aut dico: lego om ne argentum / ⁊ non veniunt venalia argentea / aut di co lego omnia bona/ aut vsumfructum omnium bonorum ⁊ tunc comprehendunt omnia venalia: vt. l. quotiens. §. fi na. ff. de vsufruc. ⁊ in simili no. Jo. de imol. in. l. fi. in princ. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxor.

¶ Pro dicto Bar. facit quod citat Deci. in con. cccxiiij. nu me. iij. in testamento comitis/ꝙ si statutum velit ꝙ maritꝰ lucretur dotem in omni casu: etiam habebit locum statu= tum extātibus liberis ex primo matrimonio/⁊ nō habebit locum. l. hac edictali. C. de secũd. nupt. ꝑ quod Dec. vbi. s̄.

3 comprobat ꝙ appellatione * heredis etiam heredes extra nei cōprehendũt ꝑ Bar. in. l. gallus. §. etiam. ff. de liber. ⁊ posthu. Panor. ⁊ alij per Deciũ relati in. c. in presentia. s̄. de pba. tex. in. l. heredis appellatio. ff. de ver. signifi. ⁊. l. in annalibus. C. de legat. Quod suadetur/quia nomen here dis generale est: heres enim idem dicitur quod dominus l. item mella. §. legis. ff. ad leg. aquil.

¶ Item cum sint plures heredum species vt probatur in stitu. de here. quali. ⁊ differ. ⁊ omnes species ꝓprie sub ge nere comprehendũtur. Bal. in. l. ij. C. de iure aureo. anulo. merito extranei heredes cōprehenduntur/ꝓbant rub. et nigrũ. ff. ⁊ C. de hered. instituen.

¶ Pro hoc vulgari adde ea que ꝑ illud comprobat Ma= ria. Sozi. con. cij. in presenti consultatione/q̄ deus est om nipotens ⁊ omnia potest: ⁊ sic nihil a sua potentia exclu= dit q̄ qui omne dicit nihil excludit. c. solite. s̄. de maior. ⁊ obedi. c. si romanorum. x. distin. d. l. iulianus de lega. iij. que iura non allegat hic Jo. mo.

¶ Istud vulgare maxie ꝓcedit ī vniuersali negatiua a qua nihil excipi solet. l. legitimos. §. an ergo. ff. de legi. tut. hinc

4 est ꝙ exclusꝰa successiōe dr̄. exclusꝰa legitia. Cũ * legitia sit quota successionis. l. papinianus. §. autē quarta. ff. de inof. testa. tradit latius idem Sozi. con. cl. col. iij. Probus.

c ¶ Beatibus. Pro hoc vide Calca. in consi. lxx. col. fi. quidā Nicolaus. Probus.

d ¶ Offenditur. Vide Jo. mo. in. c. sciant. de elec. vbi dixi/⁊ latius in rub. de renuncia. s̄. circa finem vide que in ꝓposi to leguntur de beato Thoma archiepō cantuarie. de quo in. c. sicut dignum. s̄. de homicidio. Probus.

e ¶ Suspensus. Fely. in. d. c. dilectus el. ij. in fine. s̄. de sy=

5 mo. dicit ꝙ vbicunꝙ̄ * clericus suspenditur: tunc laicꝰ ex communicatur/allegat. c. clerici. s̄. de exces. prela. c. p̄ter= ea. s̄. de vsur. c. dura. s̄. de crimi. fals. ⁊. c. fina. de vsur. hoc lib. Probus.

f ¶ Quodammodo. Et sicut excommunicatus dicitur indi= gnus ad beneficia. c. postulastis. s̄. de cleri. excommunica. mini. Sic suspensus ⁊ interdictus. c. cũ dilectus. §. quia no bis. vbi glo. ⁊ scriben. s̄ de consuetud. ⁊ c. cum inter. B. s̄. de electio. Probus.

g ¶ Excommunicatus. Et sic secundũ Hostien. in. c. ita quo rundam. s̄. de iudeis. circa finem. firmiter credēdum est ꝙ

6 ipse excommunicatus * difficilius resurgit ⁊ gratiam dei recipit/ꝙ̄ aliquis alius peccator non excommunicatus/ ⁊ ꝙ orationes sue ⁊ alia opera de genere bonorum que facit debiliora sunt/ꝙ̄ in alio/⁊ angelus sibi datus ad custodiā minus pro ipso laborat/⁊ angelus malus maiorem potesta tem habet in ipso: quia tali vtitur sicut rusticus suo asino siue iumento/⁊ in hoc ipsum Hostien. sequit̄ ibi Jo. And. Jo. de Ana. ⁊ Petr. de Ancha. Tamen Card. dicit ibi in fine. Ego dico contra ꝙ imo facilius si non contemnit ex= communicationem non traditur Sathane vt saluus fiat. c. cũ sit. s̄. de appella. iuxta illud obediens crescerit per me= ritum. Probus.

h ¶ Tangit alios. Pro hoc puncto vide Alexand. consilio lxx. habita opportuna. volu. vj. Probus.

i ¶ Tolli non potest. Pro hoc habeo glo. in cle. fina. in ver. donec de censib. simileꝫ. in cle. vna in ver. obtinere. de con= sang. ⁊ affinita. cum qua ibi Card. ⁊ Imol. glo. in capitulo secundo. in ver. vsqꝫ/de heretic. hoc lib. Et de hoc per Pa= nor. in capitulo ad aures. s̄. de symo. ⁊ in capitulo. capitulũ s̄. de res. in vlti. no. si bene memini. Decius in capitulo. ex literis. numero nono. s̄. de constitutio. allegat Inno. in ca= pitulo cum bone. s̄. de eta. ⁊ qualita. ⁊ Panor. inc. fina. s̄. de matri. contracto contra inter. eccle. Probus.

k ¶ Absolutio subsequatur. Hunc passum discutiũt moder. in capitulo primo. s̄. de iudic. vbi Decius in prima lectura nu. xj. ⁊ vj. nota. post alios. limitat dictuꝫ Joannis Mo. nō procedere quando quis est excommunicatus virtute alicu ius constitutionis que reuocaretur per papam/ qui vellet

eam haberi pro infecta: quia tunc non opus esset absolutio ne glo. sing. in cle. pria: in ver. pro infectis. de immunita. ec cle. vbi Card. & alij illum singularem citant Panor. in capitulo per venerabilem. col. v. s. qui fil. sint legi. ad idē Fely. in capitulo primo. colum. septima. in versi. amplia secundo. s. de constitutio. Panor. in. c. nulli. s. de senten. excommu. de quo per Fely. in. c. ceterū in fine / de rescrip.

¶ Contra hanc limitationē posset moueri sani cerebri caput quia haberi pro infecta non est ex veritate / sed ex fictione quia nemo potest facere: vt qđ factum: sit infectū l. in bello. §. facte. ff. de capt. vnde istud est per fictionē / qđ etiam importat verbuz haberi. no. i. l. si is q̄ pro emptore. ff. de vsucap.

b ¶ Sed habeo * q̄ vbi agitur de peccato & in foro consciētie: non attenditur fictio sed veritas no. Moderniores. in c. cum nō ab homine. s. de iudic. ergo excōmunicatus non potest cēseri absolutus per fictionem: istud fundamētum videtur psuadere & fore reale: tu tamē ad illud dic vt non obstet / q̄ verū est q̄ in foro anime respectu partiū non attenditur fictio aliqua / vel presumptio: sed respectu legislatoris sic q̄ eius * fictio est veritas. l. fina. ff. de pbatio.

¶ Poteris & secundo limitare dictum Jo. mo. vt nō requirat absolutio qñ q̄s est excōicatus a papa sub ista clausula / donec satisfecerit mihi / q̄ si satisfecerit videt ipso facto absolutus / q̄ pbat ex natura dictiōis donec: q̄ si sit ab habēte potestatē legis codēde seu autoritatē plata / extīguit ipso iure: firmat Bar. in. l. j. nu. xvj. ff. de cōditio. & demō. allegat. l. fine. §. cōdiu. ff. de cōditio. furti. & l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa.

¶ Ergo in pposito cum verba excōicationis hoc importent / ea debēt attendi. l. non aliter. ff. de lega. iij.

¶ Facit id quod diximus in bānito q̄ est bannitus donec aliquid fecerit. Nam in eo non requiritur absolutio. Bal. in prohe. ffor. ¶ De hoc vide p moder. in. c. ex literis. s. de constitu. Probus.

l ¶ Cancellariā. De hoc vbo fit mentio in. c. ad hec. s. de rescrip. glo. in. c. cuz dilecta. eo. tex. in. c. dura. s. de crimi. fal. Philippus Probus.

m ¶ Cancellariam. Que vnica est in curia / put in regno gallie vnam solam habemus cancellariā dicit do. Bertho. de chassaneo in ɔsuetud. Burgund. in ordina. cācella. Et hec dependet ab officio & potestate dñi cancellarij (de cuius autoritate dicimus in. c. is cui hoc titu.) Et est secūda psona gallie quo ad iurisditionis administrationē. Et sub se habet multos qui pprie dici possunt legati vt est gubernator cācellarie in Burgundia / Parisijs / Tholose / Burdegale / Grationopoli / Rothomagi / Aquensi in puincia & Diuitoni / vbi sunt parlamēta pro christianissimo rege: modo sunt legati / & quodāmodo delegati ab ipso dño cancellario. Et tales nō solent dare seu ɔcedere nisi literas & rescripta iustitie & non puilegij immunitatū / exemptionum seu gratiarum. Probus.

n 10 ¶ In delictis. Ex * quorū quantitate & qualitate pene / cognoscit quātitas & qualitas ipsorū delictorū: q̄ tāto grauius delictum iudicatur / q̄to grauior pena iposita inuenitur. Bar. in. l. leuia. ff. de accusa. glo. & Doc. in. l. j. C. q̄ accus. nō possunt. Bal. in. l. nemo. in fi. C. de summa. trini. Jo. de imol. in. l. ij. ff. de public. iud. Et est theorica q̄ videtur esse cōis & regula fm Sozi. con. clvij. col. ij. pñs ɔsultatio vbi subdit post scm̄ thomā in sua scda. q. lxxiij. artic. iij. q̄ peccata q̄ in pximū ɔmittunt sunt pēsanda scōm nocumēta que pximo inferuntur: q̄ ex hoc habent rationē culpe tāto aūt maius dicit nocumentū / q̄to maius bonū demit.

11 ¶ Et dicitur triplex bonū * hois scz / anime / corporis / et bonorū exteriorū: bonū anime quod est maximū non potest ab alio nisi occasionaliter tolli: puta p malam psuasionem que necessitatē nō infert. Sed alia duo bona scz corporis & exteriorū rerū / possunt ab alio violenter auferri: sed q̄ bonū corporis pēminet bono exteriorū rerū / grauiora sūt peccata q̄ ibus infertur nocumentū corpori / q̄ ea quibus infertur nocumentum exterioribus rebus.

¶ Hinc est q̄ rapina dicit grauius delictū / q̄ furtum: q̄ p rapinam non solū infertur alicui damnū in rebus: sed etiaz vergit in quādā ignominiā persone / siue iniuriā / & hoc prepōderat fraudi / vel dolo q̄ pertinēt ad furtū. Probus.

o 12 ¶ Excepto. Petr. de ancha. con. clxxxix. col. ij. tribus de causis / dicit q̄ * ecclesiastica sacramēta in mortis articulo nō sunt etiā excōicatis penitētibus denegāda: imo semp a iure iste casus absolutionis in mortis articulo reseruat. c. eos. j. hoc titu. ¶ In pposito Jo. fab. in auten. sed nec ante. C. de sepulch. violato. dicit q̄ creditores impediētes in articulo mortis debitores ne ponant in ecclesiastica sepultura / q̄ eos excōicari faciunt puniunt pena aūt. itē qui donū: eo. titu. Et possunt cogi creditores ad eos faciēdū sepeliri: maxime si heredes volunt se obligare p debito / quia tunc non est differenda sepultura. capi. a nobis. supra hoc titulo. Probus.

p 13 ¶ Articulo. In quo quis nō potest adire * hereditatē: q̄ deficit volūtas & cōsensus: & sic aliquid facere non potest / q̄ est in exhalatione spūs: facit tex. & ibi glo. ff. qñ dies lega. ced. in. l. si. Bar. in. l. miles. §. p parte / de lega. ij.

¶ Uide de actis in articulo mortis per Sozi. con. ccxxix. primo aspectu. Probus.

q 14 ¶ Exceptus. Non immerito p hoc multa * iura ɔcedunt spālia / cū sit extremū velle aut nolle / vide Scrib. post tex. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. vbi Bar. in repetit. q̄ existens in extremis de quo habetur in. c. raynutius in psi. in extremis positus. s. de testa. & in. c. nos quidē ibi de hac luce migrante in. c. fi. ibi agens in extremis. s. de succe. ab intesta. tex. in. l. seia. §. cum pater ibi in extremis vite ɔstitutus ff. de donatio. & in. l. si pater. §. quedā. ff. de fideicō. libert. ibi in extrema esse valitudine & ibi deberi ea que in extremis dixisset cum similibus) potest de iure ciuili testari ad pias causas cum duobus testibus / etiam alias non seruatis solennitatibus iuris ciuilis.

¶ Quod licet a multis scriben. ibi reprobetur opinio Bar. tū pro ea est casus in indiuiduo in. d. §. quedā / pro quo habes doctrinam Ang. in. l. cum antiquitas. §. cuz aūt. C. de testa. vbi dicit q̄ existēs in extremis potest testari ad pias causas cū duobus testibus & pñtia presbyteri parrochialis / & ita dicit se intelligere. c. cum esses. s. de testa. tū re vera ille tex. non loquitur de ɔstituto in extremis / nec loquitur in relictis ad pias causas.

¶ Pro hoc adduci potest. l. pamphilo. §. propositū / ibi in discrimine vite ɔstituto pter infirmitatem de lega. iij.

¶ Pro intento nostro vide. c. relatū. s. de testa. & qđ diximus detrahi a solēnitate iuris / pter huiusmodi extremitatē / rationis idētitate idē dicas in infirmo pestiferato / quo casu etiā iuris solēnitati detrahitur. Saly. in. l. cum a matribus. C. qui petāt tuto. q̄ si pestis erat in ciuitate & mater ideo nō venit ad ciuitatē: & petat tutorem dari filijs excusatur a pena. l. sciant. C. de legiti. hered. pro hoc glo. fi. in. c. ex trāmissa ibi tēpus hostilitatis. s. de prescript. ad idem glo. fi. in. c. fina. s. de cler. non residen. dixi post domi. meum. s. in. c. tibi. de rescript. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xij.

Si iudex laicus malefactorem captum detineat, & is se clericū dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eū tanquā suum clericum repetat, iudice illum inficiante clericum, ac ob hoc minime remittendum, dubitatiōis huiusmodi an scilicet sit qui repetitur clericus ad iudicem ecclesiasticum (quia de re ecclesiastica & spirituali, vocato tamen iudice seculari vel alio cuius interest) cognitio pertinebit. ¶ Et si notoriū fuerit quod idē malefactor sit clericus, qui hmōi priuilegio gaudere debeat, statī absque alia cognitiōe, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipse pro clerico cōiter habebatur, in cōtinenti etiā ante cognitionē de clericatu ecclesiasticæ curiæ debet reddi. ¶ Idē esse censemus si reus ipse ante deprehensionē pro laico publice se non gerens deprehensus fuit in habitu clericali, tonsurā videlicet & vestes deferēs clericales, nam talem debemus clericum

(donec constet de contrario) reputare. Sicut de illo qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus legalis sanxit autoritas, vt probãdi necessitate, nõ ipse, sed aduersarius astringatur. Iustum est enim, vt ipse talis quem gestat ex habitu (quousq3 appareat aliud) presumatur, qualis is esse cuius fert habitũ cõprobatur. Ex stigmate nãq3 cõsueto fabricẽsibus imprimi, latitans fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarũ (quos hydrophilatos nominant) quę eis insigi solet annotatiõe signati manifesti sũt oĩbus, & angariarum nomine nõ tenẽtur. Isque status alicuius esse videtur in quo ipse deprehẽditur donec contrariũ doceatur. Nõ sic autẽ volumus obseruari, si ante deprehẽsionẽ pro laico publice se gerebat, ac pro tali cõmuniter habebatur, quãuis deprehẽsionis tẽpore repertus fuerit in habitu clericali, tunc enim restituẽdus nõ est quousq3 fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat propter presumptionem quę aduersus ipsum orta est ex delatione laicalis habitus pręcedenti, contra eũ tamẽ interim quiuis processus iudicis penitus conquiescat.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Miles armate militie per magistrũ Militum in ciuilibus & criminalibus habet iudicari.
2 In cognoscendo & sententiando vocandi sunt quorum interest/& denunciatio illis facienda est: alias non tenet quod fieret.
3 Sola possessio clericatus non sufficit.
4 Quis non tenetur titulum sue possessionis dicere.
5 Plus habet possessor (aliis paribus) q̃ petitor.
6 Habens beneficium ecclesiasticum clericus esse debet/ et tenetur docere de titulo.
Possessio non facit clericum.
7 Antiquata possessio facit quẽ p̃sumere clericũ: nõ recens.
8 In quo statu te inuenero in eo te iudicabo pro presenti/ licet de alio statu inquiri possit.
9 Ultima mora nocet/& vltima possessio ꝓdest: & ĩspici debet.
10 A plurali denominatur & scd̃m illud iudicatur.
Natura cause quandoq3 habet/ vt quis prosequatur causam suam vinculatus.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Clerici (etiam stante cõsuetudine) nõ possunt cõueniri de crimine corã seculari siue ciuiliter siue crimĩaliter agat.
2 In Gallia seculares in aliquibus casibus procedunt contra clericos.
3 Papa quando potest statuere q̄ clerici conueniantur coram seculari.
4 Omnes iudices possunt omnes inobedientes punire/& iurisditionem suam penali iudicio defendere.
5 Cuius expẽsis remissio clerici fieri debeat per secularem iudicem.
6 An clericatus remissus possit detineri per commentariensem iudicis secularis/ pro expensis in carcere factis.
7 Possessio procedens ratione familiaritatis nil acquirit.
8 Spiritualia spiritualibus personis sunt distribuenda.
9 Omnis qualitas que nõ est innata/ est in specie probãda.
10 Heratiatus qualitas: est a parte probanda.
11 In iure reperiũtur delicta/leuia/grauia/ grauiora/& grauissima.
12 Clericatus nõ solũ p̄ lr̃as ꝓbatur: sed etiam per testes.
13 Ultimum verbum attenditur.
14 De re spirituali & ecclesiastica secularis/ nec pricipaliter/ nec incidenter cognoscit.
15 Prius est de statu persone q̃ communione inquirendum.
16 Qui defert procuratorium/ presumitur procurator: licet multi sint eiusdem nominis quo & deferens/ idem de clerico/ deferente literas clericatus.
17 Ratificatio fit factis sicut verbis.

SI iudex, [a] Hec decreta habet tria dicta. Primũ q̄d iuris de capto a iudice seculari: qui dicit se clericum et remitti ad iudicem ecclesiasticuz. Secũdum §. [idem esse] quid iuris de illo qui ante deprehensionem p̄ laico se non gerens deprehensus est in habitu clericali: & sup̄ hoc adducũtur plura legis argumenta. Tertium §. [nõ iit] quid iuris de illo qui ante deprehensionez pro laico se gerebat/ & pro tali communiter habebatur: fuit tamen deprehensus in habitu clericali. Ex quo §. quartus casus relinquitur decisus/ vt quando ante captionem & in captione/ pro clerico se non gerebat [repetat] sicut ciuitas suum ciuem. ff. de rei vend. ca. l. prima §. j. & ff. ad municipa. de iure. Et sicut * miles armate militie per magistrum militum in ciuilibus aut criminalib⁹ habet iudicari: sic clericus per iudicẽ ecclesiasticum. ẽ. de iudiciis. at si clerici. C. de iurisditio. omni. iudic. magisterie [vocato]. Nam * in cognoscendo et sententiando vocandi sunt quorum interest: & denũciatio illis facienda: alias non teneret quod fieret. ff. de re iudic. l. de vno quoq3. ẽ. de maior. & obedien. inter quatuor. ẽ. de contrahen. empti. c. fi. C. de euictio. l. emptor fundi. [pertinebit]. ẽ. de ordi. cognitio. tuam. ẽ. de iudic. at si clerici.

¶Sed qualiter in cognitione procedatur statim/ & primo videbitur de possessorio clericatus: vt quia est notorium: aut quia fama publica hoc diuulgat/ aut quia iste communiter pro clerico habebatur: & vno istorum faciente pro capto: ipse anteq̃ de clericatu cognoscatur restitui debet curie ecclesiastice. Et sic ista possessio [b] facit cognitionem esse fori ecclesie/ sicut video: persona ecclesiastica agit cõtra possessorem laicum coram seculari iudice/ & recuperata possessione laicus aget contra personam ecclesiasticã super petitorio coraz iudice ecclesiastico: in hoc casu (restitutione [c] facta) debet agi causa de titulo clericatus: quia sola * possessio [d] non sufficit. ij. q. j. legum. ij. q. v. in summa: vnde possessio rei dat forum ipsi reo. C. de alie. iud. mutand. causa facta. l. vna. & ibi reali actione contenditur seu de titulo clericatus. ¶Sed quare tenetur titulum sue possessionis dicere/ cõtra regulã. C. de petitio. hered. cogi. ij. q. v. in prin. ẽ. vt eccle. bene. c. vno. in prin. C. de rei vendica. l. fi.

¶Hic vbi actor contra reum agit de re quam possidet re⁹/ vt illa sibi restituatur: petendo rem quam dicit suam vel sibi debitam: cum plus habeat * in re aliis paribus possessor q̃ petitor (actore non probante) etiam si nihil reus probauerit obtinebit/ vt dictis iuribus/ & hec fuit equitas publiciane actionis. ff. de public. per totum.

¶Sed quando actor non agit ad interdictum possessoriũ in quo est reus: sed ad finem aliuz/ tunc secus vt. d. c. legũ. verbi gratia video ego episcopus tenere beneficium: teq3 esse in possessione clericatus/ & quia hec possessio non sufficit: quia * habens beneficium ecclesiasticum: clericus esse debet/ [e] & tenetur ipse docere [f] de titulo/ vt. d. c. legum. ẽ. de transactio. ex literis. ẽ. de rescrip. cum adeo. Sic dico in proposito/ iudex secularis dicet coram iudice ecclesiastico/ vel alter cuius interest: vir iste perpetrauit delictum [g] tale in mea iurisditione: vnde iste coram me sortitur forũ: vnde peto q̄ mihi reddatur per me iusticiãdus/ si dicatur est in possessione clericatus: dicet/ possessio * non facit clericum. ff. de decurio. l. herennius. vnde probet si potest: dico tamen q̄ vbi esset antiquata possessio reputarẽ calumniã/ & illum esse clericum presumerem. arg. ff. de ritu nuptia. in libere; secus si esset recẽs [h] factum nunc sic/ nunc aliter se habens vt faciunt baratatores. arg. ẽ. de presumptioni. capitulo. illud.

¶Et p̃missa firmiter dicerẽ in eo q̄ cõtendit de beneficio: q2 ipse debet ꝓbare [i] se clericũ/ [k] vt dictis iuribus. c. cũ adeo. & capitu. ex literis. Sz vbi diu inconcusse remansisset sec⁹ [si cleric⁹] i. notorie in possessione clericatus/ & hoc est

sic intelligendum: propter ordinẽ hic tactũ sup possessorio ⁊ petitorio clericatus vt premisi, [habebatur]. ff. ad macedo. l. iij. [debet reddi] ⁊ sic quodlibet de tribus predictis facit ꝙ iste sit de foro ecclesie/ qui tamen iudicabit postea de
7 titulo clericatus [reputare]. Nam in quo * statu te inuenero / in eo te iudicabo pro presenti / licet de alio statu inquiri possit. C. si seruus expor. ven. l. moueor. ff. de iure fisci. l. sed si accepto. ff. de iniur. Item apud. §. si quis virginẽ [ingenuitatis]. ff. de probatio. l. circa. ff. de libera. causa. l. liberis. §. fina. C. de libera. causa ea que [agnoscatur]. C. de fabric. l. stigmata/ lib. xj. [Signati]. C. de aqueductu. l. decernimus. §. vniuersis/ lib. xj. [clericali]. Sic hic vltima *
l 8 mora [l] nocet. ff. de pericul. ⁊ cõmo. rei vendi. illud in fine/ sic vltima possessio prodest: ⁊ inspici debet. arg. C. ne de statu defuncto. si mater. in fine: vbi de hoc.

¶ Dic ꝙ prodest quo ad hoc vt articulo ꝓbationis pendẽte: super articulo clericatus non ꝓcedatur cõtra eũ. vt. ĩ. in fine. Sed non ad hoc vt restituatur iudici ecclesiastico. Et est ratio notatu digna: hic faciebant plura cõtra istũ ꝙ
m 9 pro [m] ipso: vt patet ex textu. Et ideo * a plurali denoiabitur: ⁊ scd̃m illud iudicabitur. no. ĩ. hoc titu. ꝓxi. capi. fina. [de titulo]. Sed corã quo: videtur ꝙ corã iudice seculari: quia iudex/ est possessoris imperii ille qui in eũ habet iurisditionem. s̃. de foro cõpe. cũ sit generale. xj. q. j. experien
n tie. C. vbi in rem actio. l. fina. ¶ Cõtra [n] dic arg. s̃. de ordi. cognitio. tuã. Et prima iura loquũtur nisi natura cause alium iudicem requirat/ vt in capi. tuam.

¶ Sed quomodo litigabit corã iudice ecclesiastico reten
10 tus in curia seculari: dic per ꝓcuratorẽ. Et natura cause * quandoqꝫ habet / vt quis ꝓsequatur causam suã vinculatus. ff. de custo. reo. diuus. j. Et hoc est cõstitutũ odio illius qui se ingessit cõtra illa que probare conatur / ad quod admittitur beneficio priuilegij toti clero indulti/ qui alias
o non videtur admitti/ contra illa que [o] factis suis dilucide ꝓtestatus est. arg. s̃. de ꝓba. c. ꝑ tuas. Jo. Mo. Car.

a
1 SI iudex. Hic firmatur regula iuris ꝙ clerici * non possunt de crimine corã iudice seculari cõueniri: esto ꝙ cõtraria deducatur consuetudo. c. clerici. s̃. de iudic. Siue ciuiliter agatur/ siue criminaliter scd̃m Panor. Feli. Barba. ⁊ cõiter Docto. Ibi cũ hoc clerici habeant a iure diuino. glo. in cap. quãqꝫ. in ver. diuino. de cẽsib. hoc lib. ¶ Firmãt id rationibus multis do. de Rota in antiq. deci. 8 + o. vtrũ valeat cõsuetudo Anglicana/ facit glo. post tex. in. c. imperator. xcvj. dist. que dicit ꝙ anteqꝫ emanassent alique cõstitutiones/ clerici nõ erant in iurisditione seculariũ: ⁊ constitutiones disponentes ꝙ clerici non iudicentur nisi ab episcopis non sunt nisi iuris declaratorie.

¶ Istud idem tenent Tancre. Innocen. Gofre. Hostien. Joan. Andr. ⁊ Panor. in capitu. ij. s̃. de maior. ⁊ obed. prout refert Aufre. in repeti. clemẽ. prime/ in. iij. quesito/ ver. in contrarium videtur/ de offi. ordi. vbi adducit Bald. in titu. de pace tenen. in. §. si clericus/ col. x. dixi. s̃. in capit. vnico. de cleri. coniuga. post Hostien. in capi. primo. s̃. de apostа. quem refert ⁊ sequitur Alexand. in consil. cxlix. col. ij. in causa/ vol. vj. vbi late tractat materiam tex. nostri. Ideo vide eundem/ ⁊ in consilio. viij. volu. primo.

¶ Hanc tamen regulam his non obstãtibus habes apud
2 Gallos modificatam * multis in casibus. Primo dic eam non procedere in portu armorum quod est in dictu ꝙ clericus arma deferens/ seu portans / potest capi ⁊ puniri per iudicem ciuilem/ seu laicum: dico puniri pecuniariter/ non corporaliter. text. est secundum Joan. Fabr. ibi. in. l. addictos. C. de episco. audi. vbi glo. in ver. vindicetur dicit/ nota clericum puniri per iudicem ciuilem / cessante priuilegio fori/ propter enormitatem criminis.

¶ Vide Aufre. in. d. repeti. clemen. prime/ in. iij. quesito/ in ver. queritur vtrum iudex laicus/ de offi. ordi. hoc enim iure vtuntur Galli/ qui dicunt regem ⁊ eius officiarios / de hoc fore in possessione ⁊ saisina a tempore/ cuius initij hominuz non extat memoria. Et is casus numeratus dicitur inter casus priuilegiatos: hoc enim dicunt habere ex priuilegio pape / quod prima fronte non videtur placere domi. Walereto in tracta. de electio. charta mihi. xxviij. cuz papa id non posset/ quia priuilegium clero datum procedit vt prediximus a iure diuino/ vt ibi etiã late iurib⁹ ⁊ autoritatibus cõprobat: subdẽs nõ valere/ etiã naturali ratiõe obstante: qr si papa posset pro arbitrio facere ꝙ clerici subirent iudiciũ laicorũ: sequeretur ꝙ quis cogeretur litigare corã iudice suspecto. cõtra. c. fina. iij. q. v. consequẽtia patet/ qr clerici sunt oppido infesti laicis. c. clericis. ⁊ ibi glo. coadunat concord. de immunita. eccle. hoc lib.

3 ¶ Tu tamen saluando priuilegium Gallorũ/ dic * aut papa ex toto vult tollere priuilegium Gallorum clericorum/ ⁊ hoc non potest/ ita procedat contraria opinio: hinc est ꝙ papa non potest statuere vel disponere ꝙ clerici indifferẽter conueniantur/ seu conuenirі possint in omni causa corã iudice laico. Aut vult certis casibus clericos iurisditioni laicorũ subijci/ ⁊ hoc potest: prout dicitur in simili ꝙ potest ius positiuum quo ad vnũ vel plures clericos in particulari tollere: sed non quo ad omnes: cũ id esset immutare statum vniuersalis ecclesie. ista firmat Aufre. vbi. s̃. in ver. preterea. ꝙ papa ⁊ latius in sequentibus.

¶ Moderare ⁊ secundo si clericus offendit officiarios regios officia sua exercentes : quia tunc clericus per iudicem ciuilez punitur: facit tex. in. l. vnica. ff. si quis ius dicẽ.
4 non obtempe. vbi dicit/ ꝙ omnes * iudices possunt omnes inobedientes punire ⁊ iurisditionem suam penali iudicio defendere: ⁊ ibi Bar. Bal. ⁊ alij.

¶ Suadet ratio/ quia si defensio per tales officiarios non fieret (etiaz mulctando) posset iurisditio temporalis remanere illusoria/ contra no. per scriben. post tex. ibi in. c. primo de off. delega. s̃. ¶ Moderare ⁊ tertio si clericus vult iurisditionẽ. vsurpare regiaz/ quia tunc mulctari poterit per iudicem secularem: pro hoc facit tex. in. c. dilecto. hoc titu. ⁊ eo. lib. ⁊ in. c. ex parte in christo. s̃. de ver. signi. ratio subest/ quia istud est quedaz defensio iurisditionis que eo ipso videtur permissa ex quo data est ipsa iurisditio. l. ij. ff. de iurisd. omni. iudic. facit quod no. Bal. in marga. in ver. iudex. col. vj. ꝙ iudex iurisditionẽ suã potest tueri etiam armis.

¶ Moderare ⁊ quarto regulam non procedere in clerico saluam gardiaz regis vel assecuramentum infringente/ et crimen priuilegiatum vt sunt lese maiestatis/ false monete ⁊ premissa infractio: quia in talibus casibus iudices regij consueuerunt partes suas apponere contra clericos: condemnando eos ad emendam pecuniariã/ pro hoc facit tex. in. l. fina. ibi miles vel clericus/ ⁊ ibi executoresqꝫ huius legis omnes iudices. C. vt nemo priuat. ⁊c. ⁊ de hoc etiã rex Gallie ⁊ eius officiarij: dicunt etiã se fore in possessione et saisina a tempore etiam cuius initij non extat hominũ memoria/ ⁊ sic ex priuilegio cum id tempus/ ius priuilegij includat. l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quotidia. ⁊ estiua. c. primo/ de prescriptio. hoc lib. Jas. in. l. de quibus. ff. de legib. ¶ Moderare ⁊ quinto regulam non procedere/ quando clericus est regis officiarius: quia tũc si in officio suo delinquat de delicto rex ⁊ eius officiarij cognoscunt/ licet talis sit in sacris cõstitutus ratio suadet/ quia post ꝙ clericus officium seculare assecutus est : dicitur subditus principis secularis/ a quo officium illud dependet. pro hoc facit tex. in. c. sacerdotibus. s̃. ne cler. vel monach. Et talis princeps poterit eũ ꝓuare. tex. in autẽ. ꝯ mãda. prin. in. §. festinabis. col. iij. ¶ Alias moderationes poteris videre in consuetud. burg. in tit. des iustices. §. v. ⁊ apud Guil. Benedict. in. c. Raynutius. in ver. ⁊ vxorem nomine Adelasiã nu. cccccxxiiij. cum sequentibus/ qui per prius ponit quid in causis ciuilibus.

¶ Et hec omnia procedunt/ non ex prescriptione aut consuetudine: sed ex priuilegio sedis apostolice/ de quo an fidez facere teneatur iudex secularis: vide Waler. in. d. tracta. de elect. charta mihi. xxxj. versi. circa predicta posset occurrere: vbi concludit ꝙ si cum possessione tanti temporis de cuius initio non extat memoria concurrat fama priuilegij/ presumitur pro priuilegio/ nec propter difficultatẽ probandi rem adeo antiquam pereat ius partis/ nec est dicendum ꝙ solum tempus hoc inducat/ sed presumptio priuilegij probata diuturnitate fame/ vt aperte vult in simili Jo. Imol. post Bald. ⁊ Card. in capitulo. cum apostolica. ver. nec obstat predictis. s̃. de his que fiunt a prela. Card. in. c. causam. de prescriptio. Dom. in. c. ij. §. sane. de decimis hoc lib. Probus.

b ¶ Ista possessio. Sic intelligi debet decisio Rote in antiquis decisio. cclxiiij. quod sufficit fuisse in possessione clericatus per aliqua tempora : secus si agatur de obtinendo beneficio: quia tunc oportet probare liquide se fore clericum/ vt hic Joannes Monach. subijcit/ dixi late. s̃. in cap. primo de tempo. ordi. vide Alex. in consi. cxxxviij. numero. iij. opportune. vol. primo. Probus.

c 5 ¶ Restitutione facta. Dubitari consueuit/ cuius * expēsis hec restitutio seu remissio fieri debeat / dic videri ꝙ expēsis clerici se remitti petētis. Bal. in. l. gñaliter. §. his de presentib⁹. C. de reb. cred. tāgit hūc pūctū/ id dicēs/ ⁊ allegat l. quoniā liberi. C. de testib. ⁊ l. cū sepe. de erroga. mili. anno. lib. xij. C. referendo cū quidā ad regem appellasset/ ⁊ peteret se ad curiā remitti: ⁊ oportebat ꝙ remitteret cū custodibus/ ꝙ ipse facere debebat expensas custodibus. Quod verū dicas si clericus habeat/ alias si nō habeat fiet expēsis episcopi remissionē petentis. Cū ad eū emolumentum iurisditionis ptineat/ ergo ⁊ onus: regula iuris q̄ sentit ⁊c.

6 ¶ Sed quid eodē themate retento/ ordinatū * est per iudicem secularem quod fiet remissio: sed cōmentariensis se opponit remissioni donec ei fuerit satisfactū de victualib⁹ ⁊ expensis per clericū in carcere factis/ an sit audiendus: prima fronte videtur ꝙ sic cum secunduz aliquos clericus ipse teneatur ad expensas vsq; ad tēpus requisitionis/ seu quo peruenit ad iudicis cognitionez ꝙ talis esset clericus non post/ q̄ mora debet esse solū nociua detinenti: in contrariū tñ sic habet rei veritas. Cū istud debitū sit ciuile/ ꝑ quo clericus nō est carcerib⁹ detinēdus. Jo. And. Frāc. ⁊ Domi. in capi. si clericos. j. hoc titu. Probus.

d 7 ¶ Sola possessio. Dic * ꝙ hec possessio equiparatur possessioni que interuenit actui qui exercetur per modū familiaritatis/ vel amicitie: vel per modū liberi arbitrij: vt recipere domesticos: vel amicos in domo/ vel ire per viā publicā: vel coquere panem ad furnū tuū/ vel ad molendinū/ aut ad prandiū: quia per eam nihil queritur: ratio dicit Inno. in cap. cū ecclesia/ col. ij. s̄. de causa posses. quia talia cōmuniter fieri cōsueuerunt potius ex gratia q̄ ex debito. argu. l. prime. ff. de flu. ⁊ l. cum deianionis. §. asinam. ff. de fundo instructo: de quo vide per Paul. de castr. in. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. posse. Feli. in ca. cū. M. in ver. tertia declaratio. in. iij. col. s̄. de cōstitu. tangit Car. cōsi. xxxviij. dñs comes. nō autem equiparatur actui qui inchoatur in re aliena per modū facultatis/ quia in eo per patientiā assiduā queritur quasi possessio/ vt. l. j. ⁊ ibi per Bar. ff. de itine. actuq; priua. ¶ Idem dic de actu qui inchoatur ꝑ modum iuris debiti: vt est interesse electioni/ vel cōsilio populi/ vel similibus/ quia in istis procedit prescriptio/ ⁊ per patientiam illoꝝ qui talem admittūt queritur quasi possessio vt no. in capit. consultationibus. s̄. de iure patro. vide rotam in antiq. decis. ccccclxxv. Probus.

e 8 ¶ Debet. Ratio potest reddi per ea que voluit Prepo. in princi. decre. de causis/ col. vj. videlicet ꝙ spūalia * personis spūalibus sunt distribuenda. ¶ Uide scriben. post tex. in capit. ij. s̄. de institu. Et hec qualitas est fundamentum

9 in beneficialibus que nobiscū nō nascitur. Ergo est in specie probanda cū omnis * qualitas que nō est innata sit in specie probanda. Panor. in cap. bone. el primo/ col. v. s̄. de electio. Corset. in suo reperto. in ver. clericus.

10 ¶ Ultra eos faciunt que citant Innoc. in cap. cum. P. tabellio. ⁊ cap. fina. ⁊ Bar. in. l. Barbarius. ff. de offi. preto. ꝙ notariatus * qualitas est a parte probanda. Refert domi. Bartho. de chasseneo consi. j. §. v. facit. Et ratio/ quia iste qualitates clericatus/ ⁊ notariatus / sunt extrinsece/ ⁊ ex accidenti prouenientes. Ideo non presumuntur inesse / nisi probentur. glo. in ver. scientie/ in cap. si forte. s̄. de electio. hoc lib. glo. fina. in capi. dudum. s̄. de presumptio. vbi Panor. sequitur illas ambas glo. notat latius Domi. in consi. lxxvij. apparet/ vbi dicit id verū quando ius nō presumit pro istis qualitatibus: secus si presumat/ ⁊ ibi ponit exemplum quod videre licet. Probus.

f ¶ Docere. Uide que in simili not. Deci. consilio. ccccLviij. col. prima/ visis allegationibus. Probus.

g 11 ¶ Delictū. Dic in iure * reperiri delicta leuia/ grauia/ grauiora/ ⁊ grauissima/ leuia quidē vbi dolus non req̄ritur: vt qñ aliquid cōtingit per imperitiā vel culpā sine dolo: vel quādo dolus interuenit/ sed circa rem modicā. l. respiciendū. ff. de penis. c. cū dilecti. s̄. de accusa. Grauia in quibus exigitur dolus/ ⁊ tēditur in alterius graue preiudiciū/ seu reipublice/ ⁊ magna pena imponitur/ vt in furto/ periurio/ ⁊ similibus/ vt in cap. cū nō ab homine. s̄. de iudic. Grauiora que aliquando penam mortis non exigunt/ ⁊ grauissima quando infallenter mortis pena imponitur. Ex grauitate enim pene deprehendimus quātitatem ⁊ qualitatem delicti/ capi. non offeramus. xxiiij. q. prima/ quod prosequitur Cepol. in repertitio. l. si fugitiui/ col. xiiij. C. de ser. fugi. ver. nec est bona reprehensio. Probus.

h ¶ Recens. Uide que in simili dicit Alexan. consil. ccxviij. col. ij. ponderatis narratis/ volu. vj. Probus.

i 12 ¶ Probare. Non solum per * literas epī ad clericatū adscribentis: verum etiam per testes vt hic per glo. in ver. fecerit/ que tanq̄ singularis commendatur a docto. Bal. tamē in. c. licet. s̄. de te testib. dicit argu. glo. ibi in ver. vni⁹. ꝙ clericatus potest probari per vnū testem: quia actus de se/ ⁊ sui natura inspecta nemini preiudicat: quod videt placere Fely. ibi in fine ⁊ ante eum Bal. in. c. nuper/ de testib. pro quo Jason in consi. lxxvij. col. ij. vol. iij. Placet.

¶ Ratio quare probare quis debeat se clericum / videtur quia non est qualitas que presumatur/ ideo probetur. not. Card. con. xiiij. col. prima. pro elucidatione dubiorum.

¶ Uide que dico in apostilla sequenti. Et subdit ibi idem Card. ꝙ qualitas ꝙ res sit ecclesiastica/ ⁊ sub iurisditione episcopi/ non inest a natura rei sed per aliquod adiectū de expressis in iure inducitur. Probus.

k ¶ Se clericum. Et sic debet probari titulus: nec ex possessione presumitur/ quia talis possessio habet precedentē veritatez necessario/ scilicet ꝙ primo fuerit laicus: ⁊ qualitas clericatus non potest inesse a natura sed ab accidēti/ ergo probanda. Petrus hic. in. v. nota. facit glo. in cap. si forte. in ver. scientie. de elect. hoc lib. quam in proposito allegat domi. Bar. de chasseneo consi. xliiij. nu. xiij. hanc glo. refert ⁊ sequitur Panor. in. c. fi. de presumptio. s̄. vide que dixi. s̄. in apostilla debet probare/ quib⁹ adde que citat Domi. in consi. xcj. premitto/ vbi disputat an tolerantia in clericatu sufficiat/ ⁊ distinguit prout videre poteris/ tamen videtur stare cum archi. hic ꝙ petens beneficiuz debet firmiter ꝓbare se fore clericum/ alias nō obtinet per. c. cuz adeo. s̄. de rescript. ⁊ de transactio. ex literis/ hic per Joā. Mo. allega. qui stat in hac opinione quibus adhereo. Probus.

l 13 ¶ Ultima mora. Uide in simili ꝙ vltimū * verbū attendit/ vt si dicatur volo nolo. Bal. in. l. quidā eulogio. col. j. in ver. si. quid ergo. C. de iure delibe. facit tex. prout placet Decio cō. ccccxlv. nu. xij. in casu. ⁊c. ⁊ l. si inequalibus. ff. de hered. instituen. Probus.

m ¶ Quā pro ipso. Hanc rationem referunt ⁊ sequūtur Jo. And. Guiller. Petr. Domi. ⁊ Franc. hic. Probus.

n ¶ Cōtra dic. In hoc sequit hic Arch. Jo. And. tā in glos. q̄ in nouella. Petr. de Ancha. no. ij. Guill. de mōte laudu no. in prin. Domi. ⁊ Frāc. tā in nota. q̄ in expeditione glos. in ver. fecerit. Antho. de Butrio in. c. ex parte. iij. de priuileg. ⁊ est de mente Bald. in. l. si qua. C. de epis ⁊ cler. ⁊ hec est communis/ que ratione cōprobatur: quia agitur de pri-

14 uilegio * ⁊ re ecclesie ⁊ spirituali: de qua nec principaliter nec incidenter cognoscit iudex secularis. d. c. tuam. hic per Jo. Mo. allega. ⁊ c. lator. qui fil. sint legi. s̄. Ergo hec cognitio ad iudicem ecclesiasticum (qui iudex est legitimus cause preparate ergo preparatorie) est remittenda/ ista firmat idem Petr. in cle. dispendiosam. in. vij. not. de iudic. dū dicit ꝙ si questio principalis est priuilegiata in ordine procedēdi similiter ⁊ alia ipsaz causaz tāgentia ⁊ pēdētia ab eadem. l. cū ij. §. si vni. ff. de transactio. vbi causa alimentoruz in transactione est priuilegiata: ⁊ similiter quicquid alimēta tangit/ causa alimentorū censetur: hinc Bar. in. l. solent. nu. xvj. ff. de alimen. ⁊ cibar. lega. ꝙ si per statutum in causis damnorū datorū sufficiat probatio per iuramentuz quicquid quocūq; modo tangat causaz illā/ potest probari per iuramētū. Et hec questio dicit preiudicialis/ medio cuius omnis alia prius mota debet interim conquiescere.

15 d. c. tuam: ⁊ alibi dicit lex ꝙ prius * est de statu persone/ q̄ communione inquirendū. l. preses. C. ad. leg. iul. de plagia. Et hoc quando questio status est q̄ iudicialis/ vt ibi ⁊ hoc iudicio pendente nō relaxabitur per ipsum iudicem secularem ab ipsa accusatione ⁊ carceribus: quia hoc iudicio pendente nihil est innouanduz. c. significāte. s̄. de appella. Innocen. in. c. vt fame. s̄. hoc titu. ita dicunt hic Petr. zenzelinus ⁊ Franc. Pro quo tex. hic in fine. ibi tunc enim restituendus non est.

¶ Et attende quis in hoc dicatur talis iudex ecclesiasticus ad quem fit remissio: quia hic in hoc concordant Do. ⁊ Franc. ꝙ sit iudex ordinarius capientis seu iudicis secularis clericum detinentis Inno. in. d. c. vt fame/ ꝙ licet cognitio premissa nō spectet ad iudicē secularem: tñ ſʒ Bal. in. d. l. si qua. si captus ostēdat iudici laico literas clericatus/ debet statim remittere/ ⁊ hoc fit ad instructionem ⁊ inducendum in eo scientiam clericatus/ et in tali ostensione non oportet aduersarium citari: quia non fit in modum probationis: sed instructionis/ quod nota/ quia sepius accidit in facti contingentia.

16 ¶ Sz pone * eodē themate retēto Petr⁹ a iudice laico sic detētus/ ostēdit literas clericatus sub noīe et cognomine

suis:sub quibus plures reperiũtur appellati in tali loco ⁊ dioecesi:an sit legitie ꝓbatũ / pria facie videt̃ ꝙ nõ ꝑ.l.duo sunt Titij.ff.de testa.tutel. Tu tñ dic cõtra:qđ ꝓbo ꝑ.d.l. si qua.vbi Bal.in fine ⁊ cõiter alij scribentes post Cy.ꝙ si Titi⁹ venit cũ instrumẽto ⁊ lr̃is / ⁊ dicit se esse ꝓcuratorẽ Sẽpronij:⁊ dr sibi ꝙ lr̃e sue faciũt mẽtionẽ ꝙ Sẽpronius fecit ꝓcuratorẽ Titiũ:tu nõ es ille Titi⁹ de quo lr̃e loquũtur:ꝙ ille lr̃e ꝓbãt ꝙ sis ille/ex quo illud ĩstrumẽtũ tu ꝓducis. ꝓ hoc est glo.singularis in.l.fina.C.de pact.cõuẽ. vbi dr ꝙ ex quo marit⁹ hʒ penes se instrumẽtũ bonoꝝ parafernaliũ vxoris/ p̃sumitur esse ei⁹ ꝓcurator factus. Ita notãt Doct.ibi.ꝓ hoc facit qđ citat Bar.in.l.vulgo.in fine ff.de admi.tuto.vbi dicit/ ꝙ si quis habet ĩstrumẽtũ cause penes se/p̃sumit̃ esse ꝓcurator:qđ intellige verũ scđm modificationẽ traditã/ibi ꝑ Alex.de Imol.in addi.ad eũ/ ⁊ latius ꝑ Roma.cõsi.ccccxlvj.numer.x.⁊ sequen.quod sumit initium.Primus preposite. Probus.

17 ❡ Factis.Quibus etiã * ratificatur ⁊ nõ ratificatur:sicut ꝓbis.Alex.cõ.cxxxv.nu.xv.Antho.vol.vj. allegat.l.paulus/als nõ tãtũ.ff.rem rat.haberi/⁊.l.quo em.§.fina. ⁊.l.si indebitum.§.fina.eo.titu. Probus.

❡ Bonifacius Octauus. Cap. xiij.

STatutũ Grego.papę.x.factũ ad declarationẽ constitutionis innocentianę quę prohibet participãtes excõicatis ea participatione, quæ solũ minorẽ inducit maiore excõicatione ligari monitione canonica nõ pręmissa, in suspẽsionis & interdicti sententijs (quę pro huiusmodi participatione plerũqʒ ab ordinarijs vel delegatis iudicibus promulgãtur) pręcipimus inuiolabiliter obseruari. ❡ Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.

STatutũ, Hec decre.cõstitutionẽ Grego.x. s̃. eodẽ/cõstitutionẽ:que declarat cõstitu.Innocẽ.iiij.s̃.eo.statuimus/ad suspensionis/ ⁊ interdicti sententias prorogat seu extendit/et ibi dicta/ hic sufficiant. Ioan.Mo.Car.

❡ Bonifacius Octauus. Cap.xiiij.

LIcet excõicationis sentẽtia post appellationẽ legitimã ꝓmulgata ꝑ negligentiã appellãtis appellationẽ suã minime ꝓsequẽtis non ratificet̃, nec etiã cõualescat. Excõicatus tñ noiatim,vel specialiter & expresse qui post appellationẽ legitimã excõicationis sentẽtiã asserit in se latã, si appellationẽ eãdẽ infra tẽpus ad ipsam prosequẽdã ab hoie, vel a iure statutũ non fuerit (vt debuit) ꝓsecutus, lapso eodẽ tẽpore excõicatus publice nũciari,& nedũ in iudicialibus,sed etiã in extraiudicialibus euitari, ac a legitimis actibus remoueri debebit,quousqʒ quod post appellationẽ legitimã excõicatus fuerit, vel alias de ipsius sententiæ docuerit nullitate.

❡ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ex quo manet firma sententia super principali:etiam appellatio quo ad hoc est frustratoria.
Presumit̃ pro excõmunicatiõis sñia:donec cõtrariũ ꝓbet̃.
2 Firmato iudicato:ipsum debet habere executionem.
Vitari debet circuitus.
3 Principali suspenso. suspenditur accessorium.

❡ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Sententia excommunicationis suspensa per appellationẽ legitimam non conualescit:licet appellatio sit deserta.
2 Verba vniuersalia restringuntur ⁊ limitantur secundum naturam ⁊ potestatẽ loquentis.
3 Si non tenet principale :nec preceptum garentigie.
4 Iura semper considerant rẽ per prius ⁊ nõ per posterius ⁊ quod principaliter geritur/non quod incidenter venit ⁊ accessorie.
5 Pro eadem re/⁊ eadem occasione/due gabelle non sunt soluende.
6 Vbi apparent due quictantie de soluto/ presumitur de diuersa quantitate/⁊ sic erit locus repetitioni.

LIcet, A diffinitiua est appellatum/ ⁊ appellans post appellationem legitimã excommunicatur:licet appellans nõ fuerit appellationem infra terminum iuris vel hominis proscecutus:excommunicatio non conualescit [a] excommunicatus tamen debebit excõmunicatus denunciari: ⁊ in iudicialibus ⁊ extraiudicialibus / ⁊ ab actibus legitimis euitari: [b] donec docuerit / se post appellationem legitimam excommunicatuʒ/aut alias de dicte excommunicationis nullitate. Et est ratio/ex quo 1 * manet sententia firma super principali : etiam appellatio quo ad hoc est frustratoria.s̃.eo.sepe.⁊.C.de tempo.appellat.l.finali.§.illud:decet presumi pro excommunicationis iustitia:donec contrarium sit probatum [conualescat] [c] hoc no.s̃.de appella.sepe.licet ibi Inno.vacilet.
❡ Sed que potest esse ratio ꝙ sententia firmetur non excõmunicatio tractu temporis/vt no.s̃.eo.quicunqʒ.
❡ Sed quero a sententia est appellatum:⁊ est facta executio in rem super qua est iudicatum/sentẽtia firmata tractu temporis.firma manet executio.ff.de appella.cum ex causa a contrario sensu:Sed quare non sic in executione Solu.si iudicatum a quo est appellatum sit executioni mandatum in directa iudicati executione:sicut in missione in possessionem/vel solutione iudicati:cum est appellationi prescriptum/tollitur suspensio vel extinctio iudicati indulta per appellationem:quod si quidem iudicatum non prodesset si executioni non mandaretur/vt supra de re iudica.cuʒ aliquibus/ vñ dicta executio que de iure tunc fieri non debuit.supra.hoc libro de appella.non solum. ⁊.C.de appellatio.l.appellatione.nec rata manet:quia illam vna via tollere esset:statim eam concedere : nam 2 * firmato iudicato ipsum debet habere executionem. Et ideo vt vitetur [d] circuitus(qui vitandus est.ff.de conditio. indebi.l. dominus testamento. et.supra. hoc libro. de re iudic. abbate.§.fina.)executio iuris:rigore inspecto ex exordio inualidam validā firmato iudicato. Et sic 3 * principali suspenso suspenditur accessorium [e] .ff.de distract.pigno.cum soluende. Ergo firmato principali [f] firmatur accessorium sequens ad illud :secus est in excõicatiõe que nõ est executio directa iudicati:licet propter illud feratur/vt ad executionem iudicati deueniatur/ nec est mirum si citius conualescat sequela directa principali firmato q̃ sequela non directa:⁊ ex propinquitate maiori aliquid tenet quod remotius non teneret.C.de vsur. per retentionem.C. de pactis/ petens. Et isti modi executionis habentur supra.vt lite non contestatue. Et primus est ad rem iudicatam propter ipsam rem: sed secundus est in personam propter iudicatuʒ. Et sic ista secunda executio non est ita vicina iudicato/sicut prima:⁊ ideo prima conualescit non secunda.
❡ Item dato ꝙ hic probetur ꝙ excommunicatio lata post appellationẽ legitimã nõ ꝓpter hoc rescindit̃ iudicatũ qđ firmatum manet negligentia appellantis appellationem

non proſequentis/vt debuit/ꝛ excõicari de nouo poterit ſi nõ pareat iudicatis/vnde qđ fuit tũc malefactũ/modo be= g ne fiet/nõ ſic tñ directa executio que manet: ne bis idẽ ſ h iteretur vt predixi:qđ locum h nõ habet in excõicatione/ vel qđ nõ fiet ſecũdo/qꝛ forſan parebit/vel eius actus pre teriti excõicatione lata habiti nõ ledẽtur. Unde ſi hec ꝓba tio excõicato ꝓdeſt: ꝛ habenti ſententiã nõ obeſt/ eſt faciẽ dum.ff.de euictio.l.in creditorem. Et hec maxime cõpetit perſonis eccleſiaſticis.s̃.de poſtul.ca.fina. ꝛ ꝓpter pericu lũ anime/cui eſt magis fauendũ/ꝛ preſertim vbi nihil depe rit rei iudicate: ꝓ cuius ſtatu ꝛ firmatione multe preſcri= ptiones ſunt inducte.C.de tẽpo.appell.l.fina.§.illud. s̃.de re iudica.ſuborta/ꝛ.c.inter monaſteriũ. s̃.de appella.per= ſonas/ꝛ.c.cũ ſit Romana/ꝛ.C.de appellatio.auten. hodie. ij.q.vj.§.tempus [eodẽ tẽpore]iuris vel hoĩs: de quo ha= betur.s̃.de appella.cum ſit Romana/ꝛ.c.oblate/ ꝛ.ca.per= ſonas [nullitate] quod poteſt contingere multis modis qui tanguntur.s̃.eo.preſenti. Joan.Mona.Cardi.

a 1 NOn cõualeſcit. Lapus in propoſito alle= ga.xlviij.magiſter hoſpitalis/ dicit ꝙ ſen tẽtia excõicationis * ſuſpẽſa ꝑ appella= tionem legitimam: non conualeſcit : licet appellatio ſit deſerta. Quia ſentẽtia ex= cõmunicationis/aut ſtatim ligat/aut ſta= tim non ligat. Probus.

b ❡ Euitari. Uide que pro intento text.noſtri citat Domi. in cõſi.xcix.ſuper primo queſito/ vbi circa finem ponit re= medium ne poſſit obijci excõmunicatio ad finem/ vt euite= tur in iudicijs/ꝛ alijs actibus/ etiã extraiudicialibus iux= ta diſpoſitioem tex.noſtri : debet enim inchoare iudicium nullitatis: dicendo qualiter fuit excommunicatus poſt ap pellationem legitimam : quam excommunicationem dicat de iure nullam: quare petat ſe declarari non ligatum. Et in hoc iudicio poterit probare cauſam nullitatis/ ꝛ illa ꝓ= bata declarabitur ſententia nulla:ꝛ poterit iſtud iudicium 2 fieri coram quocunq; iudice:dico competenti / non coram alio:prout in ſimili dicitur / ꝙ verba * vniuerſalia reſtrin= guntur ꝛ limitantur ſcđm naturam et poteſtatem loquen= tis:ꝛ non vltra.glo.in capitu.primo.s̃.de conſtitu.in verb. ab omnibus. Domi.in conſil.xcvj.col.iij. pro huius.

❡ Nec obſtat intento / ſi dicatur ꝙ de meritis appellatio= nis ſolus iudex ad quem cognoſcere debet. capi. dilectus filius.ad finem.s̃.de reſcript. cum ſimilibus: fateor quan= do appellatio proſequeretur principaliter : ſecus ſi non principaliter. Quia ſi deducitur appellatio incidenter in iudicium/ad finem probandi nullitatem geſtorum: tũc po= teſt corã quocũq; alio iudice idoneo:etiã poſt deſertã ap= pellationem/vt patet in fine text.nr̃i / ꝛ in.c.ex parte.G. vbi eſt caſus de hoc ſcđm vnum intellectum. Probus.

c ❡ Uacillet. Uide quod in ſimili notat Domi.in conſi.xciij. col.penul. Clemẽs.ibi eſt vna triſtiſſima maxima in rota/ꝛ in auribus meis.xvj.annis rotaui. Probus.

d ❡ Uitetur circuitus. Card.conſil.cv.nume.xxxvij. ſuper e premiſſo caſu. Probus.

3 ❡ Acceſſoriũ. Adde ꝙ in ſimili dicitur ꝙ ſi * nõ tenet prin cipale / nec etiam preceptum garantigie quod eſt acceſſo= rium. Bal.in.l.ſi abſentis in vlti.col.C.ſi cert.peta.allegat tex.ſingularem ſcđm eum in.l.prima.ff.de cõſtitu.pecunia. no.idem Bal.in.l.etiam/col.j.C.de executio.rei iudica. et in.l.ſi non ſortem.§.indebitũ.ff.de conditio.indebi.refert ꝛ ſequitur Alex.cõſi.cxcvj.nu.viij.perſpectis narratis/vol. vj.ꝛ cõſi.lxxxj.nu.xj.lecto.vol.iij. Idem Alex.in cõſi.xxxij col.j.opportune/volu.ij. vbi dicit ꝙ ſi inſtrumentũ non va= let/principale nõ tenet etiã confeſſio garantigiata acceſſo ria ſup ea/nec etiã preceptũ garantigie. Probus.

f ❡ Principali. Petr.de Ancha.cõſi.clxxxiij.col.j.ꝓ clario= 4 ri dicit in ſimili ꝙ iura * ſemꝑ cõſyderant rem per prius/ꝛ non per poſterius/ꝛ quod principaliter geritur: non quod venit incidenter ꝛ acceſſorie/vt.l.prima.ff.de aucto.tuto.ꝛ l.quotiens.C.de iudic.ca.ſuꝑ eo.de preben. s̃.hoc libro.

❡ Uide que in eodem ſimili tradit Alex.in cõſi.penul. vol. ij. vbi tractat an legata domo/veniat ortus/vel domuncu= g la acceſſoria/vel quid ſimile. Probus.

❡ Bis idem. Uide quod in ſimili voluit Alex.cõſil.cxlviij. 5 nu.xiij.viſis que in themate/volu.vj. ꝙ pro * eadem re et eadem occaſione due collecte/eodẽ tẽpore nõ ſunt ſoluen= de ꝓ eadẽ re:vna ab eo qui alienauit/alia ab eo qui acqui= ſiuit:adducit glo.ꝛ Docto.in.l.j. C.de mulie. ꝛ in quo loco glo.in.l.honorem ſuſtinenti.ff.de muneri.ꝛ honori. Innoc. in cap.cum non ſit.s̃.de decimis. Barto.ꝛ Docto.in.l.fina. §.quotiẽs.ff.de publica. Bal.in.l.j.§.quibus.in.ij.q. princi pali.ff.ꝙ cuiuſq; vniuer. Petrus de Ancha.in cle. preſen= ti.de cenſib. ❡ Iſtud late firmat idem Alex.con.cxliij.nu. v.viſo titulo queſtionis.vol.predicto:ad quem tamen attẽ de in conſi.iiij.col.ij.volu.j.vbi dicit ꝙ vbi in vna ſcriptura ſeu inſtrumento vel diſpoſitione(ſicut etiã per eaſdez ꝑſo= nas)facta eſt mentio de alia ſumma preſumitur eſſe diuer ſa a prima:ꝛ ſic preſumitur ſumma dupliciter data:licet de vtraq; confeſſio eſſet vniformis/vt probatur in.l.quinqua= ginta.ff.de proba.not.in.l.plane.el.j.§.j.de lega.j. vbi An gel. dicit ꝙ ſi duo appareãt inſtrumenta mutui de quin= quaginta aureis intelligitur ſumma duplicata:idem ſi re= periantur due quantitates oſtendentes/diuerſis tempori bus facte eodem tempore:intelliguntur due ſumme ſecun dũ eum per.d.l.quinquaginta.

❡ Idem tenet Jo.Imol.in.d.l.plane.ſaltem quãdo diuer= ſo tẽpore facte fuerũt dicte ſcripture.idez Imol.poſt Bal. in.l.Sempronio proculo.de lega.ſecundo.

❡ Pro premiſſis attende ad glo.ij.l.ij.de concuſſo.lib.x.C. 6 quam ibi ſingu.dicit Jo.de pla.ꝙ vbi * apparent due qui ctantie de ſoluto:preſumitur de diuerſa quãtitate/ꝛ ſic nõ erit locus repetitioni. Probus.

h ❡ Locum non habet. Adde que dixi in capitu. vnico. poſt Jo.Mo.s̃.de his que vi.ꝛc. Probus.

❡ Bonifacius Octauus. Cap. xv.

SI clericos tuæ iuriſditio ni ſubiectos propter cõ= miſſos exceſſus,

❡ Etiam per laicos capi facias,& eos (ne fugiãt) in carcere pœna debita poſtea caſtigãdos inclu= das,te vel capientes eoſ dem(licet nondum appareat incorrigibiles il= los eſſe)nulla credimus excõmunicatione no= dari. ❡ Cum in his(niſi alias ex propoſito ex= cedatur in ipſis) temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. ❡ Eoſdem quoque clericos ſi de paredo iuri tibi fideiuſſoriam dederint cautio nem detinere non debes.

❡ Niſi exceſſus enormitas vel alia cauſa ratio= nabilis eos ſuaſerit detinendos.

❡ Summarium Domini Ioan= nis Monachi Cardinalis.

1 Clericus detẽtus ſi velit fideiuſſores dare/nõ eſt retinen dus.niſi exceſſus ſit enormis/vel alia ſubſit cã legitima.

❡ Summarium Domini Phi lippi Probi.

1 Seuientibus imponenda eſt freni temperies.
2 Multis modis dicitur iniici manus in clericum.
3 Sub velamine iuſtitie ſepe fit iniquitas.

SI clericos, Duo dicit. Primo epũs ꝑ laicos fa= cit capi clericos etiã in carcere de= tineri:licet adhuc non appareant incorrigibiles: iſti,capientes non ſunt excommunicati:niſi in ip= a ſis captis ex propoſito excedatur a Secũdo in.§.[eoſdez] 1 clericus * detẽtus ſi velit fideiuſſores dare : non eſt reti= nendus niſi exceſſus ſit enormis/vel alia ſubſit cauſa legi tima[nodari] Contra.s̃.eo.vniuerſitatis. Sol. illa in abba te in quo certa forma datur in.d.c.quã trãſgredi nõ liceat hic in epiſcopo cuius maior eſt poteſtas ꝗ agit vt dñs fun dans intentionem ſuam de iure communi.xj.q.j.de ꝑſona.

❡ Uel dic illa decreta.vniuerſitatis loquitur in verbera= b tione que eſt grauior captione. Sed hic in captione b non diſtingues an mandãs vtat iure cõmuni/vel puilegio/vel

consuetudine in babenda iurisditione [detinendos] simile per omnia.ff.de custo.reor.l.diuus.j. Ioā.Mo.Car.

a 1 Excedatur. Quia scdm glo. hic imponenda * est seuētibus freni tēperies.l.ij.in fine/ de custo. reo.C. Ipsa glo.ponit exemplum excessus: vt qz clericus captus quiete se duci permittit/ et ducentes euz non resistentem calce pugno / vel alio modo percutiunt. Idem dic si spuciam vel aquā in eum effunderent/ vel vestimētuz rumperent. Inno.et Ioan. And. 2 in ca.nuper.s.hoc titu. Quia tunc dicitur in clericū * manus violentas inijcere: et ratione hac incidūt in canonē/ si 3 quis suadente diabolo:nō enim * sub velamine iustitie facienda est iniquitas/ licet sepissime fiat. glo. in.l.prima/ in ver.mandari.ff.de iurisdi.om.iudic. ¶ Istud dirigitur ad quosdaz iudices iniquos/ et eorum seruientes:vt testatur experientia rerum magistra/ quia hi sunt qui omnia mala nouerunt/ et de his voluit verbū facere glo. in.l.ab anastasio. C.manda.nouerunt quidam et operantur. Probus.

b ¶ In captione. Solu. Ioan.Mo.hic placet docto. et glo.q̄ addit q olim Io.Mo.aliō tenuit sz nō dicit vbi. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xvj.

SI sententia interdicti p feratur in clerū, non intelligitur. (Nisi aliud sit expressum in ea) interdictus populus, nec etiam econuerso. ¶ Vnde vno īterdicto ipsorū, alius licite admititur ad diuina. ¶ Ceterum cum propter delictum dn̄i vel rectoris est ciuitas interdicta, ciues eiusdē. (Qui culpabiles nō existūt. Dūmodo & ipsi propter dn̄m vel rectorē puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licite interesse diuinis. ¶ Cum vero alicuius terrę populus interdicto nodatur, singulares ex eo personę quas interdictas esse constat. (Ne sententia effectu careat cum diuinorū auditio & sacramentorū perceptio populo, vt vniuersis non competant) non debent alicubi (casibus expressis a iure duntaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Pena vni inflicta/ aliū nō cōtigit q̄ est arctāda nō laxāda.
2 Res intelligenda est/vt valeat non vt pereat.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Omne verbum(etiā minimum)positum in lege/ vel statuto/vel instrumento debet aliquid operari.
2 Maritus faciēs pactū cū socero/vt sibi sex p quolibet cētenario soluāt dōec fuerit dos soluta an dicat vsurari9.
3 Actus in dubio nō debet iudicari vsurarius.
4 Dispositio testamēti debet interpretari ne quid absurdū/ durum/impium/et iniquum contineat / etiam si a propria verborum significatione recedere oporteat.
5 Prohibitio alienationis indicta a lege/ concurrēs cū prohibitione hominis operatur vt hic.
6 Feudum prohibitum alienari/ an possit per vassallum infeudari.
7 Quando aliud verba sonant/et aliud clamat intentio/ verba intentioni:non verbis intentio debent esse subiecta. Verba sunt ad extraneum sensum trahenda: vbi res aliter salua esse non potest.
8 Quando dispositum est possibile et executio impossibilis: fit vt hic.
9 Ad casum verisimilē omissum extenditur stipulatio ad certum tempus modificata.
10 Factum dubium quando potest trahi ad delictum et non delictum/fit vt hic.
11 Verba statuti impropriantur vt hic.
12 Licet offendere verba statuti/vt deseruiatur menti:vt cesset absonus intellectus.
13 Vna dictio sepe pro alia ponitur.
14 Verba instrumenti interpretātur ne sibi contradicant/idē de verbis libelli.

SI sententia, Hec decretal. tria dicit que sunt plana. Secundū.§.[ceterū] Tertium.§.[cum vero]ad [diuina]cū enim ista sint dispersa et diuisa.xij.q.j. duo/ et 1 ideo pena * vni afflicta alium non attingit: que est arctanda non laxanda de penitē.di.j.§.proxstinc.prima.pene.[interdicti]tunc nō possent.arg.j.§.proximo. Quia si esset ciuitas interdicta et nō ciues / ipsi alibi possent audire diuina vt hic: sed ciuibus in penam domini interdictis/ipsi audire diuina nequeant/ vt hic.et.j.§. seq. 2 Et hec est ratio.d.§.[ipsam]ciuitatē[careat]. Nota res * a est intelligenda vt valeat/non vt pereat a.ff.de verb.obliga.l.cum qui calendis.et.l.quotiens.ff.de reb.dub. [non cōpetit] Quia ista sunt anime rationalis et persone vere/ nō representate/ vt no.s.eo.Romana.§. in vniuersitatem [exceptis].s.de priuilegi.§.illud.et.j.eo.c.si.et not.s.eo.presenti. Io.Mo.Card.

a NOn vt pereat.tex.in.l. fundus. qui locatus cum sequen.ff. de fundo instruct. instrucqz. lega.;vbi legato fundo cum instrumento in genere/non venit instrumentuz coloni:sed domini/nisi dominus nullū haberet. Fely.in capitul. sedes: in.vij.declara.s.de rescrip.facit in proposito:quia o1 mne * minimum verbum positum in lege vel statuto / vel instrumento/debet aliquid operari. Bald.in rubr. de contrah.empt.C.in.ix.q.late Ipoly.in consi.nono.numero.vj. anima me domine: Alex.in consi.cxcv.versi.secundo probatur.perspectis instrumentis) volumi.sexto.et con.lxviij.nu.iiij.visis et opportune.volumine.v.vide que late Domi.tradit consilio.cxxij.quia reuerende pater.

¶ In proposito thematis habes quod no.Ioā.Imol.in.l. 2 insulam.§.vsuras.ff.solu.matri.vbi vult q si maritus * facit pactum cum socero q donec soluatur sibi dos/dentur sibi sex pro centenario: q̄uis non exprimatur in contractu: q illa sex dentur pro alimentis seu pro oneribus matrimonij:debet in dubio intelligi et interpretari q dicta promissio fuit facta pro alimentis potius q̄ nomine vsurarum:vt sic actus potius valeat q̄ pereat arg.c.abbate.s. de verb.signifi.quod placet Alex.consi.cc.col.ij.perspectis narra3 tis/vol.vij.vbi vnum subdit, q in dubio * actus non debz iudicari vsurarius. Bald.in.l.rogasti.§. si tibi / in fine.ff.si cert.peta.per.l.si ea pactione/cum ibi.no.C. de vsur.facit.c.in ciuitate.s.eo.

4 ¶ Item in proposito dispositio * testamēti debet interpretari:ne quid absurdum/durum/impium/aut iniquum contineat:etiam si a propria verborū significatione recedere oporteat.l.vxorem.§.codicillis.cuz glo.in ver.pietatis.et in §.concubine/ et ibi no.de lega.iij.notat Alex.consi.xvij.numero.vj.circunspectis verbis.volu.vij.et consi.liij.col.ij.in causa et lite vertente inter lucam.eo.volu.vij.

5 ¶ Item quando cum prohibitione * alienationis inducta a lege/concurrit etiam prohibitio partium paciscentiuz q res non possit alienari:operabitur plusq̄ sola prohibitio legalis vt singulariter no. Bald.in.c.primo.§.preterea.in R. quero/si est appositum pactum de capi.cor. vbi dicit q si p 6 * pactū fuit expresse actum/ q feudum nō possit alienari: no poterit a vassalo infeudari:licet alias de iure cōi posset infeudari:q̄uis etiam ius cōmune prohiberet alienationē vt pactū aliquid operet/allegat in simili no.p glo. in.l.iiij.

§.quesitū.ff.si q̇s cautio.ꝛ qδ not. Doct.in.l.j.§.nūciatio ff.de no.oper.nūcia.ad idem bene facit id qδ not.doc. maxime.Jo.de imol.in.l.filiusfa.§.diui.col.ij.de lega.prīo.ꝑ l.ij.C.de vsucap.ꝑ empt.ſm Alex.in cō.xciij.nu.viij.repetitus in causa.volumi.vij.

¶Per p̄missa poteris ꝯprobare q̄stionē quā discutit Pet. ancha.con.ccxix.mirū prima facie ꝙ si testator reliquit vxori sue.ccc. si nuberet ꝑ totum mēsez Januarij.tūc sequentē:ꝙ si nō moriatur testator vt illa nubere possit infra illū mēsem:ꝙ nihilomin⁹ debet legatū/cū non fuerit ītētiōis testatoris vt ipsa nō haberet legatū / ꝛ minus ꝙ nuberet añ ei⁹ mortē.Et sic ī pūcto hoc hȝ locū regula/ꝙ vbi aliud 7 * ꝟba sonāt/ꝛ aliud clamat intētio verba intētioni nō ꝟbis itētio debēt esse subiecta.c.intelligētia de ver.signi.l.scire oportet.§.aliud.ff.de excu.tuto.quodq̧ verba sunt ad extraneū sensum trahēda vbi res aliter salua esse nō potest l.cū q̇dam.C.de ver.signi.in ꝑposito q̄stionis/ testator in mēte gessit se infra dictū mēsem moriturū:ergo si aliter cōtigerit/q: vixit vltra:debet de legato remoueri id qδ est impossibile:ideo legatū validū debet remanere/ ꝑ regulā 8 cōem ꝙ qñ * dispositū est possibile:sed executio impossibilis ꝑpter tp̄is angustias: hec sola executio remouet.l.si mihi/ꝛ tibi ꝛ.l.si quis seruos de lega. primo:ꝛ.l. insulam.§. fina. ff. loca.

¶Item q̇s dubitat: ꝙ si testator fuisset interrogat⁹ casu quo nō decederet infra dictū mēsem Januarij sed post ea tunc nubēte/vis eā habere legatū:credendū/ac verissimile est ꝙ respōdisset volo:q: ita subest causa ꝛ ratio mouēs eū ad legādum post mēsem:sicut ante: pro hoc facit q: ad 9 casum * verissimilē omissum extenditur stipulatio ad certum tēpus modificata.no.in.l.tale pactū.§.fi.ff.de pact.et l.si extraneus.ff.de ꝯditio.ob causam.

10 ¶Et redeūdo ad thema habeo ꝓ eo/ꝙ vbi * factū dubiū potest trahi/ꝙ sit delictū ꝛ nō delictū:in dubio debet iudicari nō delictū:glo.in.c.absit.xj.q.iij.Innoc.in.c.dudū: el ij.s̄.de electio.vbi hoc dicit verū qñ nō apparent alie presumptiōes ꝓbabiles q̄ repellerēt animum iudicis in aliaȝ partē.tradit Domi.in cōsi.xvj.geminianus.

¶Moderare etiā nisi fauor aīe in cōtrarium se habeat ꝑ ea que diximus in.c.fi.in ver.aīe vtriusq̧.s̄.de hereti.

¶Premissis:adde que citat Alex.in con.lv.nu.viij.viso titulo:vol.ij.ꝙ qñ institutio fieri nō potest sine aliqua restrictione seu impropriatione verborū:sunt impropriandaverba tex.quem ad hoc ponderat Antho.de Butrio.ꝛ Joā. de imol.in nota.in.c.cum dilect⁹.s̄. de cōsuetu. facit.l.in ambigua.ff.de legib.quod repetijt idē Alex.in cō.lxxxiij 11 col.ij.visa.eo.vol.ij.ibi nam verba * statuti debent impropriari:si impropriando minus ledūt ius tertij/ ꝛ minus derogant iuri cōmuni/q̄ꝫ ꝑprie ꝛ stricte intelligēdo.d.c.cum dilectus.Et sic debent intelligi vt aliquid operent.Decius con.ccccciij.nu.vj.ex duobus.

¶Ultra p̄missa attende ad ea que etiā tradit idem Alex. in cōsi.cxvj.col.iij.ꝛ sequen.animaduersis/eo.volu.ij. vbi 12 inter alia ꝯprobat ꝙ licet * offendere verba statuti vt deseruiatur mēti vt cesset absonus intellectus.l. scire oportet.§.aliud.ff.de excu.tuto.Bar.ꝛ Bald. in.l.non dubium in ver.amplexus.C.de legib.ꝛ in.l.ābigua.ff.de legi. Ang. in con.lxviij.col.j.martinus Joānis : ꝛ ibi latius quodq̧ 13 vna * dictio sepe ponitur pro alia.l.iubemus nulli.§. economus versi.imo.ꝛ ibi glo.C.de sacrosanct.eccle. l. si titio fundus.ff.de vsufru.lega.l.fina.C.de codicil.l.verbum amplius.cum ibi no.ff.de ver.signifi.

14 ¶Item verba * instrumenti q̄ contraria videntur:debēt ita interpretari si fieri potest ne sibi contradicāt.c.inter dilectos.§.ceterum.s̄.de fide instru.Bar.in.l.fina.§.idem q̄sijt ver.circa p̄dictā clausulā.ff.de cond.indeb.vbi inquit ꝙ in contractib⁹ verba debent intelligi ꝛ adiuuari ne repugnātiam cōtineant.ar.§.in quibus in prima cōstitu. C. qδ ꝯprobat latius Deci.con.ccccc.nu.vij.in cā que mātue.

¶Idem dic de verbis libelli cui⁹ verba impropriātur: vt saluetur.c.auditis/ꝛ.c.cum venissent iuncta glo.de restitu. in integ.quod procedit maxime/qñ fit per partē libellātē aliqua declaratio.no. Neapoli. in decisio. lxxvij. nu. viij. fuit satis excitatum quos vide ad vnū in proposito. decisione.cclxxv.nu.iiij.testator:vbi dicunt ꝙ ratione impossibilitatis vitande verba impropriātur. Bar. in.l. si titio de vsuf.lega.vbi ꝯiuncta resoluitur in disiunctam ratione impossibilitatis.Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap.xvij.

Si ciuitas castrum aut villa subijciatur ecclesiastico interdicto, illorum suburbia & continentia ædificia eo ipso intelligi volumus interdicta. ¶Nam licet prędicta videantur alias murorum ambitu terminari, hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti(quod fieret si posset in ipsorū suburbijs ve continentibus ædificijs licite celebrari vt prius)expedit interpretationem fieri latiorē. ¶Ratione quoque simili si sit ecclesia interdicto supposita vel subiecta,nec in capella eius celebrari,nec in cœmiterio ipsius eidem ecclesię contiguis poterit sepeliri ¶Secus si ei contigua non existant.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Differentia inter ciuitatem ꝛ vrbem;videtur hic.
2 Urbare est aratro diffinire.
3 Castrū dicitur a castrando:vel a casa alta:vel casa stricta.
4 Habitatio castri non debet esse diffusa.
5 Uilla dicitur vt hic.
6 Adiectiuum additum substantiuo cōtrahit illud ꝛ arctat.
7 Uerba propter materiam in qua ponuntur/ sepius extenduntur.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ciuitatis ornamentum est populi numerositas.
2 Pueri/mulieres/ꝛ forenses statutum municipale non faciunt: prout nec legem.
Nomen ciues est nomen status hominis/qui non potest diuidi:sicut nec ipse homo diuiditur.
3 Quis non potest esse in duplici statu contrario.
4 Ciuitas dicitur vt hic.
5 Castrum dicitur vt hic.
6 Naturam extensionis ꝛ adequationis vide hic.
7 Extensio non fit de persona in personam.
8 Uerba contra naturam suam interpretantur late/ quando dispositio redderetur alias de facili illusoria.
9 Ars que prohibetur exerceri in ciuitate/prohibet in suburbijs exerceri.
10 Quando dispositio emanat sub verbis extensiuis in futurum/extenditur ad subiecta superuenientia.
11 Priuilegia realia concessa super vna re/ extendūtur ad rē augmentatam.
12 Uerba interpretantur secundum naturam rei de qua agit.
13 Quando vnum extremū equiparatur alteri quo ad omnia id quod diximus de vno idem dicendum est de altero.
14 Eadem contiguatio coniungit diuersa ꝛ facit vnū censeri.

Si ciuitas, Hec decretalis duo habet que sunt plana. Secundum in.§.[Ratione] Et est differentia 1 * inter ciuitatem ꝛ vrbem:nam primum personas respicit: vnde ciuitas [a] ciuium [b] vnitas [c] sed vrbs menia/ vnde dicta ab vrba. nam 2 * vrbare est aratro diffinire quod cōsueuit in condenda vrbe adhibi.ff. de verbo.significa.l.pupillus.§.vrbs. Et inde est ꝙ vrbs nomen strictius patet que solū muris clauditur/preterq̧ Roma/que etiam edificia continentia cōprehendit.ff. de ver. signifi.l.ij.ꝛ.l.edificia [castrum [d]]dictum est 3 * a castrando.nam in castris castratur licentia habitantium ne passiz eis vagari liceat/ne pateant hostibus contra preceptum

magistri militũ: alias si rem prospere agerent ex quo facerent ɔtra pceptum magistri/capitis pena punirentur. ff. de re milita. l. iij. §. in bello.

4 ¶ Vel dic castrum casa alta/vel casa stricta: q2 * habitatio castri nõ debet esse diffusa: vt tãta custodia nõ egeat [vil-

5 la] a vallis dicta * q2 nõ munitione vt castrũ/sed vallis & pallis est minuta seu vallata. ¶ Sed quero cum ciuitas interdicitur/aut dicit ciuitas tantũ & tunc roma intelligit insti. de iure natura. gen. & ciuili. §. ij. aut viterbiũ seu roma & sic non est opus extẽsione pñti cum hoc importet nomẽ roma vel viterbiũ: vt. d. iuribus/&. ff. de ver. signi. alphen9 &. l. quod in ɔtinentibus/ aut ciuitas romana & hec appellatio videt arctior omnib9 pdictis q2 additio ad aditũ qd ɔtrahit vt homo albus/minus importat q̃ homo/ q2 adie-

c 6 ctiuum c additum * substãtiuo ɔtrahit illud/& arctat.

¶ Sol. dicẽdo ciuitatẽ si ex pcedẽtibus vel sequẽtib9 liqueret de qua re vi verboꝝ nõ ɔprehenderet/nisi ambit9 muroꝝ: vt hic & dictis iuribus.

¶ Itẽ de idem interdici vrbem/& vrbem romam. ff. de penis. l. nã quod liquide. §. si ita: q2 appositiua cõstructio est hic vrbs roma: vel ciuitas viterbium.

¶ Nec obstat q obijcitur de adiectiuo quia hic vere non est cõtradictio quo ad qualitatẽ: sed quo ad locũ qui apponitur qui ɔtrahit nomẽ vrbis. Et ideo idẽ supponit/ et vrbs roma/& vrbs: vt hic animal: homo apposita simul / et

f homo idẽ supponũt & ob hoc in casu isto fit extẽtio f ne cõ

7 tingat vilipẽdi interdicta: nec mir. Nã verba * pter ma-

g teriã in qua ponũtur sepi9 extenduntur g. ff. loca. l. ex cõducto. §. papinianus alias est lex si vno. ff. de ver. oblig. stipulatio ista. §. hec quoq stipulatio.

¶ Et verbũ beneficium qd dignitatem nõ importet. S. de pben. c. fi. propter fauorẽ materie in qua ponitur dignitatem amplectitur. j. titu. pxi. tua.

¶ Nec obstat pdictis. ff. de stipula. seruo. l. si cõis seru9: q2 ibi nõ erat appositio in substãtia vel in loco: vt in pdictis exẽplis. Sed qualitas pcedens vel subsequẽs/q̃ ɔtrahit stipulationẽ qñq ad virilẽ/qñq ad vnicã portionẽ ex causis ibi positis/& in dubio cẽsetur stipulatio pro virib9 si p pria nomina proponãtur/alias p dominicis [contiguis] i.

h vicinis seu proximis: vnde dom9 dicuntur cõtigue h quia vna alteram contingit vicinitate vel proximitate. Joan. Mona. Cardinalis.

a 1 Ciuitas. Cuius * ornamentũ est populi numerositas/ teste homero quez refert Maria. Sozi. cõ. xxxv. col. j. circa predictã/q maximum esset ciuitatis ornamẽtũ turres inquit/& pueri: p pueris numerositatez populi significãs

2 hi * eñ mulieres & forenses nõ ɔpatiuntur cũ ciuib9: q2 legem vel statutũ nõ faciunt municipale. no. idem Maria. Sozi. con. vij col. penul. nũc quesitorum.

¶ Pro primo dicto vide eũdẽ Sozi. con. cxxix. col. penul. prestantissimi. Probus.

b ¶ Ciuium. Istud nomẽ ciues ẽst nomeñ stat9 hominis q̃ non potest diuidi sicut nec ipse homo diuiditur. ff. de var. & extraordi. cogni. l. cognitionũ post princi. ibi illese dignitatis status Paul. de castro con. cccvij. videtur q nõ: in. ij.

3 parte q̃ in pposito subdit: q quis * non potest esse in duplici statu ɔtrario: puta quo ad quedã liber: & quo ad q̃daz seruus. l. si pariter. i fi. ff. de libera causa. & l. j. §. j. ibi quas eñ patiatur. C. de lati. liber. tollen. vel qd in quibusdaz sit legitimus & in quibusdã non sit legitimus/q2 esset mõstrosum. no. in. c. per venerabilẽ. S. qui fil. sint legi. glo. fi. in. c. cum inhibitio. S. de clande. despõsa. Domi. in. c. fina. in prima oppo. S. de fili. presby. Fely. in. c. iuij. in prin. S. de re-

c 4 script. Probus.

¶ Vnitas. Vel dic: * ciuitas est hoĩm multitudo societatis vinculo adunata: vel est coĩtas constituta ex pluribus viris habens in se terminum omnis sufficientie ad vitam & hec est diffinitio Philo. primo politicoꝝ precedens vero

d ysidori. xv. ethimo. not. Car. in cle. dudum. §. extra ciuita-

5 tes. q. prima de sepultu. Probus.

¶ Castrum. Paul. de cast. con. ccccvj. nu. iiij. satisfaciendo in prima parte dicit q castrum * est quedam vniuersitas ɔtinẽs in se iurisditionem altã & bassam: que cum ipsa vniuersitate trãsit. l. in modicis. C. de cõtrah. empt. no Inno.

e in. c. ex literis. S. de iure patro. Probus.

¶ Adiectiuum. Adde que citat Alex. in consi. cxv. nu. x. eterni. vol. ij. Probus.

f 6 ¶ Extẽtio. De cuius * natura & adequatiõis est: vt omnia seruentur in adequato que erant disposita in casu ad quem fit adequatio/notat ɔprobando Do. in con. lxvij. in prin. licet copiose/& in con. lxxxv. col. ij. super primo dubio/dum dicit q adequatum alteri extremo: assumit naturã illius cui adequatur. de verbo sig. c. olim & de consti. trãsla-

7 to. idem Do. in con. xcij. col. ij. in causa/nõ tñ * fit ipsa extensio de ɔsona in ɔsonã. not. Deci. consi. ccccl xv. nu. xvj. ɔscrutatis/ quẽ vide an fiat extensio in priuilegijs. consi. ccccxvj. in fine quoniam causa.

8 ¶ Preterea in materia extẽsiõis dic q verba * ɔtra naturam suã late interpretantur/qñ alias dispositio redderet de facili elusoria: nisi dicta interpretatio sumetur/& hunc tex. Panor. in. c. fi. circa finem. S. de pben. dicit facere q si

9 statutum dictaret * q in ciuitate nõ possit exerceri certa ars: ad effectum vt ciues sint intenti alijs artibus q non poterit exerceri in suburbijs: q2 de facili ciues defraudarent dictã legem/eũdo ad suburbia p quo. c. sup specula. S. de priuileg. vbi interdicitur ne leges legant hic parisi9/ vel in locis vicinis: p hoc dicto vide Jaso. in. l. si is q̃ pro emptore: nu. ccclx vj. ff. de vsucapio.

¶ Pro intento facit qd no. Decius. con. cclxxviij. nu. v. nõ leuis pplexitas / & Alex. cõ. cxv. nu. iiij. visa scriptura. vol. vij. cuius doctrinã extendã in apostilla seq.

10 ¶ Itẽ habes aliud notãdũ in pposito/q qñ dispositio emanat * sub verbis extensiuis in futurũ: extenditur ad subiecta postea superuenientia. Bar. in. l. si ita. nu. ij. ff. de auro & argen. leg. allegat. l. talis scriptura in princi. coniuncto. §. fi. cum. l. seq. de leg. primo.

¶ Hinc est q Jo. and. in. c. licet de priuile. & in. c. fi. de ver.

11 signifi. & in reg. q̃ sentit hoc lib. dicit q priuilegia realia * ɔcessa sup vna re/extendi ad rẽ augmentatã. Probus.

g ¶ Extendunt/firmat Calder. con. xix. titu. de iure patro.

12 vbi post Jo. mo. hic dicit q verba interptant * pm naturã rei/de qua agitur: & verba debent intelligi & interptari ne ɔtradicãt. c. inter dilectos. §. ceteꝝ. S. de fide instru. Bar. in. l. fi. §. idem quesijt. ff. de ɔditio. indebi. Bal. in. l. cum falsa. in fi. C. de iur. & fact. igno. cum similibus/tradit Alex. in l. j. in prin. ff. ne quis eum.

¶ Et in qualibet materia habet locum vt cõtrarietas per distinctionem remoueatur/late diximus in capi. primo. in ver. eos saluemus. S. de constitu. Alex. con. cxlj. viso testamento in. ij. volu. facit ad hoc quia vbi duo proponuntur q̃ videntur contraria & simul stare non possunt: conditionaliter proposita videntur: vnum in defectum alterius. no. Innocen. in capitulo auditis. S. de prescriptio. vbi Panor. tradit Decius. consi. ccclj. numero. vij. viso puncto.

¶ Item quatenus verborum proprietas extenditur fit lata interpretatio/etiam in materia odiosa. Areti. in. l. cũ lege. de testa. ff. per illum tex. & Cald. in consi. primo. in titu. de consang. & affinita. tradit Decius consilio. ccclxiiij. applaudent. ¶ De extensione autem facienda in statutis: vide q̃ late cõgerit Ma. So. cõ. 30. Quis. & Alex. cõ. cxv. nu. iiij. visa scriptura. volu. septi. vbi ponit nota. theoricã in materia extensionis post Joannem And. in capitu. fina. vlti. col. S. de consuetudi. videlicet q quando tractatur de extẽsione facienda de vno casu ad alium. ex identitate vel similitudine rationis: iuxta. l. non possunt. & l. de quibus/ cum ibi no. ff. de legib. & in. l. prima. C. que sit long. consuet. & dubitetur vtrum recurrendum sit ad simile legis/ an ad simile consuetudinis: debet considerari an casus occurrẽs sit de materia consuetudinis/& tunc recurretur ad simile cõsuetudinis: aut est de materia iuris communis: & tunc recurretur ad simile legis. arg. l. sed cũ patrono. ff. de bono. possess. titulo generali. idẽ tenet Bald. in. d. l. de quibus alleg. in argu. l. certa forma. C. de iure fisci lib. x. & Joã. de Jmol. in. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. in penul. col.

13 ¶ In hoc puncto reperio Domi. in con. lvj. col. tertia/inter sanctissimum. q vbi * vnum extremum equiparatur alteri quo ad omnia: id quod diximus de vno dicendum est de altero. cle. vnica de offi. vica. Et priuilegium extensum de vno genere personaruz ad aliud: eandem vim habet in illo ad quem fit extensio/quam habebat in primo capitulo. miramur. S. de ser. non ordinan. & de eta. & quali. c. a multis.

¶ Prosequendo hunc punctum extensionis: facit in simili/ quia vt actus valeat recedimus a proprio sensu verborum tex. cum glo. in ver. nõ communicari. in. l. & puto. ff. familiercisc. quam Bald. in capitulo fina. circa finem. S. de transla. episco. & Angel. in. §. primo. col. viij. insti. de actio. dicũt sim-

gulariter ad hoc/ꝙ verba sententie intelliguntur ꝛ impropriantur secundum subiectam materiam: de quo per Alex. consi.liij.nu.v.in causa ꝛ lite vertente inter lucã.vol.vij.
¶Uide Do.in con.xxix.in fi.licet subtiliter: vbi dicit ꝙ licet verba vniuersalia sint vniuersaliter intelligenda tñ debent restringi ẽm naturã subiecte materie.no.glo.in.c.j.§. de ꝯstitu.ꝛ glo.in.c.dilecto.§.hoc titu.ꝛ lib.vide etiã que pro hoc tradit Alex.con.cxxvj.col.ij.in hac hesitatiõe.vo lu.iiij.ad idem qđ not.Domi.in con.lxxiij.in fine qꝛ subtiliter/ꝙ statutũ extendens suã dispositionem loquentem de vno genere personaꝝ/ad aliud genus ꝑsonaꝝ mãdans ꝙ in genere ad quod fit extensio seruetur: idem quod seruari mandatur in primo genere: intelligitur ꝙ ẽm genus seruet quo ad illa que congruunt / tex.in. c. fina. ad finem.§. de stat.regula.
¶In simili etiam facit quod idem Do.citat in con . lxxvij. col.prima: qꝛ super/ꝙ verba statuti q̃ possunt trahi ad materiam sibi subiectam/ꝛ ad materiã nõ subiectã : debent intelligi ẽm potestatem statuentis/ ꝛ ꝙ statuens sic voluerit ꝛ non vltra.c.fina.§.de reb.eccle.non alienã.c.a nobis el.j.§.de senten.excõ.c.j.§.de ꝯstitu.hoc lib. Probus.
b 14 ¶Contigue. Petrus de Ancha.cõ.clx.ver.in contrarium presupponitur/dicit ꝙ eadem * contiguatio coniungit diuersa/ꝛ facit vnum censeri: vt.l.quod cõclaue.ff.de dam.infecto.hinc citat ꝙ cõnexa cõmode non diuisibilia/ habentur pro vno tantũ: merito dicitur ꝙ poluta ecclesia cimiterium contiguum est polutum.c. primo de cõsecra. ecclesie vel alta.ꝛ fugiens ad porticum ecclesie/gaudet immunitate.c.si quis cõtumax.xvij.q.iiij. ꝛ hec oĩa operatur connexitas. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Cap. xviij

S qui in ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta, vel qui præsentibus maiori excommunicatione nodatis scienter celebrare præsumit, licet ĩ hoc temerarie agat irregularitatis tamen. (Cum id non sit expressum in iure) laqueum non incurrit ¶Is vero qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut a iure sit concessum eidem) irregularitatem incurrit, a qua nequit per alium quam per romanum põtificem liberari, & adeo efficitur ineligibilis quod nec ad eligendũ cum alijs debebit admitti.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In ecclesia sanguine / vel semine polluta diuine laudis organa suspenduntur.
2 Pena irregularitatis ad casum non expressum nõ extenditur.
3 Pene sunt arctande non laxande.
Irregularitatis dispensatio sedi apostolice reseruatur.
4 Qui repellit̃ ab eligẽdo actiue magis repellitur passiue.
Aliqui eligere possunt/qui eligi non valent.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Temere excludit recte: vel rite aut vtrunqꝫ.
2 In foro penitentiali/tutior via est eligẽda: prout ꝛ in quasi foro penitentiali/licet illa sit durior.

3 Pena priuationis nunq̃ imponitur: nisi expresse a iure caueatur.
4 Mulier an ratione basiorum vel tactus mammillarum perdat dotem.
5 Uxor est magis astricta seruare honestatem marito/ q̃ sit vassallus domino.
6 Propter introitum balneorum cõmuniũ cũ viris : vxor ꝑdit dotem/prout illa que ignorante vel inuito marito ad cõuiuia virorum/vel ad theatra/vel emphiteatra accesserit spectandi gratia.
7 Ex maioritate rationis licita est extensio / etiam in penalibus.
8 Pene nõ sunt imponende ex opinionibꝰ magistroꝝ: sed in casibus a iure expressis.
9 Actus per quem causatur irregularitas : habet tractum successiuum.
10 Ingressus religionis tollit irregularitatem illegitimitatis/quoad ordines/non quo ad dignitatis promotionẽ.
Omnis irregularitas/surgit a causa graui

a 1 S qui, Duo dicit que patẽt. Scdm in §. is vero [temerarie] a qꝛ in * ecclesia sãguine/seu semine polluta diuine laudis organa suspendũtur.§.de cõsecra.eccle.vel alta.c.ꝓposuisti.ꝛ.c.fi. Et ideo est temerariũ inibi celebrare. Idem presente ex cõmunicato: quando scitur ligatus maior: cum si quidem cum tali participiũ denegatur exceptis certis per-
b 2 sonis.no.§.eo.statuimus [in iure] ergo b pena * irregularitatis ad casum in iure non expressũ c non extendam d
c d quia pene sunt artande nõ laxande.ff.de penis. l.interpretatione [existat].§.de priuileg.vt priuilegia.§.illud [a iure].§.eo.permittimus.j.eo.ca.fi.§.in festiuitatibus [liberari] sic * irregularitatis e dispẽsatio f sedi aplĩce reser-
f g 3 uatur.§.eo.cũ medicinalis in fi.§.hoc lib.de re iudica.cuꝫ eterni [admitti] Et sic non cadit.in istum eligere nec eligi/ qꝛ cum repellatur ab eligendo actiue vt hic: magis passi-
4 ue. Nam aliqui eligere * possunt: qui eligi nõ possunt.§. hoc lib.de electio.nullus: ꝛ.c.ex eo.in fine ꝛ.§.de cler. excommu.ministr.si celebrat. Io.Mo.Card.

a 1 Temerarie. Temerarie * siue temere excludit recte vel rite aut vtrunqꝫ/ꝛ potest conueni re parti vel iudici.no.in.l. eum quem temere.ff.de iudic. ꝛ inst.de pena teme.litig. capitu. ex literis.§.de diuort.capitulo.tuaruꝫ.§.de priuileg. ita refert Prouincia. cartha mihi. xxvij.vbi subdit ꝙ cancellaria in rescriptis sepiꝰ vtitur hoc verbo temere: vide pro hoc capitulũ.inuentum.xvj.q.septima.c. finali.de for. compet.§. hoc lib.c.penul.§.ne cler.vel mona.hoc lib. Probus.
b ¶Ergo pena. Uide Petrum de Ancha.in.c.pe.col.ij.ver. in contrarium.§.ne cler.vel mona. Probus.
c ¶Non expressum. Io.de Ana.in capitulo. ad audientiam. col.secunda.§.de homicid. dicit id fore verum in foro con-
2 tentioso: secus in foro penitentiali/in quo pars tutior * est eligenda: licet videatur durior: quia nullum periculum est in illa parte/pro quo bene facit text.in.c. significasti.§. de homicid.glo in.c.vnico.§.de scruti.iuxta illud/quia bonarum est mẽtium ibi timere culpam vbi culpa non reperitur capitu.ij.§.de obserua.ieiu.
¶Idem dicas in quasi foro penitentiali: puta quando non agitur ad penitentiam propriam: sed vt ab altaris ministerio abstineat/vel ab actu matrimonij vel ab alio actu: in quo exercendo posset esse peccatum: tunc enim debemus interpretari in parteꝫ mitiorẽ licet sit durior/pro quo tex. in capitu.iuuenis.§.de desponsa.ꝛ quod no. Inno.in.c.cuꝫ tu.§.de testib. Probus.
d ¶Non extendã. Pro intento facit glo.vulgatissima.in.c.fi.
3 §.de iure patro. Ex quo resultat ꝙ nũq̃ iudex * debet imponere penã priuatiõis iuris sui alicui delinquẽti/ nisi expresse iure caueatur : pro quo est tex.in.l.at si quis.§.diuꝰ. ff.de religio.ꝛ sumpt.fune.allegatur etiam.c. inuentũ.xvj. q.vij.tex.in auten.de non eligen.sec.nubent.§.si autem.ibi nec quelibet est lex aliquid tale dicens glos. in summa.xv.

q.viij. vide que dixi in.c.fina.s̄.de cogna.spiritua.quod facit ad questionem apud nos ⁊ etiam iuris cesarei peritos motam ꝙ vxor propter adulterium perdit dotem.c. plerūqꝫ.vbi glo.⁊ scriben.s̄.de dona.inter. vir.⁊ vxo. ⁊ multas penas patitur prout citatur per scriben. post tex.in autē. sed hodie.C.de adulte.

4 ¶Sed quid sentiēdum * de muliere osculum luxuriosuz vel mammillaruz tactum a iuuene scholari aut alio ipsius iuuenilis etatis baccalario(more picardie patrie Jo.mo. loquendo)patiente pro parte negatiua habeo que.s̄. proxime diximus/quibus astipulatur id quod citat Alexā.in l.sororem.C.de his quib.vt indig.vbi dicit ꝙ lex consensu C.de repud.⁊.d.c.plerunqꝫ non habēt locum in vidua cōmittente stuprū:qꝛ in penis non fit extentio: cū ergo illa iura loquantur in adulterio vero:locū non habent in presumpto/quod videtur istud iuxta vulgatū per glo. tactuz post tex.in.l.quod ait.ff.de adulter.visus ⁊ alloquium/tactus/post oscula factum/tex.in.c.ne aliqua.xxvij.q.j.

¶Item ex probationibus presumptiuis non debet vxor priuari dote:cum istud descendat ex crimine in quo ⁊ appendiijs clare debent probationes adesse iuribus vulgatis/⁊ in hac sententia stat Deci.in rub.de iudic.colum. prima. ⁊ est de mente Petri de ancha.consi.ccccviij.nu.iij. probata tanti viri seuitia.

¶Item osculū dicit Archi.in.c.vnico.col.ij.de spōsa. hoc lib.nullam parit propinquitatem/quia nullam facit sanguinis commixtionem:prout nec tactus.

¶Contrariam tamē sententiam tenet Bal. in.c. tue .nu. iiij. s̄. de procura. vbi dicit ꝙ si mulier pudicitiam violauit luxurioso osculo / vel manibus positis ad mammillas causa adulterij committendi/eo quia ista matrimoniū diffamant ⁊ lacerant:agi potest a thori separationem dotisqꝫ amissionem:mouetur per.c.primū.§.primo/quib.mod. feud.amitta.quem tex.domi.meus de ripa in.d.rub.de iu-

5 dic.nu.xvj.stringit inducendo a fortiori:vxor * est magis astricta seruare honestatem marito.quam sit vassallus domino/probatur(dicit)quia vxor ad hoc tenetur de iure diuino.glo.prima in fine.l.ij.§.si non propter.ff.si quis cautio.⁊ ꝗtum ad hoc vxor serua dicitur mariti.c.hec imago. ⁊.c.manifestissimi.xxxiij.q.v. si ergo vassallus minus astrictus propter osculum vel tactum mamillarum domine sue perdit feudum:cur non idem dicemus in vxore vt perdat dotem:comprobat istud per tex.in.l.fina.C.de repudi. vbi

6 propter * introitū balneorum communium cum viris: vxor perdit dotem/ergo pari modo propter tactum ⁊ osculum que sunt magis propinqua adulterio.

¶Item dupliciter inducendo.d.l.ex consensu. C.de repud. Primo,sic dicitur/ꝙ si vxor ignorante vel inuito marito accesserit ad conuiuia virorum / vel ad theatra: vel emphiteatra spectandi gratia/ꝙ perdit dotem:ergo argumē.a maioritate rationis si libidinis causa passa fuerit ꝑ tractationem māmillarum/ vel osculum luxuriosum debet perdere dotem.

¶Secundo dicitur ibi ꝙ si vxor interdicta attentauerit: perdat dotem: sed osculum ⁊ tactus lubrici sunt interdicta.d.l.quod ait.⁊.d.c.ne aliqua quia preludia veneris secundum Feli.in.c.preterea. nume.iij.s̄.de testib. qui huic opinioni adherere videtur/ ⁊ post eum.do.meus in.d.rub. qui subdit in hoc non fieri extentionem.d.l.consensu: ⁊ ibi

7 reperietur fieri adhuc de iure procederet.cum ex * maioritate rationis secundum magis communem sententiam licita est extensio/ etiam in penalibus/ secundum Panor. in.c.fina.s̄.de rescrip.Feli.in prohe.Grego.⁊ Jaso. in.l.fina.ff.de in ius vocan.

¶Et sic habes ꝙ ex solo osculo vel tactu vxor dote priuatur/quod nō placet per ea que ꝓ parte negatiua deduximus:qꝛ iure cautū non reperitur:ergo nec nos dicere debemus. Jo.mo.⁊ ibi dixi.s̄.de cogna.spiritua.d.c. ꝗuis.iura enim solum loquuntur de adulterio: item tex.in.d.§.j. quib.mod.feud.amitta.super quo fit principale fundamentum/loquitur in feudo vbi non agitur de damno / sed potius de perdendo lucrum.

¶Item vassallus generaliter priuari debet feudo / si domino grauem offensionem intulerit.c.primo §. porro vers. predictis modis/que fuit prima causa.bene.amitten. ⁊ ista videtur grauis offensa:merito priuat̄.nō sic videt̄ in vxore/que non priuatur dote propter grauem offensam: sed ꝑcise propter adulteriū:quod in solo osculo non verificat̄ difficillimū enim esset diiudicare ꝙ osculū sit luxuriosum ⁊ vel solus tactus/cum istud iudicium possit esse fallax:quia id super quo fit procedit ab interioribus:videlicet animo ⁊ mente:⁊ ex his non potest iudicari deprauatio animi et dolus/eo maxime/quia plurimum fiunt oscula ratione amicitie/⁊ familiaritatis/ac cōsnetudinis patrie prout in Auinione in quo scripsit tunc do. meus: volens forte propter vxorem suam(non tamen satis pulchram) consuetudinem a partibus tollere/⁊ sic tanqꝫ suspecto(prout nec Bal.etiā iuri maritali ascripto) venit credendum:suspecti eīn sunt maxime Itali nō dicam lombardi:vt patet experientia rerum magistra:eorum causa agitur merito eorum opinioni non astipulatur quilibet sane mentis nostre professionis ecclesiastice. Tum quia in hoc versatur incommodum eo maxime quia clauditur via libertati hominis quod non est dicendum: tum quia si aliquando contingeret virum ecclesiasticum vxorem alicuius(forte causa amicitie aut alias vt prediximus)deosculari/talis diffamatus reperiretur tanqꝫ particiceps criminis apud bonos ⁊ graues ac plebeios quod esset infame ⁊ statū cleri denigrationē.

¶Facit postremo pro intento qđ in simili videbis citatum per Domi.Bar.de Chassa.consi. xj.§.pro decisiōe versi. ⁊ in eandem opinionem/ le cas est tel.

8 ¶Et sic habemus ꝙ pene * non sunt imponēde ex opinionibus magistrorum: sed in casibus a iure expressis vt in text.nostro dicitur: not.Domi.in.consi.cvj. colum.iij. super dicto dubio. Probus.

e ¶Irregularitatis. Cuius probatio non requirit ꝙ testes

9 conueniant in eodem momento temporis:quia * actus ꝑ quem causatur irregularitas habet tractum successiuum pone volo probare clericum irregularem: quia excōmunicatus celebrauit:produco testes duos qui sunt concordes de die celebrationis:sed vnus dicit se audiuisse principiū misse alter finem:isti probant/qꝛ missa habet tractum successiuum secus si actus esset momentaneus/vt emittere ꝓfessionem que fit vnico constructu verborum/ ⁊ eodem momento tp̄is:sicut etiam contract⁹ matrimonij / electio prelati/⁊ similia/quia tunc oportet quod testes sint contestes in eodem momento tp̄is:alias nō ꝓbant.no.Domi.con.iiij col.fi.in causa dn̄i Philip. Probus.

f ¶Dispensatio. Que aliquando nō requirit̄ ꝓpter supueniēs hominis ministeriū:puta propter religionis ingres-

10 sum: quia ingressus ille * tollit irregularitatem illegimitatis:quo ad ordines nō dignitatis promotionem:no.in.c. primo: ⁊ fina. s̄.de fili.presby.

¶Pro intento dispensationis super irregularitate/ attende ad vnum quod dicit Lapus allega.xiij.ꝙ omnis irregularitas surgit a causa graui immediata: sed remota potest esse leuis:quod inducit facilitatem dispensationis / ponit exemplum in religioso. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Cap. xix.

QVoniam in baptismo & confirmatione(quæ nedum pueris sed & adultis ꝓpter morę periculū exhiberi possunt)licite tempore interdicti,chrismatis vtimur vnctione, posse(licet terra interdicta existat)chrisma die cœnæ domini confici,dubium non existit.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Concesso vno ⁊ illa per que venitur ad illud concessa dicuntur.

QVoniam, Casus patet/ ⁊ ratio ei⁹ est: nam concesso aliquo / vt baptismo/⁊ confirmatione / etiam tempore generalis interdicti.s̄.de desponsa. non est.s̄.eo responso §.primo. Et illa quib⁹ perueniatur ad illud cōceduntur.s̄.de officio delega.preterea.⁊.ff.de procura. ad rē mobilem.⁊.l.mobilem.⁊.l.ad legatum. Ino

existit] sed.nunquid campanis pulsatis/ z alta voce.arg.ꝯ sic.j.eo.alma.§.in festiuitatibus Contradic.s.eo.c.perpē dimus que hic non exprimuntur. Jo. Mo. Car.

¶Bonifacius Octauus. Cap.xx.

IS cui est ecclesiæ interdictus ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum huiusmodi diuinis in ea se ingerat / in suo agens officio sicut prius. ¶ Talis quoque si hoc interdicto durante decedat, non debet ecclesia vel cœmiterio ecclesiastico (nisi pœnituerit) sepeliri. ¶ Sane sicut excommunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesię lata suspensio aut ipsius effectus per appellationem sequentem minime suspenduntur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Grauius est puniendum: vbi est grauius delictum.
2 Bonum circunstantionatum/est maius seipso non circunstantionato.
3 Appellatio non est inuenta vt sit vinculū iniquitatis/put nec iuramentum.
4 Diffinitiua quandoq; extinguitur/quandoq; suspenditur
5 Excommunicatio suam statim habet executionem: ideo non suspenditur/nec extinguitur per appellationem.
6 Judicati effect⁹ est/vt ipsum iudicatū habeat executionē.
7 Jo.mona.hic testatur se fuisse vicecancellarium curie romane.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quis dicatur plus delinquere/vide hic.
2 Bonum est quod sui ipsius gratia est expectandum. Bonum summū est animi operatio secundum virtutē optimā z perfectissimam in vita perfecta.
3 Qualitas agrauatiua delicti superueniens / operatur: vt hic.
4 Malum scire/an sit bonum.
5 Appellatio omnia reponit in pristinum statum/ vt hic intelligi datur.
6 Declaratio operatur vt hic.
7 Sententia absolutoria incontinenti secum trahit executionem absq; aliquo nouo facto iudicis.
8 Ubi facta est executio ipso iure: non est locus purgationi more.
9 Executio de iure communi: die feriato in honorem dei fieri non potest.
10 Executio alicuius/est min⁹ nobilis quam illud cuius est executio.
11 Nobilior est doctor iuris ciuilis/ꝙ miles. Nobili⁹ est quod disponit/ꝙ illud quod implet dispositū. Nobilius est quod regit/z de eo primo habenda est ratio: ꝙ de illo quod regitur.
12 Ministerium legale/regit ministerium militare.
13 Executio instrumenti non habet instantiam.
14 Licet ab executione non possit appellari: secus tamen est in pronunciatione et exequendo.
15 In curia romana vicecancellarius est maior post papam. Uicecancellarius dicitur princeps iusticie/z regulas cācellarie regere.
16 Uicecancellarius curie romane/olim vocabatur cancellarius/rationem diuersitatis vide hic.
17 Cancellarius Frācie presidet in omnibus parlamentis regni.
Papa dicitur dei cancellarius.
18 Officium cancellarij hic describitur.
19 Cancellarius dicitur: vt hic.
20 Quicquid cancellarius dictat princeps pronunciare videtur.
21 Jacobus de aretio fuit in Frācia cancellarius / prout et Petrus de bella pertica.
22 Joseph fuit cancellarius apud pharaonem regem egiptiorum.

IS cui, Hec decretalis dicit tria. Secundum: in.§. talis Tertium in.§.sane. Et de primo dictū est. s.eo dem cum medicinalis [sepeliri] sed videtur eos plus debere aggrauari s.hoc lib..de priuileg.epozum. ¶Solu.ibi * est grauius [a] delictū z ideo grauius est puniendum [b] ꝙ sic probo: hic erat malum non circūstantionatum: ibi simile malum circunstantionatum scʒ defensum priuilegio: quod se ad hoc non extendebat: vt ibi. Et sicut [c] bonum * circunstantionatum est maius [d] seipso non circunstantionato: ergo peius [e] erit malum circunstantionatum seipso non circunstātionato/vt probant regule philosophi.

¶Unde sicut appellatio * nō est inuēta: vt sit vinculū iniquitatis.s.de appella.c.cum speciali.§.porro/nec iuramētum.s.hoc lib.de iureiur. contingit: z.s.de iureiur.quinta uallis: ita nec priuilegiū. Et ob hoc vtēs eo ad malū in duobus peccat: z in ipso malo [f] quod facit/ z in bono quo abutitur: vt in.d.c. quintaualllis [suspēduntur] argu.s. de appella.ad hec quoniam.

¶Sed quero sententia * diffinitiua quandoq; suspenditur/z extinguitur [g] quandoq;.ff.ad turpillia.l.prima in fine: z.C.quor.appella.non recip. ab executore/ z per appellationem sequentem quare non idem in excommunicatione z suspensione/vt hic.

¶Sol. * excommunicatio statim habet suam executionem [h] .s.eo.pastoralis: z ideo non suspenditur/ [i] nec extinguitur [k] per appellationem/vt.d.l.prima ad turpillia.z.ff. de penis.l.ij.sed ipsa quandoq; rata maneat.C.de tempo. appel.l.fina.§.illud: hoc est fictione iuris/propter autoritatem iudicati: sed ipsa sentētia dicitur suspēdi proprie quo ad effectum executionis.nam iudicati * effectus est/vt ipsum iudicatum habeat executionem.s.de appella.cum aliquibus.qui impeditur appellatione pendente.C.de appella.l.si quando.z.ff.nil noua.appella.penden.l.prima.§.integrum.z per totum: z sic loquitur.s.de offi.delega.pastoralis.§.preterea. in fine.

¶Ergo cum excommunicatio statim habeat executioneʒ vt predixi: ideo ipsa non suspenditur per appellationem sequentem: quod est verum vbi esset lata pure; secus si sub conditione.s.de appella.preterea.ij.etiam si fuerit appellatum post.x.dies/vt no.s.eo.quicunq;.

¶Et idem dico in suspensione/vt hic.

¶Sed quid de interdicto lato ante appellationem: videt aliud ꝙ hic dicatur cū nihil hic exprimatur de interdicto.

¶Contra dic z est casus.s.de appella.ad hec quoniam/ et quia erat expressum in iure de excommunicatione z interdicto/vt dictis iuribus.c. pastoralis.c.ad hec.non sic de suspensione hic posita: ideo ponitur hic ius nouum de suspēsione. ¶Et quod est dictum de excommunicatione: non est ius nouum / sed iuris antiqui repetitio vt ad sibi similem/ sicut est suspensio.

¶Sed contra.s.hoc lib.de appella.c.non solum. Solu.ibi non censetur iudicatum ante decendium.ff.de penis.l.ij. in fine. Cum beneficium iuris isti qui adhuc appellare potest/auferatur quod esse non debet.xxvij. distinct. de his Et ob hoc contra hoc attentatum reuocatur ante omnia/ vt hic. ¶Sic dico si esset sententiatum z excommunicatio lata/z tandem infra decendium a die sententie appellatum a sententia/crederem totum suspendi: quia factum esset in preiudicium deliberationis pendentis.argu.d. capitu.non solum. Sed vbi esset iudicatum z excommunicatio

lata: ⁊ tandem appellatum non a iudicato: sed ab executione excommunicatio non suspenditur per appellationē sequentem/ ⁊ sic loquitur hic. Et est ratio/ ex quo est iudicatum ⁊ est executum directo vel indirecto: vt not. supra. eodē. licet/ ex quo non est appellatum a iudicato: et iudicatū * non suspensum debeat habere suam executionem m appellare ab executione directa vel indirecta regulariter nihil est: quia non tangit id a quo habet ortum executio: vnde taliter appellans dat antecedens ad executionem liberum/ ⁊ negat cōsequens ad illud: scilicet executionem iudicati: ⁊ sic loquitur. §. de appella. constitutis/ vbi decanus non appellauit a conformatiōe sed executione confirmationis: vnde appellatio fuit repulsa n vt ipse appellans non admittatur via exceptionis: sed si velit denunciet vel accuset. ⁊ secundum hec ego * tunc vicecancellarius o multas literas cassaui: in quibus narrabatur appellatum/ non a prouisione sed prouisionis executione. Joan. Mona. Cardinalis.

a Bi est grau⁹. Glo. in. d. c. episcoporum/ que est fina. refert doctri. Jo. mo. hic. Probus.

b ¶ Puniendum. Verificatur istud per dictum vulgare ꝙ qui plus deliquit/ plus puniri dʒ. l. q̄cunqꝫ. C. de ser. fugiti. l. agraria. C. de eroga. milita. anno. ⁊ l. creditor. ff. de appella.

1 ¶ Et si queras quis plus dicat delinq̄re * dic ꝙ ille qui delinquit in se ⁊ in alio plus delinquit/ q̄ꝫ ille qui deliquit tantum in se. l. athletas. §. ait pretor. ff. de his qui no. infa. ⁊ l. quicunqꝫ. §. fina. C. de heretic. Probus.

c ¶ Sicut bonum. Dic secundum philosophum. j. rheto. ꝙ 2 bonum * est quod suipsius gratia est expectandum. ⁊ primo ethico. Bonum summū est animi operatio secundū virtutem optimam ⁊ perfectissimam in vita perfecta.

¶ Et quanto cōmunius eo melius: ideo dicit tex. i. l. prima ff. de iusti. ⁊ iure ius est ars boni ⁊ equi cui⁹ merito q̄s nos sacerdotes appellat: iusticiam namqꝫ colimus: boni ⁊ equi noticiam profitemur.

¶ In proposito Jo. mo. videtur facere: ꝙ ille qui operat̄ bonum in se ⁊ in alio: magis meretur/ q̄ꝫ ille qui tantum in se. l. nuper. C. de natur. resti.

¶ Facit a contrario id quod in apostilla precedenti diximus. Probus.

d ¶ Est malus. Idem Joan. Mo. in rub. de vsur. vbi aliqua dixi. Probus.

e ¶ Peius erit. Vide ea q̄ citat Domi. de qualitate aggrauatiua delicti in consi. cvj. colū. ij. super dicto dubio ꝙ qua 3 litas * aggrauatiua delicti superueniēs/ priuat habētem potestatē absoluendi vel dispēsandi super delicto nō aggrauato illa qualitate vt est casus in. c. tua nos. §. hoc titulo vbi episcopus absoluit incendiarium ante denuntiationē: sed si denuncietur cū ex ista qualitate diffametur: ⁊ sic aggrauetur/ postea non absoluit. Probus.

f 4 ¶ Malo. Quod * scire non est malum sed operari: quod intellige verum quod non est malum/ inquantum quis scit vel per instinctum nature/ vel per altitudinem sui intellectus. Secus si illud malum ab alio discere studuit: vt in arte magica/ que non potest adisci vel doceri: ita citat Jo. de ana. in. c. penul. in fi. §. de heretic. Probus.

g 5 ¶ Et extinguitur. Et sic * appellatio reponit omnia in pristinum statuʒ. l. per hanc. C. de tempo. appella. ⁊ l. furti. §. primo. ff. de his qui no. infa. quod est verum quantum ad concernentia negocium principale vel eius determinationem: non quantum ad exceptiones seu allegationes dilatorias non concernentes determinationem negocij principalis: quia in illis nō reponit in pristinū statū per omnia. l. in illum qui erat a principio litis/ imo si lapsus erat terminus eas proponendi in prima instantia/ ⁊ sic erat via preclusa opponendi. durat idem lapsus termini/ ⁊ remanet adhuc via preclusa in causa appellationis: casus est in. l. ita demum. C. de procurato. vbi litiscontestatio que erat terminus dilatoriarum proponendarum ⁊ eius effectus scilꝫ exclusio ab eis ꝓponē. durat adhuc i causa appellatiōis.

¶ Et idem est in quocunqꝫ alio termino exclusorio taliū exceptionum secundum Bal. ibi qui dicit rationem esse q: appellatio rescindit grauamen illatum a iudice: non illud quod quis intulit sibi ipsi negligendo tales exceptiones ⁊ propositiones facere infra terminum statutum a iure. ꝓ hoc faciunt que in simili citat Paulus de castro cō. cccxx. col. j. ꝙ in causa appellationis/ in prima parte: vide que dixi in rub. de appel. §. Probus.

h 6 ¶ Executionem. Etiam * ante denunciationem vel declarationem. d. c. pastoralis facit tex. in. c. cum non ab homine. in princi. §. hoc titu. Et ideo excommunicat⁹ statim repelletur a communione/ ⁊ celebratione/ ⁊ ab alijs que excommunicatis prohibita sunt/ ratio potest esse: quia super pena imposita ipso iure non requiritur declaratoria quo ad effectus qui trahunt secum executionem: ⁊ de sui natura non expectant aliam extrinsecam executionē: ideo irrogata ipso iure infamia ante declarationem: quis redditur intestabilis not. Domi. in capi. felicis. supra de heretic. hoc libro.

¶ Et similiter si pena sit que auferat libertateʒ/ ille statim efficitur intestabilis. not. Inno. in. c. qualiter: el. ij. ver. iteʒ nota. §. de accusatio. Secus est quo ad effectum horum in quibus ministerium iudicis requiritur in exequendo. pro ut loquitur text. in. c. cum secundum de heretic. supra vbi Domi. ⁊ Bald. in. l. que sub conditione. §. fina. circa finem. ff. de condi. institu.

¶ Pro his vide que no. Decius consi. cccxxvij. colum. iij. viso casu proposito vbi idem dicit/ ꝙ quis sit infamis: vel intestabilis.

¶ Quod autem diximus de excōmunicatione/ quia hec in facto nō cōsistūt/ ⁊ ministerium aliquod non requiritur: secus si in facto consistant aliqua/ ⁊ ministerium requirant prout in confiscatione bonorum. c. cum secūdum leges. §. de heretic. hoc lib. vel quod quis cancelletur a libro bānitorum: quia hec ⁊ similia non trahunt secum executionem sed expectant executionem post se. Bal. in. l. que sub cōditione. §. fi. circa finem. ff. de condi. institu.

¶ Et attende ad cancellationem prout notat Alex. in cōsi. lix. colum. ij. viso processu: vol. ij. vbi requiri dicit: ꝙ similis adhibeatur solennitas prout in principali cancellato: vt ibi late comprobat.

7 ¶ Item aliam reperio sententiam trahere secum executionem videlicet sententiam * absolutoriam quia illa incontinenti trahit secum executionem absqꝫ aliquo nouo facto iudicis. glo. ⁊ Doct. in. c. pastoralis. §. de appel. Innocen. in. c. cum in nostris. §. de concessio. preben. Bar. in. l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iudic. Sequitur Alex. in con. xciij. nu. iiij. in causa. vol. ij. Probus.

i ¶ Non suspenditur. licet ipsa sententia non suspēdatur: secus tñ est in declaratoria excōicatiōis: q: sunt diuersa. no. Hierony. de tortis. con. suo/ col. aspe. ꝙ repies post consi. Antho. de Butrio quod videtur de mēte Jo. mo. hic. Pro.

k ¶ Nec extinguitur. Vide in simile que notat Alex. in con. lvij. numero. xiiij. prospectis. volumine secundo. ꝙ vbi fa 8 cta * est executio ipso iure: non est locus purgationi more. l. si his. de lega. secundo. l. qui ob rem. ff. de cōdi. indebi. idem Alex. post Bar. ⁊ alios in. l. insulam. ff. de verbo. obliga. Probus.

l 9 ¶ Executione. Que de * iure communi die feriato in honorem dei fieri non potest: ⁊ ista est communis conclusio secundum Alexan. consi. liij. nu. x. queritur an stante nullitate/ volumi. quinto. ratio potest esse/ quia indicatum die feriato fieri non valet/ ergo nec executio regulā iuris ꝙ exe 10 cutio alicuius * minus est nobilis quam illud cuius est executio: quod probatur in. l. iustitia cum sua glo. ff. de iust. ⁊ iure. ⁊ l. si vt proponis. ⁊ l. executioneʒ. C. de re iudi. quā adducit Signo. de homed. in consi. xxiij. post prin. pro verificatione/ ꝙ nobilior est doctor iuris ciuilis q̄ꝫ miles: quia militare ministerium est ⁊ executio legis/ vt. l. qui restituere. ff. de rei vendica. ⁊ l. tertia. ne fiat ei ⁊c. ⁊ l. prima. ff. de offi. prefecti preto. ⁊ l. si quis in hoc genus. C. de episcopis ⁊ cler. ⁊ l. ij. C. de his qui latro. occid.

11 ¶ Et nobilius * est quod disponit/ q̄ꝫ illud qui adimplet dispositum: cum ex implemēto dicitur aliquis effectus omnino: quia riri. ¶ Item regens recte est preferendus omnino: quia nobilius est quod regit/ ⁊ de eo est primo habenda ratio: q̄ꝫ de illo quod regitur. l. conditionibus. in prin. ff. de cōdi. et demonstra. ⁊ l. cum multa. C. de bonisqꝫ liber. ⁊ l. queris. de nata. restitu. ff. ⁊ l. iubemus. in fina. C. de episcopis ⁊ cleri. 12 ⁊ l. secunda. §. si preses. ff. quis ordo in bono. possess. Sed * ministerium legale regit ministerium militare. l. leges. C. de legib. ⁊ auten. habita. C. ne fil. pro patre.

¶ Item qui est iustitie constitutus proprietarius: debet ei⁹ ratio ante haberi q̄ꝫ ille qui illius iuris habet exercitium: quod facit/ quia doctor ex libri iustitie traditione dū

promouetur est effectus illius proprietarius ⁊ possessor/ vt.l.prima.C.de euictio.⁊.l.clauibus/de cōtrah.emp.⁊ vēdi.⁊.l.qui ratione.§.Item si quis.ff.de acquir.rer.domi.⁊.l.mortis.§.titia/de do.causa mor.⁊.l.chirographū/de lega.ȝ ⁊ hec traditio non fit militi.auten. de manda.princi.§.fina. col.iij. Sed exercitationem tantū iustitie habet.l.in noīe dñi/ver.hoc autē nō solū. C.de offi.prefec.p̄to. Probus.

m 13 ¶ Executionē. Que * executio(dico instrumēti)nō habet instantiam:quia lis non contestatur/ ita Barto.dicit se de facto respondisse in.l.litibus.nume.xj. de agricol.⁊ censit. lib.xj. C.cum Barto. transit simpliciter Bald.in repeti.l. tale pactuȝ.§.qui prouocauit/in.x.quest.in fine.ff.de pact. maxime quando imploratur officium iudicis: prout notat Bald.in.l.consentaneuȝ/ad finem.vbi concordat cū Bar. C.quomodo/⁊ quando iudex. Bald.in.l.prima.§.primo. ff. si quis ius dicen.non obtēper.⁊ in.l.ij.in.iiij.col. C.de executio.rei iudica.quos ⁊ Ludo.Roma.in rubri.de arbitr. ff. refert/⁊ sequitur Maria.Sozi.consilio.xcv.col.prima/capiēdo primum/vbi subdit Angel.de Aretio/in.l.ab executore/in.vj.col.ff.de appellatio. ita tenere. ⁊ sic non interuenire peremptionem instantie: cuȝ priuatio presupponat habitum iuribus vulgatis: faciunt ea que late citaui/in capitu.primo/in ver. non entis.s̄.de confes.

¶ Hanc opinionem dic procedere: quando est fienda mera executio: quia tunc non datur instantia: vel quando nihil est a iudice pronunciandum: secus si sit pronunciandū/ ⁊ non sit sola mera executio: quia tunc habet executio instantiam: ⁊ hoc iuuatur pluribus autoritatibus / ⁊ vrgentioribus rationibus. Ideo tenendum: per ea que citaui.s̄. in capi.primo/in ver.validioribus.de constitu.vna est quia citius terminari debent.cle.sepe: ⁊ id concernit rem publicam ⁊ illius vtilitatem. l.properandum. C. de iudic.id firmat latius Maria.Sozi. vbi.s̄.adducens Roma. dicētem ꝙ ista cōclusio est vera sicut deus est/⁊ sicut ipse est in mūdo. ¶ Uide Alexand.consilio.cxxj. volu.vj.in causa et lite vertente/inter Petrum. Probus.

n 14 ¶ Fuit repulsa. Alexand.consi.xcvij.nu.vj.viso themate/ vol.vj.dicit/ꝙ * licet ab executione nō possit appellari: secus tamen est in pronunciatione de exequendo.

¶ Uide ꝓ intēto Ioā.Mo.Aureolū in addi.ad Guiller.in c.a collatiōe.s̄.de appel.hoc lib. Domi.in cōsi.xcix. sup primo quesito.latius Alex.cōsi.xcv.visis.volu.ij. Probus.

o 15 ¶ Uicecācellarius. Istud citat Domi.cōsi.xcix. col.ij. sup primo quesito/ cui adde ꝙ in curia Romana hodiernis tēporibus: vicecācellarius * maior est post papā/ testatur Car. in cle.ne Romani.§.eo ipso.q.iiij.de electio. Merito glo.in regu.cācella.proe. col.antepe. dicit vicecācellariū principem iustitie: ⁊ regulas cācellarie regere: ⁊ ad eius dispositionē dari in curia ⁊ extra eā/ cū subscriptionibus duoruȝ abbreuatorum. Et est iudex in pertinētibus ad expeditiōes iuridicas bullarum. Cōprobat Panor. in.c.cū dilecta.post glo.in ver.nostrā. s̄.de rescrip.ꝙ scd̄m stillū hodiernū curie: nō est necesse ꝓ literis iustitie recurrere ad papā: sȝ ad vicecācellariū/ qui tamē scribit noīe pape ⁊ apponitur bulla pape. ¶ In ꝓposito Bellamera deci.602.cācellaria/ꝙ cācellaria potest omnes causas que sunt de cōi iustitia cōmittere: ⁊ in hoc verificatur dictū Domi.in.c.statutū.s̄.de rescrip.ꝙ sufficit scientia cācellarij: que equiparatur scientie cōcedentis: ⁊ hec sufficit quo ad hoc vt impetrās non iudicetur falsarius: licet vt valeāt litere requiratur scien-

16 tia principis. ¶ Olim * enim vocabatur cācellarius: sed quia quandoqꝫ certabat cum papa quasi de papatu. Ideo sublatuȝ est nomen cancellarij: testatur Guiller. de monte Laudu.in.d.cle.ne Romani/col.ij.⁊ ibi Card.in.d.§.eo ipso. Cōcordat Bar.de Chasse. in catalo.iiij.parte/ nu.xiij. dicens ex eo ꝙ est preses iustitie dicitur sedere: ⁊ stare po-

17 test cū auditoribus causarū rote: etiā in presentia pape: sicut videmus * in cācellario Frācie/qui tanꝗ̄ primus post Regē presidet in oībus parlamētis regni: ꝓut Moyses in regno ⁊ synagoga iudeorum ꝓ deo verus cancellarius fuit: sic papa in ecclesia dei cācellarius vocatur: cuius ⁊ dei vnū/ ⁊ idē dicitur esse cōsistoriū. Hostien.in.cap.q̄to.s̄.de trāsla.prela.dixi.s̄.in proe.in ver.interiectio.

18 ¶ Loco enim vicecācellarii/ apud Galliam habemus hoc nomen cācellarius: ad cuius etiā officium * spectat/ne de cācellaria principis exeāt litere male formate/ imperfecte/ aut minus solēnes. Ita dicit Bal. post text.in.l.vniuersa. C.de diuer.rescri.vbi glo.in iure vnica/in ver.questor.q̄ dicit questor.i.cācellarius: deinde subijcit. Nota ꝙ in fine rescripti debet esse subscriptio questoris qua contineatur / inter quos/⁊ ad quē iudicē/⁊ per quā ꝑsonā fuerit directa.

tex.in auten.vt diui.iussio.§.nam presenti.col.viij. Idem Bal.in.l.ij.in.iij.no.de peti.bono.subla.libr.x.C.vbi dicit ꝙ sunt tres questores/vnus qui sedet ad latus principis ⁊ hic est illustris: ⁊ ad eius officium pertinet subscribere se in rescriptis/⁊ respōdere viua voce aliquid explorantibus: pro hoc facit glo.prohe.reg.cancel.ꝙ vicecancellarius curie Romane in bullis ponit vnū.L.magnū ante bullā/ qd̄ significat ꝙ bulla est lecta/⁊ postea ponit ex alia parte vnum.R.magnum/quod signat nomē suum: quia vocatur Rodericus/vel mādat ꝙ registretur. ¶ Nunc autē in Gallia secretarij regis ad subleuamem cācellarij tum propter multitudinem negociorum in cancellaria ⁊ curia regis affluētiū has subscriptiones faciunt. vt videre licet. ¶ Premissa possumus verificare argumento ab ethimologia vocabuli(quod in iure nostro dicitur validum.no. in.l.j.de le

19 gat.j.)dicitur enim cancellarius * a cancellus cancelli/ prout significat aulam palatij principis: q: ibi fere omni tempore oportet cancellarium adesse/vt principi cōsulat/ vel scd̄m aliam significationem inquantū denotat interstitium muraliū tractū a prouincia Palestina/in qua epistole misse ad populum in dicto interstitio seu cācello recitabātur: ita in proposito cancellarius epistolas ⁊ legationes ad principem directas/eidem explicat: ⁊ pro eo(cum aliorum procerum cōsilio)respōsionē facit/ ꝓut intuenti curiali apparet. ¶ Uel dicitur prout alijs placet: vt conueniat dicto Io.Mo.hic a cācellando: hoc est rūpēdo ⁊ lacerādo: q: vt citat Lucas de pēna. in.l.neminē.col.ij.de decur.lib.x.C. rescripta ⁊ ꝑuilegia sigillo regio muniēda (qd̄ apd̄ se est) ꝑusqꝫ muniant̄/ corrigit ⁊ cācellat.facit.l.cācellauerat.ff. de his q̄ in testa.delē.glo.post tex.in.l.inductū.C. de sol. q: literas patentes de iustitia vel grā sibi presentatas ob malā earum ditationē/scripturā/vel iniustitiā ꝓprijs manibus destruere dȝ.arg.l.j.cū glo.in ver.libellis.ff.de offi. assess.quā ibi sequūt̄ Bar. Ang.⁊ Ias.qui late in hoc extēdit fimbrias/allegat inter alia Innoc.in.c.j.s̄.de offi.vica. glo.in.c.sacerdotibus.xj.q.j. ¶ Potest etiā dici cācellarius a cancellis(hac ratione)q: sicut per cancellos clare videmus q̄ intus existunt absqꝫ ianue ingressu. Sic princeps per sui cācellarij discretionem ⁊ eminentē literarū scientiam clare intelligit que agenda ⁊ cauenda sunt: propter quē ⁊ alios de consilio continue suo lateri assistentes/censetur iuris presumptione omnia iura in sui scrinio pectoris habere.l.omniū.C.de testa.c.j.s̄.de cōsti.hoc lib. vbi dixi. De cācellario quippe dici potest qd̄ est in principe.⁊ princeps in eo: sicut de ecclia cathedrali ⁊ episcopo dr̄.c. scire.

20 vij.q.j. ¶ Et q̇cquid cancellarius * dictat: rex siue princeps pronuntiare videtur.hinc est ꝙ cācellarius noīe regio cūcta expedit/prout ⁊ curie supreme: ideo q̄ntū ad exercitiū iustitie vna persona representatur. ¶ Hinc Lucas de pēna. in.d.l.neminē.hos versus subdit: Hic est qui leges reguȝ cācellat iniquas/⁊ mādata pij principis equa facit. Si q̇d obest populo vel legibus est inimicū: Quicquid obest: ꝑ eū desinit esse nocens. ¶ Uide ad propositum q̄ lōgo sermone citat do.Guil.Bened.in repe.c. Raynutius. nu. 489. cum seq.s̄.de testa.vbi dicit ꝙ olim vocabatur Gallorum patricius/prout apparet ex suprascriptione.c.j.s̄.de donati. q̄quidē dignitas eū liberat a patria ptāte.§.ij.insti.q̇b. mo. ius.pat.potest.sol. ¶ ¶ Quo officio in Frācia(vt fertur)

21 decoratus fuit Iacobus * de Aretio q̄ fuerat doctor regens Tholosanus ſm Bar.in.l.j.C.de senten.q̄ pro eo ꝙ inter.ꝓfer. Etiā Petrus de bella pertica: vt legit̄ in eius epithaphio/in choro ecclie Parisieñ. ¶ Apud aūt Israelistas Moyses fuit cācellarius dei/vt legit̄ Exod. 18.c.circa finē. ¶ Iosaphat vero legit̄ cācellarius Dauid prophete ⁊ regis.primo Regū.c.8.in fi.que dignitas eo tunc vocabatur a cōmentarijs quod est nomē indeclinabile/ significans idem ꝙ cancellarius scd̄m glo.ibi: cuius officium est scd̄m eum dictandi leges.⁊ in hebreo habetur recordator: ꝙ officium eius erat repetere seu recordari casus varios qui venerant ad Dauid/vt per ordinem expedirentur: si

22 primus primo: ⁊ secūdus secūdo: ⁊ sic de alijs. ¶ Ioseph * enim primus huius dignitatis infulas apud Pharaonē regē Egyptū ꝯsecrauit. ¶ Itē Seneca vir sapiētissimus Neronis imꝑatoris fuit cācellarius/vt placet Luce de pēna. in rub.de questo.⁊ mag.offi.col.j.li.xij.C. ¶ Aliquibus etiā placet ꝙ Ulpianus Alexan.imperatoris fuit cancellarius: de quibus sic scribitur secundum Guil.Benedi. vbi.s̄.nume.494. Alexā.habuit matrem christianā nomine Manicas: cū qua Origenem presbyterum audire curauit: hic fuit iuuenis virtuosissimus/qui rem pub.salubriter gubernauit cōsilio Ulpiani vsus: q̄ fuit legalis sciētie princeps.

¶ Pro his facit in arg. l. iiij. iuncta suprascriptiõe. C. de loca. & cõduc. vbi idem Alex. vocat ipsum Ulpianũ prefectũ pretorio/& parentem suum/ vbi glo. parẽtem/scientia & etate/& vt placet etiam aliquibus cancellarius vocatur prefectus pretorio simpliciter dictus/per excellentiam: eo quia in omnibus prefertur alijs prefectis pretorio quocũqz loco fuerint. Ex quo videmus vt dixi cancellariũ in Gallia/ in quocunqz parlamẽto regni sedere primo loco: & primus post regẽ. ad idẽ. l. iiij. C. de cõtra. & cõmit. stipula. ibi Domitij vlpiani pfecti annone iurisconsulti amici mei/& istud respicit secundum genus questoris. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxj.

RElígioso quí manus violentas in clericũ secularem iniecit (ne hoc pretextu habeat materiam euagãdi) poterit ab epo eo casu absolutionis beneficiũ exhiberi, quo seculari clerico posset/ si aliũ clericũ percussisset. ¶ Quãuis autẽ is qui religionẽ ingreditur, religiosus censeri cũ effectu non possit, donec sit tacite vel expresse pfessus, si quis tamen violentas manus in eum iniiciat excommunicationis latę a canone vinculum non euadit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Equitas prefertur rigori.
2 Dominium legati acquiritur a die mortis testatoris: commutabiliter tamen.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Cessante equitate/cessat fictio.
2 Lex q̃ loquit de equitate/corrigit legẽ q̃ loquit de rigore.
3 Judei in fauorabilib⁹: dicũtur nõ esse sub lege municipali. Persone odiose non comprehenduntur sub beneficijs generaliter concessis.
4 Equitas scripta/necessitatem importat.

REligioso, Duo dicit hec decreta. que sunt clara [secularẽ] etiam post monachatum. Nã iure antiquo distinguebãt doctores vtruz ante monachatũ esset facta iniectio/vel nõ. Sed hodie indistincte est verũ q vbi secularis clericus percutiens clericũ posset absolui per epm/ vt in modica seu leui iniectione. s. eo. puenit. Idem in monacho percutiente clericũ secularẽ: vt vagandi materia religiosis substrahatur/& sic hic corrigatur. s. eo. cũ illorũ. §. si vero claustralis. ij. respõ. vbi loquitur de rigore: hic de equitate a * q̃ prefertur b rigori. C. de iudic. l. placuit [nõ possit]. Est tamen interim religiosus: sicut video legatur mihi stichus: dominiũ * mihi acquiritur morte testatoris. ff. de lega. ij. l. cũ pater. §. surdo/ tamẽ cõmutabiliter/& sic nõ cũ effectu: qz ipsum legatum si volo possum repudiare. ff. de lega. j. l. si ita legatũ. §. j. sic hic: qz post annũ sum pfessus tacite/& ante regulariter si facio pfessionẽ expressam. s. de regula. c. statuimus. & c. vidua. xx. q. j. & pgenitores. & s. hoc lib. eo. titu. nõ solũ/& c. seq. s. hoc lib. de electio. nullus. & c. ex eo. in fine [non euadit] hoc decisum olim fuit/vt no. Hostien. & Innocen. s. eo. cap. ij. Ioan. Mona. Cardi.

a 1 EQuitate qua * cessante cessat fictio. Sozi. consi. 207. col. 4. in causa dñe. Probus.
b 2 ¶ Prefertur rigori/per id dic verificari cõclusionẽ iuris/q vbicũqz * due sunt leges: vna que procedit de equitate/alia de rigore: lex que loquitur de equitate corrigit legem que loquitur de rigore. ¶ Ex quo infertur q si lex cõmunis & statutum ciuitatis differant in penarum dispositione: ita q mitior sit pena statuti/pena vero legis cõmunis rigorosior. Et reperiatur iudeus qui in ciuitate deliquerit/q pena iuris siue legis cõmunis mulctabit nõ statuti: que reperitur fauorabilior siue mitior. Ratio quia iu3 dei * dicũtur in fauorabilibus non esse sub lege municipali. quia sunt persone odiose/que non cõprehenduntur sub beneficijs generaliter concessis. l. Lucius Titius. el. ij. in. §. lucius titius damã. de lega. ij. quod sint persone odiose satis apparet: quia insultantes fidei nostre dicuntur. l. si post princi. C. de iudeis. non mireris. igitur si cõtra iudeũ seruetur rigor scripture & non equitas scripta: qz licet lex quãtũcunqz magis rigorosa corrigatur a lege min⁹ rigorosa que ptinet equitatem: tamen lex magis rigorosa correcta contra iudeos seruatur: ita pcludit Sozi. consil. 62. col. penul. psilijs nostris trinus deus. ¶ Et dic * q equi4 tas scripta necessitatem importat. l. si me & Titiũ. ff. si certa peta. no. Bertran. Carpen. consi. 352. nume. 6. licet episcopi. parte prima. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxij.

COs quí a sententía canonis vel hominis, (cũ ad illũ a quo alias de iure fuerãt absoluendi, nequeũt propter imminentis mortis articulũ, aut aliud impedimentũ legitimũ p absolutiõis bñficio habere recursum) ab alio absoluũtur, si cessante postea periculo vel impedimento huiusmodi se illi a quo his cessantibus absolui debebant quam cito cõmode poterunt contẽpserint psentare, mandatũ ipsius super illis pro quibus excõicati fuerant humiliter recepturi & satisfacturi prout iustitia suadebit decernimus (ne sic cẽsurę illudãt ecclesiasticę) in eandem sentẽtiã recidere ipso iure. ¶ Idẽ statuimus de his quibus (cũ a sede apostolica vel a legatis ipsius absolutionis beneficium a quibusuis sentẽtijs cõsequuntur) iniungitur vt ordinariorum suorum vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam ab eisdem se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his quibus propter hoc obligati existunt satisfactionem exhibeant cõpetẽtem, si hæc cum primum commode poterunt, non curauerint adimplere.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Obligatus ad factum tenetur illud adimplere/ qz cito cõmode poterit.
2 Ab excõicatione hominis sedes apostolica seu legatus eius non absoluit: sed excõmunicatum absoluendum ad excommunicatorem de stilo curie remittit.

3 Capitulū sede vacāte potest excōicatum absoluere.
Capitulum est successor episcopi/sede vacante.
Regula semper est tenenda:nisi inueniatur vitiata.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Ciuitas quā imperator defendere nō potest / nec de hoc est spes ꝓxima:potest alteri se submittere eo irrequisito.
2 Tutela sui corporis vnicuiq; est permissa.
Papa mortuo/ quare eius potestas non deuoluitur ad dominos cardinales.
3 Absentia longua/ꝛ mors equiparantur.
4 Regule iuris sunt tenaciter obseruande/nisi in contrariū appareat exceptio vel dispositio specialis.

Eos qui, Casus patet [absolutur] .s.eo.c.decetero/ ꝛ.c.ea noscitur. s.de sepultu. ca. fina.[ipso iure]. Cōtrariū est notatum.d.c.decetero/ ꝛ ꝓ illo tempore glo.bene dicit / quia tūc nō erat excōicatus ipo iure/sed reducendus ab homine in excōicationis sententiā.s.de offi.ordin. ad reprimēdā/in fine [in eandē] s.de appella.questioni. Et dic eandem in genere/nō in numero/ꝛ in pristinam.s.eo.sacro.ver.verum/sed contra. ¶ Et dic pristinam.i.cōsimilem pristine. Sed ista tria.c.loquuntur in excōicatione hoīs ꝛ absolutione. Sed hec decrete.decetero ꝛ eius glo. loquūtur in excōicatione iuris/ quā homo nō fert:sed ius/ꝛ ob hoc sicut etiā in dictis tribus.c.homo excōicans absoluit/ꝛ absolutum nō parentem in excōicationē reducit: ꝛ sic decuit vt ius excōicans/absolutū talem reduceret in eādē sententiā/vt hic: vnde hic est sententia iuris:nō hominis. Et ob hoc ante hūc canonem(quem solus papa ferre poterat). Iste non erat excōmunicatus/ꝛ mādādo ꝙ reduceretur in eādem sententiaꝫ res haberet longum tractū: qꝛ hoc fieri nō posset sine cause cognitione. Et ideo decuit/ vt ꝓuideretur huic sinchomati per sentētiam canonis: secus in sententias hominis. Nam homo excōmunicat/ꝛ absoluit iuratoria cautione recepta.ca.ad reprimēdaꝫ: ꝛ iste nō paret/iam non versatur cause cognitio.vel non tanta / vt sententia iuris relaxata reducenda in pristinū statum. Nam iudex qui hoc fecit debet esse certus de facto suo non deferens iuranti cōtra iuramentū ꝓpriū.s.de rescrip.ab excōicato/ꝛ.d.c.questioni. ¶ Et ratio potest esse huius primi.§.sequen. per iuramentū prestitum in absolutione quod prestatur de cōsuetudine ecclesie.s.eo.cū desideres/primo respō. Iste absolutus tenetur ad factū sibi iniūctum per iuramentum:et obligatus * ad factū tenetur illud adimplere q̄ꝫ cito cōmode poterit.ff.de ver.obliga.l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de oper.liber.cū patronus.§.fina.ꝛ.l.si libertus. Ita in dicto iniūcto per iuramentū non expleto:ipse iurans in eandē reincidit sententiā ipso iure/alias censure ecclesiastice illuderetur/vel illa in dispendium illoꝝ quos res tangit differretur : si de hoc reducendo in pristinam sententiā cause cognitio mandaretur/quoꝝ quelibet vitari debet[sententijs]iuris/ nō hominis. Nā ab excōicatione hominis * sedes apostolica/ seu legatus eius non absoluit. Sed excōicatū absoluendū ad excōicatorē de stilo curie remittit:fallit tamen vbi excōicator absoluere nō posset/ vt.s.de offi.deleg. querenti: vel vbi est scriptum sub nomine ꝓprio alicui: ꝛ est mortuus/ꝛ successorē tunc non habet. Et vidi fieri idem vbi est cōmissio facta sub noīe dignitatis / ꝛ mortuus est habens dignitatē:nec speratur a de successore festiuo/propter litem/vel aliam causam. Et hec sunt vera in delegato/nam si esset ordinarius/ vt epūs/capitulū * sede vacāte posset absoluere.xj.q.iij.si epūs ante. Nā capitulum est successor episcopi sede vacante.s.de heretic.ad abolendam.j.respō.s.de consuetudi.cum olim.s.hoc lib.de maior.ꝛ obedi.cap.vno. ¶ Sed nunquid in predictis casibus delegatoruꝫ si contingat ꝙ excommunicatus absolutus non pareat / vt iurauit/erit reductio in pristinam sententiam ipso iure/vel per sententiam hominis:per rationem ante dictam. Quia regula * semper est tenenda b: nisi inueniatur vitiata. ff. de regu.iuris.l.prima/arg.C.de appella.precipimus/in fine. Ioan.Mona.Cardi.

a Nec speratur/vide quē in simili citat Bal. in.c.j.nūe.ix.in.ij.lectu.s.de iudic. ꝙ * ciuitas quā imperator defendere nō potest:nec de hoc est spes proxima/pōt alteri se subijcere eo irreq̄sito : qꝛ tutela sui corporis vnicuiq; est permissa.l.vt vim.ff. de iusti.ꝛ iur. secus si est spes que sit in aliquo apparatu.refert ꝛ sequitur Fely.in cap.cum contingat.col.fi.s.de for.cōpet. ¶ Pro intento vide Pet.de ancha.consi. 409.col.penul.viso ꝛ diligēter:vbi dicit ꝙ * licet mortuo papa eius potestas non deuoluatur ad dominos Cardinales propter verisimilem breuem vacationem : secus vbi vacat per scisma inueteratum : qꝛ hoc casu nō est spes breuis vacationis:adducit aliud exemplum de iudice/qui si deficiat de iure vel de facto : vel adiri non possit excercitiū iurisdictionis sue ad aliū deuoluitur etiā inhabilem.c.eos.de tempo.ordi.hoc lib. ꝛ.l. ait pretor.§.si debitorē.ff.de his que in fraudē credi. Idem q̄d nc.Car. consi.liiij.nume. vj.lite in causarū/ ꝙ absentia longa * et mors equiparantur ad hoc vt quis censeatur impeditus: pro hoc adducit iura que videbis si placet. Probus.
b ¶ Est tenenda. Facit.c.ad decimas.in fi.s.de resti. spolia. hoc lib.ꝛ.l.suus quoq;.§.puto.in fi.ff.de hered.insti. Et dicit Bal.in.l.si tutor.in fi.C.de ser.pigno.dat.manu.ꝙ * regule iuris sunt tenaciter obseruande/nisi in contrariū appareat exceptio/vel dispositio specialis: refert Iason in.l. fi.sub.nu.4.C.de testa.Probus.

Bonifacius Octauus. Cap.xxiij.

Cum quis absque tuo mādato manꝰ inijciat in clericum tuo nomine violentas si hoc ratū habueris, excommunicationē latam a canone incūctāter incurris. Cum ratihabitio retrotrahatur, & mādato debeat cōparari. ¶ Si vero iniectio eadē tuo noīe nō sit facta, tūc licet pecces ratā habendo eādē, nō tamē ꝓpter hoc excōicatiōis vlliꝰ vīculo innodaris. Cū quis ratū habere nequeat, quod eius nomine non est gestum.

Summariū D.Io.Monachi Cardina.

1 Iam factū ab alio me adhuc non obligato me nō obligat.
Mādans a quo tēpore:an a tempore mādati vel facti mādati/executione obligetur.
Sine culpa/pena non infligitur.
2 Gestū nomine meo per me nō purgatū cum scio/illud mādare videor/ꝛ hec est ratihabitio presumpta.
3 Ratihabitio obligat:vt hic.
4 Licet in obligatione conditionali non sit debitum/ est tamen in debitum iri.
In cōtractibus initium contractus est considerandum.
5 Lex loquens in delictis nūq̄ꝫ posuit verba de retrotrahi/ sed posuit verba de mandato cōparari.
6 Incunctanter dicitur.i.sine mora.

Summarium D.Philippi Probi.

1 Regula ratihabitio/habet etiam locum vbi speciale requiritur mandatum.
2 Ratihabitio valet etiam parte absente/prout confessio procedens ex mera voluntate.
3 Excōmunicatorū participatio quando sit permissa.
4 In iuramento semper excipitur legitima causa.
5 In male promissis restringe fidem/ et in turpi voto muta propositum.
6 Excōmunicato an possit aut debeat solui quod sibi est debitum: vide hic.
7 Participans videtur socius criminis.
Confessio socij criminis/an sit sufficiens ad torturam.
8 Ut testis faciat semiplenā probationem/ quid requiratur.
9 Ratihabitio retrotrahitur ad principium.
10 Uolēs agere ratione cōtractꝰ reciproci:facit/vt hic dr.

Vm quis, Ista decret. duo dicit/quorũ quodlibet euidenter probatur. j. hoc lib. de reg. iur. ca. ratũ. ⁊ ca. rati. [absq₃] magis cum mandato. s. eo. mulieres. §. fina. vbi indistincte no. quod hic distinguitur [incurris]. Sed a quo tẽpore: videtur propter literam sequentem/ cum rati a ⁊c. ⁊ ꝓpter verbũ incũctanter quod a tẽpore iniectionis. Dic contra vt non teneatur nisi a tẽpore ratihabitionis b vere vel presumpte/ ⁊ hoc liquet ex litera precedenti si hoc ratum ⁊c. que est factum cũ aliis/ ex quo iuris responsio datur: sed litera que sequitur cum rati ⁊c. non mutat factum/ ex quo ius redditur: sed dicta litera ad ius iam conditum est argumentum seu color. argu. ff. de offi. proconsul. ⁊ lega. l. obseruare. §. vltimo. ⁊ ff. mãda. l. si vero. §. si post. Quia * iam factum ab alio (me adhuc nõ obligato) me non obligat/ vt. j. respon. d. §. sed si illud mandem esse meo periculo iam suꝫ astrictus nõ ex primo actu/ sed secundo/ vt. ij. respon. d. §. Sic ⁊ hic ille qui verberat sine mandato meo / non obligat me inuitum/ vnde demũ me ratum habente obligor ad id quod mandare potui / vt. d. l. obseruare/ in fine. ¶ Et constat ꝙ ante ratihabitionẽ iste ratum habens non est obligatus maleficio: ergo nec pena excõmunicationis que debetur propter malefactum. Nam non potest esse excõmunicatus sententia iuris : nisi ꝓpter maleficium precedens: alias sine culpa infligeretur: quod esse non debet. s. de constitu. cognoscentes / ⁊ hoc liquet in hac materia. ¶ Participo cum. p. excommunicato sine maleficio: vt quia ipsum ad correctionem induco: ⁊ verba salutis sibi predico: nõ suꝫ ligatus c. s. eo. j. respõ. in prin. ⁊ cap. cũ volũtate. j. respõ. ¶ Sed quare tenetur iste ipsa ratihabitione: dic ꝙ videtur participare d criminoso in crimine/ factum eius nomine gestum approbando. argu. s. eo. nuper. §. j. ⁊ C. de incest. nup. l. cũ ancillis/ ⁊ . C. de deserto. ⁊ occult. eo. l. j. lib. xij. ⁊ hec iura sunt arg. cõtra. §. sequen. ¶ Sed dic vbi procurator meus faceret/ licet ad hoc nõ haberet mandatum ex quo scio/ ⁊ non purgo teneor. arg. s. de offi. delega. cum olim. j. ⁊ s. vt lite non contesta. cap. j. in fine/ ⁊. d. l. j. de deserto. ⁊. d. l. cum ancillis. Quia * gestum nomine meo/ per me non purgatum cum scio illud mandare videor/ ⁊ hec est ratihabitio presumpta/ vt. ij. q. j. nomen/ ⁊. d. ca. cum olim. ¶ Idem vbi prohibere possum iniectionem/ ⁊ non prohibeo. s. eo. quanto/ etiam si non sum in potestate constitutus/ vt. s. eo. dilecto. Idem si ratum habeo nomine meo gestum/ vt hic. Et sic fuit diffinitũ in facto archiepiscopi Lugdunen. contra regem Dacie. Sed si non est gestũ nomine meo/ nõ astringor/ vt in. d. c. nuper/ ⁊. c. si concubine/ ille principalis noĩe suo cõmiserat nõ alieno/ propter quod est ligatus excõicatione: vnde participãs isti in crimine: crimen auget/ ⁊ ꝑ cõsequens penã. Sed ratũ habendo simpliciter nõ augeret crimen ꝑ cõsiliũ/ auxiliũ/ vel fauorem: licet excõicationes multiplicet argu. ff. de vi ⁊ vi arma. l. prima. §. quotiens. C. de accusa. nõ ideo. ¶ Et dic ad argumentũ ratihabitio ⁊c. verũ est ꝙ ratihabitio retrotrahitur: vt ratum habens obligetur non * ex tunc quod delictum est perpetratum per facientem. Sed ex e nũc q̃d incipit ratum habere vere vel presumpte : vnde non sic est in obligatione conditionali: in qua est perinde conditione existente/ ac si ab initio esset pure cõtractum. ff. qui potio. in pigno. hab. l. potior. Et est ratio in obligatiõe * cõditionali: licet non sit debitum: est tamen species in debitum iri Insti. de verb. oblig. §. ex cõditionali. vnde nõ est mirũ si reducatur ad tẽpus quo obligatio facta est: cũ in cõtractib⁹ ipsiꝫ initiũ actus sit cõsyderandũ. ff. de verb. oblig. continuus. §. cũ quis. ¶ Sed vbi aliquis aliũ nomine meo verberat non sum aliquomodo obligatus tẽpore iniectionis: sed tempore quo ratum habeo/ tũc demũ obligari incipio. Et ideo ĩcipio ꝑ nũc f nõ ꝑ tũc g arg. ff. de nego. gest. si ego. ¶ Uñ qñ est in ꝑcedẽtib⁹ aliquale p̃sagiũ obligationis quoquo iure: dico ratihabitionẽ retro trahi/ vt video ĩ obligatiõe cõditionali: (vt est dictũ) seu in ꝓrogatiõe de re ad rẽ/ vt in. c. cũ olim/ ibi em̃ iã nata actio poterat ꝓrogari: sic loquit. C. ad maced. l. filius/ ⁊. C. de dõatio. inter vir. ⁊ vxo. donatiões/ vbi est expressus tex. Nã iure cõi inspecto tenebat quod fiebat: licet consideratione personarum contrahentium habita speciali ꝓuisione aliud sit inductum. ¶ Sicut video in iuramento prestito super alienatione dotis/ ꝙ inueniens ius commune in quo sistat: licet inspectis terminis cõtractus sit reprobus: valet quod agitur. s. de iureiur. cum contingat: secus est in presenti casu. In quo tempore iniectionis nullo iure vel modo ego post ratum habẽs sum ligatus. ¶ Et ob hoc lex loquẽs in delictis: * nunq̃ posuit verba de retro trahi/ sed posuit verba mãdato comparari: vt in. §. quotiens. in quo ratum habens post tempus delectionis nullo iure vel modo erat astrict⁹: vnde videtur ꝙ dicta verba male fuerunt posita: possunt tamen saluari vt dicatur ratihabitio retrotrahi vt ratihabitio sequuta a primo gestum nomine meo/ mandato comparetur vt hec duo copulata mandato equiparentur: non pro tunc/ sed ꝑ nunc: ⁊ ista copulata me non artãt vt. ij. respõ. ¶ Uel dic ratihabitionẽ retrotrahi/ vt ratificatio respiciens gestionẽ nomine meo factam precedere: hic respectus habitus de ratificatione ad gestionem precedentem operatur vt me ratificantem obliget/ scꝫ pro nunc/ non ꝑ tũc. ¶ Et per hoc respõdeo ad verbum incunctãter: vnde dic incũctanter post ratihabitionem veram vel presumptam. Et dic * incũctãter. i. sine mora. arg. ff. de admi. tuto. l. qui repertoriũ. §. j: vel indubitãter/ q² cũctari/ idẽ est ꝙ morari vel dubitare/ ⁊ vtroq₃ modo accipi potest. ix. distin. noli. s. de his que fiũt a maior. parte capi. c. j. Jo. Mo. Car.

Um rati. Regula * hec habꝫ etiã locum in casibus in quib⁹ requiritur speciale mãdatũ/ vt in tex. nostro comprobat Alexan. consi. cxlvj. col. j. in causa et lite. volu. v. ⁊ ibi vide que latissime tractat de ratihabitione/ etiam in matrimonio. Probus.

¶ Ratihabitionis. Ualet etiã * ꝑte absente. ꝓbat glo. vbi Bart. in. l. Pompo. la prima. in ver. pendeat. in fi. ff. de nego. gest. que glo. reputatur singul. secundum Lanfranc. in. c. qm̃ contra. de proba. ꝙ quando confessio dependet ex mera voluntate loquẽtis valet/ facta etiã parte absente: intentum firmat Alex. consi. cxxxvj. in fine viso instrumento. volu. vj. Probus.

¶ Non sum ligat⁹. Dic ꝙ * hoc in casu ⁊ aliis. in. c. cũ desideres notatis. per scrib. s. hoc titu. ⁊ in. c. quoniam multos. xj. q. iij. permissa est excommunicatorum participatio. alias regulariter non: quia eis cõmunicare non debemus: sed eos vitare: vt habetur. ij. Reg. c. xiij. eiice vniuersos. scilicet excõmunicatos a me. et ibidem eiice hanc a me foras/ ⁊ claude hostium post hanc. ¶ Et si fabulose loqui liceat sicut vulcanus facie turpis/ e celo in terram fuit proiectus. Ouid. lib. iiij. Metha. Sic excõmunicatus a celo in infernum deiicitur. ¶ Adde preterea casum notabilem in quo licet cum excõmunicato cõmunicare/ videlicet si quis iurauit soluere cuipiam ad diem/ ⁊ añ diei euentum creditor excommunicetur: eo non obstante debet soluere excõmunicato in termino debitum / licet is non possit agere. c. pia. s. de exceptio. hoc lib. ⁊ hoc vt euitetur periuriũ. Ista fuit sententia Innocen. ⁊ Abbat. antiqui. in. c. inter alia. s. hoc titu. ⁊ Innocen. in. c. veritatis. col. ij. s. de dolo ⁊ contu. dicens quod si aliter diceretur/ sequeretur ꝙ ecclesia machinaretur fraudes vel mendacium/ quod esset absurdum ⁊ ꝙ alius puniretur q̃ excommunicatus / quia incurreret periuriũ. ¶ Panor. tamẽ in. d. c. inter alia dicit ꝙ hoc in casu debet deponi pecunia in edem sacram: tamẽ idẽ Inno. in. c. fi. s. de hereti. sibi ꝯtrarius dicit posse dici nullũ debitũ ei solui posse. ¶ Hãc ꝯtrariã ꝑtẽ ꝙ nõ debeat solui cõprobare possum⁹/ ⁊ ꝙ ꝓpterea nõ incurrat piuriũ. Primo q² * ĩ iuramẽto semp excipit legitima causa. l. fi. ff. q̃ satisd. cog. sed hoc in casu suꝑuenit legitima cã iuris/ vcꝫ interdictio de nõ participãdo. ¶ Itẽ dꝫ intelligi si res ĩ eodẽ statu ꝑmãserit. c. queadmodũ. s. de iureiu. sꝫ excõicat⁹ se reddit talẽ/ vt licite sibi nõ possit soluere. ergo res in eo statu nõ ꝑseuerat / ⁊ in hoc residet Panor. in. d. c. Pitas. nũe. 39. dicens id ꝓcedere etiã si ꝑmissio fuerit facta durante excõicatione/ etiã cũ iuramẽto: q² illud fuit illicitũ si cogitauit se soluere illo tẽpore: q² obligat se ad peccatum/ scꝫ ad cõionem iure ꝓhibitã. Hinc dic succedere vulgatum * in malis ꝓmissis rescinde fidẽ/ ⁊ in turpi voto muta ꝓpositũ: impia em̃ est ꝓmissio q̃ scelere adimplet. 22. q. 4. In malis ꝓmissis / facit. c. j. de iureiu. s. hoc lib. ¶ Fatet tñ idẽ Panor. vbi. s. id nõ ꝓcedere qñ excõicat⁹ multũ indigeret: q² tunc cum possumus * ei dare eleemosynam causa humanitatis: multo fortius quod sibi debitum est soluere. ¶ Non procedit etiam quando dilatio et suspensio solutionis redundaret in damnum debitoris : q² hoc casu fit soluto cũ ipa excõicatio debeat soli excõicato nocere nõ tertio

z in sui odiũ subtrahitur cõio/z nõ tertij. Idẽ Panor.cõsi.lx.in prima pte/qđ exordiẽ/qm̃ satis habũde. Probus.

¶ Participare. Et sic * videẽ socius criminis/de quo vide p Alex.in cõsi.89.col.2.viso themate/ vol.3.vbi querit an cõfessio socij criminis sit sufficiẽs indiciũ ad torturã cõtra socios/z arguit ad partes cõcludẽs nõ sufficere hãc solã cõfessionem:qz nõ facit semiplenã ꝓbationẽ:que ad minus requiritur vt possit procedi ad torturã. ¶ Quod nõ faciat notũ est: qz vt * testis in ciuilibus faciat semiplenã ꝓbationẽ requiritur qꝫ iuratus deposuerit/z citata parte de cuius preiudicio tractatur.l.iurisiurãdi/z.l.si quãdo.C.de testib.z qđ sit omi exceptione maior Bar.in.l.admonẽdi/ver.venio ad tertiũ.ff.de iureiur.allegat no.per glo.in l.etiam matris/de proba.ff.z cap.fina.ẽ.de iureiuran.

¶ Sed socius criminis nõ est maior omni exceptione:quãdo agitur criminaliter/glo.in.l.si filiũ.C.de liber.causa.ꝓbatur in ca.primo de testib.hoc lib.vbi dixi. Et sic solũ facit presumptionẽ:seu speciem ꝓbationis/ quẽ appellamus indicatiuã/que dr esse minꝰ qꝫ semiplena ꝓbatio. Probus.

¶ Ex nũc. Uide que in simili de legitimatione dicit Sozi.cõ.ccxxvj.col.pe.qđ incipit qstio p̃sentis cõsulta. z istđ est cõtra regulã hãc qz ratihabitio * trahiẽ retro ad principiũ l.fina.C.ad macedo.l.licet.ff.de iudic. tñ etiã fallit qñ tempore ipsiꝰ principij nõ potuisset ipse actus explicari: sꝫ bñ potuisset explicari tpe ratihabitiõis:qz tũc ratihabitio bñ facit actũ valere ex tũc/sed nõ trahiẽ retro ad principium tpis/quo actus ille explicari nõ potuisset. Ita ꝓbatur in.l.obseruare.§.fi.ff.de offi.ꝓcõsul.p quẽ tex. istã doctrinã colligũt Iacob.Butriga.Bar.z Bal. Ibidẽ quos sequiẽ et refert Alex.cõsi.232.nu.6.põderatis his/vol.6. Probus.

¶ Pro tunc. Uide de clausula ex nũc prout ex tũc zc.per Alexan.cõsil.lxxxiij.col.iij.visa.volu.ij. Probus.

¶ Pro nũc. In simili põt poni exẽplũ/videlicet in cõtractibus reciprocis/qz vt * priusqꝫ in eis audiaẽ/z dicãtur nate actiones/oportet primo qꝫ volens agere/ ex pte sua impleat/z illud qđ oportet offerat cõtrahẽti secũ.l.iulianus §.offerri.ff.de actio.emp. Et hac de causa teneẽ ire ad domũ creditoris/z realiter offerre:vt sic sibi ex pte sua cõpetat actionis exercitiuꝫ/vel ipsa actio nascaẽ.l.j.C.de cõdi.inserti.no.Bar.in.l.Itẽ illa.ff.de cõsti.pecu.z si recusat recipere:tũc debet corã testibus obtestari/ z demũ adire iudicem/ z pecuniã deponere z cõsignare.l.acceptam. C.de vsur.z.l.qui.x.z.l.si soluturus. ff.de solutio.no.in.d.§.offerri.Et sic nõ sufficit dicere paratus sum soluere. Qz actus realis vel reali ꝓximꝰ nõ debet esse remotꝰ a re. Ideo talis vboꝝ ꝓlatio nõ hꝫ vim solutiõis vel oblatiõis/nisi res sit in cõspectu.l.si prius. ff.de distractio.pigno. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. xxiiij.

ALma mater ecclesia,plęrũqꝫ nõnulla rationabiliter ordinat,& consulte quæ suadente subiectorũ vtilitate postmodum consultius, ac rationabilius reuocat in meliusve cõmutat. ¶ Sane a nostris dudũ fuit prędecessoribus cõstitutũ, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto nulla (certis casibus & sacramentis exceptis)diuina celebrantur officia, vel ministrantur ecclesiastica sacramenta.

¶ Quia vero ex districtione huiusmodi statutorũ excrescit indeuotio populi. pullulant hęreses & infinita pericula animarũ insurgũt, ac ecclesijs sine culpa earũ debita obsequia subtrahũtur cũ fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti cõcedimus, quod tẽpore interdicti ab hoie vel a iure prolati,nõ tantũmodo moriẽtes, sed etiam viuentes, tam sani etiã quã infirmi ad pœnitentiam (quę propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandũ summe necessaria est)licite admittãtur,dum tamen excommunicati non fuerint quos admitti (præterquã in mortis articulo)nolumus ad eandem. ¶ Illis etiam propter quorum culpam, dolum,vel fraudem lata est sententia interdicti,vel ad perpetrandum delictum(cuius occasione ipsum interdictum est latum)præbuerunt auxilium,consilium vel fauorẽ,nisi de ipso delicto(si sint tales quod id facere valeant) prius satisfecerint,vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem,aut si satisfacere nequeũt,vel huiusmodi cautionẽ præstare iurauerit,quod cũ poterunt satisfacient,& ad satisfactionem huiusmodi per eum vel per eos qui facere ipsam debent & possunt præstandam dabunt consilium & auxilium,ac iuxta posse suum fideliter laborabunt.non est pœnitentiæ beneficium aliquatenus cõcedendum.Nec tunc etiã quo ad istos vel alios,qui circa hoc minime deliquerũt(vbi ciuitas vel locus alius seu vniuersitas interdicti existunt)faciẽda est relaxatio interdicti,sed est eis solummodo iniũgenda pœnitẽtia salutaris.

¶ Adijcimus præterea quod singulis diebus in ecclesijs & monasterijs missæ celebrentur. Et alia dicantur diuina officia sicut prius. submissa tñ voce & ianuis clausis excõicatis ac ĩterdictis exclusis & campanis etiã nõ pulsatis,& tam canonici quã clerici ecclesiarũ,in quibꝰ distributiones quotidianę illis qui horis intersunt canonicis tribuũtur.Si ad officia nõ venerint supradicta distributiões easdẽ amittãt, sicut interdicto ꝑderẽt,nõ extãte si diuinis officijs nõ adessent.

¶ In festiuitatibus vero natalis domini paschę ac pentecostes,& assumptionis virginis gloriosæ cãpanæ pulsentur,& ianuis apertis alta voce diuina officia solenniter celebrẽtur excommunicatis prorsus exclusis,sed ĩterdictis admissis,quibus ob reuerentiam dictarum solennitatum , vt ipsi ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præfatis diebus participationẽ permittimus diuinorum,sic tamen quod illi propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum altari nullatenus appropinquent.

¶ Cæteris quæ circa obseruationem interdictorum a nostris sunt prædecessoribus instituta in suo robore duraturis,non obstantibus quibusuis præuilegijs ecclesijs, monasterijs, ordinibus,

religionibus, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſecularibus vel regularibus, exemptis, & non exemptis, ſub quauis forma vel expreſſione verborum ab apoſto.ſede conceſſis,quę contra tenorem pręſentis conſtitutionis nulli volumus ſuffragari, cũ quibuſlibet, tã ſecularibus quã regularib⁹ ſufficere debeat,vt tẽpore interdicti modo pręmiſſo diebus cęlebrent ſupradictis.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Natura humana quodãmodo labitur ad delicta.
Omnis etas ab adoleſcentia prona eſt ad malum.
Mortis articulus dicitur ſemper exceptus.
2 De eo in quo aliqui cõmiſerunt/ fructũ habere nõ debent.
3 Qui nõ intereſt officio:ſtipendium non recipit.
4 A qua hora dies inchoatur.
5 Dies dicitur vt hic.
6 Generale verbum/artatur propter regulam.
7 Celebrans in eccleſia interdicta a iure vel ab homine: irregularitatem incurrit.
8 Priuilegiũ cõceſſum religioſis:eſt datum collegio/ ꝛ non ſingulis.
9 Gratia generaliter facta minoratur ſecundum quod perſone quibus eſt facta gratia meruerunt minorem.
10 Gratia effuſa plus ꝛ minus affluet/ prout ſubiectum gratie plus ꝛ minus rei affluenti ſe aptabit.
11 Recipiens de diuinis munificentijs / vberius diuinis beneplacitis ſe coaptet.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quãtũ plus creſcit puella/tãtũ plus in ea eſt impẽdẽdũ.
Sacrilegij genus eſt maius/ꝙto perſona paſſa maior eſt.
2 Omnis iuſtitia eſt equalitas.
3 Secũdũ ꝙtitatem cõtẽtus/ mẽſuramus ꝙtitatẽ reatus.
4 Quanto quis eſt maior/tanto debet eſſe virtuoſior.
5 Inſordeſcẽtes qua pena veniant puniendi/vide hic.
6 Perſeuerãtia quãdo faciat quem de crimine conuictum.
7 Clauſula vt criminoſus nõ poſſit beneficia reſignare/ hic deſcribitur.
8 Impetrantur beneficia que ſymoniaci et heretici obtinebant/priuſꝙ fiat ſententia declaratoria.
9 Inſordeſcenti literas apoſtolicas impetrãti/non opitulatur clauſula deſcribi ſolita in bullis apoſtolicis / teꝙ a quibuſuis excommunicationis ꝛc.
10 Dolus vel malicia iudicis/non obeſt partibus.
11 Dictio/per/continuationem denotat.
12 Annus poſſeſſionis debet eſſe cõtinuus/nõ ĩterpellatus.
13 Uxor excommunicati poteſt dotem repetere/ſi cum eo nõ vult cohabitare.
14 Quãto quis pſeuerat in peccato:tãto magis eſt puniẽd⁹.
Pluries delinquens in eadem muliere/ tenetur ex multiplici fornicatione.
15 Pena capitis pro adulterio imponitur.

ALma, Hec decre. habet.vij.partes. Primo pmittit proemiũ ad dicenda.Scdo.§.[Sane] cõcedit ſacramentũ penitentie tẽpore gñalis interdicti:tã ſanis ꝙ infirmis in ſubſidiũ humane fragilitatis exhiberi: excõicatis exceptiſ. Tertio ꝛ Quarto.§.[illis] ꝛ.§.[nec tũc] dictũ precedens artat. Quito.§.[adijcimus] dat modũ celebrãdi in eccleſijs ꝛ monaſterijs tpe gñalis interdicti.Sexto in.§.[in feſtiuitatibus] quib⁹ feſtiuitatib⁹ liceat celebrare:acſi nõ eſſet poſitũ interdictũ.Septimo.§.[ceteris] mandat omnia circa obſeruationẽ interdictoꝝ a ſuis pdeceſſorib⁹ inſtituta in ſuo robore pdurare/ quouis priuilegio nõ obſtante [cõmutat] lxiij.diſtinct.§.verũ.ſ.de decimis/ſuggeſtũ.ff.de vulga.ꝛ pupil.ſubſti.l.ex facto.§.j.ꝛ.ij.

[interdicto]generali de quo habetur.ĩ.titu.proximo.cuꝫ in partibus [exceptis]ſicut baptiſma paruulorum/ penitẽtie morientium/confirmationes puerorũ/conſecratio corpous Chriſti certis dieb⁹.ſ.de ſpõſa.nõ eſt.ſ.eo. reſpõ.§.j.ꝛ.c.permittimus.ꝛ.c.quoniam[homine].ſ. de ſponſa.non eſt[a iure].ſ.hoc lib.de vſur.c.j.ſ.hoc lib.de penis.c.vlti.in fine.[ſed etam viuentes]nouum ius[ad peccandũ]
1 humana natura * quodammodo labitur ad delicta.auten.de mona.§.ſi vero is.colla.prima.
¶Et omnis etas ab adoleſcentia prona eſt in malum.xij.q.j.omnis etas[mortis articulo]hic caſus ſemper debet eſſe exceptus ſ.eo.eos qui[concedendum] nam de eo * in
2 quo cõmiſerunt fructum habere nõ debent.ff.ſolu.matri.l.ſi ab hoſtibus.§.j.ꝛ.ſ.hoc lib.de heretic.vt cõmiſſi.in fine.ꝛ.c.decernit.[interdicti] quia propter iſtos non eſt interdictum poſitum:vnde eis ſufficere debet iniunctio penitentie ſalutaris vt ſubijcit[non adeſſent]nam * ſi modico nõ
3 poſſunt ſuſtinere:officio intereſſendo/dignuꝫ eſt ſtipendiũ non recipiant:quod datur propter officium.ſ. de appella.
4 c.paſtoralis[celebrentur]ſed quero a qua hora * dies inchoatur/ꝛ videtur ꝙ a veſpera in veſperam.ſ.de fer.c.primo.ꝛ ſecundo.
¶Dic contra quia infra dicitur prefatis diebus:ꝛ ſic verbuꝫ feſtiuitatibus precedẽs ad dies predictos refertur: ꝛ
5 dies dictus a dia * quod eſt clarum/mane ꝛ veſperum cõprehendit/iuxta illud/factũ eſt veſpere ꝛ mane dies vnus.ſ.de offi.delega.conſuluit.auten.de iudicib.§.ſedebũt.colla.vj. ¶Et dic ad argumentuꝫ contra/ quod illud habet locum regulariter/vt quando quis habet ordinem/ꝛ ordinis executionem:ſed hic habens ordinem non habet ordinis executionem:propter interdictum ꝛ laxando interdictum vt hic/non dicam laxatum niſi expreſſe ſublatũ ꝛ ge
6 nerale verbum * artabo:propter regulam que eſt contra.C.de appella.l.precipimus.in fine.ſ.hoc lib.de preben.is cui.ff.de reg.iur.l.j.ꝛ.ſ.de priuileg.vt priuilegia.§.illud.
¶Sed pone ꝙ monachus celebrat miſſam peculiarem in vna eccleſia interdicta:nunquid eſt irregularis: dic ꝙ ſic:
7 quia regula eſt ꝙ celebrans in eccleſia interdicta * a iure
a vel ab homine/irregularitatem incurrit [a] .ſ.hoc lib.de priuileg.epiſcoporum.ꝛ.c.cum inter.ſ.de conſuetud.Sed fallit in caſibus hoc.c.expreſſis ꝛ notatis.
¶Nec obſtat hoc.c.quod loquitur in miſſa conuentuali nõ peculiari:quod apparet per diſtributiones/que hic mandã
8 tur dari/vñ priuilegiũ * conceſſuꝫ religioſis eſt datum collegio non ſingulis:ſed illud ad epiſcopos eſt extenſum.ſ.de priuileg.nonnullis.ꝛ.d.titu.hoc lib.c.vlti.ꝛ.d.c.perpendimus/eſt ſpeciale in hoc caſu ibi expreſſo:ergo contrariuꝫ erit ius commune.ſ.de electio.licet/in fine.ꝛ.d.titu.hoc libro.c.ĩdẽnitatib⁹.in fine.ff.ad municipa.l.prima [excluſis] iſti non debent intereſſe diuinis.ſ.eo.c.is qui [admiſſis]. Sed contra.ſ.eo.§.proximo.hic eſt maior relaxatio ꝙ ibi vt ibi liquet ex tex.vtriuſꝙ.§. [appropinquent] Ex predi
9 ctis ergo nota ꝙ gratia * generaliter facta/minoratur ſecundum quod perſone quibus eſt facta gratia meruerunt minorem/ergo a contrario:gratia generaliter facta magis in perſonis dignioribus abundabit.
10 ¶Et eſt ratio premiſſorum/ gratia * effuſa plus ꝛ minus
b affluet:prout ſubiectum [b] gratie plus ꝛ minus rei affluenti ſe aptabit.arg.ff.de dona.filiuſfa.§.j.ff.de vſu ꝛ habita.l.plenum.§.j.ꝛ.§.equitij.ꝛ de lega.primo ſi ſeruus pluriuꝫ.in fine.ff.de iudic.l.ſed ꝛ ſi ſuſceperit.ꝛ.ff.de auro ꝛ arg.lega.l.titia.§.fina.no.xvj.q.j.c.poſſeſſiones.
11 ¶Plus igitur capiens * de diuinis munificẽtijs:vberius
c diuinis bñplacitis ſe coaptet [c] [ceteris] hoc.§. multa priuilegia ſunt caſſata. Jo.Mo.Card.

a INcurrit. Que ſi incurratur ex contemptu clauium:ſiue ſurgat/ eſt maxima ꝛ grauis que non tollitur quãtumcunꝙ irregularitas ſit occulta: ſed neceſſaria eſt diſpenſatio pape Freder.con.ccxx.col.ij. veritatis amica. Probus.
b ¶Subiectum. Pro quo glo. fina. in l.cum vnus.ff.de alimen.ꝛ ciba.lega.
1 ꝙ quantum plus * creſcit puella tãto plus eſt in ea impendendũ. vide Jo.Mo.ſ.in.c. felicis.de penis/ vbi dicit ꝙ ſacrilegij genus eſt maius ꝙto pſona paſſa maior eſt.l.ij.ꝛ.iiij.ff.de re milita.
¶Pro his facit etiã quod notat idẽ Jo.Mo.in.d.c.felicis.dum dicit ꝙ ſpecies diſtributiua iuſtitie ſit ſecundum di

2 gnitatem illorum quibus distribuitur: quia * omnis iustitia est equalitas.

¶ Itē mēsura ⁊ mensuratū debēt esse equalia sicut relatiua que posita se ponūt ⁊ perēpta se ꝑimūt/testat idem Jo. Mo. vbi. s. ad idem Jo. de Ana. c. sicut. col. j. de homici. dū
3 dicit ꝙ secundum quantitatem * contemptus mensuramꝰ quantitatē reatus: pro quo glo. magistra ꝼm Barba. in. c. sane. ij. s. ꝺ off. ꝺleg. in. c. cū q̇dā. i ꝓ. dignitate. s. ꝺ iureiur.
4 ¶ Quanto * em̄ quis est maior: tanto debet esse virtuosior. l. digna vox. C. de legibꝰ. Barba. in ꝓposito. con. j. col. vij. in primo volu. Uide hostien. in. c. ea que: col. ij. s. de statu regula.

¶ Et priusquā egrediar punctū rubri: habeo finaliter discutere vnū satis frequens. videlicet de insordescentibus. i. de his qui per annum ⁊ vltra ex-
5 communicationis sententiam sustinent ⁊ qua * pena veniāt puniēdi. breuiter dicito hos varia pena multari siue infligi. Primo habeo ꝙ talis insordescēs ratione cōtumacie sup crimine heretice prauitatis aut alio priuationem ipso iure inducēte: beneficijs cēsetur priuatus. arg. no. in. c. excõicamus. j. §. qui aūt in ver. ꝯdemnētur. s. de heretic. in antiq. glo. in. c. cum contumacia. ver. vehemētem: eo. hoc lib. vbi Fran. post alios allegat glo. in. c. rursus. xj. q. iij. in ver. rursus in fine que dicit illud. c. habere locum in criminali: quod etiam fatetur glo. in. c. contingit. in ver. nō potest. s. de dolo ⁊ contu. firmat Car. in. c. perpendimꝰ in repe. sub nu. xxvj. ver. quero incidēter. s. hoc titu. ⁊ latius in ꝓposito. in. d. c. rursus. col. ij. dum dicit distinguendū ꝙ aut causa pro qua excõicatur est digna priuatiōe bn̄ficij ipso iure ⁊ perseuerātia in excõmunicatione ꝑ annum erit priuatus ipso iure.

¶ Aut est digna priuatione ꝑ sentētiā ⁊ tunc per lapsum anni non erit priuatꝰ ipso facto: sed opus est sentētia.

¶ Aut illud delictum pro quo fuit excõicatus nō inducit priuationē ipso facto/nec dat facultatē priuādi: qꝛ paruū est respectu priuationis: ⁊ tūc nō erit priuatꝰ ꝑ lapsum anni: nec priuari debet: sed imponet pena arbitria ac si vere fuisset ꝯfessus: ex quo noua pena ꝓ isto delicto nō est in iure expressa alias si expressa est iniure: illa imponetur. arg. nota. ꝑ Jo. mo. in. c. cupientes. sub. nu. lxxiiij. ⁊ ibi dixi. s. de electio. facit glo. vulga. in. c. fi. s. de iure patro.

¶ Et attende ad Archidia. in. d. c. rursus/vbi dicit ꝙ ea q̄ diximus in excõmunicatione: habēt etiam locū in suspensione arg. c. cū bone. s. de eta. ⁊ qualita. intellige si ratione dicti criminis descēdat. Et subdit ibidem ipē Arch. quem sequitur Domi. ⁊ ante eos innoc. in. d. c. cū bone/quem etiā alij cōiter sequūtur ꝙ super beneficijs amplius nō audietur cum ipso iure fuerit priuatus. ꝓbat tex. in. d. c. rursus in fine: ⁊ in. d. c. cum bone ibi aliquatenꝰ retinere: ⁊ ibi spoliare: q̄ sunt verba priuationē denotātia: vt ibi ꝓbant scri-
6 ben. ¶ Et hec perseuerantia * operatur istud: qꝛ habetur ꝓ cōuicto. Car. vbi. s. post glo. ⁊ Doct. in. d. c. cum ꝯtumacia: ⁊ in. d. §. qui autem Panor. in. c. veritatis. nu. iiij. s. de dolo. tex. in auten. gazaros. l. de herecti. C.

¶ Si aūt excõicatio annalis resultaret ex crimine quod priuationē ipso iure non induceret: vt pote homicidiū ⁊ similia. tunc solum habetur pro conuicto ⁊ cōfesso: ⁊ veniret puniendꝰ per sententiam / prout si esset dūtaxat homicidium: vel aliud crimen/⁊ nō excõicatio annalis: vt nō plus operetur additū q̄ȝ id cui additur: quod firmat per. s. prio dicta vbi crimina ipso iure priuant ꝯ beneficijs: ergo ⁊ excōmunicatio q̄ ex ipsis descendit: ⁊ hoc ꝯprobat theorica iuris quam citat Jo. mo. in. c. dispendia. s. de rescrip. ⁊ in c. quanq̄ȝ. s. de electio. ⁊ ibi dixi/ꝙ eadem est ratio principalis ⁊ additamenti/⁊ ante hanc sententiam non poterūt beneficia impetrari: quominus posint resignare ⁊ illis cedere citat late do Bar. de chassa. con. 44. nu. xxij. allegat Feli. in. c. in nostra: col. iij. s. de rescrip. vide tn̄ que dixi in c. ad apłice in ver. depositiōi. s. de re iudica. nisi per papā
7 apponatur clausula ꝓhibitoria/que solet sic cōfici sub corpore supplicationis. Et cū decreto ⁊ declaratione ꝙ * si d. N. metu priuationis ductus postq̄ȝ citatꝰ fuerit parochialē ecclesiā ꝑdictam in alterius q̄ȝ dicti oratoris fauorem etiā in manibus vestris resignauerit: resignatio huiusmodi in fauorē oratoris facta sit ⁊ esse cēseatur: pro quo vide Domi. con. cv. ad supplicationem.

¶ Et attende qꝛ cuilibet petēti nō datur: ideo vanū est impetrare beneficia ꝑ priuationē vacatura nisi obtēta ipsa clausula que etiā nō suffragatur in gallia/qꝛ est reseruatio in corpore iuris non clausa: ideo in gallia nō sumit vires: Put diximus late in. c. presenti. s. de offi. ordi. quod nota.

¶ Quod licet etiam dicamus in crimine heresis sentētiā declaratoriam requiri. c. cū ꝼm leges. s. de hereti. hoc lib. late Feli. in. c. cū nō ab hoīe: col. iiij. s. de iudic. ⁊ in. c. Rodulphꝰ. ver. sȝ declaratoria. s. de rescrip. late tāgit Egid.
8 Bellamera cōclu. 689. ꝓxima cōclusio: attamē in hoc * casu vel in crimine simonie fit impetratio ante declarationem cum hec sententia talē nō dicat eum priuamꝰ sed priuatū ipso iure diximus. facit glo. in ver. iusto. in. c. cōmissa. s. de electio. hoc libro. Doc. in. d. c. cū ꝼm leges: no. Franc. in. c. eū qui. §. insuꝑ. nu. iiij. s. de ꝑbē. Car. in cle. ꝯstitutionem. de electio. tex. ⁊ ibi scribē. in. c. inter ceteras. s. de rescrip. ¶ Si aūt in excõicatione ꝑ annū ratione ꝯtumacie ꝓ causa ciuili incurse stet: nō est priuādꝰ. ꝓbat glo. in. d. c. ꝯtingit reputata sing. ꝑ roma. sing. cccv. de hoc heri fui interrogatus ad idē franc. in. d. c. cū ꝯtumacia. in fine de heretic. hoc lib. qui dicunt etiā si staret ꝑ mille annos: qꝛ nūq̄ȝ habetur ꝓ cōuicto in illa causa ciuili: ergo nō venit priuandus cū illud habeatur ꝓ ratione: vt. s. diximus ⁊ ista est communis.

¶ Cōtra tn̄ istud habes remediū in praxi. qꝛ elapso anno instāte epi ꝓmotore seu fiscali ꝓcuratore insordescens citabitur respōsurus suꝑ quibusdā articulis / fidei negociū tangentibus: ⁊ istud est in specie: ⁊ exꝑsse poni debet in citatione: glo. in. d. c. cū ꝯtumacia ꝙ si nō ꝯpareat sed ꝑ aliū annum adhuc virtute excõicationis huiusce scꝺe contumacie ꝓcedente insorduerit: tunc priuādus est ipso iure vt diximus in primo casu de heretico/qꝛ talis est suspectꝰ de heresi: ⁊ male sentit de fide/ac sacramētis ecclesie/⁊ illius potestate non satisfaciendo eiꝰ ꝑceptis. c. omnis. s. de penitē. ⁊ remiss. ita sentit decisio capel. thol. ccclxv. ⁊ ibi aufre. item in anno domini mille. cccxcvj. Feli. in. c. apostolice. s. de exceptio. ita debet intelligi dictum Cepol. cautela. lxxx. in fine.

¶ Et per hec ⁊ alia q̄ latiꝰ ꝓ intēto deduci possent habeo
9 ꝙ * insordescenti literas apostolicas impetrāti/hoc nō expresso clausula teq̄ȝ a quibusuis excõis suspensionis ⁊ interdicti alijsq̄ȝ ecclesiasticis sententijs censuris ⁊ penis a iure vel ab homine quauis occasione vel cā latis: si quibus quomodolibet innodatus existis ad effectū presentium dūtaxat cōsequendū harꝫ serie absoluentes ⁊ absolutū fore cēsentes: in aliquo nō suffragat: qꝺ declarauit Inno. viij. in suis regulis qꝺ latius firmat Benedict. in. c. Raynutiꝰ. in ver. mortuo: el primo. nu. ccxc. s. de testa. ratio videt vrgens/qꝛ talis videt peccare sub spe venie ⁊ sic grauiꝰ peccat ideo grauiꝰ puniendꝰ tanq̄ȝ cōmittēs in legem.

¶ Pro quo vide que in simili tradit do. in con. cvj. in col. ij. super dicto dubio.

¶ Ex ꝑmissis etiā habeo requiri ad effectū premissoꝝ / ꝙ hmōi excõis sententia animo indurato ⁊ ꝑtinaci substineatur ꝓbat tex. in. d. c. cum ꝯtumacia ibi ꝑtinaci ꝙ licet ex verbis nō appareret/tn̄ ex mēte principis ⁊ iurium id resultat/a qua sumunt quilibet iuris actus effectum ⁊ ab intentione dixi in. c. j. s. de cōcessio. ꝑbē. maxime excõis snīa/vt etiā late deduci in. c. si. in. iij. quesito. s. de ꝯst. ideo idē dicēdū de ipsa insordescētia ꝑ ea que. s. dixim ꝰ ꝺ additamēto.

¶ Ex quo infero post Fran. in. d. c. cum cōtumacia. ꝙ si intra annum instaret excommunicatus pro habenda absolutione/non haberent locum huiusmodi pene priuationis et aliorum ex insordescentia descendentium.

10 ¶ Hic est * ꝙ si dolo vel malitia iudicis aut partis aduerse tergiuersātis nō potuit suam habere absolutionē intra annum: ei non imputabitur ad penam per ea que not. per scriben. in. c. pastoralis. s. de appell. vide que dixi in. c. pia. in ver. dic ꝙ sic. s. de exceptio.

¶ Etiam infero ⁊ secundo post eundem Franc. ꝙ annus iste debet esse cōtinuatus non ex diuersis ⁊ interpollatis diebus ⁊ mensibus cumulatus: probatur istud ponderan-
11 do dictionē * per/que continuationem denotat omnimodam. l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. oblig. l. iiij. ibi permāserint. ff. de conditio. insti. vbi Bal. dicit ꝙ dictio hec per/iuncta tempori tempus continuum esse significat: ita in ꝓposito dicit glo. reg. cancella. xxxiij. col. iij.

¶ Facit in simili quod in iure nostro citatur plerisq̄ȝ in lo-
12 cis a scriben. ꝙ si quis * ingressus religionem stetit per sex menses/a qua postea est ingressus: ⁊ tractu temporis iterum ingreditur in qua remanet per alios sex menses: ꝓpterea non censebitur fecisse professionem tacitam / prout in. c. primo. s. de reg. hoc lib. quia illa duo semestria (vt annum integrum datum nouitijs ad probationem religionis faciant) non coniunguntur. no. Jason in repe. l. admonēdi. numero. cclxvj. ff. de iureiur. idem Jason. post alios. in. l. si

idem.in prin.ff.de iuriſd.omni.iudic.Lapus allegat.xlvij factũ ita ſe habuit.vbi diſcutit de hac dictione/per/dixi in c.conſtitutionẽ.§.de regula.in ver.annum.

¶ Poſtremo ꝓ themate poſſum⁹ adducere q̃ citat Alex. 13 con.xxvj.col.j.viſo ⁊ diligenter:vol.vj.ꝙ * ſi excõicatus in excõicatione ⁊ contumacia ꝑſeuerat/eius vxor nolens ſecũ cohabitare:poteſt dotem repetere/mouetur per. l.j. C.de repud.⁊ ſic q: tunc ſi mulier cũ viro non habitat ꝓcedit a culpa mariti/ideo mulier poteſt dotem repetere de quo meminit idem Alex.con.lxxviij.nu.4. viſo ⁊ diligenter:vol.v.vbi dicit iſtud fore dictũ Ioã. and.in additio.ad ſpecul.titu.de donatio.inter vir.§.fina.Probus.

c ¶ Se coaptet. Adde in ſimili ꝑ contrariũ id quod dici ſolet 14 ꝙ q̃to * plus quis ꝑſeuerat in peccato / tãto magis eſt puniendus qđ probo per ea que ſingulariter dicit glo. in.c.inuitare.vj.q.j.quam ibi inſequũtur Guillel. Andega.theſaurarius.Archi.Domi.⁊ Prepo. ꝙ pluries delinquens cũ eadem muliere tenetur ex multiplici fornicatione:verũ dicas in foro penitẽtie/ ſecus in foro iudiciali cũ 15 pena huius fori non ſit reiterabilis:q: pena * capitis ꝓ adulterio imponit.l.q̃uis.C.de adult.ita dicit Bar. poſt glo.in.l.vulgaris.ff.de furt.Probus.

¶ De verborum ſignificatione. Rubrica.

Ractatu in ſuperioribus de iuribus ante preſentem compilationem extrauagantib⁹ ⁊ de nouo editis expleto.§.hoc lib. in ꝓhemio/q: tamẽ circa iura huiuſmodi quandoq; dubia in verborũ ſignificatiõe emergũt: ideo poſt p̄dicta de verborum ſignificatione annectit.

¶ Et quia iure condito/⁊ ipſo interpretato in verborũ ſignificatione:ex hoc iuris regule eliciũtur.ff.de reg.iur.l.j.ideo poſt hunc titulũ ponitur rub.de regu.iur.⁊ iſte ordo hic ⁊ in antiqua compilatione ⁊.ff.ſeruatur/cetera dic vt Azo. Hoſtien.⁊ Gofre.in ſummis.Io.Mo.Cardi.

¶ Innocentius Quartus. Cap.j.

Eniens & infra. Per illa verba priuilegij,in ſpeciales & proprios eccleſię romanę filios vos recipim⁹ dictos fratres exemptos non intelligi, &ipſos ex illo in proprios eiuſdem eccleſiæ filios fuiſſe receptos quod ab alio quam a Romano Pon.vel legato ab eius latere deſtinato interdici vel excommunicari a quoquam non valeant declaramus. ¶ Illum locum deſertum in pręmiſſis intellligimus qui nõ habitat⁹penitus neque cultus fuerit,vel vltra memoriam hominum ſecũdum indulgentiam Lucij eſt ſub ſarracenorum poteſtate detentus,cenſentes eccleſias in talib⁹ deſertis locis a fratribus ipſis cõſtructas,ſeu etiã conſtruendas in eo plena libertate gaudere, vt ſecundum indulgentiam Lucij nihil ab ipſis legis dioceſanę nomine valeat per epiſcopos exigi,quæ(ſecundum priuilegium Alexan.) non poſſunt interdicto ſeu excommunicationi ſupponi,quas in locis huiuſmodi dicti fratres habeant poteſtatem (petita a ſede apoſto. licentia) conſtruendi,eaſque cum ſuis plebibus per ſuos clericos idoneos gubernent, quę ratione plebiũ examinandi epiſcopis præſententur, vt ab eis curam recipiant animarum cum plebes epiſcopis ſint ſubiectę. ¶ Cęterum dicti fratres decimas de laboribus & noualibus ſuis quos proprijs manibus aut ſumptibus excolunt aut alijs bonis ſibi a deo pręſtitis, conuentibus clericorum ordinis ſui (a quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate perſoluant, ſalua moderatione cõcilij generalis.In alijs eorum poſſeſſionibus iure communi ſeu quolibet alio eccleſijs parrochialib⁹ & dioceſano epiſcopo reſeruato. ¶ Per declarationem autem huiuſmodi nolumus defenſionibus alijs ſeu iuribus partium derogari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 In habentibus ſimbolum vel conuentionem / facilior eſt tranſitus.
2 Papa eſt ſupra ius.
3 Actuũ ſuper vno actu non obeſt in alijs cauſis vel ſpeciebus.
4 Leges frequenti iudiciorum vſu ⁊ longa conſuetudine ꝓbantur:ſicut per diſſuetudinem iura abierunt.
5 Subditus non poteſt contra epiſcopum propriam libertatem preſcribere:bene tamen libertatem alterius/⁊ etiã proprij epiſcopi.
6 Quando vtraq; pars probat intentionem ſuam/iudex habet facere vt hic.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Benignior opinio eſt ſequenda.
2 Priuilegium dicitur lex priuata/⁊ non communis.
3 Reſcriptum dicitur vt hic.
4 In dubio conceſſio facta a principe/intelligitur ſine preiudicio tertij.
5 Verba potius debent impropriari / q̃ ꝙ tertio preiudiciũ inferatur/etiam ſi agatur de iure ad rem.
6 Sine cauſa quis iure ſuo non debet priuari.
7 Priuilegiati ſub diſpoſitione que gñaliter loquitur includuntur.
8 In minus differentibus eſt facilior tranſitus de vno ad aliud.
9 Iura ciuilia ſecundũ leges/⁊ iura canonica ſecundũ canones debẽt interpretari.
Verbum ſacrilegium/ſecundũ que iura debeat interpretari/vide hic.
Statutum poti⁹ recipit declarationem ab alio ſtatuto/ q̃ a iure communi.
10 Monachi preponuntur parochialibus/vt hic.
11 Principes obligantur ex ſuo contractu ſicut priuati.
12 Poſſeſſio probatur vt hic dicitur.
13 Ex poſſeſſione de preſenti/preſumitur in preteritũ.
14 Apparere debet de iure vendentis / etiam quo ad acquiſitionem poſſeſſionis.
15 Quando ius eſt vſitatũ non excuſat/ſecus ſi ſit inuſitatũ.
16 Lex debet conuenire loco ⁊ conſuetudini patrie.
17 Lex debet ſcribi ſecundum idioma populi cui dirigitur.
18 Lex ⁊ conſtitutio ſemper habent quandam implicitã conditionem.
19 Lex vt liget debet recipi ⁊ approbari vt hic.
20 Statutum ante receptionem/nullas vires habet.

21 Quis non potest esse subditus/⁊ non subditus.
Eadem res/prout,eadē ratio:iure diuerso nō debet cēseri
22 A cōmuni opinione aliquādo receditur.
23 Doctores sepe imitantur aues.

VEniens,⁊.ij.Questio vertebatur inter epm Tiberiaden.ex pte vna: ⁊ fratres domus militie ⁊ hospitalis scti Joannis hierosolimitani ex parte altera: super diuersis articulis inter cetera fratres ostēderūt duo priuilegia/ vnū Alex.⁊ aliud Lucij:⁊ primū interpretat.j.R.⁊ ſm hoc hec decreta.habet quatuor partes. Primo ponit factū. Secundo decidit religiosos ptendentes non esse exemptos ex iuribus priuilegij exhibiti: declarādo quid clausula dicti priuilegij allegati opet ibi [per illa] ⁊ in.§.[⁊ ipsos] Tertio diffinit ipsos religiosos certa capitula seu articulos exemptionis habere/ vt in.§. [illum] ⁊ in.§.[censentes] ⁊.§.[ceter] Quarto decidit in alijs p epo ⁊ ecclesijs parrochialibꝰ sup alijs defensionibus ⁊ iuribꝰ partiū cōseruādis ptestādo in.§.in alijs[priuilegij] Alex.nobis ostēsi/⁊ ad defensionem fratrū exhibiti: ⁊ que erāt hec verba sequitur [in speciales] ⁊c. vsq3 ibi [vos recipimus] sed nos papa vos fratres per que dicebant se exemptos esse [declaramus] quod est j.[dictos fratres] sc3 domus militie templi / ⁊ sancti Joannis hierosolimitani[nō intelligi].s̄.hoc lib. de priuile. si papa.§.similiter[ex illo].i.ratione illa sine consideratione:vel quasi dicat hoc est vtilitas ⁊ mens verbo[qd ab alio ⁊c.[latere destinato] quis sit iste ⁊ quibus priuilegijs p ceteris gaudeat no.s̄.hoc lib.de off.leg.c.officij.[nō valeāt].s̄.hoc lib.de priui.c.volētes.§.in eos [hoim] hec clausula determinare potest clausulam precedētē ⁊ sequētem:quasi dicat si esset memoria ꝙ locus cultus fuisset:q̄uis semp fuerit in potestate sarracenorum/non habet locum ꝙ hic dicitur.

¶ Itē si nunq3 cultus fuerit/tamē est memoria ꝙ semper christiani tenuerūt:similiter nō habet locū. Ergo necesse est ꝙ non possit probari nunq3 cultus / vel sub potestate xpianorū fuerit ad hoc locum habet istud priuilegiū:quia hec sunt connexa.s̄.de appella.inquisitioni.potest etiā determinare sequentem clausulam tantum:quasi dicat nō extat memoria ꝙ fuerit sub potestate christiano/ q̄uis cultus fuerit a sarracenis / vltima expositio benignior [a] est respectu priuilegij.s̄.de priuileg.in his.Sed prima iustior:cum per hoc priuilegiū preiudiciū,[b] fiat[cōstruendas] petita tamen licentia a sede apostolica: vt.j.ver.quas in locis[plena] que ad legē diocesanam vt sequit[;diocesane] nō iurisditionis:q2 due sunt leges:vt no.s̄.de offi.ordi. c. dilectus[exigi] ⁊ hoc est primum quod operat priuilegiū hoc[que] sc3 ecclesie[secundū] ⁊c.quo ad loca ⁊ ciues inibi habitātes[interdicto]quo ad loca vel psonas[excōicari]quo ad psonas tm̄:vt no.s̄. hoc lib de sentē.excōi . c .j. §.⁊ hec eadē[supponi] ⁊ hoc est ſm/quod opatur priuilegiū [quas] scil3 ecclesias[potestatem] ⁊ hoc est tertium quod operatur priuilegium:alias cōtra de ɔsecra . distic. j.nemo.⁊ in auten.vt nullus fabri.ora.do.col.v.[petita] q̄ non negabit sicut.s̄.hoc lib.de cēsi.romana.§.ꝙ si forsan ⁊.§.ꝙ si vero [p suos clericos] ⁊ hoc est quartū qd operat priuilegiū/alias ɔtra.s̄.de insti.ad decorē.⁊ de stat. regu. qd dei timorē[idoneos]alias nō debēt recipi : sed poterunt ecclesie(cū exempte nō sint)p epos de alijs clericis idoneis ordinari.s̄.de supp. negl. pla.c.ij.[epis] sc3 diocesanis[ab eis].s.epis:sic.s̄.de priuileg.cū⁊plantare.§.in ecclesijs.s̄.de pben.c.de monachis[plebes] que nō exēpte pbantur/etiā si ecclesie essent exempte [excolūt] de his non tenent dare decimas/ideo videntur in hoc grauari.s̄. de deci.ex parte prima sed statim releuant in alio iuxta regulam.s̄.de parroch.c.j.⁊.ff.de iureiur.l.eū qui in prin.[⁊ alijs bonis] vndecunq3 pueniant: dummodo sint licite acquisita.s̄.de deci.ex transmissa[psoluant] sed in quo sunt [c] isti fratres in hoc priuilegiati [c] si debitum epi vel ecclesie parrochiali(de iure cōmuni.s̄.de deci.qm̄ ⁊.c.dudum,⁊ c.cum in tua.s̄.de p̄scrip.de quarta.s̄.de offi.ordi.c.ɔquerenti)soluāt alij:dico ꝙ imo:q2 saltē epo nō soluūt/vel ecclesie parrochiali:⁊ quia minus est soluere ɔuentibꝰ sui ordinis q2 * in habētibꝰ simbolū vel ɔueniētiā facilior [d] est trāsitus.arg.s̄.de testa.c.requisisti.§.secus aūt est.

¶ Sunt etiā priuilegiati in eo/ꝙ quartā vel tertiā iure sic debitam vi dictis iuribus:etiam dictis conuentibus:non exsoluunt[generalis] . supra de deci.nuper [possessionibus].s. post concilium acquisitis / ⁊ quas ab alijs colendas recipiunt/⁊ sic eorum sunt quo ad fructus : vel quas alijs tradūt colēdas. Nam ⁊ de talibus ecclesijs parrochialibus decime sunt p̄stande.s̄.de deci.dilecti:⁊.c. licet ⁊.ff.de excu.tuto.l.fina[vel alijs] de quibus magni redditus pueniunt/q̄uis noualia sint:ita quod ecclijs parrochialibus(nisi decimas perciperent)graue p̄iudiciū generaret.s̄.eo.qd per nouale[vel alijs] sc3 quas parrochiani possidēt que ⁊ ipso sunt quo ad maius dominium[iure cōmuni] vt.s̄.no.[ecclesijs] parrochialibꝰ [e] [⁊ diocesano] epo sic.s̄.de testa.c.fi.⁊.c.officij [defensionibus].i.p̄scriptione seu exceptionibus[iuribus].s.cōibus vel specialibꝰ puta priuilegijs vel ɔsuetudinibꝰ.s̄.de exces.prela.accidētibus.s̄.hoc lib.de priuileg.c.volētes/in fine.

¶ Sed videt ꝙ hec stare nō possint/siue agatur de defensionibus seu iuribꝰ post sententiam acq̄sitis q̄ non ledunt per iudicatum.supra de exceptio.capit . aduersario. ff. de exceptio.rei iudica.l.⁊ an eadem.§.cum partem ⁊.l.si rem meā:⁊.l.sequē.quod concedo nec etiā hoc stare videt de defensionibus ⁊ iuribꝰ cōpetētibꝰ tp̄e iudicati omissis.C. de transactio.sub p̄textu.j.C de re iudica.sub specie.C.senten.rescindi nō posse.l.ij.in fine.s̄.de re iudi . inter monasterium:⁊ cap.seq.

¶ Sol.iura ⁊ defensiones predicta:iure priuato inspecto/ sunt sublata vt in ɔtrarijs secus iure publico inspecto/et ex causa protestationis hic defensiones ⁊ iura omissa ɔseruantis:arg.ff.de re iudica.impuberes .⁊ dico hic solā ptestationē esse iuris omissi conseruatiuā. Nā papa * qui est 2 supra [f] ius.s̄.de concessio.p̄bē.proposuit sentētie quā tradit seu dat partibꝰ:legē quā vult imponit.arg.ff. de solu. l.j.j.R.⁊.C. eo.titu.l.j.

¶ Uel dic ꝙ hec protestatio nō est hic iuris cōseruatiua sed declaratiua/⁊ hos effectus ⁊ alios habet protestatio: vt.j.titu.primo.in generali.

3 ¶ Unde distinguo:refert * aut est actum sup certo caplo vt hic ⁊ tunc nō obest in alijs causis vel speciebꝰ argu.C. de transac.l.si de certa:⁊ no.s̄.de transactio.c.j.bene tamē obest in alijs probationibus;vt iure cōi videātur excluse vt.d.decreta.inter monasteriū ⁊ alijs iuribus allegatis

¶ Si vero agatur in genere personali actione / vel reali: tunc absolutio obest in omnibꝰ tā causis q̄3 probationibus quia ius suum quodcunq3 ⁊ vndecunq3 videtur in iudicium deduxisse .ff.de exceptio .rei iudica.l.⁊ an eadem.§. attamen in rē.C.de anna.exceptio.l.fi.s̄.hoc lib. de re iudica.abbate. ¶ Sed quero quid incūbit episcopo ⁊ religiosis in hoc casu probare. Solu.eps videre debet diligēter [g] [h] si ius cōmune(quod est pro eo possessione s vsu h vel con- 4 suetudine)iuuetur. Nā * leges firmātur iudiciorū vsu et longa consuetudine probantur/sicut per dissuetudinē iura abierunt.C.de veteri iure enucle.l.j.§.sed si que leges. iiij.distin.§.leges.⁊.§.et si legibꝰ;debet etiam circūspecte videre si priuilegiū inductum abrogat ius cōmune:vel derogat eidem/⁊ hec differunt.ff.eo.tit.derogatur.⁊ hoc capitulo distinguitur. Nā priuilegiū hic productū ius ɔmune prorsus non tollit:sed eidem derogat/certos articulos exemptionis declarans. ¶ Uideat etiam si priuilegium sit prescriptum.s̄.de priui.c.si de terra.⁊.c.accedentibus. Et si pars religiosorum vult se iuuare priuilegio/ sicut titulo dante causam prescribendi/sicut requiritur quando cōsuetudine impugnatur ius cōmune.s̄.hoc lib.de prescrip.c.j. Et religiosus vult excedere metas priuilegij. In excessu rite repellitur. ¶ Uerbi gratia/religiosus allegat priuilegium de libera sepultura:in qua poni semper cōsueuit salua canonica legitima illarum ecclesiarum a quibus corpora assumuntur: vt.s̄.de sepult.c.certificari.si iste se velit iuuare contra canonicam legitimā prescriptione vel consuetudine:quia malam fidem habet in quod excedit/nō p̄scribit.j.de prescrip.veniens.j.tit.proxi.c.ij. ¶ Uideat etiam si priuilegium expresse nō tollit ius commune/⁊ si in alijs possit saluari/et si graue preiudicium affert:q2 tūc nō tollit.arg.C.de appella.l.precipimus.in fi.s̄.de priuileg. pastoralis.⁊.c.in his.⁊.s̄.de decimis.c.suggestum . ¶ Pars etiam religiosorum videat diligenter priuilegiū / etiam si iuuetur consuetudine que quandoq3 interpretatur priuilegium.s̄.de consuetu.c.cum dilectus. Et si priuilegium iuuetur [i] consuetudine firmante priuilegium: vt nota.s̄.de prescrip.veniens.quia tunc prescribitur contra ius ɔmune.s̄.de rescrip.auditis. Nā * licet subditus contra ipsam propriam libertatem prescribere non possit: [k] potest tamē prescribere libertatem alterius/⁊ etiā proprij episcopi: vt 5 d.c.auditis.⁊.c.non liceat.⁊ de quarta. ¶ Sed * quid si vtraq3 pars videatur probasse de intentione sua:dic iudi-

cē ɔsiderare q̄ pars rationes efficaciores adducit/ ⁊ cui⁹ partis testes dicūt ea q̄bus potius lux veritatis assistit 1 vt. s̄. de re iudic. suborta: ⁊. s̄. de testib. in nostra inst. de cō tra. empt. ⁊ vend. §. diuerse. ix. distin. ego. sunt ⁊ alia cōside rāda q̄ habentur. ff. de testi. l. iij. p̄sertim. §. eiusdem. Joan. Mona. Cardi.

1 a Benignior. io sequēda. l. sēp. ff. de reg. iur. Jas. i cō. cvj. col. ij. ꝓponit: vol. iiij. idē i cō. viij col. iiij. volu. iij. ꝓ ista infante. ⁊ con. lxxx. col. penul. com munitas: vol. iij. Probus.

b ¶ Preiudiciū fiat. Istud est quasi de natura priuilegij cū 2 * priuilegiū dicat lex priuata ⁊ nō cōis. c. priuilegia. iij. distin. ⁊ sic priuilegiū dicitur qn̄ aliquid scribit contra ius 3 cōmune per principem. ¶ Rescriptū * vero ꝓprie dicitur qn̄ scribitur ad obseruationē iuris vt qn̄ ɔmittit ꝙ fiat ius l. falso: vbi Bal. C. de diuer. rescrip. Bar. in. l. fi. ff. de cōstit. princi. ¶ Et ideo qn̄ in rescripto ɔceditur aliquid qđ sit cō tra ius cōe mutat nomē rescripti. glo. in ver. noscat. in. c. j. de ɔstitu. hoc lib. ¶ Pro intēto Jo. mo. hic facit theorica 4 trita in iure ꝙ ɔcessio facta * a principe/ in dubio semp in telligit absq; p̄iudicio tertij. c. sup eo. vbi panor. ⁊ alij. s̄. de offi. delega. l. ij. §. merito ⁊. §. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico: ⁊. c. ex tuarum. s̄. de autoritate ⁊ vsu pallij. c. q̄uis de rescrip. hoc lib. no. Bal. in. l. j. col. j. ff. de constitu. 5 princi. ¶ Ex quo infert ꝙ verba * poti⁹ debēt impropriari q̄ ꝙ tertio p̄iudiciū inferatur. Bal. ⁊. Car. in. d. c. sup eo ꝑ illū tex. etiā si agatur de iure ad rē: nō videt per superiorē iuri tertij derogari. Panor. in. c. in nostra: in. iij. not. s̄. de rescrip. Do. in. c. si motu ꝓprio. s̄. de p̄bē. ⁊ in. c. q̄ sit. de electio. hoc lib. qđ firmat in con. cxix. col. fi. ver. ex p̄missis remanet qđ exorditur sup primo q̄sito. Bal. in. l. si ɔstante C. de dona. ante nup. facit tex. in. l. ij. in fi. ff. de nata. resti.

6 ¶ Pro p̄missis videtur vrgere qđ iure citat/ q̄ * sine causa nō debet q̄s iure suo priuari. c. satis ꝑuersum. lvj. distin. ⁊. c. iniūctū. xvj. q. vlti. facit tex. in. l. sancim⁹. C. de penis: et in. c. q̄siuit. s̄. de his que fiunt a maio. parte capi. Probus.

c 7 ¶ Priuilegiati. Qui * sub dispositione que generaliter loquit includūtur. l. in fraudē. §. fi. in. fi. ff. de testa. milita. ⁊ ibi Bal. Deci. con. cccj. nu. v. in causa q̄ ferrarie. Probus.

d ¶ Facilior est. Jo. and. in. c. ei cui: col. ij. s̄. de p̄ben. hoc lib. 8 ait ꝙ * in minus differentib⁹ est facilior trāsitus de vno ad aliud. Do. ibi: col. j. vide Deci. cō. clj. ꝓpe finē/ maximi ponderis est/ vbi ꝓ hoc allegat. §. item per acceptilationē insti. quib. mod. tolli. obliga. l. in rem. §. quecūq;. ff. de rei vē dica. ⁊. c. cum ab apostolica. s̄. de his q̄ fiunt a prela. idem citat ip̄e Deci. con. clviij. circa mediū qđ incipit ⁊ pro tenui facultate mea ac tp̄is angustia. Petr. de Ancha. con. ccccxxij. in fi. viso pūcto/ allegat. l. sed cū patrono. ff. de cō tratab. ⁊. l. an inutilis. ff. de accep.

¶ Istud dictum Jo. mo. (qđ est) philosophi. Deci. vbi. s̄. 9 Prime inducit ad hoc ꝙ * iura ciuilia ꝓm leges/ ⁊ iura canonica/ ꝓm canōes debēt iterp̄tari: bn̄ facit ꝙ no. Bal. in. l. si nondū. C. de furt. circa finē ver. sed dubitatur. vbi dicit ꝙ si statutū facit mentionē de sacrilegio intelligit de sacrilegio/ ꝓut accipitur de iure ciuili/ q̄ statuta ciuitatis sunt de iure ciuili: sed si esset ɔstitutio ep̄i intelligeret ꝓm ius canonicum: hinc Bal. in. c. cum venissent: nu. ij. supra de eo qui. mit. in posse. dicit ꝙ si rex anglie facit mētionem de iure: intelligitur de suo iure regio.

¶ In ꝓposito vide eundē Deciū con. cccj. nu. x. in causa q̄ ferrarie/ vbi dicit ꝙ poti⁹ statutū recipit declarationē ab alio statuto q̄ a iure cōi. q̄ in habentibus symbolū ⁊c. qđ firmat: con. ccclxxij. sub nu. ix. visis ⁊ diligēter/ pro hoc allegat. l. filiab⁹ in princi. de lega. prio. l. verū. ff. de petit. hered. ⁊ Signo. de homedeis in consi. xxvj. colū. ij. quod inducit ad ɔprobationē/ an donatio facta ecclesie ꝑ cōstantinū imperatorē sit valida/ qđ examinat ibi perpulchre: vt videre licet. Probus.

e 10 ¶ Parrochialib⁹. Ad quas * monachi soli preponi nō debent de iure cōi sed cū dispēsatione episcopi/ ⁊ cum licētia abbatis: suadente necessitate vel vtilitate: no. Alex. con. cj. col. penul. circa primū vol. vj. Probus.

f ¶ Supra ius. ꝙ licet papa ⁊ alius princeps nō recogno 11 scens supiorē sit supra ius: tn̄ * suis pactis obligant/ iuribus vulgatis: hinc Bal. in. c. j. de natu. feud. dicit ꝙ licet deus subegerit imperatori leges/ ⁊ pape canones: nō tn̄ sibi subegit obligationes ⁊ ɔtract⁹ vnde obligatur princeps instar priuati: ⁊ arguit ibi contra celestinum qui de mane vni conferebat gratiam ⁊ de sero auferebat/ ⁊ alteri cōferebat: vnde cardinales licet scirent ꝙ renunciaret per fatuitatem papatui: tamē q̄ erat vnum pecus libenter acceptauerunt refutationem ⁊ creuerunt Boni. viij. cōpilarem hui⁹ libri qui ꝓm emulos ⁊ maliuolos ac detractores depingitur vulpis in introitu/ leo in accubitu/ ⁊ canis in occasu suo. dixi supra in prohe. in verb. vocatus est bonifacius. Probus.

12 g ¶ Possessione. Que probat * probatis tēpoꝝ extremitatibus/ nec est necesse probare mediū Bar. in. l. celsus. ff. de vsucap. Canoni. in. c. causam. s̄. de proba. qđ refert ⁊ sequitur Maria. Sozi. con. lxxxix. col. pen. in causa agitata/ vbi 13 subdit in proposito ꝙ * ex possessione de presenti: presumitur in preteritum si cū de possessione de presenti concurrit aliqua legitima ratio vel presumptio/ per quā possumus arguere ꝙ etiam in preteritū possederim ⁊ tunc presumor possedisse/ etiam in preteritum: ita no. Saly. in. l. ex persona. C. de proba.

¶ Et dic ꝙ hec possessio nō debet fundari super titulo de quo nō ɔstat/ ꝑ ea que no. Alex. con. cviij. col. j. viso proces 14 su: vol. vj. vbi dicit ꝙ * nisi appareat de iure vēdentis/ titulus acquisitus nihil iuris tribuit/ etiā quo ad acquisitionē possessionis ⁊ cause prescribēdi propter incertitudinē Bar. ⁊ alij. in. l. si sic. §. j. in fine de lega. j. per. l. legaui. ff. de liber. lega. ⁊. l. iij. §. incertū. ff. de acquir. posses. probatur in l. quod si in vēditione. cū. l. seq. ff. de heredi. vel actio. vendita vbi Bal. Probus.

h 15 ¶ Usu. Dic ꝙ qn̄ * ius est vsitatum nō excusat regulariter: secus si sit inusitatū. Guil. de mōte lauduno in. c. ignorātia. j. de reg. iur. qđ ibi extēdit procedere etiā qn̄ ius est obfuscatū ⁊ obnubilatum proper diuersas opiniones vt in materia. l. gallus. ista est doctrina Jo. mo. ibi cuius verba tacet ipse Guiller.

16 ¶ Preterea dic in proposito/ ꝙ non est verissimile principem subditos velle ligare/ ex quo sua lex eorum moribus ⁊ vsu nō approbat: ratio potest reddi q̄ * lex cōuenire debet loco/ ⁊ patrie consuetudini: glo. in. c. si quis virorum. xxx. distin. vbi dicit ꝙ transmōtani nō cogūtur vti affibulatis vestibus/ vt Itali: non obstante noua constitutione de vita ⁊ hone. cleri. c. vt clerici. q̄ lex debet conuenire 17 consuetudini. c. erit. 4. distin. ¶ Hinc est ꝙ lex * alicui dirigenda populo/ scribi debet secundum idioma illius populi: vt ibi clare intelligi possit: ⁊ intellecta acceptari aut respui. Roma. in. l. j. §. fin. ff. de verb. oblig. facit. l. sed si pupillus. §. de quo palam: ibi puto fieri secundum loci conditionem. ff. de insti. actio. de hoc vide que latissime dicit Fely. 18 in rub. de consti. nu. vij. ⁊. viij. ¶ Pro intento dic * legem siue vnam quāq; constitutionem habere quādam tacitam ⁊ implicitam conditionem: videlicet si moribus subditorū conueniat: ⁊ per eos recipiatur/ aut eorum vsu tacite acceptetur ⁊ approbetur: ratione cuius lex noua priusq̄ ligat publicatur: tūc a subditis recipiatur vel repellatur. in auten. vt not. fact. constitu. colla. v. doct. in. c. fina. s̄. de constitu. ¶ Hinc Aureli. Augu. in lib. de vera religione. leges 19 inquit: instituuntur * cum promulgantur: firmantur cum moribus vtētium approbātur: tex. in. l. de quibus. ibi nam ip̄e leges nulla alia ex causa nos tenēt q̄ ꝙ iudicio populi recepte sunt: ⁊ in. l. j. ff. de legib. vbi ad esse legis/ scilicet vt vim firmam habeat requiritur reipublice. i. populi subditi cōmunis sponsio ⁊ approbatio/ vnde principes astuti eam ob rem cum leges condere volunt: vt populi consensum habeant de singulis regni partibus proceres a populo exquirunt ⁊ conuocant: quorum consilio leges faciunt ⁊ promulgant/ facit tex. in. §. senatusconsultum. ibi: equū visum est senatum vice populi consuli. instit. de iure natu. gēti. ⁊ ciuili. ¶ Pro premissis habeo quod legit de Licurgo Lacedemoniorum principe sapientissimo: qui leges subditos donec recepte fuerint non ligare discrete cognoscēs cū leges aliquas iustissimas editas Lacedemonijs tradidisset: eosq; difficiles ad acceptādas eas obseruandasq; cognouisset/ finxit se deū Apollinem super earum iustitia aut iniustitia consulturum/ dūmodo vsq; ad eius redditū subditi eas seruare iurarent prout fecerunt: quo facto vt leges illas faceret eternas ad Apollinem profectus exulare/ in patriamq; suam ac regnum nūquam redire maluit ⁊ ne eo mortuo ossa sua in patriam ad violationem iustissimarum legum quasi ipse redijsset reportarētur: illa in mari proijci iussit: ⁊ sic non redeundo subditos leges perpe

tuo seruare ligauit qui alias ligati nõ fuissent/nec eas acceptassent: sed eas forte repulissent.

¶ Facit & vlterius q2 lex etiã a subditis recepta de ꝯsuetudine & vsu contrario abrogari põt: tex. in prohe. insti. et in. §. ex non scripto ver. ea vero. inst. de iure natur. multo fortius pñt non recipi & respui ab initio/& ea de causa licet ecclesia orientalis canones de ꝯtinentia clericoꝝ nõ receperit: tñ ꝓpter hoc nõ incidit in heresim. testãtur Domi. & Prepo. in. c. de libellis: in fine. xx. dist.

¶ In proposito habemus regulã ꝙ illud qđ lege cauetur si nõ est ꝯsuetudine receptũ & omittatur/non vitiat. glo. in l. rem nõ nouã. vbi Jason. post alios. C. de iudic. & in. d. l. de quibus: col. viij. ff. de legib. vltra que habeo: glo. ij. in fi. in c. j. de treuga & pace: quã scribentes ibi maxime Antho. Card. & Jo. de imola reputant singularẽ ad hoc propositum/ꝙ * statutum anteq̃ sit receptum in obseruantiã vel moribus approbatum/nullas vires haber.

¶ Hic Bal. in. c. fi. nu. xix. s̃. de ꝯsuet. dicit ꝙ iura cõia q̃ de ꝯsuetudine nõ seruãtur pro nullis habẽtur. no. in. l. ij. C. de iure do. impe. iuxta illud/l. cauetur: sed ꝯsuetudine nõ habet: vide Alex. in. l. cum ꝓlatis ad finẽ. ff. de re iudi. Prob⁹

¶ Juuetur. Uide Maria. Sozi. cõ. xxxviij. col. iiij. ver. preterea pro decisione. Probus.

¶ Non possit. Uex est prescriptionẽ subditi nõ procedere per subditum remanentẽ subditum: q2 alias resultaret quedã implicatio ꝯtradictiõis: scz ꝙ * esset subditus/et nõ subditus/ꝯtra. l. iudicate. ff. de exceptio. rei iudi. facit. l. eum q̃ edes. ff. de vsucap. itẽ eadẽ res nõ debet diuerso iure censeri prout dicimus in eadẽ oratione Roma. consi. fi. nu. xij. ¶ Intentum ꝯprobo rationibus: proprietatis dñs nõ potest rei fructuarie (etiã vsufructuario ꝯsẽtiẽte) seruitutẽ imponere verũ est vsufructu illeso manente q2 per hoc perit. l. sed & si quid. §. vlti. ff. de vsufru.

¶ Item ꝑtorie stipulationi nihil põt addijci vex est ea manẽte ꝑtoria: q2 per adiectionẽ fit ꝯuẽtionalis. l. in ꝯuentionalib⁹. ff. de ver. obliga. ꝓ hec et alia intẽtũ firmat Oldra. consi. clxxij. nu. v. q2 omnes fere obiect⁹. Probus.

¶ Assistit. Uide Jo. mo. in. c. j. s̃. de ꝯstitu. et ibi late dixi qb⁹ adde ꝙ a cõi etiam * opinione receditur/qñ mulieribus rationibus ꝯuincitur. Jo. and. Panor. et post eos et alios Deci. in. c. j. s̃. de ꝯstitu. qđ firmat idem Deci. consil. clxxvj. sub nu. v. viso themate/et consi. cccclvj. nu. ix. con sului alias/ꝓbat tex. in. l. j. §. sed neq̃ ex multitudine. C. de vete. iure enuc. et. c. appellamus. s̃. de fer. Ratio: dicit idẽ Dec. con. cccclj. in fi. in casu de quo Perusij: q2 * sepenumero ꝯtingit ꝙ doctores nostri imitãtur aues/que qñ vna volat alie sequuntur. et con. ccccxciiij. in fi. qđ supra/et consilio. ccccxcix. nu. xij. in causa q̃ Parpiniani. Probus.

¶ Nicolaus Quartus. Cap. ij.

Constitutionem felicis recordationis gregorij pape prædecessoris nostri editã in cõcilio lugdunẽsi vt si forte inter cętera quæ obijciuntur electo aut postulato seu alias ꝓmouendo ad aliquam dignitatem euidentem scientię vel aliũ personę defectum opponi cõtingat de illo primitus cognoscatur, & si opponentẽ inuentũ fuerit destitui veritate ac causę illius prosecutione totaliter sit exclusus & alias puniatur ac si in obiectorum probatione omnium defecisset in illo qui manifestum, defectum in visu, auditu & alijs corporis sensibus, necnon & in memoria & etiam intellectu opponit electo locũ habere ac quo ad intentionẽ constitutionis ipsius manifestum & euidens idem supponere declaramus. ¶ Cęterum canonicos cuiusuis ecclesiæ qui statutum fecerunt solenniter & iuramento firmauerunt quod ecclesiam suam & se ipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderẽt vsque ad ius vel sententiam quãtum possent ad iudicium domini papę vel specialis mandati eiusdem, & quod cõmunibus expensis ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadẽ defensio fieret, & quod quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesię defensionem huiusmodi & oppositionem vellet prædicto modo subire, alij canonici nõ possent nec deberent recipere in canonicum/nec habere pro canonico in capitulo vel extra capitulum impetrantem, conspiratores & coniuratores contra sanctam romanam ecclesiam ac libertatem, obedientiam, & autoritatem ipsius decernimus, & eosdẽ tanquam conspiratores ac coniuratores secundum sanctiones canonicas puniendos. ¶ Statutũ quoque ipsũ (quod capitulo prelibato & singulis eius ꝑsonis libertatẽ obediẽtiã eidẽ ecclesię Romanę debitã exhibendi saltem vsque ad sententiã & põtificũ Romanorum iudicium seu speciale mãdatum liquido interdicit promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens cõtra legitimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat, iniustam litem mouere cõpellit, iniquę controuersię seu liti cedendo, bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet & adigit ad peccandum) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & autoritatem sedis aposto. manifeste ac alias detestabile prorsusque illicitum reputamus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1. Manifestum idem est ꝙ clarum/apertum/seu certũ.
2. Euidens dicitur valde videns/vel extra.
3. Certum dicitur dupliciter/vt hic.
4. Paria sunt quod aliquid sit certum/vel leuiter possit fieri certum.

Constitutionem. hec decre. habet tria dicta. Primo quo ad casum decr. si forte manifestum & euidẽs idẽ supponere declaratur. Secundo in. §. [ceterũ] statutarij statuti ibidem expressi discernuntur tanq̃ conspiratores & coniuratores puniendi. Tertio. §. [statutum] dictum statutum ex multis capitibus detestabile ac illicitũ reputatur [Lugdunen.] s̃. hoc lib. de elec. si forte [fecisset] hucusq̃ sunt verba declarationis presentis constitutionis/ꝙ habetur idem manifestum

1 ꝛ euidens: ꝛ hoc liquet ex vi nominis / vel manifestum * idem est quod clarum apertum / seu certũ. s. de peniten. ꝛ remissio. c. j. ꝛ hoc ꝓbatur ex eius ꝯtrario: arg. s. de coha. cler. ꝛ mulier. vestra.

2 ¶ Item * euidẽs valde videns / vel extra ꝛ hoc est clarum seu apertum de accusatio. c. euidentia. ff. de edili. edicto queritur. §. si nominatim.

¶ Sed quomõ potest dici defectus scientie euidens vel manifestus. 3 ¶ Solu. certum * dicitur dupliciter / aut q̄ ex se apparet: quod / quale / quantum / aut nomine proprio: aut aliã demonstratione. ff. si cer. peta. certum.

¶ Dicitur etiam certum esse promissum dum petitur vnũ quod in horreo est / quod ex apertiõe horrei potest fieri certum: vt. ff. de ver. obliga. vbi autem non apparet. §. sed qui vnam. Sic si compellatur homo loqui scietur q̄d est in horreo cordis reconditum.

4 ¶ Sunt * ergo paria quod aliquid sit certũ: vel leuiter certum. arg. ff. de dã. infecto dãni. §. Sabini. C. de adulter. ꝙuis fieri possit [puniendos] quoꝝ pena habet. xj. q. j. cõiurationum. cũ trib⁹. c. sequẽtib⁹ / ꝛ. iij. q. iiij. conspiratores [sanctiones]. C. de fruct. ꝛ liti. expẽ. l. nõ ignoret. ff. de peti. hered. illud. ff. de lega. ij. l. qui solidũ. §. etiã. ꝛ. ff. de aliena. iud. mutan. cã facta. l. j. j. ꝶ. ꝛ quasi ꝑ totũ [lites]. ff. de aliena. iud. muta. cã fac. l. item si res. in fine [ꝓhibet] quod reprobat. ff. de admi. tuto. l. quotiens. §. sicut [ad peccãdũ] ob hoc nõ valet. ff. de pact. dota. obuenire. Io. Mo. Car.

¶ Nicolaus Quartus. Cap. iij.

EXijt qui seminat seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste. s. humanitatis indutus dei fili⁹ Iesus christus verbum euãgelicũ saturus in singulos probos & reprobos insipiẽtes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terra semen suum doctrinam euangelicam sine delectu dispersit in omnes qui omnia tracturus ad se omnes saluare venerat, qui tandem seipsum deo patri pro salute omnium in redemptionis humanę prætium immolauit. Licet autem hoc semẽ in singulos communicatiua dei charitate dispersum alius ceciderit secus viam, super corda scilicet dęmonum suggestionibus peruia, aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata, aliud inter spinas, corda scilicet hominũ diuitiarum sollicitudinibus lacerata. Et ideo vnum prauis effectibus conculcatum, aliud aridum, quia gratię carebat humore, reliquum vero legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mite cor & docile terra bona suscepit, hoc est minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum christi confessorem Franciscũ radicata religio qui ex illo vero semine germinãs germẽ illud per regulam sparsit in filios, quos sibi & deo ꝑ suum ministerium in obseruatione euãgelij generauit. Isti sunt filij qui docente Iacobo verbum ęternum dei filium insitum humanę naturę in orto virginalis vteri potens saluare animas in mansuetudine susceperũt. Hi sunt illi⁹ sctẽ regulę professores quę euangelico fundatur eloquio, vitę christi roboratur exemplo, fundatoris militantis ecclesię apostolorũ eius sermonibus actibusque firmatur.

¶ Hęc est apud deum & patrem munda & immaculata religio, quę descendens a patre luminum per eius filium exemplariter & verbaliter apostolis tradita, & deinde per spiritũ sanctum beato francisco & eum sequentibus inspirata, totius in se quasi continet testimoniũ trinitatis. Hęc est cui (attestante paulo apostolo) nemo decętero debet esse molestus quam christus stigmatibus sup passionis confirmauit, volens institutionem ipsius passionis sug signis notabiliter insigniri.

¶ Sed nec si contra fratres ipsos minores & regulam, hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens supseminare zizaniã interdum ęmulatores agitatos inuidia, iracundia & indiscreta inscitia concitauit mordentes fratres & eorum regulã quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutarib⁹ institutam, apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos põtifices approbatã, & etiam per sed. aposto. confirmatam tot diuinis testimonijs cõmunitã, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris in obseruãtia huius regulæ agẽtibus & finientib⁹ dies suos, quorum nõnullos sanctorum cathalogo sedes eadem ex eorum vita & miraculis fecit asscribi.

¶ Ac nouissime quasi diebus istis per pię memoriæ, Gregorium papam nonum prędecessorem nostrum approbatã esse, & ex euidenti vtilitate quam de ipsa consequitur vniuersalis ecclesia in generali Lugdunensi concilio declaratur. Nec nos minus attendimus imo profundius cogitamus sicut pensare debent subtili⁹ cęteri catholicę fidei professores, quia ipse deus ordinem prædictũ & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quod nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso de gentium cõstrauit, quin potius in vigore regulari concrescant & amplientur in suorũ obseruantiam mandatorum. ¶ Veruntamen vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate. & sicut fratres eiusdẽ ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderãt dilectis filijs ge-

nerali,& nõnullis alijs prouincialibus eiuſdem ordinis miniſtris,qui in capitulo ipſo conuenerant in noſtra pręſentia conſtitutis,cum ad plenam obſeruationem regulæ eiuſdem in vigore ſpiritus eorum feruere noſcatur intentio. Viſum eſt nobis (vt mordacibus huiuſmodi mordendi vias pręcluderemus) aliqua quæ in ipſa regula videri poterant dubia declarare,nõ nulla per prædeceſſores noſtros etiam declarata pleniori claritate differere, in aliquibus etiam regulam ipſam contingentibus puritati eorundem conſcientiæ prouidere. Nos autem qui a teneris annis ad ordinem ipſum affectus noſtros ereximus in illis ſuccedendo, cum aliquibus eiuſdem confeſſoris ſocijs, quibus eius vita & conuerſatio nota erat, ſuper ipſa regula, & ſancta ipſius beati Franciſci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem cardinalis, ac poſtmodum eiuſdem ordinis per prædictam ſedem gubernator, & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in apoſtolatus officio, tam de pia intentione confeſſoris prædicti, quam de his quæ regulam ipſam & eius obſeruantiam contingunt, ex pręđictis longa etiam experientia informati, noſtros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea quæ per eoſdem pręđeceſſores approbata, & declarata eſſe noſcuntur, quã etiam ipſam regulam & eam contingentia, maturitate plena diſcuſſimus. Nonnulla in præſenti ſerie ſtatuimus, declarauimus certius approbauimus, approbata confirmauimus, ędidimus, & conceſſimus, plura etiam ordinando ârioſius & clarius, quæ infra ſcriptis articulis plenius exprimuntur.

¶In primis quia (ſicut intelleximus) ab aliquibus hęſitatur, an fratres eiuſdem ordinis, tam ad concilia, quam ad præcepta euangelij teneantur, tum quia in regulæ prædictæ principio habetur, regula & vita minorum fratrum hæc eſt,ſcilicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruar, viuendo in obedientia ſine proprio, & in caſtitate, tum ex eo quod in eadem regula continetur ſic. Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam iſtam ſemper, & regulam obſeruare, tum etiam quia in fine ipſius regulæ continentur hæc verba, paupertatem & humilitatem, ac ſanctum euangelium domini noſtri Ieſu Chriſti, quod firmiter promiſimus obſeruemus.

¶Licet Fe.re.Gregori⁹ papa nonus pđeceſſor noſter.hunc articulum & nonnullos alios eiuſdem regulæ declarauerit, quia tamen eius declaratio propter aliquorum inſurgentium in fratres,& regulã inordinatos vel mordaces inſultus & multorũ poſtea emergẽtiũ caſuũ cõſiderãdos euẽtus in aliquibus obſcura, in aliquibus ſemiplena,& in multis etiã cõtẽtis in ipſa regula iſufficiẽs videt̃. ¶Nos obſcuritatẽ ac inſufficientiã huiuſmodi pręfatę interp̃tationis declaratione amouere volentes, & cuiuſlibet ambiguitatis ſcrupulum in eiſdem de ſingulorũ mẽtibus plenioris expoſitionis certitudine amputare, dicimus quod cum in principio regulę nõ abſolute, ſed cum quadam modificatione ſeu ſpecificatione ponatur regula, & vita minorũ fratrum hæc eſt, ſcilicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctum Euangelium obſeruare viuẽdo in obediẽtia ſine proprio,& in caſtitate,quę tria eadem regula multum arcte proſequitur,& nihilominus alia nonnulla ſubnectit, præcipiẽdo, prohibendo, conſulendo, monendo, hortãdo, & ſub alijs verbis ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum de intẽtione regulæ liquere valet apertius,vt illud quod in profeſſione quaſi abſolute ſubnecti videtur, promittentes vitam illam ſemper, & regulam obſeruare, & quod in fine ſubiungitur, & ſanctũ Euangelium domini noſtr i Ieſu Chriſti quod firmiter promiſimus obſeruemus, totũ ad ipſi⁹ regulæ modificatum vel determinatũ ſeu ſpecificatum principiũ reducatur, videlicet ad obſeruãtiam Euangelij (vt prædicitur)per ipſam regulam in illis tribus modificatam vel determinatam ſeu ſpecificatam.Cum non ſit veriſimile ipſum ſanctum verbum ab ipſo ſemel cũ quadam modificatione vel determinatiõe ſeu ſpecificatione prolatũ, licet quaſi ſuccinctorie repetitũ voluiſſe in ſui repetitiõe data ſibi per eũ modificatiõe,ſeu ſpecificatiõe ſine certa cauſa carere.Et vtriuſque iuris argumenta nos docẽt ea quæ in principio ad mediũ & ad finẽ,illa vero quæ in medio ad finẽ atque principiũ, & ea quæ in fine ad vtrũque vel eorum alterũ ſępe referri. Et dato quod abſolute diceretur omnino promitto ſanctum Euangelium obſeruare non profeſſor huiuſmodi intenderet ſe ad omnem conciliorum obſeruantiam obligare, quod vix aut nunquam poſſet ad literam obſeruare, propter quod talis promiſſio illaqueare profitentis animum videretur. Clare videtur promiſſionem huiuſmodi ad alium intellectũ

absque intentione promittentis non debere perstringi, nisi vt obseruantia euangelij sic sicut tradita reperitur a Christo; videlicet quod præcepta vt præcepta, & concilia, vt concilia a promittentibus obseruentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse, idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit cum aliqua euangelica concilia indicat, vt concilia sub verbis monitionis, exhortationis, & consilij, nonnulla vero sub prohibitione, ac verbo præcepti, per quod patet quod non fuit loquentis intentio quod fratres ex professione huiusmodi regulę ad omnia consilia sicut ad pręcepta euangelica tenerentur, sed solum ad illa consilia quæ in eadem regula pręceptoriæ vel inhibitorię, seu sub verbis equipollentibus sunt expressa.

¶ Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenariæ serenādas declaramus quod ex professione eiusdem regulæ fratres ipsi ad ea tantum euangelica obseruanda consilia sunt astricti, quæ in ipsa regula pręceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis ęquipollentibus exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per euangelium data concilia eo magis secundum exigentiam sui status tenentur plusquam cæteri christiani quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt se obtulerunt domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta quam concilia, quam cætera ex voto professionis huiusmodi non aliter tenentur, quam eo modo quo in regula ipsa traduntur, vt scilicet teneantur ad eorum obseruantiam, quę in eadem regula ipsis sub verbis obligatorijs indicuntur. Cęterorum vero obseruantiam quæ sub verbis monitorijs, & exhortatorijs, informatorijs, & instructorijs, seu quibuscunque alijs continentur, eatenus magis cō decet de bono & ęquo eos prosequi, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. ¶ Porro cum ipsa regula expresse contineat quod fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sitque declaratum per eundem prędecesso. no. Greg. ix. & nonnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali quam etiam in communi, quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia, ne fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus laceretur. dicimus quod abdicatio ꝓprietatis huiusmodi omnium rerum non tam in speciali quam etiam in communi propter deum meritoria est & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens verbo docuit, & exemplo firmauit, quāque primi fundatores militantis ecclesiæ prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte viuere per doctrinæ ac vitę exempla in eos deriuarunt. ¶ Nec his quisquam putet obsistere quod interdum dicitur Christū loculos habuisse, nam sic Iesus Christus cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit quod interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorū infirmas semitas non damnaret, sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis, sic & in nonnullis alijs infirma humanę carnis assumens (prout euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit quod in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in proprijs permansit excelsus. Sic & summę charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni cōformes inducitur quod a summę perfectionis rectitudine non curuatur. Egit nanque Christus & docuit opera perfectionis, Egit etiam infirma sicut interdum, & in fuga patet & loculis, sed vtrunque perfecte perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viā salutis ostenderet, qui vtrosque saluare venerat qui tandem mori voluit pro vtrisque.

¶ Nec quicquam ex his insurgat erroneum, quod taliter propter deum proprietatem omnium abdicantes tanquam homicidę sui vel tentatores dei viuendi discrimini se committant, sic enim seipsos committant diuinæ prouidentiæ in viuendo vt viam non contēnant prouisionis humanæ, quin vel de his quæ offeruntur liberaliter, vel de his quæ mendicantur humiliter, vel de his quę conquęruntur per laboriciū sustententur, qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse.

¶ Profecto si (iuxta promissum saluatoris) nūquam deficiet fides ecclesię, per consequēs nec opera misericordię subtrahentur, ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentię cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidē vbi (quod non est aliquatenus pręsumendum) hęc cuncta deficerent, sicut nec cęteris, sic nec ipsis fratribus iure poli in extremę necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturę via om-

nibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur, cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta, nec talem abdicationem proprietatis omnimode renunciationem vsus rerum cuiquam videatur inducere, nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tanquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium, nulla prorsus potest esse professio quæ a se vsum necessariç sustentationis excludat, verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominium, & rerum sibi cõcessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc quod proprietatem vsus & rei cuiusque dominium a se abdicasse videtur simplici vsui omnis rei renunciasse conuincitur, qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum in vtendo præbet vtentibus nihil iuris, quinimmo necessariarum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus, quibus rebus fratres licite vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id quod in pręsenti serie continetur.

¶ Nec his obuiare dignoscitur quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit, videlicet non posse vsum vel vsumfructum a dominio perpetuo separari, quod ne dominium dominis (semper abscedente vsu) redderetur inutile temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio nanque dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus non est infructuosa domino cum sit meritoria ad æterna & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis.

¶ Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio, quinimmo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit, cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet.

¶ Dicit nanque in regula quod clerici faciant diuinum officium ex quo habere poterunt breuiaria, ex hoc patenter insinuans quod fratres sui habituri essent vsum breuiarij, & librorum qui sunt ad diuinum officium opportuni.

¶ In alio quoque capitulo dicitur quod ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum & alijs fratribus induendis, per amicos spirituales solicitam curam gerant secundum loca & tẽpora & frigidas regiones, sicut eorum necessitati viderint expedire.

¶ Alibi etiam exhortans fratres per cõgruum laboris exercitium ad otium euitandum, dicit quod de mercede laboris pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant.

¶ In alio quoque capitulo continetur quod fratres vadant pro eleemosynis cõfidenter.

¶ Habetur etiam in eadem regula quod in prędicatione quam fratres faciunt sint examinata & casta eorum eloquia, ad vtilitatem & ædificationem populi annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam. Sed constans est quod hæc præsupponunt scientiam, & scientia requirit studium, exercitium vero studij conuenienter haberi non potest sine vsu librorum.

¶ Ex quibus omnibus satis claret ex regula ad victum, vestitum, diuinum cultum, & sapientiale studium, necessarium rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sane intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi non solum obseruabilem possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam, & eo magis meritoriam quo per ipsam professores ipsius magis a temporalibus ꝓpter deum (sicut prædicitur) elongantur.

¶ Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter deum ipsis offertur, cõceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam vel donatam perfecte concedat, donec auferat a se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter deum, nec sit persona in quam loco dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat quã sedes præfata vel persona Roma. pontifi. Christi vicarij, qui pater est omnium & fratrum minorum nihilominus specialis. Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominium cum patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirãt omnium vtesilium & librorum ac eorum mobilium pręsentium & futurorum, quę & quorum vsum fructum scilicet ordinibus vel fra-

tribus ipsis, licet habere proprietatem & dominium (quod & fe.re. Innocen.papa.iiij. prędecess.no.fecisse dignoscitur) in nos & Roma. ecclesiam plene & libere pertinere hac pręsenti constitutione in perpetuũ valitura sancimus.

¶ Pręterea loca empta de eleemosinis diuersis, & oblata seu concessa fratribus sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant quod huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) a diuersis, seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione, seu concessione huiusmodi reseruauerint, similiter & in ius & dominium, ac proprietatem nostram & ecclesię prædictæ eadem autoritate suscipimus. Loca vero seu domos pro habitatione fratrum a singulari persona vel collegio, vel ipsis fratribus ex integro concedenda, seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate cõcedentis inhabitent.

¶ Ac illa libere pręter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmiteriũ quę tam ad pręsentia quam ad futura in ius & proprietatem nostram, & prędictæ Romanæ ecclesiæ similimodo & autoritate ecclesiæ recepimus, mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant, in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfatę Romanæ ecclesiæ retinemus omnino, nisi ea specialiter de nostro, seu ipsius Romanæ ecclesiæ recipiantur assensu, & si in eisdem locis reseruauerit dominium sibi in concedendo concedens pręter inhabitationem fratrum tale dominium in ius ecclesiæ sępedictę non transeat, sed potius plene liberum maneat cõcedẽti.

¶ Insuper nec vtensilia, nec alia pręter eorũ vsum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (nõ enim omnium rerum vsum habere debent vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias seu copiam quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo vt ea distrahant, siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentię in futurum, nec alia occasione quinimmo in omnibus appareat in eis quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorum, ministri & custodes simul, & separatim in suis administrationibus & custodijs cum discretione disponant, cum de talibus interdum personarũ qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullę aliæ circunstantiæ plus minusve ac aliter prouideri requirant, ista tamen sic faciant quod semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta.

¶ Cæterum cum in eadem regula sit sub præcepti districtione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniã vllo modo idque fratres imperpetuum seruare cupiant, & velut iniunctum necesse habeãt adimplere, ne ipsorum puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulẽtur. Articulum istum propter detrahentium morsus profundius quam nostri prædecessores fecerint assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes, dicimus in primis quod fratres ipsi a mutuis cõtrahendis abstineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat, possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorum necessitatibus quę pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis de quibus satisfieri commode tũc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculum dicere quod per eleemosynas & alios amicos fratrum absolutionem huiusmodi faciendã intendant fideliter laborare. Quo casu procuretur fratribus quod ille qui dedit eleemosynã per se vel per alium non nominandum ab ipsis si fieri poterit, sed ab eo potius iuxta suũ beneplacitum assumendum, huiusmodi satisfactionem faciat in totum vel in partem, prout sibi dominus inspirabit, Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit committere notitiam nõ habet fidelium personarum, seu quacũque alia occasione vel causa, declaramus & dicimus quod in nullo regulę puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur, si fratres ipsi alicuius vel aliquorum sibi curẽt dare notitiã vel aliquos seu aliquẽ nominare, aut etiam pręsentare, cui vel quibus si eleemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infrascriptis. Ita tamen quod penes ipsum datam dominio, proprietate ac possessione ipsius pecunię cum libera potestate reuocandi sibi pecuniã ipsam sem

per vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam plene, libere ac integre remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant, nec administrationem seu dispensationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis cuiuscunque conditionis existat, in iudicio vel extra actionem, persecutionē, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunque persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat, liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare vel exponere personæ prędictæ, ac eam rogare quod soluat. Possint etiam personam eandem exhortari, ac inducere quod fideliter in re commissa se habeat, & animæ suę saluti in cōmissa sibi executione prouideat. Ita tamen quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnino. Si vero personam huiusmodi nominatam vel non nominatam a fratribus (quominus per se possit exequi quod prędicitur) contigerit per absentiam infirmitatem, voluntatem, seu locorum distantiam ad quæ ipsa nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri, liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad pręmissa in nominando, & alijs (si ad primum dantem non possint vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proxime declarauimus eis licere cum prima, duarum enim personarum ministeriū per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere, cum prędicta satisfactio pręsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum, liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negotij qualitatem (seruato modo prędicto) plures personas assumere, nominare, seu pręsentare ad istud ministerium exequendum.

¶ Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis pro quibus iam esset solutio seu satisfactio facienda, vt superius proxime dictum est, sed etiam imminentibus siue tales necessitates ingruentes immineāt, quę breui tempore expediri valeant, siue tales licet paucę comparatiuę quarum prouisio ex sui cōditione necessario tractu temporis habet, vt in libris scribendis, ecclesijs seu ædificijs ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris, & pānis in locis remotis emendis, & alijs similibus si quæ occurrerint cum moderamine supradicto salubriter prouideri. Sic in istis necessitatibus clare distinguimus, sic in eis fratres posse tute & salua conscientia procedere declaramus, videlicet vt ingruenti vel imminenti necessitate quę breui tempore vel quę interdum ex aliquibus circūstantijs non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri, tam quo ad dātem eleemosynam quam quo ad nominatum vel substitutum in omnibus, & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proxime declarauimus) procedatur.

¶ In ea vero necessitate quantūcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui, vt pędicitur, tractum temporis habet innexum, quia in eo casu verisimile est quod tum ratione distantiæ locorum quę expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret, tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionē necessitatis huiusmodi oporteret quod per diuersas manus & personas transiret pecunia necessitati huiusmodi deputata, quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputātem seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum habere notitiam declaramus & dicimus quod in hoc articulo pręter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruētibus quæ possunt breui tempore vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandā ipsius regulæ ac professorum eius omnimodam puritatem, quod si pˢto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel ei⁹ nūti⁹ qui possit hoc facere & velit, expˢsse illi prædicatur a fratribus quod sibi placeat (vt dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam libere remanēte, (vt in alijs duobus casibus superius dictum est) per quorumcūque manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, si-

ue personas ab eo, vel a fratribus nominatas totum suo consensu, voluntate ac autoritate procedat, quo assensum suum præbente prædictis secure fratres re empta vel acquisita de illa pecunia per quencumque (iuxta modum annotatum superius) vti possint.

¶ Ad maiorem autem prędictorum omnium claritatem, hac in perpetuum valitura prouisionis serie declaramus quod fratres (prefatis modis, vt prædicitur circa pecuniam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se, vel per interpositam personam pecuniam recipere contra regulam, vel professionis sui ordinis puritatem, cum manifeste pateat ex præmissis ipsos fratres non solum a receptione, proprietate, dominio siue vsu ipsius pecuniæ, verum etiam a contractione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. ¶ In eo vero casu quando (antequã ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendę commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit, si concedens in concedendo dixerit vel expresserit quod persona deputata pecuniam ipsam in necessariũ vsum fratrum expenderet quicquid de ipso concedente, viuendo vel moriendo contingeret, siue concedens huiusmodi hęredem reliquerit siue non, possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hęredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere sicut poterant ad ipsum dominum concedentem.

¶ Quia vero puritatem ipsius ordinis, intima cordis affectione zelamur, cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt pręd icitur) per aliquam pecuniam concedi contigerit concedens pecuniam rogari possit a fratribus quod si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) supererit, consentiat ipse concedens quod residuum præfatę pecuniæ in res alias pro alijs ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur, quo non consentiente prædictis ipsum residuum (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres quod solicite se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quam verisimiliter ęstimari possit rem necessariam pro qua pecunia ipsa conceditur valituram.

¶ Et quia prędictorum seriosa expositione a dante vel recipiente de facili possit errari, vt clarius vtilitati dantium puritati ordinis simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hincinde securius consulatur, intellectum illũ qui satis in hoc casu a sane intelligente percipitur præsentis ac in æternum valiturę cõstitutionis serie lucidamus, volentes illum ad cõmunem deduci notitiam, videlicet quod semper quando pecunia fratribus ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerẽtem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus oblata intelligatur & missa. Non enim verisimile est aliquẽ eleemosynę suę sine expressione modum illum præfigere per quem & donans merito, vel illi quorum necessitatibus intẽdit per donum huiusmodi prouideri, vel effectu doni vel suę conscientię puritate fraudẽtur.

¶ Ad hęc quia fratribus ipsis interdum, in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse quid de his agendum sit in regula vel prędecessorum nostrorum declarationibus continetur, ne in ipsis dubitari cõtingat in posterum prouidendo legantibus & fratrum conscientijs præcauendo declaramus, ordinamus & dicimus, quod si testator modum secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret exprimat in legãdo, vt si legaret fratrib9 vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret, a tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant. Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit, vt si diceret lego pecuniam pro fratrum necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam, & similia, ad hoc quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de reb9 ipsis accepta in ædificia, vel alia fratrum necessaria conuertatur, aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernim9 quod per nos est superius in concessis pecuniarijs eleemosynis declaratũ. Ad quæ legata soluenda tã hęredes testatorũ quã executores se liberales exhibeãt. Et etiã prælati & seculares quib9 de iure vel cõsuetudine ꝓuisio ista cõpeteret (cũ expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad

pias voluntates deficientium adimplendas. Nam & nos etiam per modos licitos & fratrum regulę congruos intendimus prouidere, quod hęredum cupiditas legitimis ictibus feriatur, ne pia defunctorum destituatur intentio ac ipsi fratres pauperes opportunis auxilijs non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur, in hoc legato sic indeterminate relicto in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia, seu eleemosyna fratribus indeterminate oblata vel missa voluimus, ac expressimus obseruari, videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictū ita quod nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

¶Quia vero libros & alia mobilia quibus tam ordo quam fratres vtuntur, quorū dominiū (cū nō sint dominij aliorū) ad præfatā ecclesiā specialiter spectare dignoscitur, interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari, fratrum vtilitatibus & eorum conscientijs prouidere volentes, eadem autoritate concedimus vt commutatio talium rerum & ad eas res quarum vsum fratribus licet habere de generalium & prouincialium ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim autoritate procedat, quibus etiā de dispositione vsus talium rerum concedimus ordinare. Si vero res huiusmodi ęstimato prætio vendi contingat, cum fratribus ipsis per se vel alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat, ordinamus & volumus quod talis pecunia seu prætium recipiatur & expendatur in rem licitam, cuius vsum fratribus licet habere per procuratorem a præfata sede vel a cardinali gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum.

¶De vilibus autem mobilibus vel parum valentibus liceat ex præsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotiōis intuitu vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia iuxta quod inter fratres in generalibus vel prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus & earum valore, quam præfata licentia scilicet a quibus & qualiter sit habenda extiterit ordinatum intra & extra ordinem alijs elargiri.

¶Licet autem contineatur in regula quod fratres habeant vnam tunicam cum caputio & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio quod necessitate cessante pluribus non vtantur, declaramus quod possint fratres de licentia ministrorum & custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis cum eis videbitur (pensatis necessitatibus & alijs circunstantijs quę secundum deum & regulam attendendę videntur) vti pluribus, nec per hoc videantur a regula deuiare, cum etiam in ipsa dicatur expresse quod ministri & custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis solicitam curam gerant, secundum loca & tempora, & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat quod de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes solicitam curam gerant, & dictio illa tantum adeo ministros & custodes in hac cura pręstringere videatur quod ab ea cęteros prima facie excludat, quia tamē solicite cōsiderare nos conuenit tēpus regulę institutę quo fratres isti ad comparationem pręsentem numero pauci erant, & forsan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere, ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem, nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis iugū voluisse p̄figere vel ex ipsi⁹ impossibilitatis cōsequētia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere, concedimus quod ipsi ministri & custodes possint per alios huiusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curā huiusmodi quæ p̄fatis ministris & custodib⁹ præcipue incūbit ex hac regula cū sibi ab illis commissa fuerit gerere diligenter.

¶Continetur quoque in regula quod fratres quibus gratiam dedit dominus laborandi laborent fideliter & deuote. Ita quod (excluso otio animæ inimico) sanctę orationis & deuotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de otiositate vitæ & de regulæ transgressione improbe notare interdum hactenus aliqui sunt conati, nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes, declaramus quod cōsideratis verbis prædictis & forma seu

modo loquendi sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse instituentis intentio, quod vacantes studio vel diuinis officijs & ministerijs exequendis manuali labori seu operationi subijceret, vel ad hoc illos artaret. Cum exemplo christi multorum sanctorum patrum labor iste spiritualis tanto illi præponderet, quanto quę sunt animę corporalibus præferuntur, Ad alios vero qui se in prædictis spiritualibus operibus non exercent, nisi tales aliorum fratrum licitis seruitijs occupentur (ne otiose viuant) verba prædicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis & orationis existerent, quod merito propter hoc non essent a tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi, fratres enim quicunque studio vel diuinis ministerijs non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel alijs diuinis officijs & ministerijs vacantium seruitijs inhęrentes tantum pro seruitijs eisdem, cum ipsis quibus seruiunt sustentari merentur, quod astruitur illa ęqua lege qua strenuus pugnator ille Dauid iuste decreuit, videlicet quod descendētiū ad prælium & remanentium ad sarcinas, portio ęquaretur.

¶ Verum quia expresse continetur in regula quod fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi cum ab eo illis fuerit contradictum Nos in hoc & deferentes regulę & nihilominus autoritate apostolicę plenitudinis conseruantes dicimus quod prædictum verbū ad literam, sicut regula ipsa protulit, obseruetur, nisi per sedem apostolicam circa hoc pro vtilitate populi christiani sit concessum vel ordinatum aliud vel in posterum concedatur seu etiam ordinetur. Et quia in eodem capitulo regugulę immediate subiungitur quod nullus fratrum populo penitus audeat prædicare nisi a ministro generali fuerit examinatus & etiam approbatus, ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum. Nos & statum pręteritum ipsius ordinis in paucitate sui & modernum in ampliato fratrum numero ac vtilitatē animarum (vt condecet) aduertentes concedimus nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illis concedere licentiam pręedicandi quatenus personę idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret prout in regula continetur, verum etiam ꝓuinciales ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum diffinitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur, & in fratrum priuilegijs contineri, quam quidem licentiam præfati ministri reuocare & suspendere valeant & artare, sicut & quando id eis videbitur expedire.

¶ Sed quoniam in desiderijs nostris hoc geritur vt ad dei gloriam salus proficiat animarum ac dicto ordini per quem iugiter ad amorē diuinum affectio christianę religionis accenditur, meritum & numerus augeatur, concedimus, & præsenti statuto firmamus licere non solum generali sed etiam prouincialibus ministris personas fugientes a seculo in fratres recipere, quæ ministrorum prouincialium licentia per ipsum generalem (sicut expedire viderit) possit artari vicarij vero prouincialium ministrorum ex officio vicarię licentiam hanc sibi nouerint interdictam, nisi per ministros eosdem (quibus hoc posse committere vicarijs & alijs licere decernimus) hoc ipsis vicarijs specialiter committatur. Caueant tamen ipsi prouinciales quod hoc non indiscrete, non passim, sed sic considerate committant, vt illos quibus hoc committi contigerit fidelibus concilijs fulciant, quę omnia discrete procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinē, sed illi tātum qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel alijs circūstantijs possint vtiles esse ordini, sibique per vitæ meritum ac alijs proficere per exemplū.

¶ Insuper dubitantibus fratribus prędicti ordinis an ꝓ eo quod in regula dicitur, vt decedēte generali ministro a ꝓuincialib⁹ ministris & custodibus in capitulo pētecostes fiat electio successoris, omniū custodum multitudinem oporteat ad generale capitulū cōuenire. aut (vt omnia cū maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit vt aliqui de singulis prouincijs qui vocē habeant aliorū intersint. Taliter respondemus vt scilicet singularū prouinciarū custodes vnum ex se cōstituant, quem cum suo prouinciali ministro pro seipsis ad capitulū dirigant, voces aut vices suas cōmittētes eidem qđ etiā constituerint per seipsos, statutū huiusmodi duximus approbandū. Quādo idem pręno. Grego. ix. in casu huiusmodi dicitur respondisse,

¶ Denique quia continetur in regula supradicta quod fratres non ingrediantur monasteria monacharum, præter illos quibus a sede prædicta concessa fuerit licentia specialis, quanquam hoc de monasterijs pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligendum esse crediderint, cum eorum sedes

prefata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempore regulę datę viuente adhuc beato francisco per prouinciales ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratur, ijdem fratres certificari nihilominus postulauerunt an hoc de omnibus generaliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum monasterijs monialium prædictarum debeat intelligi? Nos vtique generaliter id esse ꝓhibitum de quarūlibet cœnobijs monialium respōdemus, & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi, pro eo quod ad alia loca vbi homines seculares conueniunt possunt fratres illi causa prædicationis vel eleemosinę petendę accedere, his quibus id a superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum exceptis seu pro prędictarum monasterijs inclusarum ad quæ nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali, quod etiam ipsum idem præ, no. Greg. ix. in eo casu dicitur respondisse.

¶ Cæterum sanctę memorię confessor christi franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitę suæ (cuius mandatum ipsius dicitur testamētum) quod verba ipsius regulę non glosentur, & (vt verbis vtamur eiusdem) quod sic vel sic intelligi debeat non dicatur, adijciens quod fratres nullo modo literas aliquas ab apostolica sede petant, & alia quædam interserens quæ non possent sine multa difficultate seruari propter quod fratres hæsitantes an tenerentur ad obseruantiam testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem præ. no. Grego. no, petierunt de ipsorum conscientijs amoueri qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum & difficultates quas propter hoc possent incurrere dubietatem de ipsorum conscientijs amouēdo, dixit fratres ipsos ad ipsiꝰ mādati obseruantiam non teneri, quod sine consensu fratrum & maxime ministrorum quos vniuersos tangebat obligare nequiuit, nec successorem suum quomodolibet obligauit, cum non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximꝰ innouandum.

¶ Adhoc a nonnullis prędecessorib. nostris Roma. pon. circa declarationem ipsius regulę & ipsam regulam contingentia diuersas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prędictorum contra regulā ipsam & fratres quieuit insultus, nec per ipsas literas statui fratrum prouidere in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentiū experientia indicauit. Nos itaque ne literarū huiusmodi & presentis cōstitutionis diuersitas vel intellectꝰ aduersitas in prędictorum obseruatione fratrū animos perturbaret & vt plenius, clarius, & certius eorum statui & obseruantiæ prędictę regulę consulatur in omnibus & singulis illis articulis quos constitutio ipsa continet quanquā ipsi vel eorū aliqui contineātur in alijs literis apostolicis supradictis. Hanc nostrā constitutionē declarationē seu ordinationē tantū a fratribus ipsis pręcise ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam.

¶ Cum igitur ex prędictis & alijs per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis nec vlli patens discrimini euidēter appareat, illa & oīa suprascripta per nos statuta, ordinata, concessa disposita, decreta, declarata etiā & suppleta, de apostolicæ potestatis plenitudine approbamus, cōfirmamus & volumus existere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ districte pręcipientes quod hæc constitutio sicut cæteræ constitutiones vel decretales epistolæ legatur in scholis.

¶ Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam in legendo, exponendo, atque glosando possent dirum virus suę iniquitatis effundere, ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare, & opinionum diuersitas ac distorsio intellectus multorum pios animos posset inuoluere, & a religionis ingressu multorum corda subtrahere, talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire.

¶ Itaque sub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij districte præcipimus, vt præsens constitutio cum ipsam legi cōtigerit, sicut ꝓlata est, sic fideliter exponatur ad literam. concordantiæ, contrarietates seu diuersę vel aduersę opiniones a lectoribus seu expositoribus nullatenus inducātur. Super ipsa cōstitutione glosę nō fiāt (nisi forsan per quas verbū vel verbi sensus seu cōstructio vel ipsa cōstructio quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur) nec intellectus ipsius

per legentem deprauetur in aliquo ſeu diſtorqueatur ad aliud quam litera ipſa ſonat. Et ne ſecundum prædicta contra detractores huiuſmodi oporteat vlterius laborare, vniuerſis ac ſingulis cuiuſcunque præeminentię, conditionis aut ſtatus diſtricte præcipimus ne contra p̄dictam regulam & ſtatum fratrū p̄dicatorū ſeu contra præmiſſa per nos ſtatuta, ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta declarata, ſuppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, ſcribant determinent, prædicent, ſeu praue loquantur publice vel occulte. Sed ſi quid penes aliquem in his ambiguitatis emerſerit, ad culmen prædictæ ſedis apoſtolicæ deducatur, vt ex auctoritate apoſtolica ſua in hoc manifeſtetur intentio. Cui ſoli conceſſum eſt in his ſtatuta condere, & edita declarare.

¶ Gloſantes vero in ſcriptis conſtitutionem ipſam aliter quam eo modo quem dixim⁹. Doctores vero inſuper & lectores dum docent in publico ex certa ſcientia & deliberate intellectum conſtitutionis huiuſmodi deprauantes, facientes quoque commentum, ſcripturas, ſeu libellos ac ex certa ſcientia & deliberate determinantes in ſcholis ſeu prædicantes contra prędicta vel aliqua ſeu aliquod prædictorum (non obſtantibus aliquibus priuilegijs vel indulgentijs aut literis apoſtolicis, quibuſcunque dignitatibus, perſonis, ordinibus, aut locis religioſis vel ſecularibus generaliter vel ſingulariter ſub quacunque forma vel expreſſione verborum conceſſis quæ nolumus aliquibus in prěmiſſis quomodolibet ſuffragari) excommunicationis ſententiæ quam nunc in ipſos proferimus ſe nouerunt ſubiacere a qua per neminem niſi per Roma. Ponti. poſſint abſolui. Inſuper tā iſtos contra quos per nos excommunicationis eſt prolata ſententia quam alios (ſi qui fuerint) contra prěmiſſa vel eorum aliquod venientes, ad ſedis memoratę volumus deduci noticiam, vt quos prouiſus modus ęquitatis non arcet a vetitis, compeſcat rigor apoſtolicę vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę declarationis, ordinationis, conceſſionis & diſpoſitionis, ſuppletionis, approbationis, confirmationis, & conſtitutionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem omnipotentis dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, eius ſe nouerit incurſurum. Datum Siriani. xviij. Kalendas ſeptembris, pontificatus noſtri, anno ſecundo.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Lex reijciens interpretationem: non videtur reijcere illam per quam declaratur ambiguitas verborum plures ſenſus habentium.
2 Verba precisa recipiunt determinationem & diſtinctionē legalem.
3 Verba ſtatuti recipiunt declarationem & expoſitionem a communi vſu / etiam ſi dicatur / quod debeant intelligi ad literam.
4 Interpretationes neceſſarie non ſubſunt regulis iuris communis.
5 Illud dicitur eſſe de litera / quod oculo corporali videtur non quod ſolo intellectu percipitur.
6 Verbum preciſum recipit interpretationem laudabilem.
7 Officium gloſatorijs dicitur vt hic.

EXijt qui ſeminat. Hec conſtitutio ſub pena poſita. ī. eo. §. & quia ſub colore / inhibetur gloſſari a & ideo ſiſto ratem. Io. Mo. Cardinalis.

a GLoſari. Intellige de gloſa hominis: non de gloſa legis Bal. in. l. omnes in antepenul. colū. in ver. ſed quid ſi canuetur alio ſtante. ff. de iuſtic. & iure quem ſequitur Petr⁹ de Ancha. in repe. c. canonū de cō ſtatuta verſus finem. ē. de cōſtitu. allegat. l. quamuis. C. de adulter. qd̄ placet Alexā. conſil. cxcij. nu. iiij. perſpecta vol. vj. vbi adducit Io. and. in mercuria. in regu. pro poſſeſſore. columna vltima. ꝙ * 1 licet aliqua lex municipalis reijciat interpretationem: tamen non intelligitur reijcere interpretationem per quā declaratur ambiguitas verborum plures ſenſus habētiū: per id quod habetur in. l. prima. ff. ſi cer. pet. & in. l. j. de profeſſo. lib. xij. C.

¶ Et hoc eſt verum vbi etiam cautum eſſet ꝙ ſtatutū deberet ſeruari ad literam prout iacet abſque interpretatione aliqua: vt diſputando firmauit Ray. de Forol. in diſputatiōe quam refert & ſequitur Petr. in. d. repe. col. antepe. ver. tranſeo nunc: firmat idem Alex. in conſi. 50. nume. 3. viſis. volu. primo.

¶ Pro intento facit quod no. Bal. Panor. & cōmuniter alij 2 in. c. ij. ē. de reſcrip. ꝙ verba * preciſa recipiunt diſtinctionem & determinationem legalem. l. ita nobis. C. de adul. ac etiā ſcd̄m communem vſum loquendi. per ea que tradunt 3 Anto. & Panor. in prohe. Greg. vbi dicunt ꝙ etiam * ſi ſtatuto caueatur / ꝙ ſtatuta debeant ad literā intelligi vt ſonant: nihilominus recipiunt expoſitionem & declarationē a cōmuni vſu loquendi: tradit Alexā. con. ccxj. ponderatis verbis. volu. vj.

¶ Ratio poteſt eſſe: q2 hmōi interpretationes ſunt neceſſarie: ideo non ſubſunt regulis cōmunibus per ea que dixi in. c. j. in ver. neceſſitatis. ē. de eta. & quali. pro quo facit quod not. idem Alex. conſi. ccxv. nu. vj. ponderatis narratis. eo. volu. vj. ꝙ ſi ſtatutum diſponat nullam eſſe obligationem mulieris factam ſine preſentia propinquorum. recipit interpretationem a iure cōmuni: vt non habeat locū in obligatione neceſſaria / per. l. j. C. quādo decre. opus eſt. et l. magis puto. §. ſi pater. ff. de reb. eo.

¶ Iſtud latius cōprobat Roma. conſi. 394. preſuppoſito ꝙ viua voce: vide Alex. cōſi. xlv. nu. iiij. habita pro virib⁹. 4 volu. vij. vbi vnū ſubdit ꝙ dicitur eſſe de litera * illud qd̄ oculo corporali videtur. non quod ſolo intellectu percipitur. l. j. in prin. ff. de his q̄ in teſta. delē. bene facit tex. in. l. j. ff. ſi tabu. teſta. extant. vbi apparet ꝙ illud quod percipitur per coniecturā nō dicitur proprie de litera ſeu ſcriptura. & conſi. lxxx. nu. ix. viſo & opportune. volu. j. vbi premiſſa 5 cōprobat: ſubdendo ꝙ verbū * etiam preciſum recipit interpretationem laudabilem. l. ſtipulatus ſum damā. in verſi. continuo. ff. de verb. obli.

¶ Veniendo propinquius ad intentum inhibitionis text. 6 noſtri: dic iſtud non fuiſſe ſtatutum ſine miniſterio: quia * licet cōmentatoris aut gloſatoris officium non ſit / ꝙ ipſe velit: ſed quod ſentiat ille / quem interpretatur exponere: alias nō interpres ſed aduerſarius illius eſt quem nititur

explanare. Sunt tamen nonnulli qui in legibus nihil obscuritatis habētib9: ingerūt questiones ex studio/⁊ ad suā interpretationē obscuritatē introducūt: ij sunt qui grandi aut torto naso sese plusq̄ necesse est exercētes ex nimia sepe subtilitate fallūt: ij vocāt callidi⁊fatui/⁊ sua interptio īterptatiōe īdiget. no. Luc. de pēna in. l. vnica. C. de pfesso. que in vrb. constan. lib. xij. vbi examinat pūctum qn̄ lex inhibet interptationē/quē vide/⁊ multa alia de interpretatione, que nō transfero breuitatis causa. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. iiij.

PRiuilegium monasterio tuo cōcessū, vt monachi siue fratres in cellis ad monasteriū ipsum spectātib9 habitātes, ab alio quam a papa, vel eius legato excōicari, aut suspēdi, vel ipse cellę interdicto supponi non possint, nō fratres in prioratibus ecclesijs seu capellis eiusdē monasterij cōmorantes, aut ipsos prioratus ecclesias vel capellas ab ordinariorum iurisditione in aliquo sed residentes tantū in cellis, & cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria quę ab hominum separata cōuictu sunt ad cōtemplandum/ & deo vacandū specialiter deputata) defēdat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Cella dicta est a cellando/quod duo importat vt hic.
2 Monachus mūdo occultat/⁊ tpe celatur.
3 Unū quando dicitur de duob9: debet intelligi de eo quod est principalius.
4 Priuilegiū est lex priuata: cōtra ius cōe datum.
5 Ius cōe posterius editum: ius primo editum tollit/ in eo quod expresse ius prius editum abrogat.
6 Leuius tolluntur iura specialia/q̄ cōmunia.
7 Paria sunt quem nō habere iurisditionē/vel habere/ non tamen ad id de quo agitur.
8 Fortificata dicit iurisditio per exēptionē in his ad que iurisditio se extendit.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Actus attribuit faciēti illū principaliter ⁊ nō ɔsentienti.
2 Cōstitutio facta a papa cum consilio concilij dicitur constitutio pape/⁊ non concilij.
3 Lex facilius tollit ius quesitū ab ipsa lege aliquo speciali iure/quā si quesitum sit de iure cōi ⁊ ex conuentione.
4 Illud quod procedit ex iure speciali: nō videtur esse in cōsideratione.
5 Si ius cōmune concedit aliquid specialiter in aliquibus casibus: si obtineatur postea aliquod priuilegiū reducēs nos ad ius regulare/dicitur fauorabile.
6 Interpretatio fit secundum ius cōmune vbi possumus interptari sic ſm ipm ius cōe ⁊ secūdū ius peciale.
Factum superioris semper debet intelligi scd̄m ius cōmune: q̄tum fieri potest.
7 Pactū iuri cōmuni cōsonans: nūq̄ potest dici symoniacū.
8 In statutis pfertur illud/per quod iuri cōi nō derogatur.
9 Ultimū testamētū inspicit: ⁊ precedens tollitur.
Qn̄ minor maiori succedit: nō ɔsideratur psona minoris: nec ei9 priuilegium / sed psona maioris a quo actus initium habuit.
10 A pari procedunt filios non extare: vel extare/⁊ non succedere.

PRiuilegium. Hac decre. declarat quid intelligit appellatiōe celle monasterij: ⁊ quod hic dicitur etiam ex vi verbo⁊ intelligitur. Nam cella * dicta est a cellando q̄ duo importat/⁊ in vna significatione idem est q̄ occultare: vt hic: hostia claude celer vt clausa per hostia celer: ⁊ in alia significatione idem est quod sculpere/vnde Ouidi9/materiā superabat opus: nam mulciber illic / equora cellarat medias cingentia terras.

¶ Et ideo cella monialis dicta est a cellando. i. occultādo qr * monachus mūdo occultatur/⁊ ipse cellatur: sculpit deo in ea. Nā sculpēdo mādatur forma que ornat. Et ideo cella monialis est: in qua mūdo occultat: ⁊ ideo p contemplationē ornatur: ⁊ hec potissime in cella secreta ⁊ solitaria/⁊ ab hominū cōuictu separata: vt hic ⁊ sic est lex expressa in auten. de monach. §. cogitandū. colla. prima: ⁊ hec non ɔpetunt pprie prioratib9 ecclesijs: seu capellis monasterij cuius sunt dicte celle. Et ideo priuilegiū hic narratum monachos in dictis prioratibus ecclesijs ⁊ capellis morātes non defendit: vt hic. Et est ratio: qn̄ vnū dicit de duobus * de vno principali9 ⁊ de alio nō principaliter: ipsum sumptū simpliciter debet intelligi [a] de eo de quo p prius seu principali9 dicebat vt hic/⁊ est casus expressus in hac materia. s̄. de priui. qm̄. C. de his q̄ veni. eta. ipetr. l. fi. ff. de leg. ij. l. cū pr̄ §. hereditatē fili9: ⁊. l. si ita quis in testamento: in fine. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. cum hic status §. si donator: ⁊. l. sed si mors. ff. de ver. obliga. l. ex ea parte §. insulam: ⁊ no. in auten. de nupt. §. p collationē: colla. iiij.

¶ Est ⁊ alia ratio/qr priuilegium * est lex priuata cōtra ius commune datum. iij. distinctione priuilegium. Et vbi frangitur immunitas iuris communis per priuilegium/stricte est priuilegium interpretandm: arg. ff. de iure immunita. l. prima: in fine: presertim ius commune posterius * editum ius primo editum tollit [b] in eo quod expresse ius prius editum abrogat. C. de appella. precipimus / in fine. Ergo magis priuilegium illud solum toller quod expresse abrogat. Cū leuius * tollātur iura [c] specialia q̄ cōia. auten. de nō alienā. §. qr vero verissimile: col. ij. ⁊. C. de ser. pigno. da. l. libertas. ¶ Et ob hoc si verba priuilegij sūt generalia illa artāda sunt: maxime vbi priuilegium potest habere aliquem effectum: ⁊ tunc in alijs expresse non sublatis ius cōmune seruetur/ vt hic. ⁊. s̄. de priuileg. in his. ⁊. c. pastoralis. ¶ Unde pone q̄ abbas ⁊ cōuentus certi loci sunt exēpti: sunt tn̄ certis articulis nō exēpti. s̄. de here. ad abolendā. §. fi. ⁊. s̄. hoc lib. de priuile. volētes. in prin. vel ecōtra: scz q̄ isti religiosi nō sunt exēpti: habent tn̄ certos articulos exemptionis. vt. s̄. eo. veniēs. tunc eps qui fundat intentionem suam de iure cōi. xj. q. j. ca. de persona. in casibus in quibus nō pbatur exēptio vel articul9 exēptionis: oīa pōt vt ordinarius. ar. s̄. de offi. deleg. c. preterea. ff. de iurisdi. om. iud. l. ij. ¶ Et sunt paria * quē nō habere iurisditionem: vel habere non tn̄ ad id [d] de quo agitur. ff. de legi. tutel. intestato. ⁊. C. si a nō ɔpe. iudi. l. j. ar. ff. de admi. tut. si duo. Ergo erunt paria habere simpliciter: ⁊ nō habere/habere tn̄ ad id de quo agit: imo etiam dicit * fortificata iurisditio per exemptionem in his ad que iurisditio se extēdit. arg. ff. de fundo instr. l. quesitū. §. deniq̄ neratius. igitur ordinarius citādo/excōicādo/ ⁊c. exercēdo procedat contra predictos in casibus nō exemptis. itē notatur hoc. c. psonas excōicari/⁊ loca interdicto supponi. xj. q. iij. c. nemo episcoporū. s̄. de cleri. excō. ministran. postulasti. Joan. Car.

[a] DEbet intelligi. Uide in simili q̄ * actus attribuitur faciēti illū principaliter ⁊ non consentienti/quia aliud est facere/⁊ aliud faciēti cōsentire. l. aliud est vendere. ff. de re iudica. vnde cōstitutio facta * a papa cum consilio concilij: dicitur constitutio pape ⁊ non concilij. cap. licet euitanda. s̄. de elect. not. Panor. in cap. primo. s̄. de pactis. ⁊ in. c. primo. s̄. de sponsa. citat Deci. consil. 150. nume. 5. quod exorditur / dubitatur principaliter/et ɔsi. cxlix. nu. iiij. in causa iurispa. Probus.

[b] ¶ Tollit. Uide Alex. consi. cliiij. in prin. vol. vij. Probus.

[c] ¶ Iura specialia. Uide quod in proposito citat Decius cōsi. cccxxix. col. j. pro defensiōe/vbi dicit q̄ lex * facili9 tollit ius q̄situm ab ipsa lege aliquo speciali iure/q̄ si quesitū

sit de iure cõi/⁊ ex ꝯuentione no. ꝑ glo. magnam. in. l. assi-
duis. C. qui potio. in pigno. hab. ⁊ in. §. fuerat. in ver. credi-
toribus. in fine. insti. de actio.
¶ Istud dictum Io. mo. citat ipse in. c. si super in princ. ṡ.
de offi. deleg. ⁊ ꝓ eo facit qđ notat Deci. con. ccclxxj. sub
4 nu. vij. in causa magnifici. ꝙ illud * qđ ꝓcedit ex iure specia
li/nõ videt̄ esse in ꝯsiderat ſõe. l. iiij. §. j. ff. de fidei. liber. tex.
in. l. in testamento. C. de testa. mili. in. l. ꝗꝗ. eo. titu. in. l. cẽ
turio. ff. de vulga. ⁊ pupil. substitu.
¶ Pro intẽto habeo qđ citat Bellame. cõclu. cccccvij. col.
5 iij. cõclusio/ꝙ in casu vbi dicit ꝙ si ius * cõmune ꝯcedit
aliquid specialiter in aliquib⁹ casib⁹: si obtineat̄ aliqđ/post
ea aliqđ priuilegiū reducẽs nos ad ius regulare/dicit̄ fa
uorabile: idem tenet Arety. in. c. fina. col. antepenul. ṡ. de
6 rescrip. ¶ Et sic vbi * possumus aliquid interpretari ſm
ius cõe/⁊ secundū ius speciale semꝑ debem⁹ interpretari
ſm ius cõmune. ¶ Hinc Deci⁹ con. cxiiij. col. iiij. Et ꝓ te
nui/dicit/ꝙ factū superioris debet semꝑ intelligi ſm ius
cõmune ꝗtū fieri potest. ⁊ con. cxviij. viso instrumento/ꝙ
pactū consonans iuri cõmuni nunꝗ põt dici symoniacū.
¶ Adde p̃missis Alex. con. lxv. nu. v. in causa ⁊ lite vertẽ
7 te inter fantutiū: vol. vij. vbi vnū dicit/ꝙ vbi sunt * duo
statuta specialia: ⁊ nõ apparet ꝙ eoꝝ sit magis speciale:
tunc p̃fertur illud statutū per quod nõ ita iuri cõmuni de
rogatur. Bal. per illū tex. in. l. qui post humos. ff. ad silleya.
ratio qꝛ illud qđ fundat̄ in iure cõi: est potentius ꝗ illud
qđ in iure speciali fundatur ꝯtra ius cõmune. l. eius mili-
tis. §. militia. ff. de testa. milita. ⁊. d. §. qꝛ vero hic ꝑ Io. mo.
allega. ¶ Hinc Frederic. consilio. xciiij. in fine casus ta
lis est/dicit ꝙ facilius renunciatur priuilegio ꝗ iuri cõi.
Facit qđ citat Alex. con. xvij. nu. xv. viso instrumẽto loca
tionis. vol. iiij. dū dicit ꝙ qñ statutū fieret ꝯtra id qđ esset
ꝯcessum iu priuilegiū clericis/⁊ ecclesiasticis/diceret̄ con
tra ecclesiasticã libertatẽ ꝗꝗ dicat̄ esse debilius illud qđ
ꝯpetit de iure speciali/ꝗ in qđ ꝯpetit iure cõi. d. §. militia.
Alex. in con. lxxxiiij. col. penul. ver. ꝯfirmantur. in cã que
vertitur: vol. iij. Vide que dixim⁹ in. c. si ad solū. ṡ. de regu
la. ⁊ attẽde ad ea que citat idem Alex. in cõ. ccix. col. iij. sta
tutis. vol. ij. ⁊ con. seq. col. iiij. ⁊ Deci. con. cccclxxv. col. j. in
8 causa que mãtue/dum dicit ꝙ vltimū * testamentū inspi-
citur/⁊ p̃cedens tollitur. tex. in. §. posteriore insti. quib. mod.
testa. infirmã. ⁊. l. si quis priore. ff. ad trebel. ⁊ ipso iure tol-
litur testamentū qđ procedit a posteriore. l. sancim⁹. C. de
testa. hoc etiã ꝓcedit si posterius testamentum sit de iure
speciali. l. ij. ff. de iniusto rup. ⁊. d. l. eius militia. §. fina.
¶ Vide Alex. consi. clxxvij. viso/⁊ Deci. con. cccclxxxix. nu.
iij. in casu occurrenti: ⁊ consi. cccccxlj. in princi. cū reueren
dissimus cardi. Neapol. decisio. cclvij. nu. vj. dicit ꝯstitutio.
¶ Pro themate habeo regulam de qua meminit Iason in
9 con. clxij. statutū: col. ij. vol. 4. ꝙ quando * act⁹ cepit a de
functo maiore/⁊ minor cū quo nihil est gestū succedit ma-
iori: tunc nõ consideratur persona minoris nec eius priui-
legium: sed solū consideratur ꝑsona maioris a quo initiū
habuit: ⁊ sic minori non succurritur. glo. in ver. stetisse. in. l.
cum filius. §. in hac stipulatione. ff. de ver. obliga.
¶ Ex quo no. ꝙ priuilegiatus succedẽs nõ priuilegiato:
tūc vtitur priuilegio suo qñ cum eo aliquid fuit gestū: se-
cus si ꝓpter non factum qꝛ nihil sit actū cum priuilegia-
to: tunc non vtitur priuilegio: ita tenet glo. in. l. si cum mi-
litarib⁹. C. de restitu. milit. pro quo tex. in. l. emilius ibi ꝙ
pater eius et non ipsa pupilla cõtraxerat. ff. de minori. vbi
Bar. ⁊ in. l. ad diem. ff. de ver. obliga. Probus.
d 10 ¶ Nõ tamẽ. In simili dic ꝙ a pari * procedūt/filios non
extare/vel extare/⁊ non succedere: vt. l. ij. §. si sint sui. ⁊ ibi
not. Bar. ff. ad tertul. cū alijs no. per Alex. con. 54. nu. x.
viso titu. vol. vij. Vide Io. mo. in simili: ⁊ ibi dixi: in. c. si ti-
bi. ṡ. de preben. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Cap. v.

Sicut nobis significare cura
sti, tibi gratiose cõcessimus
vt beneficia clericorū tuo-
rū cedẽtiū vel decedẽtium
possis cõferre, qđque ijdẽ
clerici p̃bẽdarū suarū fru-
ct⁹ ꝑcipiãt, ac si ĩ suis eccle

sijs ꝑsonaliter residerent. ¶ Verū quia dubitas
qui clericorū tuorū appellatione debeãt cõtine
ri, breui respondemus oraculo, qđ illos in his &
similib⁹ casibus tuos volum⁹ intelligi clericos,
qui per te nõ quęsiti propterea vel recepti sine
fraude & fictione qualibet vere tui clerici fa-
miliares existūt, & in tuis expensis continue do
mestici cõmẽsales, etiã si quos ex illis aliquãdo
ꝓ tuis gerendis negotijs abesse contingat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Verba meum/tuū ⁊ suū/relata ad diuersos modos loquẽ
di: idem suppositum important. ⁊ ob hoc: dictum de vno
intelligitur de alio dictum.
2 Priuilegioꝝ quoddam est in persona priuilegiati sistẽdū/
aliud quod est in alijs diriuandum.
3 Accidens vt denominet subiectū: oportet ꝙ ipsi subiecto
conueniat ꝓ toto vel pro maiori parte.
4 Verbū meū de vi verbi debet intelligi qđ sit meum simpli
citer. i. in omni sui parte vel maiori.
5 Illud quod est cõe proprie non potest dici meum.
6 Libertas omnib⁹ rebus est fauorabilior.
7 Autoritas iudiciorum/non debet esse in pendenti.
8 Indulgẽtie ius alteri⁹ absorbẽtes sunt stricte interp̃tãde
6 An hec constitutio: sit noui iuris decisio: vel antiqui de
claratio.
10 Non assumantur in ecclesia nepotuli ⁊ asini deferrati: qui
non sunt pro sed contra.
Ratio principalis est consideranda.
11 Verbum continue ciuili modo debet intelligi.
12 Seruire intelligitur/qui est infirmus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dictio sicut/quid operetur: vide hic.
2 Subiecto deficiente pereūt qualitates.
3 Imitatio satis dicitur fieri de aliquo/licet ex toto nõ fiat.
4 Filius tacens ⁊ presens/obligabitur ex matrimonio con-
tracto per parentes.
5 Libertas ab omnibus dulcis reperitur/etiam a brutis.
6 Inductū in fauorẽ libertatis/extenditur ad pias causas.
7 Fauor ecclesie ⁊ libertatis equiparantur.
8 Patria potestas/dicitur ius inestimabile.
9 Appellatione libertatis omnimoda libertas continetur.
10 Res obligata vel hypothecata creditori non dicit̄ libera.
11 Fatue agere dr/qui ignem conatur extinguere sulphure.
12 Parū refert quis eligatur de collegio quando omnes im-
periti sunt.
13 Prelatus assimulatur vt hic.
14 Asini deferrati: solū dicūtur habere humanitatis effigiẽ.
15 Qui doctrina sapientie prediti fuerunt: viuent omnibus
seculis.
16 Rectius videtur esse ingenij/ꝗ virium opib⁹ gloriã que
rere.
17 Seruus infirmus seruire dicitur.
18 Qui habet fructus primi anni/si non nascantur/an habeat
fructus secundi anni.

Sicut, hic determinatur quid intelligi debe-
at appellatione clericorum tuorū. Idẽ
si dicatur meorū vel suorum: nec mirum/quia
ego tibi loquens dicã de clericis meis: tu mi
hi loquens dices de clericis tuis. Et duo lo-
quentes de meis clericis/dicẽt sui clerici ha-
bent tale indultum. Et sic hec verba * meum ⁊ tuū/⁊ suū.
relata ad diuersos modos loquendi. Idẽ tamen suppositū
important: ⁊ ob hoc dictum de vno intelligitur de alio. et
de hoc not. ff. eo. ti. pupillus. §. fi. ¶ Et notãdum est ꝙ pri-
uilegiorū * quoddam est in persona priuilegiati sistẽdū.
ṡ. hoc lib. de cõces. preb. qꝛ in cūctis. §. j. Aliud quod est in
alijs diriuandum/vt hic. ⁊ arg. ff. de manu. vindi. l. iiij. Et
hoc priuilegiū est diriuantis in aliū: licet effectus sit in eo

in quo diriuat. ¶ Sed ostēdo q verbū suū nō est dubiū.ff. de interro.actio.l.si defensor.§.j.z.ff.de excep.rei iudic.l.si qs cū totū.ij.R. ¶ Sed cōtra est.d.l.pupillus.§.fi. z hic no.ff.de pcur.l.pōponius.§.sed z his. ¶ Sol.vt accidēs* denoīet subiectū[b]/oportet q ipsi subiecto cōueniat p tota vel p maiori pte.ff.de lega.iij.l.legatis seruis.§.si vnus z.s.de priuileg.vt priuilegia/vsi.hec autē. ¶ Et ideo dicit Philo.q de scuto dimidio albo z dimidio nigro/nō pōt dici qd est ibi simplr/z.qd scdm quid[c] z hec cōpati se possunt in eodez subiecto/vt q sortes sit niger/z tn sit albus pedē:z ideo in his nō est cōsequentia/ sed cōpatientia de vno ad alterū. ¶ Et ideo verbū* meū de vi verbi debet intelligi q sit meū simpliciter/ z in omni tpe sui seu maiori/z hoc vult dicere.l.pupillus/in fine q loquitur de verbi significatiōe. Et q ibi dr qui iurat suū nō esse/dz dicere nec cōe/ intelligēdū est causa dubitatiōis tollēde/vt ibi not.z glo. sed z his [falsaz reputo]. Ex qbus[d] liquet illd q est cōe* nō posse dici pprie meū.ff.de ritu nupt.l.illud.j.R.z.ff.de aur.z argen.lega.l.qbus/ licet quo ad certos actus qnqz cōe censeatur meū/vt.d.l.illud.ij.respō.z hoc fit ibi fauore matrimonij[e] z.C.de ser.cōi manu.l.j.z.ij. Sed hic fit fauore libertatis*/que oībus rebus est fauorabilior[f].ff.de reg.iur.libertas. ¶ Quod autē dr in alijs duabus legibus:intellige ppter autoritatē* iudicioꝝ:que nō dz esse in pendenti.ff.de iudic.l.nō queādmodum. ¶ Sed quare verbū meū tā stricte hic intelligitur. Respondeo* qz iste indulgentie ius alterius absorbētes sunt stricte interpretāde: presertim illa qua diminuitur cultus diuinus:z non officiās stipendia ecclesie recipit. C.de emācipa. liber.nec auus hoc lib.de pben.cūius.j.§.quāqz.s.de cōstitu.ex parte/z de appell.pastoralis in fine/z.ff.ne quid in loco publi. l.ij.§.merito. ¶ Sed an hec* cōstitutio sit noui iuris decisio:vel antiqui declaratio:z est hui9 questionis magnus effectus:quia primo casu ius tunc nascitur : z ideo futura regulariter respicit.s.de cōstitu.ca.fina.C.de legi. z cōsti. leges z cōstitutiones. ¶ Sed secūdo casu preterita cōplectitur:quia tunc nouū non fit/ nec datur/sed antiquū s deregitur. ff.de testa. l.heredes palam.§. quod vero quisquis.ff.de acquir.rer.do. l.adeo.§.cū quis.s.de vsur.cū tu. ¶ Sol.hec cōstitutio est declaratio:qz hic agitur de noīm expositione/significatione/seu supposito/ vt.s.eo.cōstitutionē.in princ.arg.dictoꝝ iuriū/pater ergo satis miser qui ab ecclesia sua cōtra mentem huius cōstitutionis stipendia recipit:quā ab iniuria alioꝝ habuit defendere.s.de postula.c.fina.ergo magis ab iniuria sua. ff.si serui.vendice. altius.ff.de admi.tuto.l.quotiens.§.Item si tēporali.ff.de pact.cū in eo.s.de natis ex lib.ven.c.j. ¶ Sed quero eps habet indultum cū tēporis prefinitione: vt quatuor clerici suis obsequijs insistentes gaudeant de fructibus suorū beneficioꝝ/illos eligit eps: tādem vnus cedit vel decedit ante prefinitū tempus:nūquid aliū surrogare potest eps: dic q sic/arg.ff.quib.mod.vsufr.amitta.sed in annos.ij.R. ¶ Arg.cōtra.de lega.iij.in fideicō.§.si quis.r. Sed ibi est ratio:ne heres obligetur in infinituz:z ne detur legatario occasio fatue h consumendi. ¶ Item vt est ante dictum: gratia est facta episcopo:nō clerico/z ob hoc psona epi est principaliter intuenda. Et ideo dicit hic qui p te zc. quod est valde notādū:z a cōscientia ruminādū ne assumātur[i]* nepotuli/z asini deferrati[k]/qui nō sunt p/sed cōtra. Naz ratio principalis est cōsyderāda.ff.de autoritate tuto.l.j.in princ.argu.ff.de statu homi.l.queritur[z cōsimilibus] vt si quis habeat indulgentiā/q p quinquenniū possit habere fructus beneficioꝝ suoꝝ in scholis/vel a iure.s.hoc libro de elect.c.cū nō deceat/z.s.de magist.c.fina. s.de cler.nō residen.de cetero/z ca.cū dilectus/z.c.ad audientiā. Sed caue in his casibus/ vt predixi/ ne male recipias: hac declaratione te artante [continue] hoc* intellige ciuili modo:non q quolibet momento sit cum dño.argu.ff.de lega. iij.l.qui cōcubinā.§.vxori.ff.de annuis lega. l.meuia.§.vxorem.ff.de aqua quotidi.z esti.l.prima.§.quod autē. ff.de cō di.z demōstra.l.si ita quis/z.ff.de ver.signifi.malum.§.fina. Iste etiam* seruire[l] intelligitur si est infirmus. ff.de statu liber.cum heres.§.stichus. ¶ Vel dic continue sui representatione nō representati actualitate:vt dicitur seruitus continua vel aqua quotidiana.ff.de seruitu.rusti.predio.l.foramen.ff.de aq.quotidi.z esti.l.j.§. quod autem scriptum. Gaudebit[m] ergo clericus presulis seu principis dicto priuilegio/qui continue se offert:licet vsus non sit continuus:alias iudicium sibi manducat z bibit. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Sicut. Dic q hec dictio/sicut:* assimilās potestatem vnius iudicis/potestati alterius: non intelligitur assimilare illam quantū ad hoc vt iudex vnus ex assimilatz qui potest procedere solus debet associari sicut alius qui nō poterat procedere.tex.est iūctis doctrinis Docto.in.c.sicut vnire.s.de exces.prela.q sicut papa pōt vnire beneficia.ita et episcopi:z dicunt ibi q illud sicut non notat omnimodā similitudinem:quia cum papa habeat solidam potestatem vnier solus/sed eps non poterit solus sine consensu sui capituli.no.Domi.in consil.73. quia subtiliter. Probus.

b 2 ¶ Subiectū. Quo deficiente* pereunt qualitates.arg. tex.in.l.qui in prouinciam.ff.si cert.pet.z.l.decē.ff.de verbo.obligat.in quocūqz enim actu debet prius constare de subiecto vel qualitate:aut alio quod est fundamentū act9 vel iuris.l.hec aūt.ibi liquereqz pretori.ff.ex quib. cau. in possessio.ea.no. Barba.cōsi.xlvij.nume.xxvj.volu. primo. Probus.

c ¶ Secūdum quid. Dic q tale scdm quid/non est proprie tale.ff.de lega.iij.l.hoc legatum.vbi bonus tex. Docto.in l.serui electione.§.fi.ff.de lega.j.refert Albert.de Barba. in repe.l.si pater.C.de insti.z substi.carta mihi.viij.nume. lxxviij. Cōtra istud vide tex.in.c.imitare.vj.q.j.vbi Prepo.dicit.in prin. Not.q* 3 imitatio satis dicitur fieri de aliquo/licet non ex toto fiat/sed secundum quid.

¶ Pro intento vide que tradit Alexand. in consi.cxx.col. prima.omissis.volu.ij.vbi dicit post Bal.in rub.ff.de rer.diuisio.q licet riparum fluminis vsus sit publicus.l.riparū. ff.de rer.diuisio.tamen illud est verum scdm quid / scz vt ibi naues ligētur ad ripas/vel vt ad arbores sicētur rhetia et similia. in ceteris autem secus : vt ibi comprobat. Probus.

d ¶ Ex quibus liquet. Hāc conclusionem ante Jo.Mo.firmauit glo.in.l.id quod est nostrum.ff.de reg.iur. quam ibi sequitur Decius.in ver.z concludendo.vbi adducit Joā. Mo.z Joan.And.hic pro eius confirmatione/dicens:q si quandoqz contrariū reperitur illud videtur procedere in casibus specialibus/qui habent particularem rationem et hoc modo procedit tex. in.l.j.§.domini appellatione.ff.ad sillēya.ibi: domini appellatione pro parte dominiū ptineri dicendū est:quia in illa materia (vt occasio delinquēdi remoueatur)fit larga interpretatio:vnde etiā ibi fili9 viuente patre:dñs reputatur.tex.z ibi docto.in.l.in suis.ff.de libe.z posthu. ¶ Predictam conclusionem firmat idem Jo. Mo.in.c.cum in illis.s.de preben. Probus.

e ¶ Fauore matrimonij. Eundem fauorem prosequitur Jo. Mo.in regula/non firmatur.de reg.iur.aliū fauorem matrimonij.vide per Fely.in.c.nōne.de psum.col.ij.ver. fal- 4 lit.ij.nu.viij.dum dicit q fili9* tacēs z psens obligat ex matrimonio ptracto p parētes.c.vnico.s.de despon.ipub. z illud facit etiā fauor parentū:z hoc nisi constaret filium vel filiā ob reuerētiā tacuisse:quod nota. Probus.

f 5 ¶ Fauorabilior. Merito* cuius ab omnibus reperit dulcis/put vidim9in pueris qui licet sint sub duplici iugo/paterno/z sacris vinculis eosqz pater plus diligat qz seipm. l.isti quidē.ff.quod met.cau.dixi.s.in rub.de renūci.tamē quotidie allegant illud vulgare Esopi. Non bene pro toto libertas venditur auro. ¶ Placet etiam beluis dulcis ipsa libertas/ qd patet in auib9.qz licet eas habunde nutriamus in receptaculo:nec ab eis exigat aliud/nisi qd cantēt:diffugium tñ quotidie querūt: lz postqz euaserint qnqz magna inopia/z fame laborēt. ¶ Et dic in pposito q 6 illud* qd est introductū seu inductū in fauorē libertatis extenditur ad alias dispositiones factas ad pias causas:vt per Bar.in.l.si vnus.C.de testa.z in.l.pxime.§ nomen.ff.de his qui in testa.delen.z in.l. Titio v suffr.§.j.ff. de condi.z demon. Bal.in.l.ij.z in.l.penul.C.de fideicō.li- 7 ber. ¶ Facit.qz fauor* ecclesie z fauor libertatis equiparātur.voluit Bal.in.l.j.§.in primo.col.fi.C.de cadu.tollē.

¶ Intantum tangit Roma.cōsi.ccxxv.sub nu.v. quo ad primū.z Alex.consi.cix.col.iiij.plura narrata.volu.vj.quē vide in simili in cōsi.xxj.nu.ix.attentis.volu.iij.de patria 8 ptāte.* que dr ius inestimabile.l.filiussa.§.scdz vulgare. de leg.j.z.l.j.C.de ingrati.liber. Hec enim emācipatio dicitur esse donatio ex simplici liberalitate:nō ob causam.l. fi.in ver.liberaliter.C.de emanci.libe.

¶ Itē iuxta premissa dicit idē Alex.in cōsi.lxxvj.nu.xiiij. pōderatz.volu.iij.q dispositio facta fauore libertatz dr eē dispositio ad piā causam.l.j.vsi.fi.in ver. rōne pietatis.C. de pmu.ser.manu.z ibi Bal.z in.d.l.proxime. in fine.

9 ¶ Et dic q̃ appellatiõe * libertatis/oĩmoda libertas cõti netur.l.cũ venderes.ff.de actio. emp. hinc est q̃ res q̃ non potest alienari sine licentia alterius: non potest dici ꝓprie libera: seu feudũ liberũ/ sicut dicimus de colonis ascriptitijs ⁊ censitis/ q: qñ nõ possunt se trãsferre de loco ad locũ/nõ dicũtur plene liberi scd̃m Bar.qui ita declarat in.l. fina.§.Idem rescripserũt.ff.ad municipal.⁊ tñ aliquãdo dicũtur liberi.l.cũ scitis/⁊ ibi Bar.C.de agrico.⁊ censit.lib. 16 xi. ¶ Uidemus etiã q̃ res* obligata vel ypothecata creditori non dr̃ libera.l.ex predijs.C.de euictio. Bal. in rub. de contrahen.emptio.no.Areti.in consilio.xliij. col.prima/ viso ⁊ diligenter considerato. Probus.

g ¶ Sed antiquũ. Uide ꝓ hoc que dixi in.c.volentes.§.de priuileg.⁊ vltra que notat Domi.in cõsi.lxxij.ver.contrarium/credo quia punctus. Probus.

h 11 ¶ Fatue. Dic fatue * agere dicit̃ qui ignem conatur extinguere sulphure. Probus.

i ¶ Ne assumantur. Uide q̃ in ꝓposito in marga.face.lego: in electores prelatoꝝ hoc nr̃o tẽpore moderno: id faciũt q̃ lupoꝝ emptores/e quibus cuz vnus emere vellet vẽditor inquit/amabo eum qui melior est: mihi eligito.respondit si 12 vnus bonus est ⁊ reliqui: sic in electionibus prelatoꝝ* parũ refert quis ex collegio(vbi oẽs inepti sunt) in ep̃m eligatur. Itaq̃ operã frustra terunt bonũ inquirendo in tali cetu. ¶ De talibus prelatis meminit Prepo.in ca. sit rec 13 ctor.col.ij.dist.xliij.ibi quibus * assimilatur prelatus dic q̃ assimilatur cani muto. ¶ Item dicitur leo rugiens/⁊ quasi lupus rapiens predã/vt Ezechi.c.xxij. Item dr̃/ se non oues pascere: sed querere ꝓpria lucra.viij.q.i. c.sunt quidã: ⁊ propter hoc ei aufertur potestas.Ezechi.xxxiiij. ca. ¶ Itẽ dr̃ canis impudicus ꝓpter defectũ regiminis. ij.q. vij.c.qui nec. ¶ Item dr̃ coruus/ꝓpter nigredinẽ peccatoꝝ.ij.q.vij.ca.nõ oĩs. ¶ Item dr̃ porcus.d.xliij.distin.c. in mãdatis. ¶ Item dr̃ rusticus a rusticitate.xlvi.distin. in princip. ¶ Item dr̃ gallus gallinaceus.i.capo q: sicut ille nõ cãtat / ita nec malus prelatus. ¶ Item nõ generat nisi tales quos nõ decet. ¶ Item non pugnat ꝓ subditis. ¶ Itẽ sicut ille nõ vocat gallinas: ita nec iste vocat pauperes. ¶ Item sicut capo se impingat: ita ⁊ malus p̃latus. ¶ Item assimilatur sepulchris gentiliũ in sex: q: luteus ligneus/lapideus/ereus/argenteus/ ⁊ aureus: cetera ⁊ latiora possent dici/ sꝫ taceo/quia charte non debent impleri descriptione vitiorum malorum prelatorum : sed potius gestis sanctorum. Probus.

k 14 ¶ Asini deferrati *. Qui dicũtur solũ hr̃e hũanitatis effigiẽ: q: viris studiosis ⁊ sapiẽtib⁹ verã inesse hũanitatẽ pulchritudinẽq̃ ꝟtutis aũt philosophi. ¶ Hinc Aristippus interrogat⁹/dixisse fert̃: inter doctos atq̃ indoctos: ꝑinde distare vt inter domitos equos/⁊ indomitos/aut q̃rũ inter viuẽtes ⁊ mortuos . ¶ Sic etiã interrogat⁹ Aristoteles quo differrẽt docti ab ĩdoctis/ quo viuẽtes a mortuis 15 respõdit/⁊ certe equidẽ ratiõe id dixim⁹. Nã * q̃ doctrĩa sapiẽtie ꝑditi fuerũt/ viuẽt oĩbus sclis omigenisq̃ tollentur linguis: inextinguibile nẽpe est nomẽ sapientis/atq̃ vis nr̃a nõ in aĩo ⁊ corpe sita est: animi imꝑio corpis seruitio magis vtimur. Alterũ nobis cũ dijs/alterũ cũ belluis 16 cõe est: rectius * tñ videt̃ esse igenij q̃ viriũ opibus gl̃iam q̃rere: cũ ⁊ diuitiaꝝ ⁊ forme gl̃ia fluxa atq̃ fragilis sit virtus clara eternaq̃ habeat̃/intueñdũ ergo nõ est vñ hoĩes veniãt: sꝫ quo eãt: scꝫ de ꝟtute in ꝟtutẽ firme ambulãtes: deus em̃ qui hoĩes gñat atq̃ inspirat/ oẽs pares esse voluit teste ap̃lo/nõ em̃ est acceptio ꝑsonaꝝ apd̃ deũ/eãdẽq̃ viuendi cõditionẽ oĩbus ꝓposuit: ĩmortalitatẽ oĩbus spopõdit/nemo apd̃ eũ seruus: nemo dñs: nemo pauꝑ est/nisi q̃ iustitia indiget: nemo diues nisi q̃ ꝟtutibus plenus est. ¶ Eia igit̃ clarissimi ad Ouidij dictamẽ attẽdam⁹ igeniũ q̃ meũ lõga rubigĩe lesũ/labore poti⁹ cõteri q̃ otio ⁊ desidia cõsumi: restat saltẽ fructus laboris vbi otiũ vitijs alimẽta ministraret. ¶ Hĩc apost. Spũ ambulate/⁊ desideria carnis nõ ꝑficietis: ⁊ Salusti⁹ in Cathilina. Oĩs hoĩes q̃ se studẽt p̃stare ceẗis animãtib⁹/sũma ope niti decet: ne vitã silẽtio trãseãt veluti pecora q̃ natura ꝓna atq̃ vẽtri obediẽtia finxit. Ad q̃ nõ attẽdũt nepotuli ⁊ asini deferrati/ꝓut nec eoꝝ patrui ⁊ auũculi q̃ sunt causa cause sic vtriq̃ fatui ⁊ bestie. Merito sane hic legit̃ apd̃ Ioã. Mo. q̃ tales nõ sunt ꝓ/sed cõtra: subaudi eccl̃iaꝫ/q̃ licet sit eoꝝ mater / ⁊ altrix / bi tñ more ingrati filij in eam totis viribus (etiã in curijs principũ)inuehũt iuxta illud. mala ꝓ bonis ⁊c. Et q̃ edebãt panes meos ⁊c. ¶ Nõ immerito idcirco in ribus cõibus ⁊ gallicanis statutum dicitur sincere/ q̃ beneficia viris literatis debent conferri.

¶ De quodam nepotulo meminit Pau. de Cast. in consil. cccxxxvij. primo queritur. in prima parte. in themate consilij. Is enim nepotulus effect⁹ est abbas Cluniacen. postentia cuiusdã principis secularis eius auũculi: ꝓpter cuius honorẽ in dicto monasterio: suũ põposum fecit ingressum expen. monasterij. ¶ Et pro dicto Io. Mo. possumus audacter adducere qd̃ in simili citat de notarijs Bal. ꝯsi. vi. viso testamento Bart. Lucij. in quarta parte. q̃ nimia imperitia tabellionis destruit mundum: ⁊ ponit conscientias bonorũ virorum in magno discrimine: ita faciũt nepotuli conscientias auunculoꝝ/⁊ aliorum parentum. ⁊ postremo subditorum suorum: qd̃ etiã cõuenit aliquibus nõ nepotulis: quia nõ differt an sint nepotuli aut similes illis: iuuenes/vel senes/magni/vel parui: quia vnũ ⁊ idẽ in male gestis resoluunt. ¶ In proposito dicit Hostien. in. c. grave. in prin. quẽ ibi refert Io. And. §. de prebẽ. q̃ cũ canonici Argẽtinen. eccl̃ie non possent concordare de canonicis creandis: ꝯuenerunt in hoc q̃ quilibet canonicus crearet suum: cũ aũt quilibet noĩaret suũ nepotẽ/vel ꝯsanguineũ: de nobili (persecutorũ ecclesie descendentẽ) sanguine qui dã Romanus canonicus eiusdẽ eccl̃ie: noĩauit asinũ suũ: dicẽs q̃ cum semꝑ fecisset vtilitatẽ eccl̃ie: ⁊ nunq̃ dãnũ. erat omnibus persecutorib⁹ ꝓferendus. ¶ Hinc Bernardus: ep̃s tali nepotulo ꝯmittit duo milia animarũ/cui non cõmitteret duo pira: ⁊ scholares pueri ob sanguinis dignitatẽ ꝓmouẽtur ad eccl̃iasticas dignitates: ⁊ de sub ferula trãsferũtur ad principandũ p̃sbyteris/ letiores q̃ virgas euaserũt: q̃ q̃ principatũ meruerunt. profecto tales asini deferrati ⁊ indocti prelati ꝯparantur idolis ligneis. hinc Hiero. lignũ est argento inuolutum: ⁊ isti sunt tãq̃ chimere q̃ nõ sunt nisi in opinione: p̃lati aũt elegantes in secularib⁹ ⁊ mũdanis/q̃ copiose de illis loquũtur: ⁊ plus q̃ par foret assimilantur simulacris ereis que bene sonant. ¶ Itẽ p̃lati qui frangũtur fortitudine tẽporali / sic q̃ non audent ꝓpter dictã fortitudinẽ agere: qd̃ eos decet iuxta officij ⁊ p̃lature exigentiã ꝯferendi: sunt tales idolis lapideis/non tñ sunt lapis qui debeat poni in capite angulari de quo psal. cxvij. Lapidẽ quem reprobauerunt edificantes/hic factus est in capite anguli. Sunt ⁊ alij prelati qui imitantur simulacra argentea/⁊ sunt illi qui habent in ecclesia ingressum per pecuniã: de quibus Actuum octauo. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Probus.

l ¶ Seruire. Uide Domi. in consi. j. col. iij. vbi istud dictũ satis comprobat. Ultra eum attẽde ad Arch. in. c. si ꝓpter. 17 col. iij. §. de rescrip. q̃ si legaui * seruo meo libertatem si triennium seruierit heredi meo : ⁊ impeditus infirmitate nõ seruierit aliquo tempore/puta anno: nõ tenetur supplere seruitiũ in futurum.

¶ Uide que diximus in. c. primo. versi. ⁊ quia materia. §. de cleri. non residen.

¶ Istud vltimũ firmat do. Steph. Bertran. ꝯsi. cclxxxiiij. col. ij. viso ac considerato. In prima parte / vbi alia subdit 18 similia q̃ si ep̃o * concessi fuerunt fructus beneficiorũ primi ãni: ⁊ chrismate vel tempestate perierunt: non propter hoc ep̃s habebit fructus secũdi anni. Archi. ⁊ Domi. post eum. in. c. si propter. §. de rescrip. hoc lib.

¶ Datur simile. nam si emi a te iactum rhetis: ⁊ tu nihil ceperis in primo iactu: ego nihil petere possum : vel cogere te ad secundum iactum. l. nec emptio. ff. de contrahẽ. empt. ⁊. l. si iactum. ff. de actio. empt.

¶ Ad idem q̃ si testator leget fructus qui nascẽtur primo anno/⁊ nulli nascãtur nullos habebit legatarius. l. cũ certis. ff. de vino/tritico/⁊ oleo lega. l. secunda. ff. de annuis legã. Probus.

m ¶ Gaudebit. vide que dixi in. c. j. in ver. assistentes. §. de schisma. ⁊ Pau. de Cast. consi. cccxl. quod exordit̃ premissis allegationibus. in prima parte. Probus.

De regulis iuris, Rubrica.

¶ Summarium D. Ioannis Mo. Car.

1 Regula iuris constituitur ex multis. Iuribus particularibus cõstitutis in idem tendentibus.
2 Regula cum habet instãtiam seu exceptionem: in illa perdit officium suum firma ipsa manente in alijs
3 Regula fit firmior propter exceptionem.
An exceptio contineatur sub regula: vide hic.
4 Solius incomplexi est diffinitio principaliter.
5 Regula iuris est: vt hic legitur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Proemium venit tanq̄ causa finalis consyderādum.
Ex verbis proemij colligitur mens disponentis.
2 Secundum principium: posterior formatur euentus.
3 Ex titulo libri: declaratur quomodo omnia inde secuta intelligi debeant.
4 Ad prefationes & proemium recurrimus: vt habeamus voluntatem disponentis.
5 Exceptio declarat regulam/prout & firmat.
6 Exceptio duplicem reperitur habere virtutem vt hic.
7 Exceptio nō excludit similes casus ipsius exceptionis.
Licet dictio taxatiua habeat excludere: non tamen excludit similia.
8 Qui habet regulā p se: dicitur habere fundatā intētionē.

Otus iste liber sextus in sex partes diuiditur: in proemiū a & tractatū. s. de sum. trinita. & fide catho. & epilogū/vt hic: nā * multis iuribus particularibus cōstitutis in idem tēdentibus ex his regula iuris cōstituit: q̄ cū constituta est: ius est: sz añ ex iure als ↄstituto pcedit. ff. eo. ti. l. j. ¶ Tractato igit de iure/ nūc sequūtur iuris r̄le ex iure alias constituto elicite. Et regula * cū habet instātiā seu exceptionē b: in illa perdit officiū c suū. ff. eo. l. j. in fine/firma ipsa manente in alijs: auten. de non alienand. §. vt autem lex. colla. ij. & etiam firmior in alijs/propter exceptionē. arg. ff. de fundo instr. l. quesitū. §. denique neratius. ¶ Sed queritur an exceptio * cōtineatur sub regula/ & dic q̄ continetur: sicut pars sub toto. Quia nihil ab aliquo excipitur: nisi contineatur sub eo. Et qñq̄ exceptio artat id a quo excipitur: vt sit eius immediatū indiuiduū. ff. de penu lega. l. nā qd liquide. §. fina. ¶ Dic tñ q̄ aduersa est attributio regule & exceptionis: respectu terminoꝝ regule/vt no. s. eo. c. j. per quod pone exēpliū regule iuris. ¶ Quid autē sit regula d & ius/& vñ dicat: habet. iiij. dist. regula/& de iusti. & iure. ff. l. j. vñ regula iuris. i. regula iuridica: sicut dr̄ capa socratis. i. socratica. ¶ Et solius * cōplexi est diffinitio principaliter: incōplexū tñ impfectū habet diffinitionē iūgēdo diffinitiones partiū cōplexi impfecti ꝑm philosophū: Vbi gra/aliquis vult diffinire hoiem albū: videat partiū diffinitiones/& eas simul iūgat: homo est aīal rationale mortale: albū est disgregatiuū visus: & scdm hoc dic/q̄ regula iuris * est distortum prauum quia corrigens: bonū & equum breuiter comprehendens. Joan. Mona. Cardi.

Roemiū. Qd * tanq̄ finalis causa venit cōsyderādū. Bal. in. l. liberis/ col. j. C. de colla. & in. l. fina. ff. de hered. insti. vbi tex. de iure melior: q̄ prefationes & proemiū causam pbāt finalē: & per eūdē tex. Panor. in. c. aduersus. sub nūero. xj. de immuni. eccle. dicit q̄ ex vbis proemij colligitur mēs disponētis. Bar. in. l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. faci. Bar. & Bald. in. l. regula. ff. de iur. & facti igno. Petr. de Anch. cōsi. cclxxxj. col. ij. in au xilliū vitatis/q̄ iter alia citat q̄ ꝑm * pricipiū posterior formatur euētus. l. j. de impo. lucra. descriptio. lib. x. C. idem Petr. de Ancha. in. c. quorūdā. s. de elect. hoc lib. post Oldra. cōsi. ciij. questio est. Maria. So. cō. xcj. col. iij. visa/ qui dicit in ꝑposito/cōsi. clix. col. vj. in presenti consultatione/ q̄ si narrata in proemio & prefatione vnius compositionis nō sunt vera: dicta cōpositio iure cōi irritatur: q2 factuz se habēs aliter q̄ proemiū ostēdit/reddit subsequētē disposi tionē nullā. l. fina. ff. de hered. institu. istud est dictū eiusdē Petri de Ancha. cōsi. clxxx. col. j. visa diligenter/vbi allegat alia iura. ¶ Facit ad premissa/q2 * ex titulo libri/ declaratur quomodo oīa inde secuta intelligi debeāt / q2 ꝑm illū regulant & restringūtur oīa ibi scripta. l. nesennius. ff. de nego. gest. Bar. in. l. si patruus. C. cōmu. vtriusq̄ iudic. Alex. cōsi. clxxxvj. nu. ij. zacharias/vol. vj. & cōsi. cciiij. nu. xj. pspectis vbis/eo. vol. vj. Qd ad * pfatiōes & proemiū recurrim9/vt habeamus volūtatē disponētis. l. j. in prin. & ibi Bar. ff. ad maced. l. fi. & ibi Bar. ff. de hered. insti. & l. cuz hi/in prin. ff. de trāsact. l. regula. §. licet/vbi Bar. ff. de iur. & facti igno. Bal. in ca. cū terra. s. de electio. Probus.

b 5 ¶ Exceptionem: que * declarat regulam quomodo intelligi debeat. l. nam quod liquide. §. fi. ff. de penu lega. quem tex. ita allegat & sing. ad hoc reputat Jo. de Jmol. in. l. filio preterito. ff. de iniusto testa. refert Alex. cōsi. xxxvj. in prin. viso themate & dubijs. volu. vj. Aliquādo etiā firmat exceptio regulam: vt hic per doct. nisi ex hoc resultet correctio iuris per ea que tradit idē Alex. consi. cxlv. nūe. iij. viso themate. volu. vij. vbi dicit q̄ vbicūq̄ constitutio aliquos casus excipit: non per hoc dicitur firmare regulā in omnibus casibus alijs: si ex hoc resultaret correctio iuris imo in casibus non exceptis stabimus dispositioni iuris. l. serui noīe. cū ibi no. per glo. & Bart. ff. de vsucap. & l. ob es. C. de pred. minor. probat in. c. ad audientiam. cū ibi not. s. de cler. nō resi. ¶ Et dic * exceptionem duplicem habere virtutem: scz eximere seu extrahere/& virtutem indefiniti seu obscuri sermonis & precedentis declarare. arg. l. fina. §. cui dulcia. ff. de vino/tritico/oleoq̄ lega. no. Bertran. ↄsi. cxxxj. nu. ij. viso casu. in prima pte. ¶ Et quod dicis exceptionem firmare regulam in non exceptis: non tñ ampliat eam vt faciat sub ea comprehēdi ea q̄ de per se & sui natura non cōprehenderet ipsa regula: tex. est in. l. gñali. §. vxori. vbi Bart. ff. de vsufr. lega. & in. l. Lucius. §. pluribus. vbi idem Bar. ff. ad Trebel. & in. l. j. in fi. ff. isto tit. quod placet Alex. cō. cvj. versi. solum ergo restat. visis & opportune. volu. v. & cōsi. lj. in fi. viso themate. volu. iij. & consi. xxviij. nu. xviij. visis. volu. j. ¶ Jtem * quāq̄ exceptio firmet regulam in non exceptis: tamē exceptio nō excludit similes casus ipsius exceptionis. glo. est sing. in. l. j. C. de ↄdi. indeb. imo includit alias similes exceptiones. tradit Alex. in ↄsi. cxxx. nūe. vij. in causa strazarolorū. volu. iiij. vbi subdit in simili/q̄ licet dictio taxatiua de sui natura habeat excludere. l. iij. §. a Titio. ff. de adimen. lega. tñ non excludit similia: nec ea que veniunt vigore verborū cui adiungitur. vt habetur in cle. exiuit. §. cum autem. de verbo. significa. Probus.

c ¶ Officium suū. Et in alijs firmat regulā. l. quesitū. §. deniq̄. ff. d fundo instruc. §. vt aūt. in auten. de nō alienā. vbi glo. cū similibus: non tamē videtur regulā ampliare (vt diximus in pcedenti apostilla) ad ea que alias non facta exceptione sub regula nō comprehendūtur. l. generali. §. vxori. vbi Bar. ff. de vsufru. lega. idē Bar. in. l. Lucius. §. j. ff. ad trebel. Panor. in. c. in nostra. s. de sepul. firmat Decius consi. ccclxxix. sub nu. viij. requisitus. & Maria. Sozi. cōsi. xlvij. col. ij. versi. sed ad hanc/consilijs nostris. Probus.

d 8 ¶ Regula. quā * qñ quis habet pro se: dicit habere fundatam intētionē. glo. in. l. omnis diffinitio. ff. hoc tit. Bar. in. l. quotiens. ff. si quis cautio. Decius in. l. j. ff. isto tit. & cōsi l. ccclxxv. nu. iij. in causa que Mantue. ¶ Preterea dic q̄ si semper staret immobilis: non regula sed cōstitutio foret immutabilis: prout dixit fortuna. Si non mutarer/cur fortuna vocarer. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. j.

Eneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Jnstituere dicitur/ vt hic.
2 Jn ecclesia dei non debet esse ingressus/nisi per hostium.
3 Jn beneficijs ecclesiasticis acquirendis: debet abesse omnis prauitas/& adesse omnis puritas.
Ecclesia dei debet habere ministros legitime institutos.
4 Possessio dat ius eligendi/& instituendi.
5 Possessio ex nostris actibus procedit.
6 Jnstituēs plus iuris habet in institutione/q̄ presentans in presentatione.
7 Jnfectio tanto plus inficit/q̄to digni9 est illud quod inficitur.
8 Possessio dat ius presentandi/eligendi/conferendi/ & instituendi/actiue non passiue.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Jnstitutio seu electio tripliciter potest appellari canonica vt hic describitur.

2 Electio debet esse sincera/pura/ ⁊ gratuita.
3 Dictio potest/ importat vt hic.
4 Ubi deest potentia: ibi actus est irritus.
5 Ubi lex remouet potentiam a contractu: ibi cõtractus est ipso iure nullus.
6 Papa vel Imperator non potest dare fidem scripture nõ autentice: in preiudicium alterius.
7 Forma causatur ex verbis hic descriptis.
8 Forma dat esse rei/ ⁊ conseruat rem inesse.
Anima est corporis forma.
9 Que fiunt preter ⁊ cõtra formã sunt ipso iure nulla.
10 Forme nihil addi/ vel detrahi potest: quia quod in se perfectum est: non suscipit in se maius vel minus.
11 Qui solutus est omnibus: si delinquat/ maiori pena debet plecti/ ꝙ ceteri non soluti.
12 Papa quando fiat minor quolibet catholico/ vide hic.
13 Prelatus alienans rem ecclesie/ desinit prelatus in eo.
14 Dignitas aggrauat delictum.

Eneficium, Pone casum. ff. de decurio. l. herennius/ ⁊. s. de insti. ex frequẽtibus. ¶ Item pone casuz vbi est color aliquis in cõtendente sup bñficio. s. de pben. dilecto. s. de iure patr. cõsultationib9 [institutione [a]] q̇d sit ĩstituere ⁊ q̇d inuestire no. s. de insti. ca. autoritate/ vñ * instituere. i. intus statuere/ ꝓuidendo vel ius statuendo in ecclesia: vel de ipsa/ vt no. j. eo. in generali [obtineri] Ratio/ quia in ecclesia * dei non debet esse ingressus nisi per hostium [b]/ vnde do. Joan. x. Ego sum hostium ouium/ ⁊ hoc hostium habet claues que cõmittuntur prelato: qui habet mediantibus clauibus. i. canonicis regulis: instituendos in ecclesia dei introducere.

3 ¶ Item * in beneficijs ecclesiasticis acquirendis debet abesse omnis prauitas/ ⁊ adesse omis puritas/ que sine canonica institutione haberi non possunt [c]/ ⁊ domus dei. i. ecclesia debet habere ministros/ non spurios/ sed legitime institutos. Alias domus dei. i. ecclesia (quam decet sanctitudo decorẽ) non haberet quod sibi cõpetit: de eta. ⁊ quali. indecorꝫ. ¶ Sed contra regulã obijcitur. Possessio * dat ius eligendi ⁊ instituendi. s. de causa posses. ⁊ ꝓpriet. cum olim. s. de elect. c. in genesi. s. de iure patr. consultationibus. Ex quibus deuenitur ad ius eligendi in beneficium/ ⁊ propter hoc est beneficium debitum/ ergo possessio ad beneficium ius tribuit.

5 ¶ Sol. possessio * ex nostris actibus ꝓcedit. ff. de acquir. posse. l. prima. ⁊. l. cũ heredes/ ⁊ ideo valet in electõe ⁊ presentatione. Sed non est sic in institutione que ex iure habentis institutionem ꝓcedit: vnde cũ instituens * plus iuris habeat in institutione/ ꝙ presentans in presentatione nõ est mirũ si in institutione plus requiratur/ ꝙ in presentatione. arg. s. de offi. lega. cuz dilectus. s. de exces. prela. tanta. ¶ Et video ꝙ * infectio tanto plus inficit/ q̃to dignius [d] est illud quod inficitur. s. de elect. c. pe. xl. di. ca. homo xp̄ianus. c. ij. de custo. euchari. vnde versus. q̃to dignior es/ aut per genus/ aut ꝑ honores: in te tanto res vitiose sunt grauiores. Et inde est ꝙ metus qui nõ inficit/ vt reddat quod inficit nullum ipso iure/ sed ope exceptionis adhibitus citra rem in qua maior exuberatio fidei requiritur: ipso iure inficit. ff. ꝙ met. causa. mulier. §. si dos.

8 ¶ Tu dic/ possessio * dat ius presentandi/ eligendi/ conferendi/ ⁊ instituendi/ actiue [e] vt in cõtrarijs: nõ passiue/ vt hic. Quia ego nõ acquiro ius ex sola possessione in beneficio ecclesiastico/ vt hic. arg. s. de cler. excõi. ministrã. ca. si celebrat. arg. s. hoc lib. de elect. cap. nullus. primo respon. ⁊ capitu. cum ex eo. in fine. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Nstitutione. Dic ꝙ * institutio vel electio triplr̃ potest appellari canonica/ large/ stricte/ strictissime/ siue stricti9. Archi. in. c. nullus. xliij. distinct. ⁊ post eum Domi. con. 88. col. iij. quod exorditur Innocentius/ large quidã dicitur canonica illa in qua non sunt seruata substantialia/ nec alia solẽnia requisita a iure positiuo: sed habet tantum validitatem iuris naturalis: vt quia tantum consensum eligere debentium/ ⁊ ista de iure communi positiuo non est valida/ ca. quia propter. s. de electio. ⁊ capitu. sicut. eo. titu. hoc libro.

¶ Stricte dicitur illa quãdo seruãtur illa que sunt de substantia: sed omittuntur illa que sunt de solẽnitate: et talis est annullãda. Stricti9 in qua interueniũt omnia: ⁊ sic cõmuniter accipitur vt hic: et secundũ hanc quilibet beneficiatus canonice institutus põt dici canonicus. Jo. And. in. c. j. de elect. hoc lib. Panor. in. c. causamq̃. col. ij. s. de iudic. ⁊ in rub. de vita ⁊ honesta. cleri. Sed proprie non dicuntur canonici: nisi collegiati in aliqua ecclesia. citat dominus meus in rub. de constitu. nu. xxvj. Probus.

b ¶ Nisi per hostiuz. Idem Jo. Mo. in. c. in electionibus. s.
2 de electio. dum dicit ꝙ * electio debet esse pura/ syncera/ ⁊ gratuita. pura ex animo: syncera ex prouidentia: gratuita sine precio. Et sicut ecclesia in se est pura non habens rugam nec maculam. sic pure sine ruga ⁊ inuolucro debz ei sponsus eligi. Probus.

c 3 ¶ Nõ possunt. Jo. And. hic in glo. dicit ꝙ dictio potest * negatiue posita vt hic: necessitatẽ importat: secus si affirmatiue: quam improbo per doctrinã Bal. in. l. j. ff. de iniust. test. vbi idem vult. allegat. l. nemo. ff. de leg. j. ⁊. l. non põt. ff. de iudic. et dicit inepta loqui ipsam: et est etiam de mente Franci hic/ qui dicit illam indistincte non procedere. ¶ Panor. tamen in. c. j. in. iiij. no. de causa posses. ⁊ ꝓprieta. conuenit. cum glo. ⁊ in. c. j. in. ij. not. s. de fid. instrumento. ¶ Pro Bal. tamen contra glo. ⁊ Panor. habeo tex. iuncta glo. in ver. potuit. in. c. quãto. s. de presumptio. vbi Fely. ⁊ ante eum Panor. dicunt ꝙ verbum potest (negatiua ipsa precedente) nõ importat semper necessitatem. Sed dic id procedere secũdum eos/ ne absonus resultet intellectus: quia tunc importat presumptionem. ¶ Pro glo. contra aduersantes habeo: quia * vbi deest potentia: ibi est actus

4 irritus Bal. in. l. fi. col. fi. vers. extra q̃ro. C. de fideicõ. ⁊ alibi. idem Bal. videlicet in. c. j. §. vlti. col. v. versi. considerãdum est. in tit. de pace iura. firma. ꝙ * vbi lex remouet po-

5 tentiam a contractu: ibi cõtractus est ipso iure null9. hinc Maria. Sozi. con. xciij. col. penul. versi. postremo. circa primum. ꝙ per hec verba non possit/ censetur statutum resistere actui: ab initioq̃ redditur actus nullus adeo ꝙ non oritur neq̃ ciuilis/ neq̃ naturalis obligatio: allegat Bar. in l. cum lex. in. ij. col. versi. his premissis. ff. de fideiuss. ¶ Et ꝙ remoueat potentiam siue priuet/ firmat Bar. in. l. fi. nu. vij. versi. sed quero quid si iudex. ff. de fer. quẽ ibi sequuntur Fulg. Roma. Paul. ⁊ Alex. idẽ Bar. in. l. Gallus. col. prima. nu. iiij. ff. de liber. ⁊ posthu. tangit Collecta. in. c. at si clerici. col. ij. in ver. potest ep̄s. s. de iud. ¶ Panor. in vlt. no. in. c. j. quem ibi sequit̃ Barb. s. de causa posses. ⁊ ꝓprie. dicit ꝙ propter hec verba tex. necnon contra partẽ inauditã aliquid possum9 diffinire: si papa vel imperator ferat sententiam contra nõ citatũ/ nõ valebit: qr esset (ßm Car. ibi) tollere defensionem/ que est de iure naturali: q̃d tollere non potest. cle. pastoralis. de re iudi. cum similibus. ¶ Facit in simili dictũ Panor. in. c. j. no. ij. s. de fid. instru.

6 ꝙ * papa vel imperator non potest dare fidẽ scripture nõ autentice in preiudicium alterius: intentũ verificat Alexan. cõsi. lxxvij. col. j. nu. ij. visis dubitationibus elegãter. lib. iij. allegat. d. l. nemo põt. de lega. j. ⁊. l. non põt. ff. de fur. vbi hec verba/ non põt/ significãt quandam impossibilitatem ⁊ necessitatẽ precisam: firmat Bal. in. l. j. in penul. col. C. qui admitt. vnde Anto. de Butrio. in. c. preterea. s. de dilatio. refert se de facto dixisse: ꝙ si statutum impediat ꝙ iudex non possit exercere iurisdictionem suam: vel vltra limites sue iurisditionis: non valebit pronunciare se competentem iudicem: quãdo per hoc excederet terminos sue iurisditionis per no. in. c. si iudex. de sentẽtia excom. hoc lib. ad idem Corne. consi. ccxvj. versi. qr negatio. cuius initiũ est multũ diffuse ⁊ eleganter. volu. primo. Sozi. consi. 230. col. ij. versi. secundo respon. viso testamento.

7 ¶ Et attende quia huiusmodi * oratio in statutis apposita: importat formam adeo ꝙ ea nõ seruata actus dicitur ipso iure nullus: vtpote statuto cauetur ꝙ mulier nõ possit contractum facere sine duorum consanguineorum consensu: quia si consensus nõ interueniat: non valet ipso iure: firmantur hec per premissa: facit. l. certa forma. de iure fisci. C. lib. x. tangit Franciscus Aretinus. consi. xxij. col. ij. versicu. venio nunc. diligenter ⁊ mature: vide late per Barba. cõsi. xij. scribitur/ volu. primo. Jas. in. l. vniuersa. col. penul. nume. xiiij. C. de preci. imperat. offer. ratio qr

8 forma * dat esse rei ⁊ conseruat rem inesse. c. cum dilecta. s. de rescrip. ⁊. l. Julianus. §. si quis rem. ff. ad exhib. Et sic si forma non interueniat ꝯtractus dici non meretur: sicut corp9 sine aĩa nõ est hõ: sz cadauer: cũ aĩa sit corpis forma. glo. in cle. vnica. in ver. simul vnitas. de sum. tri. ⁊ fi. catho.

9 Et nō solum * que fiunt non seruata forma/sunt ipso iure nulla/sed etiā que fiunt preter z citra formaz. Ista poteris verificare per doctrinā Joan. And. in nouel. in cap. prudē tiam. super ver. citra formam/col. ij. s̄. de offi. delega. citat Hostien. allegantem text. Deutero. xij. capi. in fina. verbis ꝙ precipio tibi: hoc tantū facito domino/nec addas quicꝙ/nec minuas: facit glo. in ver. preter. in cap. si cui. de electio. hoc lib. que dicit ista duo/cōtra z preter/equipararı.

¶ Uerum dicas vbi datur certa forma de substantia scḋm Domi. ibi. z Panor. in cap. causam. s̄. de re iudica.

¶ Quod autem contra preter z citra sint synonima ad inducendum nullitatem actus qui geritur/tenet Joā. And. in cap. cū marte. col. viij. in princi. s̄. de celebra. missa. adducit tex. apoca. ca. vlti. dū ibi dicitur/si quis apposuerit aliquid sup hoc: apponet deus super ipsum plagas: z si quis diminuerit auferet deus partem eius de libro vite: facit tex. apostoli ad Thimo. v. ca. sic dicens/testor deo z hec custodias sine preiudicio/nihil faciēs/in alteraz partē declinando: subiūgens ibidem/capi. vj. precipio tibi corā deo/vt serues mandatū sine macula/ hinc Ambro. in lib. de para. Si quid addas inquit vel detrahas preuaricatio videtur esse quedā mandati. ¶ Ex quibus clarissime cōstat nihil fieri debere cōtra preter/vel citra formā datam actui: alias talis actus vitio subiacet nullitatis. Bal. in. l. fina. ver. Ex hoc talis elicitur. C. de suis z legi. heredi. vbi dicit/ꝙ 10 forme * nihil addi vel detrahi potest: quia quod in se perfectū est: nō suscipit in se maius vel minus. l. ij. C. de manu. vindicta/nā omissio forme in qualibet minima q̄titate totū actū vitiat z processum. Panor. in cap. causam vlt. col. s̄. de re iudi. Idē Panor. post Anto. in. c. pisanis. s̄. de resti. spol. notat Calca. in consi. lvi. in causa dñi: vbi pro glo. adducit Bal. in. l. vxorem. C. de conditio. inserti. Probus.

d ¶ Dignius est. Uide que in proposito dixi in. c. vno/ in fine s̄. de vita z hone. cler. z in ca. felicis. s̄. de penis: vltra que habeo glo. in ca. alioꝝ. ix. q. iij. ꝙ papa sine venia debet puniri sicut diabolus qui maximus cōparatione alioꝝ creatus est: quā ibi sequūtur Domi. z Prepo. ratio glo. potest 11 esse. Quia * ipse solus solutus est oībus: z ideo maiori pena q̄ alius plectetur si obnoxius ꝓbatur: facit illud Hila. pape trāssumptiue. xxv. q. j. ca. nulli. in fine/ dū dicit ibi grauiora facit vitia peccatoꝝ/sublimitas peccantiū: z ibi glo. allegat ꝙ crimen augetur per dignitatem/capit. homo. xl. distinct. z. ff. de re milita. omne delictū/ ibi augetur autem petulantie crimen dignitate prepositi.

¶ Et intellige ꝙ papa debeat puniri nō ab homine: sed a deo solo: excipe scḋz predictos crimen heresis/de quo per hominem punitur/licet hoc crimen in solum deum dicatur cōmitti. Joan. Mona. in rub. s̄. de heretic. z ibi dixi.

¶ Et sic habeo ꝙ vicarius xp̄i ab hoībus iudicatur/z non solum a deo quod videtur durū z minus sustentabile ꝑ regulas iuris satis tritas/ vt superior ab inferiore iudicetur 12 in causa dñi. ¶ Sed nō obstat/q̄ * quādo papa a fide nostra deuiat desinit esse papa/ z incipit esse minor/ quolibet catholico dixi in proe. in ver. interiectio: ideo non repeto.

¶ Premissa cōprobari possunt per ea que multum singulariter voluit Bar. in. l. qui fundum. §. si tut[or]/ in fine. ff. pro 13 empto. ꝙ vbicūꝙ * rector vel prelatus ecclesie alienat fundum vel aliquā rem illicite: nō videtur esse rector vel prelatus/quo ad illam rem: z videtur ecclesia tunc toto illo tē 14 pore vacare: quo nō currit prescriptio. no. in ca. j. s̄. de reb. eccle. non alienan. z ibi dixi. ¶ Itē * in proposito: quia licet in omnibus libidinis amor turpis sit: nunꝙ tamen deterior est q̄ in honorato/ q̄ q̄to nobilior tanto nocibilior scḋm Albertū: licet enim in serico/ z lana eadem versetur libido: dignitas tamen persone habet libidinis aggrauare delictū/capit. cū quidam. s̄. de iureiur. z. l. presbyteri. C. de episco. z cler. z. l. si qua illustris. C. ad orficia. hinc Juuen. Omne animi vitiū tanto cōspectius in se crimen habet/q̄to maior qui peccat habetur: ita virtus quoꝙ plausibilior z maior videtur in claro q̄ in ignobili viro: hinc Jo. And. in cap. fina. s̄. de fil. presbyte. dicit: ꝙ nō valet dispensatio facta per papā cuz nato ex cōiugato nobili z soluta nobili: nisi de nobilitate facta fuerit mentio/quod comprobo late in tracta. de manda. aposto. in eo passu ꝙ non mandatur ꝓ filijs presbyterorum. ¶ Et pro ipso themate habes illud vulgare: quod citat glo. post tex. in ver. tanꝙ maiores / in ca. ij. s̄. de trāsla. epi. Omne animi vitiū tanto cōspectius in se crimen habet: q̄to maior qui peccat habet. Probus.

e ¶ Actiue. Uide que dixi in ca. j. in ver. dic ꝙ nō. s̄. de iure patro. z in. c. j. in ver. mercaturis. s̄. de cler. cōiuga. z in ca. fina. in ver. z sic possumus dicere. s̄. de rescript. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. ij.

Possessor male fidei, vllo tempore non praescribit.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Possessor male fidei peccat.
2 In quo quis peccat: debet habere penam/non premium.

POssessor, Pone casum. C. de prescrip. long. tēp. auten. malefidei. Et ē ratio: q̄ * possessor malefidei 1 peccat. s̄. d̄ pscrip. qm̄ omne. 34. q. 2. si virgo. ¶ Et in eo in 2 quo q̄s * peccat / debet ipse habere penā/ nō premiū. s̄. de trāsla. epi. c. inter corporalia. §. s̄z neꝙ. Et sic ex possessione malefidei detēta: talis possessor nō dz premiū acq̄sitioa nis per prescriptionem: ius tamen retinendi possessionē acquirit. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno. l. si q̄s emptionis. §. j. Joan. Mo. Car.

p Ossessionem. Hec tamen longa possessio nō pl[us] operatur q̄ verus titulus cum voluntate domini tradentis. no. Alex. in consi. lxxiij. in fine. volumi. iij. circa primum. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. iij.

Sine possessione, praescriptio non procedit.

s Ine possessione. Pone casum. ff. de acquir. pos. l. sine possessione. z hoc probat per distinctionem vsucapionis. ff. de vsucap. l. iij. [prescriptio] q̄ est quedam vsucapio. ff. de diuer. z tēpo. prescript. l. fi. j. respō. Et dic de prescriptione vt Azo in summa. Jo. Mo. Card.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. iiij.

Peccatum nō dimittitur, nisi restituatur ablatum.

p Eccatū. Pone casum. s̄. d̄ vsur. c. cū tu. 14. q. 6. c. 1. Et equitas huius regule ꝓbari pōt per doctrinā in resolutione cōtractus que docetur. C. quando lice. ab emptio. disced. l. j. z. ij. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. v.

Peccati venia non datur, nisi correcto.

¶ Summarium D. Ioannis Mo. Car.

1 In peccati abolitione/inter alia duo sunt necessaria:
2 Omne peccatum committitur in deum.
3 Actus actiuorum sunt in patiente bene disposito.
4 Uenia accipitur vt hic.
5 Contritio debet esse de omnibus/alias penitentia nō est fructuosa quo ad vitam eternam.

PEccati, Pone casum. 24. q. 2. legat. C. de sum. tri. z fid. cath. l. fi. §. in quib[us]. C. de hereti. Manicheos/ibi delicti veniam petētib[us] dam[us]. de peni. dist. j. §. ecōtra autoritas. c. quē penitet. ¶ Et est rō hui[us] regu 1 le: In peccati abolitione * inter cetera duo sunt necessaria. Primū si culpe remissio: z hoc facit solus 2 de[us] q̄ pctā dimittit: nec mirū: q̄ omne pctm̄ * cōmittit in a deū: [a] vñ Psal. Tibi soli peccaui. z in me cōmissum alr re 3 mittere nō pōt. Secūdū est peccātis dispositio: cū act[us] * actiuorū ſm philosophū sint in patiēte bñ disposito: ḡ pdicta duo sūt necessaria/vnū pricipale agēs vt de[us]. z alterū

sicut instrumentale/ ⁊ in hoc homo penitens gratia diuina preueniente se disponendo sit adiutor deus: vt ait apostolus. j. ad Corinth. c. iij. ⁊ ait Aug. Qui fecit te sine te: b nō saluabit te sine te. Et sic cōtrito ᵇ datur venia/ [venia] 4 accipitur venia ꝓ licentia * vt Eccle. xxv. ibi/ nō des mulieri nequā veniā. i. licentiam ꝓdeūdi. C. de inius vocan. l. c venia. Et venia accipitur ꝓ indulgentia ᶜ vt hic/ ⁊. d. l. manicheos/ ⁊ dr̄ a veniendo: q: venit a licentiāte/ aut indul 5 gente [cōtrito]. Etiā de oībus *: alias penitentia nō esset fructuosa quo ad vitā eternā. s. de penit. ⁊ remissio. q̄ʒ quidā/ ⁊ de peniten. distinct. iij. §. fi. ¶ Sed cōtra regulaʒ obijcitur. dist. iiij. deniqȝ. ¶ Sol. hic loquitur de venia/ pene ibi de venia culpe/ ꝓpter multitudinē vel scandalū sustinenda/ ne peius contingat/ vt hic colligitur. Joā. Mona. Cardi.

a In deum. Maxime crimen heresis Joan. Mo. in rub. de heretic. j. hoc. lib. quod fertur in omniū iniuriam vt ibi. Probus.
b ¶ Cōtrito. Et se corrigente. ca. legatur. xxiij. q. ij. vbi dr̄ ꝙ nusq̄ȝ legitur dñm veniā (nisi se corrigentibus) dedisse.
¶ An autē ex venie petitione inferri possit ad cōfessionez criminis. Jta ꝙ veniā petens videat crimen cōfiteri: ꝓ hoc habes tex. probantem ꝙ nō: in cap. exhibita. vbi glo. in ver. postulauit. s. de homicidio/ quam ad propositum reputat singu. Alexand. de Jmola/ in. l. prima ff. de no. oper. nuncia. in princi. Probus.
c ¶ Indulgētia. Hinc Genesis. iiij. maior est iniquitas mea q̄ȝ vt veniam merear/ dicit Caim. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. vj.

Nemo potest ad impossibile obligari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Difficultas prestationis non reddit stipulationē inutilem.
2 Omnis obligatio in dando vel faciendo consistit.
Quod nec est nec esse potest: dari aut fieri non potest.
3 Per actionem consequimur quod nobis debetur.
4 Ad impossibile/ non est possibilis obligatio.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quādo quis teneatur precise facere ⁊ adiplēre/ vide hic.
2 Nō entis nulla est actio/ nulla passio/ nulleqȝ sunt cause.
3 Nō potest subsistere cōsequens/ nisi precedat antecedēs.
4 Per instrumentum emancipationis probatur patriam potestatem precessisse.

Nemo. Pone casum in possibili facti: siue sit promissum impossibile/ vel conditio impossibilis: licet ꝓmissum sit possibile. ff. de ver. obliga. l. si stipula. j. respō. et l. impossibilium/ ⁊ insti. de inutil. stipula. in 1 princi. difficultas tamen * prestationis stipulationem nō reddit inutilē. ff. de ver. obliga. l. ij. §. sed quidā. Ubicūqȝ etiam pactione/ cōsuetudine/ seu priuilegio quis ad delinquēdū inuitatur/ hoc bonis moribus obuiat/ ⁊ sic non ligat. ff. de pact. dotali. conuenire. ff. de pact. l. si vnus. §. pacta. s. de cōsuetu. ex parte/ et ff. eo. titu. l. mulieribus: etiā si ex post facto incipit esse iniquū. ff. de vulga. ⁊ pupilla. substitu. l. ex facto. §. primo. s. de decimis/ suggestum/ ⁊. l. xiij. distinct. cap. primo. §. verum.
¶ Jtem pone casum in impossibili moris. ff. de conditio. institu. l. filius. s. de iureiur. capi. quintaualis.
¶ Jtem in impossibili iuris. ff. de ver. oblig. l. si stipulor. ij. respon. s. de preben. dilecto/ ⁊ ca. dilectus. primo/ ⁊. s. hoc lib. de iureiur. contingit. Et est ratio huius regule/ quia a 2 omnis obligatio in * dando aut faciendo ᵃ consistit. ff. de b verbo. obliga. l. ij. in princi. Sed quod nec ᵇ est/ nec esse potest/ dari aut fieri non potest.
¶ Jtem obligatio parit actionem. ff. de procura. licet. §. ea. Sed quod nec est/ nec esse potest: parere non potest.

3 ¶ Jtem per actionem * consequimur quod nobis debet. insti. de actio. ij. respon. debere est de alio habere. Sed q̄ʒ nec est/ nec esse pōt: de alio haberi nō pōt. ergo ad * impossibi 4 le: non est possibilis obligatio/ vt hic. ⁊. ff. eo d. impossibiliū. ⁊. l. verū. distin. iiij. erit. ⁊. ff. que senten. sine appella. rescin. l. fina. ⁊. ff. de actio. ⁊ obliga. non solum. Jo. Car.

a 1 In faciendo. Dic ꝙ si illō faciendū * descendat ex obligatione ex dispositione legis: tunc tenetur quis precise facere ⁊ implere. Bar. in. l. stipulationes nō diuidunt. ff. de verb. obli. per. l. si cum exceptione. §. sed ⁊ si q̄s. ff. quod met. cau. vbi idem Bar. et in l. j. §. hoc autem edictum. col. ij. ff. de no. oper. nuncia. ⁊ in. l. illud. per illū tex. de excusa. mune. lib. x. C. Bal. in l. nec patronus. circa finem. C. de oper. liber. Panor. in. c. j. vlti. no. s. de sponsa. Probus.
b 2 ¶ Nec est. Habes in simili vulgare ꝙ * nō entis nulla est actio/ nulla passio/ nulleqȝ sunt cause. glo. in. c. bone. el prio. in verb. natura. s. de elect. hinc Car. consi. cxxxix. nūe. 4. factum tale est magister Bartholomeus/ citat ꝙ super nō ente non versatur arbitriū/ quia omne arbitriū alicui datū vel concessum siue a lege/ siue ab homine: debet semper intelligi si appareat factū super quo datur arbitrium.
3 ¶ Jtem * non potest subsistere consequens nisi precedat antecedens. ¶ Jtem nō potest tolli nec extingui quod nō est: no. in. l. v. §. fi. ff. de iniusto rup. ⁊ irrito test. ⁊ ibi glo. adducit cōcor. ad idem. c. ad dissoluendum. s. de despon. impub. Patiens sine agente esse non potest/ nullaqȝ ibi debeʒ esse pena vbi abest noxia: cui quadrat id quod in iure dicitur: non potest itaqȝ pena delictum extinguere quod non est: nec quoqȝ potest vbi nihil debetur/ solutione tolli obligatio. ¶ Priuatio nō est dabilis/ vbi deest habitus. l. decē. ff. de verb. oblig. non pōt (dicit tex.) is liberari qui non tenetur: desisse non dr̄ quod nō incepit. l. Titio vsufruct⁹. ff. de conditio. ⁊ demō. hinc Bal. in. l. moueor. C. de ser. ex 4 por. ⁊ in. l. fi. C. de senten. pas. ꝙ * per instrumentum emancipationis ꝓbatur patriā potestatē precessisse per. l. manumissiones. ff. de iusti. ⁊ iur. vbi apparet ꝙ iuregētium (quo oēs hoīes liberi nascebantur) incognita erat manumissio. Bal. in. c. ex literis. in fi. de consti. ꝙ conclusio libelli nō potest fundari super eo quod nō est. ¶ Eius quod nō est: nō est dare priuationē. Sozi. cōsi. ccxxx. col. ij. viso testamēto. dixi. s. in. c. nemo versi. fouetur intētū de electio. vide Jo. Mo. l. c. Romana. nu. vj. s. de offi. ord. ⁊ ibi dixi. ¶ Idē dic de nullo vel eo qui effectū aliquem producere nō pōt: late congerit Bartho. de Chasse. cōsi. j. §. his quatuor presuppositionibus. cum seq. §. charta mihi. vij. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. vij.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Priuilegiū: Pone casum. ff. de censi. l. etatē. ⁊. C. si pend. appel. mors inter. l. si pater. ff. de re iud. ⁊ si fideiussor. s. de offi. deleg. super questionum. §. si vero duo. ¶ Sic pacta personalia/ personam nō transgrediuntur. ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum. s. de transactio. veniens. Jo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regula, viij.

Semel malus semper presumitur esse malus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 De quolibet presumundum est quod sit bonus.
2 Hominum natura de facili labitur ad delicta.
Uitia sine magistro discuntur.
3 Ex nobis mali sumus/ ⁊ diuina gratia boni sumus.
4 Perturbata conscientia semper presumit seua.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Semel periurus admittit beneficiū iurandi.
2 Periurus tenetur prestare iuramentum calumnie ⁊ fidelitatis.
3 Testis deierans in vno capitulo in aliis nō admittitur.
4 Fides notarii fundatur in iuramento: licet officiū fundetur in decreto superioris.
5 Semel excōmunicatus: semper presumitur excōmunicatus/nisi probetur absolutio.

Semel malus,[a] Pone casū.ff.de re milita.l.non oīs.§.a barbaris.⁊.C.de suscepto.⁊ archa.l.si aliquid: lib.x.⁊.ff.de accusa.l.si cui.§.iisdem.ff.de furt.l.non potest.s̄.de elec.super eo.l.distinctio.si quis diaconus. ¶Et est ratio huius regule.de [1] * quolibet presumendum est ꝙ sit bonus.s̄.de seru. in ordine facīē.c.j.s̄.de presumptio.dudum.ff.de manu.testa.seruos. Ergo semel bonus presumitur in posterū bonus: ergo hoc magis presumendum est in [2] semel malo. Et est ratio: humana * natura de facili labit ad delicta: vt in autē.de mona.§.si vero.col.j. Et ait Seneca libro naturalium questionū/vir tus difficilis est inuentu: rectorem ducemq́ desiderat/⁊ sine magistro vitia dis[3]cuntur. ¶Item * ex nobis mali sumus: ⁊ diuina gratia boni sumus. Et ideo qui est semel bonus presumitur imposterum: multomagis de eo qui semel malus fuit.
¶Item ratio huius regule liquet ex parte presumentis [4] cuius natura corrupta malo potius p̄sumit. Sapien.xvij. semp * perturbata conscientia p̄sumit seua. Joan. Mona. Cardinalis.

[a] [1] Semel malus. Tex.in.c.paruuli.xxij.q.v.vbi * qui semel fuit periurus amittit in alia causa beneficium iurandi.⁊ ibi glo.fi.dicit ꝙ qui semel peierauit presumitur ꝙ semper debeat peierare.ij.q.vij.c.nō potest: vnde amodo nō est sacramento suo credēdum: de presumpt.c.literas excipe (dicit glo.) iuramēta que potiꝰ sunt oneris q̄ꝫ honoris: vt iuramenta calūnie/⁊ fidelitatis: vnū tamen dicit ꝙ si hocmodo infamatus non prestabit iuramentū purgationis ex quo est contra eū suspitio pro conuicto habetur qui purgare se non potest / ⁊ imputet sibi qui in talem casum incidit: q̄ culpa sua illud substinet.xv.q.j.c.si quis insaniēs: qđ vltimū nō placet. Sed ego non credo ita tenendū dicit Do. Guil.thesaura. Andega. ibi/circa finem ꝓpter.l.sciant.C.de ꝓbatio.que est canonizata.ij.q.viij.c.sciant. Et ꝙ probabit per bonos testes si possit: si vero non possit iudex sibi non deferat/sed eum absol[2]uat. ¶Et inquantum.s̄.proxime diximus ꝙ * periurꝰ tenetur prestare iuramentū calumnie ⁊ fidelitatis /⁊ aliud in sui preiudiciū: pro hoc habeo glo.in.c.cū in ecclesiis.s̄.de maior.⁊ obed.vbi Panor.⁊ in.c.intelleximus.nu.xiiij.supra de iudic.
¶Et sic vides ꝙ licet in periuro sit aliqua presumptio periurii futuri propter regulā nostram: tamen non est suspitio tanta ꝙ sit desistendum a iuramento oneroso.
¶Istud potest etiam extendi ad iuramentum quod prestatur in responsione positionum. Tamen contra ista videtur tex.in aperto iure in cap.clericos.s̄.de coha.cleri.⁊ mulie. ꝙ licet ibi iuramentū sit oneris ⁊ non honoris: tamen nō debere prestari propter metū periurii: sed dic ꝙ ibi presumitur suspitio deierationis ex statu presenti illius persone que habet iurare: ⁊ ex coniecturis suspitio est euidentior q̄ꝫ in eo qui solū semel fuit ꝑiurus. Et sic inequalitas presumptionis inducit diuersum effectū: ⁊ in.c.paruuli habetur respectus ad statū preteritū: ⁊ ad odium ipsius.
¶Et redeundo ad thema dic ꝙ illud comprobant Alex.in.l.ij.in.§.quod diximus.ff.si quis cautio.⁊ ibi Angel. ⁊ Roma.in.l.admonendi post prin.ff.de iureiur.
¶Confirmo preterea. Nam illa qualitas que repellit testem a testificando in facto alieno/nec eius creditur testimonio fortius repellit partem a tali iuramento in facto ꝓprio: ista est communis scriben.theorica in.d.l.admonendi [3] Sed * habeo ꝙ si testis iurat super pluribus capitulis ⁊ deierat sup̄ vno: in omnibus repellitur eius testimoniū tanq̄ꝫ fundatum super iuramento indiuisibili.specula.in titu.de teste in ver. Item ꝙ aliquid de suo addit/vlti. charta: vbi dicit ꝙ per mendacium totum testimonium decolorat.iij.q.ix.c.pura.⁊.ix.distin.si ad sacras. ¶Bald.in.l.ex falsis in fine.C.de transactio.dicit hoc verum si falso deponit: secus si per errorem: q̄ tunc non est periurus.l.exemplum.C.de fal. Et extendit illud ad notarium periurū in facto instrumenti vt aliquo ipsius capitulo non credatur: [4] ratio quia * fides tabellionis etiam fundatur in iuramento: licet eius officium fundetur in decreto superioris.no.in.l.quidem.§.nūmularios.ff.de edendo: vide ea que dicit Bal.in.l.fina.col.fi.C.de cōuenien.fisci debitor.lib.x.cum specula.⁊ Bal.conueniūt Saly.⁊ alii communiter in d.l.ex falsis: ⁊ ante eos glo.in.c.in nostra.s̄.de testib. Bal.in rub.de contro.inuestitu.in.ij.colum.⁊ in.l.fina.in.iiij.oppo.C.de edicto diui Adria.tollen. Alex.con.xliiij.nu.vij.volu.ij.viso ⁊ discusso processu allegat Ange.in.l.prima.§.si quis simpliciter.ff.de verb.obliga.idem tenet Soz.quē docto.non allegant: consi.clv.colum.fina.prestantissime doctor. ¶Ista intellige si circa substantialia fiat periurium secundū specula.Bal.⁊ communiter alios in locis.s̄.allega.licet Jason.in.d.l.ex falsis: in fine dicat ꝙ licet non in substātiali: tamen potest puniri extraordinarie arbitrio iudicis secundum Jacob.Butriga.in.l.Lucius.ff.de infa[5]mi.refert Bar.ibi in.ij.lectura. ¶Item * in simili thematis: semel excōicatus: semper p̄sumit excōicatꝰ nisi ꝓbetur absolutio.pro quo vide tex.cum glo.in.c.cū ex insinuatione.de procura.glo.in.c.proposuit de cler.excom.ministrā. Jmol.in cle.prima in princi.de excessibꝰ prela.hinc dicit glo.fina.in fine.in.c.cum in iure.de offi.delega.ꝙ caueat qui absolutus est: custodiat sue absolutiōis literas per quas tutus existat si ei obiiciatur excommunicatio: alias posset ei periculum generari. Probus.

Bonifacius Octauus. Regula.ix.

Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Gestum esse nomine meo: potest esse dupliciter.

Ratum Pone casū in delictis.s̄.hoc lib.de sent.exc.c.cū q̄s.ij.rn̄. Item in contractibus.ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.sed si ego.
¶Item in iudicialibus/sicut in eo qui ꝓcessit: ⁊ ille q̄ potuit ꝯmittere approbat processum qđ non valet.C.de iure fisci.l.ij.lib.x.C.de bo.q̄ꝫ liber.l.cū nō solum.§.necessitatē.⁊ not. Jnnocē.s̄.de offi.delega.c.prudentiam.in glo.que incipit. Sed quid si iudex. ¶Sed cōtra hanc regulā obiicitur.ix.q.ij.Lugdunen. Solu. Jbi ep̄s proprius non habet ratam ordinationē que tenet: sed excusationem approbat seu ratificat: quam conferens ordinem dare non potuit materie nō sibi subiecte. ¶Vel dic ꝙ in.d.c.non fuit gestū nomine alteriꝰ expresse/sed interpretatiue: vt colligitur ex textu. ¶Itē [1] contra.C.ad Macedo.l.fi. Solu.gestū * esse nomine meo potest esse dupliciter: aut vocaliter vt.d.c.cum quis.aut re ipsa ad mei preiudicium siue patris: vt quando filius cōtrahit mutuū sine patris assensu/fit in preiudiciū patris: vt.ff.ad Macedo.l.j.⁊ hoc potest pater ratum habere: vnde ꝙ ius reprobat propter patrem/reprobatione sublata per consensum patris qui vitiabat contractum: ipse ꝯtractus ratus manet: ⁊ est simile de vi ⁊ metu adhibito in cōtractu non interueniente in solutione vi vel metu.ff.de cōditio.ob turp.cau.l.si ob turpē.⁊.C.ꝙ met.cau.l.ij. ¶Idē in electione.s̄.de electio.c.quod sicut.§.si autem. ¶Dic ꝙ congregatio eligit/licet exerceat hunc actum per illos q̄ sunt de congregatione: no.s̄.hoc lib.de electio.cum ꝑ formam. Et sic eligentes eligere nequeunt quin sit nomine eorum qui sunt de congregatione vel nomine congregationis prosequuntur eorum contēptum. Sed quia ius eorum est lesum ⁊ contēptum ipsum consequuntur: sicut illi

qui sunt de congregatione.j.eodem in toto.Joan.Mona. Cardinalis.

¶Bonifacius Octauus. Regula.x.

Ratihabitionem retrotrahi & mandato nō est dubium comparari.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 ¶Ubicunqꝫ fit aliquid nomine/ vel pretextu presidentis: quod non reprobatur approbatur.
2 Impetratio literarum facta per falsum pcuratorem : non potest ratificari per dominū.
3 Ratificare quis debet:dum habet ius ratificationis.
4 Ratihabitio non tollit penam iam inflictam.
5 Maior defectus plus inficit:sicut defectus materie electe/ꝗ̄ forme electionis.
6 Confessionis auditio/ꝛ absolutio in diocesi alterius facte an possint per epm loci ratificari.

Ratihabitionem, Pone casū in delictis ff.de vi ꝛ vi arma.l.j.§. deiecisse.ꝛ s̄.hoc lib.de senten.excōica.cum quis.ꝑmo.℞. ¶Item in contractibus.ff.de pignorib⁹.l.si fund⁹ §.primo. C.ad macedo.l.fi.ꝛ.s̄.de clande. despō sa. quod nobis. ¶Item in iudiciis: siue fiat ratificatio ꝟbo.ff.de iudic. licet : aut ipso facto.ff.rem rat.hab.l.iij.§.falsus. ¶ Et vbicunqꝫ * aliquid fit nomine/vel pretextu ꝑsidentis:q̄d nō reprobatur/approbatur.no.ij.q.j.notum.in fine.ff.naute caupo.stabula.l.j.circa finē.s̄.de offi.deleg.cum olim abbas.

2 ¶Sed cōtra.s̄.de rescrip.c.nonnulli: vbi notat ꝙ impetratio * literarum facta per falsum procuratorem non potest ratificari per dominum/ꝛ est expressum.s̄. de rescrip. ex parte decani in fine.¶Solu.hoc facit ius acquisitū illi contra quem est impetratio quod ab illo euelli non potest ipso inuito.s̄.de electio.hoc lib.ab eo.ff.de pact.l.fina. ff.de posi.l.j.§.si rem depositā.arg.ff.qui potior.in pigno. habean.l.potior.ij.℞.vbi etiā spes nō tollitur per factum sequens.Et ideo ius creatū illi contra quem impetratur impedit ne ratihabitio subsecuta retrorahat/simile.s̄.de elec.hoc lib.c.vt circa/vbi appellante cōmittēte cōtra dictam constitutionem/statim acquiritur appellato exceptio/que totali non potest penitentia appellātis.
¶Itē contra.ff.de offi.procōsul.ꝛ leg.obseruare.§.fina.
¶Sol.ibi nō habet locū ratihabitio/qꝛ ratū hn̄s nō habebat ius mādādi tp̄e quo mādauit.Et ideo sua ratihabitio referri non potest ad tempus quo habuit ius mandandi. Sed si esset ius eidem mandandi ab initio:nullo extrinsecus īpediente:vt in prima instātia/ratihabitio retrotrahe

3 retur:vt.d.l.si fundus.§.j.nā* ratificare debet dum ius habet ratificans.ff.rem rat.hab.l.bonor.per hoc soluitur contrarium aliud. ff.de acqui.hered.l. si quis mihi bona §.iussum.ꝛ est alia solutio ad.d.§.per.l.ff.de acquir. hered. paulus:alias incipit per pcuratorē:que dicit ꝙ hereditatis aditio non potest mandari:nec rata haberi.
¶Fallit etiā.d.regula vbicunqꝫ pena imponitur a iure: ꝛ ille qui potuit mandare:ratum habet post penaꝫ cōmissā.
¶Uerbi gratia Uiterbien.eps ordinat clericū Ambianē. diocesis absqꝫ mandato epi Ambianen.ꝛ tandem ipse ordinationē ratam habet : illa ratihabitio * nō tollit penā iam inflictam sed quatenus tangit ratihabitio ratificantem retro regulariter trahitur.arg.s̄.hoc libro de tempo. ord.cap.sepe.
¶Item contra.ff.de fur.l.si vendidero.§.si titius : sed ista lex loquitur in facto hominis:hic in iure penam infligēte sine parte ꝛ per hoc respondetur.C.ad macedo.l.fina.
¶Item contra.ff.de his qui no.infa.l.q̄d ergo.j.℞.
¶Solu.ibi loquitur qn̄ non est gestum nomine patris:et sic non potest ratum haberi.s̄.eo.c.proxi.

¶Uel dic ꝙ illa lex loquitur quando opus est facto ab initio:non ex post facto:vt ibidem dicitur expresse.
¶Sed quare falsi procuratoris gestio(que est nulla saltē respectu dn̄i.s̄.de pcura.in nostra.in fine)rata potest haberi:vt.d.l.licet.sed falsi iudicis gestio non.no.s̄.c.primo sed ibi non fuit gestum nomine illius qui mandare potuit
¶Sed pone ꝙ fuit gestū noīe illi⁹ q̄ mādare potuit:dico adhuc idē:qꝛ maior est defect⁹ i iudice/ꝗ̄ in pte/arg.C.de

5 accusa.q̄ explicādi:ꝛ.C.de pcu.nō eo min⁹.Et * maior defect⁹ plus inficit:sicut defect⁹ materie electe ꝗ̄ forme electionis.s̄.de electio.super eo.
¶Item ratio alia : iudicium est actus qui debet initiari recte.C.q̄ tuto.da.poss.in vniuersis:presertim in iudice.

a 6 ¶Ex quib⁹ a dico * ꝙ si quis audit cōfessiones ꝛ absoluit in diocesi aliena(etiam nomine ꝓprij episcopi) ꝙ hoc non potest ratificari:ꝛ hoc casu sunt duo defectus scꝫ potestatis ꝛ materie in quam agit absoluens.
¶Nec obstat.C.de his qui a nō dn̄o manu. l.j.ꝛ. ix.q.iij. Lugdunen.qꝛ ibi nō fuit defectus in iudice.Jo.Mo.Car.

a Ex quib⁹. Adde regulā generalē quam in presenti materia tradit Petrus de ancha.con.cxxiij.col. ij.vnus ex pcurator.ꝙ siue nullitas causetur ex defectu persone actum nullum gerentis : siue ex defectu rei in dispositione deducte:siue ex defectu consensus a principio requisiti in actu/nunqꝫ ratihabitio subsequens firmat illos act⁹ ꝛ gesta:nec purgat vitium nullitatis vt ꝑbatur ꝑ ordinē in.l.nō dubiū.c.de legib⁹.ꝛ.l.vsufruct⁹.ff.de stipul.seruo.ꝛ.l.si cōstat.de appella.ꝛ.l.paulus.ff.de statu homi. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xj.

Cum sunt partium iura obscura,reo fauendum est potius quam actori,

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Omnes hoīes sunt natura liberi/non serui/ nec obnoxij.
2 Omnis debitor/cliens est creditoris.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 In casu dubio excusatur quis eligens opinionem quam secundum eius bonam conscientiam credit esse veram/licet postea in contrarium declaretur.
2 In dubio fit medie partis assignatio.
3 Quando de funeralibus agitur/de lacte / ꝛ lana contenditur
4 Uia media venit eligenda /quando rationes non magis ponderant pro vna parte/ꝗ̄ pro alia.

a Um sunt, a Pone casum.ff. de act.ꝛ oblig.l.Arrianus.ff.eo.l.fauorabiliores.ꝛ.s̄.de proba.ex his.s̄.de re iudic.c.fi.et ibi exceptiones a regula habentur.¶Et est ratio huius regule: actor impetit/reus se defendit:ꝛ secundum est fauorabilius ꝗ̄ primum.instit.de interdic. cōmodū. C.de tempo.in integ.rest.l.petente.C.de dila.si quando. ¶Item

1 alia ratio:quis presumitur non ligatus/nisi probetur ligatus:cū * omnes homines sint natura liberi/non serui:nec obnoxij.auten.quib.mod.natur.efficiā.sui.§.nunc si quidē. col.vij.Et ideo hoc faciente pro eo:cum iura partiū sunt dubia:reo potius est fauēdum.Item reus pugnat in iudi-

2 cio pro libertate sua:actor pro seruitute.nam * omnis debitor cliens est creditoris.C.de nouatio.l.iij . Et qui mutuū recipit/seruus est fenerātis.pūerbio.xxij . Ideo tuēs

libertatem fauorabilior est. ff. eo. libertas q̃ omnibus reb⁹ est fauorabilior. Jo. Mo. Car.

a Cum sunt. Dic in proposito regule huius id quod consulendo tradunt Anto. de Butr. et Petr. de Ancha. consi. ccx. quod incipit: Inter contraria varia consilia. q; * in casu valde dubio excusatur apud deum ꝛ homines si le iudex qui in illa dubietate eligit illam opinionem quam scdm̃ eius bonam conscientiã credit esse veram: etiam si postea in contrarium declaretur per habentem potestatem: allegat. c. fi. s. de consti. ꝛ c. j. s. de postul. prelat. hoc enim est proprium humani iudicij: scilicet sepe fallit: ꝛ in hoc differt a iudicio diuino/ quod nũquam fallit. c. a nobis. s. de senten. ex cõ. c. j. de re iudic. hoc lib. ꝛ in tali casu dubio concludunt q; * qñ hincinde rationes asum dubium reddunt: ꝛ non magis ad vnam partem q̃ ad aliã inclinatur: debet iudex vnicuiq; partem dimidiam assignare. no. in. c. licet causam. s. de prob. ꝛ in simili casu fecit Tiberius imperator. in. l. ꝛ hoc Tiberius. ff. de heredi. instit. ꝛ Salomon in. c. afferte. s. de presump. Et dicũt * q; vbi iura partium sunt dubia: ꝛ quelibet pars aspirat ad lucrũ vt qñ agit de funeralib⁹ in quo de lacte ꝛ lana cõtendit cle. sup cathedrã de sepult. habet diuidere p mediũ: vt i simili fecit etiã iurisconsultus in. l. sed si lege. §. adeo aũt. ff. de petitio. hered. ꝛ. l. titi⁹. ff. ad trebel. vbi alex. per illum tex. in iij. no. inquit q; quando * rationes non magis ponderant. pro vna parte q̃ pro alia: eligim⁹ mediam viam. facit tex. in. l. non sine. C. de bonis q; liber. ꝛ. l. filio. ff. vt in possessio. lega. ꝛ quod not. Bar. in. l. si duo in prin. ff. vti possidetis vide Bal. in. l. si paterfa. §. fina. cum. l. seq. ff. de hered. insti tu. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Reg. xij.

In iudicijs non est acceptio personarũ habẽda.

In iudicijs. Pone casuz. s. de iudic. nouit. circa finem. lxiij. distinct. sacrorum. iij. q. ix. c. fina.

¶ Et est ratio huius regule quia licet in omnibus sit obseruanda equalitas in iudicijs maxime. C. de prox. sacro. scrinio. l. in sacris. circa finẽ lib. xij. hec etiam regula est intelligenda in cognoscendo ꝛ diffiniendo non in sedendo/ seu assurgendo ꝛ similibus. Joan. Mona. Cardinalis.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. xiij.

Ignorantia facti non iuris excusat.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Differunt ignorantia titubatio/ et error vt hic describit.
2 Scientiam non ignorantiã volumus obligari.
Quis regulariter presumitur ignorans: nisi probetur sciens.
3 Ignorantia facti excusat in facto alieno/ non in suo.
4 Ignorantia iuris regulariter non excusat.
5 Turpe est ignorare ius: in quo quis versatur.
6 Qui certat de lucro captando: iputet sibi si peritiores cõsulere potuit.

1 Ignorantia, Notandum * q; differũt hic ignorantia error et titubatio et est ignorãtia. nesciẽtia/ qñ de facto: vel de iure nihil scio nec inde aliquid suspicor: ꝛ in nullo applico mentem meam Et quando sic ignorans tenetur scire quod ignorat: debet dici de tali: ignorans ignorabitur. xxxvij. distin. c. qui ea. Et iste potius presumitur cõtemptor q̃ ignorans: hinc dicitur q; scire debes ꝛ non vis: non ignoratia sed contemptus iudicabitur/ alias regulariter excusabitur.

¶ Item error est quando applico animũ meũ ad rem: ꝛ rei veritas aliter se habet q̃ credam. xxviij. distin. c̃ huis.

¶ Et quod aliud sit ignorantia ꝛ error habetur. ff. de acq. possess. l. si me in vacuã. in principio.

¶ Item titubatio est quando applico mẽtem meam ad aliquid: nec assero falsa pro veris/ vel econtrario assumo: sed circa illud habeo conflictum rationum. Et ꝑpter hoc dubito quibus rationib⁹ applicem credulitatem meam arg. C. de con. ind. l. fina.

¶ Ex quibus colligitur q; omnis titubans/ ꝛ errans: est ignorans: non econtra. Et pone casum huius regule in ignoratia iuris ꝛ facti. s. hoc lib. de consti. c. j.

¶ Item ignoro mortem illius qui habebat beneficiũ spectans ad collationem meã: hec facti ignorãtia mihi non obest. s. de conces. prebẽ. quia diuersitatem: ꝛ. s. de supplẽ.

2 negli. prela. licet. Et est ratio quia scientiã * ꝛ non ignorãtiam volumus obligari. C. de tabula. l. generali. lib. x.

¶ Et qꝛ regulariter presumitur quis ignorans: nisi probetur sciens. ff. de admini. tuto. hoc autẽ. ꝛ. ff. de proba. l. verius ꝛ. j. eo. c. presumitur. Et hec appellatur scientia nõ quo ad maximam diligentiam ꝛ ignorantiã: non que tendit ad supinam ꝛ crassam: sed ad communẽ modum hominum. ff. de iur. ꝛ facti igno. nec supina ꝛ. l. plurium. ff. de edilit. edicto. si quid venditor.

¶ Si vero ignoro hocius quod mihi prelato currit in beneficiorum collatione semestre tempus: hec ignorantia nõ excusat. s. de suppl. negl. prela. c. penul. ꝛ vlti.

¶ Item pone casum in vtraq; ignorantia. ff. de iur. ꝛ facti igno. l. j. ꝛ. ff. de his qui not. infa. l. liberorum. §. nam.

3 ¶ Item * ignorantia facti excusat in facto alieno: non in suo. ff. pro suo. l. fina. ꝛ. C. de rescind. ven. l. quisquis. Et est ratio: quia vna est probabilis alia non etiam in facto proprio excusat error facti quando errans certat de damno vitando. ff. de actio. empti. l. si tibi liberum. ff. de conditio. inde bi. l. sed si me putem.

¶ Contra. ff. ad velleia. l. fina in prin. solu. ibi certabat mulier de dãno vitando cum incõmodo creditorum/ sed hic de damno vitando simpliciter.

a 4 ¶ Item ignorantia iuris * regulariter non excusat. [a] C. de iur. ꝛ fac. igno. l. ij. ꝛ. iij. ff. de orig. iur. l. ij. §. fuit eodem tẽpore: ꝛ presertim in patrono: hoc est in ꝑlato ꝛ causas orãti quibus est turpe * ius in quo versatur ignorare.

5 ¶ Fallit hec regula ratione persone que nõ tenetur scire iura: vt est mulier. C. de iure delibe. l. sancimus. ij. respon. quo casu ignorantia iuris excusat saltem defendẽdo. C. de iur. ꝛ fac. igno. l. j.

¶ Item fallit in ignorãtia iuris naturalis. C. de in ius vocan. l. ij. Et hec quandoq; excusat. ff. de adult. l. adulteriũ. cum incestu. in princip.

¶ Item ignorantia iuris cuius est frequentia nõ excusat. sic intelligo. C. de iuris ꝛ fac. igno. l. constitutiones. secus si illius iuris in quo erratur non est frequentia: vt est lex Gallus. ff. de liber. et pos.

6 b ¶ Ubi * tamen quis certaret de lucro captando: imputet sibi si potuit cõsulere peritiores. [b] ff. si quis ordo in bono. possessio. serue. l. ij. in fi. ꝛ. ff. de bono. possessio. l. in bonorũ. Joan. Mona. Card.

a Non excusat: quia quilibet iura ꝑsumit scire per se: vel ꝯsulendo peritiores. Sozi. maria. consil. lxiij. col. ij. ꝛ Alex. cõsi. clxv. dubitatur. volu. vj. vbi disputat an excusent mulieres vel rustici. Probus.

b ¶ Peritiores. Glo. in. l. iuris ignorãtia. C. q̃ admit. quam ibi sequũtur Bar. Bal. Pau. Saly. Alex. ꝛ Jas.

¶ Intellige quẽ potuisse cõsulere peritiores: nedum si periti erãt in codẽ loco in quo ꝛ ipse erat. Sed etiam si erant in loco vicino scdm̃ Bald. Saly. Alex. ꝛ Jas. quia sicut rusticus tenetur ire ad nemora/ ita et ad peritorum consilia. vide que latius dixi. s. in prohemio glo. in. c. vt q̃s duas. de elec. hoc lib. ꝛ ibi Guil. Probus.

¶ Bonifacius Octauus.
Regula. xiiij.

Cum quis in ius succedit alterius, iustam igno rantię causam censetur habere.

CVm quis, Pone casum. ff. eo. ti. qui in alterius: et ff. si cer. peta. l. quod te. Et hec regula est intelligenda in defen dendo non in agendo: vt in. d. l. q̃ in alterius.

¶Successor tamen qui in locum ꝛ ius alterius succedit partibus sui predecessoris fungi debet. ff. de eden. l. quedam. §. nihil: licet in mora non ita cõstituatur cito vt predecessor. vt. d. l. quod te. Joan. Mo. Car.

¶Bonifacius Octauus. Regula. xv.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

ODia. Pone casum. ff. de libe. ꝛ posthu. l. cum quidam. ꝛ. l. ij. ꝛ de lega. j. l. qui filiabus. §. primo. ꝛ supra de preben. capi. fina. vbi verbum beneficium restringitur ad minus: vt. C. de verborũ significatione / tua / vbi tunc nõ restringitur. Item. s. hoc libro de preben. capitulo quamuis. j. Respõ. j. ꝛ. c. si motu. ꝛ. c. sequen. Joan. Mona. Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Regula. xvj.

Decet concessum a principe beneficium esse mansurum.

DEcet. Pone casum. ff. de constitutio. prin. l. fina. ꝛ in auten. cõstitu. que de dignita. §. illud. colla. ix. s. hoc libro de preben. si motu: ꝛ c. seq. s. de ver. significa. olim. s. de donatio. cum dilectus.

¶Fallit autem regula vbi est enorme preiudicium alterius. C. de precib. impera. offeren. l. quotiens. s. de decimis suggestum.

¶Fallit etiam vbi ius tertij tangitur. ff. de administr. tuto. impuberi. ff. ne quid in loco publi. l. ij. § merito. ꝛ. §. si quis a principe: ꝛ. s. de rescrip. sedes apostolica. ¶Fallit etiam quando priuilegium est obtentum ad instantiam impetrantis. s. hoc lib. de preben. si pluribus quo in casu interpretandum est: vt potius res valeat q̃ pereat: vt. s. de priuileg. in his ꝛ. ff. de reb. dub. quotiens. ¶Fallit etiam vbi materia est odiosa. siue iuri publico aduersa aut alias restringenda. s. hoc lib. de p̃ben. q̃uis. j. Respon. j. ꝛ. c. non potest. ꝛ. ff. de iure immuta. l. j. ꝛ not. Inno. s. de translatio. episcopi. capi. finali. Joan. Mona. Cardinalis.

Bonifacius Octauus. Regula. xvij.

Indultum a iure beneficium non est alicui auferendum.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quando duo concurrunt / minus dignum cedit maiori et digniori.
2 Minus dignum adiunctum cum iure communi vincit dignius.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Quando in eadem materia reperiuntur iura contraria / attendendum est quod est magis speciale. Specialius dicitur vt hic.
2 Ille qui est nobilior ꝛ potentior in liga: intelligitur superior ad conuocandum illos.

INdultum, Pone casũ. xxviij. dist. de his. auten. de nup. §. soluto in fine colla. iiij. ꝛ. ff. de re iudica. l. iiij. §. si quis condemnatus: ꝛ per dictum §. distingui potest vtrum iuris beneficium sistat in indulto iuris: vt est propositum: aut vltra procedat.

¶Fallit autem hec regula quando indulta duo videntur 1 diuersis: tunc potius priuilegium est tenendum. ff. de minorib. l. verum in fine. Et est ratio: q2 q̃n duo * cõcurrũt a minus dignum: cedit maiori ꝛ digniori [a]. ff. de iudic. per minorem. ꝛ. ff. de albo scrib. l. ij. C. de aduoca. diuer. iudic. l. restituende in fine. s. de offi. lega. volentes: ꝛ. s. de consecra. eccle. vel alta. quod in dubijs. s. hoc. li. de preben. si is cui licet sit arg. contra. s. de offi. delega. c. super questionũ. §. si vero duo: sed est ratio in. d. §. si vero ꝙ delegatus qui habet priuilegium ꝙ appellatione remota procedere possit: non habet ipse subdelegatus a consorte. Nam cũ vis delegationis ꝛ subdelegatiõis concurrant in eodẽ tollitur 2 dignius per minus dignum quia * minus dignum adiunctum cum iure cõmuni: scʒ quod non remoueatur appella b tio: vincit [b] dignius. Et sic solum minus dignũ non vincit magis dignum.

¶Et quia ipse subdelegationem recipiens de se alias de iure cõqueri debet: qui facto suo beneficium remotionis appellationis amisit. Fallit etiã quando cõcursu diuersarũ obligationum in eadem ꝑsona: vt est accessoria ꝛ principalis. accessoria perimitur. ff. de fideiusso. l. generaliter. Sed hoc casu nihil isti aufertur: sed sibimet aufert.

¶Fallit etiam vt indultũ tollatur propter consimile vbi est maior captio vnius: vt. ff. de minorib. ver. §. fina. j. R. ꝛ l. sequen. Fallit etiam in casibus in quibus priuatur iure suo sine culpa sua: licet non sine causa: vt not. supra de cõstitu. c. cognoscentes.

¶Ex premissis igitur colligitur regulam predictã intelligendam nullo extrinsecus operante. Jo. Mo. Car.

a ET digniori. Pro hoc facit id q̃d no. Bar. in extrauag. ad reprimẽdam. in ver. non obstantibus. circa medium. et post eum Jas. in. l. hac ꝯsultissima. §. ex imperfecto. nume. v. C. de testa. ꝙ quando reperiunt * duo in aliqua materia iura contraria: attẽdi debet illud quod est magis speciale: ꝛ illd dicitur specialius: in quo est maior ꝛ euidẽtior vtilitas. ¶Quod autẽ magis dignum debeat inspici no. in. d. c. quod in dubijs. hic per Jo. Mo. alleg. s. de cõsecra. eccle. vel alta. Bar. in. l. fi. nũe. xv. ff. de colleg. illicitĩ. ibi: quasi pars clericorum dignior. trahit ad se partem laicorum. arg. l. quicquid. §. cum partes. ff. de acquirẽ. rer. domi. ꝛ de religio. ꝛ sumpt. fune. l. que religiosis. idem Bar. in. l. cum senatus. circa medium. ff. de reb. dub. latius per canonistas in. c. ex literis. s. de constitu.

8 ¶Pro his adduco dictũ Bal. citatũ per Fely. in. c. j. col. ij. s. de maior. ꝛ obed. ꝙ * ille qui est nobilior et potentior in liga / intelligitur superior ad cõuocandũ illos: et Bar. in tract. de tyrãno. col. iiij. ꝙ qui est antiquior in domo habet prerogatiuam cogẽdi alios de domo: vide que dixi in cap. si confirmationem. s. de elect. ꝛ in trac. de manda. apostolicis. in puncto insinuationis faciende capitulo. Probꝰ.

b ¶Uincit dignius. Uide Petr. de Ancha. cõsi. ccxv. nume. x. quod incipit: Scripsit papa vbi hoc dictũ multifarie cõprobat: inter que dicit de subdiacono pape ordinato ad diaconatum et presbyteratum per alium de licentia pape: ꝙ perdit priuilegium: quia ex quo priuilegium ꝛ ius cõmune cõtraria sunt: priuilegium vires suas perdit. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Regula. xviij.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit,

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Tempus non est modus inducende vel tollen de obligationis.
2 Sententia diffinitiua per appellationem extinguitur/et suspenditur.

NOn firmatur, Pone casum .s. de elec.c. auditis. Et est ratio hui⁹ regule q: * tempus non est modus inducende vel tollende obligatiõis.ff. de actio. ꝛ obliga.l.obligationum fere.§. placet. Et sic solus tractus temporis obligationẽ nõ firmat alio extrĩsecus nõ operante. ¶Sed contra.s. de despon. impuber.c.a nobis.ꝛ.c.sequẽ. ¶Sol.nedum est ibi tract⁹ temporis sed nouus cõsensus expressus vel presumptus.
¶Item contra.ff.de aqua quotidia. ꝛ estiua. l.hoc iure.§. ductus aque. ¶Solu.hic constabat de initio iure non subsistente:ibi nõ cum origo facti memoriã excessisset.
2 ¶Item contra * sententia diffinitiua per appellationem extinguitur.ff.ad turpilia.l.j.ꝛ suspenditur:vt.C. quo.appella.non recipi.ab executore in fine. Et tamen sententia sic extincta ꝛ suspensa tractu temporis firma manet.C. de tempo.ꝛ repara.appella.l.fi.ꝛ.s.de appella.sepe ↄtingit. ¶Solu.ibi nedum tractu temporis conualescit sententia sed ex autoritate rei iudicate cui est impedimentũ sublatum tractu temporis:ꝛ hoc est statutum vt sit litium finis ¶Item contra.ff.de ritu nuptia.l.si quis in senatorio. Solu.ibi erat pactum propter certam qualitatẽ facti qua sublata factum tenet. Sed hic erat peccatum in ipso facto:ad idẽ.C.si rector puin.l.vna ĩ;fi.ff.de ritu nup.l.si quis tutor §.qd ergo: in his oĩbus fauor matrimonij operaẽ. Et dic materiam huius regule :.vt.ff.eo.l. que ab initio inutilis. Jo.Mo.Car.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xx.

Non est sine culpa qui rei quæ ad eum non pertinet se immiscet.

NOn est sine culpa. Pone casum.s.de homicid.c.continebatur: ꝛ dic alia de hac materia.vt.ff.eo. l.culpa est [non pertitet]ratione facti:vt in.d.c. continebatur aut modi vt licet factum faciendi liceret non tamen licebat factum modificatum vt fiebat.s.de homici.ad audientiam.et ff.ad leg.aquil. l. sed ꝛ si quecunq: §. fi. cum.l.seq. Jo.Mo.Cardinalis.

¶Bonifacius Octauus. Reg. xx.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quare reus in vna ꝛ eadem sententia iudicij potest vti diuersis ꝛaduersis exceptionibus/non actor.
2 Una actio potest tolli pluribus vijs.
Licet vnum ꝛ idem possit deberi pluribus actionibus:nõ tamen potest exigi ne bis idem exigatur.
3 Quod vno modo est integrum:multis modis potest illud corrumpi.

NUllus, Pone casum ꝛ prosequere materiam vt ff.de excep.rei iudica.l.nemo:ꝛ.ff.eo.titu.l.nemo ex his.j.℞. Secus in actionibus: vt d.l.proxima.§.quotiens:ꝛ.C.de furt.l.j.ꝛ. ff. de tributo.quod in heredem.§.eligere.
¶Sed quare reus in vna ꝛ eadem instãtia iudicij potest vti diuersis ꝛ aduersis exceptionibus: non tamen actor.
1 ¶Solu.rei * est declinare ꝛ attenuare intentionẽ actoris.iij.q.iiij.c.j.quod fieri potest diuersis vijs. Nam * vna
2 actio potest tolli pluribus vijs.insti.de exceptio. Sed licet vnum ꝛ idem possit mihi deberi pluribus actionibus: arg.ff.de acquir.possess.l.iij.§.ex pluribus: non tamen potest exigi:ne idem bis exigatur.j.eo.bona fides.ff. de ver. obliga.l.qui bis idem promittit.
¶Item secundum augusti. Bonũ vno mihi maluꝫ autem multipliciter: vnde cum exceptio actionem corrumpat in toto vel in tanto:ex multis vijs hoc cõtingere potest: nã
3 * vno modo quid est integrum: sed multis modis potest illud corrumpi. Joan.Mo.Car.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xxj.

Quod semel placuit amplius displicere non potest.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Publica vtilitas operatur/ne malo medico corrumpantur membra vniuersitatis.
2 Quod semel placuit in preiudicium iuris alteri acquisiti displicere non potest.
3 An semel peccatum placens/poterit displicere:
Homo ruens in peccatum / non surgit ex se: sed a gratia preueniente.

QVod semel, Pone casum.ff. de inofficio.testa.l.n.fina.C.de desponsa.impuber.de illis.j.circa finem: et xxxij.qu est.v.horrendus. iij. distin. in istis.ff.d e ne go. gest. pomponius. ff. de aqua pluuia. arcen.l.in diez.ff. de vaca. numero.l. pretor.§.si post.
¶Sed contra.ff.de muner.ꝛ hono.l.vt gradatim.§.fi.ff. de excusa.tut.l.sed ꝛ reprobari.j.respon. Sol. hoc facit fauor
1 sanitatis:ꝛ publica vtilitas ne * malo medico corrũpãtur membra vniuersitatis.
¶Item contra.ff.quor.lega.l.j.§.quod ait.ij. Sol. ibi non erat ius nolendi ante aditam hereditatem:sed vbi est ius
2 nolendi:quod semel placuit * in preiudicium iuris alteri
a acquisiti[a] displicere non potest/vt.d.§.ꝛ.ff.de successo.edicto.l.j.§.qui semel. Et sic ꝙ nunc mihi placet:cras displice
b re potest absq: alterius [b] captione.
3 ¶Item * nunquid semel peccatum placẽs poterit displicere:dic ꝙ sic soluta pena vel remissa:vt sit malum ꝛ culpe ꝛ bonum pene ordinetur ꝛ amittetur.
¶Uel dic ꝙ homo ruens in peccatum nõ surgit ex se. nec a se:sed a gratia preueniente.ꝛ hoc dicit Aug. super illud Psal. Caro est:spũs vadens ꝛ non rediens.vadens scꝫ ex se in peccatum:ꝛ non rediens ex se/sed diuina gratia. Jo. Mona.Cardi.

a ACquisiti. Ut licet ponere casum in actore qui post litem contestatam variare non potest.l. si quis stipulatus sit stichum.ff. de verbo.obliga.ratio:nam per litiscontestationem quasi contrahitur.l. iij.§ idem scribit.ff.de pecu.ideo variatio non admittiẽ.pbat tex. in.l.sicut.C.de actio. ꝛ obligati. Probus.
b ¶Absq: alterius. vide que latissime tradit Petr.de Ancha.consi. ccxiiij. quod exorditur. Franciscus/vbi ad ambas partes arguit. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xxij.

Non debet aliquis alterius odio pregrauari.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Filius non portabit iniquitatem patris / quod limita vt hic.
2 Odio incontinentis punitur filius vt ad honores non promoueatur.
3 Defectus vnius potest causare defectum in alio.
4 Delictum vnius nõ debet impingi alteri in toto/licet quã doq; impingatur in tanto.

On debet, Pone casum.C de inoff. testa.l. si quis in suo et.C.de penis. sancimus.z.s̃.de his que fiunt a maiori parte capituli.q̃ siuit.Et est ratio: quia filius * non importabit a iniquitatem patris Ezechiel.c.xviij. z.ff.de penis.l.crimen quia delicta sunt odiosa. ideo restringenda.s̃.eo.odia.

Fallit autem hec regula in crimine lese maiestatis:multomagis in crimine hereseos.C.ad leg.iul.maiesta.l.penul.z fina.s̃.de heretic.vergentis.

Sed contra.ff.de instito.actio.l.sed z si pupillus.§.ceterum/ in fine.Sed ibi fuit culpa proponentis z per idẽ soluitur.ff.de offi.proconsul.obseruare.§.j.

2 Item contra odio * incontinentis punitur filius vt ad honores non promoueatur. s̃.de fil.p̃sbytero.c.j.

Solu. in delictis intelligitur hec regula vt delictũ vnius alij non possit imputari: idem in contractibus. C.ne fil.pro patre.z.C.ne vxor pro marito per totum. Se-
3 cus in deffectibus:nam delictum vnius * potest causare defectum in alio:z esse minus legitime natum non est nota reatus sed defectus.s̃.de purga.cano.accedẽs.

Item hec regula debet intelligi vt delictum vnius al-
4 teri non debeat impingi * in toto:licet quandoq; impingatur in tanto / vt illegitimi qui vitio laborant alieno sunt misericordia digni vt.C.de natura.liber.l.legem.Joan.Mona.Cardinalis.

On portabit. Licet filius z pater censeãtur vna z eadem persona dixi. s̃.in rub.de renũcia: idẽ dic de herede/qui licet ipse z defunctus censeãtur vna et eadem persona:vt in auten.de iureiur.a morien.presti.in princ.colla.v.tamen in veritate differunt:cum diuerse sint p̃sone z diuersas habeant animas. Ideo vinculum vnius non ligat animam alterius:nisi illius culpa interuenerit.c.veritas.s̃.de iureiur. faciunt not. per Bal.in.l.pria.C. de patr.qui fil.distrax. sequitur in simili Maria.Sozi.con.lx.col.fi.in presenti.Probus.

Bonifacius Octauus.Regula.xxiij

Sine culpa(nisi subsit causa) non est aliquis puniendus.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Pena est mensura culpe.
2 Secundum mensuram culpe erit z plagarum modus.
3 Pena dicta est a pendendo vt hic.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Secundum qualitatem pene est iudicandum de effectu crimnis de quo est cognitum.

Ine culpa, Hec regula habet exceptionem:vnde pone casum regule.s̃.eo.indultum:z.s̃.c.proximo:z.s̃.de homici.lator. Et est ratio * quia pena est mensura culpe a z ideo mẽsurando non existente mensura locum non habet.C.de penis.sancimus: auten.vt fra.filij colla.ix.in fine:z.s̃.de peniten.z remissio.c.j.z deutero.xxv. ibi secun-
2 dum mensuram peccati erit z * plagarũ modus.ff.de ver. significa.aliud est fraus.
3 Pena * enim dicta est a pendendo:quia in ea debitum propter culpam pendimus.i.soluimus.

Item pone casum exceptionis:vt.s̃.de cõstitu.cognoscentes.Jo.Mo.Cardi.

Ulpe. Idem Jo.mo. in.c. felicis s̃.de penis:vbi dicit q̃ mensura z mensuratum debent esse equalia: sicut relatiua que posita se ponunt z perempta se perimunt Adde glo.z ibi scrib.in.c.cũ quidam.s̃.de iureiur. Deciũ in.c.ex literis:col.penul.ver.secũdo.intelligitur.s̃.de constitu.q̃ pena debet cõmensurari delicto.c.que fiunt.in fine.s̃.de his que fiunt a maiori parte capi.c.non afferamus.xxiiij.q.j.glo.in.c.p̃posito.xxvij.q.j.facit quod not.Cal.in consi.j.sub titu.de ac-
1 cusatio.ante finem dum dicit.Secundum * qualitatẽ pene est iudicandũ de effectu c̃ris * de quo est cognitum alegat.§.qr vero.in auten.vt frater.filij colla.ix.vbi imponitur pena capitalis signum est q̃ crimen est graue: z vbi pena pecuniaria signum est q̃ crimen sit leue.ff.de publi.iudic.l.ij.z de bono.posse.l.edicto.§.rei autem:vide latius p̃ Bar.in.l.leuia:in princ.ff.de accusatio.Probus.

Bonifacius Octauus. Regula.xxiiij.

Quod quis mandato facit iudicis,dolo facere non videtur,cum habeat parere necesse,

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dolus vim in se habet/vt consequens contineat in se antecedens.
Qui facit dolo malo facit:non tñ qui dolo facit/vim facit.
2 Quod precipitur spectat ad officium mandantis.

Vod quis, Pone casum.ff. d̃ iniur.l.iniuriarũ.§.is qui dolo. qr * dolus vim in se habet:vt consequens cõtinet in se antecedens. nam qui vi facit/ dolo malo facit:non tamẽ qui dolo facit/ vim facit.ff.vi bo.rap.l.ij.§.doli. Et ideo qui facit mandato iudicis cum vim nõ faciat:ergo non dolum consequentem ex vi:cum habeat parere:sicut in non atrocioribus.ff.eo.tit.l.ad ea que:vel qñ
2 quod * precipitur spectat ad officium mandantis.j.eo.c. ea que.concordat.ff.eo.ti.qui iussu.Jo.Mo.Car.

Bonifacius Octauus. Regula.xxv.

Mora sua cuilibet est nociua.

Ora sua. Pone casum.ff. de periculo z cõmodo rei vendi.l.illud.z.s̃.de posi.c.bona.s̃.de cõtrahen.emptio.c.fi.ff.de vsur.mora.ff.de fideiusso. Et dic moram cõmitti z cõmissam obligari.§.fi. Et dic moram cõmitti z cõmissam purgari a vt.d.iuribus.z concor.ff.eod.titu.quod iussu.Jo.Mo.Card.

Urgari.vide que de purgatiõe more tradit Alex. in consi.lxxij.col.ij.videtur.volu.iij.Probus.

Bonifacius Octauus. Regula.xxvj.

Ea quę fiunt a iudice si ad eius non spectant officium,viribus nõ subsistunt.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Paria sunt ꝙ quis non sit iudex / vel sit / sed non ad illud de quo agitur.
2 Ratificatio quando non habeat locum / vide hic.

A que, Pone casum. ṡ. de offi. deleg. cap. cū olim abbas. ⁊. C. si a nō cōpet. iudice. l. j. ⁊ est ratio / qꝛ * Paria sunt a ꝙ quis non sit iudex: vel sit / sed nō ad illud de quo agitur / ⁊ sicut primo casu nihil efficaciter agitur / ita nec scđo. arg. ff. de legi. tuto. l. intestato. ff. si serui. vendice. l. loci. ṡ. cōpetit / ⁊. C. de prescrip. xxx. vel. xl. anno. l. si quis. ṡ. si vero nullū / nec hoc * casu habet locū ratificatio vt no. ṡ. eo. rati / ⁊ cōcordat. ff. eo. ti. factū a iudice. Ioā. Mo. Car.

a Paria sunt. Adde in simili id qđ citat Alex. cōsi. cxvij. nu. xiiij. viso titulo / vol. vj. Qđ a pari ꝓcedūt filios non extare / vel extare / ⁊ non succedere. l. ij. ṡ. sed si sunt sui / ⁊ ibi not. Bar. ff. ad tertul. ⁊ in. l. j. ṡ. filiuꝫ. ff. de bono. posse. cōtra tab. ⁊ in. l. j. ṡ. si pater emancipatus / ⁊. ṡ. si pater in potestate / vbi Bar. ff. de cōiūgen. cum emācipa. liber. Bal. in auten. nouissima. C. de inoffi. testa. ⁊ in. l. maximū vitiū. C. de liber. preter. ⁊ in. l. in substitutione per illū tex. ff. de vulga. vide que in simili tradit Ioā. Mo. in cap. priuilegiū. ṡ. de verb. signifi. Probus.

Bonifacius Octauus. Reg. xxvij.

Scienti & consentienti non fit iniuria / neque dolus.

Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Iura de probatione doli varie loqui videntur.
Equissimum est edictum: quo prouidetur deceptis: ne eorum simplicitas sit eis damnosa.
2 Est cōtra naturalem equitatem ꝙ cui suus dolus prosit.
3 Dolus est animi vitium.
Ea que animo aguntur: per exteriora cōiecturantur.
4 Dolus ex facti qualitate probatur.
Dolus presumitur dupliciter / vt hic.
5 Dolo non potest carere: qui non obtemperat imperio magistratus.
6 Soluere debitum est necessitatis.
7 Ex persone habitu aut qualitate / bonus iudex tardius / aut leuius suam religionem informat.
8 Dolus ex facti qualitate / certa non potest dari regula.
9 Fama non probat sed comprobat ⁊ firmat.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Dolus in omittendo: non dicitur ita grauis prout in committendo.
2 Verba relata ad personam: debent intelligi secundū qualitatem persone cui referuntur.
3 Papa si concedit epo / ꝙ possit celebrare tempore interdicti intelligitur ꝙ in pontificalibus possit.
4 Qualitas adiecta vni capitulo nō debet ad alia referri.
5 Qualitas iūcta ṽbo intelligitur scđm tempus verbi.
6 In presumptionibus est dare gradum: quia statur potentiori presumptioni.
7 Testes (etiā pauci) deponentes de verisimiliori actu: potius audiūtur ꝙ̃ deponētes de nō verisimiliori.
8 Bonus vir quis dicatur / vide hic.
Sicut deo non placet illicitum / ita nec bono viro.
9 Bonus vir habet voluntatem regulatam a lege.
10 Fama de recenti / non probat vt hic.
Fama quando dicatur de recenti / vide hic.
11 Fama antiqua probat fines / ⁊ antiqua dominia.
12 Ratione difficilis ꝓbationis sufficit ꝓbatio presumptiua.
13 In factis antiquis opinio gñalis habetur ꝓ veritate.
14 Probatio mortis occisi in populi cōflictu fit / vt hic.
15 Probatio filiationis fit / vt hic dicitur.
16 Debet attendi a quo fonte bono vel malo procedat fama.
17 Requiritur ꝙ fama habeat originē ab honestis personis.
18 Infamia non debet insurgere a maliuolis: sed a grauibus ⁊ prouidis.
19 Non refert a quo sit fama qua vsurarius est infamatus.

a Scienti, a Pone casum. in dolo. C. de rescin. vēdi. venditor. C. de transac. l. cum donationis. ⁊. ff. eo. tit. nemo videtur. Et dic scienti tēpore ꝯtractus: secus si post contractū sciuit: qꝛ tunc obligatio non decrescit. ff. de edi li. edic. iustissime. ṡ. fina.

¶ Itē pone casum ī iniuria. ff. de aqua plu. arcen. in. dīc. ⁊ ff. de iniur. l. j. ṡ. vsqꝫ adeo.

¶ Sed ꝯtra. ṡ. de senten. excō. ꝯtingit. j. Solu. hoc facit priuilegium toti ordini clericali concessum: ⁊ propterea ratio huius habet. ff. quod cū 1 fal. tutor. l. j. ṡ. fi. Et * qꝛ iura de probatione doli varie loqui videntur: ideo ad euidentiam hu⁹ materie notandum 2 est ꝙ * equissimū est edictū quo prouidetur deceptis: ne eorū simplicitas sit eis dānosa: quo etiā edicto obuiat vaſris ⁊ dolosis: ne eorum calliditas eis sit lucrosa.

¶ Est eñ contra naturalē equitatē / ꝙ cui suus dol⁹ ꝓsit cum dolosus cupiat cū aliena iactura locupletari. Et de dolo suo quis non debet patrocinari: quinꝫ debet ei imputari ad penā cōmodum reportaret. ff. de dolo. l. j. respon. j. ff. de except. doli. l. j. ff. de cōdi. inde. l. nā hoc. ṡ. de rescrip. c. ex tenore. ⁊ de transla. epi. inter corporalia ṡ. sed neqꝫ. ff. de furtis. inficiādo. ṡ. infans. Eadem etiā equitate inducitur doli exceptio. ff. de doli excep. l. ij. in prin. Verum cum 3 dolus * sit animi vitiū. ff. de dolo. l. j. Et ea q̄ animo agūtur / ꝑ exteriora cōiecturant. insti. de rer. diui. ṡ. pauonum. C. de sicca. l. j. vnde versus. Intima per mores cognosces exteriores. Ideo dicit lex anteqꝫ dolo factū sit: ex facto. i. ex qualitate facti cognoscit seu intelligit. ff. de excep. doli. l. j. in fi. C. de rescin. vendi. l. dolus. et ob hoc circa factū circa quod dolus dicitur cōmissus / laborant iurisperiti dicentes qñqꝫ dolum inesse ipso facto. qñqꝫ dolum presumendum / et quandoqꝫ illum: qui per dolum circūuētus est ad probandū dolū admittendo. Primo casu tripliciter: aut est circūuentio in renūciatione rei: ⁊ tūc nō tenet quod agit. ff. de contrahe. empt. in vēditionibus. ṡ. fi. aut in qualitate rei: seu qūtitate ꝓcij: ⁊ tūc tenet vt. d. ṡ. ⁊. l. seq. ⁊. ff. d mino. in cause. ij. ṡ. Idē Pōponius: distinctione tñ habita: vt ibidem notat. aut nō est circūuentio ab initio: sed ex postfacto: ⁊ tunc eo ipso facto dolus inest: licet ab initio nō fuisset ꝯmissus. ff. de doli excep. l. ij. ṡ. si quis sine cā. ⁊. ṡ. itē ōritur. ⁊. l. apud celsum. ṡ. labeo. ⁊ de hoc habet. ff. de ṽb. obli. 4 l. si qs cū aliter. ¶ Dolus * etiā ex facti qualitate ꝓbat. ṡ. hoc lib. de renūcia. c. j. in fi. ꝓsumitur etiā dolus / ⁊ hoc multipliciter: vno modo qñ facti qualitas necessario ꝯcludit cōtrariū eius quod est attēptatū circa facti qualitatē: ṽbi gra. B. mutuū recepit ⁊ ꝓ ipso pign⁹ dedit: ⁊ etiā cū hoc fideiussorem creditor iure creditoris offert pignus venale: illud emit fideiussor. hic ꝓ̄sumitur dol⁹. Nam iste fideiussor fideiubendo mādatū recepit deliberando pign⁹ debitoris. ff. de ꝯdi. indeb. indebitū ergo emendo directe obuiat qualitati facti: ⁊ ob hoc hmōi qualitate facti ꝓbata: que nō pōt se ꝯpati absqꝫ fraudis cōmento / dol⁹ ꝓ̄sumitur / ⁊ datur ꝯtra emptorē actio de dolo. l. mādati propter dolum. C. de dolo. l. j. ¶ Simile exēplum potes ponere. ff. 5 depositi. l. si hominē. j. rñ. Et nō * pōt dolo carere. q̄ non b obtēperat b imperio magistrat⁹. ff. ex quib. cau. maior. Itē hij qui reipublice. ¶ Itē dol⁹ ꝓ̄sumit qñ facti qualitas ad ꝑsone de cui⁹ dolo agitur circūstantias relata ex iuris inter ꝑtatione dolū ꝯtinet: verbi gra. A. scit se habere creditores. idē A. omnia bona sua alienat: presumit qđ in fraudē creditorū. Nā soluere debitū * est necessitatꝭ. ff. de mi 6 nor. l. ꝙ si minor. ṡ. restitutio: ꝭ alienādo bōa sua oīa: qđ nō pōt se ꝯpati cū eo: quod sibi de necessitate incumbit: scꝫ soluere. ⁊ ob hoc dolus presumitur. ff. de his que in fraud. credi. l. omnis. ṡ. Lucius. ⁊. ṡ. hoc lib. de renuncia. cap. ij. in fi. istis si quidem casibus. Cum contrarium doli presumpti stare non possit cum qualitate facti: dolus necessario presumitur. Et hoc posset demonstratione probari. Sed quia aliam facultatem tangit non prosequor et be-

R

ne dixi respiciēdā persone qualitatē. Nam ex psone habi-
7 c tu * aut qualitate c/ bonus iudex tardius/aut levius su-
am religionē informabit/ an cōtra ipsum cōtra quē dolus
d pponitur ipse iudex presumere d habeat vel non/argu.ff.
de accusa.si cui.§.iisdē.C.de suscepto. et archa.l.si aliquis
lib.x. ¶ Item dolus pbatur et hoc est regulare.ff.de pro-
batio.l.quotiens.§.qui dolo.Dolus enim ex facti qualitate
intelligitur.i.presumitur/vt pdictis exemplis et intelligi-
tur et estimatur.C.de rescinden.vend.dolus. ff.de adoptio.
nec ei.§.i.augmētatur seu cognoscitur. ff.de re milita. non
est.§.a barbaris cū sua glosa/cōiecturatur arg. ff.de verb.
oblig.cōtinuus.§.i.et indicatur.i.demōstratur.ff.de dolo.l.
dolū/naz perspicuis indicijs pbatis facti qualitatē iudicā
e tibus bon9 e vir estimabit/ intelliget/argumētabitur seu
cognoscet/et coniecturabitur vt dictis iuribus pbatur/ an
8 dolus sit pbatus necne: vnde cū sup * facti qualitate re-
gula certa dari nō possit:fuit necesseriū hoc relinqui arbi-
trio boni viri/vt.d.l.cōtinuus/et.ff.de iur.et facti ignorā.in
omi.Nā iudex habet discutere/ an indicia sint certa et in-
dubitata/et tūc eis credet. s.de here.excōicamus.ca.fina.
C.de pba.l.sciant.Si sunt levia nō credet.ff.de mino. l.iij.
§.i.ff.de dolo.l.elegāter.§.i. ¶ Item si sunt plura contra
dolum ꝙ sint illa que inducūt ad iudicādū dolū/vt.C.ar-
bit.tutel.si defunctus/et.ff.de adoptio. l.nec ei.§.i.et finali.
Et istis iuribus habetur que indicia a iure respiciātur/et
que non/et optime ponit.d.l.defunctus/ꝙ indicia non pro-
9 f bāt: sed cōprobāt sicut * fama nō probat f sed cōprobat
et cōfirmat.iij.q.ij.§.in criminali/ver.Item sepe iudex/er
go cū non potuit regula certa dari que indicia sufficiant
ad indicandū dolū ex sentētia enim animi sui estimabit qd
credit quid ne probatum sibi opinetur/vt.d.versicu.Item
sepe/sicut etiam dicitur de mora.ff.de vsur. l.mora/in prin.
Ioan.Mona.Cardi.

a Clenti. Vide Deciū in cōsi.396.
ver.pdictis/visis his. Probus.
b ¶ Nō obtemperat. Iste dr dol9
1 in omittēdo * q nō ita gravis dr
sicut dol9 in cōmittēdo: facit qd
notat Alex.cō.214. i prin.qn do
lus/vol.7. vbi dicit ꝙ qn dol9 cō
mittit in faciēdo pbat p iuramē
tū/et sic nō solū p testes vel p in-
strumēta:secus qn cōmittit in o-
mittēdo/qr tūc dz pbari p testes
vel istrumēta.Bal.in.l.argētarijs .§.cū autē.ff.de edē.cō
probat idem Alex.per alia que videre licet. Probus.
c ¶ Aut qualitate. Vide pro verificatione intenti Io. Mo.
2 id quod tritū in iure nostro dr: ꝙ verba relata * ad perso-
nā/ debent intelligi scdm qualitatē persone/cui referūtur.
probat tex.in.l.plenū.§.equitij.ff.de vsu et habita.vbi Bal.
in prin.dicit ꝙ si maritus legavit lectū intelligitur/ de le-
cto viduali/et nō de lecto cōiugali/ et sic de lecto cooperto
de serico:quod nō cōuenit vidue pter tristitiā et dolorē
occasione mortis mariti pueniētē. glo .in.l.mutiane.ff.de
cōditio.et demōstra. ¶ Pro intento facit quod voluit Bar.
in.l.i.nu.ij.ff.ad leg.falcidiā.Bald.post tex. in.l.militari.ff.
3 de testa.milita.dicit ꝙ si papa * cōcedit epo ꝙ possit cele-
brare tēpore interdicti:intelligitur in pontificalibus scdm
qualitatē persone cui verba referuntur.facit.l.si quis filio
exheredato.§.irritū.ff.de iniusto testa.et.c.magne. s.de vo
to et voti redemp.facit quod voluit idē Bal.in.l.liberti.C.
de oper.liber.et.in.l.i.C.de lega.Innocen.in ca.pastoralis.
4 in fine.s.de dona. ¶ Item * qualitas adiecta vni capitu
lo nō debet ad alia referri.traditur in.l.iij.§.filius. ff.de li-
ber.et posthu.et in.l.seie.§.in lege.ff.de fundo instructo.Ita
refert Sozi.consi.clvi.col.antepenul.pro fundamento.
¶ Pro premissis iuvat id quod diximus in simili ꝙ quali-
5 tas * iuncta verbo intelligitur scdm tēpus verbi.l.in de-
lictis.§.si extraneus.ff.de noxa.l.titius.ff.de testamen.mi
lita. Philippus Probus.
d ¶ Presumere. Dic ꝙ in presumptionibus est dare gradū.
6 Quia * statur potētiori presumptioni/vt in ca.afferte. s.
de presump.l.i.C.qui et adversus quos/ et.l.iij.ff.de minorib.
scriben.in.c.fina.s.de iureiuran.et in.l.admonendi.ff.eo.
¶ Predictū intentū habes firmare per id quod singulari-
ter voluit Innoc.in.c.super hoc.col.i.s.de renūcia.ꝙ si cē
tum testes deponūt de volūtate libera.et duo testes depo-
nūt de volūtate coacta/ꝙ quis beneficio per metū renun-
ciavit:ꝙ potius stabitur dicto duoꝝ: ꝙ dicto centū/ ratio
7 quia * deponunt de actu verisimiliori: videlicet ꝙ potius
renūciaverit per metū ꝙ liberaliter.arg.l.cū de indebito.

ff.de proba.et.c.licet causam.s.de prob.et quod voluit In-
no.in.c.auditis.col.ij.ibi preferuntur testes epi qui verisi
miliora dicunt:quia iuri cōmuni consonant.
¶ Vide que dixi in.c.i.de cōstitutio.et in.c.in generali.i.
hoc titulo.et in.c.si beneficia.de preben.hoc lib. Probus.
e 8 ¶ Bonus vir.Bonus vir * dicitur ille qui nō facit aliqd
penale:dr etiā bonus vir:q cōsilio pollet:et equidē bonus
vir est quod illud vult fieri in alio quod vult fieri in se:p
hoc vltimo habes tex.in.c.i.prima distin.dū dicit quecūqꝫ
vultis:vt faciāt vobis hoies:et vos eadē facite ipsis.glo.
in ver.copia.in.c.statutū.de rescrip.s.dicit bonū virū fore
iudicē ecclesiasticū. ¶ Inquit Bal.in.c.quintavallis. nu.
xxxv.s.de iureiu.ꝙ sicut deo nō placet illicitū:ita nec bo-
no viro:allegat.l.cetere.ff.famil.hercis.cui convenit illud
vulgare/vir bone vive deū.
9 ¶ Habet eni * bonus vir volūtatē regulatā a lege.Bar.
et alij in.l.si societatē.§.arbitrorū.ff.p socio.et in.d.c.quin-
tavallis.s.de iureiu.refert Sozi.cōsi.xcij.col.ix.circa pri-
mum.Probus.
f 10 ¶ Nō pbat.Intellige de fama * recēti:vcz qn volumus
pbare dominiū de recēti p ipsam famā/qr tūc sola nō suffi
cit.glo.in.l.pprietatis dominiū.C.de pba.quā ibi Bal.et
Saly.sequūtur.et hec fama dr fama psentiēs:vt.d.glo.re-
fert:itellige de recenti qn queritur dominiū illius tempo
ris cuius haberi pōt initium memorie:qr hec nō sufficeret
no.Inno.in.c.causam que.s.de testib.Et dr recēs in hac
etiā si illius factū excedat tēpus.xl.annorū: nō tn cētum
vt dicā in sequētibus:ita citat Alex.consi.ciiij.nu.viij.vi-
so summario iuriū.volu.vij.ptra Anto.de Butrio.in.c.ve
niēs.el primo.s.de testib.cui etiā non adstipulatur Io.de
Imol.ibi/nec.Alex.psi.xv.volu.v.hoc dictū Anto.nō po
nit pro pstanti put nec in consi.cxvi.circa fi. pspectis.eo-
dē volu.v.¶ Et nō transit sine dubio hoc dictū Anto.di-
cit Corneus. iiij. volu.cōsi.xlviij. vbi de recēti fama recor
11 datur.secus dicimus de antiqua * fama:qr hec sufficit ad
pbandū fines et antiqua dominia.p hoc habes glo.in.l.at
qui natura.§.cū me absente.in ver.cōmittat.in princ.quam
ibi sequit Bar.nu.ij.ff.de neg.gest.idē Bal. et Saly.in.d.
l.pprietatis:ad ppositum dicit eā singularē et in iure vni
cam Ange.in.l.Titius.ff.quib.mod.pig.vel hypo. tacite.
contrahi.Refert Nico.de Neapol.in.l.quidam in suo.ff.s
condi.instit.vbi Bart.in fi.vide Bal.in auten.quas actio-
nes.col.fi.ibi quarto et vltimo.C.de sacro sanct. eccle.vbi
monet dubiū qūo poterit probari iuspatronatus ducentū
annorum:et dicit ꝙ non potest probari directa pbatione:
sed bene presumpta:cum in factis antiquis multum opere
tur fama.allegat Innocen.in.c.veniens.s.de verb.signi.et
maxime in his que reputātur notoria/allegat eundem In
nocen.in.c.cum causam.s.de iura.calum. et quod habetur
in.l.si mater.C.ne de statu defuncto.
12 ¶ Item operatur:qr * ratione difficilis pbationis suffi-
cit probatio presumptiva.l.qui ex liberis.ff.de secun. tab.
idem Bal.in.l.conventiculam.col.pe.in ver . ex his etiam
infero.C.de episco.et cleri. ꝙ ecclesia probat se habere do
miniū civitatū per famā: licet nō habeat instrumētū acqsi
tionum.¶ Intentū nostrū cōpro.p ea que signat idē Bal.
in.l.cum super.C.de rei vēdi.ꝙ interdū qr durū est pbare
p instrumēta de titulo: sufficit pbare per testes et argumē
ta:et dicit illam.l.optime facere ad questionē nobiliū q pre
tendunt antiqssimū ius patronatus:et non possunt aliquo
modo pbare qūo descenderūt per matrimonia successiva:
et per legitimā psequentiam:sufficit et ꝙ antiqua facta pbē
tur per indicia et famā:vt ibi. et in.l.indicia.C.de rei vend.
¶ In pbatione equidē iurispatronatus multū valet anti-
quissima probatio; qr habet p titulo.l.hoc iure.§.ductus
13 aque.ff.de aqua quoti.et estiva. ¶ Et in factis * antiquis
opinio generalis habet p veritate:nec est necessaria alia
pbatio:dū tn talis opinio sit vniformis apud omnes : nec
de ea sit contradictio apud peritos:ita dicit Bal.in.d.l.cō
venticulā.¶ Et qn extat difficilis pbatio/fama pbat etiā
in non antiquo facto:firmat Alex.de Imol. cōsi.iiij.nu.v.
volu.vi.Et hoc cōcurrentibus aliquib9 adminiculis:vel
14 cōiecturis.allegat Cy.in.l.si quidē.C.solu.mat.Qui * po
nit exemplum in probanda morte alicuius occisi in mul-
titudine magna et tumultu.allegat.l.non omnes.§.a Bar-
baris.ff.de re milita.¶ Pro antiqua fama vide Alex.psil.
cl.nu. ix.in causa appellationis.volu.vi.et eo.volu.consil.
cxxxix.nume.x.et.xiij.dicentem id procedere qn tractam9
de pbatione alicui9facti.a quo distamus p annos centū:et
sic qztū est tēp9 lōgeve hois vite:qd est cētū annorū.l.fi.
C.de sacro san.ec.et.l.an vsufruct9.ff vsufr.ff.cū filib9.idē

Alex.cõsi.xxiiij.nu.xij.⁊ seq.circa ꝓcessum/vol.vij.latius idẽ cõsi.cj.nume.xv.vol.vij.⁊ ibi tãgit pũctũ difficilis ꝓbationis * puta filiationẽ in qua sufficit sola fama seu cõmunis opinio.no.Jacob.Butrig.in.l.quidã.ff.de ꝓbatio.⁊ Antho.de Butrio/in.c.trãsmisse.s.qui fil.sint.leg.qꝺ verũ ẽm Sali.in.l.j.col.iij.ff.de testib.si hec fama sit coadiuuata alijs adminiculis:⁊ hoc quando non est antiquata in memoria hominũ. ¶ Pro principali intento vide eũdem Alex.d.cõsi.cxvj.volu.v.latissime hec firmat Philippus Corneus/in.iij.parte.cõsi.ccciiij.rem arduã/ quasi ꝑ totũ/ precipue sub litera/E/ ibi in factis antiquissimis que excedũt memoriã hominũ fama plene probat.l.si arbiter.ff.de ꝓcura.firmat etiã Alexã.cõsi.lxxxiij.nu.ix.viso themate/ vol.iij.alias innumerabiles sequerẽtur absurditates:quia nõ posset ꝓbari legẽ datã fuisse Moysi/⁊ Christũ crucifixũ/⁊ Cõstantinũ fuisse imperatorẽ/⁊ donasse res ecclesie/ quod est absonũ prout dicit Specul.in tit.de ꝓbatio.§.ꝓbare/versi.vltimo queritur/⁊ ꝟsi.nota prescript.idẽ Corneus volu.iiij.d.consil.xlviij.sub litera/F/quod exorditur presupponitur ꝙ pars. ¶ Et hec est cõis opinio scꝺm Soci.consilio.clxxxvij.col.iij.quod incipit/in controuersia. ¶ Ista enim est natura probationis facti antiqui testatur rauẽnas in suo cõpẽdio/in titu.de iureiur.in antiq. charta mihi.clij.col.ij.vbi singularisat.d.glo.in.d.§.cũ me absẽte. ¶ Hec cõis potest fortificari medio sequenti:qꝛ si in excedẽtibus memoriã hoĩm valet testimoniũ de auditu/qꝺ est minus/vt in.c.licet.ex quadã.s.de testib.multofortius testimoniũ de fama qꝺ est fortius de se. ¶ Itẽ qꝛ ꝑ instrumẽta antiqua ꝓbatur dominiũ. Ideo eadẽ ratione videt̃ qꝺ ꝑ famã:⁊ ꝓbatio per antiqua priuilegia equipollet fame.Antho.de Butr.in.c.fina.s.de successio.ab intesta.⁊ ꝑ hec ⁊ alia ad hãc cõmunẽ mouetur Areti.in.d.c.veniens/ col.fina.s.de testib.quẽ sequit̃ Decius cõsi.438.viso cõsilio/ citãs ꝙ hec est cõis a qua in iudicãdo nõ est recedendũ.Idẽ Decius cõsi.xlij.nu.x.⁊ melius ꝗ̃ alibi/ in.c.j.nu.xviij.s.de appel.vbi ponit octo casus/in quibus sola fama plene ꝓbat/quos vide parte ipsum/⁊ in reper.Feli.in ver.fama/quibus adde glo.in.c.cũ desideres.s.de senten.excõ.in antiq.⁊ Prepo.in ca.nullus.xxiiij.distinct.Sequitur cõem Jas.in.l.cũ aliquis/nu.v.C.de iure delib.Idẽ Jason ff.de eden.in.l.pretor ait.§.pretor ait.col.penul.tenet Feli.in capi.cum causam/nume.ix.s.de probatio.⁊ remissiue in.d.eius repertorio/in ver.fama.⁊ in.c.cũ contingat.s.de rescript.⁊ in capitu.veniens/nume.xvj.s.de testibus.

16 ¶ Preterea fama debet * attendi a quo fonte ꝓcedat/aut malo/aut bono. Qꝛ si cõstat nõ habere ortum ab honestis personis:oportet tunc ꝙ suppleatur per causas ⁊ verisimilia. Sed vbi constaret famã habere originem ab honestis personis:tũc hoc sufficeret ad hoc vt diceretur fama/ etiã si nulla coniectura vel indicium appareret: tenet Sali.in l.ea quidem.C.de accusatio.Bar.in.l.de minore.§.tormẽta ff.de questio.sequitur Bald.in.d.l.ea quidem/⁊ in capit.j.§.Idem vassallus/in fine de controuersia inuestitu.⁊ in.l.testiũ/circa mediũ.C.de testib.⁊ Feli.in.d.capi.veniẽs.nume.xvij.per dictũ Bar.in.l.miles.ff.de adulter.per illum tex.probant tex.in capi.qualiter.§.debet/⁊ cap.inquisitionis/in fine de accusatio.vbi patet ꝙ in probatione fame nõ

17 requiritur ꝙ * habeat originem nisi ab honestis personis tex.cum glo.in.l.qui cum maior.§.fina.ff.de bo.liber.⁊ in.l.titio fundus ibi erat homo cui videbatur credenduz.ff.de conditio.⁊ demonstratio.⁊ Angel.inst.de suspect.tutor.in princi.hanc glo.in.l.titio fundus reputat nota.Angel.in l.si bone fidei.ff.de rei vendica.per quã/⁊.d.l.in bone fidei. Idem Angel.dicit ꝙ excusauit in syndicatu quẽdam potestatem qui assignauerat nobili totum palatium pro carcere/ quia reputabatur homo sincere fidei: tamen recessit refert Feli.in.d.capitu.cum contingat.nume.iij.Ista sunt de mente dicti Francisci Areti.in.d.cap.veniens.col.fina.

18 Uide Cardi.in clemẽ.prima/questio.v.de offi.ordi.Quod infamia * non debet insurgere a maliuolis / sed grauibus ⁊ prouidis contra glo.in.d.capitu.dilectis filijs/in verb.apud bonos/de purgatio.cano.

¶ Pro intento principali habes etiam glo.in capitu.cum olim/in ver.fratrum.s.de priuileg.Sali.in.l.si bone fidei.C.de iureiuran.Barba.consilio.xlvj.volu.iiij.⁊ eodem volu.consilio.lxxvij.nume.ij.

19 ¶ Postremo attẽde ad id quod.s.ꝓxime diximus/vt fama ab honestis trahat originẽ iuris rigore nõ ꝓcedere in ꝓbãda infamia cõtra publicũ vsurariũ ꝑ famã * / qꝛ nõ refert vnde fama in hoc casu originẽ traxerit.firmat domi.meus de ripa/in.ij.libro respon.cap.ix. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.xxviij.

Quæ a iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahẽda,

Que a iure. Pone casum.ff.de legib.l.qꝺ vero.ff.de ꝯstitu.princi.l.j.in fi.Sed illa que sunt secundũ ius ꝯmune ad ꝯsequẽtiam trahi possunt.ff.de legi.nõ possunt.⁊.s.de rescript.inter ceteras.in fine.⁊ similis equitatꝫ rõ:similia suadere videtur.C.ad leg.falci.l.fi.⁊.j.eod.quod alicui.Jo.Mo.Card.

¶ Bonifacius Octauus. Reg.xxix,

Quod omnes tangit,debet ab omnibus approbari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Successiua approbatio quando sufficiat.

Quod oẽs.Pone casum.C.de aucto.ꝓstan.l.veterẽ.s.de off.archi.c.ad hoc.§.fi.ff.ꝺ aqua plu.arcẽ.l.in concedẽdo. ¶ Sed queritur an

1 hec * approbatio debeat fieri simul/ an sufficiat successiue. Et dic ꝙ sufficit in extraiudicialibus etiã successiua.ff.de ẽuitu.rusti.ꝑ d.per fundum.secus in iudicialibus:vt no.s.eo.rati.⁊ est expressum.s.hoc lib.de re iud.cum ab vno.in illis tñ extraiudicialibus q̃ habent grandẽ solẽnitatẽ a iure introductã: secus dicerẽ:vt successiua ꝯcessio nõ haberet locũ.s.de elec.c.auditis.s.hoc lib.de reb.eccle.nõ alie.dudũ.licet secus sit in minoribus.s.de his q̃ fiũt a ꝑla.sine ꝯsen.capi.c.ij.⁊.iij. ¶ Uel dic qñ est cõe aliq̃d vt singulis:loquit̃ q̃stio facta.aliud si cõe vt vniuersis:vt alijs iuribus.Jo.Card.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.xxx.

In obscuris minimum est sequendum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Ubi non apparet quod est verisimilius / vel id quod fieri consueuit inspicitur:aut mens testatoris/ vel legatarij dignitas vel charitas/ ⁊ consimilia.

a In obscurijs. a Ubi non apparet quid est verisimiliꝰ/ vel id quod fieri ꝯsueuit.inspicit̃ aut mẽs testãtis/vel legatarij dignitas vel charitas ⁊ cõsimilia.vt.ff.de lega.j.l.si seruus pluriũ.§.fi.tunc hec regula est intelligenda: ⁊ pone casũ.ff.de leg.iij.nũmis.⁊.ff.de leg.j.apꝺ Julianum.§.scio.

¶ Sed contra.ff.de aur.⁊ arg.leg.l.qui lancem.Sꝫ ibi nõ erat dubiũ legatũ/sed certũ ex verbis:⁊ ob hoc interpretatio non est querenda.ff.de lega.iij.l.ille aut ille.§.j.Et dic vt.ff.eo.l.semper in stipulationibꝰ.⁊ in.l.in obscuris.Jo.Mo.Card.

a In obscuris.Idem dicere poterimꝰ in dubijs: in quibꝰ graue est ferre sententiã.c.graue.xj.q.iij.Hinc b.Bernar.ad Eugeniũ.Quotiẽs mea sentẽtia eligit̃ ac tenet̃ graui fateor onere me ꝓmi: sentio rei finẽ semper pauidꝰ/ ⁊ nũꝗ̃ securus spectans:et Tulius ad Ortensium malo vinci/ ꝗ̃ vincere.⁊ postea subdit. Sunt quidã de rebus incognitis iudicãtes ⁊ ad quãcũꝗ̃ sint disciplinam quasi sint tempestate delati ad eum tanꝗ̃ ad sexum adherescunt.Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.xxxj.

Eum qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Esse certum est/a quocunqꝫ sit certus.
Certum dic verbis vel factis.
2 Denunciatio facta vni/ non obest alteri.

1 EVm qui, Pone casum. ff.de actio. emp. l.j.in fine. ff.de edilic.edicto. l.j.§.si intelligatur/ꝛ.l.si tamē.§.ei qui. Et est ratio: quia * esse certū est a quocūqꝫ alio sit certus/arg.ff.de petitio.heredita. Itē veniunt.§.petitam/ꝛ.§.a quo. Et dic certū esse verbis vel factis/ vt dictis iuribus/ꝛ de administra.tut.l.pater tutellam.§.ex quo/vbi tamen duo dicūtur cōmisisse crimē: 2 denunciatio facta vni * nō obest alteri / nec sententia lata cōtra vnū alteri obest.ff.ad leg.iul.de adult.l.denunciasse.§.primo/ꝛ de preben.dilecto/in fine. Ioā.Mo.Car.

¶ Bonifacius Octauus. Reg.xxxij.

Non licet actori quod reo licitum nō existit.

* On licet alteri. Dic vt.s.eo.cum sunt.ꝛ.ff.eod.l.non debet actori. Ioan.Mona.Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Reg.xxxiij.

Mutare concilium quis nō potest in alterius detrimentum.

¶ Summarium Domini ioannis Monachi Cardinalis.

1 Aditio hereditatis in fraudem legatariorum nihil operatur.
2 Prouisio secunda specialis/tollit primam generalem: non iure communi procedentem.

1 MVtare. Pone casuꝫ/negocia tua bene gessi / ꝛ expendi in eis: mihi prohibes postmodū gestionem: hoc facere non potes/vt impedias expensas preteritas secus in futuris / vt.C.de nego.gest.l.fin. Similiter si omisi adire hereditatem * ex testamento/ ꝛ in fraudem legatariorum vellem adire ab intestato/nō possum ff.si omis.causa testamen.per totum.
¶ Sed contra. ff.de colla.bonor.l.nonnunqꝫ.Sol.ibi non patitur detrimentum fieri ex mutatione cōsilij: sed potius dicitur non lucrari inter que est differentia. C.de codicil. l.fin. ¶ Item argu.contra.C.de donatio.l.iij. ꝛ.ff.de solutio.l.cum quis.§.si debitorem. Sol. hoc facit ius remanens penes mandantem: ꝛ dic/ vt.ff.eo.nemo potest.
¶ Item contra.ff.de actio.empt.si sterilis.§.fina. Sol.ibi certa diuersa fit mutatio hic non.
¶ Item melius pone casum.s.de elec.publica.s.de renunciatio.quidam.C.de transactio. cūquis.ff.de optio.lega.apud aufidium.

¶ Bonifacius Octauus. Reg. xxxiiij.

Generi per speciem derogatur.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Quando genus et species conceduntur eidem: nulla est derogatio.
2 Tantum facit generale in omnibus: quantum speciale in singulis.
3 Species sub genere continetur: potentia seu habitu. Habitus seu potentia ad speciem referri non potest iam alij concessam.
4 Obtentum per clausulā generalē: per speciem post obtētam non irritatur.
5 Clausula generalis verbis/ sed effectu specialis vno indiuiduo exhauritur.
6 Species quando non deroget generi/vide hic.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Generalis clausula vel vniuersalis quibuscūqꝫ verbis cōcepta: nunqꝫ refertur ad ea de quibus specialiter est dispositum.
2 Nunqꝫ reperitur ꝙ genus speciei deroget/ sed bene econtra.
3 Inter species/illa derogat alteri: que est specialior.

GEneri. Pone casum.s. hoc lib.de preb.dudum.ꝛ.c.cūquis.ij.ꝛ.s. de rescrip.c.j.ꝛ.c.pastoralis.§.fi.s.de offi.deleg.studuisti.ꝛ.ff.de manu.testa.l.si peculium.ꝛ.ff. de lega.iij.vxorē.§.felicissime.et.l.seruis vrbanis.§.fina.
1 ¶ Et est notandū ꝙ qñ * genus ꝛ species cōceduntur eidem: nulla est derogatio.ff.de fundo instru.l.quesitum.§.fi.ꝛ ibi not.ꝛ.l.libertis.ff.de supellect.lega. Et adijciēdo species censeri videtur adijciens eas sub genere complecti. 2 arg.d.l.quesitum.§.deniqꝫ neratius. Et * tantū facit generale in omnib⁹ / qꝫtum speciale in singulis.ff.de administ.tuto.duo.in fi.nisi subsit specialitas: vt dicetur.j.eo.
¶ Sed contra.C.de ꝓcu.l.maritus.Sol.ibi fuit ꝓuisio legis per ius speciale ꝛ secunda prouisio hominis / ꝛ prima prouisio non fuit procurator/sed ꝓcurās sed secūda: ꝛ vo hoc ꝓuisio secunda spālis tollit primam generalem nō iure cōmuni procedente.ar.C.de pac.conuen.tam super do.l.fi.quo casu.ꝛ.d.l.maritus: mulier non videt circūscripta q̄ iure cōmuni est vsa.C.de integ.resti. minor.l.fi. sed hoc tam primū qꝫ secundū iure cōmuni procedit. ¶ Verū si genus ꝛ spēs diuersis cōcedūtur/tūc secus vt in iurib⁹ pri-
3 mo positis. ¶ Et est ratio huius regule: species * sub genere cōtinet potētia seu habitu.s.de rescript.pastoralis.
a sed habitus seu potētia ad speciem referri nō pōt [a] iā alij
b cōcessam: iuxta regulā artistarū [b] ꝙ intelligitur in aliquo si exprimat: amplius nō intelligitur.ff.de hered.inst.quotiens.§.si seruus.C.de necessa.seruis hered.insti.quidā.
¶ Sed ꝯtra.s.de filijs p̄sbyte.ex tua.Solu.ibi erat cōtra
4 certum genus ad speciē ante impetrationē speciei. Et * ob hoc obtentū per clausulā gñalē ꝛ speciem post obtentam nō irritatur.arg.j.eod.factum legitime.ꝛ.s.hoc.lib.de p̄b.cūquis.ij.rñ.ij. ¶ Itē ꝯtra.s.de off.deleg.ex pte.j.Sol. ibi rescriptū primū licet sit gñale verbis: est tñ effectu speciale.arg.ff.de verb.sig.boues.§.hoc ſmone. arg.ff.de vb. oblig.l.cū q̇ calendis. ¶ Itē ꝯtra.C.q̇ potior.in pig.hab.l.generaliter.Sol.ibi facit hoc ius creatū primo: quod ab ipso euelli nō pōt eo inuito. vt no.s.eo.rati. ¶ Ex quibus liquet ꝙ si impetrans literas bñficiales gñales ex quib⁹ vel quarū ꝓcessu afficiat beneficiū: ꝛ tu secūdo impetres spāles ego prim⁹ sum potior. Et est rō: q2 omittēdo petere bñficiū mihi debitū fraudarer impetratiōe mea: secus si nō fraudarer.arg.C.de pig.l.ij. Et de hoc est ꝯstitutio noua.s.hoc lib.de p̄bē.c.si cleric⁹. Et gñalis clausula re exhauritur in indiuidua exprimendo sub ea ꝯtēta.s.hoc lib. de rescrip.cū in multis.similiter gñalis clausula verbis: sꝫ
5 effectu * spālis vno indiuiduo exhaurit: vt in.d.c. ex pte ꝛ.c.si cleric⁹. ¶ Itē ꝯtra.s.de rescrip.cū ordinē. Sol. illud q̇d erat gñale erat priuilegiū q̇d nō tollit per rescriptum spāle via iuris cōis obtentū/nisi fiat mētio spālis de idulto.s.de p̄scri.veniens.ꝛ arg.s.hoc lib.de cōstitu.c.j.

¶ Ex quibus colligo ꝙ prelatus habẽs potestatẽ dispensandi sup residentia in beneficio curato. s. hoc lib. de elect. licet in fine: hoc priuilegiũ per speciale rescriptũ non tollitur/quo mãdatur vt impetrãs resideat in bñficio si curã habeat animaꝝ: qꝛ hoc est scdm̃ ius cõe: sed primũ est priuilegiũ ordinariis cõcessum. ¶ Idem dico si mãdetur in rescripto speciali ꝙ ĩpetrãs ad sacros ordines: put onus beneficij de quo ꝓuideri sibi cõtinget se faciat statutis tẽporibus ꝓmoueri: per hoc rescriptũ speciale non derogatur generali priuilegio cõcesso epis sup tẽporali dispensatione certoꝝ ordinũ. s. hoc lib. de elect. cũ ex eo. Et his casibus iste cũ quo dispẽsatur nõ agit cõtra ius cõmune/nec cõtra rescriptũ papale: sed fit sibi cõtra ista priuilegia: vnde iste nõ agit sed patitur/vt dꝛ in trãslato. vij. q. j. c. scias.

6 ¶ Item contra. ff. si cer. peta. proinde. ff. de optio. lega. cũ c optio. Sol. aut habens * speciem non est vsus specie/et tunc non derogat c species generi/secus si vsus fuit specie/vt dictis iuribus. Joan. Mona. Cardi.

a 1 Non potest. Et sic verificatur regula de qua meminit Jason in consi. clxx. numer. ij. visis/ vol. iiij. Quod * generalis clausula posita in secundo legato: vel vniuersalis quibuscũqꝫ verbis cõcepta/ nũꝙ refertur ad ea/de quibus specialiter est dispositum. l. doli clausula. ff. de ver. obliga. ⁊ l. vxorem. §. felicissimo/de lega. iij. ⁊ l. coheredi. §. q̃ patrez. ff. de vulga. ⁊ pupil. substi. ⁊ l. alimenta. §. basilice/⁊ l. stichum 2 nutricis. ff. de alimen. ⁊ cibar. lega. ⁊ l. sanctio legum. ff. de penis. Quia nunꝙ reperitur * ꝙ genus deroget speciei: sed bene econtra: vt hic in textu species derogat generi. capi. dudum. ⁊ capi. ꝙuis tibi. s. de prebend. hoc lib. ⁊ cap. ij. s. de offi. lega. Sicut in legibus generalis dispositio legis/etiam cum clausula generali non obstantibus quibuscunqꝫ legibus/nõ refertur ad ea/de quibus specialiter est dispositũ. l. in testamentis/vbi Raph. ad hoc notat. C. de testamen. iuncta. l. hac consultissima/ vbi glo. ⁊ Docto. C. b qui testa. face. posses. Probus.

¶ Artistarum. Idem Joan. Mona. in capitu. in generali. c j. eo. titu. Probus.

3 ¶ Non derogat. Faciunt pro hac regula que tradit Jason in consi. xij. col. prima/in predicta/volu. iij. vbi comprobat iuribus hanc regulam subdendo ꝙ inter * species illa derogat alteri/ que est specialior. Bald. in. l. hac cõsultissima/col. prima. C. qui testa. facer. posses. allegat ad hoc Di. hic/⁊ quia qua ratione species derogat generi eo qꝛ est specialior: eadem pari ratione illa species que reperitur specialior/⁊ sic indiuidua debet derogare alteri speciei. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. xxxv.

Plus semper in se continet quod est minus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Genus habet sua indiuidua sub se/ alternatiue non copulatiue.
2 Omnis copulatiua est plures.
3 Forma grauior est obligandi/ in responsione ꝙ in stipulatione.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

Copula/ cum/ distribuit pro media quando ponitur inter personas/⁊ alias operatur vt hic.

Plus. Pone casum. ff. de in litem iuran. l. cũ furti. ff. de arbitr. l. diẽ. §. si plures. ff. de ver. obliga. l. j. §. si stipulanti/⁊ hec iura loquũtur in ꝙtitate: nõ promissionibus: valet tamen ꝓmissio super cõcurrẽte ꝙtitate insti. de inutil. stipula. §. preterea. j. R. Secus si diuersitas in qualitate seu modo/ vt. d. §. preterea. ij. R. quia non respondit vt interrogatus fuit: quod requiritur ff. de ver. oblig. l. j. §. si quis simpliciter. secus in generibus seu alternatiuis interrogatis que parificãtur. ff. de verb. oblig. inter stipulantem. §. si stipulanti. ff. de cdi. indeb. l. cũ is qui. §. fi.

1 ¶ Et est ratio: qꝛ genus * habet sua indiuidua sub se alternatiue/nõ copulatiue: vt dicendo/homo currit: hec enim oratio est disiuncta implicite/verum nisi essent plura stipulata sub copulatione explicita vel implicita: vt in summis valeret stipulatio pro specie in summa ꝯcurrẽte. ff. de ver. oblig. l. j. §. sed si mihi. ⁊ l. inter stipulantem. §. diuersa. Et

a 2 est ratio: qꝛ omnis * copulatiua a est plures. ff. d verb. ob. l. quod dicitur. propter quod valet stipulatio in eo in quo concurrit cum responsione. Sed sic non est in disiũcta que nõ est plures: sed vna dubia tantũ. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. si ita legatum in qua in toto disiũcto ad partẽ ipsius: vel ecõtra non valet argumentum: nec est in suppositis disiuncte proprie contractus/sed modus nouus adiectus. ff. de verb. obl. l. j. §. cum adijcit. nam stipulando stichum aut pãphilum. ⁊ respondẽdo stichũ est alia forma ꝙ si respõderet vt fuit interrogatũ: qꝛ respõdendo vt fuit facta stipulatio vtrũqꝫ est in obligatiõe. licet illa promissio sit alternatiua prestationis. ff. de verb. obliga. l. si duo rei. in fi.

3 ¶ Idem etiam est ecõtra/vt si stipulor stichũ/⁊ respõdeat sub disiunctione: qꝛ forma * grauior est obligãdi in respõsione/ꝙ in stipulatione. ff. de fideiusso. l. grece. §. si quis stichũ. vnde fallit in hac materia argumẽtum a parte disiuncti ad totum disiũctũ. Sed hoc facit: qꝛ si promitto stichũ vel pamphilũ non est pure disiuncta: sed in aliquo copulata. vt. d. l. ff. de verb. obli. l. si duo. §. j. ⁊ cõcordat. ff. eo. tit. l. in eo. Joan. Mo. Card.

a Copulatiua. Que etiã fit hac dictione/cum: qꝛ si illa apponatur inter personas operatur effectũ copule: ⁊ idẽ est ꝙ copula/et: ⁊ tantã trbuit vim seu potestatem vni sic coniuncto ꝙtam habent omnes alij. l. si quis titio. ff. de vsufr. accrescendo. ⁊ ibi Bal. ⁊ l. titie textores. §. nihil distat. de lega. j. vnde si dicatur canonici eligant cũ decano: tãta resultat ⁊ tribuitur potestas decano/sicut omnibus canõicis. l. si quis Titio. ⁊ quod no. ibi Bal. ff. de vsufr. lega. latius firmat Maria. Sozi. cõsil. xl. col. ij. Ex actis gestis/vide q̃ dixi de copulatiua. in. c. j. electionibus. s. de elec. ⁊ que citat Alex. cõsi. xxv. ver. postremo capto cõsideratis verbis. volu. vij. ꝙ vbi copula /⁊/ copulat qualitates: nec apparet expresse vel per cõiecturas an copulet illas respectu diuersoꝝ subiectorum/an eiusdẽ ꝙ in hoc casu dubio. Cũ natura copulatiue. sit ampliare: vt. l. ea tñ adiectio. de leg. iij. potius referꝫ ad diuersa subiecta/ꝙ ad idem: vt sic amplieꝫ ⁊ dispositio plura cõprehẽdat. ⁊ ideo si dicatur in dispositione ꝙ centũ dentur militibus ⁊ doctoribus non intelligitur in dubio de eodem subiecto habente istas duas qualitates: id est quod dentur cẽtũ illis qui sunt simul doctores ⁊ milites: imo intelligitur ꝙ illis qui sunt milites tantũ/dentur centũ: ⁊ illis qui sunt doctores tantũ. Bal. in. l. j. in prin. ff. de iusti. ⁊ iur. facit. l. quintus. in prin. ff. de aur. ⁊ arg. lega. ⁊ l. qui ꝯcubinã. in prin. de leg. iij. late per Bar. in. l. si is qui ducẽta. §. vtrũ. ff. de reb. dub. cõmemorat Alex. in consil. cj. nũe. viij. super eo. volu. iij. vbi istud late cõprobat dixi in. c. j. in fi. s. de re iudi. ⁊ latius in rub. de iure patro. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. xxxvj.

Pro possessore habetur qui dolo desijt possidere.

p Pro possessore. Pone casum in conuento rei vendicatione. ff. de rei vendi. l. sinautem. §. sed is qui. ¶ Item pone casum in petitione hereditatis. ff. de peti. here. l. sed ⁊ si lege. §. proinde inquit. ¶ Item pone casum in noxali actione. ff. de noxa. l. si bone fidei. ¶ Item pone casum s. de dolo ⁊ ꝯtu. c. cum contingat. concordat huic regule. ff. eo. l. qui dolo. ⁊ l. parem. Jo. Mo. Car.

¶Bonifacius Octauus. Reg.xxxvij.

Vtile non debet per inutile vitiari.

V Tile, [a] Pone casum.ff.de verb. oblig.l.j.§.sed si mihi.C. de dona.l.si quis argentū.§.sin autē amplious/z.s.de dōa.apostolice:z hoc gñale est intelligēdū in his que diuisionē patiunt vt dictis iuribus: secus in his q̄ diuidi nō pñt.s.de pbē.dilecto. ¶Et hec distictio ponit [a].ff.de aq.quotid.z estiua.l.j.§.itē queritur/z.§.trebatius/argu.cōtra.ff.de arbit.parui.ij.R.Sol.forma cōpromissi hoc facit/ vt ibi argu.s.hoc libro de prebend.capi.cui de non sacerdotali. Joan.Mona.Cardi.

[a] ¶Ponit.Placet Maria.Sozi.cōsi.xxxvij.col.ij.circa predictā quem videas pro regula ipsa. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Reg.xxxviij.

Ex eo non debet quis fructū consequi quod nisus extitit impugnare.

E X eo, Pone casum.s.de censib.cuz olim.s.de testib.presentiū/z.ff.de inoffi.testa. Papinianus.§.meminisse/z de his quib.vt indig.C.l.alia/ z intelligo quod dicit litera visus est impugnare perducendo impugnationē vsq ad finē/alias secus/ vt dictis legibus distinguitur/ vt verba hec intelligātur cū effectu.s.de iure patro.relatū. Jo.Mo.Car.

¶Bonifacius Octauus. Reg.xxxix.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia quę sequuntur ex illo.

C Vm quid, Pone casum.s.de concessio.prebend. constitutus/z cap.ex tenore/z ca. cum dilecta.z.s.hoc libr.eo.titu. capi.detestanda. ¶Et est ratio huius regule / si quis est exclusus a toto:per consequens/z a parte sic prohibitus a toto/z a parte contingente totum argu.ff.de except.rei iudi.l. si quis/cum totum.j.z.ij.respon. Similiter prohibito aliquo/z ea per que peruenitur ad illud prohibentur.ff.de sponsal.l.oratio/similiter concesso aliquo/concessa sunt omnia sine quibus concessum explicari non potest.ff.de iurisdi.omni.iudic.l.ij.s.de offi.delega. preterea/z capi.prudentiam.§.fina. Jo.Mo.Car.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xl.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

[a] P Luralis, [a] Pone casum.s.hoc libro de prebend.cap. is cui.§.si vero.z capitu.non potest.§.illud/z.ff.de testibus.l.vbi [contenta] regulariter/ quandoq tamen plures testes duobus requiruntur/vt in testamentis regulariter.vij. in testamento rustici z codicillis.v.C.qui testa.face pos.hac consultissima/z fina.z.C.de codicil.l.fina. Si requiruntur plures duobus C.de testa.hac consultissima/z.l. quandocunq hoc est in iure expressum:sic loquitur.d.l.in fine/z.C.de testibus.l.testium/z.C.de contrahen.z cōmit. stipula.l.optimam. Joan.Mona.Cardi.

[a] P Luralis.Dic q pluralis locutio aliquando scd̄m subiectam materiam in vno verificatur.l.non est sine liberis.ff.de verb.signi.l.iubemus.§.sinautem.C.ad Treb. l.pater seuerinam.§.fideicō.de condit.z demon.ff.z.l.j.C.de cōdit.insert. Decius consil.ccclxj. sub nume.iiij.omissa lōga serie. Idē cōsi.ccclxx.in prin. viso testamento.vbi dicit q regula.l.vbi numerus.ff.de testib.nō habet locum in casibus iuriū.s.allegatorum propter voluntatem testatoris.Et quia videtur eadem ratio in vno que in pluribus.Paul.de Cast. in.d.l.j.C. de conditio. insert. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Reg.xlj.

Imputari non debet ei per quem non stat, si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

I Mputari.Pone casum.ff.eo.tit.l.in iure.vbi est ista materia ad plenum.z.ff.de condi.z demon. in re ciuili.z.ff.de lega.ij.l.Lucia Titia.§.si ea.Jo.Mona. Cardina.

¶Bonifacius Octauus. Regula.xlij.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Dos non potest esse sine matrimonio / licet matrimonium possit esse sine dote.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Mulieres alique / viris suis quatuor dotes dare repe riuntur.
2 Stuprator virginis tenetur ad duo:vt hic.
3 Quotiens constat iudici de delicto/potest condēnare delinquentem ad restitutionem rei.
4 Virgo semper presumitur seducta.
5 Dos succedit loco alimentorum.
6 Vsq ad quod tempus pater teneatur alere filium.
7 Mater tenetur alere spurium.

A Ccessorium, Pone casum in iurisditione.s. de off.deleg.prudentiam.§.fina. ¶Item in gratijs.s. hoc lib.de offi.deleg.si super gratia. ¶Itē in vsuris z fructibus.C.de vsur. l.eos.j.respon.¶Item in matrimonijs z dote.s.de dote post diuort.restitu.prudentiā.nec dos [a] potest [1] * esse sine matrimonio.licet matrimonium possit esse sine dote:z sic dos accedit matrimonio.ff.de iure do.l.iij.Idē in dote z additamento dotis.ff.de pact.dotal.l inter socerum.§. cum inter.¶Item in obligatione principali z accessoria.ff.de instit.l.quicūq.§.si ei q. ¶Item in legatis.ff. de leg.iij.l.predijs.§.qui domum.¶Sed contra.ff.de fide iusso.l.generaliter.Solu.ibi principalis obligatio z accessoria sunt in diuersis personis:vna succedēte alteri/principalis manet/z accessoria extinguitur:sec9 vbi sunt duo rei stipulandi z debendi/z vnus alteri succedit: nec ibi ratio exprimitur.z.l.sequē. ¶Uerum hec regula loquitur quando principale z accessoriū sunt diuersa/non sese extinguentia sed principale per accessorium iuuat/ipsumq accessorium non determinatum certa determinatione naturam principalis induit vt iuribus positionem casus tangētibus.Jo.Mo.Card.

Nec dos. Intellige de pecuniaria dote non de aliis dotibus: vltra quā reperio * mulieres (saltem aliquas) viris suis quatuor dare dotes. Prima est pulchritudo: secundo nobilitas tertia virginitas/ & he tres sunt excellentiores: quibus conuenit quarta sui ipsius traditio de quibus recordati sumus in. c. duobus ante finem. §. de rescrip. Excellentissima tamen illarum dicitur virginitas: qua amissa per supremum deū reddi nō posse cū arguat factū: et ita potentia non dicitur in his que facta sunt: vt dicant non facta: merito iura nostra fauore huius dotis virginitatis/ multa censere: interq; reperio * stupratorem virginitatis ad duo teneri aut virginem ipsam siue eam quam corrupit accipere in vxorem / aut ad interesse & damnum pro dote. c. primo. §. de adulter. iniuria enim est grauis: habēs actū permanentem: & ea potissima ratione debet haberi ratio damni: testantur Hostien. & Azo in summa de iniur. sequū tur Bar. & Ang. in. l. item apud labeonē. §. si quis seruo. ff. eo. quodquidem dānum potest per iudicem (cōstituto legitime de stupro) virgini stuprate adiudicari licet petitū nō fuerit. p quo theorica iuris q quotiens constat * iudici de delicto: potest cōdemnare delinquētē ad restitutionem rei & damni: testatur Jacobi. de sancto Georgio in. l. imperium in prima lectura. col. ij. ff. de iurisdi. omni. iudic. quod prosequitur Arety. in. §. ad corrigēdos in prin. ij. col. c. qualiter & quando el. ij. §. de accusatio. allegat Bar. in. l. in terdum. §. qui furem. ff. de furt. latius per Fely. in. c. cum oporteat col. fina. §. de accusatio. Quod dānum in executione sententie probabitur per iuramentū partis in odiū delinquentis. l. si quando vbi Doc. C. vnde vi. Panor. in. c. dilecti: col. fi. §. de foro cōpeten. Qd dicas vex in eo quod iuratū fuerit oportere se plus daturam p dote sua occasione virginitatis perdite: nec refert an virgo fuerit seducta & decepta / an sponte acquieuerit: quia * semper presumitur seducta & decepta. l. vnica. C. de rapto. virgi. Panor. & alij in. d. c. primo de adulter.

¶ Secundo stuprator tenetur alere partum / tex. in. c. cum haberet in fine & ibi. Doct. §. de eo qui duxit in matri. quā poll. per adulter. Arety. in. l. j. in fine. ij. col. ff. solu. matri. qui dicit q istud seruatur in practica etiam de iure ciuili Corset. in singu. in verb. spurius: & hoc procedit ex quadam equitate naturali / ne filij alimentis priuati pereant. quod sentit Bar. in auten. ex complexu. C. de incest. nupt. vbi per rationem. d. c. cum haberet / dicit parentes posse legare filijs spurijs ratione alimentox. Et q parentes poterunt donare vel relinquere dotes filiabus. Cum dos * succedat loco alimentorū de quo per Jaso. in auten. res q̄ C. commu. de lega. & Decium in. c. in p̄sentia. nu. xxxix. ver. tertio conclusio supradicta. §. de pbatio. vbi dicit q istud habet locum in quolibet spurio & nato ex quocunq; coitu reprobato: & hec communis est opinio fm quam alias consultum fuit Senis per Maria. Sozi.

¶ Inq̄tum. §. diximus teneri alere partū: dic verum nisi stuprator ille probet alios habuisse copulā cum ea: q2 tūc nō teneretur: testatur Paul. de cast. cō. clxxv. refert Hippolytus de marsilijs: in. l. prima. §. j. col. viii. ff. de questio.

¶ Pro comprobatione: vide Alex. consilio. clvij. circa primum dubium. volu. v.

¶ Moderare secundo dictum illud q pater teneatur alimentare: verum vsq; ad illam etatem * qua ipse se alere ex lucris persone sue potuerit ista est sententia Lauren. Calca. con. lxj. col. penul. sub nu. xij. ver. quarto tūc licitū est: quod incipit aggredīēti mihi primū dubium vbi dicit q pater potest relinquere vsq; ad quantitatem sufficientem pro alimētis & non vltra: & considerantur alimenta nō splendide fm qualitatē patris sed secundū educationem de iure naturali ad quod ius naturale respexit ius canonicum. d. c. cum haberet: vbi Doc. maxie Panor. q * licet dicamus matrē teneri alere spuriū. l. nec filiū. C. de patri. potesta. Doct. d. c. cum haberet & in. c. j. §. de infan. langui. & in c. fina. §. de conuersio. infidel. Alex. & Arety. in. l. alimenta C. de nego. gest. tamen hoc verum nisi mulier esset adeo pauper q oporteret eam manibus operari: & forte ambo fame perirent: ita tenent Bal. Paul. Alex. Arety. & alij cōmuniter: in. d. l. alimenta. Idem Bal. in. d. l. nec filium: & in l. sed si hereditas. §. fina. ff. ad exhiben. Si tamen pater et mater reperiantur facultatibus abundare equaliter fm eorum facultates habent contribuere: probat tex. in fi. d. c. cum haberet qd placet Panor. ibi. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. xliij.

Qui tacet consentire videtur.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Presens & tacens quando non intelligitur consentire.
2 Presens constitutus executor testamēti: an p̄sumatur cō sentire oneri executionis: idem vide de arbitro.
3 Tacens postq; scit rem pro se vtiliter gestam: presumitur ratum habere.
4 Filius presens & tacens: p̄sumitur cōsentire legitimitati.
5 De re inextimabili ad estimabilem nulla est proportio.

Qui tacet. Pone casum. ff. loca. l. item queritur. §. qui impleto. ff. manda. l. qui patitur: & l. qui fide / & ff. solu. ma. l. secūda. §. voluntatem & ff. de sponsali. l. sed qui patris. Et hec sunt vera in facto appetibili vel honorabili: secus in facto non appetibili / vel oneroso: a vel qui non probatur cōsensisse censetur inuitus. ff. de procurato. l. filiusfa. §. inuitus: & ff. de seruitu. vrba. predio. l. qui inuitus. & ff. de ritu nuptiā. in eo iure. §. dā de. ff. de furt. l. qui vas. §. vetare: & facit ad hanc regulam. ff. eo. titu. l. semp. & not. ff. de pigno. actio. Galus. Joan. Mona. Cardinalis.

Uel oneroso. Uide que in proposito tradit Alex. consi. clij. numero. viij. in causa & lite volu. vij. vbi citat regulam q * vbi agitur de actu continente obligationem vel aliqd onerosum: presens & tacens non intelligit cōsentire p iura hic p Jo. mo. allegata & alia cui adde eundem Alex. con. 18 o. nu. iij. viso pcessu. vol. 7.

¶ Preterea dic q ante Joā. Mo. istud citauit perpulchre Innocen. in. c. in Genesi. col. ij. §. de elec. firmat Barba. cō sil. ix. sub nume. vj. in. iiij. volu. q * si testator sibi cōstituat executorem in suo testamento presentem & tacētem: tamē non presumitur consentire oneri assumendi executionem per. d. §. inuitus. Illud tamen dictum nō reperio apud Jo. And. in. c. Joānes. §. de testa. apud quem dicit stare: tamē Barba. ibi allegat Roma. id referre in. l. que dotis. ff. solu. mat. ibi refert aliud dictum Joan. And. q licet quis eligatur in arbitrum & sit presens: & taceat / nihilominus nō presumitur consentire in assumendo illud onus: istud dictum Jo. And. non firmat loco: illud tamē reperies in additio. ad Specul. in titu. de arbitr. & arbi. §. sequitur. versi. sed nū quid arbitrator. licet ibi specula. teneat cōtra. Hoc dictū Inno. refert Panor. in. c. vestra. in fi. §. de loca. illud moderando vt procedat / quando presens & tacens stat simpliciter ad actum non vocatus: quia si ad illum esset vocatus: vt actui consentiret / vel dissentiret: tunc tacens (etiam in actu oneroso) habetur pro consentiente. Allegat Innocē. in. c. j. §. de his que fiūt a maiori parte capi. & l. de etate. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. & c. fi. §. hoc lib. de cōfessis. tangit Archid. in. c. pronunciandum. in fi. de conse. dist. iij.

¶ Hanc modificationem dicit perpetuo notandam Fely. in. c. j. col. j. §. de maior. & obed. dicēs q si ageretur de alienatione ecclesie perpetua: non sufficeret taciturnitas: q2 in ea requiritur expressus consensus capituli. Sed hoc vltimum non tangit intentum nostrum. ¶ Firmo intentum Jo. Mo. in suo primo membro per glo. in. c. sicut. in ver. per vnum. post med. §. de elect. hoc lib. quam dicit ibi notandā Domi. no. Panor. Imol. & alij. in. c. nōne. §. de p̄sum. Bart. et alij in. d. l. que dotis. ¶ Ex quo infertur per hanc regulā / q tacens * postq; scit rem pro se vtiliter gestam: presumitur ratum habere. pro hoc habeo doctrinam Bar. in l. qui eum. §. rem haberi. ff. rem rat. hab. dū dicit: dic aut geritur actus aliquis pertinens ad acquisitionem / & ad mei commodum: & tunc non improbare / est approbare. alleg. l. si absentis. C. si cer. pet. intellige siue agatur de vtilitate vera siue presumpta. Bald. ita fatetur in. l. si siue. col. j. C. ad Velleia. hinc est q dicit. filia presumitur consentire patri: quia presumitur q ad eius vtilitatem propter affectū

paternum.ff.solu.matri.l.ij.§.voluntatem:ꝛ.ff.de sponsa.l. sed ea q̄ de: quo affectu dixi.s.in rub.de renuncia. in fine.

¶ Iste enim affectꝰ ꝓcedit ex p̄sumptione iuris que dicit legitima ꝓbatio: licet aliquādo ex eo affectu possit insurgere incōmodū: ad hoc tñ ius non habet aspectū suum vt habes videre in casu sequenti: puta in casu glo.in ver.nō contradicendo in.l.adoptionibus.ff.de adoptio. Dum allegat.§.naturaliter in auten. q̃b. mod.natura. efficiū. legit. 4 colla.vij.ꝙ filius * tacens qñ legitimatur/ p̄sumitur consentire/licet certo actu siue respectu legitimatio sit dāno sa filio: primo qꝛ perdit libertatem ꝛ non est amplius sui iuris: vt.d.§.generaliter/ꝛ sic pater dicitur acquirere patriam potestatem: sic rem inestimabilem.ff.de lega.j.§. se 5 cundū vulgarē. Et de inestimabili * ad estimabile nulla est ꝓportio. Sozi.i.ꝓposito nr̃o.con.ccxcv.co.fi.in causa cōtra filios: vbi hoc incōmodum late ꝓsequitur in ver.postremo dn̄s a patre/vbi adducit aliud incommodum qꝛ pater acquirit vsumfructū in bonis aduentitijs per filium querendis.l.cum oportet.C.de bonisqꝫ liber. Item filiꝰ legitimatus amittit per legitimationem: qꝛ non potest ampliꝰ testari p̄reviuente: nec mortis causa donare: eo non cōsentiente neqꝫ in iudicio esse vt habetur in.l.qui in potestate ff.de testa.ꝛ.l.in his.§.j.ff.de dona. causa mort. ꝛ in.l. si.§. necessitarem.C.de bonisqꝫ liber.

¶ Tamen attenta vtilitate que resultat ex recuperatione iuris nataliū(qđ nō dicitur modicū)presumitur potius consentire ꝙ dissentire: illa enim que dicūtur de incōmodo videntur caduca respectu illorum que acquiruntur ꝑ legitimationē puta ius nataliū/habilitatio ad honores/et dignitates que sunt grauioris existimationis: vt patet recte intuenti.

¶ Attende ad doctrinam Jo.mo.que in vtroqꝫ membro limitatur.ꝑ Felȳ.post alios in.d.c.nonne quam videt tangere in vno Sozi.con.ccxcj.col.vij.visis literis / dum dicit fallere ratione pie cause/quia etiam in preiudicium scientis ꝛ nō contradicētis p̄sumitur consensus tex. in autē. si seruus sciente. ꝛ ibi Bal.C.de episco. ꝛ cler.ꝛ.in.c.si seruus.liiij.distin.firmat roma.consil.cccxj.nu.iiij.in casu ꝓposite consultationis/ vbi refert aliam fallentiam ad tex. nostrum/videlicet fauore reipublice.vt. l.ij .ff. ad municipal.ꝛ.l.honores.§.fi.de decurio.lib.x.C.

¶ Item Fauore pupilli.ff.de fideiusso.tuto.l. causa ostendimus.§.fina. Et consequēter fauore ecclesie que tam rei publice ꝙ pupillo videtur equiparata vt patet de restitutio.in integ.c.j.s.hoc lib. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.xliiij.

Is qui tacet non fatetur, sed nec vtique negare videtur.

IS qui tacet. Tacere est quoddam medium inter voluntatem expressam ꝛ contradictam quod dic: vt.ff. eo.l.qui tacet ꝛ.s.c.proximo. Jo.mo.Car.

Bonifacius Octauus. Regula.lxv

Inspicimus in obscuris quod est verissimilius vel quod plerunque fieri consueuit.

INspicimus. Dic vt est dictum.s.eo.in obscuris:ꝛ.ff. eo.in obscuris.ꝛ.l.semper in stipulationibus. Joan. Mona.Cardina.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.xlvi

Is qui in ius succedit alterius eo iure quo ille vti debebit.

IS qui in ius. Et dic: vt.ff. eod .l.non debet:ꝛ.l.qui in ius Joan.Mona.Cardi.

¶ Bonifacius Octauus.Regula.xlvij.

Presumitur ignorātia vbi scientia nō probatur.

PResumitur. Pone casum.ff.de admini.tuto. hoc autē ff. de probatio.verius scientia tamen quandoqꝫ presumitur: vt not.de postulan.c.j. Jo. Mo. Car.

Bonifacius Octauus. Reg.xlviij.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria vel iactura.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Per vsucapiones ꝛ prescriptiones: fit prescribens locupletior cum aliena iactura.
2 Sequestratio fit timore dilapidationis.
Res diuisione/fit lucidior.
3 Sequestratio dicitur ꝛ deriuatur: vt hic: ꝛ nu.vij.
4 Omnis sequester est depositarius/non econtra.
Contractus depositi/ sicut alij contractus ex conuentione partium legem accipiunt.
Possessio quando dicatur esse penes sequestrum: vide hic
5 Sequestratio quando non dicatur a iure prohibita.
Ex quo conuentum est recedere non licet.
6 Sequestratio quando fit iudicis potestate.
7 Sequestratio est rei liquide/seu iuris tuendi / seu hominis euitandi gratia depositio.
8 Regulariter iudicis autoritas (vbi partes concordāt) nō est necessaria.
Sequestratio iudicis officio fit quadrupliciter: vt hic citatur.
9 Unum beneficium nō duos ministros sed vnum debet obtinere/saltem quousqꝫ contentio sopiatur.
Jus creari non potest ex possessione: sed ex canonica institutione.
10 ¶ Officium iudicis mercenariū / deseruit sequestrationi faciende.
11 Possidens vniuersa: singula non possidet.
In beneficialibus/qui offert potiora iura: ille est in possessione tuendus.
Qui admittendus est ad plus multomagis ad minus.
12 Possessor plus habet ꝙ non possessor.
Pendente negocio principali fit sequestratio.
13 Iudicis interest/ne iudicium sit elusorium.
14 Cum quid incumbit in iudicijs/ꝛ iudex nō potest facere: ius precipit debet prouidere vt potest.
15 Possessor/ꝛ rei detentor: non est sine cause cognitione a possessione amouendus.
16 Quod est similius ꝛ vicinius debet fieri.
17 Ubi missio non est possibilis/ tunc excōmunicatio aut sequestratio est necessaria.
18 Officium iudicis est latissimuum.
19 Contumax quandoqꝫ dāno litis coercetur.
Iudex penali iudicio iurisditionē suam defendere potest.
20 Missio ꝛ sequestratio fit/vt reus tedio affectus/cogatur iudicio stare.
21 Separari seu sequestrari nil ab eo nō pōt/ q̄ nihil habet.
Appellantis status (appellatione pendente) est integer.
22 Appellans de iniquitate iudicis principaliter conqueritur.
23 Ex quo a sententia non est appellatum: sed ab executione magna est presumptio contra appellantem.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Sermones nostri efficiuntur/si ad diuidua ꝛ particularia descendamus.
Per subdiuisiones ꝛ interpretationes cōgruentes omniū tellorum euitatur amaritudo.
2 Debet constari iudici/vt hic: priusquam procedatur ad sequestrationem.
3 Domicilium in quo debeat fieri citatio describitur/vt hic.
Largo modo/quilibet magistratus pretor dici potest.

LOcupletari. Pone casum in omni rē alienam detinente/de qua datur repetitio: vt.C.vnde vi l.cum querebatur.

¶ Item in minori locupletiore facto ex mutuo.ff.de conditio.indebi.naturaliter.§.fi. cum.l.seq. ¶ Sed contra * p vsucapionem et prescriptionem fit prescribens locupletior cum iactura aliena. Sol. hoc fit vt aliquis sit litium finis: [a] ne rerum dominia sint sub incerto.ff.pro suo.l.fina. ꝛ.ff.de vsucap.l.j.ꝙ et propter desidiam dominorū puniendam ius suum cōtemnentiū.C.de annali excepti.l.fi.in fine. ¶ Item premissa sunt vera vbi ex iniuria iactura vel actio competit ad repetendum id in quo est facta sibi iniuria vel iactura/sed vbi hoc re non competit/ reperitur remedium sequestrationis / ne iniurians locupletetur cum damno alterius/in quo cessat repetitio ꝓpter cōtumacie vitium eo non purgato vt ex sequentibus liquebit.

¶ Item vbi est timor * verissimilis dilapidationis quo casu etiam fit sequestratio vt.s̄.de sequestra.c.penul.ꝛ vlt.

¶ Et de hac materia ad plenum subijcietur: igitur de sequestratione tractaturi cū res * diuisione fiat lucidior [b] ff.de exceptio.doli.l.prima: ab ipsius sequestrationis diuisione inchoemus.

¶ Et notandū ꝙ sequestrationū alia fit partiū concertantiū conuentione/alia iudicis potestate. primo modo: seq̄stratio est rei que in controuersia deducitur cōsensu ꝯcertantiū apud tertiū depositio.ff.depositi.l.licet ꝛ.l.ei apud in princ.ꝛ.§.fina. Et iste tertius sequester vocatur a seq̄ndo quia vterq; de contendentibus fidem ipsius sequitur vt dictis iuribus.ff.de ver.signifi.sequester.

¶ Est eñ omnis sequester * depositarius / non econtra. Nam licet plures ꝛ vnus possent deponere: tamem apud sequestrum nō nisi plures deponere possunt: ꝛ tunc quilibet deponit insolidum: vt.d.l.licet: ꝛ.l.ei apud. Et iste depositarius sequester tantū potestatis habet/ quātum deponentiū conuentio sequestro tribuit: vt.d.l.ei.§.fina. Nec mirum cum hic sit contractus depositi/qui sicut ceteri cōtractus ex cōuentione legem recipiūt.ff.depositi.l.j.§.si conuenerit: sic est in omni deposito. Est tamen differentia huius depositi ad alia quia in alijs depositarius nō possidet: sed hic possidet si hoc sit actuz/ex tūc neutra partiū potest se iuuare possessione contra alios: quo ad actū vsucapionis cum iam sit interrupta. Sed si nil sit actum exp̄sse/possessio proderit victori contra alios. Sed vnus contra alter̄ de illa possessione nō poterit se iuuare/ꝛ hoc casu possessio dr̄ esse penes sequestrū cū ipsis deponētib9 sit inutilis inter se: sed quo ad alios ꝓficit victori/ꝛ est ratio certātes de re deponentes eandē apud sequestrū fidem eius sequūtur: vnde hoc pendente vnus contra alterū iuuari de possessione nequit: sed contra alios sic cum quo ad alios victor liberas edes habeat.ff.si seruit. vend.l.loci corpus.§.competit: sic intelligo.ff.de acqui.posses.l.interesse puto.ꝛ.d.l.licet. Et isto casu * sequestratio nō est ꝓhibita: sed a iure approbata/sicut ꝯtractus legitimus. Et est voluntaria ab initio/sicut ceteri approbati contractus ff.de actio. ꝛ obliga.l.sicut. Sed ex quo cōuentū est: recedere non licet/nec quo ad partes contrahentes: nec quo ad tertium sequestrum recipientē nisi ex causa: vt.d.l.ei.§. si velit ꝛ qua actione agatur hoc casu.no.d.l.licet.

¶ Alia aūt * sequestratio fit iudicis potestate/ꝛ hoc contingit dupliciter/aut fit de re non cōtentiosa/ aut ꝯtentiosa/si non cōtentiosa dupliciter/aut est ad sui conseruationem iuris/aut oneris euitationē: exemplum de prima: vt puta sunt plures heredes/quorum quilibet alterū recognoscit heredem: vult tamen quilibet ius suum imposterū preseruare sicut in tabulis testamentis/ꝛ cautionibus/seu alijs ipsis heredibus comunibus: tunc si ius istos nō concordat/seu si predicti conuenire non possunt: fit sequestratio.ff.familiercis cun.l.cetere.§.fina.ꝛ.l.seq.ff.de fide īstru. l.si exemplum. De secūdo: vt.C.de vsur.l.acceptam.ff.eo. titu.l.debitor/ꝛ istis casibus sequestratio * est rei liquide sui iuris tuēdi seu oneris euitādi gratia depositio. Si vero sit de re contentiosa: tunc sequestratio est rei possesse seu detente aut fructuum eius que in cōtrouersia vertitur a possessore seu detinēte iudicis officio ex causa separatio/ꝛ penes alium depositio. Et hoc casu sequestratio dicitur a sequestrando/quod idem est in vna significatione quod separare p̄sertim certantes seu pacificare ꝛ ex primo bene gesto sequitur pacificatio ꝛ si non simpliciter saltem ad tempus: seu quo ad aliud/ ꝛ dictis omnibus modis sequester est qui certantibus medijs interuenit scd̄m ysido. primo casu ex partium cōuentione. Secūdo ex iudicis autoritate/ꝛ primū magis approbo/cum non sit necessaria regulariter * iudicis autoritas/vbi partes ꝯcordāt arg.ff.de no.oper.nūcia.l.j.§.ꝛ post operis. ¶ Et hec sequestratio iudicis officio fit quadrupliciter/aut mero offō p̄sidētis aut mercenario/aut petitione seq̄stri/aut alteri9 partis/verbi gratia. Primo casu vt si preses videt aliquos ad arma ꝛ rixas venire quos potest sua iurisditione compescere.ff.de vsuff.equissimum: debet [c] dicere superior vt in aliquibus locis fit recipio hanc cōtentionez in manu mea ꝛ rē custodiri faciam/ꝛ corā me veniatis ius vestrū ꝓsecuturi: hoc fit in normania in iudicio restitutorio: in quo iudex fundum de cuius restitutione agitur mandato suo facit coli ꝛ fructus restituit obtinenti ne isti contendentes ad arma prosiliant/quod sepe contingit in istis spoliationibus. Et sic sequestratio mero iudicis officio incumbit vt cum iudex subditos videt ad arma paratos neutram partium curare cōponere seu iudicem adire.

¶ Secundo modo vt pote q2 illud officiū est mercenariū/ seu deseruit ꝛ tunc si illud seruitium est debitū / ꝓpter illud potest fieri sequestratio verbi gratia/aliquis beneficiatus non vult seruire beneficio: presidens sic habet curare beneficium ꝙ eius officiū non negligatur tunc ꝛ quantuncunq; appellet beneficiatus: fructus poterunt sequestrari/saltem quo ad hoc vt beneficium officietur.s̄.de appella.peruenit. Exemplum potest poni.C.quibus ad libertatem proclamare non licet.l.iij.et.C.de assertio.tollen.l.j.§.super peculio/ quibus iuribus videtur ꝙ si duo de beneficio contendūt quoꝝ nullus fuit possessor pacifice: fructus poterunt sequestrari cum dictum * beneficiuz non duos ministros sed vnū debeat obtinere/saltem quousq; contentio sopiatur.arg.s̄.de rescrip.cum contingat argu.ff.depositi.l.j.§.apud iulianum. ¶ Nec mirum. Nā iudex videns ꝙ duo dicunt se habere dignitatem de qua agit̄ ī solidū ī qua ius creari nō potest ex possessione/sz ex canonica institutiōe.ff.de decur.l.herēni9.ꝛ.s̄.eo.c.j. Nec ista dignitas duos spōsos habere debeat: nec ista dignitas interim debeat inofficiata remanere fruct9 tam ad officiū faciendum/q̄z ad obseruandum ipsos fruct9 ei qui obtinebit iudicis officio poterunt sequestrari.arg.iurium predictorum.ꝛ.ff.de tabu.exhib.l.fina.ꝛ.ff.vt lega.no.cauea.l. postq̄z.§.j.ꝛ est ratio premissorū: quia quandoq; iudex aspicit onus alicui imminere: ꝛ illud non facit ille cui incūbit: vt dicit preses: debet vocare illum cui dictum onus incūbit.ꝙ si ipse non facit debet fieri sequestratio/vt est casus. ff.solu.matr.l.si cū dotē.§.sinautem.s̄.de dona.post diuor. resti.per nostras. Et hec est ratio dicte decretalis/peruenit.ꝛ hoc credo indubitatū in beneficiali causa. vbi autem possessionem alterius pacificā apparet controuersia in limine prouisionis faciende vel facte.s̄.de iure pat.c.j.ij.et iij. Sicut etiam dicerem in contractibus.ꝛ sic intelligo.xj. questi.j.quia res. ibi enim habet prouidere pretor [d] ꝛ propter quietem partium vt onera rei incumbentia explicantur: ꝛ res recte gubernentur.

¶ Ex quibus colligo ꝙ iudicis officium * mercenarium deseruit sequestrationi faciende/aut propter onus rei incumbens quod non expletur/vt dictum est: seu rei cōcesse abusum. et sic loquitur decretalis/peruenit. et.ff.sol.matri.l.si cum dotem.§.sinautem.s̄.de sequestra.posses.cap.ij. aut istud officiū deseruit sequestrationi ex qualitate personarum concertantium: ꝛ quando qualitas personarum est talis ꝙ facti non inducit impossibilitatem: tunc iudex debet partib9 per cautionem ꝛ cautelam sequestrationis: (vt dicit glo.) ꝓuidere/verbi gratia. P.est liber: est tñ alter in possessiōe s̄uitute ipsi9 P. proclamat aūt idē P.in libertatem: multe res sunt apud P.quarum aliquas cōfitetur acquisitas ex re possessoris/aut ex opera ipsius P.ista statim debent restitui possessori/alieq; autem que ex donatione vel legato proueniunt ipsi P. detecta libertate ipsi9 debent assignari. Sed interim tñ dubitatur de aliquibus rebus/an sic: vel sic sint acquisite: tunc cautela sequestrationis adhibenda est: sic loquitur.C.qui ad liber.procla. non licet.l.iij.ꝛ de assertio.tollen.l.j.§.super peculio. nam in dictis iuribus incōpassibilitas facti ad personas relata sequestrationem necessario inducit. Et dictis casibus sequestratio est necessaria: et hoc intelligo vbi possessor ca-

uere non poterat. C. de ordi.cognitio.l.finali. Si tamen qualitas vnius persone hoc induceret / & tunc pretendet fieri ab alia parte per iudicem. Si esset casualis seu specialis contra regulam vt dicam.

¶ Et credo q̃ q̃n contenditur sup iudicio vniuersali quod triplex vel quasi sicut est quando contenditur super beneficio: vt no. s. de libel. obla. c. j. citi⁹ inducitur sequestratio q̃ in iudicio singulari quo meum peto/vel mihi debitũ vt assero agendo: vnde iura inducentia sequestrationẽ faciendam loquũtur multũ in iudicio vniuersali: vel quasi vt ff. de tabul. exhib. l. fina. ff. de colla. bono. l. j. C. de ord. cogni. l. fi. C. de assertio. tollen. l. prima. §. super peculio. & C. q̃bus ad liber. procla. nõ licet. l. iij. Et est ratio vbi ago ꝯtra p. ad certam rem ibi ꝯtenditur de eo quod alter tenet vel de quo est presumptio reum se ad hoc non ligatum / nisi aliud probetur: vt iam dicam: sed vbi cõtenditur sup vniuersitate vel quasi ibi nõ est presumptio pro detinente/ tã

11 efficax sicut in predicto casu cum possidens * vniuersa singula nõ possideat. ff. de acq. posses. l. qui vniuersas in prin.

¶ Item ex equitate dictoꝝ iurium dicerem q̃ si duo ꝯtendunt de vno beneficio & potiora iura apparent pro vno q̃ pro alio/ille qui offert potiora iura esset in possessione tuẽdus vel mittendus: arg. C. de edicto diui adria. tollen. l. fi. quo casu si iste peteret sequestrationem fieri deberet audiri cũm enim admittendus sit ad plus/vt ad possessionem multomagis ad sequestrationem.

¶ Sinautem fiat sequestratio certo modo/hoc est petitione sequestri dic vt. ff. depositi. l. rei apud. §. si velit. sinautem fiat quarto modo sc3 ad petitionem partis per iudicẽ hic dependent leges & ꝓphete. Et hoc subdistingue/ aut petitur sequestratio pendente principali negocio aut negocio appellationis ante executionẽ aut negocio appellationis ab executore interiecte. Primo casu dupliciter/aut proceditur a parte ꝯtra partem presentem/ aut a parte in partis contumaciam. Primo casu dupliciter/aut ꝯtendit̃ super re de qua est magis presumptio ꝓ reo verbi gratia Peto rem ex aliquo contractu/ius p̃sumit me nõ ligatum nisi prober ligatus: quo casu sequestratiõis necessitas cõquiescit: & est in isto casu inhibita. Nam primo modo debitor debet conuinci & tunc demũ ad solutionẽ adstringi. C. de probib. sequestra. l. j. & de iure fisci. l. fina. & de actio. et oblig. l. negantes: idem dico si res sit talis cuius possessio indifferenter cadit inter eos qui ꝯtendũt: verbigratia habere fundum ita cadit in me sicut in petro/ago contra pe-

12 trum ad fundũ: & q2. P. eo ipso * q̃ est possessor plus habet q̃ ego. insti. de interdict. §. commodũ. C. de rei vend. l. res alienas nunquid principali pendente negocio debet fieri sequestratio sic loquitur decreta. j. s. de seque. & ff. de rei vendica. l. vtiq3. verum vbi certa presumptio vinceret̃ aliqua equitate: vt. s. de sponsali. c. cum locum & de restitu. spolia. c. literas. ff. de offi. presid. l. senatus: tunc iudicis officio esset permissa sequestratio/si iudici (equitate suadẽte) videretur vt est expressum dictis iuribus & ff. qui satisda. cog. l. fideiussor. §. fina. Et hi sunt casus speciales contra regulam: ibi em̃ suspitio que habetur contra reũ vt ꝓ

13 uideatur parti agenti: inducit sequestrationem * vnde cum intersit iudicis ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iudex prouidere vt tam in principali quaz in fructus cautela conueniens prestetur in re mobili: vt. d. l. si fideiussor. & pari equitate idem est in fructibus rei immobilis: vnde si reus non possit cauere vt iudicis equum videbitur/fiet sequestratio: nam cũ * quid

14 incumbit in iudicijs/& iudex non potest facere vt ius precipit debet prouidere vt potest: vt. C. de assertio. tollẽ. l. j. §. si vero re vera. ff. de colla. bono. l. j. §. si super: & hoc casu sequestratio est subsidiaria & sic loquitur. C. de agri. & censi. litibus. lib. xj. est ergo regulare q̃ quando aliquid incumbit alicui & ille onus cõnexum non implet sed abutitur/iudex ex officio habet prouidere super hoc: verbi gratia. P. est missus in possessionem rei petite causa rei seruãde iste non facit fructus suos: sed ne illos cõsumat: iudex habet prouidere super hoc vt sequestrentur. s. de causa possessio. & proprie. c. ij. & d. decret. per nostras: & in. §. predicto. si autem/& hoc fieri debet cum cause cognitione. Nam cum

15 nedum possessor sed etiam in possessione * & detentione existens non sit a possessione sua seu detentione sine cause cognitione amouendus: vt. s. de symo. querelam. C. si ꝑ vim vel alio modo. l. fi. in predictis versatur cause cognitio: vt est expressum: in. d. decreta. ij. s. de sequestra. possessio.

¶ Sinautem ꝓcedatur in contumaciam hoc est dupliciter/aut est causa in qua potest procedi ad missionẽm / aut non: si non vt quia agatur de beneficio: vt beneficiu3/quo casu non habet locum missio in possessionem. s. hoc libro de eo. qui mit. in possessionẽ. c. actor/& hoc casu potest fieri sequestratio sic loquitur decret. expressa. s. de rescrip. ca.

16 olim. Nam missio in hoc casu cessaret illud * quod erat illi similius vel vicinius debuit fieri: & quod glo. dicit ibi/ quod male facta fuit sequestratio: male dicit: cum eadem decretalis ꝓsequatur factum sequestrationis quod nõ faceret si indebite facta fuisset: vt apparet ex cõtextu. d. decreta. si vero est causa in qua potest ꝓcedi ad missionẽ in possessionem: tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem actio. l. ij. in fine. intuitu tamen religionis: dicunt aliq̃ q̃ iudex potest procedere ad sequestrationem vel alia iuxta causa: & sic intelliguntur. s. de dolo & contuma. capi. ij. Sed hoc casu dicerem cum reus est contumax: sua contumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium: aut in re de qua contenditur aut in persona vbi in re fieri nõ potest. s. vt lite non conte. c. tue in re dupliciter vt est premis-

17 sum. Nam vbi * missio non est possibilis: tunc excõmunicatio aut sequestratio est necessaria nec aliqua punitio contumacie in re est vicinior missionis in possessionem ipsa sequestratio. q̃ se habet ad missionem in possessionem: vt excedens & excessum: nam contumaci est magis luctuosum q̃ aduersarius sit in possessione: & ipsum contumacem tedio afficiat: q̃ quod si apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita per iudicem. argu. C. de bonis q3. lib. l. cum oportet: plus tamen recederetur a re per sequestrationem factam propter contumaciam q̃ per missionem in possessionem/& secundum hos respectus vel alios dici potest quandoq3 plus/quandoq3 minus missio in possessionẽ respectu sequestrationis/ & propter respectum aliquãdo dictũ est in. d. c. factã sequestrationẽ intuitu religiõis: nã magis religiosis cõpetit q̃d fiat sequestratio q̃ in possessionem missio: que est ad afficiendum tedio ꝯtumacẽ/ quẽ non cadit hoc est non habet cadere in religiosum: & isto casu etiam vbi posset fieri missio in possessionem posset de iure fieri sequestratio. regularius tamen hoc casu puniat̃ ꝑ missionẽ in possessionẽ cũ hoc sit ordinariũ. s. vt lite nõ

18 contesta. capi. quoniam. §. in alijs: iudex tamen (cuius * officium est latissimum. ff. de iurisdi. om. iud. l. j.) debet attendere qua via reus ꝯtumax affligi magis valeat vt suã contumaciam agnoscat/& illam purget: & tunc illam viam exequatur siue excõmunicando siue de mittendo in pos-

19 sessionem/siue de sequestrãdo. Cum enim ꝯtumax * q̃nq3 dãno litis coerceatur. l. contumacia. ff. de re iudic. C. de ing. & manu. l. diffamari. s. de ꝓba. licet circa principiũ: multomagis iudex potest punire cõtumacem sequestratione. Iudex enim penali iudicio potest iurisditionem suam defendere. ff. si quis ius dicẽ. nõ obtẽpe. l. j. inter que penalia iudicia sequestrationis pena continetur. Et dico q̃ sequestratio est minor pena missione in possessionẽ. vt. d. decre. de dolo & contuma. Nã ex missione potest fieri verus possessor: saltem post annũ: non sic ex sequestratione/ quod tamen credebant dicti religiosi. & sic legit eam do. Innocen.

¶ Sed contra in illa decreta. non dicit text. expresse poterat fieri missio in possessionem. Si ergo facta est sequestratio fauore religionis/& est minus q̃ mittere in possessionem: ergo non est fauor: sed potius grauatur ecclesia.

20 ¶ Solu. * tam missio q̃ sequestratio fit/vt reus tedio affectus cogatur iudicio stare: vt. d. decre. Hec tamen pena proprius cadit in missionem q̃ in sequestrationem. vnde cum religiosi tedium non habeant querere: nec penam aduersarijs. arg. s. de penis. suam. licet ius suum proseqũ possint. s. de no. oper. nuncia. c. ij. mitius est intuendo religionem sequestrare/q̃ mittere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intuitu religionis/non fauore. Nã in missione in possessionem fit tedium per actorem & iudicem auctoriz antem: sed in sequestratione tantum per iudicẽ auctorizantem: licet ad partis instantiam.

¶ Si autẽ procedatur in negocio appellationis ante executionem: hoc est dupliciter: aut appellatio interponitur a diffinitiua/aut ante diffinitiuam. Si a diffinitiua que est super principali/& sequestratio petitur: aut a petitore ap-

21 pellante/aut a possessore. Primo casu est impossibilis cũ * nil possit sequestrari: hoc est separari ab eo qui nihil habet. & sic loquitur. ij. q. vj. c. quotiens. ij. respon. Si autem a possessore petatur fieri qui appellat & prosequitur negotium regulariter non debet fieri. Cum appellantis status appellatione pendente fit integer. ff. nil inno. appel. pẽd. l. j. cum attentatum hoc casu regulariter reuocari debeat

etiam illud quod attentatum esset ante decendium .§. hoc lib.de appella.c.non solum.Sed hoc fallit quando dictus possessor fructus dilapidat aut alias est suspectus d.c.quotiens:⁊.§.de sequestra.c.fi.ff.de appella.l.imperatores/in fine.

¶Et vbicunq͂ in principali pcedek ad seq͂strationē/multo magis in causa appellationis vbi possessor vnius appellat/cum iam diffinitiua sit contra eum: ⁊ ob hoc est facilius [e] procedendum contra eum vt fiat sequestratio : q͂ in principali. ¶Si autem appellatio interponatur ante diffinitiuam cum appellans * de iniquitate iudicantis principaliter congratur.§.de appella.interposita.§.fina. hoc articulo pendente/ iudicis officium circa sequestrationē rei aut fructū eius(super q̄bus nō agitur) prorsus conqescit cum nec in principali iudex appellatiōis talis habeat cognitionem/nisi in euentum quo apparebit appellationem ante diffinitiuam emissam fore legitimam : vt in decreta. vt debitus honor.

¶Si aūt pcedetur in negocio appellationis ab executione interiecte aut res est mobilis/ ⁊ tunc ipsa res seq͂strat aut immobilis ⁊ tunc fructus sequestrātur restituēdi illi qui obtinuerit/non distincto vtrū possessor sit suspectus necne:vt.C.quo.appella.nō recip.l.ab executore. Et hoc casu sequestratio est precepta: vt dicta.l. nec est mirum * ex quo a sententia non est appellatū/sed ab executiōe magna est p̄sumptio contra appellantem/ppterea iura statuerunt rem appellatione pendente a possidente separandam ⁊ apud alium reponendā quousq͂ querela sopiatur.

¶Ex quibus colligitur quando sequestratio non est possibilis/quando prohibita/quando permissa/ ⁊ quando p̄cepta.Joan.Mo.Cardi.

[a] Finis.Qui seu eius euentus dicitur dubius.Ang.con.cclxv. vertertio:est videndū.Probus.

[b] ¶Lucidior.Dixi.§.in proh.facit illud Philosophi.Sermōes * nostri veriores efficiuntur si ad diuidua ⁊ particularia descendamus facit id quod citat Ang.in consi. ccclxxviij.col.ij. quod exorditur nobiles alias philosophice/quod per subdiuisiones ⁊ interpretationes cōgruentes omniū telorū euitatur amaritudo.quod prosequitur neuisanus in silua nuptia.verū. est nubendū charta mihi.cxciiij.vbi subdit qui omnia indistincte vult intelligere/cōfuse intelligat necesse est.Probus.

[c] ¶Debet dicere.Attende ad ea q̄ in proposito tradit Decius con.ccclxvj.nu.xiij.pro declaratione vbi dicit q͂ * in tali sequestratione requiritur partium citatio maxime earū de quarū preiudicio agitur.Et q͂ saltem cōstet summarie ⁊ q͂ partes voluit venire ad arma seu q͂ sit timor armorum ⁊ q͂ scādalū oriri possit quodq͂ id cōstet actis alias iudici non creditur.c. qm̄.§. de pba. Et si aliter fiat debet reuocari tanq͂ de facto facta.glo.in.l.minor in prin.ff.de eui ctio.Bal.in.l.si pacto quo pena:⁊ ibi Alex.C.de pact.firmat late Petr.de Ancha.con.ccxcij. in fine:videretur prima facie/tangit Roma.con.clviij.circa articulum pposite vbi dicit q͂ sicut de facto processit ad sequestrationem:ita pcedat ad sequestrationis reuocationē.pro quo vide ea que diximus in.c.cū singula.in ver.de facto.§.de p̄ben.

¶Premissis adde que in simili citat Rapha. cuma.consi. cxlvj.col.j.Simon/Helias/videlicet q͂ in materia citationis fiende ad domiciliū * intelligitur de domo habitationis vbi est familia que ei referre possit.ff.de dam. infecto. l.iij.§.pretor ⁊.ff.de legi.agnat. tutela.l.j.§.demum ⁊ vbi q͂ per Bar.fit enim citatio ad domum:vt possit sibi nunciari per illos de domo.d.§.pretor.Probus.

[d] ¶Pretor.Hic pretorem pro iudice accipi dicemus quia * largo modo quilibet magistrat⁹ pretor dici potest.Bal. l.fin.in prima.q.C.de edil.edicto.Decius refert in.l.vbicū q͂.ff.hoc titu.Probus.

[e] ¶Facilius.Uide Alex.con.clxiij.in princi.circa id.vol.vj. vbi dicit id fore originale verbum Jo.mo. Probus.

¶Bonifacius Octauus Regula.xlix.

In pœnis benignior est interpretatio faciēda.

In penis, scilicet infligēdis Pone casuz in electione cassata pter formeritium:persona electa non redditur ineligibilis. Sec⁹ si est nulla pter vitiū materie vel defectum.§.de elect. sup eo.

¶ Sed quid in dubio : soluit hec regula:vt in dubio videatur electio non vitio materie sed forme quassata:vt.ff.de penis si preses:⁊.l.īterpretatiōe Et est ratio dicte regule tacta.§.eo.cum sunt:nec dico dubium si ex actis liqueat de causa.C.de senten.que sine cer. quanti.profer.l.iij.arg.ff.de his qui no.infa.l.j.§. ignominie.ff.de suspec.tutor.l.hoc enim.in princ.ff.de re milita.l. milites.§.missionum.Joan.Mona.Car.

¶Bonifacius Octauus.Regula .I.

Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.

¶Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Actus est potentie effectus:qr a potentia egreditur.
2 Pactiones seu cōuentiones/circa spiritualia apposite:regulariter inficiunt illa: prout pacta turpia ⁊ īpossibilia.
3 Heredis institutio sub conditione expressa non valet:secus sub tacita.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Actuum vicinitas multum operatur:vt hic.
Frater quando videatur dotare sororem animo donandi/ et quando non.
3 Uerbum obscurū in vna parte alternatiue;declaratur per aliam partem alternatiue.
4 Actus qui habet tractum successiuum ⁊ continuatiuū:censetur vnus:per relationem ad principium sui temporis.

[1] Actus legitimi. Actus * est potentie effectus:nam actus a potentia egreditur/⁊ legitimuz est q͂ a lege defertur/ seu a lege approbatur seu firmatur. ff.de ver.signi.obuenire.

[a] ¶Ex quibus ↄcludo q͂ act⁹ a legitimi.i.potentiarum effectus lege delati:seu lege approbati non recipiunt diē vel conditionem cōtra naturam vel substantiam actus legitimi:tales enim adiectiones contractum matrimonij alias legitimū inficiunt:vt.§. de conditio. apposit.cap. fina.ij. respon.

¶Uerum nisi conditiones contra matrimonium adiecte essent turpes vel impossibiles:tunc matrimoniū tales cōditiones non recipit;sed eos respuit ⁊ renuit:⁊ tenet matrimonium.vt in.d.c.ij.respon.

¶Pone casum in pactionibus seu ↄuentionibus circa spiritualia * appositis/aut pactis turpibus seu impossibilibus que omnia regulariter inficiūt.§.de pact.c.fina.§.de rer.permuta.quesitum.⁊.c.fi.et.j.q.ij.quam pio.⁊.c.seq. [2]

¶Item in electionibus.§. hoc lib. de electio. cap.in electionibus.

¶Item pone casum in hereditate concessa ex die vel ad diem. ⁊ legato concesso sub turpi vel impossibili conditione. Nam hec reijciuntur:heredis institutione:⁊ legato in suis iuribus remanentibus .ff.de hered. institu.l. hereditas.⁊.ff.de conditio.instit.l.conditiones contra edicta.⁊.l. sequen.⁊.l. idem.

¶Ceterum premissas conditiones a iure non reprobatas ⁊ que alias iuste apponi possunt.vt.§.de prebē. significa⸗

tum.ꝛ de appella.c.pastoralis.

¶ Idem dico in hereditate ꝛ legato que sub cōditione nō reprobata a iure concedi possunt: secus si conditio esset a iure reprobata.ff.de conditio.ꝛ demonstra.l. cum ita legatum.ꝛ C.de institu.ꝛ substitu.l.iij.

3 ¶ Item heredis institutio sub hac conditione expressa si * voluerit titius: non tenet: tamen sub cōditione tacita valet.ff.de heredi.institu.l.si quis semproniū:ꝛ.ff.de cōditioni.ꝛ demonstra.l. nonnunꝙ. Sed aditio hereditatis sub conditione fieri non potest.ff.de acquir.heredi.l.cum qui in fine. Et dic alia: vt.ff.eo.actus que lex videtur ponere casum econtrario/scilꝫ vt actus legitimi conditionem recipiant regulariter/licet fallat regula in certis actib⁹ nominatis ibidem qui non recipiunt diem ꝛ conditionem expressam/licet quandoꝗ tacitam. Jo. Mo. Cardi.

1 a Actus. Quorum * vicinitas multum operatur per ea que tradit Sozi.con.cclxxiij.col.iij. in presenti post Bal.in.l.petens. C.de pact.quando vult ꝙ ex vicinitate vnum pactum contemplatiōe alterius initum videtur: bene facit tex.in.l.j.§.ꝗ honorande quar. reo.actio.non dat. per quem rex. dicunt Docto. ꝙ si post donationem: donatarius obligat se ad aliquid: censetur hoc fecisse contemplatione illius donationis vnde aliquando consuluit Paul. de castro. ꝙ si mulier donat aliquid hospitali ꝛ eadem die hospitale se colligat ad dandum mulieri decem singulis annis/censetur fecisse hac contemplatione precedentis donationis ex actuum vicinitate. Et ideo donationem nō esse puram sed ob causam ꝛ consequenter vendicaret sibi locum remediū.l.j.C. de donatio. ꝗ sub modo.

2 ¶ Item licet * frater videatur dotare sororem animo donandi.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxo.actio.tamen si eadē die apparet instrumentū quietationis facte per sororem fratri/presumitur dotasse contemplatione illius quietationis: ꝛ sic precedentia declarant sequentia.l. quotiens. C. famil.ercisc.ꝛ.l.si seruus pluriū:in fine de lega.primo: Put

5 in simili dicitur ꝙ * verbum obscurum in vna parte alternatiue declaratur per aliam partem alternatiue: tex.sing. in.l.j.ff.de reb.dub.

¶ Una etiam parte copulatiue altera declaratur. Sozi. consi.cclxxx.col.ij.considerata.

¶ Item vnum capitulum per aliud declaratur.l.vtrum.ff. de petit.heredita.vbi Bar.ꝛ Bal.ꝛ in.d.l.si seruus plurium/notat idem Sozi.con.cclxxviij.col.iiij.in questione.

¶ Pro intento facit quod Sozi.consi.cclxxxiiij.in fine ꝑstantissime doctor: dicit de vicinitate scripture post Bar. in dicta.l.petens.

4 ¶ Postremo dic ꝙ actus * qui habet tractum successiuū ꝛ continuatiuum/censetur vnus per relationem ad principium sui temporis.l.eum qui.§.in pupillaribus.ff.de iureiuran.no. Petr. de ancha.consi.ccxxx. columna finali/presupponitur. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lj.

Semel deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum.

S Emel. Pone casum.ꝭ. de rer.permuta. mancipia.ꝛ. c.iniustum.ꝛ de cōsecra.distinct.prima lingua. Joan. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lij.

Non prestat impedimentum quod de iure nō sortitur effectum.

a Non præstat. a Pone casū. ff.de lega.primo.l.si seruus legatus.supra si seruus.ff.de ac.her.si quis heres ita.ff.ad velleia.aliquādo.§.fi.ꝭ.de electioni.auditis in glo.in fi.ꝭ.de iure patro.illud.ꝛ.c.fi.ꝭ.hoc li.ꝺ electio.ꝑpetuo.ꝭ.hoc lib.de concessio.preben.ne captāde.ff. de condi.ꝛ demōstra.hec conditio. Contra.ff.de optio.lega.l.ij. ¶ Itē spōsalia que nō tenent ꝑstant īpedimētū spōsalibus sequentibus idem quādo est dubiū: sed qñ est certum prima non valere/non prestant impedimentū secundis.ꝭ.de desponsa. imp ube. c.literas:ꝛ.c. accessit: ꝛ.ꝭ. de sponsa.iuuenis.

¶ Sed contra eo.titu.c.ad audientiam: sed ibi speciale in matrimonio ꝑpter rationē que redditur.ꝭ.de biga. nup.

¶ Sed queritur que est ratio diuersitatis inter.c. literas ꝛ.c accessit ex parte vna/ꝛ.c.ad audientiā ex altera: respō deo/in primis dictis duobus capitulis est defectus consensus sine quo in matrimonio cetera frustrātur.xxx.que. ij.cap.j.ꝛ.ij.ꝛ sic ius hoc non approbat: sed in.c.ad audientiam ibi est consensus contrahentium: licet illū ius ex causa reprobet/propter quod maior est defectus in vno quaꝫ in alio. ¶ Item contra.ff.pro dona.l. qui pro donato. Sol. ibi intentio manumittētis propter quam impeditus cursus prescriptionis non nullitas manumissionis prestat impedimentum. Joan.mo.Cardi.

a Non prestat. Facit nam ex non ente non fit ens teste Philosopho. et Boetius in.v. de consolatio.ex nihilo nihil existere sententia vera. Philippus Probus.

Bonifacius Octauus. Regula. liij.

Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus.

Cui licet. Pone casum.instit.manda.§.item ꝗ exequitur.ꝛ dic alia: vt.ꝭ.eo. plus semper. ¶ Sed contra.ꝭ.hoc lib.c.cui de non sacerdotali. Solu. hoc facit ibi limitatio mandati: vnde vbi licet maius ꝗtitate ꝛ minus sub eo comprehēsum. sed vbi est plus dignitate nō continet minus per modum alium: vt.d.c. plus no. ꝛ.ff.eo. non debet. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. liiij.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Qui prior. Pone casum. C. qui potio.in pigno.habean.l.ij. et. iiij. et.ꝭ. hoc lib. de preben.eum cui.ꝛ.ff.locati. in operis/ et hec sunt vera omnibus partibus: tēpore aūt faciente pro vno: ille est potior/ verū vbi causa est potior ꝑ secūdo: secūd⁹ est potior. vt.ff.qui potio.in pigno. habean. l.interdum.ꝛ.l.seq.ꝛ sequen.nec mirū: qꝛ priuilegia nō ex tēpore/sed ex causa estimātur potiora.ff. de priuileg.credi.priuilegia. Et dic vt Azo in summa.C. qui potio.in pigno.habean. Jo. Mo. Card.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lv.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & econtra.

a ¶ Qui a sentit. Pone casum. C. de cadu.tollen.l.j.§. ꝑ secundo.ꝛ dic vt.ff.eo.l.secundum naturam. Jo. Mo. Car.

a ¶ Qui sentit. Uide Sozi.consi.cclij.in fi.in causa domini Joannis.ꝛ cōsi.cclxv.col.ij.presentis. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regu. lvj.

In re cōmuni, potior est conditio prohibētis.

i N re cōmuni, Pone casum/ vt. ff. de seruitu. vrba. predio. l. parietem/ r. ff. cōi diuid. Sabinus. r dic instantias/ vt ibi. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius octauus. Reg. lvij.

Contra eum qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda.

Contra eū, Pone casum in contractibus. ff. de pact. veteribus. s. de proba. in presentia. ¶ Sed contra. ff. de iudic. l. si quis intentione/ quod cōtrariū solue/ vt. s. de resti. spo. c. cū ad sedem/ in glo. que incipit/ hic ergo. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius octauus. Reg. lviij.

Non est obligatorium contra bonos mores prestitum iuramentum.

Non est obligatoriū, Pone casum. s. de iureiu. c. quintauallis. Et est ratio huius regule/ qr pactum contra bonos mores factū non tenet. ff. de pact. l. si vnus. §. illud. r. §. sequē. r. ff. de pact. dotal. cōuenire. Et si pactū huiusmodi nō valet/ nec iuramentum interpositum super hoc obligat. ff. de pact. l. iurisgentium. §. r generaliter. Quia tunc iuramentum esset vinculum iniquitatis quod esse non debet/ vt. s. hoc lib. de iureiur. c. cōtingit. ¶ Uerum si iuramentum interponatur super contractu reprobato iure speciali approbato/ tamē iure cōmuni/ tunc pacto iure speciali reprobato. Quia tamen iuramentum inuenit contractum valere iure cōmuni: ibidē habet efficaciā. s. de iureiur. ca. cū cōtingat/ r. s. hoc lib. r titu. capitu. licet. r. s. hoc lib. de pact. Quis. ¶ Item alia ratio/ iuramentum est ad firmandū quod agitur/ si igitur non tenet cōcessoriū: vt actū cōtra bonos mores/ ergo nec firmatoriū a s. de fide instru. ca. inter dilectos. §. fina. r. ff. eo. titu. cum principalis causa. ¶ Item pone casum in auten. Scenic. non solum/ in princ. col. v. r. s. de iureiur. ca. intellecto. r. xxij. q. iiij. c. in malis/ r in capitu. inter cetera. Joan. Mona. Cardi.

a Firmatorium. Adde in proposito que not. Barba. consilio. xvij. volu. iiij. vbi concludit q si non valet principalis contractus/ ita nec renouatio super eo interueniens. Probus.

¶ Bonifacius octauus. Reg. lix.

Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

Dolo facit, Pone casum. ff. solu. matri. l. si socer. §. lucius/ r. ff. de except. doli. l. dolo. Et vtrum hec regula habeat locū in petitoriis/ r non in possessoriis no. C. locati. l. si quis conductionis/ r dic vt. ff. eo. tit. l. dolo facit/ r. d. §. lucius. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius octauus. Reg. lx.

Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

Non est in mora, Pone casum. ff. de compensatio. cum alter/ r. l. sequē. r. C. de compensa. l. si constat/ r. l. seq. ff. de iudic. non videtur. ff. de re iudic. l. contumacia. §. fina. r ff. de vsur. l. cum quidam. §. si pupillo. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lxj.

Quod ob gratiam alicuius conceditur/ non est in eius dispendium retorquendum.

Quod ob gratiā. Pone casum. ff. de legi. r senatuscon. l. nulla. r. C. de legib. r cōstitu. quod fauore r dictis iurib⁹ notat. ¶ Item pone casum. auten. cōsti. que de dignita. §. illud. colla. vj. ff. de carbo. edicto. l. iij. §. hoc autem. in fi. ¶ Sed cōtra. s. hoc lib. de preben. c. cum de non sacerdotali. sed hoc facit forma mandati. Joan. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Regu. lxij.

Nullus ex consilio (dum modo fraudulentum non fuerit) obligatur.

n Ullus. Dic vt. ff. eo. consilij non fraudulenti. et. ff. manda. l. prima. §. fina. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lxiij.

Exceptionem obijciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Exceptionem. Pone casum. ff. de exceptio. l. non vtiqꝫ. et ibi notatur. s. de excep. cū venerabilis §. intelleximus. C. de exceptio. l. si quidē. Et est ratio: excipiens intendit elidere intentionem actoris. iiij. q. iiij. c. j. Sed intendens vnum finem/ alium non operatur: qr ad illud non agebatur. s. de ord. cognitio. c. cū dilectus. §. verum. ff. de adimen. legat. l. legata inutiliter. r. C. de inge. r manu. l. ingenuum. ¶ Sed cōtra istam rationem est arg. ff. cōmoda. l. is qui. §. fi. Sol. ibi hoc operatur iuris potestas/ ne iuris ignorātia deceptus remaneat in dāno. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus
Regula. lxiiij.

Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

q Ue contra ius: Pone casum. ff. de legib. r cōstitu. l. non dubium. r ibi not. Jo. Mo. Car.

¶ Bonifacius Octauus. Regu. lxv.

In pari delicto vel causa, potior est cōditio possidentis.

In pari delicto. Pone casū. ff. de cōdi. sine cā. l. auunculo. §. j. r fi. r. ff. de cōdi. ob turp. cau. l. penul. in. fi. r. C. e. titu. de cōdi. ob tur. cau. l. cū te. r. ff. eo. ti. in pari. r. l. cum par. [vel causa] Pone casum. ff. de publi. sine cā. §. duob⁹. r. ff. de pig. l. si debitor. r instit. de interdic. §. retinende. r. s. hoc lib. de pbē. si a sede. ¶ Nec obstat. ff. cōdi. sine cā. l. auunculo. §. et. ij. rū. qr ibi factū non facit turpitudinē/ sed qualitas personarum: vnde allegatio. d. l. est pro hac regula: sed decisio prima facit cōtra: qm potius respicit factum releuans: ne in dāno esset agens/ q qualitatē factū reprobantē. Jo. Mo. Car.

¶Bonifacius Octauus. Regula. lxvj.

Cum non stat per eum ad quem pertinet, quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Cum non stat per eũ. Hec regula differt ab ea que est. s. eo. imputari/ q2 illa loquitur in eo qui habet conditionẽ implere/ & nõ stat per eũ/ p quo conditio impleri debebat/ & est ratio huius regule. ff. de vsur. l. debitor/ per quã pone casũ. s. eo. capitu. imputari/ & ff. eo. titu. in iure/ & C. de conditio. inser. l. fina. Joan. Mona. Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Reg. lxvij.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Quod alicui. Pone casum. xlvj. distin c. ca. sicut non suo. xxxiij. q. viij. his a quibus. ff. de admini. rer. ad ciuita. pertinen. l. ij. §. j. Et est ratio/ q2 cõuentus nomine alieno bonã fidẽ habet agnoscere/ et iustam causam tueri non malam. ff. de administra. tuto. quotiens. §. sicut. Joan. Mona. Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Reg. lxviij.

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Verba denotãtia propriam personam/ non verificantur in actu per alium expedito.
2 Vindicta permissa a statuto/ non potest per aliũ expediri.
3 Motus animi/ alteri non potest committi.
4 Forma (etiam in modicis) an sit seruanda/ vide hic.

Potest quis per aliũ. Pone casum. ff. de procura. l. j. §. vsus. Item pone casum & distinctionem. ff. an per alium temp. appella. l. j. hãc regulam intellige in his que possunt per alium * explicari/ ne sit contra. C. de caduc. tollẽ. l. j. §. ne autem. ff. de solu. l. inter artifices. Joan. Mona. Cardi.

Per alium explicari. Dic istud etiã procedere siue de iure/ siue de facto id fieri possit/ aut alias secũdum sonũ verborum. Pro hoc vltimo habeo regulam nota. in cap. quoniam. in §. is autem. s. de offi. delega. Quod * verba denotantia propriã personã nõ verificantur in actu per aliũ expedito: p quo glo. in ver. publice/ in cle. prima de vita & honesta. clerico. quã ibi dicit singularẽ Car. q. v. & in cle. vnica. col. vj. de iureiurã. & Panor. in ca. mulieres. s. de senten. excõ. & ibi Feli. q dispositio iuris imponẽs penã cõtra personã delinquentẽ psonaliter si delinquit per alium non habet locũ pena: qd tenet Jmola/ in. d. cle. j. & Panor. in. c. licet/ in fine/ de decimis. stat cũ ipsa glo. singula. licet p ea habeã glo. in. l. penul. ff. de testa. & reliquã in cle. dudũ/ in ver. psentari. de sepultur. quam ibi Panor. singularisat ad hoc q vbi requiritur q aliquis se presentet/ die tali in aliquo loco/ non potest facere illud per pcuratorẽ: cuius sententie astipulatur ibi Car. Jdẽ si dicamus quod statutum dicat/ qui ppriis manibus/ cũ ista verba denotẽt actũ personalẽ. not. in. c. periculo se. de penitẽ. dist. j. tex. in cle. j. ibi p manus nras. de iureiu. tex. in. l. pbatorias/ ibi manu nra subscriptis de diuer. offi. lib. xij. C. Bald. in capitu. j. §. si quis vero/ el primo/ in princip. dicit * q vindicta permissa a statuto non potest per alium expediri. Et licet marito permissum sit occidere adulterum: non tamen id per commissum potest exerceri.

¶In proposito idem Bal. in. l. j. §. ne autem hic per Joã. Mo. allega. citat q si testator mandauit alicui vt personaliter visitet monasterium q non poterit fieri per alium: pro hoc facit id quod dicit Domi. in. c. ij. §. sane. s. de testa. hoc lib. q executor habet exequi per seipsum & non per alium: quando est grauatus distribuere secundum suam pscientiam: facit. c. tua. ibi per manus eorum. s. de testa.

¶Jtẽ habeo tex. in. d. c. licet. s. de deci. & ibi Panor. q priuilegium datum facientibus actum ppriis manibus: non habet locum in his qui faciunt per alios. vide latius per Barba. consi. lxxxviij. nu. ix. volu. iiij.

¶Et attende hic ad istud verbum propriis: quia si solum diceretur manibus: premissa non haberent locum: sed sufficeret facere per alios: quia non videtur denotari propria persona: istud probatur in. c. si quis suadente. xvij. q. iiij. iuncto. c. mulieres. s. de senten. excom.

¶Dicemus equidem verba denotare propriam personam si expresse vel tacite est electa industria persone: quia tũc regula non habet locum: pro hoc habeo tex. in. c. is cui. s. de offi. delegat. hoc lib. et idem. c. qm. §. preterq. s. eo. expresse quando dicitur talis expediat. & non alius. tex. in. l. j. §. de his. ibi: nullius alterius. ff. de separat. Tacite vt si papa committat causam fidei canonico theologo ecclesie Bitur. qui in curia reputatur maximus theologus: quia tunc non poterit subdelegare: nec transibit in successorem imperitum. maxime si sit adiecta clausula de tua prudẽtia vel circũspectione plenius confidentes scdm Jmol. in. d. cap. quoniam.

¶Potest etiã dici q electa sit industria persone per clausulam: secundum animi tui motum exequaris: tunc non poterit subdelegare: ratio est in euidenti per id quod not. in glo. in. l. sicuti. ff. de arbitr. vbi dicitur q mot9 * animi nõ potest alteri committi. Bal. in. l. cum magistratus. C. quando prouoca. non est neces. Jdem tenet & ante eum Bart. in l. si vni. in fi. ff. de re iud.

¶Et vt veniamus ad intellectum puncti nostri: quero an hoc verbum personaliter per seipsum vel propriis manibus/ semper importet electã industriã persone: in hoc varij varia sentiunt: aut de paruo/ aut de arduo negocio agitur: si de paruo nõ. si de arduo/ secus: tu autẽ dic indistincte importare electam industriam persone. moueor: q2 si teneamus q quando agitur de paruo negocio non cadat industria electa: sequetur inconueniens q verba ipsa nihil importabunt: quod non est dicendum in rescriptis principis: in quibus omnia apponunt cum ministerio, put & in iuribus in quibus nihil dicitur superfluum iuribus vulgatis hoc notum sit. ideo si cũ ministerio sit apposita: sequitur q sint data pro forma que in minimis obseruari debet prout et in arduis. pro hoc habeo doctrinam Bal. & Jmol. in. l. j. ff. de liberis et posthumis. vbi dicũt aliqd ee datũ pro forma/ etiam si videatur modice solẽnitatis est omnino seruandum: et non habet locum regula trita q de modico non est curandum: pro qua habeo. l. senatus. §. Marcellus quam Roma. singu. cccxxxij. dicit non esse alibi q statuto cauente q non alienetur res immobilis in forensem: nõ habet locum in parua domo & casa: facit glo. prima. in principi. in autenti. minoris (quam admittunt docto. dicit Joan. Fab. ibi.) C. qui da. tuto. poss.

4 ¶Et redeundo ad propositum q forma * non solum in minimis sit seruanda: verum dico q adeo est seruanda q licet sit in omnibus seruata excepto vno: ratione illius dicitur forma deficere: possumus ponere exemplum in confessione q si omissum fuerit dico scienter vnũ peccatũ mortale: qs sepelitur in inferno. c. psuleret. de peni. dist. v. iuxta illud. (Qui in vno peccauerit: omnium factus est reus.

¶Ad idem diximus in testamentis vt defectus vnius testis reddat testamẽtũ nullum. l. si vnus. C. de testa. facit illud Marci Cicero. in suis Paradoxis ad finem. q ita nauis submergitur per vnum foramen sicut per decem: & illud modicum frumenti totam massam corrumpit. et Roma. in l. ij. ff. ad Silleia. q si statuto caueã q de pretractu soluã gabella: & non est solutio facta integra/ vt q2 deficit vnus nũmus: non dicitur facta solutio gabelle. facit. l. qui heredi. et. l. Meuius. ff. de conditio. & demonstra. q factum debet impleri in forma specifica. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regu. lxix.

In malis promissis, fidem non expedit obseruari.

IN malis, Pone casum in auten. scen. non solum/in princi. colla. v. ff. de verbo. obliga. generaliter/⁊. l. si plagij. xxij. q. iiij. capi. si aliquid. ⁊ cap. in malis. Et est ratio quia quod est licitum debet firmari et quod est illicitum rescindi. s̄. de prebend. dilectus. j. Joan. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Regu. lxx.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

IN alternatiuis. Pone casum. ff. de iure dot. plerūqꝫ. in fine. insti. de actio. preterea. ff. de eo qđ cer. loco dare oppor. non vtiqꝫ. § qui stichum. ff. de condi. instit. l. si heredi. Et est ratio huius regule solutio est debitoris que est facienda creditori/⁊ ideo quod est positū ad soluendum est in fauorem debitoris: ⁊ ob hoc potest eligere quod vult de alternatiuis/quod nō est verum in alternatis ordinis. de quibus habetur. ff. de lega. ij. l. cum pater. § penul. Sed est verum in alternatis prestationis / et hoc probatur in simili: quia quod debet debitor in diē: statim soluere potest/ quia dies est adiectus in fauorem debitoris. institu. de verbo. obliga. § in diem / vbi tamen dies esset adiectus in fauorez creditoris secus esset. ff. de lega. ij. l. si ita relictum. § pegasus. [adimpleri] Pone casum. ff. de condi. ⁊ demonstra. l. cum pupillus. ij. Re. ff. de verb. obliga. l. si quis ita stipulatus. Joan. Mona. Cardi.

¶ Bonifacius Octauus. Reg. lxxj.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.

QVi ad agendum, Pone casum. ff. de superficie. l. prima. § plane/⁊. ff. eo. ti. inuitus. § cui damus. ¶ Item pone casum. ff. de compensatio. l. ij. ⁊. iij. Quia creditor quod pot est petere/potest compensari/ ⁊ compensando tollitur intētio actoris in toto vel in tāto. ¶ Contra. s̄. de appella. constitutis. ij. s̄. de concessio. prebend. post electionem. in fine. dic vt ibi. ⁊ ratio pōt sumi cōtra hanc lr̄am/ ex malicia ptis. ff. de rei vēdi. l. fi. ⁊ autē. de triē. ⁊ semis. § illđ quoqꝫ in iudicijs/col. iij. seu priuilegio cause. s̄. de resti. spo. in lr̄is/ ⁊ ca. seq. aut fauore fragilitatis sexus. s̄. hoc lib. de elec. c. indēnitatib⁹. § verū. fallit etiā ne executione mera impediat̄. s̄. de accus. accedēs/⁊. s̄. de offi. ordi. irrefragabili. Jo. M. C.

¶ Bonifacius Octauus. Reg. lxxij.

Qui facit per alium est perinde, ac si faciat per seipsum.

QVi facit per aliū, Pone casum. ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. § deiecisse. ⁊. ff. de relig. ⁊ sumptib. funer. l. ossa. § fina. s̄. de senten. excommunic. mulieres. § fina. ⁊ capi. vt fame. in fine. ¶ Sed queritur ago cōtra te: q̄r eiecisti me de tali fūdo/ vn̄ peto restitui: in processu nihil probo ꝙ per te feceris / sed probo ꝙ mandasti: vtrum ꝓbata sit intētio mea/⁊ videtur ꝙ nō: quia alia est causa agendi in vno/⁊ alia in alio. s̄. hoc lib. de re iudic. abbate. § ceterū. ⁊. s̄. đ causa possessio. ⁊ ꝓprieta. c. fi. ff. de excep. rei iudica. l. si mater. § eandem. ⁊. l. ⁊ an eandem. § actiones. ⁊ not. Innocen. s̄. de dona. c. inter dilectos: ⁊ respōdetur ad hanc decreta. que intelligitur esse perinde facere per se ceu per alium/vt faciens perinde teneatur/vt mandans ⁊ econtra. vt. C. de accusa. nō ideo minus. Est tamen alia causa agendi in vno ⁊ alio: vt predixi: secus si libellus esset generalis: vt. d. decreta. abbate. ⁊ in actione reali: vt in. § actiones. sec⁹ in personali. s̄. de libel. obla. cū dilecti. ⁊. C. de anna. except. l. fina. vbi libellus non debuit admitti/fuit tamen admissus: sed videtur sufficere vt esset intentum actoris probatū in casu proposito in quo est causa sufficiens: scꝫ possessio ⁊ electio que sunt probanda. s̄. de offi. deleg. cōsultationibus. licet qualitas adijciatur in prosecutione/sicut per te vel alium tuo nomine/vel te mandāte. arg. ff. de noxa. in delictis. § detracta. Sed in predictis iuribus erat prorsus noua causa. Et credo hoc casu distinguendum/ aut propono me deiectum per te ipsum: et sic intelligo glo. Innocen. ⁊ tunc in processu ponēdo vel articulando de deiectione per alium facta positio vel articulus esset impertinens: sicut ille vel illa / qui vel que non clauditur sub libello. Sed dicendo simpliciter/puto ꝙ in processu possit poni vel articulari de triplici deiectione siue per se/vel alium eius nomine: aut eius mādato facta: quia istis modis fit deiectio vt. d. § deiecisse/⁊ primo casu imputet sibi actor qui ad certam formā se adstrinxit. Jo. Mo. Card.

¶ Bonifacius Octauus. Regula. lxxiij.

Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eueniat a quo non potuit inchoari.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Magnum est exordio veritatis iuuari.
2 Extante conditione perinde est/ac si ab exordio esset pure contractum.

FActum legitime. Pone casum. C. de nupt. l. fina. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. patre. ff. quod vi aut clam. l. prima. § fina. ⁊. l. sequen. ff. de seruit. rusti. predio. vnus. in fine. et. l. sequē. ⁊. s̄. hoc libro. de electio. si eo tempore. institu. de lega. § preterea. versic. ꝙ si vnio. ⁊. ff. de seruitu. pro parte. et hec lex videtur distinguere vtrum res deuenerit ad casum a quo incidere non potuit post sui completionem: et tunc tenet regula: vel ante quo casu vltimo corrumpitur quod est actum. argu. ff. de iudic. l. Julianus. ff. de suspec. tutori. post finitam. ff. ad. l. aquil. huic scripture. in fine. ⁊. l. sequent. et secundū hoc obuiat. d. § preterea. v̄si. ꝙ si vnio. ¶ Sed dic ꝙ non simile: quia in. l. pro parte est seruit⁹ indiuidua. ff. ad leg. falcidi. l. j. § si vsusfructus. Sed in ver. ꝙ si vnio adijci potest ad legatum: ⁊ detrahi eidē. ⁊ ipsum legatum habet commodum representationis: saltem exordio inspecto. Et magnum * est exordio a veritatis iuuari. ff. de lega. ij. l. cum filius. § heres. 1
¶ Vel verius: aut casus superueniens est compatiens et ad eandem finem tendens: vt. d. versi. ꝙ si vnio. et tunc nihil corrumpitur: sed datur actio. licet sine commodo. nota. ff. de legat. secundo. debitor. in principio.

ꝛ.ff.ad.leg.falci.l.Ꝟbis/ꝛ cõcordat huic regule.ff.co.nõ est nouũ ꝛ cõtrariũ huius regule pontif. §.hoc lib.de rescrip. si eo tempore/sed ibi non erat quod agebatur expletum. Et intelligo hanc regulam/vt non sit peccatum in facto/ꝛ sic factum est legitimum/nec in modo ꝛ sic est legitime: de hoc duplici defectu seu profectu habetur. §.de restitu.spo lia.Pisanis.ꝛ.§.de renuncia.dilectus. ¶Sed contra regulam obijcitur.§.de iureiur.quẽadmodũ.Sol.debet hec regula intelligi: si res in eodẽ statu perseuerauerit.arg.ff. de solutio.l.cũ quis:que si quidẽ perseuerãtia [b] nõ fuit in d.ca.Quadmodũ. ¶Item sponsalia cõtrahi intelliguntur in.d.ca.sub cõditione que * si deficit perinde est/ ac si ab exordio esset pure cõtractũ.ff.qui potior.in pigno.habeã. potior.ij.R.ff.de verbo.obliga.decẽ stipulatus.ij.R. ¶Uel dic referre/aut casus superueniens est maior vinculo precedenti vel non.Primo casu pcedit obiectio. Secundo casu regula.ff.de minorib.verũ.§.fina.in fine.§.hoc lib. de sponsa.ca.vno.in fine. ¶Sed cõtra dictã regulam est argu.§.hoc lib.de preben.c.si pauper.Solu.ibi pprie non est factũ/id est cõpletũ:sed faciendũ/ꝛ anteꝗ̃ sit factũ deuenit ad casum a quo incipere nõ potuit/ vt.d.l.pro parte: ꝛ per idem soluitur ad cap.Quadmodũ.q: in matrimonio fit inchoatio in sponsalibus.§.de transla.episcopi.capit.fina. no.non ergo est completio in ipsis sponsalibus. Et sic redditur ad primã solutionẽ ꝛ argu. iurium in casus positione habitorum. Ioan.Mona.Cardi.

[a] Exordio. Uide que dixi in capitu. si eo tempore. §.de rescript. quibus iunge illud psal. principium verborum tuorum veritas. Probus.
[b] ¶Perseuerantia. Uide que dixi. §. in ca.primo de scisma.in ver.perseuerantia. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Reg.lxxiiij.

Quod alicui gratiose conceditur trahi non debet ab alijs in exemplum.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Iura communia sunt ad consequentiam trahenda / non alia.

Vod alicui, Pone casum. ff.de consti tutio.princi.l.j.insti.de iure natura.gent.ꝛ ciuili.§.sed ꝛ quod principi.Et hec regula/ ꝛ.§. eod. que a iure habent parem seu similem rationem. Q: iura * communia ad consequentiam sunt trahenda:non alia. ff. de legib. non possunt/ꝛ.l.sequen.ꝛ sequen.ꝛ.§.de rescript. inter ceteras/ꝛ de re iudica.in causis.
¶ Et hec sunt vera nisi casus specialis ad talem materiam trahatur que pari equitate seu maiori iuuetur / vt est text.ꝛ glo.C.de furt.l.si quis seruo: ꝛ hec sunt vera in lege generali ꝛ speciali scriptis/ argu. C. de patrib. qui fil. distraxe.l.ij.Secus in priuilegijs personalibus de quibus habetur.ff.eo.l.neratius/ ꝛ.C.de decurio.l.nullus / qui et l.nec dorotheum. Ioan.Mona.Cardi.

¶Bonifacius Octauus. Reg.lxxv.

Frustra sibi fidem quis postulat ab eo seruari cui fidem a se prestitam seruare recusat.

¶Summarium Domini Philippi Probi.

1 Contractus claudicare non debet.
2 Ut quis virtute alicuius contractus agere possit: debet prius ostendere se impleuisse ex parte sua: si ad aliquid implendum tenebatur.
3 Princeps contrahendo obligatur/prout priuatus.
4 Princeps veniendo contra factũ suum/videtur circũuentus ꝛ deceptus:etiam si motu proprio id faciat.
5 Princeps debet habere vnũ calamum/ꝛ vnam linguam.

[a] Frustra. [a] Pone casum.C.de rer.pmuta.l.qm.et ff.de minori.l. auxiliũ.in fi.ff. de pact.cũ proponas.
¶Et intelligo regulam circa idẽ factũ nõ circa diuersa. ar. de lega.ij.cũ pater.§. plane.ff. de his quib.vt indi. rescriptũ.
¶Et est ratio huius regule: Iste qui nõ seruat legem quẽstionis/sed ex parte sua impugnat:in ea qmodum sentire nõ debet:arg.§.de cẽsi. cũ olim. nec decet ꝙ legem conuentã pro parte sua impugnet:et contra partem aliam approbet cum qtractus claudicare [b] non debeat. [c]ff.de arbit.l.si cũ dies.§.si arbiter. Io.Mo.Car.

[a] Frustra. De hac dictione vide q̃ tradit Io. de Anania.i c.q: frustra. nu. xiij. de vsur. Probus.
[b] ¶Claudicare.* Sozi.consi. 273.col.ij.in pñti qsultatiõe. pro hoc allegat.l.Iulian⁹ §. si quis a pupillo.ꝛ.§.si quis a colludente : cũ ibi nota.ff. de actio.empti.facit qd habetur in.l.fi.C.de fruc.ꝛ liti.expen. Et subdit ibi idẽ Sozi. vnũ pro intẽto Io.mo.hic/ꝙ ad hoc * vt quis virtute alicui⁹ qtractus agere possit:debet pri⁹ ostendere se impleuisse ex parte sua:si ad aliquid implendum tenebatur.text.ꝛ ibi Bal.notat in.c.j.qual.do.proprie.priuet.idẽ Bal. in.l.stipulationem.ff.de iure doti.ꝛ in auten.dos data.C.de dona.ante nup.dixi.in.c.cum quis.§.de snĩa excõ. Probus.
[c] ¶Non debeat. Istud * etiam procedere dic in qtractib⁹ principũ:q: in his vt priuati qsiderantur:ꝛ sic tenẽtur seruare quod pmiserunt:ꝛ contrauenire nõ possunt.c.j.§.de pba.et sicut in priuato qtractus a principio est voluntatis/ꝛ ex post facto necessitatis.l.sicut.C.de actio.ꝛ oblig. ita etiam in principibus paritate rationis:q: principes cõtrahendo obligantur de iure naturali pper qsensum.l.j. in prin.ff.de pact.ita firmat Car.cõsi.cxlvij.col.fi.dñs noster papa:quem refert ꝛ sequit Decius cõsi.cclxxxvj.nu. vij.in causa qmunitatis.vbi subdit ꝙ * iqñ princeps venit qtra factum suũ:ꝛ cõtrariam facit qcessionem:videtur deceptus ꝛ circũuentus ex obliuione/vel ex facto impetrantis secundũ qcessionẽ:ꝛ ideo valet prima ꝛ non secunda:ꝛ fortius/q: quando princeps etiã motu pprio reuocat qd seruare tenetur:fingitur circũuent⁹:ita ꝙ qtrariũ pbari non põt:allegat bonũ tex.in.l.predia.de loca.predio. ciui li.lib.xj.C.quod in principe tanꝗ̃ in fonte institie dz esse constans voluntas/ꝛ ꝙ in eo quenit illud verbũ/semel locutus est deus:et ꝙ scripsi scripsi.
¶Princeps * enim debet habere vnũ calamũ/vnam linguã /non plures:q: scriptum est:Que processerunt de labijs meis non faciam irrita.Idem debet esse immobilis sicut lapis angularis:ꝛ sicut polus in celo: his astipulatur dictũ Io.Mo.in.c.in generali.nu.viij.hoc titu.j.dũ dicit ꝙ papa debet habere pedes plũbeos non plumeos:ꝑ premissis vide etiam eundem Decium consi.ccxcij.in fi.ꝛ pro tenui facultate.Probus.

¶Bonifacius Octauus. Regu.lxxvj.

Delictum persone non debet in detrimẽtum ecclesie redundare.

¶Summarium D.Ioannis Mo.Car.

1 Minor ꝛ ecclesia parificantur:cum ecclesia semper nõ ad semper debeat illesa seruari.
Prelatus in iure vocatur procurator ꝛ tutor.
2 Tutor obligat pupillum suum ex delicto suo.

3 Prelatus est ordinarius ecclesie.
Prelati bona sponse sue ad carnales nō transferāt/nec ꝑmutent spūalia/vel eisdem annexa temporalibus.

¶ Summarium Domini Philippi Probi.

1 Prelatis prohibetur suis cōsanguineis bona ecclesie alienare/etiam in casibus alias permissis.
2 Faciliores sunt homines in personis coniunctoꝝ ad fraudandam ecclesiam.
De facili presumitur fraus inter cōiunctos/maxime inter prelatos qui dicuntur ceci inter suos nepotes.
3 Dispositio loquens de cōiūctis habet locū in amicis.

DElictum, Pone casū.ᵹ.s̄.de excep. c.cū venerabilis.ꝛ.s̄.de sum.tri.dānamus.ᵹ.penul. Sed minor * ꝛ ecclesia parificātur cū ecclesia semp/ licet nō ad semp debeat illesa seruari.s̄.de restitu.in integr.c.j. Ergo ꝛ eoꝝ administratores / vt prelatus ꝛ tutor. Et prelat⁹ in iure vocatur ꝑcurator.vt.s̄.de donatio.fraternitatē/ꝛ etiam tutor auten.de eccle.ti.ᵹ.orphanotrophi/ col.ix.iij.q.ij.in fine.
2 Sed tutor * obligat pupillū suū ex delicto suo. ff. ne vis fiat ei qui in possessio.missus est.l.j.ᵹ.hoc edicto : ergo et prelatus ecclesiā.Solu.nō obstat qr.d.ᵹ.distinguit : scd̄m quā distinctionē hanc regulā intelligo. ¶ Itē hec regula intelligitur in faciendo nō in omittēdo/vt.d.c.fraternitatē/no. ¶ Itē intelligitur quādo agitur de dāno vitando/nō de lucro captando.arg.C.de acquir.possess.l.finali.
3 ¶ Item * prelatus est maritus eccl̄ie.vij.q.j.c.sicut vxor. Et sic res eccl̄ie sunt in bonis mariti quo ad administrationē:sed sunt eccl̄ie quo ad emolumētū.ff.de iur.dot. q̄uis: ꝛ ideo prelatus bona spōse sue ad carnales a nō trāsferat/ nec ꝑmutet spiritualia vel eisdem annexa tēporalibus/contra text.s̄.de rer.permutatio.capitu.fina . Joan. Mona.Cardi.

a CArnales. Pro hoc est tex.in autē.quibuscūq; modis.C.de sacrosan.eccle.vbi * in casibus in quibus ꝑmittitur prelato alienare : tamen prohibetur alienare suis consanguineis : ꝛ etiam ipsi prohibentur recipere.ꝛ ibi glo.opponit de.ᵹ.sinautem ecclesijs/in autē.de sanctissimis episcopis que soluit ꝙ ibi loquitur in locatione ad tempus que valet: secus in perpetua concessione que non valet vt ibi: que solutio venit multum notanda : quia ex ea infertur prelatos posse locare suis cōsanguineis predia ecclesie ad modicum tempus:licet non in perpetuum. Ita firmat Bald.ibi/dicens id verum / nisi alia ratio suadeat/vt quia fit consanguineo potentiori: ꝛ tunc non licet locare:etiam ad modicum tempus/argu.no.in.l.si ita quis.ᵹ.ea lege.ff.de verbo.obligatio. ꝛ ibi etiā idem Bal. querit vtrum prelatus possit concedere in feudum/vel in emphi.suis consanguineis:allegat glo.in titu.iij.in vsib.feudo.que incipit possunt/que dicit ꝙ non. Quia * faciliores
2 sunt homines in personis coniunctorum ad fraudandam ecclesiam/argu.l.nihil.ᵹ.facilior. ff. de bo. liberto. de facili enim presumitur fraus inter coniunctos / vt in.l.data. C. de dona.ꝛ.s̄.hoc lib.de renuncia.capit.ij.ꝛ ibi glo. ꝛ maxime inter prelatos qui dicuntur ceci / erga suos nepotes meminit glo.in ver.grauius.j.questio.iij.in capi.peruenit. testatur Joan.Mona.in capitu. cum ex eo. s̄. de elect.et in capi.fina.numer.x. ibi ne assumantur nepotuli ꝛ asini deferrati de verbo.significa. glo.in capitu. decenter. lxxxix. distinct. ibi quia magis sunt proni episcopi ad dandum cōiunctis personis q̄ alijs.
¶ Hinc Bald.in.l.tutor.ᵹ.que tutor.ff.de excusatio.tutor. ꝙ si papa promouet ad dignitatem suum nepotem ꝙ caro ꝛ sanguis reuelauit/ꝛ non spiritus:ista poteris latius comprobare per ea que dixi post Joan.Mona. in capit.sciant. s̄.de electio.ꝛ in ca.quicunq;.nume.iiij.s̄.de senten.excō.

¶ Et quo ad trāslationē huiusmodi bonorum ecclesie per prelatos suis coniunctis: vide late per Barba.in ꝯsi.xvij. volu.iiij.ꝛ eo.volu.ꝯsi.xxij.vbi allegat.d.l.data tā ꝓudē.C.de dona.ꝙ inter coniunctos de facili presumitur fraus.
3 ¶ Addit preterea ꝙ * dispositio loquens de cōiunctis habet locū in amicis: hoc decidit glo.que ꝯmuniter allegat ꝓ singulari in.l.in testamento.ff.de fideicō.liber.que vult ꝙ sicut testamentū minus solēne valet inter cōiunctos: vt l.hac cōsultissima.ᵹ.si quis autem.C.de testa. eodem modo valet īter amicos:idē voluit glo.in.l.si iure.C.de testa.manu.ꝛ ibi Bal.magnificat illas duas glo.pro quibus vide tex.in.l.cū alienam.C.de lega.ꝯiuncta.glo.in.d.l.in testamento/q̄ ꝓbat ꝙ dispositio.d.l.cū alienā.loquens de relicto facto coniunctis habeat locū in relicto facto amicis vt debeatur estimatio: facit ad premissa q̄d citat Bal.in.l. si quis ad declinandum.vlti.q.C.de episcopis ꝛ cle.ꝛ glo. in.c.req̄sisti.in ver.ꝓ sumitur.s̄.de testa.habes in his glo. peregrinam.in.l.ij.in ver.Et cuius in quib.cau.col.censi. lib.xj.C.ex qua resultat ꝙ appellatione suoꝝ veniūt amici:non ab re.glo.in ver.alia.in.l.illa.C. de sacrosan.eccle. ista equiparat ibi:donaui amico vel consanguineo : vide q̄ late deduxi in rubric. de renunciatio. in fine.s̄. Probus.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.lxxvij.

Rationi congruit vt succedat in onere qui substituitur in honore.

1 RAtioni. Pone casum.vt.s̄.de solu.c.j.et.C.de fideiusso.l.j.ꝛ dic vt.s̄.eo.qui sentit.Jo.Mo.Cardina.

¶ Bonifacius Octauus. Reg.lxxviij.

In argumentum trahi nequeunt quae propter necessitatem aliquando sunt concessa.

1 IN argumentum. Pone casum.s̄.de consuetu. quanto.de cōsecra.dist.j.sicut.ꝛ dic.vt.ff.eo.l. qui ꝓpter necessitatem.ꝛ.l.quod contra iuris cōmunis rationem.ꝛ not.s̄.eo.ꝙ alicui.Joā.Mo.Card.

¶ Bonifacius Octauus. Regula.lxxix.

Nemo potest plus iuris transferre in alium quā sibi competere dinoscatur.

¶ Nemo. Dic vt.ff.eo.nemo plus iuris.Jo.Mona.Car.

¶ Bonifacius Octauus. Reg.lxxx.

In toto partem non est dubium cōtineri.

¶ In toto. Dic vt.s̄.eo.in toto pars ꝯtinetur.ꝛ.s̄.eo.plus semper.Jo.Mo.Car.

¶ Bonifacius Octauus Regula.lxxxj.

In generali concessione non veniunt ea quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

¶ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 ¶ Qualiter sciri possunt/que sunt illa que concedens verisimiliter non esset concessurus.

2 Donator conuentus: habet priuilegium/ne insolidum conuenlatur:rationibus hic deductis.
3 Generale restringitur multis modis/vt hic.
Generale restringitur: ne ad maiora specialiter expressis extendatur
4 Prohibitio generalis / arctatur ad licita nec illicita comprehendit.
5 Lex/constitutio/z priuilegium comprehendit futura solũ: nisi caueatur in ipsis de preteritis: quia tunc comprehẽdit preterita de quibus est lis.
6 Publicatio legis vbi debeat fieri/vide hic.
7 Imperator est aduocatus ecclesie.
8 Papa nõ debet habere pedes plumeos:sed plumbeos.
9 Generale arctatur secundum arbitrium boni viri/ z ad id quod est verisimilius.
10 Princeps non debet esse sine membris / nec membra sine capite.
11 Gñale arctatur/ne se extendat ad incõmodum alterius.
12 Generale arctatur/ne ius cõmune ledatur: si aliter potest habere effectum.
13 Generale arctatur / ne comprehendat potestatem priuilegialiter concessam.
14 Generale arctatur vt infinitas euitetur.
15 Quod intelligitur in alio / si exprimatur / amplius nõ intelligitur.
16 Generale arctatur:ne personam comprehendat loquentẽ nec eam que pari iure gaudet.
Inutilis est impetratio beneficij viuentis.
Mandatum pape non dirigitur:vbi est vnica dignitas/vel beneficium.
17 Verbum aliquo/est signum partitiuum.
Quod vnum est:partiri non potest.
18 Potestas generaliter data de prouidendo/ in/ non extenditur ad speciem de prouidendo/ de.
19 Episcopalis dignitas/nedum est dignitas sed culmen dignitatum.
20 Dignitas de se cõprehendit dignitatẽ cũ cura/z sine cura/ sicut diuidentia cõtinentur sub eo quod diuidunt.
21 In minus differentibus / est facilior transitus de vno ad aliud.
22 Verisimilius est q papa velit grauare vnam personam q̃ vniuersitatem.
23 Verbum generale in casu odioso non comprehendit vniuersitatem.
Relatiuum diuersitatis refert alium in supposito diuersum:sed idem in substantia.
Collegiũ z vniuersitas/est psona nõ vera/s; repñsentata.
24 Abbas z conuentus non est clericus sed laicus: licet constituatur ex istis z illis.
25 Justicia dedit victoriam Joan.Mona.hic/qui testatur existens cardinalis impetrasse conseruatoriam.
26 Verbum beneficium sumitur/vt hic.
27 Pluralis locutio in materia odiosa : intelligitur vt sit salua:que in duobus casibus saluari potest.
28 Pluralitas beneficiorum/est canonibus inimica.
29 Verbum generale arctatur / ne gratiã adijciat gratie/nisi de prima fiat mentio.
30 Sanatum per dispensationem/non est perinde/ac si nõ indiguisset dispensatione.
Legitimatus non est legitimus.
Concessum in genere ius competens non ledit.
31 Duobus habitis:vno concesso aliud non ledo/nisi expresse hoc agatur.
32 Protestatio dicitur/vt hic.
33 Protestatio est cautela protegens protestantes.
34 Protestatio quando dicatur necessaria.
35 Protestatio coram quo sit facienda/vide hic.
36 Ratio quare iura volunt appellari coram iudice/non coram parte.
37 Ex quo ius meum seruare volo:z ius alterius infringere: illi debeo denunciare.
38 An sufficiat protestari coram procuratore: etiam vbi posset haberi copia domini.
39 An denunciatio procuratori facta/obsit domino.
40 Habens protestari cõtra feminã/vel ciuitatem/ an sufficiat protestari coram marito vel curatore reipublice.
Quando sit facienda protestatio/vide hic.
41 Illa que releuare habent factum/ debent inesse incontinenti.
42 Qui tenetur ad factum/illud habet explere infra tempus arbitrio boni viri moderandum.
Citatio hominis vel iuris vt liget oportet q sit facta.
43 Nihil videtur factum cum aliquid superest ad agendum.
44 Toto frustrato/pars frustratur.
45 Res ad suam naturam leuiter reuertitur/z leuius tolluntur iura specialia q̃ communia.
Contradictor leuius repellitur/q̃ compeditor.
46 Expedientius est appellato tarde habere brigam q̃ cito.
47 Qualiter sit facienda protestatio/vide hic.
Protestatio debet continere/vt hic.
48 Protestans non iuuatur in non expresso.
49 Multiplex est effectus protestationis/vt hic.
50 Protestatio regulariter habet effectum infringendi z rescindendi id super quo interponitur pro cõmodo protestantis.
Appellatio nõ rescindit quodlibet factum/sed illicite attentatum contra appellationem.
51 Protestatio legitima continet duo/ vt hic.
Protestatio habet effectum interrũpende prescriptionis.
52 Protestatio an possessorium tollat/vide hic.
53 Petitio facta in iudicio:quem reum facit.
54 Si datur actio/multomagis exceptio.
55 Prelatus potest facere conditionem ecclesie deteriorem negligendo.
56 Licet soluere synodaticum sit de iure cõmuni/soluere tamen hoc genꝰ monete/vel illud est preter ius cõmune.
57 Protestatio regulariter non tollit possessorium/ nec effectum eius /quod est prescribere.
58 Receditur a protestatione/vt hic.
59 Plus declaro voluntatem meram verbo q̃ facto.
60 Protestatio secunda/an tollat primã si per plures aduersantes fiat.
61 In re cõmuni regulariter melior est conditio prohibẽtis.
62 Proximiora sunt iura reis /q̃ actoribus.
63 Protestans q possit articulos datos declarare/diminuere/interpretari/corrigere/immutare/z nouos dare.
64 Si sententia lata non obstat/ergo minus peremptorium.
65 Regulare est q genus speciem comprehendat/sicut totũ partem.
66 Verbum generale est generaliter intelligendum.

Summarium Domini Philippi Probi.

1 Imperator dicitur deus in terris/lex animata/z vir prudentissimus.
2 Princeps dicitur maritus reipublice.
3 Quando ecclesie potestas deficit : tũc imperator supplet patrocinando.
4 Publicatio constitutionis vbi fieri debeat.
5 Quis inuitari non debet ad delinquendum.
6 Indulgentia simpliciter concessa/intelligitur scđm regulas iuris cõmunis.
Facultas testandi data a principe/intelligitur secundum ius commune.
7 Verba quando debeant intelligi naturaliter/ z non ciuiliter: vide hic.
8 Promittens non cõtrauenire aliqua ratione vel causa/nõ excludit grauem lesionem.
9 Verba in omnibus z per omnia: restringunt secundũ ius cõmune:ne quis indebite dãnum patiatur.
10 In dubio censendum est q superiores potius voluerint facere actum ẽm iuris dispositionem/q̃ contra illam.
11 Statutum reijciens omnem exceptionẽ intelligitur reijcere/vt hic.
12 Statutum dictans q stetur relationi intelligitur vt hic.
13 Statutum dicens q instrumentum habeat executionẽ paratam intelligitur/vt hic.
14 Verba pregnantia z vniuersalia restringũtur/ne quis indebite opprimatur.
15 Dispositio generalis circa personas precedentes/ non refertur ad personas postea specialiter expressas : circa idem ius: seu circa eãdem rem.
16 Quando verba legis imponentis penam super scripta in personam:tunc sub verbis nõ cõprehenditur mãdans/z fieri faciens:secus si sunt scripta in rem.
Impersonalitas non comprehendit personam loquẽtem.
17 In generali sermone intelligitur excepta persona loquentis.
18 Sufficit scientia in genere/ vt hic.
19 Papatus est supremum culmen dignitatis.
20 Omnis amor terrenus dicitur fumus/spuma:et somnus.

21 In habentibus symbolum vel conuentum est facilior transitus.

22 Sermo noster debet adaptari et congruere rebus sensatis / et intellectui fauentibus.

Nullum maius mentis nostre testimonium est: quam qualitas inspecta verborum.

23 Quod non est verisimile / dicitur falsitatis imago.

24 Statur dicto testium verisimilia deponentium.

Genus arctatur ad speciem verisimilem.

25 Non verisimile / non venit presumendum.

Presumptio abhorret irrationabilia.

26 Si papa mandat beneficium conferri non obstante quacunque collatione alteri facta intelligitur de inualida et non valida.

27 Generalis clausula / ad non verisimilia non extenditur.

28 Verisimile tollitur per magis verisimile.

Quando fit mentio de persona / vniuersitas / vel collegium non comprehenditur.

29 In generali dispositione / odiosi et inimici non comprehenduntur

30 Omne analogum stat pro suo famosiori significatu.

31 Jo. mo. hic describuntur aliqua.

32 Reintegratus habetur / acsi delictum non commisisset.

33 Quando debet fieri protestatio coram papa qui non reperitur / proceditur vt hic.

34 Episcopus fundat intentionem suam de iure communi super his que sunt spiritualia / secus super temporalibus.

35 In protestatione ita operatur tacitus consensus: sicut expressus.

In generali, Pone casum. s. hoc lib. de offi. vicarij. c. cum in generali et s. de peniten. et remissio. c. si episcopus: et ff. de pignorib. l. obligatione: et l. sequen. et seq. et ff. de pecul. l. qui peculij.

1 ¶ Sed qualiter scietur * que sunt illa que concedens verisimiliter non esset concessurus dic hec comprehendi ex dura et inhumana separatione: argu. C. communia vtriusque iudic. l. possessionum: et ex alijs multis. vt. d. l. obligatione: et l. sequen. Sicut etiam donator * conuentus a donatario habet priuilegium ne insolidum conueniatur. Et ratio habetur ne egeat etiam deducto ere alieno: vt insti. de actio. §. sunt preterea in fine. ff. de re iudica. inter eos. §. is quoque nec mirum decuit: vt ipse donator non tantum donet quod egeat: quia verisimilius est quod sibi velit retinere quam alij dare: vnde versus. Si tu promittis quem tibi iure sitis. C. de seruitu. et aqua. presens. Et ideo sic presumitur donare ne egestate inuoluatur. ¶ Nota ergo quod verbum generale arctatur vt hic: vt ea non comprehendat que non esset quis verisimiliter concessurus / et tunc speciale non accessum (iuris presumptione) derogat generali: vt sub specie non comprehendatur. s. hoc libro de preben. dudum: et c. quis.

2

3 ¶ Item generale arctatur * vt hic quod ex se comprehendit non comprehendat habita consideratione ad personam cui fit concessio cui est indebitum: quamquam alias deberetur vt. s. hoc li. de pben. et cui. puideri: et s. hoc li. de rescript. c. si eo tpe. ¶ Item generalitas arctatur ad quatuor: vt. s. de rescrip. cum in multis. ¶ Item restringitur ne ad maiora specialiter expressa extendatur. s. de rescrip. sedes. ¶ Item arctatur ad solita. ff. de damno infect. l. si finita in princ. et de contrah. empt. fistulas. §. vltimo. ¶ Item ad certa: non incerta seu dubia an sint sub illo in genere. ff. de annuis lega. l. seio. §. medico. ¶ Item arctatur: vt dolose facta non comprehendat. ff. de pact. tres fratres. Item ad subiecta. s. de senten. excom. a nobis. j. ff. de bo. aucto. iudi. possid. l. cum vnus. §. j. et s. hoc lib. de constitu. c. ij. ¶ Item ad nominatum ante expressa. C. familie ercis. l. quotiens: et no. s. de transactio. c. j. ¶ Item arctatur ne prosit contra facienti contra illum contra quem versatur conuentio. ff. solu. matri. l. si ab hostibus. §. primo. et j. hoc libro titulo proxi. priuilegium. ¶ Item ad debita non indebita. ff. de conditio. indebi. l. si procurator. s. hoc libro. de rescriptis si episcopus. j. Ro. ¶ Sicut prohibitio generalis * arctatur ad illicita nec illicita comprehendit. s. de ver. signifi. c. super quibusdam. s. de restitu. spolia. audita. ¶ Item arctatur ad presentia tantum. ff. de auro et argen. lega. l. si ita. et l. medico. ff. de aqua quotidia. et esti. l. prima. §. illud. et de lega. iij. nomen. §. primo ff. de damno infecto. l. damni. §. si is: et ff. de verb. obliga. l. si stipulatus fuerim illud. §. j. ff. manda. l. si mandauero. §. is cuius. ff. de contrahen. emptio. l. rutilia. ff. de lega. iij. §. vxorem. §. testamento. ¶ Et hec sunt vera vbi sunt talia que

4

5 regulariter respiciunt * futura vt est constitutio seu lex et priuilegium: quod est lex licet priuata, que comprehendit futura. s. de constitu. c. finali non preterita nisi caueatur in ipsis de preteritis: vt. d. c. et tunc etiam non comprehendit preterita de quibus est lis: vt nota. in auten. vt cum de appellatione cogno. in prin. colla. ix. et s. ne lite pende. vt dilectus: nec ad illa que alter possidet (etiam de facto duntaxat). s. de priuileg. dudum: nec obligat statim / sed post tempus a iure diffinitum auten. vt facte no. constitu.

6 quasi per totum colla. v. ¶ Sed nunquid * est necessaria publicatio in prouincia in qua per legem edictam dicitur ligari prouinciales: licet facta fuerit publicatio in consistorio principis: dixerunt quidam quod sic: vt in. d. consti. Sed dic refert vtrum constitutio vna sit edicta: et tunc teneo quod dicitur in. d. const. vt no. fa. const. et sic loquitur ibi principes. Secus si plures communi voce ante habita, de iuribus extrauagantibus reformandis et nouis adijciendis vt in prohe. huius li

a 7 bri. ¶ Uel dic secus in. l. imperiali: et papali imperator [a] *

b c qui est aduocatus [b] ecclesie [c] hic illic discurrit. Et ideo non est mirum si in iure ab eo edicto ad hoc quod liget faciendum sit publicatio in prouincia. Sed papa qui non debet ha

8 d bere pedes * plumeos sed plumbeos [d] est quasi imobilis stabilisque manens dans cuncta moueri: ideo eius statuta non sunt singulorum auribus inculcanda. s. de postula. c. j. et de hoc fuit tractum in facto electionis Trecen. facte de Abbate celle. s. hoc lib. de priuilegijs abbate.

¶ Item arctatur ad app. tempore generalis concessionis. ff. de contrahen. emp. l. in lege fundi: et ff. de aqu. quoti. et esti. l. prima. §. plane si aqua.

¶ Item arctatur ad id quod participat genus precipue et in statu potissimo. C. de his qui ve. eta. impetra. l. vlti. et ff. de lega. ij. si ita quis. §. j. et l. cum pater. §. hereditatem. et ff. de ver. obliga. l. ex ea. §. insulam. et supra. de priuilegijs quoniam. et nota. in auten. de nupt. §. secundum occasionem.

e 9 ¶ Item * arctatur secundum arbitrium boni [e] viri. ff. de verbo. obliga. l. continuus. §. cum ita. et §. seq. ¶ Item ad id quod est verisimilius. ff. de condi. et demonstra. l. que conditio. §. quibus. et l. cum vir vxori. ¶ Item arctatur ne prosit peccanti contra illum contra quem versatur conuentio. ff. solu. matri. si ab hostibus. §. j. s. hoc lib. tit. proxi. priuilegium.

¶ Item ad id quod participat genus proprie et totaliter. ff. de lega. iij. l. hoc legatum. et s. hoc lib. de priuile. abbates.

¶ Item ad id quod complete seu perfecte. ff. eo. ti. librorum. §. quid ergo. et ff. de legat. iij. ligni. §. j. ¶ Item ad ciuilem

f modum [f] non perniciosum generaliter concedenti: nec alij. ff. de seruitu. l. si cui. et ff. de testib. l. j. et s. de testib. licet. ij. et c. significauerunt. ¶ Item ad id quod iure fit. ff. quando dies lega. cedit. l. quod pupille. ff. de conditio. et demonstra. l. hec conditio. ij. respon. ¶ Item ad minora. ff. de leg. iij. l. nummis. s. de preben. c. vlt. s. de censib. ex parte.

¶ Item non extenditur ad illa que sunt caput in genere. s. de preben. c. fi. C. de aque ductu. l. eos. lib. xj. s. hoc lib. de preben. c. quis. j. nec obstat. ff. de verb. signi. familie. quia hic esset preiudicium: ibi non. Et ibi illud statuitur ne prin-

10 ceps * sit sine membris / nec membra sine capite.

¶ Item ad id quod est perpetuum non temporale. ff. de fundo instructo. l. quesitum. §. Papinianus. et §. seq. et ff. de heredi. instit. l. ex facto. §. rerum. ¶ Item generalitas non comprehendit illa de quibus specialiter est alio iure cautum. ff. de penis sanctio. ff. de verb. oblig. doli. ff. de adimen. lega. l. alimenta. §. basilice. ff. de leg. iij. heres. §. j. ¶ Item arctatur ad illa que commode fieri possunt. ff. de verbo. significa. nepos. s. hoc lib. de preben. cum in ecclesijs. et s. hoc lib. ne

11 sede vacante. c. vno. ¶ Item arctatur * ne se extendat ad

g incommodum [g] alterius. ff. ne quid in loco publi. l. j. §. si quis a principe. s. de consuetudi. cum olim. ¶ Item ne ius communi

h 12 ne ledatur: h * si aliter potest habere effectum [i]. s. de pri-

i uileg. in his. et c. pastoralis. Et ratio redditur. s. de consue. cum dilectus. C. de statu. et imagini. l. fi. et de iure immuni. l. j. et ff. de excusa. tuto. l. sed et milites. ij. respon. s. hoc lib. de priuileg. vt apostolice. Item arctatur ne contineat id quod incipit esse iniquum. s. de decimis / suggestum. ff. de vulg. et pupilla. substitu. l. ex facto. §. j. ¶ Item arctatur * ne com-

13 prehendat potestatem priuilegialiter concessam. arg. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. l. j. respon. j. verbi gratia: man

datur impetranti beneficium cum cura vt resideat/ z se faciat ad omnes ordines prououeri prout onus beneficij requirit per hoc potestas dispensandi in residentia z ordinibus non tollitur/ que habetur supra hoc lib. de electionibus: licet canon. z.c. cū ex eo z de hoc nota. s. eo. c. generi.

¶ Item arctatur: vt nihil concedi videatur in preiudicium commissionis facte quo ipsa attenuetur. ff. de donatio. l. si iussa. ff. de offi. procuratoris. cesa. l. j.

¶ Item arctatur ne specialiter prohibita comprehendat: C. de calūnia. fallaciter. ff. de ritu nuptia. §§. supra hoc lib. de procura. procurator.

¶ Item arctatur ad casum captiosum: arg. C. de fer. l. ij. ff. de transactio. l. cum aquiliana ne ipsum comprehendat.

¶ Item arctatur acceptatiōe. ff. de seruitu. l. si cui. §. versu ff. de optio. lega. apud aufidium.

¶ Item electione que quandoqz iubetur. s. hoc lib. de electio. c. vt qui duas. s. hoc lib. de postulan. c. vno in fine.

¶ Item arctatur generalitas propter effectum qui est singularis/ vt in literis generalibus prouisionum. Nam ibidem effectus est singularis licet litere sint generales. s. de offi. delega. ex parte.

14 ¶ Item arctatur * vt infinitas euitetur. ff. de ver. oblig. l. cum qui kalendis.

¶ Item arctatur generalitas: vt onus graue euitetur. ff. de lega. iij. fideicom. §. si quis decem.

¶ Item arctatur temporis prefinitione. C. de inge. z manu. l. diffamari. z. ff. de optio. lega. mancipiorum. Et his casibus generalitas proprie dicitur perimi seu extingui/ nō arctari: sicut in solutione. ff. de lega. j. l. cum incertus.

¶ Item propter loquentis consuetudinem ff. de vsufr. lega. sempronio. §. j. ff. de lega. j. l. si seruus plurium. §. vlti.

¶ Itē propter cōcessionem speciei de genere alij factam. ff. de manu. vindi. l. si peculium. ff. de adimen. lega. qui hominem. ff. de leg. iij. vxorē. §. felicissimo.

15 l k ¶ Et est ratio artistarum/ [l] quod * intelligitur [k] in alio si exprimatur/ peramplius/ non intelligitur. ff. de hered. institu. quotiens. §. si seruus. et sic loquitur. s. de rescriptis pastoralis.

¶ Item arctatur ne claues ecclesie villipendantur. s. de priuileg. vt priuilegia. §. illud.

¶ Item arctatur ne generalitas id comprehēdat quod alter possidet. s. de priuileg. dudum. Si enim generalitas hunc casum comprehenderet: possidens a possessione sine cause cognitione amoueretur/ quod esse non debet de simo. querelam.

l ¶ Item ne comprehendat id de quo est lis [l]. s. ne lit. pēden. c. si. et de testa. causam que. ij.

16 m ¶ Item ne comprehendat * personam loquentem: [m] nec eam que pari iure gaudet. ff. de senato. l. j. C. de solut. inquisitio. ff. de excusa. tut. administratores. §. si.

n ¶ Item arctatur quādo genus habet vnum solum indiuiduum: quia tunc perinde est: ac si esset dictum in specie: [n] quia vt ait Porphirius Sophronici filius est indiuiduū: si sit sibi vnic⁹ filius. Et est optimū arg. ff. de liber. z posthu. nominatim.

o ¶ Ex quibus concludo qz sicut esset inutilis impetratio si impetrarem beneficium viuentis [o]. s. hoc lib. de cōcessio. preben. detestanda. z. c. seq. z. s. eo. c. ij. z. C. de pact. l. fina. Sic est inutilis si iste ad cuius collationem impetro habz vnum solum quod alter possidet/ idē si non possidet pp̄ter rationes infra scriptas. arg. ff. de offi. presidis. illicitas. versicu. herēnius. Sic scripsit Clemens papa. iiij. in facto prepositure beate Marie de Brugis. z cōtra impetrātem ibi dignitatem in genere/ cum esset vnica sola fuit pronunciatum: z sumpto themate. ij. Reg. xij. Sic declarauit Bonifacius papa. viij. anno. vj. mense Nouembri. die. xij. in forma pauperum: vbi dicitur de aliquo beneficio: z verbum*

17 aliquo: est signum partitiuūz: z quod est vnum partiri non potest: vnde aliquo alio quo ad aliū est relatiuū diuersitatis vt supponat diuersitatem de supposito: z idē in substātiuo z sic plura. fuit etiam alia ratio [p] ibi: qz iste impetrās

p impetrauerat sibi prouideri de dignitate in dicta ecclesia z prouidendo de dicta prepositura non erat prouideri in dicta ecclesia sed de ecclesia/ quod non mandatur mandādo prouideri in dicta ecclesia: z sic est casus in. c. fina. s. de preben. in parte decisa: z colligitur etiam ex tex. z glo. Et

18 sic * potestas generaliter data de prouidendo in non extenditur ad speciem de prouidendo/ de. Et ideo papa mādando prouideri in ecclesia de dignitate nunqz poterit pp̄uideri de episcopatu/ quia hoc esset prouidere de non. in

19 q vij. q. prima. scire. quia episcopalis dignitas * nedū est dignitas sed culmen [q] dignitatum. s. de preben. venerabilis. ¶ Item mandando prouideri de dignitate/ non mandatur prouideri de dignitate/ cum cura. Et ratio quia hec rescripta sunt ambitiosa: ideo restringenda. s. hoc lib. de preben. qz uis. j. presertim ex quo potest habere impetrās fructum in alijs. arg. s. de preuileg. c. in his. sed quid si nō habet ecclesia in qua impetrantur dignitates sine cura/

20 adhuc idem quia * licet dignitas de se/ comprehendat dignitatem cum cura z sine cura: sicut diuidentia continent sub eo quod diuidunt: hic tamen arctatur genus propter odium: vt est dictum z videtur argu. contra. s. eo. lib. de preben. ei cui.

¶ Sed dic qz magis conueniunt sacerdotalis z non sacerdotalis prebende in nomine beneficij/ qz dignitas cum cura z sine cura in nomine dignitatis: quia forte diuisio prima est speciei indiuidua que differunt solo numero sed secunda est generis in species que siquidem species nedū

21 r differunt numero sed etiam specie. Et ideo in minus * differentibus est facilior transitus [r] de vno ad aliud.

¶ Vel dic mandato prouideri in genere de prebēda sacerdotali: vt. d. c. si persona. pro qua scribitur sit habilis: vt ibi quia cum beneficium detur propter officiuz. s. de appella. pastoralis: qz to plus tenentur officiari propter onus sacerdotij tanto sit magis debitum secundum votum conferentis: non sic autem in dignitate in genere collata.

¶ Item mandando prouideri de dignitate cum cura vel sine cura: non mandatur prouideri de dignitate ad quam

s 22 t assumitur quis per electionem/ quia verissimilius [s] est * qz papa velit grauare vnam personam [t] qz vniuersitatem Et est ratio quia vniuersitas innititur iure communi in iure eligendi. vel saltem plus accedit ad ius commune: cum ius commune non det electionez in ecclesia collegiata vnius persone. notatur. s. de electio. cum ecclesia vulterana. z. s. ne sede vacan. c. ij. z. xvj. q. vlti. c. fina.

23 u ¶ Item alia ratio: omne * verbum generale vt est quorūcunqz: in casu odioso vniuersitatem non comprehendit [u] Nam impetrando via iuris communis contra titiū z quoscunqz alios (. s. hoc lib. de rescrip. cum in multis) nō comprehenditur vniuersitas. Et est ratio relatiuum diuersitatis: vt aliud refert diuersum in supposito: sed idem in substantia. vū in. d. exemplo verbū/ alios/ hz referre idē i substantia. Et constat qz collegium seu vniuersitas si sit persona: non tamen vera sed representata. ff. de fideiusso. mortuo. Et ideo hec persona cum illa nec est idem in substantia: propter quod sub illo relatiuo non continetur: idem dixi in litera ea que de bonis in maiori forma quam impetrauit capitulum Turonen. z cū fecisset per illam conueniri abbatem z conuentum monasterij sancti iuliani Turonen. z negocio ad curiam reuocato allegaui dictos religiosos non posse per dictum rescriptum conueniri: sic arguens. qui possunt conueniri hoc rescripto sunt clerici z

24 laici/ hec maior est expressa in dicta forma sed abbas * z conuentus non est clericus seu laicus licet constituatur ex istis z illis sicut hec ouis/ vel illa nō est grex/ licet ex illis constituatur. Ergo ipsi abbas z conuentus qui sunt vniuersitas: non conueniuntur hoc rescripto. z cum hoc factum esset relatum pape Martino. iiij. noluit illud decidere/ z prouidit negocium in curia remanere/ z tunc dixi iustitia * mihi dabat victoriam z expensas z promissio hoc mihi peremit verum: si rescriptum esset generale z fauorabile. Et maiores capituli z capita eorum: vt ipsi possent conueniri vt in conseruatoria quam impetraui existens [x] cardinalis secus crederem: z per eam conueniri feci collegiū vnum: vnde fauor z odium/ hic soluunt contrarium: sicut

25 26 video quando verbum beneficij * in materia fauorabili ponitur: appellatione beneficij/ dignitas continetur. s. de verb. signi. tua: nec tunc debet arctari generalitas. s. eod. odia. Secus in materia odiosa: vt. s. de preben. c. fina. z. d. c. odia. Et iste casus z precedens ponuntur. s. hoc lib. de preben. cum in illis. j. Re. z. §. j.

27 ¶ Item * pluralis locutio in materia odiosa sic intelligitur vt sit salua: que in duobus saluari potest. s. eo. plura lis: non vt sit vaga sed vt duo tantum comprehendat. s. hoc. lib. de p̄ben. c. is cui conceditur. §. j. z. c. non potest. §. j.

28 Et est ratio: pluralitas * beneficiorum est canonibus inimica. s. de preben. quia in tantum. Et ideo canō habet salvam pluralitatem in duobus: ad illa duo ipsam restringit nec mirum hoc vaguz ad minus duo continet vt est dictū. Et attendens ius generalitatē saluari in duobus incerto

beneficio non expresso: nec per hanc generalitatem intelligo gratiam vitiatam. vt. s. hoc lib. de preb. non potest. j. respon.

29 ¶ Item verbum generale arctatur ne gratiam * adijciat gratie: nisi de prima fiat mentio: et hoc est in casu speciali. s. hoc lib. de fil. presbytero. c. si is/cu quo hec magis erit in genere.

30 ¶ Ex quo colligitur quod sanatum * per dispensationem non est perinde ac si non indiguisset dispensatione: licet sit argu. contra. ff. de edili. edic. quod ita sanatum est. et l. dist. cap. ferrum.

¶ Sed dic: legitimatus non est legitimus: vt. s. hoc lib. de fil. presbytero. c. j. Et sic non est plene curatus: sed quo ad quid: vt pote ad concessum. vt. d. c. j.

31 ¶ Item arctatur vt concessum in genere sic videatur concessum. vt ius aliud competens non ledatur: arg. ff. de seruitu. vrba. pred. l. si dom9: et est ratio: duob9 habitis/ vno * concesso/ aliud non ledo: nisi expresse hoc cagat. vt. d. l. si dom9.

¶ Item arctatur ne id quod fato fit comprehendat. ff. de publica. et vectiga. cum cesar. ff. de conditio. et demonstra. l. ij. ¶ Item arctatur protestatione. ff. de acquir. heredi. pro herede. §. j.

Cuius occasione de protestationib9 tractaturi: videamus quid est protestatio: que sit protestationum diuisio/ cui sit facienda/ quando/ et qualiter/ et quis sit effect9 eiusdem/ qualiter receditur ab ea: vltimo plures questiones circa hanc materiam subijciam. Et notandum quod iura de protestatione tractanda nomina infra scripta sinonyma reputant: hoc est idem significantia: scz protestatio/ contestatio/ testatio/ attestatio/ detestatio / prout accipitur pro valde testari/ vel delectari: secus si accipiatur pro exercere et abominari/ et has acceptationes habet hoc verbum detestari: vt dicit Hugo: hec probantur. ff. de oper. no. nuncia. de pupillo. §. si quis. et de administra. tut. l. scire oportet. §. scire. C. de arbi. l. penul. §. sin autem. C. de his qui prop. met. iudic. non appel. l. ij. et. s. de appel. c. fi. s. de elect. Cumana. ff. de verb. significa. detestatio. Similiter denunciatio pro testatione accipitur: nam quod aliquibus iuribus denunciatio appellatur. C. de rescin. vendi. l. si maior. et ff. ad Trebel. l. heres: alibi testatio dicitur. ff. de his qui in fraud. credito. l. ait pretor. §. si quis princeps. et ff. quod vi aut clam. l. j. §. sed et si quis ipsi/ vbi pro eodem vtrunque vocabulum ponitur.

32 ¶ Est autem protestatio * proclamosa denunciatio ad cautelam protectionis denunciantium inuenta. Et quod protestatio sit proclamatio dicit papias/ et probatur. s. de prescriptio. sanctorum. Est etiam denunciatio cum testatione. ff. de verbo. signifi. subsignatum. §. detestari. et l. seq. et l. plebs. §. j. Et est testatio idem quod indiciu seu nota qua appalatur intentio testantis vt dicit papias.

33 ¶ Est * etiam protestatio cautela protegens protestantes. ff. de administra. tuto. l. quidam decedens ibi nemo/ hu ius cautionibus: et ff. naute caupo. stabu. l. fina. §. item si preterat. Nam protestari: vt ait papias est denunciare manifeste cauenda hoc est ad cautelam protestantis. Etenim per protestationem quandoque protestans cauere sibi intendit/ prout hec omnia ex diuisione protestationum apparebunt. ¶ Protestationum alia est inutilis / et illa est spernenda. C. de rescind. vendi. l. si maior: vt pote quia non interest protestantis: redditur etiam ex alijs causis inutilis vt infra liquebit et no. xx vij. distin. diaconus. et. s. hoc lib. de electio. vt quis.

¶ Alia expediens/ et hec voluntaria a doctoribus appellatur. C. de prescriptio. longi tempo. emptor. et C. de exceptio. prescriptionem: et l. si quidem. Et similiter protestatio est voluntaria si actor protestetur super probatione replicationis proponende. Nam ita actor post publicationem attestationum super rei exceptione habitarum post replicationem probare sine aliqua protestatione premissa: sicut et reus exceptionem sibi competentem post fundatam intentionem actoris: vt. d. l. si quidem. et. s. de cogna. spiritua. c. vlti. et no. s. de testib. c. de testibus. s. de probationi. iurauit: et facit quod replicatio possit post probari. supra de prescrip tio. auditis. et hoc est indubitatum vbi probatio peteretur fieri per instrumenta/ vel per confessionem: arg. s. eo. cum dilectus. j. Et. de fide instru. et no. C. de proba. auten. qui semel que est auten. de testi. §. illud tantum. et ibi nota. Et idem si peteretur fieri probatio per testes per iura premissa.

¶ Sed contra premissa notatur. C. de proba. exceptionem: arg. d. auten. sed hic est casus diuersus/ non aduersus: ibi enim intelligitur quando ille idem qui testes produxit post quam testificata didicit vult adhuc probationem per testes super eodem inducere quo casu non potest. Et est ratio / quia est presumptio quod vellet malignari/ et supplere probationem diminutam. Sed in proposito ille cuius attestationes sunt publicate non produxit: sed alter super nouo facto: scilicet alicuius exceptionis/ vel replicationis competentis super qua nondum sunt testes producti / quod non est inhibitum. arg. iurium predictorum: glo. tamen. d. auten. qui semel innuit contrarium super verb. didicerit: et in. d. §. illud/ hoc non colligitur: sed innuit ibidem quod ille qui testes produxit et testificata didicerit/ vel quia vidit seu quia per disputationem aduersarij liquet testificata non tenere: quia forte probauit testes productos esse excommunicatos/ ad mittitur ad probandum per testes: quia est quod tunc imputandum est actori/ qui sibi diligenter non prospexit: et eo casu d. glo. esset intelligenda alias: non contineret veritatem: et de hoc nota. s. hoc lib. de hereti. c. fi. lij.

34 ¶ Alia si quidem est * protestatio necessaria et hec sine preiudicio non est omittenda. et hec dicitur necessaria non necessitate precisa: sed necessitate que est iuris conseruatiua: sic accipitur necessitas. ff. de separa. l. vlti. C. de bonis au. iudi. possiden. l. ij. Et hec protestatio est multiplex. Nam quedam est ad iuris protestantis conseruationem / vt si ego electus aut opponens astrictus constitutione cupientes seu constitutione statuimus / non obseruo ipsas constitutiones / ius meum amitto vt per penam constitutionis cupientes vel quod experiri in curia non potero: vt per d. constitutionem statuimus/ et dictis casibus infra tempora dictarum constitutionum facere debeo vt ipse constitutiones iniungunt vt ius meum conseruem quod si non possum habeo protestari/ exprimendo genus impotentie: vt pote quia ad papam non potest haberi ingressus.

¶ Alia vero est ad iuris creandi aduersario impetitionem ff. de no. ope. nuncia. de pupillo. §. si quis ipsi. C. de non numera. pecunia. l. in contractibus. §. in omni. et C. de anna. except. l. vt perfectius.

¶ Alia est ad dubij quod imposterum oriri posset remotionem/ vt quandocunque vnum factum vno modo specificatum potest obesse/ et alio modo non obesse vt. ff. de acquir. heredi. l. pro herede. j. et. ij. Reis. ff. de religi. sumpti. funer. l. at si quis. §. sed interdum et. §. plerique: et no. vij. q. j. pontifices: et. s. hoc lib. de homicidio. c. prelatis. Et vt sic ad vnum dicere vbicunque potest aliquid intelligi dupliciter: vt in responsione facta narrationi actoris que potest fieri animo litem contestandi/ seu animo iudicem instruendi ibidem est necessaria protestatio.

¶ Est etiam aliud exemplum. ff. de nego. gest. l. si pu9 et. s. de regula. consultationem. et ff. quo lega. l. j. §. quia autem: et ff. de concubinis. in concubinatu.

¶ Alia est ad facti/ quod protestanti posset esse preiudicialem reprobationem seu impugnationem/ et hic casus plurimos comprehendit. s. de testib. presentiu. et C. de filiusfa. et quemadmo. patro. pro eis tenea. l. j. et. ij. et. s. de officio delega. cum olim. j. ff. de tributo. l. j. §. scientiam. et. s. de restitu. in integr. c. ij. et de appella. cum causam: et C. de errori. aduoca. l. j.

¶ Alia est ad inquirendum. C. de episco. audi. auten. si liberi

¶ Alia est ad malam fidem conuincendam. C. de rei vendi. si fundum.

¶ Alia ad penam vitandam. C. de iure emphi. l. ij. in prin.

35 ¶ Viso quid sit protestationum diuisio videamus cui sit * faciendum protestatio/ seu coram quo/ in quo articulo sic est distinguendum/ aut protestans non habet aduersarium in eo super quo protestatur: et tunc sufficit quod docere possit esse protestatum. ff. de relega. l. si quis. §. plerique. aut habet aduersantem / et hoc dupliciter/ aut principalem/ aut non principalem: et semper est necesse quod protestatio fiat coram illo cuius factum principaliter per protestationem impugnatur: verbi gratia/ iudex facit aliquid et licet sit commodum partis attamen coram ipso est facienda protestatio. s. de offi. ordina. c. pastoralis. §. fina. Et est ratio/ quia principaliter nolo rescindere factum iudicis. Sicut si appellaui ad superiorem pars non me grauauit sed iudex a quo de cuius iniquitate detegenda in iudicio appellationis agere habeo. Et hec est ratio quare

36 iura volunt appellari coram * iudice: non coram parte licet iudicatum sit ad commodum partis/ in auten. de appella. in princ. colla. iiij. ff. de appella. cum quidam. et. s. de appella. eos in fine. Et hoc est verum vbi copia iudicis potest haberi: alias sufficit protestari/ prout habetur. s. de appella. si iustus et est ratio omnino simile: in. d. c. pastora-

lis:⁊.C.de filioſfa.l.j.⁊.ij.Sed vbi ps eſt principalior corã
ipſa facienda eſt proteſtatio.auten.de tempo. nõ ſol.do §.
conteſtationem.colla.vij.⁊.C.de epiſcop. audien.l.ſi p̃ſes
⁊.d.l.in contractibus.

¶Item ratio cõmunis ad omnia premiſſa eſt euidens: qr
cum proteſtans proteſtatur ad ſui commodum/⁊ alterius
incommodum eſſet iniquum ꝙ quis grauaretur per id qđ
in eius noticiam non deueniſſet.ff.que ſenten.ſine appel.
37 reſcindan.l.j.§.item cum ex edicto. Ex quo enim * ius me
um ſeruare volo/⁊ ius alterius infringere/ illi debeo de-
nunciare.ff.de no.ope.nuncia.l.de pupillo.§. denunciatio-
nem/alias ignorantia obligarer: quod eſſe non debet.C.
de tabul.l.generali.⁊ hec vera ſunt vbi haberetur copia il
lorum contra quos proteſtationes fiunt alioquin ſeruet
forma iurium vt perfectius/paſtoralis/⁊ ſi preſes/ vbi ta-
men proteſtor ad dubium remouendum quod oriri poſſet
A ex facto vel geſtu/hoc declarare eſt in me ſolo: ⁊ ſufficit [a]
ſi proteſtor ⁊ exprimo mentem meam vbicunq; ſit: vt.d.l.p
herede.⁊.l.at ſi quis.§.plerique.

38 ¶Sed queritur an * ſufficiat proteſtari coram procurato-
B re/etiam vbi poſſit haberi copia domini: ⁊ dic ꝙ non [b] .ff.
de peti.heredita.item veniunt.§.petitam. Sed ſicut in ci-
tatione eſt ordo tenendus/qui traditur.s̃.de dolo ⁊ contu
ma.cauſamq;.ff.de dã.infecto.l.iiij.§.pretor.ff.ex quib.cau
ſis.in poſſeſſi.ea.l.autem.§.primo. Et ſicut iſte ordo reperi
tur in appellatione emittenda: vt eſt premiſſum: ſic dicam
in proteſtatione vt fiat domino ſi inueniat.ff. quod vi aut
clam.l.aut qui aliter.§.ſi forte: alioquin coram procurato-
re/vel coram publicis perſonis ſecundum formam.l.ſi pre-
ſes ⁊ iurium predictorum. Sed quod denunciatio procu-
39 ratoris * facta domino obſit/eſt arg.ff.de no.oper. nũcia.
l.de pupillo.§.nunciare: ⁊.§.ſeq. Solu. ibi denũciatio eſt po
tius facta rei ꝙ̃ perſone: ſed hic per proteſtationem factã
perſone impugnatur/⁊ ob hoc hic preciſius requiritur de
nunciatio ꝙ̃ ibi.

40 ¶Sed quero habeo proteſtari * contra feminam [c] vel ci
C uitatem: nunquid ſufficit proteſtari coram marito vel cu-
ratore reipublice. reſpondeo ꝙ ſic.ff.ꝙ vi aut clam.l.aut q̃
aliter.§.ſed ⁊ ſeruus.⁊.§.ſequen.

¶Subſequenter queritur quando ſit facienda prote-
teſtatio quo caſu diſtinguo/aut pro-
teſtor ſuper facto quod eſt mihi proteſtanti omnino liber
⁊ vſq; ad certum tempus: ita ꝙ ille contra quem proteſta
tur non eſt in acquirendo ex ſe/ſed ſola deſidia proteſtan-
tis in tempore ſtatuto negligentis: ⁊ tunc omni parte di-
cti temporis eſt mihi liberum proteſtari: vt in filia religio
nem intrante.xx.q.ij.puella: ⁊.C.de his que met.iudic. nõ
appella.l.ij.⁊.C. de non numera. pecu.l. in contractibus
§.vltimo.

¶Aut proteſtor ſuper facto in quo habeo certum tempus
illud tamen inuatur/nedum ex negligentia proteſtari ne
gligentis/ſeu deficientis ſed in facto ſuo/quia eſt in p̃ſcri
bendo: vt in multis iuribus ſuprapoſitis quo caſu poſſum
proteſtari vſq; ad conſummatam leſionem.xvj.q.iij.§. po-
teſt/ibi infra conſtituta tempora ſi preſcriptionis: caueam
tamen ne me nimis artem: quia illud ſolum tempus mihi
ſupererit quod remanebit a die proteſtationis vſq; ad di
em conſummate leſionis/ſi non fuiſſem proteſtatus.argu.
ff.de minor.l.vlti.

¶Aut non eſt certum tempus a iure limitatũ infra quod
proteſtari debeam/⁊ tunc protinus ꝓteſtari habeo/ex quo
enim ſcio ex facto contra quod proteſtor poſſe mihi para-
ri preiudicium/ſtatim habeo proteſtari.ff.ad macedo.l.fi-
liusfa.s̃.de off.delega.cum olim.j.⁊.xxij.q.v.pueri: ⁊.q.iij.
c.tribus.⁊.xxxij.q.ij.mulier: ⁊ hoc eſt verum ſiue proteſta
tio interponatur ad impugnationem facti alterius vt in
iuribus predictis aut ſuper facto meo/ vt ſi funus patris
mei certa die feci/⁊ creditores hereditarij propter hoc di
cerent me immiſcuiſſe hereditati parterne ⁊ dicerem me ꝓ
teſtatum poſt dictam diem: hec proteſtatio me non releua
ret/cum iam forte eſſet ius aduerſarijs acquiſitũ: arg. s̃.
41 de teſtib.preſentium/illa * enim que habent releuare fa-
ctum/debent ineſſe incontinenti.argu.C.de donatio. que
ſub modo perfecta ⁊.C.de pact.petens. Et intellige con-
feſtim.ff.ad tertullia.l.ij.§.confeſtim.

¶Sed quero appellaui abſente aduerſario meo in cauſa
beneficiali ⁊ fui proteſtatus de appellatione huius appel
lato denuncianda. Et cum poſſem infra menſem ſibi denũ
ciare poſt denunciaui an valeat talis denunciatio/ ⁊ vide
42 tur ꝙ nõ: quia * qui tenetur ad factum/illud habet exple
re infra tempus arbitrio boni viri moderandum.ff.de ver.
obliga.continuus.§.ita: ⁊ ſi non fecerit infra predictum tẽ
pus/faciendo poſtea: non facit quod promiſit vt a ꝓmiſ
ſione liberetur.ff.de verbo. obliga.l.ſi inſulam igitur iſte
appellans ⁊ proteſtans ⁊ denuncians vt p̃mittitur tali de
nunciatione nõ iuuatur.

¶Solu. conſtitutio ſtatuimus.s̃.hoc lib.de elec.loquitur
in appellatione denunciata/alias dicta conſtitutio nõ ar-
ctaret appellantem/appellatum/⁊ alios/quorum intereſt
ad iter arripiendum: vt ibidem habetur. Et eſt ratio vbi
eſt citatio hominis certum eſt ad hoc quod liget/ oportet
ꝙ ſit facta.ff.de iudic.l.ſi quis poſtea.s̃.de off.delega.gra
tum.⁊.s̃.de foro competen.propoſuiſti. Sic in citatione iu
ris: vt in.d.conſtitutione ſtatuimus/oportet ꝙ ſit appel-
latio citantis denunciata. Nam appellatio non citat ſed
appellatio denuntiata vt dicta conſtitutione: ⁊ ita appel
lans non eſt in caſu dicte conſtitutionis niſi poſt denun-
ciationem/ſed opponitur appellans vt premittitur tene-
tur ad factum/⁊ tale factum quod ſummo opere exerceri
debet/⁊ in quo dilationum materia eſt amputanda de tẽ-
po.appel.l.ij.in princ.⁊.l.fi.§. illud ⁊ preſertim appellatio
in beneficialibus celeritatem deſiderat.s̃.de dolo ⁊ contu
ma.finem ergo appellans predicta omittens beneficio di
cte conſtitutionis non gaudebit.

¶Sed dic ꝙ non inducunt hic preſcriptionem in dicta ap
pellatione: ſed forma dicte conſtitutionis non ſeruata que
non punit in preſcriptione appellationis ſed deuolutiõis
vt in curia non tractetur: ⁊ ideo cum actus dicte denuncia
tionis alias deuolutionis inijciatur per appellationem:
compleatur per denunciationem nihil videtur actum quo
43 ad facti deuolutionem/cum * aliquid ſupereſt ad agen-
D dum [d] argu.C.ad ſileia.l.cum ſileianũ.in fine.

¶Ex quo reſpondeo ad arg. Nam.§.cum ita loquitur: in
actu completo in ſe ſi factum ſequeretur: ſed in propoſito
eſt factum appellationis: quo expleto adhuc reſtat aliud
quo ad deuolutionis effectum: ſicut denunciatio que p̃fi-
cit deuolutionis actum: vnde hic non agitur de p̃ſcriptio
ne appellationis interponende que infra decendium de-
bet interponi etiam ab actu non iudiciali: vt ſupra hoc li-
bro de appellatio. concertationis. C. de appellatio. au-
ten. In aucten. de appellatio. in princip. collatione.iij.
nec appellationis interpoſite ꝓſequende que debet pro-
ſequi infra annum/⁊ quandoq; vltra.ij.q.vj.c. temp⁹.⁊.c.
ſequen.⁊ ſupra de appellationi.ex ratione. Sed duntaxat
hic agitur de preſcriptiõe deuolutionis: ⁊ ideo ſi nõ eſt p̃-
ſcriptũ prio modo/nec ſc̃do preſcriptio ꝯtra deuolutionẽ
non currit ante appellationem deuoluentem: in qua duo
requirũtur: vnum vt exordium/vt appellatio. aliud vt ex-
ordij complementum vt denunciatio: vt predixi. Sed ſi nõ
ſit appellatum nec proſecutum/vt in primo caſu ⁊ ſecundo
caſu preſcriptum eſt deuolutioni: quia ſequitur: non eſt ap
pellatum: nec appellatio eſt redacta ad effectum nõ appel
lationis.s̃.hoc lib.de appel. Romana.§.ſi vero vocatis.er
44 go talis appellatio non deuoluit: quia * toto fruſtrato et
pars fruſtratur.arg.ff.de excep.rei iudic.l.ſi quis cum to
tũ.in prin.et deſtructis primis impoſſibile eſt aliquid alio
rum remanere.arg.ff.de exceptio.rei iudi.egi.

¶Ex quibus concluditur ꝙ ex quo eſt appellatum et ap-
pellatio denuntiata que iam citat: ⁊ auditor non impetrat
infra tempus dicte conſtitutionis ſtatuimus: aut vbi non
proteſtatur: vt eſt moris agere volens: aut ſi ſemel prote
ſtatur vbi negligentia proteſtanti poteſt imputari. argu.
s̃.hoc lib.de elec.cupientes. negocium non eſſet deuolu-
tum in curia tractandum. Sed eſt deuolutioni preſcriptũ/
non proſecutioni appellationis quin interpretari poſſit
per audientiam principis: nec eſt mirum ſi leuius preſcri-
bitur dicte deuolutioni(que eſt contra ius cõmune) ꝙ̃ iu-
ri cõmuni/quod vult negocium appellationis in conſiſto-
45 rio principis regulariter non tractari et * res ad ſuam
naturam leuiter reuertitur: ⁊ leuius tolluntur iura ſpecia
lia ꝙ̃ cõmunia.ff.de pact.l.ſi vnus.§.pactus.auten.de non
alienan.§.quia vero veriſſimile.

¶Sed quid de eccleſijs regularibus vel epiſcopalibus:
vel ſuperioribus vbi quis arctatur ad comparitionem per
ſonarum.s̃.hoc lib.de elec.cupientes: ſicut vidi ꝙ quidam
monachus appellauit contra electum ſui monaſterij exi-
ſtens in curia: ⁊ cum poſſet infra menſem denuntiare: ſepti
mo menſe denunciauit: ⁊ ante denuntiationem ⁊ appella-
tionem electus fuit confirmatus: ⁊ benedict⁹. ita ꝙ nihil
reſtabat explendum in electo: nũquid iſte electus adſtrin
gitur dicta conſtitutione: videtur ꝙ ſic.argu.dictorum iu
rium.

E ¶Sed dic contra. e arg. s. de appellatio. constitutus.

¶Item pone casum in cõtradictore qui leuius repellitur: q̃ cõpetitor. ff. de decurio. l. generaliter. §. spurios.

¶Item vt est predictum citius prescribitur deuolutioni/ q̃ appellationi: sic facilius prescribitur deuolutioni personali/ q̃ deuolutioni simpliciter/ quia in casu constitutionis cupientes fortius arctatur electus q̃ per constitutionem statuimus. Et ideo appellans in vno casu arctius debet arctari cum in vno casu maius sit periculum: et ideo citius occurrendum cum huius negocium celeritatem desideret et dilatio sit in eo p̃iculosa. ff. ad carbo. l. j. §. j. s. hoc lib. de electi. c. vbi. in princi. ff. de damno infect. l. j. Et hec liqueat ex mente constitutionis cupientes arctantis cõsimiliter appellantem et appellatum ad veniendum q̃ cito commode poterunt/ et per consequens ad illa per que ad hoc deuenitur. ff. de iurisdi. om. iudi. l. ij. sicut est denũciare appellationem. Et iam esset in potestate appellantis non denuntiantis cito quando vellet astringere ad veniendum ad curiam personaliter per denunciationem suam appellatum.

¶Sed dices idem inconueniens in primo casu. Solu. iam est dictum/ grauior est secundus casus primo et durius est statum pendere in secundo casu q̃ in primo.

46 ¶Sed obijcitur: cõmodum est appellanti quam tardius sibi denũciatur quia * expeditius est appellato tarde habere brigam q̃ cito: ergo appellatus de eo quod habet cõmodum non potest culpam appellanti impingere. ff. de iure dot. l. cum in fundo. §. primo. et ne quid in loco public. ff. l. prima. §. idem labeo.

¶Unde versus. vt culpent alij de me laudare necesse est.

¶Solu. hoc casu nedum respicitur principaliter interesse appellantis et appellati vt in contrarijs/ et casu primo sed mens huius constitutionis imponentis celeritatẽ in prosecutione horum negociorum dicta constitutione cupientes comprehensorum magis in secundo casu q̃ in primo vt est dictum: et ob hoc dicta prorogatio debet pati. arg. ff. de carbo. edicto. l. iij. §. due. versi. hec autem.

47 ¶Nunc videamus qualiter sit facienda * protestatio/ et primo an in scriptis sit facienda quo casu distinguo/ aut protestor super tali facto super quo agerem/ personam rei haberem/ aut non primo casu cum protestatio subrogetur loco libelli conuentionalis (sicut est necesse regulariter dare libellum in scriptis) ita protestationem loco libelli subrogatam: loco enim petitionis protestatio habetur. ff. de nauti. feno. l. ij. argu. d. l. vt perfectius. xvj. q. iij. §. potest. in auten. de tempo. non sol. do. §. contestationem/ et hoc casu protestatio habet multiplicem effectum interrumpendi prescriptionem vt dictis iuribus et hoc tollit effectum possessorij qui est prescribere: alijs vero casibus non est necesse q̃ fiat protestatio in scriptis cum hoc nõ reperiatur in iure cautũ: et ideo stabitur regule. C. de pac. l. pactum. quod bona.

¶Item protestatio debet continere plene factum sub quo fit protestatio ad hoc quod protestans possit de protestatiõe huius se iuuare: verbi gratia possez. summare patrem meũ non animo hereditatis paterne assequende/ et etiã vt sumptus mihi conseruem et qui ad ista dico vult protestatione se iuuare plene habet protestari. ff. de relega. at si quis. §.

48 plerumq̃ in fine. Nam in non expresso * non iuuabitur protestans/ nec mirum quia protestatio ad expressum intendebat: et ideo in hoc proderit argumen. C. de inge. et manu. l. ingenuum.

¶Item protestatio debet esse clara et tpe cõpetenti facta ff. quod vi aut clam. l. qui aliter. in prin. et §. j.

49 ¶Nunc queritur * quis sit effectus protestationis et dic q̃ multiplex. Nam quandoq̃ habet ius illesum conseruare: quandoq̃ dubium declarare/ et plerunq̃ nexum obligationis euitare/ et alios effectus: vt in diuisione necessariarum protestationum. supra euidenter colligitur.

¶Habet etiam protestatio acquisitionem possessionis: quandoq̃ impedire. vij. q. j. pontifices. Et regulariter protestatio * habet effectum infringendi et rescindendi id super quo interponitur pro cõmodo protestantis: et sic omnis appellatio legitima habet terminum a quo/ vt interesse/ pro quo tuendo interponitur: alias si non interesset nõ admitteretur appellatio. s. de electio. cum inter. R. et de concessio. preben. relatum. et ij. q. vj. non solent: et terminum ad quem scilicet illum ad cuius decisionem interponitur. ff. de appella. l. prima. nec appellatio rescindit quodlibet factum: sed illicite attentatum contra appellationem. s. de electio. cum nobis: sicut protestatio que pinguius quandoq̃ subuenit q̃ appellatio. C. de filijsf. l. j. et ij. habere debet terminum a quo scilicet interesse protestantis quod protestatio tuetur in terminum ad quem scilicet quod est onerosum/ seu illicitum protestanti impugnare/ remouere/ seu etiam retractare: quod vigorem consequeretur protestatione non admissa.

51 ¶Ex quibus colligitur protestationem * legitimam cõtinere duo/ scz interesse protestantis/ et impugnationem iustam/ alias protestatio est respuenda: vt ex superioribus probatur.

¶Item protestatio habet effectum interrumpende prescriptionis vt. C. de episcopa. audien. l. si preses et. l. vlti. quod intelligo indistincte: quando: prescriptio ex sola negligentia illius contra quem prescribitur procedit vt dictis legibus: et. C. de his qui prop. met. iudic. non appella. l. ij. et de non munera. pecu. in contractib⁹. §. vlti. Sed vbi prescriptio procedit nedum ex negligentia illius contra quem prescribitur: sed etiam hoc cum ex possessione illius qui est in prescribendo: dubitari consueuit: an protestatio interrumpat prescriptionem: dic q̃ sic vt in. d. l. vt perfectius.

¶Uel dic quod illa loquitur in quatuor casibus specialius.

52 ¶Sed nunquid protestatio * possessorium tollit vt nõ prosit: verbi gratia in eo qui est in possessione eligendi vel colligendi: et protestatio fit contra eum: quod vox eius nõ prestet suffragiũ nisi de consuetudine vel iure vocem habeat in electione: an per huius protestationem commodum possessionis sit sublatum. Et primo videtur q̃ protestatio non tollat effectum possessorij quia etiam lis mota/ vel pẽdẽs/ officium possessori non tollit/ ergo minus sola protestatio. s. de in integ. resti. c. ij. et vt lite pendẽ. c. j. et. s. de iure patro.

53 ex literis: arg. ff. de rei vend. l. vtiq̃. nec * petitio facta in iudicio quem facit reum. xvj. q. iij. c. vlti. imo quis prius debet conuinci quam aliquid auferatur ab eo. C. de iure fisci. l. facultas et. l. fina.

¶Sed contra. s. de electio. cumana. Dicunt quidam q̃d protestatio commodum non tollit possessionis. s. de elec. in genesi. et. lxj. distin. c. satis.

¶Sed dico distinguendum in articulo hoc. Nam aut protestans nititur contra ius commune/ aut secundum aut preter. Primo casu protestatio non tollit commodum possessorij: sic loquitur decreta. in genesi/ vel ibi probauit se canonicum ille contra quem fuerat protestatum.

¶Secundo casu protestatio tollit commodum possessorij: et sic loquitur decre. Cumana. ibi enim pro protestantib⁹ erat ius commune. xvj. q. vlt. c. vlti. vnde probato petitorio quod erat fundatum iure cõmuni per protestantes/ et probato solo possessorio per illos contra quos fiebat protestatio/ petitorium trahet ad se possessorium: vt illud solum non prosit. s. de causa posses. et propr. c. cum dilectus.

¶Si enim probaui petitorium pro me contra te possessorem. constat q̃ possessio est tibi auferenda: ergo multomagis si tu actor probasti de possessorio/ et ego reus de petitorio excipere potero: non est tibi efficax hec probatio probata: quia pro me constat de petitorio: quo probato fiet contra

54 te executio: et sic cũ detur actio/ * multomagis exceptio.

F ff. de superficie. l. j. Et hec dicit. l. officium. ff. de rei vendica. vbi enim probaui rem meam esse necesse habet reus rẽ restituere: et ita probatio petitorij extinguit fructum possessorij: nec aduersatur decreta. s. de causa posses. et proprie. c. cum ecclesia. ibi: nulla fuit protestatio a parte canonicorum Sutrinorum emissa/ et a clericis admissa. Sed vtentes iure cõmuni elegerunt et electione facta/ clerici collegiatarũ ecclesiarum (dicentes se debere interesse) petierunt illam electionem infirmari/ et deducerunt tam petitorium q̃ possessorium in iudicium vt fatui: qui si solum possessorium in iudicium deduxissent/ obtinuissent. arg. j. de iure patro. cõsultationibus. et. s. de elect. querelam. Sed quia petitoriũ et possessorium simul intentarunt et erat probatum iure cõmuni petitorium pro canonicis Sutrinis/ nec clerici collegiatarum ecclesiarum potuerunt hoc ius cõmune/ consuetudine/ vel alio modo infringere petitorium probatum iure cõmuni: sustulit fructũ possessorij. Etsi ibi fuerit habita

G restitutio: illa fuit solum verbo vt iuri satisfaceret: sed nullũ effectum habens/ vt ibidem liquet sub verbo reducẽtes.

¶Tertio autem casu: protestatio non tollit fructum possessorij: et sic est casus. j. de cẽsib. olim causam. vbi episcop⁹ in certis terminis petebat sibi solui nomine sinodatici certum numerum denariorum Papiẽsium per clericos ple-

bis Rapine: ⁊ clerici dicebant se nō teneri nisi ad denarios
Lucen. quos denarios dictus episcopus recepit vno an-
no: ius tamen suum fuit protestatus: ⁊ ibidem dicitur ꝙ si
clerici persoluissent per. xl. annos: prescriptiōe tuti essent:
sed non essent tuti si dicta protestatio ipsum possessorium
sustulisset/ quia tunc non prescriberetur. ff. de vsur. l. sine
possessione. Sed forsan diceret aliquis/ ꝙ protestatio ni-
hil operata fuit in. d. decreta. quia fuit ab illa recessum p
contrarium actum vt innuit ibi glo. Et ob hoc ꝓtestatio
que vires non habuit dicto casu non sustulit ipsum posses
soriū: sed dici posset ꝙ actus receptionis Lucen. non fuit
directe contrarius protestationi quia si epūs nomine ec-
clesie sue habebat a dictis clericis recipere papien. iuri ec
clesie nō fuit derogatum facto episcopi in receptione lu-
cen. ergo protestatio stetit post receptionem Lucē. h licet
h si essent recepti Lucen. per spacium. xl. annorum fuisset p-
iudicatum ecclesie ⁊ per consequens protestationi q̄ ius
ecclesie tuebatur quia * prelatus potest facere conditio-
55 nem ecclesie deteriorem negligendo [i] alias regulariter
I non posset. xvj. q. vj. c. si episcopum. ⁊. s̄. de exceptio. cū ve-
nerabilis. ⁊. s̄. eo. c. delictum.

Item episcopus etiam recipiendo partem synodatici
sciens se pinguius ius habere/ per vsum partis totum re-
tinebat. ff. quib. modis vsuf. amitta. is qui. saltem quousq;
esset prescriptum:

Item dato quod esset recessum in dicto casu a protesta
tione: nihilominus dico ꝙ protestatio non tollit ipsuz pos
k sessorium: si ille contra quem protestor innitit iure [k] com
muni/ vt fuit in dicto casu. Nam licet soluere synodaticuz
56 sit de iure * communi. s̄. de offic. ordina. c. conquerente.
Soluere tamen hoc genus monete/ vel illud/ est preter
ius commune/ ⁊ ideo solutio Lucen. iure communi nō im-
pugnata si perseueret vsq; ad. xl. annos (protestatione nō
obstante) prescriptionem pariet/ ⁊ subditus contra supe-
riorem potest prescribere ꝙ soluat certam summam. s̄. de
prescrip. cum ex officij: ⁊ plus exactus potest contradice-
re. C. in quib. caus. colo. do. accu. po. l. j. lib. xj.

57 Et dico ꝙ * protestatio regulariter non tollit possesso
rium nec effectum eius/ quod est prescribere ⁊ si quādoq;
tollat commodum possessorij. vt in. d. decreta. Cumana.
hoc facit petitorium probatum. vt. s̄. declaratur. Sic etiā
effectus possessorij qui est prescribere/ tollitur quandoq;
per protestationem: vt quando agere non poterat protes-
stans. vt in. d. l. vt pfectius: alias protestatio cursum p̄scri
ptionis non impediret: arg. d. l.

58 Postmodum queritur quando a protestatione * recedatur: ⁊ dic ꝙ quando
factum protestantis omnino est liberum: ⁊ cum protesta-
tione autem facta/ se compati non potest/ receditur a pro-
testatione. j̄. de appella. solicitudinem: ⁊. j̄. de consti. cū M.
vt. ff. de acq. heredi. l. pro herede: primo. R. ⁊. §. iulianus in
fide eiusdem legis.

59 Et est ratio predictorum/ quia plus declaro * volunta
L tem meam facto quā [l] verbo. ff. de edili. edicto. l. si ta-
men. §. ei qui.

Et quia per facta plus indicor q̄ per verba. xxij. q. v. c.
cauere. ⁊. j. que. j. cum omnis: ⁊ dixi signanter factum om-
nino liberum protestationi aduersum: protestationem ip-
sam tollere secus si non esset liberum/ vt quia metus inter
uenisset. s̄. ꝙ met. cau. c. j. aut voluntas superioris que fa-
ctum protestationi contrariū immiscuisset: vt. xxviij. disti.
diaconi. ⁊ istis duobus casibus factum contrarium prote-
stationi protestationem non tollit: nec est mirum: quia di-
ctis casibus facientes/ faciēdo magis vidētur pati quam
agere.

60 Sed quero vnus * protestatur/ ⁊ aduersarius in con-
trarium/ vt quotidie fit: nunquid secunda protestatio tol-
lit primam. ⁊ videtur ꝙ sic. ff. de liber. agno. l. prima. §. de-
nunciare ⁊. §. seq. Sed contra videtur: q2 licitum est cuiq;
vt vult rei sue legem imponere. ff. de solu. l. j. ergo ⁊ pro-
testari super ea.

Solu. cum protestationes hinc inde fiant/ aut est actus
communis vtriusq; protestantium/ ita ꝙ directo inter est
vtriusq;/ ⁊ hoc casu secunda protestatio tollit efficaciam
prime: vt. d. l. de liber. agno. aut non/ ⁊ hoc tripliciter: quia
factum super quo fiunt hincinde protestationes est princi
paliter pro protestatione primo aut econtra aut est dubiū
primo casu protestatio prima non eneruatur: verbi gratia
reus protestatur ꝙ si aliquid dicat que sapiant litisconte
stationem litem non vult haberi pro contestata actor in cō
trariū/ per istā secundā non tollit prima. Et cū verbaliter
contestationes fieri possint animo contestādi litem/ ⁊ ani
mo informādi iudicem/ ista verba ambigua (que sunt pri
cipaliter rei) potest ipse reus per suam interpretari prote-
stationem: arg. ff. de pac. iur egentium. §. quod fere. ⁊. ff. de
iudic. l. si quis intentione.

Sed secūdo casu ⁊ tertio protestatio sequens tollet ef
ficaciam prime. argu. ff. quod vi aut clam. l. aut qui aliter
§. si quis: in primo ⁊ in istis potest esse ratio: in re commu-
61 ni * regulariter melior est conditio prohibentis. ff. cōmu-
ni diuidundo. l. sabinus. ⁊ de cura. furio. l. consilio: in fine/ ⁊
ob hoc vbi factum est commune: seu etiam principalius in
terest protestantis secundario/ in contrarium seu vbi est
dubium cuius intersit principalius: prima ꝓtestatio nō ha
M bet effectum consensu [m] aduersarij non vestita.

Item primus protestans videtur impetere/ secundus
defendere ⁊ ob hoc re dubia: secundo protestanti magis
est insistendum: vt. s̄. de proba. ex literis. ⁊. s̄. eo. c. cū sunt
62 sic etiam vbi factū est cōmune cum proniora * sint iura re
is q̄ actoribus. ff. de actio. ⁊ obliga. Arrianus. ff. de reg.
iur. fauorabiliores. Ergo multomagis vbi principalius
interest secundo protestantis: secunda protestatio primā
eneruabit.

Vltimo queritur. Pone, in termino peremptorio dato
ad ponendum/ vel articulandū aut alias protestatur dans
63 positiones vel articulos q̄ articulos * datos possit de-
clarare/ diminuere/ interpretari/ corrigere/ immutare: ⁊ no
uos dare: si ad eius noticiam peruenerit: an protestatio
hec valeat: respondemus: dicta protestatio est vtilis quo
ad declarationem. argu. ff. de acquirē. rer. domi. l. adeo. §.
cum quis. in fine ⁊. ff. de testa. l. heredes. §. quo vero quis
obscure.

Idem dico quo ad interpretationem. ff. de iudic. l. si q̄s
intentioni: ⁊. s̄. de accusa. c. cum dilectus.

Quidam tamen distingunt in predictis; aut in princi-
pio: medio vel fine fuit declaratio: vel interpretatio: vt
no. s̄. de restit. spolia. cum ad sedem. Sed quo ad diminu-
tionem distingue: aut est ius quesitum ex narratione arti-
culi parti aduerse; ⁊ tunc non licet diminuere quatenus
facit pro aduersario in autenti. de his qui ingrediun. ad
appellan. §. illud. colla. v. ff. deposi. l. publia. §. fi. ⁊. l. j. §. si rē.
verbi gratia: appellat quis obijciens in personam vel for-
mam: ⁊ articulat super hoc: vult detrahere hos articulos:
dico ꝙ non potest in preiudiciū appellati: q2 appellato ex
dicta articulatione accrescit ius/ scz ꝙ alia non pōt propo
nere appellans. arg. s̄. de elect. ab eo: nisi prout dicit con-
stitutio: vt circa aut non facit pro aduersario/ ⁊ tūc potest
tollere: quia hoc casu solus fauor articulantis versatur: si
mili modo dico in eo qui vult mutare vel corrigere distin-
guendum.

In eo vero qui vult articulos nouos dare post perem-
ptorium pretextu protestationis antea facte: videtur di-
stinguendum: aut articuli de nouo positi non sapiunt cri-
men vel defectum: aut sapiunt/ primo casu: siue articuli de
nouo positi sint post terminum peremptorium nati vel no
possunt admit-
ti: ⁊ de hoc constat/ saltem per iuramentum: possunt admit
ti. s̄. de exceptio. pastoralis. ⁊ de offi. delega. insinuāte. ar-
ticuli presertim si de facto in articulis contento compete
ret ius agendi ex natis post peremptorium: quia in illis
64 etiam sententia lata * non obstat. ergo minus perempto
rium obstabit. arg. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. §. eandē.
Sz in notis post terminum peremptorium distingue/ aut
post huius terminum restat cognitio: ⁊ tunc dic vt prius:
aut non restat cognitio: vt quia est ꝯclusum: quo casu non
est cognoscere/ sed cognitum esse: ⁊ tunc non admittitur/
⁊ hec est ratio. Est enim ꝙ isti imputetur qui ante iudiciū
preparare debuit iustitiam ⁊ diligenter inquirere.

Sed nunquid eadem distinctio habetur in natis: dic
aut sunt nati ex quibus competit ius agendi/ aut excipiē-
di: si excipiendi admittam. si agendi: aut de eo articulabat
actor/ aut reus. si reus: dic vt prius. Si actor/ aut libellum
potest mutare ex causa de nouo orta: ⁊ sic vt prius: aut nō
⁊ tunc non admittam. probat. s̄. de re iudi. abbate sane. nā
valet si dicas valet ad agendum/ ergo ad excipiendum. nā
hec est figura dictionis: hic enim mutatur quid in vbi. Se
cundo vero casu dicit Ber. Compostella: quod non debet
admitti: vt not. s̄. de elect. quod sicut. Cui opinioni assen-
tio in notis: sed non in natis. nam post peremptorium iurs
dilatoria orta potest ꝓponi: vt est litis contesta. dilatoriarū: vt in. d. c. insinuante. secus dico in his que non sunt de
nouo nata post peremptorium/ propter rationes per dictū
B. allegatas. Et est ratio diuersitatis/ articulans potuit

sibi prouidere in notis post articulationem sed non in natis: et ideo sibi imputatur argu. ex. de re iudic. cap. suborta. nec valet protestatio quo ad nota: quia factum peremptorium protestationi obuiat/quod est fortius/vt not. in decreta. ex. de electio. cum Uintonen. argu. ff. de minorib. l. verum. §. finali. Et protestatio dictis casibus est magis voluntaria quam necessaria: predictis igitur tribus modis/generalia 65 specialia non comprehendunt. Regulare * tamen est quod genus speciem comprehendit: sicut totum partem. ff. eo. titu. super specialia/et ex. eo. in toto: et est regulare/ quia tantum facit generale in omnibus/ quantum speciale in singulis. C. 66 de administra. tuto. l. si duo. C. de prescript. 30. vel. 40. an no. omnes/et de quadr. prescript. l. ij. Et verbum generale * est generaliter intelligendum. ff. de lega. prestan. l. j. §. generaliter. ff. de seruit. vrb. predio. si seruitus. 19. distinct. ca. si romanorum. et ex. de priuileg. quia circa: quod autem generale speciem non comprehendat/ hoc facit materia/modus/seu qualitas / et alie circunstantie generale artantes/ vt per instantias supra positas probatur. Joan. Mona. Cardi. et Uicecancella.

a 1 IMperator. Qui * dicitur deus in terris. l. finali. ff. de constitu. princi. l. iubemus nulli. C. de sacrosanct. ecicle. etiam est lex animata in terris in auten. de consuli. §. fina. colla. iiij. et vir prudentissimus circa arma et leges/vt. l. vnum. §. fina. de lega. j. et in b sti. in proe. Probus.

2 Est aduocatus. Dic in simili quod princeps * dicitur maritus reipublice. testatur lucas de penna/ in. l. quicunque. col. iij. de omni agro deser. lib. xj. C. qui hac occasione tenetur illam quantum potest defendere et protegere: et ad ipsius sustentationem respicere/vt habetur in prima consti. C. §. Et ideo: de vtilitate cuius debet primo cogitare. Bart. in auten. de here di. et falcidia/in princip. nume. iiij. col. prima.

Intentum Joan. Mona. comprobat Petr. de Anchara. consi. 277. col. 2. ex predicta/ et consi. 439. col. 3. ex predicta facti narratione/ et hec duo consilia sunt eiusdem tenoris/et Car. consi. 150. nume. 5. allegat/capi. venerabilem. ex. de elect. Pro dicto Joan. Mona. vide Car. idem dicentem in capi. venerabilem. §. obiectioni. nume. ij. de elect. p 3 quo allegatur ipse text. per Jaso. in consi. 95. col. 4. volu. 4. vbi subdit quod quando * ecclesie potestas deficit: tunc imperator supplet patrocinando. Bald. in capi. olim/ ex literis/ de rescriptis. Probus.

c Ecclesie. Que dicitur tutrix et cultrix iustitie. tex. in capitu. ij. in titu. de aliena. feudi. Probus.

d Sed plumbeos. Uide que dixi in capi. frustra. ex. isto tit. et latius in proe. in ver. interiectio admirantis/et Alexand. 4 consi. lij. col. ij. in causa et lite vertente inter Nicolam / volu. vij. vbi late discutit vbi * sit facienda publicatio constitutionis apostolice et imperialis/vbi etiam concludit/quod sola publicatio in curia non sufficit/ vt liget constitutio. allegat glo. communiter approbatam in capi. ij. ex. de constitu. et auten. vt facte. no. constitu. colla. v. tamen consuetudo stat in contrarium/vt videre licet que sustinetur per ipsum Alexan. ibi que si non subsisteret/opinio precedens iuribus fulcitur: ideo tenenda. Probus.

e Boni viri. Et sic secundum tramites rationis et metas equitatis: quod partis non auferatur defensio/ nec iniquum proferatur equo. l. in fraudem. ff. de re milita. Bar. et Bald. in. l. j. eo. 5 alias si concessio generalis non valeret quia * Inuitaret nos ad delinquendum contra. l. conuenire de pact. dotal. et. l. j. §. Ille autem. C. de lati. liber. tollen. et per Cy. in. l. si quis in conscribendo in vlt. q. C. de episcopis et cler. vide Car. latius consi. cxxxix. nu. v. factum tale est Probus.

f 6 Ciuilem modum. Istud facit quod indulgentia * simpliciter concessa intelligitur secundum regulas iuris communis/bonus tex. in. c. dilecto. ex. de verb. signi. et in. c. quam sit ibi iuxta canonicas sanctiones. ex. de iudeis. facit. l. si quando in princip. C. de inoff. testa. quod si imperator dat facultatem testandi intelligitur secundum ius commune: Et ideo talis non potest preterire vel sine causa exheredare filium: alias compet it querela quia non est estimandum principem alii velle preiudicare. l. ij. §. merito. ff. ne quid in loco publi. Ita testantur Paul. et Saly. ibi post Angeluz.

Attende hic ad verbum non pernitiosum: Ratio quia non semper intelligitur verbum ad ciuilem modum: sed aliquando secundum aliquas materias consideratur. Hic Petr. de ancha. in repe. c. j. xlvij. char. versi. ego habui in facto. ex. de constitu. quod si testator iussit post mortem quorundam heredum bona deuolui ad maiorem de domo: non intelligitur de maiori nobilitate moribus aut scientia: sed 7 de maiore ratione etatis: quia verba tunc * debent intelligi naturaliter et non ciuiliter. l. fi. C. de his qui veni. etat. impetra. refert Fely. in. c. super eo. el. ij. nu. v. ex. de testib.

In proposito tamen thematis attende ad ea que citat Decius con. 379. nu. vij. consuluit/quod si verba iuramenti 8 sunt indefinita seu etiam generalia: quia * promiserunt partes non contrauenire aliqua ratione/vel causa: debent talia verba intelligi ciuiliter et ab illis verbis generalibus grauius lesio excipi debet. argu. l. creditor. §. lucius. ff. mandati.

Istud possumus comprobare per ea que tradit idem Decius consi. ccclvj. columna. ij. in causa domine/dum dicit quod verba generalia et vniuersalia ac pregnantia restringunt ne quis indebite damnum patiatur: voluit glo. et Bar. ibi in fine. in. l. fina. §. in computatione. C. de iure deliber. et com 9 muniter alij sequuntur. Et subdit quod verba in omnibus * et per omnia/restringuntur secundum ius commune ne quis indebite damnum patiatur.

Pro comprobatione thematis videtur facere quod citat Decius con. 378. nu. iij. viso motiuo: dum dicit statuto dictante quod masculi excludant filiam: debet statutum intelligi si masculi sint heredes: quod comprobat autoritatibus plurimorum: vt videre licet.

10 Ad idem facit quod notat Sozi. consi. 222. col. ij. presens consultatio/quod in dubio * censendum est quod superiores potius voluerint facere actum secundum iuris dispositionem quam contra illam/allegat quod habetur in. c. cum in officiis. ex. de testa. tex. et quod ibi nota. per Bal. in. l. moueor. C. de ser. exportan.

Facit pro themate quod notat idem Sozi. consi. cclxvj premissa consultatio. quod si statuto caueatur quod quicunque possit accusare: intelligitur de habili et non de inhabili: et sic ci 11 uiliter debet intelligi secundum regulas iuris: facit equidem/ quia statutum * reiiciens omnem exceptionem non reiicit effectualiter exceptionem innocentie delicti/seu exceptionem per quam quis intendit dicere et probare se innocentem. Bal. in. l. edicta. C. de eden. et in. l. j. §. Offilius. ff. ne quis eum qui in ius voca. tradit Alexan. consi. xcvij. nu. v. viso. volu. vj. vbi subdit quod statutum dicens quod nulla exceptio possit opponi: non intelligitur reiicere exceptionem fauorabilem/quia debet interpretari sane: ne inducat iniquitatem. c. cum dilectus. ex. de consuetud. argu. l. ij. C. de noxa.

Et sic si statutum disponit quod nulle exceptiones admittantur intelligitur de friuolis/non de legitimis per id quod habetur in. c. ex parte. ex. de offi. delega. et in. l. si mihi Meuia. de lega. ij. prout diximus quod quando dicitur per statutum 12 quod stetur * relationi: intelligitur de ea que est liquida clara et legitima seu idonea: vt in. l. iij. iuncta glo. et ibi no. Bar. de fid. instru. et iure haste fisca. lib. x. C. et. l. ij. §. quod ait. et ibi not. Bal. per illum tex. ff. qui satisda. cogan. l. j. cum glo. et ibi Bal. C. de fid. instru. in quibus locis prefati docto. dicunt in casu fortiori: videlicet quod quando statutum dicit quod contra magnates quelibet probatio sufficiat intelligitur de probatione legitima et idonea: bene facit. l. ij. et quod ibi not. Bart. C. de senten. que sine cer. quanti. et quod not. idem Bar. in. l. prima. in prin. ff. de eden. et in. l. proinde. §. notan 13 dum. ff. ad leg. aquil. vbi dicit quod licet statutum * disponat quod instrumentum habeat executionem paratam: intelligitur si est liquidum et clarum: alias non: vt etiam not. Bal. in. l. apertissimi. C. de iudic. et in. l. cum testamento. C. de testa. manu. tradit Alex. consi. 85. volu. 7.

Pro hoc vltimo facit quod no. idem Alex. consi. 115. in fine. visa scriptura. volu. 7. vbi dicit quod statutum tribuens priuilegium instrumento circa executionem/ intelligitur de liquido tantum. l. fi. C. de compensa. not. Bar. in. d. l. proinde. §. notandum. ff. ad. l. aquil. et in. l. prima. ff. de eden. Probus.

g 14 Ad incommodum. Facit: quia * verba pregnantia et vniuersalia restringuntur/ne quis indebite opprimatur. no. in. l. fi. §. in computatione. C. de iure deliber. in. l. vt gradatim. §. et si lege. ff. de muner. et honorib. tradit Decius consil. 383. in fine. viso puncto. Probus.

h Jus commune ledatur. Uide que no. Alex. consi. 139. nume. 5. viso puncto et copia. volu. 7. Probus.

i Artistarum. De quibus ample meminit sub nomine dialecticorum Lucas de pena. in. l. j. col. iiij. de liber. stud. vrb. Ro. li. xj. C. quem vide propter eorum garrulitates. Probus.

k ¶ Non intelligitur. Pro hoc videtur facere regula quam
15 citat Maria. Sozi. cõsi. 49. col. antepe. q dispositio * generalis circa personas precedentes non refertur ad personas postea specialiter expressas circa idem ius seu circa eandem rem. l. alimenta. §. basilice. ff. de alimen. et ciba. lega. Bar. in. l. Titia. §. q̃ Marcho. ff. de annu. lega. et l. l. que litum. §. si quis fundum. in. ii. q. princi. ff. de fund. instru. alias clausula specialis esset superflua: quod nõ est dicendũ. argu. l. si quando. de leg. primo. et cap. si papa. de priuileg. hoc lib. Probus.

l ¶ Est lis. Adde Car. consi. 65. col. fi. Probus.

m ¶ Personam loquentem: Uide tex. singu. secundum Areti. in. l. si seruum. §. si quis suus. ibi non dicit pretor / q quan
16 do verba * legis imponentis penam sunt scripta in personam: tunc sub predictis verbis non comprehenditur mãdans et fieri faciens: secus si sint scripta in rem. i. impersonaliter. ita Bar. in. l. aut qui aliter. §. fi. ff. q vi aut clam.

¶ Et quod hic diximus de generalitate: idẽ dic de impersonalitate vt non comprehendat personam loquẽtem: seu non referatur quando non tractatur de acquirẽdo ipsi loquenti: vt in auten. si quando. C. de consti. pecu. no. in. l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verb. obliga. et in. l. prima. in prin. ff. de hered. instituen. Docto. in. l. fi. §. primo. ff. si certpeta. Alexan. con. cxij. nu. iij. visa copia. volu. vii.

¶ Pro intento Jo. mo. vide Domi. in consi. 36. col. 3. casus talis est: vbi dicit / q licet per clausulam generalem tollantur constitutiones seu ordinationes predecessorum pontificum: non tamen tolluntur constitutiones pape tunc dispo
17 nentis: quia * in generali sermone persona loquentis intelligitur excepta. c. petitio. s̃. de iureiu. et l. qui insulã. §. fina. ff. loca. et l. inquisitio. C. de soluti. Jdeo quotiens papa cõstitutiones seu alias suas ordinationes vult reuocare. de illis facit mentionem expressam. c. fi. s̃. de rescrip. quia non presumitur quẽ sua velle impugnare iudicia: alias notaretur de variatione / inconstantia / et illusione / que reprobantur a iure: maxime in viris ecclesiasticis. cle. vnica. in prin. de renuncia. Probus.

n ¶ In specie. Uide pro hoc tex. sing. in. l. qui iure militari.
18 ff. de iure mili. vbi extat tex. q sufficit * non solũ scientia in specie: sed sufficit sciẽtia in genere. vnde si quis nesciat se habere filium in indiuiduo: tamen si sciat habere filium in genere sufficit: vide Barba. consi. 49. colla. ij. vol. 4. Probus.

o ¶ Uiuentis dixi. s̃. in cap. vt animarum. in prin. de cõstitu. Probus.

p ¶ Ratio ibi. Dic q stylus Bar. deprehenditur quando hoc modo dicendi non est vsus: notat Alexã. in consi. 5. in fi. visis actis. volu. ij. Probus.

q 19 ¶ Sed culmen. * Non tamẽ supremum: sed papatus. Fely. in rub. de rubric. de maior. et obedien. sub. nume. 9. in fine. et istud culmen et cuiuscũq alterius potestatis dicitur quedam tempestas mentis: iuxta illud Aug. Uincula huius mundi veram habent asperitatem: sed falsam iocunditatem: certum habent dolorem / sed incertam voluntatem: durum habent dolorem / sed timidam quietem.

20 ¶ Hinc Hiero. Ois * amor terrenus fumus / spuma / somnus / fumus quia obscurat / spuma quia inflat / somnus quia grauat / et Bernardus: beatus qui postea non abijt que possessa onerãt / amata inquinãt / amissa cruciant / et idem B. Si sapis / si cor habes / si tecum est lumen oculorum tuorũ desines sequi / quod miserum est assequi. Archi. in cap. nerui. 13. distinct. ¶ Et sic papa est culmen episcoporum et ceterorũ / quos intellectus imaginari potest: et cui data est clauium plenitudo et summa et libera potestas / absoluta ab omnibus vinculis / et ab omni regula artatiua. Bald. in. l. rescripta / col. ij. C. de precib. imper. offi. refert Decius consi. 498. nume. 29. viso casu / vbi subdit q papa potest omnia facere que deus potest (claue non errante) quia ipse nõ puri hominis / sed vicem dei gerit in terris / capitu. q̃to. s̃. de transla. prela. et ipse est successor Petri / et vicarius Christi / capi. licet. eo. titu. dixi. s̃. in proe. in versi. interiectio admirantis. Probus.

r ¶ Transitus. Uide ad hoc Joan. Mona. in capi. veniens /
21 in princi. s̃. de verb. significa. q * in habentibus simbolũ vel conuentum est facilior transitus / et Paul. de castro / cõsi. 187. nume. 2. notãdum est in. ij. parte dicit idem q in habentibus simbolũ facilior est trãsitus q̃ in nõ habentibus l. sed cũ bonorũ / et ibi no. ff. de bono. posse. Probus.

s ¶ Uerisimilius. Adde id quod dicitur cõmuniter / q ser
22 mo * noster debet aptari et congruere rebus sensatis et intellectui fruentibus: tex. in. l. si ita quis / in fine ibi / q nemo sanus probabit. ff. de euict. citat Bald. in rub. de probatio. C. in princi. et in. l. j. C. de ser. fugi. Barba. consi. xlix. sub nume. vj. vol. iiij. et in consi. lxxxij. eo. volu. in fine / consi. dicit / nullum magis mentis nostre testimonium q̃ qualitas inspecta verborum: est enim cor / lingue imperator: et voces sunt signa eorum que sunt in anima passionum note / scd̃m Philosophũ. Jdem Barba. consi. lxxxviij. col. ij. volu. iiij.
23 vbi dicit q illud quod nõ est verisimile * est fallitatis imago. l. milites. §. oportet. ff. de questio. Jta dicit Bald. in. l. j. C. de ser. fugi. referens in facto apud Franciam fuisse cassatam quandam inquisitionem in qua inquirebatur cõtra dñm qui ad mãdatum famuli delinquerat / quia vt non verisimilis fuit lacerata talis inquisitio.

24 ¶ Et ideo iuuene dormiente * cum iuuẽcula magis creditur testibus dicentibus eam corruptam quam dicentibus eam virginem / ideo iura dicunt standum esse testibus dicentibus id quod est verisimile. c. licet causam. s̃. de probatio. c. quia verisimile. s̃. de presump. l. non est verisimile. C. de eo q met. causa. l. ob carnẽ. §. i. ff. de testib. et c. preterea. s̃. eo. titu. quodq genus arctatur ad speciem magis verisimilẽ dixi. s̃. eo. ti. in reg. scieti. nu. xii. et Angel. consi. 235. in fine pũctus est. Albertus. q nõ est verisimile donatorẽ qui ad corpus donatarii fuit affectus et affectu motus donauit plus dilexisse corpus donatarii q̃ aiam / que est oĩbus p̃ferenda. l. fi. C. de sacrosan. eccle. dixi. s̃. in. c. q̃uis in ver. sed quid in foro conscientie. de preben.

¶ Cum premissis concordat Maria. Sozi. consi. cvii. col.
25 penult. cor mundum. Nam non verisimile * non venit presumendum. l. non est verisimile. ff. q met. causa Bal. in capi. prio. §. si qua de feudo gardie ratio. quia presumpti o abhorre t irrationabilia. Bal. in. c. i. §. si vero vassallus q̃d sit inuestitura.

¶ Hunc Compo. et alii. in. c. causam. s̃. de rescrip. q̃si papa
26 * mandat alicui beneficium conferri non obstante alteri facta dz ĩtelligi d̃ collatiõe inualida / nõ autẽ de valida: per quã ius esset alteri quesitum: firmat Jason in. l. fina. ff. de constitu. princi.

¶ In proposito dicit Roma. consi. 436. numero. ix. quod indultũ / q generalis clausula ad non verisimilia non extenditur. c. secundo supra de deci. hoc libr. et ff. de pigno. l. obligatione.

27 ¶ Item verisimile * tollitur per magis verisimile. l. si quis adulteriũ. C. de adulter. hinc Bal. in. l. non ignorat col. j. C. qui accusa. non poss. q conscientia iudicis quando est magis causata ab indicijs proxime veritatis rato magis est validior / et q̃to magis indicia sunt a veritate remota tanto debilior est. l. ob carnen. §. si testes in versi. proximiora. ff. de testi. refert Calca. consi. lxj. nu. iiij. ventura.

¶ Et sic habes clarum quod in probationibus attenditur quod est verisimile Decius consi. 272. colum. penult. versi. preterea / viso processu. Joan. mona. in. c. primo sub numero secundo. s̃. de confes. firmat Sozi. consi. 253. colũ. secunda versi. secundo etiam clare in causa D. Joan. Frãcisci. ¶ De testibus non verisimile deponẽtibus / vide que tradit. d. hippoly. de Marsi. cõ. 32. in fine Alex. con. ij. col. penul. vol. vij. Probus.

t ¶ Unam personam. Uide Car. consi. ciij. columna. iij. in simili. Joan. Mo. in. c. deliberatione: in prin. s̃. de offi. leg. dixi in. c. cum in illis. s̃. de preben.

28 ¶ Et dic q * quando fit mentio de persona. vniuersitas: vel collegium non comprehenditur: vt per quam ample comprobat Calca. in consilio primo: columna secunda: et sequen. quem ibi vide pro his que in sequẽtibus dicit Jo an. mo. hic. Probus.

29 v ¶ Non comprehendit. Dic in simili q in generali * dispositione / odiosi et inimici non comprehenduntur. l. lucius. §. lucius titius. ff. de lega. ij. vbi Bart. post Di. per illũ textdicit / q si testator reliquit alimenta libertis nonvenientis liberti expulsi de domo / quia presumuntur odiosi / vide Decium consi. 286. col. 2. in causa cõmunitatis. Probus.

x ¶ Existens cardinalis. Intellige sancte Romane ecclesie ad differentiam aliarum ecclesiarum que habẽt dignitates
30 illas ex priuilegio / vt est Rauennaten. et Compo. Omne * enim annalogũ pro suo famosiori stat significato: facit glo. in capi. pudor. 32. questio. 2. q si fiat commemoratio regis simpliciter / non intelligitur de rege Scacorum / de quibus meminit glo. magna in. l. error. C. de iur. et facti igno. dicẽs q melius videt qui ibi assistit / q̃ lusor.

¶ Hinc reperio aliqua iura / que cum de cardinalibus Romana. intelligant / solum loquuntur sub expressione huius nominis Cardinalis / absq alia adiectione / vt in capi. si quis.

el.2.& in cap.nullus.79.distinct.cap.vbi.§.hoc sacro.s.de elect.hoc lib.& cle.ne Romani.§.porro/eo.titu.

¶Preterea dic q hic Joan.Mona.& in glo.sua in extrauagan.excommunicamus/in verb.clericos/ibi sed forsan nō est mihi credendū que pro me dixi:fatetur se cardinalem. Ista enim est vox cōmunis apud nos q ipse * Joan.Mona.fuerit Cardinalis sancte Romane ecclesie/presbyter tituli sanctorum Marcellini/& Petri legatus Auinionen. de Ambianen.diocesi oppidi de Crecy/ortus de paupere regno/& filius Fabri ferrarij a soleis: in cuius comprobatione adhuc extant(vt ita dixerim)in armis(vt etiam his verbis Gallie vtar)tres claui:liquet in vestibulo collegij Parisien.vulgariter le college du cardinal le moyne nuncupati:cuius fundator dicitur/fuit quippe Romane curie vicecancellarius/vt ipse testatur in capi.is cui.in fine.s.de senten.excom.& auditor causarum rote in capit.cum in illis.s.de prebend.dies enim suos in humanis ipsum Joan.Mona.lego egisse tempore Cy.meminit Joā.de Ana.in capi.ad falsariorū/col.fina.s.de crimi.falsi ibi inter alia verba Cy.qui dicit se audiuisse a Joan Mo. Probus.

¶Non est perinde.Istud non procedit in reintegratione ob delictum impetrata: quia * tunc reintegratus habetur/perinde/ac si delictum non commisisset.nota.per Andre.de Iser.in capi.primo.§.preterea/si vassallus/col.antepenul.versiculo/in titulo/quid sit princeps/in ti.que fuit prima causa bene.amitten. Cuius doctrinam refert Decius/consi.ccccxlv.col.penul.in casu.quē vide ibi/& que dixi s.in rub.de restitu.in integ.nume.vij. Probus.

¶Ad concessum.Pone exemplum in legitimatione facta per imperatorem cū clerico/que dicitur dispensatio. Quia solum intelligitur quo ad temporalia/:non quo ad spiritualia/licet generaliter sit facta:& dicitur fieri quo ad quedā:& quo ad quedam non:deficiente potestate.

¶Idem dic in papa legitimante aliquem in terris imperij:quia eius legitimatio respicit solū spiritualia. Docto.in capit.per venerabilem.s.qui fil.sint legi.Paul.de cast.cōsi.34.col.ij.sup primo dubio/in.ij.pte. Probus.

¶Sufficit.Secus si a potestate iuris dependet: quia hec protestatio nihil operatur.l.alimenta.C.de nego.gest.& capitu.cū.M.s.de cōsti.citat do.meus de Ripa.ij.lib.respō.capi.xxix.col.iiij. Probus.

¶Dic q non.Uide de protestatione fienda corā papa per Domi.in cōsi.xlij.col.iij.quia reuocatur/vbi dicit q si * copia pape non potest haberi debet protestari ad cameram pape coram hostiario & tabellione/glo.in ver.proposita in fine/in capit.cupientes/in.§.q sit per.xx.s.de electio.hoc lib.& ibi ante glo.Joan.Mona.nu.lvj. Probus.

¶Contra feminā.Adde quid de protestatione contra pupillum facta/per Maria.Sozi.cōsi.cvij.col.pe. Probus.

¶Ad agendum.Uide Decium consilio.clix.col.prima/et secūda/casus qui proponitur/& que diximus in cap.si eum in ver.conclusione.s.de prebend. Probus.

¶Dic contra.Uide in simili Joan.Andr.in capi.ea/circa finem.s.de his que fiunt a prela.ibi alias si post institutionē veniret contradictor tarde veniret.Idem Car.ibi.col.iij.allegant/capitu.ex literis.& capitu.ex consultationibus.s.de iure patrona.Idem Petr.de Anchar.ibi nume.ix. Philippus Probus.

¶Exceptio.Uerum si sit verisimilis/alias si non sit verisimilis & sit calūniosa non est per iudicem admittenda/text.in cap.super hoc.s.de renuncia.& hoc ibi colligit do.Antho.tex.in.l.satis aperte.C.de fal.no.in capit.quia verisimile.s.de presumptio.Barba.in consilio.xxxviij.col.vj.in iiij.volu. Probus.

¶Satisfaceret.Id facit ad id quod fit sequestratio verbalis:quia est intentatū possessorium quod de sui natura includit sequestrum/& illud fit si realis non appareat in executione prompta/quid autem importet noscere/non fecit taliter omni nationi. Probus.

¶Lucen.Istud fuit preter ius/& sic prescriptibile.s.de ver.signifi.abbate:secus si contra ius.s.de elect.messana.in simili citat Compo.in capi.cum dilectus.s.de consuetudi.col.prima. Probus.

¶Negligendo.Istud sepius apud prelatos frequentatur qui pro maiori parte querunt lanam sine pelle/his enim non conuenit illud vulgare/res tua te reperit argum:res altera cecum. Probus.

¶Iure cōmuni.Super quo * episcopus fundat intentionem suam in his que sunt spūalia/sed quo ad census percipiēdos & silia tpalia:secus.c.cū venerabilis/in fine.s.de excep.Car.cōsi.118.in fine/quod incipit/monasterium sancti Juliani. Probus.

¶Facto.Dixi.s.in.c.is qui.de homici.in princ. Probus.

¶Consensu.Expresso vel tacito: quia * in protestatione videt ita operari tacit9 q expressus: pro hoc habeo glo.in.l.si fideiussor.in ver.recusare.ff.qui satisda.cog.que signanter voluit q si tu apud me fideiubes pro Sempronio desistēdo in iudicio coram tali iudice.& protestor tibi q nō intendo q vtaris priuilegio declinandi forum tibi cōpetēti/et tu taces q videris consentire/& priuilegio renunciare:ita citat Fely.in.c.nōne.nu.xvij.s.de psumptio.istud firmat Panor.in.c.cumana.s.de electio.vbi dicit huiusmodi glo.notabilem ad hoc q * protestatio que dependet a voluntate protestantis facit preiudicium ei cui fit per tacitum consensum.

¶Pro intento allegat Fely.glo.in ver.cōsenserint.in.l.si.§.item si predixerit.ff.nau.caupo.stabula.& tex.in.c.j.xvij distin.&.l.j.§.pena.cum glo.in ver.denūciauerit.ff.de libe.agnoscen.dum dicit quod non improbat/probat.ff.ad Macedonia.l.filiusfa. Probus.

¶Bonifacius Octauus. Regula.lxxxij.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem presumitur non habere.

Ui contra iura.Pone casum.C.de agricol.& censi.l.quemadmodum.in fi.Pone etiam casum vbicūq iuris ignorantia non excusat.vt not.s.eod.ignorantia.Jo.Mona.Card.

¶Bonifacius Octauus Regula.lxxxiij.

Bona fides non patitur vt semel exactum iterū exigatur.

Ona fides.Pone casum.ff.de tabul.exhib.l.locū.§.condēnatio.&.C.de penis.l.omnes.et dic vt.ff.eo.l.bona fides non patitur.Jo.Mo.Car.

¶Bonifacius Octauus. Regu.lxxxiiij.

Cum quid vna via phibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Um quid.Pone casum.s.hoc lib.de cleri.cōiuga.c.vno.§.j.&.s.hoc lib.de elec.auaritie.ff.de bon.liberto.queritur.et l.qui in seruitutē.&.s.hoc lib.de cleri.coniuga.§.clerici.

¶Et hec est regula intelligenda:quando in vtraq via iure cōmuni inceditur:qr tūc prohibita vna/prohibetur et altera.Sed si processi in vna via iuris cōmunis:equitas naturalis habet vt pacta seruētur.ff.de pact.l.prima.§.respon.tamē iure speciali potest peti quod denegat ius cōmune.vt.ff.de minori.l.j.§.respō.Joan.mona.Cardi.

Amen iure.Quod licet aliquid nō permittatur directo sed prohibeatur:tamen permittitur quando venit in cōsequētiam necessariā alteri9 actus pmissi.no.in.l.j.in princi.cum ibi no.per Dy.& Bar.ff.de auto.tut.&.l.si vnus.§.illud.ff.de pact.Cy.in.l.iij.C.de iudic.tradit Alexā.cōsi.clj.nume.xij.viso themate suprascripto & statuto Ueronensi.lib.vij.& consi.ccxx.volu.vj. Probus.

ℭ Bonifacius Octauus. Reg.lxxxv.

Contractus ex conuentione legem accipere dinoſcuntur.

Contractus. Pone caſum in contractibus.ff.de poſiti.l.prima.§.ſi conueniat.
ℭ Item in iudicialibus. ff.de re iudica. l.ſi conuenerit/ꝛ.ſ̄.de re iudica.cum inter vos/ in fine/ ꝛ dic vt.ff.eo.contractus. Ioan.Mona.Cardi.

ℭ Bonifacius Octauus. Regu.lxxxvj.

Damnum quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non alijs imputare.

Damnum. Pone caſum hoc libro de prebend.ſi clericus.ff.de procura.l.qui proprio.§.procurator.ver.penam.ꝛ.ff.pro ſocio. l.ſi duobus.§.penulti.ꝛ vlti.ꝛ.l.ſequē.ꝛ dic vt.ff.eo.tit. l. quod quis ex culpa. Ioan.Mona.Cardi.

ℭ Bonifacius Octauus. Reg.lxxxvij.

Infamibus portę non pateant dignitatum.

ℭ Summarium Domini Ioannis Monachi Cardinalis.

1 Fama eſt illeſe dignitatis ſtatus.
2 Opinio promouendi in nullo debet vacillare.

Infamibus, Pone caſum.C.de dignitatibus. l.neq̧ famoſis/lib.xij. lxxxj.diſtinct. tantis. Daniel.ſ̄.de accuſatio.omnipotēs. Et eſt ratio eſtimatio ſeu fama* [1] eſt illeſe dignitatis ſtatus.ff.de var.et extraordi.cognitio.l.cognitionū.§.j. ꝛ ſic promouendus ad dignitatem nō debet habere famā leſam. Etiā* [2] opinio promouendi in nullo debet vacillare.ſ̄.de teſtib.capi.fina.xxxiij.diſtinct.cap.laici.argu.ff.de muner.ꝛ honor. reus primo reſpon. ꝛ.ſ̄.de colluſio.capi.primo. Et dic de infamia iuris [a] ꝛ facti vt Azo/ in ſumma.C.ex quib.cauſ.infa.irroga. Ioā.Mona.Cardi.

[a] Iuris ꝛ facti. Dic etiam aliam duplicem reperiri infamiā: vna eſt que immediate trahit originem a delicto/ꝛ teſtis tali infamia notatus (etiā emendatus) repellitur in cauſa ciuili.
ℭ Alia eſt que non trahit originem immediate a delicto: ſcilicet a carceratiōe: vel alia ſimplici cauſa: ꝛ iſta nō repellit. Docto.in.c.teſtimoniū.ſ̄.de teſti. Alexan.conſi.xxxii.circa fi.viſo proceſſu.volu.vi. Probus.

ℭ Bonifacius Octauus. Reg.lxxxviij.

Certum eſt quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem.

Certū [a] eſt. Pone caſum.ſ̄.de electio. auaritie.ꝛ.ſ̄.de cōtrahen.empt.ad noſtrā.ꝛ.C.de agricol.ꝛ cenſitis.l. quemadmodum. lib. xj.ꝛ not.ff.de legib.contra legem.ꝛ.l.ſeq.et ſ̄.de priuileg.quanto.ꝛ.xiiij.q.iij.c.plerīq̧. Io.Mona.Cardi.

[a] Certum. Dic vnum pro cōprobatione horum que hic dicuntur ꝙ ſi ſpurius pure inſtituatur ꝛ grauetur de reſtituenda hereditate regi Francie/vel Anglie/aut alteri ad cuiꝰ notitiā veriſimiliter de facili non deueniet / ꝛ dato ꝙ deueniret/tamen de facili veriſſimiliter ſe non intromitteret: ꝙ hoc caſu talis inſtitutio ꝛ diſpoſitio non valet tanq̄ facta in fraudem legis: et ſic ſpurius habeat id quod de iure habere non poteſt per ea que habentur in.l.contra legem.ꝛ in.l.fraus.ff.de legib. ꝛ in tex. noſtro: no. Bal.in.l.hac edictali.§.omni.C.de ſecun.nupt. Iſta eſt doctrina Io.de Imola.in.l.in tempus.ff. de heredi.inſti.quem refert Alexan.conſi.ccij.nume. viij. perſpectis verbis.volu.vj. Probus.

ℭ Laus deo.

ℭ PHILIPPVS Probus lectoribus Salutem dicit.

SVſcipite lectores Candidi quę per nos (poſt omnia quę do. Ioan. Mona. ſunt ad calamum noſtrum, ex varijs exemplarijs, & maximo cum labore tra= ducta) ex floribus vtriuſq; cenſurę additamēta fuere decerpta. I mitati enim ſumus apes quę vangantur, & flores ad mel faciendum idoneos carpunt, de= inde quicquid attulere diſponūt, ac per fauos dirigunt, & de florum omnium diuerſitate eos dūtaxat deligunt, de quibus mellis cerę q; aptus ſuccus expri mitur. Cui ſententię conueniunt verba Lucretij, floriferis inquit, vt apes in ſaltibus omnia libant. Omnia nos itidem decerpſimus aurea dicta, ſic debui mus quęcūq; ex diuerſa lectione cōgeſſimus ſeparare. Et adhibita ingenij, cura & facultate, in vnū ſaporem varia iſta libamina confundere, quod & fecimus hac in parte (trino & vno numine iuuan uante) inſtar poetę, cui dum obijceretur ab ęmulis quod alienos verſus ſuo operi inſerebat, reſpon dit magnarum eſſe virium clauam extorquere de manu Herculis. Fateor equidem (iuxta ſentētiam Solini, in prologo de memorialibus mundi inquientis) Quid proprium noſtrum eſſe poſſit, cum nihil omiſerit antiquitatis diligentia, cui aſtipulatur dictum Sapientis. Nec eſt enim dare verbum de quo dici valeat, ecce hoc noſtrum eſt. Et alibi vulgare, nihil enim dictum eſt, quod nō ſit dictū prius. Fateor ideo de his ab alijs multa dicta, forſitan tamen non ſic edita habētur, quā a me vtili= ter ſcripta ſunt. Non idcirco (precor) non me lanient ęmuli, quinimo legāt prius, deſpiciātq; poſtea, ne videantur ex odij pręſumptione ignorata damnare. Hęc enim feci ſententia monitus Auli Ge lij in nocti. act. inquientis cogitate ſi quid vos per laborem, vel ſtudiū recte feceritis, labor ille ci= to a vobis recedet, benefactum autem dum viuitis nunquam, ſed ſi qua per voluptatem nequiter fe= ceritis, voluptas illa cito abibit, nequiter autem factum ſemper durabit. Vita humana (inquit Mar cus Cato) prope vti ferrum eſt, ſi exerceas cum ſplendore conteritur, ſi non, rubigine tamen obſcu= ra, caligineq; detecta inficitur & attenuatur. Sic homines exercendo videmus conteri, ſi nō exer= ceant, tamen inertia & torpedo plus detrimenti affert, inerti otio vita marceſcit, ingenia torpeſcūt. Conſiderate ideo lectores candidi, pręſentis vitę ambiguam & fluctuoſam nauigationem, huma= narū rerū imbecillitatē, fortunę varietatem (quod etiā noſtra tempora nimiū atteſtātur) doctrinę= que & ſapientię theſaurum inuiolabilē, qui nec fortunę fluctibus cedit, nec vlli perditionis diſcrimi ni ſuccumbit, virtutis & ſcientię ſplendorem & ornamentum, patrię gloriam, amicorum exultatio= nem, parentum & propinquorum inęſtimabilē cōſolationem ac felicitatem. Ego equidem (vt pau= cis multa concludam) vos ad idem hortabor ad quod Nichodem Cypri regem Exocrates. Quoniā mortale vobis contingit corpus, animas autem immortales. Enitamini igitur vt virtutum & litera= rum beneficio animi memoriam relinquatis immortalem. Poſtremoque deo immortali nobiſ= cum immortales agere gratias, qui nos ad ęthera (ſua ſolita clementia) perducat ſecula Valete feli= ces. Ex inclito Pariſiorum ſtudio. X. Calen. Septembris. Anno milleſimo quingenteſimo tri= ceſimoquinto poſt incarnatum Chriſtum.

¶ Tabula, quinque librorum Sexti Decretalium capitula complectens, per ordinem alphabeti, folium, colũnãque indicans fœliciter incipit.

H

I

L

M.

N

O

P

Q

R

S

T.

V.

Finis.

¶Tabula Rubricarum Sexti libri decretalium secundum ordinem alphabeti a quibus inchoantur.

¶Finit tabula Rubricarum quinq3 librorum Sexti Decretalium.

Versus Sexti Decretalium & Cle. Rubrcas Complectentes.

¶ Versus sequentes sufficienter mensurati & ad titulorum verba de proximo appropinquantes Rubricas, decretalium. Sexti et Clemētinarum complectuntur. Tota enim cōgeries compilationi Gregoriane famulatur. Sed. S. Sixti. et. C. Clementinarum titulo denotāt Primi libri rubrice sunt in decretalibus. xliii. In sexto. xxii. In clemen. xi.

SC S SC S
Primo sūma fides. statuit. rescripta. suescit.
S SC
Postulat. electos: translator auctor et vsu.
SC SC S
Inde renūcio. de supplēda. tēpora. scrutor
SC
Ordo resignantis. etas. vngit. sacramentis.
S
Filius. et seruus. obnoxius. et vitiatus.
S
Hinc bigamus clerus. peregrinus. et archidiacon.
SC
Archipres. primic. sacrist. custos. vice fungens.
SC S SC
Delegat. legat. et dictus ab ordine iudex.
S S
Iudicis officium maior. pax. pacta sequuntur.
SC
Transigo. postulo. post procuro. sindicus exto.
S SC S
Vis metus. integrat. ac alienat. et arbiter hinc est.

¶ Secundi libri Rubrice sunt in decretalibus. xxx. in sexto. xv. In clementinis. xii.

SC SC
Iudicium forus. atqꝫ libellus. mutua poscens.
S
Litem contestans: sine quo non suscipe testes.
S
Iuro. dilatis. feriis. ex ordine nosco.
C S
Plus peto. de causa. spoliatum restituendo.
SC S SC C
Est dolus. et missus. lis pendens. atqꝫ sequestrat.
S C SC
Confessis. probo. sunt testes quoqꝫ cogo.
SC SC
Instruo. presumo. iusiurans. excipiendo.
S SC SC
Prescribit. sententia et appellat. peregrinans.
Utilis omnibus his est confirmatio iuncta.

¶ Tertij libri Rubrice sunt i decretalib9. l. In sexto. xxiiij In clementinis. xvij.

SC S
Vita decens. cler9 habitās. clerusqꝫ iugat9.
S SC S
Nō residens. prebens. eger vel debilitatus.
S SC S
Instituo: concedendo. ne sede vacante.
Et sine consensu: maior pars. non minuātur
SC
Ecclesie res. atqꝫ precaria. commodo pono.
SC
Vendo. loco. muto. de feudis. pignoribusqꝫ.
Atqꝫ fideiussor. et soluit. dona. peculi.
SC SC
De testamentis. etiam succedo. sepultus.
SC SC
Parrochijs. decimis. hinc regula religionis.
S
Conuersus coniunx. infidus. vota redempta.

SC SC S
Deqꝫ statu monachi: domibus subiunge capellas
SC SC S
Iurepatronatus. de sensibus. ara sacrata
C C
Misse. baptismus. quo non est presbyter vsus
SC
Eucharistia. reliquie. ieiunia serua.
SC
Purificans: ac edificans: immunis adherent.
S
Clerice vel monache dimitte negocia secli.

¶ Quarti libri Rubrice sunt in decretalibus. xxj. In sexto. iij. In clementinis. j.

S S
Sponsus. et impubes. clandestina. sponsa duorum
Conditione vouens. quam polluit atqꝫ lepros9
S
Seruus. de natis. sequitur cognatio duplex.
C
Post consanguineam: consanguinitas. gelidiqꝫ.
Ac interdictum: qui nati legitimi sunt.
Accusare queunt. diuortia dote. secundis.

¶ Quinti libri Rubrice sunt in decretalibus. xlj. In sexto. xiij. in clementinis. xj.

S
Accusatio. siue calumnia. simonialis.
C C SC
Prelati. Rabbi. Iudeus. hereticus assunt.
S
Scismaticis. vel apostaticis. natos perimentes.
SC
Infans expositus: homicidia torneamenta.
Cleri pugna. sagittat. adulter. postea raptor.
SC
Furtis. vsuris. de falsi crimine. sortes.
Colludo. pecco. venor. ferio. maledico.
Post interdictum celebrans. ac ordinis expers.
SC
Saltus. furtiuus. excessus. opusqꝫ nouellum.
SC
Lex priuata subit. purgat cum canone. vulgus.
S SC SC BC
Dānum cum penis. post penitet. est anathema.
SC S
Verborum sensus. sequitur quoqꝫ regula iuris.

¶ Expliciunt rubrice iuris pontificij: quarum numerum versus sequentes lucuientissime referant.

Cum centum quinos ac octoginta reponit.
Gregorius titulos nonus. quoqꝫ scire iuuabit.
Septuaginta liber sextus tenet. addito septem.
Quinquaginta duos Clemens numerat tibi quintus.

¶ Finit glo. D. Ioan. Mona. Cardi. et Vicecācellarij Romani: super Sexto Decretaliū libro: primo edita Bi loco: vna cum additionibus dñi Philippi Probi Bituricii: iuris Pontificij interpretis: in supremo Parisien. senatu aduocati et prime impressiōi per magistrū Petrum Vidouū tradita: Anno millesimo quingentesimo tricesimo quinto post incarnatum Christum: xv. Calen. Septembris.

der, alos nominados Dn. Juan de Priego
y Dn. Josef Sanchez, para que por el fin
de sus dias elijan juntos, ò separadamente
cada qual una persona en quien sobstituyan
este encargo, ò mas las que tengan por com
beniente, y que por el fallecimiento de las que
sean, succedan en el propio manejo perpetua
las personas Cavezas de Religion Regula
ò Seculares, Calzadas ò Descalzas de est
que mas aproposito Juzguen, para que
lidad de Patronos cumplan con exact
con lo que llevo dispuesto, asignando
su travajo el estipendio que consider
correspondiente y Arreglado, como
Administrador que hayan de
este forzosamente afianzara

Instrumentos competentes en

precios que trataren y ajustaren,

todos los demas actos, autos, y diligencias

que devan obrar, como tales mis especiales

Apoderados, y entregados; todo lo qual executen

con total independencia de Señores Juezes Ecle-

siasticos y Seculares, pues no han de tener

obligacion de dar a persona alguna, cuenta

de su distribucion, y para en el caso de

que alguno de los referidos mis dos Apoderados

falleciera, el que superviva continuara por

si solo en este encargo del propio modo, y

con las mismas requisitos, y circunstancias

que dejo especificadas para dicho manejo,

ampliandoles mas, como les amplio sin fa-

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm